Digitized by Google

i, 92 F 15

CONSILIORVM,
SIVE
RESPONSORVM,
D. IACOBI MENOCHII PAPIENSIS,

DIVINI ATQVE HVMANI IVRIS PERITISSIMI;

Et in Nobiliſſimi longeq; omnium florentiſſimi Gymnaſij Patauini, matutina ſede Iuris Cæſarei interpretis eminentiſſimi.

Liber Primus.

OPVS RERVM AMOENA TRACTATIONE iucundum, & deciſionum iudicioſa grauitate fructuoſum: ſcholis denique & foro, diſcentibus atq; docentibus vtile & neceſſarium.

NVNC PRIMVM IN GERMANIA, SVPRA editiones alias omnes, magno ſtudio, à mendis caſtigatius; & Characterum varietate diſtinctis allegationibus ornatius, editum.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

FRANCOFVRTI,

Sumptibus Hæredum Andreæ Wecheli & Ioan. Gymnici.

M. D. C.V. 16

Cum gratia & priuilegio S. Cæſ. Maieſt. ad ſexennium.

Ex Biblioth. de Rosa
Cas 136

[illegible]

GREGORIO XIII.

PONT. MAX.

IACOBVS MENOCHIVS, S.

MAGNVM certe (Beatiſsime Pater) ac incredibile ſemper fuit omni ętate, omnibusq; ſeculis ſummi opificis Dei prouidentia lumen, quod humano generi in maximis rerum difficultatibus laboranti affulſit. Verum, nullum maius ac lucidius vnquam apparuit, quam miſerrimis his temporibus, quibus ſua illa immenſa bonitate, qua patribus noſtris pollicitus eſt, nobiſcum ſe futurum ad ſeculi conſummationem vſque, te tanta celeritate, tantaq; ſapientiſsimorum patrum concordia, illum eſſe voluit, qui ingruentibus maximis vndiq; malis ſolus mederi poſſes. Male certe actum fuiſſet cum vniuerſa Chriſtiana Rep. quę nunc tum ab impijs hęreticorum morſibus fœde laceratur, tum à ſęuiſsimo, Turcarum Tyranno tanta vi, quanta vnquam potuit, impie oppugnatur; niſi Optimus ille parens Pium V. anteceſſorem tuum ſanctiſsimum virum, ac te beatiſsimum Patrem ſuſcitaſſet, quos tanto malo opponeret. Ille Principes Chriſtianos mouit, coegit, aciem inſtruxit aduerſus peſsimos Chriſtianę religionis oppugnatores. Tu nobis nunc ades, vt tantam belli molem ſuſtineas, &, vt cuſtos vigilantiſsimus noſter, nos oues tuas, aduerſarij Lupi rapaciſsimi ferocitate maxime perterritas tuearis, atq; defendas.

Hoc cum ſperent omnes, ingentes Deo Opt. Max. agunt gratias: & ad te eximio prę gaudio exſultantes, vt tibi gratulentur, ac ad pedes tuos prouoluti te venerentur, certatim veniunt. Quo ſane in munere prę ſtando, ſi quis paratus eſſe deberet, ego certe eſſe deberem: quippe qui & te, & anteceſſores tuos beatiſsimos, ſapientiſsimosq; patres ita mente pia; puroq; animo ſemper coluerim, ſimque ſemper veneratus, & conatus meos omnes eò direxerim, vt ſi fieri poſſet, me veſtri muneris obſeruandiſsimum ſignificarem. Quod cùm alia ratione efficere non potuerim, quam ſi veſtrarum ſacratiſsimarum Conſtitutionum me obſeruatorem prę berem, ob id duodecim perpetuos annos in illis explanandis verſari volui.

Verum, cum multa me impediunt, ne ad te venerandum coram veniam, tum illud maxime, quod nouis laboribus me accingo, vt futuros in annos in iure Cęſareo enucleando, cui mei Principes me, quibus parere Apoſtolorum ille Princeps iubet, interpretem deſignarunt, operam omnem qualemcunq; meam inſumam. Quocirca, quod coram prę ſtare non poſſum, ſaltem ſummę meę lętitię ſignificationem aliquam his dare placuit: & ita placuit, vt auſus ſim rogare, ad te perferri tenuiſsimum hoc meę erga te obſeruantię teſtimonium, quod tibi dicatum atque conſecratum apparere volui. Scio equidem Maieſtati iſti tuę & maiora & ampliora iure deberi, quippe quod nil maius, aut excelſius in terris, quod veneremur, te ipſo habeamus. Veruntamen, cum vel ipſa

NAPOLI

Digitized by Google

fortuna meæ tenuitas non patiatur alio me vel maiore vel aptiore officij genere ad pedes iſtos tuos ſanctiſſimos exoſculandos procumbere, malui in hoc peccati genere errare, quam in eo grauiori, quo fuiſſem notatus, niſi tenui hoc munuſculo animi mei propenſionem ſignificaſſem. Quod eo libentius feci, quod intelligebam, non alio Principi hæc iuris Reſponſa deberi, quam illi, qui tot annos ſumma omnium admiratione, ita in Iuriſprudentia, docendo, reſpondendo, & contentiones grauiſſimas dirimendo, verſatus eſt, vt, Diuino Numine fauente, ea duce, eo euectus ſit, quo altius mortalium nemo aſcendere poteſt. Nec deſpero etiam, quin grata aliquantulum tibi hæc eſſe debeant, cum pleraque in his ſint, in quibus de grauiſſimis aliquorum Italiæ Principum controuerſiis, quæ adhuc ſub iudice ſunt, diſputatur. Et quæ quidem grauiſſimæ controuerſiæ, vel te ipſo arbitro omnium maximo, pro vniuerſæ regionis huius tranquillitate, quæ vna omnium maxime à Chriſti fidelibus eſt expetenda, diffiniri facile poſſent.

Abs te igitur (Beatiſſime Clementiſſimeque Pater) peto quæſoque, vt hanc pietatis erga te meæ teſtificationem benigna mente recipias. Hoc te facturum ſpero & confido, tum ob ſingularem humanitatem tuam, tum quod, ſi id effeceris, & me & bonarum diſciplinarum ſtudioſos omnes, quos ſemper amaſti, fouiſtique, incredibili ardore quodam accendes, vt nulla immenſi laboris ratione habita, celeri greſſu ea incedamus via, laudis & gloriæ aſſequendæ gratia, quam tu ab ineunte ætate tua nobis commonſtraſti. Patauio. XIII. Kal. Septemb. M. D. LXXII.

I

RESPONSORVM
SIVE
CONSILIORVM IACOBI MENOCHII, I. C. EMINENTISSIMI.
ET IN CELEBRI GYMNASIO PATAuino, Iuris Cæſarei Profeſſoris doctiſſimi,

Liber Primus.

PRO SERENISSIMO DVCE SABAVDIÆ in cauſa Marchiæ montisferrati.

SVMMARIVM.

ABSOLVTIO *à iuramento illicito de facili conceditur, nu. 303.*
Accidens non præſumitur, nu. 12.
Actus correſpectiui dicuntur, cum incontinenti fiunt, nu. 450.
Actus præcedens, animum ſubſequentem declarat, nu. 294.
Actum tria perficiunt, voluntas, poteſtas & ſcientia, nu. 259.
Actum per alium faciens, per ſeipſum facere dicitur, nu. 302. & ibi declaratur.
Aledramus Primus Montiſferrati Marchio, quo tempore in humanis eſſe deſierit, nu. 44.
Alex. conſ. 195. nu. 4. lib. 6. declaratur, nu. 464.
Alberti Imperatoris mors, nu. 111.
Aledramus Saxonus Alexandriæ naſcitur, nu. 3.
Alienari res aliena poteſt, nu. 137.
Animum ex facto magis, quam ex verbis patere, nu. 264.
Amorem præſumi ex collatis beneficiis, nu. 293.
Aretini doctrina, conſ. 14. nu. 16. exploſa, nu. 345.
Arbitrij liberi fauor præualet fauori matrimonij, num. 145.
Arbitrium eligendi vel declarandi morte finitur, num. 76.
Auctoris noua conſideratio, quomodo inſtrumentum à pluribus notariis receptum, ab altero eorum tantum leuari poſſit, nu. 207.
Auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduer. vend. in iuramento impuberum locum non habere, nu. 324.
Ætatem is probat, qui in ea fundamentum conſtituit, nu. 86.
B*Artol. in l. liberorum, nu. 8. de verb. ſign. declaratur, nu. 190.*
Bellum non præſumi ab aliquo voluntarie prouocando illatum. n. 248.
Bellum vt iuſtum ſit, quæ concurrere debeant, nu. 245.
Bellum in dubio præſumi iniuſtum, nu. 246.
Bald. in l. 2. col. 12. verſ. item nota, quod, &c. C. de ſeruit. & aqua declaratur, num. 252.
Bald. in l. 2. q. 31. ff. de rerum diuiſ. declaratur, nu. 310.
Bellum inconſulto Imperatore poſſe indici contra non recognoſcentem ſuperiorem, etiam de facto, nu. 253.
Bellum iuſte mouetur contra eum, qui de facto negat Imperium recognoſcere, nu. 254.
Bellum indicere poſſunt Principes, qui iura Imperij exercere poſſunt, n. 251.
Beneficium non præſumitur collatum ob merita, num. 52.
Bernardi Corij error, num. 109.
Bonam fidem cauſari à titulo etiam putatiuo, num. 483.
Bonifacij Tertij Marchionis interitus & proles, num. 59.
Bonifacij Paleologi mors, num. 115.
Bonifacij Secundi Marchionis V. mort, num. 56.
Bonifacius Tertius Montiſferrati Marchio, quo tempore deceſſerit, ignoratur, num. 50.
Bonifacij Secundi Paleologi mors, num. 117.
C*Aroli IV. Imperatoris interitus, num. 106.*
Cauſa naturalis accidentali præualet, num. 17.
Cauſam falſam, diſpoſitionem vitiare, num. 395.
Cauſam finalem ex præfationibus colligi, num. 413.
Cauſam falſam, conceſſionem inueſtituræ vitiare, num. 414.
Cap. 1. §. moribus. ſi de feud. fuer. controu. ſenſus & declaratio, num. 420.
Cap. quamuis, de pact. in 6. diſpoſitionem ceſſare, cum metus, vel læſio enormiſſima in renunciatione interceſſit, num. 495.
Cenſum ſoluens pro re propria & libera, ſeruilem eam non reddit, nu. 88.
Cap. 1. §. quinetiam, Epiſcop. vel Abb. ſenſus & declaratio, num. 459. & numero 460.
Citationem non eſſe neceſſariam, cum Princeps contra aliquem procedit, n. 383. ſed declara, vt ſub nu. 398. & nu. 423. & nu. 425.
Clauſulam, de plenitudine poteſtatis, tantam vim habere, quantam habent duæ illæ ſimul, ex certa ſcientia, & motu proprio, nu. 386.
Clauſula, motus proprij, effectus multi, nu. 387.
Clauſula, ex certa ſcientia, effectus multi, nu. 388.
Clauſula derogatoria vis, nu. 389.
Clauſulam, ex certa ſcientia, in alienationis contractu adhibitam, facere, vt l. 2. C. de reſcin. vend. remedium ceſſet, num. 352.
Clauſulam, de plenitudine poteſtatis, operari, vt ius alterius ſuſtuliſſe Princeps dicatur, nu. 374. ſed declaratur rectius, nu. 422. 424.
Clauſula, ſupplentes omnes defectus &c. vis & effectus, nu. 412.
Clauſularum geminationem operari multum in derogatione iuris alterius, nu. 390. ſed declara, nu. 435.
Clauſulam motus proprij ius alterius non poſſe lædere, nu. 428.
Clauſulam motus proprij obreptionem, nec ſubreptionem collere, nu. 429.
Clauſulam, ex certa ſcientia, nihil operari in detrimentum tertij. n. 431. item nihil operari in his, quæ facti ſunt, nu. 433.
Clauſulam, non obſtantibus, multis caſibus nihil operari, & inibi de multiplici effectu, nu. 434.

Digitized by Google

Clauſula inſolitæ ſuſpicionem arguunt, nu.338. & infra, num.341. declaratur.
Clauſula in feudi conceſſione poſita, cum poteſtate alienandi, omnium contradictione remota, quid operetur, nu.127.
Clauſulæ quicquid placuerit faciendi, poſita in conceſſione feudi vis, numero 128.
Clauſula, quibus dederis, in feudo effectus, nu.129.
Clauſulam, pleno iure in conceſſione adhibitam, arguere donationem liberam, non feudum eſſe conceſſum.
Clauſulam, ex certa ſcientia, omnem errorem excludere, nu.261.
Clauſulam, de plenitudine poteſtatis, nihil operari in his, quæ facta ſunt numero 426.
Clauſulam, motus proprij, minoris effectus eſſe quam clauſula, de plenitudine poteſtatis, nu.427.
Clauſulam, pleno iure, vel libere, tot alitatem oſtendere.
Contractum in carcere celebratum non prodeſſe, etiam ei, qui carcerationis in cauſa non fuit, nu.272.
Chronicis & Annalibus credi, nu.274.
Compromiſſum de re feudali non valere, nu.267.
Compromittere & alienare paria, nu.268.
Conſenſum illorum, ad quos feudum eſt recaſurum, in feudi alienatione neceſſarium, nu.123.
Conceſſio precaria & ad libitum, ſeu ad beneplacitum, morte concedentis finitur, nu.74.
Conſuetudo localis dicitur, nu.132.
Conſuetudo alienandi feudum vno modo, ad alterum non trahitur, nu.133.
Conſenſus Domini directi non exigitur, cum feudum libere alienari poteſt.
Conditione non impleta, actum, cui adiecta fuit, corruere. nu.410.
Conditionem eſſe liquidandam, vt diſpoſitioni, cui illa adiecta fuit, locus ſit, nu.411.
Conſenſum domini directi in feudi alienatione, poſt ipſam alienationē poſſe ſequi, nu.405.
Confirmari non poſſe nulliter geſta, numero 406. ſed ibi paulo poſt declaratur.
Confeſſio contra confitentem probat, nec ab eo improbari poteſt, nu.66.
Conradus III. Imperator anno 1152. moritur.
Corneus conſ.16. lib.1. declaratur, nu.465.
Confeſſio ex falſa cauſa nulla eſt, nu.99. ſic de inueſtitura. Rimināld. conſil. 171. nu.2. lib.3.
Conſuetudinem etſi malam, à delicto tamen excuſare, nu.257.
Contractum in carcere celebratum non dici metu celebratum, ſi extra carcerem in ratum habeatur, nu.297.
Credens aſſertioni, & verbo Principis excuſatur, nu.98.
Datum vel promiſſum ob cauſam, illa non ſecuta, non eſſe obſeruandum, nu.491.
Datum dicitur turpem ob cauſam, cum datum eſt, vt à malo abſtineat, nu 244.
Delegare verbum, cuius ſignificationis, nu.*
Denominationem ab effectu eſſe ſumendam, nu.447.
Derogationem ſpecialem neceſſariam fore, cum agitur de prima conceſſione tollenda, nu.409.
Dictio, prout, ſimilitudinem denotat, & plenarie accipitur, & eſt indemnitatis ſignificatiua.
Diſpoſitionem illam fauorabilem cēſeri, per quam ad ius primæuum reuertimur, nu.291. declara ſub nu.426.
Diſpoſitio de liberis mentionem faciens etiam naſcituros comprehendit, ſi alias nihil operaretur, nu.179.
Dictio, omnino, naturam habet præciſam, & idem ſignificat, quod in perpetuum.
Dictionem ſicut, prout, & ſecundum, conditionem non facere.
Diuiſio conſultationis, nu.1.
Diſpoſitionem ita interpretari, ne fruſtra operetur etiam ſi ſtricta & odioſa ſit materia, nu.179.
Diſponentem de re propria bona fide præſumi diſponere, nu.266.
Dignitas Marchionalis perſonalis eſſe poteſt, & quid diſtinctum à re ipſa, nu.38.
Diſpoſitionis pars alteram declarat, nu.186.
Donationis & pacti de non petendo titulum ad præſcribendum prodeſſe, nu.482.
Dotem legitima minorem eſſe non debere, nu.496.
Donatio, quomodo inter nobiles præſumatur, nu.225.
Donationem excedentem ſummam quingentorum aureorum eſſe inſinuandam, nu.372.
Donationes Principum eſſe etiam inſinuandas, cum ſummam quingentorum aureorum excedunt, num.373. declaratur, num.374.
Donationem ob cauſam inſinuandam non eſſe, nu.376.
Donationem omnium bonorum iuramento firmari, nu.169.
Dominus directus ius dicere non poteſt inter homines ſui vaſalli, nu.340.
Doctori atteſtanti de conſuetudine regionis credi, vt ſaltem præſumptionem faciat. nu.164.
Donationem remuneratoriam inſolutum dationem cenſeri, nu.448.
Donans hæreditatem, eam cenſetur adire, nu.489.
Donationem omnium bonorum futura bona non continere, nu.175.
Ducis Sabaudiæ Sereniſſimi in Marchia Montiſferrati prætenſio prima, nu.136.
Ducum Sabaudiæ iura in Marchia Montiſferrati multorum Imperatorum documentis renouata, nu.378.
Duces Sabaudiæ Marchionibus Montiſferrati bellum indixiſſe nunquam, nu.250.
Duces, Marchiones & Comites milites eſſe, nu.152.
Dux Sabaudiæ Sereniſſimus in ſuo ducatu Imperij iura tenet, nu.158.
Epiſtolam in antiquis probare, nu.331.
Error detegitur demonſtrando rem aliter ſe habere, quam expreſſum fuerit, nu.92.
Error etiam in facto proprio detegitur, ſi rem aliter ſe habere conſtet, cum ſcilicet de damno euitando agitur, nu.93.
Error & ignorantia in eo præſumitur, qui in alterius locum ſucceſſit, numero 94.
Errorem potius etiam in proprio facto præſumi, quam donationem, numero 213.
Error nec gerenti actum, nec ſucceſſoribus nocet, nu.191.
Errorem allegari non poſſe, cum actus ex certa ſcientia celebratus fuit, numero 260.
Exceptionem implementi impeditiuam eſſe litis ingreſſus, nu.365.
Exceptionem implementi nunquam cenſeri relictam, nu.366.
Exceptionem implementi contra ſententiæ executionem poſſe obiici, numero 367.
Exceptio, tu non impleuiſti, &c. ſolum illi conceditur, cui implendum erat, nu.370.
Exprimi ſolent, quæ notabilia ſunt, nu.178.
Exceptionem antecesſori competentem ſucceſſori concedi, nu.319.
Exceptionem iuris tertii licere opponi, cum intentionis excluſiua eſt, numero 320.
Exceptionem de iure tertii poſſe opponi, cum opponenti prodeſſe poteſt, numero 321.
Facta non præſumi, nu.177.
Facto proprio à nullo contrauenire poteſt. 99.
Falſum, qui in vno dixit, vel ſcripſit, in omnibus ſcripſiſſe præſumitur, numero 300.
Fatuitatem potius præſumi, quam donationem, nu.215.
Fœminam excluſam à feudo paterno, eſſe etiam excluſam à fraterno, numero 461.
Fœminam in feudo nobili & antiquo non ſuccedere, nu.475.
Fœminam à feudi ſucceſſione ſemel excluſam, perpetuo excluſam eſſe, numero 458.
Frederici II. Imperatoris deceſſus, nu.58.
Fidelitas in feudo ſucceſſione remitti non poteſt, nu.29.
Filiorum appellationem ſtrictiorem eſſe illa liberorum, nu.187.
Filiam ob dotem congruam ſibi aſſignatam conqueri non poſſe, vt in bonis patris aliud conſequatur, nu.481.
Filios ratione naturali patris hæredes eſſe debere, nu.485.
Filium quaſi dominum hæreditatis paternæ eſſe patre adhuc viuente, numero 488.
Filiam dotare non tenetur pater, cum habeat, vnde ſe dotet, nu.498.
Filiorum appellatione qui veniant, nu.189.
Fidem viuus, qui ſemel probauit, improbare amplius non poteſt, nu.255.
Fidelitatem nihil ſpeciale feudis tribuere, nu.33.
Fidelitatis reſeruatio feudum fuiſſe conceſſum non arguit, nu.34.
Feudum antiquum in ſucceſſorum detrimentum alienari non poteſt, etiam domino conſentiente, nu.122.
Feudum conceſſum pro ſe & hæredibus hæreditarium eſſe, nu.308.
Feudum dum ſuſcipitur, in dubio præſumitur hæreditarium, nu.309.
Feudum emptitium non dici, cum integro pretio emptum non eſt, nu.469.
Feudum conceſſum pro deſcendentibus & agnatis, fœminas agnatas admitti, nu.442.
Feudum viuentis, quando alteri ſub conditione concedi poſſit, nu.419.
Feudum alienabile ſemel alienatum, apud nouum dominum eſſe, vt rem liberam & allodialem, 421.
Feudum dignitati annexum, ſecundum eam regulatur, nu.445.

Feudum

Feudum emptitium eſſe ad fœminas tranſitorium, nu. 446. ſed declara, vt ſub nu. 470.
Feudum præſcriptum, quomodo præſcriptum cenſeatur, nu. 311.
Feudum in dubio rectum præſumi, nu. 312.
Feudum rectum ad hæredes tranſitorium, nu. 313.
Feudi hæreditarij ſucceſſores, anteceſſorum hæredes eſſe oportere, nu. 314.
Feudum hæreditarium acceptare non licet præceſſoris hæreditate repudiata, nu. 316.
Feudum antiquum acceptari poſſe, fratris, cui ſuccedetur, hæreditate repudiata, nu. 317.
Feudi hæreditarij ſucceſſores, vel mediate vel immediate primi inueſtiti hæredes eſſe debere, nu. 318.
Feudum ad fœminas tranſitorium tranſire, cum maſculi omnes deficiunt, nu. 476.
Feudum à fidelitate nomen ſumpſit, nu. 32.
Feudum ſi fuerit conceſſum pro ſe & deſcendentibus, fœminas vocatas non cenſeri, nu. 455.
Feudum conceſſum pro ſe & hæredibus, intelligi de hæredibus maſculis tantum, nu. 456.
Feudum dignitatis & iuriſdictionis ad fœminas non tranſire, nu. 457.
Feudum in ſucceſſorum detrimentum alienari, nec etiam in parte poſſe, numero 307.
Feudum alienatum, cum alienari non potuit, à directo domino, vel ab agnatis alienantis poſſe reuocari, nu. 380.
Feudum ligium eſſe ad fœminas tranſitorium, num. 452. ſed declara, vt ſub num. 473.
Feudi incapaces eſſe fœminas, tam de iure, quam ex conſuetudine, nu. 453.
Feudum vbi alienari poteſt, directi domini conſenſus non eſt neceſſarius, numero 126.
Feudum conceſſum pro maſculis & fœminis, fœminas poſt maſculos admitti, nu. 440.
Feudum quibus rationibus alienari prohibeatur, nu. 134.
Feudum inconſulto domino directo poſſe alienari, ſi melior illius cōditio efficiatur, nu. 135.
Feudum antiquum ſine eorum conſenſu, ad quos recaſurum eſt, alienari non poſſe, nu. 123.
Feudalis conceſſio non dicitur, vbi donationis verbum apponitur, nu. 11.
Feudum conceſſum ſecundum quod, anteceſſores iam conceſſerunt, quomodo conceſſum intelligatur, nu. 65.
Feudi mentio, vbi non fit, allodium præſumitur, nu. 10.
Feudum ſui natura alienari non poſſe, nu. 14. 119.
Feudum conceſſum non dicitur, vbi in conceſſione nulla eſt facta ſeruitij vel homagij reſeruatio, nu. 34.
Franciſci Aretini reſponſum, 14. nu. 17. 18. declaratur, nu. 301.
Fridericus I. anno 1190. moritur, nu. 55.
Fridericus III. Imperatoris interitus, nu. 112.
GOrdianum, filij morte nuntiata interiiſſe, nu. 277.
Guilielmi II. & IV. Marchionis Montiſferrati interitus, nu. 53.
Guilielmus Longaſpata Marchio Montiſferrati, quo tempore deceſſerit, numero 54.
Guilielmi IIII. Marchionis, 6. mors, nu. 57.
Guilielmi Palæologi deceſſus, nu. 116.
HAdriani & Antonini Pii liberalitas in repudiandis delatis hæreditatibus, ne diſponentium filii illis priuarentur, nu. 486.
Hæredes vaſalli non poſſe alienationem à ſuo prædeceſſore factam impugnare, nu. 315.
Hæreditatem non aditam, ad extraneos hæredes non tranſmitti, nu. 477.
Hiſtoricorum varietas maxima in hiſtoria Aledrami Saxonis Marchionis Montiſferrati primi, nu. 2.
IAſon conſ. 3. col. pen. verſ. 2. præmitto, lib. 3. declaratur, nu. 497.
Ioannes Marchio Montiſferrati vltimus ex domo Aledrami teſtatus deceſſit, nu. 73.
Ioannes Marchio Montiſferrati vltimus ex proſapia Aledrami moritur anno 1305. ibid.
Ioann. Georgij vltimi Marchionis Montiſferrati ex domo Palæologa interitus, nu. 118.
Ioann. Iacobi Palæologi mors, nu. 113.
Ioan. Palæologi mors, nu. 114.
Imperator Otho II. anno 974. moritur, nu. 41.
Imperator non poteſt alienare, quæ ſunt Imperij, nu. 39.
Imperator poteſt alienare quæ Imperii ſunt, ſi modo maxima Imperii diminutio non ſequatur, nu. 40.
Imperatorem in cauſis diffiniendis, vt Deum Opt. Maxim. procedere debere, nu. 500.
Imperatorem non poſſe partium conuenta infringere, nu. 394.
Imperatorum poteſtatem maximam & ſacrilegum videri, qui de ea contendit, nu. 379.
Implere ex ſuo latere is debet, qui contra aduerſarium pro implemento experiri vult, nu. 364.
Implementum quoad quid minimum ſecutum eſſe debet, vt ex eo quis experiri poſſit, nu. 368.
Impleuiſſe ex latere ſuo probare eum debere, qui experitur, vt ſibi impleatur, nu. 369.
Implementi exceptio, vt obiici poſſit, conſtare debet, eum eſſe monitum & interpellatum ad implendum, nu. 371.
Impuberes ſenſu & intellectu carere, nu. 322.
Infantem non aditam hæreditatem patris ad extraneos non tranſmittere, nu. 478. declara, vt ſub nu. 491.
Inſtrumentum à pluribus notariis ſimul receptum, ab omnibus ſimul in publicam formam leuari debere, num. 200. declara vt infra, & de ratione, nu. 204.
Interpretationem latiſſimam ſumi, cum ad ius primæuum reuertimur, numero 392.
Inueſtituræ renouatio, referens ſe ad antiquam non defenditur, ſi in antiqua aliter cautum reperiatur, nu. 84.
Inueſtituram eſſe neceſſariam in feudi conceſſione, nu. 23.
Inueſtitura dicitur de poſſeſſione cuiuslibet rei, nu. 25.
Inueſtitura verbum, feudum conceſſum non denotare, cum iam donationis verbum præceſſit, nu. 26.
Inſtrumentum, quod anno & die caret, non probat, nu. 77.
Interpretatio vbi ſumi poteſt, ne donatio ſit renuntiatio, illa ſumitur, numero 216.
Inueſtituræ renouatio intra annum à ſucceſſore directi domini accipienda eſt, nu. 42.
Inueſtitura prima attenditur, nu. 142.
Inueſtitura noua, quæ antiquæ aduerſatur, non attenditur, niſi ſcienter ab antiqua ſit receſſum, nu. 125.
Inueſtiri petens ſuo, fratrum & ſororum nomine iuxta tenorem antiquæ inueſtituræ, ſibi non præiudicat, ſi in antiqua inueſtitura ſorores comprehenſæ non ſunt, nu. 96.
Inimicum de nouo reconciliatum vero inimico æquiparari, nu. 247.
Inſinuationem tolli, cum iuramentum eſt adhibitum, nu. 377.
Ius conditionale pacto, non renuntiatione tolli, nu. 210.
Iuramentum fidelitatis præſtitum domino directo, & mediato per ſubditos vaſallorum, aſſecurationis iuramentum dici, nu. 346.
Iuramentum fidelitatis contra conſuetudinem præſtitum, per metum & vim extortum præſumi, nu. 342.
Iudicum præcepta contra ſolitum inualida, nu. 343.
Iuramentum impuberis eius contractum non firmat, nu. 323.
Iuramentum auferre omne remedium reſciſſorium, ex l. 2. C. de reſcin. ven. nu. 360.
Iuramentum tollit læſionem enormem, nu. 361.
Iuramentum fidelitatis domino immediato tantum eſſe præſtandum, numero 339.
Iuramentum fidelitatis eſſe de ſubſtantia feudi, nu. 28.
Iuramentum per vim & metum extortum, ſponte poſſe ſperni, nu. 302.
LAudum defectu poteſtatis corruere, nu. 269.
Laudum emologatum ſaltem in vim pacti valere, nu. 270. ibiq; egregie declaratur.
Laudum poſſe reſcindi ob enormiſſimam læſionem, nu. 348.
L. 2. C. de reſcin. vend. remedium eſſe ſublatum ob geminatam renuntiationem, nu. 356.
L. 2. C. de reſcin. ven. remedium remiſſum cenſeri ab eo, qui attendere & obſeruare promiſit, nu. 358.
L. 2. C. de reſcin. ven. remedium tollitur præſcriptione 30. annor. nu. 363.
L. 2. C. de reſcin. ven. remedium non conceditur ei, qui prudens & ſciens vendidit, vel aliter alienauit, nu. 350.
L. cum à matre, C. de rei vind. non habere locum, cum is anteceſſor de re diſponere non potuit, nu. 104.
L. cum à matre, C. de rei vind. in actibus lucratiuis locum non habet ex Alciati ſententia, nu. 103.
Lotharii II. Imperatoris mors, nu. 131.
L. Iuriſconſultus, §. parentes, ff. de gradib. multiplici declaratione illuſtratur, nu. 199.
L. ſancimus, §. exceptio, C. de donat. in quo Principe donante locum habeat, nu. 375.
L. ſi ita, ff. de auro & argen. leg. declaratur, nu. 196.
L. ſi cognatis, ff. de reb. duob. declaratur, nu. 191. & nu. 193.
Læſionem conſiderari non poſſe ratione incerti euentus, nu. 353.
Læſum dicere ſe non poteſt, qui tacitum rei neuit, nu. 354.

A a

Læſio conſiderari non poteſt, cum contractus à ſuperiore confirmatus fuit, num.355.
Læſioni enormiſſimæ renuntiatum eſſe, ex quibus clauſulis, nu.359.
Læſio enormiſſima quæ, nu. 494.
Læſionem enormiſſimam iuramentum non tollit, nu.362.
Legatum cognatis factum, illis cognatis, qui teſtamenti tempore extabant, deberi, nu.170.
Legatum liberis factum, illis liberis, qui teſtamenti tempore extabant, deberi, non deinde natis, etiamſi conditionalis eſſet diſpoſitio, nu. 171. ſed declara, vt infra, nu.191.
Legatum acceptaſſe dici, qui de eo diſponit, nu. 490.
Liberorum appellatione ſolum deſcendentes vſque ad trinepotem venire, n. 197. ſed declara, vt infra.
Liberorum appellatione deſcendentes in infinitum vſque venire, nu.198.
Liberorum appellatione maſculos & fœminas non contineri in feudalibus, nu.468.
MAndatum ſpeciale exigitur, cum inueſtitura à Procuratore vaſalli petitur, nu.78.
Mandatum nec temporis diuturnitate præſumitur, & ibi multorum Doctorum inconſtantia detegitur, nu.79.
Mandatum non præſumitur, etiamſi fuerit enuntiatum in ſcriptura antiqua, ibidem quomodo procedat, declaratur, nu.80.
Mandatum ob temporis diuturnitatem, partis ſcientiam & patientiam, quomodo præſumatur, nu.81.
Mandatum morte extinguitur, nu.75.
Marchio Montisferrati Illuſtriſſimus in ſua Marchia Imperij iura tenet, nu.159.
Marchia Montisferrati antiquum Aledrami Saxonis patrimonium, nu.7.
Marchiæ conceſſio, an feudum vel donationem fuiſſe conceſſam arguat, numero 35.
Marchiam eſſe feudum dignitatis, nu.36.
Marchiam etiam iure proprio poſſidere poſſe, nu 37.
Marchiam Montisferrati videri feudum ad fœminas tranſitorium, numero 438.
Maritum de bonis extra dotem obuentis diſponere non poſſe, nu. 72.
Maſculinum non concipere fœmininum in feudalibus, nu.454.
Metus præſumptionem ob amicorum interuentum non ceſſare, cum enormis læſio interceſſit, nu.292.
Metum præſumi ceſſare, cum actus celebratur cum amicorum interuentu, nu.290.
Metum reuerentialem vitiare contractum, nu.492.
Metum reuerentialem præſumi, ob dignitatem & ſuperioritatem perſonæ, nu.493. & eo loci late declaratur.
Metu geſta inualida eſſe, nu.271.
Metus cauſa ceſſante, ceſſare metum, nu.299.
Metum iuſtum in eo eſſe, qui de affinium ſalute timet, nu.279.
Metum ex multis ſubſequutis ratificationibus cenſeri purgatum, nu.296.
Metum iuſtum in eo eſſe, qui de ſalute filij timet, nu.275.
Metu periuriis, non ſponte ſoluiſſe is dicitur, qui ſoluere prius iurauerat, numero 325.
Metum eſſe iuſtum in eo Principe, qui populorum ſuorum defectionem timet, nu.283.
Metus ſuſpicionem idem quod metus operari, nu.284.
Metum non probari ex ſola potentia illius, qui metum intuliſſe dicitur, numero 289.
Metum illatum præſumi durare, nu.287.
Metum eſſe ab eo probandum, qui illum deducit, nu.288.
Metum amiſſionis bonorum iuſtum eſſe, nu.280.
Metum coniecturis & indiciis probari, nu.273.
Militum priuilegia Ducibus, Marchionibus & Comitibus competere, numero 153.
Minorem non poſſe rem propriam in feudum recognoſcere, nu.85.
Mutatio non præſumitur in feudis, nu.120.
Mulier cum iuramento renuntians bonis paternis, cum matrimonio collocatur, ſe læſam dicere non poteſt, nu. 486.
NAtura actus & rei, non accidens, in illius cognitione ſpectatur, numero 16.
Naturæ potius, quam accidenti adaptari actus & conceſſio debet, nu.17.
Negligentia ius ſuum aliquem aliquando perdere, num.393. declara, vt ſub nu.437.
Notarium vnum tantum inſtrumentum à pluribus receptum, leuare poſſe, nu.201.
Notarios plures præſumi de inſtrumento in ſolidum rogatos ob temporis antiquitatem, nu.202.
Notario credi de rogatu alterius Notarii ſui collegæ, nu.e08.
OBliuionem etiam facti proprii præſumi decennii curſu, nu.219.
Obliuionem facilius in magnis Principibus præſumi, nu.220.
Opinio illius Doctoris tenenda eſt, quam ſapientes affirmant, & ſi alias differſerit, nu.192.
Otho Secundus Aledramo Marchiam Montisferrati concedit & donat, numero 3.
Otho Tertius Imperator, quo tempore ſit vita defunctus, nu.34.
PActum de ſuccedendo inter Principes initum valere, nu.160.
Pactum inter fratres initum, quod altero eorum decedente ſine filiis alter ſuccedat valere, nu.16.
Pactum de ſuccedendo fauore matrimonii iure defendi, nu.162.
Pactum initum in contractum matrimonii, quod ex eo matrimonio primogenitus ſuccedat, in Italia, aliiſque regionibus eſſe receptum ex conſuetudine, nu.163.
Pactum de ſucceſſione alicuius eo conſentiente valere, nu.165.
Pactum de alterius ſucceſſione, domino etiam tacite conſentiente valere, nu.166.
Pactum contra bonos mores, quando eſſe dicatur, nu 168.
Pactum de donando, nec iuramento reddi efficax, num.231. ſed contra infra, nu.167.
Pactum de donando perſonalem parere actionem, nu.232.
Pacto de donando, de vendendo & ſimilibus, triginta annis præſcribi, numero 233.
Pactum de vendendo, de renuntiando, &c. ex ſtipulatione veſtiri, nu.235.
Pactum geminatum efficax eſſe, etſi ſimplex inefficax ſit, nu.236.
Pactum nudum à Principe obſeruandum eſſe, nu.237.
Pactum nudum inter mercatores ſeruari debere, nu.238.
Pacto hæreditatem non dari, nu.139.
Paciſci non licere de viuentis hæreditate, nu.140.
Pactum de viuentis hæreditate, nec etiam fauore piæ cauſæ, valere, numero 141.
Pactum de quota hæreditatis viuentis non tenere, nu.142.
Pactum inter duos fratres, quod altero eorum præmoriente, alter in dimidia bonorum alterius ſuccedat, non tenere. Declara tamen vt infra, numero 143.
Pactum de viuentis hæreditate etiam fauore matrimonii non tenere, numero 144.
Pactum, nec matrimonii fauore valere, quod primogenitus ex eo matrimonio ſuccedat, nu.146.
Pactum de ſuccedendo, nec ſtatuto, nec conſuetudine firmari, nu.147.
Pactum de ſuccedendo, nec iuramento quidem firmari, nu.148.
Paciſci licere per modum contractus, vt in re aliqua quis ſuccedat, numero 149.
Pactum in contractu adiectum, pretii partem dici, nu. 449. declara, vt ſub nu. 471.
Pactum de ſuccedendo in re ſingulari iure valere, nu.150.
Pactum de ſuccedendo inter milites initum iure defendi, nu.151.
Pactum de donando eſſe inefficax, nu.229. ſed contra infra, nu.234.
Pacta de renuntiando, de vendendo, de infeudando nuda eſſe & ſine effectu, nu.230.
Pacta contra feudi naturam valere, nu 347.
Pacta eſſe ſeruanda, præſertim à Principibus, nu.226.
Patrem plus filium diligere, quam ſeipſum, nu.276.
Paraphernalia bona à marito alienari non poſſe, nu.71.
Paleologorum Geneologiæ deſcriptio aliqua, nu.138.
Participia dandi fœminas comprehendere, nu. 443. declara vt ſub nu.467.
Participium quomodo reſoluatur, nu.194.
Petitioni hæreditatis, quanto tempore præſcribatur, nu.484.
Præſumptionem eſſe, quem ſcire, quæ domi ſuæ aguntur, nu.182.
Præſumendam non eſſe, quem filios habere illegitime natos, nu.183.
Præſumptio omnis tollitur, cum rem aliter ſe habere ex facto ipſo conſtat, num.9.
Præſcriptionis exceptionem eſſe reiiciendam, cum in cauſa proceditur, ſola facti veritate inſpecta, nu.501.
Præſcriptionem ſine titulo & bona fide non currere, nu.242.
Præſumi hominem ad generandum potentem, nu.145.
Principes iuſtos & æquos præſumi, nec quid ſiniſtri ab eis agi, nu.155.
Principem Dei miniſtrum eſſe, nu.56.
Principem bonum à patre non differre, nu.157.
Principis factum nulla ratione improbari poſſe, nu.385.
Priuilegia vnius Gymnaſii alteri conceſſa, de tunc competentibus, non de futuris intelligi, nu.177.
Principis aſſertioni credi, cum tertio detrimentum non adfertur, nu.8.
Principem conceſſionem ſecundam primæ contrariam concedentem, circumuentum præſumi, nu.402. & 430.

Principi

Digitized by Google

Principi placere ſemper debere, quod ſemel placuit, nu. 403.

Principem ius alterius auferre poſſe, num. 381. ſed declaratur rectius, numero 396.

Principem poſſe conceſſionem à ſe factam per vim contractus non reciproci reuocare, nu. 382.

Principes tales præſumi, quales de iure eſſe debent, nu. 291.

Principem grauius peccare, fidem frangendo, quam priuatum, nu. 227.

Principum contractus bonæ fidei cenſeri, nu. 239.

Principes contractus alias inualidos ſeruare debere, nu. 240.

Principum contractus vim legis habere, nu. 141.

Principes Italiæ conſueuiſſe inconſulto Imperatore bellum inter ſe gerere, num. 256.

Primi gradus liberos melioris eſſe conditionis ſecundi & remotiorum, numero 183.

Primogenitum à patre prædiligi, nu. 278.

Prohibitio alienationis feudorum, quo tempore fuerit ſancita, nu. 130.

Promittens ſoluere debitum, intelligi de etiam futuro, ſi eo tempore nullum extabat purum, nu. 180.

Promiſſionem hoſti factam eſſe inualidam, nu. 243.

Proteſtationes facto contrarias non prodeſſe, nu. 306.

Proteſtationes metum probare, nu. 385.

Priuilegii vim obtinere longiſſimi temporis curſum, nu. 439.

QValitas, quæ certo tempore adeſſe debet, probari debet eo tempore adfuiſſe, nu. 416.

Qualitatem intentionis fundatiuam à deducente probandam, nu. 249.

Qui dat, vt ſtatim recipiat, dare non dicitur, nu. 451. declara, vt ſub numero 472.

RAtihabitio ob temporis diuturnitatem, quomodo ſubſecuta credatur, num. 82.

Ratihabitionem loco veri conſenſus eſſe, nu. 305.

Ratihabitio geſtorum per metum, quando meticuloſa cenſeatur, nu. 29.

Ratihabitionem, ex ætate ſuperuenienti reſcindi ob læſionem enormiſſimam, nu. 349.

Ratihabitionem, re cognita & diligenter perſpecta, non valere, nu. 329.

Ratificantis ſcientiam ab eo, qui in ratificatione ſe fundat, probandam eſſe, num. 330.

Ratihabitionem inducit ætas ſuperueniens, nu. 339.

Ratihabitionem ex facto induci, nu. 263.

Ratificatio actus meticuloſi meticuloſa præſumitur, nu. 286.

Ratione impedimenti ceſſante, ceſſat impedimentum, nu. 154.

Res acta inter alios præſumptionem facit, imo in antiquis ſemiplene probat, num. 206.

Recognoſcens rem propriam in feudum ab Eccleſia per errorem, actum ipſo iure nullum facit, nu. 89.

Recognitio rei propriæ in feudum, & ſi per errorem vere ſit facta, probationis tamen onus in aduerſarium reiicit, nu. 90.

Referenti quando ſtetur, nu. 95.

Rei propriæ quilibet eſt arbiter & moderator, nu. 265.

Relatum aliter ſe habere, quam fuerit in referente dictum, probar qui illud aſſerit, nu. 97.

Relatum eſſe in referente cum omnibus ſuis qualitatibus, nu. 93.

Rem propriam in feudum, vel emphyteuſin recognoſcens, feudalem vel emphyteuticam non facit, nu. 87.

Rem propriam in feudum poſſe recognoſci, nu. 63.

Remiſſio ac renuntiatio iurium intelligitur de iuribus præſentibus, non de futuris, nu. 174.

Renuntians omni legum auxilio, cenſetur remiſiſſe priuilegium, l. 2. C. de reſcin. ven. nu. 357.

Renuntians & cedens hæreditati, eam cenſetur adire, nu. 488.

Renuntiatio non trahitur de caſu ad caſum, nec de perſona ad perſonam, num. 217.

Renuntiare quis non dicitur iuri quod ignorat, nu. 218.

Renuntians omni iuri ſuo, penitus excluditur ab omni commodo, nu. 209. & nu. 479.

Renuntiationem donationem eſſe, nu. 211. & nu. 214.

Renuntiationem in dubio non præſumi, nu. 212.

Renuntiationem ex renuntiantis intentione interpretari, nu. 223.

Renuntiationem non veriſimilem non præſumi, nu. 224.

SCripturam priuatam non probare, nu. 326.

Scripturam priuatam præſumptionem non facere, nu. 327.

Scriptura priuata nullam eſſe fidem, etiam partium conſenſu, numero 328.

Sigiſmundi Imperatoris diſceſſus, nu. 110.

Sigillis pluribus adhibitis, ſi vnum amittatur, non tamen ſcripturæ fides deficit, nu. 204.

Sigillum non eſſe ad negotii ſubſtantiam, nu. 205.

Sigilli corrupti nulla fides, nu. 335.

Sigillum ad actus ſubſtantiam non conſerre, nu. 336.

Sigillum ſubſcriptionis vim obtinere, nu. 332.

Sigillum Principis probare, nu. 333.

Socini Iunioris, Gozadini & aliorum conſiderationes multa ſubuerſa, numero 407.

Socini Senioris reſponſum, 258. col. 3. verſ. tertio etiam, lib. 2. declaratur, numero 334.

Solennitatem non præſumi ob temporis antiquitatem, cum vere conſtat, eam deficere, nu. 103. quod ibidem declaratur.

Speculatoris doctrina in titulo de feudis, § quoniam, quæſt. 12. declaratur, num. 474.

Soror ab inteſtato fratri ſine filiis defuncto ſuccedit, nu. 70.

Subreptionem non cenſeri commiſſam, cum actus nullius habita non eſt mentio, num. 408.

Subreptionis & obreptionis vitium conceſſiones annullare, nu. 399.

Subreptio dicitur, cum omnia clare cum ſuis qualitatibus non exprimuntur, nu. 400.

Subreptio commiſſa dicitur, cum illa non narrantur, quæ Principem reddidiſſent difficiliorem ad concedendum, nu. 401.

Succeſſor improbare non poteſt alienationem de re aliena factam à prædeceſſore, nu. 69.

Succeſſor nouus in feudo, eo priuatur, ſi intra annum & diem dominum directum non recognoſcit, nu. 462.

Succeſſor factum ſui prædeceſſoris impugnare non poteſt, nec illius confeſſioni refragari, nu. 67.

Succeſſor non poteſt renuntiationem à ſuo prædeceſſore factam improbare, vel reuocare, nu. 68.

Succeſſori licet impugnare factum prædeceſſoris inualidum, nu. 102.

Succeſſorum appellatione in feudalibus fœminas contineri, nu. 441. ſed declara, vt ſub nu. 463.

Succeſſorem præſumi anteceſſoris facta ignorare, nu. 221.

Succeſſorem iuſtam habere cauſam, vt reſtituatur, cum anteceſſoris factum ignoraſſe credatur, nu. 222.

Succeſſorem Principis in dignitate anteceſſoris promiſſa ſeruare debere, nu. 228. & nu. 404.

THeodorus Primus Marchio Montisferrati ex domo Palæologa, numero 61.

Theodorus Palæologus anno 1310. recognouit Marchiam Montisferrati in feudum ab Henrico Septimo Imperatore, nu. 62.

Theodori II. Palæologi mors, nu. 108.

Theodori I. Palæologi Marchionis Montisferrati mors, nu. 165.

Teſtibus veriſimiliora deponentibus credi, nu. 417.

Teſtatorem præſumi magis diligere iam natos liberos, quam naſcituros, numero 185.

Titulum errore iuris cauſatum non prodeſſe ad præſcribendum, nu. 499.

VAlorem rei is ſcire præſumitur, qui eam adminiſtrauit, nu. 351.

Vaſallum ſine cauſa feudo priuari non poſſe, nu. 397.

Vaſallum feudo non priuari, ſi metu amiſſionis bonorum dominum deſerat, nu. 282.

Verba hæc, ſi decedat quoquo tempore ſine liberis, quam interpretationem admittant, nu. 184.

Verba hominis voluntatem pateſacere, nu. 262.

Verba temporis præteriti ad futurum non trahi, nu. 172.

Verba illa, omnino transfundantur, conceſſionem eſſe factam liberam, non feudalem arguunt, nu. 19.

Verba diſpoſitionis conuenire debere, nu. 181.

Verba præteriti temporis ad futura, quandoque trahi, nu. 195.

Verbum, commune, fœmininum æque ac maſculinum genus continere, nu. 444 declara, vt ſub nu. 467.

Verbum, inueſtiri, cuius ſignificationis, nu. 24.

Veriſimiliora dicuntur, quæ iuri communi conueniunt, nu. 418.

Veriſimile quod non eſt, falſi ſpeciem habere, nu. 258.

Vldarici Zaſii doctrina in feudalibus declarata, nu. 31.

CONSILIVM I.

Initium à Domino.

CONSVLTATIO hæc adeo grauis eſt & ardua, tum ob rei magnitudinem ac perplexitatem, tum ob varias clariſſimorum Iureconſultorum, qui iam ſatis pridem de iure interrogati docte & peracute reſponderunt, opiniones: vt non tenuis doctrinæ hominis, ſed viri diligentiſſimi operam & ſtudium expoſtulet. Verum, vt EMANVELIS Philiberti Sereniſſimi atq; Inuictiſſimi Sabaudię Ducis, Principiſq; mei mandatis parcam: nec eum opinione iam de me concepta fallam, quid de re tam ambigua ſentio, dicam.

Quo autem conſultario ipſa clara & dilucida omnibus ap-
1 pareat, eam in duas præcipuas † partes ſcindam. In quarum prima agam, quo cognoſcamus, cuius naturæ fuerit Marchia hæc Montisferrati à die conceſſionis Othonis II. Aledramo Saxono factæ, quod contigit anno 967. ad annum vſq; 1445. In ſecunda vero conſultationis parte ex ordine proſequar explicando, quæ iura conſecuti ſunt in Marchia illa Sereniſſ. Duces Sabaudiæ Pedemontiumq; Principes, ex ordine pariter enucleando, quæ ex latere Illuſtriſſimi Ducis Mantuæ, Marchiæ nunc poſſeſſoris, obiiciuntur.

Primam conſultationis partem, vt clare exponam, in duas particulas diuido: in quarum prima oſtendam, Marchiam hanc ad annum vſque 1435. feudalem Imperii non fuiſſe effectam. In ſecunda patefaciam, quod vbi feudalis præſupponatur, eſſe tamen feudum ad libitum alienabile.

2 Sciendum eſt itaque, † varias fuiſſe ac multiplices Hiſtoricorum in Aledrami Saxonis Montisferrati Marchionis primi origine traditiones. Raphael Volaterranus (: vt ab eo incipiam:) vir eruditus, & magni nominis in quarto Geographiæ, dum Subalpinam regionem illiuſq; ambitum deſcribit, affirmat anno 986. Aledramum Saxoniæ Ducis filium ex Alaſia Othonis I. propinqua, ſeu filia, quatuor ſuſcepiſſe liberos, Othonẽ, Guilielmum, Thetem & Bonifacium: & Aledramo dotis cauſa Mõtisferrati Marchiam ab eo Othone Imperatore conceſſam. Cuius quidem auctoris traditio, cum in multis veritati refragatur (: ſicuti mox intelligemus:) tum in eo præſertim, quod iam nouimus, conceſſionem illi Aledramo fuiſſe factam anno 967. atque ita annos ferme viginti ante, quam is Volateranus ſcripſerit. Marcus vero Antonius Sabellicus, cui multi deferunt, in ſecundo Æneadis nonæ ſcribit, originem huius Marchiæ fuiſſe ſedente Gregorio V. Pont. Max. vel verius Ioanne XVI. quod vtrunque eſt falſum. Nam Ioannes creatur Pontifex anno 995. quo anno obiit, & illi ſta[illegible] ſuffectus eſt Gregorius V. quod vir diligens & impenſe doctus Onuphrius Panuinius in Pontificum annalibus annotauit: & tamen Marchiæ conceſſio iam (vt diximus) ſub anno 967. ab Othone facta eſt. Sed ad rem. Scribit is Sabellicus Almarum (ſic eum appellat) Ducis Saxoniæ filium
3 parentibus ad Galecianam Apoſtoli ædem † proficiſcentibus Alexandriæ eſſe natum, quo Adelaſia, cum is iam adoleuiſſet, ingenio & formæ amore capta, auctor illi fuit, vt quando ob diſparem fortunam, eius connubio aliter potiri non poſſet, vna ignoto habitu in alienas terras proficiſcerentur, pacti prius inter ſe matrimonium, fideque in id data & accepta. Regia domo
4 inde † digreſſi longis itineribus in Albignaunos venere. Hic tamdiu diſſimulata vtriuſque perſona, ambo commorati, vt ter interim ſit enixa Alaſia (ſic eam is vocat.) Poſtremo agniti, per Albiganenſem Antiſtitem in Othonis gratiam recepti, eam Italiæ partem poſſidendam accepere, quam Montisferratenſes habent, cum illis, qui circa illos extremam Italiam incolunt, inter Veſulom Montem Appeninum & Liguſticum mare. Ex Aledramo Adelaſia ſepties (vt ille eſt auctor) peperit. Guilielmus natu maior, patre defuncto, ab Othone auo materno adhuc in humanis agente Marchio appellatus, in paterno locatur principatu. Cæteri Aledrami liberi omnes virilis ſexus, aut munere, ſuum ſinguli ſunt Principatum adepti, vrbes cum titulo datæ, Sauona, Ceua, Inciſa, Ponzonium, Boſcum & Saluciæ. Hæc Sabellicus. Cæterum eius Hiſtoria à vero in multis deficit, tum præcipue in eo, quod ſcribit, Marchiam Guilielmo traditam Aledramo vita defuncto, cum verius pateat ipſimet Aledramo ab Othone conceſſam, ſeu verius confirmatam: quin Othoni ſuperuixiſſe Aledramum ſtatim intelligemus. Sabellici errorem in multis ſequuti Leander Albertus in Montisferrati deſcriptione, & Marcus Guacius in eius Chronicis in Aledrami Saxoni vita, qui Iacobi Philippi in Chronicis fidem ſecutus eſt. Horum commenta multis euertit Beneuenutus à Sancto Georgio in Montisferratenſium Chronicis. Ab illis diſſentit pariter Sebaſtianus in tertio Geographiæ generalis, vbi de Saxonia agit. Is, dum Ducum Saxoniæ Genealogiam ſcribit, affirmat, Othonem Primum ſex ſuſcepiſſe filios, duos ex Ehedita vxore prima, Lutholphum ſcilicet & Milhelmum: ex Adheleida vero ſecunda vxore, Henricum, Brunonem, Othonem Secundum & Adheleidam (: quam forte cæteri Adelaſiam vocant.) Nec multum diſſentit Onuphrius Panuinius vir diligentiſſimus *lib. 3. Rom. Princip.* Is Sebaſtian. ſcribit Adheleidam poſtmodum nupſiſſe Hugoni Pruſiani Comiti: Othonem autem Secundum ſine liberis deceſſiſſe. In tanta ſcriptorum varietate nõ defuerunt, qui per iocum & fabulam quandam poſteris hæc tradiderint. Bandellus enim *in Nouella 15. lib. 3.* Aledrami & Adelaſiæ originem, amores, matrimonium, fugam, ſuſceptam prolem, carbonariam inopemque vitam, fabuloſe, ita lepide tamen & feſtiue narrat, vt lectorem quęq; facile cõmouere ad lachrymas poſſit. Et tandem affirmat, Othonem Guilielmo Aledrami primogenito Marchiam Montisferrati donaſſe: cæteris vero filiis loca alia, vt ex Sabellico & aliis ſupra retulimus. Hæc libẽter ea ratione referre volui, vt intelligant omnes, in re tam antiqua auctores parum inter ſe conuenire, & ob id vix veritatẽ inueniri. Quare coniecturis quibuſdam, quibus in ambiguis vti ſolemus, rem tantum poſſe diſcerni, crediderim. Illud verum eſt (vt ad rem propius accedamus) Othonem Secundum Aledramo
Saxono quandam huius Marchiæ † conceſſionem feciſſe, quæ 5
in publicis tabulis (quas inſtrumenta vocant) anno 967. 10. Calend. Aprilis confecta legitur, quibus ſane tabulis demonſtratur clare, Marchiam hanc non in feudum, ſed in liberam donationem fuiſſe conceſſam. Inſtrumentum enim illud vere duas habet partes. In quarum prima concedit Imperator loca quædam Romani Imperii, quæ, vt in deſertis ſylueſtribuſque regionibus poſita, Cortes appellat, quorum in numero ſunt loca Degii, Bagnaſchi, Balanginũ, Saleſtadii, Lereſii, Salialũ, Miolæ, Ponzonũ, Grauagliæ, Pruneti, Altriſini, Curtiſmilliæ, Montenenſii, Noſcti, Maxiamonti & Archæ. deinde ſubdit, & quicquid iuris Regni Italici pertinuit. In his locis, vt videm⁹, & ſubiiciam ſtatim, non continetur Marchia Montisferrati. In ſecũda vero conceſſionis parte Imperator Otho nihil ex ꝓprio dat, ſed quod iam Aledramus obtinebat, cõfirmat. Confirmat enim res omnes, omneſque illius proprietates ac vtriuſque ſexus familias, tam de hæreditate parentum, quam de acqueſtu (vt illius conceſſionis verbis vtar) illi aduenientes per diuerſa loca intra Italicũm Regnum coniacentia, videlicet, in Comitatu Aquenſi, Sauonenſi, nec non Aſtenſi Montisferrati, Turinenſi, Vercellenſi, Parmenſi, Bergomenſi, Cramonenſi. Quæ ſane loca generaliter confirmauit, vt poſſet ipſe tenere, ac ad ſuos cuiuslibet ſexus hæredes tranſmittere, ſubditque, quod is Aledramus poteſtatem habeat vendendi, alienandi, commutandi, pro anima iudicandi, & quicquid ex animo decreuerit faciendi, omnium contradictione remota. Subiicit deinde prohibendo, ne quis cum Aledramum diſueſtiat de dicta conceſſione, quam donationem appellat, quod ſi aliquis auſus fuerit, moleſtiam ei inferre, quod tempore præterito non habuerit Aledramus inueſtituram, quod ſit adhuc ſecurus.

His clare intelligimus, Marchiam Montisferrati, tempore illius Othonis, Imperii non fuiſſe, nec in feudum Aledramo tũc conceſſam: ſed ſi conceſſionis vim confirmatio illa obtinet, liberam donationem eſſe, id quod multis demonſtrabimus.

Primo, quia (: vt videmus:) Otho Marchiam hanc, vt qoid proprium Aledrami, vel ex antiquo patrimonio, vel ex propria acquiſitione confirmat: ita vt nihil ex ſuo proprio tribuat Im-
perator. Clari enim iuris eſt, † confirmantem nil noui conce- 6
dere, cum de ſe actus ſuſtinetur, *ita ex noſtris egregie reſpondit Oldrad. conſil. 164. in fine, dum inquit, eam eſſe confirmantis intentionem, vt nihil noui concedat, ſed iam conceſſa confirmet. Quod docuit & Dec. in l. more, num. 24. poſt Bartolum ibi. ff. de iuriſdict. omnium iudic. & in ſpecie hac noſtra ita ſunt argumentati Pariſ. conſilio 23. num. 7. 8. libro primo GoZadin. conſilio 8. numero 19. verſ. tertio pondero. Et ſic & alii in caſibus tradunt idem GoZadin. conſilio 101. numero 18. Pariſ. conſilio 19. num. 35. libro*
1. conſil. 3. num. 37. lib. 4. Cæteros ſciens prætereo. † Marchiam au- 7
tem Montisferrati ante Othonis Imperium Aledrami, ſeu maiorum

8 iorum ſuorum fuiſſe, non modo probat ſola ipſius † Imperato-
ris aſſertio, cui in his, quę ad tertii detrimentum non verſan-
tur, creditur. clem. 1. de probat. & late ſcripſit Clariſſimus compater meus
Aymo Crauetta in tracta. de antiq. temp. part. 1. num. 16. Verum & pro-
bat Bennenutus à S. Georgio in Chronicis Montuſferrati. pag. 1. Quod aper-
tius confirmat Wolphgangus Lazius vir eruditiſſ. lib. 12. de Gentium mi-
grationibus & ſedibus fixis, in Catalogo Marchionum Montisferrati: eiuſ-
demque ſententia auctorem citat Liutprandum Ticinenſem libr. 4. Chron.
ca. 4. Scribunt iſti Marchiam hanc fuiſſe Aoſcarii patris Aledra-
mi, & ab eo ſuiſq; anteceſſorib. multos annos poſſeſſam, ipſum-
que Aledramum primum loco Marchionis titulum & inſignia
ſumſiſſe; & Othonis ſecundi filiam, quam Foleſcam is Lazius
appellat, duxiſſe: conſtat ergo Marchiam ab Othone in feudum
Aledramo non fuiſſe conceſſam.

Secundo noſtram hanc ſententiam confirmant conceſſionis
verba, in quibus non feudi ratio, ſed donationis tantum habe-
9 tur. Quo fit, vt † non feudalem credamus eſſe conceſſionem,
ſed aliodialem & liberam donationem (ſi modo quod propriũ
Aledrami erat iterato donari ei potuit) tũ, quia clara ſunt verba
& in claris, coniecturis nõ egemus. l. ille. aut ille. §. cum in verbis. ff. de
10 leg. 3. l. continuus. §. cũ ita. ff. de verb. obl. tũ, quia libera donatio, † non
feudum, vt quid ſeruituti obnoxium, præſumitur. quemadmo-
dum vno ore noſtri affirmarunt, vt retulit Decius conſ. 413. nu. 7. Af-
flictus in rub. quibus mod. feud. amit. nu. 68. Ruin. conſ. 155. col. 1. & conſ. 156.
col. 1. lib. 1. Curt. Iun. conſ. 108. num. 45. & conſ. 140. nu. 4. Pariſ. conſ. 20. nu.
1. 2. lib. 1. Gozad. conſ. 16. nu. 14. lib. 4. Imo in ſpecie magis crebrius no-
11 ſtri interpretes ſcribunt, † conceſſionem feudalem non eſſe,
cum in ea donationis verbum appoſitum eſt. Ita omnium pri-
mus Oldr. conſ. 159. in 1. dubio. quem cæteri ſunt ſecuti, vt Decius conſ. 390.
num. 5. verſ. tertio in eadem. conſ. 413. col. 1. conſ. 468. num. 12. & conſ. 498.
num. 11. Ruin. conſ. 208. col. 1. libr. 1. Tiraquell. in l. ſi vnquam, in verbo, dona-
tione. num. 338. C. de reuoc. donat. Alciatus reſp. 17. num. 5. 6. & reſpon. 374.
num. 3. Iul. Clar. 4. ſent. iur. §. feudum. quæſt. 17. Pariſ. conſ. 20. col. 1. lib. 1. &
ita in ſpecie in hac ipſa Othonis conceſſione argumentati ſunt: & affirma-
runt Pariſ. conſ. 23. numer. 1. 2. lib. 1. Gozadin. conſ. 8. numer. 16. Socin. Iun.
conſ. 76. numer. 42. libr. 1. & Rol. à Vall. conſ. 2. numer. 4. 5. libr. 1. feudalis
ergo non eſt.

12 Tertio comprobantur relata; quia † pleno iure conceſſa, ſeu
verius confirmata hęc fuerunt. Qua ratione fit, vt etiam ſi Mar-
chia, non antiquitus ipſius Aledrami, ſuorumq; maiorum fue-
rit, tunc ex Othonis conceſſione non in feudum, ſed libere ſua
effecta ſit. Quandoquidem huius virtutis verba illa (pleno iure)
ſunt. ita Ruin. conſ. 18. nu. 6. conſ. 84. nu. 9. & conſ. 219. num. 3. lib. 1. Hæc e-
13 nim verba † pleno iure, vel libere, totalitatem important; vt re-
ſpon. Anch. conſ. 408. col. 2. poſt eum Crau. conſ. 122. nu. 5. cui addo Ruin. conſ.
100. num. 4. lib. 1. & Nate. conſ. 501. num. 52. lib. 3. Et in ſpecie noſtra, hac ra-
tione adducti, reſponderunt Gratus conſ. 9. num. 68. lib. 1. & Rol. à Vall. conſ.
2. num. 4. 5. lib. 1.

Quarto accedit, conceſſionem eſſe factam cum poteſtate a-
lienandi, diſponendi, commutandi, & quidquid illius decreue-
rit animus faciendi, omnium contradictione remota. Quę ſane
14 verba naturæ feudi aduerſantur, cum † alienari feudum ſui na-
tura non poſſit. c. 1. de prohib. feud. alien. per Loth. & c. 1. de prohib. feud.
alien. per Frid. Non ergo conceſſio hæc feudalis, ſed libera & allo-
15 dialis iure dici debet. Nam in vnius actus cognitione, † non ac-
cidens, ſed natura ipſa ſpectanda eſt: ſic Bartol. in l. cotem ferro. §. qui
maximos. nu. 11. ff. de publ. & vectigal. Nec immerito certe, quoniam
16 † cauſa naturalis accidentali præualet, cum earum inter ſe effe-
ctus pugnant: vt tradunt Bart. in l. qui habet. num. 2. ff. de tut. Soc. Sen.
conſ. 116. num. 8. lib. 4. Ruin. conſ. 59. num. 11. libr. 3. Alciatus lib. 3. de verb. ſi-
gnif. num. 32. Neuiz. lib. 1. Syl. nupt. 202. Tiraquell. de retract. conſanguin.
§. 30. gloſſ. 1. num. 26. Quare non eſt, quod obiiciatur facultatem
alienandi in feudo etiam aliquando concedi: quoniam reſpon-
detur, facultatem hic conceſſam à natura donationis, ab acci-
denti feudo accedere. Sumenda eſt ergo interpretatio illa, vt
17 potius † naturali, quam accidentali naturæ conueniat. l. cum do-
tem. vbi Bald. C. de iure dot. & clare Franc. Aretin. in l. centurio. numer. 7.
prope principium. ff. de vulg. & pup. ſubſt. idem in l. Stichum, qui meus e-
rit. num. 1. de leg. 1. & in ſpecie noſtri caſus, ſic eſt argumentatus Gratus d.
conſ. 9. num. 136. lib. 1. Quod fortius noſtro hoc caſu procedit, cum
18 † alienandi facultas, & licentia ita libere & omnium contradi-
ctione remota conceſſa fuerit, vt nullius conſenſus omnino
ſit neceſſarius. Quod docuit Bald. in l. 1. quæſt. 45. de rerum diui. ex text.
in cap. 4. de feudo non haben. prop. natur. feud. & Bald. crebrius noſtri ſe-
cuti ſunt. vt apud Iacobinum à Sanct. Georgio in inueſtitura feudali, in
verbo, Ita etiam quod dicti vaſalli, num. 1. cum alijs pluribus quos infra ad-
feremus. Et in ſpecie noſtra reſponderunt Grat. in d. conſ. 9. numer. 133. libro
1. & Roland. à Valle conſ. 3. num. 60. lib. 1. Non ergo feudalis fuit con-
ceſſio iſta.

Quinto ſuffragantur illa conceſſionis verba: Vt à modo in an-
tea, prout ad nos pertinent, & ſubmiſſa ſunt, ipſius Aledrami dominio ſub-
dantur, & in eius ius delegentur, ac † omnino transfundantur. Quæ ſa- 19
ne verba, etſi vere ad eam primam conceſſionis partem, in qua
Marchiæ huius mentio non fit, tanquam ad illud, quod Aledra-
mi iam erat, & quod iterato ſuum effici non poterat, referri de-
beant; attamen vbi ad ſecundam partem etiam referantur, o-
ſtendunt conceſſionem non eſſe feudalem, ſed liberam. Quem-
admodum multi in hac ipſa conceſſione affirmarunt, qui olim
pro Duce Mantuæ reſpondere; hoc eſt, Pariſ. conſ. 23. num. 5. libr. 1.
Gozadin. conſ. 8. numer. 18. Soc. Iun. conſ. 76. num. 45. libro 1. Grat. conſ. 9.
numer. 88. lib. 1. Alciatus reſpon. 199. num. 25. & Roland. à Vall. conſ. 3. num.
72. lib. 1. Verba enim illa, prout ad nos pertinent, magni ſunt effectus.
Nam † dictio (prout) ſimilitudinem denotans plenarie accipi- 20
tur. Bart. in l. edita. numer. 28. C. de eden. & in extrauag. ad reprimend. in
verbo, Prout. Imo eſt identitatis ſignificatiua. Ang. con. 11. Si d. Io. Alex.
conſ. 3. col. 1. lib. 2. & late in terminis hu fere noſtris Bol. conſ. 2. col. 2. verſ. nã
ſecund. Angel. Sic dictio illa † omnino, præciſam naturam habet, 21
nullamq; reſtrictionem recipit. l. ſi poſſeſſore, in prin. ff. de petit. hær.
& idem quod (indiſtincte) ſignificat. l. ſi cum exceptione. §. quatenus.
ff. quod metus cauſ. & in l. 1. C. quom. & quando. iud. Imo ſignificat i-
dem quod in perpetuum gloſſ. in clem. 1. & ibi Card. de vita & honeſt.
cleric. Bero. in c. 2. num. 51. de prob. Sic & verba illa, in eius ius † delegen- 22
tur, quæ, vt Alciato placuit in d. reſpon. 199. num. 25. non vtiles mo-
do, ſed & directas actiones fuiſſe tranſlatas, oſtendunt. l. ſi cum
emtore. vbi Ang. ff. de pact. Cum nil aliud ſit delegare, quam ſui loco
alium dare. l. 2. ff. de don. Dum ergo Otho ſui loco ac in proprium
ius Aledramum delegauit, & omnino tranſtulit: ſequitur, quod
quemadmodum ipſe Otho libere erat dominus, ſic Aledramum
dominum effectum fuiſſe. Ita olim argumentabar in reſpon-
ſo pro Genuenſium Repub. reddito in 4. art. nu. 20. Siue ergo di-
camus, Marchiam hanc antiquitus Aledrami, ſuorumq; maio-
rum fuiſſe, ſiue ab Othone Aledramo conceſſam; ſemper intel-
ligimus, non per feudum, ſed per liberam donationem ei con-
ceſſam fuiſſe.

Sexto, in feudum Marchiam conceſſam non fuiſſe demon-
ſtratur. Certi enim iuris eſt in feudi conſtitutione neceſſariam
fore † inueſtituram, c. 1. quibus mod. feud. conſtit. poſſeſſ. & docuit Iaſon 23
in prælud. feud. num. 12. verſ. item inueſtitura. Afflict. deciſ. 129. num. 3. Cur.
Iun. in tr. feud. in 2. part. q. 4. num. 14. Zaſius in Epitome feud. part. 6. num.
5. 6. & num. 24. Cum ergo in caſu noſtro nulla ab Othone con-
ceſſa fuerit inueſtitura, ſequitur feudalem non fuiſſe hanc con-
ceſſionem. In ſpecie noſtra ſic argumentantur Gozad. conſ. 8. num. 21. 22.
Grat. d. conſ. 9. num. 113. libr. 1. Pariſ. conſ. 23. num. 5. lib. 1. Nec huic ſolido
fundamento aduerſatur, quod in ea conceſſione dictum fuerit,
quod nullus diſueſtiat, &c. quaſi ex his demonſtretur, illam inueſti-
turam eſſe, aut inueſtituram præceſſiſſe, vt etiam præ ſe ferre vi-
dentur verba illa, quod ſi aliquis auſus fuerit moleſtiam inferre,
quod tempore præterito non habuerit Aledramus inueſtitu-
ram. Quæ inquam verba feudum fuiſſe conceſſum arguere vi-
dentur, vt docuit Afflict. in rub. quib. mod. feud. amitt. num. 71. Quia re-
ſpondeo, verba hæc referri poſſe ad primam illam conceſſionis
partem, in qua (vt ſupra diximus) Imperator conceſſit loca in
deſertis ſylueſtribuſque locis iacentia. Reſponderi etiam poteſt
verbum † inueſtire, generale eſſe & multis conuenire. Ita ſenſit 24
gloſſ. Inſt. de verb. obl. in prin. in verbo, firmum. Quare hic ſimplicem
poſſeſſionem ſignificare reſpondit Alciat. d. reſp. 199. num. 33. Erit
ergo inueſtire, poſſeſſionem concedere; quemadmodum diſ-
ueſtire, poſſeſſione priuare. Quod olim ex Plauti auctoritate o-
ſtendimus in eo reſponſo pro Genuenſium Republ. reddito,
in 4. articulo, num. 34. Quo loci diximus, † inueſtituram vocem, 25
quamlibet poſſeſſionem, ſiue iure feudi, ſiue alterius actus, vt e-
lectionis comprehendere. ex cap. propoſuit, de conceſſ. præb. Dyn. in c.
1. num. 12. de reg. iur. in 6. Reſpondetur tertio, quod cum verba il-
la, donamus, &c. donationem veram deſignantia, præceſſerint:
verba hæc, quæ ſubſequuntur, ad eam ſeſe referunt, ac ab illis
declarationem recipiunt: vt non feudi inueſtitura, † ſed dona- 26
tionis conceſſio intelligatur. Ita in claris his terminis reſpondet
Iacobinus à Sancto Georgio in inueſtitura feudali in verbo, Inue-
ſtiuit. num. 10. in fi. ver. non obſtant etiam. Reſpondetur quarto † ver- 27
ba hæc fuiſſe in fine conceſſionis poſita, ſicque in executiu. s.

Quare nihil operantur nihilq; diſponunt. *clem. in fin. de præb.* & in
his terminis Dec. *conſ. 413. num. 8. conſ. 423. nu. 9. & egregie idem conſ.
500. nu. 9. Curt. Iun. conſ. 3. nu. 2. conſ. 56. nu. 3. & conſ. 131. nu. 6. Pariſ. conſ.
22. num. 13. lib. 1. Soc. Iun. conſ. 93. num. 25. lib. 3. Zaſius in Epitom. feud. part.
vlt. nu. 26.*

28 Septimo accedit, quod cum † fidelitatis iuramentum ſit ſub-
ſtantia conceſſionis feudi. *c. 1. de noua forma fidelit.* ſequitur feuda-
lem non fuiſſe conceſſionem hanc, cum nullum in ea præſtitum
fuerit fidelitatis iuramentum. Ita reſpondit Corn. *conſ. 17. nu. 16.
in fin. libr. 1. ſic in hac noſtra conceſſione ſunt argumentati Grat. d. conſ. 9.
num. 122. lib. 1. Pariſ. conſ. 23. nu. 6. lib. 1. & Goz. ad. conſ. 8. nu. 22.* & licet iu-
29 ramenti actus remitti poſſit, † non tamen ipſa fidelitas. *Afflict. de-
ciſ. 129. nu. 2. & Zaſius in epito feud. part. vlt. num. 34.* Nec ad rem con-
fert, quod in præfatione conceſſionis fidelitatis mentio habea-
tur, quoniam illud non fidelitatem præſtitam arguit, ſed cau-
ſam impulſiuam oſtendit, qua ad ita concedendum dicitur mo-
tus Imperator. Nec enim credendum eſt, Imperatorem minus
fideli concedere voluiſſe: id quod paſſim in quibuſcunque con-
ceſſionum initiis & præfationibus obſeruari videmus.

Octauo & vltimo ſuffragatur, in hac conceſſione nullam eſſe
factam reſeruationem, vel ſeruitii, vel homagii: quæ cum ne-
ceſſaria ſit in feudi conſtitutione, ſequitur hanc feudalem con-
30 ceſſionem non eſſe. † Reſeruationem illam fore neceſſariam af-
firmat Alex. *conſ. 24. num. 11. lib. 5. quem ſecutus eſt Decius conſ. 413. nu-
mer. 5. qui Caſt. & alios in hanc retulit ſententiam. Idem cenſuit Mod. Pa-
31 riſ. in conſuet. Pariſ. in rub. tit. 1. num. 52. 53.* Et licet † *Zaſ. in Epit. feud.
part. vlt. num. 36.* ſentiat, hoc feudum quidem eſſe, ſed impropri-
um: dico eius doctrinam intelligi, quando conſtat ex aliis eſſe
feudum, & deinde expreſſe agitur ne ſeruitium aliquod præſte-
tur. *Id quod apertius declarauit idem Mod. Pariſ. in d. conſuetud. Pariſ. tit. 1.
§. 2. gloſſ. 4. numer. 1.* cuius contrarium hoc caſu contigit, vbi ex a-
liis intelligimus, nō feudum, ſed liberam donationem eſſe con-
ceſſam.

Præcipua hæc ſunt, quibus clariſſime demonſtratur Othonis
conceſſionem feudalem non eſſe. Scio etenim plura alia adferri
poſſe, ex Soc. Iun. Grato, Gozadino, Alciato, Pariſio & Rolan. à
Valle, qui vere vno ore olim interrogati per ipſum Illuſtr. Du-
cem Mantuæ reſponderunt, hanc Othonis conceſſionem libe-
ræ donationis eſſe: verum potiſſima fundamenta ſolum referre
& comprobare placuit.

Illud vnum tantum nunc ſupereſt, vt aliqua diluamus argu-
menta, quibus adducti viri Clariſſimi ampliſſimorum Colle-
giorum Bononiæ, Patauii & Papiæ, olim conſulti ab Auguſtiſſi-
mo Ferdinando Imperatore in controuerſia Marchionatus Fi-
narii inter Excelſam Genuenſium Remp. & Alphonſum Car-
retum Marchionem Illuſtriſſimum reſponderunt, Othonis cō-
ceſſionem feudalem fuiſſe. Quæ ſane reſponſa impreſſa fuere
poſt noſtrum illum tractatum, *de recuperanda poſſeſſione*, & quo-
rum fundamentis vere in eo reſponſo pro Genuenſium Repu.
reddito, *in 4. art. nu. 30.* cum ſubſequentibus ſatisfeci; ſed & nunc
reſpondeo.

Non ergo obſtat primo, quod fidelitatis in conceſſione re-
ſeruata fuerit, quæ quidem reſeruatio fidelitatis, conceſſionem
32 fuiſſe feudalem arguit, cum † feudum à fidelitate nomen ſumat.
*Abb. conſ. 82. num. 6. libr. 1. late Iaſ. in prælud. feud. num. 28. Zaſius in Epito.
feud. part. num. 2.* Reſpondeo primo, vt & olim reſpondi cum Al-
33 ciato, *d. reſp. 199. nu. 35.* † fidelitatem nihil ſpeciale ratione feudo-
rum inferre, cum & ſubiecti, etiam ſi feudatarii non ſint, ad fi-
delitatem teneantur: *Ita ſcripſit Bart. in extrauag. ad reprimen. in gl. 3.
idem Alcia. reſp. 172. nu. 6. Idem ſcriptum reliquit Curt. Iun. in tract. feud. in
prima part. q. 7. num. 1. dum inquit, non eſſe bonam conſequentiam: præſtita
fuit fides, ergo eſt feudum, quia multi alij ſunt contractus, in quibus fides
præſtatur. l. 1. de pactis. l. 1. de conſt. pec. & in ſpecie, Oldrad. conſ. 159. Ex præ-
ſenti themate col. pen. verſ. nec hoc etiam arguit, &c.* qui affirmat huius
34 † fidelitatis retentionem non arguere conceſſionem feudalem
eſſe. *Et magis clare reſpondit Dec. conſ. 413. num. 7. ver. non obſtant allega-
ta, Quod Decii reſponſum retulerunt in noſtro hoc caſu Soc. Iun. d. conſ. 76.
n. 47. lib. 1. & Rol. à Vall. d. conſ. 2. n. 6. lib. 1.* Reſpondeo & ſecundo vna
cum Decio, *d. conſ. 413. nu. 7. ver. & vlterius in caſu iſto, &c.* fidelita-
tem hanc reſeruatam fuiſſe in clauſulis exſecutiuis, quæ nihil
diſponunt. *clem. 1. de præb.* & ſupra retuli. Reſpondeo tertio, fide-
litatis reſeruationem poſſe in omnem caſum referri, nō ad con-
ceſſionem, ſeu verius confirmationem Marchiæ, cum patrimo-
nialis illa fuerit, ſed ad conceſſionem locorum in deſertis iacen-
tium, quæ imperii tunc erant.

Non obſtat ſecundo, quod Otho hanc appellauerit † Mar- 35
chiam, cuius natura eſſe dicitur, vt non autem directum domi-
num oſtendat. *c. 1. de feudo Marchiæ.* † Marchiam eſſe feudum di- 36
gnitatis affirmarunt *Iaſ. in prælud. feud. num. 119. Ant. Capicius Neapo-
litanus deci. 32. nu. 11. Soc. Iun. conſ. 93. num. 92. lib. 3.* Reſpondeo, vt & o-
lim reſpondi in eo reſponſo pro Republ. Genuenſium *art 4. nu.
36. ex ſententia Alciati d. reſp. 190. numer. 36.* † Marchiam etiam dici, 37
quam quis iure proprio poſſidet. Iure etenim proprio haberi ac
concedi poteſt: *ita ſcriptum reliquit Alciatus tract. præſumt. reg. 2. præ-
ſumt. 3. num. 2. poſt Hoſtien. & Io. And. in c. vlt. de iud. Imo idem Alciat. re-
ſpon. 162. nu. 13. verſ. confirmatur hæc, &c.* ſenſit, feudum & Marchiam
eſſe duo ſeparata, quæ tamen connecti poſſunt, ſi actum ita fue-
rit. Confert, quod reſpondit Soc. Sen. *conſ. 67. Viſis inueſtituris, col.
4. ver. Nec obſtat, quod prædicti nobiles. libr. 1.* dum affirmauit *non eſſe
bonam conſequentiam, eſt conceſſus Comitatus, & Comes effectus eſt in-
ueſtitus ille, ergo datum eſt feudum in vim Comitatus: quia ſtat ſimul,
quod conceſſus fuerit Comitatus, & tamen non in feudum, & vim comita-
tus.* Sic etiam videmus † dignitatem Marchionatus, vt perſona- 38
lem, à re ipſa diſtinctum quid habere; ita vt dignitas cum perſo-
na, non cum re extinguatur. *Quod docuit Iſern. in c. 1. column. 1. de feudo
Marchiæ.* Non ergo ſequitur, eſt Marchia, ergo eſt feudum, quod
ab Imperio recognoſcitur.

Non obſtat tertio, in ea conceſſione legi, Othonem ſub hac
forma conceſſiſſe, *prout iuſte & legaliter poſſumus.* Quæ verba, vt re-
ſtrictiua, oſtendunt, non directum dominium, ſed vtile tantum
ſiue que feudum conceſſum fuiſſe. Nam directum Imperator † 39
concedere non poſſe videtur, cum quæ Imperii ſunt, alienare
minime poſſe multi affirmauerunt: *Ita Baldus in proœm. feud. num.
32. 33. Alex. l. filio quem pater, de liber. & poſth. Io. Baptiſta a San. Seueri-
no. in l. cunctos populos, num. 10. C. de ſum. Trin. & fide cathol. & in l. im-
perium, num. 35. ff. de iuriſd. om. iud.* Quod ea ratione affirmant, quia
ſi hoc concederetur, ita paulatim minueretur ac euaneſceret
Imperium: quod nulla ratione concedendum eſt. *Sic Bald. in c. in-
tellecto, de iureiur. & retulit Rolan. à Valle d. conſ. 2. nu. 95. lib. 1.* Reſpon-
detur primo, nos eſſe in claris, in quibus ceſſant coniecturæ.
l. ille aut ille, §. cum in verbis, de lega. 3. & ſupra diximus. Cum enim
donauerit is Otho, & tot annis illius ſucceſſores confirmauerit;
non eſt quod amplius hæſitemus. Reſpondetur ſecundo, hic v-
num ratione huius Marchiæ præſupponi (quod non concedi-
tur) Othonem ſcilicet Aledramo conceſſiſſe, quę Imperii erant,
cum tamen iam demonſtrauerimus, Marchiam hanc ante O-
thonem ipſum non Imperii, ſed Aledrami ſuorumq; maiorum
fuiſſe. Reſpondetur tertio, veriorem eſſe interpretum ſenten-
tiam, † Imperatorem, quæ Imperii ſunt, ita, alienare poſſe, cum 40
non maximi detrimenti alienatio eſt: *Ita poſt alios pleroſq; reſpon-
dit Rolan. à Valle. conſ. 2. num. 95. lib. 1. ſic Zaſius in Epitome feud. in quinta
parte, num. 15. & nouiſſime Natta conſ. 638. num. 46. lib. 3.* Detrimen-
tum autem maximum hoc caſu conſideratur, cum honor, di-
gnitas Imperii minuitur. *Ita Bald. conſ. 271. Caſus conſilij, &c. col. 2.
lib. 1. Soc. Iun. conſ. 60. num. 53. lib. 3. qui ſic ſunt interpretati d. c. intellecto.*
Vel etiam intelligitur, quando Imperium vel regnum ſeruituti
ſubiiceretur. *Oldr. ad. conſ. 231. in fin.* Quocirca recte Reſtaurus Ca-
ſtaldus *tractat. de Imperatore. 104. num. 3.* poſt Baldum & alios affir-
mauit, Imperatori licere ciuitatem, oppidum, Caſtrum, quin &
Prouinciam alienare ſingulariter, non autem per modum quo-
tæ. *Idem placuit Natta d. conſ. 638. nu. 171.* & Imperatorem, vel regem
poſſe plures ciuitates alienare, reſponderunt Oldrad. *conſ. 159.
column. pen. Dec. conſ. 208. num. 6. Ruin. conſ. 25. numer. 16. libr. 2.* cum ergo
conceſſio, ſeu verius confirmatio Marchiæ per nomen ſingu-
lare ab Othone fuerit facta, ſequitur iure defendi. Abunde ergo
intelligimus conceſſionem illam Othonis allodialem, non feu-
dalem fuiſſe.

Nunc videamus an ab eo ann. 967. citra, Marchia hæc natu-
ram immutauerit, vt ex allodiali feudalis effecta fuerit. Et vere
diſcurrēdo tempora, conſtat feudalem effectam non eſſe. Nam
is Aledramus mortuo Othone Secundo, qui † anno 974. mor- 41
tuus eſt, vt dicunt recentiores in Chronicis, vel ann. 973. ſecun-
dum Onuphrium Panuinium *lib. 3. Roma. Principum,* qui hunc O-
thonem I. vocat, vt vere ex Germanis Imperatoribus Otho I.
recte dicitur. Huic ſucceſſit Otho alter illius filius, à quo is A-
ledramus nullam ſuſcepit inueſtituram, nullumque fidelitatis
iuramentum præſtitit; quæ tamen intra annum peragenda e-
rant, vbi Marchia † feudalis fuiſſet, *c. 1. quæ fuit prima cauſa benef.* 42
*amitt. & in cap. 1. quo temp. miles, &c. & in cap. 1. vltim. ſi de inueſt. inter
dominum & vaſall. lis oria. & late Pariſius conſilio 101. numero 131. libro 1.*

qui

Google

qui affirmauit poſt longam moram inueſtituram amplius peti
43 non poſſe. Minus fuit ab illius ſucceſſore petita cum † Othonis
Tertius ſit vita functus an. 983. vt iam relati nouiſſimi credunt,
in quia ſententia eſt Onuphrius Panuinius, quem iam citaui. Sic
44 econtra mortuo † Aledramo Marchione Primo Montisferrati,
qui deceſſit ann. 995. illius ſucceſſor Guilielmus Primus, vel (vt
Benuenuto à Sanct. Georgio placuit) Bonifacius, nullam inue-
ſtituram, ſeu antiquæ inueſtituræ confirmationem eſt conſecu-
tus ab Othone Quarto illius nominis Imperatore: cum tamen
45 ſi feudalis Marchia † hæc fuiſſet, tenebatur *d. c. 1. in pr. vbi Afflictus,*
quæ fuerit prima cauſ. benef. amit. tradit in ſpecie Gratus d. conſ. 90. nu. 60.
46 *li. 1. & infra alia ſuo loco afferam.* Mortuo † Othone IV. an. 1002. vt
dicti recentiores affirmant, & ſi Onuphrius vbi ſupra, ſcribat
47 deceſſiſſe an. 1001. illi ſucceſſit † Henricus Secundus, qui deceſſit
an. 1024. *vt ex eiſdem auctoribus conſtat, & ex Onuphrio Panuinio in Pon-*
t. ficum Annal. & lib. 3. Roma. Principum. Henrico Tertio ſucceſſit
48 Conradus † Secundus, quo vita functo an. 1040. ex eiſdem ſcri-
ptoribus ſucceſſit Henricus Tertius, à quo nullam antiquæ in-
49 ueſtituræ confirmationem petiit is † Guilielmus. Hic moritur
an. 1053. ſecundum Benuenutum, & ei ſucceſſit Bonifacius Ter-
tius Marchio filius Helenæ Glocestri Angliæ Ducis, vt ſcripſe-
runt Volaterranus & M. Guacius in eorum Chronicis iam re-
latis. Is inquã Bonifacius dum vixit, non recognouit Marchiam
hanc ab Imperatore illo Cõrado aliiſq; ſucceſſoribus, Henrico
50 ſcil. Quarto, Henrico V. & Lotario Saxono, Bonifacio, † cuius
mortis tempus ignoratur, ſucceſſit Guiliemus Secundus illius
filius, qui etſi Conradi Imperatoris III. ſororibus (vt Volaterra-
nus ſcribit) fuerit, attamen ab eo Marchiam hanc nõ recogno-
51 nit. † Conrado III. an. 1152. vita functo, *vt ex Onuphrio Panuinio lib.*
3. Rom. Principum & lun. in Chronicis, ei ſucceſſit Fridericus I. à quo
is Guilielmus Marchiam hanc, vt feudalem, pariter non reco-
gnouit. Quanquam vero Fridericus an. 1165. 8. Kal. Octob. huic
Guilielmo Caſtrum Cugnolii & Veſternam, cum illorum per-
tinentiis, conceſſerit: non tamen hinc apparet ipſius Marchiæ
factam fuiſſe recognitionem: imo loca hæc libere donata fuere,
vt publici documenti verba ſonant. Hinc probabilis elicit con-
iectura, Montisferrati Marchiam feudalẽ non fuiſſe, quoniam
ſi talis fuiſſet, credendum non eſt, quod poſteaquam à Friderico
eam non recognouit Guilielmus, in eum tantam liberalitatem
52 exercuiſſet is Fridericus, cum p̃ſumtio † ſit, ſuperiorẽ, denegan-
tem eum recognoſcere, velle potius damno afficere, quam be-
neficio proſequi, *vt probat Soc. Iun. conſ. 77. nu. 40. lib. 1. ex l. nec adiecit.*
53 *ff. pro ſocio.* Hic Guilielmus an. 1178. imperante eodem Friderico
deceſſit, & ex Iuditha Leopoldi Auſtriæ Marchionis filia, qua-
tuor ſuperſtites reliquit filios, Fridericum ſc. Guilielmum co-
gnomine Longaſpatam, Raynerium ac Bonifacium. Guilielmo
patri ſucceſſit is Guilielmus Longaſpata, qui pariter non repe-
ritur recognouiſſe Marchiam hanc ab eodem Friderico I. ad-
huc Imperatore. † Moritur is Longaſpata ſecundum Benuenu-
54 tum an. 1183. Guilielmum hunc hac ætate vixiſſe ſcripſit Platina
in vitis Pontificum in vita Alexandri. 3. in fi. cui ſucceſſit Balduinus fi-
lius ex Sybilla Balduini Hieroſolymitani Regis ſorore: is pariter
ab eodem Friderico Marchiã hanc recognouit. Balduino Ray-
nerius illius patruus ſucceſſit, qui nec ab ipſo Friderico, nec ab
55 † Henrico Sexto, qui an. 1190. ſecundum Modernos & alios Fri-
derico ſufficitur, Marchiam hanc recognouit. Mortuo Rayne-
rio, nulla ſuſcepta prole ex Cyri Emanuelis Conſtantinopoli-
tani Imperatoris filia, ſucceſſit illius frater Bonifacius, qui etſi
multos annos vixerit, & multa vna cum Guidone Luſignano
illius conſanguineo aduerſus Saladinum (*quod in vita Lucy. 3. &*
Vrbani. 3. Pontif. ſcriptum reliquit Platina) præſtiterit, non tñ Henri-
cum illa ætate Imperatorem in dominum directum huius Mar-
chiæ recognouit. Nec ad rẽ conferi, quod is Henricus an. 1191.
die 8. Decem. dum Mediolani ageret, huic Bonifacio ac ſucceſ-
ſoribus in perpetuũ conceſſerit loca Gamundi, Marenghi, Scii,
vna cum eorum pertinentiis, ac oĩa caſtra, oppida, villas, poſſeſ-
ſiones ac reliqua per eum ſuoſq; anteceſſores poſſeſſa. Quoniã
nulla hic facta dicitur totius Marchię recognitio. Imo vere loca
hæc in feudum conceſſa non fuerunt, tum quia his verbis con-
ceſſit, *libere plenarie,* quæ ſui natura oſtẽdunt nullum feudũ fuiſſe
conceſſum (vt ſupra diximus) tum etiam, quia nullum ibi fide-
litatis iuramentum præſtitum, nullum ſeruitiũ promiſſum fuit:
cum tñ neceſſaria hęc ſint in feudi conſtitutione conceſſioneq;
56 vt paulo ante diximus. † Moritur hic Bonifacius an. 1207. ſecun-
dum Benuenutum, & illic ſucceſſit Guilielmus IV. illius filius,
cum iam illius frater Conradus primogenitus Hieroſolymita-
nuſq; Rex creatus ob Iſabellam Balduini regis filiam ſibi matri-
monio collocatam (vt in ſuis Chronicis ſcriptum reliquit Mar-
cus Guacius) ſine prole ex ea Iſabella, ac ex Margerita Panno-
niæ Regis filia, deceſſerit. Is ergo Guilielmus Marchiam hanc
non recognouit tanquam feudalem à Philippo tunc Imperato-
re; minus recognouit loca illa Gamundi, Marenghi, & alia ab
Henrico an. 1161. Bonifacio conceſſa. Quibus demonſtratur pa-
riter, dicta loca feudalia non fuiſſe, alioqui recognita fuiſſent.
Præterea nec recognouit illius Philippi ſucceſſores, Othonem
ſcilicet IV. & Fridericum II. qui donec is Guilielmus vixit, im-
perarunt. Imo (quod obſeruatione dignum iudico) ipſe Gui-
lielmus (vt in annalibus horum Marchionum ſcriptum reliquit
Benuenutus à S. Georgio) an. 1220. 24. Martii pignori dedit Fri-
derico Imperatori multa loca Marchię, quæ allodialia eſſe teſta-
tur, pignoriſq; ſeu hypothecæ inſtrumentum retulit is Benue-
nutus. Veneno interficitur † Guilielmus in Græcia an. 1225. (vt 57
Benuenutus ſcribit) & illi ſucceſſit Bonifacius filius, quia Fride-
rico II. Marchiam non recognouit. & Friderico † an. 1250. mor- 58
tuo, minus ab illius ſucceſſoribus Conrado & Guilielmo ſimul
imperantibus. Et licet is Conradus ann. 1253. menſe Maio, huic
Bonifacio conceſſerit multa, Burgum ſcilicet Caſallis, Pontem
Sturiæ, Tridinum & Poderium, in feudum rectum, cum præſta-
tione ſolitorum ſeruitiorum: quæ ſane loca affirmabat is Impe-
rator ad Imperium fuiſſe deuoluta & aperta, ob læſæ maieſtatis
crimen ab illorum locorum tunc Vaſallo commiſſum: attamen
conceſſio illa non infert integram Montisferrati Marchiam ab
Imperatore vel conceſſam, vel recognitam: quinimo iure non
defenditur conceſſio illa in vim feudi, cum vere nullum ibi fi-
delitatis iuramentum pręſtitum, nullaq; inueſtitura fuerit con-
ceſſa. Accedit, non conſtare alterius vnquã fuiſſe hæc loca, quã
ipſorum Marchionum, vti in Marchia comprehenſa. Quare, vti
res propriæ, non potuerunt ab imperio ita recognoſci, vt infra
ſtatim ſuo loco dicemus. † Bonifacius hic moritur anno 1254. 59
duobus poſt ſe relictis filiis maſculis, Guilielmo ſc. cognomen-
to Magno ex Conſtantia comitis Amadiæ Sabaudiæ filia, & Io.
ex Beatrice Hiſpaniarum Regis filia: reliquit pariter tres filias,
quarum vna, Iolanta ſcilicet, nupſit Andronico Palæologo Im-
peratori, altera Alphonſo Caſtigliæ Regis filio, tertia vero Pon-
cello Vrſino. In Marchia ſucceſſit Ioannes (nec enim ex docu-
mentis cognoui Guilielmum Marchiã tenuiſſe, quin varia ſcri-
bunt Hiſtorici, nam Marcus Guacius in Chronicis in vita Bo-
nifacii ſcriptum reliquit, Ioannem hunc fuiſſe Bonifacii filium.
In Genealogia vero horum Marchionum legitur, Ioannẽ fuiſſe
filium Guilielmi, id quod Benuenutus à S. Georgio in ſuis an-
nalibus ſcripſit, & affirmant Guilielmum interiiſſe an. 1292. 13.
Febr. & Guilielmo Io. ſucceſſiſſe: vtcunq; ſit, Marchio effectus
fuit.) Hic Ioannes, multis rebus geſtis aduerſus Matthæum Vi-
cecomitem, Papiæ tandem factus dominus an. 1296. in vxorem
duxit Margeritam Amadæi Tertii Sabaudiæ Comitis filiam, è
qua nullam ſuſcepit prolem. Nullis ergo relictis filiis † moritur 60
an. 1305. & vna cum eo vniuerſa Aledrami maſculini ſexus pro-
ſapia, quæ iam 338. annos maxime floruit, extincta fuit. Hac ex
re ſatis ſuperque intelligimus Montisferrati Marchiam, perdu-
rante Aledrami proſapia, feudalem Imperii effectam minime
fuiſſe. Ioanne vita functo, vniuerſi Marchiæ Incolæ ex commu-
ni votorem Andronico Palæologo, vt affini ac ſororio d. Io. re-
gendam obtulerunt. Is Theodorũ ex Iolanta d. Io. ſorore filium 61
eo miſit, qui antiquæ poſſeſſioni pugnando (vt Volaterranus
ſcribit) nonnulla adiecit. Hic ergo Theodorus aliquot annos
Imperium non recognouit, tandem anno † 1310. 25. Octob. ſuis 62
precibus ſignificauit Henrico VII. tunc Imperatori, ſe Montis-
ferrati Marchiam vna cum eius pertinentiis poſſidere, illamq;
eſſe feudum nobile & antiquum Sacri Ro. Imperii; ea propter
ab ipſo Imperatore petiit, ſe de eo inueſtiri pro ſe ſuiſq; hære-
dib. modo & forma, quõ & qua ipſius Theodori prædeceſſores
tenere in feudum conſueuerunt, quod conceſſit Imperator.

Videndum eſt nunc hoc loco, an ex recognitione iſta, hæc
Montisferrati Marchia feudalis effecta fuerit. Prima facie (vt di-
ci ſolet) dicendum videbatur, feudalem eſſe effectam.

Primo. Nam etſi ante Theodorum allodialis fuerit, (vt iam
vidimus) attamen † res propria & allodialis ab alio recognoſci 63
poteſt, & in feudum recipi: *vt in ſpecie noſtra reſpondit Rolandus à*
Valle conſilio 2. numer. 109. libr. 1. poſt Specul. in tit. de feudis. §. ſi vero reco-
gnoſco. Caſtren. conſ. 153. ſuper primo quæſito. & in l. cum falſa. C. de iuris
& facti ignor. & poſt Pract. Papien. in forma libelli pro præſta. fid. in gloſſ.
ſuper ſolutione, volum. vlt. & poſt Doct. in l. ſi rem aliquam, de acqu. poſſeſſ.

Google

quibus addo Curt. Iun. conſ. 140. nu. 5. Iaſ. l. 2. nu. 177. in fin. C. de iure emph.
& egregie in noſtris terminis in eo qui rem propriam in feudum à
Cæſare recognouit, reſpondit Rum. conſ. 40. numer. 12. libr. 1. & in caſu
hoc ipſo ſumenda videtur interpretatio hæc, vt fauorem conti-
nens, quemadmodum in ſpecie hac noſtra reſpondit Gozadin.
conſ. 9. num. 9.
64 Secundo, quia verba illa, † ſicut, & pront ſui anteceſſores te-
nuerunt, diſponunt, quanquam videantur relatiua & conditio-
nalia; cum hoc in caſu is Theodorus diſponendi de Marchia fa-
cultatem habuerit; vt egregie docuit Bartol. in l. eum qui §. Iulianus, de
conſtit. pec. dum affirmauit, verba ſentententiæ, qua quis fuit condemnatus
ad ſoluendam vnum par caponum, ſecundum quod ſui anteceſſores ſolue-
runt, eſſe diſpoſitiua, perinde ac ſi is condemnatus ſimpliciter fuiſſet, cum
ſatis de iudicis voluntate appareat, qui ita condemnare potuit. Idem in ſta-
tuto egregie docuit Bart. in l. admonendi. num. 7. de iureiur. Hinc pulchre
Dec. conſ. 169. num. 4. verſ. vltimo non obſtat, conſ. 326. num. 3. & conſ. 402.
num. 10. Rum. conſ. 31. num. 7. libr. 1. & conſ. 1. num. 1. lib. 4. Curt. conſ. 97. nu-
mer. 4. Rub. conſ. 151. num. 6. Boer. q. 16. & q. 247. num. 1. Hi inquam omnes
ſecuti Oldr. & Aret. Reſpondetur, quod ſi Princeps concedit vel
65 priuilegium vel † feudum hoc modo: Concedo, ſecundum quod no-
ſtri anteceſſores conceſſerunt, conceſſionem hanc nõ eſſe conditio-
nalem, ſed diſpoſitiuam, & ob id hos non teneri probare con-
ceſſionem illam ex verbis illis relatam. Idem ergo in caſu noſtro
dicendum videbatur.

Tertio non parum huic opinioni ſuffragatur, quod & ſi cæ-
teri omnes errorem hunc allegare poſſent, non tamen licet Se-
reniſſ. Sabaudiæ Ducibus, cum iam eo anno 1310. Comes Ay-
mo, dum aliqua iniret pacta cum eo Theodoro Palæologo, faſ-
ſus fuerit, Marchiam hanc feudalem eſſe, quemadmodum retulerũt
Goz. conſ. 9. nu. 7. 11. Soc. Iun. conſ. 77. nu. 74. lib. 1. & Rol. d. conſ. 2. n. 113. lib. 1.
66 Quæ ſane † confeſſio, cum contra confitentem optime probet.
l. cum te. C. de tranſact. l. cum precum. C. de liber. cauſa, ab eis nulla ra-
tione improbari poteſt. l. poſt mortem. ff. de adopt. Dec. conſ. 454. nu. 6.
& late Tiraq. tract. de retract. conſang. §. 1. gl. 9. n. 37 Si ergo hanc con-
feſſionem improbare non potuiſſet Comes Aymo, non pariter
eius ſucceſſores, vt ſtatim ſubiiciam.

Quarto accedit, quod cum Sabaudiæ Duces ius metiantur
maximum ex perſona d. Theodori, qui iam confeſſus eſt hanc
Marchiam eſſe feudalem Imperii, & vt talem ab Imperio reco-
67 gnouit, iure † non potuerunt illius factum & confeſſionem im-
probare. l. ex qua perſona, vbi Dec. de regul. iur. l. cum à matre. Cod. de rei
vind. l. ſi ab eo. C. de neg. geſt. Et in ſpecie, ſucceſſorem non poſſe ſui
prædeceſſoris conceſſionem improbare, reſponderunt Bal. conſ.
89. D. Thomas. col. 2. lib. 1. Soc. Sen. in conſ. 249. col. vlt. lib. 2. Dec. conſ. 184. in
fin. quos ſecutus eſt Crauett. conſ. 29. num. 1. & conſ. 125. nu. 2. cui addo Soc.
Sen. conſ. 13. col. 2. in fi. lib. 3. conſ. 50. nu. 8. & conſ. 68. nu. 5. lib. 4. Rip. in l. ſi a-
68 liquam rem. nu. 42. ff. de acq. poſſ. Sic in † renuntiatione ſui iuris, ſuc-
ceſſorem non poſſe contrauenire facto ſui anteceſſoris, reſpon-
dit Bell. conſ. 15. nu. 10. Imo ſucceſſor contrauenire non poteſt alie-
nationi à defuncto factę, & ſi alias ex ſtatuto agnatis recuperãdi
facultas daretur, vt latiſſime ſcripſit Tiraq. de retr. conſan. §. 1. gl. 9. n. 47.
48. 49. Alios ſimiles caſus adferunt Dec. conſ. 547. n. 3. 4. Pariſ. in fi. lib. 2. &
Socin. Iun. conſ. 107. num. 55. lib. 3. qui idem reſpondit, quando is de-
69 functus † rem alienam vendidiſſet. Ita etiam reſpondit Rum. conſ.
42. nu. 3. libr. 3. Cuius ſane regulæ rationem attulit Iaſ. conſ. 238. col.
2. lib. 2. & Dec. d. conſ. 547. nu. 4. Hæc me hæſitantem reddebant, vt
reſponderem, ex hac recognitione Marchiam hanc feudalem
effectam fuiſſe.

Cæterum, re ipſa diligentius perpenſa, totus in contrariam
ſententiam diſceſſi, nempe ex hoc recognitionis actu, Marchia
hanc feudalem non fuiſſe effectam, quod multis demonſtratur.

Primo, quia mortuo Ioanne vltimo ex linea & Proſapia Ale-
70 drami, illi ab inteſtato ſuccedere debuit Iolanta † eius ſoror &
d. Andronici, vxor. auth. ceſſante. Cod. de legit. hered. ex quo illud ſe-
quitur, nõ licuiſſe Andronico viro ſine ipſius Iolantæ conſenſu
quicquam de Marchia diſponere, & Ioannem primogenitum
71 Marchionem conſtituere. Non enim ad libitum poteſt † mari-
tus de paraphernalibus vxoris diſponere. l. ſi ego. §. dotis. ff. de dot. l.
vlt. C. de pac. conuen. clare Soc. Sen. conſ. 82. nu. 8. lib. 4. Imo nec de fru-
ctibus, vt multi, quos ſtatim referam, affirmant. Et idem eſt, ſi
72 dicamus Marchiam Iolantæ † extra dotem obueniſſe, iuxta ho-
rum bonorum diſtinctionem, quam faciunt Bald. conſ. 478. Quę-
dam ſunt res. lib. 5. Soc. Sen. d. conſ. 82. nu. 8. lib. 4. Alex. conſ. 42. nu. 1. lib. 1. &
conſ. 63. num. 6. 7. lib. 2. Rum. conſ. 222. num. 1. lib. 1. Dec. conſ. 521. num. 2. Soc.
Iun. conſ. 83. num. 6. libr. 3. Alciat. reſp. 304. num. 1. & idem fuſius reſp. 402.
Crau. conſ. 193. in fi. ver. ſed vltra. Ceph. conſ. 122. lib. 1. Hi dum triplicem
bonorum ſpeciem conſtituunt, dotalia, paraphernalia & extra
dotem, affirmant nullam eſſe mariti in paraphernalibus, & ex-
tra dotem poteſtatem ad diſponendum, cum in vniuerſum illa
in vxoris dominio permaneant.

Secundo, concedamus Theodorum ius aliquod in Marchia
fuiſſe executum ex teſtamento d. Ioannis, † qui, (vt teſtatur in 73
Chronicis Benuen. à Sancto Georgio) teſtamentum condidit
an. 1305. 18. Ianu. & Iolantam inſtituit, cui ſubſtituit illius filios,
Ioannẽ ſcilicet, Theodorum & Demetrium; attamen adhuc eo
tempore, quo Theodorus iſte eam inueſtituram ab Henrico ſu-
ſcepit, in humanis agebat Iolanta, cum ſecundum Benuenutum
deceſſerit ann. 1316. quare illius conſenſus exigebatur, cum ve-
re eo tempore Marchiæ domina eſſet. Nec aduerſatur, Iolan-
tam (Benuenutus ſcribit) Theodoro Marchiam hanc conceſ-
ſiſſe; quoniam non in vim donationis ſonant verba inſtrumen-
ti à Benuenuto relati, ſed ſolum in eo legitur, quod dat & con-
cedit, vt ſuo nomine teneat, donec ſibi placuerit. Quo fit, vt
non donatio, ſed precaria † conceſſio hæc cenſeantur, quæ Io- 74
lantæ morte extincta fuit, iuxta l. 4. ff. locati. nam, quæ ad placitũ
conceduntur, concedẽtis morte finem recipiunt; quemadmo-
dum ſuſpenſio banni ad iuſdicentis beneplacitum. Ita reſpondit
Ang. conſ. 217. & Goz. conſ. 22. nu. 10. qui eiuſdem ſententia retulit Dec. conſ.
108. nu. 2. Sic affirmat is Goz. ad. poſt Corn. conſ. 92. libr. 2. capitula ad be-
neplacitum partium, morte alterius earum extingui. Sic vide-
mus in † mandato, quod morte extinguitur. l. mandatum. C. man. 75
Ita ſuperioris præceptum, Dec. rub. C. de mand. prin. nu. 11. 12. Sic de-
clarandi, & † eligendi arbitrium morte finitur. Iaſ. conſ. 148. col. pe. 76
ver. ſecundo principali. lib. 2. Alia ſimilia ſunt apud Soc. Iun. conſ. 63. nu.
12. lib. 2. Tiraq. tract. de leg. connub. in gl. 4. nu. 18. Dida. libr. 3. variar. reſol. c.
15. nu. 1. ver. ſecundus caſus. Idem ergo dicendum hic eſt. Accedit,
quod non conſtat, an vere Iolanta illa fuerit, quæ eam conceſ-
ſionem fecit, cum non Iolantæ, ſed Erinæ nomen in eo inſtru-
mento ſcriptum reperiatur. Accedit quoq; inſtrumentum illud
à Benuenuto relatum carere anno, menſe & die, & ob id † non 77
probare. l. generali. C. de tabul. lib. 10. c. inter dilectos. de fide inſtru. glo. in
auth. vt prępo. nomen Imper. in verbo, auctore. Dec. in c. 1. num. 7. de fide inſtr.
pulchre Dida. Couar. lib. Practicarum quaeſt. 20. num. 2. qui ſcribit, hoc con-
ſuetudine receptum, & optima ratione factum, ne temporis incertitudine
actus vitietur, aut falſum committatur. Accedit, non licuiſſe in o-
mnẽ euentum ipſi Iolantæ, ſic diſponere & donare, ſi donaſſet:
cum ex Ioannis teſtamento omnes Iolantæ filii eſſent in ſubſti-
tutione vocati. Qui quidem filii, cũ tres eſſent, Ioannes, Theo-
dorus & Demetrius, ſuas ſinguli portiones in Marchia cõſequi
debebant. Non ergo in totum potuit ſuccedere Theodorus, &
per conſequens in fratrum detrimentum eam inueſtituram ab
Henrico ſuſcipere.

Tertio, concedamus, Theodorum in ſolidum Marchiæ do-
minum effectum fuiſſe; adhuc tamen inueſtitura illa non de-
fenditur, cum à procuratore fuerit impetrata, de cuius legitimo
ſpecialiq; mandato non conſtat: cum tamen certi iuris ſit, † mã- 78
datum in his exigi ſpeciale. ca. 1. §. verum. per quos fiat inueſtit. Iacob. à
Sancto Georgio in inueſtitura feudali in verbo, qui quidem inueſtiti præſti-
terunt iuramentum fidelitatis, num. 10. late Mod. Pariſ. in conſuetud. Pa-
riſi. tit. 1. §. 49. late Franc. de Marchis in deciſionib. Delphin. q. 12. 15. Nec
eſt, quod obiiciatur, temporis diuturnitate præſumi omnia ſo-
lemniter acta: quandoquidem * crebrior & verior videtur ſen- *
tentia, † mandatum nec tunc præſumi, Bald. in l. 2. C. ſi ex falſis in- 79
ſtrum. cui nemo contradixit, inquit Iaſ. in l. ſtipulatio. numer. 19. ff. de verb.
oblig. & Baldum ſunt ſecuti Alexand. Veron. Soc. Sen. Dec. Afflict. & Curt.
Iun. quos retulit Crauett. conſilio 317. colum. 1. Et huic ſententia acceſſit
Curt. Sen. conſ. 49. colum. 5. in fin. Marſil. ſing. 323. Diuturnitas. Felin. in c.
ſicut. num. 31. in fin. de re iud. qui eiuſdem ſententia citauit Salyc. ſic Goza-
dinus conſilio 94. num. 48. conſilio 96. num. 11. Pariſius conſilio 47. num. 38.
lib. 1. Soc. Iun. conſ. 56. num. 5. 11. lib. 1. Brun. conſ. 96. num. 3. Bertr. conſ. 1. nu.
33. libr. 1. Horma. Detus. l. 4. §. Cato, numer. 235. de verb. obl. communem te-
ſtatur Ceph. conſilio 65. num. 16. libr. 1. Hanc etiam probauit Crauett. conſ.
266. num. 9. Scio quidem rem eſſe controuerſam, cum alii per-
multi aliter ſenſerint, vt ſibi parum conſtans Baldus & Decius, ſic Ca-
ſtren. Curt. Senior, Iaſon, & Boerius, quos retulit & ſecutus eſt Crauett.
d. conſilio 317. num. 1. verſ. vniuerſa difficultas. Idem tractat. de antiq. temp.
2. parte principali num. 59. His acceſſerunt Rum. conſilio 35. num. 18. libr. 1.
Socin. Iun. ſibi parum conſtans conſilio 139. numero 10. & conſilio 146. num.
10. libr. 3. & Crauetta tractat. de antiquit. temp. quarta parte principali.
num. 58. Natta conſilio 341. num. 3. libr. 2. & conſ. 526. numer. 9. & conſilio
636. num.

Digitized by Google

638.num.184.lib.3.Tiraquell.tractat.de præſcript.§.primo,gloſſ.4.verſ.31.
vere tamen prior ſententia crebrior eſt. Nec etiã eſt, quod obii-
80 citur mandatum hic præſumi, ex quo in inueſtitura † enuntia-
tur, vt reſpondit Crauet.d.tractat.de antiquit. temp. ſecunda parte princ.
nu.61.conſ.317.num.2.ver.ſecundo reſpondeo.qui huius ſententiæ citat Bal-
dum, Caſt. Vero. Decium Gozadinum, Purpuratum & Boerium. Reſpon-
deo, relatos interpretes loqui, cum inter eaſdem partes eſt con-
trouerſia; At hic ſi præſumeretur mandatũ, eſſet adferre detri-
mentum filiis D. Andronici, de quorum conſenſu non conſtat.
Reſpondeo ſecundo, hæc intelligi quando in ſpecie facta eſt e-
nuntiatio. Nam generalis, vt obſcura, non prodeſt. Ita Crau.conſ.
29.num.3.& in tract.de antiquit.temp.in prima particula primæ partis.nu.
26. Quod in verbis enuntiatiuis inſtrumenti, vt hic, ſine dubio
procedit, etſi in enuntiatis in ſententia, in qua nos non loqui-
mur, aliter ſentiat Crauet.d.tracta.de antiq.temp.in d.2.parte princi-
pali.numer.61.

81 Non eſt etiam, quod obiiciatur † mandatum hoc caſu præ-
ſumi ex longa patientia, vt tradit is Crauett. dicto tractat. de antiquit.
tempor.2.part.principali.num.66.conſ.317.numer.2.verſ.tertio reſpondeo.
poſt Alexand.conſ.1.colum.penult.libe.4.& Brunum conſ.96.num.2.in fin.
qui vult, concurrere debere temporis diuturnitatem cum quaſi
poſſeſſione & patientia. Idem reſpondit Natta in conſ.326.num.15.
libr.3. Sed in caſu noſtro non demonſtratur quaſi poſſeſſio il-
lius temporis Theodori, quod is dum viueret paſſus ſit Mar-
chiam eſſe ſub Imperio, & Imperium in ea quaſi poſſeſſione
fuiſſe: imo ipſius Theodori plurimi ſucceſſores Marchiam, vt
feudalem ab Imperio non recognouerunt, vt ſtatim videbimus.
82 Non etiam eſt, quod dicatur, ſaltem † ratihabitionem præſumi
ex diuturnitate temporis, vt poſt Decium conſ. 298. numer. 4. Gozad.
conſ.11.numer.16.reſpondit Socinus Iunior conſilio 139.numer.14.& conſil.
146.num.14.lib.3.Crauett.dicto tractat.de antiquit.tempor.2.parte prin-
cip.num.65. Nam hoc intelligitur, cum de modico præiudicio a-
gitur. Ita reſpondit Iaſ. conſ.140.colum.3.libr.4.à quo in hoc, etſi in aliis
recedat, non diſſentit prætitatus Crauett. Rurſus Decius & cæte-
ri loquuntur cum aliquis actus ſubſecutus patientiam & obſer-
uantiam illius actus oſtendit. Sic egregie ſenſit Alciatus tractat. præ-
ſumt.reg.1.præſumt.13.in fin. Hæc, quæ retulimus argumenta, ſa-
tis ſolida ſunt, ſi fidem adhibebimus Chronicis Benuenuti, cu-
ius fidem improbare minime poſſunt aduerſarii. Cæterum ſi
illius hiſtoria veritati aduerſaretur, contra. Qua de re infra at-
tingam.

Quarto, conceſſionem hanc in vim feudi factam non fuiſſe,
ex eo demonſtratur: quia dictum in ea fuit, modo & forma, quo
& qua illius prædeceſſores obtinuerunt. At cum Theodori an-
teceſſores iure allodii ac liberi patrimonii tenuerint (vt ſupra
oſtẽdimus) ſequitur ſub eadem forma ab Henrico factam eſſe
83 conceſſionem; † cum relatum ſit cum omnibus ſuis qualitati-
bus in referente. l.aſſe toto ff.de hered. inſtit. Decius in conſ.47.col.1.&
in ſpecie ac claris noſtris terminis ſic reſpondit Pariſ.conſ.22.num. 10.libr.1.
& clarius Decius conſ.63.num.6. qui reſpondit, verba iſta relatiua ad
actus præteritos reſtringi, ac ſecundum illos intelligi, argum. l.
in teſtamento, la.1.ff.de condit.& demonſtrat. quando ſcilicet actus il-
le relatus reperitur ſpectarique poteſt, vt noſtro in caſu. Con-
firmatur ex eo, quod iſte Theodorus opinabatur in antiqua il-
84 la † inueſtitura, ſeu verius conceſſione Othonis Marchiam in
feudum fuiſſe conceſſam; quod cum falſum ſit, ſequitur & hanc
Theodori impetrationem vitiari. Ita egregie reſpondit Decius dict.
conſ.63.num.6.verſ.confirmatur hoc, poſt Baldum cap.cum te. column.1.de
reſcriptis.

Quinto ac vltimo, adſerri forte poſſet reſponſum Alex.conſ.
85 9.nu.13.lib.5. vbi interrogatus conſuluit, quod cum † minor quis
præſumatur, niſi maiorem ſe probet, non poteſt rem propriam
& liberam in feudum recognoſcere, cum ſit alienare, quod mi-
noribus conceſſum non eſt. l. magis puto. §. ne paſſim. de reb.eo.&c.
Sic in Theodoro dicendum videtur. Cæterum hoc Alexan.re-
ſponſum non ſatis probo, quandoquidem propoſitio illa, mi-
norem quem præſumi, vera non eſt. Eſt enim pro regula prodi-
86 tum, cum † ætatem probare debere, qui in ea fundamentũ con-
ſtituit. l.cum te.C.de prob.vbi late Bal.& Saly.egregie Alc.tract. præſumt.
reg.2.præſumt.14.& fuſius infra dicemus. His clare demonſtratur.
ex hac recognitione Marchiam hanc feudalem effectam non
eſſe: id quod clarius apparebit ex reſponſionibus ad contraria
adducta fundamenta.

Non obſtat ergo primum, quia reſpondeo, illa omnia pro-
87 cedere, cum is rem propriam ab alio recognoſcens, † ſcienter ac
iure ſuo cognito id facit: ſecus ſi ignoranter & per errorem.
clare Bart. in l.ſi aliquam rem, num.91.in fin.ff.de acquir.poſſ. Ita intelli-
gunt omnes iam relati Speculatoris, Caſtr. & aliorum traditio-
nem. Quos in ſpecie de re allodiali pro feudali recognita, verba
faciens, recte intelligit Mod. Pariſ.in conſuet.Pariſ.tit.1.§.1. gloſſ.5.n.
21.qui Iacobin.à S.Georgio retulit in inueſtitura feudali, in verbo, & ſubſe-
quenter. Eſt in codice meo in verbo, Dilig. vaſalli promiſerunt recognoſce-
re.nu.21.qui poſt Bal.in l.non idcirco.C.de iur.& fac.ign. affirmat, quod
& ſi quis ſoluat † cenſum pro re propria, tanquam emphyteu- 88
tica, cum non eſt, referendo ſe ad antiquum inſtrumentum, ex
quo deinde appareat rem emphyteuticam non eſſe, ex ſolutio-
ne illa res non efficitur emphyteutica: quoniam non ex certa
ſcientia, ſed per errorem potius recognitio proceſſit. Qui ſane
error, vt is ſcribit, quemadmodũ ab initio grauia eſt & omnem
impedit conſenſum, ſic etiam in temporis progreſſu. Idem pariter
affirmauit Ang.in l.qui rem propriam.C.loc. qui docuit, quod & ſi no-
bilis recognoſcat ab eccleſia Caſtrum pro emphyteutico & feu-
dali, cum tamen liberum eſſet, non efficitur feudale, vel emphy-
teuticum. Imo fortius reſpondit Raph.Comen.conſ.165.Gaſpar &c. † re- 89
cognoſcentem rem propriam, vt eccleſiæ, in feudum, facere
actum ipſo iure nullum. Comenſem ſecutus eſt Mod.Pariſ.d.glo.5.num.
22.qui alia plura in hanc ſententiam attulit. Cui addo Aret.conſ. 14.num.
8.prope fin.qui in fortiori caſu loquitur. Idem cenſuit Alexand.conſ.9.num.
10.lib.5.Rum.conſilio 40.num.12.conſ.155.num. 6 lib.1.Dec.conſ. 564.num.
6.Curt.Iun.conſ.17.num.8.9.Alciat.tract.præſumt.reg.3.præſumt.21.in fi.
poſt Soc. Comen. & alios, quos citat. Et licet † recognitio hæc præ- 90
ſumtionem, ſeu probationem aliquam adferat, rem ita eſſe, vt
docuit Bart.in l.cum falſa.numer.8.C.de iur.& fac.ignor.quem ſunt ſecuti
Guid.Pap.quæſt.272.Dec.in l.1. num.26. & in l.traditionibus, num. 6.in fi.
C.de pact.& Rum.conſ.128.num.5. lib. 2. Attamen † præſumtio hæc 91
non operatur, cum contrarium ex facto ipſo detegitur. vt egregie
declarauit iſmet Com.d.conſ.165.& Mod.d.gloſſ.5.numer.32. At in caſu
hoc noſtro, ex iam relatis conſtat contrarium verius, nempe
antiquitus ante Theodori tempora feudalem nunquam fuiſſe.
Satis ergo † error detegitur, cum apparet rem aliter ſe habere, 92
quam narratum fuerit. Bal.d.l.cum falſa.C.de iur.& fac.igno.quem eſt
ſecutus Crauet.conſ.157.num.8.cui addo Soc.Sen.conſ.25.numer.3. & conſ.
57.nu.11.lib.4.Rum.conſ.10.nu.16.lib.3. & Iaſ.in l. ſi poſt diuiſionem, num.
3.C.de iur.& fac.ignor. Qui idem eſſe aſſirmat † in facto proprio, 93
cum ſcilicet de damno euitando agitur, vt noſtro hoc caſu. Et in
claris noſtris terminis, Comen.d.conſ.65.& ſenſit Dec. d. conſ. 63. colum.3.
& conſ.350.num.4. Imo, etiam ſi de damno euitando non agatur,
adhuc in facto proprio error detegitur, & prodeſt demonſtran-
do rem aliter ſe habere: Ita Crauet.conſ.157.nu.8. cui addo Abb.conſ.vlt.
prope fin.lib.2.& egregie Cur.Iun.conſ.92.num.11. Illud accedit, quod
ad errorem hunc demonſtrãdum ſufficit dicere, Theodorum
illum in alterius locum ſucceſſiſſe, quare † ignorantia & error 94
præſumitur. l.qui in alterius.ff.de reg.iur. & in claris his terminis, ſic
conſiderauit Comen.d.conſ.195.

Non obſtat ſecundum fundamentum, quoniam illud pro-
cedit, † quando illa, ad quæ facta eſt relatio, non reperiuntur: nã 95
referenti tunc creditur, cum diſponere ita potuit: ſed diuerſum
eſt, quando de relato conſtat, & illud aliter ſe habere, quam re-
latum fuerit, apparet: tunc enim diſpoſitio relatiua ad relatum
ſeſe reſtringit, & ſecundum illud intelligitur: cum relatum in re-
ferente ſit, vt diximus. Et licet referẽs aliter diſponat, diſpoſitio
tamen illa non obſeruatur; quia ex errore facta dicitur, cogitãs
diſpoſitionem, ad quam ſeſe retulit, ita loqui: quod cum falſum
reperiatur, diſpoſitio iuſta ratione corruit. Ita ad literam reſpondet
& declarat Dec.conſ.63.num.6.verſ.nec obſtat, quod verba, &c. quo loci
refert Alex.conſ.9.nu.12.libr.5. qui reſpondit, quod ille, qui petiit ſe
† inueſtiri nomine ſui fratris & ſororum, ſecundum tenorem 96
aliarum inueſtiturarum, ſi apparet ex antiquis inueſtituris, ad
quas relatio facta fuit, aliter ſe habere, nempe ſorores nunquam
fuiſſe inueſtitas, nullũ ius eis ex noua hac inueſtitura quæſitum
dicitur: quia per errorem illæ nominatæ videntur, cum com-
prehenſæ fuerint nunquam in antiquis inueſtituris, ad quas fa-
cta eſt relatio. Idem ſenſit Dec.conſ.350.nu.4.verſ.non obſtat. & in l.edi-
ta.num.85.86.C.de eden.& clare Rum.conſ.25.nu.11.lib.1.late Neuiz.conſ.
12.num.10.Nat.conſ.505.numer.18.libr.3. Nec dubitationem mouet,
quod in eo fundamento dicebatur, eum, cui ſub relata forma
conceſſio eſt facta, non teneri probare conceſſionem illam an-
tiquam, ad quam noua ſe refert. Quoniam illud ſolum pro-
cedit ad fauorem eius, cui eſt facta conceſſio, qui ſatis ſuam in-
tentionem ex eo fundatam habet: ſed quo ad eius aduerſarium,

Digitized by Google

…m † aliter ſe habere probare vult, certe demonſtrando an-
97 tiquam diſpoſitionem, & actum illum aliter ſe habere, quam ſit
facta relatio, ſequitur erroneam eſſe relationem: & per conſe-
quens conceſſionem illam nouam vitiari. *ſic late & pulchre decla-
rat Gramm. deci. 59. nu. 35.*

Non obſtat tertium fundamentum: quia reſpondetur, con-
feſſionem illam Comitis Aymonis erroneam fuiſſe. Nam & ipſe
falſa aſſertione Theodori ductus, credidit ac Marchiã eſſe feu-
98 dalem: cum re vera non ſit. Et dignus † fuit excuſatione Comes
Aymo, dum aſſertioni illi fidem adhibuit, *iux. no. gl. l. Titio fundus.
ff. de cond. & dem.* Imo ex alterius aſſertione in facto alieno iuſtiſ-
ſimus error inducitur, qui excuſatione dignus eſt. *l. vlt. ff. pro ſuo.
Bar. l. Celſus, col. 1 ff. de vſucapio.* Quod ſi vera eſt illius gl. ſententia
in d. l. Titio fundus. vt veram affirmarunt, ac vt notabilem comen-
darunt omnes, *vt apud Cranet. conſ. 277. col. 3. verſ. quod autem, & conſ.
319. nu. 14. cui addo Tiraq. tract. de pœnis legum & c. cauſa. 51. nu. 26. 27. 34.
35. Neuiz. lib. 4. Syl. nuptia. nu. 55. Curt. Iun. conſ. 19. nu. 5. Pariſ. conſ. 57. nu.
50. lib. 1. & Soc. Iun. conſ. 37. num. 10. lib. 2.* Quanto fortius procedit in
99 eo, qui aſſertioni vnius † Principis credidit: *vt clare & in ſpecie re-
ſpondit Rum. conſ. 21. nu. 3. lib. 1. & in rege reſpondit Barb. conſ. 1. col. 25. in fi.
lib. 3.* Sequitur ergo ex his, licere proprio facto erroneo, ac pro-
priæ confeſſioni contrauenire. Quandoquidem inualida illa
ſunt, defectu conſenſus, ſine quo Comes Aymo obligari non
100 potuit. Facto autem † proprio inualido contraueniri poſſe, *poſt
Bart. in l. poſt mortem. ff. de adopt.* docuit *Abba. in c. noſt. de elect. & re-
ſpondere Alex. conſ. 143. nu. 6. lib. 1. Rui. conſ. 78. num. 5. lib. 4. & clarius Soc.
Iun. conſ. 93. nu. 15. lib. 2. Nec ab hac ſententia diſſenſit Affl. deciſ. 335. nu. 12.*
Reſpondetur & ſecundo Aymonis conceſſionem ex falſa cau-
ſa, errore iam detecto, eſſe factam: quare illi contraueniri po-
teſt: imo de ſe omnino vitiatur: *vt pulchre in terminis confeſſionis cõ-
ſuluit Dec. conſ. 475. n. 29. 30.* rationes non refero, cum illius reſpon-
ſa in omnium manibus verſentur.

Non obſtat vltimum, quia multipliciter reſpondeo. Primo,
101 quod quemadmodum † error non adfert detrimentum gerenti
actum erroneum, ſic nec eius ſucceſſoribus: *ita clare Bart. in l. poſt
mortem. ff. de adopt. clarius Zabar. conſ. 137. col. pen. verſ. ad ſecundum, &c.*
102 Confirmatur & ſecunda hac reſponſione, licere † ſucceſſoribus
abſolute contrauenire facto inualido, *vt affirmant Soc. Sen. conſ. 79.
n. 47. lib. 4. & Gram. deciſ. 93. n. 8. ſic declarantes regulam. l. cum à matre.
C. de rei vend. & in terminis noſtris Soc. Iun. conſ. 77. nu. 134. ver. reſponde-
tur. lib. 1. Alc. reſp. 162. nu. 4. Curt. Sen. conſ. pen. verſ. opiniones. Tiraq. tract.
103 de retractu conſang. §. 1. gl. 1. nu. 5.* Reſpondetur tertio, regulam † *d. l.
cum à matre. & d. l. ex qua perſona,* ſolum procedere in actibus one-
roſis, non autem in lucratiuis: *Ita egregie reſpondit Alc. reſp. 536. n. 6.
7.* Eam rationem differentiæ adfert, quia quando quis donat,
nihil inde à donatario conſequitur, quod inde hæredis com-
modum cedat: At vero ex titulo oneroſo, vt ex venditione pre-
tium ſaltem ei defertur: quare contradicere non poteſt, cum v-
num alterius loco habeat. Id quod nõ contingit in caſu noſtro,
in quo Theodorus nihil accepto, Marchiam à Cæſare per erro-
rem tñ recognoſcens, directum ei dominiũ donaſſe dicitur. Ve-
reor tamen, vt ingenue fatear, ne Alciati conſideratio leuis, non
dicam falſa ſit. Quandoquidem hæres voluntati & diſpoſitioni
teſtatoris, quam teſtator, dũ in humanis ageret, impugnare non
potuiſſet, contrauenire non poteſt; ne cum eo in parte ſentiat,
& in parte diſſentiat. Reſpondetur ergo quarto loco & melius,
104 regulam † *d. l. cum à matre. & l. ex qua perſona.* procedere, quando is
anteceſſor potuit ad libitum diſponere, vt diſpoſuit, alias non,
*vt poſt Caſt. conſ. 199. col. 2. & conſ. 445. Tiraq. in fin. lib. 2. conſuluit Cran.
conſ. 200. nu. 7. & Caſtr. d. conſ. 445. eſt ſecutus Gram. deciſ. 93. nu. 13. Rol. à
Valle conſ. 1. nu. 98. 99. libr. 2.* dum de alienatione regalium verba fa-
cit. Cum ergo is Theodorus non potuerit eam Marchiam, cu-
ius non erat in ſolidum dominus, recognoſcere, ſequitur eius
factum potuiſſe à ſucceſſoribus improbari. Erit tamen cogi-
tandum, quia iuxta hanc rationẽ, nec pariter potuiſſet is Theo-
dorus de Marchia cum ducibus Sabaudiæ paciſci, Qua de re in-
fra fuſius ſuo loco.

Conſtat itaq; ex iam relatis Marchiam hanc ex Theodori re-
cognitione (quæ aduerſariis ſolidiſſimum fundamentum alio-
qui præſtare videbatur) feudalem non eſſe effectam. Proſequa-
mur nunc tempora.

105 Moritur † Theodorus iſte Palæologus ann. 1338. relicto filio
Ioanne Marchiæ ſucceſſore. Hic anno 1355. 3. nonas Februarii à
Carolo Quarto Imperatore conſequitur Burgum Caſalis, Pon-
tem Cumelli, Tridinum, & illa omnia, quę à centum annis citra
fuerũt d. Marchionis, vel alterius, in toto poderio (vt cõceſſio-
nis verba referam) eum de gratia inueſtiendo, ita vt teneat in
rectum feudum. Quibus ſane verbis Marchia hæc feudalis vi-
detur effecta. Verum eſt quod animaduertatur, Ioannem hunc
ſuis precibus Imperatori ſignificaſſe, ſe nonnullas ciuitates, op-
pida & caſtra ratione Marchiæ ſibi ſpectantia, poſſidere; & iam
olim ſuis anteceſſoribus cõceſſa ab Imperatoribus præſertim à
Friderico ann. 1164. & à Conrado ann. 1253. q̃ ibi in precibus re-
latæ ſunt. Confirmat Carolus retroacta, & de nouo largitᵽ. Con-
firmatio ergo pendet à veritate dictarum conceſſionum Fride-
rici & Conradi, quę nullum ius feudale in hanc Marchiam con-
tulerint: vnde ſequitur nec in hac Caroli conceſſione ſolidum
fundamẽtum conſtitui poſſe. Rurſus falſo prætextu ductus fuit
is Ioannes, cum Marchiã hanc feudalem Imperii fuiſſe effectam
ex illa inueſtitura, & conceſſione à Theodoro eius patre aſſecu-
ta, crederet: quare nullum ſibi pręiudicium attulit. Quinimo in
ſpecie *Goz. ad. conſ. 8. nu. 27. ver. decimo, Imperator &c.* reſpondit, hanc
Caroli IV. conceſſionem non feudalem, ſed donationem fuiſſe
liberam. Non pariter Marchia hæc feudalis effecta fuit, ex eiuſ-
dem Caroli IV. conceſſione, eidem Ioanni eodem anno ſexto I-
dus Maii facta: dum nonnulla loca in feudum rectum & nobile
conceſſit: quia ex iam relatis rationibus conſtat, conceſſionem
hanc ius aliquod non tribuere: tum etiam, quia erronee multa,
quæ vere concedere non poterat, donauit, vt Taurinum, Ale-
xandriam, Eporediam; quæ ab aliis veris dominis poſſidebãtur.
Rurſus in ea conceſſione concedit, quæ ipſi Marchiones ab A-
ledramo conſecuti ſunt. Qua ratione fit, vt cum Marchia apud
Aledramum libera, & non feudalis eſſet, erronea conceſſio hæc
credatur. Id quod ex eiuſdem Caroli IV. conceſſione ann. 1369.
8. Idus Martii declaratur. Nam is Ioanni Marchiam ipſam, *prout
ſui anteceſſores à Romano Imperio habuerunt, & ſicut in talium poſſeſſione
tranſacto tempore fuerunt, & prout eius veteres vſi ſunt,* ratificando &
imperiali largitate concedendo, dedit atq; conceſſit. Quæ ſane
verba oſtendunt ipſum Carolum noluiſſe hanc ipſam Marchiã
ſeruituti feudali ſubiacere, ſed illam in antiquis ſuis terminis
manere. Confirmatur, quia in hac ipſa conceſſione anni 1369.
nullum verbum de feudo, imo, dum in ea caſſat & annullat iura
& priuilegia hactenus cõtra libertates ipſius Marchię conceſſa,
omnem feudi ſeruitutẽ iniquè ſeu per errorem impoſitam tol-
lit. Idem fecit Vinciſlaus Imperator, † qui anno 1378. Carolo IV. 106
ſucceſſit. is an. 184. 16. Kal. Aprilis Theodoro ſecũdo. d. Ioannis,
iam ann. 1372. (vt Benuenutus à S. Georgio in ſæpius relatis an-
nalibus ſcribit) vita functi filio & in Marchia (& ſi ſentiant aliĩ
Othonem ſecũdum. d. Ioannis primogenitum patri, ante hunc
Theodorum ſecundum, ſucceſſiſſe) ſucceſſori conceſſionem v-
nam fecit, in qua non modo non affirmauit Marchiã feudalem
eſſe. verum etiam confirmauit conceſſa per ſuos anteceſſores,
præſertim per Othonem, & reuocat omnia in contrariũ atten-
tata, quæ ei præiudicium adferre poterant. Ex quibus intelligi-
mus Marchiam hanc ab omni nexu ſeruitutis feudalis liberam
fuiſſe. Confirmantur hæc, quia mortuo † Vinciſlao ann. 1400. ei 107
ſucceſſit Robertus, & tamen ab eo nullam is Theodorus ſuſce-
pit inueſtituram, vt nec aliquam ſuſcepit à Sigiſmundo. Quo
mortuo Roberto ann. 1410. Imperium adeptus eſt. Quanquam
is Theodorus totius Italiæ Imperii Vicarius an. 1414. à Sigiſmũ-
do conſtitutus fuerit. Moritur † is Theodorus ann. 1418. Cui Io. 108
Iacobus ſucceſſit, & ſi Bernardinus † Corius in Mediolan. annal. 109
errore lapſus ſcriptum reliquerit, Theodorum an. 1417. deceſ-
ſiſſe, Ludouicumq; filium Marchiæ ſucceſſorẽ reliquiſſe. Huic
ergo Io. Iacobo Sigiſmundus ille iam ann. 1414. menſe Martio,
Theodoro patre adhuc ſuperſtite, conceſſerat Aquoſanam, quã
(aliquibus adiectis locis) in comitatum erexerat, vna cum aliis,
quæ in aliorum Imperatorum priuilegiis continebantur, præ-
ſertim Caroli IV. quem aſſeruit donaſſe, elargitum eſſe, liberali-
terq; dediſſe. Quæ ſane conceſſio, ſi iure defendi poſſet, & de to-
ta Marchia loqueretur, oſtendit conceſſionem non feudalem,
ſed liberę donationis eſſe. verum intelligo illam ſolum loqui de
comitatu illo, de quo in præſentiarum diſputatio non eſt. Qua-
re & verba illa in hac conceſſione appoſita, *quod non poſſit dare,
concedere & transferre. d. Comitatum Aquoſanæ & Capitij in aliquam
perſonam collateralem, nec ab eis aliqualiter abdicare, niſi in perſonam il-
lius deſcendentis, qui poſt obitum Marchionis ſuccedere deberet, &c.* intel-
liguntur ſolum ratione ipſius Comitatus, non autẽ totius Mar-
chiæ, cuius mentio ibi habita non eſt. Anno vero 1418. 17. Iunii
idem Sigiſmundus eundem Io. Iacobum inueſtiuit de Marchia
hac,

Digitized by Google

hac, præſertim de loco Caſalis Fraſineti, Villennuæ & Salutia-
rum. Verum ex eiuſdem met conceſſionis verbis reſpondetur,
liberam donationem ex illa conceſſione fuiſſe factam, vt ex illi-
us verbis colligitur, ibi, *contulimus, conceſsimus, donauimus, & gratioſe
conferimus.* Reſpondetur ſecundo, inueſtituram illam fuiſſe cõ-
ceſſam Iohanni Ferrerio Procuratori, de cuius tamen ſpeciali
mandato, vt neceſſe eſt, non conſtat. His vere demonſtratur
Marchiam hanc ad annum vſq; 1418. feudalem non fuiſſe effe-
ctam, qua ratione fit, vt obſeruatio, cuius meminit Gozad. *conſ.
9. nu. 7.* erronea & falſa ſit, dicebat enim ille, *ex curſu tanti temporis
feudum præſumi*, quod falſum eſt. Nam præſumptio non in claris,
ſed in dubiis verſatur *gl. l. vnic. §. accedit, C. de rei vxo. act. Alex. conſil.
158. num. 7. lib. 2.* cum ergo ex iam relatis de veritate conſtet, ceſſat
omnis præſumptio in contrarium allegata. Ab eo anno vero
1418. ad annum vſque 1464. nulla alia reperitur pro Marchia i-
110 pſa ſuſcepta inueſtitura, cum tamen mortuo † Sigiſmundo an-
111 no 1437. illi ſucceſſerit, † Albertus Secundus, qui ann. 1439. mo-
112 ritur, & illi ſucceſſit Fridericus III. qui † vixit vſque ad annum
1493. quo imperante deceſſerunt hi Marchiones Montisferrati
113 Io. Iacobus † ſcilicet anno 1445. 12. Martii. † Ioannes illius filius
114 ann. 1465. cui in Marchia ſucceſſit † Boſſilacius, qui deceſſit an-
115 1494. 4. Martii, Maximiliano imperante: Bonifacio † ſucceſſit
116 Guilielmus primogenitus, qui moritur anno 1518. 4. Octobris.
117 Huic ſucceſſit Bonifacius † Secundus, qui anno 1530. 6. Iunii
118 moritur, cui ſucceſſit † Ioan. Georgius vltimus Marchio ex do-
mo Palæologa, qui deceſſit anno 1533. vltima die Aprilis. Et licet
ab eo anno 1464. citra relati Marchiones aliquas ab Imperato-
ribus pro tempore inueſtituras ſuſceperint: attamen illæ detri-
mentum non potuerunt afferre iuri iam quæſito Sereniſs. Sa-
baudiæ Ducib. *quod ſuo loco fuſius oſtendemus.* His ergo iure defen-
di poteſt, Marchiam Montisferrati feudalem non eſſe. Sed præ-
ſuppunamus feudalem eſſe, videamus nunc, cuius naturæ ſit
feudum hoc.

SEcundam ergo particulam primæ partis principalis conſul-
tationis noſtræ aggredimur, in qua videndum eſt, cuius na-
turæ ſit feudum hoc: an ſcilicet alienabile, vel non. Qua in re di-
cendum videbatur, alienabile non eſſe.

119 Primo, quia † talis eſt feudi natura, *cap. 1. de prohib. feud. alien. per
120 Lothar. & c. 1. de prohib. feud. alien. per Federic.* Nec rei & naturæ † mu-
tatio, deinde facta præſumitur, etiamſi talis mutatio à facto ho-
minis pendeat, *quemadmodum ſcriptum reliquit Alciatus in tract. præ-
ſumpt. reg. 2. præſumpt. 1. & præſumpt. 20. & 25.* Nam mutatio eſt acci-
121 dens, & accidentia † non præſumuntur, *gloſſ. l. ſi vero, §. qui pro rei
qualitate, ff qui ſatiſd. cog.* & in ſpecie feudi mutationem non præ-
ſumi, reſpondit *Zaſius conſ. 13. num. 5. lib. 1. & conſ. vlt. num. 2. 3. lib. 2.*
Ita etiam iuriſdictionis mutatio non præſumitur Bald. *in l. in fi-
nalibus. ff. finium regun.* & Soc. Sen. *conſ. 167. colum. 6. verſ. confirmantur
prædicta lib. 2.*

Secundo, ex eo aliquando adducebat, quia in inueſtitura Hē-
122 rico conceſſa Theodoro primo dicitur; Marchiam hanc † eſſe
feudum nobile antiquum & paternum, quod vere in ſucceſſo-
rum detrimentum alienari non poteſt, *gloſſ. in c. 1. §. hoc quoque, de
ſucceſſ. feud.* vbi clare Bald. *colum. 2.* docuit, factum patris alienan-
tis feudum nobile & antiquum, etiam cum conſenſu domini
directi, filiis non nocere. *Idem cenſuit Iaſon conſ. 7. colum. 2. verſiculo
123 quarto, adhuc, lib. 3.* Quare aſſirmant omnes, in alien[illegible] † feu-
di antiqui, duo fore neceſſaria: directi domini [illegible]ſium, &
conſenſum eorum, ad quos feudum eſt recaſuru[illegible] *Dec. conſil.
324. num. tertio, Gozadin. conſil. 9. num. 6. conſil. 62. num. 2. Roland. à Val.
conſil. 2. num. 35. lib. 1. Capicius deciſion. 115. num. 3. & clare Zaſius in epi.
feud. parte nona, numero 23. & in noſtro hoc caſu Alciatus reſponſo. 162.
num. 3.*

Re tamen ipſa diligentiſſime perpenſa contrariam ſenten-
tiam veriorem ſequor, Marchiæ huius feudum (vbi feudum ſit)
alienabile eſſe. Quod, vt verum oſtendam multis adducor, eo in
* primis præſuppoſito, * communem eſſe omnium ſententiam,
in feudorum conceſſionibus eſſe ſpectandam cõceſſionem, ſeu
124 inueſtituram † primam, cum præſertim antiqua aduerſatur no-
uæ, quoniam à primordio tituli poſterior formatur euentus, *l. 1.
C. de imponen. lucra. deſcrip. lib. 10. Sic de inueſtitur. reſpondit Bald. conſil.
82. Proponitur, quod inueſtituræ. lib. 2.* inquit enim, *antiqua inueſtitura
non derogari ex noua poſtmodum conceſſa. Idem Bald. in cap. 1. §. vlt. verſ.
quaro quis dicatur Caſtaldus. de feudo guard.* docuit recognitionem
feudi factam ex noua inueſtitura diuerſa ab antiqua ſucceſſori-
bus non nocere. *Et ideo in ſpecie magis Caſtrenſis, conſil. 61. Videtur di-
cendum, lib. 1. reſpondit*, ab antiquis inueſtituris non eſſe receden-
dum, niſi in poſterioribus id expreſſe dictum fuerit, & ex com-
muni partium conſenſu ita ab antiqua receditur. *Idem poſt Bal-
dum & Caſtrenſem conſuluit Dec. conſilio 185. numero tertio, verſ. non ob-
ſtat, quod in alia. Idem reſpondit Curtius Iunior, conſilio 108. num. 18. Idem
in tractat. feud. part. 2. quæſt. 7.* Hinc reſpondit Baldus *conſil. 398. ad
euidentiam, libro primo, quem eſt ſecutus Neuiza. conſilio 11. numero quin-
to*, primam inueſtituram datam feudo, eſſe obſeruandam. *Sic et-
iam ſcriptum reliquit Zaſius in epit. feud. part. 5. num. 60. part. 6. num. 23.
part. nul. vltim. num. 41.* vbi in fine ſcribit, non † recedi ab antiqua 125
inueſtitura, niſi ſcienter & prudenter id factum fuerit, *ibique Ca-
ſtrenſ. & alios citat. ſic etiam conſuluit Brunus conſilio 25. in fine, & in ſpe-
cie huius noſtri caſus etiam reſpondit Pariſ. conſilio 22. num. 8. conſil. 23. num.
65. 68. & num. 145. lib. 1. Modern. Pariſ. conſil. 50. num. 37. vbi late. Et alia
plura egregie tradit Natta conſilio 505. num. 17. 18. libro tertio, vbi Caſtren.
Bald. Alexan. & alios retulit Cephalus conſilio 12. num. 1. & numero 26. &
egregie conſilio 27. num. 112. lib. 1.* qui poſt multos inquit, *renouationem
inueſtituræ intelligi ſecundum naturam primæ.* His ſic expoſitis & præ-
miſſis, facile eſt demonſtrare alienabile, fuiſſe huius Marchiæ
feudum.

Primo, adducor hac ratione, ſi concedimus ex Othonis con-
ceſſione, feudalem effectam fuiſſe Marchiam, ex eiuſdem con-
ceſſionis verbis eam eſſe alienabilem conſtat: quia Otho con-
ceſſit facultatem alienandi, donandi & diſponendi. Quibus ſa-
ne verbis alienandi facultas † Imperatore etiam inconſulto da- 126
ta videtur. *Ita reſponderunt Roman. conſil. 49. Dec. conſilio 165. numero
3. conſilio 171. colum. 2. & conſilio 390. numero nono, Crauetta conſilio. 4.
num. 10. & conſilio 92. num. 6. * communem teſtatur Roland. à Vall. conſil.
3. num. 60. lib. 1. qui in ſpecie de hac Othonis conceſſione verba facit.* Quam
quidem ſententiam firmaui reſponſo reddito pro Genuenſi-
um Republic. *ar. 4. numero 80. 82. Addo nunc Roland. à Valle conſilio 89.
num. 23. libro 2.* Quod confirmatur ex illis verbis, *omnium contra-
ctione remota*, quibus intelligitur, data libera facultas alienandi,
alterius conſenſu non requiſito: cum idem ſignificent verba
hæc, † *omnium contradictione remota*, quod verba illa, libere aliena- 127
re poſſit, *vt probat text. in cap. 2. in verbo, libere, de arbitran 6. Quo ad-
ductus poſt Aretinum conſilio 76. numero tertio, ita cenſuit in noſtris ter-
minis Curtius Iunior traitat. feud. part. 2. quæſt. 2. princ. enim 5. idem cla-
rum conſ. 2. num. 3. & late Roland. à Valle, dicto conſ. 23. num. 41. lib. 1. & in
caſu noſtro Pariſ. conſ. 23. num. 41. lib. 1. Gratus conſ. 9. num. 133. lib. 1. & Ro-
land. dicto conſ. 3. num. 60. lib. 1. ſic reſponderunt & alij, quos ſupra retuli,
num. 18.*

Secundo, ſuffragantur eiuſdem conceſſionis verba, ibi, *&
† quidquid placuerit faciendi, &c.* quæ idem operantur, quod clau- 128
ſula, *& quibus dederit, ita Pariſius conſ. 23. num. 41. lib. 1.* ſed † clauſula, 129
(quibus dederit) eam habet vim ſecundum Rolan. *d. conſ. 3. num. 60.
lib. 1.* vt libere poſſit alienare, *idem Rolan. conſ. 42. nu. 13. lib. 1. Cum aliis
Zaſium in epitome feud. vltima parte, nu. 25. in fin. Nattam conſ. 159. num.
12. lib. 1. Crauett. reſponſo pro Genero, num. 292. vbi agit de clauſul., & qui-
bus voluerit.*

Tertio, Marchiam hanc tempore Othonis potuiſſe alienari,
etiamſi feudalis fuiſſet, ex eo demonſtratur, quod † ante Lo- 130
tharium tertium, vel *(ſecundum Modern. Pariſ. in proœm. ad conſuetu-
din. Pariſ. numero 35.)* Lotharium † Secundum, *qui ſub anno 1137. (vt 131
Neoterici in Chronicis, vel anno 1138. veluti Onuphrius Panuinius libro 3.
Roman. Princip. ſcriptum reliquerunt) Imperium tenuit, & habetur in
Data cap. vltimo, de prohibitione feud. alien. per Lotharium*, nulla repe-
riebatur conſtitutio, qua feuda alienari prohiberentur. Quod
probat *cap. primo, de prohib. feud. alien. per Lothar.* in quo retulit Lo-
tharius ante eam, quam ipſe edidit, conſtitutionem pro libito
voluntatis vaſallos conſueuiſſe alienare feuda. Nec aduerſatur,
quod conſuetudine ſaltem alienatio impediretur, *vt eſt relatum
in cap. primo, vbi Afflictus. qual. olim feud. alien. potuc.* Quia vno verbo
ſatisfacio, conſuetudinem quidem extitiſſe certis in locis, non
tamen in vniuerſa Italia. Quare † cum conſuetudo localis ſit, 132
de loco ad locum non extenditur *ita Baldus cap. primo, de feudi co-
gnit. quem eſt ſecutus Dec. conſilio 483. num. 22. qui ſublatis ex Aretino, con-
ſilio 132. numero quarto.* Nec etiam trahi de perſona ad perſonam,
quod placuit & Ruino. conſil. 157. in fine, libro tertio, accedit, quod non
conſtat ex ea conſuetudine, non potuiſſe nullo modo alienari,
ſed vno modo, & vno loco poterat, & alio non. Quocirca in ea
ſolidum fundamentum conſtitui non poteſt. Nam † conſuetu- 133
do alienandi vno modo, non trahitur ad alterum. *Ex Rol. authen.
qui rem, C. de Sacroſanct. Eccleſ. Alexand. conſil. nono, libro tertio.* Quos,
de feudi alienatione verba faciens, eſt ſecutus Ruinus *conſil.*

Digitized by Google

in fin. lib. 2. Cum ergo de ea certe non conſtet, fundamentum in ea conſtitui non poteſt.

Quarto, iure affirmare poſſumus, Marchiam hanc alienari potuiſſe in Duces Sabaudiæ: quandoquidem in eis ceſſant rationes illæ, quibus feudum in detrimentum directi domini a-
134 lienari prohibetur. Quæ ſane † rationes duæ ſunt. Vna, ne dominus directus alterum habeat in vaſallum, quam vellet, *cap. 1. de duob. fratr. de benef. inueſt. Bald. & cæteri in c. Imperialem, de prohib. feud. alien. per Feder.* Altera eſt ratio, ne domini directi conditio deterior efficiatur, *d. cap. Imperialem, in fin. vbi late Afflictus numero 1. & 2.*
135 Qui concludit, argum. ducto à ſenſu contrario † feudum tunc poſſe alienari, cum commodum domini directi augetur. Prima ratio hic ceſſat, quoniam ſuo loco oſtendemus, Imperatorum conſenſum acceſſiſſe, & Duces Sabaudiæ fuiſſe ac eſſe Imperii vaſallos. Ceſſat & ſecunda ratio, quia Imperatoris conditio melior effecta fuit, cum nactus fuerit potentiorem vaſallum, ac magis fidelem: cum Imperio Dux Sabaudiæ aduerſus ſit nunquam, id quod Marchiones illi non præſtiterunt, *vt infra attingemus.*

Non obſtant nunc adducta in oppoſitum, quibus iam credimus ſatisfactum. Nam quo ad primum ſatis intelleximus, quod etſi feudi proprii natura ſit, vt alienari nõ poſſit: attamen huius Marchiæ feudum proprium dici non poſſe, ob eam multis verbis conceſſam alienandi poteſtatem.

Non obſtat ſecundum, quia non illa Theodori inueſtitura, ſed antiqua ſpectanda eſt, vt in multis oſtendimus. Hæc ad primam partem principalem conſultationis noſtræ adferre voluimus.

AGgrediamur nunc ſecundam partem principalem conſultationis, in qua videndum eſt, quæ iura aſſecuti ſint Sereniſſ. Duces Sabaudiæ in hac ipſa Marchia Montisferrati. Qua in re hunc ordinem obſeruabo, vt iuxta temporum ordinem Ducum Sabaudiæ, iura, quæ vulgo appellantur, prætenſiones enumerem. In quarum ſingulis dubitationes, quæ illis aduerſari videntur ſubiiciam: ac deinde pro virili mea illis ſatisfaciam.
136 Prima † ergo Sereniſſ. Sabaudiæ Ducis prætenſio in Marchia Montisferrati illa eſt, quam conſecutus eſt Comes Aymo anno 1330. is dum Violantidam Theodori primi Palæologi filiam in vxorem duceret, cum ipſo Theodoro tunc Marchione his verbis pactus eſt. *Quod ſi contingeret d. Marchionem, vel eius liberos maſculos ex legitimo matrimonio procreatos decedere, quoquo tempore abſque liberis maſculis ex ſuis corporibus & legitimis matrimoniis procreatis, quod in illo caſu Marchia Montisferrati, cum ipſius honoribus vaſallis, &c. ſit & eſſe debeat pleno iure d. Violantidæ & ſucceſſorum ſuorum, in augmentum & ex cauſa dotis, dict. Violantidæ, expreſſe hoc pacto addito, quod ſi aliqua filiæ remanerent ex d. Marchione & filiis ſuis legitimis, quod eis prouideatur per d. Violantidam, eiuſque ſucceſſores de dote competenti, &c.* Conuentio hæc effectum ſortita dicitur, poſteaquam Palæologorum proſapia maſculina defecit, & Violantidæ ſucceſſores extiterunt extantque Duces Sabaudiæ, qui ab ea vere deſcenderunt, quemadmodum vere deſcendit Sereniſſim. EMANVEL Philibertus nunc Dux, id quod multis documentis probabitur.

Huic tamen prætenſioni quamplures dubitationes obiici poſſe videntur: quas ex ordine ita proſequor.

PRima eſt, *an Theodorus ille ita diſponere & paciſci de Marchia potuerit: cum conſtare non videatur, eum inſolidum Marchiæ dominum fuiſſe?* Iam enim retulimus ſupra in prima parte conſultationis noſtræ *numero ſeptuageſimo*, Ioannem illum vltimum Marchionem ex linea Aledrami eius ſororem Iolantam hæredem reliquiſſe, & ei tres illius filios ſubſtituiſſe. Non ergo ipſe ſolus Theodorus Dom. Iolantis ſecundus genitus potuit vniuerſam Marchiam conſequi: & per conſequens de ea paciſci. Hæc difficultas, mea ſententia, non parum vrget. Verum reſpondere poſſumus.

Primo, ipſum Theodorum ſolenniter promiſiſſe attendere & obſeruare, & nullo modo contrauenire: quo fit, vt etiamſi de
137 re aliena diſpoſuiſſet, valeret † alienatio, *l. rem alienam. ff. de contrahen. empt.* & ſolum à vero rei domino recuperari poteſt, *vt late declarant omnes ibi, & in l. alienam. C. de furt. late Tiraquell. tract. de retractu conſang. §. 1. gl. 2. nu. 19.* Si ergo in humanis ageret is Theodorus, actionem aliquam, cui iam renunciauit, mouere nõ poſſet, minus ergo illius ſucceſſores hac ratione ſe tueri poſſunt, *vt attigi ſupra, nu. 68.*

Secundum animaduertendum cenſeo, Beneuenutum illum minus vera ſcripſiſſe. Quoniam vir diligentiſſimus Onuphrius Panuinius *lib. 2. Rom. Principum, ex Ioan. Baptiſtæ Egna. Io. Cuſpiniani & Antonii Auguſtini auctoritatibus, ſcripſit*, ex † domo Palæologa, tres 138
fuiſſe Andronicos Imperatores Conſtantinopolitanos, quorum nemo, vt ex eorum geneologia, quam is Onuphrius deſcripſit, tot habuit filios. Andronicus enim, qui Michaelis 8. filius fuit, anno 1282. ſine prole deceſſit. Andronicus vero Michaelis 9. filius mortem obiit anno 1338. duobus illis ſuperſtitibus filiis, Ioanne & Manuele. Ioannes moritur anno 1384. relictis duobus filiis Andronico ſcilicet & Manuele. Is Andronicus ſolo Ioanne filio ſuperſtite, interiit anno 1387. Manuel vero mortuus eſt anno 1418. ſeptem à ſe genitis ſuperſtitibus, Ioanne, Andronico Theſſalonicẽſi domino, Manuele, Theodoro, Demetrio, Thoma & Conſtantino. Conſtat ergo Theodorum, Ioannem & Demetrium, quorum Beneuenutus meminit, non Andronici, ſed Manuelis filios fuiſſe. Accedit, ex Onuphrio cõſtare, nullam mulierem nomine Iolantam alicui Andronico fuiſſe matrimonio iunctam. Præterea accedit, quod nec tempora conueniunt, cum ex Onuphrio cõſtet Theodorum, Ioannem & Demetrium centum annos poſt, quam ſcripſit is Beneuenutus, vixiſſe. Cogitandum tamen ſuadeo (nam ambigo) ſi his Annalibus fidem adhibebimus

SEcunda eſt, quæ proponitur difficultas, *an paciſci ita potuerit*, & dicendum videbatur, non licuiſſe. Primo, † quia pacto 139
hæreditas dari non poteſt, *l. hæreditas, Cod. de pact. conuen.* cuius rei ratio eſt, quia hoc modo teſtamenti ſolennitas ſubuerteretur, contra *l. nemo poteſt, de leg. prim.* Accedit, non licere ſtipulari hæreditatem ſibi à domino relinqui, *l. ſtipulatio hoc modo concepta, ff. de verborum obligat.* Quod ea ratione dicitur factum, quia alioqui impediretur libera teſtandi facultas. Rurſus accedit, non licere
paciſci † de hæreditate viuentis, non ſolum inter eos, qui ſpem 140
à ſucceſſione remotam habent, & qui in dubio verſantur, *vt probat l. vltim. C. de pactis, dum in cognatis paciſcentibus loquitur*, verum etiam inter eos, qui ſpem habent proximam ad ſuccedendum, & quaſi certam, vt in filiis, *vt intelligendus eſt text. l. pactum quod dotali, C. de pactis.* Poſtremi huius caſus rationes duæ ſunt. Vna, quia eſt contra bonos mores, de re aliena paciſci. Altera, quia conuentio hæc plena eſt triſtis euentus, cum votum mortis captandæ inducat. Has rationes noſtri conſiderant multis in locis, *vt apud*
Angel. Caſtrenſ. & Fulgoſ. in l. tale pactum, ff. de pact. qui † docuerunt, 141
nec fauore piæ cauſæ huiuſmodi pacta ſuſtineri, *quod multis confirmant Tiraquell. tractatu primigen. quæſt. 6. numero 16. Socinus iunior conſilio 44. numero 45. libro 2. qui numero 12. multa ad rem hanc noſtram attulit. Sic alia Decius conſilio 475. numero 19. 20. & Pariſ. qui tum Decio in eodem met caſu reſpondit, conſilio 24. numero 55. libro ſecundo*, qui fortius ſenſit, nec etiam licere paciſci cum ipſo hæreditatis domino. *Alia apud eundem Decium conſilio 488. numero 19. conſilio 494. num. 3. & conſil. 608. in fin. Ruinum conſil. 16. num. 17. lib. 2. & egregie apud Cephalum conſil. 43. num. 12. lib. 1.* ſic ergo dicendum videbatur noſtro hoc caſu.

Secundo, relata confirmantur, quia multorum eſt opinio,
non valere huiuſmodi pacta, † etiamſi de ſola hæreditatis quo- 142
ta conuentum fuerit, *vt docuit Alexan. in vltim. C. de pactis, & in l. ſtipulatio hoc modo concepta, colum. 5. verſ. item limitari poteſt, de verb. oblig. Decius l. p[illegible]um quod dotali, num. 12. C. de pactis, & conſilio 184. & alios in hanc ſent[illegible] retulit Tiraquell. d. tract. de iure primogen. quæſtione 6. numero [illegible] fine. & num. 19. illis addo Socinum Iun. conſilio 44. numero*
13. libro ter[illegible], qui reſpondit, non valere † pactum inter duos fra- 143
tres, quod altero eorum decedente ſine filiis maſculis, alter ſuperſtes in dimidia bonorum ipſius decedentis ſuccedat. Ea mouetur ratione, quia hoc modo eſſet reſtringere teſtandi facultatem, quæ libera eſſe debet, *l. cum duobus, §. idem reſpondet, ff. pro ſoc. Dec. d. l. pactum quod dotali, numero 5. C. de pactis, nec diſſenſit Rubeus conſilio 130. num. 3. minus Crauet. conſil. 356. num. 2. & clarius Cephalus conſilio 43. num. 24. lib. 1. ſenſit Corneus conſilio 27. num. 9. libro 1.* qui differentiam non conſtituunt inter pactum de tota & de ſola parte hæreditatis.

Tertio, & ad rem optime confirmatur, quia nec etiam † fa- 144
uore matrimonii, licet ita ſuper hæreditate paciſci, *vt probat, l. pactum quod dotali, C. de pactis.* Cuius rei ratio eſt, quia potior eſt † fa- 145
uor liberi arbitrii, quam matrimonii, *vt docent omnes in dicta l. pactum quod dotali, vbi Decius numero ſeptimo verſiculo decimo & vltimo.* Hinc docuit Baldus *in l. cum Archimedoram. columna ſecunda, verſic. ſed nunquid, Cod. vt poſſeſſ. legat.* cum falli, qui hoc allectus pacto, matrimonium contraxit, ſi obſeruari ſibi opinatur, *quod probanit &*

Digitized by Google

nit & Tiraquell d.tractat. de iure primigen.quæſtio.6.num. 17. & num. 20.
nec aliter ſenſit Rubeus conſilio 130.num.2. & Purpurat.d.l.pactum, num.
8.C.de pactis. Hinc & illud accedit multorum ſententia compro-
146 batum eſſe, nec † matrimonii fauore licere paciſci, primogeni-
tum ex eo matrimonio in patris locum ſuccedere debere. Ita
poſt Capellam Toloſan. quæſt. 452. Bellame. conſilio 17. Decium conſil.225.
affirmauit Tiraquell.d.tractat.de iure primigen.quæſt.6.numero 31. quibus
nunc addo Boer. quæſt. 204. qui fuſiſſime rem hanc tractat. Alciatum reſp.
135.qui multis hanc tuetur opinionem, idquod facit & Crauett. conſ.156.
nu.1.in fin.

Quarto confirmatur, quia multorum auctoritate compro-
147 bata eſt illa opinio, † huiuſmodi pacta, nec ſtatuto, nec conſue-
tudine confirmari poſſe, & multos in hanc opinionem detulit
Tiraquellus, de quo paulo ante, quæſt.7.num.2.vbi retulit Baldum, Ale-
xandrum, Iaſon. Decium, Iacob.à Sanct.Georg.Georgium Nattam, & Ber-
trand.ita affirmaſſe. Quanto fortius ergo idem in caſu noſtro di-
cendum eſt.

148 Quinto & vltimo ſuffragatur, pacta † hæc futuræ ſucceſſio-
nis iuramento non confirmari, vt docuit gloſſ. in l.ſi quando, §.illud,
in verbo, grauari, C.de inoffic.teſtament. & in l. pactum, vbi omnes, & no-
uiſſime Purpur.num. 5.6.C.de pactis. Et infinitos prope in hanc retulit opi-
nionem Tiraquell.de iure primigen.d.quæſt.6.nu. 18. Addo nunc Pariſ.conſ.
14.num.55.lib.2.Rubeum conſil.130. num. 3. & magis in terminis Socinum
Iuniorem conſilio 44.numero 15.lib.3. Quanto fortius ergo idem di-
cendum eſt in caſu noſtro, in quo iuramenti vinculum non re-
peritur.

Re tamen ipſa diligentiſſime conſiderata contrariam ſentē-
tiam probo, conuenta hæc inter Theodorum hunc Marchio-
nem Montisferrati & Comitem Aymonem iure valere, quod
149 multis demonſtratur. Primo, quia ſi recte intueantur † con-
uentionis verba, clare apparebit per viam contractus Marchi-
am fuiſſe ipſi Comiti Aymoni delatam. In ea enim conuentio-
ne legitur: Quod d. Marchia ſpectet & perueniat ipſi Violantide & ſuis
* ſucceſſoribus in augmentum dotis, &c. Quo ſtante, ſequitur ex * rece-
ptiſſima omnium ſententia, licuiſſe ita paciſci. Sic gloſſ. in l.vltim.
C.de pactis, Alexand. in l. ſtipulatio hoc modo concepta, & ibi Iaſon num.
17.ff.de verbor.obligat.Idem Iaſon conſil. 60.colum.1.lib.3.conſil.173.colum.
5.verſ.4.in terminis libro quarto.Ruinus conſilio 125.num. 5.lib.primo.con-
ſil.16.numero 4.10.libro 2.& conſilio 7.num. 5.libro tertio, Decius in dict.l.
pactum quod dotali, in fine, & l.vltim.num.17.vbi etiam Purpurat.numero
216.idem d.l pactum, num.15.C.de pactis, idem Decius conſilio 655. num.11.
Marſilius ſing.333.Curtius Iunior conſilio 15.num.1.2.Pariſ.conſilio 26.nu-
mero 51.lib.2. GoZadin.conſil.87.num.3.9.Rubeus conſilio 95.num.2.Socin.
Iun.conſ.80.nu.1.lib.2.Tir.d.Tr.de iure primog.q 6.nu.5. Crau.conſ.139.col.
2.in princip. Quam ſolidum itaque hoc ſit fundamentum, nemo
non videt.

150 Secundo, in hanc adducor ſententiam, quia † animaduerti,
pactum non fuiſſe de tota & integra Marchionis hæreditate,
ſed tantum de re vna ſingulari, hoc eſt, de Marchia. Quocirca
iure valet, vt affirmant omnes in d. l.pactum quod dotali, vbi Decius
colum.vlt.verſ.ſecundo limitatur, C.de pactis, ſic Iaſon conſil. 60. colum. 2.
verſ.tertio facit, lib.3.& conſil.173.colum.5.verſ. Sed præmiſſis, libr.4.Rui-
nus conſil.13.num.3.lib.2.Dec.conſil.655.num. 10. & Socinus iun. qui cum
Decio in eodemmet caſu idem reſpondit, conſil.65.num. 47.lib.1.Pariſ.con-
ſil.24.num.56.conſil.26.num.81.& latius nu.85.& 109.lib. 2.conſ.1.nu.115.
lib.3.& conſ.72.num.15.lib.4.Moder.Pariſ.conſ.26.num.5.& Crauet.conſ.
256.num.1.in fin. Cuius doctrinæ vna eſt ratio, quia non impedi-
tur libera teſtandi facultas, cum alia ſuperſit, de quibus diſpo-
nere poteſt.

* Tertio ſuffragatur eorum ſententia, quæ & * verior & cre-
151 brior creditur, licere † militibus ita paciſci ext. l.licet, C. de pactis,
quod multi affirmant in d.l. pactum quod dotali, C.de pactis, & ſi eo loci
Decius colum.vlt.verſ.quarto limitatur, nutet, vt facit & Purpur.num.
16. idem cum cæteris in terminis noſtris reſpondit Decius conſilio 516. num.
tertio, & in eodemmet caſu, ſic egregie Zaſius conſilio primo, numero 35.
152 36.lib. 2. Sed † Comites, Duces & Marchiones milites vere ſunt,
l.1.§.miles, ff.de re milit.l.2.C.de domeſt.& protect.libro 12. Hinc docuit
153 Baldus in l.precibus, & ibi Alexan.& Iaſon C.de imp.& aliis ſubſt. † Pri-
uilegia data militibus in ſucceſſionibus cenſeri etiam conceſſa
his Comitibus & Marchionibus, Ducibuſque. Idem ergo di-
cendum eſt in noſtro hoc caſu. Itam clarn noſtris his terminis argu-
mentatur Zaſius dicto conſilio primo, num. 16. & Decius dicto conſilio 516.
num.3.

154 Quarto in hanc ſententiam deſcendo, ex argumento † à
ceſſante omni ratione huius pacti impeditiua, quod ſane argu-
menti genus receptiſſimum eſt in iure, l. adigere, §. quamuis, ff. de
iure patronat.cum infinitis congeſtis à Tiraquello in eo ampliſſimo tractat.
Quod ceſſante cauſa ceſſat effectus. Tres ergo rationes, quæ
impedire videntur has pactiones, illæ, ſunt, quod libera impe-
diatur teſtandi facultas, quæ ratio prima ex ſtatim ſupra relato
fundamento ceſſat. Ceſſat etiam illa ſecunda, quod ſit contra
bonos mores paciſci de viuentis hæreditate, quandoquidem
quod promiſſum fuit, contractus vim non vltimæ diſpoſitio-
nis obtinet, & ex aliis oſtendemus, noſtro hoc caſu rationem
hanc ceſſare. Tertia etiam ratio ceſſat, quod in hoc ipſo pacto
inſit votum captandæ mortis. Nam præter illud, quod ratio
hæc locum non habet, quando cum ipſo hæreditatis domino
paciſcitur, vt mox ſubiiciam: alia etiam ex cauſa ceſſat, quoni-
am in maximis his † Principibus ſiniſtri nihil excogitandum
eſt, cum in eis rectitudo clariori lumini præfulgeat. Epiſtola inter 155
claras, C.de ſumma Trinit.& fide Cathol. Quare Plutarchus auctor
grauiſſimus in eruditiſſimis commentariis, De doctrina Princi-
pum, inter multa egregia ſcriptum illud † reliquit, Principes Dei 156
miniſtros eſſe. Hinc Xenophon in 8.de Pædia Cyri, † Principem bonum 157
à bono patre nihil differre ſcripſit. Non eſt ergo, quod quid mali in
eo excogitemus. Ita in ſpecie ac claris terminis argumentatur Zaſius
conſil.1.num.vigeſimo, libro ſecundo. Quæ ſane argumentatio ex ipſo
effecto ſubſecuto confirmatur. Videmus enim Marchiones i-
pſos poſt hanc initam conuentionem vixiſſe annos ducentos
plus minus. Suſpicionis ergo ratio leuis eſt, & omnino ceſſat
hoc caſu.

Quinto conſidero, pacta hæc fuiſſe inter eos Principes inita,
vterq; quorum in ſuo Principatu maximam habebat, vt & eius
ſucceſſores nunc habent poteſtatem. Nam † Dux Sereniſſimus
Sabaudiæ in ſuo Ducatu Imperii & omnimodæ poteſtatis iura 158
habet, vt multis Imperatorum Priuilegiis ipſis Ducibus con-
ceſſis conſtat. Et ex noſtris ſcribunt Iacobinus à Sancto Geor-
gio in inueſtitura feudali, in verbo, Carolus, verſic. Dubitabatur, & fuſius
Chaſſa.in Cathalogo Gloriæ mundi, parte 12. conſideratione 58. & Purpu-
rat.in Rubr.ff.de offic. eius, cui manda. eſt iuriſdict. numero vigeſimo, ſcri-
pſit, Ducem Sabaudiæ in ſuo Ducatu æquiparari Imperatori in
ſuo Imperio. In Marchione † Montisferrati idem affirmauit
Iaſon conſilio 235.columna prima, libro ſecundo, poſt Caſtrenſ. quem retulit 159
& clarius Roland. à Valle in tractat. de lucro dotis, quæſt.3.in fine, & con-
ſilio 76.num.3.lib.2.Natta conſilio 487.num. 9.libro 3. Quo ſic ſtante,
ſequitur, † his Principibus licuiſſe ita paciſci. Ita ſenſit Zaſius dicto 160
conſilio primo, num.22. lib. 2. ea ratione, quia ſi poteſtatem habent
condendi legem, & per legem pacta hæc validari poſſunt, ſequi-
tur eis licuiſſe ita paciſci, & clarius hoc ſenſit Bart. in conſ.72. Ex facto
proponitur, numero 2. verſ. ſecundo probatur ſic libro primo, in noſtris claris
terminis, Bartolum eſt ſecutus Ruinus, conſilio 40.columna prima, lib. pri-
mo, & Socinus Iunior conſilio 65.numero 44.libro primo. Qui Socinus
idem in eodem caſu conſuluit cum Ruino & Zaſio, vt ex ipſa
facti ſpecie clare eſt videre. Idem Ruinus, in illo ipſo caſu, conſilio 99.
num.11.lib.1.& idem in eo ipſo caſu ſic ſenſit Decius conſilio 516. nu. 4. Qui
illi difficultati ſatisfecit, referre nihil, etſi Principes hi ex cauſa
ſupremæ ſuperioritatis Imperium recognoſcant, cum ſufficiat
in ſuo dominio habere Imperii iura, ac poteſtatem condendi,
legem.

Sexto, noſtra hæc ſententia eorum auctoritate confirmatur
qui fortius affirmarunt, licere priuatis † etiam hominibus pa- 161
ciſci, vt altero ex fratribus eorum ſine filiis maſculis decedente
pars bonorum ſuæ hæreditatis ad ſuperſtites deueniat. Ita docue-
runt Iaſ. Decius & cæteri omnes, in l.vlt. C.de pactis, idem Iaſon in l.ſtipula-
tio hoc modo concepta, numero decimo octauo, ff de verborum obligat. alios
plures citat Tiraquell. tractat. de iure primogen. quæſt.6.num. 5. quibus ad-
do Pariſ.conſil.16.num.84.lib.2.conſil.1.num.117.conſil.16.num.11.lib.3. &
conſ. 72. num. 16.lib 4.Curt. Iun. conſ.15.num.1.2.Zaſium in noſtris claris
terminis, dicto conſilio primo, num.15.16.lib.2.in eodem caſu Modern. Pari-
ſienſ.conſil.18.num.11.idem nouiſſime reſpondit Natta conſilio 474.libro 2.
qui idem in eodem caſu pro Aſinariis Aſtenſibus conſuluit cum Iaſ. conſilio
211.libro 2.& cum Ruino conſilio 112. libro 4. Nec enim hic agitur de
ſucceſſiue in vniuerſa hæreditate, ita vt diſponendi facultas
ſublata ſit.

Septimo ac vltimo accedit, in caſu hoc noſtro † fauore ma- 162
trimonii ita fuiſſe conuentum, vt ex verbis conuentionis patet,
quare iure ita paciſci licuit, ex notabili text. l. Diuus Conſtantin. C.de
naturalibus liber.& ex l.ſi inter, ff.de pactis dotal. Quarum legum ar-
gumento affirmarent ex noſtris quamplurimi, valere pactum
in contractu matrimonii initum, quod primogenitus ex eo

Digitized by Google

matrimonio in re quapiam ſuccedat. *Ita Guid. Papa, quæſt. 267. & quæſt. 505. & alios plures citauit Tiraquell. d. tract. de iure primogen. quæſt. 6. num. 11. vbi num. 12.* ſubdit hoc fortius procedere, cum agitur de ſucceſſione dignitatis & iuriſdictionis. *Nec aliter ſenſit Crauetta conſil. 256. num. 2.* qui intelligit, fauore matrimonii licere paciſci de ſuccedendo in quota hæreditatis, non dico in re ſingulari, cum in ea abſolute valeat pactum. Comprobatur hoc funda-
163 mentum, quoniam & longo vſu † ita receptum in Italia fuit, vt ita paciſci liceat, *quod teſtatur Iacobus Aluar. in cap. 1. §. filii nati, ſi de feud. fuer. controuerſ. inter dom. & agnat.* qui ſic olim fuiſſe conuentum ait inter Duces Ferrarię & Mantuæ, ſic obſeruatum in Rege Aragonum, *poſt Alber. in l. vltim. C. de donat. inter virum & vxorem* teſtatur Boer. *quæſt. 204. num. 6. & in aliis Germaniæ Principibus, teſtarunt Ruinus d. conſil. 40. & conſil. 99. lib. 1. Dec. d. conſil. 516. & conſil. 655. & Socinus Iunior d. conſil. 65. lib. primo, Zaſius d. conſil. 1. lib. 2. Modern. Pariſ. dicto conſilio 18.* & hanc conſuetudinem iure valere docuit Decius *in l. pactum quod dotali, num. 10. C. de pactis, Tiraquell. in d. tractatu de iure primogen. quæſt. 7. poſt Capellam Toloſ. quæſt. 452. & Guilielmum Benedictum in cap. Raynutius, in verbo, duas habens filias, num. 197. de teſtament.* vbi ſcribit ſic in Gallia obſeruari, *præcitatus Modern. Pariſ. conſilio 15. num. 22. & conſilio 26. numero 7. 9. idem reſpondit Pariſ. conſilio duodecimo, numero octauo, libro tertio*, & quamquam Doctorum de
164 conſuetudine † atteſtationi omnino non credatur, creditur tamen interim, donec contrarium probetur, quoniam præſumptionem faciunt, *Ita reſpondit poſt multos Crauett. conſilio 166. numero nono, & conſilio penultimo, numero primo, Roland. à Valle, conſil. 71. nu. 22. & conſil. 87. numero 12. libro primo, qui alios plures retulit.* Imo inter Duces Sabaudiæ, & hos Marchiones conſueuit ita paciſci, vt conſtat ex conuentione anni 1407. 2. Aprilis, *de qua infra in vltima difficultate dicemus.*

Non obſtant tunc in oppoſitum adducta, quibus ex ordine ſatisfacio, tametſi credam, ſatis illis ex iam relatis fore reſponſum. Ad primum ego reſpondeo: vere vniuerſalem hæreditatem pacto dari non poſſe, at diuerſum eſt, cum de re vna conuentum fuit: nam tunc teſtamenti ſolennitas non ſubuertitur, ex quo ſuperſunt alia bona, de quibus is teſtari poteſt. Rurſus, quod dictum fuit, non licere paciſci de hæreditate viuentis, ita intelligitur, cum inter duos de hæreditate tertii abſentis fuerit conuentum. Sed diuerſum eſt, cum eo hæreditatis domino pręſ-
165 ente, vel cum eo † ipſo domino paciſcitur, vt in caſu hoc noſtro contingit, *ita egregie declarat gloſſ. in l. hæreditas, C. de pactis, contra* quæ intelligit *d. l. hæreditas*, cum in dotali inſtrumento extraneus ſtipulatus eſt mulieris dotem, ea mortua ſibi dari, ea muliere non conſentiente. Secus, *ait gloſſ.* ſi cum ea conuentum fuerit, *citat in hanc ſententiam, l. 1. C. vt actio. ab hæred. &c.* Quam doctri-
* nam probant * omnes, *vt apud Decium in l. vltima, numero quarto, C. de pactis, qui poſt Baldum, Fulgoſum & Alexand.* docuit licere paciſci de hæreditate viuentis, eo conſentiente: quoniam is hæreditatis dominus fidē maximam illis præſtare dicitur, quorū nihil ſiniſtri contra ſe molituros opinatur. Quare hic ceſſat ratio illa huius pacti prohibitiua, quod ſcilicet ſit contra bonos mores: eſſet enim contra bonos mores, vbi inito hæreditatis domino ita paciſceretur. Eandem relatam doctrinam habet idem Dec. *conſil. 475. num. 22. Purpurat. dict. l. vltim. num. 86. C. de pactis, Gozadinus conſilio 97. numero ſecundo, & conſilio 98. columna prima, & ſecunda,* qui
166 affirmat, tacitum † conſenſum illius, de cuius hæreditate agi-
* tur, ſufficere: id quod * crebrius probarunt cæteri, *vt Ruinus conſilio 13. numero 3. libro ſecundo, Decius conſilio 31. numero 4. Curtius Iunior conſilio 98. num. 3. 4. Pariſ. conſil. 26. num. 114. lib. 2. & conſil. 1. num. 121. lib. 3. Crauett. conſilio 52. num. 1. 2. & Cephalus conſilio 146. num. 5. lib. 1.* & ſi expreſſo conſenſu opus eſſe dixerit Aquenſis *in d. l. vltim. vt ibi retulit Purpur. num. 87. C. de pactis. Idem cenſuit ſibi parum conſtans Pariſ. conſ. 24. num. 15. lib. 2.* At hæc diſputatio noſtro hoc caſu ceſſat, vt diximus.

Non obſtat ſecundum fundamentum: quoniam in caſu noſtro non fuit de quota hæreditatis, ſed de re ſingulari conuentum, quinimo in ea opinione ſunt multi, valere hoc caſu fauore matrimonii, *vt multos ſupra retuli, præſertim Crauet. conſ. 256. num. 2.* Nec hoc caſu militat illa ratio à Socin. Iun. *conſ. 44. num. 3. libro 2.* conſiderata, nempe reſtringi teſtādi facultatem: quoniam non reſtringitur, cum in aliis ad libitum teſtari poſſit, *vt in ſpecie ſibi parum conſtans reſpondit is Socin. Iun. conſ. 65. num. 47. lib. 1. quem retuli ſupra.*

Non obſtat tertium, quia reſpondeo procedere argumentum, cum de vniuerſa hæreditate agitur: ſecus cum vel de quota illius, vel ſaltem de re ſingulari. Quoniam tunc vera eſt Doctorum ſententia, dubio procul valere hoc pactum, vt ſupra retulimus. Nec enim noſtro hoc caſu concurrit fauor liberi arbitrii, contra fauorem matrimonii.

Non obſtat quartum, quia imo verior * & crebrior eſt eorum ſententia, qui affirmarunt huiuſmodi pacta, vel ſtatuto, vel *
conſuetudine ſtabiliri poſſe, *vt apud Tiraquell. d. tractat. de iure primogen. quæſt. 7.* & ex aliis ſupra relatis in vltimo noſtræ ſententiæ fundamento.

Non obſtat vltimum, quoniam reſpondeo, * veriorem eſſe *
eorum opinionem, qui affirmarunt pacta hæc valere † & iura- 167
mento firmari, etſi contra bonos mores videantur. *Ita affirmarunt Iaſ. l. ſtipulatio hoc modo concepta, num. 11. de verbor. obligat. & conſil. 60. colum. 2. verſ. 2. facit, lib. 3. Decius l. pactum quod dotali, num. 2. C. de pactis, Zaſius conſ. 1. num. 39. libro ſecundo.* Nec enim adeo eſt contra bonos mores pactum, quin iuramento firmari poſſit. Nam quod
dicitur, † pactum contra bonos mores non eſſe obligatorium, 168
cap. non eſt obligatorium, de regulis iuris in ſexto, intelligitur, primo, de pacto turpi & inhoneſto, alias non, *ita poſt Dynum in cap. indultum, de regulis iuris in ſexto, & Angelum in authent. vt facta noua conſtitut. §. primo, declarat Decius in l. pactum quod dotali, num. 2. verſ. ſecundo reſponderi poteſt, C. de pactis, Didacus in cap. quamuis, parte 2. in initio, num. 1. de pact. in 6.* Reſpondeo etiam ſecundo, pacta contra bonos mores aliter conſiderari de iure Ciuili, aliter de iure Canonico. Nam de iure Canonico dicitur quid contra bonos mores, per quod ad peccandum inducimur *ita Bald. Caſtrenſ. & Decius in l. pacta quæ contra, Cod. de pactis, idem Dec. in l. vltim. numero 31. in fine, Cod. eodem, idem conſilio 345. colum. 2. conſil. 517. numero 7. & conſilio 655. num. 15. 16. Socin. Sen. conſ. 77. colum. pen. verſ. nec eſt verum, lib. 1. Iaſ. conſ. 169. num. 6. lib. 4. Corneus in authent. ſacramenta puberum, num. 42. C. ſi aduerſ. vend. Curtius Iunior conſ. 25. num. 4. & Soc. Iun. conſ. 65. nu. 49. lib. 1.* Qui affir-
mauit, donationem † omnium bonorum iuramento firmari; 169
quoniam is actus, quo libera teſtandi facultas impeditur, peccatum non inducit: & ob id non dicitur contra bonos mores de iure Canonico. Scio tamen ipſum Socinum Iun. *conſ. 44. lib. 2.* aliter ſenſiſſe. Verum parui facienda eſt illius autoritas, tum ob
eius inconſtantiam, tum quia illi aduerſatur iam relata * com- *
munis ſententia. Quam probauit & Zaſius *conſilio 1. num. 40. lib. 2. & Crauett. conſil. 229. num. 3.* Eſt ergo ex his diſſolutus fortiſſimus hic nodus.

TErtia eſt difficultas, quæ aduerſus primam hanc prætenſionem obiicitur, an illa conuentionis verba (*Quod ſi contingeret ipſum Marchionem, vel eius liberos maſculos ex legitimo matrimonio procreatos decedere, &c.*) intelligantur ſolum ratione filiorū tunc exiſtentium, non autem futurorum, an vero & ad futuros trahantur. Prima (*vt aiunt*) facie dicendum videbatur, ſolum de eo tempore natis intelligi debere.

Primo, ex iuris diſpoſitione, qua † tantum ſcimus, legatum 170
cognatis factum, ſolum intelligi de cognatis iam exiſtentibus teſtamenti tempore, non autem de futuris, qui à teſtatore nec cogniti, nec dilecti dicuntur, *l. ſi cognatis, ff. de rebus dub. l. Titius, & l. item ſi Prætor, ff. de ſuis & legit. & late apud Gozadin. conſilio 36. num. 7. 8. & ſuſius apud Tiraquell. tractat. de retractu conſangu. §. 1. gloſſ. 9. numero 84.* Imo Socinus *in dict. l. ſi cognatis, numero 30.* docuit in caſu
hoc noſtro idem eſſe, cum † ſit legatum liberis: quoniam de tūc 171
exiſtentibus, non autem de futuris intelligitur, *ex l. cum ita, §. in fideicommiſſo, de legat. ſecundo*, & cum Socino alii plures affirmarunt, *vt retulit Ruinus conſilio 53. numero tertio, libro primo.* Quod fortius procedere videtur, etiamſi diſpoſitio conditionalis ſit, & futurum euentum reſpiciat, vt noſtro hoc caſu contingit: Ita poſt multos reſpondit Decius *conſilio 95. colum. penultima, verſiculo tertio principaliter, ſic Ruinus conſilio 36. columna vltima, conſilio 112. numero decimo tertio, libro 2. & conſilio 164. numero 6. libro 3. Rubeus in repet. l. Gallus, §. quidam recte, numero 105. 106. Digeſt. de liberis & poſthum.*

Secundo, ſuffragantur huic opinioni illa conuentionis ver-
ba, ibi (*liberos maſculos ex legitimo matrimonio procreatos.*) † Quæ ſa- 172
ne verba præteriti temporis ſunt, nec ad futurum trahuntur, *l. ſi ita, ff. de auro & argento, leg. l. vltim. ff. de liber. legat.* quarum argumento docuit Baldus *in l. omnia, columna ſecunda, Cod. de Epiſcopis*
& Clericis, priuilegia † Gymnaſii Pariſienſis conceſſa Toloſa- 173
no ſolum intelligi de priuilegiis de præſenti illa Pariſienſi competentibus, non autem de futuris. Doctrinam illam probauit Antonius Corſe. *in ſingul. in verbo, Meus, incipit, licet verbum, qui & alia attulit ſimilia.* Hinc etiam reſpondit Decius *conſilio 86. colum. 3.*

Clau-

174 Clauſulam † illam diuiſionis bonorum in inſtrumento poſi-
tam, *remittentes ſibi omne ius, &c.* intelligi de iure præſenti, non de
175 futuro. Sic in † donante conſuluit *Barbat. conſ. 36. col. 3. lib. 1.* Quin
regulam hanc in quacunque diſpoſitione locum ſibi vindica-
re, docuit multis *Felinus in cap. vltim. colum. vltima, de conſtitut.* imo
procedit, etiamſi verba ſint adiecta vniuerſalia: *ita Angelus in l. ſi
ſeruitus. ff. de ſeruitut. vrbanorum prædiorum, quem ſecutus eſt Bellonus
conſilio 5. num. 1. & Lælius Socinus Iunior conſ. 99. nu. 10. lib. 3. poſt Pariſ. con-
ſil. 21. num. 34. lib. 2.* vbi quam plura hac de re afferunt, ibique Pa-
riſ. *numero 33.* dixit etiam participium, *exiſtentium*, reſolui in tem-
pus præſens, id eſt, quæ exiſtunt. Et verbum, temporis præſen-
tis, ac fortius præteriti, non trahi nec includere futurum, ſcri-
bunt Alciatus & Brechęus *in l. verbum, oportebit, & in l. verbum, erit,
de verborum ſignif.* Sic in noſtro caſu illa verba, *ex legitimo matrimo-
nio procreatos*, id eſt, qui iam procreati ſunt. Non ergo de futuris
intelligi debet conuentio: & per conſequens hodie illi locum
eſſe non poſſe videtur.

Cæterum re ipſa diligentius perpenſa contrariam ſententiam
veriorem arbitror, verba ſcilicet conuentionis noſtræ, & ad fu-
turum ſeſe protendere; intelligique non ſolum de iam natis li-
beris, ſed etiam de naſcituris, quod, vt dicam, multis addu-
cor.

176 Primo, quia hominum diſpoſitiones ita † interpretandæ
ſunt, vt aliquid operentur, *l. ſi quando, in princip. de legat. 1. cap. ſi Pa-
pa, de priuileg. libro ſexto.* Imo improprientur verba, vt aliquid o-
perentur. *Decius conſilio 48. columna ſecunda, Crauett. conſ. 135. numero
24.* qui multa ad rem hanc ſcripſit & affirmauit, locum etiam ſi-
bi vindicare, quando is actus ſtrictam reciperet interpretatio-
nem. Id quod clarius confirmauit poſt alios idem Crauetta *con-
ſilio 272. numero ſeptimo, & conſilio 294. numero tertio*, qui fortius in-
telligit, etiamſi materia eſſet odioſa, idem ſi diſpoſitio foret
pœnalis, *idem Crauett. conſil. 201. num. 13. & in reſponſo pro genero, nu-
mero 46.* Imo ita interpretanda ſunt verba, vt aliquid operentur,
etiamſi vix conuenirent: *ita Socinus Iunior conſil. 94. num. 20. libro 3.*
In caſu ergo noſtro, ſi conuentionis verba ſolum intelligeren-
tur de filiis Theodori iam natis, nihil operarentur; quia non
conſtat conuentionis tempore Theodorum iam ſuſcepiſſe Io-
annem filium. Quam aſſertionem probat Alexander *conſilio 171.
numero quarto, libro 2. & clarius Socinus Iunior conſ. 172. num. 26. libro 2.
poſt Sadoletum in l. ſi cognatis, colum. 8. de rebus dubiis. Quibus addo Imol.
in cap. iudicante, num. 12. de teſt. Et confert quod docuit Picus in l. Titia, §.
Titia, cum nuberet, num. 108. de legat. 2.* Quod autem Theodorus ha-
177 buerit, vel non habuerit eo tempore filios, probare † is tenetur,
qui hoc affirmabit cum facti quid ſit, *l. denique. ff. ex quibus cauſis
maior. l. qui à quolibet, ff. de contrahen. empt. l. 1. l. ſi poſſidetis, Cod. de pro-
bat. vulgatis text. l. in bello, §. facta, ff. de cap. & poſtlim. reuerſ.* Accedit
178 illa ratio, quia ſi Theodorus nunc Ioannem ſuſcepiſſet, † illius
mentionem expreſſe feciſſet, *iuxta leg. item apud Labeonem, §. hoc e-
dictum, ff. de iniuriis.* Cuius argumento plura ſcribunt Doctores,
*vt apud Afflictum deciſione 111. numero nono, deciſione 220. numero deci-
mo quarto, & deciſione 265. numero 23. Gozadinus conſilio 101. numero de-
cimo ſexto, Pariſ. conſilio tertio, numero tertio, libro primo.* Cæteros ſci-
ens prætereo. Ne ergo conuentio hæc fruſtratoria iudicetur,
179 dicendum eſt, conuentionem intelligi, etiam de naſcituris. Ita
*in ſpecie & clare Pariſius conſilio 71. numero decimo quinto, libro quarto,
poſt Roman. conſilio 134. & alios, quos retulit, & Romanum ſecutus eſt in
caſu noſtro Socin. Iun. conſilio 172. numero 24. libro ſecundo, & clare Alcia-
tus reſponſo 495. colum. 1. verſic. ad idem etiam &c. confert doctrina Ale-
xand. in l. ſi ſtipulatus fuerim illud aut illud, §. cum ſtipulamur, numero 3.
verſicul. limitaut etiam, & eo loci Iaſon numero quarto, de verbor. obligat.*
180 dum docuerunt, quod ſi quis † promittat, quod debetur, ſolum
intelligitur promiſiſſe ratione debiti puri, non conditionalis:
nihilominus comprehenditur tunc conditionale, cum nullum
debitum purum tempore promiſſionis ſuberat. Qua doctrina
motus in terminis noſtri caſus ſic reſpondit Ruinus *conſilio 184.
numero 15. libro primo, declarando, l. ſi ita, ff. de auro & argento legat. &
clarius conſilio 22. numero 12. libro ſecundo*, vbi conſiderat, naſcitu-
ros intelligi comprehenſos, ne fruſtratoria eſſet diſpoſitio, cum
& in caſu Ruini nulli filii filiorum tempore diſpoſitionis nati
eſſent.

Secundo, præſupponamus Theodorum, iam eo tempore
prolem ſuſcepiſſe, idem tamen adhuc erit dicendum, quoniam
certo conſtat, dictum Theodorum vnicum tantum filium Io-
annem ſuſcepiſſe. Niſi ergo etiam de futuris tunc conuentum
fuiſſet, certe male fuiſſet dictũ de liberis in plurali, qui in duob.
ſaltem verificantur, *l. vbi numerus, de teſtibus.* Et hæc interpretatio
ſumenda eſt iuxta verborum ſignificationem & proprietatem,
l. non aliter, de legat. 3. Et ſi de iam natis ſolum intelligeremus, cer-
te † verba diſpoſitione non conuenirent, *contra l. 4. §. toties, ff. de* 181
dam. infect. cum ſimilib.

Tertio, adducor ex verbis illis, *liberos maſculos ex legitimo matri-
monio procreatos*, quæ ſane verba, *de legitimo matrimonio procreatos*,
fruſtra ac perperam appoſita in conuentione fuiſſent, ſi ſolum
de iam natis intelligerentur. Nam non ignorabat Theodorus,
quo ex matrimonio, quoue modo iam nati forent procreati,
cum maxima ſit præſumptio, quem ſcire, † quæ domi propriæ 182
geruntur, *l. Octaui, ff. vnde cognat. l. de tutel. 1. Cod. de in integrum reſti-
tut. omnes in leg. prima, vbi Ripa, numero 46. ff. ſi certum petatur. Decius
conſilio 445. numero 35. in fine. Ruinus conſilio 121. numero quarto, libro
quarto.* Nec eſt dicendum verba illa intelligi poſita ad differen-
tiam illegitimorum iam natorum, vt ſcilicet admitterentur po-
tius deſcendentes à Violantida, & Comite Aymone, quam ex
illis illegitime natis. Quia reſpondetur † non præſumi, quod eo 183
tempore Theodorus haberet filios illegitime natos, tum quia
eſt quid facti, quod non præſumitur, vt iam diximus, tum quia
eſſet præſumere delictum, contra *l. merito, ff. pro ſocio. Confert ratio,
l. miles, §. defuncto, ff. de adulter. & quod per eam ſcribunt Baldus in rubr.
C. de probation. Alciatus tractat. præſumpt. regu. 3. præſumpt. 37. Pariſius
conſilio decimo, numero 4. 5. conſilio vndecimo, numero decimo tertio, libro
ſecundo.* Dicamus ergo conuentionis verba de naſcituris intel-
ligi.

Quarto, ſuffragantur mirum in modum illa † verba: *ſi contin-* 184
geret, dictos liberos decedere quoquo tempore abſque liberis maſculis, &c.
Quæ etſi duplicem interpretationem recipere poſſunt, vnam,
quod illis *quoque tempore* decedentibus, ſcilicet, vel vnius, vel al-
terius ætatis. Alteram, *quoquo tempore*, ſcilicet in infinitum libe-
ris illis ſine filiis morientibus: attamen poſterior hæc interpre-
tatio vera eſt, cum illa prima haud recte cõuenire poſſit. Quor-
ſum enim differentiam conſtitueret, ſi iam dixit, *ſine liberis quo-
quo tempore decedentibus.* Vnam namque ætatem ſolam compre-
henſi ſunt, illam ſcilicet, maiorem pupillari; & ad procreandum
aptam, *quemadmodum ita in ſubſtitutionibus docent Doctores in l. Cen-
turio, vbi Bartol. numero trigeſimo ſecundo, ff. de vulgar. Decius conſil. 416.
numero ſexto, ſeptimo, conſilio 427. numero quinto, Ruinus conſilio vigeſi-
mo octauo, numero quarto, conſilio 53. numero nono, libro ſecundo.* Cæte-
ros ex induſtria prætereo. Sequitur ergo ex hac ratione etiam
naſcituros eſſe in hac conuentione comprehenſos. *Et ita clare in
terminis argumentatur Ruinus conſilio 35. numero decimo quarto, verſ. ſe-
cundo reſpondetur, libro primo, vbi citauit eam doctrinam Bartoli d. l. Cen-
turio.*

Quinto ſuadetur hæc interpretatio. Quoniam clariſſimi iu-
ris eſt, † teſtatores magis diligere iam ſibi natos liberos, quam 185
naſcituros, *l. Titius, ff. de ſuis & legit.* Diligi etenim vere non poſ-
ſunt, nondum cogniti, *l. 1. §. ſi quis proximior, ff. vnde cognat. Rubeus
conſ. 128. num. 4. & clariſſime ſic reſpondit Socinus Iunior. conſ. 69. num. 36.
& conſ. 129 num. 27. lib. 3. poſt Angelum & Gratum, quos citat.* Si ergo
diceremus, verba hæc ſolum de iam natis intelligi, illud vnum
non mediocriter abſurdum ſequeretur, nempe Violantidam
eiuſque ſucceſſores excludere ſexum fœmininum iam natum
Theodori, non autem naſciturum. Quemadmodum ergo eue-
niente caſu, Violantida, vel eius ſucceſſores excluderent fœmi-
nas ex liberis iam natis Theodori, ſic & fortius ex naſcituris ex-
cludere debuit.

Sexto accedit illa ratio, qua dicimus, vnam † diſpoſitionis 186
partem alteram declarare, *l. vtrum, ff. de petit. hæred. l. qui filiabus, de
legat. 1. vbi late Iaſ. colum. 1.* Cum ergo ex conuentione vocati fue-
rint deſcendentes omnes Violantidæ in infinitum vſque, pari
ratione dicendum eſt, intelligi illos vocatos, deſcendentibus o-
mnibus maſculis ex Theodoro, in infinitum vſque deſcenden-
tibus, tum ex paritate rationis, tum, vt conueniant inter ſe ſuc-
ceſſionum tempora. Quo enim fieri poſſet modo, quod deſcẽ-
dentes ex Violantida in infinitum ſuccederent, niſi & ea ætate
ſucceſſioni locus foret ex latere d. Theodori, ſuorumque libe-
rorum.

Septimo & vltimo perpendo verba illa, *quod ſi aliqua filia re-
manerent ex d. Marchione, & filiis ſuis legitimis, & ex legitimis matrimo-
niis procreatis, quod eis prouideatur de dote, &c.* Quæ ſane verba in fu-
turum ſeſe protendunt, & non ſolum excludunt fœminas ex i-
pſo Theodoro immediate deſcendentes, verum etiam deſcen-
dentes ex filiis ſuis; vt ergo caput hoc excluſiuum operetur, eſt

neceſſe dicere, caput incluſiuum, deſcendentes ſcilicet ex Vio-
lantida eſſe vocatos in infinitum, & è contra: cum idem operari
debeat propoſitum in propoſito, quod oppoſitum in oppoſito
l.vltima.ff.de leg.3. tum etiam, (vt attigimus) quia non poſſet eſſe
locus capiti incluſiuo in infinitum, ſi pariter locus non eſſet ca-
piti excluſiuo in infinitum. Nec eſt, quod dicatur, in eo capite
excluſiuo fœminarum, quæ dotandæ ſunt, ſolum agi de filiabus
filiorum Theodori, ſicque de filiis & deſcedentibus primi gra-
187 dus, cum filiorum † appellatio ſtrictior ſit appellatione libero-
rum. *§.vltim. Inſtitut. qui teſtam. tuto. dari poſſ. l. filio, ff. ad Macedon. l. ſe-
cunda. §. non ſolum, ff. de excuſ. tuto Coraſius l. liberos, numero ſecundo, de
ſena. & alibi.* Quia reſpondetur, imo eſſe intelligendum de filia-
bus cuiuſcunq; gradus, ex relatis rationibus ſupra; tum etiam,
188 quia alias ſequeretur abſurdum, † quod primi gradus fœminæ
• eſſent deterioris conditionis remotarum, quod præſumendum
non eſt, fuiſſe ex mente Theodori, *iuxta text. l. Lucius, l. vltima, ff. de
hæred. Inſtitut. & l. Publius, ff. de conditione & demonſtratione, vbi Soci-
nus numero 78. declarat, idem conſilio 49. columna quinta, lib. primo, con-
ſilio duodecimo, columna tertia, libro tertio, Decius conſilio 514. numero 2.
3. Ruinus conſilio 67. numero quarto, libro 2. Curtius Iunior conſilio 2. nu-
mero octauo. egregie conſilio 73. colum. vltim. & conſilio 58. colum. vltima,
qui in his terminis clarius reſpondit, idem conſilio 122. numero 5. Rubeus con-
ſilio 150. numero 2. Cravetta conſilio 62. numero ſeptimo, & conſ. 147. nu-
mero 2.3.* Qui vno ore affirmant, priore ordine & gradu voca-
189 tos cenſeri magis dilectos. Reſponderi etiam poteſt, † filiorum
appellatione venire & illos, qui vlterioris gradus ſunt, *l. iuſta, vbi
Alciatus, & Brecheus Turo. ff. de verborum ſignificat.* Et in feudalibus
diſpoſitionibus (ſi feudum hoc eſſe cum aduerſariis præſuppo-
namus) filiorum appellatione venire deſcendentes, reſpondit
Ruinus *conſ. 45. numero 16. libro primo, & conſilio 203. numero 22. verſ.
non obſtat igitur, dum dicitur, lib. 2. poſt Bald. in prælud. feud. & Alexand.
conſ. 26. libro quinto, & in l. Gallus, §. inſtituens, in fine. ff. de lib. & poſthu.*
190 Ex quibus euitari poteſt, quod docuit † Bartolus *in l. liberorum,
numero 8. de verborum ſignificatio.* in contractibus ſumi interpreta-
tionem contra eum, pro quo actum eſt, cuius doctrinam alio-
rum auctoritatibus comprobat Ruinus *d. conſ. 203. num. 22.* imo
hoc caſu venire deſcendentes, ex eo conſtat, quod conuentio
hæc futurum euentum reſpicit, *vt ſupra diximus:* Non mirum er-
go, ſi hi veniunt, *ita Socin. in l. Gallus, §. Inſtituens, in fine. de liber. &
poſthum. poſt Imol. & alios, ſic Alciatus reſponſ. 526. numero quinto, verſi-
culo quarto, limitatur.* His ergo ſatis ſuperque conſtat, conuentio-
nis verba ad naſcituros extendi. Quæ ſane conſiderationes cla-
riores reddentur ſublatis his, quæ in oppoſitum adducta fue-
runt.

Non obſtat ergo primum illud fundamentum, quia multi-
191 pliciter reſpondeo. Primo, † *d. l. ſi cognatis, ff. de rebus dubiis,* & ſimi-
lia, loqui in diſpoſitione ſimplici & pura; nos autem in ea, quæ à
futuro euentu pendet, ſicque in conditionali, in qua illius legis
diſpoſitio, & ratio ceſſat, *Ita Alexand. conſ. 26. numero decimo quinto,
libro tertio, quem ſecuti ſunt Decius conſ. 253. numero quarto, in fine. Al-
ciatus reſponſ. 505. in fine, & clare Socinus in d. l. ſi cognatis, numero trige-
ſimo, verſ. ex quibus infertur, ex. l. interueniunt. ff. de legat. præſtan.* Ceſſat
namque hoc caſu ratio illa, qua in diſpoſitione pura ita eſt con-
ſtitutum, *ex d. l. ſi cognatis. Alexand. conſ. 26. 27. libro tertio, Ruinus con-
ſilio 100. numero quinto, conſil. 108. numero decimo ſeptimo, & clarius con-
ſilio 117. numero vigeſimo, conſilio 123. numero decimo ſexto, conſilio 174.
numero primo, lib. 2. & conſilio 36. numero decimo, conſilio 129. in fine, libro
tertio, & conſilio 68. numero nono, libro quinto.* Quæ ſane Ruini loca,
ea ratione libenter congeſſi, vt intelligamus non referre, & ſi is
pro more ſibi parum conſtans, quæ aliter reſponderit *dictis conſ.
36. colum. vlt. & conſ. 112. num. 13. libro 2. & conſ. 164. num. 6. libro tertio.*
192 Nam † illius Doctoris opinio tenenda eſt, quæ ab eo crebrius
affirmata fuit, *vt ſcripſit Iaſon conſ. 89. columna vltima, libro tertio, &
Roland. a Valle, conſ. 67. numero 33. libro primo.* Niſi conciliando dica-
mus cum Curtio Iuniore, *conſ. 57. colum. vlt. & conſ. 58. colum. vlt.* ex
diſpoſitione conditionali naſcituros comprehendi, & hoc caſu
* procedat * crebrior Ruini, & aliorum ſententia. At vbi alii ex-
tant iam nati ab initio, ii admittuntur prius excluſis poſtea na-
tis: & procedat altera opinio. Ruinus tamen *conſ. 22. num. 12. verſ.
& ſubdit quod, lib. 2 poſt Caſtrenſ.* ſenſit aliter, verum non immoror,
quia caſus ſic non euenit in hoc noſtro. Reſpondeo & ſecundo
193 diſpoſitionem, † *d. l. ſi cognatis,* locum habere tantum in vltimis
diſpoſitionibus; non autem in contractibus, *vt in claris noſtris
terminis poſt alios reſpondit Ruinus conſilio 35. numero decimo quarto, libro
primo, qui huius ſententiæ citat Bartolum in l. item prætor, ff. de fun. & le-
git. & Bald. in l. in perſonam, Cod. de fideicommiſſ.* qui Bald. affirmauit,
feudum conceſſum pro ſe, filiis & nepotibus, cenſeri conceſ-
ſum etiam pro nepotibus conceptis poſt mortem aui, *& cum
Bartol. ſenſit idem Ruinus conſilio vigeſimo ſecundo, numero vndecimo ver-
ſic. & ſic præſupponit, libro ſecundo. His accedit Iaſon in l. quod dicitur, nu-
mero 43. 44. de verbor. obligat. Tiraq. de retractu conſangu. §. 1. gloſſ. 9. nu-
mero 89. 90.*

Non obſtat ſecundum fundamentum, quia reſpondeo mul-
tipliciter. Primo † illud verbum, liberos procreatos, reſolui et- 194
iam in futurum, id eſt, qui procreati erunt, *ſic Bart. in l. 1. num. 34.
ff. de conditione & demonſtratione,* qui in participio abſolute prola-
to loquitur. *Idem quod Bart. ſenſit ibi Imola in fine.* Reſpondeo ſe-
cundo adiectiuum reſolui in relatiuum & ſuum verbum, cum
ergo hic de actu futuro agatur, ſic reſoluitur procreatos, id eſt, *
qui procreentur, *ſic gloſſ. * communi calculo recepta in Clemen. prima,
in verbo, dignitatum, de præbend. quam probauit Galliaul. in l. Centurio, nu-
mero 358. & ibi Ripa num. 93. ff. de vulgar. Parpal. in Rubr. ff. ſolut. matri-
monio, num. 4. & clare ſenſit Ripa libro 2. reſponſ. cap. 26. numero 23. & in
his fere terminis Iaſon conſ. 55. columna quinta, verſ. confirmatur quia, lib.
3.* dum reſpondit, illa verba deſcendentes, id eſt, qui deſcēdent.
*Idem Iaſon conſ. 65. columm. 2. verſ. ſed præmiſſis, libro tertio, qui huius ſen-
tentia citat Bartol. in l. Centurio, num. 25. in fine, de vulgar. Alexand. conſ.
119. num. 3. lib. 1. idem conſ. 124. num. 6. lib. 2. ſic & Ruin. conſ. 49. num. 11. li-
bro 3. & conſ. 29. num. 2. libro quinto,* quod autem in caſu noſtro diſ-
poſitio ſeu conuentio futurum reſpiciat, ſupra diximus. Re-
ſpondeo tertio etiam ſola † ipſa verba, præteriti temporis, ad 195
futurum trahi, quando eſt ſignificatiuum actus, qui futurum
reſpiciat, *ita probat, l. talis ſcriptura, §. vlt. ff. de legat. 1.* quo loci in ſpe-
cie Bartol. in ſecunda oppoſitione declarat & diſſoluit nodum,
*d. l. vlt. de liber. lega. & l. ſi ita legatum eſſet, de auro & argen. leg. & egre-
gie declarat Roman. conſ. 333. Quo ad primum, colum. 2. verſ. quia verbum,
Iaſ. d. l. talis ſcriptura, numero 32. 34.* Reſpondeo quarto ex eiuſdem
Romani ſententia, *dict. conſ. 333. columna ſecunda, verſ. probatur,* dum
reſpondit, verba præteritum & futurum tempus comprehen-
dentia, exponi in præteritum vel futurum, ſecundum quod ma-
gis euitatur abſurditas, ex gloſſa *in cap. ad hæc ſumus, de reſcript.* At
in caſu noſtro exponendo verba hæc, in futurum, abſurditas il-
la euitatur, ne ſcilicet deterioris conditionis ſint fœminæ præ-
ſentis temporis, quam futuri, *vt ſupra diximus.* Reſpondeo etiam
d. † regulam, *d. l. ſi ita, de auro & argen. leg.* non procedere, quando 196
ex aliis conſtat de diſponentium voluntate, *ita Socinus Iunior conſ.
98. nu. 26. libro 1.* Cum ergo ex multis demonſtrauerimus partium
animum fuiſſe, nō tunc natos modo, ſed etiam naſcituros com-
prehendere in ea conuentione, ſequitur non eſſe locum regu-
læ, *dict. l. ſi ita.* His diſſolutum credimus Gordianum hunc no-
dum.

QVarta obiicitur difficultas: præſuppoſito, verba conuen-
tionis futuros naſciturosque liberos continere, quot gra-
dus vere contineat. Qua ſane in re dicendum videbatur, ſolum
comprehendere trinepotem Theodori, cum dicatur, *quod ſi cō-
tingeret, d. Marchionem, vel eius liberos decedere ſine filiis, &c.* appella-
tione namque † liberorum ſolum veniunt deſcendentes vſque 197
ad trinepotem, *l. Iuriſconſultus, §. parentes. ff. de grad. Bart. l. liberorum,
num. 19. ff. de verborum ſignificat. Curtius Senior conſ. 74. columna tertia,
in principio.* Cum ergo vltimus Marchio ex Palæologa familia
fuerit ſeptimus deſcendens à Theodoro iſto, vt ex eorum Ge-
nealogia eſt videre, ſequitur videri, conuentioni locum eſſe
non poſſe.

Cæterum re melius perſpecta, ſentio adhuc eſſe locum con-
uentioni. Eo ſolo fundamento moueor, quia appellatione † li- 198
berorum proprie (& ſi large aliquantulum) deſcendentes in in-
finitum continentur, *d. l. liberorum, vbi Alciatus libro primo, declarat.
de verborum ſignification. & probat text. l. ſed et ſi, §. liberos, 1. 2. ff. de in ius
voc. l. liberos, ff. de Sena. vbi Coraſius numero ſecundo, & probat. l. tertia, §.
penultimo, ff. de aſſig. liber.* Quare docuit Marcus Antonius Natta
in authent. quod ſine, in fin. C. de teſtament. diſpoſitionem illam de li-
beris loquentem continere liberos vſque in infinitum, & vere,
cum ſimus in fauorabilibus, appellatio liberorum comprehen-
dit deſcendentes vſque in infinitum, vt poſt multos reſpondit
in caſu fortiori Craueta *conſilio 155. numero tertio,* ita ſentiunt cæ-
teri, à quibus non diſſentiunt optimi linguæ Latinæ auctores,
*vt apud Alexandrum ab Alexandro, libro primo, Dierum Genialium, capit.
decimo quinto. & Petrum Crinitum libro decimo quinto, De honeſta diſci-
plina, cap. 8.*

Non obſtat nunc textus, † *dict. l. Iuriſconſultus, §. parentes;* Quia 199
reſpon-

reſpondeo primo , in eo antiquorum ſententiam referri , qui
crediderunt , appellatione liberorum ſolum venire deſcenden-
tes ad tertium gradum vſque, à qua tamen opinione per recen-
tiores omnes receſſum eſt, *ſicuti Alexander & Crinitus egregie anno-*
tarunt. Reſpondeo ſecundo loco, Paulum *in d.l. Iuriſconſult. §. pa-*
rentes, ſolum loqui in ſpeciali liberorũ ſignificatione : Calliſtra-
tum vero *d.l. liberorum*, in generali. Quod placuit Petro Lorioto
in commentariis ad *d.§. parentes*, in qua quidem generali ſignifi-
catione nos verſamur.

Reſpondeo tertio loco ex ſententia eruditiſſimi Franciſci
Connani *lib.10. Commen. Iuris ciuilis, c.1. nu. 4.* quod quemamodum
in parentibus vltra tritauum , nullum nomen proprium datur,
vt quia nunquam dicitur quatritauus, quintauus, ſed ſolum di-
citur, pater tritaui, auus tritaui: ſic liberorũ appellatio vltra tri-
nepotem , nullum proprium nomen habet , vt quia nunquam
dicitur, quadrinepos , quintinepos : ſed ſolum dicitur filius tri-
nepotis , nepos trinepos. *Id quod , præter Connanum probat text. d.*
l. Iuriſconſultus , in fine. vere ergo appellatione liberorum deſcen-
dentes in infinitum continentur. *dict. leg. liberorum* · ſed poſt tri-
nepotem , liberorum appellatio proprium nomen non habet.
d. §. parentes.

QVinta difficultas, quæ aduerſus hanc prætenſionem exci-
tatur, illa eſt. Inſtrumentum in quo hę conuentiones ſcri-
ptæ ſunt , ſolum fuiſſe è protocollis leuatum per Ioannem Ray-
naodi , cum tamen is de eo vna cum duobus aliis notariis fuerit
200 rogatus. † Debuit enim ab ipſis tribus ita leuari, quemadmodũ
vna ſimul ab ipſis tribus receptum fuit. *Ita clare docuit Baldus in l.*
iuriſiurandi , in fine , vbi Saly. col.2. ver. venio ad tertiam. C. de teſtib. idem
ſenſit Baldus ipſe in l. ſi quis ex argentariis. §.1. in 5. notab. ff. de eden. Soci-
nus Sen. conſ.3. colum.1. verſ. præterea. libro tertio , qui eiuſdem opinionis ci-
tat Hoſtien. & Ioan. Andr. in cap. quoniam contra. de probat. Idem cenſuit
Boerius. quæſt.21. qui alios retulit , præſertim Guid. Papæ. quæſt.122. Alexan.
conſ.124. num. 4. lib.7. Barbat. conſ.18. col. vlt. lib. 3. & Corneum conſ.243.
num.18. libr.3.

Re tamen diligentiſſimo ſtudio perpenſa, in contrariã diſce-
do ſententiam. Inſtrumentum hoc ita ab vno tantum in publi-
cam formam redactum probare: quod multis demonſtratur.

Primo, quia non conſtat tres hos Tabelliones ita fuiſſe roga-
tos, vt omnes ſimul, & non diuiſim poſſent illud inſtrumentum
leuare. Hoc enim per aduerſarios erit probandum , quia præ-
ſumtio, & iuris communis regula eſt pro Duce Sabaudiæ. Nam
201 vnus † notarius ſolus poteſt inſtrumentum leuare , & ſi plures
illud receperint. *§. ſi vero moriatur, in auth. de inſtr. caut. & fide. decla-*
rat gl. in §. ſi vero abſunt , in gloſſa , quantum , in fine. in auth. de hared. &
Falcid. Illud enim ſolum verum eſt, non niſi ab omnibus, qui in-
ſtrumentum receperunt, poſſe leuari, quando ita expreſſe à par-
tibus fuit actum. Quæ ſane partium conuentio ab eo, qui in ea
ſe fundat, probari debet. *Ita ſenſit Guid. Papa. dict. quæſt.122. colum.*
penult. ver. verum tamen, dum adfert exemplum de l. contractus. C. de fide
inſtrum.

202 Secundo , adducor ex eo , quod ob temporis † antiquitatem
præſumendum eſt, hos notarios fuiſſe inſolidum rogatos: Qua-
re vnuſquiſque eorum leuare , & in publicam formam illud re-
digere potuit. *ſic egregie declarauit Decius conſ.36. numer. 4.* Nec ad-
uerſatur, quod ſcripſit Socinus Sen. *d. conſ.2. colum.1. numer. 7. verſ.*
203 *Minuſque obſtat , quod, &c.* † ex temporis diuturnitate non præſu-
mi ſolemnitatem, quam deficere clare conſtat. *& idem docuit Iaſ.*
in l.1. numero 15. verſ.5. limitat. C. qui admitt. conſ.176. colum. vltim. verſ. 4.
& vltimo , libro 2. conſ.148. colum. vltim. libro 4. Curtius Iun. conſilio 130.
numero 4. Crauett. conſilio 134. numero 44. cui addo Ruinum conſilio 41.
numero 18. conſ.68. num.14. & clarius conſ.69. numero 9. ver. 2. non obſtat.
libro 1. Socinum Iun. conſilio 56. numero 22. lib.2. Roland. à Valle conſ.2. nu-
mero 128. 130. conſilio 190. numero 44. conſilio 99. numero 24. lib. 1.

Reſpondeo primo ex Decii ſententia *conſ.341. nu.23. poſt Caſt.*
& Alexan. quos citat, ob temporis diuturnitatem præſumi omnia
ſolemniter acta , & licentiam potuiſſe interuenire in alia ſcri-
ptura. Verumtamen ſcio Decii opinionem non eſſe omnino
tutam, quia is aliter viſus eſt ſentire, *conſ.13. col.1. conſ.445. nu.68. &*
conſ.564. nu.13.

Reſpondeo ſecundo , nos non negare , quin aliorum defi-
ciat ſubſcriptio & auctoritas; ſed dicimus cum Decio dictos ta-
belliones pręſumi ita a partibus rogatos, vt ſinguli eorum inſo-
lidum inſtrumentum illud leuare potuerint; *vt declarat Guido Pa-*
pa. q.122. in fin.

Tertio, in hanc ſententiã ex eo adducor, quod ceſſante cauſa
ceſſat & diſpoſitionis effectus. *l. adigere. §. quamuis. ff. de iure pa. cum*
infinitis per Tiraq. congeſtis in eo tract. quod ceſſ. cau. ceſſat effectus. † Cau- 204
ſa autem, cur vnus ex tabellionibus leuare , & in publicam for-
mam redigere inſtrumentum à multis receptum non poſſit, illa
eſt, vt falſitatibus, quantum fieri poſſit, occurratur. Hanc ratio-
nem aſſignarunt *Alber. l.1. colum. penult. verſ. & ex prædictis. ff. de officio*
conſu. Guido Papa. d. q.122. colum.2. At in caſu hoc noſtro ceſſat ratio
iſta , quod ex eo demonſtratur , quod anno 1332. 16. Septem-
bris, dum Comes Aymo ipſi Violantidæ aſſignaret aliqua bona
in augmentum dotis , habita eſt relatio ad illud inſtrumentum
dotis. d. anni 1330. Quod ibidem aſſeritur receptum per dictos
tres notarios, & leuatum per d. Ioannem Raynaudi. Conſtat er-
go de veritate, d. inſtrumenti. d. anni 1330. & ſi dicatur inſtru-
mentum hoc anni 1332. eandem pati difficultatem , quam pati-
tur illud anni 1330. eo quia fuit receptum per tres alios nota-
rios , & ſolum leuatum per d. Raynaudum. Reſpondeo in eo
ceſſare dubitationem hanc, ea ratione, quia illi appenſa ſunt ſex
† ſigilla, vt ſex cordulę appenſæ apparent, & ſi quatuor ſigilla in- 205
tegra nunc extent, quæ ſufficiunt, & ſi partium voluntas fuerit,
vt ſex ſigilla appenderentur. *Ita Ioan. Fabri in §. poſſunt, col.3. ver. ſed*
quid ſi litera. Inſtit. de teſtam. à quo non diſſentit Guido Papa. d. quæſt. 122.
prope principium. Nec enim † ſigillum præſumitur ad actus ſub- 206
ſtantiam appoſitum: *Innocent. cap. inter dilectos, de f. de inſtrum. egre-*
gie Zaſius conſ. 2. numero 37. libro 1. Nec etiam dicatur hoc inſtru-
mentum anni 1332. huic cauſæ prodeſſe non poſſe, cum ſit quid
inter alios factum, nempe inter ſolum Comitem Aymonem &
Violantidam. Quare Marchioni & ſucceſſoribus non videtur
poſſe nocere, *toto titulo. C. res inter alios acta. & fuſiſſime Tiraq. eo tra-*
ctatu. Res inter alios acta, &c. Quia reſpondeo primo ſaltem præ-
ſumptionem facere, *vt tradit gloſſ. in l. ſi duo patroni, in principio. ff. de*
iureiuran. Decius conſ.272. numer.3. Tiraq. d. tractatu. Res inter alios acta,
&c. limita.19. & in antiquis ſemiplenam probationem facere re-
ſpondit Aret. *conſ.15. numer.3. verſ. & iſtud indubit. inter. vbi de atteſta-*
tionibus inter alios receptis. ſic Curt. Sen. in conſ.73. colum.3. verſ. tertio re-
ſpondemus. Crauett. 258. numer.16. in fin. & tract. de antiquit. tempor. 2.
part. prin. numer. 49. & antiqua inſtrumenta inter alios celebrata
etiam tertio nocere tradunt *in l. cum aliquis. C. de iure delib. Aretin.*
conſ. 42. colum.1. verſ.3. per rationem. Socin. Sen. conſilio 86. colum.1. libr.1.
& ſenſit in terminis Decius conſ.11. num. 9. verſ. ad hoc. Quæ ſane præ-
ſumtio transfert onus probationis in aduerſarium, *ex l. generali-*
ter. §. ſi petitum, in fin. ff. de fideic. liber. & clare Decius d. conſ.272. n.3. ver.
ſed quo ad. &c. Reſpondeo ſecundo aliquibus in facto pręſuppo-
ſitis, nempe ipſum Theodorum non modo vidiſſe & legiſſe di-
ctum inſtrumentum ann. 1332. ſed illi aſtitiſſe cum celebraretur:
nec illi atteſtationi contradixiſſe , ſed acquieuiſſe potius ; ob id
ei & ſucceſſoribus nocet. *l. emtorem. ff. de act. emt. Soc. in fallent. reg.*
6. fall.3.

Quarto moueor ea diſtinctione , quam hac in re aliquando
conſideraui, duos † caſus conſtituendo. Primus eſt, quando , vel 207
legis diſpoſitione , vel partium conuentione cautum eſt, duos,
vel tres notarios rogatos eſſe debere de inſtrumẽto inter partes
celebrando, tunc vnus ſine altero inſtrumentum illud recipere
non poteſt. Ea eſt ratio, quia vel legis diſpoſitioni, vel conuen-
tioni partium ſatisfactum non eſt, *iuxta l. contractus. C. de fide inſtr.*
Hinc videmus ſententiam, quæ à duobus, vel tribus arbitris iu-
dicibusque ferenda eſt, eſſe nullam, ſi ab vno tantum fieri con-
tingat. *l. cum magiſtratibus. Cod. quando prouo. non eſt neceſſe. c. pruden-*
tiam. de off. de legat. & hoc in caſu vere loquitur Albericus *in d. l.1.*
col. pen. verſ. & ex prædictis. ff. de off. Conſuln. Nec aliter ſenſit Bald. &
Salyc. *in d. l. iuriſiurandi*, cum vere loquantur de ſola ſubſtantia, an
ſc. credatur notario, dum ſcribit ſolus dicta teſtium, ex quo vna
cum collega ſcribere debuit. Nec enim loquuntur, quando di-
cta teſtium in publicam formam rediguntur. Idem ſenſit Soc.
d. conſ.2. col.2. lib.3. Abbas d.c. quoniam contra. num.32. de probat. nec Rom.
d. conſ.281. colum. vltim. verſ. ad ſecundum, &c. ſenſit id ad quod eum citat
ut Boer. quæſt.21. imo illi in verſ. nihilominus , ſenſit alterum ex de-
putatis ad ſcribendum acta fidem facere. Nos ergo in hoc ca-
ſu non ſumus, ſed in ſequenti, quem nunc refero. Secundus eſt
caſus , quando iuxta, vel legis , vel partium voluntatem inſtru-
mentum à pluribus notariis eſt receptum , an vnus tantum eo-
rum deinde de eo fidem facere poſſit. & ſentio poſſe. Ea eſt ra-
tio , quia hic non agitur de actus ſubſtantiã , ſed de ſola iam ce-
lebrati actus fide facienda , quæ ab vno tantum fieri poteſt , *vt*
ſenſit notab. gloſſ. ibi in d. §. ſi vero abſunt, in gloſſ. quantum, in fin. & vbi Ia-
cobus Beluiſius declarat in auth. de hared. & Falcid. Hoc in caſu non

Digitized by Google

neceſſe dicere, caput incluſiuum, deſcendentes ſcilicet ex Vio-
lantida eſſe vocatos in infinitum, & è contra: cum idem operari
debeat propoſitum in propoſito, quod oppoſitum in oppoſito
l. vltima. ff. de leg. 3. tum etiam, (vt attigimus) quia non poſſet eſſe
locus capiti incluſiuo in infinitum, ſi pariter locus non eſſet ca-
piti excluſiuo in infinitum. Nec eſt, quod dicatur, in eo capite
excluſiuo fœminarum, quæ dotandæ ſunt, ſolum agi de filiabus
filiorum Theodori, ſicque de filiis & deſcendentibus primi gra-
187 dus, cum filiorum † appellatio ſtrictior ſit appellatione libero-
rum, §. vltim. Inſtitut. qui teſtam. tuto. dari poſſ. l. filio, ff. ad Macedon. l. ſe-
cunda, §. non ſolum, ff. de excuſ. tuto. Coraſius l. liberos, numero ſecundo, de
ſena. & alibi. Quia reſpondetur, imo eſſe intelligendum de filiis-
bus cuiuſcunq; gradus, ex relatis rationibus ſupra; tum etiam,
188 quia alias ſequeretur abſurdum, † quod primi gradus fœminæ
eſſent deterioris conditionis remotarum, quod præſumendum
non eſt, fuiſſe ex mente Theodori, iuxta text. l. Lucius, l. vltima, ff. de
hered. Inſtitut. & l. Publius, ff. de conditione & demonſtratione, vbi Soci-
nus numero 78. declarat, idem conſilio 49. columna quinta, lib. primo, con-
ſilio duodecimo, columna tertia, libro tertio, Decius conſilio 514. numero 2.
3. Ruinus conſilio 67. numero quarto, libro 2. Curtius Iunior conſilio 2. nu-
mero octauo, egregie conſilio 75. colum. vltim. & conſilio 58. colum. vltima,
qui in his terminis clarius reſpondit, idem conſilio 122. numero 5. Rubeus con-
ſilio 150. numero 2. Crauetta conſilio 62. numero ſeptimo, & conſ. 147. nu-
mero 2. 3. Qui vno ore affirmant, priore ordine & gradu voca-
189 tos cenſeri magis dilectos. Reſponderi etiam poteſt, † filiorum
appellatione venire & illos, qui vlterioris gradus ſunt, l. iuſta, vbi
Alciatus, & Brechæus Turo, ff. de verborum ſignificat. Et in feudalibus
diſpoſitionibus (ſi feudum hoc eſſe cum aduerſariis præſuppo-
namus) filiorum appellatione venire deſcendentes, reſpondit
Ruinus conſ. 45. numero 16. libro primo, & conſilio 203. numero 22. verſ.
non obſtat igitur, dum dicitur, lib. 2. poſt Bald. in prælud. feud. & Alexand.
conſ. 26. libro quinto, & in l. Gallus, §. inſtituens, in fine, ff. de lib. & poſthu.
190 Ex quibus euitari poteſt, quod docuit † Bartolus in l. liberorum,
numero 8. de verborum ſignificatio. in contractibus ſumi interpreta-
tionem contra eum, pro quo actum eſt, cuius doctrinam alio-
rum auctoritatibus comprobat Ruinus d. conſ. 203. num. 22. imo
hoc caſu venire deſcendentes, ex eo conſtat, quod conuentio
hæc futurum euentum reſpicit, vt ſupra diximus: Non mirum er-
go, ſi hi veniunt, ita Socin. in l. Gallus, §. Inſtituens, in fine. de liber. &
poſthum. poſt Imol. & alios, ſic Alciatus reſponſ. 526. numero quinto, verſi-
culo quarto, limitatur, His ergo ſatis ſuperque conſtat, conuentio-
nis verba ad naſcituros extendi. Quæ ſane conſiderationes cla-
riores reddentur ſublatis his, quæ in oppoſitum adducta fue-
runt.

Non obſtat ergo primum illud fundamentum, quia multi-
191 pliciter reſpondeo. Primo, † d. l. ſi cognatis, ff. de rebus dubiis, & ſimi-
lia, loqui in diſpoſitione ſimplici & pura; nos autem in ea, quæ à
futuro euentu pendet, ſicque in conditionali, in qua illius legis
diſpoſitio, & ratio ceſſat, Ita Alexand. conſ. 26. numero decimo quinto,
libro tertio, quem ſecuti ſunt Decius conſ. 253. numero quarto, in fine. Al-
ciatus reſponſ. 505. in fine, & clare Socinus in d. l. ſi cognatis, numero trige-
ſimo, verſ. ex quibus infertur, ex. l. interuenit, ff. de legat. præſtan. Ceſſat
namque hoc caſu ratio illa, qua in diſpoſitione pura ita eſt con-
ſtitutum, ex d. l. ſi cognatis. Alexand. conſ. 26. 27. libro tertio, Ruinus con-
ſilio 100. numero quinto, conſil. 108. numero decimo ſeptimo, & clarius con-
ſilio 117. numero vigeſimo, conſilio 123. numero decimo ſexto, conſilio 174.
numero primo, lib. 2. & conſilio 36. numero decimo, conſilio 129. in fine, libro
tertio, & conſilio 68. numero nono, libro quinto. Quæ ſane Ruini loca,
ea ratione libenter congeſſi, vt intelligamus non referre, & ſi is
pro more ſibi parum conſtans, quæ aliter reſponderit dictis conſ.
36. colum. vlt. & conſ. 112. num. 13. libro 2. & conſ. 164. num. 6. libro tertio.
192 Nam † illius Doctoris opinio tenenda eſt, quæ ab eo crebrius
affirmata fuit, vt ſcripſit Iaſon conſ. 89. columna vltima, libro tertio, &
Roland. à Valle, conſ. 67. numero 33. libro primo. Niſi conciliando dica-
mus cum Curtio Iuniore, conſ. 57. colum. vlt. & conſ. 58. colum. vlt. ex
diſpoſitione conditionali naſcituros comprehendi, & hoc caſu
procedat * crebrior Ruini, & aliorum ſententia. At vbi alii ex-
tant iam nati ab initio, ii admittuntur prius excluſis poſtea na-
tis: & procedat altera opinio. Ruinus tamen conſ. 22. num. 10. verſ.
& ſubdit quod, lib. 2. poſt Caſtrenſ. ſenſit aliter, verum non immoror,
quia caſus ſic non euenit in hoc noſtro. Reſpondeo & ſecundo
193 diſpoſitionem, † d. l. ſi cognatis, locum habere tantum in vltimis
diſpoſitionibus; non autem in contractibus, vt in claris noſtris
terminis poſt alios reſpondit Ruinus conſilio 35. numero decimo quarto, libro
primo, qui huius ſententiæ citat Bartolum in l. item prætor, ff. de ſuis & le-
git. & Bald. in l. in perſonam, Cod. de fideicommiſſ. qui Bald. affirmauit,
feudum conceſſum pro ſe, filiis & nepotibus, cenſeri conceſ-
ſum etiam pro nepotibus conceptis poſt mortem aui, & cum
Bartol. ſenſit idem Ruinus conſilio vigeſimo ſecundo, numero vndecimo ver-
ſic. & ſic præſupponit, libro ſecundo. His accedit Iaſon in l. quod dicitur, nu-
mero 43. 44. de verbor. obligat. Tiraq. de retractu conſangu. §. 1. gloſſ. 9. nu-
mero 89. 90.

Non obſtat ſecundum fundamentum, quia reſpondeo mul-
tipliciter. Primo † illud verbum, liberos procreatos, reſolui et- 194
iam in futurum, id eſt, qui procreati erunt, ſic Bart. in l. 1. num. 34.
ff. de conditione & demonſtratione, qui in participio abſolute prola-
to loquitur. Idem quod Bart. ſenſit ibi Imola in fine. Reſpondeo ſe-
cundo adiectiuum reſolui in relatiuum & ſuum verbum, cum
ergo hic de actu futuro agatur, ſic reſoluitur procreatos, id eſt,
qui procreentur, ſic gloſſ. * communis calculo recepta in Clemen. prima,
in verbo, dignitatis, de præbend. quam probauit Galliaul. in l. Centurio, nu-
mero 358. & ibi Ripa num. 93. ff. de vulgar. Parpal. in Rubr. ff. ſolut. matri-
monio, num. 4. & clare ſenſit Ripa libro 2. reſponſ. cap. 26. numero 23. & in
his fere terminis Iaſon conſ. 55. columna quinta, verſ. confirmatur quia, lib.
3. dum reſpondit, illa verba deſcendentes, id eſt, qui deſcēdent.
Idem Iaſon conſ. 65. column. 2. verſ. ſed præmiſſis, libro tertio, qui huius ſen-
tentia citat Bartol. in l. Centurio, num. 25. in fine, de vulgar. Alexand. conſ.
119 num. 3. lib. 1. idem conſ. 124. num. 6. lib. 2. ſic & Ruin. conſ. 49. num. 11. li-
bro 3. & conſ. 29. num. 2. libro quinto, quod autem in caſu noſtro diſ-
poſitio ſeu conuentio futurum reſpiciat, ſupra diximus. Re-
ſpondeo tertio etiam ſola † ipſa verba, præteriti temporis, ad 195
futurum trahi, quando eſt ſignificatiuum actus, qui futurum
reſpiciat, ita probat, l. talis ſcriptura, §. vlt. ff. de legat. 1. quo loci in ſpe-
cie Bartol. in ſecunda oppoſitione declarat & diſſoluit nodum,
d. l. vlt. de liber. lega. & l. ſi ita legatum eſſet, de auro & argen. leg. & egre-
gie declarat Roman. conſ. 333. Quo ad primum, colum. 2. verſ. quia verbum,
Iaſ. d. l. talis ſcriptura, numero 32. 34. Reſpondeo quarto ex eiuſdem
Romani ſententia, dict. conſ. 333. columna ſecunda, verſ. probatur, dum
reſpondit, verba præteritum & futurum tempus comprehen-
dentia, exponi in præteritum vel futurum, ſecundum quod ma-
gis euitatur abſurditas, ex gloſſa in cap. ad hæc ſumus, de reſcript. At
in caſu noſtro exponendo verba hæc, in futurum, abſurditas il-
la euitatur, ne ſcilicet deterioris conditionis ſint fœminæ præ-
ſentis temporis, quam futuri, vt ſupra diximus. Reſpondeo etiam
d. † regulam, d. l. ſi ita, de auro & argen. leg. non procedere, quando 196
ex aliis conſtat de diſponentium voluntate, ita Socinus Iunior conſ.
98. nu. 26. libro 1. Cum ergo ex multis demonſtrauerimus partium
animum fuiſſe, nō tunc natos modo, ſed etiam naſcituros com-
prehendere in ea conuentione, ſequitur non eſſe locum regu-
læ, dict. l. ſi ita. His diſſolutum credimus Gordianum hunc no-
dum.

QVarta obiicitur difficultas: præſuppoſito, verba conuen-
tionis futuros naſciturosque liberos continere, quot gra-
dus vere contineat. Qua ſane in re dicendum videbatur, ſolum
comprehendere trinepotem Theodori, cum dicatur, quod ſi cō-
tingeret, d. Marchionem, vel eius liberos decedere ſine filiis, &c. appella-
tione namque † liberorum ſolum veniunt deſcendentes vſque 197
ad trinepotem, l. Iuriſconſultus, §. parentes, ff. de grad. Bart. l. liberorum,
num. 19. ff. de verborum ſignificat. Curtius Senior conſ. 74. columna tertia,
in principio. Cum ergo vltimus Marchio ex Palæologa familia
fuerit ſeptimus deſcendens à Theodoro iſto, vt ex eorum Ge-
nealogia eſt videre, ſequitur videri, conuentioni locum eſſe
non poſſe.

Cæterum re melius perſpecta, ſentio adhuc eſſe locum con-
uentioni. Eo ſolo fundamento moueor, quia appellatione † li- 198
berorum proprie (& ſi large aliquantulum) deſcendentes in in-
finitum continentur, d. l. liberorum, vbi Alciatus libro primo, declarat.
de verborum ſignification. & probat text. l. ſed etſi, §. liberos, 1. 2. ff. de in ius
voc. l. liberos, ff. de Sena. vbi Coraſius numero ſecundo, & probat. l. tertia, §.
penultimo, ff. de aſſig. liber. Quare docuit Marcus Antonius Natta
in authent. quod ſine, in fin. C. de teſtament. diſpoſitionem illam de li-
beris loquentem continere liberos vſque in infinitum, & vere,
cum ſimus in fauorabilibus, appellatio liberorum comprehen-
dit deſcendentes vſque in infinitum, vt poſt multos reſpondit
in caſu fortiori Crauetta conſilio 155. numero tertio, ita ſentiunt cæ-
teri, à quibus non diſſentiunt optimi linguæ Latinæ auctores,
vt apud Alexandrum ab Alexandro, libro primo, Dierum Genialium, capit.
decimo quinto, & Petrum Crinitum libro decimo quinto, De honeſta diſci-
plina, cap. 8.

Non obſtat nunc textus, † dict. l. Iuriſconſultus, §. parentes; Quia 199
reſpon-

reſpondeo primo, in eo antiquorum ſententiam referri, qui crediderunt, appellatione liberorum ſolum venire deſcendentes ad tertium gradum vſque, à qua tamen opinione per recentiores omnes receſſum eſt, *ſicuti Alexander & Crinitus egregie annotarunt*. Reſpondeo ſecundo loco, Paulum *in d.L. Iuriſconſult. §. parentes*, ſolum loqui in ſpeciali liberorũ ſignificatione: Calliſtratum vero *d.l.liberorum*, in generali. Quod placuit Petro Lorioto in commentariis ad *d.§.parentes*. in qua quidem generali ſignificatione nos verſamur.

Reſpondeo tertio loco ex ſententia eruditiſſimi Franciſci Connani *lib.10.Commen.iuris ciuilis,c.1.nu.4.* quod quemamodum in parentibus vltra tritauum, nullum nomen proprium datur, vt quia nunquam dicitur quatritauus, quintauus, ſed ſolum dicitur, pater tritaui, auus tritaui: ſic liberorũ appellatio vltra trinepotem, nullum proprium nomen habet, vt quia nunquam dicitur, quadrinepos, quintinepos: ſed ſolum dicitur filius trinepotis, nepos trinepos. *Id quod, præter Connanum probat text.d. l.Iuriſconſultus, in fine.* vere ergo appellatione liberorum deſcendentes in infinitum continentur. *dict. leg. liberorum*: ſed poſt trinepotem, liberorum appellatio proprium nomen non habet. *d.§.parentes.*

QVinta difficultas, quæ aduerſus hanc prætenſionem excitatur, illa eſt. Inſtrumentum in quo hę conuentiones ſcriptæ ſunt, ſolum fuiſſe è protocollis leuatum per Ioannem Raynandi, cum tamen is de eo vna cum duobus aliis notariis fuerit
200 rogatus. † Debuit enim ab ipſis tribus ita leuari, quemadmodũ vna ſimul ab ipſis tribus receptum fuit. *Ita clare docuit Baldus in l. iuriſiurandi, in fine, vbi Saly. col.2.ver. venio ad tertiam. C.de teſtib. idem ſenſit Baldus ipſe in l.ſi quis ex argentariis.§.1.in 5. notab. ff. de eden. Socinus Sen.conſ.3.colum.1.verſ.præterea.libro tertio, qui eiuſdem opinionis citat Hoſtien. & Ioan. Andr. in cap. quoniam contra.de probat. Idem cenſuit Boerius.quæſt.21.qui alios retulit, præſertim Guid.Papæ.quæſt.122. Alexan. conſ.124.num. 4.lib.7.Barbat.conſ.18.col.vlt.lib. 3. & Corneum conſ.243. num.18.libr.3.*

Re tamen diligentiſſimo ſtudio perpenſa, in contrariã diſcedo ſententiam. Inſtrumentum hoc ita ab vno tantum in publicam formam redactum probare: quod multis demonſtratur.

Primo, quia non conſtat tres hos Tabelliones ita fuiſſe rogatos, vt omnes ſimul, & non diuiſim poſſent illud inſtrumentum leuare. Hoc enim per aduerſarios erit probandum, quia præſumtio, & iuris communis regula eſt pro Duce Sabaudiæ. Nam
201 vnus † notarius ſolus poteſt inſtrumentum leuare, & ſi plures illud receperint. *§.ſi vero moriatur, in auth. de inſtr.caut.& fide. declarat gl.in §.ſi vero abſunt, in gloſſa, quantum, in fine. in auth. de hæred. & Falcid.* Illud enim ſolum verum eſt, non niſi ab omnibus, qui inſtrumentum receperunt, poſſe leuari, quando ita expreſſe à partibus fuit actum. Quæ ſane partium conuentio ab eo, qui in ea ſe fundat, probari debet. *Ita ſenſit Guid.Papa.dict. quæſt.122.colum. penult.ver. verum tamen, dum adſert exemplum de l.contractus. C. de fide inſtrum.*

202 Secundo, adducor ex eo, quod ob temporis † antiquitatem præſumendum eſt, hos notarios fuiſſe in ſolidum rogatos: Quare vnuſquiſque eorum leuare, & in publicam formam illud redigere potuit. *ſic egregie declarauit Decius conſ.36.numer. 4.* Nec aduerſatur, quod ſcripſit Socinus Sen. *d.conſ.2.colum.1.numer. 7. verſ.*
203 *Minuſque obſtat, quod, &c.* † ex temporis diuturnitate non præſumi ſolemnitatem, quam deficere clare conſtat. *& idem docuit Iaſ. in L.numero 15.verſ.5.limitat. C.qui admitt.conſ.176.colum.vltim. verſ.4. & vltimo, libro 2.conſ.148. colum.vltim.libro 4.Curtius Iun.conſilio 130. numero 4.Crauett. conſilio 134. numero 44. cui adde Ruinum conſilio 41. numero 18.conſ.68.num.14.& clarius conſ.69. numero 9.ver. 2.non obſtat. libro 1. Socinum Iun.conſilio 56.numero 22.lib.2.Roland.à Valle conſ.2.numero 128.130.conſilio 190.numero 44.conſilio 99.numero 24.lib. 1.*

Reſpondeo primo ex Decii ſententia *conſ.341.nu.23.poſt Caſt. & Alexan.quos citat*, ob temporis diuturnitatem præſumi omnia ſolemniter acta, & licentiam potuiſſe interuenire in alia ſcriptura. Verumtamen ſcio Decii opinionem non eſſe omnino tutam, quia is aliter viſus eſt ſentire, *conſ.13.col.1.conſ.445.nu.68.& conſ.564.nu.13.*

Reſpondeo ſecundo, nos non negare, quin aliorum deficiat ſubſcriptio & auctoritas; ſed dicimus cum Decio dictos tabelliones pręſumi ita a partibus rogatos, vt ſinguli eorum inſolidum inſtrumentum illud leuare potuerint; *vt declarat Guido Papa.q.122.in fin.*

Tertio, in hanc ſententiã ex eo adducor, quod ceſſante cauſa ceſſat & diſpoſitionis effectus. *l.adigere.§.quamuis.ff.de iure pa. cum infinitis per Tiraq.congeſtis in eo tract.quod ceſſ.cau. ceſſat effectus.* † Cau- 204
ſa autem, cur vnus ex tabellionibus leuare, & in publicam formam redigere inſtrumentum à multis receptum non poſſit, illa eſt, vt falſitatibus, quantum fieri poſſit, occurratur. Hanc rationem aſſignarunt *Alber. l.1.colum.penult.verſ.& ex prædictis.ff.de officio conſu.Guido Papa.d.q.122.colum.2.* At in caſu hoc noſtro ceſſat ratio iſta, quod ex eo demonſtratur, quod anno 1332. 16. Septembris, dum Comes Aymo ipſi Violantidæ aſſignaret aliqua bona in augmentum dotis, habita eſt relatio ad illud inſtrumentum dotis. d. anni 1330. Quod ibidem aſſeritur receptum per dictos tres notarios, & leuatum per d. Ioannem Raynaudi. Conſtat ergo de veritate d. inſtrumenti. d. anni 1330. & ſi dicatur inſtrumentum hoc anni 1332. eandem pati difficultatem, quam patitur illud anni 1330. eo quia fuit receptum per tres alios notarios, & ſolum leuatum per d. Raynandum. Reſpondeo in eo ceſſare dubitationem hanc, ea ratione, quia illi appenſa ſunt ſex
† ſigilla, vt ſex cordulę appenſæ apparent, & ſi quatuor ſigilla in- 205
tegra nunc extent, quæ ſufficiunt, & ſi partium voluntas fuerit, vt ſex ſigilla appenderentur. *Ita Ioan. Fabri in §.poſſunt, col.3.ver.ſed quid ſi litera. Inſtit.de teſtam. à quo non diſſentit Guido Papa.d. quæſt. 122. prope principium.* Nec enim † ſigillum præſumitur ad actus ſub- 206
ſtantiam appoſitum: *Innocent.cap.inter dilectos, de f.de inſtrum. egregie Zaſius conſ. 2. numero 37. libro 1.* Nec etiam dicatur hoc inſtrumentum anni 1332. huic cauſæ prodeſſe non poſſe, cum ſit quid inter alios factum, nempe inter ſolum Comitem Aymonem & Violantidam. Quare Marchioni & ſucceſſoribus non videtur poſſe nocere, *toto titulo.C.res inter alios acta. & fuſiſſime Tiraq.eo tractatu.Res inter alios acta, &c.* Quia reſpondeo primo ſaltem præſumptionem facere, *vt tradit gloſſ.in l.ſi duo patroni, in principio. ff.de iureiuran.Decius conſ.272.numer.3.Tiraq.d.tractatu.Res inter alios acta, &c.limit.a.19.* & in antiquis ſemiplenam probationem facere reſpondit Aret.*conſ.15.numer.3.verſ.& iſtud indubit.inter.vbi de atteſtationibus inter alios receptis.ſic Curt.Sen.in conſ.73.colum.3.verſ.tertio reſpondemus. Crauett.258.numer.16.in fin. & tract. de antiquit. tempor.2. part.prin. numer. 49.* & antiqua inſtrumenta inter alios celebrata etiam tertio nocere tradunt *in l.cum aliquis. C. de iure delib. Aretin. conſ.42.colum.1.verſ.3.per rationem.Socin.Sen.conſilio 86.colum.1.libr.1. & ſenſit in terminis Decius conſ.11.num.9.verſ.ad hoc.* Quæ ſane præſumtio transfert onus probationis in aduerſarium, *ex l.generaliter.§.ſi petitum, in fin.ff.de fideic.liber.& clare Decius d.conſ.272.n.3.ver. ſed quo ad, &c.* Reſpondeo ſecundo aliquibus in facto pręſuppoſitis, nempe ipſum Theodorum non modo vidiſſe & legiſſe dictum inſtrumentum ann.1332. ſed illi aſtitiſſe cum celebraretur: nec illi atteſtationi contradixiſſe, ſed acquieuiſſe potius; ob id ei & ſucceſſoribus nocet. *l.cuitorem.ff.de act.emt. Soc.tra.fallent.reg. 6.fall.3.*

Quarto moueor ea diſtinctione, quam hac in re aliquando
conſideraui, duos † caſus conſtituendo. Primus eſt, quando, vel 207
legis diſpoſitione, vel partium conuentione cautum eſt, duos, vel tres notarios rogatos eſſe debere de inſtrumẽto inter partes celebrando, tunc vnus ſine altero inſtrumentum illud recipere non poteſt. Ea eſt ratio, quia vel legis diſpoſitioni, vel conuentioni partium ſatisfactum non eſt, *iuxta l.contractus.C.de fide inſtr.* Hinc videmus ſententiam, quæ à duobus, vel tribus arbitris iudicibuſque ferenda eſt, eſſe nullam, ſi ab vno tantum fieri contingat. *l.cum magiſtratibus. Cod. quando prouo.non eſt neceſſe.c.prudentiam.de off. de legat.* & hoc in caſu vere loquitur Albericus *in d.l.1. col.pen.verſ.& ex prædictis.ff. de off.Conſulis.* Nec aliter ſenſit Bald.& Salyc.*in d.l.iuriſiurandi*, cum vere loquantur de ſola ſubſtantia, an ſc. credatur notario, dum ſcribit ſolus dicta teſtium, ex quo vna cum collega ſcribere debuit. Nec enim loquuntur, quando dicta teſtium in publicam formam rediguntur. Idem ſenſit Soc. *d.conſ.2.col.2.lib.3.Abbas d.c.quoniam contra.num.32.de probat.nec Rom. d.conſ.281.colum. vltim. verſ.ad ſecundum, &c.ſenſit id.ad quod eum citauit Boer.quæſt.21.nu.1 in verſ.* nihilominus, ſenſit alterum ex deputatis ad ſcribendum acta fidem facere. Nos ergo in hoc caſu non ſumus, ſed in ſequenti, quem nunc refero. Secundus eſt caſus, quando iuxta, vel legis, vel partium voluntatem inſtrumentum à pluribus notariis eſt receptum, an vnus tantum eorum deinde de eo fidem facere poſſit. & ſentio poſſe. Ea eſt ratio, quia hic non agitur de actus ſubſtantiã, ſed de ſola iam celebrati actus fide facienda, quæ ab vno tantum fieri poteſt, *vt ſenſit notab. gloſſ. ibi in d.§.ſi vero abſunt. in gloſſ.quantum, in fin.& vbi Iacobus Beluiſius declarat in auth. de hæred. & Falcid.* Hoc in caſu non

loquitur Albericus, nec cæteri relati, vt oſtendimus: ſolum in
hoc caſu loquuntur & aliter ſentiunt Guido Papæ *d. q. 122. & Alex. d. conſ. 124. num. 3. 4. lib. 7. & Boer. d. q. 21.* Sed forte falluntur, cum
Baldi ac Alberici auctoritate nitantur, qui tamen aliter ſentiũt.
Hic eſt caſus noſter, in quo cum conſtet de ſubſtantia, inſtrumentum ſcilicet hoc à tribus notariis fuiſſe receptum ex atte-
208 ſtatione ipſius Raynaudi, † cui creditur in hoc, *vt reſpondit Ruinus conſ. 13. nu. 26. lib. 2.* Sequitur ab vno ſolo notario leuari potuiſſe,
& de eo fidem fieri.

SExta obiicitur difficultas, ex nouis conuentionibus initis
inter Duces Sabaodiæ & Marchiones Montisferrati, videri
receſſum ab ea conuentione inita dicto an. 1330. Nam an. 1407.
2. Aprilis inter Amedæum Ducem Sabaudiæ & Io. Iacob. Marchionem Montisferrati conuentum fuit, vt d. Io. Iacobus in vxorem duceret Ioannam ipſius Amedæi filiam alteriusque Amedæi ſororem, hoc expreſſo pacto adiecto. *Quod Theodorus ſecundus ipſius Io. Iacobi pater conſtituet ac ordinabit ipſum Io. Iacobum dominum & Marchionem Montisferrati totiusq́, territorij ac Bononiæ: & quod alijs filijs, quos deinde ſuſcipiet aliquid relinquet, prout fecit Ioannes d. Theodori pater alijs ſuis filijs.* Qua quidem ex conuentione ab ea
prima videtur receſſum. *vt in ſimili, de Marchia verba faciens, argumentatur Goz. ad. conſ. 8. num. 35.* Si ergo eſt renuntiatum, ſequitur
omne ius Ducum Sabaudiæ eſſe extinctum. Quoniam clariſſi-
209 mi iuris eſt, † renuntiantem alicui facto excludi ab omni iure,
quod ex illo prouenit, ſibiq; competere potuit. *Bart. conſ. 90. Dilectus col. 1. libr. 1. Iaſ. in l. ſciendum, numer. 33. verſ. contrariam, &c. de verb. obl.* Quorum doctrinam multis comprobat Crauet. *conſ. 290. nu. 2. verſ. 2. nos, &c. Pariſ. conſ. 26. n. 44. 46. lib. 3. & Ceph. conſ. 137. n. 5. lib. 1.*
Secundo accedit, quod ſi eo tempore ius Ducum Sabaudiæ
ex ea conuentione anni 1330. † eſſet conditionale, & renuntiari
210 illi non potuerit, niſi ex pacto, *vt docuit Bart. in l. 1. vbi clare Deci. nu. 26. C. de pactis, ex l. tale pactum, in prin. ff. de pactis.* attamen hic, ob Amedæi præſentiã, pactum poteſt dici initum, & per conſequens
ius conditionale remiſſum: *vt per Dec. d. l. 1. n. 26. quo loci fuſius Vbertinus Zuccardus, num. 134. 135. qui exacte rem tam diſputat.*
Tertio confert, quod † renuntiatio dicitur donatio (vt ſtatim
211 dicemus.) At donatio inter nobiles & maxime Principes præſumitur. *gl. in l. vxori. §. vlt. de leg. 3. vbi Bart. Bald. l. ſi paterno. C. de neg. geſt. Roma. ſing. 644. Nobilitas. Iaſ. l. cum quid, prima lectura, nu. 19. ff. ſi cer. pet. & in l. contra iuris. §. 1. col. 1. ff. de pactis, late Tiraq. tra. de Nobilitate, c. vlt. num. 47. 50.*
Cæterum contrarium verius eſt, nempe non eſſe receſſum
ab illa conuentione & pacto anni 1407. quod multis verum oſtendo.
Primo, quia noua hæc conuentio intelligi debet, ſaluis iuribus ipſorum Ducum Sabaudiæ, quibus ex noua conuentione,
nulla habita ratione primæ, renuntiatum non dicitur. † In du-
212 bio enim renuntiatio non præſumitur *l. poſtquam liti. vbi Deci. nu. 16. C. de pactis.* qui poſt multos docuit, non cenſeri iuri proprio
renuntiatum, niſi expreſſe ita actum fuerit. Idem late reſpondit
Crau. conſ. 257. nu. 5. & latius conſ. 290. col. 2. verſ. 4. non præſumitur, &c. cui addo Tiraq. in l. ſi vnquam, in præfatione. nu. 128. C. de reuo. donat. Pariſium conſ. 49. num. 39. lib. 3. Nattam conſ. 78. in fi. libr. 1. & Cephalum conſ. 25. num. 47. 48. lib. 1. Imo præſumitur potius † error, etiam in facto
213 proprio, quam iuris renuntiatio. *Ita Ruinus conſ. 127. num. 19. lib. 3.*
Cuius rei ratio eſt, quia † renuntiatio donatio dicitur, *l. 1. ff. de*
214 *tranſact. l. Modeſtinus. ff. de don. Alex. conſ. 21. col. pen. & vlt. lib. 1. Decius l. ſi quis obligatione. de reg. iur. Didacus lib. 2. varia. reſol. c. 4. nu. 8. Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo, donatione largitus. num. 143. C. de reuo. don. & in tractat. connub. in gloſſ. 3. num. 37.* Sed donatio non præſumitur *l. cum de in-*
215 *debito. ff. de prob.* imo † fatuitatem potius, quam donationem præſumi, docuit Baldus. *l. generaliter. C. de non nu. pec. Sic Baldus conſ. 189. Creditor, in fi. lib. 4.* reſpondit, errorem potius præſumi, quam donationem, etiam in facto proprio. Idem reſpondit poſt Curt.
Iun. *conſ. 56. col. 3. Crau. conſ. 77. nu. 14. & conſ. 142. num. 26. cui addo Dec. conſ. 350. col. 2. in fi. & egregie Ruin. conſ. 215. nu. 22. lib. 1.* Ergo nec iuris
renuntiatio præſumetur.
216 Secundo, fortius moueor ex eo, † quod quando altera ſumi
poteſt interpretatio, quam iuris proprii renuntiatio, illa ſumi
debet. *l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pign. act. Crau. d. conſ. 77. nu. 14. & conſ. 290. col. 2. verſ. quinto licet.* Cum ergo inter partes actum fuerit
ratione ſolius tranſlationis Marchiæ reſpectu fratrum, qui ſuccedere debuerunt: ratione iuris ſpectantis ipſis Ducibus Sabau-
217 diæ, non trahitur is † renuntiationis actus ab eo caſu ad noſtrũ,
vt docuit Decius d. l. poſtquam liti. nu. 16. C. de pactis. minus trahitur de
perſona ad perſonam, *vt conſuluit Bald. conſilio 281. Ad euidentiam. lib. 3. Crau. conſ. 251. col. 3. verſ. rurſus eccleſia, Pariſius conſ. 10. nu. 24. lib. 4.*
Tertio, ea ratione in hanc ſententiam adducor, quia † re- 218
nuntiatio nihil operatur, cum renuntians ignorat ius ſibi competens, *l. mater decedens. ff. de inoff. teſta. & egregie tradunt Afflictus deciſ. 53. Dec. conſ. 530. num. 11. Pariſ. conſ. 11. nu. 77. conſ. 20. num. 90. libr. 1. Soc. Iun. conſ. 37. nu. 20. conſ. 128. nu. 119. lib. 1. & conſ. 116. nu. 19. lib. 2. Tiraq. tr. de legib. connub. in gl. 6. nu. 176. & Crau. conſ. 257. nu. 2.* qui negat, nec iuramento quidem has renuntiationes confirmari. Sed in caſu
noſtro vere præſumitur Amedæum ignoraſſe ius ſibi competens in Marchia ex conuentione d. anni 1330. ex maxima tem-
poris diuturnitate, cum iã anni 77. decurſi eſſent, & tamen † ob- 219
liuio etiam facti proprii præſumitur decennio. *Sic gl. & Bart. in l. 1. C. de ſer. fug. Soc. Sen. conſ. 153. col. 3. libr. 2. Goza. conſ. 9. num. 35. Marſilius*
conſ. 20. nu. 23. 24. Quod maxime in † magnis principibus locum 220
habet, vt de Imperatore tradit Gozad. *d. conſ. 9. numer. 35. de ſummo Pontifice Ripa in l. quod iuſſit, num. 37. ff. de re iud. de Cardinali Barb. conſ. 40. col. 3. in fi. lib. 4.* Quod fortius hic procedit, vbi Amedæus in al-
terius locum ſucceſſit, quare † iuſte facta anteceſſorum igno- 221
raſſe præſumitũ *l. qui in alterius ff. de reg. iur.* Quæ ſane regula in filio
hærede procedit, ex ſententia Ruini *conſ. 47. num. 23. lib. 2. & in noſtris terminis Crauett. d. conſ. 257. num. 2.* Et adeo iuſta eſt ignorantia
hæc, vt † omnino præſtet in integrum reſtitutionem, quemad- 222
modum ſenſit Decius *d. l. qui in alterius, num. 1. verſ. & ideo. & clarius Barb. conſ. 9. col. 3. in fi. lib. 1.* Nec dicatur Amedæum ſciuiſſe geſta illa, quia in Aymonis domo habitauit, iuxta ea, quæ fuſius ſcripſimus *in tractatu de recuperanda poſſ. in Remedio. 11. num. 54. 55. & Remedio. 16. nu. 47.* Quia vno verbo ſatisfacio, Comitem Aymonem
fuiſſe Amedæi auum. Quocirca & ſi illius ædes mediate habitauerit, veriſimiliter tamen geſta hæc ſcire non potuit. Quandoquidem relati à nobis interpretes loquuntur, cum geſta non
ſunt multum antiqua.
Quarto & vltimo, illud non mediocriter confert, quod † re- 223
nuntiatio intelligi debet ſecundum renuntiantis intentionem,
nec vltra operari ſolet. Ita reſpondit Aret. *conſ. 56. col. 2. verſ. hanc concluſionem maxime adiuuat, &c.* Sic nec † renũtiatio præſumitur, 224
quæ veriſimilis non eſt. *Decius conſ. 495. nu. 19. 20. quos ſequitur Crau. conſ. 290. col. 2. verſ. 3. renuntiatio. Pariſ. conſ. 49. n. 40. lib. 3.* At hic primo
veriſimile nõ eſt, ex hoc actu Ducem Sabaudiæ voluiſſe iuri ſuo
renuntiare, cum ad ſui commodum ita conuentum non fuerit
eo anno 2407. ſed ad commodum d. Io. Iac. & Ioannæ eius vxoris ſuorumq; deſcendentium. Rurſus vltra eorum intentionem
operaretur, quæ fuit ſolum conſulere poſteritati Io. Iac. non autem debilitare, aut penitus tollere iura ac pacta conuenta ipſorum Ducum Sabaudiæ.
Non obſtant nunc in oppoſitum adducta, quibus ſic ſatisfacio. Ad primum enim & ſecundum ſatis credimus ex iam relatis
ſatisfactum. Quando quidem nulla hic facta eſt iuris proprii renuntiatio, vt diximus.
Non obſtat tertium, in quo maius dubium verſari videtur;
cui tamen reſpondeo, ita demum inter † nobiles donationem 225
præſumi, cum de re leui modiciq; præiudicii agitur; at ſecus ſi de
graui. Sic intellexit Bart. *in d. l. vxori. §. vlt. de leg. 3.* nec alii diſſentiunt. Rurſus procedit relata doctrina, quando aliquis actus eſt
geſtus, qui in donationem ſonare poteſt, vt quando nobilis aliquid dedit ſimpliciter, nec conſtat, qua ex cauſa dederit, an ex
commodato, vel ex mutuo, vel ex donatione; nã in dubio præſumitur donatio, quæ facilius in nobili præſumitur, quam in ignobili: *vt declarat Bal. d. l. ſi paterno. C. de neg. geſt.* ſecus quando veriſimiliter is actus alia ratione eſt factus, & aliam interpretationem recipit, vt hic. *Ita ſenſit Iaſ. conſ. 45. nu. 3. in fin. lib. 1.* & vere arbitror difficultatem hanc non magni eſſe ponderis.

SEcunda eſt Sereniſſimi Sabaudiæ Ducis prætenſio. Anno ſiquidem 1432. 14. Feb. conuentum fuit inter Io. Iac. Marchionem Montisferrati & Ducem Amedæum, vt is Io. Iac. pro bene
meritis d. Amedæi ei Marchiam donaret, quam deinde is Amedæus in feudum concederet Ioanni primogenito d. Io. Iacobi.
Quæ ſane promiſſio re ipſa erat omnino obſeruanda, cum nihil
magis viro bono conueniat, quam datam fidem obſeruare, *l. 1. ff.* 226
de pactis. Hinc ſe ſeruaturum pacta dixit Prætor, *l. iuris gentium. §. Prætor ait. ff. de pactis.* id quod magis Principib. ac aliis conuenit, *c. 1. de prob.* debet n. Princeps vnã ſolam vocẽ, vnumq; calamũ habere,
illudq; profiteri: Semel locutus eſt Deus. cuius rei meminit Dec.
conſ. 257. n. 8. & conſ. 293. in fi. Quocirca Bal. inter alios *conſ. 343. col. 2. ver. ex iſta, &c. li. 1.* reſpondit, † Principẽ grauius peccare fidẽ fran- 227
gendo.

Google

gendo qnam priuatum. cum Bal. idem cenſuit Rol. à Valle conſ. 1. num.
31. lib. 1. qui alia permulta ſatis egregie congeſſit, & pulchre apud Tiraquell.
tr. de nobilitate. c. 10 nu. 14. pulchre admodum Zaſ. conſ. 10. n. 17. lib. 1. Hinc
M. Tul. in prim. Officiorum, diuina hac prope ſentẽtia, promiſſa
eſſe ſeruanda, monet. Quod affirmatiue quaſi Deo teſte promiſe-
ris, id ſeruandum eſt: quod non modo in Principe ipſo promit-
228 tente, verum etiam † in illius dignitatis ſucceſſore (in cæteris du-
bium non eſt) procedit, quemadmodum in ſucceſſoribus Pon-
tificis, vel Imperatoris, qui, quanquam iure electionis altum il-
lud ſolium conſcendant, tenentur tamen factum ſui anteceſſo-
ris approbare, & ab eis promiſſa obſeruare, ſicuti poſt Bal. Brunum,
& alios reſpondit Crau. conſ. 24 1. nu. 17. verſ. & præmiſſas, &c. & præter
eum ita in ſucceſſore dignitatis Marchionalis late & egregie re-
ſpondit Iaſ. conſ. 20. col. 1. 2. libr. 2. qui multa adfert, quæ optime ad
rẽ noſtram conferunt. Et in ſucceſſore dignitatis Ducalis idem
Iaſ. conſ. 1. num. 3. libr. 1. quem eſt ſecutus Ioan. Iac. de Leonardis inter conſ.
Bruni conſ. 114. num. 198. & in ſucceſſore Pontificis, idem Iaſ. conſ. 86.
col. 5. lib. 3. Rol. à Valle conſ. 1. num. 42. 43. lib. 2. Sic in Regis ſucceſſore
reſpondit Pariſ. conſ. 2. num. 132. lib. 4. Sic in ſucceſſore Ducis, Soc.
Iun. conſ. 60. nu. 18. 29. lib. 3. qui fortius voluit procedere, quando is
Dux cum eo contraxiſſet, qui vel & ipſe Princeps eſt, vel Princi-
pis iura habet. Sic in ipſomet Marchione Montisferrati Natta
conſ. 636. num. 13. libr. 3. idem in Ducis ſucceſſore conſ. 122. nu. 3. libr. 1.
Sic & in Comite & ſimilib. cenſuit Boer. q. 204. nu. 42. & alia non-
nulla apud Tiraq. tr. de iure primog. q. 35. nu. 20. 23. & Rebuff. ſuper concor-
datu, tit. de coll. in rubr. vbi late.

Verum huic prætenſioni plures obiiciuntur difficultates,
quibus pro viribus ex ordine ſatisfaciam.

PRima itaq; difficultas obiicitur, conditionem, pactionem-
que iſtam ſui natura inefficacem videri, cum ſit ſimplex pa-
ctum nudum de donando, quod à Prætore obſeruari non ſolet.
Et quod inefficax videatur multis ſuadetur, &c.

229 Primo eorum auctoritate, qui dixerunt, † pactum de donan-
do nullum ſpecialem effectum habere ab aliis, & executionem
non mereri. Ita Imol. in l. in adib. §. 1. ff. de don. Sal. in l. ſi quis argentum.
§. vlt. C. eo. Alex. in l. iuriſgentium, in pr. ff. de pactis. ſic alij, quos retulit Ti-
raq. tract. de retractu conuentionali, ad fi. nu. 48. affirmarunt aliud eſſe
donare, aliud promittere donare: & promiſſionem hanc de do-
nando inefficacem eſſe. reſpondit Rub. conſ. 29. num. 2. & clarius
230 docuit Galliaula in rub. de verb. obl. nu. 114. 115. Sic † in pacto de renun-
tiando, quod à donationis pacto non differet, ex ſupra relatis.
Poſt multos cenſuit Boe. q. 3. col. 1. Ita in pacto de infeudando re-
ſpondit Iaſ. conſ. 24. col. 8. in prin. lib. 3. Sic in pacto de vendendo, i-
dem Iaſ. conſ. 117. col. 2. 3. lib. 1. Dec. l. cum fundus. §. ſeruum. nu. 4. ff. ſi cert.
pet. & Ruin. conſ. 79. num. 2. lib. 1. Ita in pacto de renouando emphy-
teuſin, Ruin. conſ. 167. num. 13. lib. 1. Sic in pacto de inſtituendo, i-
dem Ruin. conſ. 9. n. 9. lib. 2. Ita demum in promiſſione decedẽn-
do, Rom. conſ. 86. col. 2. Dec. conſ. 502. in fi. Alia haberi poſſunt ex Ti-
raq. quem mox citauimus aliqua tamen ex his præter eum ad-
ferre volumus.

Secundo, confirmatur fortius opinio iſta, illorum auctorita-
231 te, qui affirmant nec † iuramento quidem pactum hoc poſſe
conſtabiliri: Ita Imolam c. cum contingat, de iureiu. Iaſ. in conſ. 117. col. 2.
ver. & pondero quod lib. 1. Tiraq. d. tract. de retract. conuent. ad fin. nu. 49.
Addo Boer. d. q. 3. nu. 8.

232 Tertio præſuppoſito, † pactum hoc de donando vim maxi-
mam habere, & actionem aliquam parere, vt vere perſonalem
producit, qua ad ita obſeruandum conueniri poteſt, qui ſe fa-
cturum & donaturum promiſit, vt reſpondit Ang. conſ. 184. in fin. &
conſ. 310. in fi. Ruin. conſ. 167. nu. 13. conſ. 168. n. 9. lib. 1. Iaſ. conſ. 117. col. 2. li. 1.
Attamen noſtro hoc caſu præſcriptum illi fuit ſpatio nedum
30. & 40. annorum, ſed & maiori, cũ vere ſufficiat curſus an. 30.
233 † ad perſonalem hanc actionem tollendam. l. ſicut. l. omnes. Cod. de
præſcr. 30. vel. 40. annorum. Ang. conſ. 55. & clare in noſtris terminis Rui. d.
conſ. 167. nu. 15. lib. 1. dum loquitur in pacto de renouando emphyteuſin. Hęc
me hæſitantem reddebant.

Re tamen ipſa diligentiſſime perpenſa contrariæ ſententiæ
accedo, veriuſque arbitror, pactum de donando eſſe efficax, &
donationem re ipſa continere, idq; multis demonſtratur.

234 Primo auctoritate multorum, qui affirmarunt, pactum † hoc
de donando, donationem eſſe veram. Ita Azo, Odofr. Bar. Bald. Ang.
Io. Fabri, Fortunium Garziam, & Chriſtophorum Porcium, quos ſecutus eſt &
* * communem eſſe ſententiam dixit Ripa lib. 3 reſpon. c. 12. nu. 2. Quibus ac-
cedit Socin. Sen. conſ. 102. col. 3. verſ. poſtremo. libr. 3. & ub. conſ. 29. colum. 2.
idem ſenſit, & clarius Alc. reſp. 117. nu. 12. Cæteros ſciens prætereo.

Secundo, ex eo in hanc adducor ſententiam, quod in conuẽ-
tione hac noſtra ſtipulatio adeſt ſolemnis, ob quam † pactum 235
de actu aliquo peragendo corroboratur, & ſuſtinetur. vt cenſuit
Boe. q. 3. nu. 2. poſt Bal. Rom. & alios plures. Nec ab hac ſententia viſus
eſt diſſentire Alc. d. reſp. 110. 9. 10. 11. & clarius Bal. & Aret. in l. fideiuſſor.
§. meminiſſe, de leg. 1. Soc. in l. ſi quis arbitratu, num. 27. in fin. de verb. obl.
quos eſt ſecutus Galli. in rub. de verb. obl. nu. 114.

Tertio ſuffragatur, quod promiſſio hæc ipſa geminata fuit.
Nam is Io. Iac. Marchio ſub ann. 1434. 12. Iulii, ſcribendo Duci
Sabaudiæ ſignificat, ſe hilari animo eam conuentionem acce-
ptare, ſuaſionibus præſertim Marchionis Eſtenſis: & ſtatim ſuis
literis ſummopere Ducem Sabaudiæ rogat, vt quamprimum o-
ratores vna cum legitimo mandato ad omnia peragenda man-
det. † Pactum ergo hoc ob geminationem efficax eſt, & ſi ſui na- 236
tura alias fuiſſet inualidum. Ita Iaſ. in l. iuriſgentium. §. ſed cum nulla.
nu. 16. ff. de pactis. & * communem eſſe ſententiam teſtatur Alc. in rubr. de *
verb. obl. num. 20.

Quarto, confert non mediocriter, quod etiam ſi conuentio
hæc pactum nudum tantum contineret, erat tamen, eſtque o-
mnino inter † principes obſeruandum. Quoniam ſi illi, tanquã 237
legis miniſtri, faciunt, vt pactum nudum inter priuatos ſerue-
tur, quemadmodum docuit Alex. in l. iuriſgentium. §. ſed cum nulla.
col. vlt. & ibi Iaſ. nu. 15. ff. de pactis, Galliaul. in rub. de verbor. oblig. num. 199.
quanto fortius ipſimet ſeruare pactum hoc debent; cum ſola in
Principe ſpectanda ſit veritas & æquitas. Et à fortiori in ſimili
videmus, ea ratione inter mercatores † pactũ nudum effectualẽ 238
actionem parere; quia ſola æquitas & veritas inter eos ſpecta-
tur. Ita clare Iaſ. in l. iuriſgentium. §. ſed cum nulla. num. 11. ff. de pact. Gal-
liaul. in d. rubr. de verb. obl. nu. 205. poſt Bart. in l. Quintus. & in l. fideiuſſor.
§. quædam. ff. mand. quibus addo Afflictum deciſ. 399. nu. 3. & Tiraq. tract.
de pœnis legum, &c. cauſa 51. n. 140. vbi infinita prope congeſſit, imo
docuit Io. Baptiſta à S. Seuer. in l. omnes populi, nu. 107. de iuſt. & iure,
Principem debere ſeruare ſimplex verbum. Fortius ergo dicen-
dum eſt in promiſſione ipſa.

Quinto ac vltimo accedit, † contractus Principum bonæfi- 239
dei çenſeri, vt annotauit Bald. in tit. de pace Conſtantiæ, verſ. ſi qua vero.
Iaſ. l. ciuitas. num. 8. ff. ſi cert. pet. Io. Baptiſta à S. Seuerino d. l. omnes populi.
nu. 107. in fi. de iuſt. & iur. Dec. conſ. 4. nu. 2. in fi. Neuiz. inter conſilia Bru.
conſ. 12. nu. 27. Seqnitur ergo, quod & ſi is contractus alias ineffi-
cax foret, ſeruari tamen à † Principe debet; cum proprium ſit 240
Principis, vt viri boni, culpã timere, vbi culpa ẽt non eſt. c. conſi-
liũ, de obſeru. ieiuny. c. iuuenis. de ſponſa. ita in noſtris terminis argumenta-
tur Alc. reſp. 117. nu. 15. Imo † contractus iſti vim legis habent, vt do- 241
cuit Iaſ. d. l. ciuitas. num. 5. & Seuer. d. l. omnes populi, nu. 108. Quibus acce-
dunt Ruin. conſ. 99. nu. 11. 12. lib. 1. & Alc. reſp. 118. in fin. Quemadmodum
ergo lex obſeruanda omnino eſt, ſic & contractus.

Non obſtant in oppoſitum adducta, quibus ex iam relatis ſa-
tisfactum eſt, præſertim primo & ſecundo fundamento. Tertio
autẽ ſic reſpondeo, hic non agi de ſola perſonali actione; quan-
doquidem pactum hoc effectum habuit. Rurſus concedamus
non fuiſſe conſecutum, ſed ſolam actionem peperiſſe perſona-
lem, adhuc tamen præſcriptione ſublata non eſt: cum & titu-
lus & fides bona, neceſſaria extrema ad præſcribendum, in ipſis
Marchionibus non adfuerint. Titulum † autem & bonam fi- 242
dem fore neceſſariam, tradunt omnes in l. Celſ. ff. de vſuc. & in c. vlt.
de præſcr. auth. malafidei. C. de long. temp. præſcrip. egregie Soc. Iun. conſ. 67.
nu. 54. lib. 1. qui reſpondit, donationem à Principe malæfidei poſ-
ſeſſore factam, non transferre præſcribendi facultatem. Ita diſ-
ſoluitur iſte nodus.

SEcunda eſt, quæ obiicitur difficultas, nempe pacta iſta fuiſſe
illicita, & ob id non obſeruanda. Nam creditur fuiſſe inita
inter Ducem Amedęum & Io. Iac. Marchionem poſt graue bel-
lum inter ſe geſtum. Quocirca turpem ob cauſam promiſſio fa-
cta dicitur, cum † hoſti promiſſum videatur. Sic argumentatur in 243
ſpecie noſtri caſus Socin. Iun. conſ. 77. num. 31. 32. 42. libr. 1. & Alcia. reſpon.
162. nu. 8.

Datũ enim, vt quis † ab illicitis ſeſe abſtineat, turpem ob cau- 244
ſam datum dicitur, quare repetitioni locus eſt. l. 2. ff. de condit. ob
turpem cauſam. Quin, is turpiter accipere dicitur, qui accipit, vt
quid præſtet, qnod gratis præſtare tenebatur: Ita Iaſ. in l. 1. in prin.
nu. 1. ff. de cond. ob turpem cauſ. quem citauit Soc. Cum ergo ob cauſam
belli iniuſti conuentum ſic fuerit, nullius momenti conuentio
eſt. Quod autem bellum eſſet iniuſtũ ex eo detegitur, quia Dux
Sabaudiæ ſine iuſta cauſa & Cęſare inconſulto Marchioni bellũ
indixerat: & tamen certi iuris eſt, duo hæc ſaltẽ concurrere de-

dum fidelitatem ipſi Duci Sabaudiæ. Quin ipſe Io. Iac. & Ioan-
nes literas dederunt relatis ſubditis, quibus eis imperabant, vt
iuramentum fidelitatis Duci Sabaudiæ pręſtarent. Sic idē præ-
ſtitit Marchio iſte eo anno ſub die 20. & die 27. Martii, cum plu-
res literas aliis vaſallis ſuis eadē de cauſa dedit. Ita etiam eodem
anno die 9. Aprilis, eadem de cauſa alias literas is Marchio ſuis
ſubditis dedit. Et 24. Maii alias ſcripſit. Quin tandem is Io. Iac.
Marchio eodem anno 14. Apri. ſuis literis Duci Sabaudiæ ſigni-
ficauit, ſuos procuratores executioni omnia pro conuentionū
obſeruatione mandaſſe, ſicq; illius ſubditos & incolas locorum
ipſi Duci donatorum, ipſis procuratoribus Ducis nomine fide-
litatem iuraſſe. Accedit, quod an. 1436. die 12. Iunii, aliqua inter
ſe inierunt fœdera Marchio Io. Iac. & Dux Sabaudiæ, in quibus
affirmarunt, ſe nolle recedere ab his, quæ acta fuerunt inter eos
anno ſuperiore de menſe Ianuarii. Et eodem an. 1456. 11. Decēb.
has conuentiones, donationes & infeudationes ratum habue-
runt cæteri Ioh. Iacob. Marchionis filii, Guilielmus ſcil. Bonifa-
cius & Theodorus, qua etiam die 11. Decem. in alio publico do-
cumento ipſe Io. Iacobus, treſq; illius filii, videlicet Guilielmus,
Bonifacius & Theodorus atteſtati ſunt, ita pro bono pacis con-
ueniſſe cū Duce Sabaudię, & ob id ſe illa omnia ex certa ſcientia
ratificare. Sic ann. 1440. 26. Nouemb. Io. Iac. Marchio conſtituit
procuratores Secundinum Nattam & Euſebium de Blanzate,
vt Ludouicum tunc Ducem Sabaudiæ adirent, & cum eo ſuoq;
prædeceſſore conuenta eo anno 1437. 27. Ian. confirmarent. Sic
eo anno ſub 4. Decemb. Ioannes d. Io. Iacobi filius d. Secundinū
& Euſebium conſtituit ſpeciales procuratores ad iurandum fi-
delitatem d. Ludouico Duci & ad ſuſcipiendum feudalem in-
ueſtituram pro locis illis Duci donatis, & ipſi Ioanni in feudum
conceſſis d. an. 1435. 25. Ian. Quam ſane fidelitatem iurarunt, &
inueſtituram ſuſceperunt dicti procuratores ann. 1441. 19. Ian.
Quæ quidem omnia is deinde Ioannes ratum habuit eodē ann.
12. Apr. promiſitq; ſe ea omnia inuiolabiliter obſeruaturum. Sic
tandem ann. 1445. 28. Octob. Ioannes tunc Montisferrati effe-
ctus Marchio, referens geſta omnia elapſis annis, præſertim an.
1435. 27. Ian. & ſuſceptam inueſtituram fidelitatemq; præſtitam
Duci Sabaudiæ per Secundinū Euſebium eius Oratores, & alia
plura, quorum ſe plenam ac certam habere ſcientiam profeſſus
eſt, expreſſe ratificauit, & ſuo iuramento ſe illa omnia obſerua-
turum affirmauit. Ex quib. ſatis ſuperq; intelligimus, donatio-
nem hanc & ſubſecutam infeudationem in iure defendi. Quando-
quidem in ea duo concurrunt, quę pręcipua eſſe ſolent in vnius
259 actus firmitate, † voluntas ſc. & poteſtas: *iuxta not. gl. in l. ſi filiæ. in*
glo. 1. C. de don. ante nupt. &c. in l. omnes verbum, in verbo, volunt. ss. C. com-
munia de leg. & tradunt egregie Bal. in c. cum ſuper Abbatia, vbi etiam gl.
de off. deleg. ex Boetij auctoritate. & Bal. conſ. 326. Rex Romanorum, col. 2.
lib. 1. ſcripſit, voluntatem cum poteſtate & debito modo actum
canonizare. & eum retulit *Crau. de antiq. temp. 1. par. prin. quarta par.*
n. 52. Soc. Iun. conſ. 72. nu. 13. lib. 1. conſ. 183. nu. 13. lib. 2. & conſ. 59. nu. 4. lib. 3.
Bal. tamen in l. cum teſtamentum. C. de iuris & facti ign. quem eſt ſecutus
Afflict. Neapolit. deciſ. 305. n. 7. & Natz. inter conſ. Bruni conſ. 12. n. 6. ex A-
riſtotelis auctoritate, docuit, tria in quouis actu humano perfi-
ciendo requiri, ſcientiam, voluntatem, & poteſtatem, quę inquā
omnia, & hic concurrere videmus. Concurrit n. primo ſcientia,
cum non ſemel cognouerint Marchiones hi Io. Iac. Ioannes &
260 cæteri, quid agerent. Siquidem ex † certa ſcientia, ſe hæc omnia
peregiſſe teſtati fuerunt. Quæ clauſula *ex certa ſcientia*, cum ope-
ratur effectum, vt nihil in dubium refricari poſſit. Nec enim vel
dolus, vel error allegari poteſt. *l. cum donationis. C. de tranſ. Bal. l. 2. q.*
7. C. de reſc. ven. Bar. in l. vlt. §. idem quæſiit, de con. indeb. Cur. Sen. conſ. 44.
261 *Super contingentia facti. col. 10.* & † clauſulam hanc nouum errorem
& ignorantiam excludere, ſcribit Bar. Bal. & Ang. *in l. ſed & ſi quis.*
§. vlt. ff. ſi quis cautio. pulchre Bal. in l. mater. col. 4. C. de rei vind. Cur. Sen.
conſ. 49. Memoriæ recolendæ, col. 12. Dec. conſ. 60. in fin. Concurrit & ſe-
cundo voluntas; quandoquidem iam videmus ex eorum volū-
tate prolatum laudum, donationem factam, infeudationē ſub-
ſecutam, inueſtituras ſępius conceſſas, tot & tantas ratihabitio-
nes verbis & factis ſubſecutas, quam vere animum Io. Iac. ac fi-
liorum ita clarum & apertum demonſtrarunt, vt tergiuerſari
minime poſſit. Nam dubium non eſt † verba hominis volun-
tatem patefacere, cum illa vere ſint paſſionum notæ, *vt probat*
tex. in l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de ſupe. leg. Nec credimus hominem
262 velle, niſi quod dicit. *l. liberto. §. pen. ff. de ann. leg.* & ideo lingua dici-
tur cordis nuntia, *vt egregie ſcripſit Corſet. ſing. in verbo, Prorogatio di-*
lationis, in fi. Dec. l. ſemper in ſtipulatio. n. 4. de reg. & conſ. 306. col. 1. Crau.
conſ. 20. n. 2. & conſ. 290. in fin. Cur. In. conſ. 169. n. 1. 2. Boer. q. 1. n. 34. latiſſi-
me Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo, libertis, nu. 17. 19. C. de reuo. don. Sic illæ
† ratihabitiones ex facto, mentem & animum agentium, ape- 263
ruerunt, vt probat tex. *l. Paul. ff. rem ratam hab. & in c. dilecti filij. al 2.*
Dec. in 2. not. de app. quo loci is ſcribit, plus † facto, quam ex verbis 264
mentem & animum declarari. *Quod reſpondit & Ancharan. conſ. 302.*
Materia. col. 1. GoZ. ad. conſ. 101. nu. 125. Soc. Iun. conſ. 97. nu. 13. libr. 1. & conſ.
42. nu. 14. lib. 2. Grammat. conſ. 13. num. 3. nec obiiciatur voluntatem
hoc in actu eſſe deſiiſſe ob adhibitum metum, quia vere nullus
affuit metus; vt ſtatim infra in ſecunda difficultate palam fiet.
Concurrit & tertio poteſtas: vere enim diſponere ſic potuit is
Io. Iacobus Marchio; quia † quilibet in re propria moderator 265
& arbiter eſt. *l. nemo. C. de Iuda. l. in re mandata. C. mandat.* Poteſt et-
iam rei ſuæ dominus ad libitum onus imponere; *Ita Soc. Sen. conſ.*
115. num. 1. lib. 4. Dec. conſ. 578. num. 12. & egregie Crauet. conſ. 17. num. 1. 2.
3. qui infinita prope ad rem hanc probandam congerit: Addo Rum. conſ. 27.
lib. 2. Et † is bona fide diſponere præſumitur, qui de re propria 266
diſponit. *Crau. conſil. 6. num. 121.* Hinc ſtatutum prohibens diſpo-
ſitionem rei propriæ dicitur odioſum *Dec. l. 1. num. 4. C. de ſec. nupt.*
imo re propria abuti lex concedit. *l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. ff. de*
pet. hered. quod eleganter declarat Coraſius Epiſtolicarum lib. 1. c. 20. Nec
hæſitandū amplius eſt, quin donata fuerint propria ipſius Mar-
chionis, & libera ad diſponendum, cum ſatis ſuperque ſupra de-
mōſtrauerimus, Marchiam hanc Montisferrati non feudalem,
ſed allodialem eſſe; & vbi feudalis eſſet, iam pariter oſtendimus
eſſe feudum improprium, ſicque alienabile, inconſulto etiam
directo domino. Ex quibus ſequitur falſum eſſe fundamentum
illud, quod pro Marchione Montisferrati conſiderauit *Soc. Iun.*
d. conſ. 77. nu. 75. 76. lib. 1. dum reſpondit de hac Marchia, vt de feu-
do, compromitti minime potuiſſe: quoniam † de feudalibus 267
compromiſſum fieri non poteſt. Sicuti crebrius noſtri inter-
pretes affirmarunt, & poſt multos, quos retulit ſecutus fuit no-
uiſſime Iul. Clar. *lib. 4. ſent. iur. §. feudum. q. 39. Hinc Iaſ. conſ. 168. num.*
13. lib. 4. poſt Bald. in cap. 1. in verb. Marchio, col. 2. qui feudum dare poſſ. re-
ſpondit, Ducem Sabaudię inconſulto Imperatore non potuiſſe
compromittere in Regem Galliarum cauſam quorundam Ca-
ſtrorum, quæ Imperio ſuberāt. Sic in non diſſimili caſu reſpon-
dit *Rum. conſ. 129. nu. 4. lib. 5.* quod intelligunt Doctores noſtri ve-
rum in compromiſſo in arbitratorem facto, non in arbitrum; i-
ta declarauit Curt. Iun. *tract. feu. 4. par. q. 8. princ. & q. 6.* Hoc etenim
Socini fundamentum corruit, quoniam intelligimus Marchi-
am non eſſe feudalem, vel ſi feudalis eſt, alienabile feudum eſſe.
Quare de eo compromitti potuit; cum conuertibilia hæc ſint,
† poſſe alienare, & compromittere. *c. cum tempore, vbi Dd. de arbitr.* 268
Si ergo compromitti potuit, & donari potuit. Illud quoque ac-
cedit, quod vbi feudum inalienabile fuiſſet, alienari tamen po-
tuit Cæſare volente, vt infra ſuo loco fuſius dicemus. His ſatis
ſuperq; Sereni. Sabaudiæ Ducis fundata intentio eſt. Solum ſu-
pereſt, vt nonnullis difficultatibus, quæ huic prætenſioni obii-
ciuntur, ſatisfaciamus.

PRima ergo obiicitur difficultas, nullū hic præceſſiſſe com-
promiſſum, cuius virtute laudum proferri potuerit. Hanc
obiicit difficultatem *Soc. Iun. d. conſ. 77. num. 112. in fi. lib. 1.* cum ergo
† arbitri illi auctoritate caruerint, ſequitur laudum prolatum 269
nullius eſſe momenti, *quod ſenſit & Iaſ. conſ. 168. num. 12. in fin. libr. 4.*

Reſpondetur huic difficultati multipliciter. Primo, imo vere
compromiſſum præceſſiſſe, idquod teſtatur Benuenutus *in ſæ-*
pius relato Montisferrati Chronico. Cuius quidem auctoris fidem
improbare (vt non ſemel diximus) Marchio Montisferrati non
poteſt. Secundo reſpondetur, ſubſecutum † laudum ſaltem in 270
pacti vim ſuſtineri, *vt annotauit gl. in l. 2. C. comm. vtriuſq. iud. Soc. Sen.*
conſ. 101. col. pen. verſ. tertio, lib. 3. Dec. conſ. 482. nu. 17. ver. quarto dato. GoZ.
conſ. 98. nu. 20. Pariſ. conſ. 46. nu. 13. 16. conſ. 89. nu. 54. lib. 1. conſ. 24. nu. 162.
libr. 2. Nec huic reſponſioni aduerſatur, quod reſpondit is *Socin.*
Sen. conſ. 220. col. 2. lib. 2. poſt Calder. conſ. 8. in tit. de re iud. Abb. conſ. 92. nu.
21. in fi. lib. 1. & Card. multis in locis, doctrinā hāc intelligit, cū ita
expreſſe pactum conuentumq; fuit. Quod placuit & Deci. *conſ.*
475. n. 35. ver. ſecundo, &c. Nam ſatis pacti ita fuerunt, cum præſen-
tes laudo acquieuerint, *vt idem Soc. Sen. reſpondit conſ. 105. nu. 4. lib. 4.*
Quin ceſſat omnis dubitatio; quia multæ ſubſecutæ ſunt ratifi-
cationes hinc inde receptæ, quibus ita expreſſo pacto laudum
comprobatum vi pacti ſaltem fuit.

SEcunda difficultas, q̄ obiicitur, illa eſt, cōpromiſſum, laudū,
donationē, cæteraq; omnia non ſponte, ſed metu celebrata
fuiſſe. † Metus autem operatur, vt geſta omnia nullius momenti 271
ſint.

ſint, l. qui carcerem, ff. de eo quod metus cauſ. quam in hanc ſententiam in
ſpecie noſtri caſus citauit Roland. à Valle conſ. 2. num. 47. lib. 1. probat l. me-
tum, §. ſed licet, ff. quod met. cauſ. Prætor enim rarum non habet,
quod metu geſtum fuit. Hinc reſpondit Dec. conſ. 691. numero 5.
contractum in carcere factum nullius eſſe momẽti, niſi ad car-
cerati vtilitatem & commodum geſtum fuerit. Imo, poſt Bart.
& alios plures, quos in hanc ſententiam retulit, affirmat, nec illi
prodeſſe, qui particeps fuit inferendi metum, & carcerandi.
Qui de re alia plura congeſſit Neuiz. conſ. 52. num. 47. qui multo-
272 rum auctoritate cenſuit, † contractum in carcere celebratum,
non eſſe obſeruandum, etiam ad commodum contrahẽtis, qui
illum carcerari non iuſſit, vt noſtro hoc caſu, in quo is Ioan. Ia-
cobus Marchio, non ex Amedæi Ducis Sabaudiæ mandatis, ſed
Principis Ludouici, carceratus dicitur. Et idem quod Neuiz. & ab
eo relati, decidit Guido Papa, quæſt. 254. Marſil. ſing. 506. Et in ſpecie noſtri
caſus, ita conſiderauit Aretin. conſ. 14. nu. 15. in fin. Qui fortius reſpon-
dit procedere, etiamſi iuramentum interceſſit, quod pluribus
confirmauit Neuiz. d. conſ. 52. nu. 51. quod autem re ipſa metus in-
273 terceſſerit iuſtus, † iuxta text. l. 5. & 6. ff. de eo quod metus cauſa, non
modo indiciis & coniecturis, quæ ſufficere videntur ex l. 3. ff. ex
quibus cauſ. mai. & in ſpecie noſtri caſus Socin. Iun. conſ. 72. nu. 45. lib. 1. Al-
ciatus dict. reſponſ. 162. num. 11. verum etiam claris probationibus
conſtat.

Primo, ex eo iuſta cauſa metus detegitur, quod hanc ob cau-
ſam iuſſu Ludouici Principis Pedemontium carcere mancipa-
tus fuit Ioannes primogenitus ipſius Ioan. Iacobi Marchionis,
id quod in horum Marchionum Annalibus ſcriptum reliquit,
274 nõ ſemel citatus Beneuenutus à Sancto Georgio. Quibus † ſa-
ne Annalibus credi volunt noſtri interpretes in l. 1. ff. ſi cert. petat.
Bald. in l. 1. ff. de officio Quæſt. Et in ſpecie noſtra Rolan. à Valle d. conſ. 2. nu.
60. lib. 1. & Soc. Iun. conſ. 76. nu. 64. lib. 1. & nouiſſime de his Chronicis ver-
ba faciens Natta conſ. 636. nu. 41. 91. lib. 3. Alciat. d. reſponſ. 162. nu. 8. qui in
hoc caſu noſtro conſuluit. Alia Zaſ. conſil. 16. num. 1. lib. 1. Probatur etiam
carceratio hæc ex antiquis inſtrumentis, vt retulit ii Rolan. à Valle
d. conſ. 2. nu. 57. 58. Probatur forte etiam teſtibus. At dubium non
275 eſt in patre iuſtum ineſſe metum, cum † de filii ſalute timet, l. iſti
quidem, ff. quod met. cauſ. Et in hoc noſtro caſu ſic argumentati ſunt Socin.
Iun. d. conſ. 77. nu. 38. lib. 1. Alciat. d. reſponſ. 162. nu. 9. Rolan. à Valle, d. conſ.
2. nu. 66. 68. lib. 1. & ante eos Aret. conſ. 14. nu. 15. verſ. ſecundus etiam actus.
Hinc Innoc. & Card. Alexan. in c. cum locum, de ſponſ. docuerunt,
quod quemadmodum matrimonium ex metu illato in ipſum
patrem contrahentem vitiatur, ita etiam vitiari, quando in filii
276 perſonam infertur. Huius doctrinæ illa eſt ratio, quia † pater
plus filium, quam ſeipſum (vt in omnium ore poſitum eſt) dili-
git. Philoſophorum Princeps Ariſtoteles lib. 8. Ethic. c. 12. in hanc
ſententiam ſcriptum reliquit. Æque parentibus vita liberorum cara
277 eſt atq; ſua. Gordianus † Senior audita morte filii, laqueo vitam
finiuit. Cætera non refero, quæ late & docte habentur apud Ti-
raq. in l. ſi vnquam, in præfat. nu. 7. 8. C. de reuoc. don. Hoc fortius in ca-
278 ſu noſtro procedit, vbi Ioannes erat d. Ioan. Iacobi † primoge-
nitus, vt non immerito ratione cuiuſdam præeminentiæ præ
cæteris à patre diligeretur, iuxta c. quam periculoſum, 7. quæſt. 1. vbi gl.
quam ſic in noſtrum terminum egregie citauit Cardin. Zab. conſ. 137. col. 2. ver.
& pro hoc eſt, &c. qui iam col. 1. verſ. augebatur inſuper, &c. dixit, iu-
279 ſtum etiam in † eo eſſe timorem, qui de affinium ſalute timet,
quod comprobarunt Brun. conſ. 82. nu. 6. & Gram. conſ. 13. nu. 18. 19. Nec a-
liter ante eos ſenſit Bart. in l. de pupillo, §. ſi quis ipſi Pratori, nu. 19. de o-
per. nou. nunt.

Secundo, iuſta cauſa metus demonſtratur ex eo, quod iam
Dux Sabaudiæ plura loca ipſius Marchionis occupauit, vt opi-
natur Soc. Iun. d. conſ. 77. nu. 38. lib. 1. qui dixit occupaſſe oppidum
280 Clauaſii, ſed † metus amiſſionis bonorum iuſtus eſt, c. 2. quod me-
tus cauſ. Bartol. in l. ſi ob turpem, nu. 6. ff. de cond. ob turp. cauſ. vbi docuit
281 timorẽ amiſſionis † bonorum æquiparari timori mortis. Hinc
Dec. conſ. 690. nu. 8. & Ruin. conſ. 23. nu. 9. lib. 1. in vna facti ſpecie pro
282 Duce Grauinæ conſulti reſpondere, † vaſallum feudum non
amittere, ſi domini fortunam, timore amiſſionis bonorum, nõ
ſequatur. Nec aliter reſpondit Brun. conſ. 82. nu. 6. 7. Iaſ. conſ. 165. col.
1. verſ. accedit & alius, lib. 2. Pariſius conſ. 1. num. 28. lib. 1. Gramm. deciſ. 18.
nu. 10. 11. idem conſ. 13. nu. 21. & conſ. 31. nu. 25. Natta conſ. 50. nu. 11. lib. 1. Et
in ſpecie noſtri caſus, ſic argumentati ſunt Aret. d. conſ. 14. nu. 15. Soc. Iun. d.
conſ. 77. nu. 38. & Rolan. d. conſ. 2. nu. 55. lib. 1.
283 Tertio, iuſta metus cauſa detegitur, quoniam † verebatur is
Ioann. Iacobus, ne eius populi, ab eo deficerent, cum iam Duci
Amedæo fidelitatem iuraſſent, ita in caſu noſtro argumentati ſunt
Socin. Iun. d. conſ. 77. nu. 66. & ante eum Aret. d. conſ. 14. num. 18. & idem
operatur † ſuſpicio, quod ipſe metus, ita Natta d. conſ. 50. num. 16. 284
libro 1.

Quarto ex eo metu omnia geſta fuiſſe probari videtur, quod
non ſemel is Ioann. Iacobus Marchio fuit proteſtatus, ſe omnia
hæc metu egiſſe; & quod eodem timore affectus, omnia, hanc
ob cauſam, in futurum aget, ſi agere quid contigerit. Solent † e- 285
nim proteſtationes iſtæ metum probare, cum declarant prote-
ſtantis voluntatem, ita docuit Bart. in l. de pupillo, §. ſi quis ipſi prætori,
nu. 20. ff. de oper. nou. nunt. Petraſancta ſing. 81. Dec. l. pacta nouiſſima num.
11. C. de pact. & in l. in omnibus cauſis, num. 11. 12. de reg. iur. idem conſ. 336.
colum. 2. in fin. Ruin. conſ. 6. num. 1. 2. lib. 4. Curt. Iun. conſ. 126. num. 6. Rub.
in repet. l. non ſolum, §. morte, num. 294. ff. de oper. nou. nunt. Alba. conſ. 77.
num. 19. Crau. conſ. 253. num. 5. Ex quibus proteſtationibus, illud et-
iam infertur, ſubſecutas † ratificationes nullum operari effe- 286
ctum; quoniam & ipſæ meticuloſæ iudicantur, cum eadem ti-
moris cauſa perduraſſe videatur, ita in hoc caſu noſtro argumenta-
bantur Socin. Iun. d. conſ. 77. num. 52. 60. 61. lib. 1. & Rolan. d. conſ. 2. num. 90.
lib. 1. Sic etenim dicimus, † ſemel illatum metum præſumi dura- 287
re, Angel. l. ad inuidiam, C. quod met. cauſ. Iaſon conſ. 165. col. 3. lib. 2. Afflict.
deciſ. 246. Marſil. ſing. 325. Dixi, &c. Neuiz. conſ. 46. num. 4. Pariſius conſ.
58. num. 69. lib. 4. Alba. conſ. 77. nu. 13. Tiraquell. tractat. de retract. conuent.
§. 1. gloſſ. 5. num. 21. Quod adeo verum aliqui opinantur, vt nec et-
iam ex interuallo credatur purgatus metus. Sic in ſpecie noſtra re-
ſpondit Aretin. conſ. 44. num. 17. 18. quem eſt ſecutus Crauet. conſ. 6. nu. 4.
Hæc aliquando me reddebant hæſitantem, vt pro hac parte ſen-
tirem.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa, contrarium verius
eſſe exiſtimo, nullum hic iuſtum metum interceſſiſſe, quo an-
nullari geſta hæc poſſint, id quod multis aperio.

Primo, præſumptio eſt pro Duce Sabaudiæ, quod nullum
metum intulerit; qui illum allegat, † probare debet, l. metum, C. 288
quod metus cauſa, l. interpoſitas, C. de tranſact. Nec ſola proteſtatio de
metu, ad metum probandum ſufficit, l. ſi maior, C. de tranſact. cap.
Lotharius. 31. quæſt. 2. Decius conſ. 209. num. 7. plures citat Pariſius conſ. 10.
num. 36. lib. 1. qui num. 37. ſubiicit, quod quando in proteſtatione
fit mentio de metu, illum eſſe omnino probandum, idem Pariſius
conſ. 5. nu. 168. lib. 4. Accedit, nec † ſolam potentiam inferendi me- 289
tum, metum probare, l. ad inuidiam, C. quod metus cauſa, Bart. in l. de
pupillo, §. ſi quis ipſi Pratori, num. 14. & ibi Alexand. num. 17. de oper. nou.
nunt. Decius conſil. 218. num. 1. 2. Pariſius dicto conſilio 5. numero 170. libro
quarto.

Secundo, omnem metus ſuſpicionem ceſſaſſe eo tempore
probatur; nam in laudo proferendo interceſſit auctoritas Du-
cis Mediolani, qui proprios Oratores tranſmiſit, vt omnem cõ-
trouerſiam componerent. Quare † ſi amicorum interuentu 290
ceſſare dicitur omnis timoris ſuſpicio, l. tranſactionem, vbi Iaſ. num.
1. C. de tranſact. Marſilius ſing. 417. Præſentia, &c. Pariſius conſ. 10. num. 53.
56. lib. 1. Alciat. tract. præſumpt. reg. 3. præſumpt. 21. Grammat. deciſ. 66. nu.
9. Crauet. conſ. 114. num. 3. ita hic nullum adfuiſſe metum, creden-
dum eſt.

Nec dicatur, communes illos amicos tales nõ fuiſſe, qui Du-
ces Sabaudiæ reſiſtere potuerint, iuxta Doctoris Ang. conſ. 280. quam
probauit Iaſ. d. l. tranſactionem, nu. 1. verſ. limita quando, &c. Dec. conſ. 219.
col. vlt. Gram. deciſ. 103. nu. 64. Marſilius ſing. 674. Nonnulla, &c. Quia
vere Dux Mediolani, qui Oratores illos trãſmiſit, Duci Sabau-
diæ reſiſtere potuiſſet. Nec eſt credendum, quod paſſus fuiſſet
laudum illud ferri, vel latum exſequi, ſi metu & inique cogno-
uiſſet latum. Si quidem † talis præſumitur Princeps, qualis de 291
iure eſſe debet, ita Bald. ex facto, in prin. 4. notab. de vulg. & pupill. Iaſ. l.
cauſas, nu. 4. C. de tranſact. & conſ. 57. col. pen. lib. 3. Gram. conſ. 34. nu. 3. &
conſ. 45. nu. 33. Non eſt pariter quod dicatur, hanc † præſumptio- 292
nem ex amicorum interuentu hic ceſſare, cum enormis læſio
interceſſerit, iuxta doctrinam Ruini poſt alios conſ. 170. nu. 17. lib. 1. Mar-
ſil. d. ſing. 673. & Boer. quæſt. 100. nu. 9. Quoniam infra in 4. principali
difficultate abunde ſatisfaciam.

Tertio, quæ mox diximus, confirmantur, quia præſuppoſito
millies (quod tamen verum minime eſſe concedimus) Io. Iaco-
bum Marchionem, ſeu Ioann. eius filium fuiſſe metu & timore
affectum: hic tamen timor dubio procul in Duce Mediolani e-
iuſque Oratoribus, qui laudum protulerunt, ceſſauit. Nec præ-
ſumendum eſt, quod Dux Mediolani paſſus fuiſſet aliquid in-
iuſte agi per Ducem Sabaudiæ aduerſus Marchionem, cui iam
reſtituerat caſtra & oppida illi in bello capta.

Ex eo † enim actu eum dilexiſſe præſumitur, arg. l. nec adiectis, 293

ff.pro ſoc. Solent ſiquidem beneficia in amicos conferri. Et vere
credendum eſt, Ducem Mediolani ferre noluiſſe Ioh. Iacobum
Marchionem ſub ſuo clypeo damno affici, ſi ita ſe babuiſſet res,
vt ex aduerſo creditur, omni iure ergo laudum exſequendum
fuit, cum ab eo reclamatum fuerit nunquam, vt ſtatim videbi-
mus.

Quarto, quod nullus interceſſerit in laudo & donatione me-
tus, ex eo ſatis probatur, quod antequam Ioh. Taurinum acce-
deret, Ioann. Iacob. Marchio illius pater literas Duci Sabandiæ
dedit, quibus ſignificabat, *ſe admodum contentari* (vt ſupr. ex Ben-
uenuto tetuli) *fidelitatem ipſi Duci pro locis vltra padum poſitis, iu-
rare*, quemadmodum à Nicolao Eſtenſi Ferrariæ Marchione,
nomine ipſius Ducis Sabaudiæ, ſibi relatum fuit, ſubiiciens in
literis illis, *ſe quamprimum tranſmiſſurum Ioannem eius filium ad rem
hanc peragendam.* Conſtat ergo ex actu hoc voluntario præcedē-
ti, voluntarie, non autem metu geſta deinde omnia fuiſſe. Solēt
294 enim † actus præcedentes ſubſequentem animum declarare, &
è contra, *§.pauonum, Inſtit. de rer. diuiſ. & in his terminis ſenſit Pariſ. cō-
295 ſil.5.num.196.lib.4.* Præſumptio † enim voluntatis partium, & à
priori & à poſteriori & ab vtroque ſimul actu deprehenditur, *vt
egregie docuit Bald. in l. multum intereſt. C. ſi quis alteri, vel ſibi, &c. quem
ſecutus eſt Socin. Sen. conſ.87. colum. pen. verſ. confirmatur etiam, lib.1. & à
priori probatur in l.4. §. ſi ab ignoto, ff. de manum. l. Titio, §. idem reſpondit,
de verborum oblig.* Voluntas ergo illa libera, verbis illis ante prola-
tum laudum ſignificata, oſtendit, nihil ob timoris cauſam ſub-
ſecutum fuiſſe.

Quinto ac vltimo, præſupponamus metum ea die 27. Ianua-
296 rii adfuiſſe, is tamen † purgatus omnino & vere fuit ex tot tan-
tiſque ſubſecutis ratificationibus ſponte & in plena ſecuritate
297 factis, *iuxta l. C. quod met. cauſa.* Et † contractum in carcere cele-
bratum conualidari, ſi contrahens extra carcerem in eo perſe-
uerauerit, reſpondit Caſſa. *conſ.27. in fin.* egregie Crauet. *conſ.114.
nu.8.* conſuluit, præſumptionem illam metus reuerentialis in eo
ceſſare, qui bis & ter ex interuallo per quietationem ratum ha-
buit, quod prius geſſit. Subdit quoque ex geminatione actus
voluntatis, perſeuerantiam demonſtrari, *ex ſententia Oldrad. conſ.
253.* Hinc cenſuit Alexand. *conſ.127. nu.5. verſ. denique, lib.5.* ex multis
ſubſecutis ſolutionibus cenſeri purgatum metum, qui in con-
tractu in carcere celebrato interceſſit, *Alexand. probauit Pariſ. conſ.
5. nu.206. in fin. lib.4. qui alios retulit. Idem cenſuit Roland. à Valle, conſilio
83. in fin. lib.2. Sic etiam clare pro Illuſtriſſimo Duce Mantuæ contra Caſa-
lenſes reſpondit Natta conſ.636. nu.152. lib.3. vbi Bald. & alios citat.* Nec
eſt, quod obiiciatur, has ratihabitiones metu etiam fuiſſe ſubſe-
cutas, vt quod aliquibus rationibus coniici videtur. Nam ea-
298 dem potentia in Duce Sabaudiæ tempore † ratificationum vi-
gebat, quæ & tempore lati laudi, & donationis ſubſecutæ ade-
rat, *quemadmodum in ſpecie argumentati ſunt Aret. d. conſ.14. nu.18. verſ.
præterea attento. Socinus Iun. d. conſ.77. nu.28.62. lib.1. & Roland. d. conſ.2.
nu.87. lib.1.* Secundo ex eo coniicitur, quia, *vt reſpondit Aret. d. conſil.
14. nu.18. verſ. ex his infertur, &c.* verebatur Marchio, ne eius popu-
li, qui iam iuramentum fidelitatis Duci Sabaudiæ præſtiterant,
ab eo deficerent. Reſpondeo primæ obiectioni, quod licet in
Duces Sabaudiæ eadem ſemper potentia perdurauerit quoad
ſe, quæ initio iam erat, non tamen quoad ipſum Marchionem.
Nam Marchio ipſe (:vt in actis probatum fuit:) cum Gallis &
Venetis fœdus percuſſit. Pręterea iam idem Marchio caſtra, op-
pida, ſuaque omnia loca à Duce Sabaudiæ retenta receperat,
ſicque tutior & validior domi factus eſt. Quamobrem eadem
timoris cauſa in Marchione tunc non ſuberat, quæ tempore
laudi & donationis ſubeſſe poterat. Quandoquidem illius ſta-
tus & conditio meliorem formam receperant. Ceſſat ergo me-
299 tus † cauſa, ita egregie *Pariſ. conſ.10. num.46.52.58. lib.1.* qui in claris
his terminis loquitur, quando ſcilicet, quis metu belli contra-
xit, & eo ceſſante, exercitu dimiſſo omnibuſque pacatis ratum
habuit. Rurſus ſi Marchio Ioann. Iacobus auſus fuit cum Duce
Mediolani fortiori potentiorique Duce Sabaudiæ congredi, i-
mo (:vt aduerſarii aſſerunt:) cum ipſo Duce Sabaudiæ, quanto
fortius tunc ne non potuit vires & potentiam Ducis Sabaudiæ.
Accedit, ſi domum reuerſus Marchio omnia, quæ antiquitus
poſſidebat, recuperauit, & priſtinam adeptus eſt libertatem,
nonne iuſta ratione adire potuit Sigiſmundum Imperatorem,
quem ipſe Marchio directum dominium habere credidit, & a-
pud eum de illato ſibi metu conqueri, ac damnum patefacere.
Nec credendum eſt, Imperatorem tantam pertuliſſe iniuriam,
ſi nouiſſet illatam. Quod ergo veriſimile non eſt, falſi ſpeciem
habet, *ex ſententia Bald. in l.1. col.4. C. de ſeru. fug. & ſupra diximus.* Re-
ſpondeo nunc ſecundæ obiectioni, ipſummet Io. Iacob. ſubdi-
tos impuliſſe, quodammodo ad iurandum fidelitatem Duci Sa-
baudiæ, vt ſatis oſtendunt ipſius Io. Iacobi mandata in Io. Mat-
thæum Coconatum facta, quemadmodum ſupra retulimus, a-
liis rationibus ſtatim oſtendemus, periurium illud nullius fuiſſe
ſeponderis.

Non obſtant nunc in contrarium adducta, quibus in ſpecie,
ſingulatim reſpondeo, & ſi ex iam relatis ſatis factum credam.
Ad primum itaque reſpondeo, non ſatis conſtare Ioan. d. Ioan.
Iacobi filium fuiſſe carceri mancipatum à Ludouico Principe.
Nec in hoc deferendum eſt in fauorem partis aduerſæ illi Ben-
uenuto à Sancto Georgio, quia cum in vno, imo in pluribus
minus † vera ſcripſerit, in cæteris credendum ei non eſt, *iuxta l.* 300
*ſi ex falſis, vbi Iaſon & cæteri, C. de tranſact. late plura congeſſit Traquell.
tract. de pœnis legum, &c. c.44. num.42. Crauet. conſ.9. num.10. Rum. con-
ſil.189. nu.20. in fin. lib.1. qui de ſcriptura inſtrumenti loquitur, in claris no-
ſtris terminis de Annalium ſcriptoribus, ita reſpondit Pariſ. d. conſ.23. num.
253. lib.1. quem probauit Socin. Iun. conſ.132. num.11. lib.3.* Reſpondeo &
ſecundo, quod vbi carceratio & metus interceſſiſſet, purgata o-
mnia fuiſſe ex ſubſecutis voluntariis ratihabitionibus, vt ſupra
retulimus. Nec dubitationem monet illud reſponſum † Aret. *14.* 301
probatum à Crauet. d. conſ.6. nu.84. quoniam illi loquuntur, quan-
do in ratihabitionibus, etiam ex interuallo ſubſecutis, eadem
metus cauſa, quæ ab initio fuit, perdurauit, extititq;, ſecus cum
ſtatus immutatus fuit, vt hic, & cauſa illa inferendi metum ceſ-
ſauit, *vt ex Pariſio conſilio decimo, numero 46. libro primo, paulo ante di-
ximus.*

Non obſtat ſecundum, non conſtare ante annum 1435. Du-
cem Sabaudiæ occupaſſe Clauaſium. Nam relatum mihi fuit
poſt ann. 435. iuſtis de cauſis in Ducis Sabaudiæ ditionem ve-
niſſe. Sed ſupponamus occupatum, iure occupari potuiſſe cre-
ditur. Quādoquidem rem propriam occupaſſet. Conſtat enim
iam anno 1372. 17. Ianuar. Othonem Secundum Ioannis filium,
& tunc Montisferrati Marchionem pro ſumma florenorum
viginti millium auri pignori dediſſe Amedæo Sabaudiæ, tunc
Comiti oppidum illud Clauaſii vna cum Podiuario aliiſq; non-
nullis. Quæ, cum intra præſtitutū tempus non redemiſſet Mar-
chio, iure Ducis Sabaudiæ effecta ſunt. Quod ſuo laudo decla-
rauit Dux Mediolani anno 1378. 1. Decem. is enim, vt commu-
nis eorum arbitrator, declarauit, Marchionem teneri ea oppida
Duci Sabaudiæ reſtituere. Et quanquam declaratio illa ſenten-
tię vim non obtinuerit, conſtat tamen omnibus ex iudicio tan-
ti Principis, Ducem Sabaudiæ ius optimum in oppidis illis
conſecutum fuiſſe.

Non obſtat tertium, quia reſponſum ſatis fuit ſupra ex ſexto
noſtræ ſententiæ fundamento. Illud vnum tamen nunc addo,
periurium illud non fuiſſe à populis illis pertimeſcēdum. Quo-
niam, † ſi per vim & coacte illi iurarunt, propria auctoritate cō- 302
temni iuſiurandum potuit, *Iaſ. in authent. ſacram. puberum, nu.29. C.
ſi aduerſ. vend. Afflict. deciſ.322. nu.6. & deciſ.393. num.11. imo idem Afflict.
deciſ.263.* retulit, Neapolitanum conſilium in ea opinione fuiſſe
iuramentum metu extortum, quoad extorquentem non obli-
gare, *ex ſententia D. Thomæ in 2.2. q.89. art.7.* Nec multum diſſentit
Cardin. Zab. *conſ.137. col.2.* qui affirmat hunc contrauenientem,
quo ad Deum, nec etiam mortaliter peccare, ad rem optime cō-
fert doctrina Bald. *in l. nec ſi volens, C. de lib. cau.* dum docuit, quod
ſi Rex Francorum cogeret ciuitatem liberam fateri, eſſe pro-
priam ipſius Regis, faciendo iurare fidelitatē, confeſſio illa non
valeret, & iuramentum nihil operaretur. *Cum Bald. idem ſenſerunt
Iaſ. in prælud. feud. nu.53. Catelia. Cot. in memora. in verbo, Imperator, vel
Papa. Gram. conſ.31. num.13. in criminalib.* Reſpondeo ſecundo, facile
fuiſſe ipſi Marchioni illiuſque populis abſolutionem à Summo
Pontifice conſequi, *iuxta c. ad audientiam, de his quæ vi vel met. cauſa.*
Et ſolet Pontifex Max. quam facilime has † abſolutiones con- 303
cedere, *ita ſenſit in terminis noſtris Car. d. conſil.137. colum.2. verſ. alia eſt
obligatio, &c.* Reſpondeo tertio iam Marchionem Ioh. Iacobum,
eiuſque filium Ioannem, geſta omnia ſolenniter ratum habuiſ-
ſe: antequam ſubditi illi fidelitatē iurarent. Quod patet, ex quo
fidelitates Duci Sabaudiæ præſtitæ fuerunt die 14. Aprilis 1435.
& tamē iam menſe Februario illius anni, ac menſe Martio rati-
habitiones ſubſecutæ ſunt. Verum Soc. Iun. & Aret. relati intel-
lexerunt de eo iuramēto Duci Sabaudiæ à populis præſtito an-
te ann. 1435. dum is Dux nomine Marchionis Marchiam admi-
niſtrauit & defendit, ſed nihil eſt. Quandoquidē non ipſi Duci,
ſed

Digitized by Google

ſed ipſi Marchioni vere præſtitum dicitur: qui enim per alium
304 facit per ſeipſum vere, ſaltem † quo ad iuris diſpoſitionem, fa-
cere dicitur, c. qui per alium, de reg. iur. in 6. declarat Dec. conſ. 604. nu. 11.
probat tex. in c. mulieres, de ſent. excomm. Alex. vel alter quiſquis inter eius
conſil. conſ. 65. nu. 43 lib. 1. & clare Moder. Pariſ. conſ. 34. nu. 4. non ergo
erat de periurio aliqua ratione timendum.
Non obſtat vltimum, quia multipliciter reſpondetur. Pri-
mo, non profuiſſe proteſtationes illas clam & intra priuatos pa-
rietes factas. Quandoquidem iuſtus metus tunc non vrgebat,
cum domi ſecurus & in priſtinum reſtitutus foret; quo in caſu
non loquuntur noſtri interpretes, qui huic proteſtationi lo-
cum fore exiſtimant. Reſpondeo ſecundo, ante proteſtationes
illas non ſemel Marchionem eius filios omnes, præſertim Gui-
lielmum, prolatum laudum, ſubſecutam donationem ac infeu-
dationem ratum habuiſſe, vt ſupra oſtendimus, quo loci retulimus
ab anno 1435. ad annum vſque 1445. quamplures ratihabitio-
305 nes (quæ loco † veri conſenſus in his ſufficiunt, vt reſpondit Brun.
conſ. 8. nu. 16.) fuiſſe per hoc Marchionem factas, & tamen illæ pro-
teſtationes de metu, &c. ſolum factæ fuerunt à Guilielmo d. Io.
Iacobi filio, cum Marchio fuiſſet effectus anno 1465. 15. Febr. &
17. April. Nec non & anno 1467. 23. Auguſti. Sicque per inter-
306 uallum annorum viginti. Proteſtationes † ergo iſtæ tanquam
facto contrariæ non potuerunt prodeſſe, c. gratum, cap. ſolicitudi-
nem, de appell. c. cum M. de conſt. vbi latiſſime omnes iuris Pontificii inter-
pretes ſcribunt.
Reſpondeo tertio, has proteſtationes à Guilielmo dolo ac
fraude factas fuiſſe, ex publicis inſtrumentis probatur, eo anno
1465. Marchionem illum, vna cum Galeacio, Maria Sfortia Me-
diolani Duce aduerſus Amedæum Sabaudiæ Ducem bellum
geſſiſſe, inter quos pax deinde inita fuit ex an. 1467. 9. Nouem.
Quod ſenſit & Platina in vita Pauli II. ſicque paulo poſt prote-
ſtationes illas. Quis hominum ergo eſt tam ſtultus & imprudēs,
qui non videat ac cognoſcat dolo & fraude fuiſſe proteſtatum?
Non ergo prodeſſe debet fraus ac dolus iſte, l. itaq. fullo. ff. de furt.
& in l. non fraudantur, §. nemo, vbi Dec. de reg. iur. His huic difficultati
ſatisfactum credimus.

Tertia difficultas, quæ huic tertiæ proteſtationi obiicitur, il-
la eſt. Non licuiſſe Io. Iacobo Marchioni, in ſucceſſorum
307 Marchiæ detrimentum, † partem illius alienare, vt probatur in ca.
intellecto, de iureiur. Bart. in l. prohibere, §. plane, ff. quod vi aut clam. Car-
din. Zabar. conſ. 137. colum. pen. verſ. ſecunda ratio, cum aliis multis à Rolan.
à Valle, conſ. 2. num. 95. 97. lib. 1. qui ita in ſpecie noſtri caſus argumentatur.
Eiuſdem ſententiæ addo Iaſonem conſ. 7. colum. 5. verſ. quarto adhuc, libro 3.
Quod hoc caſu fortius procedit, cum credatur Marchiam hanc
eſſe feudum antiquum, & auitum, in quo vaſallus non poteſt
ſuis ſucceſſoribus detrimentum adferre, vt multis in ſpecie noſtri
caſus argumentatur Socinus Iunior conſ. 77. num. 120. & multis ſequent. li-
bro primo, & Roland. d. conſ. 2. num. 106. libro 1. Quibus accedit Iaſon con-
ſilio 7. colum. 5. verſ. quarto adhuc, & conſ. 56. colum. 4. verſ. quarto princi-
paliter, lib. 3.
Reſpondeo multipliciter huic difficultati. Primo, Marchi-
am hanc non fuiſſe eo tempore feudalem, ſed liberam, vt ſupra
in principio noſtræ conſultationis diximus. Potuit ergo alienari.
Reſpondeo ſecundo, quod ſi feudalis fuit, feudum fuit ad li-
bitum alienabile, vt multis ſupra oſtendimus in 2. part. primæ part. con-
ſultationis noſtræ.
Reſpondeo tertio, quod ſi feudalis fuit Marchia, feudum ve-
re fuit hæreditarium, quicquid dixerint Socinus Iunior & cæ-
teri. Eſt enim dictum in ea Theodori Primi Palæologi inueſti-
308 tura (ſi modo illi ſtandum eſt) † pro te & heredibus, modo & forma,
quo & qua tui anteceſſores tenuerunt. Quibus ſane verbis feudum
* eſſe effectum hæreditarium credimus: Ita * crebrius noſtri affirma-
runt, vt Iſern. in cap. 1. §. & olim, de ſucceſſ. feud. in capit. 1. qui ſucceſſ. feud.
dare tenet. Alexan. conſ. 55. num. 6. lib. 4. Dec. conſ. 445. num. 8. Curtius Iu-
nior conſ. 1. num. 12. conſ. 32. conſ. 78. & in tractat. feud. parte prima, quæſt. 8.
num. 19. verſ. quarto ſub hac, Brun. conſ. 10. num. 14. conſ. 11. num. 3. & conſil.
24. Iacobin. a Sancto Georgio in inueſtitura, in verbo, ita quod inueſtiti ha-
beant, num. 2. Didacus libro 2. variarum reſolutionum, cap. 18. num. 3. Pariſ.
conſ. 23. num. 160. lib. 1. Quod fortius procedit, ſi vera eſt eorum o-
309 pinio, qui dixerunt, etiam in dubio, dum feudum à † vaſallo ſuſ-
cipitur, hæreditarium præſumi. Nam creditur ſibi & heredibus
voluiſſe conſulere, ita cenſuit Alexand. conſ. 8. num. 7. & conſ. 26. num.
3. lib. 5. Ruin. conſ. 15. num. 6. & conſ. 17. num. 3. lib. 1. Curtius Iunior conſ. 3.
num. 4. & conſ. 138. num. 15. & in l. ult. num. 83. C. de edict. Diu. Hadr. tollen.
Rub. conſ. 18. num. 3. & conſ. 84. num. 3. & in ſpecie noſtri caſus Pariſ. conſ.
23. num. 159. lib. 1. Hanc ſententiam nouiſſime ſecutus eſt Natta conſ. 634.
num. 6. lib. 3. Quibus accedunt Socinus Senior conſ. 257. colum. pen. verſ. ta-
men oſtendo. lib. 2. Afflict. deciſ. 140. Neuizan. conſ. 9. num. 8. & Didac. lib. 2.
variarum reſolutionum. cap. 18. num. 3. Cæterum dubitationem non
mediocrem habet hæc opinio, quandoquidem & alii plures in
eo opinione fuerunt, quod feudum in dubio præſumitur non
hæreditarium, ſed ex pacto & prouidentia, quemadmodum hanc
probarunt Iacob. de Beluiſ. in cap. 1. in fin. de eo qui ſibi & ſuis hæred. maſcu-
lis, Aluarot. in cap. 1. in fin. quib. mod. feud. conſt. poteſt, Iſern. in cap. 1. §. ſed
quia, de his qui feudum dare poſſ. & poſt † Bald. in l. 1. quæſt. 31. ff. de rerum 310
diuiſ. & in l. liberti libertæque, num. 31. C. de oper. lib. reſpondit Alexan.
conſ. 15. num. 12. lib. 5. feudum præſcriptum, cenſeri † ſecundum na- 311
turam rei, quæ eſt, vt feudum rectum ſit non hæreditarium, Bal-
dus & Alexand. ſunt ſecuti Pariſius conſ. 15. num. 15. lib. 3. Modern. Pariſ. in
conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 7. num. 31. Tiraquell. tractat. de retractu conſangu.
§. 32. gloſſ. 1. num. 77. & conſultiſſimus Cranet. in reſponſo pro Genero, num.
314. qui hac ratione credidit, † feudum in dubio rectum præſu- 312
mi, non hæreditarium, cuius ſententiam in ſpecie adiuuat Modern. Pa-
riſ. conſ. 50. num. 42. qui reſpondit, quod vbi non conſtat rem eſſe
feudalem, nec apparet, cuius naturæ feudum illud ſit, præſumi
feudum eſſe ſecundum regularem feudi naturam, quæ eſt, vt
non hæreditarium & alienabile, ſed ad hæredes ſanguinis trāſi-
torium ſit, ſicque præſumi rectum, quod ſenſit & Zaſius in epit.
feud. part. 11. num. 31. Quibus accedunt Socin. Iunior conſ. 42. num. 3. & con-
ſil. 77. num. 123. lib. 3. Sigiſmun. inter conſilia feudalia conſ. 1. num. 127. Ve-
runtamen in caſu noſtro ceſſat hæc tanta Doctorum conten-
tio, cum (vt dixi) non in dubio, ſed in claris verſemur. Illud ta-
men nunc non prætereo ad declarationem doctrinæ Bald. in d.
l. liberti libertæque, illius, inquam, traditionem non repugnare.
Nam ita Bald. huius ſententiæ auctorem interpretor; feudum
cenſeri præſcriptum, ſecundum naturam ipſius feudi, vt ſcilicet
eis acquiratur, etiam poſt præſcribentem, ad quos tranſiret,
quando ſuſceptum ſimpliciter fuiſſet; ſed vbi ſimpliciter fuiſſet
ſuſceptum, etiam ad hæredes, (vt ſupradiximus) tranſiret: ergo
& hoc caſu. Quod clare viſus eſt ſentire Iacob. à Sancto Geor-
gio in inueſtitura feudali, in verbo, ita quod ipſi inueſtiti, num. 14. & Zaſ.
in epit. feud. part. 8. num. 81. Curt. d. tractat. feud. part. 3. princip. in vltim.
memb. illius partis, num. 61. & clarius Ruin. d. conſ. 17. num. 3. lib. prim. Nec
multum mihi differre videtur, quod feudum præſumatur re-
ctum, vel hæreditarium, quoniam & feudum † rectum eam ha- 313
bet naturam, vt ad hæredes tranſeat, cum ita conceditur, vt a-
pud vaſallum perpetuo ſit. Ita Curtius Iunior tract. feud. part. 1. quæſt.
8. princ. num. 18. nec enim feudum, ex eo quod hæreditarium eſt,
feudum minus rectum dici poteſt. Contentio tamen hæc (vt
dixi) in re clara ceſſat. Hoc ergo ſic firmato, illud vnum, tunc
neceſſario ſequitur, † ſucceſſores hos, vel mediate, vel imme- 314
diate eſſe debere primi inueſtiti hæredes, vt docuit Iſern. in cap. 1. an
agnat. vel filii, & * communem eſſe teſtatur Alexand. conſ. 10. num. 8. lib. 3. *
Curtius Senior conſ. 50. colum. 8. Curtius Iun. conſ. 1. num. 11. 12. quibus addo
Didac. lib. 2. variarum reſolut. cap. 18. num. 3. verſ. idem omnino. & e. qui hu-
ius ſententiæ retulit Cynum. Bartolum. Salycetum, Imolam, Alexandrum,
Decium, Curtium Iuniorem, Rubeum & Cranettam. Quibus ego addo Pa-
riſ. conſ. 2 num. 25. & conſ. 23. num. 167. & num. 171. lib. 1. Zaſ. in epit. feud.
part. 8. num. 6. Iulium Clarum lib. 4. ſenten. iurn. §. feudum, quæſt. 76. qua
ſane ſententia firmata, illa nunc ſequitur, quod aut iſti Ioan. Ia-
cobi deſcendentes illius hæredes fuerunt, aut non. Primo caſu,
ſi hæredes fuerunt, illius factum † & alienationem impugnare 315
ac reuocare minime potuerunt, iuxta regulam, l. cum à matre, C. de
rei vind. & in claris terminis reſpondit Alexand. conſ. 28. num. 18. lib. 5. hæ-
redem alienantis feudum hæreditarium reuocare illud non
poſſe. Idem cenſuit Pariſius conſ. 2. num. 27. lib. 1. ex quo infertur, fal-
ſum eſſe quod reſpondit Socinus Iunior d. conſ. 77. num. 134. verſic.
reſpondetur, & Alciat. reſponſ. 162. num. 4. potuiſſe contrauenire per
hæredem, quia inualida erat alienatio, id quod multis ſupra
comprobauimus. Nam falſum hoc eſt, quoniam feudum erat
alienabile & hæreditarium, & iure ita alienari potuit. Aut ſe-
cundo caſu Ioan. Iacobi deſcendentes non extiterunt hæredes
ipſius Ioan. Iacobi, vel anteceſſorum, vt vere non extiterunt, id
quod de Guilielmo & Bonifacio ſenſit Socinus Iunior d. conſilio
77. numero 134. in fine, libro primo. Et recte is de Guilielmo ſcripſit,
cum anno 1464. 9. Ianuarii feudum acceptauerit, hæreditatem
vero repudiauerit. Quare ſua non intereſt ita agere ac diſputa-
re de huius donationis validitate, quoniam in hoc ipſo hære-
ditario feudo (vbi feudum ſit) ius non habuerunt, minuſque
illius ſucceſſores nunc habent. Nec enim licet † feudum hære- 316

* ditarium acceptare, & hæreditatem repudiare, vt * crebrius noſtri
affirmant in c. 1. an agnat. vel filij, Card. conſ. 64. Iacobinus à S. Georgio in
inueſtitura feudali, in verbo, ita quod d. inueſtiti, n. 2. 3. quos, dum ſic argu-
mentaretur in caſu noſtro, retulit Rolan. à Valle, d. conſ. 2. nu. 42. lib. 1. & ſu-
ſius conſ. 67. nu. 30. lib. 1. Qui egregiam doctrinam Curtii Iun. refert, in tra-
ctat. feud. in 1. part. princ. quæſt. 8. nu. 19. dum ſcriptum reliquit, ſe alias
interrogatum reſpondiſſe, quod cum feudum hæreditarium
eſſet, vaſallique filia extaret & patris hæres, ſed feudi illius ma-
ſculini incapax, altero autem ex latere extarent vaſalli agnati,
feudi quidem capaces, ſed non illius vaſalli hæredes, neutrum
eorum in feudo ſuccedere potuiſſe. Filia non potuit, quia erat
incapax ratione ſexus, agnati, quia hæredes non erant. Euſdem
ſententiæ fuit Didacus lib. 2. variarum reſolut. cap. 18. num. 3. verſ. idem o-
mnino.

Nec huic conſiderationi aduerſatur reſponſio illa, quam at-
tulit Rol. à Val. d. conſ. 2. in fin. lib. 1. dum ſcripſit, licuiſſe Bonifacio
Primo, & Guilielmo Secundo, Ioannis eorum fratris d. Io. Iaco-
bi filii primogeniti hæreditatem repudiare, & feudum accepta-
re, ex Bald. ſententia, in cap. 1. verſ. ſed caue tibi, an agnat. vel filij, quam in
terminis noſtris ſecuti ſunt Aret. d. conſ. 14. nu. 13. Brun. conſ. 25. col. vlt. verſ.
317 non obſtat, &c. Affirmant enim, licere † fratri ſuccedẽti fratri de-
functo ratione feudi auiti & paterni, fratris hæreditatem repu-
diare, & feudum acceptare. Idem ſenſit Alciat. reſponſ. 186. nu. 5. Huic
enim Rolan. reſponſioni ſatisfacio, & animaduertendum cen-
ſeo, Rolandum eruditiſſimum Iuriſcõſ. errore facti fuiſſe dece-
ptum, quia non modo is Io. Iacobus pater, & Ioannes primoge-
nitus, ſed etiam ipſi Bonifacius & Guilielmus ratum habuerunt
laudum, donationem & cætera omnia ab ipſis Io. Iacobo & Io-
anne facta, vt ſupra retulimus. Præterea concedo in feudo aui-
to, vel paterno hæreditario neceſſe minime fore, fratrem eſſe
debere fratris hæredẽ, quia illa apud omnes in confeſſo eſt, ne-
ceſſario eſſe debere hæredem patris, vel aui, ſicque primi inue-
318 ſtiti, in quem feudum primo loco collatum fuit, quod ſi † non
poteſt immediate, ſufficit, ſi ſit mediate, ita omnes in d. c. 1. an agnat.
vel filij, &c. Brun. conſ. 18. nu. 4. Goz. ad. conſ. 8. nu. 2. Alciat. d. reſponſ. 186. n.
4. quod probandum omnino eſt ab eo, qui ſuccedere vult, vt
declarat Socin. Iun. conſ. 110. nu. 21. lib. 2. At in caſu noſtro erat neceſſe
oſtendere, omnes ab eo Theodoro Palęologo (è quo volunt ad-
uerſarii primam inueſtituram ab Imper. eſſe ſumptam) deſcen-
dentes, eſſe debere illius hæredes, vel immediate vel mediate. Si
ergo ſaltem mediate & ſucceſſiue ſunt hæredes, ſequitur vlti-
mos quoſque ſucceſſores feudi non poſſe alienationi contra-
uenire, cum ſuorum anteceſſorum, quibus hæredes extiterunt,
factum probare teneãtur. Hoc fortius procederet, vbi vera fo-
ret (à quibus non diſſentio) eorum ſententia, qui affirmarunt,
feudi hæreditarii ſucceſſorem eſſe debere cohæredem ſui im-
* mediati prædeceſſoris, vt in filio ſuccedente patri, quod * cre-
brius noſtri affirmant, ſecundum Did. d. lib. 2. variar. reſolut. c. 18. nu 4.
qui dũ de filio ſuccedente patri loquitur, intelligit etiam ſi feu-
dum non ſit hæreditarium, & ſubdit in verſic. tertio deducitur, &c.
contra Bal. d. c. 1. verſ. ſed caue, nu. 8. an agna. vel fil. &c. in feudo hæredi-
tario, agnatum agnato vltimo defuncto ſuccedẽtem, non poſſe
illius hęreditate repudiata feudum conſequi, nec aliter ſenſit Nat.
conſ. 634. nu. 9. lib. 3. Ex quibus illud breuiter inſero ad noſtra hæc
tempora, cum Illuſtr. Margerita Duciſſa Mantuæ, filia Guiliel-
mi vlt. Palæologi & patruelis Ioh. Georgii vlt. Marchionis ex ea
Palęologa domo, hęres fuerit, vt in actis conſtat, illius Io. Geor-
gii, & is Io. Georgius iam ante adeptam Marchiam hæres fuerit
Bonifacii patris, qui laudo & donationi conſenſit, nec hodie li-
cuiſſe ipſi Margeritæ ſuorum anteceſſorum factis repugnare.
His tamen rationibus illud vnum aduerſari videtur, quod at-
tulit Soc. Iun. d. conſ. 77. nu. 135. lib. 1. hanc exceptionem eſſe de iure
tertii, ob id à Duce Sabaudiæ nõ poſſe opponi, l. 2. ff. de except. rei
iud. Verum reſpondeo primo, quod cum hęc exceptio potuiſſet
competere Ioh. Iacobo patri, vbi eius filii factum ſuum voluiſ-
319 ſent impugnare; ſic † etiam competere Duci Sabaudiæ, qui ab
eo cauſam habuit, ita egregie Dec. conſ. 247. in fin. quem ſecutus eſt Ce-
320 phal. conſ. 133. nu. 116. lib. 1. Reſpondeo ſecundo, † exceptionem de
iure tertii opponi poſſe, quando eſt excluſiua intentionis ad-
uerſarii, ita tradit Soc. in d. l. 2. nu. 7. ff. de except. rei iud. latiſſi. Tiraq. in l.
ſi vnquam, in verbo, reuertatur, n. 356. C. de reuoc. donat. illis addo Dec. conſ.
321 247. in fin. & Soc. Iun. conſ. 101. nu. 29. lib. 2. Reſpondeo tertio, † exce-
ptionem de iure tertii opponi poſſe, cum opponenti prodeſſe
poteſt. Abb. c. cum non liceat, nu. 15. de præſcript. Acher. conſ. 410. col. 4. &
Alba. conſ. 64. nu. 2. 3.

QVoniam vero ſtatim ſupra retulimus, illius Io. Iacobi fili-
os laudum, donationem, cæteraq; omnia ratificaſſe, con-
gruus hic locus poſtulat, vt videamus, an ratificationes hæ iure
defendantur, & probationibus demonſtrari poſſint. Et certe
multis dicendum videbatur, nec legitimas, nec probabiles eſſe.

Primo, ratihabitio non videtur defendi ratione ætatis, cum
tunc filii illi Io. Iacob. hoc eſt, Guilielmus, Bonifacius & Theo-
dorus adhuc eſſent impuberes, ſicque conſenſu carentes, † cum 322
ætas illa ignoret quicquid vider. l. 1. C. de falſa moneta, l. impuberem,
ff. de fur. Hinc dicimus, nullum delictum eius adſcribi poſſe, l. in-
fans, ff. de ſicar. & late diximus in tractat. de recup. poſſ. 9. remed. num. 37.
Quin? adeo nullus eſt omnis actus, qui ab infante geritur, vt
nec eius † iuramento conualidari poſſit. Sic in caſu noſtro argumen- 323
tabatur Soc. Iun. d. conſ. 77. nu. 96. lib. 1. qui clare cenſuit authent. ſacra-
menta puberum, C. ſi aduer. vend. in impuberis iuramento locum ſi- 324
bi non vindicare. Quod fortius in impubere doli capace intel-
lexit Iaſ. d. auth. ſacramenta puberum, nu. 15. 16. & Pariſius conſ. 69. num.
53. lib. 1.

Secundo, non defenditur ratihabitio ratione deficientis vo-
luntatis. Nam hi Ioan. Iacobi filii metu potius, quam ſponte ra-
tum habuerunt. Inerat enim metus periurii, ita obiicit Soc. Iun. d.
conſ. 77. nu. 63. lib. 1. poſt Aret. d. conſ. 14. nu. 7. Quo loci poſt Bald. in l. 2. C.
quod met. cauſ. reſpõdit, eum qui iurauit, † obſeruare contractum 325
metu à ſe celebratum, ſi ex poſt aliquid ſoluat in illius contra-
ctus obſeruationem, metu periurii cenſeri ſoluiſſe, & ob id ex
eo actu non præſumi metum purgaſſe.

Tertio accedit, quod ſcripſit Soc. Iun. d. conſ. 77. nu. 67. lib. 1. vbi
multis arguit, hos Ioan. Iacobi filios, non modo non ratificaſſe,
verum fortius reclamaſſe tacite ac etiam expreſſe.

Quarto, non ſuſtinentur hæ ratihabitiones defectu proba-
tionum. Nam ad eas probandas ſolum à Duce Sabaudiæ exhi-
bentur priuatæ † ſcripturæ, quarum nulla eſt fides, l. nuda, Cod. de 326
prob. c. ſcripta, extra eod. tit. Soc. Sen. conſ. 33. & conſ. 41. lib. 1. argumentati
ſunt Soc. Iun. d. conſ. 77. nu. 126. lib. 1. Rolan. d. conſ. 2. nu. 138. lib. 1. Imo nec
præſumptionem † faciunt, Dec. ca. 2. nu. 4. de fide inſtr. Iaſ. in l. poſt di- 327
uiſionem, in princ. C. de iur. & fact. ign. late & docte declarat Crau. tracta.
de antiq. temp. 4. particula prima part. prin. nu. 6. 7. & nu. 13. Imo is ſub-
dit ſub num. 25. nec etiam † partium voluntate effici poſſe, vt pri- 328
uatis his ſcripturis fides adhibeatur: & huius opinionis citat In-
noc. in c. cum P. tabellio. de fide inſtr. vbi Bald. & Abb. adſert & Rom. Dec.
Iaſ. & Ripa. Accedit fortius, quia nec recognitione, vel literarum
comparatione probatum fuit, has ſcripturas à Marchionibus
illis fuiſſe ſcriptas, id quod forte neceſſarium fuerat ex l. compa-
rationes, C. de fide inſtr. & ſenſere relati Socinus & Rolandus, quos
ſupra retuli.

Quinto, ex eo non videntur, poſſe defendi hæ ratihabitio-
nes, quoniam ſubſecutæ videntur ex cauſa inimicitiæ & belli
adhuc vigentis. Quare non valent, vt ſupra diximus.

Sexto, pro hac ipſa parte vrgebat, quod ratihabitiones † hæ 329
ſubſecutæ videntur re non cognita, & ab omnib. iam geſtis ple-
ne atque perfecte conſideratis: cum tamen ratificatio exigat, vt
omnia geſta clare legantur, & plene intelligantur: ita Oldrad. conſ.
329. col. vlt. Bald. conſ. 176. lib. 2. quos ſecutus eſt Crau. conſ. 197. in fin. Qui
inquit, eum debere probare † ſcientiam ratificantis, qui in ea ſe 330
fundat. Idem reſpondit Nat. conſ. 162. nu. 33. lib. 1. nec diſſentit Ruin. conſil.
48. nu. 12. lib. 1. Pariſ. conſ. 47. nu. 97. lib. 1. hæc me dubium reddebant.
Re tamen diligentiſſime perſpecta, contrarium viſum eſt veri-
us, nempe ratificationes iſtas iure defendi, tam ratione volun-
tatis, quam probationis.

Primo, probantur hæ ratihabitiones publicis inſtrumentis.
Nam Ioannes eo anno 1435. 13. Februarii, conſtituit Ioan. Mat-
thæum Coconatum Procuratorem ad recipiendum fidelitatis
iuramẽtum ab hominibus locorum Marchiæ donatorum, præ-
ſtandum. Quocirca ex illis publicis tabulis conſtat, ſe ratum ha-
bere, quod geſtum iam fuit eo anno, die 27. Ianuarii. Sic in alio
publico inſtrumento confecto anno 1436. 12. Iunii, dum is Io-
annes cum Ludouico Pedemontium Principe fœdera contra-
heret, eam donationem & infeudationem confirmauit. Guili-
elmus autem ſecundogenitus anno 1435. vltima Nouemb. cele-
bratis publicis tabulis, eam donationem & infeudationem ra-
tam habuit. Ita Bonifacius & Theodorus ann. 1436. 11. Decem-
bris ratificarunt, vt ex eorum literis ſua manu ſubſcriptis, eo-
rumque ſigillo ſigillatis conſtat. Quæ ſane literæ, vt ſtatim dice-
mus, probant.

Secundo, probantur hę ratihabitionis ex † multiplicib. ipſo- 331
rum

Digitized by Google

ru m Marchionum literis, quæ probant, quia antiquæ admo-
dum ſunt,& aliquæ aliarum comparatione iuuari potuerunt, *vt
late ſcripſit Crau.in tract.de antiq. temp. 1. parte ; princ. quarta particula,
quæ incipit: Viſo de verbis,&c. nu. 5.* Qui inquit in his antiquis ſuffi-
cere leuiores probationes.
332 Tertio,ſuffragatur adbibitum in relatis illis literis † ſigillum
quod ſubſcriptionis vim obtinet, *ita Bart. & Alexand. in l.quæ do-
tis,col.vlt.ff ſol.mat.Ro.conſ.303.Felin. & Dec in c.tertio loco, & in c. poſt
333 ceſſionem,ibi Dec. num. 15. de prob.* quod procedit fortius † in ſigillo
Principis,cui credendum omnino eſt, *vt poſt Dec.d.c.poſt ceſſionem,
nu.15.ſcripſit Crauet.d.tract.de antiq.temp.1.parte princ.4.particula,quæ
incipit,Quæritur etiam, &c. nu. 44. idem reſpondit Alciat.reſponſ.97.nu.
13.14 His addo Guid.Papæ.q.175.& Franc.de Marchis,q.991.num.7.part.1.*
Qui de Epiſcopi ſigillo verba faciunt, de ſigillo Regis idem de-
cidit is Franc.de Marchis, *q 992.num.7.part.1.* Nec hac in rediffi-
334 cultatem mouet,quod reſpondit † Soc.Sen.*conſ.258.colum.3.verſ.
tertio etiam,&c.lib.2.*ſigillum non probare literas, quibus adpo-
ſitum fuit,niſi à tribus teſtibus fuerint illæ ſubſcriptæ. Quoni-
am loquitur Socin. in ſigillo & literis priuatorum, quorum ſi-
gillum authenticum non eſt,ob id non probat; at ſecus in ſigil-
lo Principum, quorum arcana cum omnibus patere non debe-
ant, ſolum eorum ſigillum ſufficit; idque longo vſu quotidia-
naq; experientia comprobatum videmus. Non pariter aduer-
ſatur,quod præcitato loco ſcripſit Socin.*ver.ex quibus concluditur,
335 &c.*tunc † ſigillis fidem adhiberi, cum integra ſunt & illæſa, at
contra cum corrupta apparent. Nam ſi eis fides adhibenda eſ-
ſet, dolis ac hominum fraudibus iam factus eſſet locus, à qua
ſententia non diſſenſit Franc.*de Marchis,quæſt.990.num.23.& Cra-
uet.conſil.46 num 6.* Hoc enim non procedit in caſu hoc noſtro,
in quo ſigilla corrupta non ſunt, nec ita deprauata, quin de ve-
ritate conſtare poſſit, accedentibus præſertim pluribus aliis cō-
iecturis, ex quibus veritas elici poteſt, cum ſigillum ad ſolam
336 probationem, non ad † ſubſtantiam conferat, ideoque aliqua
imperfectio non vitiat, *Innoc.cap.inter dilectos, de fide inſtr. & egregie
Zaſius conſilio ſecundo,numero trigeſimo ſeptimo, libro 1. qui in his termi-
nis loquitur.*

Quarto,accedit ex ſuperuenienti ætate (vbi tempore ratifi-
337 cationum expreſſarum minores fuiſſent) † ratificationes taci-
tas ex legis diſpoſitione ſubſecutas fuiſſe, ex Iuſtiniani conſti-
tutione *in l.vltim. C.ſi maior factus alien.ſine decreto factum ratum hab.*
quam fuſius explicauimus in eo noſtro tractatu *de recuperanda
poſſeſſ.in remedio 15.num.158.* vbi *num.159.* multis probauimus in do-
natione remuneratoria, qualis hæc noſtra fuit, ſufficere lapſum
quinquennii, ex Cornei & Socini Iunioris ſententia, *quos ibi re-
tuli.*

Non obſtant nunc in oppoſitum adducta, quibus in ſpecie
reſpondeo. Et ad primum reſpondeo, primo, non cōſtare, tem-
pore ratificationum Ioann. Guilielmum, Bonifacium & Theo-
dorum d.Io.Iacobi filios fuiſſe ętate minores & impuberes. Ad-
uerſariorum ergo munus erit hoc probare, poſteaquam in æta-
te fundamentum conſtituunt, *l.cum te,vbi Bald. & Salyc.C.de prob.
& ſupra diximus nu.86.* Reſpondeo ſecundo, ex ſuperuenienti æ-
tate omnia fuiſſe confirmata, vt ſtatim retulimus.

Non obſtat ſecundum, quia illi reſpondeo, *vt paulo ante dixi-
mus nu.86.in diſſolutione ſecundæ difficultatis.*

Non obſtat tertium, quia fallitur Socin. Nec enim animad-
uertit, ratihabitiones illas fuiſſe factas antequam d.Io.Iacobi fi-
lii aliquas impetrarent inueſtituras ab Imperatoribus, vt aper-
tiſſimum erit, ſi ſuſceptæ inueſtituræ cum relatis ratihabitioni-
bus conferantur.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo ex his, quæ ſtatim ſu-
pra diximus in primo & ſecundo noſtræ opinionis funda-
mento.

Non obſtat quintum, quia iam alias ſupra oſtendimus, poſt
annum illum 1435. imo ante etiam, nullam extitiſſe inimici-
tiam inter Duces Sabaudiæ, & hos Marchiones Montisfer-
rati.

Non obſtat vltimum, quia negatur, hos Io.Iacobi filios igno-
raſſe, quod ab eorum patre, & quid à Ioanne fratre geſtum cum
Sabaudiæ Duce & Ludouico Principe fuerit, quemadmodum
ex relatis inſtrumentis & literis videre poſſumus. Ita huic dubi-
tationi poſſe occurri credimus, quamquam exiſtente Marchia,
vel allodiali, vel feudali, cum alienandi facultate, de ratihabitio-
nibus ſucceſſorem alienantis quærendum non ſit, cum velint,
nolint, defuncti facto acquieſcere cogantur.

QVarta difficultas principalis, quæ obiicitur, illa eſt, lau-
dum illud, illamq; donationem & ſubſecutam deinde in-
feudationem in graui ſimulationis ac fraudis ſuſpicione non ca-
rere, cum † clauſulæ quamplures inſolitæ appoſitæ in eis fue- 338
rint, quæ fraudem & dolum arguunt, vt in ſpecie noſtri caſus
hanc mouet difficultatem Socinus Iunior *d.conſ.77.num.47.libro
1.& Alciat.d.reſponſ.162.num. 10. & ante eos Aretin. d.conſ.16.* qui eam
clauſulam refert inter cęteras, quod Marchio Ioan.Iacobus co-
geret ſubditos Marchiæ donatę ad præſtandum fidelitatis iura-
mentum ipſi Duci Sabaudiæ; cui de iure præſtandum non vi-
debatur, cum vaſalli ſeu † ſubditi ſolum teneantur præſtare fi- 339
delitatis iuramentum domino immediato, non autem media-
to. Ea eſt ratio, quia homo hominis mei, homo meus dici non
poteſt, *l.Modeſtinus,ff.de verborum ſignificat.c.a imperialem, §.firmiter,
de prohi.feud.alie.per Frid.* Quibus adductus cenſuit Ruin.*conſ.216.
n.5.li.1.* quod licet Rex & Princeps dicatur habere ſub † ſe Baro- 340
nes & vaſallos, non tamen habere homines ipſorum Baronum,
nec in eos poſſe ius dicere, *quod reſpondit Curt.Iun.conſ.2. nu.1.2.Soc.
Iun.conſ.126.nu.4 lib.3.Brunus conſ.8.num. 56.& alia retulimus in illo no-
ſtro tractat.de recuperanda poſſeſſ.remed.10.num.73.74.* Clauſulæ ergo
inſolitæ ſic hanc donationem & infeudationem vitiant, quem-
admodum & cæteras omnes diſpoſitiones, *vt reſpondit Curt.Iun.
conſ.132.nu.9.*

Verum huic difficultati ſatisfacio; Primo, ſolam clauſula
inſolitam ſuſpicionem, ſed contractus fraudem non probare.
Alia etenim concurrere debent, vt fraus detegatur, *ita eg. qua de-
clarauit Alex.conſ.28.n.9.lib.5.qui nu.8* illud aſſirmauit, ſcilicet onus
probandi clauſulam inſolitam illius eſſe, qui hoc deducit, hoc-
que difficilis admodum probationis eſſe, cum negatiuam non
coarctatam contineat. Reſpondeo ſecundo, & animaduerten-
dum cenſeo, † clauſulas dici inſolitas, quæ ſunt vel contra natu- 341
ram contractus, vel contra conſuetudinem ac ſtylum (vt noſtri
dicunt) *& ſenſit Iaſ.in l.teſtamentum,num.4.C.de teſtam.* Qui quam-
plura exempla attulit. Illud inter cætera, quando dominus à va-
ſallo exigit † iuramētum fidelitatis contra iuris diſpoſitionem, 342
vel conſuetudinem. Nam per metum præſumitur extortum, *ſic
it poſt Bald. in ca. 1.qual.vaſ.iura.deb.dom.fidel.Et cum Baldo idem reſpon-
dit Rubr.conſ.11.nu.8.9 & NeuiZ.conſ.11.nu.3.* Eſt etiam illud in exem-
plum, quando ex ſtylo ſolent iudicum † præcepta ſub æris pœ- 343
na fieri, & deinde ſeuerus iudex ſub capitali pœna tranſmittit:
illud enim præceptum inſolitum dicitur, & ob id contemnen-
dum, *ita Iaſ.d.l.teſtamentum,in fin.illi accedit Petraſancta ſing.77.Clau-
ſulæ,&c.* eſt quoque exemplum in clauſula, quæ ex ſtylo in legi-
timationibus adhiberi non habet, *quemadmodum reſpondit Curtius
Sen.conſil.74.col. 33.verſ.decimo additur,&c.* Sic in clauſula inſtitu-
tionis legitimorum hæredum, intelligendo legitimos pro ado-
ptiuis, contra ſolitum. *Ita pariter in eadem caſus ſpecie conſuluerunt
Dec.& Curt.Iun.ille conſ.399.nu.9.iſte conſ.145.nu.17.18. Et de † regiſtra- 344
tione inſolita reſpondit Crau.conſ.28.nu.5. Aliæ ſunt exempla apud eundem
conſ 56.nu.19.apud Tiraq.tract.de retract.conuent.in proœm.nu.32. Curt.
Iun.conſ.178.nu.13.Pariſ.conſ.54.nu.39.lib.1.& conſ.10.nu.12.13.lib.3.* Cę-
teros ex induſtria pręterco. Cęterum in caſu noſtro nulla eſt in-
ſolita clauſula, nullum inconſuetum pactum. Nam quod rela-
tum eſt ab † Aret.*d.conſ.14.nu.16.* non poteſt dici inſolitum, nec 345
aduerſus iuris diſpoſitionem, *vt in claris terminis ſcriptum reliquit
Iacobin. à S. Georgio in inueſtitura feudali, in verbo, qui quidem inueſtiti
præſtiterunt iuramentum fidelitatis,n.14.* Ex hoc iuramentum, quod
domino mediato præſtatur, aſſecurationis iuramentum appel- 346
latur. *Ita relati Rubeus & NeuiZ.ille d.conſ.11.nu.6.7.iſte d.conſ.11.nu.15.*
Illud prætcrea accedit; Nouum non eſſe, vt in inueſtituris feu-
dorum inſolita adiiciantur † pacta, quæ, etiamſi feudorum na- 347
turæ aduerſentur, valent tamen, *vt clare probat Iacobin.in præcitato
ſtatim loco,nu.65.ex text.in c.1.§.vlt. quid ſit inueſt in c.1. de natura ſucceſ.
feud.& reſpondit Caſtr.conſ.311.circa id quod primo quæritur,&c.in 1.du-
bio,lib.1.Rom.conſ.70.in 1.dub.quos ſecutus eſt Natta conſ.49.num.19.lib.1.
Soc.Iun d.conſ.77.nu.13.lib.1. Quibus nunc addo Ruin.conſ.21.nu.10.lib.1.*
Non eſt pariter inſolita illa clauſula, dum eſt, *d.Dn. Ioannem eſſe in
ſua libera poteſtate eundi, &c.* vt conſiderauit Alciatus *d.reſponſ.162.
nu. 10.* Quia iuſta ratione fuit appoſita, cum tunc is Ioannes po-
ſitus fuiſſet in plena libertate ſuaſionibus Oratorum Ducis
Mediolani, quorum cauſa mirum non eſt, ſi dictum fuit, vt is
Ioannes illis concomitantibus domum reuerteretur, vt maior
ſecuritas oſtenderetur. Ruſus non hæc ſunt pacta inſolita,
& clauſulæ adiectæ ſubſtantiæ actus. Atque ita nodum diſ-
ſoluo.

QVinta eſt, quæ mouetur difficultas, nec parum ardua, meâ
ſententia, laudum ſcilicet illud, & ſubſecutam donatio-
nem, læſionem adeo immenſam continere, vt enormiſſima iu-
348 re dici poſſe videatur, quare † non videtur poſſe defendi. *Sic ſunt
argumentati Socin. Iun. d. conſ. 77. num. 43. 129. libro primo, Roland. à Valle
dicto conſ. 2. numero 95. 96. libro 1.* Nec enim dubium videtur ob e-
normiſſimam læſionem reſcindi poſſe laudum, *vt egregie reſpon-
dit Socinus Senior conſ. 105. in fin. lib. 4. Cephal. conſ. 137. num. 57. 58.* vt et-
iam ex multorum opinione reſcindi poſſe videtur donatio ob
cauſam, quam remuneratoriam vocamus, *ſicuti reſponderunt Dec.
conſil. 180. num. 8. Curtius Iunior conſ. 141. num. 15. quos eſt ſecutus Cranet.
conſ. 192. colum. 2. Addo eiuſdem opinionis Bartolum conſ. 90. num. 2. libro 1.
Ripa lib. 3. reſponſ. cap. 15. num. 14. & Socinus Iunior conſ. 47. num. 19. lib. 3.*
Quæ ſane læſio, quemadmodum reſcindere poteſt laudum &
349 donationem, ſic & ſubſecutas omnes † ratihabitiones, quæ nec
hoc caſu ex superuenienti ætate confirmari poſſunt, *iuxta con-
ſtitutiones tituli, C. ſi maior fact. &c. libro 5.* Quoniam illis locus non
eſt, cum læſio interceſſit, *ita Baldus docuit in l. 1. ex illo text. C. ſi maior
factus, &c. & in noſtris terminis ita Panthaleon Cremen. in l. 2. num. 98. C.
de reſcin. ven. & vno verbo attigimus in eo tractat. de recuperanda poſſ. re-
med. 15. num. 184.* Hæc à Socino & Rolando excitatam difficulta-
tem augebant.

Cæterum, contrariam ſententiam veriorem eſſe credo; læ-
ſionem hic nullam extare enormiſſimam: & ſi qua eſt, reſciſſo-
rio remedio locum non fore.

350 Primo, quia is Ioan. Iacobus erat admodum prudens † & ſa-
gax, reique ſuæ diligens adminiſtrator, tum per ſe, tum per vi-
ros conſultiſſimos, quos ſibi in conſilium aſſumebat, *iuxta l. hu-
manum, C. de legibus.* Quo fit, vt nec læſus, nec deceptus iure dici
poſſit, *ita egregie poſt multos reſpondit Cranet. conſil. 151. num. 24. 25. qui
in donatione & iuris ſui renuntiatione loquitur. Sic in cæteris dicimus, vt
apud Bartolum in l. 2. num. 14. in fin. & ibi Cremen. num. 124. C. de reſcind.
vend. Barbat. conſ. 41. colum. pen. lib. ... Ruin. conſil. 16. num. 3. libro 4. Dec.
conſil. 583. num. 1. 2. & late reſpondere Pariſ. conſ. 128. num. 36. lib. 1. Neuiz.
conſ. 87. num. 26. Boerius quæſt. 142. num. 2. 3. Cranet. conſil. 151. numero 25.
& conſ. 192. num. 2. & Roland. à Valle conſ. 9. num. 27. & conſil. 59. numero
10. 11. libro primo.* Fatentur enim omnes, eum, qui rei à ſe alienatæ
valorem nouit, non reſtitui, ſi minori pretio vendat & alienet.
351 Marchionem autem Ioann. Iacobum nouiſſe Marchiæ † valo-
rem, ambigit nemo: tum quia ab eo per annos decem & ſeptem
plus minus, tunc cum laudum eſt prolatum, adminiſtrauerat, *i-
ta reſpondit Cranetta d. conſil. 151. num. 24. Addo Caſtrenſem conſilio 383.
Factum ſic ſe habet, quondam A. colum. 2. verſ. ſecundo arguitur, libro 2.*
tum etiam, quia in donationis ac ratificationum inſtrumentis
352 appoſita fuit † clauſula, *ex certa ſcientia, &c.* ob quam locus am-
plius non eſt remedio reſciſſorio, *vt reſpondit Alexand. conſ. 42. nu-
mero 2. & conſilio 126. numero 7. libro 1. Cremen. d. l. 2. num. 91. C. de reſcin.
vendit.*

Secundo, ceſſat læſionis conſideratio in caſu hoc noſtro:
quoniam ſolum facta eſt directi dominii donatio, quod Duci
Sabaudiæ modicum commodum adferre potuit. Non enim is
Ioann. Iacobus cenſum magnum Duci præſtabat, ſed commo-
353 dum in ſola ſpe futuræ ſucceſſionis conſiſtebat, ob † maximam
incertitudinem, læſio ratione vtilis dominii Marchionibus cô-
ſiderari non potuit, cum ab incerto futuro euentu ius omne
ſuum penderet, *ſic Bald. in l. 2. colum. 4. verſ. huic accedit, C. de reſcind.
vend. adductus ex l. 1. C. de pact. & l. ſi pater puellæ, C. de inoffic. teſtam. Bal.
eſt ſecutus Panth. Cremen. d. l. 2. num. 133. C. de reſcind. vend.* Sic videmus
354 in eo, qui † iactum retis emit, *iuxta l. ſi iactum retis, ff. de act. empt.*
Nam cum incertum is emat læſus dici non poteſt, reſciſſorioq;
remedio caret, *Crem. d. l. 2. num. 19.* licet Antonius Burgos. *cap. cum
cauſa, col. 7. verſ. octaua extenſio de empt. & vend. & Tiraq. tractat. de le-
gibus connub. poſt leges, num. 39.* aliter in caſu, *d. l. ſi iactum retis,* ſentire
videantur.

Tertio accedit, læſionem hic ratione vel directi, vel vtilis do-
minii conſiderari non poſſe. De vtili diximus, de directo patet;
quia iam ipſe Marchio fatetur feudum eſſe Imperii. Si ergo di-
rectum dominium eſt penes Imperatorem, iam certũ eſt, ipſum
Marchionem in eo lædi non potuiſſe, in quo ius non habebat;
ſed ſi quis læſus fuit, Imperator is eſt. Qui cum huic alienationi
conſenſerit, non eſt, quod amplius Marchiones conquerantur,
355 tum, quia ſi de iure ſuo † agebatur, Imperatoris confirmantis
auctoritas interceſſit, quare læſio conſiderari non poteſt, *ex ſen-
tentia Bart. in l. ſi quos, C. de decurionib. lib. 10. quam probauit & Crem. C.
de leg. ſecundo, numero 121. C. de reſcind. vend. qui iam numero 104. fortius
idem cenſuit, quando inferioris iudicis decretum interceſſit.*

Quarto, læſio ex eo conſiderari non poteſt, nec reſciſſorio
remedio locus eſt. Quoniam maxima cum geminatione † ver- 356
borum geſta ſunt omnia, & ſolemnes interceſſerunt renuntia-
tiones, ita vt ceſſet remedium, *d. l. 2. C. de reſcind. ven.* quemadmo-
dum eo loci docuit Cremen. *num. 36. 63. & Cagnol. num. 132. Iaſon l.
ſi quis cum aliter, num. 22. de verborum obligationib. Socin. aut quiſquis is
eſt, in tractat. Fallen. reg. 436. fall. 1. & vlt. Anton. Burgoſ. in cap. cum cauſa,
num. 22. de empt. & vend. Curtius Iunior conſ. 141. num. 2. Ripa lib. 3. reſp.
cap. 15. num. 4. Rub. conſ. 12. num. 3. 13. Pariſ. conſ. 20. num. 36. lib. 1.* Sic pro-
cedit fortius in eo, qui ſcit rei valorem, & ita renuntiat, *ita re-
ſpondit Ruin. conſ. 167. num. 24. lib. 2. Roland. à Valle conſ. 59. num. 30. 33. li-
bro 1.* Accedit, inter has renunciationes adiectam fuiſſe † clauſu- 357
lam, renuntiando omni legum auxilio, &c. ob quam ſublatum
dicitur remedium reſciſſorium prætextu læſionis, *ita Ruin. conſil.
16. num. 3. verſ. tertio probatur, lib. 4.* & ob † clauſulam illam, promit- 358
tentes attendere & obſeruare, nec aliqua ratione & cauſa con-
trauenire, quæ operatur, vt remedium *d. l. 2. C. de reſcind. vend.* im-
pediatur, *ita Pariſius conſ. 20. num. 40. libro primo, Cranett. conſ. 290. co-
lum. 3. verſ. tertio pro hac parte.* Et quanquam ſentiant alii, has re-
nuntiationes non poſſe procedere, cum † enormiſſima læſio 359
interceſſit, *vt affirmarunt plures relati à Didac. lib. 2. variarum reſolut.
cap. 4. num. 5. qui inter cæteros citauit Caſſador. in ſuis deciſ. in titul. de em-
ption. deciſ. 1. affirmantem, Romanam Rotam ita aliquando obſeruaſſe.* Hæc
difficultas hic ceſſat, quoniam tanta læſio conſiderari minime
poteſt.

Quinto, ob † vim iuramenti ſublatum creditur remedium 360
omne reſciſſorium *ex d. l. 2. C. de reſcind. vend. vt ibi affirmarunt Bart.
num. 9. Cagnol. num. 90. 98. Socinus Senior conſ. 48. num. 8. libro 4. & tra-
ctat. fall. reg. 436. fall. 11. Anton. Burg. cap. cum cauſa, num. 35. de empt. &
vend. Ruin. conſ. 10. num. 14. 20. lib. 3. & conſ. 16. num. 3. libro 4. Pariſ. conſil.
20. num. 37. 42. lib. 1. Cranet. conſ. 114. num. 9. conſ. 188. num. 3. & conſ. 392.
num. 2. Roland. à Valle conſ. 59. num. 18. libro primo,* imo * ex receptiori *
ſententia, † iuramentum enormem læſionem tollit. *Sic hanc com- 361
munem eſſe ſententiam teſtatur Alexand. conſ. 42. colum. 1. conſ. 53. colum.
3. lib. 3. Curtius Senior conſ. 44. ſuper contingentia, colum. 4. Rubeus conſil.
12. nu. 17.* Et licet aliqui diſſentire videantur, attamen † de enor- 362
miſſima læſione ii ſentiunt, *vt egregie declarat Cagn. in d. l. 2. nu. 139.
C. de reſcind. vend. & in l. ſi quis maior, num. 37. C. de tranſact. Neuizan.
conſ. 21. num. 5. & conſ. 22. colum. penult. & vltim. Alba. conſ. 81. num. 52.* in
qua quidem læſione enormiſſima nos non ſumus, imo nec in e-
normi.

Sexto & vltimo, dato millies, quod locus fuiſſet remedio re-
ſciſſorio hoc in caſu, *ex d. l. 2. C. de reſcind. vend.* attamen nunquam
reperitur hactenus intentatum, quare ſublatum eſt ex longiſſi-
ma temporis præſcriptione, etiamſi ad remedium † illud tol- 363
lendum ſufficiat triginta annorum curſus, *vt reſpondit Corn. conſ.
17. colum. 6. lib. 4. quem ſunt ſecuti Balb. tractat. preſcript. in 4. parte prin.
4. particip. q. 26. & Socin. Iun. conſ. 73. num. 18. lib. 2.* Ergo omni ex late-
re ceſſat propoſita hæc difficultas, cui nec etiam obſtant ſupra
in contrarium adducta, quibus ſatisfactum eſſe ex iam relatis
credimus.

SExta principalis difficultas, quæ huic tertiæ prætenſioni
obiicitur, alia eſt; Ex latere Ducis Sabaudiæ non fuiſſe illis
conuentionibus, laudo & donationi ſatisfactum & impletum.
Qua ratione fit, vt defectu † implementi hæc omnia corruant, 364
*l. Iulianus, §. offerri, ff. de action. & emption. Sic argumentati ſunt Socinus
Iunior d. conſ. 77. num. 142. lib. 1. & Goz. ad d. conſ. 9. num. 20. & ante eos A-
ret. d. conſ. 14. num. 18. verſ. prima concluſio, &c.* qui reſpondit, nec ſol-
uendo pœnam liberari potuiſſe, *l. qui fidem, ff. de tranſact. Bartol. l.
cum pater, §. libertis, de leg. 2.* Quinimo adeo efficax eſt exceptio iſta, vt
litis † ingreſſum impedire valeat. *vt reſpondit Cranet. conſ. 127. num. 365
14.* qui poſt multos affirmauit, hanc † exceptionem à ſtatuto 366
minime cenſeri reiectam, & ſi cæteræ omnes reiectæ fuerint, *i-
dem Cranet. conſ. 148. colum. pen. verſ. non obſtat, à quo nec diſſentit Rolan.
à Valle conſ. 52. numero 32. lib. 1.* imo aduerſus † ſententiæ executio- 367
nem opponi poteſt exceptio hæc, *ita credidit Corn. conſil. 79. num.
17. libro 1.* imo impedimentum aliquod non excuſat. *Decius in l.
cum proponas, la 2 in tertio notab. C. de pactis.* Et † implementum eſſe 368
debet ſecutum quoad quid minimum. *Baldus l. vltim. C. Commod.
Alexand. l. filia licet, C. de collat. conſil. 216. colum. 2. libro 2. Roland. d. conſ.
52. numero 22. Rub. conſil. 30. numero 4.* qui & illud vnum affirmauit,
quod eſt maxime in re hac noſtra conſiderandum, † actorem 369
ſcilicet teneri probare, ſe ex latere ſuo adimpleuiſſe, antequam
iudicium ingrediatur. Quam ſane opinionem viſus eſt probare

Socin.

Google

Socin.Sen.*conſ.273.col.2. ver.2. principaliter.libr.2. & Gozad.conſ.49. numer.45.*

Verum multis modis reſpondere poſſumus. Primo, vt iam ſupra attigimus, quod aut ſucceſſores illius Io. Iac. Marchionis, præſertim nunc Illuſtriſſimus Dux Mantuæ, ſunt illius Io. Iac. hæredes, aut non. Si hæredes, illius facto contrauenire minime poſſunt, vt ſupra diximus. Si hæredes non ſunt, ſua non intereſt
370 obiicere hanc exceptionem, quæ † non niſi ab eo, cui implendum eſt, opponi poteſt: *Ita reſpondit Alex.conſ.127.n.5.lib.7.nec aliter ſenſit Dec.conſ.452.nu.10.ver.ſolum ſupereſt, &c.*

Reſpondetur ſecundo non conſtare, Duces Sabaudiæ moni-
371 tos † fuiſſe, vt implerent. Erat enim neceſſaria interpellatio, *vt reſpondit Corn.conſ.102.in fin.lib.3.& ante eum Aretin.conſ.149.colum.3. ver. his tamen non obſtantibus, &c. Et clarius idem reſpondit Corne. conſ. 408.nu.7.lib.1.* qui vult neceſſariam fore petitionem in ſpecie, vt impleatur.

Reſpondeo, tertio me non videre, quid ex latere Ducis Sabaudiæ implendum fuerit. Erit tamen conſilium, vt antequam Sereniſſ. Dux noſter actionem moueat, offerat ſe ex latere ſuo paratum ſatisfacere, ſi quid implendum & agendum ſupereſt. *quod ſenſit Corn.d.conſ.79.num.17.lib.1.*

372 SEptima principalis, quæ mouetur difficultas illa eſt, † donationem inſinuatam non fuiſſe, & ob id nullius eſſe momenti *l.ſancimus.§.1.C. de don.* Quam ſane difficultatem excitauit Socin. Iun.*d.conſ.77.nu.56.57. qui nu. 60.* ſubiicit, nec iuramento quidem inſinuationi renuntiari poſſe; id quod affirmant infiniti prope à Tiraquello relati *in l.ſi vnquam, in præfatione nu. 159. C. de reuo.don.*
373 imo ſunt, qui affirmant, nec † in donationibus quidem Principum inſinuationis ſolemnitatem euitari poſſe. Ita vere affirmauit de donatione à Duce Vrbani facta Soc.Iun. *conſ.69.nu.41. libr.1.* qui intelligit d.l.*ſancimus.§.exceptis.C.de don.* ſolum loqui de ſupremis Principibus, hoc eſt de Pontifice Maximo, vel de Imperatore.

Cæterum; re diligentius perpenſa, dico hanc difficultatem minime obeſſe. Ei etenim ſic pluribus ſatisfacio.

374 Primo, in † Principum donationibus inſinuationem nõ exigi, *vt probat is tex. l.ſancimus. §. exceptis.* qui non modo de ſolo Im-
375 peratore, aut Pontifice, verum etiam de alio † Principe intelligi debet, *vt eum recte intelligunt Oldrad.conſil.231. Vt eius, colum.1.Bald. conſ.300.Textus in c.... colum.2.ver.modo ſequitur.lib.2.Roma.conſ.59.Ad diſcutiendum, in 5.dub. Alexan.in l. Centurio, numero 26. ver. comprobo.ff. de vulg.* Idem ii ſcribunt eſſe in Principe, qui imperii locum in ſuo dominio obtinet, vt is Ioan. Iacob. obtinebat, quod in ipſomet Imperatore. Hanc ipſam ſententiam probarunt alii plures, *vt Iaſ.in l. ex imperfecto.num.2.C.de teſt. alios retulit Tiraquell. in tract.nobilitatis.c.vlt.num.153.Iſtis addo Alex.conſ.157.num.7.libr.2.& Ruin.conſil.23.num.11.libr.2.* Ex quorum auctoritatibus conſtat, Socinum Iuniorem, quem iam in contrariam ſententiam adferebam, falli.

Secundo, inſinuationem hoc caſu non fuiſſe neceſſariam, ex
376 eo demonſtro, † quod donatio ob cauſam facta fuit, in qua non exigitur inſinuatio, *vt affirmant Bart. Ang.& cæteri in l.ſi pater.§.1.ex illo text.ff.de donat. Alexand.Iaſ.& cæteri in l.licet.colum.vlt.C.de pactis. Multos in hanc adfert ſententiam Pariſ.conſ.16.num.59.lib.3. Illis addo Ruin. conſ.182.num.13.lib.1.late Neuiz.conſil.8.num.12.13.addo Tiraq.in l. ſi vnquam, in verbo donatione.numer. 47. C. de reuoc. donat. Bellon. conſ.60.in fin.* Nec eſt, quod hic obiiciatur, vt obiiciebat Socin. Iun. *dict. conſ.57.num.77.58.* hic non conſtare de cauſa, hoc eſt, de benemeritis Ducis Sabaudiæ. Quoniam iam ex relatis ſupra ſatis conſtat, quantum is Io.Iac.Marchio Duci Amedæo debuerit. Non repetam ſæpius dicta.

377 Tertio, ob vim † iuramenti neceſſaria nõ fuit inſinuatio. Eſt enim verior, * & crebrior ſententia, iuramentum inſinuationem tollere. Hanc infiniti prope probant, quos congeſſit Tiraquellus *in l.ſi vnquam, in præfatione.nu.143.C.de reuoc. donat. Illis addo Neuiz.conſ.8.num.9.10. vbi & alios multos huius ſententiæ retulit. Quod fecit & Roland.à Valle conſil.19.in fine, & conſil.39.num.38.lib. 1. Illis addo Alciat.reſp.54.num.2.3.Bello.conſ.60.num.19, Crau.conſ.118.num.1.Imo eiuſdem opinionis fuit ſibi parum conſtans Soc.Iun. conſ.118.lib. 2.& clarius fuſiusque conſi.130.num.19.lib.1.3.* Ex quibus ſatis intelligimus, contrariis argumentationibus eſſe ſatisfactum, huncque obicem diſſolutum.

OCtaua principalis difficultas illa eſt, quæ obiicitur, laudũ, donationem, cæteraq; omnia ad Marchiæ Montisferrati detrimentum per hos Marchiones facta, non ſemel ab Imperatoribus reuocata & penitus annullata fuiſſe. Primo † à Vinciſlao 378
qui an.1348.16.Kal. April. Theodoro Secundo Palæologo conceſſionem vnam fecit, qua reuocauit omnia attentata per eius anteceſſores in ipſius Marchiæ detrimentum. *Huius reuocationis meminit Gozad.d.conſ.8. num. 29.* Secunda fuit Friderici reuocatio anno 1464. Tertia eiuſdem Friderici anno 1469. Quarta eiuſdem anno 1487. *quarum meminit idem Goz.conſ.9.num.21.& num.23.* Quinta fuit reuocatio à Maximiliano Imperatore facta annó 1494. Sexta eiuſdem Maximiliani anno 1498. *Harum meminit etiam Gozad.d.conſ.9.num.21.33.* Septima fuit reuocatio, quam fecit Carolus V. an.1522. *& eam retulerunt Goz.d.conſ.9.num.23.26. Socin. Iun.conſ.77.num.106.lib.1.Grat.conſil.9.numer.170.lib.1. & Rolan.à Valle conſ.2.num.44.165.lib.1.qui referunt & octauam illam, quam fecit idem Carolus V. anno 1532.* Quibus ſane reuocationibus omne ius Ducis Sabaudiæ ſublatum ac penitus extinctum creditur, quandoquidem maxima eſt Imperatorum poteſtas, adeo vt is fatuus iudicetur; qui de ea † diſputare conatur. *l. 2. C. de crim.ſacrileg. & late apud Decium conſ.588.numero 2.Soc.Iun.conſ.91.num.6. conſilio 140. numero 42.lib.2.& fuſius conſilio 68.numero 15.17.libr. 3. Plura habentur apud conſultiſſimos compatres meos Aymonē ſcilicet Crauettam & Ioannem Cephal.Crauettam inquam.conſi.241. num. 3. Cephal. conſ. 87. numer.3.libr.1.*

Secundo confirmatur, quod ex quo Marchia hæc feudalis Imperii creditur, non potuit inconſulto Imperatore alienari. Iure ergo, ac legitima cum cauſa ab eis alienationes relatæ omnes reuocatæ videntur: *Ita in ſpecie noſtri caſus argumentati ſunt Goz.d.conſ.9.nu.22.& Rol.d.conſ.2.num.103.lib.2.* Quod fortius videtur noſtro caſu procedere, vbi facta eſt reuocatio † ad commodum 380
filiorum & nepotum d. Io. Iac. quibus cum in feudo detrimentum adferre is nõ potuerit, iure reuocandi facultas conceditur. *c.1.§.ſi Titius, ſi de feudo ſit conten.inter dom.& vaſal. Ita in caſu noſtro argumentabatur Goz.d.conſ.nu.53.54.*

Tertio fortius comprobatur, quia etiam ſine cauſa poteſt ſupremus † Princeps tertio auferre ius etiam ſuo facto ſibi quæſi- 381
tum, *l. Lucius vbi Ang. ff. de priuileg.cred.* dum affirmat, Principem poſſe ſine cauſa reuocare donationem à ſe factam. *Idem ſcripſerunt alij plures, quos in ſpecie noſtra retulit Gozad.d.conſilio 8. num. 38. 45.& Grat. d. conſ. 9. num.174.libr.1.Addo nunc Curt.Iun.conſ.138.num. 4.5.conſilio 157.num.18.Brun.conſ.1.numero 50.Pariſ.conſ.11. numer. 2.lib. 1.Bellon.conſilio 28.num.9.* imo fortius reſpondit Iaſ.*conſ.56.colum.2. & colum.vltim.lib. 1.* † Principem poſſe reuocare conceſſionem à 382
ſe factam per viam contractus, quando in tali contractu nullum factum reciprocum interceſſit. *Idem ſcripſit Crauett. tracta. de antiq.temp.2.part.primæ partis principalis num.38.* Nec videtur hoc caſu neceſſaria illius † citatio, de cuius intereſſe agitur, cui, cum 383
ex eius poteſtate detrimentum adferre poteſt Princeps, poteſt & eo non monito omnia exſequi, *vt affirmarunt Bald. in l. nec cauſas.C.de appell.in l.1.C.quom.& quando iud.Hoſt.& Butr.in c.ſicut in iure, de exceſſ.prælat.* Quod fortius procedit, cum Princeps ſuæ poteſtatis plenitudine vtitur, *vt ſtatim dicemus, & ſenſit in terminis noſtris Gozad.d.conſ.9.num.62.*

Quarto ſuffragatur † clauſula, de plenitudine poteſtatis, qua 384
in his reuocationibus vſi ſunt Imperatores. Tanta enim eſt vis tantuſque huius clauſulæ effectus, vt per eam ius alterius ſuſtuliſſe dicatur. *Quemadmodum docuit Ang.in l.item ſi verberatum. ff. de rei vind.Iaſ.l.omnes, col. 1.ver.ſexto limita. C.ſi contra ius vel vtil. pub. late Crau.conſilio 241.num.2. & in ſpecie noſtri caſus Gratus. conſ.9. num. 173.li.1.* Quod adeo verum creditur, vt etiam procedat, cum domino rei ius ex alterius contractu quæſitum eſt. *Sic Caſtre.in l. digna vox.C.de legib.Bald.in l.qui ſe patris, col.pen. C. vnde lib. Refert alios Crauett.conſ.135.num.5.in fin. quibus accedit Gozad. conſ.14. numero 11. & Soc. Iun. conſilio 68. numer.17.libr.3.* qui vno ore affirmant, nihil contra † Principis factum poſſe obiici, cum de poteſtatis ple- 385
nitudine procedit. Ab hac opinione non videtur diſſentire Curt.Sen.*conſil.66.colum.11.* Hinc alii quamplures affirmant, hoc caſu neceſſariam minime fore citationem eius, de cuius detrimento agitur: *Ita Hoſt.& Ioan. And.in cap.at præſentia, de procur.Bart. in l. Gallus.§.& quid ſi tantum, numero 15.de liber.& poſthum.Bal.& Sal. in l.nec cauſas. C.de appell. à quibus non diſſentit nouiſſime Natta in conſ. 638.nu.154.lib.3.* imo ſunt, qui ſcribunt, tantam eſſe huius † clau- 386
ſulæ vim, quantam vna ſimul habent clauſulæ, motus proprii, & ex certa ſcientia, de quarum viribus nunc ſubiiciemus; *Ita Crau.conſ.241.num.20.ver.ad clauſulam, non obſtantibus, poſt Curtium Seniorem quem citat.*

Quinto accedit † clauſula, motus proprii, quæ in his reuoca- 387

tionibus adhibita fuit. Illius enim tantus eſt effectus, vt conceſſionem ipſam fauorabilem reddat, & eam extendat, amplietque. *Ita in ſpecie noſtri caſus Goz. conſ. 8. nu. 20. & Grat. conſ. 9. n. 178. lib. 1.* imo ſubreptionis vitium tollit. *c. ſi motu, de præb. in 6. Abb. & cæteri in c. dilectus, il 2. de præb. Rom. conſ. 327. & egregie Curt. Sen. conſ. 66. col. 6. ver. confirmatur, &c.* Et idem operari, quod clauſula ex certa ſciētia, reſpondit Pariſ. *conſ. 3. nu. 57. lib. 4.* Imo hoc caſu partis citationem non eſſe neceſſariam, reſpondit Pariſ. *conſ. 5. nu. 106. 107. lib. 4. & Soc. Iun. conſ. 91. nu. 21. libr. 3.*

388 Sexto comprobantur relata omnia, ex illa ſæpius adhibita † clauſula, *ex certa ſcientia*, quæ eam habet vim, vt obſeruanda ſint omnia, quæ Principi placuerunt. *Sic Oldrad. conſ. 257. colum. 3. Bart. conſ. 196. numer. 2. libr. 1. quos in ſpecie noſtra retulit & eſt ſecutus Grat. d. conſ. 9. num. 176. libr. 1.* Quocirca in dubium reuocari hæc non debent, quæ ex certa ſcientia Principis facta ſunt. *Sicuti reſpondit Pariſ. conſ. 5. num. 122. lib. 4. & nouiſſime Natta conſ. 636. nu. 159. lib. 3. Nec alij diſſentiunt, quos retulit Crauett. conſ. 241. nu. 3. in fin. egregie Soc. Iun. conſ. 68. numer. 12. libr. 3. qui numer. 13. ſubdit poſt Dec. conſ. 341. column. 2. habere vim clauſulæ, de plenitudine poteſtatis. Sic etiam Pariſ. conſ. quinto, nu. 119. lib. 4. Rol. à Valle. conſ. 71. nu. 48. lib. 2.* qui ſubdit, nihil tunc obiici poſſe, quod annullet gratiam. Imo multorum fuit opinio, hoc caſu neceſſariam minime fore, eius, qui lædi poteſt, citationem, *ita cenſuit Natta conſ. 636. nu. 156. lib. 3.*

389 Septimo, confert † clauſula derogatoria, *Non obſtantibus*, qua relati Imperatores in his reuocationibus vſi ſunt. Ex ea enim ius omne Ducis Sabaudiæ ſublatum videtur. *Rui. conſ. 98. nu. 13. lib. 2. Crauet. conſ. 241. nu. 20. ver. ad clauſulam, non obſtantibus, &c. ita argumentatur in hac ſpecie noſtra Goz. d. conſ. 9. nu. 26.*

390 Octauo, non mediocriter prodeſt tot reuocationum † geminatio, quæ enixam Imperatorum voluntatem oſtendit. *iuxta l. Balliſta. ff. ad Trebell. & in noſtris terminis egregie reſpondit Curt. Sen. conſ. 66. Super præmiſſa narratione, colum. 21. qui quam plura de his clauſulis attulit. Et clare idem reſpondit Roland. à Vall. conſ. 71. numero 49. 50. lib. 2. & in ſpecie huius noſtri caſus, ſic argumentatus eſt Soc. Iun. d. conſ. 77. numer. 105. libr. 1.* & clauſulam geminatam tertio etiam præiudicare, reſpondit Ruin. *conſ. 98. num. 13. libr. ... Goz. ad. conſ. 5. num. 16. poſt alios, quos citauit.*

Nono ſuffragatur illud, quod hac in controuerſia conſiderauit Goz. *d. conſ. 9. nu. 31. ver. 9. & c. num. 32. ver. præterea, &c.* eſſe pronuntiandum, reuocationes ad commodum Marchionum factas valere, cum per eas ad ius primæuum ſuamq; antiquam na-

391 turam ſit Marchia hęc ipſa redacta. Eſt enim † fauorabilis illa diſpoſitio, per quam ad ius antiquum reuertimur, *c. ab exordio 35. diſt.* quo loci gloſſ. inquit, nemini iniuriam fieri, cum res ad antiquum ſtatum reducitur. Eſt & celebris gloſſ. *in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. & ibi Iaſ. num. 6. ff. de pact. late Tiraq. tract. de retract. conſang. in proœm. num. 58. in fin.* Et hoc caſu etiam in correctoriis fit extenſio, *Didacus lib. 3. variar. reſol. cap. 4. in fin. idem cenſuit Curt. Iun. conſ. 1. num. 22. conſ. 5. num. 29. conſ. 6. nu. 14. conſ. 9. num. 4. & egregie conſ. 102. n. 5.* Quod procedit etiam; quo ad tertii præiudicium. *Sic reſpondit Soc. Sen. inter conſ. Brun. conſ. 10. num. 31. Gramm. deciſ. 106. num. 3. Goz. ad. conſ. 1. nu. 35.* qui reſpondit in conceſſione ab Imperatore reuocata, & primo domino iterum data. *Idem Goz. ad. conſ. 8. num. 41. &*

392 *conſ. 26. n. 54. Addo Rui. conſ. 2. n. 8. li. 1.* Accedit quod † latiſſima ſumitur interpretatio, cum ad ius primæuum reuertimur. *Abb. c. cum dilectus. nu. 6. de conſuet. Soc. Sen. conſ. 38. col. 3. ver 6. & vltimo lib. 1. Dec. c. cauſam quæ, nu. 5. de reſcr.* Idem ergo dicendum videbatur in caſu hoc noſtro.

Decimo & vltimo accedit, quod ex ſuo facto & voluntate ius ſuum perdidiſſe videntur Sereniſſimi Sabaudiæ Duces Nam ii relatis Imperatorū reuocationibus acquieſcere viſi ſunt, poſtea quam illis ſubſecutis nunquam ſunt conqueſti, imo vita functis omnibus illis Io. Iacobi filius, non curarunt Guilielmū ſucceſſorem inueſtituram à ſe ſuſcipere, & ſe in dominos directos, iuxta donationem & infeudationem, recognoſci. Sua ergo negligentia ius ſuum tanti temporis curſu peremiſſe videtur. Hoc enim

393 operatur † deſidia, vt quis ius ſuum perdat: *Ita egregie reſpondit Bald. conſ. 12. Quidam D. Mattheus, col. pen. in fi. lib. 1. quem ſecuti ſumus in tractat. de recuper. poſſeſſ. in remed. 13. num. 31. & plura attulimus in eo eodem tract. in remed. 7. num. 24. 26.* vbi multorum auctoritates ſummatim congeſſimus, ad demonſtrandum; quantum homini nocere ſoleat negligentia, his aliquando in hanc adducebar opinionem.

Re tamen diligentiſſime cognita atq; perſpecta, contrariam ſententiam probo, iureq; credo, relatas reuocationes ab Imperatoribus factas ad commodum Marchionum, Sabaudię Ducibus nocere minime poſſe. Quam ſententiam, vt ſequar ac probem, multa me mouent.

Primo conſidero, Marchiam hanc Montisferrati allodialem fuiſſe ac liberam, & ob id ad libitum, eam alienare potuerunt Marchiones illi, quod multis ſupra oſtendimus. Qua ratione ſequitur, non potuiſſe † Imperatores partiū placita & conuenta 394
diſſoluere atque infringere & ius alteri ex alterius voluntate & facto quæſitum auferre, *ita in ſpecie noſtri caſus argumentatur Goz. d. conſ. 9. num. 43. & Soc. Iun. d. conſ. 77. nu. 111. 112. lib. 1. Alc. reſp. 162. nu. 6. & multa congeſſit Crau. tract. de antiq. temp. par. 1. in prin. num. 23. late Cur. Sen. conſ. 50. col. 70.*

Secundo, præſuppoſito Marchiam hanc feudalem eſſe imperii; negari tamen non pōt, quin feudum, alienabile ſit, *vt ſupra ſuo loco latiſſime diximus.* Ex quibus ſequitur, hos Imperatores falſo ductos prætextu, quod Marchia feudalis Imperii eſſet & inalienabilis, eas reuocationes feciſſe, ob cauſam ergo iniuſtam corruunt. † Cum cauſa falſa, ſi præſertim finalis ſit, omnem diſpoſi- 395
tionem viriet. *l. ſi diuortio, vbi Dd. de ver. obli. Alex. conſ. 22. nu. 3. li. 5. qui reſpondit in terminis conceſſionis inueſtituræ.*

Tertio accedit, quod etſi cauſa adfuerit iuſta priuandi Duces Sabaudiæ iure ſuo, erat nihilominus adhibenda † cauſæ cogni- 396
tio *vt docent omnes in cap. quæ in Eccleſiarum, vbi Dec. numer. 27. de conſt. & in cap. 1. de feudo ſine culpa non amitten. egregie Soc. Sen. conſilio 266. colum. 18. ver. ſextus & vltimus caſus. libr. 2.* Qui multis reſpondit, Principem non poſſe ſine cauſæ cognitione aliquem iure ſuo priuare. *Idem Soc. Sen. conſilio 59. colum. 7. ver. 6. & vltimo. libr. 3. Decius conſilio 528. num. 8. Crauet. tract. de antiquit. tempor. part. prima, num. 30. Illis addo Pariſ. conſ. 1. numer. 19. libr. 1.* Qui alios retulit: quod non modo in dominio directo, verum etiā in † vtili procedit, quod 397
ſine cauſæ cognitione à Principe auferri non poteſt. *d. cap. 1. de feudo ſine culpa non amitten. vt egregie reſpondit Ruinus conſ. 37. num. 4. & conſilio 46. numer. 10. libr. 1. & Curt. Sen. conſil. 50. column. 70. ver. tamen iterato.* Qui affirmant, vaſallum delinquentem non poſſe feudo priuari cauſa non cognita, ſed debere de delicto conſtare, & eo audito ſequi debet ſententia. *Idem reſpondit Iaſon conſilio 86. col. 3. lib. 3. & conſ. 107. col. 3. libr. 4. Soc. Iun. conſilio 134. num. 110. libro 3. qui alios retulit. Plura Iul. Clar. libr. 4. ſentent. in §. feudum. quæſt. 62.* Quanto fortius ergo dicendum eſt in caſu noſtro, in quo nulla ratione conſtare poteſt, Duces Sabaudiæ deliquiſſe, vel contra Imperatorum perſonas, vel ipſorum Marchionum. Nec aduerſatur conſideratio illa, quam fecit Soc. *in d. conſil. 77. num. 110. libr. 1.*
† citationem cauſæque cognitionem non fuiſſe neceſſariam, 398
quoniam probabili defenſione carebat Dux Sabaudiæ, *vt docuit Abb. c. 1. colum. 1. de cauſ. poſſeſſ. & prop. cum aliis à Socino relatis.* Quia reſpondeo, ex iam relatis ſatis ſuperque conſtare, quam optimum ius in hac Marchia conſecuti ſint Duces Sabaudiæ. Non pariter obſtat, quod reſpondit Alciat. *d. reſp. 162. num. 7.* citationem non fuiſſe neceſſariam, cum à ſola Imperatoris voluntate penderet, an contractus ille ſubſiſteret, vel non, quia imo non pendebat, vt iam diximus.

Quarto, illud primum vrget, has reuocationes multiplici † 399
obreptionis & ſubreptionis vitio laborare. Quæ ſane vitia omnem conceſſionē annullant. *l. ſed ſi hac. §. patronum. ff. de in ius voc. l. idem Vlp. ff. de excu. tuto. l. ſi quis obrepſerit. ff. de fal. l. etſi legib. C. ſi contra ius vel vtil. pub. Goz. d. conſ. 9. nu. 23. Soc. Iun. d. conſ. 77. nu. 83. 84.* ſubreptio enim reſcriptū vitiat, & quidquid ab eo deſcendit. Crau. *conſilio 103. nu. 17.* imo ſubreptio vitiat, etiamſi adſit clauſula, non obſtante, vel clauſula, motu proprio, *Dec. conſilio 380. nu. 5. Goz. con. 3. n.* [illegible] *ſi. 5. nu. 14.* tanto fortius ergo in obreptione, quæ maiorem [illegible] habet (& ſi Rui. *conſ. 73. n. 15. li. 3.* aliter ſenſerit) *Crau. conſ. 7. nu. 11. conſi. 68. nu. 5. & con. 296. col. 4. ver. conſidero, &c.* Hinc affirmarunt Capic. *deci. 32. nu. 13. & Neuiz. inter conſilia Bruni conſ. 12. num. 17.* obreptionem vitiare, etiamſi à facto alieno pendeat. Vitia autem obreptionis ſubreptioniſq; patent. Primum eſt obreptionis vitiū: quia in omnibus relatis reuocationib. falſo expreſſum fuit, per metum, per dolum, per fraudem, per ſiniſtram machinationem latum fuiſſe laudum & ſubſecutam donationem, id quod omnino falſum oſtendimus. Secunda eſt obreptio, quia falſo dictum fuit, Marchiā fuiſſe Imperii feudalem. *retulit Goz. d. conſ. 9. n. 21. ver. 4. per, &c.* Quæ ſane obreptio maxima, cum in cauſa fuerit, vt ob eam maxime moti ſint Imperatores ad faciendū reuocationes illas, ſequitur, eius falſitate detecta reuocationes non ſuſtineri. Tertia † ſubreptio conſideratur, quia geſta 400
omnia in ſpecie, clare & aperte non fuerunt narrata, vt tamen

neceſſe

neceſſe erat ſecundum Soc. Iun *d. conſ. 77. n. 84. lib. 2.* qui ſcriptum
reliquit, qualitates omnes eſſe in precibus exprimendas. Quod
placuit etiam Dec. *conſ. 695. nu. 29. & Natta conſ. 636. num. 192. libr. 3.*
poſt alios, quos citant. Hinc ſubreptio commiſſa dicitur, cum o-
mnia confuſe narrata ſunt. *Ruin. conſ. 66. nu. 28. lib. 3. Brunus conſ. 15.*
num. 14. & Crau. conſ. 68. num. 3. Quarto expoſitum non fuit, filios
d. Ioan. Iacobi plures eam donationem & infeudationem rati-
401 ficaſſe, quod vbi expreſſum fuiſſet, non ita de facili eas † reuo-
cationes feciſſent Imperatores; quare vitiat ſubreptio hęc. Dec.
conſ. 541. num. 19. conſ. 580. num. 3. & conſ. 602. numer. 19. Gozad. conſ. 6. nu-
mer. 6. & conſ. 25. num. 6. Crauet. conſ. 296. col. 4. & alibi ſæpe. Quinto,
detegitur ſubreptio, quia narratum non fuit, hos Marchiones
pluries iuramentum fidelitatis Ducibus Sabaudiæ præſtitiſſe:
quod cum omnino ab eis ſeruandum eſſet, eorum poſtulatis
non annuiſſent Imperatores. Sexto, ſubreptio demonſtratur,
quia expreſſum non fuit, laudum, infeudationem, cæteraque o-
mnia ad commodum Ducis Sabaudiæ confirmata fuiſſe ab i-
pſiſmet Imperatoribus, id quod vbi intellexiſſent Imperatores
illi, qui hæc reuocarunt, non certe reuocaſſent. *Ita egregie Crau.*
402 *d. conſ. 206. col. 6. verſ. tertio principaliter, &c.* † præſumitur enim con-
cedens circumuentus, ſi ſecundam conceſſionem primæ con-
trariam faciat. *Idem reſpondit Dec. conſ. 695. nu. 28. Rol. à Vall. conſ. 2. nu.*
149. lib. 1. Cum ergo ex relatis cõſtat, hos Imperatores vere igno-
raſſe ius competens Ducibus Sabaudiæ in Marchia iſta, ſequi-
tur ex eorum reuocationibus detrimentum aliquod eis inferri
non potuiſſe.

Quinto ac vltimo, relatas reuocationes Ducibus Sabaudiæ
nocere non potuiſſe, ex eo demonſtratur, quod nonnulli ex re-
latis Imperatoribus, præſertim Maximilianus, *vt retulerunt Goz. a.*
d. conſ. 9. nu. 6. 35. 44. & Soc. Iun. d. conſ. 76. nu. 110. lib. 1. confirmarunt &
approbarunt eam donationem & infeudationem, & alii decla-
rarunt, ſe nolle ex conceſſionibus iam factis ipſius Marchioni-
bus auferre ius iam quæſitum Ducibus Sabaudiæ: ex quibus ſe-
quitur, reuocationes illas deinde ſubſecutas nullius eſſe momen-
403 ti. Quod enim † ſemel placuit, diſplicere amplius non poteſt. *cap.*
quod ſemel de reg. iur. in 6. Et in ſpecie noſtri caſus, dum pro parte contraria
reſponderent, ita Soc. Iun. d. conſ. 76. nu. 114. & conſ. 77. nu. 97. lib. 1. & Pariſ.
conſ. 23. num. 77. 78. lib. 1. Quod procedit etiam in ſucceſſoribus i-
pſorum Imperatorum, qui etſi non in bonis, ſed in dignitate,
404 † nõ anteceſſorum diſpoſitione, ſed eligentium voluntate ſuc-
cedant: attamen facta anteceſſorum impugnare non poſſunt.
Ita Bald. & cæteri in l. 1. C. de conſtit. Crauet. conſ. 241. num. 17. ver. & præ-
405 *miſſis, &c. & late diximus ſupra num. 228.* Nec eſt quod his † con-
firmationibus obiiciatur, ex poſt Imperatorum conſenſu in
hac feudi alienatione intercedere non potuiſſe, ex quo iam ſuc-
ceſſoribus ius quæſitum erat. *Quemadmodum in caſu noſtro ſunt ar-*
gumentati Goz. ad. d. conſ. 9. num. 22. 35. Soc. Iun. conſ. 77. num. 114. 115. lib. 1.
& Rol. à Valle d. conſ. 2. nu. 146. lib. 1. Hi multis confirmant, conſen-
ſum directi domini in feudali alienatione tempore alienatio-
nis concurrere debere, & ob id non prodeſſe, ſi alienatione per-
* fecta & re non integra, adhibeatur. Reſpondeo * crebriorem
vērioremque interpretum ſententiam eſſe, conſenſum hunc,
qui à domino directo adhiberi ſolet in feudi alienatione facta
à vaſallo, adhiberi poſſe alienatione perfecta & iure in alterum
tranſlato, cum nec pro forma, nec ad alterius, quam domini
commodum requiratur. *Ita cenſuit Iſern. in cap. 1. in prin. numer. 15. &*
ibi Aluar. numero 14. ff. de prohi. feud. alien. per Frider. Gozad. conſ. 26. nu.
9. Curt. Iun. tract. feud. parte. 4. num. 138. Soc. Iun. ſibi contrarius conſ. 97.
num. 16. & conſ. 101. num. 2. lib. 2. hos omnes retulit & ſecutus eſt Crauett.
in ſubtili & docto. reſponſo pro Genero, numer. 397. Quibus addo ego Iacobi-
num à S. Georgio in inueſtitura feudali, in verbo, & cum pacto de non a-
lienando, numero 19. communem teſtatur Roland. à Vall. conſ. 97. numero
33. libro 1. idem reſpondit Hieron. Schurff. inter conſilia feud. conſilio 134.
num. 3. Zaſ. in Epitom. feud. part. 9. num. 32. & communem dixit Iul. Clar.
lib. 4. ſentent. iur. §. Feudum. quæſt. 31. in fin. qui alios plures referunt. Nec
eſt quod dicatur relatos interpretes loqui, cũ de ſolius domini
directi præiudicio agitur: nos vero in eo caſu eſſe, in quo ſucceſſo-
ribus, hoc eſt, Guilielmo & aliis quæſitum ius erat. Quia vno
verbo ſatisfacio, eis nullum quæſitum fuiſſe ius de nouo; quan-
doquidem Imperatores per eorum conceſſiones & reuocatio-
nes nihil contulerunt cũ effectu, cum ius aliquod ii in ea Mar-
chia non haberent, & ius omne acquiſitum erat Ducibus Sa-
baudiæ ex ipſius Ioan. Iacobi facto, cui contrauenire illius ſuc-
ceſſores non potuerunt; *vt iam diximus.* Non quoque aduerſa-
tur quod reſpondit Gozadin. *d. conſ. 9. num. 37. 38.* confirmari non
potuiſſe, quod iniuſte erat factum per metum & dolum *iuxt. do-*
ctrin. Bald. in l. 2. C. de iis qui per met. iud. non appell. vt nec † confirma- 406
ri poſſunt, quæ nulliter geſta ſunt, *ſicuti ſcripſerunt Bart. l. 1. ff. de iis*
qui ſui vel ali. iur. Dec. l. more. num. 21. ff. de iuriſd. omn. iudic. Goz. ad. conſ.
62. num. 12. 15. Quia reſpondeo vno verbo, geſta illa ex metu irri-
ta fieri non potuiſſe, vt iam diximus, imo etiam ſi nulla omni-
no fuiſſent, attamen in detrimentum confirmantis confirma-
tio valet; *Ita Caſt. in l. per fundi. ff. de ſeru. ruſt. præd. Alua. c. 1. de alien. feu.*
pater. Non pariter his confirmationib. aduerſantur obreptionũ
& ſubreptionũ vitia † conſiderata, à Soc. Iu. *d. conſ. 77. n. 87. 88. cum* 407
ſubſeq. lib. 1. quoniam ex relatis ſupra apparet aduerſus rei verita-
tem fuiſſe conſiderata. Quemadmodum illud primum minime
verum eſt, quod ſcilicet Dux Sabaudiæ multa contulerit bene-
ficia in ipſum Marchionem; quia imo verum narratum fuit, vt
conſtat ex iam relatis ſupra. Eſt pariter falſa illa ſecunda ſubre-
ptio à Socino conſiderata, quia ſupra in ſecunda prætenſione
oſtendimus, promiſſionem illam à Io. Iacobo factam ann. 1423.
fuiſſe iure factam & validam. Falſa eſt & tertia ſubreptionis cõ-
ſideratio: quoniam ſupra demonſtrauimus, laudum rite recteq;
latũ, & ob id executionem meruiſſe, eamq; ſortitam fuiſſe cum
præſtitum fuerit, non modo ab ipſis Marchionibus, ſed ẽt à po-
pulis fidelitatis iuramentum, & ob ſubſecutas tot tantasq; rati-
habititiones metum fuiſſe purgatum, ſi modo metus aliquis in-
terceſſit. Ex quo ſequitur falſam pariter eſſe conſiderationem
illam, quam is Soc. fecit *d. conſ. 67. nu. 90. ver. 4.* &c. Eſt quoq; falſa
quinta, quam is *num. 93.* ſubiicit. Quoniam Marchia ipſa aliena-
bilis erat, & de ea ad libitum potuit diſponi, quo in caſu non lo-
quitur, *c. intellecto. de iureiur.* quod etiam eo in caſu procedit, quan-
do contrarium iuramentum de non alienando præſtitum fuit,
de quo hic non conſtat. Ex quibus illud etiam ſequitur, falſam
eſſe ſextam Socini conſiderationem. Quia Imperatori expo-
nendum non erat, Marchiam, vt rem allodialem & propriam
fuiſſe donatam. Nam vere allodialis erat & propria, cum dona-
retur, vt ſupra in prima conſultationis parte oſtendimus. Eſt ẽt
falſa conſideratio Soc. *d. con. 77. n. 95.* Quoniam de ratificationib.
filiorum d. Io. Iac. conſtat. *vt ſupra retulimus.* Corruit & vltima illa
conſideratio Soc. *d. conſ. 77. n. 96. ver. demum & octauo,* &c. Quia re-
uocationes illæ fuerunt Ducibus Sabaudiæ incognitæ; quia nõ
conſtat fuiſſe monitos dum concederentur. Nec dicatur etiam,
ſubreptionem per ignorantiam commiſſam excuſare, *vt docuit*
Abb. c. conſtitutus, 2. notab. de reſcr. Gemin. conſ. 105. in fi. Soc. Sen. conſ. 164.
col. 1. & conſ. 273. col. vlt. lib. 2. Ruı. conſ. 3. nu. 16. lib. 1. ſiquidem loquun-
tur illi, cum reſcriptum impetrans tractat de lucro acquirendo
in tertii detrimentum: quo in caſu nos non verſamur, ſed tan-
tum de iure Ducibus Sabaudiæ acquiſitæ conſeruando. Rurſus
earum † in precibus Ducum Sabaudiæ mentio habenda non e- 408
rat, cum nullius eſſent momenti, *vt tradunt Oldr. conſ. 299. Quidam*
Vgo, &c. & Abb. c. per veſtras, de don. inter vir. & vx. Quos ſecutus eſt Rui.
conſ. 8. nu. 2. libr. 4. Qui poſt relatos reſpondit, non eſſe faciendam
mentionem litis pendentiæ ob reſcriptum ſubreptitium. Sic
reſcriptum non dicitur ſubreptitiũ, quando in eo non fit men-
tio litis iam ſopitæ. *Anch. conſ. 16. col. 1. Crau. conſ. 182. nu. 4. & conſ. 293.*
numero 10.

Non obſtãt nunc in oppoſitum adducta; quia reſpondeo. Ad
primum n. reſpondeo, diſcurrendo per ſingulas illas octo reuo-
cationes à multis illis Imperatoribus factas. Et quo ad primam
illam Vinciſlai, clare apparet ad rem nõ conferre, cum ante has
conuentiones, laudũ & donationem facta fuerit. Non etiam ad
rem facit illa ſecunda Friderici ſub an. 1464. 9. Ianuarii. Nec illa
tertia eiuſdem Friderici eo an. 14. Maii facta. Nam (vt diximus)
iuſtam reuocationis cauſam non continet, nec cauſæ cognitio
adhibita fuit. Non pariter nocet quarta reuocatio ab eodẽ Fri-
derico ann. 1469. Kal. Febr. facta. Quoniam Ducibus Sabaudiæ
non nocet, ſed potius prodeſt: quandoquidem ibi nihil in ſpe-
cie reuocatur ex his, quæ cum Duce Sabaudiæ acta fuerunt. Nã
reſeruata fuerunt iura quotumcunq;, quibus is Fridericus præ-
iudicare noluit. Non quoq; obſtat reuocatio illa eiuſdem Fri-
derici ſub an. 1487. 6. Septemb. quia ibi in genere ſolum reuocat
alienata in quoſcunq;, cum tamen omni caſu † neceſſaria eſſet 409
ſpecialis derogatio, *iuxta tradita per Crauet. conſ. 241. col. 8. ver. ſecundo*
poſſet reſponderi, &c. Qui multos etiam refert affirmantes, ne-
ceſſariam fore ſingularem derogationem. Quod fortius eſt ſi
verum eſſet, cum tamen ipſe teſtetur * communem ſententiam *
eſſe in contrarium, non negat tamen fore neceſſariam dero-
gationem in ſpecie. *Et in terminis noſtris Goz. ad. d. conſ. 9. numer. 26.*

& egregie admodum & ſubtiliter Crau.126.nu.4. qui affirmat, eſſe neceſſariam ſpecialem derogationẽ. Non obſtat pariter illa quinta reuocatio, quam fecit Maximilianus ann. 1494. quoniam facta fuit in conceſſione vnius inueſtituræ conceſſæ procuratoribus Guilielmi tunc Marchionis, hoc eſt, Benuenuto à S. Georgio, Io. Derthonenſi & Vrbano Serralonga, de quorum mandato non conſtat. Quare nulla ſunt geſta omnia; cum preſertim fidelitatis iuramentum à ſpeciali procuratore præſtandum ſit, *vt ſupra late ſuo loco diximus*. Nec iuramentum à Maria Guilielmi matre præſtitum prodeſt, cum in ea inueſtitura expreſſe conditio adiecta fuerit, quod is Guilielmus adultæ ætatis deinde factus,
410 hæc omnia ratum haberet & confirmaret. Quæ ſane † conditio impleta cum non fuerit, corruit inueſtitura: *iuxta tex. l. item quia. §. 1. ibi.* Et nuptiis non ſecutis. ipſo iure euaneſcit ſtipulatio. *ff. de pact. & tradit Crau. conſ. 9. nu. 3. & in reſponſo pro Genero, num. 395. probat. l. qui heredi. §. Plautius, vbi Bart. & Soc. de condit. & demonſt. Soc. Iun.*
411 *conſ. 122. num. 14. lib. 3.* Hæc ergo † conditio liquidari debet, ad hoc vt conceſſio, ob eam facta, effectum ſortiri poſſit, *vt eſt notab. text. in l. hoc iure. vbi Alexan. ff. de verbor. oblig. & reſpondit Ruin. conſ. 35. num. 13. & conſ. 16. num. 13. libr. 5.* Accedit quod reuocatio illa ita generaliter facta, *vt ſupra retulimus*, non prodeſt. Non pariter monitus fuit Dux Sabaudiæ, *vt ſupra diximus*. Nec ad rem confert
412 clauſula adiecta in reuocatione iſta, † *ſupplentes omnes & quoſcunque defectus, &c.* Quia etſi magni effectus ſit, non tamen ſupplet defectus à iure naturali prouenientes, *veluti docuit Alex. in l. ſi filius à patre. §. vlt. in fi. de lib. & poſthum. Iaſ. conſ. 86. col. pen. libr. 3. Ruin. conſ. 36. num. 5. lib. 5.* Non ergo citationis defectum ſupplebit, cum iuris naturalis citatio ſit. *Ita in ſpecie reſpondit Ruin. conſ. 229. numer. 11. libro 1. & conſ. 79. num. 11. lib. 3.* Rurſus, nihil operatur clauſula hæc, cum ius tertii læditur. *Ita Ruin. conſ. 35. num. 35. libr. 1.* Rurſus & tertio, clauſula hæc non tollit defectum ſubſtantiæ. *Pariſ. conſ. 11. num. 88. 89. lib. 1. & conſ. 45. num. 42. libr. 3.* Non ergo intelligitur remiſſa fidelitas, quæ ætate adulta præſtanda erat, nec ſublatum defectum ratione iuris Ducum Sabaudiæ. Non quoque officit conceſſio, ſeu reuocatio illa à Maximiliano facta an. 1518. Quoniam in ea nõ reuocantur alienationes factæ per hos Marchiones in Duces Sabaudiæ. Nam ſolum is Maximilianus eſt proteſtatus, ſe per quaſcunq; conceſſiones Ducibus Sabaudiæ factas nolle Marchionum iuribus præiudicium adferre. Non ergo quidquam ex ea Marchionibus tributũ eſt, ſed in eſſe ſuo omnia relinquũtur. Non pariter aduerſatur conceſſio & reuocatio illa, quam fecit Carolus V. an. 1522. quoniam in ea nullum extat verbum de reuocatione geſtorum inter Duces Sabaudiæ & ipſos Marchiones Montisferrati. Accedit, quod conceſſio illa fuit facta Alexandro Lignano procuratori, de cuius mandato non conſtat, quare nullius momenti conceſſionem eſſe, ex iam relatis intelligimus. Rurſus adiecta fuit conditio, quod is Bonifacius, cuius nomine Anna mater conceſſionem impetrauerat, cum adoleuiſſet, fidelitatis iuramentum præſtaret, quod tamen obſeruatum non fuit. Conditione ergo deficiente deficit conditionatum, *vt paulo ante diximus*. Non etiam vrget conceſſio illa, illaq; reuocatio facta ab eodem Carolo V. an. 1532. 5. April. Nam eſt quod animaduertamus, nullam in ſpecie factam eſſe reuocationem geſtorum, inter Duces Sabaudiæ, & ipſos Marchiones: reliquit ergo geſta illa in ſuo ſtatu. Non obſtat tandem vltima illa eiuſdẽ Caroli V. conceſſio facta Illuſtr. Margeritę Guilielmi Marchionis vltimi filiæ, & vxori olim Illuſt. Ducis Mantuæ ſub anno 1532. vltimo Decemb. Quia multipliciter illi reſpondetur. Primo, conceſſionem illam factã reperiri Guilielmo à S. Georgio procuratori, de cuius mandato non conſtat. Secundo re ipſa conſtat factam fuiſſe conceſſionem illam ex falſa cauſa, nempe quia Io. Georgius d. D. Margeritæ patruus tunc Marchio inhabilis erat ad ſobolem procreandum. Quæ quidem cauſa fuit finalis illius conceſſionis, vt ex illius inſtrumenti præfatione demonſtratur. Solent enim † præfationes cauſam finalem oſten-
413 dere: *l. vlt. ff. de hered. inſtit. & tradunt Soc. Sen. conſ. 24. col. 1. libr. 4. Dec. conſ. 28. col. 1. & conſ. 640. in fin. Goz. ad. conſ. 1. nu. 14. 16. Crau. conſ. 192. nu.*
414 *1.* Cæteros ſciens prætereo. Falſa ergo † cauſa hæc diſpoſitionem vitiat. *l. ſi diuortio. vbi Doct. de verb. obl. Et in ſermonis conceſſionis inueſtituræ, ſic reſpondit Alex. conſ. 22. nu. 3. libr. 3.* Quod autem falſum eſſet, Io. Georgium non potuiſſe generare, ex multis detegitur. Pri-
415 mo, quia iuris † præſumtio eſt, eum fuiſſe ad generandum potentem. *l. filium, vbi Bal. col. 1. egregie rationem reddit. ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. iur. Pariſ. conſ. 29. num. 16. libr. 2.* id quod re ipſa compertum fuit, quia filios naturales ſuſcepit, qui in humanis adhuc aguot.

Secundo, quia teſtibus probatum fuit, eum habilem & potentem fuiſſe. Tertio, quia ipſemet Carolus V. ipſi Ioan. Georgio in vxorem dedit Iuliam Aragoniam poſt conceſſionem illam factam, nec præſumendum eſt; quod illam ei dediſſet, ſi eum ad generandum nouiſſet inhabilẽ, nec eſt, quod dicatur Io. Georgii inhabilitatem ſatis probatam fuiſſe ex teſtibus Illuſtr. Ducis Mantuæ. Quia erat animaduertendum, an depoſuerint, eum fuiſſe inhabilem tempore illius conceſſionis, ſicq; eo anno 1532.
de menſe Decembr. quoniam † qualitas, quæ in perſona adeſſe 416
debet certo & limitato tempore, probari debet, quod eo tempore aduenerit, nec ſufficit, quod paulo ante vel poſt adfuerit: *Ita Iaſ. in l. 1. nu. 2. C. de teſt. poſt Bart. & Bal. ibid. idem ſenſit Ruin. conſ. 29. nu.*
10. libr. 1. Rurſus deferendum erit magis † teſtibus de habilitate 417
deponentibus, cum veriſimiliora deponant, *l. ob carmen. ff. de teſt. Dec. conſ. 554. in fin. Goz. ad. conſ. 8. num. 46. & conſ. 23. num. 17. Pariſ. conſ.*
112. in fin. lib. 1. Cæteros ſciens omitto. † Veriſimiliora autem illa 418
eſſe dicuntur, quæ iuri communi conueniunt. *c. auditu vbi omnes. de præſcript. Bald. l. qui accuſare, in fin. C. de eden. Curt. Sen. conſ. 73. colum. 5. Ruin. conſ. 12. num. 3. lib. 5.* Hinc reſpondit Soc. Sen. *conſ. 157. in fin. lib. 2.* Qualitatem iuri communi conuenientem eſſe magis ſpectandam.

Tertio reſpondeo, conceſſionẽ illam nullius fuiſſe momenti, cum facta fuerit de re Ioan. Georgii adhuc viuentis, quod iure
conceditur. *l. vlt. C. de pactis.* Nec dicatur, hanc † conceſſionem 419
conditionaliter fuiſſe factam, ſi ſc. Io. Georgius ſine prole decederet, *iux. c. 1. §. morbus, ſi de feud. fuer. contr.* quo adducti, ſic in noſtro caſu retulerunt Soc. Iun. *d. conſ. 76. nu. 119. 120. lib. 1. & Rol. conſ. 2. num. 44. 45. libr. 1.* qui adeo verum hoc eſſe affirmat, vt talis conceſſio iure valeat, & ſi viuens vaſallus non conſentiat. *Idem ſenſit Afflict. deciſ. 292. & Zaſ. in Epit. feud. part. 6. numer. 22.* quia reſpondeo
primo, † *d. §. morb.* locum habere, quando vaſallus, de cuius feu- 420
do & ſucceſſione agitur, ſine ſucceſſore moriturus eſſet, quod non contingit in caſu noſtro, in quo videmus ex pacto conuento, ex donatione aliisq; iuribus Duces Sabaudiæ ſuccedere debuiſſe in Marchia. prole maſculina domus Palæologæ extincta. Reſpondetur & ſecundo, diſpoſitionem *d. §. morb.* intelligi cum agitur de feudo incerti vaſalli. *ſic declarat Iacob. à S. Georgio in ueſtit. feudali, in verb. inueſtiuit, num. 12. in fin.* Quarto præſupponamus, relatas reſponſiones non eſſe probabiles, vt tamen optimę ſunt, adhuc Caroli V. conceſſio non potuit detrimentum aliquod Ducibus Sabaudiæ, quibus iam ius quæſitum erat, adferre, *vt ſupra late diximus.*

Non obſtat ſecundum principale fundamentũ: quia reſpondeo primo, iam, ex relatis ſupra in prima parte conſultationis noſtræ, conſtare, Marchiam hanc Imperii feudalem nunquam eſſe effectã. Reſpondeo ſecundo, quod ibi præſupponatur feudalis, fuiſſe tamen feudum ita alienabile, vt Cæſare inconſulto alienari potuerit, *vt late oſtendimus ſupra in 2. part. 1. part. prin. conſultationis noſtra, & reſpondit Rolan. à Vall. conſ. 76. n. 25. lib. 2.* Nec fuit neceſſe Ducibus Sabaudiæ aliquam inueſtituram ſuſcipere ab Im-
per. quoniam etiam hoc caſu ſecuta alienatione, vt † allodialis 421
& libera, quanquam alias feudalis foret, apud Duces Sabaudiæ erat, ac eſſe debet. *ita egregie ſcriptum reliquit Zaſ. in epit. feud. par. vlt. nu. 15. ver. ſecundo inſertur, &c.*

Non obſtat tertium principale fundamentum, quia reſpon-
deo, falſum omnino eſſe, Imperatorem aliumue † ſupremum 422
Principem poſſe aliquem ſine cauſa iure ſuo priuare, etiam ſi de plenitudine poteſtatis agat, vt multos huius veræ ſententiæ grauiſſimos auctores retulit Crau. *conſ. 5. n. 10. conſ. 7. n. 10. & con. 103. n. 3.* qui poſt multos reſpondit, quod etſi modi acquirendi dominiũ iuris ciuilis ſint, dominium tamen eſſe iuris gentium, quod tollere & infirmare Imperator non poteſt. *Idem Crauc. conſ. 135. nu. 20. conſ. 172. nu. 3. & conſ. 241. nu. 12 verſ. aduertendum, &c. & in ſpecie noſtri caſus idem reſpondit Soc. Iun. d. conſ. 77. n. 124. lib. 1. quod vere tradunt Dd. ex l. Lucius. ff. de euictio. & l. Antiochenſium. de priuil. cred.* vbi Angelus intelligit, quãdo is Princeps in cauſa fuit illius lucratiuæ acquiſitionis, vel quia ipſe donauit, vel quia ſua opera donatum ab altero fuit, quo in caſu nos non verſamur, cum hac in re nullum Imperatorum factum interceſſerit, quod actui ſubſtantiam at-
tulerit. Quod de † citatione poſtmodum in eo fundamento di- 423
ctum fuit, ad rem non confert: quandoquidem locũ illa habere poſſunt, quando ad libitũ ita agere poteſt Princeps: cæterum ſi ſine cauſa, non põt. Citatio enim neceſſaria omnino eſt, vt legitime de cauſa conſtare poſſit. *Ita * crebriore calculo ſentiunt Dd. quos innumeros prope retulit Tiraq. in tract. Res inter alios acta. in 7. lim.*

Google

Non obſtat quartum fundamentum principale, de clauſula, *de plenitudine poteſtatis, &c.* quia multipliciter reſpondeo. Primo
424 *vt ſupra attigimus*, vere † Principem non poſſe ius alterius tollere,
& * communem ſententiam eſſe contra Angelum *in d. l. item ſi verberatum, de rei vind. reſtatur Crau. d. conſ. 141. num. 20.* quo loci ampliſſime doctiſſimeque oſtendit, clauſulam, *de plenitudine poteſtatis*, nihil operari in his, in quibus de iure non poteſt Princeps diſponere, quemadmodum; o caſu noſtro, ex iam relatis, nihil agere potuerunt de iure ſacri Romani Imperatores, *vt reſpondit Zaſius conſ. 10. numer. 25. libr. 2.* imo affirmant quamplurimi; Prin-
425 cipem in cauſa de plenitudine poteſtatis procedentem, † citare debere partes. *Ita Card. & Abbas in c. 1. de cauſa poſſeſſ. & propriet. late Aret. conſ. 163. num. 13. 14. Felin. c. quæ in eccleſiarum. num. 66. verſ. ſexto limita. de conſt. quos ſecutus eſt Tiraquell. tractat. Re. inter alios acta. limitatione ſeptima, prope finem. illis addo Socin. Sen. conſ. 164. col. pen. lib. 2.*
426 Reſpondeo ſecundo, † clauſulam, *de plenitudine poteſtatis*, nihil operari, cum ea vtens, plene de negotio, ob quod ea vtitur, informatus non eſt. *Ita Crauett. d. conſ. 241. colum. 8. in fi. verſ. quarto reſpondeo, &c. poſt Soc. Sen. conſ. 120. colum. 6. ver. reſpondetur etiam, libr. 3. Decium conſ. 198. col. pen. & Brunum conſ. 87. numer. 23.* Qua enim ratione fieri poteſt, vt ignorans concedat, vel conceſſum confirmet, cum conſenſus deficiat *iuxta l. mater decedens. C. de inoff. teſt. cum alijs ſimilibus.*

Non obſtat quintum fundamentum, quia reſpondeo primo, quod ſi princeps nihil poteſt ex clauſula, *de plenitudine poteſtatis*, minus poteſt ex clauſula, *motu proprij*: cum maior ſit vis &
427 effectus † clauſulæ *de plenitudine poteſtatis, quam motus proprij.* Sublato ergo antecedenti tollitur & conſequens. *Ita reſpondit Crauet. d. conſ. 241. colum. 9. ver. ad clauſulam, motu proprio, &c.* Reſpondeo ſecundo ex eiuſdem Crauett. ſententia. *d. conſ. 241. col. 9. ver. ſecundo*
428 *reſpondeo, &c.* † clauſulam motus proprii, ius alterius non lædere, *ex ſententia gloſſ. in cap. ſi Romanus, de præben. Hoſtien. & Anchar. in capit. cauſam, il ſecundo de teſtibus atque aliorum, quos ibi fuſius citat. Et in ſpecie noſtri caſus ita reſponderunt. Soc. Iun. d. conſ. 87. numero 104. libro 1. Alciat. d. reſponſo. 162 numero 6. Quibus addo Socin. Sen. conſ. 115. colum. 1.*
429 *libro 3.* qui reſpondit, † clauſulam hanc *motus proprij*, non tollere vitium ſubreptionis ad tertii detrimentum. *Idem reſpondit Ruinus conſ. 18. numero 12. conſ. 226. numero 11. conſ. 228. numer. 3. libr. 1. Decius conſ. 407. numero 19. 20. Curt. Iun. conſ. 142. numero 9. & Pariſ. conſ. 11. numero 120. conſ. 82. in fin. libro 1. & conſ. 5. numero 15. libr. 4. Goz. ad. conſ. 14. numero 18.* Non ergo ius Ducum Sabaudiæ ex his clauſulis tolli debilitarive potuit. Reſpondeo tertio, quod cum iam Imperatores confirmauerint eam alienationem ad commodum Ducum Sabaudiæ, non potuiſſe deinde vti hac clauſula *motus pro-*
430 *prij.* ſeu verius non præſumi ea vti contra eos voluiſſe. † Cum circumuenti potius præſumantur, quam quod ſua ſponte ita agere voluerint. *Quemadmodum egregie declarat Crauett. d. conſ. 341. col. 10. verſ. tertio reſpondeo, &c.* Reſpondeo quarto, *vt in noſtris terminis reſpondet Soc. Iun. d. conſ. 77. num. 98.* tunc clauſulam *motus proprij* operari, quando is Princeps ſua ſponte ad aliquid concedendum mouetur, at contra quando ad partium poſtulationem. Nam tunc ex ea importunitate non ſolum ad concedendum, ſed etiam ad adhibendum clauſulas has inductus præſumitur, *quod multorum auctoritatibus confirmat Soc. vt apud eum. Cuius doctrina optime caſui noſtro conuenit.*

Non obſtat ſextum, de clauſula, *ex certa ſcientia*, quia multi-
431 pliciter reſpondeo, Primo † clauſulam hanc ex certa ſcientia nihil operari in detrimentum tertii. *Ita in terminis noſtris caſus Goz. conſ. 9. num. 42. & Soc. Iun. dicto, conſ. 77. num. 126. libr. 1. Quibus addo Aretinum. conſ. 15. numero 6. Curtium Iun. conſ. 142. numero 8. ver. nec obſtant, Pariſium. conſ. 1. num. 84. & conſ. 11. numero 121. libro 1. Eiuſdem ſententiæ addo Grammat. deciſione 104. numero 1. 2. & 3. & Zaſium conſ. 10. numer. 30. libr. 2.*

432 Reſpondeo ſecundo, † clauſulam, *ex certa ſcientia*, nihil operari in his, quæ non iuris, ſed facti ſunt, vt in caſu noſtro. *Ita de re hac noſtra verba faciens reſpondit Soc. Iun. d. conſ. 77. num. 126. & libro 1. idem Pariſ. conſ. 1. num. 81. lib. 1. conſ. 4. nu. 28. & conſ. 74. nu. 29. lib. 4. Crau. d. conſ. 241. col. 9. in prin.*

433 Reſpondeo tertio † clauſulam hanc nihil operari, cum adhita fuit ſine cauſæ cognitione, vt hic contigit. *Ita Pariſ. conſ. 4. nu. 33. libr. 2. qui alios retulit. Idem cenſuit Grammat. deciſio. [illegible] numer. 38. & Sebaſtia. Vant. tract. nullitatum, in tit. an qualibet ſent. nulla dici poſſit nu. 18. Zaſ. conſ. 10. nu. 30. lib. 2.*

434 Non obſtat ſeptimum fundamentum principale, de † clauſula, *non obſtantibus*: quia reſpondeo multipliciter vna cum conſultiſſimo Aymone Crauett. *d. conſ. 241. col. 8. ver. ad clauſulam non obſtantibus, &c.* qui ſeptem adfert declarationes, quæ caſui noſtro optime conferunt. Primo cum eo dico; quod cum maioris ſit effectus & potentiæ clauſula, *de plenitudine poteſtatis*, quam hæc clauſulæ: quemadmodum ergo nihil in caſu noſtro operatur, *vt iam diximus*, ita nec hæc. Reſpondeo ſecundo, clauſulam *non obſtantibus*, nihil operari, quando Princeps non fuit optime informatus de partium conuentionib. ſæpius confirmatis, vt noſtro hoc caſu contigit, *ita Craue. d. conſ. 241. col. 8. in fin. ver. 4. reſpondeo.* qui plures huius ſententiæ Doctores citauit. Reſpondeo tertio, clauſulam derogatoriam *non obſtantibus, &c.* non derogare diſpoſitioni firmatæ conſenſu partiũ, *ita Crau qui ſup. col. 9. verſ. 5. reſpondeo, &c.* qui ſubiicit *in ver. 6. reſpondeo, &c.* fortius procedere, quando partiũ conuenta ſæpe & ſæpius confirmata fuerunt. Reſpondeo quarto, quod cum in caſu noſtro plura interceſſerint, quæ Marchionũ impetrationi obſtabant, hoc eſt, conuentiones, donationes, ſuſceptæ inueſtituræ, fidelitatis præſtita iuramenta, tot tantæq; ratihabitiones, ſequitur, clauſulam hanc *non obſtantibus*, non profuiſſe: cum plura obſtãcia non ſuſtulerit, *Ita Crau. d. conſ. 241. col. 9. ver. 7. reſpondeo, &c. Ruin. conſ. 36. n. 14. lib. 1.*

Non obſtat octauum fundamentum: quia † reſpondeo vna 435
cum Baldo *conſ. 245. col. 2. libr. 1. & Crau. d. conſ. 241. col. 10. ver. poſtremo ad multiplicationem, &c.* quod quo plures clauſulæ in ſcripto ponuntur aduerſus iura tertii, eo eſſe expreſſiores maioris fraudis & delicti. Reſpondeo ſecundo, *vt in ſpecie noſtri caſus reſpondet Soc. Iun d. conſ. 77. n. 105.* non præſumi Principem ex tot tantisq; clauſulis velle iuri alterius præiudicium afferre, *ubi, citat huius ſententiæ Cur. Sen.* Ex quo ſequitur minus vera ſcripſiſſe Rui. & Goz. & alios in eo octauo fundamento relatos.

Non obſtat nonum illud fundamentum, eſſe ſumendam latam interpretationem, vt res antiquum ſtatum recipiat: quia
reſpondeo, regulam † illam locum ſibi non vindicare, quando 436
antiqua illa natura, primæ primæuuſq; ſtatus iam extinctus eſt. *vt declarauit Soc. Sen. conſ. 269. colum. 4. ver. 1. ratio eſt, &c. libr. 2.* Cum ergo ex conuentionib. donationibus, aliiſq; geſtis inter partes immutatus ſit ſtatus & natura Marchiæ, quia ex libera facta eſt feudalis ad commodum Sereniſſ. Ducis Sabaudię directi domini, ſequitur de primo ſtatu quærendum amplius non eſſe.

Non obſtat vltimum fundamentum, quia reſpondeo, † ne- 437
gligentiam, ſi qua fuit non potuiſſe nocere Ducibus Sabaudiæ, & prodeſſe Marchionibus. Quoniam vt malæfidei poſſeſſores Marchiones ii non poterant præſcribere. *vt in claris terminis vaſalli, qui feudum recognouit à domino reſpondit Alex. conſ. 84. col. 1. lib. 1. qui idem affirmauit in illius vaſalli hæredibus reſpondit Zaſ. conſ. 15. numer. 57. 58. libr. 2.*

NOna & vltima eſt, quæ huic prætenſioni obiicitur, difficultas nec ſane leuis. Preſuppoſito enim laudum fuiſſe legitimum, & donationem ac infeudationem iure defendi, adhuc tamen dicendum videtur, non eſſe locum ſucceſſioni ad cõmodum Sereniſſ. Ducis Sabaudiæ, etſi maſculi omnes ex linea Pa-
læologa deceſſerint; quoniã † Marchię hæc pertranſire potuiſſe 438
videtur è maſculis ad fœminas, ſicq; ad Illuſtr. Margeritam Palæologam olim Duciſſam Mantuæ. *Quod multi oſtendunt Gratus conſ. 9. n. 155. li. 1. Pariſ. conſ. 22. col. 1. con. 23. n. 30. li. 1. Goz. conſ. 9. n. 52. 55. & nu. 59. Soc. Iun. conſ. 77. nu. 22. 23. li. 1. & Alc. reſpon. 162. n. 12. vſq. ad finem.*

Primo, quia ſui origine Marchia hæc eſt ad fœminas tranſitoria. Nã mortuo illo Ioanne vltimo ex Aledrami Saxoni linea, Iolanta ſucceſſit in Marchia ann. 1305. & ex ea in Marchiones ex domo Palæologa tranſiuit, *vt ſupra nu. 61. tetigimus.* Iuſta ergo ratione creditur, fœminas tunc potuiſſe ſuccedere, quia feudum
dicebatur fœmininum, & † tanti temporis lapſus vim habet pri- 439
uilegii. *l. 1. §. ductus aquæ. ff. de acq. quotid. & æſtiu.* Ita in ſpecie noſtra hoc argumento vſus eſt Alc. *d. reſp. 162. nu. 12. ver. & in primis &c. & fuſius Pariſ. d. conſ. 23. n. 62. 63. & n. 72. li. 1.* Imo eſſe feudum fœmineũ ex ipſius Othonis conceſſione facta Aledramo, multis probat *Pariſ. d. conſ. 23. n. 30. cum multis ſeq.*

Secundo inquit, Alc. *d. reſp. 162. nu. 12. verſ. quod ſi attendimus, &c.* feudum huius Marchiæ eſſe ad fœminas tranſitorium, ex conceſſione Caroli IV. id quod ſcripſit & Soc. Iun. *d. conſ. 77. n. 22. ver. Præterea ex alio &c.* Carolus enim IV. dum Io. Palæologo inueſtituram huius Marchiæ concederet, conceſſit pro ipſo Ioanne,
ſuiſq; ſucceſſoribus † maſculis & fœminis, fœminæ ergo admit- 440
ti debent, cum maſculi deficiũt, vt hic. *Ita probat tex. in c. 1. §. quin etiam. Epiſc. vel Abb. & tradunt in ſpecie noſtra Pariſ. conſ. 22. nu. 4. & con. 23. nu. 49. libr. 1.*

Tertio, confirmatur ſecundum Alciatum *d. reſpon. 162. num. 1.*
verſ. idem quod dicendum, ac etiam Pariſ. d. conſ. 23. n. 72. lib. 1. ex inueſti-
tura & conceſſione Caroli V. facta Io. Georgio, in qua dictum
441 fuit, Io. Georgium recognoſcere Marchiam hanc in † feudum
pro ſe ſuiſque hæredibus & ſucceſſoribus, quæ dictio ſucceſſo-
ribus hoc caſu fœminas comprehendit, alioqui ſuperfluo ap-
poſita fuiſſet. *Ita Alciat. ex multorum opinione, Alex. S. conſ. 195. num. 4.*
lib. 6. Cor. conſ. 16. lib. 1. Soc. Sen. conſ. 257. lib. 2. Dec. conſ. 269. & Curt. Iun.
tract. feudo par. 3. q. 29.

Quarto, in ſpecie & ad rem magis confert ſecundum Alcia-
tum *d. reſp. 162. nu. 13.* eam infeudationem, quam his Marchioni-
bus ipſemet Dux Sabaudiæ fecit anno 1435. 27. Ianuarii, eſſe et-
442 iam pro fœminis, cum ſit facta † infeudatio pro ſe, aſcẽdentibus
deſcendentibus agnatis. Quibus verbis admitti videtur Illu-
ſtriſſima Margerita, quæ eſt agnata & collateralis. *l. 4. C. de fideic.*
443 & iſta † participia dandi caſus, etiam ex proprietate ſermonis
fœminas complectuntur. *l. inter ſtuprum. §. vlt. ff. de verbo. ſignificat.*
vnde ab ea proprietate recedendum non eſt. Et licet, inquit Al-
ciatus, dubitari ſoleat in feudis, an maſculinum concipiat fœ-
minum, *vt reſpondit Alex. conſ. 1. nu. 23. libr. 5.* attamen, ſubdit Alcia-
tus, in caſu noſtro ceſſat omnis dubitatio: quia verba non ſunt
444 ſimpliciter maſculini generis, ſed † communia, quæ vtrumque
ſexum æque comprehendunt. *ſic etiam ſcripſit Soc. d. conſ. 77. nu. 23.*
qui in hanc ſententiam citauit. l. nominis. ff. de verb. ſign. & Clem. 1. vbi gl.
& Card. de electio. Quibus probatur, verbum commune vtrumq;
ſexum complecti.

Quinto ſuffragatur ſecundum Alciat. *d. reſp. 162. nu. 13. verſ. con-*
firmatur hoc, &c. quod in ea feudatione facta à Duce Sabaudiæ
dicitur, quod ſit inſeparabilitas perpetua inter dignitatẽ Mar-
chionatus & ipſa feuda, adeo, vt quilibet ſucceſſor in Marchia
445 ſuccedat etiam in d. feudis. Vnde apparet hoc feudum eſſe Mar-
chiæ annexum, & ſecundum legem Marchiæ debere diiudicari.
* *l. ſi conuenerit. §. ſi nuda. vbi Bar. de pig. act. Et Bart. ſunt ſecuti * omnes, et*
late apud Soc. Sen. conſ. 79. num. 24. lib. 4. Rui. conſ. 39. nu. 15. conſ. 219. nu. 7.
lib. 1. Dec. conſ. 487. n. 9. & Crau. tract. de ant. temp. 4. par. prin. nu. 55. 56. &
Alc. reſp. 509. nu. 5. & probat tex. in c. tranſlato. vbi Fel. de conſt. quemad-
modum ergo Marchia ex Imperatorum inueſtituris iam relatis
ad fœminas tranſit, ſic & feudum.

Sexto confert ſecundum Alciatum *d. reſp. 162. num. 14. verſ. Ad i-*
dem &c. & ſecundum Goz. ad. etiam d. conſ. 9. num. 36. feudum hoc eſſe
446 † feudum improprium, quaſi emtitium, quod ſui natura ad fœ-
minas tranſit, *cap. 1. §. & quia vidimus, qui feud. dare poſſ. Rom. conſ. 367.*
Curt. Iun. tract. feud. parte 3. in prin. nu. 6. ver. ſexto limitate &c. & idem
Alciatus reſp. 176. numer. 4. Iacobinus à S. Georgio in inueſtitura feudali in
verbo, & fœminis, num. 6. Pariſ. conſ. 4. num. 39. libr. 1. Goz. ad. conſ. 56. num.
19. Ripa lib. 1. reſpon. cap. 1. num. 76. Et in claris noſtris terminis Campegius
inter conſ. Bruni. conſ. 11. num. 7. Quod conceſſio hæc talis fuerit, ex
eo demonſtratur, *inquit Alciatus*, quia ſcimus Ducem Sabaudiæ
aſſecutum fuiſſe Marchiam hanc iure tranſactionis. Quia aſſe-
rebat, ſe creditorem maximæ ſummæ pecuniarum. Vnde ſa-
pit naturam dationis in ſolutum, ſi conſiderabimus, non ver-
447 ba, ſed effectum, qui † ſpreta denominatione perpendi ſolet.
l. ſi vno. ff. loca. l. inſulam. ff. de præſcript. verb. late Tiraq. tract. de retractu
conſang. §. 32. gloſſ. 1. num. 35. egregie Crauett. conſ. 20. num. 4. conſ. 186. nu-
mero quinto, & conſilio 214. numero 2. 4. & in eo, qui feudum habet
pro annuo cenſu, vt non feudum, ſed emphyteuſis cenſea-
448 tur, reſpondit egregie Crauet. *conſ. 293. numer. 9.* Cum ergo † do-
natio hæc facta ſit in renumeratione pecuniæ debitæ, cenſetur
in ſolutum datio. *leg. titu ff. de vſucap. pro emto. & tradit. Soc. Iun. con-*
ſil. 84. numero 2. libro 2. & ibi numero. 24. tex. hunc declarat. addo Bal. in
l. libera. C. de ſenten. &c. Hoc ſic ſtante ſequitur modo, quod cum
is Dux Sabaudiæ ſuſcepta donatione ſibi facta, ſtatim Mar-
chiam illi Io. Iacobo & filiis infeudauerit, eam conceſſionem
fuiſſe in modum contractus, & cuiuſdã actus facti ex neceſſita-
449 te præcedentis promiſſionis. Id patet ex duobus, primo, quia †
pactum in tranſactione vel conuentione adiectum, adiectum
dicitur in partem pretii. *l. fundi partem. ff. de contrahend. emt. & ha-*
betur late apud Tiraq. tract. de retractu conſang. §. 1. gloſ. 18. numero 38.
& de retractu conuentio. in præfatione, numero 20. 22. Didac. lib. 3. var. re-
ſol. cap. 10. numero 1. Socin. Iun. conſil. 94. numero 24. lib. 3. Secundo,
quia incontinenti poſt donationem & tranſactionem eſt ſecu-
450 ta; † correſpectiue ergo facta dicitur. *l. iuriſgentium. § quinimo. ff. de*
pact. Bald. in leg. pactis numero 49. C. de pact. & ibi plura Dec. num. 3. idem
Dec. conſil. 336. numero 2. & conſil. 544. numero 19. latiſſime Tiraq. tract.
de retractu conuentio. §. 1. gloſ. 5. idem in l. ſi vnquam. in verbo donatione.
numero 117. Cod. de reuoc. don. Iſtis addo Craue. conſi. 298. num. 13. Alban.
conſil. 45. & conſ. 70. vbi pulchre. eius ergo naturam induit, *ita cen-*
ſuerunt Ale. conſ. 111. n. 1. lib. 3. Craue. conſ. 230. n. 2. addo Abbatem conſ. 61.
num. 2. lib. 2.

Septimo, accedit ſecundum Alciatum *d. reſponſo 162. num. 16.*
verſ. corroboratur &c. quia cum in tranſactione actum eſſet, vt in
continenti facta donatione, ſequeretur infeudatio, perinde eſt
ac ſi Marchio, ſimpliciter † dominium directum, vtili ſibi reſer- 451
uato, alienaſſet, *l. ſi tibi. ff. ſi cer. pe. l. qui vxori. vbi Bal. & Alber. ff. de au-*
ro & argen. leg. Vnde ſicut, ſi alienatio nulla ſequuta fuiſſet, fœ-
mina ex conceſſione Imperatorum ſuccederet ita etiam ſucce-
dere in vtili dominio debet, quod effectu non alienatum ſed re-
ſeruatum fuit. *l. qui ſic. ff. de ſolutio. Bal. in addi. Spec. ti. De feudis. verſi. 5.*
quæritur, &c.

Octauo, ſuffragatur optime ſecundum Alciat. *d. reſp. 162. num.*
17. & Socin. Iun. d. conſil. 77. num. 22. infeudationem à Duce Sabau-
diæ factam his Marchionibus eſſe ligiam: quo fit, vt in ea poſſit
ſuccedere fœmina, cum † feudum ligium ſit ad fœminas etiam 452
tranſitorium. *Ita Spec. in ti. de feudis. §. quoniam. quæſt. 21. Alex conſil.*
30 numero 2. lib. 1. Dec. conſil. 269. num. 12. verſi. ſimiliter ſi eſſet. Cur. Iun.
tract. feud. par. 1. quæſt. 8. princ. numero 26. verſi. quartus & vltimus &c.
Eiuſdem ſententiæ addo Dec. conſil. 139. numero 1. & Repam libro 1. reſp.
cap. 1. numer. 75. Alciat. reſpon. 176. numero 3. Goz. conſilio 56. numero 21.
Ioannem Ferrarium in collectaneis ad vſus feudorum lib. 1. cap. 6. verſ. ſex-
tam ſpeciem &c. Hæc non leuem afferebãt dubitationem aduer-
ſus Sereniſſ. Sabaudiæ Ducem: Quandoquidem excluſus vide-
batur ab ipſa Illuſtriſſima D. Margerita Duciſſa Mantuæ: & per
conſequens ab illius filio ſucceſſore.

Re tamen diligentiſſimo ſtudio perpenſa, contrarium verius
eſſe arbitror, Illuſtriſſimam. D. Margeritam ſuccedere non poſ-
ſe in hac Marchia, quod multis demonſtrabimus.

Primo, quia de iure communi ſatis ſuperque fundata eſt Se-
reniſſimi Ducis Sabaudiæ intentio, cum † in feudis regulariter 453
fœminæ non ſuccedant. *cap. 1. §. hoc autem. qui feudum dare poſſ. & in*
cap. 1. §. filia, de ſucceſſ. feud. Et regulam hanc eſſe fatetur, hac de re
noſtra loquens Soc. Iun. *d. conſ. 77. num. 9.* Qui & illud poſt multos
aſſerit, nec etiam ex conſuetudine fœminas ſuccedere in feudo.
cuius ſane regulæ rationes adfert quamplures Curtius Iun. *trac.*
feud. parte 3. principali in princ. Vt ergo fœminæ comprehendantur
debet clare exprimi. *c. 1. hoc autem notandum, de his qui feud. dare poſſ.*
Corn. conſi. 16. num. 4. lib. 1. & clare Rom. conſ. 33. Viſo inueſtitura, Raphael.
Comen. conſ. 137. col. 1. Dec. l. 2. n. 56. verſi. ſeptimo ſtante &c. de reg. iur. Mo-
dernus Pariſien. conſ. 56. num. 16.

Secundo, Sereniſſimi Sabaudiæ Ducis intẽtio fundata eſt ex
verbis inueſtituræ & infeudationis, quam Dux Amedæus ſuus
anteceſſor eo anu. 1435. 27. Ianuarij fecit Ioanni, ſeu eius patri.
In ea enim ſolum eſt dictum, *pro ſe ſuiſq; aſcendentibus deſcendenti-*
bus, &c. quæ cum maſculini generis ſint, ipſas fœminas exclu-
dunt in materia feudorum, in qua maſculinum non concipit † 454
fœmininũ: veluti multi ex iis, quos ſtatim referam, affirmarunt,
præſertim Alex. *l. ſed & ſi hac. §. liberos nu. 5. de in ius voc. Iaſ. l. ſi quis id*
quod. num. 11. de iuriſd. om. iud. Et clarius Modernus Pariſ. in conſuet. Pariſ.
titulo 1. §. 12 num. 5. in fine. & in terminis, cum conceſſum eſt † feu- 455
dum pro ſe & deſcendentibus verba hæc (*pro deſcendentibus*) fœ-
minas non includere, reſpondit Baldus *conſ. 330. In hoc concordate*
ſunt omnes, &c. libro 3. quem probauit Corneus conſ. 16. num. 6. libro 1. qui
fortius & illud affirmat, fœminas non eſſe comprehenſas, cum
ſimpliciter eſt dictum † pro ſe & hæredibus. *Idem reſpondit Pari-* 456
ſius conſilio 4. numero 4. lib. 1. & in caſu fortiori, quando eſt dictum,
pro ſe, hæredibus & quibus dederit reſpondit Deci. *conſilio 193.*
numero 5. in fine. Zaſius in epitome feud. parte. 8. numero 36. & conſilio 11.
numero 5. & conſilio 13. numero 25. lib. 1. Sigiſmundus conſilio 1. numero 40.
inter conſilia feudalia, qui intelligitur de hæredibus maſculis, non
de fœminis. Ea ratione vtuntur, quia verba indeterminate pro-
lata adaptantur ad naturam feudi, quę eſt, vt fœminæ incapaces
ſint, *quemadmodum ſtatim diximus.*

Tertio accedit, hanc Marchiam eſſe † feudum dignitatis cum 457
imperio & iuriſdictione, cuius incapax eſt fœmina. *l. 2. ff. de reg.*
iur. vbi late Decius num. 3. & in his terminis Corn. d. conſ. 16. num. 15. libro 1.
Et quanquam magna ſit inter noſtros hac de re contentio, *vt la-*
te apud Tiraq. tract. de iure Primogen. q. 10. attamen is *numero 9. & 10.*
verius ſenſit fœminam non ſuccedere in feudo dignitatis & iu-
riſdictionis, niſi vigeat conſuetudo. *Idem ſenſit Rui. conſ. 38. nu. 5.*
conſ. 40. nu. 6. & conſ. 99. nu. 8. lib. 1. Quæ ſane conſuetudo non extat
in caſu noſtro.

Quarto,

Quarto, in hanc ſententiam ea ratione tranſeo, quod Dux
Sabaudiæ, ſuſcepta donatione Marchiæ ſibi à Ioh. Iacobo Mar-
chione facta, eam ſtatim in feudum ei ſeu Ioanni eius primoge-
nito conceſſit pro ſe & ſuis deſcendentibus. Quorum vltimus
Io. Georgius deceſſit Illuſtriſſima Margerita patruele ſuperſti-
te. Hæc cum iam ſemel à Bonifacio fratre, atque iterum à Ioan.
458 Georgio patruo † excluſa fuerit, perpetuo excluſa manet, cap. 1.
§. quinetiam, Epiſcop. vel Abba. Et * communem hanc eſſe ſententi-
am, vt nec etiam mortuo maſculo admittatur fœmina, affirma-
runt Curt. Iun. tract. feud. part. 3. queſt. 27. late Alciat. reſponſ. 170. Pariſ.
conſ. 16. num. 5. 6. & conſ. 72. num. 79. lib. 4. Rubeus conſ. 57. Socin. Iun. conſ.
110. num. 5. lib. 2. vbi latiſſime Tiraquell. in l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit,
num. 195. C. de reuo. dona. Quamobrem deuoluta cenſetur Marchia
domino directo, ſicque Sereniſſimo Duci Sabaudię, vt clare re-
ſponderunt Brunus conſ. 65. num. 2. in fine, & conſ. 108. num. 27. Pariſ.
conſil. 23. num. 60. & conſil. 101. num. 31. lib. 1. His addo Zaſium ita cla-
re affirmantem in epitome feud. parte 8. num. 58. poſteaquam relati
interpretes, eam communem ſententiam affirmarunt, fœmi-
nam per maſculum ſemel excluſam vlterius non admitti, illud
ſubiiciunt, feudum directo domino eſſe apertum. Quod qui-
dem ſolidiſſimum fundamentum maxime confirmatur, ex ea
conſideratione, quam facit Socinus Iunior conſ. 76. num. 112. libro
459 primo, dum poſt Iſern. dicto §. quinetiam, intelligit † text. illum proce-
dere, quando in inueſtitura dictum fuiſſet, pro deſcendentibus ma-
ſculis & fœminis; quia tunc (inquiunt illi) ſi fœmina à ſucceſſione
patris per fratrem ſemel excludatur, mortuo fratre, ei non ſuc-
cedit, cum non ſit a fratre deſcendens, ſed tranſuerſalis eſt, vt in
caſu noſtro contingit, vt fuſius apud Socinum. Huic tamen
conſiderationi, (vt ingenue fatear) parum defero, cum anim-
aduerterim relatos interpretes, nullam conſtituere differenti-
am, quod in inueſtitura dictum ſit, pro deſcendentibus maſculis &
fœminis: vel pro hæredibus maſculis & fœminis, vt in ſpecie eam Iſer-
niæ conſiderationem confutauit Alciatus dicto reſponſo 170. nume-
ro primo, verſ. non obſtat, &c. & nullam eſſe differentiam inter vnam
& alteram verborum conceptionem, ſenſit Brunus conſil. ſexa-
geſimo quinto.

Nec huic ſolido fundamento aduerſatur, quod ſcripſit is So-
cinus Iunior dicto conſilio 76. numero 113. d. §. quinetiam, intelligi &
declarari ex capit. primo, de eo, qui ſibi & heredi, &c. quo probari
dicitur, fœminam à maſculo cenſeri excluſam temporaliter,
hoc eſt, donec is maſculus fuerit ſuperſtes. Nam conſideratio
hæc, illa ipſa eſt, quam ad proſternendum receptiorem ſenten-
tiam, faciebat Martinus Laudenſis dicto §. quinetiam. Cui ſane
conſiderationi ſatisfecit Curtius Iunior dict. tractat. feudo part. 3.
quæſtione 27. verſ. ſecundo, &c. quem ſecutus eſt ipſemet Socinus Iunior, ſibi
parum conſtans, dict. conſilio 110. numero vigeſimo ſeptimo, libro ſecundo,
& Alciatus dicto reſponſo 170. numero primo, verſ. & licet Martinus, &c.
Non pariter aduerſatur altera conſideratio eiuſdem Socini Iu-
nioris dicto conſilio 76. numero 113. verſ. vel & tertio, &c. quam fecit &
460 Gozadinus conſilio nono, numero 59. d. §. † quinetiam, procedere re-
ſpectu ſucceſſionis paternæ, cum agitur de illi ſuccedendo tan-
quam in feudo paterno. Tunc enim, cum ſemel fuerit excluſa,
amplius non admittitur, at contra, cum de ſuccedendo fratri,
vel alteri tranſuerſali agitur, à quorum ſucceſſione, cum exclu-
ſa nunquam fuerit, admitti debet, iuxta doctrinam gloſſæ, in l. prima,
§. veteres, ff. de acquirenda poſſeſſione, quam omnes recipiunt. Hæc enim
461 ab omnibus in feudorum ſucceſſionibus reiicitur, cum † gloſſ.
dicto §. veteres, ſolum in ſucceſſione bonorum allodialium, quæ à
feudali multum differt, loquatur. Id quod clare tradit Pariſius conſi-
lio vigeſimo ſecundo, & conſilio 23. numero 52. 53. libro primo, & clarius ſi-
bi parum conſtans Socinus Iunior dicto conſilio 110. numero ſeptimo, libro
ſecundo, qui differentiæ rationem attulit. Quare ex relatis quamplu-
rimi, præſertim Brunus conſilio 108. numero 26. idem eſt cenſuere,
cum agitur de ſuccedendo fratri atque patri. Nullo ergo iure
contendit Illuſtriſſima D. Margerita à ſucceſſione hac penitus
excluſa.

Quinto conſidero, fœminas eſſe excluſas, & Marchiam ad
Ducem Sabaudiæ eſſe deuolutam ex pacto inito ann. 1330. quod
ſupra in prima prætenſione late explicauimus.

Sexto & vltimo, ſaltem excluſa eſt Illuſtriſſima D. Margerita,
462 quia intra annum & diem à Sereniſſimo Duce Sabaudiæ † feu-
dum non recognouit, nec inueſtituram ſuſcepit. Eſt enim hac
ratione feudo priuata, iuxta text. in cap. primo, quo tempor. miles, &c.
cum fuerit in longiſſima mora, non poteſt amplius petere, ſic
poſt multos Pariſius conſil. 101. numero 32. libro primo, & vbi hactenus
non fuiſſet facta declaratio caducitatis & priuationis, fieri ho-
die poſſe.

Non obſtant nunc in oppoſitum adducta, in quorum diſſo-
lutione omnis verſatur labor. Primo itaque vno verbo poſſu-
mus ſatisfacere, Iolantam illam ſororem illius Ioannis vltimi
Marchionis ex linea Aledrami iure ſucceſſiſſe in Marchia: quia
vere res allodialis & libera erat, vt ipſemet Alciatus & Pariſius
faſſi ſunt, dum pro Illuſtriſſima D. Margerita contra Illuſtriſſi-
mum Marchionem Salutiarum reſponderunt: Alciatus inquam
in reſponſ. 199. & Pariſius conſilio vigeſimo ſecundo, libro primo, vbi affir-
mant, eam Othonis conceſſionem Aledramo factam liberam
fuiſſe & allodialem. Quod ſuo loco diximus, vbi demonſtraui-
mus vſque ad Theodori Palæologi primi tempora, nullam fu-
iſſe ſuſceptam inueſtituram pro vniuerſa hac Marchia, nec Se-
reniſſimus Dux Sabaudiæ nunc contendit excludere ipſam Il-
luſtriſſimam Dominam Margeritam ex hac ratione, ſed ex in-
feudatione ab eo, ſeu ſuis anteceſſoribus facta, ac etiam ex iu-
re ſuo prouenienti à conuentione facta ſub eo anno 1330. vt di-
ximus.

Non obſtat ſecundum: quia iam ſupra demonſtrauimus nu-
mero 105. Carolum IV. non effeciſſe hanc Marchiam feudalem
ex ſua inueſtitura. Cum ergo allodialis adhuc, poſtquam deceſ-
ſit Carolus ipſe quartus, fuerit, licet donari potuit Duci Sabau-
diæ; & per conſequens ab eo concedi infeudatio; & ita metitur
ius Dux Sabaudiæ à ſua infeudatione, non ab infeudationibus
aliorum, vt ſupra ſtatim diximus.

Non obſtat tertium: quia conceſſio Caroli V. prodeſſe non
poteſt ipſi Illuſtriſſimæ Dn. Margeritæ, nec nocere Sereniſſimo
Duci Sabaudiæ, vt ſupra, numero 412. abunde diximus. Reſpondeo &
ſecundo, verba illa, pro ſe & † ſucceſſoribus, non intelligi de 463
fœminis, vt reſponderunt relati Corneus, Socinus, & alii, ſed
intelliguntur de ſucceſſoribus, altero de tribus modis. Primo,
ſucceſſoribus de iure prætorio, vt in terminis docuit Imola in l. quod
dicitur, colum. penultima, de verborum obligationibus, quem ſecutus eſt De-
cius conſilio 171. numero quinto, verſ. & dum copulatiue, &c. Secundo,
ſucceſſoribus ſcilicet ſingularibus, ita ipſe Decius, qui ſupra poſt Ale-
xandrum conſilio 192. columna prima, libro 2. Tertio intelligi poteſt,
de hæredibus & ſucceſſoribus maſculis, non fœminis, iuxta na-
turam feudorum, ita Pariſius conſilio 106. numero 23. libro primo, poſt
alios, quos citat, idem ſenſit Modern. Pariſius conſilio 50. numero 18. Sic de
verbo, heredibus, Iacobinus à Sancto Georgio in inueſtitura feuda-
li, in verbo, & quibuſcunque hæredibus, num. 2. Nec obſtat, quod aliter
ſenſerint Alexand. d. conſil. 195. libro 6. Corneus conſ. 16. libro primo, So-
cinus Senior d. conſ. 257. libro 2. Dec. conſ. 269. num. 12. & Curtius Iunior d.
tract. de feud. part. 3. quæſt. 29. quos citat Alciat. Quia cenſeo animad-
uertendum, relatos interpretes huic noſtræ ſententiæ non ad-
uerſari. Nam † Alexan. d. conſ. 195. nu. 4. non plus loquitur de ma- 464
ſculis, quam de fœminis, ſed ſimpliciter dicit, hæredum appel-
latione venire deſcendentes, & cum adiecta eſt dictio vniuerſa-
lis, omnes, venire alios, quemadmodum veniunt, quando eſt
dictum, pro ſe & hæredibus quibuſcunque, quo in caſu nos non loquimur.
Corneus † vero d. conſ. 16. illud ea ratione affirmauit, quia is con- 465
cedens ſæpiſſime replicauit, ſe concedere pro ſe, & hæredibus & ſuc-
ceſſoribus, &c. vt ibi expreſſe is tradit, numero duodecimo, qui &
alia ſubiicit ad demonſtrandum, ibi feudum non fuiſſe conceſ-
ſum ſecundum propriam feudi naturam, ſed ſecundum impro-
priam, quæ fœminas non excludit. Ita quoque intelligitur † So- 466
cin. Sen. d. conſ. 257. qui idem in indiuiduo cum Corneo d. conſ. 16.
conſuluit. Is enim Socinus ibi columna 4. verſ. aliquando & ſecundo
ſumus, &c. loquitur & declarat, ſpeciem illam ſuam fuiſſe in feu-
do improprio. Eodem in caſu loquitur Decius d. conſilio 269. nu-
mero duodecimo, verſ. & idem in feudo &c. qui ſecutus eſt Socinum dicto
conſilio 257. quem ſic pariter intellexit Curtius Iunior d. quæſtione vigeſi-
mo nona.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, illa verba, pro agnatis,
&c. ſui natura continere tãtum maſculos, cum in feudis ſimus,
in quibus in ea ſignificatione verba accipienda ſunt, vt ſtatim
ſupra diximus, de verbis illis, hæredibus & ſucceſſoribus. Quæ & ſi a-
lias poſſint ad fœminas adaptari, non tamen poſſunt in feuda-
libus. Nec obſtat, † quod participia dandi caſu fœminas com- 467
plectantur, l. inter ſtuprum, §. vltim. de verbor. ſignif. vt complectitur,
& verbum commune, vt ille text. probat, & d. l. hominis, de verborum
ſign. quam citauit Soc. Iun. Quia reſpondeo, ex eiuſdem met Alcia-
ti declaratione in l. prima; nu. 7. de verb. ſign. qui poſteaquam in ini-
tio ſuæ interpretationis dixit, verbum, ſi quis, comprehendere

Digitized by Google

etiam fœminam, quia articulus ille refertur ad hominem, quæ
dictio, cum communis ſit, non mirum, ſi ex ſermonis proprie-
tate fœminas comprehendit. Subiicit deinde *numero ſeptimo*,
procedere, quando natura diſpoſitionis fœminis non conne-
niret, vt in feudis. Senſit ergo clare Alciatus, verbum commu-
ne in feudalibus fœminas non continere. Id quod ſentiunt o-
mnes, qui affirmant feudum ſuſceptum pro ſe & liberis, quan-
468 quam dictio, † *liberis*, communis ſit, & vtrumque ſexum æque
complectatur, *l. liberorum, de verborum ſignificat. ſed ſi hac, §. liberos, de
in ius voc. latißime Tiraquell. tractat. de retractu conſangu. §. primo, gloſſa
nona, num. 209.* attamen in feudis ſolum de maſculis intelligitur,
*ita Alexand. in dicta l. ſed ſi hac, §. liberos, numero quinto, qui & Bart. hu-
ius opinionis retulit. Idem docuit Iaſon in l. ſi quis id, quod, numero vndeci-
mo, ff. de iuriſdict. omn. iud.* Sic ſtatim diximus, appellationem hæ-
redum, quæ communis alias eſt, in feudis de maſculis ſolum in-
telligi.

Non obſtat quintum, quia vno verbo ſatisfacio, retorquen-
do fundamentum. Marchia, vt dignitas cum iuriſdictione, ad
fœminas non tranſit, *vt ſtatim ſupra diximus in tertio fundamento
noſtræ ſententiæ*, ergo nec tranſit feudum illi annexum. Rurſus, cũ
iam dixerimus, in Imperatorum inueſtituris non eſſe conſtitu-
endum fundamentum, ſequitur Alciati argumentationem va-
nam & leuem eſſe.

Non obſtat ſextum, quia & ſi donationis cauſam præſtite-
rint merita Ducis Amedæi, & æs in cauſam Marchiæ erogatum,
& ob id poſſit quodammodo dici directum dominium ex cauſa
onéroſa acquiſitum: attamen infeudatio Marchioni facta talis
469 diiudicari non debet, cum † pro integro pretio conceſſa non
ſit, *iuxta ſingularem declarationem, quam attulit Curtius Iunior d. tra-
ctatu feud. 3. part. in princip. numero octauo, verſ. prædicta tamen limita-
tio, &c. Eam quoque probat Brunus conſilio 18. numero nono, poſt alios, quos
470 citat.* Reſpondeo ſecundo, eam opinionem, quod in † feudo
empto ſuccedere poſſit fœmina, non eſſe tutam. Inquit enim
Iacobinus, *dicto verbo, & fœminæ, &c. numero ſexto*, ſe vidiſſe aliter
iudicari. Imo Brunus *conſilio decimo octauo, numero nono*, teſtatur,
* communem eſſe ſententiam, fœminam non ſuccedere etiam
in feudo emptitio. Hanc quoque ſecutus eſt Zaſius *in epitome
feudo. parte 8. numero trigeſimo ſeptimo, idem latius conſilio 13. numero 26.
27. lib. primo, conſilio octauo, numero 33. & conſilio vltimo, numero 22. 23.
libro 2.* qui hanc communem eſſe teſtatur poſt alios nonnul-
los, quos retulit. Idem ſcripſit Franciſcus Sonſebkius *in Com-
mentariis ad vſus feud. part. 9. num. 112.* Hinc reſpondit ipſemet Al-
ciatus *reſponſo 170. num. 3. in fine*, contractum emptionis non im-
mutare feudi naturam, vt ad fœminas tranſeat, ſed ſolum inue-
ſtituræ tenorem eſſe ſpectandum, ob quem fœminæ hic exclu-
duntur. Reſpondeo tertio, quod licet Dux Sabaudiæ ex titulo
oneroſo conſecutus ſit directum & vtile dominium: attamen
ex ſimili titulo nõ tranſtulit vtile in Marchiones ex eadem cau-
471 ſa, nec ſub eadem qualitate, nam quod dicitur, † pactum eſſe
partem pretii, intelligitur ſolum reſpectu informationis actus,
non autem qualitatis, *ita dict. leg. fundi partem, de contrahen. emption.
declarauit Decius in l. pacta quæ contra, numero decimo quarto, Cod. de pa-
ctis.* Nec enim vere pactum dici poteſt pars pretii, ſed interpre-
tatiue tantum, *vt idem Decius docuit in l. bona fides, nu. 4. in fin. & in l.
petens, nu. 22. in fin. C. de pact.*

Nec obſtat ſeptimum, quia reſpondeo, quod etiam ſi ſtatim
infeudatio ſubſecuta ſit: attamen donatio præcedentem effe-
ctum ſortita eſt, & commodum attulit Duci Sabaudię, quia do-
minium in eum fuit tranſlatum. Quare infeudatio nouum do-
minium vtile ſcilicet in perſonam Marchionis cauſauit, ſicque
472 ab illo antiquo diuerſum. Nam † actus is momentaneus ea ra-
tione conſiderabilis eſt, quod Marchioni commodum attulit:
*ita declarauit Alexand. dict. l. ſi tibi, numero quinto, & Decius in fine, &
ipſemet Alciatus ibi numero ſexto, verſ. ſecundus caſus eſt, &c. ff. ſi certum
petatur.* Qui ſane textus in fine vere probat ex benignitate a-
ctum illum, quanquam momentaneum, eſſe conſideratione
dignum.

Non obſtat octauum & vltimum, quia reſponderi vno ver-
473 bo poteſt: falſum eſſe, fœminam in feodo † ligio poſſe ſuccede-
re. Nec enim hoc iure probatur. Et in auctoritatibus relato-
rum interpretum conſtituendũ non eſt fundamentum. Quan-
474 doquidem parum conſiderate locuti ſunt inſequentes † do-
ctrinam Specula. *in titulo de feudis, §. quoniam, quæſtione vigeſima pri-
ma*, qui hoc non affirmat de iure, ſed ſolum inquit ex conſuetu-
dine ſuccedere, *vt Speculatorem intellexerunt ſubtilis Ruinus conſilio
trigeſimo nono, numero octauo, libro primo, & Neuizan. conſilio nono, nu-
mero quinto, & hoc clarius docuit Iaſon in præludiis feudo. numero 111.* vbi
clare affirmat, oportere hanc conſuetudinem in loco vigere.
Quod ſenſit & idem Iaſon *in l. de quibus, numero ſexageſimo quarto,
verſ. item dicit Bald. ff. de legib. poſt Alexandrum conſilio trigeſimo, colum.
penultima, verſ. ad quartum argumentum reſponde0, &c. libro primo*, qui
clare affirmat, de conſuetudine loci conſtare debere. *Idem placu-
it Curtio Iunior. in tractatu feudorum parte prima, quæſt. 8. principali. nu-
mero 26. verſ. quartus & vltimus, &c.* His ſatisfactum huic difficul-
tati credimus ex iam relatis optime defenſatam eſſe tertiã hanc
prætenſionem Sereniſſ. Ducis Sabaudiæ in hac Marchia Mon-
tisferrati.

QVarta eſt prætenſio Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ in hac i-
pſa Marchia Montisferrati. Præſupponitur ex facto Blan-
cam Guilielmi Marchionis Montisferrati filiam ſub ann. 1485.
1. Aprilis Carolo Duci Sabaudiæ fuiſſe matrimonio colloca-
tam, & Guilielmum ipſum nullo condito teſtamento eſſe vita
functum: & ob id Blancam ipſi Guilielmo iure ſucceſſiſſe. Te-
ſtata eſt Blanca, & Carolum virum hæredem fecit. Nunc dici-
tur, Ducem Sabaudiæ eſſe Marchię dominum, excluſa Illuſtriſ-
ſima Margerita Duciſſa Mantuæ, quæ cum ius metiatur ex ſuc-
ceſſione Bonifacii aui paterni, vel ex ſucceſſione Guilielmi pa-
tris, aut Ioann. Georgii patrui, qui iam ab ipſa Blanca excluſi e-
rant, dicitur ipſam Dn. Margeritam ius nullum in Marchia ha-
bere. Verum aliquæ ſunt rationes, quibus contrarium dicen-
dum videbatur.

Primo: quia hic non eſt de ſucceſſione Blancę diſputandum,
cum huius Marchiæ incapax fuiſſe videatur. Siquidem aſſeritur
fuiſſe feudum † nobile, antiquum & paternum, in quo fœmi- 475
næ non ſuccedunt, *ca. primo, §. & hoc notandum de iis, qui feudum da-
re poſſunt*, tum præſertim in eo, in quo cum iuriſdictione & im-
perio adeſt dignitas Marchionalis, quorum incapax eſt fœmi-
na, *vt iam diximus ſupra, numero 357.* Quod fortius confirmatur,
quia etiamſi fuiſſet † feudum ad fœminas tranſitorium *iuxta ca- 476
pit. primum, quemadmodum feud. ad fœmin. pertine.* attamen tunc de-
mum ad fœminas tranſit, cum non ſuperſunt amplius maſculi:
*vt probat textus in cap. primo, §. quinetiam Epiſcopum vel Abba. & egregie
reſpondit Alexand. conſilio vigeſimo nono, numero quinto, libro primo, Cur-
tius Iunior conſilio 140. numero ſecundo, tertio, & tractatu feudorum ter-
tia parte principali, numero decimo octauo, Pariſius conſilio nono, nume-
ro trigeſimo, trigeſimo primo, libro ſecundo, Brunus conſilio quadrageſimo
nono, Marſilius ſingul. 411. Fœmina, &c.* cum ergo poſt Blancam fue-
rint ſuperſtites maſculi, vt Bonifacius, Ioannes Georgius,
& alii: ſequitur ipſam Blancam in Marchia non potuiſſe ſucce-
dere.

Secundo, præſuppoſito, Marchiam feudum non eſſe, ſed al-
lodium, idem tamen adhuc dicendum eſt. Quandoquidem de-
ceſſit Blanca, antequam ſeſe paternæ hæreditati immiſcuerit;
quare ad maritum † hæredem extraneum tranſmittere non 477
potuit, *l. quoniam ſororem, C. de iure deliber. gloſſ. notab. in l. vnica, C. de
iis, qui ante aper. tab.* qui vult, duo debere concurrere, vt tranſmiſ-
ſioni locus ſit. Primo, quod ſit ſucceſſor ex deſcendentibus, qui
ſolus poteſt tranſmittere. Secundo, quod is, in quem ius tranſ-
mittitur, ſit pariter hæres, *quod & eo loci Bartolus ſcribit numero ſe-
cundo.* Hanc ſententiam clarius à fortiorique probauit gloſſ. *l. ſi
fratres, in gloſſ. vltima, C. de iure deliber. & gloſſ. in l. ſi infans, in verbo. hæ-
reditates, Cod. eodem*, quo loci Iaſon, *numero decimo quarto*, retulit,
multos huius opinionis fuiſſe, filium infantem ex potentia ſoi- 478
tatis, ad quoſcunque hæredes hæreditatem patris adhuc non a-
ditam tranſmittere minime poſſe. Imo eo loci retulit Iaſon,
Fulgoſium affirmaſſe, Collegium Mediolani iudicando ſequu-
tum fuiſſe opinionem hanc, quam etiam probaſſe comperio
Alciatum *reſponſo 392. numero ſexto.* Cum ergo non infans, ſed
maior fuerit Blanca, & potuerit ſine difficultate patris hæredi-
tatem adire, & non adiuerit: iure non tranſmiſit ad maritum
hæredem extraneum, *ita egregie Iacobus Beluſius, quem retulit Bar-
tolus l. ventre, numero decimo quarto, verſicul. prima regula. ff. de acquir.
hæred.*

Tertio: dato, quod ſeſe paternæ hæreditati immiſcuerit Blã-
ca, ei tamen ita renuntiaſſe dicitur, cum à patruo matrimonio
collocaretur, vt ad eam † nullum amplius ius habere dicatur, 479
*l. quæritur, §. ſi venditor, ff. de ædil. edict. Bartolus conſilio 90. columna pri-
ma, libro primo, & multa attulimus ſupra, numero 209.* Quæ ſane † re- 480
nunciatio ob adiectum iuramentum adeo valida creditur, vt
nec prætextu alicuius læſionis infringi poſſit, *capitulo quamuis,*
de

Digitized by Google

de pactis, in 6. quo ſic argumentatus eſt in ſpecie noſtri caſus GoZad. conſilio nono, num. 63. in fine, & conſ. 10. num. 45. Nec ab hoc Iuramento, prętextu alicuius læſionis, abſolutionem peti poſſe affirmatur à Geminia. & aliis, *dicto cap. quamuis, & alia plura egregie Cephalus conſilio 34. numero 5. 6. 7. 8. & conſilio 142. num. 4. 5. 6. libro primo,* quo loci multa attulit, ad demonſtrandum vim maximam huius iuratæ renunciationis. Et hæc omnia in caſu noſtro dubitationem adferre poterant.

Quarto, ſi excluſa eſt Blanca, & per conſequens illius ſucceſſores excluſi ſunt. Nam *(vt in hoc caſu argumentabatur. Socin. Iun. d. conſ. 77. num. 151. verſ. & iſta donatio, &c. & num. 152. libro primo,)* iſta donatio ob cauſam, ob benemerita ſcilicet facta dicitur, ob id nulla ratione reuocari poteſt. Nec *(vt inquit Socinus)* inſinuationis defectus, aliaue difficultas ob beneficiorum expreſſionem obiici poteſt. Quandoquidem *(inquit ille)* illa in caſu noſtro locum non habent: quoniam iam ſatis merita expreſſa fuerunt.
481 Imo ob † dotem conuenientiſſimam *(inquit Socinus Iunior ibidem numero 153.)* Blancæ aſſignatam, ſumma ratione, renuociatio donatioque hæc obſeruari omnino debet ex eleganti reſponſo Iaſon. *in conſilio tertio, columna vltima, verſ. ſecundo præmitto in facto &c. lib. 1.*

Quinto, videtur excluſus Sereniſſimus EMANVEL Philibertus Blancæ hæres, ob maximam temporis præſcriptionem, eam conſiderando duplici ex capite, *vt ſubtiliter conſiderauit Socin. Iun d. conſ. 77. nu. 155. 156. 158. lib. 1.* Ex primo inquam capite, ex parte Marchionum Montisferrati, qui cum portionem ipſius Blancæ titulo pro donato, multos & multos annos poſſederint, nec bona fides defecerit, ſequitur decurſam eſſe præſcriptionem.
482 Donationis † autem titulum attulit renunciatio illa, ac pactum de non petendo, *vt docuit Bald. l. vlt. C. de pactis, quem citauit Socinus.*
483 Bona † fides vero ex titulo & poſſeſſione præſumitur, etiamſi titulus non fuiſſet verus, ſed putatiuus, *vt docuit Bart. in l. Celſus, num. 17. ff. de vſucap. quem ibi eſt ſecutus Franciſcus Balbus num. 104. & attigimus in tractatu de recuperat. poſſeſſ. remedio 13. num. 66.* Nec dubitandum eſt, quin tanto temporis curſu ius hoc præſcriptum ſit, cum minori ſpatio triennii præſcribi poterit. Nam *(inquit Socinus num. 157.)*
484 ſi conceſſa fuiſſet actio petitionis hæreditatis contra Marchiones, ex quo contra ſui naturam data fuiſſet contra titulo poſſidentem, illi triennii ſpatio, vel rectius forte decennii præſcribi potuiſſet, *vt ſignanter, ſecundum eum, conſuluit Angelus conſilio 84. Viſis quibuſdam actis, in quarto dubio, Angelus, Aretinus, poſt Ioann. Fabr. in inſtit. de vſucap. in princ. columna ſecunda. verſ. in eadem gl. & gloſſ. vltim. l. vltima, C. de edicto Diui Hadr. toll. & in l. penultima, Cod. in quibus cauſis ceſſ. long. temp. præſcript. iſtis addo Curt. Iun. conſilio ſexto, num 23.* Ex ſecundo etiam capite, ex parte ſcilicet Blancæ & ſucceſſorum, ob eorum negligentiam decurſa dicitur præſcriptio nedum triginta, verum etiam quadraginta annorum. Et certum eſt, petitioni hæreditatis triginta annis præſcribi, *omnes in l. licet, C. de iure deliber. gloſſ. in l. hæreditatis, C. de petit. hæred. Alexan. conſ. 129. in fin. lib. 9. Balb. tractat. præſcript. 4. parte 4. partis principalis, quæſtione 16.* Et fortius procederet *(inquit Socinus)* vbi diceretur, rei vindicationem, vel aliud remedium potuiſſe intentari, quoniam omnia dubia procul tanti temporis ſpatio extincta cenſentur.

Sexto ac vltimo accedit, quod in nnoem caſum, vbi Blanca potuiſſet in Marchia ſuccedere, ſolum in dimidia ſuccedere potuiſſet, quandoquidem Ioannam ſororem habebat, ad quam altera dimidia Marchiæ ſpectabat, vt omnibus notiſſimum eſt. Hæc dubiam admodum reddebant hanc ipſam prætenſionem.

Cæterum, re ipſa longo ſtudio & peruigili cura perpenſa, contrarium verius arbitror, ius optimum ex hac prætenſione fouere Sereniſſimum Ducem Sabandiæ. Cuius quidem intentio ſatis ſuperque ex communi iuris diſpoſitione fundata eſt. Nam prima ſucceſſionis cauſa in bonis patris, filiorum eſt, *auth. in ſucceſſione, C. de ſuis & legit. quam ſic citauit Socinus Iunior d. conſ. 77.*
485 *num. 145. libro primo.* Hinc dicimus ratione † naturali patris ſucceſſionem filio debitam eſſe, *l. ſcripto, ff. vnde liberi, l. 1. ff. de portion. quæ liber. damna.* Cruciantur enim patres, cum propriam ſubſtantiam extraneis, filiis derelictis, relinquere coguntur. Hinc laudatur Domitianus (: etſi in cæteris peſſimus:) Imperator, quod relictas ſibi hæreditates ab eis, quibus liberi erant, non receperit, *auctor eſt Suetonius in illius vita, cap. nono.* Hinc etiam recte ſcripſit Paulus *in d. l. prima, ff. de portion. quæ liber. damna.* Diuum Hadrianum hæc verba reſcripiſſe. *Fauorabilem apud me cauſam liberorum Albini filium numerus facit: cum ampliari Imperium hominum adiectione potius, quam pecuniarum copia, malim.* Quod Spartiani auctoritate comprobatur, qui in illius Hadriani vita ſcriptum reliquit. Hadrianum ignotorum hæreditates repudiaſſe, nec notorum † accepiſſe, ſi haberent filios. Idem obſeruaſſe Antoni- 486
num Pium apud Iulium Capitolinum legimus. Is, vt optimus Imperator hæreditates eorum, qui filios habebant, repudiauit.
Hinc ſæpiſſime noſtri affirmant, † filium viuente patre eſſe ſuc- 487
ceſſionis paternæ quaſi dominum, *l. in ſuis, de liber. & poſthum. vbi late Iaſon numero decimo quarto, & latiſſime Tiraquellus in l. ſi vnquam, in præfat. num. decimo nono, C. de reuoc. donat.* Cum ergo Guilielmo patri iure ſucceſſerit Blanca, potuit pariter iure teſtari, omnemque ſucceſſionem Carolo viro relinquere: qui pariter ad proprios ſucceſſores tranſmittere potuit. Cum ergo ſatis fundata ſit Ducis Sabaudię intentio, ſolum ſupereſt, vt contrarias argumentationes diſſoluamus, in quibus diluendis omnis certe verſatur labor.

Non obſtat ergo primum fundamentum, quoniam ex iam relatis ſatisfactum credimus. Docuimus enim ſupra, Marchiam hanc feudum Imperii non eſſe, ſed liberam & allodialem. Et quo ad Imperatorem, nullum ſubeſt impedimentum, quin ad fœminas tranſire potuerit. Et licet ob infeudationem factam per Amedæum Ducem Ioanni Marchioni, Marchia ad fœminas tranſire non potuerit *(vt late ſuo loco diximus)* attamen exceptio hæc eſt ad commodum Ducis Sabaudiæ. Contra eum ergo ea vti non poterunt, ne inducta ad fauorem in odium retorqueantur, *l. quod fauore, de legib.* Et ſi hoc admittunt aduerſarii, ſe ipſos excludunt: quia Illuſtriſſima Dn. Margerita incapax redditur, & ob id ad Sereniſſimum Ducem Sabaudiæ Marchia deuoluitur.

Non obſtat ſecundum argumentum, quia reſpondeo, quod imo Blanca iam adiuerat Guilielmi patris hæreditatem, antequam moreretur. Id quod clare demonſtrat facta † renunciatio 488
bonorum patris, *l. pro hærede, §. vltimo, vbi omnes, ff. de acquirenda hæreditate.* Et in eo, qui cedit & † donec hæreditatem ſibi obuen- 489
tam, quod eam adiuiſſe dicatur, reſpondit Corneus *conſil. 211. numero ſecundo, libro ſecundo, & conſilio ſexageſimo nono, numero decimo, & conſilio 110. numero quarto, & conſilio 236. columna ſecunda, libro 4. Crauetta conſilio 200. numero ſecundo, Socinus Iunior conſilio 107. numero primo, libro ſecundo, & Pariſius conſilio decimo nono, numero decimo octauo, libro primo.* Imo eam adiuiſſe dicitur Blanca, poſteaquam Carolum virum ſuum hæredem fecit. *Bart. l. ſi auia, & ibi etiam Iaſon C. de iure deliberan.* Sic in eo, qui de † legato diſponit, illud acce- 490
ptaſſe cenſeri dicimus. *Dec. conſilio quadrageſimo quinto, numero primo, Crauet. conſil 261. num. 3.* Sic in filio, qui fecit pactum de non petendo, vt hæreditatem delatam adiuiſſe cenſeatur, *Rum. conſil. 13. nu. 10. lib. 3.*

Reſpondeo ſecundo, quod, cum Blanca fuerit filia Guilielmi, potuit † eius hæreditatem etiam non aditam ad quoſcunq; 491
hæredes tranſmittere, vt verior eſt * & crebrior interpretum opinio. *Ita docuit Iaſ. in d. l. ſi infanti, num. 14. 15. Cod. de iure deliber. qui multos in hanc ſententiam retulit. Quibus addo Alciatum reſponſ. 231. numero 3. 4.* Qui affirmat, Collegium Iuriſperitorum Mediolani hanc ſequi ſolere opinionem, & ſi Fulgoſius à Iaſone relatus aliter dixerit. Nec dubium mouet illa Iacobi Beluiſii opinio quoniam in ea *l. ventre, Bartol. num. decimo ſeptimo,* eam reiecit. Docuit enim Bart. ius deliberandi tranſmitti ad quoſcunque hæredes ex remedio, *l. cum antiquioribus, C. de iure deliber. quo loci Iaſ. ſecundo notab. annotauit.* Nec dicendum eſt, Blancam deceſſiſſe elapſo tempore deliberandi: quoniam non conſtat: & ab eo, qui in eo fundamentum conſtituet, probandum erit. Arbitror tamen vere nos eſſe extra propoſitam difficultatem, ob iam aditam hęreditatem, *vt diximus.*

Non obſtat tertium fundamentum, in quo maius dubium verſatur: quia reſpondeo multipliciter. Primo, renunciationem illam factam fuiſſe ex cauſa, quæ ſecuta deinde non fuit; ex cauſa inquam dotis ipſi Blancæ aſſignatæ, quæ re vera perſoluta nunquam fuit; non ergo ſuſtinetur renũciatio, *toto tit. ff. de cond. cauſ. dat. cauſa non ſecuta.* Accedit, quod vbi quis non obſeruat cõuenta, in eis nullum poſſe ſolidum fundamentum conſtituere, *l. Iulian §. offerri, ff. de act. empt. l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati, & late attigimus ſupra nu. 364.*

Reſpondetur ſecundo, renunciationem hãc cenſeri factam metu potius reuerentiali, quam ſponte: quoniam ad commodum Bonifacii patrui facta eſt. Nec eſt dubiũ, quin † metus re- 492

uerentialis hoc caſu præſumatur, quemadmodum præſumitur,
quando cum patre, vel cum marito mulier contrahit: ita egre-
gie de ſorore metu reuerentiali fratris contrahente, reſpondit
Aretinus *conſ.24. num.6.* cum ratio & cauſa ipſius reuerentiæ ſit,
tam vno, quam altero caſu. Quemadmodum probat eo loci A-
493 ret. qui etiam *num.9 verſ. præterea ad hoc, &c.* affirmauit, † metum
hunc reuerentialem ſatis præſumi, ob potentiam. quam habet
pater, vel ex maioribus alter, inferendi. Et ibid. *numero vndecimo,*
ſcripſit, ſolam perſonæ auctoritatem vel dignitatem abſque a-
lia comminatione metum inferre reuerentialem. *Aretini reſpon-*
ſum eſt ſecutus Ripa libro tertio, reſponſorum, cap. decimoquinto, num.8.
in fin. Quia ex re ſequitur eſſe falſum, quod reſpondit in noſtro
hoc caſu Socinus Iunior *d. conſ.77. num.154. quod probat idem Soci-*
nus Iunior conſ.67. numero 39. lib.2. & Boerius quæſt.100. num.11. metum
ſcilicet reuerentialem non præſumi ex ſola maioris præſentia,
niſi læſio interceſſerit, vel minæ vel verbera præceſſerint. Quo-
niam ſatis eſt, vt ex Aretino intelligimus, hoc caſu neceſſaria il-
la minime foret, id quod ipſemet Socinus Iunior *in conſilio 47.*
numero trigeſimo tertio, libro tertio, confirmauit, dum reſpondit,
hoc caſu metum ſatis ex eo probari, quod mulier teneræ adhuc
ætatis, ſit ſub poteſtate & obſeruatione patris, vel alterius ma-
ioris, vel etiam, quia domi & ſecreto minæ & terror poſſunt in-
ferri. Quod autem ſcribunt Doctores, metum reuerentialem
præſumi ob læſionem ſubſecutam enormem, *vt reſpondit Socinus*
Iunior d. conſ.77. num.154. & præter eum, tradunt Socinus Senior, conſilio
263. colum.3 verſ præterea facit, &c. lib.2. Ruin. conſ.170. num.17. lib.1. &
conſ.60. numero 25. libro tertio, Alba. conſilio 77. numero vigeſimo primo, &
conſ.100. nu.4. Cephalus conſilio 34. num.31. conſil.142. num.39. 40. 41. li-
bro primo. Hæc inquam doctrina intelligitur, læſionem enor-
mem eſſe quidem coniecturam ad metum hunc reuerentialem
probandum, non tamen neceſſario debet cõcurrere læſio cum
aliis coniecturis: cum ex ſola ipſa auctoritate, dignitate & ſupe-
rioritate, quas pater in filium, & patruus in patruelem exercet,
metus reuerentialis probetur. Si ergo & læſio & minæ acce-
dant, maius erat illati timoris teſtimonium, ita declaratur eo-
rum doctrina, qui ſentiunt minas, vel verbera debere præcede-
re. Nam hæc copulatiue non debent concurrere, ſed vnum-
quodque de ſe ſufficit, vt ſcilicet dignitas, ſuperioritas, ſicque
reuerentia cum aliquali læſione vel verberibus. *Sic vere docuit*
Bartolus in l.1. §. quæ onerandæ, ff. quarum rerum actio non detur. Afflictus
deciſ.69. numero quarto, Aretinus conſ.24. num.7. & clare Ruinus conſilio
98. numero 24. libro primo. Iure etenim aliqualis læſio requiritur,
alioqui, ſi mulier commodum ſentiret, vel ſaltem nullum
incommodum, dici non poſſet metu contraxiſſe & renun-
tiaſſe.

Reſpondeo tertio loco ex abundanti, Blancam ipſam non
modo læſam fuiſſe enormiter, verum etiam enormiſſime, id
quod demonſtratur. Nam ex actis dicitur probatum, reditus
Marchiæ Montisferrati tunc temporis fuiſſe coronatorũ qua-
draginta millium: fuit etiam probatum, bona mobilia Guihel-
mi dictæ Blancæ patris fuiſſe valoris coronatorum quinqua-
ginta millium. Læſio ergo enormiſſima hinc inſurgit. Quoni-
* am, *ex receptiſſima Doctorum ſententia, illa dicitur enormiſ-
494 ſima † læſio, quæ multum partem dimidiam excedit, *ita poſt An-*
charan. in cap.1. de conſtit. docuit Iaſ. in authent. ſacramenta puberum, nu.
42. C. ſi aduerſ. vend. & clare Didac. Couarr. in c. quamuis, 3. part. §.4.5. de
pact. in 6. qui multos citat, præſertim Crauet. conſ.192. num.6. Sed clare
magis læſionem eſſe enormiſſimam, reſpondit Corneus *conſilio*
135. num.8. in fin. lib.3. quando tantum non datur, quantum valet
quarta pars rei, vt quia quadraginta danda erant, & tamen ſo-
lum decem data fuerunt. Hinc reſpondit Corneus *conſ.214. nu.*
4. libro 3. filiam, quæ mille ex bonis paternis conſequi poterat,
cenſeri enormiſſime læſam, ſi ſolum ducenta & quinquaginta
conſecuta ſit. *Idem Corneus conſ.288. nu.16. lib.3.* Et cum, qui decem
tantum eſt conſecutus, cum tamen quadraginta conſequi de-
buiſſet, eſſe enormiſſime læſum, conſuluit idem Corneus *conſil.*
27. num.5. lib.4. Nec eſt, quod obiiciatur, læſionem aliquam con-
ſiderari non poſſe reſpectu Marchiæ, quæ cum feudalis ſit, do-
tis cauſa in Blancam, eiuſque virum transferri non potuiſſe vi-
detur. Nec etiam negare nunc poſſe creditur Dux Sabaudię Se-
reniſſimus (*quod ſupra & nos affirmamus*) ſaltem ratione infeuda-
tionis factæ per ipſum Ducem Amedæum Ioanni d. ann. 1435.
27. Februarii, Marchiam fuiſſe feudalem, tempore quo Blanca
nupta fuit. Quo fit, vt nulla læſio conſiderari poſſit, cum in ea
Blanca ſuccedere minime potuerit, ſuperſtitibus Bonifacio &
aliis maſculis, *vt ſupra diximus,* ad excluſionem Illuſtriſſimæ Mar-
geritæ matris nunc Ducis Mantuæ. Quoniam cenſeo animad-
uertendum, hanc difficultatem non poſſe nunc excitare Illu-
ſtriſſimum Ducem Mantuæ, quia ita agendo proprio gladio ſe-
ſe confoderet. Nã hoc admiſſo, dubio procul infeudationẽ ap-
probaret, & ſeipſum ex relatis rationibus ſupra excluderet. Mi-
nuſque poteſt dicere, Marchiam eſſe feudum Imperii, quia iam
oſtendimus, contrarium eſſe verius. Stante ergo, quod læſio ad-
fuerit enormiſſima, ſequuntur plura, metum reuerẽtialem du-
bio procul eſſe probatum, & ob id locum eſſe reſciſſioni dictæ
renunciationis. Sequitur etiam, locum non eſſe † diſpoſitioni, 495
d. cap. quamuis pactum, de pactis in 6. vt ibidem annotauit Didacus d. part.
3. §.4. numero quinto, & infinitos prope in hanc ſententiam congeſſit Ce-
phalus conſil. trigeſimo quarto, numero vigeſimo, & conſilio 142. numero
25. libro primo, quibus in locis ſatisfacit illi difficultati, quod ab-
ſolutio à iuramento peti non poſſit ob enormem læſionem.
Nam in læſione enormi tantum illa procedunt, non in enor-
miſſima, *vt is Cephalus d. conſ.142. numero quadrageſimo ſeptimo, decla-*
rauit poſt multos, quos retulit, & nos attigimus ſupra, numero 362. Ma-
gna etenim eſt enormiſſimæ læſionis vis, cui renuntiari non po-
teſt, *vt egregie infinitis prope relatis reſpondit Cephalus conſ.62. num.19.*
& dict. conſilio 142. num.30. qui alia plura, quæ ad rem hanc conferunt, re-
tulit.

Non obſtat quartum fundamentum: quia reſpondeo, quod
ſi ob cauſam donatio, renuntiatioque iſta facta fuit (*vt opinatur*
Socinus) ſequitur cauſa non ſecuta, illi locum eſſe non poſſe, *vt*
ſtatim diximus. Nec verum illud eſt, quod in eo quarto fundamẽ-
to dicitur, dotem conuenientiſſimam Blancæ datam fuiſſe:
quoniam non conueniens modo, verum etiam inconuenien-
tiſſima fuit, *vt iam ſupra oſtendimus.* Si etenim pater † dotem legi- 496
* tima minorem filiæ aſſignare non poteſt, vt crebrior & verior
eſt Doctorum ſententia, quam probarunt omnes, *vt latiſſime re-*
tulit Crauetta, conſilio 236. numero tertio, cui addo Ruinum conſilio vige-
ſimo ſexto numero quinto, & conſ. ſexageſimo, numero ſexto, conſ. octuage-
ſimo ſecundo, numero vndecimo, libro tertio, & conſilio octuageſimo ſexto,
columna penultima, libro quinto, Tiraquell. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſcepe-
rit, num.110. C. de reuoc. dona. Rubeum. l. pater filium, numero 169. ff. de in-
offic. teſtament. Grammat deciſ.57. numero ſexto, ſeptimo, octauo, & deciſ.
101. numero decimo ſexto, vbi plura adfert Socinus Iunior conſilio 79. num.
quadrageſimo quarto, octuageſimo ſeptimo, lib. tertio, quanto fortius in
patruo dicendum eſt. Ex quibus ſatisfactum etiam credimus il-
li † reſponſo Iaſon. *dict. conſ.3. columna vltima, quod a Socino citatum* 497
fuit, nam loquitur Iaſon, quando pater non tenebatur dotare
filiam, † ex quo habebat, vnde ſe dotaret, *iuxta doctrinam Bartoli,* 498
in l. mulier, § cum proponeretur, ff. ad Trebellian. quem alii ſecuti ſunt,
quos retulit Ripa, l.1. num 54. ſoluto matrimonio, etſi non alter ſentiat, &
rectius forte, vt etiam contra eum ſenſit Socin. Senior, conſ.100. colum.1. lib.
3. Ruinus conſ.200 num.7. lib.1. & Pariſius conſ.29. numero 60. & conſil. o-
ctuageſimo, libro tertio, & tamen is pater (vt ad Iaſonem redeam)
eo non obſtante dotem dedit conuenientem, imo & bona pa-
raphernalia eam habere voluit, quod non contingit in caſu
noſtro.

Non obſtat quintum fundamentum, quia reſpondeo ad pri-
mum illius caput, & dico eſſe falſum, quod in ipſo Bonifacio
Marchione adfuerit bona fides. Quæ enim bona fides adeſſe
potuit, quando non modo dotem inconuenientiſſimam dare
promiſit, & promiſſam deinde non ſoluit: ſed etiam metu in-
tercedente facta eſt renunciatio. Ex quo & illud ſequitur, Mar-
chioni non potuiſſe prodeſſe † titulum illum donationis & pa- 499
cti de non petẽdo: quoniam illi hoc caſu refragatur iuris com-
munis diſpoſitio, *iuxta declarationem, quam facit Bart. in l. ſed et ſi le-*
ge, §. ſcire, ff. de petit. hered. Alexand. conſ.73. in fin. lib.2. Curt. ſen. conſ.72.
Princeps defunctus, colum.5. Baldus dict. l. Celſus, num. 20. 21. ff. de vſucap.
Grammat. deciſ.79. num 89. Plotus, l. ſi quando, num. 262. Cod. vnde vi. Ex
eo loci ſcribit Balbus, titulum formari non poſſe, iniuſto erro-
re impediente, & ſubiungit Balbus (bene eruditus Iuriſconſul-
tus & magni nominis) iniuſtum eſſe errorem, qui circa factum
proprium verſatur. Ex quo ceſſat & illud ſecundum caput à So-
cino conſideratum, quia Doctores omnes conſiderant titulum
iuſto errore ſaltem cauſatum, *vt apud Curtium Iuniorem, d. conſ.6.*
num.23.

Reſpondeo ſecundo, non eſſe locum huic exceptioni præ-
ſcriptionis coram † Imperatore iudice ſupremo, qui in cauſis 500
cognoſcendis, & terminandis procedit tanquam Deus in ter-
ris, *vt ſenſit gl. in rubr. auth. de hered. & Falcid. clare, Bald. in cap primo,*

§. pr nu.

Digitized by Google

§.1.nu.3. de noua forma fidel. idem in c. ſignificantibus, in fin. de offic. deleg. Reſtaurus Caſtal. in tract. de Imperatore, quæſt.2. & quæſt.50.nu.31. Sola ergo veritate inſpecta procedere debet, quo fit, vt coram † eo
501 præſcriptionis exceptio allegari non poſſit, vt poſt Baldum & Angelum ſenſit Aleiat. in rubr. de præſcript. nu.7. quibus addo Marſilium ſing. 370. Vſucapio, &c. in fin. Pariſium conſ.101.nu.88.lib.1. & Crauet. conſ.201. num. trigeſimo ſeptimo. Scio tamen alios eſſe, qui contrarium ſentiunt: ſed quid erit in cauſa, quio Cæſar, vt iudex æquiſſimus, hanc reiiciat exceptionem minus legitime Marchionibus acquiſitam.

Non obſtat vltimum fundamentum; quia reſpondeo, non conſtare, Blancam eo tempore Ioanoem ſororem habuiſſe, & tunc ſuperſtitem. Et probãdi onus aduerſariorum erit, qui eam
502 ea ætate † vixiſſe aſtruunt, vti docuit Bart. in l. ſi quidem, C. ſolut. matrim. Gozad. conſ. ſexageſimo octauo. num.6. Soc. in. iun. conſil.26. num.8. libro 2.

Rurſus & ſecundo reſpondetur, quod ex quo non conſtat, eam Ioannam deceſſiſſe condito teſtamẽto, portio illa ſua, quæ alioqui ad eam ſpectabat, ad Blancam ipſam in ſuccedẽdo proximiorem erit deuoluta, vt notiſſimi iuris eſt. Mea hæc eſt, in re tam ardua, antiqua, recondita & perplexa ſententia, quam acerrimo eorum iudicio libenter ſubiici volo, qui poſt me doctius & accuratius ſcripturi ſunt.

IMMORTALI DEO Honor, & Gloria.

Iacobus Menochius, I. C.

PRO EXCELSA GENVENSIVM Rᴇᴘᴠʙ. &c.

SVMMARIVM.

1. *Scæuola iure conſ. in arduis ſubſiſtere conſueuit.*
2. *Iudex extra ſuam iuriſdictionem iuſdicere non poteſt.*
3. *Imperator totius mundi dominus dicitur.*
4. *Imperator Italiæ dominus dicitur.*
5. *Imperator fundatam habet intentionem, ſe in vniuerſum terrarum orbem poſſe iuſdicere.*
6. *Imperator dicitur Deus in terris.*
7. *Imperator iuriſdictionum fontem apud ſe habere dicitur.*
8. *Genuam Romano Imperio ſuppoſitam olim fuiſſe.*
9. *Genua à Magone Pœno funditus euerſa.*
10. *Genua Sp. Lucretio Romano reædificata.*
11. *Genua & tota Liguria à M. Popilio Cor. capitur, & multi captiui efficiuntur.*
12. *Paulus Æmilius Cor. contra Ligures bellum gerit, eoſque Romano imperio ſubiicit.*
13. *Rotharis Longobardus Rex Genua potitur, eam deripit & euertit.*
14. *Fridericus Barbarubea Imperator Genuæ dominus factus, nouos creauit Magiſtratus.*
15. *Carolus V. Imperator multa Genuenſibus contulit priuilegia.*
16. *Priuilegiorum conceſſio ſubiectionem arguit.*
17. *Carolus Imperator Genuam Ciuitatem ſuam appellare conſueuit.*
18. *Conſentire dicitur actus, qui ad ſui detrimentum fit, cum ſcit, nec contra eum proteſtatur.*
19. *Verba enunciatiua Principis probant.*
20. *Feudi Dominus iudex eſt competens in cauſa feudali.*
21. *Spolij cauſa à iudice ordinario cognoſcitur.*
22. *Imperator in cauſa propria ius dicere poteſt.*
23. *Finarium ab Othone Secundo Aledramo Saxono conceſſum.*
24. *Finarij Marchiones Imperij Ligij vaſalli & homines effecti à Carolo Quarto.*
25. *Feudum Ligium, à quibus concedatur, & de illius natura.*
26. *Vaſallus Ligius duorum quis eſſe non poteſt.*
27. *Vaſallus Ligius habet non modo res, ſed & bona domino ſubiecta.*
28. *Iudex competens eſt ratione rei ſitæ.*
29. *Antonioti Adurni Genuenſium Ducis laudum, in cauſa Finarij, quo tempore latum.*
30. *Succeſſor vtitur iure ſui prædeceſſoris.*
31. *Res tranſit cum onere ſuo.*
32. *Imperator delicta perpetrata, vbique locorum punire poteſt, ſed infra aliter.*
33. *Vniuerſitas, quando delinquere dicatur.*
34. *Spoliare dicitur, qui ſpolium factum ratum habet.*
35. *Priuilegium exemptionis à iuriſdictione ob perpetratum delictum perditur, iſque iterum ſubiicitur.*
36. *Priuilegij cauſa ceſſante, ceſſat & priuilegium.*
37. *Priuilegium exemptionis à iuriſdictione reuocatum dicitur, cum concedens ſe cauſæ iudicem declarat.*
38. *Princeps præſumitur vti plenitudine poteſtatis, cum actus ab eo geſtus aliter non valet.*
39. *Iudex ſemel approbatus, recuſari amplius non poteſt.*
40. *Declinatoriam, qui tempore debito non proponit, in iudicem conſentire videtur.*
41. *Iudex ordinarius eſt, qui rei conuenti iudex eſt.*
42. *Liberi ſumus à natura omnes.*
43. *Libertas non ſeruitus præſumitur.*
44. *Ciuitas iure alteri ſubiecta non præſumitur.*
45. *Sauona ciuitas Genuenſi ſuppoſita.*
46. *Genua ciuitas ſui origine Imperio non ſuppoſita.*
47. *Ligures ab Arcadibus originem traxerunt.*
48. *Liuij locus declaratur.*
49. *Genua plenam conſequitur libertatem à Friderico I.*
50. *Baldus Peruſinus, qua ætate vixerit.*
51. *Baldus Peruſinus Gregorij II. Pontificis Max. Præceptor.*
52. *Genuenſes ſuperiorem non recognoſcunt, quod multorum teſtimonio comprobatur.*
53. *Genuam eſſe liberam à ſuperioritate Imperij teſtatus eſt Carolus V. Imperator.*
54. *Beneficium Principis late interpretatur, & quomodo beneficium eſſe cognoſcatur.*
55. *Aſſertiua verba afferentis præiudicant.*
56. *Clauſula,* ſaluis Romani Imperii iuribus, *in confeſſione priuilegij ab Imperatore facta, quid operetur, & paulo poſt.*
57. *Reſeruatio quid operetur, & cuius natura ſit.*
58. *Clauſula in executiuis poſita nihil operatur.*
59. *Genua Camera Imperialis eſt. & quomodo intelligatur.*
60. *Communis loquendi vſus obſeruandus eſt.*
61. *Contraria ſeu pugnantia euitanda ſunt omnino.*
62. *Reipublicæ liberæ iura habent fiſci & Imperij.*
63. *Venetorum Reſpublica & dominium ſuperiorem non cognoſcit, nec de iure, nec de facto.*
64. *Venetiarum Ciuitas communis patria dicitur.*
65. *Coſmus Medices Florentinorum Dux Sereniſſ. laudatur.*
66. *Florentinorum Reſp. olim ſuperiorem, nec Imperium recognoſcebat.*
67. *Florentina Reſp. libertatem à Rodulpho Imperatore conſecuta eſt.*
68. *Lucenſium Reſp. ab Imperio libera eſt, & à Rodulpho libertatem conſecuta eſt.*
69. *Imperij ſuperioritas transferri an poſſit.*
70. *Reſeruata in ſignum ſupremæ poteſtatis verbis vniuerſalibus poſſunt transferri.*
71. *Reſeruata in ſignum ſupremæ poteſtatis præſcribi quando poſſint.*
72. *Ciuitas Imperij iura & ſuperioritatem præſcribere quando poſſit.*
73. *Appellationis ſecundæ & tertiæ cognitionem qui habet, Imperij ſuperioritatem habere dicitur.*
74. *Perſona concedentis priuilegium in eo non comprehenditur, nec ex eo ligatur.*
75. *Perſona loquentis in fauorabili diſpoſitione comprehenditur, ex eaque ligatur.*
76. *Perſona loquentis & concedentis in conceſſione comprehenditur ratione ſubiectæ materiæ.*
77. *Perſona loquentis in conceſſione ex certa ſcientia facta includitur.*
78. *Perſona loquentis in diſpoſitione comprehenditur, quando illa alias nihil operaretur.*
79. *Interpretatio illa ſumitur, ne fruſtra diſpoſitio facta ſit, etiam in priuilegiis.*
80. *Finarium intra fines Genuenſium eſſe.*
81. *Genuenſium fines qui.*
82. *Alba Pompeia intra Liguriæ fines.*
83. *Pollentia oppidum antiquiſſimum intra Liguriæ fines.*
84. *Argumentum ab extremis præſumptiue concludit.*
85. *Præſumptio transfert probandi onus in aduerſarium.*
86. *Totum integrale ſuas partes comprehendit.*
87. *Finarij Marchiones per tempus immemoriale Genuenſium Rempub. in dominam directi recognouerunt.*
88. *Præſcriptione temporis immemorialis directum dominium in re feudali acquiri poteſt.*
89. *Iudex ordinarius, cum iuſtitiam recuſat adminiſtrare, ſuperior & maxime Pontifex Maximus adiri poteſt.*
90. *Superior vbi eſt ſuſpectus, ſuſpecti ſunt & illius Officiales.*
91. *Suſpectus in cognoſcendo, non eſt ſuſpectus in delegando.*

92 Qualitas iuriſdictionis fundatiua ante omnia diffinienda eſt.
93 Feudi dominus non cognoſcit ſuper qualitate, qua, cum feudi dominium, negatur.
94 Qualitas iuriſdictionis fundatiua, quando ſummarie & quando plenarie tractanda ſit.
95 Feudi dominus inter vaſallos Iudex non eſt competens, cum alter illorum ſe vaſallum negat.
96 Libelli & petitionis qualitas conſiderari debet ad iuriſdictionem fundandam.
97 Spoliatus feudo, non à feudi domino tanquam iudice, ſed ab ordinario conueniet ſpoliatoris reſtituendus eſt.
98 Imperatorem totius mundi dominum non eſſe, iure diuino, naturali & poſitiuo probatur.
99 Oldradus Iureconſultus Legum pater & maximæ auctoritatis habetur.
100 Didacus Couarruuias Hiſpanus Iureconſultus laudatur.
101 Sermo vniuerſalis in vno falſus, in omnibus falſus dicitur.
102 Rex Catholicus Hiſpaniarum Imperatorem non recognoſcit.
103 Rex Chriſtianiſſimus Galliarum Imperatorem non recognoſcit.
104 Dux Sabaudiæ Sereniſſimus, Imperatorem an recognoſcat.
105 Dux Mediolani Imperatorem non recognoſcit.
106 Priuilegiorum conceſſio præſumptiue tantum ſubiectionem arguit.
107 Verba enuntiatiua Imperatoris alteriuſue Principis probant, quando ſunt in antiquis, non in recenti facto.
108 Verba enuntiatiua Principum probant, cum ſunt de negotio plene informati, non ſemper.
109 Verba enuntiatiua Principis non probant, quando præiudicaretur iuri alteri iam quæſito.
110 Genua olim à Rege Gallorum dominata.
111 Exceptio, tua non intereſt, litis finitæ dicitur.
112 Dominus feudi Iudex non eſt de re feudi, cum eſt controuerſia inter vaſallum & non vaſallum.
113 Innoc. in c. ex parte, de foro competenti, declaratur.
114 Baldus in l. 3. columna prima, verſ. 4. quid. C. ſi non à compet. iud. declaratur.
115 Imperator non eſt iudex competens in cauſa propria contra non ſubditos.
116 Imperator licet certis caſibus in cauſa propria poſſit iudicare, ex honeſtate tamen cauſam debet non ſuſpecto delegare.
117 Aledrami & Adelaſiæ Hiſtoria.
118 Hiſtoricorum varietas in Aledrami & Adelaſiæ Hiſtoria.
119 Aledramus ex Adelaſia ſeptem procreat filios ex multorum auctoritatibus.
120 Marchia ab Othone Secundo Donata Aledramo Genero.
121 Finarij Marchia & Sauona vna & eadem.
122 Aledramus ex Adelaſia quatuor filios tantum ſuſcepit ex Volaterrani auctoritate.
123 Aledramus ex Adelaſia duos tantum ſuſcepit filios, ex antiquis Chronicis Montiſferrati.
124 Aledrami linea, quo tempore extincta.
125 Chronicis antiquis credendum.
126 Montiſferrati Marchia & Finarij eandem habuerunt originem.
127 Probare quis debet ſe talem, qualem ſe facit.
128 Othonis Secundi conceſſio Aledramo facta donationis vim, non feudi habuit.
129 Imperator delinquentem vbique locorum punire non poteſt.
130 Delictum extra locum originis commiſſum, in loco originis puniri minime poteſt.
131 Conueniri ciuiliter non poteſt in loco originis ob delictum, qui extra locum illum deliquit.
132 Præſes prouinciæ cognoſcit, cum vaſallus ſpoliatus fuit.
133 Delictum non committit, qui facit, quod facere poſſe iuſte credidit.
134 Dolo carere, qui paratus eſt de iure ſuo docere.
135 Priuilegiorum reuocatio non præſumitur.
136 Priuilegium, quod tranſit in vim contractus, reuocari non poteſt.
137 Princeps legem ſibi poteſt imponere, à qua non poterit recedere.
138 Pontifex Max. contra Imperatorem iudex eſt competens.
139 Priuilegia conceſſa ob benemerita ad libitum reuocari non poſſe.
140 Priuilegia conceſſa ob benemerita, iuſta ex cauſa reuocari non poſſe.
141 Cauſa iuſta in Imperatore non præſumitur, dum reuocat priuilegium non ſubdito conceſſum.
142 Cauſa iuſta præſumitur in Principe, cum ex motu proprio aliquid agit, ſecus ſi ad partis inſtantiam.
143 Cauſa iuſta reuocandi priuilegium ſubeſſe dicitur, cum illud maximum afferebat detrimentum.
144 Clauſula plenitudinis poteſtatis nihil operatur contra non ſubditum à natura.
145 Clauſula plenitudinis poteſtatis nihil operatur ad tollendum ea, quæ per vim contractus fuerunt conceſſa.
146 Clauſula plenitudinis poteſtatis vti non præſumitur Princeps, cum ex ea reſultaret iniquitas.
147 Clauſula plenitudinis poteſtatis vti præſumitur Princeps; vt actus valeat, quod ibi declaratur.
148 Declinatoria oppoſita dicitur, cum qualitas iuriſdictionis fundatiua negatur.
149 Declinatoria oppoſita dicitur, cum quis ſe illi Iudici ſuppoſitum negat.
150 Appellatione pendente nihil innouandum.
151 Sententia lata à iudice incompetente eſt ipſo iure nulla.
152 Nullitas à iuriſdictione proueniens cæteris maior.
153 Reintegrandæ remedium ex cap. reintegranda, tertia quæſt. prima, cæteris pinguius ad poſſeſſionem recuperandam.
154 Interdictum vnde vi, cui conceditur, eidem fortius remedium, ca. reintegranda, 3. q. 1.
155 Remedium, c. reintegranda, ita Laicis & Clericis concedi.
156 Remedium, c. reintegranda, concedi etiam contra poſſidentem titulo & bona fide ex opinione quorundam.
157 Solemnitatem proceſſus non exigi, cum ſpolium eſt notorium.
158 Iudicii ordo & ſolemnitas non ſeruatur, cum coram Imperatore cauſa tractatur.
159 Princeps ſupremus non cogitur iudicare ſecundum acta & probata.
160 Princeps in terminandis controuerſiis, non debet ire per ambages.
161 Acta apud Imperatorem tractata non redduntur nulla, ob non ſeruatam iuris ſolemnitatem.
162 Remedio c. reintegranda, vt locus ſit, duo concurrere debent.
163 Poſſeſſio poſita in ſequeſtro à ſequeſtrario poſſidetur.
164 Sequeſtrum voluntarium priuat poſſeſſorem ſua poſſeſſion.
165 L. licet, §. rei, ff. depoſiti, cum l. intereſſe, ff. de acquirenda poſſeſſ. conciliatur.
166 Poſſeſſionem non perdit vaſallus, ſi eam apprehendat dominus, & apud aliquem cuſtodiæ cauſa, donec lis finiatur, deponit.
167 Interdicto, vnde vi, quando agi poſſit ad conſequendam poſſeſſionis æſtimationem.
168 Spoliatus non reſtituitur ante omnia ex c. reintegranda, 3. quæſt. 1. cum ſuo facto & culpa ſpoliatus fuit.
169 Voluntas coacta non eſt proprie voluntas.
170 Metu geſta valent, reſcindi tamen poſſunt ex prætoris edicto.
171 Remedium reintegrandæ, non datur contra poſſeſſorem, cum titulo & bona fide.
172 Alexandri Cornei & aliorum notatur inconſtantia.
173 Compromiſſum de re feudali fieri non poteſt.
174 Feudum ſine titulo haberi, retinerique non poteſt, ex aliquorum opinione.
175 Titulum coloratum oſtendere, ſufficit ad tuendam rei feudalis ſeu iuriſdictionis quaſi poſſeſſionem.
176 Titulus feudi à pari procedit, cum titulo rei beneficiariæ.
177 Remedio c. reintegranda, agens deducere debet, conuenti poſſeſſionem reſpectu ſua clandeſtinam eſſe.
178 Qualitas vbi non conuenit, minus diſpoſitio.
179 Vim non committit, qui incontinenti poſſeſſionem recuperat.
180 Incontinenti recuperaſſe is dicitur, qui recuperauit quamplurimum potuit.
181 Ciuiliter poſſidens, ſua ſponte naturalem poteſt ingredi.
182 Citari amplius non debet, qui negauit ſemel venire.
183 Remedium c. integranda, 3. q. 1. pro rebus Eccleſiæ ſolum concedi.
184 Petitorii & poſſeſſorii cauſa coram Imperatore, vel ſupremo alio Principe tractari vna ſimul debet.
185 Spoliatus ante omnia reſtituendus eſt.
186 Prædo ſpoliatus ante omnia reſtituitur.
187 Spoliatus iudicis auctoritate ante omnia reſtituitur.
188 Spoliatus auctoritate Principis ante omnia reſtituitur.
189 Spoliatus ante omnia reſtituitur, etiamſi ſpoliator offerat, ſe incontinenti probaturum dominii exceptionem.
190 Petitorii & poſſeſſorii cauſa ſimul tractanda eſt, cum apud Imperatorem, vel ſupremum alium iudicem cauſa tractatur.
191 Spoliatus ante omnia non reſtituitur, cum paſſus eſt litem ſuper dominio tractari.
192 Cap. paſtoralis, de cauſa poſſeſſ. & propr. declaratur.
193 Spoliatus proteſtari ac appellare debet aduerſus oppoſitam dominii exceptionem per ſpoliatorem, ne ſuper illa cognoſcatur ante reſtitutam poſſeſſionem.

Digitized by Google

194 Petitorium ſuſpendi an poſſit poſt litem conteſtatam, vt prius ſuper poſſeſſorio cognoſcatur.
195 Ciuiliter poſſidens ſi naturalem ſit ingreſſus, audiendus eſt ſuper exceptione dominij, cum ſpoliatus ſuper naturali agit, vt ante omnia reſtituatur.
196 Tyrannus ſpoliatus non reſtituitur ante omnia.
197 Vaſallus, qui ſubditos male tractat, feudo eſt priuandus.
198 Tyrannus, vt ob tyrannidem iure ſuo priuetur, eſt à ſuperiore admonendus, vt à tyrannide deſiſtat.
199 Poſſeſſio iuſte occupatur à domino rei, cum alias periculum eſt in mora.
200 Vaſallus qui notorie ſubditos male tractat, feudo priuandus eſt, abſq́; alia monitione.
201 Citandus amplius non eſt, qui ſemel negauit venire.
202 Spoliatus Caſtro munitiſſimo ante omnia non reſtituitur.
203 Cap. cum dilectus, de ordine cognit. intellectus & declaratio.
204 Pauli Caſtr. doctrina in l. 2. C. de edicto diui Adr. toll. declaratur.
205 Exempla declarant, non autem reſtringunt.
206 Exempla demonſtrant, quo in caſu exemplatum procedat.
207 Exemplis non eſt iudicandum, cum ignoramus quomodo ſe habeant.
208 Ius ex facto oritur.
209 Exemplis maiorum, vt Pontificum & Imperatorum quando iudicandum.
210 Poſſe non dicimus, quod incommode poſſumus.
211 Exemplis iudicamus, cum iure cauſa non diffinitur.
212 Fideiuſſor idoneus non dicitur, qui commodo conueniri non poteſt.
213 Spoliatus Caſtro non reſtituitur ante omnia, ſi ſubeſt timor, quod ſpoliator recuperare illud non poſſit, ſine magna impenſa: ſi in iudicio petitorio obtinebit.
214 Spoliatus Caſtro munitiſſimo, an ſit reſtituendus ante omnia, ſi idonee ſideiubeat de Caſtro reſtituendo, ſi in petitorio ſuccumbat.
215 Cautionis fragilitati non eſt fidendum.
216 Caſtrum oppugnare non licet antequam iudex adeatur, & tentata ſit iudiciaria recuperatio.
217 Caſtro munitiſſimo ſpoliatus, reſtitui an debeat ante omnia, cum ambo, ſpoliatus ſcilicet & ſpoliator ſunt ſub vno Principe.
218 Fideiuſſores idonei an ſint nobiles qui ſub Principe habent Caſtra, quæ à Principe ille expugnari poſſint.
219 Spoliatus per vim compulſiuam ante omnia non reſtituitur.
220 Voluntas coacta voluntas eſt.
221 Metu geſta ex edicto prætoris reſcindi debent.
222 Bart. in l. pen. num. 2. ff. de cond. ob turpem cauſam. & in l. 2. nu. 12. C. quod met. cauſa, multis modis declaratur.
223 L. medicos. ff. de var. & extraor. cog. intellectus & declaratio.
224 Cap. 2. & 3. de reſt. ſpol. intellectus.
225 Priuilegium ratione maioris partis conceſſum, trahit etiam ad ſe minorem.
226 L. communem. ff. quemadm. ſeru. amitt. quo in caſu procedat.
227 Dignum minus aliquando ad ſe trahit magis dignum.
228 Actus nullus peti poteſt reſcindi, quatenus de facto proceſſit.
229 Proteſtatio de metu procedens, facit, vt actus deinde ſecutus ſit nullus, quod infra declaratur.
230 Bar. in l. quæ ſub conditione. §. 1. nu. 2. ff. de conſt. inſt. & Bald. l. ſi quis ad eiuilia. col. vlt. C. de appell. declaratur.
231 Pauli Caſtrenſis & Ruini reiecta opinio.
232 Cap. 1. de his, quæ vi metuve cauſa, intellectus.
233 Metus minor matrimonium inficit, quam cæteros actus.
234 Proteſtatio metus clandeſtina actum deinde ſubſecutum non annullat, cum is contra bonos mores non eſt.
235 Metus illatus ob vnam cauſam, ſi actus ſub diuerſa forma ſequitur, is non annullatur, imo nec metu geſtus dicitur.
236 Caroli I I I I. Imperatoris inueſtitura Marchionibus Finarij conceſſa.
237 Res de facili ad ſuam naturam reuertitur.
238 Feudalis effici poteſt res libera.
239 Compromiſſum de re feudali fieri non poſſe.
240 Maximiliani ſententia contra Genuenſes lata in cauſa Marchiæ Finarij.
241 Iudicatum pro veritate haberi.
242 Metu geſta valere ipſo iure, reſcindi tamen poſſe.
243 Metus iuſtus quis.
244 Beneficio l. bene à Zenone. C. de quadr. præſcr. fruitur, qui rem ab Imperatore acquiſiuit.
245 Præſcriptio contra Remp. 30. vel 40. annorum decurrit.
246 Dominium ex ſententia & laudo non transfertur.
247 Spoliator violentus iure ſuo priuatur.
248 Feudorum conſtitutiones ante Othonem non fuiſſe.
249 Feudalis conſtitutio prima à Conrado inuenta & ſancita, ex Alciati & Pariſij ſententia.
250 Moderni Pariſienſis opinio de feudalium conſtitutione.
251 Feudal. conſtitutio in tit. Conſtitutio Feudi D. Lotharii, an primi vel tertij ſit.
252 Lotharius Primus quo tempore imperauerit.
253 Verbum, donamus & elargimur, non feudum, ſed liberam donationem ſignificare.
254 Clauſula, tranſmitto omne ius, quod ad me pertinet, demonſtrat omne ius eſſe tranſlatum.
255 Dictio, prout, qualis ſignificationis.
256 Dictio, omnino, reſtrictionem non patitur.
257 Dictio, omnino, idem quod in perpetuum ſignificat.
258 Delegare omne ius ſuum, quid ſit.
259 Poteſtas vendendi, & commutandi & alienandi, in feudi conceſſione quid ſignificet & operetur.
260 Otho II. quid conceſſerit Aledramo Saxono.
261 Res poſſeſſa præſumitur propria, & non alterius.
262 Res vna diuerſo iure non debet cenſeri.
263 Actus ſubſequens animum declarat.
264 Feudum à fidelitate nomen ſumſit.
265 Fidelitas nihil ſpecialitatis in feudis tribuit.
266 Fidelitatem obſeruare debent ſubditi, licet feudum non obtineant à Principe ſuo.
267 Verba, inueſtire & diſueſtire, cuius ſignificationis.
268 Inueſtitura nomen generale multa comprehendens.
269 Marchia quid ſit, & an feudum ſignificet.
270 Marchia iure proprio poſſideri poteſt.
271 Comitatus conceſſio an oſtendat factam conceſſionem in vim feudi.
272 Clauſula, concedimus prout iuſte & legaliter poſſumus, cuius effectus & ſignificationis.
273 Imperij iura alienari poſſe.
274 Imperij iura poſſe alienari, cum leue eſt detrimentum.
275 Imperatorem donare poſſe ciuitatem, vel caſtrum Imperio ſubiectum.
276 Feudum alienabile vni filiorum à patre prælegari poſſe.
277 Feudum hæreditarium vni filiorum prælegari à patre poſſe.
278 Feudum, ſeu conceſſio Othonis II. illius natura fuit, vt de eo prælegatum fieri potuerit.
279 Feudum inalienabile inter ſuos alienari poſſe.
280 Feudum non amittit Vaſallus, ſi in comprehenſos in inueſtitura alienat.
281 Feudum quando in ſuos alienari poſſit.
282 Conſuetudo vnius familiæ teſtandi, & de rebus ſuis certo modo diſponendi, probabilis eſt.
283 Filius patris hæres effectus, feudum à patre alienatum reuocare non poteſt.
284 Feudum Marchia diuidi non poſſit.
285 Feudum ſui natura, alienabile diuidi poſſe.
286 Cap. Imperialem. §. præterea, de prohib. feudi alien. per Frid. ſenſus & declaratio.
287 Cap. Imperialem. §. præterea. de prohib. feud. alien. per Frid. non procedere, cum pater vni filiorum prælegat feudum.
288 Cap. Imperialem. §. præterea. de prohib. feud. alien. per Frider. non procedit, cum ex conſuetudine conceditur feudi diuiſio & alienatio.
289 Feuda Italiæ ex conſuetudine diuidi poſſe.
290 Lite pendente alienata, ipſo iure reuocari poſſunt.
291 Poſſeſſio ex actu ficto lite pendente, non transfertur.
292 Ius noſtrum ſine facto noſtro à nobis auferri non poteſt.
293 Ratificatio actus geſti nomine noſtro ſequi debet, vt ille nobis proſit.
294 Ratificatio circa incognita nihil operatur.
295 Ratihabitionem ad incognita non trahi.
296 Ignorantiam non præſumi.
297 Ratificationem poſtulare eandem ſolennitatem, quam & actus principalis.
297 Actum ſubſequens oſtendit præcedentem animum.
299 Ius in potentiores in detrimentum aduerſarij non poteſt transferri.

300 *Veriſimile quod non eſt, habet ſpeciem falſi.*
301 *Facta non præſumi.*
302 *Præſcriptione 30. vel 40. an directum dominium acquiri.*
303 *Præſcriptione tolli Imperij iura.*
304 *Bonam fidem præſumi.*
305 *Titulum ab errore etiam iniuſto cauſari.*
306 *Præſcriptio centenaria neceſſaria an ſit ad tollendum iura Imperij.*
307 *Maximilianus quo tempore imperauerit.*
308 *Imperij iura priuatiue præſcribi poſſe.*
309 *Tempus, cuius initij non eſt memoria centum annos excedit.*
310 *Præſcriptio in feudalibus, an procedat.*
311 *Feudum alienabile eſſe præſcriptibile.*
312 *Feudum regulariter curſu 30. vel 40. an. præſcribi.*
313 *Cap. 1. §. preterea, de capit. Corradi, & cap. Imperialem, de proh. feud. alienat. per Frider. in qua ſpecie præſcriptionis locum habeant.*
314 *Regula, quod actus de facili ad ſuam naturam reuertitur, declaratur.*
315 *Feudum cum alienandi poteſtate conceſſum ſine licentia & decreto domini alienari poſſe.*
316 *Feuda Marchiæ Montisferrati ſine licentia & conſenſu directi domini poſſe alienari.*
317 *Feuda Marchiæ Ceuæ ſine conſenſu domini alienari poſſe.*
318 *Speculatoris & Signoroli opinio exploſa.*
319 *Clauſula, ſaluo & reſeruato domini conſenſu in diſpoſitione feudi adhibita, cuius effectus ſit & natura.*
320 *Potentior quis intelligatur, vt in eum ius ad aduerſarij detrimentum transferri non poſſit.*
321 *Probatio efficacior requiritur cum præſumptio & veriſimilitudo repugnant.*
322 *Citatio eſt neceſſaria, vt ſententia noceat.*
323 *Citationis defectus nec à ſtatuto nec à Principe ſanari ſupplerive poteſt.*
324 *Ius à domino ſine eius facto auferri non poſſe.*
325 *Metum non præſumi.*
326 *Violentiam non præſumi.*
327 *Metus in ſpecie illatus qualis ſit, probari debet.*
328 *Clauſulam ex certa ſcientia, nil operari contra ius tertij.*
329 *Clauſulam motus proprij, nil contra tertij ius operari.*
330 *Clauſula, motus proprij, & ex certa ſcientia, par virtus.*
331 *Clauſula, ex certa ſcientia, & motus proprij, nil operatur in his quæ facta ſunt.*
332 *Clauſula, ex certa ſcientia, & motus proprij, nil operatur: cum conſtat, rem aliter ſe habere.*
333 *Decius, conſ. 191. declaratur.*
334 *L. bene à Zenone, ſeptem declarationibus illuſtratur.*
335 *Reſpublica & minor ambulant pari paſſu.*
336 *Præſcriptio 30. vel 40. annorum, quomodo & quando tollatur reſcripto, vel priuilegio Principis.*
337 *Præſcriptio centenaria ex l. vlt. C. de Sacroſ. Eccl. neceſſaria ad tollendum iura Reip. quæ ius fiſci & Imperij obtinet.*
338 *Titulus, pro ſuo, quando ad præſcribendum proſit.*
339 *Titulus ex publicatione bonorum cauſatus, quando ſufficiat ad ſcribendum.*
340 *Titulus ex ſententia cauſatus ad præſcribendum non prodeſt malæfidei poſſeſſori.*
341 *Titulus ſententia iniqua, viuente iudice non prodeſt ad præſcribendum.*
342 *Titulus ex errore cauſatus quando ad præſcribendum ſufficiat.*
343 *Malafides poſſeſſoris an noceat ſucceſſori in dignitate ne præſcribat.*
344 *Malafides cauſatur in eo, cui iam fuit denunciatum, ne rem illam acquireret poſſideretve.*
345 *Iudicium factum quomodo poſſeſſorem excuſet.*
346 *Spoliator confirmari non poteſt in poſſeſſione, etiã auctoritate Principis.*
347 *Baldi traditio in l. vlt. §. vlt. C. commun. de legatis, reiecta.*
348 *Dominium ex ſententia transfertur, cum condemnatus ei acquieuit.*
349 *Gloſſa l. exceptio. ff. de exceptio. rei iud. declaratur.*
350 *Spoliator violentus ex l. ſi quis in tantam. C. vnde vi, non ipſo iure, ſed per ſententiam priuatur iure ſuo.*
351 *Spoliator, vt incidat in pœnam l. ſi quis in tantam. C. vnde vi, debet eſſe in dolo.*
352 *Dolus in eo ceſſat, qui facit; quod iuſta ratione credit, ſe facere poſſe.*
353 *Contumax & iudicium deſerens, cum lata eſt interlocutoria, citari an amplius debeat.*
354 *Abſentis partes iudex tuetur.*
355 *Iudex in dubio tutiorem viam eligere debet.*
356 *Procuratoris contumacia quando domino noceat.*
357 *Cap. eum qui. de dolo & contumacia declaratur.*
358 *Contumacia vnius actus non nocet, quo ad alterum.*
359 *Appellare aliquando licet à reiectione exceptionum.*
360 *Capitula in dubio admittenda.*
361 *Capitula eſſe admittenda cum clauſula, ſaluo iure impertinentium, &c.*
362 *Capitula notorie impertinentia, non eſſe admittenda etiam cum clauſula, ſaluo iure pertinentium, &c.*
363 *Capitula pertinentia quæ.*
364 *Capitula impertinentia quæ.*
365 *Capitula ex libello elici.*
366 *Poſſidens ciuiliter ſua ſponte naturalem ingredi poteſt.*
367 *Recuperare incontinenti quando quis dicatur.*
368 *Procuratoris confeſſio quomodo domino noceat.*
369 *Producta in actis vt fidem faciant, debent eſſe data parti cum termino ad opponendum.*
370 *Impenſas quas Caſtri occupator fecit in illius refectione an repetat.*
371 *Impenſas neceſſarias regulariter repetit etiam malæfidei poſſeſſor.*
372 *Impenſas vtiles aliquando deducit malæfidei poſſeſſor.*
373 *Confeſſio prædeceſſoris ſucceſſori an noceat.*
374 *Ædificare in littore maris vnicuiq; licere.*
375 *Prouinciæ eſſe præſumuntur, quæ intra centum miliaria ſunt.*
376 *Imperatorem, vt Deum de cauſa cognoſcere.*
377 *Impenſas neceſſarias in foro conſcientiæ deducit poſſeſſor malæfidei.*
378 *L. vlt. ff. de rei vind. diſpoſitio, quando locum habeat contra negantem ſe poſſidere.*

CONSILIVM II.

Initium à Domino.

MAGNI ponderis controuerſia, quæ apud Maieſtatem Cæſaream inter Excelſam Genueñſium Remp. & Illuſtriſſimum Marchionem Finarii tractatur, perplures habet dubitationes: quas ſingulatim ex ordine noſtra pro virili diſſoluemus.

Prima eſt, vtrumne controuerſiæ huius competens ſit iudex Imperatorum hic Auguſtiſſimus.

Secunda, vtrumne ab Illuſtriſſimo hoc Finarii Marchione rite recteque inſtitutum fuerit iudicium reintegrandæ poſſeſſorium.

Tertia, vtrumne in hoc tam controuerſo iudicio, petitorii cauſam cum poſſeſſoria cumulare liceat.

Quarta, quorum alter, vel Illuſtriſſimus ipſe Marchio, vel Genuenſis potius excelſa Reſp. in petitorio ius foueat.

Quinta ex ordine erit. Quid hac in cauſa iudicio ve agendum nunc ſit, poſteaquam excelſæ Genuenſis Reip. procurator, interpoſita appellatione, à lata per ipſum Imperatorem interlocutoria, qua ad vlteriora procedẽdum eſſe declarauit, iudicium deſeruit, ab aula receſſit, domumq;, nullo ſui loco ſuſpecto, reuerſus eſt.

Sexta erit, vtrumne excelſæ Genuenſis Reip. capitula iam in cauſa porrecta recipi admittiq; debeant.

Septima, qualis ſit in cauſa hac ferenda ſententia.

Vltima, vtrumne ſaltem excelſæ ipſi Reipu. reſtituendæ ſint impenſæ, quas in Caſtri Franchi refectione erogauit.

Dubitationum ergo propoſitarum egregium ordinem, vt omni cura & ſtudio proſequar ac explicem: in hac omnium prima difficilimaq;, non mediocriter more † Scæuolæ Iureconſulti 1 *in l. ſeruum quoq;, in prin. de procur. & in l. ſi me & Titium. ff. de reb. cred. & ſi cert. pet.* ſubſiſtebam. In eam enim ſententiã prima (vt aiunt) fronte deſcendendum videbatur, Inuict. Ferdinandum Imperatorem noſtrum, cauſæ huius & controuerſiæ iudicem fore competentem, in hancque opinionem multis aliquando adducebar rationibus & argumentis.

Primo

Primo ſic argumentabar. *Competens iudex is indicatur, qui in ſuos*
iuriſdictionem exercet, ſibique ſubditos coercere poteſt. At Republicæ Ge-
nuenſi Diuus ipſe Ferdinandus præeſt, illiusque dominus cenſetur. In eam
ergo ius dicere poterit. Maior propoſitio vt de ſe nota eſt, ſic nec
noſtra probatione eget. Teſtantur enim Iureconſulti ſæpiſſime,
vt in l.eum qui, in l.vltim. ff.de iuriſdictio. omn. iudic. & in integro illo ti-
2 *tulo.C.ſi à non comp.iud.illuque in locis fuſius noſtri interpretes,* † in ſub-
ditos tantum ius dicere poſſe magiſtratus, quandoquidem in
alienæ ditionis ſuppoſitos nulla eſt poteſtas vel imperium. Mi-
nor propoſitio, vt maioris eſt ponderis, ſic clarius probari vide-
tur, Genuenſium ſcilicet Rempubl. eſſe Imperio ſuppoſitam.
3 Id enim ex eo ſatis conſtat, quoniam † iure vniuerſi orbis mo-
deratorem, & dominum Imperatorem credimus, quod Eude-
moni Nicomedienſi reſpondiſſe Diuum Antonium teſtatur
Mætianus Voluſius *in dict.l.deprecatio.ff.ad legem Rhodiam, de iactu.*
Ego quidem mundi dominus, lex autem maris, *reſpondit ille.*
Quæ enim differentia introducitur (*inquit Iuſtinianus in l. bene à*
Zenone.C.de quadr.præſcrip.) cum omnia Principis eſſe intelligan-
tur, quod ex noſtris infiniti prope affirmarunt, *vt apud Reſtauram*
* *Caſtal.inſignem Iureconſultum in tracta.de Imperatore.quæ.52.* qui * re-
ceptiſſimam hanc eſſe ſententiam teſtatur, quod in noſtris his
4 † Italiæ Regionibus maxime procedere intelligimus, *ex c.impe-*
rialem.§.firmiter, de prohib.feudi alien.per Frider. Hinc interrogatus
reſpondit Alexand. Imolenſis *conſ.87.in fine, libr.6. à quo non receſſit*
Reſtaurus loco, quem paulo ante citauimus.quæſt.53.num.19. eſſe ſatis ſu-
5 perque fundatam (*vt illi aiunt*) † Imperatoris intentionem, ſe in
omnes poſſe ius dicere, cumque probationis onere grauari, qui
ſe Imperatoris iuriſdictioni non ſubiacere contendit. Quod et-
iam ex Adriani conſtitutione *in c.Adrianus 63.diſt.* admonuit Ber-
tachinus *tract.Gabellarum part.1.q.2.& tracta.de Epiſcopo, pag.91.q.16.*
num. 36. Nec immerito certe hoc factum dicitur, cum in terris
6 Deus habeatur † Imperator, *vt teſtatur. Iuſt.in authen.de conſulibus,*
in fin. quare docuit Innocen. *in cap.cum M.Ferrarienſis, de conſtit. &*
7 *poſt eum Bald.* in † Imperatore eſſe iuriſdictionum fontem, è quo
cæteræ omnes fluunt ac refluunt. Quod & annotarunt Curti.
Iun. *Iaſ.157.num.12. Rubeus conſ.77.num.1. Pariſius conſ.1.num. 12. libr.2.*
Hinc dicimus ſacrilegii inſtar eſſe, aduerſus Imperatoris pote-
ſtatem ſentire, *l.2. C. de crim.ſacrilegij. & ex noſtris affirmarunt Iaſ.in*
l.reſcripta, num.6.C.de precib.Imperat.offerend. Deci.conſ.588. num. 2. &
conſultiſſimus Aymo Cran.mihi compater colendiſſimus. conſ. 241. nu.2.3.
Cæteros ſciens prætereo. Quin? (vt cætera omittamus, & rem
8 hanc in ſpecie attingamus) † Genuam eſſe imperio ſuppoſi-
tam, illud eſt argumento, quod Romanis ſere ſemper paruit, vt
non vno in loco literis mandarunt rerum diligentiſſimi ſcri-
ptores, vnus omnium præſertim optimus Liuius. Is poſtea-
quam libr.8. tertiæ Decadis. in hæc verba ſcriptum reliquit: *Ea-*
9 *dem æſtate † Mago Amilcaris filius ex minore Balearium inſula, vbi hy-*
bernabat, iuuentute lecta in claſſem impoſita, in Italiam triginta ferme ro-
ſtratis nauibus & multis onerarijs, duodecim millium peditum, duo fer-
me equitum traiecit: Genuamque nullis præſidijs maritimam oram tutan-
tibus, repentino aduentu cepit: inde ad oram Ligurorum Alpinorum, ſi
quos ibi motus facere poſſet, claſſem appulit. Sic in libro decimo, De-
10 cadis tertiæ, in hæc ſubiicit verba: *Et † Lucretio prorogatum impe-*
rium, vt Genuam oppidum à Magone Pœno dirutum exædificaret. Idem
11 libro 2.5. Decadis. M.Popilio Cos. † hæc literis mandauit: *Poſt*
hanc pugnam ex diuerſa fuga in vnum collecti Ligures, cum maiorem mul-
to partem ciuium amiſſam, quam ſupereſſe cernerent (nec enim plus de-
cem millia hominum erant) dediderunt ſeſe: nihil quidem illi pacti, ſpera-
uerant tamen non atrocius, quam ſuperiores Imperatores C O S. in ſe ſæ-
uiturum: at ille arma omnibus ademit, oppidum diruit, ipſos bonaque eo-
rum vendidit, literaſque ſenatum de rebus à ſe geſtis miſit. Apud Plu-
tarchum quoque in Pauli Æmilii vita ſic legimus. *C O S. autem*
12 *factus † Æmilius, bellum geſſit aduerſus Ligures, homines bellicoſos, &*
ob vicinitatem Romanorum bellandi peritos. Incolunt enim extre-
mam Italiæ oram, quæ ad Alpes pertinet, ipſamque Alpium, quantum
Tyrrheno abluitur Pelago, & contra Lybiam conſurgit, permixti Gallis
& Iberis maritimis. Tunc autem prædatoriis nauigijs mare vſque ad
Herculeas columnas infeſtabant. Contra eos igitur Æmilius C O S. cum
octo millibus militum miſſus. Hac paucitate copiarum triginta millia ho-
ſtium confixit: eiſque in fugam verſis, & intra mœnia compulſis, ſpem
bonam humanitatis præſtitit, neque enim volebant Romani Ligurum gen-
tem omnino delere, ſed veluti ſpem ac præſidium aduerſus Gallicos tu-
multus, qui Italiæ continue imminebant, relinquere. Æmilij igitur fi-
ducia adducti Ligures, naues & oppida illi dediderunt. Ipſe vero dirutis mœ-
nibus, nec genere vllo iniuria illata, vrbes quidem reſtituit, naues vero
ademit, nec illum multitudinis nauigium ſupra triſcalmum eis reliquit.
Homines autem tam mari, quam terra à Liguribus antea captos, ciues
peregrinoſque liberauit. Genuam itaque Romano ſuppoſitam
imperio fuiſſe olim intelligimus. Reſque ita ſe habuit ad an-
num vſque ad ſepticenteſimum ſalutis noſtræ, *vt Blondus de Il-*
luſtrata Italia, ſcripſit, vel ad annum vſque ſexcenteſimum ſe-
xageſimum, *vt Leandro Alberto in deſcriptione Italiæ, placuit*: quo
tempore † Rotharis Longobardorum Rex ſumma vi ea poti- 13
tus eſt, fœdeque diripuit, ac impie tyranniceque funditus fe-
re euertit. Quibus adſtipulatur Raphael Volaterranus, *in com-*
mentarijs vrbanis, lib.4.cap.1. & anno illo ad annum vſque centeſi-
mum primum ſupra milleſimum, Genuam ſub Imperio fuiſ-
ſe, innuit Georgius Merula *libr. 6. Hiſtoriarum Vicecomitum.* Quin?
anno 1190. † Fridericus Barbarubea vulgo appellatus, dum illi 14
imperaret, nouos eligi iuſſit magiſtratus, nouoſque admini-
ſtrationis inſtituit ordines, *vt Leander Albertus ſcripſit.* Nec diſſen-
tit Nebienſis Epiſcopus in Genuenſium Annalibus. Accedit
præterea, quod anno 1528. † Carolus V. Imperatorum feli- 15
ciſſimus nouum à Genuenſibus in rebus publicis adminiſtran-
dis inſtitutum ordinem, cum illic eſſet, confirmauit nouaque
& ampliſſima contulit priuilegia. Quod teſtatur Leander Al-
bertus, quem mox retulimus: & nobis ipſis ſatis oſtendunt ex-
hibita ipſorum priuilegiorum documenta. Quæ ſane † priuile- 16
giorum conceſſio, Imperatoris in Genuenſes iuriſdictionem
arguit, & Imperium oſtendit, *vt poſt Ioannem Lignanum interrogatus*
reſpondit Rum.conſ.268.nu. 41.lib.2. Accedit & illud † Carolum V. 17
conſueuiſſe in multis, vel reſcriptis, vel conceſſis priuilegiis in
hæc verba, Genuam appellare ciuitatem: *Datum in ciuitate noſtra*
Genuæ, vt inter cætera legitur in priuilegio conceſſo Illuſtriſſi-
mo Ioanni Carreto, Alphonſi huius Illuſtriſſimi Marchionis
patri. Quæ ſane ratio eo fortior & firmior redditur, quo nulla
vnquam à Genuenſibus facta reperitur proteſtatio; † quia illæ- 18
ſum ius proprium eſſe voluerint, obidque Imperatorem con-
ſenſiſſe dicuntur, *iuxta Iureconſulti reſponſum in l. ſi filiusfa.ff.ad S. C.*
Maced.& egregie ſcribunt Mateſia.nota.22. Iaſ.in l.qua dotis. num. 92. ff.
ſol.matr. & in conſ.47.num.2.libr.1. Dec.conſ. 430.in fin.& conſ.632.nu.
16. Ripa in l.admonendi.nu.139.ff.de iureiur. Goz.ad.conſ.23.nu.6. Et cum
ita atteſtatus fuerit is Diuus Carolus V. illius † verbis etiam e-
nuntiatiuis deferendum eſt, *vt probat text.clem.1.de prob.& ſcribunt* 19
egregie Afflict. deciſ.505.nu.13.14.& Rum.conſ.103.nu.10.lib.5. cum præ-
ſertim propter ſe, non propter aliud emiſſa videatur: ſatis ergo
conſtare videtur Imperatorem huius cauſæ iudicem eſſe com-
petentem.

Secundo, vt huius eſſem opinionis, ea Innocentii adducebar
auctoritate *in c.ex parte, de foro compet.* dum affirmauit, † in feu- 20
dorum controuerſiis, feudi dominum iudicem eſſe competen-
tem. Cuius ſententiam viſi ſunt probare, *Bald.Imola, Soc.& Dec.in*
c.ex tranſmiſſa, de for.comp.& in c.cæterum, de iudic. reiecta (vt aliqui
credunt) gloſſæ auctoritate.ibi. Eo fortius hæc confirmantur,
quod cauſa hæc poſſeſſorii eſt iudicii, dum, vt deiectus reſtitui
petit Marchio, in qua iudicis partes ſuſtinet, qui † ordinarius
eſt. *Sic Bald.in l.3.colum.1.C.ſi à non compet.iud. in c.1.§.ſi inter pares.de* 21
lege Corradi.& Aretin.in c.cæterum. de iudicin. idem viſus eſt reſponde-
re Iaſ.in conſilio 60.column.2, verſicul.ſecundo & fortius.libr. 1. Cum er-
go Imperator iudex ſit ordinarius, ſequitur ius dicere in hac
cauſa poſſe.

Tertio, ſic argumentari poſſe quandoque eſt viſum. † Impe- 22
rator in propria ac ſuorum cauſa ſibi ius dicere poteſt. *l.proxime.*
ff.de his quæ in teſtam.del.l.& hoc Tiberius.ff.de hæred.inſtit.§.vlt.Inſtit.de
hæred.inſt. & ex noſtris annotarunt Bald.in l.vni.Cod.ne quis in ſua cauſa.
Dec.conſ.588.num.1.2.Goz.ad.conſ.1.num.27.Reſtaurus tract.de Imp.q.91.
nu.2. At feudum † Finarienſe imperii eſſe, inueſtitura Othonis
II.an.967. decimo Kal. Aprilis Carretenſibus conceſſa oſtendit. 23
Cuius rei meminit etiā Albericus Roſatus *in ſuo Dictionario, in ver-*
bo, feudum. Oſtendit & inueſtitura Caroli Quarti ann. 1355. con-
ceſſa, qua hos Imperii † Ligios vaſallos eſſe probatur. Quorum 24
natura eſt, vt vni tantum ſubſint concedenti, præterea nemini.
Quod ſatis ſuperque probat text. in c. ſi quis inueſtierit. de feudo dato in
vim legis commiſſo. gloſſ. Clemen. Paſtoralis. §.deinde. in verbo, Ligius. de
re iudicata. Iſerniam ca.1. omnem de noua forma fidel. Ioan.de Ana.conſ.7.
nu.9. Iacobinus à S.Georgio inueſtitura feudali in verbo, feudum, colum.3.
verſic. ſeptima diuiſio. Quo loci affirmauit, † feudum hoc ligium 25
ſolum concedi ab eo, qui ſuperiorem nec habet, nec reco-
gnoſcit. Quare nulla alteri in ea conceſſione reſeruari ſolet fi-
delitas, *vt ſcribunt omnes, capit. primo, §. feudum.de prohib.feud.alie-*

nat.per Fridericum.& ſcripſit Guido Papa.q. 309. Vltra octo. Iaſ.in præludijs feudorum,num.106.107.Iacobinus à ſancto Georgio tractatu de Homa-
26 *gijs,col.3.verſ.Tertius caſus.* Ob idque affirmarunt † vaſallum duorum ligium eſſe non poſſe. Quod placuit & cæteris, præſertim Iacobo Aluaro.*in cap.1.§.vltimo.in fin. Hic finitur lex Corradi.* Afflicto *deciſ.307.num.3.* Quin interrogatus reſpondit Guido Papæ *213.ſequuntur,&c.num.4.* etiam pro diuerſis rebus,quem duorum vaſallum ligium effici non poſſe. Conſuetudo tamen Delphinatus aliter obſeruat. *Idem Guid. Pap. quæſt.310.Moderni Pariſien.in conſuetud.Pariſ.tit.1.§.1.gloſſ.5.numer.6.Alia docuit Iaſ.in l. de pupillo.§.ſi plurium. ff. de operis noui nunciat.* Et in hanc ſententiam præter cæteros affero elegans Baldi reſponſum *in con.219. Ad euidentiam prætermittendum eſt,libr.2.* quo loco inprimis verbis, *c. ſi quis inueſtitus de de capitulis extraordinarijs, non impreſſi forte,* verba retulit, reſponditque, vaſallum ligium duorum eſſe non poſſe. Quin? Iacobinus,quem mox citaui.*d.tract.de Homagijs,col.3.ver.4. caſus.* ſcripſit,
27 non perſonas modo horum † vaſallorum, ſed & bona ipſa concedenti feudum ligiũ eſſe ſuppoſita. Sequitur ergo hac in cauſa Imperatorem ius dicere poſſe.

28 Quarto,† ratione rei ſitæ in alios ſubditos poteſt iudex ſuam exercere iuriſdictionem. At Genuenſes partem feudi Fioarii, quod imperii eſſe diximus,poſſident. Ergo in eos ius dicere poterit Imperator. Maior propoſitio ſatis de ſe nota eſt, cum tex. ſit clarus *in c.ſane.& ib. Soc.q.7.de for.compet.* Minor autem pariter
29 probari ſatis dicitur ex laudo † Antonioti Adurni prudẽtiſſimi olim Genuenſium Ducis lato anno 1385. Quo tempore is Adurnus Remp. hanc excelſam moderabatur, *vt ſepius relati, Nebienſis Epiſcopus in Genuenſium Annalibus, & Leander Albertus in Italiæ deſcriptione teſtantur.* Ex eo itaque laudo Reſpublica hæc partem
30 huius Finarienſis feudi cõſecuta dicitur:quo fit, vt in ius † ſuccedens eo iure prædeceſſori competenti, vti & ad commodum
31 ac incommodum debeat.*l.qui in ius.de reg. iur.* Tranſit enim † res ſuo cum onere.*l.ſi cui opus,vbi late Iaſ.num.6.de operis noui nunciat.& late ſcribunt Afflict.deciſ.95.num 3.4.Socin.Sen.conſ.43.libr.3.conſilio 12. lib.4. Gozad.conſ.15. numer.14. Pariſ.conſ.127.numer.12.libr.5.Tiraquell. tract.de retractu conſanguin.§.1.gloſſ.10.num.13.& Soc.Iun.conſ.74.num. 8.libr.3.*

32 Quinto, argumentari ſic licere videtur. Imperator † delicta vbique locorum perpetrata punire poteſt, & de eius iudicium ferre, cum proprium ſit Imperatoris illud exſequi, *vbi te inuenero,ibi te iudicabo.l.1.vbi gl.C.vbi de crimine agi oporteret.gl.in c.vlt.de foro competenti.Quo loco annotarunt Abbas, & cæteri, & clarius ex facto interrogatus reſpondit Rubeus Alexand. conſ.77.numer.1.* Sed Genuenſes occupando oppida & caſtra Finarienſia, acerrimo bello illato,deliquiſſe dicuntur,ac in pœnam legis Iuliæ de vi publica, & l.ſi quis in tantam.C.vnde vi.incidiſſe. Nec hæſitandum eſſe
33 videtur,Rempubl.non deliquiſſe † cum vexillis leuatis,habitoque (*vt teſtantur acta*) inter eos conſilio ac deliberatione, indictum fuerit bellum.*Sic docuit Bart.in l.aut facta.§. nonnunquam. numer.9.ff.de pœnis.Boer. tra. de ſeditioſis. q. vlt. & in ſpecie noſtri caſus annotarunt Cynus & Albericus in d. l.ſi quis in tantam, ille colum. quarta.*
* *iſte colum.2.in fine.egregie Pariſius conſ.21.num.10.libr.4.qui * receptam apud omnes eſſe teſtatur.* Quod fortius procedere & clarius eſſe di-
34 citur hoc caſu, vbi facta occupatione Reſpublica geſta omnia † dicitur ratum habuiſſe; quo fit, vt ipſamet Reſpubl. ſpoliaſſe & vim intuliſſe dicatur.*l.1.§. deiecisſe. ff. de vi & vi armata.quem in hanc ſententiam citauit Bart. d. §. nonnunquam. num.10.& reſpondit Iaſ.conſ. 139.colum.2.libr.4.in l.ciuitas. num. 3. ff. ſi cert.petat.Afflictus deciſ.376. numer. 3. Pariſ.conſ.21.num.32. libr.4.* Confirmatur, quia etſi Genuenſibus aliquod conceſſum alias dicatur priuilegium, quo Imperatoris iuriſdictionem & iudicium euitare, declinareque
35 potuerint: † attamen ob perpetratum delictum, illud amiſiſſe dicuntur, *vt ſatis probari videtur in authent. qua in prouincia. Codic. de crimine agi oportet, & poſt a ſe relatos docuit Iaſon. in l. beneficium. numer.52.ff.de conſtit.princip. ſenſit Marian. Socin. Sen. in cap. propoſuiſti,, quæſtio.nona de foro competenti.* Qui ea ratione affirmant, ſubiici iuriſdictioni ordinariæ, qui alias ab illius iuriſdictione erant exempti.

Sexto, in hanc opinionem ex eo aliquando adducebar, quod
36 ceſſante cauſa † priuilegii ceſſat priuilegium.*l.athleta.§. 1. l. Geometra.l.idem Vlpian.ff.de excuſ.tut.l.c.Titia Seio.§. vſuras, de leg. 2. latiſſime Tiraq.tract.Quod ceſſante cauſa ceſſet effectus.part.1.num.203.* Sed Genuenſium priuilegium, quo ſe ab Imperatore iuriſdictione tuebantur, ceſſat: ergo ipſius Imperatoris iudicium euitare non potuerunt. Probatur illa minor propoſitio duplici ratione, tum ob commiſſum delictum (vt retuli) tum quia ipſemet Impera-
tor † priuilegium ex eo reuocaſſe dicitur, quod ſe huius cauſæ 37
iudicem competentem declarauit. Quamobrem in antecedens neceſſarium priuilegium illud exemtionis reuocatum cenſetur. *arg.l.illud.ff.de acqu.her.& tradit Afflict.deciſ.5.nu.3.* Quod tanto for-
tius procedit, cum † Princeps clauſula plenitudinis poteſtatis v- 38
titur, qua in dubio vti præſumitur, vt actus valeat, *vt docuerunt Caſt.in l.ex imperfecto.C.de teſta. Alex.l.quamquam.nu.5.C.de teſta.milita.Dec.l.in teſtamento,nu.11.in fi.C.eod.de teſtam. milit. conſ.11. col.pen. & reſpondit Ruinus conſ.23.num.3.lib.2. Soc.Iun.conſ.134.num.27.libr.3. Crau.conſ.75.nu.3.*

Vltimo, vt ita ſentirem, me vrgebat non mediocriter illud,
quod † iudex ſemel approbatus, recuſari, illiusq; euitari iuriſdi- 39
ctio amplius non poteſt.*l.ſed ſi ſuſceperit.ff de iud.* Sed Imperatoris iuriſdictionem iam ſemel approbaſſe dicuntur Genuenſes, cum
debito tempore declinatoriam non propoſuerint, *vt omnes ſcri-* 40
bunt in d.l.ſed & ſi ſuſceperit. Practicum Papienſis in forma declinatoriæ, in verbo, nec fuiſſe, num.1. Felin. in cap. paſtoralis, de exceptio. euitari ergo Imperatoris iudicium non poteſt. Hæc me non parum hæſitantem, vt contra excelſam hanc Genuenſium Rempublicam ſentirem, reddebant.

Re tamen ipſa diligentiſſimo ſtudio, omnique cura & opera perpenſa, totus in contrariam ſententiam deceſſi, nempe Ferdinandum Imperatorem noſtrum Auguſtiſſ. huius controuerſiæ iudicem non eſſe competentem. Hoc vt dicam, multis adducor rationibus & argumentis.

Primo: eo adducor fundamento. Competens & † ordinarius 41
is eſt iudex, qui rei conuenti iudex eſt.*gl. in c.1.§.vlt.de prohib.feudi aliena.per Frid. omnes. in l. vlt. de iuriſd.omn.iud.* At Imperator Genuenſium ordinarius iudex non eſt, cum ab eius iuriſdictione & imperio liberi & exemti ſint; ergo iudex eorum competens non erit. Maior eſt probata. Minor vero ſic multis demonſtra-
tur. † Primo ea ratione, quod liberi ſumus à natura & origine 42
omnes.*l.libertas.ff.de ſtat. ho l.manumiſſiones.ff.de iuſt. & iure. §.1.Inſt. de libertinis.* Hinc dicimus non ſeruitutem, ſed † libertatem, vt 43
pote iuri naturali conſentaneam præſumi. *l. altius. C.de ſeruit.& aqua.* Ob id in noſtris terminis reſpondit Iaſ. *conſ.60. col. 3. in prin. lib.1.* feudalem rem non eſſe, ſed liberam præſumi. *Alia congerunt plura Curt.Iun.conſ.140.num.4.Pariſius conſ.20.colum.1.lib.1.Alciat.late Tractat.præſumt.regula 2.præſumt.3.Crauett.conſ.111.num.9.* & in ſpecie ex relata regula reſpondit Decius *conſ.360.numer.4.* in dubio
non præſumi † vnam ciuitatem eſſe ſubiectam alteri. Conſu- 44
luit enim Dec. pro ciuitate † Sauonæ, an ſubeſſet ciuitatem ci- 45
uitati Genuæ, vt in eadem met facti ſpecie conſuluit & Cur.Iun. *conſ.124.* Aduerſus quos, in indiuiduo eiuſdem caſus conſuluit
Ruin.*conſ.1.lib.4.* Et ad rem magis ſua origine † Genuenſes non 46
eſſe alicuius imperio ſubiectos demonſtratur auctoritate viri diligentiſſimi ac antiquitatum obſeruatoris fideliſſimi Dionyſii Halicarnaſſæi, qui lib.1. Antiquitatum Roman. in hæc verba ſcribit: *Alij rurſum Ligurum colonos eos fuiſſe fabulabuntur, Vmbris confinium. Ligures enim & Italiæ quaſdam partes habitant & Galliæ, incertum ab vtra profecti patria: nam hactenus incomperta origo eius gentis eſt. Sed ſcriptorum Romanorum doctiſſimus, & in his Porcius Cato, qui diligentiſſime ſcripſit de conditoribus Italicarum vrbium, Caiusque Sempronius & aliquot alij, Græcos eos eſſe affirmant, profectos ex Achaia, multis ante bellum Troianum ætatibus: nec tamen diſerte tradunt, ex qua Græca natione, quave vrbe migrauerint: ac ne tempus quidem, aut Ducem Coloniæ, aut quo caſu antiquam patriam reliquerint, tantum fabulam ſecuti Græcanicam, nullius Græci auctoris eam confirmant teſtimonio. Itaque rei veritas, quomodo ſe habeat incertum eſt, quod ſi iſtorum ſermo ſanus eſt, non poſſunt eſſe coloni*
alterius generis, quam † Arcadici. Hæc ille. Libertatem autem 47
hos populos vſque ad tempora illa Magonis, (cuius paulo ante meminimus) amiſiſſe, & in Romanorum poteſtatem ditionemque veniſſe ſcriptorum nemo eſt, qui affirmat. Quin? nec
iam relati Liuius & Plutarchus id ſentiunt. Nam Liuius eo † lo- 48
eo, quem ſupra retulimus, libr.2. ſecundæ decadis, ſubdit poſt relata verba hæc ipſa: *Quas ob res placere Senatus M.Pompilium COS. Ligures pretio emtoribus, ipſos reſtituere in libertatem, bonaq; vt in, quidquid recuperari poſſit, reddantur curare: arma quoque tempore fieri in ea gente: Conſulem de prouincia decedere, cum deditos in ſuam ſedem Ligures reſtituiſſent: claram victoriam vincendo oppugnantes, non ſæuiendo in Afflictos fieri.* Qui ſane locus Genuenſium libertatem potius, quam ſubiectionem oſtendit. Quod ſi aliquo tempore con-
ſtare poteſt, † Genuenſes Imperio paruiſſe, iam clarius conſtat 49
anno

anno ſalutis noſtræ 1162. Friderici liberalitate plena libertate
donatos, imo in antiqua confirmatos. Quod fecit & Henricus
Friderici ſucceſſor, anno 1191. vt Nebienſis Epiſcopus in ſæpius
citatis Annalibus ſcripſit: & ex noſtris multi affirmarunt, *vt Bal.
conſ. 182. caſus eſt. Rex Cypri. li. 5.* quo loci ingenue teſtatur, Genuen-
ſium Remp. nullum, vel Imperatorem, vel Regem, aliumve in
50 ſuperiorem ac dominum recognoſcere. Qua autem † vixerit æ-
tate Bald. Peruſinus norunt omnes, ex marmore in ædibus diui
Franciſci huius ciuitatis Papiæ. In humanis enim agebat ante
51 an. 1400. cum eo ann. 4. Kal. Maii vita functus ſit, & † Gregorii,
XI. Pont. Max. præceptor fuit, *vt in illius Gregorij vita ſcripſit Platina.*
Ex quo etiam intelligimus Gregorium illum an. 1371. Pontifi-
52 catum aſſecutum fuiſſe. Genuē. † quoq; ab omni nexu ſeruitutis
& ſubiectionis ſolutos eſſe teſtatur And. Barb. Siculus *conſ. 38. col.
pen. ver. præterea dicitur in iſto. lib. 1.* Qui reſpondit Genuam tem-
pore, quo aliquas cum Regibus Aragonū iniuit conuentiones,
fuiſſe in plena & abſoluta libertate: quod forte contingit prope
an. 1335. quo tempore Robertus Aragonius Rex vna cū Ioanne
XXII. Pont. Max. ea ciuitate potitus eſt: vt rerum diligentiſſimi
annotarunt ſcriptores. Ab eo itaq; an. 1335. ad annum. vſq; 1529.
Diuos Imperatores aliquos in eam ciuitatem vel imperium vel
iuriſdictionem exercuiſſe, nemo eſt qui ſcribat. Quin? ex no-
ſtris Dec. *conſ. 534. nu. 1. & conſ. 649. n. 2.* dum Piſis doceret, reſpon-
dit, Genuenſes ſuperiorem non recognoſcere. Id enim conti-
git prope an. 1515. *Idem clare affirmat Reſtau. Caſtal. tract. de Imp. q. 54.
n. 20.* Quare factum eſt, vt iuſta optimaq; ratione permotus Di-
53 uus † Carolus V. eo an. 1529. cum aliquot dies in ea Genuenſi ci-
uitate commoraretur, hanc ipſam à Romano Imperio illæſam
libertatem eſſe voluerit, ſuoq; ampliſſimo confirmauerit teſti-
monio; Genuenſium Remp. ab immemoriali tempore citra eſſe
in quaſi poſſeſſione libertatis affirmans. Quæ verba in ſuo vero
ac potentiori (vt iuri conuenit) ſignificatu ſumta; oſtendunt
Genuenſium Remp. etiam à ſuperioritate Imperii liberam ex-
54 emtamq; fore; cum præſertim ſimus in † beneficio Principis, ex
quo conceſſioci tantum nocere poteſt, *iuxta declarationem Iaſ. in
l. beneficium, n. 25. ff. de leg.* Quod beneficium latam habet ac am-
plam ſignificationem: vt in noſtris terminis affirmarunt Rom.
conſ. 271. Iaſ. conſ. 45. col. 2. ver. 3. moueor quia. lib. 1. & Crau. conſ. 209. nu. 7.
Senſus iſte, ex claris illius priuilegii, ſeu verius conceſſionis be-
neficii verbis elicitur, dum affirmauit Imperator in controuer-
ſiis Genuenſium, iudicem eſſe adeundum. Ex his oſtendit Rēp.
54 illam ſupremi Principis locum tenere. Quæ ſane † aſſertio, etſi
non alteri, ipſi tamen aſſerenti non mediocre affert detrimen-
tū *l. quidam ff. de proba. l. optimam. C. de contrah. & comm. ſtipul. Soc. Sen.
conſ. 214. col. 4. libr. 2. Decius conſ. 42. in 4. dub. Crau. tract. de antiq. temp.
par. 1. 3. part. quæ incipit, propoſitum. num. 19.* qui nu. 29. ſubiicit *ex Soc.
Sen. ſententia* verba hæc detrimentum afferre abſentibus, actui
tamen conſentientibus. *Sic idem Crau. reſpondit conſ. 97. numer. 10.*
quod ipſe in Imp. etiam noſtro hoc caſu verum intelligo, cum
verba illa ſint principaliter & propter ſe prolata, *iuxta ea quæ la-
55 tiſſime ſcribit ipſe Crau. d. 3. par. num. 16. 17.* Quæ ſane † aſſertio totam
hanc dirimit quæſtionem; niſi modo cum maleuolis, & qui per
cauillos & anfractus rem clarā ponāt in ambiguo, agamus; quo-
rum leuibus offendiculis & obiectionibus, vt occurram, quæ
forte huic aſſertioni obiici poſſent diſſoluam, illisque pro viri-
bus ſatisfaciam.

Non ergo illud primum Genuenſium aduerſatur libertati,
56 eſſe à Diuo Carolo cōceſſum priuilegium, † ſaluis Romani Im-
perii iuribus. Quoniam verba hæc, non cum habent ſenſum,
quem aliqui male opinātur, reſeruatum intelligi Imperii ius, o-
ſtendiq; Romanum Imperium ſupremam illam in Genuenſes
habere poteſtatem, *vt viſus eſt ſentire Reſtau. Caſta. tract. de Imp. q. 110.
in caſu. 320. reſeruato.* Nam notum eſt ita omnibus, vt nec id igno-
57 rent vix iuris initiati, † reſeruationem illius eſſe naturæ, vt ius
quod eſt conſeruet, non nouum afferat. Quod ipſa verbi ſigni-
ficatio oſtendit, & ſatis probatur *in l. at ſi quis. §. plerią. de reli. &
ſum. fun. in l. 3. §. 1. ff. quib. mod. pig. vel hyp. ſoluitur l. 3. §. pen. ff. de lib. hom.
exhi. & poſt Ang. Soc. & alios conſultus reſpondit Crau. in conſ. 29. num. 8.
conſ. 144. nu. 15. & conſ. 298. num. 3. Eiuſdem addo ſententia Ruin. conſ. 40.
nu. 7. conſ. 99. nu. 10. li. 1. & Soc. Iun. conſ. 134. nu. 86. lib. 3.* Hinc dicere ſo-
lemus, reſeruationem fruſtra appoſitam, cum nullum ſubeſt
ius, quod reſeruari poteſt. *l. ſi venditione, in fin. ff. com. prædio. l. ſi quis
legauerit, de legat. 1. abique annotarunt Bart. & Iaſ. & interrogatus reſpon-
dit Crauett. conſ. 15. num. 2. conſ. 33. nu. 20. ver. ſexto decidi, conſ. 70. num. 6.
conſ. 226. num. 6. Qui ſcito ac docte, pro illius more, alios plures in hanc
retulit ſententiam.* Huic ergo ſatisfactum eſt obiectioni; cum de-
monſtratum minime fuerit, ante huius reſeruationis tempora,
Imperio ſuppoſitam fuiſſe Genuenſium Rempubl. Reſponde-
ri etiam ſecundo loco ſic poſſe arbitror, clauſulam (*ſaluis Imperij
iuribus*) intelligi ſi ius aliquod alia ex cauſa, quam ex expreſſis in
priuilegio & conceſſione competeret; *vt omnium primus ex facto
conſuluit Oldrad. conſ. 330. colum. vltim. quem ſecuti ſunt Gomeſ. in com-
mentar. ad regulas Cancellariæ. de non tollendo iure quæſito. quæſt. 1. pag.
vltim. ver. poſtremo. & Pariſius conſ. 16. numer. 30. conſ. 70. numer. 12. lib.
1. Nec aliter loquitur ſi recte perpendatur Reſtaurus d. caſu 330.* Cum er-
go non modo abſoluta libertas in genere, ſed & fori priuile-
gium in ſpecie (vt retuli) in eo priuilegio expreſſa fuerint, ſe-
quitur, clauſulam Imperii ſubiectionem non arguere. Poteſt
reſponderi tertio, † clauſulam illam in fine, in verbisque ex- 58
ſecutiuis poſitam eſſe, quare nihil operatur, *vt in ſpecie reſpondit
Dec. conſ. 413. numer. 8. 9.* & conferunt, quæ paſſim noſtri ſcribunt,
clauſulas & verba in exſecutiuis poſita nihil operari, *ex illo text.
clem. 1. de preb. vt docuit Iaſ. in l. ius ciuile. numero 8. de iuſt. & iure. conſ.
6. colum. 5. libro 3. & conſilio 99. col. 3. libr. 4. Decius conſilio 423. numero
19. & egregie 506. numero 9. 10. Curt. conſ. 3. num. 2. conſilio 56. numer. 3. &
conſilio 131. numero 6. Rip. l. qui Romæ. §. duo fratres. numero 43. de verb.
obl. Soc. Iun. conſilio 93. numero 25. libro 3.* Cæteros ſciens prætereo.
Non aduerſantur pariter huic ſententiæ, illius priuilegii ſeu cō-
ceſſionis verba, dum † Genua Camera Imperialis appellatur. 59
Quę forte verba ex aliquorum opinione, iuxta communem lo-
quendi vſum, intelligere debemus, locum eſſe Imperii, Impera-
toriq; ſubiectum, vtpote, quod Imperator ius Cameræ, quæ Im-
perialis dicitur, in ea ciuitate habeat. Quæ ſane † communis lo- 60
quendi vſus obſeruandus maxime eſt. *leg. librorum. §. quod tamen
Caſſius, de leg. 3. l. Labeo. §. idem Tubero. vbi late Bar. ff. de ſupellect. leg. la-
te, docte & egregie Did. lib. 3. variar. reſol. c. 5. num. 1. Rolan. vir à Valle con-
ſultiſſimus tr. de lucr. dotis. q. 6. nu. 6.* Huic difficultati iri ſatisfactum
ſic puto, ſi dicamus verba illa oſtendere, non Imperatorem in
ea ciuitate & Rep. ius Cameræ, ſed ciuitatem in ſe, ad ſui cōmo-
dum Imperii iura & Cameram habere, quaſi oſtendere velit Im-
perator, Remp. hanc excelſam, quoad ſibi ſubditos ſummo po-
tiri Imperio, iusq; fiſci habere. Multis hic ſenſus ſuadetur. Pri-
mo, quia ſi alius ſumeretur, ſibi parum conſtans videretur Im-
perator Carolus V. poſteaquā atteſtatus eſt, hanc Remp. ab im-
memoriali tēpore citra, eſſe in quaſi poſſeſſione libertatis, quæ
libertas in potentiori ſignificatu ſumta (vt ſumi debere paulo
ante diximus) oſtendit libertatem eſſe à ſuperioritate Imperii,
quo fit, vt euitanda omnino ſint † pugnantia. *c. inter dilectos. de fi. 61
inſtr.* cuius argumento affirmant ex noſtris quamplurimi, omnē
diſpoſitionem ſic debere intelligi, ne repugnantia in ea repe-
riantur. *Dec. in l. repugnantia, in fin. de reg. iur. & conſ. 517. num. 4. Alciat.
tract. præſumt. reg. 2. præſum. 31. Boer. q. 262. nu. 1. 2. Soc. Iun. conſ. 125. nu. 16.
lib. 1. Pariſ. conſ. 102. nu. 19. li. 1.* Cæteros conſulto omittam. Suadetur
ſecundo hic ſenſus; quia ſolent hæ † Reſp. libertate donatæ iura 62
fiſci, & Imperii in ſe & ad ſui commodum habere *quod egregie do-
cuit Bar. in l. cunctos populos, nu. 50. in fi. C. de ſum. Tri. & fin. Cath.* Cuius
ſententiam probauit Bal. *in l. 1. in fi. C. de har. & act. ven.* Etſi eo loco
male opinatur Bald. Principi ſupremo reſeruata, conceſſa non
cenſeri, qua de re ſuo loco fuſius. Confirmatur tertio exemplo
aliarum ciuitatum & Rerump. quę libertate fruuntur abſoluta,
vt in † ciuitate Venetiarum, quæ vt omnimoda libertate frui- 63
tur, ſic nec Imperatorem ipſum recognoſcit. *quod docuit Bart. in
l. hoſtes. ff. de capti. poſtli. reuer. Bald. in rub. ff. de rer. diuiſ. colum. 4. & poſt
multos Iaſ. in l. ex hoc iure. num. 26. de iuſti. & iu. in l. cunctos populos. 1. lect.
nu. 11. C. de ſum. Trin. & fi. Cath. & conſ. 70. col. 2. lib. 3. Reſtau. Caſtal. tract.
de Imp. q. 54. n. 9.* qui multis affirmauit Sereniſſimam Venetorum
Remp. nec de facto Imperatori ſubeſſe, obidq; non licere Im-
peratori ipſi in illorum locis & ciuitatibus, voluntariam etiam
iuriſdictionem exercere, quod in eademmet facti ſpecie con-
ſultus reſpondit Ruin. *conſ. 66. lib. 3. nec aliter reſponderunt Pariſ. conſ.
2. num. 12. 15. lib. 2. & Soc. conſ. 100. num. 10. li. 2.* qua ratione factum eſt,
vt Raph. Fulg. *conſ. 62. ſtante ſtatuto. col. 2.* & Comenſis *conſ. 72. Viſis
pactis, in fi.* † Ciuitatem Venetiarum communem hodie dixerint 64
patriam, *quod dixit & Gomeſ. Hiſp. in §. fuerat. num. 5. inſt. de act.* idem
olim de nobiliſſima Florentinorum Rep. dicebatur, cui nunc
præeſt † Coſmus Medices Dux prudentiſſimus ſimul ac libera- 65
liſſimus, cuius in rebus publicis adminiſtrādis, curam, ſtudium,
prudentiam, ſummamq; vigilantiam, eſt, ꝙ cæteri vniuerſi ter-
rarū orbis Principes ante oculos habeant. Hæc ergo † Florenti- 66
norū ciuitas nec Imperatorem, nec alterū olim recognoſcebat

Digitized by Google

ſuperiorem, *vt ex noſtris affirmarunt Soc. Sen. conſ. 273. colum. pen. libr. 2. Iaſ. conſ. 70. col. 2. libr. 3. Fel. in c. cum non liceat. col. pen. ver. Quarto conſidero. de praſcript. Deci. conſ. 357. numer. 2. Purpur. in l. 1. numer. 329. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. Reſtaur. Caſtal. tract. de Imp. q. 54. num. 21. &*
67 recte ſenſerunt, mea ſententia. Quandoquidem illa † Reſp. (vt auctor eſt Platina in vita Honorii IIII. Pont. Maximi) numeratus ſex millibus coronatis à Rodulpho Impe. libertatem aſſe-
68 cuta eſt. Idem de † Lucenſium Republ. eo loco literis prodidit Platina, quæ numeratis duodecim millibus coronatis eandem ſibi acquiſiuit libertatem, *cuius rei meminit Fel. ſtatim relatus & Dec. conſ. 428. nu. 2. & Reſtau. d. q. 54. nu. 22.* qui vno ore affirmarunt, non licere Imperatori eas quouiſmodo vexare. Eſt ergo diſſolutus hic obex, qui male creditur fortiſſimus.

Non quoque noſtræ huic ſententiæ aduerſatur, Imperatori
69 non licuiſſe † Imperii iura & ſupremam illam poteſtatem in Genuenſes transferre, *vt viſus eſt ſentire, quem paulo ante citauimus Bal. in l. 1. in fin. C. de hered. & act. vend. cui accedunt Longoualius in l. Imperium. num. 256. ff. de iuriſd. omn. iud. Moder. Pariſ. in conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 1. gloſſ. 3. num. 53. 54. & Didac. Couarr. lib. Pract. quaſt. cap. 4. num. 1. in fi.*
* Quoniam vno verbo ſatisfacio, veriorem * & crebriorem eſſe eorum ſententiam, qui aliter ſenſerunt, iura ſcilicet Imperii, ſupremam poteſtatem, ac illa demũ ſupremo Imperatori & Principi reſeruata transferri concedive poſſe, *& huius fuit ſententia ſibi parum conſtans Bald. conſ. 64. libr. 1. Angel. in l. Imperium. colum. 2. ver. ex prædictis etiam. de iuriſdict. omn. iud. Caſtren. conſil. 63. Quod dicti reditus ſalis, libro primo, Roma. conſilio 271. Viſa tota, late Iaſ. conſilio 45. colum. 2. 3. libr. 1. & conſilio 161. libr. 2. Rubeus conſilio 50. & alios plures retulit Crauet. conſ. 209. num. 8. addo Balb. in tract. de præſcript. 2. part. quintæ part. prin. col. 2. Soc. Iun. conſ. 80. nu. 40. lib. 5.* qui verum affirmauit, quando in conceſſione adhibita ſunt verba multum generalia
70 ac vniuerſalia, vnum hoc eſt, † reſeruata in ſignum ſupremæ poteſtatis transferri poſſe, quod eorum auctoritate confirmatur, qui negant Imperatorem his in locis legitimare poſſe ſpurios, nec creare notarios, qui actus ſupremo Principi reſeruati ſunt. *Sic interrogati reſponderunt Iaſ. conſ. 70. col. 2. lib. 3. Rum. conſ. 66. lib. 3. Soc.*
* *Iun. conſ. 100. nu. 10. lib. 2. Pariſ. conſ. 2. nu. 13. lib. 2.* Confirmatur ex * cre-
71 briori veriorique eorum ſententia, qui affirmarunt, † reſeruata Imperatori & Principi in ſignum ſupremæ poteſtatis, centenaria præſcriptione acquiri præſcribique poſſe. Hanc veriorem ac receptiorem Dd. opinionem oſtendit & tuetur Crau. *tr. de antiq.*
72 *temp. 4. part. quarta par. prin. nu. 73.* & in ſpecie † ciuitatem iura Imperiique ſuperioritatem poſſe præſcriptione acquirere, conſuluit Oldrad. *conſ. 69. conſueuit. col. 4. ver. Nec obſtat quod dicitur quod Imperium:* cuius reſponſum retulit & extendit Crauet. qui ſtatim fuit relatus, *nu. 76. in fi.* procedere etiam in priuato. *Addo eiuſdem ſententia Balb. tract. præſcript. in 5. part. prin. q. 2. Rum. conſ. 21. col. 2. libr. 1. Curt. Iun. conſ. 158. num. 16. Alban. conſ. 62. num. 34. conſ. 64. num. 91. 92. Soc. Iun. conſ. 76. nu. 86. 87. lib. 1. Rol. à Vall. conſ. 3. num. 82. 83.* qui duo poſteriores, ſic conſuluere in cauſa Marchionatus Montisferrati, quæ Marchia eandem habuiſſe dicitur originem, quam habuit & hæc Finarii. *& idem tandem ſenſiſſe viſus eſt Reſtaur. Caſtaldus tract. de Imp. q. 54. num. 7.* Hæc eo fortius procedũt, quo vere intelligimus,
73 excelſam hanc Remp. non modo primæ; verum & † ſecundæ ac tertiæ appellationis cognitionem habere, & à iudicatis per illius magiſtratus, ad alium recurſum non dari. Ex quo intelligimus iura Imperii ac ſupremæ poteſtatis apud eam eſſe: *ſic Crau. conſ. 209. nu. 10. Did. lib. Pract. qq. c. 4. nu. 6.* Ex quibus ceſſat hæc difficultas. Cui etiam ſecundo loco reſponderi recte poteſt, Bald. Mod. Pariſ. Didacum, & cęteros, qui iura & Imperii ſuperioritatem non poſſe transferri affirmarunt, loqui, cum Dominus & ſuperior, feudum, vt Caſtrum, oppidum, Ciuitatem vel Prouinciã conceditnos extra hos terminos verſamur, quandoquidem nihil Carolus V. nihil cæteri illius anteceſſores huic Reip. conceſſerunt: ſed ſolum affirmarunt eam liberam, quod intelligitur etiam ab Imperii ſuperioritate, cum alioqui eorum aſſertio & conceſſio nihil operaretur, contra regulam. *l. ſi aliquando, in pr. de leg. 1. & infra ſtatim ſubiiciam.*

74 Non pariter illud aduerſatur, conceſſionem hanc ſeu † priuilegium, vel beneficium potius à Carolo V. cæteris conceſſum illorum perſonam non comprehendere, *iuxta text. l. inquiſitio. C. de ſolut. & cap. quiſquis. de præb. & pulchre apud Rum. conſ. 83. col. vlt. lib. 5. Goz. ad. conſ. 76. nu. 14. & conſ. 101. nu. 20.* Quoniam reſpondetur pri-
75 mo, † in fauorabili diſpoſitione & conceſſione etiam concedentis perſonam includi, *vt poſt Soc. Sen. conſultus reſpondit Crauett. conſ. 74. num. 12.* nos autem in fauorabili diſpoſitione verſari dubium nemini eſt, & iam oſtendimus. Reſpondetur ſecundo ex
ſubiecta materia, † concedentis perſonam in conceſſione com- 76
prehendi, *vt eo conſ. 274. nu. 12. ver. tertio reſpondeo, affirmauit poſt Cyn. & Corn. quos retulit.* ſubiecta autem materia hic docet, vere agi de ipſiuſmet Imper. perſona & ſuperioritate, cum de alterius ſuperioritate & Imperio eo tempore nec fuerit nec ſit nunc dubita-
tio. Reſpondetur tertio, hanc conceſſionem eſſe † ex certa ſci- 77
entia factam. Quamobrem concedentis perſonam includit. Sic reſpondit Goz. *con. 76. nu. 11. in fi.* Reſpondetur quarto, quod cum (vt ſtatim dixi) de alterius ſuperioritate hic non ambigatur, eſt enim indubitatum eo tempore ann. 1529. cum Carolus V. aſſeruit, excelſam hanc Remp. liberam eſſe, nullum ſuperiorem re-
cognouiſſe: ſequitur Imperatoris perſonam hic † comprehen- 78
di, ne fruſtra operetur conceſſio, contra *l. ſi quando, in prin. de legat.*
1. † quod in priuilegiis procedit, etiam ſi ius tertii læderetur. 79
Dec. in l. 1. in fi. C. de ſecun. nupt. & in quauis materia ſtricte interpretanda, verba ita ſumuntur, vt aliquid operentur. *Cal. conſ. 6. in fin. in tit. qui ſine leg. vbi in diſpenſatione loquitur. In renuntiatione Aret. conſ. 104. col. 3. ver. vltimo, egregie Crauett. conſ. 272. num. 7. conſ. 294. numer. 3. Quod fortius intelligit Socin. Iun. conſ. 94. numero 20. libr. 3. etiamſi verba vix conuenirent.*

Secundo loco, cũ re ipſa oſtenderimus, Genuenſium Remp. ſuperiorem aliquem, nec ipſum quidem ſupremum Imperatorem recognoſcere, ſequitur huius controuerſiæ iudicem eſſe competentem ipſius ciuitatis & Reip. ordinarium. Hoc eo argumento demonſtratur, quo vſi ſumus in quarto fundamento, dum in contrariam argumentaremur partem. Ratione rei ſitæ competens dicitur iudex, qui incompetens alias dici potuiſſet.
c. ſane. de for. comp. † Sed Finarii regio & Marchia eſt intra Genuẽ- 80
ſium fines poſita. Ordinarius ergo Genuenſium ius dicere poterit. Minor illa propoſitio multis probatur. Et primo, argumento ab extremis ſumto, cum locus Finarii ſit collocatus in-
tra Coruum & Monachum † Genuenſium confines, *vt teſtantur* 81
Geographi omnes. & Plin. li. 3. Naturalis Hiſt. c. 5. oſtendit à Nicea Ma-
ſilienſium vſque ad Albam † Pompeiam, Aſtam, & Aquas Statyel- 82
lorum ad Albam ac † Pollentiam oppidum Liguriam eſſe. Lean- 83
der Albertus Bononienſis oſtendit Finarium intra hos confines comprehendi contineri que. Eſt ergo intra fines Genuẽſium, *vt annotarunt omnes in l. Celſus. ff. de vſucap. Soc. Sen. conſ. 86. col. 2. ver. 3. concluſio, & conſ. 127. col. 3. lib. 2. Dec. conſ. 528. nu. 2. Pariſ. conſ. 15. nu. 9. con.*
27. nu. 13. lib. 1. Crau. conſ. 54. nu. 9. Quæ ſane † argumentatio dubio 84
procul præſumtiue ſaltem concludit, *vt docuit Abb. in c. accedentibus. num. 7. de priuil. & relati Doctores.* Quæ ſane † præſumtio hoc o- 85
peratur, vt probandi onus in aduerſarium reiiciat. *l. generaliter. §. ſi petitum. in fin. ff. de fideic. lib. & Dec. conſ. 540. num. 11. Brun. conſ. 109. nu. 1. late Did. lib. 2. variar. reſol. c. 6. nu. 1.* Nec ad rem confert, ſi quis obiiceret ex inſtrumento initæ conuentionis anno 1340. conſtare Finarium habere diſtrictum ſeparatum à finibus Nauli ad fines Petræ, quod oſtendunt & Blondus, Leander Albertus, Nebienſisque Epiſcopus, in illius loci deſcriptione. Nam (vt admonui) ad rem non confert, quoniam ſingularis ſpecialiſque loci deſignatio non efficit, quin ſuo toto contineatur. Hoc ad ſenſum patet. Habet Liguria, vt Liguria eſt, ſuos diſtinctos fines, vt tamen vniuerſa Italiæ prouincia ſuo integro illo corpore comprehenditur, & membrum in toto corpore continetur. Conſi-
derata ergo Liguria, vt † totum integrale, Finarium, vt partem, 86
comprehendit. Nec ſequitur, eſt Finarium, ergo non eſt Liguriæ pars. *vt animaduertunt noſtri in l. qui vſumfructum, vbi Iaſ. num. 9. de verb. obl. & per Euer. in centuria legali in arg. de toto ad partem.* Quo loci oſtendit, non licere argumentari: eſt pars, ergo eſt totum: eſt paries, ergo eſt domus: vt ſi dicere, eſt Finariũ, ergo eſt Liguria, ſed bene ſequitur, eſt Finariũ, ergo eſt pars Liguriæ, vel econtra, eſt Liguria, ergo & Finariũ vt pars ſub toto continetur. Confirmatur
ſecundo minor illa propoſitio, quod iam clare cognouimus † Mar- 87
chiones Finarij per tempora pene immemorialia Genuenſibus fidelitatem iuraſſe ac præſtitiſſe. Nam, *vt ſcribit Nebienſis Epiſcopus,* an. 1227. menſe Maio fidelitatem tunc iurarunt illius ętatis Marchiones, & inueſtituras ſumſerunt. Quod clarius patet ex laudo ab Antonioto Adurnio lato an. 1385. ad quod confirmandũ ſtatim illi Marchiones à Genuenſib. inueſtituras ſumſerũt, ſeruaruntque fidelitatem hãc debitis temporibus, nouas inueſtituras, ſeu antiquarum renouatiuas accipiendo vſque ad annum 1482. Satis ergo ſuperque demonſtratur, Genuenſes huius Marchionatus directos dominos iuſto ex titulo & longiſſimi temporis pręſcriptione factos eſſe, cum pręſertim tanti temporis pręſcriptione,

non

Digitized by Google

non vtile modo,ſed & directum acquiratur dominium. Sic Ia-
cob.Aluarot.in cap.1.de feud.non hab.prop.nat.feud. Abbas cap. ad audien-
tiam,colum.vlt.de præſcript. Balb.tract.præſcript.4.part.princip.quæſt.12.
princ.verſ.quarto quæro. Qua de relatius in quarto articulo attin-
gemus.

Nec ſolidiſſimæ huic confirmationi aduerſantur multa,quæ
ſolent afferri. Illud primum de conceſſione ab Othone I I. qui
anno ſalutis noſtræ 966. imperauit , vt etiam illud ſecundum,
quod de inueſtitura Caroli I V. conceſſa anno 1355.quoniam il-
la nihil ſunt impedimento,vt abunde demonſtrabimus infra in quarto
articulo. Quo loci oſtendemus etiam huic Marchioni non pro-
deſſe ſuſceptam inueſtituram per Alphonſum Seniorem huius
auum à Maximiliano Imperatore anno 1482.Minori itaq; pro-
poſitione validiſſimis probata argumentis,ſatis ſuperq; intelli-
gimus huius controuerſiæ iudicem fore competentem Genu-
enſium ordinarium , quem adire Marchionis partes erant. Sic
rectè docuit Felin.in c.cum veniſſent,num.5.verſ.ſecundo limita.de iud.
89 Qui ſane † ordinarius ſi iuſtitiã adminiſtrare recuſaſſet , ad Põ-
tificem Maximum confugiendum illi erat,vt docuit Abb.in cap.no-
uit,vbi Dec.nu.8.de iud.& Felin.d.c.cum veniſſent ,nu.5.verſ.ſecundo limi-
ta.eod.& in ca.cum non liceat,nu.10.de præſcript.Curt.Sen.conſ.66.Super
præmiſſa,col.4.in fin.idem in add.ad Iaſon.in l.cunctos populos, 1.lect.num.
11.in verbo,dominio,C.de ſum.Trinit.& fide Cathol.Quo loco eiuſdem ſen-
tentiæ citat Arch. Affirmarunt enim relati interpretes,Principes
& Dominos ſuperiorem non recognoſcentes (vt Excelſa hæc
Genuenſium Reſpubl.) ſub Pontifice Maximo eſſe conueni-
dos. Nec eſt,quod obiiciatur,neceſſe minime fuiſſe confugere
90 ad Genuenſium Officiales, † quia cum Genuenſes ipſi ſint ſuſ-
pecti,ſic & eorum Officiales , vt reſpondit Brun.Aſtenſis conſ.31.nu.9.
Quia reſpondetur verius eſſe, Officiales non eſſe ſuſpectos , vt
quotidie videmus Imperatorem,Reges, Duces,& ſimiles Offi-
ciales conſtituere , qui tam contra eos, quam contra inferiores
cognoſcunt , quam ſententiam probarunt erebriore calculo
* Doct.in l.qui iuriſdictioni,de iuriſd.omn.iud.quo * loco Dec.nu.6.ex Caſt.
91 ſententia affirmauit † ſuſpectum in cognoſcendo , non eſſe ſuſ-
pectum in delegando. Poterat ergo Marchio adire Officiales
Genuæ,vel delegatum in cauſa conſtituti petere.apud quem de
rei veritate quęreretur.Nec aduerſatur illud Bruni reſponſum,
qui dum nu.3.Caſt.ſententiam probat,hanc ipſam noſtram con-
firmat.

Tertio dato,non tamen (vt dicere ſolemus) conceſſo,Fina-
rienſe feudum non eſſe Genuenſis Reip. attamen adhuc non
conſtat clare & abſolute eſſe feudum Imperii. Quo fit, vt hac
92 pendente dubitatione † qualitas hæc,è qua iuriſdictionis prin-
cipium & fundamentum ſumitur , excutienda prius fuerit , vt
docuere Innoc.in c.ſuper literis,de reſcript.Bartol.l.præſcriptione.nu.8.C.ſi
contra ius vel vtil.pub.Alex.l.2.nu.16.ff ſi quis in ius voc.non ierit,& conſ.
1.nu.11.lib.5.Soc.Sen.conſ.187.col.2.verſ.præterea,lib.2.Curt.Iun.conſ.134.
nu.6.Cr.av.conſ.196.num.5.Gram.voto 11.nu.7.Plot.l.ſi quando,nu.825.C.
vnde vi.Qui in his fere terminis.præſertim Curtius Iunior & Socin.loquun-
tur. Debuit ergo qualitas hæc,an feudum Finarii eſſet Imperii,
vel non,ante omnia ad iuriſdictionem fundandam cognoſci &
93 finiri.In qua qualitate finienda † iudex competens eſſe non po-
teſt Imperator , cum ſe huius Marchiæ directum dominum (vt
diximus) credat. Sic poſt Abb.clare docuit Decius in d.c.cæterum,nu.18.
de iud.in claris noſtris terminis Iaſon conſ.60.num.2.in fin.lib.1. Ex ea e-
nim cognitione maximum ſentiret commodum,ob id non cõ-
ceditur.Dec.poſt alios in c.ad audientiam,num.4.de appell.nec aliter ſen-
tiunt Abb.in c.ſi Clericus Laicum.nu.8.de foro compet.Felin.in c.ſuper lite-
ris,nu.27.verſ.fallit ſeptimo,de reſcript. Quod tanto ſortius hoc caſu
94 procedit,vbi plenarie tractanda eſſet. Licet enim qualitas † iu-
riſdictionis fundatiua tractari tunc ſoleat ſummarie , cum ple-
nior cognitio adhibenda eſt, vt reſpondit Alexan.conſ.1.num.10.lib.5.
attamen cum noſtro hoc in caſu , nulla alia futura eſſet cogni-
tio,plenarie hæc qualitas tractanda erat , vt egregie reſpondit Socin.
Sen.conſ.59.col.3.verſ.confirmatur,quia dicit Bar.lib.3.poſt Bart.quem ci-
tat. Cum ergo hoc in iudicio qualitas hæc excuſſa minime fue-
rit , & dum contenderet Genuenſium Procurator diligentiſſi-
mus Dn. Octauianus de Nigro, feudum, non Imperii, ſed Ge-
nuenſium eſſe, auditus non fuit, ſequitur Imperatorem non
poſſe nunc in cauſa cognoſcere,alias dubio procul nullum red-
detur iudicium.

Quarto, dato, non conceſſo tamen feudum Finarii,Imperii
eſſe : attamen adhuc contra Genuenſes ius dicere Impeator
non poteſt. Tunc enim dominus directus inter vaſallos de feu-
do contendentes ius dicit,cum illi ſe vaſallos fatentur:at diuer-
ſum cum vaſallorum † alter,ſe illius vaſallum eſſe negat,tunc e- 95
nim adeundus eſt ordinarius, c.1.§.vlt.de prohib.feu.alie.per Frid.vbi
Bald.nu.4. & vbi Affl ict.in 7.part.nu. 2. qui hanc eſſe * communem ſenſit: *
nec ab ea recedere eſt auſus , clarius ſic reſpondit idem Bald. conſ. 216. Fuit
quidam nobiliſſimus,col.vlt.l.2.Dec.c.cæterum, num.9.verſ.ſecundum eſt,de
iud.Soc.Sen.conſ.12.col.pen.verſ.& prædicta etiam procedunt,lib.1.clare i-
dem Soc.Sen.conſ.187.in fin.lib.2.Brun.conſ.45.nu. 9. Curt. Iun. tract.feu-
dor. 7. parte princ.nu.27.Iulius Clar.lib.4.ſententiarum,§.feudum,quæſt.
90.verſ.ſed pone quod contra. Sed noſtro hoc caſu,non modo nega-
runt Genuenſes ſe Imperatoris vaſallos eſſe ; imo affirmarunt,
ſe Finarienſis feudi dominos, non ergo iudex competens eſſe
poteſt Imperator.

Vltimo,ex eo in hanc adducor ſententiam,quod ad fundan-
dam iudicis iuriſdictionem , ſcio maxime neceſſarium fore , vt
petitionis cauſæque † qualitas perpendatur , præcipue in feu- 96
dalibus , vt egregie reſpondit in terminis Iaſ. conſ.60.colum.3.verſ.quarto
principaliter,lib.1. Sed hic petitio non fuit ratione qualitatis feu-
di,iuriſque feudalis, ſed vt de iure communi Marchio ſpoliatus
reſtitueretur : quo † fit, vt ipſe dominus feudi , ſed ordinarius 97
ſpoliatoris , iuxta iuris communis diſpoſitionem adeundus ſit.
Sic clare in terminis reſpondit Iaſ.d.conſ.60. col. 2.verſ.ſecundo fortius,poſt
Alex conſ.79.col.2.verſ.tertio fortificatur, lib.1.alios refert Bolog.in addit.
ad conſ.Ioan. de Anan.conſ.84.num.8. Iacobin.à S.Georgio in inueſtit.feud.
in verbo,& dicti vaſalli,colum.4.verſ.in hac materia. Non ergo Impe-
rator erit iudex competens, etiamſi feudi dominus præſuppo-
neretur. Solida ſunt hæc fundamenta, quibus in hanc adduci-
mur ſententiam , & multo ſolidiora oſtendemus , ſublatis his,
quæ in contrariam partem attulimus , quæ quo plura , eo infir-
miora ſunt.

Non obſtat ergo primum illud & pręcipuum,quod adduce-
batur fundamentum,quoniam minor illa propoſitio,multis a-
lioqui eo loco confirmata rationibus, vera non eſt. Corruit e-
nim illa prima confirmatio, qua diximus † Imperatorem eſſe 98
totius mundi dominum. Nam, vt falſa eſt, ſic eam validiſſimis
rationibus deſtruunt quinque viri conſultiſſimi , quorum loca
recenſere ſatis ſuperque eſſe reor. Oldr. vnus eſt ex antiquis conſ.
69.conſueuit , qui iure diuino naturali , gentium & ciuili , falſam
hanc eſſe aſſertionem demonſtrat. Quantum autem Oldrado
deferendum ſit, nemo eſt, qui ignoret , cum is fuerit verus † le- 99
gum pater, vt meminit Caſtr.in l.ſi quis putat,in fin.de acquir.poſſ. Socin.
Sen.conſ.146.col.6. in fi.lib.1.Ideo Pariſ.conſil.76.nu.38.lib.1. Old. auctori-
tatem maximam eſſe teſtatur. Alter eſt ex recentioribus Didac. Co-
uar. Hiſp. inter Iureconſultos noſtræ ætatis primarios enume-
randus,qui ob inſignem † eruditionem, meruit Epiſcopus eli- 100
gi.as inquam in c.peccatum , in 2. parte relectionis. §. 9. de reg. iur. in 6.
multorum auctoritatibus & ſolidiſſimis iuris rationibus Impe-
ratorem totius mundi dominum non eſſe oſtendit. Quod facit
& Alciat,in l.1.C.de ſum.Tri.& fide Cath.& egregie ac docte Eguina. Ba-
ro tract.de beneficiis feudorum,lib.2.c.1.Chaſſa.in Catalogo Gloria mundi,
part.5.conſil.28.vbi latiſſime hac de re differunt. Hoc † etiam ex eo de- 101
monſtratur , quod cum hæc propoſitio generalis multum ac v-
niuerſalis proponatur,vt in vno falſa eſt,ſic & in omnibus, l.ſi is
qui ducenta in §.verum,vbi Bart.& Soc.ff.de reb.dub. Hanc ergo aſſer-
tionem nõ modo in vno, ſed in multis falſam eſſe omnibus pa-
tet. Nam primo videmus † Hiſpaniarum Regem Catholicum 102
(vt Turcas,Sarracenos, Indos, cæteroſq; Barbaros,ſilentio in-
uoluam) Imperatorem non recognoſcere , vt teſtantur Gomeſ. in
§.fuerat,nu.5.Inſt.de act.Moderni Pariſ.in conſuetud.Pariſien.in prime.nu.
20. ſic † Regem Galliarum Chriſtianiſſimum Imperatorem nõ 103
recognoſcere,multi late & ſubtiliter probarunt. Oldr.conſ.69.col.
2.Io.Igne.in l.neceſſarios,§.non alias, 4.part.nu.58.ff.ad S.C.Syll.idem in l.
donationes,nu.3.C.de donat. Petr.Rebuff.in l.vnic. nu. 52. C.de ſenten. quæ
pro eo quod intereſt profer. Sic † Sereniſſimum Sabaudiæ Ducem, 104
Imperatorem non recognoſcere ſenſit Purp. in rub. ff. de iuriſdict.
omn.iud.num.20.dum illi æquiparari ait.Quare iuſta ac æqua ratione
videtur factum , vt ſe Dei gratia Ducem affirmet , quo titulo ſe
ſuperiorem non recognoſcere oſtendit , vt ſcribit Eguin. Baro do-
ctiſſimus Iureconſ.in tract.de benefic.feud.lib.2.ca.1.ex text.c. quod iure,8.
diſt. Sed verius arbitror etiam Ducem Sabaudiæ Imperatorem
recognoſcere , quanquam Imperii iura in ſuo dominio habeat:
ſitque Imperii Vicarius,vt ſcripſit Iacobin.de S.Georgio in inueſt.feud.
col.1.verſ.Dubitat.late Chaſſa.in Catalogo Gloriæ mundi,part.12.conſide-
rat. 58.quo loco Purpur.quem ſupra retuli. Quod autem ſcripſi Du-
cem Sabaudiæ Sereniſſ. ſe Dei Gratia Ducem inſcribere , non

Digitized by Google

alia ratione contingit, quam vt prudenter oſtendat, iã amiſſum
105 dominium Dei gratia fuiſſe aſſecutum. Sic † Ducem Mediolani
in ſuo Ducatu Imperatorem non recognoſcere, vel verius iura
Imperii in ſuo Dominio habere affirmarunt Curt. Sen. *conſ. 49.*
col. 11. conſ. 50. col. 32. verſ. 9. & conſ. 66. colum. 4. verſ. ſed premiſſis, conſilio
74. colum. 29. Latiſſime de ampliſſima & abſolutiſſima Ducis Mediolani
poteſtate, tradit Ludou. Bologn. conſ. 1. colum. 17. verſ. non obſtat illud, &c.
quinimo in ſuperioritate Imperii liberas, vt illa Venetorum,
Lucenſium, & illa olim Florentinorum. Quin oſtendimus in
indiuiduo Remp. hanc Excelſam Genuenſium, nec Imperato-
rem aliumve ſuperiorem recognoſcere: quod teſtimonio præ-
ſertim Caroli V. comprobauimus. Cui non aduerſantur illa,
quæ in eo adduximus fundamento, de priuilegiorum conceſ-
ſione, quæ ſubiectionem oſtendit *ex Rimin d. conſ. 268. num. 41. libr.*
2. & de nominatione. Quod enim de priuilegiorum conceſſione
diximus, leue admodum eſt: nam illud tunc ſibi locum vindi-
106 cat cum in dubio ſumus. † Præſumtio enim quædam eſt, non
concludens probatio & demonſtratio, *vt docuit Iaſ. in l. decem, num.*
46. de verb. obl. Quæ ſane præſumtio ceſſat in caſu claro, vt in no-
ſtro accidit. Imo eo in caſu loqui Rim. cum ea priuilegio lex im-
ponitur priuilegiato, qui actus ſuperioritatem oſtendit (inquit
ille) alias non, vt re ipſa videmus, Principes externis priuilegia
concedere nõ pariter quod denominatione diximus, aduerſa-
107 tur, cum illa † aſſertio ac enuntiatio Genuenſibus obeſſe non
poſſit; nam conſtitutio *clemen. 1. de probat.* tunc demum procedit,
cum in antiquis ſumus; at ſecus cum in facto recenti, vt hic. *Sic*
Crauet. tract. de antiq. temp. 1. p. ... num. 9. qui multos in hanc ſententiam
108 *retuliſt eod. loco, num. 11.* inquit, tunc verba † enuotiatiua Principis
probare, quando plene fuit informatus, quod hic non contin-
109 git. Rurſus verbis † enuntiatiuis Principis non ſtatur, quando
iure ſuo quis priuaretur. *Sic ampliſſime eo loco Crau. num. 16.* Cuius
loca retuliſſe ſufficiat, cum is pro more multos alios docte ac e-
gregie congerat. Rurſus ceſſat hæc confirmatio, quoniam, non
ipſis Genoenſibus ſic fuit reſcriptum, ſed diuerſis, vt illi Al-
phonſo Carreto & cæteris, quo in caſu non loquitur. *l. ſi filiusfa.*
ad Maced. Nec Doctores iam relati, qui loquuntur cum alicui la-
tæ ſunt literæ, quæ detrimentũ ei afferre poſſunt, quibus is non
contradicit. Non aduerſatur quod afferri poſſet ex Dec. *con. 360.*
110 *nu. 8. & conſ. 361. nu. 7.* † Genuam recognouiſſe Regem Galliarum,
ſicq; ſuperiorem, & ob id liberam non eſſe. Quia vno verbo re-
ſpondetur, quo ad Imperium, Genuam dicere poſſe, quo ad te
liberas ædes habeo, *iuxta l. loci corpus. §. competit. ff. ſi ſeru. vind. Parıſ.*
111 *conſ. 100. num. 63. conſ. 101. nu. 25. lib. 1.* quæ ſane † exceptio, tua non in-
tereſt, litis finitæ dicitur Cr[illegible]ett. *conſ. 182. num. 8. & conſ. 195. num. 7.*
Accedit præterea ſub Rege Gallorum fuiſſe non de iure, ſed
de facto, *vt teſtantur Hiſtorici omnes*, & nunc re ipſa videmus à ne-
xu illo liberatam.

Non obſtat nunc ſecundum illud principale fundamentum,
quoniam illi eſt abunde ſatisfactum ex his, quæ ſtatim retuli-
mus in tertio ac quarto noſtræ huius ſententiæ fundamento. &
in ſpecie magis illa confirmando reſpondeo, *gl. d. c. cæterum, in fin.*
112 *de iud.* optime loqui, dum affirmat † quod de feudo controuer-
ſia ſit inter vaſallum, & alterum non vaſallum, dominum feudi
iudicẽ non eſſe competentem, ne in ſua cauſa ſibi iuſdicat, quod
nec ipſi Imperatori conceditur, *vt infra ſubgciam.* nec eſt, qui illi
gl. aduerſetur. Nam Soc. *d. c. ex tranſmiſſa, col. 6. in fi. ver. 3. limit.* eam
approbauit, dum inquit, quando contentio eſt inter duos, quo-
rum alter negat feudum ſuperioris eſſe, apud quem conuentus
eſt, is ſuperior iudex nõ erit competens; quoniam eo caſu de e-
ius commodo agitur, & ſubdit exemplum, quod multum ad rẽ
confert. Si ambigatur, an feudum ad eccleſiã vel ad laicum per-
tineat, nullus ipſorum iudicabit, ſed ordinarius erit competens:
illudq; ſubdit, quod ſi duo contenderent, & alter affirmaret eſſe
feudum conceſſum ab vno domino, & alter non ab eo, ſed à ſuis
prædeceſſorib. conceſſum contenderet; is qui nunc dicitur feu-
di dominus, non eſt competens iudex, quis alias ſuum tueri vel-
113 let factum. Non pariter aduerſatur † Inno. auctoritas *in c. ex par.*
de for. comp. quia Innoc. præſupponit, ſatis clarum eſſe de iuriſdi-
ctione ordinaria & poteſtate dominii, neminemq; litigantium
negare illum dominum talem eſſe, quod hic non contigit: Sic
114 † Bal. *in l. 3. col. 1. ver. quæro quid. C. ſi à non comp. iud.* qui in eo ſecundo
fundamento citatur, difficultatem non facit, cum is clare lo-
quatur eo caſu, cum ambo contendentes fatentur rem eſſe feu-
dalem. Imo ſubiicit Bal. quod quando quis eſt expulſus à Caſtro
cum multitudine gentium (vt ille ait) ſicq; vi armata, Præſidem
illius prouinciæ cognoſcere debere. Si ergo ex facto Genuenſiũ
credebat Marchio ſe (vt aſſerit) ſpoliatum vi armata, prouinciæ
Præſes erat adeundus, non feudi dominus, id eſt Imperator: ſi
modo dominus eſt, quod non conceditur. Sic intelligo Aret. &
cæteros *in d. c. cæterum. de iud.* Iaſ. auctoritas *in d. conſ. 60. col. 2. verſ. &*
fortius. h. 1. retorquetur. Is enim clare affirmat, quod quando va-
ſallus prætendit ſe ab aliquo ſpoliatum, & contra ſpoliatorem
vult agere, debere agere non coram domino feudi, ſed coram
ordinario ſpoliatoris, cum tunc actor non ex iure feudorum,
ſed ex iure communi innitatur, vt ſpoliatus ante omnia reſti-
tuatur: quod ſupra retuli.

Non obſtat tertium, dum ſic argumentabamur, Imperator
in propria cauſa & ſuorum iuſdicere poteſt, ſed feudum Finarii
eſt proprium ipſius Imperatoris, ergo &c. Reſpondetur, vtran-
que propoſitionem quo ad terminos noſtros minus veram eſſe.
Nam maior eſt falſa, quandoquidem. *l. & hoc Tiberius. & l. proxi-*
me. intelliguntur contra ſuos ſubditos † non contra alios. *ſic e-* 115
gregie Abb. in c. nouit, nu. 16. de iud. Cuius ſententiam eſt ſecutus Felin. in c.
cum veniſſent, nu. 5. ver. Limit. primo, eo. tit. de iud. quo loco ſic quandoq; ob-
ſeruatum teſtatur. idem cenſuit Soc. Sen. conſ. 187. in fi. lib. 2. Reſtaurus tra.
de Imperatore. q. 91. nu. 4. vbi late, quo loco paulo ante is retulit, o-
mni caſu ex † honeſtate teneri cauſam alteri delegare. Cum er- 116
go ſatis ſuperq; fuerit demonſtratum, Genuenſes non eſſe im-
perio ſubditos, dubio procul ceſſat hæc argumentatio. Eſt pari-
ter falſa illa minor propoſitio, quoniam iam multis oſtendi-
mus, feudum Finarii, non eſſe Imperii, ſed Genuenſium. Nec
aduerſatur, quod eo loco ex inueſtitura, ſeu conceſſione Otho-
nis Secundi & Caroli IV. allatum fuit, quoniam in Othonis
conceſſione nullum fundamentum ſolidum Finarii Marchio-
nes conſtituere poſſe clare demonſtrabitur. Nam ius ſe metiri
affirmant ii Marchiones à perſona Aledrami, vel, vt vocant alii
(Sabellicus præſertim Almari, & Alaſiæ, ſeu Adelaſiæ.) Quorum
† hiſtoriam recenſent multi, vt M. Antonius Sabellicus *lib. 2. No-* 117
næ Æneadis, Raphael Volaterr. libr. 4. Geographiæ in deſcriptione Regionis
Subalpinæ, & Leander Albertus in deſcriptione Montisferrati, † etſi in a- 118
liquibus inter ſe diſſentiant. Scribunt enim, Aledramum Ducis
Saxoniæ filium cum apud Othonem hunc eſſet, Adelaſiæ O-
thonis filiæ amore captum, data inter eos fide, clandeſtino-
que contracto matrimonio vna ſimul è regia domo aufugiſſe,
& longo emenſo itinere ad Albignaunos perueniſſe, vbi diſſi-
mulata vtriuſque perſona, egregiam prolem procreauerunt,
tandem ab Albignaunenſi Antiſtite, agnitos in Othonis grati-
am receptos fuiſſe. Conueniunt Sabellicus & Leander Alber-
tus, † Adelaſiam ſeptem ſuſcepiſſe maſculos ex Aledramo, & 119
Guilielmo primogenito Othonem illum † Marchiam Montis- 120
ferrati contuliſſe; ſecundo datam fuiſſe Sauonam ſcribit Sabel-
licus, tertio Ceuam, quarto Inciſam, quinto Ponzonium, ſexto
Boſcum, ſeptimo Salutias, & ſi Sabellici codex in aliquibus cor-
ruptus circumferatur. Leander vero Albertus ſcribit Guilielmo
primogenito datum fuiſſe Marchiã Montisferrati, ſecundo Ce-
uam, tertio Ponzoniũ, quarto Boſchum, quinto Salutias, ſexto
Sauonem, ſeptimo Finarium. Sed veriorem credimus Sabellici
hiſtoriã, tum quia in Leandri Alberti annotatione nullum ver-
bũ de Marchia Inciſa, cum & certum ſit ab Othone conceſſam
alteri filiorum d. Aledrami: tum etiã quia † Marchia Finarii vna 121
cum illa Sauonæ continetur, & iſtimet Marchiones Finarii ſe ab
illis Sauonæ Marchionibus traxiſſe originẽ affirmant (ſi verum
modo id eſt) Raphael autem Volat. ſcribit Adelaſiam † quatuor 122
tantum maſculos ſuſcepiſſe ex Aledramo, nec verbũ de his Fi-
narii Marchionibus facit. Antiqua vero Chronica Montiſfer-
rati, vt ex noſtris meminerunt *Pariſ. conſ. 23. nu. 236. 253. lib. 1. & Soc.*
Iun. conſ. 56. nu. 63. in fi. lib. 1. habet † Aledramum ex filia Othonis II. 123
duos tantum ſuſcepiſſe maſculos, Bonifacium, Aledramo patre
adhuc ſuperſtite, ſine prole eſſe vita functum; ex Guilielmo au-
tem deſcendiſſe cæteros Montisferrati Marchiones, quorum in
numero non reperiuntur Marchiones Finarii, † lineamq; ipſius 124
Bonifacii multis iam annis extinctam nemo eſt, qui neſciat, &
teſtatur antiqua illa Chronica, *vt Soc. meminit & ſcribit Vol. an. 1305.*
hãc Aledrami lineã defeciſſe: non ergo ſolidum aliquod fundã-
mentũ eſt in hac conceſſione Othonis conſtituendũ, tum quia
non conſtat hos Marchiones Finarii eſſe ex Aledrami linea, tum
quia ſi ea linea fuerũt, illa dicitur iã extincta. Et his † Chronicis 125
& Hiſtoriarum ſcriptorib. in antiquis maxime eſſe credendum,
nemo eſt, qui ambigit, *vt apud omnes in l. 1. ff. ſi cer. pet. & in noſtris ter-*
minis affirmant multi ex recẽtiorib. qui in cauſa Marchionatus † Mõ- 126
tisferrati,

tisferrati (quæ Marchia eandem ab Othone originem habuit)
reſpondere, *vt Soc. Iun. d. conſ. 76. num. 64. lib. 1. Alciat. reſp. 199* Quini-
127 mo huius Marchionis partes erant, † ſe talem probare, cum ei
tot & tantę aduerſantur coniecturæ & præſumtiones, imo pro-
bationes, *vt contra Marchionem Salutiarum reſpondit Alciat. d. reſponſ.
199. nu. 20. 21.*

Reſpondetur & ſecundo, Imperatorem nō poſſe dicere hoc
128 feudum Finarii eſſe Imperii, ob illam † Othonis conceſſionem.
Quoniam non feudalis, ſed libera & abſoluta conceſſio cum
translatione directi dominii fuit, ſicque donatio fuit: hoc mul-
tis poteſt demonſtrari ex his præſertim, quæ à Pariſ. *conſ. 23. libr. 1.
Soc. Iun. d. conſ. 76. lib. 1. ab Alciat. d. reſponſ. 199. à Goz. ad conſ. 8. & Rolan. à
Valle conſ. 2.* ſcripta ſunt, & latius excutiemus infra in quarto ar-
ticulo, quo loco oſtendemus pariter Illuſtriſſimum hunc Mar-
chionem in inueſtitura Caroli IV. fundamentum conſtituere
non poſſe.

Non obſtat quartum principale fundamentum, quod ſupra
aduerſus Genuenſes fuit conſideratum; quia reſpondetur ne-
gando minorem illam propoſitionem, qua diximus feudum
Finarii ſitum eſſe ſub Imperio, nam ſatis ex iam relatis reſpon-
ſum eſt. Demonſtratum enim fuit eſſe intra fines Genuenſium:
ideoque non licuit Marchioni Alphonſo huius Marchionis Il-
luſtriſſimi auo à Maximiliano Imperatore eo anno 1482. inue-
ſtituras ſuſcipere, *quod late verum eſſe infra in quarto articulo oſtende-
mus.*

Non obſtat quintum illud principale fundamentum, quod
dictum fuit, ratione perpetrati delicti Imperatorem poſſe co-
gnoſcere, *l. 1. C. vbi de cri. agi opor.* Quia reſpondetur primo, Abba.
& Rub. ad eorum ſententiam comprobandam, vnum præſup-
ponere Imperatorem ſc. totius mundi dominum eſſe, & ob id in
vniuerſum iuriſdictionem poſſe exercere, & delictum perpe-
tratum quouis in loco punire. Quod tamen preſuppoſitum fal-
ſum eſſe demonſtrauimus multis in caſibus, præſertim in Ge-
nuenſes, quos Imperio ſubditos nō eſſe diximus. Quamobrem
129 etiam, quoad Imperatoris perſonam dictum illud, † *vbi te inuene-
ro, ibi te iudicabo*, intelligitur, vt in cæteris: Quando ſc. delinquens
inuentus fuit in loco delicti, & ipſius Principis, cuius læſa fuit
iuriſdictio, *vt verba gl. d. l. 1. C. vbi de crim. agi opor. ibi intelligunt, Salyc.
& cæteri, & * communem teſtatur Gram. conſ. 27. nu. 7.* Reſpondetur
ſecundo; dato non conceſſo tamen, Genuenſes eſſe ſub Impe-
rio: attamen, cum ſupra oſtenderimus, Marchiam Finarii non
eſſe ſub Imperio, ſequitur, quod etiamſi Genuenſes in ea deli-
querint, ob violentam illam occupationem (vt fertur) attamen
adhuc ab Imperatore conueniri non poſſunt. Quandoquidem
verior * ac crebrior eſt illa interpretum ſententia, iudicem ra-
130 tione † originis, vel domicilii cognoſcere non poſſe de delicto
per ſuum ſubditum in alieno territorio commiſſo, vt ſi origine
vel domicilio Papienſis in territorio vel Placentino vel Cremē-
ſi (quorum primum Pontificis vel Ducis Illuſt. Octauii Farneſii
eſt, alterum Seren. Venetorum dominii) delinqueret; Papiæ tñ
puniri non poteſt, *ſic affirmarunt Io. And. in add. Spec. Bal. & Salyc. aly-
que quamplures, quos ſecutus fuit Gram. deciſ. 26. nu. 9. Qui hanc crebrio-
rem eſſe teſtatur, ex multis relatis, ſic etiam teſtatur Pariſ. conſ. 257. nu 8. 9.
lib. 4. eiuſdem addo ſententia Rum. conſ. 84. in fin. lib. 4. Marſil ſing. 576. &
in l. vlt. nu. 140. ff. de iuriſd. omn. iud. qui multis relatis alter ſentient. hanc
tandem vt veriorem affirmat, ſic etiam Alciat. reſp. 460. Rogatus &c. Bolog.
conſ. 57. col. 2. communem teſtatur. Siluan. conſ. 103. col. 2.*

Reſpondetur tertio, Genuenſes hoc noſtro in caſu, non cri-
minaliter, ſed ciuiliter conueniri, hac, quæ ab eis illata dicitur,
131 violentia, quo fit, vt etiam ſi criminaliter † ob delictum potuiſ-
ſent accuſari, non tamen ciuiliter, *ſic Cyn. in auth. qua in prouincia,
C. vbi de crim. agi opor. & Collect. in c. poſtulaſti, de for. comp. quos eſt ſecu-
tus Capell. Toloſan. q 319. Item fuit quæſitum, quidam de Narbona. vbi Au-
fterius idem in addit. firmauit.*

Reſpondetur quarto, ex doctrina Bald. *in l. 3. col. 2. verſic. quæro
132 nunquid, C. ſi a non comp. iud.* qui in terminis noſtris affirmat, † va-
ſallo ſpoliato vi armata, præſidem prouinciæ cognoſcere; ſed
huius Prouinciæ præſes, non Imperator, ſed ordinarius Genuæ
eſt, ergo &c.

Non obſtat ſextum illud, quo adducebamur in contrariam
ſententiam, conceſſum priuilegium ab Imperatoribus Genuē-
ſibus, cenſeri reuocatum, tum ob delictum, tum ob expreſſam
reuocationem. Quia reſpondetur, ratione delicti non potuiſſe
133 reuocari, eo, quia † nullum delictum commiſerunt Genuenſes,
cum illud fecerint, quod iuſta ratione & cauſa facere poſſe cre-
diderint, & credunt, *vt egregie reſpondit Bal. conſ. 243. in fi. lib. 3. quem
ſecutus eſt Crauet. conſ. 8. in fin.* quam iuſtam rationem probare ſeſe
obtulerunt Genuenſes, vt eorum data capitula oſtendunt. Ca-
rent ergo † omni dolo, cum de iure ſuo docere parati ſint, *iuxta* 134
l. 3. §. ſi quis. ff. quod vi aut clam.

Qua vero ad reuocationem alia ratione (vt dicitur) factam.
Reſpondetur primo, vno verbo, Genuenſes ſe liberos non
ex Imperatorum priuilegio prætendere, ſed ſuo iure, vt ſupra
diximus: illaque priuilegia præſertim Diui Caroli V. non liber-
tatem tribuunt, ſed illam confirmant, & talem eſſe teſtantur, vt
multis iam oſtendimus.

Reſpondetur ſecundo, in dubio † priuilegiorum reuocatio- 135
nem non præſumi, & non eſſe priuilegium reuocatum, *vt conſu-
luit Alexan. in conſ. 157. col. 1. lib. 7. Dec. conſ. 165. col. 3. verſ. non obſtat, quod
Bald. & cæt. quos vna cum aliis multis retulit, & probauit Crau. conſ. 21. in
fin.* Ex ea ergo ſimplici declaratione non eſt dicendum, priuile-
gium illud fuiſſe reuocatum.

Reſpondetur & tertio, quod cum atteſtetur Diuus Carolus
V. ſe eam conceſſionem ſeu priuilegium ea ratione concedere,
propter Genuenſium benemerita, & in Cæſaream Maieſtatem
collata beneficia: ſequitur, † priuilegium vim contractus obti- 136
nere, obidque reuocari non poſſe, *vt tradunt Afflict. deciſ. 125. nu. 10.
alyque quamplures, quos infra ſtatim referam*, & ideo ceſſat quod dici
ſolet, † Principem legem ſibi non poſſe imponere, à qua rece- 137
dere non liceat, *c. ſignificaſti, de elect. Alex. 224. nu. 6. lib. 6.* Reſponde-
tur & quarto, dato non conceſſo tamen, hoc reuocari potuiſſe
priuilegium, id fieri debuit cauſa cognita, & ex cauſa, ob delictū
ſcilicet ipſorum Genuenſium, *vt relati affirmant.* Quo ergo mo-
do ex hac declaratione poſſit dici reuocatum, cum adhuc non
conſtet, an recte vel non facta ſit huius Marchiæ à Genuenſib.
occupatio? cum factæ adhuc non ſint probationes, an occupa-
re, vel non occupare licuerit? debuit ergo ante omnia conſtare
de delicto, vt de cauſa cauſante priuilegii reuocationem, quæ
quidem cauſa cauſans, non coram ipſo Imp. tractanda erat, ſed
coram Summo † Pontifice, vt iudice competente inter ipſum 138
Imper. prætendentem velle reuocare d. priuilegium ob Genu-
enſium delictum, & Genuenſes ipſos, *quod multi ſupra relati affir-
mant.* Nec dicendum eſt, hoc exemptionis priuilegium ab Im-
peratore conceſſum, potuiſſe ad libitum reuocari, *ex ſententia A-
lex. conſ. 216. nu. 14. lib. 2. Felin. in c. notum, nu. 9. de ind. Goz. ad. conſ. 5. num.
27.* quia reſpondetur, † priuilegia fuiſſe conceſſa ob benemerita 139
& collata in Romanum Imperiū beneficia, quare reuocari mi-
nime poſſunt, *vt affirmant omnes, ſic latiſſime ſcripſit Tir. aqu. in l. ſi vn-
quam, in verbo, donatione largitus, num. 14. C. de reuoc. dona. idem cenſuit
Crau. tract. de antiq. temp. 1. part. princ. in prin. nu. 54. & conſ. 135. nu. 5. Sic
Soc. Iun. conſ. 102. nu. 18. lib. 2. Goz. ad. conſ. 5. nu. 10. 11.* præſertim, quando
non ſubito conceſſum eſt priuilegium hoc, *Roman. conſ. 436. Quod
indultum, col. 4. verſ. ſeptima principalis ratio.* Nec dicatur † poſſe iu- 140
ſta ex cauſa, *vt reſpondit poſt alios Goz. ad. d. conſ. 5. nu. 23.* quia reſpon-
detur, de cauſa hic non conſtare: nec illa hoc † in caſu præſumi- 141
tur, cum procedatur contra Genuenſes Imperio regulariter nō
ſubditos, *vt egregie reſpondit Curtius Senior conſ. 20. incipit, ſæpenumero
animo, &c. conſ. 4. verſ. ſecundo ad hoc fundamentum*, &c. nec enim in
hoc caſu creditur aſſertioni Imperatoris cauſam ſubeſſe, *vt in
clariſſimis noſtris terminis conſuluit Socinus Sen. conſ. 27. colum. 3. verſ. ali-
quando & tertio, &c. lib. 3. pulchre & egregie in noſtris terminis Alciatus
tractat. præſumpt. reg. 3. præſumpt. 8. in fine.* Reſpondetur † ſecundo, 142
cauſam in Principe præſumi, quādo ex motu proprio, non par-
te inſtante (vt noſtro hoc caſu) procedit, *ſic Iaſ. conſ. 105. nu. 4. verſ.
ſecundo reſpondetur, lib. 1. Rom. d. conſ. 436. col. 5. verſ. Reſpondeo & intelli-
go, &c.*

Nec eſt dicendum, † iuſtam hic ſubeſſe cauſam, & de ea clare 143
conſtare, cum hoc priuilegium alias tendat ad maximum ipſius
Marchionis detrimentum, & ob id eſſe omnino reuocandum,
*c. ſuggeſtum, de deci. in c. ſtatutum, in verbo, ad noxam, de reſcrip. in 6. Go-
za. conſ. 5. num. 20.* quia reſpondetur, hic non lædi ius Marchionis,
tum quia alias eſt Genuenſium vaſallus, tum quia aliunde ei eſt
ſuccurſum, ſi adeat Summum Pontificem. Nec iura & auctori-
tates relatæ procedunt hoc caſu, cum loquatur Goz. quādo pri-
uilegiū re ipſa ſingulari perſonæ detrimentum in ſpecie affere-
bat; in caſu autem noſtro non infert in ſpecie detrimentum ipſi
Marchioni. Quę quidē Goz. ratio, ſi vera eſſet, ſequeretur, quod
nullus vnquam libertatem à ſuperiore poſſet conſequi, cū ſem-
per aliquis poſſet ſentire qualequale detrimentum, quod tamē
dicendum non eſt. Nec ad rem illud cōfert, quod dicitur, Impe-

ratorem in neceſſarium antecedens vti voluiſſe plenitudine
poteſtatis; quia reſpondetur primo ex relatis, ceſſare omnem
difficultatem. Reſpondetur ſecundo, quod cum Genuẽſes non
ſint vere nec naturaliter, nec per accidens Imperio nunc ſubdi-
144 ti, Imperatorem non potuiſſe contra eos aliqua † poteſtatis ple-
tudine vti, *vt docuerunt Butr. & Imol. in clem. paſtoralis. de re iud. egre-
gie Socin. Sen. conſ. 164. colum. 6. verſ. quartus caſus. conſ. 266. colum. 16.
verſ. quartus caſus. lib. 2. quos eſt ſecutus Crauett. conſ. 241. numer. 17. verſ.
quarto principaliter. eaſdem ſententia addo Curt. Senior. conſilio 20. ſepe-
num. &c. colum. 4. num. fin. & colum. 6. quod eſt reſponſum Soc. Sen. idem
Socin. in claris noſtris terminis d. conſ. 27. colum. 3. verſ. aliquando & ter-
145 tio. lib. 3.* Reſpondetur tertio, † poteſtatis plenitudinem nihil o-
perari ad tollendum ea, quæ per vim contractus fuerunt con-
ceſſa. *Dec. conſ. 111. colum. 6. verſ. & ad hoc. Pariſ. conſ. 11. num. 125. lib. 1. Bru-
nus conſ. 117. num. 307.* cum ergo dixerimus priuilegium Genuen-
ſibus conceſſum eſſe ob benemerita, & in contractu: ſequitur
aduerſus illud Imperatorem poteſtatis plenitudine vti non po-
146 tuiſſe. Reſpondetur etiam quarto † Principem nõ præſumi ple-
nitudine poteſtatis vti, quando ex eo aliqua reſultaret iniqui-
tas, *ſic affirmarunt Soc. Iun. conſ. 65. num. 6. libr. 2. Pariſ. conſ. 1. numer. 81.
conſ. 11. numer. 125. libr. 1. Neuizan. inter conſ. ſe Aldalia Brunus conſ. 12. num.
141. & Ioan. Iacobus de Leonardis inter ead. conſ. 117. numer. 209.* Sed cui
dubium eſt, quin noſtro hoc caſu reſultaret iniquitas, ſine cauſa
enim & ratione legitima reuocatum diceretur illud priuilegi-
um, Quod nulla ſubſit cauſa ſtatim ſubiicio, & ſuo loco ſupra
attigimus. Nec aduerſatur illa doctrin. Caſtren. *in l. ex imperfecto.
C. de teſtam. & ſequacium, vt Alex. l. quamquam num. 5. C. de teſtam. in l.*
147 † Principem præſumi, vti clauſula plenitudinis poteſtatis ad
hoc, vt actus valeat & ſuſtineatur: quia reſpondetur dupliciter;
primo, doctrinam Caſtr. procedere, quando ipſe Princeps non
fuit informatus de iure tertii, ſecus econtra: *ſic egregie poſt multos
declarat conſultiſſimus vir Aymo Crau. conſ. 126 nu 3. & in tract. de antiq.
temp. in 2. part. 1. part. princ. num. 40.* ſed in caſu noſtro non conſtat
Imperatorem cognouiſſe iura Genuen. tum quia nouus adhuc
eſt in Imperio ſucceſſor, *iuxta l. qui in alterius, de reg. iur.* tum quia
nihil adhuc coram eo ex iuribus Genuenſium fuit exhibitum.
Reſpondetur ſecundo, Caſt. doctrinam procedere, quando ipſe
Princeps iam cognouit, ſe ex ordinaria poteſtate illud facere. *ſic
ſeipſum declarat Caſtr. in conſ. 414. In facto præſenti, colum. 3. ver. ſecundus
caſus eſt, lib. 1. quem eſt ſecutus Crauet. d. tract. de antiq. temp. loco ſtatim
citato. num. 43. eſt in Codice meo Lugduni impreſſo. pag. 13. num. 43.* ſed in
caſu noſtro non conſtat Imperatorem ſciuiſſe ex ordinaria po-
teſtate reuocare non potuiſſe: cum nihil hac de re vnquam a-
pud eum fuerit controuerſum, nec is iura Genuenſium hacte-
nus perpendit, ceſſat ergo quod in dubio voluerit vti hac pote-
ſtatis plenitudine.

Non obſtat vltimum, quod male creditur ſolidum funda-
mentum, ob non oppoſitam debito tempore declinatoriam,
prorogatam cenſeri Imperatoris iuriſdictionem: quia reſpon-
148 detur primo † ſatis ſuperq; oppoſitam fuiſſe declinatoriã, cum
qualitatem illam iuriſdictionis fundatiuam negauerint Genu-
enſes. Negarunt enim feudum hoc eſſe Imperii, ob ergo nega-
tam qualitatem iudex ordinarius, vel alius competens, non Im-
perator. qui ſe feudi dominum facit cognoſcere debet. *vt docuit
Martin. Soc. Sen. in c. ex tranſmiſſa. col. 4. verſ. quarto limitat. de fo. comp.
Fel. in c. ſuper literis. n. 24. verſ. fallit quarto, de reſcript.* Reſpondetur
149 ſecundo, ob illam † negatam qualitatem, qua ſe Imperio ſuppo-
ſitos negarunt, ſe exemptos ac ab omni nexu liberos affirmãtes,
ſatis dicitur oppoſita declinatoria, ideoque non potuit vlterius
Imperator cognoſcere. *Alexand. conſ. 1. num. 11. libr. 5. Soc. Sen. conſ. 187.
col. vlt. verſ. præterea negatur. lib. 2. Feli. d. c. ſuper literis, num. 27. verſ. fallit
ſeptimo, de reſcrip. Dec. c. ad audientiam. nu. 4. de appell. & vere Fel. & cæt.
in noſtris terminis loquuntur.* Cum ergo Imperator hac in cauſa co-
gnoſcere non poſſit, nullo modo illius iuriſdictio prorogata
dicitur, *vt egregie docuit Curt. Iunior in l. 2. numer. 22. 23. ff. ſi quis in ius
voc. non ierit.*

Nec eſt, quod obiiciatur oppoſitas has exceptiones ab Imp.
reiectas fuiſſe, quia reſpondetur ab ea reiectione fuiſſe appella-
150 tum, qua pendente † noui nihil [illegible] moliri debuit. *in egregio
tit. C. nil nouari appell. pend. Dec. in l. [illegible] ol. 1. C. de bono. poſſ. ſecundum tab.
& alibi ſæpiſſime.* Ceſſant ergo difficultates omnes ex quib. dubio
procul in primo hoc articulo eſt concludendum, Imperatorem
noſtrum Sereniſſimum non eſſe iudicem huius cauſæ compe-
151 tentem: ob id non poſſe in hac controuerſia aliquam ferre † ſen-
tentiam, quæ ſi ferri ab eo contingeret, vt ab incompetenti iu-
dice lata, nulla eſſet, ſemperq; de nullitate obiici poſſet, *vt integro
illo tit. C. ſi à non compet. iud. clare in his fere terminis noſtris Soc. Sen. conſ.
47. colum. 3. verſ. aut volumus, lib. 3. qui ex gloſſ. in clem. 1. de ſequeſt. poſſ. &
fruct.* aſſerit hanc † nullitatem non cenſeri à ſtatuto reiectam cæ- 152
teris omnibus reiectis. *late & pulchre Sebaſt. Vantius in tra. nullitatum,
titulo de nullitat. ſententia ex defectu iuriſd. ordinaria, nu. 3. 4. addo Cor-
ſet. in ſuo ſing. in verbo. ſtatutum, incipit. ſtatuto cauetur &c. Dec. conſ. 8.
num. 6. conſ. 38. nu. 7. conſ. 360 nu. 1. & conſ. 520. in fi. Pariſ. conſ. 45. num. 28.
lib. 1. conſ. 24. nu. 102. lib. 2. qui alios deinde plures citant.* oſtenduntque
quam ſit huius nullitatis defectus. His ſatisfactum credo primæ
dubitationi.

SEcunda propoſita dubitatio eſt; an recte Marchio Finarii
propoſuerit remedium reintegrandæ poſſeſſionis; qua in re
videbatur, vt illam paucis abſoluam, primo (quod aiunt) facie
dicendum, recte ab eo inſtitutum fuiſſe.

Primo, quia hoc † remedium dicitur cæteris pinguius, vt 153
quamplurimi ex noſtris affirmarunt. *Abb. in c. cum ad ſedem, nu. 26.
de reſti. ſpol. Caſt. conſ. 105. In quæſtione, quæ ſperatur moueri, colum. 2. verſ.
quantum vero, lib. 1. Cor. conſ. 62. nu. 10. conſ. 329. num. 29. lib. 1. & conſ. 147.
num. 13. lib. 2. quo loco * communem eſſe teſtatur, vt pariter docuit Rip. in c.* *
*ſæpe. num. 10. de reſt. ſpol. nec diſſentit Soc. in l. rem quæ nobis, nu. 3. ff. de acq.
poſſ.* quamobrem ſpoliato, cui interdictum (vnde vi) concedi- 154
tur, conceditur fortius & remedium hoc, *vt docuit Soc. d. l. rem quæ
nobis. num. 3. & alij omnes d. c. ſæpe, & alibi ſæpe.* Cum ergo Illuſtriſſ.
hic Marchio ſpoliatus fuerit, iure hoc remedio, vt reſtituatur,
vti poterit.

Secundo, ea ratione in hanc opinionem quandoq; adduce-
bar, quod remedium hoc adeo eſt generale & amplum, vt ipſi
Marchioni & ſi laico, pro re ipſa prophana recuperanda conce-
datur, cum * crebrior ac verior eorum ſententia videatur, qui *
affirmarunt † remedium dicti canonis, etiam laico concedi, 155
*vt teſtatur Soc. & Iaſ. in d. l. rem quæ nobis, ille nu. 4. iſte nu. 20. eoq. loco af-
firmauit. Alex. ſic in foro ſeruari, teſtatur & communem Rip. in c. ſæpe, nu.
21. de reſtit. ſpol. Dec. conſ. 252. nu. 1. Rub. conſ. 4. nu. 12. & in l. naturaliter. §.
nihil commune. nu. 67. vbi Ioannes Coraſ. in [illegible] part. nu. 139. ff. de acq. poſſ. cæ-
teris ſcienter prætereo.*

Tertio, hoc remedium potuiſſe ab Illuſtr. Marchione, etiam
hoc caſu moueri, quo Genuenſes ſe cũ titulo & bona fide poſſi-
dere ex laudo Anto. Adur. dicunt, ex eo demonſtrari ſatis vide-
tur, quod hoc † remedium ſpoliato etiam contra poſſeſſorem 156
cum titulo & bona fide conceditur, vt crebrior * ac verior vide- *
detur noſtrorum interpretum opinio, *vt Abb. c. cum ſedem, num. 26.
de reſti. ſpol. Alex. l. rem quæ nobis. nu. 8. de acq. poſſ.* quo loco affirmauit,
ſic ſe ſæpius conſuluiſſe ac obſeruari vidiſſe, & vere conſuluit, *vt
eſt in eius conſ. 51. nu. 1. lib. 1. conſ. 117. nu. 3. conſ. 200. nu. 8. lib. 2. Corn. conſ. 56.
num. 4. lib. 2. qui hanc eſſe communem teſtatur, quod fecit & Iaſ. in d. l. rem
quæ nobis. num. 19. & 72. col. 1. lib. 4. Soc. Sen. conſ. 18. col. 12. verſ. tertium re-
medium. & conſ. 89. in fi. lib. 1. Rom. conſ. 67. nu. 6. conſ. 98. nu. 76. lib. 1. Afflict.
deci. 361. nu. 63. Dec. conſ. 57. col. vlt. conſ. 136. in fi. & conſ. 232. in fi. Soc. Iun.
conſ. 34. nu. 12. lib. 3. Alc. reſp. 381. nu. 2. Plot. in l. ſi quando. nu. 66. C. vnde vi.*
Cæteros ex induſtria ſilentio inuoluam: dubio procul ergo huic
Marchioni licuit hoc vti remedio.

Quarto ac vltimo, in hanc ex eo quandoque adducebar ſen-
tentiam, quod animaduerterim ex latere Marchionis inſtitutũ
fuiſſe ſummarium proceſſum, notoriumq; ſpolium deductum,
quo fit, vt ceſſare omnino debeat † ſolemnitas proceſſus, *ex ſen- 157
tentia Abb. in c. quia clerici. nu. 4. de iure pat.* vbi affirmat, poſſeſſorem
poſſe de facto priuari & ſpoliari, cum notorium eſt, cum in re
ius minime ſonere. *quod tradunt & cæteri in l. ſi pacto quo pœnam. C. de
pact.* Quod fortius hic procedit, vbi † coram Cæſare ſupremoq; 158
iudice agitur, qui nullum iudiciarium ordinem obſeruare te-
netur, *Bald. in c. 1. ſi de inueſt. inter dom. & vaſall. &c. & in l. reſcripta. C.
de precib. Imp. off. Reſtaur. Caſtal. tract. de Imp. q. 110. in 18. caſu. Gram. deci.
69. num. 31. Bello conſ. 93. num 7. Neuiz. conſ. 26. num. 1. conſ. 80. num. 39. &
conſ. 97. nu. 10.* quinimo, non cogitur † ſupremus Princeps iudica- 159
re ſecundum acta & probata, ſed propriam ſequi poteſt con-
ſcientiam, *ſic reſpondit Dec. conſ. pen. numer. 16. Alciat. in cap. 1. num. 89. de
offic. ord. & reſp. 256. nu.... & Didac. lib. 1. variar. reſol. c. 1. num. 7.* Hinc e-
gregie docuit Bald. *in c. 2. de noua forma fidel.* † Principi non con- 160
uenire per ambages & hos anfractus ire, cum rei veritatem no-
uit. Hinc dicimus, nullam iuris ſolemnitatem, quæ apud † Im- 161
peratorem acta ſunt infringere poſſe, *vt multis oſtendit Reſtau. Ca-
ſtal. in tract. de Imp. q. 110. in 16. caſu.* ſine dubio ergo omni ſolemni-
tate reiecta, recte iudicium hoc reintegrandæ apud Imperato-
rem tractari videtur.

Cæterum

Cæterum,re ipſa longe melius perpenſa ac excuſſa,contrariç
ſum opinionis , perperam inſtitutam fuiſſe hoc reintegrandæ
iudicium;quod vt dicam,multis adducor rationibus argumen-
tiſque.
162 Primo,quia vt huic † remedio locus ſit,duo debent concur-
rere extrema(vt in motiuo dicitur)ex latere actoris poſſeſſionis
* priuatio,ex latere vero conuenti poſſeſſio de præſenti , ſic * vno
ore noſtri affirmarunt, vt eſt apud Abb. in c. ad ſede, num. 28. de reſtit ſpol.
Soc.in l.rem quæ nobis.num.16.de acquir.poſſ.Alexand.conſ.6.num.5.libr.3.
conſ.89.num.8.lib.5.GoZ.ad.conſ.99.num.5.Pariſ.conſ.98.numer.24.libr.2.
Rub.conſ.4. num. 10.Neuzan.conſ.68.nu.11. ſed in noſtro hoc caſu v-
trumque extremum deficit. Deficit enim primum illud extre-
mum;quia vere Illuſtriſſimus hic Marchio non fuit ſpoliatus ab
excelſa hac Genuenſium Republica , cum is ſua ſponte Caſtri
poſſeſſionem in ſequeſtro poſuerit,vt infra ſtatim dicemus. Defe-
163 cit & ſecundum extremum,quia Reſpub.† non poſſidet,ſed ſe-
queſtrarius,apud quem Caſtrum & cętera ſunt in ſequeſtro po-
ſita.hoc probat text.l.licet.§.res.ff.depoſiti.Salyc.in l.1.num.2.C.de prohib.
ſequeſtr.pecu. Vel ſi ſequeſtrarius non poſſidet,poſſidet ipſemet
164 Marchio, qui cum iam ante ſequeſtrum poſſideret † ex ſeque-
ſtro voluntario poſſeſſionem nec amiſiſſe,nec in alium tranſtu-
liſſe dicitur.ſic Curt.Sen.in l.vnica num.64.C.de prohibit.ſequeſtra.pe-
cun.& clarius Aret.in l.intereſſe.ff.de acquir.poſſ.quem ſecutus eſt Cora-
ſius libr.3.Miſcella.iuris,c.2.num.15.& tacito Aretino idem placuit Vlda-
165 rico Zaſ.in 2.part.Antino.diſſolutionum,num.4.ſic † conciliantes,d.l.licet.
§.res , cum d.l. intereſſe, & in claris terminis, quando dominus feudi
poſſeſſionem apprehendit,non , vt tanquam propriam habeat,
& fructus inde colligat , ſed vt apud aliquem cuſtodiæ cauſa re-
ponat;quo facilius inter eum & vaſallum finiatur & controuer-
166 ſia terminetur, † vaſallum poſſeſſionem nõ perdere ſcribit Mo-
dern. Pariſ. in conſuet. Pariſien.tit.1.§.1.gloſſ.4.num.16.17.18.quod fa-
ctum & obſeruatum hoc in caſu videmus. Nec ad rem confert,
quod in motiuo obiicitur contra Remp. ſaltem hoc † remedio
167 ad conſequendam æſtimationem agi potuiſſe,iuxta textum.l.1.§.
ex interdicto.& l.ſi vi me,de vi & vi arm.& docuit Abb. in c. conquerente.
num.13.de reſtit.ſpoliat.quia reſpondetur primo illud procedere in
ſubſidium , cum res à poſſeſſore recuperari non poteſt , vt tra-
dunt ac declarant Bart.& Doct.in l.cum à te.ff.de vi arm.Rip.in cap.ſæpe.
numer.8.de reſtit.ſpoli.Ioan.Coraſius.l.naturaliter.§.nihil commune, 2.
parte,numer.114.de acquir.poſſ.ſed in caſu noſtro non conſtat Mar-
chionem à ſequeſtrario poſſeſſionem conſequi non poſſe,qua-
re ſubſidiarum remedium hoc ceſſat. Reſpondetur & ſecundo
iudicium hoc non ad hunc finem fuiſſe motum , vt æſtimatio
ſoluatur,ſed ad hoc,vt poſſeſſionem recuperet, & ſi male, relata
ratione.

Secundo,dato(non tamen conceſſo,)ex ſequeſtro in Remp.
168 tranſlatam eſſe poſſeſſionem , adhuc tamen † recuperandæ hoc
remedium contra Remp. moueri non potuit , cum ſua cauſa &
* facto poſſeſſionem amiſerit Marchio , & hanc eſſe * communem
Doctorum ſententiam teſtatur Ripa in c.ſæpe , numer. 27.de reſtit.ſpol.cui
adde Socin.l.rem quæ nobis.numer.8.de acqu.poſſeſſ.Rum.conſil.47.nume-
ro 5.conſ.49 numero 6.libro 4.Marſ.ſingul.600.Brun.conſ.21.numero 23.
Pariſ.conſ.1.numer.164.libr.1.Socin.Iun.conſ.47.numero 14.& conſ.48.
numero 6.libr.2.NeuZan.conſ.79.num 24.53.& Plot.l.ſi quando.numero
71.C.vnde vi. Nec eſt,quod obiiciatur Marchionem fuiſſe ſpolia-
tum ob factum iniuſtum Genuenſium,qui metu adhibito effe-
cerunt , vt coactus ſequeſtro conſentiret Marchio , quo fit vt
Marchioni ſit hoc remedio ſuccurſum , ex Bartol.ſententia in l. de
pupillo.§.meminiſſe.num.8.de oper.nou.nunt.& clare Rum.conſ.37.num.8.
169 9.libr.4. Licet ergo conſenſerit Marchio, illa fuit † voluntas
coacta, quæ non vera , ſed impropria voluntas dicitur. gloſſ.l.ſi
mulier.§.vlt.ff.quod metus cauſ.Iaſ.in l.qui in aliena.§.Celſus.num.35.ff.
de acquir.hered.Dec.l.velle non creditur.num.4.de reg.iur. Quoniam
vno verbo reſpondetur , agendum fuiſſe prius remedio reſciſ-
170 ſorio , cum omnis † actus per metum geſtus regulariter valeat,
licet reſcindi poſſit,vt docuit Cardin.in clemen.2.§.ſane.3.oppo.de pœn.
& Felin.in cap.præterea.num.35.verſ.quinta & vltima concluſio.de ſpon-
ſal.& conſulti ſic reſponderunt Signo.conſilio 75.numer.22.& Ancharan.
conſ.382.in prin.& latius infra in ſeq.art.dicemus , vbi demonſtrabi-
mus ſpoliatum per vim compulſiuam non eſſe ante omnia re-
ſtituendum.
* Tertio,ex eo in hanc adducor ſententiam,quod* crebrior &
171 verior eſt interpretum opinio:† Remedium reintegrandæ non
concedi contra poſſidentem cum titulo & bona fide,cum is im-
mediate malæfidei poſſeſſori non ſucceſſit,ſic hanc ſecuti ſunt ſen-
tentiam Bartol.Angel.& Imol.in l.rem quæ nobis , vbi Socin.num.12.verſ.
aliquando quinto & vltimo.ff.de acquir.poſſeſſ.idem Socin.Sen.conſ.266.
colum.6.verſ.ſecundo eadem concluſio , libr.2. † Alexand.conſ.118.libr.1. 172
conſ.89.numer.7.conſ.90.libr.5. qui parum ſibi ipſi conſtantes hanc
probarunt, quod fecit & inconſtans Corn.conſ.18.numero 11.con-
ſilio 62.numer.10.conſilio 329.numero 30.libr.1.& late conſ.287.numer.7.
libr.2.Calca.conſ.116.colum.2.verſ.ſed & tertio.Anchar.conſ.310.col.vlt.
verſ.iſta enim iura.Iaſ.conſ.21.column.1.verſ.ſecundo reſpondetur.libr.3.
Rum.conſ.49.numer.11.libr.4.Rinnald.conſ.238.numer.10.libr.2.Rip.
in dict.leg.rem quæ nobis numer.27.vbi Alciat.numer.8.de acquir.poſſeſſ.
Rub.in l.naturaliter.§.nihil commune,numer.71.72.de acquir.poſſeſſ.idem
conſ.4.colum.2.& conſ.167.numer.9.veram hanc eſſe & communem te-
ſtatur Pariſ.conſ.1.numer.166.libro primo,& ſibi parum conſtans Soc.Iun.
conſ.47.numer.25.& conſ.48.in fin.libr.2.Brun.conſ.19.colum.vltim.conſilio
21.colum.1.GoZ.ad.conſ.28.num.37.Natt.conſ.88.in fin.libr.1.non refero
illorum rationes veras & ſolidiſſima fundamenta , quæ præſer-
tim diligenter perpenduntur à Socin.Sen.d.conſ.266.column.6.&
7.libr.2. Cum ergo huius Marchionatus partem cum titulo iu-
ſto ac bona fide poſſideat Genuenſium Reſpubl. ex laudo ſci-
licet Antonioti Adurni per annos centum pluſque obſeruato,
ſequitur perperam contra eam eſſe intentatum iudicium hoc.
Nec eſt quod obiiciatur , laudum illud nullum fuiſſe , cum de
feudo inalienabili † compromitti non potuerit, Iſer.in c.1.§.1.nu- 173
mero 3.de lege Conrad.Abb.c.cum tempore.num.3.de arbitr.Soc.Sen.conſ.
87.column.3.Iaſ.conſ.168.colum.pen.lib.4. Quare † ſi titulus eſt nullus, 174
retinere eam poſſeſſionem Genuenſes non poterant , ex egregia
doctrina Alciati reſpon.408.numer.7.& Natta conſ.289.numero 2.libr.3.
quia reſpondetur dupliciter , primo compromitti potuiſſe , vt
latiſſime oſtendemus infra in quarto articulo. Reſpondetur ſecundo,
in remedio ipſo reintegrandæ ſuper validitate tituli ſufficere, ſi
hoc caſu de titulo † colorato conſtet , vt in titulo rei beneficia- 175
riæ dicimus,qui † cum feudali à pari procedit.Dec.conſ.76.Gomeſ. 176
ſuper regula Cancella.de annali poſſeſſore , in præfatione, tradunt Caſtren.
conſ.234.Ad confirmationem eorum quæ.colum.2.verſ.ſuper tertio artic.
libr.1.in antiquis.Caſſado.in ſuis deciſ.in titul.de reſtit.ſpoliat.deciſ.1.Re-
buffus in commentariis Regiarum conſtit.tom.3.tit.de cauſis poſſeſſ.benef.
art.1.gloſſ.1.num.1.2. Sufficit itaque is titulus ad poſſeſſionem i-
pſius feudi retinendam , vt ſufficit in beneficialibus. Accedit
præterea & Alciati & Nattæ ſententiam non ſatis eſſe tutam,
cum multis validiſſimis rationibus ab eis non animaduerſis Af-
flictus in c.1.§.illud quoq;num.14.15.de prohib.feud.alienat.per Frider.
contrariam tueatur.

Quarto,vt huius ſim ſententiæ, me illud non parum mouet,
quod inter alia , dum actor recuperandæ † remedio experitur, 177
deducere debet , poſſeſſionem conuenti reſpectu ſuæ eſſe clan-
deſtinam.ſic reſpondit Alexan.conſ.91.num.2.3.lib.5.Dec.conſ.57.colum.
vlt.Rum.conſ.49.num.13.libr.4.& alibi ſæpe. Sed in caſu hoc noſtro
neſcio videre,quomodo qualitas hæc Genuen.Reip.conuenire
poſſit,cum iuſto titulo, ac permultos annos Marchionibus cõ-
ſentientibus poſſederit. Si ergo † qualitas non conuenit , nec 178
diſpoſitio.l.4.§.toties.ff de dam.infec.& ita argumentatur in his ter-
minis Curt.Iun.conſ.17.col.vlt.verſ.duodecimum.Pariſ.conſ.12.nu.9.lib.4.
Satis ergo ſuperq; intelligimus male hoc caſu motum fuiſſe re-
integrandæ remedium.

Quinto & vltimo,vrget illud plurimum,quod cum Reipub.
licuerit ob oblatam ſibi occaſionem occupare iure ſuæ ciuilis
poſſeſſionis,quam ſemper retinuit,vt iam diximus, & latius in ſub-
ſequenti articulo attingemus , ſequitur non incidiſſe in pœnam in-
terdicti,vnde vi,† cum vim non dicatur committere, qui amiſ- 179
ſam poſſeſſionem ſtatim recuperat.l.3.§.eum qui.ff.de vi & vi ar.&
tradunt Iaſ.in l.clam,poſſidere.§.qui ad nundinas.nu.25.de acquir.poſſeſſ.
Deci.conſ.460.num.17.Rum.conſ.38.num.1.conſ.42.nu.2.3.conſ.43.num.
2.libr.4.Cranett.conſ.4.numer.8.9.Neuzan.conſ.82.numer.20.& ſatis
dicitur incontinenti cum potuit recuperare ratione qualitatis
rei & perſonarum,vt annotarunt Abb.in c.vltim.nu.11.extra de ord.cog.
Rub.l.naturaliter.§.nihil commune.num.158.de acquir.poſſeſſ.egregie ad-
modum in terminis noſtris ſic reſpondit Rum.conſ.42.num.7.libr.4.qui o-
ptime declarat. Cum ergo Genuenſis Reſpubl. variis cladibus af-
fecta fuerit , ita vt non ei licuerit hactenus recuperare huius
Marchionatus poſſeſſionem & iura : ſatis incontinenti dicitur
nunc oblata ſibi occaſione. Quibus autem cladib. affecta fuerit
Reſp.nemo eſt,qui ignoret,fide optimorum auctorum,præſer-
tim Nebienſis Epiſcopi,Leandri Alberti & aliorũ. Ciuilia in ea
maxima viguerunt bella,foris dimicandum fuit,cum Reip.loca
maritima.præſertim ſine quibus Reſp. eſſe non poteſt, occupa-

rentur, vt Sauona, Sardinia, Corſica, & ſimilia, quib. præſto eſſe
opus omnino fuit, cum ab illis totius Reip. ſalus penderet, quo
ſit, vt obiici Reip. non poſſit, quod quemadmodum bellum in
alios pararunt, locaq; amiſſa recuperarunt; ſic potuiſſe recupe-
rare Marchiam Finarii, ſi propriam iure ſaltem directi dominii
credebant; quia iam ſatis intelligimus, Genuenſium negligẽtiæ
adſcribendum non eſſe, ſi q̃ magis neceſſaria erant & opporto-
na, recuperarunt. Nec dicatur fuiſſe in facultate Reip. via iudi-
ciaria contra hos Marchiones experiri, eaque via recuperare a-
miſſam poſſeſſionem, *iuxta declarationem Pariſ. conſ. 24. libr. 1. Rubei
conſ. 13.* Quia reſponderi multis põt modis, procedere hoc poſſe,
quando Reſpubl. poſſidendi animum depoſuiſſet, ſicq; ciuilem
181 poſſeſſionem non retinuiſſet; ſed poſteaquã † ciuilem retinuit,
ſua manu naturalem occupare potuit. *l. clam poſſidere. §. qui ad nun-
dinas, & ibi Iaſ. nu. 23. ff. de acq. poſſ. & tradunt Abb. conſ. 78. num. 5. Pariſ.
conſ. 24. nu. 19. libr. 1.* quam ſane ciuilem etiam amiſiſſet, ſi iudicem
adiuiſſet, *vt affirmarunt Bald. & poſt eum Iaſ. in l. clam poſſidere. §. qui ad
nundinas, nu. 13. de acq. poſſ.*

Reſpondetur ſecundo, via iudiciaria ſatis ſuccurſum non
fuiſſe Genuenſibus, ſine magno ſuo detrimento. nam adire Im-
peratorem non licebat, ne ab illius iuriſdictione liberi & immu-
nes in eum conſentirent, illiusq; prorogarent iuriſdictionem,
iuxta l. ſi conuenerit. ff. de iuriſd. om. iud. Non quoq; Marchiones Fi-
narii ſub ſuis ordinariis poterãt conuenire, cum iam clarum ſit
eos cœpiſſe recognoſcere Imperium, ſicq; Reip. ſuperioritatem
182 ſpernere, ita fruſtra † is citandus ſit, qui certo venire negabit,
negaritque. *gloſſ. in l. vlt. vbi Bart. nu. 11. ver. redeo ad primum. ff. de in in-
tegr. reſt. & in l. tres denuntiationes. C. quomod. & quand. iud. Iaſ. l. prope-
randum. §. 1. num. 9. C. de iud. Boer. in repet. l. conſentaneum. num. 54. 56. C.
quom. & quan. iud. vbi late & in noſtris terminis eſt tex. vbi Iſern. & cateri
in c. 1. de mil. vaſallo, qui contumax eſt. & egregie ſcribit Iacob. à S. Georgio
in inueſtitura feudali, in verbo, & dicti vaſalli pro dictis rebus feudalibus,
&c. col. 10. ver. ſed ponamus quod vaſallus, &c.* Cum ergo Reip. licuerit
propriam poſſeſſionem recuperare, ſequitur tanquam ſpolia-
tricem aliquo recuperandæ poſſeſſionis remedio cõueniri non
potuiſſe, & ob id male contra eam inſtitutum fuiſſe hoc reinte-
grandæ iudicium.

Nonobſtant nunc in contrarium adducta, quibus ſatis (mea
ſententia) ex iam relatis fuit ſatisfactum; ſed in ſpecie ſigillatim
reſpondeo. Et ad primum dico, non vrgere contra Remp. ſed
potius contra ipſum Marchionem, ſicq; retorquetur. Marchio-
ni non conceditur interdictum vnde vi (vt diximus) ergo nec
remedium reintegrandæ, quod eſt ad illius confirmationem e-
ditum: quod enim in vno, ſic & in altero exigitur, actorem ſci-
licet ſpoliatum eſſe & reum ſpoliatorem poſſidere, quæ hoc in
caſu ceſſant.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo primo veriorem eſſe
183 contrariam ſententiam, *cap. reintegrandæ* † remedium clericis ſo-
lum pro poſſeſſione rerum eccleſiæ recuperanda concedi, *vt eam
tuentur multi à Ripa relati in c. ſæpe, n. 21. de reſt. ſpol. qui & ipſe pariter in
hac opinione ſunt: ſic Francus diſputatione, de petitorio & poſſeſſorio, in 1.
dub. nu. 17. late Corn. conſ. 18. nu. 9. conſ. 35. nu. 31. conſ. 329. n. 30. lib. 1. & alibi
ſæpe, Alc. in l. rem quæ nobis, nu. 6. ff. de acq. poſſ. quorum ſententia veriſſima
eſt, & ſi opera pretium nunc eſſe non credam eorum ſolidas rationes recen-
ſere.* Reſpondetur ſecundo, dato quod relata opinio ſit hac no-
ſtra verior, adhuc intelligitur concedi hoc remedium, quando
concurrunt, quæ concurrere neceſſario debent, vt huic reme-
dio locus ſit, quæ cum hic deficiant (vt iam oſtendimus) reme-
dium hoc ceſſare omnino debet.

Non obſtat tertium, quia ſupra fuit demonſtratum, veriorẽ
eſſe & crebriorem opinionem, remedium huius canonis non
dari contra poſſeſſorem cum titulo & bona fide.

Non obſtat vltimum, quia falſum eſt illud præſuppoſitum,
hic notorium ſpolium eſſe factum. Reſpondetur n. non modo
ſpoliationem notoriam non eſſe, imo nec ſpoliationẽ aliquam
eſſe factam, vt iam diximus. Rurſus retorquetur, quod dicitur
cauſam coram Cæſare, ſicq; iudice ſupremo tractari, ob id reie-
cta omni exceptione Marchionem eſſe reſtituendum. Nam
184 ſi cauſa † coram Cæſare tractatur, & apud eum inſpecta ſola ve-
ritate facti proceditur, iuſte dominii exceptio, vt prius de cau-
ſa dominii cognoſcatur, obiici poteſt. *ſic egregie affirmarunt Deci.
conſ. 449. numer. 21. Rube. conſ. 4. num. 12. Crauett. conſ. 299. colum. penult.
verſ. quarto reſpondeo*, & in ſpecie ſic coram Cæſare obſeruandum
eſſe reſpondit eruditiſſimus Alciatus *reſpon. 256. numero decimo ſe-
ptimo, & infra in ſequenti articulo attingemus.* His concludo Mar-
chionem perperam iudicium hoc reintegrandæ inſtituiſſe.

Tertia dubitatio eſt, *verum in hoc controuerſo iudicio, liceat peti-
torij cauſam, cum poſſeſſoria cumulare, ſicq; an excelſa Reip. conuen-
ta aduerſus Marchionem actorem dominij exceptionem obijcere, liceat?* Ex
prima (quod aiunt) facie dicendum videbatur, petitorii cauſam
minime tractandam eſſe, nullamq; dominii exceptionem obii-
ci poſſe. Satis enim Marchionis ſpoliati intentio ex communis
iuris regula fundata videtur, † ſpoliatum ante omnia reſtituen- 185
dum eſſe. *l. 1. §. 1. ff. de vi & vi ar. l. ſi quis ad ſe fundum. C. ad l. Iul. de vi. l. ſi
coloni. C. de agr. & cenſitis. libr. 11. c. reintegranda. 3. q. 1.* quod ea ratione
procedit, vt violentus occupator, qui ſua manu ſibi iuſdicere
non erubeſcit, comprimatur. *l. 1. C. quando liceat vnicuiq; ſine iud. ſe
vin.* Quare & ſpoliatus † prædo reſtituitur ante omnia. *c. in literis,* 186
*in fi. de reſt. ſpol. l. colonus. §. cum fundum. ff. de vi & vi ar. Ripa in l. natura-
liter. §. nihil commune, nu. 47. ver. ſecundo amplia. ff. de acq. poſſ.* Imo re-
ſtituitur ante omnia, † qui iudicis auctoritate ſpoliatus fuit, nec 187
obiici ei tunc poteſt aliqua dominii exceptio. *l. meminerint. C. vn-
de vi. vbi Bart. &c. Abb. in c. dilectus filius, vlt. not. & ibi Fel. num. 1. ver. fall.
primo. de reſcript. Rip. d. § nihil commune. num. 59. Bruno conſ. 22. num. 2.*
Imo ſpoliatus reſtituitur, † etiamſi Principis auctoritate ſpolia- 188
tus fuit; *ſic Bald. reſpondit conſ. 135. In cauſa egregij, in fin. libr. 2. Iaſ. conſ.
38. in fin. lib. 3. Afflict. deciſ. 361. numer. 35. verſ. nec obſtat ratio.* Imo non
auditur ſpoliator † ſuper dominii exceptione, etiam ſi eam in- 189
continenti vellet probare, *vt probat text. in l. 1. C. ſi per vim vel alio
modo. c. 1. vbi Dd. de reſtit. ſpol. Alexand. l. naturaliter. §. nihil commune, nu.
20. & ibi Ripa num. 52. ff. de acquir. poſſeſſ. Crau. conſ. 322. col. 2. Pariſ. conſ.
1. num. 165. lib. 1. Rolan. à Vall. conſ. 1. num. 26.* Cæteros ſciens prætereo.
Concludendum ergo videtur nulla ratione eſſe cumulandum
petitorium cum poſſeſſorio, ſed Marchionem eſſe ante omnia
reſtituendum.

Re tamen ipſa diligentiſſime perpenſa, contrariæ ſum opi-
nionis, cauſam petitorii poſſe hoc in caſu tractari, ſicque Ge-
nuen. Remp. aduerſus Marchionem dominii exceptionem ob-
iicere poſſe. Quod, vt dicam, multis adducor rationibus & fun-
damentis.

Primo, quia hæc cauſa apud † ſupremum iudicem Cæſarem 190
tractatur, qui in ea procedere poteſt & debet omni ſolemnitate
iudiciaria reiecta, *vt paulo ante diximus.* Et præſertim, cum ſic ab i-
pſo Marchione petitum fuerit, *vt docuit Bart. in l. 1. C. vt quæ deſunt
aduocat. Felin. in cap. Paſtoralis, numer. 23. de offic. delegati.* Quo fit, vt
non ſola cauſa poſſeſſorii, ſed petitorii & poſſeſſorii ſimul diffi-
niri debeat, *ſic ſenſit clare Dec. conſ. 449. num. 21. Rubeus conſ. 4. numer.
12. Crauett. conſ. 259. colum. penult. verſ. quarto reſpondeo. & ſenſit Neuiz.
conſ. 97. numer. 12.* & in ſpecie, cum cauſa coram Cæſare tractatur,
dominii exceptionem eſſe diffiniendam, reſpondit Alciat. *reſp.
256. nu. 7.* Dubitaui tamen aliquando de veritate huius ſenten-
tiæ, ſed à tantorum patrum auctoritate recedere, tutum an ſit,
plene nunc ignoro.

Secundo ex eo adducor, quod iam à principio ipſius litis cõ- 191
ſenſit Marchio, vt de vtroq; cognoſceretur; quod acta ipſa cla-
re teſtantur, & præſertim ex conſenſo præſtito decreto Cæſa-
reæ Maieſtatis ſub die 21. Nouembris; quo fit, vt non liceat am-
plius pœnitere & retrocedere: *ſic probat cap. 1. de reſtit ſpoliat. & ibi
clare Abb. 3. not. ab. Bero. numer. 20. Dec. conſ. 184. colum. vltim. Ripa. § nihil
commune, numer. 72.* quod fortius procedit etiam ſi eſſemus in ex-
ſecutione iam latæ ſententiæ ſuper reſtitutione poſſeſſionis;
quia ſi patiatur actor reum ſuper dominii cauſa probationes af-
ferre, ſibi præiudicabit, *ſic egregie reſpondit Natta conſ. 239. numer. 12.
libr. 1.* Ex quo apparet, huic argumentationi non aduerſari tex-
tum † *c. paſtoralis, de cau. poſſ. & propriet.* qui loquitur, quando actor 192
is eſt, qui & petitorium & poſſeſſorium proponit. Nam in ſua
facultate eſt ſuſpendere petitorium, ante concluſum tamen in
cauſa, & ſolum procedere ſuper poſſeſſorio. Diuerſum eſt in ca-
ſu noſtro, vbi cauſa poſſeſſorii ab illuſtriſſimo Marchione acto-
re, vti ſpoliato, cauſa vero petitorii ab Excelſa Rep. vti conuen-
ta, propoſita eſt, quo fit, vt ſimus in caſu *c. 1. de reſti. ſpol. vt ſupra di-
ximus*, quam exceptionem, vt eliderer Marchio, † debito tem- 193
pore proteſtari debuit, & ita proteſtari, vt ei neceſſe fuerit ap-
pellare ab illo interpoſito decreto Cæſareæ Maieſt. *hæc fuit ſen-
tentia Aretini in l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 10. de acq. poſſ. Fel. in c.
inter monaſterium. nu. 23. ver. tempera tamen hanc octauam, de ſent. & re
iud. Crauett. conſ. 238. num. 4. & conſ. 302. col. pen. verſ. ſed dicet aliquis.* Ex
quibus etiam ceſſat, quod in quarta reſponſione in motiuo re-
lata dicitur, licitam eſſe hanc pœnitentiam † etiam poſt litem 194
conteſtatam, *ex Bar. d. §. nihil commune, vbi Rip. num. 361. * communem
teſtatur.*

teſtatur.quia primo Bar.aliter ſenſit,quam citetur, eum is aſſirmet, an-
te litem conteſtatam ſpolii exceptionem ad impediendum pe-
titorii iudicium, obiiciendam eſſe, & cum eo legiſtæ crebriore
calculo tranſeunt. *Addo Ang.in l.inuaſor.in fin.C. vnde vi.& Didac.lib.
1.variar.reſolut.cap.16.numer.13.verſ.ego vero*, qui egregie diſtinguit,
& affirmat Bart.ſententiam procedere, quando ante intenta-
tum petitorium cauſa ſpolii ſuberat, vt noſtro hoc caſu *addo &
Capicium deciſ.13.num.3.*

Secundo (vt ſtatim dixi) procederet, quando Marchio ipſe
iudicium mouiſſet petitorium, & Reſpu. vt conuenta obiiceret
cauſam ſpolii, ſed totum ecõtra eſt in caſu noſtro, vbi poſſeſſo-
rium eſt à Marchione motum, & Reip. oppoſita dominii exce-
ptio, quę cum reiecta ac contra eam proteſtatum non fuerit, ſu-
per vtroq; eſt procedendum, *d.c.1.de reſti.ſpol.*

Tertio, vt huius ſim opinionis, ea eo adducor, quod iam ſæ-
pius eſt dictum, ciuilem poſſeſſionem ſemper fuiſſe apud Rem.
iure directi dominii poſſidentem, quam ciuilem nunquam a-
miſit. Cum recuperandi animum depoſuerit nunquam, & ob id
oblata occaſione recuperauit: quo ſic ſtante ſequitur, quod cum
195 ratione † ciuilis poſſeſſionis ab ea cauſa petitorii fuerit propoſi-
ta, & ratione naturalis poſſeſſionis cauſa poſſeſſorii à Marchio-
ne, ſuper vtroque erit procedendum. *Hac fuit Bartoli ſententia
in l. naturaliter.§.nihil commune.num. 23. verſ. aut proponitur iudicium,
vbi Iaſ.numer.135.& clarius ibidem explicat Rubeus.numer. 304. dum ci-
tat etiam gloſſ.l.3.C. vbi in rem actio etſi aliqua eo loco Rubeus in contra-
rium moueat.*

Quarto, adducor ex eo, quod ferunt, & in actis allegatum
fuit (abſit tamen, vt ipſe verum hoc eſſe credam in viro tam ex-
celſo & magni nominis) Marchionẽ hunc Illuſtriſſimum fuiſſe
196 † expulſum & deiectum ob Tyrannidem, quam in ſubditos ex-
ercebat grauiſſimã, quo fit, vt ſic expulſus reſtituendus minime
ſit ante omnia, *ſic Martinus Laudenſis tract.de Principib.quaſt. 70. Ripa
in l.naturaliter.§.nihil commune,numer. 90. de acquir.poſſeſſ.Boer. quaſt.
304.colum.penult. & vltima. Alciat.reſponſo.450.numer.25.verſ.ſecundus
caſus: nec diſſentit Lucas à Penna.in l.ſi coloni. q. 12.C.de agric.& cenſitu
197 lib.11.* eſt enim omnino priuandus feudo † vaſallus, cum male ſe
habet cum ſubditis. Bald. *in cap. 1.§.publici latrones, de pace tene. Ale-
xand.l.diuortio.§.ſi feudum.column.2.ſoluto matrimonio. Curt. Iun. dicto
conſ.137.numer.4. Afflictus deciſion.265.numer.72. Socin.Iun.conſilio 134.
numero 38.libr.3.* Nec eſt quod obiiciatur Marchionem à Republ.
198 prius debuiſſe † admoneri, vt à Tyrannide abſtineret, *iuxta tex-
tum, in cap. 1. vbi gloſſ. de milite vaſall. & reſpondit Curt. Iun. dicto con-
ſilio 137.numero 20.Soc. Iun. dict. conſilio 134.num.51.libr.3.Boer.d.quaſt.
304.numero 7.& Modern. Pariſ. in conſuetudine Pariſien.tit.1. §. 2. gloſſ.
4.numer.14.* Quia reſpondetur primo, ex actis conſtare & præ-
ſupponi fuiſſe monitum. Reſpondetur ſecundo non fuiſſe hoc
caſu neceſſe, eum admonere, quia periculum erat in mora,
cum ſubditi ita apud Rempubl. conqueſti fuerint, quod niſi
adiumento ipſi forent, ſe velle omnia Gallis, qui tunc non
longe aberant, prodere, & eis ſeſe dedere. Quare licuit Reip.
199 † ſic occupare, quæ ob id non cogitur ante omnia reſtituere, *vt
reſpondit Alciat.reſpon.450.num.18.verſ.3.eſt, &c.* Reſpondetur ter-
200 tio, non procedere, quando notoriæ conſtat ſæpe & ſæpius va-
ſallum male tractare ſubditos, vt hic conſtare dicitur, *ſic decla-
rat Moder.Pariſ.d.§.2.gloſſ.4.numer.14.* Reſpondetur & vltimo, non
debuiſſe Rempublicam aliquo modo Marchionem admonere,
quia fruſtra id feciſſet. Ex quo certiſſimum eſt, eum negaſſe ha-
ctenus, & adhuc in præſentiarum negare, ſe Reipubl. Genuen-
ſium ſubeſſe, nec feudum ab illa recognoſcere; non ergo fieri
neceſſe eſt, quod factum non releuat, *vt eſt apud omnes vulgatum.
probat.l.aliquando.§.ſub conditione.ff.ad S. C. Velleian.* Hinc dicimus
201 † eum non eſſe monendum, vt ad iudicium veniat, cũm iam ſe-
mel expreſſe negauit ſe iudicio compariturum, *vt tradunt gloſſ.
& Bartol. in leg. vltim. de in integrum reſtitutione. & in l. tres denuncia-
tiones. Cod. quomodo & quando iudex, &c. & ſupra diximus in ſecundo
articulo.*

Quinto, vt huius ſim ſententiæ, me mouet plurimum, hic a-
202 gi de reſtitutione † Caſtri munitiſſimi, quo fit, vt ceſſet omnino
poſſeſſionis reſtitutio ante omnia, quoniam irreparabile affer-
ri poſſet Genuenſibus præiudicium, quibus non erit facultas
iterum illud conſequendi, ſi in cauſa petitorii pro eis ſententi-
am ferri contingat; *hæc fuit Caſtren.ſententia in leg. 2. C. de edicto di-
ui Hadrian. tollend. quam * crebriore calculo noſtri veram affirmarunt,
ſic Alexand.l.naturaliter.§.nihil commune.numer. 21. vbi Bologn. numero
30. Ripa numer.75.Zaſius numer.60.ff.de acquir.poſſeſſ.Iaſ.conſ.60.num.4.
libr.1.conſ.38.libr.3.Ruin conſ.22.in fin.libr.1.conſ.37.numer.1.3. conſ. 42.
numer.10.libr.4.Goz.ad.conſ.1.num.12.conſ.7.numer.6.conſ.9 num.69 &
conſ.10.numer.10.& nouiſſime Roland.à Valle, qui in eodem caſu conſuluit
cum Goz.ad.n inquam conſ.1.numer.78.hanc pariter veram ſententiam af-
firmarunt Pariſ.conſ.1.numer.177.conſ.10.num.85.conſ.22.numer. 99. libr.
1.Rubeus d.§. nihil commune,num.146.& conſ.13.num.17. Boer quaſt.237.
colum.antepen.Franciſcus de Marchis.quaſt.316.numer. 11. Neuizanus in-
ter conſilia Bruni,in conſ.12. nu. 54.* ex quorum dinumeratione ſatis
conſtat, hanc eſſe * receptiſſimam, quicquid aliter ſenſerint I- *
mola Arctinus Horm. Decius, Seyſelius & Fabius. *d. §. nihil com-
mune.* Quorum opinio niti videtur, ex text. † *in c.cum dilectus, de* 203
ordine cognitio. qui vere ad rem non facit, cum ibi non fuerit ex-
ceptum oppoſitumve Caſtrum eſſe munitiſſimum, ob idq; re-
ſtituendum non eſſe. Quod ea ratione forte contingit, quia tale
non erat, vt de facili poſſet recuperari.

Nec eſt quod Caſtrenſis & ſequacium doctrinæ torquean-
tur, vt ſi diceretur † Caſtrenſem loqui, cum ſcandali timor ſub- 204
eſt, qui ſane timor noſtro hoc caſu ceſſat, ex quo tãdiu iſti Mar-
chiones hæc feuda pacifice poſſident, quia hic ſcandalum non
leue conſideratur. Nam ſi Caſtri poſſeſſio reſtituatur Marchio-
ni, & deinde contingat contra eum in petitorio ſententiam fer-
ri, ſi is parere nollet, Reipubl. indicendo in bellum, non regio-
nis modo, ſed & hominum maxima inde oriri poſſet ſtrages.
quod euitandũ maxime eſt, *vt tradunt omnes in l.vlt.C.de edicto Diui
Adrian.tollen.& tradunt relati interpret. omnes, vbi hac ratione futurum
ſcandalum conſiderant.* Minus quoque ad rem facit, ſi quis diceret
Paulum Caſt. ad propoſitum de Caſtro munitiſſimo exemplum
ſeſe non reſtrinxiſſe coarctaſſeque, cum † exempla non reſtrin- 205
gant, ſed declarant. *§.hactenus.inſt.de grad.l.damni infecti, de dam. inf.*
quia verius eſt † exempla declarare, in quibus caſibus procedat 206
exemplarum. *gl.l.nunquam plura.de priua.delictis, Bello.lib.3.ſupp.iuris.
c.10.lin.1.& ideo Bal.in l.petens.col.1.de pactis,* dixit, exempla declara-
re intellectum interpretis. Ergo, cum de damno irreparabili, &
de timore ſcandali, verba faciunt, exempla afferunt in reſtitu-
tione Caſtri, vel oppidi munitiſſimi: quia conſiderata ſtrage,
quæ ex bello ſequi poteſt, dicitur afferri irreparabile damnum,
*ſic intelligimus Caſtren.in l.ſi de vi, in fin.ff.de iud.Iaſ.in d.l.2.C. de edi. di.
Adrian.tollend. Alexand. & Rip. §. nihil commune, & cæteros paulo ante
relatos.imo Iaſ.d.conſ. 60. numer. 4. libr. 1.* Dum loquitur de Caſtro
Mulazani, quod non eſt (vt fertur) ita munitum, vt Caſtrum
hoc Finarii, conſiderat ſolam difficultatem, quæ eſſe po-
teſt in reſtitutione lata ſententia in petitorio. Nec magis lo-
quitur Iaſo. quando contra potentiorem agit debilior & mi-
nus potens, quam econtra. nam in hoc differentiam non con-
ſtituunt interpretes, vt male aliqui aliter opinantur. Cum ergo
relati interpretes vere caſum noſtrum diffiniant, veraq; ſit eo-
rum opinio, vt multis poſſet probari, quæ in præſentiarum af-
ferre pretium operæ non eſt, dicendum eſt Caſtrum hoc non
reſtituendum eſſe. & vt non reſtituatur, ſuadent plura, quæ poſ-
ſent afferri, aliorum Caſtrorum & oppidorum exempla; quoniã
non eſt, quod † exemplis nunc iudicemus, cum vere ignoremus, 207
quomodo caſus illi ſeſe habuerint: ſolet enim † ex facto ius oriri. 208
*l.ſi ex plagis.§.in cliuo, ad l.Aquil.tradit Dec.conſ. 599.nu.6.conſ.637.nu.1.
2.Iaſ.conſ.9.in prin.lib.3.Bello.conſ.5.nu.1.Confert.l.Arethuſa.de ſtat.hom.*
Eſſet enim, quod ſequeremur † exempla, vel Pontificum, vel 209
Imperatorum, iuxta tradita per Socin. *tracta.fallen. regul. 225.fall.
2.& Afflict.deciſ.383.numer. 8. & Plotum d.l.ſi quando.* Scilicet ſi caſus
pares eſſent. At apud non ſatis conſtat, caſus & terminos fore
pares; alias enim exemplis iudicandum non eſt, *l.nemo. C. de ſen-
tent.& interlocut.omn.iud. Neuizan.libr.5.Sylua nuptialis, numer. 62.* Si
ergo exemplum exemplato non confert, ſumi inde non debet
argumentum *iuxta l.in teſtamento, de condit.& demonſtrat.* Rurſus
† exemplis tunc demum iudicamus, cum controuerſum nego- 210
tium nullo iure diffinitur. alias non, *ſic Boer. in tract.de auctoritate
magni conſilij. num. 170.* ſed hoc in caſu ſecundum nos non aucto-
ritates modo multorum celeberrimorum interpretum, verum
& iura ac rationes ſunt, quibus controuerſia hæc recte pro Ge-
nuenſibus dirimitur. Nec aduerſantur aliqua, quæ in mo-
tiuo contra ſolidiſſimum hoc fundamentum excitantur, qui-
bus ex ordine ſatisfacio. Non ergo obſtat, quod dicitur Ca-
ſtrum hoc non eſſe expugnabile, vt ipſimet Genuenſes faten-
tur; reſpondeo hoc nullibi affirmaſſe Genuenſes, ſed contra-
rium potius. Rurſus ſtat ſimul, quod dixerit non eſſe inexpu-
gnabile Caſtrum, & tamen ſit valde munitum, ita vt non niſi
ſumma difficultate recuperari poſſit; & cũ † commode recupe- 211

Digitized by Google

rari non poſſit, recuperari non poſſe dicitur, *iux.text.l.3.§.ſi quis.*
212 *de ſtatu libe.& clarius.l.nepos Proculo, de verb.ſign.* quare dicimus di-
uitem non eſſe idoneum † fideiuſſorem, & conueniri non poſ-
ſe, cum commode non poteſt, eo quia arcē habet, in qua ſe tueri
poteſt, *vt tradit Bart.in l.2.in prin ff. qui ſatisd. cog.& ibi clariſſime Ang.*
Negari ergo non poteſt, quin certo modo ſaltem dicatur expu-
gnabile Caſtrum hoc. Poſſent enim multa euenire, propter quę
non modo Reſp. Genuenſis, verum nec ipſe Imp. maxima cum
213 impenſa poſſet recuperare. Quare † poſſeſſionis reſtitutio ante
omnia concedenda non eſt, *vt in terminis dicebat Iaſ.d.conſ.38.col.2.*
ver.nec obſtat.l.3. Dum loquitur in Caſtro Serauallis, quod tunc
ſub potentiſſimi Gallorum Regis Imperio poſitum erat, qui ſa-
ne Rex tunc temporis potentior erat, quam nunc ſit Imperator
noſter Ferdinandus, & tamen conſiderauit Caſtrum adhuc dici
munitiſſimum, vt non ſit ante omnia reſtituendum. Ex quibus
eſt ſatisfactum ſecundæ reſponſioni allegatę in motiuo: imo ēt
ceſſat ſi diceretur Remp. Genuenſium eſſe ipſo Marchione po-
tentiorem, & poſſe ad libitum d. Caſtrum, & cætera oppida ex-
pugnare: quia reſponſum eſt, non dici poſſe, quod cum magna
difficultate poſſumus.

Non obſtat tertia reſponſio in motiuo excitata, relatam ar-
gumentationem procedere, quoad ſolam arcem, non quoad
cætera. *ex ſententia Ruin.conſ.37.nu.4.libr.4.* quia reſpondetur, quo
ad cætera bona Remp. non contendere, quum illa conſequatur
Marchio. Quinimo nihil poſſidere Remp. ex aliis bonis clarum
eſt, & ſatis iam demonſtratum.

Non obſtat quarta reſponſio, ſatis hoc caſu eſſe Reip. conſul-
214 tum, † ſi, vt ſe obtulit, idonee caueat Marchio ſe reſtituturum
Caſtrum, & cætera omnia, ſi in petitorio ſuccumbet, quod con-
cedendum videtur, *ex ſententia Claudij Seyſſelly. d. §. nihil commune,*
numer.14. Goz.ad.conſ.69. Pariſ.conſ.22.num.100.lib.1.Grat. conſ.10. num.
31. Boer. q. 238. col.pen. qui motiuo relati ſunt, quibus accedit Zaſ.d.§.nihil
commune, num.60.& ibi Rub.num.149. in fin. & ibi etiam Fabius Acoram
bonus olim Sacræ Romanæ Rotæ Auditor digniſſimus, ut inquam, in d. §. ni-
hil commune.num.14. Reſpondetur non eſſe ſatis tutum, vt com-
215 mittat ſe Reſpub. † fragilitati cautionis, *vt recte ſenſit Boer.d.quæſt.*
238.colum.vltim. ex ſententia Iacobin.à S.Georgio & Claudij Seyſ.& pro-
bat.l.qui ita.§.1.ff.ad Trebell. qui non modo intelligitur, cum quis
cogitur aliquid agere, ad quod de iure non tenebatur, ſed etiam
ſi is de iure teneretur illud facere, ſed non poſſet id commode
facere ob futurum aliquod irreparabile damnum, vt noſtro
hoc caſu. Accedit præterea, quod idonea cautio nulla vere ob-
lata fuit, cum nonnullę fuerint oblatæ, in quibus conueniendis
multo maioris diſpendii res eſſet pro Genuenſibus quam con-
uenire ipſummet Marchionem. Quare ceſſat dubio procul hæc
ipſa difficultas.

Non obſtat etiā quinta ſi diceretur, tunc demum Pauli Caſt.
216 & relatorum argumentationem procedere, quando † ſpoliatus,
qui tenebatur reſtituere poſſeſſionem ſpoliatori, fuit miſſus à
iudice, vt eam reſtitueret & noluit, quia tunc in eius contuma-
ciam potuit occupari, *vt Caſtr. ſententiam declarauit Fabius d. §.nihil*
commune, nu.54.& Ruin.conſ.42.nu.12.conſ.43.n.11.li.4.Rub.conſ.13.nu.
9.Neuiz.conſ.82.nu.3.Cagn. in l.non eſt ſingulis, nu.12.de reg.iur. quod à
Genuenſibus obſeruatum minime fuit, quorum partes erant
adire prius iudicem, & via iudiciaria tentare ius ſuum conſequi.
Quod ſi conceſſum tunc non fuiſſet oblata ſibi occaſione, Ca-
ſtrum hoc & cætera omnia occupare fuiſſet conceſſum; quod
cum factum non fuerit, relata ratione adiuuari minime poſſe
videntur. Reſpondetur non forte eſſe hoc ſatis tutum in caſu
noſtro, quandoquidem ſi iudex, qui tamen adiri non potuit, vt
ſtatim ſubiiciam, aditus fuiſſet, maiorem præſtitiſſent Genuen-
ſes anſam & facultatē Marchioni ſeſe in Caſtro muniendi. Rur-
ſus iudex adeundus non erat per Genuenſes, tum quia id com-
mode ſatis fieri non poterat. Nam conuenire Marchionem ſub
alio iudice, quam propriis ordinariis, facere non debuerunt, ne
aliorum iuriſdictioni, à qua ſunt exemti, ſeſe ſubiicerent. Con-
uenire autem Marchionem ſub propriis ipſorum Genuenſium
ordinariis, fruſtra tentatum fuiſſet, cum iam is ſpreuerit per tot
annos Genuenſium ſuperioritatem, vt iam heſterna die in ſe-
cundo articulo iam excuſſo admonuimus.

Non obſtat ſexto, ſi diceretur Caſtr. & aliorum opinionem
non procedere, quando ambo ſpoliator ſcilicet & ſpoliatus ſub
vno eodē principe eſſent, & cauſa coram eo agitur, vt eſt in caſu
217 noſtro: ex quo enim † in principis manu eſt, cogere ſpoliatum
& reſtitutum, ſi ſuccumbat, in cauſa petitoris ſententiæ parere,
Caſtri etiam munitiſſimi reſtitutio minime retardanda eſt, *ſic*
declarauit Iacobin.à Sanct. Georgio.in l.ſi de vi.ff.de iud.quem ſecutus fuit
Claud.d.§.nihil commune, num.12.13.& ibi Rubeus num. 146.Zaſ. nu.60.
Goz.conſ.1.in fin.conſ.7.nu.22.Ruin.conſ.37.nu.3.libr.4.Gratus conſ.18.nu.
29.lib.1.Pariſ.conſ.12.nu.10.lib.1.Boer.q.238.col. pen. Reſpondetur pri-
mo, & negatur hoc caſu vtrunq; ex iis contendentibus eſſe ſub
vno Principe, ſub Imperatore ſcilicet, *vt ſupra diximus latiſſi-*
me in primo articulo. Reſpondetur ſecundo, non eſſe veram rela-
torum interpretum ſententiam, quæ ſolum nititur auctoritate
Angeli, *in l.3.ff.qui ſatisd.cogan.* affirmantis † nobiles habentes Ca- 218
ſtra munitiſſima eſſe idoneos fideiuſſores, ſi ſub eo Principe
ſunt, qui Caſtrum expugnare poteſt. Nam aduerſus Angelum * *
crebrior eſt interpretum ſententia, *vt ingenue teſtatur Boer.d.q.238.*
col.pen. Reſpondetur & tertio, relatos interpretes loqui, quando
in facultate illius Principis eſt Caſtrum expugnare, quæ ſane fa-
cultas ceſſat in Ferdinando Imperatore noſtro, qui in Italia nec
dominium, nec poteſtatem habet, nec facile in illas regiones
Marchiæ Finarii exercitum ducere poterit.

Sexto, vt huius ſim ſententiæ, ex eo tandem adducor, quod
ipſe Marchio, non vt deiectus ac expulſus, ſed metu compulſus
Caſtrum in manibus ſequeſtrari depoſuit; quo fit, vt ſuo facto
& voluntate dicatur ſpoliatus, quæ voluntas, etſi meticuloſa
forte dici poſſit; attamen non remedio reintegrandæ agendum
eſt, ſed actione, quod metus cauſa, qua meticuloſe geſta reſcin-
di poſſint, ex illo Pretoris edicto, vt vere actum fuit, ſi recte per-
pendantur acta. Quare hoc remedio † ex edicto, quod metus 219
cauſa, agenti, dominii exceptio obiici poteſt, *vt hanc ſententiam*
*interpretes fere * omnes affirmarunt. Eam enim probauit Bald. in l.3. in* *
prin.C.quod metus cauſa, & in c. 2. de reſtitut.ſpoliatorum. Alexand. in l.
naturaliter.§.nihil commune.num.18.& ibi Ripa, num.74. Zaſius. numer.
54.de acquir. poſſeſſ.egregie conſultus reſpondit. Socin. Sen. conſ.59.colum.
2.verſ.confirmo alio fundamento.libr.3.Alexand. conſ.92.numer.4. libr.1.
conſ.6.numer,5.lib.3.Iaſ.conſ.38.numer.3.libr.3.Dec.conſ.56.colum.vltim.
Corſet. tractat. fall. ad regulam, quod ſpoliatus ante omnia reſtituatur,
fallen.32.nec aliter ſenſit Bart. in l.ſi ob turpem cauſam.clarius idem Bar-
tol.in ſua quæſtione.6.quæ incipit Lapus, in ſolutione. verſicul. ſecundo ca-
ſu, quando & horum interpretum ſententia ſatis iure firmatur, ex clariſſi-
mo text.l.ſi rerum.ff.de vi & vi armata, vbi idem affirmauit gloſſ. & Bar.
Nam eſt illa vrgens ratio, quia † voluntas compulſi quamuis 220
meticuloſa ſit, voluntas tamen eſt, *gloſſ.l.ſi mulier.§.vltim.ff.quod*
metus cauſa. Iaſ.l.qui in alienat.§.Celſus.numer.35.de acquir.hæreditate.
Decius l.velle non creditur, numer.4.de reg.iur. licet ergo † per metum 221
actum illud ſit; attamen valet reſcindique debet remedio edi-
cti, quod metus cauſa, *vt egregie affirmarunt Segno.conſ.75.numer.22.*
Ancharan.conſ.362.in prin.Felin.in c.preterea, num. 35. verſ.5. & vltima
concluſio, de ſpon. Et ideo cum compulſus ſpoliatus proprie non
dicitur, ei obiici poteſt dominii exceptio. *l.vltim. §. vltim. ff.quod*
met.cauſ.

Nec eſt quod hæſitemus, & ſi alii nonnulli aliter & male
(mea ſententia) ſenſerint, *vt in Anton.ab Alexandro, quem retulit Ru-*
beus.d.§.nihil commune, numer.146.quo loco Fabius. numer.52. tandem o-
pinionem eſt ſecutus: affirmarunt iſti, nullam eſſe differentiam in-
ter vim expulſiuam & compulſiuam, & tamen maximam eſſe
oſtendit is text. *l.ſi rerum.ff.de vi & vi armata.adducuntur ex † Barto-* 222
li doctrina, in l.penul.nu.2.de condit.ob turpem cau.& in l.2.nu.12.C.quod
met.cau.à cuius ſententia non eſt viſus recedere Bald.l.penul. ff.de cond.ob.
turp.cau. dum docuiſſe videtur, quod ſi metu compulſus poſſeſ-
ſorio agat, contra eum obiici dominii exceptionem non poſſe,
ob idq; non eſſe quęrendum, quæ illata vis fuerit, vel expulſiua,
vel compulſiua, ſed tantum quomodo deductum & motum iu-
dicium. Attamen (vt admonui) non eſt quod hæſitemus, quan-
doquidem, ſi Bartol. ſic ſenſiſſet, dubio procul male ſenſiſſet.
Cum inter duo hæc Prætoris remedia, inter ſcilicet edictum,
quod metus cauſa, & inter edictum, vnde vi, maxima ſit dif-
ferentia; deiecto enim & ſua poſſeſſione ſpoliato interdictum
(vnde vi) conceditur, qui vero rem ſuam ſeu proprietatem, ſeu
poſſeſſionem amiſit per metum, reſciſſo prius actu per metum
celebrato, ex edicto quod metus cauſa, rem deinde vel poſſeſſio-
nem repetit. *d.l.ſi rerum.ff.de vi & vi armata.* nec enim, cum reme-
dium mouetur reſciſſorium, ex edicto, quod metus cauſa, con-
uenit ſtatim mouere remedium recuperandæ, vel ex interdicto
vnde vi, *vel ex l.ſi quis ad ſe fundum.Cod.ad l.Iul.de vi, vel ex l. meminc-*
rint.& l.ſi quis in tantam.C.vnde vi.vel ex ca.reintegranda.3.quæſt.1. quæ
omnia eo tendunt, vt ſi male aliqui ſint aliter opinati. Nam
prius eſt, vt actus meticuloſe geſtus reſcindatur, quo reſciſſorē
vel

Digitized by Google

vel poſſeſſionem tranſlatam, is, qui eam amiſit, conſequi pote-
rit. *quod declarant omnes in §. rurſus, Inſt. de actio. & tradunt Signor. An-
thar. anus & Felin. ſtatim ſupra relati.* Dum ergo ex edicto agitur, ge-
ſta per metum reſcindi, ſtatim dominii exceptio obiici poterit,
vt relati omnes interpretes ſentiunt, & recte iuxta naturam edicti. Quod
ergo docuit Bart. & poſt eum cæteri, intelligi altero ex duobus
modis poteſt, vel primo quando propoſito edicto reſcindente,
ſubſecutaque reſciſſione abſque eo, quod aduerſarius aliquam
dominii exceptionem ſubiecerit, deinde is, qui obtinuit actum
reſcindi, moueat remedium recuperandæ poſſeſſorium: tunc
enim fateor obiici non poſſe; quia eo ipſo, quod eſt poſſeſſor
iuſſus reſtituere & non reſtituit poſſeſſionem, nec ad eam ad-
miſit antiquum illum poſſeſſorem, eum ſine illius facto ſpolia-
re dicitur. *ſic probant Bart. l. vltim. ff. de precario, & Afflict. deciſ. 40. Soc.
Sen. conſ. 122. num. 17. libr. 4. Ruinus conſ. 165. num. 4. libr. 4. Crauett. conſ.
107. num. 3.* Vel etiam ſecundo loco intelligo Bartolum loqui, v-
bi agitur actione, quod metus cauſa, dominii exceptionem ob-
iici poſſe: cum vero agitur recuperandæ, non poſſe. Non aſſir-
mat tamen Bartol. quod vbi quis per metum tradidit poſſeſſio-
nem, poſſit agere recuperandæ ex interdicto vnde vi, ſimili-
que remedio recuperatorio, cum ſpoliatio non detur; quod
ſi ſpoliatio dici poteſt, impropria & ficta ſpoliatio dicitur, quæ
dominii exceptionem admittit, *vt ex Bart. in l. cum qui. §. fideiuſſor,
verſ. nam debes ſcire. ff. de condit. indebit. clare docuit Petrus Stella Aure-
lianus in repetitione l. repetitio. num. 57 ff de cond. indeb.* ex quibus con-
ſtat recentiores aliquos male interpretatos fuiſſe Bartoli do-
ctrinam, & ſatius eſſet dicere, textum. *l. ſi quis ad ſe fundum. Cod.
vnde vi. l. meminerint, & l. ſi quis in tantam. C. vnde vi,* loqui tam in vi
compulſiua, quam expulſiua; quandoquidem ſunt illæ omnes
extenſiones & declarationes interdicti vnde vi, quod cum ex-
preſſum eum non adiuuet, qui per metum compulſus rem tra-
dit. *d. l. ſi verum. ff. de vi & vi arm.* non poſſunt pariter & illa in vi cõ-
pulſiua loqui, nam ſic interdictum vnde vi corrigeretur, quod
dicendum non eſt, in dubio præſertim. *l. præcipimus. C. de appell.* &
præſertim, cum diuerſa ſubſit ratio: expulſus enim ſuam non
adhibuit voluntatem, compulſus vero adhibuit. & ſi dicatur, id
per metum euenit; reſpondetur, prius conſtare de metu debet,
& actus is reſcindi.

223 Nec eſt, quod quis obiiciat text. † *l. medicus. ff. de variis & extra-
ord. crim. iuncta Bart. doct. l. interpoſitas. C. de tranſact.* dum probatur,
eum, qui metu amittendorum oculorum rem vendidit, poſſe
tamen recuperare poſſeſſionem, nec ei poſſe obiici dominii ex-
ceptionem reſultantem ex venditione iam ſibi facta, & vnde
ſumpſerit originem. *l. medicus, ſeſtiue declarat Alciat. Parerg. 2. ca. 39.
& declarat Afflict. deciſ. 123. num. 5.* Reſpondetur ad rem non con-
ferre, quia ſi is text. prohibet obiici exceptionem dominii, eſſet
ex contractu illo meticuloſe geſto, quo reſciſſo conſtat inuti-
lem eſſe ac vitioſam acquiſitionem, ſed diuerſum eſt in caſu no-
ſtro; quia Reſpu. Genuenſis non obiicit exceptionem dominii
quæſiti tẽpore huius belli & controuerſiæ, ſed antiqui temporis,
quod recte obiici poteſt, ex iam relatis. nec ibi verbum fit, quod
poſſeſſor ille antiquus reſtituatur ilico non audito nouo poſſeſ-
ſore obiiciente cauſam dominii ex alio contractu & actu. Re-
ſpondetur ſecundo, Bar. ibi. & Bal. *in l. interpoſitas. col. 2. C. de tranſa.*
intelligere. *d. l. medicus*, procedere, cum officio iudicis agitur in
caſu illo, at in noſtro caſu ordinario remedio actum eſt, *ex ca. re-
integ. 3. q. 6.* vel verius actione, quod metus cauſa, vt acta teſtãtur,
dum petiit Marchio geſta per metum reſcindi.

224 Non pariter eſt, quod obiiciatur text. † *ca. 2. & 3. de reſtitutione
ſpoliatorum.* qui aliter intelliguntur quam de vi compulſiua, text.
enim illi ſolum inquiunt, ſpoliatum renuntiantem beneficio,
pendente adhuc ſpoliatione ſibi facta præſumi meticuloſe re-
nuntiaſſe, ideo non impedire reſtitutionem ante omnia: ibi er-
go ſpoliatio, quæ præceſſit, non fuit per metum, & ita per vim
compulſiuam, ſed per vim expulſiuã. Nec enim geſtum aliquid
fuit, quare reſciſſa renuntiatione is ſpoliatus ante omnia reſti-
tuitur. Diuerſum eſt in caſu noſtro, vbi Marchio ante tranſa-
ctionem, & ſequeſtrum expulſus non fuit, ſed ipſe per metum
exiſtens adhuc in poſſeſſione tranſegit & ſequeſtro conſenſit.
Quare illato metu poſſeſſionem tradidit, quam ſi recuperare
vult, neceſſe habuit, habetq; remedio prius vti reſciſſorio ex e-
dicto Prætoris, quod met. cauſ.

Non eſt quoq; quod obiiciatur, Marchionem fuiſſe maiori
parte bonorum ſpoliatum excepto Caſtro, cum fere omnia bo-
na fuerint per milites Genuenſium ablata, quo fit, vt idem ſit de
Caſtro iudicandum, vt † maiori parti bonorum accedat, cum 225
maior illa pars ad ſe minorem trahat. Quia reſpondeo primo,
hoc procedere ſolum in indiuiduis & in ſeparabilibus. *ſic Afflict.
deciſ. 213. declarando † l. ſi communem. ff. quemadmodum ſeruit. amit. ſic Iaſ.* 226
*conſ. 238. in fin. libr. 2. Marſ. ſing. 180. pulchre Didacus libro practicarum q. c.
34. nu. 2.* Reſpondetur ſecundo Caſtrum præualere cæteris bo-
nis, non tantum ratione valoris, ſed ratione ſecuritatis ſeu peri-
culi; nam cætera bona facile poſſent conſequi, quando in peti-
torio eſſet lata ſentẽtia, ſecus in Caſtro; ideo ratione cauſæ prin-
cipalis † minus dignum ad ſe trahere maius. *§. ſi tamen, Inſti. de re-* 227
*rum diuiſ. pulchre Corſetus in ſuo ſingulari, in verbo Legatum, incipit. Lego
vxori. Ripa in rub. extra de iudiciis. nu. 28.*

Non etiam obſtat, ſi dicatur, Marchionem agentem † petiiſſe 228
tranſactionem initam reſcindi de facto *iuxta doct. Bald. in l. 2. qui
ad ciuilia, colum. vltim. ver. ex quib. apparet. C. de appell. at etiam ante eum
Bart. in l. quæ ſub cond. §. vlt. num. 2. de cond. inſtit.* quæ vere hoc in caſu
locum habere videtur, ex quo geſta ab ipſo Marchione per me-
tum ipſo iure nulla dicuntur, cum ante initam tranſactionem
† proteſtatus fuit, quod quidquid ageret, per metum ſe acturum, 229
ideo quæ deinde geſta ſunt, ipſo iure nulla dicuntur. quia omnis
conſenſus abeſſe dicitur. *vt egregia eſt ſententia Caſtren. in l. qui in a-
lien. §. vlt. ff. de acquir. hered. quam ſecutus fuit Rom. conſ. 121. num. 25. libr.
4. qui & alios plures in hanc retulit opinionem.* Si ergo tranſactio eſt
nulla conſenſu ipſo deficiente, ſequitur nullum præſtare impe-
dimentum. *gloſſ. l. ſi pater. C. ne de ſtatu defunct. & Bald. in l. vlt. C. de non
nu. pe.* Reſpondetur † Bartol. & Bald. loqui in actu ipſo iure nul- 230
lo, vel ex conuentione partium, vel ex iuris diſpoſitione. Nam
vere ſi tunc agitur in iudicio, actum illum annullari ſeu caſſari
intelligitur, quatenus de facto proceſſit; quia quod eſt nullum
de ſe non poſſum petere annullari, *ſic etiam Bartolum intellexit So-
cin. iun. conſ. 52. num. 2. libr. 2. Sebaſt. Vantius tract. de nullitatum prima
part. numer. 6. 7.* ſed vere in caſu noſtro non poſſumus præſuppo-
nere geſta inter Marchionem & Genuenſes ipſo iure nulla, ſed
valida præſupponimus reſciſſione tamen digna ob adhibitum
metum Nec obſtat doctrina † Caſtr. *d. l. qui in aliena. §. vltim.* quia 231
minus recte ſenſit, vt admonuit Alexand. *in l. pacta nouiſſima. nu.
6. C. de pactis. nec aliter idem met Alexand. ſenſit in conſ. 16. colum. vltim. li.
3. clarius Alciat. reſpon. 291. num. 4.* & vere Caſtren. ac Ruin. ſenten-
tia non defenditur, cum infirmis admodum nitatur fundamẽ-
tis. Nam ratio illa prima, qua adducitur Caſtren. ob proteſta-
tionem declarari nullum eſſe conſenſum ipſius proteſtantis,
cum actus celebratur, ob idque actum ipſo iure eſſe nullum, eſt
admodum infirma, *vt animaduertit Alexand.* quoniam ex ea prote-
ſtatione demõſtratur quidem in futurum ex interuallo metum
durare, non tamen ex eo oſtenditur actum deinde celebratum
eſſe ipſo iure nullum, cum neceſſe adhuc habeat is proteſtans de
proteſtatione fidem facere, & metũ oſtendere, nec eo ipſo, quod
hoc facit, oſtendit non conſenſiſſe, quia vere conſenſit, ſed per
metum, quo caſu eſt ſuccurſum ex prætoris edicto. nec tex. † *c. 1.* 232
extra, de his, quæ vi metuve cauſa, quo in hanc ſententiam Rom. adducitur.
probat, cum loquatur de metu adhibito in matrimonio ſpiri-
tuali, quod non tenet, cum Deus voluntarium non coactum
militem eligat, & maxima differentia eſt inter vnum & alterum.
nam cum matrimonia libera omnino eſſe debeant, non mirum
ſi vitiantur ipſo iure, *ſic egregie Abb. in c. cauſam. ff. de off. del. Dec. cap.
vlt. col. 1. de appell. & in l. in omnib. num. 3. de reg. iur. Neuiz. conſ. 46. nu. 3.*
qui vno ore affirmant, minorem † metum vitiare contractum * 233
matrimonii, quam cæteros actus. Accedit præterea in eo text.
caper. 1. non probari ipſo iure illud matrimonium eſſe nullum,
ſed probato metu ſententia fertur & reſcinditur. Nec Ab-
bas, Imola & Angelus, qui à Ruino pro hac ſententia citantur,
hanc affirmarunt opinionem. Reſpondetur & ſecundò, tunc
demum † proteſtationem clandeſtine factam, ad actum dein- 234
de ſubſecutum tollendum prodeſſe, quando is actus eſt contra
bonos mores: *ſic Alexand. dict. conſ. 16. colum. vltim. libr. 3. ex ſententia
Bald. in l. clare. C. de fideicomm. quos ſecutus eſt Crau. conſ. 102. in fin.* ſed
in caſu noſtro illa tranſactio nihil, quod bonis moribus aduer-
ſetur, continet; ſequitur ergo nec nullam, nec reſciſſione di-
gnam eſſe. Reſpondetur tertio & clare, iam noſtro hoc caſu cõ-
ſtare à Genuenſibus huic Marchioni illatum fuiſſe bellum, vt
ipſam Rempubl. libere & abſolute, quemadmodum conſueuit
alias, recognoſceret, & tamen tranſactum † ſub alia forma eſſe, 235
vt reipſa apparet. Quare tranſactio valet ex doctrina Inno-
centii, & Ioann. Andr. *in capit. cum locum, de ſponſal. in 6. quam
vt egregiam & notabilem probant Afflictus deciſion. 246. in fine,*

dum affirmant, quod ſi quis fuit carcere mancipatus, vt ab eo
extorqueretur pecunia, ſi alter contractus fuit deinde celebra-
tus, contractum illum valere; ſic in caſu hoc noſtro.

Non obſtant nunc adducta ſupra in oppoſitũ, quia illis ſatis
ſuperq; ex iam relatis reſponſum eſt, nec enim illa ad rem con-
ferunt, ſi relatas rationes & fundamenta diligenter obſeruabi-
mus: quinimo ex relatis illis dubitationibus aliquę ſunt, quę iu-
re non probantur, & ita abſolute non procedunt, vt aliqui opi-
nantur, quod exponere nunc pretium operę non eſt. Concludo
itaq; iuſta ratione excelſam Genuenſium Remp. Dominii ex-
ceptionem obiecisſe, ob idque eſſe, tam ſuper petitorio, quam
poſſeſſorio iudicio procedendum & iudicandum.

QVarta eſt dubitatio, quæ difficilis eſt admodum & perple-
xa, tum quod in alto verſatur pelago, tum quod de re ma-
ximi ponderis in ea agitur; quamobrem, maxima nos vti opor-
tet diligentia, cum ab ea precipue omnem difficultatis nodum
pendere videamus. Si enim intelligemus, quorum alterum, vel
Marchio hic Illuſtriſſimus, vel excelſa potius Genuenſiũ Reſp.
ius in hac petitorii, ſeu dominii cauſa foueat, fruſtra certe de ſo-
lius poſſeſſionis controuerſia ſententiam ferret Cæſar hic Au-
guſtiſſimus. Quo hanc ipſam diſſoluamus dubitationem, dicē-
dum videbatur, Illuſtriſſimum hunc Marchionem potiora iura
in cauſa dominii, ſicq; petitorii huius Marchiæ fouere, ratione
ſcilicet directi dominii, & vt huius aliquando eſſem opinionis,
his adducebar.

Primo me plurimum illud mouebat, quia ſatis clarum eſt (&
in primo articulo attigimus) hanc Finarienſem Marchiam ab
Othone ſecundo ann. 967. noſtræ ſalutis fuiſſe Aledramo Saxo-
236 no conceſſam, quam is, ſuiq; pro tempore ſucceſſores omni ſe-
mota controuerſia poſſederunt vſque ad tempora † Caroli IV.
qui ſub an. 1355. precibus Gregorii Carreti, nec non Emanuelis
ac Aledrami dicti Georgii patruelium, illis conceſſit inueſtitu-
ras, quibus clare magis poſteris conſtaret, feudum hoc Imperii,
non aliorum eſſe, quod iuſte ac optima ratione feciſſe videntur
hi Carretenſes, cum recognouerint feudum à Carolo IV. quod
237 ab Othone ſecundo ſui anteceſſores conſecuti fuerant. † fa-
cilis enim datur ad priſtinam rei naturam regreſſus. *gloſſ. in l. ſi v-
num. §. pactus ne peteret. ff. de pactis, vbi Iaſ. num. 6. & late Tiraq. de retra-
ctu conſang. in proœm. num. 58. in fi. Neuiz. lib. 6. Sylua nuptia. num. 23. 25.*
& hoc caſu etiam in correctoriis fit extenſio. *Didacus lib. 3. variar.
reſol. c. 6. nu. 4. in fin. idem cenſuit Curt. Iun. conſ. 1. nu. 22. conſ. 5. n. 29. conſ.
6. num. 14. conſ. 9. num. 4. & egregie conſ. 102. numer. 5. etiam quo ad tertii
præiudicium. Socin. Sen. inter conſilia Bruni. conſ. 10. numer. 31. ſic poſt alios
tradit Grammat. deciſio. 106. num. 3. Goz. ad. conſilio 1. num. 35.* qui loqui-
tur in conceſſione ab Imperatore reuocata, & primo domino
iterum data in noſtris terminis. *Idem Goz. ad. conſ. 8. num. 42. & con-
ſilio nono, num. 31. & egregie idem conſ. 26. num. 54. & pulchre Ruin. conſ.
2. nu. 8. lib. 1.*

Secundo, ex eo adducebar, quod etiam ſi præſupponeremus
conceſſionem ab Othone ſecundo factam non in vim feudi, ſed
ſimplicis donationis fuiſſe; attamen licuit illis Georgio, Ema-
238 nueli ac Aledramo, tem † propriam & liberam ab altero re-
cognoſcere, vt feudalem. Sic viri plures conſultiſſimi affirma-
runt, *præſertim Iacobinus à S. Georg. in tracta. de Homagiis, col. 2. ver. ali-
quando fit Homagium. Vdalricus Zaſius in tra. feud. tertia parte. in fi.* & in
claris noſtris terminis in Marchia Montisferrati, quæ eandem
vna ſimul, quam noſtra originem habuit, ab Imperatore po-
tuiſſe recognoſci, affirmauit Roland. à Valle vir celeberrimus.
conſ. 2. n. 108. qua recognitione ſtante, clare apparet Genuenſium
Rempublicam ius nullum metiri poſſe ex illo laudo Antonio-
239 ti Adurni anno 1185. cum de re feudali in eum † compromiſ-
ſum fieri non potuerit. *vt affirmarunt Signo. colum. 10. numer. 3. Spe-
cul. in titul. de locato. §. nunc aliqua, num. 117. Goz. ad. conſ. 4. colum. penult.
Calca. conſ. 50. colum. 2. & 3.* Quod præſertim procedere dicitur,
quando ex eo laudo feudum in potentiorem transferretur. *Spe-
cul. in tit. de feudo. §. ſi quis ſuper. num. 63. Aret. conſ. 14. colum. 1. Alexand.
conſ. 30. colum. vltim. libr. 1. repetit. conſ. 2. libr. 5.* Alios plures ſciens
prætereo.

Tertio vrget me non parum, quia iam ſatis intelligimus lau-
240 dum illud à quo omne Genuen. ius pendet, fuiſſe à † Maximi-
liano Imperatore anno 1482. declaratum nullius momenti, o-
mniaque geſta in illam vſq; diem reuocauit, quo fit, vt ius omne
Genuenſium ſublatum extinctumq; fuerit, cum ſententia illa
241 ſit in iudicatum lapſa, ita vt † res iudicata pro veritate habeatur.
l. res iudicat. de reg. iur. Quæ ſane laudi reuocatio à Maximiliano
facta, iuſta ratione facta dicitur, cum compromiſſum in Anto-
niotum Adurnum factum, per metum factum dicatur, quod in
actis deductum dicitur, dum in quibuſdam ſcripturis fateri i-
pſimet Genuenſes videntur, tunc partes in Antoniotũ Adurnum
cõpromiſiſſe, vt lites, contentiones & diſcordias ſedarent, guer-
ras ac ſcandala euitarent. Quinimo affirmant, tunc temporis il-
latum fuiſſe bellũ illis Marchionib. multaq; loca illius Marchiæ
fuiſſe igne & ferro abſumta; conſtat ergo compromiſſum fuiſſe
metu factum, quamobrem recte ab ipſo Maximiliano dicitur
reſciſſum, cum † metu geſta rata non habeat prætor. *l. 1. ff. quod* 242
*metus cauſa, omnes in l. nihil conſenſui. de regul. iur. in l. interpoſitas. Cod. de
tranſact.* & alibi ſæpiſſime, & ſatis iudicatur † iuſtus metus, armo- 243
rum terror *l. 3. §. ſi quis autem. ff. de vi & vi ar. Alex. conſ. 98. num. 5. lib. 3.*
Quod etiam fortius confirmatur, quia eam reuocationem fecit
Maximilianus, ex certa ſcientia & motu proprio, affirmans ſe
pleniſſime informatũ eſſe, & cognouiſſe compromiſſum illud,
ac cætera omnia deinde ſubſecuta fuiſſe, ac inique extorta: in
eaque reuocatione vſus eſt Maximilianus plenitudine ſuæ po-
teſtatis, potuit ergo ac voluit illa omnia extinguere & ſubuer-
tere, *vt multis concludit Dec. conſ. 191.* qui affirmat virtute dictarum
clauſularum cenſeri reuocatam & abrogatam donationem a-
lias à ſuperiore factam.

Quarto adducor ex eo, quod præſuppoſito Alphonſum Ca-
retum ſeniorem, ac huius Marchionis auum cõſecutum fuiſſe
ius ſuum à Maximiliano Imperatore, poterit is vti beneficio † 244
l. bene à Zenone. C. de quadr. præſcr. vt ſcilicet per quadriennii lapſum
omnino tutus ſit, & qui in re ius aliquod prætendit, cogatur i-
pſum Imperatorem concedentem adire, *qua de re plura docte ac e-
gregie apud conſultiſſimum Crau. conſ. 263. col. vl.* Si ergo ius aliquod in
hac Marchia prætendunt, non Genuenſes, Marchionem hunc,
ſed Imperatorem conuenire debent.

Quinto moueor, quia præſuppoſito millies Rempublicam
conſecutam fuiſſe d. Marchionatus partem tam ex laudo Anto-
nioti Adurni, quam ex ſuſceptis deinde inueſtituris: attamen, ex
quo Alphonſus ille ſenior à Maximiliano conſecutus eſt inue-
ſtituras, ſatis dicitur decurſa † præſcriptio ad commodum Im- 245
perii & Marchionum aduerſus Remp. contra quam ſatis ſuper-
que dicitur præſcriptum ſpatio annorum ſeptuaginta & octo,
*ex Caſtren. & aliorum doctrina, in l. vltim. colum. vltim. de Sacroſ. Eccleſ.
Alexand. conſ. 16. num. 20. lib. 5. Bald. tract. præſcriptio. 3. part. quintæ partis
principalis. q. 1.*

Sexto, illud maxime huic Illuſtriſſimo Marchioni ſuffragari
videtur, quod Genuenſes ſolum ius ſuum à laudo Antonioti
metiuntur, quod ſane laudum † dominium transferre non po- 246
tuit, *vt in ſpecie affirmauit Bal. in l. vlt. §. vlt. in fi. C. comm. de leg.* nam ex
iudicis ſententia dominium non transferri fortius cenſui *glo. in
l. exceptio. ff. de exceptio. rei iudicata.*

Septimo ac vltimo, ex eo adducebar aliquando, quod etiam-
ſi præſupponeremus, Genuenſib. ius aliquod in hoc Marchio-
natu fuiſſe quæſitum, attamen illud amiſiſſe, ob commiſſam
violentiam, *ex diſpoſitione l. ſi quis in tantam. vbi Dd. omnes. C. vnde vi.*
amiſerunt inquam Genuenſes ius ſuum tam ad commodum
Marchionis vtilis domini, quam Imperatoris directi, *vt tradit gl.
& ibi omnes. in d. l. ſi quis in tantam, & egregie apud Nat. conſ. 191. n. 2. lib. 1.*
Hæc me non mediocriter hæſitantem reddebant, vt pro Illu-
ſtriſſimo ipſo Marchione ſentirem.

Cæterum re ipſa paulo diligentius perpenſa, ſum contrariæ
opinionis & ſententiæ, in cauſa hac & iudicio dominii ſeu peti-
torii ius optimum Genuenſes fouere. quod, vt verum oſtendã,
multis adducor: prout vno verbo relata facti ſpecie. Conceſſio
ab Othone II. Aledramo Saxono facta eo anno 967. fuit, res ſe
habuit pacifice vſq; ad tempora Caroli IV. quo tempore in re-
rum natura reperiebatur alter Aledramus, qui tunc totius Mar-
chionatus Dominus erat, is cum tres haberet filios, Georgium
ſcilicet, Henricum, & Antonium, teſtamentum condidit, & Ca-
ſtrum Finarii aliaq; multa illius Marchionatus Antonio præle-
gauit. Qua de re duo alii Georgius ſcilicet & Henricus conque-
ſti ſunt, paterno deſiderio velle acquieſcere negantes, ob id li-
tem vna ſimul habere cœperunt. Moritur interim Henricus
duobus filiis poſt ſe relictis, Aledramo ſcilicet tertio & Emanue-
le. Georgius, vt Antonium illuderet ac falleret, ſuo nomine, ac
etiam nomine duorum patruelium, Carolum IV. anno 1355.
adiuit, & ab eo inueſtituram pro duabus integris tertiis, ſicque
pro octo vnciis totius Marchionatus conſecutus eſt, ſicque à
Carolo IV. feudum hoc recognoſcere cœpit. Iis adhuc, quæ
cum

eum Antonio pendebat, per multos etiam annos perdurauit.
Genuenſes ius in ipſa Marchia prætendentes ex antiquis inue-
ſtituris iam conceſſis ann.1227.*vt oſtendit Nebienſis Epiſcopus in Ge-
nuenſium Annalib.* & in auxilium ipſius Antonii prælegatarii, vna
ſimul cum eo bellum aduerſus Georgium, & duos filios patrue-
les mouere: tandem, vt quieſcerent omnia, fuit in Antoniotum
Adurnum eo ano. 1385. compromiſſum, & in eo laudo interue-
neruot Antonius prælegatarius pro vna parte, pro altera ille E-
manuel & Aledram⁹ filii Henrici, pro tertia vero duo filii Geor-
gii, qui à Carolo IV. adeptus fuit inueſtituram, & qui paulo ante
erat vita functus. Duo inquam filii, ſcil. Lazarinus & Carolus, &
deinde Georgius ſecũdus Patruelis d. Lazarini, & Caroli ex fra-
tre, Henrico II. iam vita functo, & ita in ipſum Antoniotum
fuit compromiſſum, vt etiam iudicaret ſuper iuribus Reipubl.
Genuenſis.

Res ita ſe habuit vſq; ad tempora Maximiliani Imperatoris,
cuius tempore hoc eſt ſecundum Illuſtr. Marchiooem an. 1482.
Alphooſus auus ab ipſo Imperatore inueſtituram conſecutus
eſt, & per ſententiam reuocata ſunt omnia ante geſta cum Ge-
nuenſibus, *vt iam ſupra relatum eſt*. In hac hypotheſi ſunt plura &
diligenter conſiderãda, præſertim illud primum, conceſſionem
ab Othooe II. Aledramo factam, oon io vim feudi, ſed ſimplicis
& veræ donationis, fuiſſe, quod ſi verum eſt, (vt veriſſimum ſta-
tim oſtendemus) ſequitur licuiſſe illi Aledramo II. prælegatum
facere Aotonio. Quinimo millies conceſſo hanc Othonis con-
ceſſionem fuiſſe feudalem, adhuc tamẽ defenditur prælegatum
Antonio factum, vt ſtatim aperiam. Eſt cooſiderandum & illud
ſecundum, quod pendente lite ioter ipſum Antonium præle-
gatarium, Georgium, & duos illos patrueles, non licuiſſe Geor-
gio adire Carolum IV. & in detrimentum d. Antooii inueſtitu-
ras ſuſcipere. Eſt etiam tertium illud perpendendum, duos illos
patrueles, Aledramum ſcilicet tertium & Emanuelem non con-
ſenſiſſe iou eſtituræ à Georgio patruo ſuo & eorum nomine ſu-
ſceptæ, ita vt ratiooe portionis ſibi cootingentis Marchia non
ſit effecta imperialis: ex quibus elicitur clare, ex ſuſcepta inue-
ſtitura à Georgio illo ratione vnius tertiæ patris tantum fuiſſe
Imperio ſuppoſitam, & à Caro IV. recognitam, quam ſane por-
tionem oſtendemus, vltimo loco recognoſci non potuiſſe.

Primum ergo illud, quod conſiderandum diximus, Othonis
ſcilicet conceſſionem non feudalem, ſed liberæ donationis
fuiſſe demonſtratur, primo quia tempore huius Othoois ſe-
247 cundi nondum † feudorum iura & conſtitutiones editæ fue-
rant, nec promulgatæ, *vt in ſpecie noſtri caſus in hac Othonis conceſſio-
ne Aledramo facta argumentantur Pariſ. conſ. 23. nu. 266. lib. 1. Alciat. reſp.
199. nu. 52. Gratus, conſ. 9. num. 47. lib. 1.* qui tres in eadem facti ſpecie
conſuluerunt; affirmarunt enim primam feudorum conſtitu-
tionem, qua feudum ad hæredes ſeu nepotes tranſmittere iure
248 licet, promulgatam fuiſſe à † Cõrado, *vt patet in c. 1. §. cum vero. de his
qui feudum dare poſſ.* qui quidem Conra. anno noſtræ ſalutis 1040.
imperauit, *vt auctores ſunt Volater. & Blondus*, vel ſecundum quoſ-
dam in Chron. ann. 1305. & tameo Otho ſecundus eam conceſ-
ſionem fecit d. ann. 967. *vt etiam retulit Soc. Iun. conſ. 76. nu. 1. lib. 1. qui
cum Pariſio & Alciato eodem in caſu interrogatus reſpondit*. Non ignoro
249 tamen Moder. Pariſ. † *in conſuet. Pariſ. in tit. 1. in prin. num. 22.* anno-
250 taſſe, † feudalem conſtitutionem primam Lothario huius no-
minis primo, anno ſalutis noſtræ. 825. ſub Eugenio ſecundo
fuiſſe promulgatam, quam quidem conſtitutionem relatam
251 habemus † *in c. 1. in tit. Conſtitutiones feudales D. Lotharii Imperatoris,
&c.* attamen Pariſ. *d. conſ. 23. nu. 266. lib. 1.* affirmat eſſe Lotharii ter-
tii, cuius rei argumentum pręſtat inſcriptio altera tituli de pro-
hibita feudi alienatione per Lotharium, quæ tertii Lotharii eſt,
qui eam anno 1146. promulgauit, vt eo loco habetur in data, &
non fuiſſe Lotharii primi, illud præſtat ſolidum argumentum,
252 quod viuente Eugenio ſecundo Pootifice maximo is † Lotha-
rius primus nunquam imperauit, cum ſuperſtes adhuc eſſet il-
lius pater Ludouicus, & licet is Lotharius Italiæ Rex declaratus
fuerit, vt auctor eſt Sabellicus, *lib. 9. Ænead. 8.* attamen (vt is etiam
fatetur) non niſi mortuo Eugenio ſecundo in Italia magiſtra-
tus ordinauit & aliqua ſanciuit: quod etiam verum an eſſet, non
parum dubitauit is Sabellicus. Fieri ergo nullo modo poteſt, vt
Lotharii primi illa conſtitutio ſit, Eugenio ſedente promulga-
ta, quod etiam ſi verum eſſet, adhuc vim legis vniuerſalis ha-
bere non potuit, cum in ſola Italia conſtitutum illud fuerit à
Rege, non ab Imperatore, nec ita obſeruabatur, vt ea multis
colligit Pariſ. *d. conſ. 23. num. 226.* non ergo poſſumus affirmare O-
thonem hunc ſecundum feudum cõſtituere voluiſſe, cum nul-
lius adhuc eſſet vſus.

Secundo, Othonis conceſſionem, non feudalem, ſed ſimpli-
cis donationis fuiſſe oſtendunt verba illa † donamus atque e- 253
largimur, quæ donationem arguunt, *vt in ſpecie huius noſtri caſus
reſpondet Pariſ. d. conſ. 23. num. 1. libr. 1. Gozad. conſ. 8. numer. 16. Socin. Iun.
conſ. 76. numero 42. libr. 1. Alciat. reſpon. 199. numer. 26. & Roland. à Valle.
conſ. 2. numero 45. & conſilio 3. numero 73.* qui loquitur in indiuiduo
de conceſſione hac noſtra, ibique multorum auctoritatibus &
rationibus nituntur, ad hanc ſententiam veram demonſtran-
dam, quibus accedit Alciat. *reſp. 172. num. 5. & reſpon. 374. nu. 3. Ruin.
conſ. 208. col. 1. lib. 1.*

Tertio demonſtratur ex illis verbis, † *vt à modo in antea, prout* 254
*ad nos pertinent, & ſubmiſſa ſunt, ipſius Aledrami dominio ſubdantur, &
in eius ius delegentur ac omnino transfundantur.* Quæ ſane verba oſtẽ-
dunt omne ius eſſe tranſlatum, *vt affirmant in hac ipſa conceſſione
Pariſ. dict. conſ. 23. numer. 5. libr. 1. Goz. ad. conſ. 8. numer. 18. Soc. Iun. conſ. 76.
numer. 45. libr. 1. Grat. conſ. 9. numero 18. libro 1. Roland. à Valle. d. conſ. 3.
numero 72. & clarius Alciat. dict. reſpon. 199. numero. 25.* nam illa verba,
prout ad nos pertinent, magni ſunt effectus, † dictio enim (*prout*) 255
ſimilitudinem denotans, plenarie accipitur. *Bart. in extrauag. ad
reprimen. in verbo. prout, & in l. edita, num. 28. C. de eden.* Imo eſt ſigni-
ficatiua identitatis. *Ang. conſilio 11. ſi dictus Ioannes. Alexand. conſilio 3.
colum. 1. libro ſecundo, late in his fere terminis noſtris Bologn. conſ. ſecundo,
colum. 1. verſ. nam ſecundum Angelum, &c.* & illa verba, *omnino trans-
fundantur*, eſt enim vis † dictioois *omnino*, vt dum præciſam na- 256
turam habet, reſtrictionem aliquam non patiatur. *l. ſi poſſeſſo-
re, in prin. ff. per hered. Pariſius. dict. conſ. 23. numero 5. & Socin. Iun. dict.
conſilio 76. num. 45.* Imo importat hæc dictio *omnino*, idem quod 257
in perpetuum, *gloſſ. vbi Cardin. in Clemen. 1. de vita & honeſtat. Cleric.
Beroius. c. ſup. 2. num. 51. extra de probatio.* ſic & illa verba, *in eius † ius de-* 258
legentur, ſignificant enim, *vt retulit Alciat. reſponſo. 599. numero vi-
geſimoquinto.* non vtiles modo, ſed & directas actiones fuiſſe
tranſlatas. *leg. ſi cum emtore, vbi Angel. ff. de pactis*, cum nihil aliud
ſit delegare, quam loco ſui alium dare. *leg. ſecunda. ff. de nouat.*
dum ergo Otho in his bonis loco ſui delegauerit Aledra-
mum, in eum tranſlatum dicitur omne ius, quod apud Otho-
nem erat.

Quarto, donationem hanc fuiſſe, ſatis oſtendunt illa verba,
habeantque † poteſtatem vendendi, commutandi, alienandi, pro anima 259
*adiudicandi, & quidquid eorum decreuerit auctoritate faciendi, omnium
hominum contradictione remota.* quæ verba, *vt admonuere Gozadin.
dict. conſilio 8. num. 20. Alciat. d. reſpon. 199. numer. 26. & Roland. à Valle.
d. conſ. 3. numer. 73.* repugnant naturæ feudorum *c. 1. de feud. non hab.
prop. naturam feud.* & io ooſtris terminis claris hæc verba perpen-
dit Alber. de Roſat. *in ſuo dictio. in verbo feudum, col. 2. & tradunt ali-
quos infra referam.*

Quioto hoc clarius demonſtratur, quia in ea conceſſione le-
gitur, † Othooem oon modo de ſuo conceſſiſſe, ſed etiam con- 260
firmaſſe res proprias Aledrami, quæ illi aduenerunt, tam ex hæ-
reditate parentum quam de acquiſitu proprio per diuerſa loca,
videlicet in comitatu, Aquenſi, Parmenſi, Cremonẽſi, Montis-
ferrati, Taurineoſi, Vercellenſi, Sauonenſi, &c. ſed clarum illud
eſt Finarii Marchiooatum proueniſſe à Marchionibus Sauonę,
& eſſe fere vnum & idem ratione originis: cum ergo fuerit con-
ceſſum Aledramo, quæ in Sauonienſi comitatu erant propria,
poſſumus imo debemus intelligere, Finarium fuiſſe proprium
Aledrami, vel ex patrimonio, vel ex acquiſitiooe, cum in dubio
res poſſeſſa pręſumatur propria, non aliena, *vt probat Bal. l. quidam* 261
*in ſuo, n. 4. de cond. inſt. Boe. q. 42. n. 8. Mod. Pariſ. in conſu. Pariſ. ti. 1. §. 1. gl. 1.
nu. 58.* qui ergo vult affirmare Finarium non Aledrami ex ſua ac-
quiſitiooe, ſed Othonis fuiſſe, probare debet. Hoc fundamen-
tum coofirmant validiſſime præcedẽtia: nam ſi vna ſimul Otho
concedendo Aledramo, quæ ſua erant ſeu illa ei confirmando,
& deiode noua illi tradendo, concedit ſub vna forma vnaq; diſ-
poſitiooe, quemadmodum quę iam propria eraot, non ſunt illi,
vt feudalia ſed vt libera & propria confirmata, ſic &c. ne vna diſ-
poſitio eiuſdem met verbis oulla diſtioctiooe penitus facta † ſit 262
diuerſi iuris, contra *l. eum qui ædes. de vſuca.* nec eſt, quod dicatur, Ale-
dramum voluiſſe etiam, quæ propria erãt, vt feudalia ab Otho-
ne recognoſcere, quia, hoc non præſumitur, *vt in ſpecie decla-
rauit Alciat. d. reſponſo. 199. numer. 27.* Eſt ergo dicendum omnia li- 263
bere fuiſſe conceſſa & confirmata. Sexto & vltimo, & hæc o-
mnia confirmantur, quia † actus ſequentes declarant præce- 264
dentes. *l. Iulia. §. proinde. ad S.C. Macedon. & tradunt omnes in l. qui ſi-*

liabus.de leg.1. Cum ergo ipſe Aledramus illiuſq; ſucceſſores nul-
lam habuerint inueſtituram ab Imperatoribus per annos ter-
centum octuaginta octo, hoc eſt ab ipſa conceſſione Othonis
vſq; ad Carolum IV. qui ann. 1355. primam inueſtiturã conceſſit,
ſequitur Othonis conceſſionem feudalem nullo modo fuiſſe,
vt noſtris his terminis clariſſime argumentatur. Alc. d. reſp. 199. n. 28. acce-
dit ad confirmationem, cum non conſtet ſuſceptam aliquam
inueſtituram per 388. annos, non ne plusquam abſolutum eſt,
265 præſcriptum fuiſſe directo cuiuis dominio & omnibus iuribus
Imperii, cum minor ſufficiat temporis curſus, *vt ſtatim infra ſubij-
ciam.* Cætera, quæ à Pariſio, à Soc. Goz. Alci. & Rol. perpendun-
tur ſciens prætereo.

Nunc tantum aliquibus, quę huic ſententię aduerſari viden-
tur, ſatisfacio. Non enim illud primum mouet dubium, quod
dicitur in ea conceſſione reſeruatam fidelitatem fuiſſe, quę qui-
dem oſtendit conceſſionem feudalem eſſe, cum ſui natura † feu-
dum à fidelitate nomen ſirmet. *Aluar. c. 1. num. 34. qua fuerit prima
cauſ. benef. amitten. clare Abbas conſ. 82. num. 6. libr. 1. late Iaſ. in præludijs
feudo. num. 28. Zaſius Epitome feud. part. 1. num. 2. & hanc difficultatem in
noſtris terminis ſenſit Pariſ. d. conſ. 23. numer. 12. 13. lib. 1.* quia vno verbo
266 reſpondeo vna cum Alciato *d. reſpon. 199. num. 35.* † fidelitatem ni-
hil ſpeciale ratione feudorum inferre, cum & ſubiecti, etiam ſi
267 feudatarii non ſint, ad † fidelitatem teneantur, *vt docuit Bart. in
extrauag. ad reprimend. in gloſſ. 3. idem Alciat. reſpon. 172. numer. 6. addo i-
pſe in noſtris terminis Oldradum conſ. 159. Ex præſenti themate, colum.
penultim. ver. nec hoc etiam arguit, &c.* qui reſpondit, hanc fideli-
tis retentionem ex neceſſitate non arguere conceſſionem feu-
dalem eſſe. *Et magis clare & in ſpecie ſic reſpondit Deci. conſ. 413. num.
7. verſ. non obſtant allegata, &c. quod Decij reſponſum retulit in hoc no-
ſtro caſu Socin. Iun. d. conſ. 76. num. 47. libr. 1. & Roland. à Valle d. conſ. 2.
num. 6. lib. 1.*

Non etiam ſecundo ad rem facit, quod in ea conceſſione di-
268 citur, *quod nullus Aledramum diſueſtire habeat*, † quæ verba inueſti-
turam præſupponunt, ſicque bona eſſe feudalia, quia vna cum
Alc. *d. reſp. 199. num. 33.* reſpondeo inueſtituram ſimplicem poſſeſ-
ſionem ſignificare *c. 1. in prin. quod ſi inueſtitura.* Erit ergo diſueſti-
re poſſeſſione priuare, quemadmodum inueſtire, eſt rem con-
cedere quaſi veſtire, & diſueſtire ac ſpoliare contraria ſunt, *vt o-
269 ſtendit Plautus in Caſin. vir te veſtiet, tu virum ſpolies.* quare † inueſti-
tura vox dicitur comprehendens quamlibet poſſeſſionem non
ſolum ſi iure feudi, ſed & electionis, vel ſimili apprehendatur.
*c. propoſuit, de conceſſio. præbenda. Dyn. in c. 1. num. 12. de reg. iur. in 6. Alber.
in rub. Cod. loca. conſert. gloſſ. Inſtit. de verb. oblig. in prin. in verbo, firmum.*
Rurſus reſponderi poteſt, quod cum verba illa donationem
deſignantia præceſſerint, hæc verba ad ea ſe referre, vt non feu-
dum, ſed donationem factam oſtendant: *ſic in terminis Iacobinus à
S. Georgio inueſtitura feudali: in verbo Inueſtiuit. colum. penul. ver. non ob-
ſtat etiam.*

Non etiam aduerſatur tertio, quod Otho in ea conceſſione
270 hanc appellaret Marchiam, † cuius natura eſſe dicitur, vt feu-
dum, non autem directum dominium oſtendat, *c. 1. de feudo Mar-
chiæ*, & Marchiam eſſe feudum dignitatis tradit Iaſ. *in præludiis
feudorum, num. 119. Capicius deciſ. 32. num. 11. Soc. Iun. conſ. 95. num. 92. lib.
3.* quia reſpondeo vna cum Alciat. *d. reſpon. 119. nu. 39.* † Marchiam
271 etiam dici, quam quis iure proprio poſſidet, ſi etenim iure ſuo
haberi poteſt, & conceditur, vt etiam Comitatus: *ſic in terminis
Hoſtien. & Ioan. Andr. in capit. vltim. de Iudiciis, quos ſecutus eſt Alciat.
tract. præſumtio. reg. 2. præſum. 3. num. 2. & ad rem maxime confert, quod
reſpondit Soc. Sen. conſ. 67. Viſis inueſtituris, col. 4. ver. nec obſtat quod præ-
dicti nobiles, li. 1.* dum affirmauit, non eſſe bonam conſequentiam,
eſt conceſſus † Comitatus & effectus eſt Comes inueſtitus ille,
272 ergo eſt datum feudum in vim Comitatus; quis ſtat ſimul, quod
conceſſus ſit Comitatus, & tamen non in feudum, & vim Comi-
tatus. ſic etiam videmus Marchionatus dignitatem, vt perſona-
lem, à re ipſa diſtinctum quid habere, ita vt dignitas cum perſo-
na, non cum re extinguatur: *quod docuit Iſern. in c. 1. colum. 1. de feudo
Marchia.* Non ergo ſequitur, eſt Marchia, ergo eſt feudum, quod
ab Imperio recognoſcitur.

Non quoq; quarto loco aduerſatur. quod in ea conceſſione
273 legitur, Othonem ſub hac forma conceſſiſſe, *prout iuſte & legali-
ter poſſumus*; quæ verba reſtrictiua ſunt. vt illa dictio; *prout*, oſten-
dit, & iã diximus paulo ante, reſtringitur ergo, vt non directum
dominium, ſed vtile tantum, ſicq; feudum conceſſum cenſea-
tur. Nec enim directum concedere poſſe videtur Imperator, cũ,
274 quæ † Imperii ſunt, alienare minime poſſe nonnulli affirment,
*ſic Bald. in proœmi. feudo. num. 32. 33. Alexand. l. quem pater. de liberis &
poſthum. Ioan. Baptiſt. à S. Seuerino in l. cunctos populos. numer. 10. Cod. de
ſum. Trin. & fide Catho. & in l. Imperium, numer. 35. ff. de iuriſd. omn. iud.*
quod ea ratione affirmant, quia ſi hoc concederetur, ita paula-
tim minueretur euaneſceretque Imperium quod nulla ratio-
ne concedendum eſt, *ſic Baldus in capit. intellecto, de iureiurand. &
poſt alios retulit Roland. à Valle conſilio 2. num. 95.* Reſpondetur huic
duriſſimo, qui creditur, obici, & primo nos eſſe in claris, in qui-
bus ceſſant coniecturæ. *l. ille aut ille. §. cum in verbis, de leg. 3. l. conti-
nuus. cum ita de verb. obl.* cum enim donauerit Otho ſecundus, &
per tot annos illius ſucceſſores confirmauerint, non eſt quod
hæſitemus amplius. Reſpondetur ſecundo, hic vnum præſup-
poni, quod non conceditur, Othonem ſcilicet Aledramo con-
ceſſiſſe, quæ Imperii erant, cum tamen iam dictum recte fuerit
ſupra ſtatim, non Imperii, ſed ipſiuſmet Aledrami, tum ex pa-
trimonio, tum ex propria acquiſitione fuiſſe. Reſpondetur ter-
tio, veriorem eſſe interpretum ſententiam, Imperatorem, quæ
† Imperii ſunt, ita alienare poſſe, cum non maximi detrimenti 275
alienatio eſt, *ſic poſt Oldradum aliosque plures reſpondit Rolan. à Valle d.
conſ. 2. num. 95. ſic Zaſius in epit. feud. in 5. parte. nu. 15. Reſtaurus Caſtaldus
tract. de Imperatore. q. 194. nu. 3.* qui poſt Baldum & alios affirmauit,
† Imperatori licere ſingulariter ciuitatem, oppidum, Caſtrum, 276
vel prouinciam alienare, & ſolum impediatur partem Imperii
per nomen quotæ diſtrahere. Cum ergo in caſu noſtro, Otho-
nis tempore conceſſio ab eo facta, non per modum quotæ, ſed
rerum ſingularium vere fuerit, nec ad maximam Imperii tunc
ampliſſimi diminutionem conceſſio extiterit, ſequitur dona-
tionem illam abſolutam & liberam fieri potuiſſe. Si ergo dona-
tio fuit, iuſta ratione, quo ad ius Imperii, quod nullum vere ade-
rat, prælegatum Antonio factum defenditur.

Sed dato, non conceſſo tamen, Othonis conceſſionem feu-
dalem fuiſſe, adhuc tamen is Aledramus ſecundus Antonio vni
filiorum prælegare potuit. quod multis rationibus demonſtra-
tur. Primo, quia conceſſio hæc cum ea facultate ac poteſtate eſt
facta, vt liceret illi Aledramo Primo huiuſq; ſucceſſoribus † ad 277
libitum diſponere *(vt iam diximus)* quo fit, vt Aledramo Secun-
do licuerit de eo teſtari ac prælegatum facere. *c. 1. de feudo non ha-
ben. prop. naturam feud. cap. feudum. ſi de feudo controuerſ. fuerit inter do-
minum & agn.* & vni filiorum licere hoc caſu relinquere,* *crebrior
eſt noſtrorum ſententia, vt eam nouiſſime late ac docte pro more tuetur
conſultiſſimus Crauett. conſ. 256. colum. 2. & 3. ſic in † feudo hæreditario* 278
*docuit Iaſ. in l. 2. numer. 213. C. de iure emphyteu. nec diſſentit Tiraq. tract.
de retractu conſang. §. 7. gloſſ. 6. in fin. Pariſ. conſ. 2. num. 33. libr. 1. Didacus
Couarr. Hiſpan. lib. 2. varia. reſol. c. 18. num. 4. ver. 2. feudo, & ver. ſequenti.*
& non eundo (vt noſtri ſæpe dicere ſolent) per mendicata ſuf-
fragia, ſic in indiuiduo noſtri caſus, & huius † prælegati affir- 279
mauit Albericus Roſatus in *Dictionario in verbo, feudum, colum. 2. &
Alberici verba ad doctrinam retulit ad verbum & probauit Boer. q. 204. nu.
24.* Et cum de huius Othonis conceſſione verba faceret, idem
reſpondit Pariſ. *conſ. 23. num. 169. lib. 1.* ex quo illud etiam intelligi-
mus male reſpondiſſe Pariſium, *conſ. 10. num. 7. lib. 1.* non licere pa-
tri vni filiorum feudum antiquum etſi hæreditarium relinque-
re, quod minus verum ſentiens Pariſius aliter deinde reſpon-
dit, *conſ. 106. num. 29. lib. 1.* Confirmatur ſecundo, prælegatum ab
Aledramo ſecundo factum defendi, quia etiam ſi feudum hoc
eſſet, & ſui natura non alienabile, attamen † in ſuos alienari, & 280
de eo diſponi potuit. *cap. 1. de natura ſucceſſ. feudo. c. omnes filij, de con-
trouerſ. inueſt.* ſic ad huius prælegati fauorem argumentatur Al-
beric. *in d. dictio. in verbo, Feudum, colum. 2. ver. & pro hoc bene facit. &c.*
vere enim * communis eſt & receptiſſima omnium ſententia, *
vaſallum † feudum non amittere, ſi in vnum de comprehenſis 281
in inueſtitura alienat, *ſic affirmarunt Alexand. conſ. 30. num. 2. libr. 6.
Cran. conſ. 303. num. 4. Brun. conſ. 38. num. 2. conſ. 44. num. 4. Pariſ. conſ. 1.
num. 131. conſ. 2. num. 40. & conſ. 3. num. 23. libr. 1. fuſiſſime Tiraq. tract. de
retractu conſang. in proœm. n. 52. ſic in emphyteuſi annotauit poſt mul-
tos Marſ. ſing. 28.*

Accedit tertio loco ex Alberici ſententia, ſic olim fuiſſe ob-
ſeruatum in hac ipſa Carretorum familia, vt de feudis diſpone-
re, & ſuis legare liceret. Eſt ergo dicendum & eo tempore illi A-
ledramo licuiſſe legare: eſt enim † probabilis vnius familiæ con- 282
ſuetudo, vt certo modo teſtentur. *Sic Angel. in l. teſtamenti factio. ff.
de teſta. Barb. inter conſilia Curtij Sen. conſ. 67. Sapienter, col. 15. in fin. Iaſ.
conſ. 46. num. 3. libr. 1. & in repet. l. omnes populi, num. 42. de iuſt. & iure,
late Soc. Iun. conſ. 65. num. 34. lib. 1. & conſ. 62. nu. 2. lib. 2. Boer. q. 155. nu. 29.
qui late & in feudis idem ſentit.*

Quarto,

Digitized by Google

Quarto, extra omnem controuerſiam res hæc poſita eſt, quia
283 duo alij fratres Antonij † prælegatarij Georgius ſcil. & Henricus hæredes exſtiterant d. Aledrami patris, quale illus diſpoſitioni aduerſari non poterant; *ſic Albe. quæſt. ſupra*, alias enim de euictione tenerentur. *l. cum pater. §. de euictu, de leg. 2. & in noſtris his terminis ſic Alex. conſi. 30. num. 2. lib. 6. & latius Crau. d. conſ. 256. num. 3. in fin.* nec alij diſſentiunt, qui affirmarunt, filios non poſſe diſpoſitioni paternæ contrauenire, cum de feudo diſpoſuit, ſi modo illius hæredes exiſtant, *iuxta l. cum à matre, C. de rei vind. ſic egregie & docte affirmarunt Rui. conſil. 1. num. 13. conſ. 42. num. 12. lib. 1. & conſi. 25. num. 11. lib. 2. Iaſon conſ. 168. in fin. lib. 4. Boer. quæſt. 23. num. 20. Alc. reſp. 481. num. 20. & in claris noſtris terminis, de conceſſione huius Othonis verba faciens Reſpondit Rol. à Valle d. conſ. 2. nu. 40.* dubium ergo non eſt, quin illud prælegatum iure illi Antonio fuerit factum, quod eo fortius verum demonſtrabitur, ſi vni difficultati, quæ tunc excitabitur, ſatisfaciam. Non ergo obſtat, ea ratione prælegatum
284 non defendi, quia † diuiſio Marchiæ iure non conceditur, *ex cap. Imperialem. §. præterea de prohi. feud. alien. per Feder.* quia multipli-
285 citer reſpondeo. Primo, ex Alberico *in d. verbo, feudum*, nos eo † in feudo loquimur, quo diſponendi facultas ac poteſtas conceſſa fuit, quo in caſu locum ſibi non vindicat is tex. *§. præterea. & in ſpecie Alberici declarationem probauit Curtius Senior. conſilio 69. Dominus Ioannes colum. 6. verſicul. ſed prætiuiſis non ob.* Reſpondetur ſe-
286 cundo ex eiuſdem Alberici doctrina † *d. §. præterea*, loqui de ipſa dignitate, & titulis dignitatū, non autem de bonis earum puta ciuitatibus, caſtris & oppidis, cum illa diuiſibilia ſint, quod qua ratione ſit factum is late explicat, *vt faciunt etiam Curt. Senior d. conſi. 69. colum. 8. verſic. 2. principaliter confirmo. Boer. quæſt. 104 num. 27. qui ad literam Alberici verba retulit, ſic & Rubeus conſilio 133. num. 5.* Re-
287 ſpondeo ipſe tertio *d. §. præterea*, non procedere noſtro hoc caſu, † in quo vni filiorum legatum eſt feudum, cæteris autem bona allodialia, quod admittunt noſtri interpretra *d. §. præterea ſic declarantes, vt Alex. conſilio 18. num. 6. lib. 2. conſilio 30. numero 1. in fin. lib. 6. Soc. Sen. conſil. 67. colum. 8. verſicul. 3. reſpondetur, lib. 1. & conſil. 278. colum. 1. verſic. 3. nam licet, lib. 2. Dec. conſi. 445. num. 3. verſic. & licet feudum. Brunus conſilio 66. num. 12.* Confirmatur hæc reſponſio, hac quarta, quia *d. §. præterea*, non procedit, quando pater bona allodialia vni ex filiis, alij caſtra, & oppida aliis reliquit, *ſic Soc. Sen. d. conſil. 67. colum. 8. verſic. 4. reſpondetur, lib. 1. & conſ. 278. col. 1. in princ. lib. 2. & Rol. à Valle conſ. 80. num. 14. & Pariſius conſil. 10 num. 18. lib. 1.*
288 Reſpondeo & quarto † *d. §. præterea*, non habere locum eo caſu, cum ex conſuetudine feudi diuiſio & diſpoſitio conceditur, *ſic Alexand. d. conſil. 18. numero 6. libr. 2. & in conſilio 30. numero 1. libro 6. Barb. inter conſil. Curt. Sen. conſilio 67. colum. 12. 13. Curt. ipſe Sen prætitato conſilio 69. col. 8. verſic. quarto principalis fundamento. Soc. Sen. d. conſi. 67. col. 7. verſic. 1. quod diſpoſitio. lib. 1. & conſil. 278. colum. 1. verſic. & primo quod in Italia, &c. lib. 2. Ruin. conſil. 29. num. 16. libro 5. Goz. ad. conſilio 62. numero 4. Pariſius conſil. 10. numero 15. libr. 1.* qui atteſtan-
289 tur in Italia hanc inoleuiſſe conſuetudinem, vt feuda etiam dignitatum diuidantur, & de conſuetudine ipſius Marchiæ Finarij atteſtatur iam citatus Albericus, & fere deferendum eſt doctoribus de conſuetudine vnius patriæ atteſtantibus, ſaltem vt faciat præſumtionem, qua probandi onus reiiciatur in aduerſarium, *ſic*
* *egregie & late reſpondit conſultiſſimus Crau. in conſ. 166. n. 9. qui* * *communem hanc & veram teſtatur.*

Hac erga patefacta veritate, intelligimus iure illi Aledramo licuiſſe Antonio filio prælegare, & per conſequens non licuiſſe illi Georgio adire Carolum IIII. Imperatorem ad detrimentum ipſius Antonij & in contemtum litis tunc pendentis, ob quam fa-
290 ctum eſt, vt à Georgio tentata omnia ſint † ipſo iure nulla, *ſic probat. l. 2. C. de litigioſis. vbi Bald. & docuit Bart. in l. 1. §. 1. ff. eo de litigioſis.*
291 *Afflict. decis. 331. numero 2.* qui affirmauit, ex eo actu † etiam adhibita precarij clauſula poſſeſſionem non transferri, quod & in donatione procedit, *Boer. quæſt. 33. num. 2.* & alienationem nullam ipſo iure eſſe reſponderunt *Iaſon conſilio 149. in fin. libro 4. Curt. Iun. conſi. 165. num 7 & clarius Soc. Iun. conſi. 92. lib. 3.* ratione ergo hac inueſtitura illa Caroli IIII. illaque erga Imperium Georgio recognitio nullum ius Imperio acquirere potuit. Verum dato (non conceſſo tamen) quod legitima fuiſſet illa inueſtitura, & iuſta ratione licuiſſe Georgio Imperium recognoſcere, hæc iure defendi ſolum poſſunt, quoad illius Georgij portionem, ſicq; quoad quatuor vncias totius Marchiæ; nam quoad portionē illius Antonij, res eſt clara & abſoluta, illum nunquam recognouiſſe Imperium, nec illi inueſtituræ Caroli IIII. acquieuiſſe, ſic & quoad tertiam illam portionē ſpectantem illis duobus Georgij & Antonij patruelibus Aledramo ſcil. tertio & Emanueli, dicendum eſt cum eorum nomine à Georgio ſuſcepta inueſtitura ratificata nō fuerit, ob id eorum † ius ſine facto ſuo potuit tolli *l. id quod no-* 292
ſtrum, de reg. iur. vt è contra nihil eis ex illa inueſtitura † acquiſi- 293
tum fuerit iuris, *l. ſi ego, de neg. geſt. Bar. l. ſed ſi pupilli. l. ſi ego in fin. de neg. geſt.* quod autem non ratificauerint ex multis cognoſcitur, quia, qui † ratum habet cognoſcere debet, qualis ſit actus, & quæ 294
illius forma, *vt egregie reſpondit Crauet. conſ. 197. in fin.* nam quod ignoratur ratificari non poteſt. *Iaſ. conſ. 104. col. vlt. lib. 4. Pariſ. conſil. 47. nu. 97. lib. 1.* ſic cenſuit Rui. *conſ. 48. n. 14. lib. 1.* † ratihabitionem 295
ad incognita non trahi, ſed in caſu noſtro præſumtio eſt, illos patrueles ignoraſſe factum Georgii patrui, cum in dubio præſumatur † ignorantia *cap. ignorantia de reg. iur. in 6.* præſertim in facto 296
alieno *l. vlt. ff. pro ſuo.* Conijcitur & ex eo ratificationem non eſſe ſecutam, quia † ratificatio eandem ſolemnitatem poſtulat, quam 287
actus ipſe principalis. *l. ſi vt proponis. C. de nuptiis. gloſſ. l. 1. C. ſi aduerſ. tranſ. clare Cal. conſilio 37. numero 6.* Cum ergo in caſu noſtro ſuſceptio inueſtituræ & fidelitatis præſtatio fuit neceſſaria, nec aliquo modo interueniſſe reperiatur, ſequitur, nullam legitimam ratificationem fuiſſe ſubſecutam. Quod & tertio loco ex eo conijcitur, quod ſi ita ratum habuiſſent, & inueſtitura Caroli IIII. legitima fuiſſet, non ita de facili adducti fuiſſent, vt compromiſſo & deinde laudo Antonioti Adurni acquieſcerent, ſequens enim † 298
actus demonſtrat, qualis fuerit animus præcedens, *§. pæonum, Inſt. de rer. diui. l. Iulia. §. proinde. ff. ad. SC. Maced.* Intelligimus ergo ſemota omni probabili dubitatione octo vncias totius Marchiæ, non potuiſſe, nec fuiſſe in illa inueſtitura Caroli quarti comprehenſas.

Quo vero ad quatuor illas vncias Georgij adhuc illa Caroli IIII. inueſtitura prodeſt, vel ipſi Imperio, vel huic Marchioni illuſtriſſimo, idq; triplici ratione. Primo, quia Carolus IIII. inueſtituram ſub eo modo & forma conceſſerat. quare intelligimus, hanc Marchiam feudalem Imperij effectam non fuiſſe, cum ſatis ſuperque demonſtrauimus liberam & abſolutam donationem ab Othone factam fuiſſe, vt in ſpecie in ſimili inueſtitura ſeu conceſſione ab eodem Carolo IIII. facta Marchionibus Montisferrati, qui ab eodem Aledramo ius ſuum metiuntur, reſpōdit *Pariſ. conſilio 23. numero 66. 67. 68. lib. 1.* Secundo, quia pendente lite non potuit aliquid noui moliri, quare iam diximus illa omnia ipſo iure nulla fuiſſe. Tertio, quia Georgio non licuit † ius in poten- 299
tiores transferre *l. 1. C. ne liceat potentio. vbi gloſſ. ſic in terminis noſtris reſpondit Crauet. conſi. 205. in fin. & Ioan. Iacob. de Leonardis inter conſilia Bruni conſilio 114. nu. 82.* qui ea ratione affirmarunt, translationem illam eſſe nullam, imo vaſallum ius ſuum amittere, ſic & qui rem habet liberam, contentioſam tamen, *vt hic Georgius. d. l. 1. C. ne liceat potentio. Iaſon. conſil. 149. in fin. lib. 4.* Nec eſt quod dicatur, forte mediante ſententia, Georgium & duos illos patrueles integrum feudum contra Antonium obtinuiſſe, & ita poſtmodum inueſtiturā à Car. IIII. conſecutos fuiſſe: quia hoc non modo diuinare, verum etiam nec veriſimile eſt; quia ſi res ita contigiſſet, non poſtmodum in Antoniotum Adurnum compromiſiſſent: vt ſatis de ſe patet, & quod † veriſimile non eſt falſitatis ſpeciem 300
habet, *vt poſt Baldum & alios docuit Iaſ. in l. ſi extraneum n. 6 ff. de cond. cauſ. data. Dec. conſ. 644. n. 6. latiſſime Tiraq. in l. ſi vnquam, in præfatione. n. 37. C. de reuo. don.* accedit præterea, quod in omnem caſum nō conſtat duos illos patrueles eam Caroli IIII. inueſtituram ratam habuiſſe, ita vt Georgij portio tantum non aliorum Imperio ſuppoſita ſit, eſt præterea abſurdum præſumere ex ſententia integrum feudum Georgio & patruelibus fuiſſe delatum, tum quia facta non præſumuntur *l. in bello. §. facta de cap.* eſſet id maximum 301
& euidens Antonij detrimentum, qui non modo pro tertia, ſed & multo maiori, ex cauſa ſcilicet legati, effectus iam erat dominus. Conſtat ergo ſatis ſuperq; iuſta ratione nihil eſſe impedimento, quin excelſa hæc Genuenſium Reſp. effecta ſit domina huius Marchiæ pro ea parte, quæ in laudo continetur, tum ex laudo tū ex iure antiquiore.

Secundo loco principali, vt demonſtrem re clara hanc Genuenſium Rempub. in petitorio potiora iura fouere, vel ipſo Imperio, vel Marchione, & eo adducar, quod ab eo anno 1385. quo tempore latum fuit laudum vſq; ad annum 1482. (imo vſque ad annū 1493. Vel paulo etiam poſt; vna ratione, quā infra ſubiiciā) Reſpu. ſemper tanquā directa domina a Marchionibus fuit recognita, & illis cōceſſæ fuerunt inueſtituræ. Quare dubiū non eſt, quin † directū dominiū, quod annis 30. & 40. acquiritur, acquiſi- 302
tū cenſeatur, *vt docuit Iac. Alu. in c. 1. de feudo non habente propriā na-*

turam feudi, Abb. c. ad audientiam, colum. vlt. de præſcrip. Bal. tract. præ-
ſcriptio, parte principali, quæſt. 12. verſ. 4. quæro. Crau. tract. de antiqui-
tate temporum ſecunda particula quarta partis principalis incip. Abſo-
lutæ differentiæ, &c. numero 28. verſicul. primus caſus eſt, quod dubio
303 procul etiam contra † Imperium locum habet, ex quo apud Rem
pub. affuit bona fides & legitimus titulus. Dedacus Couar. in cap.
poſſeſſor. 2. parte § 3. numero 3. de reg. iur. in 6. nam de fide bona non
304 dubitatur, quia † præſumitur, Bar. l. Celſus, numero 17. & ibi Bald.
numero 204. ff. de vſuc. Alex. conſil. 209. numero 4. lib. 2. Alciat. tracta.
præſum. reg. 3 præſum. 5. num. 1. De titulo autem ſatis conſtat, ex ipſo
laudo, qui dubio procul legitimus eſt, vt ſtatim dicemus & iam
ſupra attigimus, vel ſaltem ſi error aliquis interceſſit, negari non
305 poteſt, quin quoad Remp. iuſtus † is error fuit & probabilis, ob
id dubium non eſt, quin profuerit ad præſcriptionem inducen-
* dum, vt * vno ore affirmarunt noſtri, ſic Bar. d. l. Celſus. num. 2. 3. Al-
ciat. qui ſupra & Didac. d. cap. poſſeſſor. ſecunda parte. § 8. num. 2. Soc. Iun.
conſil. 76. num. 60. conſil. 77. num. 136. lib. 1. Moder. Pariſienſ. conſil. 20. nu-
mero 2. 3.

306 Nec eſt, quod obiiciatur contra † Imperium non currere præ-
ſcriptionem minorem centum annorum, vt docent Iſernia & Af-
flictus in cap. 1. § præterea, de prohib. feud. alien. per Feder. & ſcribit
Bald. tracta. præſcriptio. ſecunda particula, quartæ partis principalis.
quæſt. 1. Soc. Iun. conſil. 76 num. 86. lib. 1. & Rol. à Valle conſil. 3. num. 82.
83. quia multipliciter reſpondetur. Primo, hic agi non poſſe de
præſcriptione contra Imperii iura, cum Imperator nullum ius in
hac Marchia ſit vnquam conſecutus, vt ſtatim oſtendimus. Re-
ſpondetur ſecundo (vt hic eſt ſummopere animaduertendum)
non modo centum annos, ſed etiam centum ac nouem eſſe de-
curſos contra Imperium. nam à die laudi lati per Antoniotum
307 Adurnum hoc eſt ab anno 1385. vſque ad tempora † Maximilia-
ni Imperatoris à quo inueſtituram obtinuiſſe Alphonſum ſenio-
rem affirmat hic Marchio, tantum temporis interceſſit, cum cer-
tiſſimũ ſit, vt annotant rerum ac temporum diligentiſſimus obſerua-
tor Moder. in ſuis Chronicis, Maximilianum anno 1494. Imperium
ſuum fuiſſe auſpicatum, cum Fridericus tertius illius pater ſupe-
riore anno vita functus eſſet, & licet viuente patre certo modo
adminiſtraret Imperium, non tamen vt imperator potuit inue-
ſtituras concedere, & ſententias contra iura Genuenſium ferre.
Quinimo etiamſi, vt iſcriptor annotant, Maximilianus Imperi-
um adminiſtrauit, id fuit tantum per annos octo, antequam ipſe
illud ingrederetur, ita vt clare adhuc conſtet, nihil Imperio fuiſſe
308 acquiſitum per vnum & centum annos. Reſpondetur & tertio †
Imperij iura etiam priuatiue minori ſpatio annorum centũ præ-
ſcribi poſſe: poſſe enim præſcribi priuatiue tradit late & docte
Crau. tr. de antiq. temp. quarta parte principali quarta particula, quæ
incipit Materia iſta ſingularitatis, num. 72. eiuſdem ſententiæ addo Rui.
* conſil. 21. col. 2. lib. 1. Curt. Iun. conſ. 64 num. 91. 92. * communem teſtatur
Didac. in c. poſſeſſor. ſecunda parte. § 3. num. 1 de reg. iur. in 6. Tempus
autem minus annorum centum ſufficere affirmauit Cur. Inn. d.
309 conſ. 158. num. 16. qui ſufficere ſcripſit † tempus cuius initii memo-
ria non eſt, quod minus annis centum eſſe poteſt. vt late & recte
probat Crau. tract. de antiq. temp. quarta parte principali, ſecunda parti-
cula incip. Abſolutæ, &c.

310 Non eſt pariter, quod obiiciatur † in feudis nullam præſcri-
ptionem currere, c. 1 § præterea. d. cap. Conrad. vbi Iſernia. c. Imperia-
lem de prohib. feud. alien. per Frede. ibi, nulla præſcriptione obſtante, &c.
quod clare affirmarunt Soc. Sen. conſil. 86. volum. 3. verſicul. 3. & vlt. lib. 1.
Afflict. in deciſio 254. numero 3. 4. plures citat Rol. à Valle conſilio 3. num.
18. 19. Hanc fuſiſſime tuetur Ioan. Angelus Beſutius Mediolanen-
ſis inter conſilia Vdalrici Zaſii conſilio 15. numero 12. affirmatque
non ſufficere præſcriptionem 70. vel 40. anno. ſed centenariam
ſaltem exigi. quod & ſcripſit Afflictus præcitato loco, nec aliter viſus eſt
ſentire Socin. iunior conſilio 6. numero 16. lib. 1. Reſpondetur multi-
pliciter, & primo, quod aut intelligit Illuſtriſſimus hic Marchio
de præſcriptione Genuenſium contra Imperium vti contra di-
rectum dominum. & tunc dico, nihil hoc eſſe duplici ratione;
prima, quia iam diximus, ius nullum Imperio vnquam fuiſſe ac-
quiſitum. Secunda, quia ſi Genuenſes eo modo præſcripſiſſent,
non feudum tanquam directi domini dominiũ illud, quod præ-
tendebat Imperator præſcripſiſſent, quo in caſu relata iura & do-
ctorũ auctoritates non loquuntur. Aut intelligit hic Marchio de
Genuenſium præſcriptione aduerſus ipſummet Marchionem
& ſuos anteceſſores, qui vt vaſall. Remp. per tot annos recogno-
uerunt, & tunc non eſt etiam dubium tanto tempore huic etiam
311 Marchiæ potuiſſe † præſcribi, cum eius naturæ ſit, vt ſcribi potu-
erit, cum & alienabilis fuerit, ſicque, vt de Othonis huius ſecundi cõ-
ceſſione verba facientes vno ore reſponderunt Pariſius conſilio 23. numero
195. lib. 1. Soc. Iun. conſil. 76. num. 61. 62. lib. 1. Rol. à Valle conſil. 3. num. 79.
quod ſine dubio procedit, poſteaquam oſtendimus pluſquam
centum annis Remp. pacifice poſſediſſe, antequam imperio ali-
quid acquireretur & relatorum interpretum auctoritate, qui in
contrarium adducebantur. Reſpondetur ſecundo, etiam † in feu- 312
dis præſcribendis ſufficere præſcriptionem 30. vel 40. anno. ex
ſententia gloſſæ. d. § præterea, quam * crebriore calculo ſecuti ſunt in- *
terpretes, vt communem teſtantur Curtius Senior conſilio pen. colum. 2.
Pariſius conſilio 1. num. 123 conſi. 15. num. 14. & conſi. 27. num. 66. libr. 1.
late Iacobus Alu. inter conſilia Bruni conſilio 61. & latiſſime Soc. Iunior
conſil. 6. num. 15. lib. 1. Bald. tract. præſcriptio. quarta particula. 4. partis
principalis. q. 12. principali verſic. 1. igitur quæro. &c. Crau. tract. de anti-
quitate temporum, quarta parte principali ſecunda particula incip. Ab-
ſolutæ, &c. nu. 29. quo loco reprehendit Afflictum d. deciſio 254. latiſſime
hanc multorum auctoritatibus confirmat Tiraquellus de retractu con-
ſang. § 1. gloſſ. 10. numero 15. & hanc affirmauit veram Roland. à Valle d.
conſilio tertio, numero 79. vno ore enim relati omnes interpretes
intellexerunt d. † cap. 1. § præterea. & d. cap. Imperialem, locum 313
ſibi vindicare in ſola longiſſimi, triginta ſcilicet vel quadraginta
annorum præſcriptione, cum tanto tempore præſcribens, ple-
na ſecuritate fruatur l. omnes, & l. ſicut. Cod. de præſcrip. 30. vel 40.
anno.

Non obſtant nunc, quæ ſupra adducta ſunt in oppoſitum ad
fauorem Illuſtriſſimi huius Marchionis, in quorum diſſolutione
non parua verſatur difficultas. Ad primum itaque reſpondeo ex
late deductis ſupra, nec Othonis ſecundi, nec Caroli quarti con-
ceſſiones & inueſtituras huic Marchioni prodeſſe poſſe: ſæpius
dicta non repeto, ne (vt eſt in veteri prouerbio) repetita cram-
bes officiat. Quare non aduerſatur illa regula, quod res de facili
ad ſuam naturam reuertitur; quia non potuit noſtro hoc caſu re-
uerti ad feudi naturam, cum illa talis nunquam fuerit. Rurſus † 314
regula illa non procedit, quãdo priſtina natura iam fuit extincta
natura enim ſupereſſe debet; cum qualitas immutatur, ſic Soc. Sen.
conſil. 260. col. 4. ver. prima ratio eſt. lib. 2. ſed in caſu noſtro, iam ex-
ſtincta eſt feudi natura (ſi modo talis fuit) cum ab eo anno 963.
vſque ad annum 1355. poſſeſſores huius Marchiæ Imperium non
recognouerint.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, ſatis ſuperque fuiſſe
demonſtratum, inueſtituram Caroli Quarti nihil penitus pro-
deſſe, ſaltem reſpectu octo vnciarum totius Marchionatus. Qua-
re conſtat in Antoniotum Adurnum dubio procul compromit-
ti, & ab eo laudum ferri potuiſſe. Reſpondetur ſecundo Carolum
Quartum ſub ea forma & qualitate inueſtituram conceſſiſſe, ſub
qua Othonis conceſſio emanauit, quæ in omnem caſum ſi feu-
dalis dici poſſet, eſſet tamen impropriè feudalis, hoc eſt, cum fa-
cultate vendendi, alienandi, & pro libito voluntatis diſponendi.
† quare ſine Imperatorum auctoritate & conſenſu compromitti 315
& diſponi de illo potuit. ſic interrogati reſponderunt ex noſtris quam
plures. vt apud Deci. conſil. 163. num. 3. verſicul. reſpondetur, conſilio 171.
colum. 2. & conſilio 390. num. 8. Crauet. conſil. 74. num. 10. & conſil. 92.
nu. 6. & in ſpecie imo in indiuiduo huius conceſſionis Othonis
reſpõdit Rolan. à Valle conſ. 3. nu. 60. 61. qui affirmauit † Marchio- 316
nes Montisferrati ad libitum ſine alterius auctoritate & conſen-
ſu Marchiam alienare & de ea diſponere potuiſſe. ſic in † Marchia 317
Ceuæ pro Illuſtriſſimo hoc Finarij Marchione reſpondit i-
dem Rol. à Valle, conſi. 42. cum tamen intelligamus ex olim relatis
hanc Marchiam Ceuæ eandem habere originem, quam & hæc
Finarii habuit, eoque loco is Rol. nu. 16. ingenue reſtatur multo-
rum auctoritatibus citatis, aduerſus relatam † Speculatoris opi- 318
nionem, eſſe aliorum interpretum ſententiam quod facit idem Rol.
in tracta. de lucro dotis. quæſt. 34. num. 22. cui addo Soc. Iun. conſil. 124.
num. 72. lib. 1. conſil. 70. num. 11. lib. 3. & Alciatum reſponſo 138. numero 3.
nec ad rem confert, quod eſt dictum, ſaltem Speculatoris & Si-
gnoroli opinionem procedere, quando in potentiorem eſt facta
alienatio: quia reſpondetur, relatos interpretes vere loqui, cum
alienandi poteſtas data non eſt, nam ſi tunc alienetur, etiam cum
† clauſula, ſaluo & reſeruato domini conſenſu, adhuc non ſuffi- 319
cit ad pœnam euitandam. ſic clare Aret. conſilio 64. colum. 1. & 2.
poſt multos ſic declarat Neniz. inter conſilia Bruni conſilio 12. num. 56. &
Rubeus conſilio 83. num. 18. Reſpondetur ſecundo hoc caſu dici nõ
poſſe alienationem eſſe factam in potentiorem, † cum poten- 320
tior conſideretur habita relatione ad perſonam in cuius detri-
mentum fit alienatio, vt illi ſc. per nouũ dominium metus infer-
ri poſ-

Google

ri poſſit. cum in eum imperium & iuriſdictionem habet. *ſic egre-*
gie reſpondit conſultiſſimus Crau. conſ.205.in fin.& late Ioan.Iacob.a de
Leonar.du inter conſi.Brunn.conſ.114.num. 348. ſed in caſu noſtro iam
clare apparet Genuenſium Rempub. non eſſe vel fuiſſe imperio
vel maiorem vel potentiorem: non ergo dici poteſt in potentio-
res factam alienationem.

Non obſtat tertium fundamentum principale de declaratio-
ne & ſententia Maximiliani, quia multipliciter reſpondetur. &
primo, non leui ſuſpicione carere poſſe, ea his, quæ paulo ante di-
ximus. qua enim ratione eam ſententiam ferre potuit eo anno
1482 Maximilianus, ſi Imperatoris adhuc munere non fungeba-
321 tur: eſt ergo maxima † & vrgentiſſima præſumtio contra illu-
ſtriſſimum hunc Marchionem, quam euidentiſſimis conuellere
debet probationibus, *iuxt.l. vlt ff. quod met. cauſa, &c.* quia veriſi-
mile, de præſumtionibus. Reſpondetur ſecundo, Maximiliani
prædicti ſententiam non iniquam modo (vt ſic dicam) ſed & nul-
322 lam omnino eſſe, cum aduerſus Remp. minime monitam & † ci-
tatam lata dicatur: quare ſententia nulla vere dicitur *l.de vno quo-*
que,1b. Doctores.& in l.ſi furioſo, vbi Alex. & Iaſon ff.de re iud. Alexan.
conſilio 114. lib.6. late Sebaſtianus Vantius tract.de nullitatum, in titulo
de Nullitate ſenten.ex defectu citationis, nu.10. qui iam num. 9. mul-
323 torum auctoritatibus affirmauerat, adeo † maximum eſſe cita-
tionis defectū, vt vel à ſtatuto vel à Principe tolli, ſanari, ſupple-
rive non poſſit, cuius ſententiæ præter eum fuit & *Dec.conſ.603.*
num 11.12. iure ergo dicere poſſumus, Genuenſes à Maximiliano
non iuſte per ſententiam condemnatos, ſed perperam & de facto
ſpoliatos, *vt egregie reſpondit Ruinus conſilio 17. numero 4. libr. 3. nec*
aliter ſenſit Barba.conſilio 13.colum.1.lib.3.& clare Marſil.ſing 195. Ne-
mo eſt, &c. Rurſus ſententiam iniquam fuiſſe ex eo detegitur,
quod ſine cauſa iuſta & legitima contra Genuenſes eſt lata. nec
324 enim † ſine iuſta cauſa poteſt vel debet quis iure ſuo priuari, *vt*
latiſſime tradit Crauet. conſilio 135.numero 19. 20.& ampliſſime in tra-
cta.de antiq. tempo.prima parte principali, numero 50. qui fortius lo-
quitur in Principe, qui ſibi ſubiectum & vaſallum iure ſuo quærit
priuare quanto fortius in noſtro hoc caſu, in quo iam præſuppo-
nimus Rempubl. Genuenſium non eſſe ſub imperio. quare in e-
os clauſula plenitudinis poteſtatis vti non poſſe Imperatorem,
abund. ſupra demonſtrauimus. Nec eſt quod dicamus iuſtam
cauſam adfuiſſe, quia ex latere Marchionis Alphonſi ſenioris, alle-
gabatur, ac certis rationibus demonſtrabatur, compromiſſum in
Antoniotum Adurnum factum per metum fuiſſe factum, ob id-
que laudum deinde latum futuris Marchionibus & ſucceſſorib.
325 nocere non potuiſſe. Quia reſpondetur de † metu non conſti-
tuiſſe vere, qui tamen erat omnino probandus *l.metum. Cod.de his*
quæ vi metuſue cauſa Dec.conſi.219.numero 6. Pariſ.conſilio 10. numero
326 *36.lib.6. & conſi.5. num.168.lib.4.* ſic nec † vis præſumitur illa; quare
probanda eſt. *clare l.non eſt ff. quod metus cauſa. Alcia. reſponſ.504. nu.*
327 *7.* & in ſpecie qualis illatus fuerit † metus probandum erat *l.3.in*
fin.quod me.cauſa Alcia.l.interpoſitas, num.3. C.de tranſact. & metus
qui allegatur illatus nō oſtendit, concludit, quoniam bellum in-
ter Genuenſes & illos Marchiones geſtum ita ad Genuenſium
veluti ad ipſorum Marchionum incommodum eſſe potuit quo-
rum caſtra aliqua & oppida & ſi fuerint expugnata, non tamen
fit, quo metu tandem compulſi compromiſerint, qui ſtat ſimul,
quod aliqua damna hinc inde ſubſecuta fuerint, & tamen adhuc
illi Marchionis erant admodum potentes, vt cum Genuenſibus
bellum gerere potuerint, cum præſertim ab Imperatore Vincis-
lao, qui paulo ante Carolo Quarto ſucceſſerat, adiuuarentur, tan-
quam Imperij vaſalli; non ergo ſequitur, paſſi ſunt bellum Mar-
chiones, ergo metu compulſi compromiſerunt. Non pariter ad-
uerſatur illud, quod afferri video. Maximilianum vſum fuiſſe
clauſulis illis, *ex certa ſcientia, & motu proprio,* quia multipliciter re-
328 ſpondetur. Primo † clauſulam *ex certa ſcientia,* non operari eo ca-
ſu, quando ius tertij læditur, *ſic Aret.conſi.15.num.6.Curt.Iun.in conſ.*
142.num 8.verſic.nec obſtant Pariſi conſil.11.nu.126.lib.1. & præſertim
cum maximum eſt quod affertur præiudicium, *ſic Pariſius conſil.1.*
329 *num.84.lib.1.* ſic in † clauſula *motu proprij,* dicimus, quæ ius conce-
dentis, non tertij lædit, *vt poſt multos quos citant clare ſenſit Cra-*
uet.conſil.241.colum.6. verſic.ſecundo reſpondeo.eiuſdem ſententiæ addo
Ruinum conſil.228.num.14. conſilio 228.num.3.& conſilio 229.numer.7.
lib.1.Goz.ad.conſil.14. numero 18. Pariſium d.conſil. 11. numero 140.&
conſilio 1.numero 73.conſil.80.num. 67. lib.1. Curtium Iun.d.conſilio 142.
330 *numero 9. Neuiz.inter conſilio Brunn. conſilio 12.num.34.* idem eſt in †
clauſula *ex certa ſcientia,* cuius vis tanta eſt, quanta clauſulæ mo-
tus proprij, *vt reſpondit Pariſi.conſil.3.num.57. libro 4.* ſupplere tan-
tum, quæ iuris ſunt, non quæ facti *ſic Pariſ.d.conſil. 6.numero 81 li-*
bro 1. cuius facti apud principem præſumitur ignorantia, *ſic Pariſ.*
quis ſtatim ſupra, & in conſi. 4. nu.28. & conſ.74 nu.29 lib. 4. cum er-
go metus in facto conſiſtat, nec de eo facta fuerit fides, ſequitur
his clauſulis ſatis factum non eſſe. Reſpondetur tertio d. † clau- 331
ſulas nihil prodeſſe, cum conſtat rem aliter ſe habere *Pariſ.d.conſi.*
1.nu.82. lib.1. ſed hic conſtat iuris ſaltem præſumtione, quæ pro-
bandi onus reiicit in aduerſarium, nullum eſſe illatum metum;
non ergo clauſulæ hæ operari poſſunt. Non quoque aduerſatur
illud † Decii reſponſum *in conſ. 191.* quia loquitur Dec. in dona- 332
tione prius à Rege facta, deinde reuocata ex certa ſcientia & alte-
ri collata; quod facere licuit, cum ſuam liberalitatem renocare ad
libitum ſui animi potuerit diuerſum eſt in caſu noſtro, vbi Im-
perator abſtulit Genuenſibus, non quod eis cōceſſerat, ſed quod
eorum proprium erat. Rurſus Decius eo in caſu loquitur, in quo
illa donatio priore loco facta, & deinde reuocata, iam à ſui initio
erat nulla ac indebite facta, *vt ibi Decius eo loco n. 5. verſ. ſecus videtur*
eſſe.& c. clare ſenſit; quod in caſu noſtro non contingit, in quo ni-
hil indebite, nihil nulliter Reipub acquiſitum delatumue fuit, *vt*
iam late oſtendimus.

Non obſtat quartum, quod dictum fuit hos Marchiones vti
potuiſſe ac poſſe beneficio † *l. bene à Zenone. C. de quadrien. præ-* 333
ſcri. quia reſpondetur multipliciter. Primo, *d. l. bene à Zenone,*
procedere ſolum, cum is Princeps, qui bona aliena donauit, tā
eum bona fide poſſidebat, *ſic docuit Abbas conſil. 3. num. 8. verſ. vlti-*
mo quod illa lex libro 2. Roma ſingul. 737. Anno præterito Socinus tract.
fallen.regu.342.fallen.2.Ruinus conſilio 31. numero 18.lib.5. Decius conſi.
445.numer. 50.ver. & quia lex, &c. Balbus tracta.præſcrip.5.parte prin-
cipali, ſecunda parte ſecundæ in octaua quæſt. verſi quarto limita. Socin. Iu-
nior conſil. 69 num. 65.lib.1. at in caſu noſtro non poſſidebat Ma-
ximilianus ſaltem cum bona fide, non ergo conceſſio ab eo Mar-
chioni Alphonſo ſeniori facta profuit, vt illi deinde beneficium
l. bene à Zenone, concederetur. Reſpondetur ſecundo *d. l. bene à*
Zenone, procedere, quando Princeps ſimpliciter concedit rem
tanquam ſuam, cauſa non adiecta, qua oſtendit quomodo res
illa ſua eſt; *ſic reſpondit Socin. Sen.conſilio 46. numero 19 libro 4. idem*
ſenſit Balbus d quæſt. verſic. quinto limita, & Grammaticus decif.65.
numero 79. verſic. item lex illa, ſed in caſu noſtro conceſſit Maximi-
lianus ex cauſis iam relatis, quæ cum veræ non ſint, ſequitur, illi
beneficio locum minime fore. Reſpondetur tertio *d. l. bene à Ze-*
none, iniquitatem quandam continere, quare ex iuris Pontificij
diſpoſitione ceſſare debet, etiam ſi inter laicos res agatur, *ſic cla-*
re reſpondit Socinus Iunior d.conſil.69.numero 60.libro 1. Reſpondetur
quarto *d.l.bene à Zenone,* procedere illis in caſibus, in quibus Prin-
ceps poteſt vti clauſula plenitudinis poteſtatis *ſic Socinus Iunior d.*
conſilio.69. numero 61.libro 1.& Gramma.d.deci.65.num. 79. verſi.item
dicit illam legem, qui alios in hanc citant ſententiam; cum ergo ſatis
ſuperque fuerit demonſtratum, Imperatoribus minime licere ea
clauſula plenitudinis poteſtatis contra Genuenſes vti, ſequitur
beneficio *d. l. bene à Zenone,* aduerſus eos locum non fore. Re-
ſpondetur quinto *d.l. bene à Zenone,* non procedere, quando is re-
cipiens conceſſionem à Principe pactam, erat in mala fide. *ſic So-*
cinus Iunior d.conſilio 69.in fin.lib.1. Sed in caſu hoc noſtro, iam ſatis
oſtendimus, Alphonſum illum ſeniorem, cum inueſtituram à
Maximiliano peteret, fuiſſe in mala fide, cum nulla iuſta ſubſi-
ſtente cauſa à Genuenſibus requiſitus, vt illius conſueuerant ma-
iores inueſtituram ſuſcipere, & Rempub. in dominam recogno-
ſcere recuſauerit. Reſpondetur ſexto *d.l. bene à Zenone,* procedere,
quando res per ſubhaſtationem alienata fuit, *ſic Balbus, qui ſupra*
q.8. verſicul ſeptimo limita. addo eiuſdem ſententiæ Curtiū Iunior. con-
ſilio vltimo, numero 8. & Gramma. d. deciſio.65. numero 78. qui hanc
eſſe veram doctorum interpretationem multis affirmauit, ſed
clarum eſt in noſtro hoc caſu, nullam interceſſiſſe ſubhaſtationē,
ceſſat ergo diſpoſitio illa. Reſpondetur vltimo, ſaltem medio
reſtitutionis in integrum, Reipub. hoc caſu aduerſus diſpoſitio-
nem *d. l. bene à Zenone,* ſuccurri, quemadmodum & minoribus
ſuccurſum dicitur, *vt docuit Ang.in l.1.Cod. de fide inſtrumen.& iure*
haſt.fiſca.lib.decimo. Socin.d. tract.fallen.reg.342. fallen. 7. Balbus qui
ſupra d. quæſt. octaua, verſicul. decimo limita. † Rempublicam no- 334
tem minori æquiparari, dubium eſt nemini, *ex l.Reſpublica. C. ex*
quibus cauſis maior, l.Rempublicam. Cod. de iure Reipub. libro decimo,
& late confirmarunt Ruinus conſilio 66. numero 13. libro 5. Alciatus reſp.
4 numero 9.& reſponſo 203.num.33. Neuiz.conſil.43. numero 2. ceſſat
ergo omni ex latere hoc ipſum, quod falſo creditur ſolidum fun-
damentum.

Digitized by Google

Non obſtat ſecundum, ad Imperij commodum aduerſus Ge-
nuenſes decurſam eſſe præſcriptionem, qua Genuenſium omne
ius dicitur extinctum; quia reſpondetur multipliciter. Primo à
die ſententiæ & conceſſionis Maximiliani, in omnem caſum, quo
is eo anno 1482. Imperator fuiſſet, ſolum eſſe decurſos annos ſe-
ptuaginta octo, cum tamen contra Remp. præſcribi non poſſit
minori ſpatio centum annorum, ex priuilegio Genuenſiũ Reip.
per Henricum Imperatorem conceſſo, & in actis producto. Nec
eſt quod dicatur in eo priuilegio appoſitam nõ fuiſſe clauſulam:
335 *Non obſtante, &c.* ad tollendam † præſcriptionem illam 30. & 40.
annorum ea Aretini ſententia *conſilio 15. in 2. dubio.* à quo ante eum
non diſſenſit *Baldus in Authen. quas actiones. colum. 2. verſic. 4. quæritur.*
C. de ſacroſ. eccleſ. quia reſpondetur primo ex eiuſdemmet Aretini
ſententia eo loco *numero 9. verſi. His tamen non obſtantibus, &c.* dum
affirmat ſatis hoc priuilegium operari, ſi ex certa ſcientia fuerit
hoc conceſſum, vt vere fuit hoc Genuenſibus datum, & certa i-
pſa ſcientia ex eo etiam ſatis demonſtratur, dum in ſpecie dictum
eſt, quod nulla niſi centenaria præſcriptio contra Genuenſes de-
currat. Reſpondetur ſecundo huic obiectioni. quod cum Genu-
enſium Reſpu. iure fiſci & Imperii habeat, ſitque omnino libera,
vt iam in primo articulo oſtendimus, ſequitur ſolum de iure centena-
336 riam præſcriptionem contra eam poſſe decurrere, *ex † l. vltima.*
C. de ſacroſ. eccleſ. quæ ab auth. *quas actiones,* hoc caſu non corrigi-
tur, *vt recte interrogatus reſpondit Aretinus conſilio 154. col. vlt. ver. ter-*
tio præmitto. & apud Soc. Sen. conſil. 86. colum. pen. in ſubſcriptione Pe-
tri Laurentij de Lotu lib. 1. qui ambo ſic in ciuitate & Repub. Senarum
conſuluerunt, & idem poſt Corneum conſil. 268. colum. 10. verſic. non o-
mnino obſtat, quod primo loco, libr. 4. cenſuit Crau. tracta. de antiq. tempo.
quarta parte principali, num. 106. & idem ſenſit Pariſius conſilio 33. nu.
87. lib. 1.

Reſpondetur ſecundo loco principali d. quinto fundamento
Imperatorem aduerſus Genuenſes nullo tempore præſcribere
potuiſſe, deficiente titulo & bona fide, deficiebat enim titulus, de
quo vere nullo modo conſtat. Nec dicatur adfuiſſe titulum pro
ſuo, cum iam ſui origine Marchia fuiſſet Imperij conceſſa ſcilicet
ab Othone, deinde à Carolo quarto: & poſtmodum ab ipſo Ma-
337 ximiliano confirmata, qui ſane † titulus pro ſuo ſufficit ad præ-
ſcribendum, *ſecundum Bald. in cap. 1. §. ſi quis per 30. ſi de feudo fuerit*
controuer. inter domin. & agna. quia reſpondetur Baldum hoc caſu
duo exigere, primum, quod is præſcribens ante fuerit dominus
alia ex cauſa & titulo, cum alioqui titulus generalis pro ſuo non
ſufficit, *l. 1. ff. pro ſuo.* Secundum, quod is dominus ſit in bona fide,
ſic Baldum declarauit Balbus in tract. præſcriptionum prima particula
3. partis princ. quæſt. 12. verſ. requiritur tamen etiam, &c. ſed in caſu
noſtro non conſtat hanc Marchiam feudum Imperij fuiſſe, non
ergo pro ſuo Imperator poſſidere potuit, ſicque præſcribere. de-
ficit & bona fides, cum lata ſententia aduerſus omnem æquita-
tem fuerit, vt iam diximus, & ſtatim ſubiiciemus. Minus dici po-
338 teſt Imperatores præſcripſiſſe ex † confiſcationis titulo, quæ ſane
confiſcatio etiam ſi nulla eſſet in ſe; attamen iuſtam præſcribendi
cauſam præſtare dicitur. *l. Pomponius. §. ſi iuſſu de acquiren. poſſeſ. Bal-*
bus tract. præſcrip. prima particula tertia partis principalis. quæſt. 11.
quia reſpondetur, ſine cauſa confiſcari & à Republic. auferri non
potuiſſe; *ſic reſpondit Iaſon conſilio 93. colum. 2. libro 3. Pariſius conſilio*
31. numero 116 libro 1. quare relatus Balb. d. quæſt. 11. verſicul. quid au-
tem in ſententia nulla, &c. negat titulum hunc eſſe ad præſcriben-
339 dum † idoneum. cum is qui per ſententiam poſſidet, in mala fide
verſatur, vt verſabatur, non ipſe modo Alphonſus ſenior, ſed
& ipſemet Imperator Maximilianus. noſtra hæc reſponſio de-
claratur, confirmaturque ex gloſſ. *in c. ſi ſacerdotes 16. quæſt. 3. in glo.*
340 *1. quam citat Balbus,* dum clare affirmauit viuente illo qui † ſenten-
tiam, vel nullam vel iniuſtam tulit, præſcriptionem currere non
poſſe. Si ergo viuente Maximiliano nulla eſt decurſa præſcriptio,
ſequitur ad commodum Imperij à die, quo Diuus Carolus V. ad
Imperium aſſumtus eſt, ſolum decurſos eſſe annos 39. à die ſcili-
cet mortis ipſius Maximiliani, qui, *vt Hiſtorici omnes teſtãtur* anno
1519. deſiit eſſe in humanis, vſque ad diem occupationis Finarij
anno 1558. Sequitur ergo non eſſe decurſam præſcriptionem
aliquam ſaltem tanti temporis, qua ius Genuenſium ſit ſubla-
tum: mala fides autem Maximiliani ex his ſatis detegitur, quod
nulla iuſta ac legitima cauſa ſubſiſtente tentauit priuare Genuẽ-
ſes iure ſuo. nec dicendum aliquo modo eſt; Maximilianum fuiſ-
341 ſe in bona fide, eo quia etiam ſi † titulus confiſcationis fuerit pri-
uatiuus, imo iniuſtus, nihilominus ex eo bona fides cauſatur, *vt*
docuit Bar. in l. Celſus, num. 17. de vſucap. & ſupra late retulimus: quia
ceoſco hic animaduertendum, Bartoli & ſequacium doctrinam
procedere, quando iuris communis diſpoſitio refragatur, *vt ſe i-*
pſum declarat Bartol. l. ſed ſi lege. §. ſcire. ff. de petitio. hæred. Alex. conſil.
73. in fin. libro ſecundo. Curtius Senior conſilio 72. Princeps defunctus.
columna quinta, Balbus, d. l. Celſus numero 20. 23. Gramma. Neap. deciſ.
79. numero 89 Plotus l. ſi quando. numero 262. C. vnde vi. ſed cui dubi-
um, quin hoc noſtro caſu reſiſtat ac refragetur iuris communis
diſpoſitio, cum ſine cauſa iuſta & ratione non potuerit Genuen-
ſium Reſpub. iure ſuo priuari. Accedit præterea, quod licet bona
fides ex iniuſto errore cauſetur, attamen titulus ille ex tali errore
formari non poteſt. *ſic Bartol. d. l. Celſus numero 3. in fin. vbi Balbus*
numero 4. 5. quo loco cum iniuſtum eſſe errorem declarat, qui cir-
ca factum proprium verſatur: quod præſertim hoc noſtro caſu
procedit, vbi agitur de præſcribenda Genuenſium iuriſdictione
& imperio, in cuius præſcriptione non ſufficit titulus cauſatus
errore iniuſto *ſic poſt Baldum. l. vltima. colum. 8. in 15. oppo. C. de edicto*
Diui Adria. tollen quem ſecutus eſt Balbus dicta l. Celſus, numero decimo,
de vſucapio. Non aduerſatur quoque quod dicitur, Maximilia-
num, non à ſua perſona, ſed ſuorum anteceſſorum præſcriptio-
nem incepiſſe, quorum † mala fides ipſi Maximiliano ſucceſſori 342
in ſola dignitate, nocere non potuit, *vt declarauit Balbus et acta.*
præſcrip. 2. particula 3. partis principalis. quæſt. 12. prope finem verſicul.
primo igitur limita. poſt Alexand. conſil. 89. numero 8. libro 2. & alios
quos ille retulit. quia reſpondetur, Maximilianum non potuiſſe à
perſona ſuorum anteceſſorum præſcriptionem incipere, cum
eorum nemo quaſi poſſeſſionem directi huius Marchiæ dominij
aſſecutus ſit, vno excepto Carolo quarto, qui per aliquot annos
ab anno ſcilicet 1355. vſque ad annum 1385. tempore lati laudi,
quo ſane tempore, cum Genuenſes antiquam quaſi poſſeſſio-
nẽ amiſſam iure recuperauerint, ſublata & extincta fuit præſcri-
ptio, quæ currere quodammodo ad Imperij commodum cœpe-
rat. ſuam ergo præſcriptionem continuarunt Genuenſes vſque
ad tempora Maximiliani, & ex cuius iniuſto facto tolli, aut inter-
rumpi non potuit, ex relatis iam rationibus. Accedit præterea
Balbi & aliorum doctrinam intelligi & procedere, vt ipſemet
præcitato loco loquitur, quo ad præſcriptionem incoandam à
perſona ipſiuſmet ſucceſſoris, non autem quoad continuandam
cum illa ex tempore illius prædeceſſoris *quod & clare docuit Fel.*
in c. de quarta. numero 23. de præſcrip. quare ſi aliorum omiſſa perſo-
na, ab ipſo Maximiliano incoetur præſcriptio, iam cernimus,
tanti temporis non eſſe, vt ad Genuenſium tollenda iura ſuffici-
at. Reſpondeo & tertio principaliter, Imperatores cauſam ha-
buiſſe ab Alphonſo ſeniore, qui in maxima mala fide verſabatur,
cum iam illi eo anno 1482. denuntiatum à Genuenſium Repub.
fuerit, vt ad ſuſcipiendũ inueſtituras, quemadmodum ſui ante-
ceſſores conſueuerant, accederet, qui Alphonſus re comperta, vt
Rempub. falleret, ſuoque iure priuaret, ad Maximilianum con-
fugit. Illa ergo denuntiatio † malam fidem in Alphonſo cauſauit, 343
induxitque *ex l. ſi fundum. C. de rei vend. vbi Salyc. Balbus in l. Celſus*
num. 11. ff. de vſucap. & in tract. præſcrip. 2 particula tertia partis princ.
quæſt. 2. Ripa in cap. cum M. Ferrarienſis. num. 159. de conſtitutio Cre-
men ſing. 134. Tiraq. de retractu conſang §. 13. gl. 1. num. 28. & § 36. glo.
2 num. 10. 18. ex quo, & illud infertur, quod ſi hæc omnia is Al-
phonſus ſenior Maximiliano ad vnguem (vt par erat) retuliſſet,
non certe is deinde iure ſuo Rempub. priuaſſet. Nec aliqua excu-
ſatione defendi poteſt Alphonſi mala fides, quod factum † iudi 344
cis ſicque Imperatoris eum tueatur *[illegible] l. non videtur. §. qui iuſſu, de*
regul. iur ex l. iuſte poſſidet. ff. de acquir. poſſ. cum ſimilibus quia reſpon-
detur, hic nullum iudicis factum, ſicque Imperatoris anteceſſiſſe;
nam quod actum à Maximiliano eſt. ſuaſionibus Alphonſi eſt a-
ctum, qui cum Rempublicam ſuo † ſpoliaſſet iure, Imperatoris 345
auctoritate non poterat in ea confirmari. *l. auctoritatem, C. vnde vi,*
& egregie tradunt Rui. conſi. 35. nu. 10. libr. 1. Ripa l. naturaliter. §. nihil
commune nu. 63. de acq. poſſ. Goza. conſi. 8. num. 13. Pariſ. conſ. 101. nu. 68.
lib. 1. Sac. Inn. conſ. 79. n. 22. lib. 1. Alcia. reſponſo 370. n 2. & reſponſo 450.
n. 24. Neruiza. conſ. 81. nu. 34. quod ſi concederetur, vere is Alphon-
ſus ex ſuo dolo cõmodum ſentiret, quod nulla iuſta ratione con-
cedendum eſt *l. itaq. fullo cum vulg. ff. de furtis.*

Non obſtat ſextum fundamentum, quo dicitur, ex laudo An-
toniotti Adurni nullum dominium in Rempub. tranſlatum fuiſ-
ſe, *ex Baldi doctrina in l. vlt. §. vlt. in fi. C. commun. de leg* quia reſpõde-
tur multipliciter. Primo neceſſe minime fuiſſe ex laudo ius
aliquod in Rempublic. transferre, cum iam ante illud ius habeat
habueritque. Reſpondetur ſecundo † Baldi doctrinam veram 346
non eſſe, cum eam multis & recte reiiciat Iaſon, *in l. ex hoc*
iure.

Digitized by Google

347 iure n. 45. ff. de inſt. & iur. Reſpondetur tertio † dominium ex ſen-
tentia transferri, cum illi acquieſcit condemnatus, ſic Baldus in l.
1. C. communia vtriuſque iudicij. Iaſ. d. l. ex hoc iure. nu. 44. & ſenſit Soc.
Sen. conſilio 9. col. 9. lib. 1. ſed cui dubium, quin acquieuerint ij Mar-
chiones illi laudo Adurni, cum in illius executionem & obſer-
uantiam per nonaginta annos continuos inueſtituras à repu-
348 blica ſuſceperint. Reſpõdetur quarto † Baldum in d. l. vlt. §. vlt. lo-
qui in emphyteuta, qui quemadmodum alienare, ſic nec com-
promittere poteſt, ne mediante laudo emphyteuſin diſtrahat in
aliumque transferat; nos autem non concedimus, hoc eſſe feu-
dum, quin iam clare demonſtratum fuit, quod ſi feudũ alienabi-
349 le eſt. non repeto ſæpius dicta. † Gloſſa autem d. l. exceptio ff. de exce-
ptione rei iudic. non loquitur in noſtris his terminis, ſed illius caſus,
cum reus conuentus, per ſententiam nullis hinc inde factis pro-
bationibus abſolutus fuit: nam iuſta ratione dicitur, nullum tũc
in reum ſic abſolutum tranſlatum eſſe dominium, cum nihil de
iure ſuo is probauerit. ſic declarauit Aretinus in l. Pomponius. §. ſi inſ-
ſu. num. 10. de acquir. poſſ.

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur primo, licuiſſe Reip.
ius ſuum hac via conſequi, cum aliunde ei non foret ſuccurſum,
vt ſuo loco diximus. Reſpondetur ſecundo, debuiſſe illuſtriſſimum
Marchionem experiri eo remedio, l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. &
350 petere Rempub. condemnari ac deinde priuari † cum priuatio
* ipſo iure non ſequatur, vt affirmant * omnes in d. l. ſi quis in tantam.
vbi Bald. num. 28. Baldus col. pen. verſ. ſuper 4. Ang. col. pen. Ripa, in cap.
ſæpe, num. 99. de reſtit. ſpoliat. Tiraq. in l. ſi vnquam, num. 152. & 287 Re-
351 ſpondetur & tertio, hanc diſpoſitionem tunc locum habere †
cum per dolum facta eſt occupatio, vt ſcribunt Doctores in d. l. ſi quis
352 in tantam. C. vnde vi. ſed apud Rempub. nullus fuit † dolus, cum id
egerit, quod iuſta ratione facere poſſe credebat, vt poſt Baldum
Hieronymum Tortum egregie reſpondit Cravet. conſilio 8. in fin.

Concludo ergo excelſam Rempub. potiora iura in cauſa domi-
nii fouere.

QVinta dubitatio facilis diſſolutionis eſt. Quid hac in cauſa
iudicioue agendum ſit, poſteaquam Genuenſium procu-
rator, lata interlocutoria, qua ſe iudicem declarauit Imperator,
competentem iudicem deſeruit, nec ſui loco procuratorem re-
liquit, & forte dicendum videtur, hunc articulum diffiniri ſatis
353 † ex cap. eum qui de dolo & contumacia lib. 6. & in clem. 1. de dolo &
contuma. & per Bart. in l. qui Roma. §. Seia. vbi Iaſ. num. 21. ff. de verbo.
obligat. qui in motiuum ordine 4. referuntur. ex his enim ſatis vide-
tur probari. Rempubl. amplius citandam non eſſe, illiuſque vi-
354 ces poſſe ſuppleri, cum litigatoris † abſentia ex iudicis præſentia
ſuppleatur. l. & poſt. § 1. ff. de iud. l. properandum. §. ſin autem. Cod. e-
odem.

Contrariam ſententiam veriorem eſſe credo. Excelſam hanc
Rempublicam ad cæteros iudicij actus omnino citandam eſſe. &
355 ea adducor ratione prima, quia in † dubio eligenda eſt tutior via,
qua vtrique partium poſſit eſſe conſultum, ex Caſt. doc. in l. 1. in fin.
ff. ſi quis cautio. & egregie reſpondit Crau. noſter conſilio 14. in fine. &
conſilio 32 in fin. erit ergo vtrique partium conſultum ſatis, ſine al-
terius incommodo, ſi citabitur Reſpubl. Secundo, ex eo in hanc
356 adducor ſententiam, quod † procuratoris contumacia domino
nocere non poteſt in his, quæ grauioris ſunt præiudicij, ſic decla-
rat. Bart. in l. 1. §. ſi procurator. numero 2. ff. ſi quis in iuſ. non obtempera. vbi
Curtius iunior num. 8. quod hoc caſu præſertim procedit, vbi nihil
eſt quod negligentiæ Reipub. aſcribatur, cum procuratorem cõ-
ſtituerit vna cum ſubſtituendi poteſtate. quare iuſte credidit i-
pſum procuratorem dimiſſurum fore, ſi recedere ei contigiſſet,
ſubſtitutum, iuxta ea quæ ſcribit Curtius Iun. d. § ſi procurator, num.
3. in prin. Cum ergo non citare Rempubl. ad cæteros actus cauſæ
diffiniendæ, ſit maximi detrimenti, ne illius rationibus non au-
ditis contra eam ferri ſententia contingat, dicendum omnino
eſt citandam eſſe.

Tertio, vt huius ſim ſententiæ, ea ratione cõtendo, quod Bar-
toli & Iaſonis eſt declaratio, in d. l. qui Roma. §. Seia. vbi Iaſ. nu. 21 qui
357 pro cõtraria ſententia afferuntur; qua declaratione affirmarũt, †
ca. eum qui. de dol. & contu. procedere donec appellationis interpo-
ſitæ durat proſecutio, ſed ea finita citandum eum eſſe, quo ad cæ-
teros actus cauſæ principalis, quod ea ratione confirmatur: quia
358 contumaci, quo ad vnum actum, non tamen quo ad cæteros †
nocet contumacia l. aut qui aliter. §. vlt. & l. vlt. §. vlt. ff. quod vi aut
clam. An. Aret. § vlt. n. 5. inſt. de pœna tem. litigan. Boer. in l. conſentaneum. col. 7. n. 70. C. quomo. & quando iudex.

Quarto & vltimo, adducor doc. Aretin. in d. l. qui Roma. § Seia.
num. 21. verſic. & ex prædictis qui affirmat d. c. eum qui, tunc demum
habere locum, cum appellatio eſſet friuola, ſecus ſi iuſta ratio-
ne interpoſita, vt in caſu hoc noſtro. nam iure hic appellare licu-
it; conceditur enim † appellatio, cum iudex reiectis exceptioni- 359
bus procedit ad vlteriora in caſu recuſationis iudicis, cap. quaſtio.
§ vlt. vbi Abbas de offic. deleg. Dec. in c. interpoſita, colum. 1. de appellat.
& tãto fortius, cum oblatæ fuerint probationes ſuper iuſta recu-
ſationis cauſa, ex tradit per Decium. d. c. interpoſita, colum. 2. verſic.
ſecunda regula.

SExta dubitatio facilis explicationis diſſolutionisq; (mea ſen-
tentia) eſt; ſi nonnulla crebrius à noſtris recepta obſeruauerи-
mus; illud primum, † capitula eſſe in dubio recipienda & ad pro- 360
bandum admittenda, ſic docuit Iaſ. in Authen. Ad hæc numero 3. C. de
iudiciis quem ſecutus eſt Neuiz. lib. 6. Sylu. nupt. nu. 47. verſ. item in du-
bio omnia interrogatoria, &c. ſic Cur. Sen. quem ſtatim referã; quare * *
communi interpretum voto dicimus, † capitula ipſo iure eſſe 361
admittenda, cum clauſula, ſaluo iure impertinentium & non ad
mittendorum. ſic tradunt Caſt. in l. ad probationem. C. de prob. quo lo-
co affirmant in fine litis diſputationem illam eſſe reſeruandam,
an pertinentia ſint & ad rem faciant, vel non, cuius ſententiæ fuit.
& Curt. Sen. conſ. 71. Super controuerſia. col. pen. verſ. venio ad ſecundũ,
Alex. conſ. 166. num. 6. lib. 6.

Scio tamen illud verum & æquitate niti, quod ſi notorie con-
ſtet † capitula eſſe impertinentia, non eſſe aliquo modo cum 362
quauis clauſula admittenda, ſic intelligo Imolam in l. 4. §. totius ff.
de damn. infect. quem viſus eſt ſequi Curt. Sen. qui ſupra, qui fortius
intelligitur, quod ibi viget ſtatutum (vt in hac ciuitate in ciuilibus
ſub Rub. de capitulis admittendis in ciuil. b. 1.) quod c. admittantur ſal-
uo iure impertinentium, eſſe indiſtincte admittenda; quod ipſe
non concederem, quando vere de impertinentia conſtat. Imola
ſententiam probauit Gramma. deciſ. 45. num. 8. Cum ergo ſumus in
dubio Caſtr. doctrina & aliorum procedit, tametſi alij permulti
contrarium verius ac tutius affirmauerint, eſſe ante omnia diſ-
cutiendum an capitula pertinentia ſint, vel non, quam ea ad-
mittere cum ea clauſula, ne ſcilicet fruſtentur litigantes inanibus
& fruſtratoriis probationibus & ſumtibus vexentur, ſic Decius in
cap. dilecti 4. nota de except. & conſil. 162. numero primo, quam ſenten-
tiam probauit Purpur. in l. 1. numero 60. ff. ſi cert. pet. & Neuiz. conſilio
trigeſima, numero 20. & dubitatiue viſus eſt ſentire Corſet. in ſing. in ver-
bo iudex, incipit index, &c. & Gramm. deciſ. 45. num. 5. attamen diſ-
putationem in fine reſeruari, * crebrius eſt receptum, vt Moder. *
Pariſius in additio ad Decium d. cap. Dilecti. 4. nota. teſtatur. & relatam
aliorum opinionem eo caſu procedere poſſe intelligo, cum ali-
quo modo de impertinentia ex ipſa conſtat, vt intelligere viſus eſt
Cravet in conſilio 23. numero 4. ſic clarius Pariſius conſilio 67. numer. 38.
32. lib. 4.

Illud etiam ſecundum annotandum obſeruandumque eſt † 363
capitula ſatis dici pertinentia, quæ quomodo ad cauſam ſiue di-
recto, ſiue per indirectum conferunt ſic vno * ore noſtri affirma- 364
runt. vt Bar. in l. duo patroni §. idem Iulianus, & ibi Iaſ. numero 12. ff. de
iureiur. Bal. in l. 2. §. quod obſeruari, vbi cæteri C. de iureiur. propt. calum.
dan. Cur. Sen. d. conſil. 71. ſuper controuerſia. col. pen. ver. venio ad ſecun-
dum. Dec. conſ. 84. col. vlt. verſ. non obſtat quod, &c. conſil. 162. num. 2. &
conſ. 517. num. 2. & d. c. dilecti. 4. nota. de except. & in cap. in præſentia,
num. 34. de prob. Gui. Papæ q. 347. Cravet. conſilio 5. in fine, qui clare
dixit capitula cenſeri impertinentia, quando nullus effectus ex
eis ſequi poteſt, idem cenſuit Pariſ. conſ. 67. nu. 16. lib. 4. Alcia. reſp. 387.
num. 4.

Et illud tertium obſeruandum, quod quemadmodum ex la-
tere actoris capitula eliciuntur ex libello. vt reſpondit Alexand. con- 365
ſilio 166. numero ſexto, libro ſexto, quod viſus eſt ſentire Boer. quæſt.
42. num. 13. qui ſcripſit libellum ex capitulis declarari; ſic ex ex-
ceptionibus rei, quia in eis actor dicitur l. ſecunda. ff. de exceptio.
His ſic annotatis obſeruatiſque, per ſingula ab excelſa Genuen-
ſium Repub. deducta capitula diſcurramus, vt intelligamus, num
reiicienda, vel admittenda potius ſint. Primum capitulum eſt
Caſtrum Gononij eſſe munitiſſimum. hoc capitulum eſſe admo-
dum pertinens arbitror, quia eo probato ſequetur, Illuſtriſſimum
hunc Marchionem non eſſe ante omnia reſtituendum, * ex cre- *
brioris illa ſententia Caſtr. l. ſecunda. C. de edicto Diui Adriani tol. quam
retulimus ſupra in tertio articul. & dato millies Caſtrenſis ſen-
tentiam aliquam pati difficultatem. Attamen cum tempus
non ſit, nec locus huic diſputationi ante factas probationes, ſed
tempore ferendæ ſententiæ, dicendum eſt omnino capitulum
hoc eſſe admittendum, cum nõ modo parum, ſed multum ad cau

Digitized by Google

ſam conſerat. Eſtq; ea ratione etiam hoc caſu pertinens, quia eo
probato.demonſtrabitur,excelſam hanc Rempub. non eſſe leui
ex cauſa,ſed maxime vrgenti motam ad arcem hanc & cætera lo-
ca occupandum, ob imminens ſcilicet periculum, ne incolæ ſeſe
proderẽt Gallis, cuius Caſtri recuperatio maxime difficilis dein-
de fuiſſet. Nec ad rem confert, quod dicitur Caſtrum Gouonij
eſſe quid minimum reſpectu aliarum rerum & bonorum loco-
rum que occupatorum,quia iam alias demonſtrauimus maiorem
habendam eſſe Caſtri rationem quam aliorum locorum, cum a-
lia loca facili negotio poſſint recuperari,ſi amitti contingat. Rur-
ſus negari non poteſt, quin ſaltem ratione ipſius caſtri ſit hoc ca-
pitulum pertinens. Secundum capitulum ac tertium continent
ab anno 1480.vſq; ad annum 1529. in ciuitate Genuenſi bella ci-
uilia, contentiones, & diſcordias viguiſſe, & foris multa bella fuiſ-
ſe geſta, vt Rempub. ſeruarent illæſam, quæ oſtendam iuſta admo
dum fuiſſe Reipub. impedimenta, quibus non potuit poſſeſſio-
nem & iura ſui directi dominij in hac Finarij Marchia recupera-
re; quæ ſane capitula dicere impertinentia, eſt non modo abſur-
dum,ſed & valde iniquum,cum illis probatis demõſtretur Rem-
publicam nunquam depoſuiſſe recuperandi animum, ſicq; ciui-
366 lem ſemper retinuiſſe poſſeſſionem, qua mediante † naturalem
ingredi potuit *l.clam poſſidere §. qui ad nundinas, vbi Iaſ. n. 25. de acq.*
poſ. & iam alias ſupra dixi Rurſus horum capitulorum probatio in
eo releuabit commodumq; afferet, quia demonſtrabitur, Rem-
pub. adeo pecuniis fuiſſe exhauſtam, & viribus debilitatã, vt mi-
nime potuerit Marchioni bellum indicere & gerere, cum præſer-
tim is Marchio Imperatorum ſe ſetueretur clypeo, quod oppu-
gnare non difficile modo, ſed pene impoſſibile fuiſſet *& in noſtri*
terminis ſic clare reſpondit Rui. conſ. 42. num. 8. lib. 4. demonſtrabitur
367 ſecundum Ruinum † in continenti factam eſſe recuperationem
iuxta loci & perſonarum qualitatem. ecce ergo quantum cauſæ
hæc capitula conferunt.

Quartum, quintum & ſextum capitulum recipiendum eſt,
cum ex eis contendat probare Reſpubl. ſubditos & incolas Mar-
chionis ab eo deſciuiſſe, & ſeſe obtuliſſe Genuenſibus, qui ſi eos
in ſuam fidem & ditionem recipere recuſaſſent, ſeſe Gallis dediſ-
ſent, ex qua deditione futurum erat, vt Genuenſes ipſi non mo-
do proprium recuperari impediti fuiſſent, verum & propria vi-
cina loca perdidiſſent, demonſtrabitur etiã iuſtam & opportunã
occaſionem oblatam fuiſſe Reipub. recuperandi proprium. Nec
ad rem confert dicere; ſubditos non fuiſſe iuuandos, ſed ſedãdos
quia reſpondetur, imo fuiſſe iuuandos pro ipſius Reipub. com-
modo, cui conceſſum alias fuiſſet, amicos conuocare ad amiſſam
poſſeſſionem recuperandam vt affirmant Septimum vero capi-
tulum, quo deductum per Genuenſes fuit, metum Gallorum
adfuiſſe, ob quem quã primum tentarunt, loca ipſa & Caſtra Fi-
narii occupare, eſt admodum pertinens, tum quia eo probato
demonſtrabitur non leue adfuiſſe periculum, quo cogebantur
Genuenſes occupare, ne alias iure ſuo in totum priuarentur, *vt*
paulo ante diximus. Octauum vero & nonum capitulum eſt pari-
ter recipiendum admittendumq;, quia ex probatione inde facta
ſequeretur, quod cum caſtrum Francum deſtructũ & à Genuen-
ſibus deinde reædificatum fuerit, erogatas impenſas in omnem
caſum ab ipſo Marchione reficiendas, vt reficiendas eſſe oſtende
mus infra *in vltimo articulo.* ſequetur & illud, quod cum caſtrum
Francum ſit intra Coruum & Monachum, ſicq; intra Genuenſiũ
fines, eſſe ipſorum Genuenſium ſaltem iuris præſumtione, *vt ſu-*
pra diximus in tertio quæ ſane præſumtio probandi onus transfert
in aduerſariũ *l. generaliter. § ſi pretium. in fi. ff. de fideic. lib. cum plurib.*
olim allegatis, cum ergo non modo quoquo modo duo hæc capi-
tula ad cauſam conferant, ſed multum adminiculentur, dicendũ
dubio procul eſt, admittenda eſſe, quæ ſane capitula ſi à Marchi-
one ſunt conſeſſata, non erunt quidem in ſpecie admittenda, ſed
ita generaliter capitula non probata ad probandũ admitti iuxta
cõmunem praxin. Decimum & vltimum capitulum, quo cona-
tur Genuenſium Reſp. probare Illuſtriſſ. hunc Marchionem nõ
coacte, ſed ſponte depoſuiſſe caſtrũ apud Illuſtriſſ. glorioſiſſimũ-
que virum Andream Auream: quod capitulũ ſi probabitur, ma-
ximus is ſequetur effectus, quod ſuo facto & culpa poſſeſſionem
amiſiſſe dicetur, vt non immerito nullum ei competat recuperã-
dæ remedium, *vt ſuſius loco diximus.* Nec aduerſatur, quod dicitur
hic conſtare de veritate in oppoſitum, & ipſorummet Genuenſi-
um confeſſione: quia hoc verum minime eſt, quandoquidem ſo-
lum fatentur Genuenſes, ſe bellum indixiſſe ac intuliſſe. quod
autem in eo inſtanti, in quo pacta, & conuentiones factæ initæq;
fuerunt & Caſtrum in manibus Principis Auriæ repoſitum eſt,
Marchio fuerit coactus ita facere, non ſunt confeſſi Genuenſes:
quare ſtat ſimul bellum fuiſſe illatum, & neceſſitatem ita paciſcẽ-
di non contigiſſe. Nec ad rem confert, quod plures adſint præce-
dentes & ſubſequentes Marchionis proteſtationes, quibus ſatis i-
pſius metus probatur; nam hoc factum ipſius Marchionis reſpi-
cit, & ſuam voluntatem, contra quam probare Genuenſibus nõ
dicitur prohibitum, ſed conceſſum: quia eſſe poteſt quod vno tẽ-
pore Marchio pertimuerit è Caſtro eiici, alio vero tempore non.
Cum ergo aliquo modo ad cauſam conferat, de voluntaria diſpo
ſitione, ac initia pactis fuerit exceptum, iure ad capitula, quæ fue-
runt negata, redacta ſunt, ob id omni ſuadente ratione; cum non
conſtet euidenter eſſe impertinentia, ſed ad rem maxime confer-
re, admittenda ſunt. Accedit præterea, quod in confeſſione cla-
riſſ. Iureconſ. D. Octauiani de Nigro, nullum ſolidum fundamen-
tum eſt conſtituendum, cum † Procuratoris ſpontanea confeſ- 368
ſio ſine ſpeciali mandato, non noceat domino, *vt docuit Bart. in l.*
certum. § ſed an ipſos colum. 2. de confeſſis & Alex. conſi. 222. num. 16. lib.
2. conſi. 66. num. 22. lib. 6. Natta. conſi. 17. num. 29. Pariſ. conſi. 115 num.
21. lib. 1. quod præſertim hoc caſu procedit, vbi ſi confeſſio procu-
ratoris noceret, faceret incidere Rempub. in delictum, quod ini-
que aliena occupauerit, *iuxta tradita per Iaſon in l. procurator, col.*
1. & 2. ff. de cond. indeb. & per Cur. Iun. conſil. 149. in fin. & per conſultiſ-
ſimum Crauet. in conſi. 54. num. 6. & alibi ſæpe. accedit etiam de his
confeſſionibus ac cæteris non conſtare, cum legitimæ † exhibi- 369
tæ non fuerint, nec decreta copia ipſi Reip. vt decernenda erat
cum termino ad opponendum, *vt tradit Bart. in extrau. ad repri-*
men in verbo de plano. col. 1. Felin. in cap. ſignificauerunt, de teſtib. Rom.
conſ. 157. col. 1. & egregie Marſil. in ſing. 81. Aduertas, &c. qui alios in hãc
ſententiam retulit. Concludo ergo capitula iſta eſſe ad probandum
admittenda.

DVbitari ſeptimo loco contingit; qualis ſit in hac cauſa fe-
renda ſententia, & vere ex iam relatis concludendum eſt,
Sacram Cæſareã Maieſt. declarare debere, ſe huius cauſæ iudicẽ
non eſſe competentem, remittereq; debere omnem hanc cõtro-
uerſiam Reip. ordinariis, vel ſaltem Summo Pontifici, vt tandẽ a-
pud alterum eorum diffiniatur, erit & Cæſari ſuadendum, vt ante
hæc omnia ſuam reuocet interlocutoriam, qua ſe iudicem decla-
rauit competentem; quam ſi reuocare negauerit, & in cauſa pro-
cedere maluerit, erit declarandum, male inſtitutum fuiſſe ab il-
luſtriſſimo hoc Marchione iudicium poſſeſſorium, & eo reiecto
eſſe ſupra cauſa petitorij procedendum, ac diſputandum amba-
rum partium iuribus, ſuper quibus ſi ferri continget ſententiam,
declarandum erit excellam Genuenſium Remp. eſſe dominam
directi dominij d. Marchionatus, ſaltem proportione illa in lau-
do Antoniori Adurni contenta. ſi tamen de viribus iudicij poſ-
ſeſſorij cognoſcere ſtatuet Imperator. capitula excellæ Reip. erũt
admittenda, & ſuper eis recipiendæ probationes. Quo vero ad e-
rogatas per Genuenſes impenſas, quid in omnem caſum ſtatuẽ-
dum ſit, ſtatim dicemus.

Legitima dubitatio eſt an ſaltem Reip. reficiendæ ſint impen-
ſæ, quas in refectione Caſtri Frãci erogauit, in quo articulo dicẽ-
dum videbatur non eſſe † reſtituendas, *ex ſententia Martini Lau-* 370
denſis in tracta. de Caſtellanis. q. 13 dum clare affirmauit Caſtrorum
inuaſores non repetere impenſas in Caſtri refectione erogatas,
ex tex. vbi gl. l. ex argento. ff. de cond. furtiua, & probat l. 1. C. de infan.
expoſitis. quæ ſane iura de impenſis neceſſariis loquuntur, idq; ea
iuſta ratione conſtitutũ videtur, quia ipſi occupatori eſt imputã-
dum, quod mala fide in re aliena impendere voluerit.

Contrarium tamen verius eſſe arbitror. Primo ea adducor ra-
tione, quod regulariter † poſſeſſor malæfidei & ſine titulo conſe- 371
quitur impenſas neceſſarias erogatas in refectione rei poſſeſſæ,
vt probat l. plane ff. de pet. hered. & l. domum, C. de rei vind. Bart. in l. in
fundo numer. 11. de rei vind. quo loco eam affert rationem, quia poſ-
ſeſſori imputaretur, ſi nihil impendendo ſineret rem perire &
funditus deſtrui, *idem cenſuit Alcia. in l. impenſa. numero 8. de verb. obl.*
& quod placuit Mol. Pariſien. in conſuet. Pariſien. titul. 1 § 1. gloſſ. 5. num.
271. imo is † malæfidei poſſeſſor etiam vtiles impenſas conſequi- 372
tur, non quidem per æſtimationem ſed per detractionem, *vt pro-*
bat d. l. domum in fin. & Bar. d. l. in fundo. num. 11. quanto fortius di-
cendum eſt in caſu noſtro, in quo Reſp. non poteſt dici occupaſſe
alienum ſed recuperaſſe ſuum, caretque mala fide, *vt ex iam dictis*
apparet.

Secundo vt hoc verum affirmem, hac ratione clara & euiden-
ti contendo, Genuenſes petere ſibi refici impenſas non nunc, ſed
olim

olim antiquitus, ſcilicet erogatas in refectione Caſtri Franci, quod ſumtibus Reipubl. fuit reædificatum, vt eiuſdem Marchinnis anteceſſores ſunt atteſtati in publico inſtrumento confecto
373 anno 1399. vt in actis conſtare dicitur, quæ † confeſſio & ipſi Marchioni ſucceſſori nocet, *vt reſpondit Aret. conſ. 36. num. 3. Rum. conſ. 76. num. 14. lib. 5.* nec eſt dubitandum, quin tunc temporis licuerit ipſis genuenſibus Caſtrum illud funditus deſtructum reædifica-
374 re, tum quia eſt † in litore maris, *iux. tex. l. riparum, & l. in tantum. ff. de rerum diuiſion. Capolla in tract. de ſeru. ruſtic. prædior. c. 27. num. 3.* Quod tanto fortius locum habet, cum conſtet ædificatum Caſtrum hoc eſſe intra fines Genuenſium, hoc eſt intra Coruum & Monachum, ſicque præſumitur ædificatum in ſolo ipſorum Ge-
375 nuenſium, ex quo eſt intra † centum milliaria, *iux. l. 1. §. cum vrbem, de off. præfecti vrb. Spec. in tit. de iuriſd. omn. iudic. col. 2. verſ. & ſitas. nu. 3. Caſtr. conſi. 179. col. 2. 4. lib. 1.* ex quo ceſſat, quod dicitur de occupatione, quia hic non agitur de impenſis de præſenti factis, ſed iam antiquitus erogatis.

Tertio, vt huius ſim ſententiæ, ex eo adducor, quod cauſa hæc
376 † coram Cæſare tractatur, coram quo eo proceditur modo, quo coram Deo optimo maximo, *vt tradit gl. in Rubr. Auth. de hered. & falcid. Bal. in c. 1. §. 1. nu. 3. de noua forma fidelit.* quare dicimus, Imperatorem eſſe Deum in terris. *§. 1. in Auth. de conſul. Bal. cap. ſignificantib. in fi. de offi. deleg. & latiſſime Reſtaurus Caſtaldus tract. de Imperatore. q. 2. & q. 50. n. 31.*

Si ergo cauſa à Deo optimo maximo diffiniretur, dubio pro-
377 cul Reipubl. Genuenſi reſtitueretur † impenſæ, etiam ſi conſtaret per vim & malam fidem occupaſſe, *ſic in claris terminis ſcribit conſultiſſimus. Didacus Conar. in c. peccatum in 2. parte. § 6. num. 3. de reg. iur. in 6.* quo loco declarat, *d. l. ex argento. ff. de cond. furtiua*, in foro animæ locum ſibi non vindicare, vtitur eo loco multorum auctoritatibus, quas, cum apud eum videri poſſint, conſulto omittam.

Non ergo aduerſantur relata in oppoſitum, quia illis ſatis ſuperque fuit ſatisfactum ex ſtatim relatis. Eſt ergo omnino concludendum reficiendas expenſas eſſe.

Illud vnum nunc ſilentio non inuoluam, Patres, ne locus alicui dubitationi in eo relinquatur, quod in vltimis verbis motiui propoſitum fuit, dum dicitur, eſſe cogitandum, nunquid ſit lo-
378 cus diſpoſitioni. † *l. vltima. ff. de rei vendicat. & doctrina Curtij in addit. ad pract. Pap. in forma prim. libelli quo actione reali. quibus addo ipſe Marſil. ſingul. 242. tex. &c. & egregie Afflict. deciſ. 18.* quod ſcilicet cum Reſpub negauerit ſe poſſidere Caſtrum & cætera loca Finarij, in pœnam ſui mendacij ſit iure ſuo priuanda: arbitror equidẽ dubitationem hanc eſſe paruæ admodum conſiderationis, hoc noſtro in caſu, cum re ipſa demonſtratum fuerit ob ſequeſtri vim non Rempu. ſed, vel ipſummet Marchionem, vel ſequeſtrarium ipſum poſſidere. nullum ergo hic adeſt Reipub mendacium. Accedit, quod *d. l. vlt.* procedit, quando ex negatione aduerſarius fuiſſet probationis onere grauatus, *ſic egregie Roman. conſi. 59. colum. pen. verſ quo ad vltimum. &c. & conſil. 70. colum. antepen. verſicul. 2. principaliter, &c. quem eſt ſecutus Gomeſ. Hiſp. § ex maleficio. num. 47. in fin. inſtit. de action. idem reſpondit Barb. conſi. 82. col. 1. lib. 3.* at in caſu noſtro, etiam ſi excelſa Genuenſium Reſpub. negauerit poſſidere, non tamen ex latere Marchionis probationis aliquod onus affuit. ceſſat ergo hæc diſpoſitio. Rurſus non habet locum diſpoſitio illa hoc noſtro caſu, cum iuſta ratione ignorauerit, & adhuc ignoret Reſp an ipſa poſſideat, vel non, mediante perſona ſequeſtrarij, quod cognoſcere iuris, nec parum difficilis (vt iam retulimus) eſt, ſequitur ergo Rempublicam excuſari. *Romanus. d. conſil. 70. col. 5. verſ. circa huius intellectum.* Hæc eſt mea, hac de re perdifficili & nodoſa ſententia.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1. *Fœmina dotata excluſa à ſucceſſione ſtantibus maſculis, an intelligatur quoque excluſa à ſucceſſione matris.*
2. *Statuta alternatiue loquentia de pluribus perſonis, diuiſim & ſeparatim ſunt intelligenda.*
3. *Copulata in vnum, ſi reſpiciant diuerſos fines, reſoluuntur in ſingulares orationes.*
4. *Fœmina licet ſit dotata à patre, non tamen ceſſat abſurdum ſi aliunde alias dotes habere poſſet, imo, ſi prohiberetur, abſurdum eſſet. & num 9.*
5. *Statuta non ſunt interpretanda in ſenſum, ex quo fœminæ indebite detrimentum ſentiant.*
6. *Statuta ſunt interpretanda eo modo, quo ius commune minus lædãt. & vide nu. 26.*
7. *Verba ſtatuti ſeu legis ita ſunt interpretanda, ne fruſtra ſcripta dicantur. & num. 13.*
8. *Exhæredatio à ſtatuto facta, nominatim fieri debet.*
9. *Filiam dotatam à patre non excludi à ſucceſſione auiæ, matris, & aliorum, ſed ſub num. 17. contra.*
10. *Alternatiuæ natura eſt, alteram partem eſſe veram, nec omnium concurſus requiritur. & n. 15. & 26.*
11. *Menti & intentioni ſtatuti ſi ſit ſatisfactũ, nil vltra quæri debet, quia ſola mens ſpectanda eſt.*
12. *Statuta, ſeu leges ſunt intelligenda in caſu dubio & indeterminato, non claro & deciſo.*
13. *Dos loco legitimæ ſuccedit.*
14. *Filia quæ à patre non fuit dotata, à fratre debẽt dotari, ne indotata remaneat.*
15. *Argumentum an licite ſumi poſſit ex inſcriptione ſtatuti vel rubrica, ad deciſionem cauſarum.*
16. *Dictio niſi, eſt modificatiua, ſeu excluſiua.*
17. *Dos iam data, ſi patrimonium, vel facultates patris augeantur, an ipſa etiam augeri debeat.*
18. *Verba pluralia non poſſunt reſolui in ſingularitates, ſi inde ſequi poteſt abſurdum. & num. 22.*
19. *Alternatiua vim copulæ habet.*
20. *Dictio, neque, vim copulæ habet, & eſt præcedentium repetitiua ſeu tranſpoſitiua.*
21. *Dictio, vel eſt alternatiua, & poſita in fine clauſula habet præcedentium relationem.*
22. *Eius eſt interpretari, cuius fuit condere.*
23. *Filius quando non poſſit querelare teſtamentum patris.*
24. *Copulatiua non poteſt reſolui in alternatiuam, quando mens ſtatuti vel diſponentis repugnat.*
25. *Lex quantumcunq; dura ſit, tamen eſt ſeruanda.*
26. *Statutum ſi dupliciter poſſet interpretari, & ex duabus interpretationibus duo abſurda orirentur, illa interpretatio recipienda eſt, quo magis abſurdum euitatur.*
27. *Nominatim id fieri dicitur, cum vel nomen proprium exprimitur, vel aliis circumſtantiis quibus vice nominis vtitur, res deſignatur.*
28. *Exhæredatio nominatim facta dicitur, quando eſt facta nomine appellatiuo, quo perſona ſignificatur, licet non proprio.*
29. *Doctoris opinio illa creditur eſſe, quam ſæpius probauit.*
30. *Doctor ſi ſibi ipſi conſulendo eſt in duobus conſiliis contrarius: illa opinio eſt tuenda, quam magis examinat & affirmat.*

FACTI SPECIES.

Pater de propriis bonis filia dotauit, eo mortuo moritur mater inteſtata. Filii maſculi contendunt, ſororem dotatam & matrimonio collocatã, eſſe excluſam à ſucceſſione bonorum matris, ſtante ſtatuto Papien. 95. in ciuilibus, *cuius verba ſubiiciuntur.*

Quæritur quid iuris?

RVBRICA.

Quod mulieres maritatæ non veniant ad ſucceſſionem cum fratribus, niſi, vt infra.

ITem ſtatuimus, quod ſine teſtamento mulieres maritatæ & dotatæ: vel dotatæ & non maritatæ (Et intelligantur dotatæ, ſi fuerint maritatæ de bonis auitis, paternis, maternis, fraternis, vel filiorum fratris) vel in ordine profeſſæ: & filij & deſcendentes ex ipſis mulieribus, non faciant partem cum fratribus in ordine nõ profeſſis expreſſe, vel tacite, in hæreditate auita, paterna, materna, vel fraterna, neque in dote materna cum maſculis filiis fratrum non profeſſis. In capillis vero mulieres exſtantes, vel non dotatæ cuiuſcunq; ætatis ſint non faciant partem; niſi fratres, vel filij fratrum maſculi non profeſſi eas dotauerint, vel parati fuerint eas cum effectu dotare ſecundum qualitatem patrimonij & perſonarum. Declarantes quod ſi dictæ

Digitized by Google

*mulier dotata fuerit, vel fuit viuo aua, ſed mortuo patre, præſu-
matur dotata de bonis aui, ſi vera fuerit dotata viuo patre, præ-
ſumatur dotata de bonis patris. Si vera mortua patre, ſed viuo
fratre mulieris, præſumatur dotata de bonis ipſius fratris. Et ſi
patre & fratre mortuis ſed viuo filio fratris dotata fuerit, præ-
ſumatur dotata de bonis ipſius filij fratris, donec per ipſam mu-
lierem contrarium probetur, quecunque caſus fuerit ex ſupra-
dictis caſibus. Et intelligatur in fratribus & ſororibus vtroque
parente, vel ex patre tantum coniunctis. Prædicta vera mulie-
res in capillis extantes non maritatæ, cuiuſcunque ætatis ſint,
volentes ſe matrimonio copulare, vel alicui monaſterio ſe dedi-
care, ſuccedant ſimul cum fratribus & filiis fratrum pro rata ſi-
bi contingente de bonis defuncti in vſufructu tantum, quouſq;
dicta talis mulier velit dotari, & ſe matrimonio copulari, quia
tunc dotetur, vt ſuperius dictũ eſt. Et hoc ſtatutum habeat locũ
in præteritis, pendentibus, & futuris.*

CONSILIVM III.

Initium à Domino.

QVOD à me pro rei veritate requiritur reſponſum, non
leuem (mea quidem ſententia) dubitationem habet ſi
quidem per multis rationibus & interpretum auctori-
tatibus dicendum videbatur ſororem † hanc dotatam
1 à patre non excludi per fratrem à bonis & ſucceſſione matris; diſ-
poſitione ſtatuti Papiæ 95. *in tenlib. ſub Rub. Quod mulieres marita-
ta. &c.* Nam, ne excluſa dici poſſit, hæ rationes mirum in modũ,
vrgent.

Primo, verba ſtatuti, quæ alternatiue de pluribus perſonis lo-
2 quuntur, diuiſim † atque ſeparatim; non autem coniunctim in-
telligi debent. Si quidem, in qualibet perſona orationem etiam
perfectam efficiunt *l. falſa demonſtratio. §. ult. vbi Socinus, de cond. &
demonſtrat. & l. ſi ita quis heres, in fine, de hæred. inſtitu. & docuit Ripa
in l. ex coniuncti, numero 120. de legat. 3.* Atqui ſtatutum hoc alterna-
tiue de pluribus perſonis, nempe patre, matre, fratribus, dotem
conſtituentibus loquitur; ſequitur ergo eſſe intelligendum di-
uiſim & ſeparatim; vt illi ſolum ſuccedat filia, à quo dotem eſt cõ-
ſecuta. Cum ergo ſoror iſta à patre dotem acceperit; dicitur à ſuc-
ceſſione patris non autem matris excludi. *Hac argumentatione v-
ſus eſt Anchar. conſil. 80. Retenta, col. 2. & eam magis confirmat Alciat.
reſp. 57. nu. 9. 10.*

Secundo, ea me mouebat ratio, quod vbi plura ſunt † copula-
3 ta quę diuerſum finem reſpiciunt; illa in orationes ſingulares re-
ſoluuntur. *quod probant l. quoniam nouella. C. de inoffic. teſtam. & l. vt
libern. C de col.* vbi ſimilis exſtat loquendi formula. vt ſi plures iũ-
guntur perſonæ, coniunctio reſoluatur in ſingularitatem; atque
ita referantur ſingula ſingulis. *& docuit Bar. in l. 1. de his quæ in fraud.
cred. & reſponderunt Soc. Iun. conſ. 125 n. 21. lib 1. & Alciat. reſp. 53. qui in
ſimili ſtatuto Laudẽſi reſpõdit* Sed in caſu noſtro, plura illa copulata
in ſtatuto, *quod dotata à patre, à matre, vel à fratre nõ ſuccedat, &c.* di-
uerſum finem reſpiciunt, vt ſcilicet ſoror conſecuta dote à patre
non ſuccedat patri; à matre non ſuccedat matri: & à fratre non
ſuccedat fratri.

Tertio, illa ratio ſuffragari videtur, quod non parum abſur-
dum eſſet, ſi dotata † à ſolo patre excluderetur à pluribus doti-
4 bus, nempe matris, auiæ fratrum Quod ſane abſurdum eſt omni-
no euitandum *l. nam abſurdum ff. de oper. liber. cum ſexcentis ſimili-
bus, atque ita in ſpecie hoc argumenti genere vſi ſunt Angelus conſilio
126. teſtamento facto, in fine. Anchar. conſilio 80. Retento ordine, col. 2.
verſic. item eſſet valde. & Io. de An. conſ 89. num. 5. quæ annotatio Bolo-
gnini eſt.*

Quarto, huc ſpectat illa ratio, quod fœmina hæc alioqui con-
ſilij inops, decepta atque fraudata remaneret. Nam ob tenuem
dotem conſtitutam à patre, cui reluctari illa non poteſt. *vt ex re-
centioribus ſcribunt Decius conſil 26. num. 2. Curt. Iun. Authent. res quæ
numero 10. C. commun. de leg. & Alciat tract. præſum. reg 1. præſum. 2.*
cæteros præterea. ob dotem inquam tenuem excludi poſſet ab
opulenta hæreditate vel auiæ, vel matris, vel fratris. Non ergo vi-
5 detur recipienda ſtatuti † interpretatio, qua fœmina indebite
damnum ſentiret: *iuxta tradita in l. vlt. §. in computatione. Cod. de iur.
deliber.* Quæ ſane fraus facilius à fratribus committi poſſet, cum
lex illorum conſilium pro ſorore, vt patris pro filia probare non
ſoleat *atque ita argumentantur Corn. conſ. 170. num. 7. lib. 2. & Alciat.
reſp. 57. num. 2.*

Quinto accedit, quod hoc ſtatutum eſt iuris communis corre-
ctorium: cum fœminæ, quæ cum maſculis pari iure ſuccedere ſo-
lent *l. maximum vitium. C. de lib. præt.* excludantur. debet ergo ſumi
interpretatio † quæ ius commune minus lædit *l. 2. C. de noxal. vbi* 6
ſcribunt Bald. & Sal. Sed hæc interpretatio qua fœmina non ex-
cluditur, minus lædit; ergo iſta probari debet. *Atque ita in ſpecie
noſtra argumento hoc vſi ſunt Cap. conſi 39. numero 15. & Alciat. reſp. 57.
num. 2.*

Sexto, non parum vrgent verba ſtatuti. *in verſic. declarantes e-
tiam;* quæ (*vt in ſpecie reſpondit Dec. conſ 346. numero 5.*) nihil operan-
tur, ſi intelligeremus, fœminam non ſuccedere auiæ, matri & a-
liis non dotantibus. *Inquit ſtatutum*, quod ſi dotata ſit viuo auo,
& patre mortuo, præſumatur dotata de bonis aui, ſi viuo patre,
de bonis patris, & viuo fratre, de bonis fratris & idem de filio fra-
tris, donec per ipſum contrarium probetur. Nam, ſi dotata ab v-
no ex nominatis excluderetur ab hæreditate aliorum nil opera-
retur illa præſumtio; nec opus eſſet contrarium à dotata probari,
cum ſatis foret, ſi ab aliquo dotata eſſet, quod tamen dicendum
non eſt, cum verba † ſtatuti ſint interpretanda, ne fruſtra ſcripta 7
ſint, *vt tradunt Decius conſilio 466. numero 1. & conſilio 527. in fin. Pa-
riſius conſil. 84. num. 11. lib. 2.* etiam ſi tertius lædatur: *ita Gozad. conſ.
5. num. 6.*

Septimo, ita in dubio pronuntiandum ob id videtur, quod
hæc excluſio eſt exhæredatio; quæ † non infertur niſi nominatim 8
dictum ſit *l. 1. & l. 2. ff. de lib. & poſthum. §. 1. Inſtit. de exhered. libe-
ror. cum vulgatis. Ita arguit Capra d. conſ. 39. num. 15. & ab eo non diſ-
ſentit Alciat. in reſp. 53. numero 23. & reſp. 57. num. 1. verſic. & ratio. &
confert Doctr. Bald. in l illam col. 1. C. de coll. & Iaſon. l. 1. num. 2 ff. de lib.
& poſth* qui ſcribunt, has exhæredationes à ſtatutis factas fieri o-
portere nominatim. Cum ergo non ſit nominatim, hæc fœmina
excluſa admitti debet.

Octauo atque vltimo, me multum aliquando mouebat aucto-
ritas eorum, qui in ſpecie huius controuerſiæ interrogati reſpõ-
derunt. fœminam ſcilicet hanc à patre dotatam † non excludi à 9
ſucceſſione auiæ, matris & aliorum; idque fratrum beneficio. *Ita
inquam in ſpecie reſpondit Anchar. conſil. 80 Retento ordine. Capra conſ.
39 Cum viſo & conſiderato. numero 9 Laudo Bolog. in annotat. ad Ioan.
de Ana. conſilio 89. numero 5. Corn. conſilio 170. numero 4 5 libro ſecundo.
Socinũ Senior. conſil. 30. colum. 8. verſic. nec obſtat, ſi diceretur. & conſil.
84. colum. 3. verſ. 5. moueor. lib. 1. idem conſ 241 colum. 11. verſ 5. nam ſta-
tutum, lib. 2. & conſil. 35. num. 11. lib. 4. Iaſon in l. 4. §. prætor ait. ll 1. num.
9. in fin. ff. de in ius vocan. in l. vt liberis. numero 6. verſicul. Limita pri-
mam. C. de collat. Rumus conſilio 74. numero 16. libro 2. & in ſpecie huius
ſtatuti noſtri idem reſpondit Decius conſilio 346 quem ſuetur Alciatus
reſponſ. 53. numero 23. & reſponſ. 57. vbi numero ſeptimo, teſtatur hanc
eſſe * communem, atque ita interpretatur ſtatutum Laudæ. Idem Al-* *
*ciat. reſponſ. 734 numero primo. Eandem opinionem probauit Brunus
in tract. Quod ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant. ar. 8. 9. 16. Pari-
ſius conſilio 47. numero tertio, & conſilio 49 numero decimo ſexto, libro
tertio. Rubeus conſilio 106. numero tertio. Socinus Iunior conſil. 11. nume-
ro 8. libro 1.* Scribunt ii omnes ſenſum huius ſtatuti & ſimilium eſ-
ſe, quod dotata à patre excludatur ab hæreditate patris; dotata à
matre excludatur ab hæreditate matris, atque ita de ſingulis, non
autem quod dotata à patre excludatur à ſucceſſione matris & a-
liorum.

Re tamen multo diligentius perpenſa, contrariam ſententiã
veriorem eſſe opinor; nempe ſororem hanc cenſeri excluſam ab
hac matris hæreditate, cum à patre dotem ſit conſecuta, iuxta ſta-
tuti diſpoſitionem. Quam quidem opinionem multis veram eſſe
credo.

Primo, ea ratione vtor qua pro ſua opinione male vſus eſt An-
charanus. ſtatuti verba ſunt alternatiue concepta, nempe, *quod
dotata à patre, vel à matre, vel à fratre, &c.* Atqui ad veritatem al-
ternatiuæ † ſufficit alteram partem eſſe veram; nec omnium 10
concurſus requiritur *l. ſi hæredi plures. ff. de condit. inſtitut. l. ſi ita
quis ſtipulatus fuerit, vbi Alexand de verb. oblig l. generaliter. & ibi De-
cius numero ſecundo, de inſtit. & ſubſtit. c. inter cæteras, vbi late Felin &
Dec. de reſcript. c. in alternatiuis. de reg. iur. in 6. vbi Dynus.* ſufficit er-
go ſororem hanc eſſe à patre dotatam, vt excludatur ab hæredi-
tate matris.

Secundo, confert quod vbi ſatisfactum eſt menti & † inten- 11
noni

Digitized by Google

tioni ſtatuti, nil vltra quæri debet, cum mens ſola ſpectanda ſit *l. cum mulier. ff. ſol. matr. l.nominn & ver. §. verbum de verbor. ſignif. c. præterea cap. intelligenda de verbor. ſignif.* At huius ſtatuti mens & intentio illa eſſe creditur, quod fœmina conſequatur dotem, qua nubere poſſit, & cætera bona, quæ ei obuenire poſſent, fratribus, qui domum & familiam habent conſeruare, relinquat. *quemadmodum tradunt omnes in l. venia. C. de in ius voc.* & * *communem ſtatuit Brunus in tract. Quod ſtantibus maſculis fœmina non ſuccedant, ar. 3. num. 11. & copioſe admodum Socin. Iun. conſilio 1. numero 44. libro 1. & Tiraquel. in Tract. Quod ceſſante cauſa ceſſet effectus, limit. 21. num. 15.* Cum ergo ſoror hæc dotem ſit conſecuta à patre, & ab eo condigne matrimonio collocata, ſequitur eſſe ſatisfactum menti ipſius ſtatuti, & ob id ſororem eſſe omnino excludendam à ſucceſſione materna. *ita in ſpecie hac viſum eſt argumentari Soc. Sen. conſ. 17. n. 8. lib. 4.*

12 Tertio accedit, quod illa interpretatio † ſtatuti ſumi debet, qua determinatur caſus dubius. *tex. l. quod Labeo. ff. de Carbo. edict. & l. ancillæ. C. de furtis.* Et is legis melior creditur ſenſus, quo caſus magis dubitabilis deciditur, *vt ſcribit Abbas in c. cum in iure, prima notab. de elect. & illum ſecuti ſunt Dec. in l. quoties idem ſermo. ad finem, de regul. iur. & in l. illum. colum. 1. C. de collat. & Cranet. in quæſtione De indemnitate mulierum, numero decimaoctauo.* Sed in caſu huius ſtatuti duo ſenſus & duæ interpretationes fieri poſſunt. Vna, quod dotata à patre, non ſuccedat patri. Altera, quod dotata à patre, non ſuccedat alteri cuicunque. Si primam interpretationem recipimus, ſtatutum decidere videtur caſum dubitatione carentem. Non enim eſt probabilis dubitatio, quin dotata à patre excludatur à bonis patris, cum dos loco legitimæ portionis ſuccedat *iuxta l. quoniam nouella. C. de inoffic. teſt. Bartol. in l. Titia centum. §. Titio genero. num. 6 de cond. & dem. copioſe Tiraquel. in l. ſi vnquam. in verbo ſuſceperit liberos. num. 112. C. de reuoc. donat.* ſequitur ergo, vt probemus ſecundam illam interpretationem, nempe à patre dotatam, ab aliorum omnium ſucceſſione excludi; cum ſit caſus maioris dubitationis. Et vno verbo hãc rationem ſenſit Soc. Sen. *d. conſ. 127. num. 9. lib. 4.*

13 Quarto ad rem maxime confert, quod illa interpretatio † recipienda eſt ne fruſtra lex, vel ſtatutum diſpoſuiſſe videatur. *l. ſtipulatio iſta. §. duum. ff. vt leg. nom. caue. l. ſi quando, in princ. de leg. 1. & reſpondit Cranet. conſ. 25. numero 7. 135. num. 25. & conſi. 175. numero 3.* Atqui in caſu noſtro fruſtra editum fuiſſet hoc ſtatutum, ſi intelligeremus illo fœminam ſolum excludi à ſucceſſione patris dotantis. Quandoquidem ſatis dicitur excluſa abſque alia diſpoſitione, cum dos ſit loco eius legitimæ portionis. *d. l. quoniam nouella. C. de inoffic. teſt. & dixi paulo ſupra.* Vt ergo ſtatutum aliquem effectum pariat atque operetur, dicendum eſt, fœminam hanc à patre dotatam ab omnium ſucceſſione excludi. *Hac argumentatione vero vſus eſt, ſed perplexe admodum Socin. Senior. d. conſ. 127. a nmer. 9 verſi. ul. camp. ab o lib. 4. & ante eum Rom. conſ. 485. num. 2. & Corn. conſ. 123. nu. 4. lib. 3.*

Quinto, mirum in modum facit ratio hæc quod ſi diceremus, fœminam à patre dotatam non excludi à ſucceſſione matris & aliorum, ſed ſolum ab hæreditate patris, ſequeretur vnũ valde abſurdum, nempe, quod ſi mortuo patre decederet auus paternus, cum de eorum ſucceſſione eo tempore agatur, eſſet adhuc fœmina hæc dotanda: quod nec iuri, nec æquitati conuenit. Non enim mens ſtatuentium fuit, ſemel dotatam iterum dotandam eſſe; ex quo vult ſtatutum bona in agnatione conſeruari; *vt iam dictum fuit.* Hanc conſiderationem fecerunt Soc. Sen. *d. conſ. 127. nu. 9. verſ. poſtremo lib. 4. & Cur. Iun. conſ. 65. col. 2. verſ. ego tamen.* qui ob id ait, ſe ſæpius conſideraſſe hanc eſſe mentem ſtatuti; &, reſpondendo & iudicando, huius opinionis ſemper fuiſſe.

Sexto ſuffragatur, quod ſi vera eſſet Aucharani & ſequacium opinio, hoc etiam maximũ abſurdum ſequeretur, ſupponamus, patrem nulla conſtituta dote huic fœminæ deceſſiſſe, & illã à fratre matrimonio collocari, & ab eo dotari, adhuc fœmina non diceretur excludi à ſucceſſione patris: quia ſemper poſſet dicere, dotem à fratre datã ob id eſſe, ne ipſi fratri ſuccedat. Quod quidem abſurdum & iniquum ac aduerſus omnium ſententiam eſt,

14 dum affirmant, non dotatam † à patre poſſe dotari à fratre, vt etiam excludatur à ſucceſſione patris. *ita inquam Barba. conſ. 66. col. 3. in fin. lib. 3. Iaſon conſ. 42. col. 2. lib 3. & Soc. Sen. conſ. 227. colum. 2. in fin. lib. 2. & in ſpecie hanc conſiderationem ſenſit Caſt. conſ. 92. Præſuppoſito quod dicta in ſtatutum, col. 2. ver. ponamus libr. 2.* Hoc confirmatur, quia vult hoc ſtatutum quod frater poſſit dotare ſororem, vt eã excludat à ſucceſſione auita, paterna, materna, & fraterna, nec requirit ſtatutum multiplicem dotationem, ſed vult vnam ſufficere, ſecundum qualitatem patrimonij, atque ita vnicum fratris patrimonium non plurium reſpicit. Ita ergo in ſpecie hac noſtra dicendum eſt.

Septimo accedit vrgens ratio ducta ab inſcriptione † & rubrica ſtatuti, quæ quidem rubrica cum perfecta ſit, argumentum ſolidum præſtat, etiam ad cauſarum deciſionem: quemadmodum * magis recepta eſt Doctorum opinio *in l. 1. ff. ſi cer. pet. ibi Dec. in 1. lect. numero 6. & 3. lect. num. 8. inquit eſſe communem * & per multos recenſet, & ſi ipſe diſſentiat. & præter ab eo relatos idem reſpõderunt Calcaneus conſ. 73. num. 8. Cur. Iun. conſ. 5. num. 13. Rubeus conſi. 16. nu. 7. 9. & Cran. conſ. 61. num. 1.* Cum itaque rubrica noſtri ſtatuti perfecta ſit: & verbis generalibus conſtet, nempe, quod mulieres maritatę nõ veniant ad ſucceſſionem cum fratribus, &c. ſequitur, ad hoc vt generaliter intelligatur, fœminam non ſolum excludi ab hæreditate dotantis; ſed & alterius cuiuſcunq;. Ita in ſimili ſtatuto ciuitatis Viglephani argumentatur Cur. Iun. *conſ. 65. col. 2. auctoritate Caſt. conſ. 92. quem ſecutus eſt Alciat. reſp. 57. num. 6.* Quę ſane conſideratio in caſu noſtro fortius ob id vrget, quod non ſolum verba rubricæ, ſed etiam verba principii ipſius ſtatuti ſunt generaliter concepta hoc modo: *Item ſtatuimus, quod ſine teſtamento mulieres maritatæ & dotata, vel dotata & nõ maritata, &c.* Non. n. hic dicitur à quo, vt intelligamus ſufficere, quod à quouis dotetur, vt ab aliorum ſucceſſionibus excludantur. Et in verſic. *& intelligantur*, nõ ſe reſtringit ſtatutum ad ſucceſſionem dotantis, nec requirit copulatiue eſſe oportere ab omnibus dotatam, ſed (vt iam dixi) alternatiue loquitur: quo fit; vt ſufficiat, alteram partem eſſe veram *l. ſi heredi plures. ff. de cond. inſt. cum aliis relatis ſupra in primo fundamento.* Cũ itaq; generali ſermone ſint cõcepta & rubrica & principium ſtatuti, ſequitur non eſſe aliquo modo faciendam reſtrictionem ad perſonam ſolius dotantis. Id quod confirmatur etiã ſtatuto eiuſdem ciuitatis Papiæ, *de regimine poteſtatis. 55. ſub rub. de vigore ſtatutorum communis Papiæ.* quo cautum eſt, verba ſtatutorũ ipſius ciuitatis eſſe ad literam, vt iacent, intelligenda: ſi ergo ad literam intelligi debent, nulla certe adhibenda eſt reſtrictio: quia verba generalia, quæ generaliter ſunt accipienda *l. 1. §. & generaliter. de leg. præſt. cum ſimil.* non ſumerentur generaliter, ſed ſtricte admodum, contra mentem ſtatuti. Nec (mea quidem opinione) aduerſatur clauſula illa poſita in rubrica, ibi, niſi vt infra, quę quidem dictio † niſi, eſt ſui natura modificatiua, ſeu excluſiua. *vt ſcribunt omnes in l. actione, vbi Iaſ. num. 3. C. de tranſ. Alber. in l. eum qui §. qui iniuriarum. num. 16 ff. ſi quis cautio*, & ob id videtur reſtringere generalitatem rubricæ ad ea, quæ in ipſo nigro ſcripta ſunt: quia reſpondetur, illa verba, *niſi vt infra*, referri ad verſ. *In capillis*, & ad verſic. *prædictæ vero mulieres.* In illis enim ſtatuuntur duo caſus; in quibus fœmina à maſculo non excluditur. Quorum primus eſt, ſi nec dotata, nec nupta ſit, nec maſculi ipſi parati ſint dotare. Secũdus vero caſus eſt, quod fœmina in capillis exiſtens ſuccedat pro contingenti portione in vſufructu, donec matrimonio collocabitur, vel religioni ſe dicauerit. In duobus enim his caſibus verificatur illa reſtrictio, *niſi vt infra.*

Octauo, perpendo hoc ſtatutum in illo verſ. *in capillis vero*, in eo ſcriptum eſt, quod mulier innupta, ſeu non dotata faciat partem cum fratribus, niſi fratres ſint parati eam dotare, vere ibi agitur de hęreditate alterius quam fratris, vel filiorum fratris, cum illos viuere præſupponatur. Eſt ergo dicendum ibi agi de hæreditate, vel aui, vel patris, vel matris, vel fratris à qua quidem hęreditate excluditur hæc fœmina ſi à fratre dotatur. Atque ita dotata ab vno excluditur ab hæreditate alterius, ſumiturq; mens ſtatuti; vt dotata ab vno ex nominatis ſufficiat ad hoc, vt excludatur ab hæreditate aliorum ibidem nominatorum. *Hanc conſiderationem in ſpecie noſtri ſtatuti fecit Socin. Iun. conſ. 62. nu. 19. ver. ſed tamen. lib. 3.* Nec huic conſiderationi aduerſatur reſponſio Alciati *reſpon. 55. n. 26. qui aduerſus Soc. in eadem facti ſpecie conſuluit*, inquit Alciatus diuerſum eſt caſum. *d. verſ. in capillis*, à caſu noſtro, ſiquidem ibi agitur de dote tunc conſtituenda cum agitur de ſucceſſione illius iam defuncti: & ob id dos magis pinguis à fratre conſtituenda erit, vt ſcil. dicatur ſecundum vires patrimonij tunc exiſtentis. Atqui non ita eſt, cum dos conſtituitur, antequam locus ſit ſucceſſioni, quia tunc dos erit tenuis, & loco portionis ſucceſſionis, á qua excluditur, nihil numeratur. Non inquam, aduerſatur hæc Alciati conſideratio, ſiquidem ſufficit dotem eſſe congrue conſtitutam eo tempore, quo fœmina hæc matrimonio collocatur. Nec enim † ex ſuperuenienti patrimonio & dote conditionem nacti mariti immutare poteſt, cum ſemel illi, á quo non poteſt 17

Digitized by Google

diortere, nupta ſit. Et ſi Alciati conſideratio vera foret dicendũ eſſet idem, cum filia dotem à patre conſequitur & patris facultates augentur. id quod falſum eſt, quandoquidem auctis facultatibus patris non augetur dos, *vt ſcribunt Bal. in Auth. res quæ. nu. 16. C. com. de leg. Ruin. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. nu. 174. de lib. & poſth. & conſ. 26. num. 14. lib. 3. Boer. deciſ. 462. num 13. Alc. reſp. 252. num. 11. & Cran. conſ. 11, num. 14.* Aliam conſiderationem, quam facit idem Soc. Iun *in d. conſ. 62. num. 19. verſ. ſecundo etiam, lib. 3.* præterea, nam illa recte mihi videtur impugnari ab Alciato *d. reſp. 35. n. 26. verſic. minus probabilis.*

Nono ac vltimo, in hanc ſententiam me ducit auctoritas moltorum, qui vera in ſpecie hac affirmarunt ſufficere fœminam hãc eſſe dotatam ab vno, vt excludatur ab aliorum omnium ſucceſſione. *Ita clare reſpondit. Bal. conſi. 71. de iure commun. lib. 4. nec diſſentit idem Bal. in l. 1. num. 4. C. de leg. hær.* cuius verba hæc ſunt *Statuto cauetur, quod frater excludit ſororem dotatam, ſi ſtatutum non diceret vltra intelligeretur ab hæreditate dotantis, & non alterius* Hæc Bal loquitur Bal. miniſterio, *ſi ſtatutum non diceret vltra*, tum ſentit ergo, fœminam ab omnium ſucceſſione excludi, cum vlterius progreditur. Atqui ita Baldi mentem interpretatur Caſtren. *in conſ. 90. Præſuppoſito quod dictum ſtatutum. col. 1. in fin. lib. 1. qui quidem Caſtrenſis. late hanc opinionem defendit. & ibidem teſtatur ita fuiſſe aliquando obſeruatum. idem reſpondit ipſemet Caſtr. conſ. 197. In puncto quæritur de quadruplici, col. penult. verſic. non ergo curauit. lib. 1. Aret. conſ. 168. Pro veritate. col. 1. Rom. conſ. 485. numera 2. Alex. conſilio 69. numero 6 lib. 1. idem reſpondit Corn. conſil. 134. lib. 2. conſ. 42. num. 9 10. & conſ. 123. num. 3. 4. lib. 3. Socin. Sen. conſ. 167. colum. vlt. lib. 4. Iaſ. in l. quoniam nouellæ. 3. not. C. de inoffic. teſt. & ſi in l. vt liberis. num. 7. in fin. C. de collat. ambigat. idem Iaſ. conſ. 205. col. 2. verſ. nec prædicto habet. lib. 2 qui ita intelligit hoc ſtatutum Papienſe. Idem reſpondit ſibi parum conſtans Dec. conſ 379 num. 8. conſ 589. num. 2. conſi. 623. num. 1. conſilia 634. num. 2. & idem in l. vt liberis. num. 8 C. de coll. Cur. Iun. conſil 5. nu. 33. conſ. 10. num. 6. & conſ. 65. coln. 1. vbi * communem hanc eſſe teſtatur Caſſanem conſi. 55. num. 16. Georgius Natta in tract. Quod ſtantibus maſculis. q. 4. num. 10. 11. & copioſe hanc in ſpecie huius ſtatuti tuetur Soc. Iun. conſ. 62. nu. 20 lib. 3.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quibus & ſi ſatisfactum ex iam relatis credam, in ſpecie tamen reſpondeo. Illi itaque primo fundamento multipliciter ſatisfacio. Primo, illa alternatiua non operatur in qualibet perſona ex numeratis in ſtatuto orationem perfectam: qui alioqui multa abſurda (vt oſtendi) ſequerentur. *Ita reſponderunt Soc. Sen. conſ. 30 col 3. ver. 6 mouear. lib. 1. Soc. Iun. conſ. 150. col. vlt. verſ. vel ſecundo lib. 2* qui ſcribunt, verba plu- 18 ralia † non reſolui in ſingularitatem, cum inde ſequi poteſt abſurdum. Secundo reſpondetur, imo in alternatiua ſufficere, ſi in altero verificetur. *vt diximus ſupra.* Nec tex. *l. falſa §. vlt. de condit. & dem. & l. ſi ita quis hæres, in fin. de hered.* loquuntur de alternatiua, ſed de copulatiua, inter quas magna exſtat differentia, *vt infra dicemus.* Tertio reſpondeo, & cenſeo eſſe diligenter animaduertendum quod duæ ſunt partes principij ſtatuti noſtri Prima illa eſt, quæ à primis verbis ſtatuti incipit *Item ſtatutum, quod ſine teſtamento, mulieres maritatæ, vel dotatæ & non maritatæ, vel in ordine profeſſæ, & filij, & deſcendentes ex ipſis mulieribus non faciant partem cum fratribus in ordine non profeſſis expreſſe, vel tacite in bonis dotatæ auita, paterna, materna, vel fraterna, neque in dote matrina cum maſculis filiis fratrum non profeſſis.* Hæc eſt pars prima Secunda vero pars eſt, quæ incipit ab illis verbis: *Et intelligantur*, quæ hoc modo per parentheſin ſunt ſcribenda (*Et intelligantur dotatæ, ſi fuerint maritatæ de bonis auitis, paternis, maternis, fraternis, vel filiorum fratris.*)

Prima illa pars caput excluſiuum reſpiciens ſtat coniunctiue, non autem diſiunctiue; quandoquidem negatiue concepta eſt: 19 vere ergo alternatiua † vim copulæ habet. *ita Bartol. in l. ſi is qui ducenta. § cum ita. ff. de rebus dubiis. Iaſon in l. cum quidam, in fine. Cod.* 20 *de verbor. ſignificat.* Quam ſenſum confirmat dictio † neque, quæ vim copulæ habet, *vt docuit Bartolus in l. quidam teſtamento numera ſecundo. ff. de vulg. & pup. ſubſt.* & eſt præcedentium repetitiua, ſeu tranſpoſitiua. *l. nec mandante. ff. de tut. rat. dat. ab his. & declarat Barthol. Calepius in repet. l. ſi is qui ducenta § cum ita numera 32. de rebus dub.* erit ergo hic ſenſus, mulier maritata & dotata non faciat partem cum fratribus in hæreditate auita, neque paterna, neque materna, neque fraterna. Ex quo enim eſt copulatiua negatiua, requiritur concurſus copulatorum negatiue: & ſi omnia abſint, diſpoſitioni ſtatuti non ſit locus *l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem. ff. de verborum obligation. & declarat Socinus in l. ſi is qui ducenta. §. cum ita colum. penult. verſicul. ſecunda concluſio, & verſicul. ſecunda conſidera. ff. de rebus dubiis.* Secunda vero pars ſtatuti in illa parentheſi eſt concepta verbis alternatiuis, vt oſtendit illa dictio † *vel* ſui natura alternatiua *Bald. l. ſi ita. C. famil. erciſc. omnes in c. inter cæteras, de reſcript.* quæ quidem dictio in fine clauſulæ poſita habet præcedentium relationem hoc modo, *& intelligantur dotatæ ſi fuerint maritatæ de bonis auitis, vel paternis, vel maternis, vel fraternis, vel filiorum fratris.* Et ad veritatem huius alternatiuæ ſufficit alterum fieri (*vt diximus ſupra*) *& tradunt Socinus in d. §. cum ita, numero ſexto, & Decius c. inter cæteras numero ſexto, de reſcript. & ibi Ripa numera quingenteſima quarto, & Alciatus reſponſ. 57. numero nono, decimo, qui alioqui pro aduerſario citatur. & cuius reſponſum infra declarabimus.* ſufficit ergo filiam hanc eſſe ab aliquo, vel ex aliquibus his bonis dotatam *Atque ita ſtatuti ſenſus erit.* Dotata à patre, vel à matre, vel à fratre de bonis aui, vel patris, vel fratris, vel matris, non ſuccedat cum fratribus in bonis auitis, neq; patris, neque matris, neque fratris. Hunc ſenſum probauit Baldus, qui (*vt refert Curt. Iun. conſ 5. num. 12.*) fuit horum ſtatutorum Papiæ compilator atq; promulgator, & is vere melius quam alter quiſvis potuit interpretari, cum eius † ſit interpretari, cuius fuit condere *l. vlt. Cod. de legib. Ita inquam Bal. conſ 71. de iure communi. lib. 4.* Baldi verba, ſi legere placet, adſcripſi. *Et eſt cõſiderandum, quod ſtatutum in dotatione loquitur alternatiue, ſed in excluſione loquitur copulatiue, vnde dotata de vno videtur excludi etiam à ſucceſſione auita.* Hæc Baldus Illum ſecutus eſt Alciatus *reſp. 57. numera 7.* Qui quidem Baldus noſtræ opinioni non repugnat, cum is loquatur in illo ſtatuto Laudenſi, cuius verba in ea parte excluſiua ſunt alternatiua, cum tamen noſtra ſint copulatiua. 21 22

Non obſtat illud ſecundum, quia reſpondetur, eſſe falſum (vt iam diximus) quod illa prima ſtatuti pars ſtet copulatiue; quia imo ſtat alternatiue: nec diuerſum finem reſpicit, ſed verſus eundem, nempe vel dotata excludatur fauore conſeruandæ agnationis. Nec aduerſatur, quod in iure communi ſimilis loquendi modus reſoluatur in ſingularitates. *d. l. vt liberis. C. de collat. l. quoniam nouellæ. C. de inoffic. teſtamen.* ſiquidem illa procedunt eo in caſu, quia ſi aliter diceremus, illud vnum incõueniens reſultaret, nempe, quod filij haberent neceſſe imputare ſibi in legitimam dotem, vel donationem propter nuptias, quæ ex bonis alterius proueniunt, non autem ex bonis illius, de cuius hæreditate & ſucceſſione agitur, id quod eſſet inconueniens & onus inferret in legitima filiorum. At noſtro in caſu non ita res ſe habet quandoquidem ſi diceremus, fœminam eſſe à ſingulis. de quorum ſucceſſione ageretur, dotandam ſequeretur effectus repugnans menti & intentioni ſtatuti; quæ quidem eſt, *mulierem dotatam, fauore agnationis conſeruandæ, excludi.* Non enim hic conſeruaretur agnatio, ſi pro ſingulis ſucceſſionibus ſingulæ dotes forent perſoluendæ. Secundo reſpondetur ex declaratione Decij *in d. l. vt liberis. numera octauo, C. de collat.* expreſſionem illam, quæ fit in illis iuribus ſolum fieri reſpectu conſtituentis dotem In caſu vero noſtro fit quædam ſpecificatio excluſionis reſpectu & dotantis & aliorum, de quorum ſucceſſione agitur. Præterea *in d. l. quoniam nouella*, magna aderat ratio, quæ ſuadebat dotatam ab vno non eſſe excludendam à querela, qua alterius hæreditatem poſſet conſequi. Nam † à querela non ſummouentur liberi, niſi vel ob in- 23 gratitudinem. *§. aliud quoque capitulum, in Authent. vt cum de appellat. cognoſc.* vel cum legitimam ſunt conſecuti *l. omnimodo. Cod. de inoffic. teſtam.* Cum ergo reſpectu vnius mulier ingrata non fuerit, nec legitimam obtinuerit, ſequitur nulla ratione vel æquitate ſummoueri debere à querela; cum præſertim conſtitutio illa non conſideret agnationis conſeruationem: quæ à ſtatuto noſtro conſiderata creditur. Præterea nulla ratione dicere poſſumus copulatiuam reſolui † hic debere in alternatiuam, atque ita in ſin- 24 gularitatem, cum mens ſtatuti & diſponentis repugnet, *vt ſcribunt omnes in d. l. falſa. §. vlt. de condit. & demonſtrat. in cap. 1. de rerum permut. copioſe Tiraquellus in l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit. numera 260. Cod. de reuoca. donat. & in terminis ſtatuti confert doctrina Baldi in cap. 1. de duobus fratribus à cap. inueſt. quem ſecuti ſunt Iaſon in l. ſi quis ſtipulatus fuerit. colum. 2. de verbor. obligat. Socin. in l. ſi is qui ducenta. §. cum ita, colum. penult. verſic ſecunda concluſio de reb. dub. Rum. conſil. 50. colum. penult. verſic. & alia ratione, lib. 3.* ſi ſtatutum (inquit Baldus) diſponit, quod carenti filio & filia ſuccedat frater, illa pluralitas non reſoluitur in ſingularitatem, ea ratione, quia altero de duobus nempe filio, vel filia exſtante ſupereſt perſona quæ ex veriſimili mente ſtatuti excludit fratrem. Id quod & in vltimis diſpoſitionibus reſpondit Socin. Iun. *in conſilio 150. colum. vlt. verſic. vel & tertio. lib. 2.* ita in caſu noſtro non admitteretur reſolutio in ſingula-

gulsritatem, quia repugnaret ratio ſtatuti & mens, quæ eſt conſeruare bona in familia, id quod non eueniret, ſi fœmina dotata ſemper ex aliorum bonis portionem conſequeretur. Prꝗterea reſultarent illa abſurda, quæ ſupra deduximus, quo fit vt pluralitas non poſſit reſolui in ſiogularitates, *vt declarat Socin. iun. d. conſ. 150. colum. vlt. verſic. vel & ſecundo lib. 2. poſt Bal. in l. pen. C. de in pub. & alis ſubſt.*

Non obſtat tertium fundamentum, quia reſpondetur, imo nullum ex eo abſurdum ſequi quod dotata ab vno excludatur à ſucceſſione aliorum, quandoquidem ſufficere debet, quod coogrue dotata ſit & matrimonio collocata; id quod ſactum eſt (vt iam diximus) quo agnationes & familia conſeruentur. Quinimo abſurdum potius ſequeretur, ſi, cum de ſingulis ſucceſſionibus agitur, eſſent ſemper atque ita pluries dotandæ. Ex bac enim pluralitate donationis non conſeruarentur agnationes, ſed deſtruerentur potius. id quod ab Ancharano & cæteris perpenſum nõ fuit. Niſi illud dicamus, in illa ſua ſpecie abſurdum conſiderari potuiſſe; quia fœmina illa non erat in aliquo caſu illius ſtatuti comprehenſa. Qua ſane themate Ancharani reſponſum tueri poſſe videtur.

Non obſtat quarta argumẽtatio, quia reſpondetur, fœminam poſſe dici deceptam, ex quo portionem à lege ſibi delatam con-
25 ſequitur, & ſi lex, † quantumuis dura, ſeruanda eſt *l. proſpexit ff. qui & à quibus.* quanto fortius æqua & iuri publico fauens. Sufficiat mulieri virum pro ſui qualitate reperiſſe, nec quid amplius quærat de bonis, quæ maſculis ad familiæ conſeruationem reſeruari debent. Nec aduerſatur illa conſideratio ex Corn. *dict. conſil. 170. numero 7.* quia nos in eo caſu ſumus, in quo conſtat ſororem hanc fuiſſe congrue à patre dotatam: nec aliqua ratione & cauſa conqueri poteſt. tum quia dos fuit ſatis pinguis, tum pater is fuit, qui eam dotem conſtituit. *vt ſcribunt Dec. conſ. 26. nu. 2. conſ. 89 n. 4. & conſ. 181. num. 5. Cur. Iun. Auth. res quæ. num. 10. C. com. de leg. & ſupra alios relat.*

Non obſtat quintum fundamentum, quia reſpondeo hoc ſtatutum eſſe fauorabile, *vt ſcribunt permulti relati à Bruno in tract. Quod ſtantibus maſculis fœmina non ſuccedant, ar. 4. num. 6. & Dec. ac alij in l venia. C. de in ius voc.* Quo fit, vt non ſolum recipiat interpretationem, ſed & extenſionem, ne præſertim aliquod abſurdum ex eo ſequatur. *Bart. in l. non dubium. C. de legib. copioſe Brunus in d. tract. Quod ſtantibus maſculis. art. 5. numero 12. quo loco poſt Socin.*
26 *Sen. conſilio 121. colum. 2. libr. 1.* ſcribit, quod ſi duo † abſurda ſequi poſſunt ex vna & altera interpretatione, eſſe recipiendam illam interpretationem, qua maius abſurdum euitatur: quemadmodum in caſu noſtro contingit: eſt enim (vt diximus ſupra) abſurdum quod fœmina nupta ex ſingulis ſucceſſionibus ſingulas dotes velit conſequi, quam quod vna dote data excludatur. Non ergo relata interpretatio reiicienda eſt. Rurſus admittẽda eſt hæc interpretatio, quia alioqui ſtatutum nihil operaretur. *vt ſcribunt Bart. in l. 3. ff. de vſuris. Bald. in l. vlt. C. arb. tut. Brunus d. tract. art. 7. nu. 6.* Præterea, non dicitur reiecta hæc interpretatio, cum verſetur circa expoſitionem & declarationem verborum: *ita Bald. in Auth. ſi qua mulier. in fin. C. de ſacroſanct. eccleſ. Alexand. in l. 1. numero 13. ff. ſi cert. pet. & conſ. 50. num. 4. lib. 1. Corn. conſil. 324. colum. penult. lib. 3.* Vltimo dico tunc eſſe ſumendam interpretationem, quæ minus lædit ius commune, quando quis indebite damnum ſentiret, ita poſt multos declarat *Crau. conſ. 259. nu. 2.* atqui in caſu noſtro non ſentit indebite hęc mulier graue damnum, cum iam dotem congruam conſequutur.

Non obſtat ſextum ex illo verſ. *Declarantes*, qui quidem à Decio fuit perpenſus, quia reſpondetur, multipliciter. Primo in eo verſ. nihil noui ſtatuitur; fremat quantum velit Decius, ſi quidem qui declarat nil noui facit. *l. heredes palam §. ſed & ſi notam. ff. de teſt. ib. vbi Bartol. & in l. edita, ibi Dec. num. 49. C. de eden.* cæteros prætereo. Nec illa præſumtio quam ſtatutum in eo verſ. inducit, eo ſpectat, vt male opinatur Decius, quod tunc fœmina dotata excludatur à ſucceſſione aliorum, ſi de omnium bonis dotata fuit. ſed verius reſpicit fauorem maſculorum: ne eis probandi onus incumbat; quod fœmina dotata fuerit ab vno ex illis, qui in ea parte ſtatuti recenſetur, & ſi non ab illo, de cuius ſucceſſione tractatur, quod quidem probationis onus, iure communi inſpecto, incumberet ipſis maſculis; qui quærunt fœminam excludere, *vti tradit Brunus in d. tract. Quod ſtantibus maſculis fœmina non ſuccedant, art. 8. quæſt. 16 num. 72. poſt Romanum. conſilio 179.* Hinc & illud ſequitur, non eſſe ſuperuacaneam illam conſtitutionem, *d. verſi. declarantes*; vt male credidit Dec. eſſ. ſuperſluam. ſiquidem, nõ iuria dubitari poterat cui incumberet onus probandi fœminam hanc fuiſſe dotatam ab vno ex enumeratis in ipſo ſtatuto, ſi dotata & nupta reperiebatur, & præſertim, quando habuiſſet bona propria. Et (ea parte ſtatuti prætermiſſa) dicendum videbatur, maſculos probare debuiſſe eam qualitatem, cum in ea ſuum fundamentum conſtituant, *iux. Lau. Prætor. §. docere. ff. vt bon. rapt. Dec. conſ. 261. num. 2 & conſ. 356. n. 4. Cur. Iun. conſ. 24. n. 11.* Attamen contrarium fuit conſtitutum eo ſtatuto *in verſic. declarantes*, vt ſcilicet ab eo onere releuentur maſculi, quod quidem onus in fœminas reiicit. Cum ergo probationis via reddatur facilior, non dicitur ſtatutum ſuperuacanea ſtatuiſſe. *id quod probant & Socin. iun. d. conſil. 62. num. 23. lib. 3.* Nec huic conſiderationi obſtat quod ait Alciat. *d. reſp. 53. nu. 26. verſi. nec obſtat.* non fuiſſe neceſſe inducere hãc facilem viam probandi, à fratre fuiſſe conſtitutam dotem, cum nullius vſus ſit, ſi fœmina excluditur indiſtincte etiam ab hæreditate eius, qui eam nõ dotauit, quin imo multum prodeſt. ex quo ſolum excluditur, fœmina; ſi eſt dotata ab eo, qui poteſt iam defuncto ſuccedere, non enim extranei dotatio prodeſt ſuccedere valenti. Alia conſideratione hanc difficultatem confutauit Soc. iun. *d. conſ. 62 n. 22. verſ. & vltra*, cui quidem non aduerſatur quod ſcribit Alciat. *d. reſp. 53. verſi. 2 quod illa.* Nam ex relatis ſatis conſtat, quam vtilis ſit hæc ſtatuti particula.

Non obſtat ſeptimum fundamentum, quia reſpondetur, excluſionem hanc ſatis dici nominatim factam, cum ex clara mente ſtatuti & eius vera interpretatione, proueniat, *quemadmodũ iam demonſtrauimus*, & ſatis nominatim hoc fieri dicitur, *vt ſcribunt omnes in l. 1. ff. de lib. & poſth.* dum affirmant, nominatim † illud fie- 27
ri cum vel nomen proprium exprimitur, vel aliis circumſtantiis, quibus vice nominis, vtimur res deſignatur. *quod clarius docuit gl. in c. conſtitutionem, in verbo nominatim, de ſent. excomm. in 6. Curt. Sen. conſilio 49. Memoria, colum. 4 in princip.* quo loci multis probat nominatim id fieri, quod ſit verbis generalibus quibus omnia comprehenduntur, quod intelligo cum conſtat de mente diſponentis *& copioſe tradit Pariſius conſilio 9 numero 13. lib. 3. & Tiraquel. tract. de legibus connub. in gloſſ. 5. num. 127. & probat. l. poſthumum. §. nominatim ff. de iniuſto rupt. teſta.* ſi quidem demonſtratio vice nominis fungitur *l. certum. ff. ſi certum petat. & l. nominatim ff. de condit. & demonſtrat.* Ita etiam dicitur exhæredatio † nominatim 28
facta, quæ appellatiuo nomine, quo perſona ſignificatur, fit. *vt reſpondit Rumus conſilio 134. num. 24. libr. 2.* Et in ſpecie noſtra hanc exhæredationem ſeu excluſionem ſatis dici nominatim factam, cum demonſtratur facta ratione & interpretatione ducta à ſtatuto, *docuit Bald. in l. ſi defuncto. num. 3. C de ſuis & legit.* Brunus quem infra referam. Præterea & ſecundo reſponderi poteſt, hanc non eſſe veram exhæredationem, vt in ea forma veræ exhæredationis ſeruari debeat. *ita Bald. in l. maximum vitium. colum. 2. verſi. ſi non ob. C. de liber. Præter. Brunus in dicto tract. Quod ſtantibus maſcul. ar. numero 107.*

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur, contrariam opinionem, quam ſupra probauimus, eſſe * magis receptam. Nec eſt au- *
ctoritati eorum, qui contrarium aſſeruerunt, deferendum. Nam Ancharano fidendum non eſt, cum ſibi parum conſtans aliter reſponderit *d. conſil. 168. col. 1.* Præterea reſpondit Anch. *d. conſilio 80.* in eo caſu, in quo filia non fuerat dotata ab eo, à quo erat dotanda ex ipſamet diſpoſitione ſtatuti. Quod autem reſpon. Capra, *d. conſ. 30.* procedit eo caſu, cum ſtatutum ſimpliciter loquitur, & non procedit vlterius diſponendo, vt ibi Capra *num. 1. citando Baldum in l. 1. C. de legit. hæred.* clare ſentit; atqui aliter eſt in caſu noſtro, in quo ſtatutum vlterius procedit. Præterea loquitur Capra quando filia concurrit cum patruo, & patruus, vt ex diuerſa linea à ſtatuto non conſiderata, non excludit filiam, *ita ibi Capra n. 12. Ita pariter non repugnat auctoritas Lud. Bolog. in adnotat. ad Io. de Ana conſ. 89. num. 5.* ſiquidem is loquitur remiſſiue, nec plene ac clare hoc probat. nam ſe remittit ad varia loca Ancharani, qui contraria ſcripſit. Non etiam aduerſatur reſponſum Cornei *conſ. 170.* cum dubie atque ſub obſcure loquatur, & ibi *num 7.* declaret, ſuo illo in caſu filiam non fuiſſe à patre dodatam, ſed a fratre, cuius contrarium à nobis diſputatur. Accedit quod frequentius (*vt ſupra ſuo loco diximus*) Corneus contrariam opinionem tuetur. Et † illa creditur eſſe Doctoris opinio quam ſæpius probauit, 29
vt reſponderunt Iaſ. conſil. 86. col. vlt. lib. 1. & Rol. conſil. 67. num. 3. l. b. 1. Ita quoq; non repugnat quod reſpondit Socin. Sen. *conſ. 30. col. 8. lib. 1* quia ibi præſupponit, quod nulli extabant maſculi, qui fœminam illam excludere poſſent; *vt eſt ibi videre in verſicul. poſtremo etiam.* Nec in caſu Socini ſtatutum procedebat vlterius diſpo-

nendo, ſed ſimpliciter loquebatur de dotata à patre, vt etiam rubrica ibi à Socino relata ſignificabat. Atqui in caſu noſtro ſtatutum procedit vlterius diſponendo. Ita etiã in ſtatuto ſimpliciter loquente reſpondit idem Socin. *d.conſ.84.col.3. verſ.quinto mouetor. lib.1.& d.conſilio.241.colum.11.verſic.quinto, nam ſtatutum, libro 2.& d.conſ.35. num.11. lib.4.* Incidenter atque veluti per tranſennam loquitur Socinus, quo circa deferendum non eſt illius doctrinæ, cum diligentius rem enucleãdo & diſputando contrariũ ipſemet reſponderit, *d.conſ.127. lib.4.* Et vere anteferenda eſt hæc opinio
30 firmata *in d.conſ.127.* Quandoquidem ſi interpres † pugnantes opiniones ſcribit, illa magis obſeruanda eſt, quam diligenter examinando affirmat. *vt tradunt Neuiz.lib.5.Sylua nupt.num.69.Alciat. in tract.præſum. reg.1 præſumpt. fin. & libr. 4.Parerg. iuris. cap.17.* Præterea Socinus *in d.conſil.35.num.11.* multum dubitat de veritate reſponſi Anch. *d. conſil 80.* & aperte inquit, quod non auderet affirmare. Non etiam deferendum eſt Iaſ. *in d.l.vt liberis.nu.6.* cum paulo infra, & in reſponſis ſuo loco relatis diſſentiat. Non pariter dubitationem facit Ruin. *conſi 74. num.16.lib.2.* cum is loquatur eo in caſu, in quo dos non fuit debito tempore conſtituta; ita quod non poterat ſoror excludi à fratre, qui ſtatuti diſpoſitionẽ & formam contempſerat. Ita etiam parui facienda eſt auctoritas Decij *d.conſ.346.* cum ſibi parum conſtans aliis pluribus in locis contrarium reſponderit. Alciati & Aliorum deinde auctoritates tanti eſſe non debent, vt iuſtus ac æquus iudex à contraria ſententia recepta magis & magis probata recedere debeat. Atque ita iuris eſſe concludo.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Maritus tertius an excludat filios primi matrimonij à lucro dotis, ſtante ſtatuto de lucro dotis.*

2 *Mater non poteſt aſsignare plus tertio marito in dotem, quam vnus filiorum primi matrimonij conſequuturus ſit.*

3 *Statuta interpretantur à iure communi.*

4 *Statuta de lucro dotis recipiunt interpretationem à l.hac edictali. C.de ſec.nupt.& n.ſeq.*

5 *Statuta quæ non habent ſpecialem clauſulam derogatoriam ſemper ſunt intelligenda ſecundum ius commune, & quomodo iſtud procedat num.30.*

6 *Pacto derogari non poſſe d.d.l.hac edictali. at ſtatuto vtique. numero 14.*

7 *Argumentum de pacto ad ſtatutum valet. Sed intellige vt ſub numero 32.*

8 *Statuta correctoria non debent trahi de caſu ad caſum ex identitate rationis, ſed ſtricte ſunt interpretanda, vt minus lædant ius commune quam fieri poſſit. maxime quando tractatur de præiudicio tertij. Fallit tamen ad euitandum abſurdum & numero 28.*

9 *Argumentum ab abſurdo euitando valet.*

10 *Dictio deinceps, cuius ſit naturæ, & num.31.circa medium.*

11 *Filius licet excludatur a ſucceſsione, non tamen intelligitur excluſus à legitima ei ſpectante, quæ per ſtatutum auferri non poteſt, ſecundum nonnullorum ſententiam, in contrarium tamen eſt communis opin.num. 41.*

12 *Pronuntiandum eſt in dubio pro eo, qui agit de damno euitando, non pro eo qui agit de lucro captando.*

13 *Conditio omnis, vel pactum, vel ſtipulatio, vel ſtatutum quibus impeditur matrimonium, vti odioſa ſunt reſtringenda.*

14 *Statutum excludens fœminas ob maſculos, an ſit fauorabile, vel odioſum.*

15 *Dictionis ſiue termini reſtrictiui natura eſt, quod quicquid non excipitur, ponit.*

16 *Fructus dotis conſtante matrimonio pertinent ad maritum abſque vlla contradictione.*

17 *Statutum, ſeu lex, & natura nihil fruſtra operatur.ibi.*

18 *Dictio aliquid, in re minima verificatur.*

19 *Viuentis nulla eſt hæreditas.*

20 *Improprietas toleratur, ne ſequatur abſurdum contra mentem ſtatuti.*

21 *Verba non dicuntur ſuperflua, cum aliquid nouum mixtum ſit vel ad diuerſum effectum appoſita ſunt, vel quando exprimunt illud, quod tacite inerat.*

22 *Dictio, & aliquando ſtat pro etiam, & auget implicando caſum magis dubitabilem.*

23 *Exceptio oſtendit regulam eſſe in contrarium.*

24 *Dictio ſaluo, excipit modificando.*

25 *Dictio totam, nullam partem reſeruat.*

26 *Actus vbi quid ſubſtantiale detrahitur, non dicitur amplius ille actus, ſed nouus.*

27 *Dictio, dicta, eſt repetitiua.*

28 *Indefinita an æquipolleat vniuerſali in materia ſtatutaria.*

29 *Pronunciandum in dubio eſt pro opinione, quæ fauet matrimonio.*

30 *Statutum corrigens ius commune, non recipit paſsiuam interpretationem ab ipſo.*

31 *Statuto poſſe derogari. l.hac edict. C.de ſecun.nupt.*

32 *Clauſula derogatoria & ſpecialis an requiratur vel ne. vt derogatum intelligatur diſpoſitioni, d.l.hac edictali.*

33 *Regula illa, ſi vinco vincentem te, multo magis vinco te, declaratur.*

34 *Omiſſus ille caſus non dicitur, qui in mente diſponentis ſub expreſſa conſiſtit, & aliis modis.*

35 *Statuta etiam correctoria admittunt extenſionem, vt euitetur abſurdum.*

36 *Extenſio vbi eſt neceſſaria, dicitur permiſſa, etiam in caſu pœnali.*

37 *Puniri non debet, qui facit lege permittente.*

38 *Nuptiæ omnes poſt primas appellantur ſecundæ, etiam in ſtatutis.*

39 *Primogenitus dicitur non tam qui naſcitur ex primo matrimonio, ſed etiam ex ſecundo & tertio, dum tamen ſit primus.*

40 *Mulier poteſt nubere & contrahere matrimonium etiam vſque ad octo vices, & datur exemplum cuiuſdam, qui viginti vxores ſepeliera, & mulieris quæ viginti duos viros pariter ſepeliera, & tandem ambo ſe collocarunt in matrimonio mutuum.*

41 *Legitimam filiis debitam prohiberi ſtatuto poſſe.*

42 *Dos acquiritur titulo oneroſo, legitima vero titulo lucratiuo.*

FACTI SPECIES.

Magnificus D.Petr. duxit in vxorem D Catharinam, quæ iam duobus maritis nupta fuit: & ex primo viro habuit filium D. Alexandrũ. Et tempore huius tertii matrimonii nil conuentum eſt inter ipſos D. Petrum & Catharinam de dotis quantitate & lucro. Mortua eſt D. Catharina inteſtata, ambigitur an D. Petrus lucretur dotem excluſo D. Alexandro ſtante ſtatuto Papiæ 95.in ciuilibus, cuius verba ſubiiciuntur?

RVBRICA.

De lucris matrimonialibus.

ITem ſtatuimus & ordinamus, quod mortua vxore in matrimonio, maritus lucretur dotem in totum, ſcilicet in caſu eidem viro ex ipſa non exiſtentium liberorũ. Et in caſu exiſtentium liberorum, quantum ad vſumfructum tantum ipſis liberis proprietate reſeruata. Quæ in eos eorumq; hæredes quoſcunque perueniat, & perueniſſe intelligatur ipſo iure; etiam ſi de expreſſa eorũ voluntate non appareat, niſi expreſſe renunciauerint. Et quod mortuo viro in matrimonio, vxor lucretur tertium plus dotis de bonis viri, & non plus, loco tertiæ, vel quartæ antiquitus debitæ, ſeu donationis propter nuptias. quod tertium plus ſit & eſſe intelligatur ſecundũ formam ſtatutorũ cõmunis Papiæ, & nõ aliter nec alio modo. Et quod mortuo primo viro in matrimonio poſſit mulier ſecundo nubere; & dictæ mulieri liceat ex primo viro liberis exiſtentibus, dare & tradere ſecundo viro & deinceps in dotem dictam dotẽ primo viro datam, ſeu quam cõfeſſus fuit recepiſſe, & dictũ tertium plus abſq; eo, quod propterea cogatur alicui ex ipſis vel aliqua eorũ reſeruare dare, vel reſtituere; & abſq; eo, quod propterea ex ipſis aliquid reuocetur. Addentes quod à dicta ſecundo viro & deinceps præmortuo in matrimonio

dicta

dicta mulier poſſit & debeat recuperare, conſequi & habere dotem dicti ſecundi matrimonij, & deinceps & tertium plus: vt ſupra de primo matrimonio dictum eſt. Quod ſtatutum locum habeat, ſeruetur & trahatur ad præterita, pendentia & futura. Saluo quod ſi aliquis maritus de cætero occidet, vel occidi faciet vxorem ſuam, quod dos reuertatur ad patrem, ſi exſtat, vel ad fratres, ſi pater non exſtat dictæ vxoris occiſæ. & patre & fratribus non exſtantibus reuertatur ad matrem & ſorores ipſius vxoris, etiam ſi in prædictis caſib. exſtarent filij, vel filiæ ex ipſa vxore occiſa eiuſdem matrimonij. deficientibus vero prædictis deferatur parẽtibus in gradu proximioribus ſecũdum formam iuris & ſtatutorum communis Papiæ ſi vero exſtarent filij, vel filiæ ex ipſa vxore occiſa ex alio matrimonio; ipſi filij & filiæ ex ipſa vxore occiſa ex alio matrimonio omnibus aliis præferantur.

CONSILIVM IIII.

Initium à Domino.

AMbigitur in hac conſultatione, quæ probabili dubitatione non caret; *an ſtante ſtatuto Papiæ 121.*
1 *Rubric. de lucris matrimonialibus, magnificum* † *Dom. Petrus vir tertius Dom. Catharinæ excludat à lucro dotis filios primi viri dictæ D. Catharinæ.* Eſt admodũ difficilis hæc iuris dubitatio, ſiquidem agitur de interpretatione ſtatuti; cuius verba non parum obſcura & perplexa videntur. Prima tamen facie dicendum videbatur D. Pet. conſequi non poſſe totam dotem dictæ D. Catharinæ, ſed in aliqua parte ſuccedere debere cum D. Alexand. filio primi Matrimonij. Quod quidem moltis rationibus ſuaderi videtur.

Primo, quia non videtur potuiſſe Dn. Catharina plus aſſigna-
2 re in dotem D. Petro tertio viro, quam † vnus filiorum primi matrimonij conſecuturus erat. *ita iubet l. hac edictali. Cod. de ſecund. nup.* cum ergo D. Catharina tres filios habuerit ex primo viro, tempore quo ſecundo & tertio deinde viro nupſit, ſequitur dicendum, ſolam quartam partem dotis potuiſſe aſſignare ipſi ſecundo & tertio viro D. Petro, qui ſolum eam quartam partem videtur lucrari poſſe & licet exſtet *d. ſtatutum Papiæ*, quo dotis lu-
3 crum marito defertur: † attamen ſtatutum hoc a iure ipſo communi interpretationem recipit, *iuxta doctrinam Bartol. & alterum in leg. prim §. lex Falcidia ff. ad l. Falcid. late & docte reſpondit Crauet. conſilio 236. numero nono, & conſilio 239. numero ſecundo. Quibus addo Ruin. conſilio 57. in fin. libro tertio, & Pariſium conſilio 84. numero 16.*
4 *lib. 2.* Ex † in his terminis, ſtatuta de lucro dotis recipere interpretationem à *d. l. hac edictali*, affirmarunt ibidem *Bartol. & idem in ſua diſputat. 7. mulier habens amplam. Socin. Senior conſilio 52. colum. 1. ver. hoc igitur præſuppoſito. libro 3. qui Baldum, Romanum, Comenſem & Fulgoſium eiuſdem opinionis recenſet. Idem reſponderunt Decius conſilio*
* *19. numero ſecunda, Curtius Iunior conſilio 122. numero 10. & Bellonum conſilio 13. colum. 1. & 2.* & vere hæc eſt * recepta Doctorum opinio. Imo Curtius. *d. conſilio 122. numero decimo*, idem eſſe reſpondit, cum exſtat ſtatutum, quod verba ſtatutorum ad literam intelligantur, *vt exſtat in hac ciuitate Papiæ. id quod probauit & Rolan. in tracta. de lucro dot. quæſt. 25.* Si ergo ſtatutum ita debet interpretari ſequitur D. Petrum quartam partem dotis, non autem totam conſequi debere.

5 Secundo † quod d. ſtatutum ſit interpretandum ſecundum ius commune; atque ita non deroget ipſi diſpoſitioni *l. hac edictali.* vel ex eo conſtat, quod nulla adeſt ſpecialis derogatio, quæ alioqui neceſſaria eſt; cum clauſula expreſſa, *non obſtante, Itam terminum huius ſtatuti reſpondit Curtius Sen. conſilio 79. D. Franciſ. bina columna tertia verſi. ſed præmiſſis omnibus & colum. 5. Idem reſpondit Soc. Sen. conſilio 35. colum. 2. lib. 4. idem conſuit Ioan. de Ami. conſil. 11. colum. pen. num. 26.* Imo docuit Iaſon *in auth. præterea num. 15. C. vnde vir & vxor.* quod etiam ſi ſtatutum diceret maritum omni caſu dotem lucrari, non tamẽ auferet conſtitutionem *dict. l. hac edictali.* Quinimo, ſi ſtatutum diceret, quod maritus integram dotem lucretur, adhuc non videtur derogatum prouiſioni *dict. leg. hac edictali. ita conſuit Socin. Senior d. conſilio 35. colum. 2.* cum ergo hoc ſtatutum Papiæ non ſolum non contineat ſpecialem derogationem; ſed nec verba illa, omni caſu, vel integram dotem; dicendum eſt dictum D. Petr. debere ſuccedere ſecundum formam *d. l. hac edictali.*

Tertio & fortius vrgere videtur, quod quemadmodum pacto † illi *l. hac edictali* derogari non poteſt, *vt ibidem ſcribunt Bar. & exe-* 6
centiores. Cur. Sen d. conſil. 79. col. 4. & Rui. conſilio 64. col. 2. nu. 2. lib. 3. ita nec ſtatuto. Cum in his lucris matrimonialibus † valeat argu- 7
mentum de ſtatuto ad pactum, ſaltem iuratum, quemadmodum relati ſcribentes præſertim Curtius, affirmant.

Quarto vt huius opinionis eſſem, me non parum mouebat ratio illa, qua in ſpecie hac vſus eſt Curt. Sen. *d. conſil. 79. colum. 5. verſic. ſed ponamus.* Quod & ſi concedatur d. ſtatutum derogare in aliquibus d. conſtitutioni *l. hac edictali*, non tamen quoad caſum noſtrum quicquam derogaſſe creditur, cum noſter hic caſus non comprehenſus, ſed omiſſus à ſtatuto videatur: ſtatutum enim inquit, quod moriente vxore ſine liberis ex ipſo viro, maritus lucretur dotem. Atqui hoc in caſu deceſſit D. Catharina relictis filiis tam ex primo quam ex ſecundo matrimonio, quo caſu (inquit Curtius) locus eſt doctrinæ notabili Pract. Papien. *in forma libelli*, quo agitur pro legato rei ſingularis *in gloſſ. prima, num. 57. verſic. quia autem.* dum ſcriptum reliquit; quod ſi ſtatuto caueatur, quod præmoriente vxore ſine liberis ex primo matrimonio vir dotem lucretur, quod (inquam) ſi decedat cum filiis ex primo & ſecundo matrimonio filii illi primi matrimonij repetere poſſunt aliquam portionem dictæ dotis à filiis ſecundi viri. Ea ratione vtitur Practicus ille quia caſus iſte eſt à ſtatuto omiſſus & in iuris communis diſpoſitione relictus. *Idem ſcribit Curtius ſenſiſſe Baldum conſilio 16. Caſus talis eſt, quondam Minucia, libro quinto, quod reſponſum in meo Codice eſt in conſilio vndecimo, libro tertio.* Accedit (inquit idem Curtius) quod ſtatutum in eo verſicul. *Et quod mortuo viro, &c.* nullum verbum facit, quod maritus lucretur dotem exſtantibus filiis ex primo matrimonio & ex ſecundo: ergo pro virili ſuccedere debent (ait Curtius) *iuxta dict. leg. hac edictali. cuius opinionis citat ille Baldum conſilio 394. Statuto ciuitatis Dertonæ. libro quarto, in meo Codice eſt conſilio ducenteſimo ſeptuageſimo tertio, libro quinto.*

Quinto adducebar ea ratione, qua vſus eſt Curt. Sen. *d. conſilio 79. colum. 6 verſic. poſito enim.* Hoc ſtatutum eſt iuris communis correctorium, nempe *dict. leg. hac edictali, ſaltem in principio, vt mox ſubiiciam.* Atqui verba & diſpoſitio ſtatuti † correctorii non ex- 8
tenduntur de caſu ad caſum, etiam ex identitate rationis. *Ita Baldus in l. illam numero primo, Cod. de collat. & Alexand. conſilio 115. numero 12. libro primo*, Imo ſtatuta correctoria ſtrictiſſime interpretantur, vt minus, quam fieri poteſt ius commune lædatur iuxta tradita per omnes *in l. 2. C. de noxa. & ibi per Salyc. Crauet. conſilio 236. numero 9. Soc. Iun. conſil. 122 num. 3. lib. 2.* Quod maxime procedit cum de alterius præiudicio agitur. *l. vltim §. in computatione. C. de iure deliber. & in ſpecie hac Iaſon conſil. 30. nu. 2. lib. 1.* Et ſi ergo (*inquit Curtius Senior d. loco*) ſtatutum hoc permittat mulieri, exiſtentibus filiis primi matrimoni, dare in dotem ſecundo viro, quod iam primo dedit, ac etiam portionem illam, quam ex ſtatuti diſpoſitione lucratur, abſque aliqua reſeruatione facta ad commodum filiorum primi matrimonij, atque ita hac in parte corrigat ſtatutum *d. l. hac edictali*: attamen non concedit ſtatutum, quod, exiſtentibus filiis ex illo ſecundo matrimonio, maritus lucretur totam dotẽ; multo minus exiſtentibus filiis vtriuſque matrimonii. Hęc enim duo diuerſa ſunt: dotem cõſtituere, & dotem lucrari. Vnum reſpicit factum hominis, alterũ diſpoſitionem legis; nõ ergo vnum alterum infert. *iuxta l. vltimam. C. de calum. cum ſimilibus.* Nec permittit ſtatutum, quod filii ſecundi matrimonij excludant filios primi; cum huic caſui ſtatuti verba minime conueniant. Et de caſu ad caſum non conceditur extẽſio, vt maior correctio euitetur. Satis enim eſt (inquit Curtius) quod ſtatutum conceſſerit facultatem mulieri dandi in dotem bona ſecundo viro, abſque eo quod reuocari illa poſſint, & quod poſſit reuocare totam dotem decedente vxore ſine filiis ex ipſo ſecundo marito. Nec hoc in caſu (inquit Curtius) aliquod reſultat inconueniens, quod ſcilicet plus lucretur ſecundus iſte maritus, cum nulli filij ex ſe extant. Quandoquidem ita ſuadet ęquitas, nempe, quod & ſi filij illi præferuntur patri in dote materna, quod tamen inter eos poſtmodum æqualitas ſeruetur, *iuxta l. qui ſe patris vbi omnes. Cod. tit. vnde liberi.* ita videmus (ait Curtius) quod, ſi mulier deceſſit in primo matrimonio filiis ſuperſtitibus, vir lucratur vſumfructum dotis tantum, reſeruata proprietate filiis. Cum ergo & hoc caſu filij ſecundi matrimonij proprio patri prę-

Digitized by Google

ferantur, eo deinde caſu, cum filij primi matrimonij extant vna cum illis æqualiter ſuccedent.

9 Sexto, † argumento ducto ab abſurdo mouetur Curtius Sen. *dict. conſ. 79. colum. 6. verſ. ſi enim aliter.* ſi enim diceremus, ſecundũ virum lucrari totam dotem exiſtentibus filiis primi & ſecundi matrimonij, ſequeretur illud valde abſurdum, quod maritus poſſet alienare totam dotem, & ex ea nihil reſeruare filiis vtriuſque matrimonij, atque ita diſſipando illos omnes fraudare, quod minime concedendum eſt.

Septimo vt huic opinioni ſubſcriberem, non parum me mouebat ratio non læuis. Hoc ſtatutum ſtrictam interpretationem tantum admittit, cum iuris communis dicatur correctorium, & verſetur circa excluſionem filiorum primi matrimonij. *Ita docuit Bald. in l. C. de dotis promiſſio. & reſponderunt Capra conſilio 74. num. 5. Fulgo. conſilio 63. Blaſius quondam, columna 3.* Cum ergo ſtatutum tribuat facultatem mulieri conſtituendi dotem ſecundo viro, nõ debet poſſe extendi, vt idem faciat tertio marito. Ea vrgens ſatis videtur ratio, quod ſatis ſuperque videtur, ſi tribuit facultatem conſtituendi dotem ſecundo, cum detrimento filiorum primi matrimonij; non enim filij patrimonij tanto onere grauari debent, vt ſuper amittant ſucceſſionem maternam. Nec repugnant illa verba ſtatuti *tradere ſecundo viro: & deinceps.* quæ dictio, *Deinceps*, † ſignificare videtur vlterius matrimonium. Siquidem verius videtur ſignificare ſolum tempus, quaſi dicat, nunc & deinceps. *iuxta l. nemo deincept. C. de Epiſc. & cler. & cap. nemo deincept. de elect. in 6. & ſcribit Cardinal. in cl. ſtatutum, oppo. 3. de elect. & §. porro, de ſumma Trinit.* Hæc ſignificatio in dubio recipienda videtur, quia ex ea minus corrigitur ius commune, *arg. l. ſi quando C. de inoffic. teſtam. & ibi copioſe l. ribit Iaſon.* Et ea probata nullum conuenit iuri communi, cuius proprium eſt futurum tempus reſpicere *cap. 2. in fi. de conſt.* Nec dicendum videtur, quod permiſſo facta de ſecundo matrimonio intelligatur etiam de vlteriori: *iuxta gl. in rubr. C. de ſecund. nupt. & ibi Decio. & ſcribit Abbas in rub. de ſecund. nupt. numero 3.* quod non modo tertiæ nuptiæ ſed nec octauæ reprobantur *cap. operiat. 31. q. 4.* Nam reſpondetur, hoc procedere quo ad facultatem contrahendi matrimonium, non autem quoad dotis conſtitutionem, quæ reſpicit præiudicium filiorum, quorum fauore, illę etiam pœnæ tranſeuntium ad ſecunda vota nec, hodie ſublatæ ſunt, *vt ſcribit. Bart. in l. 1. in fi. C. de ſecund. nupt.*

Octauo ſuffragari videtur, quod ſaltem in dubio ſumenda eſt hæc interpretatio ne hic filius ex primo matrimonio legitimam

11 † ſibi debitam ex bonis maternis, totam atque integram amittat, *ita in ſpecie ſimilis ſtatuti argumentatur. Capra conſilio 74. numero 9.* qui ſcribit, quod alioqui hoc eſſet filium exhæredare, quæ quidẽ exhæredatio non niſi nominatim fieri poteſt. *§. prim. inſt. de exhæred. lib. & ſimilis eſt doctrina Baldi in l. illam numero 3. Cod. de collat. Ita etiam argumentatur ſimili in ſtatuto Bald. Conſilio 273. Statuto Ciuitatis Dertbona, libro 5.* dũ reſpondit, quod & ſi ſtatutum de lucro dotis per clauſulam expreſſam deroget *l. hac edictali:* attamen ſalua adhuc eſſe debet legitima filiorum. Erit ergo fortius in caſu noſtro, in quo non adeſt expreſſa derogatio. Confirmatur, quia vera videtur opinio eorum, qui dixerunt, ſtatutum nõ poſſe auferre legitimam filiorum. *vt late ſcribunt Dynus & Ioan. And. in c. indultum, de reg. iur. in 6. Bart. in authen. de hæred. & Fal. ad fin. Roman. conſilio 16. in fin. Alexand. conſilio 75. numero 2. lib. 1. & conſilio 55. numero quinto, libro ſecundo, Curtius conſil. 13. in fin. Cornens conſilio 150. lib. 2. Guido Pape conſilio 144. in fi. Capella Toloſ. q. 437. Alciat. in tract. præſumt. regul. 1. præſumt. 6.* Eſt ergo dicendum fortius in caſu noſtro dubio.

Nono accedit alia ratio, qua dicendum videtur, in dubio eſſe pronuntiandum pro filio primi matrimonij. Siquidem filius agit de damno euitando, ne ſcilicet amittat legitimã ſibi debitam ex bonis maternis *iuxta l. cum ratio. ff. de bonis damna. cum ſimilibus* maritus vero agit de lucro quærendo; eſt enim hoc lucrum, quod maritus facit, *vt tradunt Bal. in dict. l. g. hac edictali. C. de ſecund. nupt.*

12 *& Soc. Sen. in conſilio 223. colum. vltim. lib. 2.* Atqui in cauſa † dubia pronuntiandum eſt pro eo, qui agit de damno euitando *ita in ſpecie ſimilis ſtatuti argumentatur Raynerius de Forliuio inter conſilia Stephani conſil. vltim. numero 5. & Ioan. de Amicis conſilio 11. numero 3. Et ſimilibus in caſibus plura ſcribunt omnes in l. vltim. § ſin. autem. C. de iure delib.*

Decimo ac vltimo, multum vrget pro hac opinione auctoritas Curtii Senio. *dict. conſilio 79* qui in ſpecie clariſque terminis noſtris ita reſpondit pro filio primi matrimonii cõtra ſecundum maritum. *Et ſcribit Alciatus reſp. 88. huius ſententiæ fuiſſe, & Iaſonem conſilio 50. lib. 1. Curtium quoque viſus eſt ſequi Bertrandus in repe. d. l. hac edictali, in princip. nu. 49.*

Re tamen ipſa diligentiſſime perpenſa, contrariam opinionẽ & ſententiam, vt veriorem & diſpoſitioni ſtatuti magis conſentaneam probo, nempe D. Petrum lucrari atque ita conſequi integram dotem dictæ D. Catharinæ vxoris ſuæ, excluſo penitus D. Alexandro filio primi matrimoni. Hanc ſententiam multis rationibus veram eſſe oſtendo. verum duo ante omnia, quib. res fiet clarior, dicam. Primum eſt quod etſi ſtatutum hoc ſit in multis iuris communis correctorium, eſt tamen alia ratione fauorabile, ſiquidem ita creditur diſpoſitum, vt viduæ facilius viros inueniant. *ita in ſpecie reſponderunt Decius conſilio 19. numero 6 & conſilio 353. numero 3. Pariſius conſilio 91. numero 15. libro 3. & alios plures recenſet Roland. in tract. de lucr. dotis. quæſt. 24. numero 8. vbi Baldum, Caſtrenſem, Iaſonem, Curtium Senio Rumum, Curtium Iunio. Bruniun, Ioan. de Amicis, Beroium & Alciatum eundem quoque opinionem refert.* quod ſuadetur, quia quemadmodum illa cenſetur odioſa diſpoſitio, quæ viduitatem inducit, *vt ſcribunt gloſſ. Iaſon & cæteri in rub. C. de indicta vidu. tollen.* ita ẽ contra fauorabilis eſt, quę illam ipſam viduitatem auſert, & ad matrimonium inuitat Hinc omnis conditio † qua ſecundum matrimonium impeditur, tanquam odioſa ſemper reiicitur. *l. 1. & l. 2. C. de indicta vid. tol.* Hinc ſtipulatio & pactum, quo aliquo modo matrimonium, vel primum, vel vlterius impeditur, reiici debet *l. Titia §. 1. de verb. oblig. & ibi omnes.* imo & ſtatutum matrimonium impediens reiicitur: *Ita Socin Sen. conſilio 35. columna prima. libro primo. Decius in l. nuptias. numero 12. de regul. iur. Rum. conſilio 144. in fin. Libro 5. Marſil ſing. 589. & Neuiz. libro 4. ſyl. nuptia. numero 120* Et ſi ergo ſtatutum hoc aliqua in parte ius commune corrigat, odioſumque videatur ex parte filiorum primi matrimonii, attamen fauorabile iudicari debet, quandoquidem editum eſt, vt viduæ facilius nubant. *ita Caſtren. in l. prim. de inoffic. dot.* qui ſcribit, quod eo auctore compilationis ſtatutorum Florentiæ in illis ſtatutis additum hoc fuit: cum alias aliter cautum eſſet. *Caſtrenſem ſecuti ſunt Decius d. conſilio 19. & alij quos ſupra retuli, & Roland. d. tractat. de lucro dotis. d. quæſt. 24. numero 8. idem conſilio 72. numero 18. libro 1.* Et vere ob rationem & cauſam hanc principalem, qua moti ſunt ſtatuentes, debet ſtatutum hoc cenſeri fauorabile, & non odioſum. Quemadmodum & in non diſſimili caſu ſtatuti, quod fœminæ exiſtentibus maſculis excluduntur, cenſent omnes *in l. venia, vbi Dec. numero 5. de in ius voc. & Robeus conſil. 016. numero 18. Gozad. conſilio 5 num. 6 copioſe Tiraquel. in tract. de retract. conſang. § 30 gloſſ. 1. numero 5. & Pariſius conſilio 85. numero 28. libro 2. & Crauet. conſilio 242. colum. 1.* ii inquam ſcribunt, ſtatutum † excludens fœminas ob maſculos 14
eſſe fauorabile, inſpecta principali intentione ſtatuentium, qui ita ſtatuerunt fauore agnationis conſeruandæ. Et vere non poteſt in caſu noſtro conſiderari cauſa odii, cum filii primi matrimonii non demeruerint, vti reſpondit ſimili in caſu Crauet. *conſ. 118. nu. 8.* qui poſt Bald. inquit, ſtatutum excludens matrem propter agnatos non dici odioſum, quia mater tale odium non meruit, ſed fauorabile dicitur edictum principaliter fauore agnatorum: *ſimilium exempla refert Crauetta, quæ referre ſuperſedeo.* Secundum quod ad rem hanc aperiendam præfandum eſt, illud * Receptam opinionem eſſe, ſtatuto poſſe abrogari & tolli diſpoſitionem *l. hac edictali. C. de ſecund. nupt.* cum ſit ius poſitiuum. *ita affirmarunt Soc. Sen. conſilio 52. col. 2. verſic. Vnde conſidero. lib. 3. Dec. conſi. 19. num. 2. verſi. ſecundus caſus, & conſil. 284. num. 1. Curt. Iun. conſi. 122. num 10. & clarius conſ. 85. num. 2. pulcre Ruinus conſi. 61, num. 14. lib 3. Pariſ. conſilio 91. num. 10. lib. 3. Boer. q. 113. n. 4. Alciat. reſponſ. 88. & Rolan. conſi. 72 n. 3. lib. 1. & in tract. De lucro dotis q. 24 nu. 2.* Quod procedit etiam ſi correctio illius diſpoſitionis, ſolis coniecturis colligi à ſtatuto poteſt. Non enim eſt omnino neceſſaria expreſſa clauſula derogatoria, *vt relati interpretes ſcribunt, & Roland. d. tract. de lucro dotis. q. 24 nu. 3. & præter eum Bellonus conſilio 13. numero 6. verſic. 3 præmitto.* His præmiſſis, oſtendo nunc permultis rationibus, ſtatutum hoc derogaſſe diſpoſitioni *d. l. hac edictali.* Atque ita hoc in caſu omne lucrum dotis ferri D. Petro tertio viro excluſo filio primi matrimonij.

Primo adducor verbis ipſius ſtatuti, quæ quoad primam ſui partem non levi diligentia perpendo. Item ſtatuimus & ordinauimus, quod, mortua vxore in matrimonio, maritus lucretur dotem in totum, ſcilicet in caſu eidem viro ex ipſa non exiſtentium liberorum. Et in caſu exiſtentium liberum, quantum ad vſumfructum tantum, ipſis liberis proprietate reſeruata. Ergo

(fremant alii quantum velint) intelligo primam huius ſtatuti partem loqui non ſolum de primo, ſed etiam de ſecundo, tertio, & vlteriori marito, qui in totũ dotem lucratur eo caſu, quo filii non exſtant ex ſe & illa vxore. Nec filii prioris matrimonii impediunt hoc lucrum, cum non dicantur ex viro & illa vxore: ſed ex illo primo. Quã ſententiam probant illa verba, in caſu ei-
15 dem viro ex ipſa vxore, &c. Quæ ſane † verba ſunt reſtrictiua. At natura termini reſtrictiui eſt, quod quidquid nõ excipit, ponit. *l. quæſitum. §. idem reſpondit. ff. de fundo inſtru.* Non ergo filii prioris matrimonii, qui in ea reſtrictione non continentur, ſunt impedimento huic ſecundo ſeu tertio marito, quin dotem lucretur. *Ita in terminis ſimilis ſtatuti argumentantur Baldus in conſilio 495. Lex hac edictali. columna ſecunda, libr. 5. Ancharan. conſilio 380. Rom. conſilio 44. numero 5. & egregie Socinus Sen. conſ. 52. colum. 3. verſ. ex quibus aliquando, lib. 3. Decius conſ. 283. numero 7. & Pariſ. conſilio 91. numer. 26. libr. 3. & copioſe Roland. de lucro dotis. quæſt. 30.* Qui hanc conſiderationem & doctrinam tuetur. Quod autẽ prima hæc ſtatuti pars loquatur etiam de ſecundo & tertio matrimonio, vel ex eo in primis patet, quod illa verba, *quod mortua vxore in matrimonio, maritus, &c.* ſimpliciter prolata ſunt, ob id non repugnant, quin & de ſecundo matrimonio, & de ſecundo viro intelligantur. Et illa verba, *in caſu eidem viro ex ipſa vxore non exiſtentium liberorum*, aperte præſupponunt caſum filiorum primi matrimonii, alioqui eſſent ſuperflua. Satis enim fuiſſet dicere, & quod maritus lucretur dotem filiis non exiſtentibus, *vt ſimilem conſiderationem fecit Soc. Sen. d. conſ. 52. col. 3. verſ. hanc concluſionem.* Præterea, niſi dicamus in hac prima parte ſtatuti agi de ſecundo matrimonio, & ſecundo viro, ſequitur illud inconueniens, quod nihil eſſet ſtatutum de reſeruatione proprietatis, quam facere ita debet ſecundus maritus ad beneficium filiorum à ſe ex eo matrimonio ſuſceptorũ, vt facit primus maritus ſuis filiis. Non etiam quidquam ſtatutum foret de lucro tertii pluris, quod ita facere debet vxor ex bonis ſecundi ac primi mariti. Nec enim de his in ſecunda parte ſtatuti factum eſt aliquod verbum. Nec ſecunda pars ſtatuti, ibi. *Et quod mortuo primo viro &c.* eſt ſuperflua, quia vere prima pars reſpicit perſonam mariti, qui ad lucrũ inuitatur, adhibita tamen lege reſeruationis, & incommodo tertii pluris, quæ commodo filiorum & vxoris reſpectiue cedunt. Secunda vero pars ſtatuti reſpicit perſonam mulieris, cui tribuit facultatem dandi in dotem, quæ primo viro dederat.

Secundo, admiſſo quod prima illa pars ſtatuti non loquatur etiam de ſecundo & vlteriori matrimonio; dico hanc noſtram ſententiam aperte probari verbis illis ſtatuti. *Et quod mortuo primo viro in matrimonio, poſſit mulier ſecundo nubere, & dictæ mulieri liceat, ex primo viro liberis exiſtentibus, dare & tradere ſecundo viro, & deinceps in dotem dictam dotem primo viro datam, &c.* Hæc verba non de nuda dotis conſtitutione, ſed de ipſius dotis lucro, ea ratione ſunt, quod ſi de nuda conſtitutione eſſent fruſtra eſſent adſcripta. Siquidem nulla lex communis prohibet ſecundam dotis conſtitutionem, ſed ipſius dotis diſtractionem, *vt in d. leg. hac edictali. in principio ſcriptum eſt. & ibi gloſſ. in verbo, diuidi. Baldus in ſecund. lect. in princip. Roman. conſilio 447. Deci. authen præterea. C. vnde vir & vxor. & conſilio 249. columna prima.* Nec quidquam operari dicitur ſta-
16 tutum quoad fructus, † qui conſtante matrimonio ſine controuerſia mariti ſunt, *l. dotis fructus. ff. de iure dotium. l. pro oneribus, Codi. eodem. omnes in l. de diuiſione. Digeſt. ſoluto matrimon.* Ne ergo fruſtra editum ſit hoc ſtatutum, dicendum eſt, ſecundo marito ac vlteriori acquiri dotem excluſis filiis primi matrimonii. Eſt enim ſumenda illa interpretatio, qua demonſtratur ſtatutum non eſſe ſuperuacaneum. *vt ſcribunt in ſpecie ſimilis ſtatuti Roman. conſilio 44. numero ſexto. Socin. Sen. conſilio 52. colum. 2. verſ. hanc concluſionem libro prim. Decius conſilio 283. numero 2.* Ea eſt ra-
17 tio, † quod lex & natura nil fruſtra operantur. *l. hac ſtipulatio. §. diuus. vt leg. et nom. caueat.* Cum ſexcentis ſimilibus, quæ conſulto omittimus.

Tertio perpendo verba, quæ à ſtatuto ſubiiciuntur poſt iam relata. *Et abſque eo quod propterea cogatur alicui ex ipſis, vel aliquo eorum aliquid reſeruare, dare, vel reſtituere.* Hæc verba. *Reſeruare & reſti-*
18 *tuere*, inferunt lucrum dotis, addita præſertim illa dictione, † Aliquid, quæ re minima verificatur. *l. ſeruum filii. §. Prætor ait. ff. de acquirend. hered. vbi Bartolus. copioſe Decius in l. ſi quis id quod numero 9. ff. de iuriſdict. omn. iudic. & in l. 2. numero 46. Cod. de edendo. & Crauett. conſilio 294. numero 4.* Si ergo aliquid non tenetur reſeruare maritus ſitę dictis filiis primi mariti: ergo ipſe totum acquirit. Ita in ſpecie voluit argumentari Bellonus *conſilio 13. numero 10.* Et in ſimili ſtatuto ob verba, *nihil reſtituatur, &c.* quod totum marito acquiratur, reſpondit Pariſius *conſilio 91. numero 21. libro 3. poſt Decium d. conſ. 19. nu. 5. 6.* Cæterum quia non probant Bellonus & Pariſius illa verba, *reſeruare & reſtituere*, ad lucrum dotis irreuocabile referri; id ego clare demonſtro. Cum lex inquit, quod mulier tranſiens ad ſecundas nuptias ſeruet dotis portionem vel lucrum donationis propter nuptias filiis primi matrimonii, vel quod eis reſtituat: vere prohibet mulierem ita dare ſecundo viro, ne illi acquiratur. *Ita ſunt verba aperta in d. l. hac edictali. §. his illud. ibi, vt paternas ſeruare compellitur, & in §. mobilium. ibi, ſecundum legum modum reſtituat.* vt ergo ibi verba illa ſeruet, & reſtituat, ſignificant maritum non lucrari, ſed filiis reſtitui, eiſq; lucrari: ita hoc oſtendunt contrarium, filiis non reſtitui, & non ſeruari, ſed ipſi marito lucrari.

Quarto, conſidero alia verba, quæ mox ſubiungit ſtatutum. *Et abſq; eo quod propterea ex ipſis aliquid reuocetur.* Hæc verba nulla ratione reſpiciunt tempus conſtantis matrimonii ſecundi vel tertii. Cum clarum ſit filios primi matrimonii viuente matre nihil non ſolum de dote, ſed nec de lucro nuptiali, quo ſaltem ad vſumfructum ipſius lucri poſſe conſequi, *d. l. hac edictal. in prin. & d. §. his illud.* Et ea eſt ratio quod viuentis † nulla eſt hæreditas. 19
l. ſecunda. §. interdum. ff. de vulgar. & pupill. ſubſtit. & l. ſi quis mihi bona. §. ſed verum. ff. de acquirend. hæreditate. Quod hic maxime procedit, vbi lex nihil tribuit his filiis, ne mater impediatur ſecundo nubere. Eſt ergo dicendum, verba iſta reſpicere tempus diſſoluti matrimonii ſecundi vel tertii, vt ſcilicet eo tempore reuocare non poſſint quidquam de dote à ſecundo, vel vlteriori viro. Nec me mouent illa verba, *ex ipſis aliquid, &c.* Illa verba, *ex ipſis*, pluralis numeri, vtrumque ſimul reſpicere videntur, nempe mulierem & ſecundum maritum; id ergo erit conſtante matrimonio, quia ſoluto illo matrimonio non diceretur reuocari ex ipſis, ſed ex ipſo, ſcilicet marito ſuperſtite. Non inquam hoc me mouet, quia vere illa verba *ex ipſis*, referuntur ad perſonam filiorum primi matrimonii. Cum & paulo ſupra ſtatutum ad eos quoq; referat ſimilia verba, *ibi: abſq; eo quod propterea cogatur alicui ex ipſis, vel aliquo eorum.* Et ſi dicatur, quod illa dictio, *ex*, ſtat in hac 2. parte improprie admodum, quia videtur ſignificare idem quod, *ab*: dico primo, illam dictionem *ex* corrupte fuiſſe impreſſam & erronee, quemadmodum & paulo ſupra corrupte legitur, *vel aliquo eorũ*, cum legendum ſit, *alicui eorum*. Secundo tolleratur † improprietas, ne ſequatur illud contra mentem ſtatu- 20
ti, quod filii ſecundi matrimonii reuocẽt à ſecundo viro, mortua muliere, dotem: quam tamen ſtatutum (vt ſuperiore fundamento oſtendimus) vult non reſeruari, nec reſtitui dictis filiis. Eſt quoq; perpendendum illud verbum, *reuocetur*, quod infert irreuocabiliter dotem ipſi ſecundo viro acquiri, non ergo dicitur derogatum *d. l. hac edictali. ita in ſpecie Bald. conſ. 122. Quæſtio, formatur. lib. 4.* Nec verba hæc & relata in ſuperiore argumentatione intelligi poſſunt ratione tertii pluris, vt ea ait eſſe intelligenda Curtius Senior *d. conſ. 79. col. 6. in fine, ver. Et ideo ſtatutum iſſum.* Poſtmodum ſubiungit Curt. quod etſi verba illa ſtatuti, *quod poſſit dare in dotem ſecundo viro dotem datam primo*, videantur ſecundum hunc ſenſum ſuperflua; attamen ſatius eſt, quod ſuperflua ſint, quam quod abſurdum inducant. Et ſecundo † (inquit
Curtius) non poſſunt dici ſuperflua, cum quid noui admixtum 21
ſit, nempe ratione tertii pluris. Tertio, non dicitur ſuperfluum, quod ad diuerſum effectum appoſitum eſt. Quarto non eſt ſuperfluum, quod exprimitur, vbi tacite inerat, vt hic factum dicitur. *Hæc multorum auctoritatibus probat Curtius. Illis accedunt Ruinus conſ. 192. n. 13. lib. 2. & Tiraq. in tract. de retractu conſang. §. 21. gl. 1. n. 5. 6. 7.* Verum ſunt hęc Curtii diffugia, nec enim tam aperta verba ſtatuti, quæ de dotis lucro ſunt, hanc recipiunt interpretationem. Nam, & ipſemet Curtius diſcurſu illius reſponſi fatetur, ſecundum maritum lucrari dotem, ſi nulli extant filii primi matrimonii: Aperte ſentit Curtius verba hęc intelligenda eſſe tam de lucro dotis, quam tertii pluris. Alioqui illud ſequeretur, quod ſecundus vir non lucretur aliquo caſu dotem, ſi verba iam relata ſolum referrentur ad tertium plus. Qua ex re ceſſant illæ Curtii conſiderationes. Siquidem, quoad dotem principalem nihil noui admixtum eſt. Præterea illud procederet in caſu dubio quando verba poſſint operari & non operari, quod hic non contingit. Nec hic facta eſt aliqua repetitio eiuſdem caſus ad diuerſum effectum, ſed eſt noua diſpoſitio. Nec tacite hoc inerat. Nam, ſi tacite fuiſſet in eo contentum, iam intelligeretur filios primi matrimonii eſſe excluſos.

Quinto, mouent me plurimum illa verba. *Et abſq; eo, quod pro-*
pterea cogatur alicui ex ipſis, &c. Hæc verba reſpiciunt duo, quæ
paulo ſupra immediate ſtatutum retulit; nempe, dotem princi-
palem, & tertium illud plus. Atqui clauſula reſpiciens duo de-
terminabilia æqualiter determinat. *l. cum hoc iure, de vulgar. & pu-*
pill. vbi Iaſon & cæteri. Cum ergo ratione tertii pluris concedat
Curtius *dicto conſilio ſeptuageſimonono, columna ſexta, in fin. verſ. & id-*
eo ſtatutum, ſecundum virum excludere filios primi matrimo-
nii, idem dicendum ratione dotis, cum non ſolum eadem ſit ra-
tio, qua ſecundus vir debeat lucrari dotem, vt lucretur tertium
plus, verum etiam maior. Siquidem dos immediate eſt ex bonis
mulieris, quæ tranſiens ad ſecundas nuptias, iure communi in-
ſpecto, reſeruat ſolam portionem quandam filiis primi matri-
monii, *dict. leg. hac edictali, in princip.* Illud vero tertium plus, vt
ſubrogatum à ſtatuto loco donationis propter nuptias imme-
diate prouenit ex bonis mariti. Quod ſane lucrum mulier in
totum ſecundum ius commune, quo ſcilicet ad proprietatem,
reſeruat filiis primi matrimonii. *d. l. hac edictali. §. hoc illud.* Si ergo
ex ſententia Curtii maritus lucratur tertium plus, ergo à fortio-
ri dotem.

Sexto ſuffragantur, quod illa verba. *Et quod mortuo primo viro,*
ſimul ſunt iungenda cum illis, *abſque eo quod propterea*, & cum il-
lis ſubſequentibus, *& abſque eo quod propterea*, vt ſcilicet ſit tota v-
na clauſula multis contexta periodis vſque ad verſic. *Addentes.*
quemadmodum aperte ex interpunctionibus conſtat. Erit ita-
que ſenſus. *Et quod mortuo primo viro, abſque eo, quod propterea co-*
gatur alicui ex ipſis, vel alicuo eorum aliquid reſeruare, dare, vel reſti-
tuere, & abſque eo quod propterea ex ipſis aliquid reuocetur, poſſit mu-
lier ſecundo nubere, & dicta mulieri liceat, &c. Atque ita illæ duæ di-
midiatæ clauſulæ, *abſque eo quod propterea cogatur*, & ſequens, ve-
niunt ſemper augmentatiue ad illa, quo liceat mulieri dare &
tradere in dotem. Vere enim natura ipſorum verborum deno-
tat. præſertim † illa dictio, &, quæ ſtat pro dictione, etiam, *vt*
22 *ſcribit Soc. Iun. in l. 1. numer. 1. ff. ſolut. matrimon.* quæ auget implican-
do caſum magis dubitabilem, *vt tradit Deci. in l. qui ſe patris, nu-*
mero 10. Cod. vnde liber. & Socin. Iun. conſilio 30. numero quadrageſimoſe-
cundo, libro primo. Alciatus reſpon. centeſimo decimotertio, numer. quinto,
ſi ergo ſtare debet augmentatiue, lucrum dotis deſignabit, cum
nudam dotis conſtitutionem verba præcedentia ſatis ſuperque
oſtendant.

Septimo, noſtram hanc ſententiam clarius & apertius pro-
bant verba ſtatuti, *ibi, ſaluo quod ſi aliquis maritus, &c.* vſq; ad finem
Diſponit ſtatutum in eo ver. ſaluo quod ſi maritus occidit pro-
priam vxorem, lucro dotis priuetur: cum dos reſtitui debeat pa-
tri vel fratribus, vel ſororibus dictæ vxoris occiſæ. Quibus tamē
omnibus præferuntur filii ſuperſtites ex dicta muliere occiſa.
Hæc igitur ſpecialis prouiſio vere reſpicit lucrum dotis, dum &
caſum primi mariti, qui ſecundum primam partem ſtatuti du-
bio procul lucratur dotem non extantibus filiis, comprehen-
dit. Hæc igitur ſpecialis prouiſio hoc in caſu facta demonſtrat
ſtatutum regulariter voluiſſe priuare filios hos primi matrimo-
nii, atque ita derogare. *d. l. hac edictali.* Hanc conſiderationem ſi-
milem in ſtatuto Mediolani in ſpecie fecit Decius *conſilio 283. co-*
lumna 2. verſ. Et quod filij ex primo matrimonio. Decium ſecutus eſt Pari-
ſius conſilio 91. numero 28. libro tertio, idem ſcripſit Roland. de lucro dotis.
quæſtio. 32. numero 8. 9. Et quanquam in ſpecie illius ſtatuti Me-
diolani contra Decium reſpondit Ruinus *conſ. 57. & conſ. 59. libr.*
3. Non tamen Ruinus à Decio in hac parte diſſentit, ſed in ea
quam Deci. *d. conſ. 283. colum. 3. verſic. ſed ſucceſſiue videndum eſt:* facit,
dum agit Decius de interpretatione dictorum verborum ſta-
tuti Mediolani, ſaluo, &c. quæ ſane contentio ad rem hanc non
pertinet. In hac autem reſeruatione, quam facit ſtatutum no-
ſtrum, eſt aduertendum, quod reſpicit vtrumque caſum, quan-
do ſcilicet extant filii primi matrimonii, ac etiam ſecundi. Et
ſenſus ſtatuti talis eſt, ſi maritus occidit vxorem, filii illius ma-
trimonii vna cum eorum patre homicida excluduntur à lucro
dotis. Et illa dos prius defertur filiis alterius matrimonii, & illis
non extantibus, patri vel fratribus dictæ mulieris occiſæ. Si er-
go hoc ſolo in caſu filiis primi matrimonii reſeruatur dos iſta
materna, ſequitur regulariter illos a ſtatuto excludi. Nam exce-
23 ptio † oſtendit regulam eſſe in contrarium & eam confirmat. *l.*
tribunus. §. vlt. ff. de mil. teſtam. & l. nam quod liquide. §. vltim. ff. de penul.
lega. & in ſtatuto ita argumentatur Bald. in l. 1. §. ſed excipiuntur, in fine.
ff. de ferys. & conſ. 215. libr. 2. quos refert Decius dict. conſ. 283. column. 2.
in fine. Quibus accedit idem Deci. in l. 1. numero 22. de regul. iuris, & latiſ-
ſime Tiraquellus de retractu conſanguin. ad finem, numero nonageſimo
quarto. Præterea perpendit Decius illam dictionem, ſaluo, † quæ 24
excipit modificando. *l. ſi debitor. §. in venditione. ff. quibus modis pign.*
vel hypothec. ſol. & tradit idem Decius conſilio 28. numero 2. & conſ. 656.
numero ſexto, & Alciat. reſpon. 101. numero 12. Rolandus d. quæſt. 32. nu-
mero 8. 9.

Octauo, vrget non parum pro hac ſententia, quod * recepta *
eſt doctorum opinio, quod ſi ſtatutum dicit, quod liceat mulie
ri ſecundo nubenti totam dotem tradere ſecundo viro, abſque
eo quod teneatur aliquid reſeruare filiis primi matrimonii; tūc
maritus ſecundus dotem lucratur excluſis filiis primi matrimo-
nii. Nam illa † dictio, totam, nullam partem reſeruat, *ita Curt.*
Senior, & Curtius Iunio. in auth. præterea. C. vnde vir & vxor. Iaſon. conſ. 25
50. libro 1. Rolandus in tractat. de lucro dotis, quæſtio. 34. in princip. Atqui
ſtatutum hoc noſtrum tribuit mulieri ſecundo nubenti facul-
tatem dandi totam dotem ſecundo viro, abſque eo quod coga-
tur ſeruare quicquam filiis primi matrimonii, ergo ſequitur,
eſſe derogatum. *d. l. hac edictali:* atque ita filios illos primi matri-
monii eſſe excluſos. Hæc minor propoſitio vera demonſtratur
illis verbis. *d. ſtatuti: ibi, & deinceps, in totam dictam dotem datam*
primo viro. Illa verba, *dictam dotem*, ſunt indefinita, quæ omni-
no hic vniuerſali æquipollent. *iuxta l. ſi plurib. de leg. 2. & omnes in l.*
2. de lib. & poſthum. Quod aperte ex eo conuincitur, quod ſi de
tota dote non intelligerentur hæc verba, non poſſet dici, quod
dos data primæ vxori eſſet data & ſecundæ. ſed altera dos, quia
vbi actui † quid ſubſtantiale detrahitur, non dicitur amplius il- 26
le actus, ſed nouus. *l. ius ciuile. ff. de iuſt. & iure, vbi Bartol. & in l. 1. §.*
ſi quis ſimpliciter, vbi Alciat. tertio nota. de verborum oblig. & copioſe Ti-
raquell. de retract. conſang. §. 19. gloſſ. 1. num. 6. Accedit quod illa † di- 27
ctio, *dictam*, eſt repetitiua præcedentium. *l. 1. §. cum qui. ff. de poſthu.*
& poſt Bartolum, Soc. Sen. & Corneum ſcribit Socin. Iun. conſ. 133. num.
2. libr. 1. qui ſubiicit, repetitionem cenſeri factam cum omnibus
ſuis qualitatibus, cum relatum ſit in referente. Concedit ergo
ſtatutum facultatem dandi in dotem totam illam dotem primo
viro datam, alioqui non eſſet cum ſuis omnibus qualitatibus;
ſi non eſſet tota & integra dos. Nec hic † obiiciatur indefini- 28
tam non æquipollere vniuerſali in diſpoſitione ſtatuti, quę ſtri-
ctam interpretationem tantum admittit, *vt ſcribunt Bartol. in l. ſi*
plurib. colum. vltim. de leg. 2. & clarius Crot. in l. omnes populi, num. 167.
de iuſt. & iur. Quia reſpondetur, quod verior eſt ſententia, etiā in
ſtatutis indefinitam æquipollere vniuerſali, *vt ſcribunt Bar. in l. o-*
mnes populi. num. 57. de iuſt. & iur. Bald. Angelus in l. ſi ſeruitus. ff. de ſer-
uit. vrba. præd. Nellus in tractat. de Bannitis. ſecunda parte ſecundi tempo-
ris, q. 55. Decius & Curtius Iunior in l. prim. numer 9. ff. ſi certum pet. quos
ſecutus eſt Didacus lib. prim. variar. reſolut. cap. 15. num. 8. verſ. quarto hanc
*partem. Et * communem teſtatur Cagnolus in l. 1. num. 10. de reg. iur.* Quæ *
ſane ſententia hic procedit, vbi eadem adeſt ratio, & diſpoſitio
fauorabilis eſt, vt ſupra demonſtrauimus, quod & relati Doct.
affirmant.

Nono, illud facit, quod in caſu dubio pro hac parte pronun-
tiandum eſt tamquam pro fauorabiliori. Siquidem dictum fuit
ſupra ſtatutum hoc eſſe fauorabile, cum conditum ſit, vt faci-
lius mulieres ſecundo nubere poſſint. Quocirca in dubio † pro- 29
nunciandum eſt pro actu & diſpoſitione, quæ matrimoniis fa-
uet. *iuxta ea, quæ ſcribunt omnes in l. 1. ff. ſol. matrim. & in ſpecie ita ſenſit*
Signorol. conſ. 37. Factum ſic ſe. col. 3. ver. aduertendo. Decimo ac vltimo
mouet me auctoritas non parua Curt. Iun. *in auth. præterea. nu. 20.*
C. vnde vir & vxor. & Alc. reſp. 88. qui in ſpecie noſtra affirmarunt,
veriorem opinionem eſſe contra Curtium Senio. *in d. conſ. 79.* Et
vere etiam contra Curtium Sen. in hoc ſenſit Picus *in d. auth. præ-*
terea. nu. 44. in fin.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
ſpondetur, quod illud procedit cum ſtatutum ſimpliciter lo-
quitur, quod præmoriente muliere ſine filiis maritus dotem lu-
cretur, quia tunc intelligitur, ſalua portione debita filiis primi
matrimonii, *ex d. l. hac edictali.* ſecundum quam ſtatutum inter-
pretatur. *Ita de caſu ſimplici verba facientes ſcripſerunt Bart. Bald. Sa-*
lycet. & alij in d. l. hac edictali. Deci. & Iaſ. in authen. præterea. C. vnde vir
& vxor. alle num. 13. aſſe num. 15. & ibidem Curt. Iun. numer. 14. & Pepu
*num. 34. ver. & infert ad diſpoſitionem * communem. teſtatur Socin. Sen.* *
conſ. 35. libr. 4. Deci. conſ. 19. num. 2. verſic. primus caſus. & conſ. 283. colum.
1. Pariſ. conſ. 90. num. 15. libr. 3. & in ſpecie noſtra Alciat. d. reſpon. 88. At ſe-
cus eſt cum ſtatutum vlterius procedit diſponendo, & ex illius
verbis colligitur derogatio. *dict. leg. hac edictali. quemadmodum rela-*
ti omnes ſcribunt, & præſertim Alciat. dict. reſpon. 88. Quando † enim 30
conſtat

conſtat aliquibus rationibus & coniecturis, ſtatuentes voluiſſe recedere à diſpoſitione iuris communis, tunc ſtatutum non recipit interpretationem paſſiuam à iure communi. *ita Imola in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat. & in ſpecie noſtra Soc. Sen. conſilio 52. col. vltim. lib. 3. quem ſequutus eſt Roland. à lucro dotis q. 30. num. 13. Quibus accedūt in his terminis Iaſon in d. auth. præterea. num. 14. Pariſius conſilio 91. numero 12. libro 3. Et ſimili in caſu Goz. conſilio 19. numero 18. & conſil. 99. num. 10.*

Præterea reſponderi poteſt & ſecundo, quod ſtatutum corrigens ius commune, ab illo non recipit paſſiuam interpretationē: *ita So. Iun. Sen. conſi. 59 num. 10 lib. 4 Dec. in l. nemo nu. 5. C. qui teſta. fac. poſſ. & in l. ſi quis certum in ſin. ff. ſi certum pet. idem conſi. 454 nu. 7. Ruinus conſi. 32. nu. 11 lib 3 & conſi. 18. in fin. lib. 5. Pariſi. conſil 66. num. 8. libro 2. & So. Iun. conſil 73. num 29. lib 3.* Cum ergo ſatis ſuperque conſtet ſtatuentes voluiſſe recedere à diſpoſitione *d. l. hac edictali*, non eſt dicendum dictum ſtatutum eſſe interpretandum ſecundum eam.

31 Non obſtat ſecundum fundamentum † quia reſpondeo, veriorem &* receptam magis opinionem eſſe, ſatis cenſeri derogatum diſpoſitioni *d. l. hac edictali*, coniecturis à ſtatuto ſumtis, & 32 non eſſe omnino neceſſariam † clauſulam ſpecialem, *non obſtante ita ſcribunt ſupra à me relati in ſecundo præmiſſo. & in ſpecie tradunt Pariſ. d. conſi. 91. n. 16. 17 35. lib. 3. & Rol. de luc. dot. q. 25.* vbi in fine ſcribit poſt Pariſiū, illam Curtij Senioris opinionē, quod neceſſaria ſit hoc in caſu ſpecialis clauſula derogatoria, eſſe opinionē ſingularē ab altero non receptā. Hanc ſententiā aduerſus Cur. Sen. vel ex eo comprobo, quod ſcribit ſubtilis Franc. Arct. *in c. 1 colum. 6. verſi. his tamen non obſtantibus, de reſcrip.* Inquit Aretinus, quod quando agitur de derogatione legis, quæ continet clauſulam derogatoriam ad futura, ſufficit per legem ſubſequentem eſſe derogatum cum clauſula derogatoria, perinde ac ſi ſpecialis eſſet facti mentio quia inquit Aretinus, ſatis eſt, quod certi ſimus derogantis voluntatem hanc eſſe, quod derogare voluerit. Et ideo (ait ille) licet circa actum expreſſionis aliqua fictio adſit: attamen hæc fictio non eſt cauſa immediata tollendi legem, ſed principis derogantis voluntas quę declaratur per eam fictionem. Ita in caſu noſtro dicendum eſt, quod ſolis coniecturis declaratur voluntas ſtatuentium, quæ cauſa eſt immediata derogandi. Ipſæ ergo coniecturę ſufficiunt. Quod ego intelligo de coniecturis quę vrgentes & probabiles ſunt. Non enim omnes ſufficiunt quemadmodum multæ à Doctorib. conſideratæ ab aliis reiiciuntur, *vt dixi in d. ſecundo fundamento.*

Non obſtat tertia illa argumentatio de pacto ad ſtatutū, quia reſpondeo, argumentum de pacto ad ſtatutum procedere ſolum affirmatiue, non autem negatiue. Ita enim argumentari licet, pacto fieri hoc poteſt, ergo & ſtatuto, Negatiue autem argumentū non procedit hoc modo, non poteſt pacto hoc fieri, ergo nec ſtatuto illa eſt ratio, quod maior eſt vis & poteſtas legis & ſtatuentium quam paciſcentium, a minori ergo ad maius affirmatiue, non autem negatiue ducitur argumentum. *ita Bartol. in l. alia. §. eleganter ff. ſolut. matr. copioſe Neuiz. lib. 1. Syluæ nuptia. nu. 226 verſ. de pacto ad ſtatutum. & Euerardus in centuria legali, loco de pacto ad ſtatutum* Et in noſtris his terminis, non licere negatiue argumentari de pacto ad ſtatutum ſcribunt Iaſ. *in d. auth præterea. nu. 15. C. vnde vir & vxor. Soc. Sen. conſil. 50 col. 1. lib. 3. & Rol. de lucro dotis, q. 24. in fin. Io. de Amicu conſi. 11. n. 28.*

Non obſtat quartum illud Curtij Senioris argumētum, quod in ſpecie magis rem hanc attigit: quia reſpondeo: imo hunc caſum non fuiſſe omiſſum à ſtatuto, ſed fortius (*vt & Curtius Iunior in auth. præterea. numero 15. C. vnde vir & vxor aduerſus Curtium ſenſit*) comprehenſum, quod efficaci ratione demonſtratur. ſtatutum hoc, vt cætera huic ſimilia, liberam illam facultatem conſtituendi dotem ſecundo viro mulieri tribuit, non principaliter cauſa & fauore ipſius viri, ſed filiorum inde procreandorum, Siquidem videmus, quod vbi extant filij ex eo matrimonio, filij conſequuntur proprietatem & pater ſolum vſumfructum: qui deinde mortuo ipſo patre cōſolidatur cum proprietatē, vere ergo lucrum dotis magis principaliter conſideratur filiorum cauſa. *id quod in ſpecie ſcripſit Curt. Iunior in d. auth. præterea, num 14 Cod. vnde vir & vxor.* Si ergo diceremus, ſecundum virum mortua vxore ſine liberis ex hoc ſecundo matrimonio excludere filios primi matrimonij (vt admittit Curtius Senior) & ſecundum virum ſuſceptis liberis ex eo matrimonio non excludere dictos filios primi matrimonij ſequeretur illud abſurdum & inconueniens, quod in maiori conſideratione eſſet ſecundus vir ſine filiis ex ſe, quam cum filiis, quorum fauore principaliter dos data eſt. Accedit † regula *l. de acceſſionib. ff. de diuerſis & temp. præſcr.* ſi vinco 33 vincentem te, ergo fortius vinco am te. qua ratione in caſu huius ſtatuti vtitur Picus in auth. *Præterea num. 44. ad fin C. vnde vir & vxor.* Si enim ſolus vir ſecundus vincit filios primi matrimonij (vt Curtio placuit) & filius ſecundi viri patrem ipſum ſuum vincit: ſequitur dicendum à fortiori, quod ſecundus vir cum filiis à ſe genitis debet vincere illos filios primi matrimonii. Nec eſt quod dicatur regulam *d. l. acceſſionibus*, locum non habere in ſtatuto correctorio iuris communis, *vt tradunt Aret. conſi. 27. colum. 2. & conſil. 158. col. 2. omnes in l. illam C. de coll. & i. Lan. Curt. Iun. conſil. 5. num. 8.* quia illud procedit, cum ſtatutum illud odioſum eſt, cum odia reſtringi debeant: at ſecus, vbi eſt fauorabile, vt hic. Præterea, quo ad filios primi matrimonij ceſſat omnis diſputatio, quia, ſi ex opinione Curt. Sen. ſolus maritus illos excludit, ergo etiam quando maritus & eius filii extant, quia ſemper viuit perſona illos excludens, hoc eſt maritus. Et maior ratio excluſiuus eſt in hoc caſu, cum ſecundus maritus & filii eius extant, *vt ſupra dixi.* Et quando maior ratio extat, procedit argumētum, ſi vinco vincentem te &c. etiam in correctoriis, *vt concedit Aret. d. conſil. 27. nu. 3.* Quod confirmatur hac ſecunda reſponſione, quod ſi maior adeſt ratio, quando extat ſecundus vir cum filiis à ſe genitis, quā cum ſolus maritus, ſequitur, caſum hunc non cenſeri à ſtatuto omiſſum. Quandoquidem omiſſus caſus dici non poteſt, in quo maior verſatur ratio, quam in comprehenſo verbis claris, *ita poſt Oldrad. conſi. 224 reſpondit Cranet. conſi 130 nu. 7.* qui ſubiungit poſt Baldum, quod non dicitur omiſſus † ille caſus, qui ex mente di- 34 ſponentis in expreſſo continetur. *id quod reſponderunt Gozad. conſi. 65. in fin. Pariſius conſi. 75. num 58. lib. 2. conſi 66. numero 63. libro tertio, & conſil. 72. numero 91. libro 4. & Tiraquel. in l. ſi vnquam, in verbo libertis, numero 45 C. de reuocand. donatio.* Præterea, non poteſt dici caſus omiſſus, quando veriſimiliter ita ſtatuētes diſpoſuiſſent, ſi de eo caſu expreſſim interrogati fuiſſent, *iuxta notat. gl. ff. l. ſi de pactum. ff. de pactis.* quam & in diſpoſitione ſtatutaria ac teſtamentaria locum habere cenſuit Rubeus *conſilio 49. numero ſecundo, eandem ſenſerunt Curtius Senior conſilio 32. Super teſtamentis. columna ſecunda, & Pariſius conſilio 16. numero 43. & conſilio 50. numero 31. libro 3.* cum ergo tot tantæque rationes huic ſententiæ ſuffragentur, nō eſt dubium quin ita reſpondiſſent ſtatuentes ij, ſi expreſſim hac de re fuiſſent interrogati: Non ergo caſus hic pro omiſſo habendus eſt. Nec ad rem hanc facit illa doctrina Pract. Papienſis, quam Curtius Senior pro ſua illa conſideratione perpendit: ſi quidem loquitur Practicus ille in ſtatuto ſimpliciter diſponente, non autem cum ſtatutum mentionem facit de ſecundo viro, vt hic *ita Practicum intellexit atque declarauit Curtius Iunior in dict. authen. præterea. num. 14. & ibi Picus. numero 40.* Nec video quid ad rem conferant illa duo reſponſa Baldi *conſilio 16. libro 5. & conſilio 394. libro 4.* quæ refert Curtius, cum Baldus caſum hunc non attingat.

Non obſtat quintum fundamentum: quia reſpondetur, quod & ſi concedatur, ſtatutum hoc vt correctorium non admittere extenſionem de caſu ad caſum, attamen hoc difficultatem non adfert caſui noſtro, qui non ſolū ex mente, ſed & ex verbis ſtatuentium incluſus, atque comprehenſus eſt, quemadmodum ſupra abunde demonſtrauimus. Præterea & ſecundo dico, etiam † in 35 correctoriis admitti extenſionem ad euitandum abſurdum: *ita cenſuerunt Abbas in c. cum dilectus, colum. 2. de conſuetud. Alexand. in conſilio 80 colum. vltim. libro primo, & in conſilio 216. numero 37 libro 2. Iaſon in auth. quas actiones numero 24. verſic. quinto & vltimo. C. de ſacroſanct. eccleſ. Ripa in l. ſi conſtante numero primo, ff. ſolut. matrimon. & Crauet. in tract. de antiqui. temp. 4. parte princip. num. 137.* Quod autem abſurdum hinc reſultaret, niſi ita diceremus, ſatis ſupra oſtendimus.

Præterea & tertio, admiſſo quod ſit hoc ſtatutum iuris communis correctorium, attamen fauorabile eſt, vt iam diximus. Extenſio ergo, vbi neceſſaria † foret, permiſſa eſt: *ita reſpondit Ale-* 36 *xand. conſilio 190. numero 19. lib. 2. & conſilio 34. num. 9 libro 5. Iaſon in d. authen. quas actiones num 24. C. de ſacroſanct. eccleſ. Ruin. conſil. 195. numero 10. libro 1. & conſilio 9. num. 5. lib. 4. Roland. conſilio 72. num. 64. lib. 1. & Ripa in d. l. ſi conſtante, num. 71. ff. ſolut. matrim. & ibid. Crot. in prima lectio num. 47. & in repet. nu. 57.* Hinc ſcribit Vbertinus Zuchardus *in l. vltim. num. 52. C. de edicto diui Adrian.* diſpoſitionem d. l. vlt. eſſe iuris antiqui correctoriam fauorabilem tamen, & ob id extenſionē de caſu ad caſum permittere. Cōfirmatur ea ratione, quia iam diximus, hic verſari publicum fauorem, vt ſcilicet vi-

duæ facilius ſecundo nubant. Atqui vbi fauor publicus verſatur, etiam diſpoſitio pœnalis extenſionem admittit de caſu ad caſum. *ita ſcribunt Bartol. in l. quemadmodum numero 4. C. de agricol. & cenſ. libro 11. Iaſon. in l. fratres numero 5. C. de inoffic. teſtam. Decius conſil. 65. numero tertio, conſilio 72. numero 2. conſilio 660. numero 3. & in conſilio 661. num. 4. & apud alios ſæpe.* Nec verum illud eſt quod conſiderauit Curtius Senior, ſtatutum hoc ſolum loqui de conſtitutione nuda dotis, non autem de eius lucro: & duo hæc eſſe diuerſa, ob idque non inferri de vno ad aliud *l. vlt. Cod. de calum.* quia abunde ſatis demonſtrauimus ſupra in ſecundo & tertio fundamento noſtræ opinionis, ſtatutum hoc loqui de ipſo lucro dotis: quod & generalis rubricæ inſcriptio, quæ integrum ſtatutum reſpicit, aperte ſignificat. Quinimo ipſemet Curt. Sen. *dict. conſilio 79.* admittit, ſecundum maritum lucrari dotem, ſi ſolus eſt: ſentit ergo ſtatutum hoc loqui etiam quo ad ſecundum virum de lucro dotis, non autem de ſola illius conſtitutione. Quibus ceſſat & illa conſideratio, quam facit Curtius, quod nullum inconueniens conſiderari poteſt ex interpretatione à ſe facta: nam verius eſt nō vnum, ſed plura inconuenientia & abſurda ſequerentur, *vt iam oſtendimus.*

Non obſtat ſextum illud fundamētum Curtii Senioris ab abſurdo euitando quia reſpondetur, quod imo nullum abſurdum aliquo in caſu ſequi poteſt. Siquidem ſtatutum illud eſt, quod cōcedit facultatem conſtituendi dotē & ex ea lucrum; quo circa nil
37 mali agit mulier, nil diſſipat, ſi vtitur licentia à lege data. Non † enim pœnam meretur, qui lege permittente aliquid facit. *l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. & egregie, ac copioſe declarat Tiraq. in tracta. de legibus connub. gl. 9. n. 1. 2. 3.*

Non obſtat ſeptimum argumentum; quia reſpondeo & vere opinor, hoc ſtatutum loqui non modo de muliere, quæ ſecundo nubit, ſed & quæ tertio, ac pluries. Primo. quia admiſſo etiā quod verba huius ſtatuti ſolum loquantur de ſecundo matrimonio, attamen dico ſub illis verbis contineri & tertium matrimonium.
38 Nam omnes † nuptiæ poſt primas, appellantur ſecundæ; *ita gloſſ.*
* *in rub. C. de ſecund. nupt. quam ibi probant * omn. 1. & gloſſ. in l. ſi qua priorib. § talem. C. eo. de ſecun. nupt. vbi Bald. Alb. & Salyc. Tiraquel. in tract. de iure primogen quæſt. 3. numero 7.* Quam ſententiam procedere etiam in ſtatuto reſpondit Alex *conſil. 6 num. 4. lib. 6.* qui conſuluit, quod ſtatutum, quo nō licet mulieri ſecundo nubenti inæqualiter teſtari. & velut ſtatutum idem ſeruari in viro; quod iſtud ſtatutum obſeruari debet etiam in tertio matrimonio; cum tertiæ nuptię dicantur ſecundæ. *Alex. ſecutus eſt Rol conſilio 72. nu. 4. lib. 1.* qui & ipſe docte & copioſe reſpondit, ſtatutum, quo vir acquirit vſumfructum dotis vxoris ſuæ quæ ipſi ſecundo nupſit, locum etiam habere; quando tertio nupſiſſet. Rationes, quibus vtitur Rol caſui noſtro conueniūt. Huc etiam ſpectat quod ſcribunt Bald & Salycetus *in d. l. ſi qua priorib. § talem C de ſecund. nupt.*
39 ſi ſtatuto cautum eſt † quod primogenitus ex primo matrimonio ſuccedat in Baronia; ex primo vxore nullus natus eſt, ex ſecundo vnus, ex tertia plures, affirmant Bald. & Salycetus eſſe locum illi ſtatuto, cum geniti ex tertio matrimonio dicantur reſpectu primogeniti, ſecundo geniti, *ſequitur Tiraquel. in tractat. De iure primogen. quæſt. 3 nu. 7. Quam ſane ſententiam probauit & Ioan. a Ripa in rubr. C. de ſecund. nupt. numero 7. qui numero octauo, ſimi-*
* *lem quæſtionem ſubiicit.* Confert & illa * recepta magis opinio, quod ſi maritus legat vxori ſuæ ſecundo nubenti, legatum debetur etiam ſi nubat tertio: *ita Imola in l. ſi mulier. § cum proponeretur. ff. ad S. C. Treb. & ibi alios refert Alexand. numero octauo, qui ſcribit aliter ſenſiſſe angelum. & contra Angelum alij ſentiunt, vt refert Ioan. a Ripa in dict. rubr. Cod. de ſecund. nupt. numero 13.* Secundo, ex verbis ipſius ſtatuti clare diſpoſitum eſt, idem eſſe dicendum de tertio nubente, quod de ſecundo; ſiquidem ita ſcriptum eſt, *dare & tradere ſecundo viro, & deinceps.* & clarius paulo poſt *Addentes, quod à dicta ſecundo viro, & deinceps præmoriuo. &c.* quæ dictio, *deinceps*, ad tertium & vlterius matrimonium omnino refertur. Nec enim aliam ſignificationem habere poteſt. Quandoquidem (vt dicebam d. ſeptimo fundamento) referri non poteſt ad ſolum nudum tempus futurum, & non ad matrimonium: cum ratione futuri temporis alia à ſtatuto ſubiiciatur clauſula hoc aperte ſignificans, ibi. Quod ſtatutum locum habeat, ſeruetur, & trahatur ad præterita, pendentia & futura. Imo, ſi recte perpendatur à fortiori dicendum eſt, ſtatutum hoc locum habere etiam in tertio matrimonio Nam, ſi ſtatutum editum eſt ea ratione, vt viduæ facilius maritum inueniant; dicendum eſt, hanc rationem à fortiori locum habere in tertio matrimonio, cum & multo difficilius (vt par eſt credere) mulier reperiet tertium virum, quam ſecundum. Et ſi marito ſecundo ſtatutum fauet, ob id, quod non ſpreuit viduam; quam ſpernere multi ſolent, fortius dicendum eſt, voluiſſe fauere tertio viro: alioqui duplici afflictione affligeretur. nempe, quia & iam bigamam duxiſſet, & lucrum perderet: quod dicendum non eſt. *iuxta l. item ff. de effr. Præf.* Accedit, quod tertius ille vir nil peccauit, imo (vt dixi) meruit; & quantum in ſe eſt nulla ratione dici poteſt deterioris conditionis ſecundo viro: non ergo minus quam is ſecundus conſequi debet. Quocirca clare ſatis intelligimus, verum non eſſe illam conſiderationem, quam retuli in d. ſeptimo fundamento, quod ſcil. ſtatutum tribuat facultatem contrahendi tertium matrimonium, non autem conſtituendi dotem illi tertio Non inquam hoc eſt verum; quandoquidem neceſſe minime fuit dare facultatem nubendi tertio. cum eam abunde tribuat lex communis, quæ non ſolum † tertias, ſed & octauas nuptias permittit. 40
cap. aperiant. 31. q. 1. Imo vſu compertum eſt, mulierem duxiſſe vigeſimum ſecundum virum, qui quidem vir & ipſe iam viginti vxores ſepelierat: *quemadmodum in D. Hieronym lib. 3. epiſtol. tract. 7. epiſt. 26. recenſet Bottim. q. 186. in fin.* nec illas nuptias vltimas damnauit eccleſia. nec lex altera.

Non ergo de facultate nubendi ſecundo, tertio, vel quarto ſimpliciter, ſed de dotis conſtitutione & lucro ſtatutum hoc loquitur.

Non obſtat octauum fundamentum; quia reſpondeo, nos non verſari in caſu dubio, ſed in claro: cum aperte demonſtratū ſit, filios primi matrimonij excludi à ſecundo viro, cui tota dos acquiritur. Quod ſi in dubio res hæc poſita eſt dicēdum eſt. pronunciandum fore pro ſecundo marito, vt iam diximus Nec aduerſatur illud reſponſum Capræ *74. num. 8.* quandoquidem illius opinio crebrius improbatur, *vt ſcribunt permulti, quos in fine huius diſſolutionis referam.* Nam Capra in ea opinione fuit ſtatutum nō poſſe derogare. *d. l. hac edictali*, & male. Ita quoque male reſpondit *Bald. d. tom. fol. 273. ſtatuto ciuitatis Derthone libr. 1. vt ex iam dictis, & infra dicendis, patet.* Nec ratio, qua vſus eſt ipſa Capra *d. d. conſilio 74. num. 8.* vera eſt, ſiquidē hæc priuatio, qua filius primi matrimonij non conſequitur dotem maternam patet. Nam exhæredatio eſt illius naturæ, vt nominatim fieri debeat. *ita Bal in l. maximum vitium. colum. 2. verſ. non obſt C. de liber. præter. Brunus in tract. Quod ſtatutis maſculis, &c. artic 6. numero 107.* Præterea admiſſo quod exhæredationis nomen obtinere poſſit, dicendum eſt, ſatis cenſeri nominatim factam, cum rationibus, imo verbis conuincatur à ſtatuto facta; vt ſcribit Brunus præcitato loco *poſt Bal. in l. ſi deſunct. in nume 3. C. de ſuis & legit.* Nec dubitationem hodie probabilem mouet opinio eorum, qui cenſuerunt, ſtatutum non poſſe priuare filium legitima. † Quandoquidem contrariis 41
* ſententia verior * & receptior eſt. *Ita enim affirmat in ſpecie noſtra Signa. conſilio 37. Caſtrenſ. in l. 1. C de inoffic. dot. Dec. conſilio 19. numero 5. 6. Curt. iunior in d. authen. præterea. num. 17. Pariſius conſil 91. numero 14. lib 3. & Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 8. Picus in d. auth. præterea, num 93.* ita quoque ſimili in ſtatuto, quod ſcil ſtatutis maſculis fœminæ non ſuccedant, ſcribunt Doctores, eam ob cauſam cōſeruandæ agnationis potuiſſe ſtatutum priuare fœminas legitima. *Ita permulti, quos retulit Iaſ. in auth. nouiſſima. nu. 53. C. de inoff. teſtam. & ibid. Fabianus de Grocchis nu 185. Bott. q. 104. nu. 10. & Tiraq. de iure Primigen. q. 55. n. 8.* Cæteros prætereo. Et vere hic ceſſat omnis difficultas, cum ſupra in præludiis docerim, communem eſſe Doctorum opinionem, ſtatutum poſſe derogare *d. l. hac edictali*, & per conſequens auferre hanc portionem filiis primi matrimonij debitam.

Non obſtat nonum fundamentum, quia reſpondeo, illam argumentationem poſſe retorqueri. verius enim eſt, maritum conſequi hanc dotem titulo potius & proprius oneroſo, quam lucratiuo. *vt in ſpecie docuit Bald. in d. auth. præterea, columna vltim. C. vnde vir & vxor. in l. non ſine. Codice de bonis quæ liber. & in l. ſi cum dotem. § ſi pater. in fin ff. ſoluto matrim. Alexand. conſilio 162. colum 2. in fine. libr. 6. & Ruin. conſilio 81. colum pen. lib. 5. Quos ſecutus eſt Roland. in tract. De lucro dotis q 4 in fin.* Cuius ſententiæ ea eſt ratio recepta ab omnibus fere, quod dos † acquiratur viro ob onera matri- 42
monij quæ ſuſtinet, *vt inquit gloſſ. in l. ſi donaturus. in verb. duntaxat. ff. de cond. cauſa data. quam ſecuti ſunt ibi omnes. & infinitos prope recenſet Roland. De lucro dot. d. quæſt 4 num. 4. & præter eum Soc. iun. conſilio 8 num. 7. libr. 1. & Tiraquel. in l. ſi vnquam, in verbo donatione. numero 217. 219 C. de reuoc. donat.* Econtra autem legitimam conſequitur filius titulo lucratiuo *l. 1. C. de impens. lucra deſcrip libr. 12.*

vbi Bart. & idem in l. 3. C. de iuris & facti igno. Fabia. in repet. auth. nouiſſima. nu. 242. C. de inoff. teſtam.

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur, quod & ſi magna ſit Curtij ſenioris auctoritas; attamen non tantum deferendum eſt illius auctoritati quin illi præualeant rationes, quibus cũ non recte ſenſiſſe demonſtratur. Eſt enim probabilis, non autem neceſſaria Doctoris auctoritas. & illi tantum eſt credendum, quantum lex dictat, vel ratio vrget: *quemadmodum omnes ſcribunt, in l. 1. ff. ſi certe pet.* Præterea accedit, quod noſtrã opinionem aductſus Curtium Seniorem in ſpecie probarunt Curt. Iun. & Alcia. viri doctiſſimi, nec inferioris auctoritatis ipſo Curt. Sen. nec. Iaſ. *conſ. 30. lib. 1.* cum Curtio Seniore ſenſit; & ſi Alciatus cum, vt illius opinionis retulerit: alia enim de re illa interrogatus reſpondit.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Mulier illam dotem ſecundo viro præſumitur dediſſe, quam primo etiam dedit.*
2 *Verba legis, & ſtatuti vbi nõ conueniunt, nec eius diſpoſitio conuenire debet, quia lex, ſeu ſtatutum tantum diſponunt, quantum loquuntur, & quomodo procedat. n. 20.*
3 *Statuta quæ ſunt iuris communis correctoria, ita debent interpretari, vt minus lædant ius commune, quam fieri poteſt.*
4 *Statuta ita ſunt interpretanda, ne indebite quis damnum ſentiat, etiam ſi eſſent alias ſuperflua.*
5 *Statuta regulariter debent interpretari, ne ſuperflue poſita ſint.*
6 *Quod ſubijcitur poteſtati, non eſt poſitum in neceſſitate.*
7 *Probatio ex præſumtione, non eſt aperta veritas. & n. 10.*
8 *Iuramentum in ſupplementum probationis non datur, quando aliquid eſt poſitum per modum conditionis.*
9 *Statutum loquens de diſpoſitione expreſſa, an habeat locũ in tacita.*
10 *Præſumtio iuris, ſeu coniectura dicitur aperta probatio, & clara veritas. & 31.*
11 *Nouatio non præſumitur facta, niſi expreſſe probetur, quod ſit facta, ſecus ſi coniecturis conſtat, quod ſit facta.*
12 *Legatum factum vxori ſimpliciter, an dicatur factum de dote.*
13 *Probatio ex iuris præſumtionibus ſufficit in criminalibus, licet alias requirantur clara & aperta probationes.*
14 *Statutum requirens probationem determinatam certi tẽporis, procedit etiam in probatione præſumtiua præſumtione iuris.*
15 *Actus quibus ad hoc vt poſſit fieri, tria requiruntur, facientis poteſtas, eiuſdem voluntas, & honeſta cauſa.*
16 *Voluntas melius probatur facto quam verbis: quia factum effectum oſtendit, verba vero aliquando contra voluntatem proferentis ſunt.*
17 *Voluntas in animo retenta, difficulter probari poſſet; & ob id comprobatur per coniecturas & præſumtiones, quæ probatio hoc modo facta, vocatur veritas.*
18 *Filiatio difficile probatur, & non niſi coniecturis probari poteſt & præſumtionibus.*
19 *Statutum quod condemnatus de vero maleficio non audiatur, an extendatur ad illum, qui legis præſumtione fuit condemnatus.*
20 *Verus actus an præſciſcatur ex actu ficto.*
21 *Subſtitutio tacita pupillaris vocatur præſumta, & directa non dicitur niſi expreſſe appareat.*
22 *Statutum ſi requirat probationem inſtrumẽtalem quod ſufficit præſumtio ex inſtrumento.*
23 *Emphyteuta qui probauit ſoluiſſe canonem pluribus iam annis proxime præteritis continuatis, cenſetur ſemper ſoluiſſe.*
24 *Statutum loquens de dote, extenditur ad dotem præſumtam, & per totum conſ.*
25 *Omiſſum non dicitur, quod eadem ratione concluditur.*
26 *Verba, dare & tradere, reſpiciunt voluntatem dandi, non effectum.*
27 *Interpretatio quando eſt prohibita a ſtatuto, intelligitur de interpretatione hominis, non legis.*
28 *Interpretatio ſi eſt prohibita, intelligitur de friuola & debili interpretatione, non de rationabili & graui.*
29 *Interpretatio intrinſeca & intellectualis non reijcitur in ſtatutis.*
30 *Scriptum etiam dicitur, quod venit legis interpretatione.*
31 *Feudum, quod debet probari per inueſtituram ſcriptam, an ſufficiat ſi probetur per iuris præſumtionem.*
32 *Mater ſecundo nubens, non poteſt eſſe tutrix filiorum primi matrimonij, & de illius ratione cur hoc ſit.*
33 *Filios non debere educari à matre ſecundo nubente.*
34 *Mater ſecundo nubens non poteſt reuocare donationem factam filijs primi matrimonij, ſub prætextu ingratitudinis, niſi de ea conſtiterit, & quare.*
35 *Statutum quod donatio inter virum & vxorem morte non confirmetur, an habeat locum in donatione præſumta.*
36 *De iure communi, ſoluto matrimonio reuertitur ad dotantem.*

CONSILIVM V.

Initium à Domino.

EXCITATVR noua iuris dubitatio in cauſa Magnifici D. Petri, pro quo reſpondi elapſis his diebus. Dubitatur inquam, *an ſtatutum illud Papiæ 121. De lucris matrimonialibus locum habeat hoc in caſu, in quo aſſerunt aduerſarij Dom. Petri dotem non fuiſſe à Dn. Catharina expreſſim conſtitutam & datam dicto Dom. Petro; qui eam ſimpliciter in vxorem duxit.* Et vere dubitatio non eſt leuior illa, quam his diebus abſolui. Siquidem multis rationibus, & interpretum auctoritatibus dicendum videbatur, non eſſe locum illi ſtatuto ad commodum Dn. Petri, vt lucretur dos iſta. Nam, ſi dos dici hæc meretur, quam tacite in domum D. Petri intulit D. Catharina, dicitur potius dos præſumta quam vera. Quando enim mulier nubit ſecundo, vel tertio viro, vt hic, ſi dictum nihil fuit, dicitur † quidem dediſſe eam dotem ſecundo, quam dedit & primo. *Ita ſcribunt Bartol. in ſua diſputat. 7 Mulier habens amplum. colum. 5. verſ. ulti. probo. & columna ſexta, verſicul. primo caſu. * communiter ſecuti ſunt Doctores. Et communem teſtatur Rolandus in tracta. de lucra dotis. quæſtio. 75. numero 6. vbi in hanc ſententiam retulit & Albericum, Cynum, Caſtrenſ. Imolam, Alexandrum, Socinum Senio. Calcaneum, Curtium Seniorem, Ruinum, Pariſium, Bertrandum, Socinum Iuniorem, & Baldum nouellum. Quibus addo Crauet. in tracta. de antiquit. tempo. prima parte ſecula, quarta partis princip. numero 43. Curtium Iuniorem in authen. præterea numero 13. Codice vnde vir & vxor. & adferri ſolent plura iura, vt text. l. dotem. & l. dum ff. de iure dotium. l. cum maritus, §. Titius. de pollic dota. & l. pen. §. vxor. ff. ſolut. matrimon.* Cætera prætereo. Cum ergo hæc dos dicatur dos præſumta, dicendum videtur, non eſſe locum huic ſtatuto, vt vir iſte tertius lucretur totam dotem in præiudicium filij primi matrimonij quod, vt dicerem, mouebant me rationes hæ multæ, quas Iaſon *conſilio 30. libro primo, & Curt. Sen. conſilio 79. col. 7. & 8.* conſiderant. Ex illis alia nonnulla addam. 1

Primo, vbi verba † legis & ſtatuti non conueniunt, non etiam procedit, nec & locum habet eius diſpoſitio *l. quod conſtitutum. ff. de m l. teſtam. l. 4. §. totus ff. de dam. infect. & ibi Bart. & ſcribit Bald. in l. teſtamentum non ideo, in fin. C. de teſtam.* quod ſtatuta tantum diſponunt, quantum loquuntur. Idem tradunt alij prope infiniti, quos recenſet Tiraquel *in l. ſi vnquam in verbo, libertis n. 4. C. de reuoc. don.* Atqui hoc in caſu ſtatuti verba non cõueniunt; quia mulier iſta non dedit, nec tradidit aliquid in dotem, atq; ita vſa nõ eſt ea facultate, quam ei tribuit ſtatutum, dum dicit, quod liceat mulieri, exiſtentibus filiis ex primo viro, dare & tradere ſecundo viro dotem datam primo. Cum ergo verba non conueniant, ergo ceſſat & diſpoſitio. 2

Secundo, multum vrget hoc fundamentum, cui reſponderi non poſſe ſcribit Iaſon *d. conſi. 30* Hoc ſtatutum eſt iuris communis correctorium, ex quo filij primi matrimonij excluduntur à beneficio *l. hac edictali. C. de ſecund. nupt. & in ſpecie ſcribunt Bald. in l. 2. numer. 3. C. de dotis promiſſ. Capra conſilio 74. & Fulgoſ. conſilio 63. Pariſius conſilio 62. numero 26. libro 4. & d. ut in alio reſponſo.* Sed ſtatuto † iuris communis correctoria ita debent interpretari, vt minus lædant, & corrigant ius commune quam fieri poteſt *l. 2. C. de noxal. & ſcribunt egregie Comen. conſ. 30. Statuto cauetur. col. 2. Curt. Iun. conſ. 7. nu. 8. 14. & egregie conſ. 105. num. 2. Soc. Iun. conſ. 29. nu. 6. lib. 1. & conſ. 122. nu. 5 lib. 2. & Crau. conſ. 259. nu. 2.* Cæteros ſciens prætereo. Quo ergo minus lædatur ius commune, dicendum eſt, hoc ſtatutum lucrum dotis deferre ſecundo viro, cum dos vere fuit data, non autem cum præſumtiue. Quę argumentatio confirmatur ex reſponſo Soc. Sen. *conſi. 122. col. verſ. Nec obſtat ſtatutum lib. 3.* dum reſpondit, ſtatutum, quo cautum eſt, ne morte confirmetur donatio inter virum & vxorem, non habere locum in donatione præſumta. 3

4 Tertio mouetur Iaſ. *d. conſil. 50.* ſtatuta † intelligi ita debent, ſi fieri poteſt, ne quis indebite damnum ſentiat; etiam ſi alias nihil operarentur. *ita egregie conſiun gl. in l. vlt. §. in computatione, vbi Bar. C. de iure delib. Imol. & Roma. in l. 4. §. Prætor ait ff. de dam. inf. probant tex. in c. cum dilectus. & in c. ad audientiam, de elec. non reſid. & ibi annotarunt. Butr. & Imol. copioſe tradunt Ruin. conſil. 138 nu. 15. lib. 3. Soc. Iun. conſil. 1. num. 131. lib. 1. & plura Crauet. conſ. 221. num. 5 6 conſ. 241. col. vlt. & conſ. 259. col. 2.* Interpretari ergo debet hoc ſtatutum, vt loquatur de dote re ipſa data, & non de præſumta: ne filias primi matrimonij indebite damnum ſentiat. Et præſertim, cum ſtatuti verba videantur præciſa.

5 Quarto ſuffragatur (inquit Iaſon) nam verba ſtatutorum † debent interpretari, ne ſuperfluo poſita ſint; ſed aliquid operentur. *arg. l. ſi quando in princ. de leg. 1 & in ſpecie tradunt pulcre Bar. in l. 3. §. ſi rem. de leg. 3. Creme. ſing. 124. Marſil ſing. 207. Iaſ. in l. 1. n. 18. de offic. eius. clare Roma. conſil. 44. nu. 6. & Dec. conſ. 283. num. 2.* At ſi diceremus hoc ſtatutum locum etiam habere in dote præſumta, ſequeretur dicendum, illa verba poſita in ſtatuto, *dare & tradere*, eſſe ſuperuacanea, & nihil operari: quod dicendum non eſt. Non ergo ſtatutum locum habet in dote præſumta. *Hoc argumenti genere vſus eſt etiam Cur. Sen. in d. conſi. 79. col. 7. verſ. & ad hoc bene adaptantur.* Et inquit Curt. quod ſtatutum permittit & licentiam dat, nõ 6 tamen ex eo ſequitur ita præſumi factum; quia † quod ſubijcitur poteſtati non eſt poſitum in neceſſitate. *l. cum quid quid ff. de reb. & ibi egregie Caſt. l. ſæpe audiui Cæſarem ff. de off. procon.* Et multa licẽt, quæ non expediunt. *c. iam nunc. 2. fic enim 28. q. 1.*

Quinto argumentatur Iaſon. *d. conſ. 50.* poſito, quod alias hæc ſtatuta poſſent intelligi locum habere etiam in dote præſumta; non tamen hic videtur procedere; quia extat aliud ſtatutũ ciuitatis ſub rubri. *Quod omnia ſtatuta ad literam intelligantur, &c.* At dos præſumta talis non eſt, quæ ſcripta ſit in ſtatuto, & in eo legi ad literam poſſit, cum à coniecturata voluntate pendeat: *ita probat tex. notab. in l. vnica. ff. ſi tab. teſt. nullo extab. ibi. ex coniectura, & non propriè ſcriptum videtur facit l. 1. ff. de his quæ in teſtam. delen. & in ſpecie aliis comprobant Curt. Senior d. conſilio 79. colum. 7. verſic. Et confirmatur præcedens;* nam (inquit Curtius) huc pertinet doctrina Bal- 7 di, *in l. cines in prin. C. de appell.* dum dixit probationem † ex præſumtione non eſſe veritatem apertam atque ita Bartolum etiam ſenſiſſe, *in l. 2. prope princ. C. de fide inſtrum. & iure haſtæ fiſca. libro 10.* ibi tunc enim non probaret ipſe, ſed ius præſumeret. Rurſus (inquit Curtius) confert *l. Lucius. vbi gl. & am. ff. de cond. & demon.* vbi filius inſtitutus ſub conditione; ſi filium ſe probauerit non dicitur inſtitutus ſub conditione poteſtatiua: & tamen de iure filius natus in domo, vicinis ſcientibus, iuris præſumtione reputatur filius *l. filium. ff. de iis qui ſunt ſui, vel alien. iur. & l. ſi vicini. C. de nup.* & tamen ſi præſumtio eſſet vera probatio, non procederet diſpoſitio *d. l. Luc.* Hinc ex eo tex. ſcribunt Baldus & Sa. yce. *in l. in bonæ fidei. col. pen. C. de reb. credit. & idem Bal. in l. 3. C. de ſent. quæ* 8 *ſine certa quantit.* † quod vbi aliquid apponitur per modum conditionis, non defertur iuramentum in ſupplementum probationis ſemiplenæ. Et inquit Curtius ex *d. l. Lucius.* alij ſcribunt, probationem, quæ præſumtionibus fit, nõ eſſe veram & propriam probationem. *ita Roma. & Alexa. in l. 1. C. de teſta. mil. idem Alex. in l. licet Imperator. de legat. 1. & ante Bald. in l. 1. §. conuenticulam. de paco iuram. firm.*

Sexto, non parum vrget illa argumentatio, qua vſus eſt Curt. *in d. conſi. 79 col. 7. verſ. vlt. militat, inquit ille*, poſito quod hoc ſtatutum locum haberet in dote præſumta: attamen negatur hanc eſſe dotem præſumtam. quia imo non præſumitur, quod mulier hæc in dotem dederit ea omnia, quæ primo & ſecundo viro dedit, ex quo extat filius primi viri, cuius fauore non præſumit lex, mulierem dediſſe in dotem ſecundo viro, quæ dedit primo. *ita in ſpecie ſenſuit Bar. in d. diſtin. 7. mulier habens amplum. in ſolutione, col. verſ. aut ex primo matrimonio extant liberi. Bar. ſecuti ſunt in ſpecie Ang. Aret. in § fueras. num. 21. Inſt. de actio. & ibi Gomes.*

Septimo, confert præter Curtium & Iaſonem, quod hæc dos præſumta non dicitur expreſſa, ſed tacita, cum à mente tacita mulieris proueniat; vt in ſimili dicimus de eo, qui ſuccedit ab inteſtato qui dicitur ſuccedere ex mente tacita teſtatoris, à lege q; præſumta *l. conficiuntur, de iure codic. & ſcribit Curt. Iun. conſil. 40. nu. 27. & 29. quem ſequutus eſt Crauet. conſil 70. numer. 13. in fin. & conſi. 176 in fin.* Atqui ſtatutum † loquens in diſpoſitione expreſſa non extende- 9 tur ad tacitam. *ita Iaſon in l. 1. §. 1. ad dotem num. 127. ff. ſolut. mat. Dec. in l. 2. num. 47. C. qui admitt. & conſ. 416. num. 16 idem ſenſit ino cum ſuper volum. 2. verſ. notandum tamen vlt. de aſſ. deleg. & in cap. dilecti. & l. 3. not. de appell. qui alios reuocet*, cum ergo ſtatutum hoc loquatur de dote expreſſa, ex quo dationem & traditionem requirit; dicendum videtur, non poſſe extendi ad dotem tacitam.

Octauo accedit, quod etiam de iure communi in diſpoſitionibus exorbitantibus, & fortius correctoriis, diſpoſitio loquens de actu vero & proprio, locum non habet in præſumto. Ita enim videmus, quod diſpoſitio *l. vltima. C. de ſacroſanct. eccl ſ.* non habet locum in donatione præſumta, *vt tradunt Iaſon ibi num. 3. vers. poſt Specul. & Baldum, quos etiam recenſet Tiraq. in l. ſi vnquam. in verbo, donatione. num 70 C. de renocat. donat. & in Tractat. le mort. à ſaiſit le viu. parte 2. limitatio. 10. numero vigeſimo ſecundo.* Ita etiam diſpoſitio *l. ſi quis argentum. C. de donat.* non habet locum in donatione præſumta ex * magis recepta opinione Doctorum, *vt teſtatur Tiraquellus d. l. ſi vnquam. d. verbo donatione. num. 152. & communem etiam dicit Gallianus in rubr. de verb. oblig. numero 64. & Tiraqu. d. tract. le mort à ſaiſit le viu. d. limita. num. 21.* ea ratione (quæ hic conuenire videtur) mouentur; quia alias duo ſpecialia in eadem diſpoſitione concurrerent vt hic eſſet. Nam hic præſumeretur titulus contra *l. 2 §. circa. ff. de doli mal. excep.* & ſecundus maritus lucraretur dotem, contra *l. 2. ff. ſolut. matrimon. & d. l. hac edictali. C. de ſecund. nupt. atque ita in ſpecie arguit Corn. conſilio 254. libro 1. Eſt ſimile quod dixi ſupra ex Soc. Sen. conſ. 122. colum. 6. verſi. ul. Nec ob. ſtat ſtatutum lib. 3.*

Nouo ac vltimo, vt pro hac parte reſponderem mouebat me plurimum auctoritas multorum nempe Iaſonis *d. conſi. 50. lib. 1. & Curt. Sen. d. conſi 79. col. 7. verſ. vlt. militat.* qui in ſpecie huius ſtatuti Papienſis reſponderunt ſecundum virum non lucrari dotẽ præſumtam Hos ſecutus eſt Curt. Iun. *in auth præterea. n. 16. C. vnde vir & vxor. Et Curtij Senioris reſponſum non improbauit Cran. in tract. de antiq. temp. 1. parte 4. partis prin. num. 45. Et in ſimili ſtatuto Florentino idem reſpondit Corn. conſi. 254. num 3. verſi ſed dato quod lib. 1. idem ſenſit Alex. conſi. 122. num. 5. lib. 7. qui & huius opinionis Bal. recenſet. ita & in ſimili ſtatuto conſuluit Pariſ. conſi. 66. num. 33 li. 4. qui alios recenſet.* Et abſolute ſtatutum deferens lucrum dotis marito, locum non habere in dote præſumta, docuit Iaſ. *in rubr. ff. ſol. mat. nu. 21.* qui ſuæ aſſertionis auctorem citat Bald. *conſ. 100. Mulierẽ duxit maritus. lib. 4. & idem Iaſ. d. conſi 50. in fin. citat eundem Bal. in l. 1. nu. 2. C. de cond. ca. dat.* Hæc me reddebant dubium & ancipitem, vt pro hac parte reſponderem.

Cæterum re diligentiori, accuratioriq; ſtudio examinata, cõtrariam ſententiam veriorem, atque probabiliorem eſſe opinor, quod ſtatutum hoc locum etiam habeat & in hac dote præſumta. Hoc vt dicam, multa me mouent.

Primo ea ratione ſolida adducor. quod ſtatutũ hoc tribuit facultatem mulieri dandi in dotem ſecundo viro eam dotem, quã primo dedit, vt eam is maritus lucrari poſſit. Atqui hanc dationẽ legis præſumtione, quæ veritati æquiparatur, fecit mulier; ſequitur ergo virum hunc eam dotem eſſe lucratum. Illa minor propoſitio, quod ſcilicet præſumta traditio vere æquiparetur. ita probatur. Præſumtio hæc, quod ſecundo nubens cenſeatur dediſſe in dotem ſecundo viro dotem datã primo, eſt præſumtio legis, atque ita iuris. *vt probant l. dotem. & l. dum. ff. de iure dotium. l. cum maritum. § Titium. ff. de pact. dot. & l. pen. § vxor. ff. ſol. mat.* & ſi tribuo interpretes quos ſupra in principio huius reſponſi copioſe retuli, qui vere aſſerunt, hanc eſſe præſumtionem iuris. Atqui iuris † præſumtio 10 dicitur aperta probatio, & clara veritas. *l. licet Imperator. de leg. 1. & ibi Bart. num. 2. & Iaſ. num. 5. prob. & l. quidam teſtamento de vulg.* quo loci dicitur, illud apparere euidenter quod cõiecturis & præſumtionibus conſtat *ita & in l. ſi quis locuples. in fin. ff. de manumiſ. teſt. & in l. dolum. C. de dolo. Plura cõgeſſit Iaſ. prœcitato loco. Quibus addo Corſetum in ſuo ſingulari in verbo, Contractus, incip. In omnib.* qui ſcribit donationem eccleſiæ factam in dubio præſumi, non alia de cauſa, quam propter Deum; ſi vero alia cauſa appareat expreſſa, ob illam dicitur facta. Cauſam expreſſam apparere ſcribit ex coniecturis & præſumtionib. Ita nouatio quæ † non præſumitur, ſed debet 11 expreſſe fieri, *l. vlt. C. de noua.* expreſſe fieri dicitur, ſi coniecturis conſtat, *vt ibi declarat Cyn. & ſcribunt Imola in l. delegare. ff. de noua. Alex. conſi. 73. col. 2. lib. 2. & Affl. & deciſ. 44. n. 15. vbi n. 14. adfert ſimilem declarationem, ad l. vnicam § ſecundum. C. de rei vxo. act.* quo loci ſtatutum eſt, † quod quando maritus legat vxori, niſi expreſſe 12 dicat, quod pro dote, vel debito legat. habebit vxor vtrumq; debitum. ſcilicet & legatum: attamẽ expreſſe dicitur vir legaſſe, (inquit Afflictus) cum coniecturis & præſumtionibus de eius voluntate conſtat. & ibidem his ſimilia recenſet de compenſatione. *Alia plura ſcribunt Ant. Burgos. in cap. ad noſtram. numero 32. de emt.*

& vend.

*& vend.Soc. Sen. conſ.264.colum.3.libr.2. Marſ.copioſe admodum in pra-
ctica criminali,in princip.numero 14. & Socin.Iun.conſilio primo, numero
18.& conſ.3.numer.6.libr.1.* Comprobatur fortius, quia videmus in
criminali iudicio requiri claras & apertas probationes. *l. vlt. C.*
13 *de prob.*& tamen probatio † ex præſumtionibus ſufficit. Decius
conſ.175.num. 6.& conſ.189.num.13.Gramm.deciſ.42.nu.13.& alibi ſæpe.
14 Huc etiam ſpectat , † quod ſtatutum requirens probationem
determinatam certi temporis , procedit etiam in probatione
præſumtiua.*Ita poſt Aretin.conſ.51.& Iaſ.in l.non hoc.C.vnde leg. docuit
Ripa in c.cum eccleſia.nu.23.in fin.de cauſ.poſſ.& propriæ.* Eſt ergo vera
hæc aſſertio,præſumtam probationem eſſe veram , apertam , &
propriam probationem.*Et in ſpecie Dec.in rub.extra.de prob.num.13.
ver.hæc vera ſunt*, docuit , hat probationes eſſe proprie probatio-
nes.Ita ergo dos, quæ præſumtionibus data probatur , proprie
probari.& ob id proprie dos dicitur, atq; ita ſub ſtatuti diſpoſi-
tione continetur.

Secundo,vt huius opinionis ſim,me monet, quod quemad-
15 modum in quouis actu conficiendo † duo, vel,ex aliorum ſen-
tentia, tria requiruntur ; facientis poteſtas , eiuſdem voluntas,
& tertio honeſta cauſa,*vt inquit gl.1.l.ſi filia.C.de don.ante nupt.& in
c.ſuper abbatia,de off.deleg.Dec.in c.cum ſuper.4.not.de off.deleg.* qui re-
fert alios addere quartum,nempe ſcientiã . ſed illa ſub potentia
includitur,*Soc.Iun.conſ.95 n.4.lib.3.& alibi ſæpe.*Ita quoq; hic,vt ſit
locus lucro totius dotis ad commodum ſecundi viri duo requi-
runtur (illud tertium de honeſtate non eſt hic in controuerſia,
& de ea ſuo loco aliqua dicemus) poteſtas & voluntas mulieris
nubentis.Poteſtatem tribuit ſtatutum,quo impedimentum iu-
ris communis.*ex illa l.hac edict.C.de ſecun nup.& alijs de quib.ſuo loco,*
eſt ſublatũ.ſiquidem tribuit ſtatutũ (vt iam alias diſputauimus)
poteſtatem mulieri dandi ſecundo marito omnem dotem nihil
reſeruãdo filiis primi viri. Illud autem ſecundum eſt de volun-
tate,an ſcilicet ipſa mulier dare voluerit,vel non totã illam do-
tem, ſtatutum non diffinit : non enim requirit ſtatutum,quod
de mulieris voluntate conſtare debeat teſtibus , inſtrumentis,
vel aliis probationibus , ſed illud relinquit in diſpoſitione iuris
communis.Atqui conſtat, iure communi de alicuius voluntate
& animo duobus modis apparere poſſe ſermone,vel facto. Nec
vna declaratio ab altera in iure differt,etiam ſi illa , quæ in ſer-
mone fit expreſſa,& illa quę facto tacita, vel mixta (vt mox ſub-
iiciam) appelletur,non inquam differunt: *ita probat lex,Paulus ſſ.
rem rat.hab.*dum vult actus approbationem,atq;ratihabitionem
16 facto induci. Imo vere voluntas † melius & clarius declaratur
facto quam verbis,cum facta effectum ipſum oſtendant, verba
vero aliquando contra profitentis voluntatem ſunt , *ita egregie
probat tex.in c.dilecti filij,2.& ibi no.Dec.in 2.no.de app.& eo tex.addu-
ctus etiam reſpondit Ancha.conſ.302. num.3.* facta eſſe fortiora ad de-
clarandum hominis voluntatem quam ſint ipſa verba. *Idem re-
ſpondit Alb.in conſ.116.n.3.lib.2.quem ſecutus eſt Iaſ.in l.reprehendenda n.
7.C.de inſt.& ſubſt.& pulcre tradunt Gaz.conſ.101.nu.3. Soc.Iun.conſ.38.
nu.13.lib.1.& conſ.42.nu.14.li.2.& Gram conſ.13.nu.3.in criminalib.* Et
hanc declarationem voluntatis ex facto prouenientem aliqui ex
relatis tacitam eſſe dixerunt : illud magis mihi placet , quod ſit
inter expreſſam & tacitam,*vt ſcribunt Sal.in l.1.C.ſi maior factus rat.
hab.& Cur.Iu.conſ.50.n.9.* Eſt enim tacita quo ad verba,& expreſſa
quo ad effectum. Siue ergo dicamus ſtatutum requirere decla-
rationem voluntatis mulieris, ſiue non , ſemper dicendum erit
idem eſſe,cum voluntas facto declaretur,vt verbis. Imo & for-
tius in ea,quæ facto fit,procedere.

Tertio , confirmatur relatum fundamentum hac efficaci ra-
tione.Hic agitur ſolum de declaratione voluntatis mulieris ſe-
17 cundo nubentis. Atqui quando † aliquid reſidet in animo &
voluntate alicuius,illud dicitur eſſe difficilis probationis.*ita In-
no.& Hoſt.in c.vlt.de his quæ vi,metuve cauſ.Bart. & cæteri, in l ſi quis ex
argentar.35.§.vl.ſſ.de eden.*qui ob id dicunt,voluntatẽ probari con-
iecturis & præſumtionib.*& eſt text.in l.non omnes.§.a barbaris.ſſ.de
re mil.& clare reſpondit Pariſ conſ.79.nu.11.lib.4.* Et hac ratione dici-
mus,ſtari dicto aſſerentis de eo,quod ab eius animo & volunta-
te pendet.*vt inquit gl.in §.ſed iſtæ.inſtit de actio. & ſcribunt Iaſ.conſ.84.
num.7.lib.1.Pariſ.conſ.5.nu. 5.lib.4.copioſe Tiraq.de retractu conſang.§.4.
glo.1.num.5.* Hæ autem coniecturæ & præſumtiones,quibus hæc
voluntas & animus declaratur veram & propriam probationem
facere dicuntur,quemadmodum faciunt & in cæteris , quæ dif-
ficilis probationis ſunt,vt eſt in probatione filiationis,quę cum
difficilis probationis ſit.*l. Lucius.ſſ.de cond.& demon.* probationes,
quæ de ea fiunt ex coniecturis, veræ ſunt : & is vere filius appel-
latur. *d.l.1.§.pœna.ſſ.de libe.agno.ita in l.vlt.ad fin.ſſ.de probatio.*appellat
Iuriſconſultus veritatem , quæ prouenit à coniecturis & præ-
ſumtionibus,cum de re difficilis probationis agitur. *Ita in capi-
tulo primo,de frig.& maleſi.*ibi verum iudiciũ:quod tamen in pro-
batione præſumtiua verificatur.*capit. Laudabilem, eodem tit. atque
ita cenſuit Dec.in rubr.extra de probatio.colum.antepen.verſic.primus eſt.*
Qui aperteait , probationes illas dici veras probationes , quæ
coniecturis & præſumtionibus fiunt , cum res difficilis eſt pro-
bationis.

Quarto fortius huc ſpectat , quod etſi concedatur,præſum-
tionem eſſe improprie probationem:nihilominus effectus,hoc
eſt,dos, qui ex ea naſcitur, eſt proprius & verus. Ita enim vide-
mus (vt vno verbo ſupra attigimus) quod filiatio † non niſi præ- 18
ſumtionibus,atq; coniecturis probari poteſt.*dict.l.Lucius.& l.ſi
eum quem diſſimus.ſſ.de iis qui ſunt ſui vel alien.iuris.vbi Bart.& cæteri.
Bald.in l.ignorat.C.de iis qui accuſa.non poſſ.Alexand.conſ.90.numer.17.li-
bro 6.Alciat.tract.præſumt.reg.3.præſumt.37.& Paleotus de nothis , ſpu-
riisque filiis.cap. 21.* Et tamen filius dicitur vere & proprie filius,
d.l.1.§.pœna.ſſ.de liber agnoſ.& pater dicitur pater certus. *l. quia ſem-
per.ſſ.de in ius voc.and.Tiraquell.in l.ſi vnquam , donatione.numero 160.C.
de reuoc.and.donat.* Nec hic repugnat quod tradit Curt. Sen.*dict.
conſilio 79.colum.7.verſ.*Et bene facit, quod infra ſuo loco reſpon-
ſum adferam. Huc ſpectat , quod ita dicimus , ex matrimonio
præſumto , quod putatiuum noſtri appellant , filii veri & legi-
timi proueniunt.*cap.2.& c.ex tenore.qui filii ſint legitimi. Decius con-
ſilio 153. column. 2. Ruin. conſ.14.numer.12.libr.3. & Paleotus , de nothis
ſpuriiſque filiis.cap.9.& 10.* Accedit quod egregie reſpondit Bald.
conſilio 139.ſtatuto ciuitatis Alexandriæ, libro ſecundo. Si ſtatutum di-
cit, † quod condemnatus de vero maleficio non audiatur : ille 19
non erit audiendus ſecundum Baldum , qui legis præſumtione
fuit condemnatus ; quia & illud dicitur verum maleficium. *ex l.
ſi tutor. C.de interdict.matrimon.* Confert à fortiori † quod etiam 20
ex actu ficto proficiſcitur actus verus & proprius , vt videmus
in conſtituto, quod & ſi actus ſit fictus tranſlationis poſſeſſio-
nis;attamen veram, & propriam poſſeſſionem transfert. *l.certe.
§.1.ſſ.de precario.latiſſime Tiraquellus in tractatu , de iure conſtituti, par-
te ſecunda.ampl.prim.* vbi teſtatur hanc eſſe communem opinio-
nem; & ibi numero quarto aſſerit hanc poſſeſſionem contineri
ſub appellatione poſſeſſionis in diſpoſitione ſtatuti.Ita quoque
dicimus,ex actu ficto & improprio hæreditatem veram & pro-
priam deferri. *Ita reſponderunt Butr.conſilio 20.Socin.Sen.147.colum.
prima.libro 1.quos ſecutus eſt Bellon. libr. 4. ſupputa. iuris. cap.17. numer.
decimo tertio.*

Quinto,huc ſpectat à fortiori,quod ſcribunt de ſubſtitutio-
ne præſumta interpretes,*in l.quamuis & in l.precibus. C. de impuber.
& aliis ſubſtitut.*Illa enim † ſubſtitutio pupillaris tacita, vel verius 21
præſumta,quę ſub vulgari expreſſa continetur, vere à lege præ-
ſumta eſt,& eam appellant præſumtam. *Barto in l.1.numer.11 & ibi
Ripa, numer. 81. alios refert.ſſ.de vulga.Bald.in l.precibus.6.opp.C.de im-
pub.Dec.in l.quamuis.in 2.notab.C.eod.*Et quanquam in ſubſtitutio-
nibus ſtricta interpretatio admittatur.*l.vel ſingulis.l.pater. de vulg.
& pupill.* reſpondit Socin. Sen. *conſ.140. colum.1.libr. 1.poſt Dynum ,
Baldum & alios* directam ſubſtitutionem non cenſeri factam,niſi
expreſſe appareat. Et de fideicommiſſaria eſt. *l. cohæredi. §.cum fi-
lio. de vulg Soc.Sen.conſ.63.col.3. ver. & in primis.lib.3.Cran.conſ.161.nu.
16.& conſ.208.num.3.* Cæteros omitto. vt etiam in ſtatutis, vt iam
diximus ; attamen ſub diſpoſitione ſtatuti loquentis de ſubſti-
tutione. continetur & hæc ſubſtitutio præſumta. *Ita Curt.Iun.in
d.l.quamuis nu.10.& Curtii ſententiam confirmat aliis rationibus Bell.lib.
4.ſupputa.iuris.c.17.num.9.10.* Quanquam ab hac ſententia diſſen-
tiant Aret.& Iaſ.*in d.l.quamuis.* Cæterum ex relatis conſtat Curtii
ſententiam eſſe probabiliorem.

Sexto,iam relata confirmantur notabili doctrina Bald. *in l.4.
num.18.C.de fideicom.*dum ſcribit,quod ſi ſtatutum † requirit pro- 22
bationem inſtrumentalem, ſufficit præſumtio ex inſtrumento,
quæ fit ex diſpoſitione. *l.cum de in rem verſo ſſ de vſuris.* Quam aſ-
ſertionem probat Bald.*ex l.3.C.de apochis pub.libr.10.* Quod Bal-
di pronunciatum commendarunt Barba. *in repet. l. cum acutiſſi-
mi.colum.7.C.de fideicomm.Iaſ.in l.ſciendum.num.25.in fin.de verbor.ob-
lig.& conſ.25.colum.2.lib.2.Dec.in rubr.extra, de probat.colum.antepen.
verſ. Et adeo hæc. & conſ.54. numer.3.& Crauett.tractat.de antiq.temp.
parte vltim.num.13.* Quæ ſane Baldi aſſertio vera eſt,etſi ab eo diſ-
ſentiat Iaſ.*in l.certi condictio,in princ.num.12.ſi cer.pet. qui eiuſdem ſen-
tentiæ citat Rom.in l.1.C.de teſt.milit.& Curt.Sen.d.conſ.79.col.pen.verſ.
ſed ſolum huic.* Siquidem *dict.leg.3.C.de apochis.* qua Baldus nititur

elare oſtendit præſumtionem illam ex curſu illius triennij, veræ & propriæ probationi æquiparari: cum per eam præſumtionem probetur ſolutio cenſus præteriti temporis, quę ſolutio alioqui vel teſtib. vel publicis documentis probanda foret. Hinc recte ſcribunt multi emphyteutam ſatis cenſeri probaſſe ſolutionem canonis totius temporis, ſi probat † ſe ſoluiſſe per tres annos
23 præteritos immediatos. *Ita textum illum in hanc ſententiam ſingularem citant Cyn. Bart. Bald. Alber. & Salyc. in l. 2. C. de iure emphyt. vt ibi refert Iaſ. num. 135. Franc. Cremen. ſing. 78. Tuſcu. Deci. conſ. 650. num. 15. Curt. Iun. conſ. 97. nu. 3. Alc. tr. præſum. reg. 2. præſum. 26. n. 3. & Pariſi. conſ. 108. num. 3. lib. 1.* Eſt ergo hæc vera ſententia, hanc præſumtionem æquiparari probationi factæ ex documentis. Quocirca errat Curt. Sen. *loco ſupra relato*, dum inquit Baldi doctrinam procedere ratione, quia appellatione inſtrumenti ex larga ſignificatione continetur & præſumtio, quæ ita inſtruit in ſuo genere, vt quodlibet inſtrumentum. Errat inquam, quia Baldus non conſiderauit nominum ſignificationem, ſed illam effectus & virtutis paritatem. Huc etiā pertinet quod dixi ſupra in primo fundamento, de probatione determinata à ſtatuto requiſita, quę in præſumtiua verificatur.

Septimo ac vltimo hęc ſententia, quam veram eſſe credimus, multorum auctoritate in ſpecie comprobatur. Nam in ſpecie huius ſtatuti Papieñſis, quod ſcilicet locum habeat etiam in dote
24 præſumta, † reſponderūt Raphael Comenſis, *conſ. 109. Domina, col. 1. & Alciat. reſp. 18. Viſis verbis.* Quorum auctoritas ſine controuerſia æquiualet illi auctoritati Iaſ. & Cur. Sen. qui aliter reſponderunt. Et Comenſem probauit Curt. Iun. *conſ. 4. nu. 17.* vbi inquit, actum præſumtum eſſe verum & proprium. Et in ſimili ſtatuto idem reſpondit Bald. *conſ. 100. Mulierem maritus, lib. 4.* Etſi Baldus à nonnullis pro contraria opinione citetur. *Idem Bald. in l. nulla. nu. 4. & clarius in l. cum citra. C. de iure dotium.* Idem ſenſit Bartolus, ſi recte perpendatur *in d. diſput. 7. & clarius Abb. conſ. 46. nu. 3. lib 1. Caſtren. conſ. 61. Viſis ſtatutis communis Vincentiæ, in 2. dubio, lib. 2. qui ita ſuper ſtatuto Vincentiæ reſpondit. & illum ſecutus eſt Socin. Sen. conſ. 80. num. 24. libr. 4. vbi aperte hanc ſententiam defendit Ruinus conſ. 224. numer. 3. & numer. 6. libr. 2. conſ. 61. num. 19. libr. 3.* qui quidem Ruinus & ſi loqui videatur eo in caſu cum nulli exſtant filii ex primo matrimonio; attamen ipſemet Ruinus *conſ. 151. lib. 1.* idem reſpondit, exſtantibus filiis primi matrimonii. Et vere inter duos hos caſus nulla conſtitui debet differentia, *vt ſuo loco dicemus. Idem ſenſit Ruinus conſ. 90. num. 5. libr. 4. qui Comenſem ſecutus eſt. Idem reſponderunt Pariſius conſ. 34. num. 1. libr. 3. Socinus Iun. conſ. 8. numer. 33. libr. 2. idem in rubr. ff. ſoluto matrimon. parte prima. numero 47. Cranett. in tractat. de antiquit. temporum. particula prima, quartis, princip. numero quadrageſimo tertio.* Etſi *numero 48.* Curtium Senior. *dict. conſilio 79.* ſequi in aliquibus videatur, ſed infra ſuo loco declarabimus. Hanc ſententiam apertius tuetur Rolandus à Valle *tractat. de lucro dotis. quæſt. 75. numer. 16. & præter eum Bellonus libr. 4. ſupputatio. iuris. cap. 17. numer. 8. & Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo, donatione numer. 170. C. de reuoc. donatio. & ab hac non recedet idem in illo tract. le mort a ſaiſit le vin, parte 2. declarat. 10. nu. 4.* Et vere dubium non eſt, quin hæc ſit opinio * magis recepta.

Non obſtant nunc adducta in contrarium; in quorum diſſolutione omnis verſatur labor. Ad primum itaque facile reſponderi poteſt, imo verba ſtatuti conuenire & huic doti, quæ legis præſumtione dicitur viro data & tradita. Siquidem voluntas à iure præſumta æque operatur ac expreſſa. *Ita præter ſupra relatos, ſcribit Bald. in l. 1. §. ſi in qui. ff. de exercit. act.* Præterea, cum eadem ſit vtriuſq; caſus ratio dotis ſcilicet expreſſis verbis datæ, & à iure præſumtæ, vt ſcilicet viri ad ducendum viduas inuitentur; dicendum eſt caſum hunc dotis præſumtæ non eſſe in verbis ſta-
25 tuti omiſſum. Nam non dicitur omiſſum, † quod eadem ratione concluditur, *ita Bal. in l. per diuerſas. col. 1. C. mand. & alios plures refert Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo, libertis. num. 45. C. de reuo. dona.* qui ita reſpondet ad illam regulā, quod, vbi verba non conueniunt, non conuenit & diſpoſitio. *& ex his quæ infra dicemus clarius patebit reſponſum.* Vere enim dicitur mulier vſa ſtatuti diſpoſitione, poſtea quam etſi non verbis, facto tamen, quod plus ſolet operari, dotem viro dedit.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, quod etſi hoc ſtatutum correctorium ſit; attamen eſt fauorabile, *vt multis oſtendi in alio reſponſo.* & ibidem demonſtraui ſtatutū hoc admittere, etiam extenſionem de caſu ad caſum, quod fortī° eſt. Eſt inquam fortius, quia iſte caſus dotis præſumtæ non dicitur extra verba ſtatuti, ſed (vt dicimus) ſub illis continetur.

Non obſtat tertium, quia reſpondetur, non eſſe verum, quod filii primi matrimonii indebite damnum ſentiant. Siquidem (vt alias diximus) potuit ſtatutum hoc lucrum deferre ſecundo viro, vt facilius is, atque alii inducantur ad contrahendum matrimonium cum viduis. Quæ ratio vtroq; in caſu locū habet; cum lex nihil damni inferat filiis, ſed illis lucrum, quod lex communis permiſit, non tribuit. Et verius maritus damnum ſentiret, ſi eam dotem, quam ex cauſa oneroſa habet, non conſequeretur. Non repetam quę in eo reſponſo primo copioſe adduxit. Quocirca dicendum eſt filium cōqueri non poſſe hoc in caſu, vt nec poſſet, quando mulier expreſſim dotem ipſi ſecundo viro conſtituiſſet, cum ſtatutum eum iam excludat, *ita Cran. d. tract. de ant. temp. 4. par. prin par. 1. nu. 46. qui latius declarat, & in his recte ſenſit.* Nō obſtat quartum, quia ex relatis ſupra in ſecundo fundamento noſtræ ſententiæ ſuis reſponſum eſt. Nam dixi, illa † verba, *dare* 26
& tradere, reſpicere poteſtatem à ſtatuto mulieri tributam: non autem reſpiciunt effectum voluntatis, quæ ita facto ac verbis declaratur. Et ideo nō ſunt ſuperuacanea: quinimo ſufficeret, ſi quid minimum operentur, *vt declarando d. l. ſi quando. in prin. de leg. 1. ſcribunt in ſpecie Iaſ. conſ. 12. col. vlt. verſ. 2. notabiliter. l. Alc. in tract. præſumtio. reg. 3. præſumtio. 11. nu. 9. Gomeſ. Inſtit. ad actio. in prin. nu. 9. & Soc. Iun. conſ. 131. nu. 48. lib. 1.*

Non obſtat quintum fundamentum, quod vere magis vrgere videtur: quia reſpondeo.

Primo quod quando † ſtatutum prohibet interpretationem, 27
intelligitur prohibita interpretatio hominis, non autem legis. *Ita Bal. in l. omnes populi. nu. 35. de iuſtitia & iure. & Bal. ſecuti ſunt Iaſ. ibi in 2. lect. n. 53. Barb. in l. cum acutiſſimi. nu. 169. C. de fideic. & Zuchardus in l. vlt. nu. 334. C. de edict. diui Adr. toll. plura congeſſit. Rol. tra. de lucro dotis. q. 35. qui de hac materia ex tractatione agit.* Cum ergo ſit hęc legis interpretatio, quæ ſtatuit dotem à iure præſumtam, eſſe dotem æque ac dotem ſermone expreſſo conſtitutam, dicendū eſt, hanc interpretationem non eſſe à ſtatuto reiectam.

Secundo † ſtatutum reiiciens interpretationem, intelligitur 28
de interpretatione friuola & leui; non autem de rationabili & graui. *Ita ſcribunt Bart. in d. l. omnes populi. num. 65. de iuſti. & iure. Alex. conſ. 192. nu. 3. conſ. 198. nu. 18. & conſ. 211. nu. 7. & nu. 11. lib. 6. & Fel. in c. 2. n. 19. de reſcrip. Cur. Iun. conſ. 112. col. vlt.* Atqui interpretatio hæc non friuola; ſed grauis, rationabilis & iure probata eſt: non ergo reiecta eſt.

Tertio † accedit, quod illa ſola interpretatio à ſtatuto reiici- 29
tur quæ extrinſeca eſt, non autem quæ eſt intrinſeca & intellectualis, atque neceſſaria. *Ita Bald. in l. ſi quis filium. C. de liber. præter. Salycetus in l. quamuis, la ſecunda, nu. 2. C. de adul. Corn. conſ. 14. nu. 7. libr. 2. & conſ. 276. num. 8. lib. 4.* Atqui omnino neceſſaria eſt interpretatio hęc ad ſtatuti intelligentiam, quo non declaratur, qualis debeat eſſe iſta dos, ex quo illa verba, *poſſit dare & tradere*, reſpiciunt (vt diximus) eam dandi poteſtatem, non effectum, & intrinſeca etiam eſt, cum à iure ipſo proueniat. Quarto huc ſpectat, quod interpretatio in hoc ſtatuto admittitur, qua malus intellectus reiicitur, *ita Corneus d. conſ. 14. nu. 8. lib. 2. d. conſ. 276. & nu. 8. lib. 4. & ſcribit Bruni. in tract. Quod ſtantibus maſculis. &c. art. 5. nu. 113.* Sed vere hoc in caſu malus eſſet intellectus, nempe contra veram & propriam ſignificationem, ſi & de dote præſumta, quæ propriæ dos eſt, non intelligeretur.

Reſpondeo ſecundo principaliter, eſſe falſum quod aſſeritur, dotem hanc à iure præſumtam non cenſeri ita expreſſam, vt dici poſſit ſcripta, vt in ſtatuto legi poſſit, *iuxt. l. 1. ff. de his quæ in teſta. delen.* Eſt inquam hoc falſum; quia † illud quod venit ex legis 30
præſumtione ſatis dicitur eſſe ſcriptum. *Hoc aperte probatur in l. 1. §. ſi aute. ff. de her. inſt.* vbi ſolus hæres pro parte hæres ſcriptus, dicitur in tota hæreditate ſcriptus, ob legis præſumtionem: quæ eſt vt teſtator eum in totum hæredem facere voluerit. *Atque ita Angelus ibi textum illum intellexit. & cum illo Alexand. in l. 1. numer. 19. in fin. C. qui admitti. &c. & Zuchardus in l. vlt. num. 190. C. de edicto diui Adrian. tollend. qui ita declarat. d. l. 1. ff. de his quæ in teſta. delen. Huc egregie pertinet elegans Baldi ſententia, in l. 3. ad finem. C. de inoff. teſta. qui docuit, diſpoſitionem. l. vlt. C. de edicto diui Adria. tollen.* qui vult hæredem in teſtamento ſcriptum, eſſe mittēdum in poſſeſſionem bonorum teſtatoris, locum habere in eo filio, cuius mater in ſui puerperio deceſſit iam in teſtamento cæteris filiis ſcriptis hæredibus. *Ea ratione vtitur Bald.* quia iſte filius legis præſumptione cenſetur hæres in teſtamento cum aliis à matre ſcriptus, *ex dict. leg. 3. Cod. de inoffic. teſtam. Bald. ſecuti ſunt Alexand. in l. vlt. num. 11. C. de edict. diui Adr. & ibi Iaſ. nu. 23. Sapia. nu. 89. & Zuchardus num. 250.* ergo

idem

idem hic dicendum eſt. Nam & illa conſtitutio dictæ *l. vlt. C de e-*
* *d. diui Adr.* eſt iuris communis antiqui correctoria, vt *crebrius idem ſentiunt Doctores, *Cyn. colum. 2. verſic. quaro primo Bart. num. 7. & Zu. bardus, num 60.* vel ſaltem eſt pro parte correctoria, *vt ibi annotarunt Decius, num. 29. & num. 39. & Curt. Iun. num. 69* Huc
31 pertiuet, quod etſi feudum † probari debeat per inueſtituram ſcriptam, attamen ſufficit iuris præſumtio: *ita reſpondit Bald. conſi. 116. Columbinus col. 2. verſic. item non obſtat lib. 2. conſil. 24. Subtiliter. lib. 4. & conſil. 511. Quidam prælatus. colum 2. verſic. præterea probatio. libro 5.* qui idem eſſe reſpondit in probatione emphyteuſis *Baldum eſt ſecutus Cranet. in tracta. antiq. temp parte vlt num 13.* Non obſtant nunc illæ confirmationes, quas Curtius adfert. ac primo illa aſſertio Baldi, *in l. cuuet. C. de appell.* quod probatio præſumta non eſt aperta veritas: quia reſpondetur, Baldum aliter in ſpecie noſtra ſentire, quam eum intellexerit Curtius. Nam inquit Baldus, coniecturam non eſſe apertam probationem, niſi lex ſtatuat talem coniecturam vim probationis habere, *ex l. diuus. ff. de in inte reſt. & l. licet Imperator. de leg. 1.* Vult ergo Bald. legis præſumtionem eſſe apertam probationem De qua quidem præſumtione iuris nos vere loquimur. Atque ita aſſertio Baldi contra Curtium retorquetur. Qua ex re conſtat nil obeſſe illam aſſertionem Bar. *l. 1. C de fid. inſtrum. & iure haſta. fiſ. lib 10.* quia ſi lex præſumit, inde infertur aperta probatio Non etiã repugnat, quod ait Curtius *ex l. Lucius. de condit. & demonſt.* quia ex his quæ diximus ſupra io quarto fundamento noſtræ ſententiæ conſtat hanc Curtij cõſiderationem poſſe retorqueri Diximus enim filium cenſeri vere & proprie filium & ſi probetur illius ſolis coniecturis & præſumtionibus. Ita & hic dos hac præſumtione iuris probata, dici debet vera & propria dos. Et ex his ceſſant & reliqua, quæ a Curtio conſiderata fuerunt.

Non obſtat ſextum fundamentum, quo negat Curtius hanc eſſe dotem præſumtam: quia non præſumitur mulierem priuare voluiſſe filium primi viri. Reſpondetur primo, imo falſum eſſe, quod mulier ſecundo nubens præſumatur plus diligere filium primi mariti, quam ſecundum ipſum maritum. Siquidem videmus, legem diffidere multum de ipſius mulieris amore erga filium, cum prohibeat ius cõmune, ne plus ſecundo viro det in dotem quam habere poſſit vnus filiorum primi matrimonii. *d. l. hac edictali. C. de ſecund. nupt.* quæ ſane prouiſio neceſſaria minime fuiſſet, ſi lex conſideret de matris amore erga illum filium Hinc vi-
32 demus, matrem †tutricem, vel curatricem filiorum eſſe non poſſe, cum ſecundo nupſit. *§. præterea in authen. vt ſine prohib. matri. debit qui tex. ibi relatus in authen. Sacramentum. C. quan. mul. tutel offic. fungi poteſt.* imo nec aſſignatur filio tutor, quem illi mater ſecundo nubens dari petit, ſed ex inquiſitione à iudice datur, *vt ſcribunt Bartolus in l. ſi quis ſub conditione. numero 29. de leg. tut. a. Bal. in l. precibus. numero 21. Cod. de impub. & aliis ſubſtit. Curt. Senior conſilio 47. ſuper controuerſia. colum. 2. & Curt. Iun. conſilio 94. numero 8.* Ea eſt ratio, ex omnium ſententia, quod lex male de ea muliere præſumit ne ſcilicet ſubmittat fraudatorem, non autem tutorem filiis, quos, dum reliquit, etiam velle ſpoliare præſumitur. Hinc
33 quoque lex prohibet filium † educari apud matrem ſecundo nubentem *l. 1. in princ. ff. vbi pup. educa. debe. ibi, ſi non vitricum eis induxerit, & reſponderunt Cur. Iun. d. conſil. 94. col. vlt. & Crauet. conſil. 18. num 3. & num. 11 Confert notabilis tex. § mater. in authen. de nupt.*
34 quo conſtitutum eſt †matrem ad ſecundas nuptias tranſeuntem non poſſe prætexta ingratitudinis reuocare donationem factam filiis primi mariti, niſi de cauſa ingratitudinis expreſſim conſtet. Ea eſt ratio, quam ibi lex conſiderat, quia præſumitur mulierem amore ſecundi viri, cui omnia tribuere voluit, facere. Accedit quod lex multas pœnas mulieri ſecundo nubenti ob cauſam filiorum, quos relinquit, indixit; quas equidem non indixiſſet, ſi bene de ea ergo filios præſumeret. Reſpondetur & ſecundo, hanc Curtii aſſertionem eſſe in ſola præſumtione poſitam, atqui ab ea recedimus contrariis efficacioribus prę̃ſumtionib. *iuxta l. diuus. ff. de in inte. reſt. . um ſi-n.* At huc in caſu multæ extant coniecturæ & præſumtiones quibus aperte conſtat hanc mulierem non modo non dilexiſſe filium primi matrimonii: verum etiam eum odio non leui habuiſſe. Siquidem quando nupſit ſecũdo viro, expreſſim omnia bona (nihil illi filio reſeruato) in dotem dedit. Is ergo præcedens actus oſtendit mentem & animum huius mulieris, dũ tertio nupſit. *argu l. ſi ſeruus plurium. § vlt. de leg. 1. ibi, earum, quæ præcedunt.* Ex quo & illud ſequitur, quod cum bis filium illum reliquerit, demonſtrauit eum non diligere. Ruſſus hoc vel ex eo conſtat, quod inter eos lites graues & multa iniuria hinc inde (vt acta teſtantur) extiterunt, quibus conſtat non amorem, ſed odium inter eos maximum fuiſſe. Nec huc ſpectat illa ſententia Bar. *d. diſp. 7. in ſolutione. colum. 1. verſ. aut ex primo,* quam pro ſua opinione Curtius adfert. Quandoquidem non ſcribit Bar. mulierem non præſumi dediſſe in dotem ſecundo viro totam dotẽ datam primo ob amorem filiorum illius primi matrimonii. ſed ait quod vbi extant illi filij, dos cenſetur repetita in ſecundo matrimonio reſeruata ſua portione filiis, *ex d. l. hac edictali, & non vltra* Recte cenſuit Bartolus, ea ratione, quia lex illa impedit etiam expreſſam donationem, & præſumimus voluntatem mulieris eſſe legi conformem, *iuxta eo qua ſcribunt omnes in l. heredes mei. §. cum ita, ad Trebel.* ſecus ergo eſt ſublato legis impedimento, & data facultate dandi in dotem totum illud, quod fuit primo datum, vt hic à ſtatuto eſt præmiſſum.

Non obſtat ſeptimum, quia ex iam relatis ſatis factum eſt. Non enim hic agitur de alia extenſione, ex quo æque proprie dos illa continetur ſub huius ſtatuti diſpoſitione, ac illa quę expreſſo ſermone data fuit. Quandoquidẽ & hæc dos dicitur expreſſa, vt iam diximus. Præterea, relata interpretum ſententia procedit, cũ par non eſt virtus actus taciti ac expreſſi. ſed maior eſt vis expreſſi. quod hic non contingit, vbi conſtat factum melius declarare voluntatem, quam faciant verba.

Non obſtat octauum fundamentum, quia reſpondetur, quod imo & in correctoriis atq; etiam in exorbitantibus diſpoſitio loquens de actu vero & proprio locum habet & in præſumto, vt iam diximus. Nec repugnant illa ſimilia adducta in contrarium. Ad illud primum de diſpoſitione *l. vlt. C. de ſacroſ. eccl.* reſpondeo, imo * receptam magis opinionem eſſe, quod habeat locum & in *
donatione præſumta. *Sic enim ſcribunt Bar. & Alex. in l. ſi aliquam rem. de a. quir. poſſ. vt ibi declarat & ſequitur Ripa, num. 36 præter illum alios recenſet Tiraquel. in l. ſi vnquam, in verbo. donatione num. 169 C. de reuoc. donat.* Ad illud ex *l. ſi quis argentum. Cod. de don.* rationem illam qua ita illi interpretes, ſcribunt, non cõuenire caſui noſtro. Ea enim ratione permoti illi ſunt, quod duo ſpecialia circa idem concurrere non poſſunt, nam præſumeretur donatio contra regulam. *l. cum de indebito, de probat.* item quod ex nudo pacto oriretur actio contra. *l. legem. C de pactis.* quod fieri nec debet, nec poteſt *l. 1. C. de dotis promiſſio.* Hæc ratio non poteſt caſui noſtro adaptari. Siquidem nulla ſpecialitas hic concurrit: ſunt enim omnia iuris communis. Nam ius commune ita præſumit, quod ſecundo ac tertio nubens velit dare dotem primo datam. Lucrũ autem totius dotis ſtatutum hoc admittit, atque ita ceſſat illa ratio, quam poſt Tiraq. *in d. octauo fundamento* perpendebam *quæ vere fuit Cornei in ſpecie noſtra conſil. 354. lib. 1. & cui aliter etiam ſatisfaciat Ruinus conſilio 151. nu. 8 lib 5.* Non etiam repugnat illud reſponſum Soc. Sen. *conſi 122. col. 7. verſic.* nec obſtat ſtatutum. *lib. 3.* dum reſpondit, ſtatutum † quo eſt cautum, donationem inter virum 35
& vxorem morte non confirmari, ſolum procedere in donatione vera: non autem in præſumta. Nam male ex relatis reſpondiſſe Socinum credidit & Tiraq. *in d. l. ſi vnquam, in verbo. donatione. num. 170 C. de reuo don.* Et vere præter Tiraq. & alios qui hac de re ſcripſerunt opinor Socinum male reſpondiſſe, quia ſi ſtatutum annullat cõfirmationem expreſſam, voluit & annullare præſumtã, ex quo eadem eſt mens ſtatuti, ne vnus alteri donet. Quod eiuſdem Socini reſponſo comprobatur, is inquam *conſ. 66 col. 1. lib. 1.* ſcribit *poſt. gl. & Sal. in l. ſi donationis. C. de contra. emt.* quod leges prohibentes donationes inter viros & vxores procedũt & in donationibus præſumtis, ex quo ſemper eadem eſt mens prohibẽdi illa. *& Soc. d. conſ. 66 probante Tiraq. loco paulo ſupra citato. nu. 164. vbi adfert ſimilia.*

Non obſtat vltimum quia reſpondetur parum obeſſe illorum auctoritates cũ alij multo plures aliter ſenſerint. Quinimo multi relati pro illa contraria opinione minus prudenter locuti ſunt. *vt Iaſ. d. cond. 50. dum ſua opinionis auctor. incitat Bald. in l. 1. numero 2. C. de cond. cauſ. dat.* Nam Baldus loquitur in caſu longe diuerſo: in eo ſcilicet quando matrimonium eſt nullum, & de facto contractum: quare is maritus multis rationibus dotem lucrari non poteſt cum illa dos non dicitur *l. 3. ff de iu. dot. Sal. in auth. maximum. C. de in. eſt nupt.* Baldi ſententiam multis comprobauit Roland. *de lucro dotis quæſtione nona geſima quinta.* Ita etiam minus caute locutus eſt Iaſon *in l. ubi. ff. ſolut. matrimon.* ... qui Bald. *conſil 182. Mulier quæ propter. libro tertio* ... tulit, cum tamen contra eum ſenti ... Curt. Iun. *in d. auth. præterea. num 16. non eſt deferendum,* quia in *conſil. 4. nu. 17.* contrarium cum Comenſi affirmauit. Non etiã mouet auctoritas Crauett. ſi ...

Digitized by Google

dem is paulo ſupra ſecutus eſt ſententiam Comenſis & aliorum, dixitque Iaſonem eſſe leuiter locutum poſt modum, *num. 48* ſubiungit illam Cur. Sen. aſſertionem, quam non affirmauit eſſe veram. Nec affirmare potuit ob eam rationem, quod ſtatutum ſit correctorium: quia & in caſu Comenſis eſt correctorium, & in quouis altero ſemper, cum ſtatutum defert lucrum dotis marito:
26 cũ † ſecuodũ ius cõmune ſoluto matrimonio dotādi ſit dos reſtituenda. *l. vbi adhuc. C. de iure dot. & l. dos à patre. C. ſoluto matr. & ipſemet Cra. d. loco nu. 44. poſt Angel. conſil. 158. & conſil. 180. affirmauit, Rol. de lucro dotis. q. 2.* Non etiam vrget auctoritas Pariſii *d. conſi. 62. n. 33. lib. 4.* qui pro hac ſententia ab aliquibus citaretur quia loquitur Pariſius, quando vere nulla dos data fuit, nec etiam præſumtiue nec ita male reſpondit Alexand. *d. conſi. 122. nu. 5. lib. 7.* cum Baldus ab eo relatus aliter ſentiat. Corneo *d. conſil. 254. lib. 1.* reſpondetur, cõtra eum conſuluiſſe Soc. Sen. *conſ. 80. nu. 24. lib. 4.* & illius rationes diluit. Concludo itaque hanc opinionem affirmatiuam eſſe veram, & lucrum hoc dotis eſſe huic tertio marito deferendum.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Pater an dicatur plus diligere filiam ſuam, quam fratrem vel è contra.*
2 *Actus quando eſt geſtus ob aliquam cauſam, determinari debet ſecũdum eam, & quomodo procedat. n. 15.*
3 *Renuntiatio generalis facta reſpectu vnius perſonæ, ad eam perſonã tantum reſtringitur.*
4 *Renuntiatio hæreditatis paternæ tunc vnum valet, ſi pater perſeuerauerit in eodẽmet conſenſu, alias autem ſecus. & quomodo procedat. nu. 10.*
5 *Renuntiatio hæreditatis eſt donatio, quæ abſentis facta, non ſecuta ratihabitione, non valet; ideo requiritur præſentia illorum ad quorũ vtilitatem ſit talis renuntiatio. & an ſit verum. n. 20.*
6 *Euentus mali non habentur in conſideratione.*
7 *Renuntiatio hæreditatis paternæ etiam cum iuramento, ſi ex ea reſultat enormiſſima læſio, minime valet.*
8 *Renuntiatio vt ſupra eo magis non debet valere, ſi ignorauerit renuntians vim talis renuntiationis, & quomodo procedat. numero 23.*
9 *Filia ſi eſt dotata, nihil aliud poteſt petere in bonis patris: & quia dos ſuccedit loco legitimæ, ideo non poſſet petere legitimam poſt mortem patris.*
Renuntiatio hæreditatis paternæ tribus de cauſis dicitur fieri. ibidem & nu. 16.
10 *Pater an dicatur æqualiter amare poſthumos, & iam natos.*
11 *Statutum excludens fœminas exſtantibus maſculis, qua ratione introductum ſit.*
12 *Mens teſtatoris aliquando ſolet probari ex dilectione & amore erga aliquem.*
13 *Mater quandoque ſibi ſimiles moribus parere ſolet.*
14 *Filia odio matris aliquando prægrauari poteſt.*
15 *Filia quæ hæreditati paternæ verbis ampliſſimis renuntiauit, omnino eſt excluſa.*
16 *Renuntiationem hæreditatis paternæ cenſeri factam beneficio quorumcunq; ſuccedentium ipſi patri, etiam ab inteſtato.*
17 *Renũciatio hæreditatis paternæ ob cauſam facta à filia, quia dotem habuit, an valeat.*
18 *Renuntians hæreditati paternæ non admittitur decedente patre ab inteſtato fallit tamen ſi primum gradum obtinet.*
19 *Pactum renuntiationis hæreditatis paternæ vt valeat, requiritur perſeuerantia in eadem voluntate.*
20 *Filia Renuntians hæreditati paternæ in manibus patris ad fauorem fratrum, an requiratur quod fratres ſint præſentes.*
21 *Dos filiæ an augeatur ex augmento facultatis.*
22 *Dos ſi ſit filiæ à patre conſtituta, ſatis dicitur congrua.*

FACTI SPECIES.

Pater filiã matrimonio collocauit, dote pro viribus patrimonij congrua conſtituta. Renuntiauit filia iure de ſuccedendo in bonis paternis. Pater deinde teſtamentum condidit, & hæredẽ inſtituit filium, quem ſolum habebat, & in eo teſtamento cauit, quod ſi vita functo filio illo hærede inſtituto conquereretur, exiguam ſibi dotem conſtitutam fuiſſe, quod vltra eam ſummam prius numeratam adhuc conſequeretur coronatos quingentos, pro omni & toto eo, quod prætendere poſſet. Patre ſuperſtite deceſſit filius; atque ita teſtamentum dicitur effectum caducum. Rogatus plures fuit is teſtator, an vellet aliter teſtari, quam olim teſtatus eſt: & reſpondit, nolleat, qui ita vita defunctus eſt; ſuperſtite proprio fratre. Dubitari nunc contingit, an filia hæc per renuntiationem illam cenſeatur excluſa à ſucceſſione inteſtati proprij patris ad commodum patrui.

Initium à Domino.

CONSILIVM VI.

Reſpondendum videbatur prima (quod aiunt) fronte, filiam hanc non cenſeri per patruum excluſam ab ea ſucceſſione patris ab inteſtato mortui.

Primo, quia etſi renuntiauerit filia ſucceſſioni paternæ, etiam adhibito iuramento; attamen, ex quo pater vere deceſſit inteſtatus, filia videtur poſſe ſuccedere, renuntiatione nõ obſtaote. Nam, cum pater ab inteſtato moritor, videtur tacite vocare filiam, *iuxta l. conficiuntur. ff. de iure codicill.* Et ob id filia ſuccedere debet ac ſi eam vocaſſet in teſtamento; quo ſane caſu omnino ſuccederet, nõ obſtante renuntiatione iurata, *c. quamuis pactum de renuntiatio. & ſcribunt Natta in cap. quamuis. numero deciſmo. & ibidem Didacus in tertia parte in initio, num. 8. de pactis in 6. Aretin. in conſilio 93. numero 9. & Afflictus deciſ. 350. numero 8.* Ea enim ratione facta creditur hæc renunciatio, vt libera deinde eſſet facultas patri diſponenti de rebus ſuis: atque ita, ne iudicium ſuum filia impugnaret. Quæ ſane ratio ceſſat cum deceſſerit inteſtatus pater, qui ita filiæ ac aliis relinquere voluit. Ita his adductis rationibus in ſpecie docoit omnium primus Zenzelinus *in d. c. quamuis. quem ſecuti ſunt plures relati ab Alexand. conſilio 29. numero 3 lib. 3.* Quæ quidem opinio multo magis procedere videtur hoc noſtro in caſu. in quo, dum filia cõcurrit cum patruo, videtur potius vocata filia quam frater, ratione maioris proximitatis & amoris. † 1
Nam filia dicitur vna caro cum patre: & vna vox *§. ſi vero. Inſtit. de inutilib. ſtipul.* Quod in fratre oon contingit. Conſideratur & maior amor patris erga filium quam erga fratrem. Siquidem incredibilis eſt amor patris erga filium *l. iſti quidem. in fin. ff. quod metus cau. l. eius. C. de cura. furi.* & de amore patris erga filium infinita prope congerit Tiraq. *in repe. l. ſi vnquam in præfatione, numero 7 C. de reuoc. don.* Econtra autem, *fratrum concordia rara* vt apud Lucanum, *Fraterno primo maduerunt ſanguine muri.* Et in ſpecie ita reſpondit Angelus *conſilio 52. D. Gilim, ad finem* qui conſid. rat non eſſe veriſimile patrem voluiſſe proprium fratrem filiæ ſuæ anteferre. *& ſenſit Alexand. conſilio 29. numero quinto, lib. 3.* qui reſpondit non eſſe veriſimile, quod pater voluerit, alienam ſobolẽ propriæ anteponere, *ex l. cum acutiſſim. C. de fideicom.* Accedit, quod maior coniunctio ſanguinis arguit maiorem affectionem: *vt ſcribunt Corn. conſilio 304. columna 2. libro 4. & Craueti. conſilio 173. numero 12.*

Secundo non mediocriter pro filia aduerſus patruum vrget,
quod vbi actus † eſt geſtus aliquam ob cauſam, determinari ſecũ 2
dum eam debet. *l. Seio amico, vbi Bar. ff. de annuis leg.* Et eo loci, ex Dyni ſententia, ſcribit Albericus, etiam in contractibus hoc obſeruari, vt illi à ſua cauſa regulentur. Qua quidem ceſſante ceſſat & effectus. Atqui hoc in caſu, hæc filia dicitur renuntiaſſe hæreditati paternę, eam ſolam ob cauſam finalem, quod is pater filiũ maſculum habebat, quem totius ſuę hæreditatis ſucceſſorem fecerat. Cum ergo is filius viuo patre mortuus ſit, ſequitur dicendum, hanc filiam reuerti poſſe ad patris ſucceſſionem. *Ita in ſpecie ſcribunt Geminia. in cap. quamuis. colum. vlt. de pactis. in 6. & ibidem Franc. colum. 5. verſicul. 3. limita. & Georgius Natta numero 24. Bald. conſilio 437. quædam puella, colum. 2. libro 1. & in l. pactum quod dotali. quaſt. 4. C. de collat. & ibi Dec. numero 9. poſt Caſtrenſem & Salycetum ibi idem tradunt Roma. & Aret. in l. qui ſuperſtitis, de acquir. hæred. Alexand. conſil. 29. num. 3. in fin. lib 3. idem in l. ſtipulatio hoc modo concepta. numero 11. de verbor. oblig. & idem Crotus numero 33. & Claudius col. 4. Gulielmus Benedict. in cap. Raynutius, in verbo, duas filias. numero 207. de teſtam. Afflict. in cap. ſi quis inueſtierit. num. 25. de feudo dato in vicem legis commiſſor. Pariſius conſil. 26. num. 20. lib. 3. quos ſecutus eſt*

Didacus

Digitized by Google

Didacus in d.c.quamuis.part.3.§.3.numer. 4. Quibus accedunt Calcanem conſ.33.num.23.ver.tunc reſpondetur. Rum.conſ.294.numer.3.libr.1. Deci conſ.370.col.vlt.conſ.433.nu.2.conſ.506.col.1.& conſ.568.n.4. Boer.q.204 nu.27.& Cran.conſ.42.col.2.conſ.241.nu.7. & conſ.251.col.3.ver.1.etiam Quorum ſane egregiam doctrinam pulchre præter relatam rationem probat.*l.ſi actionem.C.de pact.& l.iubemus.C.ad Vellei.l.Paulo Callimacho,de leg.3.c.ſi tibi.de prab.in 6.*His enim dicimus,quod ge-
3 neralis † renuntiatio facta reſpectu vnius perſonæ ad eam perſonam tantum reſtringitur. *Confert doctrina Bald.in l.ſed & ſi quis. §.quæſitum. nu.4.ſi quis cautio.* Dum ſcribit,quod ſi quis renunciat hæreditati ad fauorem alicuius;eo recuſante acceptare, ſaluum eſt ius renuntiantis.

Tertio admiſſo, quod tam ex cauſa fratris, quam etiam patrui hæc filia renuntiauerit bonis paternis, ſaltem dicendum videtur, quod fratre mortuo, habeat filia conſequi dimidiam huius hæreditatis. Idque ex eo quo diffinit Pomp. *in l.penultim. in prin.ff.de condi.& demonſtr.* dum ait, quod ſi factum eſt alicui legatum,ſi duobus quid ſoluerit,ſi eorum vnus cui ſoluendum erat, deceſſit, ex humanitate debetur legatario dimidia legati; quia cauſa illa legati pro parte defecit: ita hic defecit ſolum pro parte cauſa excluſionis huius filiæ, ergo pro altera parte admitti debet.

Quarto, quod renuntiatio hæc aliqua ex parte filiæ non noceat,illud facit, quod etiam admiſſo, renſitiationem, quantum in ſe eſt, validam fuiſſe;attamen vera eſt Doctorum ſententia,
4 quod tunc demum renuntiatio † prodeſt filiis,fratribus,ac aliis ſucceſſoribus, cum pater in eadem voluntate ad mortem vſque perſeuerauerit: alioqui, ſi pater ſuum illum conſenſum reuocauit, nec ſucceſſoribus patris prodeſt; nec filiæ renuntianti nocet hæc nuntiantio:*ita affirmarunt Bal.in c.ad noſtram il 2. col.a.de iuret.Georgius Natta in d.c.quamuis. nu.13. & ibidem copioſe Dida.part.3.in initio num.7.& nu.9 qui huius opinionis recenſet Felinum, Guilel.Bened.Alex.Decium,Purpur.Rodericum Suarez, & alios, reiecta opinione Iaſ.aliter ſentientis.Illis addo Are.conſ.95.n.9.& Caſſane. conſ.59. num.4.5.*Atqui hoc in caſu conſtare videtur,hunc patrem,ſuam voluntatem,qua filiæ renuntiationem acceptauerat, reuocaſſe. Nam,cum filium adhuc haberet teſtamentum condidit,in quo eum hæredem inſtituit;& tamen filio vita defuncto, voluit inteſtatus decedere: ex quo illo teſtamento, quod caducum factum eſt,ſublato, nouum teſtamentum non fecit; quo fratrem ſuum vocaret: ſentiens velle ſuam hæreditatem potius deuenire debere ad filiam, quam ad fratrem: quem ſi voluiſſet hæredem facere, vere nouo teſtamento feciſſet, quemadmodum filium hæredem fecerat.

Quinto,ea ratione hęc renuntiatio huic patruo non videtur prodeſſe,quod non conſtet, eum præſentem fuiſſe tempore renuntiationis; nec eam ad ſui vtilitatem acceptaſſe: cum tamen
5 præſentia & acceptatiō foret neceſſaria.Siquidem † renuntiatio idem eſt,quod donatio,*vt ſcribunt in ſpecie Bald.in l.pactum.q.8.C.de colla.& Crau.conſ.142.n.7.*Quæ ſane donatio abſenti facta,ratibabitione non ſecuta,ſuſtinetur.*l.qui abſenti.ff.de do.tradunt Dec.in l. contractus.nu.20.de reg.iur.& Tiraq.in tract.de iure conſt.part.3.limit.30. vbi vberrime.*Et in ſpecie huius renuntiationis, neceſſariam fore præſentiam eorum, quorum vtilitate ſit; *vti multos huius opinionis Doctores recenſet Dida.in dict.c.quamuis,part.3.in initio num.6. Et inter cæteros recenſet Alexand.in l.ſtipul hoc modo concepta,de verb.oblig. Deci. in l.pactum quod dotali.num.9.verſ.6 limitatur.C.de collat.Soci.Sen.conſ. 74.col.2.lib.3.quos ſecutus eſt Crau.conſ.42.in fi.& conſ.127.nu.5. qui refert & Calca.conſ.33.nu.23.*affirmantem neceſſariam fore conſenſum expreſſum.

Sexto, accedit ratio hæc non parui ponderis, cum hic nulla expreſſa fuerit cauſa renuntiationis, tres conſiderari poſſunt. Vna eſt, quod filia renuntiauerit, vt libera eſſet patrui facultas diſponendi de omnibus aliis bonis ſuis. Altera, quia exſtabat huius filiæ frater, cuius amore & contemplatione renuntiaſſe videt. Tertia quia huius filiæ extabant ſimul frater & patruus. Illa prima, ac etiam illa ſecunda cauſa ita cadere potuit in cogitatione huius filię,quemadmodum & patris.Illa vero tertia non ita.Siquidem cogitare non potuit filia, fratrem ſuũ moriturum ante patrem & patruum,ſecundum naturæ curſum & ordinem.
6 tum etiam quia euentus † mali non ſunt in conſideratione.*l.inter ſtipulantem.§.ſacr.de ver.obli.*tum etiam, quia iuſte cogitare potuit ſolum de perſona fratris immediata ad ſuccedendum. Non ergo renuntiatio hęc ad cauſam incognitam trahi debet.*l.ſi mater decedens.C.de inoff.teſt.* Et ſi dicetur, patrem eam tertiam cauſam conſideraſſe. reſponderi forte poſſet, nil prodeſſe: quia propoſitum in mente retentum nihil operatur.*l.ſi repetendi.C.de condict.ob cauſam*, quanquam ipſi patri nocere poſſit,*vt ſcribunt omnes in l.ſi ego.vbi Dec.in 2.notab.ff.ſi cert.pet.*

Septimo huc maxime ſpectat,quod renuntiatio illi ſoli prodeſt, cui prodeſſe renuntiantis intereſt. *l.& heredi.§.vlt.ff.de pact.* Atqui non intereſt patruelis prodeſſe patruo:non ergo hæc renuntiatio patruo prodeſt. Hac ratione fortiori in caſu vtitur Calca.*conſ.3.nu.23.in verſ.& facit ratio,&c.*dum reſpondit, renuntiationem hanc à ſorore factam aliis ſororibus, nec etiam patruo ſuo prodeſſe: ita etiam viſus eſt ſentire Corn. *conſ.291.nu.8. ver.factum enim.lib.4.*

Octauo,non videtur hæc filia excluſa ob renuntiationem illam,ex quo enormiſſimam læſionem † continet.Nam pro dote 7
Coronatorum 6000.renuntiaſſe dicitur doti maternæ, quæ erat Coronatorũ 8000.& ſucceſſioni paternæ, quæ erat 30000. aureorum:non ergo renuntiatio hæc eam excludit. *Ita reſponderunt Calcan.conſ.33.nu.24.Dec.conſ.180.& conſ.203.nu.5. Curt.Iun.conſ. 5.nu.10.qui hanc * communem eſſe aſſerit. Imo reſpondit Pariſ.conſ.12.nu.* *
81.lib.1.idem eſſe,cum ſola adeſt enormis læſio.Rubeus conſ. 139.& Iaſ.conſ. 133.num.7.lib.7. Quod procedere videtur etiam ſi iurauerit non contrauenire ratione læſionis enormiſſimæ: *ita ſenſit in ſpecie Natta d.c.quamuis.nu.21.de pactis.in 6.reſponderunt Rui.conſ.107.nu.20. lib.1. Alci.reſp.97.nu.2.Neuiz.conſ.22.nu.18.copioſe differit,idem reſpondit Crau.conſ.142 nu.23.*

Nono & vltimo,ea ratione quoque hæc renuntiatio non videtur poſſe nocere huic filiæ,quod ignorans † atque ita non fa- 8
cta certior ſibi iuris competentis, necnon & legis prohibentis has pactiones & renuntiationes.*l.pact.C. de coll.* illis renuntiauerit,*vt ſimilibus in caſibus copioſe tradit Crau.conſ.142.nu.20.conſ. 221.nu. 9.& conſ.282.num. 7.* Quibus accedit quod ſcribunt poſt multos Marſil.*ſing.18.*quotidie nil operari illam renuntiationem, quam quis facit ſolemnibus adhibitis clauſulis; ſi eorum vim ignoret *Idem de remedio.l.2.C.de reſcin.vend. cui renuntiare venditor non dicitur, ſi illius diſpoſitionem ignorauit.reſpondit Dec.conſ.180.col.vlt.ver.3.non obſtat.His ſimilia ſcribunt Soc.Sen.conſ.263.in fin.lib.2.Rum.conſ.187. nu.7. in fin.lib.1.Sign.conſ.216.in fin.* Cæteros prætereo. Hæc me ancipitem reddebant, vt pro filia aduerſus patruum ſentirem atque reſponderem.

Re tamen ipſa longe melius atq; diligentius perpenſa, contrarium verius eſt, filiam hanc cenſeri excluſam à ſucceſſione patris ab inteſtato vita defuncti: idq; ad commodum d. patrui. Quod,vt dicam,me mouent multa.

Primo,argumento ducto à ratione finali huius renuntiationis. Solent Doctores noſtri tres rationes huius renuntiationis conſiderare. Vna eſt,vt libera ſit patri facultas diſponendi de aliis bonis. Quam ſane rationem conſiderauerunt Zenzelinus *in d.c.quamuis,& clarius Crau.conſ.42.nu. 2.* At vera non eſt hæc ratio,vt vno verbo ſentit Corn.*conſ.291.nu.6.libr.4.*Nam ſi filia dotata,† etiam nulla renuntiatione facta patri, licet ad libitum de 9
omnibus diſponere, ſufficit enim filiam eſſe conſecutam dotem,quæ loco legitimæ eſt.*l.5.§.ſed vtrum.vbi gloſſ.ff. de minor. Bart. in l.Titio centum.§.Titio genero.num.5.de condi.& demon.Deci.conſ.546. col.1.copioſe Tiraq in l.ſi vnquam,in verbo ſuſceperit liberos.num.112. C.de reuoc.don.Illis addo Soc.iun.conſ.79.num.45.lib.3.* Et in ſpecie hac verior & receptior eſt illa opinio,filiam ita excluſam,nullam legitimam poſt mortem patris conſequi poſſe: cum eam iam conſecuta fuerit.*Ita communem * teſtatur Ripa libr.1.reſp.cap.6.col.vlt.Tiraq.in l.ſi vnquam in princip.num.139.C.de reuoc.donat.& Didac. in d. c. quamuis.parte.3.§.3.num.3.in fin.de pactis,in 6.* Fruſtra ergo hæc prima ratio à Doctoribus conſideratur. Altera eſt ratio, quod id facere ſoleant patres ſub ſpe ducendi aliam vxorem, & ſuſcipiendi aliam prolem. Quam ſane rationem viſus eſt probare Corn.*conſ.191.num.7.libr.4.* Verum probabilis non eſt hæc ratio; *vt ſenſit Alexand.conſ.29.num.8.libr.3.*Non enim eſt præſumendum eſſe factum propter poſthumos † naſcituros, quos ita diligere 10
non præſumitur, vt filiam iam natam,*iuxta l.qui filiabus.de leg.1.& quæ ibi ſcribunt Dd.Confert,(præter Alexandrum)l.1.§. ſi quis proximior. ff.vnde cogn.vbi gloſſ.& tradit copioſe Crauet.conſ.77.num.12.conſ.173.nu. 12.& alibi.*

Tertia ratio à noſtris conſideratur, nempe renuntiationem hanc fieri ad commodum maſculorum, qui familiam & agnationem conſeruare poſſunt, ita rationem hanc veram eſſe & finalem reſponderunt *Corn.conſ.291.num.2.Eandem probant Didac.in c.ap.quamuis parte 3.§.3.numer.4.ver.5.ſi tempore quo.de pactis in 6.* Ita

11 dicimus, ſtatutum, † quo fœminæ per maſculos excludũtur, eſſe
éditum, vt agnatio & familia à maſculis conſeruetur, *vt tradunt Dec. conſ. 372. col. 2. Curt. Iun. conſ. 150. col. 1. latiſſime Soc. Iun. conſ. 1. num. 18. & conſ. 42. n. 13. lib. 1. & Pariſ. conſ. 43. li. 3.* Cæteros prætereo. Atqui hæc ratio locum habet etiam in perſona huius patrui, qui idoneus eſt conſeruare & familiam & agnationem, *ita in ſpecie ſenſit Corn. d. conſ. 291. num. 6. libr. 4.* qui ita de nepote ex fratre reſpondit. Hæc ergo renuntiatio dicitur facta etiam ad commodum & fauorem patrui, vt & de illis ab inteſtato venientibus ſcribunt Guido Papæ *q. 192. Non reperitur. col. 2. ver. ſecus autem Pariſ. conſ. 26. num. 37. & conſ. 69. nu. 90. lib. 3. Rubeus. conſ. 12. nu. 13. & clarius Aufrerius in deci. Capellæ Tholoſanæ. q. 457.* Qui ſcribunt, ſemel excluſam perpetuo manere excluſam exiſtente eadem ratione excluſionis, quod copioſe etiam ſcribunt *Pariſ. conſ. 22. num. 20. conſ. 23. num. 51. lib. 1. & conſ. 72. num. 79. lib. 4. Soc. Iun. conſ. 114. nu. 5. lib. 2. & Neuiz. conſ. 8. num. 32.* qui aſſerunt, excluſam non reintegrari etiam mortuo maſculo.

Secundo, ea ratione ſatis ſolida adducor, quod hęc renuntiatio facta eſt patri, & ei acquiſitum eſt omne ius. quo fit, vt ab eo ſolo pendeat omnis interpretatio, cuius contemplatione & amore eam renuntiationem receperit; & cui ſe mortuo deferre voluerit, an ſcilicet ſoli filio, vel etiam & fratri. Et dubium non eſt, quod ſi ipſe viueret & mentem animumq; ſuum declararet, quod illi ſtandum eſſet. Hoc vel ex eo patet, quod ſi expreſſe teſtatus eſſet, illi diſpoſitioni neceſſe haberet filia ſtare, vt omnes admittunt *in d. l. pact. C. de colla. Dec. nu. 8.* Et in his ſolam patris voluntatem ſpectandam eſſe ſenſerunt Bal. *in conſ. 47 Quædam puella, col. 2. ver. in contrarium. ex l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. Cran. con. 42. col. 2. ver. ſed contrarium & Baldum ibi ſecutus Dec. conſ. 370. col. vlt.* Si ergo à ſola voluntate patris hoc pendet, ſupereſt ſolum illius voluntatem, mentem, & animum perſcrutari & cognoſcere. Atqui mens & animus huius patris vere fuit conſeruandi bona in agnatione & familia, non tam inſpecta perſona filii, quam etiam fratris. Quod quidem vel ex eo aperte coniicitur, quod an. 1538. teſtando diſpoſui, quod ſi eius filius decederet, adhuc ipſa filia eſſet tacita & contenta de dote aſſignata; cuius cauſa renuntiationem fecit. Qua quidem ex diſpoſitione coniicitur, patrem hunc non conſideraſſe qualitatem filii, ſed conſeruationem familiæ. Accedit ſecunda coniectura, quod is pater, dum in extremis ageret, interrogatus, an teſtari vellet, reſpondit, ſe nil aliud velle diſponere, quam olim diſpoſuit, nempe eo ann. 1538. Qua ratione fit, vt cum ea voluntate mortuus cenſeatur: ex quo eam non modo non mutauit, cum mutare potuerit; ſed & expreſſim eam comprobarunt; *iuxta l. 3. C. de inoff. teſt. & egregie tradunt omnes in auth. ex cauſa, ibi Iaſ. nu. 25. C. de liber præter. Dec. conſ. 490. nu. 8. Curt. Iun. conſ. 150. nu. 12. Soc. Iun. conſ. 153. in fi. lib. 2. Crauet. conſ. 67. nu. 2. & copioſe Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo. ſuſceperit liberos. nu. 214. 220. C. de reuo. don.* Tertia adeſt coniectura, quia pater iſte æque fratrem ac fi-
12 lium, ſaltem ipſo filio mortuo, dilexit. Quæ ſane dilectio † plurimũ operatur in interpretandum hominis voluntatem, *vt egregie & copioſe reſpondit Crauc. conſ. 85. col. 2. & in ſpecie Corn. d. conſ. 291. num. 7. lib. 4.* Et affectionem atq; dilectionem multum operari ad interpretationem mentis teſtatoris, ſcribunt Bartol. *in l. Lucius. in fi. ff. de vulg. Alexand. conſ. 30. num. 4. libr. 2. vbi recentiores apoſtillantes. & Rip. in l. ex facto. in prin. num. 7. ad Trebell.* Dilectionis affectioniſque coniecturæ cum multæ exſtent, tum illa præcipua, quod vna ſimul ſemper communem vitam duxerunt; bona communia (quod ſingularis amoris eſt ſignum) habuerunt. *Ita hanc coniecturam perpendit Corn. d. conſ. 291. nu. 6. lib. 4.* His itaque demonſtratur, hunc patrem voluiſſe proprium fratrem ſuccedere debere, ipſa filia excluſa.

Tertio, alia ſatis vrgenti ratione iam relatum fundamentum confirmatur; quod ſcilicet hic pater voluerit omnino filiam eſſe excluſam ad commodum fratris. Nam comparatiue ad fratrem eam non diligebat. Quod vel ex eo coniici facile poteſt: quia ex ſerie facti conſtat, patrem hunc veneno necaſſe huius filię matrẽ, vtpote quod adulterio thorum eomaculauerit. Quocirca præſumendum non eſt, quod deinde illius filiam, quam forte ab adulterio procreatam dubitabat, æque ac fratrem proprium diligeret. Nam ſunt filii adulterini Deo & hominibus odio. *c. licet aliquis. 32. q.* Imo timet pater, ne filia matri ſimilis effi-
13 ciatur; quandoquidem mater † ſibi ſimilem parere ſolet. *l. quod ſi nolit. §. qui mancipia. ff. de ædil. edict. & ſcribunt Gomeſ. inſt. de act. in prin. nu. 38. Neuiz. lib. 2. Sylua nup. 115. Gram. deci. 18. nu. 3. & omnium melius & copioſius Tiraq. tract. de legibus connub. l. 7. nu. 7.* qui multorum auctoritatibus tam ſacris ex literis, quam bonorum linguæ latinæ auctorum ſcribit, filiam matri ſimilem eſſe cõſueuiſſe: vt ſi illa impudica exſtitit, ſic futura ſit filia. Et quanquam æquum non videatur, filiam odio matris prægrauari debere. *l. ſi quis in ſuo. §. legis. C. de inoff. teſt. & ibi Dd.* attamen dicendum hic eſt filiam non prægrauari, ſed minus diligi. Non enim ab ea pater legitimã rationc naturali debitam ſuſtulit; ſed reſiduum patrimonii proprio fratri potius, tum ob maiorem dilectionem, tum quia familiam & agnationem eſſet conſeruaturus, quam filiæ, quam non diligebat, & quæ iam ſecuta mariti conditionem, facta erat alterius familiæ. Atq; ita pater auſert quod ſuum eſt: & ob id filiam non dicitur prægrauare. ita ſimilem conſiderationem facit Alphonſus de Caſtro *lib. 2. de iuſta hæred. pun. c. 11.* dum ſcribit, iuſte hæreticorum filios dignitatibus à lege priuari, cum lex quod ſuum eſt, non tribuat, nihilq; quod filiorum dici poteſt auferat. Pręterea,
mirum etiam non eſt, quo filia † odio & cauſa matris prægrauetur. 14
Nam & hoc ſæpe vſu venire ſolet, quod multis exemplis oſtendunt Tiraq. *in tract. de legib. connub. l. 7. num. 23. & Paleotus de nothis ſpuriiſq. filiis. c. 87. num. 3. 4.* Qua ex re ceſſat eorum conſideratio, qui dixerunt filiam cenſeri vocatam à patre, mortuis maſculis, cum à patre dilecta credatur. Quod & infra ſuo loco fuſius explanabo. Nec enim hanc ob cauſam dilecta præſumitur. Et cauſam non dilectionis in ſpecie hac conſiderat Corne. *conſ. 291. nu. 4. lib. 4.*

Quarto, filiam hanc excluſam omnino eſſe oſtendit, quod
ampliſſimis † verbis renuntiauit ſucceſſioni paternæ ac omni- 15
bus iuribus ſibi competentibus, & in futurum competituris. Quæ ſane renuntiatio operatur, vt excluſa ſit filia ab omni iure, fauore patrui ſuccedentis ab inteſtato. *Ita reſponderunt in ſpecie Rom. conſ. 22. col. 2. verſ. non obſtat ſupradictis, Soc. Sen. conſ. 34. nu. 5. 6. lib. 4. Dec. conſ. 506. num. 3. Pariſ. conſ. 26. nu. 26. & conſ. 69. num. 65. lib. 3. Alci. reſp. 97. Gram. deci. 57. num. 42. & deci. 101. nu 72. & Rip. in l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 11. de verb. oblig.* Nec dicatur hanc renuntiationem intelligi ſubſiſtente eadem cauſa, qua facta eſt, ſecus ea ceſſante, *vt hic, iuxta l. quero. §. inter locatorem. ff. locati.* Quia ex Romano & cæteris iam relatis intelligitur, non procedere in renuntiatione iam amplis verbis facta. Et alia infra in reſponſione ad primum fundamentum contrarium pro diſſolutione huius dubitationis adſeram.

Quinto accedit, quod pater iſte dicitur hanc renuntiationem a filia factam recepiſſe atq; approbaſſe pro ſe & hæredibus ſuis. Quo ſit, vt hæc filia cenſeatur omnino excluſa, etiamſi maſculus patri prædeceſſerit, cum omnino excluſa ſit, etiam ab inteſtato ad commodum hæredum hoc eſt, patrui. *Ita reſponderunt Alex. conſ. 29. nu. 5. lib. 3. Soc. Sen. 34. num. 5. verſ. 2. reſpondetur. lib. 4. Pariſ. conſ. 26. num. 27. lib. 3. Capici. deci. 190. & Dida. in d. c. quamuis, part. 3. §. 3. num. 4. verſ. 7. ſi pater. de pactis, in 6.* Qui quidem ſcribunt, † hanc re- 16
nuntiationem factam eſſe ad augendam hęreditatem patris, beneficio quorumcunque ſuccedentium ipſi patri etiam ab inteſtato. Imo reſponderunt Ang. *conſ. 25. in fin. & Aret. conſ. 17. num. 10. ver. item nec prohibetur, &c.* filiam renuntiantem hæreditati paternę nunquam fore admittendam ad hęreditatem patris, quando aliquis ex deſcendentibus ipſius patris exſtat, intelligentes deſcendentes etiam pro fœminis. Quod apertius ſcribit Didacus præcitato loco. Si ergo filia cæteris filiabus & fœminis deſcendentibus hoc in caſu excluditur, à fortiori dicendũ eſt à patruo excludi, cum poſſit patruus agnationem conſeruare, quam filiæ non poſſunt. Quæ quidem ratio agnationis conſeruandę maximæ conſiderationis hoc in caſu eſt, *vt iam ſupra diximus.*

Sexto & vltimo, vt huius opinionis ſim, mouet me illa ſen-
tentia, quod quando filia † renuntiat ſimpliciter hæreditati pa- 17
ternæ, dote recepta & expreſſim tamẽ, quod ob cauſam dotis renuntiauerit paternę hęreditati, excluditur omnino etiam mortuis, viuo patre, filiis, qui eo renuntiationis tempore ſuperſtites erant. Ea eſt ratio, quod cauſa, hoc eſt dos ſalua adhuc manet ipſis maſculis vita defunctis. *Hanc ſententiam probarunt Rom. conſ. 22. col. 2. Corn. conſ. 291. nu. 8. lib. 4. Soc. Sen. conſ. 34. num. 5. lib. 4. clarius Pariſ. conſ. 26. num. 44. lib. 3. & Didacus in c. quamuis. part. 3. nu. 3. ver. decimo eſt omnino, de pactis in 6.* Atqui in caſu noſtro conſtat, filiam hanc renuntiaſſe bonis his paternis ob cauſam dotis. Nam præter id quod inſtrumento renuntiationis eſt ſcriptum, ſe ob id renuntiare, quod dotem acceperit; demonſtratur etiam, quia pater, dum eo ann. 1515. diſpoſuit, hoc declarauit, dum dixit, quod ſi filiæ conquererentur de dote ſibi conſtituta, quod adhuc haberent coronatos 2000. pro omni & toto eo, quod conſequi poſſent.

Et

Et quando filiam hanc pater nupſit, eam ſuam voluntatem ſe-
cutus eſt, vt ea dote contēta foret: quis in eadem opinione ſem-
per ſteterit pater, *vt ſupra dictum fuit. Patris voluntatem & filia, illius*
diſpoſitionis non ignara, approbauit, dum dotem recepit & hereditati pa-
ternæ renuntiauit.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
ſpondeo, filiā hoc in caſu non eſſe in primo gradu ſucceſſionis,
cum iam per ſuam renuntiationem excluſa fuerit. Et ob id ex-
cluſa perpetuo manet, *vt iam diximus, & copioſe reſpondit Deci.conſ.*
309.& conſ.390.num.4. Non ergo filia hæc cenſetur à patre tacite
18 vocata ab inteſtato, *ex d.l.conſpicimus* quæ ſolum † locum habet
in his, qui primum ſucceſſionis locum obtinent. *quemadmodum*
declarat gl.l.non ideſtam.C.ad Treb.& Soc.Sen.conſ.152.n.7.lib.1. ſed pri-
mum ſucceſſionis locum obtinent frater, illa filia iam excluſa.
Præterea, non eſt vera ratio illa, quod renuntiatio fuerit facta, vt
libera eſſet patris facultas de cæteris diſponēdi, *vt ſuo loco diximus.*
* Rurſus illa opinio Zenzelini * communi calculo reiicitur. *vt ſcri-*
bunt Alex.conſ.29.nu.2.lib.3. Natta in d.c.quamuis.nu.25.& ibi Dida.§.3.
part.3.nu.5.de pact.in 6. Nec vera eſt illa confirmatio, quod hic pa-
ter plus filiam quam fratrem dilexerit: nam multis oſtendimus
ſupra contrarium eſſe verius.

Non obſtat ſecūdum, quia reſpondeo primo, falſam eſſe mi-
norem illam propoſitionem, quod ob eam ſolam cauſam, quod
exſtaret maſculus, curauerit pater filiam renuntiare: quia verius
eſt, factam eſſe renuntiationē, ne aliquādo bona in aliena fami-
lia, hoc eſt, in eum, cui nupſit filia transirent: *quemadmodū ſuo loco*
ſupra diximus. Præterea & ſecundo reſpondetur, ex vltimo funda-
mento ſuprarelato, ad patrui fauorem, filiam hanc renuntiaſſe
ob cauſam dotis datæ; quæ ſane cauſa, cum adhuc mortuo filio
maſculo duret, durare etiam dicitur renuntiatio.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, hic vnam ſolam fuiſſe
cauſam, nempe conſeruationis agnationis; quæ ſane cōſeruatio
à duob. tunc temporis fieri poterat, à fratre ſcilicet & à patruo.
Etſi ergo vita defunctus ſit frater: attamen cauſa illa non eſt ex-
ſtincta; cum ex perſona patrui adhuc vigeat atque ſubſiſtat; qui
quidem patruus familiam conſeruare poteſt: quocirca cum ſo-
lus ipſe patruus huic conditioni tacitæ, de conſeruanda agna-
tione, ſatisfacere poſſit; ſolus etiam totam hæreditatē conſequi
debet, *iuxta l.pen.C.de condi.inſer.& ibi.Bald.& Sal.col.2.verſ.ſed iuxta*
ho. quæro.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo primo, hoc fundamē-
tum non multum differre ab illo primo pro eadem filia conſi-
derato; cui quidem ſuo loco ſatisfeci. Præterea ſecundo conſtat,
imo teſtatorem in eadem voluntate, quam tempore renuntia-
tionis à filia factæ habuit, perſeueraſſe, *quemadmodum ſuo loco ſupra*
oſtendimus. Rurſus & tertio reſpondeo, illud, quod ſcribunt Dd.
19 † pactum renuntiationis tenere, ſi pater perſeueret in eadem
voluntate vſq; ad mortem, ſecus ſi eam reuocet, procedit, cum
reuocatio expreſſim ſit, diſponendo ad commodum filiæ, quæ
renuntiauit, *ita huius ſententiæ auctor Bal.declarauit.in d.c.ad noſtram,*
il.2.num.7.verſ.pone filia,de iureiur. Nec repugnat quod ſcribit Ca-
gnolus, *in l.vlt.nu.88.C.de pactis,* dum ait ſufficere tacitam reuoca-
tionem: quia concedo quo ad verba dici tacitam, non autem
quo ad effectum; cum facto contraria voluntas expreſſim dete-
gatur, ob id expreſſa dicitur. *l.Paul.ff.rem ratam haberi.* Non enim
ſufficit patrem deceſſiſſe ab inteſtato, vt filia vocata cenſeatur,
ſed expreſſum teſtamentū pro filia requirebat, *vt attigimus ſupra.*

Non obſtat quintum, quia reſpondeo primo ex declaratione
Didaci, *in d.c.quamuis,part.3.in initio.nu.6.de pactis,in 6.post Purpur.in*
20 *l.vlt.nu.41.C.de pactis.* procederet cum pactum renuntiationis ce-
lebratur inter ſororem renuntiātem, & fratres, ad eorum com-
modum patre conſentiente: nam tunc præſentia ipſorum fra-
trum requiritur; at ſecus cum renuntiatio abſolute facta eſt à
filia in manibus patris (vt hoc noſtro in caſu) tunc alterius cui
pater deinde reliquit, neceſſaria non eſt. Quod verum opinor,
ſiquidem patri ſit renuntiatio, & libere diſponere is poteſt. Et
quanquam eam renuntiationem recipere dicatur pater fauore
maſculorum, qui agnationem & familiam conſeruare poſſunt:
attamē negare poteſt nemo, quin pater poſſit ad libitum diſpo-
nere, alium inſtituendo. Præterea Crau. *d.conſ.11.n.2.3.* & alii relati
à Didaco ſolum ſcribunt, cum, de cuius hæreditate ſit pactum,
adeſſe debere & conſenſum præſtare oportere, vt pactum ſubſi-
ſtat. Nec quiſquam eorum, qui à Didaco citantur, ſcribit, præ-
ſentiam eorum, quorum ad commodum illa renuntiatio cede-
re poteſt, requiri. Nec obſtat illud quod renūtiatio eſt donatio,
quod donatio requirit præſentiam donatarii. *d.l.abſenti ff.de don.*
quia reſpondeo, illam ſententiam procedere cum immediate
donatario ſit donatio; quod hic non contingit, vbi renuntiatio
facta fuit immediate patri, & ex patre deinde deſcendit in pa-
truum. Rurſus admiſſo, neceſſarium fuiſſe conſenſum & ratiha-
bitionem ipſius patrui: vere dicendum eſt, interceſſiſſe, cum ex
facti ſerie conſtat hunc patruum, illo filio mortuo, ſæpius con-
firmaſſe & approbaſſe eam renuntiationem, dum ſuadebat fra-
tri, ne quid plus filiæ relinqueret; & quod memor eſſet dignita-
tis familiæ: quæ facile poſſet ſordeſcere, ſi opes & bona diſtrahe-
rentur. Hic itaq; conſenſus ſufficiens fuit. & ſi ex poſt ſuperue-
nerit; *ita multis probat Crau.conſ.11.n.4.& præter eum idem poſt cæteros*
ſcripſit Cagn.in l.vlt.nu.66.C.de pact. Præterea, ex quo conſtat, pa-
truum hunc ſciuiſſe hanc renuntiationem factam fuiſſe; dicen-
dum eſt, eam ratam habuiſſe ad ſui commodū, vt de donatione
tradunt copioſe Rol. *conſ.19.nu.34.li.1.& Soc.Iun.conſ.67.nu.11.12.li.*
3. Quod fortius procedit hic vbi patruus iſte poſſeſſionem i-
pſorum bonorum, mortuo fratre ſuo, apprehendit, *iuxta tradita*
ab Affli.deci.275.in fin.& à Pariſ.conſ.25.nu.52.lib.3.

Non obſtat ſextum: quia reſpondeo, & illud retorqueo, quod
ſcilicet hic vna ſola cauſa conſiderari potuit, (aliæ enim falſæ
ſunt) conſeruādæ agnationis, & hæc pro expreſſa habetur à Ti-
raq. *in tr. Quod ceſſante cauſa,& 1.lim.21.nu.7.* Et licet aliam cogitare
potuerit filia; attamen quia non expreſſit, ſibi nocet. nam pro-
poſitum in mente retentum nihil operatur. *l.ſi repetendi.C.de con-*
di.ob cauſam. Accedit, quod hoc in caſu, non ratio & cauſa à filia
conſiderata, ſed illa perpenſa à patre (vt iam diximus) conſide-
rari debet.

Non obſtat ſeptimum, quia reſpondeo primo, renuntiationē
factam eſſe à filia principaliter, vt patri prodeſſet, & ex patre de-
inde tranſit in ipſum patruum, quia à fratre, nō autem ab ipſius
filia, & ſic nepte habet ſucceſſionis commodum. Et in caſu Cal-
canei renūtiatio facta fuit à filia patre mortuo, & ſuperſtite fra-
tre. Voluit ergo ibi filia renuntiare ſolum ad commodum fra-
tris; quemadmodum & aliis coniecturis conſtabat; ſecus hic, &
declarat Cor. *conſ.291.nu.8.lib.4.*

Non obſtat octauum, quia reſpondetur primo, verum non
eſſe, quod hæc filia fuerit enormiſſime læſa; ſiquidem dos com-
petens pro quantitate, tunc patrimonii exiſtētis conſtituta fuit.
Et licet exinde bona † aucta fuerint, non tamen conſideratur 21
augmentum hoc. *ita reſponderunt Alex.conſ.29.nu.6.lib.3. Bellon.conſ.*
15.nu.1.ver.facit. Dum inquit Bellonus hoc tempus renuntiatio-
nis & acceptationis dotis ſubrogari loco temporis mortis pa-
ternæ. Quod & ante Alexandrum & Bellonum ſenſit Sign. *conſ.*
29.col.2.verſ præterea,hoc cum. Nec diſſentit Pariſ.conſ.69.num.63. lib.3.
Reſpondeo & ſecundo nullo modo dotem hanc cenſeri tenuiſ-
ſimam, vt dici mereatur filia enormiſſime læſa: ſed ſi dici poteſt,
tenuis potius eſt. Quo fit, vt habenda illius ratio non ſit: quan-
doquidem ſatis † congrua dicitur dos, quā pater filiæ conſtituit. 22
ita in ſpecie hac cenſuit Dec.in l.pactum quod dotali,col.vlt.verſ.vltimo be-
ne facit.C.de colla.poſt Caſtre.in conſ.108.Super primo quæſito,in 7.dubio.
lib.1. Et in curia Pariſienſi obſeruari atteſtantur recentiores apoſtillantes ad
Alex.conſ.29.nu.6.lib.3. Quam ſane ſententiam probarunt & Curt. Iun.in
auth.res quæ.num.60.C.comm.de leg. Rubeus conſ.163.nu.2. Ruin.conſ.27.
nu.13.& conſ.56.nu.10.lib.3.Soc.Iun.in conſ.72.num.22.lib.3.Tiraq.in l.ſi
vnquam,in præfat.nu.30.C.de reuo.don.Alci.reſp.61.nu.1.& reſp.97.nu.8.
& Crau.conſ.236.num.4.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo, & aduertendum cen-
ſeo duo hic conſiderari. Vnum, quod reſpicit legis diſpoſitio-
nem: † atque ita prohibitionem pactiorum. *d.l.pactum, C.de colla.* Al- 23
terum, quod verſatur circa materiam iuris patrimonialis, cui
renuntiatur, hoc eſt, cum quis remittit reſiduum patrimonii
parte aliqua accepta. quo ad primum vera eſt illa recentiorum
ſententia, nō fore neceſſariam aliquam certiorationem. *ita Did.*
in d.c.quamuis,parte.3.§.1.numer.4. verſ.8.de pact.in 6.poſt Gaud.Papæ.q.
227.& Guilel.Bened. in c.Raynucius,in verb.duas habens filias.nu.294.de
teſta. Quod confirmatur, quia additum eſt hic iuramentum,
quo ſaltem in genere cogitaſſe dicitur filia de omni remedio &
iure ſibi competenti. *quemadmodum poſt omnes in auth. ſacramenta*
puberum.C.ſi aduerſus vend.ſcribunt Barba.conſ.vlt.ad fin.lib.3. & Curt.
Iun.in conſ.47.in fin.& conſ.49.ad fin.ſcio tamen alios diſſentire, vt apud
Cravt.conſ.257.nu2.

Concludo itaque filiam hanc excluſam eſſe à patruo in bo-
nis patris.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Exemplum ſi ſumatur ex Protocollo requiritur iudicis auctoritas & partis citatio, & ſi pars eſt incerta, citatio generalis ſufficit, & octo requiſita requiruntur. & num. 6.*

2 *Dos confeſſata, an proprie ſit dos.*

3 *Dos materna filijs debetur, & pater qui dum viuit fructuarius eſt, illam detrahere non poſſit.*

4 *Inſtrumentum facit rem eſſe clariſſimam & apertam.*

5 *Fideicommiſſum an alienari poſſit pro reſtitutione dotis maternæ, & quid de feudo.*

7 *Solemnitates poſſunt remitti ad faciendum actum, ſi periculum eſt in mora: vel quando conſuetudo aliud dictat.*

8 *Clauſula renuntiationis dotis non numeratæ quid operetur.*

9 *Exceptio dotis non numeratæ vſq; ad quod tempus poſſit opponi. & an habeat effectum dos confeſſata, vt proprie dicatur dos.*

10 *Dos ſi in inſtrumento ſit confeſſata, ſi tamen ex iudicijs appareat numerata, vere & proprie dicitur dos.*

11 *Vt etiam quando adeſt iuramentum quod dos eſt tradita.*

12 *Dos quæ adhuc marito ſoluta non eſt, rat interim ſolui debet à ſocero intereſſe.*

13 *Intereſſe dotis non reſtitutæ ſoluto matrimonio, an debeatur mulieri, ſi aliunde habet alimenta, 17. & 18.*

14 *Interpellatio omnino requiritur ad conſtituendum quem in mora non ſolutæ dotis, & quæ interpellatio requiratur. nu. 19.*

15 *Sentiens damnum ex non ſibi ſoluta pecunia, debet habere intereſſe.*

16 *Et debetur etiam lucri ceſſantis.*

20 *Ætas interpellat pro pupillo.*

CONSILIVM VII.

Initium à Domino.

Conſultationem hanc non leuis ponderis, paucis quantum res ipſa poſtulat, abſoluam. Duæ enim tantum iuris dubitationes proponi videntur.

Prima eſt, *an illuſtris D. Beatrix vxor Illuſtr. D. Caroli Lucernæ Comitis & à ſecretis Seren. Ducis Sabaudiæ Conſiliarij, & huius Magnif. Ciuitatis Montis regalis Præfecti vigilantiſſimi, iure contendat dotem maternam olim confeſſatam ab illuſtri D. Caburro patre ſibi ſolui debere.*

Secunda eſt iuris dubitatio, *an poſſeſſores bonorum dotis maternæ teneantur ad fructus & intereſſe à die mortis d. D. Caburri huiuſq;?*

Illi primæ dubitationi reſpondendum videbatur, & prima (vt aiunt) fronte, dicendum videbatur D. Beatricē iure non agere ad dotem maternam, idq; multis rationibus.

Primo, quia non videtur D. Beatrix legitime probaſſe, quænam fuerit ac ſit dos hæc materna. Nam ſolum inſtrumenti exemplum dictæ dotis exhibitum fuit: quod quidem ex multis fi-

1 dem non videtur mereri. Primo, quia † ex protocollo fuit ſumtum ſine iudicis auctoritate & partis citatione; quorum vtrumque requiritur, *quemadmodum ſcribunt omnes in Auth. ſi quis in aliquo.*

* *C. de eden. vbi Iaſ. nu. 5. verſ. tertio principaliter. & Dec. nu. 9. communem* * *teſtatur. ibidem Curt. Iun. nu. 17. verſ. circa iſtam.* Imo, cum incerta eſt aduerſarij perſona, generalis citatio requiritur: *ita in ſpecie Alex. conſ. 112. nu. 1. lib. 4. & conſ. 150. nu. 4. lib. 6. Dec. d. aut. ſi quis in aliquo. nu. 9. Boer. q. 37. in fin. Didacus lib. Practica q. c. 21. nu. 4 in fin.* Quinimo præter duo relata requiſita, nempe auctoritatis iudicis, & citationis aduerſarii, tertium requiſitum addit text. *c. cum P. tabellio, de fide inſt.* nempe, quod conſtet notarium, qui inſtrumentum recipit eſſe vita functum, *ad quod late probant Boe. q. 36 & q. 37. n. 6. 7.* Quartum requiſitum alii addunt, quod exemplatio ſit facta ad inſtantiam illius, de cuius intereſſe agitur, *text. l. ſi quis ex arg. §. pertinere. ff. de eden.* Quinto requirit, quod exemplatio fiat a publico notario. *d. c. cum P. tabellio.* Sexto requiritur, quod nihil ſit additum, vel diminutum in exemplatione *d. c. cum P.* Septimo requiritur, quod in publicam formam fiat exemplatio. *d. c. cum P.* Octauo ac vltimo requiritur, quod de relatis omnibus conſtet per ſummariam cognitionem *d. c. cum P.* Et hęc requiſita ex ordine ac omnium melius recenſet *Did. lib. Pract. q. c. 21. nu. 3.* Atqui in hoc inſtrumento ita exemplato plura ex relatis requiſitis deſiderari oſtendere conatur in proceſſu Illuſtr. D. Racouiſii reus conuentus; non ergo illi fides adhibenda videtur.

Secundo, quia dato, quod inſtrumētum ſit legitime ſumtum atque exemplatum, adhuc tamen nullam executionem mereri videtur; quandoquidem de dote confeſſata ſolum in eo apparet; non autem de vere & realiter numerata. Dos † autem confeſſata non dicitur vera & propria dos, ſed impropria ac ſecundum quid. *ita gloſſ. l. aſsiduis, in verbo data, C. qui potio in pig. habe.* dum inquit, dotis priuilegia non concedi doti confeſſatæ. *Hanc gloſſæ opinionem ſecuti ſunt ibi Cynus & Bald. & alij plures, quos retulit Tiraq. in tract. de retractu conuentio. §. 4. gloſſ. 6. num. 14. & in ſpecie noſtra videtur deciſio Angeli, quam probauit Iaſon. in auth. res quæ. colum. penultim. verſ. nono limita. C. commun. de legatis.* Scribit Iaſ. poſt Angelum, pro ſola dote confeſſata non poſſe alienari bona ſubiecta fideicommiſſo, cum tamen pro dote vera ex ea authentica concedatur. *Idem affirmarunt Socin. Sen. in l. 1. numer. 87 in fin. ff. ſolut. matrim. Rum. conſilio 132. colum. vltim. libr. 4. conſilio 199. numer. 5. libr. 2. Marſil. ſingu. 324. Pariſ. conſilio 52. numer. 40. & conſilio 63. in fin. lib. 2. & Goz. ad conſ. 28. numer. 28.* Quibus infertur declaratio ad decretum Ducale, quo conſtitutum eſt, bona feudalia diſtrahi poſſe pro dotis reſtitutione, intelligendum videtur hoc Decretum procedere, cum agitur de reſtitutione veræ dotis iam numeratę; quod ſenſit decretum editum a Sereniſſima Duce Blanca. Ex quo enim dos confeſſata eſt impropria, non continetur ſub diſpoſitione, quæ ſtrictam tantum interpretationem recipit, vt hic, vbi ius commune illi decreto refragatur. Eſt enim iure communi cautum, bona feudalia alienari non poſſe etiam pro dote conſtituenda. *c. 1. §. donare, ubi omnes qualiter olim feud. alien. poter.* qua de re infra ſuo loco.

Tertio, non videtur dicta dos materna reſtituenda, ſaltem ratione illius portionis, quæ proprie dicitur donatio propter nuptias. Nam eodem decreto Ducali ſancitum eſt, portionem illā debere reuerti ad hæredes mariti: non ergo portio hæc videtur reſtituenda dict. D. Beatrici, ſed propria eſſe debet D. Racouiſii hæredis d. D. Caburri.

Re tamen diligentius perpenſa, contraria ſententia viſa eſt veriorem; nempe illuſtrem Do. Beatricem recte agere ad dotis maternæ reſtitutionem: quæ quidem ex bonis feudalibus, vbi alia non ſuperſunt, fieri debet. Eſt enim intentio D. Beatricis iure fundata.

Primo, quia iure communi cautum eſt, bona † materna ita filiis deberi, vt nec pater, qui dum viuit vſufructuarius eſt, diſtrahere illa poſſit. *l. 1. C. de bon. mat. & late explicant Afflict. dect. 393. Pariſ. conſ. 157 nu. 15. lib. 4. Bell. conſ. 24. nu. 5. Didac. Cou. lib. 1. var. reſol. c. 8. n. 6. 11.* & illud affirmant, filios patre mortuo poſſe dotem & bona hæc materna à patre alienata reuocare. 3

Secundo fundata eſt intentio Do. Beatricis illo inſtrumento dotali, quo eius pater promiſit ſolemniter eam dotem reſtituere, & inſtrumentum † facit rem eſſe clariſſimam & apertiſſimam; 4 *ita copioſe Iaſon in l. 1. in prin. nu. 10. de oper. nou. nunt. Tiraq tract. de retractu conſanguineorum. §. 2. gloſſ. 1. nu. 20. Crau. conſ. 10. nu. 7. & conſ. 56. nu. 7.* Cæteros prętereo. iure ergo communi & pacto fulcitur D. Beatricis æqua petitio.

Tertio, eſt etiam fundata intentio D. Beatricis quo ad bona feudalia, vt ſcilicet ex illis dos materna ſit ſibi reſtituenda, ſi alia bona allodialia non exſtant. Nam antiquum decretum Illuſtriſ. Ducis Blancæ editum ano. 1484. ad declarationem antiquioris decreti Ducis Philiberti concedit alienationem bonorum feudalium pro reſtitutione dotis. Quod ſane decretū & iure communi confirmatur. Ius enim commune ſtatuit bona ſubiecta fideicommiſſo poſſe pro dotis conſtitutione alienari, & habet locum hæc diſpoſitio etiam cum agitur de reſtitutione ipſius dotis: *ita ſcribunt Iaſ. in auth. res quæ. num. 29. C. commun. de leg. qui hanc eſſe communem* * *teſtatur. & ibidem Curt. Iun. num. 11. Deci. conſ. 376. & conſ. 319. nu. 2. Goz. ad conſ. 97. nu. 10. Rol. conſ. 85. nu. 33. lib. 1. Dida. lib. 3. var. reſol. c. 6. nu. 10. verſ. quarto non tantum. & optime probat text. §. audiuimus & §. quamobrem. in authen. reſti. & ea quæ parit vndecimo menſe.* Scio quidem aliquos ab hac opinione diſſentire. Sed ab hac veriori & receptiori non eſt recedendum. Non obſtant ea quæ in contrarium adducta, in quorum diſſolutione omnis verſatur labor. 5

Ad primum reſpondeo, non fuiſſe neceſſe † hoc in caſu adhibere tot & tantas ſolemnitates in exemplatione huius inſtrumenti; nam hic notarius, qui originale receperat vita functus eſt: & illius protocolla fuerunt ſolemniter commiſſa huic notario: qui quidem abſque alia iudicis auctoritate, & partis citatione exemplari illa potuit ac poteſt, *ita Iaſ. in auth. ſi quis in aliquo, col. 4. verſ. 10. fallit. C. de eden. & ibi. Deci. num. 26.* qui huius doctrinæ rationem adfert, quod ſcilicet tunc poteſt, ea quo ex cōmiſſione 6

au ctoritas

anctoritas à iudice tributa eſt: quæ ſane auctoritas ceſſat viuo ad-
huc notario rogato, *idem ſenſit Boer. q. 36. nu. 9.* Præterea ex quo hic
notarius, qui ea emplauit, fuit filius, hæres & ſucceſſor illius roga-
ti, iure potuit abſque alia ſolemnitate hoc inſtrumentum ſume-
re. *ita Bar. in l. 1. §. cogentur. ff. de eden. & Abb. in c. cum P. tabellio. de fide
inſtr. Idem ſenſit. Guido Papa. q. 2.* & ſi idem Guido, q. 118. neget hoc
ſeruari in curia Gratianopolitana. non negat tamen Guido quin
iure communi inſpecto vera ſit Bar. & Abbatis ſententia. Præte-
rea & tertio, neceſſe non fuit obſeruare hęc ſolemnia hoc in caſu,
in quo ob bellicos tumultus periculum erat in mora: quin niſi ci-
to D. Beatrix ſumi feciſſet hoc inſtrumentum, futurum erat, ne
amplius conſequi illud potuiſſet, quandoquidem euocata fuit D.
Beatrix à Sereniſſima Regina Heleonora, vt quam primum apud
7 eam eſſet. Hæc efficiunt † vt harum ſolemnitatum obſeruatio in
exemplatione huius inſtrumenti neceſſaria minime fuerit. *ita o-
mnes in d. auth. ſi quis in aliquo, ibi Iaſ. col. 3. verſic. imo fortius. C. de eden.
& ibidem Dec. num. 11. & Fel. in d. c. cum P. Tabellio. num. 10. de fid. inſtru.
& Soc. in Tract. fallen. reg. 185. fallen. 3.* Præterea & quarto, in facto
præſupponitur fuiſſe in actis probatum, ex huius regionia cōſue-
tudine, has ſolemnites non obſeruari. Quæ ſane cōſuetudo pro-
babilis eſt. *Ita Iaſ. in d. auth. ſi quis in aliquo. col. 3. verſic. item limita. i-
ſtud. Soc. d. tract. fallen. reg. 185 fall. 5. Guido Papa. q. 2. Feli. in d. c. cum. P.
num. 4. in fin. & non diſſentit Crau. tract. de antiq. temp. 3. par. Prin. par-
ticul. 1. prima nu. 19.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur multipliciter. Primo
in eo inſtrumento dotis confeſſatæ fuiſſe adhibitam ſolemnem
clauſulam renuntiationis dotis non numeratæ. Quæ ſane renun-
8 tiatio † operatur effectum, vt is qui confeſſus eſt, vt illius hæres
nullo modo poſſint opponere exceptionem dotis nō numeratæ.
*Ita Soc. Sen. in l. 1. num. 76 ff. ſol. mat. quem ſecuti ſunt GoZad. conſil. 42.
num. 13. & Natta conſil. 438. num. 8. libr. 2.* Quæ ſane renuntiatio
quemadmodum D. Caburr. renuntiantem excluſiſſet ab oppo-
nendo eam non numeratæ dotis exceptionem, ita pariter nunc
excludit D. Raconiſij illius hæredem, cum hæres non poſſit im-
pugnare factum defuncti. *l. cum à matre. C. de rei vindic. & de re-
nuntiatione. Ita clare reſpondit Bellonm conſilio 15. num. 10.* Quemad-
modum hæres etiam tenetur probare confeſſionem à defuncto
factam: *ita Crauet. conſil. 125. num. 2.* Cætera his ſimilia prætereo.
9 Reſpondeo ſecundo, lapſa eſſe tempora † opponendi hanc ex-
ceptionem dotis non numeratæ, *iuxta l. vlt. & auth. ibi poſitam.
C. de dote cau. non numer.* Quo fit, vt dos vera, non autem confeſ-
ſata dicatur: *Ita Soc. Sen. in l. 1. num. 77. ff. ſolut. matr. & conſil. 82. col.
1. lib. 3. GoZad. conſil. 42. num. 13. verſic. item & 2. Afflic. dec. 402. num.
10. Natta conſ. 438. num. 8. lib 2. Crauet. conſil. 40. num. 6. & Rolan. conſ.
85. num 42. li. 2.* Ceſſat ergo ea hoc ſolo omnis dubitatio. Reſpon-
10 deo tertio, quod vbicunque apparent aliqua indicia † dotis nu-
meratæ, dos dicitur vera, & ſi in inſtrumento dotali ſolum ſit cō-
* feſſata. *Ita Bald. in rub. C. de primil. dotu. quem ſecuti ſunt fere * omnes
vt Cur. Sen. conſil. 70. Circa primum, col. 1. verſic. ſed præmiſſis Campeg.
in tract. de dote quaſt. 76. Gramma. deciſ. 103. num. 6. Crauet. conſil. 40.
numero 4 qui Decium GoZad. & alios nonnullos recenſet. NeuiZ. conſilio
57. numero 8. in fine. & Rolan. conſil. 85. num. 43. libr. 1.* Hinc conſtat
male ſenſiſſe Soc. Sen. *in d. l. 1. num. 80. ff. ſolu. matr.* dum de veritate
huius ſententiæ dubitauit. Probabile indicium dotis numeratæ
eſſe ſcribunt relati omnes, cum maritus apud ſe habuit vaorem
per multos annus, & illi alimenta præſtitit; quemadmodum hoc
in caſu euenit. Reſpondeo quarto, quod ea quo inſtrumentum
dotis fuit iuramento dicti D. Caburri confirmatum, dum iure-
iurando affirmauit, dotem ſibi fuiſſe traditam & numeratam,
11 dos † dicitur vere numerata, non autem confeſſata. *Ita Bal. & Sa-
* ly. in l. vlt. C. de dote cau. non num. * communem teſtatur Pariſius conſil.
86. num. 19 lib. 3. GoZad. conſil. 42. num. 13. verſicul. 3. quando Crauet.
conſilio 40 num. 7. & Roland. conſil. 93. num. 35. lib. 1. & ſi Soc. Sen. in d. l.
1. num. 82 ff ſolu. matr & alij nonnulli diſſentiant.* Reſpondeo quinto
ac vltimo, hoc inſtrumentum dotis maternæ habere paratam ex-
ſecutionem, perinde ac ſi eſſet res iudicata. *ita diſponente antiquo
decreto huius regionis lib. 2. ſub rubr. inſtrumenta debitorum pecuniariū,
&c.* quo fit, vt nullo exceptio non numeratæ dotis obiici poſſit,
*ita in ſpecie Bal. in rub. C. de priuileg. dotu & in l. pecunia. Cod. de ſolut.
quem ſecuti ſunt Soc. Sen. in l. 1. nu. 79. ff. ſolut. matr. & GoZad. conſ. 28.
num. 9. & n. 13.*

Non obſtat tertium & vltimum, quia reſpondeo illud decre-
tum hanc interpretationem recepiſſe ex longa obſeruatione, vt
intelligatur, cum mulier nullis filiis ſuperſtitibus moritur: quod
quidem in caſu noſtro non euenit, cum extat dicta Dn. Beatrix,
qua vt filia vnica dicti D. Caburri in allodialibus ſuccedere o-
mnino debet, & ei hoc dotis augmentum, vt ipſa dos, deferri iure
debet, cum dotis naturam, vt quid ei acceſſorium, ſequatur. *Ita
Iaſon in rub. ff ſol. matr. in fin. & Bello. conſil. 47. nu. 1. & eſſe acceſſorium
probat l. inter ſocer um. §. cum inter. ff. de pact. dot. Iaſ. in l. ſi ex toto. 3. no-
tab. de leg. 1. copioſe NeuiZan. conſil. 45. num. 21. & conſil. 76. in fin. &*
illa decreti interpretatio ac obſeruatio ſeruāda maxime eſt, cum
optima ſit interpretatio, quæ à praxi proficiſcitur: *vt inquit Bal. in
c. 1. de feudo ſine culpa non amitt.* Nec in hac obſeruatione interpre-
tatiua longi temporis ſpacium requiritur *quemadmodum poſt mul-
tos reſpondit Crauet. conſilio 101. numero 4. & conſilio 211. in fin.* Atque
ita de hac dubitatione prima ſentio. Quo ad ſecundam propoſi-
tam dubitationem dicendum videbatur hæredes ſeu bonorum
poſſeſſores D. Caburri non teneri ad aliquos fructus vel intereſ-
ſe erga dictam Dn. Beatricem ob dotem maternam, quæ ei ma-
tre mortua reſtituenda erat. Idque permultis rationibus & argu-
mentis.

Primo, quia regulariter hoc intereſſe eſt iure prohibitum, vt
pote quod vſuræ loco ſit. *c. quia omnibus de vſur.* & licet marito do-
te † non ſoluta à ſocero certis caſibus intereſſe quoddam ſolua- 12
tur, *c. ſalubriter, de vſuris.* attamen illud contingit, quia maritus o-
nera matrimonii ſuſtinet; atque ita conſequi videtur damnum
quod ſentit: *ſic Bar. in l. inſulam. §. vſuras ff ſolu. matr.* qui ſubiungit,
ęadem ratione, mulieri paſſæ moram in dote ſibi reſtituenda ſo-
luto matrimonio, hoc intereſſe non deberi; quia ceſſat illa ratio
præſtandi hoc intereſſe: nempe quia non ſuſtinet illa matrimonii
onera. *Idem reſpondit poſt Angelum Alex conſ. 141. n. 4. lib. 5. Crau. conſ.
189. col 5. verſ. ſextus caſus eſt clare Rubem conſ. 55. n. 3. & copioſe admo-
dum. Didac. lib. 3 varia. reſol. c. 1. n. 3.* ſi ergo ipſi mulieri, cui dos reſti-
tuenda venit, immediate non eſt præſtandum hoc intereſſe: mul-
to minus illius hæredi & ſucceſſori.

Secundo, quod præſtandum nihil ſit, illud ſuadere non parum
videtur, quod vbi † ſoluto matrimonio mulier aliunde habet ali- 13
menta, nullum intereſſe ei debetur ob dotem non reſtitutam. *Ita
cenſuit: Imola & cum eo cateri in l. diuortio, in prin. ff. ſoluto matr. & A-
lex. d. conſ. 141. n. 7. lib. 5. Corneus conſ. 77. lib. 3. & Crauet. d. conſ. 189. col.
5. verſi. ſextus caſus. Quibus accedunt. Soc. Sen. conſ. 126. col. vlt. verſic. 2.
hac opinio, lib. 1. & Affli. deciſ. 284. num. 2.* Cum ergo in caſu noſtro D.
Beatrix habuerit aliunde, vnde ſe aleret, nempe quod educata fu-
it apud Sereniſſimam Reginam Heleonoram, ſequitur dicendū,
non eſſe ei debitum aliquod intereſſe; quod nec eius matri erat
pręſtandum.

Tertio, quod nihil hac ratione peti poſſit, oſtendere videtur,
quia D. Raconiſius dicitur hoc in caſu extraneus quo fit, vt in eo
locus non ſit diſpoſitioni. *d. c. ſalubriter, de vſuris, vt fuit elegans &
notabilis declaratio Fortunij GarZia in tract. de vlt. fine iuris, illatione ſe-
xta quam probauit Mod. Pariſ. in tract. de vſu. n. 525. & copioſius eam tu-
etur Dida. Conar. lib. 3. var reſo. c. 1. n. 3. verſ. cæterum plura alia.*

Quarto nihil videbatur ea eo preſtandum, quod nunquam D.
Raconiſius interpellatus fuit ad reſtitutionem d. dotis, cum † ta- 14
men neceſſaria videatur interpellatio, vt in mora conſtitutus ad
intereſſe teneatur. *Ita Alex. conſil. 7. num. 8. lib. 2. Cor. conſ. 165. libr. 4.
Soc. Sen. conſ. 130. nu. 7. lib. 4.* dum reſpondit, non ſufficere, hoc ca-
ſu contractam eſſe moram irregularem ob onera matrimonii,
quæ ſuſtinentur, ſed regularem requiri. *idem clarius affirmaut Rui.
conſ. 48. nu. 1. lib. 5.*

Quinto ac vltimo, quod neceſſaria fuerit interpellatio, vt D.
Raconiſius in mora conſtitutus teneretur ad hoc intereſſe, vel ex
eo ſatis probari videtur, quod ipſe hæres eſt dictæ D. Caburri, at-
qui hæres vt moroſus efficiatur, interpellari debet: *ita Iaſon & Ri-
pa in l. quod te ff. ſi cert. pet. ille num. 35. iſte n. 59. & fuſius Tiraq. in tra-
cta. de retract. conuentio. §. gloſſ. 6. nu. 5. 6.* Hæc me hæſitantem redde-
bant.

Ceterum, diligentiori, accuratiori q; ſtudio omnibus perpen-
ſis; contrarium viſum eſt verius; nempe D. Beatricem poſſe con-
ſequi intereſſe retardatæ ſolutionis dotis maternæ.

Primo; quia vbi intereſſe hoc præſtandum nō ſit iuxta diſpo-
ſitionem *c. ſalubriter de vſuris*, ſaltem † loco damni paſſi eſt ſoluen- 15
dum: *Ita Alexand. conſil. 141. numer. 3. libr. 5. quem ſecutus eſt Crauet. d.
conſil. 189. colum. 5. verſic ſextus caſus idem decidit Afflict. deci. 284. num.
2. 3.* Quod autem D. Beatrix damnū ex ea reſtitutione non facta
ſenſerit, ſatis conſtat; ex eo, quod coacta quodamodo fuit acce-
dere ad Sereniſſ. Reginam Heleonoram, & ei inſeruire: quod for-
te non feciſſet, ſi dotem maternam & reliqua bona ſibi debita,
fuiſſet conſecuta.

Digitized by Google

16 Secundo, peti potuit iure † hoc intereſſe loco lucri ceſſantis; *quemadmodum reſponderunt Alexan. & Cranet. locis paulo ante citatis, & copioſe ſcribit Did. lib. 3. var. reſolut. c. 1. num. 3. verſic. ſexto. hinc. Quibus accedunt Ruin conſil. 48. num. 2. lib. 5. & Pariſius conſi. 64. nu. 1. lib. 4.* Ceſſans hoc lucrum ex eo probatur, quod in hac regione Pedemontium conſueuerunt nobiles & diuites annuos reditus emere. Si ergo ipſi D. Beatrici dos materna fuiſſet reſtituta, facile reditum aliquem emiſſet, è quo non mediocrem vtilitatem ſenſiſſet. Hoc eſſe legitimum intereſſe cenſuit Didac *d. lib. 3. var. reſolut. c. 1. ad finem, verſic. ſexto hinc & clare idem reſpondit Rubeus. conſil. 108. in fin.* Nec eſt hic diſtinguendum, vt ſuo in caſu diſtinguit Ruin. *conſil. 104. nu. 7 lib. 4.* an D. Beatrix negotiari conſueuerit, vel non, ſi quidem indiſtincte recipitur hęc deciſio etiam in eo, qui negotiari non conſueuit; *vt in ſpecie reſpondit Alex. conſil. 31. numero 9. libr 6.*

Tertio ac vltimo peti potuit hoc intereſſe loco alimentorum; cum D. Beatrix non habuerit vnde ſe aleret. Nam ex bonis paternis nihil fuiſſet conſecuta, quia ita tunc ad nunc D. Raconiſij dixiſſet illa eſſe feudalia, & ex illis nihil ei deberi. Erat ergo neceſ-
17 ſe, vt conſequeretur dotem maternam, qua ſe alere poſſet. † quod cum factum non fuerit legitimum intereſſe debetur. *Ita Alexand. conſ. 14. n. 5. 6. lib. 5.* Id quod procedit & in vidua, quę non habet vnde ſe alat, niſi ei dos reſtituatur. *Ita Alex. in l. diuor. in prin. nu. 24. ſolut. matr. & conſ. 51. n. 9. & conſ. 200. n. 7. lib. 6. Ruin. conſ. 104. n. 10 lib. 4. Iaſ. conſ. 92. col. 8. lib 3. & Pariſ. conſ. 64 n 3 4. lib 4* Quod fortius procedit, quia vere D. Raconiſii fuit (*vt infra dicam*) in mora conſtitutus non reſtituendo bona hæc. *ita Soc. Sen. conſ. 126. col. vlt. lib. 1.*

NOn obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primũ reſpõdeo, quod licet non debeatur tamquam intereſſe verum, debetur tamen tanquam quoddam damnum, quod venit compenſandum, vel tanquam ceſſans lucrum, *vt dixi ſupra.* Quo circa reſpondit Pariſ. *conſi. 64. n. 4. lib. 4.* doct. Bar *in d. §. vſuras*, eſſe ſimpliciter intelligendam. non autem cum aliqua alia concurrunt, vt hoc in caſu. Nec dubitationem facit, quod marito tantum hoc conceſſum videatur quia imo priuilegium reale eſt, quippe quod doti conceſſum eſt. hoc ceſſionario & hæredi tribuitur; *ita Pariſ. d. conſi. 64 n. 56 nec diſſentit. Iaſ conſ. 92 col. vlt. lib 1.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo ex ſententia Baldi *in l.*
18 *de alimentis, vbi Dec. num. 6. C. de tranſactio.* dum affirmauit, † viduam, cui dos reſtituta non fuit, petere poſſe intereſſe ratione alimentorũ quæ iam aliunde, hoc eſt à fratre fuerat cõſecuta, quod præſertim procedit ſecundum Decium, cum is hæres mariti moroſus factus eſt *idem reſpondit Bal. conſ. 36. prudem, Ang. lib. 2. quem refert. Cranet conſi 189. num 9. verſi. ſextum caſum, in fin* qui tamen dubitat. ſed vere. non erat quod dubitaret hic eruditiſ. Iuriſconſul. *quandoquidem cum Bald idem ſenſit Soc. Sen. conſ. 57. nu. 38. lib. 4* Præterea. non dicitur D. Beatrix habuiſſe vnde ſe aleret, ſi quidem is habere dicitur vnde ſe alat, qui è proprijs reditus habet. *ita egregie & in ſpecie reſponderunt Bal. conſ 30. lib. 2. quem ſecutus eſt Cranet. conſi 199 nu. 5. verſ. 4. adduco. & clarius in ſpecie reſpondit Soc. Sen. conſi. 64. in fin lib. 4.*

Non obſtat tertium, quia vno verbo Reſpondetur D. Raconiſii non eſſe hoc in caſu loco extranei. Nam ex quo hæres eſt dicti D. Caburri, eius perſonam repræſentat: & ea obligatione qua ille tenetur.

19 Non obſtat quartum, quia reſpondeo, moram † irregularem hoc in caſu ſufficere, quæ quidem vt cauſatur pro viro, dum incipit ſuſtinere onera matrimonii, *vt ſcribunt Soc. Sen. conſi. 130 num. 10. lib. 4. & Ruin. conſ. 214. num. 12. lib. 1.* ita etiam pro minore, cuius ſo-
20 la ætas † pro eo dicitur debitorem interpellare, *vt eſt tex. notab. in l. vnic. C. in quib. cau. in integ. reſt. nõ. eſt neceſſ. egregie. Soc. Sen. conſ. 57. num. 43. lib. 4. & ante eum in ſpecie hac Alex. conſi. 7 nu. 8. verſ. & quod eo tempor. lib. 2* Cum ergo minor fuerit d. D. Beatrix vſq; ad diem interpellationis iudicialis, ſequitur in mora conſtitutum fuiſſe D. Raconiſii. Iure ergo tenetur ad præſtationem intereſſe.

Non obſtat quintum ac vltimum, quia reſpondeo ex iam relatis. ratione ſcilicet ætatis cenſeri factam interpellationem Præterea in eo inſtrumento dotali appoſitum eſt iuramentum, quod quidem vim habet interpellationis. *c. breui, de iureiu. late reſpondit Cran. conſi. 64. n. 2 poſt Car. Inn. Rubeum & Goz.* Et præter eum in his fere terminis reſpondit Ripa *lib. 3. reſp c. 7 num. 1.* quod in præſtatione alimẽtorum dies ineſt tacita, quæ pro homine interpellat, *ex doct. Bar in l. alimenta §. Baſilica. ff. de alim. & cib. leg.* Præterea ſatis dicitur interpellatus, ex quo nunc iudicialiter interpellatus neget ea præſtare, ſi quidem ex hac tergiuerſatione intelligimus, quod etiam ſi alias fuiſſet interpellatus, ſemper ſoluere & præſtare negaſſet: *ita clare & in ſpecie reſpondit Natta conſi. 387. n 6. li. 2.* Eſt ergo concludendum, hoc intereſſe dotis non reſtitutæ eſſe præſtandum. Idem eſſe cenſeo ratione augmenti ipſius dotis; *ita in ſpecie & copioſe reſpondit Pariſ. conſi. 129. col. 2. & 3. lib. 1.* Atq; ita iuris eſſe opinor, rectiore iudicio ſaluo.

SVMMARIVM.

1 *Pater bonum conſilium pro filio ſumere præſumitur:*
2 *Filia dicitur congrue dotata, ſi fuerit à patre dotata, & ſi dotem legitima minorem aſſignet, & an poſſit petere ſupplementum. n. 13.*
3 *Filia dotata excluditur à bonis patris tam ex teſtamento quam ab inteſtato. & num. 11. 18.*
4 *Dos debet conſtitui ſecundum morem ciuitatis, vel habito reſpectu ad legitimam nu. 9.*
5 *Dos quomodo dicatur congrua. & num. 12.*
6 *Feudum an poſſit alienari pro conſtituenda dote & num. 19. & in fine. & quid pro conſtituenda legitima.*
7 *Dos conſtituenda eſt filia in bonis paternis. etiam ſi filia ſit diues. & num 19.*
8 *Dos loco legitime ſuccedit.*
10 *Dos eſt fauendum in dubio.*
14 *Statuta ſunt interpretanda ſecundum equitatem naturalem, reiecto verborum cortice.*
15 *Dos æqualis portionis debet eſſe cum legitima.*
16 *Conſuetudo eſt facti, ideo probanda.*
17 *Difformitas actuum non inducit conſuetudinem vel præſumtionem.*
18 *Dos cur filia debeatur.*
19 *Filia nupta poteſt cogere patrem ad ſolutionem dotis. Pater tenetur & nubere filiam, & ei dotem conſtituere, & cur.*
20 *Filia vidua cui non eſt reſtituta dos, an poſſit petere alimenta vel intereſſe illius temporis, quo abſque dote fuit, licet aliunde ſe alat. & 22. & 23.*
21 *Filia nupta cui non eſt adhuc ſoluta dos, an petat recte alimenta vel fructus dotis à die matrimonij citra & num. 22.*
22 *Alimenta aliunde habere quomodo dicatur.*
23 *Ætas interpellat pro minore.*

CONSILIVM VIII.

Initium à Domino.

DVÆ adhuc proponuntur iuris quęſtiones in cauſa illuſtris D. Caroli Lucernæ Comitis atq; huius Ciuitatis Montiſregalis præfecti vigilantiſſimi. *Prima eſt, an illuſtri D. Beatrici vxori d D. Caroli dos conſtitui congrua debeat ex bonis tam allodialibus, quã feudalibus olim poſſeſſis per D. Caburr. patrem dictæ D. Beatricis, & quæ congrua dos cenſeatur.* Secunda eſt iuris quæſtio, *an alimenta ſint ipſi illuſtri D. Beatrici perſoluenda ex bonis paternis, à die qua abſuit à paterna domo.*

Prima iuris quæſtio valde dubia (mea quidem opinione) eſt. Nam prima (quod aiunt) fronte dicendum videbatur, non eſſe aliquam dotem dictæ D. Beatrici conſtituendam vel ex allodialibus vel ex feudalibus.

Primo, quia D. Cabur pater dictæ D. Beatricis teſtamentum condidit, & in eo dotis nomine duo millia coronatorum D. Beatricj reliquit. Quo fit, vt de patris conſilio & prouiſione non poſſit conqueri, ſed illi acquieſcere debere: cum pater † bonum con- 1
ſilium pro filio ſumere præſumatur. *L. nõ in ea. ff. de adult. Alciat. in tract. præſum. reg. 1. præſum. 2. n. 2. vbi n. 8. inſert. ad hanc queſtionem, &* inquit: filiam dici † ſatis congrue dotatam cum à patre dos con- 2
ſtituitur, etſi illam legitima minorem aſſignet. Quam ſane opinionem prius probauit Caſtr. *conſil. 275. Super primo quæſit. dicendum videtur, dict. ſubſtitutionem. in dubio libr 2 quem & Alc. citauit, eiuſdem ſententiæ. addo eundem Caſtren. conſilio 403. viſis & ponderatis omnibus ſuprascriptis. col. 1. & in conſil. ſeq. lib. 2. idem reſponderunt Curt. Sen. conſil. 81. recte egregius, colum. vlt. Dec. conſi. 26. num. 2. conſil. 89. num. 4. conſil. 203. nu. 7. & conſi. 305. n. 4. idem placuit Iaſ. in l. voluntatis, num. 2. C. de fideicom. & in conſi. 231. n. 4. lib. 2. & conſi. 133. nu. 4. li. 4. Ruin. conſi 52. col. vlt. lib. 2. conſi. 27. nu. 13. & conſi. 56. nu. 10 11 12. lib. 3. & Cran. conſi. 236. num. 4. verſi. quinimo. Quibus accedunt Car. Iun. in authen rei quæ. n. 10. C. com. de leg Rubeus conſil. 163. nu. 1. 2. Boer. quæſt. 62 num. 14. 15. Soc. Iun. conſi. 72. nu. 22. lib 3. Alcia. reſp. 65. nu. 1. &*
** communem teſtatur Tiraq. in l ſi vnquam, in præfatione. num. 26. C. de reuo. don.* *

Secundo, nulla ratione conſtitui poſſe videtur dos congrua.

D. Bea-

Google

3 D Beatrici iuxta legitimam, ſi quidem † ſiue ſpectemus ſucceſſi-
onem ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, non debetur legitima, ſi
inquam ex teſtamento, eſt Du. Beatrix excluſa per dotis conſtitu-
tionem, ſi ab inteſtato excluſa pariter eſt, cum ſtatuto excludatur
mediante donatione: cum ergo ei debita non ſit ſucceſſio ab in-
teſtato, excluditur & à legitima iuxta l. cum quæritur, & l. cum pa-
rentibus. C. de inoffi. teſtam. & in ſpecie reſponderunt Baldus conſilio 329.
circa primum dubium, lib. 3. & alii per multi, quos ſecutus eſt Crau. con-
ſil. 11. num. 13. & conſil. 236. num. 2. & præter eu... idem cum Baldo re-
* ſpondit Soc. Sen. inter conſilia Curtq Senioris, conſil 31. col. 10. vbi * com-
munem eſſe teſtatur Decius & conſi. 26. num. 4. & conſi 505. colum. vlt. his
addo Raphaelem Comenſ. conſi 188. ſpectabilis miles quem ſecutus eſt Iaſ.
conſi 221. colum. pen. & in fine. libr. 2. idem reſponderunt Ruinus conſilio
97 in fin. lib. 1. conſi. 52. num. 9 lib. 2 conſil. 57. numero 16. & conſil. 51. nu-
mero 11. 12 lib. 3. & conſi. 43. num. 5 lib. 5. Rubeus conſilio 56. num. 2. Soc.
Iun. conſilio 124. num. 11. lib. 2. & idem copioſe conſil. 52. num 9 lib. 3. qui
alios permultos recenſet. Boer. q. 188. nu. 7. & late plures congerit Tiraq.
in tract. de iure primogen. q. 55. num. 5. hoc fortius procedere videtur,
cũ D. Beatrix duplici via excluſa videatur, nẽpe diſpoſitione pa-
tris & ſtatuto; ob id nullo modo nec legitimæ ſupplementum pe-
tere poteſt. ita reſponderunt Anch conſilio 105. ſtatuto cauetur. Anch. ?
in conſilio 419 in caſu nuper propoſito. Ruinus conſilio 12. numer. 34. con-
ſilio 57. numero 16. conſilio 34. in fine. conſilio 51 numero 12. & conſil 56.
numero 3. verſic. ſed quod uno lib. 3. & apertius conſilio 152. numero 13. lib.
5. & ſi nõ defuerint, qui contrarium verius eſſe exiſtimauerint, vt
Bald. in conſilio 452. ſtatuto ciuitatis Mantuæ lib. 1. & in conſil. 410. primo
videndum eſt lib. 4. Salyc. in auth. nouiſſima columna pe. C. de inoff. teſta.
Decius conſilio 180. col. 1. in fin. & Ruinus conſil 40. lib. 3 qui in hoc pa-
rum conſtans fuit. Non ergo D. Beatrix vt excluſa à ſucceſſione ab
inteſtato poteſt agere ad dotem conſtituendam iuxta quantita-
tem legitimæ.

Tertio non eſſe aliter dotem conſtituendam quam conſtituta
fuit à D. Caburri ſuadetur. Nam is duo millia coronatorum in
4 dotem conſtituit, & exiſtimauit † eſſe congruam ſecundum mo-
rem regionis, qui quidem mos, non legitimæ quantitas, ſpectan-
dus videtur, quemadmodum reſponderunt Soc. Sen. conſilio 288. colum.
7. lib. 2. Ruin. conſil. 56. colum 5. & 6. lib. 3. & conſi. 152. nu. 8. lib. 5. Quibus
addo Baldum nouellum in tract. dotis, parte 6. priuileg. 16. colum. 8. verſ.
communiter tamen mos regionis Cornenm conſil. 316. colum. 4 verſic.
legitima autem lib. 1. conſi. 48 colum. pen. num. 25. conſil. 91. num 8. conſ.
170. col. pen. n. 15. conſi. 211. col. vlt. conſi. 162. col pen. num. 9. lib. 2. & conſil
215. col. 2. lib. 3. & conſ 258. nu. 13. lib. 4. idem ſenſerunt Pariſ. conſilio 26.
n. 88. & conſ 83. n. 3. lib. 3. Soc. Iun. conſ. 128. n. 217. lib. 2. & Crau. conſ. 11.
num. 15.

Quarto accedit, quod ex quo illuſtri viro D. Carolo Lucernæ
Comiti eſt matrimonio collocata, nõ amplius agendum videtur
5 de dote congrua † ſecundum quantitatem legitimæ conſtituen-
da: ſi quidem de ea tunc quæritur, cum vix mulier matrimonio
iungi poteſt ita reſpondit Dec. conſ. 26. nu. 4. qui ita intellexit eam o-
pinionem Salyceti & ſequacium, dum volunt, dotem dici con-
gruam habita ratione legitimæ confert doctrina Bart. in l. obligamur,
de actio. & oblig. dum docuit patrem cogi non poſſe dotem con-
ſtituere filiæ iam nuptæ.

Quinto ac vltimo audienda non videtur D. Beatrix aduerſus
Illuſtrem D. Raconiſii, cum is ex bonis D. Caburri ſolum poſſi-
6 deat feudalia, quæ quidem alienari † non videntur poſſe pro do-
te conſtituenda cap 1. § donare, qualiter olim feud. alien. poter. Iaſ. in
authen. res quæ. num. 31. verſic. ſexto limita. C. commun. delegat. Bruni
conſi 114. num. 46. & conſi. 115. num. 23. Pariſ. conſi 4. in fin. lib. 1. Iaſon
conſil. 66. & conſil. 89. num. 4. libr. 1. & Cranet. conſilio 236. numer. 5.
Imo fortius nec legitima ex bonis feodalibus conſtitui poteſt. ita
omnes in ca licet de voto. Decius conſil. 269. num. 14. clare & copioſe Pa-
riſienſ. conſilio 17. num. 30. lib. 2. Capicius deciſ. 2. Boer. q. 204. numero 14.
& Alciat. reſp. 578. num 4. nec dubitationem videtur mouere ſtatu-
tum ſeu decretum ducale, quo conſtitutum eſt bona feudalia a-
lienari poſſe pro dote conſtituenda. Nam illud ea ſola ratione vi-
detur conſtitutum, ne filiæ innuptæ remaneant; quæ hæc ratio
in D. Beatrice ceſſat iam viro excelſo Illuſtri ac diuiti nupta: ergo
& ipſius decreti diſpoſitio ceſſare debet, iuxta prætractatã doctrinam
Bar. in d. l. obligamur ff. de actio. & obligat. quem ſecuti ſunt nonnulli re-
lati à Soc. Iun. conſil. 43. num. 11. lib. 1 licet Soc. Bartolo aſſentiri non vi-
deatur. Alia ratione ceſſare videtur decretum, quia D. Beatrix a-
liunde habuit bona, quibus dotem ſibi conſtituere potuit nem-
pe donata à Sereniſſ. Regina Heleonora, ac ab illuſtri Comite In-
termontiũ: nõ ergo videtur permiſſa alienatio feudalium ex for-
ma decreti. Hæc me non parum hæſitantem reddebant, vt aduer-
ſus D. Beatricem reſponderem.

Cæterum, cum longe melius rem hanc perpendiſſem, ani-
maduerti D. Beatricem iure optimo petere dotem congruam ex
bonis paternis etiã feudalibus ſibi conſtitui. Hoc vt dicam, multa
me mouent.

Primo, quia iure communi ſatis fundata eſt intentio D. Bea-
tricis. Eſt iure communi ſtatutum, dotem † filiæ ex bonis patris 7
conſtituendam eſſe l. vlt. C. de dotis promiſ. qua quidem probari vi-
detur idem eſſe, cum filia eſt diues quod apertius ſcribunt interpretes
in l. 1. ff. ſolut. matr. ibi Ripa num. 54. qui teſtatur * receptam eſſe Do- *
ctorum ſententiam, filiam multo poſſidentem à patre dotatam
præſumi non de propriis, ſed de paternis bonis dotatam idem re-
ſponderunt Soc. Sen conſilio 100. col. 1. lib. 3. Ruin. conſil. 200. num. 9. lib. 1.
& Pariſius conſ 29 num. 60. & latiſſime conſil. 80. lib 3. Alia & ſecunda
ratione habet D. Beatrix intentionem fundatam, nempe, quod
legitima ei eſt iure, vel ratione ſaltem naturali debita l. cum ratio.
ff. de bonis damna. & ſcribunt omnes in aut. nouiſſima. Cod. de inoffic.
teſtam.

Dos † vero loco legitimæ ſuccedit Bart. l. Titio centum §. Titio 8
generorum. 6. de cond & dem. Soc. Sen. conſ. 207. col. 1. in fin. & conſi. 241.
col. 9. lib. 2 Iaſ. conſi. 69. in fin. lib. 2. Pariſ. conſi. 25. num. 39. conſ. 54. nu. 14.
& conſ. 60 num. 44 lib. 2. idem conſ. 53. num. 77. lib. 3 & latiſſime Tiraq.
in l. ſi vnquam, in verbo ſuſceperit liberos nu. 112. C. de reuoc. don. Com
ergo tenetur pater filiæ legitimam relinquere; ita & dotem illius
loco conſtituere debet.

Secundo, dico dotem † eſſe conſtituendam habita relatione 9
ad legitimam, non autem ad conſuetudinem regionis, ita Saly in
auth. res quæ. 2. nota. C. com. de leg. & ibi Iaſon num. 22. Quam quidem
ſententiam eſſe * magis receptam ſcripſit Crau. conſ. 236. num. 3. *
qui multos huius opinionis recenſet. illis accedunt Ruin conſ. 26. num. 5. in
fin. conſ. 60. num 6. lib. 3. conſi. 82. num. 11. lib. 3. & conſ. 86. colum. pen. lib.
5. qui idem ſenſiſſe Capram ſcribit, & recte. nam ita vere reſpondit Ca-
pra conſil. 38. colum. 1. vbi in fortiori caſu ita affirmauit. idem reſponde-
runt Raph. Comenſ. conſ. 46. in fin. Pariſ. conſi. 81. num. 50. lib. 2. alios plu-
res recenſet & ſequitur Tiraqu. d. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit, num.
10. C. de reuocan. donat. quibus addo Rubeum in l. pater filium. num 169.
ff. de inoffic. teſtam. Pariſi. conſi 26. num. 90. & conſ. 93. numero 13. lib. 3.
Soc. Iun. conſilio 79. numero 44. & num. 87. lib. 3. atque ita plures deci-
ſum fuiſſe teſtatur Afflict. deciſ. 160. in fin. idem affirmant Gram. deciſ. 57.
num. 6. 7. 8. & idem Gram Deciſ. 101. num. 16. vbi copioſe vſque ad num.
53. hanc partem tuetur, & recenſet ibi num. 41. huius opinionis fuiſſe o-
ctuaginta Doctores.

Tertio, ita in dubio dicendum eſt vt doti † faueamus, vt ſcri- 10
bunt omnes in l. 1. ff. ſolut. matrim. Eſt enim in dubio recipienda illa
opinio, quæ fauet doti: ita clare reſpondit Iaſon conſilio 178. in fine.
lib. 2.

Quarto ac vltimo, habet D. Beatrix fundatam intentionem
etiam ratione bonorum feudalium ex diſpoſitione decreti, quod
quidem editum eſt iſta ratione, ne ſc. filiæ innuptæ remaneant,
ob id fauorabile dicitur ita ſcribunt Doct. in d. l. ſol. mat. quemadmo-
dum dicimus eſſe fauorabilia illa ſtatuta, quibus mariti dotem
lucrantur, vt ſc. mulieres facilius viros inueniant: ita reſponderunt
Dec. conſi. 19 n. 6. & Pariſ conſ. 91. n. 15. lib. 3.

Non obſtãt nunc adducta in contrarium, in quorum diſſolu-
tione omnis verſatur difficultas. Ad primum reſpondeo, & dico
illam opinionem Caſt. conſ. 275. procedere viuente adhuc patre,
qui cum non tenetur præſtare legitimam filiæ, non etiam cogi-
tur dotem iuxta legitimam conſtituere. at † patre vita functo 11
poteſt filia petere dotem ſibi augeri ad rationem legitimæ tunc
ſibi debitæ: ita intelligit & declarat Bal. nouellus in tract. de dote, part.
6. priuileg. 16 colum. 6 idem aduerſus Caſtrenſ. ſenſit Dec. conſi. 108. colu-
mna 2. quo loco citat huius ſententiæ eundem Caſtrenſ. conſilio 129 Licet
iſta D. Liſa colum. 3. lib. 1. & clarius idem reſpondit ipſe Dec. conſi. 277.
col. pen. vbi refert Baldum nouellum prætitato loco. His ego addo Calc.
conſ. 11. num. 23. 28. & num. 34. Soc. Sen. conſ. 30. colum. 10. verſ. vndecimo
clarum eſt. & col. antepe. lib. 1. & eundem Soc. inter reſponſa Ruin. conſi.
26. num. 25. lib. 3. & clarius idem Soc. Sen. conſ. 100. colum. 4. verſic. quin-
imo dicta lib. 3. vbi Caſtren. & Bal. nouellum iam citatos refert, atque et-
iam Alex. conſi. 32. lib. 4. idem Soc. Sen. conſilio 57. num. 24. lib. 4. Addo &
nunc Baldum conſilio 198. punctum ſi ex forma ſtatuti. & conſ. ſeq. libro
quinto, et Iaſon in auth. nouiſſima. n. 10 C de inoffi. teſta. Et vere, ſi æqua
lance perpenderimus huius ſententiæ rationes probabiliores re-
periemus illis, quibus vſus eſt Caſtren, nam, inquit ille, non eſſe re-
prehendendum patris conſiliũ pro filia ſumtum, cum optimum

Pater exemtus fuit; cum pater teneatur dotare filiam quantumuis diuitem. *l. vlt. C. de dot. promiſſ. late Ripa in d. l. 1. nu. 54. ff. ſolu. matr. quib. addo Alex. conſ. 77. nu. 11. lib. 2. Ruin. conſ. 240. n. 3. lib. 1. Pariſ. conſ. 29. nu. 61. & conſ. 30. col. 1. lib. 3. Bal. Nouell. in l. 1. nu. 86. & ibid. Crot. n. 73. ſol. mat. vbi Viſſit. nu. 102. & nu. 107. cum autem * teſtatur etiā abrogat Cora. in d. l. qui liberos. num. 96.*

Reſpondeo & ſecundo, etiam iure communi bona hæc feudalia in dotem dari potuiſſe, quandoquidem ſunt feuda alienabilia, *vt ſcribunt Dec. in l. 1. col. 3. verſ. 6. & vltimo. C. vnde vir & vxor & ibi Curt. iun. n. 16. Ripa l. 1. nu. 19. ff. ſol. matr. copioſe Rol. in tr. de lucro dot. n. q. 34. nu. 20. Iul. Clar. lib. 4. ſententia. §. feudum. q. 36. & declarant Ruin. conſ. 165. nu. 3. 5. lib. 1. & Alc. reſp. 166. nu. 9. & reſp. 183. in fi.*

Quo ad ſecundam iuris dubitationem, dum ambigitur, an Illuſtri D. Beatrici ſint perſoluenda alimēta † vel fructus legitimæ 20
præſtandi à die mortis patris citra, qua quidem in re dicendum videbatur nihil eſſe perſoluendum, vel præſtandum.

Primo, quia iam præteriti temporis alimenta peti non poſſe videntur, & præſertim, cum diſpoſitione legis debentur. *l. de alimentis. C. de tranſ. quo loci Bar. Iaſ. Dec.* & cæteri omnes plura ſcribūt & ſimili in caſu copioſe reſpondit Crau. *conſ. 199. nu. 1.* Cum ergo ſolum de alimētis præteriti temporis hic agatur, fruſtra D. Beatrix videtur contendere.

Secundo, nullo modo hic agendum videtur de alimentis, cū D. Beatrix illa ſit aliunde conſecuta, præſertim apud Seren. Reginam Heleonoram: *ita Alex. in l. diuortio. n. 29. ff. ſol. matr. & Soc. Sen. conſ. 56. col. 2. lib. 3. & in ſpecie reſpon. Ite Alex. conſ. 48. col. 1. verſ. & ver. in iſta lib. 5.* filiam, cui dos ex ſtatuti diſpoſitione debetur, & cum ea alimenta, nihil poſſe conſequi cauſa alimentorum ſi illa ſit aliunde conſecuta, & quod vbi eſt matrimonio collocata, nihil conſequitur, cum à viro ali debeat. *idem Alex. conſ. 87. num. 2. lib. 4.* Quocirca reſpondit Crau. *conſ. 189. nu. 6.* quod hoc caſu nihil debetur alimentorum cauſa, ſed ſi quid eſt præſtandum, intereſſe nomine, quod legitimum probari debet, eſſe præſtandum.

Cæterum re melius & diligentius conſiderata, contraria ſententia viſa eſt verior, nempe alimenta eſſe præſtanda, vel ſaltem fructus legitimæ.

Primo, quia hæc alimenta non ſolum legis diſpoſitione, ſed & iure actionis debentur. Nam decretorum ducalium diſpoſitione dos conſtituenda eſt, & alimenta etiam præſtanda, iure ergo peti poſſunt. *ita in ſpecie reſpondit Alex. conſ. 7. nu. 8. 9. li. 2.* & in fortiori caſu, nempe in vidua, cui dos eſt reſtituenda, & interim alimenta præſtanda ſunt, recte docuit Bal. *in l. de aliment. C. de tranſa. ſ. cuius ſententiam ſecuti ſunt Soc. Sen. conſ. 57. num. 38. lib. 4. & Natta conſ. 2?7. nu. 3. lib. 2* ſcribunt in hac viduæ alimenta eſſe perſoluenda, & ſi aliunde alimentata fuit.

Secundo, ea ratione moueor, quod filiæ, ſorores & ſimiles 21
ſunt dotandæ & interim alimentandæ. † *ita Bal. in l. alimenta. C. de neg. geſt. Caſt. conſ. 16. vi. o dicta penult. a & dubyt. col. 2. lib. 2. Cur. Sen. conſ. 27. in fin. Soc. Sen. conſ. 57. nu. 36. lib. 4. & Cagn. in l. iura ſang. nu. 10. de reg. iur.* Habent ergo filiæ & ſorores de iure ſuam intentionem fundatam. Nec probabilis eſt excuſatio parentum & affinium, dum aſſerunt, fœminam eſſe aliunde alimentatam, ſiquidem hac via, dolo & fraudibus fieret locus ad maximū fœminarum incommodum, poſſent illæ compelli aliis deſeruire, atque ita alimenta
22 recipere, quod valde iniquum eſſe, nemo non videt. tunc † enim dicitur quis habere aliunde alimenta, cum propria bona & reditus habet: non autem cum propria induſtria illa neceſſario quærit. *ita Bal. conſ. 30. lib. 2. quem ſecutus eſt Crau. conſ. 199. nu. 6. ver. 4. addaco. & præter eum ita in ſpecie reſpondit Soc. Sen. conſ. 64. in fi. lib. 4.*

Tertio ac vltimo, hanc controuerſiam diffinit deciſio in terminis Alex. *conſ. 69. col. 1. verſ. ſuper ſecundo dubio. li. 1.* dum reſpondit, quod quemadmodum filiæ debetur dos, quę legitimæ loco ſuccedit, ita debentur & fructus dotis, qui & ipſi fructus legitimæ dicuntur, qui ſane fructus à die mortis patris præſtandi ſunt. *idē reſpondit Rui. conſ. 26. nu. 22. 23. lib. 3. & ibidem col. vlt. ſubſcripſit Soc. Sen. qui alia rationib. Alex. opinionem tuetur. idem Soc. Sen. conſ. 57. nu. 39. in fi. lib. 4.* Siue ergo dicamus hos eſſe fructus dotis, vel alimenta ſimpliciter, ſemper conſtat eſſe omnino prętanda dict. D. Beatrici, tametſi illa aliunde alimenta ſit conſecuta.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum reſpondeo, veriorem & probabiliorem illam ſententiam, quod alimentā præterita iure actionis debita peti poſſint, *vt communem eſſe * firmant Dec. in d. l. de alimentis. nu. 5. C. de tranſ. imo in vidua idem voris ſenſit Dec. d. l. de alimentis nu. 6. & Soc. Sen. conſ. 57. nu. 38. lib. 4.* quæ ſane iuris ſententia ſine controuerſia procedit (*vt Dec. in ſcribit*) cum aliqua præceſſit interpellatio, qua debitor in mora conſtituatur, quod hic euenit. Nam Illuſt. D. Raconiſii, qui ad dotem & alimenta tenetur, effectus eſt moroſus tum expreſſa interpellatione, tum etiam tacita, ſiquidem ætas † minor d. D. Beatricis 23
interpellare dicebatur, *iuxta tex. not. a. l. in minorum. C. in quib. cauſ. in integrum reſt. non eſt neceſſ. & in ſpecie reſponderunt Alex. conſ. 7. nu. 8. ver. eo tempore, lib. 2. Soc. Sen. conſ. 57. nu. 43. lib. 4. & Ruin. conſ. 26. nu. 33. lib. 3. quod quidem reſponſum eſt eiuſdem Soc. Sen.*

Non obſtat ſecundum, quia ex iam relatis opinor eſſe ſublatum: ſed in ſpecie magis reſpondeo ex doctrina Ang. *in l. vnica. §. cum autem. C. de rei vxo. act.* quem ſecutus eſt *Soc. Sen. conſ. 64. in fi. li. 4.* inquit Ang. quod licet mulier conſequatur alimenta à ſuis conſanguineis, quamen petere adhuc poteſt alimenta ab hęredibus mariti: idq; etiam ad commodum illorum conſanguineorum, cum non dicatur habere vnde ſe alat, quæ ex proprio nō habet, *vt iam ſup. dixi.* Concludo igitur Do. Beatricem iure petere ſibi perſolui alimenta hæc vel fructus debitæ dotis reſtitui.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Mercatura & mercatores multum ſunt neceſſarij in ciuitate. & nonnulla de eorum laudibus.*

2 *Induſtria & labor vnius alteri prodeſſe non debet, & ſibi nocere.*

3 *Ius fauet vigilantibus potius quam negligentibus & deſidibus, imo negligentes a lege puniuntur.*

4 *Grauari non debet quis duplici onere, & quomodo procedat, ſub nu. 18.*

5 *Argumentari licet hoc modo lex circa hoc diſponit, ergo ita intelligi non debet.*

6 *Duritiea, & inhumanitas eſt euitanda.*

7 *Conſuetudo & vſus ciuitatis eſt ſeruandus, etiam imponendo onera gabella.*

8 *Argumentum ab auctoritate valet.*

9 *Agricultura laudes, num. 27. circa med.*

10 *Argumentum a ſpecialitate valet.*

11 *Decimæ ſunt fauorabiles, quia à Deo inſtituta ſunt.*

12 *Collectarum onus reſpicit fructus & reditus mercium.*

13 *Collectarum onus ſeu pedagia cur à principibus imponantur.*

14 *Munera alia ſunt perſonalia, alia patrimonialia, alia mixta & qualia ſint.*

15 *Vaſallus tenetur contribuere in æſtimo pro pecunia numerata, qua ipſius v.?. diligens et induſtria fructus fert. Idem ſi ex alio artificio, eſt quæſitum.*

16 *Collectarum onus debet fieri ſecundum quantitatem æſtimi, & bona mobilia æſtimantur.*

17 *Mercatores excuſantur à muneribus perſonalibus ob neceſſariam abſentiam.*

18 *Mercaturam nobilitati derogare.*

19 *Merces quâ diſtant a fructibus, ſeu prædijs, quo ad imponendas collectas ſuper eis.*

20 *Tutor iuſta ſuadente cauſa, poteſt cogi exhibere inuentarium bonorum pupilli, alias vero ſecus.*

21 *Dominus an cogi poſſet exhibere ſeruos, vel animalia, & pecunias, in libris cenſuum deſcribi poſſint.*

22 *Conſuetudo in aliqua caſu, ſi in hac regione deficiat, ſpectanda eſt conſuetudo circa hoc regionis vicinæ.*

CONSILIVM IX.

Initium à Domino.

INterrogatus ſum, vt reſpondeam dubitationi exortæ inter nobiliſſima hæc oppida ſubalpinæ regionis, *an ſi mercatores pro eorum mercib. & negotiationibus conſerre æſtimo, & munera atq; collectas ſoluere teneantur.* Audio hanc quęſtionē fuiſſe aliquando agitatam Mediolani, & pro mercatorib. fuiſſe reſponſum à multis conſult. viris, præſertim ab eruditiſſimo Alciato, *vt inter illius reſp. exſtat reſp. 263. &* Alba viro acutiſſ. *quod apud eum ſcriptum eſt con. 38.* quorum quidem opinio & mihi aliquando viſa eſt vera.

Primo, *ex l. ſemper. §. negot. §. licet, vbi gl. de iure immun. quo loci ſcriptū eſt* dantes operam mercaturæ, quia Reſp. quodammodo ſeruire videntur & ciuitatis vtilitatem augere; & ob frequentia pericula, à muneribus etiam patrimonialibus excuſari. Sunt † enim 1
mercatores neceſſarii & vtiles in bonis ciuitatibus, *vt inquit Alber. in l. 2. in fi. ff. de nund.* & hoc argumenti genere vſus eſt Alciat. *d. reſp. 263. nu. 6.* Huc ſpectat quod egregie docuit Bal. *in rub. extra de cler. pereg.* mercatura, inquit, eſt amica populus, quia mundus

non poteſt ſine mercatoribus viuere. & propterea licet leges, vt ille ſubdit, nulla eis concedant priuilegia in corpore iuris redacta, principes tamen ſæpiſſime plures tribuunt immunitates & exemtiones. *Bald. laudauit Tiraq. in tract. de nobil. c. 33. nu. 14.* quo loci & alia multa de laudibus mercaturæ ex Platone, Ariſtotele, Cicerone & aliis copioſe & erudite ſcribit.

Secundo conferre videtur ratio ab æquitate & honeſto ducta. 2 Eſt enim æquum atq; honeſtum, vt induſtria ſit viro induſtrio vtilis, non autem damnoſa: vt econtra iniquum eſt, quod vnius labor & induſtria alteri proſit. *l. cum oportet, verſic. & filij non ingebunt. C. de bonis quæ lib. l. filium. C. fam. erciſ. & apertius in l. vlt. C. de allu. ibi. ne debeant diligentes operam ſuam. & egregie ſcribunt Curt. Sen. conſ. 73. in fi. & Alc. reſp. 302. nu. 1.* Atqui ſi mercatores cogerentur de eorum mercibus æſtimum conficere, & munera perſoluere, eorum induſtria non ſibi, ſed torpentibus, negligentibus & ocioſis pro- 3 deſſet, cum tamen vigilantibus † & non dormientibus & deſidibus ius faueat. *l. ſi pupillus. in fi. ff. de his quæ in fraud. cred.* & negligentes, quorum deſidia à lege improbatur atq; punitur. *l. non enim. ff. ex quib. cauſ. maior. l. procuratoris. §. ſi plures, in fin. ff. de trib. actio. l. qui ſolidum. §. etiam, de. l. 2. l. Sermum. ff. quod vi aut clam. latiſſime de pœna negligentis & deſidis tradit Gomes. in regula Cancella. de triennali poſſeſſore. poſt. quæ. 28.* negligentes (inquam) ex ſuo delicto commodum conſequerentur. contra *l. itaq; fullo. ff. de furtis.* quod nulla ratione concedendum eſt.

Tertio, ſuffragari videtur ratio æquitatis & honeſti, quæ qui- 4 dem eſt, non eſſe † quenquam duplici onere onerandum atq; premendum. *l. honorem, vbi gl. ff. de mune. & hono. l. Titia. §. qui mutata de l. 2. Inno. in c. vlt. de decimis. Bart. l. interdum. §. quoties. ff. de pub. & conſ. 59. communis Spolett. & in his terminis Thomas Parpal. in repet. d. l. placet. nu. 74. C. de Sacro. Eccle. & reſpondit Dec. conſ. 457. nu. 3. eandem gabellam non eſſe duobus in locis ſoluendam. ſimilia recenſet Boe. q. 162. & ad rem noſtram Crau. conſ. 293. col. 8. ver. 7. & c. illis addo Barb. conſ. 1. col. 4. lib. 3.* At mercatores cum merces adducunt & inuehunt, in oppidis ſoluunt vectigalia pontium, viarum & portarum: ſi ergo his premuntur onerib. æquum eſt à cæteris ſubleuari. nec enim (*vt in ſimili de matrimonio inquit Theod. in l. vnica. §. lucratiuas, in fi. C. de impo. lucr. deſcrip. lib. 10.*) iuris optimi eſt, mercatores cum tot tantiſque ſuis difficultatibus opprimantur, aduentitiis etiam cumulare ponderibus. & hac argumentatione, ſubobſcure tamen, vſus eſt *Alc. d. reſp. 263. num. 7.*

Quarto, non parum vrgere videtur hæc argumentatio. in hac materia indicendi collectas & onera, ſtricta ſumi ſolet & debet interpretatio, *vti ſcribunt Dd. in l. placet. C. de ſacroſ. eccle.* ſed iure aliquo conſtitutum & cautum non videtur, quod de his mercibus 5 æſtimũ conficiatur, & onera ſoluantur. Si ergo lex † voluiſſet de his collectas eſſe ſoluẽdas vtiq; ab eo diſpoſitum fuiſſet, quemadmodum de ſeruis de animalibus & de pecunia fœnebri conſtitutum eſt. *l. filij. §. vlt. de mun. & hon. l. forma. ff. de cenſi.* cum ergo nihil cautum ſit, ſequitur dicendum eſſe debere immunes. Ita in ſimili arguit text. *l. vnic. §. fin. autem. C. de cad. toll. in ſpecie magis ita argumentatur in ſolutione decimarum Pont. Max. in c. ad audientiam, de decimis.*

Quinto, confirmatur præcedens ratio, ea conſideratione, quod merces ſunt diuerſæ admodum naturæ à cæteris mobilib. ſiquidem merces nihil certi habent, à fide aliena pendent, fortunæ periculis ſubiacent, fructus per ſe, non adhibita hominis induſtria, non ferunt: ſunt in motu continuo: cum tamen immobilia certa ſint, à fide aliena non pendeant, nec fortunæ ictus pertimeſcant: fructus per ſe ferunt, vti ẽt in animalib. videmus; nec curſum mutant: eſt ergo in immobilibus æquum, vt illis auctis augeatur & collectæ onus, & minutis minuatur. *l. cura. §. deficientium. ff. de mun. & hon. l. omnes. vbi gl. C. de cenſi. Roma. conſ. 369. circa primum. nu. 32.* quæ ſane ratio mercibus non videtur conuenire, ob frequentem motationem; alioqui quotidie noua æſtima cõficienda eſſent. Quod & durum & pene impoſſibile eſt.

Sexto, huc pertinet ratio ducta ab impoſſibili, ſi quidem negotiationes & mercimonia magnam habent difformitatẽ, atq; varietatem, cum aliæ ſint maioris, aliæ minoris æſtimationis, atq; ita confuſa omnia ſunt & obſcura. econtra vero bona immobilia vnius ſtatus & firmitatis non obſcura & confuſa, ſed clara & liquida ſunt; non ergo de mercibus his confici debet æſtimum, ne clara & liquida cum obſcuris & difformibus miſceantur, vt ſecerni minime valeant. Eſt enim hoc æſtimum quoddam compartium, vt cum vulgo loquar, ſeu compenſatio, quæ obſcura cum liquidis non admittit. *l. vlt. C. de compenſa. ita in hac ſpecie argumentatur Alb. d. con. 38. nu. 6.* Septimo me aliquando monebat ratio illa, quæ ſuadet duritiem atq; † inhumanitatem eſſe euitandam: 6 atqui ſi mercatores haberent neceſſe eorũ merces in publicum æſtimum conferre, & quidquid ipſi agunt palam facere, certe inhumanum & durum foret, *quemadmodum exiſtimarunt Theodoſ. & Valen. in l. 2. §. 1. verſ. quid n. C. quam. & quib. 4. pars. lib. 10.* quid enim (inquiunt illi) tam durum, tamque inhumanum eſt, quam publicatione pompaq; rerum familiarum, inuidiæ exponere diuitias. qua ſane ratione adductus ſcribit *Ripa in l. nemo potest. nu. 81. de leg. 1.* patrem prohibere poſſe confici inuẽtarium de patrimonio filii, *ita ait ille ex Io. à Platea* publicanos non poſſe diſſoluere malas mercatorum tranſeuntium, vt videant quæ in eis ſunt. Ita inquit Ripa ſe conſuluiſſe, iniquum eſſe edictum prætoris, quo notarii iubentur edere credita Iudæorum, *vt vere conſulunt Ripa. lib. 1. reſp. c. 10. & in ſpecie noſtra hoc argumenti genere vſus eſt Alcia. d. reſp. 263. in fin.*

Octauo, vrgens videtur illa argumentatio, qua vſus eſt Alba *in d. conſ. 38. nu. 1. 2.* cauſa æſtimi (inquit ille) ſeu illius deſcriptio eſt, vt æqualiter fiat diſtributio onerũ, quæ à principe imponuntur. *l. forma. §. ſi quis. de cenſi.* diſtributio vero pẽdet à iuriſdictione imponentis onera: & per conſequens à ſubiectione illorum quib. imponuntur, *vt inquit Bar. in l. reſcrip. §. vlt. de mun. & hon. & Soc. Sen. conſ. 187. col. 1. lib. 2.* ſequitur ergo in ea deſcriptione eſſe tantum deſcribendos, qui ſubiciuntur, non autem cæteros, quandoquidem effectus à ſui cauſa regulatur. *in l. agris. ff. de acq. rer. dom.* atqui exercere mercimonia, non ſpectat ad ſubiectionem, cum multi non ſubditi ea exerceãt, vt ſunt illi, qui ad nundinas eunt. de his ergo (inquit Alba) non eſt habenda ratio. Quod (ait ille) non parum confirmat. *l. 1. in prin. & l. procuratoris. §. mercis nomine. ff. de trib. acti.* vbi in contributione facienda inter dominum & ſeruum, ſolum ſunt habenda in conſideratione, quæ gratia mercis peculiaris contracta fuerunt, cum actio illa eam ob cauſam introducta, reſpiciat hanc ſolam cauſam. idem ergo hic confert & *l. cum ſocietatem, cum ſimilibus. ff. pro ſocio.*

Nono, vrgere non parum videtur argumẽtum hoc ſumtum ab vſu † & conſuetudine, quæ ſane conſuetudo, cum in omnibus, tum præſertim in materia hac collectarum obſeruari maxime ſolet. *l. ſi publicanus. §. vlt. ff. de publica. l. vlt. vbi glo. C. de cano. larg. tit. lib. 10. Thomas Parp. in repet. l. placet. nu. 27. C. de Sacro. Eccle. Pet. Antibolus in tract. de munerib. part. 3. in fi. & Boe. q. 2 4 6 num. 4.* Atqui in ca- 7 ſo noſtro audio antiquiſſima conſuetudine obſeruatum eſſe, de his mercibus & negotiationibus non fuiſſe confecta æſtima, nec ſolutas collectas, quod ergo à conſuetudine eſt conſtabilitum, mutari nulla ratione debet *l. minime ff. de legib.* Quæ ſane conſuetudo eo fortius procedere poſſe debet, quod liberatoria eſt, ne ſcilicet quis teneatur ſoluere. In qua quidem conſuetudine præſcribenda non requiruntur actus contradictorii iudiciales, nec lapſus temporis immemorabilis, ſed ſola tricennaria conſuetudo non exigendi à quibuſdam, vel de certis rebus, cum tamen à cæteris exigerentur. *ita Crau. conſ. 111. num. 9.* imo videtur ſufficere decennalis conſuetudo, *vt ſcribit Curt. Iun. conſ. 42. col pen. verſ. ſed tanto clarius.* quanto ergo fortius hic dicendum in conſuetudine antiquiſſima, quæ & vim priuilegii obtinet. *l. & hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æſti. & c. ſuper quibuſdam. §. præterea. vbi glo. & Dd. de verb. ſignif.*

Decimo ac vltimo, in hanc opinionem iure trahebat eorum auctoritas † qui conſuluerunt, non eſſe has merces in æſtimum 8 deferendas, nec pro eis ſoluendas collectas. *ita etiam reſpondit Alc. d. reſp. 263. & Alba. d. conſ. 38.* Hæc dubitationem hac in re non leuem mouent.

Cæterum, re ipſa longe melius atque diligentius perpenſa ac diſcuſſa, contrariam ſentẽtiam veriorem eſſe opinor, nempe, de his mercibus & negotiationibus eſſe conficiendum æſtimum & de illis ſoluenda eſſe onera: quod quidem, vt verum eſſe oſtendam multis adducor.

Primo ex text. *l. filij. §. vlt. ff. ad municip. & l. munerum. §. patrimoniorum. ff. de mun. & hon.* quibus aperte probatur, fœneratores ratione illarum pecuniarũ, quas fœnori dant, teneri collectas ſoluere. quod ex illis iuribus annotauit *Bar. in d. §. patrimoniorum. n. 2.* idem ergo dicendum eſt de cæteris mercibus, cum nulla probabilis differentiæ ratio aſſignari poſſit inter vnam & alteram ſpeciẽ. Licet enim pecunia fœnebris ſit & vberioris reditus & tuta magis, attamen non ſit, quin hæ merces ſint in æſtimum redigẽdæ, quia iuxta cuiuſq; qualitatem & maior & minor faciẽda erit æſtimatio, quemadmodũ fieri ſolet & de prædiis, quæ non æſtimantur

mantur vnius valoris & reditus vt infra dicemus. nec fœnebris pe-
cunia periculo caret, quod quotidie humana experientia docet.
& licet hęc pecunia de loco ad locum non transferatur, cum ta-
men merces aduehantur & inuehantur, non tamen ex hoc fit,
quin æque ſint in æſtimum deferendæ, vt inf. dicā. non etiam dif-
ferentiam inter hęc facit, quod pecunia fenebris per fœnerato-
res viros à lege reprobatos ſœnori detur. l. improbum. C. de vſuris.
quia reſpondetur: non perſonæ odio vel fauore æſtimū confici,
vel non confici, & collectas ſolui, vel non ſolui. Quid enim hoc
ad rem? Nam ſi probitas viri mercaturam exercentis nō eſt ſpe-
ctanda. nec is qui terram colit, ob id recte ageret, cum tamen
9 etiam iuſte & ſancte colat. vt late de agricultura † laudibus ſcribit Ti-
raq. in tract. de nobilit. c. 32. Eſt ergo ſolidum hoc fundamentom.

Secundo, hanc ſententiam probat text. l. forma. §. in ſeruis. ff. de
cenſi. quo loci eſt conſtitutum pro cenſu conſtituendo eſſe defe-
rendos ſeruos, & eorum res: atq; ita immobilium ratio habetur.
Et is textus de ſeruis loquitur, quæ venum ibant, atque ita inter
merces connumerabantur, quemadmodum ſcimus hunc fuiſſe
morem apud antiquos, qui & hodie alicubi viget vendendi ſer-
uos. vt probant. l. quod ſi nolit. §. ſi mancipium. ff. de adi. edicto. l. 1. C. ſi ſeru.
exp. or. vencat. & duo ibidem titulis ſubijciuntur, qui hoc aperte indicant. &
ſatis clarum eſt, nec eſt probabilis differentia dicere, hos ſeruos
per ſe fructus ſeruiendo ſcilicet adſerre. Cum id non contingat
in mercibus. nam, ſi verum hoc eſſet, nec prædia quæ non niſi
culta & ſeminata fructus non ferunt, eſſent æſtimanda, vt infra
dicam. & tamen ęſtimari ſolent. Accedit, quod & ſerui aluntur &
inſtruuntur, & licet tanta non adhibeatur induſtria, quanta in
mercib. nil tū hoc refert, cum etiam comparatiue tanta non ſit
mercium, quanta ſeruorum æſtimatio. Tertio, ſuffragantur. l. vl.
C. de imm. nem. conce. li. 10. ibi, pro iure iugerum numero & capitum. quam
dictionem capitum, vt de animalibus intelleait gl. ita & de cæteris
mobilibus facile interpretari poſſumus, nec hic mihi dicatur a-
gi de animalibus prædiis cohærentibus & illis acceſſoriis. iuxt. l.
inſtr. ff. de fun. inſtr. & inſtr. leg. nam, ſi verum hoc eſſet, fruſtra iuge-
rum & capitum fieret diſtinctio & ſeparata profeſſio: ſufficeret
enim iugera deferre. Præterea, ſi animalia ſunt in conſideratio-
ne, vt augeant reditus prædiorum, atq; ita agricolę; ita & merces
mercatoris ciuis augere poſſe debēt. Quarto, accedit argumen-
10 tum † à ſpeciali ductum ex l. negot. C. de excuſ. mun. negotiatores illi
qui principis deuotioni ſeruiunt ab omnium munerum pręſta-
tione excuſantur; ergo ordinario iure cæteri mercatores im-
munes non ſunt. nec vera eſt aliquorum opinatio l. negot. ſolum
tribuere immunitatem à perſonalibus, in qua opinione forte
fuit Bar. in l. reſcr. §. ſciendum. ff. de mun. & hon. cum vere abſolute lo-
quatur. Quinēſi vera eſt illa Bar. interpretatio, argumentum vr-
get à fortiori; quod ſi à realibus negotiatores principis non ex-
cuſantur, minus ii priuati. Quinto, probat hanc ſententia, quod
ita videmus decimas, quæ collectarum inſtar ſunt, vt inquit Bal. in
l. nemi. C. de Sacroſ. Eccl. eſſe præſtandas ex mercibus & negotiatio-
nibus, vti conſtitutum eſt in c. non eſt, & in c. paſtoralis, vbi doct. de de-
cimis. q. & tradit Reb. in tract. de decimis. q. 8. nu. 18. 19. idem ergo dicen-
dum eſt de mercibus eſſe ſoluendas collectas. Nec hic dicatur,
11 decimas eſſe † fauorabiles, vti adeo inſtitutas. Exodi. cap. 22. ſcribit
Rebuff. d. tract. de decimis. q. 1. num. 6. collectas vero odioſas. quemad-
modum ex Abb. & Corneo reſpondit Craue. conſ. 111. numer. 7. Nam hoc
nihil ad rem facit, cum ſatis eſt, quod ita præſtandæ ſunt collec-
tæ ac decimæ. Nec odioſæ ſunt collectæ, vt infra dicam. Sexto,
12 confert ratio, quod collectarum onus † reſpicit fructus & redi-
tus, vt ſcilicet is ſoluat, qui fructus & reditus conſequitur. l. ſi ne-
got. C. de neg. geſt. & l. omnes. C. ſine cenſ. & reliq. qua de re late & egregie
ſcribunt Soc. Sen. conſ. 205. col. 2. verſ. probatur. lib. 2. Curt. Iun. conſ. 42. nu.
1. Afflict. deciſ. 95. num. 4. Pariſ. conſ. 52. nu. 3. lib. 1. Crau. conſ. 217. num. 5. &
Rum. conſ. 159. num 8. lib. 1. Et qui fructus percipit, is ſoluit. Neuizan.
conſ. 74. nu. 11. & Rol. conſ. 32. num. 11. qui tamen num. 14. declarat. At ex
mercibus & negotiationibus fructus vberrimos aliquando, i-
mo ſæpe referunt mercatures, & merces in fructu ſunt. l. vſura. de
vſuris. Ergo ratione illorum fructuum & redituum ſoluere de-
bent, cum eadem ſit ratio vtriuſque caſus: & ob id idem ius eſt
conſtituendum, l. illud. in princ. ff. ad l. Aquil. Septimo, mirum in
modum vrget ratio, quoniam collectarum onera † ob id prin-
13 cipes imponere poſſunt, vt ipſos ſubditos tueantur atque de-
fendant: vt poſſint ciues & oppidani tuti eſſe ab hoſtium armis,
à prædonum incurſionibus, vt iuſtitia in locis adminiſtrari per
magiſtratus poſſit. Quam quidem rationem veram probarunt
Bald. in c. 1. §. Marchiones, qu. ſ. ui. d. re. poſſ. l. a. t. & cæteri in l. ne quid. ff.
de incend. Ruin. & naufr. late tradunt Deci. conſ. 534. num. 9. & conſ. 649.
num. 4. & Zaſ. conſ. 14. num. 8. libr. 1. qui ita de gabellis, vectigalibus
& pedagiis dicunt, quæ ob id ſoluuntur, vt viæ & itinera tuta
reddantur. Hinc ſcribit Thomas Parp. in l. placet. num. 30. C. de Sa-
croſ. Eccleſ. poſt Spec. tit. de feudis. §. quoniam num. 72. Principem ſ. a de
cauſis tantum poſſe imponere collectas ſubditis; quarum ali-
quæ reſpiciunt commodum & vtilitatem ſubditorum, vt eſt,
quod arma hoſtium repellantur, & loca præſeruentur. idem ſcri-
bit Petrus Antibolus in tract. de munerib. part. 3. nu. 949. ſed mercatores
ratione mercium plus cæteris immobilium poſſeſſoribus hoc
ſecuritatis commodo fruuntur. Siquidem maiori in periculo
verſantur, quam ii faciant, qui prædia poſſident, ſi bella vigent,
ſi hoſtium non propellatur incurſus, ſi itinera ruta non ſunt.
Non enim tute aduehere & inuehere merces poſſunt: non et-
iam inuectas tuto ſeruare ibi poſſunt: cum nihil horum verean-
tur prædiorum poſſeſſores. Nec ad rem confert, quod aſſerunt
mercatores ſe ſoluere gabellas & pedagia, ſiquidem alia eſt eo-
rum ratio, vt infra ſuo loco dicam. Octauo, me multom mouet hæc
argumentatio. Munera † alia ſunt perſonalia, & alia patrimo- 14
nialia, alia mixta. de perſonalibus nunc non agitur, cum illa ſint,
quæ labore perſonæ & propria induſtria præſtanda ſunt. l. vlt. in
princ. C. de mun. Parpal. in d. l. placet nu. 6. C. de Sacroſ. Eccl. patrimonia-
le munus cum ipſis rebus indicitur, vt in caſu noſtro, & tradit Par-
pal. in d. l. placet. nu. 102. miatum, quod indicitur perſonæ ratione
rei, vt tradit Bart. in l. reſcript. §. ſciendum. ff. de mun. & honor. Parpal. d. l.
placet. nu. 102. & de his late ſcribit Petrus Antibolus in tract. de mun. part.
3. §. 1. nu. 23. Aret. conſ. 105. & Alciat. in l. munus. de verb. ſign. cum ergo a-
gitur de his muneribus patrimonialibus, & miatis, ita merces &
negotiationes ſunt æſtimandæ, vt cætera bona mobilia, cum il-
la ita ſint in patrimonio, vt reliqua. Qua de re æſtimum conſe-
quitur ſuum finem, qui eſt, vt onus collectarum facilius atque
æqualius vnicuiq; tam diuiti, quam pauperi pro modo faculta-
tum & patrimonii viribus imponatur: quemadmodum inquit gl. l. 1.
in verbo, inopes. C. de apoch. pub. li. 10. & probat text. a. not. in l. 1. in fi. C. quib.
mun. vel praeſt. nemi. lic. ſe excluſ. l. 10. ibi, pro portione ſua poſſeſsionis à ſum-
mo ſercino vſq; ad infimos decurrat. Atqui nec facilis nec æqualia
fieri poſſe videtur oneris huis diſtributio, niſi & merces æſti-
mentur. Ergo æſtimanda, & pro eis collectæ ſoluendæ videntur.
Octauo ac vltimo, opinionem hanc confirmare videtur mul-
torum auctoritas. nam Iſer. in c. 1. in verbo, plauſtrorum, quæ ſint regal.
docuit vaſallum teneri † contribuere pro pecunia numerata, 15
quæ vaſalli diligenti induſtria fructus fert. Idemq; ex alio artifi-
cio & quæſtu, cum illa in æſtimum deferri. Iſerniam probauit ibi Af-
flict. imo clarius & apertius docuit Bald. in l. etiam. col. pen. C. de execut. rei
iud. quod omnes æſtimari debent: & vnuſquiſque ſoluere debet
impoſitum onus iuxta menſuram ſui patrimonii, ſiue æſtimati
ſiue æſtimabilis, cum ſint aliqui, qui habent æs, & non ęſtimum,
vt illi qui fœnus exercent, qui ſi tenent tapetum (vt cum noſtris
loquar) in diuerſis prouinciis collectantur, prout in loco nego-
tiantur: atq; ita pro modo negotiationis. idem cenſuit Bal. in l. neg.
§. quod ſi nemo. nu. 5. quod cuiuſq; vniuer. nom. dum ſcribit, quod † onus 16
collectæ ferri debet ſecundum quantitatem æſtimi, & quod ad
hunc effectum facultates cuiuſlibet per publicos officiales cir-
cumſcribi debent, & non ſolum immobilia, ſed etiam mobilia
æſtimari debent: nec non & pecunia numerata, quam quis non
habet, ſed fœnerauerit. arg. l. filij libertorum. vlt. ff. ad munici. Ita quoq;
Bart. in l. vnic. num. 31. C. de mulier. & in quo loco. lib. 10. ſcribit, in æ-
ſtimo eſſe mobilia & immobilia æſtimanda. Bart. ſecuti ſunt Guido
Papa. q. 87. col. pen. ver. vlterius & 6. quæro. & q. 395. de Iudeis in fin. Corn.
conſ. 217. nu. 3. li. 2. vbi etiam recenſet Bal. & Thomas Parpal. in repet. l. pla-
cet. nu. 9. C. de Sacro. Eccl. Io. de Platea in l. indictiones, col. 5. C. de anno. &
trib. lib. 10. Lucas de Penna in l. agros. C. de fund. limo. lib. 10. & in l. vlt. q. 11.
& q. 15. C. quib. mun. vel praeſta. nem. lic. ſe excluſ. li. 11. Pet. de Vbaldis in tra.
de collectis. nu. 8. & Rol. à Valle. conſ. 66. nu. 17. 18. li. 1. idem ſenſit Pet. Ant. in
tr. de muneri. pat. 2. nu. 20. vbi declarat. Non obſtant nunc in contra-
rium adducta. ſiquidem reſpondetur ad primum ex l. ſemp. §. neg.
quod loquitur is tex. de munerib. † perſonalibus à quib. merca- 17
tores excuſantur ob neceſſariam abſentiā. id quod confirmatur
quia iā diximus ſupra mercatores & negotiatores principis ſpe-
ciali fauore excuſari à munerib. realib. Hoc confirmat Bal. qui in
d. l. 1. fin. ad fauorē mercatorū allegatur. Bal. in q. in rub. de cler. pereg.
dum inquit, ꝙ licet leges nulla eis concedant priuilegia, multa
tn̄ fuerūt, & nūc conceduntur principib. Fatetor Bal. mercatores à
iure cōmuni nullū habere priuilegiū: debent ergo pro mercib.
æque ipſi ac cæteri collectari. Nec ad rē confert, ꝙ mercatura ſit

Digitized by Google

populis, & illis ſumme vtilis. quoniam dicimus, quod ſi hac ra-
tione eſſet concedenda immunitas, eſſet certe fortius concedē-
da agrorum cultoribus, cum agricultura ſit & amica & vtilis ma-
gis populi ipſa mercatura. quod oſtendunt multa illis à iure cō-
muni collata priuilegia. quæ longa ſerie recenſet Io. à Platea *in l.
1. de agricol. & cenſi. lib. 11.* cum tamen (vt diximus) nulla ſint data
mercaturæ. Hinc non exiſtimatur agricultura ars ſordida & i-
18 gnobilis, *vti late ſcribit Tiraq. tract. nobilit. cap. 32.* † cum tamen vere
mercatura nobilitati deroget, *vti affirmat conſtanter Tiraq. vbi ſupra
c. 33. num. 20.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, non eſſe mercato-
ris induſtriam ſibi damnoſam, nec alteri vtilem, quādoquidem
non alterius portionem oneris ſuſtinet, ſed propriam tantum.
Etſi plus ſoluit, plus etiam inde conſequitur: negligente fit o-
pulentior, & commodius viaticum & obſonium ſenectuti ſuo
labore comparat, quam is facit, qui in otio & vmbra ſedet, quiq;
cū ſenex egeſtate laborare incipit; hoſtiatim mendicare interdū
cogitur. Præterea, ſi induſtria & labor tribuere deberet hāc im-
munitatem: idem dicendum foret de collectis, quæ ratione re-
ditus prædiorum præſtantur: cum prædiorum fructus non niſi
magna induſtria & labore aſſiduo conſequatur dominus vel
poſſeſſor. Et illa ratio ducta *a. l. vlt. C. de alluuio.* huc potius, quam
ad ipſam mercaturam pertinet.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, quod licet mercatores
ſoluant vectigalia cum aduehunt & inuehunt merces, non tñ id
facit, vt immunes eſſe debeant à collectis, quæ alia rōe & cauſa,
quam gabellę impoſitę ſunt. Nam & non vno in loco cernimus
ſolui gabellas & pedagia, dū in oppido, vel ciuitate frumentum,
vnū & cætera cibaria inuehuntur, & tamen adhuc collectæ ſunt
prædiis indictę. Præterea, quod dicitur, non eſſe aliquem dupli-
ci onere grauandum *d. l. Titia. §. qui inuit. a. de lega. 2.* intelligitur ra-
tione eiuſdem cauſæ, non autem diuerſæ, cum non duo onera,
ſed vnum tantum eſſe intelligatur; quemadmodum hic contin-
git. nam gabellæ, & vectigalia ſoluuntur, dum mercator in ipſa-
met negotiatione aduehendo & inuehendo; at collectas ſoluit
lucro ex fructibus negotiationis conſecuto.

Non obſtat quartum, quia reſpondetur, falſum eſſe, quod
iure cautum non ſit, ex mercibus ſoluendas non eſſe collectas.
Iam enim ſupra oſtendimus, & ſcripto iure & rationibus con-
ſtitutum ita fuiſſe. Præterea cum dictum atq; cautum ſit, mobi-
lia animalia, & his ſimilia eſſe æſtimanda, idem dicendum eſt de
mercibus: cum eadem adſit ratio; *vt iam diximus*, & cum vna & ea-
dem ratio militat, ceſſat illa regula *l. vnic. a. §. ſin autem ad deficientis.
C. de cad. tol. vt egregie declarant Cran. conſ. 62. nu. 14. & conſ. 130. nu. 7. &
Soc. iun. conſ. 77. in fi. lib. 3. qui declarat.*

19 Non obſtat quintum, quia reſpondetur, imo † nullam eſſe
naturæ diuerſitatem inter merces, & cætera bona. Nam etſi ſub
periculo merces verſentur, verſantur & fructus prædiorum.
Quemadmodum docet ipſa experientia. an non videmus illos
ſubiacere vermibus, qui ſemina edunt, atq; conſumunt, ſiccita-
ti, qua naſci impediuntur: nebulis, & immodicis pluuiis, quę na-
tas ſegetes perdunt: grandini & cæteris, quæ iam percipiendos
fructus deſtruunt? *ſunt argumento c. propter ſterilitatem. de locato. &
illi ſimilia.* Rurſus, admiſſo maius verſari periculum in mercibus,
quam in reditibus prædiorum, dicimus verſari etiam maius lu-
crum, & ob id iuxta regulam naturæ vnum cum altero eſt com-
penſandum. Accedit, eſt quod ſi maius in mercibus periculum,
minua etiam earum reditus in æſtimo ęſtimabuntur, & periculi
ratio habebitur.

Non obſtat ſextum, quia verum non eſt tantam eſſe varieta-
tem & diſformitatem mercium, vt nullo modo poſſint æſtimari
ſiquidem videmus & prædiorum dominos fieri interdum vel
pauperiores, vel ditiores, & eorum ęſtimum augetur, vel minuit
anctis vel minutis facultatibus, ita etiam de mercibus dicēdum
eſt. Poteſt enim mercator fide facta non ita verſari in negotia-
tione vt olim, & ob id eſſe minuendum æſtimum, ſi vero nego-
tiatio augebitur, aliorum erit cura deferre cenſitoribus. Nec
verum eſt prædiorum reditus eſſe certos & liquidos; reditus ve-
ro mercium & negotiationis obſcuros, & non liquidos. Eſt n-
quam falſum: Quis enim affirmare poteſt, reditus prædiorum
ita eſſe certos, vt aliquando non ſint & maiores & minores pro
temporum varietate, & bona vel mala temperie, & ſi quæ maior
incertitudo eſt in mercibus, illius ratio, ſi ita cognita erit, habe-
bitur. Non tamen ob hanc rationem in totum eſt æſtimatio de
illis facienda.

Non obſtat ſeptimum, quia nec dorſū, nec in humanum exi-
ſtimatur hoc in caſu patrimonium ſuum oſtendere. Siquidem
cauſa eſt iuſta, ob quam concedi hoc ſolet, & debet, *quemadmo-
dum ipſe Ripa d. l. nemo poteſt. nu. 81. in fi. de leg. 1. ſenſit, dum inquit*; non
concedi ſine iuſta cauſa, ergo ſecus cum cauſa eſt iuſta. Hinc et-
iam videmus, quod † quando iuſta cauſa ſubeſt, cogi poteſt tu- 20
tor exhibere inuentarium bonorum pupilli: *ita Bal. in §. nouiſſime,
inſt. de ſuſp. tut. Alex. l. 1. §. rationes, num. 5. ff. de eden. & Neuiz. lib. 4. Sylua
nup. nu. 118. in fin.* quam iuſta & æqua hic adſit cauſa, nemo eſt, qui
nō videat. Rurſus dum æſtimum hoc mercium conficitur; non
ita minuatim de ſingulis rebus ſolet confici, vt ſingula quæ do-
mi ſunt, vel in horreo, vel in apotheca ſunt, deſcribantur, ſed ge-
neratim æſtimantur omnia, & prudentum atq; peritorum illius
artis iudicio iudicatur, quāti ſint negotia, quæ ab illo & illo tra-
ctantur: ita quod patrimonii ſecreta non panduntur. Quinimo
apud antiquos Romanos, qui honeſtatis & decoris maximi ob-
ſeruatores extiterunt, & à quibus modus hic cenſendi reditus
& patrimonium manauit, nec inhoneſtum † nec indecorum ha- 21
bebatur exhibere ſeruos, animalia, & pecunias, vt in libris cen-
ſuum referri poſſent: *quemadmodum auctores ſunt Dionyſ. Halic. lib. 4.
ant. Rom. & Liuium lib. 1. 7. & 39.*

Non obſtat octauum, quia reſpondetur, non agi de illis mer-
catoribus, qui hæc oppida incolunt, & domicilium in illis ha-
bent, qui vere ſubſunt ditioni & poteſtati Principis etiā ratione
mercium, cum & illæ ita ſint in ſuo patrimonio, vt cætera mobi-
lia. Etſi volunt à principe in oppidis his conſeruari, debent et-
iam conferre aliquid de eorum reditibus, vt & princeps ipſe va-
leat id præſtare. Et miror certe, quod doctiſſ. Alba tanti faciat
ſuam hanc leuem conſiderationem.

Non obſtat nonum, quia reſpondetur primo, conſuetudinē
extare in oppoſitum in illis regionibus in quibus generalia æ-
ſtima confecta ſunt, vt in dominio Mediolani, vbi aliquando
obſeruaui, & de his mercibus, & negotiationibus fuiſſe confe-
ctum æſtimum, & apud noſtros eſt elatum, eſſe † ſpectandā con- 22
ſuetudinem regionis vicinę, cum in loco propria deficit: *Ita ſcri-
bunt omnes in l. de quibus. ff. de legib. & alibi ſæpe. imo teſtatur Prapal. in d.
l. placet. nu. 91. C. de Sacroſ. Eccl.* in oppido Auilianæ, quod huius re-
gionis eſt, conſuetudinem extare, æſtimandi merces. Ita audio
extare in nobiliſſimo oppido Cherii. Præterea non licet argu-
mentari à conſuetudine hac, quandoquidem nunquam forte
de his extitit controuerſia, vt ea extante ipſi mercatores obti-
nuerint, *vt tradunt Iaſ. & c. in d. l. de quibus.*

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur aduerſus Alciatū &
Albam eſſe * magis receptam doctorum opinionem. Et opinor *
in dominio Mediolani latam fuiſſe ſententiam aduerſus illa Al-
ciati & Albæ reſponſa; poſteaquam videmus obſeruari, merca-
tores referre in æſtimum totum merces & negotiationes; cum
tamen à mercatorib. interrogati ante æſtimi confectionem pro
illis duo illi Iuriſc. maximi alioqui nominis reſponderint.

Concludo itaq; merces & negotiationes eſſe æſtimandas: &
de illis ſoluenda onera, vt & de cæteris reditibus prædiorum.

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIVM.

*1 Geminatio verborum multum operatur ad oſtendendam defuncti vo-
luntatem, & excludit omnem interpretationem, & extenſionem.*

2 Pars vna teſtamenti declarat aliam.

*3 Teſtator ſi legauerit aliquid alicui, & prohibeat heredi ne moleſtiam
aliquam illi inferat, an ille legatarius intelligatur dominus vſusfru-
ctus, vel proprietatis.*

4 Beneficiatus eſt teſtamēto ſi nō vocatur heres, præſumitur fructuarius.

*5 Verba illa, reliquit donnam & dominam &c. an intelligantur quo ad
vſumfructum, vel proprietatem.*

6 Teſtator videtur ſe conformare cum diſpoſitione iuris.

*7 Argumentum ab vſu & conſuetudine vel communiter contingentibus
valet, & quomodo procedat. nu. 15.*

*8 Alienatio fruſtra alicui cōceditur, ſi non eſt ei relicta proprietas rei, quæ
poſſit alienari. & quomodo intelligatur.*

*9 Alienatio quod ſit prohibita, vel conceſſa, multum differt ad cognoſcen-
dum, an beneficiatus intelligatur vſufructuarius, vel proprietarius.*

10 Dictio, libere, cuius ſit natura.

*11 Vxor relicta domina & vſufructuaria alicuius fundi, habet electionem,
vel accipere vſumfructum, vel proprietatem.*

*12 Clauſula, omni meliori modo, appoſita in legato facto vxori, an in dubio
faciat ipſam proprietariam vel vſufructuariam.*

13 Nomina

Digitized by Google

13 *Nomina ſunt ſumenda à digniori & potentiori.*
14 *Regula, quod vna & eadem res diverſo iure non debet cenſeri, quomodo intelligatur.*

CONSILIVM X.

Initium à Domino.

QVod Magnifica D. Trota à Magnifico D. Blauco vſufructuaria mobilium etiam cõſtituta fuerit, multa facere videbantur.
Primo, quia non vno in loco teſtator eam v-
1 ſufructuariam in teſtamento appellauit. Quæ quidem † gemi-
nata ac reiterata ſæpius appellatio rem claram oſtendit, ac eni-
xam teſtatoris voluntatem declarat. *l. Baliſta. ff. ad Trebel. Bar in l.*
cum ſeruus. num. 7. C. de agri. & cenſi. lib. 11. late Dec. in l. 1. nu. 30. C. de pa-
ctis. & conſil. 191. col. 3. Cravet. conſil. 201. num. 42. cæteros prætereo.
Accedit quod geminatio ſolet operari, vt omnis extenſio o-
mniſque interpretatio excludatur, *vt eſt notab. gl. in cle. 1. in verbo,*
diœceſanis. de iure patrona. quam extollunt Iaſ. in l. ſi conſtante. num. 13. ff.
ſolut. matrim. & egregie Goza. conſil. 4. nu. 25. conſil. 30. num. 3. & conſil.
32. nu. 2. Et in his terminis noſtris ita argumentatur Bellonus conſil. 6 n. 4.
5. 6. qui hac ratione vſus eſt ad demonſtrandum, mulierem fuiſ-
ſe factam vſufructuariam, non autem proprietariam.
Secundo, huic opinioni ſuffragare videtur illa ratio, quod
† vna pars teſtamenti alteram declarat. *l. qui filiabus. vbi late Iaſ. co-*
2 *lum. 1. de leg. at. 1.* licet ergo hæc pars ſubobſcura ſit, dũ relinquun-
tur mobilia; attamen aliæ teſtamenti partes claræ ſunt & ma-
nifeſtæ; cum ſemper eam appellauerit vſufructuariam eſſe con-
ſtitutam. *Hoc argumenti genere ita in ſpecie vſus eſt Soc. Sen. conſil. 102.*
Viſis ſcriptis, column. 6. ad finem. lib. 3.
Tertio, ad rem maxime conferre videtur, quod teſtator eam
D. Trotam liberauit à reditione rationum, & à confectione
inuentarij. id quod eam vſufructuariam eſſe effectam atque
relictam oſtendit. Si enim eſſet abſolute domina & proprieta-
ria, quorſum inuentarium conficere? quorſum reddere ratio-
nem? Cum dominus ſit arbiter & moderator rei propriæ. *l. in*
re mandata. C. mand. ita hac coniectura adductus conſuit Rom. conſil. 206.
num. 3. Socin. Sen. conſil. 131. In præſenti conſultation. column. vlt. ver. ergo
fortius videtur. lib. 1. & Decius conſil. 278. num. 5. verſic. ſimiliter ſecun-
dum. qui & illam coniecturam addunt, quæ in caſu noſtro mi-
3 litare videtur; quando † ſcilicet prohibuit teſtator hæredi, ne
moleſtiam aliquam illi inferat. id quod in vſufructuario cadit,
non autem in proprietario, qui cum dominus ſit, vereri non
debet alicuius moleſtiam, alioqui dominus non diceretur.
Quarto, huc ſpectare videtur, quod is teſtator plures hære-
des feciſſe videtur, hoc eſt Lactantium, Franciſcum & Iaco-
bum. Et illos appellat hæredes etiam viuente D. Trota, dum
prohibuit eam moleſtari à ſuis hæredibus; quos ſua hæredita-
te carere voluit, ſi moleſti fuerint dictæ D. Trotæ. Si eos hære-
4 ditate priuat, præſupponit † eos vere eſſe hæredes; cum priua-
tio habitum præſupponat. *l. decem. §. decem. de verbor. oblig. & in l.*
manumiſſiones. ff. de iuſt. & iure. videntur ergo ij hæredes viuente
ipſa D. Trota, & per conſequens videtur d. Trotam eſſe vſu-
fructuariam. Hanc coniecturam perpendit in ſpecie Dec. *conſil.*
278. num. 6. qui paulo poſt conſiderat dici fructuariam, ex quo
hæres nunquam appellatur.
Quinto confirmari videtur ex eo, quod cum clare hic con-
ſtet hunc teſtatorem pluries illos nepotes ſuos hæredes feciſ-
ſe vniuerſales, *vt ſupra retuli*, ſequitur D. Trotam eſſe iudican-
dam vſufructuariam, non autem proprietariam; atque ita ver-
5 ba † illa *dominam, &c.* eſſe interpretanda, vt fructuaria ſit; & ſigni-
ficant quandam præeminentiam & ſupremam rerum admini-
ſtrationem in domo relictam eſſe, non autem rerum proprie-
tatem; *ita docuit Bartolus in l. Titia. §. Titia cum nuberet. num. 4. de leg.*
2. latiſſime Tiraquellus tractat. de legibus connub. l. 10. num. 5. & præter
eum Rum. conſil. 50. num. 5. lib. 2. Iaſ. conſil. 65. column. vlt. libr. 2. & Socin.
Iunior conſil. 94. num. 4. 5. libr. 2. vbi late declarat, & Pariſ. conſil. 21. libr. 2.
qui fere omnes illud fortius ſcribunt, eſſe ſolum relicta alimen-
ta. Eſt ergo ſine controuerſia dicendum, non eſſe relictam pro-
prietatem. Hac ratione vſus eſt in ſpecie Dec. *conſil. 278. numero 3.*
ver. vnde poſtremo. illum eſt ſecutus Bellonus, conſil. 6. num. 12. Et cum
6 hæc ſit iuris communis * diſpoſitio, ſumenda eſt præſumptio, †
quod iuxta eã teſtator diſponere voluerit, *vt inquit Bart. in l. vxo-*
rem. §. teſtamento. il. 2. de lega. 3. & alios recenſet Dec. d. conſil. 278. num. 8.
qui ita hanc argumentationem comprobat.
Sexto ac vltimo, argumentari pro hac parte poteſt, argu-
mento † deducto à conſuetudine & vſu, vt argumentatur in 7
hac ſpecie Dec. *d. conſil. 278. nu. 7.* Solent enim teſtatores commu-
niter relinquere vxores ſuas fructuarias, non autem proprie-
tarias. idem ergo dicendum videtur in caſu noſtro.
Re tamen ipſa diligentius perpenſa, ſum contrariæ opinio-
nis, imo quo ad bona mobilia D. Trotam eſſe relictam, atque
conſtitutam proprietariam, & ob id ad libitum poſſe de illis
diſponere. Quod, vt verum eſſe oſtendam, multis moueor.
Primo, ex verbis ipſius teſtamenti, quæ ita ſcripta ſunt. *Item*
legauit & legat D. Dorotheæ eius vxori & eam conſtituit dominam domi-
nam & vſufructuariam omnium & quorumcunque bonorum ſuorum mo-
bilium & immobilium, & vbicunque ſint & eſſe reperiantur toto tempo-
re vitæ ſuæ, ducendo tamen vitam vidualem & honeſtam. Hactenus te-
ſtator vxorem hanc ſuam vſufructuariam reliquit. Deinde ſub-
iicit in hæc verba. *Ita & taliter quod de quibuſcunque fructibus vſus do-*
mus & vtenſilibus ac alijs quibuſcunq; mobilibus ipſius teſtatoris poſſit &
valeat libere & abſolute in vſus proprios conuertere, vendere & alienare,
abſque alia ratione reddenda. Hæc poſtrema verba oſtendunt teſta-
torem conſtituiſſe ſuam hanc vxorem mobiliũ proprietariam,
ex quo illi poteſtatem dedit alienandi & diſtrahendi. Fruſtra † 8
diceretur data alienãdi facultas, niſi effecta fuiſſet proprietaria.
ita egregie docuit Baldus in l. Proculus. ff. de vſufructu. quem ſunt ſecuti
Comenſ. conſ. 129. ſer Petrus column. vlt. Fulgoſ. conſ. 13. Circa primam con-
ſultationis, columna vltima. Roma. conſil. 206. num. 4. Barb. conſil. 64. co-
lum. penult. & vlt. lib. 2. Socin. Senior conſil. 210. libr. 2. Rum. conſil. 126. nu.
1. libr. 1. conſil. 36. num. 5. conſil. 49 num. 4. & conſil. 113. num. 13. lib. 2. Picus
in repet. l. Titia. §. Titia cum nuberet. quæſt. 74. Franciſcus Crem. ſing. 27.
Maritus, &c. Curtius Iunior conſil. 14. column. 1. & conſil. 72. num. 9. late.
ne Pariſ. conſil. 71. libr. 2. & aliqua idem Pariſ. conſil. 95. num. 72. eod. Socin.
Iunior conſil. 84. num. 9. & conſil. 99. nu. 17. libr. 1. & idem reſpondit Alciat.
reſp. 562. num. 2. 3. Nec aduerſatur quod ſcribit Soc. Sen. *conſil. 131.*
column. vlt. libr. 1. hanc Baldi & ſequacium doctrinam procede-
re † cum teſtator negatiue loquitur, vt eſt cum dicit, *& prohibeo* 9
ne aliquid ex illis bonis alienet: ſecus ſi affirmatiue (inquit Soci-
nus) diſponat concedendo facultatem alienandi. Nam tunc
non loquitur Baldus, nec ex eo dicitur conſtituta proprietaria.
Et eo loci Soc. irridet Barbatiam *d. conſil. 64. libr. 2.* & inquit il-
lum paralogizare. Sed verius opinor Socinum alioqui acutiſſi-
mum iuriſconſultum falli: ſiquidem rectius ſenſit Barbatia. Et
ſi enim verba Baldi ſint negatiua, atque eo exemplo negatiuo
vtatur; attamen idem eſt dicendum cum affirmatiue hæc alie-
nandi facultas eſt conceſſa. *Ita cum in caſu affirmatiuo reſpondit ipſe-*
met Soc. Sen. d. conſil. 210. libr. 2. Quod pariter fecerunt Comenſ. d. conſ. 120.
column. vlt. Pariſ. conſil. 95. num. 72. lib. 2. & clariſs. Alciatus d. reſp. 562. nu.
2. 3. & vere opinor conceſſionem hanc affirmatiuam plus ope-
rari, quam illam prohibitionem. Nam prohibitio atque ita ne-
gatio conuenit iuri communi. quo prohibetur vſufructuario
proprietatis alienatio. Illa ergo prohibitio confirmat potius
eſſe vſumfructum, quam eſſe conceſſam proprietatem: *quod con-*
ſiderauit Roma. in l. donationes. §. ſpecies. num. 4. ff. de dona. quæ contra Bal-
dum, tamen ſenſit. At contra in ſucceſſione alienandi, quæ, dum
conuenit naturæ proprietatis repugnare dicitur naturæ vſuſ-
fructus. Si ergo à natura res iudicari debet, dicendum eſt, hanc
conceſſionem alienandi arguere conceſſam eſſe proprietatem,
non autem vſumfructum. *Et ſi diligenter perpendantur verba Co-*
menſ. d. conſil. 120. column. vlt. verſic. nam cum contra. & Al. ia. d. reſp. 562.
num. 3. & ob id Comenſis argumentatur a fortiori ex doctrina illa Baldi
in d. l. Proculus.
Secundo, confirmantur iam relata, quia voluit teſtator ſuam
hanc vxorem *libere poſſe vendere, alienare, &c.* magna † eſt vis di- 10
ctionis *libere*, quippe quæ plenum ius eſſe conceſſum ſignifi-
cet, *vt docuit Bartolus in l. alio. num. 9. ff. de alim. & ciba. lega. illum ſe-*
cuti ſunt. Socin. Sen. conſil. 170. column. 5. in princ. lib. 2. Rum. conſil. 219. nu.
3. libr. 1. & libere rem is habet, cum in aliquo non tenetur: *quem-*
admodum pulchre reſponderunt Decius conſil. 365. num. 5. Curtius Iunior
conſil. 2. num. 3. Ruinus conſil. 1. num. 21. conſil. 18. num. 6. conſil. 84. num.
9. libr. 1. & conſil. 142. num. 4. libr. 4. Accedit, quod ſi, ius plenum
eſſe tributum, hæc dictio *libere* ſignificat, dicendum eſt, hanc
non vſufructuariam, ſed vere proprietariam eſſe relictam: cum
plenum ius non habeat, qui ad ſui libitum non poteſt aliena-
re & diſponere: *vt docuit Aretin. in l. cum incertus, de legat. 1. quem*
probauit Ruinus conſilio 1. numero 21. & conſil. 33. num. 8. libr. 1. Decius

conſil. 468. num. 11. & conſil. 498. numero 9. & in ſpecie Alciat. reſp. 486. numero 2.

Tertio ſuffragatur, quia etiam ſi teſtator, dum reliquit bona mobilia, vſus eſſet verbis, quæ ſignificarent vtrumque, nempe & proprietatem & vſumfructum, vt cum dicit; *relinquo dominam & vſufructuariam*, attamen hoc noſtro in caſu eſt effecta pro-
11 prietaria. Siquidem hoc in caſu † fuit in electione ipſius D. Trotæ eligere mobilium proprietatem, vt deinde declarando animum ſuum elegiſſe dicitur. *ita egregie docuerunt Bald. Imol. & Fulg. in l. Titia. §. Titia cum nuberet. de leg. 2. & eos probant Soc. Sen. conſ. 220. col. 2. verſ. aliquando & ſecundo, libr. 2.* ij enim iuris interpretes declarando *l. ſi Titio. ff. de vſufruct. leg.* ſcribunt, quod ſi teſtator inſtitutis heredibus vniuerſalibus, vxori ita legaret, *relinquo vxorem meam dominam & vſufructuariam fundi Seiani*, vxor hac in ſua electione habebit eligere, vel vſumfructum, vel proprietatem. *Idem docuit Picus in d. §. Titia. num. 24.*

Quarto ac vltimo accedit, in hoc teſtamento eſſe adiectam
12 clauſulam, † *omni meliori modo, &c.* quæ hunc operatur effectum, vt in dubio cenſeatur vxor hæc relicta proprietaria. *ita in ſpecie reſpondit Alciat. reſp. 562. num. 3. verſic. ſortius dico. ex doctrina Bald. l. quoties. C. de heredit. inſtit. Alex. conſil. 113. libr. 3. & Corneus conſil. 65. libr. 2.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Siquidem ad primum ita dupliciter reſpondeo. Primo, vſufructuaria appellata fuit, atque ita nomen ſumpſit à digniori, cum res immobiles mobilibus præſtent. Sunt mobiles viles & nullius conſiderationis comparatiue ad immobilee, *vt ſcribunt omnes inſtit. de*
13 *vſucap. in princ. vbi Chriſtoph. Portius.* à digniori † autem & potentiori nomen eſſe ſumendum, probat *l. quæritur. ff. de ſtatu homi. & ſcribit Alciat. in repet. l. 2. in princ. num. 40. de verbor. obligationib.* Vel & ſecundo reſpondeo, imo non appellari in teſtamento vſufructuariam, ſed etiam dominam. & ob id dicendum quod reſpectu immobilium appellatur vſufructaria, reſpectu vero mobilium proprietaria. Nec hoc inconuenit, quod ſcilicet vna res diuerſo iure cenſeatur, *iuxta l. eum qui ædes. ff. de vſucap.* quia id conceditur diuerſis reſpectibus. *ita declarant Doc. l. in teſtamento. l. 1. num. 8. C. de teſta. mil. Rip. l. vlt. num. 122. C. de reuo. don. & ſimilem conſiderationem facit egregie Aret. conſil. 40. colum. 2. & eum ſecutus eſt Soc. Iun. conſ. 99. num. 20. lib. 1.*

14 Præterea † regula *l. eum qui ædes.* ceſſat cum apparet de clara mente teſtatoris. *ita declarat. Curt. Iun. conſil. 114. num. 11.* His infertur reſponſio ad ſecundum fundamentum, quod vere eo ſpectat.

Non obſtat tertium, quia præter reſponſionem præcedentem, quæ & huic fundamento conuenit, ita reſponderi poteſt. imo illas rationes in eo fundamento perpenſas retorqueri poſſe pro D. Trota aduerſus hæredes. quemadmodum illis vtitur Soc. Sen. *d. conſ. 210. col. 2. verſic. ſecundo quia, libr. 2.* ad demonſtrandum vxorem eſſe relictam proprietariam. Nam cum non poſſit vſufructuaria à præſtatione cautionis de reddendis rationibus, & à confectione inuentarij liberari, *vti ſcribunt omnes in l. nemo poteſt. de lega. 1. ubi Ripa. num. 39. Dec. conſ. 265. num. 5. late Iaſ. conſ. 40. lib. 5. cæteros omitto;* ſequitur dicendum, teſtatorem voluiſſe relinquere proprietariam, quæ illa præſtare non habet. Alioqui fruſtra eo diſpoſuiſſet modo, *contra l. ſi quando, in princ. de leg. 1. Atque ita ait Soc. ſenſiſſe Benedictum Plumbinum.*

Non obſtat quartum fundamentum, quia facile reſpondetur, nempe teſtatorem prohibuiſſe ſuis hæredibus moleſtiam inferre dictæ D. Trotæ, intelligitur illos eſſe hæredes, hoc eſt, proprietarios reſpectu immobilium, & per conſequens non poſſe moleſtia afficere D. Trotam illorum immobilium vſufructuariam: non tamen fit, quin eadem D. Trota ratione mobilium ſit proprietaria.

15 Non obſtat quintum, quia illi eſt ſatisfactum ex tertio opinionis noſtræ fundamento. Illa enim opinio Bartol. *d. §. Titia. num. 1.* procedit, cum hæredes vniuerſales fuerunt inſtituti, & mulier omnium bonorum relicta vſufructuaria. Atqui, quando inſtitutis hæredibus vniuerſalibus mulier eſt relicta (vt hic fuit) domina & vſufructuaria, electionem habet, an eſſe velit vſufructuaria vel proprietaria: *vt declarat Socin. Sen. d. conſil. 210. column. 1. lib. 2.*

Non obſtat vltimum, quia argumentum † à communiter contingentibus procedit in dubio. At nos verſamur in claris; vt iam dilucide oſtendimus. Atq; ita iuris eſſe concludo.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens quod maritus poſſit aliquid vxori legare, an vti exorbitans à iure communi, vel limitatorium, vel correctorium extendatur ad donationem cauſa mortis.*

2 *Donatio cauſa mortis permiſſa eſt à iure communi inter virum & vxorem.*

3 *Statutum, quod ſtatuta ciuitatis intelligantur ad literam prout ſtant & iacent, hoc operatur, vt illa ſtatuta non poſſint aliquo modo extendi de caſu ad caſum. & nu. 10.*

4 *Statutum quod maritus non poſſit legare vxori quicquam, cur introductum præſumatur, vnica ratione demonſtratur, & alia. numero 9.*

Donatio cauſa mortis potius contractui quam vltimæ voluntati aſſimilatur. & dicitur tertia ſpecies participans de ambobus. ibidem. & num. 12.

5 *Statutum loquens in caſu ſimplici, non comprehendit caſum mixtum. & quando. num. 20.*

6 *Vſurarius qui non poteſt teſtari, an poſſit donare cauſa mortis & ſub numero 14. & ad hoc cognoſcendum diſtinguuntur tres caſus. numero 21.*

7 *Maritus prohibitus legare vxori, an prohibitus dicatur eam heredem inſtituere. & num. 12.*

8 *Donatio vel legatum factum contra ſtatutum, licet non valeant rigore ſtatuti, debentur tamen in foro conſcientiæ. & nu. 26.*

9 *Statutum, quod legatum à marito vxori factum non valeat, duplici ratione introductum dicitur.*

10 *Statuta ſunt extendenda ex identitate rationis, non obſtante alio ſtatuto dictante, ſtatuta intelligi debere ad literam.*

11 *Maritus prohibitus legare vxori; an poterit ei relinquere, an tanquam teſtamenti executrix diſtribuat teſtatoris bona in pauperes, non obſtante regula, quod qui facit alia via, quod ea prohibita a lege, non dicatur in fraudem legis factum.*

12 *Verbum lego, latam habet ſignificationem, ideo prohibitum ſi ſit legatum, cenſetur & prohibita heredis inſtitutio.*

13 *Contractus celebratus in teſtamento regulatur ſecundum naturam teſtamenti.*

14 *Donatio inter viuos inter virum & vxorem, cur prohibita ſit.*

15 *Collegij alicuius opinio, puta collegij Iuriſconſultorum Mediolanenſium præfertur aliorum opinioni.*

16 *Diſpoſitio habens rationem generalem ad plures caſus, illos omnes comprehendit, non per viam extenſionis, ſed potius ex incluſione.*

17 *Ratio legis & ſtatuti omnino inſpici debet, etiam ſi verba impropriëntur.*

18 *Statutum prohibens marito relinquere vxori: an extendatur vt neque vxor marito relinquere poſſit, vt correlatiuorum eadem ſit ratio.*

19 *Statutum prohibens interpretationem alterius ſtatuti, quomodo intelligatur.*

20 *Caſus mixtus ſi continetur ſub ſimplici, ſtatutum loquens de ſimplici extenditur etiam ad mixtum.*

21 *Donatio cauſa mortis facta ab vſurario prohibito teſtari an valeat, & quando.*

22 *Canoniſtarum opinio in concernentibus fauorem animæ omnino eſt ſeruanda.*

23 *Donatio cauſa mortis cur potius contractibus aſſimiletur, quam vltimæ voluntati.*

24 *Minor & ignorans ſicut donare non poteſt, ita nec renunciare fauori ſuo.*

25 *Heres quod non poſſit venire contra factum proprium, quomodo intelligatur.*

26 *Obligatio naturalis an dicatur oriri ex actu & promiſſione, qui vigore vnius ſtatuti non valet.*

CONSILIVM XI.

Initium à Domino.

DVBITATVR *an iure conſtet donatio cauſa mortis à marito vxori facta, cum ſtatutum ciuitatis Alexandriæ prohibeat viro vxori aliquid legare.* Dubitaui ego diu ac multum quid reſponderem. multa ſiquidem in eam me trahebant opinionem, quod donatio hæc iure conſiſteret.

Primo ea ratione, quod ſi ne dicamus † hoc ſtatutũ eſſe à iure com- 1

re communi exorbitans (vt noſtri dicunt) ac limitatorium, *vti tradunt Curt. Sen. conſ. 11. Statuto Parmenſi. col. 1. Soc. Sen. conſ. 75. co-*
1 *lum. 2. verſ. ſed præmiſſis, Dec. conſil. 196. nu. 4.* ſiue (& rectius) *dica*mus eſſe correctorium iuris communis, *quemadmodum reſponderunt Corneus conſ. 185. num. 1. lib. 1. Curt. Iun. conſ. 6. num. 13. Cephalus in conſ. 59. num. 27. lib. 1.* Ius enim commune corrigit in ea parte, qua permiſſum eſt viro legare vxori. *l. vlt. ff. ſi quis aliquem teſtam. prohib. & l. vlt. ff. de ijs quibus vt indig. Curt. Iun. d. conſ. 6. nu. 7. verſ. non enim. Natta conſil. 463. num. 6. lib. 2.* vtroque ergo caſu ſiue correctorium, ſiue limitatorium ſit, ſtricte erit interpretandum: *vti relati Doctores ſcribunt.* Cum ergo hoc ſtatutum loquatur de legato, non erit extendendum ad hanc donationem cauſa mortis, ex quo inter ſe diuerſa admodum ſunt: *quemadmodum ſcribunt Bartol. in l. 1. ff. de don. cau. mor. omnes in l. 2. ff. de l. 1.* & in ſpecie ita permulti, quos ſuo loco referam, reſponderunt. Quæ ſane argumentatio fortius procedit, quia ſi intelligeremus eſſe prohibitam etiam donationem cauſa mortis, ſequeretur duplex iuris communis correctio, vna ratione legati, *vt diximus,* altera ratione donationis cauſa mortis, quan-
2 do quidem donatio † cauſa mortis permiſſa eſt à iure communi inter virum & vxorem. *l. Papinianus. l. ſed interim. §. 1. l. vxori ſuæ. l. ſi eum ſeruum. §. vlt. l. quod autem. §. 1. ff. de donatio. inter virum & vxor. & l. donationes. C. eodem. ſcribunt Tiraquel. in l. ſi vnquam, in verbo libertis. num. 120. C. de reuoc. donat. & Natta d. conſ. 463. num. 6. lib. 2.* Et tamen clarum illud eſt, ſtatuta correctoria ita eſſe interpretanda, vt minus quantum fieri poteſt corrigant. *l. 2. C. de noxa. cap. cum dilectus de conſuetud. & in ſpecie huius ſtatuti reſpondit Cephalus d. conſ. 59. num. 5. lib. 1.*

Secundo illa ratione adducebar, quia extat in ipſa ciuitate ſtatutum, quo cautum eſt, quod illius ciuitatis ſtatuta nullam
3 recipiant † interpretationem, ſed quod ad literam intelligantur. Quo fit, vt nullo modo illud ſtatutum prohibens legatum, debeat extendi ad donationem cauſa mortis, etiam ſi alias extendi poſſet. *Item ſimili, imo fortiori caſu, poſt Curtium Sen. Lancellotum Decium, Petrum Craſſum, Iacobum Puteum & Catelianum Cottam, docuit Platus in l. ſi quando. num. 434. C. vnde vi. Illis adde Curtium Iun. conſ. 6. num. 7. Soc. Sen. conſ. 75. lib. 3. & Bruneum in tract. ſtatu. Quod ſtantibus maſculis, articulo 7. nu. 18.* & ſtatutum hoc prohibens marito relinquere vxori, intelligitur prohibere etiam, ne marito relinquat mulier. Cum diſpoſitum in vno ex correlatiuis cenſeatur etiam diſpoſitum in altero. *l. vlt. C. de indicta vid. tol.* & tamen ſcribunt relati Doctores hoc non procedere, cum extat ſtatutum, quod ſtatuta omnia ad literam intelligantur, omni interpretatione reiecta. Si hoc procedit eo in caſu, in quo ius commune vult eandem eſſe diſpoſitionem & rationem correlatiuorum, quando fortius hoc in caſu, in quo ius commune ſtatuit differentiam inter donationem cauſa mortis & legatum.

4 Tertio ſuffragatur, hoc ſtatutum † ea ratione conditum videtur, ne maritus allectus blanditiis & ſuaſionibus vxoris ei relinquat bona, quæ iure ſucceſſionis filiis & aliis ab inteſtato venientibus ſunt debita. *Hanc eſſe huius ſtatuti rationem ſcribunt Barb. conſ. 33. colum. 4. in fin. lib. 4. & clarius Soc. Sen. conſ. 75. colum. 2. in fin. lib. 3. Alciatus reſp. 226. & lib. 2. de verbo ſignif. num. 27.* Atqui hæc ratio ſolum procedere videtur in legato, aliave diſpoſitione teſtamentaria, dum maritus vel eget, vel de morte tunc dubitans facile allicitur ad relinquendum vxori. Non autem locum habere videtur in donatione hac cauſa mortis, quæ non vltimæ voluntati, ſed contractui æquiparatur; ex quo notario ſtipulante facta eſt, *vt tradunt Bart. in l. 1. ff. de donat. cauſ. mor. Salyc. in l. 1. C. eo. & Decius conſil. 296. num. 5. qui ita conſuluit ſuper ſtatuto Mediolani.*

Quarto me multum mouebat, quod donatio hæc cauſa mortis dicitur tertia quædam ſpecies participans de natura contractus & vltimæ voluntatis. *l. vlt. ubi Bald. C. de don. cau. mor. & idem in ſua Margarita in verbo, donatio, colum. 3. verſ. donatio cau. mor. Natta*
5 *conſ. 463. num. 18. lib. 2.* Sed ſtatutum hoc loquens † de legato, atque ita in caſu ſimplici, non comprehendit caſum mixtum. *l. quid ergo. §. 1. ff. de iis qui not. infa. iuncta l. 1. §. ſi is qui. ff. de exercito. Bartol. & cæteri in l. certi conditio. §. quoniam. ff. ſi cert. peta. multos in ſpecie hac noſtra loquens recenſet Natta. d. conſil. 463. num. 18. Quibus accedunt Angel. conſ. 253. num. 3. & Pariſ. conſ. 34. nu. 27. lib. 2.* Non ergo ſtatutum hoc comprehendere poſſe videtur hanc donationem cauſa mortis.

Quinto, vrgere admodum videtur argumentum à fortiori ductum ab illa communi * Doctorum opinione, qua aſſerunt, *
quod diſpoſitio. *cap. quanquam, de vſuris in 6.* qua prohibetur † v- 6
ſurarius teſtari, vel quid relinquere in vltima voluntate, non ſe extendit ad donationem cauſa mortis. Cum tamen illa diſpoſitio videatur fauorabilis fauore animæ. *Ita Bald. in l. executorem. num. 11. C. de execut. rei iud. Ang. in diſput. Aſtenſis miles. colum. 8. verſic. de quarta dubitatur. Caſtren. conſil. 161. Ad primum quæſitum, column. vlt. lib. 6. & communem eſſe teſtatur Rip. in l. 2. num. 8. de legat. 1.* Si illud verum eſt in eo caſu fauorabili, à fortiori in hoc dicendum videtur, in quo ſtrictam aiunt interpretationem fieri oportere.

Sexto, auctoritas multorum, qui in ſpecie hac conſulti reſponderunt, me multum mouebat. Siquidem Alex. *conſil. 26. numero 4. libr. 2.* reſpondit, ſtatutum Parmæ, quo marito interdictum eſt, ne vxori leget, vel quoquo relicti titulo leget, non prohibere hanc donationem cauſa mortis; cum hic titulus dicatur tertius, ſeu medius inter donationem, inter viuos & legatum. *Alexan. in ſpecie hac probauit Ruin. conſil. 44. num. 25. lib. 2. dum ita eſt interpretatus ſtatutum Cremonæ. Ita quoque intellexit ſtatutum Mediolani Dec. conſil. 196. Ita pariter interpretatus eſt ſtatutum Papiæ conſultiſſimus Cephalus conſil. 59. num. 12. libr. 1. & hanc opinionem probauit Ioan. Dilectus de arte teſtandi, tit. de ijs qui non hab. factionem teſta. caut. 13. Huc accedit, quod fortius eſt, reſponſum Corn. conſil. 185. libro 1.*
qui quidem Corneus reſpondit, maritum † prohibitum lega- 7
re vxori non cenſeri prohibitum eam hæredem inſtituere: cum hæredis inſtitutio ſit quid diuerſum à legato. Hinc etiam econtra reſpondit Barba. *conſil. 12. column. 4. verſic. & etiam pono. libr. 1.* quod ſtatutum prohibens donare cauſa mortis, non comprehendit legatum.

Septimo, etiam ſi relata non procederent, quæ iure procedere extimo; adhuc hæc donata vxori videntur debita. Siquidem hoc ſtatutum conditum fuit ad fauorem filiorum, & aliorum qui ſuccedere habent, *vti tradunt Barba. d. conſil. 23. column. 4. in fin. libro 4. Socin. Sen. conſil. 75. column. 2. in fin. lib. 3. & Alciat. de reſp. 220.* Atqui huic fauori & beneficio renunciare poſſunt ij ſuccedere debentes, *quemadmodum in ſpecie reſpondit Barbat. conſil. 12. column. 1. libr. 1. quem hac in re ſecutus eſt Ioan. Dilectus de arte teſtandi, titul. de ijs qui non hab. factio. teſta. caut. 13. num. 2.* Cum ergo in caſu noſtro ij hæredes præſentes fuerint, cum maritus iſte donauit, & donationi conſenſerint, ſequitur nunc beneficio dicti ſtatuti vti nunc non poſſe. Accedit, quod hæredes ij hæreditatem adiuerunt, atque ita teſtatore diſpoſita comprobarunt: non ergo amplius licere videtur contrauenire. *l. poſt legatum. ff. de ijs quibus vt indig. Soc. Iun. conſ. 129. num. 9. lib. 1. confert. l. cum à matre. C. de rei vind. & tradit Crauet. conſil. 24. num. 5.*

Octauo ac vltimo dicendum ſaltem videtur, quod poſtquam hæc mulier iam eſt conſecuta donata hæc, & in eorum poſſeſſione multis abhinc annis reperitur, non videtur amplius moleſtia afficienda, nec repetenda, quæ penes eam ſunt. Quando-
quidem ſaltem † naturali obligatione, & ex æquitate donata 8
hæc deberi videntur. *quemadmodum in ſpecie in ſtatuto ſimili Piſano reſpondit Bald. conſ. 294. Teſtator legauit cuidam, lib. 1. repetitum conſil. 319. libr. 5.* Reſpondit enim Baldus, legatum à viro vxori factum prohibente ſtatuto Piſano ſaltem in foro conſcientiæ deberi. *Baldum ſecutus eſt Alcia. reſp. 502. num. 5. verſic. Secundo adduco. vbi multa ſimili in comprobauit.* Et alia ſimilia congerunt Dec. *in cap. 1. num. 19. de conſt. poſt Abb. ibi.* qui ſcribunt in foro conſcientiæ valere electionem non ſeruata forma. *Idem decidit Boer. quæſt. nu. 71.* Idem de teſtamento minus ſolemniter confecto tradunt *Iaſ. in rubr. ff. de acquir. hered. nu. 23. Alciat. cap. nonnt. num. 42. de iudic. & Dudac. in cap. 1. nu. 16. de teſta.*

Re tamen longe melius atq; diligentius perpenſa, ſum contrariæ opinionis; nempe donationem hanc cauſa mortis non conſiſtere ob illam ſtatuti prohibitionem. Quod, vt dicam, multa me mouent.

Primo ex ratione adducor, quod ratio ob quam ſtatutum hoc eſt conditum, locum etiam habet & in hac donatione. Eſt
inquam illa prima † ratio ſtatuti, ne maritus blanditijs & ſua- 9
ſionibus mulieris allectus priuet propriam ſobolem ſucceſſione ei debita. Hanc rationem veram eſſe cenſuerunt Barb. *conſil. 23. colum. 4. in fin. lib. 4. Soc. Sen. conſil. 75. colum. 2. in fi. lib. 3. Alciat. reſp. 226. & libr. 2. de verb. ſignif. Natta conſil. 463. in fi. lib. 2.* Secundam rationem eſſe huius ſtatuti perpendit *Curt. Sen. conſ. 11. Statuto Parmenſi, colum. 3. verſi. ſexto adduco.* ne ſc. vir & vxor, ita legando vel donando mutuo amore ſe ſpolient. Atq; hæ rationes militant etiam in donatione cauſa mortis; ergo & in ea ſtatuti diſpoſitio

locum habet: ita argumentatur. Alcia. d. reſponſ.226.num.1.verſic.ac-
cedit quod, &c. Quod ea ratione confirmatur, quia hoc ſtatu-
tum eſt fauorabile, vt inquit Bartolus in l. cunctos populos. num.32.
verſicu. aut ſtatutum eſt prohibitiuum. & ibi Salyc. column.5. de ſumma
Trin. & fide cathol. late Rom.conſil.39. num.2. Alexan.conſil.41. num.7.
lib.5.Curt.Sen.d. conſil.11. Statuto Parmenſi column.2. verſic. ſecundo me
10 mouet. vbi ait, extendi † hoc ſtatutum ea identitate rationis.
Idem ſcribunt Ripa in l.2. num 14. de lega.1. Curt.Iun.conſil.6. numero 2.
verſicu.confirmatur etiam. Natta conſil.463. num.2. libr.2.Cranet.con-
ſil. 135. num.35. quo loco ait Cranet. hoc ſtatutum eſſe late interpretan-
dum. Nec me mouet quod reſpondet Curtius Iunior d. conſil.6.
num.16. quod vbi exſtat ſtatutum; quod ſtatuti verba ad lite-
ram intelligantur, non poteſt fieri extenſio ex identitate ra-
tionis, niſi ratio ſcripta & expreſſa ſit in ſtatuto: atque ita in-
quit ſenſiſſe Ancha. in cap.1. column. penult. & vlt. de conſtit. Nam
reſpondeo, imo ſufficere quod ratio ex mente & coniecturis
colligatur. l. nominis & rei, vbi tradunt recentiores. ff. de verb. ſignif. Pa-
riſ.conſ.83.num.23.lib.3.

Secundo ſuffragatur, quod niſi hoc ſtatuto prohibita etiam
foret donatio cauſa mortis, facile mariti & vxores poſſent frau-
dare & eludere hanc ſtatuti prohibitionem: poſſent inquam
cauſa mortis donare vel extra teſtamentum, vel in ipſo teſta-
mento adhibita clauſula ſolita codicillari. At has fraudes & elu-
ſiones ius noſtrum non admittit. l. non dubium. C. de legibus. & in
ſpecie hac ita argumentatur Ripa in l.2. num.14. de leg.1. & ante eum De-
cius d. conſil. 196. num.1. in fin. & ſi ipſe deinde reſpondeat, & male, vt
mox ſubyciam. Hinc docuit Iaſ. in l. non dubium. num.47. C. de legib.
poſt Io.in. Aad. & Alber. quod vt fraus hæc euitetur, vir non poſ-
ſet † relinquere vxori, vt tanquam teſtamenti exſecutrix di-
11 ſtribuat teſtatoris bona in pauperes. idem docuit Iaſ. in l. captato-
rias. column.12. C. de teſtam. milit. & in l. vlt. num.17. C. de fideicomm. poſt
Alexan. etiam conſil.57. num.6. lib.2. Nec me mouet, quod inquit
Decius d. conſil.166. ad finem, non cenſeri factam fraudem ſtatu-
to, poſteaquam diſpoſitio eſt facta in alio caſu, quam in eo de
quo ſtatutum loquitur. idem cenſuit Imola. in l. tam is. in princ. ff. de
donatio. cau. mort. dum ait ille, non cenſeri factum in fraudem le-
gis, cum quid fit alia via, quam ea, quæ à lege eſt probibita. & in
ſpecie hac fere noſtra loquitur. Non inquam hoc me mouet,
quia procedit doctrina hæc, cum diuerſa adeſt ratio, diuerſum-
que ius; an ſecus cum eadem ratio militat. ita declarant relati o-
mnes, & apertius Rom. in d. l. tam is, in princ. num.3. verſic. item non obſtat.
& Rom. conſil.44. num.17. lib.2. Socin. Iun. in l.2. num.26. de leg.1. & in
caſu noſtro eandem eſſe rationem prohibendi donationē cau-
ſa mortis ac legata, ſupra demonſtrauimus.

Tertio huc pertinet, quod verba ſtatuti conueniunt etiam
12 donationi cauſa mortis. Nam verbum lego, † amplam habet
ſignificationem. l. verbis legis. de verbor. ſignif. vbi Alcia. & Brecheus
explicant, Ripa in l. centurio. num. 98. de vulg. & pupill. in l.1. de leg.1. vbi
cæteri omnes. & egregie Vaconius Rom. lib.4. declara. iuris, cap.126. Com-
prehendere ergo debet & donationem hanc cauſa mortis, cum
præſertim legati diffinitio donationis verbo diffiniatur. §. lega-
tum. inſt. de lega. l. legatum, de leg.1. Hinc docuit Alcia. in ſpecie no-
ſtra in d. l. verbis legis. num.2. in fine, ſtatuto hoc, quo legatum à vi-
ro vxori factum improbatur, prohiberi & hæredis inſtitutio-
nem. & ante Alciatum idem egregie cenſuit Alber. in 2. parte ſtatutorum.
quæſt.112. poſt Vbertum de Bobio Iacob. Niger in rubr. de leg.1. num.15. &
ibi Crauetta, ad finem. & ſi Corneus conſil.285. lib.1. & Rum. conſil.44.
num.16. libro 2. ac Ripa d. l. Centurio. num.98. de vulg. aliter cenſuerint, &
male. Siquidem eis refragatur verbi generalitas, & mens ſtatu-
ti, quæ eſt, vt prohibita cenſeantur omnia, quibus fraus ſtatu-
to fieri poteſt, ac illius diſpoſitio eludi: quia inſtituendo eam
vxorem plus illi daret, quam ſi legare poſſet, atque ita illud ab-
ſurdum ſequeretur.

Quarto accedit, quia ex alio verba ſtatuti conueniunt etiam
donationi cauſa mortis. Siquidem, dum ſtatutum legari prohi-
bet; actum vltimæ voluntatis prohibet. At donatio cauſa mor-
tis vltimæ voluntatis proxime accedit, cum in teſtamento facta
ſit: & cum poſt donantis mortem ab hærede præſtanda ſit, iuxta
d. §. legatum. inſt. de leg. ita viſus eſt ſentire Alcia. de reſp.226. num.1. ver-
ſicul. quod etiam verba. Confirmatur ex l. illud, in princ. ff. de dona.
cauſ. mor. d. l.1. §.1. ff. ſi quid in fraudem patro. & l. vlt. C. de don. cauſ. mort.
quibus probatur in effectu, legatum eſſe donationem cauſa
mortis, & æquiparari ſaltem quoad effectum collatum poſt
mortem, vt etiam probat l. vt hæredibus. de leg.2.

Quinto, ad rem hanc confert, quod donatio hæc cauſa mor-
tis eſt facta in teſtamento; quo fit, vt regulari debeat ſecun-
dum naturam ipſius teſtamenti: atque ita vltimæ voluntatis;
quemadmodum † ſolent regulari cōtractus in teſtamentis ce- 13
lebrati. ita tradunt Iaſ. in l. nemo poteſt, num.21. de leg.1. & ibi recentio-
res. At vltima voluntas eſt prohibita celebrari ad commodum
vxoris, ergo & hæc donatio.

Sexto, ea ratione in hanc ſententiam adducor, quod & ius
commune & municipale in hoc conuenire videntur, vt ob-
uiam eatur fraudibus & cautelis, quibus decepti mariti mulie-
rum ſuaſionibus hæredes ſpoliant, & illis relinquunt. Nam
lex prohibuit † donationem inter viuos factam à viro vxori, & 14
econtra. l.1. & l.2. ff. de dona. inter vir. & vxor. de cuius conſtitutionis
ratione ſcribunt Aret. conſil.74. num.8. Alciat. libr.3. diſpunct. iuris, cap.
14. & Coraſius lib.5. miſcella. iuris, cap.5. Nunc hoc ſtatuto expreſ-
ſim prohibetur legatum, ſi diceremus non eſſe etiam prohi-
bitam donationem cauſa mortis, non eſſe itum obuiam frau-
dibus & cautelis, quas leges multum abhorrent. l. in fundo. ff. de
rei vind.

Septimo, me multum impellit, quod fuit à Baldo conſil.294.
Quæritur vtrum vſurarius, libro 2. reſponſum. nempe prohibitio-
nem capit. quanquam, de vſuris, in 6. quo prohibetur vſurarius te-
ſtari & legare, comprehendere etiam donationem cauſa mor-
tis in teſtamento factam. Baldum ſunt ſecuti Ripa in l.2. num. 9. de
leg.1. Alciat. reſp.226. Alba. conſil.65. num.5. idque factum eſt, ne illa
diſpoſitio eluſoria redderetur, frausq; illi fiat.

Octauo ac vltimo moueor auctoritate eorum, qui ita cen-
ſuerunt in ſpecie noſtra. ita inquam cenſuit Ripa in l.2. num.14. de leg.
1. & ibi Alciat. d. reſp.226. & lib.2. de verb. ſignif. quibus in locis teſta-
tur ita fuiſſe iudicatum ab ampliſſimo Collegio Iuriſconſ. Me-
diolani. Quæ ſane Collegij opinio cæteris anteferri debet, vt 15
ſcribunt Abbas in cap. prudentiam, in princ. de offic. deleg. Dec. conſil.400.
nu.1. Neuiz. lib.5. Sylua nu.1. nu.35. & Cranet. nu. conſ.132.16.

Non obſtant nunc in contrarium adducta: in quorum diſ-
ſolutione exſudandus eſt labor. Ad primum itaq; reſpondeo,
imo hoc ſtatutum eſſe fauorabile, vt ſupra dixi in primo fundamen-
to, & late eſſe interpretandum cenſuit Cranet. conſil.135. num.95.
& recte, nam ſiue verba, ſiue rationem ſtatuti ſpectemus, do-
natio hæc includitur. Si inquam verba, quia iam oſtendimus,
verbum lego, habere amplam ſignificationem: atque ita com-
prehendere hæredis inſtitutionem, & hanc donationem cau-
ſa mortis. Si etiam ratio ſpectetur, illa conuenit etiam dona-
tioni cauſa mortis. vt iam dixi, Quo fit, vt non hîc agendum ſit
de extenſione, † ſed potius de ipſa incluſione. Scribit enim 16
Bald. in l. de quibus. ff. de legib. quod, vbi eadem exſtat ratio in plu-
ribus caſibus, vna & eadem ratio decidit omnes illos caſus, non
per extenſionem, ſed ſicut genus comprehendit ſpecies, ita ra-
tio generalis omnes caſus complectitur. quam ſane doctri-
nam alijs permultis comprobauit Crauet. conſil.293. num.3. idem
in tract. de antiqu. temp. part.1. num.36. & latiſſime Tiraquel. in l. ſi vn-
quam. in verbo libertis. num.45. C. de reuoc. dona. qui & illud poſt Ca-
ſtrenſem & alios ſcribit, id non ſolum procedere in exorbi-
tantibus, ſed etiam in correctorijs: cum hæc non extenſio, ſed
enucleatio & incluſio cenſeatur. Quinimo † ſcribit ibidem 17
Tiraquell. num.47. inſpiciendam potius eſſe legis rationem,
quam illius verba, ex l. ſcire. §. aliud. ff. de excuſ. tuto. l.3. §. conditio. ff.
de alimen. leg. & l. penult. ff. ad exhib. cæteros prætereo. Quod ſi hoc
licet, fortius licebit verba ipſa impropriare, vt mens & ratio
legis obſeruetur, quod in ſtatutis clare ſcribunt Bartol. in l. contra
legem. ff. de legib. dum ait quod licet offendere verba ſtatuti, vt
mens ſeruetur. Bald. in l.1. ff. ſi cert. pet. idem Bartol. in l. omnes popu-
li. num.58. verſicul. fallit ſi de mente. ff. de iuſt. & iure. alios recenſet Ti-
raq qui ſupra. num.54. & egregie præter illum Didacus libro 1. variar. re-
ſolut. cap.13. num.9. & Soc. Iun. conſil.1. num.126. lib.1.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur primo, non eſſe
admodum † tutam illam opinionem, quod ſtatutum hoc pro- 18
hibens marito relinquere vxori, cenſeatur etiam prohibere
vxori ne relinquat marito; etiam ſi eadem ſit correlatiuorum
diſpoſitio. Siquidem argumentatio à correlatiuis procedit ra-
tione eiuſdem actus, non autem diuerſi, vt hic, dum ſtatutum
prohibet marito relinquere vxori, dicitur etiam prohibere v-
xori ne accipiat; non tamen prohibere, ne vxor relinquat ma-
rito. Atque ita cenſuit Socin. Sen. conſil.75. colum.2. lib.3. qui re-
ſpondit aduerſus Curt. Sen. d. conſil.11. Statuto Parmenſi. & Socini
rationem probant Curt. Iun. d. conſil.6. num.15. Suppreſſo tamen nomine
Socini. Socinum autem ipſum ſecuti ſunt Cranet. tr. de antiq. temp. par.4.
princ.

Socinum autem ipſum ſecuti ſunt Crau. tract. de antiq. temp. par. 4. princip. num. 72. & eadem. 4. part. princ. in 1. particula. num. 30. & Socin. iun. in rubr. ff. de acquir. poſſ. num. 115. Si ergo vera non eſt illa Curtij Senioris opinio, fruſtra ſit fundamentum de ſtatuto excluſiuo interpretationis. Verum, quia ſore in praxi difficile eſt recedere ab ea opinione Curt. Sen. *d. conſil. 11.* cum ſecundum eam reſpondetur Iaſon & Ambroſius Opizonius, *vt refert Laurent. Sylvanus conſil. 31. libr. 1.* qui ait illud reſponſum Curtij Senioris fuiſſe Iaſonis & Opizonij. *eandem opinionem probauit Iaſ. conſil. 112. lib. 3. idem in l. vlt. num. 18. C. de indicta vid. tollen. Crotus in l. omnes populi. num. 185. de iuſt. & iur. & Ripa in rubr. ff. de acquir. poſſ.* Reſpondeo ergo ſecundo, non eſſe verum illud fundamentum ductum à ratione illa, quod ſtatutum reiiciens omnem interpretationem cenſeatur etiam reiicere hanc, vt prohibita ſit & vxor relinquere viro. Siquidem, cum eadem vel forte maior ſit ratio prohibendi vxorem, ne viro relinquat, quam econtra. *vt docte ac copioſe probarunt Iaſon & Curt. Senior,* ſequitur ſtatutum vtrum-
19 que caſum æque comprehendere. Et ſtatutum † illud, quo excluditur interpretatio, intelligitur atque procedit quo ad interpretationem leuem & friuolam, non autem quo ad eam quæ à mente & ratione prouenit. *ita Bartol. in l. omnes populi. num. 22. de iuſt. & iur. & ibi Bald. num. 15. Crotus num. 65. Roma. in l. Cæſar. ff. de publica. Comenſ. conſil. 136. Viſis inſtrumentis. & Brunus tract. Quod ſtatutis maſculis, &c. articulo 5. num. 109. & num. 113. accedunt Alexan. conſil. 80. num. 9. libr. 1. Corne. conſil. 224. column. 4. num. 10. verſic. & licet ſtatutum præciſum. lib. 2. Iaſ. l. quamuis num. 2. de in ius voc. & in l. ſtipulatus ſum Damian. num. 3. de verbor. obligationib. Ruin. conſil. 8. num. 11. libr. 5.* Hoc autem in caſu noſtro eandem eſſe rationem diximus: non ergo excluditur hæc interpretatio, quæ verius dicitur enucleatio & caſus incluſio, *& clare ita cenſuit Zuchardus in l. vlt. num. 234. verſic. non obſtat. C. de edict. diui Adrian. tollen.* Præterea, hoc ſtatutum excludens interpretationem non dicitur illam excludere, qua fraus & circumuentio repellitur. *ita Brunus vbi ſupr. num. 108. poſt Anchar. in repetit. cap. canonum ſtatuta, in fine, de conſtit.* Atqui in hoc caſu, niſi in prohibitione ſtatuti foret incluſa donatio cauſa mortis, fraus & circumuentio committi aduerſus ſtatutum facile (*vt oſtendimus*) poſſet. Nec illud repugnat quod ſcribit Curt. Iun. *d. conſil. 6. num. 10. poſt Anchar quem ſupr. retuli.* tunc non excludi interpretationem ex identitate rationis, cum ratio expreſſa in ſtatuto; quia reſpondeo ſufficere cum pro expreſſa habetur; *vt recte docuit Crotus in l. omnes populi, num. 183. de iuſt. & iure.* Hic pro expreſſa habetur, ex quo vna eſt, vel duæ, quæ in vnam conueniunt, quæ quidem eſt, ne mutuo amore ſe ſpolient: vel verius, ne ab inteſtato venientes priuentur ſuo iure. Rurſus interpretatio, quę ab æquitate & mente ſtatuentium proficiſcitur non dicitur reiecta. *ita Cravet. conſil. 3. num. 22. poſt Baldum conſil. 460. Ioannes in fin. l. 1. & alios plures, quos recenſet.* in caſu noſtro iam oſtendimus, & æquitati & menti ſtatuentium conuenire, vt etiam donatio cauſa mortis prohibita cenſeatur, ergo, &c.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, imo eandem rationem militare in donatione hac facta in ipſo teſtamento, vt ad ſenſum patet, quin? vere opinor eandem eſſe rationem prohibendi donationem cauſa mortis ſeparatim factam à teſtamento, quandoquidem iiſdem blanditijs & ſuaſionibus allici poteſt vir ad donandum. Quod vero dicitur, donationem hanc factam notario ſtipulante, accedere propius ad naturam contractus, infra explicabo.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, & ſi donatio cauſa mortis ſit quædam tertia ſpecies; attamen, ex quo eadem eſt ratio in ea, quæ in legato, dicendum eſt, eſſe prohibitam, vt &
20 legatum. ſiquidem † caſus mixtus continetur ſub ſimplici, cum eadem adeſt ratio. idq; non ex verbis, ſed ex mente: *ita Bald. & Imol. in l. ſi ita facta ſit. ff. de inuſt. rup. & irrito teſta. Aret. in l. ſi ita ſcriptum de lib. & poſthu. & Tiraq. in tract. de legib. connub. in gl. 3. nu. 76.* atqui in hoc caſu iam oſtēdimus eandem rationem prohibendi donationem cauſa mortis, quæ fuit & prohibendi legatum.

Non obſtat quintum, quia reſpondetur, nec veram nec ad rem conferre illam Baldi & ſequacium traditionem, cuius
21 quidem declarandæ gratia, tres † caſus ſunt conſiderandi atque declarandi.

Primus eſt caſus, cum donatio cauſa mortis eſt facta ſimpliciter in teſtamento, nulla adhibita notarij ſtipulatione, nullo pacto, nulla partis præſentia. hoc caſu recte reſpondit Bald. *conſ. 294. quærunt virum vſurarius, lib. 2.* donationem hanc ab hoc vſurario factam non conſiſtere, cum vere vltima ſit voluntas, vere vltima ſit voluntas, vere includatur in ea diſpoſitione, *c. quamquam, de vſuris, in 6. idem quod Baldus, ſenſit Lapus alleg. 123.*

Secundus eſt caſus, cum vſurarius ſine teſtamento, ſed ſimpliciter donat cauſa mortis præſenti vel abſenti, notario ſtipulante nomine illius abſentis. tunc videtur potuiſſe donare ex quo hunc caſum non includit illa diſpoſitio. *d. cap. quamquam. ita docuit Bal. in l. exſecutorem. n. 11. C. de exſecu. rei iu. illum ſecuti ſunt Ange. in diſput. Aſtenſis nules. col. 9. verſicu ſed de quarto dubitatur. Caſtren. conſ. 161. ad primum quæſitum, col. vlt. verſic. & prædicta. lib. 1 & hanc eſſe magis communem * teſtatur Ripa in l. 2. nu. 8. ad ſi. de leg. primo,* & quamquam hic caſus non conueniat huic noſtro, cū conſultatio noſtra verſetur circa eam donationem factam in teſtamento parte præſente & ſtipulante, *de quo infra*: verumtamen adhuc reſpondeo, ac primo, hanc Baldi opinionem nō eſſe ſatis tutam. Nam ab ea diſſentiunt Bened. Peruſi. *in rub. ext. de teſta. Calder. in diſp. Canonica inſti. Ioan. de Ana. in c. quia in omnibus, col. 6. verſi. & ſicut refert, de vſuris. & Soc. Sen. in l. 2. n. 9. de leg. 1. & conſ. pen. col. 11. verſ. circa ſeptimam, lib. 3. & hanc eſſe commun. * opin. canoniſtarum atteſtantur Roma. in l. tamen, nu. 3. de dona. cau. mortis. & Soc. Iun. in d. l. 2. n. 22. de lega. 1.* & ſcribit Romanus hanc opinionem † Canoniſtarum eſſe 22
in iudicijs ſeruandam, *quod affirmant & Soc. Sen. in d. l. 2. & recte.* nam in dubio Canoniſtarum opinio in his, quæ animæ fauorem reſpiciunt ſequenda eſt, *vt ſcribunt Inno. in c. 1. de ope noui. nun. Fulgo. in l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vti. pub. & Lanfrancus Oria. in c. quoniam contra, in verbo, teſtamentum. n. 39. de proba. Neuiz. lib. 5. Syluæ nupt. n. 69.* Præterea, etſi concedamus opinionem legiſtarum eſſe veram, vere opinor non conferre multum ad rem hanc. Siquidem ob id prohibet illa ſanctio *c. quamquam,* vſuratijs teſtamentum condere, ne bono illo publico fruantur, relinquantque ſibi hæredes. *iuxta l. vel negare. ff. quemad. teſta. aper.* Durum admodum exiſtimarunt ſemper homines carere teſtandi & de rebus ſuis diſponendi facultate. *§. 1. inſt. quibus non licet. vel in l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ.* Atqui, cum vſurarius donauit in vita titulo cauſa mortis, non tamen dicitur conſecutus quod exoptat, nempe hæredem relinquere. Non ergo illa donatio quæ hæredem non facit, eludit illam conſtitutionem, quandoquidem ſi vſurarius ea donatione facta, ſi adhuc teſtari voluerit, vt erit ei neceſſe, ſi hæredem facere cupierit, adhuc ea conſtitutione impedietur, niſi vſuras reſtituat, vel de eis reſtituendis caueat. In caſu vero noſtro diuerſum eſt, quia ſi licebit viro donare vxori cauſa mortis eludetur diſpoſitio ſtatuti, quoniam hac via futuri hæredes mariti ea bonorum portione ſpoliabuntur. Non ergo pares videntur termini. Tertius eſt caſus huic noſtro ſimilis, cum vſurarius fecit donationem cauſa mortis in teſtamento præſente donatario, vel illius nomine notario ſtipulante. Hoc in caſu idem quod in præcedenti dicendū videtur; ſecundum opinionem Legiſtarū, nempe valere donationem. *ita reſpondit in ſpecie noſtra Dec. d. conſ. 196. n. 3. 4.* cum propius ad naturam contractus, quam vltimæ voluntatis accedat. *Quod ſenſit idem Dec. in l. licet. n. 10. C. de pactis, & in l. ſentum. n. 53. C. qui teſta. fac. poſſ. & non diſſentit Alba. conſ. 65. n. 5.* Cæterum, quo ad terminos vſurarij, facile ex ſupradictis in præcedēti caſu hæc euitari poſſunt. Quo vero ad terminos noſtros, etſi maius ſit dubiū; attamen reſpōderi poteſt ex multis ſupra relatis, nempe, ꝙ cum eadē ſit ratio prohibēdi hanc donationem, quæ exſtat prohibendi legatum, quod de legato eſt ſancitum recte ad donationem trahitur. Quocirca in ſpecie *Ripa in l. 2. nu. 9. de leg. 1.* ſcriptum reliquit, Decium male reſpondiſſe. *quod & tradit Alcia. reſpon. 226. ex illa doctrina Baldi conſil. 294.* & in ſpecie noſtra Decium male reſpondiſſe, & contra illum fuiſſe iudicatum Mediolani ſcribit Alcia. *d. l. 2. nu. 15. & lib. 1. de verbor. ſignif. num 37.* Nec (mea quidem ſen- 23
tentia) ad rem facit. quod donatio † hæc accedat propius ad naturam contractus, ob partis præſentiam, vel notarij ſtipulationem. Siquidem hoc procedit quo ad effectum reuocationis. Non enim reuocari poſſe videtur, vt teſtamentum, ex quo mediante ſtipulatione acquiſitum eſt ius alteri: & amplius res non pendet à voluntate vnius, vt ipſum teſtamentum, *vt loquitur Bartolus in l. cum qui decedens. §. codicil. de leg. 3.* quos quidem ita ſoleo interpretari. At diuerſum eſt cum inſpicimus principium, quod prohibetur: vt ſi prohibetur teſtari, prohibetur & contractus in eo teſtamento celebrari. Eſt enim teſtamentum vt principale continens contractum. geſta ergo in teſtamento erunt nulla, eo teſtamento annullato. Quod ſine controuerſia procedere opinor, cum is contractus ad elu-

dendam & fraudandam eam prohibitionem teſtandi tenderet.

Non obſtat ſextum, quia ſingulatim reſpondeo ad illas Doctorum auctoritates. Ad illam Alex. *conſil. 26. num. 4. lib. 2.* cenſeo animaduertendum, Alexandrum loqui in donatione cauſa mortis facta ſeparatim à teſtamento: qui caſus noſtro non conuenit, *vt ſupra oſtendimus.* Præterea ex iam relatis dicere poſſumus, haud recte ſatis ab Alexandro fuiſſe reſponſum. *Ita etiam reſpondetur Ruino d. conſil. 44. num. 25. lib. 2. qui ſola Alexandri auctoritate vtitur.* Ad reſponſum Decij *conſil. 196.* iam ſatis dictum fuit ex Alciati & Ripæ ſententia, illum male conſuluiſſe, & contra eum iudicatum fuiſſe. Nec repugnant auctoritates Ioan. Dilecti & eruditiſſimi Cephali, quandoquidem illi ſimpliciter, non autem diſputatiue ſecuti ſunt Decij & relatorum opinionem. Quocirca, non ſolemus multum tribuere auctoritati interpretis, ſi rem exacte non diſputat, *vt ſcribunt Neuiz. lib. 5. Sylua nupt. num. 29. & Alcia. libr. 4. Parerg. cap. 17.* eſt enim credendum, quod ſi diligentia adhibita diſputaſſent, contrarium probaſſent. Ad illud reſponſum Cornei *conſil. 185. lib. 1.* ſatis dictum fuit ſupra ex Alberici & Alciati ſententia male reſpondiſſe. Quod autem reſpondit Barba. *conſil. 12. lib. 1.* facile euitatur, cum is loquatur de donatione cauſa mortis ratione contractus, in quo aliud eſſe ex iam dictis colligitur.

Non obſtat ſeptimum, quia reſpondetur multis modis. Primo, hos hæredes eo tempore ac etiam nunc eſſe ætate minores: quo fit, vt ſuus ille conſenſus eis obeſſe non poſſit. Nam
24 quemadmodum † expreſſe donare, vel iuri ſuo renuntiare non poſſunt. *l. prædia. C. de præd. minor. & reſpondit Soc. Sen. conſil. 150. col. 1. lib. 1.* imo nec ob cauſam nuptiarum, alioqui maxime fauorabilem, donare poſſe tradunt Bartol. *in l. ſi conſtante, in princ. num. 76. ff. ſolut. matrim. & Curt. iun. conſil. 168. num. 20* ita nec tacite conſentiendo facere id poſſunt, vti in ſpecie noſtra clare reſpondit Alcia. *reſp. 108. num. 14. verſic. item ad ſupradictum.* Reſpondetur ſecundo, hos hæredes eo tempore factæ donationis & teſtamenti ignoraſſe hanc ſtatuti diſpoſitionem, quo fit, vt illi renuntiaſſe non dicantur, *iuxta l. mater decedens, de inoff. teſtam. & ibidem Doct. & in l. 1. C. de pactis.* Quod intelligit Crauet. *conſil. 257. num. 2.* procedere etiam adhibito iuramento. Nec repugnat quod extiterint ij hæredes, qui facto defuncti contrauenire non poſſunt. *iuxta l. cum à matre. C. de rei vind.* quia reſpondetur, hæredem non plus teneri quam ſuus ipſe anteceſſor. atqui ſuus anteceſſor non fuiſſet ſimili conſenſu & renuntiatione obligatus; ex quo illi ſtatuto edito ad ſuam fragilitatem tuendam, non potuiſſet renuntiare; *vt ſenſit Natta d. conſil. 463. num. 3.* Præ-
25 terea † regula *l. cum à matre,* ceſſat quando factum eſt contra legis diſpoſitionem, & fit nullum. *Bald. conſil. 171. Quidam Mœchus. lib. 5. & alij, quos retulit Gramma. deciſ. 93. num. 9. Quibus addo Iaſ. conſil. 168. in fin. lib. 4.*

Non obſtat vltimum, ſiquidem reſpondetur primo ex ſen-
26 tentia Alciati *reſp. 108. num. 14. ad finem,* ex eo conſenſu † & actu nullam fuiſſe cauſatam obligationem naturalem. quandoquidem naturalis obligatio oriri non potuit repugnante ſtatuti diſpoſitione prohibitiua. Quod præter Alciatum comprobatur doctrina Bar. *in l. cum lex. num. 4. ff. de fideiuſſ.* qui docuit, naturalem obligationem non oriri ex contractu, cum verba prohibitionis concepta ſunt in perſonam, vt eſt in ſtatuto noſtro, quo maritus prohibetur legare vxori. *idem Bartol. in l. 1. num. 8 ff. de nouatio. Ang. conſil. 160. Pro deciſione num. 5. Aret. conſil. 22. columm. vlt. Calcan. conſil. 13. columm. 1. alios recenſet Tiraquellus tracta. de legib. connubia. in gloſſ. 2. num. 12.* Hinc ſequitur, verum non eſſe, quod reſpondit Bald. *d. conſil. 204. Teſtator legauit, lib. 1.* legatum hoc ſaltem deberi in foro conſcientiæ, *vt etiam dubitat Alciat. d. reſponſ. 108. num. 14. in fin.* Et quanquam multis in vtramque partem adductis, ambigat Tiraquellus *in d. gloſſ. 2. num. 19.* attamen verior eſt hæc ſententia non deberi, cum ex eo actu nulla oriatur naturalis obligatio. quod latius explicat Didacus *in cap. cum eſſes. num. 6. de teſt. & in cap. peccatum, part. 2. §. 3. ad finem, de reg. iuris, in 6.* Atque ita concludo.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Societas quibus coniecturis probari poſſit contracta & continuata. & per totum.*
2 *Socius pupilli, negotians cum pecunijs pupilli, debet communicare lucrum, non tantum vt ſocius, verum etiam vt tutor.*
3 *Argumentum ab abſurdo euitando multum valet.*
4 *Furtum, an in re communi commiti dicatur.*
5 *Acquiſitio communi nomine denotat ſocietatem omnium bonorum.*
6 *Lucrum & augmentum negotiationum, dicitur quoddam corpus vniuerſale, ideo omnes habentes in lucro illo ſeu augmento intereſſe, dicuntur ſocij.*
7 *Actus difformes facti de communibus bonis indicant ſocietatem eſſe contractam.*
Socius ſi non poſſet negotia tractare, an dicatur durare ſocietas. ibid.
8 *Societas dicitur finiri per mortem vnius ex ſocijs.*
9 *Pactum quod ſocietas continuetur etiam cum hæredibus an valeat.*
10 *Societas omnium bonorum nunquam præſumitur, niſi conſtet de expreſſa conuentione.*
11 *Societas non dicitur contracta cum illo, qui tractare negotia non poteſt, vt cum minore.*
12 *Clerico prohibita eſt negotiatio.*
13 *Socius qui nihil agit, non dicitur ſocius, neq; contracta ſocietas.*
14 *Societas quando ex negotiatione dicatur contracta.*
15 *Societas contracta non dicitur, ſi acquiſita diuidantur, vel deſcribantur in pluribus Cataſtris ſecundum quantitatem ſociorum.*
16 *Societas præſumitur non continuari ex variatione negotiationum.*
17 *Societas non præſumitur inter aliquos, quando conſiciuntur codices expenſarum domus & familiæ.*
18 *Legatum factum vni ex ſocijs debet cum alijs communicari, alias ſocietas contracta non dicitur.*
19 *Societas vna an ad aliam extendatur.*
20 *Negotia exercere præſumitur quilibet ex proprijs pecunijs.*
21 *Societas quando dicatur contracta, ſi acquiſitũ ſit diuerſis nominib.*
22 *Ratum haberi non poteſt id, quod ſuo nomine geſtum non fuit.*
23 *Lucrum factum cum pecunijs alienis quomodo diuidi debeat.*
24 *Melioramenta ſi ſint ſoluenda, quodnam tempus inſpiciatur.*
25 *Dotes mulierum ante diuiſionem, vti æs alienum ſunt detrahendæ.*
26 *Recipiens mutuo pecuniam præſumitur eam vtiliter in neceſſarijs impendere.*
27 *Recedens à domo ſociorum an præſumatur recedere etiam à ſocietate.*

FACTI SPECIES.

D. *Antonius à Platea Niſcienſis tres filios reliquit, Simonem, Bernardinum & Ioannem Petrum. Hi donec vixit Simon, vna ſimul in communione vixerunt, negotia, quæ maximi valoris erant, communi nomine, vt ſocij omnium bonorum tractantes. Euenit, quod anno 1531. vita deceſſit Simon, relicto Conſtantino filio infante. Qui quidem Conſtantinus vna cum patruis habitauit atque vixit vſque ad annum 1546. Nulla negotia tractauit hic Conſtantinus eo tempore, ſed negotia omnia tractata fuere per Bernardinũ & Ioannem Petrum. & prædia quæ à patruis his acquiſita fuerunt, partim proprio eorum nomine, partim nomine communi, hoc eſt, etiam Conſtantini patruelis ſunt quæſita. Illudque etiam in facto verum præſupponitur eo anno 1531. quo Simon deceſſit, tenue admodum fuiſſe patrimonium, & ſi negotia magna; atque ita tenue erat, vt vix alı ex eo poſſet familia, & graues principum collectas præſtare neq; ſoluere. Anno deinde 1547. is Conſtantinus cœpit negotia tractare cũ Bernardino & Ioanne Petro patruis. Et Bernardinus anno 1549. deceſſit: Ioannes Petrus vero mortuus eſt anno 1550 quo tempore fi. ij d. Bernardini negotia tractare cœperunt. Ex quibus negotiationibus magnæ diuitiæ ſunt comparatæ. Nunc conſanguinei ij cupiunt inter ſe bona diuidere, ſed inter cætera dubitatur nunc, an Conſtantinus conſequi debeat partem acquiſitorum ab anno 1531. vſq; ad annum 1547. & quomodo cætera bona diuidi debeant.*

CONSILIVM XII.

Initium à Domino.

RESPONSVM quod à me expoſtulatur, vt de re maximi ponderis eſt; ita perplexam habet dubitationem: cum variæ ſint hac de re Doctorum opiniones. Verſatur enim potiſſimum in eo dubitatio.

bitatio, *an ſocietas cœpta inter tres illos fratres Simonem, Bernardi-*
num & Io. Petrum continuata cenſeatur cum Conſtantino patruele; ita
quod acquiſita dicantur communi nomine patruorum & patruelis. Qua
in re dicendum videbatur, ſocietatem eſſe continuatam, & ac-
quiſita omnia eſſe æque diuidenda. Quod, vt dicerem, multa
me mouebant.

1 Primo, quia tria † concurrunt, qubus vel coita, vel conti-
nuata præſumi poteſt inter hos ſocietas: nempe, communis
habitatio, lucrorum communicatio, & eorum quæ tractata
fuerunt, non reddita ratio. Quæ ſane tria ſocietatem bonorum
omnium eſſe contractam arguere dicuntur, ex multorum ſen-
tentia. *Ita enim cenſuerunt Bartol. in l. ſi patrem. C. commun. vtriuſque*
iud. Anchar. conſil. 203. Materia. Roman. conſil. 291. Cum iſti fratres. quos
ſecuti ſunt Iaſ. conſ. 2. col. 5. & conſ. 3. col. 2 lib. 3. Dec. conſil. 12. num. 2. qui
Baldum & alios nonnullos eiuſdem opinionis recenſent. Quibus accedunt
Soc. Sen. conſ. 160. col. 2. verſ. Iſta concluſio lib. 2. Rubeus conſil. 87. & conſil.
95. nu. 1. & Crauet. conſil. 276. col. 1. verſ. Sed præmiſſis non obſtantib. qui
ex duobus tantum, hoc eſt, communi habitatione & patrimo-
nij communicatione ſenſit, ſocietatem fuiſſe contractam ſeu
continuatam inter patruum & patruelem.

Secundo ſuffragari videtur, quod ij ipſi patrui Bernardinus,
ſcilicet & Ioan. Petrus, non modo ex proprijs pecunijs d. Simo-
nis fratris & conſequenter d. Conſtantini patruelis negotiatio-
2 nes tractarunt, vt ſocij; verũ etiam tanquam tutores ipſi Con-
ſtantino acquiſiuiſſe dicuntur: & ideo acquiſita ipſi Conſtan-
tino pro ſua contingenti portione communicanda videntur.
ita ſcribunt Bart. & Bald. in l. ſi patruus. col. 2. C. commu. vtriuſq; iud. De-
cius in l. ſi pecuniam. ſecundo not. 2. ff. ſi certum pet. & conſ. 21. ad finem.
& Crauet. conſ. 386. col. 1. verſ. 2. dico.

3 Tertio, accedit ratio ducta ab euitando † abſurdo & iniquo
niſi enim dicerentur inter patruos & patruelem fuiſſe hanc o-
mnium bonorum ſocietatem continuatam, ſequeretur, quod
patrui negotiando cum pecunia patruelis pupilli & minoris
4 committendo furtum deliquiſſent. † Quod ſane furtum & in
re communi committi poteſt. *l. merito. ff. pro ſocio. & l. ſi ſocius. ff.*
de furtis. Ita in ſpecie noſtra argumentatus eſt Crauet. d. conſil. 286. co-
lumn. 2. verſ. 3. niſi poſt Alexandrum conſil. 123. num. 14. lib. 5. Et præter
eos idem reſpondit Socin. Sen. conſil. 87. column. 4. verſicu. præterea, quod
dicit Nicolaus. lib. 1. & conſil. 160. column. 3. verſ. præterea quod. lib. 2. Ne
ergo abſurdum hoc atque iniquum ſequatur, dicendum vide-
tur eſſe continuatam inter hos ſocietatem, atque acquiſita eſſe
æqualiter diuidenda.

Quarto, non parum conferre videtur, quod ſupponitur
hoc in caſu conſtare multis inſtrumentis, multa acquiſita fuiſ-
5 ſe ab his patruis communi nomine patruelis. † Quæ ſane ac-
quiſitio initam vel continuatam ſocietatem omnium bono-
rum inter eos arguere videtur. *ita poſt Bartol. in d. l. ſi patrum, co-*
lumn. 2. reſpondit Crauet. d. conſil. 286. column. 2. verſic. 4. iſta quæſtio. &
præter eum idem obſeruans reſpondiſſe Soc. Sen. conſi. 160. col. 3. verſic. con-
firmantur præmiſſa. lib. 2.

Quinto huc facit, quod ex quo hic agitur de lucro & au-
6 gmento negotiationum & mercimoniorum, quæ corpus †
quoddam vniuerſale facere dicuntur, *vt probat l. cum tabernam. ff.*
de pignor. & l. tabernam. ff. de fundo inſtruct. & docet Bartol. in l. cum
pater. §. menſa. ff. de leg. 2. dicere non poſſumus, ex continuatione
ipſa ſolum auctam eſſe portionem ipſorum patruorum: quin-
imo eſſe quoq; auctam illam patruelis, cum & ipſe in corpore
illo vniuerſali portionem ſuam habuerit. Nam & patris ſui lo-
cum ſemper obtinuit: *ita in ſpecie argumentatur, & ſi paulo vberius*
Soc. Sen. conſil. 254. Viſa facti, column. vlt. lib. 2. quem ſecutus eſt Decius
conſil. 255. num. 3.

Sexto ac vltimo conferre videtur, quod omnia lucra & hinc
inde obuenientia fuerunt hactenus inter hos patruos & pa-
7 truelem communicata, & actus multi difformes † hinc inde ge-
ſti; qui quidem actus arguunt coitam atque continuatam eſſe
omnium bonorum ſocietatem, etiam ſi alter ipſorum ſocio-
rum fuiſſet ad negotiandum minus idoneus: *ita copioſe reſpon-*
* *det Iaſ. conſil. 2. column. 6. verſ. 3. facit li. 3. qui hanc eſſe communem * Do-*
ctorum opinionem teſtatur. Et idem in ſpecie reſpondet Socinus Senior
conſil. 160. column. 2. verſicu. ad hoc reſpondeo. lib. 2. vbi poſt Baldum in l.
ſi patruus, colum. 2. C. comm. vtriuſq; iudic. ſcribit, quod etſi alter ſo-
ciorum ſeu fratrum negotia tractare non poſſit; attamen ſo-
cietas contrahitur. *Et huius opinionis recenſet Angelum conſil. 112. &*
Anchar. conſil. 299. Nec pupillaris ætas impedimento eſt, ne ſocie-
tas contrahatur, *iuxta l. in conditionib. ff. pro ſoc.* quia ætate maiori

ſuperuenienti dicitur ratificatione confirmata, *reſpondit Crau.*
conſil. 286. num. 2. & præter eum Dec. conſil. 21. colum. 1. Soc. Sen. d. conſil.
160. col. 4. verſ. reſpondeo & aliter. lib. 2. Hæc me hæſitantem redde-
bant, vt contra patruos reſponderem.

Contraria tamen ſententia, iam relatis minime refraganti-
bus, magis placet. nempe, nec cõtinuatam nec de nouo initam
cenſeri ſocietatem inter hos patruos & patruelem. Quam ſane
opinionem, vt veram eſſe demonſtrem, mouent me multa.

Primo, quod continuata non ſit, vel ex eo conſtat, quod ſo-
cietas iam inita inter illos fratres morte † alterius eorum, hoc 8
eſt, Simonis patris d. Conſtantini ſoluta atque extincta eſt. *l. A-*
ctiones. §. morte. ff. pro ſocio. & §. ſoluitur. inſt. pro ſocio. Quod adeo
verum eſt, vt nec pacto † conueniri poſſit, vt ad hæredes tranſ- 9
eat, atque cum eis continuet. *l. verum. §. in hæredem, & l. adeo in*
princ. vbi Bartol. ff. pro ſocio. copioſe reſponderunt Curt. Senior conſil. 53.
Super articulo. Decius conſil. 213. num. 1. & cum Decio in eadem facti
ſpecie. Ruinus conſil. 90. num. 11. libr. 1. & conſil. 91. num. 11. eo. & Pariſius
conſil. 84. num. 3. & conſil. 86. num. 18. lib. 1. Non ergo argumenta-
ri poſſumus antiquam illam ſocietatem, quæ erat inter Simo-
nem & fratres fuiſſe continuatam cum Conſtantino Simonis
filio. Quo inde fit, vt nec æqualiter cum eo acquiſita ſint di-
uidenda.

Secundo, quod noua ſocietas contracta non fuerit inter
Conſtantinum & eius patruos, aperte conſtat: ſiquidem vt
noua ſocietas omnium bonorum dicatur contracta, expreſſa
conuentio † requiritur. *ita reſpondet Caſtrenſ. conſil. 349. Ex die quo* 10
iſte Rapha. colum. vlt. lib. 1. Illum ſecuti ſunt Barb. conſil. 22. colum. penult.
lib. 1. & conſ. 10. colum. 5. lib. 4. Ruinus conſil. 101 col. 1. lib. 1. Crau. conſi. 26.
n. 5. qui eiuſdem opinionis recenſet Alexandrum & Capolam. Et vere idem
ſenſit Barto. in l. Titium & Mæuium. §. altero, nu. 5. verſ. primo caſu. ff. de
admini. tuto. Quam ſane ſententiam cenſent omnes probari te-
xtu aperto *l. 3. §. 1. ff. pro ſocio.* Atqui hoc in caſu nulla expreſſa
conuentio interceſſit; nec intercedere potuit (vt mox dicam)
obſtante minori ætate Conſtantini; ergo, &c.

Tertio, quod reuocata non fuerit ſocietas, vel ex eo appa-
ret, quod adfuit in ipſo Conſtantino defectus potentiæ. Nam,
cum eo temporis eſſet infans & minor, † ſocietatem cum pa- 11
truis contrahere non potuit, *vt aperte probat l. Titium & Mæ-*
uium. §. altero. ff. de admini. tut. quo loci ſcriptum eſt, quod etiam
ſi patruus tutor nepotis ſeu patruelis vendiderit bona, quæ
inter eos erant communia, & negotiari cœperit; non tamen
compendium communicatur: quod ſane compendium com-
municaretur, quando inter eos ſocietas contracta eſſet. *quod eo*
loci Bar. num. 2. & nu. 5. clarius docuit. Idem reſponderunt Angel. conſi. 60.
Caſtr. d. conſ. 349. col. vlt. verſi. 3. videtur prædictis. Barba. conſil. 10. col. 5.
lib. 4. Pariſius conſ. 84. nu. 8. lib. 1. Socin. Iun. conſ. 24. nu. 5. lib. 2. & Alcia.
in tract. præſumpt. reg. 1. præſum. 25. nu. 2. verſ. 2. fallit. Qui & alios plures
recenſent. Hinc etiam reſpondit Natta conſ. 254. nu. 2. lib. 2. poſt Baldum,
quem citat, ſocietatem non cenſeri contractam inter duos fra-
tres, quorum alter negotia tractare non poteſt, ob id quod ſtu-
dijs operam dat, & in Gymnaſio eſt. Ita etiam reſpondi ali-
quando, non dici coitam ſocietatem inter fratres quo ad ne-
gotia, cum eorum vnus eſſet clericus, cui † negotiari interdi- 12
ctum à lege pontificia eſt. *cap. penult. & c. vlt. de vita & honeſt. cler.*
vbi Doctores, & reſpondit Feder. de Senis conſi. 207. Nos Gripholus, col. 1.

Quarto, confirmantur ideo relata, quia etiam ſi idoneus
fuiſſet Conſtantinus tractare negotia; attamen ex quo vere
nulla tractauit, † non poteſt dici contracta ſocietas, quo ad ne-
gotia ipſa. *Ita docuit Bartol. in d. l. Titium & Mæuium. §. altero. ad fin.* 13
ff. de adminiſtra. tu. pulchre Bald. conſil. 120. Quidam Antonius, colum. 2.
lib. 1. & clarius reſpondit Dec. conſil. 21. num. 4. Idem reſponderunt Ca-
ſtrenſ. & Fulgoſ. quos ſecutus eſt Iaſ. conſi. 2. column. 2. verſ. 2. facit, & verſ.
tertio fortius. libr. 3. Cor. conſil. 299. num. 2. lib. 4. Crotus conſil. 15. num. 7.
Pariſ. conſil. 84. num. 8. lib. 1. Socin. Iun. conſil. 24. nu. 5. lib. 2. Alc. in tract.
præſumpt. reg. 1. præſum. 25. verſ. item fallit quando. Crau. conſ. 26. nu. 4.
& Cepha. conſ. 247. num. 14. lib. 2.

Quinto accedit, quod nec etiam tacite hæc negotiationis
ſocietas creditur inter hos cõtracta, quod nihil ex parte Conſtan-
tini fuit collatum. Vt enim contrahi ſocietas † in negotiatione 14
poſſit, requiritur vel quod ambo induſtriam cũ pecunia con-
ferant, vel ſaltem quod vnus pecuniam, & alter induſtriam. *l. cũ*
duobus. §. ſi in coeunda. ff. pro ſocio. & ſcribunt omnes in l. ſi paciſcenda. C.
de pactis. Atqui neutrũ horum conferre potuit Conſtantinus:
induſtriam non potuit, ætatis defectu: pecuniam pariter non
potuit, ob patrimonij tenuitatem. Non enim tot erant redi-

tus, vt inde ali poſſet. Ne ergo (vt dici ſolet) præſumatur de
vento vixiſſe Conſtantinus *iuxta l. vlt. C. de alim. pup. præſt. & ſcri-
bunt Bald. in authent. hoc ius porrectum. colum. vlt. verſic. quæro vtrum. C.
de ſacroſanct. eccleſ. & Alciat. in tracta. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 50.* di-
cendum eſſet, reditus eſſe in alimentis, & non negotiationibus
conſumptos: & per conſequens contractam non fuiſſe ſocieta-
tem. Ita ergo ſentire non debet commodum lucri ex ea nego-
tiatione, quia nec ſenſit damnum conferendi induſtriam vel
pecuniam. *Quod ſenſit Bartol. in d. l. Titium & Mæuium. §. altero. num.
5. verſic. 2. caſu, de adminiſtrat. tuto.*

Sexto renouatam non fuiſſe ſocietatẽ hanc inter Conſtan-
tinum & eius patruos ex eo conijcitur, quod ipſi patrui multa
ſuo nomine proprio, aliqua etiam nomine ipſius Conſtantini,
& cõmuni nomine acquiſita in proprio Cataſtro deſcribi vo-
luerunt: alia vero acquiſita nomine etiam Conſtantini in alio
Cataſtro. Qui quidem actus oſtendunt animum patruorum
fuiſſe nolle contrahere ſocietatem negotiationis cũ ipſo Con-
ſtantino patruele: quia, ſi ſocij eſſe voluiſſent, non ita eam di-
ſtinctionem bonorum quæſitorum feciſſent. *ita in ſpecie argu-
mentatur Crauet. conſil. 17. num. 2. in fine.* Et præter eum (vt dixi) ac-
cedit illa cõiectura à diuerſitate Cataſtri ſumpta, quæ quidem
magni refert ad conijciendum non eſſe contractam ſocieta-
tem. vt enim commune † Cataſtrum arguit ſocietatem eſſe
contractam, & communi nomine bona acquiſita, *vt ſcribunt
Petrus de Vbaldis in tracta. de duobus fratrib. part. 3. num. 22. Roma. con-
ſil. 291. num. 6. & Decius conſil. 21. num. 10.* ita à ſenſu contrario, Ca-
taſtrum nomine proprio factum, ſocietatem non eſſe initam
demonſtrat.

Septimo, non parum vrget, quod antiqua ſocietas non præ-
16 ſumitur tunc continuata, cum actus † difformes ab illa anti-
qua in nouis negotiationibus geruntur. *ita docuit Baldus in l. nam
& Seruius. §. ſi viuo. ff. de neg. geſt. vt enim declarat Alexan. conſil. 132. nu.
15. libr. 5.* qui reſpondit, quod ſi Codices negotiationis antiqui-
tus ſcribebantur nomine omnium, & altero eorum mortuo,
non ſcribatur nomine etiam ſucceſſoris & filij defuncti, cum
eo filio non cenſeri continuatam ſocietatem, ſed diuiſam po-
tius. Ex his enim ſcripturis optimum ſumitur argumentum,
vel contractæ vel non contractæ ſocietatis. *Quod ſcripſit & Bart.
in l. ſi patrium. num. 6. C. commun. vtriuſq. iud. qui ita ex facto ſe obſeruaſſe
ait. Idem reſponderunt Decius conſil. 21. nu. 6. verſi. ſed in quæſtione noſtra
Barba. conſil. 12. colum. 7. lib. 4. & Cretus conſ. 40. n. 14. idem ſcripſit Ben-
uenutus Stracca non vulgaris eruditionis Iuriſconſul. in tracta. de merca-
tura, part. 2. num. 53. 54.* Cum ergo in caſu noſtro clare appareat
mortuo Simone patre Conſtantini, aliter ac prius ab his pa-
truis cœptum eſt negotia tractari, & ſuo nomine & non Con-
ſtantini etiam Codices inſcribi; dicendum eſt continuatam
non eſſe ſocietatem. Et quanquam Socin. Sen. *conſil. 160. col. 5. lib.
2.* reſponderit, hanc Codicum inſcriptionem parum prodeſſe,
vel obeſſe, cum lucrum communicatum fuiſſe apparet: atta-
men dicendum eſt Socinum aduerſus receptam doctorum o-
pinionem ſcripſiſſe. & in caſu noſtro ceſſare omnem dubita-
tionem, cum lucra communicata non fuerint.

Octauo accedit hæc coniectura, quia tunc non præſumitur
inter ſimul habitantes contracta ſocietas omnium bonorum,
17 cum codices † expenſarum domus & familiæ conficiuntur, &
in eis diligenter referuntur accepta & expenſa. *Ita reſponderunt
Iaſ. conſ. 2. colum. 4. verſic. decimo facit. lib. 3. & Dec. conſi. 21. nu. 6. verſic.
vltra prædicta. & idem ſcriptum reliquit Alcia. in tracta. præſumpt. reg. 2.
præſumpt. 25. num. 4.* Sed clarum & apertum eſſe ſupponitur ita
fuiſſe inter hos patruos & patruelem obſeruatum. ergo inde
ſequitur non eſſe contractam, vel continuatam ſocietatem.

Nono & vltimo, hoc idem vel ex eo conijcitur, quod, cum
his patruis facta eſſent aliqua legata & donationes ab aliquib.
ſuis conſanguineis, illa non cõmunicarunt cum ipſo Conſtan-
18 tino; nec ipſe Conſtantinus ſibi legata † cum illis communi-
cauit: ſed omnes ſeparatim illa habuerunt. non ergo præſumi-
tur cõtracta omnium bonorum ſocietas, quia alias omnia fuiſ-
ſent communicata. *vt probat l. 3. §. cum ſpecialiter. l. cum duobus. §. ſo-
cium vniuerſa. & l. ſi ſocietatem vniuerſorum. ff. pro ſocio. & tradit Petrus
de Vbaldis in tract. de duob. fratrib. parte tertia principali. nu. 29.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia ſigillatim
reſpondeo. At primum dico, illa tria non ſufficere, præſertim
hoc in caſu. Nam quod de lucri communicatione dicitur, re-
cte procedit cum tam negotiationis quam patrimonij ſit. ac
ſecus cum communicatur ſolum reditus patrimonij; quia non
inde infertur contractam eſſe ſocietatem etiam quo ad nego-
tiationes. Siquidem vna ſocietas † ad aliam ſe non extendit. 19
*cum duobus. §. duo erant argentarij. ff. pro ſoc. & cum Bart. in l. Titium &
Mæuium. §. altero. in fi. ff. de admi. tu. ſcripſerunt in ſpecie Alex. conſ. 132. n.
16. lib. 5. Iaſ. conſi. 2. col. 2. verſ. in præſenti. & verſ. ſexto facit. & col. 9. verſi.
non obſtat ergo. lib. 3. clarius Dec. conſ. 21. n. 3. & conſ. 628. nu. 3. Neui. conſ.
76. n. 8. Pariſ. conſ. 84. nu. 10. lib. 1. & Crau. conſi. 26. nu. 1. & Cephal. conſi.
247. nu. 26. lib. 2.* Non etiam illud ſecundum prodeſt, communis
ſcilicet habitatio. nam (vt iam dixi) non infert communis ha-
bitatio & patrimonij communicatio in negotiationibus con-
tractam eſſe ſocietatem. Cum limitata cauſa limitatum parit
effectum. *l. in agris, de acquir. rerum dom.* qua ratione ad rem hanc
vſi ſunt Iaſ. & Deci. prætitatis in locis. Nec ad rem multum
confert, illud tertium, non reddita ad inuicem eorum quæ tra-
ctata fuerunt ratio; quia, ſi hoc ad reditus patrimonij refertur,
falſum eſt, cum confecti ſint codices accepti & expenſi. Si vero
refertur ad negotiationes, nil hoc refert, cum neceſſe minime
fuerit reddere de his rationem vel non reddere, cum Conſtan-
tinus nec voluerit, nec potuerit negotia hæc ſimul tractare.
Non entis nullæ ſint qualitates; vt vulgatum eſt.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, quod imo patrui hi
non negotiarunt ex pecunijs d. Conſtantini, cum non conſtet
eo anno 1531. aliquos adfuiſſe; nec etiam appareat aliqua bona
communia alienata fuiſſe, ex quibus bonis tãta pecunia com-
parari potuerit; quæ ad negotiandum ſufficerent. *iuxta d. §. al-
tero.* Quinimo præſupponitur (vt diximus) eo tempore tenue
adeo fuiſſe patrimonium, vt vix ex eo Conſtantinus ali potue-
rit ob maximas expenſas belli cauſa. Non ergo dicendum eſt,
hos patruos ex pecunijs Conſtantini mercantias & negotia-
tiones exercuiſſe. Accedit, quod in dubio præſumitur quis de
proprijs † pecunijs negotia exercere & acquirere. *iuxta d. l. ſi de- 20
functus. C. arbitrium tu. quod in ſpecie affirmarunt Bar. in l. ſi patrium. nu.
4. verſ. aut dubitatur. C. commu. vtriuſq. iud. & eum ſequitur Alex. conſi.
132. nu. 13. lib. 5.* Et ideo, ſi Conſtantinus vult aſſerere, ex ſuis pe-
cunijs etiam negotia tractata fuiſſe, probare id debet: *quemad-
modum in his terminis cenſuerunt Decius d. conſi. 628. nu. 2. & Crau. con-
ſil. 131. nu. 13. & clarius conſi. 286. col. 2. verſ. 2. dubitatur.* Nec curan-
dum eſt, quod Dec. *conſ. 255. nu. 3.* aliter ſentiat, cum ei parti con-
ſtanti recepta opinio aduerſetur. Quod autem dicitur hos pa-
truos fuiſſe adminiſtratores bonorum d. Conſtantini, ad rem
non confert, quia ſtat ſimul quod eius bona adminiſtrauerint,
& tamen quod proprio nomine negotia hæc tractauerint, *vt
mox dicemus.* Imo non creditur eos fuiſſe tutores, cum eſſe poſ-
ſint patrui, & non tutores: *vt docuit Bart. in d. l. ſi patrium. nu. 6. clare
Alex. conſi. 132. nu. 14. lib. 5. & Crau. conſi. 386. col. 1.*

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, quod hoc procederet,
quando conſtaret dictos patruos ex pecunia ipſius Conſtanti-
ni negotia tractaſſe: nam tractaſſe: nam tunc ad effugiendũ ſi-
niſtram illam ſuſcipionem perpetrati furti, eſſet neceſſe dicere,
contractam fuiſſe ſocietatẽ. At in caſu noſtro diuerſum eſt, in
quo non conſtat ex pecunia Conſtantini, cũ nulla extaret, ſed
ex pecunia patruorũ fuiſſe negotiatum. Præterea, forte vera nõ
eſt Socini & Crauettæ opinio, quippe quæ repugnat *l. Titiũ, aut
Mæuium. §. altero. ff. de adminis. tut.* quo loci ſcribit Iuriſc. tutorẽ ex
pecunia pupilli negotiatum eſſe, & ſibi, non aũt pupillo acqui-
ſiniſſe; quanquam pupillo ſalua ſit actio ad vſuras ſuæ pecuniæ.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, quod imo ex ſimilib.
actibus oſtenditur, non eſſe cõtractam ſocietatem omniũ bo-
norum; quia, ſi eſſet contracta, opus non fuiſſet ita diſtinctum,
nunc vnius, nũc alterius nomine acquirere. *quemadmodum ipſe-
met Crau. conſ. 26. n. 3. in fi. declarat.* Rurſus & ſecundo reſpõdetur,
veriſimile eſſe, quod patrui hi acquiſierint nomine Conſtanti-
ni ex pecunijs, quæ deinde ceſſante bello ſuperfuerunt ex redi-
tibus bonorum Conſtantini alimẽtis deductis. Quo fit: vt nec
ſocietas eam ob cauſam cõtracta fuerit, nec quid a patruis ſub-
tractũ. Præterea & tertio, reſpondetur ex declaratione Alciat.
reſp. 359. ad finem ita diſtinguentis. Aut † conſtat contractam 21
eſſe ſocietatem omnium bonorum inter ſocios; & tunc nil in-
de refert, quod bona vel vnius, vel alterius nomine acquiſita
fuerint: quia ſemper dicitur communi nomine fuiſſe acquiſi-
ta: *ita Caſtren. d. conſil. 349. colum. 2. verſ. 2. oppono. lib. 1. & Socin. Sen. d.
conſil. 160. column. 4. verb. nec præmiſſis refragatur. lib. 2.* Aut ſumus in
initio ſocietatis, & ambigitur, an contracta vel non contracta
ſit. & tunc, cum acquiſita aliqua ſint partim vnius nomine,
partim alterius, ſocietas contracta non arguitur, ſi commu-
ni nomi-

ni nomine arguitur. Cum ergo in caſu noſtro acquiſitiones non ſint factæ communi nomine, & ſumus in initio, dicendum eſt non argui ex illis contractam eſſe ſocietatem.

Non obſtat quintum, quia reſpondeo Socinum & Decium præſupponere ſocietatem fuiſſe in ſucceſſores ſociorum continuatam. Nam ex ea continuatione non ſolum vnius portio, ſed & alterius augeri dicitur: cum adferri iuſta ratio non poſſit, cur magis vnius quam alterius pars aucta ſit, ex quo vnum eſt corpus. At ſecus in caſu noſtro, in quo non concedimus antiquam ſocietatem continuatam fuiſſe in perſonam Conſtantini hæredis. Imo Socinus & Decius præſupponunt ex pecunijs communibus fuiſſe negotia tractata, quod hic factum fuiſſe negatur.

Non obſtat ſextum, quia reſpondeo, quod imo verior eſt illa ſententia in caſu noſtro, non cenſeri contractam ſocietatem cum Conſtantinus non fuerit ad negotia idoneus, nec aliquo modo negotia aliqua tractauerit, *vt ſuo ſuo loco diximus.* Imo ipſemet Socinus Senior *d. conſil.160. colum.2. in fine,* non figit pedem in eo, ſed ſubiungi citando Caſtren. *conſil.183. quod eſt conſilium 346. ſæpius relatum*, quod omnes illi fratres ſe exercebant in illa apotheca: quaſi ſentiat Socinus verius eſſe, quod ſi ſe non exercuiſſet ille, à quo conſultus fuit, non foret contracta ſocietas. Nec ad rem facit, quod ſuperueniente ætate maiori ſaltem ſocietas ratificata cenſeatur: quia id procederet, quando conſtaret patruos ipſos nomine communi etiam pupilli negotia tractaſſe, & mercaturam exercuiſſe. at ſecus eſt hoc in caſu, vbi non conſtat hos patruos communi nomine negotiaſ-
22 ſe. † Quocirca ratum habere non potuit Conſtantinus, quod ſuo nomine geſtum non fuit. *l. ſi ego ff. de neg. geſt. Quę ſane ratione adducti ita in ſpecie conſuerunt Bartol. in d. l. ſi patruus num. 4. C. communia de leg. & clarus Cephalus conſil. 248. num. 35. lib. 2. & præter eum in ſpecie ita declarat Cretus conſil. 25. num. 9. 19. vbi ſimilibus comprobat. & plura recenſent Decius conſil. 58. colum. 1. & Cranet. conſil. 304. colum. 3.* Concludo itaque Conſtantinum nihil poſſe conſequi ex lucro facto à patruis ex mercatura ab eo anno 1531. vſque ad annum 1547.

Nunc ſequitur videre, quomodo bona acquiſita ab anno 1547. citra diuidi debeant. Et dicendum eſt viri boni arbitrio,
23 id eſt iudicis † faciendam eſſe diuiſionem; vt is rationem habeat induſtriæ & laboris ſingulorum. Quod poſt Bartol. *in l. ne caſtrenſe. §. 1. ff. de colla. bono. & in l. cum oportet. §. illud. C. de bon. quæ lib. reſpondit Socin. Sen. conſ. 162. colum. 1. in fin. libr. 2.* dum ſcribunt, filios negotia & mercaturam exercentes cum pecunijs paternis debere diuidere lucrum cum patre æqua lance. *Et illam Bartoli ſententiam ſecuti ſunt Iaſ. in l. illa. 1. colum. 3. verſicul. 3. eſt princip. & ibi Dec. num. 12. C. de colla. & Cranet. conſil. 125. in fin. & conſil. 165. num. 1.* Non tamen (inquit Socinus) recedit Bartolus ab ea ſententia, quia locus ſit arbitrio viri boni, vt is induſtriæ qualitatem conſideret; & vbi par eſt induſtria, æqua lance per capita facienda eſt diuiſio. *quod aperte reſponderunt Caſtren. d. conſil. 349 Ex dic. in fin. lib. 1. & Iaſ. conſ. 3. in fine lib. 3.* Cæteros prætereo.

Quo vero ad melioramẽta domus & ædificiorum, res à præ-
24 dictis pendet. Nam videndum † erit quo tempore facta fuerint; & ſecundum ipſa tempora erit conſiderandum, quibus ex bonis & pecunijs facta erunt: atque ita quæſtio non iuris, ſed facti eſt. *ita in ſpecie reſpondit Cranet. conſil. 286. colum. vlt. verſic. tertio dubitatur. tu adde Iaſo. conſil. 2. colum. 4. verſic. 11. facit. & col. 8. verſ. 12. condeſcendendo, lib. 3.*

Quo vero ad illam dubitationem, quam is Conſtantinus mouet, quod ſcilicet quid plus ſibi aſſignandum eſt, ob id quod dotem maternam ſatis pinguem in domo communi habuerit: dicendum eſt, quod nihil tribui ei debet vſque ad mortem Simonis eius patris. cum is ſocius omnium bonorũ cum duobus alijs fratribus eſſet. *ita ſcriptum reliquit Petrus de Vbaldis in tra-*
25 *cta. de duobus fratribus. parte 5. quæſt. 5.* Poſt mortem vero Simonis æquitate inſpecta, eſſe ei aliquid concedendum, dicerem; *vt reſpondit Decius conſil. 255. in fin.* Illud quoq; hic non omitto, quod antequam bona hæc diuidũtur, detrahantur dotes mulierum: nam hoc dicitur æs alienum, quod, priuſquam bona diuidantur, detrahi debet: *ita in ſpecie reſpondit Bald. in conſil. 172. Super prædictis punctis, verſic. ſed ipſa dos, lib. 5.* Et licet non conſtet quomodo pecuniæ dotales acceptæ à Conſtantino & alijs vxoratis nomine ipſarum vxorum conſumptæ fuerint, & quomodo in vtilitatem domus & ſocietatis verſæ; attamen ex quo modo vnus, modo alter & ſocietatis & rei familiaris adminiſtrator fuit, præſumptio eſt, illas verſas eſſe in vtilitatem domus & ſocietatis: & ob id è bonis communibus deduci debent. *quemadmodum in ſpecie ſcribit Petrus de Vbaldis in d. tract. de duobus fratr. parte 9. num. 3. qui ita Baldum reſpondiſſe tradit.* Quæ ſane ſententia vel ex eo confirmatur, *quod ſcribit Bartol. in l. vltim. ff. ad Senatuſconſul. Maced.* quod
quando † ſcholaris mutuo accepit pecuniam, præſumitur eam 26
vtiliter impendiſſe in neceſſarijs. *Ita pariter reſpondit Soc. Sen. conſi. 16. column. 2. libr. 3.* quod ſi pater tempore penuriæ mutuo accipit pecuniam, præſumitur impendiſſe pro vtilitate & alimentis ſuę familiæ. *& ſimili in caſu idem reſpondit Cranet. conſil. 92. num. 5.* De his vero quæ acquiſita fuerunt poſtquam Conſtantinus domo
receſſit, nulla eſt habenda ratio; quia recedendo † è domo dici- 27
tur tacite renunciaſſe ſocietati: *ita in ſpecie tradunt Petrus de Vbaldis in tracta. de duobus fratrib. parte 11. princip. num. 9. Alexan. conſil. 92. num. 3. lib. 2. & Natta conſil. 29. num. 3. lib. 2. Natta conſi. 100. num. 4. lib. 1.* Qua renũtiatione ſtante inde quæſita acquirẽtis propria ſunt; *vt in ſpecie reſpondit Alexan. conſil. 78. num. 1. lib. 1.* vbi fortius ait, ſocietatem cenſeri diſſolutam, cum vnus ſociorum conſueuit communi nomine emere, cœpit emere & acquirere ſuo nomine tantum. Atq; ita iuris eſſe reſpondeo.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Conductor locatione finita tenetur reſtituere prædia in eo ſtatu, in quo illa reperijt tempore conductionis ſuſceptæ.*
2 *Redditum non dicitur, quod deterius redditur.*
3 *Fructus fundi de quo contrahitur, & adhuc non eſt perfectus contractus, ſpectant venditorem, non emptorem.*
4 *Conductor an poſſit incidere arbores ſyluæ, de quibus nulla eſt in locatione facta mentio.*
5 *Emphyteuta an poſſit cædere & euellere arbores ſyluæ, & faciem prædij immutare.*
6 *Fructus prædij perfecto contractu ad emptorem ſpectant. Argumentum de contractu empt. ad locationem valet. ib.*
7 *Fructus fundi valorem augere dicuntur.*
8 *Arbores fundi, ſi dum contraheretur, ventorum vi fuerint deiectæ, an ſpectent ad emptorem, vel venditorem illius fundi.*
9 *Locatione in ipſa dicuntur incluſa omnia, quæ in confinibus fundi locati reperiuntur.*
10 *Nemora an veniant in locatione fundi.*
11 *Fundum ſi concedatur, cenſentur conceſſi, & omnes fructus pendentes.*
12 *Argumentum à veriſimili valet.*
13 *Conſuetudo loci omnino eſt ſeruanda. ideo ex ea recte ſumitur argumentum.*
14 *Contractus in dubio dicitur perfectus, ſi conductor vel emptor miſſus ſit in poſſeſſionem.*
15 *Arbores illius ſunt, cuius & prædij fructus.*
16 *Clauſula generalis per adiectiuum neutraliter poſitum, ſi ſubijciatur ſpeciebus aliquibus enumeratis, ad ſpecificata reſtringitur.*
17 *Fructuarius vel conductor an poſſit incidere arbores, vel ſyluam extirpare pro refectione domus, vel prædia colere ac ſeminare.*

CONSILIVM XIII.

Initium à Domino.

VIDEBATVR reſpondendum propoſitæ dubitationi, non licuiſſe Magnificis dominis conductoribus incidere nemora loci della Giarda: & prædia illa euulſis radicibus, colere, & ſeminare.

Primo, quia conductor † tenetur finita loca- 1
tione reſtituere prædia in eo ſtatu, in quo illa reperijt tempore conductionis ſuſceptæ. *l. ſi merces §. conductor. 1. & ibi diſtinct. 10. § vlt. ff. locati. & l. cum conductorem. C. eo. Atq; ita ſcribunt Petrus Vbaldus in tract. de duob. fratrib. part. 11. q. 9. nu. 56. & Rum. conſ. 80. nu. 1. & conſil. 81. nu. 4. libr. 1. & præter eoſdem ſenſit Feder. de Senis conſil. 110. ad finem.* Si ergo liceret conductori ſyluam incidere & prædia ſeminare, facile fieri poſſet, quod tempore finitæ locationis non relinquerentur in eo ſtatu, quo erant tempore factæ locationis. Atqui concedi hoc non debet, ergo, &c.

Secundo, conductor conductione finita, tenetur reddere atque reſtituere rẽ conductam. *l. ſi quis conductionis. C. locati.* At ſi ſylua cædatur, & fundus vacuus reddatur, non dicetur vere reddi-

2 tus: quandoquidem res † non dicitur reddita, quæ deterior
redditur. *l.3.§.ſi reddita.ff.commo.l.1.§.ſi res.ff.depoſ.Bartol.Caſtren. &
cæteri in l.Iulianus, de verbor. obligationib. & ſimilis in caſu arguit Ruin.
conſil. 80. num. 2. libr. 1. qui ex ſententia Bald.in l.fructus.num.7.ff.de act.
empt.* reſpondit, eſſe reddendos etiam fructus pendentes tem-
pore quo reddi prædia debent. At ſi cæſa ſylua, redderent ij
conductores prædia vacua, prædia deteriora redderentur; ex
quo ſylua cædua inter fructus pendentes enumeratur. *l.qui fun-
dum vendebat. §.cum fundum.ff. de contrah.empt.* Non ergo videtur
licuiſſe ſyluam cædere.

Tertio, nulla ratione licuiſſe videtur hoc caſu cædere ſyl-
uam hanc; quandoquidem adhuc facta non fuerat, eo tempo-
re quo cæſa fuit, conſignatio ipſius ſyluæ: & ob id non videtur
perfectus locationis contractus, vt de ſimili contractu qui con-
ſignificationem requirit vel menſuram, probat. *l.Iul.§.ſi Titius.
ff.de act.empt.l.quod ſæpe.§.in his.ff.de contrah.empt. Aret.conſil.11.num.1.*
3 Atqui † non perfecto contractu, fructus, & ita ſyluæ cæſio, ſpe-
ctat ad ipſum locatorem dominum, non autem ad conductο-
res, *iuxta l.ſi poſt inſpectum. ff.de peri.& commod.rei vend.l.fructus.ff.de
act.empt.& l.vlt.ff.de iure fiſci.*

Quarto, me magis mouebat, quod ſaltem magnæ illæ arbo-
res, quæ cæduæ non erant, cædi iure forte non poterant: non
enim in locationis contractu videbantur comprehenſæ, ex
4 quo † de illis nihil in ſpecie dictum fuit, vti iam videbatur ne-
ceſſe: *quemadmodum in ſpecie hac clare reſpondit Barb.conſil.36.column.
2.libr.2.ex text.l.ligni.§.Offilius.ıl 1.de leg.3.& vlt.ff.de tritico vino &
oleo leg.ac l.carbonum, de verbor.ſignificationib.* Hæ enim arbores,
quæ cæduæ non ſunt, comparari ſolent arboribus fructus fe-
rentibus, quas ſi excidit vel conductor, vel fructuarius, in re
conducta male verſari dicitur; & ob id expelli poteſt. *l.ſed ſi
grandes. & l.aquiſsimum.§.1.ff. de vſufruct. & idem in conductore ſtatuit
Iuriſc. in l.duob.§.ſi colonus.ff.de inuentar.l.ſi merces.§.culpa.ff.locati.&
latiſſime ſcribit Tiraquell. in tract. de retractu conuentio.§.3.gloſſ.1.num.
24.vbi & de alijs idem ſcribit.*

Quinto ac vltimo, ad rem hanc maxime conferre videtur
doctrina in terminis fortioribus Bald. *in l.1.nu.12.C.de iure em-*
5 *phyt.* dum docuit, non licere † emphyteutæ ſyluam cædere atq;
euellere, & faciem prædij immutare. *Idem cum Baldo ſcripſerunt
Florianus in l.hactenus.§.Caſsius.ff.de vſufr.Iaſ.in d.l.1.num.39.C.de iu-
re emphyt. & alios einſdem opinionis recenſet Tiraquel. tract. de retractu
conuentio.§.3.gloſſ.1.num.24.* vbi his ſimilia ſcribit. Quod ſi em-
phyteutæ hoc non conceditur, fortius dicitur prohiberi co-
nductori, qui in re cōducta minus iuris habet, quam emphyteu-
ta in re ſibi in emphyteuſin conceſſa.

Re tamen ipſa longe diligentius perpenſa, contrariam opi-
nionem veriorem eſſe exiſtimo. nempe licuiſſe his Magnificis
Conductoribus ſyluam cædere, radices extirpare, prædia co-
lere, ac vineas, quæ vere minoris reditus futuræ ſunt, quam ipſa
ſylua, plantare. Quod, vt dicam, multis moueor.

Primo ex ratione, quod ſylua hæc, quæ inter fructus penden-
tes (vt dixi) connumeratur, ad ipſos conductores ſpectat, *ex l.
Iul.§.ſi fructib.ff.de act.empti.ac & l.fructus.l.poſt perfectam.C.eo.* His
6 probatur † fructus pendentes tempore perfectæ venditionis
cedere emptoris commodo. cum pars fundi ſint. *l.fructus penden-
tes.ff.de rei vin.reſpondit Dec.conſil.543.nu.20.* Quod ſi id verum eſt
in contractu emptionis & venditionis, idem dicendum eſt in
hoc locationis & conductionis: cum ſimiles admodum ſint.
*l.1.& l.2.ff.locati.§.1.inſt.eo.& in ſpecie hac, ita ab vno ad alium argu-
mentatur Roma.conſil.10.Quæſtioni propoſitæ.ver.1.quia profecto,&c.* Si
ergo ſylua hæc ſpectabat ad ipſos conductores, iure illi potue-
runt eam excidere & extirpare.

Secundo, huc pertinet text. *l.vlt.§.non ſolum.ff.de ijs quæ in fraud.
cred.* eo loci ait Iuriſc. fundum in fraudem creditoris alienatum
vna cum fructibus, qui tunc fundo cohærebant, reſtitui opor-
tere, ea ratione vtitur, quia fructus cuiuſuis generis alienatio-
7 nem ſequuntur. Ratio rationis eſt, quia † fructus fundi valo-
rem augent. Atqui in caſu noſtro niſi ſylua cederet commodo
conductorum, non certe illi prædia tanti valoris, quanti con-
duxerunt, habere dicerentur. Cum ergo ſylua ſuo commodo
cedat, illam excidere potuerunt.

Tertio propius ad rem faciunt *l.arboribus.ff.de contrah.empt.&
l.ſi poſt inſpectum prædium.ff.de pericu.& commo.rei vend.* Scriptum
8 eſt illis in locis, quod ſi fundo † inſpecto, etiam nondum ven-
ditione perfecta, arbores fuerint vi ventorum deiectæ & con-
uulſæ, non veniunt in contractum venditionis. ea ratione quia
eas non emit; cum ante emptum fundum deſierint fundi eſſe.
A ſenſu ergo contrario his iuribus probatur, arbores & ſyluam
in venditione venire poſt inſpectionem. Quod fortius pro-
bant, dū ſcribunt illi Iuriſconſulti, etiam deiectas venire, quan-
do emptor ignorauit eſſe deiectas: eo quia ea omnia veniunt,
quæ inſpecta & viſa fuerunt per emptorem. Cuius quidem ſen-
tentiæ ea eſſe poteſt ratio, quod pretium pro rei qualitate con-
ſtituitur. Ita hoc noſtro caſu dicendum eſt.

Quarto, clarius probant hanc ſententiam text. *l.qui fundum
vendebat, §.cum fundum.ff.de contrah.empt.* quo loco ait Paulus, ſyl-
uam & arundines venire in contractu emptionis & venditio-
nis: ergo & in contractu locationis, & per conſequens condu-
ctor pro ſua voluntate incidere poteſt.

Quinto, ſuffragatur huic ſententiæ, quod hîc fuit facta loca-
tio & conductio totius poſſeſſionis in vniuerſum della Giarda;
inter cuius confines ſunt hæc nemora: ſequitur † ergo dicen- 9
dum, illa in ipſa locatione contineri, *vt in contractu emptionis com-
prehendi Papinianus ſcribit in l.ædes ſacra.§.vlt. de contrahen.empt. & in
terminis ita argumentatur Barb.conſil.54. column.1.libr.4. imo loquitur
Barba. in caſu fortiori*; nempe, etiam quando penſio, quæ pro lo-
catione ſoluitur, non correſpondet valori & reditibus rei loca-
tæ. *idem Barb.conſil.57.column.1.& 2.lib.4. Ita in emptionis & venditio-
nis contractu ex d.§.vlt.& cæteris actibus tradunt Bartol. in l.demon-
ſtratio falſa.de condi.& demonſtr.Caſtrenſ.l.2.ff.de acquir.poſſ.Socin.Sen.
conſil.98.in princ.lib.6.Ruin.conſil.74.num.3.lib.2.& conſil.5.in fin.lib.4.
& Pariſ.conſil.2.num.64.lib.3.* Scribunt inquam ij omnes poſita
in confinibus contineri ſub principali re, de qua diſpoſitum
fuit, cum idem cum re ipſa cenſeantur.

Sexto, in ſpecie extat reſponſum Roma. *conſil.10.Quæſtionis
propoſita.* quo loci ille reſpondit, quod ſi locator locatione facta
vniuerſorum prædiorum, aliqua nemora † alienauit, pretium 10
numerare debet conductori: cum & nemora illi forent debi-
ta, & loco rei pretium ſuccedit, vt apud eum. Idem ergo eſt in
caſu noſtro, vt ſcilicet nemora cedant commodo conducto-
rum, quibus debuit licuiſſe illa excidere & extirpare. *Romanum
eſt ſecutus Tiraquel. in tract. de retractu conſang.§.1.gloſſ.7.num.42.&
ibidem num.43.* ſubijcit vnum, quo comprobatur hæc vera iuris
ſententia, nempe in conceſſione † feudi contineri & fructus 11
pendentes, vt vindemiam & his ſimilia, *ex doctrina Bald. in l.cum
filiuſfam.in fi.de lega.1.& alios in Tiraq.permultos recenſet.*

Septimo, moueor † argumento ducto à veriſimili, quod pro- 12
babile eſt. *l.vlt.ff.de eo quod met.cau.& tradunt Iaſ.in l.ſi extraneum.nu-
mero 6.ff.de condi.ob cauſam.* Atqui veriſimile non eſt, quod tan-
to pretio conductores ij conduxiſſent hæc prædia, niſi & in il-
lis nemora forent comprehenſa. *Ita enim in ſpecie argumentatur
Barb.conſil.26.4.column.4.libr.2.Iaſ.conſil.84.column.2.verſic.ſecundo
ex quantitate pretij.lib.3.& Socin.Iun.conſil.36.num.12.lib.3.* Et in ſi-
mili quæ in re conceſſa in emphyteuſin continetur, à quanti-
tate penſionis declaratur. *ita arguit Ruin.conſil.50.num.4.18.libr.1.
in diuiſione. Curt.Iun.conſil.80.num.2.& Cranet.conſil.234.num.3.verſ.
quarto, an aliquid. qui idem eſſe ait in inſolutum datione. & idem Cran.
conſil.310.num.3. Cæteros prætereo.* Si ergo nemora continentur, ſe-
quitur excidere illa licuiſſe.

Octauo, argumento à conſuetudine † ſumpto argumentor: 13
eſt enim in his ſpectanda conſuetudo; *quemadmodum in ſpecie hac
argumentatur Barb.conſi.54.col.2.in fi.lib.4.* Atqui conſuetudo pro-
bata dicitur, conductores conſueuiſſe nemora habere & exci-
dere, ac illa ad culturam redigere. Sequitur ergo dicendum ita
licuiſſe his conductoribus facere.

Vltimo, res hæc clarior redditur ex illis verbis in inſtrumen-
to locationis appoſitis: ponens dictos conductores in ſui lo-
cū, *vt ea poſſit colendo, & vtendo d.poſſeſſione, quã poteſt ipſe locator,&c.*
quæ verba tribuunt facultatem cædendi ſyluam, & colendi a-
grum: *ita in ſpecie reſpondit Bologn.conſil.67.col.1.& 2. vbi late hoc de-
ducit.* Non obſtant nunc adducta in contrarium, in quorum
diſſolutione non leuis verſatur labor. Ad primum itaque re-
ſpondeo, illud procedere cum ex alijs coniecturis & rationibus
non conſtat licere conductori faciem rei locatæ immutare, vt
hîc conſtat. Nam, ſi cedit ſylua ad commodum ipſorum con-
ductorum, dicendum eſt illis licuiſſe de ea diſponere, vt diſ-
poſuiſſet ipſe dominus locans. Præterea cædendo ſyluam, & ar-
bores extirpando, atq; ita redigendo prædia ad culturam, red-
diderunt illa meliora, & maioris reditus, ita quod iniuria con-
queritur locator, qui eo adiecto pacto locauit, vt prædia redde-
rentur meliora: *quod latius infra explicabo.*

Non

Non obſtat ſecundum, quod equidem facile eſt diſſoluere. Eſt enim falſum prædia hæc, cæſa ſylua, & ad culturam redacta, reddi deteriora: quia imo non deteriora, ſed meliora redduntur, *vt ſupra dixi.* Accedit, quod finita locatione ſunt prædia reddenda ſub illa conditione & pacto inito in ipſo contractu. at ex conuentionibus contractus conſtare oſtendimus, ſyluam eſſe effectam ipſorum conductorum, & illis licuiſſe de ea vti de re propria ad libitum diſponere.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, quod imo contractus iſte fuit perfectus, ex quo † ingreſſi ſunt conductores poſſeſſio-
14 nem prædiorum, & traditio omnis fuit à locatore facta. quæ ſane traditio cõtractum dicitur perficere ſine menſura & conſignatione: *ita reſpondet Decius conſil. 179. column. 2. & idem in l. traditionibus. num. 7. C. de pactis. & in ſpecie conſignationis Afflict. deciſ. 260. primo dubio. & deciſ. 399. num. 4. 5.* qui ait fuiſſe deciſum in conſilio Neapolitano, contractum cenſeri perfectum etiam ante rei conſignationem: & ob id ab eo non licere recedere.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, has arbores non fuiſſe adeo egregiæ qualitatis, vt mererentur ſpecificam portionem & traditionem. Sufficit enim quod ex iuris diſpoſitione vel coniectura ac partium conuentione includantur vna cum ſylua cædua in hoc locationis contractu. Siquidem ex diſpoſitione iuris communis ſatis includuntur, cum hæ arbores non ferant aliquos fructus; ſed incidi ſolent & vendi, vel illis vtuntur ad ædificiorum conſtructionem: & vere appellantur arbo-
15 res cæduæ; ob id illius † ſunt, cuius & prædij fructus. *l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſolut. matrim. l. item ſi fundi. §. vlt. & l. ſi abſens. §. ſyluam. ff. de vſufruct. iuncta l. ſylua cædua. ff. de verborum ſignificationib. Atque ita in ſpecie noſtra reſpondit Alex. conſil. 118. num. 3. lib. 5. qui in illa ſpecie facti, ſuper qua reſpondit Barb. d. conſil. 36. lib. 2. contrarium ipſe Alex. & rectius conſuluit.* Conuentione autem partium has arbores in locatione includi: illud clare probat, quia pactum interceſſit, quod ipſi conductores poſſent reædificare domum, quam domini inhabitare conſueuerunt, & quæ elapſis annis fuit combuſta; & quod finito locationis tempore melioramẽta eſſent à dicto locatore perſoluenda. Atqui pro ipſa domus reædificatione neceſſe omnino fuit arbores incidere, vt trabes conficerentur, & his ſimilia. Sequitur ergo cenſeri datam hanc facultatem: *quemadmodum in ſcam claru his terminis arguit Alex. d. conſi. 118. num. 6. Nec huc ſpectat. l. ligni. §. Oſſibus. l. 1. de leg. 3.* quia reſpondeo, ibi agi de propria vocabuli ſignificatione, quæ ſolum continet: ab ea tamen proprietate ſermonis receditur ſola diſponentis voluntate, *vt ibi Iuriſconſultus ait, & declarat ibi Bart. & Boer. q. 177. num. 2. 3.* nec requirunt Iuriſc. & noſtri interpretes, hanc voluntatem fore expreſſis verbis declarandam; ſufficit enim quod coniecturis colligatur, *vt ſatis aperte colligitur in caſu noſtro.* Accedit quod Iuriſc. *in d. §. Oſſibus,* loquitur, quando ſimpliciter ligna ſunt legata: atque in caſu noſtro nihil de lignis in ſpecie dictum fuit, ſed ſolum prædia omnia locari, in quibus quidem prædijs cum nemora continentia ligna ad comburendum apta, & ad ædificandum contineantur, dicendum eſt tam vnum, quam alterum eſſe locatum. Non pariter repugnat *l. vlt. ff. de trit. vino, & oleo leg. quã à Bar-*
16 *batia citatur.* Siquidem loquitur ibi Iuriſconſultus, cum † ſpeciebus aliquibus enumeratis, ſubijcitur generalis clauſula per adiectiuum neutraliter poſitum: nam tunc clauſula illa generalis ad ſpecificata reſtringitur: *ita intelligunt ibi Barto. & cæteri, & egregie Alexan. conſil. 249. num. 12. libr. 6. & late apud Dec. conſil. 321. num. 11. conſil. 549. num. 9. & conſil. 696. num. 17. Bellonum conſil. 50. num. 12. Rip. lib. 1. reſp. c. 19. num. 13. & Crau. conſil. 294. num. 7.* In caſu autem noſtro nihil horum interuenit, cum aliqua ſpecies lignorum expreſſa non fuerit: ſed ſolum locata fuit vniuerſa poſſeſſio della Giarda. Non pariter aduerſatur regula *l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. ff. de iniurijs, & quod reſpondit Aneh. conſil. 295. Proclariori euidentia.* quia vere ſufficit generalis ſeu vniuerſalis hæc expreſſio, vt contineantur etiam ea, quæ eſſent digna ſpeciali nota: *ve in ſpecie hac reſpondit Alex. d. conſil. 118. num. 5. lib. 5.* Et quod reſpondit Aneh. *d. conſil. 295.* non eſt ſatis tutum, *quemadmodum ex ſententia Archid. Ioan. And. & Gem. in c. nemo, de elect. in 6. Imol. & Felin. in c. cum in iure perit. de offic. deleg. aduerſus Ancharanum reſpondit Rum. conſil. 4. num. 19. lib. 5.* Illud etiam accedit, verum non eſſe, quod in eo quarto fundamento ex Barbatia dicebam, has arbores comparari arboribus fructus ferentibus. cum vere non comparentur, præſertim in caſu noſtro, *vt cum Alex. d. conſil. 118. num. 3. libr. 5. iam admonui.*

Non obſtat illud vltimum, quia reſpondetur multipliciter. primo licuiſſe his dominis conductoribus incidere † arbores 17
has pro refectione domus, quemadmodum & cuilibet fructuario eſt permiſſum. *l. arboribus. in princ. ff. de vſufructu. quam ſic intelligunt Bald. & Alexan. in l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſolut. matrimon. item Alexan. in d. conſil. 118. num. 4. libr. 5. quem ſecuti ſunt Curtius Sen. conſil. 71. ſuper controuerſia, columna penultima, verſicu. condeſcendo ad quartum. Picus in repet. l. Titia. §. Titia. num. 119. de leg. 2. & Tiraquellus in tractatu de retractu conuentio. §. 3. gloſſ. 1. numero 25. & numero 29.* reſpondetur ſecundo, quod imo licuit dominis conductoribus arbores incidere, ſyluam extirpare, & prædia colere ac ſeminare, ex quo meliora & maioris reditus effecta ſunt: *ita vero ſe ipſum declarat Baldus in d. l. 1. num. 12. C. de iure emphyt. & illum ſecuti ſunt Bologninus conſil. 67. column. 2. verſic. poſtremo & vltimo. Capol. tract. de ſeruit. ruſtico. prædio. cap. 22. de montibus. quæſt. 5. num. 10. & Tiraquellus d. tract. de retractu conuentional. §. 3. gloſſ. 1. num. 27.* Atque ita iuris eſſe cenſeo.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Prædia ſunt regiſtranda & cenſenda in loco, in cuius territorio ſunt.*
2 *Incluſio vnius dicitur alterius excluſio, quando habeat locum. numero 14.*
3 *Dictio nunc, cuius ſit naturæ.*
4 *Præfatio declarat mentem & animum paciſcentium.*
5 *Omiſſum à paciſcentibus habetur pro omiſſo, neque ſubintelligitur, quaſi de eo ſenſiſſent, mentionem feciſſent.*
6 *Verba contrahentium omnino attendenda, neque ſuper eis admittitur coniectura, cum ea clara non ſit opus coniecturis.*
7 *Conceſſo conſequenti, conceditur & principale.*
8 *Actus ſi concedatur, cenſentur conceſſa omnia, quæ faciliorem ac commodiorem executionem actus præſtant.*
9 *Regiſtrum ſiue aſtimum non probat niſi inter regiſtrantem & regiſtratum.*
10 *Interpretatio verborum qua & quomodo ſumatur.*
11 *Grauatus in vno, in alio commodum ſentire debet.*
12 *Diſpoſitum illud dicitur, quod ſi interrogati eſſent tranſigentes, ita agere voluiſſe reſpondiſſent.*
13 *Prædia forenſium licèt collectari ſolum debeant, vbi ſita ſunt: tamen ex pacto & contraria conſuetudine contrarium ſtatui atque ordinari poteſt.*
14 *Argumentum ab incluſione vnius ad excluſionem alterius, validum eſſe; quod tamen quatuor modis, qualiter intelligendum ſit, pulcre declaratur.*
15 *Omiſſum quando & quo caſu habetur pro expreſſo vel omiſſo.*

FACTI SPECIES.

INter vniuerſitatem Milleſimi & Cingij ſuper earum finibus exorta ſunt lites, tandem inter eas fuit in hæc verba conuentum. Item conuenerunt, quod bona nunc de præſenti poſſeſſa ab hominibus Milleſimi in finibus & territorio Cingij pro nunc remaneant in ſuo eſſe quo ad onera: & ſi in futurum contigerit, quod homines Milleſimi acquirant alia bona ab hominibus Cingij ſuper finibus & territorio prædictis, quod ipſa bona regiſtrari debeant ad Cataſtrum Cingij; & ibidem quibuſcunque oneribus ſuppoſita & obligata remanere, & pro eis ibidem acquiſitores eorum ipſa onera ſupportare & ſoluere teneantur: Euenit, quod vniuerſitas Milleſimi in Cataſtro à ſe noviter confecto vult deſcribere, & Cataſtrare bona illa, quæ pro nunc habent remanere in ſuo eſſe, quo ad onera (iuxta conuentionis verba) & quæ poſſidentur ab hominibus Milleſimi. vniuerſitas vero Cingij contendit, illa bona non debere deſcribi in Cataſtro Milleſimi: ſed ſolum in illo Cingij, cum ſint ex bonis ſitis in finibus Cingij. Dubitari itaque contingit, an in Cataſtro hoc Milleſimi deſcribi debeant.

CONSILIVM XIV.

Initium à Domino.

DVBIVS anceps´que non parum animo ſubſtiti,
an pro Milleſimo vel Cingio reſponderem vnam
vere prima (vt aiunt) fronte, vt pro Cingio re-
ſponderem me permolta mouebant.

Primo, hæc prædia ex confeſſione Milleſimi
1 ſita ſunt in finibus Cingij : atqui prædia † ſunt regiſtranda &
cenſenda eo in loco, in cuius territorio ſunt. *l. forma. §. agri tuum
tributum. ff. de cenſib.* ergo hæc prædia ſunt in Cataſtro Cingij re-
ponenda & deſcribenda, qua ex re fit conſequens, hæc prædia
nec regiſtrari nec cenſeri poſſe ſub Cataſtro Milleſimi; ne res
vna duplici onere grauetur. *arg. l. Titia. §. qui muta. de leg. 2. & in
ſpecie reſpondit Cranet. conſil. 111. numero. 3. & conſil. 201. num. 23. & præ-
ter eum Barb. conſil. 26. column. penult. lib. 2. Decius conſil. 457. num. 3. &
Boer. quæſt. 162.*

Secundo, illud me multum mouebat, quod in ea tranſactio-
ne legitur; illa bona debere in ſuo eſſe remanere quoad one-
ra hæc permiſſio facta ad commodum Milleſimi arguit prohi-
bitionem quoad cataſtrationem : & econtra cum Cingio pro-
hibitum ſit imponere onera his prædijs, conceſſum ei videtur
2 redigere atque deſcribere hæc prædia in ſuo Cataſtro. † Nam
vnius incluſio eſt alterius excluſio. *l. cum prætor, in prin. de iudicijs;
& in his fere terminis. ita argumentatur Cranet. conſ. 111. nu. 3. 4. & co-
pioſe Pariſ. conſ. 20. nu. 41. & conſ. 23. nu. 24. lib. 2.*

Tertio, pro Cingio vrgent non mediocriter illa verba tranſ-
3 actionis : *pro nunc remaneant in ſuo eſſe.* hæc † dictio, *nunc*, eſt præ-
ſentis temporis, & de illo præſenti ſolum tempore verificari
poteſt, quo tranſactum fuit : *ita probat. l. 4. §. vlt. vbi. Socin. de cond.
& demon. & reſponderunt Aret. conſil. 160. column. 5. Dec. conſilio 332.
num. 1. & conſil. 433. num. 6. Rum. conſil. 180. num. 8. libr. 1. Goza conſil.
64 num. 10. Alciat. reſp. 485. num. 19. & reſp. 495. numero 15.* cum ergo
in præſentiarum à Cingio confectum ſit regiſtrum, ſatis di-
citur exactum atque præteritum tempus Milleſimo reſerua-
tum : & per conſequens hæc prædia redigenda videntur e-
tiam quo ad onera in Cataſtro Cingij : ergo non in cataſtro
Milleſimi.

Quarto ſuffragari videtur, quod in præfatione ipſius tranſ-
actionis, hæc tranſactionis & conuentionis cauſa refertur,
quod Cingium prætendebat prædia hæc ab his de Milleſimo
poſſeſſa eſſe ſuper finibus Cingij, & eſſe debere ſuppoſita one-
ribus illius loci, vt & cætera eiuſdem Caſtri prædia & bona.
Contrarium aſſerebat Milleſimum. cum ergo Milleſimum con-
cedens in hac tranſactionis præfatione prædia hæc eſſe de fi-
nibus Cingij, in illius Cataſtro ſunt deſcribenda. Iſta enim præ-
4 fatio † actus declarat mentem & animum paciſcentium. *l. vlt.
ff. de bar. inſt. Dec. conſil. 18. Goz. conſil. 2. num. 14. Cranet. conſil. 192. nu-
mero 1. & latiſſime Tiraquellus in tractat. quod ceſſante cauſa ceſſet effe-
ctus, limit. 1. num. 64. qui ſcri it, præfationem oſtendere cauſam finalem
actus & diſpoſitionis.*

Quinto ac vltimo conferre videtur, quod in capite præce-
denti à noſtro eiuſdem tranſactionis, conuentum fuit, ne præ-
dia Monialium continerentur ſub prædijs & finibus Cingij :
nec quo ad onera, nec quo ad regiſtrationem. Ius ergo, quod
hoc in caſu eſt ad commodum Milleſimi arguit in cæteris o-
mnibus nihil eſſe reſeruatum, ſed omnia conceſſa ipſi Cingio.
& facile fuiſſet ipſis partibus tranſigentibus id exprimere, ſi ita
5 ſenſiſſent. quod † cum factum non ſit, habetur pro omiſſo. *l. v-
nica. §. ſin autem ad deficientis. C. de caduc. toll. Goz. ad. ad conſil. 29. nu. 13.
& conſil. 83. num. 9. & Soc. Iun. conſil. 102. num. 18. lib. 1.* & reſeruatio fa-
cta de vno, excludit alia. *l. cum prætor, de iudicijs.* & dixi ſupra hæc,
quæ à doctiſſimis Conſultoribus & Aduocatis Cingij maiori
ex parte conſiderata fuerunt, nec etiam dubium non parum
hactenus reddiderunt.

Re tamen ipſa longe melius conſiderata & perpenſa, con-
traria ſententia pro Milleſimo viſa eſt verior. Atque ita ſentio,
prædia hæc deſcribi debere in Cataſtro Milleſimi, vt illius one-
ra ſubeant, quod, vt dicam, multis moueor.

6 Primo, ex claris verbis ipſius tranſactionis, à † quibus rece-
dendum non eſt. *l. non aliter de legat. 3.* cum in claris eſſent con-
iecturæ. *l. illa aut ille. §. cum in verbis. de lega. 3. l. continuus §. cum ita, de
verbor. obligat.* ſed in eo capite tranſactionis extant hæc ſatis cla-
ra verba, *quod prædia quo ad onera permaneant in ſuo eſſe pro nunc.* et
horum prædiorum eſſe, fuit hactenus & eſt nunc regiſtratio
facta in Cataſtro Milleſimi, & non in illo Cingij, vt ex codici-
bus regiſtrorum vtriuſque loci videre eſt. ergo dicendum eſt,
Milleſimum nil noui agere, ſed illorum prædiorum iura con-
ſeruare, dum in ſuo refecto nuper regiſtro illa cataſtrantur &
deſcribuntur.

Secundo, adducor ea ratione, quod Cataſtrum & illius de-
ſcriptio fieri ſolet, vt facilius & æqualius indicta ac occurren-
tia onera diſtribui poſſint. *ita poſt alios Natta conſil. 286. num. 6. lib. 1.
& conſil. 330. num. 4. lib. 2. reſpondit.* atque ita regiſtratio & deſcri-
ptio eſt neceſſarium antecedens impoſitionis. ſeu diſtributio-
nis onerum. Cum ergo hæc prædia remaneant quo ad onera
apud Milleſimum, cum ſine controuerſia hactenus & de præ-
ſenti illa collectauerint, ſequitur etiam conceſſam eſſe Mille-
ſimo facultatem regiſtrandi. † cum conceſſo conſequenti cen- 7
ſeatur, & conceſſum antecedens neceſſarium. *l. ad rem mobilem. l.
ad legatum. ff. de procur.* & conceſſo vno cenſentur & conceſſa o-
mnia ſine quibus conceſſum expediri non poteſt. *l. 2. ff. de iuriſd.
om. iud. cap. præterea de offic. deleg.* ſed Caſtrum eſt neceſſario in vt
recta onerum diſtributio fieri poſſit, ergo conceſſa poteſtate
diſtributionis onerum, dicitur etiam conceſſa poteſtas confi-
ciendi Cataſtrum. Et ſi dicatur, Cataſtrum non eſt omnino ne-
ceſſarium ad hoc, vt onera impoſita diſtribuātur : quia reſpon-
deo, ſaltem eſſe † maximi commodi. & ob id in hac conceſſio- 8
ne omnino continetur, *vt ſcribunt Baldus & cæteri in d. l. 2. ff. de iu-
riſd. omn. iudic. ibi Dec num. 6. & 7. Curt. Iun. num. 2. Alciat. num. 2. Ioan.
Bologne. num. 18. & num. 50.* dum * vno ore ſcribunt in conceſſio- *
ne vnius actus venire, & ea quæ faciliorem & commodiorem
executionem actui præſtant.

Tertio, me plurimum mouent eiuſdem tranſactionis ver-
ba hæc. *Et ſi in futurum contigerit, quod homines Milleſimi acquirant
aliqua bona ab hominibus Cingij ſuper finibus Cingij, quod dicta bona re-
giſtrari debeant ad Cataſtrum Cingij.* & ibidem *quibuſcumque oneribus,
ſuppoſita & obligata remanere.* quæ ſane verba vtrumque caput,
nempe ſolutionis onera & regiſtrationis continent. Ita ergo
dicendum eſt illa verba (*remaneant in ſuo eſſe quo ad onera*) quæ
iam relata immoderate præcedunt, debere intelligi etiam quo
ad regiſtrationem. tum quia vna pars alteram declarat. *l. qui ſi-
liabus. vbi Iaſ. column. 1. de leg. 1.* tum quia fruſtra ageretur de regi-
ſtratione in futurum fienda per Cingium, quando iam hæc eſ-
ſet facta vel fieri deberet. Si enim includeret præſentia, for-
tius futura. ne ergo fruſtra actum ſit, contra. *l. ſi quando, de leg. 1.*
regiſtrationem præſentium fieri debere in Cataſtro Milleſimi,
dicendum eſt. Præterea, hic ipſe habitus, qui per futuram ac-
quiſitionem erit Cingio, præſupponit de præſenti in eos pri-
uationem. *l. manumiſſiones. de iuſt. & iure. l. decem. §. decem. de verbor.
obligationib.*

Quarto adducor, vulgari illa regula, quod ſibi non nocet, al-
teri prodeſt, facile concedi debet. *l. 2. §. item Varus. ff. de aq. plu ar-
cen. copioſe Soc. Iun. conſ. 76. num. 1. lib 1. & Crau. conſil. 226. num. 3.* ſed
hoc in caſu ſi cōceditur Milleſimo regiſtrandi facultas, ei mul-
tum prodeſt ob faciliorem onerum diſtributionem : non obe-
rit Cingio. quia ex eo Cataſtro & regiſtro non poſſet ſumi ar-
gumentum hæc prædia eſſe in finibus Milleſimi : tum, quia cla-
ra tranſactionis verba oſtendunt eſſe in finibus Cingij, tum et-
iam † Cataſtrum & regiſtrum ſolum probat inter regiſtrantem 9
& regiſtratum : atque ita tertio non obeſt. *ita Iaſ. in l. decem. nu. 33.
de verb. obl. copioſe Soc. Sen conſ. 205. libr. 2. conſ. 46. col. 2. lib. 3. & Cranet.
tract. de antiq. temp. ſexta particula primæ partis, nu. 91.*

Quinto, multis rationibus interpretanda ſunt verba huius
tractationis, vt liceat Milleſimo prædia hæc deſcribere in pro-
prio Cataſtro. nam † illa interpretatio, qua excluditur fraus, 10
ſumenda eſt. *l. 1. cum l. nihil intereſt. ff. ad S. C. Macedo Dec. conſilio 278.
columna vltima.* præterea illa interpretatio eſt ſumenda, quæ à ſa-
pientibus reprehendi non poteſt. *l. Sabinus Ariſto. ff. de leg. præſt. So-
cin. Iunior conſil. 76. num. 11. lib. 2.* præterea illa probari debet inter-
pretatio, qua neutra partium fraudari poteſt. *l. 3. §. 1. ff. de arbi.
Cranet. conſil. 91. num. 11.* inſuper, illa intepretatio laudari ſolet,
quæ æquitatem ſapit. *l. in his de cond. & demo. vbi Soc.* Præterea,
vltimo nunc dicimus illam interpretationem fore recipien-
dam, qua conſtet nil fruſtra actum fuiſſe. *l. ſi quando. in princ. de
leg. 1. l. hæc ſtipulatio, §. diuus. ff. vt leg. nom. cauſa. & ſcribunt paſſim o-
mnes.* atqui in caſu noſtro ſi diceremus Milleſimum non poſſe
nec regiſtrare; nec collectas imponere, id vero Cingio licere,
eſſet

eſſet fraude decipere Milleſimum quippe quod per temporis momentum collectas indicere ex ea tranſactione permiſſum videatur; ſi inquam illa dictio, pro nunc, eam reciperet interpretationem, quam aſtruit Cingium: nec arbitror virum probum & ſapientem probaturum hanc interpretationem, qua Milleſimo licuiſſe videatur per triduum prædia hæc regiſtrare & collectare. quo circa contraria interpretatio eſt æqua, quod ſcilicet Milleſimo liceat prædia hæc regiſtrare, & perpetuo, pro tempore tamen, collectas indicere.

11 Sexto, in hanc me trahit ſententiam illa vulgaris, notabilis tamen iuris regula. qui † in vno grauatur, in altero releuari debet *l. eum qui, in prin. ff. de iureiur. vb Barto. Iaſ. & cæteri omnes.* ſed 2. de Milleſimo in eo grauati fuerunt, quod cum prætenderent prædia hæc eſſe in finibus Milleſimi, *vti verba præfationis tranſactionis oſtēdunt*; attamen ad dirimendum lites omnes conuentum fuit, hæc prædia nomine nunc & re in poſterum, ſi nouæ acquiſitiones à Cingio fiant, eſſe in finibus Cingii; quo vero ad onera nunc collectari debere à Milleſimo. Cum ergo Milleſimum grauetur, vt ratione acquiſitionum factarum à Cingio amittat quod proprium eſt, releuari in hoc debet, vt interim prædia hæc in ſuis regiſtris deſcribat, & eis collectas imponere valeat.

12 Septimo ac vltimo conſert, † quod illud dicitur diſpoſitum quod interrogati tranſigentes reſpondiſſent, ita vere agere voluiſſe. *ita gl. in l. tale pactum, in fi. ff. de pact.* quæ doctrina & in contractibus locum habet. *vti docuit ibi Bald. & reſpondit Dec. conſ. 407. nu. 7. verſ. 2. in verbu.* imo hoc caſu fit extenſio de perſona ad perſonam, quod fortius eſt *Soc. Iun. conſ. 117. nu. 5. lib. 1.* atqui certum eſt, quod ſi ab initio ii tranſigentes interrogati fuiſſent, an in hoc capite, quod de oneribus loquitur, intellexiſſent etiam includere regiſtrandi facultatem; vtique reſpondiſſent, velle; rationibus permultis iam relatis; tum etiam quia conceſſa facultate collectandi, quod plus eſt, conceſſa dicitur & poteſtas regiſtrandi, quod eſt minus. Ita ergo pro diſpoſita & tranſacto eſt habendum.

Non obſtant nunc in contrarium adducta. Ad primum reſpondeo *l. forma. § agri. ff. de cenſib.* loqui in finibus liberis, non autem in conuentionatis, quales ſunt ii noſtri. nam in his ſeruanda
13 conuentio eſt, *ita in ſpecie reſpondit Neniz. conſ. 66 nu. 18.* & ſi enim † apud nos & in vniuerſa forte Italia, prædia forenſium collectari ſolum debeant, vbi ſita ſunt. *Bart. in l. vnica nu. 34 C. de mul'er. & in quo loco. lib. 10 Iaſ. conſ. 83. col. 1. lib. 3. & Curt. Iun. conſ. 60. nu. 5* attamen & pacto & contraria conſuetudine ſtatui atque ordinari poteſt: *ita in ſpecie reſpondit Crane conſ. 111. nu. 16 poſt. Bal. conſ 170. lib. 2.* quocirca ii fines dici non poſſunt liberi, ſed conuentionati, vt iam dixi *& eſt doctrina Bar. conſ. 58. commune Spolets. quem ſecutus eſt Crau. d. conſ 111. num. 7. copioſe ſcribit Io. Iac. de Leonardis inter conſilia Bruni conſ. 117. nu 77 78.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, quod ſi facta eſt conceſſio quoad onera, facta etiam cenſetur quoad regiſtrationem; cum regiſtratio ſit ordinata ad executionem diſtributionis one-
14 rum; *vt iam dixi.* Nec † illa argumentatio ab incluſione vnius, ad alterius excluſionem, *iuxta lib. cum prætor, de iud.* procedit in caſu noſtro multis de cauſis. primo, quia illud excluſum non dicitur, quod in neceſſarium antecedens venit ad actum incluſum; *ita egregie docuit Ruinus in rep. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. nu 114. de lib. & poſthu.* cum ergo hic deſcriptio Cataſtri ſit antecedens neceſſarium ad diſtributionem onerum & collectarum, excluſa illa non dicitur per incluſionem onerum; imo vere vtrunque æqualiter dicitur comprehenſum. ſecundo, vnius incluſio non eſt alterius excluſio, cum illa duo ſunt quodammodo connexa. *ita declarat Ant. Corſetus ſing. in verbo, argumentum, incipit, tu habes.* at ex iam relatis conſtat hæc duo eſſe connexa: cum diſtributio onerum ſine deſcriptione fieri nō poſſit. tertio, ex veriſimili mente diſponentia incluſio vnius non eſt excluſio alterius: *Soc. Iun. conſ 121. nu. 22. lib 1. & Gra. conſ. 5. nu. 54. li 2.* ſed veriſimilis mens partium fuit velle includere & hanc regiſtrationem, ergo, &c. Quarto, non procedit argumentum ab incluſione vnius ad excluſionem alterius, cum in caſu qui excluſus videtur, eadem adeſt ratio. *ita Pariſ. conſ. 111. nu. 39. li. 1.* ſed eadem hic adeſt ratio, imo maior, cum regiſtrum ſit, vt deſeruiat diſtributioni onerum, ſi ergo onerum diſtributio conceditur, fortius & deſcriptio, *vt ſæpius dixi.*

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, hæc aduerbia temporis nihil operari contra mentem diſponentium. *ita Soc. Iun. conſ. 114. num. 29. lib. 1. & conſ. 145. num. 29. lib. 3.* ſed cui dubium, quin contra mentem tranſigentiū ſit, quod tranſactio illa obſeruanda ſit per temporis momentum, & nihil noui ſuperueniente immutetur. præterea eſſet abſurda interpretatio, & ad fraudandum Milleſimum videretur tranſactum, ſiquidem potuiſſet Cingium poſt duas horas à tranſactione dicere, *volo ego facere nouum regiſtrum*; atque ita Milleſimi ius eludere, quod iniquum eſt,

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, præfationes parum operari, cum diſpoſitio eſt clara: *ita conſuit gl. in Cl. in. 1. de electio. vt egregie Soc. Sen. conſ. 24. num. 2. lib. 4.* nec enim proœmium huius tranſactionis oſtendit, quod & quomodo tranſactum ſit. ſed ſolum rationem recenſet & cauſam; cur ita tranſactum. non ergo ab eo aliquod probabile argumentum voluntatis partium hac in re ſumi poteſt.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo, † regulam ſumptam à *d. lib. vnica §. ſin. autem ad deficientu. C. de cabut. tollen* non procedere, 15
quando in caſu non expreſſo eadem ſubeſt ratio quæ in expreſſo: *ita reſponderunt Goz. conſ. 4 num. 31. Soc. Iun. conſ. 77. in fin lib. 3. & Crane. conſ. 62. num. 14.* qui ſubiicit, idem eſſe cum eadem verſatur mens contrahentium. *quod placuit eidem Cranet. conſ. 236. numero 7. & conſil. 257. numero 6* qui & illud ſcribit, caſum omiſſum pro expreſſo haberi, cum omiſſum ſequitur ob expreſſo. quam declarationem probauit *& Goz. conſ. 45. num. 16.* Atqui in caſu noſtro iam oſtendimus, eandem eſſe, imo maiorem rationem includendi regiſtrationem cum facultate imponendi onera, eandem eſſe mentem & deſcriptionem ab onerum impoſitione deſcendere: ergo omiſſum non dicitur. Quod vero de monialibus dictum eſt, in tranſactione diuerſum admodum quid eſt, non enim tranſigi vel paciſci quid potuit de earum prædiis, vtpote de re eccleſiæ exempta à laicorum oneribus. *cap. eccleſia Sanctæ Mariæ de conſt. omnes in l. placet. C. de ſacroſanct. eccleſ.* Concludo ergo Cingium inique agere aduerſus Milleſimum impediendo horum prædiorum regiſtrationem.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia ſolo conſenſu partium diſſolui poſſunt, etiam ſi ſint iurata, item ſi matrimonium alter eorum cum alio vel alia contrahat, etiam ſi ſponſalia confirmata ſint per ſententiam.*

2 *Pontificis authoritas maxima in diſſoluendo matrimonio, etiam carnali copula conſummato.*

3 *Confeſſio partium coram epiſcopo pro diſſoluendo matrimonio, cum contracta ſunt tantum ſponſalia, quid operetur.*

4 *Filii cenſentur legitimi ſi probetur, quod parentes ab omnibus reputabantur pro marito & vxore, licet matrimonium præciſe non probetur.*

5 *Filii nati ex illo & illa inter quos erat impedimentum impediens matrimonium at illis incognitum, an dicantur legitimi.*

6 *Præſumptio integritatis viri nobilis eſt maxima.*

7 *Bona fides probatur eo, quod quid publice factum eſt.*

8 *Conceſſio precibus falſis & mendaciis conceſſa, eſt obreptitia & ſubreptitia, & nullius valoris.*

9 *Pontifex Max. non diſſoluit matrimonium per verba de præſenti contractum, etiam non ſecuta copula, niſi iuſta ſubſiſtente cauſa. & quid de matrimonio rato.*

10 *Sponſalia contracta per verba de præſenti ſine iuſta cauſa dirimi minime poſſunt.*

11 *Matrimonium non probatur per inſtrumentum dotis, confectum inter duos in quo ad inuicem ſe appellant maritum & vxorem ſed ex illo oritur præſumptio. & cum aliis præſumptionibus ſufficienter probari dicitur & quibus præſumptionibus.*

12 *Cohabitatio duorum diuturna cum fama viciniæ multum confert ad probandum inter eos matrimonium.*

13 *Paria ſunt non eſſe, vel eſſe, & non apparere.*

14 *Dictio, ſi, conditionem importat, quam forma ſpecifica adimpleri debet, cum formam inducat.*

15 *Diſpenſatio concedi debet cum cauſæ cognitione & quatuor concurrentibus, alias non diſpenſatio, ſed diſſipatio dicitur.*

16 *Canonice agere quomodo dicatur.*
Cauſæ cognitio requirit partium citationem, & plura alia.

17 *Promittens ſe aliquid facturum, vt excuſetur, debet probare, ſe omni diligentia vſum fuiſſe ad obſeruandum promiſſum.*

18 *In diſſoluendo matrimonio vel ſponſaliis, an ſtetur aſſertioni contrahentium dicentium de minori ætate vel diſſenſu, vel de alio.*

19 *Diſpenſatio an & quando prodeſſe dicatur.*

20 *Scientia alicuius tot multis modis probari poteſt.*

Digitized by Google

21 *Publice quæ geruntur, omnibus innoteſcere lex præſumit.*

CONSILIVM XV.

Initium à Domino.

DICENDVM videbatur ex diſpenſatione facta à Reuerendiſſimo Do. Epiſcopo Albenſi ſummi Pontificis delegato, recte fuiſſe diſſoluta ſponſalia contracta inter Gallum & Catinam, & per conſequens Illuſtrem D. Pyrrhum de Carreto potuiſſe ipſam Catinam in vxorem ducere, & eo medio Do. Iulium & Carolum filios ex ipſa Catina procreatos legitimos reddere. hoc vt dicerem, me permulta mouebant.

1 Primo, quod inter Petrum illum Gallum & Catinam ſolum ſponſalia interceſſerant, atqui ſponſalia † ſolo partium conſenſu diſſolui poſſunt. *cap. 2. vbi gloſſ. & cap. ſicut. de ſponſa. & illic in locu ſcribunt Abbas & cæteri & reſpondit Decius conſ. 368. colũ. vlt. & conſil. 603. numero 4.* qui aſſerit ſponſalia etiam iurata diſſolui, ſi cum altero matrimonium contrahatur. *& in eadem facti ſpecie cum Decio conſultus reſpondit Goz. conſil. 2. numero 1. clare Ruin. conſil. 203. numero 3. libro 1.* imo ſponſalia confirmata per ſententiam diſſolui per ſubſequens matrimonium cum altero contractum, *reſpondit Socinus Iunior conſilio 30. libro ſecundo.* ſi ergo partium conſenſu atque ita ſine Pontificis auctoritate licet ſponſalia dirimere quanto fortius dirimi potuerunt ſumma illa auctoritate Pontificis adhibita. quo fit, vt his ſponſalibus diſſolutis, nihil fuerit impedimento D. Pyrrho, quominus eàm Catinam in vxorem duceret.

2 Secundo, ſumma eſt Pontificis maximi † auctoritas in diſſoluendis matrimoniis ipſis, nondum tamen carnali copula cõſummatis, etiam ſi altera partium diſſentiat, *quemadmodum ſcribunt gloſſa. & cæteri in cap. ex publico. de conuerſ. coniuga. & poſt Baldum An. har. & alios plures reſpondit Cucc. Iun. conſilio 170. numero 1. quem in eadem facti ſpecie reſpondens ſecutus eſt Dec. conſil. 603. num. 7. quod reſponſum videtur repetitum conſil. 681. numero 13. idem reſpondit Goz. conſilio 2. num. 3. verſ. 5 poſito. & copioſe ſcribit Neuiz. lib. 1. Syluæ nupt. numero 152. 156.* ſi poteſt Pontifex Max. diſſoluere matrimonium eo, quo diximus, modo contractum, ergo fortius potuit hæc ſponſalia.

3 Tertio, ſuffragari non parum videtur, quod hæc ſponſalium diſſolutio, maxima adhibita cauſæ cognitione facta creditur, cũ ambo vir ſcilicet & mulier in iudicium ab Epiſcopo † ſummi Pontificis delegato vocati fuerint, & illi confeſſi ſint, inter ſe ſolũ interceſſiſſe ſponſalia, & contentari quod illa diſſoluantur. quæ ſane confeſſio probare ſatis eorum aſſertionem videtur. *iuxta l. ſuper eo. §. l. 2. de teſtib. & ca. atteſtationes, de deſponſa. impub. & reſponderunt Dec. conſ. 133. num. 1. & Cur. Iun. conſil. 27. num. 1. 2.* potuit ergo, his diſſolutis ſponſalibus, matrimonium contrahi inter Do. Pyrrhum & Catinam.

Quarto illud me mouebat, quod ſaltem quo ad filiorum legitimationem, ſatis conſtare dicitur matrimonium inter Do. Pyrrhum & Catinam fuiſſe legitime contractum: nam ambo vt coniuges multos annos vixerunt, atque ita ab omnibus vt vir & vxor habiti ſunt atque tractati. quæ ſane denominationes & tractatus,

4 & ſi ad matrimonii validitatem nil conferre videantur, attamen † proſunt, vt filii cenſeantur legitimi. *ita ſcribunt Bart. in l. ſi vxor. § ſed ſi ea ff. de adulter. Butrio in c. 2. in quinto notab. qui filij ſint leg. Cur. Iun. conſ. 52. nu. 3. verſ. prætere a conſiderandum. & Pariſ. conſ. 13. num. 18. 20. lib. 2.*

Quinto ac vltimo confirmatur præcedens fundamentũ quod ſc. quo ad filiorum legitimationem ſatis de legitimo matrimonio

5 conſtet. ſi quidem, cũ † pater ignoret probabiliter aliquod ſubeſſe impedimentum, quominus, quam duxit in vxorem habere poſſit, nati ex ea filii, cum ex matrimonio putatiuo nati dicantur, legitimorum locum obtinent. *cap. ex tenore, qui filij ſint legit. & ibi aperte Abbas in 2. notab. quem alii permulti citant, ſecutus eſt Curt. Iunior conſilio 52. numero 2. & conſilio 64. numero. 11. quibus accedunt Iaſ. conſilio 168. numero 4. lib. 4. Decius conſilio 153. numero 2. Ripa in Rub. ff. ſolut. matrim. numero 65. & Pariſius conſilio 15. numero 44. lib. 2.* atqui hoc in caſu iſte D. Pyrrhus probabiliter viſus eſt ignorare aliquod ſubeſſe impedimentum, quo impediretur cum Catina matrimonium contrahere. ergo ex hoc matrimonio putatiuo nati dicuntur filii legitimi. Illa minor propoſitio multis coniecturis probari videtur. prima eſt, quæ à qualitate perſonæ Do. Pyrrhi ſumitur. Nam cum nobilis ac ex illuſtri familia eſſet, non præſumitur quod cum Catina contraxiſſet, ſi cognouiſſet impedimentum aliquod exſtare. eſt enim magna præſumtio † integritatis viri nobilis, *ita ſcribunt Bald. conſilio 11. colum. 11. & conſilio 12. colum. 4. libro 2. Iaſ. conſilio 12. numero 6. libro 1. Marſil. conſilio 1. numero 70. & Tiraquel. in tractat. de pæn. legum, &c. cauſa 51.* ſecunda eſt coniectura, quæ à qualitate loci ſumitur; quandoquidem D. Pyrrhus & Catina palam † ac publice ſeſe in matrimonium copularunt, qua ex re bona fides præſumitur, quod ſcil. nullum ſubeſſe impedimentum vere crediderint *quemadmodum in ſpecie probat. l. vlt. ff. de ritu nupt. & reſponderunt in terminis Iaſ. conſilio 168. numero 5. lib. 4. Socin. Iun. conſilio 31. numero 49. lib. 2. & Pariſ. conſilio 57. numero 27. libro 4. & ſimilia hunc caſum tetigerunt Gomez. in §. ex maleficiis numero 20. Inſtit. de actio. Cranet. conſilio 321. numero 2. Tiraq. in tract. de retractu conuention. in proœmio. numero 13.* tertia accedit coniectura probabilis ignorantiæ quod hi coniuges confeſſi ſunt ita contrahere, auctoritate conceſſæ diſpenſationis ab epiſcopo, *iuxta notab. gloſſ. cap. per latum. & ibi Abbas numero 5. & in ca. per venerabilem. nu. 26 qui filij ſint legit.* qui cenſent probabilem hunc errorem prodeſſe filiis, vt legitime nati cenſeantur. *& cum Abbate idem reſpondit Ruin. conſ. 100. n. 3. l. 3. & conſ. 51. nu. 5. lib. 1.* hæc dubitationem non leuem faciebant in hac propoſita conſultatione aduerſus Illuſtrẽ D. Io. Antonium aſſerentem, D. Iulium & Carolum non eſſe legitimos D. Pyrrhi filios.

Re tamen ipſa diligentiſſime perpenſa, contraria ſententia viſa eſt verior & probabilior hanc ſcilicet diſpenſationem non fuiſſe legitime conceſſam, etiam quo ad filiorum legitimationem; quod, vt dicam, multis moueor.

Primo, quia hæc diſpenſatio conceſſa fuit ad falſas preces Do. Pyrrhi, qui non modo rei geſtæ veritatem ſubticuit verum etiam multa mendacia in illis expreſſit, quo fit, vt tanquam † obreptitia & ſubreptitia nullius valoris ſit. *iuxta l. reſcripta. Cu. de prec. imp. offer. omnes in c. 1. de reſcrip.* 8

Et, vt cæteras obreptiones omittam, illa omnium maxima eſt, quod aſſerunt, olim inter Gallum & Catinam ſolum fuiſſe contracta ſponſalia, cum verius ſit, matrimonium per verba de præſenti eos contraxiſſe. Id quod ſi vere ſciuiſſet Pontifex Max vel epiſcopus, eam diſpenſationem non conceſſiſſent; cum Pontifex † Maximus nõ diſſoluat matrimonium per verba de præſenti contractum, etiam non ſecuta copula. *cap. ex publico, de conuerſ. coniuga. & ibi ſcribunt Abbas & cæteri. Anchar. in repet. capit. canonum ſtatuta, col. 14 verſic. circa matrimonium. de conſt. & reſponderunt Curt. Iun. conſil. 170 numero 9. 10. 13. & Goz. conſil. 2. num. 14.* quod intelligunt, niſi iuſta ſubſit cauſa, & hanc eſſe communem * Canoniſtarum ſententiam atteſtatur Syluester Prierius *in ſua ſumma in verbo. diuortium, q. 4.* qui tamen aſſerit à Canoniſtis ſacros Theologos diſſentire, qui aſſerunt, Pontificem etiam iuſta ſubſiſtente cauſa non poſſe diſſoluere matrimonium ratum: quæ ſane Theologorum opinio multo magis noſtram hanc ſententiam confirmat. *et quanquam à cæteris diſſentiat Caietanus in quolibeto. 30. q. 13. et copioſius in opuſculo, 27 q. 5.* non tamen me mouet, quod & communis ei repugnat. & cauſa hic nulla ſubeſt iuſta. Accedit, quod etiam ſola ſponſalia † contracta per verba de præſenti ſine iuſta cauſa dirimi non poſſunt, *ita cenſuit Abbas in c. ex parte nu. 25. de ceſſit. ſpoliat. in cap. requiſiuiſti, num. 4. de ſponſ. in ca. 1 nu. 4. de deſpon. impub. & in cap. 1. in fin. de matri. contracto contra interd. eccleſ. & Dec. conſilia 603. num. 7.* Quod autem inter Catinam & Gallum iam contractum eſſet matrimonium permultis rationibus atque claris coniecturis probatur.

Primo, ex inſtrumento † dotis confecto inter eos Gallum ſcilicet & Catinam. In quo quidem ad inuicem appellant ſe maritum & vxorem, non ergo ſola ſponſalia dici poſſunt contracta fuiſſe, cum ſponſa non dicatur vxor, *quemadmodum tradit Abb. in rub. de ſpon. in fin. & conſ. 1. n. 4. lib. 1.* & quanquam vera ſit illa Doctorum ſententia inſtrumentum dotis non probare matrimonium, cum de eo principaliter diſputari contingit, *vt ſcribunt omnes in c. illud, de præſum. Rom. ſing. 406 Barb. conſ. 8. col. 13. in fin. lib. 2. & Cuc. Iu. conſ. 95 n. 2.* attamen maximam præſumtionem facit, *vt ſcribit Abb. ex illo tex. in d. c. illud n. 6 de præſum.* quæ ſane præſumtio, aliis additis, vt hic, matrimonium concludenter probat. 11

Secundo, accedit præſumtio quod † aliquot annos Gallus & Catina cohabitauerunt. *d. c. illud, & in ſpecie reſpondit Alex. conſ. 149. in fin. lib. 5.* 12

Tertio confert præſumtio, quæ à fama viciniæ diducitur. *d. ca. illud,*

Digitized by Google

it c.l. quæ ſane fama eſt hic optime, vt video, probata. Quarto hoc ſpectat, quod elapſis his diebus Gallus petiit abſolui a peccato, quo hactenus detentus eſt, ob matrimonium olim cõtractum cũ dicta Catina, quam aſſerit dimiſiſſe timore d. D. Pyrrhi, quæ quidem Galli petitio probat, ſe cum Catina olim contraxiſſe, cum liceat hoc in caſu venire contra factum proprium. *ita Felin. in rubr. de. ſpon. nu. 8. quem ſecutus eſt Neuiz. conſilio 48. numero 4.* Quinto, non coniectura, ſed manifeſta probatione contractum fuiſſe inter hos matrimonium, demonſtratur ex inſtrumento confecto à reuerendo D. Bernardino protonotario, qui tunc gerebat curam animarum in loco Moncalii In quo quidem aſſerit D. Bernardinus ex partium conſenſu fuiſſe inter eos contractum matrimonium per verba de præſenti; quæ atteſtationis verba non enunciatiua, ſed diſpoſitiua ſunt, & ob id probant. *ita reſponderunt Iaſ. conſ. 168. nu. 8. lib. 4. Ruin. conſ. 51. num. 1. lib. 5.*

Secundo ſuffragatur quod etiam ſi reuera fuiſſent contracta ſponſalia tantum, & verum quoque eſſet cauſam iuſtam concedendi diſpenſationem, qua Gallus & Catina ab ipſis ſponſalibus poſſent recedere; attamen iuſta hæc cauſa probata nõ fuit coram iudice delegato, quemadmodum erat omnino neceſſe eam probare, *vt in ſpecie diſpenſationis cauſa matrimonialis reſpondit Oldradus conſ. 145. Clemen. col. 3. verſic. ſed in contrarium me adducit.* Ea eſt ratio quod † paria ſunt nõ eſſe, vel eſſe & non apparere. *l. in le-*
13 *ge. ff. de contrah. emt. & reſpondit Anch. conſilio 302. quem alias adductus ſecutus eſt Cran. in tract. de antiq. temp. quarta particula, quarta partis principalis. num. 122.* ſcribunt hi, quod ea, quæ non apparent, non præſumuntur, & tamen neceſſarium omnino erat, vt de illis cauſis iuſtis allegatis appareret, quandoquidem reſcripta intelliguntur habere clauſulam, ſi preces veritate nitantur, *c. 2. de reſcri. & tradunt ibi omnes.* Et cum inter multa aſſeruerit ipſa Catina in ſuis illis precibus, quod erat ætatis annorum duodecim, quando cum Gallo ſponſalia contraxit, attamen hoc non probauit, vt maxime neceſſe erat probare, *vt in ſpecie reſpondit Alexan. conſi. 149. num. 16. lib. 5.*

Tertio confirmantur iam relata ex eo, quod Pontificis Max. reſcriptum conditionale eſt: cum ita ſcriptum ſit: *circumſpectioni veſtræ committimus, quatenus, vocato dicto Petro Gallo, ſi de præmiſ-*
14 *ſis vobis canonice conſtiterit, &c.* dictio † *ſi*, conditionem ſignificat, *l. 1. vbi Bar. ff. de cond. & dem.* quæ ſane conditio in forma ſpecifica impleri debuit. *l. Mæuius. l. qui hæred. de cond. & dem.* cum etiam conditio formam indueat, *vt ſcribunt Bal. in Auth. matri & auiæ C. quando mulier tutelæ officio fungi poteſt. Ruin. conſi. 199. num. 1. lib. 1. Goza. conſi 73. num. 13. Pariſ. conſ. 97. num. 119. lib. 1 & copioſe Tiraq. de retractu conuen. § 2. gloſ. 1. num. 3.* debuit ergo conditio hæc ad vnguẽ verificari, quod ſc. vera eſſent narrata in precibus, quod cum factum non fuerit, non poſſumus dicere, reſcripto ſatisfactũ fuiſſe, *ita in ſpecie reſpondit Dec. conſ. 603. num. 9. verſ. venio. ad ſecundum & Goza. conſi 2. nu. 16. verſ. quanto dato. & nu. 17.*

Quarto accedit, quod nullius momenti fuit conceſſa diſpenſa-
15 tio, à reuerendiſſ. epiſcopo Alb. Nam diſpenſatio quæ † vt legitima ſit quatuor requirit; neceſſitatem, vtilitatem, honeſtatem, & congruitatem, *vt poſt D. Bonauenturam ſcribit Card. de Turrecremata in c. recurrat. num. 7. 32. q. 4.* concedi omnino debet cũ cauſæ cognitione, aloqui non diſpenſatio, ſed diſſipatio appellari poterit, *ita omnes in c. 1. & in c. non eſt. de voto. Abbas in c. ſignificaſti, de electio. copioſe Rebuffus in Praxi beneficiorum. titulo de diſpenſatione ad plura beneficia, numero 52.* quod equidem procedit & in ipſomet Pontifice Max. & altero quouis, cui ampla tributa ſit facultas diffiniendi controuerſiã, quia intelligitur, adhibita cauſæ cognitione. *ita Ruin. conſilio. 109. numero 19. lib. 3. & Marſilius ſingu. 328. multi ſunt.* & ex verbis huius reſcripti fuiſſe neceſſariam hoc in caſu cauſæ cognitionem demonſtratur ex illis verbis, *ſi canonice conſtiterit, vocato,* &c. quæ ſane verba cognitionem cauſæ ſignificant, *vt reſpondit Gozad. conſilio 2. numero 17. 19.*
16 nam dicitur canonice † quid agi, cum & poteſtas & iuris ſolemnitas adeſt. *cap. 1. 63. diſtinct. Gemma. conſilio 88. colum. 3. &. conſilio 231. & Rebuffus in praxi beneficiorum, tit. Canonica inſtitutio qua dicatur. num. 7.* atqui in caſu huius diſpenſationis nulla fuit adhibita cauſæ cognitio, ergo non diſpenſatio, ſed diſſipatio fuit. Illa minor propoſitio probatur, quod cauſæ cognitio requirit partium citationem. *Bart. l. in cauſæ. la 1. §. cauſa cognita. ff. de minoribus. Alexand. l. qui Romæ. §. Augerius, de verborum obligat. & Gozad. conſilio 2. numero 15. & conſilio 92 numero. 13.* rurſus quod ipſarum partium iura exaudiantur. *ita Soc. Sen. conſilio. 32. colum. penult verſic. ſecundo ex regula gloſſa, libr. 1. & ante Socinum egregie Signor. vol. conſilio. 203 numero 5. & ſcribit loco iam citato Socinus,* ordinem iudiciarium obſeruandum eſſe. & animo deliberato ac bene perpenſo omnia eſſe peragenda, *vt ſcribit Butrius in c. auditis, il 2. de electio.* eſt enim opus tempore, vt res maturius & rectius diffiniatur. *c. ponderes. 50. diſtinct.* requiritur etiam in cauſæ cognitione, vt termini ad probandum aſſignentur, *ita Signor. d. conſi. 203. numero 5. & Caſtr. in conſilio 184.* in cauſa quæ vertitur coram D. Vicario Caſtri Anglari, *col. 2. lib. 1.* plenior ſi quidem cauſæ cognitio verſatur in probationibus faciendis, quam in ordine iudiciario, *vt poſt Abbatem conſilio 50. col. vlt. lib. 1. reſpondit Dec. conſilio 96. numero 1. in fin.* requiritur quoque in ipſa cauſæ cognitione, quod exceptiones & replicationes hinc inde adducantur, *ita Caſtren. l. nam. & poſtea. §. ſi damnet ur. ff. de iureiur. & Ruin. conſilio. 117 numero. 19. lib. 5.* cum ergo nihil horum factum atque obſeruatum fuerit in cauſa, ſequitur dicendum non eſſe adhibitam cauſæ cognitionem in hac diſpenſatione concedenda, & per conſequens eſſe nullius valoris.

Quinto ac vltimo, alia ſatis notabili ratione demonſtratur, diſpenſationem hanc nullius eſſe valoris, cum non fuerit obſeruata forma in delegatione data. Nam in ea ita ſcriptum legitur, ſi animum ipſius exponentis ad contrahendum cum eo inclinare non poteritis Erat ex his verbis reſcripti, quod reuerendiſſ. D. Epiſcoſcopus delegatus omnem adhiberet operam & diligentiam, vt ſi fieri poterat, induceret Catinam ad contrahendũ matrimonium cum ipſo Gallo. & de hac diligẽtia erat facienda fides, vt de ea vere conſtaret: quemadmodum dicimus quod quando quis † pro- 17
mittit, facturum & curaturum, vt exequatur, probare debet ſe omni diligentia vſum fuiſſe. *ita ſcribunt Decius conſi. 424. numero 4. conſilio 401 numero 2. & conſil. 618. numero 9. Thom. Ferrat. in caut. 43. col. 1. verſic. ſed aduerte. & Pariſ. conſil. 109. & conſ. 110. lib. 1.* Cum ergo de hac diligentia non conſtet, ſed potius de contrario, & temporis breuitatem, ſequitur dicendum diſpenſationem nil prodeſſe.

Non obſtant adducta in cõtrarium quia reſpondetur. Ad primum reſpondeo ex iam relatis, nempe ſpõſalia male fuiſſe diſſoluta. Quo circa ſecundum matrimonium contrahi non potuit, *vt in ſpecie reſponderunt Dec. d. conſilio 603 numero 4. & Goza. conſilio. 2. numero 12.* Quod equidem hic fortius procedit, vbi iam demonſtratum fuit, non ſolum cõtracta fuiſſe ſponſalia inter Gallum & Catinam ſed etiam matrimonium. Accedit quod diſpẽſatio conceſſa fuit contra voluntatem Pontificis Maximi, qui ſi rei geſtæ ignarus fuiſſet, non ita reſcripſiſſet, vt reſcripſit: *quemadmodum ſupra dixi, & infra attingam.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, quod licet maxima ſit Pontificis auctoritas, attamen in diſſoluendis ſponſalibus & matrimonio eã poteſtatem ſine iuſta cauſa exercere non ſolet. *quemadmodum diximus ſupra in ſecundo & tertio fundamento,* quod hic aperte conſtat, dum non abſolute diſpenſationem, ſed adhibita cauſæ cognitione delegauit, & cum ad cuiuſcunque humani actus confectionem cum poteſtate concurrere debeat facientis voluntas. *vt inquit gloſſ. in l. omne. C. comm. de leg. & gloſſ. in leg. ſi ſpõſa C. de don. ante nupt. aff. ll. deciſ. 305. numero 7.* ſequitur dicendum in caſu noſtro, hanc diſpenſationem nullius eſſe momenti: cum hæc non fuerit mens & voluntas Pontificis delegantis, qui ſcilicet noluit diſpenſationem ſine cauſa iuſta concedi debere.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo hoc in caſu non debuiſſe reuerendiſſimum D. Epiſcopum delegatum adhibere fidem Gallo & Catinæ, inter eos fuiſſe ſolum contracta ſponſalia, & ipſam Catinam fuiſſe minorem duodecim annis. ſi quidem † viro & v- 18
xori vel ſponſis fides non adhibetur, cum agitur de ſeparatione ſponſalium & matrimonii: *ita probat tex. d. cap. ſuper eo il 2. de teſtibus. cum aliis relatis ſupra in tertio fundamento & in ſpecie ita declarant Romanus ſing. 620. Tu aduiſti Alexand. conſilio. 149 numero 19. lib. 5. Ber. in cap. cauſam matrimonii, numero 16. de offic. deleg. & Gram. conſiliis criminabilibus conſilio 26. num. 40 45 & ibi late ante e Oldradus conſilio 145. Clemens epiſcopus. col. vlt. verſic. tractur rege.* qui in ſpecie reſpondit, in cauſa diſpenſationis matrimonii non eſſe credendum ſupplicantibus: ſed omnia in precibus relata eſſe clare & aperte probanda.

Non obſtat quartum, quia vno verbo reſpondere poſſum, † 19
diſpenſationem hanc nec etiam quoad filiorum legitimationem prodeſſe, quandoquidem iam ante illius conceſſionem filii erant nati, nati, inquam, ex coitu damnato, & ideo nihil eis prodeſt diſpenſatio, quæ præſupponit eos iam fuiſſe natos ex coitu minime damnato, hoc eſt, ex illis, inter quos tunc poterat eſſe matrimo-

Digitized by Google

nium, vt loquuntur iura celata in dicto quarto fundamento. conferunt quæ mox ſubiiciam.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo primo, quod cum tempore natiuitatis dictorum D. Iulij & Caroli non potuerit eſſe matrimonium, ſine diſpenſatione, ſaltē apoſtolica inter D. Pyrrhum & Catinam, ex deinde ſubſecuto matrimonio non potuerunt legitimari; quia extrema habilia eo tempore non concurrebant, vt legitime quodammōdo nati dici poſſent. *ita egregie declarant Abbas .n c. tanta, in fin. qui filij ſint legitimi. Anchar. conſil. 410. Beroius in cap. in præſentia. num. 340. de probat. qui recenſet Bald. conſilio 331. lib. 1. ita aſſerentem.* Quod autem inter D. Pyrrhum & Catinam eo tempore matrimonium conſiſtere nō potuerit, vel ex eo apparet manifeſte quod iam Catina erat nupta Gallo; quocirca, etiā ſi ignoranter D. Pyrrhus ex ea filios hos procreaſſet, non tamen ex matrimonio ſecuto reddi potuerunt legitimi. *ita declarat Abbas in d. c. tanta. n. 8. qui filij ſint legitimi.* ſecundo reſpondeo, quod imo D. Pyrrhus non ignorabat impedimentum, quo iuſte. ne cum D. Catina matrimonium contraheret, impediebatur, quod quidem multis coniecturis detegitur. ſiquidem erant Do Pyrrhus, Gallus
20 & Catina vicini: atqui loci vicinitas † ſcientiam arguit. *ca. quanto. de præſu. omnes in l. 1. ff. ſi certum pet.* præterea, diu cohabitauit Gallus cum Catina, & diu etiam cum Catina D. Pyrrhus: eſt ergo veriſimile cognitam omnino fuiſſe perſonarum conditionem. Accedit quod fama in loco extitit, & adhuc extat, inter Gallum & Catinam contractum fuiſſe matrimonium, & iā aſſeritur à publico notario (: *vt ſupra retuli:*) confectum fuiſſe inſtrumentum.
21 Quæ igitur publice † geruntur omnibus innoteſcere lex præſumit. *leg. ſi tutor. C. de periculo tuto. & in ſpecie ita argumentatur Curt. Iun. conſil. 52. numero 4.* Cum ergo Do. Pyrrhus & Catina iam ſcirent hoc impedimentum, non potuerunt etiam publice in eccleſia contrahere, *quemadmodum declarant Abbas in c. ex tenore. numero 5 qui filij ſint legit.* nam bona illa fides, quæ cauſatur ab actu palam geſto. *leg vlt. ff. de ritu nupt.* contraria efficaciori præſumtione perimitur atque conuellitur. *leg. diuus. ff. de in integ. reſtit.* & à fortiori conuellitur cum de rei veritate clare conſtat, vt hic. Nec repugnat quod iam dictum fuit ex gloſſa *in cap. perlatum, qui filij ſint legit.* quia illud procedit, cum error eſt iuſtus. *ita declarant Abbas in cap. per venerabilem. numero 36. qui filij ſint legitim. & Gabriel Palaotus nunc Card. nalis optime meritum in commentariis de nothis ſpuriiſque filiis. capit. 9 numero 9. verſic. fateor ſane.* At noſtro in caſu aperte conſtat. errorem eſſe iniuſtum, non ergo locum habet illa diſpoſitio. Concludo itaque hanc diſpenſationem his filijs non prodeſſe, & per conſequens non eſſe ex eo matrimonio effectos legitimos.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatus an veniat appellatione filiorum in materia ſucceſſionis in feudo, & quid in fideicomiſſo, numero 3. & de veritate numero 19.*
2 *Argumentum ab emphyteuſi ad feudum valet.*
3 *Item à fideicommiſſo ad feudum.*
4 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium, vel etiam per reſcriptum, ſuccedit in feudo. & nu. 8.*
5 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium aſſumi poteſt ad epiſcopatum. & nu. 17.*
6 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium, non ſuccedit in feudo, quando verba inueſtituræ reſpiciunt natiuitatis initium & originem. & nu. 20.*
7 *Verba principis ſeu reſcripti proprie, & vere ſunt intelligenda. legitimatus per ſubſequens matrimonium, an proprie ſit legitimus.*
8 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium, non ſuccedit in feudo Marchiæ, vel altero, quod dignitatis eſt.*
9 *Feudum Marchiæ an dignitatis ſit.*
10 *Filius natus ex adultera an præſumatur filius adulteri, vel potius mariti.*
11 *Spurij non poſſunt per reſcriptum legitimari.*
12 *Filius natus ex illis, inter quos matrimonium eſſe non poterat, ſi per diſpenſationem contrahant matrimonium, an per illud ſubſequens matrimonium legitimetur.*
13 *Inſtrumenta dotalia ſunt neceſſaria ad hoc, vt filij legitimati dicantur per ſubſequens matrimonium, & ſint habiles ad ſucceſſionem & quid in ſpecto iure pontificio.*
14 *Primogenitus qualis dicatur, an natus ante matrimonium, ſed per ſubſequens matrimonium legitimatus, vel natus poſt contractum vere matrimonium.*
15 *Renuntians excluditur ab omni iure ſuo.*
16 *Renuntiatio generalis an comprehendat feuda, & quando. Verba generalia & vniuerſalia differunt, ibid.*
17 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium idoneus eſt ad epiſcopalem dignitatem, ſed nunquid ad feuda.*
18 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium ſuccedit in feudo vel emphyteuſi eccleſiaſtica, non autem in temporali.*
19 *Legitimatus an faciat deficere fideicommiſſum.*
20 *Matrimonium ſubſequens an habilitet iam natum ad feudum, quando verba inueſtituræ reſpiciunt natiuitatem. Natiuitas filiorum quando ſpectetur in ſucceſſione feudali.*
21 *Ius Canonicum non curat de legitimatione filiorum per ſubſequens matrimonium vt ſint habiles ad ſucceſſionē, ſed tantum vt matrimonium valeat.*
22 *Legitimatum per ſubſequens matrimonium, non ſuccedere in feudo, quando inueſtitura reſpicit natiuitatem & originem, & alias, vt ibi.*
23 *Pontifex Max. an poſſit legitimare in terris imperij.*
24 *Diſpoſitio hominis an largius interpretari debeat quam diſpoſitio legis.*
25 *Legitimatio filiorum per ſubſequens matrimonium cur non extendatur etiam ad feuda generaliter, vti ſeruitis nuptiis omnes generaliter legitimantur.*

CONSILIVM XVI.

Initium à Domino.

QVOD iam non ſatis pridem reſpondi pro illuſtri D. Ioan. Antonio Carreto, nempe Dom. Iulium & Carolum eius fratres legitimatos per ſubſequēs matrimonium contractum inter illuſtrem Dom. Pyrrhum & Catinam, non poſſe in bonis feudalibus vna cum ipſo. Do. Ioan. Antonio ſuccedere, in dubium adhuc reuocatur. Quo ergo abunde pro viribus ſatisfaciam, præter ea, quæ iam ſcripſi, alia nonnulla referam, quibus (: ni fallor:) res clara & aperta pro Dom. Ioan. Antonio demonſtrabitur. Cæterum, quo ex ordine procedam, in medium prius proferam, quæ pro Do. Iulio conſiderari poſſunt.

Primo, hij vere legitimi, qui ex vero & proprio matrimonio nati ſunt, in feudalibus (: vt clari iuris eſt:) patri ſuccedunt. atqui legitimatus † per ſubſequens matrimonium dicitur vere & 1
proprie legitimus; ergo in feudo ſuccedere debet æque cum natis ex vero & proprio matrimonio. Illa minor propoſitio probatur ex cap. *cum in cunctis, de election. capit. tanta, qui filij ſint legitimi. §. vltima inſtitut. de nuptiis. gloſſ. in capit. innotuit, ex. Doctor. in leg. quod dicitur. ff. de verborum obligation. ibi Bartolomeus numero quinto.* & ideo in materia quæ ſtrictam tantum interpretationem admittit, legitimatus per ſubſequens matrimonium venit appellatione vere legitimorum; *ita Doctor in d. capit. cum in cunctis numero 9 & in conſilio 153. numero 4. Pariſius conſilio 13. numero 40. libro 2.* qui ex Butrij *in capit. per venerabilem. quæſtio. vltima. 16. qui filij ſint legitimi. & Caſtren. conſilio 180. ſuper eo quod primo loco, libro 1.* & aliorum ſententia ſcribunt, ſtatutum excludens fœminas per maſculos, habere etiam locum in legitimato per ſubſequens matrimonium. Quod affirmarunt & Brunus *in tractatu quod ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant. artic. 12. principali, numero 68. & à Butrij & relatorum opinione non diſſentit Didacus in epitome de ſponſal. parte 2. cap. 8. §. 2. numero 25. quis & Boer. quæſt. 159. numero 15. recenſet.*

Secundo, huc ſpectat hæc non leuis argumentatio, ducta ab emphyteuſi ad feudum. ab vno † enim ad alterum argumenta- 2
ri licet, *vt copioſe ſcribunt Neuiz. libro 1. Syluæ nupt. numero 217. verſic. de feudo. Eucrardus in centuria legali, loco à feudo ad emphyteuſim. & Didacus libro 2. variar. reſolut. capit. 18 numero 1. & declarat Rum. conſ. 24. numer. 8. lib. 1.* ſed filius naturalis per ſubſequens matrimonium legitimatus ſuccedit in emphyteuſi, *vt ſcribunt Im. in l. quod dicitur num. 7. de verb. obl. & ibidem Alex. num. 7. Iaſ. num. 12. Anch. conſilio 242. ex tenore priuilegij. num. 7. Dec. dicto conſilio 155. numero 4. Cretus in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. num. 82 ff. de liber. & poſthum.*

Pariſ.

Digitized by Google

Pariſ. conſ. 13. nu. 43. lib. 2. Ergo etiam hic legitimatus poterit in feudo ſuccedere.

3 Tertio accedit argumentum † à fideicommiſſo ad feudum, quod iure noſtro probatur: *ita Bald. in l. qui ſe patris, num. 9. C. vnde liber. Alex. conſilio 13. num. 7. & conſ. 19. numero 14. lib. 5. Rui. conſilio 17. num. 11. & conſilio. 38. num. 16. lib. 1. Dec. conſilio 445. num 56* atqui legitimatus per ſubſequens matrimoniũ ſuccedit in fideicommiſſo, atque ita fideicommiſſi conditionem facit deficere, ſubſtitutum quæ excludit, *ita ſcribunt Bal. conſilio 319. matrimonium. col 2. verſic ſuper tertio, lib. 4. Caſtr. in l. vltima, in fin. C. de his qui veniam ætat. impetra. Aret. in l. Gallus. §. ſi eius, in fin. de lib. & poſth. Soc. Sen. conſilio 6., numero 22. lib. 3. Dec. in l. generaliter, num. 22. C. de inſtit. & ſubſtit. & in c. cum in iunctis, numero 30. de electio. & conſil. 155. numero 2. Ripa. in rubr. ff. ſi cert. pet. numero. 3. in l. ex facto §. ſi quis rogatus, num. 47. ff. ad Trebell. & in l. ſi. vnquam. num. 86. C. de reuoc. donat. Goz. conſil. 25. numer. 3. Socin. Iun. conſil. 39. numero 63. & conſil. 63. n. 56. lib. 3. quẽ declarat Syluanus. conſilio 3. numer. 22. Boer. q. 159. in fi. copioſe Alciat. reſp. 501. qui reſpondet contrariis rationibus & argumentis. Alex conſil. 5. lib. 7. Natta. conſil. 624. num. 18. lib. 3. & Cephal. conſil. 151. numero 4 lib. 1.* ea ratione omnes adducti, quod hic legitimatus cenſetur proprie legitimus. Ita conſtitutum eſt in fideicommiſſo; ergo idem in feudo.

Quarto ac vltimo, hæc videtur in ſpecie ſucceſſionis feudi ma-
4 gis recepta opinio, quod † legitimatus per ſubſequens matrimonium in feudo ſuccedat. *ita enim affirmarunt Bal. Iſern. & Al[...]r. in c. 1. §. naturales. ſi de feudo ſit controuerſ. inter dom. & agnat[...] conſ. 168. numer. 6. lib. 4. Decius. conſilio 155. numero 4. Marſilius ſing. 542. tex. & c. qui alios recenſet. quibus accedunt Ripa in l. ſi. vnquam. numero 88. C. de reuoc. donat, Curt. Iun. conſilio. 52 numero. 2. conſilio 64. numero 11. & conſilio 136. numero 1. Pariſ. conſilio 13. numero 44. lib. 2. Tiraq. in tract. de iure primigen. q. 34. numer. 54. vbi * communem eſſe atteſtatur. Iulius Clarus lib. 4. ſentent. § feudum. q. 82. verſic. item quæro.* Quæ ſane magis recepta opinio ea ratione præcipua fulcitur, quod ſi legitimatus per reſcriptum ſpecifice, vt ſuccedat in feudo, ſuccedere poteſt; ergo à fortiori cum eſt legitimatus per ſubſequens matrimonium, cum legitimatio hæc cæteris potentior ſit, quippe quæ à iure diuino proueniat. & probare videtur
5 *text. in c. tanta, qui filij ſint legit.* & ſi † legitimatus per ſubſequens matrimonium ad epiſcopatum aſſumi poteſt. *cap. cum in cunctis, cum c. innotuit, de election.* cur non & huic licere non debet in feudo ſuccedere? His accedit eiuſdem Baldi ſententia *in d. § naturales, & Curt. Iun. conſilio 52. numero 2. & conſ. 64 num. 11* qui à fortiori cenſuerunt, natum ex matrimonio putatiuo in feudo ſuccedere. hæc faciebant dubitationem.

Cæterum re ipſa diligentius perpenſa, contraria ſententia & verior & probabilior eſt viſa, hos ſcilicet filios ita legitimatos non ſuccedere in feudalibus, quod, vt dicam, multis rationibus & fundamentis adducor.

* Primo quia in ſpecie hac * magis recepta eſt Doctorum ſen-
6 tentia, quod legitimatus † per ſubſequens matrimonium, non ſuccedit in feudo, quando verba inueſtituræ reſpiciunt initium natiuitatis & originis, vt ſi ſcriptum ſit, *pro te & filiis ex te legitime deſcendentibus*, vt eſt in caſu noſtro. *ita reſpondit Bald. conſilio 29. Ad euidentiam, verſic. niſi in conceſſione, lib. 3. & idem Bald. in d. c. 1. § naturales, ſi de feudo ſit controuerſ. inter dom. & agnat. qui eaſdem opinionis recenſet Iſerniam. & idem ibi ſenſit Iacobus de Beluiſio, quem ita refert & ſequitur Angelus conſilio 29. ex themate. numero 6. in fin. Rom. conſilio 367. Circa primum conſultationis numero 9. Barb. in l. cum acutiſſimi, numero 240. C. de fideicomm. Lucas de Penna in l. eos. C. de his. qui muner. ſponte ſuſcep. lib. 11. Alexand. conſilio 5. colum. 2. lib. 7. Curt. Sen. conſilio 35. in ſecundo dubio. Præpoſit. in cap. per venerabilem. §. quod autem. numero 60. qui filii ſint legit. Curt. Iun. in tract. feudor. part. 3. in 1. membro, particula 2. numero 41. Garzia in l. Gallus. §. et quid ſi tantum. numero 279. 280 de liber. et poſthum. Ruin. conſilio 92. numero 13. lib. 3. Gozad. conſilio 25. column. 1. Cephalus. conſilio 151. numero 11. lib. 1. Roland. conſ. vlt. numero. 39. lib. 2.* ea ratione vera & ſolida adducti, quod hoc caſu princeps concedeos feudum, conſideravit illud princi-
7 pium, quod filii ſint legitime nati. Quod equidem † vere & proprie eſt intelligendum, *vt docuit Caſtr. in l. vlt C. de his. qui veniam ætatis impetr. & Dec. conſilio 276. numero 9. quos ſecutus eſt Cephalus conſ. 82. nume. 12. lib. 1.* atqui legitimatus per ſubſequens matrimonium, non poteſt dici vere proprie natus legitime, ſed ficte tantum Id quod aperte probat tex *c. tanta, qui filii ſint legit. ibi. habeantur legitimi. l. nuper. C. de naturalib. liber. §. vltim. Inſtitut. de nuptiis.* atque ita cenſet *Socin. Sen. in l. Gallus. §. ſi ritu. numero 4. de liber. & poſthum. Iaſ. in l. ſi is qui pro emptore, numero 252. ff. de vſucapion. Cephalus dicto conſilio 82. numero. 13. lib. 1.* & ideo iſta fictio ad præiudicium Do. Ioan. Antonii, cui vt iam nato ius quæſitum fuit non potuit retrotrahi. *ita Angelus in §. liceat igitur in Auth. quibus mod. natur. effic. legit. Bald. conſilio 102. conſiderandum eſt, lib. 2. Alciat. libero 3. paradox. cap. 12. quos ſecutus eſt Tiraquel. in tract. de iure primigen. quaſt. 34. numero 8. & in ſpecie ita cenſuit Socin. Iun. conſil. 52. num. 6. lib. 1.* & hæc ſententia in caſu noſtro ſine controuerſia procedit, cum iam manifeſte conſtet. D. Iulium & Carolum eſſe natos ante ſubſecutum matrimonium; quo fit, vt in feudo non poſſint ſuccedere. *iuxta diſtinctionem Aluar. in dict. c. 1. §. naturales, quam probarunt Curt. Iun. dicto numer. 41. & Rolan. dicto conſilio vltim. numero 39. lib 1.* Nec me mouet illa conſideratio, quam ad dictum *cap. tanta*, facit Didacus *in epitom. de ſponſa. par. 2. cap. 8. §. 2. numero 26. poſt. Garziam in d. §. & quid ſi tantum*, hos filios intelligi ficte legitimos à die natiuitatis vſque ad diem conſ[...]cti matrimonii; poſt matrimonium vero eſſe proprie & vere legitimos: quia hoc facile concedimus cenſeri legitimos. non tamen verum eſt, quod ſint nati legitime. quod nec Garzia nec Didacus negant. Et cum nos natiuitatem ſpectemus, res ſatis clara eſt, hos non eſſe vere legitimos

Secundo mouet, quod etiamſi alias legitimatus per ſubſequẽs matrimonium ſuccedat in feudo; non tamen † vere ſuccedere 8
poteſt in feudo Marchiæ vel altero, quod dignitatis eſt; *ita Baldus in l. cum quam. numero 42 C. de fideicommiſſ. quem ſecuti ſunt Marcinus Laud. in dicto §. naturales. Modern. Pariſienſ in conſuetud. Pariſien. §. 8. gloſſ. 1. numero 38. ad finem. Boer. quaſt. 123. numero 5. Socin. Iun. conſil 95 numero 9. lib 3. & Cephalus conſilio 23. numero 45. libr. 1. qui eandem ſententiam recenſet Ambaran. Curtium Iuniorem & Tiraquellum.* & licet Baldus ac cæteri relati loqui videantur in legitimatione ex reſcripto, attamen idem dicendum eſt in legitimatione per ſubſequens matrimoniũ; cum cæteri, quæ vſus eſt Baldus etiam illi legitimationi conueniat *[...] Baldus*, hoc factum eſſe, quia feuda dignitatum requirunt legitim[...] ex ipſo matris vtero, quæ ſane legitimatio non [...] hoc legitimato per ſubſequens matrimonium, cum [...] contractum matrimonium editus eſt. Quod autem in caſu noſt[...] agatur de feudo dignitatis, vel ex eo conſtat, quod hoc † feudum eſt 9
feudum Marchiæ, quod dignitatis eſt, *probat tex. [...] qui dicatur Dux vel March. Iaſ. in præludiis feudorum numero. [...] Cap. [...] deciſ. 32 numer. 11. & Socin. Iun. conſil. 95. num. 92. libr. 3. [...] prætereo.*

Tertio, dato non conceſſo tamen quod legitimatus per ſubſequẽs matrimonium poſſit in quocunq; feudo ſuccedere; [...] minus in caſu noſtro hæc legitimatio nil prodeſſe poteſt dictis [...] Iulio & Carolo. ſi quidem conſtat hos filios eſſe conceptos & natos ex dicta Catina, viuente Gallo, cum quo diu ipſa Catina cohabitauit. Quæ ſane cohabitatio dubium facit, an filii iſti fuerunt procreati à D. Pyrrho, vel potius à Gallo. Nam à Do. Pyrrho ob id videntur generati, quod is conſuetudinẽ cũ ea habebat; à Gallo vero geniti creduntur atque iuris præſumptione exiſtimantur, *tex. in l. miles. § defuncto. ff. ad l. Iul. de adul.* imo cenſent multi, filium
† præſumi à marito, etiam ſi ad eam adulter ire conſueuit *[...]bunt Bal. in rubr. C. de probat. num. 6 conſil 674. [...] refert Cur. Iun. conſ. 31. numero 3. Pariſ. conſ. 10 numer. 4 [...] lib. 2. & Al[...] in tract. præſum. regula tertia. præſum. 37.* hac ergo dubitatione ita ſtante, ex ſecuto matrimonio inter Dominum Pyrrhum & Catinam, non ſunt effecti ii legitimi. Quã [...] ſubſequens matrimonium ſolum procreatos ab illis, ita [...] legitimos facit & non alios. Quam ſane aſſertionem probat ratio. 10
§. ſed & illud, in Auth. quibus mod. natur. effic. legitim. [...] à Iaſ. conſ 234 in fin lib. 2 dum reſpondit ex ſubſecuto matrimonio inter nobilem virum & mulierem vilem filios iam natos legitimari; ſubiungit. non obſtare *d §. ſed & illud.* quia ille tex[...] procedit in meretrice; & reddit rationem, propter incertitudinem. Quanquam alter forte ſit ſenſus illius conſtitutionis; attamẽ ratio in ſe vera eſt. Nam ſi is filius incertus eſt quomodo ex illo ſubſequenti matrimonio poteſt dici filius: ita etiam dicimus. ſpurios
† quos ſine patre certo natos dicimus *§. ſpurii inſtitut. d. [...] qui ſunt ſui vel alieni iuris*, non poſſe regulariter per reſcriptum legitimari *§. vltimo, vbi gloſſ. & Doctor. in Authent. quibus modis natur. efficiantur ſui Bal. in l eam quam. num. 40. C. de fideicommiſſ. quem probat ipſemet Iaſ. dict. conſil. 234. colum. 2. verſi[...] ſi ergo ducerem. libr. 2.* 11

Digitized by Google

Quarto accedit, quod (:vt iam dixi:) conſtat hos filios eſſe na-
tos eo tempore, quo vere conſiſtebat matrimonium inter Dom.
12 Pyrrhum & Catinam. quo fit, vt † etiam ſi validum fuiſſet illud
celebratum deinde matrimonium inter ipſum Pyrrhum & Cati-
nam; non tamen ex eo matrimonio cenſentur legitimati; cum eo
tempore nati ſint, quo non poterat conſiſtere matrimonium in-
ter Pyrrhum & Catinam. *ita probat tex. c. tanta, qui filij ſint legi-
tim. vbi Abbas, & reſpondit Ruinus conſilio 92. numero 16 verſicu. &
hoc certum eſt, lib. 3. & conſilio 51. numero 4. lib. 5.* Et ſcribit Marſil. *ſin-
gul. 121. credo ſe ſcire. &c.* hos non legitimari ex ſecuto matrimo-
nio, habita diſpenſatione Pontificis, quam quidem ſententiam
probauit & Decius *conſilio. 155. colum. 1.* dum conſiderat illud tem-
pus quo eſſe non poterat matrimonium inter virum & vxorem,
eſſe in cauſa, quod filii ex eo matrimonio non legitimentur. His
accedunt Abbas *in c. innotuit, numero 17. de election. Nic. de Vbal-
dis in tractat. de ſucceſſ. ab inteſtato, numero 58 Iaſon. conſilio 234. colu-
mn vltima, lib. 2. Ripa. in l. ſi vnquam. numero 55. Cod. de reuo.* Tiraquel.
*& alii plures quos refert Didacus in epitome de ſponſa parte ſecunda
capit. 7 § ſecundo, numero 15.* dum ſcribunt, filium cenſeri legiti-
matum, etiam quando matrimonium fuit intermedium, dum-
modo tempore natiuitatis vterque coniugum habiles ad contra-
hendum fuerint. & clarius, (:quod etiam multũ mihi placet:) re-
ſponderunt Baldus *conſilio 129. ad euidentiam, libro 3. & Ancharan.
conſ. 409 Viſo et diligenter. quos ſecutus eſt Bero. in c. in præſentia, num.
340. de probat.* quod tunc demum ſubſequens matrimonium le-
gitimat iam procreatos filios, ſi de iure communi & libere po-
tuit matrimonium contrahi: at ſecus ſi non potuit ſine diſpenſa-
tione: quia tunc diſpenſatio conceſſa ſuper ſolo matrimonio non
efficit filios eſſe legitimos, niſi expreſſim dictum fuerit. Cum er-
go in caſu noſtro fuerit neceſſaria diſpenſatio ob impedimẽtum,
quod erat ex perſona Galli, non potuerunt hi filii effici legitimi
ex ſubſecuto matrimonio.

Quinto, vt huius ſim opinionis mouet me ratio hæc, quod hic
13 non video fuiſſe confecta inſtrumenta dotalia, vt omnino † re-
quiritur, ad hoc vt filii iam nati, quo ad ſucceſſionem, legitimati
ex eo ſubſecuto matrimonio cenſeantur. & ſi enim certi iuris ſit,
inſtrumenta dotalia non fore neceſſaria, vt iuris Pontificii diſpo-
ſitione inſpecta, filii legitimati cenſeantur; *vt ſcribunt abbas in
capitulo, tanta primo notab. et ibi Butri. Ancharan. et Card. qui
filii ſint legit. Felinus in capit. eccleſia Sanctæ Mariæ, numero 19. de
conſtitution. et Ruinus conſilio 78. libro tertio. Decius conſilio 155.
Marſilius ſingul. 250. et Pariſius conſilio 13. numero 25. libro 2.*
* nihilominus in terris imperii, quo ad ſucceſſionem verior * &
receptior ſententia eſt, requiri inſtrumenta dotalia, *ita enim af-
firmarunt gloſſ. in § vlt. inſtitut. de nuptiis Bald. in l. cum multa numer. 4.
Cod. de donation. ante nupt. idem in conſil. 461. Pinelli alus eſt, column.
1. verſic. & ideo dico. libro. 5. & in capitulo, illud, numero 2. de præſum
Angelus conſilio 19. Tonus exiſtens numero 3. Aluar. in capitulo pri.
me § naturales. & ibi Afflictus in 5. notabil. numero quarto, ſi de feudo
fit controuer. inter domin. & agnat. Card. Alexand. in dicto capitulo,
tanta colum. 17. Ruinus conſilio 215. numero. 6 libro 1. conſilio 51. numero
ſeptimo libro quinto, Marſilius ſingul. 260. Curtius Iunior conſilio
1, 6 numero ſecundo Socinus Iunior conſilio 100. numero 26 libro
ſecundo, idem Socinus conſilio 52 numero 4. libro 1. refert. huius
opinionis fuiſſe Socinum Seniorem patruum ſuum. hanc eſſe veriorem
& receptiorem probarunt Alciatus in reſpon. 245. numero 5. & Petrus
Duenas in ſuis regulis iuris, regula 350. in 8. limitat. Quibus accedit
& Ioan. Brunellus in tractat. de ſponſal. & matr. concluſ. 2. & 14. quo-
rum ſententiam aperte probat tex. §. vlt. inſtitut. de nuptiis, ibi do-
talibus inſtrumentis compoſitis, &c.* quæ verba ablatiui abſoluti
conditionem ſignificant, & per conſequens formam: *vt ſcribit,
Bald. in Authen. matri & auiæ. Cod. quan. mulier tutelæ officio fungi
poteſt. hanc ſententiam probant & text. §. ſed quoniam. in Auth. de
filiis ante dotalia inſtr. nati § vlt. in Auth. de trien. & ſemiſſ. & in §.
ſi quis autem. in Auth. vt liberti de cætero, &c. & in l. cum quis. & l.
nuper. Cod. de natur. liber. Et ad rem noſtram confert text. clarus l. im-
perialis. § præſenti. C. de nupt.* quo loci vult Iuſtinianus ita demum
conſiſtere matrimonium inter illam, quæ ad vitam honeſtam re-
diit, & virum honeſtum & nobilem, ſi dotalia inſtrumenta erunt
confecta: & ibidem ſubiicit, filios inde natos effici hoc modo le-
gitimos. Nec dubitandum eſt, quin hæ Cæſarum conſtitutiones
in eorum ditione obſeruari debeant, cum ſuis de rebus ad ſe per-
tinentibus ſancitæ ſint: nec peccati cauſam contineant, Ita enim
videmus, quod licet quo ad contrahendum matrimonia & cæte-
ros actus ſpirituales, gradus affinitatum computentur de iure
Canonico: attamen quo ad cauſam ſucceſſionis bonorum com-
putantur de iure ciuili. *ita ſcribunt Decius in libro. 1. numero 20. Cod. de
ſecund. nupt. Iaſ. conſilio 205. libro. 2. Gozad. conſilio 19. numero 5. Socin.
Iunior conſilio. 94. numero 16 libro. 1 & Pariſius. conſil. 66. numero 6. li-
bro 2.* vbi declarat, quibus intelligimus ius ciuile quo ad ſucceſ-
ſiones, etiam in his, quæ ratione matrimonii a iure Canonico
ſancita ſunt, obſeruari. Hinc fit, vt male reſponderint hi, qui ſcri-
pſerunt, dotalia hæc inſtrumenta hoc in caſu non requiri, *vt cen-
ſuit Iaſ. conſil. 168. numer. 78. libro 4.* qui tamen in ſua vltima reſpon-
ſione ſentit, illam ſuam opinionem ſaltem procedere in terris
Imperii, atque ita de contraria opinione dubitat. *ita etiam Decius
conſilio. 155. numero 1. male reſpondit; qui & inconſiderate citat Ange-
lum d. conſilio. 9. qui aliter reſpondit, vt iam retuli, ita Pariſius conſil. 13.
numero 46. 48. libro 2. qui plures recenſet aliter ſentientes quam is re-
tulerit. & his accedit Didacus in epitome de ſponſa. parte 2. capit. 8. §
2. numero 1.* & Ruino. *conſ. 78. numero 7. libro 3.* parum deferendum
eſt, cum aliis pluribus in locis aliter ſcripſerit. & Angelus Aret. *in
§. vlt. num. 7. in fine, Inſtit. de nuptiis,* ſenſit ad eſſe matrimonii, vt
filii cenſeantur legitimi, non requiri inſtrumẽta dotalia; non ta-
men idem affirmat quo ad bonorum ſucceſſionem, Ita etiam in-
telligo Felinum *in. 1. num. 12. de ſponſa* & relata communis * ſen- *
tentia, quã nunc probamus, vere procedit hic, vbi præter hos fi-
lios, de quorum legitimatione agitur, exſtat & D. Ioan. Ant. filius
vere legitimus. *vt ſcribunt Bald. in l. cum multa num. 4 Cod. de done.
ante nup. in l. neque Ias. in fi. Cod. de nup. Ang. in l. cenſetabitur. ff. de pign.
[illegible] conſ 215. r. 7 lib. [illegible] Marſil. ſing. 250.*

Sexto, hanc legitimationem nil prodeſſe his filiis hoc in caſu
manifeſte conſtat, quod ex tenore inueſtituræ, quæ obſeruanda
omnino eſt, ſolum primogenitus ſuccedere debet Sequitur ergo,
quod etiam ſi legitimatio alias eſſet efficax, non tamen hoc caſu
quidquam prodeſt, cum etiam ea admiſſa D. Io. Ant. ſit primoge-
nitus, Quinimo etiam † ſi D. Carolus, vel D. Iulius eſſet natus ante 14
D. Io Ant. non tamen legitimatio auferret à D. Io. Ant. iura pri-
mogenituræ. *ita cenſuit poſt multos Tiraq. in tractat. de iure primig. q.
34. et eſt communis * vt teſtatur Soc. Iun. in l. Gallus. § et quid ſi tantum *
num 135.*

Septimo ac vltimo. ceſſat hic omnis dubitatio, poſteaquã con-
ſtat D. Iulium & Carolum accepta certa pecuniarum ſumma o-
mnibus ſuis iuribus renuntiaſſe. Quæ ſane renuntiatio & ceſſio
eis obeſt: eſt enim clari iuris, renuntiantem † excludi ab omni iu- 15
re ſuo, *l. quæritur. §. ſi venditor. ff. de ædil. edict. l. 1. §. qui ſemel. ff. de ſuc-
ceſſ. edicto & reſpondit. Bart. conſilio 90. dilectus. colum. 1. libro 1. Iaſ. in
l. ſciendum. numero. 33. verſicul. contrariam, de verb. oblig. quorum do-
ctrinam multis comprobat Crane. conſilio 290. nu. 2. verſicul. 2. nos. Pa-
riſius. conſil. o 26. num. 44. lib. 3. & Cephalus. conſi. 137. num. 5. lib. 1.* nec
hic dicatur, renuntiationem atque ceſſionem fuiſſe generalem,
quæ † non comprehendit feuda. *c. 1. §. in generali. ſi de feudo. fuerit* 16
controuer. inter dom. & agn. cap. 1. de cap. qui curiam vendidit. quia re-
ſpondetur, hoc procedere, quando feudum prohibetur alienari
in aliquem nam tunc ſi in generali diſpoſitione comprehende-
retur, is incideret in pœnam amiſſionis feudi: ſed vbi ceſſat hæc
ratio prohibitionis, venit & feudum ſub generali diſpoſitione,
*ita cenſuerunt Corneus conſ. 421. in fin. lib. 4. Curt. Iunior conſ. 26. num.
8 quos ſecutus eſt Crane. conſilio 256. numero 3. et conſil. 203. numero 4.*
Præterea renuntiatio non verbis generalibus, ſed vniuerſalibus
facta eſt; quo caſu etiam feudum continetur, *ita Corneus et Curtius
præcitatis in locis. & Dec. conſil. 389. col. vlt. Crane. d. conſ. 256. num. 6. vbi
copioſe diſſerit.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, in quorum reſpon-
ſione elaborandum eſt. Ad primum itaque reſpondeo, quod illa
minor propoſitio, quod ſcilicet legitimatus, per ſubſequens ma-
trimonium ſit vere & proprie legitimus non eſt vera, quo ad ter-
minos noſtros. Concedimus enim, hunc ita † legitimatum eſſe i- 17
doneum, vt ad dignitatem epiſcopalem & his ſimilia promouea-
tur *iuxta conſtitutionem Pontificis Max. in d. c. cum in cunctis, de elect.*
potuit enim Pontifex beneficium illud ſuum huic impertiri; non
tamen potuit reddere hunc habilem ad feuda temporalia. Nam
multi habiles ſunt ad prælaturam, qui non iudicantur idonei
ad feudum, *ita reſpondet Ang. d. conſ. 29. in fin.* Præterea reſponde-
tur, argumentationẽ procedere, quando concurrunt neceſſaria
requiſita, vt ex illo ſubſecuto matrimonio ille cenſeatur factus le-
gitimus Quæ ſane requiſita (:vt diximus:) hic non adſunt. Alias
reſponſiones infra referam.

Non obſtat, ſecundum. quia reſpondeo. & diſtinguo emphy-
teuſin eccleſiaſticam à temporali † Cũ eccleſiaſtica eſt, hoc modo 18
legi-

Digitized by Google

legitimatus admittitur, cum iure Pontificio factus ſit habilis ad ea, quæ iure illo pendent. Cum vero temporalis eſt: idem de ea quod de feudo eſt iudicandum. atqui in feudo temporali hic legitimatus non ſuccedit, argo nec in emphyteuſi, & conferunt, quæ mox ſubjiciam.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, contrariam ſententiam
19 videri veriorem & magis receptam, quod imo † hic legitimatus non facit deficere conditionem fideicommiſſ. *ita cenſent Baldus in leg Gallus § ſi eum. in fin. & ibi Soc Sen. numero 5. verſ. tertium caſum, de liberis & poſthu Cald. conſ. 1. qui filij ſint legitimi. Alex. in leg generaliter. § cum autem nu. 7. verſ quod ſi aliquis. C. de inſt. & ſubſt. & latius idem conſ 101. num. P. l. 2 & conſ. 5. n. 3. lib. 7 Imol. in leg. ex facto. §. ſi quis rogatus, in fin. ff. ad Treb Crotus conſ. 113. num. 20. & opertius Dec. conſ. 624. n. 4 Rui. conſ. 92. n. 16. lib. 3. Gratus conſ. 29. n. 45. lib. 2. Zuchard. in rub. ff. ſi cert. pet. n. 3. N. conſt. in rub. ff. ſolut. mat. n. 35. Curt. Iun. conſ 64. nu. 12. Beroius conſ. 167. nu. 3. lib. 2. Natta conſ. 602. lib. 3 Roland. conſilio vlt. nu 47. libero 2. & Cephalus conſilio 82. numer. 16. & conſilio 117 numero 21. libro 1.* argumentum ergo, quod à fideicommiſſo ad feudum ducitur, retorqueri facile poteſt. Et licet Alciatus reſpon 101. argumentis Alexandri reſpondeat; attamen conſtat ex relatis male ſentire.

Non obſtat quartum & vltimum fundamentum. reſponde-
* tur multipliciter, ita primo, quod imo * recepta magis opinio
20 eſt, legitimatum † per ſubſequens matrimonium non ſuccedere in feudo, quando verba inueſtituræ reſpiciunt principium natiuitatis & originis: vt quando feudum eſt conceſſum (vt vetera fuit:) pro ſe & legitime ab eo deſcendentibus, *vt plures huius opinionis retuli ſupra in primo noſtra ſententia argumento.* Ea eſt ratio, quod vbi de natalibus quærimus initium ſpectari debet: *ita Baldus in capitulo innotuit. numero 11. verſiculo. item vbi. de electi. adductus reſponſo Vlpiani in lege quid ergo, in princip. ff. de his qui notan. infam. Rolandus conſilio vlt. numero 29. libero 2. vbi ſimilia recenſet.* Quo circa facile auitatur illa Doctorum opinio quam retuli in d. l vltimo fundamento contrariæ partis, quo ſcilicet, hic legitimatus ſuccedat in feudo. Illa enim opinio procedere poteſt, cum feudum conceſſum eſt pro ſe & filijs legitimis; hæc vero poſterior cum eſt conceſſum pro ſe & legitime natis, vel ex legitimo matrimonio. Nec hic obſtet illa ratio, quod ſi legitimatus ex certa ſcientia per reſcriptum principis ſuccedit in feudo, fortius debet ſuccedere iſte legitimatus per ſubſequens matrimonium. Quæ ſane legitimatio eſt illa omnino potentior & efficacior. Nunquam obeſt. quia legitimatio per ſubſequens matrimonium à iure diuino quodammodo prouenit: quod quidem hæc, quæ prophana ſunt, non curat. *ita reſpondet Curtius Iun. conſilio 1,6. numero 4. ex ſententia Angeli. de conſil o 29. & Ruin.*
21 *conſilio 211 numero 6 libero 1* qui ſcribunt ius Canonicum † eſſe obſeruandum quo ad hoc, vt matrimonium cenſeatur legitimum & verum, & illi filij, quo ad illud ius, ſint legitimi; non tamen quo ad ſucceſſiones, de quibus, quantum iuris ciuilis ſunt in terris Imperij diſponere non potuit. Rurſus, hoc retorquari
* ita poteſt. Eſt * magis recepta opinio, principem † feudi do-
22 minum directum non poſſe etiam ex certa ſcientia legitimare ad feuda paterna & antiqua (: vti hæc ſunt:) illegitima natum, *quemadmodum cenſuerunt Aluaro. d. capit. 1. §. naturales. ſi de feudo ſit contentio inter dom. & agna. columna. 2. verſiculo. quaero cum gloſſ. Ruinus. conſilio 36. numero 16. libro 1. & conſilio 69. numero 23. libro 3. & einſdem opinionis plures recenſet Socin. Iunio. conſilio 95. numero 47. 50 libro 3.* ſi ergo feudi dominus directus non poteſt ad hæc feuda legitimare: cum alioqui in feudo ius habeat, nempe directum dominium, quanto fortius non poteſt Pontifex Maximus ſua conſtitutione, cum Ius aliquod in his non habeat. Hinc dicimus Pontificem † Maximum non legitimare in Terris
23 Imperij *ita copioſe ſcribunt Curt. Sen. conſil o 65 colum 13. Decius conſilio 85. numero 8. Curt. Iun. conſilio 137 numero 6. ſuſius Pariſ. conſilio 1. numero 121. libero 1* & ſi ipſe ſuo illo in caſu alijs rationibus diffentiat. Alciat. *reſpon. 530. num 14. Socin Iun. conſil. o 100. num. 25. libero 2. & Roland. conſilio 88.* quibus ſatisfactum opinor illi fundamento, quod ducitur *à capit. tanta, qui filij ſint legitimi.* vt procedat ad reliqua, præter ſucceſſiones iuris ciuilis. *ita enim reſpondetur ad capit. cum in cunctis, de elect innocent. capit. innotuit. eo.* Nam illa procedunt quoad dignitates eccleſiaſticas, ad quas potuit Pontifex Maximus reddere hos habiles & idoneos: quandoquidem conferendo illas iſtis legitimatis, nullum adfertur alteri detrimentum, quod non contingit in hac ſucceſſione feudi. in qua Dom. Ioan. Antonio graue adfertur præiudicium. Ita Roland. *conſilio vlt. numero 46. libro 2.* reſpondet in cauſa ſucceſſionis fideicommiſſ. *& ibid. numero 45 poſt Alexand. conſilio 5 numero 8. libro 7.* intelligi *d. capit. innotuit, & capit. cum in cunctis,* procedere in diſpoſitione legali; nos vero agimus de diſpoſitione hominis: inter hæc eſt non leuis differentia. Nam in legis diſpoſitione mitius agitur, quam in diſpoſitione hominis. *leg. Celſus in princ. de arbi. & l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cautio. copioſe Ripa in l. ſi inſulam. numero 6. de verbor. oblig. vbi alios citat.* Nec hic dicatur, imo † hominis diſpoſitionem largius 24
interpretari, quandoquidem in diſpoſitione hominis naturalia excludit ſubſtitutum *leg. ex facto § ſi quis rogatus. il. 1. ff. ad Trebell.* & tamen in diſpoſitione legis non excludit. *leg. generaliter. §. cum autem. Cor. de inſt. & ſubſt.* Ita pariter dicimus, quod ſi lex ſua diſpoſitione facit incapaces filios grauati, illi ſubſtitutum non excludunt; & tamen ita ab homine effecti excludunt. *ita Alexand. in l. ex facto §. vlt. numero 8. ff. ad Trebell Ruin. conſilio 174. numero 11. lib. 2. Rubeus in l. pater filium. num 31. C. de inof. teſta. Soc. Iun. conſil. 158. num 24. lib. 2.*

Non enim hæc repugnat, ſiquidem, quod dicimus, ſubſtitutum non excludi à naturali in conditione tacita à lege ſub intellecta *d. §. cum autem,* procedit ob id, quod lex præſumit eum fuiſſe teſtatoris, qui nihil expreſſe diſpoſuit, animum & voluntatem, *vt declarant omnes in d. l. ex facto. §. ſi quis rogatus il. 1. ibi Ripa. n. 27. & Rui. conſil. 140. numer 10. lib 2. qui ſimilia adſcribunt.* præterea dici vere poteſt, quod illa diſpoſitio in *d. §. cum autem,* non eſt diſpoſitio legis, ſed potius hominis: quandoquidem lex præſumit ſuper eo actu, cuius validitas, & inualiditas pendet à voluntate hominis, cum ei poſſit renuntiare, *vt declarant Ripa in d. l. ſi inſulam. num. 60 & Alciat. in repet. l. 4. § Cato. num. 105. verſic. 2. caſus. de verbo. oblig. Alia ad declarationem dicta l. Celſus, ſcribunt Ripa d. l. ſi inſulam. num. 58. Gomez in §. item ſi quis in fraudem. num. 4. inſt. de actio. & Nouiſ. Zan. conſilio 2. num. 39*

Non etiam me in contrariam trahit opinionem egregia, atque erudita Palæoti argumentatio *in tractat. de Nothis ſpurijsque filijs cap t 12. numero 6. 7. quam argumentationem ſecuſit & Didacus in epitome de ſponſal in parte 2. capit. 6. §. 2. numero 8.* cum (: inquit Palæotus inſignis Iuriſconſultus:) quid de matrimonij cauſa in dubium reuocatur, iuxta canones vbiqua locorum id decidendum eſt. *cap. vltimo. de ſecund. nupt. Francus in capit. 2. de arbitr. in 6* atque ſecundum canones vbique hoc cenſetur verum & iuſtum matrimonium, ergo & filij inde nati erunt iuſti & legitimi quia, ſi † in ma- 25
trimonio quod principale eſt, ius Canonicum obſeruatur, cur non & in legitimatione filiorum, quod eſt acceſſorium ad matrimonium, *capit. tuam, de ord. cog. Aug. Aret. §. vlt. inſt. de rer. p.* obſeruari non debet Rurſus, ſi (: inquit Palæotus:) fatemur omnes ſeautis nuptijs, quoſcunque, qui hodie naturales vocantur, legitimos fieri, idque vbique ita ſe haberet: cur non legitimi quo ad omnes cauſas exiſtimentur, ſi eorum origo, id eſt, matrimonium, vndequaque iuſtum & legitimum habetur (: *vt inquit Decius d. conſilio 155.*) vbi enim concedis eos ſemel iuſtos filios dici, iam & cætera, quibus legitimi potiuntur ad hos quoque pertinere neceſſe eſt. *arg. l. 1 §. lex Fal ff. ad l. Falci.* Hæ rationes quo ad rem de qua hic agimus, me non mouent. Nam, & ſi quo ad iudicandum matrimonium, an ſit iuſtum, vel iniuſtum obſeruemus Ius Canonicum; non tamē quo ad iudicandum, an filij tanquam legitimi patri ſuccedere debeant. cum acceſſorium hoc nō habeat naturam ſui principalis, nec ſit ab illo principali inſeparabile, *iuxta ea qua ſcribunt Ripa, in lib. 1. § ſi quis ita, numero 39. in fin. de verbor. obligatio. & Socin. in l. mulier. de conditio. & demonſtra.* Ita enim videmus, quod ex matrimonijs affinitas conſtituitur, & tamen quo ad ſucceſſiones aliter dinumeratur affinitas de iure ciuili, quam de iure Canonico. vt iam dictum fuit. Ita etiam dicimus quod licet ratione impedimenti, quo matrimonia poſſunt impediri, obſeruandum ſit Ius Canonicum; attamen quo ad hæreditatis ſucceſſionem in terris Imperij ſpectamus ius ciuile. *ita Cynus & Bald. in l. ſi contra. Curt. de nupt. à quibus non diſſentit Anchar. in repe. capit. Canonum, col. 26. verſic. verum pro nuptiis, de conſt.* Nec illa ratio viget, quod hoc cenſetur iuſtum matrimonium vbique locorum; quia abſolute non cenſetur iuſtum matrimonium, quo ſcilicet ad filiorum legitimationem, vt poſſint in bonis ſuccedere. Et mirum non eſt, quod actus talis, quo ad quid cenſeatur eſſe, & quo ad aliud non; vti videmus, quod diuerſis reſpectibus vna & eadem res diuerſo iure cenſetur. *leg. miles. §. pro parte, de legat. 2. & copioſe ſcripſi in tractat. de recuperand. poſſeſſ. remedio primo numero. 36.* Sunt enim varii reſpectus, hoc eſt, variæ legum diſpoſitiones, cum vnum ſtatuat,

Digitized by Google

iex Ciuilis, alterum Canonica. His accedit, quod licet ſemper cauſa matrimonij ſpiritualis ſit, & à iudice eccleſiaſtico ſolum cognoſci poſſit. *cap. tuam, vbi omnes. de ord. cog. & in l. Titio ff. ſolu. mat.* attamen cauſa dotis eſt temporalis, vt clari iuris eſt, niſi cauſa dotis veniat in neceſſarium conſequens ad cauſam matrimonij, *vt no. plerumque de dona. inter virum & vxorem.*

His ergo concludendum eſt hos filios non eſſe effectos legitimos quinimo (: vt huc aduerſus Catinam ſubiungam:) mereretur ipſa Catina non leui pœna affici, quod D. Pyrrhum, viuente adhuc Gallo primo viro duxerit. Nam vt non licet viro habere duas vxores. *l. 2. C. de incest. nuptiis*, ita nec mulieri habere duos viros: cum correlatiua hæc ſint maritus & vxor. Iure enim diuino, naturali, ciuili, & pontificio binæ nuptiæ, vna ſimul eodem tempore eſſe, pœnis indictis, prohibentur, *quemadmodum copioſe diſſerunt And. Tiraq. in tract. de leg. connubia. l. 7. num. 18. Ioan. de Turre Cremata in c. dixit Sara 32. quæſt. 4. & Albert. in tract. de hæreticis quæſt. 23.* Atque ita concludo, ſaluo tamen iudicio rectius ſentientis, & præſertim Pontificis Maximi, cui tota mente, totaque anima, me, ac meas omnes ſcriptiones à capite ad calcem ſemper humiliter ſubijcio.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex poteſt diſpenſare in ſecundo gradu conſanguinitatis, & quid in delegato, & ſubdelegato. & nu. 10.*

2 *Delegatus licet non poſſit ſubdelegare, fallit tamẽ quando iuſtis præpeditus impedimentis ſubdelegat. & nu. 11.*

3 *Delegatus, ſi eſt delegatum cum cauſa cognitione, poteſt ſubdelegare, ſecus ſi nudum miniſterium ſit demandatum: quia induſtria perſonæ videtur electa. & nu. 12.*

4 *Vicarius Epiſcopi ea poſſe videtur, quæ poteſt ipſe Epiſcopus.*

5 *Filij nati ex matrimonio illicito, ſed contracto ignorantibus contrahentibus de impedimento, an legitimentur per diſpenſationem factam à ſubdelegato delegati Pontificis, & nu. 15.*

6 *Matrimonialis cauſa an ſoli Epiſcopis poſſit delegari, vel etiam alijs ſubdelegari.*

7 *Induſtria perſonæ in materia delegationis quando dicatur electa.*

8 *Subdelegatus debet eſſe eiuſdem qualitatis, qualis eſt is in cuius locum ſubdelegatur, vt in ſubrogato dicitur: vnde Epiſcopus delegatus non poteſt vicarium ſuum ſubdelegare, ſed alium Epiſcopum ſubdelegare debet.*

9 *Legitimationis cauſa eſt de reſeruatis Principi, & vt reſeruata non poſſit ſubdelegari.*

10 *Diſpenſatio à Pontifice facta in ſecundo gradu conſanguinitatis quãdo valeat. & ſupra num. 1.*

11 *Delegatus quando, & quomodo iuſtis præpeditus impedimentis ſubdelegari poſſit.*

12 *Diſpenſatio an, & quomodo poſſit ſubdelegari.*

13 *Delegati duo, ſi vnus alteri vices ſuas ſubdelegat an videatur hoc ex mente delegantis.*

14 *Vicarij Epiſcoporum quam iuriſdictionem dicantur habere.*

FACTI SPECIES.

CVm Rodericus & Iſabella Hiſpalenſes in regno Hiſpaniarum in ſecundo conſanguinitatis gradu exiſterent, matrimonium contraxerunt, & illud ſecuta carnali copula comprobarunt Romano Pontifici res hæc expoſita fuit, is abſolutionem & diſpenſationem Reuerendiſſimo Epiſcopo Hiſpalenſi mandauit. Epiſcopus negotium hoc ſuo Vicario in totum ſubdelegauit. Vicarius coniuges hos abſoluit, atque vt in matrimonio perſeuerarent, diſpenſauit. Vita functa Iſabella Rodericus duxit Ioannam, & filios ſuſcepit: dubitatur nunc, an filii illi procreati à Roderico & Iſabella legitimi dici poſſint, vt æque cum alijs ſuccedant.

CONSILIVM XVII.

Initium à Domino.

COnſultationi propoſitæ vt ſatisfaciam, rem quantum fieri poterit, paucis perſtringam, dicendũ videbatur prima (: quod aiunt:) fronte diſpenſationem fuiſſe legitime conceſſam, atque ita filios ex Iſabella procreatos fuiſſe legitimatos & per conſequens poſſe cum alijs ſuccedere.

Primo, quod & ſi Rodericus, & Iſabella extiterint in ſecundo conſanguinitatis gradu; attamen potuit Pontifex † Maximus diſpenſare, *vt ſcribunt in ſpecie Abbas in cap. per venerabilem. num. 4. qui filij ſint legitimi. & Soc. Iun. conſ. 140. num. 39. lib. 2.* & extat exemplum Martini Quinti Pontificis Max. qui ſimili in caſu diſpenſauit, *vt refert Archiepiſcop. Floren. in ſua ſumma parte 3. tit. 1. cap. 11.* ſi potuit Pontifex Max. per ſeipſum diſpenſare; potuit etiam per ſuum Delegatum, qui quidem Delegatus, vt is qui à Principe fuit delegatus, potuiſſe videtur ſubdelegare Domino Vicario, *iuxta l. à Iudice. vbi late Iaſ. n. 11. C. de iudiciis. & omnes in l. 1. ff. de off. eius. & c. in c. ſane de off. deleg.* 1

Secundo, vt huius opinionis eſſem, me mouebat, quod, & ſi multis caſibus delegatus † ſubdelegare non poſſit, poteſt tamen, cum iuſtis præpeditus impedimentis ſubdelegat, *vt ſcribunt omnes in l. 1. ff. de off. eius. & c. & in c. ſi pro debilitate. de offi. deleg.* quod multo magis in Principis delegato dicendũ eſt, qui etiam ſine iuſta cauſa videtur poſſe ſubdelegare. *quemadmodum ſcribunt Iaſ. in dicta. l. à Iudice. nu. 11. verſi. ſecundo extende C. de iudiciis. & Decius in dicto cap. Si pro debilitate, in primo nota* potuit ergo à fortiori Reuerendiſſimus D. Epiſcopus, iuſtis de cauſis impeditus, vices ſuas Vicario ſuo ſubdelegare. 2

Tertio, adducebar ea ratione, quod diſpenſatio hæc non eſt nudi miniſterij ſed cauſæ † cognitionem requirit; *quemadmodum ſcribunt omnes in capit. 1. & in capit. non eſt, de voto. Abbas in cap. ſignificaſti. de elect. Fortu. conſilio 109 numero 19. lib. 3. Marſilius ſing. 328. Multi ſunt. & Rebuffus in pra. x beneficiorum in tit. de diſpenſatione ad plura beneficia. numero 52. 53.* hoc clarius probant verba clara huius reſcripti, ibi. *ſi ita eſt, &c.* quæ ſignificant cauſæ cognitionem adhibendam eſſe; *ita reſpondit Gozad. conſilio 2. num. 17.* ſed vbi cauſæ quæ requirunt cognitionem, delegantur, ſubdelegari poſſunt, cum nudum miniſterium non ſit demandatum. *capit. vlt. in fin. de offic. deleg.* quo loci Felinius in ſecundo notabili ſcriptum reliquit, perſonæ induſtriam cẽſeri electam, cum nudum miniſterium demandatum fuit, non autem cum neceſſaria eſt cauſæ cognitio. *idem docuit Ioan. Baptiſta à S. Seuerino in l. more. num. 16. de iuriſd. omn. iud. & Iaſ. in l. à Iudice, col. vlt. verſic. 12. limita. C. de iudiciis.* 3

Quarto, hanc opinionem confirmare videtur textus in *capit. ex literis, de reſtitutione in integrum.* vbi cauſa matrimonialis à Pontifice duobus commiſſa fuit, & tamen alter alteri vices ſuas ſubdelegauit, qua ſane decretali probari videtur cauſas matrimonij ſubdelegari poſſe, etiam ſi ſubdelegatus epiſcopali dignitate non fuit cohoneſtatus.

Quinto ſuffragari videtur, quod ſaltem huic Vicario ſubdelegari cauſa hæc potuit; cum Vicarius ea poſſe videtur, quæ poteſt ipſe † Epiſcopus, *vt ſcribunt omnes in c. 2. de offi. Vica. Rota deciſio. vlt. tit. de offi. Vica. in nouis Capella. Toloſa. quæſt. 148. vbi. Aufrerius.* & ideo Vicarius cum ordinariam iuriſdictionem obtinere dicatur; idem tribunal cum ipſo Epiſcopo facit, *ita Felinus in rubric. de off. deleg. & Alexand. poſt alios in rubr. ff. de off. eius. columna vltima. probat cap. Rom. de appellat. in ſexto.* 4

Sexto ac vltimo, quod filij † hi ex Iſabella ſint legitimi, ſuadere mirum in modum videtur. quia apud ipſos coniuges, Rodericum ſcilicet & Iſabellam adfuit, vel ſaltem adfuiſſe præſumitur probabilis ignorantia illius impedimenti. Quandoquidem ignorantia præſumitur, vbi non probatur ſcientia *cap. præſumitur de reg. iur. in ſexto, vbi Dynus.* At vbi hæc adeſt ignorantia in contrahentibus, hæc matrimonia ſaltem excuſantur, quo ad filiorum legitimationem, *ita reſpondent Dec. conſ. 153. n. 2. Iaſ. conſi. 168. nu. 4. 4. Curtius conſ. 52. num. 2. Pariſi. conſ. 13. num. 18 & conſ. 15. num. 34. libro 2. & Ripa in rubr. ff. ſolut. matrim. numero 65.* Accedit quod coniuges iſti confiſi ſunt auctoritate ipſius diſpenſationis Domini Vicarij, quam iure conſentaneam crediderunt: *iuxta notabilem gloſſ. capit. per latorum, vbi Abbas num. 5. & idem Abbas in cap. per venerabilem nu. 36. qui filij ſint legiti.* qui quidem Abbas ſcriptum reliquit, errorem hunc probabilem prodeſſe, vt filij cenſeantur legitimi. *& cum Abbate etiam reſpondit Ruinus conſ. 100. num. 3. lib. 3. & conſ. 51. num. 5. lib. 5.* Hæc me reddebant hæſitantem, ne aduerſus Iſabellæ filios reſponderem. 5

Re tamen ipſa longe melius & diligentius conſiderata, totum in contrariam ſententiam eo; nempe diſpenſationem hanc ſubdelegari non potuiſſe à Reuerendiſſimo Epiſcopo ſuo Vicario: & ob id hos filios ex Iſabella procreatos tanquam illegitimos æque cum natis ex Ioanna non poſſe in bonis patris ſuccedere. Quam ſane ſententiam, vt ſequar mouent me multa.

Primo,

Digitized by Google

6 Primo, quod cauſæ matrimoniales ſolis Epiſcopis † delegari poſſunt, tam iure communi quam curiæ ſtylo inſpecto. *cap. cauſam matrimonii de offic. delegat. idem Decius in cap. ſi pro debilitate. nume. 4. verſicu. 2. quod Abbas eodem tit.* qui illud etiam ſcribit ex ſtylo curiæ ſolis Epiſcopis delegari, qui ſane ſtylus pro lege obſeruandus eſt. *vt ſcribunt Dec. conſilio 11. numero 16. Afflict. deciſio. 79. in fin. & deciſion. 253. numero 4. Curt. Iun. conſil. 162. numero 8. & Pariſi. conſilio. 44. in fin. lib. 1.* cæteros ſciens prætereo. Atqui, vbi fa- 7 ctum † committitur, quod per vnum, & non per alterum, explicari poteſt, electa dicitur perſonæ induſtria. *ita Felin. in cap. vlt. col. 4. verſic. 1. quod vbi de off. eius. & Crauc. conſilio 303. colum. 2.* Si ergo Epiſcopi induſtria electa cenſetur, ſequitur dicendum cauſam ſubdelegari non potuiſſe Vicario; & per conſequens geſta à Vicario nullius momenti eſſe.

Secundo adducor, quod inter cætera Pontifex Maximus, dum Reuerendiſſimo Epiſcopo cauſam hanc diſpenſationis & abſolutionis delegauit; ita voluit poſſe abſoluere, vt illis coniugatis pro admiſſo crimine ſacramentalem pœnitentiam indiceret. vt delegare pœnitentiæ iniunctionem eſt delegare actum nudi miniſterii, quo perſonæ induſtria electa cenſetur, & per conſequens ſubdelegari non poteſt. *hæc probantur aperte in capitulo vltimo. §. vlti. de offi. delegat. ibi, pœnitentiam iniungere.*

Tertio accedit, quod cum cauſæ hæ matrimoniales ſolis Epiſcopis committi poſſint; cæteri inhabiles & minus idonei cen- 8 ſentur atque iudicantur, quibus hæ cauſæ poſſint mandari *d. cap. cauſam matrimonii*, non ergo hic ſubdelegatus † qui ſui natura inhabilis eſt, loco Epiſcopi potuit ſubrogari; *ex doctrina Bald. in l. parabolanos. C. de epiſcop. & cler.* dum docuit, ſubrogatum eiuſdem qualitatis eſſe debere, qualis is eſt, in cuius locum vult ſubrogari, & ob id cenſet male agere ciuitatum Magiſtratus, qui illius ciuitatis, in qua ipſi ius dicunt, aduocatos, ſuos Vicarios & locumtenentes conſtituunt. Ita dicimus, quod Vicerector Gymnaſii eſſe non poteſt, qui Rectoris munere fungi impeditur. *quod annotarunt Romanus ſing. 362. Rui. conſi. 148. numero 2. libro 4. Iaſ. l. 2. in prin. numero 74. de off. eius. Felin. in cap. 5 numero 4. de ſumma Trinitate & fide Catholica, & Dec. in cap. ſane il. 2. colum. 1. in fin. de off. deleg.* Cum ergo Vicarius eadem epiſcopali dignitate non præfulgeat, qua Epiſcopus delegatus, vere cum ſui loco non potuit Epiſcopus ſubrogare.

Quarto, relatum fundamentum confirmat elegans doctrina Feli, *in cap. ſi pro debilitate, col. 2. verſicul. quarto. Papa committit. de off. deleg.* dum affirmat à fortiori, quod ſi Papa committit cauſam ex certa ſcientia illi, qui alias inhabilis eſt illius poteſtatis, commiſſionem valere. quippe quod à Papa habilis ex ea commiſſione factus cenſetur. ſi modo (inquit Felinus:) is delegatus alteri inhabili ſubdelegare vellet, non equidem poſſet: & ſi cauſa illa ſit ſubdelegabilis. Et licet Decius *in d. c. ſi pro debilitate. col. 3.* à Felino diſſentiat; attamen vere Decius toto (:vt dici ſolet:) cœlo errat, quemadmodum in interpretatione illius decretalis copioſe contra Decium diſſerui.

Quinto ſuffragatur, quod hic delegata fuit cauſa legitimationis liberorum; quemadmodum verba illa reſcripti, ibi, *prolem exinde ſuſceptam & ſuſcipiendam legitimam decernendo, &c.* aperte ſi- 9 gnificant. quæ ſane cauſa † legitimationis ex Principi reſeruatis cenſetur in ſignum ſuæ ſupremæ poteſtatis. *§. ſi vero ii qui ſolummodo, in authentico. quibus modis natur. efficiuntur ſui. Baldus in l. prima colum. prima. C. de iure. aureo. annul. Felinus in capit. vlt. num. 4. verſi ul fallit in reſeruatis. de offic. deleg. & Purpura in l. prima, num. 373 & nume. 374. de offic. eius.* Sed vbi principi reſeruata delegantur, ſubdelegari illa non poſſunt: *ita Baldus in rubrica de officio delegat. & in cap. vlt. eo. & ibi Felinus numero 4. idem. Felinus in capit. quod ſedem. colum. 2. de offic. ordinar. Alexand. in l. 1. numero. 26. verſicul. fallit tamen. & numero. 91. de officio eius. & ibi Decius nume. 30. & Purpura. nume. 627. idem docuerunt Alex. in l. Imperium. numero 24. et ibi Longouallius. numero. 113. de iuriſdictione omnium iudicum, et Iaſ. in l. à iudice, col. vlt, verſ. 13. limita. C. de iudiciis.* Non ergo potuit Reuerendiſſimus Epiſcopus Apoſtolicus delegatus cauſam hanc ſuo Vicario ſubdelegare.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, in quorum diſſolutione non paruus videtur eſſe labor. Nam ad primum reſpondetur, quod & ſi aliqui ſentiant, Pontificem Max. poſſe in ſecundo gradu conſanguinitatis diſpenſare; qua quidẽ opiniõe fuerunt relati in dicto primo fundamento; & alii etiam aliter ſentiant, nõ poſſe diſpenſare, *vti ſcripſerunt gloſſ. in cap. pictacium. 30. quæſtion. 3. Abbas in c. audieramus. n. 17. de reſtitut. ſpolia. & Pariſ. conſilio 97. num. 3. 4.* attamen in hoc omnes conueniunt, Papam † facere id debe- 10 re ex iuſta cauſa, de qua quidem iuſta cauſa hic non conſtat; *vt ſupra diximus.* Præterea & ſecundo reſpondetur, quod & ſi Pontifex diſpenſare potuerit, & diſpenſandi poteſtatem delegare Reuerendiſſimo Epiſcopo, non tamen potuit ipſe Reuerendiſſimus Epiſcopus ſubdelegare.

Non obſtat ſecundũ, quia reſpondetur primo, hoc nõ procedere in cauſis grauibus & arduis, vt hæc eſt: *ita Decius in d. cap. ſi pro debilitate. numero 6. verſicul. 2. iſtud notabile, de offic. deleg. poſt Alexand. in l. 1. in prin. numero 59. de officio eius, &c.* † Reſpondetur ſe- 11 cundo, hoc in caſu non credi aſſertioni huius Epiſcopi aſſerentis, ſe fuiſſe iuſtis de cauſis impeditum; & ob id ſubdelegaſſe: *ita decent Cardinalis in cap. paſtoralis & Feli. in c. ſi pro debilitate. num. 5. de off. deleg. Iaſ. in l. 1. in prin. numer. 60. & ibi Iacobus Niger numero 122. de officio eius. Dec. in c. quæ in eccleſiarum. numer. 28. de conſtit. & Pariſ. conſi. 73. num. 66. lib. 1.* Scio tamen horum opinionem eſſe dubiam cum alii plures contrariam defendant: & quæ forte magis recepta videtur, quod ſcilicet credendum ſit aſſertioni huius ſubdelegantis, etiamſi alias ſubdelegare non poſſit. *ita hanc eſſe* * *crebriorum teſtatur Decius in d. cap. ſi pro debilitate. numero 6. & in l. 1. in princ. numero 69. & ibi. Purpur. numero 546. Sapia numero 75. Orianus numero 129. de offic. eius & hanc probauit ſibi parum conſtans Iaſ. in l. ſi donatione. colum. vlt. verſicu. vltra. Cod. de colla. idem conſilio 227. colum. 7. verſicu. 10. ad idem. libro 2. & conſilio 101. colum. 4. verſicu. 3. et adhuc. lib. 3. Ruin. conſilio. 35. numero 38. & conſilio. 50. in fin. libro 1. idem conſil. 87. num. 26. lib. 5. & Ferratius cautela. 21. multoties.* Reſpondetur itaque tertio, hanc ſubdelegationem à Reuerendiſſimo Epiſcopo factam fuiſſe ob impedimentum non infirmitatis, vel neceſſariæ abſentiæ, ſed aliorum negotiorum, quo fit vt cauſa ſubdelegandi minus legitima cenſeatur. Nam communis * Doctorum eſt opinio, impedimentũ publicarum occupationũ nõ præſtare iuſtam cauſam delegato, vt ſubdelegare poſſit. *ita communem teſtatur Alex. in l. 1. in prin. nu. 60. & ibi. Iaſ. in fin. ff. de officio eius.* & eo loci ſcribit Camillus Plautius in verbo, *non aliter num. 53.* idem eſſe quando grauia eſſent negotia, vt puta capitalium cauſarum, quibus is delegatus impediretur. Ita ergo à fortiori dicendum eſt, non fuiſſe iuſtam ſubdelegandi cauſam.

Non obſtat tertium, quia reſpondetur, quod etſi cauſæ cogni- 12 tio † ſubdelegari poſſit; actus tamen ipſe diſpenſationis non poteſt, *ita docuit Felin. in cap. vlt. col. vlt. verſicu. 4 limita. de offi. dele. qui quidem ita declarat deciſionem Rotæ. deciſ. vlt. de officio. Vicarii. in antiquis.* Rota enim relatis quibuſdam hac de re opinionibus tandem reſidet cum illa Pauli. de Leaza *in cl. iudices. de offi. deleg.* Delegatum, cui commiſſa eſt diſpenſatio cum cognitione cauſæ, poſſe cauſæ cognitionem, non autem diſpenſationis actum ſubdelegare.

Non obſtat quartum fundamentum; quia reſpondeo *d. cap. ex* 13 *literis*, procedere quando iam Pontifex † ex certa ſcientia cauſam delegauit: quia cum illis diſpenſaſſe creditur, vt vnus alteri vices ſuas ſubdelegare non poſſit, *ita ſenſit Felin. in d. cap ſi pro debilitate. col. 3. in prin. verſ. ad ſextum. de offi. deleg. & clarius Purpur. in l. 1. num. 620. ff. de offi. eius. & Gaſpar Vallaſcus. in l. Imperium. numero 219. de iuriſd. om. iud.*

Non obſtat quintum, quia reſpondeo, quod quando Epiſcopi † conſtituunt ſuos Vicarios, ſolum eis concedere atque tribuere 14 ſolent, quæ ad eos ratione ordinariæ iuriſdictionis ſpectant; non autem delegatæ *ita Decius in cap quoniam Abbas. numero 15. de off. deleg. Federicus de Senis conſi. 130. in fin, Ruin. conſi. 138. lib. 3. et Rol. conſi. 39. num. 17. lib. 1.*

Non obſtat vltimum, in cuius diſſolutione omnis verſatur labor. Nam ab illo pendet tota fere huius conſultationis difficultas. Non ergo obſtat hos coniuges erraſſe errore iuſto & probabili; quod ſcilicet ignorauerint ſe eſſe in aliquo gradu conſanguinitatis, ibi. Quandoquidẽ contrarium clare oſtendunt verba precum, ibi, *Non ignorantes ſe ſecundo conſanguinitatis gradu, &c.* Accedit quod in dubio † hic error & ignorantia non præſumitur 15 probabilis, cum ambo contrahentes eiuſdem loci erant, *vt docte & pulchre ad rem noſtram ſcribit Gabr. Palaeot. in commentariis de nothis ſpuriiſque filiis. cap. 9. numer. 13.* Non etiam aduerſatur is error iuris & auctoritas, gloſſæ *in d. cap. perlatum:* Quia reſpondetur primo, Abbatem & cæteros loqui, cum hic iuris error iuſtus & probabilis eſt, *quemadmodum declarat Palaeotus in d. ca. 9. num. 9. verſic. fateor ſane.* ſed in caſu iſto non poteſt dici error probabilis & iuſtus; Siquidem iuſtus & probabilis eſt, cum ius dubiũ eſt atq; perplexum, in quo ſunt Doctorum opiniones. Nã tunc errori fa-

Digitized by Google

cti æquiparatur ita ſcribunt Iun. in c. per tuas. de ſimo. Baldus in L. ab eo. colum. pen. C. quomo. & quand. iud. Felinum in cap. de quarta numero 27. de praeſcrip. & Cur. Iun. conſil. 91. num. 11. & conſi. 150. nu. 15. Sed hoc in caſu non poteſt dici ius perplexum, cum clara ſint iura. Quis enim dubitare potuit, ſubdelegari potuiſſe actū iniungendi pœnitentiam? cum adſit caſus clarus legis in d. c. vlt. § vlt. de off. deleg. Præterea quis probabiliter dubitare potuit, legitimationem filiorum eſſe ex reſeruatis Principi, & ob id delegatum ſubdelegari non poſſe, etiam ob cauſam impedimenti, ex iam relatis? Accedit non conſtare, hos coniuges conſuluiſſe peritiores; quocirca non merentur excuſationem, iuxta copioſe ſcripta per omnes in leg. iuris ignorantia C. qui admitti. Nec obuci ſatur auctoritas Ruini de conſ. libro 100. num. 3. lib. 1. & conſilio 51. num. 17. lib. 5. dum reſpondit, iuris ignorantiam ſufficere hoc in caſu, vt filii cenſeantur legitimi. Nam ipſemet Ruinus conſ. 14. num. 4. in fin. lib. 3 contrarium verius & * receptius eſſe cenſuit. Et cum eo idem ſcripſit Palæotus de tract. de nothis ſpuriiſque filiis. cap. 9 num. 7. 8. cum quo illud nunc dicam æquitatem & benignitatem mouere multum poſſe iudicem, vt hos filios iudicet legitimos. Atque ita concludo, rectiore iudicio ſaluo.

Iac. Menochius I. C.

S V M M A R I V M.

1 *Notarij ſunt perſonæ vilis conditionis, & de veritate num. 19.*

2 *Ignorantia facit perſonam vilem, ſicut econtra virtus nobilitat.*

3 *Filij ex vetitis nuptiis procreati legitimi non efficiuntur: & numero 19.*

4 *Matrimonium inter nobilem & vilem mulierem eſſe nequit, inſpecta lege ciuili, ac etiam lege 12. tabu. & n. 9.*

5 *Nobilis non poteſt in vxorem ducere vilem mulierem ſine conſenſu Principis.*

6 *Filij tunc demum legitimantur per ſubſequens matrimonium, ſi matrimonium licite poterat ſubſequi, & mater connubio digna eſſet; alias ſecus.*

7 *Argumentum ab auctoritate Doctorum valet, & n. 13. & de veritate num. 20.*

8 *Pater an ſemper nominando filium naturalem, legitimum, dicatur ipſum legitimare. & nu. 19 & 21.*

9 *Nobilis ſi duxerit ignobilem in vxorem, an filij nati ante matrimonium legitimentur per ſubſequens matrimonium.*

10 *Legitimatus per reſcriptum in quo differat à legitimato per ſubſequens matrimonium, quo ad ſucceſſionem in bonis fideicommiſſo ſubiectis.*

11 *Quæſtio ſi ſit de iure ciuili dubia, & de iure canonico clara ſtandum erit iuri canonico, etiam de iure ciuili.*

12 *Meretricem in vxorem ducere, connumeratur inter opera caritatis, & quomodo hoc intelligitur.*

13 *Legitimatio qualis ſit maior vel per ſubſequens matrimonium, vel per reſcriptum.*

14 *Omnes filij legitimantur per ſubſequens matrimonium, dummodo adſint dotalia inſtrumenta.*

15 *Opinio quæ fauet matrimonio in dubio eſt attendenda, licet ſit ſingularis & contra eam extet communis opinio.*

16 *Legitimatio eſt actus fauorabilis.*

17 *Notariatus officium eſt nobile.*

18 *Notarius ad banchum iuris dicitur habere in ſe dignitatem. Meretrix proprie quæ dicatur.*

19 *Intellectus ad §. ſed & aliud. auth. quib. mo. nat. eff. legi.*

20 *Opinio illa eſt tenenda, quæ rationibus perpenſis magis firmatur.*

21 *Opinio qualis præualeat, vel illa quæ eſt approbata in lecturis, vel in conſiliis.*

22 *Filiatio probatur ex nominatione facta à patre in actu; qui ſoli filio conuenit.*

CONSILIVM XVIII.

Initium à Domino.

PRopoſita iuris conſultatio vere non leuem, mea quidem ſententia, dubitationem habet. Dubitari enim hic contingit *an filij Illuſtriſſ. D. Caroli comitis ſuſcepti ex D. Lucretia cenſeantur ex ſubſecuto inter eos matrimonio legitimati: tametſi aſſeratur dictam D. Lucretiam fuiſſe perſonam vilem, & conditionis imparem dicto D. Carolo.* Et vere dicendum videbatur prima (: vt dici ſolet:) facie, hos filios quo ad bonorum ſucceſſionem non eſſe effectos legitimos. Nam clari iuris eſſe videtur dictam D. Lucretiam fuiſſe perſonā vilem, ſiue illius propriam perſonam & conditionem, ſiue patris conſideremus. Perſona enim eius propria creditur vilis, cum male audiret, quod etiam antequam eſſet apud dictum D. Comitem ab aliis fuerit carnaliter cognita: & in concubinatu cum dicto D. Comite multos annos fuit. Quo caſu nomen meretricis videtur adepta, & per conſequens perſona vilis & minus honeſta. *vt in ſpecie docuit Angelus in auth. quibus modis natura eff. legi. in princ. & Gramma voto. 4. numero 22. & infra repetam.* Vilis quoque conditionis fuiſſe videtur dicta D. Lucretia inſpecta perſona patris, qui ſimplex notarius erat, & filius agricolæ. Notarij † enim perſonæ viles creduntur, *vt ſcribunt gloſſa & cæteri in l. vniuerſos, C. de decurio. libro 10. ex illo tex. Bald. in cap. poſt ceſſionem. numero 6. de proba. Ang. conſilio 284. numero 1. Oldrad. conſilio 75. numero 2. Guido Papæ. quæſtio. 90. quos ſecutus eſt Crauet. conſilio 163. numero 1. Et præter ab eo relatos idem ſenſerunt Boe. quæſtio 222. numero 5. Tiraquel. in tractat. de nobilitate. cap. 30. numero 9. Decius in cap. ex literis. numero 5. de prob. Bonus de Curtili in tractat. de nobilitate. numero 130. Gomeſ. §. in perſonam. nu. 13. inſti. de actio. idem ſenſit Roland. conſilio 66. numero 39. lib. 1. & Caſſaneum conſ. 64. num. 34.* Accedit quod hic notarius D. Lucretiæ pater aſſeritur, quod adeo fuit ignarus & imperitus vt vix quatuor documenta quotannis inter ruſticos conſcripſiſſet; quæ ſane ignorantia † ita reddit hominem vilem, vt contra virtus nobilitat *vt ſcribunt omnes in cap. nos qui. 40. diſtinct. in cap. pen. de præb. ex illis iurib. copioſe Tiraq. in tract. de nobilitate. cap. 4.* Hoc ita habito & conſtituto, dictam D. Lucretiam fuiſſe perſonam vilem, & hoc matrimonio indignam, ſequitur dicendum atque concludendum, filios ex ſubſecuto matrimonio non fuiſſe effectos legitimos. Quod quidem multis rationibus iuribus & Doctorum auctoritatibus probari videtur. 2

Primo filij † ex vetitis nuptiis procreati, legitimi non efficiuntur *l. inceſtas C. de inceſt. nup. & quoniam. in auth. quib. mod. natur. eff. leg. & §. vlt. in authen. quib. mod. nat. eff. ſui.* Atqui progeniti à dicto D. Comite & D. Lucretia, ex vetitis atq; prohibitis nuptiis progeniti cenſentur; ergo ex ſubſecuto matrimonio non ſunt effecti legitimi. Illa minor propoſitio probari ſatis clare vel ex eo videtur, quod cum (: vt diximus:) D. Lucretia eſſet perſona vilis & D. Comes nobilis atque familiæ illuſtris, non potuit † inter eos conſiſtere matrimonium, inſpecto iure ciuili. Siquidem & antiqua lege duodecim tab. à decem viris lata in duobus poſtremis tabulis (*vt auctor eſt Dionyſ. Halicarn. lib. 11. antiq. Rom.*) conſtitutum fuit, ne patriciis cum plebeis Romæ connubium eſſet. Idque ab Appio Claudio Decemuiro eſſe adiectum, vt in perpetuum patres à plebe diuellerent. Quod iuſta hac ratione (: *vt à Liuio in quarto primæ decadis memoriæ proditum eſt:*) factum anno ab Vrbe condita trecenteſimodecimo M. Genutius & P. Curiatius Coſſ. defendebant, ne, ſi plebeii cum patriciis miſcerentur, colluuio gentium perturbationem auſpiciorum publicorum priuatorumque afferret: nihil ſynceri eſſet, nihil incontaminati; & eo diſcrimine ſublato, nec ſe quiſquam noſſet, nec ſuos. Quam enim aliam vim connubia promiſcua habere, niſi vt ferarum prope ritu vulgentur concubitus plebis, patrumque? vt qui natus ſit, ignoret cuius ſanguinis, quorum ſacrorum ſit. dimidius patrum ſit, dimidius plebis, nec ſecum quidem ipſe eſt concors. *Hæc Liuius.* Quinimo lege Iulia lata ab Auguſto Cæſare de maritandis ordinibus conſtitutum fuit, ne Senator, Senatoris ve filius, nepos pronepos duceret libertinam, nec cuius pater, materve artem ludricam feceret: *quemadmodum ſcriptum eſt in l. lege Iulia ff. de ritu nupt.* Et cum dubium eſſet, quæ vitæ conditio impediret mulierem, ne viro patricio & nobili iungeretur matrimonio, declararunt Val. & Max. Impp. *in l. humilem. C. de inceſt. nup.* humilem & abiectam eſſe, ancillam, libertam, ſcenicam, tabernariam, lenam, eaſ umque filias, aut eam quæ mercimoniis publice præfuit. Quas ſane Cæſarum conſtitutiones ea ratione editas credimus, quod indecorū eſſet, virum patricium & nobilem indecenti hoc connubio atque conſortio vileſcere. Cum ſenator Principis pater habeatur. *§ ſed ex conſtitutione, inſt. quib. modis ius patr. pot. ſol.* Hinc legimus apud Claud. Sueto. *in Nerone 28.* parum abfuiſſe, quin Nero iuſto matrimonio ſibi coniungeret Acteo libertam, ſubmiſſis conſularibus, qui regio genere ortam peierarent. 3 4

Secundo, huic opinioni non parum videtur ſuffragari conſtitutio Iuſtiniani *in l. imparatis. §. vlt. C. de nup.* Conſtituit Iuſtinianus, quod † ſi patricius, à Cæſare impetrata prius licentia duxiſſet 5

in vxo-

in vxorem illam, quæ iam artem ludicam & ſcenicam exercuiſſet ſed quæ reſipuiſſet, confectis dotabilibus inſtrumẽtis filios effici legitimos ex eo connubio, & patri ſuccedere. Ergo (: à ſenſu contrario ducto argumento.) ſi venia non fuit impetrata ab Imperatore, filii inde nati non efficiuntur legitimi. Et conſtitutio hæc à fortiori vrgere videtur: nã, ſi neget hos procreatos è matre ſcenica id eſt ex ea, quæ in ſcenam prodibat, artem ludicam exercendi cauſa, effici legitimos, niſi principis licentia, de connubio contrahendo, præceſſerit; quando fortius non efficiuntur legitimi, nati ex ea quæ non præſumtiue, vt in ſcenica, ſed vere (vt hæc:) corpus ſuum vulgauit. Quod mox confirmabimus.

Tertio huc ſpectare videtur aperta eiuſdem Iuſtiniani conſtitutio *in § ſed & aliud, in auth. quib. mod. nat. eff. legi.* qui viſus eſt
6 conſtituere, tunc demum ex ſubſecuto coniugio filios † effici legitimos, ſi filiorum mater eo connubio digna fuit. Quemadmodum ex illis verbis, *neque dignam eam exiſtimauit legitimo quodam nomine, quæ etiam ſemetipſam iniuriauerat*, &c. quæ ita eo loci interpretatur Angelus dum ita ſcribit: *Nota, licet quis ducat in vxorem concubinam tamen filij ante nati non legitimantur: ſi talis mulier matrimonio non erat digna; vt quia mulier erat viliſſima conditionis vel meretrix.* Hic Angelus alternatiue interpretatur ſufficere, quod ſit vel vilis conditionis, vel olim meretrix. Verum Barthol. Cæpol. *caute. 250. Debes ſcire, verſic. ſed aduerte & Loſ conſil. 234. in fi. lib. 2* ſimpliciter interpretantur illam conſtitutionem de ſola meretrice ex illis verbis; quæ etiam ſemetipſam iniuriauerat. verius tamen & probabilius dici poſſet, vtramq; cauſam ibi ſimul copulari, quod ſc. eſſet indigna tum ob generis vilitatem, tum ob inhoneſtam à ſe actam vitam. Quemadmodum ſignificare videtur verba illa implicatiue prolata, quæ etiam ſemetipſam iniuriauerat. Quæ ſane ambæ copulatæ cauſæ in hac Lucretia adeſſe videbantur: vt iam diximus.

Quarto multo fortius hanc opinionem adiuuare videtur mul-
7 torum auctoritas, † qui in ſpecie cenſuerunt, illegitime natos ex matre vilis & abiectæ conditionis, non effici legitimos ex ſubſecuto matrimonio. *ita enim affirmarunt glo. in § ſic igitur, in verſo permittimus, in auth. quib. mod. nat. eff. legit. Angelus in d. § ſed & aliud. qui aſſerit, ita aliquando fuiſſe obſeruatum. Cæpol. caut. 250 debes ſcire. Mart. Lauden. in tract. de legitimatione num. 158. Et in hanc inclinare videtur Pic⁹ in repet. l. Titia. § Titia cum nuberet. nume. 52. de leg. ſecundo, Lupus in cap. per veſtras. § 7. colum. 2. nume. 7. de don. inter virum & vxo. Ruin. conſilio 221. numero 5. libro. 1 conſi. 92. numero 26. verſic. & dato quod, libro. 3. & copioſe conſilio. 31. numer. 28. libro. 5. Iaſ. in d. l. Gallus. § & quid ſi tantum. numero. 107. de lib. & poſthum. & in l. neque profeſſo. numer. 4. Cod. de teſtam. Petra ſancta ſing. 60. Curt. Iun. conſil. 136 numer. 10. quem ſecutus eſt Cagnolus in l. ſi qua illuſtris. numero. 5. Cod. ad. S. C. Orficianum. Socin. Iunior conſil. 52 nume. 2. libr. 1.* qui ſcriptum reliquit, hanc eſſe communem
* opinionem, & neminem ab ea diſſentire. Hanc pariter veram eſſe contendit Hippol. Riminal. *inter conſilia matrimonialia conſil. 80. idem reſpondit Cephalus conſilio 82. numero 21. libro 1.* Quorum opinio confirmatur reſponſo Bartolo. *conſil. 120. Verſus Corradus in numero 3. lib. 2. idem Bar. in diſputa. e tam. ip. Habeo. ſiliam col. pen. verſic. 2 ſecundum.* ſcribit Bart. quod tunc demum pater † nominan-
8 do filium naturalem eſſe filium ſuum legitimum, dicitur legaliter legitimare filium *iuxta auth. ſi quis. C. de natural. libe.* quando mater illius filii talis fuit, cum qua matrimonium honeſte ſecundum bonos mores & ciuitatis conſuetudinem contrahi potuit: ſecus autem ſi vilis & deploratæ conditionis fuiſſet. Nec enim poſſe dicimus quæ honeſte non poſſumus. *l. nepos Proculo. de verbor. ſignifi. l. filius. ff. de cond. inſt. Bar. ſecutus ſunt. Bal. in d. authen. ſi quis. idem conſilio 180 Mortuo ſilio. in fin. & conſilio 195 In hac cauſa de qua quæritur, verſic. reſtat. lib. 3. & in cap. innotuit. col. pen. de electio Oldradus conſ. 196. Factum tale. Aug. in d. § ad hac. in auth. vt liceat matr. & auia Curt. Iun. d. conſil. 136. numer. 11. Riminal. d. conſil. 80. numer 16 & præter eos Ruin. conſil. 211. num. 6. lib. 1. & conſi. 63. num. 12. Emanuel Coſta in repe. l. Gallus. § & quid ſi tantum, in 1. par. num. 104. de liber & poſt. copioſe Boer. q. 204. num. 15. 16.* Hæc filiis his maxime aduerſari videbantur.

Cæterum re diligenti & accurato ſtudio conſiderata, contrariam ſententiam probabiliorem atq; veriorem eſſe credo: quod ſcilicet filii hi ex hoc ſubſecuto matrimonio legitimati cenſentur Quando quidem nec iure Cæſareo, nec Pontificio impeditur nobilis ducere vilem etiam, quo ad generis nobilitatem ſibi imparem Nec regulariter quo ad cauſam hanc matrimonii aliqua extat differentia: inter mulierem nobilem & ignobilem. Quo rem hanc veram eſſe oſtendam, prius iure ciuili antiquo & nouo, deinde iure Pontificio hoc eſſe permiſſum dicam.

Primo quod antiquo iure ciuili connubium † eſſe poſſit inter 9
nobilem & ignobilem ſuadet lex lata à Canuleio Tribuno plebis anno 310. ab vrbe condita aduerſus M. Genucium & P. Curiatiũ Coſſ. illis enim reluctantibus multis rationibus, quas ſupra ex Liuio retulimus, l. ex togata eſt; *Quod inter patres & plebeios* connubia eſſe poſſent; ita tamẽ quod patris ſolius conditionem ſequantur liberi, & per eum aut plebeis aſcribantur, ſi plebeius eſt; aut patriciis, ſi fuerit ipſe patricius: *quemadmodum ſcriptum reliquit Liuius præcitato libro quarto, decadis primæ.* Nec legem hanc abrogauit, ſed confirmauit potius Cæſar Auguſtus lege illa. de maritandis ordinibus. Cum (: *vt ſcriptum eſt in illa l. lege Iulia. ff. de ritu nuptiarum.*) ſolum proſpexerit, ne ſenator ſenatoriſve filius, nepos & pronepos ducere poſſent libertinam. Quæ ſane exceptio in cæteris (: vt dici ſolet:) regulam confirmat. Et, ſi ſola hæc lex ſpectanda hic foret, clara res eſſet, cum iam conſtet D. Comitem non fuiſſe Senatorem, ſenatoriſve filium, nepotem, aut pronepotem.

Secundo hanc ſententiam aperte probat conſtitutio Iuſtiniani *in § vlt. in auth. de triente & ſemiſſ. Et in verſione Haloandri eſt Nouella 18. Vt ſi plures filij non ſint, &c.* Quam quidem conſtitutionem ita conſidero. Certum eſt, ancillam cenſeri perſonam humilem, & conditionis abiectæ reſpectu domini, *vt in ſpecie probat. l. humilem. C. de inceſtis nup. At in eo § vlt.* conſtituit Iuſtinianus filios ex ancilla deinde in vxorem ducta, confectis dotabilibus inſtrumentis, eſſe legitimos; & patri ab inteſtato poſſe ſuccedere. Ergo legitimum eſt connubium inter nobilem & ignobilem; & per conſequens legitimi ſunt effecti filii iam ex illis nati.

Tertio clarius probat hanc ſententiam eiuſdem Iuſtiniani conſtitutio *in auth. vt liberi de cætero. § ſi quis autem & in verſione Haloandri eſt Nouel. 78. Ne libertini de cætero.* Cuius ſane conſtitutionis verba hæc ſunt ex Haloandro. *Cæterum ſi quis libertinam duxerit, & legitimam facere vxorem voluerit, is cuiuſcunque dignitatis ſit, nuptialia inſtrumenta componat (: hanc enim ſolam obſeruationem poſt libertatem requirimus:) & ſunto tam præcedentes filij, quam poſt dotalia inſtrumenta nati liberi & ingenui, & legitimi patri ſucceſſores petitione aureorum annulorum, & iure reſtitutorum natalium liberati, & nullam penitus differentiam ad reliqua ingenuorum matrimonia habentes.* Hæc Iuſtinianus. Qui ex illis verbis, *cuiuſcunque dignitatis*, ampliſſima etiam Senatoribus conceſſiſſe aduerſus *l. lege Iulia ff. de ritu. nuptia.* videtur. Et verba illa, *Nullam penitus differentiam ad reliqua, &c.* ſignificant, hos filios ita effectos legitimos non ſolum ipſimet patri immediate ab inteſtato ſuccedere (: vt paulo ſupra Iuſtinianus ipſe aſſeruit:) ſed & aliis, & vt in fideicommiſſo & ſimilibus. quemadmodum in illis ſuccedunt aliorum matrimoniorum filii, à quibus nil penitus hos vult differre. Quocirca hinc intelligimus minus recte fortè eruditiſſimum Hippolitum Riminal. *d. conſil. 80. numero. 21.* reſpondiſſe, has Iuſtiniani conſtitutiones ſolum reddere legitimos filios illos, vt eorum patribus ſuccedant, non vt aliis. Si enim nil penitus ab aliis legitimis vult differre, vt illi ſuccedunt in fideicommiſſo, ergo & hi Accedit. quod Riminaldo non ſuffragatur ſua illa ſatis egregia conſideratio, quod ita videmus in legitima-
tione per reſcriptum, † quæ quidem licet fieri poſſit viuente patre 10
agnatis nõ citatis, quo ad bona ipſius patris, qui de illis ad libitum potuit diſponere, *& declarat Bar. in l. Gallus. § & quid ſi tantum, n. 9. de li. & poſth. quem ſecuti ſunt plures relati à Tiraq. in l, ſi vnquam; in verbo ſuſceperit. n. 65. C. de reuo. don.* at tamen ſecus eſt quo ad bona ſubiecta fideicommiſſo, & in quibus pater grauatus eſt. Nec enim valet talis legitimatio in præiudicium ſubſtituti non citati, cui ius in ſpe probabili quæſitum eſt. *Quod affirmarunt Anch. conſi. 427. num. 3. Alex. conſi. 67. num. 7. & conſi. 94. num. 5. lib. 1. Dec. conſi. 55. num. 7. & copioſe conſi. 425. num. 5 & Pariſ. conſ. 9. n. 39. li. 2. quos ipſe. Riminaldus recenſet. Et idem ſcripſerunt Docto. recentiores in d. l. Gallus. § et quid ſi tantum.* Non inquam ſuffragatur hæc conſideratio, quandoquidem in hac ſpecie, magna eſt differentia inter vnam & alteram iuris ſententiam; cum enim illegitime natus per ſubſequens matrimonium, omni iuris ſolemnitate obſeruata, legitimatur: vere & proprie legitimus efficitur, & ob id ſuccedit etiam in fideicommiſſo, *vt tradunt poſt alios Soc. Sen. conſil 63. num. 22. li. 3. Dec. in c. cum in cunctis. 30. de electi. et conſil. 155. num. 2. Ripa in l. ex facto. § ſi quis rogatus num. 47. ad Treb. Goz. a. conſi. 25. nu. 3.* Cæteros prætereo. Quod non cõtingit in legitimato per reſcriptum, qui non dicitur vere & proprie legitimus inſpecto

initio. vt tradunt ſatis copioſe Bal. in l. eam quam C. de fideicom. Garzo. in repe l. Gallus §. & quid ſi tantum. 270. de lib. & poſt.

Præterea (: admiſſo etiam nullam eſſe differentiam inter vnam & alteram legitimationem:) dicimus, quod quando termini pares ſunt, ita ſubſtitutis per fidei comiſſum præiudicat legitimatio ex reſcripto, vt illa ex ſubſecuto matrimonio. Nam, ſi ex reſcripto legitimatio plene fiat, etiam in fidei commiſſo legitimati ſuccedunt. ita Pariſ. conſi. 1. numero 97. & conſilio 8. num. 16. lib. 2. Goz. conſ. 29. nu. 22. conſ. 48. num. 13. 26. & conſi. 85. num. 21.

Quarto, huic ſententiæ non parum ſuffragatur, quod vbi quid
11 dubium † eſt de iure ciuili & clarum de iure canonico iuri canonico ſtamus etiam in foro ciuili. c. 1. de ope. noui nun. & ſcribunt copioſe Neuiz. li. 5. Sylua nupt. n. 69. & Rebuffus in tracta. nominationum. qu. 5. num. 16. Atqui (: admiſſo etiam quod iure ciuili res dubia ſit) iure canonico clarum eſt: viro nobili licere ducere ancillam & vilem in vxorem, & filii inde nati ſunt æque legitimi & ſucceſſibiles, vt nati ex vxore nobili. Quod probatur, in cap. recurrat. 32. quæſt. 4. vbi relatum eſt illud Geneſ. cap. 21. quod filii Iacob ſuſcepti ex ancilla, poſſederunt regnum, & terram promiſſionis. Quod equidem contigiſſe ſcribit glo. in cap. non omnis, in verbo conſtituunt 32. quæſt. 2. quia ipſe Iacob duxit ancillam in vxorem, atq; ita iam illegitime natos legitimos fecit. Clarius iure nouo Pontificio probatur in cap. 2. & cap. vlt. de coniugio ſerui. vbi vir liber ſciens mulierem eſſe ſeruam, ſi promiſit eam ducere in vxorem, ducere omnino debet; & filii ex eis nati legitimi ſunt cap. tanta. qui filij ſint legit. Nec hic repugnat conſideratio Rimin. d. conſil. 80. num. 22. quia ex relatis in præcedenti fundamento refellitur.

Quinto, confirmatur præcedens fundamẽtum, quia iam conſtat, meretricem eſſe perſonam vilem, & deploratæ conditionis, vt ſupra dictum fuit. Sed iure canonico permiſſum eſt cuicunque
12 ducere meretricem † in vxorem, vt probat text. in cap. integritas. §. vltimo. 32. quæſt. prima. Imo inter caritatis opera hoc connumeratur. cap. inter opera. de ſponſa. Quod quidem intelligitur, cum credit, atque exiſtimat eam à turpitudine meretricii reuocare, vt declarat Ioan. de Turre Cremata in cap. 2. nume. 3. 32. quæſtio. 1. Nam dicitur eius animam ſaluaſſe, iuxta illud Ezechia. cap. 18. Et eadem ſcribit Angelus Clauaſius in ſua ſumma. in verbo, meretr. x. nume. 2. poſt Card. in d. cap. inter opera. Eſt quoque apud Oſeam cap. 4. ſcriptũ, Deum promiſiſſe filiis Iſrael ducere in vxores meretrices, & fornicarias. Quod recte explicat Dom. Soto lib. 2. de iuſt. & iure. q. 3. artic. 8. col. 6. fornicarias illas quidem fuiſſe ante matrimo-
13 nium, non autem in matrimonio.

Sexto ſuffragatur, quod maior † eſt vis legitimationis factæ per ſubſequens matrimonium, quam ex reſcripto cum illa à natura iſta ab arte, natura ſatis inferiore, proueniat. Et illa ex ſubſecuto matrimonio (: vt ſupra diximus:) eſt vera, & propria. Atqui ex reſcripto poteſt legitimari natus ex turpi & vili perſona, vt ex illa quæ thorum violauit, & meretricata eſt. §. ſit igitur in d. auth. quib. mod. nat. eff. leg. ergo etiam poterit iſte legitimari ex ſubſecuto matrimonio.

Septimo accedit auctoritas plurimorum, qui in ſpecie cenſuerunt, hos filios natos ex concubina vilis conditionis à viro legitimari per ſubſequens matrimonium, ita aperte cenſuit Nicol. de Vbaldis in tract. de ſucceſſionibus ab inteſtato. nume. 62. qui eiuſdem ſententiæ recenſet Bald. in l. eam quam. num. 24. C. de fideicommiſſ. dum ſcribit, omnes legitimari poſſe per ſubſequens matrimonium, modo ſaltem ex cõfeſſione is filius natus ſit ex ipſis contrahentibus. Adfert exemplum de meretrice, quæ cõcepit ex ſcholari, qui eam deinde duxit in vxorem. Eiuſdem quoque opinionis citat Angelum in § quia vero in auth. vt liceat matri & auiæ. Cuius hæc ſunt verba; Et inter alios caſus nota de eo, qui vult per matrimonium legitimare filios ex eo natos & muliere vili aut etiam meretrice; quia non poteſt, niſi inſtrumenta dotalia ſequantur. Sentit ergo Angelus à contrario ſenſu, quod ſi adſint inſtrumenta † dotalia, quod filii
14 nati efficiuntur legitimi. Idem ſenſit Ludouicus de Sarto in tract. de legitima. tit. de legitimatione per ſubſequens matrimonium in fi. & § frequenti. num. 3. clarius & copioſius Iaſ. conſi. 234. lib. 2. Lupus in repet. cap. per veſtras. §. 21. num. 8. Ioannes Brunellus in tract. de ſponſalibus & matrimonii concluſ. 2. num. 36. Card. Alexand. in d. l. c. tanta. q. 6. & quarto. Sylueſtrum conſ. 3. num. 41. Paleotus in tract. de nothis ſpuriiſq; filiis cap. 12. nu. 7. Boer. q. 240. n. 16. in fine Didacus in epitome de ſponſal. parte 2. cap. 8. §. 2. num. 9. Emanuel, Coſta. in repe l. Gallus. §. & quid ſi tantum. parte. 2. nume. 98. de. lib. & poſthu. Caſſador. deciſ. 1. num. 6. tit. de ſponſa. obteſtatur, hanc eſſe * communem. Tiraqu. in tractat. de nobilitate cap. 15. num. 23. & ſenſit cap. 20. numer. 173. Phanucius in tract. de lucro dotis, in glo. per. mortem. nume. 32. Et ita fuiſſe deciſum in ſenatu Pedemontano nouiſſime teſtatur Oſaſcus in deciſ. 154. vbi copioſe ſatis hac de re diſſerit. Cuius tamen eruditæ deciſiones aliquot annos poſt redditum à me reſponſum editæ fuerunt. His accedunt & alii permulti, qui hoc quidem, ſed paulo obſcurius ſenſerunt, vt Goffredus, Baldus, Angelus Aret. & alij relati à Ripa in l. ſi vnquam. n. 55. C. de reno. don. dum ſcripſerunt, filios legitimari ex ſubſequenti matrimonio, & ſi nati ſint ex quacunq; quæ tamen duci potuerit in vxorem; Hæc (: vt diximus:) duci potuit; ergo ſentiunt ii Doctores filios factos eſſe legitimos. Nec dubium eſt; quin hæc ſit opinio magis recepta, vt infra reſpondendo contrariis dicemus.

Octauo & vltimo admiſſo rem hanc eſſe dubiam, quam tamen pro legitimatis claram eſſe credimus; tamen adhuc dicimus, eſſe in dubio † pronuntiandum pro ipſo matrimonio & ipſis filiis, 15
vt legitimari cenſeantur. ita in ſpecie cenſuit Caſſador. deciſ. 1. num. 7. tit. de ſponſal. per tex. in cap. vlt. de renũ. Et ibidem ſcribit Caſſadorus, Hoſtien. in cap. ſi vir. de cogna. ſpiritual. affirmaſſe, eſſe potius inhærendum opinioni ſingularis Doctoris, quam communi, cum illa ſingularis fauet matrimonio, idem reſpondit Barb. conſ. 6. colla. 2. li. 1. qui & Abbatem refert. Et ſi ipſemet Caſſad. Hoſtienſem non probet, vt nec eum ſecutus eſt Barb. conſ. 3. col. pen. li. 1. In re ergo dubia vere dicendum eſt, potius eſſe ſequendam opinionem, quæ matrimonio & legitimationi fauet. Cum & legitima- 16
tio † actus ſit fauorabilis, vt inquit gloſſ. in auth. licet. C. de natura. liber. & d. clarus Oſaſcus. deciſ. 119. n. 1. & clarius Garzia in repet. l. Gallus § & quid ſi tantum. n. 281. de libe. & poſthumis.

Non obſtant adducta in contrarium, quia ſingularim ita reſponderi poteſt. Ad primum reſpõdeo, primo, quod hæc D. Lucretia non poterat dici perſona vilis & abiecta, etiamſi non foret paris conditionis & nobilitatis cum ipſo D. Comite. Sufficit enim quod non fuerit filia viri ignobilis, vt vere non fuit; quandoquidem eius pater habebatur inter nobiles, cum eſſet notarius. 17
Et notarios † eſſe nobiles cenſuerunt Alcia. in l. mercis appellatione. de ver. ſig. Didacus. lib. Pract. q. c. 19. nu. 3. verſi. & ſane & num. 7. & Caſſaneus in Catalogo gloria mundi, parte 11. conſidera. 9. Et hic ceſſat omnis contentio, tum quia ex vſu communi notarii inter nobiles habentur, & connumerãtur. Quod ſufficit, vt ſcribunt Bartolus & Lucas de Penna in l. 1. Cod. de dignat. lib. 12. Ripa libr. 2. reſpon. capt. 26. numero 8. & Alciat. de præſum. regula prima, præſum. 18
48. in fine: tum etiam, quia notarius fuit non ſemel notarius † ad banchum iuris; quod ſane officium dignitatem habere concedunt Alexan. conſil. 80. libr. 2. Ruinus conſili. 35. numer. 14. libe. 4. Marſil. ſingu. 273. ad finem, & Paleotus in tractat. de nothis, ſpuriiſque filiis cap. 56. Et inter nobiles hos haberi ſcribunt Tiraquellus; & alii ſupra relati pro contraria opinione. Nec etiam ex ſua perſona dici potuit ignobilis dicta D. Lucretia, quandoquidem ex deductis non probatur, quod ab altero, quam à D. Comite fuerit carnaliter cognita: & cum fuerit ſolum cognita ab ipſo Comite, non poteſt dici meretrix; quæ illa proprie eſt, quæ multis ſui copiam fecit, & publice ſe proſtituit. l. non ſolum. §. palam. ff. de ritu nupti. cap. vidua. 24. diſtinct. Et quæ ſuam turpitudinem venalem habet cap. meretrices. 32. q. 3.

Reſpondeo ſecundo, quod imo hoc in caſu hæ nuptiæ prohibitæ non ſunt, vt iam demonſtrauimus. Nec lex 12. tabularum, nec de maritandis ordinibus ſunt impedimento: tum quia vna fuit iam olim abrogata, vt diximus. Altera vero ſolum Senatores, Senatorumque filios, & nepotes prohibet; quorum ex ou. non erat dictus D. Comes.

Non obſtat ſecundum: quia reſpondeo, vt paulo ſupra dicebam, loqui in veris patriciis, quibus turpe eſt habere vxorem vilem; cum ipſi à principe loco patris aſciti ſint. d. §. ſed ex conſtitutione. inſt. quib. modis ius patr. poteſt. ſoluitur. Et hodie iure Cæſareo nouiſſimo, & apertius iure Pontificio inſpecto abſolute omnes poſſunt viles & abiectas ducere.

Non obſtat tertium, quia reſpondetur primo, illam Iaſonis, Cæpolæ, & prius Angeli interpretationem ad d. §. eſt & aliud. in. authen. quibus mod. nat. eff. legit. non eſſe veram, nec caſui noſtro conuenire. Illa enim conſtitutio † loquitur, quando mulier iam 19
ducta in matrimonium, (: ſi modo de illa conſtitutio, vt mox ſubiiciam, loquitur:) quo iam nati filii legitimi redduntur, adulterio thorum viri maculauit. Nam hoc caſu filii non legitimantur, ſed ob (: vt ibi ſcriptum eſt) matris delictum pœnam hanc ſuſtinent. Cuius rei ratio eſſe poteſt, quod dubitauerit lex, an filii

ſint

ſunt à patre iſto procreati: cum turpis conditio præſentis vitæ ſuſpectam reddat & præteritam. Qua ratione diluitur conſideratio Emanuelis Coſtæ. *in d. §. & quid ſi tantum, parte 2. num. 121. verſicul. ſed hoc ſine iudicio.* Reſpondetur ſecundo ex declaratione, & intellectu præcitati Emanuelis *d. §. & quid ſi tantum. numero 103. verſicul. Ergo ita conſtituendum eſt &c. qui ex ſententia Nicolai Vbaldi in tractat. de ſucceſſio. ab inteſta numero 73.* diſtinguit matrimonium verum à præſumto. Et cum verum contrahitur matrimonium etiam cum meretrice, filii iam ex illis nati, modo conſtet eſſe natos ex eis, legitimi efficiuntur. Et hic eſt caſus noſter, qui ita à multis (; vt diximus;) recte probatur. cum vero agitur de matrimonio præſumto. tunc non præſumitur filios ex vili & inhoneſta muliere natos factos eſſe legitimos, etiam ſi pater teſtamento filios appellauerit, nec adiecerit naturales. *ita hoc caſu loqui. d. § ſed & aliud. in authe. quib. mod. nat. eff. legit. & text. § adhuc in auth. vt liceat matri & auiæ. intelligit Emanuel. poſt Bartol. dict. conſilio 120. Verutius, numero 2. libro 1. Angelum, & alios quos citat, & infra dicemus.*

Reſpondetur tertio, text. *d. § ſed & aliud,* non loqui cum pater recuſat ducere in vxorem illam inhoneſtam, & quæ thorum violauit, & ob id ex eo matrimonio non poteſt eos legitimos reddere; & ſi hoc maxime cuperet. atque ita lex relinquit in poteſtate patris, quod illam ducat, vel non ducat. Id quod vno verbo ſenſit Emanuel *in d. §. & quid ſi tantum. parte. 1. numero 124. verſicul. denique.* Qui ſane ſenſus ſuadetur ex illius verbis, neque dignam eſſe exiſtimauit. Quod quidem verbum, *exiſtimauit,* ſignificat voluntatem liberam, & idem eſt quod iudicare, ſtatuere, vel decernere, *vt apud M. Tul. in oratio. 4. in Verrem. Certiſſimum accipite argumentum, quo facilius de ſingulari eius impudentia exiſtimare poſſitis.* Et hic cenſeo animaduertendum ad illius conſtitutionis declarationem, quod Iuſtinianus voluit illegitimos poſſe legitimari per reſcriptum, etiã quando vnũ ex tribus impedimentis obſtat.

Primum quorum eſt, cum mater eſt mortua antequam duceretur in vxorem, & dotalia inſtrumenta conficerentur. Quod ſane impedimentum à natura ipſa & caſu prouenit. De hoc impedimento loquitur text. *d. § ſed. & aliud, in prin.*

Secundum eſt impedimentum proueniens à facto alterius parentum, nempe à facto mulieris, quæ circa thorum deliquit. De hoc impedimento loquitur text. *d. § ſed & aliud, verſicul. & quidam etiam.*

Tertium eſt impedimentum à facto tertii proueniens, nempe eorum, qui matrem filii legitimandi occultant. De hoc loquitur text. *§. nouimus autem.* Et tria hæc impedimenta idẽ Iuſtinianus *in § ſi quis ſane, illo tit.* his verbis complectitur. *Si quis ſane non habens filios legitimos, naturales autem tantummodo, ipſos quidem ſuos fieri voluerit; mulierem vero autem non habet penitus, &c.* Ecce primum impedimentum, *Aut quæ non ſine delicto fit.* Ecce ſecundum impedimentum, quod eſt ſolius delicti mulieris, non autem ob conditionem vilem ſui generis. *Aut quæ non appareat, habeat autem ſecundum quandam legem ad matrimonium præpeditam.* Ecce tertium impedimentum, quod quidem a facto tertii proueniens efficit, vt & lege videatur vir impeditus ducere illam, quæ adeſſe non poteſt. Et ſi male Accurſius, & cum eo recentiores, vt Cuiatius interpretentur, præpeditam lege, vt ſi effecta eſſet monialis, vel vir ſacerdos.

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur, magis receptam opinionem eſſe contra Angelum & ſequaces; quod tanto verius eſſe conſtabit, ſi aliquos ex hoc ipſo numero ſubduxerimus. Et inter cæteros ſubducitur Picus, qui nec vnam, nec alteram opinionem probat, ſed ſubdubius rem reliquit indeciſam. Subducitur & Petraſancta, qui & ſi ſuæ opinionis recenſeat Angelum; attamen eum recenſet, quatenus Angelus probat opinionem *Barto. dict. conſilio 120.* quæ (: vt infra dicemus :) diuerſam admodum habet rationem ab hac noſtra. Eſt etiam ſubducendus Iaſ. qui in *d. §. & quid ſi tantum. numero 107. & in d. l. neque profeſſio. numero 4. C. de teſtam,* ſimpliciter tantum non diſcuſſis rationibus Angelum ſecutus eſt. Et ideo ipſe Iaſon re diligentius examinata, contrarium reſpondit *in d. conſilio. 234. lib. 2.* Et illius opinioni in illo conſilio magis deferendum eſt, cum illa opinio † præualeat, quæ
20 rationibus perpenſis firmatur, *vt tradit Alciatus in tracta. de præſumt. reg. 1. præſumt. 51. & libro. Parerg. iuris. cap. 17. & Neuizan. libro. 5 Sylua. nupt num. 29.* Ex eo etiam † quod opinio affirmata in
21 conſiliis præualet illi, quæ fuit in lecturis approbata; *vt ſcribunt Boer. q. 154. numer. 24. Alciatus. reſp. 263. in fin. Gomes. in §. quadam. numero 26. inſtit. de actio. & Sac. Iun. conſilio 23. numero 10. libro. 1.*

Quod tamen poſtremum dictum dubitatione non caret, cum alii plures diſſentiant. *vt idem Sac. Iun conſil. 56. numer. 7. libro. 1.* Rub. *conſilio 127. num. 8. & Crauet. de antiq. tempo. 3. par. prima partis. num. 48. Et parum. eſt deferendum Soc. Iun. in d. conſil. 52. numero 2. libro. 1.* dum ſequitur opinionem Angeli; quandoquidem inconſiderate loquitur Socinus dum aſſerit Angelum non habere contradictorem. Nec obſtat illa confirmatio ex doctrina Bart. *d. conſil. 120. Verutius Coraduc. num. 3. li. 1.* quia reſpondetur, diuerſos admodũ eſſe terminos quæſtionis noſtræ ab illis, in quib. loquitur Bar. Nã loquitur Bar. in matrimonio præſumto, quod ex ſola nominatione prouenit cũ enim pater nominat filium illegitimum, vt legitimum, vt ſi dicit ſuum, in eo actu, qui ſoli filio legitimo conuenit, ſatis probatur ille filius legitimus: quia lex præſumit virum duxiſſe illam in vxorem. *auth. ſi quis. vbi ſalyceti. Cod. de natur. liber. & præter iam relatos ſcribunt Crau. conſilio. 166. num 12. Gozad. conſil. 21. numero. 1. 2. Sari. Iun. conſilio 91. numero 29. libro 3. & Alciatus reſp. 307. in fin.* Quemadmodum à fortiori videmus, filiationẽ † ipſam 22
probari ex nominatione facta à patre in actu, qui ſoli filio cõuenit, *vt poſt Bartol. in l. 2. §. idem. ff. de lib agno. & Decium in cap. per tuas numero 7. de probat. ſcripſi. copioſe. libro. 2. de arbitra. indicum caſu 89. num. 78.* Ab hac tamen præſumtione ex ipſa nominatione prouenienti recedimus, cum altera contraria adeſt coniectura, qualis eſt hæc, quod mater illius filii fuiſſet indigna, quo illo viro copularetur in matrimonium. Ex ea enim turpi & indecora mulieris conditione oritur præſumtio à lege probata, quod eam in vxorem non duxerit; & per conſequens non fecerit filios legitimos. Et licet eos legitimos, ſeu ſuos appellet, id ex quadam modeſtia prouenit; non autem quod tales eſſe vere cenſeat. Atque ita iſta præſumtio ex nominatiõe diluitur, atque perimitur à coniectura efficaciori, quæ ex qualitate mulieris deſcendit. *Ita Barto. in d. conſilio 120. et ſequaces interpretatur Nicolaus de Vbaldis in d. tractat. de ſucceſſionibus ab inteſtato. numero 73.* Nos vero loquimur in matrimonio vere contracto, quæ ſane veritas præualet illi efficaci præſumtioni, quam ex turpi conditione mulieris prouenire diximus. Atque ita Nicolaus de Vbaldis recte cenſuit. Et ab eo non diſſentit Emanuel Coſta *in d. §. et quid ſi tantum. num. 140.* Quibus conſtat rem hanc eſſe pro his filiis claram & apertam.

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1 *Comes Palatinus ſi non habuerit ſpeciale priuilegium legitimandi infantem, et legitimauerit: an valeat talis legitimatio.*

2 *Legitimatio neceſſario requirit legitimati conſenſum, et de ratione, quare, et num. 16.*
Et ita in reſtitutionibus natalium. ibidem.

3 *Legitimatio requirit cauſam, quæ eſt vel neceſſaria, vel vtilis, vel prærogatiua, quæ cauſa non præſumuntur niſi appareant, et hoc eſt in legitimatione Comitis Palatini, non Principis, quia eius voluntas pro cauſa habetur.*

4 *Conſenſus aui an requiratur in legitimatione nepotis ex filio.*

5 *Qualitas naturalitatis legitimandi, eſt ſpecificanda Comiti legitimanti, alias legitimatio non valet, et num. 24. in fine.*
Et idem dicimus de quocunque alia defectu, ibid.

6 *Semel legitimatus non poteſt amplius legitimari, vt de adoptato, manumiſſo, baptizato, et cæteris dicitur; quia alias eſſet potius diſpenſatio, quam legitimatio. et de veritate vide ſub nu. 25.*

7 *Clauſula in legitimatione appoſita, ſine præiudicio ſuccedere ab inteſtato debentium, quomodo intelligatur; et latius ſub numero 25. in fin. et 27.*
Legitimatus quomodo ſuccedat patri, ibidem.

8 *Verba priuilegii ſunt interpretanda, vt aliquid poſſint operari.*

9 *Homo vt aliquid faciat; tria requiruntur, prima poteſtas, ſecundo voluntas, tertia firmitas.*

10 *Legitimandi poteſtas maxima in Principe, et quæ.*

11 *Princeps an poſſit delegare comiti maximam illam poteſtatem legitimandi, quam habet, vt etiam ipſe Comes habeat eandem auctoritatem.*

12 *Dictio plene, pleniſſime, vel pleno iure; quam habeat ſignificationem: et quid de dictione, quoſcunque, et num. 17.*

13 *Verba hæc, vt ſuccedat quibuſcunque in omnibus, et per omnia. quid ſignificent. et num. ſequen.*
Delegati auctoritas. ibidem

14 *Legitimatus ſub his verbis: vt poſſit ſuccedere omnibus et quibuſcunque, ac pro omnibus ac quibuſcunque rebus, an poterit ſuccedere in feudo, & emphyteuſi eccleſiaſtica.*

Clauſula generalis caſus expreſſi habet vim. ibidem.

15 *Credendum eſt illi in eo quod dependet à ſua ſcientia & animo, maxime quando non tractatur de eius intereſſe.*

16 *Infans an poſſit legitimari abſque ſpeciali mandato, ſeu priuilegio.*

17 *Plena & ampla facultas conceſſa, cuius ſit naturæ.*

18 *Legitimatio facta infanti cum conſenſu tutorum an valeat.*

19 *Dictio, omnimoda, maximum habet effectum.*

Clauſula non obſtantib. legibus, &c. vis & energia. ibidem.

20 *Infans ſi fuerit legitimatus cum conſenſu tutorum, an facto maiore requiratur eius ratificatio. & num. 23. Et quid de tacito conſenſu. ibidem.*

21 *Cauſa iuſta quod interueniat in legitimatione, an credatur patri legitimanti.*

22 *Legitimatio poteſt fieri abſque cauſa, dum tamen ita velit pater, quia voluntas patris pro iuſta cauſa habetur.*

23 *Clauſula motu proprio, & ex certa ſcientia, quid operentur. & 25.*

24 *Legitimatio an requirat citationem aui, proaui, & maiorum, ſi adſunt.*

25 *Clauſula quorumcunque, & omni meliori modo, quid operetur.*

26 *Pater non poteſt plus relinquere legitimato ſpurio, quam legitimis.*

27 *Tranſuerſales an ſint vocandi in legitimatione filij ſpurij facienda.*

28 *Verbum ſuccedere, refertur tam ad cauſam teſtati, quam ad cauſam inteſtati, & quomodo intelligatur.*

CONSILIVM XIX.

Initium à Domino.

HÆc magni ponderis conſultatio perdifficiles, ac permultas habet dubitationes. Nã tot & tanta obiiciuntur aduerſus hanc à comite Palatino factam legitimationem, vt in magno diſcrimine verſari videatur. Vere enim multis eam non conſiſtere, dicendum prima(:vt aiunt:) facie videtur.

1 Primo, quia hic à Comite Palatino non habente † ſpeciale ad hoc priuilegium legitimatus eſt infans. Et receptior videtur Doctorum opinio, neceſſarium fore illud ſpeciale, & expreſſum priuilegium *ita communem* teſtatur Curt. Sen. conſilio 65. Serioſa narratione, col. 3. & 4. quæ ita ſenſiſſe Bart. in l. iubemus. in fin. Cod. de eman. libero. & in l. vlt. ff. de iis qui ſunt ſui, vel alie. iur. Salyc. in dict. l. iubemus. Anchar. conſilio 241. Ex tenore numero 4. Ang. in diſputatione. Nobilis quidam genere, colum. 3. verſ. quantum autem.* qui ſcribit, ſolum Principem poſſe legitimare non conſentientes, vt mente captos niſi ſpecialiter ſit conceſſum Comiti. *de infante eãdem cenſuit Anto. Roſellus in tractat. legitima, Rubri. de cauſa mater. & ſubiect. numer. 18. Martinus. Laud. in tractat. legitima. numer. 148. verſ. quæro an illa, dum infans. Prepoſ. in c. per venerabilem § quod autem. numero 12. qui filij ſint legit. Rum. conſil. 194. num. 9. Hic etiam accedant Lud. Sarcius in tract. de natura. liber. tit. de legitimat. per reſcriptum. numero 4. Soc. Sen. conſil. 295. col. pen. verſ. ſed ad hoc. Iaſ. in l. eam quam num. 8. C. de fideicommiſ. & conſi. 73. numero 5 lib. 2. Dec. conſi. 367. numero. e. Rui. conſil. 72. num. 8. conſil. 90. num. 1. conſ. 100. colum. 6. verſicul. & ex his. lib. 3. Curt. Iun. conſil. 32. nu. 2. conſil. 145. in fi. Pariſ. conſil. 3. num. 22. & conſi. 15. num. 52. lib. 2. Alcia. conſil. 490. num. 17. Emanuel Coſta in l. Gallus. § & quid ſi tantum. par. 2. n. 114. Rol. conſil. 61. col. 1. lib. 1. copioſe Syluan. conſil. 45. num. 67. 16. cum multis ſequentibus.*

Cuius quidem ſententiæ illa ſolida ratio eſt, quod legitimatio
2 † neceſſario requirit legitimati conſenſum. Quem ſane conſenſum eum præſtare non poſſit infans, qui quod videt, ignorat. *l. 1. § infans. Cod. de falſa mone. cum ſimilib.* ille defectus ſuppleri debet ab ipſomet Principe, vel eius loco à Comite Palatino. Quod in legitimatione neceſſarius ſit legitimati conſenſus, probat text. *in § generaliter, in auth. quib. mod. nat. effi. ſui & ſcribunt relati cõs.* Ratio huius conſenſus illa creditur, quod filius iſte illegitimus, cum liber à patria poteſtate ſit, ei ſubiicitur, atque ita libertatem perdit, quæ cum inæſtimabilis ſit. *l. libertas. de reg. iur.* efficit, vt ob id dicatur legitimatio damnoſa filio, *ita Soc. Sen. d. conſilio 295. col. penult. in fin. libro 2. Barba. conſilio 34. colum. 2. libro 2. Rui. conſilio 76. numero 5. libro. 3. Bru. conſilio 13. numero 5. & Boe. q. 160. numero 3.* Hinc reſpondit Bal. *conſil. 388. Reſpondendo ad dubia libro 5* abſentem, qui conſentire non poteſt, cum ignoret, non poſſe legitimari, *Quod placuit & Ruino conſil. 71. numer. 5 6. libro 3. alios recenſet Boer. d. q. 160. n. 4.* Accedit & alia ratio, quod cum reſtituere natalibus ſit donum & liberalitas, & ſic beneficium Principis *§ ſi vero quis ſolummodo in auth. quibus mo. nat. eff. ſui. & l. nuper. in fi. Cod. de natu. liber.* illud non acquiritur niſi acceptanti, & conſentienti. *l. qui abſenti ff. de dona.* Similia ſunt apud Rom. *in d. l. qui abſenti Bartol. & Iaſ. in l. beneficium ff. de Conſt. prin.* Cum ergo in caſu noſtro is Comes Palatinus non videatur habuiſſe ſpeciale hoc priuilegium, hæc legitimatio ab eo facta corruere videtur.

Secundo, vel ex eo deficere videtur hæc legitimatio, quod ſine iuſta cauſa facta videtur. Nam & ſi ſola Principis † ſuperioris 3
voluntas ſufficiat, & pro cauſa iuſta in legitimatione habeatur, *vt ſcribunt Iaſ. conſil. 84. col. 2. lib. 2. conſilio 127. col. 6. lib. 4. Dec. conſil. 579. num. 2. Rui. conſ. 96. n. 11. lib. 3. Curt. Sen. conſil. 65. Serioſa. col. 7. verſiculo venio ad ſecundum. & conſ. 74. Super memorata. col. 27. verſicul. veniamus ad tertiam. & Goz. ad. conſil. 6. num. 1. & nu. 56. conſi. 85. num. 18.* attamen in Comite Palatino iuſta omnino cauſa requiritur: *ita ferre omnes relati. & præter eos Pariſ. conſil. 13. num. 158. lib. 3. & Curt. Iun. conſil. 75. numer. 4.* qui ſubiicit, de cauſa conſtare oportere, cum illa non præſumatur, quod expreſſum fatentur *& Rui. d. conſi. 96. num. 11. libro 3. Curt. Sen. conſilio 65. col. 7. in fi. Gallian. in l. Gallus. § & quid. ſi tantum. n. 88. in fi. de lib. & poſth. Pariſ. conſ. 2. num. 28. conſi. 6. num. 26. conſi. 9. n. 35. & conſi. 12. num. 160. lib. 2. Soci. Iun. conſ. 97. num. 38. libro 2. Rol. conſi. 59. n. 5. lib. 1. & idem in diſpenſatione. Rol. conſi. 61. num. 25. co.* Cauſa autem iuſta eſſe dicitur vel neceſſitas, vel vtilitas vel prærogatiua perſonæ. *cap. per venerabilem. § 1. & ibi Prapoſ. in 3. notabili, qui filij ſint legit. illum ſecutus eſt Brunus conſil. 15. nume. 6.* Atqui in caſu noſtro hæ omnes deficere videntur. Siquidem nulla neceſſitas, vel vtilitas adeſſe videtur huic patri legitimanti, qui ſatis familiam ſuam conſeruare poterat per eius fratrem, & cæteros ex ſua ipſa familia. Nulli etiam legitimati prærogatiua videtur conſiderabilis, cum legitimatus infans nihil ætatis defectu meruiſſe potuit, *vt egregie in ſpecie conſiderat Curt. Iun. conſil. 75. nume. 5. & Ancha. conſil. 241. Ex tenore. num. 23.*

Tertio, corruere videtur hæc legitimatio, quia facta eſt à patre auo non conſentiente, qui quidem auus † conſentire omnino 4
debuit, *vt in ſpecie reſponderunt Iaſ. conſilio 184. colum. 1. lib. 2. Corneus conſil. 34. num. 2. lib. prim. Dec. conſilio 338. num. 3. & conſil. 303. colum. 3. verſi. 34. reſpondetur vbi conſ. 579. numero 6. Ant. Roſel. in tractat. de legitim. li. 2. tit. de cauſa mater. & ſubiect. legitim. numero 10. Rui. qui contra Iaſ. d. conſil. 184. in eadem facti ſpecie reſpondit conſil. 70. num. 5. & conſil. 71. num. 3. li. 3. Soc. Iun. conſil. 97. num. 3. li. 1. Syluo. conſ. 45. nu. 37. verſ. 3. loco. & num. 38. verſ. 4. moueor.* ea eſt ratio, quod ad hoc, vt quis tranſeat in alterius poteſtatem, ita requiritur conſenſus illius, cui poteſtas acquiritur, quemadmodum & illius qui poteſtati ſubiicitur. Ita videmus in adoptione, quæ nõ efficit adoptatum eſſe ſub poteſtate aui, cum pater adoptatur, niſi is auus adoptioni conſentiat. *l. in adoptionibus. et l. cum nepos. ff. de adoptio. et l. is qui. eo.* etſi cæteris agnatis ſine eorũ conſenſu agnaſcatur agnatus, vt in adoptione fit *l. cum adoptio ff. de adop. vbi glo. et Corn. d. conſilio 34. num. 4. Dec. conſil. 316. num. 7.*

Quarto ea ratione impugnatur hæc legitimatio, quod non ſolum is auus non conſenſit, verum etiam in ea interpretatione legitimationis nulla eſt de eo facta mentio, quæ tamen requirebatur. *Ita Emanuel Coſta Luſitanus in l. Gallus. § et quid ſi tantum. par. 2. num. 146. de l. b. et poſth.* illa videtur eſſe concludẽs ratio; quia ſi filiorum legitimorum facienda eſt ob id mentio, quod eis ſit debita ſucceſſio & legitima, ita pariter & aui, cui tanquam aſcendenti legitima debita eſt. *§ 1. in auth. de hæred. et fal. omnes in auth. nouiſſima. C. de inoffi. teſt.* & vere ſi Comes Palatinus ſciuiſſet extare aſcendentes, difficilius conceſſiſſet; ergo illa vitiare videtur *c. poſtulaſti, de reſcript. et ibi ſcribunt Felynus et cæteri.*

Quinto, deficere videtur hæc legitimatio, quia cum plures adeſſent in eo legitimato defectus omnium facta non eſt mentio, vt tamen neceſſe eſt *ita Brunus conſil. 15 num. 1. 2. 3. Alexand. conſil. 60. num. 23. et late conſil. 195. numer. 5 lib. 2. Dec. conſil. 35. numer. 7. et 338. numer. 5. conſil. 562. num. 4. et conſil. 510 numer. 1.* plures defectus extitiſſe conſtat; nam primo erat illegitimus † hoc eſt naturalis, imo 5
ſpurius, & tamen non expreſſit hoc ſpurietatis vitium, cum non dixerit eſſe natum ex muliere coniugata, vt erat neceſſe, *vt ſcribunt Goz. conſil. 6. numer. 62. & conſil. 85. numer. 3. vbi multos recenſet Rui. conſil. 58. num. 12. lib. 1. conſil. 66. nu. 29. conſil. 65. num. 4. lib. 3. Neuiz. conſil. 99. num. 14.* Imo in ſpecie qualitas ſpurietatis erat exprimenda. *ita Baldus in l. eam quam. num. 36. Cod. de fideicom. late Fel. in c. poſtulaſti. num. 2. col. 6. verſ. 5. & vltima declaratio. de reſcript. Ripa in l. ex facto. § ſi quis rogatus, el 1. num. 3. ff. ad Senatuſconſul. Trebellia. & præter eum Anchar. conſil. 418. Circa primum Soc. Sen. conſil. 47. nu. 26. & nu. 46. lib. 4. Barba. conſil. 9. nu. 4. lib. 2. Decius conſil. 579. num. 4. &*

Soc.

Digitized by Google

Soc. Iun. conſil. 79 num. 38. libro 2. Rol. à Valle. conſilio 89. num. 42. libro. 1. idem cenſuit Ant. Roſellus. in tracta. de legitimatione, tit. de cauſa formali legitimationis. & Neuiz. d. conſilio 99. numero 63. Sexto, iure ſubſiſtere non videtur hæc legitimatio, quia dicitur legitimare iam legitimatum. Nam ex facto præſupponitur, hunc filium fuiſſe ab 6 alio † Comite Palatino legitimatum: ſed cum de eo legitimatione pater dubitaret, vt magis & diligentius filio conſuleret; voluit iterum eum legitimare: non ergo valere videtur hæc ſecunda, cum legitimatio actus reiterabilis non videatur: ita enim videmus, quod ſemel adoptatus non poteſt amplius adoptari *l. adoptare. ff. de adoptio.* ita ſemel manumiſſus non poteſt amplius manumitti *l. Cod. 2. de manumiſſ. vind.* & ſemel baptizatus iterũ baptizari non poteſt. *c. ſicut presbyter. §. quid ergo 58. diſtinct. & tota tit. ne ſanct. baptiſma reiter.* *Hinc Bald. in dict. leg. 2. Cod. de manu. vind. regulam conſtituit,* quod vbi quid ex ſolo actu conſummatur, non amplius reiteratur *l. ſequitur. §. lana ff. de vſucap.* Accedit quod vbi alius eſt ſemel legitimatus, non videtur ſecundæ legitimationis facultas tributa Comiti Palatino, qui ſolum poteſt naturales & ſpurios legitimare: at ſemel legitimatus, talis non eſt. *l. imperialis, vbi Bald. & Salyc. Cod. de nup.* cum ergo verba priuilegii non conueniant; ergo nec eius diſpoſitio. Confirmatur, quia hoc modo non diceretur legitimare hic Comes Palatinus, ſed potius diſpenſare. Nam legitimare iam legitimatum verius eſt diſpenſare. *Ita Soc. Sen. conſilio 246. col. 3. verſicul. 2. prima legitimatio libra. 2. Curt. Sen. conſilia 16. colum. 9. verſicul. 4 comprobatur. & conſil. 74. Super memorata, colum. 11. verſi. ul. ſed præmiſſis omnib. quos refert Gozad. conſilio 6 numero. 19.* Quæ ſane diſpenſatio cum multum à legitimatione differat, non videtur conceſſa huic Comiti qui legitimandi poteſtatem habet. *Ita deducit Goz. d. conſilio 6. num. era 17* qui *numer. 24.* ſubiicit, diſpoſitionem intelligi de prima vice. *l. bouis §. hoc ſermone. de ver. ſig.* ſufficit ergo quod is ſemel fuerit legitimatus. Et in ſpecie, quod ſemel legitimatus legitimari iterum non poſſit affirmat Curt. Sen. *conſil. 74. Super memorata. colum 12. 13. & 14. Soc. Sen. conſilio 246. col. 3. verſ. 2. prima legitimatio. & Cur. Iun. conſil. 27 in fin.* qui tamen declarat, non procedere in ſecunda legitimatione facta per ſubſequens matrimonium.

Septimo, ac vltimo, hæc legitimatio non videtur obeſſe fra-
7 tri huius legitimantis, cum in ea limitatione adiecta ſit † clauſula, *ſine præiudicio ſuccedere debentium ab inteſtato.* quæ quidem clauſula & ſi multiplicem habet interpretationem. *vt copioſe recenſet Soc. Sen conſilio 41. colum. penultim libra. 3. Ruin conſilio 103. numera 4. libro. 3. & Anton. Capitius deciſ. 25.* verum tamen illa videtur & verior & receptior, quod legitimatus nõ ſuccedat ex teſtamento patris ſed ab inteſtato non ſuccedendibus ijs, quibus alias ab inteſtato huius patris legitimantis ſucceſſio defertur. Atque ita omnium poſtremus in ſuccedendo eſt legitimatus iſte *ita affirmarunt Nicol. Vbald. in tractat. de ſucceſſio. ab inteſtato parte prima principali in fin. qui einſdem opinionis recenſet Petrum Vbaldum, Dionyſium da Peruſio, & Ioan. Petrucium hunc ſecuti ſunt Capra conſilio 137 fuit diſpenſatum, numero 45. Caſtrenſ. conſilio 220. viſa quadam diſpenſatione. colum. 2 libro. 1. idem in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. numera 7. & ibid. Aret. numera 9. de liber. & poſth. Ancha. conſilio. 241. ex tenore. numero. 3. Soc. Sen. conſilio 212. colum 6. verſicul. 2 clare libro 2. quod ait relatum inter conſilia Cur. Sen. conſilio 18. Curt. Sen. conſilia 74 ſuper memorata. colum. 9. verſicul. ſed ſolummodo. vbi teſtatur hanc eſſe communem.*
* * *Eandem probauit Ruin. conſilio. 103. numero. 4. lib. 3.* vbi pariter ſcribit hanc eſſe communem confirmatur auctoritate Baldi ſuo reſponſo, quod eſt relatum inter conſilia Angeli, *conſilio 265. verba autem. dum reſpondet.* ob hanc clauſulam, agnatos alias ab inteſtato ſuccedentes vſque ad quartum gradum excludere hunc legitimatum, ob id ibi in ſpecie noſtri caſus ait, ſi atrem legitimantis
* ex cludere legitimatum, *& cum Baldo eſſe etiam communem* opinionem teſtatur, & eam probat Soc Iun. conſilia 120. numero 22. & conſilio 212. numero 16. libro 2.* Quorum opinio optime ea ratione probari videtur, quod clauſula hæc fruſtra appoſita fuiſſet, quod nõ
8 eſt dicendum. *l. ſi quando de leg. 2* Et verba † priuilegii atque reſcripti ita eſſe interpretanda, vt aliquid operentur. egregie ſcribunt Dec. *in l. 1. in fin Codice de ſecun. nup. Felin. in c. 1. num. ero 4. & ibidem Dec. colum. 5. & Ripa numera 42. 43. de reſcrip.* qui latiſſime diſſerunt imo in diſpoſitione odioſa & ſtrictæ interpretationis, verba ita eſſe interpretanda vt aliquid operentur, copioſe reſpondit Craue. *conſil. 272 num. 7. & conſil. 294 num. 3. & colum. 12. verſic. 5. Iuro.* Hæc me dubium & ancipitem reddebant.

Ratamen diligentius conſiderata, contraria, ſententia verior viſa eſt; nempe hunc legitimatum eſſe rite & recte legitimatum & ob id excludere patruum, & alios quoſcunque alias ab inteſtato ſuccedentes. Quod verum eſſe ita palam faciam. Nam ante omnia oſtendam amplam & omnino perfectam eſſe hanc legitimationem, deinde adductis in contrarium pro viribus ſatis faciã. Vere enim omnis huius conſultationis dubitatio in diſſolutione eorum, quæ obiiciuntur, verſatur. Quod autem clarius & apertius eluceſcat hæc conſultatio, dicendum nobis eſt, actus humanos † tria requirere vt conficiantur & conſiſtant. Primo conſi 9
cientis poteſtatem: ſecundo eiuſdem voluntatem, tertio ſcientiam. *ita ſcribunt gloſ. in l. ſi filia. Codice de don. ant. nup. in c. ſuper abbatia, de off. deleg. & pulchre. ex Ariſtot. ſententia Afflict. deciſio. 305. num. 7.* In hac legitimatione hæc tria vere concurrunt. Nam primo concurrit poteſtas: quia illud certum eſt, magnam, imo maximam eſſe Principis poteſtatem in legitimando † & reſtituendo 10
illegitimum natalibus & iuri ſuccedendi proprio parenti. Siquidem poteſt princeps hanc illegitimitatis qualitatem, quæ iuris poſitiui eſt abolere: *vt oſtendunt duæ illæ conſtitutiones in auth. quibus mod. nat. eff. ſui & auth. quib. mod. nat. efficiu. legitimi.* illegitimitatem iuris eſſe poſitiui vel ex eo conſtat, quod omnes legitimi & æquales naſcebantur. *§. natura in auth. quib. mod. na. eff. ſui ex antequis ita cenſuit Ricard. Malumb. et refert Bart. in l. 3. num. 3. ff. de concub. Albe. in §. im naturali de ſuſtit. & iur Bal. nouellus tractat. de dote. par. 4. num. 7. etſi alii à Palaoto relati de nothis ſpuriiſque filiis, c. 1. diſſentiant. & cum Richardo etiam in ſpecie reſpondit Pariſius conſilio 1. numero 74 libra 2.* Hanc legitimandi facultatem ita exercere poteſt princeps, vt neceſſe non habeat citari facere agnatos, cum ſua non interſit, ex quo patre volente filius legitimatur. *ita omnes in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de lib. & poſth. ibi Caſtr. col. pen. n. 4. Soc. Sen colum. 8. n. 21. verſicul 4. concl vbi communem* teſtatur. & Gallianl. colum. antepen. Foder. da Sen. conſilio 57. Iaſ. conſilio 110. colum 3. lib 4. Dec. conſilio 393. col. antepen. Pariſ. conſilio. 13. num. 36. li. 2. Boer. q. 122.* Imo his ipſis agnatis inuitis à Principe legitimari poteſt filius mortuo patre, etiam ſi hæreditas ab illis adita atque apprehenſa fuerit. *ita Bar. in d § & quid ſi tantum. num. 14. & cum eo ſubſcribunt Lud. de Sard. in tractat. de legitima. tit. de legitimatione per reſcriptum. nu. 8. Caſtren l. 3. n. 4. ff. de teſtam. & in l cum hæredes. in princ. ff. de acq. poſſ & conſilio 678. donatio prædicta. colum. 2. lib. 1. Alex. conſil. 2. num. 3 libro 1. Crotus in d. § & quid ſi tantum. num. 63. & ibidem Claudius. Iaſ. conſilio 127. col. 3. lib. 4. Bertr. conſil. 26. num. 19. lib. 2. Dec in c. quæ in eccleſiarum, numer. 26. verſ. quintus caſus. de conſt. & conſil. 269. num. 10. conſil. 498. num. 5. & conſil. 698. num. 8. & Curt. Iun. conſilio 174. num. 65. & ſi ab hac ſententia diſſentiant Alex. in d. §. & quid. ſi tantum num. 25. Aret. ibi colum. pen. Soc. numer. 24. Rui. & Gallianl. col. vlt. Felin. in c. quæ in eccleſiarum. numer. 46. de conſt.* Non ergo dubitandum eſt, quin magna & maxima ſit Principis poteſtas in legitimando. Hanc poteſtatem poteſt is Princeps † tribuere atque delegare Comiti Pala- 11
tino; etſi legitimare de regalibus ſit. *ita Bald. in l. 1. ff. de tuto. & curat. dat. ab his. & in l cum filius. ff. de vul. teſta. Dec. conſil. 288. colum 2. Iaſ. conſil. 68. colu. 3. n. 12 lib. 3. quos recenſet. Rol. conſilio 89. numero 7. lib. 1.* Quo circa dicimus, Comitem Palatinum eandem poteſtatẽ habere quam habet princeps ipſe. Nam (ſi ita Principi placuit) poteſt legitimare citatis & non citatis iis de quorum intereſſe agitur, *vt ſcribunt omnes in d. §. & quid ſi tantum ibi Iaſ. colum vlt. communem* eſſe teſtatur, idem Iaſ. conſil. 39. col. 4. numer. 7. conſil. 46. num. 5. lib. 3. Gozad. conſilio 6. numer. 69. conſil. 25. num. 15. conſil. 5 numera 12 & conſilio 92. numer. 12. Rui. conſil. 68. col. 2. conſilio 69. col. 1. conſilio 74. numer. 22. conſ. 76. numer. 10. & conſil. 81. col. 1. lib. 3. Pariſ. conſil. 1 numero 100. conſ. 7. num. 49. & conſil. 8. col. pen. lib. 2 idem cenſuit cum his Roland. conſ. 61. num. 30. libro. 1. Quibus accedunt Soc. Sen. conſilio 93. lib. 4. Capo. conſ. 66. n. 19. in crim. lib. Curtius Sen. conſ 13. col 2.* Comprobatur eorum ſententia qui recte cenſuerũt, Comitem Palatinum ita poſſe ſpurios vel inceſtuoſos legitimare ac ipſemet Princeps, ſi modo ei tributa eſt facultas hæc. *ita omnes in d. §. & quid ſi tantum. ubi Caſ. num. 9 Alex. numero 17. Iaſ. 15. Alex. conſilio 67. numer 35. lib. 2 Rui. conſ. 76. num. 16. conſ. 82. col. 1. lib. 2. Rol. conſ. 61. n. 31. lib. 1.* Imo concedere poteſt Princeps Comiti Palatino, vt poſſit ſine cauſa legitimare: *ita Gaza conſ. 6. n. 35. & conſil. 25. num 15. poſt plures quos recenſet.* Quod autem in caſu noſtro huic Comiti Palatino amplam atque ampliſſimam legitimandi naturales ſpurios & inceſtuoſos facultatem tribuerit Princeps, ſatis oſtendunt verba ipſius priuilegii. Siquidem primo ſcriptum eſt, *quod poſſit d. Comes legitimare diſpenſare & natalibus reſtituere plene & pleniſſime.* Hæc verba
† plene & pleniſſime, eam habent vim, vt is legitimatus nihil 12
penitus à legitime nato differat, ita quod in ſtatuto loquente de legitimis contineatur. *ita in ſpecie Gozad. conſilio 6 numer. 43. 41.* Eſt

enim magni effectus dictio *plene & pleno iure*. Nam plenum dicitur, quod eſt ſine aliqua diminutione. *Bald. in l. precib. numero 7. C. de impub. in ſpecie. Rum. conſilio 100. column. 6. verſic. 3. libr. 3.* vbi reſpondit, ob hæc verba, Comitem Palatinum poſſe legitimare etiam in caſibus, qui requirunt ſpecialem ac ſpecialiſſimam conceſſionem. Præterea & ſecundo perpendo illa verba priuilegij, ibi, *non ſolum naturales & ſpurios, ſed quoſcunque inceſtuoſos & illegitimos.* Quæ ſane verba operantur, vt comprehendantur, quæ alias non continerentur. *ita in ſpecie Goz. ad d. conſilio 6. numero 41. & numero 45.* qui affirmauit, ob hæc verba legitimari poſſe ſpurium ad excluſionem fœminarum, iuxta ſtatuti diſpoſitionem; & poſſe etiam legitimare infantes. Rurſus & tertio conſidero illa
13 verba, *ita quod poſſit ſuccedere d. eius genitori aliu* † *quibuſcunque, in omnibus & per omnia ſine vlla differentia.* Quæ verba magni ſunt effectus, *vt poſt Caſtrenſ. conſilio 34. & Decium conſil. 316. numero 8. ſcribit Goz. ad. conſilio 6. numero 39.* Nam inquit Goza. tanta eſt vis horum verborum, vt legitimatus excludat fœminas ex diſpoſitione ſtatuti, quo fœminæ per maſculos excluduntur. *idem Goz. ad. conſil. 48. numero 13. & numero 26. conſilio 85. numero 21. & conſilio 92. column. 5. & dixi ſupra.* Conſidero quarto verba illa, *& quod in his legitimationibus facere, quo nos facere poſſumus.* Hæc verba eum habens effectum, vt illa omnis facultas, quæ Principi competebat, in hunc Comitem fuerit tranſlata, *ita ſenſit in ſpecie Goza. conſil. 92. num. 13. verſ. præterea pondero.* & recte: nam omnia noſtra facimus, cum aliquibus auctoritatem noſtram concedimus. *l. 1. §. annua. C. de veter. iure enuclea.*

Quinto etiam perpendo verba illa, nos præfatum Comitem noſtri loco ſubrogamus, facimus & conſtituimus, omnemq; noſtram in his poteſtatem delegamus atque diſcernimus. Atqui delegatus illa poteſt quæ poteſt & delegans cuius perſonam ſuſtinet. *l. 1. in fi. & l. vlt. ff. de off. eius & in ſpecie hac. Sylu. conſi. 45. numero 33. dum ſimile de arrogatione adſert.* qui tamen ait, hanc facultatem interponendi auctoritatem in arrogationibus non competere, niſi ex ſpeciali conceſſione. Dicamus nunc de ſecundo, nempe de voluntate Comitis Palatini, an ſcilicet voluerit hunc filium legitimare & plene natalibus reſtituere. Et vere dicendum eſt voluiſſe. quandoquidem iiſdemmet verbis vſus eſt Comes in legitimatione ipſa, quibus eſt Princeps, dum ei priuilegium tribuit; nempe quod plene & pleniſſime reſtituit hunc legitimum natalibus. Deinde ſubiicit. *ita quod poſſit d. legitimatus ſuccedere omnibus & quibuſcunque ac pro omnibus & quibuſcunque rebus.* Quæ ſane
14 verba hunc operantur effectum, vt ſuccedere valeat in emphyteuſi eccleſiaſtica & in feudo. *Goz. ad. conſ. 6. numero 44. et conſ. 25. nume. 12. vbi multorum auctoritatibus hoc confirmauit. idem Goz. conſi. 46. num. 14.*

Præterea expreſſe dicitur, quod plene & efficaciter reſtituit veræ ingenuitati & iuſtis natalibus. & enumeratis aliquot caſibus ſpecialibus addit clauſulam generalem, quæ vim caſus expreſſi habet, *Goza. d. conſi. 6. numero 53. 54. & conſi. 25. numero 13. poſt Decium conſ. 66.* cæteros præterea.

Quo vero ad ſcientiam; ſine controuerſia dicendum eſt, Comitem hunc Palatinum plene & optime nouiſſe qualitatem & ſtatum huius legitimati. Siquidem narratum ei fuit, quod erat ſex annorum, & natus ex his, qui inter ſe non poterant contrahere matrimonium, & quod alias quæſitum fuit voluntate ſuorum anteceſſorum, vt poſſet legitimari, & ad natales plene reſtitui. Quod vere ſufficit, cum ea his vera cognitio ſtatus & qualitatis perſonæ habeatur, vt re ipſa patet.

Præterea ipſemet Comes aſſeruit, ſe plene & bene informatum. *Pariſ. conſ. 15. numero 59. 60. lib. 2. & Goz. ad. conſ. 48 numero 12. in fi.*
15 Et in his creditur † ipſi Comiti, cum hoc à ſua ſcientia & animo pendeat. Nec præſumendus eſt in hoc mendax, tum quia de ſuo intereſſe non agitur, tum quia nemo præſumitur velle delinquere. *vulgata l. merito ff. pro ſoc. Et ſcribunt Alcia. in tract. præſum. reg. 2. præſum. 31. Crau. conſi. 244 num. 4.* Accedit, quod quemadmodum creditur iudici aſſerenti aliquid, quod in facto verſatur, & alteri cognitum non eſt, *vt ſcribit Felin. in c. cum à nobis. numero 12 verſiculo fallit nono. de teſtibus.* ita hoc in caſu adhibenda eſt fides huic Comiti Palatino.

Non obſtant nunc in contrarium adducta, in quorum diſſolutione (vt dixi:) omnis verſatur difficultas. Ad primum itaque
16 reſpondeo multis modis. Primo quod illa opinio † magis recepta, fore neceſſarium ſpeciale priuilegium legitimandi infantes, vera non videtur. Siquidem ab ea diſſentiunt permulti, *vt Bald. conſil. 204. Super prima libro 2. column. 12. Et primo eſt videndum, et conſilio 119. Quidam vxoratus. libro 5. Caſt. conſilia 42. Viſo teſtamento Reliquam. libro 2 qui abſolute reſpondit, infantem legitimari poſſe. Corn. conſi. 177. column. 1. libro 1. Fulg. conſilio. 16. caſus talis eſt colum. 2. et conſ. 83 Nica. de Capreolo. colu. 1. Barb. conſil. 133. column. 10. verſic. ſtat difficultas. lib. 2. Floria. in ſua diſputat. quæ incipit, Baro. in fin. Iaſ. conſilio. 185. column. 5 verſiculo ſed præmiſſis non obſtan. & conſil. 156. colum. 4. libro 4. Dec. conſil. 55. numer. 6. & conſi. 157. num. 7. Soc. Iun. conſi. 97. numera 21. lib. 2. & conſi. 93. numer. 63. libro 2.* Qui quidem iuris interpretes ea ratione mouentur, quod legitimatio ad [illegible]mmodum filio, dũ redditur capax ſucceſſionis paternæ. At[illegible] vbi de commodo agitur, præſumitur cõſenſus infantis *l. ſi infanti. Cod. de iur. delib.* Nec verum eſt quod ſcribit Syluanus *conſ. 45. nume. 9.* hanc ſpem ſuccedendi non eſſe probabilem ex *l. poſt emancipationem. de lib. lega.* quia ille text. procedit patre viuente, vt diſponere filius poſſit, cum non ſit vere dominus. *Iaſ. l. in ſuis numero 17. de libro & poſtu.* Accedit, quod quo ad ſucceſſionem ſic infans legitimatus recte dicitur, licet non redigatur ſub patria poteſtate. *ita Dec. d. conſilio 55. numero 6.* Dicitur enim legitimatio donum principis. *§. vero in authen. quib. mod. nat. eff. ſui*, & fauor appellatur *in l. nuper. in fin. Cod. de natu. lib.* Quocirca noſtri vt plurimum appellant legitimationem beneficium principis. *ita Alexand. conſilio 188. libro quinto.* Nec rationes illius magis receptæ opinionis probabiles videntur. Nam quod filius ex legitimatione damnum ſentiat, ob id. quod libertatem perdit, leue certe damnum eſt, ſi cum lucro cõparetur, quod ex patris ſucceſſione conſequitur. Non enim ſua illa libertas talis eſt, qualis illa ſerui manumiſſi; atque ita nec talis ſeruitus, qualis vere ſerui. *iuxta dict. l. libertas, de reg. iur.* quam de ſerui libertate intelligunt. Nec me[illegible] quod ſcribit Syluan. *d. conſilio 45. numero 11* hunc legitimatum perdere facultatem abſtinendi à ſucceſſione patris. *§. & quoniam varie. in authen. quibus mod. nat. [illegible] ſui.* Reſpondetur, lucrum eſſe maius quod acquirit quam quo[illegible] perdit, præterea loquitur in limitatione per oblationem curiæ. Reſpondeo ſecundo, admiſſa ea Bart. & aliorum receptiori opinione, dicendum eſt hic illam locum non habere. Siquidem ſatis in ſpecie conceſſa dicitur facultas legitimandi infantem, cum dictum ſit, *quod habeat † plenam et amplam facultatem legitimandi.* 17
Quæ ſane verba hoc operantur, vt & infans legitimari poſſit: *ita in terminis reſponderunt Iaſ. column. 125. column. penult. verſic. prim. per librũ 4. Rum. conſilio 100. column penult. verſiculo et ex hu libro tertio. Dec. conſilio 55. numero 6. verſ ſupereſt. Curtius Iunio. conſilio 32. numer. 8. et Roland. conſilio 32. numero 8. et Roland. conſilio. 61. numero 34. libro prim.* Reſpondeo tertio, quod ſatis in ſpecie dicitur conceſſa facultas legitimandi infantes, ex illis verbis, quoſcunque ſpurios & inceſtuoſos; ergo etiam infantes. *ita clare Socin. Senior in l. Gallus forſitan. numer. 6. ff. de liber. et poſthum. et cenſuit etiam Iaſ d. conſilio 125. column. vltim. verſic. 2. quia poſt Bald. conſil. 204. lib. 2. ſic quoque Rum. conſ. 78. numero 9. et conſ. 92 num. 1. conſilio 100. co. 6. verſ. & ex hu lib. 3. & Goz. conſ. 6. num. 45. Curt. Iunio. conſi. 32. nu. 8. vbi declarat. Ceph. conſ. 66. num. 3. lib 1.*

Reſpondeo quarto, quod ex quo data eſt facultas legitimandi tam abſentes, quam præſentes, cenſetur etiam data legitimandi infantes. *ito arg. Iaſ. in d. conſ. 125. col. vlt. verſ. 3. facit. lib. 4.*

Reſpondeo quinto. hanc legitimationem † factam fuiſſe cum 18
auctoritate tutoris ipſius legitimati, quo caſu valet. *ita poſt Fulg. in l. iubemus. C. de eman. libro. et Rom. conſil. 194 num 4. tradit Iaſ. de conſ. 25. col. vlt. ver. 4. in iſta. et Cur. Sen. conſil. 19 Viſo priuilegio. column. 2. verſ. cum ergo infans.* Nec obſtat quod contrarium in hoc reſpondet Syluan. *conſ. 45. numero 35. verſ. etſi dicatur.* quia reſpondeo hic ceſſare omnẽ dubitationem, cũ hic legitimatus poſtquam factus eſt maior ratam habuit eam legitimationẽ. Quæ ſane ratificatio
† hoc in caſu ſufficit. *ita reſponderunt Angel. conſ. 83. Spurius idem in* 19
diſput. Nobilis quidam. col. 8. Reſpondeo ſexto, eſſe datam liberam,
&c. omnimodam † poteſtatem legitimandi. *Rum. conſ 100. col. 6.* 20
verſ. et ex hu lib. 3. eſt enim dictum, quod habeat omnimodam poteſtatẽ ac ſic ſpecialiſſimam. *ita Caſt. conſ. 220 Viſo teſtam. libro 2 Rom. conſ 194. num. 9. ver. ita et pariter. Cur. Sen. d conſ. 19. Viſo priuileg. col. 2. verſ quod ratificatio. Rui conſ 90. numera. 2. lib. 3. Dec. conſ. 55. numer. 7. at conſ. 397. nu. 3. vbi n. 4.* reſpondet difficultati. quæ aduerſus hanc opinionem excitatur. *Soc. Iun. conſ. 93. numer. 63. libro 3. Cephal. conſil 06 num. 34 libro 1. et et alt. de Nobilitate. c. 6. numero 31.* quia ſcribit tacitum conſenſum ſufficere ad confirmandam legitimationem, nempe, ſi ſcit factam eſſe legitimationem & taceat non contradicendo. Reſpondeo ſeptimo, *ex Rum. conſilio 129. column. pen. verſiculo tertia iſtud lib. 4. Rolan. conſ. 61. num. 38. lib. prim.* quod cum data fuerit facultas legitimandi procreatos & naſcituros intelligi-

tell gitur à fortiori datam legitimandi infantes Reſpondeo etiam octauo quod hæc facultas data huic Comiti Palatino, data eſt adhibita clauſula, non obſtantibus legibus quibuſcunque impedientibus has legitimationes; etiam ſi foret neceſſaria ſpecialis & ſpecialiſſima derogatio, *ita in ſpecie Roland. conſilio 413. libro 2. Dec conſilio 366. col. pen. & Cort. Iun. conſi 32. colu. pen. quos ſecutus eſt. Rolan. vbi ſupra d. conſilio. 61. numero 47 libro 1. id quod probarent & alii permulti, quos recenſet. Emanuel Coſta Loſitanus in repe. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. par. 2. numer. 117. 118. de liber. & poſth.* ipſe tamen, & rectius (:vt opinor:) ſcripſit, ſolum expreſſum conſenſum clarumque ratihabitionem ſufficere Nec hic repugnat quod reſpōdit *Ruin. conſilio 72. num. 12. libro 3. & ſeq. ſic Sylu. conſilio 45. numer. 17.* hanc ratificationem ſolum operari ex nunc, & non ratione præteriti temporis. Nam reſpondetur illud procedere, cum interim alteri eſt ius quæſitum. Vel & ſecundo, procedit quando actus ratificatus eſt ipſo iure nullus ab initio. *vt declaraui in tractat. de recupera. poſſeſſ. remedio. 15. numer. 153.* in caſu noſtro hæc legitimatio non eſt nulla, niſi legitimato volente. Non obſtat ſecundum, quod hic cauſa iuſta legitimationis deficiat, quæ tamen neceſſaria eſt. Reſpondeo primo, imo & Comitem Palatinum poſſe ſine iuſta cauſa legitimare, cum vt id poſſit, à Principe conceſſum ei fuit. *ita Ludo. Sardus in tractat. de legitima. tit. requiſita in legitimatione. numero ſecund. Iaſ. conſilio 40. colum. pen. in fin. libro. 3. Goζad. conſilio 6. numero. 35. conſilio. 25. numero 15. qui alios recenſet Pariſius conſilio 1. num. 109. libro. 2. & ſi idem Pariſ. conſilio 9. num. 33. & conſ. 12. numer. 158. libro 2. diſſentiat.* Hanc facultatem ita fuiſſe Comiti tributam oſtendunt verba illa ſui priuilegi *Et quod poſſit d. Comes legitimare, natalibus reſtituere libere & abſolute, plenoque iure omnes & quoſcunque.* Nam illa verba libere tribuunt amplam poteſtatē. *ita reſponderunt Aret. conſilio 76. numer. 3. Dec. conſil. 360. numer. 5. & Dec conſil. 2. numer. 3.*

Reſpondeo ſecundo, quod imo hic adfuit iuſta legitimandi
21 cauſa, quemadmodum aſſeruit & ipſe pater † legitimās. Cui quidem credendum eſt. *ſecundum Soc. Iun. conſilio 97. numero 33. libro 2. & conſilio 93. num. 63. libro 3.* Quod ſcio dubitabile eſſe, cum diſſentiant Curt. Sen. *conſi. 6. col. 7. ver. ſed & ſcrupulus reſtat. Decius conſi. 392. colum. olim. & Pariſ. conſilio 6. numer. 40. libro 1. & Rolan. conſilio 89. num. 56. libro 1.* De cauſa iuſta huius legitimationis vere conſtat; ſiquidem carebat hic legitimans filio legitimo. Quam cauſam eſſe iuſtam vno ore omnes ſcribunt, *vt Iaſ. conſilio 184. col. 2. libro 2. & conſilio 40. colum. pen. in fin. & conſil. 127. num. 6. lib. 4. Gozad. conſil. 66. num. 60. conſil. 48. num. 12. & conſil. 85. num. 18 & conſ. 92. numer. 12. vbi copioſe differit. Pariſ. conſil. 1. numer. 21 & conſil 9 num. 40. lib. 2. vbi declarat. & Socin. Iun. conſil. 98. numer. 34. verſ. 3. etiam lib. 2.* Accedit e-
22 nixa, & deliberata patris legitimantis voluntas, † quæ pro cauſa iuſta habetur. *ita reſponderunt Alexand. conſilio pen. colum. vlt. lib. 5. Iaſ. in l. filiusfam. §. diui lib. 1. colum. 2. de leg. 1. & conſilio 40. colum. pen. ver. 2. notabiliter. lib. 3. & conſilio 127. numer. 6. in fin. libro 4. Curt. Sen. conſil. 19. in 2. dubio. & conſil. 35. colum. 10. conſil. 64. colum. 3. & conſilio 73. colum. 28. Socin. Iunior conſilio. 93. numero 61. libro 3. Roland conſilio. 89. numero 53 lib. 1 idem docuit. poſt Bart. & Caſtr. Crotus in repe. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. numero 175. de liber. & poſthum.* ii enim iuris interpretes ſcribunt, quod quando conſtat de voluntate patris volentis legitimare, non requiritur alia iuſta cauſa. cū ſua illa voluntas pro cauſa habeatur. Siquidem poteſt, ſi vult (:ſalua tamen legitimi filii legitima:) de rebus ſuis omnibus ad libitum diſponere. *l. Maxim, de cond. & demonſt. & reſpondit Decius conſilio 246. numero 4. & conſilio 517. numer. 7.* Non obſtat tertia illa argumentatio, quia reſpondeo primo, quod ex quo in hac legitimati-
23 one adiecta eſt clauſula derogatoria, cum illa motus proprii † & ex certa ſcientia, quæ hunc parit effectum, vt omnes ſubreptiones ſublatæ cenſeantur, *vt tradunt omnes in cap. ſi motu proprio. de preb. in 6. Bald. in l. vltim. Cod. de crim. ſacrileg. & in ſpecie noſtra ita reſpondit Iaſ. conſilio 184. columna. 3. verſiculo 3. reſpondeo, &c. libro ſecund.* cæterum videtur dubitabilis hæc conſideratio ex traditis per Socinum Senio. *inter conſilia Ruini conſilio 71. numero 31. 32 libro 3. qui & ipſe in eadem ſpecie contra Iaſonem reſpondit.* Præterea & ſecundo reſponderi poteſt ex eiuſdem Iaſonis ſententia *d. conſilio 184. colum. 3. verſ. tertio reſpondetur.* &c. adeo amplam datam fuiſſe poteſtatem huic Comiti Palatino, *vt ſupra diximus,* vt potuerit legitimare ſpurios inuito auo, & cæteris maioribus, ergo à fortiori potuit legitimari hic ſpurius inſcio ipſi auo, *ex regula l. qui poteſt inuitis, de regul. iur. l. 4. §. illud. ff. de fideicommiſſ. libro Bald. in l. vlt. Cod. quibus res iud. non noſet.* & alibi ſæpe rurſus tertio reſpondetur facta legitimatione, ſubſecutam fuiſſe aui ratihabitionem quæ quidem mandato æquiparatur. *cap. ratihabitionem. de regulis iur. in 6. & in ſpecie Socin. Iun. conſilio 97. numero 15. libro 2.* imo aſſeruit ipſe auus, quod ſuo mandato facto fuit hæc legitimatio: quæ ſane aſſertio probat. *ita in ſpecie reſpondit Ange. conſilio 87. Spurius naturalis, colum. prim. verſicul. nec etiam obſtat. à quo non diſſentit Ruin. conſilio 70 numero 5. verſicul. non obſtat lib. 3.* etſi ſuo illo in caſu dixerit Ruin. ratihabitionem nil potuiſſe operari, ex quo aderant ſolemnitatis defectus, qui à voluntate, & poteſtate aui non pendebant. *idem reſpondit Soc. Iun. conſilio 97. num. 11. verſic. & iſtud libro 2.* Reſpondetur quarto, & vltimo, auum hunc annos permultos vixiſſe, & nunquam huic legitimationi contradixiſſe: quo fit, vt tacita, per temporis diuturnitatem, ratificatio hac in legitimatione confirmanda ſufficiat. *ita Curt. Iun. conſilio 157. colum. 8. quem ſecutus eſt Soci. Iun. dicto conſilio 97 num. 19. libro 2.* Non obſtat quartum argumentum, quia reſpondetur, vt ſupra proxime dixi: nempe potuiſſe hunc ſpurium legitimari inuito auo, & per conſequens eo inſcio. Præterea ſubſecuta ratihabitio omnem tollit defectum. Reſpondetur & tertio, multos iuris interpretes in ea opinione fuiſſe, quod ad legitimandū ſpurium neceſſe minime ſit citari facere † auum, & alios maiores. *ita Soc. Sen. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. numero 21. & ibidem Gallus. numero 82. de liber. & poſthum. & idem reſpondit Corn, conſilio 34. numer. 13. lib. 1.* 24

Non obſtat quintum, quia reſpondeo imo defectus omnes fuiſſe ſublatos: ſiquidem legitimationis verba adeo ampla ſunt, vt omne vitium cenſeatur extinctum, *ita Felyn. in cap. poſtulaſti. colum. 5. verſic. declara prædicta primo, de reſcript. quando adeſt clauſula, quod poſſit legitimare natos ex quocunque coitu etiam damnato: poſt Caſtr. conſil. 219 ſuper puncto iſto ſubtiliter. & Nico. de Vbaldis, colum. 17. verſic. requiritur ſecundo in ſpecie. Marſi. ſing. 492. in legitimatione, qui poſt Caſtr. Socin. & alios ſcribit,* quod & ſi ſupplicatio ad legitimandum in aliquibus deficiat, attamen ſuppletur defectus ex amplo legitimationis reſcripto. Hinc reſpondit Gozad *conſilio 85. numero 23.* Comiti Palatino poſſe dari facultatem legitimandi in præiudicium etiam filiorum ſuccedere debentium. Reſpondeo ſecundo ſufficere, quod in genere dicatur, legitimandum eſſe illegitimum, nec requiritur, quod exprimitur in ſpecie qualitas illegitimatis. *ita Rema. conſil. 194. numero 2. et communem eſſe teſtatur Iaſ. conſil. 11. numer. 2. lib. 3. et ibidem colum. olim. ver. non obſtat tertio. Decius conſilio 55 numero 4.* Verum, quia dubia eſt hæc opinio, cum alii permulti contrarium aſſeruerint, *vt refert Dec. vbi ſupra et Felyn. in dict. cap. poſtulaſti. colum. 4. de reſcript. vbi id alter defenditur.* Reſpondeo itaque tertio ex declaratione Ruin. *conſilio 73. numer. 12. verſic. tertium eſt. lib. 3.* dum ait, defectus in ſpecie ſatis dici relatos & ſublatos, relatione vnius ſpecialis facta cum generali clauſula. *quorumcunque.* † Reſpondeo quarto, quando adeſt clauſula non obſtante Bald. *l. ſi qua illuſtris. numero nono, Cod. ad S.C. Orſ. Felyn. dict. cap. poſtulaſti. colum. quinta, verſic. declara prædicta. Capra conſil. 157. numer. 8. Pariſ. conſil. 15. numero 66. libr. 2. in ſpecie Gozad. conſil. 40. numero 14. Capra. conſil. 157. numer. 29. 30* qui ait, per eam tolli omnes defectus. Reſpondeo quinto ea clauſula motus proprii, quæ hos defectus ſanat. *ita Pariſ. conſil. 15. numer. 59. libro 2. qui hoc aperte affirmant.* Accedat etiam illa clauſula, *omni meliori modo. etc.* quæ eundem effectum parit. *ita Goza. conſil. 48. numer. 19.* 25

Non obſtat ſextum, quia reſpondeo primo, imo veriorem & receptam magis eſſe eorum ſententiam, qui ſcripſerunt, ſemel legitimatum poſſe iterum legitimari: & pleniorem legitimationem præualere. *ita Caſtren. conſilio 229. Viſo teſtamento Reliquerunt libro ſecundo. Dec. conſil. 55. numer. 7. et conſil. 152. numer. 5. et conſil. 698. numero 1. idem in l. ſingularia, numero 25. ff. ſi certum peta. et in l. 1. num. 5. C. de Carb. edicto. idem in cap. 1. colum. pen. de confir. vtili, vel inutili. et in cap. bona. 4. nota. de appell. Felyn. in cap. per. colum. 2. de præſcript. Gozad. conſil. 6. numer. 55. et conſil. 92. numer. 3. idem ſenſit Alciat. reſponſ. 530. numer. 19. clare Soc. Iun. conſil. 120 numero quinto, et conſil 154. num. 9. lib. 2. et latius explicat Ruin. conſil. 87. numer. 23. verſic. ſola igitur vi. lib. 3. Hanc quoque viſus eſt potius probare quam improbare Vincentius Palaotus inter conſilia Curt. Sen. conſil. 17 colum. 4. verſicul. Quantum ad quartum, qui dum in cæteris Curtio ſubſcribit, non tamen in hoc illius opinionem eſt ſecutus. Pariſ. conſil. 11. numero 49. libr. 2. Sylua conſil. 45. numero 60.* Reſpondeo & ſecundo, rem hic eſſe claram & apertam; quandoquidem huic Comiti Palatino conceſſa fuit facultas legitimandi ſemel & pluries: quo caſu potuit iam legitimatum iterum plenius legitimare. *ita in ſpecie reſpondit Goza. conſil. 92. num. 9. verſ. 7. hoc clariſſime.*

Non obſtat ſeptimum, atque ita vltimum argumentum, quia multipliciter reſpondetur. Primo quod clauſula hæc, *ſine præiudicio ſuccedere debentium ab inteſtato*, duobus modis conſideratur, quo ad diuerſas perſonas. Nam quo ad cæteros filios legitimos hoc operatur, vt illi æque cum hoc legitimato ſuccedant. Quo circa ſi pater habet alios filios legitimos, vel nepotes ex legitimis, illis non fit præiudicium: ſed hic legitimatus, ex quo incipit tenere locum vnius legitimi, cum cæteris æque ſuccedit. Eſt ratio, quia quando ſpurius eſt legitimatus, non poteſt ei plus re-
26 linqui, † quam vni ex legitimis. *§. quoniam. in authen. quibus modo natu. eff. ſui. & ſcribunt egregie Bald. in cap. per tuas. de maiori. & obedien. Curt Sen. conſilio 16. Clarm ver. colum. 3. verſic. & conſueuit pro iſta. Iaſon. conſilio 68. in fine, lib. 3. Soc. Sen. conſilio 95. numero 17. libr. quarto,*
* *& * communem teſtatur Decius conſilio 393. numero ſecundo, qui interpretantur dictum. § quoniam, loqui in legitimato per reſcriptum: etſi diſſentiant Angelus conſil. 17. Comes. &c. Ruin. conſilio 67. numero 15. conſilio 68 numero ſexto. conſilio 75. in fine, conſilio 83. numero nono, conſilio 87. numero 23. conſilio 91. numero tertio, conſilio 93. in fine, & conſil. 107. numero nono, libro tertio. & Modern. Pariſien. in conſuetud. Pariſ. titulo primo, §. 8 gloſſ. 1 numero 42* qui ſcribunt dictum §. quoniam, loqui de legitimato per oblationem curiæ, cum ergo à Comite Palatino ſpurius ea adiecta clauſula legitimatur, ne aliis præiudicet, eſt illa legitimatio iuri communi conformis: ne ſcilicet plus huic relinquatur, quam vere legitimo. Nec legitimo præiudicium adferri dicitur, quandoquidem ſufficit ei ſaluam eſſe portionē iure naturali, ſeu ratione ſibi debitam, nempe legitimam. Non enim ratione reſidui præiudiciū legitimato adferri dicitur: ex quo lucrum, & commodum aufertur. *iuxta doctrinam Barto. in l. ex facto. numero 2. de vulg.* Præterea non dicitur præiudicium, cum in totum non aufertur ei ſucceſſio. *iuxta gloſſ. cap. cum olim. de conſuetud.* Quo ad legitimos filios operatur hæc clauſula legitimationis alium effectum, nempe, vt hoc legitimato inſtituto, & alio præterito; is præteritus teſtamentum rumpat, & æque cum legitimato ab inteſtato ſuccedat. *ita declarat Socinus Senio. conſilio 41. colum. penult. verſiculo operatur etiam libro tertio.* Quo vero ad tranſuerſales, hæc clauſula appoſita in legitimatione, operatur hunc effectum, vt legitimato non ſuccedente, illis non ſit præiudicium illatum: quominus valeant ſuccedere: ſed vbi is legitimatus vult ſuccedere; clauſula hæc ad commodum horū tranſuerſalium nihil operatur. Nam ius horum tranſuerſalium in ſuccedendo non eſt conſiderabile: cum eis ex bonis legitimantis nihil penitus debeatur nec re, nec ſpe: ex quo viuentis nulla eſt hæreditas. *l. prim. ff. de hered. vel act. vend.* Et cum dicitur, non præſumi principem velle alteri præiudicium adferre; intelligitur, ſi is ius aliquod habet *c. ſuper eo. de offic. delegat. cap. ex tuarum, de auct. & vſu pallij.* Accedit ſecundo, quod hæc clauſula legitimationis, *quod non præiudicet iis qui ab inteſtato ſuccedere debent*; ex illo verbo, *debent*, neceſſitatem quandam ſuccedendi ſignificat: quæ ſane neceſſitas vere non eſt in tranſuerſalibus. Præterea & tertio confirmatur, quod hoc ius non ſit conſideratione
27 dignum, quia quando † pater filium ſpurium legitimat, neceſſe non habet vocare hos tranſuerſales. *vt ſcribunt omnes in leg. Gallus. §. & quid ſi tantum, de libe. & poſthum. ibi Barto. numero 12. Iaſ. numero 133. Gozad. conſilio ſexto, numero quarto. Pariſien. conſilio prim. numero 53. conſilio 2. numero 29 & conſilio. 22. numero. 21. libro 2. & Socin. Iun. conſilio 99 numero 35. libro. 2.* Non ergo tranſuerſalium ius conſiderabile eſt, alioqui eſſent vocandi, *l. de vnoquoque. ff. de re iudicat.* Rurſus & quarto, quod clauſula hæc non proſit tranſuerſalibus, illud facit, quia ſi de illis intelligeretur, nihil legitimatio operaretur, cum fere ſemper exſtent, qui ſuccedere poſſunt. Non ergo ſumenda eſt interpretatio, qua actus eluſorius redditur. *l. ſi quando. de leg. prim. & cap. ſi Papa. de priuileg. in 6. cum ſi.* His adductis rationibus, ita hanc probant ſententiam Anch. *conſil. 140. Pro fratribus. Caſtr. conſilio 224. Dicendum eſt. libro prim. Alexander conſilio 187. numero 10. libro 5. quos retulit, & ſecutus eſt Socin. Senior conſilio 41. colum. penult. & vltim. libro 3. & conſilio. 95. numero 17. 18. libro 4. qui & alios recenſet.* Sententia vera eſt, quidquid reſponderint Corn. *d. conſilio 93 numero 30. Ruin. conſilio. 72. numero 15. & conſil. 103. numero 4. libro 3. & Pariſ. conſ. 14. num. 44. lib. 2.* dum ſcripſerunt, Ancharani & ſequacium conſiderationes veras non eſſe. Reſpondetur ſecundo, hanc clauſulam, *ſine præiudicio ſuccedere debentium ab inteſtato, &c.* procedere, atque ita locum habere, cum pater legitimans, nullo condito teſtamento, decedit inteſtatus, at ſecus cum teſtamentum fecit. *ita affirmarunt Caſtr. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, numero 16. de libe. & poſthum. & conſilio 28. dicendum eſt dictam hereditatem libro prim. Nicol. de Vbald. in tractat. de ſucceſſ. ab inteſt. part prim. numero 118. Alexander conſilio 51. numero prim. verſiculo & licet in prædictis. libro 2. & conſilio 187. numero 9. libro 5. Capol. conſilio vltim. numer. 19. verſic. ſed bene. in cautel. Soc. Sen. conſi. 212. colum. 3. verſiculo ſecundo confirmatur. lib. 2. Ruin. conſil. 72. n. 2. & conſilio 103. num. 4. verſic. & iſta opinio. lib. 3. vbi teſtatur, hanc eſſe communem * & veram Doctorum opinionem* Cum ergo hic pater legitimans teſtamentum condiderit, filiumque hunc legitimatum *
hæredem inſtituerit, ceſſat relata difficultas. Nec huic repugnat, quod reſpondit Ruin. *d. conſil. 72. ad fin libro 3.* quod cum in legitimatione dictum ſit. *ita quod dictus legitimatus poſſit ſuccedere, &c.* vt hic dictum fuit, illa verba tam de ſucceſſione teſtati, quam inteſtati intelliguntur; & ob id referuntur ad vtramque cauſam. Quod reſpondiſſe Anchara. Corne. & Socinum ille refert. Non inquam repugnat; ſiquidem vera non eſt Ruini conſideratio, cum idemmet Ruin. *conſilio 103. numero 4. verſicul. item non obſtat, libro 3.* aliter ſentiat. Nec Ancha. Socino & Corneo eſt deferendum, cum communis * opinio ſit aduerſus eos. Et ratio, qua illi *
moti ſunt, non eſt vera. Nam eo modo dicendum foret, eandem eſſe qualitatem ſucceſſionis ex teſtamento, quæ eſt ab inteſtato: cum tamen maior ſit & potentior ſucceſſio ex teſtamento; cum hoc caſu poſſit teſtator, etiam extraneo relinquere, & omnino hos collaterales excludere: quod in ſucceſſione inteſtati non contingit. Et quod ſcribit Ruinus, verbum *ſuccedere*, † referri ad 28
vtramque cauſam teſtati ſcilicet & inteſtati, *ex ſententia Salyc. & Alexand. in authen. ex teſtamento. Cod. de collat.* procedit in materia indifferendi, nempe cum nulla ratio ſuadet, quod magis de vna cauſa, quam de altera valeat intelligi; at ſecus, cum ſuadet ratio aliqua eſſe ſolum intelligendum de vna cauſa, vt hic ſuaderi videtur eſſe intelligendum ſolum de cauſa inteſtati: rationibus à relatis Doctoribus adductis.

Reſpondetur tertio, ex declaratione Ruini *conſilio 100. colum. 6. verſic. tertio adhuc. lib. 3.* licuiſſe huic Comiti Palatino ita legitimare, ob plenam, imo pleniſſimam facultatem ſibi tributam. Atque ita concludo inique hanc legitimationem ſolemniter & recte factam oppugnare.

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1 *Princeps non poteſt teſtatorum voluntates euertere & numero 26.*
2 *Teſtamentum eſt de iure gentium quo ad ſubſtantiam: de iure vero ciuili quo ad ſolemnitates.*
3 *Et an probari poſſit quod ſit de iure naturali.*
4 *Princeps auferre non poteſt, quæ ſunt iuris gentium.*
5 *Princeps non poteſt irritare donationem à priuato factam.*
6 *Neque legitimare in præiudicium ſubſtituti.*
7 *Comes Palatinus an poſſit legitimare in præiudicium ſubſtituti.*
8 *Et an requiratur, vt citetur dictus ſubſtitutus.*
9 *Legitimatio requirit iuſtam cauſam.*
10 *Priuilegium legitimandi ſtrictam interpretationem recipit.*
11 *Et an poſſit interpretari vt legitimetur in præiudicium alterius, quando de eius præiudicio tractetur.*
12 *Legitimatio debet facere mentionem de ſubſtituto, vel alio in cuius præiudicium ſit.*
13 *Princeps poteſt auferre impedimentum, quo quis inhabilis reddebatur ad obtinendam ius ſubſtitutionis fideicommiſſariæ.*
14 *Comes Palatinus in legitimando ſpurio tantam dicitur habere poteſtatem, quantam Princeps, qui ei conceſſit priuilegium.*
15 *Legitimare illegitimos, eſt ex reſeruatis Principi.*
16 *Comes quando legitimat aliquem, facit, vt cenſeatur ille legitimatus natus ex legitimo matrimonio.*
17 *Omnia dicens, nil excludit.*
18 *Verba vniuerſalia in legitimatione quid operentur.*
19 *Dictio perinde, refertur ad omnes qualitates, & æquiparat vnum alteri.*
20 *Filij nati ex legitimo matrimonio, abſque dubio ſuccedant in fideicommiſſo.*
21 *Verba hæc, omnia & ſingula, quid operentur.*
22 *Priuilegium legitimandi datum ſub his verbis, vt legitimet ad omnia & ſingula iura ſucceſſionem, an includat etiam ſucceſſionem feudorum.*
23 *Legitimatio ſine tamen præiudicio filiorum legitime natorum, quid operetur.*
24 *Regalia non conceduntur niſi expreſſe; ideo Princeps ſi aliqua ex regalibus inſpiciat, cætera conceſſa intelliguntur.*

25 *Verba*

Digitized by Google

25 *Verba hac legitimationis, ita quod dicti legitimati ad ſuccedendum idonei, & habiles reddantur, non obſtantibus legibus, &c. quid importent.*
26 *Princeps quomodo poßit habilitare inhabilem ac ſuccedendum per legitimationem contra defuncti voluntatem.*
27 *Intellectus l. ſi teſtamentum. C. de teſtam.*
28 *Subſtitutus quo caſu poßit excludi à legitimato, & numer. 33. & 34. & 36.*
29 *Legitimatio inuito eo de cuius ſucceßione agitur, non conceditur.*
30 *Legitimatio quomodo poßit fieri, cum tractetur de dubiamente defuncti.*
31 *Filij illegitimi, & legitimati, quo ordine vocentur ad ſucceßionem paternam.*
32 *Legitimatus excludit ſubſtitutum, & quando, ſupra num. 24. & infra nu. 36.*
33 *Imperator poteſt legitimare ad excluſionem ſubſtitutorum.*
34 *Subſtitutus non excluderetur à legitimato, quando teſtatoris voluntas etiam præſumta aliud ſuaderet.*
35 *Princeps poteſt habilitare fœminas ad ſuccedendum in feudo.*
36 *Baldus dum in multis locis tenet Comitem poſſe legitimare in præiudicium ſubſtituti, quomodo intelligatur.*
37 *Legitimatio auferens ius iam quæſitum, vel probabili ſpe acquirendum vere legitimis, non valet.*
38 *Subſtitutus quando debeat citari pro legitimatione facienda.*
39 *Spes quæ non eſt probabilis, non attenditur.*
40 *Comes Palatinus, cui conceſſa eſt facultas legitimandi, ea omnia poteſt, quæ & Princeps, quo ſcilicet ad illum actum.*
41 *Diſpenſatio requirit cauſam legitimam.*
42 *Voluntas patris pro iuſta cauſa habetur.*
43 *Filius an poßit legitimari ex conſenſu patris, inuito alio filio.*
44 *Legitimatio poteſt fieri exiſtentibus etiam alijs filijs legitimis, vel agnatis.*
45 *Subſtitutus non eſt vocandus ad legitimationem, cum eo inuito fieri poßit.*
46 *Pater ſi filium ſuum legitimari facit, non cogitur citare agnatos neque de eis in precibus mentionem facere.*
47 *Filij legitimi quo caſu ſint nominandi in precibus à patre factis pro legitimando.*
48 *Subreptitie obtentum non dicitur, quod à Principe eſt conceſſum.*
49 *Subreptitia illa literæ dicuntur, quibus beneficium reſeruatum eſt impetratum, nulla mentione facta ipſius reſeruationis, quæ concedenti iam erat cognita.*
50 *Comes legitimando illegitimum ſi dicat, in præiudicium quorumcunque legitimorum, non requiritur alia expreßio, neque citatio.*
51 *Scientia in genere ſufficit, ne reſcriptum impetratum dicatur ſubreptitium.*
52 *Qualitates ſpurietatis in genere ſufficit, vt ſint legitimanti cognitæ.*
53 *Non opponens legitimationi, videtur ei conſentire.*
54 *Inducta in fauorem alicuius intelliguntur, ſi ei placebunt.*
55 *Contractus bonæ fidei, cui cauſam dedit, licet ipſo iure ſit nullus tamen intelligitur, ſi is in cuius fauorem annullatur, declarauit.*
56 *Emphyteuta incidit in commiſſum ob non ſolutum canonem, vel aliam ſimilem cauſam.*
57 *Priuatio feudi ex iuſta cauſa fieri debet.*
58 *Dominus recipiendo canonem ab emphyteuta, quem declarare poterat emphyteuſin perdidiſſe, dicitur remiſiſſe caducitatem.*

CONSILIVM XX.

Initium à Domino.

QVn D Magnificus D. Honorius Brunus in præiudicium, & excluſionem D. Cæſaris ſubſtituti ex teſtamento D. Brunori legitimari non potuerit à D. Comite Palatino. multa quidem ſuadere videbantur: quæ me (: vt ingenue fatear:) dubium & ancipitem fecerunt.

Primo, ea ratione, quod plus poſſe non debet Comes ipſe Palatinus, quam poſſit ipſe princeps, à quo legitimandi poteſtatem recepit; quod clari iuris eſt. Atqui non poteſt princeps legitimando euertere teſtatorum voluntates ergo nec id facere poterit ipſe
1 Comes Palatinus. Quod non poſſit † princeps teſtatorum voluntates euertere, probatur. *in l. ſi teſtamentum. C. de teſtam.* Quo loci
ſcriptum eſt, teſtamentum auctoritate reſcripti Imperatoris non
poſſe reſcindi. Ea videtur ratio. quod † teſtamentum iuriſgenti- 2
um eſt quo ad ſubſtantiam, licet quo ad ſolemnitatem iuris ciuilis
ſit. *Ita ſcribunt Bar. in l. interdum. ff. de cond. indebiti. Caſtr. in l. teſtandi.*
C. de teſtam. & omnes in rubr. de teſt. in Inſtit. imo † eſſe iuris natura- 3
lis, probat tex. *in c. vl. 13. q. 2. & ſcribit Fortunius Garzia in l. Gallus. §.*
& quid ſi tantum. nu. 288. de liber & poſth. Et † princeps auferre non 4
poteſt quæ iuriſgentium ſunt. *Bald. in l. reſcripta. in fi. C. de precibus*
Imperat. offeren. Abbas in cap. quæ in eccleſiarum. colum. pen. de conſtit.
Et hac ratione ita ſcribunt omnes fere *in d. l. ſi teſtamentum. C. de* 5
teſtam. vbi Iaſ. num. 6. idem in rubr. ff. de acquir. hære. Fortun. Garzia in
d. §. & quid ſi tantum. num. 289. de lib. & poſthu. Et principem non
poſſe reuocare, & irritam decernere donationem à priuato factam, probat *l. ſi donationem. C. de reuocan. donat.* Et clauſulas fideicommiſſi & teſtamenti non poſſe mutare, ſcribunt omnes *in d. l. ſi*
teſtamentum. Dec. conſ. 357. vt ſupra, conſ. 463. num. 14. conſ. 519. numero
5 & conſi. 608. numero 5. 6. Et in ſpecie † legitimationis faciendæ in 6
præiudicium ſubſtituti, hac ratione vius eſt Dec. *d. conſilio 357. nu. 5.*

Secundo, admiſſo quod princeps poſſit legitimare in præiudicium ſubſtituti, non videtur tamen, quod Comes † Palatinus 7
hanc poteſtatem habeat. *ita ſcribunt Bald. in l. cum filius familias. ff. de teſtam. milit. in l. 2. num. 39. C. de ſeruit. & aqua in l. ſi teſtamentum. C. de teſta. & in cap. domino. d. Guerram. hic finit lex. Alex. conſ. 68 num. 15. lib. 1. Felin. in c. quæ in eccleſiarum. nu. 30. in fin. de conſtitut. Pariſ. conſ. 6. nu. 31. lib. 2. & nouiſsime bene eruditus compater meus D. Cephalus conſi. 117. nu. 19. lib. 1. idem ſenſit Ripa in l. ex facto §. ſi quis rogatus. numero 45. ff. ad Trebell.*

Tertio, dato, quod Comes Palatinus hanc legitimandi poteſtatem habuiſſet; attamen eam † exercere non potuit, non moni- 8
to & vocato D. Cæſare ſubſtituto. Nam cauſa cognita fieri hoc debuiſſe affirmant Bald. *in d. l. teſtamentum. nu. 3. C. de teſta. Cur. Sen. conſ. 74. Super memorata. in quarto dubio. Dec. conſ. 425 num. 9. Cephal. d. conſil. 117. num. 31. lib. 1. & copioſe in ſpecie Pariſ. conſilio 14. numero 32. lib. 2.*

Quarto, ea ratione hæc legitimatio non debet poſſe detrimento eſſe D. Cæſari, quod † ſine cauſa iuſta, honeſta, & rationabili 9
facta creditur, cum tamen iuſta cauſa requiratur. *ita Bart. & cæteri in cap. per venerabilem, qui filij ſint legit. copioſe Curtius Sen. conſil. 16. colum. 6 & conſ. 27. colum. penul. & idem conſ. 19. in ſecundo dubio. vbi hanc eſſe* receptam Doctorum opinionem atteſtatur. Idem reſponderunt Pariſ. conſ. 6. nu. 37. conſ. 9. nu. 38. lib. 3. & Ceph. d. conſil. 117. numero 32. lib. 1.*

Quinto, contra D. Honorium vrgere videtur. quod † priuile- 10
gium legitimandi ſtrictam interpretationem recipit: atq; ita interpretari debet, vt minus quam fieri poteſt lædat ius commune.
Erit ergo interpretandum, vt poſſit † legitimare, cum de leui alte- 11
rius præiudicio agitur, non autem cum de graui. *ita Pariſ. conſ. 6. n. 13. & conſ. 9. num. 52. lib. 2. & Cephal. d. conſ. 117. num. 33. lib. 1.* Non ergo potuit hæc legitimatio fieri in detrimentum tam graue dicti D. Cæſaris.

Sexto & vltimo, aduerſus D. Honorium dubitationem mouet,
quod in ipſius † legitimationis impetratione non eſt facta men- 12
tio ipſius D. Cæſaris ſubſtituti, qui alias etiam ab inteſtato erat ſucceſſurus dicto D. Brunoro, cum tamen mentio fieri debuerit: *ſicuti multorum auctoritate reſpondit Curt. Sen. conſil. 13. Statuto iam a. colu. 3. verſic. vel ſaltem ſecundum præfatos. & conſil. 35. Statuto ſeu. col. 8. verſic. quia ad legitimationem Rum. conſ. 74. col. 2. & conſil. 94. col. 2. lib. 3. conſ. 124. num. 4. lib. 4. & conſ. 28. nu. 10. lib. 5. Dec. conſ. 288. col. 2. & Pariſ. conſ. 3. nu. 16 lib. 2.* Hæc contra D. Honorium dubium faciebant.

Re tamen hac diligenti ſtudio, ac cura peruigili examinata, contrariam opinionem veriorem eſſe exiſtimo, nempe legitimari ita potuiſſe D. Honorium etiam ad detrimentum D. Cæſaris ſubſtituti. Quam ſententiam, vt veram eſſe patefaciam, & clarius explicem: monen prius eſſe duo præmittenda.

Primum eſt. quod princeps † poteſt auferre impedimentum, 13
quo quis inhabilis reddebatur ad obtinendum ius ſubſtitutionis fideicommiſſariæ, quod infra in reſponſione ad primam contrariam argumentationem explicabimus. Alterum eſt præmittendum, quod † Comitis Palatini auctoritas, & poteſtas in legitiman- 14
dis ſpurijs, & illegitime natis tanta eſt, quanta illa principis, qui eam expreſſim conceſſit. *Ita ſcribunt Soc. Sen. conſ. 63. nu. 2. lib. 3. Pariſ. conſilio 1. num. 97. lib. 1. ex ſententia Baldi conſ. 373. Præmittendum. libro*

1. & conſ.214 Caſus talis eſt li.2. Nam, etſi legitimare illegitimos ſit
ex principi reſeruatis. §.ſi vero is qui, in auth.quib.mod.natur.eff.ſui.
& ſcribunt Bal.l.1.C.de iure aureo.annul. Purpur.in l.1.nu.373.ff.de offi.
15 eius cui mand eſt iuriſ. attamen mandati ea poteſtas poteſt, vt om-
nes ſcribunt inc.per venerabilem,qui filij ſint legit. Et ob id tantum
poteſt ipſe Comes Palatinus delegatus, quantum ipſe Princeps de-
legans. Sola ergo verſatur difficultas demonſtrare, quod in caſu
noſtro Comes Palatinus eam habuerit ad legitimandum poteſta-
tem, quam ipſe Imperator, qui eam poteſtatem tribuit, iure obti-
net. Et quod habuerit, ita multis demonſtratur.

Primo conſidero verba illa adſcripta in priuilegio dicti D.Co-
16 mitis Palatini: Et quod præfatus Comes libere poſſit † legitimos creare,
& natalibus reſtituere ad omnia ſucceſſionum iura, perinde ac ſi eſſent
de legitimo matrimonio procreati. Quæ ſane verba, ac omnia ſucceſ-
ſionum iura: aperte ſignificant, eſſe tributam poteſtatem legiti-
mandi ac ſucceſſionem etiam ex fideicommiſſo. Nam qui omnia
17 † dicit, nihil excludit. l. Iulianum. de lega.3.l.omnia.vbi Dec.ſi cer.pet.
Cur.Iun.conſ.26.nu.8.Rub.conſ.135.nu.2.& copioſe declarant Crau.conſ.
290.nu 1.& Didac.lib.1.variar.reſolut.c.13.nu.2. Et in ſpecie † legiti-
18 mationis verba hæc vniuerſalia conſiderant Dec. conſ.316.num.8.
Goʒad.conſ.6.num.39.conſi.48.nu.13.verſic.ſexto aduertendum.& num.
26. conſ 85. numero 41.& conſilio 92.numero 15.verſic.præterea datur.
Et idem vere reſpondit Socin. Sen. conſ. 63. col.pen.verſ. præterea ex quo,
lib. 3.

Secundo, perpendo illa verba. perinde ac ſi eſſent de legitimo ma-
trimonio procreati. Quibus verbis tribuit princeps facultatem le-
gitimandi, & reddendi illegitimos ad priſtina iura legitimitatis,
æquiparando eos natis ex vero & legitimo matrimonio. Nam il-
19 la dictio † perinde, refertur ad omnes qualitates, & æquiparat vnũ
alteri l.filio.§.pen ff.de alimen.& cib.lega.ſcribunt gl.in l.ſacrilegij.§.
is autem.ff.ad l.Iul.pecul Bart.in l.1.in prin.ff.de recepta. Dec.conſ.361.
num.4.Cravet.conſ.45.nume.4.ita de dictione illa, proinde, ac ſi, reſpon-
20 dit Socin.Sen.conſ.240.col.1.lib.2. Atqui dubium non eſt, quin † na-
ti ex legitimo matrimonio ſuccedant & in fideicommiſſo; ergo
vt vera ſit æquiparatio, dicamus etiam huic Comiti fuiſſe tribu-
tam facultatem legitimandi etiam in præiudicium eorum, qui ex
ſubſtitutione erant ſucceſſuri. Et in ſpecie ſenſerunt Socin.Sen.d.conſ.
63.col.p.n.verſic.præterea,lib.3.& Goza.conſ.29.num.22.& d.conſ.92.
nu.15.

Tertio, ponderoſa ſunt illa verba priuilegij Et ad omnia & ſin-
21 gula iura ſucceſſionum & hæreditatum. Quæ ſane verba † omnia &
ſingula, idem operantur, ac ſi expreſſim, ſpecifice, & in indiuiduo
tributa eſſet hæc poteſtas ad hunc actum. iuxta gl.capit.vt circa in
verbo.& ſingula,de electio.in 6 Bal. ſcribit in l.2.ff.de probat. Aret.conſil.
113.colum.1.verſic.ad ſecundum. Et in ſpecie reſpondit Soc.Sen.conſ.3.nu.
22 17.lib.3. qui aſſirmat his verbis † cenſeri datam facultatem legiti-
mandi ac ſucceſſionem feudorum, in quibus ſolum legitimi ſuc-
cedere poſſunt. Et Soc in ſpecie ſecutus eſt Ripa, in l.1.nu.53.de vulg.&
pup ſubſtit.

Quarto huc ſpectat, quod princeps conceſſit huic Comiti Pa-
23 latino facultatem legitimandi, ſine tamen præiudicio filiorum †
legitime natorum, cum quibus vult, poſſe legitimatos ſuccedere
æquis portionibus. Cum ergo accipiat hunc caſum, ne ſcilicet ex
toto ſucceſſio à legitime natis auferatur; ſequitur, tributam eſſe
legitimandi facultatem, quo ad aliorum præiudicium. ita in ſpecie
ſenſerunt Soc.Sen.conſil.63.num.9.lib.3.& Ruin.conſil.90. numero 4.lib.
4.comprobatur ex doctrina Roman conſ.271.& Decij conſil. 197. col. pen:
qui reſponderunt, quod ſi in conceſſione facta à principe, aliqua
24 † ex regalibus excipiantur, cætera conceſſa intelliguntur; cum ta-
men regalia non niſi expreſſe concedi poſſint. cap.1.de capita.qui
curiam vend. & Decium, ac Romanum ſecuti ſunt Ripa in l.1.num.55.de
vul.& pup.ſubſt.& Tiraq.in tractat.de legi.connubial.in gloſſ.5 numero
157.

Quinto, ſuffragantur non mediocriter illa verba, ita quod dicti
legitimati ad ſuccedendum idonei & habiles reddantur, non obſtantibus
legibus contrarium diſponentibus, quibus volumus eſſe derogatum, ac ſi
ſpecialiter & nominatim eſſent in hac conceſſione noſtra inſerta, hæc e-
25 nim † verba effectum pariunt, vt ſatisfactum ſit conſtitutioni vo-
lenti aliquid expreſſe fieri. ita probat.l.omnes.C de præſcrip.30.vel.40.
ann.vbi Bal.& Sal.& eo textu adducto ita in his terminis reſpondit Bal.
conſ.119.quidam vxoratus in fin. lib.5. quæ aſſertio multis ſimilibus
doctrinis ex ea. l. omnes. adductis poſſet confirmari, quæ recen-
ſentur à Iaſo. conſ.84.numero 5.lib.4.& copioſe admodum à Tiraq.in
tract.de legib.connubial.in gloſſ.5.nu.104. et Ripa in l.1.nu.71.ff.de vulg.
et pup.ſubſt.

Non obſtant nunc adducta in contrarium ex quorum diſſo-
lutione, quæ iam diximus, reddentur clariora. Ad primum itaque
reſpondeo, quod licet princeps non poſſit euertere voluntates
teſtatorum. d.l.ſi teſtamentum.C.de teſta. poteſt tamen † filios inha- 26
biles ad ſuccedendum reddere habiles, auferendo ab eis illud viti-
um illegitimitatis, quo ſuccedere impediuntur. ita aperte probat.l.
quarum.ff. de natal.reſt.et tex.in §.ſi quis vero non habens, in auth. quib.
mod.natur.efficia legi.et in §.illud tamen à nobis, in auth.quib.mod.natu.
efficia.ſui.quod maxime hoc in caſu procedit, quia hic non impe-
ditur ſeu derogatur voluntati teſtatoris: ex quo in ſpecie ille non
excludit illegitime natos, deinde legitimatos; ſed ſolum ſimplici-
ter vocauit. Itaque ſubſtituit filios legitimos & naturales. & quo
facilius quæ pro huius rei declaratione dicturus ſum, intelligan-
tur, duos caſus ita diſtinguo.

Primus eſt, cum teſtator inſtituit & ſubſtituit filios legitimos
naturaleſque expreſſe excludendo illegitime natos, ita, vt conſtet
voluntatem teſtatoris fuiſſe, quod non admitterentur legitimati.
Hoc in caſu non poteſt princeps legitimando illegitimos hos, e-
uertere teſtatoris claram & certam voluntatem. Et hoc in caſu
† procedit diſpoſitio d.l.ſi teſtamentum.C.de teſta. & quæ diximus 27
in dicto primo fundamento. Et ſi recte perpendatur, hæc eſt Do-
ctorum vera ſententia, cum ſcripſerunt, tunc † ſubſtitutum nul- 28
lo modo excludi à legitimato. quando teſtator ſubſtituit & voca-
uit de legitimo matrimonio natos & procreatos ſicuti aſſirmarunt
Bald.in leg.ſi quis poſthumos.& in leg Gallus.§.ſi eius, vbi cauet de liberis
& poſthumis. Ripa l.ex facto.§.ſi quis rogatus.numero 46 ff.ad S.C.Tre-
bell. Nam ob id hi à principe legitimati effecti non ſunt ad ſucce-
cedendum habiles, quod legitimatio illa teſtatoris voluntati cer-
tæ & latæ derogare non potuit: cum † legitimatio inuito eo, de 29
cuius ſucceſſione agitur, non concedatur. l.nec filio.ff.de natal.re-
ſtit.ſcribit Fortunius Garzia in l.Gallus.§.& quid ſi tantum numer 290.
de liberis & poſthumis. & in ſpecie noſtra Ruin. conſilio 80. numero 7.
Libro 3. alios infra referam. & hic caſus non eſt noſter, de quo con-
tendimus.

Secundus eſt caſus, quando teſtator non excludit illegitimos,
ſed ſimpliciter (: vt noſtro in caſu:) vocat & ſubſtituit legitimos.
Hoc caſu † princeps poteſt auferre illud impedimentum illegiti- 30
mitatis, atque ita poteſt facere, vt illegitimi nati ſint legitimi &
habiles, vt ſub ea ſubſtitutione comprehenſi à teſtatore dicantur.
ea eſt ratio, quia non videtur hoc caſu derogari voluntati teſtato-
ris, qui creditur vocaſſe omnes, qui legis diſpoſitione legitime ſi-
bi ſuccedere poſſunt: inter quos † illegitime nati. deinde legitima- 31
ti connumerari poſſunt. d.§.ſi quis vero.in auth.quib.mod.nat.efficia.
ſui. Hinc ſcribunt Doct. quod † legitimatus excludit ſubſtitutum. 32
ita inquam Doctores in leg.generaliter §.cum autem. Cur. de inſtitut.&
ſubſtitut. Alexand.conſilio 2.libro 1.Ripa in leg. ex facto. § ſi quis rogatus.
numero 44.ff.ad Trebell.& in ſpecie copioſe reſpondit Pariſius conſ.
1. numero 64. libro 2. † Imperatorem poſſe legitimare ad excluſio- 33
nem ſubſtitutorum. Ea eſt ratio, quia non videtur hæc legitima-
tio, quæ fit à principe ad ſubſtituti excluſionem, eſſe contra vo-
luntatem teſtatoris. ita ſenſit Galliaula in l.Gallus.§ & quid ſi tantum.
numero 87.de lib.& poſth. & ideo dicimus, quod quando teſtatoris
† præſumta voluntas repugnaret legitimato, non excluderetur 34
ſubſtitutus: vt eſt illo caſu quando teſtator eſſet in dignitate poſi-
tus, vel quando alijs verbis eſſet vſus teſtator, quibus conſtaret
voluiſſe omnino excludere legitimatos. vt ſcribit Ripa in d.§.ſi quis
rogatus.numero 44.46.47.& omnes in l.generaliter.§.cum autem.C.de
inſt.& ſubſt. Brunus conſ.15.numero 11. confirmatur relata declaratio
& doctrina ea interpretum ſententia, qua aſſeruerunt, † princi- 35
pem poſſe efficere atque reddere fœminas habiles ad ſucceden-
dum in feudo, & ſi alias vt inhabiles à maſculis excludantur. ita
Curt.Iun.conſil.1 numero 23.idem in tractat.feudo.parte 3.quæſtio.1.Ia-
cobinus de Sancto Georgio in inueſtitura feudali in verbo. & fœminis.
quam doctrinam ego intelligo eſſe veram, niſi fœminæ expreſſo
pacto in inueſtitura ſcripto excludantur. & mecum ſentit Dida-
cus lib.3.varia.reſolut. capit.6.numero 7.verſicul.7. quod ex Curtio.&
idem viſus eſt ſentire Campegius inter conſilia Bruni, conſil 2.numer.42.
verſ.fortificatur. & clarius in themate facti ſpecie Curtij iunioris ſenſit Ia-
ſon inter conſilia Bruni, conſi.8.num.48.& in diſcurſu illius reſponſi.& in
eodem caſu Alciat.reſpon 16.num.2.& ad rem noſtram apertius reſpon-
dit Ruin.conſil.80.num.6.ver. & ex pluribus. & numero 11.ver.præterea.
lib.3.

Non obſtat ſecundum fundamentum, quia reſpondeo, † Bal- 36
dum & illius ſequaces loqui, quando nõ conſtat Comiti Palatino
tributam fuiſſe facultatem legitimandi hoc in caſu: at ſecus ſi ex-
preſſe

preſſe data fuit hæc poteſtas, quemadmodum fuiſſe conceſſam in
caſu noſtrô multis ſupra demonſtrauimus.

Non obſtat tertium argumentum, quia reſpondeo, relatos iu-
57 ris interpretes loqui illis in caſibus in quibus, per † legitimatio-
nem auferetur Ius iam quæſitum, vel probabili ſpe acquirendum
vere legitimis: ſed in caſu noſtro diuerſum eſt; quia nullum ius le-
gitimorum læditur; cum tantum ſuſtulerit Comes legitimans
impedimentum, quo D. Honorius impediebatur ſuccedere iux-
ta voluntatem teſtatoris, quæ fuit, vt legitimi ſuccederent: inter
quos quidem legitimos & legitimatus connumerari poteſt, ſub-
lato illo illegitimitatis obſtaculo. & ideo hoc in caſu neceſſaria nõ
38 fuit † ſubſtitutorum citatio. *Ita intelligo ſcribentes in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, de lib. & poſth. ibi Iaſ. nu. 140. Soc. Sen. num. 39.* qui ſi alio
in caſu, cum ſcilicet certe & clara imo etiam præſumta teſtatoris
voluntas repugnat, loquuntur, male certe ſentiunt. *ita etiam declarat Pariſium conſ. 1. nu. 69 lib 2.*

Reſpondeo & ſecundo, neceſſarium non fuiſſe hoc in caſu ci-
tare Cæſarem, cum nullum ius ei eſſet nec re nec ſpe probabili ac-
quiſitum. Nam eo tempore adhuc erat in humanis Carolus filius
ipſius teſtatoris hæres ab eo inſtitutus, & iuuenis erat: ita quod
39 erat ſpes, eum prolem ſuſcepturum. Et ideo cum † ſpes non eſt
probabilis, illius ratio habenda non eſt: atq; ita illam auferre po-
teſt Princeps, *ſicuti reſponderunt Dec. conſ. 289 nu. 7. & conſ. 290. nu. 11. Goz. conſ. 9 nu. 39. & Cran. conſ. 135. nu. 7.* quos intelligo (: vt dixi:)
cum ſpes ſucceſſionis non eſt probabilis; alias ſecus. & ſi potuit
40 Princeps hoc facere, præſertim ex ſuæ † poteſtatis plenitudine,
potuit & ipſe Comes Palatinus, in quem omnis illa poteſtas trans-
lata fuit iuxta declarationem *in ſpecie Soc. Sen. conſ. 63 nu. 11. verſ. ex quibus infertur. lib 3. Alexand. conſ. 187. lib. 2. & Gallian. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. nu. 92. de lib. & poſth.*

Non obſtat quartum argumentum: quia reſpondeo primo ex
41 aliquorum opinione, quod & ſi in diſpenſatione † legitima cauſa
requiratur, non tamen in legitimatione. *ita Curt. Sen. conſ. 74. col. 27. verſ. in. Veniamus ad quartam. Dec. conſ. 307. nu. 11. verſ. tertium. Pariſ. conſ. 1. nu. 22. lib 2 Goz. ad conſ. 6. num. 60. & Curt. Iun. conſil. 75. num. 4. & Pariſ. conſ. 1. nu. 23. lib. 2.* reſpondeo & ſecundo hic adfuiſſe iuſtam
42 † cauſam nempe patris voluntatem, quæ loco iuſtæ cauſæ eſt, *vt ſcribunt Dec. conſ. 307. col. pen. Goz. conſ. 6. nu. 37. & conſ. 41. nu. 12.* Præ-
terea adfuit iuſta cauſa, quia in facto præſupponitur, quod D. Cæ-
ſar eo tempore graui quadam infirmitate laborabat, ita quod ſpes
apud medicos non erat, quod diu poſſet viuere. Quocirca quem-
admodum iuſta eſt cauſa legitimandi, cum filij non extant legiti-
mi. *vt ſcribunt Dec. & Goz. dictis locis*, ita pariter iuſtam cauſam eſſe
exiſtimo cum adeſt iuſtus timor, quod diu non viuant, & patri
non ſint ſuperſtites filij. cum paria ſint, quod quis ſit mortuus,
vel de proximo moriturus, *iuxta l. vlt. de milit. teſtam.*

Non obſtat quintum argumentum, quia reſpondeo, quod
imo eo tempore legitimationis factæ de leui præiudicio D. Cæſa-
ris agebatur, ſi inſpicimus ſolum caſum ſubſtitutionis, de quo
præſens eſt diſputatio, cum (: vt iam diximus:) adhuc non adeſſet
ſpes aliqua probabilis ſucceſſionis. Idem pariter eſt dicendum ſi
conſideramus patrimonium ipſius patris legitimantis. Nam is
43 potuit etiam inuito D. Cæſare † legitimare facere D. Honorium,
cum, viuente patre, eius hæreditas debita non ſit omnino filio.
Atque ita ſcribunt Doct. in leg. Gallus § & quid ſi tantum. de lib. & poſth. ibi Aret. col. vlt. & Crot. nu. 61. Iaſ. conſ. 68. col. 5. lib. 3 Ruin. conſ. 104. nu. 8. lib. 3. nec dubitandum eſt, quin hæc † legitimandi poteſtas exiſten-
tibus etiam alijs filijs legitimis vel agnatis, ita competat Comiti
Palatino, vt Principi; quando ſcilicet Princeps eam conceſſit, *quemadmodum ſcribunt Alexa. conſ. 60 col. pen. verſ poteſtas. lib. 2. & conſ. 188. col. pen. lib 5. Ruin. conſ. 67. col. 1. & conſ. 68 col. 2. lib. 3. & Soc. Sen. conſ. 95. n. 19. lib. 4. cæteros prætereo.* nec multum in hoc immoror, cum non
ſit nunc de patrimonio D. Iacobi patris diſputatio.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo, primo, non fuiſſe ne-
44 ceſſe facere † mentionem d. D. Cæſaris, ex quo eo inuito, & non
citato, legitimatio fieri potuit. *Ita in ſpecie reſpondet Pariſ. conſ. 1. nu.*
45 *83. lib. 2.* Ita dicimus, quod quando † pater quo ad ſui ſucceſſionẽ
legitimari facit filium ſuum, non tenetur citari facere agnatos: ita
nec etiam de eis mentionem in precibus facere; *quemadmodum ſcribunt Caſtr. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum n. 16. verſ. ſed aduerte quia. & ibidem Soc. Sen. conſ. 95. colu pen. lib. 4. Dec. conſ. 393. nu 5. & in fin. & Boer. q. 182. nu. 2 qui alios recenſent.*

46 Reſpondeo ſecundo, quod tunc demum facienda † eſt men-
tio in precibus filiorum legitimorum, quando ipſe Princeps, vel
Comes Palatinus omnino ignorat patrem ipſum legitimantem
habere filios legitimos, ſecus ſi ſcit: *ita in ſpecie, & clare reſpondit Rui. conſ. 68. col. 3. verſ. ſola igitur. lib. 3. & clarius conſ. 124. nu. 10. lib. 4.* ea ra-
tione adductus, quod non poteſt dici † ſubreptitie obtentum, 47
quod eſt à Principe conceſſum, qui optime nouit quid illud eſſet,
quod impetrabatur. Non enim certus eſt certificandus *l. 1. §. vlt. ff. de act. emt.* quocirca ſubreptitiæ † ſunt literæ, quib beneficium re- 48
ſeruatum eſt impetratum, nulla mentione facta ipſius reſeruatio-
nis, quæ iam erat cognita concedenti, *ex ſententia Fed. de Sen. in tract. de rerum permu. q. 4. & Fel. in c. ſuper literis. col. 7. nu. 8. verſic. tertia regula. & in c. in noſtra. nu. 15. verſic. incidenter nota. de reſcrip.* & no-
ſtro in caſu non eſt dubium, quin D. Comes Palatinus eiuſdem
loci, & vicinus, familiariſque dicti D. Iacobi ſciuerit ipſum habu-
iſſe eo tempore dict. D. Cæſarem filium. Et vere ſufficit hęc ſcien-
tia in genere, *vt ſenſit Caſtr. quem paulo ſupra allegaui. & in ſpecie ita conſiderat Ruin. vbi ſupra.*

Reſpondeo tertio. quod Comes Pal. ſatis † cogitauit de ipſo D. 49
Cæſare: quia legitimando dixit, ſe legitimare in præiudiciũ quo-
rumcunque legitimorum, & vere ſufficit, quod in genere ſciuerit
& cogitauerit. *quod in ſpecie affirmat Ruin. d. conſ. 68. nu. 4. lib. 3.* Nam
(: ait ille:) ſufficit † ſcientia in genere, ne dicatur impetratum re- 50
ſcriptum eſſe ſurreptitium, *vt probat Caſtr. in conſ. 221 ſuper puncto iſto ſubtiliter, in fi. li. 1. quem Rui. recenſet. Et in ſpecie Caſtr. ſecutus eſt & Iaſ. conſ. 110. col. 5. in fin. lib. 4. & egregie declarat Ruin. conſ. 22. nu. 7. lib. 3.*
ait Caſtr. † ſufficere, quod qualitates ſpurietatis ſint in genere co- 51
gnitæ Comiti Palatino legitimanti. idem reſpondit Dec. *conſ. 137. nu. 8.* in diſpenſatione ſufficere, quod Pont. Max. diſpenſans ha-
buerit ſcientiam in genere commiſſi erroris.

Reſpondeo quarto & vltimo quod ex quo D. Cæſar nunquam
conqueſtus eſt, nec declarauit † ſe velle illã legitimationem, quo 52
ad ſui præiudicium, eſſe nullam, illi conſenſiſſe dicitur. *ita in ſpecie reſpondit Rui. conſ 93. num. 8. lib 3* quæ ſane declaratio erat omnino
neceſſaria, ſiquidem quæ † in fauorem alicuius inducta ſunt, taci- 53
tam habent conditionem, ſi illi placuerit. *l. 2. ff de lege commiſſo & ſcribit Fulg. in leg. ſi ſponſus. §. ſi quis rogatus. ff. de don. inter virum & vx.*
ita videmus, quod licet † contractus bonæ fidei, cui cauſam dedit 54
dolus, ipſo iure ſit nullus; attamen id intelligitur, ſi is, in cuius fa-
uorem annullatur, declarauit. *l. Iulianus. § ſi quis à colludente. ff. de actio. em. & ſcribunt Bart. & cæteri in l. & eleganter, in prin. ff. de dolo. Iaſ. in l. cum ſolutione ſinita. num. 3. C. de tranſact.* ita quoque † emphy- 55
teuta incidit in commiſſum ob non ſolutum canonem, vel aliam
ſimilem cauſam. *l. 2. C. de iu. emph.* quod intelligitur domino vo-
lente. vt ibi conſtitutum eſt. *et ibi copioſe ſcribit Iaſ. nu. 6.* Ita etiam
de † feudi priuatione ex iuſta cauſa dicimus, quod ſi. volente do- 56
mino id fiat, *ſicuti poſt alios ſcribunt Dec. conſ. 139 nu. 6. Brun. conſ. 41. nu. 46. et copioſe Tiraq. in l. ſi vnquam. in verbo, reuertatur. num. 10. C. de reuo. don.* Et in caſu noſtro non ſolum reperitur facta declaratio à
D. Cæſare, quod non intendebat eam legitimationem eſſe factã
ad ſui detrimentum, verum (: quod eſt fortius.) videtur ab eo ap-
probata, cum mortuo patre, & delata ſibi ſucceſſione dicti D.
Brunori, eque eam diuiſerint, & multos annos ſinguli ſuam por-
tionem poſſederint. Declaraſſe igitur viſus eſt D. Cæſar ſe ratum
habere eam legitimationem, ſicuti videmus in † domino, qui re- 57
cipiendo canonem ab emphyteuta, quem declarare poterat em-
phyteuſin perdidiſſe, dicitur remiſiſſe caducitatem. *vt ſcribit copioſe Iaſ. in d. l. 2. nu. 124. C. de iure emph. Dec. conſ 329. nu. 3 Pariſ. conſ. 108. nu. 43. li. 1. affatim Boer. q. 309. nu. 5. cæteros prætereo.* Concludo itaque
legitimationem iure conſiſtere ad commodum dicti D. Hono-
rij, & per conſequens eum iniuria moleſtari à dicto D. Cæſare;
cui certe melius conſultum foret, ſi liti, & ſumtui parceret.

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1 *Tenor compromiſſi ac ſententiæ maxime eſt conſiderandus.*
2 *Prædia poſita intra fines caſtri, præſumuntur de finibus, & pertinentiis.*
3 *Præſumtio reijcit onus probandi in aduerſarium.*
4 *Verbum pertinere, & ſpectare, ſignificat tam poſſeſſionem, quam dominium, & tam directum, quam vtile, vt nu. 26.*
5 *Verba pleno iure, quam habeant ſignificationem, et nu. 25.*
6 *Dictio nunc, et præſentialiter, denotat temporis extremitatem, et num. 27.*
7 *Poſſeſſio præſens non denotat præteritam.*
8 *Proprietas prædiorum quomodo dicatur differre à iure finium territorij.*

9 *Dubietas rei poteſt clarificari ex longe obſeruatione ipſius rei.*
10 *Iuriſdictionis exercitium arguat fines eſſe illius territorij, cuius index iuriſdicit, & nu. 17.*
11 *Cuſtodiendi ius arguit talis fines eſſe fines illius loci, qui cuſtodem adhibet. Idem indicatur ex participatione ſacramentorum, & num. 29.*
12 *Proprie quid tale non dicitur, quod ratione alterius rei eſt tale, & ſic ſecundum quid.*
13 *Grauari quis non debet duplicione, ſed ſecunda vice grauatus à primo grauamine dicitur liberatus.*
14 *Teſtis ſemel approbatus, non poteſt amplius reprobari.*
15 *Confeſſio maior omnium probationum eſt.*
Obſeruantia interpretatiua multum operatur ad probandum fines locorum, quæ conſuetudo vel obſeruantia longum tempus non requirit.
16 *Fama & denominationes in antiquis optime probant, & nu. 31.*
17 *Fines loci in antiquis poſſunt tolerabiliter probari ſola verba enuntiatiua.*
18 *Item poſſunt probari per libros cenſus.*
19 *Item & per ſolutionem onerum antiquam & continuam, factam ſoli domino, & quanto tempore iuriſdictio præſcribatur.*
20 *Regalia quanto tempore præſcribantur.*
21 *Fines inter communitates præſcribuntur poſſeſſione tacita & quieta 30. ann. & quomodo habeat locum.*
Fraus & dolus non debet prodeſſe, nec in dubio præſumitur.
22 *Impedimentum belli quando dicatur iuſtum.*
23 *Immunitas præſumitur ab onere publico, quando talis non reperitur deſcriptus in libro grauedinum.*
24 *Præſumptiones & coniectura quæ ſeparatim non probant, ſi coniungantur plenam faciunt probationem.*
25 *Præſumptio poteſt ab alia tolli.*
26 *Verba pleno iure, intelliguntur & interpretantur ſecundum ſubiectam materiam.*
27 *Dictio, videlicet, cuius ſit natura.*
28 *Gabellas imponentes tranſeuntibus debent reddere iter ſecurum.*
29 *Argumentum de temporali ad ſpirituale, non procedit nec econtra, niſi quæ ex diuerſis ſit illatio.*
30 *Confines locorum ſolent terminari quodam lapide, & qualiter debeat eſſe talis lapis.*
31 *Opinio vulgi in antiquis probare an dicatur.*
32 *Identitas omnino probari debet, & an poſſit probari per ſolas coniecturas.*
33 *Quælibet qualis probatio ſufficit ad probandum antiqua.*
34 *Reus debet probare veritatem confinium per poſitionem, quando in ipſa facit fundamentum.*

FACTI SPECIES.

CVm ante annum 1395. grauis eſſet controuerſia inter duo nobiliſſima oppida Cunei ſcilicet & Piperagni Pedemontanæ regionis de eorum finibus, tandem eo ann. 1395. ex compromiſſo electi arbitri ſuo laudo ita pronuntiarunt.

Primo, quod fines exiſtentes à flumine Collæ verſus Piperagnum pleno iure pertineant ad commune Piperagni: & ſint de territorio dicti communis. Et fines exiſtentes a dicto flumine Collæ citra verſus Cuneum iuxta fines Bouiſij à latere ſuperiori, & iuxta fines Bennarum a latere inferiori, videlicet à termino poſita inter fines Bouiſij, Cunei & Piperagni, tendendo recta linea vſque ad dictum flumen Collæ, & diſcurrendo inferius per dictum flumen vſque ad viam Furiam verſus Cuneum, pertineant & ſpectent pleno iure ad territorium dictæ communitatis Cunei. Item, quod dicta communitas pro fodris & taleis aliquorum, terrarum & poſſeſſionum, quas præſentialiter habent homines Piperagni à dicto flumine Collæ citra verſus Cuneum videlicet à dicto termino exiſtente inter fines Cunei, Bouiſij & Piperagni à latere ſuperiori, veniendo recta linea iuxta fines Bouiſij, vſque ad Bialeriam Foraneam, & à dicta Bialeria veniendo inferius vſque ad viam inferiorem Piperagni, & ibi accipiendo viam Zuchi, eundo vſque ad viam Furiã: teneatur ſoluere quolibet anno in perpetuum in feſto Sancti Martini lib. 25. Aſtenſis dicto communi Cunei excepto iſto primo feſto S. Martini proxime venturo. Pro quibus lib. viginti quinque Aſtenſibus dicti de Piperagno ſint exempti à dictis fodris, regiſtris & taleis communis Cunei & dictis earum poſſeſſionibus inter dictos confines ſupra declaratos, nunc exiſtentibus. Item, quod in dictis confinibus & capitulo intelligantur eſſe poſſeſſiones, quas habent illi de Piperagno à Chiaperio monacho eundo recta linea per teſtam terrarum Gandulphi de Gandulphis, & Ludouico Boneria vſque ad viam Furiam & eundo per dictam viam verſus Collam.

Hoc laudum ita ſemper obſeruatum fuit: imo anno 1442. de menſe Iunij fuit ab eiuſdem oppidanis hinc inde confirmatum.

Anno vero 1564. menſe Maio, communitas Cunei ordinauit quod poſſeſſores omnes, qui poſſident in finibus Cunei, vbi dicitur in Villaſco, ſub terminis, qui diuidunt fines Piperagni, Bennetarum & Cunei, hoc eſt à flumine Collæ verſus Cuneum per longitudinem, & à via Furia, incipienda à parte inferiori verſus oppidum Bennetarum, & tenendo ab illa qua verſus oppidum Bouiſij à parte ſuperiori vſque ad Bialeriam ſopranam, quæ à Vermegnana deſcendit: & ad terminos, qui diuidunt fines Piperagni, Bouiſij & Cunei: dictos inquam poſſeſſores debere eorum prædia in Cataſtro Cunei regiſtrare. & iuſſit dicta communitas Cunei ſuam hanc ordinationem publicari & exſequi. huic ordinationi contradixit communitas Piperagni, aſſerens dictam regiſtrationem fieri non debere. Hactenus multa ſunt hinc inde acta. Dubitari nunc contingit, vtrumne valeant Cunienſes hanc regiſtrationem facere?

CONSILIVM XXI.

Initium à Domino.

EST (mea quidem ſententia:) difficilis & perplexa quæ proponitur conſultatio; quam, vt abſoluam, duo conſtituam capita, quorum primum verſabitur circa interpretationem verborum illius laudi, an ſcilicet ex eo, & eius obſeruantia conſtare poſſit, hæc prædia à flumine Collæ vſque ad oppidum Cunei indiſtincte fore regiſtranda in regiſtro Cunei ita vt ibi taleas & collectas ſoluant. Secundum verſabitur circa declarationem finium: qui ſcilicet cenſeantur fines controuerſi, hoc eſt, quibus terminis deſignentur.

Quo ad primam dubitationem, multis dicendum videbatur, Cunienſes ius fouere, atque ita poſſe regiſtrare facere dicta prædia à flumine Collæ vſque ad oppidum Cunei. Primo ea ratione adducebar, quod laudi tenor ac compromiſſi † diligenter conſiderari, atque obſeruari debet, *l. non diſtinguemus. §. de aſſ. ff. de recept. arb.* quemadmodum in ſpecie laudi lati inter Syndicos ciuitatem ſuper finibus ſcribunt Alciat. *in tract. præſum. reg. 2. præſum. 12. num. 1. & Crauet. conſilio 54. numero 12.* ita etiam ſententiæ tenorem eſſe maxime conſiderandum, reſpondit Curt. Sen. *conſilio 50. memoria recolenda, col. 24.* Atqui tenor huius laudi oſtendere videtur, quod omnia prædia exiſtentia à flumine Collæ citra vſque ad oppidum Cunei ſint Cunei, vt oſtendunt illa verba, *quod à flumine Collæ verſus Cuneum ſit Cunei.* ergo omnia, quæ intra dictos fines continentur dicuntur eſſe Cunei. *l. ſi fines C. de euict. & tradunt Dec. in conſilio 500. in princip. Pariſius conſilio 4. numero 1. lib. 4. & Crauet. conſilio 105. numero 1.* & dicere ſolemus, quod prædia † poſita intra fines Caſtri præſumuntur eſſe de finibus & pertinentijs Caſtri. *ita reſponderunt. Socin. Sen. conſilio 246 colum. 2. lib. 2. Dec. conſilio 307. in fi. quos ſecutus eſt Crauet. conſi. 54. numero 9. & præter eos idem reſponderunt Pariſ. conſilio 15 numero 9. & conſilio 27. numero 13. libro 1. & Socin. Iun. conſil. 139. numero 2. libro 3.* erit ergo ſtandum huic vrgenti præſumptioni donec contrarium fuerit probatum, cum præſumptio † reijcit probandi onus in aduerſarium, *l. generaliter. §. ſi pretium ff. de fideicom. lib. & tradunt Dec. conſi. 540. numero 11. Gozad. conſilio 50. nu. 16. Brur. conſi. 109. numero 1. & copioſe Didac. libro 2. variar. reſol. capit. 6. nume. 1.* 1 2 3

Secundo, non mediocriter vrgere videntur illa eiuſdem laudi verba, *quod omnia prædia exiſtentia à flumine Collæ citra vſque ad locum Cunei ſpectent & pertineant ad communitatem Cunei.* hæc verba, † ſpectent & pertineant, vim maximam hoc in caſu habere videntur, cum non ſolum poſſeſſionem, ſed & dominium ſignificent, *l. verbum pertinere. ff de verb. ſign. c. cum venſſent, de conſtit.* 4

ſcribant

ſcribunt Areti.conſ.6.num.8.Soc.Sen conſ.13.col. pen lib.1.Morſ.conſilio 26 numero 13.& ſiue 275. & Cran.conſ.260.col.pen verſ.octano reſpondetur. ſi ergo hi fines & iura poſſeſſionis & proprietatis ſunt Cunienſium,in eorum regiſtris & Cataſtris referri debent.

Tertio,conferre videntur illa verba laudi, *pleno iure, &c.* quo-
5 rū † vis & ſignificatio eſt.vt dicatur,nihil penitus deficere: *quemadmodum ſcribit Caſt in l.mater. C.ad S. C. Tertul.* dum inquit rem pleno iure ad aliquem ſpectare, quæ reſtituenda alteri non eſt. *& reſpondit Gozad conſilio 48 numero 23.* legitimatum pleno iure dici illum, qui in omnibus & per omnia iura legitimorum conſequitur. Ita donatio pleno iure facta intelligitur, cum proprietas & fructus donata ſunt vna cum abſoluta alienandi facultate. *ita reſponderunt Dec.conſil.468.numero 11. & conſil.198.numer 10.Ruin.conſ.1.nu 21.lib 1.& conſ.121 colum.4.lib.2* & plenoiure id factum cenſetur,quod diminutionem aliquam non recipit *Rui.conſ.38 nu.2.& conſ 84.nu.12.lib.1.idem conſ.59.in fi.lib.2.Pariſ.conſ.45.nu.2 & conſ.58.numero 55 lib.3.* Si ergo pleno iure hi fines Cunienſium ſunt,ſequitur dicendum in eorum regiſtris eſſe conſcribendos & cenſendos.

Quarto, me aliquando mouebant illa verba laudi, in quo dictum eſt, *quod Piperagnenſes teneantur ſoluere pro prædijs quæ præſentialiter tenent intra dictos fines,* & paulo poſt,ibi, *eorum poſſeſſionibus inter dictos confines ſupra declaratos, nunc exiſtentibus.* hæc dictio,
6 *nunc,* † & illa *præſentialiter*, temporis extremitatem ſignificant, vt de dictione, *nunc,* ſcribunt *Dec.conſ.322.nu.1.conſil.433 nume.6.Gozad.conſil.64.num.6.Ruin.conſ.180 num.8.lib.1 Pariſ.conſil.86.num 14.lib.2.& conſ.14.num. 9 libro 3.& Alciatus reſpon.485.num.9 & reſpon.492.num.15.* habent ergo Cunienſes in toto ipſo territorio & finibus fundatam eorum intentionem (: vt iam videtur demonſtratum:) ſequitur ergo Piperagnenſes debere probare,quæ nam ſint illa prædia, quæ eo anno 1395. quo latum eſt laudum, per ipſos Piperagnenſes poſſidebantur. Atqui probatum non videtur, an hæc prædia, quæ nunc poſſidentur, ſint illa, quæ tempore lati laudi
7 poſſidebantur. Non enim ex poſſeſſione † præſenti infertur poſſeſſio de præterito, *vt tradant Bald.in l.ex perſona.C de prob.Soc.Sen.conſilio 89.colum.pen.lib.1 & Alcia.in tractat.præſum.reg.2.præſum.21.nu.15.*

Quinto vrget non parum quod dicimus,diuerſam eſſe prædi-
8 orum proprietatem † à iure finium territorij ſeu iuriſdictionis. *quemadmodum in ſpecie reſpondit Oldrad.conſil.176. factum tale eſt;in vertice montis,&c.in 2.dubio* dum enim reſpondit Oldradus de laudo lato pro diuiſione finium, ſcribit, illum contra quem latum eſt laudum, ne ius territorij & iuriſdictionis in eo monte habere, poſſe tamen habere prædia propria priuata & particularia. *& Oldrad.ſecutus eſt Dec.in l.1.nu.44.ff de iuriſ.omn.iud.* Et rectè nam territorium & iuriſdictio qualitatem habet ſeparatam à rei proprietate. *ita Alexan.ad Bar.in l.inter quos ff.de acq.rer.dom* ita etiam dicimus riparum vſum iuriſgentium eſſe, proprietatem vero ſingularium, *l.riparum ff.de rerum diuiſ.& docte ſcribit Fran.Riu.in l.quominus.nu.64.ff de flumi.* Ita quoque hoc in caſu dicendum videtur, quod licet aliqui Piperagnenſes habebant aliqua prædia à dicto flumine Collæ vſque ad illam Bialeriam Foraneam, non tamen ſequitur, quod hi ſint fines & iuriſdictio Piperagnentium, ſed Cunienſium potius,ex verbis laudi.

Sexto, res hæc clarior reddi videtur ad fauorem Cunienſium
9 ex longa † obſeruatione, quæ rei dubiæ certam adferre ſolet interpretationem. Nam ita Piperagnenſes ſoluerunt annuos cenſus Cunienſibus ob hæc prædia à dicto flumine Collæ vſque ad dictam Bialeriam Fornaneam:ergo ex hoc infertur ſubiectio *c.2.de cenſib.Dec.conſi.308. nu.8 qui Bal. Abbatem & Alexandrum recenſet. Iaſ.conſ.166 num 2 lib 4.& Pariſ.conſ.13.numero 11.lib.4.* & per conſequens infertur etiam fines hos eſſe cenſendos in regiſtro & Cataſtro Cunienſium.

Septimo accedit, quod ius dicens Cunei,etiam ius dicit illis &
10 in illos habitantes & moram trahentes in his finibus. † Atqui exercitium iuriſdictionis arguit fines eſſe illius territorij, cuius iudex ius dicit. *ita probat c.cum olim de cenſib.& ibi Doct.& in ſpecie Abbas in conſ.52.in 3 dub.lib.2. quem ſecutus eſt Crauet. in reſponſo pro Rep.Senſium.nu.33 quibus adde Bald.conſi.420.Verba principis,colum.3.lib.1.Iaſ.conſil.166.lib 4.& Brun.conſilio 34.numero 8.11.14.* ergo ſequitur hos eſſe fines Cunei, & per conſequens regiſtrandos in illius Cataſtro.

Octauo ſuffragari videtur, quod Cunienſes conſueuerunt ad-
11 hibere cuſtodes, qui hos fines cuſtodiunt. Atqui ius † cuſtodiendi arguit hos eſſe fines illius loci, qui cuſtodem adhibet. *ita Bald.in conſ.420.col 2.in prin.libro 1. & Brun.d.conſ.34.nu.4.* ſequitur ergo hos fines eſſe ſub finibus Cunei & ob id eſſe regiſtrandos in eius Cataſtro.

Nono conferre non parum videtur, quod habitantes in his confinibus, qui Villaſchi vulgo appellantur, ſuſcipiunt eccleſiæ ſacramenta in oppido Cunei, ſeu plebis Cunei. Qua quidem in eccleſia & ipſorum habitantium cadauera ſepeliuntur. quæ certe omnia arguunt hos eſſe fines Cunei: & in regiſtro Cunei eſſe reponendos.

Decimo & vltimo, hos eſſe fines Cunei arguere videtur, quod belli tempore obſeruatum fuit ab ipſius belli Ducibus, vt habitantes in loco Villaſchi atque ita in his finibus poſſent à Gallis capi,ſi extra illos fines reperirentur. & captiui effecti neceſſe habebant pro redemptione taleam ſoluere. Arguitur ergo hos eſſe fines Cunei.quia,ſi Piperagni fuiſſent, à Gallis,ſub quibus erat Piperagnum,capi non potuiſſent.

Re tamen diligentiſſimo ſtudio diſcuſſa contrariam ſententiam veriorem & probabiliorem eſſe opinor,nempe prædia horum confinium non eſſe in Cataſtro Cunei regiſtranda. quod, vt verum eſſe oſtendam multis rationibus & argumentis adducor.

Primo, ex verbis ipſius laudi. quod tria habere partes & capita animaduerti. Primum eſt vſque ad illa verba: *& fines ex ſiccatis à flumine Colla citra verſus Cuneum,&c.* quæ pars certos & abſolutos fines Piperagni deſignat, nec de illis vlla vnquam controuerſia extitit: quemadmodū ex narratione litis, quæ fit in principio inſtrumenti de laudo conſtat. Secundum caput laudi incipit ab illis verbis iam relatis. *& fines exiſtentes,&c.* vſque ad ſubſequentia verba,ibi, *item quod dicta communitas,&c.* quæ pars deſignat fines Cunei à flumine Collæ vſque ad ipſummet oppidum Cunei.

Tertium caput deinde ſubſequitur, quod incipit à dictis verbis; *item quod dicta communitas &c.* vſque ad finem. Quod ſane caput venit ad præcedentia limitatiue, & à præcedentibus finibus illis à flumine Colla verſus Cuneum vſque ad Bialeriam Foraneam.ſuper his ante laudum latum inter partes erat controuerſia. & laudo conſtitutum eſt,vt eorum nomine Piperagnenſes quotannis cenſus nomine ſoluerent Cunienſibus libras vigintiquinque monetæ Aſtenſis, & in cæteris ipſi Piperagnenſes eſſent immunes & exempti. Hi ergo fines nudo quodam nomine,vel ſaltem ſolutione ipſius cenſus appellantur fines Cunei, non autem abſolute iuxta doctrinam Bart. *in l.Lucius § quæſitum, de leg.3.* dum docuit,illud non dici † proprie tale,quod eſt tale ſecundum quid. 12
ubi ſecuti ſunt Dec.in l.velle non creditur nu.3.de reg.iur. Curt.iun. nu 73.& ibi Ripa nu.101. ff.ſi cer.pet.copioſe Tiraq.in l boues § hoc ſermone nu.82 de verb.ſig.& in tract.le mort ſaiſit le vif, par.2 declar.g.n. 4 non ergo hi dicuntur proprie fines Cunienſium,ſed ratione illius cenſus. & in hoc verificari poſſunt verba dicti tertij capitis laudi, quibus fines hi appellantur fines Cunei: attamen vere & proprie dicuntur fines Piperagni. *Confert in ſimili caſu not.ibi egregia doctrina Bart.in l.Ariſto.nu.2.ff de dona.* dum ſcribit,illam conferi emtionem vel permutationem;in qua plus viget natura contractus,& quæ plus valet. *illam ſecuti ſunt Dec.in l.magnam.nu.in fi.de reg.iur.Gozad.conſ.80 num.10.Rub.conſ.142. num.3.Ruin.conſ.182.nu.15.lib.1.Boer.q.144.& Didac.lib.2.variar. reſol.c 4.nu.9.* cum ergo propter ſolutionem illius cenſus, appellentur hi fines Piperagni, vere & proprie Piperagni dicendi ſunt;& ob id in Cataſtro Piperagni, & non Cunei regiſtrandi.

Secundo, confirmatur præcedens fundamentum ex illis verbis laudi, quibus dictum eſt, *quod nomine cenſus Piperagnenſes ſoluant quotannis libras 25. pro omnibus fodris & taleis. pro quibus ſint deinde exempti à dictis fodris,taleis & regiſtris.* hæc ergo prædia dicuntur eſſe conuentionata. Quorum ea eſt natura, vt præter ſolutionem illius annui cenſus ſint omnino libera. *ita egregie reſpondit Bart.conſ.38.communitas Spoleti. lib.1. quem ſecutus eſt Crauet.conſ.111.n.4.7.qui alios plures recenſet.illis addo Nemiz.conſ.66.nu.18. verſic.tertio moueor.* ea eſt præcipua huius ſententiæ ratio, quod duplici † one- 13
re res grauari non debet, *l. Titia.§.qui mutta.de leg.2.l.nauis §.cum autem.ff.ad leg Rhod.de iactu & ſimilia congerunt Dec.conſ.457.nu.3.& Boer.q.162.& Io Iacobus de Leonardis inter conſ.Bruni conſ.117.nu.77.* qui reſpondit, vaſallum qui ad aliquod onus tenetur, in cæteris cenſeri liberum. Si ergo cenſum iuxta conuentionem ſoluunt Piperagnenſes,ergo ab onere aliarum collectarum eximi debent & per conſequens nec regiſtrari; cum vno poſito alterum amoueri debeat. *ita in ſpecie docuit Bald.in l.vlt.C.ſine cenſu vel reliq.& illum ſecutus eſt Nemiz.conſ.66.nu.20.*

Digitized by Google

Quód autem Piperagnenſes cenſum hunc hactenus eam ob cauſam ſoluerint, permulti teſtes ex parte Cunienſium examinati affirmant: vti Franciſcus Gionus & Obertus Chiauellerius, quorum alter eſt atteſtatus, ſe cum Piperagnenſibus Cuneum contuliſſe, vt cenſum ſoluerent; atque ita ſoluiſſe. quorum teſtimonium maxime probat contra ipſos Cunienſes, qui amplius
14 non poſſunt à ſe ſemel † probatum improbare. *l. ſi quis teſtibus. C. de teſtibus. & ibi Doct. copioſe Crauet. conſil. 188. num. 5. Socin. Iun. conſil. 173. in fi. lib. 2. Pariſ. conſilio 31. numero 4. lib. 4 & Boer. quaſt. 245.* & illi Frao. Giono maxime credendum eſt cum de facto à ſe ipſo deponat: *vt tradunt Crauet. conſ. 2. num. 9 conſ. 37. num. 30. etiam ſi alias eſſet infamis. ita Soc. Iun. conſ. 61. nu. 16. lib. 2. & alibi.* præterea hæc ſolutio probatur ex apochis authenticis ipſorum Cunienſium, quibus quidem apochis vt proprijs Cunienſium confeſſionibus adhibenda eſt maxima fides, cum confeſſio omnibus probationibus maior cenſeatur. *l. vlt. C. de fideicom. & ſcribunt Gram. deciſ. 36. nu. 66. Soc. Iun. conſ. 39 nu. 18. lib. 2. & Craue. conſ. 61. num. 3. & conſ. 171. num. 4.* his ergo dicendum eſt, non eſſe hæc prædia in cataſtro Cunei regiſtranda.

Tertio his accedit, quod etiam ſi concederemus rem eſſe dubiam ex verbis laodi; attamen negari non poteſt, quin ex longiſ-
15 ſimo † vſu ſit ſemper obſeruata hæc interpretatio, vt hic cenſeantur fines Piperagnenſium; ab ea igitur interpretatione non eſt recedendum. *leg. minime. ff. de legib. cum vulgatis ſimilibus. & ſcribunt Rom. conſilio 271. col. 2. verſicul. tertio non eſt dubium. & Dec. conſilio 49. col. 2. verſic. ſecundum ſupradicta.* & hæc cenſetur conſuetudo atque obſeruatio interpretatiua, quæ curſum longi temporis non requirit, *vt reſponderunt Aret. conſilio 11. col. 3. verſicul. ſed tamen ex ſupra abundanti. Soc. Sen. conſ. 111. col. vlt. libro 1. Dec. in cap. cum M. Ferrarienſis col. 2. verſicul. ex ſupra dictis. de conſt. & conſ. 156. col. vlt. & egregie Craue. conſilio 101. num. 4. conſ. 118. nu. 2. idem Craue. in reſponſo pro Rep. Sauiliani. nu. 22.* qui hoc argumenti genere in ſpecie confinium vtitur, & præter eum Neuiz. *conſil. 66. nu. 22. quibus accedit gloſſ. in lib. 2. C. de tract. & tranſlatio. mil. ann. lib. 10.* quæ cenſuit in his oneribus & collectis atque ita regiſtris conficiendis & ſoluendis, eſſe ſtandum conſuetudini. & glo illam cenſuit notabilem Alciatus *reſpon. 168. nu. 3.*

Quarto ſuffragatur frequens fama iam inueterata & denominatio, quibus conſtat hos fines appellari fines Piperagni, & non Cunei, vti infinitis prope teſtibus probatum fuit. Nec dubium
16 eſt in his antiquis † famam & denominationem probare fines, *vt ex c. cum olim. de cenſi. reſponderunt Bal. conſ. 420. verba Principis col. 2. lib. 1. Barb. conſil. 6. col. 2. lib. 2. Socin. Sen. conſil. 86. colum. 1. lib. 1. & Dec. conſi. 42 num. 9. quibus accedunt Guid. Pap. quaſt. 193. verſic. tertio. Grat. conſi. 138. num. 11. lib. 2. & Marſil. in l. de minore. § ſi plurium. num. 55 ff. de quaſt. o. quos nouiſſime ſecutus eſt Hiero. de monte in tract. fin regundo. cap. 15. num. 10.* quinimo verbis ſolis † enuntiatiuis fines probari
17 in antiquis reſponderunt Brun. *conſi. 34. numero 4. 5. & Pariſ. conſi. 27 nu. 15. lib. 1.* qui affirmant probationem ſemiplenam in antiquis ſufficere. *& in ſpecie Crau. conſ. 45. num. 12 qui in ſimili laudo de finibus loquitur.*

Quinto accedit, quod ſemper Piperagnenſes ius dixerunt de illis prædijs & finibus. Nam, cum aliqua exorta eſt controuerſia de illis ad prætorem Piperagni delata illa fuit, & ab eo diffinita: ſequitur ergo quod hi, non Cunei, ſed Piperagni fines cenſeantur, *vt probat c. cum olim de cenſib. vbi Doct. & in ſpecie reſponderunt Abb. conſ. 52. in 3. dub. lib. 2. & Bal. conſ. 420. col. 2. l. 1. cum alijs quos retuli ſupra in ſeptimo fundamento facto pro Cunienſibus.*

Sexto confirmantur relata, quod clare conſtat omnia hæc prædia à flumine Collæ vſque ad Bialeriam Foranē ſemper fuiſſe regiſtrata in Cataſtro Piperagni, non autem Cunei. & ſemper poſſeſſores illorum prædiorum ſoluiſſe onera Piperagnenſium: ſe-
18 quitur ergo hos eſſe fines Piperagni; cum † libri cenſus, quæ vulgo regiſtra appellantur, fines probent. *§ ſi quis igitur. in auth. de natura. lib. l. 3. & ibi Bald. C. de natu. lib. Alex. conſ. 23. col. 1. num. 3. lib. 5. Calca. conſ. 34. col. 2. num. 5. & Iaſ. conſ. 166. n. 2. lib. 4. quos ſecutus eſt Craue. in reſp. pro Rep. Sauiliani. num. 83. verſ. rurſus. quibus accedunt Soc. Sen. conſ. 205. col. 2. & 3. lib. 2. & conſ. 46. col pen. verſ. præterea. lib. 3. & clare & pulcre Bolog. conſ. 4. col. 2. verſ. capio primum Dec. conſ. 146. nu 13. & Alex. conſ. 6. nu. 6.* & in ſpecie reſpondit Brun. *conſ. 34. nu. 7.* ſolutionem collectarum & regiſtra probare confines. Ita enim fines probantur ex ſolutione Gabellæ per eos, qui eo tranſeunt, *vt reſpondit Corn. conſ. 333. col. 8. verſic.* item probatur per multos teſtes. *n. 8. in fi. li. 1.* Cum ergo hi ſint fines Piperagni nulla ratione debent regiſtrari in caſtro Cunei.

Septimo, maxime ſuffragatur curſus longiſſimi temporis, quod vbi aliquod ius alio modo non eſſet his Piperagnenſibus quæſitum, ſufficeret ad eorum partes tuendas. Hæc enim † præ- 19
dia à tempore cuius initij non exſtat memoria, fuerunt ſemper regiſtrata in Cataſtris Piperagni, & ibi ſoluerunt onera & collectas: eſt ergo quæſitum ius Piperagnenſibus regiſtrandi atque collectandi hæc prædia, etiam ſi alias hæc prædia eſſent ex finibus Cunei: cum quadraginta annis huic iuri præſcribatur. *l. licitatio §. earum. ff. de publica. & vectiga.* dum docuit, libertatem non ſoluendi onera in loco tanto tempore præſcribi. *Bartolum ſecuti ſunt Alex. conſ. 16. num. 27. verſ. tertio conſideratur. lib. 5. Rum. conſ. 219. numero. 19. verſic. præterea ex quo, lib. 1. quos in ſpecie noſtra probauit Craue. conſ. 311. nu. 12. & in reſponſo pro Rep. Sauilianum nu. 24. eiuſdem opinionis fuerunt Baldus in tract. præſcrip. 2. partic. quinta par princ. qu. 5. Rip. lib 1. reſponſ. cap. 14. n. 23. Rum conſi. 217. nu. 8. lib 1. Pariſ. conſi. 69. nu. 8. lib 1. & Didac. in cap. poſſeſſor. §. 2. numero 8. de reg iur. in 6.* Si ergo tempus quadraginta annorum ſufficit, quanto fortius tempus immemorabile, quod & conſtituti & priuilegij loco eſſe ſolet. *leg. hoc iure. § ductus aquæ ff. de aqua quoti. & æſti. copioſe Dec conſ. 85. numero 2. conſ. 317. in fi. & conſ 271 num. 3. & Afflict. deciſ. 254. num. 4.* qui & illud ſcribunt, ius piſcandi hoc diuturno tempore acquiri atque præſcribi, imo tanto tempore acquiritur dominium. *ita Dec. in l. traditionibus. nu. 11. C. de pact. Bald. in tract. præſcrip. 2. partic. tertia par. princip. q 6. verſi. limita iſtam concluſionem. & copioſe Crauet. in tractat. de antiq. temp. 4. partic. quarta partic. princ. numero 24* & tam longiſſimo tempo-
re regalia † etiam præſcribi reſpondit Cran. *conſ. 54 numero 4.* qui- 20
nimo tanti temporis curſus conſenſum Cunienſium arguit. *ita Soc. conſ. 181. num. 50. lib. 2.* quod autem à centum annis citra Piperagnenſes regiſtrauerint in ſuis Cataſtris, & collectas indixerint his prædijs, clare affirmant permulti teſtes Cunienſem, *vt Franciſcus Struga, Lauren. Gionius, Franciſcus Brnachus, Anton. Gauiterius, & alij plures.*

Octauo accedit, † quod ſaltem à triginta annis citra quiete & 21
pacifice Piperagnenſes hæc prædia poſſederunt, & pro ſuis finibus habuerunt, quo fit, vt cenſeantur illi præſcripſiſſe; *vt in ſpecie reſpondit Caſtr. conſ. 458. Reſpondeo. col. 1. lib. 1. quem ſecutus eſt Hier. de Monte in tract. finium reg. capi. 74. num. 6.* ii cenſent inter communitates ſpatio triginta annorum confinia præſcribi. *ex l. vlt. C. finium regun.* quæ ſane vera ſententia locum hic habet, vbi fines ij non erant certi diffiniti & limitati: ſed dubij & obſcuri, ſaltem ex parte ipſorum Cunienſium; quo caſu præſcribi poſſunt, *ita glo. in c. quia indicante, in gloſſ. vlt. de præſcript. Curt. iun. conſ. 57. colum. 11. & tradit Hier. de Monte loco iam citato. c. 76. n. 4.* qui ob id ſubiungit, fines limitatos & diſtinctos non præſcribi, ex eiuſdem gloſſæ & Doctorum opinione, & ex Calceneo, *conſ. 90. nu. 6.* ea ratione, quod iuris publici hæc ſint, & propterea non ad priuatos, ſed ad ſolum Principem ſpectant.

Non enim clare limitati fuerunt, ſed maxime obſcuri contra Cunienſ nec repugnat quod aſſerunt ijdem Cunienſes hæc prædia dolo, vi & fraude à Piperagnenſibus fuiſſe poſſeſſa & regiſtrata ab anno 1536. citra, tempore belli, quo Cunienſes impediebantur iure ſuo vti, ex quo erant ſub ditione & poteſtate Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ, & Piperagnenſes ſub Gallis & ob id (aiunt Cunienſes:) vis dolus & fraus prodeſſe non debent. *leg. ne ex dolo. ff de dolo. & copioſe tradit Tiraq in tract. de retractu conſang. §. 1. gloſſ. 9. nu. 67.* non inquam hoc repugnat, ſi quidem multipliciter reſpondetur.

Primo, quod de dolo & fraude non conſtat, & in dubio non præſumitur. *leg. dolum. C. de dolo. l quoties §. qui dolo. ff. de prob.* & ideo debuit claris & perſpicuis indicijs probari, *vt late reſpondit Craue. conſ. 8. nu. 1.*

Secundo reſpondetur, non eſſe veriſimile dolum, vim & fraudem eſſe commiſſam à Piperagnenſibus contra Cunienſes, cum Cunienſes ſint & ſapientiores, ex quo ſemper habuerunt Doctores excellentes & probos atque diligentes, vt Magnificum D Dominicum Sicenum, & alios plures; & fortiores atque potentiores ſint diuitijs & oppido munitiſſimo & econtra Piperagnēſes ignari, agrorum cultores & inopes, atque ita ſine viribus & conſilio. Non ergo præſumitur dolo & vi quidquam egiſſe aduerſus Cunienſes, *ita in ſpecie regiſtrationum arguit Craue. conſ. 293. col. pen. in fi.* Tertio reſpondetur, quod etſi bellū aliquot annos exarſerit inter Cæſarē & Gallum; attamen in oppido Cunei iura adminiſtrabantur, & Cunienſes facile in ius vocare poterant Piperagnenſes & cōtra eos experiri. † Non ergo iuſtum dici poteſt hoc belli impedimentum, quod remoueri facile potuit, *vt tradunt Goz. conſ 38. nu. 11.*

num.11.Soc.Iun.conſ.76.nu.79.lib.1.& Crau.conſi.6.nu.73. & impedimentum iuſtum non eſſe, cum ius redditur, ſcribant Felin. in c. ex tranſmiſſa, col.2. de præſcr. & Balbus in tract. præſcrip. par. 6. princ. partic. 2. in 1. caſu verſic. limitatur iſta. confirmatur ex eo, quod quemadmodum ipſi Piperagnenſes eo tempore Cuneum accedebant, vt annuam afferrent penſionem librarum 25. ita potuerunt Cunienſes conqueri & ius ſuum tueri. Quinimo ex receptione dictæ ſummæ librarum 25. declararunt Cunienſes, ſe illi regiſtrationi Piperagnenſium acquieuiſſe.

Quarto reſpondetur, Cunienſes nullam aliquo tempore proteſtationem huius ſui impedimenti feciſſe, quemadmodum neceſſe erat, quod proteſtarentur. ita Bartol. in l. item illa. ff. de conſt. pecun. Ruinus conſi. 172. num. 14. lib. 4. Boerius q. 42 & Socin. Iun. conſi. 104. nu. 26. lib. 3.

Quinto reſpondetur, nil hoc penitus Cunienſibus prodeſſe, cum ante bellum fuerint ſemper hæc prædia regiſtrata apud Piperagnenſes, quibus etiam ſubducto belli tempore, ſatis acquiſitum fuit ius ita regiſtrandi & collectandi.

Nono, quod Cunienſes nullum ius regiſtrandi & collectandi hæc prædia habeant, vel ex eo conſtat, quod in antiquis eorum regiſtris non reperiuntur deſcripta. Hæc ergo deſcriptio non facta arguit, eis ius regiſtrandi non competere. ita in ſpecie argumentatur Curt. Iun. conſi. 126. colu. 1. quem ſecutus eſt Craue. conſi. 111. num. 13. Ita etiam ex inſpectione librorum æſtimi & cataſtri arguimus, ali-
23 quem † eſſe immunem, ſi in eo non reperitur deſcriptus, vt ſcribunt Alex. & Iaſ. in l. Titia textores. de leg. 1. & Barto. in l. vlt. C. de reb. cre. Bald. in l. non iuſtum. C. de edendo. Crau. conſ. 38. col. 1. & alias recenſet. Gram. deciſ. 69. nu. 16. quibus accedit Dec. conſi. 213. num. 6. & conſi. 286. colu. 1. quod tunc maxime procedit, cum ſolutiones in libro communi ſunt deſcribendæ, ita declarat Alexa. conſil. 219. col. penult. libro 6.

Decimo & vltimo, rem hanc pro ipſis Piperagnenſibus claram reddunt permultæ coniecturæ & præſumtiones iam relatæ,
24 quæ ſi ſimul iungantur † plenam & abſolutam facient probationem, vbi alias non facerent (:quod negatur:) ita in ſpecie reſpondit Aret. conſ. 42. nu. 3. quem ſecutus eſt Hier. de Monte in tract. finium reg. c. 55. nu. 4. & hoc caſu recipiendæ ſunt hæ coniecturæ & præſumtiones, cum tendant ad vnum eundemque finem, vt multis eo loci Montanus probat. & illi accedunt quæ ſcribunt Ripa in l. admonendi. nu. 208. de iureiur. Marſilius conſi. 22. nu. 47. & præter eos copioſe Barb. conſ. 6. col. pen. & vlt. lib. 2. cæteras prætereo.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia ſigillatim ſingulis reſpondetur. Ad primum reſpondeo vno verbo, illam præ-
25 ſumtionem † non ſolum veritati, ſed & efficaciori præſumtioni ſubiacere. l. diuus. ff. de in integ. reſt. Dec. conſi. 470. numero 10. Soc. Iun. conſ. 59. num. 10. lib. 2. & Crau. conſi. 259. num. 2. pro Piperagnenſibus & veritatem & efficaciorem præſumtionem eſſe iam ſupra oſtendimus. Non obſtat ſecundum quia reſpondeo, illa verba (:ſpectent & pertineant:) referri ad eos fines, qui ſunt vere liberi ipſorum Cunienſium, hoc eſt à Bialeria Foranea Cuneum vſque, & vel ſecundo poſſunt intelligi ratione cenſus, qui ipſis Cunienſibus quotannis à Piperagnenſibus præſtatur, atque ita, ſi verba hæc reſpiciunt prædia à Bialeria Foranea Cuneum vſque (:vt vere reſpiciunt:) ſignificant abſolutum dominium Cunienſium in illis. Si vero verba hæc prolata ſunt de his finibus, de quibus nunc eſt contentio, ratione ſolutionis cenſus, ad Cunienſes ſpectant. Nec mirum, quia verbum (:pertinere:) amplam habet ſignificationem, & non ſolum directum dominium, vel vtile ſignificat, ſed etiam ſolam aliquam aliquando poſſeſſionem; gloſſ. in c. querelam, de electio. & ſcripſi copioſe in tract. de recuperando poſſ. ſtante, in præludio. num. 13.

Reſpondetur etiam dicta verba reſpicere ſecundam partem ipſius laudi, iuxta declarationem, quam ſupra retuli in primo fundamento ad fauorem Cunienſium facto. In qua quidem ſecunda parte generaliter aſſignantur illa prædia à flumine Collæ Cuneum verſus ipſis Cunienſibus. ſed ſtatim deinde in tertia parte verſic. item &c. ponitur illa exceptio; de qua ſuo loco diximus.
26 Non obſtat tertium, quia illa verba, plena iure, † ad ſubiectam materiam reſtringuntur. ita poſt Alexandrum & alios, quos recenſet, reſpondet Gozad. conſi. 58. num. 22. & egregie Ruinus conſilio 137. num. 8. & conſi. 138. nu. 7. lib. 2. At hic ſubiecta materia oſtendit, dictos Cunienſes à flumine Collæ vſque ad Bialeriam Foraneam non habere hoc plenum ius, ſed cenſus præſtationem: non ergo illa verba pleno iure, eis prodeſſe poſſunt. Non obſtat quartum, quia reſpondeo etiam nunc ſatis clarum eſſe, quæ bona ſint illa, quæ tempore lati laudi, atque ita eo anno 1395. poſſidebantur à Piperagnenſibus. Nam in ipſo laudo termini deſignantur, vbi videlicet à dicto termino exiſtente &c. quæ † dictio, videlicet, eſt ſui natura præce- 27
dentium declaratiua, & ſimul reſtrictiua, vt ſcribunt Barto. in l. quæſitum. §. ſi quis fundum. calum. penul. ff. de fundo inſtrum. & inſtru. leg. Iaſ. in l. ſi pluribus. nu. 22. de leg. 1. pulcre Pariſius conſ. 17. nu. 38. lib. 3. Cra. conſ. 273. nu. 9. & conſ. 310. colu. 2. verſicu. 3. ſi velimus. ex inſpectione enim laudi, cuius declarationi factæ in ſpecie ſtandum eſſe reſpondit Crau. conſ. 54. nu. 9. verſ. ſecunda probatur. res clara & aperta eſt; & ob id ceſſat vis dictionis, nunc & præſentialiter, vt declarat Soc. Iun. conſ. 145. nu. 29. lib. 3.

Non obſtat quintum, quia reſpondetur vno verbo, Piperagnenſes non niti ea ratione, quod ſui incolæ ſingulariter & priuatim poſſideant prædia in his finibus, ſed aſſerunt hos fines eſſe ſuos in vniuerſum, hoc eſt ſuæ communitatis; atque ita ſemila corruit fundamentum illud.

Non obſtat ſextum, quia reſpondeo vna cum Neuiza. d. conſ. 66. nu. 32. hanc ſolutionem cenſus eſſe limitatam; & ob id effectum pariter limitatum, vt ſcilicet pro ea parte tantum teneantur Piperagnenſes, & in reſiduo liberi ſint: non ergo licet Cunienſibus prædia hæc in vniuerſum in ſuis regiſtris & cataſtris referre; ſed ſolum poſſunt regiſtrare ſummam illam cenſus, quam ipſa communitas Piperagni nomine ipſius vniuerſitatis ſoluit.

Non obſtat ſeptimum, quia reſpondetur primo, hoc argumentum retorqueri poſſe contra ipſos Cunienſes; quia imo iuſdicens Piperagni inter habitantes in his finibus iuſdicere conſueuit; vt dixi ſupra in quinto fundamento Piperagnenſium. Reſpondetur ſecundo, quod ſi reperitur Cunienſium iudices ius dixiſſe in his cauſis; ſequitur hunc actum non inferre ius aliquod nec vni nec alteri partium.

Reſpondetur tertio, quod ſi Cunienſes ius dixerunt in his cauſis, id factum eſt, vt defenderent atq; tuerentur hos fines ad commodum Piperagnenſium iuxta laudū. d. an 1395. vt mox ſubnectam.

Non obſtat octauum, quia reſpondeo, hoc eueniſſe ex vi & diſpoſitione laudi, quod inter cætera habet hoc caput: item, quod dicti de Cuneo à dicta flumine Colla citra verſus Cuneum in dictis finibus poſſint & valeant ponere Camparios & cuſtodes vinearum & alterorum ac aliarum poſſeſſionum prædictarum & prædictorum, quibus camparijs ſeu cuſtodibus dicti de Piperagno, quarum ſunt & erunt poſſeſſiones, teneantur ſoluere campariam, &c. reſpondetur ſecundo, hoc eſſe factum ad commodum ipſorum Piperagnenſium; ergo in eorum odium non debet retorqueri. l. quod fauore. C. de legib. l. legata inutiliter. ff. de adimen. lega. Quod autem ſit ad commodum Piperagnenſium vel ex eo demonſtratur, quod ex quo ipſis Cunienſibus præſtatur annuus ille cenſus, debēt vice verſa reddere tutos &
ſecuros hos fines, ita dicimus † imponentes gabellas & pedagia 28
tranſeuntibus debere reddere iter ſecurum, quemadmodum reſpondit Dec. conſ. 534. nu. 6. & conſ. 649. nu. 4. qui alios citat. ita dicimus; dominum teneri defendere & ſecurum facere ſuum vaſallum. vt docuit Bal. in c. 1. § conuenticula. de pace iura. firm. & ſcribit Afflict. in deciſio. 265. nu. 45. Non obſtat nonum, quia reſpondeo nil penitus concludere, cum diuerſa admodum ſit diuiſio iuriſdictionis ſpiritualis à temporali, vt clare patet etiam in his regionibus: nam videmus oppida Piperagni Bouiſij imo & Cunei eſſe ſub iuriſdictione, atq; ita ſub diœceſi Epiſcopi Mōtiſregalis. & illa ipſa oppida fines tēporales diſtinctos habent à ciuitate Montiſregalis. Nō
ergo ex diuerſis † bona fit illatio. l. Papinianus exulat. ff. de minor. & l. 29
vlt. C. de calumnia. & in ſpecie noſtra non licere argumentari à finibus ſpiritualibus ad temporales tradunt Craue. in reſponſa pro reipub. Saluciani. nu. 83. in fi. & Hier. de monte in tract. finium regundor. c. 25. nu. 7.

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur primo ad rem nihil penitus conferre. Siquidem pacta & conuentiones Ducum militiæ nec tribuunt, nec auferunt cuiquam priuatorum ius aliquod. Sunt enim hæc res inter alios actæ, quæ alteri nec proſunt nec nocent. l. vnica. C. res inter alios acta. Accedit etiam in ea cauſa quid limitatum ita eſſe conſtitutum & conuentum, vt ad alia extendi minime poſſit, iuxta regulam. l. in agris ff. de acq. rer. dom. cum ſim.

Secundo reſpondetur, non eſſe mirum, quod tempore belli fines iſti cōuentionati Cunienſium iudicarentur; quia habent Cunienſes dominium quoddam directum ob cenſum illum librarum 25. quæ illis quotannis ſoluuntur. Ne igitur ratione illius ſuperioritatis eorum ius læderetur, ita ad eorum fauorem creditur conuentum. non tamen hinc argumentari licet, hos fines eſſe abſolute Cunienſium & ob id in eorum cataſtris regiſtrandos fore.

Tertio reſpondetur, non fuiſſe à Cunienſibus expreſſim & clare probatum, hanc ob cauſam, quod ſcilicet hi eſſent fines Cunienſium, ita fuiſſe inter eos conuentum. Potuit ergo eſſe & aliam ob cauſam, vt puta quod eſſet locus media inter Cæſarianos & Gallos. illa ergo probatio, quæ neceſſario non concludit, nil prodeſt. *l. neque natales. C. de prob. cap. in præſentia, de prob. vbi annot.*

Aggredior nunc ſecundum caput propoſitæ conſultationis, qui ſcilicet ſint fines ij conuentionari, hoc eſt, quibus terminis deſignentur. Et vere ſolum agendum hic eſt, an confines in viſitatione deſcripti ſint demonſtrati & probati. Et quo res ſit clarior, ſequar ordinem ipſius viſitationis terminorum, ac in ſingulis terminis immorabor, vt intelligamus, an Cunienſes ipſi probauerint hos à ſe deſignatos terminos.

30 Primus itaque terminus aſſignatur lapis † apud tectum ſeu domum Bertini, & ſolent lapides ij ita plantati eſſe loco terminorum deſignantium fines, *quemadmodum reſponderunt Bald. conſ. 420. verba Principis, col. 1. lib. 1. repetita in conſ. 468. qualiter probentur, lib. 3. Calcan. conſ. 90. num. 8. verſ. ad ſecundum. Paris de Puteo in cap. 1. num. 20. de finib. feud. quem recenſet & ſequitur Hier. de Monte in tract. finium regund. capit. 17. numero 3. his accedit Afflictis deciſio 23. numero 4.*

Verum aperte conſtat ex viſitatione, hunc lapidem non eſſe terminum: nam, recognitione de eo facta, compertum eſt deficere illa, quæ lapidem eſſe loco termini oſtendunt. Non enim habet lapides paruos hinc inde, quos quidem lapides paruos appellare ſolemus iudices, qui oſtendunt quem confiniant. *ita poſt Paris de Puteo loco iam citato ſcribit Hier. de Mon. d. cap. 17. nu. 4.* non habet iſte lapis aliquas literas, quę his lapidibus ſolent inſculpi, vt oſtendant eſſe loco termini, *vt ſcribit Calcan. conſil. 90. nu. 8. & cum eo Hier. de Monte d. tract. finium reg. cap. 18. numero 2. 3. & ibid. numer. 4. 5.* ſubiungit, lapidem & literas illi inſculptas debere directo in ſui parte latiori reſpicere alterum terminum, cum tamen hic à lateribus reſpiciat. *& idem reſpondit Corne. conſilio 333. num. 37. lib. 1.* cum ergo conſtet de veritate, illi ſtandum eſt. *l. cum falſa C. de iur. & fac. ign. Fulg. conſ. 257. Cynus Guidonis. Soc. Iun. conſilio 112. numero 2. libro 1. & Pariſ. conſ. 31. in fin. lib. 4.* & ſi vna præſumtio aliam tollit. *l. diuus. ff. de in integ. reſtit. & dixi ſupra.* quanto fortius ipſi veritati cedere debet coniectura & præſumtio. Eſt ergo dicendum, hunc lapidem re vera non eſſe loco termini Nec hic repugnant atteſtationes multorum teſtium ex parte Cunienſium, qui aſſerunt hunc

31 eſſe terminum. Et in his antiquis videtur ſufficere † vulgi opinio & fama, *vt tradunt in ſpecie hac Bal. d. conſ. 420. col. 2. libro 1. Soc. Sen. conſ. 89. col. 1. libro 1. Barbo. conſilio 6. col. 6 libro 2. & Afflic. deciſ. 23. nu. 5* qui etiam aſſirmant, teſtes de auditu probare. *quod reſpondit & Pariſ. conſ. 107 numero 7. l. b. 1.* non inquam hæ atteſtationes repugnant; quandoquidem ſunt ſecuti teſtes hi falſam vulgi opinionem, quæ veritati cedere debet, *vt iam diximus.* Non enim falſus rumor veritati nocere poteſt. *l. vlt. ff. de hered. inſt.* Relati itaque teſtes nihil probant, cum etiam ſolum aſſerant, lapidem illum fuiſſe habitum pro termino, non autem affirmant fuiſſe aliquando factam recognitionem an verus eſſet terminus, vel non. Cum ergo ex effectuali recognitione nunc facta compertum ſit, non eſſe terminum, ſequitur, falſam illam vulgi opinionem Cunienſibus non prodeſſe. Præterea, cum permulti ex teſtibus atteſtentur ſolum de auditu auditus, credendum eis non eſt, cum aliæ coniecturæ non concurrant, *vt in ſpecie reſpondit Rui. conſ. 92. nu. 13. in fin. lib. 4.* & quamquam Franc Benachus atteſtetur aliquando factum fuiſſe huius termini recognitionem, & fuiſſe compertum eſſe verum terminum; non tamen teſtimonio huius perſonæ ſingularis credendum eſt. *l. iuriſiurandi. C. de teſtib. cum ſi.* Cum ergo non conſtet de primo hoc termino, ſequitur, lineam rectam duci non potuiſſe ab illo lapide ad arborem poſitam ſuper Bialeria Vermegnatæ, ſeu Foranea Non enim recta linea cum cordula duci poteſt, ſi de altero extremo non conſtat, *quemadmodum reſpondit nouiſſime doctiſſimus Cephalus compater meus conſ. 77. nu. 12. lib. 1. & ſenſit Calca. conſil. 90 numero 8.* Quinimo aliqui ſunt ex teſtibus Cunienſium, qui affirmant rectam lineam non duci ab lapide iſto ad arborem, ſed ad viam Zuchi, vbi Bialeria illa Foranea duo capita facit. Ita depoſuit Sigandus & cum eo alij nonnulli. quocirca horum teſtimonio contra ipſos Cunienſes omnino credendum eſt, *iuxta glo. §. & licet. in verbo, ſupplicijs, in auth. de teſtib. Corſetus in ſuis ſing. verbo, teſtis. Marſi ſing. 92. Neuiz. conſ. 47. num. 2. & Cran. conſilio 100. in fin. & alios ſupra retuli.*

Cæterum, admiſſo rectam lineam ab hoc lapide ad arborem poſſe duci, videndum nunc eſt quouſque hi fines, ſequendo Bialeriam, tradant. Cunienſes tertium terminum conſtituunt apud rectum illorum de Gauterijs, vbi aſſerunt, reperiri viam Zuchi, iuxta formam relati laudi. Verum, non ſatis conſtat, quod illa ſit via Zuchi. Nam & ſi ex relatis triginta nouem teſtibus multi ſint, qui affirment dictam viam apud tectum horum de Gauterijs eſſe viam Zuchi: attamen alij plures aſſerunt, hanc viam appellari viam Cerri. Et cum diuerſa ſint nomina Cerri & Zuchi, ſequitur in dubio cenſeri diuerſas eſſe vias, *iuxta l. ſi idem. C. de cod. & ſcribit Crau. conſ. 6. num. 1.* Accedit, quod teſtes permulti ex relatis aſſerunt, viam Zuchi amplius non reperiri. Præterea, hanc non eſſe viam Zuchi oſtendunt deſcriptiones confinium factæ ab Vbetto & Iacobino Ciaualerijs & alijs nonnullis.

Nunc ſupereſt videre, quo in loco ſitum ſit Chiaperium monachorum, quoniam in laudo legitur in hæc verba: *quod in dictis confinibus & capitulo intelligantur eſſe poſſeſſiones, quas habent illi de Piperagno à Chiaperia monacha, eundo recta linea per teſtam terrarum Gandulphi de Gandulphis; & Ludouica Boneria vſque ad viam Furam.* Volunt ergo Cunienſes Chiaperium eſſe apud rectum illorum de Cauallis; attamē examinati teſtes non probant; quia aliqui nihil affirmant, aliqui vero aſſerunt, prędium apud dictum tectum dici Chiaperium; ſed non aſſerunt eſſe illud monachorum. non ergo identitas probatur; vt probanda † erat, *vt ſcribunt Iaſon in l. non hoc num. 10. C. vnde legitim. Dec. conſ. 91. in fine. & Cram. conſ. 112. nu. 3. & conſ. 269. num. 3.* quod equidem omnino hic procedit, quia Iacobus Varnerius teſtis à Cunienſibus productus aſſerit in his confinibus conuentionatis reperiri aliud prædium, quod appellatur Chiaperium monachorum. 32

Nec repugnat quod identitas probari poſſit ſolis coniecturis; *vt aperte tradit Afflictis deciſ. 23. num. 4.* & præſertim in antiquis, † 33 in quibus ſufficit qualiſqualis probatio, *vt affirmarunt Soc. Sen. conſ. 166. colum. 2. in princ. lib. 2 Rum. conſil. 92. num. 9 lib. 4. Decius conſil. 104. num. 23.* quoniam reſpondetur, verum id eſſe cum nil aliud obſtat; ſed in caſu noſtro apparet aliud Chiaperium reperiri, præter illud deſignatum Cunienſibus. Quocirca, cum ex temporis antiquitate fines iſti & termini videantur immutati, Cunienſium partes erant, deducere hoc nunc deſignatum Chiaperium eſſe illud antiquum in antiquo laudo relatum: *quemadmodum ita recte aduocatos inſtruit & docet Bar. in l. 1. C. ſi vnus ex pluribus appella. quem ſecuti ſunt Dec. conſ. 169. num. 2. & nouiſſime Ægidius Boſſius in tractatu cauſarum Criminalium titulo de principe num. 270.* Accedit, quod rei † identitas vnitasque ab eo deduci atque probari debet, qui in ea 34 fundamentum facit. *l. ſi in rem, in fin. ff. de rei vind. l. 1 §. ſi quis argentum. ff. depoſ. l. actione. ff. de furtis Bartol. in l. 1. num. 3. C. ſi vnus ex pluribus appel. & Alex. conſ. 183. num. 19. lib. 6 ſenſit Craue. conſ. 198. num. 4. qui num. 2. idem ait de actus identitate, quod reſpondit & Alex. conſ. 105. num. 2. lib. 2. & conſ. 30. numero 7. lib. 7.* Atque ita iuris eſſe concludo.

Iac. Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Tutor an liberari poſſit à redditione rationis adminiſtrationis ſuæ.*

2 *Liberatio generalis rerum apud talem exiſtentium, non habet locum neque comprehendit bona, quæ eſſent petita reſtituenda fore, quæ ſententia habet locum tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus.*

3 *Socer & gener in quam pluribus cauſis aſſimulantur patri & filio.*

4 *Pater ſi fuerit relictus tutor à filio, cenſetur liberatus à redditione rationum.*

5 *Tutor poteſt liberari à redditione rationum adminiſtrationis negligenter factæ, vel dolo præſumto, ſecus adminiſtrationis dolo factæ.*

6 *Allegans dolum, illum probare debet.*

7 *Tutor diues & nobilis præſumitur recte adminiſtraſſe; & ſine dolo & fraude.*

8 *Verba generalia non debent interpretari contra naturam ſuam & num. 16.*

9 *Dictio, nullo modo, eſt dictio præciſa, & num. 16.*

10 *Error calculi quando allegatur, non ſolum ſemel, ſed bis, ter & pluries calculari debet.*

Tutor qui reddidit ſemel rationem adminiſtrationis an poſſit cogi pluries reddere vſque in fi. conſilij.

11 *Negligentia & dolus tutoris quomodo cognoſcatur quando reddit rationem adminiſtrationis ſuæ.*

12 *Tutori*

12 *Tutori an credatur aſſerenti de ſolutione facta, etiam ſi conſtaret de confeſsione creditorum.*
13 *Mutuum factum eſſe non probatur ex verbis procuratoris recipientis, & verbis dantis, ſed apparere debet de actuali numeratione pecuniæ. & quomodo procedat. nu. 24.*
14 *Tutor non debet donare ea quæ ſunt pupilli, licet ampla ei adminiſtratio demandata ſit. & an verum ſemper ſit nu. 25.*
15 *Pupillus non poteſt rem ſuam donare etiam cum auctoritate tutoris.*
16 *Tutor ſi reddiderit rationem adminiſtrationis ſoli pupillo, & ab ipſo fuerit facta liberatio, vel quitatio, non propterea liberatus intelligitur.*
17 *Tutor ſi reddiderit rationem cum pacto non contraueniendi erroris cauſa, liberatur ab alia redditione in perpetuum.*
18 *Iuramentum perimit omnem moleſtiam, neque aliud petendum eſt, ne iurans periurus efficiatur.*
19 *Suſpitio fraudis non conſiderari poteſt, vbi quid factum eſt cum decreto iudicis.*
20 *Error & dolus ad hoc vt probetur, requiritur concludens & legitima probatio.*
21 *Ob fidem viri boni receditur à regulis iuris communis.*
22 *Præſumtio tollitur per aliam efficaciorem contrariam.*
23 *Libro notarij non creditur contra librum tutoris.*
24 *Fides in vno approbata, & in cæteris creditur vera.*
25 *Memoria morientis qualis dicatur eſſe.*
26 *Curator datus à iudice, cui reddita ſunt rationes adminiſtrationis tutoris, ſi error vel dolus reperiatur, an ipſe teneatur.*

CONSILIVM XXII.

Initium à Domino.

HÆc conſultatio duas habet difficultates atque iuris dubitationes enucleãdas. Prima eſt, an *Magnificum D. Auguſtinum Taparellum teſtamentarium tutor Magnifici D. Franciſci Conradi Taparelli Sauilianenſis potuerit à teſtatore liberari, ne teneretur reddere rationem adminiſtratæ tutelæ; ita vt non conueniri potuerit à D. Conrado pupillo ad eas rationes reddendum.* Secunda eſt, an *(admiſſo D. Auguſtinum teneri reddere rationes has;) ſatis fuerit ſemel eas rationes reddidiſſe; vt cogi nunc non poſſit iterum reddere.*

Quo ad primam dubitationem dicendum videbatur, D. Auguſtinum tutorem non eſſe liberatum à redditione rationum, ob illam teſtatoris diſpoſitionem.

Primo, quia hic arguitur D. Auguſtinus de doloſa & mala ad-
1 miniſtratione tutelæ. Quo fit, vt à teſtatore † liberari nulla ratio-
ne potuerit. *l. Aurelio. § Gaius. ff. de liber. lega. vbi Bart. idem in l. quidam
decedens, in prin. ff. de adm. tuto. & reſpondit Dec. conſ. 178. numer. 3. conſ.
192. nu. 4. verſic. ſecundo principaliter. conſ. 349 in fin. & conſ. 418. nu. 21.
idem in l. contractus. nu. 42. de reg. iuris. & præter eum late idem reſponderunt
Soc. Sen. conſ. 201. col. 2. lib. 2. Iaſ. conſil. 14. col. 2 & 3. lib. 3. Gozad.
conſ. 47. nu. 15. Pariſ. conſi. 84. nu. 22. 31. 32. conſil. 87. num. 17. lib. 1. Ferratius
caut. 51. ſi quis* qui vno ore ſcribunt, non poſſe dari cautelam,
qua tutor ab huius rationis redditione valeat liberari. Quando-
quidem ſi liberari poſſet, parata eſſet via fraudibus & dolis, quæ
alioqui ſunt coercenda. *l. conuenire ff. de pactis dotal. l. in fundo. in fi.
ff. de rei. vin.* & hæ liberationes, quæ liberalitatis ſunt, captioſæ efficerentur,
contra. *l. cum Aquiliana. ff. de tranſa. & l. 3. § contrarium. ff.
de contr. iud. tutel.* Secundo ſuffragari videbatur illa ratio, quod
hic conuenitur tutor, vt reſtituat multa bona ipſius teſtatoris &
2 pupilli, quæ penes ſe ſunt. Atqui vbi de his reſtituendis † agitur,
nunquam ex generali liberatione facta à teſtatore de non reddendis
rationibus, cenſetur conceſſa liberatio de his non reſtituendis,
l. Aurelius. § Mouio. ff. de lib. leg. & ſcribunt relati fere omnes.
quæ ſane ſententia procedit tam in contractibus quam in vltimis
his diſpoſitionibus, *quemadmodum tradunt Iaſ. in l. ſub prætextu, la.
2. nu. 2. verſic. ſecundo moueor. C. de tranſact. & conſ. 171. col. 3. lib. 2. Soc.
Sen. conſi. 190. colu. pen. in fi. lib. 2. Ruin. conſi. 25. num. 17. libr. 1. & conſilio
42. numer. 16. libro 4. & Didacus lib. 2. variar. reſol. cap. 14 cæteros ſciens
prætereo.*

Cæterum, re diligentius conſiderata, ſum contrariæ ſententiæ, liberationem hanc omnino iuuare dictum D. Auguſtinum tutorem. quod, vt dicam, multis adducor rationibus; eo in primis præſuppoſito inter d. teſtatorem & D. Auguſtinum tutorem arctum vinculum affinitatis interceſſiſſe. Nam præter antiquam af-
finitatem, erat is teſtator ſocer † dicti Dom. Auguſtini. atque ita 3
patris loco. *iuxta l. quia parentis. ff. ſolu. matr.* quo loci ſocer loco
patris eſt in ea materia priuilegiorum, quæ alioqui ſtrictam ſolum
admittit interpretationem. Ita videmus, ſocerum prohiberi ferre
teſtimonium pro genero illis in caſibus, quibus prohibetur &
pater pro filio. *ita gloſſ. in l. teſtimonium. ff. de teſtibus. & reſpondit
Gramma. conſilio 45. num. 16. confert doct. Baldi & Salyc. in auth. ſi qua
mulier. C. ad S. C. Velleia.* dum aſſerunt diſpoſitionem illius authenticæ,
qua mulier prohibetur obligari pro marito, extendi, vt nec
pro ſocero id poſſit. *Baldum ſecutus eſt Iaſ. in l. ſi conſtante, in princ.
num. 26. ff. ſoluto matr.* ita donatio quæ prohibetur inter virum &
vxorem; ita & inter ſocerum & nurum non recipitur: *vt reſpondit
Ruin. conſi. 69. numer. 26. lib. 3. ita etiam reſpondit idem Ruin. conſi. 144.
numero 6. lib. 5.* ſocerum teneri alere generum, vt tenetur pater filium.
*& idem reſpondit Soc. Iun. conſi. 113. numero 17. libro 3. & probat. l.
cum pater. ff. ad leg. Pomp. de parricid.* ita reuerentia patri debita, ne
ſine venia in ius vocetur, eſt etiam debita ſocero, *vt cenſuit gloſſ. &
ibi omnes in l. generaliter. in ff. de in ius vocan.* His ita conſtitutis, primo,
vt oſtendam D. Auguſtinum non teneri ob relictam à teſtatore
liberationem reddere adminiſtrationis rationem, moueor.
ex leg. Aurelius. § ſi Titius. ff. de liber. leg. quo loci reſponſum extat à
Iuriſcõſulto, † patrem à filio in tutorem relictum liberatum cen-
ſeri ab omni redditione rationum, ſiue in vſus proprios filij bona 4
conuertit, ſiue illius pecunias proprio nomine fœnori dedit. Illud
reſponſum dixit ſingulare Roman. *ſing. in. vltimo ſi adultus.*
Idem ergo & in ſocero, quem patris locum obtinere diximus, dicendum
eſt, quod confirmatur auctoritate eorum, qui ex illo textu
idem eſſe dixerunt in patruo tutore relicto à nepote. *ita Dec.
conſi. 178. colum. pen. Pariſ. conſi. 87. numero 25. lib. 1. Alcia. tractat. præſumt.
reg. 1. præſumt. 6. & Didacus lib. 2. varia. reſol. cap. 14. numer. 1. verſi.
poſtremo.* Idem de matre tutrice reſpondit Gozad. *conſ. 94. num.
14.* Secundo adducor, quod & ſi de dolo adminiſtratis † reddere 5
rationem tutor habeat, non tamen de negligenter adminiſtratis.
Nam ab illis liberatus dicitur, vt à dolo præſumto. *Bartol. in l. Aurelius.
§. Gaio. ff. de lib. leg. Iaſ. in l. actione in fin. C. de tranſact. Dec. conſi.
168. & conſi. 192. Gozad. conſi. 94. numero 12. & late Cranet. conſi. 193.
nu. 9.* Quo loci reiecta quadam Decij diſtinctione, abſolute affirmauit,
hac liberatione dolum præſumtum poſſe remitti. *quod
placuit & Pariſ. conſi. 48. numero 32. lib. 1. & Didacus d. libro 2. varia. reſol.
cap. 14. nu. 4. verſi. quintum, dolus præſumtus.* atqui in caſu noſtro
de dolo vero Dom. Auguſtini nullo modo conſtat, quandoquidem
Do. Conradus pupillus, vt ſuæ erant partes, dolum hunc verum
probare † debebat, *leg. quoties §. qui dolo ff. de probat. & in ſpecie* 6
reſpondit Gozad. d. conſi. 94. num. 14. Imo omnis dolus à Dom. Auguſtino
abeſſe videtur, cum iam ſemel reddiderit rationẽ adminiſtratæ
tutelæ: & iam à d. pupillo eſt conſecutus liberationem,
his ergo fit conſequens ob illam liberationem à teſtatore factam,
nullo modo teneri reddere rationem. Tertio ſuffragatur, quod
Dom. Auguſtinus tutor erat nobilis † ac multum diues; & ob id
pro eo magna eſt præſumtio; *vt late reſpondit Crane. conſi. 6. numero* 7
*28. & præter eum Barb. conſilio 41. colum. 14. conſilio 62. colum. 4 libro
primo, & conſ. 35. col. 1. lib. 2.* & tanto fortius in caſu noſtro, in quo
non fuit demonſtratum ipſum Dom. Auguſtinum factum fuiſſe
ex ea adminiſtratione locupletiorem. Iure ergo à teſtatore liberari
potuit ab ea redditione rationum. *ita Dec. d. conſi. 178 colum. 2.
& conſi 192. numero 4. & Crane. d. conſi. 193. numer. 9. & late Didacus d.
cap. 14. num. 4. ver. ſeptimo erit. qui & alios plures huius ſententiæ recenſent.*
Quarto & vltimo me multum mouent illa verba tam præciſa
in liberatione appoſita: *ita quod nulla via, modo & forma d. Auguſtinus
tutor moleſtari poſſit ratione dictæ adminiſtrationis; ſed quod
ſit liber ab omnibus & ſingulis &c.* quæ quidem verba generalia operantur
effectum hunc, vt nullo caſu teneatur reddere rationem:
† alioqui illa verba vniuerſalia parum, aut nihil contra ſuam 8
naturam operarentur. *ita in ſpecie argumentatur Gozad. d. conſi. 94.
nu. 18. verſiculo decimo pondero.* Cui accedit, quod illa dictio † *nullo* 9
modo, eſt omnino præciſa, *vt tradunt Iaſ. conſi. 7. num. 4. lib. 1. copioſe
Tiraq. in l. ſi vnquam in verbo, reuertatur. numero 95. C. de reuoca. donat.*

Non obſtant nunc adducta in oppoſitum: quoniam reſpondetur ad primum, hic non agi de remiſſione veri doli, ſed præſumti tantum, *vt iam dixi.*

Non obſtat ſecundum, quia hic non conſtat, aliqua bona pupilli eſſe apud ipſum tutorem, vel illius nunc hæredes, nec quidquam ad ſui vtilitatem verſum. Imo etiam ſi aliqua extitiſſent, nõ eſſet facienda aliqua reſtitutio iuribus atque rationibus iam ela-

Digitized by Google

tis. Concludo itaque in hac prima dubitatione, D. Auguſtinum tutorem non potuiſſe compelli reddere rationem adminiſtratæ tutelæ.

Secunda eſt dubitatio, quæ diſcutienda proponitur, *an ſcilicet* (: poſito quod dictus D. Auguſtinus extiterit obligatus reddere de adminiſtratis rationem:) *ſufficiat quod iam ſemel eam rationem reddiderit.* Qua quidem in re dicendum forte videbatur, denuo teneri. Primo, quia vera eſt iuris ſententia, quod vbi error † calcu-
10 li allegatur, non ſolum ſemel, ſed bis, ter & quater, calculandæ atque ineundæ ſunt rationes. *l. 1 C. de errore calc. vbi omnes.* & præter-tim cum de aliqua negligentia adminiſtratoris conſtat. *ita in ſpecie noſtra Caſtr. conſil. 341. aduertendum eſt quod ſi de mala, columna 2. li. 1. & Aniba conſi. 331. hos ſecuti ſunt Iaſ. conſi. 219. nu. 2. lib. 2. & conſ. 14. col. 3. lib. 4. Soc. Sen. conſi. 159. col. 3. & conſi. 190. colu. 3. lib. 2. Neuiz. conſi.*
* *94. in fi. & Rol. conſi. 49. nu. 62. lib. 1.* qui * vno ore affirmant, quod vbi dolus arguitur commiſſus, vel error in redditione rationum, iterum eſſe conficiendos calculos. quod autem D. Auguſtini do-
11 lus & error † arguatur, multis conſtare videtur. Nam cum multa præſtare debeat tutor, dum tutelam adminiſtrat, *vt late recenſet Roma. conſi. 413. & conſi. 425* nihil horum hic videtur præſtitiſſe. Ac primo non confecit ex ordine librum rationum, cum in eo non fuerint diſtincte deſcripti annui reditus in ſingulos annos, ex illo & illo prædio, quod tamen faciendum erat. *vt reſpondit Bar. conſilio 150. cum prædicta num. 7. lib. 1. quem ſecuti ſunt Soc. Sen. conſi. 159. col 2. & conſil. 190. col. 1. lib. 2. Goza. conſilio 17. numero 10 & Rol. à. conſil. 49. numero 22 & mod. Pariſ. in conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 6. gloſſ. 6. numero 16.* quod hic fortius videtur procedere, quia ex libro Bellini negotiorum geſtoris dicti D. Auguſtini aſſeritur conſtare maiores fuiſſe hus reditus, quam in ſuum Codicem ipſe D. Auguſtinus retulerit.

Secundo dolus arguitur, quia in eo codice conſcriptæ ſunt plures particellæ expenſarum, de quibus non conſtat. Nam aſſeritur fuiſſe ſolutam egregiam ſummam D. Briſuzo, cum tamen non conſtet eum fuiſſe creditorem ipſius teſtatoris. Idem aſſeritur ſolutom fuiſſe medico, & tamen ſallum hoc etiam creditur, nec tutori aſſerenti ſe voluiſſe, etiam ſi conſtaret de confeſſione
12 ipſorum creditorum, qui ſe recepiſſe dicerent, *l. certum. §. an ipſes. ff. de confeſſ. l. Lucius, §. tutelo. ff. de adm. tuto.* Quocirca Bart. in l. 2. §. *vl. num. 6 ff. ſi cer pet.* docuit, non ſufficere † procuratorem fateri
13 accepiſſe mutuo pecunias, niſi de actuali ipſa numeratione appareat. *quod probarunt & Tiraq. tract. de retractu conuent. §. 4. gloſſ 6. nu. 10. & præter eum Ruin. conſi. 140. num. 5. lib. 1. & Soc. Iun. conſi. 57. num. 4. lib. 2.* Quod quidem fortius hic procedit, vbi teſtator in ſuo teſtamento enumerauit ſuos omnes creditores, quibus voluit ſatisfieri: & tamen enumerati ij non fuerunt: non ergo veriſimile eſt ſoluiſſe, ſed potius præſumitur in proprios vſus conuertiſſe. *ita dolum arguit Ang. in l. Pomponius. §. ex facto. ff. de acquir. poſſ. & in ſpecie noſtra Soc. Iun. conſ. 159. col. 3. verſi. quarto arguitur. lib. 2. Cur. Iun. conſi. 19. num 13. Crau. conſi. 286. col. 2. verſ. ſecundo reſpondeo. & Rol. conſi. 49. nu 26. lib. 1.*

Tertio, argui videtur dolus ob id quod integre & perfecte non retulit in codice rationum annuos reditus, & exacta credita. *ita dolum argu. Soc. Iun. d. conſ. 159. colu. 2. verſ. tertio confirmatur. & conſi. 190. col. 2. verſ. tertio quia narratur. lib. 2.* Exacta fuiſſe credita non relata deinde in codice rationum, demonſtratum fuit ex libro Bellini adminiſtratoris.

Quarto, dolus ex eo etiam argui videtur, quia in ipſo codice rationum retulit D. Auguſtinus, ſe multa quibuſdam donaſſe, videtur hoc factum, vt pupillum fraudaret. non enim licet tutori †
14 donare ex quæ ſunt pupilli. *l. contra iuris. §. vlt. ff. de pact. & l. pactum curatoru, vbi omnes. C. de pact.* & reſpondit Dec. *conſil 402. num. 2.* tutorem & adminiſtratorem ex ampliſſima adminiſtratione conceſſa, donare non poſſe, & tutorem ad donandum dari non poſſe, *reſpondit Ruin. conſilio 107. numero 12. & conſilio 170. numero 27. libro 1.*
15 imo † nec ipſemet pupillus cum tutoris auctoritate donare poteſt. *ita Neuiz. conſilio 8. numero 40.* Cum ergo de dolo conſtare videatur, iure dicendum videtur denuo calculandas eſſe rationes.

Secundo, alia ratione dicendum videtur iterum eſſe calculandas has rationes; cum prima calculatio & liberatio nihil Domin. Auguſtino prodeſſe videatur. ſiquidem illi refragari videtur Decretum antiquum Ducale *lib 3. ſub. rub. quitationes facta per minores ſub tutoribus, &c.* quo quidem Decreto annullantur quitationes & liberationes factæ tutoribus ſine præſentia & decreto iudicis. Quod confirmatur ex reſponſo Soc. Sen. *conſ 92. n. 13. verſ poſtremo lib. 4.* qui reſpondit † ſoli pupillo male reddi rationes, ergo &c. 16

Re tamen ipſa longe melius perpenſa, ſentio non eſſe iterum reddendam rationem huius adminiſtratæ tutelæ, cum iam ſemel rite ac recte reddita fuerit.

Primo, eo quia D. Conradus pupillus cum eam ætatem exiuiſſet, confectis calculis, reddita que ratione per ipſum D. Auguſtinum, cum ampliſſimis & generaliſſimis verbis ab ea adminiſtratione liberauit, quæ ſane verba extenduntur ad ea omnia, quæ illam adminiſtrationem reſpiciunt. *l. emtor, §. Lucius. ff. de pactis. l. ſub prætextu. C. de tranſ. & in ſpecie ita reſpondit Soc. Sen. conſ. 92. nu. 3. lib. 4. qui ob id cenſuit nil vltra eſſe quærendum.*

Secundo ſuffragatur, quia non modo calculatio fuit confecta; verum etiam abſolutio & pactum † de non contraueniendo er- 17
roria cauſa interceſſit. Non ergo licet nouam rationum redditionem petere. *ita Bar. in l. 2. nu. 12. C. de iure fiſci, lib. 10. quem ſecuti ſunt Soc. Sen. conſi. 92. nu. 4. lib. 4. & Ruin. conſi. 16. in fi. lib. 5.*

Tertio, me multum mouet, quod ea liberatio ſolemniter facta fuit confectis calculis præſente curatore ſpeciali iudicia auctoritate aſſignato D. Conrado minori ad hunc effectum; & liberatio illa iuramento fuit confirmata: nulla ergo ratione in dubium illa reuocari debet. Nam iuramentum † perimit omnem moleſtiam, 18
vt inquit glo. notab. in l 3. § 1. in verbo, liberationem. ff. de contra. & vtili actio. tutel. quam ita citat. Caſtr. d. conſ. 342. aduertendum eſt, in prin. li. 1 & ſingularem eſſe cenſuit Tiraq. in tract. de legib. connubial. in gl. 3. n. 7. non ergo licet amplius D. Conrado petere nouam calculationem & redditionem rationum, ne periurus ſit. *Atque ita in ſpecie ſenſerunt Soc. Sen. conſ. 92. num. 1. lib. 4 Dec. conſil. 94. num. 4. & latius Pariſ. conſi. 96. num. 47. lib. 1.* quo loci is Pariſ. *num. 29.* reſpondit, decretum
† liberationis à iudice adhibitum omnem controuerſiam auferre, cum ex adhibito decreto ceſſet omnis fraudis ſuſpicio, *vt inquit* 19
Bar. in l. frater à fratre nu 51. ff. de cond. indeb. Dec. conſi. 448. n. 14. & conſi. 463. num. 7. & egregie reſpondit Cur. Iun. conſi. 67. num. 3. 4. decretum iudicia dolum & fraudem tollere, atque efficere, ne quis conqueri poſſit.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum reſpondeo, in caſu noſtro non conſtare de aliquo errore vel dolo, quamquam multæ adductæ ſint coniecturæ ad demonſtrandum D. Auguſtinum doloſe adminiſtraſſe, & rationes reddidiſſe: vere
tamen nil obſunt. nam vt dolus † & error probetur, concludens 20
& legitima probatio requiritur, cum ſit contra rationes ſemel calculatas non leui diligentia; atque ita contra veriſimile. *ita in ſpecie hac reſpondit Dec. conſ. 94. num. 4. verſ. non obſtat. & in l. 1 num. 8. in fi. C. de errore calc. Craue. conſi. 6. num. 43. & conſ. 190. nu. 3. 4.* Quod quidem fortius hic procedit, cum iam de fide & legalitate D. Auguſtini conſtet, & quam ipſe teſtator approbauit, manifeſtis ergo probationibus eius dolus erat probandus. *ita Dec. conſil. 463. nume-*
ro 24. & conſi. 575. numero 6. nam (: inquit ille:) ob fidem viri boni 21
& legalis recedendum eſt à communibus iuris regulis. *quod & affirmarunt. Barba. conſilio 77. colu. pe. lib. 3. Iaſ. conſ. 470. col 3. verſicul. duodecimo. lib. 2. Pariſ. conſi. 67. numero 93. lib. 3. & Tiraq. tract. de pœnis legum, cauſa ſi.* Cum ergo claris & manifeſtis probationibus non conſtet de dolo, nec de errore redditæ rationis, ſequitur fruſtra contendi. Nec coniecturæ iam relatæ aduerſantur. Illi primæ reſpondetur, ex ea non argui verum dolum, ſed tantum præſum-
tum. *vt vere ita ſcribunt ibi relate Soc. & cæteri, & præſertim Rol. d. conſ.*
49. numer. 22. † quæ quidem præſumtio contraria efficaciori tol- 22
litur iuxta *l. dum. ff. de in integr. reſti. & tradunt Dec. conſi. 470. num. 10 & Soc. Iun. conſi 59. numero 10. libro 2. cæteros ix n dueſi ia prætereo.* Atqui diximus maximam eſſe præſumtionem legalitatis & fidei D Auguſtini: illa ergo contraria perimitur. & tanto fortius, quia iam ſupra oſtendimus, teſtatorem liberaſſe ipſum tutorem ab omni dolo præſumto: in eo ergo dolo nullum conſtitui poteſt ſolidum fundamentum. nec illi libro Bellini negotiorum geſtoris fides maior eſt adhibenda, quam libro rationum ipſius D Auguſtini tutoris. *vt in ſorterioribus terminis reſpondit Caſtren. conſilio 302. ad bene examinandum dubia. col. 2. verſic. nec etiam obſtat. libro 2.* qui re-
ſpondit, non † credi libro notarij contra librum tutoris. *idem ſen-* 23
ſit Dec. conſi. 94. numero 2. verſ. ſimiliter ſcriptura. Non aduerſatur illa ſecunda coniectura, quia tollitur ex eo, quod multis in caſibus conſtat de vera ſolutione & de documentis ſuperinde confectis. Ex quibus multæ parcellæ illius libri rationum verificantur: cæteris ergo adhibenda eſt fides. *ita Iaſ. in repe. l. admonendi num. 124. verſicul. quinto principaliter, de iure. poſt. Caſtr. conſilio 238. ad bene examinandum, volumen. 1. libro 1. & egregie reſpondet conſilio 158. numer. 6.*
Nam fides † in vno approbata, & in cæteris creditur vera. *l. ſi quis teſt. 3.* 24

teſtib. C. de teſt. & ibi Doct. Nec officit quod ex *d. l. certum. §. ſed an ſpſos*, dictum fuit, conſtare ſc. debere de reali ipſa numeratione, cum ſola confeſſio non videatur ſufficere. Nam illud procedit in ſolo mutuo. *ita declarat Dec. in l. 2. §. vlt. 3 lect. nu. 34. ff. ſi cer. pe. & conſil. 493. colum. penul.* Non etiam repugnat, hos non fuiſſe creditores, cum de illis facta non fuerit mentio à teſtatore, qui alios retulit. nam non ſequitur concludens argumentatio, quia illi omiſſi forte fuerunt per obliuionem, quæ facilis eſt in homine, *l.*
25 *peregre. ff. de acquir. poſſ* præſertim in morienti † à cuius memoria, mortis timore omnia fere excidunt. *l. hac conſultiſſima. §. at cum humana C. qui teſta. fac. poſſ.*

Non obſtat tertia ſuſpicio, quia ex iam relatis fuit reſponſum: imo diximus reditus omnes fuiſſe relatos perfecte in codice rationum. Non etiam repugnat quarta ſuſpicio, quia reſpondetur ex ea donatione dolum non argui. ſi quidem bona fide & iuſtis de cauſis donare potuit, cum multi ſint caſus, quibus permiſſum eſt tutoribus donare, *vt probat d. l. contra iuris. §. ſi. ff. de pact. & l. filiusfam in prin. ff de dona. & ibidem Doctor. late Tiraq. in l. ſi vnquam. in verbo donatione largitus num. 174. C. de reuoc. dona.* Eſt ergo præſumendum, D Auguſtinum virum probum & legalem donaſſe iuſtis de cauſis, & pro pupilli vtilitate.

Non obſtat illud ſecundum ex Decreto Ducali; quia reſpondeo, imo in ea liberatione fuiſſe adhibitam cauſæ cognitionem, cum D. Io. Baptiſta patruus dicti D. Conradi conſtitutus fuerit curator ipſi D. Conrado, dum rationes reddebantur per D. Auguſtinum Quocirca ceſſat etiam quod reſpondit Soc. Sen. *conſ 92. n. 13. verſi. poſtremo lib. 4.* qui loquitur cum ipſi ſoli pupillo, ſeu minori rationes redduntur: at diuerſum eſt cum curator interuenit: illi enim creditur. *ita in ſpecie reſpondit Pariſ. conſil. 96. num. 26. 32. lib.*
26 *1.* Nec quidquam contra curatorem † obiici poteſt: cum à iudice aſſignatus fuerit, *vt in his terminis conſuluit Iaſ. conſi. 200. col. penul. verſicu non obſtat ſecundum lib. 2.* Reſpondetur & ſecundo, poſt factam liberationem, nullum verum dolum ipſius tutoris detectũ fuiſſe; quare ceſſat omnis difficultas ex illo decreto, *vt in ſimili decreto Tridentino reſpondit in ſpecie hac Pariſ d. conſilio 96. num. 44. lib. 1.* Reſpondetur & tertio, illam liberationem fuiſſe iuratam, ob id contrauenire non potuit D Conradus, quem verè opinor iniuria aduerſus hos hæredes D. Auguſtini tutoris contendere. Et ita iuris eſſe cenſeo.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Fides teſtis dicitur approbata à producente.*
2 *Et licet fuerit teſtis tantum productus etſi non examinatus.*
3 *Approbans fidem teſtis non poteſt amplius ipſam improbare.*
4 *Geminationis maxima virtus.*
5 *Fides adhiberi debet libro alicuius & cuicunque ſcripturæ priuatæ contra ſcribentem.*
6 *Fides maxima præſtatur libro, in quo aliquid ſcriptum eſt contra ſcribentem.*
7 *Teſti creditur quando aliquid contra ſe deponit licet alias ei fides in alio non præſtaretur.*
8 *Probatio facilius ſuppletur quam de nouo inducatur.*
9 *Mors habet vim iuriſiurandi.*
10 *Benefacienti benefaciendum eſt.*
11 *Veriſimilia veritati cognata dicuntur.*
12 *Fides illius qui dum viuebat, optima erat fama, non eſt improbanda.*
13 *Libro rationum, qui formam libri non habet, vel ſcriptum habet ſolutum & receptum, ſed ſine expreſſione cauſæ, non eſt adhibenda fides.*
14 *Libro rationum non creditur, niſi ſit iuratum contenta in eo vera eſſe.*
15 *Liber rationum pro tertio, & contra tertium non probat.*
16 *Liber rationum ſcriptus diuerſa manu & atramento, non caret ſuſpicione.*
17 *Suſpicio in parte ſubſtantiali, vitiat in totum.*
18 *Inſtrumenta, ſeu ſcripturæ debent exhiberi dato termino ad opponendum.*
19 *Oppugnantium duorum, vtrumque verum eſſe non poteſt.*
20 *Notario an magis credatur quam teſti, quando inter eos eſſet repugnantia.*
21 *Si duo ſint libri rationum contrarij, cui magis credatur.*
22 *Liber rationum cui immediate fides non præſtatur, an probet.*
23 *Approbans perſonam, an dicatur approbaſſe etiam eius ſcripta.*
24 *An credatur ei, qui agit de ſe ipſo exonerando.*
25 *Bar. in conſi. 150. num. 7. reprobatur.*
26 *Fides alicuius augetur ex nobilitate, diuitiis, & aliis ſimilibus.*
Tutor teſtamentarius non præſumitur falſum in libro rationum ſcripſiſſe, cum eius fides à teſtatore fuerit approbata, ibidem.
27 *Socer & pater à pari procedunt quo ad contrahendum.*
28 *Iudex an debeat præſtare fidem ei, cui non eſt præſtanda, ſed præſtita fuit à partibus.*

CONSILIVM XXIII.

Initium à Domino.

Reuocantur in dubium à viro conſultiſſ. & compatre meo colendiſſ. D. Aymone Cranet. nonnulla ex his, quæ pro magnifico. Domi. Auguſtino Tarella, ſeu illius hæredibus à me adducta fuerunt. Sed illud eſt vnum præcipue, fidem maximam adhibendam eſſe libro rationum Bellini negotiorum geſtoris D. Domio Auguſtini tutoris, contra ipſum tutorem: qui ob id dolo adminiſtraſſe arguitur.

Quo ad primam dubitationem vere dicendum videbatur, illi libro Bellini fidem eſſe adhibendam aduerſus D. Auguſtinum.

Primo ea ratione, quia iſte Bellinus præpoſitus fuit a D. Auguſtino, vt adminiſtraret bona ipſius D. Conradi pupilli. Quo fit, vt illius fidem & probitatem approbaſſe cenſeatur. Ita dicimus de teſte, cuius † fides approbata cenſetur à producente eum. *l. ſi quis* 1
teſtibus. C. de teſtib. ca. de teſtib. ca. vlt. §. item ſi quis. 4. q. 3. quod locum obtinet etiam inter alias perſonas & alia cauſa, *vt reſpondit Alexan. conſ. 313 nu. 13. lib. 7. Iaſ. l. 1. §. editiones. nu 17. verſic. adde etiam ff. de eden.* Quinimo ſola † ipſa productione fides teſtis approbata cenſetur, 2
etiam ſi producens teſtimonio illius non vtatur. *ita reſponderunt Alex. conſ 191. num. 3. lib 7. & Soc. Iun. conſ. 159 nu 2 volu. 2.* fortius ergo dicendum eſt idem hoc in caſu, cum fide ipſius Bellini non ſemel vſus fuerit.

Secundo, vrgere magis videtur, quod duplici modo approbata dicitur fides perſonæ Bellini à d. D Auguſtino. Primo dum adminiſtrationem ei credidit. Secundo dum in teſtem ipſum produxit, vt etiam fuit productus teſtis à d. D. Conrado. non ergo ex iam dictis, illius fides † improbari amplius poteſt *& confert egre-* 3
gium reſponſum Boerij conſ. 40. num. 108 quid ergo in duplicata approbatione, iuxta regulam l. Baliſta. ff. ad Trebell. eſt enim maxima † virtus 4
geminationis, quemadmodum videmus in geminata prohibitione alienandi bona, quæ impedit alienationem illis in caſibus aliàs à iure permiſſis. *§. ſanctiſſimas. in auth. de alie. & emph. Bart. in l. filiusfam. § diui. 2. oppoſ. & ibi Alex. col. 2. de leg. 1. Dec. conſ. 191. colum. 1. & Soc. Iun. conſilio 48. numero 9. libro 1. & conſ. 31. numero 72. & lib. 2. cæteros prætereo.*

Tertio, omnem hanc cõtrouerſiam dirimere videtur reſponſum Fulgoſij *conſ. 103. nobilis vir. colum. 2.* quo loci reſpondit, libro adminiſtratoris fidem † eſſe adhibendam contra dominum ad 5
fauorem tertij: cum idem ſit, ac ſi ab ipſomet domino ſcriptus fuiſſet liber, *capit. qui per alium, de reg. iur. in 6. l. 2. §. omnia. C. de vet. iur. enucl.* nec dubium eſt, quin ſcripturæ quantumuis priuatæ fides adhibeatur contra ipſum ſcribentem. *l. Publica. §. ult. ff depoſ. l. cum de indebito. ff. de proba. l. nec. ſatiſdatio. ff. rem ratam hab. l. generaliter, C. de non nu. pecu. tradit. Crauè. in tract. de antiq. temp par. 1. numer. 97.* Imo fortius reſpondit Caſtr. *conſ. 314. omiſſo. in primo & ſecundo dubio. colum. 2. verſicu. his ergo præſuppoſitis lib. 2.* libro rationum inſtitoris ad ſui fauorem contra dominum credi.

Quarto confirmatur, quia in eo libro Bellini multa contra eum ſcripta ſunt; maior † ergo fides eſt illi adhibenda, cum præ- 6
ſumendum non ſit falſo quidquam contra ſe ſcripſiſſe, ex quo tenebatur reddere rationem eorum, quæ ibi ſcripta erant. *l. quadam. ff. de procu. l. ſi vero non remunerandi. l. ſi procurator em. §. 1. l. ex mandato. ff. mand. & reſpondit Soc. Sen conſ. 46. colum. 1. & conſ 71 colum. 1 lib. 1.* quod procedere reſpondit Imola *conſ. 29.* etiam ſi dominus promiſerit adminiſtratori ſe nullam illi illaturum moleſtiam. Eadem ratione dicimus credi † teſti, cui alias non crederetur, cum quid 7
contra ſe ipſum oſſerit. *ita reſponderunt Crau. conſ. 6 n. 62. & Soc. Iun. conſ. 61. num. 19. lib. 2.*

Quinto, ad rem maxime conferre videtur, quod hic non reuocatur in dubium negotij ſubſtantia, id eſt, fructuum perceptio: ſed ſolum ipſa fructuum quantitas: quo fit vt facile credere de-

beamus lib. Bellini, qui illum ſcripſit, etiam ſi agere videatur de ſeipſo exonerando. *ita in ſpecie reſpondit Bar. conſ. 150. cum prædicta.*
8 *colu. vlt. lib. 3.* vere enim facilius probatio † ſuppletur, quam noua inducatur. *Bar. & alij in l. certi condictio. §. 1. vbi Dec. ff. ſi cer. pe.* ita reus edit actori ad ſupplendum eius probationes, & ſi non edat vt ex toto ſuam intentionem fundet. *ita omnes in l. vlt. C. de eden. & reſpondit Bal. conſ. 363. creditor. lib. 3.* idem ergo dicendum videtur in caſu noſtro.

Sexto accedit, quod iſte Bellinus eſt iam vita functus: quo fit, vt magna ſit pro illius libro fides & præſumtio. Siquidem, ſi rei veritas aliter ſe habuiſſet, librum immutaſſet, ne in peccato mo-
9 reretur, quare dicere ſolemus, mortem † vim habere iuriſiurandi. *ita Craue. tractat. de antiq. tem. 6. part. prima partis princ. quæ incipit, quarto limitatur. nu. 48. citat Caſtr. d. conſ. 302. ad bene examinandum, lib. 1.*

Septimo non parum hanc opinionem adiuuare videtur ratio
10 ducta à iure naturali. Dictat ius naturale, benefacienti † eſſe benefaciendum. *l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. ff. de peti. here. Soc. Sen. in rub. ff. de ver. obl. nu. 4.* Atqui Bellinus eſt conſecutus beneficium adminiſtrandi à d. D. Auguſt. Non ergo verſimile eſt Bellinum voluiſſe detrimentum adferre ipſi D. Auguſtino, ſcribendo aliquid contra eum, ſed potius eſt credendum, ad illius beneficium con-
11 tra ipſum pupillum ſcripſiſſe. Quæ autem verſimilia † ſunt, veritatis cognata ſunt, *vt tradit Crau. conſ. 61. num. 9. & conſ. 73. num. 41.* hinc & teſti non idoneo creditur, cum veriſimilia deponit. *ita Crau. conſ. 302. nu. 48.*

Octauo ac vltimo conferre videtur, quod perſona Bellini, dum in humanis fuit, probatiſſima ſemper extitit apud d. D. Au-
12 guſtinum, & illius deinde hæredes. Illius ergo fidem † nulla ratione improbare potuit D. Auguſtinus, nec illius hæredes, *ex tex. in c. nullis, vbi gl. de accu.* Hæc, quæ doctiſſime à conſultiſſimo D. Crauetta pro D. Coorado, ſeu illius hæredibus adferuntur, me etiam dubium & ancipitem aliquando fecerunt, vt contra D. Auguſtinum, ſeu illius hæredes ſentirem.

Cæterum, re ipſa diligentius & accuratius examinata, contrarium verius eſſe exiſtimo: nempe nullam fidem eſſe adhibendam illo libro Bellini adminiſtratoris, quod equidem multis demonſtrari poteſt.

13 Primo, ea ratione adducor, quod hic liber † Bellini libri formam non habet; cum clare in eo ſcriptum non ſit, quid ab eo receptum, quid domino ſolutum & datum: non ergo ei adhibenda eſt fides *ita docuit Bar. in l. comperimus. C. de naui. lib. 11.* non credi libro de receptis, niſi ſcriptum etiam fuerit, à quo & qua ex cauſa receptum ſit. *idem reſpondit Alex. conſil. vl. col. 3. lib. 7. & Craue. tr. de antiq. temp. 6. parti. 1. par. prin. nu. 44. qui & alios recenſet.* cum ergo ſit mere priuata ſcriptura, nulla ei fides adhibenda eſt, cum nullum probationis gradum faciat. *l. inſtrumenta. C. de proba. §. ſi vero quidquam, in auth. de inſtr. fide & cautela. Mod. in conſuetu. Pariſien. tit. 1. §. 1 nu. 11.* nam memoriale, quale eſt hic quinternetus, ita appellatus ab omnibus, nihil penitus probat. *ita Bal. in rub. C. de conſt. pecu. nu. 14. verſ. ſi autem non ſit codex. Felin. in cap. 2. num. 29. de fi. inſtru. vbi Mod. apoſtillantes ad Dec. num. 19. reycit opinionem Decij contrariam.*

Secundo, libro Bellini nullam eſſe fidem adhibendam illud facit, quod nullo iuramento illius fides eſt à Bellino confirmata. Iu-
14 rare enim debuit, contenta † in eo eſſe vera. *ita poſt Guilielmum de Cuneo ſcribit Craue. d. tracta. de antiq. temp. ſexta particula prima portis principalis. numer. 47. qui in ſimili citat doctrinam Bartol. in l. Theopompus. ff. de dote prælega.* dum docuit, quod quando aſſertioni alicuius ex diſpoſitione ſtatuti adhibēda eſt fides, intelligitur, modo is aſſerens ſuo iuramento id aſſerat. Ita ſuo iuramento, qui ex parti um conſenſu declarare poteſt, ſuam declarationem confirmare debere, reſpondit Iaſ. *conſ. 147. colum. penul. verſ. confirmatur & tertio libr. 2. ita & in electo teſte à partibus tradit Didacus libr. 2. varia. reſolu. cap. 13. numer. 3 & in ſpecie & claris noſtris terminis ita ſcribit ipſemet Clariſſ. Craue. in d. tract. de antiqui tempo. Sexta particula prima partis. numero 26.* vbi inquit non credi libro negotiatoris præpoſiti contra ipſum præponentem, niſi adſit iuramentum, *& ibi huius opinionis recenſet Caſtren. conſ. 314. colu. 2. libr. 2. in meo codice eſt conſ. 311.*

Tertio ſuffragatur, quia, ſi recte perpendimus, hic agitur de probatione libri à tertio conſcripti, vt contra tertium probet. Nam, ſi quæſtio eſſet inter D. Auguſtinum tutorem & Bellinum, eſſet diſputandum an hic liber Bellini probaret contra ipſum D.
15 Auguſtinum; ſed hic diſputatur † inter tutorem & pupillum, atq; ita ratione libri inter tertios agitur: quocirca dicendum eſt librum hunc non probare. *ita docet Fel. in c. 2. nu. 32. de fid. inſtr.* & licet eo loci ſubiungat Fel. ex multorum opinione ſaltem ſemiplene probare; attamen hoc verum non eſſe idem Fel. fatetur, & Modern. *in conſuet. Pariſien. ti. 1 §. 5. numer. 11.* ſcribit, nullam fidem ſcripturam hanc facere ad vtilitatem tertij. Ita etiam videmus, librum Gabellarij fidem non facere ad vtilitatem tertij, cum tamen ei credatur, cum eſt quæſtio inter Gabellarium & deſcriptum, *vt docuit Bal. in l. quadam §. numularios ff. de eden. & reſponderunt Iaſ. conſ. 103. lib. 1. & Dec. conſ. 13. nu. 5. verſ. non obſtat.*

Quarto, nullam fidem eſſe adhibendam libro Bellini ſuadet,
quod is liber falſi ſuſpicione non caret, cum diuerſa † manu & a- 16
tramento plura ſint in eo conſcripta. *ita Dec. conſ. 447. nu. 8. Crau.*
conſ. 81. nu. 6. & conſ. 134. nu. 27. quæ ſane falſi ſuſpicio † in parte lib. 17
ſubſtantiali in totum vitiat. *l. ſi ex falſis. vbi Iaſ. & cæteri. C. de tranſa. & in ſpecie noſtra Caſtr. conſ. 121. omiſſa. colum. 1. lib. 2. Rum. conſ. 17. nu. 2. lib. 4. Cur. Iun. conſ. 166. num. 9 & Soc. Iun. conſ. 132. nu. 6. lib. 3.* & cum hæc falſi ſuſpicio ſufficiat in ciuilibus ad proſternendam fidem ſcripturæ. *l. iubemus. C. de fide inſtrum. & reſponderunt Crau. conſ. 1, 4. num. 26. Gramma. conſ. 30. nu. 2. in criminalib. Soc. Iun. conſ. 39. nu. 3. lib. 2. & Neart. conſ. 27. nu. 25.* ſequitur, & huic libro nullam eſſe præſtandam fidem.

Quinto, ex eo confirmatur hæc noſtra ſententia, quod non ſemel in actis oppoſitum fuit, librum illum non fuiſſe ſcriptum manu d. Bellini, nec mandato ipſius Domin. Auguſtini, fuit etiam petitum illos quinternetos exhiberi, vt diligentius cognoſci poſſet, & vt liceret illis opponere. Quod quidem factum non fuit;
ob id eius fides non eſt legitima, cum inſtrumenta † ſcripturæ & 18
ſimilia exhiberi debeant dato termino ad opponendum. *ita Bar. in extrauag. ad reprimen. in verbo de plano. in fine. Rom. conſ. 156. Marſil. ſingul. 81. aduertas. D. Didacus lib. 1. variar. reſolu. capit. 1. numer. 5.* Quinimo erat per comparationem literarum, vel alijs medijs facienda fides, librum hunc fuiſſe ſcriptum manu d. Bellini, *vt tradunt omnes in l. comparationes. C. de fide inſtrum. & in l. admonendi. de iureiur. Barto. l. nuda, numer. 9. de dona. Dec. in capitu. 2. num. 9. de prob. & alibi ſæpe.*

Sexto, adducor ea ratione; quia video librum tutoris aduerſari libro Bellini, atque ita ſimul pugnant: vnus ergo eorum falſo con-
ſcriptus eſt. nec enim † ex duobus pugnantibus vtrumque eſt 19
verum. Atqui liber D. Auguſtini multis de cauſis fideliter eſt conſcriptus: & illi fides adhibenda eſt, ſequitur ergo libro Bellini credendum non eſſe. Libro D. Auguſtini fidem eſſe adhibendam vel ex eo probatur. Primo, quod eius fides à teſtatore fuit approbata; & tutor dicitur fungi munere publico: illi ergo magis quam Bellino credendum eſt. Ita in ſimili dicimus, notario † magis credi 20
quam teſti, cum inter eos eſt repugnantia, an ſit ſcriptum, vt ... dictum idque ratione publici muneris. *l. ſi quis decurio. C. de falſis. Ant. Capicius deciſ. 94. num. 2. Alcia. tract. a. præſum. regul. 3. præſumpt. ... & Didacus lib. 2. variar. reſolu. cap. 3. num. 10.* Præterea & ſecundo, li-
ber † Bellini caret omni forma, vt iam oſtendimus, cum tamen li- 21
ber Domin. Auguſtini ſit ſolemniter conſcriptus. Præterea & tertio, liber Bellini non fuit ex aliquibus ſuis particellis verificatus: cum tamen liber Domi. Auguſtini ex multis particellis probatis fuerit iuſtificatus illi ergo adhibenda eſt fides, & non libro Bellini *vt egregie docuit Ang. Aret. in §. actionum. numer. 36. in fi. inſt. de actio. Alcia. reſpon. 423. in fin. & Moder. in conſuetud. Pariſien. tit. 1 §. 5. numero 20.* Præterea & quarto, liber tutoris caret omni vitio viſibili, vt econtra liber Bellini multa habet vitia. Præterea & vltimo, liber tutoris eſt viri nobilis ac ſoceri ipſius D. Conradi teſtatoris, atque ita probatæ fidei, *vt iam diximus*, ille vero Bellini eſt viri ignobilis & vitæ ſatis deploratæ. Sequitur ergo illi libro Bellini, tamquam repugnanti libro Dom. Auguſtini nullam fidem eſſe adhibendam.

Septimo & vltimo, hanc noſtram & iuris ſententiam confirmat auctoritas eorum, qui in ſpecie affirmarunt libro ſimilis ad-
miniſtratoris fidem non eſſe adhibendam † contra ipſum tuto- 22
rem. *ita in ſpecie* reſpondit Caſtr. *conſ. 302. ad bene examinandum dubia, col. 2. verſ. nec etiam obſtat. lib. 1.* libro notarij, ab eo tanquam ab adminiſtratore conſcripto, non credi contra librum tutoris. *Idem ſenſit Dec. conſ. 94. nu. 2. verſ. ſimiliter ſcriptura. Idem ſenſit ipſemet Clariſs. Crau. in ſuo tract. de antiq. tem. ſexta parte. prima partis nu. 26.* dum ſcripſit, non eſſe adhibendam fidem ſine iuramento. Et recte, quia, vt eo loci ſcribit idem Crau. *nu. 3. in fin. verſ. nec obſtat*, licet perſona adminiſtratoris fuerit à D. Auguſtino approbata; non tamen illius ſcripta approbata cenſentur, *vt infra latius dicam.*

Non

Digitized by Google

Non obſtant adducta in contrarium, quia reſpondeo. Et ad primum dico, vt paulo ante dicebam, ex eiuſdem Clariſſ. Crauettæ ſententia d. lcata particula: *numer. 30. ver. nec obſtat.* quod licet præponens aliquem adminiſtrationi, cenſeatur illius perſonam
23 approbaſſe; non tamen dicitur approbaſſe illius ſcripta. *atque ita declarat. d. l. ſiquis teſtib. C. de teſtib. idem in teſte reſpondit Pariſ. con. 88. num. 15. lib. 3.*

Reſpondeo & ſecundo, perſonam teſtis & ſimilium ac illorum facta, cenſeri ſolum approbata, quantum illorum qualitas eſt cognita. *ita docuit Franc. are in l. ſiquis teſtamento. §. quacunque colum. 3. verſic. ſi vero qualitas iſta non erat nota ff. de teſt.* At in caſu noſtro ſtat ſimul, quod Bellinus perceperit fructus in ſuo libro deſcriptos, & quod de illis rectam & iuſtam rationem non reddiderit D. Auguſtino, atque ita ab eo fuerit deceptus: non ergo dicitur approbaſſe illius perſonam & ſcripta; & per cõſequens illius Bellini libro credendum non eſt contra D. Auguſtinum.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur vt ſupra. præterea & ſecundo cenſeo aduertendum, Bellinum poſt mortem dicti Do. Auguſtini tutoris reddidiſſe rationẽ eorum, quæ nomine ipſius D. Auguſtini adminiſtrauit; vti conſtat ex inſtrumento quitationis & liberationis confecto anno 1535. Et ex illo probatur d. Bellinum reſtituiſſe frumentum & alia multa, quæ penes eum erant, & de quibus non videtur reddidiſſe rationem d. D. Auguſtino. Hinc duo eliciuntur, vnũ quod D. Conradus fuerit conſecutus à Bellino id totum quod erat conſecuturus à D. Auguſtino, ſi is à Bellino integram redditionem rationum habuiſſet. Alterum, D. Auguſtinum nihil minus retuliſſe in ſuo libro, quam acceperit à d. Bellino; & per conſequens dolum nullum argui poſſe cõtra D. Auguſtinum ex libro d. Bellini.

Non obſtat tertium, *ex Ful. d. conſil. 103. Nobilis vir colum. 2.* quia loquitur Fulgo in caſu, in quo aderant duo libri duarum perſonarum authenticarum: qui quidem libri conueniebant, habebantque debitam formam: cum tamen diuerſum hic ſit, *vt iam diximus.* Reſpondeo & ſecundo, quod in caſu Fulgoſii nulla erat controuerſia inter librum factoris, ſeu negotiorum geſtoris, & librum tutoris. Cum liber tutoris nunquam fuiſſet exhibitus. Eſt enim credendum, quod ſi in ea ſpecie repugnaſſet liber tutoris libro adminiſtratoris, reſpondiſſet Fulgoſius, vt etiam reſpondit Caſtrenſis, eſſe potius adhibendam fidem libro tutoris quam ipſius adminiſtratoris. *Ita etiam reſpondeo Paulo Caſtr. in d. conſilio 314. Omiſſe* loquitur Caſtrenſis, cum liber ab eo præpoſito inſtitore eſt ſolemniter conſcriptus, cui quidem libro cenſuit Caſtrenſis eſſe credendum, cum adeſt ſcriptoris iuramentum, quod hic deficit.

Rurſus in caſu Caſtrenſis is dominus, qui inſtitorem præpoſuit, ſæpius librum inſtitoris approbauit: cum tamen in caſu noſtro nunquam liber Bellini fuerit approbatus à dicto Do. Auguſtino.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo illud procedere, ſi liber Bellini debitam & ſolemnem formam contineret. At, cum ſit ſcriptura mere priuata & memoriale quoddam, quod & multiplici vitio laborat dicendum eſt, nullam illi fidem fore adhibendam, præterea & ſecundo, procederet hæc argumentatio, quando conſtaret ipſum Bellinum reddidiſſe rationem ſecundum formam illius ſui libri: quod tamen non conſtat. Nec Bellino credendum
24 eſt ſe ita reddidiſſe rationem, cum agat † de ſe ipſo exonerando; ita ſuſpectus eſt, & fide caret; *vt tradunt Barto. in l. deferre. in fin. ff. de iure fiſc. Curt. Iun. conſ. 19. nu. 15. & Ruı. conſ. 41. nu. 4. lib. 4.*

Non obſtat quintum ex illo reſponſo Bart. *conſil. 150. col. vltim.* quia reſpondeo Bart. ibi. *num. 7. verſic. & eſt aduertendum;* ſeipſum declarare: nempe, hoc procedere, quando is tutor librum rationum à ſe confectum non exhiberet. Nam tunc, cum ei aduerſetur iuris præſumtio creditur teſtibus, qui de ſe exonerando egũt, vt colonis, adminiſtratori & his ſimilibus. Contra ergo, cum tutor librum rationũ exhibet, vt in caſu noſtro. Et licet eo loci ſubiungat Bar. *num. 7. verſic. ſed ſi poneremus, quod tutor.* credi colonis
25 contra tutorem ratione quantitatis fructuum dico † Bartolum minus recte ſentiſſe, tum quia eius aſſertio nullo iure probatur: tum etiam quia repugnat præcedenti rationi, quod ipſi coloni agant de ſeipſis exonerandis; & quibus vere non creditur, cum liber à tutore exhibetur. Nec text. *l. 1. §. de ſeruis. ff. de tutelis. & ratio diſtrah. quem citat Bartolo.* diſtinguit caſum cum agitur de probanda ſubſtantia ab illo, cum agitur de probanda quantitate. Et licet facilius qualitas & quantitas probetur, quam ipſa ſubſtantia, non tamen ſit, quin & legitimis probationibus probari debeant. Quo circa reſpondit Cur. Iun. *conſil. 163 numer. 20.* non eſſe credendum artificibus de melioramentorum quantitate, etſi conſtaret de ipſa melioramentorum ſubſtantia. Idque ea ratione, quia illi artifices agebant de ſe exonerando; atque de proprio commodo: ita hic dicendum eſt. Non obſtat ſextum, quia reſpondeo, fundamentum hoc retorqueo contra D. Conradum. Iam conſtat eſſe vita functum nunc D. Auguſtinum tutorem, nõ mutato libro rationũ aduerſatur libro Bellini: illi ergo libro D. Auguſtini ſtandum eſt contra librum d. Bellini, cum præſertim alia permulta concurrunt in perſonam d. Auguſtini, quæ illius
fidem augent, vt nobilitas, † diuitiæ & affinitas, *vt iam dixi.* Et e- 26
contra multa ſunt quæ minuunt fidem libri Bellini, quod eſſet vilis, pauper, haberet librum inordinatũ, & vitioſe conſcriptum.

Non obſtat ſeptimum, quia retorqueo fundamentum. Non enim eſt præſumendum, quod tutor quid contra veritatem ſcripſerit in ſuo Codice rationum, cum iam illius fides eſſet à teſtatore approbata; cum ſocer, atque ita loco patris eſſet. Quo circa,
quemadmodum omnis ſuſpicio † ceſſat in patre cum contrahit, 27
aliquid vel agit cum filio, ita etiam ceſſat in ſocero. *vt in ſpecie docuit Iaſ. in l. et tranſactionem nu. 2. C. de tranſact.* Reſpondeo & ſecundo, argumentationẽ poſſe hanc procedere, ſi nihil eſſet ſcriptum ad commodum ipſius Bellini; ſed ſolum cauſam pupilli & tutoris reſpiceret. nam tunc eſſet præſumtio, quod potius ad fauorem tutoris, à quo magis diligebatur, quam ad commodũ pupilli ſcripſiſſet. At in caſu noſtro agitur de commodo ipſius Bellini; qui ex eo libro aſſerit ſuos fructus à ſe perceptos ipſi tutori dediſſe, nõ autem in ſuos vſus vertiſſe: cum tamen contrarium verius ſit

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo ex iam relatis, perſonam Bellini fuiſſe approbatam: non autem illius ſcripta. Præterea etiam ſi videatur approbata Bellini perſona & eius etiam ſcripta:
attamen † illis fidem non adhibere poſſunt æquiſſimi iudices. *vt* 28
egregie declarat Abbas in d. c. nullis num. 3. de accuſ. & ibidem Ioan. de Ana. & Felin etiam num. 2 qui ſcribit. iudicem peccare, ſi in his officium ſuum nõ impertitur. Nec dubito, quin omnibus perpenſis iudicaturi ſint æquiſſimi atque illuſtriſſimi huius cauſæ iudices, nullam fidem illi libro Bellini adhibendam eſſe. Atque ita iuris eſſe cenſeo.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1. *Iuramentum eſt perſonale, neque obligat heredem ad pœnam periurij num. 22.*
2. *Abſolutio fruſtra petitur, quando condemnari non poteſt.*
3. *Subſtantia actionis quando non obeſt ſed ſolum illius exercitium. & aliquod ei obijciatur impedimentum ſi iudicio pendente impedimentum illud tollitur, actio ipſa reconualidatur, & omnia in iudicio acta firmantur.*
4. *Actio quando mero iure competit, & aliqua exceptio obijciatur. ſatis eſt diſpoſitionem ſuperuenire, qua impedimentum illud exceptionis tollatur.*
5. *Iuramentum quando enormis eſt læſio, non obligat, & fruſtra ab eo petitur abſolutio. & quomodo intelligatur. num. 24.*
6. *Iuramentum errore emiſſum non obligat.*
7. *Conſenſus eſt fundamentum iuramenti, quo remoto, iuramentum vim non obtinet.*
8. *Exceptio periurij detecti in actore iam admiſſo ad agendum, non eſt impedimentum ad actionem perſequendam. & nu. 28.*
9. *Iudex videtur reijcere oppoſitionem factam actori iam admiſſo ad agendum per proceſſum ad vlteriora, & quomodo hoc procedat. nu. 19*
10. *Accuſatio de periurio facta dolo, non habetur in conſideratione.*
11. *Abſolutio à iuramento non poteſt dari, niſi cauſa cognita. & citata parte.*
12. *Et quæ huius rei ratio.*
13. *Abſolutio à iuramento debet concedi iuſtis de cauſis.*
14. *Abſolutio à iuramento non ſeruato iuris ordine conceſſa non valet, & iuramentum obtinet vires ſuas.*
15. *Abſolutio vnica non liberat quem à pluribus iuramentis.*
16. *Excommunicatus multiplici excommunicatione non poteſt liberari vnica abſolutione.*
17. *Iuramentum nullo modo abſolui poteſt cœpto iudicio, & periurio patrato.*
18. *Abſolutio à iuramento non tollit vim, & effectum perfecti contractus.*
19. *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*

Digitized by Google

20 *Contractus vallatus ex iuramento, ſi ſublatum ſit iuramentum per abſolutionem, an contractus irritetur.*
21 *Cauſa confirmans ſi ceſſet, an actus confirmatus ceſſare dicatur.*
22 *Hæredes obligantur ex iuramento facto à defuncto ſuper contractu.*
23 *Hæres, virtute iuramenti, tenetur exonerare conſcientiam defuncti.*
24 *Læſus enormiter ex iuramento, quomodo ei poſſit contrauenire.*
25 *Iuramentum auctoritate propria, & ſponte ſperni non debet.*
26 *Iurans ſoluere vſuras, tenetur petere abſolutionem à iuramento: in qua abſolutione citandus eſt aduerſarius.*
27 *Petens abſolutionem à iuramento vti per errorem emiſſo non creditur.*
28 *Periurus qui vult agere, ſi de periurio opponatur, non auditur: ſecus ſi non opponatur.*
29 *Exceptio periurij an, quando, & quomodo tollatur per proceſſum ad vlteriora.*
30 *Exceptio non præſtitæ fideiuſſionis requiſitæ à ſtatuto ad hoc, vt quis audiatur, non dicitur reiecta per proceſſum ad vlteriora.*

CONSILIVM XXIV.

Initium à Domino.

IAm me ſolutum opinabar ab hoc munere ſcribendi pro defenſione veritatis Dom. Auguſtini Taparelli, vel verius hæredum ſuorum. Verum noua excitatur dubitatio ex reſponſo Clariſſimi cõpatris mei D. Aymonis Cranettæ, qui pro hæredibus D. Conradi pupilli reſpondit, eam quã obiiciebamus iuriſiurandi exceptionẽ, nihil his hæredibus D. Conradi obeſſe, quin experiri poſſint, reiecta illa iurata liberatione, facta à Domino Conrado dicto dom. Auguſtino tutori. Nam multis de cauſis illud iuramentum non obeſt his hæredibus Dom. Conr. *inquit Clariſſimus Cranetta.*

1 Primo. quia iuramentum † perſonale eſt, & ob id non obligat hæredem ad periurii pœnam. *c. veritatis de iureiuran.* Quocirca ſuperfluo petita fuit ab his hæredibus abſolutio ab eo iuramento. 2 Quorſum abſolui, ſi † nullum quod ad eos erat obligationis vinculum? *quemadmodum ita in ſpecie ſcribunt omnes in d. ca veritatis. Bald. in l. 3. colum. 1. Codice plus val. quod agit. & conſilio 398 Quæſtio talis. numero 3. libro 1. Caſtr. conſilio 306. Quamquam longa colum. 2. libr. 2. Guido Papa. q. 224. in fi. & q. 416. ad finem. His addo Pariſ. conſ. 65. num. 23. lib. 3.*

Secundo, hoc iuramentum his hæredibus nil obeſſe, vel ex eo 3 demonſtratur, quod vbi ſubſtantia † actionis non obeſt, ſed ſolum illius exercitium, & aliquod ei obiiciatur impedimentum; ſi iudicio pendente impedimentum illud tollitur, actio ipſa reconualidatur, & omnia in iudicio acta firmantur. *ita reſpondit Soc. Sen. conſilio 41. numero 3. verſic. 3. etiam reſpondere. libro 3. & idem ſenſit Signorol. conſilio 98. num. 10. verſicul. modo ſi arguitur.* dum in-4 quit quod quoties mero iure actio † competit, & aliqua exceptio obiicitur, ſatis eſt diſpoſitionem ſuperuenire, qua impedimentum illud exceptionis tollatur, *ex l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pactis. l. lecta. ff. ſi cert. pet.* Atqui in hoc caſu actio mero iure competebat domi. Conrado ad petendum rationem ſibi reddi à Do. Auguſtino adminiſtratæ tutelæ. Licet ergo illa actio, ſeu eius exercitium fuerit per iuramentum impeditum; attamen mortuo D. Conrado, atque ita ſublato iuriſiurandi impedimento in perſonam hæredum, ſequitur actionẽ ſuas vires recuperaſſe, & nunc conſiſtere.

Tertio ſuffragari hæredibus Do. Conradi videtur quod fruſtra diſputetur de virtute obtentæ abſolutionis ab eo iuramento. quod adeo erat infirmum & inualidum, vt nec dom. Conradus viuens obligatus ad illius obſeruationem fuiſſet. Nam enormis 5 † aderat læſio, ob id erat non obſeruandum: atque ita non erat neceſſaria abſolutio, *ita Butr. in c. cum contingat. numer. 13 verſicul ſi non conſtat. de iureiuran. Ange. in l. vlt. numer. 2. 3. ff. qui ſatiſ. coga. Comenſ. conſil. 180 Videtur prima facie, colum. 2 Corn. conſil. 11. colum. 6. in fin. verſicul. ex quibus videtur. lib. 3. Iaſ. conſil. 133. in fin. libr. 4. Dec. conſil. 180 num. 6. & conſil. 349. num. 3. & conſil. 379. colum. vlt. Soc. Iun. conſil. 48 num. 9 lib. 1. Alba. conſil. 81. num. 54. & Ral. conſil. 59. numer. 27.* ſcribunt ij, neceſſariam non eſſe abſolutionem à iuramento, cũ adeſt enormis læſio; quæ abſolutio ſi petitur, ex abundanti id fit, *vt tradit Cur. Sen. conſ. 43. num. 25.*

Quarto, neceſſariam minime fuiſſe abſolutionem hanc detegitur ex eo, quod illud iuramentum errore † emiſſum fuit à Do. 6 Conrado, qui fidem adhibuit aſſertioni dicti D. Auguſtini tutoris, *iuxta gloſſ. l. 2. in fin. Cod. quando actio de pecul. eſt annal. cum multis relatis à Crane. conſil. 157. num. 14. Quibus accedunt Abbas in cap. vlt. in fin. de confeſſ. Rum. conſil. 137. num. 21. libr. 3. & Alba. conſil. 9. numero 50.* Quo ſane errore admiſſo nullus fuit in iurante conſenſus. *l. ſi per errorem. de iuriſd. omn. iud. l. 2. de iud.* Atqui † remoto conſenſu iu- 7 ramentum vim aliquam non obtinet. *l. vlt. Cod. de non numer. pec. Crane. conſil. 144. numer. 16. & conſil. 192. numer. 6.* Inde ſequitur, neceſſariam non eſſe aliquam abſolutionem. *quemadmodum in ſpecie memoriæ proditum eſt à Bald. in d. l. vlt. in princ. Cod. de non num. pecu. Butri. in c. cum contingat num. 13. in 4. caſu, de iureiur. Caſtr. conſ. 122 Viſo puncto ſupraſcripto, & alij de quibus in 4. dubio. conſil. 189. Viſo inſtrumento. colum vlt. verſic. 3. attam fundamentum tollitur, & conſil. 377. Ad primum videtur dicendum diſpoſitionem. num. 2. lib. 2. Cor. conſ. 11. col. 7. verſi. in caſu autem noſtro. lib. 3. Rui. conſil. 134. n. 10. lib. 1. & Dec. conſ. 352. col. vlt.*

Quinto, non videtur fuiſſe neceſſariam abſolutionem, quia eius omiſſio hoc caſu nil obfuit. Quandoquidem vbi iam, admiſſo † actore ad agendum, detecta eſt periurii turpitudo, per- 8 iurii exceptio ad actionem perſequendam impedimento non eſt. *ita Bal. & Salic. in l. vlt. C. de non nume. pecu. ille col. vlt. verſic 2. quæro. iſta, num. 2. Alex. l. nemo poteſt. num. 17. verſic. limita. ſingulariter. de leg. 1 & in l Seius & Augerius colum. vlt. verſic. & vide etiam ff. ad l. Falc. & conſil. 19 num. 14. verſic. ad vnum tamen lib. 2. Soc. Sen. conſil. 264. num. 11. verſic. non obſtat etiam iuramentum. lib. 2. Iaſo. in l. patre furioſo. numer. 17. ff. de iis, qui ſunt ſui, vel alien. iur. Rum. conſil. 142. num. 6. lib. 1. & Natta conſil. 305. numer. 9. lib. 2.* Atqui hoc in caſu iam D. Conradus & illius etiam hæredes admiſſi fuerunt ad agendum, non ergo neceſſaria fuit abſolutio. Nec dicendum eſt, factam eſſe admiſſionem inuito D. Auguſtino, qui periurii exceptionem oppoſuit: tum quia oppoſitio nil hoc in caſu prodeſſe videtur: tum quia † iudex eam videtur reieciſſe per proceſſum ad vlteriora. *l.* 9 *cũ prætor. § 1. de minis. Bart. l. à procedente. C. de dilat. Bald. in l. 1 numer. 9. C de ord. iud. Aret. conſil. 73. colum. 2. verſ. aliquando iudex. Rui. conſ. 61. numer. 36. lib. 5.* qui ſcribit, hoc caſu fore neceſſariam appellationem à proceſſu ad vlteriora. *quod tradit etiam Aret. conſil. 107. numer. 2. verſic. ſecundus caſus.* & egregie reſpondit Aoch. *conſil. 192. nu. 4. verſ. confirmat hoc,* contradictionem ſine appellatione hoc in caſu nil operari.

Sexto ac vltimo, non videtur fuiſſe neceſſe petere aliquem abſolutionem à iuramẽto iſto. Siquidem † iam de dolo D Auguſti- 10 ni tutoris dicitur conſtare; ob id ſi is, vel eius hæredes obiiciunt exceptionem periurii contra D. Conradum, is de dolo replicare poterit. *ita Cor. conſil. 161. in fin. lib. 3. & conſ. 139. in fin. lib. 4.* Hæc aduerſus hæredes D. Auguſtini non parum vrgere videbantur.

Cæterum, re diligentiori accuratioriq; ſtudio conſiderata, arbitror iuramenti vinculum adhuc ligatos tenere dict. D. Conradi hæredes, eoſque à iudicio hoc excludere. Quod vt dicam multis moueor.

Primo, quia à iuramento iſto, quo (vt infra dicemus) etiam hæredes domin. Conradi obligantur, minus rite & recte fuit conceſſa, abſolutio. Siquidem cauſa † cognita erat concedenda. poſt 11 eaquam conceſſa fuit ad effectum, vt contrauenirent immediate illi liberationi & quitationi. *ita ex c. quanto, de iureiuran. & tradunt Innoc. in c. ad aures, de eo quod metus cauſa. Specu. titu. de legat. §. nunc aſtendendum. Guido Papa. queſt. 140. Socin. Sen. conſil. 59. colum. quinta, verſicul poſtrema lib. 3. Decius in capit. qua fronte. numer. 7. de appellat. & Didacus lib. 1. varia. reſolut. capit. quarto, numero quinto.* Et ob id recte ſcribunt multi, hoc in caſu neceſſariam fore aduerſarii citationem. *ita Abbas in capit. 1. numero 13. & ibi Felin. numer. 23. de iureiur. Cur. Sen. conſil. 65. colum. vlt. Dec. d. c. qua fronte. num. 6. Guido Papa. q. 225 & Didacus d. cap. 4. numer. 5. & Ioan. de Sylua tract. de iureiur. q. vltim. Capella Toloſ. q. 62. & recte.* nam cum † lædi aduerſarius 12 ex ea abſolutione poſſit, citari omnino debet. *l. de vnaquoque. ff. de re iudica. capit. 1 de cauſa poſſ. & propr. capit. inter quatuor. de maior. & obed.* Et cum abſolutio † hæc concedi non debeat, niſi iuſtis 13 de cauſis, *vt inquit Innoc. in capit. ſecundo, in fin. de renunc. & Abbas in capit. primo, numero 13. de iureiur. & eo loci cæteri.* Quæ ſane iuſtæ cauſæ iudici cognitæ eſſe non poſſunt, niſi aduerſarius petens abſolutionem audiatur: nam partium aſſertione iura panduntur. *l. ſin. Codic. ſi per vim vel alio modo. & in ſimili ſcribit Bar. in l multum. ff. de condit. & demonſt.* Cum ergo nil horum obſeruatum † hoc in caſu fuerit; ſequitur iuramentum adhuc vires ſuas obtinere; & per conſequens impedire actionem. *l. ſi. quis maior.*

C. de

Codice de tranſact. & in ſpecie reſpondit Anchar. conſil. 382. Retento ordi-
ne. col vlt. verſic. præterea in caſu noſtro Ripac. ex parte. nu. 2. de reſcript.
& Crane. conſilio 7. num. 12. & Soc. Iun. conſi. 125. num. 3 libro 3. qui vno
ore aſſerunt, hunc ita periurum eſſe omnino à limine iudicii re-
iiciendum.

Secundo nihil, prodeſſe conceſſam abſolutionem vel ex eo
conſtat. quod plura hic exſtant iuramenta, dum iuratum fuit, cō-
tenta in liberatione eſſe vera; & iuratum etiam fuit non contra-
15 venire; ſed obſeruare ſe velle. Erant ergo tot abſolutiones † con-
cedendæ, quot erant ipſa iuramenta. ita tradunt Roma. conſilio 326.
nume. 2. Soc. Sen. conſilio 59. colum. 4. verſic. ſecundo iſta concluſio libr. 3.
Felin. in cap. debitores. numer. 9. de iureiur. Pariſ. conſilio 43. nume. 18. &
conſilio 96. num. 92. libro 1 alios recenſet Rolan. conſilio 34. num. 7. libr. 1.
qui praxin petendi hanc abſolutionem recenſet. Adde Caſſa. conſilio 21.
* num. 16. & communem * teſtatur Dida. lib. 1. var. reſol. cap. 4. num. 6. &
16 Neuiz. conſilio 22. Ita dicimus in excommunicato † multiplici ex-
communicatione, non ſufficere vnicam abſolutionē, vt ſcribit et-
iam in bannito multiplici banno Modernus in conſuetud. Pariſien. tit.
1. §. 1. glo. 9 numero 39. Hinc dicimus, quod vbi plura obſtant, non
ſufficere ſimplicem clauſulam derogatoriam. Non obſtantibus, &c.
ita ſcribunt Bal. in l. 1. C. de furtis. Caſtren. l. humanum. primo nota C. de
legib. Iaſ. in l. vlt. num. 32. in fin. ff. de conſt. prin. & Crane. conſi. 241. col.
9. verſic. 7. reſpondeo.

Tertio, nihil profuiſſe conceſſam abſolutionem, vel ex eo cō-
17 ſtat, quod iam cœpto iudicio, † atque ita periurio patrato per di-
ctum Dom. Conradum conceſſa abſolutio eſt: quæ quidem con-
cedi nullo modo potuit, ita reſponderunt Feder. de Senn. conſilio 301.
in fi. Anc. conſilio 198. colum. vlt. Alex. conſilio 222. numero 9. libro 2. Bru-
num conſilio 46. Dec. conſi. 442. colum. pen. Rol. conſi. 34. nu. 2. Goz. conſi.
69. num. 21. & Natta conſi. 10. numero 5. & conſilio 233. numero 3. lib. 1.
Et recte, mea quidem opinione. Siquidem iā periuro legis auxi-
lium, quod iam offendit, negari iure debet. l. auxilium, in fin. ff. de
mino. &c. fruſtra, de vſuris.

Vltimo. (admiſſo rite & recte conceſſam fuiſſe abſolutionem
hanc:) nihil prodeſt hæc abſolutio dictis hæredibus Domi. Con-
18 radi. Siquidem abſolutio † à iuramento nō tollit vim & effectum
perfecti contractus. ita Abbas in c. cum contingat. num. 13. de iureiur.
Soc. Sen. conſilio 115. colum. pen. libro 1. Felin. in c. 1. numer. 26. verſ. conclu-
ditur, de iureiur. poſt Angelum, quem citat Marſilius ſing. 529. Non omit-
to, & pulchre in ſpecie hac Crau. conſilio. 7. numero 78. Et recte equi-
dem ſentiunt. Si enim iuramenti vinculum reſpicit abſolutio, &
ſolam illius qualitatem attingit; qua ratione fieri poteſt, vt con-
19 tractum reſcindere valeat, cum limitata † cauſa limitatum effe-
ctum pariat l. cancellauerat. ff. de his quæ in teſtamen. delent. l. ma-
20 gis. ff. de acq. rer. dom. Accedit, quod iuramentum † eſt acceſſo-
rium contractus. l. vlt. Cod. de non numer. pecu. quam ſingularem dixit
Abbas in ca. cum contingat. numero 14. de iureiurau. cum ergo acceſ-
ſorium non reguletſuum principale, ſed ab eo reguletur. l. quod
per manus. ff. de iure cod. cap. acceſſorium, de regul. iur. in 6. dicendum
eſt, ſublato iuramento, non eſſe ſublatum contractum. Confir-
matur, quia duo hic ſunt, vinculum iuramenti, & vinculum con-
tractus: abſolutio ergo non poteſt duo ſimul obſtantia & impe-
dimenta tollere, quemadmodum diximus ſupra de clauſula non
obſtante, & de iuramento duplicato. Huc ſpectat, quod vbi cau-
21 ſa † confirmans actum caſſat, actu iam perfecto & confirma-
to non corruit nec infringitur actus. l. ſi ſub me. §. ſiquis viam. ff.
de verb. obl. & confert quod ſcribit Bart. in l. ex facto. nu. 3. de vulg. Cum
ergo ex iuramento liberatio omnem perfectionem receperit, ſeu
ab eo confirmata fuerit ſequitur eō iuramento ſublato, firmam
adhuc & illæſam manere.

Non obſtant nunc aducta in contrarium. Siquidem ad illud
primum reſpondetur, non hos ipſos hæredes iurantes agere cœ-
piſſe, ſed ipſum dom. Cōradum. Quo caſu, cum in eo iam omnis
actio eſſet exſtincta, ſequitur geſta tempore vitæ dicti dom. Con-
radi eſſe nulla cum nulla eſſet apud eum actio, vt iam diximus. &
vbi fundamentum corruit, & omnia ſuperædificata corruunt. c.
cum Paulus. 1. q. 1. Nec his actibus annullatis cauſæ proſequi ab
hæredibus potuit vt reipſa patet: diuerſum forte eſſet, quando
de nouo ab ipſis hæredibus foret cœpta, quo in caſu allegata in
contrarium loquuntur. Reſpondeo ſecundo vinculum contra-
ctus, ſeu quaſi huius liberationis eſſe ad hæredes tranſitorium;
22 ob id & hæredes † ipſi iuramento illo adhibito in contractu ob-
ligantur. ita clare reſpondet Caſtren. conſilio 77. Viſis & conſideratis, li.
2. quem citat Soc. Sen. conſilio 38. colum. 1. verſic. & ad dicta Iun. libro 3. &
eiuſdem opinionis fuit Angelus, quem recenſet Thomas Parpalius l.
ſiquis maior. q. 5. in tertio caſu. C. de tranſact. qui ſcribit, hoc in praxi ſer-
uari. idem ſcriptum reliquit M. Ant. Bauria in tract. de virtute iuramen-
ti, caſu 45. Quorum vera ſententia ea ratione confirmatur, quod
virtute iuramenti tenetur hæres † exonerare defuncti conſcien- 23
tiam. ita Abbas in cap. cum ſit generale. num. 22. de foro comp. Ruinus
conſi. 20 nu. 2 lib. 4.

Non obſtat ſecundum fundamentum ea doctrina Signoroli
& Socini Senio. quia reſpondeo, ex periurio non fuiſſe ſolum-
modo impeditum actionis exercitium, ſed illam fuiſſe penitus
exſtinctam atque peremtam, d. l. ſi quis maior. C. de tranſactio. Quæ
procedit etiam cum ſola culpa iurantis violatum eſt iuſiurandum
ita Iaſ. in d. l. ſiquis maior. colum. 1. & conſilio 179 libro 2. relicta Baldi
opinione.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo hoc fundamentum non
firmari ab ipſo Clariſſi. Conſultore, dum in fine ſubiicit in hæc
verba. Reſponſioni huic tertiæ omnino non fiderem, ne occaſionem de-
ierandi præbere viderer. Recte certe non fidit, cum in caſu noſtro
præſertim falſum ſit. Nam nulla hic enormis læſio à pupillo pro-
bata fuit. Quinimo & ſi recepta ſit Doctorum opinio. enormiter
læſum † poſſe contrauenire iuramento, attamen intelligitur, pe- 24
tita prius abſolutione. quemadmodum Doctores prope infiniti tra-
dunt relati à Neuiz. conſilio 22. pag pen. & vlt. & conſilio. 2 numero 2. 3.
Idem ſenſit ipſemet Crane. conſilio 91. numero 5. 6. & clarius conſilio. 192.
numero 11. Rubeus conſilio. 12. colum. 1. & 2. & late Did. c. quamuis par-
te 3. §. 3. num. 3. de pactis, in 6 Non enim iuramentum † auctori- 25
tate propria & ſponte ſperni poteſt: ita egregie decidit in caſu for-
tiori Affict. deciſ. 322. numer. 6. nempe cum vi & metu iuratum fuit.
Hinc ſpectat quod ſcribunt Ioan. Andreæ, in additio. ad Specu. ſu-
per rubri. d. iureiur. Imola in c. debitores de iureiur. & Felin. in cap. 1.
numero. 25. verſ. ſed contra iſta. eod. tit, iurantem † ſoluere vſuras, te- 26
neri petere abſolutionem ab eo iuramento: & in ea petitione ci-
tandum eſſe aduerſarium. Et tamen Io. Andr. Imola & Felin lo-
quuntur eo in caſu, quo vſuræ iure non debentur. Cuius quidem
ſententiæ ratio eſſe poteſt; quia poſſet aduerſarius exceptionem
aliquam obiicere, qua qui abſolutionē eſt conceſſurus, eam non
concederet. cap. quia fruſtra. de vſuris.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo; errorem aliquem hic
non demonſtrari. Non enim † credidit Dom. Conradus ſimpli- 27
ci dicto & aſſertioni dicti Dom Auguſtini tutoris, ſed iudices ra-
tionum exhibitæ fuerunt, datus fuit curator dicto Dom. Conra-
do, & ad conficiendum calculos, adhibitum fuit iudicis decre-
tum ceſſat ergo omnis error: & ſaltem erat apertis probationi-
bus demonſtrandus, vt alias dixi.

Non obſtat quintum, quia reſpondetur hoc ita demum con-
tingere, quando † nihil ab aduerſario oppoſitum fuit: at ſecus 28
è contra. ita Iaſo. in l. patre furioſo. numer. 19. verſiculo 2. facit. ff. de his
qui ſunt ſu: vel alie iur. Quo circa hunc reluctante aduerſario non
admitti reſponderunt Soc. Sen. conſil. 48. in fine. verſ. & aduertant.
libro 4. & Neuiz. conſilio 23. num. 12. Et eo ipſo quod fuit oppoſitum,
conſtitui ipſum D Conradum fuiſſe periurum, & ob id non au-
diēdum quia iam exſtincta erat actio Nec illud aduerſatur, quod
inquit. Conſultor, illam periurii exceptionem fuiſſe à iudice re-
iectam per proceſſum ad vlteriora. ex Bar. in d. l. à procedente. numer.
4. Cod. de dila. Reſpondetur primo, hoc ita † demum procedere, ſi 29
Iudex cognouit ſuper oppoſita illa exceptione, & ad vlteriora
deinde proceſſit. ita declarant Bal. in d. l. a procedente. Felin c. ſuborta.
col. 4. verſic. limi. tamen. prædict. 1 de re iud. qui multos huius opinionis
recenſet. Quibus accedit Barb. conſilio 45. colum. pen. in fi. libro. 2. ſed in
caſu noſtro ſuper ea appoſitione non cognouit iudex, quemad-
modum ex actis ſatis conſtat. Non ergo dicitur exceptio illa re-
iecta per proceſſum ad vlteriora. Reſpondeo & ſecundo, excep-
tionem periurii eſſe omnino annullatiuam iuris & actionis; &
audientiam impedire Quo fit, vt per proceſſum ad vlteriora, re-
iecta & ſublata non cenſeatur. ita Felt. in d. c. ſuborta num. 9. idem re-
ſpondit Iaſ. conſilio 100. in fi. & conſilio 105. num. 5. lib. 1. Hinc reſpondit
Dec. conſ 326 nu. 4. quod ſi ſtatuto negetur audientia actori, niſi
fideiuſſerit, & obiiciatur exceptio † non præſtitæ fideiuſſionis, 30
non dicitur reiecta illa exceptio per proceſſum ad vlteriora. ita in
caſu noſtro dicendum eſt. Reſpondeo & tertio. D. Auguſtin. tuto-
rem non fuiſſe citatum ad videndum procedi ad vlteriora, non
obſtante d exceptione periurii: non ergo dicitur reiecta. ita Feli.
in d. c. ſuborta num. 8. & cum eo Alcia. reſp. 409. num. 3.

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur ex iam relatis. non cō-
ſtare hic de aliquo d. dolo Auguſtini. Atq; ita iuris eſſe arbitror.

Iacobus Menochius I C.

SVMMARIVM.

1 *Princeps licet legibus ſit ſolutus, legibus tamen viuere profitetur.*
2 *Creditor priuatus cæteris prior nō poteſt reuocare à ſecundo creditore, quod illi ab eodem debitore perſolutum fuit, & n.10.*
3 *Fallit hoc in fiſco.*
4 *Conceſſum fiſco propter aliquod priuilegium, dicitur conceſſum cuicunque alij habenti illud met priuilegium.*
5 *Mandatum regulariter obligat mandantem.*
6 *Pecuniam mutuam acceptam à procuratore difficile eſt probari verſam in vtilitatem principalis domini.*
7 *Pecunia valde neceſſaria tempore belli.*
8 *Confeſſio quæ alias non valeret, ſi facta eſt in articulo mortis valet.*
9 *Fiſcus qui confiſcauit bona condemnati, an teneatur ſatis facere creditoribus ipſius condemnati.*
10 *Princeps creditor prior non poteſt reuocare à ſecundo creditore, quod illi ab eodem debitore ſolutum fuit, niſi iuſta ex cauſa, & quomodo.*
11 *Excuſſionis cauſa an debeat expediri ſola veritate facti inſpecta.*
12 *Excuſſionis beneficium eſt iuris naturalis.*
13 *Creditor recipiens pecuniam ſuam mutuatam dicitur recepiſſe titulo oneroſo.*
14 *Dictio forte, cuius ſit natura*
15 *Dominium pecuniæ conſumtæ etiam à tertio extinctum dicitur.*
16 *Filius non tenetur in legitimam ſeu Trebellianicā imputare pecuniam conſumtam.*
17 *Intellectus ad l. deferre. §. fi. ff. de iure fiſci. & ad. l. pecuniam. Cod. de Priuileg. fiſci.*

FACTI SPECIES.

ILluſtriſſ. D. Thomas Fornarius Caroli V. Theſaurarius in Mediolanenſi ditione, ac illius negotiorum geſtor, egregiam pecuniarum ſummam à permultis mercatoribus & argentariis mutuo ſumſit. Quam quidem ſummā cum viuens reſtituere nō potuiſſet, cauit ſuo teſtamento, ſe eas pecunias pro belli neceſſitate ipſius Cæſaris nomine mutuo accepiſſe, & ob id velle ſuos hæredes illā reſtituere. Vita defuncto Fornario curarūt creditores ſibi debitam ſummam ab hæredibus perſolui. quod quidem factum fuit. Cæſar deinde iuſſit ſuis viſitatoribus vt Fornarij rationes expenderent. id factum fuit diligenter: & tandem eſt compertum Fornarium plus debere Cæſari, quam in bonis reliquiſſet. Creditores illi, quibus ab hæredibus Fornarij ſoluta fuit debita eis ſumma, citantur, vt reſtituant Cæſari quod perſolutum eis fuit vt conſequatur Cæſar, tanquam creditor potior, & ſiquid ſupererit, illis deinde perſoluatur. ambigitur, an iure compelli poſſint ij creditores has pecunias Cæſari reſtituere?

CONSILIVM XXIV.

Initium à Domino.

1 CÆSARIS maxima eſt modeſtia, quippe, qui cum legibus † ſolutus ſit, legibus tamen viuere velle profiteatur. *princeps. ff. de legib. l. digna vox. C. eod.* illi hac in re fruendum & pro eo reſpondendum videbatur.

* Primo, quia etſi * recepta magis ſit Doctorum ſententia creditorem † priuatum cæteris priorem atque potiorem non poſſe reuocare à ſecūdo creditore, quod illi ab eodem debitore perſolutum fuit: *quemadmodum ex l. ſi non expediere. ff. de bon. autho. iud. poſſid. l. pupillus. ff. de his quæ in fraudem cred.* ita ibi omnes ſcribunt ea ratione, qua vtitur ibi Iuriſc. quod vigilantibus & non
3 dormientibus iura ſubueniunt. attamen fiſco † ſpeciali priuilegio conceſſum videtur, vt liceat reuocare à ſecūdis creditoribus, quod eis per debitorem ſolutum fuit. *vti eſt conſtitutum in l. deferre. §. vlt. ff. de iure fiſci. & in l. pecunia. Codice de priuileg. fiſci.* Atque ita deciſum fuit in conſilio Neapolitano, *vt refert Afflict. deciſ. 100. Pariſ. conſilio 69. numero. 2. libro 4.* quod comprobari poſſe videtur ſententia eorum. qui affirmarunt, hoc quod in fiſco conſtitutum
4 eſt, concedi etiam habenti priuilegium † hypothecæ ſimile priuilegio fiſci, vt & mulieri ſuæ dotis nomine. *Id quod in ſpecie probarunt gloſſ. in l. ſed an his. ff. quod cum eo. in d. l. deferre. § vlt. ff. de iure fiſci. & in d. l. pecunia, & ibi Petrus Peruſinus Caſt. & Saly. idem ſenſerunt, Iac. de Are. & Bart. in l. pupillus. ff. de iis, quæ in frau. cred. & communem* * *teſtatur Afflict. deciſ. 190. & ſi alij diſſentiant, vt refert* *
Dida. libro Pract. quæſtio. c. 2. 29. numero 1. qui & ipſe à communi diſſentit. qui *num. 2. verſic. quod ſi vera eſt.* idem eſſe ait cum cauſa eſt lucratiua. & ab illa communi etiā recedit & Benuenutus Stracca, *tract. de mercatura. tit. de decoctoribus. vltima particula vltimæ partis. num. 30.*

Cæterum, re diligentius conſiderata, contrariam ſententiam veriorem eſſe opinor; nempe non licere Cæſari reuocare quod iam poſterioribus creditoribus, ſolutum fuit. Quod, vt dicam, multis adducor.

Primo, quia fruſtra conari videtur Cæſar, dum vult reuocare hanc ſummā ab his creditoribus, quibus, niſi foret ſatisfactum, ipſe Cæſar ſatisfacere teneretur. Siquidem ita is, ac Fornarius obligatus erat creditoribus iſtis. id quod, vel ex eo demonſtratur, quod Fornarius Cæſaris mandato pecunias has mutuo ſuſcepit:
quod ſane mandatum † obligare ſolet mandantem ad reſtituen- 5
dum. *l. 1. Codice de offic. procur. Cæſa.* & in adminiſtratore atque procuratore Fiſci *ita docuit Barto. in l. 1. numero 8. Cod. de fide Inſtrumen. & iure haſtæ fiſca. libro 10.* ita in adminiſtratore ciuitatis ſcribunt Doctores. *in l. ciuitas ff. ſi certum petat.* & in ſpecie reſpondit Bald. *conſilio 460. concluſio facti libr. 1. repetitum in conſilio. 253. Ordores lib. 3.* Ducem Mediolani obligatum fuiſſe ad reſtitutionem ſummæ mutuo ſuſceptæ ſuo mandato per Theſaurarium ſuum à quibuſdam Campſoribus, Quin fortius reſpondit Baldus dominum ſatis obligari ex ſuo generali mandato, modo ſit à mandatario probatum, eam ſummam fuiſſe in ipſius domini vtilitatem verſam: *iuxta l. 3. § ſed ſi fic. ff. de in rem verſo* & ſcribunt omnes in adminiſtratoribus ciuitatum & eccleſiarum. *in d. l. ciuitas. ff. ſi. ſi certum peta. & in auth. hoc ius porrectum. Codice de ſacroſ. eccle. Barb. conſilio 18. colum. 7. libro 1. Soci. Sen. conſilio. 15. col. 3. & col 7. & conſil. 29. col. 4. libro 1. Dec. in l. ſi inſtitorem. num. 5 ff. ſi cert pet. & in conſilio 36. num. 8. & conſilio. 330. nu. 2.* Quemadmodum in caſu noſtro ſatis conſtat, hanc ſummam fuiſſe verſam in vtilitatem domini. Siquidem hoc coniecturis permultis demonſtratur; quæ ſane coniecturæ ſuffi-
ciunt, cum hoc ſit difficilis † probationis. *vti in ſpecie ſcribunt Bar.* 6
in authen. hoc ius porrectum, num. 17. Cod. de ſacroſ. eccle. Bald. in l. vnica. in fin. Cod ſi aduer. cred. & Ruin. conſil. 142. nu 4. lib. 1. Coniectura vr-
gens illa eſt, quod atrox bellum Parmenſe vrgebat, & pecuniis 7
maxime opus erat. Hanc coniecturam eſſe optimam cenſuit Iuriſcon. *in l. vlt. ff. de exercit. Alexander in d. l. ciuitas. num. 11. in fi. & ibi Iaſ. num. 18. ff. ſi cer pet & reſpondit Ruin. conſilio. 76. col. 4. in fin. libro 4. idem docuit Ripa in l. ſi is qui bona. numero 10. ff. de pign.* Exſtat & altera coniectura, imo probatio, quia ipſe Fornarius moriens confeſſus
eſt, ſe in Cæſaris vtilitatem vertiſſe eam ſummam. † Quæ quidem 8
confeſſio probat, *vti reſpondit Ruinus conſilio. 120. num. 2. libro 5. & Marſil. conſilio 5. nu. 17. poſt Butrium.* inquit, quod licet alias confeſſio facta ſine cauſa nil proſit; attamen prodeſt facta in mortis articulo. *Ad rem maxime confert reſponſum Baldi conſilio. 476. Teſtamenta. libro 5.* dum reſpondit, condemnato ad mortem, cuius bona
fiſco delata ſunt, cedi † ad fiſci detrimentum, ſi moriens fateatur, 9
ſe debere ſummā alicui. Quod à fortiori procedit, cum plures coniecturæ concurrunt, *vti reſpondet tum Curtius Sen. conſ. 70. colum. 1. verſic. ſed præmiſſis. & Barbat. conſilio 30. col. pen. in fine libro 1.* Dicendum eſt ergo (: vt ad rem reuertar;) Cæſarem reuocare non poſſe hanc ſummam, quam ſoluere teneretur, ſi ſoluta non foret. *quod confirmat regula l. vindicantem. ff. de euictio.*

Secundo, ea ratione in hanc ſententiam adducor quod non potuit, potestve Cæſar hanc ſummam à dictis creditoribus reuo-
care ſine iuſta cauſa, † *vti probat in ſpecie is text. in l. pecunia. Codice de* 10
priuileg. fiſci. Cauſa autem iuſta ſaltem tunc iudicatur, cum Cæſari aliunde ſatisfactum non foret; & ob id in ſubſidium, excuſſione bonorum Fornarii facta, erat agendum. *iuxta l. ſi non expediatur. §. 1. vbi Bar. & cæteri. ff. de bonis autho. iudic. poſſid. Ange. in l. pupillus. ff. de his, quæ in fraudem credito. & probat tex. clare. l. Moſchis. ff. de iur. fiſ. & ſcribunt Bald. in l. cum eorum Codice de ſent. & interlo. omn. iud. & Iaſ. in § item ſi quis in fraudem. num. 67. inſti. de actio. & præter alios eſt clarus text. l. 1. Cod. de conue. fiſ. debit. libro 10.* Atqui in caſu noſtro nulla facta fuit excuſſio bonorum d. I. Fornarii: ſequitur ergo à creditoribus reuocari aliquid non poſſe. Nec eſt quod dicatur neceſſariam minime fuiſſe hoc in caſu excuſſionem; cum ſola fa-
cti † veritate inſpecta in cauſis his procedi ſoleat, *vt tradunt gloſſ.* 11
in l. ſi mancipium. §. 1. ff. de euict. Aret. conſilio 127. in 2. dubio Alexander conſi. 114. colum. vlt. libro 6. Soc. Sen. conſi. 24. col. vlt. lib. 1. Dec. in l. vlt. in prin. num. 23. ff. ſi cer. pet. & reſpondit Barb. *conſilio 86. col. 8. libro 3* in

foro

Digitized by Google

foro mercatorum diſcuſſioni locom non eſſe. *Boe. q. 226. nume. 14. & Bonuenutum Stracca tracta. de mercaturo. tit. Quomodo in cauſis mercatorum procedendum ſit, verſiculo de exceptionibus, numero 5. & 6.* Reſpondetur, receptam magis opinionem eſſe, neceſſariam fore
* excuſſionem in cauſis, inquibus proceditor ſola facti veritate inſpecta, *vt communem * teſtatur Craue. conſilio 263. num. 3. 4.* quo lo-
12 ci multis oſteodit, excuſſionis † beneficium eſſe iuris naturalis, cum æquitatem ſapiat. Quo circa reſpondit Calcan. *conſi. 29. num. 50. ex ſententia gloſſ. in l. heres. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſta.* hanc excuſſionem adeo beneficiatā eſſe, vt cuicunque creditori etiam fraudulento concedi debeat.

Tertio, vt huius ſim opioionis, me non parom mouet illa ra-
13 tio, quod creditores † ij conſecuti ſunt pecuoias nō ex titulo lucratiuo, ſed ex oneroſo; nempe, quia iam illas mutuo dederant. Quo fit, vt Cæſari non liceat eas reuocare, *vt in ſpecie docuit Ioan. Faber in § item ſi quis in fraudem. numero 23. in fi. inſtit. de actio. qui ita interpretatur, & declarat d. l. pecunia. Cod de priuileg. fiſci.* Et licet Io.
14 Fabri loqui videatur per dictionem † *forte*, dubitatiuam; attamen vere id dicitur aſſerere: *quemadmodum ſcribit Angel. in l. in ſubſtitutione, ex illo 6. 2. ff. de vulg.* qui inquit, Doctorem conſulentem per illam dictionem *forte*, non dubitatiue, ſed aſſertiue conſulere. *idem tradunt Socin. Sen. conſil. 93. colum. 8 in fin. lib. 1. Barba. conſilio 13 colum. 5. in fin. lib 1. Par ſ. conſilio 29. num. 105. lib. 2. & Cran. conſil. 91. num. 4.* quod maxime procedit in his, quæ de apicibus iuris ſunt. *vt declarat Barbat. in cap. Rayn. colum. 2. de teſta.* Et vere Io. Fabri aſſertiue loqui intellexit Gram. *q. 1. poſt deciſiones. numero 6. & 7.* qui
15 ad confirmandam Fabri ſententiam ea ratione vtitur, quod per creditorem recepta & conſumta extingui † facit ipſius pecuniæ domioium exſteos apud quemuis; & rei vindicatiouem, quæ ratiooe dominii competit, impedit. *l. cum fundus. § ſeruum cuium. ff. ſi cert. pet. & l. ſi alienā ff. de ſolu.* ergo tanto fortius extinguere debet hypothecam, quæ eſt debilior dominio Huc ſpectat, quod
16 poſt Corneum, *conſilio 105. colum. vlt. libro 3* reſpondit Pariſ. *conſilio 25. colum. vlt. lib. 2* filium † non teneri imputare in ſuam legitimam vel Trebellianicam conſumtas pecunias, & ſi non conſumtas teneatur. Ad rem magis confert, quod reſpondit Bald. *d. conſilio 360. Concluſio facti. libro 1. repetitum in conſilio 252. Ordo rei geſtæ. libro 3. dum ex l. deferre. § vlt. de iure fiſci,* ſenſit creditorem Ducis Mediolani ex cauſa vſurarum decurſacum pro pecunijs à Theſaurario mutuo ſuſceptis, atque ita ob cauſam lucratiuam, teneri reſtituere Duci illam ſummam à Theſaurario acceptam.

Non obſtat nunc excitata argumentatio contraria; cui etſi ex relatis ſupra, ſit ſatis ſuperque ſatisfactum; attamen in ſpecie reſpondetur dictam *l. deferre. § vlt. ff. de iure fiſci, & dictam l. pecunia.*
17 *C. de priuilegio fiſci*, non procedere † cum creditor cooſecutus eſt creditum ſuum; quod erat ex cauſa ooeroſa, *vt hic ex ſententia Ioan. Fabr. & Gramma.* Quo circa intelligimus Didacum, *dict. lib. pract. quæſt. cap. 29. numero 2. verſic. quod ſi verum eſt*, male à Io. Fabri opinione recedere.

Reſpondetur & ſecundo, relatum fuodamentum poſſe procedere quando ipſe Cæſar ex ſuo mandato obligatus noo eſſet: *at* ſecus hic, nam exceptiooe repelli poſſet, vt iam diximus ex *leg. vindicantem. ff. de euictio.* Atque ita iuris eſſe cenſeo, rectiore iudicio ſaluo.

Hoc reſponſum comprobauit Conſultiſſ. Ioan. Cephalus ſuo conſilio 86. libro.

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1 *Augmentum prædij venditi, an ſit in vtilitatem emtoris vel venditoris. & nu. 2.*
2 *Commodum & incommodum, quod accedit rei contractu perfecto etiam ante traditionem emtori cedit. & num. 15.*
3 *Alluuio non ſolet mutare confines.*
4 *Venditio, ſeu contractus ſi reſoluatur, omnia reſtituuntur venditori etiam ea, quæ venditioni acceſſerunt.*
5 *Augmentum lacus non cedit commodo emtoris, ſed venditoris, & quæ ſit ratio.*
6 *Augmentum regulatur ſecundum naturam ſui principalis.*
7 *Augmentum rei obligatæ, vel quæ ex contractu debetur ſuperueniens ei acquiritur cui res debetur, vel cui obligata eſt.*
8 *Idem dicendum in augmento latenti. Vt eſt alluuio.*
9 *Augmentum alluuionis venit in retrouenditione ad commodum retrouenentis.*
10 *Emens fundum ſi retrouendit venditori, non tenetur etiam fructus perceptos retrouendere.*
11 *Dominus vere is dicitur, qui facit fructus ſuos: quia fructus dominium ſequitur.*
12 *Emtor pendente pacto retrouenditionis poteſt ipſam rem pigneri dare, vendere & dominium transferre.*
13 *Diminutio alluuionis vt etiam augmentum cedit commodo emtoris*
14 *Sentiens commodum debet & incommodum ſentire.*
15 *Augmentum gabellæ cedit commodo emtoris ſeu conductoris gabellæ perfecto contractu.*
16 *Periculum rei venditæ ſpectat ad emtorem.*
17 *Dictio, omne, eſt vniuerſalis omnia comprehendens.*
18 *Augmentum alluuionis poſſeſſori ſpectat.*
19 *Opus facienti vtile non damnoſum eſſe debet.*
20 *Mutatio alueis mutu & opera alicuius facta ſi ſit, eius augmentum ad ipſum ſpectat.*
21 *Vtilitas ſeu damnum proueniens ex cauſa alicuius ad ipſum ſpectare debet*
22 *Æqualitas in contractibus eſt ſeruanda.*
23 *Mala fides præſumitur ex diſparitate ſeu inæqualitate contractus.*
24 *Nemo præſumitur iactare ſuum.*
25 *Accedens prædio dicitur illi cohærere.*
26 *Vnio qualem habeat naturam.*
27 *Dominus vendicans fundum è manibus occupantis, debet habere etiam omnes fructus, & acceſſiones, & quod fundo per alluuionem acceſſit, cum dominio acquiſita cenſentur.*
28 *Contractus factus ad menſuram, ante menſuram, non eſt contractus; & ideo ſi res augeatur, augetur ad commodum venditoris.*
29 *Venditio facta ad menſuram dicitur conditionalis.*
30 *Res data pro confinibus intelligitur data rebus ſic ſtantibus.*
31 *Confines ponuntur tantum ad rem ipſam oſtendendam, neque mutant, neque alterant rei ſubſtantiam.*
32 *Reſolutio contractus emtionis ex pacto legis commiſſoriæ vel addictionis in diem, in quibus differat à reſolutione retrouenditionis.*
Contractus aliquando reſoluuntur ipſo iure, aliquando non, & quomodo.
33 *Venditio facta ſub conditione nihil ponit in eſſe.*
34 *Lacus ſi fuerit venditus cum decem pedibus terræ circum circa, ſi lacus augeretur, an etiam illi pedes augeantur.*
35 *Augmentum rei non regulatur, nec idem eſt cum re principali, quando diuerſa extat ratio.*
36 *Incrementum ſemper ſpectat ad eum, ad quem ſpectat ager.*
37 *Augmentum alluuionis ad quem ſpectet, vel ad poſſeſſorem vel ad dominum proprietatis.*
38 *Dominium rei emphyteuticæ ex legis diſpoſitione & culpa ipſius emphyteutæ reſolui poteſt.*

CONSILIVM XXVI.

Initium à Domino.

CONTROVERSIA hæc, quæ agitatur inter Illuſtrem D. Carolum ex Marchionibus Ceuæ, & Illuſtres D. Stephanum & Robertum eiuſdem nobiliſſimæ familiæ, non leuis ponderis eſt. Dubitari enim contingit, *an augmentum alluuionis, quod acceſſit fundo, quem redimere ex pacto conuento poſſunt D. Robertus & frater, cedere habeat ad commodum dicti D. Roberti, vel potius dicti D. Caroli; cum intra tempus retrouendendi augmentum factum ſit.* Dicendum videbatur primo (; vt aiunt:) facie, hoc augmentum debere cedere commodo dicti D. Roberti & fratris.

Primo, eo quia pactum de retrouendendo his verbis fuit cōceptum. *Quod dicti domini Robertus & frater poſſint redimere peciam vnam prati in molendinis ſextariorum quinquaginta in circa ſuper finibus Seagnelli, cohærent fines Seagnelli, fines Tyſi, & flumen Munciæ & hoc pro ſcutis ſexcentis.* Quæ ſane pactio eſt vnius pretii pro integro prædio. Quo fit, vt augmentum † quod rei ac- 1
cedit in emtorem vna cum re ipſa tranſire credatur. *l. quod ſæpe. § in his. ff. de contrah. emtione & l. Iulianus. § ſi Titius ff. de act. em. emt.* Quibus ſane iuribus adducti in ſpecie hac ita concludunt Brunus, *in tractat. de augmento. concluſ. 16. numero 5. & Gozad. in repet. l. 2. numero 180. verſiculo tertia concluſio. Cod. de pactis inter em. &*

Digitized by Google

vend. & eo loci Gozadinus eam rationem reddit, quod ex quo
prædium non eſt venditum ad menſuram ex ſententia Bar. in d. §.
ſi Titius. augmentum cum prædio principali dicitur vnum & idẽ
Et ideo ad quem ſpectat prædium, ad eum quoque ſpectare de-
bet augmentum.
2 Secundo, omne commodum † & incommodum, quod acce-
dit rei, contractu perfecto, etiam ante traditionem emtori cedit.
*l. 2. Codice de peric. & commodo rei vend. §. ſi poſt emtionem. Inſti de em-
tione. & vend.* At D. Carolus qui retrouendere promiſit, contra-
ctum pro perfecto habuit; ergo quod fundo acceſſit, cedere de-
bet ad commodum retroementis, atque ita dicti D. Roberti. *ita
hac ratione concludit Goz. ad d. l. 2. num. 178. verſic. prima concluſio. C. de
pactis inter emt. & vend.*
Tertio, ſuffragatur D. Roberto ratio ducta à verbis pacti. Pa-
ctum eſt retrouendere prædiũ, cui inter cætera cohæret flumen
Muntiæ. Si augmentũ, quod eſt circa flumen hoc, cederet D. Ca-
rolo, non haberet poſtmodum D. Robertus prædium, cui cohæ-
reat flumen Muntiæ illi enim tunc cohæret D. Carolus. vt ergo
pacta ſeruentur, dicendum videtur, hoc augmentum cedere de-
3 bere dicto D. Roberto: cum præſertim alluuio † mutare non ſo-
leat confines: *ita reſpondit Iaſ. conſi. 146. col. 3 verſi. ... bene. libr. 2. poſt
Bal. in c. 1. §. ſi quis de manſo. de controuer. inueſt.*
4 Quarto accedit, quod reſoluta vẽditione, † reſtituitur & quod
venditioni acceſſit: vt in pacto legis commiſſoriæ & adiectionis
in diem *l. quod dictum. l. imperator. ff. de in diem adiect. l. cum fundum ff.
de lege commiſſo. confert text. notab. l. cum autem. §. 1. ff. de aedil. edicto &
l. hominem. ff. de vſucap.* vbi ſi res ad venditorem ex pacto venditio-
ni adiecto reuertitur, illi conceditur acceſſio illius temporis, quo
res apud emtorem fuit, ad vſucapionis perfectionem. Ita & in
caſu *in l. voluntate. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol.* vbi venditione reſo-
luta, res ad priſtinam cauſam reuertitur, ac ſi nulla facta eſſet
venditio. *Confert text. l. lege. in ſi cum l. ſeq. ff. de lege commiſſ. l. cum
quis § fundo, iuncta l. 2. ff. de in diem adiect.* quæ probant, quod reſo-
luto contractu, reſoluuntur & acceſſiones, ac augmenta. *atque ita
ſcribit Brunus tractat. de augmento. concluſ. 20 in prin.* Cum ergo ex
retrouenditione reſoluatur venditio D. Carolo facta, & prædiũ
reuertatur ad D. Robertum; ita etiam ad eum videtur reuerti
augmentum.
Quinto D. Roberto fauere videtur tex *l. Rutilia Pola. ff. de con-
5 trah. emt.* quo loci ſcriptum eſt, augmentum † lacus non cedere
commodo emtoris; cum res cenſeatur vendita in eo ſtatu, in quo
reperitur. Ita augmentum contingens poſt venditionem D. Ca-
rolo factam, eius commodo cedere non videtur.
Sexto, confert pro hac opinione hæc argumentatio, Augmen-
6 tum † regulatur à natura ſui principalis. *cui accedit l. iterum. C. de v-
ſur. dot. l. inter ſocerum § cum inter. ff. de pactis dotal. l. ſi ex toto. l. quod in
rerum. § ſi quid poſt. ff. de leg. 1.* At quia res principalis, hoc eſt prædi-
um ex pacto reuenditionis ad D. Robertum ſpectat, ergo & ad
eum ſpectare debet augmentum hoc alluuionis.
Septimo huc ſpectat, quod dici ſolet, in cõtractibus aucto iure
7 datoris, vel re debita ex contractu aucta, augetur & ius acceptoris
vel ipſum debitum; ita augmentum † rei obligatæ, vel quæ ex
contractu debetur, ſuperueniens, ei acquiritur, cui res debetur,
vel cui obligata eſt *l. ſi fundus in prin. & §. ſi res. l. Paulus. §. ſi domus
8 ff. de pign.* Quod procedit etiam in augmento † latenti, vt eſt al-
luuio. *l. ſi conuenerit. §. ſi nuda. ff. de pign. actio. l. id quod ff. de peri. &
com. rei vend. l. ſi ego. § vitium ff. de publica. atque ita cenſuit Brunus tract.
de augmento, conclu. 16 ampl. 3.* Quæ facilius procedunt in augmen-
to alluuionis, quod vt latens acquiritur & accedit *quemadmodum
ſcribit Brunus præcitato loco concluſ. 18.* Cum ergo ex pacto præ-
dium ſit debitum D. Roberto, vt ei ſit ex reuenditione reſti-
tuendum; ei quoque videtur debitum hoc alluuionis augmen-
tum.
Octauo, ac vltimo D. Roberti partes tueri videtur Paul. Caſt.
*conſi. 388. Videtur dicendum. lib. 1. quem recenſet Cagn. in l. 2. nu. 189 C.
9 de pactis inter emt. & vend.* reſpondit Caſtrenſis augmentum † al-
luuionis venire in retrouenditione ad commodum retroemen-
tis *ex l. item ſi fundi. § huic vicinus. ff. de vſufructu.* idem viſus eſt re-
ſpondere Corn. *conſ. 15. num 6. verſi his tamen non obſtantibus. lib. 4.*
His magna ac in cauſa dubitatio adſertur.
Re tamen ipſa diligentiſſime perpenſa, contrariam ſententiã
quam veriorem credo atque æquiorem, ſequor, nempe, hoc au-
gmentum alluuionis ſpectare ad D. Carolum, qui prædium re-
uendere tenetur. Quod vt dicam, multis adducor, prius præſup-
poſito; quod contractus emtionis, cui adiectum fuit pactum re-
uenditionis, perfectus dicitur. Siquidem qui ita eo adiecto pacto
emit, verus emtor, & dominus dicitur. Quandoquidem is facit
fructos ſuos, nec † illos, cum rem retrouendit, cum re principali 10
reſtituit. *l. 2. Codice de pactis inter emt. & vend. vbi Bal. & Caſtr. ita re-
ſpondit Dec. conſil. 167. conſil. 168. colum. pen. verſi non obſtat, & conſilio
308. colum. 2. verſic. 3. hoc, alios recenſet Tiraq. tract. de retractu conuen.
§. 5. plur. 2. nu. 1.* Si ergo hic facit fructus ſuos, vere dicitur dominus
† cum fructus dominum ſequantur. *l. ex diuerſo ff de rei vendi. & 11
in ſpecie hac reſpondit Ang. conſilio 55. Ex pacto. &c.* Præterea, emtor
† iſte pendente reuenditionis pacto poteſt rem ipſam pigno- 12
ri dare, & eam vendere, & dominium transferre: *ita reſponderunt
Alex. conſilio. 10. libro 1. & Cur. Sen. conſilio 12. Lucius & in ſpecie noſtra
ita concludit Tiraq. in tract. de retract. conuentio. §. 2. glo. 1. numero 34.
Hoc ita poſito.*
Primo adducor ex *l. id quod, in prin. ff de peric. & commod. rei vend.*
quo loci aperte ſcriptum eſt, augmentum alluuionis cedere
commodo emtoris; vt etiam ad eum ſpectaret diminutionis
† incommodum. *idem probat tex. in §. ſed & ſi poſt. inſti. de emtio. & 13
vend.* Et huic fundamẽto ineſt naturalis ratio, quæ dictat, ad eum
ſpectare debere † commodum, Ad quem ſpectat incommodum 14
l. ſecundum naturam, de reg. iur. Quam rationem in ſpecie alluuio-
nis conſiderat tex. *l. ſed & ſi quid. & l. ex mille. §. 1. ff. de euict. & in
ſpecie Brunus in tract. de augmento. concluſ. 16.* Confirmat hoc fun-
damentum quod reſpondit Dec. *conſi. 4. num. 2. ex d. l. id quod.* au-
gmentum gabellæ † cedere debere commodo emtoris, ſeu con- 15
ductoris gabellæ, perfecto contractu. *idem probarunt Felin. & Ripa
in c. cum. M. Ferrarienſis, de conſt. ille num. 5. verſic. 3. dixit. iſte num. 37.
& in terminis noſtris hanc conſequentiam facit & Iaſ. in l. 1. numero 79.
Cod. de iure emphyt.* dum docuit, quod omne augmentum ſiue pa-
tens, ſiue latens, cedit commodo emphyteutæ, cui etiam ſpectat
damnum.
Secundo confert tex. clarus. *l. 1. Cod. de pericu. & commo. rei vend.*
quo conſtitutum eſt, omne cõmodum † vel incõmodum, quod 16
rei venditæ contingit, ad emtorem pertinere. Atqui iam dixi-
mus, huius contractum eſſe perfectum, etſi reuenditionis pactum
adſit, ergo augmentum pertinet ad D. Carolum & eo in text. l. 1.
eſt perpendenda illa vniuerſalis, *omne, &c.* † quæ omnia comple- 17
ctitur *l. Iulianus, de leg. 3. late ſcribunt Dec. l. omnia. numer. 1. ff. ſi cert.
pet. Cran. conſil. 290. num 4. & conſil. 294. num. 1. Didac. lib. 1. variar. re-
ſol. c. 13. num. 2. cæteris prætereo.*
Tertio ad rem maxime facit tex. *l. vlt. in prin. C. de alluuio.* Quo
conſtitutum, eſt augmentum † alluuionis prodeſſe poſſeſſori, nõ 18
autem alteri. *Quo ſane tex. ita etiam ſcribunt Brunus in tract. de aug-
mento concluſ. 17. num. 2. & Moder. in conſuet. Pariſ. tit. 1 § 1. glo. 9. nu. 59.*
Cum ergo D. Carolus tempore augmẽti fuerit poſſeſſor, ad eum
alluuionis augmentum, & non ad D. Robertum pertinet.
Quarto accedit, quod ex actis clare conſtat eſſe probatum,
quod augmentum hoc non euenit ex ſola ipſius fluminis natura,
ſed opera & induſtria dicti D. Caroli, qui ſuis impenſis aggeres,
quibus fluminis impetus alio verteret ſtruxit. Quo fit, vt ſua hæc
opera † debeat ei eſſe vtilis, & non damnoſa, *vt in ſpecie conſtitu- 19
tum eſt, in d. §. vlt. § ſimiliter. Codice de alluuio. quem in hac ſpecie citant
Curt. Sen. conſilio 73. in fi.* dum reſpondit, quod mutato † alueo ma- 20
nu & opera alicuius, ei acquiritur augmentum *ex Alciat. reſp.
322. num. eadem reſpondit. & clarius Natta conſilio 55. in fi. libro 2.* dum
affirmauit etiam poſt Baldum *in c. 1. §. ſi quis de manſo. de controuer.
inueſt.* quod quando vaſallus facit aliquod incrementum feudo, ſi-
bi, & non domino acquiritur. Ita etiam è contra videmus, quod
ſi culpa † & negligentia poſſeſſoris Prædium eſt effectum dete- 21
rius, detrimentum eſſe poſſeſſoris. *vt eſt notab. tex. in l. cum propo-
nas. Cod. de naut. fœnore & ſimili in caſu ex d. l. cum proponas, reſpon-
dit Decius conſilio. 4. num. 1. verſ. comprobatur. & præter eum pulchre
Soc. Sen. conſilio. 70. col. 2. verſic. tertio etiam, lib. 3. Ripa. in tractat. de pe-
ſt. titu de priuilegiis contractuum. numero 81. & Neuiz. conſilio. 91.
numer. 9.*
Quinto, vt pro D. Carolo reſpondeam, me multum mouet ra-
tio æqualitis † ſeruandæ in contractibus, *in text. l. ſi id quod. §. vl. 22
ff. de reſcind. vend. quem textum in hanc ſententiam citanti Cravet
conſilio 245. num. 7* qui de æqualitate ſeruanda plura ſcripſit, & in-
quit, malam fidem † præſumi cum æqualitas non ſeruatur. Atqui 23
in caſu noſtro (: ſi æqualitatem ſeruare volumus:) dicendum eſt
D. Carolum non teneri retrouendere eodẽ pretio augmentum
alluuionis; quia ſi ex eadem alluuione prædiũ fuiſſet diminutum,
cogi nõ potuiſſet D. Robertus ad illud reemendum, cum hoc ſit
in ſua facultate, nec præſumitur quod reemiſſet, ex quo nemo † 24
præſumitur

præſumitur iactare ſuum. *l.cum de indebito, cum vulgatis ſimilib. ff. de probat. & hac ratione in ſpecie vſus eſt Cagn. in d.l 2 n.190. in ſi C. de pactis inter empt. & ven. idem reſpondit Sylua conſi. 70. n. 10. lib. 2.*

Sexto ſuadetur hæc vera iuris ſententia, quod prædio accedit,
25 † dicitur illi cohærere & inniti. *l.adeo §. præterea. ff de acq. rerum do-*
26 *min.* Sed ea eſt vnionis † natura, vt vnita reducat ad eandem eſſentiam, ita quod vnum ab altero non poſſit diuelli, nec ſeparari. *l.in rem. §. item quæcunque. de rei vind.* & quod vnitur alteri acceſſorie, aſſumit naturam rei principalis, *vt in ſpecie probat l. vlt. C. de alluuio.* Cum ergo Do. Carolus tempore augmenti eſſet prædij dominus & poſſeſſor, ſequitur fuiſſe effectum etiam dominum augmenti. Nec hic dicatur, ſi augmentum aſſumſit naturam & eſſentiam prædij, ſequitur vna ſimul eſſe reuendendum; quia concedo eſſe reuendendum, ſed aucto pretio pro quantitate augmenti. Ita etiam videmus, quod vbi per ferruminationem connexionem vna res eſt alteri iuncta, licet ſeparari non poſſit ad detrimentum illius, cui reſtituenda res eſt; attamen illi, qui augmentum addidit, actio in factum redditur, ne beneficio illius augmenti priuetur.

Septimo, hanc adiuuat ſententiam tex. *l. idem eſt ff. de rei vind.*
27 quo loci reſpondit iurisc. quod domino † vindicanti fundum è manibus occupatoris reſtituuntur fructus & acceſſiones: & quod fundo per alluuionem acceſſit: cum domino acquiſita cenſeantur. At qui iam ſupra oſtendimus, tempore augmenti D. Carolum fuiſſe dominum fundi, & illi fructus eſſe quæſitos; ergo idem dicendum eſt de alluuione & cæteris acceſſionibus.

Octauo & vltimo, pro D Carolo ſunt auctoritates Bart. *in l. Iulianus §. ſi Titius. ff. de actio. emt. vt eum mox declarabo. Cornet conſi. 15. lib. 4. declarabo in fine huius reſponſi. Bruni tract. de augmento conclus. 16. vt dicam infra. in reſponſione ſeptimi fundamenti. Moder. Pariſ. in conſue. Pariſ. tit. 1. §. 13. gl. 1. n. 87.*

Non obſtant nunc in contrarium adducta. Ad primum reſpondeo, & vere credo potius probare ſententiam Dom. Caroli. Nam in iuribus in eo fundamento relatis clare dicitur, quod ſi
28 facta eſt venditio † ad menſuram; & ante menſuram aliquid rei accedit, commodum venditoris cedit. Ea eſt ratio, quia ante menſuram, contractus non dicitur. *ita Bar. in d. l. Iulianus §. ſi Titius ff. de actio. emt. Soc. Sen. conſi. 26. col. vltim verſ. poſtremo, lib. 3. Afflictus deciſ. 280. nu. 1. & deciſ. 399. num 4. Ant. Capicius deciſ. 14. n. 6. & Boer. qu. 183.*
29 *num. 8. 9.* Imo venditionem † hanc ad menſuram factam eſſe conditionalem, ſunt qui ſcribunt, *vt multos recenſent Neuiz. conſi. 38. num. 24. & Dida. lib. Pract. quæ. cap 3. num. 6.* At contra (: inquiunt relati omnes:) cum abſolute res vendita & tradita eſt: nam augmentum emtoris eſt. *& in ſpecie Bart. in d. § ſi Titius,* ſcribunt in hæc verba. *Vendo tibi tale prædium pro mille, & dico quod ſunt centum iugera,* non dicitur venditio ad menſuram. & ideo, ſi per alluuionem minuitur, detrimento emtoris minuitur. Ergo idem & nos dicamus, commodo D Caroli emtoris ceſſiſſe augmentum, cum eo tempore eſſet perfectus dominus. Et cum Bartolo alij ſentiunt, præſertim Didacus *d. c. 3. n. 6.* qui de augmento & diminutione loquitur.

Non obſtat ſecundum, quia iam ſupra oſtendi. *d. §. ſed ſi poſt venditionem. & l. 2. C. de pericul. & commo. rei vend.* vrgere pro D. Carolo aduerſus D. Robertum; quemadmodum & eadem iura contra Gozadinum, *in d. ſecundo fundamento,* inducit Cagnolus *in d. l. 2. n. 190 in fin. C. de pactis inter emt. & vend.*

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, primo, flumen Muntiæ
30 datum fuiſſe pro altero ex confinibus, rebus † ita ſtantibus, non autem mutatis, *iuxta regulam. l. quod Seruius. ff. de cond. ob cauſam: & ibi late Iaſ. numero 6. & tradunt copioſe Boer. quæſt. 204. numero 25. 26. Crau. conſi. 95. numero 4. & conſilio 233 numero 3. Tiraq. l. ſi vnquam. in præfatione numero 166. C. de reuo. don. & Rebuffus in tract. de priuilegijs*
31 *Scholarium, priuilegio d.* Præterea & ſecundo dico, confines † ſolum poni ad rem ipſam demonſtrandam; ob id nec mutant, nec alterant rei ſubſtantiam. *l. demonſtratio. falſa ff. de cond. & demonſt.* licet ergo confines fuerint immutati, attamen ſufficit fundum ipſum in ſua ſubſtantia & quantitate reſtitui. Quod vero dictum eſt, alluuionem non mutare confines, nihil ad rem. Siquidem, non dicitur mutari, quod eſt ſub vna diœceſi, & ſub altera efficitur, *vt declarat Iaſ. d. conſi. 146. lib. 2.* Sed hoc nihil ad caſum noſtrum, cum ſolum nos quæramus, cui ex alluuione acquiritur augmentum & acquiri dicimus emtori, non obſtante, quod confines mutati videantur.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, magnam eſſe differen-
32 tiam, cum emtionis contractus † reſoluitur ex pacto legis commiſſoriæ, vel adiectionis in diem, & cum reſoluitur ex retrouenditione. Primo caſu reſolutio dicitur fieri ipſo iure volente emtore; qui ob id non facit fructus ſuos, nec cæteras acceſſiones *l. quod dictum eſt. & l. Imperator ff. de in diem adiect. l cum fundus. ff de lege commiſ.* Secundo vero caſu, reſolutio fit non ipſo iure, ſed mediante noua reuenditione, volente venditore. *l. pacta conuenta. ff. de contrahen. emt. iuncta. l. ſi vnus. §. pactum. ff. de pactis.* & hoc caſu emtor interim facit fructus ſuos. *l. Iulian. § ſi fructibus. ff. de actio. emt.* Hanc differentiam in ſpecie facit Tiraquel. *in tract. de retractu conuentio. §. 5. gloſſ. 2. num. 2.* Cum ergo nos in ſecundo hoc caſu verſemur, in quo fructus emtori acquiruntur, dicendum eſt, & ei acquiri hoc augmentum alluuionis. His reſponderi poteſt ad nonnulla iura, quæ in eo quarto fundamento adducebantur. *vt ad l. cum autem. § 1. ff. de ædil. edict. quæ loquitur in contractu,* qui ipſo iure reſoluitur mediante redhibitione, ob vitium repertum in re vendita. Quocirca emtor, qui pro ſui vtilitate rem reſtituendo, contractum ipſo iure reſoluere facit, &, ac ſi nunquam eſſet factus, omnia reſtituit, ne dolo egiſſe videatur. imo *in d. l. cum autem. §. vlt.* ſcriptum eſt, & fructus reſtitui, cum tamen diuerſum hic ſit; non ergo argumentari licet à caſu illo ad hunc noſtrum, *iuxta l. vltim de calumniat.* Ita etiam declarandus eſt textus. *in l. ſi hominem.*
ff de vſucap. Nam ibi venditio † facta fuerat ſub conditione, quæ 33
nihil in eſſe ponit. *l. ſi quis ſub conditione dandorum decem. ff. ſi quis omiſſ. cau. teſta.* Conditione ergo deficiente, contractus ipſo iure reſoluitur. *atque ita d. l. ſi hominem. intellexit Ruin. conſ 33. num. 3. lib. 2. Cætera iura clara, & plana ſunt.*

Non obſtat quintum *ex l Rutilia. ff. de contrah. emt.* quia reſpondeo, caſum illum eſſe à noſtro admodum diuerſum. Nam ibi qui lacum vendidit Rutiliæ, vna cum x. pedibus terræ ex ripa circum circa: erat dominus lacus, & prædiorum, quæ erant circa ripam. Cum ergo lacum cum decem pedibus terræ tantum circum circa
vendiderit, † dictum fuit, aucto lacu, non augeri decem pedes ii 34
pæ. Ita nec lacu diminuto commodum aliquod ſenſiſſet: ex quo omne commodum erat illius Rutiliæ. *quod & gloſ. vlt. ibidem declarat.* At diuerſum eſt in caſu noſtro, quia prædium à flumine relictum non poterat dici dicti Do. Roberti. vt ad eum ſpectaret, vel commodum, vel damnum, ſed erat iuris publici.

Non obſtat ſextum, quia reſpondeo, illam minorem propoſitionem eſſe falſam. Siquidem verius eſt, prædium tempore augmenti fuiſſe Caroli, *vt ſupra dixi,* ergo ad eum augmentum pertinet: atque ita fundamentum retorquetur. Præterea & ſecundo re-
ſpondetur, augmentum † non regulari, nec idem eſſe cum re 35
principali, quando diuerſa exſtat ratio. *ita ex l. qui fundum. §. 1. ff. pro emtore, cenſuit, poſt Corneum conſi. 149. col. vlt. verſ. nec obſtat, quod augmentum. lib. 3. Tiraq. de retract. conſang. § 1. glo. 18. n. 19.* At in caſu noſtro, inſpecta perſona D. Roberti, non eſt bona argumentatio de augmento ad rem principalem. Nam Robertus prædium ab initio habuit obligatum pro reuenditione; ſolum ergo habuit obligatum, quod in D. Carolum tranſtulit. Sed augmentum ſuperuenit poſtquam D. Carolus factus eſt prædij dominus. non ergo in ea obligatione de prædio continetur hoc augmentum. Confert tex. *d. l. qui fundum. §. 1. ff. pro emtore. quem ſingularem dixit Romi. ſing. 577. Tu habe regulam. & Balbus. in trac. de præſcr. ſecunda parte prin. col. 5. verſ prædictam limitationem.*

Non obſtat ſeptimum, quia reſpondeo, fundamentum hoc eſſe deſumtum ad verbum ex Bruno *in d. trac. de augmento d. conclus. 16.* Cuius quidem Doctoris verba, ſi perpendantur, optime pro D Carolo contra D Robertum concludunt. Is enim citando *l. id quod ff. de periculo & comm. rei vend. Vbi augmentum poſt venditionem ſuperueniens cedit commodo emtoris* ita ſcribit. ratio eſt in promtu; quia ſicut ad emtorem ſpectare debet incommodum, conueniens eſt, vt ei ſpectet ſuperueniens augmentum *l. ſecundum naturam. de reg. iur.* Hæc Brunus. Cuius quidem rationem, & nos ſupra D. Carolo conſiderauimus. Cum ergo D. Carolus tanquam emtor eſſet dominus prædij tempore facti augmenti, dicendum eſt ad eum ſpectare.

Non obſtat vltimum, quia ſingulatim ad Doctorum auctoritates reſpondeo. & primo dico, Caſtrenſem ne verbum quidem, aliquo in loco hac de re facere, *vt etiam de eo ſcribit Tiraq. de retractu, conuentio ad finem. numero 92. in fine.* qui ingenue fatetur ſe perquiſiuiſſe illud reſponſum Caſtrenſis, & non potuiſſe inuenire. Quinimo conceſſo, Paulum Caſtrenſem ita reſpondiſſe, male certe reſpondit. Quandoquidem eius ratio, quam recenſet Cagnolus *in d l 2. nu 190.* non concludit, vt ibidem ipſe Cagnolus *nu. 191.* animaduertit. Imo ratio illa iuuat D Caroli partes, dum ait, augmentum ad fructuarium ſpectare. ad quem ſpectat & incommo-

dum ſed D. Carolus erat eo tempore fructuarius, & ad eum ſpectaſſet diminutio, ergo & ad eum augmentum hoc ſpectare debet. Non etiam aduerſatur reſponſum Cornei *d. conſilio 15. libro 4.* quia iam ſupra dixi Corneum ſentire pro D. Carolo, quod & eius verba oſtendunt. *inquit ille d. conſ. 15.* Conſtat enim, quod regulariter incrementum ſpectat ad eum, ad quem ſpectat ager, cui adiicitur. *§ præterea inſt. de rer. diuiſ. l. adeo. §. 1. ff. eo* ſiue ſpectet iure plenæ proprietatis, prout loqui videntur iura prædicta. *& l. 1. 2. & 3. Cod. de alluuio.* ſiue ſpectet iure quaſi dominij, *vt eſt tex. in l. ſi ego § item ait. ff. de publica.* Hæc Corneus, qui & alia ſubiicit, & de-
36 inde concludit, augmentum † alluuionis cedere ad commodum domini & tunc poſſeſſoris. Cum ergo tempore huius augmenti D. Carolus eſſet & poſſeſſor & dominus prædij, ad eum commodum illud ſpectare debet. & ibidem Corn. *verſ. nec etiam obſtat ſecundum*, ſenſit illam rationem naturalem, quod quemadmodum damnum contingens ſpectaſſet, ad eundem quoq; ſpectare & augmentum. Quinimo fortius oſtendo, Corneum pro D. Carolo concludere. Nam ibi reſpondit Corneus, augmentum alluuionis contingens cedere commodo emphyteutæ eccleſiæ cum tamen euenire poſſit caſus quo legis diſpoſitione fundus ille emphyteuticus ad eccleſiam ipſo iure reuerteretur. Si ergo illud eſt
37 verum in emphyteuta, cuius † dominii ius legis diſpoſitione, & culpa ipſius emphyteutæ reſolui poteſt, quanto fortius hoc caſu vbi non reſoluitur, nec legis diſpoſitione, nec voluntate & facto D. Caroli. Quocirca miror, quod clariſſimi Conſultores, & Aduocati Domini Roberti in ſuam opinionem Corneum citauerint. Concludo ergo dictum augmentum cedere debere commodo prædicti Domini Caroli.

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1 *In claris non eſt opus coniecturis, & à verbis contractus non eſt recedendum.*
2 *Contractus qualis ſit, ex tenore diſpoſitionis oſtenditur.*
3 *Geminatio non parum operatur.*
4 *Pretij mentio vbi facta eſt ibi dicitur emtio & venditio fieri.*
5 *Periculum contingens confecto, & perfecto contractu cui ſpectet.*
6 *Et quid ſi vnus ex contrahentibus ſuſciperet omne periculum fortuna in ſe, & hoc in quocunq; contractu.*
7 *Verba hæc generalia, quod teneatur ad omnes, & quoſcunque caſus quoquomodo contingentes, comprehendunt omnes caſus ſed limitatur nu. 18.*
8 *Iuramentum in clauſula generali habet vim expreſſionis caſus non comprehenſi.*
9 *Iuramentum præciſe obligat, & quomodo intelligatur. nu. 50.*
10 *Remiſſio non eſt concedenda ſuſcipienti in ſe omne periculum tam cogitatum, quam incogitatum, licet ex incogitato euenerit quia ſibi eſt imputandum, & de veritate nu. 15. & 16.*
11 *Suſcipiens in ſe periculum ſimpliciter caſus fortuiti, intelligitur de inſolito, & non cogitato. & nu. 18.*
12 *Et an comprehendatur caſus proueniens ex facto locatoris.*
13 *Voluntates hominum facile indies ob varios caſus poſſunt mutari.*
14 *Inſolitus caſus qualis dicatur.*
15 *Penſio non remittitur ob detrimentum, quod belli cauſa obuenit.*
16 *Contrarium magis eſt verius ob caſum fortuitum in contractu conductionis, & locationis.*
17 *Solutio pretii in ſingulos menſes diſtincta, indicat illũ eſſe contractum locationis.*
18 *Suſcipiens in ſe omne periculum, non videtur ſuſcipere caſum valde inſolitum, & non cogitatum.*
19 *Etiam ſi adhibitum ſit iuramentum.*
Pactum factum verbis generalibus, non comprehendit caſus inſolitos.
20 *Etiam ſi ſint appoſita verba generaliſſima comprehendentia caſus maiores expreſſis.*
21 *Exceptio caſus inſoliti an reiecta videatur, per clauſulam, non obſtantibus quibuſcunque exceptionibus, occaſionibus, & impedimentis. &c.*
22 *Bellum eſt caſus inſolitus, & incogitatus; quia à fide principum dependet, quam inuiolabiliter (: vt promiſerunt:) obſeruare ſolent, & debent.*
23 *Princeps licet ſit legibus ſolutus non eſt tamen ſolutus à dictamine rationis.*
24 *Princeps frangendo fidem magis peccat, quam perſona priuata.*
25 *Contractus principum bonæ fidei dicuntur eſſe, & quæ ſit ratio. & nume. 36.*
26 *Princeps non poteſt recedere, etiam ex cauſa à contractu, & pacto inito cum ſubdito.*
27 *Remiſſio eſt facienda gabellarum conductoribus de mercede ob maximum detrimentum, quod illis obuenerat, dum Principes conuentiones, & pacta non obſeruarunt.*
28 *Princeps in pactis, & conuentionibus conſiderandus eſt, non qualis aliquis eſt, ſed qualis eſſe debet.*
29 *Fortuitus caſus dicitur, qui à facto Principis pendet.*
30 *Obligari non poteſt contra factum Principis, etiam cum iuramento.*
31 *Renuntiatio generalis caſuum non comprehendit caſum fortuitum, qui ex plenitudine poteſtatis Principis pendet.*
32 *Contractus emtionis & venditionis quando eſt celebratus, periculum ſpectat ad emtorem, ſed intereſſe ad venditorem. & numero 54.*
33 *Conductor qui damnum paſſus eſt ab inimicis locatoris debet reintegrari ab ipſo locatore.*
34 *Damnum facto Principis contingens ab eo compenſari debet remittendo mercedis præſtationem, vel alia via.*
35 *Conductori gabellarum, qui ob peſtem detrimentum conſecutus eſt penſio remitti debet. & num. 53.*
36 *Locupletari nemo debet cum alterius iactura.*
37 *Clauſula renuntiationis caſuum fortuitorum late & copioſe appoſitæ, non videntur adſcripta voluntate partium, ſed potius in capite notarii.*
38 *Clauſulæ renuntiationum ex more notariorum potius quam partium conſenſu apponi ſolent.*
39 *Ignorans non obligatur.*
40 *Renuntiari non dicitur iuri quod quis ignorat.*
41 *Inſtrumentum ad hoc vt liget & obliget à notario debet coram partibus legi.*
42 *Mens verbis non è contra præualet in conuentionibus.*
43 *Contractus natura eſt, vt à falſa denominatione recedamus.*
44 *Verbum (: emit:) aliquando exponitur pro conduxit.*
45 *Contractus denominatur ab effectu, non à verbis, nec ab aliis.*
46 *Pretium pro mercede exponi poteſt.*
47 *Pactum & conuentio intelligitur rebus ſic ſtantibus.*
48 *Iuramentum obligat iurantem rebus ſic ſtantibus, non autem mutatis.*
49 *Iuramentum ſequitur naturam illius actus, ſuper quo ponitur.*
50 *Conuentio intelligitur ſecundum naturam actus.*
51 *Iuramentum magis præciſe non obligat quam eſt ipſa natura actus.*
52 *Renuntiatio caſuum inſolitorum & non cogitatorum, non valet, quia eſt contra naturam contractus & in fine conſilii.*
53 *Conductor gabellarum non obſtante renuntiatione caſuum fortuitorum poteſt petere remiſſionem mercedis ob damnum, quod ei obuenit facto ciuitatis, etiam iuſto.*
54 *Locator impediens proprio facto conductorem re conducta vti poſſe, tenetur ad omne intereſſe.*
55 *Statutum quod vnus teneatur emendare delictum alterius eſt iniquum.*
56 *Pater quod teneatur pro debito filij ex forma ſtatuti eſt iniquum & odioſum.*

CONSILIVM XXVII.

Initium à Domino.

Rigoroſis atque duris verbis conuentionis diligenti ſtudio & peruigili cura perpẽſis atque animaduerſis, reſpondendum mihi videbatur, nullam D. Ghiſulpho faciendam eſſe à Cunienſibus penſionis ſeu mercedis pedagiorum remiſſionẽ, ob id quod caſus inſolitus euenerit, dum Cæſariani & Galli à pactis & induciis tam repente receſſerunt, & bellum inter ſe præter hominum ſpem nuntiauerunt.

Primo hæc ratio non parum videtur vrgere, quòd hic contractus emtionis & venditionis in conuentionibus bis appellatur. Et in claris † non eſt opus coniecturis. *l. ille aut ille §. cum in verbis* 1
de lega. 3. l. continuus §. cum ita de verb. ob. Hinc dicimus à verbis contractos non eſſe recedendum. *l. intereſt. ff. de ſol.* & tenor † diſpoſi- 2
tionis oſtendit, qualis ſit contractus, *et a in ſpecie multorum adductis auctoritatib. conſ. it Ripa in tr. de peſte, in titulo de priuilegiis contractuum. num. 47. Et alia ſcribunt Soc. Sen. conſ. 88. colum. 2. libr. 2. Dec. conſ.*

conſ.532.num.1.& Natta conſil.49.num.14.lib.1. Qui omnes in ſpecie noſtra affirmant, his verbis vere cenſeri celebratum eſſe contractum emtionis & venditionis.

Quod equidem fortius hic procedere videtur, vbi pluries verba hæc ſunt geminata. Quæ ſane geminatio, vt clari iuris eſt, non
3 parum † operatur. *l. Balliſta.ff.ad Trebell.* Et in ſpecie geminationem hanc conſiderat Neuiz. *conſil.66.num.28.& conſi.91.num.23* Acce-
4 dit quoque quod facta eſt emtio † pretij, ob id mentio & venditio eſſe videtur *à l.2.C.de prædijs curial.& gl.in l.cum dotem.C.de iure dotium. Iaſ.in l.1.num.23.C. de iure emphyt & plures recenſent Marſilius ſing.105.vbicunque & Tiraq.tract.de retractu conſang.§.1.gloſſ.2.num.1.& in ſpecie Anch.conſi.402. Circa principium. Bar.in ſua diſput.4. Publicanus.num.1.in ſolutione. Soc.Sen.conſi.88.colum.2.lib.1.& Ripa in tract. de peſte tit.de priuilegijs contractuum.num.48.* Si ergo hic contractus venditionis & emtionis fuit, ſequitur dicendum, quod omne pe-
5 riculum † contingens perfecto ipſo contractu pertinet ad ipſum Ghiſulphum. *l.id quod.& l.neceſſario.ff.de periculo & commodo rei vend.cum alijs & relatis à Ripa loco paulo ſupra citato.num.46. Et in ſpecie ita cenſuerunt Dec.conſil.313.num.2.Gozad.conſi.27.num.13.Neuiz.conſil.91.num.7.Bellonus.conſ.21.num.4.& Franciſ.de Marchis.q.62.in fi.parte prima.*

Secundo, Ghiſulpho aduerſatur, quod etſi hic contractus dici poſſit locationis & conductionis, ita vt regulariter periculum ſpe-
6 ctet ad locatorem; attamen huc in caſu eum Ghiſulphus in ſe ſuſceperit omne periculum † caſus fortuiti, omnemque aduerſam fortunam, non eſt illi facienda remiſſio, ſed ipſimet imputandum, quod fortunæ ſe obiecerit. *l.ſed & ſi quis § quæſitum ff.ſi quis cautio. Et ſcribit in ſpecie Ripa in d.tract.de peſte, titu.de priuilegijs con-*
* *tractum.num.70. qui hanc communem * eſſe ſententiam aſſerit.* & ibidem num. 71. idem eſſe cenſet, quando in ſe conductor ſuſcipit periculum: *Ibi addo Anchar.conſi.402.col.1.verſi.4.& vltimo.& Decium conſi.552.nu.2.3.* qui ſcribunt, ita fore obſeruandum quemadmodum partes conuenerunt. Hoc confirmari vel ex eo poteſt, quod hic poſt numeratas varias ſpecies caſuum fortuitorum, ad-
7 iecta eſt generalia clauſula, quod ipſe Ghiſulphus teneatur † ad omnes ad quoſcunque caſus quoquomodo contingentes. Quæ ſane verba apta ſunt comprehendere omnes caſus, *vt ſcribunt Dec.*
8 *d.conſ.551.num.4.Ripa loco iam citato.num.77.* Comprobatur ex eo, quod adhibitum eſt iuramentum, † quod habet vim expreſſi. *cap. ex reſcripto, de iureiuran.* Et ob id tenetur de quouis caſu fortuito, ac ſi ſpecie foret expreſſus. *ita poſt Bal. in l.1.q.2.C.commod.& alios cenſuit Ripa in d.tit. de priuilegijs contractuum.nu.82.83. Quibus accedunt in ſpecie Alexand.conſi.3.nu.5.lib.1.Iaſ.conſi.107.In ciuitate Sauonæ.col.2.verſic.multum pondero.lib.1.Decium conſi 552.in fine.& Neuiz.in*
9 *conſi.66.num.25.& conſi 57.in fine.* Quinimo iuramentum † præciſe obligare ſolet, *vt ſcribunt gloſſ in l.ſi pecuniam, & ibi Iaſ.num.23.ff.de condic.cauſa data Brunus conſ.89.num.4.Rubeus conſi.29 num.6.Gozad.conſi.32.lib.1.* Ghiſulphus ergo, vti præciſe obligatus, ad omnes caſus fortuitos, remiſſionem pretij hoc noſtro caſu petere non poſſe videtur.

Tertio non parum vrget, quod ipſe Ghiſulphus non ſolum in ſe ſuſcepit caſus cogitatos, qui ab euentu fortunæ pendent, ſed & iam caſus incogitatos, qui euenire poſſent, & tam ſolitos quam
10 inſolitos. Quo fit, vt ſibi videatur eſſe imputandum † quod nimis effuſo ſermone in paratum à ſe periculum inciderit. *l vlt.C.de dotis promiſſio. Et in ſpecie ita argumentatur Neuiz conſi.66.num.59.* qui reſpondit, non eſſe concedendam remiſſionem, etſi caſus inſolitus ac minime cogitatus euenerit. Quod ſcribunt & Iaſ.*d.conſ.107.col.3.verſ.3.principaliter.lib.5.& Ripa in d.tract. de peſte, tit. de priuilegijs contractuum num.108.Et ante Iaſonem & Ripam ita etiam reſpondit*
11 *Alex.conſi.97.in fin.lib.3.* dum ſcribit, quod etiam ſuſcipiens † ſimpliciter in ſe periculum caſus fortuiti, intelligitur de inſolito, & non cogitato. *quod probari ait ex l.fiſtulas.§ frumenta.ff.de contrahen. emtio. qui citari in contrarium ſolet.* Ita ergo à fortiori dicendum hic eſt, vbi inſolitorum & non cogitatorum facta eſt mentio

Quarto, à fortiori argumentari contra Ghiſulphum poſſe videtur. Suſcepit in ſe Ghiſulphus caſus contingentes facto ipſorum Cunienſium, quod eſt quid plus *vt ſcribunt Ripa d.tit.de priuilegijs contractuum.num.81.& copioſe Pariſ.conſi.40.num 6.lib 1.* qui quidem Pariſ. ſcribit, quod ſuſceptio caſus fortuiti & aliorum
12 quantumuis generalis & generaliſſima, non comprehendit † caſum euenientem facto locatorum. *idem vno verbo ſenſit Crau. conſi.99 nu.8.poſt.Anch.conſi.414.& Aua.conſi 74.nu.2.Quib.accedunt Ruin.conſi.65.nu.3.lib.1.Soc.Iun.conſi.120.nu.1 lib.3.& Alc.reſp.689.nu.4.* Si ergo voluit Ghiſulphus penſionis remiſſionem fieri ſibi non debere ex facto eueniente ex perſona ipſius vniuerſitatis Cunei: ergo à fortiori voluit eam vniuerſitatem non teneri ex facto fortuito, inſolito & non cogitato.

Quinto, ſuffragari Cunienſibus mirum in modum videtur, quod hic caſus belli & obſeſſionis Cunei, non videtur inſolitus & qui cogitari non potuerit. Nam, licet inter Cæſarem & Galliarum Regem pactæ induciæ fuiſſent; attamen probabiliter poterat cogitare Ghiſulphus multa indies euenire, quibus facile hominum voluntates † mutantur. Ita enim ſæpe videmus, pacem 13
arctiſſimis vinculis initam violari: præſertim inter Italos noſtros & Gallos, qui (:vt C.*Cæſar.lib.2.de bello Gallico ſcriptum reliquit*) rebus nouis facile ſludent. Nam inter hos perpetuum erit bellum, ſi verum eſt illud Lucani

„ *O male vicinis hæc mœnia condita Gallis,*
„ *O triſti damnata loco*

Et illud Beati Bedæ: Beda, Beda tace, quia Italia nunquam erit in pace. *Hæc ita in ſpecie recenſet Neuiz.conſilio 66.nu.43.& conſil.91.n.23.poſt Calcaneum. conſi. 24.n.9.* Nec obſeſſionis caſus dici poterat incogitatus, quia potuit cogitare Ghiſulphus, quod indicto bello; facile Cuneum obſidiari à Gallis poterat, cum iam illi tenerent vicina oppida & ciuitates munitiſſimas, vt Sauiliani & Montis regalis. Et ideo caſus non videtur inſolitus & qui cogitari non
potuerit. Nam † inſolitus is caſus creditur, quia in mille annis, vel 14
centum ſaltem non euenit niſi ſemel. *ita multorum auctoritate cenſuit Ripa.in tr.de peſte tit. de priuilegiis contractuum. numer.101.& 102. Quibus accedunt Iaſ.conſil.107.col.3.verſ.præterea & ſecundo dicitur.lib.1.Goz.conſil.27 n.9.ver. præterea.& n.24. Rubeus conſil.153.numero 2.& Abba.conſi.1.num 8:*

Sexto & vltimo adducebar, quod ipſe Ghiſulphus pacto expreſſo conuenit, *quod ipſe non opponeret aduerſus vniuerſitatem Cunei aliquam exceptionem de iure vel de facto, vel debmais, &c.* Quæ
ſane renuntiatio operatur, vt contractus obſeruari † debeat et 15
iam tempore belli. *ita in ſpecie docuit Alb.in l.licet, in fin.C loc.* qui ob id ſcriptum reliquit, non eſſe faciendam penſionis remiſſionem ob detrimentum quod belli cauſa obuenit. *Albericum ſecuti ſunt Calcau conſil.24.nu.9 Neuiz. 66.nu. 23.et conſil.91.n.14.et n.17.et Bello.conſ 21 n 4.ver.3* His itaq; dicendum videbatur, nullo iure licere Ghiſulpho petere remiſſionem conuentæ penſionis atq; mercedis. Re tamen ipſa diligentiſſime conſiderata atq; perpenſa, contrariũ verius eſſe cenſui; nempe faciendã eſſe mercedis ſeu penſionis remiſſionẽ ipſi Ghiſulpho. Hoc vt dicam, mouent me multa.

Primo illud facit, quod Ghiſulphi intẽtio ſatis ſuperq; funda-
ta dicitur. Nam vera eſt Doctorum ſententia, in contractu † loca- 16
tionis & conductionis eſſe faciendam penſionis remiſſionem, ſi aliquis caſus fortuitus conductorem vti & frui re conducta impedit. *ita poſt multos cenſuerunt Rubeus conſil.153. in fi.Boer. q.249.num.4 et Fran. de Marchis q. 62. ad finem par.1.* Sed hic contractus inter Ghiſulphum & Cunienſes celebratus vere locationis & condu-
ctionis eſt: Siquidem pretii † ſolutio in ſingulos menſes diſtin- 17
cta: id quod eſſe contractum locationis ſignificat. *ita Bart. in diſp.4.tit.Publicanus.in ſolutione. num.1. verſic.qui vult dicere ex ſententia gloſſa et per eum ibidem. Fabian.in trac. de emt.& vend.q.2.pr.num.16. Soc.Sen.conſilio 88.col.2.verſ.diſtinguitur. libro 1.& conſilio 136.libro 2. Imola in cap.propter ſterilitatem. numero 33.de locato. Ancha. conſilio 402.colum.2.Corn.conſi.38 numero 9 libr.2.& conſilio 22.col.1.lib.2 Ripa in trac. de peſte.ti. de priuilegiis contractuum numero 36.Boer quæ.249.ad finem.& Soc. Iun. conſil 68.numero 2.lib.2.& Alcia.in ſpecie reſpon.513.num.1.*

Secundo, adducor ea ratione, quod licet Ghiſulphus in ſe ſuſceperit omnes caſus & omnem fortunam, periculum & caſum
inſolitum: non tamen conuentio hæc comprehendit † caſum val- 18
de inſolitum; & non cogitatum? *vt probat tex. l. fiſtulas.§.frumenta.ff.de contrah. emt. omnes in l.ſed et ſi quis. §: quæſitum. ff.ſi quis cautio. Bar.in l.Stic.§.mediço ff.de annuis lega. copioſe Ripa in trac.de peſte.tit.de priuileg contractuum. numero 97.vbi huius ſententiæ recenſet Angelum, Fulgoſium, Alexandrum & Socin.& Felinum. Quibus accedunt Cor. conſilio 12. libro 4. Claudius de Seyſellio in lege interdum.§ quod ex naufragio ff.de acq.poſſ quos ſecutus eſt Neuiz.conſilio 91.numero 5:*
qui hoc affirmat procedere, etiam ſi † adhibitum ſit iuramentum 19
Idem reſpondit Alciat. reſpon.157. numero 7: qui ſcribit, quod etſi verbis generalibus pactum ſit conceptum, non tamen comprehendit caſum tam inſolitum, Idem reſpondit Iacobus Mandel. Alba *conſ.1.num.5.* qui inter multos recenſet Alex.*conſ.107. num.16.libro 1.* affirmantem, quod ſuſcipiens in ſe omne periculum;

quod dici atq; excogitari poteſt; non dicitur ſuſcepiſſe caſum val-
de inſolitum. *citat quoq; Alba Alexandrum conſilio 28. numero 10. 11.*
lib. 1. dicentem, quod etſi quis in ſe ſuſcipit caſus omnes fortuitos
non intelligitur tamen ſuſcepiſſe caſus non conſuetos euenire.
Et idem Alexander ſubiungit, etiam per enumerationem ſpecie-
rum & vim clauſulæ generalis, non intelligi comprehenſos hos
caſus valde inſolitos. *Citat etiam Alba Barbatiam conſil. 21. col. 5. lib.*
20 *4.* qui reſpondit, quod etiam ſi appoſita † ſint verba generaliſſima
comprehendentia caſus maiores expreſſis, non tamen compre-
hendunt caſum tam inſolitum atq; incogitatum, *Præter cæteros e-*
iuſdem opinionis addo Baldum conſilio 247. Si propter guerras, in fi. li.
3. qui reſpondit, ex clauſula, *non obſtantibus quibuſcunque exceptio-*
nibus, occaſionibus, & impedimentis, &c. non cenſeri reiectam exce-
21 ptionem † caſus inſoliti & inexcogitati. *Idem cenſuit Franciſ. de*
Marchis. q. 62. in fine parte prima. Quod autem hic caſus omnino
22 inſolitus atque inexcogitatus, † ex multis conſtat. Primo quod
à fide Principum pendet; qui ſane Principes inuiolabiliter quæ
promiſerunt obſeruare ſolent, & debent. *Bald. in cap. 1. de natura*
feudi, & in l. 2. numer. 30. Cod. de ſer. & aqua. qui docuit, quod licet
23 Princeps † ſolutus ſit legibus, non tamen ſolutus eſt à dictamine
rationis; quæ dicta promiſſa obſeruanda eſſe docet. *quod ſcribit &*
24 *Crau. conſilio 241. num. 17.* qui num. 17. ſubiungit, principem † fran-
gendo fidem, grauius peccare, quam priuata perſona. *& copioſe*
idem affirmant Iaſ. conſilio 10. lib. 3. Pariſ. conſil 82. numer. 49. libr. 1. Bel-
25 *lonus conſi. 37. in fin.* & ideo contractus † ipſorum Principum di-
cuntur eſſe bonæ fidei. *ita NeuiZan. inter conſilia Brun. conſilio 12 nu.*
27 et legis vim obtinere reſpondit Ruin. conſilio. 99 num. 11. libr.

Quo circa idem Ruin. *conſi. 90. numero 4. libr. & conſilio 130 nu.*
26 *19. libro 5.* cenſuit principem † non poſſe etiam ex cauſa recedere
à contractu & pacto inito cum ſubdito. Cum ergo pactæ eſſent
induciæ illæ quinquennales inter ipſos Principes, quis ille eſt, qui
excogitare potuit tam repentinam mutationem? Hic ergo caſus
erat omnino inexcogitatus, & extra omnium mentem. Et ne au-
ctoritate deficere videamur, ita in ſpecie argumentatur Barba.
conſ. 21. colum. 5. lib. 2. qui reſpondit, gabellarum conductoribus re-
27 miſſionem † mercedis faciendam eſſe ob maximum detrimẽtum,
quod illis obuenerat, dum Principes contentiones, & pacta non
obſeruarunt, & inquit Barbatia hunc eſſe caſum inſolitum, & in-
excogitatum. Et in ſpecie illa Barbatiæ idem reſpondit interroga
tus Socin. Sen. *conſil. 44. col. pen. verſic. præterea partes lib. 1.* Et licet
Alex. *conſil 97. num. 11. libro 3.* in indiuiduo aduerſus Barbatiam, &
Soc. reſponderit, dixeritque non eſſe inauditum, quod Princeps
non ſeruet pacta; attamen minus recte ſenſit Alexãder; quando-
quidem ſeruare de iure tenetur, & ſi de facto aliquando non ſer-
uet; & præſumitur eſt, quod obſeruauit, & id faciat quod de iure
28 facere debet. † & Princeps talis præſumitur, non qualis aliquan-
do eſt; ſed qualis eſſe debet. *l. reſcripta. Cod. de precibus Impe. offeren.*
confirmatur Barbatiæ, & Socini ſententia ex doctrina Crau *conſ.*
29 *95. numero 1.* dum cenſuit, illum cenſeri caſum † fortuitum, qui à
Principis facto pendet. *Et eo loci recenſet Baldum conſilio 395. Pro D.*
30 *Dynaldo libro 2.* dicentẽ, quod non poteſt quis ſe obligare † con-
tra factum principis etiam cum iuramento. *Et ſimili in caſu Bal-*
dum ſecutus eſt Crauc. conſilio 233. num. 1. Et idem Crauc. d. conſil 95. nu.
31 *5.* ſcribit, quod † generalis renuntiatio caſuum fortuitorum, non
comprehendit caſus, qui ex plenitudine poteſtatis Principis pen-
dent, cum illi non ſint in hominum conſideratione, nec excogi-
tari poſſint ergo idem dicendum eſt in caſu noſtro.

Tertio ſuffragatur Ghiſulpho quod damnum hoc ſibi obue-
nit culpa ipſorum Cunicenſium; quorum oppidum á Gallis ob-
ſeſſum ob id fuit, quia acriter eis erant infeſti, & magnã eis mole-
ſtiam quotidie inferebant: iure ergo Ghiſulpho remiſſionẽ mer-
cedis facere debent. *ita docuit Barto. in l. ſi merces. § culpa ff. locati.*
qui ex ſententia gloſſæ ibi cenſuit, hoc etiam procedere, ſiue ini-
inicitia prouenerit culpa ipſius loci, ſiue non. *Et ibidem ibi affirmãt*
Caſtren. & Salycetus. qui idem eſſe probant, quando eſſet celebra-
tus contractus † emtionis, & venditionis. Nam licet regulariter
32 periculum ad emtorem ſpectet; attamẽ venditor ad omne inter-
eſſe tenetur. *Atque ita etiam poſt Aretinum, Abbatem, Alexan-*
drum, Corneum, & Iaſonem, reſpondit GoZad. conſilio 27. numer. 20. qui
vere loquitur in noſtris his terminis de eo, qui ſuſcepit in ſe o-
mne periculum & aduerſam fortunam: vt ei ſuccurrendum omni
33 no ſit, & remiſſio † facienda, ſi damnum contingat facto inimi-
corum ipſius locatoris. *Eiuſdem ſententiæ addo Ripam in tractatu*
de peſte, titu. de priuilegiis contractuum numer. 88. Sp. idem conſuit. Soci.
Sen. conſil. 56. in fin. lib. 2. Ruin. conſil. 25. numer. 5. conſilio 65. numero 3.
conſ. 85. numero 4. & copioſius conſilio 147. lib. 1. & conſil. 59. nume. 13. lib.
4. Pariſius conſi. 40. nume. 6. lib. 1. NeuiZan. conſilio 91. nume. 9. & Alcia-
tus reſpon. 619.

Quarto confert, quia dato (: non conceſſo tamen :) obſeſſio-
nem culpa Cunienſium factam à Gallis non fuiſſe, negari ſaltem
non poteſt, quin obſeſſio Cunei ſecuta ſit cauſa Sereniſſ. Ducis
Sabaudiæ, aduerſus quem bellum gerebant Galli, & totis viribus
conabantur illius loca, oppida, & ciuitates expugnare, atq; inua-
dere. Ergo à Sereniſſimo ipſo Duce debuit, & potuit Cuneum
conſequi (: ſi re ipſa non eſt conſecutum :) remiſſionem reditus
fogagiorum (: vt cum vulgo loquar :) illius anni; quorũ redituum
cauſa pedagium hoc Ghiſulpho locatum fuit indictum: quemad-
modum oſtendit tenor inſtrumenti licitationis Ghiſulpho factæ.
Et quemadmodum æquum fuit, & eſt, hanc remiſſionem fieri de-
bere ab ipſo Duce; ita etiam erat ſperandum, ob maximam tanti
Principis liberalitatem, quod eam feciſſet. Cuius rei præſtat argu-
mentum, quod docte reſpondit Cran *conſi. 95.* dum affirmat, da-
mnum facto † Principis contingens compenſari ab eo debere, re- 34
mittendo mercedis præſtationem, vel alia via *Idem cenſuit Fran-*
cus de Marchis. quæſt. 62. num. 2. par. 1. Et præter hos interpretes, in ſpecie
videtur reſponſum Barbatiæ conſil. 21. colum. 4. verſ. modo in caſu noſtro.
libro 2. iunctis his, quæ ipſe recenſet in 1. & 2. colum. illius conſilij Scribit
Barbatia, quod ſi primus gabellæ conductor † potuit conſequi 35
remiſſionem penſionis ob peſtis cauſam, qua multum detrimen-
ti conductor ſenſerat, & re ipſa non ſit conſecutus; tenetur ta-
men ſuo conductori remiſſionem facere; ergo idem in caſu
noſtro.

Quinto, æquitate ſaltem inſpecta, facienda eſt huius mercedis
remiſſio. Nam, non concedit æquitas aliquem locupletari † cum 36
alterius iactura. *l. nam hoc natura. ff. de cond. indeb.* Quod hoc præ-
ſertim in caſu procedit, quia contractus cum Repub. celebrati bo-
næ fidei eſſe dicuntur, & ſecundum æquitatem regulantur: *ita do-*
cuit Bald. in § ſi qua vero. in tit. de pace Conſtantiæ. quem ſecuti ſunt Iaſ.
in § actionum. colum. 1. inſt. de actio. & alij permulti, quos recenſet Ne-
uiz. conſilio 66. numero 30. & Alciatus reſp. 157. numero 12. qui in ſpecie
reſpondit, non eſſe habendam tantam rationem rigoris renun-
tiatione caſuum fortuitorum, & inſolitorum, quin ſecundum
æquitatem Reſpu. habeat aliquam remiſſionem penſionis facere
quod reſpondit & Fulgoſ. conſilio 193. ad finem. alioqui ſequeretur,
(: vt dixi :) quod Reſpub. locupletaretur cum alterius iactura
nempe Ghiſulphi, dum ab eo exigeret, quod ipſe ex pedagio non
percepit.

Sexto accedit, quod clauſulæ † illæ renuntiationis caſuum for- 37
tuitorum tam late, & copioſe appoſitæ, non videntur adſcriptæ
voluntate partium, ſed potius ex capite notarii. *ita in ſpecie reſpon-*
dit Neuiz. conſilio 91. numero 23. qui Decium conſilio 352. num 7. & alios
plures recenſet. Et licet ipſe Neuiz. ſcriptum reliquerit, ſatis eſſe,
quod in genere cogitatum fuerit: attamen ex iam relatis male re-
ſpondit. Idem de ſimilibus clauſulis † renuntiationum, vt ex mo- 38
re notariorum potius quam partium conſenſu apponi ſoleant,
ſcribit Ripa, *in l. vlt. num. 181 Cod. de reuo. dona. & de ſimilibus copioſe*
Bart. in l. 1. num. 10 ff. de iure cod. Alex. conſilio 52. col. 6. lib. 4. Decius con-
ſi. 394. colum. pen. & conſ. 399. colum. pen. Cur. Iun. conſi. 101. num. 11. qui
*hanc eſſe communem * Doctorum opinionem teſtatur Ripa copioſe in l.* *
Centurio. numero 80 de vulga. Gramm. deciſ. 62. numero 22. Soc. Iun.
conſilio 116. numero 22. & conſilio 158. num. 18. libro 2. Pariſius conſ. 6 nu.
22. lib. 1. & conſilio 73. numero 50 lib. 2. & Ferratius cautel 30 non er-
go hæ clauſulæ obligant Ghiſulphum, quin hanc mercedis re
miſſionem, iuxta iuris communis diſpoſitionem conſequi poſſit
& valeat.

Septimo, ac vltimo confirmatur iam relatum fundamentum,
quod nullo modo dicere poſſumus, Ghiſulphum ſuſcepiſſe in ſe
hos caſus fortuitos tam inſolitos; cum illa ſcriptura, quæ eam ca-
ſuum fortuitorum renuntiationem & ſuſceptionem continebat,
nec lecta, nec declarata ipſi Ghiſulpho fuerit. quo fit, vt dici non
poſſit conſenſiſſe huic ſuſceptioni & renuntiationi: quandoqui-
dem conſenſus, qui in omni obligatione neceſſarius eſt, hic defi-
cit, † Et ideo ignorans non obligatur, *l. ſi per errorem, vbi Bart. ff. de* 39
iuriſdict. omn. iud. & l. cuius per errorem, vbi Dec. de reg. iur. non enim
iuri † quod quis ignorat, dicitur renuntiare. *l. mater de inoffic. te-* 40
ſtam. & alibi. Quocirca communis * eſt Doctorum ſententia, *
quod ad hoc, vt inſtrumentum † liget partes contrahentes, vel ne- 41
gotium aliquod agentes, legi debet à notario coram partibus, vt
de eo rogatus cenſeatur. *l. fideicommiſſa. § 1. de leg. 3. vbi Bartol. Alex.*
in l. ſciendum. numero 38 de verb. obligat. & in ſpecie de inſtrumento

conuentionis ita reſponderunt Dec. conſilio 97. num. 3. & Soc. Iun. conſ. 144. num. 19 & conſi. 147. num. 15. lib. 2.

Non obſtant nooc adducta in contrariom, quibos, & ſi ex iam
relatis ſatisfactum videatur, in ſpecie, & ſingularim ita reſponde-
tur. Ad primum reſpondeo hunc contractum vere non eſſe em-
tioois & venditioois, ſed locationis, & conductionis, *vt iam ſupra*
demonſtrauimus. & licet ex verbis videatur emtio, & venditio; at-
42 tamen in conuentionibus mens † verbis præualeat. *l. ſi debitor. §.*
veriſimile. ff. de contrah. emt. & l. in conuentionibus. de verbor. oblig.
& in ſpecie ſcribit Alba conſilio 1. numero 4. & ſimilia recenſet Tiraq. in
l. ſi vnquam, in verbo libertis. numero 54. Cod. de reuoc. dona. Præterea &
43 ſecuodo reſpondetur. qood oatura contractus † facit, vt à falſa
denominatione recedamus. *l. inſulam. ff. de præſcrip. verbis. l. ſi olei,*
Cod. locati & in termina his claris Ripa in tract. peſtis tit. de priuilegiis
contractuum. nume. 57. 58. dum ſcriptum reliquit, quod verbum
44 † *emit* exponi poteſt, id eſt, conduxit. *l. ſi quis. Cod. locati. l. quoties §.*
vlt. ff. de publica. atque ita etiam cenſuerunt Imola in cap. propter ſteri-
litatem numero 33. verſic. non obſtat de locat. [illegible] Afflict. deciſ. 72 in fin.
copioſe Tiraq. in tractat. de retractu conſang. §. 1. gloſſ. 14. numero 8. & §.
32. glo. 1 numero 36. & Soci. Iun. conſilio 68. numero 1. lib. 2. ſimilia ſcri-
bit Decius in l. ſi poſcenda. numero 19. Cod. de pactis. dum docuit ſocie-
tatem noo eſſe proprie, & ſi eo oomine appellatur, cum rei do-
minium tranſlatum fuit. Ita contractus emtionis appellatur em-
45 phyteuticus, † & ſpreto nomine effectus atteoditur & oatura.
ita Afflictus d. deciſio. 72. in fin. & Rubeus conſilio 142. numero 2. &
copioſe NeuiZan. conſilio 92. numero 19. cum multis ſequentibus, & ibi
numer 44. in ſpecie cenſuit, oon eſſe curandum, quod contractus
emtioois nomine appellatur, cum ſecundom effectum eſt loca-
tio. *idem ſenſit Bellonus conſilio 21. nume. 5.* Et ſimilibus aliis in caſi-
bus, quod ſc. ſpret. denomioatiooe, effectus ſpectandus ſit, plura
ſcribunt Craue. *conſilio 20. nume. 5. conſilio 186. num. 5. conſilio 215. nu.*
2. & conſilio 93. num. 9. Bellonus conſilio 60. numero 4. & Pariſ. conſil. 82.
num. 44. & conſilio 83. num. 35. libr. 3. Nec etiam obſtat, quod facta
46 fuerit mentio † pretii, quia exponi poteſt, id eſt, mercedis. *ita in*
ſpecie cenſuerunt Imola in cap. propter ſterilitatem. numer. 33. verſic. nec
obſtat. de locato. & Ripa in tractatu de peſte, tit. de priuilegiis contra-
ctuum. num. 59. atque ita etiam dici poteſt pretium redituum, &
non deſioit eſſe locatio. *ita in terminis cenſuit Natta conſilio 47. num.*
10. lib. 1. vbi inquit, huius pretii remiſſionem eſſe faciendam, ob
caſum fortuitum, & ioſperatum contingentem, & qood pretium
pro mercede ponatur, reſpondit Ancbaranus io his terminis. *d.*
conſilio 402. col 2. & aperte probant tex. Lea lege. §. locaui. & l. inſulam.
§. qui adem. ff. locati.

Non obſtat ſecundum, quia reſponden. *vt iam dixi*, hanc re-
nuntiationem caſuom fortuitorum non ſe extendere ad caſum
tam inſolitom, & inexcogitatum, qoemadmodom ſuo loco dixi-
mus. Et quanquam ita conuentum, & pactum fuerit; attamen pa-
47 ctum † iotelligitur rebus ſic ſtantibus, *quemadmodum in his termi-*
nis reſpondit Anchar. conſilio 402. in fine verſiculo non obſtat contra-
48 *rium.* ita etiam dicere ſolemus, iuramentum † obligare iurantem
rebus ſic ſtantibos, non autem mutatis: *vt in ſpecie reſponderant*
Goz. conſilio. 27. num. 19. Alc. reſpon. 157. num. 5. Alba conſil. 1. numer. 6. &
Craue, conſi. 95. num. 4. Præterea & ſecuodo reſpondetur, iuramen-
tum ad eos caſus ſe extendere, ad quos & ipſa renuntiatio; *quem-*
admodum in his terminis cenſuit Alexan. conſilio 28. num. 12. libro 1. &
49 eſt ratio, quod iuramentum † ſeqoitur naturam illius actus, ſuper
quo ponitur. *l. vlt. C. de non num. pecu. & copioſe. ſcribunt Cut. in Iun.*
in l. ſi quis maior. numero 30. Cod. de tranſact. Gomez. in §. item ſi quis po-
ſtulante. numero 7. inſti. de actio. copioſe Didac. in cap. quamuis parte
prima. §. 4. numero 1. 2. de pact. in 6. & in ſpecie docuit Iaſon in l. ſed &
50 *ſi quis. §. quæſitum. numero 42. ff. ſi quis cautio.* Ita quoque † conueo-
tio intelligitur ſecuodum naturam actus, *vt in ſpecie reſpondit Ful-*
goſius conſilio. 193. colum. 2. verſiculo intelligenda eſt igitur. Nec verum
eſt, quod ioramentum habeat vim expreſſi & ſpecifici cooſeoſus
hoc in caſu, ſiquidem iurameotum ſolum operatur, vbi ſolemoi-
tas deficit, non autem vbi deeſt ſubſtaotia actus, qualis eſt con-
ſenſus. *ita Iaſ. in d. §. quæſitum, in fin quem ſecutus eſt Boer. qu. 3. numer*
8. qui alios recenſet. & copioſe in terminis noſtris ſcriptum reliquit Ri-
pa d. tractat. de peſte, titu. de priuilegiis contractuum. numero 84. & ſi-
mili in caſu Ruin. conſilio 6. numero 9. libr. 2. Decius conſilio 374. in fin. &
Tiraquel. in tractat. de legibus connubial. in gloſſ. 5. numero 150. Nec iu-
51 ramentom † magis præciſe obligat, quam eſt ipſa natura actus;
vt docte declarat Didac. in d. cap. quamuis, parte prima. §. 4. numero 6.
de pactis, in 6. Quo circa ſi obligatio eſt impoſſibilis (: *vt noſtro in*
caſu videtur ſecundum Fulgoſ. d. conſilio 193. colum. vlt.) iuramentum
non obligat præciſe, *vt eo loci ſcribit Didac. poſt. Craue. conſilio 12. &*
conſi. 203. num 12.

Non obſtat tertium, qoia reſpondeo, hanc obligationem, ſeu 52
renuotiationem † caſuum tam ioſolitorum, & non cogitatorum
eſſe nullam, *vt poſt Corneum conſilio 23. lib. 2. ſenſit Ripa in d. tract. de*
peſte, tit. de priuilegiis contractuum, numero. 108. quorum opinionem
ſecutus eſt Alciat. reſpon. 157. numero. 7. qui *numero 13.* ſubiungit, hoc
pactum eſſe cootra naturam contractus; & ob id noo valere. Eſt
eoim contra naturam locationis, & cooductionis, vt caſus fortui-
ti tam inſoliti ſiot detrimento coodoctoris.

Noo obſtat quartum, quia reſponden, quod illa ſuſceptio ca-
ſus cootingentis facto Cunienſium eſt cootra communes iuris
regulas, ac etiam repugnat æquitati; qoo fit, vt iore noo poſſit de-
fendi. *ita in ſpecie poſt Ancha. conſilio. 414. reſpondit Craue. conſi. 95. nu.*
8. qui & eiuſdem opinionis recenſet Anan. conſ. 74. numer 2. 3. qui in ter-
minis his claris reſpondit, quod conductor † gabellarum ciuita- 53
tis Booniæ, oon obſtante qoauis caſuum fortuitorum renun-
tiatione, poteſt petere remiſſiooem mercedis ob damnum, quod
ei obuenit ex facto etiam iuſto ipſius ciuitatis Booniæ. *& in Io. de*
Anania. inter multos citat Barto. in l. ſi vno. § item cum quidam. num. 2.
ff. locati. qui docuit locatorem † impedieotem proprio facto con- 54
ductorem vti re conducta, teneri ad omoe intereſſe. *& Bartolum*
ſecuti ſunt Ruin. conſilio 65. numero 3. lib. 1. & Pariſ. conſi. 40. numero 2.
lib. 1. quod autem hoc ſit iniqoum, vel ex eo cooſtat, quod is coo-
ductor ex facto alterius damoum ſentiret, quod eſt ioiquum, *vt*
ſcribit Bal. in l. dotis tuæ. Codice de iure dotium. Socinus Sen. conſilio 122.
col. 2. verſic. moueor. libro. 1. Calcan. conſilio. 66. num. 13. qui reſpondit,
ſtatutum † illod cenſeri odioſum & iniquum, quod Villa tenea- 55
tur emendare damnũ ab aliquo in ea datum. Ita quoq; ſtatutum
illud, quod pater † teoeatur pro debito filii, eſſe odioſum & rigo- 56
ris pleoom cenſuit Dec. *in l. vlt. num. 5. de iuriſd. om. iud. & in l. filius.*
num. 1. C. de pœn. & Marſil. ſingul. 244. filius, &c. & ſingu. 362. ſtatu-
tum volens, &c. Noo ergo licet ab hac parte ſumere argumentum
qoinimo quemadmodum videmos io hoc adeſſe, iniquitatem;
ita & io cæteris idem eſſe iure merito exiſtimandum eſt.

Non obſtat quintum, quia reſpondeo, quod imo caſus iſte ad-
modum inſolitus, & inexcogitatus eſt vt demonſtrauimus. Iam
dicta noo repeto.

Noo obſtat vltimom, qoia reſpondeo, claoſulas illas non ope-
rari, vt ſit renootiatum caſibus tam inſolitis, & inexcogitatis: *ita*
in ſpecie docuit Claudius Seyſſellus in l. interdum. §. ſi ex naufragio. ff. de
acq. poſſeſſ. quem male reprehendit Neuiz. conſilio 91. numero 23. & has
clauſulas nil prodeſſe vno verbo ſenſit Bellonus. d. conſi. 21 numero 10. His
concludo. D. Guiſulpho faciendam eſſe penſionis atque merce-
dis dictarum gabellarum remiſſionem.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Congregationes, quæ conuenticula vocantur, à iure reprobantur, & num. 11.*
2 *Et illicitæ præſumuntur & malæ, niſi contrarium probetur.*
3 *Inobedientia rebellionem, & crimen læſæ maieſtatis arguit, & qui maioribus non obedierit, morte morietur.*
4 *Attentatio, & conatus in obediente ſufficit, vt puniatur.*
5 *Vnio à maioribus facienda eſt, non autem in inferioribus. & numero 24.*
6 *Pactum de tollendis excubiis, ſeu gaardiis à minoribus vniuerſitatis factum, minime valet, quia tractatur de iuriſdictione maiorum, & num. 25.*
7 *Subditi facientes pactum de aſſumendo omnes lites tam ciuiles quam criminales in communi & de communi expenſa, videntur coniurare contra dominos, & quæ ſit ratio.*
8 *Collectarum diſtributio ad dominorum iuriſdictionem tantum ſpectare dicitur.*
9 *Proteſtatio, ſaluo iure talis, &c. appoſita in inſtrumento, ſi eſt contraria facto non prodeſt proteſtanti & nu. 36.*
10 *Vaſallus ſi alienauerit feudum inſciente domino, ſed cum proteſtatione, quod ſaluum ſit ius domino, an aliquid agat. et n. 36.*
11 *Vniuerſales poſſunt agere ſine præſentia, et interuentu maiorum, dum tamen actus maiorum auctoritate ſit vallatus eo poſt facto.*
12 *Congregationes, quæ ad bonum finem fiunt, non improbantur, non obſtante etiam ſuperiorum decreto.*
13 *Dolus vbi non eſt, ibi neque delictum pœna dignum eſſe dicitur.*
14 *Dolus in pacto ſubditorum malè ſimpliciter non poteſt conſiderari.*

(*:vt ſtatim oſtendam:*) ad bonum ſinem, & omni laude dignum fa-
ctæ fuerint, ſequitur ob earum cauſam pœnam aliquam non eſſe
indicendam, quod tanto fortius procedit, ſi conſiderentur duo
illa, quæ conſideranda proponunt Bal. *conſ.262. Decretum Domini
lib.2.& Crau.d.conſ.4.nu.16.* qualitas ſcilicet perſonarum, quæ con-
gregationes fecerunt: & cauſa ob quam facta eſt congregatio. Si-
quidem hic non niſi perſona bonæ famæ, & cauſa laudabilis & ho-
neſta extiterunt.

Tertio, moueor argumento à fortiori ducto. Si iura & leges
concedunt congregationes armata manu & violenta pro re pro-
pria recuperanda; iureque proprio tuendo. *vt docuit Bar. in l. pro-
hibitum.3.not. C. de iure fiſci, lib.10. & in l. deuotum. C. de meta. lib.10.
quem in his terminis ſecutus eſt Iaſ. conſ.20.col. vlt. in prin. lib.3.* & pulcre
reſpondit Ruin. *conſ.1.num.2.lib.5.* licitam fuiſſe congregationem
amicorum ad occidendum rebellem & bannitum, qui ciuium
bonis, & vitæ inſidiabatur. *Imo citando Bar. in d.l. deuotum. & alios
plures* ſcriptum reliquit Marſ. *ſing.456. habuiſti*, licere conuocatis
amicis reſiſtere iudici iniquam ſententiam exſequenti. Hinc eti-
am poſt *Iaſ. conſ.36.col.2.lib.3.* reſpondit Soc. Iun. *conſ.63.nu.66.lib.3.*
licitam fuiſſe congregationem pro defenſione ciuitatum fœdere
coniunctarum. *& aliqua ſcribunt ad rem hanc Neuiz. conſ.82.n.4. &
Alc. reſp.286. in fi.* Quanto ergo fortius licuit congregationes has
ioire in caſu tam æquo & laudabili, vt hæ vniuerſitates ad inuicem
ſibi auxilium ferrent aduerſus moleſtos & iniurios. Quarto, quod
hæ vniuerſitates nullam pœnam ex his congregationibus mere-
13 antur, vel ex eo demonſtratur, quod vbi † non eſt dolus, nec ibi
eſt delictum pœna dignum. *ita omnes præſertim Iaſ. in l.1. ff. de legib.
copioſe Tiraq. tract. de pœnis legum, cauſa 13. Boer. q.83. num.9 & q.403.
n.9. Soc. Iun. conſ.117.n.14.lib.3. & nouiſſime Petrus Placa lib.1. epito. de-
14 lict. c.10 nu.6.* Atqui in caſu noſtro multiplici † ex capite ceſſat do-
lus; ergo & delictum. quod dolus ceſſet oſtendunt multa. Primo,
quia paciſcentes proteſtati ſunt, ex ſuis pactionibus nullum in-
ferri debere præiudicium iuribus dominorum ſuorum. quæ ſane
proteſtatio maximi ponderis eſt, & ipſos proteſtantes (*:vt mox
ſubijciam:*) tuetur, illa enim vere oſtendit, non fuiſſe mentis pa-
ciſcentium lędere iura ipſorum dominorum. Secundo, non prius
deuentum fuit ad concluſionem, conuentionem & earum ratifi-
cationem per ipſas vniuerſitates quam fuerit impetrata licentia
ab ipſis dominis de ſe congregando in loco ſolito. quo fit, vt om-
nis dolus abeſſe dicendus ſit. *ita in ſpecie hac in terminis tamē fortio-
ribus reſpondit Pariſ. conſ.171.n.16.lib 4.* Tertio, præſentibus ipſis do-
minis lectæ fuerunt hæ conuentiones ab eis, ſi ita placeret, ratifi-
candæ. Id quod non dolum, ſed finem bonum ineſſe oſtendit.
nam, ſi quid doloſe hæ vniuerſitates agere voluiſſent, non ita pa-
15 lam hæc feciſſent, nec dominis aperuiſſent. † ſi quidem lucem o-
dit, qui male agit. *c. conſuluit. de off. deleg. & in his fere terminis ita ar-
gumentatur Crauet. conſ.319.n.8. verſ.10. & verſ.11.*

16 Quarto, ex eo dolus ceſſat, quia omnis leuis cauſa † excuſat à
dolo. *l. ſi quis. §. poteſt ff. de lib. cauſ. late Iaſ. in l.1.n.24 ff. de eo per quem
factum erit. idem in l. qui iuraſſe. num.6. de iureiur. Affl. deciſ.360. num.6.
Gram. deciſ.29.n.19.* Imo cauſam quantumuis leuem excuſare à do-
17 lo, & à crimine † læſæ maieſtatis reſpondit Craue. *d. conſ.319. nu.4.
18 verſ.20 primo, & conſ.6. nu.90. verſ.13.* Ita † leuem cauſam excuſare
à dolo, & per conſequens à pœna homicidij reſpondit Soc. Iun.
*in conſ.37.n.33. lib.2. & in ſpecie noſtra ita etiam arguit Crau. conſ.4.n.
26. verſ. licet octauo.* Quod autem non modo leuis, ſed etiam iuſta
extiterit cauſa his vniuerſitatibus, vt ita paciſcerentur, multa
ſunt argumento: vt mox dicam. Interim hoc refero, quod iam ali-
as inter has vniuerſitates diſputatum fuit, quod non eſſent duo
corpora, ſed vnum & idem. cum vnus eſſet communis prætor, qui
omnibus æque iuſdicebat, eadem etiam erant ſtatuta. Multa alia
oſtendebant hanc corporis vnitatem, quemadmodum ſtatutum
illud *ſub rub. de vnimento.* iure ergo hæ vniuerſitates crediderunt,
ac nunc etiam potuiſſe conuenire, & ſe ipſas vnire: atque ita
vnum tantum corpus facere: & per conſequens non leues modo,
ſed iuſtas excuſationis cauſas habent.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. ad primum reſpō-
deo. *l. conuenticulam. C. de epiſc. & cler.* & illi ſimilia, non procede-
re in congregationibus honeſtis, & ad bonum finem factis: *quem-
admodum ſupra deduximus in primo & ſecundo noſtræ opinionis fun-
damento.*

Non obſtat ſecundum, quod de inobedientia dictum fuit.
19 quia non eſt inobedientia † cum quis non tenetur de iure obedi-
re. Qui enim iure contemnit non dicitur inobediens. *c. ſi quando.
de reſcript. ibi, patienter ſuſtinemus, ſi non feceris, quod praua nobis fuit
inſinuatione ſuggeſtum, & ſcribit in ſpecie Dec. conſilio 256. col.2. in prin.
confert l. reſcripta. C. de precib. Imper. offer. & ſcribunt omnes in cap.2.
de reſcript.* Quod autem hæ vniuerſitates non teneantur ſuis do-
minis in his parere, ſtatim palam fiet.

Non obſtat tertium, quod ſuper vnione vniuerſitatum con-
uentum fuerit. Reſpondetur primo, ita paciſci licuiſſe † Nam v- 20
niuerſitatibus de rebus ſuis ſtatuere permiſſum eſt. *ita Barto. in l. o-
mnes populi. numero 6 de iuſt. & iur. Barba. conſ.29. col.4. lib.3. egregie
Ruin. conſilio 109. numero 2.3. & numero 19. libro 4.* nec eſt qui diſſen-
tiat. Quod quidem intelligitur, cum ius ſuperioris non læditur.
Atqui in caſu noſtro re ipſa conſtat, ius dominorum nullo modo
aliquid detrimenti ſenſiſſe, nec intentionis paciſcentium fuiſſe,
quid contra illa moliri. Id quod vel ex eo patet ex proteſtatione † 21
declaratoria animi. quæ etiam abſentibus ipſis dominis fieri po-
tuit. *vt ſcribunt Bar. & Iaſ. in l. non ſolum. §. morte. de ope. noui nunt. ille
n.14. iſte nu.12. & ibidem Rub. num 183. Dec. conſi.229. nu.3. & Ripa in c.
cum M. Ferrar. n.107 de conſtit.* nec dici poteſt hæc proteſtatio con-
traria facto, vt infra in fine reſpondendo ſexto ac vltimo funda-
mento dicemus.

Reſpondeo ſecundo, ob hanc vnionem non eſt à iure aliqua
pœna † indicta, *vt ſenſit Brunus conſi.29 n.7* dum reſpondit pro ho- 22
minibus Garreſij & Pontis Tanagri, qui ita ſe vniebant. Ergo nec
ab homine eſt indicenda. *iuxta l. at ſi quis. §. diuus. ff. de relig. & ſum.
fun. & ſcribunt Dec. conſi.90. col.2. Goza. conſi.46.n.3. & Soc. Iun. conſi.
3.n.32.lib.2. & alibi ſæpe.*

Reſpondeo tertio, hanc vnionem non modo non eſſe pœna
dignam, verumetiam laudabilem & perutilem dominis, ſi recto
oculo, iuſtaque mente cernere atque videre volunt. Nam vtile
admodum eſt principi habere ſubditos diuites & opulentos. *l.1. ff. 23
de bon. damnat.* At diuitiæ & opulentia non niſi magna concordia
comparari ſolent; vt econtra diſcordia, quæ maxima ſunt, dila-
buntur, *vt eſt illa Saluſtij pulcra ſententia.* & quantum profit con-
cordia, quantumque diſcordia noceat, ex M. Tullij de amicitia, &
alijs ſæpe dicimus; quos nunc prætereo. Nec repugnat illud *ex c.
ſicut vnire, de exceſ. prælat. & ex Bruno conſi.45.n.4. ac Crau. conſ.258.n.
10* quod vnire ſit iuriſdictionis † ſuperioris domini. Nam reſpon- 24
deo procedere, quoad vnionem vniuerſalem etiam de rebus illis,
quæ ad ſuperioris iuriſdictionem & poteſtatem pertinent: ſecus
quo ad alia, quæ eorū ſuperioritatem nō lædunt: qualia hæc ſunt.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo eſſe falſum, quod ex ea
pactione, quod homines Crucisferreæ non teneantur facere ex-
cubias in oppido Milleſimi, ſuſpicio oriatur alicuius conſpiratio-
nis contra dominos. Nam verius eſt hanc ſuſpicionem oriri non
poſſe. Illa quidem eſſet, ſi contrarium fuiſſet conuentum, nempe
quod ij de Cruceferrea tenerentur eas excubias in loco Milleſimi
facere: quia hoc modo homines Milleſimi viderētur curare mul-
tos ſibi fauentes apud ſe habere tempore noctis ad opprimendū
dominos: cuius contrarium cum ſuadeat contraria pactio, veriſi-
milius ſit mente bona ita fuiſſe conuentū. Quocirca † ſpectandū 25
eſt hoc quod veriſimile eſt, cum nō veriſimile falſi ſpeciem habe-
at. *ita Iaſ. in l. ſi extraneus n.6. ff. de cond. cau. da. Dec. conſi.644.n.6. Mar-
ſil. ſing.298. copioſe Tiraq. in l. ſi vnquam, in præf. n.37. C. de reu. don. &
Cra. conſi.249.n.7* Reſpondeo ſecundo, ex eo pacto nihil aduerſus
iuris communis diſpoſitionem innouatum fuiſſe. nam iure com-
muni non tenentur homines Crucisferreæ excubias facere in op-
pido Milleſimi; cum excubias † facere ſit angarias & perangarias 26
ſubire *vt ſcribit Iac. à S. Georgio in tra. de Homagijs, in fi.* Cum (*:con-
uentione hac circumſcripta:*) ergo locus Crucisferreæ ſit ſepara-
tus & diſtinctus à loco Milleſimi: cogi non poſſunt homines Cru-
cisferreæ ſubire onera Milleſimi *ita in ſpecie de excubiis verba facien-
tes ſcribunt Bal. & Alb. in l. non tantum §. vlt. ff de excuſ. tu. & Parpalea
in l. placet. n.56 C. de ſacroſ. eccle.* dum affirmant, forenſes † & adue- 27
nas non teneri ad excubias loci, quem tunc incolunt. Reſpondeo
tertio, hoc pactum eſſe potius ad vtilitatē, & fauorem ipſorū do-
minorū. cum ex eo ipſi homines Milleſimi ſe arctaſſe videātur ad
faciendum excubias, quas iure communi inſpecto facere non te-
nentur: vt multis rationibus & argumentis probauit Iacobinus
loco paulo ante citato: & poſito, quod teneantur, eſt pactio hæc
confirmatoria iuris dominorum; non ergo cōqueri iure poſſunt.

Non obſtat quintum, quia reſpōdeo primo, hoc pactum nihil
contra iuris cōmunis diſpoſitionem continere. eſt enim conuē-
tum. quod aſſumantur lites & cōtrouerſiæ motæ cōtra ſingulares
perſonas, ſi directe vel indirecte reſpiciunt detrimentum vniuer-
ſitatis. Hoc iure communi permiſſum eſt, cum tertius † pro ſuo
intereſſe poſſit in iudicio comparere. *Bar. & cæteri in l. ſi per luſoria.*

Digitized by Google

§ 1. & in l. à ſententia. ff. de appel. Crane. conſ. 14. nu. 3. 4. & clarius conſi. 220. num. 2. 3. qui citando Feder. de Senis *conſi. 242.* reſpondit, tertium pro ſuo intereſſe, etiam inuito principali, poſſe ad iudicium venire, ac litem aſſumere. quinimo poteſt is tertius ad ſuæ cauſæ defenſionem illa omnia allegare, quæ vel omiſſa ſunt à principali, vel ab eo ignorata. *ita gloſſ. notab. in l. ſi ſuſpecta m. in princ. ff. de inoff. teſt. & in c. 2. de procur. in 6. & docte ſcribit Dodecm lib. pract. quaſt. cap. 13. col. 4. verſ. primum ex his, & eo loci plura adfert. quo caſui noſtro conueniunt.*

Reſpondeo ſecundo, pactum legitimum, & iuri conſentaneum fuiſſe. Nam, licet vnicuicunque † per ſe, vel per alium ſe tueri & defendere,
29 *l. vt vim, vbi omnes. ff. de iuſt. & iur. gloſſ. not. in l. cum fundum in verbo, poſtea ff. de vi & vi arm. Bar. in l. denot[...] C. de meta. & epid. lib. 12. Iaſ. conſ. 86. col. 3. lib. 3. Soc. Iun. conſ. 68. num. 66. lib. 3. Marſil. ſing. 456.*
30 Quinimo licet mercedem † & præmium pro alterius defenſione accipere; etiam ſi defenſio facti aduerſus tamen facti moleſtiam promittatur. *ita probat tex. not. l. metum. §. ſed licet. quod metus cau.* Quanto ergo fortius in caſu hoc noſtro licuit, cum pactum ita non alia ratione fit, quam ne quis oppidanorum, vel verius ipſa oppida iniuria, litibus, & armis opprimantur. Nec ad rem faciat, quod hoc modo paciſcendo † in potentiores iura tranſ-
31 mittantur contra *l. 1. C. ne liceat pot.* ſiquidem procedit illa prohibitio, cum is potentior talis eſt, qui aduerſario metum, & terrorem incutere poteſt: vt ſi eſt Caſtri dominus, qui merum habeat, & mixtum imperium. *ita Bal. in conſ. 151. caſus. quadam mulier vidua. lib. 1. quem ſecutus eſt Crane. conſ. 205. nu. 43. his addo Abb. in cap. 2. de al. iud. mut. cau. facta. & Io. loc. de Leonardis inter conſilia Brum, conſilio 114. nu. 349.* hæc in caſu noſtro ceſſant. vt re ipſa videre eſt. Nec etiam mouet probabile dubium *c. conſtitutionem. §. cæterum. de verb. ſig. in 6.* nam ibi dicti ſunt canonici illi conſpiratores, quod ſtatuerint non admittere quendam in canonicum, cui de canonicatu à pontifice prouiſum fuerat. non ergo ibi agebatur de iure proprio defendendo, ſed verius ob contemtum, & inobedientiam ita dicti ſunt: *quemadmodum gloſſ. ibi in verbo, ſtatutum interpretatur.* Atqui diuerſum eſt in caſu iſto, in quo ſolum conuentum fuit de ſe ipſis defendendis ab alterius moleſtia. quod iure permiſſum eſt. *ita poſt Archid. declarat Anchar. in d. § cæterum, col. 3. verſ. item quæſtio loquitur.* qui præter alia (: relata quadam dubitatione:) tandem concludit, licere paciſci de defendenda re communi, vt hic contingit.

32 Reſpondeo tertio, iure licet abſolute vniuerſitati † aſſumere litem ſingularis perſonæ illius vniuerſitatis, etiam ſi de principali intereſſe vniuerſitatis non agatur. Nam vniuerſitas erga ciuem, & incolam ſuum loco patris eſt. *ita Bal. conſ. 288. col. 1. lib. 1. quem ſecutus eſt Crane. conſ. 95. n. 1. verſ. addo quod* qui pariter reſpondit, vniuerſitatem agere poſſe nomine iniuria affecti; quemadmodum & pater nomine filij poteſt.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo, vniuerſitates non prohiberi ordinare à ſe ipſis ſuper diſtrubutione ſolutionis collecta-
33 rum: non enim diſtributio † eſt iuriſdictionis, vt ipſa collectarum impoſitio; vt relata iura loquuntur. Quocirca, iure permittitur hæc diſtributio, & earum cauſa regiſtrorum confectio his vniuerſitatibus, *ita copioſe & docte in ſpecie reſpondit Crau. conſ. 195. col. 1.* Cum ergo hæ vniuerſitates ſolum conuenerint de modo conficiendi regiſtrum à dominis, reprehendi non merentur, ſed laudari potius, vtpote, qui viam quæſierint faciliorem, qua indictæ ab ipſis dominis collectæ exigi, & eis ſolui valeant. Reſpondeo ſecundo, quod etiam ſi intelligeretur pactum de collectis indicendis; attamen eſſet interpretandum de collectis ab vniuerſitate indicendis pro negotijs, ac vrgenti neceſſitate vniuerſitatis, quas
34 quidem collectas † iure indicere poteſt vniuerſitas, *ita ſcribunt Ang. & cæteri in l. 4. in prin. & ibidem Ripa n. 28. de re iud. & Crau. d.*
35 *conſ. 195. n. 2.* Et hæc interpretatio † vere probanda eſt, cum delictum per eam euitemus. *iuxto l. merito. ff. pro ſocio.* Imo ſumitur illa interpretatio, qua culpam effugimus. *ita Ange. in l. ſed ſi damnum §. 1. ff. de pecul. & copioſe multa exempla tradit Crau. conſ. 151. nu. 18.*

Reſpondeo tertio, quod etiam ſi hæc pactio verſaretur circa ius dominorum; attamen nihil ex eo imminutum fuit; cum ambæ hæ vniuerſitates proteſtatæ fuerint, quod non intendebant quidquam agere ſine conſenſu, & voluntate dominorum. Quæ ſane proteſtatio ipſis vniuerſitatibus maxime prodeſt, vt iam ſupra dixi. nec dici poteſt hæc proteſtatio contraria facto, quia ſupra in reſponſione ad tertium fundamentum oſtendi verum illud non eſſe. nec repugnat illorum opinio, qui dixerunt vaſallum alienantem feudum, ea adhibita proteſtatione, ſaluo, & reſeruato iure domini non euitare iuris pœnam, quandoquidem illud procedit, cum feudum alienatur, quod difficilis eſt recuperationis, & traditione † facta adhibetur proteſtatio ſaluo, & reſeruato 36
iure domini. nam tunc illa proteſtatio nil prodeſt proteſtanti, quin potius illudi ex ea dominus videtur. Non ergo mirum, ſi vaſallus feudo priuatur, *ita in ſpecie declarant Neniz. inter conſilia Bruni conſ. 12. n. 50. Io. Iac. de Leonardis inter eiuſdem Bruni reſponſa conſ. 114. n. 83. & Rubeus conſ. 13. n. 18.* At cum feudum alienatur, & traditio adhuc facta non eſt, atque ita nullo modo læſum eſt ius domini. proteſtatio vaſallo prodeſt. *ita Bal. in c. 1. quo fuer. prima can. bene. amit. Alex. conſ. 111. in fi. lib. 6. Dec. conſ. 18. col. 3. alios recenſet Crau. conſ. 273. n. 11. verſ. nec obſtat quod. his addo Cur. Iun. conſ. 8. col. 2. Ruin. conſ. 2. n. 3. & conſ. 37. n. 19. lib. 3. & Tiraq. de retract. conſang. § 1 gl. 2. n. 42. & in tract. de iure conſtit. par. 3. limit. 26.* Imo idem eſt, cum facta eſt alienatio feudi & traditio, ſed recuperatio eſt facilis. Nam & tunc proteſtatio † prodeſt vaſallo. *ita Bal. in l. ſi quis locuples. ff. de manumiſſ. teſta. Fel. in c. quo in eccleſiarum. n. 85. de conſt. Iaſ. in l. vbi pactum, n. 23. C. de tranſact. Marſi. ſing. 28. Crane. conſ. 63. in fi. his addo Guid. Papæ q. 101. Ripa in c. cum M. Ferrar. n. 80. de conſtit. Cur. Iun. tract. feud. 4. parte pr. n. q. 21. Tiraq. tract. de retract. conſang. §. 26. gl. 2. num. 11. & Iul. Clar. lib. 4. ſentent. iuris §. feudum, q. 31.* Ita ergo in re noſtra dicendum eſt, hanc proteſtationem maxime prodeſſe his vniuerſitatibus, cum ex earum pactionibus nullum detrimentum iuriſdictioni dominorum allatum ſit. Atque ita iuris eſſe opinor, rectiore iudicio ſaluo. 37

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1. *Inſtrumentum rem claram, & notoriam reddit, cum ſit probatio probatiſſima, & nu. 30.*
2. *Minor poteſt facere donationem remuneratoriam.*
3. *Tutores & curatores ex cauſa remunerationis donare poſſunt. & 33.*
4. *Donatio remuneratoria per lapſum decennij an confirmata dicatur.*
5. *Donatio rumeneratoria prætextu illati metus, & timoris reſcindi non poteſt. & nu. 34.*
6. *Neque reuocari poteſt ex iuſta ingratitudinis cauſa.*
7. *Neque per ſuperuenientiam filiorum.*
8. *Eoque magis quando appoſitum eſt iuramentum, licet à minore facta ſit.*
9. *Neque conceditur reſtitutio in integrum.*
10. *Iuramentum ſi non poſſit rumpi ſine interitu ſalutis æternæ, omnino ſeruandum erit.*
11. *Promiſſio vt defendatur, æqua & iuſta dicitur.*
12. *Neque in eo conſiderari poteſt dolus, læſio vel metus.*
13. *Minor ſi donauerit aliquam penſionem alicui, & factus maior eam ſoluerit, videtur ratam habuiſſe illam donationem.*
14. *Minor etiam cum decreto donare immobilia nequit.*
15. *Neque ob cauſam nuptiarum abſque Prætoris decreto.*
16. *Reditus annui inter immobilia connumerantur.*
17. *Minor non poteſt emphyteuſin conſtituere.*
18. *Obligatio alteri facta à filio ætatis 15. annorum ex cauſa, & ſuaſionibus patris cui contradicere non audebat, non valet.*
19. *Metus iuſtus in filio ex eo probatur, quod pater erat iracundus, filios verberabat, & minas exſequebatur.*
20. *Donatio facta ob benemerita, ſi de benemeritis non conſtat, donatio vel ex falſa cauſa non valet.*
21. *Argumentum à veriſimili valet.*
22. *Hæres tenetur de euictione, prout tenebatur defunctus.*
23. *Princeps ſolus poteſt concedere abſolutam, & plenam ſecuritatem, ſeu ſaluam guardiam bonorum alicuius.*
24. *Promittens protectionem ſub nomine ſuo expreſſe, dicitur feciſſe promiſſionem perſonalem.*
25. *Defenſio ad ſolum factum, non ad ius refertur.*
26. *Promiſſio perſonalis non tranſit ad hæredes.*
27. *Induſtria perſonæ ſi ſit electa, ab altero præſtari non poteſt.*
28. *Verbum perpetuum intelligitur dum vixerit, & etiam ſecundum ſubiectam materiam.*
29. *Contractus claudicare non debet.*
30. *Inſtrumentum recte probat, ſi nil obijciatur.*
31. *Minor ſine decreto donare non poteſt, neque etiam ſi adeſſet iuſta cauſa.*
32. *Donationes regulariter quanto tempore confirmentur.*
33. *Tutores quomodo donare poſſint.*

34 Metus

34 *Metus iuſtus an & quando irritare dicatur donationem remuneratoriam.*
35 *Iuramentum ad hoc vt liget, tria neceſſario requiruntur.*
36 *Pupillus omnia ignorare præſumitur.*
37 *Iuramentum non ligat impuberem propter defectum iudicij, etiam ſi ſit proximus pubertati.*
38 *Pauper non debet donare diuiti, præſertim nulla vrgente cauſa.*
39 *Authent. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vendit. quomodo procedat.*
40 *Iuramentum vnum defectum, non autem plures ſanare poteſt.*
41 *Iuramentum non ligat aliquid facientem vi & metu.*
42 *In claris non eſt opus coniecturis.*
43 *Donatio ob cauſam facta, ſi deficit cauſa, reuocatur ipſa donatio.*
44 *Mater debet tueri minorem.*
45 *Vaſallus Pontificis debet ſeruare ius Canonicum.*
46 *Malæ fidei poſſeſſor non poteſt aliquid curſu temporis acquirere.*
47 *Contrahens cum minore non ſeruatis ſolemnitatibus requiſitis, dicitur in mala fide. & 49.*
48 *Præſumtio iuris, & de iure non admittit contrariam probationem.*
49 *Contractus minoris non ſolemniter celebratus licet non valeat, ſollit tamen ſi bona fide ſit celebratus: quia lapſu decennij confirmatur.*
50 *Allegans pupillum maiorem factum ratificaſſe actum factum in pupillari ætate, non ſufficit, vt probet, puta ſolutionem, ſed requiritur, vt probet quo tempore fecerit.*
51 *Pupillus ſine tutoris autoritate donare nequit.*
52 *Franciſcus Gallorum Rex apud Papiam captus fuit anno 1525. die 24. Februarij.*
53 *Teſtes quorum aliqui deponunt, puta anno primo, alij anno ſecundo, alij quarto, non probent.*
54 *Diſcordia teſtium in accidentalibus non nocet, dummodo in ſubſtantia conueniant.*

CONSILIVM XXIX.

Initium à Domino.

NON parum ſubſtiti in hac cauſa, ne, interrogatus pro egregio D. Bartholomæo Caſina aduerſus illuſtrem Do. Marchionem Meſſerani, reſponderem. ſiquidem omni ex parte bene fulcitum atque fundatum videbatur Do. Marchionis ius.

Primo, exſtat clarum inſtrumentum donationis factæ ab ipſo
1 Bartholomæo d. Marchioni. Quod ſane inſtrumentum † rem claram atque notoriam reddit, cum ſit probatio probatiſſima, ſi modo nil obijcitur. *ita multorum auctoritate ſcribunt Iaſ. in l. 1. in pri. num. 10. de operis noui nunciatio. vberius Tiraq. in tract. de retractu conſang. §. 2. gl. 1. n. 20. Crau. conſi. 10. n. 7. & Gram. deciſ. 45. n. 9. Cæteros ſciens prætereo.*

Secundo, Marchioni ſuffragatur, quod donatio facta ei fuit ob benemerita ipſius Marchionis erga d. Bartholomæum, in quem
2 aſſeritur, multa beneficia contuliſſe. Quæ ſane † remuneratoria donatio ab ipſo Bartholomæo, quamquam minori, fieri potuit. *l. vlt. §. vlt. C. ſi maior fact. in illa parentheſi, quam ibi text. facit.* ita enim
3 videmus, † tutores & curatores ex cauſa remunerationis donare poſſe. *l. cum plures §. pen. ff. de adminiſt. tut. l. 1. §. ſed nonnullos. ff. de tutel. & ratio. diſtrahen. Iaſ. in l. contra iuris § ſi filius. num 7. verſ. ſecundo fallit. ff. de pactis. & conſi. 101. num. 2. lib. 4.* & faltem donatio hæc ob
4 lapſum quinquennium, † vel decennium confirmata omnino creditur, *quod reſponderunt Corn. conſi 36. col. 2. verſ. item facta fuit. lib 2. & Soc. Iun conſi. 102. num 19. lib 2.* & tanta eſt huius donationis
5 remuneratoriæ vis, vt prætextu † illati metus, & timoris reſcindi nequeat. *l. metum. §. ſed licet ff. quod metus cauſa Borb. conſi. 11. col. 4.*
6 *lib. 2.* Imo † nequit reuocari ob iuſtam ingratitudinis cauſam *l. cum poſt diuortium. §. patron. ff. de iure dot. & ſcribunt Ripa in l. vlt. nu. 150. C. de reuoc. don. & Boer. quæſt. 27.* quemadmodum † nec ob fi-
7 liorum ſuperuenientiam reuocatur, *ita Ripa in l. ſi vnquam numero 29. & ibi vberius Tiraquell. in verb. donatione largitus num. 79. C de reuoc. don.*

8 Tertio, accedit iuramentum † à Bartholomæo de donatione obſeruanda præſtitum; quo facta à minore confirmantur. *Auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vend.* Imo reſpondit Corn. *conſilio 140. lib. 4.* donationem ab impubere, doli tamen capace factam iuramento, ſine reſtitutionis auxilio † firmari. *quod reſpondit & Soc. 9*
Sen. conſi. 279. lib. 2 idem conſi. 48. lib. 3. Abbas conſi. 72. in fi. lib. 1. nam vbi ſeruari iuramentum † poteſt, ſine interitu ſalutis æternæ, 10
ſeruari omnino debet. *c. quemadmodum c. ſi vero, de iureiur.*

Quarto, D. Marchioni fauet, quod hæc non videtur donatio, ſed potius contractus, *do vt facias*; atque ita innominatus. ſi quidem viſus eſt Bartholomæus promittere hanc annuam penſionem Marchioni, vt eum protegeret, atque à moleſtia facti defenderet. Quæ ſane promiſſio † vt defendatur, æqua videtur; *vt ſuſpecte probat. l. metu. §. ſed licet. ff. de eo quod met. cau.* Eſt enim iure vni- 11
cuique permiſſum vel per ſe, vel per alium ſeipſum defendere & tueri. *ita gl. in l. cum fundum. in verb. poſtea, de vi & vi arm. Bart. l. deuotum. C de met. & epid. lib. 12. Iaſ. conſi. 86. col. 3. lib 3. Marſ. ſing. 3 ſb. & Soc. Iun. conſi. 68 n. 66. lib. 3.* & in hac promiſſione † hinc inde facta 12
nullus dolus, nulla læſio, nullusve metus conſiderari poſſe videtur, *vt poſt Dec. conſi. 170 col. pen. in ſpecie cenſuit Ripa li. 1. reſp. c. 15. n 14.*

Quinto & vltimo, non parum contra Bartholomæum vrgere videtur, quod ſaltem maior † factus, poſt decennium dicitur ra- 13
tum habuiſſe, quod iam ætate minor fecit, *iuncto l. vlt. C. ſi maior factus, &c.* ratum, inquam, habuiſſe videtur & expreſſe, & tacite. *expreſſe*, ex literis, quas Bartholomæus ipſi Marchioni dedit quibus confeſſus eſt ſe illi debere annuam illam vini præſtationem. *tacite*, quia pluries ſoluit Bartholomæus eam præſtationem, quæ ſane ſolutio ratihabitionem operatur. *l. Paulus. ff. rem. rat. hab. l. ad ſolutionem. C de re iud. & in ſpecie reſponderunt Dec. conſi. 232 nu. 5. & Cur. Iun. conſi. 50. n. 9.* Dubitationem hæc non leuem hac in cauſa mouebant.

Re tamen ipſa longe melius atque diligentius perpenſa contrariam ſententiam & veriorem ſequor: nempe, D. Bartholomæum Caſinam nullo iure eſſe adſtrictum, annuum reditum promiſſum præſtare. Quod multis ita demonſtratur.

Primo, iam conſtat Bartholomæum tempore huius à ſe factæ promiſſionis, fuiſſe ætate minorem. Atqui minor † non poteſt et- 14
iam cum decreto immobilia donare. *l. vlt. §. vlt. C. ſi maior factus. Caſt. conſi. 302. notandum eſt, lib. 1. quem citare voluit Ripa lib. 3. reſp. c. 15. n. 13.* Imo nec ob cauſam † nuptiarum donare poteſt minor ſine 15
prætoris decreto, *l. prædia. C. de præd. min. Bar. in l. ſi conſtante in prin. n 76. ff. ſol. mat. & Cur. Iun. conſi. 168. n. 20.* † Reditus annuos inter 16
immobilia numerari, probat nota h. gl. *in l. iubemus, in verbo. annonas. C. de ſacroſ. eccl. copioſe ſcribit Tiraq. in tract. de retract. conſang. §. 1. glo. 6 num. 3. quibus accedunt Barb. conſi. 22. col. 2. lib. 3. Pariſ. conſi 56 nu. 13. conſi. 85. nu. 10 conſi. 36. num. 7. lib. 3. & Bellonus conſi. 23 num. 9.* ergo potuit hic Bartholomæus minor hunc annuum reditum conſtituere. Ita enim dicimus, minorem † non poſſe emphyteuſin con- 17
ſtituere. *l. etiam. C. de præd. min. l. ſed ſi pecunia. § ſi iu. ff de reb. eor. Abb. in capit nulli. col. 3. verſic quid autem. de reb. eccle. non al. Pariſ. conſi. 85. num. 12 lib. 3.* non enim poteſt minor ſine decreto rem propriam obligare.

Secundo, vel ex eo hæc annui reditus conſtitutio non conſiſtit, quod metu facta dicitur. Metus ſatis probatur quia Bartholomæus ſuaſionibus paternis id egit. hic ergo metus † reuerentialis 18
adfuit, ob perſonam patris, adfuit etiam ob perſonam ipſius Marchionis, qui de facto ſaltem principis locum obtinebat. *ita egregie in ſpecie reſpondit Aret. conſi. 24. n. 9. quem ſequitur & Ripa lib. 3. reſp. c. 15. n 8. & clarius, copioſiusque Soc. Iun. conſi. 47 nu. 33. lib. 3.* qui reſpondit, obligationem à filio ætatis quindecim annorum factã alteri, ex cauſa, & ſuaſionibus patris, cui contradicere non audebat, nullius eſſe momenti. Accedit quod minor fuit enactus Bartholomæus à patre ita promittere, & teſtibus probatum fuit, Bartholomæi patrem fuiſſe virum † iracundum, qui filios ſuos acriter verberabat, & minas exſequebatur. Qua ex re iuſtus metus probatur, *vt ſcribunt Bar. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. nu. 14. de operis noui nunt. Soc. Sen. conſi. 27. col. vlt. lib. 3. Cur. Iun. conſi. 126. n. 6. Boer q. 100. n. 12. & Bellonus conſi. 18. n. 15.*

Tertio accedit, quod etiam ſi nullus adfuiſſet metus; attamen adhuc eſt inualida hæc donatio, cum ex cauſa † vere falſa fuerit 19
facta. Nam dicitur facta ob beneficia collata ab ipſo Marchione in dictum Bartholomæũ & tamen re vera de his beneficijs nullo modo conſtat. Erant vel ſunt nunc probãda beneficia hæc, quandoquidem non præſumuntur hoc in caſu. vbi minor regulariter donare prohibetur: *iuxta l. ſi forte. vbi Bar ff. de Caſtr. pec. omnes in l. ſi donatione. vbi Dec n 18. C. de collat. & ibi. n. 22. ſcribit*, quod quando effectus benemeritorum non pendet à voluntate donantis, non ſtatur aſſertioni benemeritorum in genere. Nam, vt non eſt in facultate minoris donare ſine cauſa remuneratoria; ita non eſt

in ſua poteſtate fingere hanc remunerationis cauſam. *d. l. ſi ſorte.*
21 Præterea conſtat argumento ducto † à veriſimili, nulla beneficia
fuiſſe collata à Marchione in ipſum Bartholomæum; tum quia
ætate minor erat tempore promiſſionis, & nil egerat adhuc, nec
aliqua bona habebat. & ſi aliquod beneficium fuit à Marchione
collatum, non ipſi Bartholomæo, ſed D. Iacobo eius patri colla-
tum fuit: cuius quidem Iacobi patris perſonam non ſuſtinet Bar-
tholomæus, ex quo eius hæres non fuit. Non ergo hoc in caſu ex
patris perſona grauari poteſt filius, *iuxta regulam. l. ab eo. C. de fideic.*
& argumento à ſenſu contrario ducto à *l. cum matre. C. de rei vin.*
Quarto, ea ratione manifeſta conſtat, quod non ſolum reſpe-
ctu perſonæ Bartholomæi, ſed & eius patris donatio non ſubſiſtit.
Siquidem ex cauſa minus vera, & minus probabili facta fuit. Fuit
enim facta eam ob cauſam, quod ipſe Marchio ſub ſua protectio-
ne haberet ipſum Iacobum & Bartholomæum, vt ſcilicet eos tue-
retur in poſſeſſione bonorum eis donatorum à Reuerendiſſimo
Epiſcopo Vercellenſi; cuius quidem Epiſcopi hæres extitit ipſe
Marchio. hæc cauſa ex duobus minus probabilis eſt: primo, quia
22 ſi Marchio fuit † Epiſcopi hæres, tenebatur ipſe bona tueri & de-
fendere, vt tenebatur ipſe donator, *iuxta l. 2. C. de euictio. vbi gloſſ. &*
ſcribentes declarant: & decidit Boer. q. 33. num. 26. & cum defenſio ex
euictione tam iuris quam facti conſeatur promiſſa. *vt declarant*
Dec. in l. non videtur defendere. num. 5. de reg. iur. Iaſ. in l. ſtipulatio iſta.
nu. 14. de ver. obl. ſi ergo iam tenebatur eum defendere, fruſtra pro-
miſit ſpe præmij defendere. Secundo, quia non potuit ipſe Mar-
chio hanc protectionem promittere, impediente decreto Ducali
lib. 3. *ſub rub. de Guardia, & earum prohib.* Quo ſane decreto prohi-
bentur inferiores Principes, & Domini à Duce Sereniſſimo Sa-
baudiæ concedere protectionẽ, quam Saluaguardiam appellant.
23 & iuri communi decretum conueniat. Non enim ius † commu-
ne alteri, quam ſupremo principi tribuit facultatem concedendi
abſolutam & plenam ſecuritatem, ſeu Saluaguardiam. *vt ſcribunt*
Io. à Platea in l. cum ſæpe. C. de erog. mil. ann. lib. 12. Caſſa. in catal. gloria
mundi. parte 5. nu. 159. & conſ. 66. nu. 18. Iaſ. conſ. 57. col. 2. lib. 3. Cagnolus
in l. non videtur defendere. nu. 4. de reg. iur. & Neuiz. conſ. 83. nu. 5. Cum
ergo cauſa donationis inualida ſit, dicendum eſt donationem
non eſſe obſeruandam.
Quinto ac vltimo accedit, quod etiam ſi cauſa hæc ſuſtineri
poſſet; attamen ea ceſſante, ceſſare debet & donatio, *iuxta vulga-*
rem regulam. l. ad-gere § quamuis, de iure patr. cum ſim. quod ceſſaue-
rit cauſa hæc, vel ex eo conſtat, quod Marchio pater D. Marchio-
nis nunc agentis, is fuit, qui eam protectionem promiſit. & † ſub
24 nomine ſuo expreſſo promiſit: quo caſu perſonalis promiſſio eſt,
iuxta c. quoniam Abbas, de off. deleg. & c. ſi vni. eo tit. nu. 6. Alex. & Iaſ.
in l. apud Iul. § ſi quis alicui. de leg. 1. & in l. ſi ſic ſtipulatus. nu. 10. de verb.
obl. & Dec. conſ. 262. num. 1. quod clarius ex eo conſtat, quia ad ſolum
25 † factum non ad ius refertur defenſio, *vt ſcribunt Bar. in l. pater nu.*
26 *7. de ſeruit. leg. & Dec. conſ. 262. nu. 3. verſ. quinto ad idem.* Si ergo per-
ſonalis fuit promiſſio, ſequitur, quod in hunc hæredem nõ tran-
ſiuit. *d. § ſi quis alicui, & tradunt Ripa in l. 1. § ſi hæres nu. 4. ff. ad Trebell.*
27 *Rum. conſ. 93. col. 1. lib. 4.* Eſt enim hoc in caſu electa † perſonæ indu-
ſtria, quæ ab altero præſtari non poteſt. *l. inter artifices. ff. de ſolu.*
quam in hanc ſententiam citauit Iaſ. in d. l. ſi ſic ſtipulatus. nu. 19. de verb.
obl. Nec hic dicatur, promiſſionem factam fuiſſe in perpetuum:
quia reſpondetur, *verbum. perpetuum,* † intelligi, id eſt, donec vixe-
28 rit; *iuxta l. 1. & ibi gloſſ. pro ſocio. Dec. conſ. 521. num. 12. & Rum. conſ. 143.*
nu. 11. lib. 4. qui ita in perſonali obligatione interpretantur. & copioſe diſ-
ſerit Tiraq. in tract. de retractu conſang. § 1. gloſſ. 6. nu. 9. dictionem hanc
ſumi iuxta ſubiectam materiam. Cum itaque cauſa hæc ceſſauerit,
extinctaque fuerit, ſequitur dicendum (:vt diximus:) & donati-
onem eſſe extinctam: alias contractus † (:vt dici ſolet:) claudica-
29 ret, *contra l. ſi id quod § vlt. de reſcind. vend. & ſcribit Crauet. conſ. 239. ad*
fin. Claudicaret inquam, quia Marchio hic non teneretur præſta-
re protectionem; & tamen ad penſionem annuam eſſet adſtrictus
Bartholomæus.
Non obſtant nunc in contrarium adducta & ad primum faci-
30 le reſpondetur; quod tunc demum inſtrumento ſtandum † eſt,
cum nulla obijcitur in illud exceptio: at ſecus ſi obijcitur iuſta, ac
iure probata. *ita Bellamo. conſ. 3. Fel. in c. ſignificauerunt, col. 2. de teſt. Ne-*
uiz. conſ. 46. num. 13. & conſ. 57. num. 18. qui eandem opinionem recenſet
Iaſ. in l. iuriſgentium. § quod fere 2 not. ff. de pact. ſed in caſu noſtro,
donationis inſtrumento permulta ita iuſte & ſancte obijciuntur,
vt aperte conſtare poſſit illi nihil deferendum eſſe.
Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, primo hic non con-
ſtare de aliquibus beneficijs in ipſum Bartholomæum collatis: &
ideo ſua cauſa ceſſant hæc quæ allegantur Marchionis beneme-
rita. Reſpondetur & ſecundo, quod etiam ſi adfuiſſent benemeri-
ta Marchionis erga Bartholomæum, non tamen licuit Bartholo-
mæo ætate minori † ſine ſolemnitatibus & decreto donare. *l. lex*
qua tutores. § 1. C. de adm. tut. & l. prædia. C. de præd. min. & ſupra di- 31
ximus. Nec repugnat tex. *d. l. vlt. § vlt. C. ſi maior fact.* in illa paren-
theſi, *excepta propter nuptias donatione.* cum verba illa plures habe-
ant intellectus: *vt ibi animaduertit gl.* & in cæteris verior eſt, quod
illa donatio propter nuptias cõfirmatur lapſu quadriennij. poſt-
quam is minor factus eſt maior, cum tamen † aliæ donationes nõ 32
confirmentur, niſi lapſu decennij vel vicennij. *ita declarant Corn.*
conſ. 36. n. 13. lib. 2. & Soc. iun. conſ. 102. n. 39. lib. 2. quinimo ſi intelli-
geretur, quod donatio propter nuptias fieri poſſet à minore ſine
decreto adhuc nihil obeſſet: cum ob cauſam tam fauorabilem
non donauerit Bartholomæus. nec obſtat quod ipſi tutores &
curatores poſſunt donare. *d. l. cum plures. § pen. ff. de adm. tut.* quia
procedit † quo ad ea, quæ modici præiudicij ſunt: atque ita bene
conſideratis facultatibus minoris & benemeritis donatarij *ita de-* 33
clarat Aret. conſ. 24. n. 14. hinc reſpondit Soc. Sen. conſ. 112. col. 6. in fi. n.
15. lib. 1. quod mandatum de donando intelligitur, vt donet modi-
cum. Quod hic factum non fuit, vbi donatio immenſa fuit, iuxta
facultates tenues ipſius Bartholomæi. nec illud quoque obſtat, 34
donationem remuneratoriam ob metum non vitiari. *ex d. l. me-*
tum. § ſed licet. ff. quod met. cau. quandoquidem is tex. hoc non pro-
bat, ſed illud ſolum, quod iure permiſſum eſt aliquid accipere pro
alterius defenſione, vel aduerſus inferentes metũ, vel latronum,
vel hoſtium incurſum. Id quod docte explicat *Dec. in l. culpa caret.*
n. 4. de reg. iur. & vere contrarium probat eius ad quod illum cita-
uit Barb. *d. conſ. 11. col. 4. lib. 2.* cum ſcriptum eo loci ſit, quod ſi pro-
miſſione facta, contingat metum inferri facto illius cui facta eſt
promiſſio, illa erit nulla, ſeu non efficax. *ita tex. illum intellexit &*
recte Aff. deciſ. 149. in princ. qui teſtatur ita in conſilio Neapolitano
fuiſſe communi voto illorum patrum deciſum.
Non obſtat tertium, quia reſpondeo, tunc demum iuramen-
tum † ligare, cum tres in eo adſunt comites, nempe iudicium, ve- 35
ritas & iuſtitia. *c. & ſi Chriſtus, de iureiur. ſcribunt Dec. conſ. 180. nu. 5.*
Iaſ. conſ. 133. col. 4. lib. 4. Cur. Iun. conſ. 141. num. 9. & Crau. conſ. 144.
nu. 16. atqui hoc in caſu tres hi comites non adfuerunt; ergo iura-
mentum non ligauit. Probatur minor, quia defuit in Bartholo-
mæo pupillo iudicium: cum † pupillus ignorare præſumatur 36
quod agit. *l. 1. § impuberes. C. de falſ. mon.* & ob id reſtitui ſemper po-
teſt in integrum. *ita Cur. Iun. conſ. 8. n. 3.* & ſcribunt in ſpecie Dec.
d. conſ. 180. n. … Ripa lib. 3. reſp. c. 14. nu. 6. iuramentum non † ligare 37
impuberem. d. defectu iudicij. *& idem ſenſit Iaſ. in Auth. ſacramenta,*
nu. 15. 19. 20. … m ſcribit, illam conſtitutionem non habere locum
in pupillo etiam pubertati proximo. Non etiam adfuit veritas,
quia (:vt diximus ſuo loco:) falſam ob cauſam facta donatio, de-
fuit & iuſtitia, quæ non patitur, inopem † donare in immenſum,
præſertim nulla ratione vrgente. Reſpondeo & ſecundo, quod 38
tunc demum diſpoſitio † *Auth. ſacram. pub. C. ſi aduer. vend.* locum 39
habet, cum adeſt ſolus defectus ætatis, at ſecus, cum aliud adeſt vi-
tium *ita cenſuerunt Bar. in d. Auth. ſacramenta, col. 2. & ibi Iaſ. num. 46.*
Rum. conſ. 98. n. 7. lib. 1. Ripa d. lib. 3. reſp. c. 15. n. 12. Pariſ. conſ. 96. nu. 63.
lib. 1. & conſ. 63. n. 7. lib. 3. Ea eſt ratio, quod iuramentum † vnum 40
defectum, non autem plures ſanare poteſt. *vt ſcribunt Soc. Sen. in l.*
1. § ſi quis ita, nu. 10. de verb. obl. Rum. d. c. 98. nu. 7. Dec. conſ. 239. Bellonus
conſ. 4. nu. 4. & Soc. Iun. conſ. 48. nu. 18. lib. 1. Cum ergo in caſu noſtro
plura vitia & plures defectus (:vt diximus:) adfuerint, dicendum
eſt, iuramentum nil operari.
Reſpondeo tertio, iuramentum hoc non ligare Bartholomæ-
um; qui metu † compulſus donauit & iurauit. *ita in ſpecie declarat* 41
Ripa d. c. 15. n. 8. & Gram. conſ. 31. nu. 13. in criminalibus. idem ſenſit Iaſ. in
d. Auth. ſacramenta, n. 60.
Non obſtat quartum fundamentum, quia reſpondeo, hanc
eſſe veram donationem, vt aperta illius verba ſignificant; non e-
nim in claris † opus eſt coniecturis, *vulga. l. ille aut ille § cum in ver-* 42
bis, de leg. 3. quæ ſane donatio ea de cauſa fieri non potuit. Accedit,
quod iuſte recuſare potuit ipſe Bartholomæus ſoluere annuum il-
lum redditum; cum non ſemel ipſe Marchio requiſitus, nõ defen-
dit Bartholomæum à moleſtijs, quibus à nonnullis afficiebatur,
quemadmodum multorũ teſtimonio probatum fuit: potuit ergo
donatio † & adhuc poteſt reuocari. *l. 1. C. de don. quæ ſub modo. & l. ſi* 43
vt propono C. de cond. ob cau. & in ſpecie reſpondit Ripa d. l. 3. reſp. ca. 15. n.
13. verſ. ſeptimo donata. illud etiam nunc addo, quod donatio eam
ob cauſam facta fuit, vt ipſe Bartholomæus ab oppreſſionibus de-
fen-

defenderetur. Atqui tenebatur Marchio id ſponte præſtare:
44 quandoquidem, iure pontificio ita iubente, maior † tenetur defendere minorem *c. quanta, de ſent. excom. & docuit Dec. in l. culpa caret. n. 10. de reg. iur. & in c. 1. n. 8. de off. del.* Quod ſane ius Canonicum ab ipſo Marchione ſeruandum erat, cum ſit Pontificis † va-
45 ſallus, *iuxta ea, quæ ſcribunt Fel. in c. quæ in eccleſiarum. n. 44. de conſt.* & perbelle atque apposite reſpondit *Corn. conſ. 261. in fin. lib. 4.* in ciuitate Ferrariæ & Vrbini, quæ mediate eccleſiæ ſunt, ſeruari ius Canonicum, cum lex propria ciuitatis deficit.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo multipliciter. primo, diſpoſitionem *d. l. vlt. C. ſi maior fact.* &c. non procedere iure Canonico impediente. Eſt enim eo iure ſancitum, malæ fidei poſſeſ-
46 ſorem † non poſſe aliquid curſu temporis acquirere. *c. vlt. de præſcript.* at noſtro in caſu in mala fide ſemper fuit Marchio, cum à
47 Bartholomæo minori donationem receperit, non ſeruatis † ſolemnitatibus; & aduerſus omnes iuris regulas. *c. qui contra. de reg. iur. in 6. gl. not. in l. 2. in fi. C. de fid. inſt. & iure haſtæ fiſ. lib. 10.* quinimo adeo in mala fide verſari is creditur, qui non ſeruatis iuris ſolem-
48 nitatibus contrahit, vt contra eum ſit præſumtio † iuris & de iure, quæ contra ſe probationem non admittit: *vt ſcribunt Iaſ. in §. ſi quis in fraudem. nu. 45. Inſt. de act. Soc. iun. conſ. 69. nu. 4. lib. 1. & Nemz. conſ. 85. n. 14.* & in ſpecie noſtra, quod ſcilicet impediente mala fide locus non ſit *d. l. vlt. ſcribant Butrius conſ. 45. Domina orabilis. col. 3. Ruy. conſ. 41. nu. 51. lib. 1. & Pariſ. in annot. ad Bar. in d. l. vlt.* apud me tamen ſemper dubia fuit horum interpretum opinio. Reſpondeo ſecundo ex doctrina Baldi *conſi. 45. contractus, lib. 2.* dum reſpondit,
49 quod & ſi eo contractus † minoris ſine iuris ſolemnitatibus celebratus nullius momenti ſit, iuris rigore, nihilominus cum bona fide eſt confectus lapſu quinquennij vel decennij confirmatur. ſecus vero vbi adeſt mala fides in ceteris; quia tunc non poteſt effici validus. atqui noſtro in caſu non ſolum iuris ſolemnitates obſeruatæ non fuerunt, verumetiam ex eo mala fides vere interuenit, quod vero dolo & metu compulſus fuit Bartholomæus donare, vel donationi conſentire. *Idem quod Bal. viſus eſt ſentire Roma. conſi. 54. col. 2. verſ. contrarium credo verius. vberius idem firmant Curt. Iun. conſi. 50. col. 2. & 3. & Natta conſi. 162. n. 34. lib. 1.* & non ſolum hic adfuit dolus verus, verum etiam enormis læſio: cum nulla de cauſa immenſa donatio facta fuerit. Quo fit vt ceſſet diſpoſitio dictæ legis vltimæ, *quemadmodum declarat ibi Bal. & Panthal. Cremen. in l. 2. nu. 98. C. de reſcind. vend.* nec illud me mouet, quod ex parte Marchionis allegatur, nempe, ipſum Bartholomæum maiorem factum expreſſe ratificaſſe donationem, cum eam annuam ſolutionem ſciens fecerit. quia reſpondeo, non fuiſſe teſtibus probatum, quod Bartholomæus maior iam factus ſoluerit, ſolum illi affirmarunt, Bartholomæum ſoluiſſe; non tamen concludunt, quo tempore ſoluerit: potuit ergo eſſe tempore ætatis minoris.
50 *quod in ſpecie reſpondit Dec. conſi. 232. n. 5.* erat enim in ſpecie † probandum de tempore, *vt ſcribunt Soc. Sen. conſi. 43. col. 3. verſ. præterea non probat. lib. 1. Dec. in rubr. C. qui admitti. 3. lect. n. 37. & ibi Cur. Iun. n. 19. & Crau. conſ. 201. n. 32. verſ. rurſus.*

Reſpondeo tertio, dictam legem vltimam. *C. ſi maior fact.* ſolum procedere in maiore 25. annis, non autem in pupillo, quod aperte probant verba illius conſtitutionis. *& tex. l. 1. & l. 2. C. ſi ma-*
51 *ior fact. rat. hab. lib. 2. Codicis.* Cuius ſententiæ ea eſt ratio, quod † pupillus ſine tutoris auctoritate, qua Bartholomæus caruit, obligari efficaciter non poteſt. *l. obligari ff. de auct. tut. l. pupillus. ff. de act. & oblig. cum ſim.* Quod autem Bartholomæus eo tempore pupillus adhuc eſſet, clare probatur multorum teſtimonio, qui depoſuerunt, dictum Bartholomæum eſſe natum anno ſecundo à capto
52 Franciſco † Gallorum rege apud Papiam. Cum ergo is Rex captus fuerit anno 1525. die 24. Februarij, hic dicitur natus anno 1527. & tamen donatio fuit celebrata anno 1539. die 26. Octobris, ſequitur dicendum eſſe à pupillo confectum.

Nec repugnat, quod aliqui teſtium affirmēt, hunc eſſe natum anno ſecundo, aliqui tertio, aliqui quarto, à capto rege. quia facile
53 reſpondetur, teſtes † hos eſſe ſaltem concordes in minori tempore; *vt in ſpecie reſpondit Alex. conſ. 88. nu. 5. & num. 24. lib. 5.* Nec repugnat, quod inter ſe ij teſtes diſſentiant, à quo & qua hora Bartholomæus baptizatus fuerit: quia reſpondetur, hos non diſſentire inter ſe cum maior & ſanior eorum pars conueniat, quod baptiza-
54 tus fuerit à D. Martino, idque hora matutina. & præterea, hæc † diſcordia in accidentalibus non nocet. ſufficit enim quod in ſubſtantia conueniant. *vt copioſe ſcribunt Iaſ. in l. 2. numero 18. C. de bonor. poſſeſſio. ſecund. tab. Ruin. conſ. 36. numero 3. lib. 4. Pariſ. conſ. 13. numero 8. lib. 4. Socin. Iun. conſilio 29. numero 22. lib. 2. & Crauet. conſ. 78. numero 10.* Concludo itaque donationem hanc nullius momenti eſſe.

Iac. Menochius. I.C.

SVMMARIVM.

1 *Nomen & inſignia familiæ in ſolos ſucceſſores ſanguinis tranſeunt, nec ad ſpurios tranſire poſſunt.*
2 *Verba cui non conueniunt, nec diſpoſitio conuenire debet.*
3 *Teſtator in dubio videtur ſenſiſſe potius de familia ſua, quam de extraneis, & vt ea præferatur cæteris.*
4 *Ratio ob quam ita diſpoſitum ſit, conſiderari debet.*
5 *Ratio eſt anima diſpoſitionis.*
6 *Teſtator ſemper præſumitur diſponere ad beneficium familiæ, & ad eius conſeruationem.*
7 *Hæres quod poteſt inſtitui, adiecto quod ferat nomen, & inſignia teſtatoris.*
8 *Teſtator vel lex id noluiſſe dicitur, cum facile illud exprimere potuit nec expreſſit.*
9 *Teſtator præſumitur voluiſſe diſponere in caſu magis neceſſario.*
10 *Electio hæredis dicitur in teſtatore libera.*
11 *Verbum voluerit, denotat liberum arbitrium.*
12 *Teſtator non præſumitur intellexiſſe de rebus futuris.*
13 *Teſtator ſi diſponat, quod bona conſeruentur in familia, ſi eſſent plures familiæ eiuſdem nominis videtur intellexiſſe propria non aliena, licet illud idem habeat nomen.*
14 *Priuilegium conceſſum tali familiæ, ſi plures eſſent familiæ eiuſdem nominis, cui familiæ conceſſum videatur.*
15 *Teſtator ſi diſponat de familia ſua, non videtur ſenſiſſe de illis, qui tempore teſtamenti erant inimici ipſius teſtatoris.*
16 *Sermo generalis non comprehendit perſonam odioſam.*
17 *Inimicitia ſuperueniens facit vt præſumatur legatum ſeu fideicommiſſum à teſtatore reuocatum.*
18 *Conditio poteſtatiua pendet à voluntate hæredum.*
19 *Hæres ſub conditione debet bona conſequi, non tantum ſi conditio ſit adimpleta, verum etiam ſi pro impleta habeatur.*
20 *Verborū proprietas ſpernenda eſt, cū aliter declarata teſtatoris mēte.*
21 *Mens teſtatoris ſeruanda eſt, etiam ſi verba improprie conueniant.*
22 *Verba tunc improprientur, quando diſpoſitio ſecundum proprietatem nihil operaretur.*

CONSILIVM XXX.

Initium à Domino.

PRopoſita facti ſerie diligenter, pro ingenij mei mediocritate perpenſa, & non leui ſtudio conſideratis excitatis iuris dubitationibus, in eo ſolo omnem verſari dubitationem intellexi: *an Illuſtres Do. fratres de Pignonibus potuerint hæredes inſtitui eo ſub modo, vt neceſſe habeant aſſumere atque ferre cognomen & inſignia familiæ de Thoueria.* Dicendum hac in re videbatur, ita inſtitui non poſſe, cum permulti nobiles ex ea familia de Thoueria reluctent huic diſpoſitioni.

Primo ea ratione, quod nomen † & inſignia familiæ in ſolos 1
ſucceſſores ſanguinis tranſeunt. *l. in familiarum. l. ius ſepulcri. C. de relig. & ſum. fun. atque ita ſcriptum reliquit Bart. in tract. de inſig. & arm. n. 10. & ibi n. 11.* ſubijcit, nec ad ſpurios vel baſtardos eiuſdem familiæ tranſire, *idem reſponderant Pariſ. conſ. 29. n. 7. lib. 1. & Cur. Iun. conſ. 177. ad fi. verſ. ſupereſt tamen.* & nomen ac familiæ inſignia alteri quam ex familia non poſſe cedi decidit Boer. *q. 146. n. 6.* cum ergo ij fratres de Pignonibus alterius familiæ ſint, verba † teſtamen 2
ti in eis locum habere non poſſunt; & per conſequens nec diſpoſitio: *iuxta tex. l. 4. §. toties. ff. de dam. inf. & plura congeſſit Tiraq. in l. ſi vnquam, in verb. libertis n. 2. C. de reuoc. don.*

Secundo, vt reſponderē contra hos Do. de Pignonibus, me nō parum illa ratio mouebat, quod ſenſus verborum teſtamēti d. D. Claudij teſtatoris hic videtur, quod D. Clara non poſſit alicui relinquere d. bona, niſi ille ſit ex propria familia Thoueria. & quod illius inſignia ferat. dū enim his verbis vſus eſt, & qui nō ferat nomē & inſignia familiæ de Thoueria, loqui videtur teſtator per verba præſentis temporis. Quocirca ſenſiſſe dicitur de fratribus illis de Thoueria, cū illius diſpoſitionis verba conueniant: ex quo eo tēpore nomen & inſignia illius familiæ ferebant: & per conſequens viſus eſt teſtator excludere dominos de Pingnonibus, qui eo tempore nomen illud non obtinebant. atq; ita etiam præſumitur † in 3
dubio teſtatorem voluiſſe intelligere de vera & propria familia, quam cæteris voluit anteferre; *iuxta l. cum acut. ſimi. C. de fideic. & egregie ſcribunt Bal. in l. peto. §. fratre. n. 1. de l. 2. & in l. ex facto. in pr. ff. ad*

Digitized by Google

Trebell. Soc. in l. ſi cognatis num. 31. ff. de reb. dub. Iaſ. conſilio 215. colum. 1. lib. 2. Rumus conſ. 149. nume. 3. libro 2. Pariſ. conſil. 51. numer. 19. lib. 2. & Rol. conſi. ult. num. 5. dicendum ergo videtur ſiue verba ſpectemus ſiue iuris ſolum præſumtionem, teſtatorem non ſenſiſſe de his D. de Pingnonibus, ſed de illis de Thoueria.

4 Tertio ac vltimo huc ſpectat, quod † ratio, ob quā quid diſpoſitum eſt, conſiderari debet. *gl. vlt. l. tale pactum ff. de pact. quam ita probat Abb. conſ. 79. colum. 2. lib. 2. Bal. idem cenſuit in l. ſcire oportet. ff. de excuſ. tut. & Crau. tract. de antiq. temp. quarta parte principali, num.*
5 *95.* & recte mea quidem opinione, ſiquidem ratio † anima eſt diſpoſitionis, *et inquit Bart. in l. cum mulieri. num. 1. & ibi Alex. num. 3. ff. ſol. matr. Iaſ. in l. de quibus. num. 5. ff. de legib. & idem pulchre conſilio 42. colum. 1. & conſil. 63. col. 3. verſ. ſecundo principaliter. lib. 3. & in his fere terminis Pariſ. conſ. 72. n. 87. lib. 4.* Atqui ratio diſpoſitionis D. Clau-
6 dii teſtatoris † illa fuit, vt familiam conſeruaret, eiusq; dignitatem per hanc hæreditatem & bona augeret; quemadmodum à ceteris nobilibus & prudentibus fieri conſueuit. *quod ſcribunt Barb. conſi. 4. col. 2. & conſi. 13. col. 2. lib. 1. Soc. Sen. conſilio 26. in fi. lib. 4. Soc. Iu. conſil. 158. nu. 42. conſi. 168. nume. 38. & conſi. 181. n. 26. lib. 2. late Pariſ. conſ. 85. n. 25. conſ. 91. n. 33. lib. 2. conſ. 1. num. 28. conſ. 3. nu. 48. & conſ. 11. num. 19. li. 3. & nouiſſime Alc. reſp. 126. numero 13.* Cum ergo per hos fratres de Thoueria conſeruari valeat teſtatoris familia, dicendum videtur teſtatorē de illis intellexiſſe; nō autem de his fratribus de Pingnonibus, qui cū familiā Thoueriam conſeruare non poſſe videntur.

Cæterum re ipſa longe melius perpenſa, totus in hanc deſcēdi ſententiam: licuiſſe D. Claræ ad cōmodum horum illuſtrium fratrum de Pingnonibus diſponere, vt ii eam hæreditatem & bona D. Claudii teſtatoris habeant, eo ſub modo, vt ferant nomen & inſignia familiæ de Thoueria: quod, vt dicam multis moueor.

7 Primo, quia iure conceſſum ſcimus, hæredem † inſtitui poſſe, hoc modo adiecto, vt ferat nomen & inſignia ipſius teſtatoris. *ita probant l. facta. §. ſi in danda, verſic. ſi vero nominis ff. ad Trebel. & l. hoc iure. §. vlt. ff. de don. & in ſpecie ita reſponderunt Soc. Sen. conſilio 259. li. 2. Gratus conſil. 5. n. 77. 78. lib. 2. & Pariſ. conſil. 19 numer. 29 libro 2 idem ſcribit Tiraq. in tract. de legib. connubial. l. 5. numer. 24 quo loci eiuſdem ſententiae citat Guid. Papa q. 261 & q. 467. & Dec. conſilio 273. numero 2. ver. ſed tamen.* Cum ergo D. Clara iuxta hanc iuris diſpoſitionem, cui teſtator ſe conformare voluit. *l. hæredes mei. §. cum ita vbi late Ripa ff. ad Trebell.* diſpoſuerit: dicendum eſt ſeruandam eſſe.

Secundo adducor ea ratione, qua oſtendo mentem D. Claudii hanc fuiſſe. Nam D. Claudius ſatis cognitos habebat tēpore conditi à ſe teſtamenti fratres illos de Thoueria. Si ergo illos hæredes eſſe voluiſſet, & illos ferre nomen & inſignia ſuæ familiæ, parum
8 ei fuiſſet hoc exprimere: hoc † non fecit ergo dicendū eſt nullam eorum rationem habuiſſe. *l. vnica. §. ſin autem ad deficientis Cod. de cad. toll. c. 2. de transl. præl.* quibus adducti interpretes noſtri dicere ſolent præſumtionem eſſe, quod nec lex, nec teſtator aliquid voluerit, cum facile exprimere illud potuit, & non expreſſit. *ita reſponderunt Dec. conſilio 442. num. 9. conſ. 513. n. 11. & conſ. 581. n. 7. Coz. conſi. 29 n. 16. verſic. 4. ex quo. & conſi. 83. nu. 9. Pariſ. conſi. 31. num. 7. & conſ. 58 n. 5. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 200. n. 12. lib. 1. Cur. Iun. conſilio 33. in fi. & conſ. 49. n. 7.* Cæteros ex induſtria prætereo.

Tertio ſuffragatur, quia ſi d. D. Claudius teſtator intellexiſſet de his fratribus de Thoueria, non eo modo diſpoſuiſſet, quod ſcilicet dicta D. Clara relinqueret viro nobili tantum, & qui eſſet ex optima progenie. Nam ex quo fratres ii de Thoueria ſunt nobiles & ex optima nobiliq; familia, fatuū certe eſſet dicere D. Claudium de illis intellexiſſe; Satis enim erat vno verbo eos votare.
9 Quod, cum non fecerit, intelligere † debemus, teſtatorem hunc voluiſſe prouidere in caſu magis neceſſario. *l. in his. §. ſed & ſi forte. ff. de ſolut. & egregie Crauet. conſil. 135. nu 34. & conſil. 149. num. 18.* nempe eſſe inſtituendos alios ex alia familia; qui tamen nomen & inſignia huius familiæ Thoueriæ aſſumerent.

Quarto, huc pertinet electio, quam D. Claudius teſtator contulit dictæ D. Claræ, vt hæredem dū moreretur ſibi eligeret, mo-
10 dò is eſſet ex nobili & optima familia, Quæ ſane electio † libera eſſe dicitur. *c. vbi periculum. §. cæterum, & ibi gl. de elect. in 6. c. cum terra. de elect. Doct. in c. Abbate. de verb. ſig.* Imo electio illa dicitur
11 eſſe in libera poteſtate & arbitrio dictæ D. Claræ, ob vim illius † verbi, *voluerit*, quod liberum arbitrium dicitur conceſſum. *l. cum quidem delegat. 2. Felin. in c. 1. n. 51. de conſt. & Afflict. deciſ. 371. numer. 8.* nec dicatur, electionem datam fuiſſe D. Claræ ea ſub conditione, vt eligeret vnum ex hac domo de Thoueria. Quia dico, quod aut volumus intelligere de duobus his fratribus extantibus, & tunc fatuum eſt hoc dicere, *vt ſupra dixi.* aut de futuris & naſcituris, &

tunc dico de eis teſtatoris † diſpoſitionem non poſſe intelligi, 12
cum de illis cogitaſſe non dicatur. *iuxta tex. l. 1. & § ſi quis proximior. ff. vnde cogn. & reſponderunt Rubeus conſil. 128. nu. 4. & Soc. Iun. conſilio 69. nu. 36. & conſil. 129. num. 27. lib. 3. alios omitto.* nec diuinare potuit D. Claudius, quod D. Clara eo tempore decederet, quo alii ex ea Thoueria familia nati forent. Eſt ergo dicendum teſtatorem de illis nullo pacto cogitaſſe.

Quinto, quod D. Claudius teſtator nullo modo intellexerit, q hæredes eſſent d. fratres de Thoueria, vel ex eo cōſtat, quia ii duo fratres appellantur de Thoueria de Sermignac; & tamen D. Claudius teſtator erat atq; dicebatur de familia de Perien. Quo fit, vt ipſe teſtator, dum dixit, quod is electus hæres ferat nomen & inſi-
gnia familiæ de Thoneria, intellexit † de propria familia de Tho- 13
ueria de Perien. non autem de familia Thoueria de Sermignac: quandoquidem cenſentur diuerſæ familiæ. *ita in ſpecie admodum ſimilis reſpondet Socin. Sen. inter conſilia Cur. Sen. conſi. 40. cum in præſentiarum, col. 6.* Cum in ciuitate Placentiæ plures eſſent familiæ de Fontana, quæ in genere eadem erat familia; attamē vna appellabatur Fōtana de Paneris altera de Arcellis: tertia de Maluicinis; quarta de Blandicis. teſtator quidam ex familia Fontanæ de Paoeris fideicommiſſum conſtituit, vt eius bona conſeruarentur in familia de Fontana *reſpondit Socinus*, teſtatorem voluiſſe intelligere de familia Fontanæ de Paueris in ſpecie tanquam de propria, cæteraſq; familias de Fontana iudicans ex ſua familia non eſſe. *Socin. ſecuti ſunt Pariſ. conſi. 41. nume. 10. conſil. 88. n. 36 lib. 2. conſil. 1. nu. 59. lib. 3. confert clara et notabilis ratio, quam in hoc termino attulit Signorolus conſ. 81. numero 5. huc ſpectat quod reſpondit Cur. Sen. conſi. 16. Clarus vir Iacobus in colum. 12. verſic. vel reſpondeam m. et conſi. 17. colum. penul. quod eſt reſponſum Vincentij Palacti, et conſ. 16 col. 2. verſ. ſecunda ratio quod eſt reſponſum Socini Senior. vt eſt relatum inter conſilia eiuſdem Socin. Senior. conſil 246. libro ſecundo.* dicebant ii interpretes, quod quan-
do eſt conceſſum priuilegium † vni familiæ, vt puta familiæ de 14
Caſtelliono, ſi plures ſunt familiæ de Caſtelliono, qui vult priuilegium illud ſibi competere tanquam vni ex ea familia, probare debet, ſe eſſe ex ea familia in ſpecie, non autem in genere. cui priuilegium conceſſum fuit. Ita hoc in caſu noſtro eſt dicendum D. Claudium non intellexiſſe de his fratribus de Thoueria de Sermignac: cum eos iudicauerit nō de propria, ſed de diuerſa familia. Sequitur ergo, q exclusis his tribus de Thoueria, fuerit in libera facultate d. D. Claræ eligere hos fratres de Pingnonibus, qui nomen & inſignia de familia Thoueriæ de Perien ferrent.

Sexto ac vltimo hos fratres de Thoueria non fuiſſe à D. Claudio teſtatore vocatos. vel ex eo clare coniicitur, quod inter ipſum D. Claudium & hos fratres illorumq; anteceſſores, grauiſſimæ &
capitales extabant inimicitiæ. Nō ergo in hac generali † diſpoſi- 15
tione D. Claudii comprehenſi dicuntur, *vt eſt tex. in terminum l. Lucius Titius teſtamento. § Lucius Titius Damam, de legat. 2.* quo adductus reſpondit in ſpecie Soc. Sen. *conſilio 37. colum. 2. verſic. 1. quia præſupponitur, lib. 3.* in ſubſtitutione à teſtatore facta aliquibus de familia non contineri illos, qui tempore conditi teſtamenti erāt inimici teſtatoris, & ab eo odio proſequebantur. *et ante Soc. idem reſpondit Alex. conſilio 213. num. 4. lib. 5. quos ſecutus eſt Rubeus in l. Gallus §. quidem recte. nu. 91 de lib. et poſth.* qui ſcribit, ſe ita conſuluiſſe Valentiæ Delphinatus. Simile eſt quod reſpondit Barba. *conſil. 11.*
colum 15. li. 2. et ex d. § Lucius Titius, dicere ſolemus in ſermone † ge- 16
nerali non contineri perſonam odioſam. *quod relati Barb. et Soc. ac alii permulti, quos recenſet Crauet. conſil 284. num. 1. verſ. 2. conſidero, ſcribunt.* Cōprobatur ſolitum hoc fundamentum ea ratione, qua
dicere ſolemus, ſuperuenientem † inimicitiam eſſe in cauſa, vt le- 17
gatum vel fideicommiſſum cenſeatur à teſtatore reuocatum atq; ademtum illis, quibus relicta erant. *l. 3 §. vlt. vbi Bart. ff. de adimen. lega. et l. inimicitiæ de iis quib. vt indig. Iaſ. in l. fideicom. Codice de fideic. Rum. conſilio 162. colum. 1. lib. 4. Petra ſancta ſing. 5. Tiraq. tract. quod ceſſante cauſa, &c. in prin. n. 122.* Quanto fortius ergo in caſu noſtro, in quo & ante diſpoſitionem, & tempore diſpoſitionis d. D. Claudii hæc extabat inimicitia inter d. D. Claudium, & hos fratres de Thoueria Cum ergo mēs dicti D. Claudii teſtatoris fuerit excludere d. fratres de Thoueria, ſatis clare coniicimus tributam eſſe facultatem d. D. Claræ eligendi hæredes ex altera familia, qui tamen ferrēt nomen & inſignia familiæ de Thoueria, & ob id recte electi fuerunt ii illuſtres fratres de Pingnonibus.

Non obſtant nunc in contrariū adducta: nā ad primū reſpondetur ex iam relatis, hos fratres de Thoueria nō eſſe ex familia teſtatoris in ſpecie, ob id prohibere nō poſſunt, q n ii fratres de Pingnonib. ferāt arma & inſignia ipſius teſtatoris. Reſpondeo ſecūdo loco.

18 loco, hanc conditionem † eſſe poteſtatiuam, cum ſolum pendeat à voluntate horum hæredum electorum. *l. ſum quoque in prin. & §. puto, vbi gloſſ. & D. Cto. ff. de hered. inſti. Soc. & cæteri in leg. 2. ff. de cond. & demonſt.* Cum ergo huic conditioni cenſeatur ſatisfactum ex latere horum fratrum de Pingnonibus, qui ſunt parati ferre nomen & inſignia huius familiæ de Thoueria, niſi impediantur facto aduerſariorum, dicendum eſt, hæreditatem conſequi debere,
19 cum conditio † pro impleta habeatur. *l. iure ciuili. ff. de cond. & demonſtr. ibi Bart. & Socin. & text. in l. 1. in iure Ciuili, vbi Dec. de reg. iuris. idem Dec. in l. 1. num. 5. C. de inſt. & ſubſt. & plura ſimilia congeſſit idem Dec. conſilio 269. in fi. & plura alia Tiraq. in tract. de retractu. conſang. §. 15. gloſſ. 2. num. 7.* Quod fortius hic dicendum eſt, quia ſi ij fratres de Pingnonibus impediantur ab aduerſarijs, iniuria impedirentur, ſi quidem id facerent aduerſarij vt indirecte ſpoliarent hos fratres ea hæreditate ſibi relicta.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur ex multis coniecturis ſupra relatis, D. Claudium teſtatorem non intellexiſſe de his fratribus de Thoueria: ſed de alijs alterius familiæ, qui tamen nomen & inſignia familiæ ipſius teſtatoris ferrent. Cum ergo con-
20 ſtet † qualis fuerit teſtatoris mens, illa verborum proprietas ſperni poteſt. *l. non aliter. de leg. 3. Soc. tract. a. fallen. reg. 441. fallen. 2. Ripa lib. 2. reſp. capit. 30. numero 11. pulcre. Rum. conſilio 29. numero 11. libro 2.*
21 *& conſ. 144. num. 4. lib. 3.* reſpondit teſtatoris † mentem eſſe ſeruandam, etiam ſi verba impropriè conueniant. Præterea & ſecun-
22 do verba † diſpoſitionis tunc impropriantur, quando diſpoſitio ſecundum proprietatem nihil operaretur: *ita poſt Angelum in l. ſi. cum ante. C. de dona. ante nupt. tradit Soc. tract. fallen. reg. 441. fallen. 4. qui in hanc ſententiam citat l. cum auguſti. ff. de ſeruit. & leg. Proculus. ff. de vſufructu.* atqui in caſu noſtro illa diſpoſitio nihil operaretur; nam ex quo ij fratres de Thoueria excluſi ſunt non daretur caſus, in quo diſpoſitio teſtatoris effectum ſuum poſſet habere & conſequi.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, mentem teſtatoris non fuiſſe, ſuam familiam conſeruari per hos fratres de Thoueria, cum non ſolum eos nominauerit, verum etiam excluſit. Præterea, hæ familiæ ſunt in ſpecie diuerſæ quomodo dicere poſſumus, teſtatorem voluiſſe ſuum familiam per hos conſeruari, & ſi de ijs fratribus intellexiſſet, ſatis erat eos inſtituere, abſque alia conditione appoſita. Nam ſatis dicerentur eam familiam conſeruare, ſi vna & eadem eſſet cum illa ipſius teſtatoris. Concludo itaque iure electos eſſe hæredes illuſtres hos de Pingnonibus, & perperam ab aduerſarijs de Thoueria moleſtari.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia dotis non competunt mulieri, quæ legem offendit, licet dos præcipua ſit vbique.*
2 *Crimen adulterij graue eſt, & excedit omnia crimina excepto crimine læſæ Maieſtatis.*
3 *Homo probus & honoris cupidus ægre magis fert adulterium coniugis, quam filij mortem.*
4 *Crimen ſi grauiſſimam habet cauſam, efficacioribus indiget probationibus, & num. 25.*
5 *Crimen hæreſis requirit probationes bene concludentes.*
6 *Adulterium non probatur ex eo, quod quis viderit nudum cum nuda. & num. 25.*
7 *Neque ex eo, quod quis ſolus cum ſola in thalamo clauſo repertus ſit, & vir ſolutas habeat caligas, & mulier recuſet aperire oſtium.*
8 *Caſus leuis excuſat quem à dolo, & delicto.*
9 *Adulterium neceſſitate famis commiſſum an excuſabile, & num. 30. & 32.*
10 *Pater neceſſitate famis poteſt filium diſtrahere.*
11 *Famis neceſſitas quid operetur.*
12 *Mulier non poteſt dote priuari, ſi non adeſt iudicialis accuſatio mariti: ſed diſtinguitur. & de eerv ... num. 33.*
13 *Ignorans non dicitur conſentire, nec iuri proprio renuntiare.*
14 *Hæres indignus, qui non fuit moleſtia affectus vt priuaretur hæreditati; eo mortuo querela amplius moueri non poteſt.*
15 *Actio vel accuſatio omnis de adulterio intra ſemeſtre inſtituenda eſt, alias dicitur extincta, vel ſaltem intra quinquennium.*
16 *Fallit tamen quo ad pœnam ſpiritualem.*
17 *Filius qui promiſit matri dotem reſtituere, videtur non poſſe eam de adulterio accuſare.*
18 *Adulterium eſt difficilis probationis, neque alio modo probari poteſt niſi ſolis coniecturis, & præſumtionibus.*
19 *Probationes imperfectæ ſimul iunguntur in probando adulterio, vt perfectæ efficiantur.*
20 *Adulterium fama publica probari poteſt.*
21 *Adulterium probari poteſt ex eo quod quis vidit mulierem conuerſari cum militibus, & dicit vidiſſe eam edere & bibere cum eis.*
22 *Mulier recedens à marito adulterium commiſiſſe præſumitur.*
23 *Producens teſtes, eis obijcere non poteſt.*
24 *Stuprum commiſſum poſt mortem mariti indicat & denotat adulterium commiſiſſe etiam ante mortem.*
25 *Coniectura, & præſumtiones quando in criminalibus vel ciuilibus probent.*
26 *Deus ſolus eſt ſcrutator cordium.*
27 *Teſtis nimis animoſe deponens eſt ſuſpectus.*
28 *Teſtis deponere debet ea quæ oculis videt, non autem circa factum iudicare.*
29 *Domeſticus ſeu affinis non admittitur in cauſa matrimoniali. & multo minus in cauſa adulterij.*
30 *Mulier an ſicut furari licite poſſet ratione famis, poſsit pariter adulterium committere.*
31 *Et quæ ſit differentia inter hæc duo.*
32 *Cauſa iuſta & beſtialis quomodo dicatur excuſare à dolo & delicto.*
33 *Maritus ſi iudicialiter non accuſauerit vxorem adulteram, an agere contra ipſam poſsit de amittendo dotem.*
34 *Actio adulterij contra vxorem, quæ à viro receſſit cum adultero, competit etiam hæredibus.*
35 *Confeſſio tutoris pupillo nocere dicitur.*
36 *Secus quando reſultaret remiſsio debiti alicuius debitoris pupilli.*
37 *Tutor non poteſt dari ad donandum.*
38 *Adminiſtrator an poſsit ius ſui principalis remittere.*
39 *Syndicus ciuitatis tutori æquiparatur & non poteſt remittere ius ſententiæ ad ſuæ ciuitatis detrimentum.*
40 *Confeſsio tutoris licet iudicialiter ſit facta, tamen ſi iuſſu, vel mandato iudicis non ſit facta, non nocet pupillo.*

CONSILIVM. XXXI.

Initium à Domino.

GRauis eſt hæc controuerſia, quæ inter matrem ac filium tractatur: nam de vtriuſq; fama agitur, cum adulterij mater accuſetur. nec minus amiſſionis dotis periculo eam ob cauſam adulterij mulier hęc ſubijcitur. licet enim dotis cauſa ſemper & vbique præcipua ſit. *leg. 1. ff. ſol. matri.* at tamen commodo & 1
priuilegia dotis illa perdit, quæ legem offendit. *l. auxilium. §. in delictis, in fin. ff. de mino. 25. ann. & egregie, de his in ſpecie verba faciens, docuit Alexand. in l. viro, in fin. ff. ſol. matrim. & alia apud Decium in l. primum. ſecunde. C. de ſecund. nupt. Soc. Sen. conſilio 59. colum. 2. in princip. lib. 1. & Soc. Iun. conſilio 117. in fin. lib. 3.* Hac ergo in re dicendum videbatur, crimen hoc adulterij à Petro Fornatore filio contra matrimonium dotem ſibi reſtitui petente non oppoſitum non fuiſſe probatum: & ſi probatum ſit, nihil prodeſſe huic filio, quin dotem reſtituere debeat.

Primo, adulterij crimen † graue admodum eſt. *capit. 81. diſt. cap. quid in omnibus. 32. quæſtio. 7. Bald. in rap. at ſi clerici. §. de adulterijs, col. penul. de iud.* hinc Bart. *in rubr. ff. ad l. Iul. de adulter.* cen- 2
ſuit, excedere cætera omnia crimina excepto crimine læſæ Maieſtatis. Quocirca vir † probus & honoris cupidus ægre magis 3
fert adulterium coniugis, quam filij mortem, *vt ſcribunt Io. Fabr. in §. ſciendum, inſtit. de dona. Decius. add. cap. at ſi clerici. §. de adulter. numero 5. de iud. Ripa in l. vlt. q. 11. C. de reuo. dona. & Boer. q. 23. numero 77.* Hi vno ore affirmant, adulterium eſſe grauiſſimum ſcelus. Atqui in his, quæ grauem ac grauiſſimam † cauſam habent, proba- 4
tiones efficaciores eſſe debent. *l. vlt. C. de prob. Dec. conſilio 429. num. 9. 10. conſilio 458. numero 4. & conſilio 615. numero 9. Soc. Iun. conſilio 38. numero 29. libro 1. & Pariſ. conſilio 153. numero 5. lib. 4.* Hinc videmus in crimine † hæreſis tam priuilegiato fore neceſſarias probatio- 5
nes bene concludentes. *Pariſ. conſi. 2. num. 101. lib. 4. & in ſeditione. Iaſon. conſi. 167. n. 6. li. 4.* Et in ſpecie hac noſtra, vt adulterium probetur, requiri præſumtiones & coniecturas valde vrgentes, ſcribit Mathæſ. *notab. 119. notab. quod præſumtio. quis ait nec etiam ſuffi.cre*

&

6 † *illam tam violentam coniecturam & præſumtionem, cum quis nudus cum nuda repertus fuit. idem quod Matthæſilanus ſcripſerunt Corn. conſilio 193. in fin. libro 4.* & Craue. *conſilio 205. numero 20. vbi nu.*
7 *21.* poſt Antonium Roſcllum reſpondit, adulterium † non cenſeri probatum ex eo, quod quis ſolus cum ſola in thalamo clauſo repertus eſt, & vir ſolutas habeat caligas, & mulier recuſet aperire clauſum oſtium. Cum ergo in caſu noſtro deficere videantur vrgentes præſumtiones, ſequitur dicendum, mulierem hanc condemnandam non eſſe, vt tanquam adultera puniatur, & dotem perdat.

Secundo, vt pro Catharina ſentirem, adducebar; quia ſuppoſito adulterium commiſiſſe; attamen veniam mereri videtur, quod neceſſitate potius compulſa, quam ſponte deliquerit. Nam non ſolum cauſa iuſta & magna, ſed etiam leuis, & (: vt noſtri a-
8 iunt:) beſtialis, excuſat à dolo, † atq; ita à delicto, *Argum. § poteſt. ff. de lib. cau. glo. l. 1. ff. ſi quis ius dicent. non obtem. Ang. in l. plagij. C. ad l. Flau. de plagia Alex. conſi. 127. numero 11. lib. 4. Gramma. deciſ. 5. numero 25. & deciſ. 29. numero 16. Crau. conſilio 6. numero 90. verſic. 13. & conſilio 319 numero 14. ver. 21. & Boe. q. 403. num. 9. cæteros præterea.* Cauſa autem hic allegatur, quæ iuſtiſs. eſſe videtur, nempe quod ſi quid
9 egit, ne fame necaretur egiſſe. Eſt neceſſitas † famis vrgentis ex-
10 cuſatione digna, cum ob eam concedit lex patri † filium diſtrahere *l. 2. C. de patribus qui filios diſtra.* Hinc Neuiz. *conſilio 62. numero 36.*
11 *poſt Angel. quem recenſet,* reſpondit, crudelius eſſe † fame necari, quam peſte decedere. Quare à furto excuſat fames. *c. diſcipulos. de conſecra. diſt. 5. & c. 3. de fur. Dec. conſi. 555. num. 12. & Neuiz. conſi. 66. n. 39.* & quanta ſit famis neceſſitas, ac quantum excuſet, egregie & copioſe ſcribunt Tiraq. *in tract. de retractu conſang. § 26. gloſſ. 1. num. 13. 14. & Didac. lib. 3. variar. reſo. c. 14. numer. 4.* quod autem Catharina hæc fame premeretur, affirmant tres examinati in iudicio, qui atteſtantur, quod niſi cum adultero Vgheto cohabitaſſet, futurum erat, quod fame moreretur cum illius maritus illi ſuccurrere recuſaret. Tertio ſuffragari videtur Catharinæ, quod donec Iacob. illius vir ſuperſtes fuit, nunquam vel apud iudices, vel apud priuatos conqueſtus eſt, adulterium à Catharina fuiſſe perpetratum. quocirca non dicitur Catharinam dote priuatam fuiſſe: ſi
12 quidem neceſſaria † erat iudicialis accuſatio: *ita Bart. in l. miles § ſocer. in fin. ff. ad l. Iul. de adult. Alex. in l. rei iudicata. in princ. 07. num. 3. ff. ſol. matrimo. qui alios recenſet. accedit Bald. in conſilio 182. Pet. de Ferno. lib. 3. idem ſenſit Ruin. conſi. 155. numero 1. verſicul. ſed remanet, libro 3.* dum ita diſtinguit. *aut maritus ſciuit,* & tunc non accuſando videtur quodammodo illi conſenſiſſe. *quod ſenſit & Bald. conſilio 310. Aut mulier in ſi. lib. prim. & Clarius conſilio 303. iſta dos libro tertio,* atque ita hoc caſu nullum ius accuſandi adulterium hoc tranſit ad
13 hæredem. *aut ii maritum ignorauit,* & tunc quia ignorans † non dicitur conſentire, nec iuri proprio renunciare. *l. mater decedens C. de inoff. teſta. cum ſimilib.* ob id vbi à viro accuſatio non fuit inſtituta, iure ab eius hærede, vbi adulterij ſciens factus eſt, accuſatio inſtitui poteſt. *idem ſenſerunt Salyc. in l. vltim. C. de adult. Abbas conſilio 3. numero 7 lib. 2. & Craue. conſi. 59 in fin. quo loco ait Craue.* quod ſi
14 hæres † indignus non fuit moleſtia affectus priuaretur hæreditate, eo mortuo, querela moueri amplius non poteſt. *& vbi alios huius ſententia recenſet.*

Quarto iuuari videtur Catharina quod Iacobus eius vir com-
15 miſſo à ſe adulterio multos annos vixit; extincta † ergo eſt omnis actio vel accuſatio de adulterio, quæ intra ſemeſtre inſtituenda eſt *l. mariti. § ſex menſium ff. ad l. Iul. de adulter.* vel ſaltem intra quinquennium. *iuxta l. adulter. Cod. ad l. Iul. de adulter. & ſcribit Crauet. in tract. de antiq. tempo. 4. particula. 4. partis princip. numero 85.* qui de-
16 clarat poſt Felinum non procedere † quo ad pœnam ſpiritualem. *& in terminis huius noſtri reſpondit Bald. conſilio 428. Inquiſitio prædicta. col. 2. verſi. item deſinit, lib. 5.* ſiue ergo accuſationis tempus erat ſex menſium, ſiue quinquennij, certum eſt elapſum illud fuiſſe ſuperſtiti dicto Iacobo: vt ergo is fuit excluſus; ita fortius nunc eius filius & hæres.

Quinto ac vltimo, non videtur licuiſſe huic Petro filio accuſare matrem de adulterio; tum iam illi promiſerit dotem reſtituere. ex ea enim promiſſione † videtur remiſſum omne ius accuſa-
17 tionis & exceptionis de adulterio: ex quo ille conſenſiſſe videtur, *vt inquit Bald. dict. conſilio 310. libro prim. & conſilio 303. libro tertio.* ita in ſimili dicimus, filium qui matri tranſeunti ad ſecunda vota conſenſit, cenſeri ei remiſiſſe pœnam. *leg. prim. & leg. ſecund. C. de ſecund. nup. ita gloſſ. notab. in auth. de nou. eligen. ſecun. nub. in princip. in verbo, copulantur. quam ibi probat Angel. idem in l. mater. columna. ſecund. Cod. ad S. C. Tertul. Iaſ. conſilio quinquageſimotertio, colum. ſecund. verſicul. circa ſecundum dubium. libro prim. Dec. conſilio 206. numero 4. conſilio 318. numero ſexto, conſilio 604 numero 5. conſil. 920. numero 9. & conſilio 646. numero 4. Pariſ. conſilio 29. numero 82 libro tertio, & Boer. quæſtio. 185. numero 19 & Corſe. in libro 3. miſcella iuris, capit. 1. num. 11.*

His tamen minime refragantibus contrarium verius eſſe exiſtimo, nempe exceptionem adulterij à Petro obiectam eſſe probatam, & ob illud crimen Catharinam dotem amiſiſſe, atque ita eam repetere non poſſe. Quandoquidem vere conſtat d. Catharinam adulterium commiſiſſe ſuperſtite eius viro Iacobo. quo fit, vt dotem perdidiſſe dicendum ſit. *l. g. miles. § ſocer. ff. ad l. Iul. ff. de adulter. l. conſenſu. Cod. de repud. & eſt clare deciſum in cap. plerumque, de dona. inter virum & vxor. omnes in leg. cum mulier. ff. ſolu. matrimon. & in rubri. C. de edend.* Tota hinc pendet difficultas, demonſtrare fuiſſe commiſſum hoc adulterium. Quod quidem (: vt hoc ante omnia dicam:) ſolis coniecturis † & præſumtionibus 18
probari poteſt. Ex quo difficilis admodum probationis eſt. *ita probat cap. præterea, vbi late Felin. columna 1. de teſtibus Bartol. in leg. ſecundum. § vltim. ff. de adulterio. Marſil. conſilio prim. numero 47. Dec. conſil. 557. numero duodecimo.* imo imperfectæ † probationes 19
ſimul iunguntur, vt perfectam in his probationem efficiant. *ita reſpondit Socin. Iunior. in conſilio trigeſimoſecundo, numero duodecimo, libro ſecundo.* hinc etiam Pariſius reſpondit *conſil. 014. numero 61. libro quarto.* adulterium † fama publica probari. *& idem Pariſius* 20
conſilio 57. numero 34. & conſilio 170. numero duodecimo, libro quarto, reſpondit, damnatum hunc coitum probari his coniecturis atque præſumtionibus. His ita conſtitutis demonſtratur vrgentiſſimis præſumtionibus & coniecturis Catharinam adulterium perpetraſſe.

Primo, quia tres examinatis teſtibus Leor. de Ammiſtate, Dominicus de Clericis & Ioan. Anton. Bagnaſcus clare affirmant, hanc Catharinam conſueuiſſe moram trahere & conuerſari cum mdiobus, & vidiſſe eam edere, bibere & cum illis dormire, quæ ſane omnia ſunt † validiſſima argumenta & præſumtiones 21
perpetrati adulterij *ita de pernoctatione probat l. conſenſu. C. de r. pud. & de alijs ſcribunt Dec. conſi. 577. nu. 10. Boe. quæſtio. 297. nu. 9. & Alciat. reſpon. 25 in fine,* qui tamen hæc intelligit, non procedere in impuberibus ad coeundum impotentibus.

Secundo, probatur adulterium ex ipſo receſſu † Catharinæ à 22
Iacobo marito, & cohabitatione cum Vgheto adultero. *iuxta textum in cap. plerumque. de don. inter virum & vxor. & probat etiam l. conſenſu. Cod. de repud.* & in ſpecie illam receſſus à viro cauſam reddere mulierem de adulterio ſuſpectam, vt dotem perdat ſcite reſpondit Bal. *conſi. 221.* nam quandoque, *lib. 2.* Hunc receſſum & cum adultero cohabitationem permulti teſtes ita probant, vt ſtultum ſit dubitare.

Tertio, hoc aperte detegitur ex ipſiſmet teſtibus pro d. Catharina examinatis: illi enim expreſſim fatentur Catharinam cum Vgheto adultero cohabitaſſe, & cum illo conſuetudinem diuturnam habuiſſe: ſed eam ob cauſam, quod à viro deſtituta erat, & neceſſitate famis ita agere compellebatur. & ſi ergo cauſa hæc minime iuſta ſit (: vt mox dicam:) attamen non fit quin his teſtibus aduerſus Catharinam fides præſtanda ſit: quinimo nec illis quicquam obijcere † valet Catharina. *ita docuit Bald. in l. bonafidei. co-* 23
lum. penult. Cod. de rebus cred. quem poſt Felin. in cap. veniens column. octaua. de teſtibus, probauit Marſil. ſing. 92. licet teſtis. idem ſcribit Curt. Sen. in tract. de teſtibus concluſ. 22. & alios huius ſententia plures recenſet Craue. conſi. 100. in fine.

Quarto ac vltimo, iam commiſſum adulterium viuente viro arguit eo mortuo ſubſecutum † ſtuprum, *quemadmodum probat* 24
text. in § penultim. verſi. mulier etiam. in gloſſ. in verbo maligne. in authent. de teſti. & ea quæ parit in vndecimo menſe. & clare ex illo text. ita cenſuit Alcia. in tractat. præſumt. reg. 2 præſumt. 9. numero quinto. De ſtupro à Catharina commiſſo nuo ambigitur. nam conſtans & probatiſſima eſt fama, illam octo annos vixiſſe cum illo Vgheto, à quo paucis ab hinc menſibus ducta eſt in vxorem. hæc clariora & firmiora reddentur ex reſponſionibus, quæ ad contraria referam.

Non ergo obſtant in contrarium adducta. Nam ad primum reſpondeo, veriorem eſſe illam opinionem, quam multis ſupra probaui, nempe, † præſumtionibus & coniecturis adulterium 25
latis probari. Nec repugnat doctrina Matthæſ. *nota 119.* & ſequacium, quoniam illa procedit, cum in cauſa criminaliter proceditur, non autem cum ciuiliter. *quod & clare ſenſit Bald. conſilio ſexto. Factum tale eſt, quidam, in fine libro 5.* Præterea, fatetur

Matthæſ.

Matheſ. etiam in crimioalibus cooiecturas & præſumtiones à iure probatas ſufficere. Atqui hoc in caſu retulimus conicturas plures & præſumtiooes à iure receptas, vt eſt illa pernoctatio, & diuturna cohabitatio, & ſtuprum deinde ſubſecutum. recte ergo dicitur probatum adulterium. Nec vera eſt illa Aotooij Roſelli opinio, *quam recenſet Crauet. dict. conſilio 205 numero 21.* Siquidem verius eſt ex tam vrgenti præſumtiooe adulterium probari. *imo Crauet. dict. conſi. 205. numero 24.* reſpondit poſt Baldum, probatum cenſeri commiſſum adulterium, quando ſolus reperitur cum ſola in loco abdito. Quanto ergo fortius hic, vbi plura cooccurrunt.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, cauſam illam non fuiſſe probatam. Nam Io. Anton. teſtis primus animoſe nimis deponit: & ob id ſuſpectus admodum eſt: inquit enim. *Et lui teue certo che ſe la detta Catherina tornò poi ad abbandonare detto ſuo marito, fu perche egli gli negaua gli alimenti, e la laſciaua patire; & non per voglia ch'ella haueſſe di far mare.* Eſt animoſa nimis & incognita te-
26 ſtificatio Quis enim nouit Catharinæ voluntatem (: Deo excepto:) qui ſolus † cordium ſcrutator eſt. *c. de occidendis. vbi gloſ. 23. q. 5. Ang. in l. plagij. colum. 1. C. de plagia. & Ioan. Iac. de Leonardis inter conſi-*
27 *lia Bruni conſi. 114. num. 522.* Cum ergo animoſe † nimis depooat, illi præſtaoda fides noo eſt. *ita Crauet. conſi. 249. numer. 4. verſ. ſaltem negari,* vbi reſpondit, non eſſe credendum teſti affirmanti, quod vere ſcire noo poterat. Idem præter eum reſponderunt Soc. Sen. *conſi. 229. col. 4. in fi. lib. 2. Bruno conſi. 27. in fi. & Gram. conſi. 12. nu. 14. in criminalibus.*

Rurſus, dum hic teſtis dixit. *Tengo per certo che ſe detta Catherina tornò ad abbandonare detto ſuo marito, fù, perche egli gli negaua gli alimenti. è non per voglia ch' ella haueſſe di far male,* facit iudicium iu-
28 dicaodo de aoimo & cauſa dicti receſſus Catharinæ. Atqui fides † non adhibetur teſti ita iudicanti, cum munus ſuom non ſit iudicare, ſed quod oculis vidit dicere, ſeu teſtimonium ferre. *ita Bartol. & cæteri in l. quod tamen. §. ſi arbiter. ff. de arbitr. & clare reſpondit, poſt multos, quos recenſet Curtius Iunior, conſilio 165. numero 17. illis accedunt Decius conſilio 459. numero 10. conſilio 469. numero 9. Pariſius conſilio 104. numero 37. libro prim. conſilio 56. numero 14. lib. 2. & conſilio 54. numero 20. lib. 4.* Hanc cauſam pariter non probat Fraociſchioa teſtis ſecundo loco examinata: ſi quidem huius Catharinæ
29 conſanguiooea † eſt, non ergo illi credendum eſt. *l. parentes. ff. de teſtib. l. 2. C. eo.* Non enim affectione caret: qua quidem domeſtici teſtimonium exploditur in cauſa matrimoniali. *Dec. conſi. 133. num. 3. Soc. Iun. conſi. 29. num 11. lib. 2. Gram. conſi. 26. num. 32. 34. in criminalibus.* quanto fortius in hac ipſa, in qua verſatur honor & decus totius familiæ.

Præterea & ſecuodo, admiſſo, quod optime & concludenter cauſa hæc probata fuiſſet, adhuc illa Catharinam ab hoc crimioe
30 noo excuſat. Quaodoquidem, & ſi furari † neceſſitate famis licet, noo tamen conceditor fornicari, & ſe ipſam proſtituere. *ita probat text. notab. in leg. palam. §. non eſt ignoſcendum. ff. de ritu nuptia. & ſcribunt Decius in leg. quæ propter neceſſitatem. numero 5. de regulis iuris. & in ſpecie reſpondit Marſil. conſilio 13. in fin.* qui recte cenſuit, hanc excuſatiooem eſſe leuem & friuolam: atque ita non excuſare ab adulterio, quin ob illud mulier dotem perdat. qua autem ratione cooſtitutum ſit, quod ob oeceſſitatem liceat furari, & non foroicari, ambigunt omnes *in d. l. quæ propter neceſſitatem, & in c. ſi quis, de furtis.* Illa vera videtur; quam docte conſiderauit Ioano. à Medina *in tract. de reſtitutione. q. 19. colum. vlt.* Furtum ideo reprobatum eſt, quod proximo ioiuriam & detrimentum adfert. Hæc iniuria & damnum ceſſat ex conſenſu domini expreſſo; vel tacito. Atqui neceſſitatis tempore debet diues pauperi ſuccurrere,
31 & auxilium ferre. † Qui ergo alienum accepit ob neceſſitatem, accipere dicitur ex tacito conſenſu domini, qui ob id quod debet ſuccurrere, videtur accipienti conſentire. At in foroicatiooe & adulterio, quæ per ſe mala ſunt, dioerſum eſt. Nam illa malitia humaoa voluntate tolli non poteſt: ob id voluntas viri vel mulieris non tollit illam circumſtantiam malitiæ, quæ alias facit ob neceſſitatem licitum, quod illicitum eſt, rem alienam furari. Duas alias differentiæ rationes maxime egregias adfert Didac. Couar. *in cap peccatum, part. ſecund. §. prim. de reg. iur. in 6.* His infertur, verum non eſſe, quod ex aduerſo pro Catharina dice-
32 batur, cauſam † ioſtam imo & ioiuſtam ac beſtialem excuſare à dolo, & per conſequens à delicto. Nam illud oon procedit, cum quis peccat contra præcepta iuris oaturalis. *ita declarat Ang. in l. plagij. Cod. ad leg. Flau. de plagia. qui ita loquitur de adulterio, homicidio & his ſimilibus lege diuina & naturali prohibitus. idem reſponderunt Alexand. conſilio 103. numero 14. lib. prim. Capol. conſilio 21. colum. pen. & conſilio 24. col. 2. in crim. & Gomeſ. in §. ex maleficiis. nu. 32. inſt. de actio.*

Non obſtat tertium. quia reſpondeo, receptam † *magis opi 33
niooem eſſe cootra Bart. *in dict. l. miles. § ſocer. ff. ad l. Iul. de adult. vt ibidem in annot. ad Bart. annotauit Alexand. & ibidem in l. cum mulier. col. vlt. ff. ſol. matr. & conſi. 189. num. 8. lib. 6. Crauet. d. conſi. 59. in fi.* qui intelligit, cum ſcienter factum eſt.

Reſpondeo ſecundo D. Iacobum fuiſſe noo ſemel de Catharinę adulterio conqueſtum, vti in actis probatum fuit multorum teſtimooio. Quo fit, vt hoc ſufficiat ad repellendam mulierem repetentem dotem ab hæredibus mariti. *ita Alexand. in l. rei iudicata, colum. 2. verſi. limita tamen iſtum text. ff. ſol. matri. Campegius in tractat. de dote. quæſtio. 227. & illum ſecutus eſt Boer. quæſt. 338. num. 8. in fin.*

Reſpondeo tertio, Iacobum virum non ſua negligentia. ſed potius præuentione mortis noo accuſaſſe. Nam multi teſtes affiemarunt in actis D. Iacobum vixiſſe duos menſes ſolum poſt diſceſſum d. Catharinæ: quo circa ſalua adhoc eſt adulterij exceptio huic hæredi aduerſus Catharinam dotem repetentem; *ita omnes in dict. leg. rei iudicata. & expreſſim Campegius d. q. 228. & Boer. d. quæ. 338. num. 8.*

Reſpondeo quarto, iam eſſe in actis probatum (: & ſupra retuli ſæpius:) hanc Catharinam non ſolum adulterium commiſiſſe, verum etiam cum † adultero receſſiſſe: ob id ſemper tranſit 34
hæc exceptio in hæredem ad eam mulierem dotem repetcotem repellendam. *ita egregie in ſpecie reſpondit Bald. conſilio 221. Nam quandoque lib. 2.*

Non obſtat quartum, quia reſpondeo *dict. leg. adulter. C. ad l. Iul. de adulter.* ſolum procedere quoad accuſationem, oon autem quoad exceptionem (: in qua nos verſamur:) nam illa eo tempore non perimitur: *ita egregie declarat Balbus in tractat. præſcript. quarta parte principali, in quarta particula. quæſt. 2. verſic. ſeptimo limita.*

Non obſtat vltimum, qoia reſpondetur, Petrum hæredum nihil promiſiſſe d. Catharioæ eius matri. Nec aduerſatur, quod eius nomioe facta ſit confeſſio dotis receptæ, & promiſſio reſtitutionis à tutoribus d. Petri. Quæ quidem confeſſio † pupilio præiu- 35
dicare ſolet. *vt ſcribunt Bart. in l. certum §. ſed an ipſos ff. de confeſſ. Alex. conſi. 66. numero 22. lib. 6. & conſi. 97. numero 2. lib. 7. Soc. Sen. conſilio 57. numero 11. lib. 4. Nenz. conſilio 17. numero 39. & Aleia reſp. 410. nume. 5.* Nam reſpondetur hanc confeſſiooem & promiſſionem vere Petro noo poſſe præiudicare. Siquidem ex ea reſultat † remiſſio iu- 36
ris Petri, atque ita donatio, quæ tutoribus non coocedirur. *l. contra iuris. § vlt. ff. de pactis omnes in l. pactum curatoris. Cod. eod.* Nec tutor † ad donandum dari poteſt *Ruo. conſi. 107. numero 12. & conſi. 170.* 37
num. 27. lib. 1. Imo quiuis admioiſtrator † non poteſt ius ſui priocipalis remittere. *Iaſ. in l. ſi præſes, num. 12. verſi. 4. nota. C. de tranſact. & Dec. conſi. 402. num 9.* qui reſpondit, adminiſtratorem non poſſe remittere exceptionem peremptoriam, qualis vna hæc eſt. Ita videmus ſyodicum † ciuitatis, qui tutori æquiparatur oon poſſe re- 39
mittere ius ſenteotiæ ad ſui ciuitatis detrimentum. Quinimo omni caſu, ex qoo conſtat ex ea tutorum confeſſione hunc Petrum eſſe enormiter læſum, is reſtituendus erit: *ita Soc. Sen. d. conſi. 57. nu. 12. lib. 4.*

Præterea & ſecundo reſpondetor, hanc tutorum † confeſſio- 40
nem quamquam iudicialem, fuiſſe ſpontaneam, non autem iudicis iuſſu, vel mandato: quo fit, vt pupillo nihil penitus nocere poſſit: *ita declarant Bart. in d. §. ſed an ipſos. col. 2. Alex. conſi. 222. nu. 16. lib. 2. & conſi. 66. num. 22. lib. 6. & Pariſ. conſi. 115. nu. 21. lib. 1.* Concludo ergo huoc Petrum reum conuentum eſſe abſoluendum à petitione d. Catharinæ matris; & declarandum eſſe illam ob adulterium dotem amiſiſſe.

Iac. Mencchius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Iurans domino quod de cætero erit ei fidelis, & quod eum contra omnes adiuuabit, poterit idem alteri ſecundo domino præſtare.*
2 *Vaſallus duorum an quis eſſe poſſit.*
3 *Confœderatio, & adhærentia poteſt fieri etiam ſine licentia & conſenſu Principis, & quomodo procedat. num. 27.*
4 *Ciuitas poteſt ſe alteri ſubmittere, vt ab ea defendatur.*
5 *Ratificatio præſumitur ex actu iudiciario agitato ex poſt facto.*
6 *Feudum ligium dicitur conceſſum nulli alteri reſeruata fidelitate.*

- Homo ligius vnius non poteſt eſſe ligius alterius.

5 Vaſallus ligius duorum quis eſſe non poteſt, etiam pro duabus diuerſis rebus.

9 Feuda quæ ſunt dignitatis, ſolent concedi tantum ab imperatore.

10 Vaſallus vnius Principis non debet petere inueſtituram ab alio.

11 Obtinens eccleſiam à ſuperiore ſi petat confirmationem ab inferiore, eſt vt ingratus priuandus.

12 Vaſallus qui alij Principi ſe ſubmittit, ſibi tantum non poſteris præiudicium affert.

13 Vaſallus alteri feudum donare nequit.

14 Nec æſtimatio debetur.

15 Imo neque pro cauſa fauorabili, vt pro anima, donare poteſt.

16 Fallit tamen ſi donatum fuerit conſentiente Principe.

17 Argumentum ab æquiparatis validum eſt in iure.

18 Argumentum à duobus correlatiuis valet.

19 Dominus & vaſallus in materia feudali ſunt correlatiui, & diſpoſitum in vno cenſetur diſpoſitum & in alio.

20 Dominus directus non poteſt alienare directum dominium feudi, & facere vt vaſallus efficiatur vaſallus alterius, eo vaſallo inuito.

21 Princeps non poteſt alienare ciuitatem inuitis ſubditis.

22 Subditis vtile eſt dominum non mutare.

43 Dominus quod non poteſt, multo minus poterit ſeruus & vaſallus.

24 Vaſallus non poteſt alium directum dominum recognoſcere ſine conſenſu ſubditorum.

25 Proteſtatio contraria facto nil releuat.

26 Subditis magis vtile eſt, eſſe ſub dominio maioris Principis quam minoris.

27 Confœderatio & adhærentia ſolum permiſſa eſt ad ſui præiudicium, non autem ad alterius. & num. 30.

28 Conceditur etiam illi, qui non poteſt ſe ipſum defendere.

29 Iuriſdictio feudi an tranſeat cum vaſallo in Principem ſeu alium dominum quem per cohærentiam & confœderationem pro domino recognoſcit.

30 Collectas indicere eſt de regalibus. & num. 55.

31 Iuramentum fidelitatis quod à vaſallo præſtatur, requirit verborum ſolemnitatem.

32 Subditi debent ratificare recognitionem alterius Principis intra annum, & alias vaſallus non poteſt recognoſcere illum alium Principem in dominum.

33 Solemnitas quæ requiritur in contractu, requiritur etiam in ratificatione eius.

34 Ratihabitio quæ fit litigando, & faciendo actus iudiciarios non valet.

35 Bellum tam præteritum quam præſens à ſubditis petit auxilium.

36 Collectæ & taliæ per Principem ſubditis imponi poſſunt pro filia maritanda, vel præterea emenda.

37 Conſeruationis & recuperationis cauſa fauorabilior eſt cauſa acquiſitionis de nouo.

38 Vaſallus mei vaſalli non eſt meus vaſallus.

39 Homo hominis mei, non eſt homo meus.

40 Argumentum ab iniquitate euitanda valet.
Grauari quis non debet duplici onere.

41 Clericus grauari non poteſt onere duplicis penſionis.

42 Homines vaſallorum non poſſunt aliquo onere collectarum grauari à dominis directis, ne contingat duplici onere premi.

43 Imperator licet poſſit imponere ſuper dictum ſuo vaſallo, non tamē hominibus dicti vaſalli.

44 Obſeruantia & conſuetudo antiqua & diuturna eſt optima rei dubiæ interpres.

45 Obſeruantia mirum in modum in feudali materia conſiderari ſolet. & num. 64.

46 Bona quæ non ſunt deſcripta in æſtimo, libera dicuntur, & numero ſeq.

47 Non ſubditus regiſtranda bona ſua in æſtimo & cataſtro illis ſe ſubmittit & obligat.

48 Dominus directus non poteſt aliquas collectas ſuis vaſallis indicere, ſed debet propriam crumenam prius euacuare, deinde à vaſallis auxilium poſtulare. num. ſeq.

49 Vaſallus non tenetur ex proprijs domino verſanti in mortis periculo.

50 Nemo dat, quod non habet.

51 Contractus eſt ſtricti iuris, & tantum in eo continetur quantum expreſſum eſt, neque extenſio fit de ſimilibus ad ſimilia, nec de caſu ad caſum, vel, de perſona ad perſonam, niſi quando conſtat de mente contrahentium.

52 In contractibus ſumitur ea interpretatio, vt quis minus obligetur.

53 Marchiones habentes omnimodam poteſtatem poſſunt iura imperij & dominij in homines ſuos exercere.

54 Idem de comitibus dicitur.

55 Collectas imponere non eſt de regalibus.

56 Argumentum ab euitanda impietate & iniquitate valet.

57 Aequales Deo omnes ſumus, & quomodo.

58 Conuentum & pactum partium pro lege obſeruatur.

59 Libertus non tenetur ad alia opera quam in manumiſſione deſcripta.

69 Vaſallus ſufficit præſtet quod ab initio promiſſit.

61 Loca illa cenſentur conuentionata, quæ pacto conuento quid ſoluunt annuatim.

62 Seruitia debent eſſe ſuis finibus contenta.

63 Nobiles non poſſunt indicere collectas ſuis ſubditis, niſi vel conſuetudine vel pacto & conuentione.

64 Argumentum à conſuetudine ductum valet.
Conſuetudo in materia feudali multum conſiderari debet, & ſupra num. 45.

65 Conſuetudo ab illo debet probari qui eam allegat.

66 Collectæ ſi fuerint indictæ contra conſuetudinem, dicuntur metu extortæ.

67 Neque dominis licet in his ius dicere.

68 Domini qui non collectantur à Principe, non poſſunt pariter ſubditos ſuos collectare, alias feudo ſunt priuandi.

69 Eoque magis ſi domini monetæ ſunt.

74 Collectæ ſecundum magis communes ſunt de regalibus.

FACTI SPECIES.

Illuſtres Domini de Caretto à Cæſare inueſtiti fuerunt de feudo oppidorum Bozulaſchi ac ſancti Benedicti. Horum inueſtitura confirmata fuerunt à cæteris Imperatoribus, qui pro tempore imperarunt anno 1426. Illuſtris D. Ioannes Bartholomæus de Carretto horum feudorum tunc dominus ſuſcepit inueſtituram, ſeu confirmationem antiquarum inueſtiturarum à Sigiſmundo tunc Imperatore. Deinde anno 1454 aliam ſuſcepit inueſtituram à Duce Mediolani, feudum hoc ab illo recognoſcendo. Huius tamen D. Io. Bartholomæi ſucceſſor D. Antonius nullam aliam inueſtituram & confirmationem recepit ab alijs Ducib. Mediolani. Nunc illuſtres cōmiſſarij Ducatus Mediolani, ſub prætextu illius inueſtituræ ſuſceptæ à Duce Mediolani per D. Ioannem Bartholomæum collectas taxæ ſalis & æquorum indixerunt incolis dictorum oppidorum. Recuſant ij incolæ. ob id, quod non credunt, ſe eſſe ſub feudo Ducis Mediolani, ſed imperij: tum etiam quod nunquam eorum bona fuerunt æſtimata & regiſtrata in libro æſtimi Ducatus Mediolani. nec aliquas vnquam collectas Duci Mediolanenſi ſoluerunt: tum etiam quia quaſdam conuentiones (: quas franchiſias vocant :) cum ſuis Dominis de Carretto habent: & propterea opinantur, ſe præſtare quid quam non debere vltra in conuentionibus contenta. Quid iuris ſit, quæritur?

CONSILIVM XXXI.

Initium à Domino.

ARDVA eſt, etſi egregia, quæ proponitur conſultatio. Quam, vt diligenter abſoluam, eam in tres quæſtiones deducam. Prima eſt, *an hæc oppida effecta ſint feudalia Ducis Mediolani ex illa inueſtitura ab illuſtri Do. Ioan. Bartholomæo; vt nunc liceat illuſtriſſimis adminiſtratoribus Ducatus Mediolani collectas indicere in ſolo dictorum oppidorum.* Secunda eſt, *dato quod oppida hæc ſint effecta feudalia Ducis Mediolani, an liceat his illuſtriſſimis adminiſtratoribus indicere has collectas his incolis, cum non ſint immediate ſubditi ipſi Duci.* Tertia eſt iuris dubitatio, *poſito, quod ij homines & incolæ collectari non poſſint ab illuſtriſſimis his adminiſtratoribus, an ſaltem valeant collectari à Dominis.*

Dominum ſuū immediatū, ſi contingat eos moleſtia affici à prædictis Do. adminiſtratoribus.

Quoad primam illam dubitationem dicendum videbatur, li-
cuiſſe d. Do. Io. Bartholomæo ſuſcipere nouam inueſtituram à
Duce Mediolani: atque ei ſeudum ab eo recognoſcere.

Primo, ex doctrina Io. And. *in cap recolentes, de ſtatu mona.* dum
1 docuit, quod ille qui iurauit † domino, quod de cætero erit ei fi-
delis & homo ligius, & quod eum contra omnes adiuuabit, ei-
que opem quouis in loco feret, poterit idem alteri ſecundo do-
mino præſtare. *idem reſpondit Roman. conſilio 47. Viſis neceſſariis. numero ſexto, verſiculo ego autem. idem ſcribunt Decius. in cap. cum pa-
rati. numero 9. de appell. Afflict. in deciſio. 307. numero 2.* qui decidit,
2 vaſallum † eſſe poſſe vaſallum duorum. *Quod etiam viſus eſt ſen-
tire Iaſon in præludiis feudorum numero 107. & clarius Gui. Papa.
q. 310. Homagium ligium.* Hanc opinionem probare videtur *cap.
Imperialem. §. vlt. de prohib. feud. alien. per Feder. & cap. 1. de noua
forma fidel.* quibus conſtitutum videtur quod ligius vel confœ-
deratus Principis cum altero poteſt iuratam confœderationem
facere.

Secundo, huic opinioni ſuffragari videtur non parum, quod
3 hæc videtur quædam adhærentia & confœderatio † ſola, quæ ſi-
ne Imperatoris licentia & conſenſu fieri potuit cum Duce Me-
diolani. *ita cenſuit Bart. in extrauag. Qui ſint rebelles, in verbo occul-
te. & clarius Baldus in capit. 1. 2. lect. colum. 3 numero 9. de iudiciis.* qui
4 ſcriptum & illud reliquit, Ciuitatem † poſſe ſe alteri ſubmittere,
vt ab ea defendatur, Baldum ſecutus Brun. *conſil. 86. numero 2.* qui
reſpondit Marchiones Inciſæ imperii vaſallos potuiſſe adhæren-
tiam facere cum Duce Mediolani *Hic addo Baldum conſil. 369. Quæ-
ritur primo, an vaſallus, lib. 1. qui idem reſpondit.*

Tertio, confirmantur relata ex multis ſubſecutis ratihabitio-
nibus factis per hos homines & incolas. Nam ex actis † iudicia-
5 riis agitatis per eos in curia Mediolanenſi conſtat eos approbaſ-
ſe hanc recognitionem vel adhærentiam: non ergo amplius eis
licet conqueri. *ita in ſpecie reſpondit Crau. conſi. 54. nu. 3. in fi. & nu. 4.
& præter eum ita clare decidit Guid. Pap q. 560.*

Retamen ipſa longe melius atque diligentius conſiderata at-
que diſcuſſa, cõtraria ſententia viſa eſt verior nempe non licuiſ-
ſe d. D. Io. Bartholomæo ſuſcipere inueſtituram à Duce Medio-
lani inconſulto Cæſare: & ad detrimentum horum hominum &
incolarum. Quod vt verum oſtendam, multis moueor.

Primo ea ratione, quod ſeudum hoc dicitur eſſe ſeudum li-
6 gium, hoc eſt ſeudum conceſſum à Cæſare Io. Bartholomæo
eiuſque anteceſſoribus, nulla reſeruata fidelitate alteri, *vt ſcri-
bunt omnes, in cap. 1 §. in feudum de prohib. feud alien. per Frid. Gui-
do Papa. q. 309. vltro hoc declarat Iaſ in prælu. feudorum numero. 106.*
7 Quo fit, vt homo † ligius vnius non poſſit eſſe ligius alterius.
*ita probat text. apertus in cap. ſi quis inueſtierit, de feudo dato in vicem
legis commiſ. gloſſ. in cle. paſto. § denique. in verbo ligius, de re iud. Iſernia
in cap. prim. § omnem de noua forma fidel. Ioan. de Ana. conſilio 7. nu-
mero nono Iacobinus de S. Georgio in inueſtitura feudali, in verbo
Feudum columna tertia verſiculo ſeptima diuiſio. Guido Pap. conſilio 215.
8 ſequuntur, numero quarto.* qui reſpondit, aliquem non poſſe † eſſe
vaſallum ligium duorum, etiam pro duabus diuerſis rebus.
*Afflict. deciſio. 307. numero 3. aliàs ſcribit. Iaſ. in lege. de pupille. §. ſi plu-
rium. numero. 7 de oper. noui nuntia. Et præter hos omnes adduco ele-
gans reſponſum Bald. conſilio 291. ad euidentiam præmittendum eſt
lib. 2.* qui in primis verbis recitat cap. *ſi quis inueſtitus de cap. extra .
or. feud.* quod capitulum non videtur impreſſum. & eo loci mul-
tis confirmat, vaſallum eſſe non poſſe ligium duorum; quia per-
iurus efficeretur.

9 Secundo adducor hac argumentatione. Hæc feuda † digni-
tatis ſunt, & ob id à ſolo Imperatore concedi ſolent, vt hæc fue-
runt conceſſa, *ita Iaſ. in præludiis feud. numero 76. & Iacobinus à S.
Georgio in inueſtitura feudali in verbo in feudum, colum. 1. in prin. diui-
ſione. ex c. 1. quis dicatur Dux vel Marchio. Idem ſcribit Rebuffus in
arbore feudali in 2. diuiſione. & præter eum Pariſien. conſilio 23 nu-
mero 17. libro primo & Natta conſilio 288. numero prim. libro 2. qui in
ſpecie hac noſtra loquitur.* quo ſtante, ſequitur, quod cum ipſe D.
Ioan. Bartholomæus & cæteri eius anteceſſores conſecuti ſint
hoc feudum ab imperatore, non potuerunt aliquo modo reco-
10 gnoſcere † Ducem & Mediolani: & ab eo inueſtituras ſuſcipere, *vt
clare docuit Abb. in c. cum olim. nu. 18. de re iud* dom ſcribit, quod
11 quemadmodum obtinens † eccleſiam à ſuperiore, petendo con-
firmationem ab inferiori dicitur ingratus & beneficio priuãdus;
ita & vaſallus, qui præter primum dominum alium recognoſcit

*Idem in ſpecie reſpondit Ruin. conſilio 70. numero 13. lib. 5. quo loci eiuſdem
ſententia citat Paulum Caſtren. conſilio 35. in meo Codice conſilio 366.
incipit. Viſo & examinato. libro ſecund. idem reſpondit Gram. conſilio
31. numero 2. in criminalibus, & in clara terminis confert quod reſpon-
dit Gozad. conſilio 9. numero 70.* dum inquit. non licuiſſe ciuitati Al-
bæ recognoſcere Marchionẽ Salutiarum, cum iam fuerit à Sygiſ-
mundo imperatore conceſſa à Theodoro Palæologo. Non enim
(*inquit Gozad.*) potuit mutare dominum in præiudicium dire-
cti, ergo idem hic.

Tertio dato (non conceſſo iam tamen:) quod licuerit dicto D
Ioan. Bartholomæo ſuſcipere inueſtituram à Duce Mediolani, &
eum in dominum directum recognoſcere; attamen † ſibi tan- 12
tum & non poſteris præiudicium attulit. *ita clare & in ſpecie re-
ſpondit Rubeus conſilio 11. numero 8 & poſt eum Alcia. reſpon. 160. nume-
ro 26. ex ſententia text. l. tranſactione. Codice de tranſactio. & ibi Salyc.
Caſtrenſ. Iaſ. Curt. Sen. & pulchre idem Alcia. reſp. 178. numero. 2* Non
diſſentit Iaco. à S. Georgio, *in inueſtitura feudali in verbo de adhæ-
rentibus, columna tertia. verſiculo limita tamen.* quod adhærens ſub-
mittens ſe iuriſdictioni illius cui adhæret, ſibi tantum præiudi-
cat. Quorum opinio æquiſſima eſt; cum alias non liceat va-
ſallo de feodo cum extraneo paciſci in detrimentum ſucceſſo-
rum.

Quarto, hanc noſtram & iuris ſententiam confirmat, quod
donatio præcedit inueſtituræ ſuſceptionem, nam antequam Io.
Bartholomæus ſuſciperet inueſtituram, ſeudum hoc Duci Me-
diolani donauit, & illud deinde ſuſcepta inueſtitura ab eo reco-
gnouit. Donare autem ſeudum † alteri non licet. *c. prim. §. dona- 13
re, qual. olim feud. alien. pote. & ibi omnes.* & reſpondit Soc. Iunio.
conſilio 72. numero 60. libro 2. adeo nullam eſſe feudi donationem,
vt nec eius æſtimatio † debeatur. Imo nec ex cauſa multum fauo- 14
rabili † donari poteſt feudum, vt pro anima; *ita tradunt Iaſ conſilio 15
86. colum. 1. libro 1. Pariſ. conſilio. 7. numero 13. libro 1 & Roland. conſilio
42. numer. 2 lib. 1.* qui affirmant, non poſſe donari pro eleemoſyna
animæ. Nec dicatur, vaſallum † poſſe donare ſeudum conſentiẽ- 16
te Principe, *vt reſponderunt Dec. conſilio 524. numer. 33. Ruin. conſilio
45. num. 17. lib. 1. & Capicius deci. 115. num. 2.* Reſpondeo, hic nullum
Imperatoris conſenſum adfuiſſe, *quod latius infra ducemus.*

Quinto, adducor ſolidiſſimo argumento † ab æquiparatis 17
ducto; quod quidem iure noſtro optimum indicatur. *leg. 1. de leg.
1. late ſcribit Euerard in centuria legali in argumento ab æquipara-
tis.* Ita & argumentum † hic ſimul ducitur à duobus correlatiuis. 18
*l. vlt. vbi late Iaſ. Cod. de indict. vid. tollen Euerard. in d. centuria legal.
in argumento a correlatiuis.* In diſpoſitione feudali dominus † & 19
vaſallus ſunt duo correlatiua, diſpoſitum in vno locum habet
& in altero. *Alex. in ca. 1. § præterea 2. nota. quid ſit inueſt.* Ita et-
iam dominus & vaſallus æquiparantur. *capit. prim. de noua forma
fidel. Bald. conſilio 97. Proponitur quod dominus Viſcary libro 3.
Afflict. deciſio. 365. numero 2. & Ioan. Iacobus de Leonardis inter con-
ſilia Bruni conſilio 117. numero 114.* Atqui iure clarum eſt, non li-
cere domino † directo alienare directum dominium. & facere vt 20
vaſallus efficiatur vaſallus alterius eo vaſallo inuito. *vt probat l. in-
uitus. ff de fideic. omnimod. liber. quem ita in hanc ſententiam citant omnes.*
Hinc dicit Hoſtien. *in cap. dilecti. de maio. & obedien.* Principem
† non poſſe alienare ciuitatem inuitis ſubditis. Quo circa ſcribit 21
Bald. *in ca. 1. §. in generali verſiculo quæro vtrum rex ſi de feudo fuer.
controuerſ. inter dom & agna.* Conſtantinum, cum donaret Ro-
mam Syluestro curaſſe ciues Romanos conſentire donationi.
Ea eſt ratio, quia maxime vtile eſt ſubditis † non mutare domi- 22
num. *vt inquit Bald. in capit prim. § ſi quis quo temp. miles Baldum
& Hoſtienſ. ſecuti ſunt Deci. conſilio 639. numero 5. Crauet. conſilio
314. colum. quart. verſiculo qua ipſa proteſtatio.* Idem latius affirma-
runt Curt. Sen. *in l. debitorum. numero 5. C. de pactis. qui plures recenſet
Pariſ. conſilio 22. numero 70. conſilio 23. numer. 97. libro prim. refert Na-
miz. inter conſilia Bruni conſilio 12. numero 64. 93. & num. 108. idem re-
ſpondit. Ioan. Iac. de Leonardis inter conſilia. Bruni conſilio 114. numero
58. & docuit Gomeſ. in §. item Serviana. numero 41. inſtit. de action. late
tradunt Tiraquel. in tract. de retractu conſang. § 26. gloſ 1. numer. 78.
Alciat. reſp. 267. numero 1. Molinæus Pariſien. in commentariis ad con-
ſuetud. Pariſien. titul. 1. §. 1. gloſ. 3. numero 23. & præter relatos Bald. d.
conſilio 97. col. 1. libro 3. qui pulchre loquitur.* Si ergo dominus † dire- 23
ctus non poteſt in detrimentum vaſalli & ſubditorum transferre
feudi dominium directum in alium, ita nec vaſallo licet alterum
in directum dominum recognoſcere. Hanc eſſe optimam conſe-
quentiam aſſerit Crauet. *conſilio 241. numero. 7. vbi Iun. Abb. Bartol.
& Soc. ac alios recenſet.* ſcribitque eo loci, Principi domino dire-

Digitized by Google

cto competere ius vindicandi eam recognitionem alteri factam.
Sexto ac vltimo, hac de re extat in ſpecie deciſio Guid. Papæ.
quæſtio.560. Dominus Oddo. ſcribit Guido fuiſſe aliquando deciſum
23 in eo conſilio Gratianapolitano, vaſallo † non licere ſine con-
ſenſu ſuorum ſubditorum recognoſcere alium directum domi-
num, cum præſertim eſt inferior primo. *illegas huius opinionis re-
cenſet Bald. in cap. prim. in fin. qui feud. dare poſſ. Quibus accedit. Aluar.
in cap. 1. §. ex eadem. de lege Corrad.*

Non obſtant in contrarium adducta. Ad primum reſpondeo,
Ioan Andreæ loqui cum illa adhærentia confœderatio, vel reco-
gnitio fit ſine præiudicio primi domini. Atque ita Ioan. Andreæ
intellexit Roman. *dict. conſilio 47. numero ſexto. & Martin. Lauden.
in tractat. de confœdera. princip.* Nec contraria adhibita proteſtatio
à D. Ioann. Bartholomæo, quod ſine præiudicio Imperatoris hoc
25 faciebat profuit: cum proteſtatio † contraria facto nil releuet. *cap.
gratum, de appell. ſcribunt omnes in c. cum M. Ferra. de conſt. & in leg.
non ſolum. § de oper. non nun.* Nec aduerſatur illa deciſio Afflict.
deciſio. 307. numero vigeſimo. Siquidem ſe ipſum declarat, vt non
liceat vaſallo ſine licentia domini renuntiare iuri illius vaſallagii.
Iaſon vero in præludiis feud. numero 107. & Guid. Pap. d. quæſtio. 318.
loquuntur quo ad diuerſum feudum. Præterea, etiam ſi foret
hæc recognitio ſine præiudicio Cæſaris non tamen eſt ſine de-
26 trimento † ſubditorum, quibus plus prodeſt habere Imperato-
rem in dominum mediatum, quam Ducem Mediolani. facilius
enim & melius ab imperatore, vt à potentiori, quam à Duce de-
biliori adiuuari poſſint.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, hanc nõ eſſe veram
propriam & ſimplicem adhærentiam; ſed ſubmiſſionem & ve-
ram noui domini recognitionem. Quæ quidem in præiudicium
primi domini non conceditur (: vt iam dixi:) ſolum enim permiſ
27 ſa eſt confœderatio † & adhærentia ad ſui detrimentum, *vt docuit
Iacobinus in dict. inueſtitura feudali in verbo de adhærentibus. columna
tertia, verſiculo limita tamen.* Ita etiam conceditur adhærentia,
28 † cum quis non poteſt ſeipſum defendere, *vt ſcribunt Bartol &
Bald. in dict. ſecundo fundamento relati.* id quod hic non contingit.
Nec eſt credendum ſimplici aſſertioni dicti d D. Ioan. Bartholo-
mæi, quod Ducem Mediolani recognouerit neceſſitate ductus,
vt ſe ipſum tueri ab hoſtibus poſſet. Quinimo magna videtur per
petrata ingratitudo contra Cæſarem, cum tunc foret inimicus
Ducis Mediolani, vt annales omnes teſtantur.

Præterea & ſecundo reſpondetur, per adhærentiam & con-
29 fœderationem non tranſire iuriſdictionem † in eum, cum quo
eſt facta *ita cenſuerunt Roman. conſilio 444. columna ſecund. Iacobi-
nus in d. verbo. de adhærentibus, colum. 2 verſiculo ſubſequente quarto de
notabili,* vbi ſcribit D. Nanum Marchionem Ceuæ ex adhæren-
tia, quam fecit cum Duce Aurelianenſi, non tranſtuliſſe in eum
iuriſdictionem; atque ita recenſet à Baldo fuiſſe reſponſum. *conſ.
393. in meo codice illi conſilio 482. In tres Marchiones. libro 3. eiuſdem
opinionis fuerunt. Soc. Senio. conſilio 6. columna ſecund. verſiculo vndeci-
mo. & conſilio 74 colum. 3. verſ. præterea dictum caſtrum, libro primo.
Brunus conſilio 86 numero 34. Cagno. in proœm. Digeſtorum in princip.
numero 16. & clare in ſpecie Natta conſilio 381. libro ſecund.* Si ergo
nulla fuit tranſlata in Ducem Mediolani iuriſdictio, ſequitur
dicendum, non licere ipſi Duci collectas aliquas his hominibus
30 imponere. Cum collectas † indicere ſit de regalibus. *capit. 1. vbi o-
mnes, quæ ſint regal. & tradunt Bart. in leg. prim. numero 24. Codic
de mulie. & in quo loco. libro 10. Pariſ. conſilio. 25. numero 1. libro primo,
Crau. conſilio 195 numero 2. & conſilio 201. numero. 14. Soc. Iun. conſilio
98 numero 16. lib 3. & Alcia. reſp. 493. num. 4.* quo loci reſpondit Al-
ciatus has impoſitiones taxarum ſalis & equorum eſſe de regali-
bus, quæ non niſi ab obtinentibus regalia indici poſſunt. *& alia
plura tradit Soci. Sen. conſilio 7. colum. prim. libro 3. & in ſpecie reſpondit
Nat. conſilio 381. li. 2. his adhærentibus collectas indici non poſſe.*

Præterea tertio loco reſpondetur, quod ſiue hæc ſit adhæren-
tia, ſiue recognitio, attamen (: vt iam dictum fuit:) ſolum reco-
gnoſcenti & non cæteris nocet. *ita de has recognitione facta ex ſuſ-
cepta inueſtitura reſpondit Alciat. reſp. 178. numero 2.* Quo loci ait,
quod multoties nobiles etiam bona allodialia à Principe aliquo
recognoſcunt, vt ſi quando opus erit, valeãt vtiliori titulo ſe tue
ri: non quod velint detrimentum aliquod ſibi adferri, ſed vt abũ-
dantiori cautela ſibi prouideant, *in hanc ſententiã citat. c. poſt electio-
nem, de conceſ. præbend. Alciati reſponſum in indiuiduo probauit Soc. Iun.
conſ 65. lib. 3.*

Non obſtat tertium ac vltimum, quia multipliciter reſpon-
deo. Primo ex declaratione Alciati *reſpon. 160. num. 26.* dum ſcribit,
ſolam tacitam ratihabitionem non operari, *vt ex recognitione*
tranſeat ius in dominum recognitum. Cum iuramentum fide- 31
litatis, quo opus in his eſt, verborum ſolemnitatem requirat. *cap.
pen. de ſucceſſ. ab inteſt. Iaſon l. ex ea ff. de verb. oblig.*

Secundo, reſpondetur, non conſtare quod Imperator vel ii
homines eam recognitionem ratificauerint † intra annum: quẽ- 32
admodum erat neceſſe, *vt in ſpecie reſpondit Brun. in conſilio 115. num. e.
21* Nam ſi eadem ſolemnitas † quæ in actu requiritur, neceſſaria 33
eſt in ratihabitione. *vt egregie reſpondit Calcan. conſilio 57. numero
6.* dicendum eſt, huius inueſtituræ ratihabitionem ſequi debere
intra annum: cum intra annum illa eſt à nouo vaſallo ſuſcipienda.
c. 1. quo temp. miles.

Præterea & tertio reſpondeo, has ratificationes † nullius fuiſ- 34
ſe momenti, ex quo litigando & alios actus iudicarios faciendo,
non potuerunt conſentire in Ducem Mediolani, ſine imperato-
ris licentia, *ita in ſpecie clare reſponderunt Abb. conſilio 3. numero 5. lib.
2. & Socin. Seni. conſilio 99. colum. 11. verſ. ex quibus infero. libro tertio.*
Concludit itaque ex hoc capite non fuiſſe acquiſitum aliquod
ius Duci Mediolani, vt ex eo poſſit collectas indicere; & iuſdicere
his hominibus Bozulaſchi & ſancti Benedicti.

Quo vero ad ſecundam dubitationem, admiſſo, quod hæc D.
Io. Bartholomæi recognitio fuerit legitime facta; an liceat Duci
Mediolani, vel eius adminiſtratoribus, collectas & onera his ho-
minibus & incolis Bozulaſchi & ſancti Benedicti indicere, dicen-
dum videbatur licere.

Primo quia iam conſtat ex tenore franchiſiarum his homini-
bus conceſſarum per anteceſſores dicti D Io. Bartholomæi d. ho-
mines teneri adiuuare, & auxilium ferre his ſuis dominis, ſi bel-
lum eis cum hoſtibus gerere contigerit. Quam obligationem vi-
detur dictus D Bartholomæus tranſtuliſſe in Ducem Mediolani,
cum in ea dictum fuerit: *Quod non liceret ipſi Duci aliqua onera im-
ponere ipſis hominibus, niſi ex conſenſu d dominorum*: ergo conſenti-
bus ipſis dominis licere videtur. Quod quidem intelligitur
ratione belli, vti hoc caſu factum videtur. nam † & præterita 35
& præſentia, quæ maximi ſumptus ſunt, auxilium à ſubditis po-
ſtulant.

Secundo, me nõ parum mouebant verba franchiſiarum. Qui-
bus quidem promiſſum eſt à d. hominibus ſubditis. his ſuis domi
nis contribuere, ſi contingeret quod vellent filiam matrimonio
collocare, vel terram emere, vel ſi aliqui eorum ab hoſtibus ca-
piantur. Quæ ſane cauſæ † iuſtæ ſunt. vt ſubditi auxilium ferant 36
dominis. *quemadmodum late ſcribit Boer. quæſt 126. quæſt. 127. & quæſt.
128.* Si ergo collectari pro his cauſis poterant ij homines à ſuis
antiquis dominis; ergo & nunc à Duce Mediolani, in quem iura
illorum dominorum tranſlata fuerunt, collectari poſſunt pro his
expenſis belli quod à Duce atque Rege Catholico ipſo pro com-
moni omnium ſubditorum defenſione geritur, geſſumque fuit.
Eſt enim † fauorabilior cauſa conſeruationis & recuperationis 37
cauſa nouæ acquiſitionis. *vt inquit poſt alios Alci. in l. vnica. nu. 45. C.
de ſenten. quæ pro eo quod intereſt profer.*

Cæterum his minime refragantibus contrariam opinionem
veriorem eſſe opinor: nempe, non licere illuſtriſſimis his admi-
niſtratoribus Regis Catholici ac Ducis Mediolani collectas &
onera imponere his hominibus, & incolis Bozulaſchi & ſancti
Benedicti.

Primo ea adducor ratione, quod non poteſt dicere Dux me-
diolani, hos homines eſſe ſuos ſubditos immediate. Siquidem
vaſallus † mei vaſalli, non eſt meus vaſallus *cap. imperialem. §. fir- 38
miter, de prohiben. feudi. alien. per Feder. capit. paſtoralis, & c. Roma-
na, de cler. non reſid.* Quibus adductus dicebat Specul *quem ſequi-
tur Rumus conſilio 219. numero quinto, libro prim.* quod licet Rex &
Dux dicantur habere ſub ſe Barones: non tamen habent homi-
nes ipſorum Baronum & vaſallorum. Cum homo † hominis mei 39
non dicatur homo meus *l. Modeſtinus. ff. de dona.* Hinc reſpondit
Curt. Iun. *conſil. 2. num. 2.* dominum directi non poſſe cognoſcere
cauſas, & eas iudicare hominum ſui vaſalli. *idem reſponderunt Iaſo.
inter conſilia Bruni conſilio 8. numero 55. Bru. conſilio 27. numero 18. Ne-
uizan. conſilio 61. numero 12. Soc. Iun. conſilio 126. num. 4. lib 3 & Caſſa.
conſil. 66 num. 12.* Si ergo ii homines non ſubiiciuntur ditioni Du-
cis Mediolani immediate, ergo nec ab eo collectari poſſunt. *ita
poſt Marſilienſem ſcriptum reliquit Iacobinus à ſancto Georgio in in-
ueſtitura feudali, ſeu tractat. de homagiis colum. 8. verſiculo ſed cadit hic
alia dubitatio. & præter eum ita in ſpecie reſpondit Oldrad. conſilio
233. Factum tale eſt. Quidam miles. columna tertia, verſicul. inter has
autem.*

Secun-

Secundo ſuffragatur vrgens hæc & ſolida argumentatio † ducta ab iniquitate euitanda. Eſt iniquum aliquam duplici onere grauari *l. nam omniſa § cum antē. ff. ad l. Rho. de iactu l. Titia § qui inrita de leg. 2.* Quibus adductus cenſuit Boer *q. 16. num. 12.* clericum
41 † grauari non poſſe onere duplicis penſionis. Quod & præter eum reſpondit Barb. *conſi. 1. col. 4. lib. 3.* clericum grauari non poſſe præſtare gabellas & onera Pontifici & Cæſari. *Alia recenſet Neuizan. conſi. 66. numero 50. & Crauet. conſi. 11. numero 8. & conſi. 210. num. 23. & in ſpecie noſtra Brun. conſi. 32. colum vlt. & Crauet. conſi. 203. colu.*
42 *8. verſi ſ ptimo conſidero.* reſponderunt, homines † vaſallorum non poſſe aliquo onere collectarum grauari à dominis directi: ne cõtingat duplici oneri premi. Clarius hoc idem docuit Aluarotus *in cap 1. quæ ſint regal.* dum ſcriptum reliquit, quod licet Imperator
43 † poſſit imponere ſuperindictum ſuis vaſallis publica vrgente neceſſitate, & pariter poſſint vaſalli ſuis ipſis ſubditis; non tamen poteſt Imperator imponere illud ſuperindictum hominibus ſui vaſalli quæ doctrina à fortiori, ſi perpendatur, concludit. *Aluarotum ſecuti ſunt Iacobinus à ſancto Georgio d. tract. de homagijs. colum. 8. verſicul. ſed hic cadit alia dubitatio, & Iacobus de Leonardis inter conſilia Bruni, conſilio 117. numero 126.* Cum ergo ij homines Bozulaſchi teneantur annuatim ad multa ſuis dominis immediatis, & ad alia plura ex euentu, dicendum eſt collectari nunc non poſſe à Duce Mediolani.

Tertio accedit, quod etſi res dubia eſſe poſſit ex iuris diſpoſitione, quam tamen claram eſſe opinior: attamen ceſſat omnis du-
44 bitatio ex longa & antiqua † obſeruatione, quæ dicitur optima rei dubiæ interpres. *leg. minime ff. de legibus.* Siquidem affectus atque rei exitus ſolet declarare rem dubiam. *ita Bald. conſilio 136. Proponitur quod 1111. colum. 1. libro 2. Iaſ. conſilio 128 col. pen lib. 1.* Quod in
45 his feudalibus maxime procedit, cum in his obſeruantia † ſpectari multum ſoleat, *vt docuit Bald. in l. hi quib. C. de fideicom. liber. & alia mox ſubijciam.* Atqui in caſu noſtro antiquiſſima exſtat obſeruantia; vt Dux Mediolani non imponat collectas & onera hominibus, cum eorum bona nullo vnquam tempore deſcripta fuerint
46 in æſtimo Ducatus Mediolan. † quocirca libera. *ita in ſpecie reſponderunt Cur. Iun. conſi 106. col. 1. & Crau conſilio 111. num 13. 14.* qui ſcri-
47 bit: quod quemadmodum non ſubditus † regiſtrando in æſtimo & cataſtro illi ſe ſubmittit & obligat. *l. pen. & l. vlt. C. ſine cenſu, vel reliq.* ita à fortiori, libertatem conſequitur, qui in libro æſtimi & cataſtri bona non regiſtrat. Cum ergo duo hic concurrunt, nempe, hos homines non eſſe immediate ſubditos Duci Mediolani, & eorum bona non eſſe deſcripta in libris æſtimi ipſius Ducatus Mediolani, dicendum eſt præſumi omnino liberos eſſe. *ita poſt Anchar. conſi. 310. reſpondit Crauet. conſi. 293. col. pen. verſ. 8. conſidero. & verſicul. 9. conſidero. & eo loci alia ſcribit, quæ ad rem hanc noſtram conferunt.*

Quarto ac vltimo me mouet argumentum ductum à fortiori.
48 † Domino directo non licet aliquas collectas ſuis vaſallis indicere. *c. 1. § licet vaſallus domino. ſi de feudo fit conten. inter dominum & vaſal. & in ſpecie ita reſpondit Ioan. de Anan. conſi. 7. numero 14. & Boer. q. 126. num. 3.* Ita etiam decidit Boer. *q. 128. num. 6. ex dict. § licet vaſallus,* dominum directum non poſſe cogere vaſallos exponere proprias pecunias, vt æs à ſe conflatum ſoluant, *& fortius reſpondit Alcia.*
49 *reſp. 161. num. 9. ex d. § licet.* vaſallum † non teneri ea proprijs pecunijs domino verſanti in mortis periculo: *& ibi hanc eſſe communem Doctorum ſententiam teſtatur. & alia permulta quæ huc pertinent ſcribit Alciat.* debet (: inquit Alciatus:) dominus directus in primis excutere propriam crumenam, & deinde à vaſallis auxilium poſtulare. *quod conſuit & Guid. Papæ. q. 551 de hoc anno, in fin. & reſp. Soc. Iun. conſi. 98. nu. 11. lib. 3. & Io. Iacobus de Leonardis inter conſilia Bruni, conſi. 117. num. 62. 66* Si ergo non licet domino directo collectas & onera imponere ſuo vaſallo immediato, quanto fortius dicendum eſt, non licere ea onera indicere hominibus ſui vaſalli, ſibi ſubiectis mediate.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. At primum reſpondeo vno verbo, non licuiſſe dicto D. Io. Bartholomæo eam promiſſionem facere in detrimentum ſuorum ſubditorum. Qui quidem eum non potuerint, nec poſſint onera aliquarum collectarum à ſuis dominis immediatis grauari ob ſuas franchiſias, minus grauari poſſunt à domino mediato Duce Mediolani, in quem ius aliquod translatum non fuit hac de cauſa per dict. Io. Bartholo-
50 mæum: quia nemo † dat quod non habet. *l. traditio ff. de acqui. rer. dom.* Ex vnius pactio alteri non nocet. *l. ſi vnus. § ante omnia. ff. de pactis. Dec. conſi. 551. n. 9. & conſi 697. n. 3. cæteros prætereo.*
51 Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, contractus † eſſe ſtricti iuris. *l. quidquid aſtringendæ de verborum obligationibus.* Quocirca tantum in eo continet, quantum expreſſum fuit: non enim extenſio fit de ſimilibus ad ſimilia, nec de caſu ad caſum, vel de perſona ad perſonam. *ita late tradunt Decius conſi. 555. numer. 2. 3. 4. & conſi. 697. num. 4. & Pariſ. conſi. 32. num. 70. lib. 1.* qui *num. 75.* ſcribit extenſionem concedi, cum eadem adeſt ratio & mens contrahentium, quæ ceſſant hoc in caſu, vt ex relatis conſtat. Accedit, quod in
contractibus † ſumitur interpretatio, vt quis minus obligetur, *vt* 52
reſpondit Ang. conſi. 77. in fin. quem ſecutus eſt Pariſ. conſi. 69. numer. 22. lib. 3. Debent ergo ij homines ſolum obligari, quantum verba ſuarum franchiſiarum aperte loquuntur, & non vltra. *Atque ita concludo.*

Quoad tertiam propoſitam dubitationem, an poſſint ij homines Bozulaſchi collectari ab illuſtribus ſuis Dominis de Carretto immediatis dominis, ſi contingat ipſos Dominos de Carretto collectari, ſeu moleſtia affici ab illuſtriſſimis adminiſtratoribus Ducis Mediolani ſeu Regis Catholici. Qua in re dicendum forte erat collectari poſſe.

Primo, quia domini ſunt horum oppidorum Marchiones † 53
cum omnimoda poteſtate, ſiue ſpectemus inueſtituras Imperatorum, ſiue inueſtituras Ducum Medionali (: ſi modo iure illæ ſubſiſtant:) Poſſunt ergo ij iura Imperij & dominij in hos homines exercere. *vt reſpondit Caſtrenſ. conſi. 34. lib. 2. quem ſecutus eſt Alex. conſi. 2. num. 25. lib. 1. & idem reſpondit Decius conſi. 403. colum. 2. Curt. Iun. conſi. 61. num. 9. qui num. 10 de Duce Mediolani idem ſcribit, & idem reſponderunt Iaſ. conſi. 70 colum. pen. verſ confirmo. lib. 3. Ruin. conſi. 23. num. 6. & conſi. 200. num. 4. lib. 2.* & de Marchione Montisferrati, quod iura Imperij in ſua Marchia obtineat reſponderunt Iaſ. *conſ.*
235. colum. 1. lib. 2. & Rolan conſi. 29. numer. 30 lib. 1. Idem de Comitibus † 54
placuit Soc. Iun. conſi. 126 num. 2. lib. 3. & Crauet. conſi. 193. num. 2. Si ergo ij domini habent iura Imperij in ſuos, ergo eos collectare poſſe videntur.

Secundo ſuffragari videtur, quod ex aliquorum opinione col-
lectas † imponere, non eſt de regalibus. *ita Alex. conſi. 68. nu. 13 lib. 2.* 55
Iaſ. in l. de quib. num. 47. ff. de legib & Soc. Iun. conſi. 98. num. 2 lib 3. admiſſo ergo, quod ij domini non obtineant iura Imperij in ſuos, nihilominus ex ea poteſtate, quam habent, collectas has videntur poſſe imponere.

Tertio, hæc opinio confirmari videtur argumento † ducto ab 56
euitanda impietate & iniquitate. Si enim diceremus, non licere his dominis aliquid exigere ab his hominibus; ſequeretur hoc iniquum & impium, quod ſcilicet domini ad extremam inopiam redigerentur, ſi Duci Mediolani ipſi contribuere tenerentur, & nihil poſſent exigere ab his ſubditis. æquitas ergo & pietas, quæ
nos † æquales Deo facit. *l. Imperialis. C. de nupt. tale Tiraq. de pœnis le-* 57
gum, cauſa 24. ſuadere videtur, hos homines collectari hanc ob cauſam poſſe.

His tamen minime obſtantibus contrarium verius eſt nempe nõ licere his dominis collectas ſuis ſubditis, his de cauſis indicere.

Primo, ea ratione, quod inter multa, quæ in his ſolent conſide-
rari, eſt ipſa conuentio. Nam geſta, à partium conuentione † le- 58
gem accipiunt. *l. 1 § ſi conueniat. ff. depoſi. Afflict. deciſ. 333. numer. 6. & declarat Dec. in l. contractus num. 41. de reg. iur.* Atqui initæ conuentiones inter hos dominos & ſuos ſubditos ſuadent, eis non licere imponere has collectas: ergo liberi illi cenſendi ſunt. Quod conuentiones id præ ſe ferant, vel ex eo conſtat, quod cum ij homines certum quid annuatim præſtare ſoleant, in cæteris liberi di-
cuntur. Quemadmodum de liberto † ſcriptum eſt. *in l. vt iuriſiu-* 59
randi ff. de ope. lib. & l. vlt. ff. de libera cau. qui non tenentur ad alia opera, præter in manumiſſione contenta. *Quibus ſane iuribus adducti, ita in ſpecie noſtra reſponderunt Oldrad. conſilio 223. Factum tale eſt, quidam miles, col. 3. NeuiZ conſilio 66. numer. 52 Io. Iacob. de Leonardis inter conſi Bruni. conſi. 117. num. 72. Socin. Iun. conſi. 98. nu. 25. lib. 3. & Alcia. reſp. 167. nu. 13. idem reſp. 161. num. 10.* inquit, ſufficere, quod va-
ſallus † præſtet, quod ab initio promiſit. *arg. l. 1. C. de coll. fund. patr.* 60
lib. 11. & leg. operas. ff. de ope. lib. quæ iura dum citat idem Alcia. reſp 575. numero 3. concludit, Ducem Mediolani non potuiſſe exigere aliquas collectas ex cauſa belli indictas ab hominibus Caſtri noui; cum quibus ipſe Dux pacto conuenerat, vt dicti homines quid annuum tantum præſtarent & eo loci multis oſtendit; eam conuentionem eſſe omnino obſeruandam. Huc pertinet quod reſponderunt Bar. *conſi 59 Communitas Spoleti. lib. 1. NeuiZ. conſi. 66. num. 19. Crauet. conſi. 111. num. 4 & nu. 7. & conſi. 241. num. 17. verſ rurſus illa*
ſummiſſio, illa loca † cenſeri conuentionata, quæ pacto conuento 61
quid ſoluunt annuatim, & ob id quoad reliqua libera cenſentur.

Secundo, adducor in hanc ſententiam *ex text. l. cum ſatis. § ea-*
62 *ntam. C. de agr. & cenſ. lib. 11.* quo conſtitutum eſt, ſeruitia † eſſe debere ſuis finibus contenta. Quo textu adductus docuit *Bald. in*
63 *l. 2. quibus. C. de fideicom. libe.* nobiles † non poſſe indicere collectas ſuis ſubditis, niſi conſtet id eis licere conuentione, vel conſuetudine, quandoquidem ſubditi ij ab his ſui natura liberi eſſe cenſentur. *Baldum ſecutus eſt Iacobinus à ſancto Georgio in tracta. de homagijs, colum. 8. verſic. iuxta prædicta quæro. idem cenſuit Boe. quæſt. 126. numero 5. & quæſt. 132. numero 3. qui citando Brunum & alios nonnullos inquit, ita in conſilio Burdegalenſi fuiſſe decisum.* Cum ergo in caſu noſtro nulla adſit conuentio, nulla conſuetudo, quibus hæc collectandi facultas his dominis tributa ſit, dicendum eſt hac facultate eos carere.

64 Tertio, me non parum mouet argumentum † à conſuetudine ductum. Siquidem (: vt vno verbo ſupra admonui:) conſuetudo in his ſpectari ſolet. *ita Bal. in d. l. 2. quib. Albe. in l. 1. colum. 8. num. 15. de iuriſd. omn. iud. Alexan. conſi. 35. num. 3. lib. 2. & Iacobin. à S. Georgio in d. tracta. de homagijs. colum. 8. verſic. iuxta prædicto quæro.* Atqui in caſu noſtro nulla extat ex parte dominorum collectandi conſuetu-
65 do, quam quidem illi probare † tenentur eſſe antiquiſſimam; *vt reſponderunt Cepoll. conſi. 131. num. 9. 10. 11. Alciat. reſp. 167. nu. 12. & Boer. q. 132. num. 4. & q. 263. nu. 6.* non ergo collectandi nunc ſunt. Quin & illud eſt hic obſeruandum, quod ſi aduerſus hanc conſuetudi-
66 nem † non collectandi eſſet factum aliquid per hos dominos, factum cenſebitur metu. *ita præcitati Iacobin. Boer. & Alciat. ſcribunt.*
67 & Boer *d. quæſt. 126. num. 2.* decidit, non licere his dominis † ſibi in his cauſis ius dicere *idem cenſuit Grammat. voto 12. num. 10.* Si etiam conſiderabimus obſeruantiam ex latere hominum, conſtabit, nil vnquam ſoluiſſe harum collectarum nomine. Quo fit, vt libertatem conſecuti cenſeantur, etiam ſi alias collectari (: quod negatur:) potuerint. *ita reſpondit Cran. conſi. 111. num. 3. poſt alios, quos recenſet.*

Quarto, non mediocriter confert, quod cum ij domini non poſſint à Duce Mediolani collectari (: *vt ſupra oſtendimus in quar-*
68 *to fundamento præcedentis dubitationis*:) non debent † ipſi collectas ſuis ſubditis indicere, alioqui male verſari, & agere cum illis dicerentur, & ob id feudo priuari mererentur. *ita poſt multos reſponderunt Curt. Iun. conſi. 157. numero quarto. Boer. quæſt. 0. 55. in fin. & quæſtio. 304. columna penultima. & Socin. Iun. conſilio 134. numero 38. libro tertio. & Alciat. reſpon. 167. in fin. qui poſt Præpoſitum in præ-*
69 *ludijs feudi in ſpecie hac noſtra ſcribit*, quod ſi domini † moniti non deſiſtant ab impoſitione harum collectarum, feudo debent priuari.

Quinto ac vltimo accedit ratio, qua in ſpecie noſtra vſus eſt Socin. Iun. *conſi. 98. num. 19. lib. 3.* Plura loca & caſtra conceſſa fuerunt ijs dominis de Carecto ab Imperatoribus Federico primo, Federico ſecundo, Carolo quarto, & Sigiſmundo In multis ex his locis & caſtris non conſueuerunt ij domini aliquas collectas indicere; ergo nec eis licere nunc debet grauare hæc loca Boaulaichi, & ſancti Benedicti.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum reſpondetur multipliciter à Socino Iun. *d. conſi. 98. nu. 20. & d. lib. 3. vbi ſex reſponſiones recenſet. Quinta illa, quam eo loci, nu. 25. 26. recenſet, multum conuenit.* ait ille, quod quando ex conuentionibus quid annuum præſtatur, in cæteris eſſe liberos, nec collectari poſſe, vt multis ſupra oſtendi.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, imo eſſe de regalibus
70 † indicere collectas, *vt iam ſupra probaui. & reſpondit multis Socin. Iun. d. conſi. 98. numer. 15. 16. qui numer. 29. ita huic fundamento ſatisfacit.*

Non obſtat tertium & vltimum, quia reſpondeo, imo eſſe iniquum (: *vt dixi*:) hos homines grauare. Debet enim illuſtres ij domini ſe & homines ſuos defendere & tueri. Atque ita concludo.

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum licet poſſit alienari pro conſtituenda dote filiæ teſtatoris, hoc tamen non eſt permiſſum pro reſtitutione dotis.*
2 *Verbum dare, à verbo reſtituere, in quo differat.*
3 *Fideicommiſſum alienari non poteſt pro reſtitutione dotis, quando ipſi grauato relicta fuit legitima vel Trebellianica, & eas ille male conſumpſit. Et pro intelligentia huius diſtinguuntur nonnulli caſus. num. 38.*
4 *Mulier ſi videns virum dilapidare & ad inopiam vergere, non egerit ad reſtitutionem dotis, ſibi eſt imputandum & negligentiæ ſuæ.*
5 *Auth. res quæ. C. commun. de lega. habet locum ſolum in filijs deſcendentibus, & non in tranſuerſalibus.*
6 *Neque in nepte reſpectu aui.*
7 *Priuilegia perſonalia cum perſona extinguuntur.*
8 *Pater agens ad reſtitutionem dotis illud habet priuilegium, quod habet mulier. & quomodo procedat.*
9 *Pater, mortua filia pro qua dotem ex bonis fideicommiſſi conſtituerat, ſi eam dotem recuperauerit, tenetur eam reſtituere, ac ſi nunquam dos reſtituta fuiſſet.*
10 *Dos poteſt filiæ conſtitui ex bonis fideicommiſſo iam obnoxijs, cum alia bona non ſuperſint. & nu. 27*
11 *Grauatus onere fideicommiſſi poteſt dotem conſtituere filiæ.*
12 *Fideicommiſſum an ſicut alienari poteſt pro conſtituenda dote, an poſſit pariter alienari pro eius reſtitutione.*
13 *Reſponſio, ſeu determinatio à præcedenti interrogatione declarari ſolet.*
14 *Reſcriptum declaratur à precibus præcedentibus.*
15 *Eorum quæ non ſunt, nullum eſt eſſe.*
16 *Fauor publicus ſemper priuato præfertur.*
17 *Mulier quando agit pro dote conſtituenda ex fideicommiſſo agit de lucro aſſequendo cum tactura ſuccedere debentium in fideicommiſſo; ſed quando agit de dote reſtituenda, agit de damno euitando.*
18 *Bona ſoceri intelliguntur tacite hypothecata pro dote à nuru recepta.*
19 *Pater cogitur conſentire filio recipienti dotem ab vxore, & ſe obligare. & nu. 23.*
20 *Mulier poteſt agere hypothecaria contra bona ſoceri.*
21 *Auth. de reſtitutio. & ea quæ parit in vnd. menſe. §. hac igitur. an habeat locum in reſtitutione dotis, latim. & nu. ſuperioribus & inferioribus & quomodo procedat. nu. 28.*
22 *Augmentum dotis poteſt conſtitui à muliere de bonis fideicommiſſo ſuppoſitis. & multo magis reſtitutio conceditur ex eiſdem bonis.*
23 *Teſtator præſumitur quod velit heredem ſuum facere debere, quod ipſe teſtator, ſi viueret, facturus erat.*
24 *Donatio propter nuptias qua de cauſa ſoleat fieri.*
25 *Pater quo caſu dicatur obligatus pro dote accepta.*
26 *Pater non cogitur conſentire filio ducenti vxorem, & recipienti dotem, ſi ſuſpicio adeſt quod dilapidabit bona.*
27 *Argumentum ab auctoritate valet.*
28 *Opinio in iudicio illa præualet, quæ maiores & plures auctoritates habet.*
29 *Nemo præſumitur quod in aliquo damno vel periculo ſe exponere velit.*
30 *Succedere alteri potius eſt lucrum, quam damnum & onus.*
31 *Fideicommiſſum priuatam, dos vero publicam vtilitatem reſpicit.*
Intellectus ad l. qui cum alio. ff. de reg. iur. ibid. & nu. ſeq.
32 *Mulier non habet facultates ſuas æſtimare atque perquirere, quia virile officium potius eſt.*
33 *Iuſta ignorantia in muliere quæ, & quomodo dicatur.*
34 *Libro patris de natiuitate filij creditur.*
35 *Mulier poteſt petere & conſequi reſtitutionem dotis ex bonis fideicommiſſi, etiam quando ſciuit fideicommiſſum extare.*
36 *Diſpoſitum de ſimplici, dicitur & de compoſito illud dici diſpoſitum eſſe.*
37 *Fideicommiſſum qua de cauſa pro conſtitutione dotis poteſt alienari.*
38 *Mulier abſque culpa ſua dotem amittere non debet.*
39 *Homines plus ſperant in facultatibus poſſidere, quam re ipſa poſſideatur.*
40 *Dos à patre conſtitui debet, quia ei à lege hoc onus iniunctum eſt.*
41 *Pater non præſumitur velle filiam dote priuare faciendo fideicommiſſum.*
42 *Priuilegium dotale an ſit perſonale vel reale. & nu. 44.*
43 *Priuilegium dotale præualet priuilegio fideicommiſſi.*
44 *Mulieres qua de cauſa debeant dotari.*
45 *Beneficium reſtitutionis minoris eſt perſonale, & tranſit ad heredes, & qua de cauſa.*

FACTI

FACTI SPECIES.

Magnificus D. A. Iuſtinianus Rebuffus Genuenſis hæredem ſibi fecit Magnificum D. Ioan. Baptiſtam ſub hac conditione. Quod eo quandocunque decedente abſq; liberis legitimis & naturalibus in ea, quod ei ſuperfuerit de bonis hæreditatis ipſius teſtatoris, eidem ſuccederent Ioſeph & Bernardus Iuſtiniani Rebuſſi, & alij in ea ſubſtitutione nominati; Et ipſum Ioan. Baptiſtam hæredem liberauit teſtator à cautionis præſtatione & ponendo rem in tuta, perinde ac ſi nulla ei eſſet facta ſubſtitutio & aliquod iniunctum onus reſtitutionis illius quod ſupererit. Teſtatore vita functo, hæres iſte vxorem duxit, à qua ſatis egregiam dotem conſecutus eſt. Deinde luxurioſe viuens omnia bona fere conſumſit. Eo mortuo, vxor ſuperſtes teſtamento ſuos hæredes reliquit proprios fratres. qui quidem nunc aduerſus hæreditatem D. Ioan. Baptiſtæ: & quatenus opus ſit aduerſus ſubſtitutos volunt eam dotem detrahere. obijciunt ſubſtituti, ſibi quadrantem ex hæreditate teſtatoris eſſe omnino reſtituendum iuxta conſtitutionem auth. contra rogatus. C. ad S.C. Treb. Et hoc caſu nullam eſſe habendam rationem ipſius dotis; quæ ſi reſtitueretur, tantum non ſupereſſet, quod quadranti ſufficeret. Dubitari itaque contingit, an dos hoc in caſu reſtitui debeat?

CONSILIVM XXXIII.

Initium à Domino.

EGregia eſt admodum propoſita conſultatio, etſi, ob varias interpretum traditiones, non parum difficilis & perplexa ſit. Reſpondendum forte videtur, dotis reſtitutionem fieri non oportere ante quadrantis detractionem.

Primo, quia etſi bona fideicommiſſo ſuppoſita alienari poſſint, vt dos filiæ teſtatoris ac alijs deſcendentibus conſtitui poſſit. *iuxta authent. res quæ C. commu. de leg.* non tamen permiſſum videtur alienare 1 † bona fideicommiſſi pro reſtitutione dotis: cum præſertim data fuit grauato poſt iniunctum fideicommiſſi onus. *Ita cenſuerunt Angel. in d. authen. de reſtit. & ea quæ par. &c. in prin. col. 4. Iaſ. in auth. res quæ num. 29. C. com. de leg. & conſi. 231. num. 3. libro 2. & conſi. 23 n. 2. lib. 3. Rui conſi. 123. n. 13. conſi. 137. n. 18. in fi. lib. 2. Pariſ. conſi. 51. n. 34. & conſi. 63. n. 46. lib. 2. Alciat. reſp. 555 n. 3. & in l. 1. n. 65 ff. ſolu. matri. & Soc. Iun. conſi. 119. nu. 7. lib. 2.* Quam ſane opinionem probare videtur text. *in §. hæc igitur, in authen. de reſtit. & ea quæ parit in vndecimo menſe.* Accedit ratio, quam maxime perpendunt Iaſ. & Alciatus, quod (: ſi hoc liceret:) hoc modo inuenta eſſet via, qua indirecte fideicommiſſa ſubuerterentur. quam rationem videtur probare text. *d. §. hæc igitur omnia.* Nam quando dos eſt data ante iniunctum onus fideicommiſſi, ex quo bona patris obligata cenſentur pro dotis reſtitutione, non potuit onus ad dotis detrimentum imponi. At contra eſſe videtur, quando poſt iniunctum fideicommiſſi onus dos accepta fuit, ex quo ſucceſſoribus bona hæc obnoxia videntur. Et hanc opinionem probare videntur aperte verba. *§. ſi vero ipſam qu. rem. in auth. de reſtit. ibi, datam dote,* 2 † quod verbum *dare*, à verbo reſtituere non parum differt: cum præſertim ſubijciat hæc verba. *Si nulla eiuſmodi cauſa ſubſit, prorſus neceſſe habeat quartam inſtitutionis ſuæ partem ſeruare.* quæ ſane verba ita ſunt præciſa, vt alium caſum non referuent quam dationis dotis. Cum ergo hæc dos data fuerit d. D. Io. Baptiſtæ poſt onus fideicommiſſi ſibi iniunctum; dicendum videtur; dotem non eſſe ante omnia reſtituendam, ſed prius fideicommiſſi debitam portionem eſſe deducendam.

Secundo, vt pro ſubſtitutis reſponderem, me aliquando mouebat illa elegans & notabilis interpretum ſententia; qua aſſirmant, bona fideicommiſſi alienari 3 † non poſſe pro dotis reſtitutione. quando ipſi grauato relicta fuit legitima, vel Trebellianica, & eas male is conſumſit. *ita reſpond. Rom. Rama. conſi. 232. numero 1. Pariſ. conſi. 67. numero 45. lib. 2. Iaſ. conſi. 157. colum. penult. verſic. circa tertiam libro 2. & in authen. res quæ ſt. colum. vlt. verſicul. 14. limita. C. commu. de leg. & Socin. in l. Mercellus. §. res quæſtio. numero 4. verſicul. ſed ſi tempore mortis. ff. ad Trebell. & Alciat. d. reſpon. 555. in fin. Et in claris terminis eſt gloſſ. in d. authent. contra rogatus, in gloſſ. vlt. C. ad Trebell.* Cum ergo dom. Ioann. Baptiſta, tempore à ſe receptæ dotis habuerit non modo duas partes atque ita dimidiam dictæ hæreditatis fraternæ (: quæ ſane duæ partes loco legitimæ & Trebellianicæ eſſent, quando hæ fuiſſent debitæ:) ſed etiam tres partes, hoc eſt, dodrantem habuerit; cum rogatus fuerit reſtituere quod ſupererit, *iuxta authen. contra rogatus. C. ad Trebellia.* Habuit ergo vnde dotem reſtitueret; quod cum non fecerit, ſibi eſt imputandum & mulieris † negligentiæ aſcribendum, quæ 4 cum animaduerteret virum dilapidare & ad inopiam vergere, debebat agere ad ſuæ dotis reſtitutionem, *iuxta l. ſi conſtante. ff. ſolut. matrimon.* Et hanc mulieris negligentiam conſiderat, & in ſpecie Iaſon. *in d. authent. res quæ ſt. colum. vlt. verſic. 14. limitat. in fin. C. commu. de legatis.*

Tertio, ſubſtitutis ſuffragari non parum videtur, quod diſpoſitio *d. auth.* † *res quæ.* ſolum videtur habere locum in liberis de- 5 ſcendentibus, & non in tranſuerſalibus. *ita Ang. in d. auth. res quæ. quem ibi recenſet Iaſ. numero 12. qui eiuſdem opinionis refert Aret. conſ. 37. in ſecundo dub. illum ſecuti ſunt Rum. conſi. 137. numero 17. libro 2. & Curt. Iun. in d. authent. res quæ num. 18. & communem* * *teſtatur Ferdinandus Loazes in repet. l. filiusfam. §. diui. num. 361. de legat. 1. & Didac. Couarr. lib. 3. var. reſol. c. 6. num. 10. verſic. primum illud. Imo fortius, poſt alias, quos recenſet, ſcribit Iaſ. in d. authent. res quæ. numero 32. verſic. 2. limit.* illam diſpoſitionem † locum non habere in nepte, reſpectu 6 aui.

Quam quidem opinionem probarunt Rub. *conſi. 124. num. 3. & copioſius Alc. reſp. 640.* Cum ergo hoc noſtro in caſu ſit iniunctum fideicommiſſum, & agatur de dote ſorori reſtituenda, ceſſare videtur diſpoſitio *d. auth. res quæ.* atque ita fideicommiſſum ob hanc dotis reſtitutionem minui non poſſe.

Quarto & vltimo, his hæredibus repetentibus dotem defunctæ mulieris repugnare videtur, quod ipſi mulieri tributum videtur perſonale priuilegium, vt ex fideicommiſſo conſequi valeat dotis reſtitutionem; ne ſc. remaneat indotata. Atqui hæc priuilegia † perſonalia vna cum perſona pereunt. *l. quia perſonale. ff.* 7 *ſoluto matrimon. Et ad rem hanc confert notabilis doctr. Barto. in l. poſt dotem num. 33. ff. ſolu. matrimon.* dum ſcribit, patrem, † vel alium 8 ſucceſſorem agentem ad dotis recuperationem eadem habere priuilegia, quæ habebat mulier; ſi tamen actores illi, viuente muliere, actionem inſtituant: at ſecus ea mortua; quia ceſſante muliere, quæ priuilegij cauſa fuit, ceſſat & priuilegium actionis ad dotem. *Bart. ſecuti ſunt omnes, vt copioſe pro ſuo more refert Tiraquell. in tracta. de retract. conſang. §. 26 gloſſ. 1. num. 8. & præter eum Soc. Sen. conſilio 143. in fin. lib. 1 & Pariſ. conſi. 64. num. 10. lib. 4.* Cum ergo hæc mulier, de cuius dote repetenda agitur, ſit vita functa, dicendum videtur, hos ſuos hæredes non poſſe vti eo priuilegio, quo illa vſa fuiſſet, ſi vixiſſet, & dotem repetere tentaſſet. Quod de re videtur ita ſenſiſſe in ſpecie Bar. *in d. authent. res quæ numero 8. verſ. ad gloſſ. Bart. eſt ibidem ſecutus Curt. Iun. numero 77. verſic. 2. concluſio qui & illud ſubiungit, cum Bartolo communem* * *eſſe opinionem.* Scribit itaque Bartolus, quod ſi pater, † mortua filia, pro qua dotem ex 9 bonis fideicommiſſi conſtituerat, eam dotem recuperet, tenetur dicto omnia bona ſic recuperata reſtituere ac ſi nunquam dos fuiſſet conſtituta, ex qua ceſſauit cauſa illius diminutionis fideicommiſſi, hoc eſt, ipſa filia atque ita perſona, ob quam lex conſtituit bona fideicommiſſo ſuppoſita alienari poſſe. Nam ceſſante cauſa, ceſſat effectus. *l. adigere §. quamuis. de iure patr. cum vulgatis ſimilibus.*

Cæterum, his minime refragantibus contrariam ſententiam veriorem & probabiliorem eſſe exiſtimo; dotem ſcilicet eſſe ante omnia detrahendam ex bonis his, tametſi iam fideicommiſſo ſuppoſitis; licet quadrans ſubſtitutis debitus minuatur. Quam ſane ſententiam, vt veram eſſe oſtendam adducar multis. Illud vnum tamen dicam ante omnia, receptiſſimam eſſe omnium * ſententiam, dotem † poſſe filiæ conſtitui ex bonis fideicommiſſo 10 iam obnoxijs, cum alia non ſuperſunt. *Quam ſane veram ſententiam probat text. § quamobrem. in authent. de reſtitut. & ea, quæ parit in vndecimo menſe, quæ quidem conſtitutio relata eſt in authent. res quæ ſt. Cod. commun. de legatis.* Eſt ibi ſancitum, grauatum † onere fideicommiſſi poſſe conſtituere dotem filiæ. *idem conſtitu-* 11 *tum eſt in §. nobis ergo recte, in authent. de reſtitut. quæ ſane conſtitutio relata eſt in dict. authent. contra rogatus. Cod. ad Trebellianicam.* ibi enim multo clarius ſtatutum, quod grauatus reſtituere quod poſt mortem ſuam ſupererit, atque ita ſaltem quadrantem poſſe dotem filiæ conſtituere. Et hoc omnes admittunt, nempe licere alienare fideicommiſſo obnoxia pro dotis con-

ſtitutionẽ. *ita omnes ſcribunt in d. auth. res quæ. & in l. filiuſfa. §. diui. de legat. 1.* Qui quidem iuris interpretes, his adducti conſtitutionibus ita eſſe aſſirmant, cum onus fideicommiſſi iam ante dotis conſtitutionem eſt iniunctum, *quemadmodum & clarius infra ſuo loco dicemus. Et aperte hoc eſſe ex mente omnium cenſuit Socin. Senior conſilio 23. numero 4. libro tertio.* Supereſt ſolum demonſtrare has conſtitutiones permittentes alienationẽ fideicommiſſi pro dotis 12 conſtitutione, permittere † etiam eandem alienationem pro dotis reſtitutione. Quod equidem demonſtrari ita poteſt.

Primo, ex text. *§. 1. verſiculo adierunt. in auth. de reſt. & ea qua parit in vnd. menſ.* vbi Iuſtinianus controuerſiam, quæ fuit inter mulierem & fratrem viri defuncti & grauati reſtituere fideicommiſſum, his verbis recenſet: *Moriente namque viro vxor quidem & dotem exigebat & donationis ante nuptias facta partem, ſeu propter nuptias, quam viri mors dabat. Defuncti vero frater aliunde vindicabat res & patris & proferebat voluntatem*, &c, ita legitur in vulgatis codicibus, & melius ac clarius forte in codice Haloandri. *Siquidem in controuerſia quadam defuncto marito mota, cum vxor dotem & donationis ante nuptias ſiue propter nuptias partem quam mariti mors illi tribuerat, exigeret: pertinaciter res ipſas ex altera parte defuncti frater pretextu paternæ voluntatis retinere, eaſque mulieri eripere conabatur*, &c. Hæc ergo querela mulieris erat de dotis reſtitutione, & è contra querela fratris erat de fideicommiſſo ſibi ex patris diſpoſitione reſtituendo. Iuſtinianus ergo auditis hincinde querelis, totam controuerſiam diſſinit: & ſtatuit, dotis cauſam eſſe fideicommiſſo præferendam. Licet ergo Iuſtiniani diſſinitio ſolum eſſe videatur de dotis conſtitutione; attamen & caſum reſtitutionis continet. tum quia reſpon-13 ſio † atque ita determinatio à præcedenti interrogatione declarari ſolet. *l. ſi defenſor. §. qui interrogatus. ff. de interrogat. actio. & §.* 14 *præterea. Inſtitut. de inut. ſtipulat.* Ita etiam diximus reſcriptum † declarari precibus præcedentibus. *capit. inter dilectos. vbi Felin. numero decimo quarto, de fide inſtrum. & Pariſius conſilio 3. numero 56. libro quarto.* tum etiam, quia ſi aliter diceremus non diſſiniuiſſet Iuſtinianus propoſitam querelam; quod dictu abſurdiſſimum eſt. Illud etiam relata verba præſupponunt, fideicommiſſum præceſſiſſe dotis traditionem; quia ſi non præceſſiſſet, ſed econtra nullum eſſet doti tributum priuilegium, *vt mox clarius dicemus.*

Secundo, mouet me text *§. ſancimus in d. authent. de reſtitutio. & ea quæ parit in vndec. menſe. Sancimus enim* (inquit Iuſtinianus:) *ſecundum hunc modum excipi modis omnibus ad reſtitutionem nuptialia documenta, & ſuper his factas alienationes, aut hypothecas.* Vel (: vt in codice Haloandri:) *ita ſancimus enim, vt prorſus ea ratione coniugalia inſtrumenta, & eo nomine celebratæ alienationes, ſeu hypotheca a reſtitutione eximantur.* Duo hic facit Iuſtinianus. Primum à reſtitutione fideicommiſſi eximi dotem, dum ergo excipit ſeu eximit dotem, præſupponit præceſſiſſe fideicommiſſum. Secundum præſupponit Iuſtinianus de reſtitutione dotis hic agi; quia dicit, inſtrumenta coniugalia eximi. Si de dotis conſtitutione ageretur, non conuenirent illa verba, inſtrumenta coniugalia; quæ futuro tempori non adaptantur, cum præteriti ſint temporis.

Tertio, non leuiter ſuffragantur illa verba, *querela mulieris*, quæ conquerebatur, ſe ignorantia fidei commiſſi decipi atque fraudari. *ita enim legitur. in d. §. 1. & verſ. adierunt, in auth. de reſti. & ea qua parit. in vnd. menſ. ibi. Nunc poſtquam maritus prior mortem obiiſſet, ipſa reſtitutionem ignorans, ad amiſſionis earum rerum periculum veluti per fraudem inducatur.* Duo etiam hic præſupponit Iuſtinianus: Primum dotem fuiſſe datam, & de reſtitutione eius agi; quod ſignificant illa verba, *amiſſionis*, &c. priuatio habitum præcedere præſupponit. *l. decem §. decem. de verborum obligationibus.* Secundum præſupponit fideicommiſſum iam ante datam dotem eſſe à teſtatore factum quod oſtendunt illa verba *ignorantia fideicommiſſi.* ignorari enim dicuntur iam in eſſe de-15 ducta, & non futura: cum eorum † quæ non ſunt, nullum ſit eſſe.

Quarto, conſidero rationem, qua motus eſt Iuſtinianus ad ita conſtituendum, vt ſcilicet dos dari poſſit ex bonis fideicommiſſi. Ratio inquam eſt, quam his verbis exprimit. *Ea enim, quæ communiter omnibus proſunt, iis quæ ſpecialiter quibuſdam vtilia ſunt, præponimus. &c.* Et paulo ſupra dixerat. *Maxime in nuptiis, quibus nihil eſt hominum vita vtilius, vt quæ ſola homines procreare & producere poſſint.* Hæc ratio locum obtinet, cum agitur de ipſius dotis reſtitutione, quam quando agitur de conſtitutione. Et ita locum habet cum agitur de reſtitutione dotis datæ poſt fidei commiſſum iam iniunctum quam ante. Siquidem omnibus in caſibus ſemper fauor † publicus, eiuſque vtilitas priuato præfer- 16 tur. Cum contingat mulieres & ſecundo & tertio nubere. Quæ ſane nuptiæ impedirentur, ſi ab hæredibus præmortui viri dotem exigere non poſſent, Et niſi intelligeremus dotem reſtitui ex bonis fideicommiſſi iam conſtituti, vere nullum priuilegium eſſet doti tributum.

Quinto, vrget plurimum, quod omnium eſt ſententia † dotem 17 poſſe ex bonis iam fideicommiſſo ſuppoſitis conſtitui, vt ſupra diximus. Atqui maior ratio eſt quod fideicommiſſum iam iniunctum pro reſtitutione dotis alienetur, quam pro conſtitutione. Hoc vel ex eo demonſtratur; quia quando agitur de dotis conſtitutione, quodammodo agit mulier de lucro aſſequendo cum iactura ſuccedere debentium in fideicommiſſo: quibus cum obnoxia ſint bona hæc, dos vti ex re aliena non videtur poſſe à muliere conſtitui. Cum vero agitur de dote reſtituenda, de damno euitando agit mulier, cum ſolũ quærat, vt ſibi reſtituatur, quod ſuum erat, & iam ex re propria dedit. Si ergo permiſit Iuſtinianus alienare bona iam fideicommiſſo obnoxia pro dotis conſtitutione: ergo fortius pro reſtitutione.

Sexto accedit, quod niſi illa conſtitutio Iuſtiniani *in d. authent. de reſtitu. & ea qua parit in vndec. menſ.* intelligatur diſſinire hanc controuerſiam, cum agitur de reſtitutione dotis datæ poſt onus fideicommiſſi, eſſet ille indubitabili: quod quidem dicẽdum non eſt vulgatis iuribus. Hæc demonſtratur, prius duobus præmiſſis. Primo, quod bona ſoceri † intelliguntur tacite hypothecata pro 18 dote à nuru recepta. *ita cenſuit gl. in l. aſſiduis. & gl. magna C. qui potior. in pig. habea. quam * omnes ibi ſequuntur.* Secundo, quod pater * † cogitur conſentire filio recipienti dotem ab vxore, & ſe obliga- 19 re, *vt notat Bar. & cum eo cæteri in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſol. matrim.* His præmiſſis, dicimus nunc, quod ſi illa conſtitutio Iuſtiniani de dote data viuente patre, nullam probabilem dubitationem contineret, quia cum bona ſoceri pro ipſa dote ſint hypothecata, non potuit teſtator fideicommittendo ius hypothecæ auferre, qua mulieri † datur facultas agendi hypothecaria con- 20 tra bona ſoceri. *leg. creditorem. ff. de diſtract. pignor.* Vt ergo ille textus contineat dubitationem, & aliquid noui inducat, intelligendus † eſt hoc in caſu, in quo mulier agit ad reſtitutionem dotis datæ 21 poſt fideicommiſſum iam inductum. *ita argumentatur in ſpecie Crotus in repet. leg. filiuſfamil. §. diui. numero 167. verſic. ſecundo inducor &c. & eum ſecutus eſt Natta conſil. 61. colum. 3. libro 1.* Verum hæc argumentatio non multum concludit, quia illa ſuppoſita à Croto facta non videntur vera, vt mox ſubiiciam. Et ideo melius hæc argumentatio confirmatur, quia Iuſtinianus tribuit priuilegium doti hoc caſu ob communem vtilitatem. Quod ſi verum eſſet dotem fuiſſe datam ante fideicommiſſi conſtitutionem, non ex priuilegio, ſed iure communi poſſet dotẽ mulier repetere. Cum eo caſu cenſeatur æs alienum, quod de fideicommiſſo venit prius detrahendum, vt clari iuris eſt. Vt ergo priuilegiatam dotem eſſe cum Iuſtiniano dicamus, erit concedendum, dotem poſt fideicommiſſum fuiſſe datam.

Septimo, ſuffragatur egregia doctrina eruditiſſimi Crauettæ compatris mei colendiſſimi *conſ. 291. col. 1.* qui egregie, & ſubtiliter reſpondit multis rationibus, augmentum † dotis conſtitui poſſe à 22 muliere de bonis fideicommiſſo ſuppoſitis. Si ergo licet conſtituere hoc augmentum; quanto fortius licebit dotem iam datam ex ipſo fideicommiſſo repetere. Cum in augmento ceſſare quodammodo videatur cauſa priuilegii, quæ eſt, ne indotata mulier remaneat. Cum ſine augmento dotata ſit, *vt egregie ſenſit Caſtrenſ. conſil. 311. Viſo libello n. 3. verſ. ſed quando lib. 1.* etſi non mulier congrue data cenſeatur. Nec reſponſo doctiſſimi Crauettæ repugnat tex *§. hæc igitur in auth. de reſtit. & ea, quæ parit in vndec. menſe.* quo expreſſe prohibetur alienatio fideicommiſſi, vt dos augeatur, vel donatio propter nuptias conſtituatur. Siquidem procedit is textus, cum vir vult dotem augere, ſeu propter nuptias dotare. *vt egregie ſenſit Rui. conſ. 299. n. 5. lib. 2.* Vel etiam quando mulier vult augere dotem, quæ iam pro rei familiaris, perſonarum qualitate, necnon & tempore congrua eſt.

Octauo, ita Caſtrenſ. & alii, quos mox referam, argumentantur eleganter certe, atque ſubtiliter. Iuris præſumptio eſt, quod teſtator † velit hæredem ſuum facere debere, quod ipſe teſtator, 23 ſi viueret, facturus erat. *leg. cum ſeruum. ff. de condit. & demonſtrat. ibi.* Nam, quod ipſe viuus facturus ſit, ab hæredibus ſuis fieri iuſſiſſe intelligitur. Atqui, ſi pater, hoc eſt, teſtator fideicommittens

viueret.

vixerit, conſentire: filio nubenti, & recipienti dotem, vt ſua bona eſſent obligata pro reſtitutione dotis ſuæ nurus: cum, ſi ſponte conſentire nollet, compelli poſſet, *vt ſcribit Bart. in l. ſi cum dotem. §. transfrediamur. nume. 6. ſol. matrimo. quem alij plures ſecuti ſunt*. Ergo filius, mortuo patre ducendo vxorem, & recipiendo dotē poterit is obligare bona fideicommiſſo obnoxia, pro ipſius dotis reſtitutione. Hac argumentatione vſi ſunt Caſtr. *in d. auth. res quæ. numero 7. Cod. commun. de legat. in l. mulier. § cum proponeretur. ff. ad Trebell. Dec. conſilio. 376. numero 5. Bal. nouellus in tractat. de dote parte 6 priuil. 20. numero 8. Curt. Iun. conſil. 59. numero 6. Natta conſilio 61. colum. 5. libro 1 & Roland. conſilio 85. num. 36.* Quanquam ab omnibus hiaſolida hæc credatur argumentatio; attamen (: vt dicam ingenue, quod ſoleo, meam ſententiam:) non multum roboris habet. Non enim verum omnino eſt, quod pater (: ſi pater etiam foret hic qui fideicommiſſum conſtituit, vt vere eſt frater:) teneatur obligare bona ſua pro reſtitutione dotis ſuæ nurus. Nā contra Bar. *in d. §. transfrediamur. nu. 6.* ſenſerunt & rectius Albericus *ibi. nu. 2. & Commenſ. nu. 5.* qui aſſerunt, patrem compelli minime poſſe ad conſtituendum donationē propter nuptias; cum illa (: ſi nō fiat:) impedimento non ſit, quominus filius vxorē ducere
24 poſſit. Nam, & donatio † fieri ſolet, vt cautum magis ſit mulieri pro reſtitutione dotis ſuæ. *authent. donationem. C. de iure dotium. & auth. præmiſſa, vbi Bald. Co. de don. ante nup.* attamen alia via ſuccurſum eſt mulieri, ſi ex dote ab ea data fundus ematur; *vt Albericus ait*. Nec iuta à Bartolo pro ſua ſententia citata probant: quandoquidem *l. ſpurij §. pater. & l. heredes § vlt. ff. de decurio. & l. 2. ff. ad munic.* loquuntur illis in caſibus, in quibus filius decurio factus, non habet, vnde Reip. cuius gerit honores, caueat: quod hic non contingit, vbi ſatis eſt cautum mulieri ſi prædium ematur. Præterea accedit, quod hoc in caſu locum habere nō poteſt Bart. & ſequacium aſſertio. Nam quod dicitur patrē debere dotare filiam. *l. qui*
25 *liberos. ff. de ritu nup.* & obligare bona ſua † pro dote accepta, ſi aliqua ex cauſa nō eſt locus donationi propter nuptias: hoc inquam dicitur inductum à lege, quādo pater habet filium in ſua poteſtate, & ei tenetur relinquere legitimam ratione naturali ſibi debitam. Quod ſenſerunt Curt. Iun. *conſilio 133. & Coraſius in d. l. qui liberos. numer. 10. ff. de ritu nupt.* dum ſcriptum reliquerunt, patrem nō teneri donationem propter nuptias conſtituere, vel ſua bona obligare pro dotis reſtitutione; cum filius emancipatus vxorem ducit; ex quo legitima portio nō debetur. Cū ergo in caſu noſtro filio reliquerit debitam portionem, quam is filius iā conſumſit, pater ſolutus eſt debito naturæ: & per conſequens, ſi in humanis eſſet, non poſſet compelli donare, vel obligare bona ſua. Ergo ſequitur, quod non præſumitur patrem voluiſſe filium poſſe obligare bona fideicommiſſi pro dotis reſtitutione: quia nec hoc caſu ipſe id feciſſet. Confert quod ſcribit poſt alios Bal. *nouellus in tractat. de dote parte ſexta, priuileg. 20. numero. 6.* dum ait, quod pa-
26 ter † non cogitur conſentire filio ducenti vxorem, & recipienti dotem, ſi ſuſpicio adeſt, quod dilapidabit bona. Quæ iuſta cauſa hic adeſt; quandoquidem iam conſtat, hunc fideicommiſſarium legitimam & Trebellianicam male conſumſiſſe. Nulla ergo habenda eſt ratio huius argumentationis Caſtrenſis, ſed aliis mediis iam relatis noſtra hæc ſententia defenditur.

27 Nono & vltimo, hæc vera iuris ſententia auctoritate † multorum iuuatur. *ita enim cenſuerunt Ioan. de Ana. conſil. 61. Viſis. Caſtrenſ. conſilio 15. circa ea, quæ ſuperius. colum. 1. conſilio 219. Viſis, & conſideratis, quæ ſupra narrantur colum. 2. libro primo. Alex. inde conſilio 67 numero 4. libro quarto. Socinus Senior conſil. 27. colum. 1. libro tertio. Iaſ. ſibi parum conſtans. conſilio 157. colum. 1. libro ſecundo. Ita etiam inconſtans Ruin. conſilio 89. numero 41. verſicula ſed tamen his non obſtantibus. & conſil. 199 numer. 13. libro 1. Dec. conſilio 376. & conſilio 519 nu.*
* *2.* qui teſtantur communem * magis eſſe ſententiam, quod dos data poſt iniunctum fideicommiſſum: poteſt ex illo fideicōmiſſo reſtitui. *idem affirmarunt Cor. in d. auth. res quæ, numero 12. & ibi Curt. Iun. numero 11. idem Cur. conſilio 56 num. 3 Goz. conſil. 97. nu. 10. Crotus in repe. l. filius fam. §. diui. numer. 166 167. & ibi Ripa. numer. 76. de leg. 1. Rubeus conſ. 78. num. 1. Croue. conſil. 2. 291. in fi. Natta conſ. 61. num. 3. lib. 1. Didac. lib. 3. varia. reſol. cap. 6 numero 10. verſic. 4 non tantum Syluanum conſilio 90. num. 11. Mantua conſilio 291. num. 5. lib. 1. Rol. conſ. 85. n. 33. lib. 1. & Æmilianus conſ. 144. Coraſius in l. qui liberos. nume. 190. in fi. ff. de ritu nupt.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, in quorum quidē diſſolutione non mediocris verſatur labor. Ad primum itaq; re-
28 ſpondetur primo, aduerſus Angelum eſſe † magis receptam opinionem, paulo ſupra diximus: Et ideo ſi auctoritatibus certandum eſt, ab hac ſententia contra Angelum in iudicijs recedendum non eſt.

Secundo reſpondetur, eſſe etiam veriorem de iure hanc poſteriorem opinionem. Siquidem & leuia & falſa ſunt Angeli & ſequacium fundamenta; *quemadmodum ſingulatim oſtendit Crotus in d. §. diui. num. 169. & 170.* Et præter eum, non obſtat text. *§. hac igitur. in auth. de reſtitu. & ea quæ parit in vndecimo menſe.* quia ille textus loquitur de augmento dotis quando competens fuit data, ac etiam de augmento donationis propter nuptias: quæ quidem augmenta cum ad euerſionem fideicommiſſi per fraudem facta præſumantur, non merentur hoc priuilegium, vt ex bonis fideicommiſſi reſtituantur: atque ita textum hunc intellexit Socin. Sen. *conſilio 23. numer. 5. lib. 3. & cum eo Dec. conſilio 376. numero 1. in fi. & Rolan. d. conſilio 85. num. 35. lib. 1.* Nos enim loquimur in muliere, quæ dotē dedit marito granato; quæ ob fideicommiſſi ignorantiam excuſatur; & quæ vere fraudem committere non poteſt: cum plus nō repetat, quam quod iam dedit. imo fatua diceretur, ſi ſciens adeſſe fideicommiſſum, dotem ſub tanto periculo daret. Non enim præſumitur † quod quis in aliquo damno & periculo 29
exponere ſe velit. *arg. l. cum de indebito. § 1. de probat.* Non etiam obſtat illa ratio Angeli, Iaſonis & Alciati, dum magnam eſſe diuerſitatem cenſent inter caſum, quando dos eſt data ante conſtitutionem fideicommiſſi, & quando poſt. Nam quando datur ante, iam pater eſt obligatus reſtituere. *l. ſi cum dotem. § trāsgrediamur ſoluto matrimon*, quod non eſt quando datur poſt fideicommiſſum. Non inquam obſtat hæc conſideratio, quia reſpondeo (: *præter Caſtrenſ. & alios quos refert Rolan. d. conſilio 85. num. 28. lib. 1.*) iure communi & regulari inſpecto, dos data poſt fideicommiſſum iam conſtitutum ex illis bonis iam alteri obnoxijs reſtitui non debet: at inſpecto priuilegio ſpeciali tributo mulieri, accedente præſertim cauſa iuſta ignorantiæ fideicommiſſi reſtitui debet. Non etiam repugnat ratio illa, quod hoc modo ſequeretur euerſio fideicommiſſi quia reſpondeo primo vna cum Curtio Iuniori *con. 59. num. 7. in fine.* quod non ſequitur euerſio fideicommiſſi, cū permiſſum ſit ſucceſſoribus his fideicommiſſi recuperare alia bona alienata è manibus emtorum. Quam quidem conſiderationem; etſi non animaduerterit Curtius aperte probat text. *§. ſi vero contigerit quartam, in auth. de reſtit.*

Vel & ſecundo reſpondeo, & rationem hanc retorqueo, quod hoc modo eſſet adinuenta aperta via, qua mulieres dotem amitterent & fraude aliorum læderentur. Nam facile fieret, quod vir ſciens ſe fideicommiſſo grauatum dotem ab vxore acciperet, & illam conſumeret, cum præſertim ſoleat dos numerata pecunia conſtitui; atque ita mulier ſine ſua culpa iure ſuo fraudaretur. Et maior quidem ratio eſt pro muliere quam pro ſuccedente in fideicommiſſo. Nam ſuccedens in fideicommiſſo agit quodammodo de lucro captando, cum ſuccedere † habeat lucrum magis potius, quam onus & damnum. *l. ſi hæreditatem. in prin. ff. mand.* mulier, vero agit de damno euitando. cum (: vt dixi:) ſolum quærat 30
recuperare quæ iam dedit. Quo circa iure ſua cauſa fuit ante poſita iuri fideicommiſſi, cum etiam fideicommiſſum † priuatam vti- 31
litatem, dos vero publicam reſpiciat. *d. § ſancimus. verſiculo ea enim quæ. in auth. de reſtitut. & ea quæ parit in vnd. menſ.* Non etiam difficultatem facit, quod mulier debuit proſpicere cum quo contraheret, & cui dotem daret, *iuxta l. qui cum alio de regulis iuris*. Quia reſpondetur primo vt reſpondet Curt. Iun. *in d. conſilio 59. in fin. & ante eum Crotus in d. §. diui. numero 172. quos ſecutus eſt Cagnol. in illa l. qui cum alio num. 18:* quod regula. *dict. l. qui cum alio* non procedit in muliere † cuius officium non eſt viri & illius facultates 32
æſtimare atque perquirere, *iuxta l. vlt. in fine ff. quæ pera. tuto.* Et ideo non poteſt adſcribi aliqua culpa mulieri non exploranti conditionem mariti. Accedit, quod vix cognoſci poteſt an bona ſubſint fideicommiſſo, vt adducit Curtius: quo circa iuſta ignorantia hæc à Iuſtiniano appellatur. Quam quidem iuſtam † non dixiſſet, vbi neceſſaria fuiſſet exploratio atque perquiſitio conditionis mariti, *vt ſcribit Dec. in d. l. qui cum alio. numero 3. verſic. .. & iſta*. Reſpondetur & ſecundo, vt etiam ipſemet Curt. Iun. *d. conſil. 59. in fin. ſcribit*, d. regulam. *l. qui cum alio.* non procedere in minori, *iuxta l. ſi quis patrem. ff. ad Maced.* Quemadmodum tene & ex libro patris minor ætas ipſius mulieris probatur. Cui quidem libro † ſatis ſuperque credendum eſt. *vt ſcribunt Bar. in l. de ætate ver. 7. ff. de min. Cur. Iun. conſil. 118 num. 8. & Soc. Iun. conſil. 2. nu. 12. libro 2.* Eſt etiam ætas ipſa multorum teſtimonio comprobata. 33 34

Reſpondetur tertio ex doctrina Ripæ *in l. filiusfamil. §. diui. num. 77. de leg. 1.* qui aſſerit, mulierem † poſſe petere atque con-

Digitized by Google

ſe qui reſtitutionem dotis ex bonis fideicõmiſſi, etiam quando
ſcuit fideicommiſſum extſtate. quam doctrinam probauit & Di-
dac. *lib. 3. variar reſolut. cap. 6. num. 10. verſic. quarto non tantum.* Non
quoque obſtat tex. *in §. ſi vero ipſam quas tam. in auth. de reſtitut.*
quia etſi loquatur de dote conſtituenda & danda attamen, ex quo
eadem adeſt ratio etiam de reſtituenda intelligi debet, ſiquidem
eadẽ adeſt ratio in verbo compoſito, quæ eſt in ſimplici. & quod
36 diſpoſitum † eſt de verbo ſimplici dicitur etiam eſſe diſpoſitum
in compoſito, *vt egregie docuit Soc. iun. in l. 1. nume. 107. verſic. quapropter. ff. ſol. matr.*

Non tandem repugnat illa conſideratio, quam facit Alciat.
d. reſpon. 555. in fin. poſt alios à ſe relatos, quod ſcilicet hoc in caſu
37 ceſſat ratio præcipua, qua † permiſſum eſt alienare bona fideicõ-
miſſi pro conſtitutione dotis. Quæ ſane ratio illa eſt, quod mens
fideicommittentis non fuit per fideicommiſſum velle impedire
filiam quominus nubat & dotem viro det, *l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Senatuſconſul. Trebell.* Hæc ſane ratio *(:inquit Alciatus:)*
ceſſet hoc caſu, cum filius conſumſit legitimam & Trebelliani-
cam; quia mens teſtatoris non eſt, vt tota portio imputetur fidei-
commiſſo, ſed deducta prius legitima. Hæc equidem conſidera-
tio (:mea opinione:) nil concludit Non enim in caſu reſtitutio-
nis dotis conſideramus mentẽ fideicommittentis, vt in caſu con-
38 ſtitutionis; ſed ſolum conſideramus perſonam mulieris, quæ †
ſine ſua culpa dotem amittere nõ debet. Et conſtitutio Iuſtiniani
in caſu reſtitutionis dotis non conſiderat præſumtam mentem
fideicommittentis, ſed ne ignara mulier fallatur.

Non obſtat ſecundum principale fundamentum, quia reſpõ-
deo, aliquot eſſe diſtinguendo. Primus eſt, cum agitur de con-
ſtitutione dotis filiæ vel alterius deſcendentis ipſius teſtatoris.
qui fideicommiſſum fecit: & fideicommiſſarius conſumſit an-
tequam dotem daret, conſumſit duas quartas, hoc eſt, legitimam
& Trebellianicam. Hic caſus non eſt de quo agimus: attamen
crederem, dotem ex reſiduo fideicommiſſi poſſe conſtitui.
cum non præſumatur eſſe mentis ipſius teſtatoris, quod ex facto
fideicommiſſarii, filia, vel neptis dote ſua ſpoliata remaneat
Et cum portio dotis ſit filiæ, vel nepti debita à patre, non po-
tuit ad ſui detrimentum fideicommiſſum conſtitui. Quod ſi
dicatur relictam fuiſſe quartam legitimæ, ac etiam Trebelliani-
cæ, quia dicitur nihil culpæ eſſe aſcribendum mulieri, ſed fidei-
commiſſario.

Secundus eſt caſus, cum agitur de dote reſtituenda, quæ data
fuit tempore quo adhuc vir nihil male conſumſit ex bonis fidei
commiſſi, ſed deinde conſtante matrimonio, duas illas quartas
diſſipauit. Hic caſus eſt ille, de quo agitur, in quo quidem eſt
dicendum, vt iam diximus, dotem eſſe reſtituendam ex cæteris
bonis, quæ ſuperſunt. Cum nihil hoc caſu ſit quod mulieri im-
putari poſſit, *atque ita in ſpecie reſpondit Caſtrenſ. conſilio 15. Circa ea, quæ ſuperius conſilio 80. Quia per ſuprascriptum eximium conſultatorem. volum. 2. & conſilio 219. Viſis & conſideratis. libro 1. quem vere ſequuti ſunt Iaſ. in dict. authent. res quæ. colum. vlt. verſiculo 14. limita. poſt Caſtrenſem ibi. numero 61. & Crauet. dict. conſilio 281. in fine. qui Decium. Curtium Iuniorem, & alios ſupra relatos recenſet. Idem cenſuit Goʒad. conſilio 97. numero 10. Natta conſilio 61. in fin. libro primo. & Rolandus d. conſilio 85. numero 44. libro 1.* Et vere hic caſus eſt il-
lemet, quem ſupra in præcedenti reſponſione defendi à contra-
ria opinione Angeli, & ſequacium. Siquidem in ſola fideicom-
miſſi reſtitutione remanent duæ quartæ, detractis ſcilicet aliis
duabus quartis pro legitima, & Trebellianica, atq; ita fideicom-
miſſum eſſe dicitur reſpectu illarũ duarum quartarum: & tamen
* concludunt magis communiter* Doctores dotem debere reſti-
tui ex dicto fideicommiſſo. Et quod dicitur tempore datæ dotis
adfuiſſe tot bona ex dodrante, quæ ſufficiebant ad ipſius dotis re-
ſtitutionem. Reſpondetur, hoc nihil referre, quandoquidem
tempus reſtitutionis dotis, non autem dationis conſideratur, vt
ſciamus an ex fideicommiſſo deberet reſtitui *ita cenſuerunt Caſt. & cæteri, quos paulo ſupra retuli.*

Tertius eſt caſus, cum agitur de dote reſtituenda, quæ data
fuit fideicommiſſario qui iam duas quartas conſumſerat eo tem-
pore, quo dos data fuit. Hoc etiam in caſu recte reſpondit Cur-
tius Iunior *conſil. 59. numero 3. ver. ſic tota. igitur.* dotem debere reſti
tui ex bonis fideicommiſſo ſuppoſitis. Curtium ſecutus eſt Ro-
land. *d. conſil. 8. in fi. lib. 1.* Et ratione prima is vtitur, quod conſti-
tutio Iuſtiniani *in authen. de reſtit. & ea quæ parit in vndecimo menſe. in §. quamobrem. verſic. aderunt.* generaliter loquitur, non di
ſtinguendo, an ante datam dotem, vel poſt, ille fideicommiſſarius
conſumſerit duas illas quartas, Trebellianicam ſcilicet, & legiti-
mam. Accedit, quod (:vt docte conſiderauit Cur.) cauſa ob quã
mulier conquerebatur, ſe fraudari dote ſua, eſt fundata ſuper ig-
norantia fideicommiſſi; *vt iam ex d. §. 1. verſic. aderunt, ſupra diximus.* quæ ſine ignorantia locum etiam habet hoc in caſu (:vt præ-
ter Curtium hoc dicam:) ſiquidem vere ſcire nõ potuit nec à mu
liere, nec ab illis, qui eam huic viro nubere curarunt, quæ eſſent
viri facultates, cum per multæ eius eſſent negotiationes. Et ſæpe
† de facultatibus ſuis amplius quam in his eſt, ſperant homines, 39
vt cum Iuſtiniano dicam, *§ in fraudem. verſicu. ſæpe enim inſtitut. quibus ex cauſ. manumitt. licet. vel non. Et egregie declarat Gomez. in §. item ſi quis in fraudem. numero vigeſimo quinto. Inſtitutio. de action. Nec repugnat conſideratio Alciat. d. reſp. 555. ad finem. verſiculo fortius dico.* dum reſpondit relatam conſtitutionem non eſſe fundatam
ſuper cauſa ignorantiæ, ſed ſuper præſumta voluntate fideicom-
mittentis. Hæc conſideratio procedere poteſt, cum agitur de
conſtitutione dotis, quæ ex patris voluntate datur; non autem
cum agitur de reſtitutione, quæ eſt vel contra, vel præter eius vo-
luntatem, & ſola legis diſpoſitio ſpectatur. Cæteræ Curtii conſi-
derationes, quæ huc pertinent, apud eum videri poſſunt.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, ad rem noſtrã non con-
ferre. Siquidem illud procedit, vbi agitur de dote conſtituenda,
in qua ex latere patris † conſideratur dotandi onus à lege ei in- 40
iunctum *l. qui liberos ff. de ritu nupt.* Et ideo dum fideicommiſſum
facit, mentis ſuæ non eſt priuare † filiam vel neptem debita por- 41
tione *l. mulier. § cum proponeretur. ff. ad Trebell.* At nos loquimur
cum agitur de dotis reſtitutione, ad quam tenetur quiſquis eam à
muliere recepit. Et ſi ex propriis bonis eam reſtituere non poteſt
ex bonis fideicommiſſi, ne mulier ſua dote priuetur, reſtituere
debet. Nec teſtator fideicommiſſum conſtituendo, poteſt im-
pedire hanc legis diſpoſitionem editam fauore publico, ne ſcili-
cet mulieres indotatæ remaneant.

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur primo hoc priuilegi-
um † non eſſe perſonale ſed reale. Non enim fuit cõceſſum mu- 42
lieri ob ipſius mulieris perſonam, ſed ob dotem ipſam Nam text.
in d. §. 1. verſiculo aderunt nos. conſiderat mulieres olim decipi con-
ſueuiſſe. & dum dotem dant, ignorantes viri conditionem, eam
amittunt. Et ideo † præualet priuilegium dotis priuilegio fidei- 43
commiſſi. *Et hanc opinionem in ſpecie probarunt Caſtrenſ. in dict. authent. res quæ, & ibi Iaſ. numer. 23. verſicu. 8. extende & Curtius Iunior numero. 48.* Scribit enim aperte Caſtrenſ. priuilegium à dicta au-
thent. *res quæ,* conceſſum, ad hæredes mulieris tranſire. Et loqui-
tur Caſtr. in caſu fortiori; quando ſcilicet mulier ſibi dotem ex
bonis fideicommiſſi conſtituit. Qui ſane caſus eſt magis dubita-
bilis hoc ipſo noſtro. Quandoquidem illa bona è quibus dotem
mulier ſibi conſtituit, ſunt bona aliena, nempe fideicommiſſo
ſuppoſita. in caſu vero noſtro agitur de recuperatione bonorum,
quæ propria ipſius mulieris ſunt, quæ ad eius hæredes ſpectant.
Accedit quod finis, quo dos mulieri datur eſt † vt nubat, & vr- 44
bem filiis repleat. filiis autem procreatis dos matris, vt inde ſe
ipſos alere poſſint, debetur, *vt ſcribunt omnes in l. 1. ff. ſolu. matr.*
Si ergo ad filios tranſmittitur dos, conſtat eam eſſe tranſmiſſibi
lem ob id, & ad hæredes, ex quo reale quoddam eſt *Bart. in l. poſt dotem. numero 34. ff. ſol. matr. vt declarant Pariſ. conſilio 64. num. 10. lib. 4. Et in ſpecie noſtra, quando agitur de reſtitutione dotis, quod ad hæredem tranſeat priuilegium conceſſum ad authent. res quæ affirmarunt Crot. in d. §. dein. numer. 171. & Crau. d. conſilio 291. in fi. & clarius Roland. d. conſ. 85. num. 33. lib. 1.*

Secundo reſpondetur, quod etiam ſi concederemus priuile-
gium hoc eſſe perſonale; non tamẽ perſona fuit cauſa immedia-
ta priuilegii, ſed iuſta illa cauſa ab ignorantia proueniens, *vt iam dixi.* Quo fit, vt & ad hæredes tranſmitti poſſit Ita enim videmus,
beneficium † reſtitutionis in integrum minori conceſſum, eſſe 45
perſonale; & tamen ad hæredes tranſit. & hoc profecto ratione
læſionis, quæ eſt cauſa immediata priuilegii, & non perſona ipſa
minoris quandoquidem minor tunc reſtitutionis beneficio po-
titur, quoties læditur, damnoq; afficitur. ita perbelle docuit Dec.
in l. omnibus cauſis id obſeruatur. n. 4. de reg. iur. ex l. non ſolum. ff. de in integ. reſtitutio. Atque ita concludo.

Iac. Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Dominus quilibet in re ſua eſt moderator & arbitrer. & nu. 27.*
2 *Quod tibi non nocet, & mihi prodeſt facile eſt concedendum.*

3 Induſtria

3 Induſtria mea mihi prodeſſe, non nocere debet.
4 Pedagia vendita an augeri poſſint. & per totum conſilium.
5 Veriſimile quod non eſt, habet imaginem falſi.
6 Pretij quantitas denotat, quid in venditione contineatur, & quid voluerint contrahentes.
7 Gabella exactio ſi vendatur, & augmentetur, an iſtud augmentum ſpectet ad commodum venditoris vel emtoris. & quid in prædio vendito.
8 Conſuetudo habet vim legis.
9 Allegantı conſuetudinem (: ſi eſt perſona illuſtris :) creditur, & quando.
10 Diſpoſitio qualibet intelligitur, rebus ita ſtantibus.
11 Æqualitas in contractibus eſt ſeruanda.
12 Emtor exactionis gabellarum poteſt experiri contra ciuitatem ad remiſſionem penſionis, ſi exactio impediatur ob inimicos ipſius ciuitatis.
13 Ciuitas non poteſt augere exactionem gabellarum venditam.
14 Collegiorum maxima eſt auctoritas.
15 Augmentum rei venditæ cui ſpectet, vel ad venditorem vel ad emtorem.
16 Augmentum vt quid intrinſecum ad fructuarium pertinet.
17 Dominus quomodo de re ſua ad libitum diſponere poteſt.
18 Emolumentum induſtria acquiſitum, non ſpectat illi, qui ſentit onus negligentia propria.
19 Augmentum rei venditæ indeterminate an ſpectet ad emtorem vel venditorem.
20 Allegantı conſuetudinem, qualiter credatur.
21 Conſuetudo ſtricte ſumitur, nec locum egreditur.
22 Idem in conſuetudine exorbitanti.

CONSILIVM XXXV.

Initium à Domino.

NON mediocri dubitatione ambigitur *an Claraſchi vniuerſitas augere potuerit exactionem pedagij & vectigalis ad ſui commodum poſt venditionem de eo factam illuſtri D. Antonio Carreto.* Dicendũ videbatur augere potuiſſe.

Primo, ex vulgari illa iuris ſententiã, quia dicere ſolemus, quod
1 vnuſquiſque eſt dominus, † arbiter & moderator rei propriæ. *l. in re mandata. C. manda. cum ſexcentis his ſimilibus congeſtis per Crauet. conſil. 217 numer. 2. & 3.* Cum ergo Claraſchum ſolum vendiderit certam exactionem ſui pedagii, dicendũ videtur, vt in re propria maius onus potuiſſe imponere. Non enim augmentũ hoc impedire videtur exactionẽ dicti D. Antonii. Quocirca dicere poſſet
2 Claraſchum, quod tibi † non nocet, & mihi prodeſt, facile concedi debet. *l. 2. §. item Varus. ff. de aqua plu. arcen. Alex. in l. 2. in princ. col. vlt. ff. ſol. matr. & Soc. Iun. conſ. 76. n. 13. lib. 2. & alibi ſæpe.*

Secundo, ratio hæc vrgere pro Claraſcho videtur Si Claraſchũ augere non poſſet hoc pedagium, vnum inconueniens imo ini-
3 quum ſequeretur, nempe, quod propria opera & induſtria † nihil ſibi prodeſſet, ſed noceret potius. *contra text. l. vlt. C. de alluuio.* Quemadmodum enim factũ ipſius Claraſchi poteſt ſibi eſſe damnoſum, ſi ſua culpa pedagium minueretur, ita, ſi ſua induſtria
4 augetur, vtile † eſſe ei debet. *l. cum propon as. Cod. de nau. fœno. quem textum in hanc ſententiam citant. in ſpecie. Socin. Sen. conſilio 70. colu. 2. verſic. 3. etiam. lib. 3. Dec. conſ. 4. numer. 2. verſic. comprobatur. & Ripa in tractat. de peſte. tit. de priuileg. contract. numero octauo. & Neuiza conſ. 91. numer. 9.*

Tertio Claraſcho ſuffragari videtur argumentum ductũ à veriſimili. Siquidem, quod veriſimile † non eſt, falſi habet imagi-
5 nem, *vt inquit poſt Bald. & alios Iaſ. in l. ſi extraneus. num. 6. ff. de condict. cau. dat. & latiſſime Tiraq. in l. ſi vnquam, in præfatione. num. 37. C. de reuoc. don.* Atqui veriſimile non eſt, quod hæc Claraſchi vniuerſitas intellexerit ex ea vẽditione ſublatam ſibi eſſe facultatem augendi pedagium ad commodum proprium. Nec enim tanti fuit pretium quod mille coronatorum fuit, vt veriſimiliter voluerit Claraſchum hac facultate augendi pedagium priuari. Pretiĩ
6 † namq; quantitas declarare ſolet, quid in venditione contineri voluerint contrahentes, *vt ſcribunt Bart. in l. ſemper ſtipulationibus. vbi Dec. num. 6. de regul. iuris Socin. Senior. conſil. 98. colum. penult. libr. 1. Neuizan conſ. 7. num. 3. 4. conſil. 38. num. 4. Craue. 234. num. 3. verſic. 4. an aliquid & conſ. 310. num. 3.*

Quarto adiuuari videntur partes Claraſchi doct. Bald. *in l. ut vbi, in fin. ff. de peti. hered. quem ibi ſecutus eſt Angelus & Boe q. 180. num. 8.* inquit Baldus, quod quando venditur gabellæ † exactio, certa 7
ſub forma & modo exactionis, ſi augmentum aliquod gabellæ accedit, commodo venditoris accedit. ſentit ergo Baldus venditorem gabellæ exactionem poſſe augere, *Confert. l. Rutilia Pola. ff. de contrah. emt.* vbi cum venditur prædium ſub certa forma, augmentum contingens cedit commodo venditoris. *ita in l. in lege. cod. tit de contrah. emtio.*

Quinto ac vltimo, Claraſchũ tueri videtur auctoritas Boerii, *q. 180. numero 8. prope medium.* is poſtquam locutus eſt, quomodo liceat vel non, domino gabellæ eam augere ad detrimentum cõductoris; ſubiicit. quod etſi de iure verum eſſe videatur, hunc dominum teneri ad intereſſe ipſi conductori, quod tamen de conſuetudine non ſeruatur, quæ conſuetudo † legis vim obtinet. *l.* 8
minime. de legib. & doctori tam illuſtri atteſtanti de conſuetudine † credendum eſt. *vt late ſcribunt Dec. in repet. l. 2. §. 1. in fin. ff. ſi* 9
certum petat. Socinus Iunior. conſilio 60. numero 10. libro 2. & Crauet. conſilio 166. numero 9. & conſilio 323. colum. 1. verſiculo nam reſpondetur. qui infinitos prope recenſent huius opinionis. Hæc me ſedebant hæſitantem, vt contra Dominum Antonium reſponderem.

Cæterum diligentiori atque accuratiori ſtudio dubitatione hac examinata contrarium verius eſſe exiſtimo; nempe, nulla ratione licuiſſe Claraſcho pedagii exactionem augere. Quod, vt dicam, multis adducor.

Primo ex notabili illa, etſi vulgari iuris regula, quod omnis diſpoſitio † intelligi debet reb. ſic ſtantib *l. quod ſeruius. ubi Iaſ. num.* 10
8. de condit. cauſ. data Tiraquel. in repet. l. ſi vnquam, in præfat. numer. 466 Cod. de reuoc. don Boe. q. 204. num. 25. Crau. conſilio 95. numero 4. qui infinita prope congerunt. & eo loci Crau. poſt Decium conſilio 335. in his fere terminis loquitur. Ita ergo hic eſt dicendum, vẽditionem pedagii cenſeri factam rebus ita ſtantibus, non autem, vt mutare liceret. *& huic ſententiæ ſuffragatur leg. Rutilia. ff. de contrahend. emt. vt infra declarabimus.*

Secundo confert, quod æqualitas † eſt ſeruanda in contracti- 11
bus. *l. ſed quod. §. vltim. ff. de reſcinden. vendi late reſpondit Craue conſilio 245. numero. 7.* Si ergo æqualitas debet hic ſeruari, dicendum eſt, quod quemadmodum non licuiſſet ipſi D. Antonio exactionem hanc augere, aut aliud quid ſimile facere in detrimentum Claraſchi; ita nec liceat ipſi Claraſcho ad detrimentum D. Antonii id agere.

Tertio, adducor in hanc ſententiam ea ratione, quod non licet venditori, aut locatori aliquid facere in detrimentum emtoris aut conductoris, alioqui eis tenentur ad intereſſe. *ita in ſpecie ſere docuit Bart. in l. ſi merces. §. culpa. ff. locati.* dum ſcribit, emtorem † exactionis gabellarum poſſe experiri contra ciuitatem ad 12
remiſſionem penſionis, ſi exactio impeditur ab inimicis ipſius ciuitatis. *Idem reſpondit in hac vere ſpecie Socin. Sen. conſilio 156 in fin. lib. 2. idem ſenſit Rumus conſilio 65. num. 3. lib. 1. Goza. conſilio 27. nu. 26 Ripa in tract. de peſte. tit. de priuileg. contractuum. num. 19.* Imò eo loci. *num. 81. & num. 88.* ſcriptum reliquit, nunquam ceſſare exceptum caſum, quo conductor vel emtor, facto locatoris, vel venditoris impeditur. *idem in hac ſpecie reſponderunt Pariſ. conſilio 40. numero 7. lib. 1. Alciat. reſp. 689. num. 4. & Craue. conſilio 95. num. 2.* Cum ergo ex hoc augmento facto per Claraſchum, non parum ſolita exactio impediatur dubium non eſt, quin teneatur præſtare integrum intereſſe dict. D. Antonio. Quod autem aucta hæc exactio adferat detrimentum D. Antonio mox ſubiiciam.

Quarto, omnem hanc controuerſiam dirimit elegans & in claris his terminis doctrina Alberici. *in tractat. ſtatuto parte 1. q. 123. incip. Vide etiam. & eiuſdem in rubr. Codice de publica. & vectigal.* ſcribit Albericus ex Martini Silimani ſententia, non licere † ci- 13
uitati, venditis gabellis, exactionem augere, vt loco vnius denarii quod exigi conſueuit, duo exigantur. teſtatur etiam Albericus ita Silimanum obtinuiſſe coram collegio Bergomenſi. Quod quidem magnifaciẽdum eſt. Siquidem ſumma auctoritas † collegii, 14
& pro tanto eum patrum opinione præſumendum eſt, *vt ſcribunt Neuiza. lib. 5. Sylua nupt. 35. & Craue. conſilio 132. numero 16.* Eiuſdem opinionis fuit Angel. *in l. at vbi, ad finem verſi. ſi tamen. ff. de petit. hered. etſi Albericum non referat.* Ea eſt ratio, quia ob augmentum gabellæ non pertranſeunt tot mercatores, & viatores, vt tranſire conſueuerunt: alio enim iter ſuum vertunt. Huc pertinet doctrina Ioan de Ana *conſil. 74. qui reſpondit,* licuiſſe emtori gabellarum Bononiæ conſequi intereſſe ſuum, cum facto ciuitatis, qui pertranſire conſueuerant, alio iter verterent. *Confert & elegans te-*

ſponſum Crauc. conſil. 91 qui conſuluit, non licuiſſe Francorũ Regi nouas ordinationes conſtituere, quibus emtor graphariatus damnum ſentiebat; cum accedentes ad illud officiũ, deinde abſtinerent.

15 Vltimo, & fortius dico, omnehoc augmentum † cedere debere commodo d. D. Antonij ex doctrina Bald. *in d. d. l. ar vbi. & eodem Ang. ff. de petit. hereditat.* inquit Baldus, quod ſi vendita eſt exactio gabellæ in genere, nulla facta mentione, quantum exigi debeat, pro ſingulis rebus & perſonis (: vt contingit in caſu noſtro:) ſi ciuitas gabellam auget, vt quid plus exigatur, augmẽtum cedit commodo emtoris gabellæ ea ratione, quia ſunt, quod augmentum dicitur quodammodo prouenire ratione rei per no-

16 mina multiplicatiua; quod quidẽ augmentum † vt quid intrinſecum ad fructuarium pertinet. *ex d. l. at vbi Angelum ſecutus eſt Decius in cap. cum M. Ferrarienſis. numero 5. de conſtitutio. & ibidem Ripa. numero 36. poſt Felin. numero 5. Baldum quoque, & Angelum ſecuti ſunt idem Dec. conſilio 4. Socin. Sen. conſilio 39. numero 13. lib. 4. & Boer. q. 180 numero 7. vbi declarat verba Angeli ſubobſcura, atque non parum perplexa.*

Non obſtant adducta in contrarium. ad primum reſpondeo,

17 regulam † *l. in commandata. Cod. mand.* intelligi modo dominus rei, dum ea ſua vtitur, alteri damnum non adferat, *ita poſt. Anch. conſilio 135. colum. 4. reſpondit Crauc. conſilio 241. num. 18. verſic. ſit modo reſpondeo. illo addo Barb. conſilio 18. colum. 7. lib. 2. & Ripam in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. el 1. num. 39. verſiculo 2. monetur ff. ad Trebell.* Præterea & ſecundo reſpondetur, Claraſchum non fuiſſe dominum huius pedagij venditione facta D. Antonio. augmentum ergo ſi fieri potuit D. Antonij domini eſſe debet, nec hoc caſu poteſt Claraſchus dicere, quod tibi non nocet, & mihi prodeſt. facile cõcedendum eſt, quandoquidem iam oſtendimus hoc augmentum multum detrimenti D. Antonio adferre.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo ex traditione Decij *d. conſilio 4. ad finem*, non eſſe parem rationem, vt illi emolumento

18 † ſit alicuius opera, cui & detrimento foret negligentia. *d. l. cum proponas.* ſi quidem ſua opera potuit Claraſchus commodum adferre D. Antonio, non tamen aliquod detrimentum.

Non obſtat tertium, quia reſpondetur & retorquetur fundamentum contra Claraſchum, non enim veriſimile eſt, Do. Antonium voluiſſe emere exactionem d. gabellæ, vt eſſet adhuc in facultate d. oppidi augere eam exactionem ad ſui damnum. Nec potuit cogitare D. Antonius, Claraſchum fuiſſe aliquid noui cõtra ſe moliturum. quod autem dicitur, pretij quantitatem declarare, quæ in emtione contineantur, ad rem non facit. Quandoquidem nihil hic de augmento cogitatum fuit, cum non eſſet deductum in eſſe, vt loquuntur Doctores in hac præſumtione & coniectura, qua dicunt ex pretij quãtitate coniici quid in emtione veniat vt ſi dubium eſt, an vẽdita domo contineatur apotheca, iam ſupponunt apothecam eſſe deductam in eſſe; quod hic non contingit.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, quod licet ex conſuetudine certum quid determinate exigi conſueuerit; attamẽ ven-

19 ditio gabellæ, & pedagij indeterminate † facta eſt D. Antonio, quo fit, vt augmentum potius cedere debeat commodo dict. Do. Antonij, *vt cenſuit Angelus in d. l. at vbi.* quæ quidem Angeli doctrina (: vt ſupra retuli:) multum vrget pro D. Antonio contra Claraſchum. Non obſtat vltimum ex doctrina Boe. *d. q. 180. nu. 8.* quia reſpondeo Boerium ſolum affirmare augmentum gabellæ ex conſuetudine deferri vniuerſitati, & gabellarum venditori: nõ tamen negat Boerius, emtorem poſſe conſequi. quanti ſua intereſt. Præterea & ſecundo, Boerio atteſtanti de conſuetudine creditur, quod ad regionem illam, in qua ipſe commorabatur, non

20 autem † quo ad cæteras omnes, *ita declarant Oldr. conſilio 237. col. 1. Alex. conſilio 16. lib. 5. Ruinus conſilio 157. in fin. lib. 3. Decius conſilio 5. numero 4. verſic. 3. talis. conſilio 399. colum. vlt. verſ. non obſtant quod & conſilio 48. num. 22.* ij enim ea ratione vtuntur, quod conſuetudo

21 † ſtricte ſumitur, nec locum egreditur. Quod præſertim procedit, cum conſuetudo eſt aduerſus iuris communis diſpoſitionem, *vt egregie reſpondit Aret. conſilio 44. in prin. & conſilio 132. col. 3. verſic.*

22 *non obſtat ſecunda ratio imo idem in conſuetudine † exorbitante reſpondit idem Aret. conſilio 15. colum. 2.* illa ergo conſuetudo, cuius meminit Boerius, illius ſuæ regionis tantum eſt, non autem huius noſtræ. Qua enim ratione fieri poteſt, vt quid atteſtetur de conſuetudine loci, ſi in eo nunquam moram traxit, *quemadmodum reſpondit Neuizan. conſilio ſexageſimo ſexto, numero trigeſimo primo, quo alios refert.* Concludo ergo Claraſchum non potuiſſe augere hanc gabellæ exactionem ad detrimentum exactionis dicti D. Antonij.

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1 *Pacta & conuentiones ad vnguem, & ad amuſſim ſunt obſeruanda. & num. 16.*
2 *Conuentio, vel pactum vt violatum cenſeatur, ſufficit quod quid minimum immutatum ſit.*
3 *Fides ſeruata non dicitur, ſi in re quantumuis minima deficiat.*
4 *Modus, & conditio omnino & diligenter eſt ſeruandus, non tantum in vltimis voluntatibus, ſed etiam inter viuos.*
5 *Conditio de pretio rei vendita ſoluendo obſeruata non dicitur, ſi ſolum etiam nummus deficit.*
6 *Conditio formam ſignificat.*
7 *Forma ad vnguem obſeruari debet.*
8 *Additio vel detractio verborum in aliquo actu facit, vt ille actus non dicatur ille antiquus, ſed nouus dicitur, & numero 27. 28. & 29.*
9 *Dictio aliquid, verificatur in qualibet re minima.*
10 *Compromiſſum, cui adiecta eſt noua qualitas, nouum quoque compromiſſum dicitur.*
11 *Stipulatio, ſi aliquid illi addatur, vel minuatur, vitiatur, & ſi hoc ſit de conſenſu partium dicitur noua ſtipulatio.*
12 *Teſtamentum, cui clauſula noua addita eſt, non eſt illud primum teſtamentum, ſed nouum cenſetur.*
13 *Qualitas adueniens enti, qualificat nouum ens, & illud in diuerſa ſpecie ponit.*
14 *Pendente cauſa nil innouandum eſt quomodo procedat. num. 34.*
15 *Offerens libellum, vel preces Principi, n dicitur pacto & conuentioni contrauenire, licet libello vſus non ſit. & numero, 21. & melius, numero 23.*
17 *Tenor pacti diligenter conſiderari debet.*
18 *Verba contrahentium eorum mentem declarant.*
Immutatum quid non dicitur per correctionem factam, ſalua rerum ſubſtantia.
19 *Accidens non mutat ſubſtantiam, quia poteſt abeſſe & adeſſe præter ſubiecti corruptionem, num. ſeq.*
20 *Fundi natura mutata non dicitur; cum pacta accidentalia appoſita fuerunt, quæ prius non aderant.*
21 *Talem eſſe, & pro tali haberi differt, & non infertur ex vno ad aliud*
22 *Modus non attenditur, dummodo effectum habeamus.*
23 *Mens & intellectus attenditur, quem rei effectus demonſtrat.*
24 *Ignorantia iuris neminem excuſat, etiam mulierem, vel ruſticum ſi iuriſperitos conſulere potuerunt, & non conſuluerunt.*
25 *Contrauenire is actum dicitur, qui dolo aliquid agit, quo aduerſarij ius lædatur.*
26 *Dolus non præſumitur.*
27 *Soluere minus dicitur, qui ſero ſoluit.*
28 *Minima non habentur in conſideratione.*
29 *Additio, vel diminutio ſubſtantiæ facit nouum actum, non aliæ.*
30 *Doctores ſunt intelligendi ſecundum iura, quæ allegant.*
31 *Qualitas illa dicitur, quæ eſt accidens, & ſubſtantiam non attingit, vel immutat.*
34 *Innouatio lite pendente quando liceat fieri.*

CONSILIVM. XXXV.

Initium à Domino.

CVM hæc non leuis ſit controuerſia, quæ inter duos hos eruditiſſimos & maximi nominis Theologos. Reuerendum Franciſcum Meddenſem Franciſcanũ Minoritanum, & Reuerendum Iacomellum Dominicanum agitatur ab beatiſſimi Pontificis delegatis viris doctiſſimis diffinienda ſit quantum fieri poterit paucis dicam, quid de ea ſentio. Ambigitur enim *an Meddenſis conuentioni & pacto contrauenerit, quo promiſit ſuos de rebus Theologicis editos commentarios non immutaturum nihilque additurum, vel detracturum, vt illis collatis cum editis contrariis commentariis à Iacomello valeat cognoſcere Pontifex Maximus, vel illius loco cauſæ delegati, qui ex illis probandi, & qui damnandi ſint. an vnquam conuentioni contrauenerit, dum plures eminentiſſimos Theologos conſuluit, an ſui illi commentarij Catholici, & eccleſiæ Romanæ dogmatibus conſentanei ſint: & eorum reſponſa quibus catholica eſſe affirmarunt, imprimi curauit, cum nihil de illis ipſis commentariis mutauerit:*

quin tandem formam, ſubſtantiam. & verba prima habeant. Dicen-
dum vere videbatur, pactionem violatam fuiſſe idque rationibus
permultis.

1 Primo, quia pacta † & conuentiones ſunt diligenter, & ad a-
muſſim obſeruanda. *l. 1. & l. iur. gentium. § prætor ait. ff. de pactis.*
& copioſe ſcribunt ibidem omnes, & Iaſ. conſilio 10. lib. 3. Dec. conſil. 287.
colum. penult. & conſi. 293. nu. 7. Neuizanus. inter conſil. à Bruni, conſi.
12. num. 23. & Cranet. conſilio 241. numero 19. Cæteros prætereo At
qui hoc in caſu conſtare ſatis videtur, obſeruata non fuiſſe con-
uenta, cum libro addita permulta videantur. Nam, vt conuentio
2 † cenſeatur violata, ſufficit, quod quid minimum immutatum ſit
ita reſpondit Fulgoſ. conſilio 223. ex facto proponitur. illum cenſeri cõ-
trauenisse conuentioni de pretio rei venditæ numerando, cum
non coram prætore, vt erat conuentum, ſed coram Epiſcopo nu-
merare vellet. & in non diſſimili caſu reſpondit Comenſ. *conſilio*
179. Facta fuit, in ſecundo dubio, non fuiſſe obſeruatam conuen-
tionem de ſolutione ficda. cum paulo ſerius, quam debuerat ob-
lata illa fuiſſet. *hinc docuit Dec. in l. cum proponas la 2. num. 5. verſic. 4.*
3 *ampliatur. Codice de pactis*, quod fides † ſeruata non dicitur, ſi in re
quantumuis minima defecit. *idem placuit Bruno conſilio 4. nu. 5. &*
conſil. 118. num. 11.

Secundo aduerſus Meddenſem ratio hæc non parum vrgere
videtur, quod extitit conuentum. quod commentariis his nihil
adderetur, ſed quod vt extabãt, à Pontifice Maximo viderentur,
4 & iudicarentur. quæ ſane conditio † & modus obſeruari ad vn-
guem debet *l. Mænius. l. qui fundus ff. de cond. & demonſt.* quod non
modo in vltimis voluntatibus, ſed etiam in actibus inter viuos
procedit. *l. fiſtulas. §. qui fundum ff. de contrah. emt. & l. ſi ſeruus. § ſi*
plurium. ff. ſi quis cautio. idque etiam ratione rei minimæ, & le-
uis procedit. *ita gla. notab. in l. res boni ſide. & ibi Bal. ff. de contrah. emt.*
5 dum inquit, non dici obſeruatam conditionem † de pretio rei
venditæ ſoluendo; ſi ſolus etiam nummus deficit. *idem reſponderunt*
Dec. conſil. 532. num. 4. Iaſ. conſilio 94. nu. 2. li. 2. & Ruin. conſi. 22. nu. 5. li.
6 *2.* & recte; nam conditio † formam ſignificat, *vt docuit Bal. in auth.*
matri & auiæ. Cod quando mulier. tut. off. fungi pot. Rui. conſilio. 199. nu. 3.
libr. 1. & copioſe Tiraquel. in tract. de retractu conuentio. § 2. glo. 1. nu. 3.
7 atqui forma † debet ad vnguem obſeruari: *vt omnes ſcribunt in l. 1.*
ff de liber. & poſthu. cum forma illa ſit, quæ dat eſſe rei l. Iulianus. § ſi quis
ff. ad exhiben.

Tertio ſuffragari videtur huic opinioni, quod cõuentio facta
eſt, quod ii commentarii non debeant immutari, ita quod, vt ex-
8 ſtant, à Pontifice poſſint iudicari, atqui ex his additionibus † vidẽ-
tur effecti alii commentarii, *quod probare videtur notab. text. in l.*
ius ciuile de iuſt. & iure quo loci ita ſcriptum eſt. *itaque, cum ali-*
quid addimus, vel detrahimus iuri communi, ius proprium, id eſt ciui-
9 *le efficimus.* loquitur is Iuriſcon. per dictionem *aliquid*, quæ † in
re qualibet minima verificatur, *quod multis ſcribunt Dec in l. cum*
quid lectura vltima. num. 2. ff. ſi certum peta. & conſilio 581. nume 2. Iaſ.
conſil. 224. colum. 2. lib. 2. Curt. Iun. conſilio 177. num. 7. & copioſe Tiraq.
in l. ſi vnquam, in verbo, omnia, vel partem. num. 52. Cod. de renoc. dona.
& Crane. conſilio 294. num. 4. Hinc ex d. *l. ius ciuile, reſpondit Socin.*
10 *Sen. conſil. 27. col. 4. in prin. lib. 1.* nouum dici compromiſſum † cum
noua adiecta eſt qualitas. *confert glo. clem. 2. in fin. in verbo, ſanctio-*
ni, de vita & honeſt. cle. ſummus Pontifex conſtitutionem pœ-
nalem ſanciuit, illi deinde aliquid addit. *inquit glo.* illam non dici
amplius antiquam conſtitutionem pœnalem ſed potius nouæ le-
gis nomen obtinere. Huc pertinet text. *l. 1. §. ſi quis ſimpliciter ff. de*
verb. obliga. qui ita habet. cum aliquid adiicitur, vel detrahitur,
11 vitiatur ſtipulatio, niſi interrogãti † placuerit vt valeat: quia tunc
alia ſtipulatio contracta eſſe videtur; *inquit alia*, nouam ſtipula-
tionem ſignificans. *Atque ita eo loci omnes ſcribunt.* accedit his quod
reſpondit Curt. Senior, *conſilio 43. teſtator Auguſtinus ad finem.* te-
12 ſtamentum † cenſeri mutatum, nec amplius antiqui teſtamen-
ti nomen retinere: cum clauſula aliqua noua addita fuit. ita
pariter *in leg. ſi eas ædes, de leg. 3.* ædes antiquæ nomen admittunt.
& nouæ efficiuntur, ſi illis aliquid adiicitur. Quocirca ex capitu.
ſtatutũ, *iuncto capitu. licet canon. de elect. in 6.* dicimus; quod quali-
13 tas † adueniens enti, qualificat nouum ens. & illud in diuerſa ſpe-
cie ponit. *id quod ſcribunt Gomes. in §. perſonam. num. 16. inſt. de actio.*
& Marſil ſingu. 320. qualitas qui alios plures recenſet.

Quarto, hanc opinionem adiuuare mirum in modum vident-
ur tex. *in cap. vlt. vbi Abbas, & cæteri, vt lite pend.* conſtituit Pon-
tifex, cauſam diffiniendam eſſe ſecundum ſuos primos terminos,
nulla habita ratione priuilegii impetrati lite pendente. Ita hic di-
cendum videtur, iudicandos hos commentarios, omiſſa ea addi-
tione, quæ videtur confirmatio quædam, ac priuilegium ſuper-
ueniens, pendente diſcuſſione cauſæ. Nam ex quo cauſa adhuc
cognoſcenda eſt, pendere videtur. † non ergo interim quid addi 14
debuit *d. c. vlt. & ſimilibus*, vt lite pendente nihil innouetur: lo-
quuntur hæc iura per dictionem, *nihil*, vniuerſalem negatiuam,
quæ dum negat omnem potentiam, efficit vt etiam in aliquo mi-
nimo verificetur. *ita Socin. Sen. conſil. 21. col. 3. verſ. & pro prædicta. lib.*
1. quæ ita declarat. l. vlt. C. de nouo. in illis verbis, nihil innouari.

Quinto, ac vltimo, ita pro hac parte à fortiori argumentum
duci poſſe videtur. is dicitur † pacto, & conuentioni contraueni- 15
re, qui libellum, vel preces principi obtulit. *l. ſi quis maior, vbi ſcri-*
bentes. C. de tranſactio. qui intelligunt, verum etiam eſſe, quando
is libellum offerens eo vſus non eſt. quæ ſane conſtitutio cum
non modo in tranſactione, ſed & in alia conuentione locum ha-
beat; *vt inquit ibi poſt alios Cagnolus. numer. 43.* dicendum eſt, & hoc
in caſu procedere. Hæc, vt huius eſſem opinionis, me aliquando
mouebant.

Cæterum, re hac longe melius, atque diligentius conſiderata,
contrariam ſententiam probo: nempe Reuerendum Medden-
ſem nihil egiſſe, quo conuentionem, & pactum violaſſe dicatur.

Primo, eo adducor argumento, quod tenor † conuentionis, 16
& pacti diligenter conſiderari debet. *l. ſemper in ſtipulationibus,*
vbi recentiores, de reg. iur. nam ex verbis † contrahentium atque 17
paciſcentium mens declaratur. *l. in conuentionibus ff. de verb. ſign.*
& notab. text. in l. interest, ibi quantum libello probat. ff. de ſolut. Hinc
ſcripſit Ripa, *in tractat. de peſte, tit. de priuilegiis contrahentium. numer.*
47. poſt Caſtren. & alios plures, diſpoſitionis tenorem oſtendere
qualitatem conuentionis. *idque tradunt & Soc. Sen. conſilio 68. colum.*
1. lib. 1. & Dec. conſi. 552. num. 1. idem in l. ſi paciſcendo numero 10. Cod. de
pactis. atqui in caſu noſtro conuentionis tenor is eſt, quod ſum-
mus Pontifex cognoſcere habeat, an hi commentarii contineant
doctrinam Chriſtianam, & Catholicam: eſt ergo videndum, an
hæc doctrina immutata fuerit ex illis Theologorum approba-
tionibus, quibus atteſtati ſunt, nihil in cõmentariis his eſſe ſcri-
ptum, quod Orthodoxæ fidei repugnet. & vere dicendum eſt, ni-
hil eſſe immutatum: cum ne verbum quidem ſit additum, vel di-
minutum à commentariis illis, quod doctrina omnium probã-
uit *in l. edita. C. de eden.* dum ſcribunt. *l. bellum* † illum non dici no- 18
uum, qui emendatus fuit, ſalua eius ſubſtantia: *ita Bart. ibi numero*
1. Iaſ. num. 11. & Dec. num. 17. nam cum ſubſtantia eadem eſt, actus
non dicitur nouus, & ſi verba aliqua ſint immutata: cum accidens
† non immutet ſubſtantiam. *l. generaliter. § proinde. ff. de fideicom.* 19
liber. & multa ſcribit Gomes. in §. in perſonam. numero 14. Inſt. de actio.
Hinc reſpondit Calder, *conſil. 11. Epiſcopus rem, colum. 2. v. r. & per*
hoc tit. de feudis, feudi † naturam non cenſeri immutatam, cum 20
pacta accidentalia appoſita fuerunt, quæ prius non aderant. Et eſt
vulgatis dialecticorum propoſitio, accidens adeſſe & abeſſe po-
teſt præter ſubiecti corruptionem, quando fortius eſt dicendum
hic, vbi nec verba ipſa commentariorum fuerunt immutata.

Secundo moueor hac ratione; duo hæc ſunt inter ſe diuerſa,
quod hi commentarii ſint reipſa catholici, ab eo, quod pro ca-
tholicis habiti ſint à Theologis. eſt enim aliud † quod quis ſit ta- 21
lis, & quod pro tali habeatur. *l. mercat. vbi Alex. de verb. ſig. Bar. in l.*
ſi maritus. § legis. nu. 1. ff. ad l. Iul. de adul. l. res iudicata. ff ſolu. matri. &
pul. hre Soc. Sen. conſilio 275. col. 4. verſi. ſed poſito. lib. 2. cum ergo ſint
hæc duo diuerſa, ex vno ad alterum non infertur *l. Papinianus ex-*
ult. ff. de inoff. & l. vlt. C. de calum. licet ergo permulti Theologi ſuo
iudicio cenſuerint commentarios ſibi videri Catholicos, non ta-
men pronunciarunt eſſe vere catholicos. nec Pontificis Maximi
iudicium, & ſententiam, atque pronuntiationem impedire di-
cuntur, nec enim illorũ iudicium facit, quod tales ſint ſi vere nõ
ſunt. Si ergo Pontificis pronunciatio non impeditur, ſequitur;
pacto, & conuentioni contrauentum non eſſe

Tertio confirmatur: quia dicere conſueuimus, nõ eſt curan-
dum † quid, & quomodo res tractetur, cũ idem omnino effectus 22
inde ſequitur. *l. cum ſeruus, de verborum obligat. quo loci plura ſcri-*
bit Iaſ. & alia Marſi. conſil. 8. num. 19. ſolent enim rei effectus, cæteri
omiſſis ſpectari *l. 3. Codice de inſti. & ſubſti. Socin. Sen. conſi. 259. col. 1.*
in fi. lib. 2 & Gramma. deciſio. 36. numer. 75 hinc dicimus eſſe obſer-
uandum mentem † & intellectum, quem rei effectus demonſtrat. 23
ita Iaſ. conſilio 138. colum. pen. libro 1. & Cranet. conſilio. 192. colum. pen.
in pr. at hic harum approbationum effectus non eſt, vt Pontifici-
cis Maximi iudicium impediatur, non etiam eſt, vt ii commenta-
rii reddantur catholici, ſi reipſa non fuerunt ita conſcripti. ſo-
lum dixerunt Theologi, quid ſibi de illis videtur; non ergo di-

cendum eſt, violatam eſſe conuentionem, quæ reſpicit veritatem hanc, an ſine, vel non ſint catholici illi commentarii.

Quarto ſuffragatur, quod ſi conſideramus has Theologorum approbationes, vere nil aliud oſtendunt, quam conſultationes & reſponſa prudentum, qui interrogati reſponderunt, ſibi videri Meddenſem non erraſſe. Quo fit, vt iure licuerit ipſi Meddenſi hæc reſponſa habere imo, vbi peritos non conſuluiſſet, iure re-
24 prehendi meruiſſet, ſi per iuris † ignorantiam quid deinde egiſſet, cum illa neminem excuſet. *l. iuris ignorantia Cod. qui adm.* Quo loci ſcribunt omnes, non etiam ruſticum, vel mulierem excuſari, ſi iurisperitos conſulere potuerunt, & non conſuluerunt. *idem ſcribunt Iaſ. conſilio 28 colum. 1. lib. 4. Dec. conſilio 351. ad fi. Ruin. conſilio 139. in fi. lib. 2. Alciat tract. praeſum. reg. 3. praeſum. 31. & Crau. conſilio 285. in fin.* Cum ergo Meddenſis actum iure permiſſum, & viro diligenti dignum egerit, dicendum non eſt violaſſe conuentionem, quæ non actum extrinſecum, & accidens reſpicit, ſed intrinſecum, & ſubſtantiam. & quemadmodum ius alterius colitigantis non alteratur, dum lite pendente aduerſarius peritiores conſuluit: ita vere dicendum eſt in caſu iſto.

25 Quinto, ac vltimo accedit, quod † is dicitur actui contrauenire, qui dolo aliquid agit, quo aduerſarii ius lædatur: *ita tradunt omnes in l. ſi quis maior. Cod. de tranſact. ibi Curt. Iun. numero 16. ita declarantes illam conſtitutionem, quod placuit & Alex. conſilio 92. colum. 1. lib. 1. Dec. conſilio 451. col. 1. & Roland. conſilio 57. numero 6. libro 1.* Atqui in caſu noſtro nihil egit doloſe Meddenſis, vt Iacomelli ius læſum
26 dicatur. nam, eo omiſſo, quia dolus † non præſumitur, *iuxta l. dolum. C. de dolo*, conſtat Meddenſem feciſſe actum iure permiſſum: non ergo dolo quid egit, cum non iudicetur delictum, quod à iure conceditur. *Gracchus. C. ad l. Iul. de adult.* non etiam læſum fuit ius Iacomelli, cum ſubſtantia nedum ipſorum commentariorum non fuerit à Meddenſe immutata, ſed ne quidem verba ipſa inuerſa aut commutata.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primũ reſpondeo hic nihil dici innouatum cum libri verba, & ſubſtantia non ſint immutata, vt iam ſæpius dictum fuit. Nec dubium facit illud reſponſum Fulg. *conſil. 223.* cum eo in caſu, non leue præiudicium fuerit ſoluere coram prætore, vel coram Epiſcopo, ratione licentiæ impetrandæ, ſine qua alienari res illa non poterat. non ita dubitationem mouet reſponſum Comenſ. *d. conſilio 179* ſiquidem & ibi magna verſabatur creditoris vtilitas, quod præſtituto tempore
27 pretium numeraretur, vel paulo poſt. cum minus ſoluere † dicatur, qui ſero ſoluit. *§. plus, inſti. de act.* quod autem dicitur, conuentionem cenſeri violatam, cum in re minima obſeruata non fuerit procedit, cum aduerſarij ius in ſubſtantia lædatur alioqui quæ mi-
28 nima † ſunt conſiderari nõ ſolent. *l. ſcio. ff. de minor. reſt. Iaſ. in l. ſciendum. colum. 3. qui ſatiſd. cog. Socin tract. fallen reg. 78. Fallen. 1. ſi ceteris præterea.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, & negatur præſcriptam hic fuiſſe formam huic conuentioni, ſed ſimpliciter pactum eſt, quod librorum determinatio fieret per Pontificem Maxim. Cum ergo ita nunc ac olim de his commentarijs ferri poſſet à Pontifice iudicium, ex quo eadem verba, eademque commentariorum eſt ſubſtantia, dicendum eſt, non eſſe violatam conuentionem.

29 Non obſtat tertium, † quia illi dicitur ex relatis ſupra in primo fundamento ſatisfactum. nam tex. *d. l. ius ciuile, de iuſt. & iure*, loquitur, cum additio vel detractio fit in ſubſtantia: tunc enim actus nouus conſtituitur. *ita ibi Bart. & alij quos ſupra retuli. ita etiam declarat Crauc. conſilio 223. numero 6. qui eiuſdem opinionis retulit Cornenm, & alios idem docuit Alciatus in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. 3. notabili. de verb. oblig. & Tiraquel. tractat. de retractu conſang. §. 39. gloſſ. 3. num. 6.* Nec refragantur allegatæ interpretum traditiones. Nam Socin. Sen. *d. conſil. 27. colum. 4 lib. 1.* vere loquitur de qualitate ſubſtantiali, & formali, dum negat arbitros poſſe adiicere laudo nouam qualitatem vel formam *ex dict. leg. ius ciuile.* ſi enim dictum
30 doctoris † intelligi debet ſecundum iura ab eo allegata, *vt inquit Bart. in leg. non ſolum. §. liberationis verba num. 7. de liber. leg. Rom. conſil. 76. col. vlt. & Soc. Iun. conſ 68. num 27. lib. 1.* dicendum eſt, Socin. loqui de qualitate ſubſtantiali, vt pariter loquitur dict. l. *ius ciuile*. Accedit quod idem Socin. nititur & auctoritate Butrii. *conſ. 66. in facto*, qui quidem Butrius loquitur cum quid ſubſtantiale actu adiicitur *ita quoq. intelligitur text. clemen. 2. de vita & honeſt. cleric.* qui vere loquitur de noua pœnali conſtitutione, ita quoque procedunt & ce-
31 tera omnia, quæ retuli. Comprobatur ex eo, quod vera qualitas † illa eſſe dicitur, quæ accidens eſt, & ſubſtantiam non attingit vel immutat. At illa quæ ſubſtantiam attingit, improprie qualitas eſt, & verius ſubſtantia dici poteſt, *ita Bal. in l. eum qui in prouincia, ad fin. ff. ſi cert. pet. & in l. 2. col. 1. C. de bon. poſſ. ſecund. tab.* Atqui in caſu noſtro conſtat, additionem hanc eſſe ſeparatim factam non modo à ſubſtantia, ſed à verbis horum commentariorum: non ergo violata eſt conuentio.

Non obſtat quartum ex d. cap. vlt. *de lite pend.* quia reſpondeo, eo in caſu, nouum illud priuilegium, quod ſuperuenerat, nouũ ipſo que tribuebat ius illi impetranti: non mirum, ſi lite pendente aliquid innouaſſe dicitur: at hic nullum ius tribuit hæc additio ipſi Meddenſi, cum illa quid diuerſum à ſubſtantia commentariorum non contineat: iure ergo & lite pendente innouare † licuit. *ita Bald.* 32
in cap. 1 §. tancimus, quo tempo. miles. in vſib feud. Corſet in ſuo ſing. in verbo, appellatio, incip. regula eſt, v. vſq. limita quinto. qui alios refert. præterea, iam diximus, licuiſſe Meddenſi perquirere, & habere conſilia, & approbationes Theologorum: non ergo aliquid innouaſſe dicitur: *ita Corſet in præcitato loco, verſic. ſexto limit. Al. reſp. 464. num. 12. & Gramm. deciſ. 14. num 8.*

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur primo, quod imo verior eſt illa doctorum opinio, non cenſeri contrauentum † tranſa- 33
ctioni ex ſola reſcripti impetratione, niſi eo reſcripto is impetrans vtatur. *ita Iaſ in d. l. ſi quis maior. nu. 17. C. de tranſactio.* eſt enim neceſſaria actualis contrauentio, *vt ibidem docuit Cagno n. 83.* ſecundo reſpondetur, in caſu noſtro ceſſare & dolum & aduerſarii læſionem, quæ neceſſario requiruntur in caſu *d. l. ſi quis maior.* Concludo itaq; ex his additionibus conuentioni & pacto non fuiſſe à Meddenſi contrauentum.

Iac. Menochius, I. C.

SVMMARIVM.

1 *Iudicantem cuncta rimari oportet.*
2 *Decima nonalium qualet ſin e.*
3 *Creditor habere poteſt ius ad rem tantum, non autem in re, & quomodo.*
4 *Priuilegium ſecundum ſpeciale regulariter tollit primum generale, quo ius ad rem tantum erat acquiſitum, nulla que facta mentione de dicto generali priuilegio.*
5 *Ius ad rem facilius tollitur, quam ius in re, & qua ratione.*
6 *Priuilegium ſecundum ſpeciale non videtur in totum abſorbere priuilegium primum generale, ſed tantum in aliqua eius parte.*
7 *Priuilegium conceſſum alicui de non ſoluenda decima pro quatuor campis per eum nominandis, ſi ante nominationem impetret aliud ſpeciale, ne terra poſſeſſio nominetur, primo dicitur derogatum.*
8 *Priuilegium generale cui conceſſum eſt, dicitur quæſitum eſſe ius ad rem tantum.*
9 *Priuilegia duo ſi concurrant, illud præualet, quod eſt magis ſpeciale.*
10 *Priuilegium magis ſpeciale quomodo probetur.*
11 *Priuilegium conceſſum perſonæ maiorem habet ſpecialitatem quam conceſſum loco.*
12 *Conductor, qui cultura ſua fundos ſteriles fecit fertiles, non poteſt per dominum à cultura remoueri, nec ei penſio augeri.*
13 *Negatiua potentior eſt affirmatiua, ideo priuilegium negatiuum plus operatur, quam affirmatiuum.*
14 *Priuilegium, vel cauſa ad damnum euitandum potentius, vel potentior eſt, quam quando tractatur de lucro captando.*
15 *Priuilegium conceſſum fœminis, præualet priuilegio conceſſo maſculis propter ſexum.*
16 *Plebani de iure communi habent facultatem percipiendi decimam.*
17 *Clauſula ex certa ſcientia*
18 *Item non obſtante, &c.*
19 *Item motu proprio, &c.*
(17–19:) *quem habeant effectum ſimul poſitum in priuilegio.*
20 *Plebani habent intentionem ſuam fundatam in recipiendis decimis ex prædiis ſub ſua parochia exiſtentibus, etiam contra Epiſcopum.*
21 *Nonalia, & decima non differunt, & cui decima conceditur, & nonalia conceſſa eſſe dicuntur.*
22 *Priuilegium ſecundum in his dicitur derogaſſe primo de quibus fecit mentionem.*
23 *Ius ad rem continet ſpem, quæ ex quo cauſam habeat de præterito, probabile & conſiderabile dicitur.*
24 *Princeps ſicut præſumitur nolle aliquem in iure ſuo lædere, ita pariter non præſumitur velle lædere in acquiſitione ſpe probabili.*

25 *Im-*

25 *Impetrans reſcriptum gratioſum facere debet mentionem iuris ad rem, quod is obtinet in alio beneficio, no ſecunda impetratio reddatur ſurreptitia.*
26 *Et quæ ſit ratio.*
27 *Priuilegium concedens, quod conceditur à iure communi, fauorabile eſt.*
28 *Priuilegium confirmatorium, iuris communis magis eſt fauorabile quam derogatorium.*
29 *Clerici an plebano teneantur quicquam ſoluere.*
30 *Priuilegia concedentia immunitates à decima ſoluenda eccleſiæ ſunt ſtrictiſſime interpretanda.*
31 *Ad acquirendam quaſi poſſeſſionem exigendi decimam ſufficit, vt ſemel decima ſit ſoluta.*
32 *Decimarum appellatione veniunt & noualia.*
Et habens poſſeſſionem decimarum an habeat etiam noualium ibid.
33 *Præſcripſiſſe dicitur noualia, qui & decimam præſcripſit.*
34 *Vnitas ſubiecti in acquirendo facit, vt in totum dicatur acquiſitum.*
35 *Poſſeſſio nihil habet commune cum proprietate.*
36 *Obligatus duplici vinculo, ſublato altero, non dicitur liberatus, quia aliud ſupereſt.*
37 *Si ineſt de quo minus, ergo de quo magis.*
38 *Prædium trahit ad ſe nemora & paſcua ſua.*
39 *Præſcribens decimas in nemoribus, vel paſcuis, tunc ſi illa ad culturam redigantur, habebit & Nouales.*
40 *Papa non ſolet conuentiones de decimis perſoluendis factas ſuo priuilegio perimere.*
41 *Decima & noualia an differant inter ſe.*
42 *Priuilegium primum generale quo acquiſitum eſt ius ad rem an tollatur per ſecundum ſpeciale, nulla facta mentione de illo iure ad rem.*
43 *De minimis non eſt curandum, cum quid eſt contra ius commune.*
44 *Læſio minima an habeatur in conſideratione.*
45 *Reſcriptum ſecundum ad beneficia facile tollit ius expectantis, quò ad illud beneficium pro quo reſcribit ſecundo loco Papa, & quæ ſit ratio.*
46 *Papa non dicitur tollere per ſecundum reſcriptum ſeu priuilegium ius pendens ab electione vel præſentatione.*
47 *Ius ad rem competens ob acceptationem vigore gratiæ expectatiuæ eſt conſiderabile, & non cenſetur ſublatum per ſecundum reſcriptum ab alio impetratum nulla de illo iure facta mentione.*
48 *Generi per ſpeciem non derogatur in priuilegiis.*
49 *Priuilegium conceſſum plebi an dicatur conceſſum rei vel perſonæ.*
50 *Decimæ an ſint ſoluendæ prædio inculta & nouiter ad culturam redacto induſtria alicuius.*
51 *Potientor an dignior ſit.*
52 *Prohibitiua cauſa an ſit potentior affirmatiua.*
53 *Damnum is ſentit, qui rem vel lucrum acquiſitum amittit.*
54 *Sexus non debet adiuuari, adeo vt lædatur ius tertij.*
55 *Princeps non præſumitur etiam reſcribendo fauore piæ cauſa auferre ius certi.*
56 *Priuilegium habens clauſulam derogatoriam vt aliud tollat, de eo debet facere mentionem.*
57 *Conuentio quãdo inita eſt cum aliquo, ſi poſtea impetratur priuilegium in ipſo de ipſa conuentione facienda eſt mentio.*
58 *Priuilegium conceſſum contra ius commune de eo iure communi debet facere mentionem, vt ei derogaſſe cenſeatur.*
59 *Clauſula ex certa ſcientia, quando habeat vim ſpecialis derogationis.*
60 *Et quid ſi priuilegium conceſſum cum tali clauſula ſit conceſſum ignoranti, & ignorante Papa de conuentionibus inter partes ipſas initas.*
61 *Quid de clauſula non obſtante:*
62 *Clauſula non obſtante, non dicitur derogare diſpoſitioni firmatæ conſenſu partium.*
63 *Clauſulæ ſimul iunctæ an plus operentur quam disiunctæ.*
Princeps ex multiplicatis clauſulis in priuilegio poſitis non præſumitur ius alterius auferre.
64 *Clauſula motu proprio non prodeſt alicui in præiudicium tertij.*

FACTI SPECIES.

PAulus IIII. Pontifex Maxim. eccleſiæ parochiali plebaniæ Sancti Germani, facultatem cõceſſit percipiendi decimas ex omnibus prædiis illius oppidi. quas quidem decimas aſſeruit ipſe ſummus Pontifex antiquitus conſueuiſſe à plebanis illius parochialis percipi, etiam ſi longa tempore percepta non fuerint. Deinde ipſemet Pontifex anno ſubſequenti non habita mentione illius conceſſionis factæ d. plebano, conceſſit priuilegium, multis appoſitis clauſulis, monialibus ſanctæ Claræ eiuſdem oppidi, ne tenerẽtur perſoluere decimas ex quibuſdam prædiis quæ nuper ad culturam redacta fuerant, ex quibus quidẽ prædiis iam vnam decimam frumenti primo anno ſoluerant hæ moniales ipſi plebano, cuius quidem ſolutionis facta non eſt mentio à monialibus in illa ſui priuilegij impetratione. Nunc dubitatur, an iure poſſit is plebanus exigere decimas à d. monialibus præ prædiis nouiter ad culturam redactis.

CONSILIVM XXXVI.

Initium à Domino.

SI indicantem † cuncta rimari oportet, *vt inquit tex. c. indicantem. 3. q. 5.* ſunt. mea quidem opinione, in hac facti ſpecie multa hinc inde diligenter & accurate perpendenda. Prima enim (vt aiunt:) fronte dicendum videbatur Plebanum nõ 1
poſſe percipere decimas ex prædijs à Monialibus his nuper ad culturam redactis. quas quidẽ decimas nouālia noſt. l hoc in caſu appellant. Vt pro monialibus reſponderẽ multa me mouebãt,

Primo, quia priuilegium ſeu conceſſio Plebani generale dicitur reſpectu priuilegii conceſſi Monialibus & continet hoc priuilegium Plebani ius ad rem, cum decimæ † noualium ſint, quæ 2
percipiuntur ex agris nouiter ad culturam redactis. *l. agraria, in fi. ff de term. mote c. vlt. de priuileg. c. quod per nouale. de verb. sig. & c. 2. de decimis. in 6.* Si ergo tempore conceſſi priuilegij Plebano nondum hæc Monialium prædia erant ad culturam redacta; ſequitur, decimas ex illis præſtare non potuiſſe; ob id dicitur Plebano † 3
quæſitum ius ad rem tantum non autem in re. *iuxta l. interdum, in prin. de verb. oblig.* vbi creditor conditionalis dicitur, cui facta fuit promiſſio de fructibus naſcituris, qui quidem creditor ius in ſpe tantum habere dicitur. *§ ex conditionali. inſt. de verb. oblig.* Si ergo Plebanus ius ad rem ſolummodo habuit, ſequitur, illud cenſeri ſublatum ex ſecundo priuilegio ſpeciali Monialibus conceſſo, 4
cum recepta * magis videatur Doctorum opinio, per ſecundum priuilegium † ſpeciale dici derogatum primo generali, quo ius ad rem tantum erat acquiſitum, etiam de eo generali priuilegio nulla mentione facta in ſpeciali. *ita cenſuerunt Abb. in c. 1. numero 20. in fin de reſcript. & ibi Barba. numero 35. Felin. numero 3. & Ripa num. 49. idem cenſuit Abbas in cap. veniens. numero 12. de reſcript. reſpondit Are. conſilio 76. numero 4. & in claris noſtris terminis conſuluit Decius conſilio 147. numero 4. verſiculo his præmiſſis. quam ſane opinionem probant ex. d. cap. 1. de reſcript. cap. paſtoralis. §. 1 cap. poſtulaſti eodem. & ex cap. dudum. §. noc; capi. quamuis il 2. de præbend. in 6.* ea quibusque præcipua ratione vtuntur, quod ius † ad rem facilius tollitur quam 5
quod ſit ius quærendum, & non quæſitum. *iux. l. qui autem, in prin. ff de his, quæ in fraud. cred. & l. ſi ſponſus. §. ſi maritus. il 2. de don. inter vir. & vxo.* Atque ita facilius tolli hoc ius ad rem ſcribunt Abb. *in c. in noſtra. in 4. notab. de reſcript. Calder. conſilio 8. in fin. de reſcript. Card. conſilio 61. in fin. & Rota deciſ. 16. Licet de more. de preb. in nouis & probat tex. in c. pen. de praben. in 6.* cum ergo dicatur derogatum priuilegio Plebani; non poteſt is à Monialibus has decimas exigere.

Secundo, vt pro his Monialibus reſponderem, adducebat ea ratione, qua vſus eſt Decius *in d. conſilio 147. colum. pen. verſic. & illa concluſio.* nempe hoc ſecundum † priuilegium ſpeciale Monialibus conceſſum, non auferre, atque ita non abſorbere in totum priuilegium plebani; ſed tantum in aliqua eius parte, quod fieri poteſt, nulla priuilegii plebani mentione facta. *iuxta doctrinam Hoſtien. in ſumma de reſcripti. numero 15. verſiculo dicendum eſt igitur. illum ſecuti ſunt Butrius in c. 1. numero 25. verſiculo Hoſtienſis dicit, & ibi Imola numero 7. in fin. & Felinus colum. 3. verſiculo primo. niſi de reſcriptis:* 6

/cendum eſt, violatam eſſe conuentionem, quæ reſpicit veritatem hanc, an ſint, vel non ſint catholici illi commentarij.

Quarto ſuffragatur, quod ſi conſideramus has Theologorum approbationes, vere nil aliud oſtendunt, quam conſultationes & reſponſa prodentum. qui inter rogati reſponderunt, ſibi videri Meddenſem non errаſſe. Quo fit, vt iure licuerit ipſi Meddenſi hæc reſponſa habere imo, vbi peritos non conſuluiſſet, iure re-
24 prehendi meruiſſet, ſi per iuris † ignorantiam quid deinde egiſſet. cum illa neminem excuſet. *l. iuris ignorantia. Cod. qui adm.* Quo loci ſcribunt omnes, non etiam ruſticum, vel mulierem excuſari, ſi iuriſperitos conſulere potuerunt, & non conſuluerunt. *idem ſcribunt: Iaſ. conſilio 28 colum. 1. lib. 4. Dec. conſilio 351. ad fi. Ruin. conſilio 139. in fi. lib. 2. Alcia tract. præſum. reg. 3. præſum. 31. & Cran. conſilio 285. in fin.* Cum ergo Meddenſis actum iure permiſſum, & viro diligenti dignum egerit, dicendum non eſt violaſſe conuentionem, quæ non actum extrinſecum, & accidens reſpicit, ſed intrinſecum, & ſubſtantiam. & quemadmodum ius alterius colitigantis non alteratur. dum lite pendente aduerſarius peritiores conſuluit: ita vere dicendum eſt in caſu iſto.

25 Quinto, ac vltimo accedit, quod † is dicitur actui contrauenire, qui dolo aliquid agit, quo aduerſarii ius lædatur: *ita tradunt omnes in l. ſi quis maior. Cod. de tranſact. ibi Curt. iun. numero 16. ita declarantes illam conſtitutionem, quod placuit & Alex. conſilio 92. colum. 1. lib. 1. Dec. conſilio 451. col. 1. & Roland. conſilio 57. numero 6. libro 1.* Atqui in caſu noſtro nihil egit doloſe Meddenſis, vt Iacomelli ius læſum
26 dicatur. nam, eo omiſſo, quia dolus † non præſumitur, *iuxta l. dolum. C. de dolo*, conſtat Meddenſem feciſſe actum iure permiſſum: non ergo dolo quid egit, cum non iudicetur delictum, quod à iure conceditur. *Gracchus. C. ad l. Iul. de adult.* non etiam læſum fuit ius Iacomelli, cum ſubſtantia nedum ipſorum commentariorum non fuerit à Meddenſe immutata, ſed ne quidem verba ipſa inuerſa aut commutata.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primũ reſpondeo. hic nihil dici innouatum cum libri verba, & ſubſtantia non ſint immutata, vt iam ſæpius dictum fuit. Nec dubium facit illud reſponſum Fulg. *conſil. 223.* cum eo in caſu, non leue præiudicium fuerit ſoluere coram prætore, vel coram Epiſcopo, ratione licentiæ impetrandæ, ſine qua alienari res illa non poterat. non ita dubitationem mouet reſponſum Comenſ. *d. conſilio 179* ſiquidem & ibi magna verſabatur creditoris vtilitas, quod præſtituto tempore
27 pretium numeraretur, vel paulo poſt, cum minus ſoluere † dicatur, qui ſero ſoluit. *§. plus, inſt. de act.* quod autem dicitur, conuentionem cenſeri violatam, cum in re minima obſeruata non fuerit procedit, cum aduerſarij ius in ſubſtantia læditur alioqui quę mi-
28 nima † ſunt conſiderari nõ ſolent. *l. ſi is. ff. de in int. reg. reſt. Iaſ. in l. ſi contendum. colum. 3. qui ſatiſd. cog. Socin in add. l. alien reg. 78. l. allen. 1. cæteros prætereo.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, & negatur præſcriptam hic fuiſſe formam huic conuentioni, ſed ſimpliciter pactum eſt, quod librorum determinatio fieret per Pontificem Maxim. Cum ergo ita nunc ac olim de his commentarijs ferri poſſet à Pontifice iudicium, ex quo eadem verba, eademque commentariorum eſt ſubſtantia, dicendum eſt, non eſſe violatam conuentionem.

29 Non obſtat tertium, † quia illi dicitur ex relatis ſupra in primo fundamento ſatisfactum. nam tex. *d. l. ius ciuile, de iuſt. & iure*, loquitur, cum additio vel detractio fit in ſubſtantia: tunc enim actus nouus conſtituitur. *ita ibi Bart. & alij quos ſupra retuli. ita etiam declarat Crauet. conſilio 223. numero 6. qui eiuſdem opinionis retulit Corneum, & alios idem docuit Alciatus in l. 2. §. ſi quis ſimpliciter. 3. notabil. de verb. oblig. & Tiraquel. tractat. de retractu conſang. §. 39. gloſſ. 1. num. 6.* Nec refragantur allegatæ interpretum traditiones. Nam Socin. Sen. *d. conſil. 27. colum. 4. lib. 1.* vere loquitur de qualitate ſubſtantiali, & formali. dum negat arbitros poſſe adiicere laudo nouam qualitatem vel formam. *ex dict. leg. ius ciuile*, ſi enim dictum
30 doctoris † intelligi debet ſecundum iura ab eo allegata, *vt inquit Bart. in leg. non ſolum. §. liberationis verba num. 7. de liber. leg. Rom. conſil. 76 col. vlt. & Soc. Iun. conſ. 68 num 27. lib. 1.* dicendum eſt, Socin. loqui de qualitate ſubſtantiali, vt pariter loquitur dicta l. *ius ciuile.* Accedit quod idem Socin. nititur & auctoritate Butrii. *conſi. 66. in facto.* qui quidem Butrius loquitur cum quid ſubſtantiale actu adiicitur *ita quoq; intelligitur text. clemen. 2. de vita & honeſt. cleric.* qui vere loquitur de noua pœnali conſtitutione, ita quoque procedunt & cę-
31 tera omnia, quæ retuli. Comprobatur ex eo, quod vera qualitas † illa eſſe dicitur, quæ accidens eſt, & ſubſtantiam non attingit vel immutat. At illa quæ ſubſtantiam attingit, impropriè qualitas eſt, & verius ſubſtantia dici poteſt, *ita Bal. in l. eius qui in prouincia, ad fin. ff. ſi cert. pet. & in l. 2. col. 4. C. de bon. poſſ. ſecund. tab.* Atqui in caſu noſtro conſtat, additionem hanc eſſe ſeparatim factam non modo à ſubſtantia, ſed à verbis horum commentariorum: non ergo violata eſt conuentio.

Non obſtat quartum ex d. cap. vlt. *de lite pend.* quia reſpõdeo, eo in caſu, nouum illud priuilegium, quod ſuperuenerat, nouũ quoque tribuebat ius illi impetranti: non mirum, ſi lite pendente aliquid innouaſſe dicitur: at hic nullum ius tribuit hæc additio ipſi Meddenſi. cum illa quid diuerſum à ſubſtantia commentariorum non contineat: iure ergo & lite pendente innouare † licuit. *ita Bald. in cap. 1 §. ſancimus, quo tempo. miles. in vſib. feud. Corſetus ſuo ſing. in verbo. appellatio. incip. regula eſt, verſic. limita quinto. qui alios recenſet.* 32 præterea, iam diximus, licuiſſe Meddenſi perquirere, & habere conſilia, & approbationes Theologorum: non ergo aliquid innouaſſe dicitur: *ita Corſetus præallegato loco, verſic. ſexto limit. Alex. reſp. 464. num. 12. & Gramm. deciſ. 14. num 8.*

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur primo, quod imo verior eſt illa doctorum opinio, non cenſeri contrauentum † tranſa- 33
ctioni ex ſola reſcripti impetratione, niſi eo reſcripto is impetrans vtatur. *ita Iaſ. in d. l. ſi quis maior. nu. 17. C. de tranſact.* eſt enim neceſſaria actualis contrauentio, *vt ibidem docuit Cagna. n. 83.* ſecundo reſpondetur, in caſu noſtro ceſſare & dolum & aduerſarij læſionem, quæ neceſſario requiruntur in caſu *d. l. ſi quis maior.* Concludo itaq; ex his additionibus conuentioni & pacto non fuiſſe à Meddenſi contrauentum.

Iac. Menochius, I. C.

SVMMARIVM.

1 *Iudicantem cuncta rimari oportet.*
2 *Decimæ nouallium quales ſint.*
3 *Creditor habere poteſt ius ad rem tantum, non autem in re, & quomodo.*
4 *Priuilegium ſecundum ſpeciale regulariter tollit primum generale, quo ius ad rem tantum erat acquiſitum, nullaque facta mentione de dicto generali priuilegio.*
5 *Ius ad rem facilius tollitur, quam ius in re, & qua ratione.*
6 *Priuilegium ſecundum ſpeciale non videtur in totum abſorbere priuilegium primum generale, ſed tantum in aliqua eius parte.*
7 *Priuilegium conceſſum alicui de non ſoluenda decima pro quatuor campis per eum nominandis, ſi ante nominationem impetretur aliud ſpeciale, ne certa poſſeſſio nominetur, primo dicitur derogatum.*
8 *Priuilegium generale cui conceſſum eſt, dicitur quæſitum eſſe ius ad rem tantum.*
9 *Priuilegia duo ſi concurrant, illud præualet, quod eſt magis ſpeciale.*
10 *Priuilegium magis ſpeciale quomodo probetur.*
11 *Priuilegium conceſſum perſonæ maiorem habet ſpecialitatem quam conceſſum loco.*
12 *Conductor, qui cultura ſua fundos ſteriles fecit fertiles, non poteſt per dominum à cultura remoueri, nec ei penſio augeri.*
13 *Negatiua potentior eſt affirmatiua, ideo priuilegium negatiuum plus operatur, quam affirmatiuum.*
14 *Priuilegium, vel cauſa ad damnum euitandum potentius, vel potentior eſt, quam quando tractatur de lucro captando.*
15 *Priuilegium conceſſum fœminis, præualet priuilegio conceſſo maſculis propter ſexum.*
16 *Plebani de iure communi habent facultatem percipiendi decimam.*
17 *Clauſula ex certa ſcientia* }
18 *Item non obſtante, &c.* } *quem habeant effectum ſimul poſitum in priuilegio.*
19 *Item motu proprio, &c.* }
20 *Plebani habens intentionem ſuam fundatam in recipiendis decimis ex prædiis ſub ſua parochia exiſtentibus, etiam contra Epiſcopum.*
21 *Nonalia, & decima non differunt, & cui decima conceditur, & nonalia conceſſa eſſe dicuntur.*
22 *Priuilegium ſecundum in his dicitur derogaſſe primo de quibus fecit mentionem.*
23 *Ius ad rem continet ſpem, quæ ex quo cauſam habeat de præterito, probabile & conſiderabile dicitur.*
24 *Princeps ſicut præſumitur nolle aliquem in iure ſuo lædere, ita pariter non præſumitur velle lædere in acquiſitione ſpe probabili.*

25 *Im-*

25 *Impetrans reſcriptum gratioſum facere debet mentionem iuris ad rem, quod is obtinet in alio beneficio, ne ſecunda impetratio reddatur ſurreptitia.*
26 *Et quæ ſit ratio.*
27 *Priuilegium concedens, quod conceditur à iure communi, fauorabile eſt.*
28 *Priuilegium confirmatorium, iuris communis magis eſt fauorabile quam derogatorium.*
29 *Clerici an plebano teneantur quicquam ſoluere.*
30 *Priuilegia concedentia immunitates à decima ſoluenda eccleſiæ ſunt ſtrictiſſime interpretanda.*
31 *Ad acquirendam quaſi poſſeſſionem exigendi decimam ſufficit, vt ſemel decima ſit ſoluta.*
32 *Decimarum appellatione veniunt & noualia.*
Et habens poſſeſſionem decimarum an habeat etiam noualium ibid.
33 *Præſcripſiſſe dicitur noualia, qui & decimam præſcripſit.*
34 *Vnitas ſubiecti in acquirendo facit, vt in totum dicatur acquiſitum.*
35 *Poſſeſſio nihil habet commune cum proprietate.*
36 *Obligatus duplici vinculo, ſublato altero, non dicitur liberatus, quia aliud ſupereſt.*
37 *Si ineſt de quo minus, ergo de quo magis.*
38 *Prædium trahit ad ſe nemora & paſcua ſua.*
39 *Præſcribens decimas in nemoribus, vel paſcuis, tunc ſi illa ad culturam redigantur, habebit & Nouales.*
40 *Papa non ſolet conuentiones de decimis perſoluendis factas ſuo priuilegio perimere.*
41 *Decima & noualia an differant inter ſe.*
42 *Priuilegium primum generale quo acquiſitum eſt ius ad rem an tollatur per ſecundum ſpeciale, nulla facta mentione de illo iure ad rem.*
43 *De minimis non eſt curandum, cum quid eſt contra ius commune.*
44 *Læſio minima an habeatur in conſideratione.*
45 *Reſcriptum ſecundum ad beneficia facile tollit ius expectantis, quò ad illud beneficium pro quo reſcribit ſecundo loco Papa, & quæ ſit ratio.*
46 *Papa non dicitur tollere per ſecundum reſcriptum ſeu priuilegium ius pendens ab electione vel præſentatione.*
47 *Ius ad rem competens ob acceptationem vigore gratiæ expectatiuæ eſt conſiderabile, & non cenſetur ſublatum per ſecundum reſcriptum ab alio impetratum nulla de illo iure facta mentione.*
48 *Generi per ſpeciem non derogatur in priuilegiis.*
49 *Priuilegium conceſſum plebi an dicatur conceſſum rei vel perſonæ.*
30 *Decimæ an ſint ſoluendæ prædio inculto & nouiter ad culturam redacto induſtria alicuius.*
51 *Potentior an dignior ſit.*
52 *Prohibitiua cauſa an ſit potentior affirmatiua.*
53 *Damnum is ſentit, qui rem vel lucrum acquiſitum amittit.*
54 *Sexus non debet adiuuari, adeo vt lædatur ius tertij.*
55 *Princeps non præſumitur etiam reſcribendo fauore piæ cauſæ auferre ius tertij.*
56 *Priuilegium habens clauſulam derogatoriam vt aliud tollat, de eo debet facere mentionem.*
57 *Conuentio quādo inita eſt cum aliquo, ſi poſtea impetratur priuilegium in ipſo de ipſa conuentione facienda eſt mentio.*
58 *Priuilegium conceſſum contra ius commune de eo iure communi debet facere mentionem, vt ei derogaſſe cenſeatur.*
59 *Clauſula ex certa ſcientia, quando habeat vim ſpecialis derogationis.*
60 *Et quid ſi priuilegium conceſſum cum tali clauſula ſit conceſſum ignoranti, & ignorante Papa de conuentionibus inter partes ipſas initas.*
61 *Quid de clauſula non obſtante:*
62 *Clauſula non obſtante, non dicitur derogare diſpoſitioni firmatæ conſenſu partium.*
63 *Clauſulæ ſimul iunctæ an plus operentur quam disiunctæ.*
Princeps ex multiplicatis clauſulis in priuilegio poſitis non præſumitur ius alterius auferre.
64 *Clauſula motus proprij non prodeſt alicui in præiudicium tertij.*

FACTI SPECIES.

PAulus IIII. Pontifex Maxim. eccleſiæ parochiali plebaniæ Sancti Germani, facultatem cōceſſit percipiendi decimas ex omnibus prædiis illius oppidi. quas quidem decimas aſſeruit ipſe ſummus Pontifex antiquitus conſueuiſſe à plebanis illius parochialis percipi, etiam ſi longo tempore percepta non fuerint. Deinde ipſemet Pontifex anno ſubſequenti non habita mentione illius conceſſionis factæ d. plebano, conceſſit priuilegium, multis appoſitis clauſulis, monialibus ſanctæ Claræ eiuſdem oppidi, ne tenerētur perſoluere decimas ex quibuſdam prædiis quæ nuper ad culturam redacta fuerant, ex quibus quidē prædiis iam vnam decimam frumenti primo anno ſoluerant hæ moniales ipſi plebano, cuius quidem ſolutionis facta non eſt mentio à monialibus in illa ſui priuilegij impetratione. Nunc dubitatur, an iure poſſit is plebanus exigere decimas à d. monialibus pro prædiis nouiter ad culturam redactis.

CONSILIVM XXXVI.

Initium à Domino.

SI iudicantem † cuncta rimari oportet, *vt inquit tex. c. iudicantem. 3. q. 5.* ſunt, mea quidem opinione, in hac facti ſpecie multa hinc inde diligenter & accorate perpendenda. Prima enim (*vt aiunt*) fronte dicendum videbatur Plebanum nō 1
poſſe percipere decimas ex prædijs à Monialibus his nuper ad culturam redactis. quas quidē decimas noualia noſt. l hoc in caſu appellant. Vt pro monialibus reſpondere multa me mouebāt.

Primo, quia priuilegium ſeu conceſſio Plebani generale dicitur reſpecto priuilegii conceſſi Monialibus & continet hoc priuilegium Plebani ius ad rem, cum decimæ † nouaelium ſint, quæ 2
percipiuntur ex agris nouiter ad culturam redactis. *l. agraria, in fi. ff de term. moto c. vlt. de priuileg. c. quid per nouale. de verb. ſig. & c. 2. de decimis. in 6.* Si ergo tempore conceſſi priuilegij Plebano nondum hæc Monialium prædia erant ad culturam redacta: ſequitur, 3
decimas ex illis præſtare non potuiſſe; ob id dicitur Plebano † quæſitum ius ad rem tantum non autem in re. *iuxta l. interdum, in prin. de verb. oblig.* vbi creditor conditionalis dicitur, cui facta fuit promiſſio de fructibus naſcituris, qui quidem creditor ius in ſpe tantum habere dicitur. *§ ex conditionali. inſt. de verb. oblig.* Si ergo Plebanus ius ad rem ſolummodo habuit. ſequitur, illud cenſeri ſublatum ex ſecundo priuilegio ſpeciali Monialibus conceſſo, *
cum recepta * magis videatur Doctorum opinio, per ſecundum priuilegium † ſpeciale dici derogatum primo generali, quo ius 4
ad rem tantum erat acquiſitum, etiam de eo generali priuilegio nulla mentione facta in ſpeciali. *ita cenſuerunt Abb. in c. 1. numero 10. in fin de reſcript. & ibi Barba. numero 35. Felin. numero 3. & Ripa numero 49. idem cenſuit Abbas in cap. veniens. numero 12. de reſcript. ſic Benedict. Are. conſilio 76. numero 4. & in claris noſtris terminis conſuluit Decius conſilio 147. numero 4. verſiculo his præmiſſis. quam ſane opinionem probant ex. d. cap. 1. de reſcript. cap. paſtoralis. §. 1 cap. poſtulaſti. eodem. & ex cap. dudum. §. nos; capi. quamuis il 2. de præbend. in 6.* ea quoque præcipua ratione vtuntur, quod ius † ad rem facilius tollitur quam 5
quod ſit ius quærendum, & non quæſitum. *iux. l. qui autem, in prin. ff de his, quæ in fraud. cred. & l. ſi ſponſus. §. ſi maritus. il 2. de dō. inter vir. & vxo.* Atque ita facilius tolli hoc ius ad rem ſcribunt Abb. *in c. in noſtra. in 4. notab. de reſcript. Calder. conſilio 8. in fin. de reſcript. Card. conſilio 61. in fin. & Rota deciſ. 16. Licet de mort. de præb. in nouis & probat tex. in c. pen. de præben. in 6.* cum ergo dicatur derogatum priuilegio Plebani; non poteſt is à Monialibus has decimas exigere.

Secundo, vt pro his Monialibus reſponderem, adducebar ea ratione, qua vſus eſt Decius *in d. conſilio 147. colum. pen. verſic. & iſta concluſio.* nempe hoc ſecundum † priuilegium ſpeciale Moniali- 6
bus conceſſum, non auferre, atque ita non abſorbere in totum priuilegium plebani; ſed tantum in aliqua eius parte, quod fieri poteſt, nulla priuilegii plebani mentione facta. *iuxta doctrinam Hoſtien. in ſumma de reſcriptis. numero 15. verſiculo dicendum eſt igitur. illum ſecuti ſunt Butrius in c. 1. numero 25. verſiculo Hoſtienſis dicit, & ibi Imola numero 7. in fin. & Felinus colum. 3. verſiculo primo. niſi de reſcriptis:*

Tertio, hac ſpectare videtur doctrina Card. & Imolæ, *in cap. cum ordinem nu. 8. de reſcript. quos ſecutus eſt Felin. in c. 1. colum. 3. ver-*
7 *ſic. tertio reſtringo. eo.* ſcribunt ij, quod priuilegio † conceſſo religioſis, vt non teneantur ſoluere decimas de quatuor poſſeſſionibus ab eis nominandis, derogatur per ſecundum ſpeciale priuilegium impetratum ante nominationem illarum, quatuor poſſeſſionum, ne certa poſſeſſio nominari poſſet: ea videtur ratio, quia
8 illi † cui conceſſum eſt generale priuilegium, dicitur eſſe quæſitum ius ad rem tantum, quod facile tolli poteſt, quemadmodum & hic.

Quarto, illud non parum vrgere videtur, quod vbi duo priui-
9 legia † concurrunt, illud alteri præualet, quod eſt magis ſpeciale: *ita de duobus reſcriptis tradunt Dec. in d. c. 1. numero 7. verſ. eſſet tamen de reſcript. & ibidem Ripa nume. 65. 67. & Bero. numero 49. & in ſpecie noſtra idem Dec. in d. conſilio 147. colum pen. verſic. non obſtat quod. poſt Baldum in l. hac conſultiſſima. num. 1. verſiculo cn vero. C. qui teſtamen. facere poſ. & Bart. in extrauag. ad reprimen. in verbo non obſtantibus. numero 9. Idem ſcribunt Iaſ. conſilio 62. numero 13. libro 3. & Dec. in l. in toto iure. num. 4. de reg. iuris.* Atqui priuilegium conceſſum Monialibus magis ſpeciale illo plebani videtur, ergo illi præfertur.
10 Quod magis ſpeciale † cenſeatur, multis à Decio relatis demonſtrari ita poteſt. primo, quia priuilegium plebani loquitur de decimis, & nonalibus in genere: priuilegium vero Monialium loquitur de nonalibus in ſpecie hoc eſt de prædijs à ſe de nouo colendis. eſt ergo magis ſpeciale, *vt etiam in his terminis arguit Rum. conſil. 163. numer. 14. libro 5.* Secundo priuilegium plebani dicitur conceſſum loco, priuilegium vero Monialium ipſis perſonis: at-
11 qui priuilegium † perſonæ conceſſum, habet maiorem ſpecialitatem. quam conceſſum loco. *ita Bald. in l. 1. q. 3. ff. de off. conſul. in l. Gallus. § ille caſus col. vlt. de libe. & poſthum. & in l. vnica. § ſin autem. nu. 7. C. de cadu. tol. Dec. in l. in toto iure. num. 3. de reg. iur. & in. ca præſentia. nu. 51. prope finem, de probatio.*

Quinto, quia opera Monialium prædia hæc ad culturam redacta fuerunt; quo fit, vt maior ſpecialitatis ratio inſit. *arg. text. l. quicunque. vbi Bar. C. de omni. agro. deſer. lib. 11.* quo loci conſtitutum
12 eſt, quod illi † qui cultura ſua fundos ſteriles fecerunt fertiles, non poſſunt per dominos à cultura remoueri: nec eis penſio augeri poteſt *confer. c. l. cognouimus, Cod. de manci. p. & colo. pat. lib. 11. vbi Bart. ad idem text. in l. vltim. Cod. de alluuio. ibi ne doleant diligenter operam ſuam dediſſe culturæ. & egregie tradunt ex d. leg. vlt. Curtius ſenior. conſilio 73. in fin. Alcia. reſpon. 302. & Natta. conſilio 55. in fin. libr. 1.*

Sexto, maior ſpecialitas demonſtrari ex eo videtur, quod pri-
13 uilegium Monialium eſt negatiue † conceptum, de nonalibus non ſoluendis priuilegium vero plebani affirmatiue, quod decimas nonalium exigere poſſit: ergo priuilegium Monialium præualere debet: cum negatiua potentior ſit affirmatiua. *ita Bald. in l. ſi Ruſinus. C. de teſta. mil. & ibi in ſpecie Iaſ. num. 3. & Dec. numero 6.* ſcribunt, regulam prohibitiuam eſſe magis ſpecialem. *Dec. in ca. in præſentia, num. 51 de prob.*

Septimo maior ſpecialitas ex latere Monialium demonſtrari videtur, quod ipſæ agunt de damno euitando, plebanus vero de
14 lucro, at cauſa † quæ eſt ad damnum euitandum, dicitur altera potior. *l. verum. § vltim. vbi Bar. ff. de min. idem Bar. in auth. quas actiones num. 3. C. de ſacroſanct. eccleſ. Abbas in cap in præſentia. de probat. Decius in l. non debet alteri. § in re obſcura. ff. de reg. iur.*

Octauo, præter Decium, ego addo, in pari cauſa eſſe iudican-
15 dum priuilegium Monialium ratione ſexus † magis ſpeciale, & fauorabile, *vt tradunt Prapoſ. in cap. verum, colum. 4. de condit. appoſi. Decius in cap. in præſentia. numero 53. de probatio. idem Decius in l. 2. numero. 77. in fin. de reg. iuris. & Neuiz. in. libr. 6. Sylua. nupt. numero 47.*

Nono, his Monialibus illud maxime ſuffragari videtur, quod neceſſe minime fuerit eis mentionem facere illius priuilegij plebani: ex quo illud priuilegium iuri communi conuenit. Continet enim priuilegium facultatem percipiendi decimas, quæ &
16 iure communi plebanis † tributa eſt. *c. veniens, vbi omnes. de præſcript. late Rebuffus in tracta. de decimis. q. 14.* Cum ergo contineat idem quod ius commune, neceſſe non fuit de eo à Monialibus mentionem facere: *ita ſcribunt Innoc. in c. 1. num. 3 de reſcript. & ibi Zabarella colum. pen. in fin. Imola num. 5. Abbas numer. 7. Barba. num. 32. Felin. colum. 3. & Ripa. nu. 53.* ea eſt ratio, quia quemadmodum ius commune cognitum eſt ſummo Pontifici. *ca. 1. de conſt. in 6.* ita & priuilegium iuri communi conforme.

Decimo, ac vltimo mirum in modum vrgere videtur, quod priuilegium hoc Monialium habet clauſulas maximi effectus ad 17
derogandum. Siquidem habet primo clauſulam † *ex certa ſcientia*, quæ quidem vim habet ſpecialis derogationis. *ita clare cenſuerunt Guido Papa. conſilio 63. numero 5. verſi. in contrarium. Socin Senior, conſilio 63. col. 3. verſic. ſed ad hoc faciliter. lib. 3. qui hanc eſſe communem * opinionem teſtatur. & alios recenſet Io. de milet in ſuo repertorio in verbo, ſcientia certa.* *
imo clauſula hæc adeo potens eſt, vt ius alteri in re quæſitum auferat. *Alex. conſilio. 216. colum. 6 numer. 22. lib. 2. Corn. conſilio 83. colum. pen. lib. 4. Soc. Sen. conſ 272. col. pen. li. 2. Rum. conſilio 175. num. 22. & conſil. 229. nu. 2. lib. 1. Dec. conſilio. 191. col. 1 & conſil. 341. col. 1.*

Vndecimo, adeſt clauſula † *non obſtante*, quæ pariter operatur 18
ſpecialem derogationem. *Socin. Sen. conſilio 3. col. 2. & conſilio 63. col. 3. lib. 3.* imo hæc iuncta cum præcedenti, operatur etiam ad magnum & notabile alterius præiudicium. *ita reſponderunt Rum. conſilio 12. numero 24. lib. 3. conſilio 86. numero 8. lib. 5. & Goz. ad. conſilio. 5. num. 16.*

Duodecimo adeſt & clauſula † *motu proprio.* quæ quidem ope- 19
ratur derogationem iuris alterius; cum omnem ſubreptionem auferat. *capit. ſi motu proprio; de præbend in 6. clem. ſi Romanus. de præbend. copioſe ſcribunt Felinus. in capit. cæterum. numero 9. verſiculo ſeptima reſtrictio, de reſcript. Iaſon. in l. nec damnoſa. Codice de precib. imper. offer. Dec. conſilio 33. numero 2. & alibi. & in ſpecie noſtra priuilegij decimarum alteri contrario, ita clare argumentatur, & hanc opinionem tuetur ex clauſulis his ſimul appoſitis Rum. conſilio 163. numero 20. 21. libro 5.* qui aſſerit has clauſulas ſimul junctas operari etiam in graue præiudicium alterius. *idem Rum. conſil. 98. num. 13. lib. 2. conſilio 12. num. 124. lib. & conſilio 86. num. 8. lib. 5. & Goza. con. 5. numero 16.* Hæc me ancipitem reddebant, vt contra plebanum reſponderem.

Re tamen diligentiſſime conſiderata, atque examinata, contrariam ſententiam veriorem eſſe opinor. nempe præualere priuilegium plebani, nec illi cenſeri aliquo pacto derogatũ per priuilegium Monialium. quam ſane ſententiam multis veram mox
oſtendam. illud ante omnia ſciendum eſt; Plebano † deberi de- 20
cimas omnium prædiorum, quæ ſub ſua parochia ſunt, vt aperte probant tex. *in c. cum contingat. & c. cum in tua, de decimis. cap. veniens, vbi omnes de reſcrip. c. ad decimas. de reſtitu. ſpol. in 6.* & ob id habet plebanus intentionem de iure communi fundatam. Ita Rebuffus *in tract. de decimis q. 7. num. 4. & num. 5.* ſubiungit poſt multos habere intentionem hanc fundatam etiam, contra Epiſcopum, *ex cap. vlt. de paroch. & c. vlt. vt lite pend.* atque ita multo fortius fundatam habet contra alios quoſcunque eccleſiaſticos, *vt infra dicemus.*

Primo ea ratione adducor, quod Priuilegium conceſſum ple-
bano, ei conſulit ius in re tam † ratione decimarum quam noua- 21
lium, de decimis non eſt dubium, *ita enim aperte probat tex. ca. veniens, vbi Abbas. de reſcrip. Dec in c. 1. numero 4. & ibi Ripa numero 49. de reſcrip. Roder. Suarez. allegat. 28. numer. 6.* dubium eſt in nouatibus, in quibus vere idem dicendum eſt ſiquidem nouatia ita iure communi antiquo debentur ipſi plebano agenti curam animarum, vt ipſemet decimæ; *vt probat cap. cum contingat. de decimis. & ibi Ioan. And. & Ancha. & ſcribit Rebuffus in tract. de decimis. q. 14. numero. 24. & clare probat cap. ex parte. il 3 de decimis. iuxta interpretationem. Petri quam probauit Fortunius Garzia in repet. lege. Gallus. § & quid ſi tantum numero 194. ff. de libe. & poſthu. & Roder. Suarez. d. alleg. 28. numero 7. & 8.* quo ergo ad originem acquiſitionis ſeu debiti nulla eſt differentia inter decimas & nouatia Non etiam eſt in cæteris differentia: nam, & ſi nouatia reſpiciant fructus naſcituros ex prædijs nouiter cultis, ita etiam decimæ ſunt de fructibus naſcituris: vt copioſius ſuo loco dicemus. ita ergo nouatia tribuũt ius in re, vt decimæ cum ſolo videatur eſſe nudi nominis differentia: ſi ergo priuilegium plebani cõtinet ius in re, ſequitur illi non cẽſeri derogatum per priuilegium Monialibus conceſſum; cum illius priuilegij plebani nulla ſit habita mentio, *ex d. c. veniens. de præſcrip. Dec. & Ripa. prætatis locis.*

Secundo, dato non conceſſo tamen, quod priuilegium plebani contineat reſpectu nouatium ius ad rem tantum; attamen adhuc dico illi non cenſeri derogatum per priuilegium Monialibus conceſſum. Quandoquidẽ verior eſt opinio, eſſe faciendam
† mentionem iuris ad rem, vt cenſeatur illud ſublatum per ſecun- 22
dam conceſſionem. *ita docent ipſemet. Dec. c num. 4. verſic ſed aduertendum eſt, de reſcriptis. & præter eum idem reſpondit Alex. conſilio 7. col. 1. verſic. præterea.* quæ quidem ſententia, quam ego ſemper veram exiſtimaui, clare probatur *in c. quamuis, de reſcrip. in 6. vt illum*

egregie

egregie perpendit Aretin. d. conſ. 7. colum. 2. verſ. pro hĩs facit. & Aret.
23 ea ratione, quæ hic conuenit, vtitur: quia hoc ius † ad rem conti-
net ſpem quæ ex quo cauſam habet de præterito (: vt hic cum iu-
re communi noualia ſint Plebano debita, vt ſupra dixi :) probabi-
le & conſiderabile dicitur. l. poſt emancipationem. § 1. vbi Bart. ff. de li-
ber lega. l. in dicem §. nam autem. ff. de aqua plu. arcend. l. ſpem. C. de dona.
copioſe ſcribit Tiraq. in tract. de legib. connubial. poſt leges. num. 42 idem
tract. de rettractu conſang. § 26 gloſſ 3. numer. 4. & Aretinum ſunt ſecuti
Gomme. in reg. Cancella. de non tollendo iure quæſito. q. 4. & Cagnol. in l.
vlt. numer. 137. C. de pactis. quemadmodum ergo non præſumitur
24 principem † velle aliquem in iure ſuo lædere; ita pariter non præ-
ſumitur velle lædere in hac ſpe probabili, cum adſit par ratio læ-
dendi ius alterius. Accedit, quod ſi (: vt ſcribunt Dec. in d. cap. 1. num.
4. verſ. ſimiliter. & apertius Ripa numer. 50. de reſcrip. :) in impetratione
25 † reſcripti gratioſi facienda eſt mentio iuris ad rem, quod is impe-
trans obtinet in alio beneficio, ne ſecunda impetratio ſubrepti-
tia ſit, vt ſcribunt Abbas & Felin. in c. in noſtra num. 4. de reſcrip. & Io.
de Sylua in tract. de beneficio part. 3. q. 11. num. 1. quod quidem factum
26 † eſt ad euitandum eccleſiæ præiudicium; quod & per pluralita-
tem inferunt. cap. quia nonnulli, de cler non reſid. & poſt Abb. Butrium
& Imolam docuit Pariſius in c. veniens num. 9 de præſcrip. idem dicen-
dum eſt in caſu priuilegij, cum adſit eadem ratio, nec ius alterius
lædatur. Imo maior eſt hic ratio, ex quo ius Plebani iure commu-
ni etiam nititur. huc etiam ſpectat, quod adeo ius ad rem conſi-
derabile eſt, vt illi non cenſeatur derogatum in dubio per clauſu-
lam motus proprij, vt ſuo loco diximus, vbi alijs hæc comprobaui-
mus.

Tertio, ex eo in hanc ſententiam adducor, quod hoc priuile-
gium Plebani dicitur eſſe fauorabile, illud vere Monialium odio-
ſum: quocirca priuilegium Plebani anteferri debet. quod autem
vera hæc ſint, vel ex eo demonſtratur, quod priuilegium Plebani
nil aliud continet quam illud, quod iure communi antiquo eſt ſi-
bi conceſſum, vt iam diximus. ſi ergo priuilegium confirmat Ple-
27 banum in ſuo iure antiquo, ſequitur eſſe † fauorabile. argumen-
to ducto á fortiori ex glo. in cap. ſtatutum, in verbo dinumerandum. de
præben. in 6. leg. ſi vnus. § pactum ne peteret, & ibi copioſe Iaſ. nu. 6. de pa-
ctis. ita econtra odioſum dicitur priuilegium Monialium, quia
aufert ius Plebani, quod in ſpecie docuit Fortunius Garzia in d. §. &
quid ſi tantum, numer. 162. quem hac in re probauit Dida. libro 1. varia.
reſol. cap. 17. num. 13. & in his terminis Dec. in c. in præſentia. num. 31. de pro-
ba. Rurſus & ſecundo priuilegium Plebani (: vt iam diximus :) eſt
28 iuris communis † confirmatorium; atque ita ius commune con-
tinet. illud vero Monialium continet ſolum ius ſpeciale, ex quo
eis dicitur ex priuilegio conceſſum, ne ſoluant de noualibus, de
quibus iure communi tenentur. eſt ergo priuilegium hoc Moni-
alium minus fauorabile & minus potens illo priuilegio Plebani,
iuxt. leg. cum miliu. §. militia miſſus. ff. de mil. teſta. ad leg. adminiſtran-
tes. §. vlt. ff. de adm. tuto. ita in ſpecie noſtra conſiderat Oldradus conſilio
268. num. 4. Præterea & tertio. Moniales agunt de lucro cum o-
mnino teneantur iure communi inſpecto ſoluere decimas etiam
29 de noualibus ipſi Plebano, quemadmodum & cæteri clerici † et-
iam maiores tenentur. vt tradunt Imola in cap. cum ordinem. nume. 7.
de reſcrip. Garzia in d. § & quid ſi tantum. numer. 165. & Ribuffus tract.
de decimis. 4. q. 14. numero 40. 42. & dixi ſupra. Plebanus vero agit de
damno euitando, cum ius ſuum, quod in perceptione nouali͂um
exiſtit, amittere dicatur. Quocirca in ſpecie hac reſponderunt
Oldradus d. conſ. 268. numero 1. Roma. conſ. 180. in fin. hæc priuilegia,
30 † quibus decimarum eccleſiæ iure communi debitarum immu-
nitas conceditur, eſſe ſtrictiſſime interpretanda. Oldradum & Ro-
manum ſecutus eſt Dec. in capit. cum ordinem numero 1. de reſcrip. & in
conſ. 313 numero 1. & colum 2. verſicu. & iſta interpraetatio. Illud ergo
priuilegium Plebani præualet. Dec. d. capit. in præſentia. numero 51. de
proba.

Quarto ſuffragatur non mediocriter, quod iam conſtat Ple-
banum eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi decimas & noualia à d.
Monialibus, cum iam ſemel ipſas decimas ſoluerint. quod ad ac-
31 quirendam † quaſi poſſeſſionem ſufficit, vt in ſpecie tradit Rebuffus
in tract. de decimis q 14. numero 113. & licet Plebanus nihil de nouali-
bus exegerit. id factum eſt, quia caſus adhuc non euenerat. attamẽ
hæc quaſi poſſeſſio exigendi decimas comprehendit & noualia:
32 cum ex ſermonis proprietate appellatione † decimarum & noua-
lia contineantur d. cap. ex parte, il 3. ubi Abbas de decimis. & ſupra dixi-
mus & dum, quo ad ipſum Plebanum idem ſunt noualia quód de-
cimæ. d. capit. ex parte, ſequitur ſatis fuiſſe adipiſci poſſeſſionem in
decimis, vt in parte: quandoquidem in his incorporalibus ſufficit
adipiſci poſſeſſ vnius rei pro toto. ita Bart. in leg. 3. in prin. & ibi Iaſ.
numero 34. ff. de acquir. poſſeſſ. conferri elegans reſponſum Abb. conſ. 71. lib.
2. vbi col. 2. in ſpecie reſpondit, illum dici † poſſediſſe, & præſcri- 33
pſiſſe noualia, qui poſſedit, & præſcripſit decimas etiam vnius
prædij, quia ob ſubiecti vnitatem † dicitur acquiſiuiſſe in totum. 34
Abbatem ſecuti ſunt Crauet. de antiqu. temp. 4. parte principali. num. 57.
58. & Rebuffus in tract. de decimis, quæ. 14. num. 20 Nec obſtat cap. cum
contingat. de decimis. quia præter Abbatem reſpondeo loqui in eo,
qui præſcripſit decimas, iure communi ſibi minime debitas. quo
ſane in caſu ſtrictiſſima interpretatio ſumitur. Nos veró loqui-
mur in eo, qui conſequitur, quod iure communi ſibi debetur. ita
declarat, & intelligit Didacus lib. 4. variar. reſol cap. 17. num. 13. vbi eum
Garzia declarat. & præter eos Rebuffus in tract. de decimis. q. 14. num. 19.
Hoc ita poſito, ſequitur, quod priuilegium Monialium ſolum re-
ſpicit ius dominij, non tamen reſpicit ius poſſeſſionis, cuius in ip-
ſo priuilegio Monialium mentio non eſt facta. Quæ quidem poſ-
ſeſſio, † cum nihil commune habeat cum proprietate. l. naturaliter. 35
§. nihil commune, de acquiren. poſſeſſ. ſequitur dicendum, priuile-
gium ac ius Plebani non eſſe ſublatum. ſiquidem, cum quis dupli-
ci † vinculo per ſe diuiſim alteri efficaciter obligatus eſt, altero eo- 36
rum ſublato alterum adhuc ſupereſt. leg. ſi dominus. ff. de ſeruit. vrb.
præd. & optime probat. l. ſi ſeruus hæredis. ff. de ſtatu lib. & cap. ex tenore.
de auctor. & vſu pall. atque ita in ſpecie hac eſt argumentatus, & reſpon-
dit Old. d. conſ. 268. nu. 2. verſ. 3. pro hac parte, quem ſecutus eſt Reb. vno
verbo in tract. de decimis. q. 13. in fi. & apertius Felin. in c. cauſam quæ in-
ter de reſcr. Roder. Suarez. d. alleg. 26. nu. 15. & Catelia. Cotta in ſuis me-
morab. in verbo priuilegia. qui concludit hanc eſſe communem. * & ſi ab
ea diſſentiant Albe. in c. pen. de priuileg. & Dec. nu. 119. col. vlt. verſ. præte-
reá pro declaratione. quas opiniones nititur conciliare Didacus d. c. 17. ad
finem, ſed forte fruſtra.

Quinto confert ſecundum Old. d. conſ. 268. num. 4 quod ſi ſola
poſſeſſio ſufficit ad impediendum priuilegium in contrarium
conceſſum; ſi de ea poſſeſſione mentio facta non eſt, c. a. d. d. m. de
priuilegijs. á fortiori hoc in caſu idem eſt dicendum; cum vna cum
poſſeſſione iunctum eſt ius commune, & priuilegium. Nam † ſi 37
ineſt de quo minus, ergo & de quo magis. l. 1. C. de neg. geſt. c. cum in
cunctis, de electio. & cum Oldrado argumentatus ita quoque viſus eſt Ro-
dericus Suarez. d. alleg. 28. num. 20.

Sexto fortius vrget, quod Plebanus ius iam in re quæſitum ha-
bebat in his noualibus tempore quo Moniales impetrarunt pri-
uilegium. Id quod demonſtratur ex eo, quod in facto præſuppo-
nitur, quod hæc prædia ad culturam nouiter redacta, erant præ-
dia comprehenſa ſub amplo illo prædio, quod vulgo appellabant,
il campo di mare. (: ita forte ab antiquis nomen impoſitum à ſua
amplitudine, quæ inſtar eſſet pelagi :) & illa † nemora, & paſcua 38
dicebantur, il boſchi, & i paſcoli del mare: & vna clauſura contine-
bantur. Cum ergo decimæ pro illo prædio maris ſolutæ fuerint
huic Plebano, & ei ius in re quæſitum etiam de iure communi ſit,
d. cap. veniens. de præſcri. idem dicendum eſt pro his paſcuis & ne-
moribus: cum idem ſint cum illo prædio principali. ita conſuluit
Abbas d. conſ. 171. col. 2. lib. 2 quem ſupra retuli ad confirmandum illam
argumentationem ab Oldrado perpenſam. ea ratione vtitur Abbas;
quia, ſi hoc eſt vnicum prædium, debet etiam cenſeri eiuſdem iu-
ris. iuxta leg. cum qui ædes ff. de vſucap. & cap. cum in tua. de decimis. &
ſua opinionis auctor citat Ioann. And. in additio. ad Specu. tit. de proba-
tio. §. 1. verſ. quod ſi vna. Abbatem ſecuti ſunt Baldus in tractat. præſcrip.
parte 2. princi. quæſt. 2. numero 17. Brunus in tract. de augmento. con-
cluſ. 17. Rebuffus d. tract. de decimis. quæſt. 14. numero 20. & Crauet. tract.
de antiq. tempo. 4. parte prin. nu. 17. 58. Si ergo Plebano iam erat quæ-
ſitum ius in re, de eo erat à Monialibus facienda mentio: quod
cum factum non fuerit, dicendum eſt, eorum priuilegium Pleba-
no non obeſſe.

Septimo. huc maxime pertinet illa conuentio, qua pacti ſunt
Plebanus & Moniales, vt pro decimis illius prædij del mare. iam
ratione nemoris. & paſcui ſoluerent illam ſolam ſummam ſextá-
riorum triginta frumenti. Quæ ſane conuentio manifeſte pro-
bat, Plebano fuiſſe iam acquiſitum ius in re etiam, reſpectu deci-
marum nemoris & paſcui. eſt enim perinde, ac ſi ipſe Plebanus
eſſet conſecutus diſtinctim decimas nemoris & paſcui. Atqui ſi
in ſpecie Plebanus exegiſſet illas decimas nemoris & paſcui, dubio
procul & noualium ius ſibi fuiſſet quæſitum, vt probat. tex. notab.
in cap. cum contingat, de decimis. argumenta à fortiori ſumto. nam eſt
ibi diffinitum, quod † is qui præſcripſit decimas in nemoribus, 39
vel paſcuis, tunc ſi illa ad culturam redigantur, habebit & noua
lea. & ibi in ſpecie hoc firmant Abbas, & alij. & tradunt Ruin. conſ. 163.

num.15.lib.5.Pariſ.conſ.73.lib.4.Rebuffus in d tract.de decimis.quaſt.14.
num.22. & Didacus lib.1.Variar.reſol.cap.17.num.13. Cum ergo iam
eſſet Plebano quęſitum ius in re, illius erat facienda mentio quod
præſertim procedit, quia mediante illa conuentione; cuius qui-
dem erat omnino facienda mentio, quia ſi eam intellexiſſet ſa-
ctam Pontifex, non forte illud priuilegium Monialibus conceſ-
40 ſiſſet. cum non ſoleat Papa † conuentiones de his decimis perſol-
uendi, ſactas ſuo priuilegio perimere: *vt probat text.in cap.ex mul-*
tiplici, de decimis. & reſpondit Ruinus d.conſi.163.num.11. & num.33.lib.
5.ob clauſulam, non obſtante, ex certa ſcientia, & motu proprio, attamen
falſum hoc eſſe infra oſtendemus.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum mul-
tipliciter reſpondetur. primo reſpondeo, quod vere quo ad rem
41 noſtram, nulla eſt differentia † inter decimas & noualia: cum par
ſit ius vtriuſque, ſiquidem priuilegium concedens decimarum,
reſpicit fructus naſcituros; & tamen illud ius exigendi dicitur ius
in re, quanquam adhuc nata non ſit actio ad exigendum, fructi-
bus nondum natis: ita etiam in noualibus. Nam ex quo iure com-
muni noualia ita Plebano, ac decimæ debentur, & in conceſſione
priuilegij decimarum continentur, ius in re tribuunt: & ſola exa-
ctio ſtat in pendenti; ita in noualibus ac in decimis. Secundo re-
ſpondeo, quod ex alijs ſupra relatis aperte conſtat eſſe quæſitum
ius in re ipſi Plebano ex illa conuentione, ſolutione, & quaſi poſ-
ſeſſione ipſarum decimarum, quæ dicta nemora, & paſcua con-
tinent.

Tertio reſpondeo, admiſſo hic quæſitum fuiſſe ius ad rem Ple-
bano tantum reſpectu noualium, attamen auferri illud non po-
tuit, nulla de eo mentione facta in priuilegio Monialium. Si qui-
42 dem (vt ſupra dixi) verior eſt illa opinio, etiam † iuris ad rem eſ-
ſe faciendam mentionem, *vt Aret.d.conſi 7.col.2. & Decius d.cap.1.*
col.3. de reſcriptis tradunt. & probat d. cap. quamuis. de reſcriptis, in 6.
Nec inta, & rationes, quæ pro contraria opinione adſeruntur, vr-
gent; nam recte ſatisfacit Decius vbi ſupra. Etſi enim ius ad rem
facilius tolli poſſit, non tamen ſit, quin de eo ſit facienda mentio:
quandoquidem nec motu ſuo proprio intendit Pontifex illi de-
rogare in dubio. *vt infra dicemus.*

Non obſtat ſecundum fundamentum, quia reſpondetur. pri-
mo, quod licet in totum decimæ non auferantur. attamen hæc
non modica læſio eſt; cum magni ſint horum noualium reditus.

Secundo reſpondetur ex ſententia Imolæ. *in d.c.1.num.7.in fi. de*
reſcrip illud damnum ab Hoſt. & Butrio conſideratum, dici poſſe,
quando de iure communi decimæ non debentur illi, cui priuile-
gium eſt conceſſum; ſecus, ſi debitæ ſunt, vt huic Plebano, quem-
admodum ſupra diximus, confert in argumentum declaratio Bar.
43 *ad l.ſcio.ff.de in integ. reſt.* vbi ait non eſſe † curandum de minimis,
cum eſt quid contra ius commune; ſecus ſi ſecundum ius com-
44 mune. *idem Bar.in l.ſi proprietarius.nu.2. ff.de dam.inf. & quod læſio †*
minima ſit in conſideratione, ſcribunt egregie Gomes.in §.pœnales.nu.6.
inſt.de actio. & Did.lib.1.varia reſol.cap.3 nu 11.12.

Non obſtat tertium; quia reſpondeo, quod doctrina Card. &
Imol. procedit in illo iure ad rem, quo ſublato leue admodum da-
mnum infertur priuilegiato. Nam, & ſi adimatur facultas illis re-
ligioſis, nec vnam ex quatuor poſſeſſionibus nominare poſſint,
quam forte nominaſſent; attamen non adimitur in totum nomi-
nandi ſacultas, quia ſi vnam non nominant; alteram nominare
poterunt. quod non contingit in caſu noſtro, vbi omne ius Ple-
bani quo ad noualia eſſet ſublatum. *hoc in his fere terminis confirma-*
tur ex doctrina atque eleganti deciſione Rota deciſ. 16. de prab. in nouis.
quæ decidit, quod ex ſecundo † reſcripto ad beneficia facile tol-
45 litur ius expectantis quo ad illud beneficium, pro quo reſcribit
ſecundo loco Papa. ea ratione, quia ius ad rem illius expectantis
in totum non tollitur: quia, ſi nunc hanc vacantem non conſe-
quitur, ſequentem atque ita alteram conſequi poterit, cum hoc
à voluntate ſua pendeat. ſecus vero eſſet quando illud ius in to-
46 tum auferretur; vt ſi eſſet ius † pendens ab electione, vel præſen-
tatione: quia illud non dicitur à Papa ſublatum *& Rota ſententiam*
probauit Gomes.in regula Cancell.de non tollendo iu. quaſitu q.1. ver. il-
lud tamen. Imo ibidem Gomes. *& d.q.1.verſ.tertius modus,* affirmat
poſt Car. *in cle. 1. q. 9. de ſequeſt.poſſ. & fructuum. & Belleme.conſi.34.*
47 *col.pen.verſ.2.conſideratio. &c.* ius ad rem competens † ob accepta-
tionem vigore gratiæ expectatiuæ eſſe conſiderabile, & non cen-
ſeri ſublatum per ſecundum reſcriptum ab alio impetratum non
facta mentione illius iuris. *& ibidem alia his ſimilia recenſet. Accedit*
quod ſcribit idem Gomes.in præcitata regula.q.4.verſ.ſecundus caſus, qui
ſecutus Aret. conſi.7.col.2. affirmat, ius ad rem eſſe conſiderabile,
cum habet aliquam cauſam de præterito vel de præſenti quod hic
certe conuenit ex ſupra dictis.

Non obſtat quartum argumentum; quia ex iam relatis facile
reſpondetur: quod imo maior ſpecialitas eſt in priuilegio Pleba-
ni. nec repugnant illæ conſiderationes Decij *d. conſi. 174.* quia ſi-
gillatim ſatisfacio. illa prima non eſt vera, quod priuilegium Ple-
bani loquatur in genere, illud Monialium in ſpecie: quia hoc ni-
hil eſt, ſiquidem æque proprie noualia continentur appellatione
decimarum, & idem eſt ac ſi noualia nomine expreſſo conceſſa
fuiſſent: cum ſit ſignificatio à iure communi recepta quo ad ter-
minos noſtros. præterea in priuilegijs † non procedit regula, 48
quod generi per ſpeciem derogetur. *ita ſcribunt gloſſ. in 1. genere, de*
reg iur.in 6.gloſſ. & Abbas in cap.1.de reſcrip.ubi Ripa.num.48.Anchar.in.
conſi.161.numer.3. Aret.in.in conſi.76.columna, ſecunda. quos ſecutus eſt
Dec.in l. in toto iure.num.20.de regul.iur. & ibidem Cagnol. num.17.&
aperte probat in his terminis text. d. cap.veniens.de reſc. & ſi Dec. *in d.c.*
1.num.9.de ſcri. hoc declarat non procedere, cum per primum pri-
uilegium eſt quæſitum ius ad rem tantum: quod quidem verum
non eſſe diximus; & præſertim in caſu noſtro in quo diximus, Ple-
bano acquiſitum etiam fuiſſe ius in re. Nō etiam eſt verum, quod
ſecundo loco dicebat Dec. priuilegium conceſſum Plebano, cen-
ſeri non perſonæ, ſed locum conceſſum. eſt enim verius dici con-
ceſſum perſonæ. etiam † ſi dictum foret, quod plebi eſſet datum. 49
l. ſi non ſpeciali. C.de teſtamen. & clare reſpondit Rom.conſi.180.numero
1.& probat capit. per exemtionem, vbi omnes.de priuileg.in 6. Præterea
quod ſcribit Bal. in d.l. *1.q.3.ff.de of.cenſu. & in leg.Gallus.§.ille caſus.*
col.vlt.de lib & poſth. & alibi, procedit ratione priuilegij perſonæ,
cuius cauſa fit illa conceſſio. *ita Bero.in d.c.1.nu.49.de reſcri.quod hic*
non conſideratur.

Non pariter repugnat illa tertia conſideratio Decij, quia in
hoc nulla adeſt maior ſpecialitas in noualibus his quam in deci-
mis; alijs cum æquali parique iure debita ſint ipſi Plebano, quem-
admodum abunde demonſtrauimus. Non enim ob id quod † 50
prædia inculta nouiter ad culturam redigantur vel ſua vel alieno
manu, eximuntur à decimarum præſtatione; quandoquidem &
de ipſomet negotio & artificio præſtari decimæ debent *ca. decima.*
16.q.1.Rebuffus tract.de decimis. q 8.num.19. non quoque procedit il-
la quarta Decij conſideratio, quod priuilegium Monialium ſit
dignius ob id quod pot[illegible]ius eſt. non enim bona eſt conſequen-
tia, eſt potentius, † ergo dignius, vt conſequentiam hanc deſtruit 51
ipſemet Dec. *in rubr ff ſi cer.pe.prima lect.nu.4* Præterea non eſt ab-
ſolute vera illa Baldi doctrina, quod cauſa † prohibitiua ſit per- 52
miſſiua atque affirmatiua potentior. Nam à Baldo diſſentit Iaſ *in*
d.l.ſi Ruſin.num.2.C.de teſta.mil. & in l.ſi arrogator.num.46.ff.de adu-
pti. & ſcribit Alc. *in repe.l.2.in prin.nu.29.de verbo.obliga.* Baldi aſſer-
tionem procedere poſſe cæteris paribus. quæ ſane paritas non a-
deſt in caſu noſtro; cum vere maior ſit ratio, vt hoc priuilegium
Plebani præualeat.

Non etiam obſtat illa quinta conſideratio Decij, quod Moni-
ales agant de damno euitando & Plebanus de lucro conſequen-
do: quia contrarium verius eſſe iam ſupra oſtendimus cum en[illegible]
iure ipſo communi debeantur noualia Plebano, & illorum quaſi
poſſeſſionem ſit conſecutus, iam dicitur ea acquiſiuiſſe, & ideo † 53
ea perdere eſſet damnum ſentire. *iuxta gloſſ.l.1.§.ſi quis propter.ff.de*
emere actuque priu. quæ à fortiori affirmat, illum dici damnum
ſentire, qui lucrum iam acquiſitum perdit. *idem ſcribunt Bal. Angel.*
Imo. Alex. & Iaſ in l non amplius, in prin.de lega.1. Idem Iaſ.conſi.87.col.
2.& conſi.108.in fi.lib.1. & Ruin.conſi.219 num.6. lib.1. Econtra vero
Moniales lucrum conſequerentur. ſi immunitatem hanc à deci-
mis ſeu noualibus, quas præſtare tenentur, obtinerent. Non pari-
ter obſtat illa vltima conſideratio ratione ſexus; quia reſponde-
tur, non eſſe † ſexui vel alteri cuicunque fauendum, vt ius bonum 54
alterius lædatur eique iniuſtitia fiat. Scribit enim Pon. *in ca.ex te-*
nore de fore comp. & in c.nuper.de dona.inter vi.& vxo. non eſſe ita vi-
duis & pupillis fauendum vt alijs fiat iniuſtitia. *& tradit Tiraq.in*
tract.de priuilegijs piæ cauſæ.prim.112.hinc ſcribit Gomes in regula Can-
cella.de non toll.iure.quaſito.q.1. col.2.verſ. & hoc procedit &c. poſt Ale.
& Iaſonem quos citat. quod non præſumitur principem † reſcri- 55
bendo etiam fauore piæ cauſæ, velle auferre ius alteri quæſitum.
quæ ſane doctrina ad rem hanc maxime facit.

Non obſtat quintum fundamentum, quia reſpondeo primo,
quod licet hoc priuilegium Plebani ſit conforme iuri communi;
attamen, ex quo continet clauſulam derogatiuam † ad futura, e- 56
rat de eo facienda mentio in hoc priuilegio Monialibus conceſ-
ſo. *cap.eam te, de ætate & qual. c. quia propter, de reſcrip. in 6. & clare ita*

ſcribas

ſcribit Ripa in c.1.num 54.verſ. ſubtiliſsimo modo, de reſcrip. Reſpondeo
ſecundo, quod, cum vna cum ipſo priuilegio adfuerit conuentio
inita inter Plebanum & Moniales, vt illæ pro nemoribus & paſcuis
57 ſoluerent illam ſummam frumenti; erat neceſſe † mentionem
facere huius priuilegij & conuentionis. *ita probat aperte tex notab.
in cap. cum olim. vbi gloſſ. vlt. de præſcript. & ibi annotarunt omnes, præ-
ſertim Pariſius numero 5. idem ex eo textu ſcribunt Felin. in d. capit. 1 col.
4. verſ. limita 6. de reſcript. & ibidem Decius col. pen. verſ. in quarto fal-
lit. & in claris his terminis priuilegij decimarum ita ex d. c. cum olim. re-
ſpondit Rodericus Suarez. d. alleg. 28. numero 22.* Imo verior videtur
58 illa ſententia, quod priuilegium † conceſſum contra ius commu-
ne, de eo iure communi debet facere mentionem, vt ei derogaſſe
cenſeatur. *ita Abbas in c. nonnulli, col. 3. de reſcrip. quem ad rem noſtram
ſecutus eſt Suarez. d. alleg. 28. numero 18.* qui *numero 19.* ſobijcit, hoc
maxime procedere in caſu iſto; cum verſetur hic præiudicium
Plebani.

Non obſtat illud vltimum, quod maiorem hac in re dubitati-
onem adferre videtur; quia reſpondetur ſigillatim primo ad
clauſulam illam, *ex certa ſcientia* reſpondetur, quod tunc clauſula
59 † hæc, *ex certa ſcientia* habet vim ſpecialis derogationis, cum de le-
ui præiudicio alterius agitur, ſecus ſi de graui. *ita tradunt Alex. in l. 1.
§. ſi is qui ff. quod quiſque iuris. Rui. conſilio 12. numero 4. lib. 3. Soc. Iun.
conſ. 77. num. 126. lib. 1. Goza. conſ. 9. num. 24. Curt. Iun. conſ. 141. nu 9.
& Gramma deciſ. 104. numer. 2. 3. Crotus in c. 1. numero 33. de conſt. in 6.*
qui quidem Crotus ſcribit, ob id clauſulam hanc nihil hoc in ca-
ſu operari, quod duplex adeſt impedimentum, nempe legis in
præiudicium alterius, quemadmodum certe non leue detrimen-
60 tum hic inferretur Plebano. Præterea, nihil hæc † clauſula opera-
tur, ex quo Pontifex Max. non ſolum ignorauit priuilegium iam
conceſſum Plebano, verum etiam ignorauit initam inter partes
conuentionem, & cætera illa, quæ in facto verſantur. *ita tradunt
Bal in l. vlt. col. vlt. C. de fruct. & litium expenſ. Pariſ. conſ. 1. num. 81. lib.
1. conſ. 4. num. 28. lib. 4. Soc. Iun. conſ. 77. num. 126. lib. 1. & Crane. conſ.
241. col. 6. qui huius opinionis plures fuiſſe ſcribunt, quibus addo Gramma.
deciſio 103. num. 242. & deciſ. 105. numer. 2. Ad clauſulam, non obſtante,*
61 Reſpondeo primo, illam nihil † operari, cum Pontifex ignoraue-
rit iura Plebani, & conuentiones ab eo cum Monialibus initas;
*ita reſpondit Crane. conſ. 241. col. 8. verſic. 4. reſpondeo, qui huius opinio-
nis plures recenſet.*
62 Secundo reſpondeo, clauſulam, *non † obſtantibus* non deroga-
re diſpoſitioni firmatæ conſenſu partium. *ita reſpondit Crane. con-
ſi. 241. col 9. verſic. 5. reſpondeo.* nec vrget, quod duæ hæ clauſulæ fue-
rint ſimul oppoſitæ, & ob id videantur operari etiam ad non leue
63 præiudicium alterius: quia hoc verum eſt. Non enim † quid plus
operantur; *ita egregie Bal. conſ. 345. col. 2 lib. 1. & Crane d. conſ. 241.
col. 2. verſic. poſtremo ad multiplicationem. illis accedit Soc. Iunior conſ.*
64 *77. num. 105. lib. 1.* qui reſpondit, non præſumi, quod Princeps † ex
his multiplicatis clauſulis velit ius alterius lædere.
65 Non etiam repugnat † illa clauſula, *motu proprij* ſiquidem ni-
hil illa operatur in alterius præiudicium. *gloſſ. in cap. ſi Romæ. de præ-
bend. Hoſt. & Anch. in cap. cauſam, il 2 de teſtibus. & reſponderunt Soci-
nus Sen. conſilio 115. col. 1. libr. 3. Ruinus conſilio 116. numero 5 lib. 1. Felinus
in c. ceterum. n. 9. de reſcrip. Curt. Iun. conſ. 174. n. 20. Soc. Iun. conſ. 77. n.
104. l. 1. Alc. 1. reſpon. 162. n. 6. & Crane. conſ. 241. col 9. verſ. 2. reſpondeo.*
qui ſcribunt, clauſulam hanc non auferre conceſſionis ſubrepti-
onem ad præiudicium alterius. *id quod, præter illos ſcripſerunt Ruin.
conſ. 18. num. 12. conſ. 226. num. 11. & conſ. 228. num. 3. lib. 1. Decius conſ.
427. num. 19. Curtius Iunior conſ. 142. num. 9. Goz. ad conſ. 14. nu. 18. ca-
terum præterea.* Ita iuris eſſe arbitror.

Iac. Menochius I.C.

S V M M A R I V M.

1 *Inſtrumenta quæcunque quatuor continere debent, nempe ſolemnia, ſubſtantialia, naturalia, & accidentalia, & qualia ſint hæc omnia; nu. ſeq.*
2 *Solemnia inſtrumenti ad notarium pertinent, non ad partes.*
3 *Notarius omittens ſolemnia inſtrumenti ad quid teneatur.*
4 *Subſtantialia inſtrumenti qualia ſint.*
5 *Subſtantialia inſtrumenti aliquando pendent à ſolo conſenſu partium, quandoque à re ipſa, & quomodo.*
6 *Subſtantialia illa dicuntur ſine quibus actus conſtare non poteſt, & ipſis ſublatis actus corruit.*
7 *Subſtantialia inſtrumenti nullo modo ſpectant ad officium notarij, ſed omnino à facto partium pendent.*
8 *Inſtrumento emtionis & venditionis, in quo pretium non eſt poſitum, cuius cauſa dicatur omiſſum, vel partium, vel notarij.*
9 *Notarius omittens ſolemnia inſtrumenti à partibus expreſſa, aut dolo amittit, & pœna falſi punitur, aut per errorem, & aliquando corrigere poteſt, aliquando non.*
10 *Notarius qui ſcribit, quod à partibus expreſſum non fuit, vel plus quam ſit expreſſum, falſum committit, ideo pro notario datur cautela.*
11 *Naturalia actus qualia ſint.*
12 *Naturalia actus dupliciter conſiderantur. & nu. 36.*
13 *Venditio non dicitur illa, quando id agitur, ne ad emtorem res tranſeat, ſeu eius dominium.*
14 *Precarium, quod precibus petenti vtendum conceditur, tandiu quamdiu is qui concedit, patitur.*
15 *Conuentio partium, vt donatio leonina ſit, non valet.*
16 *Item quod in mandato pretium interueniat.*
17 *Item quod in mutuo non reſtituatur idem genus, ſed eadem ſpecies.*
18 *Naturalia actus nullo modo ad notarij officium ſpectant, quia neque mutare, neque augere poteſt, & quomodo procedat numero 22.*
19 *Contrahentes an poſſint rogare notarium, vt faciant in inſtrumento circa eius naturalia, id quod ipſi facere non potuerunt, neque poſſunt.*
20 *Homo rei naturam mutare minime poteſt.*
21 *Naturalia actus ſunt qualitates quædam innatæ, ex quibus virtus contractus perficitur, & ſemper ineſſe videntur, niſi pacto tollantur.*
22 *Conſuetudo eſt altera natura. & nu. 70.*
23 *Notarius rogatus præſumitur apponere clauſulas, quæ ſunt de natura actus, vt de euictione in contractu emtionis, & venditionis.*
24 *Mutui natura an per partes & contrahentes mutari poſſit, & quid in depoſito. nu. 16.*
25 *Notarius rogatus ſcribere inſtrumentum mutui, quam clauſulam neceſſariam ponere debeat.*
26 *Depoſiti natura qualis.*
27 *Notarius in inſtrumento depoſiti, quam clauſulam apponere debeat.*
28 *Quod apponi eſt conſuetum, pro appoſito habetur.*
29 *Emtor quomodo cogere poſſit venditorem ad promittendum de euictione in contractu emtionis, vel venditionis.*
30 *Notarius rogatus facere inſtrumentum emtionis, vel venditionis, vel dotis, an ex officio ſuo poſſit apponere clauſulam hypothecæ omnium bonorum. &c.*
31 *Et an in tranſactionibus ponere poſſit clauſulam, renuntians iuribus bona fide &c. & idem de clauſula ceſſionis.*
32 *Notarius quomodo debeat conficere inſtrumenta, vt docte, & caute agat.*
33 *Clauſula conſtituti quando, & quomodo in inſtrumento à notario ſit ponenda.*
34 *Inſtrumentum confici debet ad dictamen ſapientis, & tunc an neceſſaria ſit ſupradicta clauſula.*
35 *Conſuetudo in quibus differat à natura.*
36 *Opinio Doctorum leui ratione fulcita, non attenditur.*
37 *Poſſeſſionis traditio non habet formalem formam, ſeu modum.*
38 *Emtionis & venditionis natura eſt, vt dominium transferatur.*
39 *Conſuetudo per vniformitatem actuum inducitur, non aliàs. & nu. 67.*
40 *Conſtituti clauſula quæ apponitur in inſtrumento, non variatur in variatione quantitatis pretij.*
41 *Notarius an non rogatus poſſit in inſtrumento apponere clauſulam conſtituti.*
42 *Notarius an poſſit ponere in inſtrumento iuramentum, ſi de eo à partibus nulla ſit facta mentio, datur diſtinctio.*
43 *Iuramentum debet eſſe ex voluntate iurantis, cum eius animam liget.*
44 *Clauſula illa dicitur de natura contractus, quæ à conſuetudine communis ſolet apponi: vt in iuramenti clauſula, & ſimil.*
45 *Expreſſum illud dicitur, quod ex legis præſumtione conſtat. & num. 50.*
46 *Conſuetudo an fingat iuramentum.*
47 *Iuramentum quomodo in inſtrumentis ſeu contractu præſumatur.*
48 *Iuramentum requirit formalitatem quandam, & expreſſionem verborum. & nu. ſeq.*

49 *Verba expreſſa an requirantur in iuramento ab his, qui loqui poſſunt.*
50 *Præſumtio legis facit quid expreſſum.*
51 *Iuramentum adiectum promiſſioni de ſoluendo intra certum tempus, ſi terminus prorogatur, iuramentum præſumitur repetitum.*
52 *Iuramentum an requirat tactum ſcripturarum.*
53 *Iuramentum animam ligat.*
54 *Lex vbi obligat in foro animæ, debet eſſe fundata in veritate, non in præſumtione.*
55 *Lex humana iudicat ex exterioribus, lex vero diuina ex interioribus.*
56 *Hæres non conficiens inuentarium, tenetur in foro ſeculari vltra vires hæreditatis, non autem in foro conſcientiæ, & de ratione huius rei.*
57 *Beneficium cum ſola ſignatura, an, & quando in foro humano, & eccleſiaſtico retineri poſſit.*
58 *Clauſula codicillaris, an, & quare ponatur in teſtamento à ſolo notario rogato ſcribere tantum teſtamentum & numero ſequen. de veritate.*
59 *Idem de clauſula, vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum.*
60 *Clauſula iure inſtitutionis, quæ apponitur in teſtamento dum relinquitur filio legitima, à quo ſit ponenda.*
61 *Idem de clauſula præcepti guarentigij, quæ apponi ſolet inſtrumentis mutui & depoſiti.*
62 *Clauſulæ, quæ in inſtrumentis apponuntur, an per notarium tantum ex officio, vel iuſſu partium ponantur, quid conſiderari debeat.*
63 *Euictionis clauſula, quæ de cauſa inſtrumentis emtionum, & venditionum apponatur.*
64 *Pœna quæ apponitur in inſtrumento pro maiori robore, an poſſit apponi à notario ex officio, vel potius, ſi expreſſum hoc ſit à partibus. & nu. ſeq.*
65 *Procurator conſtitutus ad vendendum, an poſſit adhibere pœnam pro ipſius contractus obſeruatione.*
66 *Notarius, quando ex officio rogatus eſt tantum conficere inſtrumentum, an poſſit apponere pœnam: diſtinguendi ſunt duo caſus.*
67 *Actus deformes non inducunt conſuetudinem.*
68 *Notarius rogatus facere inſtrumentum, ex officio poteſt apponere clauſulas conſuetas, ſecus ſi ſint variabiles, vt pœna appoſita.*
69 *Clauſula derogatoria in ſecundo teſtamento, ſi ex mandato teſtatoris non eſſet appoſita, an notarius ex officio apponere poſſit.*
70 *Notarius cenſetur rogatus apponere in inſtrumento clauſulas ſolitas, & conſuetas.*
71 *Intellectus ad l. licet. C. loca.*
72 *Interpretes ſi duas referant opiniones, & nullam expreſſe probent, vltimam dicuntur affirmare.*
73 *Clauſula, vel pactum in contractu emtionis annui cenſus valet, quod ſi redemtio reditus fiat, cenſus pro rata eius anni ſoluatur, an apponi poſſit à notario de illa rogato.*
74 *Notarius tunc poteſt apponere in inſtrumento clauſulas ſolitas ſi inſtrumentum eſt in fieri, ſecus in iam facto, ſecundum aliquos, & quomodo procedat.*
75 *Notarius an poſſit explanare clauſulas appoſitas in inſtrumento abbreuiatas, poſtquam perfectum eſt dictum inſtrumentum.*
76 *Et quid de pœna abbreuiata, puta hoc modo, cum pœna contrafacientis. &c.*
77 *Clauſula conſueta non cenſetur in inſtrumento appoſita de voluntate partium ignorantium de hac conſuetudine.*
78 *Ignorans talem rem, non videtur mandare, vt talis res fiat.*
79 *Ignorans etiam præſtito iuramento ſuper actu non obligatur.*
80 *Scientia facti probari poteſt ex coniecturis, & præſumtionibus.*
81 *Scientia generalis ſufficit de his quæ euenire poſſunt.*
82 *Donans animo bona ſua, ſi poſtea ſuſcepit filios, non poteſt eam donationem reuocare prætextu ſuſceptæ prolis.*
83 *Poſthumus ignoranter præteritus ſi in genere de eo cogitatum fuit, an rumpat teſtamentum.*
84 *Iuramentum licet habeat vim circa cogitata, tamen etiam extenditur cum in genere cogitatum fuiſſe creditur.*
85 *Defectus impedientes legitimationem dicuntur ſublati per clauſulam, non obſtantibus, &c. quando de illis in genere cogitatum fuit.*
86 *Diſpenſatio Pontificis operatur etiam circa in genere cogitata.*
87 *Renuntiatum etiam dicitur exceptionibus in genere cogitatis.*
88 *Notarius poteſt in inſtrumento apponere clauſulas conſuetas, quando eſt plene rogatus.*
89 *Notarij in dubio præſumuntur rogati conficere inſtrumenta in forma communi.*
90 *Notarius ab omni ſuſpicione falſi criminis abeſt cum ſine dolo ea, quæ ſui officij erant, exercuit.*
91 *Aſſerens conſuetudinem illam probare debet.*
92 *Conſuetudo eſt quid facti, quæ non præſumitur.*
93 *Conſuetudo in faciendo inſtrumento, an probetur ex alijs inſtrumentis ab eodem notario confectis, vel per teſtes.*
94 *Conſuetudo notariorum an per teſtes probari poſſit.*
95 *Doctoribus atteſtantibus de conſuetudine, an ſit credendum.*
96 *Conſuetudo quæ eſt* [illegible] *inducatur, non requirit longum præſcriptionis tempus.*
97 *Obſeruantia contrahentium ſi ſit probanda, vniformis eſt probanda.*
98 *Accidens quid ſit.*
99 *Accidentalia contractus qualia ſint.*
100 *Accidentalia contractus nullo modo ad notarij officium ſpectant, ſed dependent à voluntate contrahentium.*
101 *Notarius cur de naturalibus actus dicatur rogatus, non de accidentalibus.*
102 *Sermo cuicunque datus eſt, vt animi voluntatem exprimere poſſit.*
103 *Clauſula quæ ponitur in inſtrumento diuiſionis, ad habendum, tenendum, & quicquid faciendum, appoſita an dicatur ex ſtylo notarij, vel ex conſenſu partium.*
Et vide diſtinctionem num. 134.
104 *Interpretatio in dubio non eſt ſumenda, ex qua delictum oritur.*
105 *Notarius an poſſit in inſtrumento ſcribere pecunias numeratas, ſi vere non ſint numeratæ.*
106 *Notarius apponens clauſulam ſubſtantialem in inueſtitura, cum rogatus non ſit à partibus, an puniatur, & quomodo.*
107 *Notario creditur in his, quæ ſpectant ad ſuum officium, & extra ſuum officium nulla præſtatur fides.*
108 *Delinquere is dicitur, qui facit quod facere non debet.*
109 *Conſuetudo mala excuſat, & quomodo hoc procedit, & an excuſet à peccato. nu. 110.*
110 *Ignorantia non præſumitur in notario, ſed peritia, & ſcientia ſuæ artis.*
111 *Notarius excedendo terminos ſui officij, peccat, quia ſui cauſa rixæ & lites inter partes naſcuntur.*
112 *Imperitia notariorum ponit animas multorum magno in diſcrimine.*
113 *Immemor ſalutis æternæ nemo præſumitur.*
114 *Interpretatio illa ſumenda eſt, quæ actus à ſapientibus, & prudentibus reprehendi non poſſit.*
115 *Interpretatio illa in dubio ſumitur, quæ iuri conſentanea ſit.*
116 *Et quæ eſt magis veriſimilis.*
117 *Veriſimiliora ea dicuntur, quæ legi magis conſentanea ſunt.*
118 *Argumentum ab abſurdo valet.*
119 *Lex quæ de cauſa introduxerit vſucapionem, & præſcriptionem.*
Incertitudo reprobatur à iure. ibid.
120 *Interpretatio illa ſumi debet in dubio, quæ actus non reddatur eluſorius*
121 *Et vt actus ſuſtineatur.*
122 *Notarius debet partibus inſtrumentum à ſe conſcriptum legere, & vulgari ſermone declarare antequam de eo rogatus dici poſſit.*
123 *Verba notarij poſita in inſtrumento, ſi lecta, & declarata fuerint partibus, efficiuntur verba partium, non notarij.*
124 *Fideicommiſſum, vel onus non præſumitur quis velle in bonis ſuis.*
125 *Fideicommiſſum inducitur ex clauſula codicillari.*
126 *Renuntiare quis non præſumitur iuri ſuo.*
127 *Clauſula poſita ex ſtylo notarij quando ſtandum ſit.*
128 *Coniectura ſumi poteſt ex ſtylo, & conſuetudine notarij.*
129 *Fideicommiſſi remiſſio in dubio potius quam inuentio præſumi debet.*
130 *Clauſula, quæ actuum accidentalia reſpiciunt, cenſentur adſcripta inſtrumentis voluntate partium.*
131 *Sic dicimus de verbis ſcriptis, quæ reſpiciunt factum partium.*
132 *Clauſula ex certa ſcientia, ſponte, dolo, vel vi, &c quæ apponitur in inſtrumentis, dicitur à partibus appoſita, non ex ſtylo notarij.*

133 Fit

133 *Ex inſtrumento tres oriuntur præſumtiones, quod ſit verum, ſolemne, & quod omnia verba ſint prolata à partibus.*
134 *Aſſerentem notarium ſcripſiſſe in inſtrumento aliquid, ſine conſenſu partium, durioribus probationibus aſſici dicimus.*
135 *Teſtator in dubio non præſumitur cogitaſſe, vel voluiſſe, vt extranei præponerentur ſuo ſanguini.*
136 *Teſtatores enim ſæpiſſime ſoleant ſatere fideicommiſſa.*
137 *Teſtator quando ponit clauſulam codicillarem in teſtamento, dicitur plus diligere extraneum, quam ſanguinem proprium.*
138 *Notarij regulariter ignorant vires clauſularum, quæ in inſtrumentis apponuntur.*
139 *Imperitia notariorum ponit animas multorum in diſcrimine.*
140 *Et cauſat difficultates, & teſtatorum voluntates ſubuertit.*
141 *Ignorantia notariorum ſeu imperitia partibus nocere non debet. & 143.*
142 *Renunciatio facta à muliere S. C. Velleiano, nihil operatur ſi notarius interrogatus de viribus S. C. neſciat reſpondere. & de veritate. nu. 145. in fi.*
143 *Clauſula codicillaris non cenſetur appoſita, ſi notarius de eius vi interrogatus neſciat reſpondere.*
144 *Peritus & doctus in arte ſua quilibet à lege præſumitur:*
145 *Clauſula ex certa ſcientia, &c. quid ſignificet in inſtrumento poſita.*
146 *Teſtis ſi deponat, & poſtea dicat falſum dixiſſe, non eſt audiendus, neque ei fides præſtatur in hoc.*
147 *Notario aſſerenti ſe confeciſſe inſtrumentum falſum, non creditur in præiudicium partium.*
148 *Ignorantia ignorantis non alteri nocere debet, & ignorans non conſentit.*
149 *Verbum relinquo, à verbo inſtituo, in quo differat, pauci ſciunt.*
150 *Clauſula renuntiationis condictionis indebiti, ſine cauſa, & omnis legum auxilio, à paucis cognita, & intellecta.*
151 *Ignorantia iuris neminem excuſat.*
152 *Damnum an plus vni, quam alteri detur ex tranſactione ab ipſis facta, non dicitur, quia eo tempore dubius eſt cauſæ euentus.*
153 *Dolus ſicut dicitur interueniſſe ad faciendam fraudem, ita etiam dicitur interueniſſe ad operandum, ne fraus illa mutetur, vel irritetur.*
154 *Notario quando in dubio credatur ſcripſiſſe tale eſſe ex voluntate partium.*
155 *Niſi aperte contrarium probetur.*
156 *Clauſula illa ad habendum, tenendum, &c. non operatur fideicommiſſi renuntiationem, quia ex ſtylo potius notarij, quam partium conſenſu poſtea dicitur.*
157 *Clauſula codicillaris an operetur fideicommiſſum, & qua de cauſa.*
Et an de conſenſu teſtatoris, vel ſtylo notarij poſita dicatur.
158 *Clauſula renuntiationis bonis paternis cum iuramento, nihil operatur, quia de ſtylo notarij eſt poſita, non de voluntate filiæ.*
159 *Idem de clauſula renuntiationis fraudis & doli.*
160 *Idem de clauſula abſolutionis, & liberationis debitoris, vt ad cogitata, & non cogitata extendatur.*
161 *Idem de clauſula iuramenti in inſtrumento donationis.*
162 *Idem de clauſula donationis filio contrahenti matrimonium facta, ſcilicet contemplatione matrimonij, & filiorum.*
163 *Idem de clauſula fideicommiſſi, pro ſe, & legitimis filiis tantum.*
164 *Idem de clauſula renuntiationis appellationis in inſtrumento depoſiti.*
165 *Idem de clauſula promiſſi non contradicere ſeu contrauenire in donatione cauſa mortis.*
166 *Idem de clauſula renuntiationis enormis læſionis in tranſactione.*
167 *Idem de clauſula renuntiationis exceptioni non numeratæ pecuniæ.*
168 *Idem de clauſula, pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus, in fideicommiſſo.*
169 *Idem de clauſula reſeruationis in inueſtitura feudali.*
170 *Idem de clauſula inſtituit & ſubſtituit, in ſubſtitutionibus.*
171 *Idem de clauſula promittens non reuocare prædictam donationem.*
172 *Idem de illa, morum honeſtas, & vita laudabilis, in reſcriptis.*
Et an hæc vera ſint infra num. ſeq. declaratur.
173 *Inconſtans & mendax fidem perdit.*
174 *Quia non veritati inſeruit, ſed amico, & auro.*
175 *Notarius in dubio an rogatus dicatur.*
176 *Barbatia parua auctoritas.*
177 *Argumenta à ſimili, leuiſſima ſunt.*

CONSILIVM XXXVII.

Initium à Domino.

Mirari ſatis non poſſum, quod ea, quæ clara, & luce
ipſa lucidiora à me ſemel reddita ſunt, in dubium
adhuc reuocentur; *an ſcilicet ſpectabilis Corderius*
hinc ciuitatis Montiſregalis Pedemontium notarius,
potuerit a ſe receptum tranſactionis inſtrumentum extendere. & in eo apponere clauſulas illas hypothecæ, ceſſionis, & renuntiationis iurium, conſtituti, & iuramenti? dubitari etiam contingit, *an illa clauſula;* ad habendum, tenendum, & poſſidendum, &c. *cenſeatur appoſita ex ſtylo ipſius notarij, vel voluntate tranſigentium.* Et quamquam (: vt ſum præfatus:) hæc iam à me fuerint & ſcriptis & voce
ipſa viua enucleata; attamen non grauabor adhuc pleno (: vt aiunt:) calamo explanare: ſed quo res reddatur dilucidior, illud pri-
mo præſandum eſt. In quibuſcunque inſtrumentis † quatuor conſi- 1
derari, nempe, ſolemnia, ſubſtantialia, naturalia, & accidentalia.
Solemnia ſunt illa, quæ verſantur circa appoſitionem, temporis, lo-
ci, teſtium, ſubſcriptionis propriæ, & teſtium: & alia quæ recenſet
glo. *l. generali. C. de tabula. libro 10. & plura conſultiſſimus Crauet. conſ.*
116. col. 1. Hæc ſolemnia † ad ipſummet notarium pertinent: *vt docuerunt Bart. in l. ſi librarius. num. 2. in fin. de reg. iur. & ibi Dec. nu. 5. &* 2
Cagno. num. 16. Imo hæc notarius † non ſine ſuo diſcrimine omit- 3
tere poteſt. nam aliquando ad intereſſe tenetur partibus, ſi ob illi-
us ſolemnitatis defectum inſtrumentum corruit. *l. vlt. ibi Bart. C. de magiſt. conueniend. Io. An. in annota. ad Spec. tit. de inſtru.* Imo ſe falſi
ſuſpectum reddit notarius, cum hæc omittit, ita Bart. *in d. leg. ſi librarius. num. 7. in fin. & Aug. in l. iubemus. C. de teſtam.* aperte ſcripſit,
notarium teneri pœna falſi, cum omittit ſcribere ſolemnitatem
illius conſtitutionis in teſtamento. *in ſpecie alios recenſet Cur. Sen. conſilio 56. ſuper proceſſu. col. 3. verſicul. quarto reſpondetur. Dec. in d. leg. ſi librarius. numero 11. Barba. conſilio 58. col. vlt. libro 1. Felin. in cap. ex litteris. numero 4. de fide instru. Oſtienſ. in cap. quoniam contra, in verbo inſtrumentorum productione. numero 29. de proba. Aret. in tractat. præſumpt. reg. 3. præſump. 14. numero 9. & Crauet. conſilio 75. numero 6. qui alios recenſet.* quorum ſententia ſiue controuerſia procedit omni caſu
omiſſæ ſolemnitatis, cum aliqua ſubeſt ſuſpicio omiſſioni coniuncta. De his non eſt quod notarius rogetur à partibus: nam eo
ipſo, quod requiritur conſcribere inſtrumentum, adhibere hæc
ſolemnia debet, ex debito ſui officij. Hæc non veniunt nunc in
controuerſiam.

Subſtantialia † ſunt ipſimet actus, qui à partibus geruntur vel 4
ob vno ſolo, vt emere, locare, teſtari, donare, & ſimilia. qui ſane
actus habent † aliquando ſubſtantiam à ſolo conſenſu, vt pacto 5
& conuentioni conſentire. *leg. 1. §. eum qui ff. de conſt. pecun. leg. obligationum ſubſtantia. §. vlt. de actio. & obli. Bart. in l. h. 1. numero 10. ff. de cond. indebit.* quandoque à re ipſa ſubſtantiam recipiunt: vt emtio, & venditio à pretio. *l. 2. ff. de contrah. emt. §. pretium. inſtit. de emt. & vend.* Et recte ſubſtantialia † hæc eſſe dicuntur, cum ſine his a- 6
ctus non conſiſtant, *iuxta l. 2. ff. de vſufructu earum rerum quæ vſu conſum.* & docuit Bald. *in leg. etiam. Cod. de exſecut. rei iud. & cum illo Dec. in l. edita. nume. 30. C. de eden. & Neuiz. conſ. 64. num. 20.* ſubſtantiam dici, qua ſublata, actus corruit, vt pretium in emtione. *d. l. 6. & d. §. pretium.* hæc ſubſtantialia † nullo modo ſpectant ad offici- 7
um notarij; ſed omnino pendent à facto partium; cum ſuum ſit
vel hoc, vel illo modo paciſci, & conuenire, ac diſponere. Et ideo
ſi notarius rogatus conficere inſtrumentum emtionis & venditionis, non apponit pretium, quia nullum partes expreſſerunt,
inſtrumentum † facto ipſorum partium corruit. *Ita docuit Io. An-* 8
drea in annotat. ad Specula. in tit. de inſtrumen. editio. §. inſtrumentum numero 13. verſicul. quid ſi à contrahentibus. quem ſecutus eſt Felin. in cap. ex litteris. numer. 13. de fide inſtrumen. Si vero hoc pretium, hæc
ſubſtantia expreſſa fuit à partibus, & notarius omiſit eam apponere dolo † & malitia, de falſo tenetur. ſi per errorem, error emen- 9
dari aliquando poteſt, aliquando non. *vt diſtinguunt Docto. d. l. ſi librarius de reg. iur. ibi Dec. nu. 8. & Cagno. n. 14.* ſi vero notarius † ſcri- 10
bit, quod à partibus expreſſum non fuit, vel plus, quam fuerit expreſſum; falſum committit. Cauere enim debet notarius, ne ſcribat de

pretio fuiſſe conuentum in contractu emtionis, & illud fuiſſe
numeratum, ſi id actum non ſoit, alioqui de falſo erit puniendus,
vt tradunt omnes in l. errore Cod. de teſtam. Bald. in rubr. Cod. de fide in-
ſtrum. numero 10. & numero 14. quem infra etiam referam, & clare hoc
affirmat Curt. Sen. conſi. 36. ſuper proceſſu, col. 1. Ruinus conſi. 23. numero
3 libro 4. Soc. Sen. conſi 98. numero 10. libro 3. & alios mox citabo. de his
11 nunc non contendimus. Naturalia † actus eſſe dicuntur illæ qualita-
tes ſecundum proprios fines actus inductæ, ab his, quæ extrinſe-
cus accidere poſſunt, ſeparata. leg. pacta conuenta. cū gloſſ. ff. de con-
12 trah. emt. hæc naturalia † actus in duplici ſunt differentia: aliqua
ita origini actus coniunguntur, vt ſeparari ab eo non poſſint, e-
tiam partium conuentione. & hæc actus ſubſtantiam reſpicere vi-
dentur: veluti in venditione, vt qui dominus eſt, dominium in
13 emtorem transferat. l. ſi quis alienam. ff de act. emt. neque † enim
quis poteſt videre eam rem vendidiſſe, de cuius dominio id agi-
tur, ne ad emtorem tranſeat. leg. cum manu ſata. §. vlt. ff. de contra-
hent. emt. quem textum ita interpretantur, & cum leg. pacta conuenta.
ff. de contrah. emt. conciliat Coraſius libro 3. miſcellan. iuris. capit. 10. ſed
prius Zaſius libro 1 ſing. reſpon. capit. 12. numero 5. ita in precario, quod
14 † precibus petendi vtendum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui
concedit, patitur. leg. 1. ff. de precario; agi non poteſt, vt ad libitum
reuocetur. Eſſet enim hoc contra naturam precarij, vt Coraſius
prænarrato loco ſcribit, vel (vt ſcribit Zaſius d. capit. 12. numero 1.) con-
15 tra ipſam ſubſtantiam. ita ſocietate † agi non poteſt, vt leonina
ſit, hoc eſt. vt alter lucrum, alter damnum ſentiat. l. ſi non fuerint. ff.
16 pro ſocio. Ita in mandato † conuenire non poteſt vt pretium inter-
ueniat, quoniam locatio potius. & conductio diceretur. leg. 1. ff.
17 mand. non pariter agi poteſt, vt in mutuo † non reſtituatur idem
genus, ſed eadem ſpecies l. 2. ff. ſi certum peta. quam ita declarat Cora-
ſius d. cap. 12. num. 3 & ante eum Belloni lib. 1. supput. iuris. cap. 5. hæc
18 naturalia † actus nullo modo ad notarij officium ſpectant: non e-
nim illa immutare, vel circa ea quidquam agere poteſt. quod vel
ex eo aperte conſtat, quia nec à partibus, vt ita agat, rogari poteſt:
19 cum nec ipſæ † partes id agere valeant. non enim homo † poteſt
20 rei naturam immutare, vt per ſe clarum eſt. De his hic non agi-
tur. aliqua vero ſunt naturalia actus, quę ſimpliciter naturalia ap-
pellantur à Coraſio. d. libro 3. Miſcella. iuris. capit. 10. numero 4. & à
Zaſio d. libro 1. ſingularium reſponſorum. capit. 12. numero 5. & prius hoc
declararunt Caſtrenſ. in l. iurisgentium. §. quinimo. numero 7. ff. de pact.
Bonaui in tract. de forma, col. 4. & Bellonus d. libro 1. ſuppat. iuris. capit. 5.
21 Hæc naturalia † actus ſunt qualitates quædam innatæ, ex quibus
virtus contractus proficiſcitur, & ſemper ineſſe videntur, niſi pa-
cto tollantur; ita Bald. in proœmio feudorum. numero 46 & cum eo Co-
raſius d. capit. 10. numero 4 exiſtimauit, & recte, mea quidem ſententia
Zaſius d. capit 12. numero 5. verſic. alia ſunt. hæc naturalia non alia
ratione dici, niſi quod frequentiori, & aſſidua conſuetudine, quæ
in nomen naturæ tranſijt, ad contractus acceſſerunt. Quam ſane
aſſertionem probat aperte leg. quod ſi nolit. § quia aſſidua. ff. de ad. li.
edic. quo noſtri omnes cenſent, euictionem eſſe de natura emti-
onis & venditionis, vt mox dicemus; cum tamen illa conſuetudine
(vt in d. § quia aſſidua. ſcriptum eſt:) profecta ſit. eſt enim conſuetu-
22 do † altera natura. leg. ſi quis poſthumos ff. de liber. & poſthum. & in
ſpecie hoc Ioan. And. in annotat. ad Specul. titul. de fide inſtrum. §. inſtru-
mentum. numero 13. Hæc ſimpliciter naturalia ad notarij officium
pertinent, vt ſcilicet ea adſcribat in inſtrumento. Ea eſt ratio,
quia ſi contrarium expreſſe à partibus conuentum non fuit, iuris
eſt præſumtio, quod ita inter ſe conuenerint: ob id ſcilicet quod
aſſidua conſuetudine ita inter alias contrahentes obſeruari ſolet.
d. § quia aſſidua. De his intelligendi ſunt liqui Doctores, qui ſcri
23 bunt, notarios † cenſeri rogatos apponere clauſulas, quæ ſunt de
natura ipſius actus, vt de clauſula euictionis, quæ vt eſt de natura
emt. & vend. d. §. quia aſſidua. ita notarius tacite dicitur rogatus
eam adhibere inſtrumento, vt ſcribunt Alexand. conſilio 28. numer. 2.
libro 2. cæteras. vt de relatis ſcieas prætereo, quidquid Galliaula, quem
mox referam comminiſcatur. Hoc idem cenſent fere omnes inter-
pretes de clauſula adhibita in contractu mutui, vt res in eadem
24 bonitate reddatur nam hoc eſt de natura † ſimplici mutui, vt ſcri-
bunt Barto. Caſtren. & cæteri in leu. cum quid. ff. ſi certum peta, qui af-
firmant contraria pactione hanc immutari poſſe; vt puta, ſi ab
initio agatur, vt debitor pro vino veteri muſtum ſoluens liberé-
tur. quod probant Bellon. libro 1. ſupputat. iuris. capit. 14. numero 4. in fine,
reiecta opinione Fulgoſij in l. 2. ſi certum peta. exiſtimantis, bonitatem
25 eſſe de ſubſtantia rei mutuo datæ. Notarius † itaque rogatus con-
ficere inſtrumentum mutui, poterit adhibere clauſulā, quod re-
ſtituatur in eadem bonitate; cum præſumatur ita à partibus con-
uentum. Idem cenſuerunt iura de depoſito, cuius natura † eſt. vt 26
dominium non transferatur, ſed reddatur eadem ſpecies. l. 2. ff. ſi
certum peta. quamuis contraria pactione agi poſſit, vt non idem,
ſed tantundem reddatur. l. dote ſponſaliorum §. vlt. ff. de poſ. reique
depoſitæ dominium ad depoſitarium tranſeat. l. Lucius. ff. depoſiti.
notarius † ergo rogatus conſcribere inſtrumentum depoſiti, ad 27
hibere poterit clauſulam, quod eadem res in ſpecie reddatur; cum
illa ſit depoſiti natura, ſecundum quam contrahentes contraxiſ-
ſe præſumuntur. & hæc probabili dubitatione carent. quando-
quidem lex ſtatuit hæc eſſe de naturalibus contractus, cui cohæ-
rent, niſi contrario pacto ab eo ſeparentur. Quocirca notarius
ſimpliciter rogatus conficere inſtrumentum emtionis & vendi-
tionis, mutui & depoſiti. iure poterit adhibere illas clauſulas eui-
ctionis, reſtitutiones eiuſdem bonitatis; nec non & reſtitutionis
in ſpecie: cum pro appoſitis † cenſentur quæ apponi conſueue- 28
runt. quod probatur in d. l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua. ff de ad. l. edicto. &
in l. vlt. C. de fideiuſſo conſert & l. ſi prius. §. 1. ff. de aqua plu. arcen. Nec
conſiderationes quas facit Galliaula, in l. Gallus. §. idem credendum
nu. 17. de lib. & poſthum. dubitationem mouent. loquit ille d. § quia
aſſidua. contrarium probare. dum vult quod poſſit cogi venditor
ad promittendum. Non aduertit Galliaula eo loci Vlpianum † 29
non aſſerere, agi poſſe ex emto ad promittendum de euictione,
ſed verius agi poſſe ex emto ad duplam euictionis, ac ſi expreſſim
euictio promiſſa fuiſſet; id quod aperte oſtendit ratio, quam ſta-
tim ſubiungit. Ea autem ratione propter ex euictione non agit,
quia non vere ſed præſumtive tantum interceſſit quod & ibi Ac-
curſius ſenſit. Quod etiam ſcribit Galliaula d. l. vlt. C. de fideiuſſ. non
probare, mihi non probatur. Siquidem illa aſſidua & frequens
contrahentium & promittentium conſuetudo fuit, quæ ad legem
condendam mouit Principem, vt omnem ambiguitatem amputa-
ret. Hoc incidanaeſſe ex voluntate contrahentium, qui ſimpli-
citer contrahendo ea omnia, quæ ab conſuetudine affecta ſunt
de natura contractus comprehenderent. Et vere receptiſſima hęc
eſt omnium interpretatio, iura hæc hanc probare ſententiam.

Nunc ad rem noſtram deueniamus. In qua quidem hæſitan-
dum non eſt, quin licuerit D. Corderio diligenti & artis ſuæ bene
perito has clauſulas huic tranſactionis inſtrumento † inſerere at- 30
que apponere.

Et quo ad clauſulam hypothecæ omnium bonorum pro ob-
ſeruatiuue contractus, clarum eſt apponi potuiſſe: cum nulla alia
frequentior cautela hac ipſa in his regionibus ſit, qua contrahen-
tes caueri ſibi volunt. Quocirca in ſpecie docuit Baldus in l. 1. in
fin. ff. ſol. mat. quod vbi in aliqua regione extat conſuetudo appo-
nendi clauſulam expreſſæ hypothecæ in inſtrumentis, cum dos
mulieris nomine numeratur, notarios ſimpliciter rogatos confi-
cere inſtrumentum numeratę dotis, eam clauſulam adhibere po-
terit. Bald. ſecuti ſunt Iaſon in l. certi condictio §. ſi numos. numer. 25 ff ſi
cert. pet. & conſi. 153. col. 3. lib. 2. Felin. in c. cum M. Ferrarienſis. nu. 6. verſi.
& quia de conſuetu & in c. ex litteris. nu. 12. de probat. & Doc. in l. vt libe-
ris. nu. 25 C. de colla. Io Nicolaus Arelat. in repe. l. generaliter. nu. 94. C. de
ſecun. nup. Antonius Capicius decis. 159. nu 39. Nec reperio, quantum
mihi hactenus videre licuit, quia à Baldo diſſentiat.

Secunda propoſita dubitatio ex iam relatis diſſoluitur. cum e-
nim in hac ciuitate & cæteris huius regionis frequens ſit mos, vt
tranſigentes hinc inde iura ſua cedant & remittant: quo à litibus
recedant & in poſterum quieſcant: dicendum eſt licuiſſe huic no-
tario † apponere clauſulam renunciationis & ceſſionis iurium 31
hinc inde. De actionum ceſſione ita in ſpecie reſpondit Soc. Sen.
conſi. 101. colum. 1. in fin. libro 3. qui de inſtrumento donationis fa-
ctæ verba facit. De clauſula vero renuntiationis, quę, vbi conſue-
tudinis ſit, apponi poſſit in inſtrumento à notario ſimpliciter ro-
gato, tradunt Baldus in rubr. C. de reuoc. his quæ in fraud. cred. colum.
pen. verſicul. & nota quod. quem ſecuti ſunt Iaſon in d. l. certi. condictio. §.
ſi numos. numero 25. ff. ſi cert. pet. Felin. in d. capit. cum M. Ferrarienſis. n.
6. & in d. capit. ex litteris. num. 1012. Antonius Capicius decis. 159. numero
39. Quod intelligit Baldus; procedere in notario † docto & bene 32
perito qui cognoſcat & ſciat; quomodo illa conſuetudo, quæ fa-
cti eſt, procedat & adaptari poſſit ſuo caſui: alias, ſi notarius ſit i-
gnarus & imperitus, extendere debet ſuum inſtrumentum ſecun-
dum ſuum formularium: vel ſecundum dictamen ſapientis, ſi ad
illud ſe retulit. Et hic eſt ſenſus verborum Baldi: tametſi Felinus
& Iaſon. quos infra in ſequenti dubitatione referam, aliter & ma-
le, Baldum interpretati ſunt. Et hic dubitari non contingit. quia
D. Corderius ſit notarius artis ſuæ bene doctus & peritus, quem-
admodum apud omnes ciues & exteros etiam in manifeſto eſt.

Præter

Præter id quod talis à iure vnuſquiſque notarius præſumitur, *vt dixi ſupra*. Et ideo aduerſarijs incumbit onus probandi contrarium: ſi hoc tam clarum & apertum auderent negare. His duo primi obices ſoluti ſunt.

Tertia difficultas maiorem certe dubitationem, ob varias interpretum traditiones, habet. Attamen, ſi vera licet fateri, magis recepta & probabilior eſt hæc ſententia; clauſulam conſtituti ad-
33 ſcribi † poſſe inſtrumento, vt poſſeſſio rei alienatæ con od, in acquirentem transferatur: cum moris & conſuetudinis ſit eam adhibere. Quod hic dicendum eſt procul dubio, vbi non frequēs, ſed frequentiſſima eſt hæc conſuetudo transferendi hac via poſſeſſionem in acquirentem. *Hanc receptam opinionem probarunt Io. Andrea in addit. ad Spec. in tit. de instrum. edit. § nunc autem, numero 13. verſ. quod ſi à contrahentibus. & prius Oldrad. conſilio 139. Ad habendum, numero 13.*
34 Cæterum ij loqui videntur cum † inſtrumentum confici debet ad dictamen ſapientis, *vt animaduerterunt Fel. in c. ex literis, numero 13, verſic. ſed tamen illud, de fid. instr. & Tiraq. in tractat. de iure conſtitut. parte 3. limit. vlt. numero 10.* qui idem eſſe cenſent, quando non eſt dictum ad dictamen ſapientis. Ex ideo eo loci poſt Iaſonem *in l. 1. §. ſi procurator, num. 18. ff. ſi quis caut. non obtem.* reprehendunt Baldum, qui *in rub. C. od. de contr. bu quam ſi aud. cred. column. penul. verſic. & nota quod*, &c. viſus eſt ſentire apponi poſſe has clauſulas, cum inſtrumentum extendi debet ad dictamen ſapientis. Verum (vt dixi ſupra) alius eſt ſenſus verborum Baldi, nec Baldus loquitur de clauſula conſtituti. Illud tamen etiam dicam ad declarationem doctrinę Oldradi, illum differentiam con-
35 ſtruere † inter ea quæ conſuetudinis ſunt, & quæ naturæ, cum tamen non differant inter ſe, niſi in modo efficiendi. Nam conſuetudo eſt illa, quæ naturam ipſam efficit & cauſat. *d. l. quod ſi nolit. § quia aſſidua. de adil. edicto.* Et ideo dicimus conſuetudinem eſſe naturam. *d. leg. ſi quis poſthumos. de lib. & poſthum.* Quare Ioan. Andreæ abſolute & rectius loquitur. Hanc quoque ſententiam probarunt Butr. *in d. c. ex literis. col. 2. verſic. ſed vtrumque per hæc, de fi. instrumen. necnon Caſtren. Felin. Socin. Sen. or. Cumanſis, Fulgoſius, Abbas, Pract. Papienſis, Iaſon, Decius, Afflictus, Bertrandus. Mantua, Eneradus, quos recenſet & probat Tiraquellus, d. limitatione. vlt. numero 3. 4. 5. 6. Quibus addo Neuiz. conſi. 28. numero 3. qui alios recen-*
* *ſet.* Et ex his conſtat, hanc eſſe communem * opinionem: quamquam ab ea diſſentiant Alex. *conſi. 28. numero 5. lib. 2. Dec. in l. contractus. num. 17. in fin. & in l. ſemper in ſtipulationibus. nu. 12. de reg. iur. & in l. vt liberis. num. 18. C. de collat. & conſi. 247. nu. 3. Gratus conſi. 70. in fi. & conſi. 94. col. 2. lib. 1. Rubeus in l. non ſolum § morte. numero 81. de ope. noui nunt. Capicius deciſ. 159. numer. 39. & diſſentit Gram. deciſ. 103. num. 176.* Etſi ipſe Grammaticus moueri videatur, quod in regno illo Sici-
36 liæ non eaſtabat hæc conſuetudo. Horum interpretum † opinio ita leui ratione eſt fulcita, vt à magis recepta nullo modo recedendum ſit. Ea enim ratione vſus eſt Alex. *d. conſi. 28. n. 4. li. 2.* quod non eſt de natura emtionis & venditionis, quod plus hoc modo, id eſt, per conſtitutum tradatur res, quam per clauium traditio-
37 nem vel altero modo: cum nullus † modus tradendi poſſeſſionem limitatus ſit de natura contractus effectus. Eſt leuis hæc ratio, & quia facile concedimus, quod iure communi inſpecto, conſtitutum non eſt de natura emtionis & venditionis, vel alterius con-
38 tractus; cum ſolum † ſit de eius natura dominij translatio. *l. ſi quis alienam. l. ex emto. ff. de act. emt.* Et ius commune non plus limitauit conſtitutum ad hūc effectum, quam alium modum: ſed dicimus, quod ſuppoſita conſuetudine, qua conſtitutum hicque modus translationis efficitur de natura contractus; quemadmodum & euictio effecta eſt; notarius rogatus conficere inſtrumentum emtionis & venditionis poterit apponere conſtitutum: quia iam conſtitutum, & vt euictio ob vim conſuetudinis eſt effectum de natura illius contractus: & præſupponimus hic vniformitatem,
39 ſine qua conſuetudo † induci non poteſt; vt reprehendendo Socinum dicebat Dec. *in l. vt liberis. n. 16. C. de collat. & declarans ſupra in ſexto exemplo.* Quocirca male Alex. *conſi. 28. num. 5. lib. 2.* ad ſuæ opinionis confirmationem adfert illud ſimile de pretio, quod nunquam efficitur de natura emtionis, vt à notario ex ſe apponi poſſit ſine expreſſo rogatu, quia nunquam eſt vniformis. Non enim vere conuenit hoc ſimile, cum pretium poſſit eſſe vel plus vel minus, & ideo quantitatis variatio & difformitas hoc efficit, ne conſuetudo & per conſequens natura non inducatur. At ſecus in
40 conſtituto, † quod non recipit in ſe variationem ob plus vel minus. Si enim eo modo translationis, & non alio, vt per clauium traditionem, vel communiter homines vtantur: iam iſte modus & non alter eſt effectus de natura contractus. Imo idem dici poſſet de pretio, ſi daretur pretij vniformitas. Exempli gratia exſtat conſtitutio vel conſuetudo in hac regione, quod menſura frumenti vendatur ſolum pretio ducatorum decem, & nihil plus, & ita communiter obſeruatur. Si quis emeret centum menſuras, & rogaret notarium, vt conficeret inſtrumentum illius emtionis & venditionis, poſſet notarius adhibere pretij quantitatem, hoc eſt pretium decem ducatorum pro ſingula menſura. Eſt manifeſta ratio, quia errare non poteſt notarius, ob inuariabilitatem pretij. Aliud ſimile quod de pœna adfert Alexand. *d. conſi. 28. nu. 6.* confutauimus ſupra in ſexto exemplo. Illud vero ſimile, quod de fideiuſſore ibidem Alexander conſiderat, ita ridiculum eſt, vt referre pudeat.

Quarta difficultas magis dubia ex iam relatis vere diſſoluitur. Nam potuit hæc iuramenti clauſula adhiberi, cum apponi conſueuerit. *Hanc ſententiam vere probauit Socin. Sen. in l. Gallus. §. idem credendum: numero 4. verſ. ſi vere eſſimus in dubio de liber. & poſthum.* Quamquam aliter cum Iotellec erit *Decius in leg. vt. liberis num. 17. C. de collat. & Pariſ. conſi. 45 numero 42 lib. 1.* Quiquidem Decius & Pariſius ſcribunt, quod imo notarius † non poteſt apponere hanc 41
clauſulam: & in hanc ſuam opinionem citant *Abba. Butrium & Imolam in cap. penult. de iureiuran. Et quos ſecutus eſt etiam Marſil ſingul. 123. in fine. & Purpur. in l. certi condictio. § ſi nummos ff ſi certum pet. Gratus conſi. 36. col. 2. lib. 1.* Sed verius eſt, quod Socinus docuit, nempe poſſe apponere, cum ratio conſuetudinis & naturæ ita locum habeat hoc in caſu, vt & cæteris iam relatis. Nec huic noſtræ & prius Socini ſententiæ refragantur auctoritates Abbatis, Butrij & Imolæ. Siquidem duos caſus † diſtinguendo, vt diſtinguit Soci- 42
nus, res redditur clara. Primus, cum nulla exſtat contrahentium conſuetudo apponi iuramentum in inſtrumentis de contractu conſectis, & rogatus ſimpliciter & notarius, nulla ſcilicet iuramenti mentione facta, tunc notarius ex ſua voluntate, cui inſtrumenti confectio mandata eſt, non poteſt apponere hoc iuramentum. Ea eſt ratio, quia hic nulla cadit legis præſumtio, qua dici poſſit, ita ſaltem tacite à contrahentibus commiſſum, & ideo ſicte potius notarius conficit inſtrumentum, perſonam contrahentium ſuſtinendo, *iuxta leg. 2. § omnia noſtra. C. de vet. iure enucl. & in cap. qui per alium, de reg. iur. in 6.* Iuramentum † autem debet eſſe ex 43
voluntate iurantis, cum eius animam liget. Et hoc in caſu recte procedit Abbatis, Butrij & Imolæ doctrina. Secundus eſt caſus, cum exſtat contrahentium communis conſuetudo apponendi iuramentum; tunc notarius etiam ſimpliciter rogatus conficere inſtrumentum, poterit illud adhibere. Et hoc caſu noſtra & Socini opinio procedit. Ea eſt ratio, quod ob communem conſuetudinem iuramentum † eſt effectum de naturalibus contractus. *iuxta d. l. quod ſi nolit. § quia aſſidua, de adil. edict.* Et legis eſt præſum- 44
tio, quod hi contrahentes rogauerint notarium, vt etiam iuramentum adſcriberet. Et hæc contrahentium voluntas vt eſt à lege præſumta, ita dicitur expreſſa. Quandoquidem expreſſum † illud 45
dicitur, quod ex legis præſumtione conſtat: *quemadmodum copioſe ſcripſi in tract. de adip. poſſeſſ. remedio 4. numero 125.* Quibus intelligitur errasse Socinum Seniorem *in d. §. idem credendum. numero 4. verſic. conſidera tamen*, &c. in illis verbis; *non videtur quod conſuetudo poſſit fingere iuramentum.* Errat vere Socinus, quia conſuetu-
do † non fingit iuramentum. Sed dicimus, quod poſita conſue- 46
tudine aliorum contrahentium apponendi iuramentum, quod iſti contrahentes, rogando notarium conficere inſtrumentum, legis præſumtione iurauerint. Atque ita † non conſuetudo fin- 47
git, ſed lex ex conſuetudine præſumit; id quod ipſe Socinus paulo poſt ſenſit. Non etiam huic noſtræ ſententiæ aduerſantur duo, quæ alioqui non parum vrgere contra nos videbantur. Illud primum eſt, quod iuramentum † requirit formalitatem quandam 48
& expreſſionem verborum, *vt ſcribunt Abbas, Butrius, & Imola in d. c. penult. de iureiuran.* Et verba † expreſſa fore neceſſaria in iura- 49
mento cum præſtatur ab his, qui loqui poſſunt, ſcribunt poſt Bar. *Alber. Fulgoſ. & Romanus in legib. 1. in princ. de verbor. oblig. ibidem Alex. & Crotus, qui communem * eſſe teſtatur. Alciat. in rubr. extra. de iureiuran. numero 21. & lib. 1. Parerg. cap. 2. Io. de Selua. in tract. de iuramento. parte 1. quæſt. 2. & Tiraq. tract. de legib. connub. in gloſſ. 5. numero 18.* Verum huic argumentationi duobus modis poteſt reſponderi. Primo, negando illam Doctorum opinionem, quod iuramentum requirat verba expreſſa. Nam ab ea opinione diſſentit vna gl. *in ſumma 22. quæſt. 1. Abbas & Corſetus in rub. extra, de iureiuran. Iacobus, Petrus & Cynus in Authent. ſacramenta puberum. Cod. ſi aduer. vend. Gallianla in leg. 1. in princ. colum. vlt. de verborum oblig. Et hanc eſſe veriorem & communem teſtatur Didacus in capit. quamuis. parte*

Prima, in initio num. 4. ad fi. Et eo loco n. 5. egregie declarat. d. c. pen. de iureiur. Secundo respondetur, quod etiam ſi neceſſaria dici poſſent
verba in hoc iuramentum: attamen ſatis expreſſa dicuntur verba,
dum in genere rogatus eſt notarius conficere inſtrumentum &
apponere clauſulas ſolitas. Nam hoc venit præſumtione legis. quę
50 efficit actum cenſeri expreſſum, *vt dixi ſupra, & egregie ſcribunt Ant. Corſet. in ſuo ſing. in verb. contractus, incip. in omnibus. Afflict. deciſ. 44. num. 14. 15.* Confirmatur ex doctrina eorum, qui recte cenſue-
51 runt, quod vbi iuramentum eſt † adiectum promiſſioni de ſol-
uendo aliquid intra certum tempus; & ille terminus prorogatur,
iuramentum legis præſumtione dicitur repetitum in termino
prorogato quod quidem dici non poſſet, ſi legis præſumtio idem
non operaretur, quod verborum expreſſio. *ita enim eam doctrinam probarunt Fel. in c. 1. col. 1. de iureiuran. & in c. 2. num. 34. de ſponſa. Iaſon in l. 1. §. & poſt operis. num. 8. de operis noui nunt. Decius in c. de cauſis nu.*
* *7. de offic. deleg. qui hanc eſſe communem * teſtatur; et ſi ſe ibi diſſentiat. ſed idem in c. præterea, col. 2. de appellat. hanc probat. & veram eſſe cenſuit Didac. in c. quamuis, parte prima, in initio. nu. 7 de pactis, in 6.* Non
etiam hic prætereo errorem Purpurati, qui *in d. §. ſi numer. 1. num. 33.* dixit, notarium non poſſe apponere hanc clauſulam iuramenti:
quia iuramentum requirit tactum ſcripturarum. Errat Purpur.
52 Cum recepta & vera ſententia ſit, imo tactum † ſcripturarum
* non requiri: *quemadmodum tradunt hanc eſſe communem * Alciat. in rub. extra. de iureiurand. num. 29. & Didac. in cap. quamuis. parte 1. § 2. num. 1. de pactis. in 6.* Secunda difficultas, quæ huic noſtræ, & prius
Socini ſententiæ dubitationem facit, illa eſt; quod iuramentum
53 † ligat animam. *c. 1. vbi omnes de iureiurand. & eſt clarum.* Atqui cum
54 ita † obligat in foro animæ debet eſſe fundata in veritate; non au-
tem in præſumtione. *ita Abbas & cæteri in cap. 1. ibi Decius in 2. lect. numer. 18. de const. Felin. c. ſicut dignum, in fi. de homic. Ang. Clauaſius in ſua ſumma, in verb. Lex, numero 4.* Cæterum reſponderi poteſt, nos
hic non agere, quod iſte contrahens obligetur in foro conſcien-
tiæ; ſi certus eſt in animo ſuo ſe non intellexiſſe, vt notarius adhi-
beret etiam iuramentum quemadmodum loquuntur Doctores
iam relati. Sed quærimus, an in foro exteriori obligetur: & dici-
mus obligari. quia lex † humana iudicat ex exterioribus, lex diui-
55 na ex interioribus Quod vel ex eo exemplo res fit clara. Cum hæ-
56 res † non conficit inuentarium de bonis teſtatoris in foro exteri-
ori compelli poteſt ſoluere teſtatoris æs alienum, etiam vltra vi-
res hæreditaris. Et eſt ratio, quia lex præſumit hæredem per frau-
dem omiſiſſe inuentarij confectionem. Et tamen in foro animæ
& conſcientiæ compelli non poteſt hæres ſoluere vltra vires hæ-
reditatis, ſi certus eſt plus non eſſe in hæreditate. *ita cenſent Io. Andr. in cap. quamquam, col. 6. verſic. vidi dubitari. de vſuris, in 6. Bart. & Iaſon in rubr. ff. de acquir. hered. Felin. in d. cap. 1. numero 44. de conſtit. Alciat. in c. non e. numer. 42. de iudicijs. & Didac. in cap. 1. num. 16. de teſtam. qui & alios huius opinionis recenſet.* Ita dicimus, quod in foro
57 conſcientiæ retinere † quis poteſt beneficium cum ſola ſignatu-
ra, ſi certus eſt ita ſibi fuiſſe collatum: cum tamen in foro huma-
no compelli poſſit relinquere, *vt ſcriptum reliquit Gomez. in regula cancellariæ, de non iudicando ſecundum formam ſupplicationis, quæſtio. 24.* Quæ iam diximus, confirmari poſſunt alijs ſimilibus Docto-
rum ſententijs.

Primo, ita videmus de clauſula codicillari. quæ ſi communiter
conſueuit apponi ab alijs teſtatoribus in ſuis teſtamentis, à nota-
58 rio † ſimpliciter rogato conſcribere teſtamentum adſcribi po-
terit. *ita Alexand. conſi. 1 numero 22. lib. 5. Barba. in capit. quod tranſlationem. numer. 15 de offic. deleg. Dec. in leg. vt liberis. numero 14. C. de collat. Crauet. conſilio 73. numero 4 & Rub. in l. non ſolum. §. morte. num. 80. de oper. noui nunt.* vbi ait idem de clauſula, vulgariter, † pupillari-
59 ter & per fideicommiſſum. *& citat Socin. Sen. conſilio 36 libro 3. qui tamen in meo codice hoc non ſcribit.* Nec repugnat quod decidit
Grammat. deciſio. 62. numero 23. poſt Guid. nem Papa quæſt. 573. nota-
rium non poſſe hanc clauſulam codicillarem apponere, niſi ſit in
ſpecie rogatus à teſtatore, ex quo eſt de conſuetudine notario-
rum. Hoc inquam non repugnat; quia nos pro conſtanti præſup-
ponimus eſſe conſuetudinem teſtatorum: & ideo eorum per-
ſona, non autem notariorum inſpicienda eſt, *quod infra ſuo loco declarabo.*

60 Secundo accedit. quod de clauſula, † *iure inſtitutionis*, quæ ad-
hiberi communiter ſolet à teſtatoribus, cum filijs ſuis aliquid pro
legitima relinquunt, *ita reſpondet Crauet. conſi. 75. num. 4.* qui dum
multis rationibus hoc confirmat, immemor fuit, hanc ſententi-
am in ſpecie probaſſe Io. Andreæ *in annot. in Spec. tit. de fid. inſtrum. § nunc tamen, nu. 13. quem ſecutus eſt Bal. in c. ex literis, col. 2. verſic. ex prædictis. de fide inſtrum. & ante Io. And. ita docuit Iac. de Arena. in l. ſi ita inſtitutum. ff. de hared. inſt. ibi Bal. & Ang. & reſponderunt Fulg. conſi. 90. col. 2. Soc. Iun. conſi. 124. nu. 49. lib. 1. & Franc. in c. 1. ſi pater, col. 22. verſi. ſi quæritur. de teſt. in 6.*

Tertio, confert ſimile de clauſula † præcepti guarentigiæ (vt 61
noſtri appellant:) quæ adhiberi ſolet inſtrumentis mutui & depo-
ſiti, vt facilius exſequantur, *iuxta illius præcipuam naturam. quam declarat Ripa in l. ſi inſulam. numer. 15. de verb. obl. & egregie Soc. Sen. conſ. 79 numero 49. & numero 53. lib 4. qui declarat rem hanc.* Hoc enim
præceptum illiusque clauſula à notario ſcribi poterit inſtrumen-
tis horum contractuum, ſi modo in ea regione mos fuerit ita con-
trahentium adhibendi hanc clauſulam: *ita docet Iaſ. in l. Gallus. §. idem credendum. n. 22 de lib. & poſth. poſt Bart. Bal. & cæteros in l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. ff. de iureiur.* Nec hic ego conſidero, quod
hæc clauſula reſpiciat executionem ipſius contractus, & non in-
ferat nouum factum; *quemadmodum conſiderant & diſtinguunt Moderni Pariſ. in annot. ad Alex. conſi. 28 numer. 4. in verbo, non poteſt. lib. 2.*
Sed ſolum conſidero ipſam conſuetudinem † contrahentium, 62
quæ efficit hanc guarentigiam eſſe de natura horum contractu-
um. Quemadmodum & ipſa contrahentium conſuetudo efficit,
vt euictio quæ nouum factum infert, diuerſum ab ipſa emtione
& venditione, de natura ipſius emtionis & venditionis fieret *d. l. l. quod ſi nolit §. quia aſſidua. de ædil. edic.* Non enim ante diſpoſitio-
nem *d. §. quia aſſidua* euictio † legis diſpoſitione aliqua pronunti- 63
ata fuit de natura emtionis & venditionis, ſed lex illa habita rati-
one aſſiduæ conſuetudinis ita conſtituit. Quocirca (vt etiam hoc
dicam ad declarationem eorum, quæ mox ſubijciam:) non ipſa
notariorum conſuetudo, ſed contrahentium ad hanc naturam
inducendam, ſpectatur.

Quarto, huc ſpectat quod dicimus de pacto pœnali, quod con-
tractui emtionis & venditionis ex communi conſuetudine adhi-
beri ſolet à contrahentibus pro ipſius contractus faciliori exſecu-
tione, idem dicendum eſt, quod ſcilicet notarius † rogatus confi- 64
cere inſtrumentum emtionis & venditionis, poſſit clauſulam,
qua hæc pœna continetur, adijcere *ita recte cenſet Dec. conſ. 449. num. 28. in l. vt liberis. num. 16. C. de collat. ex doctrina Ang. in l. 2. in prin. ff. de ind.* qui quidem Angelus ſcribit, quod procurator † conſti- 65
tutus ad vendendum poteſt adhibere pœnam pro ipſius contra-
ctus obſeruatione; ſi illa pœna paſſim adhiberi conſueuit à cæte-
ris ita contrahentibus. *iam quod Angelus prius docuit Bald. in leg. bene à Zenone, numero 3. C. de quadr. præſ. rip. & ibidem ipſemet Angelus idem ſcribit. & ſequitur Iaſ. in l. certi conditio. § ſi nummos numero 13. & ff. ſi cer. pet. Ioan. Nicolaus Arelatanus in rep. leg. generaliter. num. 82. C. de ſecun. nupt. & Gratus conſi. 159. vol. 1. in l. 2.* Et in ſpecie nota-
rium poſſe hanc conſuetam pœnam apponere, ſcribit Florianus
in leg. hæredes. § in illa numero 1. ff. famil. erciſc. Idem docuit Soc. Sen. in l. Gallus § idem credendum. numero 3. in fin. de lib. & poſth. etſi ipſe ſenti-
at hoc procedere cum clauſula, & cætera. fuit adhibita. quod fal-
ſum eſſe infra dicemus. Ea eſt ratio, quod ob aſſiduam contra-
hentium conſuetudinem, adiectio huius pœnę eſt facta de natu-
ra ipſius emtionis & venditionis Quod probat clariſſimus text. *d. §. quia aſſidua* dum loquitur de pœna dupli, quę in euictione eſt.
Quæ ſane pœna facta eſt de natura ipſius contractus ob illam
contrahentium conſuetudinem. Quocirca intelligimus erraſſe
Baldum ſibi parum conſtantem in *l. ſi duo § ſi quis iurauerit. in primo notabili, non tamen præſumam pœnam ff. de iureiur. idem Bal. in leg. vlt. col. 1. C. de exſec. rei iud. quem retulit Soc. Sen. in l. Gallus. § idem credendum. n. 3 de lib. & poſth. & frequentes ſunt Alex. conſi 28. n. 6. lib 2. ac etiam Dec. ſibi parum conſtans in l. ſemper in ſtipulationib. nu. 12. de reg. iur. & Puep in d. § ſi nummos num. 28.* Ea ratione minus probabili ad rem
hanc motus eſt Baldus, quod pœna ſit variabilis. cum ſemper eo-
dem modo non apponatur. Non enim concludit hæc ratio, quia
nos loquimur ſtante conſuetudine, quę ſane conſuetudo non ad-
eſſet, ſi pœna eſt variabilis. *vt ſcribit in ſpecie Dec. in d. l. vt liberis. num. 16.* Sunt præſupponendi termini habiles cum de alio diſputatur.
leg. qui teſtamenta. de teſtam. Et ideo conciliando Bald. ſibi ipſi duo
caſus † ita poſſunt conſiderari. Primus, quando conſtat de conſu- 66
etudine, quæ vere ob vniformem pœnæ adiectionem eſt inducta.
vt puta conſueuerunt paſſim ementes emere adiecta pœna qua-
drupli, pro obſeruatione contractus. tunc notarius rogatus con-
ficere inſtrumentum huius contractus, adijcere poterit clauſu-
lam continentem hanc pœnam quadrupli: cum illa ſic conſueta,
vt erat conſueta illa dupli tempore illius reſponſi, *d. § quia aſſidua. Et hoc caſu procedit ſententia Angeli, Florian. Socini & Decij. nec non & Bald. in d. l. bene à Zenone.* Secundus eſt caſus, quando conſueuit

quidem

quidem his contractibus pœna apponi, ſed varijs modis, vt puta
aliqui apponunt pœnam decem librarum, aliqui centum libra-
rum; aliqui viginti coronatorum: & ita pœnæ variantur. Hoc ca-
ſu notarius rogatus conficere inſtrumentum de illo contractu
non poteſt apponere pœnam. *Ita procedit opinio Bal. in d. §. ſi quis iu-*
rauerit. ac Alexandri & Socini. Ea eſt aperta ratio, quia hic ob varia-
67 tionem pœnarum & actus difformitatem non poteſt dici inducta
conſuetudo. *iuxta tradita per Bart. in 2. in prin. numer. 22. ff. ſol. matr.*
quem ſecuti ſunt Soc. Sen. conſi. 277. col. 3. verſi. 3. lib. 2. Dec. conſi. 213. col.
2. verſi. 2. hoc. & Crauc. conſi. 96. num. 5. & conſi. 313. num. 4. Et in ſpecie
noſtra Alex. conſi. 5. num. 22. lib. 5. Ripa l. quis Romæ. §. duo fratres. nu. 49.
de verb. obl. & Rub. in leg. non ſolum. §. morte. num 88. de oper. nou. nunt.
Quo enim modo hoc in caſu poteſt notarius ſcribere hanc pœ-
68 nalem clauſulam in inſtrumento: non enim potuit diuinare † de
qua pœna contrahentes ſenſerint. Poſſet enim notarius ſcribere
pœnam decem, & tamen illi forte ſenſerunt de maiori vel mino-
ri. Quod diuerſum eſt, quando pœna eſt vniformis, quia ſemper
præſumitur contrahentes de ea ſenſiſſe: & ob id rogando notari-
um conficere inſtrumentum; quemadmodum cenſentur eum
rogaſſe, vt adhibeantur cætera conſueta, ita rogaſſe cenſentur, vt
adſcriberet hanc pœnam.
69 Quinto huc facit, quod de clauſula † *derogatoria*, quam nota-
rius poterit ſcribere in ſecundo teſtamento, & ſi teſtator expreſ-
ſim non mandauerit: ſi modo communis exſtat mos & conſuetu-
do aliorum teſtatorum apponendi vniformem. *ita vere docuit So-*
cin. Sen. in l. Gallus. §. idem credendum. num. 3. & de lib. & poſth. qui ita
declarat Bal. in l. hac conſultiſſima. in princ. C. qui teſta. fac. poſſ.
Sexto & nunc vltimo, confert illa vulgata omnium ſententia;
70 notarium † cenſeri rogatum apponere & inſerere clauſulas con-
ſuetas & ſolitas in inſtrumento *ita tradunt Bald. in l. vlt. C. de fideiuſſ.*
Alex. in leg. ſi finita, in prin. n. 2. de dam. inf. Iaſ. in l. Gallus. §. idem creden-
dum, n. 22. de lib. & poſth. & in l. vt liberis n. 14. C. de colle. & ibidem Dec.
n. 14. idem Dec. in l. ſemper in ſtipulationibus. nu. 9. de reg. iur. & in c. cum
M. in 7. not. de conſt. & ibidem Ripa. & idem Ripa in l. Centurio. n. 80. de
vulg. Pariſ. conſi. 54. nu. 44. lib. 1. cæteros prætereo. Ea ratione, quæ huc
pertinet, mouentur; quod conſuetudo effecit illas clauſulas eſſe
de natura contractus; cum conſuetudo ſit altera natura. *leg. ſi quis*
poſthumos. de lib. & poſth. & dixi ſupra ſuo loco.
Non obſtant nunc aliquæ difficultates, quæ in acutiſſimis mo-
tiuis excitatæ fuerunt ab æquiſſimo Do. Iudice; & quæ iam diſſol-
ui. Non inquam obſtat primo doctrina Ang. *in l. licet. col. 1. C. loca-*
ti. qui viſus eſt ex illo reſponſo docere, notarium non poſſe appo-
nere in inſtrumento locationis & conductionis clauſulam, *quod*
conductor in ſe ſuſcepit omnem caſum ſterilitatis & periculi, qui in re
conducta euenire poſſit: etiam ſi illius regionis mos ſit, quod con-
ductores hæc pericula ſubeant. *Et Ang. ita viſi ſunt interpretari Dec. in*
d. l. vt liberis. nu. 18. C. de Coll. Tiraq. in tract. de iure conſtitut. parte 3. li-
mit. 31. & recentiores Pariſ. in annot. ad Alex. conſi. 28. nu. 3. lib. 2. Ego
vero opinor hanc Angeli auctoritatem non obeſſe, quandoqui-
dem aliter eum intelligo, quam cæteri intellexerint. Animaduer-
71 ti enim aliquando, duos eſſe ſenſus & intellectus † illius legis, in
illis verbis, vt mos regionis poſtulabat: quemadmodum & Ange-
lus ipſe recenſet. Primus eſt ſcolus, quod illa verba ſignificent,
moris fuiſſe in ea regione, quod notarius qui de inſtrumento lo-
cationis rogabatur, in ipſo inſtrumento ſcriberet, conductorem
in ſe ſuſcepiſſe periculum ſterilitatis, id non reperiebatur deſcri-
ptum in eo inſtrumento, cuius caſus *in d. l. licet* refertur. Et ſi hic
ſenſus eſt verus, infert Angelus ad rem noſtram. Verum ipſe An-
gelus non probat hunc ſenſum, ſed conditionaliter (: vt ita lo-
quar:) id ſcribit. Quod autem non probet, vel ex eo conſtat, quod
ſecundo loco alium refert. Et illud apud noſtros eſt in confeſſo,
72 quod quando interpres † duas refert opiniones, & nullam ex-
preſſim probat, affirmare dicitur vltimam. *ita poſt multos, Iaſ. in l. ſi*
idem cum eodem. §. vlt. de iuriſd. omn. iud. Secundus itaque eſt ſenſus,
quem & gl. *in d. l. licet*, probauit, quod mos regionis erat, vt ſemper
conductores pacto expreſſo in ſe reciperent periculum ſterilita-
tis; & in caſu *d. l. licet.* apparebat, locationem factam pacto illo non
adiecto. Quocirca ab Alexandro reſponſum fuit, damnum ad lo-
catorem ſpectare. Atque ita illi conuentioni ſtatur, nec ſuppletur
ex conſuetudine: cum conſuetudo eſſet, quod pacto expreſſo pe-
riculum ſuſciperetur. Qui ſane verior ſenſus facit, vt is textus
hanc aſſertionem probet, quod ſcilicet non poſſit notarius adde-
re hanc clauſulam, ſi conſuetudo contraria exſtat. Quocirca, di-
cendum eſt, & hoc in caſu, quod in cæteris iam relatis pro com-
muni ſententia, cum nulla differentiæ ratio conſiderari poſſit.

Non obſtat etiam doctrina bene eruditi Didaci *lib. 1. varia. re-*
ſol. ca. 15. n. 9. qui ſcribit, quod ſi in contractu emtionis annui cen-
ſus conſueuit communiter adijci pactum, † *quod ſi redemtio redi-* 73
tuum fiat, cenſus pro rata eius anni ſoluatur. Si clauſula hæc expreſſim
non adijcitur, eam notarius apponere non poterit (: inquit Dida-
cus:) quanquam in ea regione conſueuerint contrahentes ita pa-
ciſci. Ea præcipua ratione permotus: quod hæc non ſit de naturà-
libus illius contractus: ſed extrinſeca quædam accidentia, quæ
non præſumuntur. Cæterum, ſi iam à nobis explanata perpen-
dantur, forte errаſſe Didacum dicemus. Si enim concedimus
conſuetudinem ita paciſcendi in ea regione exſtare, iam concedi-
mus & pactum illud eſſe effectum de natura contractus. *d. §. quia*
aſſidua. & per conſequens in eo contractu contineri.
Non obſtat tertio quod ſcribit Barba. *in ca. cum M. Ferrar. num.*
151. de conſti. in conſi. 9. col. pen. lib. 4. & in cap. 2. num. 12. de precario. &
rub. de fi. inſtru. quod tunc demum notarius † poteſt apponere in 74
inſtrumento clauſulas conſuetas, cum inſtrumentum eſt in fieri,
non autem eo confecto, & vulgari ſermone à notario ipſis parti-
bus declarato. *Et Barba. iam viſi ſunt ſequi Purpur. in l. certi condictio.*
§. ſi nummos. nu. 32. ff. ſi cer. pet. Marſ. ſing. 113. in iure clarum. & Pariſ. conſ.
45. n. 43. lib. 1. poſt Gallиaulam in rubr. de ver. obl. n. 45. Siquidem hæc
Barbatiæ aſſertio vera non eſt; quemadmodum ipſemet ſibi pa-
rum conſtans eam reijcit *in cap. quod tranſlationem n. 25. de off. deleg.*
quod fecit & Fel. in c. 1. num. 10. verſ. reſtringendo dupliciter, vt lite non
conſtet. Et ſi recte verba Purpurati & Pariſij conſiderentur; vere
& ipſi diſſentiunt: cum vterque ad Felinum ſe allegent. Et quam-
uis eorum nemo ratione aliqua moueri ad id dicendum videatur:
mihi tamen plana & clara videtur; quia ſi hæc ſunt de natura con-
tractus effecta ob frequentem conſuetudinem (: vt iam diximus:)
& ideo tacite ex verbis, expreſſe tamen ex mente ob legis præſum-
tionem in contractu veniunt. Quod ſi ita eſt, vt à multis fuiſſe fir-
matum diximus; ſequitur aſſertionem Barbatiæ eſſe falſam: quia,
ſi diceremus (: vt ille dicebat:) procedere eum inſtrumentum eſt
in fieri ante eius publicationem, eſſet contra receptã ipſam ſen-
tentiam, quæ vult, clauſulas has poſſe apponi à notario ex inter-
uallo. Quis enim eſt ita mente ſtupidus, qui non ſciat, quod ſi no-
tarius adſcribat in inſtrumento clauſulas ſolitas ante illius publi-
cationem: quin dum fit publicatio & partes conſentiunt, illas
clauſulas eſſe adſcriptas de mente & voluntate expreſſa contra-
hentium? Quo ſane in caſu nos non verſamur, ſed in eo, quando
expreſſe nil à notario tunc ſcriptum, & à partibus nil clare firma-
tum & dictum fuit. Hinc fit, vt vera non ſit doctr. Baldi *in rub. C.*
de fide inſtr. n. 22. quod eſt in q. 4. quam citant Gallиaula in d. rubr. de ver.
obl. nu. 45. ait Baldus, clauſulas conſuetas à notario poſſe apponi, ſi
modo tempore à ſe recepti inſtrumenti clauſulas cæteratas; hoc
eſt, abbreuiatas appoſuit. Non eſt vera hæc aſſertio ex iam relatis:
quia tunc † non eſſet dubium, quin hæc conſueta apponi extenſe 75
poſſent; poſteaquam expreſſa partium voluntate (: & ſi abbreuia-
te:) appoſita fuerunt. Eadem ratione male Socin. Sen. *in l. Gallus. §.*
idem credendum nu. 3. in fi. & ibidem Galliaula n. 16. de lib. & poſth. viſus
eſt ſentire, dum docuit clauſulam † pœnalem poſſe à notario ad- 76
hiberi, cum recepit inſtrumentum cum clauſulis cæteratis. Imo
non poteſt conſiderari caſus quo expreſſe pœna contineatur ſub
clauſula cæterata. Supponamus notarium ita ſcripſiſſe: *cum pœna*
contrafacienti, &c. iam hic partes expreſſim de pœna ſenſerunt in
mente ex ſuis verbis. Nos autem eo in caſu ſumus, cum nil fuit
clare dictum de pœna: quam nos dicimus, vt cætera alia ſolita &
de natura actus contineri.
Non obſtat quarto quod obijcitur, has clauſulas † quanquam 77
ſolitas & conſuetas non cenſeri appoſitas voluntate ipſorũ tranſ-
igentium, quos huius moris & conſuetudinis ſcientiam non ha-
buiſſe creditur, *vt in ſpecie docuit Purpur. in leg. certi condictio. §. ſi nu-*
mos. numero 34. verſ. 2. declaretur. ff. ſi cer. pet. & clarius idem in leg. cun-
ctos populos. num. 101. verſ. ſed hoc. C. de ſum. trin. & fide cath. Ea ratio-
ne mouetur, quia ſi hæc conſuetudo non fuit ipſis contrahenti-
bus † cognita; qua ratione fieri poteſt, quod ipſi mandauerint no- 78
tario, vt ita inſtrumentum conſcriberet? *argu. l. ſi mater decedens. ff.*
de inoff. teſt. & confert leg. nec ignorans. C. de donat. Et plura ſimilia con-
gerit Tiraq. in tract. de legib. connub. in gloſſ. 6. nu. 176. Quinimo, nec
ignorans † præſtito etiam ſuper actu iuramento non obligatur. 79
ita Crau. conſi. 257. nu. 2. cui addo Pariſ. conſi. 20. n. 90. lib. 1. & ſi diſſentiat
Curt. Iun. conſi. 47. in fi. & conſi. 49. in fin. Reſpondetur huic difficul-
tati, quod imo hi tranſigentes optime ſciebant regionis & notarij
cõſuetudinem, cũ quotidie alios contractus & negotia tractaue-
rint ac tractẽt. Et ſcientia † ſatis probatur ex cõiecturis & præſum 80

Digitized by Google

tionibus. *Ripa in l. qui Romæ §. duo fratres num. 50. de verb. obl. & copioſe Parıſ. conſi. 91. n. 47. lib. 2 & Craues. conſi. 193. n. 6. verſ. contrarium & alibi ſæpe.*
81 Præterea ſufficit, quod in genere † tranſigentes hæc ſciuerint
& cogitauerint, *ıt idem met Purp. in d. leg. cunctos populos num. 101. docuit ex leg. iure militari ff. de mil. teſt.* Ita enim dicimus ex illo textu,
82 quod quando quis donauit † bona ſua, & deinde ſuſcepit filios,
non poteſt eam donationem reuocare prætextu ſuſceptæ prolis,
ſi de illis in genere ſaltem cogitauit *ita multis quos refert Tiraquel. in præfat. ad leg. ſi vnquam nu. 78. C. de reuoc. don. & alios refert Pariſ. conſ. 72. nu. 6 & nu. 52. lib. 1.* & Tiraq loco iam relato *n. 79.* ſimile adfert,
videlicet, cum quæritur, an conſeruentur ex Auth. *ex cauſa. C. de*
83 *lib. præt.* nato † poſthumo ignoranter præterito, dicunt conſeruo-
ti, ſi in genere de eo cogitatum fuit: cuius opinionis multos ille
84 recenſet. Accedit quod iuramenti † vis, quæ ſolum operatur circa cogitata, effectum habet cum in genere cogitatum fuiſſe ere-
ditur. *ita reſpondit Cur. Iun. conſi. 47. in fi & conſi. 63. n. 5.* Non diſſimi-
85 li in caſu dicimus, omnes defectus † impedientes legitimationem
ſublatos cenſeri ex clauſula, *Non obſtantib.* &c. quando in genere
de illis cogitatum fuit, *vt reſpondit Iaſ. conſi. 110. col. 5 lib. 4.* Ideo in
86 diſpenſatione † à ſummo Pontifice facta, *vt operetur circa in genere cogitata,* reſpondit Dec. *conſi 137. col. 4. verſ. 3 principaliter. ita*
87 *quoque reſpondit Aret. conſi. 33. n. 10 verſ. ad tollendum.* ſufficere, † quod
in genere cogitatum fuit de exceptione excuſſionis, vt illi ac olijs
renunciatum cenſeatur *Quibus etiam accedunt quæ reſpondit Crauet. conſi. 227. n. 14. & conſi. 294 col. 4.* His intelligimus non obeſſe noſtræ & Doct. ſententiæ illas peracutas dubitationes, quas in ſuis
motiuis excitauit conſultiſſimus D. Iudex. Quas equidem vel alia
ratione etiam vrgentiſſima, ceſſare opinor. Nam multorum teſti-
monio ex actis conſtat, quod quando hi tranſigentes acceſſe-
runt ad D. Corderium, illi ſæpe & ſæpius dixerunt, quod ad eum
tanquam ad bene peritum accedebant, vt hoc tranſactionis in-
ſtrumentum ita conſcriberet & rogaret, quo eſſent tuti & bene
cauti; & ne in poſterum ad nouas lites deuenirent Et ipſe D. Cor-
derius reſpondit, quod non eſſet, quod dubitarent, quia ita erat
facturus, vt in re ſua aliter vellet Quibus ſane verbis intelligimus,
voluntatem tranſigentium fuiſſe, quod D. Corderius eſſet plene
rogatus. Et ideo ſuccedit elegans doctrina *Bal. in l. ita demum §. 1. ff.*
88 *de recep. arb* qui docuit notarium † poſſe apponere clauſulas conſuetas & ſolitas, quando eſt plene rogatus *Bal. ſecuti ſunt Barbat. in c. quod translationem. n. 24. de off. deleg. Fel. in c. cum M. Ferrar. n. 6. prope medium. de conſt. & ſi contra ipſe Bal. refer. in eadem l. in e. cum literis. n. 12. de fide inſtru. Purpur. in l. certi condictio § ſi nummos. n. 30. post Iaſ. ibidem ff. ſi cer. pet.* Quę ſane vera iuris ſententia confirmatur ex eiuſdem Bal. doctrina *in l. imperator, la 1. n. 5 verſ. item & fine illa. ff. de ſtatu hom. quem ſecutus eſt Fel. in d. c. cum M Ferrarien. n. 6 prope medium.*
Inquit Baldus, quod contrahentes ſunt cauteloſi, & ob id in du-
89 bio notarij † præſumuntur rogati conficere inſtrumenta in forma communi: a fortiori ergo procedunt quæ iam firmauimus,
poſteaquam non in dubio, ſed in claris verſamur quia ſcilicet dixerunt ipſimet tranſigentes, quod volebant eſſe cauti & ſecuri.
quocirca mirari ſatis non poſſum, quod nunc aduerſarij tanta ſit
audacia, vt velit nouas moleſtias tum in ſuos collitigantes, tum etiam in Dominum Corderium virum probatiſſimæ vitæ & ſum-
90 mæ integritatis excitare qui quidem ob omni ſuſpitione † falſi
criminis abeſt, tum ſine dolo ea, quæ ſui officij erant, exercuit:
quemadmodum reſpondit Antonius à Prato inter conſilia *Alex. conſi. 73. n. 5. 6 7. lib. 1 quem ſecutus eſt in his terminis. Purpur. in d. l. certi condictio §. ſi nummos. n. 26.* Alia, quæ ad excuſationem D. Corderij
adferri poſſent, vt in re clara, referre ſuperſedeo Illud quoq; non
omittam, quod vere non obſtat illa difficultas, hanc naturam &
91 conſuetudinem eſſe probandam: quia is, qui aſſerit † exſtare in ea
regione celebrari contractus hanc naturam & conſuetudinem,
probandi onus habebit: *vt in ſpecie tradunt Barb. conſi. 35. col. 2. lib 4. Alex. conſi. 28. num. 8. lib. 1. Rub in leg. non ſolum. §. morte num. 84. de ope.*
92 *no nun.* quod quidem clari eſt iuris, cum ſit conſuetudo † quid facti, quod nō præſumitur. *leg. in bello § facta. de cap. & poſtlim. reuerſ. cum vulgat. in ſimilibus.* Vere hæc difficultas non obſtat: quandoquidem ſatis probata dicitur hæc conſuetudo, quæ quidem ex aliquorum opinione probari ſolet & debet, inſpecta perſona no-
93 tarij, vt ſcilicet alia † ab eo ſimilia confecta inſtrumenta inſpiciantur: *ita ſenſerunt Socin. Sen conſi 94. num. 7. lib. 1. & conſi. 101. numer 2. lib 3. Dec. conſi. 449. numero 27. idem ſenſit Alex. d. conſi. 28. numero 9. lib. 1.* quorum opinio dubitationem habere videtur. quia non ipſi notarij, ſed contrahentes ſunt, qui conſuetudinem & per conſequens naturam contractus cauſant. Scribunt enim permulti, (: vt ſuo loco dicemus:) illum ſtylum illamq; conſuetudinem notariorum apponendi clauſulas, in inſtrumentis, nullum adferre detrimentum contrahentibus, quippe qui conſenſiſſe non videtur notario, vt illas adſcriberet. aliorum vero fuit ſententia, eſſe inſpiciendam perſonam contrahentium, & ob id teſtibus probandam eſſe eorum conſuetudinem. Ita ſenſerunt multi ex his, quos infra referam. & vere ego pariter credo eſſe inſpiciendam perſonam contrahentium, vt illas, à quorum actibus conſuetudo (: vt dixi:) introducitur: ſed eorum voluntates eorumque actus: dico etiam probari ex inſtrumentis notariorum; qui nihil de his ſcripſiſſe dicuntur ab initio introducendæ conſuetudinis; quod non fuerit de voluntate partium. non enim accidentalia, ex quibus data actuum frequentia, conſuetudo & per conſequens natura inducitur & cauſatur, ſcribere poteſt notarius in inſtrumento, ſine conſenſu & voluntate partium (: vt infra vberius dicam:) ex ſolo ſuo capite. quocirca hæc conſuetudo † & ſcriptura notariorum 94
& teſtibus probari poteſt. *vt in ſpecie affirmarunt Alex. d. conſi 28. nu. 9. 10. lib. 2. Soc. Sen. d. conſi. 101. n. 2. in fi. lib. 3. & clarius Neuiz. conſi. 28. n. 4 in fi.* Imo & atteſtatione Doctorum, † qui ita de conſuetudine 95
atteſtarentur. probari poſſet, *quemadmodum in ſpecie poſt Barb. conſi. 85. col. 2. docuit Purpur. in l. certi condictio § ſi nummos. n. 34. ff. ſi cert. pet.*
Quæ triplex probationum ſpecies facta hic eſt; vt ex actis conſtat.
Eſt enim probatum multorum teſtimonio, multiſq; & huius notarij & aliorum confectis in hac regione, quod hæ clauſulæ à multis annis citra conſueuerunt apponi in his inſtrumentis: quod
quidem ſufficit. Nec enim requiritur, quod longum præſcriptionis tempus ſit decurſum, cum ſit quædam facti conſuetudo † & 96
obſeruantia. *ita reſpondit in ſpecie Aret. conſi. 11. col. pen. verſ. ſed tamen ex ſuper abundanti. quem ſecuti ſunt Rebuf. Cur. in tract. de conſuet. nu. 28. Dec. in l. vt liberis. n. 19. C. de collat. in conſi. 48. col. 1 verſ. & in tali conſuetudine. Purpur. in d. l. certi condictio. §. ſi nummos n. 21. qui & Alex. conſi. 107. col. pen. lib. 2. recenſet.* Et aperte conſtat ex ipſis inſtrumentis &
teſtibus hanc obſeruantiam fuiſſe ordinariam: quemadmodum
à iure requiritur. *vt ſcribunt Fel. in c. cum M. Ferrar. n. 7. verſi 2. declaratio, de conſt. & ibid. recentiores Rub in l. non ſolum. §. morte. num. 87. de oper. noui. nun. qui multis ſimilibus confirmat. idem ſcribit Euerardus in centuria legali, in arg. ab vſitato & conſuetudine, ad fi.* Probatum etiam
fuit hanc obſeruantiam † eſſe ita contrahentium vniformem, vt 97
etiam iura poſtulant, *quod reſpondit Alex conſi. 5. num. 7. & num. 9. lib. 5. quem ſecuti ſunt Rub. in d. §. morte. numero 89. & Ripa in l. qui Roma, §. duo fratres. num. 49 de verb. obl. & dixi etiam ſupra, dum de clauſula pœnali diſſerui.* Hactenus de naturalibus contractibus dictum
fuit: ex quibus primam dubitationum partem diſſoluimus. Nunc
de accidentalibus, quibus vltima difficultas explicabitur, dicendum ſupereſt.

Accidentalia † contractus alteriusve actus illa eſſe dicuntur, 98
quæ poſſunt adeſſe & abeſſe præter ſubiecti corruptionem. Ita enim accidens à dialecticis diffinitur: & à noſtris. *vt apud Gomeſ. in §. in perſonam. n. 14. Inſt. de act. Coraſium lib. 3. miſcell. iuris. c. 10 n. 10. n. 5. & Vld. Zaſium lib. 1. ſing. reſp. c. 12.* Accidentalia † contractus eo eſſe 99
Bald. cenſuit. *in l pacta conuenta. ff. de contrah. emt.* quæ præter contractum ipſum induxerunt tutive pactio eundi Romam Ego opinor
illa omnia dici accidentalia actus, quæ contrahentium agentiumve conſuetudine effecta non ſunt de naturalibus: vt puta, ſi conſuetudo contrahentium non ſit, pœnam apponere pro contractus obſeruatione, illa pœnæ appoſitio erit de accidentalibus. Ita
pariter, ſi mos non eſt, adhibere clauſulam conſtituti in inſtrumento venditionis pro tranſlatione poſſeſſionis, illa clauſula erit
de accidentalibus Et demum, ſi clauſula hec, *ad habendum, tenendum, poſſidendum, & quicquid placuerit, faciendum,* non conſueuit
apponi voluntate diuidentium bona ſubiecta fideicommiſſo in
ipſo inſtrumēto diuiſionis, eo animo, vt cenſeatur per eos remiſſum ius fideicommiſſi, illa clauſula illaq; pactio ea exreſultans erit de accidentalibus diuiſionis. Hæc accidentalia † nullo modo 100
ad notarij officium ſpectant, ſed omnino pendent à partium voluntate & conuentione. Non enim poteſt notarius ſcribere, quod
nec expreſſe nec tacite, id eſt præſumptiue à partibus dictū fuit: quemadmodum ſupra de ſubſtantialibus ſcripſimus. Et ex his conſtat,
quæ ſit differentia inter naturalia & accidentalia. De naturalibus † 101
dicitur notarius rogatus, quia præſumuntur partes ita agere voluiſſe: & ideo tacite dicuntur mandaſſe notario, vt illa in inſtrumēto
apponat. De accidentalibus nō dicitur notarius rogatus quia nō
præſumitur partes aliud voluiſſe vltra ea, qui ſcripta fuerūt: quoniā ſi quid aliud agere voluiſſent, potuiſſent exprimere, cū datus eis

ſit

10 & ſermo, † quo animi ſenſum exprimere potuiſſent, *iuxta l. Labeo.*
ff. de ſup. leg. Nunc facile eſt diſſoluere propoſitam dubitationem,
103 an ſcilicet clauſula † iſta *ad habendum, tenendum, & quicquid placue-*
rit faciendum; adſcripta huic inſtrumento diuiſionis cenſeatur
appoſita ex ſtylo notarij ſine partium conſenſu, vel ex conſenſu
partium. Eſt inquam facile hoc diſſoluere, quia aut volumus,
hanc clauſulam conſueuiſſe apponi ad hunc effectum remitten-
di fideicommiſſum ab his, qui diuidunt bona ſuppoſita fideicō-
miſſo, & tunc clarum eſt hanc clauſulam cenſeri a notario appo-
ſitam de partium voluntate. Ea eſt ratio, quia ob conſuetudinem
dicitur effecta de natura illius actus diuiſionis dictorum bonorū,
& ob id ſi non fuiſſet appoſita à notario, potuiſſet apponi, vt alia
naturalia poſſunt. Aut volumus hanc clauſulam ex conſuetudine
diuidentium non eſſe affectam de natura diuiſionis: ſed retinere
ſuam eſſentiam, quæ eſt, vt ſit accidens quoddam: & tunc certum
eſt etiam notarium ex ſuo capite eam non potuiſſe apponere: &
ob id cum ſcripta reperiatur, præſumendum eſt, quod ſcripta fue-
rit de partium voluntate. Quæ quidem ſententia multis rationi-
bus & Doctorum auctoritatibus ita vera demonſtrari poteſt.
104 Primo, in dubio ſumenda † non eſt interpretatio, qua delictū
inducitur. *l. merito. ff. pro ſoc. Bart. in l. non ſolum. § ſed vt probari. ff. de*
ope. nou. nunt. cum ſim. Atqui ſi diceremus, has clauſulas non eſſe
adhibitas partium voluntate, ſed ex ſolo capite notarij, eſſet deli-
ctum inducere: ergo dicendum eſt, quod non à ſolo notario, ſed
partium conuentione appoſitæ fuerint. Illa minor propoſitio vel
ex eo probatur, quod ſcribit Bal. *in rub. C. de fid. inſtr. n. 10. & nu. 14.*
notarium non poſſe quidquā ſcribere, quod non audiuit, vel non
105 vidit. Quocirca non poteſt ſcribere, † pecunias fuiſſe numeratas,
ſi coram numeratæ non fuerunt. *Bart. in l. ſingularia. n. 23. & ibi Iaſ.*
n. 75. ff. ſi cer. pet. & egregie Cur. Sen. conſ. 56. Super proceſſu. vol. 1. qui hu
106 *ſimilia recenſet.* & eo loci reſpondit, notarium incidiſſe in crimen
falſi, ob id quod appoſuerat clauſulam ſubſtantialem in inueſti-
tura, cum rogatus non eſſet à partibus quanquā in eadem facta
ſpecie conſultus Iaſ. *conſ. 153. l. 2.* contra Curtium ipſum reſpondit.
107 Secundo accedit, quod notario † creditur in his, quæ ſpectant
ad ſuum officium. *ita Bart. in l. ſi librarium. nu. 3. de reg. iur. Rom. conſ.*
259. n. 16. lib. 2. Et econtra ei fides non adhibetur extra ſuum offi-
cium. Atqui hæ clauſulæ non pertinent ad officium notarij. *vt ſu-*
pra diximus. Non ergo præſumitur quod notarius exceſſerit fines
108 ſui mandati & officij: eum delinquere † iudicatur, qui facit, quod
facere non debet; vt qui omittit quod non debet omittere. *l. inter*
qui repertorium ff. de adm. tut. l. ſolo. ff. ad l. Fal. & in ſpecie Cran. conſ.
75. n. 6. Nec dicatur, nullum à notario committi delictum punibi-
le, cum hoc faciat ex conſuetudine pro more illo ſuo, qui cum
109 tolleretur, excuſat, *iuxta gl. c. venerabilis. de conſuet.* quæ ait, malam †
conſuetudinem excuſare, quam ſane gloſſam ſingularem dixit
Roma *ſing. 19. Mos puerorum. & alia multa retuli lib. 2. de arbit. iud. ca-*
ſu vlt n. 9. 10. Reſpondeo, quod hoc procedit, quando quia præte-
xtu illius conſuetudinis ignoranter fecit, credens illud ſibi licere;
110 atqui non ita contingit in caſu noſtro, in quo nulla præſumitur †
ignorantia in notario, ſed peritia & ſcientia ſuæ artis, *ita gl. in §.*
item ſi ſcriptum. Inſt. de inut. ſtip. Corn. conſ. 195. lib. 1. & plures ita affe-
rentes conſent Neuiz. conſ. 28. n. 19. & Soc. Iun. conſ. 101. n. 11. verſ. præ-
terea, lib. 2. Præterea mala conſuetudo non excuſat à pœna peccati
æternaque, vt vna cum cæteris declaraui, *d. caſu vlt n. 10.* Et dubi-
111 um non eſt, quin notarius † excedendo terminos ſui officij pec-
cet, ex quo ſua cauſa rixæ & lites inter partes exoriuntur, quę non
exorirentur, ſi diligenter & accurate officium ſuum exerceret, vt
112 cum Baldo & cæteris infra dicemus, notariorum imperitiam † po-
nere animas multorū magno in diſcrimine. *& in ſpecie hanc ratio-*
nem ſenſit Claudius de Seyſſelio in lib. 2. in prin. n. 40. ff. ſol. mat. dum in hu
terminis declarando gl. d. c. venerabilis, inquit, conſuetudinem hanc
malam excuſare notarium à pœna temporali: non tamen efficere
actum eſſe licitum. Quo igitur euitemus hoc delictum, ex quo
113 nemo præſumitur immemor † ſalutis æternæ. *c. tuencn. de ſponſal.*
cum ſim. dicendum eſt, notarium præſumi peritum & ſuum offici-
um recte exercere; & nihil ſcribere præter partium voluntatem.
114 Tertio confert, quod illa interpretatio † in dubio ſumenda eſt,
qua actus à ſapientibus & prudentibus reprehendi non poſſit. *leg.*
Saluius Ariſto. ff. de leg. præſt. & multi ſcribunt, quos retuli lib. 2. de arb.
iud. & c. caſu 199 n. 8. Sed ſi diceremus, hanc clauſulam tanti ponde-
ris fuiſſe adſcriptam in inſtrumento à ſolo notario ſine partium
conſenſu: reprehendi iure poſſet notarius à ſapientibus & pru-
dentibus, quid id non egiſſent, ſi ipſi negotium illud tractaſſent.
Non ergo præſumendum eſt notarium, adeo ſuo capite egiſſe.

Quarto ſuffragatur, quod illa recipienda interpretatio, quæ † 115
iuri conſentanea eſt. *l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. Bru. conſ. 35. num. 10 &*
ſcripſi d. caſu 169. n. 9. Atqui iuri conſentaneum eſt, quod notarius
tanquam peritus & prudens ſolū ſcripſerit in inſtrumento, quod
à partibus dictum & conuentum fuit: ergo ita egiſſe præſumen-
dum eſt in caſu noſtro.
Quinto huc pertinet, quod ſumenda eſt in dubio illa interpre-
tatio, quæ † eſt magis veriſimilis. *ita poſt Cran. conſ. 135. n. 33. ſcripſi* 116
d. caſu 199. n. 10 Sed magis veriſimile eſt, quod ex conſenſu & volun-
tate partium, & non ex ſuo capite appoſuerit hanc clauſulam, er-
go hęc interpretatio ſumenda & probanda erit. Quod hæc ſit ma-
gis veriſimilis, vel ex eo conſtat, quod ea dicuntur eſſe veriſimili-
ora, † quę legi conſentanea (*vt hoc eſſe diximus:*) ſunt. *c. audita. vbi o-* 117
mnes de præſcrip. Bal. in l. qui accuſare, in ſi. C. de eden. Capella conſ. 1. col.
2. in criminalib. Cur. Sen. conſ. 37. col. 5. & Rui. conſ. 12. n. 4. lib. 5.
Sexto confert, quod argumentari † licet ab abſurdo & incon- 118
uenienti euitando. *l. nam & abſurdum. ff. de oper. lib. l. ratas. C. de reſcin.*
vend. cum vulg. ſim. Atqui ſi diceremus, has clauſulas non fuiſſe ad-
ſcriptas voluntate partium, ſed ex ſolo capite notarij, ſequeretur
hoc maximum abſurdum & inconueniens; quod nunquam certi
eſſemus quæ clauſulæ partium conuentione eſſent appoſitæ. om-
nia enim ſemper in incerto poſita eſſent. Quam ſane incertitudi-
nem lex deteſtatur. Videmus enim legem † vſucapionem & præ- 119
ſcriptionem introduxiſſe, ne ſemper rerum dominia in incerto
vagarentur *§. 1. Inſt. de vſucap.*
Septimo mouet me, quod in dubio ſumenda eſt illa † interpre- 120
tatio, qua actus, qui geritur, non reddatur eluſorius. *l. ſi quando. in*
prin. de leg. 1. Cran. conſ. 25. n. 6. & conſ. 135. n. 25 Ita pariter ſumenda
† eſt interpretatio, qua actus ſubſiſtere. *l. quoties. de rebus dub. &* 121
copioſe ſcripſi d. lib. 2. de arbit. iud. caſu 199. n. 19. & n. 22. Sed ſi dicere-
mus has clauſulas fuiſſe appoſitas ex ſolo capite notarij, eluſorie
appoſitæ dicerentur, & ipſa appoſitio vitiaretur. Ergo vt operen-
tur aliquem effectum, & ne vitietur appoſitio, dicendum eſt partium
conſenſu & voluntate adſcriptas fuiſſe.
Octauo, plurimum vrget hæc argumentatio, quia paſſim viun-
tur Doctores, qui hanc opinionem tuentur *vt n. ex retuli.* Re-
cepta eſt omnium opinio, quod notarius † debet à ſe conſcriptū 122
inſtrumentum coram partibus legere & vulgari ſermone declara-
re, antequam de eo rogatus dici poſſit, *ita Bart. in l. ſi quis omniſſa. §.*
1 de leg. 3. Alex. in l. ſtipulationum. n. 28. de verb. obl. copioſe Dec. conſ. 79. nu 5.
Rub conſ. 14. nu. 3. 12. & Soc. Iun. conſ. 189 nu 94. & alios cæteros prætereo.
Aut ergo notarius conſcriptum hoc inſtrumentum non legit &
declarauit coram partibus, & tunc Inſtrumentum eſt nullum. Aut
legit & declarauit, & partes approbarunt, & tunc verba, quæ † no- 123
tarij fuerunt ante publicationem & declarationem, effecta ſunt
partium publicatione & declaratione facta. *ita conſuit Bal. in l. certe-*
ne. C. teſt. & l. g. moter. n. 6. C. de rei. vind. Et in ſpecie noſtra ita ſcribunt
Soc. Sen. conſ. 159. col. 4 lib. 2. Dec. conſ. 450. n. 3. & conſ. 639. & nu. 9. &
conſ. 653. n. 6. idem in l. ſi librorum. n. 4. de re iur.
Nono, accedit ad hoc argumentum ab abſurdo & iniquo eui-
tando; ſi enim diceremus, has clauſulas fuiſſe adſcriptas à notario
ex ſuo capite ſolo & ex ſuo ſtylo & non voluntate partium, ſeque-
retur hoc abſurdum & iniquum, quod ſcilicet ſcripſerit ea quæ à
partibus nec cogitata quidem fuerunt. Hoc patet, quia non præ-
ſumitur † aliquem velle in bonis ſuis fideicommiſſum, cum ſit o- 124
nus. *l. cohæredi. §. cum filia. de vulg. & pupill. ſubſtit. & ſcribunt Dec. conſ.*
3; 6. in ſi. Cron. conſ. 22. n. 3. & conſ. 180. in ſi. Sylua. conſ. 64. n 9 & n.
25. ergo clauſula codicillaris non præſumitur cogitata teſtatore, ſi
expreſſa non fuit, cum per eam † fideicommiſſum conſtituatur;
vt ſcribunt omnes in leg. verbis ciuilibus de vulg. & in l. precibus. C. de im- 125
pub. copioſe Ripa in l. Centurio. n. 79 de vulg. & Rui. conſ. 98. nu 2. lib. 2.
Ita pariter non præſumitur, quod quis voluerit renuntiare † iuri 126
ſuo. *ita Dec. in l. ſi debitori. n. 16. C. de pactis. Cran. conſ. 242. n. 6 & conſ.*
290. col. 2. verſ 4. non præſumitur. Cæteros ſciens prætereo. Non ergo
præſumitur quis voluiſſe inſtrumento diuiſionis adhibere clau-
ſulam hane, *Ad habendum, tenendum*, &c. qua fideicommiſſo renū-
tiatum cenſeatur. Ne ergo dicamus, notarium ſcripſiſſe etiam
non cogitata à partibus ſumenda erit interpretatio, & pręſumen-
dum, quod notarius ex ſuo capite & ſtylo eam non ſcripſerit: ſed
conſenſu & conuentione partium.
Decimo, noſtram hanc ſententiam confirmat non contem-
nenda diſtinctio & opinionum conciliatio Galliaulæ *in l. ſi. in prin.*
nu. 6. de verb. obl. quam non improbat Tirag. in tract. de iure conſtit. parte
3. limit. vlt num. 64. Scribit Galliaula, quod aut clauſula † id importat, 127
tat, quod non poteſt rationabiliter dici contra mentem contra-

hentium eſſe; & tunc ſtandum eſt illi clauſulæ tanquam appoſitæ
conſenſu & voluntate partium. Aut vero continet aliquid, quod
veriſimiliter eſt contra mentem contrahentium; & tunc ſtandum
eſt illi opinioni, quæ vult has clauſulas eſſe ex ſtylo notarij: & ob
id nil operari. Nos hic verſamur in illo primo caſu: quia vere hæc
clauſula non eſt contra mentem contrahentium. *vt mox ſubyciam,*
ergo, &c.

Vndecimo, confirmatur præcedens fundamentum ea ratione,
quia, quod hæc clauſula fuerit adhibita partium voluntate, vel ex
ſolo capite notarij, in dubio (: vt iam diximus:) poſitum eſt; atque
ita à coniecturis & præſumptionibus pendet. Quod fuerit adhibi-
ta partium conſenſu, ſunt coniecturæ & præſumtiones, vt ſupra
retulimus. Quod vero fuerit à notario ex ſuo capite poſita, eſt
128 coniectura † ſumta à ſtylo & conſuetudine ſua ita ſcribendi, *iuxta
l. ſi ſeruum plurium. §. vlt. de leg. 1.* Atqui dubium non eſt, quin fortio-
res ſint coniecturæ, quæ demonſtrant clauſulam hanc fuiſſe par-
tium voluntate adhibitam. Et quibus accedit illa, quod ipſæmet
partes reſeruarunt ius fideicommiſſi confecti ab eorum patruo.
Eſt ergo vrgens coniectura, quod ius huius fideicommiſſi remit-
129 tere † voluerint. *vt docuit Corn. in l. qui Romæ. § duo fratres. n. 94. de
verb. oblig. & ſcripſi in ſeptimo fundamento mei reſponſi, quod iam hac
in cauſa reddidi; vbi & alias coniecturas conſideraui.*

* Duodecimo ac vltimo accedit * magis recepta Doctorum ſen-
130 tentia: qui quidem aſſirmarunt, clauſulas † has, quæ actuum acci-
dentalia reſpiciunt, cenſeri adſcriptas inſtrumentis voluntate
partium. *Ita Bal. in l. mater. num. 6. C. de rei vind. & in l. errore. n. 2. C. de
131 teſtam. & in leg. 2. nu. 8. C. de exſecu. rei. iud.* dum docuit, verba † ſcri-
pta in inſtrumento, quæ reſpiciunt factum partis, vt ſubſtantialia
& accidentalia cenſeri ſcripta de voluntate partium. *Imola in l. filio
præterito. col. 8. verſ. & per prædicta. ff. de iniu. rup. & irr. teſta. quæ aper-
te reprehendit Bart. in d. leg. 1. num. 10. de iure cod. Alex. conſi. 142. num. 11.
lib. 2. qui Imolam refert & ſequitur. idem Alex. conſilio 1. numero 22. lib.
3. Rum. conſi. 156. numero 17. lib. 3. Corn. conſi. 195. in fin. lib. 1. conſilio 158.
col. vlt. lib. 2. conſi. 194. numero 8. & conſi. 225. col. penult. verſic. nec ob-
ſtat. libro 3. qui eiuſdem ſententiæ citat Caſtren. & Sal. in leg. quoties. C.
de hered. inſtitut. qui vere hoc ſcribunt Guid. Papa conſilio 193. In cauſa
tranſitionis, col. 2. dum loquitur de teſtibus rogatis.* Curtius Sen. *conſilio
50. Memoria recolenda, columna. 58. verſicul. dum autem vltimo loco.* qui
Baldum relatis iam locis ſecutus eſt: & illud refert ex *Barto. Bald. &
Ang. in leg. ſi. & ſi quis §. vlt. ff. ſi quis cautio. & in leg. vlt. §. idem quæſit.
132 ff. de cond. & demonſtr.* quod illa clauſula, † *ex certa ſcientia. ſponte, non
dolo & vi,* &c. quæ quotidie à notarijs inſtrumentis appoſita eſt,
cenſetur ea partium voluntate. *Rom. conſi. 179. num. 6. Et idem ſcripſit
Bald. in repet. l. 2. num. 55. C. de reſcindenda vendit.* qui dixit ex inſtru-
133 mento † tres oriri præſumtiones: quod inſtrumentum ipſum ſit
verum, quod ſit ſolemne, & quod omnia verba ſint prolata à par-
tibus. Quod ſane dictum Baldi commendarunt Ruin. & Curt.
Sen. *locis iam citatis. idem Curt. in repetit. l. admonendi. num. 134. & ibi-
dem Iaſon in repetit. numer. 145. in fin. ff. de iureiurand. Vitalis de Camb.
in tract. clauſularum, in clauſula ſimulationis Ruin. conſi. 15. col. vlt. lib. 2.
Claud. de Seyſſello in leg. 2. in princ. num. 42. ff. ſol. matrim. Bert. in tract.
de poteſtate legati à later. num. 79. Dec. conſi. 490. num. 10. Piſin. in l. Ti-
tus. §. Titio cum nuberet. num. 100. in fin. de legat. 2. Gratus conſi. 112. num.
27. lib. 2. Pariſ. conſi. 10. num. 11. libr. 3. Ripa in l. Centurio. num. 83. de vulga.
Nenz. conſi. 28. numer. 14. Ant. Capic. in deciſ. 159. numer. 42. Altiatus in
tract. præſum. reg. 3. præſum. 13. numero 1.* qui ex ſententia Decij *conſi.
134 105.* ſcribit, durioribus probationibus eum † affici, qui vult con-
tendere notarium aliqua ſcripſiſſe in inſtrumento ſine conſenſu
partium. Receptam hanc opinionem probauit quo ad contra-
ctus idem Alc. *in l. 1. §. ſi quis ita. n. 12. de verb. obl.* dum ita diſtinguit.
Aut loquimur in actu vnius puta teſtamenti, & tunc procedit o-
pinio Bart. *in d. l. 1. q. 6. in fi. de iure cod.* quod ſcilicet non præſumitur
135 appoſita clauſula voluntate teſtatoris, qui † non videtur cogitaſſe
vim illius clauſulæ codicillaris, vt extraneos præponeret ſuo ſan-
guini. *l. cum auus. ff. de condit. & idem l. cum acutiſſimi. C. de fideic. quod
& in ſpecie primus ſenſit Curt. Iun. in Auth. ex cauſa. nu. 74. C. de lib. præt.*
Aut loquimur in contractibus (: vt noſtro in caſu:) atque ita in a-
ctu pendenti à voluntate duorum, & tunc præſumitur clauſula
appoſita conſenſu contrahentium; cum ſemper alterius eorum
voluntatem reſpiciat. Et hoc in caſu intelligit Alc. *l. vlt. C. de fide-
iuſſ.* Quod declarat, niſi enormiſſime alter contrahentium læde-
retur. Quæ ſane diſtinctio, ſi vera eſt, non parum noſtræ ſenten-
tiæ ſuffragatur. Attamen (: vt ingenue dicam quod ſentio:) non
parum dubito, an vera ſit tanti viri conſideratio: quandoquidem
Alc. in ſuo illo primo capite diſtinctionis reſtringit doctrinam
Bart. *in d. l. 1. q. 9. de iure cod.* ad caſum, quando teſtator inſtituit ex-
traneos & ſuos excludit. Quod quidem opinioni Bartoli, qui ab-
ſolute loquitur, parum conuenit. Imo repugnat aſſiduæ teſtato-
rum conſuetudini, quæ eſt fideicommiſſa † inter ſuos, quo fami- 136
lia conſeruetur, conſtituere. Sed concedamus teſtatorem inſtitu-
iſſe extraneos & nullam rationẽ habuiſſe ſui ſanguinis: adhuc di-
cendum erit aduerſus Alciatum, quod quemadmodum teſtator
in inſtitutione extraneos prætulit ſuo ſanguini; ita eſt præſumen-
dum † voluiſſe præferre in caſu adhibitæ clauſulæ codicillaris, *iu- 137
xta l. Publius. §. 1. ff. de cond. & dem. docuit Bart. in l. Lucius. nu. 18. in fi. de
vulg. & reſponderunt Dec. conſi. 427. n. 8. & Cran. conſi. 62. n. 7.* Cæteros
ex induſtria ſilentio inuoluam: cum clari iuris res hæc ſit. Ita pari-
ter illud ſecundum caput diſtinctionis Alciati multum dubitati-
onis habet, cum ab eo conſiderata ratio communis ſit vltimæ diſ-
poſitionis, quæ ſemper ad vnius commodum & vtilitatem eſt, &
alterius damno, quemadmodum ſunt & ipſi contractus. Hæc a-
pertè ſatis oſtendunt hanc eſſe & veram & receptam Doctorum
ſententiam. Quæ quidem clara magis apparebit, confutatis non-
nullis argumentationibus, quæ obijci ſolent: quæque à me vali-
dius atque vberius quam fieri conſueuit, conſiderabuntur.

Primo, ita aduerſus relatam veram ſententiam argumentari
poteſt. Hæ clauſulæ, quæ inſtrumenti confecti accidentalia reſpi-
ciunt à notarijs apponuntur, & non voluntate partium, quæ dum
ignorant (: vt infra dicemus:) ita non dicuntur mandare. Atqui
notarij ignorant vim huius clauſulæ & ſimilium. Non ergo ſua
ignorantia debet alteri obeſſe. Illa minor, † quod ſcilicet notarij 138
ignorent vim harum clauſularum probatur auctoritate multo-
rum, *nempe Baldi conſi. 5. Viſo, lib. 2 quem ita Ripa & Nenz. quos nunc
referam, allegant in meo codice eſt conſ. 6. Viſo teſtamento Bertoluccij. lib.
4.* Inquit Bal. quod nimia imperitia † notariorum defleuit mun- 139
dum, & ponit conſcientias multorum in magno diſcrimine. Et
Ang. conſi. 338. incip. ſed Simon, ſcribit notariorum imperitiam cau-
ſare difficultatis † & teſtatorum voluntates ſubuertere. *Et cum An- 140
gelo & alij plura de notariorum ignorantia ſcribunt. Ripa in l. Centurio.
num 83. de vulg. & pupil. & Nenz. conſi. 28 n. 11. & n. 12. Quibus accedit
Iaſ. conſi. 97. col. 2. lib. 4. Cagnolus in l. ſi librarius nu. 2 de reg. iur.* Quód
maxime vſu venire videmus in notarijs, qui oppida, & vicos habi-
tant. Nam, cum nunquam cum peritis & doctis conuerſentur,
imperitiſſimi ſunt: & ignorant penitus quod agunt. Quod ægre
ferendum eſt. Illa vero pars concluſionis, quod ſcilicet † ignoran- 141
tia nocere non debeat partibus, & ratione & auctoritate multo-
rum probatur. Ratione inquam, quia alteri per alterum iniqua
conditio inferri non debet. *l. alteri, de reg. iur. in 6. cum vulg. ſim.* Au-
ctoritate vero probatur, nempe Alb *in l. vlt. ff. ad Senatuſ. Vel.* dum
docuit, quod ſi notarius aſſerat mulierem à ſe certioratam re-
nuntiaſſe diſpoſitioni Velleiani, & interrogetur, quod diſponat
illud Senatuſconſultum? & dicat, ſe ignorare, illa renuntiatio † nil 142
operabitur, *idem docuit Alexand. in l. vlt. ff. ad S. C. Velleian. in annotat.
ad Bartolum. idem Alexand. in leg. ſecundum numero 33. de verb. obl. alios
recenſet. idem reſpondit Dec. conſilio 105. col. 4. & Beroiandus conſilio 77.
ad finem libro 1. qui de clauſula † codicillari idem reſpondit.* Et hos re- 143
*cenſet & ſequitur Ripa in leg. Centurio. numero 88. de vulga. Quibus ac-
cedunt Signorolus conſilio 216. numero 1. Soc. Sen. conſi. 263. in fin. lib. 2. &
Marſ. in rubr. ff. de fideiuſſ. numer. 39.* Et in ſpecie, quod notariorum
ignorantia nocere non poſſit contrahentibus clare probat. *l. vlt.
in fin. & ibi gloſſ. C. de fideiuſſo. & docuit Iaſ. in l. errore. numero 6. C. de
teſtamen.*

Huic argumentationi facile eſt ex iam dictis reſpondere: & pri-
mo reſpondeo, illam maiorem propoſitionẽ, quod notarius ſola
ſua voluntate adſcribat has clauſulas in inſtrumentis, nõ eſſe pro
conſtanti admittendũ, cum de ea nunc diſputari contingat. Imo
ex iam dictis apparet eſſe falſam. Et quod dictum fuit, partes non
cenſeri mandaſſe ex quo ignorant; ex infra dicendis erit ſatisfa-
ctum. Secundo reſpondeo, illam minorem propoſitionem non
eſſe veram, quod ſcilicet notarij ſint imperiti & ignari; quia lex iu-
dicat † & præſumit doctos & peritos artis ſuæ (: vt dixi ſupra:) & 144
quod nihil, quod non ſit ex conſenſu partiũ, facit. Tertio reſpon-
deo non poſſe hos aduerſarios imperitiã notarij allegare, cũ † ex 145
certa ſcientia ſe contraxiſſe & egiſſe ſcripta in inſtrumẽto profeſſa
fuerint quemadmodũ ſignificat illa clauſula, *ex certa ſcientia,* &c.
appoſita in inſtrumento, *vt in ſpecie docuit Bal. in l. mater. n. 5. C. de rei.
vind.* qui propterea ait, ita conſentientẽ non poſſe allegare etiam
proprium errorem & ignorantiam: cũ confeſſus ſit ea omnia eſſe
vera. Potuit enim, ſi ignorabat quid agebatur, non conſentire. Et
verba notarij (: *inquit Baldus & dixi ſupra* :) verba contrahentium
ſunt.

... Quocirca non ignorantia & imperitia notarii contrahenti-
bus no... ſed ſua eorum voluntas. Hinc vero non eſt illorum, o-
pinio, qui opinati ſunt renuntiationem S. C. Velleiani non ob-
eſſe mulieri ſi interrogatus notarius neſciat reſpondere, quid Se-
natuſconſulto illo cautum fuerit. Nam ab eorum opinione diſ-
ſentiunt, & recte, Alexand. *in l. ſi eundum. num. 35. in ſi. de verb. oblig. Alcia. in tract. praeſumt. reg. 3. praeſumt. 13. nu. 3. Capolla caut. 196. Notarium:* Qui & ea ratione mouentur quia non eſt in poteſtate notarii
ex poſtfacto contrahentibus ex ſua confeſſione praeiudicare, quem-
146 admodum nec teſti † creditur aſſerenti ſe falſum teſtimonium di-
xiſſe. *l. ſi quis in graui. §. 1 vbi Bar. ff. ad Senatuſconſ. Sylla. & ſcribunt omnes relati.* Quinimo in ſpecie magis ſcribunt multi, notarium
147 † aſſerentem ſe aliquando confeciſſe falſum inſtrumentum parti-
bus non praeiudicaſſe. *ita Bal. Aug. & Alex. quos refert & probat Boe. q. 155. in fin. Quib. addo Bal. & Salyc. in l. generaliter. col. 1. C. de non num. pec. & Alex. conſ. 133. in fi. lib. 7. & Petr. Plac. in lib. 1. epit. delict. cap. 13. num. 20.*

Secundo itaque loco aduerſus iam firmatam opinionem ita
argumentari poſſe videtur: admiſſo hanc clauſulam etiam ex par-
tium voluntate fuiſſe appoſitam: attamen adhuc nihil operari vi-
148 detur: quod hac ratione ſuaderi poteſt. † Ignorantia ignoranti, vt
nec alteri, nocere non debet, maxime in damno euitando: cum is
qui ignorat, conſentire non dicatur. *l. tres fratres. ff. de pact. leg. qui cum tutorib. ff. de tranſ. ſicuti & l. ſi de certa C. eod. Et in ſpecie noſtra reſpondit Signorol. conſ. 216. nu. 2. & expreſſim ſcribit Marſil. ſing. 18. Quotidie.* Atqui contrahentes ignorant vim & effectum clauſularum,
149 quae in inſtrumentis adhibentur, quemadmodum de verbo † *inſtituo*, & verbo *relinquo*, admonuit Bal *in l quoties. n. 3. verſ. vulgares C. de hered. inſt.* admonuit inquam illorum verborum differentiam
à vulgaribus ignorari: & ob id ſaepe filios inſtituunt ſub illo verbo
relinquo ita quoque vulgares homines ignorant vim & effectum
150 illius clauſulae † renuntiationis condictionis indebiti, ſine cauſa
& omnis legum auxilio: & propterea renuntiatio ab illis ita facta
non nocet. *vt docuit Bar. in l. vlt. §. idem quaeſit. num. 2. de cond. indeb. quem ita intellexit Marſil. d. ſing. 18. quē Alex. Dec. & alios recenſet. Item pariter his ſimilia recenſet Barbatia inter conſilia Alex. conſil. 52. numero 29. libro 2. & clarius in ſpecie Soc. Sen. conſ. 93 num. 17. lib. 4.* Quem-
admodum ergo non nocent illis in caſibus, ita nec in hoc noſtro,
qui ab illis nulla ratione differt. Haec argumentatio, quae alioqui
à noſtris ad veriorem opinionem confutandam conſiderari, & ſi
non ita plene, conſueuit: nihil, ſi recte perpendatur, concludit.
Non enim concludit, notarium non appoſuiſſe has clauſulas cū
conſenſu partium: quia imo conſenſerunt, quod ita ſcriberetur, cum
publicatione facta approbarunt ſcripta. Solum ergo argumen-
tatio probat ſcripta illa non nocere, quippe quod ſcripta fuerint
conſenſu erroneo ipſorum contrahentium. Quocirca nihil hoc
ad notarium attinet: cum is nec dolo, nec vi eos compulerit, vt i-
ta agerent.

151 Secundo reſpondeo, quod etiam illa ignorantia nocet ita con-
ſentienti, cum ſit ignorantia † iuris, quae neminem non excuſat.
l. iuris ignorantia. Cod. qui admitti. & ibi ſcribentes omnes. Alcia. in tractat. praeſumt. regul. 3. praeſumt. 31. Cui addo Iaſonem conſil. 28. libro 3. & Carolum Ruinum conſil. 139. in fin libro 2. Nec in caſu noſtro di-
ci poteſt, ignorantiam iuris prodeſſe ad damnum euitandum, vt
cenſuerunt omnes in d. leg. iuris ignorantia, & relati Doctores, quia ve-
ro hic non agitur de damno euitando, cum tempore tranſactio-
nis dubius eſſet rei euentus: nec vnus magis poterat quam alter
152 ſibi promittere certam cauſae victoriam. Quo fit, vt damnum †
vnus plus altero ſibi inferri conqueri voluerit. *tex. in leg. de fideicommiſſo. Codice de tranſa. & ibi Dec. ſimilia recenſet, & multo plura Tiraqu. in l. ſi vnquam. in verbo donatione largitus. num. 128. Cod. de reuoc. don. cū Crau. conſ. 114. numero 13. & Gramm. deciſ. 101 numero 74.* Nec
repugnat illi doctri. Bar. *in d. leg. vlt. §. idem quaeſit. num. 1e de condict. indeb.* quia reſpondetur Bartolum loqui, quando iam conſtat il-
lum renuntiantem indebite renuntiaſſe. Nam tunc eo errore,
quo quis renuntiauit, eodem ductus videtur ad adhibēdam clau-
ſulam illam renuntiationis indebiti, & omni legum auxilio, &
153 clauſulam, *ex certa ſcientia, &c.* Nam ea facilitate, qua † is ductus
fuit ad remittendum indebite ius ſuum, eadem inductus credi-
tur adhibere clauſulas. *l. doli. §. diuerſum ff. de nouatio.* Secus eſt
quando ſumus in dubio, quod ſcienter, vel non, quis renuntia-
154 uerit, vel aliud egerit. Nam tunc creditur notario † ita fuiſſe ſcri-
ptum conſulto, & voluntate partium. *Quemadmodum in ſpecie noſtra Bartolum interpretatus eſt Anton. Capycius deciſ. 159. numero 42. idem ſenſerunt Dec. conſilio 175. numero 29. Ruin. conſilio 134. numero 7 libr. 1. & l. ſi. in d. § idem quaeſit. numero 5. ſi recte perpendatur.* Et ideo docuit egregie Bald. *in l. maior. C. de reſc. vend. & col. 2. C. de reſcind. vend. quem ſequitur Alciat. in tract. praeſumt. reg. 3. praeſumt. 13. n. 5* credi notario aſſerenti inſtrumentum ex certa ſcientia par-
tium confectum, niſi † aperte contrarium probetur. Cum ergo in 155
caſu noſtro non ſolum verſetur in caſu dubio, ſed in claro & cer-
to, quod ſcilicet hi tranſigentes certi fuerint de his, quae à ſe gere-
bantur, ſequitur dicendum, renuntiationem ab eis factam ſibi
nocere. Quibus intelligimus, male Marſi. *d. ſingu. 18.* fuiſſe inter-
pretatum Bartolum, quod ſcilicet homines vulgares ignorent
vim harum clauſularum & ob id ſibi non praeiudicare. Non enim
hoc aſſerit Bar. ſed illud quod data ignorātia facti principalis, eis
non nocent clauſulae hae acceſſoriae.

Tertio, & vltimo aduerſus noſtram, & prius aliorum ſenten-
tiam, multorum auctoritates adferuntur: & maxime in ſpecie re-
ſponſum Barbatiae *conſil. 48. col. 7. verſ. & ideo dicit. libro 2.* qui re-
ſpondit † clauſulam, *Ad habendum, tenendum, &c.* nō operari fidei- 156
commiſſi renuntiationem, cum cenſeatur potius ſtylo notarii,
quam voluntate partium adſcripta inſtrumento diuiſionis bo-
norum. Quę ſane doctrina multis illi ſimilibus comprobatur. Ita
enim ſibi confert illud Bar *in leg. ſi q. 6 in fin. numer. 10. ff. de iure cod.*
quod clauſula † codicillaris non operatur fideicommiſſum; cum 157
non voluntate teſtatoris, ſed notarii conſuetudine adſcripta cen-
ſeatur. *Et in ſpecie clauſula codicillaris Bartolum ſecuti ſunt idem Barb. conſil. 60. col. 1. libro 2. Soc. Sen. conſil. 250. col. vlt. libro 2 & conſil. 93. numero 17. libro 4 Dec. conſil. 394 numero 8. Bert. conſil. 160. lib. 1. & conſil. 71. lib. 3. Ripa in leg. ſi vnquam. numero 43. C. de reuo. dona. Soc. Iun. conſil. 153. numero 4. libro 2. Curtius Iunior conſ. 101. numero 10. & in auth. ex cauſa. nu. 74. C. de lib. praet. Rubeus conſ. 172. in fin. & Gramm. deciſio. 72. nu. 22.* Ita & ſecundo docuit Abbas *in cap. cum contingat numer. 23. prope medium, de iureiuran.* clauſulam illā renuntiationis appoſi-
tam † inſtrumento, in quo filia renuntiat cum iuramento bonis 158
paternis, & maternis nil operari, cum non partium voluntate, ſed
conſuetudine notarii ſit appoſita. *idem reſpondit Curt. Iun. conſ. 101. num. 11* Ita & tertio, idem de clauſula renuntiationis † fraudis & 159
doli, reſpondit Barbat. *conſil. 42. colum. 8. verſic. & ideo non conſtat. lib. 2. & Socin. Iunior conſil. 116. numero 21. lib. 2.* Ita & quarto de clau-
ſula † abſolutionis & liberationis debitoris, vt ad cogitata, & non 160
cogitata extendatur *Barba. conſil 16 col. 1. libro 2. & Soc. Sen. conſil. 103. col. 3. in fin. lib. 3. & Pariſ. conſ. 20. numero 87. lib. 1. Ruin. conſ. 98. col. vlt. lib. 1.*

Quinto, idem de clauſula iuramenti † appoſita inſtrumento 161
donationis Barba. *conſil. 43. col 7. verſ. capio modo tertiam, libro 2. Et alios recenſet Tiraquell. in praefat. ad leg. ſi vnquam. num. 172 C. de reuoc. don.*

Sexto eſt ſimile quod reſpondit Bert. *conſil. 74. col. 2 lib. 2* clau- 162
ſulam illam † appoſitam donationi factae filio contrahendi nu-
ptias, quod contemplatione matrimonii, filiorum pater donat:
eſſe ex ſtylo notariorum; & ob id nil operari.

Septimo accedit, quod reſpondit Vincentius Palaeotus inter
conſilia Curt. Sen. *conſ. 3* de clauſula renuntiationis qua diſpoſi-
tio *l. ſi vnquam. C. de reuoc. dona.* tollitur.

Octauo ſimile eſt, quod de clauſula † fideicommiſſi, pro ſe, & 163
legitimis filiis tantum, reſpondit Decius *conſil. 399. col. pen. verſ. & ex his.*

Nono, accedit, quod de clauſula † renuntiationis appellatio- 164
nis appoſitae inſtrumento depoſiti, reſpondit Cardinalis *conſil. 126. in fin.*

Decimo, confert ſimile de clauſula *promiſit † attendere, obſeruare & non contrauenire, &c.* appoſita donationi cauſa mortis *ita reſpondit Cornem conſ. 126. n. 2. in fi. lib quem ſecutus eſt Dec. conſ. 303. col. 2. & Ferrarius cautela 30. in fin.* 165 166

Vndecimo, de clauſula renuntiationis laeſionis enormis & e-
normiſſimae, appoſitae inſtrumento tranſactionis, *idem reſpondit Corn conſ. 189. col. 2. lib. 1.*

Duodecimo eſt ſimile, quod de clauſula † renuntiationis ex- 167
ceptionis non numeratae pecuniae reſpondit idem Corn. *conſ. 103. n. 9 in fin. lib. 4.*

Decimotertio, idem de clauſula, pro ſe, † haeredibus & ſucceſ- 168
ſoribus, appoſita fideicommiſſo, reſpondit Socin. Iun. *conſil. 158 n. 18. lib. 2.*

Decimoquarto, eſt ſimile, quod de clauſula † reſeruationis 169
appoſita inueſtiturae feudali, reſpondit Pariſi. *conſil. 6. numero 22. lib. 1.*

Decimoquinto confert, quod de clauſula † inſtituit, & ſubſti- 170

tuit, appoſita in teſtamento dum ſubſtitutiones fiunt reſpondit *Pariſ conſ.73.num.50.lib.e.*

171 Decimoſexto, idem de clauſula † *promittens non reuocare prædictam donationem ex cauſa etiam ingratitudinis*, ſcripſit Ripa *in l. vlt. n. 181. C. de reuo. do.*

172 Decimoſeptimo, eſt ſimile, quod de clauſula † illa, *morum honeſtas, & vita laudabilis*, &c. appoſita reſcriptis gratioſis, reſpondit Ripa *lib.2. reſpon. cap 34. num.7.*

Hæ multorum traditiones veritati minime obeſſe vel poſſunt, vel debēt. Quandoquidem horum omnium aſſertio nititur præcipua illa Bartoli *in leg.1. num.10. in fin de iure cod.* traditione, quæ vti falſa eſt, quippe nec ratione fulcitur, ita cæteros omnes in hunc errorem traxit. Et venit nunc in mentem illud quod aliquando legi apud Dec. *conſ. 401. ad fin.* nempe Doctores noſtros ſæpe conſueuiſſe imitare aues, quarum vna ſi volat, cæteræ volant. Hoc etiam dicam parum eſſe tribuendum illis Doctoribus, qui aliqua de repugnantia ſcripſerunt propriam detegentes inconſtantiam tum quia incerti ſumus, quid illi ea de re ſtatuerint: tum quia in-

173 conſtans † vti mendax fidem perdit, *iuxta leg.1. C. de furtis. & l. qui*

174 *falſo, vel varie ff. de teſtib.* Accedit, quod illi non vt veritati † inſeruirent, ſed amico & auro argentove, modo vnam modo alteram amplexi ſunt opinionem. Quod vel ipſo vſu compertum eſt. Sed ad rem. Barbatiæ itaque deferendum multis rationibus non eſt. Nam hac in re variauit, cum in ca. *quod tranſlationem. nu. 26. de off. deleg.* diſſentiat à Bartolo, vt etiam facit *conſ.6. col. vlt. & conſ. 54. col. pen. lib. 3. & vlterius in rep. Raynaldi, col. 109. de teſt.* Et licet ipſe Barbatia hoc intelligat procedere, cum cōmunis eſt omnium notariorum conſuetudo apponendi has clauſulas, attamen nihil obeſt: quandoquidem & idem eſt: cum illius notarii rogati

175 conſuetudo eſt, ex quo rogatus † cenſetur ſecundum qualitatem ſuæ perſonæ. *argumento leg. plenum. §. equitij. de vſu & habita.* Et *infinita prope ſimilia congeſſit Affl. in capit. primo, numero 18 ex quibus*

176 *cauſis feudum amit.* Præterea leuis eſt auctoritas Barbatiæ, † cuius traditiones eſſe parui faciendas ſcriptum reliquit Roder. Suarez. *in leg. ſi vs prima. de Bas Gann. rev. nu. 44.* Et de imperitia & audaci ignorantia ſcripſi ex multorum dictis in commētariis de recuperanda poſſeſſione. *Remedio 14. num. 57.* Rurſus Barbatia ſolum motus eſt auctoritate Bar. *in d. leg. 1. q. 6 in fi. de iur. cod.* contra quem eſt verior & * receptior ſententia, vt nunc ſubiicio. Non itaq; repugnat primum ſimile *ex d. doct. Bar.* quoniam nec lege, nec ratione Bartolus id ſcripſit. Et aduerſus eum eſt magis probata ſententia. Imo enim ab eo diſſentiunt viginti tres grauiſſimi iuris interpretes quos retuli ſupra n. 12. fundamento huius noſtræ opinionis. Qua Bartoli opinione, vti præcipuo aduerſariorum fundamento conuulſa corruunt cætera ſimilia, quæ relata fuerunt. Quemadmodum illud tertium ſimile de renuntiatione, quæ verius conſenſu partium quam notarii ſtylo dicitur appoſita: *vt in ſpecie reſpondit Gramma conſ. 128. n. 6. in ſimilib. Ita pariter cætera ſimilia corruunt.*

177 Quod vel ex eo maxime dicendum quia argumētationes † ductæ à ſimili ſunt admodum leues & infirmæ: *quemadmodum ſcriptum reliquit Euerardus in centuria legali, in loca à ſimili.* His concludo abſoluendum eſſe notarium ab hac moleſtia, & contra actores pronuntiandum fore, illas ſcilicet clauſulas eis nocere.

Iac. Menochius. I.C.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta, vel vaſallus vendens, vel alienans emphyteuſin vel feudū vel ſaltem vtile dominium, quod erat apud ſe, transfert in acquirentem, vel incidit in commiſſum, & domino directo applicatur.*

2 *Conſenſus domini directi, qui in feudi alienatione requiritur, ab initio in ipſa actu, & ſacto alienationis adhiberi debet, & numero 32.*

3 *Proteſtatio, quæ non pendet à ſola proteſtantis voluntate, & facta ſed alterius, vel a lege, & illi proteſtatione contrariatur factum, illa proteſtantem non iuuat.*

4 *Proteſtatio clam facta non ſuffragatur proteſtanti.*

5 *Proteſtatio, ſalvo iure domini, clam facta, quomodo dicatur à vaſallo in alienatione feudi.*

6 *Proteſtatio in præiudicialibus, nil releuat.*

7 *Verborum artes non proſunt in re facta, & quomodo procedat. numero 36.*

8 *Vaſallus qualiter alienare poſſit feudum cum proteſtatione, ſalvo conſenſu Domini.*

9 *Vaſallus alienans feudum in potentiorem, & domino directo inconſulto, in eum eſt tranſlatum dominium & poſſeſſio, & alienans incidit in pœnam caducitatis, etiam adhibita quacunq; ſolemni proteſtatione. & n. 43.*

10 *Et quæ huius dicti ſit ratio.*

11 *Emphyteuta ſeu vaſallus in alienatione emphyteuſis, vel feudi, qualiter proteſtari debeat de conſenſu domini directi.*

12 *Alienatio feudi qualiter fieri poteſt, ne vaſallus cadat à iure ſuo.*

13 *Alienatio ſub conditione facta non eſt alienatio, & qua de cauſa.*

14 *Contractus ſub conditione celebratus, reſoluitur ipſo iure non verificata conditione. & n. 16.*

15 *Gratia conditionalis imperfecta eſt, quia eius effectus ſtat in ſuſpenſo.*

16 *Neque beneficium afficit.*

17 *Emphyteuſis, vel feudum alienari poteſt ſub conditione, ſi domino placuerit, & alienans non cadit a iure ſuo, etiam ſi tranſlatum ſit dominium.*

18 *Vel cum clauſula hac, accedente tamen beneplacito, & conſenſu domini.*

19 *Vel ſub pacto legis commiſſoria, vel adiectionis in diem.*

20 *Contractus venditionis conditionalis appellatur purus, ſi per euentum conditionis reſoluitur ex retro.*

21 *Vaſallus alienans feudum cum clauſula, ſalua conſenſu domini, non cadit a iure ſuo, modo res alienata facile poſſit recuperari. & numero 24.*

22 *Verba hæc, nec aliter, nec alio modo, præciſe conditionis ſunt.*

23 *Et formam ſignificant.*

24 *Vaſallus alienans feudum, non obſeruatis debitis ſolemnitatibus, adeo quod nulla ſit alienatio, non cadit à iure ſuo, etiam ſi tranſtuliſſet dominium & poſſeſſionem, modo non ſit difficilis recuperatio.*

25 *Clauſula ſalua iure domini in alienatione feudi, idem operatur, vt clauſula nec aliter nec alio modo.*

26 *Ablatiui absoluti conditionem faciunt.*

27 *Conſentiens ſalua iure alicuius dicitur conſenſiſſe conditionaliter.*

28 *Appellans à ſententia viua voce, cum debuiſſet in ſcriptis appellare, cum hac clauſula ſalvo iure appellandi in ſcriptis, nō videatur priuatus ab appellatione in ſcriptis.*

29 *Verba in alienatione feudi ſalvo conſenſu domini ſunt limitatiua & reſtrictiua, & reſtringunt præcedentem diſpoſitionem ad illum ſolum caſum, de quo actum eſt.*

30 *Vaſallus vel emphyteuta alienans traditione non facta, non cadit à iure ſuo. Et quæ ſit huius dicti ratio.*

31 *Alienatio recipit robur à traditione, alias dicitur pactum de alienando.*

32 *Conſenſus domini in alienatione feudi per vaſallum quo tempore ſufficit vt interueniat.*

33 *Conditio habet hanc naturam, vt verificata omnino à principio fingatur interueniſſe.*

34 *Clam quid factum non dicitur, cum coram pluribus factum eſt.*

35 *Impedito nullum currit tempus.*

36 *Regula illa, quod verborum artes non proſint in re facta quomodo procedat.*

37 *Proteſtatio ſalvo conſenſu domini in alienatione feudi, quando ſeu qua tempore ſit neceſſaria.*

38 *Proteſtatio ſeu clauſula in vna parte inſtrumenti poſita cenſetur repoſita & in alia, quia inſtrumentum eſt vnum totum.*

39 *Clauſula conſtituti & precariæ ſunt acceſſoria, & regulantur ſecundum ſuum principale.*

40 *Proteſtatio ſeu clauſula in vno actu poſita quando & quomodo in alio repetita dicatur.*

41 *Animus & voluntas eadem præſumitur in duobus actibus eodem tempore factis.*

42 *Proteſtatio generalis extenditur quoq; ad futura.*

43 *Dictio ſemper actum ſucceſſiuum ſignificat.*

44 *Clauſula conſtituti in alienatione feudi, cum proteſtatione ſalua conſenſu domini. nihil operatur.*

45 *Alienatio emphyteuſis in potentiorem non eſt prohibita.*

46 *Et quomodo hoc procedat.*

47 *Potentior, iſtud nomen quomodo intelligatur.*

48 *Eccleſia dicitur perſona potentior, in quā libere emphyteutica transferri non poſſunt, ſi exempta eſt.*

49 *Verba hæc in alienatione feudi poſita, nec aliter, nec alio modo nihil per*

bil per ſe operantur & ſignificant, ſed ſolum illam diſpoſitionem & aliunde adijciuntur: vt eſt ſub aliqua forma ſactum, confirmant.

50 *Et declarant melius mentem alienantis enixam & claram.*

CONSILIVM XXXVIII.

Initium à Domino.

HAc in propoſita facti ſpecie. *an Magnificus D. Gaſpar emphyteuta eccleſiæ ſanctæ Mariæ emphyteuſin iure amiſerit, quod inconſulto Reuerendo Præpoſito ipſius eccleſiæ eam emphyteuſin alienauerit, illiusq́; dominium vtile tranſtulerit in emptorem ob vim clauſula conſtitutionum* dicendum videbatur incidiſſe in pœnam caducitatis, & ſi adiecta fuit iſta clauſula, *ſaluo ſemper conſenſu & beneplacito domini directi*. Quod inquam reſpondendum ſit contra hunc emphyteutā multa facere videmur: Nam ſatis fundata videtur intentio Reuer. * D Præpoſiti. quia vera eſt & *recepta iuris & doctorum ſenten-
1 tia. quod quando emphiteuta † vel vaſallus vendit, vel alienat emphyteuſin, vel feudum & illius vtile dominum, quod erat apud ſe, transfert in acquirentem, res incidit in commiſſum & domino directo applicatur *c. l. 3. C. de iure emphyt. & in c. c. quib. mod. feud. amitt.* ſolum eſt dubitatio, an d. D. Gaſpar emphyteuta hoc in caſu excuſetur ob adhibitam proteſtationem: ſaluo ſcilicet beneplacito & conſenſu domini. Qua in re dicendum forte eſt, non excuſari.

2 Primo, ea ratione, quod conſenſus † domini directi, qui in feudi alienatione requirit ab initio in ipſo actu & facto alienationis adhiberi debet. *ita reſpondit Soc. Iun. conſ. 77. n. 114. lib. 1.* Atqui in caſu hoc noſtro, ne ab initio, nec ex poſt interceſſit iſte conſenſus, cum & alienatio & dominii tranſlatio ſine eo facta fuerit: ergo errauit emphyteuta alienando, eo conſenſu non adhibito.

3 Secundo accedit, quod quando proteſtatio † non pendet à ſola voluntate & facto proteſtantis, ſed alterius perſonæ, vel etiā à diſpoſitione legis: & illi proteſtationi contrariatur factum, illa proteſtantem non iuuat *c. gratum, de appellat. Et in ſpecie Bal. in cap. Cumana. nu. 3. de elect. & Calcan. conſ. 31. n. 12* Atqui in caſu noſtro hæc proteſtatio verſatur etiam circa perſonam domini directi ratione iuris ſui, & circa legis diſpoſitionem, qua impeditur alienatio inconſulto domino directo: ergo non releuat hæc proteſtatio emphyteutam & vaſallum alienantem & proteſtantem.

4 Tertio, proteſtatio † clam facta non ſuffragatur proteſtanti: *ita probat. leg. aut qui aliter. §. 1. & 2. ff. quod vi aut clam. ſcribunt Bar. in leg. non ſolum. §. morte numero 28. & ibid. Rub. nume. 308. de oper. nou.*
5 *nun.* Atqui hæc clam facta dicitur, poſteaquam † ad domini notitiam non venit. *ita cenſuerunt Bald. in d. cap. Cumana. numero 3. de elec. & Calcan. d. conſil. 31. numero 12* Ergo hic emphyteuta hac proteſtatione adiuuari non poſſe videtur, quin dominum contemſiſſe dicatur.

6 Quarto, proteſtatio † in præiudicialibus nil releuat. *ita in ſpecie docuit Abbas in cap. ex parte. numero 5. extra de feudis Calcaneus d. conſil. 31. numero 12. verſic. item quia Ripa. libro 2. reſp. cap. 26. numero 7.* ſed hic de maximo. D. Præpoſiti imo eccleſiæ præiudicio agitur: ergo proteſtatio hæc non releuat & non prodeſt D. Gaſpari proteſtanti.

7 Quinto confert, quod proteſtatio hæc nil prodeſt, quia in re † facta non proſunt artes verborum; *ita in ſpecie arguit Iaſ. in l. non ſolum. § morte. n. 27. ff. de oper. nou. nunt. & eum refert Ripa in c. cum M. Ferrarienſis. n. 80. ver. 2. intell gr. & ante eos Bald. conſ. 95. Mortuo, col. 2. verſ. & dicit. & conſ. 188. Factum tale eſt, col. 2. verſ. reſpondeo, tradit. o. libr. 3.* Non ergo hæc verba, *ſaluo iure & conſenſu domini directi*, aliquid D. Gaſpari prodeſſe poſſunt.

Sexto viget non mediocriter, quod licet in ea parte inſtrumēti, in qua de alienatione agitur, fuerit adhibita hæc proteſtatio, ſaluo ſemper conſenſu domini, non tamē fuit adhibita in ea parte, in qua oppoſitæ ſunt clauſulæ, quibus dominium fuit tranſla-
8 tū, ſed vt proteſtatio † prodeſſe poſſit emphyteutæ & vaſallo alienanti & trāſferenti dominium, debet eſſe oppoſita etiam in actu ipſius tranſlationis. *ita bene eruditus Ceph. reſpondit conſ. 223. n. 42. lib. 2. ex ſententia Bal. in d. c. Cuma. n. 3. de elect. & Ripa c. cum M. Ferrarienſis. n. 82. de conſt. & ſcribit Ceph. ita etiam ſenſiſſe Bald. in c. 1. §. hoc quoq́; n. 19. de ſucceſ. feud.* ergo hæc proteſtatio non repetita in actu tranſlationis, non videtur excuſare D. Gaſparem.

Septimo, aduerſus D. Gaſparem vrgere maxime videtur: quod vbi alienatio † eſt facta ab emphyteuta & vaſallo in potentiorem; 9
& domino directo inconſulto, in eum eſt tranſlatum dominium & poſſeſſio: incidit alienans in pœnam caducitatis, etiam ſi adhibuerit omnem ſolemnem proteſtationem: *ita ſenſit Bald. conſil. 95. Mortuo Gregorio. col. 2. verſic. & dicit, libro 3. in d. cap. Cumana. numero 3. de elec. quem ſecuti ſunt Cur. Sen. conſil. 8. colum. 2. verſ. & pro hoc adduco. Ripa in d. cap. cum M. Ferrarienſis. numero 80. verſic. ſublimita tamen, de conſt. Rub. conſil. 13. numero 18. Neuiz. inter conſil. Bruni conſil. 12. numero 56 & Io. Iac. de Leonardis inter conſilia eiuſdem Bruni conſil. 114. numero 83. Durand. tract. de arte teſtandi. tit. 6. cautela. 46. numero 41 & Ceph. conſil. 223. numero 41. lib. 2.* Ea † eſt ratio, quod ius domini 10
directi eſt factum deterius: ex quo difficilius à potentiori dominus directus debitum ſeruitium exigit; & clauſula proteſtationis videtur hoc caſu appoſita potius ad illudendum dominum directum, quam vt eius damno conſolatur: quia vbi ei non placeret, alienationem eſſe factam, non poſſet à potentiori illo res auocari. Atqui in caſu noſtro Magn. & Reu. Do. Ant. in quem facta fuit alienatio, eſt nobilior, ditior & potētior ipſo D. Gaſpare: ergo proteſtatio non excuſat ipſum D. Gaſparem, quin ius huius emphyteuſis amiſerit.

Octauo & vltimo, admiſſo quod ſolemnis proteſtatio, qua vti ſolent emphyteutæ & vaſalli, dum alienant certis in caſibus, prodeſſe poſſet D. Gaſpari: attamen proteſtatio † de qua in caſu no- 11
ſtro non eſt ſolemnis nec recte concepta, cum ſolum dictum fuerit, *ſaluo ſemper conſenſu & beneplacito domini directi*: atque ita adiecta nō fuit clauſula annullatiua, nec aliter nec alio modo. Quo fit vt ipſi proteſtanti prodeſſe non poſſe aſſeratur. *ex doctrina in ſpecie Baldi in cap. 1. §. denique numero 5. verſic. ſed pone; pater. quæ fuit prima cauſa benef. amitten. & Baldum ſecuti ſunt Calcan. conſil 31. numero 11. Dec. conſil. 160. numero 4. Rom. Felin. Iaſ. Capolla & Bertach. quos recenſuit Ripa in cap. cum M. numero 82 de conſtit. communem * dixit Iul. Clar. lib. 4. ſenten. § feudum. q. 31. verſ item quæro. & Ceph. conſ. 223. n. 38. lib. 2.* Et hęc opinio fortius probatur auctoritate eorum, qui dixerunt, nec adiectam clauſulam, nec aliter nec alio modo prodeſſe. *quæ quidem in opinione viſi ſunt eſſe Iaſon in d. leg. non ſolum. §. morte. n. 27. de oper. nou. nun. & Alc. reſp. 733. num. 1. Et idem ſenſit Dec. d. conſ. 160. n. 4. verſi. ſed iſta limita.* Hæc aduerſus D. Gaſparem dubitationem mouebant.

Re tamen diligentiori ſtudio & cura conſiderata, contrariam ſententiam & veriorem & probabiliorem eſſe exiſtimo; nempe D. Gaſparem nō erraſſe atq; ita emphyteuſin in commiſſum non incidiſſe. Hoc vt dicam, mouent me duæ præcipuæ argumentationes, quæ multis rationibus iuribus & Doctorum auctoritatibus comprobari poſſunt.

Primo ita argumentor. Alienatio & traditio emphyteuſis vel 13
feudi facta ſub conditione ſui reſolutiua, ſi non eueniat, efficit ne emphyteuta vel vaſallus alienans erraſſe & in pœnam caducitatis incidiſſe dicatur, modo res facilis ſit recuperationis. Atqui hæc alienatio à domin. Gaſpare ſub conditione facta eſt. Ergo ipſum Domi. Gaſparem excuſare debet. Hic verſatur difficultas in probanda vtraq; propoſitione, maiori ſcilicet & minori. Maior probatur ratione & multorum auctoritatibus. Ratione inquam, quia alienatio † ſub conditione facta, non dicitur alienatio, ex quo pendente conditione ſtat in ſuſpenſo. *iuxta leg ſi quis ſub conditione dandorum decem ff. ſi quis omiſſa cauſa teſta.* & ideo contractus † 14
ſub conditione celebratus dicitur reſolutus ipſo iure conditione non eueniente. *ita clare probat. leg. neceſſario §. 1. ff. de peric. & commo. rei vend. & leg. pecuniam quam: vbi Alex. numero 4. ff ſi cert. pet.* Ita dicimus gratiam † conditionalem eſſe imperfectam, & illius effe- 15
ctum ſtare in ſuſpenſo. *cap. ſi pro te. de reſcri. in ſexto. & ibi gla & doct. gloſſ. in clemen. 1. de conceſſ. preben.* Et adeo gratia conditionalis eſt imperfecta vt nec beneficium † afficiat *ita decidit Rota deciſ. 4. de* 16
offi. deleg. in nouis. & deciſ. 9. de preben. in nouis. & reſpondit Pariſi. conſil. 82. numero 7. libro 4. Et ideo recte Aretinus *conſilio 11. numero ſecundo*, reſpondit, contractum conditionalem non eſſe proprie contractum; ita ergo dicendum eſt, de hac alienatione. Auctoritate Doctorum hæc propoſitio probatur. Nam cenſuit *Alber. in leg. 3. in fine. Codice de iure emphyt. poſt Albertum Papienſem, Iacobum Ardizonum & alios nonnullos. & ibidem ſequitur Iaſ. numero 164. eſt ſub qu. 26.* quod ſi emphyteuta † vel vaſallus alienat 17
emphyteuſin vel feudum ſub hac conditione, *ſi domino directo placuerit: vel ſi dominus conſenſerit*, non incidit in pœnam caducitatis, etiam transferendo dominium. *idem reſpondit Bald. conſil. 188. Factum tale, col. 2. verſ. modo ita eſt libro 3.* qui reſpondit has condi-

ſenſum ſaluum eſſe voluit; & ita alienauit, ſi modo ipſi D. Præpoſito placuiſſet. Si vero læſionem conſideramus ratione ipſius rei, nulla eſt, cum vera traditio non ſit ſecuta, & ſi ſecuta eſt, non in eũ eſt facta, à quo difficile eſſet recuperare, *vt infra ſuo loco dicemus.*

Non obſtat tertium, quia reſpõdeo ſatis eſſe, quod ius D. Præpoſiti domini directi fuerit reſeruatum, *vt reſpondet Franciſcus Alnarotus inter conſilia Bruni conſil. 121. numero 28.* nec verum eſt, quod proteſtatio hæc fuerit clam facta, cum coram teſtibus, & notario publico inſtrumento ſcripta, facta fuerit. Nam non dicitur clam 34 † factum, quod coram multis factum eſt: *ita Curt. Iun. conſil. 64. numer. 2. quod declarans libro 2 de arbitrariis iudicum. caſu 194 numero 19. nec repugnat quod ait Calcaneus dicto conſilio 31. numero 12. verſi. & ita de* interdum conſiderat diuturnam occultationem, quia reſpondeo in caſu noſtro non poſſe dici occultationem diuturnam ex quo lapſi tantum ſunt viginti & octo dies, intra quos fuit Do. Gaſpar impeditus ob abſentiam in curia Romana, vt in facto mi-35 hi præſupponitur. Impedito † enim nullum currit tempus. *leg. vt perfectius. C. de annali except. Decius conſil. 330. col. pen. Crauet. conſil. 275. col. 2. Tiraquel. de retractu conſang. § 3 gloſ. 4 n. 5. & Boer. q. 40. qui alios plures recenſeat.*

Non obſtat quartum, quia vno verbo reſpondetur, nullum damnum & præiudicium eſſe illatum D. Præpoſito, ex quo emphyteuſis adhuc eſt apud D. Gaſparem, & vbi eſſet apud D. Antonium adhuc eſt ab eo facile poſſet recuperari, *vt infra dicemus in reſponſione ad ſeptimum.*

Non obſtat quintum, quia reſpondeo, quod ſi vera eſſet hæc argumentatio, foret neceſſe dicere, nullam proteſtationem nullam adiectam conditionem poſſe excuſare emphyteutam, & valſum alienantes, & tamen hoc eſt manifeſte falſum cũ receptiſſima ſit doctorum ſententia, quod illæ proteſtationes, *ſi domino placuerit, &c. & ſaluo conſenſu domini, nec aliter, nec alio modo, &c.* opti-36 me excuſare, vt diximus. & quod dicitur, actes † verborum nõ prodeſſe. procedit cum dominus ipſæ læditur, ob ſecutam traditionẽ *ita declarat ipſemet Bald. in d. conſi 187. falſum tale eſt col. 3. verſi. quid ergo dicemus. lib. 3.* quando enim deuenitur ad actum traditionis, apparet, quod illa proteſtatio eſt potius eluſoria, quam declaratoria bonæ intentionis ipſius emphyteutæ alienantis: & ideo non prodeſt. Diuerſum eſt, cum nulla traditio, & conſequenter nulla læſio ſubſecuta eſt, vt in caſu noſtro.

Non obſtat ſextum, quia reſpondeo, primo non eſſe verum, 37 quod proteſtatio † & in actu traditionis facienda ſit. *Nec Bald. hoc ſcribit.* ſolũ ait, quod ſi alienatio fit, adhibita clauſula, emphyteuta excuſatur, modo in potentiorem emphyteuſin non transtulerit, nam ſi tranſtulit, incidit in pœnam. & hoc caſu (: ſcribit Bal.) plus vno, quam altero tempore proteſtatio adhibita excuſat. Non tamen voluit Bald. quod cæteris in caſibus, vbi ſcilicet alienatio fit in eum, à quo res de facili poteſt recuperari, quod neceſſaria ſit duplex proteſtatio, vna tempore alienationis, altera tempore traditionis (: concedo, quod ſi vtroq; tempore fieret eſſet magis vtilis magis excuſaret :) ſed vt te Doctores omnes intelligunt, ſufficere quod tempore alienationis ſit adhibita, & ratio eſt, quia adhibita alienationis tempore comprehendit omnia, quę ex ea ſunt conſecutiua, & ab ea deſcendunt, *ita tradunt Petrus & Baldus in leg. per vatens. verſ. Petrus dicit. Cod. de vſur. ſenſit Bar. in l. ſciendum. § di-38 tum. n. 1. ff. de edil. edict.* Præterea proteſtatio † hęc poſita in vna parte inſtrumenti dicitur & in altera parte reperita, cum quo inſtrumẽtum eſt vnum totum. *l. ſi ex falſis, vbi Doct. C. de tranſa.* recipit enim inſtrumentum perfectionem ab vltimo puncto, & connexa om-39 nia ſunt. Rurſus clauſulæ † conſtituti, & precarii ſunt acceſſoriæ, *vt in his terminis declarat. Cur. Sen. conſ. 3. ad fin.* ob id proteſtatio poſita in actu principali continet & comprehendit acceſſoria, quæ à ſuo principali regulantur. *l. cum principalis. vbi Dec. & Cagn. ff. de reg. iur. & c. acceſſorium vbi Dyn. de reg. iur. in 6.* Præterea quod ſcribunt Do-40 ctores proteſtationem † in vno actu adhibitam, non cenſeri in altero repetitam, intelligitur, cum ille ſecundus actus ſit ex interuallo: *ita Bar. in l. non ſolum. § morte numero 16 & ibi Iaſ. numero 16. de oper. noui nuntia. & ibid. in Rub. numero 196. Alex. conſil. 16. numero 13. libro 3 Rom. conſi 106 in fi. lib. 1. Ripa. in c. cum M. numero 101. de conſtit.* At in caſu noſtro actus traditionis eodem inſtanti, quo alienatio celebratus eſt, non ergo opus erat noua proteſtatione, cum in a-41 ctu incontinenti facto præſumatur † eodem animo factus, & non mutata voluntate. *ita Dec. in leg. pacta nouiſſima num. 10. Cod. de pactis. & confert gloſ. Nam ad ff. de cond. & demonſt.* Rurſus cum pro-42 teſtationis † verba ſunt generalia, & ad futurum trahuntur, etiam actum celebratum ex interuallo, comprehendunt, *ita Bar. in d. § morte, numero 15. ad finem, ex l. ſi ita ſtipulatus, la 2. ff. de fideiuſſ. & leg. quero, in fin. ff. locati.* Sed hoc in caſu eſt adhibita illa dictio, *ſemper,* quæ actum ſucceſſiuum ſignificat & futurum reſpicit, copioſe 43 ſcribit Iaſ. *in l. 2. n. 34. poſt Bar. ibi. n. 11 ff ſol. mat. & ibid. recent. Soc. Sen. conſ. 11 col. 2. lib. 1. & conſ. 54. n. 10. lib. 4. Capic. deciſ. 37. & abunde Boe. q. 158. col. 1.*

Non obſtat ſeptimum, quia reſpondetur, primo relatos Doctores loqui cum in potentiorem facta eſt tranſlatio dominii & poſſeſſionis, ita quod difficilis eſt recuperatio; at ſecus cum eſt ſolum ficta tranſlatio, vt per conſtitutum &c. declarat Rip. *in capitu. cum M. numero 40. in fin. de conſtitu. poſt Guidonem Papa. quaſt. 101.* qui quidem atteſtatur ita in curia obſeruari; & hi fortiori in caſu loquuntur, nempe cum adhibita non fuit clauſula proteſtationis. *ſaluo conſenſu directi domini, &c.* ſed pure & ſimpliciter facta fuit alienatio. Quam ſane opinionem probarunt idem Guido Papæ. *conſil. 126. ad finem, & idem Ripa libr. 1. reſponſ. cap. 2 numero 21. & Iacobus Aluarot. in cap. 1. col. 2. verſi. Quid autem ſi traditio. in tit. quid iuris ſit poſt alienat. & ibidem Car. A en. colum. vlt. & Afflictus col. 1. verſic. & in tantum hoc eſt verum. Io. Ra. in cap. 1. §. hab. to, verſic. quaro quomodo ergo de prohib. feudi aliena. per Fred. & ibidem Afflict. in 13. nota Ioan. Baptiſta à S. Blaſio in tract. differentiarum inter canones & ciuilia. verſic. 119. incipit. Vaſallus. Cur. iun. in tracta. feudorum parte. 4. quaſt. 13. verſicu. ſed circa præmiſſa. & Alciat. reſpon. 579. numero 4.* Verum quia horum opinio eſt non parum dubia, cum contrarium alii multo plures affirmauerint, nempe Petrus, Iacob. Butr. Comenſis, Fulgoſius, Caſtr. Card. Alex. Iacobin. Alexander, Landenſis & alii nonnulli *quos recenſet Tiraquel. in tract. de iure conſtituti par. 3. limit. 26. numero 5* ob id dicimus hic ceſſare omnem dubitationem, quia hoc in caſu adhibita eſt proteſtatio (: vt iam demonſtrauimus: *ſaluo conſenſu domini.* Clauſula † ergo conſtituti 44 nil operatur: *ita Bald. in l. 1. numero 2. Codice de his, qui pœna con. in c. 1. §. denique, quæ fuit prima cauſa benef. amitten. & alios recenſet Tirad. d. limit. 26. n. 9. Alciatus reſpon. 179. n. 3. etſi idem reſp. 753. n. 7. diſſentire videatur.*

Reſpondeo ſecundo; non eſſe prohibitam à iure alienationem † emphyteuſis in potentiorem. *ita poſt Io. Andr. & Alex. in d. conſ. ſcri-* 45 *pſit Iaſ. in l. ſi ita quis. § ea leg. n. 10. de verbo obliga.* verum (: vt dicam ingenue quod ſentio :) exiſtimo † hoc eſſe verum ſi is potentior 46 non efficit conditionem domini directi deteriorem, nam ſi deterior efficeretur eſſet omnino prohibita, *ita declarant & ſcribunt Alexan. conſil. 9. num. 1. 3. lib. 3. Iaſ. d. § ea lege. numero 10. Bald. in capit. quia in eccleſiarum, col. 2. de conſt. Guido Papa. conſ. 179. num. 7 & Iacob. à S. Georg. in inueſtitura feudal. in verbo. & cum pacto col. 2.* Quæ hoc ratio ceſſat in caſu noſtro.

Reſpondeo tertio, quod D. Antonius in quem facta eſt alienatio non poteſt dici potentior D. Gaſpare. nam potentior † ille 47 dicitur, qui poteſt alterum perterrere, vt quia in eum habet poteſtatem de iure & de facto, & ideo non ſufficit quod ſit ditior, vel nobilior & ex primatibus ciuitatis *ita gloſſ. in l. 1. C. ne liceat potentio. & ib. Iaſ. numer. 2. gloſſ. & Abbas in cap. 2. de alienat. iud. muta. cauſa facta.* qui intelligunt, eum potentiorem dici, qui ratione officij potentior eſt. Idem reſpondit Bal. *conſilio 151. Caſus, quo in mulier vidua,* lib. 1. cum dixit, potentiorem illum dici, qui habet merum, & mixtum imperium, vel perterrere aliter poteſt, *& cum Baldo idem ſenſit Crauet. conſilio 205. numero 44 quibus addo Roma. conſilio 5. 18. in fi. & Rotam, ac alios, quos infra referam. & in ſpecie addo Ioan. Iacobum de Leonardis inter conſilia Bruni conſilio 114. numero 349* quod hanc ob cauſam D. Antonius dici poſſit potentior, ſtultum eſt dicere & cogitare, cum æque ſit priuata perſona, ac eſt D. Gaſpar. Præterea, non etiã dici poteſt potentior, quod difficilis conuentionis ſit. Nam difficilis conuentionis in hac materia ille dicitur, qui eſt exemptus à iuriſdictione ordinarii, & in mediate ſub principe tantum poteſt conueniri ſicut ſcribunt Doctores eccleſiam † dici perſonam potentiorem, in quam libere emphy- 48 teutica transferri non poſſunt, ſi exempta eſt. *ſcribit Bar. in l. 1. C. de his, qui poten. nom. & ibi declarat Iaſ. num. 2. & ita loquitur Ancharanus conſil. 165. quaſtio talis. & conſil. 66. in nomine ſaluatoris. Quod conſilium eſt Florian. & ſi Crauet. conſil 205. in fine dubitet, haud recte forte intelligens Ancharanum. Et idem quod Ancharanus, & Florianus ſenſit Rota deciſ. 1. in fine aliena. iud. muta. cauſa facta. in nouis. ita etiam declaro Calca conſil. 7. numero 7. Gomes. in regula Cancellariæ de ſubroga. collitiga. quaſt. 1. verſu. dicitur etiam* qui vos cum Rota ſenſit clericum poſſe dici potentiorem perſonam, quando eſſet ex domo magna, & bellicoſa. Hæc omnia ceſſant in D. Antonio, vt re ipſa conſtat.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo, quod proteſtatio ſatis ſolemnis fuit his verbis facta, *ſaluo ſemper conſenſu, & beneplacito domini directi*, nec fuit neceſſe adhibere illa verba, *nec aliter*, *nec alio modo*. quemadmodum dixi ſupra in primo fundamento, dum illam minorem propoſitionem illius argumenti probaui. vbi demonſtraui, hæc verba *ſalua, &c.* conditionem ſignificare, & operari reſolutionem contractus, ſi conditio ipſa non euenit, quemadmodum & reſoluitur ob illa verba, *nec aliter*, *nec alio modo*, quæ pariter conditionem faciunt & inferunt, *vt poſt Bald. in authen. ingreſſi, col. 4. Cod. de ſacroſ. eccl. reſpondit Iaſ. quem ſupra retuli in d. primo argumento in probatione propoſitionis maioris.* Præterea, conſidero,
49 quod hæc verba, *nec* † *aliter*, *nec alio modo*, nihil per ſe operantur & ſignificant, ſed ſolum illam diſpoſitionem, & illum actum, cui adiiciuntur, vt eſt ſub aliqua forma factum confirmant, & volunt ita omnino & præciſe valere; ſi dico, *facio te heredem, ſi effeceris Iuriſconſultum, nec aliter, nec alio modo.* iſta verba, *nec aliter*, *nec alio modo* confirmant & comprobant illa verba, *ſi effeceris Iuriſconſultum.* & ideo per ſe nihil operarentur, quando hæc conditio, *ſi effeceris Iuriſconſultum*, non fuiſſet adiecta. Id quod adeo clarum eſt, vt turpe ſit diſſentire, cum ergo vaſallus alienat, & dicit, *ſaluo conſenſu domini*, &c. hæc verba ponunt modum, conditionem, ac formam qua ſignificatur, quod vendit ſub ea forma tantum & tacite innuit ſe non aliter fuiſſe venditurum. licet ergo nõ adiiciantur illa verba, *nec aliter*, *nec alio modo*, &c. nil obeſt, quin forma iam inſit; ex dictis verbis, *ſaluo, &c.* fateor enim, quod ſi adiecta fuiſſent illa
50 verba, *nec aliter*, *nec alio modo*, quod mens † & animus alienantis fuiſſet magis expreſſe ſignificatus, & demonſtraretur eius voluntas magis præciſa & enixa: attamen non fit, quin ſine eis hęc clauſula, *ſaluo &c.* operetur conditionem, & formam: qua non obſeruata actus redditur nullus, *vt iam dixi.* Concludo itaq; Dominum Gaſparem non amiſiſſe emphyteuſin ob alienationem hanc proteſtatione illa adhibita.

Iac. Menochius. I.C.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus maximam in ſe habet poteſtatem in adminiſtratione bonorum ſuæ Eccleſiæ, adeo vt et damnum adferre atque præiudicium poſſit. & 26.*
2 *Prælatus occupando violenter bona Eccleſiæ ab alio pacifice poſſeſſa præiudicium domino Eccleſiæ adferre poteſt, ita quod illud admittit Eccleſia, & de veritate. num. 55.*
3 *Prælatus poteſt donare bona Eccleſiæ & quando hoc procedat, numero 56.*
4 *Eccleſia & fiſcus à pari procedunt.*
5 *Adminiſtrator fiſci præiudicare an poſſit fiſco, ſcribẽdo in libro rationum receptiſſe debitum à debitore.*
6 *Tutor & prælatus à pari procedunt, & 34. de veritate n. 64.*
7 *Prælatus maiorem habet poteſtatem in adminiſtrando bona Eccleſiæ, quam tutor in bonis pupilli, & n. 34.*
8 *Tutor ſi in libro rationum pupilli fateatur receptiſſe debitum à debitore, pupillus nihil amplius petere poteſt. ſed debitor dicitur liberatus quia illa confeſſio prodeſt debitori. & n. 35.*
9 *Inquiſitio ſcrupuloſa reiicitur. & n. 65.*
10 *Teſtis in cauſa propria quis eſſe poteſt, quãdo tractatur de re à ſe geſta maxime et in prælato.*
Magis tamen communis opi. eſt in contrarium. n. 67.
11 *Simulatio contractus vnico teſte probari poteſt.*
12 *Confeſſio in articulo mortis facta multum valet, quia immemor ſalutis æternæ quis non præſumitur in mendacio decedere, eoq; magis quando de alicuius præiudicio tractatur. & 68.*
13 *Hominis honeſtæ vitæ & probitatis creditur in his, in quibus alias non crederetur, & quomodo procedat. n. 71.*
14 *Libro mercatoris honeſtæ vitæ creditur in his, in quibus alias fides non eſſet præſtanda. n. 72.*
15 *Marito optimæ vitæ aſſerenti in teſtamento ſummam quandam pro dote ſibi aſſignatam fuiſſe creditur, licet alias non præſtaretur ei in hoc fides.*
16 *Geſta à viro probo & honeſtæ vitæ, optime geſta præſumuntur.*
17 *Prælatus vel ſacerdos ſanctæ vitæ in dubio verax præſumitur.*
18 *Confeſſio abſente parte minime valet.*
19 *Secus tamen ſi adhibitum ſit iuramentum.*
20 *Inſtans re vera habuiſſe & recepiſſe, non poteſt obiicere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
21 *Imo etiam ſi ſimpliciter iuraſſet ſe recepiſſe.*
22 *Confeſſio cum cauſa multum probat, licet alias nihil probaret.*
23 *Pecuniam verſam eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, quomodo dicatur.*
24 *Confeſſio prælati nocet Eccleſiæ, & 26. & de veritate numero 54. & 55.*
25 *Abbas vel monachus, monaſterio præiudicare poteſt per confeſſionem ſuam.*
26 *Prælatus ſecundum magis veram opinionem Eccleſiæ præiudicare minime poteſt. & n. 53. & 54. & ſeq.*
27 *Confeſſioni tunc datur fides cum ſoli confitenti nocet, alias ſecus.*
28 *Liber rationum ſeu inſtrumentum alicuius non probat contra tertium.*
29 *Confeſſio liberatoria & confeſſio obligatoria differunt ad hoc vt ei fides præſtetur. & n. 53. & 54. & ſeq.*
30 *Prælatus eſt Eccleſiæ adminiſtrator.*
31 *Adminiſtrator ſimpliciter & abſq; cauſa donare poteſt.*
32 *Confitens ſe pecuniam recepiſſe, nec de vera numeratione conſtat, donare dicitur.*
33 *Adminiſtrator ſeu procurator ad ſuſcipiendum mutuo pecuniam, non poteſt domino præiudicare confitendo ſe recepiſſe pecunias, de quarum numeratione non conſtat.*
34 *Prælatus quo ad adminiſtrationem bonorum Eccleſiæ tutori æquiparatur.*
35 *Tutor ſi confitetur ſe recepiſſe pecuniam à debitore pupilli, neq; apparet de vera numeratione, & verſam eſſe in vtilitatem pupilli non poteſt pupillo præiudicare.*
36 *Confeſſio tutoris extraiudicialis & voluntaria non nocet pupillo neq; obligat.*
37 *Idem de confeſſione prælati ad præiudicium Eccleſiæ dicimus.*
38 *Malitiis & fraudibus hominum quantum fieri poteſt occurrendum eſt.*
39 *Prælatus prohibetur donare conſanguineis, ne ſpoliet Eccleſiam.*
40 *Confeſſio ficta & ſimulata nihil prodeſt, cum ſimulatio reddat omnes actus nullos.*
41 *Exercens actum liberalitatis in conſanguineum ſub prætextu officij, videtur potius habuiſſe rationem ſanguinis quam officij, licet nomẽ officij expreſſum ſit.*
42 *Tutor & Prælati ſub nomine pupilli & Eccleſiæ ſæpe ſimulatos actus agunt.*
43 *Contrahens cum conſanguineo, cum fraude potius contraxiſſe dicitur, quam ſi contraheret cum tertio.*
44 *Prælatus in articulo mortis conſtitutus, nihil poteſt diſponere, neq; de proprietate, neq; de vſufructu Eccleſiæ, ſed omnia ſucceſſori relinquere debet.*
45 *Prælatus de fructibus prælaturæ teſtari non poteſt.*
46 *Actus factus in morte non præiudicat alteri.*
47 *Confeſſio teſtatoris non curata non nocet hæredi, licet alias iniuſta noceret.*
48 *Confeſſio Abbatiſſæ de liberatione alicuius facta in articulo mortis, non nocet Abbatiſſæ ſucceſſori.*
49 *Confeſſio patris in teſtamento facta ſe recepiſſe à tali mutuam pecuniam, non valet, quia tali modo poteſt fraudare filium legitima.*
50 *Et an iuramento confirmari poſſit.*
51 *Maritus poteſt donare vxori ſuæ. dum incolumis eſt, adhibito tamen in ea iuramento.*
52 *Maritus non poteſt teſtamẽto confiteri etiam cum iuramento ſe recepiſſe dotis nomine aliquam ſummam ab eius vxore, quia talis cõfeſſio ficta & ſimulata præſumitur.*
53 *Maritus an in teſtamento donare poſſit vxori etiam cum iuramento.*
54 *Confeſſio voluntaria non præiudicat.*
55 *Prælatus an poſſit per confeſſionem ſuam Eccleſiæ præiudicare cum conſenſu capituli.*
56 *Prælatus quo caſu donare poſſit bona Eccleſiæ.*
57 *Clericus donare poteſt concubinæ ob benemerita.*
58 *Donatio quæ alias non valeret, ſi tamen facta ſit ob benemerita, valeat.*
59 *Adminiſtrator fiſci & adminiſtrator Eccleſiæ an æquiparentur.*
60 *Adminiſtrator fiſci non poteſt aduerſus confeſſionem ſuam de recepto obiicere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
61 *Idem autem in argentariis & nummulariis dicimus, & quæ ſit ratio.*
62 *Adminiſtrator fiſci tenetur reddere rationem fiſco ſuæ adminiſtrationis.*

Prælatus

63 *Prælatus an & quando teneatur reddere rationem adminiſtrationis ſuæ de bonis Eccleſiæ.*
64 *Tutor confitens recepiſſe pecuniam à debitore pupilli & conſumpſiſſe ad vtilitatem ipſius pupilli, debet probare in qua cauſa ſumpſit ad vtilitatem.*
65 *Pupillus ſemper habet ſaluum ius in bonis tutoris vel contra fideiuſſores vel hæredes.*
66 *Procurator ad conſtituendum debitorem in mora per interpellationem debet prius oſtendere mandatum ad recipiendum debitum.*
67 *Prælato non creditur aſſerenti geſta ita fuiſſe à ſe.*
68 *Moriens quomodo & quando non dicatur immemor ſalutis æternæ.*
69 *Teſtis in articulo mortis conſtituto deponenti contra Titium ad fauorem Sempronij, non creditur.*
70 *Moriens quilibet non præſumitur San. Io. Baptiſta.*
71 *Probitas hominis non validat actum contra tertium.*
72 *Liber officialis non probat contra tertium.*
73 *Iuramentum non obſtat.*
74 *Iuramentum ſuper actu ficto & ſimulato non valet.*
75 *Iuramentum contra tertium non nocet, adeo quod ab ipſo tertio nullum dici poteſt.*
76 *Iuramentum ſuper confeſſione à teſtatore præſtitum ad fauorem incapacis vxoris, vel prodeſt, & qua de cauſa.*
77 *Auus vel pater nihil nepoti vel filio ſpurio donare poteſt. Et quid ſi iurauerint ſe aliquid de eius caſtrenſi peculio recepiſſe.*
78 *Prælato non creditur alleganti pecuniam verſam eſſe in vtilitatem eccleſiæ, etiam ſi adeſſet conſenſus capituli.*
79 *Contractus celebratus gratia vtriuſque differt à contractu celebrato ſolius Eccleſiæ tantum.*

CONSILIVM XXXIX.

Initium à Domino.

NOVA excitatur dubitatio non leuis (meâ quidem
opinione) ponderis, *an Reuerendiſſimus D. Abbas in
extremis laborans confeſſione ſua liberare potuerit D.
Carolum debitorem ſuum à deb to cōtracto cauſa ipſius
Abbatiæ.* Qua ſane in re dicendū videbatur, D. Ab-
batis confeſſionem ita prodeſſe debere Do. Carolo, vt non valeat
amplius moleſtia aliqua affici à ſucceſſore d. D. Abbatis.
1 Primo, quia adeo magna eſt Abbatis atq; alterius prælati † po-
teſtas in adminiſtratione bonorum ſuæ eccleſiæ, vt illi damnum
adferre atque præiudicare poſſit. *ita gloſ. in cap. 2. de ord. cogn. gloſ. in
c. ip. delictum, de regulis iur. in 6. & probat text. cap. quod quibuſdam, de
fideiuſſ. gloſſas illas in ſpecie hac ſecutus eſt Abbas in conſilio quadrageſi-
mo primo. Videndum eſt in effectu, numero 3. verſic. item hic, libro 1. qui
eiuſdem opinionis retexſet Ioan. And. in cap. quia clerici, de iure patro. i-
dem reſpondit Dec. conſilio 475. numero ſexto.* Hinc videmus præla-
2 tum † occupando violenter bona eccleſiæ ab altero pacifice poſ-
ſeſſa, præiudicium dominio eccleſiæ adferre, ita quod illud amit-
tit eccleſia; *quemadmodum affirmarunt Bart. & Salyc. in l. ſi quis tan-
tum. Codice vende vi. & * communem teſtantur Ripa in cap. ſæpe, nu-
mero 95. verſic. 4. declara. de reſtit. ſpolia. & in leg. vltim. numero 175. Co-
dice de reuo. don. Aret. conſilio 124. numero 5.* ita pariter poteſt præla-
3 tus † donare bona eccleſiæ. *cap. per tuas, vbi Abbas in 2. notab. de do-
natio. cap. relatum. el. 2. de eccle. a. cap. ſi quos, vbi gloſ. not. 12. quæſt. 2. &
tradunt Iaſ. conſilio 116. lib. 4. & Dec. conſil. 174. column. 2.* idem ergo di-
cendum videtur in caſu noſtro, quod confeſſio numeratæ pecu-
niæ facta ab Abbate noceat eccleſiæ, atq; ita ſuo ſucceſſori & pro-
ſit D. Carolo.
Secundo, vrgere non parum videtur text. *l. 2. §. vltim. C. de qua-
drien. præſcrip.* quem ita inducere voluit Abbas *in d. conſ. 41. num. 3.
verſ. ſolum reſtat. lib. 1.* Eccleſia † & fiſcus à pari procedunt *l. 1. de in
4 integrum reſt.* atqui, ſi fiſci Adminiſtrator † referat in Codice ra-
5 tionum fiſci, ſe recepiſſe pecunias à fiſci debitoribus: illa confeſſio
ita debitoribus prodeſt, vt non liceat fiſco amplius quid ab illius
debitoribus exigere. Ita ergo confeſſio facta ab Abbate & Præla-
to, qui (vt ita dicam) eccleſiæ adminiſtrator eſt, huic debitori
prodeſſe, eccleſiæ & nocere debet. *ita in ſimili caſu tat at. d. l. 2. §. vlt.
Barb. conſ. 18. col. 5. verſ. 4. ſatiat lib. 3.*
Tertio, ſuffragari mirum in modum videtur text. *l. Lucius. §.
tutela ff. de admin. tute. qui ita reducitur in ſpecie noſtra à Caſtrenſ. con-
ſil. 34. Ego Paulus. colum. prim. verſ. ſi vero. d. lib. 1. alias hoc conſilium
eſt primum in antiquis.* tutor † & prælatus à pari procedunt. *ita Ab- 6
bas in cap. edoceri, colum. prim. de reſcript. & infra alios referam.* Imo
maior eſt poteſtas prælati in adminiſtratione † bonorum eccle- 7
ſiæ, quam tutoris in bonis pupilli: *ita gloſ. in cap. vltim. 6. quæſt. 3.
Abbas in cap. audito, colum. 2. de in integr. reſt. Felin. in cap. cum deputa-
ti. numero 9. de iudiciis.* Atqui ſi tutor † referat in codice rationum 8
tutelæ adminiſtratæ, ſe recepiſſe à debitoribus pupilli debitas pe-
cunias, illa ſimplex confeſſio ita debitoribus prodeſt & eos ita li-
berat, vt mortuo tutore non poſſit pupillus quid ab illis petere. &
ille text. vere ſecundum Caſtrenſem loquitur de ſimplici confeſ-
ſione, & ſi Bart. male intelligat ibi vere pecuniam fuiſſe tutori
numeratam. Et eam Caſtrenſis interpretationem probarunt Ra-
phael Comenſ. poſt gloſſam & Caſtre. *ibidem in dict. §. tutela idem
Comenſ. conſilio vigeſimoquarto, teſtator filio. colum. ſecund. & conſi-
lio 31. teſtator in teſtamento, colum. 2. Imola in leg. ſi debitorem colum.
6. verſic. nec videtur. ff. de nouatio. Barba conſilio 18. colum. 5. verſic. quar-
to facit. lib. 3. & conſilio 54. colum. pen. verſic. item facit lib. 4.* idem er-
go eſt dicendum, cum prælatus confitetur accepiſſe pecunias ec-
cleſiæ debitas.
Quarto conferre videtur illa ratio, quam perpendit Caſtrenſ.
in dict. conſilio 34. colum. 2. verſic. neque enim ſi. ſcrupuloſa † inqui- 9
ſitio poteſtatis liberandi remiſſa eſt, quia ſufficit ſoluere illi, qui
prælatus creditur & habetur, ne legis auctoritate decipiantur de-
bitores illi numerantes, *contra leg. prim. Codice de in quis tentam at a-
impetra. & clem. 1. de rerum permuta. hanc Caſtrenſis rationem in ſpecie
noſtra probauit Barba. d. conſilio 54. colum. penultim. verſ. pro primo fa-
cit. lib. 4.*
Quinto, accedit, quod huic prælato aſſerenti ſibi fuiſſe nume-
ratum, vti teſti † de re à ſe geſta omnino credendum videtur. *iuxta 10
leg. quæro. §. vlt. ff. de ædil. edict. qui quidem ita in ſpecie argumentatur
Caſtr. d. conſilio 34. conſil 2. verſ. pro ſecundo. lib 1. Imola in l. vltim. num.
26. de præſcript. Barb. in ſpecie dict. conſil. 54. colum. pen. verſic. pro ſecun-
do nota, libro 4.* ita enim videmus credi aſſertioni ſolius teſtis † de- 11
ponentis ſuper ſimulatione contractus, dum deponit, venditorem
illum voluiſſe rem illam ſibi pignori dari. *ita Caſtrenſ. conſilio
cto. colum. ſecund. lib. 2. ſimile Alexand. conſilio 197. n. 3. in fine lib. 7. cate-
ra prætereo.*
Sexto huc ſpectat, quod hic D. Abbas, cum confeſſus eſt rece-
piſſe, & ſibi numeratam fuiſſe hanc ſummam in extremis labora-
bat. Nam poſt biduum eſt vita functus, confeſſio † ergo iſta vera 12
eſſe creditur, cum præſumendum non ſit illum vitæ æternæ im-
memorem voluiſſe mendacio delinquere, & eccleſiam, ſucceſſo-
remq; ſuum fraudare, *vt ſcribunt Bart. in l. 2. C. commun. de legat. Bal.
in auth. quod obtinet. C. de probatio. ſimilia recenſet Alciat. tract. præſum.
reg. 3. præſum. 4. num. 12.*
Septimo, his accedit vitæ probitas & ſanctimonia; quæ in his
multum proſunt. Nam efficit honeſtas † & probitas hominis, vt 13
ei fides aliquibus in caſibus adhibeatur, quæ alios non præſtaretur
ita voluit Bartol. in l. admonendi, nu. 27. de iureiurand. libro † merca- 14
toris honeſti, & probi credi, cui alias nō crederetur. *Bartolum ſunt
ſecuti multi relati à Crauet. in tract. de antiq. temp. part. 4. ſexta prima
partis numero 49.* Ita etiam reſpondit Comenſ. *conſil 31. teſtator, colu.
prim. verſic. ſi tamen teſtator.* credendum eſſe marito † viro honeſto 15
in ſuo teſtamento aſſerenti, ſibi dotis nomine ſummam quādam
fuiſſe numeratam, cum tamen alias ei nulla fides adhibeatur. Ita
etiam cum quis eſt nobilis & bonus, præſumitur recte ab eo ge-
ſta. † *ca. niſi de prabend. cum aliis relatis ab Alciato tract. præſum. reg. 3. 16
præſum. 4. num. 1 in fin* & prælatum † vti virum religioſum præſu- 17
mi veracem probat *c. principatum, de pœniten. diſt. 3. & in ſpecie Soc. Sen.
conſilio 15. colum. 5. verſic. item quia lib. prim.* Prælatum, & Epiſcopum
eſſe perſonam honeſtam, aſſerui in cōmentariis de arbitrariis iu-
dicum, *lib. 2. caſu 69. n. 3. poſt Capellam, quem retuli,* & de probitate,
atque honeſtate huius Reuerendiſſimi Abbatis ſatis conſtat apud
omnes ciues ſuos.
Octauo, confirmat hanc opinionem adhibitum in ea confeſ-
ſione ſolemne iuſiurandum quod quidem multum in his opera-
ri videtur. Nam videmus, quod licet confeſſio † facta abſente par- 18
te ei non proſit. *l. certum. § ſi quis abſente. ff. de confeſſ. ca. vltim. de con-
feſſ.* attamen adhibito iuramento † prodeſt. *ita Bartol. in l. cum quis 19
decedens. § codicillis. de legat. 3. late Felin. in cap. ſi cautio. numero 25. de
fide inſtrument.* ita etiam cum quis iurat † ſe vere habuiſſe & re- 20
cepiſſe, illa confeſſio ita prodeſt debitori, vt exceptio non nume-
ratæ pecuniæ non poſſit obiici. *ita declarando leg. vltim. Cod. de non
numer. pecu. tradunt ibi Baldus & Salyc. & poſt alios Felin. in dict. cap.
ſi cautio. numero 46. verſicul. ſed hanc. Rebuffus in commentariis Re-*

zed by Google

giarum cõſtitutio. Gallia tomo primo. titul. de Chirograph. recognitione, in præfatione. numero 25. imo idem eſſe cum quis ſimpliciter iurat
21 † ſe recepiſſe tradit poſt multos Emanuel Coſta Luſitanus *in repet. l. ſi cu cautione. nona fallentia. C. de non num. pec. vbi rem hanc docte & copioſe declarat.*

Nono me multum aliquando mouit, quod credam fuiſſe in
hac confeſſione adhibitam cauſam numerationis, nempe ſum-
mam illam fuiſſe verſam in eccleſiæ vtilitatem. quæ ſane cauſa
22 † confeſſionem prælati alioqui debitori inutilem ita corroborat,
vt ſeruanda omnino ſit: *ita Ange. conſil. 245. quia omne. numero octa-*
23 *uo, ver. ſed reſpondit,* quod hanc ſummam † fuiſſe verſam in eccle-
ſiæ vtilitatem ſatis ex eo probatur. quod Do. Abbas erat diligens,
& eccleſia, quæ reparatione indigebat, reparata reperitur. *ita Ca-
ſtrenſ. reſpondit conſil. 336 primo quæritur. colum. 2. verſ. 2. principaliter.
libro 1.*

Decimo ac vltimo, vt huius eſſem opinionis faciebat auctori-
tas multorum, à quibus diſſentire nefas videbatur. Ita enim præ-
24 lati confeſſionem † nocere eccleſiæ ſcribit *gloſ. in cap. dudum. el 2.
in verbo, de veritate de electio* quæ ſenſit, tunc prælati confeſſionem
eccleſiæ nocere, cum vel ſolus adminiſtrare poteſt, vel ſi cum ca-
pitulo, habito conſenſu capituli. Hoc clarius docuit Cynus *in l. v-
nica q. 45. Cod. de confeſſis* & in ſpecie magis reſpondit Caſtren. *conſ.
34. Ego Paulus, lib. prim* prælati confeſſionem. qua confeſſus eſt, ſe
recepiſſe ab hærede pecunias eccleſiæ à teſtatore legatas, eccleſiæ
præiudicare, cum ſit confeſſio extraiudicialis liberatoria. *Caſtren-
ſem ſecuti ſunt Felin. c. vltim. numero 11. verſ. idem in confeſſione extra-
iudiciali, de præſ. rip. & Dec. conſil. 475. num. 5.* qui reſpondit confeſ-
25 ſionem Abbatis † & monachorum de dote recepta & ſibi ſoluta
prodeſſe debitori & eccleſiæ nocere. *idem reſpondit Pariſ. conſ. tertio,
numero 19 libro 4.* Ita etiam reſpondit Abb. *dict. conſi. quadrageſimo-
primo, numero 3. verſ. ſolum reſtat. libro 1* confeſſionem prælati con-
fitentis, ſe recepiſſe pretium rei venditæ eccleſiæ præiudicare, &
emtorem liberare. Hinc in ſpecie magis reſpondit Barb. *conſi. 54.
columna penultima. libro 4.* confeſſionem prælati confitentis ſe re-
cepiſſe penſionem ab emphyteuta eccleſiæ debitam, liberare em-
phyteutam, & eccleſiæ præiudicare. Hæc me ancipitem redde-
bant, vt reſponderem confeſſionem hanc nocere ſucceſſori d.
Reueren. D Abb.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa & enucleata, cogor
contrariam opinionem ſequi: nempe confeſſionem huius Reue-
rendiſſimi D. Abbatis non adferre aliquod præiudicium eccleſiæ
atque ita ſuo ſucceſſori: ſicque. D. Carolo nihil prodeſſe. Hoc, vt
dicam, me mouent permulta.

26 Primo, prælatus † regulariter eccleſiæ præiudicium & damnum
adferre non poteſt. *cap. venerabilis, de except. cap. ſi Epiſcopum. 16.
quæſtio. 6 gloſ. in § ſi vero. in auth. de alien. & emph.* non ergo ſua hæc
confeſſio eccleſiæ nocere debet; *ita in ſpecie argu. Caſtrenſ. con-
ſil 336. Primo quæritur, poſito. colum. ſecund. verſic. ad primum dico, li-
bro primo.*

Secundo confert, quod tunc confeſſioni † fides adhibetur,
27 cum ſoli confitenti nocet, non cum tertio. *leg. Sana. ff. ad S.C. Vella-
ia. leg. qui omnem. §. ſimili modo. ff. de his qua in frau. cred. leg. Deo nobis.
Codice de Epiſcop. & Cleric. leg. aſſiduis. D. qui potio. in pigno. hab. leg. ſi
quis poſt. Cod. de bonis proſcript. auth. quod obtinet. Cod. de probat. §. pri-
mum. quidem. in auth. de æqual. dotis docuit Cyn. in l. vbi adhuc. quæſt.
12. Cod. de iure dotium.* Quæ omnia in hanc, de qua loquimur,
ſpeciem citauit Caſtr. *d. conſ. 336. colum. 2. ad finem. verſic. item quia
28 tunc confirmatur.* quia ita videmus, libros rationum, qui † alioqui
valde probant inter ſcribentem & deſcriptum, non tamen pro-
bare contra tertium. Ita nec inſtrumentum, nec liber æſtimi
contra tertium probant, *vt ſcripſi in commentariis de arb. tra. iude-
cum. libro ſecundo caſu 91. in fin.* nec adhibenda eſt hic differentia,
quod relata iura loquantur de confeſſione † & actu obligatorio.
29 Nos vero loquimur & verſamur in confeſſione liberatoria: vt
hanc differentiam facit Caſtr. *dict. conſil. 34. ego Paulus. colum. pri-
ma, verſic. ſi vero dicta.* ſi quidem commentitia eſt illa differentia.
Nam & confeſſio hæc obligatoria eſt nempe eccleſiæ, quæ obli-
garetur, ſi illa ſubſiſteret, ad nihil petendum à debitore. Præterea
ita præiudicium adfert eccleſiæ vt illa, qua prælatus eccleſiam ex
ſuſcepto mutuo (de quo ſtatim:) obligat, quandoquidem remit-
tit liquidum creditum eccleſiæ.

Tertio ſuffragatur, quod prælatus † eſt eccleſiæ adminiſtrator.
30 *cap. cum ex eo de elect. in 6. alia retuli in tractat. de recupera. poſſeſſ. re-
31 medio nono, numero 146.* atqui adminiſtrator † ſimpliciter & ſine
cauſa donare non poteſt, *leg. contractum. §. vltim. ff. de pactis. cap. 2.*

& cap. 3. de donat. ſed cum prælatus confitetur † recepiſſe, nec de 32
vera numeratione conſtat, donare videtur, *leg. prim. §. ſi mutuam
ff. ſi quid in fraudem patro.* Hinc adminiſtrator, † quia domino mã- 33
datum habet ad ſuſcipiendum mutuo pecunias, nõ poteſt domi-
no præiudicare, confitendo ſe recepiſſe pecunias, de quarum nu-
meratione vere non conſtat *Barto. in leg. ſecund. §. vltim. ff. ſi cert. pe-
ta Caſt. caſ. dict. conſilio 336 columna tertia, in prin. verſ. item quia con-
feſſio libro primo.* Quibus accedunt infiniti prope quos recenſet
Tiraquel. *in tractat. de retractu conuent. in § 4. gl. ſ. 6. numero 12. & præ-
ter eum Marſil. ſing. 265. Fines mandati. Soc. Iun. conſi 57. nu. 4. lib. 2. &
Boe. q. 273. num. 4.*

Quarto me mouet, quod prælatus † vere quo ad diſpenſandũ 34
& adminiſtrandum bona eccleſiæ tutori æquiparatur. *ita docent,
vbi Abbas de reſcript. & ſcripſi in tractat. de recupera. poſſeſſ. remedio.
9. numero 106.* & licet prælatus quid plus poſſit quam tutor, *vt tra-
dit gloſ. in cap. vltim. 6. quæſt. 3. Abbas in cap. audita, colum. 3. de in integr.
reſtitut. & tradit Rom. conſil. 389 numero 3* attamen quo ad hoc nil
differunt, vt per multi, quos nunc referam, aperte ſentiunt. Cum
eadem adſit ratio præiudicandi vel pupillo vel eccleſiæ & ſucceſ-
ſori *vt inquit Felin. in capit. cum deputati. num. 9. in fin. de iudic.* dum
ſcribit prælatum æquiparari tutori, cum eadem adeſt ratio. Quo
ita poſito dicendum eſt. quod quemadmodum tutor † non ob- 35
ligat pupillum ſua confeſſione de ſuſcepta pecunia mutuo, niſi
de vera numeratione & verſione in vtilitatem conſtet. *leg. ſi tutorem.
Codice quan. ex facto tuto. quem textum in hanc ſententiam citat Caſtr.
dict. conſil 336 colum 3 verſic ſed ſi tutor. libro prim* item quemadmo-
dum tutor † ſua confeſſione extraiudiciali & voluntaria non ob- 36
ligat, nec præiudicat pupillo. *vt docuit Bartol. in leg. certum §. ſed an
ipſos. de confeſſis. quem ſecuti ſunt Alexand. conſilio 66. numero 28. li-
bro 6. & conſil. 79. numero ſecundo libro ſeptimo, Soc. Sen. conſil. 57. nu-
mero 11. libro 4. Pariſ. conſil. 113 numero 21. libro prim. Neuiz. conſil. 17.
numero 39. & Alciat reſp. 410. numero 2* ita etiam prælati † confeſſio, 37
niſi iudicialis & coacta ſit, eccleſiæ detrimentum non adfert. *ita
in ſpecie hac ſcribunt Abbas in cap. vlt. numero 44. verſic. ſecus ſi de præ-
ſcript & ibi Imo. num. 26. & Pariſ. num. 54 verſ. tertia concluſio. ita e-
tiam argumentantur Ang conſ. 245. n 8. verſi. & tunc cum Bellamera. de-
ciſ. 595. Confeſſio. n. 1. & Rota deciſ. 3. tit. de confeſſis, in nouis, Afflict. deciſ.
163. numero 8.* Nec hic dubitationem mouet declaratio Comenſ.
in l. 1. in ſus. §. tutela. in fin. ff. de adminiſt. tuto. dum differentiam con-
ſtituit inter confeſſionem tutoris extraiudicialem per modum
adminiſtrationis, & extraiudicialem de re quæ in iudicio agitur
quia hæc quæ fit de re in iudicio tractata videtur ſuſpecta. quia ſi
ſcit veritatem, cur permittit litem agi contra ſuum pupillũ Non
inquam dubitationẽ hoc mouet, tum quia Comenſi cæteri pau-
lo ante relati aduerſantur: tum etiam quia eius ratio non conclu-
dit, quia ſtat ſimul, quod ſciat pupillum petenti aliquid debere, &
tamen tutor nec dolo nec fraude vel calumnioſe permutat litem
mouere. Nam, ſi tutor ſolus ſcit pupillum debere, iudex compel-
let tutorem dicere quod ſcit, & coniecturis deprehendit, an ita
res ſe habeat, atq; ita pupillum condemnabit. ceſſat & calumnia
quia & ſi agens contra pupillum ius foueat, non tamen neceſſe
habet tutor ſponte ſe offerre, & aſſerere actorem ius fouere, ne ſe
oſtendat ſuſpectum ad dilapidandum bona pupilli. Vt ergo hæc
maior ſuſpicio euitetur factum eſt, ne ſponte fateatur, quod mox
confirmabitur.

Quinto huc pertinet, quod hominum malitiis † & fraudibus 38
quantum fieri poteſt, occurrendum eſt. *vt probant leg. in fundo. in fi.
ff. de rei vind & leg. cum hi. §. ſi cum lu. ff de tranſact.* Atqui ſi prælati
confeſſio hoc modo eccleſiæ præiudicium adferre poſſet, iam ad-
inuenta eſſet fraus, qua prælatus † poſſet. ſpoliata eccleſia, conſan- 39
guineis donare, aduerſus text. *cap. 2. & 3. de dona. ita argumentari vi-
dentur Caſtr. d. conſ. 336 colum. 3. verſi. cæterum ſi contrarium lib. 1. & I-
mol. in c. a colum. 11. verſ. item aduerte. de depoſita. poſt Guliel, de Cuneo
& Baldum in auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſa. eccleſ.* Imo, ob hanc
rationem, aſſerunt non credi prælato, etiam ſi cauſam iuſtam re-
fert, quia ficta præſumitur & illa cauſa, vt tegat fraudem ſuam *iux-
ta l. ſi forte. ff de caſtr. pecul.*

Sexto accedit vrgens hæc ratio. confeſſio † ficta & ſimulata 40
nihil prodeſt: cum ſimulatio reddat omnes actus nullos: *leg. 3. Co-
dice plus valere quod agitur, quam quod ſi mu. concip. tradunt omnes in
leg. nemo poteſt, de lega. 1. vbi Ripa. numero 65. 66 Marſi. ſing. 474. cæteros
ſciens prætereo.* Atqui in caſu noſtro hæc confeſſio ficta & ſimula-
ta præſumitur. quod ita aliquibus coniecturis deprehenditur.
Primo ex part. ipſius confitentis, quia vbi quis officium gerens
actum liberalitatis † exercet in conſanguineum ſub prætextu 41
officij

officij, videtur verius habuiſſe ratinoem ſanguinis, quam officii, etiam ſi officii nomen expreſſit leg. tutor. §. qua tutoribus. ff. de excuſat. tuto. tuten. licentiam. Codice de Epiſcop. & Cler. leg. cum. ff. de reb. dub. leg. annua. §. vlt. ff. de ann. leg. c. requiſiſti, de teſta. Licet ergo prælatus dicat ſe recepiſſe pecunias, & eas vertiſſe in vſum eccleſię, his verbis non creditur: quia ficta præſumuntur, vt dixi ſupra ex leg. ſi forte. ff. de Caſtr. pecul. & l. ſi donatione. C. de collation. Sæpe enim præ-
42 lati † & tutores ſub nomine eccleſiæ vel pupilli ſimulatos actus tegunt. leg. ſub prætextu. Cod. de ſacroſanct. eccleſ. & leg. non eſt ignotum. Cod. de adminiſtration. tutor. alia infra, dum contrariis reſpondeo, adſcram. Secundo conijcitur fraus ex parte domin. Caroli eccl-pienſis confeſſionem, cum conſanguineus fuerit d. D. Abbatis:
43 qui quidem & ſi cum alijs † contrahendo fraude contraxiſſe pręſumatur: non tamen ita contrahendo cum Domin. Carolo. authe. quibuſcunq. C. de ſacroſanct. eccleſi. quæ vere procedit cum aliæ coniecturæ fraudis concurrunt. ita duas has coniecturas conſiderauit in ſpecie Caſtrenſ. d. conſi. 336. columna tertia, verſi. ſimulatio autem, & verſiculo 2, præſumitur.

Septimo, vt ita ſentiam, me plurimum mouet, quod confeſſio hæc facta eſt à D. Abbate in extremis vitæ humanæ laboranti cũ. poſt biduum ex humanis exceſſerit. Atqui prælati confeſſio hoc tempore facta, etiam ſi alias noceret, nunc non nocet ſucceſſori,
44 etiam ſi ad liberandum tendat. ſi quidem, cum prælatus † moritur vſurario comparatur, ob id non poteſt de rebus eccleſię ſiue proprietatis, ſiue fructuum ſit, diſponere: ſed reſeruare debet ſuo ſucceſſori. cap. præſenti. de offi. ord. in 6. vbi gloſ. notab. & late reſpondit Iaſ. conſ. hoſeptuageſimo quinto, columna tertia, libro tertio. Prælatum
45 † non potuiſſe de fructibus prælaturæ teſtari. ita etiam ſcriptum reliquit Barba. in tractat. de præſtant. Cardin. in prima parte. quæſtio. 3. numero quadrageſimo. Soc. Sen. conſilio 91. libro tertio. & Nemz. conſilio 93. numero 17. Præterea accedit text. in cap. de his,
46 de ſepul. quo probatur actum † factum in morte non præiudicare alteri, cui tamen detrimentum attuliſſet, ſi factus fuiſſet ab incolumi. Rurſus ſuffragatur text. in auth. quod obtinet. Cod. de proba. quo
47 probatur confeſſionem † teſtatoris non iuratam non nocere hæredi, cui tamen obfuiſſet, ſi in vita facta fuiſſet. l. generaliter. C. de non num. pec. & ibi tradunt ſcribentes. Et in ſpecie his adductus rationibus ſcribit Afflict. deciſ. 168. fuiſſe aliquando deciſum in
48 conſilio Neapolitano. quitationem, hoc eſt confeſſionem † recepti & liberationem factam ab Abbatiſſa in extremis laborante. non præiudicaſſe nouæ Abbatiſſæ. Hanc deciſionem ſecutus eſt Pariſ. in cap. vltim. colum. penul. in fin. de præſcript. Ex hoc eſt animaduertendum, Afflictum loqui in terminis fortioribus quam nos loquamur, nempe cum ceſſat omnis alia ſuſpicio. At hic ſaltem adeſt ſuſpicio ratione conſanguinitatis. id quod confirmatur ex docte Bart. in leg. cum quis decedens § codicillis. numero quarto, de leg.
49 3. dum ea ratione ſcribit, non valere confeſſionem † patris atteſtatoris atq; confitentis in teſtamento ſe mutuo vel in depoſitum accepiſſe aliquam ſummam. quod hoc modo & fraude poſſet priuare filios debita legitima; ita hic prælatus poſſet hoc modo eccleſiæ bona diſtrahere & Bartolum ſecuti ſunt Alexan. conſil. 109. numero 7. libro 5. Iaſ. in leg. prim. numero 7. ff. de eo per quem factum erit
50 Fel. in cap. ſi cautio. numero 24. de inſtrum. Nec iuramentum † confirmat hanc confeſſionem, vt corroborabat illam in caſu Bartoli, vt ii ſcribit & latius Felin. præcitato loco, quia ſtatim reſponſum ad-
51 feram. Huc ſpectat, quod licet maritus † donare poſſit vxori ſuæ, dum incolumis eſt. adhibito in ea donatione iuramento, vt tra-
* dunt Bart. in leg. ſi quis pro eo, in fin. ff. de fideiuſſ. communem teſtatur Alexand. in leg. Sam & Angrium. ff. ad leg. Falcid. Decius conſilio 202. colum. 2. & conſil. 240. col. 1. Rol. conſil. 93. numero 4. qui alios recenſet & præter eum idem affirmarunt Socin. Iun. conſil. 44. numero 35. libro 1. Rubeus conſil. 54. colum. 1. & Pariſ. conſil. 86 numero 19. libro ter-
52 tio attamen non poteſt maritus † in ſuo teſtamento confiteri etiam cum iuramento, ſe recepiſſe dotis nomine aliquam ſummam ab eius vxore, quia illa confeſſio præſumitur ficta & ſimulata: ita Bartolus in leg. cum quis decedens. §. Titia, de leg. 3. Atque ita videmus non ſolum confeſſionem, ſed & donationem expreſſam iuramento firmatam valere, cum à ſano & incolumi eſt facta, & tamen fa-
53 cta in teſtamento † ab eo, qui de morte cogitat, non ſuſtinetur.
* Bartolum ſecuti ſunt magis communiter * Doctores, vt atteſtantur Cuccius Iunior conſilio nonageſimo quinto, columna ſecunda, & Roland. dict. conſil. 93. numero quinto, & idem in tractat. de lucro dotis. quæſt. 80. numero 5. 6. & præter eum alios plures recenſet Didacus libro primo varia. reſo. cap. 7. numero 5. verſi. quinto eadem ratione. & his ſimilia infra referam.

Octauo ac vltimo, me plurimum etiam mouet multorum auctoritas, qui clare affirmant, confeſſionem prælati non nocere eccleſiæ & ſucceſſori. ita enim cenſuit gloſ. in capit. dudum. in verbo de veritate in fin. de elect. vbi tandem concludit. ita etiam Caſtrenſ. d. conſil. 336 libro primo, qui & ſi loquatur in actu obligatorio, nihil tamen hoc refert, vt ſupra dixi. ita decidit Bellamer. concluſ. 695. confeſſio. & Rota deciſ. 3. de confeſſ. in nouis. qui affirmant voluntariam † confeſſionem non præiudicare. & in ſpecie magis ita reſpondit 54
Fran. de Ramp. inter conſilia Calder. conſil. quinto, tit. de confeſſio. cuius verba ad literam recenſet & comprobat Ang. conſil. 345. quia omne datum. numero octauo, ii ſcribunt confeſſionem prælati, qua aſſerit ſe ab emphyteuta recepiſſe debitam penſionem, non prodeſſe emphyteutæ, atque ita non nocere eccleſiæ. Qui ſane Doctores, nempe Franciſ. & Angel. loquuntur in actu liberatorio. Ita etiam in terminis his clariſſime loquitur Barba. conſilio decimoſeptimo. libro quarto, vbi reſpondit, quod cum prælatus conceſſiſſet emphyteuſin rei eccleſiæ fratri ſuo, & is frater promiſerit nomine laudemii & recognitionis ſummam quandam, ia prælatus confeſſus eſt vna cum capitulo ſe recepiſſe eam ſummam; reſpondit inquam Barbatia, confeſſionem illam non nocere eccleſiæ, nec prodeſſe illi emphyteutæ. ita etiam in terminis concludunt Afflict. & Pariſius, quos in præcedenti fundamento retuli, idem affirmarunt Abbas in dict. cap. vltim. numero 44. verſic. ſecus ſi. de præſcript. & Imola numero 26.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, in quorum diſſolutione non mediocris labor verſari videtur. Ad primum reſpondeo, verum non eſſe, quod prælatus abſolute poſſit adminiſtrando bona eccleſiæ, illi præiudicare. Nam regulariter non poteſt, vt regulam hanc negatiuam multis comprobaui in tractat. de recupera. poſſeſſ. remedio nono. numero 101. & ibidem. numero 104. idem eſſe dixi etiam quando † prælato totum capitulum conſentiret. 55
Quod autem dicitur in cap. 2. de ord. cognit. ſolum procedit quo ad reſtitutionem poſſeſſionis, vt ibidem declaraui dict. remedio nono, numero 112. Præterea, vt ibi numero 120. 121. ſcripſi, factum prælati præiudicium adfert ipſi eccleſiæ, donec is prælatus viuit at ſecus eo mortuo: quia ab eius ſucceſſore male geſta reuocari poſſunt. Nec verum eſt, quod dictum fuit, prælatum ex ſua violenta occupatione facere incidere eccleſiam in pœnam. leg. ſi quis in tantam. C. vnde vi. quia contraria opinio eſt verior, & magis rece- *
pta, vt ſcripſi in d. remedio nono, numero 104. 105. Non etiam verum eſt quod prælatus abſolute donare poſſit bona eccleſiæ: ſolum † id 56
permittitur ob benemerita donatarii ita loquitur Abbas in dict. cap. per tuas. 2. notab. de donatio. & ſcribunt copioſe Rebuff. in tractat. de rebus eccleſiæ non alienan. numero 62. & clericum † concubinæ ob be- 57
nemerita donare poſſe. poſt multos tradit Tiraq. de quo infra in verbo, donatione largitus. numero 23. cuius ſententiæ ratio eſt, quia dicitur hæc donatio facta in recompenſationem, & ita non iudicatur mere liberatoria. Ita videmus, quod is qui donare non poteſt abſolute, poteſt tamen ob † remunerationem; quemadmodum 58
latiſſime multis exemplis ſcripſit Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo donatione largitus. n. 18. C. de reuo. donat. vbi 45. effectus donationis remuneratoria proſequitur.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo argumentationẽ non procedere: fiſcus & eccleſiæ æquiparantur. ergo ſi creditur adminiſtratori fiſci, credi etiam debet adminiſtratori eccleſiæ. quia æquiparatio † non reperitur facta inter vnum, & alterum admi- 59
niſtratorem, vt ita fides vni ac alteri adhiberi debeat. Nam prælatus vere dicitur adminiſtrator priuatus, is vero adminiſtrator fiſci dicitur publicus. leg. vlt. C. de apochis publ. li. 10. qua conſtitutum eſt hunc fiſci adminiſtratorem † non poſſe aduerſus confeſſio- 60
nem ſuam de recepto obiicere exceptionem non numeratæ pecuniæ, quod etiam videtur conſtitutum ex leg. in contractibus. § ſed quoniam. Cod. de non nu. pec. & idem videmus in argentariis † & nu- 61
mulariis. leg. fruſtra. leg. cum mandatori. C. de non num. pec. vbi Bald. & Salyc. Iaſ. leg. ſingulario. numero 39 ſi certum dec. Parpal. in leg. ſecund. §. creditum. numero 18. cod. Rebuffus in commenta. Regiarum conſtitut. Galliæ tomo 1. titul. de chirograph. recognitione. in proœm. numero 37. & in adminiſtratore fiſci ratio illa eſſe videtur: quia illa apocha; & confeſſio fit cum ſolemnitate. leg. 1. C. de apochis publ. libro 10. & prius quam ſcribunt ſolutum debet præcedere numeratio. dict. leg. 2. Codice de quadrien. præſcript. ita conſiderant ibi Saly. & Ioa. de Platea, & Lucas de Penna in d. leg. vltim. Cod. de apochis. vbi alias recenſet rationes, quæ vere caſui noſtro non conueniunt. Accedit, quod fiſci 62
adminiſtrator reddit rationem fiſco ſuæ adminiſtrationis. leg. prima. Codice de iure fiſci, libro decimo. & ſuum eſt detrimentum, ſi non

recepit re ipſa. Eſt ergo præſumtio, quod vere receperit, at præ-
63 latus † non reddit rationem ſuæ adminiſtrationis niſi ſuſpectus. *ita poſt ſcribentes in cap. qualiter, & quando de accuſa. tradit Felin. in cap. cum deputati. numero nono, de iudic.* & ſi ſuſpectus reddit rationem, eius aſſertioni iuratæ creditur, vt præcitato loco ſcribit Felinus. Quocirca, cum de eius periculo non agatur, nō eſt præſumtio, quod caute agat. præſertim, cum adeſt aliqua ſuſpicio, quod voluerit debitori prodeſſe, *vt hic.* Huc ſpectat, quod fides adminiſtratoris fiſci eſt approbata de publico, ob id ei creditur nec poteſt (: vt dixi:) ab eo obiici exceptio non numeratæ pecuniæ, quemadmodum nec ab argentariis.

Non obſtat tertium ex *leg. Lucius §. tutela. ff. de adm. tut.* quia reſpondeo, ibi non extitiſſe ſolam tutoris confeſſionem: ſed vere fuiſſe numeratum, *vt text. illum ita ibi recte intellexit Bartol. quem ſecuti ſunt Barb. ſibi parum conſtans in conſilio 17. colum. 4. verſicul. nec obſtat libro quarto Corneus ſibi etiam contrarius conſil. 148. Venerabilis vir, col. 1. Alex. conſil. 37. numero 3. lib. 3. & conſil. 50. numer. 15. lib. 5.* Præterea & ſecundo differentia extat inter prælatum & tutorē: nam
64 cum tutor † confitetur recepiſſe pecunias, reddit etiā rationem, in qua cauſa conſumſit ad vtilitatem pupilli. *vt ſcripſi in trat. de arbitra. iudicum, lib. 2. caſu 209. num. 2. 3.* & ideo parum detrimenti ſen-
65 tire poteſt pupillus, † qui ſemper tius ſaluum habet erga tutorem, vel illius fideiuſſores, vel hæredes, *vt ſenſit Imola in l. debitorem. colu. prim. in fin. ff. de nou.* Hoc non contingit in caſu noſtro, quia prælatus, vt dixi, non reddit rationem de adminiſtratis facilius ergo poteſt eccleſiam fraudare.

Non obſtat quartum. quia facile eſt reſpōdere, iura non requirere ſcrupuloſam liberationem, & ſolemnitatem maximam perquirendæ poteſtatis, requirere tamen diligentem. Si quidē videndum eſt cui numeratur. Hinc, vt procurator conſtituat ſua inter-
66 pellatione debitorem. in mora oſtendere † debet mandatum ſuæ poteſtatis ad recipiendum ſolutionem, *ita poſt alios Ripa in l. quod te. n. 56. ſi cert. pet.* Nec hic debitor qui recipit confeſſionem à prælato, decipitur ſub auctoritate legis. quandoquidem nulla eſt lex, quæ hoc permittat, *vt iam abunde demonſtraui.*

67 Non obſtat quintum quia reſpondetur, imo non credi prælato aſſerenti, vt teſti de actu à ſe geſto. Nam verior † opinio eſt * & magis recepta opinio aduerſus Caſtr. *d. conſilio 34. Ego Paulus. vt multis oſtendi in commentariis de arbitrariis iudicum, libro ſecundo, caſu 99. numero 17 vbi eundem Caſtrenſ. ſibi parum conſtantem retuli.* Non obſtat ſextum, quia reſpondetur, & retorquetur in contrarium. quia magis ſuſpecta redditur hoc tempore confeſſio iſta, *vt inquit Afflict. dict. deciſ. 186. vt dixi ſupra in ſeptimo funda-*
68 *mento huius meæ opinionis.* & quod dicitur, morientem † non præſumi immemorem ſalutis æternæ, non procedit in præiudicium tertii; *ita ſenſit Bartol. in leg. ſi quis in graui. § ſi quis morient. ff. ad S. C. Syllania. & ibi alios comprobat Ignem. numero 10.* Hinc docuit Bald. *in authent. ſi teſtis producitur. numero 3. in fin. Cod. de teſtibus.* non credi
69 exiſtenti † in articulo mortis, quod falſum teſtimonium aliquando dixerit aduerſus Caium pro Sempronio; non enim aſſertio hæc Sempronio nocet. *ſimilia recenſet Alciat. tractat. præſum. regu. 3 præſum. 4. numero ſecundo, verſic aduerte tamen* qui clare ſcribit aſſertionem morientis tertio non præiudicare. nam quilibet mo-
70 riens † non præſumitur S. Io. Baptiſta *inquit gloſ. & ibi Bald. in tit. de pace Conſtantia, in verbo vaſalli. & retuli alios ita dicentes in trac. de arbitr. iudicum, libro 2. caſu 89 numero 30. Et inquit Oldrad. conſilio 192. Viſo diligenter, columna prim. verſicu. nec enim, quod non omnis martirus dicit veritatem.* Accedit, quod aſſertio teſtatoris iurata non obeſt, cum aliqua ſubeſt ſuſpicio, *vt infra reſpondendo octauo fundamento, dicam.* Hic adeſſe ſuſpicionem ſimulationis, & fictionis iam dixi-
71 mus. Non obſtat ſeptimum. quia reſpondeo: vitæ probitatem † non reddere validam confeſſionem contra tertium. *ita ſenſit Alciat. dicto tracta. præſum. reg. 3. præſum. 4. numero 2. verſu. aduerte. & conferunt permulta quæ congeſſi in tract. de arbitrariis iudicum. lib. 2. cap. 91. in fin. ita declaratur doctiſſima Bartol. in dict. leg. admonendi. numero trigeſimoquarto, de i. iurand.* & tradit Alexand. *conſi. 37. numero quarta, libro tertio,* confeſſionem auiæ adminiſtratricis non nocere pupillo vel tertio, *alias infra in reſponſione ſequentis fundamenti comprobauimus.*

Non obſtat octauum, quia reſpondeo iuramentum non obeſſe tertio. quod quidem ita comprobatur. Si quidem videmus li-
72 brum † officialis ac publici adminiſtratoris non probare contra tertium, *vt poſt Alexand. conſil. 36. libro quinto. & Crauet. tractat. de antiq. tempo. ſexta particula prima partis prin numero 71. dixi in dict. tractat. de arbitra iudicum libro ſecundo, caſu 91. in fin.* Idem dicendum eſt in iuramento. & in ſpecie iuramentum † tertio non 73
nocere probat text. *c. licet mulieres. de iureiurand. vbi Doct. Alex. conſilio 55. numero tertio, libro primo. Iaſon in leg. ſecund. colum. penult. verſic. 5. limit. & leg. 3. §. iurari. numero 6. verſic. tertio limit. ff. de iureiurand. Ripa in leg. filius fam. §. diui. numero 28. in fin. de lega. 1. & Socin. Iun. conſilio 69. libro 1.* Reſpondeo ſecundo, hoc iuramentum † fuiſ- 74
ſe adhibitum ſuper actu ficto & ſimulato (: ita enim eſſe ſimulatā hanc confeſſionem ſupra oſtendimus:) quo fit: vt nihil proſit. *ita egregie cenſuit gloſ. in leg. emtione. in gloſ. prim. Codice plus valere quod agi. quam quod ſimula. conc. quam gloſſ. in ſingularem exiſtimant Abbas in capit. ad noſtram. colum. prim. de iureiurand. & Iaſon. in leg. ſecund. col penult. verſicu. ſexto & vltimo. ff. de iureiurand. vbi plures huius opinionis Doctores recenſet. Idem tradit Ripa libro prima, reſpon. capit. 23. numero 24. & Tiraquel. in leg. ſi vnquam. in proœm. numero 92. Cod. de reuoc. dona.* quod quidem ſine controuerſia procedit quo ad ter-
tium, qui ſimulationem & iuramenti † inualiditatem allegare po- 75
teſt: *ita declarat idem Ripa. in leg. nemo poteſt. numero 78 de leg. prim. poſt Saly. in d. leg. emtione. & Aret. conſilio 96.* Huc ſpectat quod docuit Bart. *in l. cum quis decedens §. Titia. numero 2. 3. de leg. 3.* iuramen-
tum ſuper confeſſione à teſtatore † præſtitum ad fauorem vxoris 76
incapacis nil prodeſſe, quia in fraudem præſumitur interpoſitum. Ita in ſimili reſpondit Ruin. *conſilio 66. numero 12. & conſil. 70. num.*
8. libr. 3. quod cum auus † vel pater donare non poſſint nepoti, vel 77
filio ſpurio, non poſſunt etiam confiteri adhibito etiam iuramēto, ſe aliquam ſummā ex illius Caſtrenſi peculio recepiſſe: quia illa confeſſio ſimulata eſt, nec iuramentum illud aliquid operatur. Imo ibidem ſubiicit Ruin. *poſt Bald. & Salyc. in l. 4. C. de inoffic. teſta.* iuramentum illud nec ipſum quidem hæredem iurantis obligare *quod repetit Ruin. conſil. 71. num. 11. 0.* Licet ergo D. Abb. ſucceſſor eſſet hæres (: quod non eſt:) illius, qui ita confeſſus eſt adhuc tamen hoc iuramentum eum non obligaret ad huius confeſſionis obſeruationem.

Non obſtat nonum, quia reſpondeo primo. fundamentum eſſe verum, modo conſtet de veritate ipſius allegatæ cauſæ, nempe eam receptam ſummā eſſe controuerſam in vtilitatem eccleſiæ. *ita declarat ipſemet Ang. conſil. 255. num. 6.* Alioqui ſi non conſtat de verſione in vtilitatem non creditur prælato etiam ſi con-
ſentiat † capitulum aſſerenti verſum eſſe in vtilitatem eccleſiæ; 78
quia quemadmodum eſt ſuſpecta, imo ficta & ſimulata confeſſio. ita pariter ficta eſt adiecta cauſa. *Atque ita tradunt Archid. in ca. hoc ius porrectum. 12 quæſt. 2. Bald. poſt Guil. Cunenum in auth. hoc ius porrectum. Codice de ſacroſanct. eccle. But. in cap. 0 & ibi latius Imo. colum 11. verſic. item aduerte, de depoſito. qui quidem; hoc confirmant multis ſimilibus, vt eſt illa doctr. l. ſi forte. ff. de Caſtr. pecu. & l. ſi donatione C. de coll. quas breuitatis cauſa prætereo* Et hoc opinor procedere etiam in contractu geſto gratia vtriuſque vt eſt in contractu emtionis & venditionis, & ſimilibus, ſi ſuſpicio ſimulationis ſubeſt, licet
alias adſit differentia inter contractum † celebratum gratia vtri- 79
uſque, vel ſolius eccleſiæ tantum, *vt tradit Butr. in dict. capitu. prim. de depoſito. & Soc. Sen. conſil. 15. colum na 7. in princi. & colum. 8. verſic. quæ comprobatur. lib. prim.* Nam vbi conſtat in contractu emtionis & venditionis pretium vere fuiſſe numeratum prælato, præſumitur vera expreſſa ab eo cauſa conuerſionis in vtilitatem eccleſiæ; at ſecus cum non conſtat de ipſa numeratione. ſed ſolum de ſimplici confeſſione. *ita in ſpecie declarat Abb. conſil. 41. colum. 2. verſi. & per hoc tollitur. lib. 1. quem ſecutus eſt Rebuffus in tract. de alienatio. rerum eccleſiæ num 39.* Non obſtat vltimum, quia reſpondeo, magis receptam opinionem eſſe in contrarium, *vt ſup. oſtendimus.* Nec Paulo Caſtrenſi, nec Barbatiæ deferendum eſt, cum pugnātia (: vt dixi ſuo loco:) reſponderint. Præterea reſpondetur, relatos Doct. loqui, vbi ceſſant aliæ coniecturæ ſimulationis & fictionis, quæ permultæ hic ſunt. Rurſus ceſſant hæ auctoritates, quæ loquuntur, cum prælatus viuens & incolumis fatetur recepiſſe pecunias: at ſecus cum moriens id facit, ex illa deciſione Afflict. *deciſ. 186.* Quocirca concludo hanc confeſſionem Reuerendiſſ. D. Abbatis non poſſe prodeſſe Do. Carolo.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Error facile committi poteſt in interpretanda mente defuncti, quæ niſi coniecturis interpretari poteſt.*

2 *Verba & tenor conceſſionis attendenda ſint, quia illā concedentis mentem declarant.*

3 *Dictio (tex:) cauſam immediatam ſignificat. & num. 29.*

4 Ge-

4 *Geminatio multum probat, & loco ſpecialis nominationis habetur.*

5 *Legatum factum marito & vxori & filiis ſuis non extenditur ad filios ſuſceptos ex ſecundo matrimonio.*

6 *Statutum ſi deferat lucrum dotis marito, ſi mulier decedat ſine filiis: intelligitur ſine filiis ex illo matrimonio, non autem ex alio.*

7 *Lex quando diſponit ſub nomine qualitatis, valet argumentum de tanquam.*

8 *Verba cum non conueniunt, neq; diſpoſitio conuenire dicitur.*

9 *Donationi locus non eſt, cum qualitas in ea requiſita non concurrit.*

10 *Priuilegium marito conceſſum, vt conueniatur tantum pro dotis reſtitutione in quantum facere poteſt, comprehendit filios illius primi matrimonij tantum. & 34.*

11 *Teſtator qui natum ex certa vxore heredem ſcribit, non intelligitur ſcripſiſſe filium ex alia vxore ortum. Ideo filius natus ex ſecundo matrimonio vti præteritus irritum facit eſſe teſtamentum. & numero 36.*

12 *Et quid ſi inſtituat in vtero exiſtentem, an comprehendat poſtea conceptum.*

13 *Et quid ſi relinquat vxorem vſufructuarium, an de prima vel de ſecunda intellexerit.*

14 *Tutela datio eſt actus fauorabilis, & an extendatur ad eos, quos pater ignorabat.*

15 *Legatum factum cognatis, de illis intelligitur, qui eo tempore erant cognati, non qui ignorabantur.*

16 *Vna pars copulatiua declarat aliam, ſicut vna pars alternatiua.*

17 *Frumentum ſi ſit legatum omni anno, debetur tempore, quo colligitur.*

18 *Ita eodem non tempore ſolui debet pecunia, ſi ſimul legata ſit, vti vniformis ſit determinatio.*

19 *Donatio facta contemplatione mariti & vxoris dum matrimonio copulantur pro parte vni & pro alia alteri acquiritur: & non alter eorum de parte ſua diſponere poſsit.*

20 *Donata illi ſoli acquiruntur, cuius contemplatione facta eſt donatio.*

Et quomodo probetur facta contemplatione illius.

21 *Donata ſponſæ à conſanguineis, an donata præſumantur contemplatione ſponſæ vel ſponſi.*

22 *Filios æquales omnes quo ad patrem eſſe dicimus. & num. 25.*

23 *Donatio non dici poteſt infantibus facta ob merita.*

24 *Donatio facta patri & filiis ſuis, an intelligatur facta ordine ſucceſſiuo, vel patri & filiis ſimul, & an ad extraneos tranſeat.*

25 *Emphyteuſis recepta à marito & vxore pro ſe & filiis ſuis, an extendatur ad filios etiam naſcituros ex ſecundo & tertio matrimonio.*

26 *Clauſula in donatione poſita, quibus dederit, quid ſignificet.*

27 *Inſtitutio facta à teſtatore, qui tunc vxorem habet, de poſthumo, cenſetur facta etiam de poſthumo ex ſecunda vxore. & de veritate vide n. 37.*

28 *Poſteritatis appellatione veniunt omnes deſcendentes æqualiter.*

29 *Dictio, ex, denotat aliquando cauſam mediatam, aliquando immediatam, ſecundum ſubiectam materiam.*

30 *Teſtator filios ex alio viro ſuſceptos potius odio quam amore proſequitur.*

31 *Et teſtatori dicuntur potius extranei quam loco filiorum.*

32 *Statutum in dubio non videtur excludere fœminas ob maſculos patri extraneos.*

33 *Donatio facta filiis meis, intelligitur tam de filiis primi matrimonij quam ſecundi.*

34 *Priuilegia non debent deſcendere à patre in filios ad detrimentum & damnum tertij.*

35 *Prælationis priuilegium in hypotheca conceſſum mulieri pro dote ſolum tranſit ad filios primi matrimonij.*

36 *Diſpoſitio taxatiue concepta de filiis, intelligitur tantum de filiis exiſtentibus ex primo matrimonio, non etiam ex ſecundo.*

37 *Teſtator inſtituens poſthumum, ſi conceptus nõ ſit, intelligitur etiam ſenſiſſe de poſthumo ex ſecundo matrimonio naſcituro.*

38 *Pater æqualiter dicitur amare filios tam ex primo quam ex ſecundo matrimonio natos.*

39 *Diſpoſitio facta à patre de filiis, intelligitur de his quibus pater cogitauit, non de aliis.*

40 *Qualitas rerum vel heredum conſideratur tempore facti teſtamenti, non mortis teſtatoris.*

41 *Donatio facta filiis naſcituris, non poteſt dici plus vni facta, quam alius, ſed omnibus æqualiter.*

42 *Donatio in dubio dicitur facta contemplatione donatarij tantum non aliorum.*

CONSILIVM XL.

Initium à Domino.

DVBIA & anceps eſt conſultatio propoſita. Habet
enim perdifficilem tractationem, cum de interpretanda
defuncti principis volũtate agatur: quæ
cum ſolis coniecturis perſcrutãda ſit efficit vt hæ-
team non parum. Siquidem in his errare † aliquã- 1
do ſolent vel ipſi grauiſſimi Iuriſconſulti. *quemadmodum ſcriptum
reliquit Dec. conſ. 278. colum. 1* Dicendum hac in re noſtra videbatur,
filios ſecundi matrimonii non contineri in conceſſione facta ab
Illuſt. Duce Galeacio Magni. D. Sigiſmundo, & per conſequens
ipſum D. Sigiſ. non potuiſſe ſuo in teſtamento aliquid ex donatis
relinquere filiis ſecundi matrimonii. Et, vt huius opinionis eſſem
permulta me mouebant. Primo, conceſſionis tenor & verba † 2
ſunt diligenter perpendenda, cum illa ſint quæ animum & mentem
concedentis declarant & aperiunt. *ita reſponderunt Iaſ. conſilio
180. num. 3. libro 2. Curt. Sen. conſilio 48. colum. prim. Dec conſ. 199. nume.
1. & Curt. Iun. conſi. 20. ad finem. idque ex l. 1. de duobus fratribus. à capita. inueſt.* Atqui conceſſionis verba ſolum filios primi matrimonii
comprehendere videntur; nam in ea conceſſione ita ſcriptum eſt:
pro te & filiis tuis ex Catharina ſuſcipiendis. dictio † ex, cauſam imme- 3
diatam ſignificat. *l. 1. §. ex incendio. vbi Bart. ff. de incend. ruina & naufrag. Iaſ. in leg. non dubium. numero 23 Codice de leg. & in ſpecie Soc. Sen.
conſil. 51. colum. 1. libro 4.* Nati ergo ex primo matrimonio tantum
comprehenſi videntur, nõ autem ex ſecundo, cum filii illi ſecundi
matrimonii non dicantur ex Sigiſmundo & Catharina. Quæ
ſana cõſideratio eo fortius procedit, quod ſępius geminata ſunt.
Et geminationem † non parum operari probat *leg. Balliſta. ff. ad
Treb. & loco ſpecialis nominationis eſſe reſpondit Gozad. conſ. 4. nu. 25. &
conſ. 30. num. 3* qui ſubiungit, geminationem adimere omnem in- 4
terpretationem.

Secundo, me multum mouebant hæc verba, *pro te & filiis tuis
ex Catharina ſuſcipiendis:* quæ re ipſa oſtendunt ſolum eſſe com-
prehenſos filios † primi matrimonii, quod optime probare vi- 5
dentur *leg. cum vir. & leg. ſi vir. ff. de cond. & demonſt.* quibus ſane in
locis ſcriptum eſt: quod cum legatum eſt factum viro & vxori ſuſ-
ceptis liberis, intelligitur de liberis ex eo matrimonio natis, non
autem ex altero. *confert quod ex illis iuribus reſpondit in his fere terminis Signoro. conſil. 37. Factum fic ſe. Quod ſane reſponſum defendit idem
Signoro. conſil. ſexageſimooctauo. In quæſtione Blandaſiæ, & cum ea
ſenſit Iaſ. conſil. 125. numero quarto, libro primo* ſi ſtatutum † defert lu- 6
crum dotis marito, ſi mulier decedat ſine filiis, intelligitur ſine fi-
liis ex eo matrimonio, non autem ex alio. *idem reſpondit Rol. conſil.
231 præmiſſorum numero 3.* quo loci ait *d. leg. cum vir,* eſſe ſingularem
idem viſum eſt ſentire Soc. Sen. in d. leg. cum vir. numero 2. Cum ergo filii
hi ſecundi matrimonii non dicantur filii ex ea Catharina iam
vita functa. *iuxt. leg. 1. §. vlt. ff. de pub. & vectiga. & tradit Signoro d. conſil. 37. colum. vlt. vers. item cum decedit, &c.* ſequitur non videri com-
prehenſos.

Tertio vrgere illud non mediocriter videtur, quod quando
lex † ſub nomine qualitatis diſponit, valet argumentum de tan- 7
quam. *leg. item eorum. ff. quod cuiuſque vniuerſ nom. leg. nam & Titium
ff. de hered. inſtit. leg. debitor. §. vlt. ff. ad S.C. Treb.* Cum ergo conceſ-
ſio hæc ſit ſub hac qualitate facta Sigiſmundo Catharinæ viro, ſe-
quitur eſſe locum argumento de tanquam. At in caſu noſtro re-
ſpectu filiorum ſecundi matrimonii non poteſt dici Sigiſmundus
vir Catharinæ iam demortuæ. Non ergo verificari poteſt conceſ-
ſionis qualitas: & per conſequens ceſſare † videtur conceſſionis 8
diſpoſitio. *arg. leg. vlt. ff. de ſena. & leg. ſi mulier §. vlt ff. de relig. & ſumpt.
fune.* Ita hoc argumenti genere ſimili in caſu vſus eſt Signorol. *d.
conſil. 69 num. 3. Accedit Pariſ. conſi. 20. num. 43. lib. ſecund.* qui reſpon-
dit, non eſſe locum † donationi, cum qualitas in ea requiſita non 9
concurrit.

Quarto adducebat in hanc opinionem ex eo, quod videmus
priuilegium † conceſſum marito, vt ſolum conueniatur pro dotis 10
reſtitutione, in quantum facere poteſt, comprehendere filios il-
lius primi matrimonii, non autem ſecundi, *ita cenſuit glo. leg. etiam*

Digitized by Google

vbi Alexand.num.7 ff.ſol. matrimon. & *reſponderunt Soc.Sen. conſil.84. colum.4.verſ.10.* & *vlt.lib.1.* & *Caſſane.conſil.33.n.21.verſ.9 etiam ſatis.* Idem ergo dicendum videtur hoc in caſu.

Quinto conferre videtur text.notab.*leg.filium à patre §.ſi quis ex certa.ff. de libr.* & *poſthum.* quo loci reſpondit Iuriſconſultus, quod
11 ſi quis † ex certa vxore natum ſcribat hæredem, non intelligitur ſcripſiſſe filium ex alia vxore ortum. Et propterea ſecundus filius ex alio matrimonio, vt præteritus, irritum facit eſſe teſtamentum cum tamen fauore teſtamenti dicendum videtur, & filios ſecundi matrimonii eſſe debere comprehenſos. *confirmatur ex doctrina Angeli conſilio 71. Simon notarius,* &c. dum reſpondit, quod
12 ſi teſtator † ita diſponat inſtituo ventrem vxoris meæ ſi prægnans eſt, ſolum inſtituiſſe dicitur in vtero eo tempore exiſtentem, non autem ſecundo conceptum. Ita hic concedens viſus eſt conſideraſſe ſolum filios ex illo primo matrimonio. *cum Angelo ſenſerunt Iaſ.* & *Socinus in leg.placet.de lib.* & *poſthum. ille. numero duodecimo. colum.pen. verſic.placet tamen. Huc ſpectat quod egregie docuit Paulus Picus in leg Titia.§. Titia.cum nuberet. numero 109. verſic. Ego ſalua, de leg.ſecund.* vbi diſtinguendo in ea inter quæſtione, cum teſtator
13 † reliquit vxorem vſufructuariam, an vt de prima, ita & de ſecunda intellexerit: inquit Picus. quod ſi is teſtator tunc habebat vxorem, de ea ſola creditur intellexiſſe. & ad eam ſermonem ſuum coſtrinxiſſe: cum forte eius benemerita conſiderauerit. Ita hic dicendum videtur.

Sexto accedit text.*l.ſi quis ita.§.ſi quis cum ignoraret. ff. de teſtam.*
14 *tutela.* datio † tutelæ actus eſt fauorabilis, & tamen non extenditur ad eos, quos pater ignorabat habere. *Et eo textu adaudito in ad de legato reſpondit Roman.conſilio 231. in fine.* & *de ſubſtitutione vberius Decius conſilio 95.numero 7. verſic. tertio principaliter.* & *Tiraquell. in l.ſi vnquam.in verbo libertus.numero 29.Cod de reuo. dona.* Ergo idem dicendū eſt hoc in caſu in quo aderat iuſta ignorantia apud Ducem concedentem, an is Sigiſmundus ex ea ſecunda vxore filios eſſet ſuſcepturus.

Septimo huc ſpectare videtur illa ratio, qua Iuriſconſulti *in l.ſi cognatis.ff. de reb dub.in leg.cum ita.§. vlt.de leg.2.* & *in leg.interuenient.*
15 *ff de leg.præſtat* reſponderunt, legatum † cognatis factum intelligi factum illis qui à teſtatore eo tempore cogniti erant. non qui ignorabantur. Et inquam eſt ratio, quod teſtatoris affectio erga incognitos illos nulla erat. *Et in legato ita facto reſpondit Roman.d. conſil.o 231 num. 10 primo.* Ergo idem dicendum videtur, competere hoc priuilegium filiis ſecundi matrimonii, qui à Duce ignorabantur.

Octauo, ſuffragari non parum videtur illa ratio, qua vtitur de
16 legato verba faciens Rom.*d.conſilio 231.numer. 2.* vna pars † copulatiuæ declarat alteram, quemadmodum facit & vna pars alternatiuæ. *iuxta.leg.prim.ff.de reb.dub.vbi Socin.* cum ergo copulatiue in caſu noſtro facta ſit conceſſio Sigiſmundo & filiis ex Catharina ſuſcipiendis, intelligendum videtur de filiis primi matrimonii tantum, non autem ſecundi cum durante primo matrimonio atque ita Catharina viuente, cuius cauſa filii ſunt in conceſſione copulati cum patre, non poſſunt haberi filii ſecundi matrimonii. Et ad rem hanc optime confert (: inquit Romanus:) quod in ſimili docuit Bart. *in l.ſi legatarum §.prim.ff de leg.3* vir reliquit vxori omni anno ex tali fundo decem corbes frumenti & decem libras. cū
17 frumentum ſolui † debeat eo tempore, quo colligitur. *l. Firmio.§.*
18 *pater. quando dies legat.ced.* Ita pariter & pecuniæ † eodem tempore erunt numerandæ Ea eſt ratio, vt vniformis ſit determinatio. *Barbatia ſecuti ſunt Soc.Sen conſilio 4 num.10.lib.4.Rum.conſilio 175.num. 7.* & *conſil.98.num.18.lib.1 idem conſ.76 n.9* & *conſil.84 num. 31. lib.2.* & *Curt.Iun.conſil.5.num.41* Ita hic filii vna cum patre ſunt vocati: ergo eodem tempore veniunt, ſed filii ſecundi matrimonii venire eodem tempore non poſſunt. Ergo de illis intellexiſſe non videtur concedens.

Nono ac vltimo, vrgere contra filios ſecundi matrimonii non parum videtur, quod hæc conceſſio facta videtur Sigiſmundo cōtemplatione ſui ac Catharinæ vxoris, ſicuti ſuadere videtur ipſius conceſſionis verba quæ ita ſcripta ſunt. *tam ipſi Sigiſmundo quam ipſi Margaritæ morem gerentes,* &c. Idem eſt dicere Margaritæ, quod Catharinæ, cum Margarita fuerit amita Catharinæ, quæ tunc Sigiſmundo matrimonio collocabatur. Atqui quando do-
19 natio † eſt facta viro ſui contemplatione ac etiam vxoris, dum matrimonio copulantur, pro parte viro & pro altera vxori, acquiritur. *ita in ſpecie reſpondit Bartol.conſilio 11.Ac quæ donantur. libro ſecundo.* Quemadmodum ergo non licuiſſet Sigiſmundo inuita ipſa Catharina vxore de donatis in extraneos diſponere, *vt in ſpecie reſpondit Bald.conſilio 237.Statuto Trigeſſi. libro ſecundo.* ita pariter non videtur potuiſſe idem Sigiſmundus ducere ſecundam vxorem, & tacite diſponere in filios ſecundi matrimonii. Hanc dubitationem mouebant contra hoc ſecundi matrimonii filios, ne ſcilicet eis aliquid ex hoc donatione relinquere potuerit Do. Sigiſmundus pater.

Cæterum, re longe melius perpenſa, ſum in contraria opinione, imo & filios ſecundi matrimonii conſequi poſſe portionē rei donatæ ab Illuſtriſſimo Duce. & per conſequens licuiſſe D Sigiſmundo patri teſtando, æqualiter donata relinquere tam filiis ſecundi quam primi matrimonii. Quod vt dicam, multa me mouent.

Primo, quia quod donatum fuit ipſi Sigiſmundo, vere & principaliter ſola ſui contemplatione donatum fuit, non autem Catharinæ vxoris & filiorum, & per conſequens ei, & non vxori ac filiis acquiſitum. ſiquidem vera eſt Doctorum ſententia, donata 20
† illi ſolt acquiri cuius contemplatione facta eſt donatio. *ita docuit Bald. in leg.cum oportet.numero 4.Cod de bon.quæ liber.* & *idem conſuetunt Bart.Iaſ.* & *cæteri.in leg ſ d.* & *ſi plures §.in arrogato.ff.de vulg.* & *pupil.ſubſt.* Quod autem donatio facta fuerit Sigiſmundo ſola ſui contemplatione, vel ex eo apparet. quod ipſe Dux atteſtatus eſt in ea conceſſione, ſe permulta grata ſeruitia & beneficia conſecutum fuiſſe ab ipſo Sigiſmundo, cuius fideli ſeruitute diu vſus eſt, & dixit, ſe illum ſummopere diligere, quo fit. vt ſui contemplatione, non autem Catharinæ & filiorum, qui de Duce ipſo benemeriti dici non poterant donatio facta fuerit. *ita docuit Bartol. in dict.§.in arrogato.numero 3.verſic.ſicut ergo.* Quo loci ſcribit, do-
nata † à conſanguineis ſponſæ ipſi ſponſo, cenſentur contempla- 21
tione ipſius Sponſæ donata, non autem ſponſi; & ob id dilectionem, quam donantes illi erga ſponſam habebant. *cum Bart. idem docuerunt ibi Alexand* & *Iaſ idem reſponderunt Butr. conſilio 37. in 2. dubio* & *Roland.conſilio 10 numero decimo libro primo.* cum ergo donatio facta fuerit ſola contemplatione Sigiſmundi, ſequitur, ita ei potuiſſe in ea donatione, ne ipſius ſuccedere filios ſecundi ac
primi matrimonii: cum quo † ad patrem æqualis ſit eorum con- 22
ditio. Atque enim vnum ac alterum pater diligit. *quod probatur ex leg.3 Cod. de inoff. teſtamen.* quo loci ſcriptum eſt, quod duobus filiis à matre inſtitutis, ſi tertius poſthumus vocatus à matre non fuit, ob id quod ei defuit tempus mutandi teſtamētum, habeatur pro vocato & inſtituto; nam veriſimile eſt quod æque omnes dilexerit. & *in ſpecie ſimili hanc conſiderationem facit Alba conſilio 85. numero nono.* qui licet ſubiiciat ex Iaſ *in dict.leg.3.numero ſexto, verſic.iſta lex.* diſpoſitionem illam non procedere in patre attamen, ſi recte Iaſonis verba conſiderentur. non ait ille, *d.l. leg.tertia* non procedere in patre, cum ignoranter id facit, ſed cum ſcienter. Id quod & de matre conſtitutum eo loci eſt. nam tunc ceſſat mens illa veriſimilis vocandi æque omnes. Et quod in patre conſideretur æqualis affectio erga filios, reſpondit Bald. *conſilio 122. Verba teſtamenti.columna prima verſicul. nam cum libro primo ſenſit Federic.de Senn conſilio 42.Teſtator, verſicul.* & *veriſimiliter.* & *Picus in repe.l. Titia. §.Titia.cum nuberet.numero 109.verſic.* & *in ſin termi. nu.de leg.2.*

Secundo, ea ratione à præcedenti non diſſimili demonſtratur, donationem fuiſſe factam ſola cōtemplatione ipſius Sigiſmundi, & non filiorum. Nam iam diximus multa extitiſſe Sigiſmundi benemerita erga ducem donantem. & econtra conſtat nulla fuiſſe vel Catharinæ vel filiorum, cum illa apud Ducem non fuerit, &
illi adhuc non eſſent in humanis. Quo fit vt à vere donata Sigiſ- 23
mundo ſui contemplatione ſunt donata ita docuit Bald. *in d. leg. cum oportet.numero 4.Codice de bono quæ liberi.* & *ei reſpondit Alexand.conſ.8.numero decimo, libro tertio,* qui perpendit nulla eſſe poſſe merita infantis, vt eius contemplatione ſibi aliquid donatum cenſeatur *idem Alexand.conſilio 89 numero ſexto, verſic.vl. præterea poſito libro quarto,* & *alcia conſil.138.numero ſecundo. libro quinto.* Ita merita perpendunt Iſernia *in capit.1. §. vltim. numero nono de alienatio.feudi.* & *Fernandus Berengarius in repet. leg. in quartam. parte vlt.numero 66 ff ad leg.Falcid.* & *Ioan.Lupus in repe. capit. per veſtras. § 45.numero 13.de donat.inter virum* & *vxo.* Si ergo nihil donatum filiis Sigiſmundi, ſed ipſi ſoli Sigiſmundo, ſequitur æqualem eſſe omnium filiorum conditionem, tam primi quam ſecundi matrimonij.

Tertio, quod donatio facta fuerit vere & principaliter ipſi Sigiſmundo ſuadent verba illa donationis. *ac ſibi præfato* & *filiis ſuis.*
Quæ ſignificant † donatum fuiſſe patri & poſt patrem filiis hæ- 24
redibus, tamen ordine ſucceſſiuo, cum hæc donatio (: vt infra ſub-

ſubiungam:) & ad extraneos tranſire poſſit. *ita docuit Bar. in l. Gal-*
lus. §. quidam recte. nu. 4. d. l. b. & poſth. ex l. ſi tibi §. ſi pactum. & ibi gl. ff.
de pactis. Et cum Bart. ſenſerunt ibi Alex. & Iaſ. Gaz. 14. num. 55. & Rube-
** ne nu. 149. & Gal. vnla num. 30 communem *. ſſe ſententiam atteſtatur.*
Et ita pariter reſponderunt Calcaneus conſi. 74. num. 21. Dec. conſi. 149.
col. 1. Et inquit præcitato loco Bart. quod hoc dicitur quid pro-
fectitium: cum ex ſua prouiſione pater acquirat. ſi ergo his filijs
acquiſitum eſt, vt hæredibus, ſequitur pro portione hæreditaria
his acquiri. Quocirca, cum omnes tam primi quam ſecundi ma-
trimonij filij æque ſint hæredes, in eos æqualiter tranſit hæc do-
natio.

Quarto, non eundo (: vt dici ſolet:) per mendicata ſuffragia
(: vt eſt apud noſtros in veteri prouerbio:) credo rem hanc reddi
claram & apertam ex deciſione Baldi *in auth. quas rom. num. 5. C. de*
ſacroſan. eccleſ. eum ſcripſit, quod ſi maritus & vxor vna recipiunt
25 emphyteuſin † in hæc verba: *pro ſe & eorum filijs*, emphyteuſis cen-
ſetur acquiſita non ſolum filijs ex eo matrimonio, ſed & alijs ex
ſecundo, vel tertio: cum par ſit erga omnes affectus & amor, vt in-
quam æque omnibus prouideant. *Baldum ſecuti ſunt Curt. & Socin.*
in l. cum vir. in fi. ff. de cond. & demon. Boer. q. 276. in fin. qui eiuſdem opi-
nionis recenſet Thomam Parpaleam. idem reſpondit Alciat. reſp. 55. Do-
mina Caſtora. num. 16. in fin. cui in ea ſpecie ſubſcripſit Bero. conſi. 42 nu
4. lib. 1. Cum ergo hic donatum fuerit Sigiſmundo pro ſe & filijs
ex Catharina, vxore, intelligendum eſt donatum etiam pro filijs
ex alia vxore.

Quinto, quod nulla habita ſit ratio filiorum plus vnius quam
alterius matrimonij, vel ex eo ſatis conſtat. quod Dux donando
dedit liberam facultatem ipſi Sigiſmundo alienandi etiam in ex-
traneos. Hanc facultatem oſtendit illa clauſula. *& quibus dederit.*
26 Quæ ſane clauſula † ſui natura operatur, vt ad libitum alienari res
poſſit. *ita expreſſe reſpondit Cur. Iun. conſi. 4. nu 4.* qui reſpondit hanc
clauſulam operari eundem effectum, quem operatur clauſula. *pro*
ſe & hæredibus quibuſcunque Idem Curt. iunior. conſi. 109. numero 11. in
fin. & conſi. 110 numero. 27. Si ergo data fuit facultas Sigiſmundo a-
lienandi etiam in extraneos, ſequitur dicendum. filios non fuiſſe
in conſideratione: cum etiam illis inuitis & reluctantibus, ob vim
illius clauſulæ, alienari donata potuerint. *ſicuti ſcribunt Iaſ. in l. 2.*
numero 207. C. de iure emphyt. & Tiraq. in tract. de retract. conſang.
§. 1. gloſſ. 6. numero 22. & §. 32. gloſſ. 1. num. 3. ſi enim ipſis filijs ex ſua
perſona ius quæſitum fuiſſet, non certe patri licuiſſet in extrane-
os diſtrahere. His conſequens fuit, vt inſpecta hac patris perſona,
nulla ſit habenda differentia filiorum primi vel ſecũdi matrimo-
nij. Illud accedit. quod ſi in extraneos alienare, ob vim illius clau-
ſulæ, Sigiſmundo licuiſſet, multo facilius relinquere potuit filijs
ſecundi matrimonij. Nec repugnat deciſio Boer. *quæſt. 201.* quia
loquitur Boerius, quando mulier donataria donaret ſecundo vi-
ro, vel eius filio, quod videtur contra primi donantis mentem.
quemadmodum clarius explicat Ioann. à R. pa. in repet. leg. fœminæ. nu-
mero 26. de ſecundis nuptiis. At ſecus eſſet, quando primi donantis
voluntas non repugnaret, vt hic, ſicuti & ſupra ac infra declara-
tum eſt.

Sexto noſtram hanc ſententiam aperte probat *l. placet. cum*
lege ſequenti. ff. de liber. & poſth. Quo loci Vlpianus ait. inſtitutio-
27 nem † factam de poſthumo à teſtatore, qui tunc vxorem habet,
cenſeri factam etiam de poſthumo ex ſecunda vxore: cum par ſit
ratio & fauor ſuſtinendi teſtamentum. *Et ex textu ibi ſcribunt*
ibi Iaſ. numero 8. poſt Oldradum, & al. or. & Oldradum ſecuti ſunt Boer.
quæſt. 143. & Tiraquell. in leg. boues. § hoc ſermone. limita. 3. numero 5.
de verborum ſignificationibus. quæ ſane ſententia ea ratione fulci-
tur, quod par ſit patris affectio erga ſuam poſteritatem. & ob id
non tantum natis ex primo, ſed etiam ex ſecundo matrimonio
conſulere & prouidere voluit. Ita ergo in caſu noſtro dicendum
eſt, mentem, & animum Sigiſmundi. cui vere facta eſt donatio,
hanc fuiſſe, vt acquireret tam filijs primi, quam ſecũdi matrimo-
nij. quemadmodum voluntatem ſuam ex ſecuto actu declarauit.
nec hic repugnat illa declaratio ad *d. l. placet. quam affert ibi Iaſon,*
nu. 12. poſt Angel. conſi 52 Simon notarius quia infra ſuo loco reſpon-
ſum adſcitam, & eo loci dicemus, contrariam opinionem forte
veriorem eſſe.

Septimo ac vltimo, credo hic ex alio ceſſare omnem dubitati-
onem; nempe ex verbis illis, *quam donationem libenter facimus,*
vt poſteritati tua ſit bene prouiſum. Hic voluit Dux prouidere po-
28 ſteritati Sigiſmundi. Atqui nomine poſteritatis † continentur
deſcendentes omnes æqualiter. *§. tutor. inſtitut. de lega. Dec. conſilio*
233. col. 1. Et in ſimili ſpecie Alba. *conſi. 85. numer. 8.* ergo tam filijs ſe-
cundi, quam primi matrimonij, voluit Dux eſſe conſulium &
prouiſum.

Non obſtant nunc adducta in cõtrarium; in quorum quidem
diſſolutione non mediocris verſatur labor. Ad primum itaq; re-
ſpondeo, dictionem illam, *ex*, non ſignificare hoc in caſu ſolam
cauſam immediatam, ſed etiam mediatam † ob ſubiectam mate- 29
riam. *Quod in ſpecie probarunt Al. x. in d. l. ſed & ſi plures. §. in arrogat.*
numer. 9. ff. de vulg. & pupill ſubſt. Rum. conſi. 110. nume. 8. lib. 1. & vbi ius
Tiraq. in tract. quod ceſſante cauſa, ceſſet effectus, limit. 20 num 30. ita
ergo in donatione comprehenſi fuerunt filij ſecundi, vt filij pri-
mi matrimonij.

Non obſtat ſecundum ex *l. cum vir de cond. & dem.* ſi quidem
magna exſtat differentia inter caſum illum & noſtrum. Illud re-
ſponſum loquitur in legato à teſtatore facto vxori ſuæ, cum filios
ſuſceperit, intelligitur de filijs communibus, non autem de illis,
quos vxor ſuſcipit ex alio viro. quem, diuortio facto cum primo,
à quo factum eſt legatum, duxerat. Ea eſt ratio, quod teſtator † fi- 30
lios ex alio viro ſuſceptos, odio potius quam amore proſequitur.
Et teſtatori † dicuntur potius extranei, quam loco filiorum: ita 31
quod mens teſtatoris omnino abfuit, vt illis legaret. *quam decla-*
rationem probauit etiam Bero conſilio 42 ad finem. lib. 1. At diuerſum
eſt hoc in caſu, in quo iam demonſtrauimus, parem eſſe affectio-
nem Sigiſmundi erga filios ſecundi matrimonij. ac primi. Omni-
bus ergo acquirere voluit Sigiſmundus, & omnibus donare vo-
luit Dux; qui donando Sigiſmundo, voluit etiam donare illis,
quibus Sigiſmundus deinde cauſam dediſſet. Nec repugnat re-
ſponſum Signoroli *conſilio 57.* quia reſpondetur primo, contra Si-
gnorolum in ea ſpecie reſpondiſſe Raynerium de Forliuio, *vt ex-*
ſtat illius reſponſum inter conſil. eiuſdem Signoroli conſilio vlt. & Ray-
nerium ſecuti ſunt Alciat. reſponſo. 55. Domina Caſtora, in vltimo dubio.
& Berous d. conſilio 42. libro 1. qui ambo in eadem ſpecie conſulti
cum Raynerio declararunt ſtatutum Foroliuienſe. Cæterum,
quia controuerſa eſt opinio hæc, *vt apud Dec. conſilio 19. colu. 2. Bru-*
num tractat. quod ſtant: bus maſculis artic. 6. quæſt. 27. col. 3. & Socin.
Iun. conſilio 70. lib. 2. ob id aliter reſpondetur. Secundo itaque loco
dicimus, Signorolum, Iaſ. & Socinum, eorumque ſequaces loqui
in eo ſtatuto, quod verſimiliter noluit filios carere dote mater-
na, cum omni iure ſit eis debita: *ſicut oſtendit tatum. C. de bonis ma-*
ternis. & eam in extraneos conferre. Idem etiam eſt in caſu con-
trario, quando maſculi vterini filiam conſanguineam, atque ita
è patre natam excludere vellent, ex diſpoſitione ſtatuti. Nõ enim
id conceditur; ſiquidem veriſimile non eſt, ſtatutum † excludere 32
voluiſſe filiam ob maſculos patri extraneos. diuerſum eſt in caſu
noſtro, cum eadem ſit patris affectio erga natos ex ſecundo ma-
trimonio, quæ & erga filios ex primo. Non pariter repugnat illud
reſponſum Roma. *conſilio 24.* quoniam loquitur ille de teſtatrice,
quæ legauerat filijs ſuis, atque ita intelligitur de natis ex commu-
ni illo matrimonio, non autem ex altero viro: cum illi apud te-
ſtatricem ſint omni tempore extranei, nec in eos teſtatricis affectio
cadere poterat.

Non obſtat tertium, quia negatur donationem factam fuiſſe
Sigiſmundo tanquam marito D. Catharinæ: verius enim eſt fa-
ctam fuiſſe Sigiſmundo ſola ſui contemplatione. Præterea, ſi non
Sigiſmundi perſonam inſpicimus, ſed filiorum, dicendum eſt de
his filijs donantem & donatarium ſimpliciter eſſe locutos: ſequi-
tur ergo ita reſpectu † filiorum ſecundi matrimonij, quam primi 33
factam eſſe donationem. *ita ſimilis in caſu hoc argumentum Signoro-*
li, de tanquam d. ſtruit Alciat. d. ſto reſp. 55. numero 16. verſic. ſ. ſecundo
enim.

Non quoque aduerſatur quartum, quia reſpondetur, quod ve-
re illud priuilegium non tranſit ad filios alterius matrimonij, ne
tertius multum lædatur. Non enim ad tertij detrimentum ſolent
priuilegia † deſcendere à patre in filios. *ita declarat Alexand. in d. l.* 34
etiam columna prima, verſicul. ſed pro concordia. ff. ſolu. matrimo. & in
ſpecie Socin. Sen. conſilio 74. columna 4 verſic. 10 & vlt libro primo. qui
illud ſimile ſubiungit, quod priuilegium † prælationis in hypo- 35
theca conceſſum mulieri pro dote, ſolum tranſit ad filios primi
matrimonij cum iure hæreditario in alios non tranſeat. *L. aſſiduis,*
§. exceptis. C. qui potio. in pigno. habea. & declarat Bal. in leg. 1. columna
ſecunda. verſicul. item mulier. C. de priuileg. dotis. & ibi verſic. ſimile di-
cam, & c. ſubijcit illud quod diximus ſupra de eo qui emphyteu-
ſin recepit pro ſe, & filijs; vt tranſeat etiam ad filios ſecundi matri-
monij.

Non obſtat quintum *ex l. filium à patre § ſi quis ex certa. ff. de libe.*
& poſth. cum illud ibi euenerit in diſpoſitione, quæ adeo taxatiue

36 † concepta eſt, vt vere nati tantum ex primo matrimonio com-
prehenſi fuerint, & cæteri excluſi. *ita declarat, & intelligit Iaſ. in l.
placet. numero 8. verſic. tamen aduerte. & ibidem Soc. colum. pen. verſic.
ſi d. illa. ff. de liber. & poſthum. & reſpondit Pariſ. conſilio 52. numero 28.
libro 2. & vere ita ſenſit gloſſ. d. §. ſi quis ex certa, quæ differentiam facit
inter caſum illum §. ſi quis, & caſum dict. leg. placet.* At in caſu noſtro
non ita coarctata fuit hæc conceſſio, vt ſolum filios primi matri-
monij reſpicere dicatur. nec repugnat illa doctrina, & reſponſum
Angel. *d. conſilio 51. Simon notatum.* Quia reſpondeo, veriorem vi-
deri opinionem contra Angelum, quandoquidem verius credi-
37 tur, quod quando teſtator † inſtituit ventrem vxoris ſuæ, ſi præ-
gnans eſſet, non ſe reſtringere ad eum ſolum, ſed inſtitutionem
ſe protendere ad poſthumos alterius matrimonij. *ita aduerſus An-
gelum ſenſerunt Bald. conſilio 113. Opponitur, quod quidam M. Simon co-
lum. 2. verſic. reſtat dubium. lib. 5. Caſtrenſ. conſi. 79. Caſus iſte frequen-
ter, in ſecundo dubio. lib. 1. Alexand. in d. l. placet. de libe. & poſthum. 35.
Barb. conſi. 6 colum. 3. lib. 3. Alciat. in tract. præſum. regu. 3. præſum. 35. n.
5. Alba. conſi 85 num. 4. & Boer. quæſtio. 148 in fin. quæ ita contra Angelum
decisum fuiſſe teſtatur.* Non etiam repugnat illa doctrina Pauli Pi-
ci *d. §. Titio cum uberor. numero 106. verſic. ergo.* Quandoquidem lo-
quitur Picus, cum vir vſumfructum vxori reliquit: qui ſane caſus,
ob ſuam rationem multum diſtat à noſtro. Nam illa ratio affecti-
onis & amoris cauſata forte à benemeritis illius vxoris, cõſiderari
non poteſt in ſecunda futura vxore. Quam quidem rationem
conſiderauit ſimili in caſu Alba. *dict. conſilio 85. numero 9.* at in caſu
38 noſtro par † eſt affectio, & amor patris erga filios primæ & ſecun-
dæ vxoris. *vt iam diximus.* Nec dicatur, hæc procedere inſpecta
perſona Sigiſmundi patris, non autem Ducis donantis; qui qui-
dem Dux videtur ſolum conſideraſſe filios ex primo matrimo-
nio. Quia iam reſpondi, & adhuc reſpondeo, Ducem non con-
templatione Catharinæ, eiuſq; filiorum donaſſe, ſed potius con-
templatione Sigiſmundi. Eſt ergo Sigiſmundi perſona conſide-
randa ad iudicandum, quibus filijs poſt mortem ſua donatio ac-
quiſita fuerit.

Non obſtat textum *ex l. ſi quis ita §. ſi quis cum ignoraret. ff. de te-
ſta tutela.* quia reſpondeo caſum illum eſſe extra terminos no-
ſtros. ſiquidem nos loquimur cum eadem exſtat incertitudo, &
ignorantia, an futuri ſint filij ex primo, an ex ſecundo matrimo-
nio. Etſi hoc noſtro in caſu ratione ignorantiæ & incertitudinis
filiorum eſſet iudicanda hæc donatio, nec vni, nec alteri filiorum
fuiſſet acquiſita. ſed omnibus acquiſita ea ratione creditur, quod
Sigiſmundus æque dilexiſſe præſumitur filios ſecundi, ac primi
matrimonij. ſed diuerſum eſt in caſu *d. §. ſi quis.* in quo teſtator cu-
ſtare alios vero ignorabat; creditur ſolum illis, quos ſciebat adeſ-
39 ſe, prouidere voluiſſe: nam de his, quos adeſſe ignorabat † nec in
genere, nec in ſpecie cogitauit. *ita declarat d. §. ſi quis Aret. in l. qui
pluribus. in fi. de leg. 1. & cum eo Soc. in l. ſi cognatis. num. 27. verſi. prima
concluſio. ff. de rebus dubiis.*

Non obſtat ſeptimum. quia reſpondeo, quod aut inſpicimus
perſonam Ducis donantis, & tunc hæc argumentatio nil obeſt:
quia Dux non filiorum perſonam conſiderauit, ſed ipſius Sigiſ-
mundi; & per conſequens æque omnes à Sigiſmundo deſcenden-
tes dilexit. Aut conſideramus ipſius Sigiſmundi perſonam, &
tunc is dicitur ita voluiſſe acquirere filijs ex ſecundo, ac ex primo
matrimonio. Quos ſane filios ex ſecundo matrimonio, & ſi eo
tempore non habuerit, ſufficit tamen habuiſſe tempore ſuæ mor-
tis. Nam (vt ſupradicebam:) ſufficit in caſu *d. l. ſi cognatis, & ſimi-
40 lium.* quod illa qualitas † filiationis, vel agnationis, vel cognatio-
nis, quæ mouit teſtatorem ad legandum, adſit tempore ſuæ mor-
tis, & non adfuerit tempore facti teſtamenti. *ita declarat Soc. in d. l.
ſi cognatis. num. 5. & cum eo Dec. in conſi. 529. col. vlt. & Alba. conſi. 69 in
fin. cæteros prætereo.* Nec repugnat reſponſum Romã *d. conſi. 231. nu.
2.* quandoquidem loquitur ille in eo caſu, in quo iam exſtabant
aliqui filij, & in eis legatum verificari poterat. At hic nulli adhuc
41 exſtabant: non † ergo plus de vno, quam de altero intelligitur do-
natio facta, ſed æque ratione omnium. *ita Romanum intellexerunt,
& egregie declararunt Pariſ. conſi. 71. num. 14. lib. 4. & Socin. iun. conſi.
172. num. 24. verſic. bene fateor. lib. 2. Quo loco recenſet egregiam doctri-
nam Io. Sadoleti in d. l. ſi cognatis. col. 8. verſic. ſubdit Bartolus, &c. quo loci
ita & ipſe Romanum declarat.*

Non obſtat octauum, quia reſpondeo, *vt iam dixi*, quod quo ad
ipſum Sigiſmundum par eſt ratio filiorum ſecundi, ac primi ma-
trimonij. Nec verum eſt, quod filij Catharinæ copulati ſint cum
ipſo Sigiſmundo, contemplatione ipſius Catharinæ: quia iam di-
ximus, ſola contemplatione Sigiſmundi donationem fuiſſe fa-
ctam. nec copulatiue facta dicitur; nam tunc opus fuiſſet, acqui-
ſitam fuiſſe donationẽ pro parte filijs, quod falſum eſſe diximus.
Nec repugnat doct. Bart. *in d. l. ſi legatarium. §. 1. de leg. 3.* ſiquidem
extra alios terminos ſumus, quia falſum eſt, quod hic vna cum pa-
tre veniant filij.

Non obſtat vltimum, quia ex relatis ſupra in primo & ſecundo
fundamento eſt ſatisfactum. Præterea ad illud reſponſum Bart.
conſi. 51. reſpondetur, Bartolum loqui in donatione facta ab inferio-
ri, nos vero de donatis à Principe: quæ quidem donatarij efficiun-
tur, cum credantur donata † ſola donatarij, & non alterius con- 42
templatione. imo & alterius commemoratio non facit, vt alteri
quam donatario quæſitum ſit. *ita docuit Alex. in l. ſed & ſi plures. §.
in arrogato n. 12. in fi. de vulgar. & pupill. l. cum multa. C. de bonis quæ li-
ber. vt illam perpendit Bartol. d. conſi. 51. n. 1. verſic. in hac quæſtione.* Con-
cludo itaque licuiſſe Domino Sigiſmundo ex bonis his donatis
potuiſſe relinquere partem filijs ſecundi matrimonij, ac filijs pri-
mi.

Iacobus Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1 *Verba edicti, & proclamatis generalia ſunt: & ideo generaliter ſunt intelligenda. & nu. 24.*
2 *Edictum factum ad euitandum malum exemplum, in omnibus obſeruari debet.*
3 *Modus non ſpectatur, dummodo habeatur effectus.*
4 *Mentita duo facit, & idem eſt ac ſi dictum ſit, tu ſcienter falſum dicis.*
5 *Excedere defenſionis terminos quis non debet.*
6 *Crimina falſarij, & proditoris detegere publice intereſt.*
7 *Verba hæc prolata, ſaluo honore tuo, es falſarius, & proditor, an iniurioſa dicantur, adeo vt proferens ea puniatur.*
8 *Mentita, duæ ſpecies.*
9 *Mentita, quæ non fit ad repulſionem iniuriæ, ſed ad impingendum mendacium aſſerenti, multum damnatur.*
10 *Mentita ad repulſionem iniuriæ non eſt punibilis.*
11 *Statutum puniens mentitam, de qua intelligat, vel de mentita ad impingendum mendacium aſſerenti, vel de facta ad expulſionem iniuriæ.*
12 *Interpretatio illa ſuſcipienda eſt, quando plures ſuſcipi poſſunt, quæ æquitatem ſapit.*
13 *Et illa fugienda, quæ iniquitatem ſapit.*
14 *Et quæ à ſapientibus reprehendi minime poteſt.*
15 *Cauſa immediata eſt, quæ conſiderari ſolet.*
16 *Cauſa finalis, non impulſiua attendi debet.*
17 *Ceſſante ratione edicti, & edictum ceſſare dicitur.*
18 *Diſpoſitio à ratione, vt anima à corpore regulatur.*
19 *Qui eſt cauſa ſui damni, fruſtra ſe excuſat.*
20 *Dictio, occaſio, quid ſignificet.*
21 *Impunitus non debet eſſe, qui mali cauſa fuit.*
22 *Statutum de iniurijs loquens, debet intelligi, vt proſit prouocatis, non prouocanti.*
23 *Offenſa illa dicitur, quæ alterum iniuſte lædit.*
24 *Edicta, ſiue ſtatuta generalia ſunt intelligenda ſecundum ius commune, atque ad habilitatem reſtringantur.*
25 *Defenſio amicitiæ, & vnicuique licita.*
Occiſio pro defenſione non eſt punibilis, licet Cardinalem quis occideret.
26 *Viro bono non conuenit aſſerere quod certo non ſcit.*
27 *Actor ſemper paratus præſumitur, & certus de iure ſuo.*
28 *Prouocans alterum verbis iniurioſis, eſt tanquam actor.*
29 *Verba iniurioſa prolata altercando, & contendendo, præſumuntur prolata animo iniuriandi.*
30 *Reipub. licet vtile ſit, crimina nocentium nota eſſe, tamen prauum animus detegentis reum facit iniquum.*
31 *Voluntas in maleficijs, non exitus ſpectari debet.*
32 *Iniuria illata ſub his verbis, mentiris ſaluo honore tuo, an excuſet iniuriantem propter illam proteſtationem.*
33 *In his quæ ſimul aguntur, non datur neque prius, neque poſterius.*

CONSILIVM XLI.

Initium à Domino.

NON leui ſtudio, & diligentia perpenſo edicto Sereniſſ. Ducis Sabaudiæ, necnon & proclamate Illuſtriſſ. Do. Præfecti huius ciuitatis Montis regalis. quibus quidem ſanci-

ſancitum eſt graui admodum ſub pœna, nemini licere alterum
mentiri dicendum videbatur D. Iaſ. Duttum eſſe ea pœna edicti
plectendum: cum Randatio accuſaturi de re aliqua contendenti,
& illi iniurias nonnullas impingenti dixerit, *Tu mentiris*.
1 Primo, quia verba † edicti & proclamatis generalia ſunt: & ob
id comprehendunt quamcunq; mentitæ ſpeciem: cum lex gene-
ralis debeat generaliter intelligi. *l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præſtan. &*
l. de pretio. de publica. cum vulgatis ſimilibus.
2 Hoc enim edictum † videtur editum ad euitandum malum
exemplum. ergo quicunque puniri debet. *iuxta l. ſi quis aliquid. §. ſi*
abortionis. ff. de pœnis.
Secundo, me non parum mouebat quod non alia ratione edi-
ta ſunt hæc edicta & proclamata, quam vt peſſima illa duelli con-
ſuetudo aboleatur. ad quod quidem duellum cum deueniri ſole-
at, ſiue iure aduerſario mentiri quis dicat, ſiue iniuria: quemad-
3 modum longo vſu compertum eſt. Non ergo eſt curandum †
quomodo data ſit ea mentita, cum idem ſequatur effectus, *iuxta l.*
ſi ſcenus. ff. de verb. obl. & ibi Doct.
Tertio confirmatur, quia non videtur licuiſſe Dutto etiam per
illatas iniurias laceſſito, atq; prouocato dicere Randatio, *tu men-*
tiris: cum eo modo iuſtæ defenſionis terminos exceſſiſſe videa-
4 tur. nam qui alteri dicit, *tu mentiris*, † duo facit, primo illatam in-
iuriam repellit: ſecundo nouam ei infert. facit enim illum calu-
mniatorem: cum dicere, *mentiris*, idem ſit ac dicere, *tu ſcienter fal-*
ſum dicis. l. 1. §. 1. ff. ad Senatuſconſ. Turpil. & in ſpecie reſponderunt Soc.
Iun. conſi. 123. num. 27. lib. 2. & Alciatus reſpon. 248. nume. 5. Eſt ergo di-
5 cere, *tu mentiris*, excedere † terminos defenſionis, quod iure non
conceditur. *ita in ſpecie conſiderauit Lancellottus Conradus eruditus*
Iuriſconſul. in tractatu de duello. part. 1. quæſt. 19. numero 11. Iure ergo
hic exceſſus ſub edicto contineri videtur, vt illius pœna plecta-
tur.
Quarto ſuffragari videtur, quod Randatius nullam intuliſſe
videtur iniuriam Dutto, vt puniri mereretur. nam illi dixit, falſa-
6 rium † & proditorem: quæ crimina detegere publice intereſt. &
ob id nulla pœna indicenda venit. *ita Bart. in l. eum qui nocentem. ff.*
de iniuriis. & Pet. ac Cyn. in l. ſi non conuitij. C. eo. quod ſi Randatius,
lege permittente, id dixit, ſequitur Duttum male; & inique illi re-
ſpondiſſe, *tu mentiris*.
Quinto ac vltimo confirmari videtur. quod Randatius nullam
7 intuliſſe iniuriam Dutto videtur. cum ei dixerit, † *quod ſaluo hono-*
re ſuo erat falſarius, & proditor. nam proteſtatio præcedens declara-
re videtur non fuiſſe animum Randatio inferendi aliquam iniu-
riam Dutto. *vt egregie ſcriptum reliquit poſt Angelum in tract. maleſi-*
ciorum. in verbo, tu mentiris. Bertach. in ſuo repertorio. in verbo, iniuria.
colum. 3. verſicul. iniurioſum verbum. & Fabius Monteleo in praxi arbi-
trali part. 4. q. 9. n. 64. Non ergo licuiſſe videtur Dutto reſpondere
Randatio per ea verba, *tu mentiris*.
Cæterum re diligentiori ſtudio, atque meditatione perpenſa,
contrarium verius eſſe exiſtimo; nempe, Duttum non incidiſſe
in pœnam huius edicti quod, vt dicam, multis moueor. ſed illud
8 ante omnia ſciendum eſt, duas eſſe ſpecies † mentitæ; vna, quæ
non fit ad illatæ iniuriæ repulſationem, ſed potius ad impingen-
9 dum mendacium aſſerenti. Hæc † iure adeo damnatur, vt nec ali-
cui liceat alteri dicere, *tu mentiris, ſaluo honore tuo. ita Barto. in l. ſi*
quis extraneus. & ibi Iaſ. num. 7. de acquir. hæred. Alexand. in leg. ols. ff.
quod quiſque iuris. & in l. turpia. vbi Iaſ. num. 7. de leg. 1. Felin. in cap. dile-
ctis. colum. pen. verſicul. tertio eſt ſtrenge. de exceptio. Iaſ. in leg. ot vim, in fi-
ne. de iuſt. & iure Decius conſilio 487. numer. 4. & conſi. 686. numero 11.
Ripa in c. cum M. Ferrarien. numero 83. de conſtit. Socin. Iun. conſilio. 123.
numero 20. lib. 2. Alcia. in l. deſtitutio. §. 2. de verbor. ſignific. & Did. lib. 6.
variar. reſol. cap. 11. num. 1. Exemplum eſt, ſi alicui aſſerenti, Caium
ſoluiſſe Seio debitori ſuo quod ei debebat, & alter diſſentiat, di-
catque mentiris quod ille ſoluerit, ſecunda eſt ſpecies mentitæ,
quæ ſoleat adferri ad proprij honoris defenſionem, & ad repulſa-
tionem illatæ iniuriæ, vt ſi quis alteri dicat, quod eſt fur, malefi-
10 cus, vel proditor. is iure reſpondere poteſt, *mentiris*, hanc † menti-
tæ ſpeciem lex iuſtam, & nulla pœna dignam iudicauit. *ita enim*
ſcriptum eſt Hiere. 37. ad Chaldæos transfugæ. reſpondit Hieremias. fal-
ſum eſt. & lib. 3. Reg. c. 3. dixit meretrix cuius filius viuebat alteri me-
retrici, *mentiris*: quod mendacium apparuit iudicio Salomonis,
nec legitur ex hoc illam aliquam pœnam luiſſe. atque ita alijs per-
multis in hanc ſententiam relatis firmauit Lucas à Penna *in l. 1. co-*
lum. 2. verſic. hæc faciunt. Cod. de Caſtrenſ. pecul. mil. lib. 12. & ex recen-
tioribus in ſpecie hac Alciat. reſpon. 363. num. 2. & reſpon. 368. numero 4.
ex ſententia Bartol. in leg. quæ omnia. §. 1. ff. de procurat. idem probarunt
Iaſ. in leg. ſi quis extraneum in princ. numero 2. verſic. ſecundo limit. de ac-
quir. poſſ. in leg. vt vim. numero 36. de iuſtit. & iure. Dec. conſi. 487. num.
3. conſilio 686. numero 14. Socin. Iun. conſi. 123. num. 21. lib. 2. & clare re-
ſpondit Alciat. reſpon. 248. numer. 3. poſt Abbatem in cap. cum te, de re iud.
hanc mentitam non inferre aduerſario iniuriam cum ad defenſi-
onem ſit. *Abbatem ſecutus eſt Capicius deciſio. 38. num. 2. His adde Bal-*
dum conſi. 45. ſtatuto Papiæ cauetur, lib. 1. vbi in ſpecie declarando
ſtatutum Papiæ, quod dicens iniuriam Datiarijs puniatur certa
pœna; reſpondit, quod ille non dicitur iniuriaſſe Datiarium, cui
dicit, quod mentiebatur. cum ei dixiſſet. fraudator gabellę. Nunc
ad rem noſtram redeamus. Dico edictum Sereniſſimi Principis
eſſe intelligendum † de prima illa ſpecie mentitæ, quæ iniuriam 11
infert: non autem de ſecunda hac, quæ eſt ad propulſandum iniu-
riam.
Primo ſuadetur, quia vbi multiplex eſſe poteſt interpretatio,
† illa probanda eſt, quæ æquitatem ſapit. *l. in his. ff. de cond. & dem.* 12
Socin. Sen. conſi. 159. col. 7. in fin. lib. 2. & econtra illa eſt fugienda, quæ
† habet iniquitatem ita copioſe Crauet. *conſi. 186. numero 14.* præte- 13
rea. illa interpretatio eſt ſumenda, quæ à ſapientibus † reprehen- 14
di minime poteſt. *leg. Salinm Ariſto. ff. de leg. præſta. Soc. Ion. conſ. 76.*
num. 11. lib. 2. & Craue. conſi. 5. numer. 14. atqui hoc in caſu verba edi-
cti dupliciter poſſunt intelligi. primo de mentita, quæ infert in-
iuriam: ſecundo, de mentita, quæ eſt ad defenſionem. ſi edictum
de vtraque intelligeretur, æquitati ac iuri naturæ, quæ ſui honoris
tutelam concedit, repugnaret: & à ſapientibus mereretur repre-
hendi, cum antiquiſſimi illi patres hoc non eſſe quid inique exi-
ſtimauerint.
Secundo, cauſa immediata † illa eſt quæ conſiderari ſolet. *l. So-* 15
cium qui in eo. § ult. ff. pro ſocio. Decius in leg. certi condictio. § quoniam.
numero 7. ff. ſi certum petatur. copioſe Tiraquell. in tract. quod ceſſante
cauſa. ceſſet effectus. lim. 20. numero 3. 4. 5. & præter eum Crauet. conſilio
264. numero 3. & conſilio 302. numero 4. & Soc. Iun. conſilio 123. num. 13.
lib. 3. Rurſus, cauſa † finalis, non autem impulſiua attenditur. *ita* 16
Bald. in leg. 1. C. de pactis. Bellonus conſi. 8. numero 13. & conſernot quæ
late ſcribit Tiraquel. in d. tract. quod ceſſante cauſa, ceſſet effectus, limita.
1. numero 3. at cauſa finalis edicti eſt. ne ciues, & ſubditi ad arma,
& duellum deueniant. cauſam autem immediatam proſiliendi ad
arma præſtitit Randatius prouocator: non ergo edictum locum
habet contra Duttum, qui paſſus eſt iniuriam, & qui ad arma non
proſiluit.
Tertio conſidero (: vt iam dixi:) hoc edictum fuiſſe ea ratione
editum, ne contendentes ad arma deueniant, ſed cauſa hæc in
Dutto omnino ceſſat. qui cum ſine armis tunc eſſet (: vti teſtes
permulti affirmant:) non poteſt dici ob id mentitā dediſſe, vt ad
arma deueniret: ſed ſolum ad ſui honoris tutelam id egiſſe cre-
dendum eſt. Cum ergo ceſſet edicti ratio, † & edictum ceſſare de- 17
bet. *l. adigere §. quamuis. de iure patr. & copioſe ſcribit Tiraquell. in trac.*
Quod ceſſante cauſa ceſſet effectus. in princ. nu. 25. Ex recte etiam diſpo-
ſitio † à ſua ratione, vt anima à corpore regulatur. *Tiraquell. vbi ſu-* 18
pra. numero 513. & in l. ſi vnquam. in verbo, libertis. num. 45. C. de reuoc.
donatio.
Quarto, cum ex teſtibus conſtet Randatium dixiſſe illa verba
iniurioſa Dutto; ſequitur ipſum Randatium prius incidiſſe in
pœnam ipſius edicti: atque ita illud violaſſe. Quo fit, vt eo ſe † iu- 19
uare minime poſſit. *leg. auxilium, in fin. ff. de minor. & cap. fruſtra. de*
vſuris. Quod autem Randatius proferendo illa verba iniurioſa
contra Duttum in edictum commiſerit, vel ex eo conſtat, quod
edictum non modo loquitur, cum quis alterum mentitur, ſed &
cum occaſionem præbet veniendi ad arma. Ita ſunt verba edicti
concepta: *manco occaſione di venire all' arme.* Illa dictio, † *occaſione*, 20
cauſam etiam remotam ſignificat. *ita Decius in rubr. C. qui admitti.*
prima lectio. numero nono. Iaſ. conſilio 63. colum. 4. verſicul. 3. principali-
ter. libro 3. Ruinus conſilio 53. numero 5. & conſilio 154. numero 12. lib. 1.
Cum ergo ſuis verbis Randatius non ſolum cauſam remotam,
ſed & proximam proſiliendi ad arma (: vt iam dixi:) præſtiterit; di-
cendum eſt in edictum commiſiſſe: atque ita non potuiſſe Dut-
tum accuſare.
Sexto confirmatur, quod Randatius puniendus eſt; quia cau-
ſam immediatam veniendi ad arma præbuit. alioqui, ſi diceremus
illum eſſe impune dimittendum, ſequeretur illud iniquum & ab-
ſurdum, quod is ſit impunitus † qui mali cauſa fuit, *contra leg. ita* 21
vulneratus. in fin. ff. ad leg. Aquil. Et econtra Duttus abſolui debet. ne
& iniuriam à Randatio paſſus ſit, & ab edicto pœnam. Atque ita
edictum † interpretari debet, vt proſit prouocatis, non autem 22
prouocantibus. *ita ſimilis in caſu arguit Crauet. conſi. 5. nu. 15.*

Septimo ſuffragatur, quod hoc edictum ob id punit mentientem alterum, quia eius famam, & honorem offendit. Atqui is, qui pro ſui defenſione alterum mentitur, non dicit eum offendere:
23 Siquidem offenſa † illa dicitur, qua quis alterum iniuſtè lædit. *ita Bart. in l. licitatio §. quis illicite. num. 4. ff. de publica. & vectig. Rum. conſi. 42. numero 16. conſi. 43. numero 19. conſi. 49. num. 6. & conſi. 81. numero 1. libr. 4. Pariſ. 165. numero 4. 5. lib. 4. qui Bartolum ſecuti ſunt.* Si ergo Duttus mentiendo Randatium ad ſui defenſionem iuſte fecit, non dicitur eum offendiſſe; & per conſequens non incidit in pœnam edicti.

Octauo ac vltimo, huc ſpectat auctoritas eorum, qui in ſpecie hac reſponderunt, hæc edicta, & proclamata non intelligi de his mentitis quæ ad propulſandam iniuriam ſunt. *ita Alciat reſp. 248. n. 3. & reſp. 188 n. 3.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
24 ſpondeo, quod licet edicti verba generalia ſint, attamen † ſunt interpretanda, & intelligenda iuxta iuris communis diſpoſitionem: atque ita de habilitate reſtringenda. *leg. vt gradatim. § 1 ff. de mune. & hono. cum multis illis ſimilibus, quæ citantur à Doctoribus paſſim.* Et quod dicitur edictum fuiſſe editum ad euitandum malum exemplum, conceditur, ſed negatur mali exempli eſſe propulſare iniuriam; cum ius diuinum, naturale, atque ciuile hoc permittat (:vt diximus:) & mox ſubijciam.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo ex iam relatis, eſſe ſpectandam cauſam immediatam, nō autem mediatam. Nihil enim Dutto imputari poſſit, cum Randatium non prouocauerit, ſed
25 ſeipſum aduerſus illius prouocationem defenderit: quod † (:vt diximus:) iure cōceditur. *l. vt vim. ff. de iuſt. & iure. vbi copioſe omnes, maxime Dec. num. 6.* qui ſcribit, pro ſui defenſione licere aduerſarium interficere. *& num. 7. ſubiungit,* excuſari etiam interficientem Cardinalem pro ſui defenſione, *ex gloſſ. in c. percuſſerit, de pœnis, in 6. & alia ſcribunt Marſil. conſi. 4. num. 5. 6. conſi. 25. num. 49. & Placa. lib. 1. epit. delicto. c. 28. nu. 4.* Quocirca omni caſu prouocatu ignoſcitur, ſi quid agit ad ſuam defenſionem, *ſicuti reſpondit Gram conſi. 39. n. 2. in criminalibus.*

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, illam Lancellotti Conradi opinionem aduerſari communi * ſententiæ, quam ſupra probauimus. Nec Conradi rationes multum vrgent. Concedo mentiri (:vt ille ait:) eſſe ſcienter falſum dicere, at ſi quis mihi dicat, *tu proditor, & falſarius es.* quod verum non eſſe ſcio, ita pariter exiſtimo illum ſcire hoc falſum eſſe: atque ita volueris mihi inferre iniuriam. Nec dicendum eſt, ſimul eſſe poteſt, quod falſum re vera ſit, quod proditor non ſim, & tamen tu me talem eſſe credas, ſicque ignoranter falſum dicas. quia dico tuę negligentię eſſe aſcribendum, quod affirmare volueris, quę ignorabas. Non enim viro
26 bono † conuenit aſſerere, quod certo non ſcit: & vt dicebat C. Cæſar, *ſapientis non eſt dicere, non putaram.* Præterea exſtat ſemper præſumtio, quod ſciuerit. quemadmodum & in iudicio præſumitur
27 actorem † eſſe certum de iure ſuo, cum ad iudicium paratus venire ſoleat. *l. pure. § vlt. ff. de doli excep. l. ſi quando. C. de dilatio. § omnem.*
28 *in auth. de litigio.* Ita qui verbis iniurioſis alterum prouocat † tanquam actor (tacturi enim comparari ſolet, *ita Dec. conſi 487. nu. 9 Socin. Iun conſi. 122. n. 24. lib. 2. & Alcia. reſp. 248* :) venire debet certus & paratus, vt ſciat verum eſſe quod aſſerit.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, Randatium iniuriam Dutto intuliſſe, nec excuſationem aliquam mereri. Nam extra
29 iudicium altercando, & contendendo prolata fuerunt verba † illa, quo caſu iniuriandi animo dicuntur fuiſſe prolata, *ita ex Baldi. & Alex ſententia egregie declarat Ripa in l. ol. num. 27. verſi. aut vbi dubitatur. C. de reuoc. dona. Et præter eum in ſpecie reſpondit Oldr. conſilio 33 Conſueuit dubitari. columna 2. verſicul. ſed ſi dicitur conuicium.* Imo exiſtimat, & recte Didac. *libro 1. varia. reſol. capit. 11. numero 6. verſ. Ego quidem.* idem eſſe dicendum, cum quis in iudicio, vel extra conuicium, quod ſcire Reipub. intereſt, alteri mala intentione obijcit.
30 Nam etſi bonum ſit, & Reip. † vtile, nocentium crimina nota eſſe, & ea manifeſtari; attamen prauus animus detegentis rem facit iniquam. *cap. cum minister. cap. relegentes 23. q. 5* Non enim eum ad ita detegendum mouit Reipub. amor, & commodum, ſed aduer-
31 ſarij odium, & mala ſua intentio. exitus † ergo in his non eſt ſpectandus, ſed voluntas *l. diuus. ff. ad l. Corn. de ſicar. & plura ſcribit Oldradus loco iam citato, quem ſecutus eſt Roman. conſi. 96. nu. 6. & Boſſius in tract. cauſar. crim. titu. de iniurijs. n. 4. & Petr. Placa lib. 1. epit. delicto. c. 1. nu. 5*

Non obſtat quintum & vltimum, quia reſpondeo illam prote-
* ſtationem nihil prodeſſe Randatio. Siquidem verior eſt, & * magis recepta Doctorum ſententia, hanc proteſtationem, *ſaluo honore tuo, mentiris vel falſarius es*, non ſuffragari † proteſtanti, quo 32
minus de illata iniuria teneatur. *ita Bartol. in l. ſi quis extraneum. & ibi Iaſ. ff. de acquir. hered. Alexand. in l. vlt. ff. quod quisque iuris. & in leg. turpia. vbi Iaſ. num. 7. de legat. 1. idem Iaſ. in l. vt vim. in fin. de iuſt. & iure. Fel. in c. dilecti. col. penult. verſ. tertio reſtringe. de except. Dec. conſi. 487. nu. 4. Ripa in c. cum M. Ferrarien. nu. 80. de conſtit. Rubeus in l. non ſolum. §. morte. num. 313. de oper. noui nunt. Alcia. in l. deteſtatio. col. 2. de verb. ſignifi. Soc. Iun. conſi. 123. num. 20. lib. 2. & Didac. lib. 1. variar. reſolu. capit. 11 num. 1.* Et vere illa Angeli, & Bertachini diſtinctio falſa eſt, dum diſtinguunt, quod aut proteſtatio præcedit iniuriam, & tunc proteſtanti prodeſt. Aut eam ſubſequitur, & tunc non. Eſt inquam falſa, quandoquidem ſemper facto repugnat. *cap. ſolicitudinem, de appella. c. gratam. ff. de offic. deleg.* Præterea in his † quæ ſimul agun- 33
tur, non datur, nec prius, nec poſterius. *l. nec. enim. ff. de ſolu. tomb. Bart. in l. 2. §. prim. ff. de vulg. & in l. quidam teſtamento. ff. de pecul. leg.* Concludo ergo Duttum fore abſoluendum ab hac Randatij accuſatione.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Probatio quæ fit ex literarum comparatione non leuis eſt.*
2 *Teſtamentum inter liberos conditum non requirit ordinariam teſtamentorum ſolemnitatem.*
3 *Teſtamenta inter liberos releuari poſſunt in authenticam formam, licet imbreuiatura notarij iam defuncti careat ſigno, & nomine notarij.*
4 *Scriptura ad hoc, vt in publicam formam ſumi poſſit, ſufficit tantum vt conſtet à notario ſcriptam fuiſſe, neque curatur de ſubſcriptione, & ſigno notarij. & nu. 30.*
5 *Teſtamentum quod non valet, an ſi ab hæredibus approbetur, conualidetur.*
6 *Inſtrumentum in quo deficiunt ſolemnitates, licet plene probare non poſſit, ſemiplene tamen probat.*
7 *Inſtrumenta authentica, niſi ex prothocollis notarij ſumi non poſſunt.*
8 *Prothocollum apud notarium, non apud partes, vel tertios eſſe debet.*
Notarius non habens penes ſe prothocollum, punitur.
9 *Prothocollum ad hoc vt ſcriptura dicatur, quid continere debeat.*
10 *Conſuetudo circa confectionem prothocolli omnino ſeruari debet.*
11 *Scriptura quæ non reperitur in prothocollis mortui notarij in publicam formam leuari nequit ſine falſi ſuſpicione.*
12 *Notarius in vno inſtrumento non præſumitur negligens, cum in cæteris omnibus maxima diligentia vſus ſit.*
13 *Imperfecta inſtrumenta, inſtrumenta non dicuntur, ideo in publicam formam leuare non poſſunt.*
14 *Teſtamentum ſi non ſit publicatum coram teſtatore & teſtibus, dicitur minus ſolemne, & imperfectum ratione voluntatis teſtatoris.*
15 *Et quid proſit clauſula illa, actum coram teſtibus.*
16 *Teſtamentum perfectum non dicitur, cum quis in ſcriptura diſponat de rebus ſuis, & dicat poſtea, prout teſtamento meo ordinabo.*
17 *Teſtamentum primum confectum an rumpatur, vel quid iuris ſi reperiatur ſcriptura poſtea facta à teſtatore, cum his verbis: ego talis volens decedere inteſtatus, &c.*
18 *Notarius cui commiſſa ſunt prothocolla notarij mortui, non poteſt in publicam formam leuare inſtrumentum, quod ſcriptum reperitur in ſchedula poſita in filza ſcripturarum dicti notarij mortui.*
19 *Scriptura teſtamenti reperta apud teſtatorem, an leuari poſſit in publicam formam.*
20 *Iudicis arbitrium debet regulari à iure, & ratione, non à capite.*
21 *Notario aſſerenti eſſe rogatum an recte dicat, vt ei præſtetur fides. & nu. 35.*
22 *Scriptura teſtamenti ſcripta à teſtatore, & data notario, ab eoque ſcripta cum clauſulis ſolitis, an leuari poſſit in publicam formam.*
23 *Teſtamentum ſcriptum manu notarij, & ſubſcriptum cum ſolitis clauſulis, & poſt eius notarij mortem apud tertium repertum, non poteſt in publicam formam redigi.*
24 *Notarius, cui commiſſa ſunt prothocolla alterius notarij mortui*

quo

quo caſu poſſit inſtrumentum, vel ſcripturam in publicam formam redigere.

25 *Priuilegium ſi concedatur ratione perſonæ, vel actus, prius de perſona, vel actu conſtare debet.*

26 *Ex comparatione ſimplici literarum non habetur certitudo ſcripturæ.*

Et quid requiratur, vt comparatio recte facta dicatur.

27 *Scriptura reperta extra prothocollum quomodo induci commiſſione redigi poſſit in publicam formam.*

28 *Deque hac commiſſione facta notario in dubio non creditur.*

29 *Cauſa cognitio plura requirit.*

30 *Leuatio ſcripturam publicam formam contra præceptum ſuperioris non valet, & de alio geſto idem dicimus.*

31 *Notarius, cui commiſſa ſunt prothocolla notarij mortui, non debet quamcunque ſcripturam inter ea inſerere; quia alias hoc facere, eſt falſum obrepere.*

32 *Scriptura in qua continentur teſtes omnes vita functi, non caret ſuſpicione.*

33 *Falſi ſuſpicio in ciuilibus pro falſitate habetur.*

34 *Comparatio literarum, non comprobat inſtrumentum vitioſum & ſolemnitate carens maxime in teſtamentis.*

35 *Notarius rogatus præſumitur de inſtrumentis, quæ apud ſe reperiuntur.*

36 *Error notarij partibus nocere non debet, dummodo conſtet de ſubſtantia actus.*

CONSILIVM. XLII.

Initium à Domino.

Vris elegans quæſtio in themate propoſito probabili dubitatione, mea quidem opinione, non caret. Siquidem dicendum videatur, *authenticum inſtrumentum teſtamenti D. Caroli pluribus ab hinc annis defuncti ſumi potuiſſe ex ea ſcriptura apud ipſum D. Carolum reperta* Quod quidem multis rationibus dicendum videbatur.

Primo, quoniam ſcriptura illa prothocollum tabellionis, qui teſtamentum recepiſſe atque rogaſſe aſſeritur, eſſe creditur Nam literarum comparatio ſatis videtur oſtendere, ſcripturam illam ſcriptam fuiſſe manu illius notarij. Eſt enim non leuis probatio †
1 hæc, quæ à literarum comparatione prouenit. *l. comparationes. C. de fid. inſtr.* cum præſertim hoc contingat in hoc teſtamento condito à patre inter liberos *quemadmodum in ſpecie reſpondit Curt. Iun. conſ. 162. n. 5. verſ. & tanto maxime.* Si ergo clarum eſt hanc ſcripturam eſſe ab eo notario receptam, dicendum videtur leuari ex ea inſtrumentum authenticum poſſe.

Secundo conferre illud videtur, quod iam attigi. teſtamentum hoc fuiſſe conditum à patre inter liberos; quo fit, vt neceſſaria † minime ſit illa ſolemnitas, quæ in cæteris requiri ſolet: ſed
2 qualiſcunque teſtatio ſufficit. *leg. vlt. C. famil. erciſc.* Cum ergo ex hac ſcriptura conſtare credatur de ipſius Do. Caroli voluntate, ſequitur illi ſcripturæ fidem adhiberi poſſe, & in publicam formam poſſe redigi. *quod ſenſiſſe videtur Curt. Iun. dict. conſilio 162. numero 4. verſicul. confirmantur præmiſſa.* qui reſpondit, teſtamenta † hæc
3 releuari in authenticam formam poſſe, etſi imbreuiatura notarij iam defuncti careat ſigno & nomine notarij *& ante eum hoc idem clarius reſpondit Card. Zabarella conſilio 133. colum. 2. verſic. ad prædicta eſt, &c.*

Tertio ſuffragari non parum videtur, quod ad hoc, vt ſcriptura † in authenticam formam ſumi poſſit, ſufficere videtur, quod
4 conſtet illam fuiſſe à notario receptam: nec eſt curandum, quod careat ſubſcriptione, & ſigno notarij, *quemadmodum docuit omnium primus Cynus in leg. contractus in fin. Cod. de fide inſtrument. quem ibi declarat Salycet. quæſt. 6. & ad rem noſtram illos ſecutus eſt Curt. Iun. dict. conſ. 162 num. 1 qui alios nonnullos refert.* Fortius itaque idem dicendum videtur in caſu noſtro, cum hic præter cæteras inſtrumenti perfectiones, hoc eſt, annum, diem, & teſtes toto ſcriptura ſcripta dicatur manu illius notarij

Quarto, res hæc clara videtur ex probatione hæredum, qui hanc ſcripturam pro teſtamento D. Caroli approbaſſe dicuntur, quæ ſane approbatio † effectum hunc operatur, vt validum illud
5 teſtamentum, quod alias nullum erat, cenſeatur, *quod viſus eſt ſentire poſt Spec. Alex. & alios, Neuiz. conſ. 24. n. 14. 15.*

Quinto ac vltimo, ſaltem dicendum videtur inſtrumentum ex ea ſcriptura ſumtum ſemiplene † probare, etſi ſolemnitates de- 6
ficiant. *vt ſenſit idem Neuiz. d. conſ. 24. n. 16. poſt Hoſtien. Geminia. Purpurat. & alios.* quæ ſane ſemiplena probatio, vt ille ait, ex coniecturis, & præſumtionibus ſuppleri poteſt. hæc me hæſitantem reddebant, vt reſponderem inſtrumentum authenticum potuiſſe ac poſſe ſumi ex ea ſcriptura.

Re tamen ipſa diligentius perpenſa, contrariam ſententiam veriorem atque probabiliorem eſſe opinor. nempe ex ea ſcriptura apud Do. Carolum reperta autheoticum Inſtrumentum ſumi non potuiſſe. vt ita ſententiam, me mouent plura.

Primo, inſtrumenta † authentica ſolum ex ipſis prothocollis 7
ſumuntur, *vt ſcribunt Bald. in leg. noſtram. numero 3. C. de teſta. Curt. Senior. conſilio 56. Super proteſſu, colum. penult. & alios plures retulit in commentarijs de arbitrarijs iudicum lib. 2 caſu 187. numero 0.* ſed prothocolli nomen nullo pacto obtinere poteſt ſcriptura hæc apud dom. Carolum reperta: non ergo ex ea ſumi authenticum poteſt. Non eſſe prothocollum, vel ex eo probatur, quod prothocollum † apud ipſum notarium, non apud partes, vel tertium ſemper eſſe 8
debet. *vt inquit Bald. in rubr. C. de fide inſtr. numero 28* qui ob id ait, & notarium puniri, ſi apud ſe prothocollum non ſeruat. *& alios eiuſdem ſententiæ retuli in præſtato commentarijs de arbitrar. iudicum, libro 2. caſu 370. numero 3.* Rurſus non habet hæc ſcriptura † ſi- 9
gnum tabellionatus, nec ſubſcriptionem notarij. cum non conſtet manu illius ſcriptam fuiſſe. quæ quidem neceſſaria omnino ſunt ad hoc, vt dicatur prothocollum, *vt eſt * magis recepta Doctorum opinio, quemadmodum retuli in d. caſu 187. numero 5. & ibi citatis accedunt Franc. de Marchis. q. 163. num. 11 par. 2. & Natta conſ. 224 nu. 2. lib. 1.* & ſine controuerſia procedit hæc opinio. cum in ciuitate exſtat conſuetudo † apponendi ſignum, *vt reſponderunt Cor. conſ.* 10
216 num. 3. lib. 3. conſ. 94. num. 2. & conſ. 118. nu. 3. lib. 4. & Neuiz. conſ. 24. nu. 5.

Secundo accedit, quod ex inſpectione prothocollorum notarij, qui rogatus de hac ſcriptura aſſeritur, conſtare dicitur, hanc ſcripturam ob eo non fuiſſe habitam inter ſcripturas ſui prothocolli Siquidem hæc ſcriptura ſcripta fuit an. 1528. die 0. Auguſti & tamen in prothocollis illius notarij reperiuntur repoſita inſtrumenta ab eo rogata ante diem illam ſecundam Auguſti, & etiam poſt: & tamen hæc ſcriptura non exſtat, nec aliqua de ea mentio: & ob id leuari † in publicam formam ſine falſi ſuſpicione non po- 11
tuit, ex doctrina Did. Couar. *lib. Pract. q. c. 13. n. 3. verſ. quarto erit obſeruandum.* qui quidem fortiori in caſu loquitur, quando ſcilicet ipſemet notarius, qui aſſeritur rogatus, authenticum inſtrumentum leuaſſet. à fortiori ergo non debet poſſe alter notarius, cui prothocolla defuncti fuerunt commiſſa, cum minus cognitum habeat quod à partibus actum fuit. *Didaci veram opinionem probaui dicto caſu 187. nu. 30.*

Tertio, quod ſcriptura hæc dici non poſſit prothocollum illius notarij, ita vt ex ea ſumi authenticum inſtrumentum potuerit, ex eo demonſtratur, quod ſi inter ſua prothocolla hanc habere voluiſſet, ita eam regiſtraſſet in actis cancellariæ huius ciuitatis, ex diſpoſitione ſtatuti de regiſtrandis inſtrumentis, vt cæteras à ſe rogatas regiſtrauit. nec enim præſumitur, † quod ille notarius in hoc 12
actu fuerit negligens, vel contra ſtatuti diſpoſitionem committere voluerit, cum in cæteris fuerit diligens, & vir frugi. *quemadmodum in ſimili vere caſu arguit Neuiz. d. conſ. 24. num. 16. poſt Caſtrenſ. conſ. 371* Cum ergo non regiſtrauerit, intelligere facile poſſumus, eam ſcripturam à ſe receptam, atque rogatam non fuiſſe: & per conſequens ex ea authenticum inſtrumentum ſumi non potuiſſe, nec poſſe.

Quarto huc ſpectat, quod teſtamentum hoc (; ſi modo teſtamenti nomen meretur:) dicitur eſſe imperfectum ratione volũtatis D. Caroli teſtatoris imperfecta † autem inſtrumenta inſtru- 13
mentorum nomẽ non retinent; ob id in publicam, atq; authenticam formam leuari, & redigi non poſſunt. *quod in ſpecie reſpondit Caſtr. conſ. 111 Viſis, & ponderatis, quæ ſupraſcripta ſunt, colum. ii verſic breuiter in hoc lib. 1. in antiquis quem ſum ſecutus d. caſu 187. num. 30.* Quod voluntate dom. Caroli imperfectum fuerit illud teſtamentum, vel ex eo demonſtratur, quod non conſtat fuiſſe publicatum † coram teſtatore & teſtibus, quæ non facta publicatio 14
voluntatis teſtatoris imperfectionem oſtendit, *vt in ſpecie reſpondit Ang. conſilio 400. Teſtator ſua propria, col. 2. verſicul. primo. qui notarius, &c.* Nec clauſula † illa *actum præſentibus teſtibus, &c.* oſten- 15
dit perfectionem, *quemadmodum reſpondit Corn. conſ. 226. num. 5. lib. 3. & ſenſit Anch. conſ. 431. & clarius Angel. d. conſilio 400. col. 2. verſicul.*

nunc ad propoſitum. quamquam Caſtrenſ. *conſilio 316. Ad primum*
quæſitum.columna 1. libro 1. diſſentiat, & male: Præterea hæc volun-
tatis imperfectio ex eo detegitur, quod reperitur ſcriptura quæ-
dam manu dicti dom. Caroli confecta poſt conſcriptum illud te-
ſtamentum; in qua quidem ſcriptura adnotauit impenſas quaſ-
dam pro altero ex eius filijs, qui in militiam fuerat profectus: In
16 eaque ſcriptura proteſtatus † eſt dictus Do. Carolus, ſe velle illas
impenſas imputari in partem dicti filij, vt ſuo teſtamento deinde
ordinabit. Conſtat ergo D. Carolum non habuiſſe illam primam
ſcripturam pro ſuo teſtamento perfecto. *& ſimilem conſideratio-*
nem facit Pariſ. conſilio 27. numero 19. lib. 2. Accedit, quod poſt con-
fectam ſcripturam hanc, quæ aſſeritur teſtamentum dicti D. Ca-
roli, is ſuperuixit per multos annus, vt veriſimile non ſit, quod ſi
ſcriptura illa fuiſſet ſuum teſtamentum, quod retinuiſſet apud ſe
ſed eam notario dediſſet, vt cum cæteris prothocollis eam redi-
geret. Rurſus reperitur alia ſcriptura manu dicti D. Caroli, quæ
confecta eſt poſt relatam ſcripturam primam: & in ea ſcripta ſunt
hæc verba: *Ego Carolus nolens decedere inteſtatus*, &c. quæ ſane vlti-
17 ma † ſcriptura, etſi quo ad validitatem nullius ponderis ſit, atta-
men declarat voluntatem dicti D Caroli, *tex. l. vlt. ibi Bart. ff. de re-*
bus cornm. cum ſimilibus. Quæ omnes coniecturæ oſtendunt il-
lam primam ſcripturam non continere perfectum teſtamentum
d. D. Caroli.

Quinto, in hanc ſententiam multorum auctoritatibus addu-
cor ac primo Caſtrenſ. *d. conſ. 111. col. 1. verſ. ſi vero ſolemnitatum.* dum
18 reſpondit, notarium, cui † commiſſa fuerunt prothocolla defun-
cti, non poſſe in publicam formam leuare inſtrumentum, quod
ſcriptum reperitur in ſchedula repoſita in filcia ſcripturarũ *d. no-*
tarij iam defuncti. Si ergo ſcriptura reperta etiam in filcia ſcriptu-
rarum dicti notarij leuari in publicam formam non poteſt; à for-
tiori nec hæc potuit, poteritque, cum non apud notarium, ſed a-
19 pud teſtatorem † reperta fuit. nec me mouet quod ait Caſtrenſis,
hoc non procedere in commiſſione ſpeciali, quam iudex pro ſuo
arbitrio facere poteſt; *quod retuli in dictis commentarijs de arbitrar.*
iudicum lib. 2. dicto caſu 187 num. 26. quia reſpondeo, nullam hic
20 adeſſe iuſtam cauſam, quia iudex † ita arbitrari poſſit. Siquidem
ſuum arbitrium debet eſſe iure, & ratione regulatum, *vt ſcripſi in*
prætentis commentarijs de arbitrarijs iudicum, l. 1. q. 14. Cum ergo hoc
in caſu aduerſentur iam relatæ rationes, dicendum eſt, iudicem
arbitrari non poſſe, leuandum eſſe inſtrumentum illud. *Caſtrenſi*
accedit Ang. conſ. 431. Præmiſſa fine. & ver. in princ. qui fortius reſpon-
dit, quod etiam ſi ipſemet notarius, qui de ſcriptura in filcijs ſu-
is tantum reperta rogatus dicitur, atteſtaretur ſe de ea fuiſſe roga-
21 tum, ei non eſſe † credendum atque ita non inde inſtrumentum
authenticum ſumendum quoniam (: ait ille:) ſcriptura illa non
reperta in prothocollo, ſuſpicione non caret. Nec illa notarij at-
teſtatio prodeſt: cum accedat potius ad naturam ſimplicis teſti-
monij, quam publicæ perſonæ. *quam ſane doctrinam declaraui dicto*
caſu 177. n. 23. vbi dixi non procedere, cum de ea atteſtatione con-
ſtat in alia ſcriptura eiuſdem notarij Quæ ſane atteſtatio vel vno,
vel altero caſu, & loco facta hic omnino ceſſat. *Confert quod egre-*
22 *gie reſpondit Ang. conſ. 400. Teſtator*, &c. dum conſuluit, † quidam
ſua manu ſibi teſtamentum ſcripſiſſet: notario dedit, qui & ipſe
deinde adiecit ſua manu in fine annum domini, indictionem, &
diem, ac etiam illam clauſulam, *actum in tali loco præſentibus teſti-*
bus, &c. cum ſcriptura hæc apud eundem notarium fuiſſet reperta
& dubitaretur, an ex ea poſſet leuari inſtrumentum teſtamenti
authenticum, reſpondit Angelus, non poſſe: quia illa ſcriptura
prothocollum notarij non eſt & ob id vt priuatæ fidem adhiben-
dam non eſſe. Quanto fortius idem dicendum hic eſt, vbi ſcriptu-
ra hæc non apud notarium, ſed apud dominum Bernardinum fu-
it reperta. *Accedit, quod conſuluit in fortioribus terminis Corn. conſil. o*
23 *226. lib. 3.* ſcripſerat notarius † teſtatoris teſtamentum, in eaque
ſcriptura appoſuit diem, teſtes, & cætera requiſita: dixitq; actum
& publicatum fuiſſe. Et cum hæc ſcriptura reperta fuiſſet penes
tertium; non autem inter ſcripturas, & prothocolla notarij, re-
ſpondit Corneus, ex ea ſcriptura inſtrumentum authenticum ſu-
mi non potuiſſe; quia teſtamentum, quod eſt magni momenti, &
in quo fraus facile fieri poteſt, omnino manere debet apud nota-
rium, qui de eo rogatus eſt. Nec refert, *ait Corn. ibi n. 5.* quod aſcri-
pti ſint teſtes, & cætera requiſita manu ipſius notarij; quia id fecit
ea mente, & animo, quod actus perficiatur incontinenti, quod
deinde non perficitur, vel ob aliquod accidens teſtatori eueni-
ens, vel ob hæredum controuerſiam: vel ſimilem aliam ob cau-
ſam. *Idem reſpondit eiſdem rationibus ſimili in caſu idem Corn. conſ. 94.*
num. 3. lib. 4. Si ergo in caſibus Cornei non licuit ſumere ex ea ſcri-
ptura inſtrumentum authenticum, quanto fortius non licet ex
hac ipſa, quæ reperta eſt apud D Carolum, qui eo animo videtur
eam apud ſe retinuiſſe, vt melius, & prudentius rebus ſuis conſu-
leret, & deinde diſponeret, *quemadmodum ſupra conſideraui.* In caſi-
bus Cornei non tanta aderat ſuſpicio, quanta adeſt in caſu iſto, in
quo Do Iulius, de cuius maximo commodo agitur, tanta affecti-
one perquiſiuit ex ea ſcriptura inſtrumentum authenticũ ſumi,
atque leuari. *Simili in caſu late conſuluit Pariſius conſ. 27. lib 2. qui in*
vndecimo reſpondit contra Curtium iun. in d. conſ. 162. & ait Pariſius,
nullo pacto inſtrumentum teſtamenti ſumi poſſe ex ſcriptura in
prothocollo notarij non reperta. & ibidem *numero 16.* vtitur illa
ratione, qua vſus eſt Corneus, eo animo ſcilicet ſcriptum ita fuiſ-
ſe, credens notarius teſtamentum debuiſſe perfici, quod ſuperue-
nientibus impedimentis factum non eſt. *ita ſimili, imo fortiori in*
caſu, de teſtamento reperto ſcripto in filo, reperto non inter ſcripturas
notarij, ſed in tomo tertij, decidit Boer. quæſt. 10. 36. 37. & hanc ſecutus eſt
Franc. de Marchu, quæſt 163. numero 15. part. 2. & eſſe communem * *Do-* *
ctorum opinionem teſtatur Cagnolus in leg. ſi librarius. numer. 33 de reg.
iur. Quæ quidem ſine controuerſia procedit, cum ſcripturæ hæ
non reperiuntur inter ſcripturas notarij, ſed apud alios: *quemad-*
modum in ſpecie declarat Caſtr. in leg. contractus numero 5. in ſi C. de fid.
inſtr. & eum in ſpecie ſecuti ſunt, & tiſte Pariſ. d. conſ. 27. num 14. lib. 2.
& ex relatis alij plures.

Sexto alijs rationibus opinor, dicendum eſſe illud inſtrumen-
tum ſumtum, quod nunc eſt penes D. Antonium ſumi non po-
tuiſſe: & ob id nullam probationem facere. Nam notarius, † cui 24
prothocolla, & ſcripturæ alterius iam vita functi commiſſa ſunt;
ita demum poteſt ſumere authentica inſtrumenta ex illis origi-
nalibus, ſi conſtat ea ſcripta fuiſſe manu illius notarij defuncti. *ita*
in ſpecie reſponderunt Alexand. conſ. 166. col. 2. lib. 2. conſ. 97 numer. 3 &
conſ. 198. col. 1. verſ. ul. tertio oppoſitbat. lib. 7. quem ſecutus eſt Roland. à
Valle conſ. 32. num. 14. idem cenſuit Boer. quæſt. 36. num. 5. poſt Angelum,
& alios nonnullos. lib. 2. Illa eſt ratio, quia vbi facultas, & priuilegi-
um † ratione actus, vel perſonæ conceditur, de ea perſona, & actu 25
conſtare debet. *l Diuus ff. de mil. teſtam.* Vt ergo poſſit notarius le-
uare inſtrumentum ex ſcriptura iam defuncti, conſtare debet, il-
lam eſſe ſcripturam illius. In caſu noſtro certum non fuit eo tem-
pore, quo ille notarius ſumſit hoc authenticum, illam antiquam
ſcripturam fuiſſe ſcriptam manu illius notarij defuncti. Nec di-
catur, hunc notarium, qui extraxit ex literarum comparatione
iudicaſſe hanc fuiſſe ſcripturam illius notarij. quia reſpondetur,
ex ſola ſimplici comparatione † non haberi certitudinem ſcri- 26
pturæ. *l. contractus. C. de fide inſtr. quam declaraui in commentarijs, de*
arbitrarijs iudicum, lib. 2. caſu 114. num. 30. Quocirca ibidem dixi, *nu.*
26. plura requiri ad comparationem faciendam, quæ vere obſer-
uata hoc in caſu non fuerunt. Cum ergo incertum non fuerit
eam ſcripturam non fuiſſe ſcriptam manu illius defuncti notarij,
ſequitur nullo modo inſtrumentum hoc authenticum potuiſſe
ſumi: & in publicam formam redigi.

Septimo, quod iam dixi hac vrgentiſſima ratione comproba- 27
tur. vt ex ſcriptura † reperta extra prothocollum notarij mortui
poſſit ſumi inſtrumentum authenticum, ſpecialis fieri debet à iu-
dice commiſſio, cum cauſæ cognitione, *vt in ſpecie reſpondit Caſt. d.*
conſ. 111. col. 1. verſ. ſi vero quæratur. lib. 1. & clarius conſ. 206. Ad primum
quæſitum col. 1. verſ puto tamen. lib. 1. idem in leg. contractus. num. 5. in ſi.
C. de fid. inſtr. Pariſ. conſ. 27. num. 10. lib. 2. Natta conſ. 46. num. 4. lib. 1. &
de hac commiſſione † facta notario non creditur, ſed de ea aliter 28
conſtare debet, *vt ſcribunt Gui. Pap. q. 404. Boer. q. 36. numer. 4. & Rol.*
d. conſ. 32. n. 17. At in caſu noſtro non conſtat de hac ſpeciali com-
miſſione, nec de cauſæ cognitione, quæ † plura requirit. *vt ſcripſi* 29
in dictis commentarijs de arbitrarijs iudicum, lib. 1. q. 19. Imo quod for-
tius eſt, fuit interdictum illi notario, & cæteris, & per clariſſ. domi-
nos Aduocatos Sereniſſimi Dominij. ne hoc authenticum inſtru-
mentum leuaretur. Quo fit, vt leuatio † hæc contra præceptum 30
ſuperioris facta nullius valoris ſit, *iuxta ea quæ ſcribit Bar. in l. ſi quis*
pro eo. num. 8 ff. de fideiuſſo. & Doct. in c. non concupiſcentiam, vbi Dec. de
conſtit. & in c. cum contingat, ibi Alciat. n. 35. de iureiur. dum affirmant
actum geſtum contra præceptum ſuperioris perſonaliter conce-
ptum, adeo nullum eſſe, vt nec iuramento conualidari poſſit.
Quod tanto fortius hic procedit, vbi duplex extabat prohibitio,
vna ſcilicet iuris communis, ob ſpecialem commiſſionem non
exſtantem; altera Dominorum Aduocatorum, *arg. § ſanctiſſimus.*
in auth. de aliena. & emphyte. cum alijs per Alex. adductis in l. filius fam. §.
diui. nu. 1. de leg. 1. quæ ſciens. prætereo.

Octauo & vltimo dicendum forte eſt, non carere aliqua falſi ſuſpicione, quod actum fuit à D. Iulio. Siquidem re vera dici non poteſt hæc ſcriptura illius notarij, qui de ea rogatus aſſeritur: cum nec legitima literarum comparatione, nec alijs probationibus demonſtratum id fuerit, *vt paulo ante dixi.* Quocirca non potuit,
31 aut debuit † D. Antonius inſerere eam ſcripturam inter ſcripturas illius notarij: quia hoc facere eſt falſum obrepere, *vt poſt Bart. in l. ſi quis obrepſerit. num. 2. ff. ad l. Corne. de falſis, & alios plures ſcripſi, & declaraui in commentarijs, de arbitrarijs iudicum, lib. 2. caſu 309.* Quæ ſane ſuſpicio augetur, quia audio agi de maximo commodo ipſius Domini Antonij, qui & magno cum affectu curauit, inſtrumentum hoc authenticum ex ea ſcriptura ſumi, vt æs alienum quo maximo premebatur euitaret, quod etiam fecit ſpreto Dominorum Aduocatorum præcepto. Audio etiam teſtes in ea ſcri-
32 ptura † deſcriptos eſſe omnes vita functos hodie, & forte etiam tempore quo Domini Aduocati iuſſerunt, ne in publicam formam leuaretur ſcriptura illa. Quo fit, vt magna ſuſpicio inde ſurgere videatur. *quod ſenſit Corn. d. cõſ. 226 num. 4 in fin. lib 3.* Efficit ergo ſuſpicio hæc, ne fides adhibeatur huic authentico ſumto.
33 Cum in ciuilibus † falſi ſuſpicio pro ipſa falſitate habeatur. *l. vbi numerus. C. de proba. Dec. conſ. 189 col. 1. & conſ. 448. num. 28. Socin. Iun. conſ. 39. num. 3. lib. 2 & Cran. conſ. 134 num. 26.*

Non obſtant nunc in oppoſitum adducta, quibus etſi etiam relatis ſatisfactum eſt, ita tamen in ſpecie reſpondetur. Et ad illud primum dicitur, non conſtare de comparatione literarum facta tempore leuationis; quæ ſane comparatio (: vt iam dixi:) multa requirebat. & ob id reſpondit Corn. *d. conſ. 64. num. 3. lib. 4. & latius cum eo diſſerit Pariſ. d. conſ. 27. num. 52. lib. 2.* non eſſe ex ſimplici literarum comparatione iudicandum, ſcripturam aliquam eſſe manu alicuius ſcriptam, quia fallax eſt ſæpe comparationis probatio.
34 & comparatio † non comprobat inſtrumentum vitioſum, & ſolemnitate carens, *vt poſt Baldum dixit Pariſ. d. conſ. 27. numero 54.* Nec ad rem confert, quod hic agatur de teſtamento inter liberos condito, vt dicebat Cur. Iun. *d. conſ. 126. numero 3. verſ. & tanto maxime*, quia hoc procedit cum conſtat illam eſſe ſcripturam ipſius teſtatoris, qui ita diſponere voluit, *atque ita loquitur Card. d. conſ. 233.*

Non obſtat ſecundum, quia illud procedit cum patris voluntas eſt perfecta, & de ea conſtat ex ſcriptura certa, etſi careat illa cæteris ſolemnitatibus. *id quod in ſpecie ſenſit Caſtren. d. conſ. 111. col. 1. verſ. breuiter, & c. poſt Baldum in authen. quod ſine, C. de teſtamen.* Ac in caſu noſtro non ſolum non conſtat hanc eſſe ſcripturam manu illius notarij confectam, verumetiam apparet, perfectam non fuiſſe voluntatem Domini Caroli, *quemadmodum iam ſupra demonſtrauimus.*

Non obſtat tertium, quia Cynus, Salycetus, Caſtrenſ. & alij eo in caſu loquuntur, cum ſcriptura illa reperta fuit apud notarium,
35 qui creditur † rogatus de eo inſtrumento: & conſtat ſua manu ſcriptum fuiſſe, ita quod ſolum de rogitu dubitatur: ſed in caſu noſtro hæc omnia deficiunt: *vt iam dixi. & in ſpecie contra Cur. Iun. d. conſ. 162. num. 2. declarat Pariſ. d. conſ. 27. num. 11. 64. lib. 2. & ita ſenſit Neuiz. conſ. 24. num. 6.* qui inquit eſſe debere perfectam rationē diſpoſitionis. Accedit, quod illa Cyni & ſequacium doctrina dubia admodum eſt, ſtante præſertim loci conſuetudine, qua prothocolla ſubſcribi, & ſignari ſolent, *vt ſupra admonui.*

Non obſtat quartum, quia reſpondetur, imo omnes hæredes Do. Caroli non approbaſſe ſcripturam illam pro teſtamento Do. Caroli. Nam D. Iacobus D. Antonij frater non modo non approbauit, verumetiam illam acerrime, & extra iudicium, & in iudicio impugnauit. & licet Do. Antonius ſibi forte in hoc præiudicium adferre voluit, non tamen eius factum D. Iacobo obeſſe potuit. *c. alteri, de reg. iur. in 6. cum ſimilib.* etſi D. Antonius aliquid geſſit nomine Do. Iacobi, ab eo nullum hac de re habuit mandatum, quo ſcriptura illa approbata dici poſſit.

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur, Neuizanum loqui, cum ſcriptura eſt reperta in prothocollo notarij defuncti: & conſtat fuiſſe ſcriptam manu illius notarij: nam tunc etſi prothocollum careat aliquibus ſolemnitatibus, attamen ſcriptura illa fidem
36 facit, cum de ipſius teſtamenti ſubſtantia conſtet. & error † ille notarij non habet poſſe eam tollere, aut debilitare: *ita declarat Purpur. in leg. admonendi. numero 237. de iureiur.* At in caſu noſtro ceſſant hæc omnia, non enim legitime conſtat, cuius manu ſit ſcriptura iſta: non fuit reperta inter prothocolla, & ſcripturas illius notarij, deficit omnis iuris ſolemnitas, imo & perfecta D. Caroli voluntas. Quocirca concludendum omnino eſt, ex ſcriptura non potuiſſe nec in poſterum poſſe ſumi authenticum inſtrumentum: & per conſequens iam ſumtum nullam fidem mereri. Atque ita iuris eſſe ſentio, rectiore iudicio ſemper ſaluo.

Iacobus Menochius I. C.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus aqua conceſſa, de qua aqua intelligatur, an de illa qua eſt expreſſa in conceſſione, vel de quacunque.*
2 *Conceſſio ducendi aquam conceſſa à Principe, intelligitur ſine damno alterius.*
3 *Priuilegia Principum ſine damno & tertij iniuria conceſſa dicuntur.*
4 *Habens ius ducendi aquam limitate, prohiberi poteſt in totum ducere, ſi cum antiquis nouas miſcet, & ducit.*
5 *Priuilegium conceſſum ducendi aquas, regulatur ſecundum conſuetudinem loci.*
6 *Conſuetudo quandoque conuentioni, & pacta anteferetur.*
7 *Conſuetudo adeo antiqua, vt non exſtet hominum memoria in contrarium, loco legis, & priuilegij habetur.*
8 *Ducens aquam quæ naſcitur in fundo; an ducere etiam poſſit ducti conſuetam.*
9 *Fundus inferior an ferre debeat inundationem aquarum fundi ſuperioris.*
Sentiens commodum & incommodum, ſentire debet ex naturali ratione.
10 *Aggerem in fundo proprio ſtruere an quis poſſit, quo aqua pluuia ad ſui commodum a ſuo naturali curſu auertatur.*
11 *Molendinum an liceat fieri à domino fundi ſuperioris ad ſui commodum, ſi domino molendini inferioris noceat.*
12 *Iniuriam nemini facit, qui ſuo iure vtitur.*
13 *Dominus in ſuo tunc omnia facere poteſt, ſi nihil in alienum immittat.*
14 *Dominus fundi non poteſt facere in ſuo fundo, vt aqua in fundum alterius immittatur.*
15 *Sterquilinium in pariete non licet facere, quo humor ex latere vicini madeſcat.*
16 *Tubuli quales ſint.*
17 *Lex; in ſumma §. idem. Labeo ait, ſi vicinus. ff. de aqua plu. arc. quomodo procedat.*

CONSILIVM XLIIII.

Initium à Domino.

PRopoſitis duabus quæſtionibus ingenue pro mea virili reſpondebo; & quod de ſingulis ſentio, dicam. Quo ad illam primam, *an liceat ducere aquam pluuiam vna cum aqua quotidiana per aquæductum conceſſum ab illuſtriſ. Duce Ludouico anno 1441.* dicendum videbatur, non licere.

Primo, quia hæc conceſſio ducendi aquam ſolum loquitur de aqua quotidiana & æſtiua, ob id non extenditur ad hanc pluuiam:
quandoquidem in conceſſione ſeruitutis † ſolum venit, quod ex- 1
preſſum fuit, nec quid plus. *l. ex meo. & l. si qui duo prædia. ff. de ſeruit. ruſt. præd. & ea loci idem annotauit Bal. idem probat. l. certo modus, vbi copioſe idem Bald. C. de ſeruit.* eſt enim ſeruitus onus quoddam non leue, ob id augeri nullo modo debet. *ita ex d. l. non modum. reſpondit Pariſ. conſ. 126. num. 23. lib. 1.*

Secundo huic opinioni ſuffragari videtur; quod conceſſio †
ducendi aquam facta à Principe, intelligitur ſine damno alteri- 2
us. *l. Imperator. ff. de ſeru. ruſt. præd. & ex illo textu ita ſcripſerunt reliqui. Capol. tracta. de ſeruit. ruſti. præd. cap. 4. num. 23.* Quod confirmatur ex regula illa notabili, etſi vulgari. *l. 2. § ſi quis à Principe. & §. merito. ff. ne quid in flum. publ.* nempe, Principum priuilegia † cenſeri con-
ceſſa ſine alterius præiudicio. *quod & ibidem annotauit Bartol. &* 3
præter eum copioſe tradunt Dec. in l. 1. in fin. C. de ſecund. nupt. conſ. 11. nu. 4. & conſ. 113. col. pen. Alcia. tract. præſumt. reg. 3. præſumt. 11. & Cranet. de antiq. temp. parte 1. principali particula 1. numero 13. Atqui ſi in hac conceſſione veniret aqua pluuia, id eſſet cum damno eorum, qui poſſident prædia contigua, atque vicina, qui illa aqua, niſi ducatur, fruentur.

Tertio, ac vltimo, in hanc ſententiam adferri poteſt in terminis fere text. *leg. 1. §. item quæritur. ff. de aqua quotid. & æſt.* Quo loci ait Vlpianus, quod is, † qui habet ius ducendi limitate aquam,
prohiberi in totum poteſt ducere, ſi cum antiquis nouas miſcet. 4

& ducit. *& in ſpecie ex eo tex. ita ſenſit Capella trac. de ſeruitu. ruſtic. prædio.c.4.n.98* Hæc in cauſa dubitationem mouebant.

Cæterum, re diligentiori ſtudio examinata, contrarium verius eſſe opinor: nempe, aquam pluuiam cum quotidiana, & æſtiua per hunc aquæductum duci poſſe. Quod, vt dicam, me mouent multa.

Primo, quia iam extat antiquiſſima conſuetudo ducendi ſimul has aquas, nempe quotidianam & pluuiam. Illa ergo conſue-
5 tudo † obſeruata eſt. *l.1.§ vlt. ad finem. ff. de aqua plu. arcend. ita & de cæteris aquæductibus probat. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æſti. & in l. ſi manifeſte. C. de ſeruit.* Nec ſane mirum, quandoquidem
6 conſuetudo in his conuentioni † & pacto antefertur. *ita docuit Bald. in titulo de pace Conſtantiæ, in verbo, ſaluo iure. q.32. quem ſecutus eſt Capol. de ſeruit. ruſtic. prædio. ca.4. nu.1. & egregie reſpondit Iaſ. conſi. 132 col.1. verſ.5. lib.2. & conſi.84 col. pen. verſ. confirmatur. lib.3. & Cal. a. conſi.56. nu.7.* Quod equidem ſine controuerſia procedit in caſu noſtro, in quo extare dicitur hæc conſuetudo à tempore, cuius
7 initij memoria nulla apud homines extat. Quæ ſane antiquitas † & legis, & priuilegij vim obtinet. *d. l. hoc iure §. ductus aquæ, de aqua quotid. & æſt. & ſcribunt Dec. conſi.85. nu.2. conſi.117. in fin. & conſi.271. nu.3. Rui. conſi.28. n.11. lib.1. Afflict. deciſ.254. nu.4. & Socin. iun. conſi.49. n. 23. & conſi.76. nu.92. lib.1. cæteros prætereo.* Eſt ergo in futurum ſeruandum quod hactenus ſeruatum fuit.

Secundo, huic ſententiæ opitulatur tex. *l. hoc iure § aqua quæ in*
8 *riuo. ff. de aqua quotidiana & æſtiua.* quo tribuitur facultas † ducendi aquam, quæ in fundo naſcitur vna cum aqua duci conſueta. Ea ratione (:quæ ad rem hanc facit:) quod illud non operatur homo, ſed natura. *Atque ita in ſpecie noſtra ex illo textu ſcribunt Oldrad. & Alber. in l. Rutilia Pola. ff. de contrahen. empt.*

Tertio, ac vltimo, hanc adiuuat ſententiam tex. *l.1. §. denique ait. ff. de aqua plu. arcen.* quo loci decidit Iuriſconſul. quod cum dubi-
9 um eſſet an fundus † inferior ferre deberet inundationem aquarum à fundo ſuperiori prouenientem; decidit inquam ferre debere ea ratione, (:quæ hic conuenit:) quia ſicut omnis pinguedo terræ ad eum decurrit: ita etiam aquæ incommodum ad eum defluere debet. Quæ ſane ratio naturali iuri & æquitati conuenit. *l. ſecundum naturam. de reg. iu.* Cum ergo hæc prædia, ad quæ per hos aquæ ductus aqua hæc pluuia ducitur, magnam aliquando illius inundationem ſuſtinent; ergo & commodum ſentire debet, vt duci hæc ad illa poſſit. *Quod in ſpecie viſum eſt ſentire Cæpol. de ſeruit. ruſt. præd. cap.4. nu.25.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia ad illa facile reſpondetur. Ad primum reſpondeo, illud procedere in ſpecto iure communi, circumſcripta omni conſuetudine ducendi aquã, quæ ſane conſuetudo extat in caſu noſtro.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo vt iam ſupra dixi. Vel & ſecundo dico, illud procedere cum aqua miſcetur arte & opera hominis; at ſecus cum ſola ipſa natura id facit. vt ſupra dixi.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo vt proxime dixi atque ita declarat *d. l.1. §. item quærit a. ff. de aq. quoti. & æſt.. Cæpol. d. trac. de ſeruit. ruſt. præd. c.4. num.68.* Atque ita concludo, hunc ductum aquæ pluuiæ cum illa quotidiana non poſſe nec debere impediri, quin ducatur, vt duci conſueuit.

Quoad ſecundam dubitationem propoſitam, an aggerem in proprio fundo ſtruere liceat, quo aqua pluuia ad ſui commodum à ſuo naturali curſu auertatur etiam ſi fundum illum exiguus fundi vicini inferioris noceat? Qua in re dicendum videbatur, licere
10 aggerem † ſtruere. *ex l.1. in ſumma §. idem Labeo ait, ſi vicinus. ff. de aq. pluu. arc. & l.1. §. ſunt qui putant. ff. ne quid in flu. publ. ex doctrina Cæpol. tra. de ſeru. ruſt. præd. cap.38. de torrente. in fin. Confert etiam tex. l. fluminum. §. vlt. & l. procul. ff. de dam. infect.* Quibus adductus docuit Rip. *in l. quominus. num.26. ff. de flum. poſt Bar. & alios plures.* licere
11 domino fundi † ſuperioris in eo molendinum ædificare ad ſui commodum, etiam ſi domino inferioris molendini noceat *ita etiam in ſimili reſpondit Dec. conſ.373 col.1.* Eſt enim regula naturalis
12 ac iuris, nemini iniuriam † facit qui iure ſuo vtitur. *l. nullus, de reg. iur. & egregie ſcribit Alciatus in trac. præſumt. reg.3. præſumt.23. qui in ſpecie hac loquitur.*

His tamen minime refragantibus, contrariam ſententiam vt veriorem ſequor; nempe non licuiſſe ſtruere hos aggeres, quibus (:vt in facto præſupponitur:) aqua hæc pluuia non ſolum à ſolito curſu auertitur, ſed etiam in fundum inferiorem magno cum illius fundi detrimento immittitur. Quod, vt dicã, multis moueor.

Primo ex *leg. ſicut. §. Ariſt. ff. de ſeru. vind.* in illis verbis: *in ſuo enim*
13 *alicui † hactenus facere licet, quatenus nihil in alienum immittat.*
Quod ſane reſponſum ita in ſpecie intellexerunt *Calc. conſi. 64. 9. verſ. & ad hoc. Capol. in trac. de ſeru. vrban. præd. c.61. de neceſſario. n.5. & c.67. de aquariolo, ſiue canali. n.4. Dec. l. domum, in ſi. de reg. iur. Rip. in trac. de peſte. ti. de remed. præſerua. contra peſtem. nu.68. & Coraſ. lib.6. miſcella. iuris. cap.10.*

Secundo confert. *l.1. §. Nerat. & § idem aiunt. ſi aqua natural. de aqua plu. arcen.* qui textus ſi recte perpendatur, falcem (:vt aiunt:) ad radicem ponit. De aqua pluuia loquuntur & prohibent † quid 14
fieri in fundo vnius, quo aqua in fundum alterius immittatur. *Et textum illum. §. Nera ita in ſpecie intellexit Capol. trac. de ſ. ruſt. præd. c.38. de vallib. aquo. nu.4.*

Tertio huc pertinet. *l. ſi quando. §. vlt. ff. ſi ſeru. vind.* quo probatur, non licere in proprio pariete ſterquilinium † facere. quo hu- 15
mor ex latere vicini madeſcat. *quem tex. ita omnes ibi intelligunt, & Capol. de ſer. vrb. præ. c.65. de neceſſario. n.5. & Coraſ. l.6. miſcel. iur. c.10.*

Quarto ſuffragatur tex. *l. fiſtulam. ff. de ſeru. vrban. præd.* in illis verbis; vt aſſiduum habeat humorem, & ideo noceat vicino, poſſe prohiberi. *Quod reſponſum ita interpretatur Capol. trac. de ſeru. vrban. præd. c.49. de fiſtula nu.4. in fin.*

Quinto ad rem hanc facit. *leg. quidam Iberus in prin. ff. de ſer. vrb.*
præd. quo probatur, non licere habere tubulos (:*ſunt enim † fiſtulæ* 16
fictiles, quib. aqua ducitur, vt oſtendit Cic. in 2. de leg. Ductus vero aquarum, quos iſti tubos & euripos appellant:) in proprio pariete, cum ex eo aliquid in vicini locũ immittitur, eiq; detrimentum adfertur; Quem ſane locum, cum de balneo verba faceret Cæpolla *de ſeru. vrba. præd. c.52. de balneo. ſiue ſtupha n.2.* ita interpretatus eſt.

Sexto ac vltimo, hæc opinio corroboratur auctoritate multorum interpretum, quos iam ſupra retulimus, nempe Calcanei, Cæpollæ, Decij Ripæ ac Coraſij, qui affirmarunt, alicui non licere in proprio aliquid facere, per quod aliquid in alieno immittatur. *Idem ſcriptum reliquerunt Hier. Cun balon Hiſpanus in annot. ad Decium in l. nullus videtur, de reg. iur. & ibidem Cagn. num.4. & 5 & Ruin. conſ. 96 num.5. verſ. ſecunda ratio. lib.4.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia ex iam dictis videtur ſatisfactũ: ſed clarius & ſigillatim reſpondeo. Ad *l. in ſum-*
ma † § idem Lab. ait, ſi vicinus, de aq. plu. arc. dico loqui, cum aqua è 17
proprio quidem prædio arcetur, ſed non ita fit vt in fundo vicini impellatur; nam impellere prohibetur. *d. l.1. §. Nerat. & § idem aiunt, ſi aqua naturaliter, de aqua plu. arc.* Et quod in eo §. *idem Lab.* ſcriptum eſt, ex eo actu arcendi aquam è ſuo vicino damnum adferri, intelligitur vt quia aqua quæ forte ad eum defluebat & prædia irrigabat, non amplius defluit: vel quia ad aliud commodum erat. *iux. d. l. fluminum. §. vlt. & d. l. Procul. ff. de dam. infect.* Licebit ergo aliquid in proprio facere, per quod noceatur vicino ab eo auferendo commodum: nõ autem per quod ei detrimentum inferatur immittendo aliquid in eius fundo. Atque ita conciliari poſſunt relata iura, quæ alioqui pugnarent. Et hoc viſus eſt ſentire Cæpol. *trac. de ſeru. ruſt. præd. c.5. de aqua plu. arcen. n.1. verſ. tertium quod. & n.3 verſ. octauum quod &c.* Ad *l.1 § ſunt autem. ff. ne quid in flum. publ.* reſpondeo, contrarium potius probare, quemadmodum oſtendunt illa verba: *Neque enim ripæ cum incommodo accolentium muniendæ ſunt* & paulo poſt, ibi, *Oportet enim in huiuſmodi rebus vtilitatem & tutelam facientis ſpectari ſine iniuria vtrique accolarum.* Ad *l. fluminum § vlt. & ad l. Proculus, d. dam. inf. cto.* reſpondeo, vere loqui cum aliquid fit in proprio, ex quo tamen nihil in alieno immittitur: vt in eo, qui in proprio fodit puteum, quo aperto venæ putei vicini præciduntur. Nam hoc in caſu ita agere & puteum foderi licet: cum in re propria id fiat, & in alieno nihil immittitur. Atque ita illa reſponſa ſunt interpretati Ripa *in d. l. quominus. n.25. ff. de flu.* vnde ita qua ibidem nu. 45. ſcribit, & alij ab eo relati. Hinc ceſſat doctrina illa Cæpollæ. *d. c.38. de torrente.* quia Cæpolla ſimpliciter loquitur cum ex aggere facto damnum quidem vicino adfertur. ſed nihil in ſuo immittitur: quod euenire poteſt, vt iam ſupra attigimus. Atque ita iuris eſſe concludo.

Iacobus Menochius I.C.

S V M M A R I V M.

1 *Pater & filius ſi copulantur ſub vna verborum conceptione vocati videantur, filium tamen poſt patrem cenſeri vocatum aſſeritur, cum ratione.*
2 *Liberorum appellatione plures continentur.*
3 *Damni vnius rei duo in ſolidum eſſe poſſunt.*
4 *Verba ſubſtituo talẽ, eiuſq; liberos multiplicẽ ſibi ſunt recipere poſſunt.*
5 *Subſtitutio (:in dubio:) vulgaris præſumitur non fidei commiſſaria ſine veritate. num.14.*
6 *Verbum (:ſubſtituo:) eſt verbũ commune, & intelligitur de vulgari.*

Subſtitutio

7 *Subſtitutio quando credatur fideicommiſſaria, vbi plures ordine ſucceſſiuo vocantur.*
8 *Liberorum appellatione regulariter venit trinepos.*
9 *Verba tempus mortis deſignantia, tractum temporis in futurum oſtendunt.*
10 *Teſtator ex vocatione maſculorum cenſetur voluiſſe familiæ ſuæ proſpicere, & eam conſeruare.*
11 *Dictio ſemper, perpetuitatem demonſtrans, tractum temporis in futurum oſtendit.*
12 *Subſtitutio quando tractum temporis in futurum contineat.*
13 *Clauſula codicillaris quid operetur in teſtamento.*
15 *Reſtitutio realis vel verbalis non eſt neceſſaria, cum alienata reuocantur.*
16 *Alienatio quo caſu irreuocabiliter valeat.*
17 *Ignorantia qualis exigatur, vt valeat alienatio bonorum fideicommiſſi.*
18 *Diſpoſitio l. vlt. §. vlt. de leg. 2. quo caſu procedat. & nu. 19*
20 *Hæres non poteſt contrauenire facto defuncti.*
21 *Aditio hæreditatis, tanquam quid facti non præſumitur.*
22 *Factum quando quid præſumatur citra ius & nomen hæredis.*
23 *Actus factus ab eo, qui ex duplici capite poteſt illum facere, dicitur in caſu ſibi magis vtili factus.*
24 *Alienatio ad detractionem quartarum quando fieri poſſit, vel non.*
25 *Detractio non poteſt fieri ex re qua tota & integra reſtitui debet.*
26 *Legitima nulla poteſt detrahi de bonis primogenituræ.*

FACTI SPECIES.

ILluſtris D. Annabalus à Rauorya hæredem inſtituit D. Carolum primogenitum, eiuſque liberos, cui ſine liberis decedenti ſubſtituit poſthumum, ſi naſceretur, ſin minus eidem Do. Carolo ſubſtituit ſecundum genitum Do. Ludouicum, eiuſque liberos naturales, & legitimos, & liberorum liberos, his verbis expreſſe adiectis. Ita tamen, & taliter, quod primogenitus ipſorum inſtituti, vel ſubſtitutorum, caſu ſubſtitutionis adueniente, ſuperueniens in ſtirpe maſculina, ſemper intelligatur & ſit dicti teſtamenti virtute in ſolidum hæres inſtitutus in præfato caſtro Crucis, & iuriſdictione eiuſdem. Vita functus eſt Dominus Carolus ſine liberis hæreditate adita, nullus natus eſt poſthumus, fuitque ſuperſtes ſemper Dominus Ludouicus ſecundo genitus, qui ſuſcepit Illuſtrem Dominum Balthaſarem nunc Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ à ſecretis Conſiliarium, is D. Ludouicus caſtrum Crucis alienauit.

Dubitari nunc contingit. Primo, quo ordine Illuſtris. Dominus Balthaſſar vocatus cenſeatur in teſtamento D. Annabali.

Secundo, quomodo vocatus ſit an per vulgarem, vel potius per fideicommiſſariam ſubſtitutionem. Tertio ſi Dominus Balthaſſar per fideicommiſſariam eſt vocatus, an abſque reſtitutione ei à grauatore, vel verbis facta, poſſit alienatum caſtrum reuocare, & conſequi.

Quarto, an Dominus Ludouicus grauatus potuerit proportione ſua legitimæ iure naturæ ſibi debitæ caſtrum illud alienare.

CONSILIVM. XLIIII.

Initium à Domino.

IVſta ratione acquieſcere poteram doctiſſimo reſponſo eiuſdem illuſtris D. Balthaſari viri conſultiſſimi & Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ Senatoris, & à ſecretis conſiliarij, cum ita docte & accurate nodum diſſoluerit, vt nec dubitationi, nec ad ſcribẽdum mihi locus relictus ſit, vt tamen illius deſiderio ſatisfaciam, cui non ſatisfacere nec poſſum nec debeo, paucula hæc adferam. Quo ergo ad primam illam difficultatem propoſitam, in ea opinione ſum D. Balthaſarem vere eſſe vocatum poſt D. Ludouicum eius patrem, ſicque ordine ſucceſſiuo nam *ſubſtituit D. Annabalus*
1 *teſtator illi d. D. Carolo d. D. Ludouicum eiuſque liberos, &c.* quare † etſi copulatiue ſub vna verborum conceptione vocati videantur pater & filios: attamen cum caritatis & affectionis ordo inter eos intercedat, ſequitur filium poſt patrem cenſeri vocatum. *ſic docuit Bar. in l. Gallus §. quidam recte. n. 4. vbi omnes præſertim Soc. n. 9. de liber. & poſth. quos eſt ſecutus conſultiſſimus Compater meus Crau. conſi. 131. & eiuſdem ſententiæ adde ipſe Soc. Sen. conſi. 51 nu. 11. lib. 4.*

Secundo, vt huius ſim ſententiæ adducor quia hic D. teſtator vocauit D. Ludouicum eiuſque liberos ſub hoc nomine collectiuo, † cum appellatione liberorum plures contineantur. *l. liberorum. de ver. ſig. & poſt Dec. conſi. 205. & Rub. conſi. 144. reſpondit Crau. d. conſi. 131. num. 2. in fin.* Sed cum ſub nomine collectiuo vocantur plures, inter quos ordo caritatis & affectionis cadit, ſine dubio vnus poſt alterum cenſetur vocatus. *Crau. d. conſi. 131. num. 2. & clare Soc. Sen. conſi 86 col. 3. lib 3.* 2

Tertio, huic ſententiæ ſuffragantur clara verba ipſius ſubſtitutionis dum dixit: *ita & taliter quod primogenitus ipſorum inſtituti & ſubſtitutorum ſemper intelligatur dicti teſtamenti virtute hæres inſtitutus in ſolidum &c.* nam hic clare videmus Dominum Balthaſſarem eſſe primogenitum, ſicque vocatum. Eſtque vocatus ordine ſucceſſiuo quia ſi cum Domino Ludouico patre concurreret & partem cum eo faceret, apud eum, vt apud primogenitum, caſtrum in ſolidum eſſe non poſſet, aduerſus teſtatoris mentem, & iuris communis diſpoſitionem, † cum duo in ſolidum vnius rei domini eſſe non poſſint. *leg. tertia. §. ex contrario de acquir. poſſeſſio. quo loci interpretes omnes.* Concludo ergo eſſe relato ordine ſucceſſiuo vocatum. 3

Quo ad ſecundam propoſitam dubitationem, dicendum videbatur, quod cum verba illa, † *ſubſtituit Dominum Ludouicum, eiuſque liberos, &c.* multiplicem ſenſum recipere poſſint, *vt egregie reſpondit Dec. conſi. 236. col. 2. & conſi 253. colum. 1. Crau. conſi. 22. num. 3. Pariſ. conſi 11. numer. 30. lib. 3. & inter cæteros ſenſus duos habere poſſit.* Primum, vt ſit vulgaris ſubſtitutio, quæ per hæreditatis aditionem à Domino Ludouico factam euaneſceret, *iuxta leg. poſt. C. de impub. & alijs ſubſtit.* Secundum, vt ſit fideicommiſſaria, per quam primus inſtitutus & ſubſtitutus illa hæreditate adita grauatur ſibi ſubſtituto reſtituere. In caſu ergo noſtro dicendum videbatur ſubſtitutionem vulgarem fuiſſe, & per conſequens per aditionem inſtituti ita fuiſſe extinctam, vt Dominus Balthaſſar amplius ſuccedere non poſſit. Quod autem vulgaris ſit duobus medijs ſuadetur. 4

Primo, † quia in dubio vulgaris non fideicommiſſaria præſumitur. *ſic Aret. in leg. Gallus § quidam recte, de liberis & poſth. quem ſunt ſecuti Alex. conſilio 22. colum. 2. lib. 3. Soc. Sen. conſilio 15. colum. 9. verſicul ſed poſito libro 1. Dec. conſilio 228. col. 2. & conſilio 253. colum. 1. quos eſt ſecutus Craue. conſilio 22. numero 3. in fin & conſi. 131. numero 3. in fin. adde Socin. in d. leg. Gallus. § quidam recte. numero 8 in fin & Rum. conſi 190. numero 4. libro 3.* Sic ergo in caſu noſtro videbatur iudicanda. 5

Secundo addocebar † aliquando, quia ſubſtitutio hæc eſt facta per verbum, *ſubſtituo*, quod eſt commune, *vt affirmant omnes in leg. Centurio, ibi Ripa numero 187. de vulga. Neuiz. conſilio 53. numero 4.* quo fit, vt de vulgari intelligatur: *ſic Rum. d. conſilio 100. numero 3. lib. 3.* Hæc olim me non parum vrgebant, vt huius eſſem opinionis. 6

Re tamen diligentius perpenſa, totus in contrariam ſententiam diſceſſi, hanc ſubſtitutionem eſſe fideicommiſſariam, & ob id Do Ludouicum fuiſſe grauatum Balthaſſari reſtituere. Quod vt verum oſtendam his moueor multis. præſuppoſita tamen in primis & ante omnia, † quod vbi plures ordine ſucceſſiuo vocantur, 7
ſi in ſubſtitutione illa verba ſint adſcripta, quæ tractum temporis in futurum habeant, ſubſtitutio fideicommiſſaria creditur; *ſic vere ſentiunt relati omnes interpretes pro contraria parte ſupra in prima fundamenta adducti, & clare ipſ. Crauet. conſilio 32. numero 7. & conſi. 131. num. 10. cui addo Pariſ. conſi. 21. num. 29. 30 lib. 3 & Alciat reſponſo 484. in fi.* Quod tanto fortius procedit, quando de teſtatoris voluntate conſtat; quia eo caſu etiam ſi verba illa tractum temporis in futurũ ſignificantia ad hæredis inſtitutionẽ referrerentur, repetita tamen adhuc cenſerentur in ſubſtitutione. *ſic egregie reſpondit Soc. Sen. conſilio 12. col. 3. in 3. dubio libro 3. quem ſecutus Crauet. dicto conſilio 131. num. 5.* quod autem in hac ſubſtitutione plura adſint verba, quæ tractum temporis in futurum oſtendunt, multis demonſtratur.

Primo † ex illis verbis, ſubſtituit liberorum liberos, quæ oſten- 8
dunt deſcendentes eſſe vocatos vltra trinepotem, qui regulariter venit ſub liberorum appellatione, *vt docuit Bart. in l. liberorum, numero 12. de verb. ſig. Rube. conſilio 144. numero 5.* Quare ad tempus

& ducit. *& in ſpecie ex eo tex. ita ſenſit Capella trac. de ſeruitu. ruſtic. pradio. c. 4. n. 98* Hæc in cauſa dubitationem mouebant.

Cæterum, re diligentiori ſtudio examinata, contrarium veriua eſſe opinor: nempe, aquam pluuiam cum quotidiana, & æſtiua per hunc aquæductum duci poſſe. Quod, vt dicam, me mouent multa.

Primo, quia iam extat antiquiſſima conſuetudo ducendi ſimul has aquas, nempe quotidianam & pluuiam. Iſta ergo conſue-
5 tudo † obſeruata eſt. *l. 1. § vlt. ad finem. ff. de aqua plu. arcend. ita & de iure eu aquæductibus probat. l. hoc iure. § ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æſt. & in l. ſi manifeſte. C. de ſeru.* Nec laue mirum, quandoquidem
6 conſuetudo in his conuentioni † & pacto anteferetur. *ita docuit Bald. in titulo de pace Conſtantiæ, in verbo, ſaluo iure. q. 30. quem ſecutus eſt Capol. de ſeruit. ruſtic. pradio. ca. 4. nu. 1. & egregie reſpondit Iaſ. conſi. 1 ja col. 1 verſ. 5. lib. 2. & conſi. 84 col pen verſ. confirmatur. l b 3. & Cal. 4. conſi. 56. nu. 7.* Quod equidem ſine controuerſia procedit in caſu noſtro, in quo extare dicitur hæc conſuetudo à tempore, cuius
7 initij memoria nulla apud homines extat. Quæ ſane antiquitas † & legis, & priuilegij vim obtinet. *d. l. h c iure § ductus aqua, de aqua quotid. & æſti. & ſcribunt Dec. conſi. 85. nu. 2. conſi 117. in fin. & ia conſi 271. nu. 3. Ruy. conſi. 28 n. 11. lib 1. Affl. d. deciſ. 254. n. 4. & Socin. iun conſi 49. n. 23. & conſi. 76 nu. 92. lib. 1. cateros pratereo.* Eſt ergo in futurum ſeruandum quod hactenus ſeruatum fuit.

Secundo, huic ſententiæ ſuppetulatur tex *l hoc iure § aqua. qua in*
8 *riu. ff. de aqua quotidiana & æſtiua.* quo tribuitur facultas † ducendi aquam, quæ in fundo naſcitur vna cum aqua duci conſueta. Et ratione (: quę ad rem hanc facit:) quod illud non operatur homo, ſed natura. *Atque ita in ſpecie noſtra ex illo textu ſcribunt Oldrad. & Alber. in l. Rutilia Pola. ff. de contrahen. emt.*

Tertio, ac vltimo, hanc adiuuat ſententiam tex *l. 1. § deni q. il 2. ff. de aqua plu. arcen.* quo loci decidit Iuriſconſul quod cum dubi-
9 um eſſet an fundus † inferior ferre deberet innodationem aquarum à fundo ſuperiori prouenientem; decidit inquam ferre debere ea ratione, (: quæ hic conuenit:) quia ſicut omnis pinguedo terræ ad eum decurrit: ita etiam aquæ incommodum ad eum defluere debet. Quæ ſane ratio naturali iuri & æquitati conuenit. *l. ſecundum naturam. de reg. iu.* Cum ergo hæc prædia, ad quæ per hos aquæductus aqua hæc pluuia ducitur, magnam aliquando illius inundationem ſuſtinent; ergo & commodum ſentire debet, vt duci hæc ad illa poſſit. *Quod in ſpecie viſus eſt ſentire Capol. de ſeruit. ruſt. prad. cap. 4. nu. 25.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia ad illa facile reſpondetur. Ad primum reſpondeo, illud procedere inſpecto iure communi, circumſcripta omni conſuetudine ducendi aquã, quæ ſane conſuetudo extat in caſu noſtro.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo vt iam ſupra dixi. Vel & ſecundo dico, illud procedere cum aqua miſcetur arte & opera hominis; at ſecus cum ſola ipſa natura id facit. vt ſupra dixi.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo vt proxime dixi atque ita declarat. *d. l. h. § item quæritur. ff. de aq. quoti. & æſt. Capol d. trac. de ſeru. ruſt. prad. c. 4. num. 68.* Atque ita concludo, hunc ductum aquæ pluuiæ cum illa quotidiana non poſſe nec debere impediri, quin ducatur, vt duci conſueuit.

Quoad ſecundam dubitationem propoſitam, an aggerem in proprio fundo ſtruere liceat, quo aqua pluuia ad ſui commodum a ſuo naturali curſu auertatur etiam ſi fundum illum exigeus fundo vicini inferioris noceat: Quia in re dicendum videbatur, licere
10 aggerem † ſtruere, *ex l. in ſumma §. idem Labeo ait, ſi vicinum. ff. de aq. pluu. arc. & l. 1 §. ſicut quis putant. ff ne quid in flu. publ. ex doctrina Capol. tra. de ſeru. ruſt. prad cap 38. de torrente. in fin. Confert etiam tex. l. fluminum. § vlt. & l. procul. ff d. dam. infect.* Quibus adductus docuit Rip. *in l. quominus. num. 26. ff. de flum poſt illar & alios plures.* licere
11 domino fundi † ſuperioris in eo molendinum ædificare ad ſui commodum, etiam ſi domino inferioris molendini noceat. *ita etiam in ſimili reſpondit Dec. conſ. 273 col. 1.* Eſt enim regula naturalis
12 ac iuris, nemini iniuriam † facit. qui iure ſuo vtitur. *l. nullus, de reg. iur. & egregie ſcribit Alciatus in trac. præſumt. reg. 3. præſumt. 23. qui in ſpecie hoc loquitur.*

His tamen minime refragantibus, contrariam ſententiam vt veriorem ſequor; nempe non licuiſſe ſtruere hos aggeres, quibus (: vt in facto præſupponitur:) aqua hæc pluuia non ſolum à ſolito curſu auertitur, ſed etiam in fundum inferiorem magno cum illius fundi detrimento immittitur. Quod, vt dicã, multis moueor.

Primo ex *leg. ſicut. § Ariſt ff. de ſeru. vind.* in illis verbis: *in ſuo enim*
13 *alicui † hactenus facere licet, quatenus nihil in alienum immittat.*

Quod ſane reſponſum ita in ſpecie intellexerunt Calc. *conſi. 56 n. 9 verſ. & ad hoc. Capol. in trac. de ſeru. vrban. prad. c. 61. de neceſſario. n. 5. & c. 67. de aquariolo, ſiue canali. n. 4. Dec l. domum, in ſi. de reg. iur. Rip. in trac. de peſte in. de remed præſerua. contra peſtem. nu. 68. & Coraſ. lib. 6. miſcella. iuru. cap 10.*

Secundo confert. *l. 1. § Nerat. & § ijdem aiunt. ſi aqua natural. de aqua plu. arcen.* qui textus ſi recte perpenditur, falcem (: vt aiunt:) ad radicem ponit. De aqua pluuia loquuntur & prohibent † quid 14
fieri in fundo vnius, quo aqua in fundum alterius immittatur. *Et textum illum. § Nerat. ita in ſpecie intellexit Capol trac. de ſeru. ruſt. prad. c. 38 de vallib aquo. nu. 4.*

Tertio huc pertinet. *l ſi quando. § vlt. ff. ſi ſeru. vind.* quo probatur, non licere in proprio pariete ſterquilinium † facere, quo hu- 15
mor ex latere vicini madeſcat. *quem tex. ita omnes ibi intelligunt, & Capol de ſer. vrb. pra. c. 65 de neceſſario. n. 5. & Coraſ. l. 6. miſcel. iur. c. 10.*

Quarto ſuffragatur tex *l. fiſtulam. ff de ſeru. vrban. prad* in illis verbis; vt aſſiduum habeat humorem, & ideo noceat vicino, poſſe prohiberi. *Quod reſponſum ita interpretatur Capol. trac. de ſeru. vrban. pradio. c. 49 de fiſtula n. 4. in fine.*

Quinto ad rem hanc facit. *leg quidam Iberus in prin. ff. de ſer. vrb. prad.* quo probatur, non licere habere tubulos (: *ſunt enim † fiſtula* 16
fictiles, quib. aqua ducitur, vt oſtendit Cic. in 2. de leg. Ductus enim aquarum, quos iſti tubos & euripos appellant:) in proprio pariete, cum ex eo aliquid in vicini locũ immittitur, eiq. detrimentum adfertur; Quem ſane locum, cum de balneo verba faceret Cæpolla *de ſeru. vrba. prad. c. 52. de balnea. ſiue ſtupha n. 2.* ita interpretatus eſt.

Sexto ac vltimo, hæc opinio corroboratur auctoritate multorum interpretum, quos iam ſupra retulimus, nempe Calcanei, Cæpollæ, Decij, Ripæ ac Coraſij, qui affirmarunt, alicui non licere in proprio aliquid facere, per quod aliquid in alieno immittatur. *Idem ſcriptum reliquerunt Hier. Cimbalon Hiſpanus in annot. ad Decium in l. nullus videtur, de reg. iur. & ibidem Cagn. num 4. & 5 & Rum. conſi. 96 num. 5. verſ. ſecunda ratio. lib. 4.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia ex iam dictis videtur ſatisfactũ: ſed clarius & ſigillatim reſpondeo. Ad *l. in ſum-*
ma † § idem Lab. ait, ſi vicinus, de aq plu. arc. dico loqui, cum aquæ 17
proprio quidem prædio arcetur, ſed non ita fit vt in fundo vicini impellatur; nam impellere prohibetur. *d. l. 1. § Nerat. & § ijdem aiunt, ſi aqua naturaliter, de aqua plu. arc.* Et quod in eo § *idem Lab.* ſcriptum eſt, ex eo actu arcendi aquam è ſuo vicino damnum adferri, intelligitur vt quia aqua quæ forte ad eum defluebat & prædia irrigabat, non amplius defluit: vel quia ad aliud commodum erat. *iux a d. l. fluminum. § vlt. & d. l. Procul ff de dam. infect.* Licebit ergo aliquid in proprio facere, per quod noceatur vicino auferendo commodum: non autem per quod ei detrimentum inferatur immittendo aliquid in eius fundo. Atque ita conciliari poſſunt relata iura, quæ alioqui pugnarent. Et hoc viſus eſt ſentire Cæpol. *trac. de ſeru. ruſt. prad. c. 5. de aqua plu. arcen n. 1. verſ. tertium quod. & n. 3 verſ. octauum quod &c.* Ad *l. 1 § ſunt autem. ff. ne qui in flum. publ.* reſpondeo, contrarium potius probare, quemadmodum oſtendunt illa verba: *Neque enim ripa cum in commodo accolentium munienda ſunt* & paulo poſt, ibi. *Oportet enim in huiuſmodi rebus vtilitatem & tutelam facientis ſpectari ſine iniuria vtique accolarum.* Ad *l. fluminum § vlt & ad l. Procul. d. dam. infecti.* reſpondeo, vere loqui cum aliquid fit in proprio, ex quo tamen nihil in alieno immittitur; vt in eo, qui in proprio fodit puteum, quo aperto venæ putei vicini præciduntur. Nam hoc in caſu ita agere & puteum fodere licet: cum in re propria id fiat, & in alieno nihil immittitur. Atque ita illa reſponſa ſunt interpretati Ripa *in d. l. quominus. n. 25. ff. de flu. multis his quæ ibidem nu 45. ſcribit, & alij ab eo relati.* Hinc ceſſat doctrina illa Cæpollæ. *d. c. 38. de torrente.* quia Cæpolla ſimpliciter loquitur cum ex aggere facto damnum quidem vicino adfertur, ſed nihil in ſuo immittitur: quod euenire poteſt, vt iam ſupra attigimus. Atque ita iuris eſſe concludo.

Iacobus Menochius I. C.

S V M M A R I V M.

1 *Pater & filius etſi copulatiue ſub vna verborum conceptione vocati videantur, filium tamen poſt patrem cenſeri vocatum aſſeritur, cum ratione.*
2 *Liberorum appellatione plures continentur.*
3 *Domini rerum etiam duo in ſolidum eſſe poſſunt.*
4 *Verba ſubſtituere talẽ, eiuſq. liberos multiplicẽ ſeu ſunt recipere poſſunt.*
5 *Subſtitutio (: in dubio) vulgaris præſumitur non fideicommiſſaria ſeu de veritate. num. 14.*
6 *Verbum (: ſubſtituo:) eſt verbũ commune, & intelligitur de vulgari.*

Subſtitutia

7 *Subſtitutio quando credatur fideicommiſſaria, vbi plures ordine ſucceſſiuo vocantur.*
8 *Liberorum appellatione regulariter venit trinepos.*
9 *Verba tempus mortis deſignantia, tractum temporis in futurum oſtendunt.*
10 *Teſtator ex vocatione maſculorum cenſetur voluiſſe familiæ ſuæ proſpicere, & eam conſeruare.*
11 *Dictio ſemper, perpetuitatem demonſtrans, tractum temporis in futurum oſtendit.*
12 *Subſtitutio quando tractum temporis in futurum contineat.*
13 *Clauſula codicillaris quid operetur in teſtamento.*
15 *Reſtitutio realis vel verbalis non eſt neceſſaria, cum alienata reuocantur.*
16 *Alienatio quo caſu irreuocabiliter valeat.*
17 *Ignorantia qualis exigatur, vt valeat alienatio bonorum fideicommiſſi.*
18 *Diſpoſitio l. vlt. §. vlt. de leg. 2. quo caſu procedat. & nu. 19*
20 *Hæres non poteſt contrauenire facto defuncti.*
21 *Aditio hæreditatis, tanquam quid facti non præſumitur.*
22 *Factum quando quid præſumatur citra ius & nomen hæredis.*
23 *Actus factus ab eo, qui ex duplici capite poteſt illum facere, dicitur in caſu ſibi magis vtili factus.*
24 *Alienatio ad detractionem quartarum quando fieri poſsit, vel non.*
25 *Detractio non poteſt fieri ex re quæ tuta & integra reſtitui debet.*
26 *Legitima nulla poteſt detrahi de bonis primogenituræ.*

FACTI SPECIES.

ILluſtris D. Annabulus à Rauorya hæredem inſtituit D. Carolum primogenitum, eiuſque liberos, cui ſine liberis decedenti ſubſtituit poſthumum, ſi naſceretur, ſin minus eidem Do. Carolo ſubſtituit ſecundum genitum Do. Ludouicum, eiuſque liberos naturales, & legitimos, & liberorum liberos, his verbis expreſſe adiectis. Ita tamen, & taliter, quod primogenitus ipſorum inſtituti, vel ſubſtitutorum, caſu ſubſtitutionis adueniente, ſuperueniens in ſtirpe maſculina, ſemper intelligatur & ſit dicti teſtamenti virtute in ſolidum hæres inſtitutus in præfato caſtro Crucis, & iuriſdictione eiuſdem. Vita functus eſt Dominus Carolus ſine liberis hæreditate adita, nullus natus eſt poſthumus, fuitque ſuperſtes ſemper Dominus Ludouicus ſecundo genitus, qui ſuſcepit Illuſtrem Dominum Balthaſarem nunc Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ à ſecretis Conſiliarium, is D. Ludouicus caſtrum Crucis alienauit.

Dubitari nunc contingit. Primo, quo ordine Illuſtris Dominus Balthaſſar vocatus cenſeatur in teſtamento D. Annabuli.

Secundo, quomodo vocatus ſit an per vulgarem, vel potius per fideicommiſſariam ſubſtitutionem. Tertio ſi Dominus Balthaſſar per fideicommiſſariam eſt vocatus, an abſque reſtitutione ei à grauatore, vel verbis facta, poſſit alienatum caſtrum reuocare, & conſequi.

Quarto, an Dominus Ludouicus grauatus potuerit pro portione ſuæ legitimæ iure natura ſibi debitæ caſtrum illud alienare.

CONSILIVM. XLIIII.

Initium à Domino.

IVſta ratione acquieſcere poteram doctiſſimo reſponſo eiuſdem illuſtris D. Balthaſari viri conſultiſſimi & Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ Senatoris, & à ſecretis conſiliarij, cum ita docte & accurate nodum diſſoluerit, vt nec dubitationi, nec ad ſcribendum mihi locus relictus ſit, vt tamen illius deſiderio ſatisfaciam, cui non ſatisfacere nec poſſum nec debeo, paucula hæc adferam. Quo ergo ad primam illam difficultatem propoſitam, in ea opinione ſum D. Balthaſarem vere eſſe vocatum poſt D. Ludouicum eius patrem, ſicque ordine ſucceſſiuo nam *ſubſtituit D. Annabulus*
1 *teſtator illi d. D. Carolo d. D. Ludouicum eiuſque liberos, &c.* quare † etſi copulatiue ſub vno verborum conceptione vocati videantur pater & filius: attamen cum caritatis & affectionis ordo inter eos intercedat, ſequitur filium poſt patrem cenſeri vocatum. *ſic docuit Bar. in l. Gallus §. quidam recte. n. 4. vbi omnes præſertim Soc. n. 9. de liber. & poſth. quos eſt ſecutus conſultiſſimus Compater meus Crau. conſi. 131. & eiuſdem ſententia addo ipſe Soc. Sen. conſi. 51 nu. 11. lib. 4.*

Secundo, vt huius ſim ſententiæ adducor quia hic D. teſtator vocauit D. Ludouicum eiuſque liberos ſub hoc nomine collectiuo, † cum appellatione liberorum plures contineantur. *l. liberorum. de ver. ſig. & poſt Dec. conſi. 205. & Rub. conſi. 144. reſpondit Crau. d. conſ. 131. num. 2 in fin.* Sed cum ſub nomine collectiuo vocentur plures, inter quos ordo caritatis & affectionis cadit, ſine dubio vnus poſt alterum cenſetur vocatus. *Crau. d. conſi. 131. num. 2. & claro Soc. Sen conſi. 16 col. 3. lib 3.* 2

Tertio, huic ſententiæ ſuffragantur clara verba ipſius ſubſtitutionis dum dixit: *ita & taliter quod primogenitus ipſorum inſtituti & ſubſtitutorum ſemper intelligatur dicti teſtamenti virtute hæres inſtitutus in ſolidum &c.* nam hic clare videmus Dominum Balthaſſarem eſſe primogenitum, ſicque vocatum. Eſtque vocatus ordine ſucceſſiuo, quia ſi cum Domino Ludouico patre concurreret & partem cum eo faceret, apud eum, vt apud primogenitum, caſtrum in ſolidum eſſe non poſſet, aduerſus teſtatoris mentem, & iuris communis diſpoſitionem, † cum duo in ſolidum vnius rei domini eſſe non poſſint. *leg. tertia. §. ex contrario de acquir. poſſeſſio. quo loci interpretes omnes.* Concludo ergo eſſe relato ordine ſucceſſiuo vocatum. 3

Quo ad ſecundam propoſitam dubitationem, dicendum videbatur, quod cum verba illa, † *ſubſtituit Dominum Ludouicum, eiuſque liberos, &c.* multiplicem ſenſum recipere poſſint, *vt egregie reſpondit Dec. conſi. 236. col. 2. & conſi 253. volum. 1. Crau. conſi. 22. num. 3. Pariſ. conſi. 11. numer. 30. lib. 3. & inter cæteros ſenſus duos habere poſſit.* Primum, vt ſit vulgaris ſubſtitutio, quæ per hæreditatis aditionem à Domino Ludouico factam euaneſceret, *iuxta leg. poſt. C. de impub. & alijs ſubſtit.* Secundum, vt ſit fideicommiſſaria, per quam primus inſtitutus & ſubſtitutus illa hæreditate adita grauatur ſibi ſubſtituto reſtituere. In caſu ergo noſtro dicendum videbatur ſubſtitutionem vulgarem fuiſſe, & per conſequens per aditionem inſtituti ita fuiſſe extinctam, vt Dominus Balthaſſar amplius ſuccedere non poſſit. Quod autem vulgaris ſit duobus medijs ſuadetur. 4

Primo, † quia in dubio vulgaris non fideicommiſſaria præſumitur. *ſic Aret. in leg. Gallus § quidam recte, de liberis. & poſth. quem ſunt ſecuti Alex. conſilio 22. colum 2. lib. 3. Soc. Sen. conſilio 115. colum. 9. verſicul ſed poſito. libro 1. Dec. conſilio 228. col. 2. & conſilio 253. colum. 11. quos eſt ſecutus Crauet. conſilio 22. numero 3. in fin. & conſi. 131. numero 3. in fin. addo Socin. in d. leg. Gallus. § quidam recte, numero 8 in fin. & Ruin. conſi. 190. numero 4. libro 3.* Sic ergo in caſu noſtro videbatur iudicanda. 5

Secundo adducebar † aliquando, quia ſubſtitutio hæc eſt facta per verbum, *ſubſtituo*, quod eſt commune, *vt affirmant omnes in leg. Centurio, ibi Ripa numero 187. de vulga. Nouiz. conſilio 53. numero 4.* quo fit, vt de vulgari intelligatur: *ſic Ruin. d. conſilio 100. numero 3. lib. 3.* Hæc olim me non parum vrgebant, vt huius eſſem opinionis. 6

Re tamen diligentius perpenſa, totus in contrariam ſententiam diſceſſi, hanc ſubſtitutionem eſſe fideicommiſſariam, & ob id Do Ludouicum fuiſſe grauatum Balthaſſari reſtituere. Quod vt verum oſtendam bis moueor multis, præſuppoſita tamen in primis & ante omnia, † quod vbi plures ordine ſucceſſiuo vocantur, ſi in ſubſtitutione illa verba ſint adſcripta, quæ tractum temporis in futurum habeant, ſubſtitutio fideicommiſſaria creditur; *ſic vere ſentiunt relati omnes interpretes pro contraria parte ſupra in primo fundamento adducti, & claro ipſe Crauet. conſilio 32. numero 7. & conſi. 131. num. 10. cui addo Pariſ. conſi. 51. num. 29. 30 lib 3 & Alciat. reſponſo 484. in fi.* Quod tanto fortius procedit, quando de teſtatoris voluntate conſtat; quia in caſu etiam ſi verba illa tractum temporis in futurũ ſignificantia ad hæredis inſtitutionẽ referrerentur, repetita tamen adhuc cenſerentur in ſubſtitutione. *ſic egregie reſpondit Soc. Sen. conſilio 12. vol. 3. in 3. dubio libro 3. quem ſecutus Crauet. dicto conſilio 131. num. 5.* quod autem in hac ſubſtitutione plura adſint verba, quæ tractum temporis in futurum oſtendunt, multis demonſtratur. 7

Primo † ex illis verbis, ſubſtituit liberorum liberos, quæ oſtendunt deſcendentes eſſe vocatos vltra trinepotem, qui regulariter venit ſub liberorum appellatione, *vt docuit Bart. in l. liberorum. numero 10. de verb. ſig. Rub. conſilio 144. numero 5.* Quare ad tempus 8

Digitized by Google

futurum rectum habuit teſtator, *vt ex his clare in terminis conſuluit Curt. Iun. conſi. 48. num. 3. 4.* Quo enim pacto nepotes & pronepotes poſſent dici inſtituti & ſubſtituti, ſi in futurum diſpoſitio non tenderet?

9 Secundo perpendendo † verba illa, *quod ſuperuiuens in ſtirpe maſculina &c.* idem enim ſonant verba hæc ac ſi foret dictum, & inſtituto vel ſubſtituto decedente, qui tunc reperietur primogenitus, is hæres ſit. Cum ergo verba tempus motus deſignantia appoſita fuerint, ſequitur tractum temporis in futurum oſtendere. *vt poſt Bart. in l. Centurio, vbi affirmauit Ripa nu. 149. de vulg. late Crau. conſi. 22. num. 7. Neurz. conſi. 53. num. 2. & clare in terminis noſtris reſpondit Soc. Iun. conſi. 136 nu. 18. verſ. & fundamentum. lib. 3.* dum conſuluit, verba illa, & filijs naſcituris, fideicommiſſariam ſubſtitutionem demonſtrare, & cum ſit mentio de præmortuo ſine liberis. *ſic claro Soc. Iun. conſi. 78. numero 36. libro 3. Pariſ. conſi. 11. numero 33. lib. 3.*

10 Tertio huic ſententiæ † ſuffragatur, quod illa fuit ſemper teſtatoris voluntas, vt familiæ ſuæ proſpiceret & eam conſeruaret, dum ſemper vocauit maſculos, *vt docuit Bar. in l. Cum. ff. ſoluto matrimonio. Alex. conſi. 105. lib. 1. Decius conſi. 227. num. 6. in fin. clare Alcia. reſp. 484. num. 2. verſ. & quod iſta interpretatio.* eſt ergo neceſſe, quod diſpoſitio hæc habeat tractum temporis in futurum, alioqui familia conſeruari minime poſſet, *ſic in claris terminis noſtris conſuluerunt Soc. Sen. conſi. 12. col. pen. verſ. confirmo alia ratione lib. 3. & Rui. conſi. 35. num. 15. lib. 1.*

11 Quarto adducor † ex illis verbis, *quod ſuperuiuens in ſtirpe maſculina ſemper intelligatur, &c.* dictio enim ſemper tractū temporis in futurum oſtendit, cum perpetuitatem & continuationem quandam demonſtret. *glo. in verbo ſemper, in proœm. Inſt. omnes in l. 1. ff. ſol. matr. & in terminis ſenſit Soci. Sen. d. conſi. 12. col. pen. verſ. confirmantur prædicta. lib. 3.*

12 Quinto, conſidero † teſtatorem vocaſſe ſemper primogenitos ad huius caſtri ſucceſſionem, qui ſane primogeniti eo tempore nati non erant, vt nec Do. Balthaſſar. quo ſtante ſuccedit egregia doctrina Baldi *conſi. 305. Non eſt dubium. lib. 3. quam probauit Crauet. d. conſi. 22. num. 6.* conſuluit Baldus ſubſtitutionem tractum temporis in futurum continere, & per conſequens fideicommiſſariam eſſe, ſi fuerunt ſubſtituti filij naſcituri.

13 Vltimo confert, † quia vere opinor in hoc teſtamento adiectam fore clauſulam codicillarem, per quam ſubſtitutio, quæ in vim vulgaris ſuſtineri non poteſt, in fideicommiſſariam tranſit, *ſic in claris noſtris terminis docuit Soc. iun. in leg. Gallus. § quidam recte, in fin. de liberis & poſthum. Cur. Iun. conſilio 48. numero 6. quem eſt ſecutus Crauet. d. conſi. 22. num. 8. addo ipſe Pariſ. conſi. 11. numero 32. lib. 3.* Si ergo vulgaris ſubſtitutio exſpirauit per aditionem tam Domini Caroli quam Domini Ludouici fideicommiſſariæ locus erit. Hæc me in hanc traxerunt ſententiam, cui non aduerſantur relata, quibus iam ſatisfactum ſatis ſuperque intelligimus. & in ſpecie reſpondeo.

14 Non obſtat † ergo illud primum, quoniam fateor in dubio ſubſtitutionem directam, non fideicommiſſariam præſumi; verum hoc non procedit, quando verba tractum temporis futurum habent, & illa ſubſtitutio iure directo non ſuſtinetur, vt dixi.

Non obſtat illud ſecundum, quia verbum ſubſtituo vt commune comprehendit & fideicommiſſariam, vt ſuo tempore talis deſendatur, vt hic.

Quo ad tertiam propoſitam dubitationem, an Do. Balthaſſar abſque reſtitutione re vel verbis ſibi facta poſſit alienatum ca-

15 ſtrum reuocare. Et dicendum eſt poſſe, † cum * receptiſſima ſit

* interpretum ſententia, reſtitutione reali vel verbali opus non eſſe, cum alienata reuocantur: ſatis enim ſuperque ex ipſa alienatione eſt reſtitutio facta; *ſic omnes affirmant, vt Bart. in leg. vlt. §. finantem. in fin. Cod. commun. de leg. & in leg. penult. §. vlt. Cod. ad Senat. Trebell. Soc. Iun. conſilio 59. numero 2. libro 1. & conſilio 90. in fin. libro 3. Crauet. conſilio 19. numero 12. quos in hanc ſententiam retulit Illuſtris ipſe Balthaſſar conſiliarius. eiuſdem ſententiæ ipſe addo Barba. conſilio 2. colum. 8. in fin. libro 4. Rum. conſilio 109. numero 4. libro 2. Soc. Iun. libro 2. conſi. 128. numero 16. & conſi. 137. numero 3. libro 1. qui communem teſtatur.*

Verum huic ſententiæ duo aduerſari videntur, illudque primum, alienationem videri factam ab illuſtri Domino Ludouico patre inſcio & ignorante, caſtrum hoc fuiſſe fideicommiſſioneri

61 ſuppoſitum, & ob id alienationem irreuocabiliter valere, † *iuxta ſingularem textum. leg. vltima. §. vlt. de leg. 2. per quam ſic præcedentem concluſionem declarant omnes in d. leg. vlt. §. finantem, ſeu inſ. ſed quia noſtra, vbi Iaſ. colum. 2. verſic. 4. notabiliter limita. Cod. communia de lega. ſingularem declarationem hanc appellant Antonius Corſetus ſuo ſing. in verbo alienatio, incipit, ſi res, & Marſilius. ſingul. 31. Valet. &c. qui vult eſſe omnino deducendam ac probandam ſcientiam alienationis idem cenſuit Socin. tractat. fallen. reg. 155. fallen. 1. Rum. in conſilio 109. numero 21. verſicul. 3. comprobatur libro 2. Socin. Iun. conſilio 129. numero 19. libro 1. Crauet. conſilio 77. numero 18 Rol. à Valle conſilio 9. numero 23. 24.* & tanto fortius declaratio hæc locum noſtro hoc caſu habere videtur, cum Domino Ludouicus fuerit teſtatoris filius, in quo ignorantia paternæ diſpoſitionis magis præſumitur, *vt in claris noſtris terminis cenſuit Rum. conſilio 66. numero 4. & conſi. 109. num. 23. verſi. lib. 2.*

Reſpondetur † tamen huic difficultati multipliciter. & primo 17 in Domino Ludouico iuſtam non adfuiſſe ignorantiam, vt exigebatur ex traditis per Curt. Iun. *conſi. 88. num. 5. & per Neurz. conſi. 32. num. 10.* Quod autem non adfuerit iuſta ignorantia, ex eo detegitur, quod in ipſo alienationis inſtrumento promiſit tradere inſtrumentum teſtamenti, & clauſulas in eo contentas vna cum reſponſis ſuper eo redditis. Ex quibus demonſtratur re ipſa cognouiſſe teſtamenti diſpoſitionem.

Reſpondetur † ſecundo, ex ſententia Imolæ Alexan. & multorum *in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Treb. diſpoſitionem dicta l. vlt. §. vlt. de lega. 2.* locum ſibi vindicare tantum in vniuerſali fideicommiſſo, non in ſingulari, in quo nos verſamur. dubitabilis tamen eſt reſponſio iſta, quoniam aduerſus Imolam alij plures ſentiunt, *vt late apud Rui. conſi. 60. num. 7. lib. 2.* 18

Reſpondetur † tertio, & clarius veriuſque, diſpoſitionem dictæ *l. vlt. §. vlt. de leg. 2* non habere locum, quando alienans ille ſoluendo non eſſet, & ei nullus hæres exiſteret; *ſic clare in terminis Socin. Iun. conſi. 137. num. 5. lib. 1. poſt Caſtren. Socin. Sen. Alexand. & Iaſon. quos citat.* at noſtro hoc caſu Domino Ludouico nullus hæres extitit, & ſi aliqua alia bona vltra alienata reliquit, illa tanquam fideicommiſſo etiam ſuppoſita loco pretij alienati caſtri cedere non poſſunt. 19

Secunda, quæ vrgere videtur difficultas, illa eſt, quia illuſtris Dom. Balthaſſar videtur factus hæres dicti Do. Ludouici patris, † quare illius facto contrauenire non poſſe dicitur. *l. cum à matre. C. de rei. vin. & in terminis caſus noſtri ſic conſuluit Rum. conſi. 25. nu. 10. 11. lib. 2.* 20

Reſpondetur † tamen multipliciter, & primo, ab aduerſarijs aditionem eſſe probandam, cum illa tanquam quid facti non præſumatur. *late Domin. Crauetta conſi. 33. num. 2. & conſi. 312. num. 3. verſ. 5. conſidero. addo Dec. conſi. 442 num. 16.* 21

Reſpondetur ſecundo, Domino Conſiliarium vllo vnquam tempore hæreditatem adiuiſſe, cum actus omnes geſſerit ea adhibita proteſtatione, *citra ius & nomen hæredis;* quare † ſi actus deinde aliqui ſimpliciter facti reperientur, facti præſumuntur citra ius illud ac hæredis nomen, ſicque alio iure, veluti ex donatione ſereniſſimi Ducis Emanuelis Philiberti vel ex cauſa dotis maternæ: *ſic pulcre ex facto interrogatus reſpondit Baldus conſilio 405. libro 5.* qui ſecutus Iacob. de Arena ſententiam *in l. gerit, de acquir. hæred.* affirmauit in dubio hoc ipſo ſtandum eſſe dicto cum iuramento ipſius hæredis, ſeu filij ad quem ſpectat hæreditas, *& idem ſenſit Bartol. in dicta leg. Gerit. numero nono, prope medium. nec diſſentiunt Alexander conſilio 32. numero ſecundo, libro tertio. ſed clarius Crauetta conſilio 33. numero vndecimo, qui Bald. dicto conſilio 405. retulit. idem Crauetta conſilio 197. numero quarto, verſiculo amplius &c. idem ſcripſit Tiraquell. de retractu. conſang. §. 2. gloſſ. 2. numero 4.* Ex quibus declaratur, quod docuit Bart. *in l. pro hærede. §. vlt. numero 6. de acquirend. hæred.* quod vbi proteſtatio præcedit, & actus contrarius ſequitur, ſublatam eſſe proteſtationem; nam hoc intelligitur, quando is actus aliter intelligi non poſſet, quam aditionis hæreditatis. 22

Reſpondetur † tertio, quod cum D. Conſilarius pecunias aliquas exigeret, & actus aliquos faceret, quos facere potuit & tanquam hæres, & tanquam dominus, ex donatione Principis, vel alia ex cauſa, vt dotis maternæ, dicitur eo in caſu ſibi magis vtili feciſſe, *ſic docuit Barto. dicta leg. gerit. numer. 21. de acquir. hæred. quem alij plures ſecuti ſunt, quos recenſet Tiraquell. de retract. conſang. §. 3. gloſſ. 1. numero 32. quibus addo Socin. Iun. conſilio 131. numero ſecundo, libro ſecundo, & Brunum Aſtenſem conſilio primo, numero 12.* Ceſſare ergo difficultates omnes in tertia hac difficultate, nemo eſt, qui non videat. 23

Quarta ergo ſupereſt diſſoluenda dubitatio, an Dominus Ludouicus iure potuerit dicti caſtri portionem pro iure ſuæ legitimæ ac

Google

mę ac Trebellianicę alienare. & ſine cõtrouerſia concludendum eſt non potuiſſe, cum locus oon ſit detractionibus illarum quartarum, quod multis demonſtratur.

24 Primo, † quia bona alia exſtabãt ſingulari fideicommiſſo minime ſuppoſita, ex quibus quartę illæ detrahi poterant. *ſic poſt Alex. & Corn. reſpondit Crau. conſ. 19 num. 14. & conſ. 165. nu 2. addo ipſe Calcaneum conſ. 57. nu. 12. Soc. Sen. conſ. 75. col. 4. verſ. ſed circa præd. cta lib. 1. Pariſ. conſ. 43. nu. 12. lib. 3.*

Secundo, adducor auctoritate Alex. *conſ 12 lib. 5.* qui egregie in hanc ſententiam ab illuſtri D. Conſiliario relatus fuit. Conſuluit enim Alexander locum non eſſe alicui detractioni, cum caſtrum primogenito relinquitur.

Tertio moueor ex verbis teſtamenti, qoibus eſt prouiſum, vt in ſolidum d. caſtrum perueniat ad primogenitum. Si ergo legitima poſſet detrahi, certe in ſolidum peruenire non poſſet, & in

25 hanc ſententiam adducor † ex eo, quod diximus, ſi res tota & integra reſtitoi debet, nulla detractio ex ea fieri poteſt *ſic ſenſit Bart. in l. Centurio, nu. 27. de vulg & in ſpecie Rub. conſ. 43. nu. 22. neu diſſentiunt Doctor. vt Iaſon & Decius in l. precib. C. de impuber. & alijs ſubſtit. Rum. conſi. 25. nu. 7. li. 1. conſil. 117. nu. 21. conſil. 146. nu. 17. & fuſim conſil. 148. libr. 3. Alba. conſi 17. num. 5.*

26 Quarto & vltimo † ex eo adducor, quod caſtrum hoc primogenito ſemper fuit relictum, ita, vt ſit hoc erectum in priuilegiũ & commodum primogenituræ, quo fit, vt fere nulla legitima ex eo deduci poſſit. *ſic latiſſime Tiraquel. tract. primogenitorum. q. 5. vbi plures in hanc ſententiam retulit.* & ita concludo rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum ad interrogationem alterius conditum valere, ex communi. & nu. 4. & 30.*

2 *Stipulari poteſt nomine præſentis, & per interpretem.*

3 *Sententia (:notario illam recitante:) quo caſu dicatur prolata à iudice.*

5 *Teſtamentum conditum ad interrogationem perſonæ priuatæ præſentibus ſeptem teſtibus tantum, ſine notario conſiſtit, cum ratione. declara vt num. 32*

6 *Teſtamentum conditum ad alterius interrogationem valet, etiam ſi non conſtet teſtatorem teſtari voluiſſe, cum ratione. contra & de veritate. nu 33. & 34. vbi duo caſus ponuntur.*

7 *Teſtamentum conditum etiam ad interrogationem perſonæ ſuſpectæ conſiſtit, cum ratione contrarium. num. 21. & quomodo procedit. nu 35.*

8 *Teſtamentum ad priuatæ perſonæ interrogationem factum valet, etiam ſi ſit primi reuocatorium cum ratione. & etiam ſi teſtator interrogatus balbutiat, & inarticulate loquatur. num. 9. Declaratur nu. 46. poſitis duobus caſib. & nu. 37.*

10 *Teſtamentum rite & recte factum, valet, etiam ſi ab inſano, & ad alterius interrogationem factum aſſereretur. contra numero 40*

11 *Teſtamentum illius qui furioſus credebatur (: ſi ſit rite factum :) valet.*

12 *Teſtamentum quando valeat in caſibus, quibus eſt conditum ad alterius interrogationem.*

13 *Voluntas patris imperfecta ad filiorum beneficium conſiſtit, & valet. & nu. 41.*

14 *Teſtamentum conditum ad alterius interrogationem non conſiſtens, valet iure fideicommiſſi. contra late nu. 42. ibi. diſtinguuntur aliquot caſus. & nu. 43. & 44.*

15 *Teſtamentum non conſiſtens, quia teſtes rogati non fuerunt, valet iure codicillorum & fideicommiſſi.*

16 *Hæredes palam à teſtatore nominari debent vel ex literis, vel ex eius voce.*

17 *Teſtamentum conditum ad interrogationem notarij, vel alterius quo caſu non valeat. & nu. 18. & 19 20. 22.*

23 *Teſtamentum conditum ad alterius interrogationem, vt valeat, quid requiratur.*

24 *Teſtes ſingulares recipiuntur ad probandam inſaniam, & dementiam.*

25 *Teſtis repellitur ratione coniunctionis ſanguinis.*

26 *Teſtimonium religioſis cæteris præferri ſolet, quando non agitur de commodo ſuo vel ſuorum.*

27 *Teſtis affinis ambarum partium quando careat ſuſpicione.*

28 *Teſtamentum ratione deficientia voluntatis teſtatoris nõ ſuſtinetur.*

29 *Teſtatoris imperfecta voluntas quæ dicatur.*

31 *Teſtamentum ad alterius interrogationem factum quando valeat.*

37 *Teſtamentum factum à balbutiente & impedito loqui, quibus caſibus valeat. & nu. 35. & 39.*

CONSILIVM XLV.

Initium à Domino.

RESPONSVM, quod elapſis his proximis diebus pro Do. Io. Thoma de Thomatis ciue huius Ciuitatis Montis regalis Pedemontium reddidi, nunc in dubium reuocetur, oonnullis excitatis dubitatio oibus, quibus mea pro virili ita ſatis faciam, vt intelligat æquiſſimos & ſapientiſſimus domin. Iudex ipſum Thomatum ius optimum hac in cauſa fouere. Dicendum quidem videbatur prima (:quod aiunt:) facie, teſtamẽtum à domin. Iacobo Thomato d. Io. Thomæ fratre poſteriore loco cõditum, ad fauorem filiarum ipſius teſtatoris ſubſiſtere, etſi ad alterius interrogatiooem conditum fuerit; & ob id derogare illi primo, in quo inſtitutus fuit hæres ipſe Ioan. Thomas.

Primo dubitationem mouet, qood ſcilicet conſiſtat poſterius hoc teſtamentum, quia ita ſe habet recepta & vera Doctorum ſententia, † teſtamentum ad alterius interrogatiooem conditum 1
valere. *ita ſcribunt glo in l. iubemus §. oportet in verbo, quemadmodum C. de teſtam. quam ibidem ſecuti ſunt Cynus. colum 2. verſic. vlt. quæritur. & Iacob. Butrigar. verſ. modo quæro, quid ſi alter, quo loci eiuſdem opinionis recenſet Martinum gloſſatorem. idem ſcripſerunt eo loci Bart. & Bald. Nam Bal. ibi. numero 6. recitata contraria opinione Nicolai de Mattarellis verſiculo ſed quidquid ipſe dicat, hanc communem probat. idem faciunt eo loci Io. Fabri, Angelus, & Salyc. idem Angelus in l. hæredes palam, in fin. in prin. ff. de teſtam. & in l. in fraudem. §. 1. ff. de milit. teſta. Imol. in c. cum tibi. numero 3. de teſtam. Angelus. Aret. in inſtituti. de teſtamen. in prin. nume. 15. verſiculo nota iſtam gloſſam. Franc. Aret. in l. hæredes palam in fin. princip. ff. de teſtam. Fulgoſ. in d. l. iubemus. in fi. vbi communem teſtatur; quod facit & Alex. numero 9. & poſt eum Iaſ. numero 10. & ſi ipſe Iaſ. dubitet. reſponderunt Alex. conſilio 12. numero 6 Libro 1 conſilio 33. numero 9. lib. 3. Corn. conſilio 73. num. 5. conſil. 304. num. 3. lib. 1. conſ 77. num. 4. & conſilio 261. nume. 18. lib 4. Soc. Sen. conſ. 92. numero 16. Libr. 3. qui hanc eſſe communem aſſerit. ita & Iaſon. conſi. 124. in fine lib. 1 Barb. conſilio 29 colum. vlt. verſicul. Nec obſtat opponi. lib. 1. Rui. conſil. 2. num. 8. lib. 2. Dec. conſilio 488. numero 3. Gratus conſi. 30. num. 19 lib. 2. Bertran. conſ. 78. in fi. lib. 2. in nouis Syluan. conſilio 54. num 10. omnis in l. 1. §. ſi quis ita. de verbo. obliga. ibi Crotus. numero 12. & Ripa. nume. 9 Boer. q. 35. Gram. deciſ. 73. communem etiam teſtantur Alciat reſp. 570. Iam alunde numer. 5. & Soc. Iun. conſilio. 178. numero 16. lib. 2. & Beron. conſilio 62. in fi.* Non enim differt quod quis ore proprio vel alieoo hæredem oominet. Nam † videmus ſtipulari 2
poſſe nomine præſentis, *l. procuratori præſentis. ff. de verb. oblig.* cum tamen non niſi vtroque loquente ſtipolatio contrahatur, *l. 1. in prin. de verb. oblig.* Et eo loci concedunt Doctores ſtipulari poſſe per interpretem. Ita hoc in caſu habet teſtator notarium ſuæ voluntatis interpretem & declaratorem. Ita qooque dicimus quod etſi iudex ſuo ore citat reum, vt ad iudicium veniat, illa citatio vim habet trinæ citationis. *vt ait gloſſ l. 2. § 1. C. quemodo & quan. iudex.* ſi tamen (: *inquit Bal. in d. §. 1.*) nuotius iudice præſente, reum citat, habet pariter citatio vim trinæ citationis, cum ſuo ore iudex citare dicatur. † Hinc dicimus, ſententiam proferri à 3
iudice, cum, recitante ſcriba, vel notario, iudex recitatione facta ait; *& ita dico & pronuntio. l. 1. & l. 2. Cod. de ſenten. ex breuic. recit a.* Quo ſimili ad rem ooſtram vtitur Bald. *in d. l. iubemus. num. 6.* Ita quoque dicimus quod teſtes teſtamento adhibendi à teſtatore rogari debent. *auth. rogati. C. de teſtib. & infra dicemus.* attamen ſufficit, quod à notario vel altero rogentur teſtatore præſente. *ita ſcribunt gloſſ. in d. auth. rogati. Iaſ. in l. ſeruis. electione num. 41. de leg. 1. & Socin. in l. ſi quis ita. num. 3. ff. de rebus dubiis*, quo loci ait ſufficere, eſſe à quouis rogatos teſtatoris oomine. Et ſubiungit, ita aliquendo fuiſſe conſultum ab omnibus Doctoribus Italiæ. Et ad rem noſtram hoc ſimili vtitur Alexand. *conſi. 33. numer. 14. 15. Lib. 3. & Baldus Nouellus in l. 1. §. ſi quis ita. numero. 5. de verbo. obligat.* Dicendum ergo videtur & in caſu noſtro teſtamentum hoc Iacobi ſubſiſtere, & ſi ad notarij interrogatiouem factum ſit

Digitized by Google

4 Secundo, vrget fortius eorum opinio, qui dixerunt † teſtamentum etiam ad priuatæ perſonæ interrogationem ſcriptum & conditum valere, cum nulla adeſſe videatur differentia, quod notarius ipſe interroget, ſcribat, vel priuata aliqua perſona interrogante, teſtatoris reſpondentis voluntatem annotet. *ita ex relatis in præcedenti argumento, multi ſcribunt. Et clare in ſpecie que Corn. conſ. 77. nume. 4. lib 4. Rum conſilio 2. num. 9 verſ. Nec obſtat, quod Bal. & conſil. 112 num 12. verſ. non obſtat quod fuit. lib. 2.*

Tertio accedit fortius, quod reſpondit Alciatus *reſpon. 534.*
5 *Grauiter*, Cum dixit, † teſtamentum conditum ad interrogationem perſonæ priuatæ præſentibus ſeptem teſtibus tantum, ſine notario conſiſtere. cum ad eſſentiam teſtamenti neceſſe minime ſit, notarium eſſe rogatum. Quanto ergo fortius in caſu noſtro valere debet hoc teſtamentum conditum ad interrogationem notarij, & præſentibus teſtibus.

Quarto magis & magis ſuffragatur opinio eorum, qui ſcri-
6 pſerunt, † teſtamentum conditum ad alterius interrogationem valere, etiam ſi non conſtet teſtatorem teſtari voluiſſe: cum nil referat, an tunc, vel prius deliberauerit teſtari; ex quo ſua in poteſtate fuerat recuſare, vel approbare hæredis nominationẽ, *ita in ſpecie reſpondit Alex. conſ. 33. nu. 11. lib. 3. & ibidem nume. 12* ſubiicit, opinionem eorum, qui aliter ſentiunt, carere ratione, & æquitate. *Idem reſpondit Soc. Iun. conſilio. 78. numer. 9. 10. lib. 2* qui ſcribit, ſufficere tacitum cogitum, cum ſcilicet notarius ſcribit & teſtatore audiente ac conſentiente teſtamentum legit.

7 Quinto, conſeri à fortiori, doctrina & traditio eorum, † qui ſcripſerunt, teſtamentum conditum etiam ad interrogationem perſonæ ſuſpectæ conſiſtere, cum ſemper fuerit in facultate teſtatoris reſpondere, & non reſpondere. Nec illius ſuſpectæ perſonæ perſuaſio obeſt *iuxta l. 1. C. ſi quis aliquem teſt. prohibue. ita in ſpecie reſponderunt Soc. Sen. conſilio 229 col. 6. in prin. lib. 2. Dec. conſil. 489. nu. 6. Rum. conſilio 2. num. 10. lib. 3. Gratus conſil 30. nu. 12. lib. 2. Soc. Iun. conſil 144. num. 55. lib 2. & Boer. q. 25. num. 5. Et in caſu fortiori Alciat. reſpon 534. Grauiter*, reſpondit teſtamentum conditum à marito, interrogante vxore, quæ ſe hæredem fieri curauerat, & quæ voluntatem teſtatoris ita eſſe ſcripſerat; dicebatque; *Marite mi dic vt ego dicam*; & ſingula verba vxor recitabat, & vir ille repetebat. Quanto fortius ergo valere debet in caſu noſtro

8 Sexto huc magis ac magis facit, † quod conſiſtat hoc teſtamentum etiam ſi ſit primi conditi ad fauorem Ioan. Thomæ reuocatoriũ, *ſicut in ſpecie reſponderant Rom. conſ. 306. in 2 dubio iuncto principio reſponſi, ubi facti ſpeciem proponit. Et clarius Alexand. conſilio 33. numer. 12. verſic & dicere. lib. 3. Rum. conſilio 12 num. 11. lib. 2. & clarius Dec. conſi. 489. num 9. & Soc. Iun. conſi 144. num. 56. lib. 2.* Nec enim ratio differentiæ (: vt ait Decius:) reddi poſſe videtur. quod agatur de reuocatione primi teſtamenti; vel hoc primum ſit; cum ſemper à voluntate teſtatoris, quæ ad mortem vſque ambulatoria eſt omnia pendeant.

Septimo, magnam quoque dubitationẽ mouet doctrina eo-
9 rum qui cenſuerunt; † teſtamentum conditum ad alterius interrogationem valere etiam ſi teſtator interrogatus balbutiat & inarticulate loquatur. *ita ſcripſerant Alex. conſil 33. numer. 6. 7. lib. 3. & conſi 105. num. 6 lib. 7. Rum. conſil. 12. num. 8. lib 2.* Quinimo ſcribit Iaſon. *in d. l. iubemus. num 3. C. de teſtam* quod etſi teſtator infirmitate maxima grauatus incipit balbutire, atque ita habeat linguam ingroſſatam (: vt dici ſolet,) eius tamen teſtamentum valet, *ex l. quoniam indignum. C. de teſtam.* modo ſcilicet teſtes intelligant, quod ille dicit.

Octauo accedit à fortiori opinio eorum, qui ſcriptum reli-
10 querunt, † valere teſtamentum rite & recte factum, etiam ſi ab inſano conditum aſſeratur, & ad alterius interrogationem. *ita clare, & in ſpecie reſpondit Corn. conſi. 75. num 2. & num. 5 verſ. & idem voluit. idem ſenſit Alex. conſil. 12. col. vlt. verſic. & dictum Petrum lib. 1.* cum ait; illum videri ſana mente teſtatum, qui animæ ſuæ, & de ſe benemeritis conſuluit, etſi ad alterius interrogationem id fece-
11 rit *& Gratus quoque in conſil. 90. nu. 30. lib. 2.* † iis accedunt illi, qui affirmarunt, teſtamentum illius, qui furioſus credebatur, ob id quod eſſet recte & rite conditum, valere, *ita poſt Ioan. And. in ca. vlt. de ſucceſſ ab inteſta. docuerunt Alex. & Iaſ. in l. furioſum. C. qui teſtam. fac. poſſ. Decius in l. in negotiis ff. de regul. iur. & conſil 448. numer. 33. Marſil. ſing. 380 Furioſus. Tiraq in tract. de legibus connubial. l. 11. nume. 6 & Boe. quæſtio. 23 numer. 8.* Quod vero Iacobus teſtator teſtatus ita ſit, vt vir ſani corporis & mentis vel ex eo apparet, quod inſtituit proprias filias, quarum ſucceſſionis cauſa prima eſt in bonis patris. Imo ſi contrarium egiſſet, præferendo ſcilicet extraneos illis inſanus indicatus fuiſſet. *l. 2. ff. de inoff. teſtam. & in ſpecie ſcribit Boer. d. q. 23.*

Nono confirmatur quod iam diximus, auctoritate eorum, qui cenſuerunt, quod † etſi certis caſibus non conſtat teſtamen- 12
tum conditum ad alterius interrogationem, valet tamen quando in eo inſtituti ſunt hæredes alias ſucceſſuri ab inteſtato. *ita affirmarunt Salyc. in d. l. iubemus. col. vlt. verſ. vbi autem dubitaretur. C. de teſtam. Corn. conſ 232. num. 4. & conſ. 319. nu. 2. lib. 1. & Gratus conſ. 90 num. 2. lib. 29.* Quod vel ex eo comprobatur, quia diximus † im- 13
perfectam patris voluntatem ad filiorum beneficium conſiſtere & valere, *ita ſcribunt Alex. in l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. col. vlt. & ibi Curt. Iun. numer. 18. C. de teſtam. idem Alex. conſil. 146 col vlt. lib. 2. & Boer. q. 240. num. 2.* Præterea accedit, quod primum teſtamentum, quo vocati erant extranei filiis excluſis, reuocatum dicitur, ſola nuda teſtatoris voluntate. *l. ſancimus, vbi Iaſ. num. 16. C. de teſtam. idem in d. §. ex imperfecto. num. 3. & ibidem Natta. numer. 151.* Idẽ ergo reſpondendũ, & dicendum videtur hoc noſtro in caſu.

Decimo & vltimo, dubitationem aduerſus Ioan. Thomam maximam mouet, quod ſaltem dicendum videtur, hoc teſtamẽtum debere valere iure codicillorum, atque ita iure fideicõmiſſi. Nam ſcribit Bald. *in l. & in epiſtola. num. 14. C. de fideicom.* † quod 14
etſi aliquando non conſiſtat teſtamentum ad alterius interrogationem conditum, valet tamen iure fideicommiſſi. *Baldum ſecuti ſunt Bald. Nouellus in l. 1. § ſi quis ita. num. 6. de verb. oblig.* qui ſcribit, aliquando Peruſij fuiſſe conſultum. *& Crotus in d. §. ſi quis ita, num. 17. & ibidem Alciat. num. 10. & Ripa. nu. 12. idem Ripa in l. 1. numero. 37. de leg. 1.* Ea eſt ratio, quod fideicommiſſa ſolo nutu relinqui poſſunt. *l. nutu de leg. 3.* quam & de fideicommiſſo vniuerſali intelligunt Ripa & Alciat. locis iam relatis. Confirmatur † ex eleganti 15
doctrina Matthæi *notab. 125. Nota quod licet regulariter.* Cum dixit, quod etſi teſtamentum non conſiſtat, ob id quod teſtes rogati non fuerunt; attamen iure codicillorum, atque ita fideicõmiſſi valet. *Illum ſecuti ſunt Alex. & Iaſ. in l. ſi non ſpeciali. C. de teſta. Idem Iaſ. in conſi. 82. col. 2. verſ. pro iſta differentia. lib. 3.* Hæc ſunt, quæ aduerſus Io. Thomam dubitationem faciebant, vt ſcilicet dicendum eſſet, ſecundum hoc teſtamentum Iacobi conſiſtere, & per conſequens primum eſſe reuocatum.

Cæterum re ipſa diligentiſſimo ſtudio examinata, cõtrarium viſum eſt verius, vt alias reſpõdi, & coram diſputaui. nempe hoc ſecundum teſtamentum, quod aſſeritur à Iacobo conditum, non conſiſtere, & per conſequens non eſſe reuocatum illud primum olim ab eodem Iacobo factum, in quo Ioann. Thomam fratrem hæredem fecit. Hanc ſentẽtiam, vt veram eſſe demõſtrem, multis vtar rationibus & argumentis. Sed illud prius ſciendum eſt, non ſolum à Iuſtiniano *in l. iubemus. §. oportet. C. de teſtam.* ſed & ab Vlpiano *in l. heredes palam. in prin. ff. eo. de teſta.* fuiſſe conſtitutum & ſcriptũ † hæredes palam à teſtatore nominari oportere, quod 16
vel ex literis, vel ex voce teſtatoris fieri omnimodo debere Iuſtinianus ait. Ea ratione ita cõſtitutum eſt, vt falſitas, quæ in his teſtamentis ſolet committi, quãtum fieri poteſt, euitetur, *quemadmodum aperte ſcriptum eſt in d. l. iubemus in fine. & ibi Bald. numero 4. verſi. ego circa. Iaſ. in ad finem.* & cæteri omnes hanc rationem huius conſtitutionis præcipuam eſſe agnoſcunt *quod faciunt & Corn. conſi. 77. num. 5. lib. 4. ac Soc. Iun. conſi. 183 num. 22. lib 2. Cæteros de induſtria prætereo.* Quocirca ſine controuerſia dicendum eſt illis in caſibus, in quibus falſi ſuſpicio adeſt, teſtamẽtum ad alterius interrogationem conditum non valere. Et contra ſubſiſtat, ſi ſuſpicio illa ceſſat; quemadmodũ paſſim Doctores omnes quos multos infra citabimus, ſcribunt. Illud quoq; ſciendum eſt, ob ſolam falſi ſuſpicionem teſtamentum infirmari, cum in ciuilibus falſi ſuſpicio pro falſitate ipſa habeatur: *ita in ſpecie teſtamenti de falſo ſuſpecti, ob inſanam teſtatoris mentem reſpondit Dec. conſ. 448. nu. 28. Et ſimilib. in caſibus idem ſcribunt Dec. conſ 175. num. 4. & conſ 189. Cur. Iun. conſ. 132. nu. 20. & conſ 166. n. 6. Crau. conſi 134. nu. 6 & Gram. conſ. 30 nu. 2. 3. 15. qui alios plures eiuſdem ſententiæ recenſent.*

Primo ea me mouet ratio, † quod quando non conſtat teſta- 17
torem habuiſſe animum teſtandi & infirmitate ita premitur, vt dubium ſit de ſana eius mente, teſtamentum ad notarij, vel alterius interrogationem conditum non valet. Nam videtur potius noluiſſe teſtari quã teſtari. Et quod reſpondit, ita agere velle, videtur potius egiſſe vt ab ea interrogationis moleſtia liberaretur, quam vt ita teſtaretur. Et ſi forte alia de re fuiſſet interrogatus, idem reſpondiſſet, ſicuti conſiderat Cynus *in d. l. iubemus. col. 2. verſiculo vlt. quæritur. C. de teſtamen.* dum ait, quod ſi fuiſſet ita interrogatus, *interfeciſti hominem*, reſpondiſſet. *ſic. ſi vis placet*

Digitized by Google

Alex.conſ.12.num. 6. verſic. & ideo licet lib. 1. Corn. conſi.103. in fi. lib. 1. & conſi.77.num.8.lib.4 Ita etiam vna cum Alexand.conſilio 33.num. 11.verſicul. ſubdit tamen. libr.3. intelligo Romanum conſilio. 309. in ſecundo dubio. qui reſpondit, non ſubſiſtere teſtamentum illius teſtatoris interrogati ab eo, qui acceſſit cum teſtamento ſcripto, & eo lecto dixit, *ſacit ua*, & reſpondit ille interrogatus, *quod ſic ita etiam Socin.Sen.conſi 229.num.7.verſi. præterea ſuidit. lib.2. declarat opinionem Alber.Papienſ.& Ioan.Andr. Ita etiam Romanum ſecuti ſcribunt Iaſ.conſil.196.colum. 3. verſic. item diligenter lib. 2. Ruin. conſil. 9. numero decimo quarto lib.2.& conſil.8.num.7.8.libro tertio Gratus conſil.32.numero vigeſimo primo lib.2. Socin. Iun. conſil. 156. & conſil. 183. num.31.lib.2. Syluanus conſi.54.num. 10.verſic. Nam Albertus & clarum verſic.nec obſtat ſi dicatur.* Quod autem Iacobus iſte teſtator grauiſſima ægritudine tunc premeretur, infra ſuo loco oſtendam. Quod etiam teſtandi animum non habuerit, vel ex primo conſtat, quod iam diximus, & ſuo loco fuſius dicemus, bono ſenſu caruiſſe. Secundo (: admiſſo quod ſanæ mentis fuiſſet:) cum multos annos vixerit poſt primum teſtamentum à ſe conditum, credendum non eſt, quod extremis laborans teſtari & reuocare illud primum voluerit, quod facere pluries potuit cum bonæ valetudinis eſſet: *ſicuti conſiderant in ſpecie hunc teſtandi animum Ruin. conſil.8.numero nono libro tertio & Soc. Iun.conſil.183.num.22.lib.2.* Et ex his quæ adferam infra in quarto huius noſtræ ſententiæ fundamento, confirmabitur. Præterea & tertio ducitur coniectura deficientis animi quod teſtator ipſe non iuſſit ad ſe vocare teſtes, & notarium, vt teſtamentum conficeret, id quod feciſſet, ſi animus ei fuiſſet teſtari, *ſicuti conſiderant, atque cauguunt Corn. conſil. 232.numer.5 ibi* niſi prædixerit teſtibus, quod eſſent teſtes, & ibi: *procedat, quando conſtat, & idem conſi.719.colum.pen. in prin.libr.1. Socin.Sen.conſi 229 num 7.verſic. & hanc opinionem lib. 2. Soc. Iun.clarum conſi 179.num.36.lib.2. qui eiuſdem ſententia recenſet Alexan. Galbaul. & alios in l.1 § ſi quis ita de verbo. oblig. idem reſponderunt Zaſius conſi.3.num.37.libr.1.& Gabriel. Mudam, ac Ioan. Cautesius Touarenſis inter conſi. Moder. Pariſ conſi.32.num.14.* Nec tacitus, fictuſque rogitus, qui fieri dicitur, cum teſtator illis teſtibus præſentibus teſtatur, ſufficere debet, *vt male opinatur Soc.Iun.conſi.178. numer.9. 10.lib.2.*

Secundo, magis, ac magis vera demonſtratur hæc ſententia ex 18 illa doctrina eorum, qui dixerunt † quod quando interrogatus teſtator modo in hāc, modo in alteram partem lecti, in quo moribundus iacebat, ſe vertit, volens loqui, vt paulo ante faciebat; oſtendens ægre ferre quod in ea perturbatione ægritudinis & anxietate de his moleſtia afficiatur, non valet teſtamentum ad alterius interrogationem conditum, *ita in ſpecie. & recte reſpondit Caſtren.conſil 156 Viſa puncto, & allegationibus col. 1. verſic nam quod & col.2 verſi. ſed hic interuenit plus lib.1. Et Caſtrenſem ita ſunt interpretati Alex.conſil 33 num.12 verſic. item fundat. lib. 3. & Soc. Sen. conſil. 92.num.17 verſi. item ex his quæ dicta lib.3. Ita etiam conſiderat Corn. conſi.1.num 3.verſic. item plures reſtes lib.3.* dum reſpondit, teſtamẽtum confectum à teſtatore interrogato non valuiſſe, cum is præ moleſtia & ægritudine aliquando interrogatus reſponderet, aliquando terga vertendo, taceret. Quod quidem ita euenit noſtro in caſu, cum teſtibus fuerit probatum Iacobum teſtatorem iam ſeminecem aures non præbuiſſe interroganti, cum multum ſe retorqueret, & modo in hanc, modo in illam partem ſe vertens non reſponderet.

Tertio accedit, quod iſte teſtator pene mortuus interrogatus fuit à Reuerendo fratre Aymo Franciſcano, qui dici poteſt, & debet, quo ad hunc actum perſona ſuſpecta, *at infra demonſtrabimus*, ex quo eſt harum filiarum auunculus. Quo fit, † vt licet alias te- 19 ſtamentum ad alterius interrogationem conditum valeat, non tamen ſuſtinetur, cum duo hæc concurrunt, nempe grauis infirmitas, & interrogatio facta à ſuſpecto interrogante, *ita in ſpecie reſpondit Caſtrenſ.dict.conſil.156. Viſa puncto, & allegationibus, col. 1. verſic. Et idem dicendum lib.1.* qui arguit, teſtamentum infirmitate grauati nõ ſubſtitiſſe, cum conditum fuiſſet ad interrogationem cuiuſdam religioſi patrui eorum, qui inſtituti hæredes dicebantur: & qui quidem religioſus affectabat (: vt nunc affectat frater iſte Aymus:) nepotes illos ſuos hæredes fieri, *quod repetit idem Caſtren.col.ſecunda verſi ſed quando. Et Caſtrenſem ita intelligunt Alex. conſil.33.numero vndecimo verſic. præterea Pau. de Caſtr. lib.3. Rum. conſil.9.num.15 & conſi.12.num.2.lib.2.& Soci.Sen.conſi.229.n.7. verſi. & hanc opinionem, & num.8 verſi.1. præmiſſa lib.2. idem conſi. 92. num. 16. lib. 3.* qui reſpondit, nec teſtamentum hoc in caſu conditum interrogante notario ſuſpecto conſiſtere. *Ita etiam declarant Barb. conſi.43.col.8.verſi. ſeptima faciat lib.3. qui ita Ioan. Andreæ traditiones interpretatur, Corn.conſi.103. in fin. lib.1. Syluan.conſi.54.num. 10. prope medium & num.12. Ita etiam declarant Moderni Pariſ. conſi. 32. numer. 5 & num.6. & aperta claraque magis Soc. Iun.conſi.183.num.27 lib.2.& Gram.deciſ.73.num.4.* Ea eſt ratio quod facile hoc in caſu ſuſpicatur lex falſum committi, cum interrogante ſuſpecta perſona, teſtator reſpondeat, non intelligens qua de re interrogetur, ex quo mortis cognitione turbatus, non conſiderat, quod dicit agitve. Et ob id is interrogans ſuſpectus reiicitur à lege, quod verba, non mentem teſtatoris annotet, quod interrogans minime ſuſpectus non faceret.

Quarto, vel ex eo non ſuſtinetur hoc teſtamentum, † quia, & ſi 20 aliquando conſiſtat teſtamentum ad alterius interrogationem conditum, tunc tamen non defenditur aliquo pacto; cum teſtator maxime grauatus ægritudine, interrogatus à ſuſpecto, & agitur de reuocatione teſtamenti iam conditi, cum eſſet bonæ valetudinis. *Ita reſpondit Caſt.dict.conſil. 156.col.2. verſic. pro hoc etiam benefacit. lib. 1. quem ita intelligo.* Et ſatis ſolida eſt ratio à Caſtrenſi perpenſa, quod non præſumitur teſtatorẽ voluiſſe ad ſimplicem alterius interrogationem, maxime cum interrogans ſuſpectus eſt, velle tunc, quando ægritudine premitur & extremis laborat, immutare, & irritum vno momento facere, quod ſolemniter, & deliberate iam fecit: & quod tanto temporis ſpatio, quo poterat reuocare, comprobauit, *arg. l. ſi quando in prin. C. de inoffi. teſt. Ita etiam declarat, & intelligit Caſtrenſem Corn.conſi.232.nu.4.ver. & maxime hoc perſuaderi, & con. 319. col. 3. verſ. & maxime cum paulo ante lib.1.* quo poſtremo loco Corn. reſpondit de eo, qui paulo ante conſiderat teſtamentum ſolemne & perfectum. *Ita etiam Caſtrenſem intelligunt, & probant Soc. Sen.conſi 92.num.17.verſi. ſed præmiſſis non obſtantibus lib. 3. Rum. conſi. 9. numer. 12.lib.2.& Socin.Iun. conſi 183.num.34. libro ſecundo quo loci reprehendit Decium conſi. 489. aliter ſentientem, ſed infra ſuo loco declarabimus. Eiuſdem opinionis fuit Gram dec.72.num.3.*

Quinto accedit, quod conſtat Iacobum teſtatorem in illo primo teſtamento ea ratione inſtituiſſe Io. Thomam fratrem ſuum vt eius domus, & familia conſeruari poſſet. Et ideo † teſtamẽtum 21 hoc ſecundum ita ſimpliciter cõditum ad interrogationem fratris Aymi, perſonæ ſuſpectæ, & tempore vrgẽtis infirmitatis, non poteſt dici reuocare illud primũ: *ita reſpondit in ſpecie Crauet. conſ. 117 in fi. poſt Corn. conſi. 73 lib. 1. & præter eos reſpondit Moder. Pariſ. conſi.34. in fi.* Non enim eſt credendum, quod eo in ſtatu poſitus voluerit teſtator vno verbo reuocare, quæ magna ex cauſa, & ſolemniter, appenſateque fecit.

Sexto ſuffragatur plurimum huic noſtræ ſententię, † quod et- 22 iam ſi alias teſtamentum conditum ad alterius interrogationem valeat, nullo tamen modo tunc valet, quando iam teſtator ſemimortuus balbutire incipit, atque ita inarticulate loquitur: *quemadmodum in ſpecie ſcribunt Petrus, & Cyn. in dict. l. iubemus Cod. de teſtam. & ibidem Saly.col. 2. verſi. Petrus vero, & Cornous col. vlt. Roman.conſil.321.& numer. 2. Alexand. conſi. 125. numer. 7. libro ſecundo Socin. Sen.conſil.229.numer.7.lib.2.& conſil.92. numero 16. libro tertio Corn.conſil.3.num.7.lib.3. Iaſ.conſil.124. in fin.lib.1. Ruin. conſil. 3. num. 8.lib.2.& conſi.10.num.5.lib.3. Decius conſil.489.numer. 9. Crotus in l.1. §. ſi quis ita, num.13.verſi. primum caſum, de verbo. oblig. Zaſius conſil. 3. num.37.verſi. nam prima lib.1. Syluanus conſil.54.num.10 verſic. hinc fit Io.Cameſ.& Gabr. Mud. inter conſi Moder. Pariſ.conſi. 32. num. duodecima & Gram.deciſio.73.numer 2.* Et vere probabilis, ac optima eſt huius ſententiæ ratio, quod cum timor non leuis ſit, ne fraus aliqua committatur, *ut in d. l. iubemus*, in fine ſcriptum eſt, clare conſtare debet de voluntate & diſpoſitione teſtatoris, quod fieri minime poteſt, ſi inarticulate ita ille loquatur, vt intelligi non poſſit quid ſibi velit. Nam veritas ignorari dicitur, cum res eſt multipliciter intelligibilis, *l. in amb guo de rebus dub. & ibi Socin.* Dicitur enim hoc in caſu inarticulate ille loqui, qui intelligi non poteſt, *quod abunde infra in reſponſione ad ſeptimum partis contrariæ argumentum explicabimus.*

Septimo accedit vrgens hæc argumentatio. † quod ad hoc, vt 23 conſiſtat teſtamentum, præſertim conditum ad alterius interrogationem, teſtator ſanus mente, & intellectu eſſe omnino debet. *l. furioſum, & ibi omnes C. qui teſtam. face. poſſ. & in ſpecie ſcribunt multi, quos paulo infra in hac argumentatione referam. Et illis addo Guidonem Papæ conſil. 64. Grammat. deciſ. 72. vol. 1. & Didac. in cap. cum tibi num. 4. de teſtam.* Atqui Iacobus iſte teſtator cum interrogabatur à fratre Aymo iam bono ſenſu carebat, ergo eius diſpoſitio non ſuſtinetur. Minor illa propoſitio multis coniecturis

probetur, quę colliguntur ex teſtimoniis multorum, qui de ioſa- nã Iacobi mente & intellectu ſunt atteſtati.

Primus teſtis eſt medicus vir probus & peritus, qui clare affirmat, quod illa die vltima, in qua Iacobũ teſtari voluiſſe aſſeritur, iam erat extra bonum ſenſum. Huic perito in arte adhibenda eſt fides, *iuxta leg. 1. §. 1. ff. de ventre inſp. copioſe ſcribit Neuiz. lib. 5. Syluæ nuptia. numer. 69.* qui ait à recepta Doctorum opinione poſſe recedi ex ſententia periti in arte. Et in ſpecie noſtra, teſtes peritos probare inſanam teſtatoris mentem reſponderunt *Socin. Sen. conſil. 229 numer. 8. lib. 2. & Soc. Iun. conſi. 133. numer. 5. & in conſil. 183. numer. 12. lib. 2.* Nec † quæ aduerſus hunc teſtem obiiciuntur, nocent, nempe, quod teſtis hic ſingularis ſit, ſiquidem (: præter illud quod falſum detegitur ex aliorum teſtimonio :) etiam teſtes ſingulares recipiuntur ad probandam inſaniam & dementiam. *ita Dec. in l. furioſum num. 30 Cod. qui teſta. face. poſſ. Rui. conſi. 67. num. 9 lib. 1. Pariſ. conſi. 87. n. 8. & num. 44. lib 3 cæteros prætereo.* nec repugnat, quod ſupra in tertio fundamento pro filiabus *ex Boe. q. 23. num. 44.* retuli, teſtibus ſingularibus non probari furorem in ſpecie, quia infra ſuo loco ſatisfaciam. Præterea in iudicis arbitrio poſitum eſt, an adhibenda ſit fides teſtibus ſingularibus *ita Crau. conſi. 78. num. 5 8. conſi. 178 num. 8 & conſi. 267. num. 6. verſic. poſtremo illi accedunt Neuiz. lib. 5. Syluæ nup. num 122. & Pariſ. conſi. 57. num. 48. lib. vlt.*

Secundus teſtis Reuerendus D Stephanus Grammaticus eccleſiæ parochus atteſtatur, paulo antequam is teſtator teſtari voluiſſe aſſeritur, acceſſiſſe ad eum, vt illius ſecretam confeſſionem audiret, & recte audire non potuiſſe, adeo moribundus iacebat, & ob id ait quod noluit illi ferre ſacratiſſimã Euchariſtiam. Huic teſti credendum eſſe in ſpecie hac clare reſpondit *Crau. conſil. 117. numer. 4. verſic. rurſus proponitur, & præter eum Soc. Sen. conſil. 229. col. 6. verſic. quinimo lib 2.* Tertius teſtis Maria, cuius perſona à filiabus approbata fuit teſtificatur, teſtatorem, cum à fratre Aymo interrogaretur, an teſtari ita vellet, nihil reſpondiſſe: ſed ad alteram lecti partem ſe vertiſſe Quare intelligimus duo, vnum quod adeo grauiter in extremis hic poſitus erat, vt non intelligeret, quod adſtantes loquebantur: *vt in ſpecie conſiderant Caſt. dict. conſi. 156. col. 1. verſi. ſed hic interuenit. lib. 1. Socin. Senior. conſil. 28. col. pen. in fin. & conſil. 92. col. 9. verſic. à poſteriori. lib. 3.* Alterum, teſtium partis aduerſæ varietas, qui reſpondiſſe interrogationi deponunt: & tamen hæc mulier nil reſpondiſſe conſtanter affirmat. *ita in ſpecie conſiderant. Rum. conſil. 8. numer. 14. lib. 4. & pulcre Soc. Sen. conſil. 20. col. 2. verſic. item vnus ex quinque lib. 3.* Quartus teſtis frater Rigulphus, qui pro parte filiorum interrogatus fuit, fauet noſtræ ſententiæ, is affirmat, paulo poſt ſuum, & fratris Aymi, cum quo illuc iuerat, diſceſſum, illum teſtatorem deceſſiſſe. Qua ex re intelligimus iam illum extra bonum ſenſum fuiſſe, *ita cenſuit Socin. Sen. dict. conſil. 229. col. 6. verſi. ponderat. lib. 2.* Præterea, inquit is teſtis quod in eo inſtanti, ſacerdos attulit extremam vnctionem, quæ dari non ſolet niſi illis, qui ſtatim morituri ſunt, *ita in ſpecie hac Soc. Sen. conſil. 20 col. 2. verſic. & præter quia, lib. 3.* Cum ergo ita morti proximus eſſet is teſtator, iudicandus eſt, quod extra bonum ſenſum eſſet, *ita Soc. Sen conſi. 92. col 9 verſi. hoc etiam à fortiori, & conſi. 98. col. 3. in fin. lib. 3. & Soc. Iun. conſi. 144. num. 5 6. lib. 2.* Nec horum teſtium atteſtationes debilitantur à teſtibus, qui pro filiabus interrogati fuerunt.

Nam primus illorum fuit is frater Aymus Franciſcanus Con-
25 uentualis. † Huic ex multis adhibenda non eſt fides. Primo, quia eſt ſanguine coniunctus his filiabus, cum ſit illarum auunculus, recte ergo repelli debet, *l. parentes C. de teſtib.* vbi gloſſa intelligit illam diſpoſitionem procedere & in ſanguine coniunctis ex latere matris, vt de auo materno exemplum adfert, *quod in ſpecie noſtra probauit Soc. Sen. conſil. 219. col. 6. verſic. 4. Vintalm, lib. 2.* Secundo, quia magna in eu extat affectio erga has filias ei neptes, affectionē arguit illa toties repetita interrogatio teſtatori facta, an mutare teſtamentum illud primum vellet: ac illa tam animoſa depoſitio, quæ fidem teſtis ſolet multum minuere, *vt reſpondit Croner. conſil. 249. verſic ſaltem negare, & præter eum Branus conſi. 27. in fin. Gramma. conſi. 1. num. 14. in criminalibus, & in ſpecie de Franciſcano,* qui animoſe nimis dicebat in iudicio plura à teſtatore ſponte fuiſſe dicta, reſpondit *Soc. Sen. dict. conſi. 229. col. 4. verſic. 5. confirmatur libro 2.* Detegitur etiam huius teſtis immodica affectio ex eo, quod is ille fuit (: vt iam dixi :) qui tam moleſte teſtatorem interrogauit, ob id conatur velle tueri recte id à ſe factum quod tamen male & aduerſus omnem æquitatem probatur factum, *ita in ſpecie loquendo de teſtimonio cuiuſdam religioſi reſpondit Barbat. conſil. 38. col. 2. lib. 1.* quod ſane teſtimonium is ait eſſe repellendum, cum teſtis animoſe nimis depoſuerit. Cum ergo hic teſtis tot habeat defectus, dicendum eſt nullam fidem penitus facere: cum ſimiles teſtes nec in cauſa multum fauorabili probent, *vt reſpondit Soc. Sen. conſil. pen. verſic. poſtremo lib. 1. & Marſi. ſing. 385. dicit.* Imo nec in ſubſidium admittuntur, *ita Pariſ. conſil. 2. numer. 85. conſil. 58. nume. 31. lib. 4. Craue. conſil. 6. num. 59. & Gramma conſi. 35. num. 34. in criminalib.* Nec † ad rem facit, quod hoc 26
ſit teſtimonium viri religioſi, ac Theologiæ ſacrę magiſtri. Quod ſane teſtimonium cæteris præferri ſolet, *vt inquit Iaſon in l. qui iuriſdictioni. num. 10. de iuriſdictio. omn. iud. & in repe. l. admonendi num. 180. ff. de iureiur. Dec. conſil. 109. in fin. & conſil. 448. in fin. & Craue. conſil. 267. numer. 2. qui alios recenſet.* Nam hoc procedit, cum non agitur de commodo ſuo vel ſuorum ipſius religioſi, alioqui & illud ac illud laicorum ſuſpicione non careret. *ita reſpondit Rui. conſil. 137. numero 13 lib. 5.* Solent enim & aliquando clericorum oculi obcæcari cum ſuis prodeſſe & fauere volunt, *vt inquit gloſſ. in cap. peruenit 1. quæſt. 3. & ſcribit Alciat. in tractat. præſumt. reg. 1. præſumt. 29. numer. 2. & plura Ioan. Iac. de Leonardis inter conſi. Bruni. conſil. 114. num. 117.* Ita † pariter ad rem non confert, quod hic frater 27
Aymus ambarum partium affinis ſit, & ob id ſuſpicione careat. *iuxta ea quæ ſcribunt Bald. conſil. 461. Lippus in fin. lib. 4. & conſil. 10. In q. col. 1. lib. 1. Alex. conſil. 156. numer. 7. lib. 5. & Iaſ. in leg. qui iuriſdictioni. numer. 7. & num. 9. de iuriſ. omn. iud.* Siquidem hoc procedit, cum æqualis eſt affinitas erga omnes: ſecus cum adeſt imparitas, *ita declarant Abb. in cap poſtremo. de appell. Iaſ. & Dec. in dict. leg. qui iuriſdictioni. ille numer. 9 iſte. 17.* Atqui in caſu noſtro conſtat fratrem Aymum eſſe harum filiarum auunculum, & Ioan. Thomæ eſſe ſolum leuiſſima affinitate coniunctum: nulla ergo illi adhibenda eſt fides,

Octauo & vltimo, omnino corruit vltima hæc Iacobi teſtatoris diſpoſitio, cum manifeſte conſtet non fuiſſe perfectam & abſolutam. Nam poſt interrogationem à fratre Aymo factam, ſcribere cœpit notarius, non tamẽ ita primum potuit perficere ſcripturam quam deceſſit, ea ſcriptura à notario nec lecta coram teſtibus, nec teſtatore ab ipſo notario interrogato, an ita diſponere & teſtari vellet, † & ideo non ſuſtinetur hoc teſtamentum ratio- 28
ne deficientis voluntatis teſtatoris. *l. ſi is qui ff. de teſtam. & leg. fideicommiſſa §. 1. de legat. 3. & in ſpecie noſtra ita affirmant Paulus Caſtrenſ. in leg. hac conſultiſſima §. at cum humana. num. 3. Codice qui teſtam facere poſſ. & clarius Boerius q. 35. num 6.* Cum enim defecerit teſtatori omnis humanus ſenſus, antequam abſolueret & perficere potuerit, ſi modo perfici poſſe dicitur, quod animo nunquam quis cogitauit hanc (*diſpoſitionem*) ſequitur illam nullius eſſe momenti. *dict. leg. ſi is qui & ibi ſcribunt omnes, & egregie tradunt Caſtren. conſi. 454. Viſis & examinatis atteſtationibus col. 2. verſi. ſed reſpondeo, quod lex. lib. 1. Ruin. conſi. 7. numer. 7. lib. 3. M. Antonius Natta, in repet l. hac conſultiſſima §. ex imperfecto, num. 139. Codi. de teſtam. Boerius quæſt. 240. numer. 5. & Didacus Couar. in cap. relatum in primo num. 10 de teſtamen.* qui * vno ore affirmant imperfectam hanc *
voluntatem, nec inter liberos quidem valere. Nec hic repugnat quod ab aduerſariis obiicitur ex reſponſo *Caſtren. conſil. 138. In cauſa. quæ vertitur Pergami. lib. 2.* cum reſpondit, voluntatem teſtatoris imperfectam non dici, & ſi dixerit, cogitare, velle, an aliquid vellet relinquere quibuſdam conſanguineis ſuis, cum quoad diſpoſita eo tempore eſſet perfecta illa voluntas teſtatoris. Ergo etiam (: aiunt aduerſarij :) ſatis perfecta dicitur voluntas Iacobi, quoad inſtitutionem factam fauore filiarum. Quæ ſane argumentatio vltra ab aduerſariis adducta probari videtur auctoritate Imolæ *in dict. leg. ſi is qui ff de teſtam. quem ſecutus eſt Rimin. Sen. in l. hac conſultiſſima §. ex imperfecto num. 4. Cod. de teſtam. qui Imolæ conſequentiam iam relatam videtur probare.* Non inquam hoc repugnat, imo miror ad rem noſtram Caſtrenſis reſponſum adferri quandoquidem loquitur Caſtrenſis, quando teſtator omnia dixit, quæ tunc dicere voluit, ſed aliquid reſeruabat, quod tamen non verſabatur circa perfectionem iam diſpoſitorum: vt puta, ſi ita dicat: hæredem facio Caium, ſecundum conditiones infra ſcriptas: & conditiones non adſcribat, valet teſtamentum: & dicitur perfectum quoad ipſam inſtitutionem. *ſicut probat leg. teſtamentum Codice de inſtitut. & ſubſtitu. & ibi ſpecie Franc. Aret. in 2. notab. declarat. Et eius doctrinam vt egregiam & notabilem commendauit Natt. dict. §. ex imperfecto numer. 154. & Aretinum eſt ſecutus Iaſon. conſil. 8. col. pen. verſi. Non obſtat dum quinto libro 5. Et Clarius explicat Ruin. conſil. 1. numero 22. verſic. Non obſtat dum tertio lib. 2. conſil. 15. numer. 19 Curt. Iun. conſil. 12. numer. 1.* Et in terminis noſtris.

Digitized by Google

ſtris, cum teſtamentum ad alterius interrogationem eſt perfecte
conditum, quo ad ea quæ teſtator intendebat tunc diſponere,
*ita declarant Alex.conſil.74.numero 3.lib.1.Gratus conſil.90. numero 31.
lib.2.*ſed diuerſum eſt in caſu noſtro, in quo nihil perfecte àd. Ia-
cobo actum fuit: cum maxime non conſtet (:vt iam diximus:)
29 quod habuerit animum teſtandi. † Et ideo ad rem noſtram re-
ſpondit Iaſ.*conſil.196.col.3.verſic. vnde cum Albertus, libro tertio.* illam
dici imperfectam teſtatoris voluntatem, quando ad alterius in-
terrogationem de aliquibus diſpoſuit & deinde dixit interrogã-
ti & teſtibus, *ita & ita teneremini. Idem reſpondit in ſpecie Socin.
Sen conſil 92.lib 3.& illum eſt ſecutus Socin. Iun.conſil.178 numero 21.
libro 2.* Ex quibus ceſſat, & illud quod obiicitur ex reſponſo Cor.
conſil.77.col.pen.libro 4. qui declarando *l.fideicommiſſa §.1.de leg.3.*
ſcribit ad eſſentiam teſtamenti non eſſe, quod notarius illud le-
gat & ſcripturam tunc conficiat. Ceſſat inquam & hæc obiectio,
quæ verius retorqueretur. Nam, cum Corneo fateor imperfe-
ctionem ſcripturæ non efficere teſtamentum eſſe irritum, ſed de
hoc non contendimus. Illud enim apud nos venit in controuer-
ſiam, quod ipſa Iacobi voluntas imperfecta fuit, cum morte præ-
uentus non potuerit dicere & aperire animum ſuum, & hoc e-
tiam aperte admittit eo loci Corneus, dum ita intelligit *d. l. fidei-
commiſſa §.1.* vt ſcilicet loquatur de eo, qui præparauit teſtari &
morte præuentus nõ potuit, quod ſane reſponſum ita ante Cor-
neum recte interpretatus eſt Oldr. *conſi.119. Titius condidit, colum.
1. verſic.aloſ.ad contrarium, & Oldradi ſententiam ſecuti ſunt Alexand.
conſi.103.num.7.lib.7. Dec.conſi.159.num. 6.& in eadem facti ſpecie cum
Dec.conſuluit at idem reſpondit Iaſ.conſi.155. libr.4. idem Dec.in c.1.num.
14.de fide inſtr.Ruin.conſil.7.nu.7.& ſuſius.conſi.11.numero 12.lib. 3.&
egregie declarat Did.Conar.in c.relatam.el 1.num.11.verſiculo. 2.concla-
ſio de teſtam.& vere idem ſenſerunt Guido Papa conſilio 55. num.3.verſ.
ſed in caſu. & Caſtr.conſi.447.Viſa facti narratione, col.2.verſi.ſed ta-
men ipſis non obſtantibus lib 2.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, in quorum confu-
tatione elaborandum nunc eſſe video. Verum ſi recte perpende-
rentur, quæ hactenus pro Ioan. Thoma conſideraui, iam nodi o-
30 mnes eſſent diſſoluti. † Ad primum itaque reſpondeo, quod illa
communis & vera Doctorum ſententia procedit, quando iam
conſtat teſtatorem eſſe ſanæ mentis & ſenſus, & optime cogno-
ſcit quod agit: & in ſua facultate poſitum eſt aſſerere vel negare.
Nam tũc ſiue ſuo ore ſiue alieno hæredem nominet nihil refert.
At ſecus eſt cum ſana mens deficit, vt in caſu noſtro, quoniã tunc
abſentis potius quam præſentis locum eſt *leg.1.§.ſi furioſus.ff. de iure
cod.*& ob id interrogatio ab alio facta reiici, vt ſuſpecta, omnino
debet. Nec hoc caſu fides, quæ notario ſolet adhiberi prodeſt,
cum mens illa teſtatoris inſana efficiat, ne actus ab eo geſtus va-
leat. *d.l.furioſum C.qui teſta.face poſſ.*

Non obſtat ſecundum argumentum, quia reſpondeo primo,
31 multos etiam in ea opinione fuiſſe. † quod teſtamentum ad alte-
rius interrogationem tunc valeat ſolum, quando interrogans eſt
perſona publica, vt notarius, non autem perſona priuata, vt fuit
in caſu noſtro. *Ita enim docuit Bal.in l.iubemus.num. 5. verſi. ego circa
hanc Codice de teſtam & reſpondit Soc.Sen.conſil. 229 numero 7. verſic.
& hanc opinionem.libro 2.& Rui conſi. 9. num. 15. verſic. accedit etiam.
lib.2.* Verum, quia (:vt ingenue fatear:) mihi ſemper magis placuit
contraria ſententia, nempe valere teſtamentum conditum etiam
ad interrogationem perſonæ priuatæ: ob id conciliando has opi-
niones, ſecundo loco reſpondeo, tunc demum teſtamẽtum con-
ditum ad alterius interrogationem etiam perſonæ priuatę valere,
quando ceſſat omnis ſuſpicio, vt pote, quod & ſanus mente ſit, &
dolis ac technis teſtator non alliciatur ad teſtandum iuxta inter-
rogationem ſibi factam. Et hoc in caſu (: in quo nos verſamur;)
recte procedit communis ſententia aduerſus Baldum & ſequa-
ces. Si vero ſuſpicio aliqua ſubeſſe poteſt (:vti magna extitit in ca-
ſu noſtro:) tunc non niſi à notario interrogari teſtator poteſt &
debet. *Et hoc in caſu recte ſenſit Bald.& qui illum ſecuti ſunt.* Et huc
ſpectat ratio qua vſus eſt Bald.ad ſuæ opinionis confirmationem,
cum ait, non conſiſtere teſtamentum confectum ad interroga-
tionem perſonæ priuatę, quod potius quædam ſuggeſtio facta te-
ſtatori videtur, quam quod teſtandi animum is habeat, & ob id
legem ſtatuiſſe, hæredem ore teſtatoris eſſe nominandum, ne fa-
bricandi falſum detur materia. Quæ ſane ratio optime conuenit
caſui noſtro, in quo non leuem extitiſſe ſuſpicionem diximus,
quod frater Aymus falſo perſuaſerit atque tentauerit, vt Iacobus
teſtator immutaret, quod iam ſanus mente & corpore ratione o-
prima conſtabiliuerat.

Non obſtat tertium argumentum, quia facile reſpondetur: † 32
concedendo etiam ſine notarii præſentia confici poſſe teſtamen-
tum etiam, ad alterius interrogationem, quando ceſſat omnis fal-
ſi ſuſpicio. Quæ ſane ſuſpicio cum non ceſſet noſtro in caſu, di-
cendum, hoc argumentum à fortiori ductum nil obeſſe.

Non obſtat quartum fundamentum, quia reſponden primo 33
aduerſus Alexandrum & Soc.Iun ſenſiſſe permultos, nempe Ro-
manum *conſi.306.Propoſita conſultatio, ia ſi.Iaſ.in d.l.iubemus, in fi.C.
de teſt.Matſi.ſing.449 Teſtamentum.Crotus in l.1 §.ſi quis ita. num 21.
de ver.obl.* quo loci ſcribit, ſe ita conſuluiſſe & ita fuiſſe iudicatum
à Sacra Romana Rota. *& ait ita ſenſiſſe Caſtr.d.conſi.156. Idem pla-
cuit & Calcaneo.conſi.91.num.11.verſ.ſed quando. & Moder. Pariſ. in
annot.ad Alex.conſil.12.num.6.lib.1.* ſcribunt ii, non conſiſtere te-
ſtamentum conditum ad alterius interrogationem, quando non
conſtat teſtatorem voluiſſe teſtari. His rationibus adducti, quod
hic daretur delinquendi materia, & noua teſtandi forma à lege
non conſiderata introduceretur: quod priuatis permiſſum mini-
me eſt, verum (:vt libere dicam quod ſentio:) veriorem eſſe opi-
nor Alexandri & ſequacium ſententiam, cum ſcilicet teſtator eſt
ſanus mente & ſuę liberæ poteſtatis eſt reſpondere & non reſpon-
dere, & ceſſant aliæ falſi ſuſpiciones. Et quod ait Romanus, hanc
eſſe nouam teſtandi forma à lege minime probatam, falſum eſſe
demonſtrauimus ſupra, dum diximus, eſſe veram communem il-
lam gloſſæ, & aliorum ſententiam *in l.iubemus*, conſiſtere teſtamẽ-
tum ad alterius interrogationẽ. Quo circa, † ſecundo loco reſpõ 34
dendo & opiniones conciliando, duos caſus conſidero. Primus
eſt cum teſtator eſt ſanæ mentis & liberæ diſpoſitionis; tunc ſiue
deliberauerit teſtari, ſiue non, conſiſtit teſtamentum; cum in
eius poteſtate fuerit, negare ſe illum hęredem facere, ſi facere non
placuit. Et hoc caſu recte procedit Alexandri & ſequacium opi-
nio. Et hic non eſt caſus apud nos controuerſus. Secundus eſt ca-
ſus, quando præter illud quod non conſtat teſtatorem teſtari vo-
luiſſe, alia concurrit cõiectura, qua falſum potuiſſe committi ſu-
ſpicatur, tunc non conſiſtit teſtamentum. Ita intelligo & declaro
Romani aſſertionem, nec non Iaſonis & aliorum. Et in hoc caſu
vere ita ſenſerunt Petrus & Cynus *in d.l.iubemus.* Nã Cynus aperte
diſtinguit inter interrogationem factã teſtatori, qui morbo op-
primebatur & qui ſanus mente erat. Et Baldus aliter ſenſit, quam
intellexerat Iaſ.ſi quidem Bal *in d.l.iubemus nu.6.verſic.ſed melius &
verius, &c.* videtur quidem affirmare id quod ait Iaſ. Verum illa
non eſt Baldi ſed Nicolai Matarelli opinio. Quod vel ex eo con-
ſtat, quia paulo poſt adſcripto Nicolai nomine ſubiungit in hæc
verba: *ſed quicquid ipſe dicat* (: id eſt Nicolaus:) *quando interrogatio
fit à tabellione rogato, dic valere teſtamentum.* Ecce quod Baldus non
diſtinguit, an tunc vel ante fuerit rogatus notarius, an delibera-
uerit olim, vel tunc teſtator teſtari. *Et clarius reſpondit Corn. conſ.c.
col.2. & conſi.319.col.2.lib.4.* cum conſiderat alias coniecturas vnà
cum deliberata teſtatoris voluntate *idem clare facit Soci. Sen.conſil.
229 num.7 lib.2.Et vere idem ſenſit Caſt.d.conſi.156.Viſo puncto & alle-
gationib.lib.1.quemadmodum declaraui ſupra in 2. & 3. arg.noſtræ opi-
nionis.* Cum itaq; nos verſemur hoc ſecundo in caſu, in quo con-
currunt vna cum indeliberata teſtatoris voluntate, interrogatio
facta à perſona ſuſpecta, & mens inſana teſtatoris, dicendum om-
nino eſt conſiſtere hoc teſtamentum.

Non obſtat quinta argumentatio, quia reſponden. illam pro-
cedere quando ceſſant aliæ falſi ſuſpiciones. † Nam ſi teſtator 35
eſt ſanæ mentis, & ſuæ liberæ poteſtatis eſt teſtari vel non teſta-
ri, nil obeſt à quo interrogetur, cum ſemper potuerit, reiice-
re interrogationem, ſi teſtari non placuit. Et hoc caſu recte ſen-
ſerunt Socinus, Ruinus & Decius in ea argumentatione allega-
ti. At ſecus cum aliæ coniecturæ falſi concurrunt; *ita in ſpecie de-
clarant Ioan. Campeſ. & Gabr. Mad. inter conſilia Modernorum Pariſ.
conſil 32. numero 16.* qui reſponderunt teſtamentum vxoris con-
ditum ad interrogationem mariti qui ſe hæredem ſcripſerat non
valuiſſe, cum præter perſonæ ſuſpicionem extarent aliæ conie-
cturæ, nempe, maritalis reuerentia, illius delinimenta & importu-
na intempeſtiuaque inſtantia. Etſi enim (: aiunt illi:) crimino-
ſum non ſit poſtremum vxoris iudicium maritali ſermone pro-
uocare *dict. leg.vlt. Cod. ſi quis aliquem teſtam. prohib.* illicito tamen
& fraudulento modo id facere non licet, *vt ait Ang.in leg. qui in te-
ſtamento.Codice de his qui ſibi à ſcrib.Deci.in ſpecial.conſil.489.nume 1.
idem ſenſit.Et idem affirmarunt Afflictus deciſ.conſil.69.numero 7. Pariſ.
conſil.67.numero 10.lib.3.& Soc.Iun.conſil.148.lib.2. & conſi.113.nu. 5.
lib.3.* Illicitus autem modus eſt, cum importunæ, & intempeſtiuæ
ſunt perſuaſiones, quibus interrogatus non audet refragari, *quod*

Digitized by Google

velꝰ è omnes ſcribunt. Et in ſpecie noſtra Soc. Iun. conſil. 183. numero 30. lib. 2 & Syluan. conſil. 54. numero 10. Cum itaque in caſu noſtro adfuerint permultæ coniecturæ falſi, & præſertim, quod teſtator iam ſenſum ſui animi bonum pene perdiderat ſequitur dicendum, eſſe omnino pronuntiandum, hoc teſtamentum nullius eſſe momenti. *Quibus conſtat male reſpondiſſe Alciatum d. reſpon. 534. Grauter, &c.*

Non obſtat ſextum argumentum, quia reſpondeo, iuxta ea, 36 quæ dixi toties ſupra, duos caſus diſtinguendo Primus † eſt, quando ceſſat omnis falſi ſuſpicio, tunc nulla conſtituenda eſt differentia, quod agatur de reuocatione iam conditi teſtamenti, vel non. Nam aliqua differentiæ ratio aſſignari non poteſt. Et hoc caſu recte procedit Romani, Alexandri & ſequacium opinio. Et hic caſus non eſt, de quo in præſentiarum contendimus. Secundus eſt caſus, quando aliæ concurrunt coniecturæ, vna cum hac ipſa quod ſcilicet agatur de reuocatione iam conditi teſtamenti. Nam tunc non conſiſtit teſtamentum poſtremum illius primi reuocatorium, quemadmodum in caſu noſtro, *vt diximus ſupra in 4. fundamento noſtra opin. quo loci ita intellexit Caſtrenſem. dict. conſil. 156. poſt Socin. Senior. Corneum, Ruinum & reliquos, qui recte hoc in caſu ſenſerunt.* Quamquam aliter & male reſponderint Guido Papæ *conſil. 64. in fin. & Zaſius. conſil. 3. num. 38. lib. 1.* cum dixerunt abſolute, teſtamentum conditum à teſtatore ſanæ mentis non eſſe reuocatorium primi, ſi ad alterius interrogationem fuit confectum.

Non obſtat ſeptimum argumentum, quia reſpondeo. & ali- 37 quot caſus pro illius confutatione diſtinguo. † Primus eſt caſus, cum quis eſt ſanus corpore & mente, ſed à natura ita impeditur loqui, vt ſenſum ſui animi nullo pacto ſignificare poſſit, vt in muto & ſurdo à natura. Hic nullo pacto teſtari poteſt. *leg. diſcretu. Cod. qui teſt. fac. poſſ.* quo loci *ex textu ipſo* ſcribit Dec. *numero 17. 18.* nec codicillos ab hoc fieri poſſe. Et recte ſenſit Decius & cæteri ab eo relati, cum eadem ſit ratio ne valeant codicilli, quæ eſt ne ſubſiſtat teſtamentum, nempe incognita hominis voluntas. non enim poteſt eſſe incognita, ſi aliquo verbo, vel actu eam aperire non poteſt. Eadem ratione hic à natura loqui impeditus, non poteſt donare inter viuos: *ita Iaſ. in dict. leg. diſcretu, num. 2. qui multos recenſet, & reſpondet Ruin. conſil. 24. num. 10. lib. 2.* Hic non eſt caſus noſter.

38 Secundus eſt caſus, † cum quis eſt ſanus mente, atque ita certo conſtat eum intelligere quod agitur, cum & velle & nolle habeat. Hic & ſi ex aliquo accidenti, puta infirmitatis, impeditur explicate loqui vt conſueuit, dummodo, animum ſuum aliqua voce ita declaret vel ex ſe, vel ex alterius interrogatione, teſtari & de rebus ſuis diſponere poterit. *ita probat & intelligitur. l. quoniam indignum. Cod. de teſtam.* Etſi enim omnino explicate & articulate loqui non poſſit: attamen ſufficit quod ita loquatur, vt animi ſenſus cogniti ſint. Nec enim neceſſe eſt, quod ſingula momenta literarum explicite proferre debeat, *ſicuti probat d. leg. quoniam.* qua ſane conſtitutione permotus Angelus *in leg. iubemus. C. de teſta.* docuit, illum articulate loqui & teſtari ob id poſſe, cum eius verba ita intelliguntur à teſtibus, vt poſſint eius voluntatem cognoſcere: ſemper tamen præſupponendo de mente ſana conſtare, vt ſcilicet appareat eum habere velle & nolle: quod vere datur illis ſolum, qui ſanæ mentis ſunt. *& Angelum clarius rem explicando, ita intelligit Socin. Sen. conſil. 20 num. 3. & num. 4. lib. 4.* Qui ob id conſuluit, illum articulate locutũ eſſe, qui, cum eſſet ſani intellectus & mentis, interrogatus fuit, an hæredem Caium faceret, *reſpondit, ſi, ſi. Idem cenſuerunt Alex. conſil. 33. num. 6. 7. 8. lib. 3. conſi. 105. num. 6. lib. 7. copioſe* Corn. *conſi. 261. num. 24. lib. 4. Francus in rubr. de teſtam. in 6. col. 5. verſic ſed quæritur primo, quid ſi. Ruin. conſi. 12. numer. 8. lib. 2. Dec. in l. diſcretu. num. 17. C. qui teſtam. face. poſſunt. & Socin. Iun. conſi. 178. num. 30. lib. 2.* Hi clare ſcribunt, articulate illum loqui, qui intelligens & ſciens ac loqui potens, & ſi non omnino explicate, dicit, *ſi, ſi, vel no, no.* Quorum vera aſſertio atque traditio probatur illa recepta Doctorum ſententia, qua (: vt ſupra diximus ſuo loco:) dicunt valere teſtamentum teſtatoris ſanæ mentis, qui ad alterius interrogationem reſpondit, *ſi.* Hæc ergo vox, *ſi, ſi,* eſt articulata & ad teſtandum ſufficiens, præſuppoſita tamen ſemper mente ſana. Hic caſus non etiam ille eſt noſter, de quo contendimus: ſicuti ex his, quæ mox ſubiiciam, aperte conſtabit. & hoc caſu procedunt ea, quæ in dicta ſeptima argumentatione partis aduerſæ adducta fuerunt.

39 Tertius eſt caſus, † cum ſumus in dubio, an teſtator, qui æger iacet, ſit ſanæ mentis, ſi tunc balbutire incipit & inarticulate loqui, hoc eſt (: cum vt vulgo dicitur:) ei lingua ingroſſatur; iudicatur ex coactu mentis ſanitatem perdidiſſe: & ob id non poteſt teſtari. *ita loquitur. l. iubemus. Codice de teſtamen. & ibi Bartol. num. 1. ita eam recte intellexit: & idem in leg. nutu. de leg. 3. & clarius explicat. Socin. Sen. dict. conſil. 20. numero tertio verſic. & dicatur quod, libro quarto* cum ſcribit, illum, qui dicit, *ſi, vel non,* non dici habere vocem articulatam, quando non habet loquelam affirmatiuam, vel negatiuam his, quæ ſibi placerent, vel diſplicerent, *& huius ſententiæ fuiſſe Angelum in dict. leg. iubemus, ſcribit. Ita quoque declarat Socin. Iun. conſil. 144. numero 6. & numero 47. libro ſecundo. Idem quoque ſcribit Gulielm Benedict. in cap. Raynutius, in verbo in extremis poſitus. numero 30. de teſtamen. Et hoc in caſu ſunt declarandi Iaſ. in d. leg. iubemus. num. 3. & Dec. conſi. 489. num. 4. cum vterque citet. d. l. quoniam. C. de teſtam & Angeli doctrinam: alioqui niſi ita intelligantur, male ſentiunt.* Quod vero ſubiungit Dec. *d. conſil. 489. num. 5.* illum probare debere impedimentum, qui illud allegat, quia præſumtio eſt pro teſtatore, non repugnat, ſed prodeſt potius. nam concedo teſtatorem ſanæ mentis præſumi, ſed eo impedimento inarticulati ſermonis probato (: quod probari omnino cum Decio ſentio;) oritur præſumtio à lege probata, hunc eſſe effectum inſanæ mentis. Nos hoc in caſu vere verſamur, cum teſtibus manifeſte probatum ſit, d. Iacobum teſtatorem eo tempore, quo à Fratre Aymo interrogabatur habuiſſe ſermonem inarticulatum. cum iam linguam (: vt aiunt:) ingroſſatam haberet: & paulo poſt vita functus eſt. Quæ ſane ſigna (: vt dixi ſupra:) ſunt manifeſta inſanitatis mentis. & ideo dicendum omnino eſt ab eo conditum teſtamentum, non mereri teſtamenti nomen, atque ita nullius eſſe momenti.

Non obſtat octauum partis aduerſæ fundamentum, quia reſpondeo, quod imo † teſtamentum conditum ab eo, qui inſanæ 40 mentis eſt, etiam ſi videatur rite & recte conditum non valet, *leg. furioſum. C. qui teſtamen face. poſſ. & dixi ſupra in ſeptimo fundamento noſtra ſententia.* Quo loci diximus, hoc maxime procedere in teſtamento condito ad alterius interrogationem. Quandoquidem maior fraudis ſuſpicio adeſſe præſumitur in eo, quam in condito ſine interrogatione. Potuit enim prudens & ſapiens dementem ſuo modo interrogare & teſtamentum ſcribi facere ordinate & ſolemniter. atque ita legi fraudem facere, quod nõ contingit, cum teſtamentum ſine interrogatione conficitur. Nec obſtant illæ auctoritates Cornei & aliorum, quos recenſui in dicto octauo fundamento partis aduerſæ: quia ex ordine illis reſpondeo. Corneus *in d. conſil 73. numer. 3. verſic. & idem voluit. lib. 1* eo in caſu loquitur, quando eſt dubium, an teſtator ſit ſanæ mentis, vel inſanæ. Nam tunc à qualitate actus & ſuæ diſpoſitionis iudicatur ſanæ vel inſanæ mentis. *Atque ita loquuntur Bald. Caſtrenſ. Rom. & Fulgo. in d. l. furioſum, quos Corneum in ſuam ſententiam recenſet.* Imo ſubiungit ipſe Corneus *num.* 4. etiam ſuit præſumtioni non ſtari, cum ex alio de mente inſana conſtat: nam & ſæpe inſani loquuntur ea, quæ ſanæ mentis ſunt. *Ita etiam vere loquitur Alexan. d. conſi. 12. colum. vltim. verſi. & dictum Petrum. lib. 1. Ita etiam loquitur Gratus. d. conſi. 90 n. 30. lib. 2.* ita pariter declaro & interpretor Doctores *in d. l. furioſum.* maxime Alexand. Iaſonem & Decium, dum ipſi referunt exemplum illius teſtamenti ſolemniter conditi ab illo Pariſienſi furioſo & mente capto Nam is furioſus vere non erat, ſed quibuſdam coniecturis præſumebatur: quæ ſanæ coniecturæ, ex contraria præſumtione ducta à ſolemni diſpoſitione extinctæ atque conuulſæ fuerant. *Ita etiam loquuntur Boe. d. q. 23. num. 58. & cæteris in dict. octauo fundamento relat.* Præterea illud accedit, quod imo maior fuit prudentia huius teſtatoris, dum ſuo primo teſtamento diſpoſuit ad familiæ, & agnationis ſuæ conſeruationem. *ita in ſpecie reſpondit Soc. Sen. conſi. 98. col. 4. verſ. voluit enim prudens. lib. 3.*

Non obſtat nonum argumentum, quia reſpondeo, † Salyceti. 41 Cornei ac Grati conditiones nil nobis obeſſe. Non enim illi loquuntur, quando teſtamentum ad alterius interrogationem conditum non valet, vt valeat fauore inſtitutorum, qui alias eſſent ab inteſtato ſucceſſuri, ſed ſolum illud afferunt, quod ſi adeſt aliqua dubitatio, an ex mente teſtatoris conditum fuerit illud teſtamentum, dubitationem illam diſſolui ex ea coniectura, quod inſtituti ſint venientes ab inteſtato. Ea eſt ratio, quod illi, qui ab inteſtato ſuccedunt, dicuntur venire ex tacita defuncti mente. *leg. conſiciuntur. in princip. ff. de iure codic.* Eadem ergo voluntate & mente inſtituti dicuntur, & per conſequens ceſſat illa dubitatio, omniſq; ſuſpicio, quæ quidem irritum facere eſſe teſtamentum, alias coniectura concurreret: vt ſuo loco diximus, ſi non: illud obſtat.

obſtat. quod imperfecta patris voluntas inter liberos valeat (vt aduerſarii aſſerunt) atque deſendatur: quoniam falſum illud eſt: Quandoquidem eſt verius, non conſiſtere *ſi. vt abunde ſupra diſputauimus in vltim. noſtra op n. fundam.* Et vere Alexander, Cur. Iun. ac Boerius loquuntur illis in caſibus, in quibus deficit aliqua ſolemnitas, quæ alias eſſet in cauſa, vt teſtamentum, in quo extranei eſſent hæredes inſtituti, corrueret, quod quidem non corruit. cum inter liberos conditum eſt, non etiam repugnat, teſtamentum quo fuerunt excluſi filii, cenſeri reuocatum ex noda teſtatoris voluntate: *d. leg. ſancimus vbi Iaſo. numero 16. Cod. de teſtam. omnino caterisque allegatis.* nam facile hoc conceditur, ſi modo de voluntate conſtat certo & manifeſte, *vt relati Iaſon & Natta ſcribunt, & aperte Socin. Sen. conſilio 98. volum. 3. in fin. lib. 3. Rum. conſilio 15. num. 2. lib. 2. & conſilio 7. num. 7. lib. 3. Iaſ. conſ. 1 col. 7. verſiculo ſ. facit, libr. 2. Socin. iun. conſil. 44. num. 65. & conſil. 147. num. 27. & num. 30. lib. 2. Rub. conſi. 24. in fin. & Pariſ. conſil. 146. num. 7. lib. 4. ita etiam loquuntur Cur. iun. in d. l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. nu. 18. Cod. de teſta. & Boerius. q. 240. num. 4.*

Non obſtat vltimum partis aduerſæ argumentum. quia reſpondeo, & diſtinguendo aliquot caſus vna cum Bart. *in l. nutu. de lega. 3.* hanc obiectionem planam facio.

42 Primus † eſt caſus, cum teſtator à natura omnino impeditur loqui, vt impeditur à natura mutus ſimulque ſurdus. Nam ex quo is omnino non intelligit, quis. ſit teſtari, codicillari, vel quid ſimile nil operatur quod ab eo geritur. *ita loquitur. leg. diſcretis. Codice qui teſtam. facer. poſſ.* & hoc iam explicaui ſupra in reſponſione ad ſeptimum argumentum in primo caſu. *vbi dixi,* hoc caſu non valere nec donationem cauſa mortis, nec codicillos, & per conſequens nec fideicommiſſum. cum eadem (vt eo loci dixi:) ſemper adſit ratio, nempe incognitæ voluntatis. Hoc in caſu nos non verſamur.

43 Secundus † eſt caſus, cum quis ex accidenti impeditur loqui, & ſi ſanæ mentis ſit. Hic cum intelligat quod agitur, poteſt ſolo nutu legare & fideicommittere. *ita probat. l. natu. de lega. 3. vbi poſt Bartol. idem ſcribit Alberic.* Ita quoque eſt declarandus Calder. *dict. conſ. 4. tit. de teſtam.* Dum enim reſpondit de ea, quæ ob infirmitatem ſermonem amiſerat, præſupponit tamen mulierem illam fuiſſe ſanæ mentis, & ſatis intellexiſſe id, de quo à notario interrogabatur. Cæterum Crotus *in d. §. ſi quis ita. num. 16. iuncto num. 21. verſic. vltimum caſus, de verbo oblig.* hoc intelligit, cum impedimentum loquelæ non prouenit ex ea infirmitate, qua tunc premitur, ſed ex præterita ſed hoc nihil eſt data ſana mente. *Et Iacobus Butrigarius in l. & in epiſt. Cod. de fideicom. non ſcribit id, ad quod eum Crotus recenſet. Ita etiam intelligo Ioan. Dilectum de arte teſtandi, tit. de haered. inſt. t. caut. 2.* dum ſequitur doctrinam Barto. *in d. L. nutu.* Ita quoque ſcribit Guilielmus Benedictus *in cap. Raynutius. in verb. in extremis poſitus. num. 27. 50. de teſtam. ſic pariter loquitur Gramma. deciſ. 73. num. 5. & num. 36.* Et illud è conuerſo addunt relati Doctores, hoc nutu & ſigno hæredem non poſſe inſtitui. *Id quod ſcribunt & Iaſ. in dict. l. hac in re. num. 4. Cod. de teſtament. & Crotus. d. § ſi quis ita num. 13. verſic. tertius caſus.* Qui quidem Crotus teſtatur eſſe communem, non valere teſtamentum hoc etiam inter liberos, & ſi ipſe diſſentiat. *Idem ſenſit Guilielm. Bened. loco iam citato. numero 18.*

44 Tertius † eſt caſus, cum quis eſt impeditus loqui ex accidenti, & mentis inſanæ eſt. Hoc caſu quemadmodum non poteſt iſte teſtari (vt diximus ſupra in reſponſione ad ſeptimum in tertio caſu:) ita pariter nec poteſt codicillos conficere, atque ita fideicommiſſum relinquere, *ita declarant & ſcribunt Bartol. in dict. leg. nutu. in fine de lega. 3. & ibidem Alberic. quos ſecutus eſt Gramma. deciſ. 73. numero 6.* Eſt ratio manifeſta quia ſi hic non habet ſanum ſenſum & intellectum, non habere dicitur velle & nolle. Quod ergo facit, vt mortuus agit: & per conſequens nil operatur, ſicuti euenit in caſu noſtro. in quo iam demonſtrauimus, hunc Iacobum caruiſſe eo tempore bono ſenſu & intellectu. His quoque reſpondetur illi doctrinæ Mathæſil. *nota. 125.* Non enim illa vera eſt ſicuti ab eo aperte diſſentiunt Corneus, *conſil. 16. libro ſecundo. & Alciat. reſpon. 553. Dubitatur nunquid. numero 2.* Etſi recte perpendatur Iaſon. *in dict. leg. ſi non in ſpeciali, & dict. conſilio 82.* multum dubitauit de veritate doctrinæ Mathæſilani. Eſt ergo concludendum primum illud teſtamentum Iacobi non eſſe reuocatum ex hoc ſecundo. Atque ita iuris eſſe cenſeo, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menoch. I. C.

LEctor beneuole, diu ac multum cauſa hæc agitata fuit coram ſapientiſſimo Iuriſconſulto Do. Palamone Cacherano, tunc iudice Ciuitatis Montiſregalis Pedemontium, & nunc excellentiſſi. Senatus Taurenſis Senatore. Defendebat. Do. Ioan. Thomã aduerſarios excellens quondam Iuriſconſul. D. Bernardinus Vinaldus. Tandem anno 1562. die 8. Menſis Maij tulit ſententiam Do. Index. qua abſoluit D. Ioan. Thomam reum conuentum, declarando ſecundum aſſertum teſtamentum nullius eſſe valoris atque momenti. Hæc te ſcire volui. Vale.

SVMMARIVM.

1 *Creditum quando quis cum ſocio communicare teneatur, vel non.*
2 *Exactum ab vno hærede quando à cohæredibus peti poſſit communicari.*
3 *Verba ſine interuentu alterius, in inſtrumento quid operentur.*
4 *Socius quando teneatur exactum communicare ſuo ſocio.*
5 *Societas incidens quæ dicatur.*
6 *Creditor qui exigit quo caſu teneatur exactum communicare alteri. vbi late perpendunt in l. pupillus. ff. de eo quæ in fraud. cred. & l. ſi. C. depoſ. & nu. 7 & 8.*
9 *Remiſſio & renuntiatio iuris dicitur donatio, quæ non præſumitur, & interpretatio ſumenda eſt vt caueatur.*

CONSILIVM XLVI.

Initium à Domino.

PROPOSITÆ iuris quæſtioni reſpondendum videbatur, *D. Carolum ceſſionarium D. Antonij ſocij D Cæſaris nihil poſſe auocare ex credito exacto per ipſum D. Cæſarem à D. Philippo ipſius ſocietatis debitore.*

Primo † quia ipſe Cæſar creditum quod exegit, non via facti, ſed iuris exigit: quo fit, vt communicare non teneatur cum Antonio Socio, & per conſequens cum Carolo eius ceſſionario *ita enim probat. l. qui autem. §. apud Labeo. ff. de his quæ in fraudem credit. quem declarat Bar. in l. pupillus, vbi, aut exigit iudicis auctoritate ff. eod. ita etiam probare videtur. l. inter eos. ff. de re iud. quam ita interpretatur Bal. in l. vlt. verſ. 2. quæritur. C. depoſiti.* 1

Secundo † aduerſus D. Carolum vrget non parum text. *leg. vlt. C. depoſiti,* qui in ſpecie hanc controuerſiam videtur diffinire. Eſt eo loci ſcriptum, quod teſtator depoſuit penes aliquem certam ſummam, & tres hæredes ſibi inſtituit. hæredum vnus exigit, cæteri diſtulerunt in tempus ſuæ portionis exactionem: interim is depoſitarius factus eſt non ſoluendo. *inquit ibi textus,* quod duo alii hæredes nihil poſſunt auocare ab eo, qui iam exegit modo exegerit ſuam ſolam portionem. Ea eſt ratio, quod is hæres, qui exegit, dicitur ſibi & non aliis, vigilaſſe ſua ergo diligentia debet ſibi & non cæteris cohæredibus prodeſſe. Nec hic dicendum eſt, *d. L. vlt.* loqui in actione perſonali, nos vero verſari in hypothecaria: quandoquidem nulla eſt differentia, quoad caſum hunc, inter vnam & alteram: *quemadmodum ſentiunt Afflict. deciſ. 190. pulcrum fuit dubium, in fin. Anton. Capic. deciſ. 78. num. 101. Gramma. quæſtio. 12. quam poſt ſuas deciſ. retulit. Pariſ. conſil. 69 libro 4. & Beuuen. Straccha in tracta. de mercatura. titu. De decoctoribus, vlt. parte. numero 18.* hi omnes cum ſimili in caſu loquantur in actione hypothecaria, ita intelligunt text. *dict. l. qui autem. §. ſecundum. & leg. pupillus. ff. de his quæ in fraud. cred.* quæ tamen iura intelligunt relati Doctores procedere. & in actione hypothecaria. *& clarius in ſpecie ita intellexit Alciat. reſp. 704. Firmata conclusio.* Et recte ii mihi ſentire videntur: cum par ſit vtriuſque caſus ratio, hoc eſt, quod exactoris diligentia ſibi & non cæteris commodo ac emolumento eſſe debet. 2

Tertio & vltimo, vt aduerſus D. Carolum reſponderem, mouebant me plurimum verba confecti inſtrumenti inter ipſos ſocios, hoc eſt inter Do. Antonium & Cæſarem. Quo ſane inſtrumento conuentum fuit: † quod vtraque partium per ſe agere poſſet ſine interuentu alterius. Quæ verba hunc ſenſum recipere videntur, quod quælibet partium per ſe ſuam partem exigeret: & per ſe vnuſquiſque ſua negotia tractaret. Hæc conuentio ſuperuacanea redderetur ſi vnus alteri, quod exegerit cõferre teneretur, quod dicendum non eſt, *vt inquit Bald. in rubr. C. de contra* 3

Digitized by Google

ben.emt.q.9.& confert regulæ.l.ſi quando, in prin.ff.de leg.1. quam multis exornat Crau.conſi.135.nu.24.& conſi.272.nu.7.

His tamen minime refragantibus contrariam ſententiam veriorem eſſe opinor, nempe. Do. Cæſarem teneri communicare, quod exegit etiã Do. Carolo ceſſionario d. D. Antonii. Quod, vt dicam, monent me plura.

4 Primo confert notab. text. *leg verum. § ſi cum tres ff pro ſocio.* vbi ſi ſocius exegit quod ſocietati debebatur, tenetur partem facere alteri, qui ob ſocii exacti inopiam nihil conſequi potuit. Eſt enim iniquum, vt ſociorum vnus è re communi portionem habeat, alter vero nihil. Nec repugnat ſi diceretur, *d. §. ſi cum tres,* loqui de ſocietate ordinaria & principali hic vero agi de ſocietate incidenti. cum exceſſione facta à Do. Antonio ipſi Do. Carolo inciderit D. Carolus in communionem huius crediti cum dicto D. Cæſare: quia reſpondeo, quod imu hæc non eſt ſocietas incidens.

5 † Nam incidens ſocietas illa dicitur, quæ ita inter ſocios euita eſt, vt ſtatim ab ea ſint receſſuri per inſtantem diuiſionem, *ita ſcribunt Bald. in leg. cum proponas. Codice pro ſocio. Bar. in leg. 2. Codice comm. diuid. & Alex. conſil. 38. num. 1. lib. 5 qui in ſpecie fere ita declarat. docuit Galiaul. in leg. ſtipulationes non diuiduntur. numer. 25. de verbo. oblig.* Hoc non ita hic euenit, cum inter Antonium & Cæſarem fuerit multorum annorum ſocietas Præterea ſocietas incidens dicitur, cum res communis emitur ſine animo ſocietatis contrahendæ. *leg. 1. Cod. comm. diuid. leg. cum proponas. Cod. pro ſocio.* Quod quidem intelligitur, cum animus non contrahendæ ſocietatis declaratur; in dubio enim contrahi dicitur. *Ita ſcrib. Bald. in d. leg. cum proponas. declarat Petrus de Vbald. in tract. de duob. fratribus, in proæmio, prope princip.* Nos non ſolum verſamur in dubio, ſed etiam in caſu claro, quod ſcilicet contracta fuerit ſocietas animo manendi in communione, vt diu in ea perſeuerarunt. Rurſus dicimus quod quando hæc dici poſſet ſocietas incidens, attamen vera & propria ſocietas eſt. *ita aperte docuit Galiaul. in dict. leg. ſtipulationes non diuiduntur. numero 25. de verbo. obliga. & ſi Iaſon eo loci numero 9. diſſentiat.* Et in ea locus eſt actioni pro ſocio. *ex d. leg. cum proponas C. pro ſocio.* quam is hoc in caſu intelligit atque ita procedit text. *d. §. ſi cum tres,* quemadmodum illum pariter interpretati ſunt *Bal. in leg. vlt. verſi. ſecundo oppono. C. depoſ. & ibidem Saly. column. 1. verſi. oppono ſecundo.* Quo autem modo & caſu procedat *l. vlt. Cod. depoſiti,* mox ſubiiciam.

6 Secundo † vt huius ſententiæ ſim, mouent me duo illa reſponſa. nempe *leg. pupillus. ff. de his, quæ in fraud. cred. & leg. vlt. C. depoſiti.* ita perpendendo & inducendo. Eſt enim ibi reſponſum, quod tunc demum creditur, qui exegit, alteri non teneri communicare, ſi is alter ſocius neglexit, & interea debitor factus eſt non ſoluendo. Duo ergo copulatiue ibi requiruntur, quod alter ſocius, qui nihil exegit, fuerit negligens, & ſecundo quod debitor factus fuerit non ſoluendo poſt illam negligentiã. cuius ſane ſententiæ iuſta & æqua eſt ratio, ne factum negligentis damno ſit diligenti & vigili. cum autem ad veritatem copulatiuæ, quæ in diſpoſitione ponitur, præſertim ad inducendum pœnam priuationis ambo concurrere debeant *leg. ſi hæredi plures. ff. de condi. inſti. & egregie reſpondit Alex. conſi. 110. num. 14. verſicul. ſed nos loquimur. libro 3. quem ſecutus eſt Socin. Sen. in l. is qui ducenta. §. verum. numero 3. de reb. dubiis. & idem ſenſit Iaſ. in l. 1. col. 2. ff. de iuſt. & iure.* dicendum eſt non eſſe locum illi diſpoſitioni in caſu noſtro, cum duo illa non concurrant. Non enim primum concurrit, cum non conſtet D. Carolum fuiſſe negligentem in exigendo portionem ſibi conceſſam, & cum negligentia delictum & culpa ſit, non præſumitur, *vt reſpondit Crau. conſil. 240. numero 3.* Imo conſtat ex actis iudiciariis, paulo poſt eam exactionem à Do. Cæſare factam, dictum Do. Carolum acriter inſtitiſſe, vt ipſe ſuam portionem conſequeretur. Non pariter concurrit ſecundum, quia D. Philippus debitor non eſt hodie effectus deterioris conditionis, ea qua erat cum à D. Cæſare exactus fuit. ſi quidem non cõſtat, quod aliquid ex his. quæ poſſidebat dilapidauerit: imo præſumtio eſt quod indies factus ſit locupletior. *leg. defunctum. Codice arb. t. tut. & ſcribunt Dec. conſil. 173. col. vlt. Pariſ. conſil. 99. numero 54. lib 3. & Alciat. in tract. præſum. reg. 2. præſumt. 27. num. 3.* Cum ergo duo hæc neceſſaria non concurrant in caſu illarum diſpoſitionum, dicendum eſt, illis locum non eſſe.

7 Tertio accedit, † quod quando vnus creditorum exigit à debitore partem ſuam & ſocii, debet eam reſtituere per condictionem indebiti, *vt probari videtur d. leg. pupillus. ff. de his quæ in fraud. cred. quæ ita à relatis Doctoribus ſupra intelligitur; & clarius probat leg. tutores, in ſi. ff. de cond. indeb.* Atqui hoc in caſu D. Cæſar exegit portionem ſuam & illam; ergo eam partem D. Caroli debet ei reſtituere. Quod etiam portionem D. Caroli exegerit, vel ex eo cõſtat, quod Philippus non erat debitor illorum ſociorum rei ſingularis, ſed vniuerſalis, erat enim debitor dotis D. Lucretiæ, quam ipſa D. Lucretia ab ipſo D Philippo conſequi debeat: & eam ipſis ſociis & fratribus reliquit. Dubium autẽ non eſt, dotem eſſe quid vniuerſale. *l. quod dicitur. ff. de impenſ. in reb. dotal. factis. & ſcribunt omnes in rubr. ff. ſol. matr.* Et ideo recipit augmentum & diminutionem, vt *in d. rubr. ſol. matr.* Doctores tradunt. Licet ergo dos ipſius Lucretiæ fuerit coronatorum mille & octocentum: & hodie bona dicti D. Philippi ſint tantum valoris coronatorum octocentũ, dicendum eſt, dotem eſſe ſolum coronatorum octocentũ. Quam ſummam integram cum exegerit Do. Cæſar, dici non poteſt ſolum portionem ſuam exegiſſe, ſed & illam D. Caroli: debet ergo illam ei reſtituere.

Quarto ac vltimo, accedit his concludens fundamentum ductum a verbis inſtrumentis ceſſionis factæ à D. Antonio ipſi D. Carolo, & cui expreſſim conſenſit ipſe D. Cæſar. Eſt enim in eo ſcriptum, quod Do. Antonius dat & cedit præfato Do. Carolo portionem ſibi contingentem dotis D. Lucretiæ exigendam à D. Philippo, & quod ipſa exactio fieri debeat communi impenſa Non potuit ergo. D. Cæſar ſolus irrequiſito D. Carolo eam ſummam exigere, ſed eam debebat requirere, vt pro impenſa cõferret. Cum enim actus à duobus ſimul, vt hic, fieri debet, non ſufficit quod ab vno rãtum expediatur in alterius damnum, cum alteri per alterum iniqua conditio inferri non debeat, *cap. alteri. de regu. iur. in 6.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium: quia reſpondeo Ad primum enim reſpondetur ex ſupra deductis, quod, & ſi D. Antonius iudicis auctoritate conſecutus ſit portionem illam: attamen tenetur eam communicare, iuxta promiſſionem ſuam: cum præſertim non conſtet D. Carolum fuiſſe negligentem in actione ſui crediti. Quanquam non ita ſolicitus eſſe potuerit, quin ante actionem D. Philippus omnem pene ſuam ſubſtantiam decoxerit.

Non obſtat ſecundum argumentum quia iam ſupra in ſecundo fundamento noſtræ opinionis demonſtraui, *d. l. vlt. Cod. depoſiti* † fauore D. Carolo. Præterea & ſecundo reſpondeo, *d. leg. vlt.* à 8 fortiori vigere contra dictum D. Antonium. Nam, eo non refragante, quod loquatur in ſocietate incidenti: nihilominus decidit tunc demum creditorem exigentem non teneri communicare alteri, ſi conſtat, eum fuiſſe effectum non ſoluendo (: vt diximus ſupra) Quod autem *d. lvlt.* loquatur de ſocietate incidenti vel ex eo demonſtratur, quod tres illi hæredes non facto proprio inciderunt in communionem rei depoſitæ, ſed facto teſtatoris, qui tres illos hæredes fecerat, quæ ſane ſocietas vere incidẽs dicitur *iuxta clara exempla. l. vt ſit. ff. pro ſocio.* in eo præſertim exemplo, *ibi, aut ſi hæreditas, vel donatio communiter nobis obuenerat.* cum ergo nos ſimus in caſu veræ ſocietatis ex re effi cta communi. facto vtriuſq; partis & eorum conuentione: ſequitur dicendum à fortiori iam exactum eſſe communicandum.

Non obſtat tertium & vltimum, quia præter ſupra adducta, reſpondeo, alium eſſe ſenſum illorum verborum. Verius enim intelliguntur, quod vnus ſine altero exigere poſſet. atq; ita reſpicit hæc conuentio modum actionis. Quo enim facilius exigi poſſet D. Philippus debitor, conuenerunt ipſi creditores, quod vnus ſine altero poſſet exigere. Hæc interpretatio ſuadetur primo ex verbis eiuſdem inſtrumenti. vbi, quod vnuſquiſque eorum poſſet tam coniunctim quã diuiſim exigere. Quæ ſane verba exactionis modum reſpiciunt. non autem remiſſionem & diuiſionem communis crediti. ſecundo ea ratione ſuadetur, quod ſi illa interpretatio ſumeretur, eſſet dicendum ius propriũ eſſe remiſſum, quod dicendum non eſt: † quia iuris remiſſio & renuntiatio dicitur donatio, quæ non præſumitur: & interpretatio ſumenda vt euitetur. 9 *ita Dec. in l. poſtquam lite. n. 16. C. de pactis. conſ. 352. n. 8. copioſe Cra. conſ. 242. n. 6. & conſ. 251. col. 3. verſ. rurſus. conſ. 257. n. 4. Cæteros ſciens prætereo.* Concludo itaque iam exacta à D. Cæſare eſſe communicanda etiam D. Carolo.

Iacobus Menoch. I.C.

SVMMARIVM.

1 *Reſponſio debet conuenire interrogationi. & 22.*
2 *Donans mobilia & immob. lia, non confertur donaſſe iura & actiones. cum ratione.*

Iura

3 *Iura & actiones in hominis diſpoſitione tertiam ſpeciem faciunt.*
4 *Geminatio arguit enixam donantis voluntatem.*
5 *Donationis prima pars declarat ſecundam.*
6 *Documentum publicum facit rem claram & apertam.*
7 *Iuramentum litis deciſiuum quibus caſibus ceſſet.*
8 *Officium iudicis ſubueniens actori aduerſus lapſus temporis opponendi de iure communi exceptionem non num. pecu. & 10.*
9 *Clericus non excluditur lapſu temporis ab opponenda exceptio. non num. pec.*
10 *Tempus excludens exceptionem non numerata pecuniæ, incipit currere à die actus perfecta.*
11 *Iuramentum poteſt deferri ſemper, quando opponi poteſt exceptio non numerata pecuniæ.*

CONSILIVM XLVII.

Initium à Domino.

DE re clara verba facere apud iudices ampliſſimos & doctiſſimos ſuperuacaneum omnino eſt. Ne tamen petenti amico operam omnem meam negare videar, dicam paucis, quod de duabus dubitationibus ſentio. Quo ad primam, ſine dubio opinor non fuiſſe congrue reſponſum interrogationi propoſitę, cui tamen, cum ex nostris cōſtitutionibus huius regionis, tum ex mandato ampliſſimorum iudicum erat reſpondendum: interrogatur reus conuentus, an conſecutus ſit iura & actiones ad conſequendum partem Caſtri ſibi relictam, eo adiecto onere, vt numeret mille coronatos Magnif. D. Actori. is reus reſpondet ſe conſecutum non fuiſſe bo-
1 na d. Caſtri. Reſponſio interrogationi non conuenit, † cum tamen ita fieri debuit, vt conueniret. *iuxta tex. §. præterea. inſtit. de inutil. ſtip. & egregie ſcribunt Bart. & cæteri in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. & §. ſi ſtipulanti de verb. ob. Soc. Sen. conſ. 112. nu. 4. lib. 4. & Ruin. conſ. 43. nu. 3. 8. lib. 1.* Quod autem reſponſio non conueniat interrogationi, vel ex eo conſtat, quia diuerſum quid eſt, habere bona, & habere iura & actiones. Sunt enim iura & actiones, quid cōſtituentia tertiam ſpeciem, quæ modo ad mobilia, modo ad immobilia adaptatur atq; applicatur, *ita probat l. quam Tuberonis. §. in penult. ff. de pecul. quam in hanc ſententiam citant gl. Bart. Alcia. & cæteri recentiores in l. monentium. de verb. ſig. & omnium copioſius diſſerit Tiraq. in tract. de retract. conſang. §. 1. gl. 7. num. 9. Quibus accedit. Ruin. conſ. 128. n. 2. lib. 1. qui*
2 *reſpondit,* † donantem omnia bona mobilia & immobilia, nō cenſeri donaſſe iura & actiones: ex quo ab illis ſpeciē diſtinctam eſficiunt. *Idem Rui. conſ. 139. n. 12. li. 5.* reſpondit teſtatorem non cenſeri reliquiſſe iura & actiones, cum ita legauit, *volo bona mea mobilia & immobilia ad illum peruenire. Idem conſuluit Pariſ. conſ. 94. num. 3. lib. 2. Imo reſpondit idem Pariſ. conſ. 96. num. 14. lib. 2.* in legato vſusfructus omnium bonorum mobilium, non contineri iura & actiones, *quod etiam reſpondit Soc. Iun. conſ. 115. num. 1. lib. 1. & ſimilibus in caſibus idem Soc. Iun. conſ. 79. nu. 9. lib. 2. & conſ. 148. nu. 13. lib. 3.* cum ergo interrogatio ſit de vno & reſponſio de altero, dicendum eſt, illa inter ſe non conuenire.

Secundo hic omnis ceſſat diſputatio, ſi vera eſt illorū opinio,
3 qui dixerunt † in hominis diſpoſitione iura & actiones tertiam ſpeciem facere. *ita Bald. & Mart. Laudenſ. in l. ſecundum. col. 1. de ſer. dicog. quos probauit Tiraq. d. gl. 7. num. 5.* Hic enim in diſpoſitione hominis donantis verſamur, ergo, &c.

Tertio huc pertinet, quod illa donationis verba, *dedit & donauit omnia iura ſua & actiones, quæ habet ſuper Caſtro Menabonis,* ſunt ſæpius repetita & geminata. † Quæ ſane geminatio arguit enixam
4 donantis voluntatem, voluiſſe ſcilicet donare iura & actiones, & earum cauſa ſoluendos eſſe mille coronatos, *ita in ſpecie arguit Pariſ. conſ. 94. num. 4. lib. 2.* Cum ergo ſatis ſit actori, quod reus conuentus, quo adhuc vt teneatur ad ſolutionem d. coronatorum, ſit conſecutus iura & actiones, recte ipſum reum interrogauit de iuribus & actionibus. Non ergo recte fuit bona reſponſio, ſe non eſſe conſecutum bona Caſtri.

Quarto huic ſententiæ ſuffragatur, quod is donator prius donauit domum, quam inhabitabat huic donataria, deinde paulo poſt ſubiicit, quod etiam donat iura & actiones Caſtri Menabonis. † Quæ ſane pars donationis prima declarat ſecundam, *iuxta*
5 *l. qui filiabus de leg. 1. vbi late Iaſ.* Cum ergo in ea prima non modo iura & actiones domus, ſed domum ipſam donauerit, ita donando iura & actiones Caſtri non intellexerit donans de alio, quam de ipſis iuribus. Quaſi quod quid minus donauit, quo ad Caſtrū reſpectiue, quam quo ad domum, cum minus ſit habere actionem quam rem. *l. qui actionem & l. minus, vbi Dec. de reg. iur. & ſcribit Tiraq. de retract. conuentio. §. 2. gl. 1. num. 48. Quibus addo Rum. conſil. 97. num. 11. lib. 5.* Cum ergo ſufficiat reum fuiſſe conſecutum iura & actiones, vt teneatur ad coronatos mille, dicendum eſt, illum debuiſſe reſpondere formiter, an illa iura & actiones acceptauerit atque conſecutus ſit.

Quinto ac vltimo accedit, cum iam conſtet donatorem ſolū donaſſe iura & actiones, & earum cauſa onus adieciſſe, dicendū eſt, non teneri D. actorem exſpectare, quod reus re ipſa conſecutus ſit illā partem Caſtri: ſed ſufficit quod ex iuribus & actionibus facultatem conſequendi habeat: alioqui eius negligentia nocere poſſet d. actori contra *l. hereditariam in fin. ff. de euic.* Si ergo actori ſufficit reum eſſe aſſecutum iura & actiones, debuit reus reſpondere formiter, an ille habeat vel non, quod cum non fecerit, pronuntiandum eſt contra eum, vt contumacem. Ita de hac leui dubitatione ſentio.

Quo vero ad ſecundam dubitationem, an ſcilicet iuramentū litis deciſiuum delatum ab hoc actore reo conuento ſuper illa exceptione non numeratæ pecuniæ, de qua aſſeritur ex inſtrumento renūtiationis & ceſſionis conſtare, recuſari poſſit: maior verſatur ambiguitas. ſi quidem dicendum videbatur, iuramentum deferri non potuiſſe.

Primo, quia de numeratione illa aſſeritur conſtare publico documento † quod facit rem claram & apertam, *vt copioſe ſcribit* 6 *Iaſ. in l. 1. in princ. num. 6. de oper. noui. nuntia. & Cra. conſ. 10. num. 7. Cæteros omitto.* Atqui vbi res eſt clara & manifeſta, fruſtra defertur iuramentum, *ita probare videtur c. 2. de proba. & ſcribunt Iaſ. in l. manifeſta, col. pen. ver. 10. cauſa. ff. de iureiur. Thomas. Ferrat. caut. 16. num. 6. & Neuiz. conſil. 7. num. 7.*

Secundo, quod locus non ſit huic iuramento, ſuadere illud videtur, † quod illis caſibus ceſſat iuramentum litis deciſiuum 7 in quo ceſſat, & non poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ *ita probat. l. in contract. §. illo. C. de non num. pec. quam ſingularem dixit Bald. in l. 2. colum. 18. ff. de iureiur. & Franc. Crem. ſing. 155. contra, &c. quos ſummopere commendat Ferrat. caut. 16. num. 5. in fin. & ex d. §. illo, alia ſcribit Capic. deciſ. 13. num. 1.* Atqui in caſu noſtro iam conſtat eſſe lapſa tempora opponendi exceptionem nō numeratæ pecuniæ. ergo nec iuramento locus videtur relictus.

Cęterum, re diligentius perpenſa, contrarium verius eſſe exiſtimo, nempe iuramentum hoc deciſiuum deferri potuiſſe.

Primo, quia † & ſi lapſum ſit tempus opponendi exceptio- 8 nem non numeratæ pecuniæ ex iuris communis diſpoſitione, attamen adhuc huic actori ſuccurſum eſt officio iudicis, quod imploratum ſemper fuit ad hunc effectum. *ita egregie docuit Bald. in l. illicitas. in princ. ff. de offic. præſid. quem ſecuti ſunt Fel. in c. ſi cautio. num. 65. de fide inſtrum. Ioann. Faber inſt. de litera. oblig. in princ. Emanuel Coſta in reper. d. ſi ex cautione in verb. officium C. de non num. pecun. Marſil. ſing. 277. Licet ſupra & Roland. conſil. 1. num. 33. 38. libr. 1.* Si ergo ex iudicis officio implorato locus eſt exceptioni non numeratæ pecuniæ, locus etiam erit huic iuramento, ex iam relata Baldi & ſequacium doctrina.

Secundo confert, quod exceptio hæc non numeratæ pecuniæ hoc in caſu ſemper opponi potuit † tum quia, vt in actis fuit 9 probatum, hic actor clericus eſt, qui non prohibetur lapſo biennio ad opponendum exceptionem hanc ex iuris ciuilis rigore, ſecundum æquitatem canonicam exceptionem hanc opponere, ſuſcipiendo præſertim in ſe onus (: quod ex abundanti certe eſt, quidquid alij cenſeant :) probandi pecuniam numeratam non fuiſſe. *Ita communiter primus docuit Dyn. in c. locupletari. in ſi. de reg. iur. in 6. quem ſecuti ſunt Ang. in conſil. 156. D. Angelus. Iaſ. in l. qui pecuniam. num. 7. ff. ſi cert. pet. & in l. cum quis, n. 17. C. de iuris & facti igno. Marſ. ſing. 461. Roger. &c. & ſing. 822. priuilegia. Fel. in c. ſi cautio, num. 61. de fide inſtrum. Capell. Toloſ. queſtio. 318. Reb. iff. in comment. Regiarum conſtit. Galliæ tom. primo. titul. de chirograph. recognitione, in præfatione, num. 15. & num. 48. & Emanuel Coſta in reper. l. ſi ex cautione. in 6. differentia, num. 8. C. de non numer. pecun.* Hinc inde Felin. *in in cap. licet cauſam. num. 18. verſic. limita. ſecundo, de probat.* docuit in cauſis vertentibus in curia mercatorum, in qua proceditur ſola veritate inſpecta, nunquam eſſe lapſa probationis tempora. Quod, ſi ob hanc æquitatem opponi hæc exceptio poteſt, ergo & deferri iuramentum. *& hāc conſequentiā in claris terminis noſtris facit Felin. in rubr. de probatio. num. 6. in fin.* Nec aduerſatur, quod inquit Ang. *d. conſil. 156.* illam Dyni ſententiam procedere ſolum in terris Eccleſiæ. Ab Angelo non videtur diſſentire Iaſ.

Google

in d. l. cum quis. num. 17. C. de iuris & facti ignor. & in d. l. ſi pecuniam. num. 8. ff. ſi cert. pet. Nam falſum hoc eſt, cum Dynus forum à foro non diſtinxerit; ſed ſolum æquitatem iuris canonici à rigore iuris ciuilis. Quocirca Felin. *in d. c. ſi cautio. num. 61. Marſil. d. ſing. 433.* indiſtincte intellexerunt Dynum loqui in quouis foro. Et Capella Tholoſa. *d. quæſt. 318.* fortius intellexit procedere tam in clerico creditore, quam in laico: cum æquitas ita vnum ac alterum tueri debeat. Quibus intelligimus non eſſe pariter veram interpretationem Imolæ & Barba. *in cap. vlt. de ſol. ille num. 32. iſte. num. 11.* dum intelligitur Dyni doctrinam procedere ſolum in foro conſcientiæ, non autem in contentioſo: procedere quidem à fortiori poſſet, cum creditor retinere vellet: quod non ſoluit adhuc non obſtante confeſſione debiti: *ita ſenſit Felin. in d. c. ſi cautio. num. 62.*

Tertio, opponi potuit hæc exceptio non numeratæ pecuniæ etiam elapſo biennio. Quandoquidem in actis deductum fuit, hunc reum conuentum ſæpius fuiſſe confeſſum, ſe nihil actori ſoluiſſe, ſed ſolum factam fuiſſe confeſſionem ab actore ſpe fu-
10 turæ numerationis, quo fit, † vt adhuc lapſo biennio opponi hæc exceptio potuerit. *ita gloſſ. & Bald. in l. contractibus in princ. C. de non num. pec. & clare Felin. in c. ſi cautione. num. 66. de fide inſtrum. qui Hoſt. & alios recenſet.* Si ergo exceptio potuit opponi, ergo & iuramentum deferri: præſertim cum delatum ſit iuramentum hoc modo, quód licet ipſe actor confeſſus fuerit in aſſerto inſtrumento ſe recepiſſe eam ſummam, quam tamen vere non recepit, & quod ita ſæpius confeſſus fuit ipſe reus, coram fide dignis nihil numeraſſe, non ergo recuſari poteſt hoc iuramentum.

Quarto & vltimo: vel ex eo res clara redditur, quod in actis probatum fuit hunc actorem ſolum agere nunc 26. annum, quo fit, vt adhuc ſit intra tempus opponendi exceptionem non nu-
11 meratæ pecuniæ. † cum illud tempus ſolum currere incipiat à die perfectæ ætatis 25. annorum. *l. vlt. C. in quibus cauſ. in integ. reſt. non eſt neceſ. vbi Bald. Alb. & Salyc. & ſentiunt Felin. in cap. ſi cautio. num. 60. de fide inſtrum. Iaſ. in l. qui pecuniam. num. 8. ff. ſi cert. pet.* ergo & iuramentum deferri potuit.

Non obſtát nunc adducta in contrarium. Ad primũ reſpon-
12 detur, † quod doctrina Iaſ. *in d. l. manifeſtæ turpitudinis, ac Ferrarij. d. caut. 16.* loquitur & procedit in iuramento liti neceſſario, quod ad ſupplendum imperfectam probationem defertur, *vt loquitur, d. c. 2. de iureiur.* Præterea & ſecundo reſpondetur, quod ſi opponi poteſt exceptio non numeratæ pecuniæ, ita etiam deferri poteſt iuramentum, vt iam diximus.

Non obſtat ſecundum, quia illud declaratur ex iam relatis, vel ex æquitate, vel alijs modis iam relatis. Ita iuris eſſe cenſeo.

Iacobus Menochius I. C.

Svmmarivm.

1 *Inſtrumentum ad hoc vt fidem faciat, tria requiſita habere debet.*
2 *Notarius debet conficiendo inſtrumentum illud partibus legere & petere an velint illud facere & ſubſcribere tale inſtrumentum.*
3 *Inſtrumentum recipit perfectionem à clauſula illa in fine poſita, Actum in domo, &c.*
4 *Inſtrumentum ſi prothocollum non reperiatur facit fidem, ſed ſi reperiretur prothocollum, ſed vitiatum, nec prothocollo neque inſtrumento extracto daretur fides.*
5 *Laceratio inſtrumenti ſuſpicionem inducit.*
6 *Notarij quomodo poſt factum inſtrumentum & finitum illud cuſtodiant, & de ipſo retinet memoriam.*
7 *Inſtrumentum ſi reperiatur in prothocollo extenſum, præſumitur prius à notario receptum.*
8 *Imbreuiaturæ inſtrumenti ſtandum eſt cum probent, licet facti ſubſtantiam contineant.*
9 *Hereditas, an debeatur ex cancellato teſtamento.*
10 *Raſura & inciſio teſtamenti vel inſtrumenti, an & quando nocent.*
11 *Inſtitutiones duæ in teſtamento ſi ſint, & altera earum ſit deleta, an valeant, vel altera tantum, vel nec vna, nec alia.*
12 *Inſtrumentum quando in vna parte habet raſuram, an noceat alteri parti.*
13 *Inſtrumentum quod habeat raſuram, vel cancellationem in aliqua parte, & habeat folium inciſum, an differat.*
14 *Non eſſe, vel eſſe & non apparere, paria ſunt.*
15 *Inſtrumentum an de neceſſitate requirat ſubſcriptionem notarij, & eius ſigni appoſitionem ad eius inſtrumenti perfectionem.*
16 *Inſcriptio refertur ad omnia ſequentia, & ſubſcriptio ad omnia præcedentia.*
17 *Notarius veriſimiliter non deſcribit inſtrumenta in prothocollo, niſi de ipſo fuerit rogatus, & à partibus pro confecto, & finito haberetur.*
18 *Clauſula ſolita, in inſtrumentis, actum in domo talis, &c. an poſſit apponi tam in principio, quam in fine inſtrumenti.*
19 *Mulier non præſumitur falſum committere ob præſumptam ignorantiam, vt in ruſtico pariter dicimus.*
20 *Et in perſona nobili, & optimæ famæ.*
21 *Falſitas non præſumitur, vbi ceſſat ſpes lucri.*
22 *Inſtrumentum laceratum in parte ſubſtantiali non vitiatur, quando ex alia ſcriptura probari poſſit illud quod eſt laceratum.*

SPECIES FACTI.

IN libro prothocollorum notarij iam vita functi, regiſtratum reperitur dotale quoddam inſtrumentum, quod vel ſua vetuſtate, vel bellorum calamitate mancum & mutilatum reperitur, cum vltimum folium deficiat. Quo quidem vltimo in folio ſolum fuiſſe ſcriptas generales illas clauſulas, quæ adijci pro cautela ſolent à notarijs, creditur, atq; coniicitur. Cum aperte conſtet ſaluã eſſe inſtrumenti geſtiq; actus ſubſtantiam, ex quo apparet de dotis promiſſione & conſtitutione. Dubitari modo contingit an huic inſtrumento adhibenda ſit fides vel non.

CONSILIVM XLVIII.

Initium à Domino.

HVic dubitationi, quæ in cauſa illuſtris D. Beatricis vxoris illuſtris Do. Caroli Lucernæ Comitis, atque Sereniſſ. Subaudiæ Ducis conſiliarij excitantur, reſpondendum videbatur, nullam eſſe huic documento adhibendam fidem, idque multis rationibus, & Doctorum auctoritatibus.

Primo ea ratione, quod inſtrumẽtum hoc eſt imperfectum.
Habere enim debet inſtrumentũ † tres perfectiones, vt valeat, 1
& fidem faciat. Quarum prima eſt, quod locum & tempus celebrati actus & inſtrumenti contineat. Secunda, quod oſtendat perfectam concluſionem actus, quo ad ipſas partes. Tertia eſt, quod habeat notarij ſubſcriptionem & ſignum. *ita egregie docuit Bald. in l. contractus, num. 6. C. de fid. inſtrum. quem ſecuti ſunt Caſtren. conſ. 309. Ad primum quæſitum, colum. 1. verſ. breuiter lib. 1. Abbas, Felin. & Dec. in cap. 1. col. 4. de fid. inſtrum. Boer. quæſt. 37. nu. 10. & alios recenſet Didac. lib. pract. quæſt. cap. 20. nu. 4. verſ. 7. ad valorẽ. Quibus accedunt Rum. conſ. 144. nu. 1. lib. 1. & Alex. conſ. 153. num. 8. lib. 2.* quo loci docuit Alex. quo modo & forma notarij ſubſcribere debeant nomen ſuum in cõfectis, & à ſe receptis inſtrumentis. Atqui in inſtrumento, de quo agitur, deficit ſubſcriptio & ſignum, cum vltimum illius folium deficiat. Ergo deficit perfectio, & per conſequens nulla eſt alli adhibenda fides.

Secundo accedit, quod alia ratione hoc inſtrumentum videtur imperfectum, & per conſequens nullius fidei. Vt inſtrumentum poſſit dici perfectum, conſtare debet fuiſſe à notario
† lectum & publicatum coram partibus, eas interrogando, an 2
velint ſe ipſum notarium conficere debere inſtrumentum illud, atq; ita (vt vulgo dicitur) eſſe de eo rogatum. *Ita docuit Bald. in d. l. contractus. num. 8. verſ. idem dicitur contractus imperfectus. C. de fid. inſtrum. & idem ſcribunt Bart. in l. ex ea. ff. de teſt. & in l. fideicommiſſa. §. 1. de leg. 3. Iaſ. in repet. l. admonendi. n. 151. ff. de iureiur. Rum. conſ. 2. n. 2. & conſ. 193. nu. 1. lib. 2. Rub. conſ. 107. nu. 1. & Soc. Iun. conſ. 144. num. 19. & conſ. 147. num. 15. lib. 2.* Atqui in caſu noſtro non videtur conſtare hoc inſtrumentum, deficiente vltimo folio, fuiſſe lectum, & publicatum à notario coram partibus, ergo nullam fidem facere videtur.

Tertio, ſuffragari videtur huic opinioni, quod tunc demũ Inſtrumentum † perfectionem recepit, cum notarius atteſtatur his verbis. *Actum in domo Semproni, &c.* Quæ ſane verba apponi ſolent à notariis in inſtrumentis, vt ſignificent perfectũ eſſe inſtrumentum illud. *Ita reſponderũt Soc. Sen. conſ. 142. col. 1. de 1. Iaſ. conſ. 8. col. 1. verſ. confirmo. lib. 3. & ante eos Caſt. conſ. 306. Ad primum quæſitũ.*

col. 4.

col. 1. libr. 1 ſed hoc in caſu non reperiuntur ſcripta in inſtrumento iſto illa verba, *actum*, &c. ergo ratione imperfectionis illi nulla videtur adhibenda fides.

Quarto, non mediocriter vrgere videtur doctrina Caſtrenſ. *conſil. 126. Dubitatur primo an romes. col. vlt. lib. 2.* Is declarando Bald. *in rubr. C. de fide inſtr. col. 9. verſic. Vlterius circa iſtam*, reſpondit, quod quando integrum prothocollum non inuenitur, adhibenda eſt
4 fides ioſtrumento † extracto: ſed ſi exſtat prothocollum, vitiatum tamen, & mutilatum, ac mancum; nec illi, oec extracto creditur. Cum ergo hoc in caſu prothocollum hoc ſit mancum, deficiente vltimo folio, videtur dicendum, nullam fidem eſſe illi præſtandam.

Quinto & vltimo conferre videtur, quod ob falſi ſuſpicionē, nulla fides videatur adhibenda hoic prothocollo in vltimo fo-
5 lio lacerato. Laceratio † coim falſitatem commiſſam arguere ſolet. *ita in ſpecie de prothocollo lacerato & inciſo reſpondit Crau. conſil. 6. num. 8. verſ. ſecundum crimen. & conſil. 28. num. 8. illis addo Curt. Sen. conſil. 56. in fin.* Ob hanc ergo lacerationem fidem amiſiſſe videtur hoc inſtrumentum: cum in ciuili cauſa falſi ſuſpicio pro falſitate habeatur.

Cæterum re ipſa longe melius perpenſa & examinata, contrarium viſum eſt verius; nempe huic inſtrumento adhibendam eſſe fidem. Quo autem res clarior reddatur, hoc vnum
6 prius præmitto; notarios conſueuiſſe † cum recipiuot inſtrumenta, illa in quadam notula, quam baſtardellum appellant, ſummatim ſcribere, deinde illa ipſa inſtrumenta in alio libro, quem extenſum prothocollum vocant, iterato, ſed extenſe ſcribunt. Ex quo poſtmodum ſumunt inſtrumentum authenticum, quod partibus quarum intereſt, tradunt, vt illis in iudicio vtantur, *ita declarant Bald. in l. ad noſtram. num. 4. C. de teſtam. Cur. Sen. conſil. 277. volum. 3. lib. 2. Pariſ. conſ. 28. num. 22. lib. 2. & conſ. 51. num. 3. lib. 3. Boer. quaeſt. 252. num. 8. & Neuiz. conſil. 24. nu. 8. & conſ. 26. num. 45.* hoc ita poſito; multis rationibus demooſtro huic prothocollo fidem eſſe adhibendam, vt ſcilicet ex eo ſumi poſſit inſtrumentum authenticum.

7 Primo ea ratione vtor, quod quando inſtrumentum † geſti actus eſt in prothocollo extenſum, præſumitor à notario receptū: quia ſi de eo non fuiſſet rogatus, illud non retuliſſet in prothocollo. *Ita ſcribit Baldus in rubr. C. de fide inſtr. n. 20. verſ. ſecundo quaero, & nu. 21. quem ita declarat, & interpretatur Neuiz. conſil. 26. num. 43. in fin. & num. 45. in fin. quo loci citat eiuſdem opinionis Balb. conſil. 58. colum. 4. lib. 4. & Socin. Sen. conſil. 94. col. 2. verſ. ex quibus infertur. libr. 1.* Cum ergo hoc inſtrumentum habitum ſit à partibus, & à notario, vt integrum, & perfectum, ſequitur dicendum, illi omnino eſſe adhibendam fidem.

Secuodo, qood hoc prothocollū dicatur perfectum, non obſtaote defectu ipſius folij, in quo vere aderāt ſolū clauſulæ accidentales nempe renuntiationum & ſimilium, adducor doctrina Baldi *in rubr. C. de fide inſtr. nu. 21. verſ. ſed de tertio quaeritur*, cū inquit,
8 quod imbreuiaturis † ſtandum eſt, cum probeot, licet facti tantum ſubſtantiā cootineant; & non accidentalia, qualia ſunt hæc de clauſulis adhiberi ſolitis ad maiorem cautelam. Ea ratione vſus eſt Baldus, quod clauſulę illæ interpretatiooem recipiuot vel à iure communi, vel à conſuetudine. Ita ergo à fortiori in caſu noſtro, in quo conſtat notarium non in imbreuiaturis ſolū, ſed & in libro prothocollorum retuliſſe hoc dotis promiſſæ inſtrumentum vti abſolutum & perfectum. Eſt ergo dicendum huic prothocollo eſſe adhibendam fidem, vt ex eo ſumatur authenticum inſtrumentum, in iudicio producendum.

Tertio, adducor in hanc ſententiam *ex l. 1. §. ſed ſi legi. & §. ſubſequenti. ff. de his quae in teſtam. delen.* In illo §. *ſed & ſi legi*, negat Iuriſ-
9 conſ. ex cancellato teſtamento hereditatem † deberi, ſi cancellatio illa facta eſt ante teſtamenti perfectionem, & conſummationem: ergo à contrario ſenſu, ſi perfecto abſolutoq; teſtamento ſuperuenit, cancellatio non nocebit. Hoc apertius ſuadent verba ſubſequentis paragraphi, in quo ſcriptum eſt, *ſi aliquid inconſulte deletum eſt in teſtamento, debetur tamen quod legi poteſt.* Rationem reddit Iuriſconſ. his verbis; *Quoniam, & ſi totum teſtamentum non exſtet, conſtat valere ea omnia, quæ in eo ſcripta ſunt*, ſubiungit etiam Iuriſconſul. *Quod ſi alius quam teſtator conſcidit teſtamentum, debetur tamen quod eſt ſcriptum.* Cum ergo in caſu noſtro iam inſtrumentum fuerit (vt demooſtrauimus) abſolutum & perfectum, ſequitur dicendum illi eſſe adhibendam fidem, ſaltem quoad ea, quæ legi poſſunt. *Quod confirmatur ex doctrina Bartoli in l. 1. §. vlt. de his, quae in teſtament. delen. cum, declarando, an teſtamento, cuius cordula † & pars vltima fuit inciſa, fides debeat adhiberi*, ſcri- 10
bit, fidem tunc eſſe præſtandam, quaodo perfecto teſtamento ſuperuenit inciſio. *Quam ſane aſſertionem probauit Iaſon. in l. noſtram. num. 2. C. de teſtam. Huc etiam pertinet doctrina Baldi in l. vltim. colu. 4. in opp. C. de edicto diui Adrian. tollen. cum ait ex d. l. 1. de his quae in teſt. delen.* quod ſi raſura, vel cancellatio eſt in vna parte, ooo nocebit alteri: dummodo non ſit in ea parte, quæ contiocet ſolemnitatem reſpicientem totum inſtrumentum, vt puta indictione, anno, die, vel loco, *id quod declarat Vbertus. Zucchard. in d. l. vlt. numer. 332. & ante eum Alex. ibid. num. 16. & Corn. num. 20. Salyc. colu. 4. verſ. oppono ſecundo, & Alberic. num. 6. ad fin.* qui fortius illud ſcri-
bunt, quod ſi duæ exſtarent hæredum † inſtitutiones, & earum 11
voa eſſet deleta, & caocellata: altera tamen valeret. Eſt ergo à fortiori idem dicendum in caſu ooſtro, in quo ſolummodo deficit vltimum ioſtrumenti folium, io qoo accideotalia tantum cooſcripta erant.

Quarto & vltimo ſuffragatur elegans doctrina Salyceti *in l. ſi ex falſis. col. pen. verſ. quaero cum eadem gloſſ. C. de tranſact.* dum quærit,
quomodo inſtrumentum † vel per raſuram, vel per cancellatio- 12
nem vitiatum vitiet, vel non reſiduum inſtrumenti. Et diſtinguendo concludit, quod etiam ſi adſit vitium circa ſubiectum, atq; ita circa ſubſtantiam, quæ tamen ſit à cæteris in inſtrumento ſcriptis diſtincta & ſeparata, illa ita ſeparata non vitiare. *Idem docuit ibid. Iaſ. nu. 11. verſ. tertio limita. & Curt. Sen. in fin. & Felin. in cap. fraternitatis. nu. 17. de heret.* Nec dicatur multum referre, quod in-
ſtrumentum † habeat cancellationem in aliqua parte, vel ha- 13
beat foliom inciſum, quandoquidem vbi eſt folium inciſum, atque laceratum, nullo pacto coniici poteſt, quid in eo ſcriptū fuerit, at ſecus quando ſola adeſt cancellatio & raſura, quia coniici poteſt, quid in ea ſcriptura continebatur. Non inquam: hoc efficit, quia Doctores abſolute loquuntur de raſura & cancellatione, quæ tanta eſſe poteſt, vt nemo, quantumuis bene oculatus, valeat coniicere, quid ibi ſcriptum exſtiterit. Et ideo
paria † ſunt non eſſe, vel non apparere. *l. in lege. ff. de contrahen.* 14
emt. cum vulgatis ſimilibus. Et Curt. Sen. in d. l. ſi ex falſis, in fin. intelligit eſſe verum etiam, quando integrum capitulum fuit abraſum. Eſt ergo dicendum, & in caſu noſtro, fidem huius prothocolli non deficere, licet illud vltimum folium deficiat; ex quo in cæteris ſalua eſt ſubſtantia.

Non obſtant nunc in oppoſitum adducta, in quorum diſſolutiooe non leuis eſt difficultas. Ad primum reſpondeo, maximam eſſe inter noſtros controuerſiam, an ad ioſtrumeoti per-
fectionem oeceſſaria ſit ipſius notarij ſubſcriptio † & ſignum. 15
Permulti in ea opinione ſunt, noo eſſe omnino neceſſariam. *&* *
*hanc eſſe * magis receptam opinionem teſtatur Alexand. in rub. ff. de oper. non. nuntia. num. 14. & ibidem Nicolaus in num. 112. idem ſcribunt alij plures relati à Roland. à Valle conſil. 44. num. 40. lib. 1. qui refert Cardin. conſ. 113. colum. 2.* dicentem, non eſſe neceſſariam ſigni ootarij appoſitionem in inſtrumento exacto: & multo minus in prothocollo. Quocirca Caſtren. *conſil. 204. quem ſecutus eſt Roland. in d. conſil. 41. num. 42.* reſpoodit aduerſus Bald. *in d. l. contractus*, notarij ſignum & ſubſcriptiooem ooo pertinere ad inſtrumenti perfectionem. Et idem ſcripſerunt Felin. *in c. cum P. Tabellio. num. 5. de fide inſtrum. Boer. quaeſt. 37. num. 10. & Neuiz. conſil. 24. numer. 5.* & quod de ſigno diximus, eadem ratione locum habet in ipſa ſubſcriptione. Nam ſufficit, quod prothocollum ſit in principio ſcriptum, vel io fioe, qood ſcilicet illud eſt prothocollum
talis notarij: quia inſcriptio † refertur ad omnia ſequentia, vt 16
& ſubſcriptio ad omnia præcedentia, *quod aperte reſpondit Bartol. conſil. 163. quem ſecutus eſt Boer. d. quaeſt. 37. num. 10. & idem clarius reſpondit Rum. conſ. 159. num. 12. lib. 4. qui Baldum, Butr. Alexandr. & alios plures eiuſdem opinionis recenſet, & communem teſtatur Dec. conſ. 447. in fin.* Cum ergo prothocolli liber, in quo relatum reperitur hoc inſtrumentum promiſſæ dotis, habeat inſcriptionem notarij, dicendum eſt, ſumi poſſe authenticum inſtrumentum, & fidem facere debere.

Non obſtat ſecundum argumentum, quia facilis eſt reſponſio. Nam ſatis dicitur fuiſſe publicatum, ex quo à notario ex imbreuiaturis fuit in prothocollo relatum, atque extenſum.
Quam quidem extenſionem vere ooo feciſſet † notarius, ſi de 17
eo rogatus oon fuiſſet, & per conſequens ſi partes pro abſoluto & perfecto inſtrumentum illud non habuiſſent, *ſicuti ſupra admonui. Et ſenſit Alexand. conſ. 153. num. 11. lib. 2. & clarius Neuiz. conſ. 26. num. 45.*

Non obſtat tertium argumentum, qoia reſponderi poteſt, vt

dixi. Vel & ſecundo, illa verba, † *actum, &c.* potuiſſe apponi, & in
18 principio inſtrumenti, *ſicuti reſpondit in ſpecie Neu.Z. conſ. 24. nu. 3. & conſ. 26. nu. 42. in fin.* quod cum obſeruatum ſit hoc in caſu, dicendum eſt ceſſare omnem de hoc dubitationem.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, Caſtrenſem *ind. conſil. 126.* loqui quando illud prothocollum eſt in totum vitioſum, ex quo conſtat aperte non poſſe ſumi inſtrumentum authenticum. At non ita ſe habet prothocollum hoc de quo agitur: cũ ex toto vitiatum non eſt, ſed integrum, & quo ad ſubſtantiam perfectum. Ex eo ergo ſumi poterit authenticum inſtrumentum in iudicio producendum.

Non obſtat vltimum argumentum; quia multis modis reſpondeo. Et primo, quod nulla conſiderari poteſt falſi ſuſpicio ex parte illuſtris D. Beatricis, quæ vult ex eo prothocollo ſumi hoc inſtrumentum authenticum. Quia eſt mulier, quæ
19 non † præſumitur falſum committere, ob præſumtam ignorantiam, *quemadmodum & de ruſtico ſcribunt Angel. in §. & licet. in authent. de teſtibus. & Iaſon in l. ſi quis id quod num. 32. de iuriſdictio.*
20 *omn. iud. ſecundo, quia eſt admodum nobilis, & bona fama † ob quam falſi ſuſpicio ceſſat. ita Bald. in l. 2. C. de falſis. & l. quoties. §. ſed ſi non in corpore. ff. de hered. inſtitut. & Crauet. conſil. 65. num. 12. & Socin. Iun. conſil. 45. in fin. libr. 3.* Tertio, quia apud eam non fuit prothocollum, ſed apud hæredes, & ſucceſſores notarij de illo rogati.

Quarto, quia ex hoc non ſentiet lucrum, ſed damnum: ob
21 id, quod aliunde forte probationes nõ haberet: & ideo † falſitas non præſumitur, vbi ceſſat ſpes lucri, *ita probant Corn. conſ. 63. colum. 3. lib. 3. & conſ. 227. col. vlt. lib. 4. & Rub. conſil. 15. num. 3. Crauet. conſil. 75. num. 13. & Roland. conſil. 38. num. 38. lib. 1.*

Reſpondeo ſecundo, non poſſe dici hoc laceratum folium arguere falſum, cum non ſit laceratum † in parte ſubſtantiali,
22 *vt loquuntur Doctores in ea vltima argumentatione relati. Et plura ſcribit Natta, conſ. 132. lib. 1. qui poſt Butr. in cap. ex literis, in fin. de fide inſtrum.* inquit raſuram in loco etiam ſubſtantiali non vitiare, quando veritas ex alia ſcriptura detegitur: ſicuti ſatis declaratur veritas ex alio inſtrumento authentico, quod in ſubſtantia, & omnibus fere conuenit cum ipſo prothocollo. Et eo loci alia ſimilia ſcribit Natta, quæ ad rem hanc conferunt. Præterea (vt iam dixi) laceratio non tollit, quin credatur prothocollo, & ex eo ſumto authentico in ea parte, quæ lacerata non eſt. Atque ita iuris eſſe ſentio.

Iacobus Menochius I. C.

Svmmarivm.

1 *Monetæ valor intrinſecus, quando conſiderari debeat, vel tempore contractus, vel potius ſolutionis. & numer. 9. & per totum conſilium.*

2 *Valor monetæ de facili à Principe mutari poteſt.*

3 *Valor monetæ diminutus præſumitur ex diminutione ipſius monetæ.*

4 *Contrahentes quo ad valorem pecuniæ, vel aliarum rerum dicuntur conſiderare tempus præſens, non futurum.*

5 *Augmentum futurum non cedit lucro emtori, ſed venditori, quia illud tantum venditum intelligitur, quod exſtabat tempore contractus.*

6 *Contrahentes contrahendo non dicuntur cogitaſſe mutationem monetæ futuram.*

7 *Solutio canonis emphyteutici, cuius moneta ſit facienda, vel tempore contractus, vel tempore ſolutionis.*
Quid ſi dictum ſit, promitto florenos Sabaudiæ.

8 *Valor pecuniæ mutuatæ conſideratur ſecundum tempus mutui, non reſtitutionis. & 16. & 54.*
Idem in contractu emtionis, & venditionis, & nu. 46.
Idem in contractu retrouenditionis. & num. 48.
Idem in reſtitutione dotis, vt conſideretur valor temporis contracti matrimonij. & num. 49.
Idem in moneta legata, vt conſideretur valor temporis teſtamenti. & num. 58.

9 *Moneta ſeu eius valor, quomodo dicatur mutari intrinſece & extrinſece.*

10 *Solutio monetæ ſecundum eius valorem, vel tempore contractus, vel ſolutionis conſideratur, ex tenore obligationis, qui diligentes perſpici debet.*

11 *Pecunia ſoluenda pro quantitate florenorum contenta in obligatione, dicitur æſtimata.*

12 *Pecunia æſtimata non conſideratur vti pecunia, ſed vti ſumma contenta in obligatione, adeo vt ſi augeatur, vel minuatur pecunia, illa ſumma ſemper debetur.*

13 *Libræ non æſtimantur per florenos, vel ducatos, ſecus è contra.*

14 *Æſtimatio venditionem, quandam facit.*

15 *Floreni cuius ſint valoris.*

16 *Argumenta à contractu mutui ad contractum cenſus valet. Imo maior eſt ratio in mutuo quam in cenſu, quod ad ſolutionem pecuniæ.*

17 *Valor monetæ conſideratur iuxta tempus ſolutionis, non contractus, quando abeſt conſuetudo, quod debitor poſſit vnam ſpeciem monetæ pro alia ſoluere.*

18 *Debitor poteſt vnam ſpeciem monetæ pro alia ſoluere in regione Pedemontium, & hoc de conſuetudine illius loci.*

19 *Quæ conſuetudo etiam generalis eſt omnium aliarum regionum.*

20 *Solutio certæ quantitatis ſi ſit facienda, & dubitetur de valore monetæ, quo tempore conſiderari debeat, vel contractus, vel ſolutionis, præcedentes ſolutiones vel ſequentes habendæ ſunt in conſideratione, quia valor alias conſideratus, nunc quoq; conſiderari debet.*

21 *Obſeruantia ſubſequens declarat rem dubiam. quæ obſeruantia præſcriptione omnino perfecta non indiget, & num. 22.*

22 *Dubitandum non eſt, de qua pecunia ſit facienda ſolutio cum aucta ſit, vel diminuta moneta in contractu cenſus, & qua de cauſa.*

23 *Reditus ſunt ſoluendi de moneta currenti tempore ſolutionis, non tempore contractus.*

24 *Et qua de cauſa.*

25 *Mutatio monetæ tunc habenda eſt in conſideratione, cum tractatur de detrimento, & præiudicio creditoris, & num. 38.*

26 *Canallots valent tres groſſos.*
Mutatio monetæ, quomodo probetur, quod intrinſecus non ſit facta.

27 *Cenſuarius ſtante mutatione monetæ, quomodo ſoluere debeat.*

28 *Argumentum à vera mente partium valet.*

29 *Mens contrahentium pro ſolutione pecuniæ maxime conſiderari debet ob variationem monetæ.*

30 *In obſcuris ſequimur, quod minimum eſt.*

31 *Æquitas præ oculis, Eccleſiaſticis perſonis eſſe debet.*

32 *Intellectus ad c. olim cauſam, de cenſibus, & num. 35.*

33 *Minor præſcriptio quadragenaria non ſufficit contra Eccleſiaſticam perſonam.*

34 *Valor monetæ potius, quam eius forma ſpectari debet.*

35 *Text. in d. c. olim cauſam, an loquatur de valore monetæ intrinſeco, vel extrinſeco.*

36 *Mutatio monetæ quomodo probetur, quod ſit intrinſecus facta.*

37 *Mutatio monetæ eſt in detrimentum, & maximum ſcandalum populi, & ponitur exemplum Regis Arragoniæ, qui mutauit pecuniam, & ex reſcripto Innocent. III. reduxit ad priſtinum valorem.*

38 *Mutatio monetæ non conſideratur, quando ex ea nullum præiudicium oritur.*

39 *Intrinſeca mutatio non habetur in conſideratione, dummodo forma & valor idem ſit.*

40 *Moneta non deducitur in contractum, vel aliam diſpoſitionem in quantum moneta, ſed ſub ratione valoris.*

41 *Curſus & vſus monetæ potius quam materia & ſubſtantia conſideratur.*

42 *Auri appellatione, vel argenti veniunt & vaſa aurea, & argentea, nõ tamen aurei nummi ſeu argentei continentur.*

43 *Valor monetæ an augeatur, vel minuatur ſecundum augmentum, & deminutionem ipſius monetæ.*

44 *Moneta mutuo data ſi effecta vilior in valore intrinſeco redderetur, non diceretur reſtitutum mutuum in eadem bonitate, qualitate & ſubſtantia.*

45 *Valor extrinſecus monetæ ſi ante moram augeatur, vel minuatur, an dicatur ad commodum, & detrimentum creditoris, vel debitoris.*

46 *Commodum debet ſequi incommodum.*

47 *Relatiuum quibus, ſe refert ad tempus contractus ratione ſubſtantiæ actus.*

48 *Solutio in contractu retrouenditionis, quo tempore ſpectetur, vel contractus, vel ſolutionis, quando variatio eſt valoris monetæ.*

49 *Dos an ſit reſtituenda cum pecunia eiuſdem valoris, cuius erat tempore, quo fuit conſtituta, vel tempore reſtitutionis.*

50 Le-

30 *Legatum pecunia an ſoluendum ſit iuxta valorem pecunia tempore facti legati, vel tempore ſolutionis, & 52.*

31 *Voluntas teſtatoris interpretatur ſecundum tempus præſens non futurum.*

FACTI SPECIES.

Magnificus, atq; excellentiß. Iuriſconſ. D. Antonius Cerrudus ciuis Montiſregalis Pedemontium obtinet permulta prædia à Reuerendiß. D. Epiſcopo Montiſregalis, ſita in finibus oppidi Centalli ſub annuo cēſu tam anno 1528. à ſuis anteceſſoribus in hæc verba conſtituto. Et hoc proſtictu, reditu, penſione & cenſu annuali perpetuis temporibus florenorum nouem centū, & quindecim monetæ Sabaudiæ currentis in partibus Pedemontium ſoluendis quolibet anno in feſto S. Martini, in tantis ſcutis auri valentibus dictam ſummam nouem tantum florenorum & quindecim.

Eo anno 1528. aureus valebat florenos quinque cum dimidio: Et ideo cenſuarius ſoluendo aureos, ſoluebat centum ſexaginta & octo aureos plus minus. Hodie aureus valet florenos nouem, ita quod ſi cenſuarius ſoluit aureos centum, tantum numerare habet, & quid plus Reuerendiß. D. Epiſcopus contendit eſſe ſibi numerandos nouem centum & quindecim florenos iuxta valorem antiquæ monetæ, ita vt valeat hodie conſequi centum & ſexaginta octo aureos, vt olim. Ipſe vero Magnificus D. Cerrutus aſſerit teneri tantum numerare nouem centum & quindecim florenos monetæ nunc currentis: etiamſi non poßit Reuerendißimus D. Epiſcopus conſequi centum & ſexaginta octo aureos, vt olim. Quæritur quid iuris?

CONSILIVM XLIX.

Initium à Domino.

PErdifficilis eſt, quæ nunc proponitur conſultatio, an ſcilicet hæc cenſus ſolutio fieri debeat ſecundum valorem monetæ currentis eo anno 1528. ita vt habeatur ratio Coronatorum, nempe, vt tot hodie poſſit Reuerendiſſ. Epiſcopus conſequi quot olim. Et viſum eſt aliquibus indubitati iuris eſſe, quod ſolutio facienda ſit de moneta currenti tempore illo celebrati contractus, hoc eſt anno 1528. vel ſecundum illius æſtimationem & bonitatem intrinſecam, ita Reuerendiſſim. D. Epiſcopus tot conſequatur coronatos hodie, quot conſecutus fuiſſet eo anno 1529. Quorum quidem opinio multis rationibus & argumentis non contemnendis probari videtur.

Primo, hac ratione & argumentatione ſatis ſolida; intrinſecæ deteriorationis monetæ † habenda eſt ratio, vt ſcilicet illa
1 ſolui non poſſit loco prætioſioris, quæ tempore celebrati contractus cudebatur, *vt ſcribunt omnes in cap. quando de iureiur. & in c. 4.*
* *olim cauſam, de cenſib.* & hęc eſt * recepta Doctorū tam iuris pontificij, quam cęſarei, *ſicuti atteſtantur Soc. Sen. conſ. 298. lib. 2. & Mod. Pariſ. tract. de vſuris nu. 749. Et creditur probari ex d. c. olim. & c. cum in canon. de cenſib. ac etiam in d. cap. quanto de iureiur.* Ea etiam ratione vtuntur, quod creditor graue damnum ſentiret, ſi monetam viliorem & intrinſecus deteriorem recipere cogeretur: quia e-
2 uenire facile poſſet, vt illa † edicto principis tollatur, *iuxta l. creditor. ff. de ſolut.* Atqui in caſu noſtro moneta hæc noua, quæ nunc cuditur ex illa antiqua à cenſuario promiſſa vilior & deterior. Quod vel ex eo conſtat, quod hodie valor aurei eſt maxime auctus: & auctus præſumitur ob id, quod imminuta & vi-
3 lior facta † eſt parua & minuta moneta, ex quo cuditur nunc deterioris ligæ quam olim; *quemadmodum ſcribunt Brun. in tract. de augmento, parte 1. declaratione 6. verſ. ſed tunc ſolet, & verſic. ſed maius dubium. Rub. conſil. 17. colum 2. verſ. Verum tamen Socin. Iun. conſil. 101. libr. 3. Tiraquell. in tractat. de retract. conſangum. §. 1. gloſſ. 17. nu. 27. Crauet. conſil. 47. num. 6. & Natta conſil. 392. & conſil. 454. nu. 6. lib. 2.* ergo dicendum ſequitur, eſſe ſoluendum de moneta antiqua, illius ſcilicet qualitatis & bonitatis, quæ erat tempore celebrati contractus. Et ſi illa non reperitur, præſtari eius æſtimatio ita debet, vt tot aurei hodie cōparari poſſint quot olim.

Secundo, confirmatur relata argumentatio ea ratione, quod
contrahentes † non conſiderarunt tempus futurum, ſed præ- 4
ſens tantum, & ſecundum illud contraxiſſe videntur, *iuxta l. Eutiches. Pola. ff. de contrah. emt. cuius argumento reſpondit Dec. conſ. 4. nu. 3.*
augmentum † futurum non cedere lucro emtori, cū intelliga- 5
tur ſolum venditum, quod extabat tempore contractus. *Qua de re ſcribit & Ripa in cap. cum M. Ferrarienſis. n. 37. de conſtit.* Ita ergo hoc in caſu noſtro conuentum videtur, vt ſoluatur de moneta currenti tempore contractus, atq; ita ſecundum illam bonitatem, qua pecunia eo tempore cudebatur.

Tertio, accedit, quod valor aurei ob id præſumitur auctus, quod imminuta eſt bonitas paruæ & minutæ monetæ, cum fiat & cudatur nunc deterioris ligæ quam olim, *vt diximus ſupra.* At-
qui contrahentes † non videntur eo contractus tempore co- 6
gitaſſe hanc futuram monetę mutationem & determinationē, *iux. l. cum hic ſtatus. §. ſi ſponſus. ff. de dona. inter virum & vxor. & poſt Salyc. in l. vlt. C. ſi cert. pet. reſpondit Rub. conſ. 17. col. 2. verſ. Verum tamē.* Imo non videtur veriſimile, quod contrahentes hi ſe ſubiicere voluerint tanto periculo mutationis monetæ, *vt in ſpecie reſpondit Calcan. conſ. 15. num. 15 verſic. idem facit, quia.* Ergo dicendum videtur, huius cenſus ſolutionem eſſe faciendam ſecundum valorem monetæ currentis tempore contractus, non autem ſecundum ſolutionis tempora, quibus deteriora & imminuta eſt moneta ipſa.

Quarto adducitur in his fere terminis doct. Bruni *in d. tract. de augmento. parte 1. incip. Hic ſic præmiſſis declaratione 1. n. 9. verſ. item*
prædicta. cum ait in ſolutione † canonis emphyteutici numeran- 7
dum eſſe de pecunia currenti tempore celebrati contractus, etiam ſi in ſpecie nulli numi ſint promiſſi, ſed in genere tantum, vt puta ſi dictum fuit, promitto ſoluere decem florenos Sabaudiæ: *Brunum ſecutus eſt Soc. Iun. conſ. 142. n. 6. lib. 2.* Et eo loco ſubiungit Brunus declaratione ſeptima abſolute, in ſolutione canonis emphyteutici eſſe præſtandam monetam currentē tempore conſtitutionis emphyteuſis. Quæ poſterior aſſertio & doctrina fuit & aliorum. *in l. 2. C. de iure emphyt. ibi Alber. num. 10. Iaſ. num. 91. copioſe reſpondit Calcan. d. conſ. 15.*

Quinto & vltimo accedit, maxime ad confirmationem pręcedentis argumenti, multorum auctoritas in omnibus pene actibus ſiue inter viuos, ſiue in vltimis diſpoſitionibus, quod ſcilicet moneta ſolui debeat ſecundum curſum illius temporis, quo contractus alterve actus conficitur & celebratur.

Ita enim cum mutuo † datur pecunia, actum cenſetur: vt re- 8
ſtituatur in eadem bonitate, qualitate & quantitate ſecundum tempus facti mutui. *ſicuti ſcribunt multi in l. cum quid. ff. ſi cert. pet. ibi Curt. Iun. num. 23. & cæteri omnes. & communem * teſtatur Didac. in commem. Veterum collatio numiſmatum, c. 7. §. vnico. concl. 3.*

Ita pariter & ſecundo in contractu emtionis & venditionis reſpondit Crauet. *conſ. 47. v. 1 num. 6. adfert rationem, quæ huc ſpectat. idem ſcribit Coraſ. lib. 3 Miſcell. cap. 14. num. 5. & præter eos Guido Papæ. quæſt. 593. Si fiat moneta.* Sic tertio, dicimus in contractu retrouenditionis Tiraquel. *in tractat. de retract. conſang. §. 1. gloſſ. 18. num. 26. & Cagno. in l. 2. num. 217. C. de pactis inter emto. & vendit.* Et quarto idem aſſerunt permulti in reſtitutione dotis, vt ſcilicet in ea monetæ ſpecie, reſtitui debeat, quæ tempore contracti matrimonij dotiſque numeratæ currebat: *ita ſcribunt multi relati à Boe. quæſt. 327. num. 8. & ita in conſil. Neap. fuiſſe deciſum teſtatur Afflic. deciſ. 194. num. 2. & Natta conſ. 454. lib. 2.* Et quinto idem dicimus de moneta legata à teſtatore, vt illius ſpeciei præſtanda ſit, quæ currebat tempore conditi teſtamenti. *l. vxorem. §. teſtamento, de leg. 2. & l. ſi ita. de aur. & argent. leg. Bald. conſ. pen. Coram vobis. l. 1. Oldra. conſ. 31. Thema tale eſt. Alber. in l. cum quid. colum. vlt. ff. ſi cert. pet. & in d. l. 2. num. 20. C. de iure emphyt. Martin. Laud. in tractat. de moneta, colum. penult. Curt. Sen. in tract. de moneta. quæſt. 4. Soc. Sen. conſ. 6. lib. 1. & Brun. in tract. de augm. concl. vlt. ampl. 9.* Hæc aduerſus Magnific. atque excellentem D. Cerrudum Cenſuarium dubitationem mouebant.

Re tamen ipſa diligentius perpenſa & examinata, contraria ſentētia mihi magis placet, nempe, ſolutionem cenſus hoc noſtro caſu eſſe faciendā ex moneta nunc currēti, ſiue modo mu-
tata † fuerit mutatione intrinſeca, ſiue extrinſeca. Eſt extrinſe- 9
ca (vt hoc ad faciliorē declarationē eorum, quæ dicturus ſum, explicem) cū ipſius monetę valor augetur, vel minuitur. Intrinſeca vero, cū valor non mutatur, ſed materia, vel pretioſior, vel vilior efficitur. *ita declarant omnes in l. cum quid. ff. ſi certū pet. Bar. in*

*l. Paulus. num. 6. ff. de ſolut. & communem * eſſe teſtatur Didac. in comment. Veterum collat. numiſmatum. c. 7. colum. vltim. qui & eiuſdem ſententia recenſet Brunum in d. tractat. de augment. parte 1. conclu. vlt. colum. 5.* Etſi de hac partitione, & denominatione dubitauerit Mod. Pariſ. *in tract. de vſur. num. 696.* Quod autem huius cenſus ſolutio fieri debeat de moneta his temporibus currenti multa ſuadent.

Primo conſidero obligationis tenorem, qui eſt diligenter
10 conſiderandus, cum † controuerſiæ de monetæ ſolutione, & cenſus præſtatione ab illo maxime pendeant, atque diffiniantur, *ſicuti ſcribit Boer. quæſtio. 327. numero decimo, verſiculo & ideo debet. Et ante eum Baldum conſil. ducenteſimo decimo tertio. Punctus quæſtionu. in fine, libro quinto.* Verba autem obligationis in facti ſpecie relata, hæc ſunt.

Et hoc pro ficctu, reditu penſione, & cenſu annali perpetuis temporibus florenorum nouem centum, & quindecim Sabandiæ currentis in partibus Pedemontium, ſoluendorum quolibet anno in feſto ſancti Martini in tantis ſcutis auri ſolis, & de ſole valentibus dictam ſummam nouem centum florenorum, & quindecim.

Quæ ſane verba *florenorum nouem centum ſoluendorum in tantis ſcutis auri*, &c. ſignificant, florenos eſſe in obligatione poſitos,
11 ſcutos vero, ſeu aureos in ſolutione. Nam antea † illi dati cenſentur, vt æſtimati per illam ſummam nouem centum florenorum. *Quemadmodum ſcribunt Bart. in l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in mille. num. 3. ff. de ſolut. Brunus in tractat. de augment. in 2. præſuppoſito. num. 9. qui egregie declarat. Et pulcre reſpondit Ruinus conſi. 65. num. 8. libr. 2. & conſil. 134. num. 3. & num. 5. lib. 4.* Atqui cum pro-
12 miſſa hæc moneta ſit æſtimata † ſiue illius valor augeatur: ſiue minuatur: attamen nil plus quam ſummæ nouem centum, & quidecim florenorum ſub illa obligatione continetur. *Ita egregie docuit Bart. in l. Paulus. num. 10. ff. de ſolutione.* dum ait, quod ſi mutuo dedi tibi centum libras in florenis, illi floreni dati cenſentur vt æſtimati: & ideo non poſſum à te petere, niſi centum libras, ſiue modo auctus ſit tempore ſolutionis valor floreni, ſiue imminutus. *Bart. ſecutus eſt Caſtrenſis ibi in fine.* qui egregie noſtram hanc controuerſiam diffinire mihi videtur. Si debes (*inquit Caſtrenſis*) mihi monetam minutam, puta centum libras, & tempore moræ de centum libris potuiſſem acquirere viginti ducatos (lego enim viginti, & non centum, vt vulgati, & corrupti codices habent) quia non valebat ducatus, niſi quinque libras, poſtea creuit æſtimatio, & non poſſum debere viginti ducatos. Verum poſſim petere intereſſe? *inquit Caſtrenſis*, non poſſe, *ex ſententia Bartoli ibi.* Ea ratione, quod non creuit æſtimatio librarum, quæ debentur, quia
13 libræ † non æſtimantur per florenos, vel ducatos, ſed è conuerſo. Et ideo augmentum eſt circa æſtimationem alterius, quam eius quod debetur, atque ita creditor nullum damnum ſentit, *Idem reſponderunt egregie, & pulcre Socin. Sen. conſil. 6. colum. vltim. lib. 1. & Curt. Iun. conſil. 24. num. 6. qui quidem Curt. in noſtris his terminis ſolutionis cenſus reſpondit. & ibi numer. 7. recenſet Caſtrenſ. doctrinam. Et clarius idem aſſerit Didac. d. tract. Veterum collati, numiſmatum. cap. 7. §. vnico, concluſ. 9.* ſcribit hæc verba *centum libra traduntur in florenis*, eam ſignificationem habere; quod illi floreni traditi nec pluris, nec minoris æſtimantur, nec vnquam æſtimandi ſunt quam centum libris. Et ideo tempore ſolutionis ſufficit tradere centum libras, etiamſi floreni pluris æſtimantur hoc ſolutionis tempore, quam illo celebrati contractus. *Et eo loco Didac. aſſerit poſt Brun. in tractat. de augment. part. 1. limit. 8.*
* *eſſe communem * opinionem cum Bartolo. Quibus accedunt Bald. conſil. 213. Punctus quæſtionu libr. 5. Aretin. conſil. 84. colum. penult. verſic. Venio igitur ad ſecundum. Curt. Sen. in tractat. monetarum. quæſt. 11. Socin. Sen. conſil. 298. libr. 2. qui alios eiuſdem opinionis recenſet. Quanquam Boer. quæſt. 327. num. 10. diſſentire videatur. Sed Moder. Pariſ. in*
* *tractat. de vſuris. num. 375. ſcribit non eſſe à communi * recedendum reiecta Boerij opinione.* Cuius quidem ſententię communis ratio
14 illa eſt, quod æſtimatio † venditionē quandam facit. *l. ſi æſtimatu, & l. æſtimata. ff. ſol. matr.* Et ideo debitor ſolum tenetur eam æſtimationem ſoluere, non autem rem æſtimatam, atque ita ſufficit præſtare nouem centum florenos, licet ex centum florenis tot aurei haberi hodie non poſſint quot olim. Nam & econuerſo, ſi aurei valor eſſet diminutus totum lucrum augmenti acquiſitum fuiſſet domino. Cum æſtimatio, quæ emptionem facit, in eum & damnum & lucrum futurum transtulerit. *d. l. ſi æſtimatu. & l. æſtimata. ff. ſolut. matrim.*

Secundo, vel ex eo in hanc ſententiam adducor, quod hoc in caſu noſtro in obligatione nulla adeſt certa ſpecies monetæ. Sunt enim promiſſi nouem centum floreni. Quorum quidem florenorum nulla eſt certa ſpecies, & forma in hac regione Pedemontium: cum nullus ſit numus, qui florenus dicatur. Nec compertum habeo, quod aliquo tempore præſertim eo tempore contractus, cuſſa fuerit aliqua moneta, quæ floreni nomen obtinuerit. Et ideo, quemadmodum eo tempore illi nouem centum floreni promiſſi ſolui poterāt ex quauis moneta, ita & nunc. Ea eſt ratio, quod tantum ipſe dominus hodie conſequitur ab his cenſuariis, quantum olim: ex quo non poteſt dici moneta hæc mutata, vel in valore intrinſeco, nempe in ipſo metallo; cum non ſit florenus certus numus; vel in ipſo valore extrinſeco ſcilicet in æſtimatione, quia
florenus † ita valet hodie groſſos duodecim, vt olim. Et hoc 15
forte illud eſt, quod dicere voluit Socinus Senior *conſil. 6. numer. 4. verſic. & hoc faciliter, lib. 1.* Cum ergo nulla mutatio intrinſeca vel extrinſeca conſiderari poſſit, fruſtra cōtenditur, quod ratione damni ſolui debeat antiqua moneta, & ſi illa non reperitur, eius æſtimatio & valor.

Tertio, monet me non parum argumentum † à fortiori 16
ductum à contractu mutui ad contractum cenſus. Eſt enim maior ratio in mutuo, vt reſtituatur eadem bonitas & qualitas, quæ fuit data mutuo, quam cenſu, in quo nulla fuerit data moneta, ad quam haberi poſſit relatio, *vt in ſpecie ſenſit Curt. in conſil. 24. num. 6. verſic. accedit ad confirmationem & infra repetam.* In mutuo ergo exſtat communis * hæc ſententia, quod valor monetæ attendatur ſecundum tempus mutui, non autem reſtitutionis: *quemadmodum attigi ſupra vltimo argumento partis ad-* *
uerſæ. Hæc tamen * communis ſententia non procedit, quando adeſt conſuetudo in regione, quod debitor poſſit vnam
ſpeciem monetæ pro altera ſoluere. Nam tunc tempus † ſo- 17
lutionis & non contractus attenditur. *Ita ſcribit Bartol. in l. cum certum. ff. de auro & argen. leg.* Si exſtat conſuetudo (*inquit Bartolus*) quod ſi tibi debeo quatuor libras denariorum, poſſim tibi ſoluere vnum florenum & contra. Pone, quod tibi promiſi quinquaginta ducatos, iam ſunt duo anni, modo volo tibi dare ſecundum æſtimationem præſentem, creditor vult ſecundum æſtimationem, quam valebat florenus tempore promiſſionis. Certe (*inquit Bartolus*) poteſt debitor ſoluere ſecundum æſtimationem, quam valet nunc. Eſt ergo Bartolus in hac ſententia, eſſe ſpectandam pecuniæ æſtimationem ſecundum tempus ſolutionis, non autem contractus, quando ſcilicet ex conſuetudine eſt data facultas ſoluendi vnam ſpeciem pro altera. *Et Bartol. in d. l. cum certum: ſecuti ſunt Baldus conſilio 269. Super eo quod quæritur, libro ſecundo, & conſilio 213. Punctus quæſtiona libro quinto. Antonius Burges in capitulo cum dilecti, numero trigeſimo nono, de emtione & venditione. Calcaneus conſilio decimoquinto, numero ſeptimo, & ibidem numero quadrageſimo octauo declarat Curtium Iuniorem. conſilio quadrageſimo, numero ſexto; verſiculo confirmantur præmiſſa: & ibidem in fine, vbi & eiuſdem opinionis recenſet Roman. conſilio centeſimo vigeſimo tertio, columna tertia. Hoc autem maxime.* Eam eſſe opinor huius ſententiæ rationem, quod conſuetudo hæc facit, ne plus ſint in obligatione aurei, quam floreni, vel libræ. Atque videtur tacita illa conuenentio iuxta legis diſpoſitionem, de eiſdem aureis vel florenis mutuo datis reſtituendis ex hac conſuetudine immutata. Et ideo eo tempore contractus potuiſſet debitor reſtituere libras, vel florenos pro aureis mutuo acceptis, & econtra. Ita & hodie nempe ſolutionis tempore reſtituere poteſt
vnam ſpeciem pro altera. Sed in hac regione † Pedemontium 18
exſtat hæc conſuetudo, vt cenſuatij, qui tenentur ſoluere centum aureos, poſſint ſoluere tot florenos, quibus conficiatur illa ſumma centum aureorum: & econtra; ſi tenentur ſoluere mille florenos, poſſint præſtare tot aureos, qui faciant illam ſummam mille florenorum. Quemadmodum quotidie
obſeruari videmus. Imo hæc † eſt vniuerſalis prope totius 19
terrarum orbis conſuetudo in cæteris contractibus fortioribus, nempe mutui & ſimilium. Ita generalem eſſe conſuetudinem teſtatur Baldus *in l. libera. numero ſexto, verſiculo item quia conſuetudo. Cod. de ſentent. & interlocutor. omni. iudic. poſt gloſſ. leg. ſi quis argentum. in principio. Cod. de donatio. & in leg. Paulus. ff. de ſolut. Bartol. Alexand. Aretin. Socinus. & Purpuratus in l. 2.*

in l.2.§.1.ff.ſi cert.pet.Bart.& Abb.in c.quanto, in fin.de iureiur. Ang.Claraſ in ſumma,in verbo,pecunia.in fin. Martin. Laud. in tract.de mon.nu.5. quia aſſerit ita eſſe conſuetudinem totius mundi. *Cur.Sen.in tractat.monet.q.9. Afflict.deciſ.99.nu.5.Boer.q.237.col.3.verſic. tamen de conſuetudine,& Didac.Conar.in illo comment. Veterum collatio numiſm.c.7.§.vnico.concluſ.1.* Nec de huius obſeruantiæ & conſuetudinis viribus eſt dubitandum, etſi dubitauerit Rub.*conſ.17.col.vlt.& Moder.Pariſ.in tract.de vſur.num.708.* cum tot grauiſſimi Iuriſconſulti eam probauerint. Quinimo admiſſo, quod viribus non ſubſiſteret, negari adhuc non poteſt, quin poſteriores contrahẽtes eam præ oculis habentes, eam ſecuti ſint: & ſecundum eam contraxerint. Quemadmodum ergo in caſu noſtro erat in facultate cenſuarii iam ab initio tempore illo celebrati contractus ſoluere vnã monetæ ſpeciem pro altera: ita & hodie poſſit, ſi ad aliam, quam ad illam florenorum ex conſtitutione cenſus teneretur. Et per cõſequens hinc ſequitur, quod nil refert, quod aureus ſit auctus, quia floreni pro aureis dari poſſint, vt econtra. *Et idem ſenſit Cravet.conſ.44.nu.5.*

Quarto, admiſſo rem eſſe dubiam, quam tamẽ claram ex iam relatis ad fauorem Cenſuarii exiſtimo adhuc dicendum eſt, ſoluendum eſſe cenſum de moneta nunc currẽti. Nam ex tot ſub-
20 ſecutis † ſolutionibus declarata fuit hæc ambiguitas: cum non ſolum decennium, ſed etiam à die celebrati contractus in hanc vſque diem ſoluta ſemper fuerit moneta currens ſolutionum temporibus. Eſt inquam hæc ambiguitas declarata, vt ſcilicet intelligatur promiſſa moneta currens tempore ſolutionum. *Ita egregie ſcribunt Bald.in l.ſi certis annis, nu.4. C.de pactis,& Martin.Laudẽ in terminis in tract.monet.nu.31.* qui hanc facti ſpeciem recenſet: Titius promiſit centum florenos omni anno; nec fuit dictum, de quo floreno intelligeretur: fuit facta per decennium ſolutio floreni aurei. Cenſuit Laudenſis, promiſſionem illam cenſeri factam florenorum aureorum; ex quo ita ſemper perſoluit: quæ quidem ſolutio ita mentem fuiſſe partium declarauit. Et ſubiũgit Laudenſis, quod ſi promiſſio eſſet clara; & aliud ſolui contigiſſet: opus eſſet, quod inter priuatos decurſi eſſent anni triginta, inter priuatum & eccleſiam quadraginta (vt pene decurſi hic ſunt) ad hoc, vt illi promiſſioni præſcriptum cenſeatur. *Bald.& Laudenſis doctrinam probarunt Brunus in tractat.de augmen. monetæ in 1.partic.nu.6.qui in caſu noſtro his terminis loquitur, & idem in 4.limit.n.8.& ita reſpondit Collegium Paſtenſe in conſ. impreſſo poſt relatum tractatum Brun.eſt, col.3. verſ.prædictis non obſtantib. quo loci & alij plures præter Baldum & Laudenſem, & Curt.Sen.in tract.de monet.q.vlt.recenſentur. Quibus accedunt Socin.Sen.conſ.50.nu. 9. lib. 4.Iaſ.in l.2.nu. 174. C.de iure emphyt. Dec. in l.ſi certis annis, nu.14. C.de pactis, Rub. conſ.75.nu.2. clare in terminis Natta conſ. 192.num.2.lib.1.qui alijs ſimilibus comprobat.* Quæ ſane ſententia vel ex eo confirmatur, quod hæc dicitur
21 quædam interpretatio rei dubiæ, † quæ à ſubſecuta obſeruantia prouenit, & quæ quidem obſeruantia præſcriptione omnino perfecta non indiget, *ita in ſpecie conſiderat Aret.conſ.11.col.3.verſ.Sed tamen ex ſuperabundanti, idem reſpondit Soc.Sen.conſ.145.lib.1.quos ſecutus eſt Crau.conſ 191.n.4.& conſ.15.n.2.& conſ 211.in fin.*

Quinto, ſuffragatur non mediocriter, quod in claris his terminis reſpondit Curt. Iun. *conſ.24.nu.6.verſ.accedit ad confirmatio-*
22 *nem,* cum ſcribit, hanc diſceptationem † mutationis monetæ intrinſecæ & extrinſecæ non eſſe faciendam in his contractibus cẽſuariis; dum in eorum celebratione & conſtitutione nulla numeretur monetæ ſpecies, cuius deinde valor augeatur vel minuatur. Et ideo, *ait Curt.* hæc diſceptatio ſolum fieri debet illis in caſibus, in quibus vel depoſitæ, vel mutuo datæ pecuniæ fuerũt. Cum tunc maxime interſit creditoris, quas pecunias recipiat, quod non contingit in caſu conſtitutionis cenſus, cum ſpecies certæ monetæ non eſt promiſſa, & nulla præceſſit, ad quam relatio habita credatur. Et ſubiungit Curt. ex doctrina Salycet. *in l. vlt.ad fin. C.ſi cert.pet.& in l. quicunq;. colum.2.verſ.quæro quomodo hodie practicabimus, C.de ſeruis fugit.* cum dixit, quod vbi nota eſt æſtimatio monetæ antiquæ, tunc ſecundum illam eſt facienda ſolutio. Sed vbi nota non eſt, tunc debet ſolui de currenti, tanquam ſubrogata loco antiquæ. Nec huic argumento obſtat, *cap.cum in Canonicis, & cap. olim cauſam, de cenſibus,* quia infra ſuo loco declarabimus.

Sexto accedit, quod nec ratione mutationis monetæ ob intrinſecam bonitatem habenda eſt hic ratio monetæ antiquæ. Quod vt dicã, mouet me ſumma auctoritas Gemin. *conſ.137.Quia alias,& Rom.conſ.123.circa primum,* qui quidem ambo in eadem facti ſpecie noſtræ non diſſimili ita reſponderunt. Ex contractu à Pont.Max. approbato monaſterium † Sancti Antonii tenebatur 23
tradere monaſterio Montis maioris tot prædia, ex quibus ſumma mille trecentarũ librarum Turonenſium annui reditus perciperetur. Et interim, donec prædia traderentur, quod monaſterium S. Antonii numeraret quotannis illas libras mille & trecentum. Eo contractus tempore moneta erat pretioſior, deinde paulatim facta fuerat vilior intrinſecus; cum pro quarta parte imminuta fuiſſet, ita vt quindecim ſolidi veteris monetæ valebant viginti ex nouis, & econtra viginti ex nouis ſolum quindecim ex antiquis æſtimabantur. Reſponderunt tamen Gemin. & Rom. ſufficere, quod ſolueretur reditus ex moneta currẽti tempore ſolutionis, atque ita è moneta recenti & noua. Ea † præci- 24
pua ratione moti ſunt; quod ille annuus reditus cõſtitutus fuerat, ratione habita ad perceptionem fructuum (*quemadmodum vere contingit in caſu noſtro.*) Et ideo licet moneta intrinſecus mutata fuerit: attamen obligatio fructuum ſiue prædiorum afferẽtium fructus tot librarum non fuit interim aucta. Et ſi ab initio tradita fuiſſent prædia tanti reditus, & poſtea fuiſſet intrinſecus imminuta moneta: non tamen propterea fuiſſet auctum pretiũ fructuum: nec reditus maior factus. Et per conſequens non tenebatur monaſterium S. Antonii maiorem ſummam ſoluere. *Gemin.Rom.reſponſa probant.Moder.Pariſ.in tract.de vſur.n.809. Et verior eſt hæc Gemin. & Rom. ſententia, etſi in c.ſ.lenimet facti ſpecie contrarium reſponderit Abb.conſ.59.Quod ſolutio fieri,lib.2.*

Septimo huc maxime ſpectat, quod dominus cenſus nullum ex hac intrinſeca mutatione monetæ ſentit damnum: & ob id huius mutationis nulla eſt habenda ratio. Nam quod ſcribunt Doctores, habendam † eſſe rationem monetæ, cum imminuta 25
fuit intrinſecus, locum habet, quando ex ea mutatione creditor ſentit aliquod detrimentum (*vt ſupra vno verbo attigi*) non autem quando vellet lucrari, *id quod probat, l.Paulus, ff.de ſolut.vbi Bart.& cæteri,& in ſpecie Laudenſis in tract. monet.q.5.nu.5.* Atqui in caſu noſtro dominus cẽſus nullum ſentit damnum, ſi moneta noua loco antiquæ ei numeretur. Quod an verum ſit, vel ex eo aperte conſtat, quod ſi accipio nunc florenos nouem centum ex illa moneta, quæ eo anno 1528. cudebatur: quemadmodum ex illis permultæ reperiuntur; non tamen plures aureos poſſem nunc acquirere, quam ſi darem tantundem ex moneta, quæ nunc cuditur: & tamen contrarium verius eſſe deberet. *Exempli gratia.* Sume groſſos ſexaginta ſex ex illis, qui eo anno 1528. cudebantur, non poteris certe acquirere vnum aureum, vt eo anno 1528. acquiſiuiſſes. Sicuti etiam ſi ex moneta noua ſexaginta ſex ſolidis non poteris acquirere aureum vel nouum vel antiquum. Et tamen, ſi verum eſſet, quod moneta noua eſſet intrinſecus deteriorata & vilior facta, quam erat antiqua; opus eſſet dicere, quod licet cum ſexaginta ſex groſſis ex nouis non poſſit acquiri aureus vnus, poſſit tamẽ cum ſexaginta ſex groſſis ex antiquis. Quod falſum eſſe manifeſte conſtat. Rurſus ſume exemplum ex caual-
lotis, † qui valent tres groſſos, accipe cauallotos viginti duos ex 26
antiquis: (ex his enim plurimi & hodie reperiuntur in hac regione:) non certe poteris acquirere vnum aureum vt olim; quo tempore aureus erat valoris florenorum quinque cum dimidio: & florenus conſtituitur ex quatuor cauallotis, vel ex duodecim groſſis. Si ergo aperte conſtat monetas paruas & minutas, ex quibus florenus, & deinde aureus conſtituitur & æſtimatur, eſſe nunc eiuſdem valoris, quo & olim fuit: ſequitur dicendum, non eſſe factam aliquam mutationem intrinſecus monetæ huius minutæ. Et propterea ceſſat illa conſideratio Doctorum, qui dicebant, monetas minutas eſſe hodie effectas viliores & deteriores. Cum hodie ex ſimili moneta, quæ olim cudebatur, non poſſint acquiri tot aurei, vt acquirebantur olim. Ceſſat inquam, ex relatis conſideratio hæc. Et ſi recte pependantur, mecum ſentiunt Modern. Pariſ. *in d.tract. de vſur. nu 736.& Natta conſ.454. num.3.verſ.in caſu autem,lib.2.* Et ſi dicatur, aduerte, quia
olim, hoc eſt, eo anno 1528. dominus cenſus † ex ea ſumma flo- 27
renorum nouem centum & quindecim poterat acquirere aureos centum ſexaginta octo plus minus, & tamen hodie vix centum conſequi poterit. Ergo tot floreni numerari deberent, vt etiam hodie centum & ſexaginta octo aureos acquirere poſſet, vel ſaltem numerare aureos ipſos, quia reſpondeo (*: & vberius infra dicam:*) ex iam dictis, cenſuarium conueniſſe numerare tot florenos, ex quibus dominus cenſus centum & ſexaginta octo aureos haberet: quia eo modo aurei fuiſſent in obligatione poſiti, quod tamen falſum eſt, cum Cenſuarius ad monetam, (*: vt iam dictum fuit:*) tantum teneatur: nec habet neceſſe,

Digitized by Google

ita facere, vt dominus tot aureos hodie quot olim conſequatur.
28 Octauo, confirmatur iam relatum † argumẽtum ratione du-
cta à vetamente partium. Eſt enim ita cõuentum. Quod fiat ſo-
lutio florenorum nouem centum quindecim in tot aureis. Au-
reorum ſumma determinata non fuit: quod ea ratione factum
credendum eſt, quia conſiderarunt contrahẽtes futurum fore;
quod quandoque plures, quandoq; pauciores aurei, vt tempo-
rum varietas ferret, ſolui potuiſſent. Et ideo indeterminate dixe-
runt. nouem centum quindecim florenos in tot aureis: volen-
tes quidem in obligatione eſſe determinatam ſummam flore-
norum: indeterminatam vero in ſolutione ſummam aureorum,
29 ratione futuræ variationis valoris aurei. Et mentem † contra-
hentium in his eſſe maxime ſpectandam probat *Boer. q. 327. n. 3. &*
Guido Pape q. 493. ſi fiat moneta, col. 1.

Nono admiſſo, quod res hæc eſſet dubia & obſcura, attamen
adhuc pro Cenſuario pronunciandum erit. Quandoquidem in
30 obſcuris † ſequimur, quod minimum eſt, *l. ſemper in obſcuris. & l.*
ſemper in ſtipulationibus, in fin. de reg. iur. l. qui concubinam, §. cum ita, el. 1.
de leg. 3. & c. ex parte, de cenſib. qui textus in ſpecie ſolutionis cenſus loqui-
tur. Et in terminis noſtris mutationis monetæ ita argumentatur Natt. conſ.
192. nu. 5. lib. 1.

Decimo & vltimo accedit, quod hic res agitur cum perſona
eccleſiaſtica, nempe cum Reueren. Epiſcopo. Quo fit, vt licet a-
lias debitor teneretur ſoluere de moneta antiqua, vel eius æſti-
31 matione: attamen inſpecta æquitate, quæ † perſonis eccleſiaſti-
cis præ oculis eſſe debet, ſufficit ſoluere monetam eiuſdem valo-
ris currentem tempore ſolutionis, maxime cum quid ſolui debet
ratione perceptionis fructuum, *ita egregie de ſolutione decimæ ſcribit*
Bellenzin. in tract. de carit. ſubſidio q. 87. in fin.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, ex quorum con-
futatione & diſſolutione res clarior apparebit. Ad primum re-
ſpondeo multipliciter, & primo dicendum eſt, forte veram non
eſſe illam maiorem propoſitionẽ ex recepta opinione, quod ſci.
habẽda ſit ratio mutationis in bonitate intrinſeca. Cum opinio
illa fulcita illis iuribus relatis in eo primo argumento partis ad-
uerſæ eam non probet. Nam is tex. *c. olim, de cenſib.* hũc habet ſen-
ſum, quem poſt Mod. Pariſ. *in d. tract. de vſur. n. 758. probat Did. in tra-*
32 *ctat. Veterum collatio numiſm. c. 7. §. vnic. concluſ. 3.* In eo † *ca. olim.* non
agitur de bonitate intrinſeca, ſed de quãtitate ipſius ſummæ de-
bitæ. pro qua minor ſumma in alia ſpecie certis annis citra præ-
ſcriptionem ſoluta erat. Siquidem debebantur & ab antiquo ſo-
luti fuerant tres denarii Papienſes, pro quibus à triginta ſex an-
nis cœperant ſolui ſex denarij Lucenſes, videlicet tres Lucenſes
pro quolibet Papienſi, tũc autem cum cœptum eſt hoc fieri, no-
uem Lucenſes circiter æquipollebant ſummæ debitæ. Sed lapſu
temporis, declinatione monetæ Lucenſis, quæ fere dimidio de-
teriorata fuit in triginta ſex annis; accedit quod quinq; vel ſex
denarii Lucẽſes non valebant, niſi tres Lucenſes, ex illis, qui an-
te triginta ſex annos currebant: & tamen debitor, quia ex tunc
ſolitus erat tantum nouem Lucenſes ſoluere, videlicet tres Lu-
cẽſes pro quolibet Papienſi, nolebat deinceps plus ſoluere; quo
33 non obſtãte; quia creditor erat perſona eccleſiaſtica, † contra
quam non ſufficit præſcriptio minor quadragenaria, damnatus
fuit debitor ad ſoluendum denarios Papienſes; vel eorum æſti-
mationem. Hæc eſt (*inquit ille Modern. Pariſ.*) tota hypotheſis d. ca-
pituli. Et ſic nulla erat mutatio, nec alteratio ſpeciei monetę de-
bitæ, videlicet denariorum Papienſium in intrinſeca, nec in ex-
trinſeca bonitate, ſed ſolum acciderat mutatio & deterioratio
tam intrinſeca, vt veriſimile eſt; vel ſaltẽ extrinſeca monetæ Lu-
cenſis, quæ nõ erat debita, licet in ea fuiſſet admiſſa ſolutio, pri-
mo vſque ad quantitatem & æquipollentiam Papienſium debi-
torum, deinde per errorem non aduertendo ad diminutionem
monetæ Lucenſis in multo, puta dimidio minore ſumma, dum
non ſolueretur maior numerus Lucenſium quam initio: & ta-
men ſenſim ita deteriorati fuerant, vt tãdem minus dimidio va-
34 leret. Cum autem † nihil eſſet præſcriptum, vel mutatũ in ſum-
ma & in ſpecie monetæ debita, certum erat & indubitatũ, quod
in denariis Lucenſibus debebat attendi valor & æſtimatio, quæ
erat tempore ſingularum ſolutionum, ita quod licet olim, quã-
do tres Lucẽſes valebant vnum Papienſem, potuerint ſolui tres
Lucenſes pro vno Papienſi: & ita diu ſolutum fuerit; tamen nũc
quando ita deteriorati & vilificati ſunt, vt ſex non valeant com-
muni vſu, niſi vnum Papienſem, non ſufficit ſoluere tres, modo
ſolito, præſcriptione nondum firmato, ſed ſoluendi ſunt ſex Lu-
cenſes pro quolibet Papienſi: & in ſumma Papienſes ipſi, vel eo-
rum æſtimatio. Quoties enim quædam ſpecies monetæ eſt in ſo-
lutione, vel pro alia ſoluitur, tunc neceſſario attenditur ipſius
monetæ, quæ ſoluitur, æſtimatio exiſtens tẽpore ſolutionis dun-
taxat, quo fit adæquatio ad ſummam debitam. His conſtat ex
ſententia *Modern. Pariſ. d. c. olim*, non probare, † quod bonitas in- 35
trinſeca tantum debeat attendi, quæ eſt tempore contractus, ſed
potius oppoſitum probat. Nam textus ſolum conſiderat æſtima-
tionem monetæ debitæ: & ſic valorem extrinſecum. Quod au-
tem non conſideret valorem intrinſecum debitæ monetæ, ſcili-
cet denariorum Papienſium, patet dupliciter. Primo, quia de va-
lore eorũ intrinſeco nulla mentio fit in toto text. Secundo, quia
non vult ſolui denarios Papienſes, ſed ſolum vel eorum æſtima-
tionem ad debitoris electionem. Ergo non exigitur materia ſeu
bonitas intrinſeca, ſed ſolum antiquus valor. Et ſic ille textus
non probat, ad quod paſſim à noſtris adducitur, ſed potius con-
trarium.

Non etiam obſtat *c. cum Canonicis, de cenſib.* quia reſpondeo vna
cum Moder. Pariſ. *in d. tract. de vſur. n. 759.* Nam loquitur ille textus,
quando moneta non ſolum aucta eſt intrinſecus, ſed etiam ex-
trinſecus proportionabiliter ad augmentum intrinſecum (: vt
ſemper fieri ſolet:) aucta eſt. Probatur † primo, quia vetus moneta 36
nõ erat abrogata, nec diminuta, ſed ſtabat in veteri & ſolito cur-
ſu ſuo, & ſic erat proba & legitima, vt prius, alioqui non dicere-
tur in textu, quod debitor poteſt deinceps ſoluere de veteri mo-
neta, vt prius: & tamen pecunia noua erat maioris æſtimationis;
& ſic maioris curſus quam prima. Patet in fine textus, dum dicit:
quod ſi debitor ſoluat de meliori moneta, non tenetur excedere
æſtimationem penſionis antiquæ, ſed poterit deducere, quãrum
æſtimatio nouæ excedit æſtimationem antiquæ monetæ, vel pẽ-
ſionis in antiqua ſoluendæ. Ergo moneta noua erat aucta etiam
extrinſecus. Probatur ſecundo, quia à communiter contingen-
tibus, non ſolet cudi noua aliquatenus fortior moneta, quin et-
iam in curſu eatenus, vel pluris augeatur, quantum ſit de melio-
ri materia. Probatur tertio, quia ſi de facto fuiſſet expẽſis Regis,
vel Reipubl. noua melior excuſſa, non aucto valore extrinſeco;
tunc neceſſario vel fuiſſet reprobata vetus tanquam illegitima,
vel ipſo facto cœpiſſet eſſe maioris æſtimationis & indicaturæ:
quorum neutrũ eſt *in d. c. cum Canonicis.* imo oppoſitum, quia ve-
tus moneta, nec reprobata erat, nec in curſu diminuta. Ergo omni-
no dicendum eſt, quod noua fuerat in tantum extrinſecus; quã-
tum intrinſecus aucta: & ſic ibi non agitur de deducẽdo per de-
bitorem ſimplici augmento intrinſeco, ſi vellet ſoluere de me-
liori moneta, ſed de deducendo augmento extrinſeco & maiori
æſtimatione. Conſequenter (*ait Moder. ille & recte*) ille textus nil
prorſus facit pro communi ſententia. Nec obſtat. quod ibi cre-
ditor non contenderet de maiori, ſed de eadem ſumma, ibi, *& i-*
dem ſummam illam ex integro, &c. quia reſpondetur, quod illa ver-
ba referuntur ad numerum numorum, qui erat idem: nõ autem
referuntur ad quantitatem inde reſultantem, quæ erat maior, vt
probant verba in fine, ibi, *æſtimatione penſionis antiquæ.* Cætera quę
à Moderno illo Pariſ. recitantur, non refero, cum exiſtimem, ſa-
tis ſuperq; ex iam relatis conſtare, *d. c. cum Canonicis*, ad rem hanc
non ſpectare.

Non quoque obſtat text. *c. quanto, de iureiur.* quia reſpondeo ex
ſententia eiuſdem Moderni Pariſ. *d. tract. de vſuris, nu. 757.* quod ibi
non erat publico decreto conſtitutum aliud legitimum pondus
monetæ: imo manebat antiquum decretum; & definitio legiti-
mi ponderis à Rege & populo legitime facta. Sed clanculum ſi-
ne legitima & pragmatica forma & irrequiſito populi conſenſu,
defraudata fuerat moneta legitimo pondere: & ſic in effectu il-
legitima & fraudulenta moneta excuſa fuerat per auaritiã Prin-
cipis. Vnde inquit *ibi Innoc. 3.* quod † magnum ſcandalum & de- 37
trimentum populi oriebatur: quoniam manebat vetus norma
& definitio monetæ, à qua populus diſcedere nolebat, & ſic quæ
de nouo cudebatur, erat illegitima: & tamen per officiales Regis
de facto ſpargebatur in vulgus incautum, & ſparſa non poterat
habere curſum, vtpote illegitima. Et habentes veterem & bonã
monetam, nolebant eam expendere metu, ne ſibi periret, maio-
rique metu detrectabant nouam recipere: ſimpliciores autem
& incauti circumueniebantur. Quare Rex Aragoniæ, ad quem
illud reſcriptum Innoc. 3. dirigebatur, illum abuſum non ſolum
correxit, ſed tandem (*vt ſcribit Petrus Belluga in Specul. Principum,*
rubric. 36. de mutatione monetæ) lege lata Vallentiæ 18. Calend. Maii
Anno 1265. diffiniuit certam, perpetuam & immutabilem for-
mam, pondus & puritatem materiæ monetæ regalium Valẽtiæ,
quibus

quibus conſtat d.cap.quanto, male à noſtris io hanc opin.citari.
Non etiam vrget illa ratio, quod ſcilicet creditor facile poſ-
ſet damnum graue ſentire ex reprobatione, quæ ex Principis e-
38 dicto fieri poſſet, quia reſpondeo, nos † non verſari in eo caſu, in
quo moneta ita vilis cuditur, vt facile reprobari poſſit: ſed præ-
ſuppoſuimus iuſti & boni Principis (: quales ſempet extiterunt
Sereniſſimi Duces Sabaudiæ, ac Pedemontium Principes:) vo-
luntate cudi monetas parum vilioris pretii quam olim: & quæ
quidem monetæ communem habeant curſum, ita vt nec credi-
tor damnum graue ſentiat, nec debitor lucrum, id quod ſenſit &
Modern. ille Pariſ. in d. tract. de vſur. nu. 754. in fin. & nu. 755. qui aliquot
rationibus oſtendit ex hac mutatione lucrum non adſerri debi-
tori, nec damnum creditori.
* His conſtat communem † illam opinionem, nec iure nec ra-
tione probari. Et ideo rectius contrarium firmarunt Ioh. Fabri in authen.
hoc niſi, C. de ſolut. Moder. Pariſ. in tract. de vſur. nu. 749. Et idem vere ſen-
ſerunt in ſpecie Gemin. conſ. 137. & Rom. conſ. 123. quos ſupra in ſexto noſtræ
opinionis argumento retulimus. Et idem ſenſit Buttigella, de quo infra, &
Didac. in Comment. Veterum collatio numiſmatum, cap. 7. §. vnic. concluſ. 3.
ſcripſerunt ij Doctores, nullam eſſe habẽdam rationem intrin-
39 ſecæ † mutationis monetæ, quod ſcilicet ſit ex pretioſiori vel vi-
liori metallo. Si quidem forma & ſubſtantia monetæ, in quantũ
moneta eſt ipſe valor impoſititius, non autem ipſa materia. Et
40 ideo quælibet moneta, † in quantum moneta, non deducitur in
contractum aliamue diſpoſitionem, niſi ſub ratione valoris tũc
currentis. Hinc moneta, etiamſi pretioſa ſit; magis cõſideratur
reſpectu curſus quam materiæ, ſicut ſcribunt Oldr. conſ. 168. col. 2. Ioh.
Fabri in auth. hoc niſi, C. de ſolut. & in §. 1. in fin. in Inſtit. quib. mod. toll. obl.
Butr. & Abbas in c. quanto, de iureiur. idem ſenſit Bald. in l. ſingularia, col.
41 4. verſ. nono eſt ſpeciale, ff. ſi cert. petat. cum ait in pecunia † magis at-
tendi vſum quam materiam, Et clarius Hier. Butigella in l. quod te, nu.
19. ff. ſi cert. pet. ſcribit. bonitatem eſſentialem monetæ eſſe in æſti-
matione extrinſeca, non autem in materia, & in eadem l. quod te, i-
dem ſenſit Ripa n. 24. verſ. ſecundo caſu. Hinc videmus, quod licet ap-
42 pellatione auri † vel argenti veniat omne aurum & argentum
etiam factum, vt vaſa argentea, l. quæſitum, §. illud, de leg. 3. & l. cum
aurum, in princ. ff. de aur. & arg. leg. non tamen veniunt numi aurei
vel argentei, d. l. cum cum aurum, & l. quintus, la 2. §. 1. ff. de auro & arg.
leg. Ex quo conſtat eſſe ſpecialem in pecunia ſignata, vt non ma-
teria, ſed forma attendatur. Et ideo hinc ſequitur, ſi ſola forma
attenditur in pecunia, quod ſi offertur ſolutio in pecunia proba
& currenti, quæ tantum valet in valore extrinſeco & currenti,
quantum pecunia, quæ currebat tempore contractus vel diſpo-
ſitionis, quod ſufficit, & tenetur creditor eam recipere, cum ſit
eiuſdem valoris, æſtimationis, & poteſtatis. Nec probabilis eſt
ratio illa, qua vti poſſet creditor dicẽdo; non poſſum ex hac pe-
cunia acquirere tot aureos, vt olim. Siquidem (prętcr ea, quę ſu-
pra diximus) & hoc modo dicere poſſet, non poſſum ex hac mo-
neta emere tantum frumenti vel vini, quantum olim, quod di-
ctu abſurdum eſt. Quocirca quemadmodum debitor non tene-
tur numerare monetam tanti valoris, vt tot merces, alimenta, &
his ſimilia creditor emere poſſit, ita pariter non tenetur tantum
monetæ numerare, vt æque poſſit tantum auri nunc, quantum
olim acquirere. Nam ſicuti in obligatione non eſt frumentum
vel vinum, ita nec eſt auri vel argenti maſſa. Hæc itaq; Io. Fabri,
& ſequacium opinio verior eſt & probabilior, & ſi eam ſequimur
(: vt eam iudex prudens bene oculatus ſequi deberet:) ceſſat o-
mnis diſputatio, & hac de re controuerſia. Cum vere Reuerend.
Epiſcopus nullum ex hac ſolutione damnum ſentiat. Verum,
quia difficile & iniquum exiſtimant iudices maxime imperiti ab
inueterata & recepta Doctorum opinione, vel verius errore re-
cedere ob id.
Reſpondeo ſecundo loco principali illi primo partis aduerſæ
* fundamento, quod dato, quod illa communis * opinio vera eſ-
ſet, non tamen in caſu noſtro illa locum habere poteſt: cum hic
promiſſa non fuerit pecunia, quæ nunc ſit deteriorata & vilior
facta. Nam dictũ fuit ſupra in ſeptimo fundamento noſtræ ſen-
tentiæ, quod etiamſi numeretur ex antiqua pecunia, non tamen
dominus cẽſus poteſt hodie plures aureos comparare ex ea mo-
neta, quam ex hac noua. Ergo nullum ſentit damnum, ſi ei noua
ſoluatur moneta. Qua ratione confutatur & illa minor propoſi-
tio argumentationis primæ; qua dicebatur ob id aurei valorem
eſſe auctum, quia paruæ monetæ hodie vilioris ligæ & metalli,
quam olim cuduntur. Hæc inquam ratio hoc in caſu ceſſat, quia
etiamſi accipiatur moneta illa antiqua, non tamen tot aurei ha-
beri & comparari poſſunt. Præterea noua moneta parua, & ſi in
materia ſit deteriorata: attamẽ eiuſdem eſt valoris & æſtimatio-
nis qua antiqua. Et ideo dicendum eſt aurei † augmentum non 43
prouenire ratione monetæ paruę deterioratæ, ſed ſimpliciter ex
ſeipſo, quod vno verbo ad rem noſtram ſcribit Modern. Pariſ. de v-
ſur. n. 736. vbi ait, aurei augmentum eſſe verum & efficax.
Reſpondeo & tertio hos contrahentes non habuiſſe rationẽ
huius damni, quod prouenire potuit ex augmẽto valoris aurei,
cum aureorum ſummam indeterminatam reliquerit. Quemad-
modum dixi in octauo fundamẽto noſtræ opinionis & ſolutio-
nis, ipſa conſuetudo (vt dixi in 4. argum.) omnem ſuſtulit dubita-
tionem. Rurſus in caſu d. c. olim, & c. cum in Canonicis, ac relata com-
munis * opinionis, præſupponitur factam eſſe promiſſionem certæ *
ſpeciei monetę. Quod hic non contingit, vt dixi ſupra in ſecun-
do argumento.
Non obſtat ſecundum principale partis aduerſæ argumentũ,
quia reſpondeo, quod imo contrahentes hi conſiderarunt tem-
pus futurum, & monetæ mutationem, cum aureorum ſummam
non determinauerint: ſicuti demonſtratum fuit ſupr. in octauo funda-
mento. Præterea reſpondetur, monetam floreni non eſſe muta-
tam, cum æque nunc valeat duodecim groſſos, vt olim: nec de-
terior eſt liga illa antiqua, cum nulla certa fuerit illius monetæ
ſpecies, vt nec hodie.
Non obſtat tertium, quia facile ex dictis in præcedenti re-
ſponſione confutatur.
Non obſtat quartum argumentum ex illa traditione Bruni.
Quia reſpondetur; vel Brunum ex iam dictis minus recte ſenti-
re, ſi loquitur de deterioratione intrinſeca, vel ſi de extrinſeca
loquitur, nil nobis obeſt, cum in caſu noſtro valor floreni nõ ſit
imminutus. Præterea, aliis rationibus demonſtratum fuit, hos
contrahentes reſpexiſſe ad monetam currentem tempore ſolu-
tionis, non autem tempore contractus. Ex quibus ceſſat & illa do-
ctrina Alber. d. l. 2. nu. 49. & Iaſ. ibid. nu. 91. C. de iure emphyt. Rurſus lo-
quuntur illi cum certa pecuniæ ſpecie fuit diminutus, vt puta,
quãdo quis promiſit centum aureos, & aureus tunc valebat no-
uẽ florenos, & deinde eſt ille valor diminutus, vt quia valet nunc
ſolum octo florenos. Nam cum hoc in caſu creditor ſentiat de-
trimentũ, numerari ei debet valor antiqui aurei, ſi aliud ex mẽte
partium connextum non fuit. Sed nos non verſamur in hac fa-
cti ſpecie, vt re ipſa patet.
Non obſtat vltimum argumentum, quia reſpondetur ex ſup.
deductis, has Doctorum traditiones non procedere in caſu no-
ſtro. Præterea loquuntur relati Doctores de augmento monetæ
extrinſeco; quod ſane augmentum in florenis a cẽſuario noſtro
debitis factum non eſt. Et quod ita loquantur de augmento ex-
trinſeco relati Doctores clare explicat Moder. Pariſ. in tract. de v-
ſuris. qu. 92. quo loci ſcribunt Doctores noſtros ſæpe confundere
augmentum extrinſecum cum intrinſeco.
Reſpondeo ſecundo, relatas Doctorum traditiones partim
habere diuerſam rationem à caſu noſtro, partim veras non eſſe.
Quemadmodum ſingulatim reſpondendo declarabimus. Quo
enim ad illud primum ſimile de mutuo, dico extare diuerſam ra-
tionem à caſu noſtro. Nam ſi certa † monetæ ſpecies (ita cum de 44
certa ſpecie loquuntur Doctores) mutuo data redderetur effecta vili-
or in valore intrinſeco, nõ diceretur reſtitutum mutuum in ea-
dem bonitate, qualitate & ſubſtantia, ſicut conſiderant Doct. in d. l.
cum quid. ff. ſi cert. pet. & ſcribit ille Moder. Pariſ. in d. tract. de vſuris, q. 92.
Hoc non contingit in caſu noſtro, in quo non poteſt conſiderа-
ri certa pecuniæ ſpecies præcedens, ad quam haberi poſſit rela-
tio, cum debitum perſoluitur, ſicuti dixi ſupra in quinto fundamento
vna cum Curt. Iun. conſ. 24. nu. 6. Præterea, in cauſa mutui commu-
nis * ſententia ſe habet, quod † ſi ante moram monetæ valor ex- *
trinſecus augetur vel minuitur, totum ſit ad commodum & de- 45
trimentum creditoris, vt puta, ſi decem abhinc annis mutuaui
tibi centum coronatos; & eo tempore coronatus valebat octo
florenos, & tunc tempore reſtitutionis valet nouem, tu poteris
deducere centum florenos; & ita teneris ſolum reſtituere coro-
natos octuaginta nouem vno floreno minus. Et econtra, ſi eo
tempore coronatus valuiſſet nouem florenos, & hodie valet o-
cto, teneris reſtituere coronatos centum, & centum florenos.
Hoc non euenit in caſu noſtro, quia ſi eueniſſet caſus, quod
valor coronati fuiſſet imminutus, vt quia effectus eſſet valo-
ris quinque florenorum tantum, cum eo Anno 1528. valeret
quinque, & cum dimidio, non admitteret Dominus Epiſco-
pus, quod minus quam nouem centum, & quindecim floreni,

Digitized by Google

ſoluendo tot aureos ad valorem florenorum quinque cum di-
midio,ſibi numerarentur. Nam dixiſſet ſibi promiſſos eſſe no-
uem centum,& quindecim florenos; quos dixiſſet ſe non reci-
pere,ſi aurei eo pretio dati fuiſſent. Ergo pari ratione econuer-
ſo non conuenit,quod habeat & conſequatur hoc monetę aug-
46 mentum. Cum ſecundum naturam ſit,vt commodum † is non
ferat,qui incommodum non tuliſſet. Præterea dixi,ſupra in ter-
tio argumen. noſtræ ſententiæ hanc traditionem Doctorum de
mutuo ceſſare in caſu noſtro,non repeto eo loci dicta. Non etiã
repugnat illud ſimile de moneta numeranda in contractu em-
ptionis & venditionis ex reſponſo Crauett.*conſ.47.nu.6.* quia re-
ſpondeo primo aduerſus Crauettam in ſpecie ſenſiſſe Modern.
Pariſ.*in d.tract.de vſur.q.96.n.729.* Cuius rationes non refero, cum
parum caſui noſtro conueniant. Reſpondeo & ſecundo,admiſ-
ſo quod recte reſponderit Crauetta,illius doctrinam contra ad-
uerſarios retorqueri. Nam ſuo illo in caſu reſpondit Crauetta,
eſſe ſpectandũ tempus celebrati contractus,quia ex multis con-
ſtat ita ſenſiſſe contrahentes. Dixerant enim contrahentes,*quod
premium numeroretur in ſex mille ſcutis ſimilib.* Et ſimiles dici non po-
tuiſſent, ſi valore diminuto minor ſumma fuiſſet reſtituta. De-
inde fuit dictum: in quibus ipſa ſumma ſoluta fuit,quod relati-
47 uum † *(quibus)* ſe refert ad tempus contractus ratione ſubſtantię
actus. Ergo ſentit Crauetta,quod vbi ita expreſſe actum non fu-
iſſet,quod non tempus contractus, ſed ſolutionis eſſet attendẽ-
dum. Et illi rationi,qua vſus eſt Cranetta ibid.*n.6.* ex relatis ſupr.
ſuo loco,non pariter repugnat illud tertium ſimile,quod in cõ-
tractu retrouenditionis ſpectari debeat tempus cõtractus, quia
reſpondeo ex ſentẽtia Boerii, *q.327.n.4.poſt alios ab eo relatos,*quod
48 imo † ſpectatur tempus ſolutionis. *Et idem ſenſit Cranet. d.conſ.47.
eum intelligendo vt mox declarani. Et in eadem opinione eſt Moder. Pariſ.de
vſur.nu.721.722.* quo loci declarando Tiraq. citatum in illo tertio
ſimili,diſtinguit,quod aut is qui vult recuperare,venit intra an-
num; & tunc ſpectatur tempus contractus, cum ſit interuallum
modici temporis, ob quod emptor tantum detrimenti ſentire
non debet. Aut venit poſt multos annos,& tunc attenditur va-
lor tempore ſolutionis. Quod ſane poſtremum membrum ca-
ſui noſtro conuenit, atque ita retorquetur hæc doctrina in ad-
uerſam partem.

Non etiam repugnat quartum ſimile, quod ſcilicet in reſti-
49 tutione dotis inſpici debeat tempus contractus. Nam † reſpon-
deo contrariam opinionem à multis relatis à Boer.*q.327.n.4.* fir-
* mari.*& ibid.num.9.aſſerit hanc eſſe magis communem * & veriorem, &
* communem * quoq; atteſtatur Moder. Pariſ.in tract.de vſur.nu.731.732.li-
cet ipſe in aliquibus diſſentiat.* Accedit, quod relati Doctores loquũ-
tur eo caſu, cum certa ſpecies monetæ eſt promiſſa, quo in caſu
nos non verſamur,*vt iam admonui.*

50 Non etiam obſtat vltimum ſimile, de pecunia in † teſtamen-
to relicta; vt ſolui debeat ſecundum tempus conditi teſtamenti.
Nam reſpondeo, ad rem noſtram nõ conferre; idque ex multis.
Et primo, quia relati Doctores loquuntur, quãdo moneta in te-
ſtamento relicta eſt effecta vilior bonitate intrinſeca: vt tunc at-
tendatur tempus conditi teſtamenti. Sed quando eſt mutata bo-
nitate extrinſeca; quod tunc attendatur tempus ſolutionis, *ita
declarant Caſt.in l.3.in fin.Prin. C.commun. de legat. Alciat.in l.cum quid,
nu.15.ff.ſi cert.pet.& Moder.Pariſ.in tract. de vſur.nu.743.* Cum ergo in
caſu noſtro agatur præcipue de mutatione extrinſeca, nempe de
augmento aurei, qui nunc valet nouem florenos, cum tamen eo
anno 1528. valeret ſolum quinque & cum dimidio, dicẽdum eſt
eſſe ita attendendum tempus ſolutionis, vt in caſu relictæ mo-
netæ in teſtamento. Præterea & ſecundo, cum teſtator legat pe-
cuniam ſemel tantum ſoluendam, non conſiderat tempus fu-
turum, de quo non potuit diuinare; ſed præſens, ſecũdum quod
51 ſua voluntas † interpretatur, *vt in ſpecie conſiderat Socin. Sen.conſ.6.
num.2.3.lib.1.* Quod non contingit in caſu noſtro, in quo perpe-
tuo cenſus iſte eſt præſtandus: & facile, ob temporum variatio-
nem conſiderare potuerunt contrahentes monetæ variatio-
nem: & ob id monetam numerari voluerunt ſecundum ſolu-
tionum tempora. Quæ ſane voluntas multis aliis coniecturis, &
rationibus iam patefacta eſt. Præterea non defuerunt, qui dixe-
52 runt, in legato ſpectandum eſſe tempus ſolutionis, *ita Guido Papæ
q.493.vol.2.verſ.vel poteſt dici, Roman.d.conſ.123.ſenſit Gigas tract.de pen-
ſionis.quaſt.98.num.4.Capra conſ.29.nu.9.* Concludo itaque, ſatis ſu-
perque eſſe, ſi Magnificus Dn. Cerrudus cenſuarius numeret
nouem centum, & quidecim florenos monetæ nunc currentis
dict. Reuerend. Dn. Epiſcopo: etſi ipſe D. Epiſcopus non poſſit
tot aureos hodie, vt olim acquirere. Et ita iuris eſſe ſentio; re-
ctiore iudicio ſaluo.

*LEctor beneuole, Hoc de re graui & perplexa reſponſum con-
ſcripſi in gratiam Magnifici, atq; excellentis Iuriſcon. D. An-
tonii Cerrudi Montisregolenſis ſumma amicitia mihi deuincti,
quem vnice ſemper dilexi, tum ob ſingularem viri humanita-
tem, tum ob egregias animi ſui dotes, quas tanti fecit Beatiſſi-
mus Pius V. Pont. nunc Max. vt illum Bononiæ cauſarum ciuili-
um iudicem, & deinde Ceſennæ Vrbis præfectum conſtituerit
vna cum honorificentiſſimo honorario. De viro tam egregio ma-
iora ſperamus. Si Summo Pont. & illi Deus Opt. Max. longæ-
uos annos dabit. Quod futurum ſpero. Vale.*

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIVM.

1 *Pluralis locutio in vno verificari non poteſt, & nu. 19.*
2 *Varietas facti efficit, vt varietur iuris diſpoſitio.*
3 *Inſtantia data corruit argumentum & fundamentum.*
4 *Remotiores in gradu in dubio non debent admitti ad ſucceſſionem ex-
cluſis proximioribus.*
5 *Conſequens, qui vult, vult & neceſſarium antecedens.*
6 *Soror magis fratri dicitur prædilecta, quam patrueli.*
7 *Coniunctio inſtitutionis, vel ſtatuti de conſanguineis hoc operatur, vt
vno ex eis defuncto, alteri coniuncto portio accreſcat.*
8 *Portio hæreditatis inuito coniuncto, & ignoranti creſcit.*
9 *Quod etiam ad cauſam inteſtati pertinet.*
10 *Coniunctio à lege, à ſtatuto, & à teſtatore facta, an differat.*
11 *Ius accreſcendi an habeat locum in legato ſingulari ob legalem coniun-
ctionem.*
12 *Verba hæc, vt ſuperſtites in locum alterius deficientis ſuccedant, ſub-
ſtitutionem ſignificant, cum ſubſtitutio ſit ſubrogatio alterius in lo-
cum deficientis.*
13 *Reciproca ſubſtitutio, quibus etiam verbis concipiatur.*
14 *Subſtitutio præfertur coniunctioni ſanguinis.*
15 *Coniunctus & ſubſtitutus præfertur disiuncto ſubſtituto in ſucceſſione
deficientis coniuncti.*
16 *Dictio, quos, cuius ſit natura.*
17 *Dictio, vero, quid ſignificet.*
18 *Filij ex primo & ſecundo matrimonio inſtituti ſi ſint, vno repudiante
omnes admittuntur, non illi ex primo vel ſecundo matrimonio tan-
tum, & hoc ob parem affectionem patris erga omnes filios.*
19 *Teſtator inſtituit Seium filium ſuum pro dimidia, & pro alia Caium,
& Sempronium nepotes ex præmortuo filio, & ſubſtituit, quod defi-
ciente aliquo, vel aliquibus ex ſupradictis ſine filiis legitimis, & na-
turalibus, bona deueniant in alios ſuperuiuentes, vel eorum filios, an
mortuo Seio relictis filiis, deinde Caio ſine filijs, Sempronius ſolus ad-
mittatur, an vero cum eo etiam filij Caii.*
20 *Soror quomodo ſuccedat cum patruelibus.*
21 *Argumentum à diſpoſitione teſtatoris ad diſpoſitionem ſtatuti proce-
dit.*
22 *Statuta loquentia in materia ſucceſſionum regulantur ſecundum iu-
ra, quæ loquuntur de diſpoſitione teſtatoris.*
23 *Coniunctus ſubſtitutus, quando vocetur ad ſucceſſionem portionis alte-
rius coniuncti, non ſubſtituti.*
24 *Subſtituti ſub his verbis, quibus deficientibus ſuccedant, an dicantur
ſuccedere illis deficientibus, vel potius teſtatori diſponenti.*
25 *Mens vera ſtatuentium tolli non debet aliqua cauſa, ſed potius inepta
locutio dici debet.*
26 *Hæreditas adita deſinit eſſe hæreditas, & efficitur illius patrimo-
nium.*
27 *Non fuiſſe, ſed inutiliter paria ſunt.*
28 *Verba hæc in ſubſtitutione poſita, deficiente vero, &c. quomodo intelli-
gantur.*
29 *Ratio ſumpta & fundata in ſermonis proprietate leuiſſima eſt.*

SPECIES FACTI.

Cautum eſt ſtatuto Salodii ſub rubrica. Quomodo ſucceſſiones ab inteſtato deferantur, inter cætera his verbis, in verſic.

Et non

Digitized by Google

ET non extante matre ſuccedant dictæ ſorores, vel ſoror in v-
na parte,& filia vel filia deſcendentes per fratres præmortu-
os ex linea prædicta,& conſanguinei germani, vel conſangunie-
us germanus,maſculi.vel maſculus ex lineo prædicto in vna alia
parte. Quæ ſucceſſio,ſi plures fuerint,inter eos diuidatur,vt ſupr.
Deficiente vero aliquo ex prædictis gradibus, ſcilicet ſorore vel
ſororibus filia vel filiabus fratris præmortui ſeu præmortuorum,
& conſanguineis germanis, ſeu conſanguineo germano, ac filiis,
vel filio ſororis præmortuæ.vel ſororum præmortuorum ex linea
prædicto,tunc ſuccedant alÿ gradus ſuperſtites ex eis. Et vno ſolo
ex dictis quatuor gradibus extante, reliquis deficientibus, ſuc-
cedat ille ſolus gradus in ſolidum. Et præoſtitus,&c.

Euenit nunc ex facto, quod ab inteſtato mortuus
Benedictus,relicta tantum Maria ſorore,& Franciſco
patruele ex Bartholomæo patruo.

Dubitari contingit, quomodo duo ii ex ſtatuti hu-
ius diſpoſitione ſuccedere debeant? an æqualiter, vel
potius quod ipſa Maria dimidiam, Franciſcus quar-
tam,& deinde quod alia quarta quæ ſupereſt,diuiden-
da ſit inter eos, & Maria habeat ex illa duas vncias, &
Franciſcus vnam.

CONSILIVM L.

Initium à Domino.

PERDIFFICILIS profecto & ſubobſcura eſt præſens
conſultatio,quam viri permulti clariſſimi & con-
ſultiſſimi adeo exacte & diligenter enuclearunt,
vt nullus hic mihi ad ſcribendum locus relictus
videatur. Ne tamen conſulenti deeſſe videar, di-
cam paucis quod hac de re ſentio;aliorum ſcripta præſertim po-
tius confirmãdo quam augendo.Opinor itaque, duo in conſul-
tatione hac eſſe perſpicienda & enucleanda.

Primum, *an ad portionem deficientis gradus conſanguinei ita vocata*
ſit Maria ſoror, ac Franciſcus patruelis?

Secundum eſt,*ſi ſoror vocata eſt,pro qua parte cenſeatur vocata?*

Quoad primum opinor dubio procul,ſororem vocatam eſſe
ad dictam portionem,cuius rei declarandæ gratia ſciendum eſt,
ſtatutum *in d.verſ.Et non extante matre,* tres gradus vocare, ſub hac
tamen forma,ſororem pro dimidia, filios ex fratre vna cum cõ-
ſanguineis pro altera dimidia, & ita diſiunctim vocat ſororem ab
aliis, coniunctim vero re & verbis filios fratris & conſanguine-
os. Deinde in verſ. *Deficiente vero,* ſubſtitutionem reciprocam fa-
cit,caſu quo vnus ex dictis gradib.deficiat;in caſu propoſito de-
fecit vnus ex dictis gradibus,hoc eſt,gradus conſanguineorum,
cum ſolum reperiatur ſoror & filius fratris. Eſt ergo videndum,
an in cõſanguineorum locum ſit etiam ſubſtituta ſoror,&,*vt di-*
xi, opinor,ſine dubio eſſe ſubſtitutam, quemadmodum & filius
fratris.Id quod his rationibus & fundamentis demonſtratur.

Primo ex verbis dicti verſ. *Deficiente vero aliquo ex prædictis gra-*
dibus,&c. in quoquidem verſ.quatuor gradus enumerantur. So-
ror,filia fratris, conſanguinei germani,ſororis filius. Hos loco
quatuor graduum (etſi imperite,vt pleraque alia) habuit ſtatu-
tum;vt clare oſtendunt verba ſubſequentis verſicul. *Et vno ſolo ex*
dictis quatuor gradibus,&c. hoc ſic ſtante,modo dicitur in d.verſic.
Deficiente vero, quod ſi vnus graduum deficiat,*alÿ ſuperſtites,* &c, ita
alii tres,vel alii duo ſuccedant;ergo neceſſario dicendum eſt,ſo-
rorem hic cum patruele ſubſtitutam & vocatam eſſe ad portio-
nem deficientis conſanguinei cum vna cum eo contineatur ſub
illis verbis,*alÿ gradus ſuperſtites:* quæ quidem verba pluralis locu-
1 tionis † ſunt,quæ in vno ſolo verificari non poſſunt, *l.vbi nume-*
rus,de teſtib.cum ſimil.

Secundo confirmatur ex verſic.*Et vno ſolo,&c.*nam ibi legitur
in hæc verba:*Et vno ſolo ex dictis quatuor gradibus extante,reliquis defi-*
cientibus, ſuccedat ille ſolus gradus in ſolidum, hic verſiculus ob facti
diuerſitatem differt etiam iuris diſpoſitione à præcedẽti. Varie-
2 tas † equidem facti efficit, vt iuris diſpoſitio varietur.*Dec.l.precib.*
n.4. C. de impub. Si ergo hic,vno ſolo extante ex quatuor,ſolus in
ſolidũm admittitur; dicendum eſt in verſ. antecedenti demon-
ſtrari,quod pluribus exiſtentibus,plures etiam ſuccedant. Cum
ergo in caſu noſtro extet ſoror & patruelis,dicendum eſt ambos
omnino admitti.

Tertio comprobatur, *vt iam diximus,* ſtatutum quatuor gradus
enumerare,ſororem,filiam fratris,conſanguineos germanos,&
filios ſororis. Dico modo,ſororem hic vocari,deficiente vno ex
gradib.quod oſtendo data vna inſtantia, quæ euitari nullo mo-
do poteſt. (Solet enim † inſtantia fundamentum deſtruere & e- 3
ludere, *l.creditori,& ibi Iaſ.n.7.de oper nou.nunt.*) Supponamus ergo
filium ſororis, & ita quartum hunc gradum deficere;an non di-
cemus matrem illius filii, & ita ſororem defuncti eſſe vocatam
ad illius ſucceſſionem ſaltem pro vna portione? certe nõ poſſu-
mus dicere. Quoniam eſſet & abſurdum & iniquũ, quod remo-
tiores † gradu admitterentur,& mater quę eſt in proximiori,re- 4
iiceretur à luctuoſa filii hæreditate, *iuxta l.nam etſi à parentibus, in*
princ.ff.de inoff.teſta.& iuxta ea quæ tradunt ſcribentes in l.precibus, C.de
impub.& aliis ſubſt. Nec dicatur,filios ſororis vocatos nõ eſſe ma-
tre viuente, *vt patet ex verbis præcedentib. ſtatuti.* Reſpondeo,quod
etſi ex verbis pręcedentibus ſororis filii vocati non ſunt,vocan-
tur tamen ex iſtis verbis, verſ. *Deficiente vero, &c.* quoniam ſi vult
eis poſſe ſuccedi, in neceſſarium antecedens portionem eis tri-
buit, *iuxta † regulam, l.ad legatum, l.ad rem mobilem, de procur. cum ſim.* 5
& iuxta etiam regulam, quod prouiſio habitum præſupponit. l.decem. §.de-
cem, vbi omnes; de verb.obl. Dicamus ergo neceſſario ſororem ita eſ-
ſe in hoc verſic. vocatam ad ſucceſſionem deficientis gradus, vt
ipſum patruelem.

Quarto & vltimo,mirum in modum vrget hęc ratio.Certum
eſt ſororem † prædilectam fuiſſe,atq; ita antelatam ſemper fuiſ- 6
ſe ipſi patrueli; quemadmodum multis ſubtiliſſimis conſidera-
tionibus oſtendit Excellent. D. Decianus,pręſertim ex anterio-
ritate gradus,ex priori denominatione,& ex maiori portione ei
ſemper attributa,qua de re addo ſingularem doctrinam Baldi *in*
l.quoties, in 1.in fi.C.de hered.inſtit. qui videndus eſt. Si ergo ſoror eſt
antelata,dicendum eſt à fortiori,quod ſi in d.verſ.*Deficiente vero,*
&c. vocatur patruelis ad ſucceſſionem deficientis gradus, à for-
tiori ipſam ſororem vocatam cenſeri.

Non obſtant modo verba ſtatuti in illo verſic. *Et non extante*
matre ſuccedant, &c. quo loci ſtatutum re & verbis coniungit pa-
truelem & conſanguineos, qua † coniunctione ſtante, ſequitur 7
(vt dicebat clariſſimus Dn. Aymo Crauetta compater meus co-
lendiſſimus, qui contra hanc ſororem reſpondit, & cui ſubſcri-
pſerunt alii plures celeberrimi Iureconſulti) quod vno eorum
deficiente alteri coniuncto portio accreſcat, *ex l.1.in princ. ff.de vſu-*
fr.accreſc. quod maxime in hæreditate locum obtinet;cum † il- 8
la inuito ac ignoranti accreſcat, *l.heredi, vbi gloſſ.& Doct.& l.qui ex*
duobus, §.vlt.ff.de acquir.here. quod etiam ad cauſam † inteſtati per- 9
tinet. *l.cum hereditate, l.ſi minor. ff.de acquir. hered. & ſcribunt Socin. in*
l.ſi mihi & tibi, in princ. col.2.de legat.1. Iaſ.in repet.l.re coniuncti. nu.217.
de legat.3.& Cagn.in l.vnic.nu.15.C.quando non pet.par. Neque dicen-
dum eſt, inquit D.Crauetta) in coniunctione legali † locum nõ 10
habere, *ex l.& Proculo. de legat. 2.* quoniam (inquit ille) in legato
ſingulari loquitur. At in hæreditate non minus operatur con-
iunctio à lege & ſtatuto,quam à teſtatore facta, *l.ſeruum communem*
ab extero,de acquir.hered.Bart. in l.ſi mihi & tibi, colum. 2.in fin.de legat.
Primo,imo fortius(inquit Dn.Crauetta) in legato ſingulari lo-
cus eſt iuri † accreſcendi,ob legalem coniunctionem,vt in legi- 11
tima bonorum, *ita Bald.in l.pater filium, col.penult.verſ.vlterius quæro,*
ff.de inoffic.teſta. & ibi late Rub. nu. 119. & hanc eſſe communem * *opinio-*
nem teſtatur Iaſ.in l.re coniuncti, num.241.verſ.5. principaliter, de legat.3.
cum aliis permultis à D.Crauetta relatis, & quæ breuitatis gratia non re-
fero. & huc etiam pertinent conſiderationes D. Ioann. Ant. Io-
reſbi. Attenta ergo coniunctione,& per conſequens hoc iure ac-
creſcendi ad fauorem dicti patruelis, ſequitur omnino eſſe ſo-
rorem excluſam.

Huic argumentationi & difficultati ſcio eſſe ſatis ſuperq; re-
ſpõſum à clariſſimo D.Deciano,necnon à clariſſimo D.Cepha-
lo compatre meo colẽdiſſimo: verum vt & ego aliqua dicam, ita
illi reſpondeo. Et cenſeo eſſe diligenter animaduertendum; duo
in hoc ſtatuto conſiderari. Primum in verſ. *Et non extante, &c.* ſta-
tutum coniungere verbis tantum ſororem cum filio fratris, &
conſanguineum germanum, deinde coniungere re & verbis fi-
lium fratris,& conſanguineum germanum,vt etiam conſidera-
uit Dn. Foreſtus. Secundo, ſtatutum in verſic.*Deficiente vero, &c.*
recedendo à pręcedenti verſ. *Et non extante matre, &c.*& ita ab illis
coniunctionibus ſubſtitutionem facit reciprocam inter ipſos
gradus, vt ſcilicet ſuperſtites † in locum alterius deficientis ſuc- 12
cedant:quæ ſane verba ſubſtitutionem ſignificant,cum ſit ſub-
ſtitutio ſubrogatio alterius in deficientis locũ,& eſt ſecunda in-
ſtitutio,

ſtitutio, *vt tradit gl. in rubr. de vulg.* vbi Doctores multis modis diffiniunt, & tandem cum effectu ſentiunt, ſubſtitutionem nil aliud eſſe, quam quando ſecundus ſucceſſor vocatur in locum primi deficiẽtis, quemadmodum dicimus arborem ſubſtitui in locum demortuæ, *l. arbores, l. vel inutilium, ff. de vſufr.* Eſt etiã hæc ſub-
13 ſtitutio † reciproca, cum reciproca etiam his verbis concipiatur. Si quis hęredum meorum deceſſerit, volo bona mea ad ſuperſtites peruenire, *vt in ſpecie Ripa in l. Lucius, nu. 14. de vulg.* Quanquam diſputent Doctores ſuper verbo illo peruenire, quæ difficultas ceſſat in caſu noſtro, quoniam dicitur, *ſuccedant alÿ gradus ſuperſtites.* Hoc ſic ſtante, quod mea ſententia dubitationem probabi-
* lem non habet, ſequitur illa etiam communis *Doctorum conclusio, ſubſtitutionem † præferri coniunctioni, & ita quando
14 coniunctus, & ſubſtitutus concurrunt, præfertur ſubſtitutus, *ita Bart. in re cõiunctis, n. 33. de leg. 3. & ibi Iaſ. & Ripa atteſtantur eſſe communem, addo Bologn. conſ. 66. & Nattam conſ. 306. n. 2. lib. 2.* Nec dicatur ex coniecturata mente diſponẽtis coniunctum ſubſtituto præferri, vt præcitato loco declarat Bart. quia dico hic non adeſſe coniecturatam mentem ſtatuti ad fauorem patruelis contra ſororem, ſed potius econtra; tum ratione maioris proximitatis. tum ratione maioris portionis ſemper attributæ, *vt ſupra vno verbo attigi.*

Nec etiam hic obſtat, ſi dicatur, patruelem eſſe & coniunctũ, & ſubſtitutum, ſororem vero eſſe ſolum ſubſtitutam, & ob id patruelẽ præferri ſorori, *ex l. cohæredi, §. qui diſcretas, de vulg.* quo pro-
15 batur coniunctum † & ſubſtitutum præferri diſiuncto ſubſtituto in ſucceſſione deficientis coniuncti. Et mea opinione hæc eſt difficultas, quæ magis vrget contra ſororem.

Reſpondetur tamen coniunctionem illam nihil hic operari poſſe ad fauorem patruelis. Primo, quia *d. §. qui diſcretas,* loquitur, quando ſub vno verborum conſtructu eſt facta coniunctio, & etiam ſubſtitutio, vt puta, *inſtituo Caium in dimidia, & inſtituo Sempronium, & Titium in altera dimidia, quos inuicem ſubſtituo.* Nam tunc à coniunctione non recedit, ſed voluit illius effectum immedia-
16 te operari in ipſa ſubſtitutione: quia illa dictio † *quos,* relatiua ad præcedentes, denotat orationem præcedentem non eſſe perfectam, ſed à ſe perfici: *vt dicunt omnes Grammatici, & eſt notiſſimum,* Sed diuerſum eſt in caſu huius ſtatuti, in quo duo illi verſic. *& nõ extante matre, &c.* & verſic. *deficiente vero, &c.* habent orationem omnino ſeparatam, & ſtatuentes ex illo verſic. *deficiente vero, &c.* recedunt à præcedenti caſu verſic. *& non extante matre, &c.* quod probat caſuum diuerſitas, dum in verſic. *non extante, &c.* tres tantum gradus enumerat; & tamen in verſic. *deficiente vero, &c.* enu-
17 merat quatuor, probat & illa dictio. *Vero,* † quæ ob diuerſam rationem dicti verſ. *deficiente vero,* à verſic. præcedenti, illi in iure, & in facto aduerſatur, *vt probat l. hoc amplius, §. de his autem, vbi Bart. ff. de damn. infect.*

Secundo, nihil operatur dicta coniunctio, cum aduerſatur affectioni diſponentis, qui diſiunctum ſubſtitutum magis dilexit, quam ipſum coniunctum, *pro qua re adduco doctrinam receptiſſimam Bart. in l. Lucius, n. 21. verſ. quæro quidam. ff. de vulg. & pup. ſubſtit.* Teſta-
18 tor † habebat duos filios ex prima vxore, & duos ex ſecunda, hos inſtituit, & ad inuicem ſubſtituit. Vnus eorum repudiauit, vtrũ admittatur ille ſolus, qui eſt vtrinque coniunctus, an & alii? Bar. d. loco tenet opinionem Raynerii dicentis omnes admitti. Vtitur Raynerius hac ratione, quam omnes probant ibi, & in qua ego facio nunc fundamentum: quia teſtator parem affectionem erga omnes illos filios habebat; omnes ergo admitti voluit, & hanc rationem æqualis affectionis conſiderant omnes, & probant *in d. l. Lucius, ibi Ripa n. 47. verſ. primo quia, & in ſpecie Alc. in d. l. cohæredi, §. qui diſcretas,* vt non procedat, quando apparet de mente teſtatoris, qui ob parem affectionem voluit ita diſiunctos ac cõiunctos vocare. Si ergo à diſpoſitione *d. §. qui diſcretas,* recedimus ob hanc parem affectionem, quanto fortius, quando maior affectio eſt in diſiuncto, quam in coniuncto, vt eſt in caſu noſtro: in quo quidem iam diximus, ſtatuentes ex multis demonſtraſſe maiorem affectionem erga ſororẽ, quam erga hos filios fratris. Maior ergo hæc affectio operatur, vt ipſi ſorori nihil obſit coniunctio facta de filiis fratrum, & conſanguineis germanis. Imo quod ſoror debeat eis præferri, cum magis dilecta ſit. Nec dicatur non tantum Bart. moueri ex illa ratione Raynerii quam ex eo, quia ſuo in caſu coniunctio ſanguinis non eum operatur effectum, quem operatur coniunctio legalis, *d. §. qui diſcretas,* quia reſpondeo, vt etiam ſenſit Alc. *in d. §. qui diſcretas,* imo idem operari ſanguinis coniunctionem ex mente diſponentis ob parem affectionem, nam text. *§. qui diſcretas,* fundatur in ratione maioris affectionis, quam habuit teſtator erga cõiunctos ſubſtitutos: ſequitur ergo à contrario, quod quando conſtaret, teſtatorem maiorem affectionem habuiſſe erga diſiunctos, ſed ſubſtitutos illos voluiſſe vel coniunctis præferri, vel ſaltem cum eis admitti, & ob id infero, quod ſi in caſu *d. §. qui diſcretas,* illi diſiuncti fuiſſent filii teſtatoris, & coniuncti fratres vel conſanguinei, quod in ſubſtitutione de omnibus ipſis facta ita ſaltem admitterẽtur illi filii, vt fratres vel conſanguinei ſuperſtites, & credo neminem, qui ſani capitis ſit, huic ſententiæ refragaturum.

Tertio dico, nihil operari hoc in caſu dictam coniunctionẽ: quoniam diſpoſitio *d. §. qui diſcretas,* locum non habet, quoties verba repugnãt, vt in caſu noſtro. *Exempli gratia.* Teſtator filiam fœminam in certa quantitate inſtituit, deinde duos, quos habebat filios maſculos, hæredes vniuerſales ſcripſit & ſubiecit: *ſi quis eorum deceſſerit, eius pars ad ſuperſtites deueniat,* mortuo altero fratre, admittetur ne ſolus alius? & dicendum videbatur eſſe admittendum, vtpote re & verbis defuncto coniunctum, & ob id fœminam diſiunctam excludi, *ex d. §. qui diſcretas,* attamen contrarium verius eſt, etiam fœminam hoc in caſu eſſe vocatam, & cum fratre admitti ad ſucceſſionem fratris prædefuncti, *& ita limitari d. §. qui ita diſcretas, ita Bart. in l. vlt. in fin. ff. ad Trebell.* Illa ratione motus, quia illa verba ſubſtitutionis (: ad ſuperſtites deueniat:) pluralis numeri in ſolo fratre ſuperſtite verificari non poſſunt, & ob id neceſſario etiam filiam comprehendunt: ita etiam in caſu noſtro, dum in verſ. *& non extante, &c.* duo gradus tantum cõiunguntur, germani & filiæ fratrum, & deinde in verſic. *deficiente vero, &c.* enumeratis quatuor gradibus, & vno eorum deficiente, alios gradus ſuperſtites ſubſtituit. Ratio ergo recti ſermonis nõ patitur, vt dicamus alterum tantum ex coniunctis eſſe ſubſtitutum: ergo omnes vocati ſunt. Et hanc Bartoli doctrinam recte citauit Excellentiſſimus Dn. Decianus ad declarationem *d. §. qui diſcretas, ego addo in ſpecie Alex. & Alciat. in d. §. qui diſcretas, qui citandã dictam Bartoli doctrinam ita declararunt, & vere eſt communis * omnium * declaratio, vt apud Rum. conſ. 158. nu. 9. lib. 2. Curt. iun. conſ. 22. nu. 8. conſil. 125. nu. 7. communem * teſtatur Ripa in l. Lucius, n. 38. de vulg. & Bellon. lib. * 4. ſuppu. c. vlt. nu. 6. & præter hoc in ſpecie addo egregium reſponſum Rum. conſ. 168. lib. 2. vbi in tali ſpecie conſuluit Rum.* Teſtator † inſtituerat Se- 19 ium filium ſuum pro dimidia: & pro alia dimidia Caium, & Sempronium nepotes ex alio filio prædefuncto, & deinde his verbis ſubſtitutionem fecerat, *quod decedente, vel decedentibus aliquo, vel aliquibus ex ſupradictis Seio, Caio, & Sempronio eius hæredibus inſtitutis, vt ſupra ſine filiis legitimis & naturalibus, quod eo in caſu bona ipſius teſtatoris perueniant in alios ſuperuiuentes, vel eorum filios, &c.* euenit, quod mortuo teſtatore, moritur Seius relictis filiis: deinde moritur Caius ſine filiis, ſuperſtite Sempronio: fuit dubitatum, an ad partem Caii admittendus eſſet ſolus Sempronius eius frater: an vero cum eo concurrere deberent filii d. Seii. Conſuluit Rumus filios Seii concurrere debere cum d. Sempronio, quia, etſi teſtator ſimul coniunxerit re & verbis Caium & Sempronium ſuos nepotes, & diſiunxerit Seium, nihilominus, quia illa verba, *quod aliquo ex ſupradictis decedente, dicta bona deueniant in alios ſuperuiuentes, &c.* non poterant verificari in ſola perſona d. Sempronii cõiuncti, ob id dicitur etiam facta ſubſtitutio ad fauorem dict. Seii diſiuncti, *& ibi Rum. ſub nu. 10. perpendit illam doctrinam Bart. in d. l. vlt. ad Trebell.* & vni ſatisfacit difficultati, quæ hic poterat excitari, vt apud eum. Stat ergo firma & inconcuſſa concluſio, ita ex verbis ſtatuti eſſe vocatam eodem tempore ſororem hanc ad ſucceſſionem deficientis gradus, quemadmodum & dict. Bartholomæus patruelis. Supereſt ergo videre, quomodo inter hos portio illa diuidenda ſit.

Quoad ſecundam dubitationem, quomodo portio illius deficientis gradus diuidi debeat inter hanc ſororem, & hanc patruelem, dico paucis, eſſe diuidendam pro hæreditariis portionibus, quod quemadmodum ſoror habet dimidiam in inſtitutione, & patruelis quadrantem, ita etiam diuidant hanc portionem gradus deficientis. Atque ita duas vncias † habebit ſoror & 20
vnam patruelis, *idq; ex claro text. l. 1. C. de impub. & aliis ſubſt. §. ſed ſi ex diſparib. Inſtit. de vulg. §. ſubſtituit, Inſtit. de pupill. & in l. qui liberis, §. vlt. & l. ſi plures, de vulg.* & non eſt dubium valere argumẽtum † à diſ- 21
poſitione teſtatoris ad diſpoſitionem ſtatuti, *Iaſ. repet. l. nemo poteſt. ſecundo notab. de legat. 1. Dec. in c. cum acceſſiſſent, nu. 4. in fin. de conſtitut.* quinimo diſpoſitio ſtatuti † loquentis in materia ſucceſ- 22
ſionum regulatur ſecundum iura, quę loquuntur de diſpoſitione teſtatoris, *Bartol. l. 1. C. de iis quib. vt indign. Alex. l. ea demum, Cod. de collat.*

collatio Dec. conſ. 90. nu. 3. & hoc veriſſimo fundamento vſus eſt D. Decianus.

Nec huic fundamento obſtat illa limitatio ex *d. §. qui diſcretas*, quam in terminis adfert Iaſ. *in d. l. 1. col. 1. verſic. ſecundo notabiliter li-mit. C. de impub. & aliis ſubſtit. vbi etiam Dec. & idem conſil. 186. & conſil. 304. & Cran. conſil. 43.* dum dicunt, quod quando coniunctus eſt etiam ſubſtitutus, vocatur ad totam portionem alterius coniũcti deficientis excluſo diſiuncto. Huic difficultati ſatis ſupra fuit reſponſum ea dicta doctrina Bartoli *in d. l. vlt. ad Trebell. ac aliis ſupra relatis.*

23 Nam tunc † coniunctus ex ſubſtitutione totum non conſequitur, quando ob rationem recti ſermonis ſolus totum conſequi non poteſt, ſed debens alii adeſſe, vt hoc in caſu, dum eſt dictum, *quod alij gradus ſuperſtites ſuccedant*, intelligitur eodem tempore. Si eodem tempore, ergo non conſequitur ante totum ipſe coniunctus. Præterea cenſeo animaduertendum *d. §. qui diſcretas*, non limitare *d. l. 1. C. de impuber. cum cæteris ſimilibus.* Nam *§. qui diſcretas*, dum vult coniunctum ſubſtitutum præferri diſiuncto pariter ſubſtituto, loquitur ratione temporis, non ratione rei, non enim negat, quin ad portionem illius deficientis ſit etiam admittendus ille diſiunctus ſubſtitutus, ſed vult eum admitti poſt coniunctum ordine ſucceſſiuo: *ita in ſpecie declarat Bald. in l. teſtamento. nu. 12. C. de teſtam. milit.* Textus vero *d. l. 1. C. de impuber. & aliis ſubſtitut.* cum aliis ſimilibus, diſponit, & loquitur, cum pluribus inſtitutis eodem tempore concurrentibus ad diuiſionem portionis alterius inſtituti, cui deficienti ipſi ſubſtituti erant, eſſe conſtituendas partes pro modo partium in inſtitutione aſſignatarum. Nos modo in caſu hoc noſtro dicimus, ſublatam eſſe hanc prælationem temporis inter hanc ſororem, & patruelem: quia iam oſtendimus, ambos hos gradus eodem tempore concurrere: atque ita ceſſat is ordo ſucceſſiuus, qui conſideratur in caſu *d. §. qui diſcretas.* Modo, ſtante paritate concurſus in tempore, eſt agendum de diuiſione illius portionis; & dicimus, eſſe diuidendam ſecundum diffinitionem, *d. l. 1. C. de impub.* atq; ſi recte perpendantur omnia, is *§. qui diſcretas*, non limitat *dict. l. primam*, cum caſus diuerſi ſint, ex quo vnus de prælatione in tempore, alter de diuiſionis modo eſt.

Nec huic noſtræ, & aliorum prius grauiſſimorum Iureconſultorum ſententiæ vna aduerſatur difficultas, quam modo vrgere aduerſarii opinantur, vt nodum hunc (vt eſt in veteri prouerbio) Gordianum appellare videantur: nempe quod † in caſu

24 iſto non agatur de ſucceſſione in portione deficientis gradus, ſed agatur potius de prima ſucceſſione Benedicti, caſu quo non extarent perſonę in ſtatuto nominatæ: atque ita quod agatur de ſuccedendo in tota hęreditatę, & non de diuidenda illa ſola portione illius gradus deficiẽtis: ex quo illud videtur inferri, hos æqualiter ſuccedere debere, nec eſſe habẽdam rationem aliquam portionis. Quod ſane fundamentum confirmari videtur ex illis verbis ſtatuti, *deficiente aliquo ex prædictis gradibus, ſuccedant alij gradus ſuperſtites, &c.* quibus ſignificari videtur, nõ vt ſuperſtites ſuccedant gradibus deficientibus, ſed ipſi primo defuncto. Quoniam inepta locutio videtur, quod vni gradui ſuccedatur: quia, ſi ita ſtatutum intellexiſſet, dixiſſet, quod gradui deficienti ſuccedant ſuperſtites, & non quod deficiente gradu ſuccedant ſuperſtites. Confirmatur ſecundo, quia illa verba, *deficiente, &c.* intelligi forte debent per mortem, quia is deficere dicitur, qui ſemel fuit.

Reſpondetur huic difficultati multis modis per Excellentiſſimum D. Decianum, & mea quidem ſentẽtia, vere & recte: quibus accedit, quod ſi mens ſtatuti hæc eſſet, quod deficiente hoc gradu portiones deberẽt confundi, & æqualiter ſuccedi: ſequeretur, quod tantum deinde in tota ipſa hæreditate haberent filii iſtorum fratrum, quantum ſoror, quod eſt contra mentem ſtatuti: quia (vt ſæpius dictum fuit) ſtatutum minus ſemper voluit tribuere filiis fratrum, quam ſororibus. Rurſus, iſta ſumpta interpretatione, ſequeretur, quod gradus iſte deficiens operaretur augmentum ipſis filiis fratrum, & non ſorori, quod eſſet valde abſurdum: quia, ſi ſoror ſemper fuit iſtis filiis fratris antepoſita & prædilecta, etiam quando omnes gradus exiſterent; ita debet eſſe prædilecta, ſi vnus graduum deficit. Gradus ergo deficiens ita operari debet augmentum vni ac alteri: *quemadmodum ſupra in 1. artic. oſtendimus.* Nec obſtat illa prima confirmatio, quia non eſt inepta locutio dicere, *quod deficiente gradu alij ſuccedant*: quia demonſtratur his verbis ſuccedi ipſi defuncto, de cuius hæreditate agitur, atq; ita directe; ſed quo ad portionem deficientis gradus, quemadmodum in ſubſtitutione vulgari à teſtatore facta. Si enim teſtator ita diſponat, *Inſtituo Caium, Seium, & Sempronium, & ſi eorum vnus non ſuccedat vel deficiat, alij ſuccedant, vel alios ſubſtituo.* Hoc modo ſuccedunt ſuperſtites teſtatori ſubſtituenti, ſed in portione illius qui defecit, ſeu hæres eſſe noluit. Si vero aſſumeretur altera interpretatio, quæ quidem, vbi verba eſſent eo modo concepta, ſtare poſſet; tunc non directo, ſed per fideicommiſſum teſtatori, ſeu primo defuncto ſuccederetur; quæ ſuccedendi forma, vel nunquam, vel raro fit in ſtatutis.

Præterea, vbi relata reſponſio, quæ alioqui optime nodum diſſoluit, non ſatisfaceret, melius eſſet dicere, quod inepta † ſit 25
locutio, quam vt vera mens ſtatuentium tollatur. Nam ſecundum illam locutionem aduerſariorum, filii fratrum tantum cõſequerentur, vt ſoror, & tamen hoc eſt contra mentem ſtatuti, vt iam diximus. Et hoc præſertim in caſu noſtro dicendum eſt; in quo ratio habenda non eſt locutionis horum ſtatuentium, cum videamus plura imperite ab eis diſpoſita, *vt iam ſup. admonui.* Non pariter aduerſatur illa ſecũda confirmatio, quia falſum eſt, vt illa verba: *Deficiente vero, &c.* intelligantur de deficientia per mortem, & non per exiſtẽtiam: quia imo vere intelliguntur per non exiſtentiam: quoniam, ſi verba ſtatuti percurrãtur, conſtat, ſtatutum habuiſſe hæc verba, *deficiente, non exiſtente*, pro ſynonymis, hoc demonſtrant verba ſtatuti ibi: *Et vno ſolo ex dictis quatuor gradib. extante reliquis deficientibus, &c.* paulo ante dixit, loquendo de his gradibus, *deficiente*, & tamen ſubiicit, *extante*, & poſtmodum inquit *deficientibus, &c.* & in verſic. ſequenti ibi, *& prædictis omnibus gradibus deficientibus, &c.* & ſubiicit, *ſi extaret aliqua filia, &c.* & paulo poſt, ibi: *illis autem etiam non extantibus, &c.* Rurſus dico eſſe animaduertendum, quod ſtantibus verbis & diſpoſitione illa ſtatuti, quod ſuperſtites ſuccedentes in locum gradus deficientis, ſuccedant directo teſtatori, *vt ſupra diximus*, fatuum eſt cõſtituere aliquam differentiam inter hanc non exiſtentiam, & illum defectum per mortem. Hoc patet exemplo, ſupponamus, fuiſſe in rerum natura omnes hos gradus, nempe ſorores, filios fratris, & germanos. Aut volumus dicere, quod vnus gradus defecerit, & ita mortuus ſit ante illum, de cuius hæreditate agitur, & tunc clarum eſt dici, non exiſtere tempore delatæ ſucceſſionis. Aut volumus, quod omnes gradus extant etiam poſt mortem iſtius, de cuius ſucceſſione agitur, & adeant omnes hæreditatem, & tunc eſſet fruſtra diſputare de non exiſtentia, ſi vnus eorum deinde moriatur, quoniam hæreditas † adita deſinit eſſe 26
hæreditas, & efficitur illius patrimonium, *l. 1. §. veteres, vbi Iaſ. n. 14. de acquir. poſſ.* nec eo mortuo alteri hoc in caſu poſſet deferri, cum (vt dixi) ſuccedatur directo primo defuncto, & non per fideicommiſſum. Aut volumus gradus omnes exiſtere tẽpore mortis, ſed vnum deficere ante aditam hæreditatem, & tunc dico, quod ſi moritur ante illius aditionem, & non tranſmittat reſpectu impotentiæ, tunc dicitur ſecundum effectum deficere, ſeu non exiſtere, cum paria ſint, nunquam fuiſſe † vel fuiſſe & inuti- 27
liter, *l. quoties, vbi late Iaſ. ff. qui ſatisdar. cogun. Dec. conſil. 256. nu. 3.* & ideo ſua portio aliis accreſceret, vt eſt etiam in caſu noſtro. Aut tranſmittit, & tunc fruſtra diſputatur an defecerit, vel non; cum nulla adſit portio, de cuius diuiſione agendum ſit, ex quo dixi ſuam effici & tranſmitti. Eſt ergo (vt dixi) fatuum hanc differentiam conſtituere.

Præterea & tertio loco reſpondetur, iſta verba, † *deficiente vero, &c.* tam in iure, quam etiam apud bonos auctores ſumi pro 28
eo, quod nunquam fuit. In iure ciuili probatur *in l. vnic. §. & cum triplici, C. de caduc. tollen.* Sic apud M. Tullium libro de vniuerſitate. *Sed quia nondum omne animal in mundo intus incluſerat, ex ea parte deficiebat, ad propoſitũ exemplaris imaginis ſimilitudo,* cætera præterea. Et cum vere hæc ſit leuiſſima † ratio fundata in ſermonis pro- 29
prietate, quam vere nullam ſeruauerint ſtatuentes, nõ eſt, quod in ea ſolidum aliquod fundamentum conſtituatur. Atque ita concludo iuris eſſe, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius, I C.

S V M M A R I V M.

1 *Ordo præſtantior eſt omnium, quo recte omnia geruntur, moderantur atque conſeruantur.*

2 *Ordo concordiam parit, alit atque fouet.*

3 *Sacerdotes qui non ambitu & ſuperbia de ordinis obſeruatione contendunt, laudem merentur.*

4 *Gradus ordinum & dignitatum, tam Iure Canonico quam Ciuili eſt obſeruandus.*

5 *Vſurpatores priorum locorum dignitatum, ambitu & cupiditate gloriæ ſunt multum damnandi.*
6 *Prælatio conceditur ei, qui maiorem habet dignitatem & iuriſdictionem.*
7 *Vicarius an habeat maiorem iuriſdictionem quam Archidiaconus, & qualis eorum, iu aliam iuriſdictionem habeat.*
8 *Decanus maioris iuriſdictionis eſt Præpoſito.*
9 *Delegatus Principis eſt dignior ordinario, Et qua de cauſa.*
10 *Vicarius aſſociari dicitur Epiſcopo, igitur omnibus præferendus videtur poſt Epiſcopum.*
11 *Maior is dicitur, qui melioribus præeſt.*
12 *Abbas Vicarius idem conſiſtorium cum Epiſcopo facit.*
13 *Papa conſiſtorium facit cum Deo, ideo omnibus antefertur.*
14 *Vicarius immediate repræſentat perſonam Principis.*
Vti de delegato dicimus.
15 *Vicarius coruſcat radiis Epiſcopi vti vxor nobilitatur ex genere mariti.*
16 *Locum tenens locum ſui principalis tenet.*
Idem de Vicerectore dicimus.
17 *Iuriſdictio perpetua præfertur temporali.*
18 *Vicarius Epiſcopi temporalem dicitur habere iuriſdictionem, & qua de cauſa.*
19 *Archidiaconus perpetuam habet iuriſdictionem. & qua de cauſa.*
20 *Archidiaconus dicitur Vicarius Epiſcopi, quia ipſo abſente, Archidiaconus habet curam Eccleſiæ, & nu. 56. in fin.*
21 *Primus is eſt, quem nemo antecedit.*
22 *Delegatus Principis licet delegatus ſit ad vnam cauſam tantum, tamen dignior eſt ordinario.*
23 *Vicarius Epiſcopi, an generalis vel particularis dicatur.*
24 *Habens iure ſuo officium ſeu dignitatem dignior cenſetur eo, qui habet iure alieno.*
25 *Dignior eſt, qui propria virtute fulget & coruſcat.*
26 *Archidiaconus iure ſuo, vel alieno, an habeat iuriſdictionem & numero 28.*
27 *Dignior is eſt, cui ex eſſentiali natura qualitas dignior cõpetit quam ſi ex accidenti.*
28 *Natura ſi cum accidenti concurrat, natura præfertur.*
29 *Dignior is eſt, qui dignitatem conſecutus eſt à digniori.*
30 *Doctor creatus à Principe præfertur Doctori creato à collegio Doctorum.*
31 *Dignior altero eſt, qui duas habet qualitates, & alter vnicam tantum.*
32 *Archidiaconus duas habet dignitates.*
33 *Vicarius Epiſcopi licet habeat officium, non habet tamen dignitatem.*
34 *Vicarius temporalis titulum etiam habere non dicitur.*
35 *Argumentum ſumi poteſt ex ordine rub. ad cognoſcendum, qualis perſona præferatur.*
36 *Stylus Curiæ Romanæ vbiq; obſeruatur, niſi lex vel conſuetudo loci aliud ſuadeat.*
37 *Breuia ſeu reſcripta Apoſtolica, quando diriguntur Canonico poſito in dignitate vna cum Vicario, quomodo inſcribantur.*
38 *Vicarius & Officialis, an aliquando non differant.*
39 *Dignior is dicitur in pari gradu dignitatis, qui antiquior eſt tempore.*
Doctor antiquior in dubio iuniori præfertur.
40 *Dignior in dubio dicitur poſſeſſor dignitatis, vel prioris gradus.*
41 *Et licet bonam non habeat poſſeſſionem, attamen manu armata poteſt reſiſtere contra illum, qui vult eum amouere.*
42 *Quia in pari cauſa melior debet eſſe conditio poſſidentis.*
43 *Epiſcopus ſedens in Choro in ſede Canonicorum, ſedet vti Canonicus, non vti Epiſcopus.*
44 *Scandala ſunt euitanda, & multa concedenda ſunt, quæ alias minime concederentur.*
Ex facto vnius tertio præiudicari non debet.
45 *Quod tibi non nocet, & mihi prodeſt, facile eſt concedendum.*
46 *In dubio illa via eſt eligenda, quæ magis tuta eſt.*
Quæ minus eſt præiudicialis.
Et quæ pacem & concordiam adferre poteſt.
47 *Præiudicium duorum magis conſiderabile eſt, quam vnius tantum.*
48 *Pronunciandum eſt in dubio pro eo, qui agit de damno euitando, potius quam pro eo, qui agit de lucro capiendo.*
49 *Vſus & conſuetudo multum attendenda eſt.*
50 *Prælatio in Eccleſia iudicari debet ex vſu & conſuetudine.*
51 *Abbas illum locum tenere debet, quem tenuit anteceſſor ſuus ex more & conſuetudine.*
52 *Conſuetudo circa prælationem clericorum dicitur contra ius Diuinũ, Canonicum, & naturale, & potius peſſima quam conſuetudo dicitur, & inter quos procedat hæc concluſio.*
53 *Doctoribus tenentibus aliquam opinionem rationibus non perpenſis, ſed turbatim & inconſiderate, nulla fides præſtanda eſt.*
54 *Opinio Doctorum prolata per tranſennam, & non diſputando affirmata, non eſt attendenda. Et quibus aſſimilentur hi Doctores.*
55 *Iuriſdictionis maioritas, an & quando arguat maioritatem dignitatis & præeminentiæ.*
56 *Archidiaconus dignior eſt Archipresbytero, & illi præfertur in actibus iuriſdictionalibus, non autem in diuinis.*
57 *Legati ſunt maiores ordinariis.*
58 *Cornei auctoritas non minor dicitur auctoritate Abbatis.*

FACTI SPECIES.

IN Eccleſia cathedrali Raguſiæ duodecim extant Canonicorum ſedes: quemadmodum & duodecim ſunt ipſius Eccleſiæ Canonici. Reuerendus admodum atque Excellentiſſimus Iuriſconſ. D. Marius Labocca Raguſinus tanquam Archidiaconus hactenus ſedit in prima ſede Canonicorum: ſicuti ſui anteceſſores conſueuerunt ſedere.

Præſupponitur etiam, quod in eadem Eccleſia extat ſeparata ſedes Reuer. D. Epiſcopi.

Nunc Reuerendus admodum D. Vicarius Epiſcopi contendit ſe primas obtinere in ea Eccleſia poſt D. Epiſcopum, & ob id ſibi deberi locum & ſedem, in qua ſedet D. Archidiaconus. Dubitari contingit, an ipſe D. Vicarius ſit D. Archidiacono ita anteferendus, vt illi ſedes illa debeatur.

CONSILIVM LI.

Initium à Domino.

CVM rerum omnium præſtantior ſit † ordo, quo recte omnia geruntur, moderantur atque conſeruantur; maxima imprimis habenda eſt gratia Deo Opt. ac Max. quod ſua illa immenſa bonitate, atq; ſapientia, quibus nos ſummopere diligit, cœleſtia tam miro ordine conſtabilierit, vt alii aliis præſint: alii aliis pareant. Deinde hominibus illis, qui dum in terris Dei locum obtinent, diuino afflati numine militantem Eccleſiam triumphantis inſtar ordine pulchro conſtituerunt. Siquidem (*vt Gregor. cap. vlt. 89. diſt. ſcriptum reliquit*) ordo † concordiam parit, alit, atq; fouet. Neque enim vniuerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere; niſi huiuſmodi magnus eam differẽtiæ ordo ſeruaret. Quocirca qui non † ambitu & ſuperbia de ordinis obſeruatione contendunt, 3
laudem merentur. Nam ii nil aliud mihi agere videntur, quam vt à Deo ordinata, & recte conſtabilita tueantur. Ita pariter ii naturam defendunt humanam, quæ (*vt auctor eſt Iuſtinianus in authen. de monachis, §. ordinato*) neque omnes per ordinem inter ſummos, neque rurſus omnes inter nouiſſimos conſtituit. Iura quoque ii Pontificia atque Cæſarea obſeruari iuſte ſtudẽt, ſiquidem ſtatuit ius Pontificium ordinum gradus † & dignitatẽ fore ob- 4
ſeruandos, *c. ſolitæ de maio. & obe. c. vt debitus, de app. c. ex ore, de priuil. ita etiam ſtatuiſſe ius Cæſareum videmus, l. honor, §. gerendorum, l. vt gradatim, de mun. & honor. extat & integer ille titulus, Cod. vt dignit. ordo ſerue. lib. 12.* Damnandi quidem ſunt ii, qui ambitu & gloriæ cupiditate prima loca vſurpare † conantur. Ii ſunt, quorum Saluator 5
noſter meminit Matthæi 23. *qui, inquam, glorioſe amant primos recubitos in cœnis, primas cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro.* De iis verba feciſſe intelligo Iuſtinianum *in l. ad ſplendidioris, C. de diuer. off. lib. 2.* dum ſcripſit. *Qui ſtudio exercendæ cupiditatis ambierunt, vt velut in meliori fortuna poſiti, aut ea ſcelera, quæ prius commiſiſſe docentur occultent, vt alia deinceps poſſint impune committere.* Horum in numero non eſſe opinor Reuerendos admodum Archidiaconum & Vicarium Epiſcopi, quos de prælatione pro bono & æquo contendere audio: & quorum nomine de iure reſpondere rogatus. Qua quidem in diſputatione, prima (quod aiunt) facie dicendum videbatur, Reuerendum Vicarium præferendum eſſe

eſſe Reueren. Archidiacono, quod vt dicerem, me plura moue-
bant.

Primo ea ratione, qua Abbas *conſil. 21. libr. 1.* dum pro Vicario
contra Archidiaconum Bononienſem reſpondit, vſus eſt, quia
6 ille † præferendus eſt, qui maiorem obtinet iuriſdictionem &
7 poteſtatem *cap. ſtatuimus, §. vlt. & c. ſeq. 17. diſt.* ſed Vicarius † maio-
rem habet iuriſdictionem, quam habet Archidiaconus, ergo illi
præferri debet. Minor probatur propoſitio, quia Archidiaco-
nus nullam habet iuriſdictionem in Vicarium, & ſi aliquam in
ſuæ eccleſiæ clericos exercere poſſit, *c. ad hæc, §. in quadam, de offic.
Archid. gloſſ. in c. ad hæc, de exceſſ. prælat.* imo econtra Vicarius ipſe et-
iam in Archidiaconum iuſdicere poſſe dicitur. Hoc argumenti
genere vſus etiam eſt in caſu non multum diſſimili Decius *con-
ſil. 151. colum. 2. verſ. 6. iſta, ita etiam arguit Rota deciſ. 4. tit. de elect. in no-
uis,* quæ declarauit, ratione maioris iuriſdictionis Decanum fu-
8 iſſe † Præpoſito præferendum, *quam quidē deciſionem probauit Gon-
dula. de Villadiego tractat. de leg. part. 1. quæſt. 9. num. 19.* Accedit, quod
9 ob id Delegatus † Principis dignior creditur ipſo ordinario,
quia ordinarij iuriſdictionem impedire poteſt. *§. iudicare, in auth.
de defenſ. ciuit. atq; ita argumentatur in Delegato Ruiin. in rubr. ff. de offic.
eius, num. 2.*

10 Secundo, ea ratione adducitur Abbas, quod Vicarius † aſſo-
ciari dicitur Epiſcopo in iuriſdictione, *c. in nouo, 16. q. 9.* ergo poſt
Epiſcopum primum locum obtinere debet; vt cæteris præfera-
tur, *arg. c. recolentes, de ſtatu regula. c. in tua diœceſi, de decim.* vbi habe-
tur, non debere cenſeri diuerſo iure. *facit text. l. eum qui, de vſuc.* er-
go etiam Archidiacono debet præferri.

Tertio mouetur Abbas, quo quis melioribus præeſt, eo ma-
11 ior † eſt, *§. nos igitur, in auth. de defenſo. ciuita. confert lex, quilibet, C. de
decur. lib. 10. ibi, à nobis, quibus propter loci dignitatem rerum ſumma com-
miſſa eſt.* Quo loci annotauit Baldus, quod tanto maior eſt offi-
cialis, quanto digniori loco præſidet, *& Baldum eſt ſecutus Boerius
tractat. de ord. grad. vtriuſque fori, n. 45. & nouiſſime Portius Imolenſ. con-
ſil. 167. num. 29.* ſed Vicarius (vt iam diximus) melioribus præeſt,
cum & ipſi Archidiacono præſit, ergo ipſi Archidiacono præ-
ferri debet.

12 Quarto ſuffragatur ſecundum Abbat. † Vicarius idem Con-
ſiſtorium cum ipſo Epiſcopo facit, & de illius iuriſdictione par-
ticipat, *cap. 2. de conſuet. in 6. c. Rom. in prin. de appo. in 6.* ergo Vicarius
poſt Epiſcopum omnibus præferri debet. Quemadmodum de
13 ipſo Summo Pontifice † dicimus, qui dum facit idem conſiſto-
rium cum Deo, ſecundum Innocent. & Hoſtienſ. *in r. 4. de tr. inſ-
la. prælat.* poſt Deum cæteris anteſertur. Ita hic Vicarius primam
ſedem poſt Epiſcopum tenere debet; quia (*vt inquit idem Panorm.
d. conſil. 21. ad finem*) non eſt dare medium inter Epiſcopum & Vi-
carium. Accedit text. *in l. ad finem, Cod. de offic. Vicar.* quo probatur,
14 Vicarium † immediate repræſentare perſonam Principis, *id
quod & de delegato Principis dicimus, ca. ſane, il 2. de offic. deleg. & ibi Do-
ctores.*

Quinto confert, *inquit Abbas, d. conſil. 21. ad finem,* quod Vicari-
15 us † coruſcat radiis Epiſcopi, vt dicimus in ſimili de vxore, quæ
ex genere mariti nobilitatur, *l. vltim. C. de incol. lib. 10. l. 1. C. de præpoſ.
labo. late apud Tiraquellum tractat. Nobilitat. capit. 18. qui per multos con-
geſſit.*

Sexto, præter Abbatem vrgere videtur mirum in modum
text. *in cap præcipimus, 93. diſtin.* quo probatur, quod locum tenens,
16 hoc † eſt, Vicarius, locum ſui principalis tenere debet. Quem
textum ſingularem eſſe dixit Roman. *ſingul. 362. Bartolus,* & ex il-
lo inquit Romanus, Vicerectorem tenere debere locum, atque
ita in eminentiori loco ſedere, vt Rector ſedere conſueuit. Id
*quod ſcriptum reliquit etiam Bart. in l. ſi filium, ff. de legatio. & cum eo De-
cius in c. ſane, il 2. nu. 5. de offic. deleg. Alex. in rub. ff. de offic. eius, cui man. eſt
iuriſd. n. 14. Fel. rub. de maio. & obed. nu. 8. in fin. & alios recenſet Boer. tract.
de auctor. magni conſilij, nu. 67.* Si ergo Vicarius locum Epiſcopi te-
nere debet, ergo ſine controuerſia videtur Archidiacono præ-
ferendus. Septimo & vltimo adducebar auctoritate Abbatis *d.
conſ. 21. lib. 1. quem ſecuti ſunt Caſſa. Catalogo gloriæ mundi part. 4. conſil.
46. poſt Fel. in c. ſtatuimus, de maior. & obed. Anton. de Prato tracta. de iu-
riſdict. Epiſcop. cap. 6. num. 41. vbi refert Iacobatium, Curt. Sen. atque alios.*
Hæc me reddebant hæſitantem, ne pro Reuerendo Dn. Archi-
diacono reſponderem.

Re tamen ipſa longe melius atque diligentius perpenſa, ſum
in contraria & probabiliori ſententia, nempe Reuerendum ad-
modum Archidiaconum eſſe præferendum Reuerendo admo-
dum Vicario: in loco ſcilicet ſedendi in choro: in locis ac ſedi-
bus Canonicorum: & Dn. Achidiaconum non eſſe è loco ſuo
mouendum. Quod vt dicam, multis adducor rationibus atque
fundamentis.

Primo in hanc adducor ſententiam, quod is, qui perpetuam
iuriſdictionem † habet, habenti temporalem præfertur, *quem- 17
admodum probat multis Ioan. Andr. in cap. pen. de offic. deleg. in 6. in nouel.
quem ſecuti ſunt Felin. in rub. de maior. & obe. n. 10. Boer. tract. de ord. grad.
vtriuſque fori, nu. 21. & Gondiſ. tract. de leg. part. 1. q. 9. nu. 55.* ſed Vicarius
Epiſcopi † temporalem iuriſdictionem habet, cum ſit officium 18
eligibile ad voluntatem Epiſcopi, & ad libitum amoueri po-
teſt, *clem. & ſi principalis, de reſcript. & Panorm. cap. de multa, nu. 23. de
præben. late Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicarij, Archiepiſc. num. 192.* Ar-
chidiaconus † vero iuriſdictionem habet perpetuam, cum vna 19
cum ipſa dignitate, quæ perpetua eſt, illam conſequatur: ſequi-
tur ergo Archidiaconum eſſe ipſo Vicario digniorem; illique
præferendum.

Nec aduerſatur, quod ſcribit idem Abbas *d. conſ. 21. num. 2.* ſatis
eſſe, quod Vicarius ſit in ea dignitate, quamdiu eſt in eo officio,
licet aliquando remoueatur propter alterius inſtitutionem, *d.
clem. & ſi principalis,* quia reſpondeo, imo ſatis non eſſe compara-
tiue ad Archidiaconum, quia & ipſe Vicarii officium (: vt mox
dicam:) obtinet. Præterea verum non eſt, Vicarium dignitatem
obtinere, vt obtinet Archidiaconus, vt ſtatim demonſtrauimus.
Nec ad rem confert, quod ſubiungit idem Panormita, ſufficere,
quod poſſit eſſe perpetuus, hoc eſt, dum viuit, ſi non remoue-
tur, ſi quidem ab illius voluntate hoc non pendet: ſed à volun-
tate eligētis. Cum itaque non habet Vicarius quid iure ſuo per-
petuum, non poteſt dici dignior ipſo Archidiacon. vt mox ſub-
iiciam.

Secundo itaque loco moueor ea ratione; Archidiaconus † eſt 20
Epiſcopi etiam Vicarius, *c. 1. & ibi Ioan. Andr. de offic. Archidiac.* nam
curam habet eccleſiæ abſente Epiſcopo, *cap. ad hæc, & c. vlt. de offic.
Archidiac.* Quo loci reſcriptum eſt, Archidiaconum eſſe oculum
Epiſcopi, & maiorē poſt Epiſcopum. Si maior, ergo ante ipſum
Vicarium, quoniam primus † is dicitur, quem nemo antecedit, 21
§. diſcipulis, in proœm. Digeſtor. & ideo dicitur *in d. ca. ad hæc,* quod de-
bet honorari, vt Epiſcopus, cum ſit maior poſt eum. Nec aduer-
ſatur, quod ſcribit Panorm. *d. conſil. 21. nu. 3. verſ. ad ſecundum,* quod
Archidiaconus ſolū eſt Epiſcopi Vicarius ſpecialis, quoad duo
illa relata *in d. cap. 1. de offic. Archid.* cum tamen ipſe Vicarius electus
ſit generalis, *c. 2. licet, de offic. Vicar. in 6.* quia reſpondeo, nil hoc eſ-
ſe, nam videmus Principis † Delegatum ſpecialem, eſſe tantum 22
delegatum ad vnam cauſam; & tamen recepta magis eſt opinio
Doctorum illum eſſe ordinario digniorem, & illi præferendum,
*ita enim affirmarunt magis communiter * Doctores in rubric. ff. de off. eius,* *
*vbi Purpur. nu. 30. communem * teſtatur, & Curt. Iun. nu. 11. quib. addo Ioh.* *
Coraſ. lib. 3. miſcell. iuris, cap. 19. nu. 6. Rurſus eſt falſum, Archid. † eſſe 23
ſpecialem Vicarium, imo eſt generalis & in omnibus, *d. c. 1. de offi.
Arch.* præterea, vbi generalis Vicarius ſuſtinet vices Epiſcopi po-
teſt dici habere ampliorem iuriſdictionem, non tamē illam in-
fert eſſe digniorem. Non etiam officit, quod ait idem Panorm.
d. conſ. 21. n. 3. verſ. non obſtat vltimum, eſſe intelligendum, Archidia-
conum eſſe maiorem cæteris, excepto ſcilicet ipſo Vicario, quia
reſpondeo, non probari hanc exceptionem: & onus probandi
eam illi, qui eam aſſerit, incumbit, *vulg. iuribus.*

Tertio Archidiaconum Vicario anteferēdum eſſe, illud ſua-
det, quod is, qui † iure ſuo officium vel dignitatem habet, di- 24
gnior cenſetur eo, qui habet iure alieno, & illi præfertur: *ita argu-
it Iacobus de Nigris in repet. rub. de off. eius, nu. 14. in fin. & clare atq; egre-
gie reſpondit Alciat. reſponſ. 199. nu. 39. ex l. ſi filium, §. erit, ff. de fideicom. li-
ber.* Cuius ſententiæ eſt ratio, quia dignior eſt, † qui propria vir- 25
tute fulget & coruſcat, *l. ſi Auguſta, de leg. 2. Dec. l. 2. n. 7. de reg. iur. No-
ui. lib. 4. Sylua nup. 127. 130. Boer. q. 76. in ſpecie Iaſ. in l. more, nu. 4. de iuriſd.
omn. iud.* ſed Archidiac. † iure ſuo habet officium cum ſuæ digni- 26
tati de iure communi annexum ſit, *d. cap. 1. de offic. Archid.* Vicarius
vero habet iure alieno, cum ſit officium electiuum, quod poteſt
auferri, quod non poſſet, ſi haberet vt proprium, & in ſpecie v-
trunque dictum hoc probat *gloſſ. rub. extra de off. Vicarij. Card. Zab.
clem. & ſi principalis, q. 12. de reſcr.* Sequitur ergo, quod Archidiaco-
nus, vt dignior præferendus eſt, confirmatur ea ratione, quia al-
tero dignior † eſt is, cui ex eſſentiali natura qualitas dignior cō- 27
petit, quam ſi ex accidenti. *vt in ſpecie reſpondit Port. Imol. conſ. 167. n.
94.* quo loci reſpondit, Ducem Ferrariæ eſſe digniorem & præ-
ferendum Duci Florentiæ, rationibus vt per eum ibi adductis.
Illis hæc accedit, quod vbi concurrit natura † & accidēs, natura 28

præfertur. *Bart. l. 3. nu. 2. ff. de tutel. Soc. Sen. conſ. 216. nu. 8. lib. 5. Rum. con-
ſil. 19. nu. 11. lib. 3. Tiraq. de vtroq; retractu, §. 30. gl. 1. nu. 26.* Cum ergo in
Archidiacono adſit dignitas & officium ab ipſa natura eſſentia-
li, Archidiaconatus ſonat in dignitatem, *vt inquit Ioh. de Selua tra-
ctat. de Beneficio, part. 1. q. 2. nu. 71.* non ſic in Vicario, qui ex acciden-
ti eligi ſolet.

29 Quarto accedit, quod is † dignior eſt, & alii præfertur, qui of-
ficium vel dignitatem conſecutus eſt à digniori, *c. per tuas, de ma-
ior. & obed. vbi gl. l. 2. ff. de Albo ſcrib. & declarat Dec. in l. cum quid, 2. lect.*
30 *num. 11. ff. ſi cert. pet.* vbi ſcribit, quod Doctor † à Principe creatus
præfertur Doctori creato à Collegio Doctorum. *Idem probant
Iaſ. in l. ſi quis maior, n. 31. C. de tranſact. & probat text. in l. reſtituendæ, &
ibi gl. vlt. C. de Aduo. fiſci, quam citare voluit Rim. in rub. de off. eius, nu. 2. in
fin.* ſed Archidiaconus habet officium & dignitatem à digniori,
hoc eſt, à lege Pontificia, & quæ ſine controuerſia eſt dignior E-
piſcopo Vicarius vero habet ab Epiſcopo, ergo &c.

Quinto, quod Archidiaconus præferendus ſit, illud confert,
31 quia dignior † altero is eſt, qui duas habet qualitates, & alter v-
nam tantum, *l. ſed & militis, in prin. vbi Bal. ff. de accuſ. tut. ita argumen-
tantur Iaſ. conſ. 192. n. 2. verſ. moueor ſecundo, lib. 2. Rum. conſ. 19. n. 9. lib. 1. v-
bi idem cum Iaſ. reſpondit Dec. conſ. 161. n. 2. Natta conſ. 351. lib. 2. Portius cō-
ſil. 167. n. 80. 83.* dum reſpōdit, Ducem Ferrariæ præferri Duci Flo-
32 rentiæ, cum eo plures habeat dignitates, ſed Archidiacon. † du-
as habet qualitates; nempe officium ſeu iuriſdictionem, *c. 1. de off.
Arch.* & dignitatem, *c. ad aures, de reſcr. & tradunt multi, & Io. de Selua,
quæ mox referam. & Innoc. in c. de multa. & ibi Panor. n. 21. de præb. gl. in*
33 *rubr. de off. Arch.* Vicarius † vero ſolum officium habet ſine digni-
tate. *Ita affirmarunt Ioh. de Selua, tract. de Beneficio, part. 1. q. 2. nu. 64. poſt
Panor. c. de multa, n. 23. de præb. Paninus tract. de offic. & poteſt. c. ſede vaca.
part. 2. q. 10. nu. 16. qui eiuſdem opinionis recenſet Paul. de Eleaz. & Card. in
clem. & ſi principalis, q. 12. de reſcr. ex illo text. qui optime probat.* Nam ex
quo ibi ambigitur, an Vicario delegari poſſit cauſa, intelligimus
illum non habere dignitatem, alioqui fuiſſet illud de indubita-
bili cum habenti dignitatem fiat delegatio, *c. ſtatutum, de reſc. in 6.*
Nec obſtat, quod imo Vicarius dignitatem habere dicatur ſecū-
dum Rebuffum *in praxi Beneficio. de offic. Vicarij. nu. 4.* quia reſpon-
detur illum male ſentire, nec enim Paninus & alii ab eo allegati
hoc affirmant: ſolum ſcribunt Vicarium quandam præeminen-
tiam habere, & ſi aliqui dignitatem appellant, ex larga & impro-
pria ſignificatione appellant, *vt Anton. de Pratis, tractat. de iuriſd. E-
piſc. cap. 6. nu. 55.* vbi inquit, hanc eſſe dignitatem, quia Epiſcopum
repræſentat, quod procedit in iuriſdictione. Quocirca officium
dicitur proprie, cuius ratione cauſæ illi ſolent committi. Impro-
prie ergo dignitas appellari poteſt, & ſæpiſſime officia, quæ di-
gnitates non ſunt, dignitates appellantur, ſed improprie, *vt de-
clarat Ioh. de Selua tract. de Benefic. part. 1. q. 2. num. 72.* Rurſus intelligi
poſſunt relati Doctores, vt loquantur de Vicario perpetuo, non
34 autem de temporali, † qui nec titulum habere dicitur, *vt declarat
Rebuff. d. praxi Benef. tit. de diſpenſ. ratione ætatis, in verbo, Vel earum per-
petua Vicaria.*

Sexto, Archidiaconum eſſe Vicario Epiſcopali præferen-
35 dum, arguit ipſa titulorum collocatio. Nam titulus † de officio
Archidiaconi, collocatus eſt ante titulum de officio Vicarii; er-
go maiorem dignitatem & prælationem arguit, *quo argumenti
genere vſi ſunt Bart. in l. 1. nu. 8. de confir. tutor. & in rubr. ff. de eo, per quem
fact. erit. Dec. in auth. præterea, nu. 3. C. vnde vir & vxor, & in hiis fere ter-*
* *minis idem Dec. in cap. auaritia, col. 1. de præb. vbi teſtatur * communem, i-
dem conſil. 161. col. 2. verſ. 3. hoc ſuadetur, &c. Boer. tractat. de ord. grad. v-
triuſque fori, part. 2. nu. 24. & Alciat. rubr. extra de offic. ordinarij, num 1.*
Huic tamen (: vt ingenue dicam quod ſentio:) argumentationi
parum tribuo, & ſi eam noſtri Doctores multifaciant. Nam, ſi
eſſet vera, ſequeretur, quod ſacriſta & cuſtos Eccleſiæ eſſent di-
gniores Vicario, cum ante titulum de officio Vicarii collocatus
ſit titulus de officio ſacriſtæ & cuſtodis: & tamen eſt manifeſte
falſum; quod Cuſtos & Sacriſta Vicario Epiſcopi anteferri de-
beant.

Septimo, & melius argumētum ducitur à ſtylo curiæ Roma-
36 næ; qui ſane † curiæ ſtylus vbique locorum ſeruari debet, ſi cō-
traria loci conſuetudo & lex non extat, *vt ſcribit Dec. in ca. auaritia,
nu. 9. de præb. poſt Spec. tit. de appell. §. de off. n. 14.* Atqui ſtylus curiæ ſeu
37 Cancellariæ ita ſe habet, vt cum reſcripta, † vel breuia Apoſtoli-
ca diriguntur Canonico poſito in dignitate vna cum Vicario
Epiſcopi, prius inſcribitur Archidiaconi nomen, deinde Vica-
rii. Hac forma: Dilectis filiis Archidiacono & Epiſcopi Vicario.
vt teſtatur Hieron. Paulus in ſuo opere Prouinciali, pag. 13. & 14. & pagin.
272. Qua ex re cōſtat, Archidiaconū anteferri Vicario. Nec du-
bitandum, quin liber ille Hieron. Pauli ſit authenticus, nam ap-
probatus fuit à Pont. Max. *quemadmodum atteſtatur Gomes in proœ.
reg. Cancell. q. 2. in fin. poſt Card. Zabarel. in clem. 2. §. irritum, q. 3. de elect.*
Nec repugnat, quod Hieron. Paulus loquatur de Officiali, † qui 38
à Vicario differt, *vt tradit Feder. de Senis, conſ. 302. & ſcribunt Doct. in
rub. ff. de off. eius, & in rub. de offic. & poteſt. iud. deleg.* Non, inquam,
hoc repugnat, quia imo Hieronym. Paulus intelligit Officialem
pro Vicario. Nam quem noſtri Vicarium appellant, Vltramon-
tani Officialem vocāt, ſicuti ipſe Hieron. Paulus in eo libro, pa-
gina nona, ſcriptum reliquit Et Vicarium appellari Officialem,
& econtra tradunt copioſe Barb. *in c. 1. & ſi prin. n. 3. de reſcr. & Ber-
nar. Diaz. in pract. canonica. c. 3.* Eſt ergo dicendum Archidiaconum
eſſe Vicario digniorem & illi anteferendum.

Octauo, dato, non concesſo tamen, quod Vicarius ſit in pari
gradu & dignitate cum Archidiac. adhuc dico, Archidiaconum
ex ſua perſona præferendum: cum in dignitate illa & officio an-
tiquior ſit ipſo Vicario. Atq; ita ratione † temporis præferri de- 39
bet *l. 1. ff. de Albo ſcrib. l. ſemper, de iure immun. §. ſingulorum, vbi gl. inſt. de
rer. diuiſ. l. 1. C. de conſul. lib. 12. & text. notab. in c. vlt. 17. diſt.* Hinc ſcribūt
omnes *in l. cum quid, ff. ſi cert. pet. & in c. at ſi clerici, de iudic.* antiquio-
rem Doctorem eſſe in dubio iuniori præferendum. Hinc quoq;
reſpondit Iaſ. *conſ. 192. nu. 2. libr. 2.* illum ex tribus fratribus eſſe di-
gniorem cæteris, & præferendum in adminiſtratione principa-
tus, qui prius dignitatem adeptus eſt. Quod Iaſonis reſponſum
in indiuiduo comprobauit *Rum. conſil. 19. lib. 1. idem etiam in ſpecie ac
terminis his noſtris reſpondit Dec. d. conſ. 161. n. 1. verſ. 2. Dn. Portius conſ. 167.
num. 54.* qui reſpondit, Ducem Ferrariæ eſſe præferendum Duci
Florētiæ, cum prius Ducalem dignitatem conſecutus ſit. Et ve-
re Doctores hoc affirmant, eo caſu, cum antiquior in dignitate
eſt ætate iunior: quid ergo hic? vbi audio, Dn. Archid. eſſe etiam
ætate ſeniorem D. Vicario.

Nono, dato etiam, non tamen concesſo, quod adhuc res du-
bia ſit (vt econtra pro D. Archidiacon. claram eſſe credimus) ad-
huc pronuntiandum eſt pro Dn. Archidiacono, qui ex in quaſi
poſſeſſione ſedendi in choro in ea ſede, quam Vicarius quærit
nunc occupare. Et pro ipſo poſſeſſore † pronuntiandum eſſe in 40
his terminis cenſuit Card. *d. conſ. 62. In eccleſia Bellunenſi, col. 2. verſ. ſed
ipſis non probantibus, & clare Corneus conſil. 193. numero 14. libro ſecun-
do. Confert gloſſ. in cap. ſi à ſede, de præbend. in 6.* quæ inquit, quod vbi
eſt dubium, quis debeat præferri in collatione beneficii, præ-
fertur, qui prius adeptus eſt poſſeſſionem & in ea eſt, *quam gloſſam
ſunt ſecuti alij, quos retuli in Comment. de arbitr. iud. quæſt. & cauſis, lib. 2.
Caſu 48. nu. 11. & ibi citaui inter alios Rebuff. in praxi Benefic. tit. de off. Vi-
car. nu. 123.* qui dixit, in dubio ex duobus prouiſis ab Epiſcopo, &
à Vicario, eſſe præferendum illum prouiſum a Vicario, ſi prius
eſt adeptus poſſeſſionem. Huc ſpectat, quæ ad rem maxime con-
fert, doctrina Bald. *in terminis in l. obſeruare, §. antequam, in fin. ff. de
off. Proconſ.* dum inquit, quod ille, qui eſt in quaſi poſſeſſione, ra-
tione etiam ſolius conſuetudinis præcedendi in ordine & ſeden-
di in loco, poteſt † etiam manu armata reſiſtere contra illum, qui 41
vult eum amouere, prælationem quoque eſſe ex quaſi poſſeſſio-
ne iudicandam reſpondit Iacobus Philippus Portius *conſ. 164. n.
84.* dum reſpondit pro Canonicis regularibus cōtra Monachos
Caſſinenſis ordinis. Ita dicimus in pari cauſa † meliorem eſſe 42
poſſidentis conditionem, *l. in pari, de reg. iur. vbi Dec. idem in l. non de-
bet actori, §. in re, nu. 1. eod.*

Decimo ea ratione moueor, quod ſi Vicarius vult ſedere in
choro, in loco, in quo nunc ſedet Archidiaconus, non ſedebit i-
bi, vt Vicarius, ſed vt Canonicus. Cum Canonicorum ſedes illæ
ſint; quo caſu nulla ratione ibi ſedere poteſt: quia tunc ipſi Ar-
chidiacono præferretur. Quod dicendum non eſt, *ex gl. in c. 2. col-
latione, de app. in 6.* quæ inquit, quod ſi Epiſcopus † ſimulq; Cano- 43
nicus ſedet in choro & capitulo, Canonici locum tenere debet,
*quam doctrinam probarunt Fel. in rub. de maior. & obed. nu. 9. Dec. conſ. 161.
in prin. Ant. de Prat. tract. de iuriſd. Epiſ. c. 6. n. 13. Boer. tract. de auct. magni
conſ. nu. 6. Rebuff. in praxi Benefic. tit. de Vicar. Epiſc. nu. 28. & gloſſam hanc
ego pariter ſecutus ſum in Commentar. De arbit. iud. lib. 2. caſu 68. num. 23.*
& vere relati Doctores de ipſo Vicario Epiſcopi loquuntur,
vt ſcilicet is, cum ſedet vt Canonicus, locum Canonici tene-
re debeat. Sentiunt itaque Doctores omnes, quod Vicarius
non poteſt ſedere, vt Vicarius in loco Canonicorum, vt ſcili-
cet Archidiacono & cæteris præferatur: quia tunc in loco Ca-
nonicorum ſedere poteſt, cum vltra officium Vicariatus ſit
etiam Canonicus, & ſi diceremus, Vicarium in choro præferri
Archi-

Archidiacono ſedendo in loco Canonicorum, male & fruſtra
affirmaſſent, *gloſſ. d. c. à collatione*, & Doctores, quod Vicarius hoc
caſu debeat tenere locum Canonici, quia ſemper ſederet ante o-
mnes. Quod dicendum non eſt.

Vndecimo, non eſſe ſedem hanc Archidiaconi concedēdam
Vicario, vt ipſi Archidiacono preferatur, ex eo ſuadetur. quia in
facto ſupponitur in hac Eccleſia ſolum extare duodecim ſedes
Canonicorum, quemadmodum ſunt etiam duodecim Canoni-
ci. Si ergo prima ſedes, quæ Archidiaconi eſt, & fuit ſemper, ipſi
Vicario concederetur, opus eſſet expellere vnum ex Canonicis:
quod eſſet ſcandalum. Væ igitur homini illi, per quem veniunt
44 ſcandala. *Matth. c. 18.* & ad † ſcandala euitanda multa ſunt conce-
denda, quæ alias non concederentur, *vt late tradunt Dec. conſil. 131.
nu. 6. Neuiz. inter conſ. Bruni conſ. 12. nu. 34. 186 & nu. 191. & fuſius Crau.
conſ. 264. num. 7. & conſ. 294. nu. 8.* Præterea illi Canonico, qui loco
deiiceretur, eſſet indecorum. non ergo ex hoc facto illi tertio
detrimentum adferri debet, *l. vnica, C. res inter alios acta, & latiſſime
omnes in l. ſæpe, ff. de re iud. & Tiraq. in tract. at. res inter alios acta, quo loci
ampliſſime diſſerit.*

Duodecimo adducor hac ratione; quæ naturali æquitate to-
45 ta poſita eſt, quod † tibi non nocet, & alteri prodeſt, facile con-
cedi debet, *l. 2. §. item Varus, in fin. ff. de aqua plu. arcen.* Quo adductus
reſpondit. Dec. *conſ. 134. nu. 7.* non ſemel, leges nos adiuuare ob æ-
quitatem. Et ex eo text. egregie tradit Bar. *in l. ſi cui. ff. ſeruit.* quod
ille, qui teneretur præſtare ſeruitutem in vno loco, poteſt in alio
concedere, ſi ſibi hoc prodeſt, & domino ſeruitutis non nocet,
*late Crau. conſ. 226. nu. 3. in fin. & Soc. Iun. conſ. 76. nu. 13. lib. 2. late Iaſ. in l.
reſcripta, nu. 5. C. de precib. Imp. offeren.* ſed ſine controuerſia aſſigna-
re ſedem Vicario, non in loco Archidiaconi, ſed apud Epiſco-
pum, Vicario non nocebit: & Archidiacono proderit. Non in-
quam nocebit Vicario, quia Epiſcopi lateri magis hærebit, &
quo ſoli erit vicinior, eo magis illius radiis fulgebit, atq; ita non
modo hoc facere ipſi Vicario nocebit, ſed etiam proderit: hoc
pariter proderit Archidiacono, ſeu fortius non nocebit, quia
loco non mouebitur. Eſt ergo dicendum, non eſſe Vicario aſſi-
gnandum locum cum Archidiacono, ſed ponendam eſſe illi ſe-
dem apud Epiſcopum.

Decimo tertio, cum res dubia eſt (& ſi non iniuria credam,
46 hanc eſſe ſatis claram ad fauorem D. Archidiaconi) illa † via eſt
eligenda, quæ magis tuta eſt, *cap. ad audientiam, c. pen. de homic.* item
quæ minus præiudicialis eſt, *Caſtr. in l. 1. ff. ſi quis cautio. & reſpondit
Soc. Iun. conſ. 3. in fin. lib. 2.* Rurſus illa via eſt eligenda, quæ pacem &
concordiam adferre poteſt, *l. filio, ff. vt in poſſ. leg. omnes in l. quidam
aſtimauerunt, ff. ſi cert. pet. & tradunt Barb. conſ. 66. col. vlt. lib. 2. & Socin.
Iun. conſ. 33. num. 2. lib. 1.* At in caſu noſtro aſſignare Vicario ſedem,
non in loco Archidiaconi, ſed apud Epiſcopum, erit magis tu-
tum, minus præiudiciale, & omnia ad concordiā reduci poſſunt,
eſt inquam magis tutum; quia rumor & ſcandali periculū, quod
nunc imminet, ceſſabit. Eſt etiam minus præiudiciale, quia nec
Archidiaconus, nec alter Canonicus ſuis locis mouebuntur:
47 quorum præiudicium, cum † duorum ſit, magis conſiderādum
quam ſolius Vicarii. Imo dico, quod nec eſt præiudiciale ipſi Vi-
cario, qui magis (vt diximus) hęrebit lateri Epiſcopi, ad concor-
diam tandem & pacem omnia reducentur: quia Archidiaconus
& Canonici quieſcent, vt pariter ipſe Vicarius, cui detrimen-
tum non adferetur, quieſcere debebit: niſi inique contendere
videri velit.

Decimo quarto, in dubio eſſe pronuntiandum pro ipſo Ar-
chidiacono, ne ſuo loco moueatur, illud multum ſuadet, quod
Archidiaconus agit de damno euitando, nempe, ne locum iam
diu à ſe poſſeſſum amittat. Vicarius vero agit de lucro acquirē-
do, vt ſcilicet locum Archidiaconi, qui Vicariis nunquam con-
48 ceſſus fuit conſequatur, ſed † cum ſumus in dubiis, pronuntian-
dum eſt pro eo, qui agit de damno euitando, atq; ita contra eum
qui tractat de lucro. *Bart. authen. quas actiones, nu. 3. C. de ſacroſ. eccleſ.
Dec. l. non debet actori, §. in re obſcura, de reg. iur.*

Decimo quinto & vltimo, non eſſe ſuo loco mouendum Ar-
chidiaconum, ex eo ſuadetur; quia vbi res eſt dubia (quam tamē
claram pro Archidiacono credimus) eam ſumere debemus in-
49 terpretationem, quam † vſus & conſuetudo attulit, cum immu-
tanda non ſint, quæ à conſuetudine interpretata fuerunt, *l. mi-
nime. ff. de legib.* id quod maxime procedit in his officiis & digni-
tatibus, in quarum ordinatione conſuetudo plurimum poteſt,
*quemadmodum in ſpecie de offic. & dignit. Archid. verba faciens clare in-
quit gl. in c. 2. verb. auſcultetur, in fin. de off. Archid. & in c. ad hoc, de excoſ.
præl. & in ſpecie gl. notab. in c. pen. in verb. elect. in fin. de off. leg. in 6.* inqt,
conſuetudinem eſſe attendendam in Eccleſia cathedrali ad iu-
dicandum † prælationem, & inquit, Archidiaconum poſt Epi- 50
ſcopum in Eccleſia de iure præeſſe, & conſuetudinem hanc eſſe
obſeruandam affirmarunt *Innoc. in c. 1. de off. Arc. Hoſt. in ſumma eo. ti.
§. quod ſi eius officium. Card. Zab. conſ. 62. in eccleſ. Bellunenſi, in dubio, i-
dem cenſuit Rota deciſ. 4. in fin. de elect. in nouis, vbi expreſſe probatur d. gl.
d. c. pen. in verb. electionis, idem reſpondit Corn. conſ. 193. n. 14. lib. 2.* vbi in-
quit, quod ille, qui eſt conſuetus ſtare in vno loco, & præcedere
alium, debet in eo loco tueri, & ſubiungit, hanc conſuetudinem
non eſſe malam & iniquam, ſed bonam omnino ſeruandam, *ita
etiam Bal. in l. obſeruare, §. vlt. ff. de off. Procon. ita etiam Boer. tract. de au-
ctor. magni conſ. nu. 68.* vbi ſcribit de Abbate, qui locum † illum de- 51
bet tenere, quem ex more & cōſuetudine ſui anteceſſores tenue-
runt, quanquam de iure communi alter eminentior locus illi
forte debeatur, ita videmus, quod licet de iure Archidiaconus
præferatur Archipresbytero, attamē contraria conſuetudo ma-
gis attenditur, *ita Pan. in c. Auditis, 3. notab. de elect. & Rip. in c. eam te, n.
13. de reſcr. & de Archipresbyt. & Archid. Patauino deciſiue reſpondit Alex.
conſ. 142. lib. 6. & aliquia ſcribit Dec. conſ. 420. idem Boer. tract. de ord. grad.
vtriuſq; fori, part. 1. n. 12.* vbi inquit, quod licet de iure Archid. præ-
feratur Prępoſito & cæteris, nihilominus, ſi extat conſuetudo in
contrarium, quod Præpoſitus præferretur ipſi Archidiacono,
etiamſi Archidia. eſſet electus Vicarius ab Epiſcopo, & plenam
haberet adminiſtrationem ſede vacante, *atq; ita recenſet Boer. Ioh.
And. in d. c. pen. de off. leg. in 6.* vbi teſtatur, ſe ita conſuluiſſe in Eccle-
ſia Taurinenſi, quam opinionem probat ibi Gemin. Eſt ergo i-
bi in ſpecie deciſio, quę à fortiori probat: nam ſi ob conſuetudi-
nem Præpoſitus præfertur Archidiacono, qui de iure Præpoſi-
to præfertur, qui eſt per electionem quoq; ab Epiſcopo electus
Vicarius, vt erat in caſu Ioh. And. quanto fortius hic debet vale-
re conſuetudo, quod Archidiaconus, qui tot eminet dignitatib.
præferatur Vicario, qui præter electiuum Vicariatus officium,
nil aliud in hac Eccleſia habet. *& Io. And. ſecuti etiam ſunt Fel. in rub.
de maior. & obed. n. 10. Gondiſl. de Villadiego tract. de leg. part. 1. q. 9. nu. 54.*
Quibus accedit Bald. *in cap. cum olim, 2. notab. de conſuet.* qui inquit,
quod conſuetudo aſſignat loca ſedendi & non poteſt præpoſte-
rari, *idem Bald. in l. obſeruare, §. antequam, in fin. ff. de offic. procon.* Acce-
dit quoq; quod reſpondit Portius *conſ. 154. nu. 17.* à conſuetudine
prælationem iudicari: dum is reſpondit in cauſa Canonicorum
regularium & Monachorum.

Nec me mouet auctoritas Panor. *d. conſ. 21.* dum conſuluit, nō
eſſe obſeruandam hanc conſuetudinem, quod Archidiac. præ-
feratur Vicario Epiſcopi, cum (vt ille ait) videatur conſuetudo
hęc † omni iuri contraria, nempe Diuino, *c. ad hoc, 89. diſt.* iuri na- 52
turali, *c. ordo, 33. q. 5.* iuri Canonico, quo maior in adminiſtratio-
ne cæteris præfertur, iuri Ciuili, *l. vt gradatim, ff. de muner. & honor.*
eſt etiam (inquit Panorm.) contra honeſtatem, atque ita dicitur
potius peſtis, quam cōſuetudo. Quam Panormitani opinionem
probaſſe videntur Fel. *in rub. de maio. & obe. nu. 4. Rochus Cur. tract. de
conſ. ſeu in c. vlt. n. 110. de conſuet. Hen. Botteus tract. de Synodo Epiſc. part. 3.
nu. 20. Rebuff. in praxi Benef. tit. de Vicar. Epiſc. n. 7.* Non inquam vrget
hæc doctrina. ſi quidem verum non eſt imprimis, eſſe hanc con-
ſuetudinem contra ius diuinum: non enim ſtatuit, Epiſcopi Vi-
carium debere præcedere Archidiaconum, nec econtra: ſolum
conſtituit maiores & digniores eſſe præferēdos, & graduum or-
dines eſſe ſeruandos, *d. c. ad hoc, 89. diſt.* Quis autem ex duobus ſit
maior & dignior vel Archidiaconus vel Vicarius, non eſt eo iu-
re diffinitum: quinimo ſi diffinitum eſt, verius Archidiaconum
maiorem eſſe, ex ſupra conſideratis, dicere debemus. Non etiam
pariter hoc à iure naturali fuit determinatum, vt clare de ſe pa-
tet, & ſi à iure & ratione naturali ſumenda ſunt argumenta. iam
ſatis conſtat ex ſupra deductis, Archidiaconum ſuo loco mouē-
dum non eſſe. Non etiam aduerſatur conſuetudo hæc iuri Pon-
tificio: quinimo cum eo conſentit: cū (vt iam demonſtrauimus)
eo iure Archidiaconus Vicario anteferatur, & quod de maiori-
tate adminiſtrationis ſcripſit Panor. verum non eſt; & infra ſuo
loco reſponſum adſeram. Non eſt pariter cōtra ius Ciuile, quod
de his nihil in ſpecie ſtatuit. Non quoq; eſt contra honeſtatem,
vt ex ſupradictis ſatis ſuperq; conſtat. Nec eſt habenda ratio au-
ctoritatis eorum, qui Panormitanum ſecuti ſunt, ſi quidem illi
rationibus † non perpenſis turmatim & inconſiderate in illam 53
opinionem ſe coniecerunt. Quocirca nulla habenda eſt ratio il-
lorum aſſertionis, *vt ſcripſit Neuiz. lib. 5. Sylua nup. n. 29.* dum ait, nō
eſſe multum conſiderandam opinionem † illam Doctorum, qui 54

per tranſennam & non diſputando aliquid affirmant, *idem tradit Alcia. tract. præſum. reg. 1. præſum. 51. & lib. 4. Parerg. iuris, c. 17.* Nam hic dicere poſſumus, quod inquit Dec. *conſil. 481. in fin.* Doctores hos more auium fuiſſe inſecutos, quarum vna cum volat, cæteræ volant. Firmata itaq; ac ſolidiſſimis his rationibus conſtabilita hac ſententia pro D. Archidiacono, ſupereſt ſolum, vt contrariis adductis rationibus reſpondeam.

Non obſtat ergo primum fundamentum, quia reſpondeo,
55 maioritatem † iuriſdictionis non arguere abſolute maiorem dignitatem & præeminentiam, hoc patet illo exemplo, quod iam ſupra retuli in delegato Principis, qui & ſi non habeat ampliorem iuriſdictionem, quam habeat ordinarius, tamen eo eſt dignior, vt iam dixi. Præterea & ſecũdo hæc maioritas iuriſdictionis arguit ſolum præeminentiam in ipſo actu iuriſdictionis, nõ autem in cæteris omnibus. Hoc patet in his terminis præemi-
56 nentiæ, videmus Archidiaconum † eſſe digniorem Archipreſbytero, & illi præferri; in actibus tamen ſui officii, hoc eſt, in iuriſdictionalibus: & tamen non præfertur in diuinis, *ita affirmant omnes in c. 1. de offic. Arch. Fel. in rub. de maior. & obe. n. 11. Rot. deciſ. 4. col. 1. de elect. in nouis, Purp. in l. 1. n. 20. ff. de off. eius, Rip. lib. 1. reſp. c. 23. n. 14. Botteus tract. de Synod. part. 3. n. 24. Boer. tract. de autto. magni conſ. n. 74.* Cum itaque in choro de iuriſdictionalibus non agatur, ſequitur, Vicarium non eſſe ipſi Archidiacono præferendum. Rurſus ampliorem iuriſdictionem non efficere aliquem digniorem, & alteri ob id præferendum, in ſpecie reſpondit Portius *conſ. 167. n. 51. ad fin.* quoniam (vt ille ait) ſi quæreretur, quod ſi Rex nouus quia crearetur, & eius fines latius extenderentur, quam extenduntur regna Regis Galliarum, quod ipſi Regi Galliarum præferendus eſſet, quod valde abſurdum eſſet. Accedit quod ſcribit idẽ Port. *d. conſ. 167. nu. 101.* tunc maioritatem adminiſtrationis reddere digniorem, cum cæteræ qualitates pares ſunt: ſecus ſi aliæ (vt hic) aduerſus adminiſtrationis & iuriſdictionis maioritatem extant qualitates maiores & excelſiores. Rurſus iure non ꝓbatur, quod ait Panor. Vicarium poſſe impedire iuriſdictionem Archidiaconi, & in eum iuſdicere. Præterea dato (non conceſſo tamẽ) quod Vicarius debet tenere primum locum, non tamẽ ſequitur, quod deiicere poſſit Archidiaconum è ſua ſede: ſed poteſt ac debet Vicarius tenere locum Epiſcopi, vel apud eum, *vt iam diximus, & infra quoq; declarabimus.* Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, vt iam dixi. Vicarium tenere debere locum Epiſcopi in iuriſdictionalibus, non tamen poſſe, nec debere in choro occupare locum Archidiaconi.

Non obſtat tertium, quia dico (vt dixi) poſſe procedere in iuriſdictionalibus. Rurſus, licet hac ratione Vicarius præferendus videatur Archidiacono: at tamen aliis pluribus, & quidem validioribus (vt dixi) eſt præferendus Archidiaconus.

Non obſtat quartum, quia dato, quod Vicarius debeat tenere locum Epiſcopi, non tamen ſequitur, quod poſſit locum Archidiaconi occupare, & cõceditur quidem facile, vt primam ſedem habeat Vicarius poſt Epiſcop. ſed habeat iuxta latus, cui hærere debet ipſius Epiſcopi, id quod ſi pro bono & æquo fiet, omnis controuerſia ceſſabit. Præterea reſpondetur huic fundamento, & cæteris iam relatis, etiam Archidiaconum eſſe Epiſcopi Vicarium, & illius locum tenere debere, *vt multis ſupra oſtendimus.*

Non obſtat quintum, quia reſpondetur, vt iam diximus ſup. & Archidiaconum eſſe Vicarium, vel ipſummet Vicarium apud Epiſcopum, non autẽ in loco Archidiaconi ſedere debere. Non obſtat ſextum, quia ea aliquorum ſententia tex. *d. c. præcipimus,* nõ in ſimplici Vicario; ſed in legato loquitur, *vt ibi ſenſit Io. de Turre-*
57 *cremata,* & legati ſunt † maiores ordinariis, *c. ſane, de off. deleg.* & vtuntur Papalib. inſigniis, *c. antiqua, §. dominico, de priuil. in 6. Gondul. tract. de lega. q. 3.* iam diximus, quod, ſi Vicarius vult tenere locum Epiſcopi, ſedeat vel in loco Epiſcopi, vel apud illum, atq; ita nõ occupabit ſedem Archidiaconi. Quibus cõſtat, rationes Panormitani non vrgere contra Archid. Accedit, quod Panorm. conſuluit in caſu Vicarii Epiſcopi Bononienſis, in cuius eccleſia nõ datur locus diſtinctus & ſeparatꝰ Epiſcopo à Canonicis, vt poſſit Vicarius habere ſedem, niſi apud Epiſcopum, vt illius hæreat lateri, cuius cõtrarium in hac eccleſia, quemadmodum ex facto proponitur, eſſe videmus. Quocirca cum commode & honorifice locum habere poſſit Dn. Vicarius apud Epiſcop. non debet ſedere in ſedib. Canonicorum. Id quod obſeruatur hic Patauii, in cuius Eccleſia Cathedrali locus Vicarii eſt apud Epiſcopi ſedem diſtinctam & ſeparatam à ſedibus Canonicorum. Non obſtat vltimum, quia contra Abbat. *d. conſ. 21.* conſuluit Corn. *conſil. 193. n. 15. lib. 2.* Nec minor eſt auctoritas Cornei, † quam illa Abba- 58
tis, cuius rationes leues eſſe demonſtrauimus. Concludo itaque hoc in caſu D. Vicarium non eſſe anteferendum Dn. Archidiacono. Atque ita iuris eſſe ſentio, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius, IC.

Lectorbeneuole.

CVm ſuperiore reſponſo reſponderim Archidiaconum præferri Vicario Epiſcopi: Et in eandem ſententiam reſponderit Reuerendus admodum ac Excellentiſſimus D. Ioannes Picardus Canonicus Naulenſis ſummus amicus meus. Quo illi morem gererem, placuit hoc reſponſum à viro illo Eruditiſſimo doctiſſime redditum inter hac qualiacunque noſtra excudi. Hoc te ſcire volui. Vale.

SVMMARIVM.

1 *Dubia eſt quæſtio, an Vicarius generalis Epiſcopi præcedat Capitulum.*
2 *Antonius de Pratis fuit Vicarius in Eccleſia Florentina.*
3 *Viceſgerens honorari debet ſicut ſuus principalis.*
4 *Honor maior debetur delegato Papæ, quam ordinario.*
5 *Vicarius generalis Epiſcopi præ aliis honorari debet, ſed contra, numero 146.*
6 *Maior & dignior dicitur ille, qui pluribus & dignioribus præeſt.*
7 *Vicarius Epiſcopi omnibus in ſua diœceſi in iuriſdictione præeſt.*
8 *Archidiaconus & Archipresbyter præſunt Clericis inferioribus.*
9 *Vicarius eſt præferendus Archipresbytero & Archidiacono, ſed contra, nu. 120. & nu. 45.*
10 *Vicarius aſſociatur à iure Epiſcopo in iuriſdictione adminiſtranda.*
11 *Vicarius tam abſente quam præſente Epiſcopo ſuo exercet iuriſdictionem ſuam.*
12 *Vicarius Epiſcopi non debet eſſe Laicus.*
13 *Vicarius Epiſcopi debet iudicare Clericos.*
14 *Vicarius habet in diœceſi ordinariam iuriſdictionem.*
15 *Lex eſt, quæ dat ordinariam iuriſdictionem.*
16 *Epiſcopus non poteſt dare ordinariam iuriſdictionem.*
17 *Vicarii & Epiſcopi idem dicitur tribunal, & quomodo inſit, nu. 108.*
18 *Appellatio non datur de Vicario ad Epiſcopum.*
19 *Vicarius debet præferri habentibus dignitatem in Eccleſia.*
20 *Vicarius participat de iuriſdictione Epiſcopi.*
21 *Vicarius fulget radiis Epiſcopalibus, ſicut Auguſta imperialibus, infra num. 114.*
22 *Vicarius debet honorari præſente & abſente Epiſcopo, ſed contra, nu. 71. & 94.*
23 *Vicarius & Epiſcopus dicuntur vnum caput, vnum agens, & vnum corpus.*
24 *Inter Vicarium & Epiſcopum non datur gradus medius, ſed contra, num. 130.*
25 *Vicerector honoratur ſicut Rector.*
26 *Abbatis conſilium num. 2. volum. 1. eſt corruptum & imperfectum.*
27 *Honorandus eſt magis, qui digniori fulget dignitate.*
28 *Archipresbyter Paduanus primam obtinet dignitatem in Eccleſia Paduana poſt Pontificialem, & poteſt omnia, quæ alias de iure poteſt Archidiaconus.*
29 *Archipresbyter & Archidiaconus habent propriam & naturalem dignitatem.*
30 *Capitulum cathedrale vti corpus dignitatem habere dicitur.*
31 *Capitulum debet præcedere Vicarium in actibus publicis.*
32 *Vicarius nullam dicitur ex ſe habere dignitatem.*
33 *Vicario, an poſſent delegari cauſa, dubitabatur.*
34 *Vicario generali hodie cauſæ delegari poſſunt.*
35 *Vicarius de iure antiquo, non dicebatur habere dignitatem.*
36 *Quod quis iure proprio habet, non debet ex priuilegio impetrare.*
37 *Vicariatus, an ſit dignitas, eget declaratione.*
38 *Cura diuini cultus in Eccleſia Paduana demandata eſt Archipresbytero.*
39 *Archipresbyter in diuinis eſt generalis Epiſcopi Vicarius.*
40 *Vicario in diuinis non competit adminiſtratio, neq; de iure neq; de conſuetudine.*
41 *Priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non vtitur ſuo priuilegio.*

42 Tu

42 Tutor legitimus dignior eſt datiuo.
43 Priuilegiatus in ſpecie præfertur priuilegiato in genere.
44 Fauendum eſt magis ius ſuum conſeruantibus, quam de nouo acquirentibus.
45 Archipresbyter & Capitulum Paduanum ſunt in poſſeßione præcedendi Vicarium.
46 Inferior licite poteſt præſcribere obedientiam contra ſuperiorem in aliqua parte.
47 Inferior prælatus non poteſt præſcribere obedientiam.
48 Contra Epiſcopum in totum non præſcribitur.
49 Poſſeßionis commodum magni eſt ponderis.
50 Principis exemplo iudicare poſſumus.
51 Stylus & conſuetudo curiæ Rom. pro lege ſeruatur ab inferioribus.
52 Vicarius Papæ nunquam præcedit Cardinales, etiam ſi ipſe ſit talis.
53 Cardinales in quacunq; diſpoſitione ſunt ſpeciali nota digni, nec veniunt ſub generali iuris diſpoſitione.
54 Vicarius Papæ non Cardinalis non præcedit Gubernatorem vrbis, neq; Auditorem Cameræ aut contradictarum.
55 Vicarius Papæ Cardinalis non præcedit alios Cardinales vel ordine digniores.
56 Papa modo Epiſcopus, modo Archiepiſcopus, modo Patriarcha dicitur.
57 Habens plures facultates aut dignitates, & faciens dictum ſimpliciter, in dubio præſumitur feciſſe digniori modo.
58 Papa præſumitur in dubio velle omnia, quæ ſunt iuri communi conſona.
59 Epiſcopus non debet ſibi aſſumere alium Epiſcopum miniſtrum.
60 Tex. in c. præcipimus. 93. & in c. 1. 94. diſt. declaratur.
61 Sicilia prouincia dicitur de patrimonio Beati Petri.
62 Legati ſedis Apoſtolicæ fulgent maxima dignitate ſicut olim conſules.
63 Legati ſedis Apoſtolicæ ſunt maiores & digniores quocunq; ordinario, & ideo ab eis honorandi.
64 Legati ſedis Apoſtolicæ vtuntur inſignijs Papalibus.
65 Legati Apoſtolici ſicut Papa honorari debent.
66 Epiſcopi in ſua promotione iurant reuerentiam exhibere Legatis ſedis Apoſtolicæ.
67 Legatus Apoſtolicus reſpectu Epiſcoporum, & aliorum prælatorum eſt ſicut ſol inter planetas.
68 Subrogatus ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur.
69 De Papa ad Epiſcopos non eſt proportio, quoad dignitatem & auctoritatem.
70 Dicta Doctorum intelliguntur ſecundum iura & rationes ab eis allegatas.
71 Vicarius debet honorari abſente, non præſente Epiſcopo.
72 Vicarius Metropolitani præſentis in prouincia, vel circa eam non habet iuriſdictionem in ſuffraganeos.
73 Vbi eſt maior, ceſſat minor.
74 Vicarius Epiſcopi abſentis vere dicitur vices gerere.
75 Vicarius Epiſcopi vere abſentis poteſt omnia, quæ ſunt iuſtitiæ, non autem gratiæ.
76 Mors & abſentia in aliquibus æquiparantur.
77 Allegantis incumbit onus probandi.
78 Vbi lex non diſponit, neq; nos diſponere debemus.
79 Abbas dicitur de clero & de lege iuriſdictionis.
80 Abbas ſubeſt Epiſcopo, & præcedit Vicarium Epiſcopi.
81 Vicarius non dicitur præeſſe melioribus & dignioribus.
82 Canonici & Capitulum ſunt membra nobiliora cleri.
83 Canonici & Capitulum præeminent alijs clericis.
84 Canonici dicuntur clerici primi gradus.
85 Archipresbyter dicitur præſidere dignioribus quam Vicarius.
86 Archipresbyter & Capitulum habent ordinariam iuriſdictionem à iure.
87 Archipresbyter Paduanus clericos ſuæ eccleſiæ corrigit, punit, ordinandos examinat, prouiſos inſtallat, diuina regit, & alia plura facit.
88 Maior aut minor iuriſdictio ſola non alterat gradus dignitatis eius.
89 Epiſcopus titularis antiquior tempore præcedit Epiſcopum alias ditiſſimum.
90 Epiſcopalis dignitas non in adminiſtratione, ſed in ordine conſideratur.
91 Epiſcopus nullatenſis dignitatem Epiſcopalem habere dicitur.
92 Epiſcopus in aliquibus adiungit ſibi Vicarium parem in iuriſdictione poteſtatiua.
93 Duplex dicitur poteſtatis ſpecies.
94 Vicarius præſente Epiſcopo nunquam vtitur poteſtate honoris aut reuerentiæ.
95 Vicarius præſente Epiſcopo & permittente vtitur poteſtate iuriſdictionis contentioſa.
96 Patriarchis præſente Papa vel eius legato vſus crucis interdicitur.
97 Vicario multa denegantur, quæ competunt Epiſcopo.
98 In Vicarium generalem non tranſeunt ardua neq; reuerentialia.
99 Perſonam eandem modo præcedere, modo ſequi, non inconuenit diuerſis reſpectibus.
100 Archidiaconus dicitur maior archipresbytero in iuriſdictione, ſed in diuinis minor.
101 Epiſcopus tenetur reuerentiam patri exhibere in domo, ſecus in Eccleſia.
102 Vicario non debetur reuerentia ratione loci.
103 Text. in c. in noua actione, declaratur.
104 Contra iuris regulas eſt, quod laicus iudicet clericum.
105 Laici ſunt infeſti clericis, cum illis interdicitur auctoritas in eos.
106 Epiſcopus non poteſt aſſumere ſibi laicum in Vicarium.
107 Epiſcopus non poteſt alterare aut minuere priuilegium clericale à iure conceſſum.
108 Epiſcopi & Vicarij idem eſt tribunal, quo ad iudicialia tantum.
109 Ratio, cur non appellatur à Vicario ad Epiſcopum, adducitur.
110 Impediens appellationem deuenire ad Metropolitanum contra ius committit.
111 Ratio cur non ſit vera vnitas aut inſeparabilitas inter Epiſcopum & Vicarium, declaratur.
112 Auguſta coruſcat radijs imperialibus in his tantum, quæ ſibi congruunt vti fœminæ.
113 Auguſta non poteſt condere leges, nec eſt ſoluta legibus.
114 Vicarius coruſcat radijs Epiſcopalibus iuriſdictionalibus tantum.
115 Epiſcopus non poteſt concedere Vicario aliquid in tertij præiudicium.
116 Vicerector quando honoretur vti Rector.
117 Epiſcopi qualitates ſunt digniores & incomparabiles cum Vicario.
118 Epiſcopi qualitates quæ dicantur.
119 Epiſcopi auctoritas maior eſt in multis, quam Vicarij.
120 Archipresbyter & Archidiaconus propria fulgent dignitate.
121 Quilibet in domo & dignitate propria maior eſt extraneo.
122 Maior eſt dignitas, quam quis habet iure proprio, quam alieno.
123 Dignior eſt nobilitas originis, quam acquiſita ab alio, puta à marito.
124 Qualitas naturalis accidentali præualet.
125 Inſpicimus, quod naturaliter euenit, non quod accidentaliter contingit.
126 Vicarij dignitas potius dicitur officium.
127 In dignitatibus præcedit, qui habet naturalem & perpetuam, eum qui habet accidentalem.
128 Legatum factum regnæ ſub nomine dignitatis, non tranſit ad ſucceſſores.
129 Legatum factum Vicario non tranſit ad ſucceſſores.
130 Locus medius datur inter Epiſcopum & Vicarium.
131 Abbas in ſynodo primum locum poſt Epiſcopum & ante Vicarium aſſignatur.
132 Abbas præfertur omnibus dignitatibus inferioribus.
133 Abbas in multis æquiparatur.
134 Abbas vtitur inſignijs epiſcopalibus.
135 Abbas præcedit Canonicos vti ſingulos: non autem vti Capitulum.
136 Abbas dicitur eſſe in primo loco, ſicut Epiſcopus.
137 Abbas dicitur in culmine dignitatis ſicut Epiſcopus, & non præcedit dignitates in proceßionibus & locis publicis.
138 Si vinco vincentem te, multo magis vinco te.
139 Epiſcopus dicitur caput verum, Capitulum propria membra.
140 Membra non debent diſiungi à capite.
141 Epiſcopus & Capitulum ſunt vnum & idem corpus.
142 Canonici dicuntur pars corporis Epiſcopi, ſicut Cardinales Papæ.
143 Rex & Imperator vbiq; præcedit Cardinales ſingulos, non tamen in conſiſtorio.
144 In collegio Cardinalium aſſignatur locus Imperatori poſt primum Epiſcopum, Regi poſt primum presbyterum Cardinalem.
145 Liber Pontificale ſeu ceremoniale Romanæ curiæ tanquam authenticum in deciſiua allegari poteſt.

146 *Vicarius non præcedit archipresbyterum vti caput Capituli.*
147 *Conſilium Abb. num. 21. volum. 1. loquitur de Archidiacono primato tantum.*
148 *Archidiaconus Bononienſis non habet votum in Capitulo, nec eſt de Capitulo.*
149 *Abbas præſupponendo in d. ſuo conſ. quod Vicarius ſit maior & dignior alijs, æquiuocare videtur.*
150 *Longa poſſeſſio, conſuetudo aut præſcriptio ius præbent.*
151 *Conſuetudinem allegans aut præſcriptionem, maxime ius ſuum corroborat.*
152 *Qui dignitatem ſuæ gradum manu tenere contemnit, crudelis dicitur.*
153 *Cancellaria & pœnitentiaria Romanæ curiæ de ſtylo dignitates & Canonicos cathedralium præponit Epiſcoporum Vicarijs.*
154 *Nouitates odioſæ ſunt & triſtes euentus producunt.*
155 *Si de quo magis ineſſe videtur, & non ineſt, ergo, &c.*
156 *Vicarius ſi ſit Canonicus in Eccleſia, ſedebit in loco ſuo canonicali.*
157 *An Vicarius præcedere debeat Capitulum eccleſiæ Cathedralis vti corpus.*
158 *Subrogatus ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur.*
159 *Officialis ſubrogatus ſedet in loco ſui anteceſſoris.*
160 *Epiſcopus & Vicarius idem tribunal dicuntur.*
161 *Vicerector vti debet eiuſdem priuilegijs, quibus Rector, ſed quando & quomodo, num. 7. 8.*
162 *Regula ſubrogatus, &c. quando habeat locum.*
163 *Vices gerens, quando vere dicatur talis, & quando non.*
164 *Vices gerens, quando eadem poſſit quæ poteſt principalis.*
165 *Opinio Doctorum regulatur ſecundum iura per eos allegata.*
166 *Quando dicatur idem tribunal Epiſcopi & Vicarij.*
167 *Tex. in c. præcipimus. 93. diſt. declaratur.*
168 *Dictio tunc reſtringit actum.*
169 *Epiſcopus dum vadit & redit, præſens dicitur.*
170 *Conſuetudo antiqua ſeruatur.*
171 *Conſuetudo quando dicatur rationabilis vel irrationabilis.*
172 *Conſuetudo quod prælatus inferior præcedat Epiſcopum in ſua parochia, valet.*
173 *Conſuetudo quod Abbas præſcribat obedientiam contra Epiſcopum valet.*
174 *Epiſcopalia iura quæ poſſint præſcribi.*
175 *Archipresbyter Peruſinæ & Eugubinæ eccleſiæ Vicarium præcedit.*
176 *Archipresbyter & quilibet Canonicus in eccleſia Eduenſi Vicarium præcedit.*
177 *Presbyter maior digniorq́; eſt Diacono.*
178 *Quod Vicarius præcedere debeat Capitulum, & ſit dignior nullibi legitur.*
179 *Vicarius non habet iuriſdictionem ſupra Capitulum liberam.*
180 *Vicarius non poteſt procedere contra Canonicos niſi duobus de Capitulo ſibi adiunctis.*
181 *Ad Archipresbyterum Paduanum ſpectat libera clericorum correctio in diuinis.*
182 *Prælati Eccleſiarum inferiorum magis ſpecialem iuriſdictionem habent in ſua Eccleſia, quam habeat Epiſcopus, ideo ad eos primo, poſtea ad Epiſcopum recurritur.*
183 *Canonici prius ſuo proprio prælato, poſtea Epiſcopo obedire debent.*
184 *Conſuetudo ius tribuit præcedenti.*
185 *Patientia & tolerantia miniſtrorum inducit veram præſcriptionem contra ſuos principales.*
186 *Iuriſdictio ſola non ſufficit ad præcedentiam inducendam.*
187 *Vicarius Metropolitani ius exercet in ſuffraganeos, non tamen præcedit illos, niſi fuerit antiquior dignitate.*
188 *Auditor Cameræ Apoſtolicæ iuriſdictionem habet in Cardinales & oratores.*
189 *Ratio nulla habenda eſt de Vicario in diuinis.*
190 *Conſuetudines locales non extenduntur ad alienos lares.*

CONSILIVM LII.

Diuinæ Trinitatis nomine implorato.

1 DVBIA † ſemper quæſtio fuit, & adhuc non perfecte reſoluta pendet inter Doctores, *An Vicarius Epiſcopi ratione ſui Vicariatus, capitulo & omnibus obtinentibus dignitates, etiam poſt Pontificalem maiores, vbique tam in choro, quam in proceſſionibus, præferri, & locum digniorem ſupra illos habere debeat.*

Pro parte affirmatiua, quam Doctores ſequi videntur, & poſt
alios inter modernos Antonius de Prætis, qui quaſi rem pro-
priam agens, † quia ſibi (vt ipſe innuit) tanquam Vicario in Ec- 2
cleſia Florentino locus ab Archidiacono & Capitulo denega-
batur, totis viribus, in ſuo tractatu, Clypeus Paſtoralis intitula-
to, tueri & ampliare conatur. Adducitur primo textus, qui fal-
cem ad radices immittere videtur *in cap. præcipimus. 93. iuncto c. 1.*
94. diſt. vbi ad literam habetur †, quod vices gerens alicuius eo 3
modo honorari debet, ſicut ille cuius vices gerit, *ad idem allega-*
tur text. in ca. ſignificaſti, cap. ſan. & cap. cum olim magiſter. extra, de offi.
delega. In quibus Alex. tertius & Innocent. etiam diſtricte man-
dãt, † quod delegatis ſuis maior auctoritas & honor præ omni-
bus ordinarijs tribui debeat. Ex † quibus dicendum videtur, 4
Vicarium præ omnibus poſt Epiſcopum, cuius perſonam re- 5
præſentat, honorandum eſſe.

Secundo pro hac parte arguitur ſic. † Ille dicitur & reputa- 6
tur maior, qui pluribus & melioribus præeſt. *§. nos igitur. in auth.*
de defend. ciuit. Sed † Vicarius Epiſcopi omnibus de clero præeſt 7
de iure communi in iuriſdictione. † Archidiaconus autem, aut 8
archipreſbyter Clericis tantum ordinandis in examine præſi
det, & alijs collectis in Capitulo, *ad hæc §. quadam. & capit. vt no-*
ſtrum. cap. miniſterium. cap. officium. de offi. arch. ergo † Vicarius 9
præferendus eſt Archipreſbytero & Archidiacono, & per con-
ſequens cæteris de Cap.

Tertio arguit Antonius de Prætis. † Certum eſt quod Vica- 10
rius aſſociatur Epiſcopo iure in iuriſdictione adminiſtranda, † 11
quam ipſe tam in præſentia, quam in abſentia exercet. & quod
Vicarius aſſocietur Epiſcopo, probat per text. *in cap. in nona. a-*
ctione. 16. qu. 7. † vbi habetur, quod indecorum eſt, Vicarium E- 12
piſcopi eſſe laicum † cum habeat iudicare Clericos. ergo debet 13
eſſe eiuſdem profeſſionis. Secundo, idem probat ab effectu. 14
Nam † Vicarius Epiſcopi in diœceſi habet ordinariam, lex † au- 15
tem eſt, quæ dat ordinariam, † quia hoc non poteſt Epiſcopus, 16
ergo de iure illi aſſociatur.

Quarto & vltimo arguunt præfati Doctores ab vnitate per-
ſonarum Epiſcopi & Vicarij hoc modo. Idem † eſt tribunal 17
Epiſcopi & Vicarij, & idem conſiſtorium, *vt per text. in cap. 2.*
de conſuetud. &c. Romana, de appellat. in 6. & † propterea appel- 18
latio non datur de vno ad alterum, cum idem ſint, & Vicarius 19
de † iuriſdictione Epiſcopi participet. *Cal. conſil. 2. de appellat.* 20
Ergo † debet dignitatem obtinentibus præferri, hac potiſſima 21
ratione, quia † ipſe radiis epiſcopalibus fulget, ſicut Auguſta
Imperialibus coruſcat, ideoq; iam Epiſcopo † præſente, quam 22
eo abſente honorari debet. Ita deducit Prætus. *d. ſuo tract. cap. 6.*
irridendo eos, qui fatue dicunt Vicarium ſaltem præſente Epi-
ſcopo honorari non debere, ne duo videantur capita, cum vt
ipſe ait ratione ſocietatis prædictæ & vnitatis inter eos iuræ v-
nicum dicatur † caput, quia eſt tam connexa & adhærens, quod 23
† ſunt velut propria materia & forma, inter quos non datur 24
diſſolutio neque gradus medius, cum ſit vnum agens & vna a-
ctio, vt per plures rationes philoſophicas per tres columnas cu-
mulando congerit, *cap. 7.* Idem † tanquam principalis honorari 25
debet, prout Vicerectorquomodo tractetur Vicerector, vi-
de in conſ. ſeq. *num. 7. & 8.* tractatur quemadmodum Rector, &
hæc ſunt validiora argumenta pro hac parte per Doctores, &
præſertim dictum Prætum † recollecta in dicto ſuo tractatu 26
poſt Abb *in conſ. 21. vol.* corrupto & manco.

Pro parte vero contraria, quod præferri nõ debeat, moueor.
† Clarum eſt, quod illi debẽt honorari magis, & cæteris præfer-
ri, qui maiori, & digniori fulgent dignitate, † ſed archipreſby- 27
ter Paduanus, qui primam poſt epiſcopalem obtinet (& in quẽ 28
omnia quæ de iure ſpectant ad Archidiaconũ tam virtute pri-
uilegiorum Apoſtolicorũ, quam Eccleſiæ ſtatutorũ ſunt tranſ-
fuſa, *vt teſtatur Alex. conſ. 142. vol. 6.*) & Archidiaconus ſecundam
poſſidet, † naturalem, & propriam legitimamq; dicuntur habe- 29
re dignitatem, *cap. 1. de off. archid. c. officium, de offic. archipresb. cap. præ-*
cepta. 55. diſt. latiſſime Ioan. de Selua in ſuo tract. de benef. † merito de- 30
bent iſti cum toto Cap. quod vti corpus, & collegium dicitur in
dignitate conſtitutum, *vt per gloſ. in cap. ſi Canonici, de offic. ordinarij*
lib. 6. ibi, dignitate præualebitur. † ſaltem in choro, & proceſſionibus, 30
& ſimilibus Vicario. † qui nullam dicitur de iure habere digni- 31
tatem præferri, *vt per Abb. cap. de multa. de præbend. Ioan de Selua dict.*
ſuo tract. par. 2. nu. 64. Card. cle. et ſi principalis de reſcr. & clare colligitur

ex deciſ.

33 *ex deciſ. dict. clemen.* vbi dubitabatur, an † Vicarius, & officialis E-
piſcopi iudex delegatus, aut cõſeruator dari poſſet: & Papa quo-
dammodo ex priuilegio reſpondet, poſſe etiam illi cauſas dele-
34 gari. † Nam ſi fuiſſet dignitas, & quæſtio fuiſſet inſulſa, & Papæ
reſponſio ſuperflua, quia cum ſupra in capitulo, ſtatutum, de
reſc. deciſum fuiſſet, quod omnibus obtinentibus dignitatem
35 cauſæ delegari poſſent, † clare colligitur, quod ibi Vicarius non
36 veniebat tanquam dignitas de iure communi, † cum per priui-
legium illi detur, *in d. clem.* quia quod competit iure communi
fruſtra petitur per priuilegium. *l. vnica. C. de theſ. lib. 10. l. 1. ad muni-*
37 *cip.* † *& ita ſentit gloſ. in d. clem. in fin.* quæ dicit, quod an ſit digni-
38 tas eget declaratione. & † tanto magis prædicta locum habent,
quia, tam ex antiqua, approbata, & viridi obſeruantia: quam vi-
gore priuilegiorum apoſtolicorum Archipreſbytero, & eo ab-
ſente Archidiacono, & iſtis deficientibus camerario, vel anti-
quiori de capitulo, cura totius cultus diuini in Eccleſiæ deman-
data eſt, cum poteſtate inobedientes corrigendi & mulctandi,
39 & † in diuinis archipreſbyter eſt verus, & generalis Epiſcopi Vi-
carius, *vt per Abb. cap. omnis. de pœnit. & remiſ. n. 12. Dec. conſ. 420. vol. 3.*
c. qualis. §. archipresbyter, in fin. 25. diſt. c. 1. & c. officium. de off. archipresb.
40 *late Boer. in conſ. 22. vol. 1.* † ergo neq; de iure, neq; de conſuetudine
vlla de Vicario in diuinis ratio eſt habenda.

Secundo moueor, quia ſuppoſitis prædictis tanquam veris,
prout vera ſunt, quod archipreſbyter & eo abſente Archidia-
41 conus ſit ordinarius Epiſcopi Vicarius iuribus præallegatis, †
tunc ſuccedit regula, quod priuilegiatus contra pariter priuile-
giatum ſuo non vtitur priuilegio, *§. ſed hoc præſenti. in auth. de ſan-*
ctiſ. epiſc. Dec. conſ. 221. num. 6. & 329. a olim t. Ioan. Monach. in cap. ſi a ſe-
de. num. 13. de preben. & ca. cum perſonæ. de priuil. num. 4. & multo mi-
nus cõtra magis priuilegiatum, vt eſt in caſu noſtro, archipreſ-
byter, qui cum ſit Vicarius legitimus, ordinarius & perpetuus,
42 dignior eſt altero datiuo & amouibili ad nutum, † vt in ſimili
dicitur de tutore datiuo, cuius auctoritas per ſuperuenientiam
43 legitimi ſtatim ceſſat. Ad hæc † accedat quod priuilegiatus in
ſpecie præfertur priuilegiato in genere, *vt per Probum in addit. ad*
Ioan. Monach. in dict. cap. cum perſonæ. num. 5. ſed archipreſbyter in di-
uinis eſt à ſede Apoſtolica & à ſtatuto ſpecialiter priuilegiatus:
ergo in his dignior.

44 Tertio † dico, quod facienti actum conſeruandi ius ſuũ, fa-
uendum eſt magis, quam acquirere volenti. *l. fin. C. de cod. d. l. fina-*
45 *li. §. ſi vero creditores. C. de iure deliber.* † ſed archipreſbyter & capi-
tulum eſt in poſſeſſione ſuorum priuilegiorum, & huiuſmodi
præeminentiæ tempore multorum Vicariorum ab annis decẽ
& viginti & triginta, & quadraginta, & vltra centum, prout fuit
tempore Reuerendorum Braini & Viarij, Nigri, Iuſti, Roeæ, &
46 aliorum. Ergo in eadem & hodie debet conſeruari, † cum de iu-
re liceat etiam capitulo & prælatis inferioribus obedientiam &
47 reuerentiam contra Epiſcopum præſcribere † ſaltem in aliqua
parte, licet non in totum, *Felin. in cap. cum non liceat. col. 2. de præſcr.*
48 vbi dicit valere præſcriptionem, quod prælatus inferior † præ-
cedat Epiſcopum in ſua parochia, quia ex hoc non dicitur præ-
ſcribere reuerentiam, ſed partem, quæ licite præſcribi poteſt,
vt pulcre declarauit Cal. in ſuo conſil. 190. quod eſt primum titul. de præ-
49 *ſcript. ſequitur Balbus in tract. de præſcript. part. 5. quæſt. 11. & 12.* † ideo-
que debet iſta poſſeſſio & præſcriptio manu teneri, cum poſſeſ-
ſionis commodum maximi ſit ponderis. *Abb. in cap. ſuper quibuſ-*
dam. §. præterea. de verb. ſignif. num. 3. & 9. cap. ſæpe. de reſtit. ſpolia. §.
commodum. Inſtit. de interd. & in terminis tradit Corn. in conſil. 193. vol. 2.
num. 14. & 15. omnino videndus.

50 Quarto † & vltimo pro huius opinionis corroboratione &
ſigillo adduco deciſionem text. in c. in cauſis. de re iud. vbi habetur
& ibi per Doctores notatur, quod exemplo optimi principis
firmiter iudicandum eſt, *vt in ſimili tradit Iacob. Caſtel. in ſuo tracta.*
51 *de duello. lib. 3. c. 6. nu. 2. & Abb. in c. afferte. nu. 2. de præſumt.* † ſed vide-
mus, quod in Romana curia, cuius ſtylus & conſuetudo pro le-
ge datur, adeoq; ab omnibus inferioribus, ſaltem vbi nõ eſt cla-
ra iuris reſolutio, ſeruari debet, *vt tradit Felin. in c. quoniam. §. porro,*
vt lit. non conteſtat. Arnen. in proœm. regul. gloſ. in cap. non decet. 12. di-
ſtinct. cap. 2. de conſtit. cap. nemo. cap. cuncta. 9. quæſtio. 3. epiſt. inter
52 *claras. C. de ſum. Trinit. & fide cathol.* Vicarius † Papæ, quamdiu
fuit in perſona Prælatorum & Epiſcoporum nunquam Cardi-
nales præcedere auſus fuit, licet ſummi Pontificis vices gereret,
eiuſque perſonam referret cum omnimoda poteſtate, *vt tradit*
53 *Veſtri. in ſua praxi. tit. de Vicar. Papæ.* & † ſi quis obiiceret hoc fuiſ-
ſe in cauſa, quia Cardinales ob eorum prærogatiuã ſemper ſunt
ſpeciali nota digni, nec ſub generali iuris diſpoſitione compre-
henduntur, niſi de eis ſpecialis facta ſit mentio, *vt latiſſime tradit*
Barb. in ſuo tract. de Card. Gomeſ. in reg. de exprimen. vero val. Ioann. Mo-
nach. in cap. 1. de ſchiſmate. num. 6. Eſto †, quod ita ſit, adhuc dico, & 54
magis eſt mirandum, quod neque Cardinales, neque alios præ-
latos ſibi pares, & aliquando ordine inferiores, prout ſunt Gu-
bernator vrbis, Auditor Cameræ. & contradictarum præcede-
re: imo eis, poſtponi ſemper viſus fuit: & † neque hodie, quan- 55
do Cardinalis officio huiuſmodi fungitur, alios Cardinales ipſo
vel tempore, vel ordine digniores, præcedit, etiam extra capel-
lam & conſiſtorium in his, in quibus, vti talis conuenit. Libenter
igitur audirem rationem, cur maius priuilegium prætendat E-
piſcopi Vicarius, quam Papæ vices gerens, etſi non dabitur, res
erit ſine dubio. † ſi quis ſubtilius inſtando diceret, quod cũ di- 65
uerſimode Papa denominetur, nã modo dicitur Epiſcopus, *vt*
in proœm. ſexti, modo vrbis Archiepiſcopus. *vt in cap. final. 21. diſt.*
cap. ita ſtatuimus. 4. diſtinct. Aliquando Patriarcha, *vt per Cardinal.*
Turrecrem. in cap. cleros. 21. diſtinct. num. 22. ideo Vicarius vrbis non
honoratur, quia non vti Vicarius Papæ, tanquam Pontificis
Maximi, ſed vti vrbis Epiſcopi reputatur. † Reſpondeo, quod 57
quoties habens plures facultates facit actum, ſemper in dubio
præſumitur illum facere validiori, fortiori & digniori modo. *l. 3.*
ff. de teſtam. mil. tradunt Innoc. Abb. & Felin. in cap. cum ex officij. de
præſcript. Dicimus ergo hoc caſu Papam vti Papam, non vti E-
piſcopum feciſſe Vicarium: eo magis quia in literis deputatio-
nis eiuſdem in principio, loquitur vti Papa, & in corpore man-
dat, vt illi quiſque tanquam ſibi, obediat: & vbi clauſula aliqua
ſimilis reperitur, ſemper de nobiliori intelligitur. *Felin. in d. cap.*
cum ex offic. num. 38. & quod non fecerit vti Epiſcopus ſimplex
demonſtro. Nam † cum dicere debeamus Papam omnia ſem- 58
per diſponere, quæ ſunt iuri & rationi conſona, & cum de iure
nullus Epiſcopus † debeat ſibi alium Epiſcopum in ſuũ Vicariũ 59
& miniſtrum aſſumere, niſi ex vrgenti neceſſitatis cauſa, *vt notat*
gloſ. in cap. quoniam. de offic. ordinarij. clare Ioan. de Plat. in tractat. de ex-
commun. part. ſecunda, §. 2. nu. 4. non eſt dicendum ipſum voluiſſe
facere contra ius, cum aliter poſſet. His ſic ſtantibus, difficultas
erit obiecta tollere, quæ & ſi maxime vrgere videantur, tamen,
(ni fallor) claram ſecum afferunt ſolutionem. Nam quo ad
primum, in quo omnes tam antiqui quam moderni ſe firmare
conantur, dico, quod ſi textus illi recte intelligantur, nullam
faciunt ambiguitatem. † Dicitur in text. *in d. cap. præcipuum* quod 60
Patriarcha ille congregauerat Conciliũ prouinciale, legitime
poſtea impeditus, nec valens illi perſonaliter intereſſe, ne Con-
cilium illud acephalum videretur, vices ſuas cuidam Archidia-
cono commiſit, & ſuum nuntium, vt illi eius nomine præſide-
ret, deſtinauit. † In capit. primo, *94. diſtinct.* habetur, quod cum 61
multæ ſeditiones & diſcordiæ in tota prouincia Siciliæ, in qua
Papa iuriſdictionem habebat, tam in temporalibus, quam in
ſpiritualibus, cũ ea de patrimonio beati Petri foret, ortæ eſſent,
cuperetq; Simmachus Papa illas ſedare, nec volens ſe illuc per-
ſonaliter transferre, vices ſuas cum omnimoda poteſtate, ita vt
in omnibus auctoritatem & perſonã ſuam repræſentaret, vt ibi
verba textus cantãt, cuidam Petro ſubdiacono ſibi fido & pro-
bato demandauit, & illum in tota ea prouincia legatum ſuũ &
ſedis Apoſtolicæ deſignauit, mandans omnibus, vt illum tan-
quam tale reciperent, & qui contrafacerent, tandiu excommu-
nicationis vinculo ſubiacerent, quamdiu cõgrue ſatisfeciſſent.
Miror ergo, quod tot celeberrimi patres tanti faciant textus il-
los ad hoc propoſitum Vicarij Epiſcoporum, ad quod fortaſſe
adduci non merebantur. Nam cui dubium eſt, cum apertis ver-
bis in legatis ſedis Apoſtolicæ loquãtur, prout ibi declarat Car-
dinal. Turrecrem. quod illis debitus honor debeatur, ſicuti ſuis
principalibus † quia iſti (vt ſolebant olim proconſules) maxima 62
fulgent dignitate, † & maiores ſunt omnibus ordinariis. *d. ca. ſa-* 63
ne. & cap. cum olim. de offic. deleg. In † cuius rei ſignum papalibus, 64
vtuntur inſignijs, *vt eſt text. in capit. antiqua. §. dominica. de priuileg.*
tradit Gondiſſaus tractat. de legat. quæſt. 5. & † ſicut Papa honora- 65
ri debent. *l. vnic. ff. de offic. præfect. pr. Spec. tit. de leg. §. 4.* Hinc † eſt, 66
quod Epiſcopi in ſua promotione inter cætera iurant reueren-
tiam legatis ſedis Apoſtolicæ exhibere, *cap. ego de iureiur.* & ideo
omnibus præſunt. *cap. multa, de præſum.* † quia ſicut Papa eſt inter 67
ordinarios veluti ſol inter planetas, ita legatus eius loco ſubro-
gatus, per regulam, *l. ſi eum. §. ſi quis. ff. ſi quis caut. Probus in addit. ad*
Monach. in cap. 1. num. 9. de offic. legat. qui † ſubrogatus ſapit natu- 68
ram eius, in cuius locum ſubrogatur. *Plura tradit Mantua poſt*

alias in ſing. ſuis 12. & num. 37. & in eiſdem terminis de legatis apoſtolicis loquuntur text. in c. ſignificaſti. cap. ſane. c. cum olim, de offic. de leg.
69 *& ibi manifeſte legitur, & Doctores notant.* † Sed ad rem noſtram, quæ propoſitio iſtorum ad vicarios? certe nulla: quia non eſt conueniens dare ſimile de auctoritate, dignitateque Pontificis ad Epiſcopum, *vt dicit Cardin. Turrecrem. cap. in nomine. 23. diſtin. col. 2. in fin.* & dato quod aliqua ab aduerſariis imaginari poſſet, erit tamen inuitis dentibus intelligendum de honore præſtando vicario, abſente epiſcopo, non autem præſente, qui cum canones iſti expreſſe loquantur de legatis & vicegerentibus dominorum
70 in toto & vere abſentium, & † dicta doctorum debeant intelligi ſecundum iura per eos allegata, *vt per Bart. l. non ſolum. §. libera-*
71 *tionis ff. de libe. leg. & l. 1. de vulga. & pupilla.* erit † dicendum, quod vicarius deberet honorari abſente Epiſcopo, vti illi ſuffectus, non autem illo præſente, & quod ita ſit, facit text. *in cap. 1. cũ ſua*
72 *gloſ. de offic. ordina. lib. 6.* vbi † licet alias vicarius Archiepiſcopi de iure habeat iuriſdictionem in ſuffraganeos. *cap. 1. de offic. ordina. Berth tract. at. de Epiſcop. part. 7. lib. 4. quæſtio. 10.* tamen ibi prohibet Papa, quod quamdiu Archiepiſcopus erit præſens in prouincia vel circa eam, nihil vicarius attentare præſumat contra
73 eos. ergo † apparet manifeſte, quod vbi maior, ceſſat minor, ne duo videantur capita vnius corporis: & ideo non tam inſulſa videtur opinio tenentium, quod vicario non debeatur reuerentia ſolita præſente Epiſcopo prout irridet illos Antonius de
74 Prætis dicto ſuo tractatu. Et † ratio eſt in promtu, quia quod abſente Epiſcopo vicarius non tantum dicitur locum tenens, ſed quodammodo in totũ ſuffectus in locum ipſius vel defun-
75 cti, quo † caſu omnia poteſt, quæ ſunt iuſtitiæ & neceſſitatis, nõ autem gratiæ, *vt dicit Guihel. de Monteland. in clem. 1. de offic. vicarij. &*
76 *Doctores in cap. fin. eod. tit.* & † quando regula ſubrogatus habeat locum, & in quibus caſibus & in terminis, vide Bart. *in l. competentius. C. de prox. ſac. ſcri. lib. 12. l. filius. ff. de leg. 1. Rom. ſing. 367. in add. Prg.* & hoc caſu mors & abſentia æquiparantur, vt voluit Innoc. *in cap. ad abolendam. de hæret. facit text. in l. mulieres. §. finali. de verborum ſignificat. cap. ſi diligenti. de offic. delega. cap. fin. de ſep.* & quod tunc dicatur maior, teſtatur Bald. per gloſſ. quam dicit ſingularem *in l. aliquando. & l. quia de offic. procur. ff. ſuper ver. neceſſaria. Albericus dictionario ſuo verſic. vicarius & aſſeſſor.*

77 Ad † ſecundum dico, quod allegãti incumbit onus probandi. *l. ei qui. ff. de probatio. cap. cum in iure. de offic. delega. cap. cum ad ſedẽ de reſtitutio. ſpoliato.* Sed tenentes contrariam partem præſupponunt vicarium eſſe præferendum omnibus de clero, & tamen hoc nullo iure probant, ergo illis non eſt credendum: quia vbi
78 lex † non diſpoſuit, neque nos diſponere debemus, *cap. vbi non 96. diſtinct.* tamen proprius reſpondeo & dico, quod data instan-
79 tia argumentum eorum corruet, † ſed Abbas, quia tamen dicitur de clero & lege iuriſdictionis, ſubeſt Epiſcopo. *cap. conquerente, verſ. nos autem. de offic. ordin. cap. dilectus. eod. tit. cap. peruenit. &*
80 *cap. interdicimus. 16. quæſt. 1.* vicarium † præcedit, *vt notatur in cap. fin. de offic. deleg. Abb. cap. ex ore. de priuileg. 4. not.* ergo aſſumtum falſum.
81 propterea facile negari poteſt, † quod vicarius præſit melioribus & dignioribus, ſed hoc potius verificatur in archipresbyte-
82 ro, qui cũ, *vt ſupra dictum ſuit*, præſit capitulo & canonicis, † quia
83 totius cleri ſunt membra nobiliora, & † omnibus aliis clericis
84 præeminent, *vt dicit Antonius de Pratis d. ſuo tract. cap. 3. num. 9.* quia iſti dicuntur clerici primi gradus, *vt per Gemin. cap. Epiſcopus. 17. di-*
85 *ſtinct. & Felin. in rubr. de maioritate. & obedien.* † dicendum erit, quod iſte & non vicarius præſit dignioribus, & ſic eorum argumentum contra eos retorquetur. Nec dicatur, quod vicarius ha-
86 bet ordinariam, & ampliorem iuriſdictionem, quia † reſpondetur, quod etiam capitulum, vti corpus, & archipresbyter iure proprio, habet ordinariam a iure, & etiam vigore indulto-
87 rum apoſtolicorum, vt prædictum fuit, † ideo tam in Eccleſia, quam extra, contumaces corrigit & punit, ordinandos examinat, beneficiatos etiam Abbatiali dignitate prouiſos inſtallat, diuina regit, & ordinat: præbendas multas confert, & in eis in-
88 ſtituit & deſtituit: quod minime vicario licet: & dato quod aliquo reſpectu adminiſtratio vicarij eſſet pinguior, non † tamen qualitas iſta ſola erit potens ad tollendum ius quæſitũ tertio. *d. cap. ſuper quibuſd. in. §. præterea.* quia plus & minus non faciunt differre, alias dicendum eſſet, quod Epiſcopus habens epiſcopatũ amplum facultatibus & populo, & dignior & maior eſſet habente eccleſiam tenuem, quod eſt abſurdum dictu, vt experien-
89 tia docet, cum † titularis antiquior ſolo tempore, præcedat po-
90 ſteriorẽ ditaſſimum, & † ratio euidens eſt, quia dignitas epiſcopalis non in adminiſtratione, ſed in ordine conſiſtit. *Abb. cap. in-*
ter corporalia, de tranſlat. prælat. num. 16. † & ideo nullatenenſis vel 91
titularis Epiſcopus dignitatem epiſcopalem habere dicitur, ſicut quiuis alius.

Ad † tertium concedo, quod vel Epiſcopus pro ſui commo- 92
ditate, vel lex illi adiungat vicarium in iuriſdictione exercenda, & in aliquibus in ea iuriſdictione poteſtatiua ſibi parem facit, licet non in omnibus, *vt aperte declarat gloſ. in cap. Roman. appellat. lib. 6.* Et ad hæc optime quadrant, quæ tradunt Hoſtienſis Archidia. & Card. Turrecrem. *in cap. denique, 21. diſtinct.* vbi † dicunt 93
dari duplicem poteſtatis ſpeciem, primam honoris & reueren-
tiæ, † & iſta nunquã minor, veluti vicarius vtitur præſente ma- 94
iore, *c. antiqua, de priuil.* vbi † Patriarchis interdicitur vſus Crucis 95
coram Papa, vel eius legato. † Alteram iuriſdictionis contentioſæ, 96
& iſta præſente Domino, & eo permittente vtitur. *ca. peruenit. 11. quæſt. 1.* & non † aliter cum multa ſint Epiſcopo conceſſa, quæ 97
tamen vicario denegantur, *vt per plura declarat Bertach. in ſuo ampliſſimo tract. de Epiſcopis. part. 3. vſq. ad 7. lib. 4. Rebuff. in ſua pract. in forma vicariatus. Ioan. de Selua. in ſuo eleganti tract. de benefic. fol. 13. num. 7.*
Et † hinc eſt quod in vicarium generalem etiam cum ampliſſi- 98
ma facultate conſtitutum non tranſeunt ardua neque reuerentialia, *vt per Feder. de Sen. conſ. ſuo 302.* & propterea non infertur ex iſta ſocietate, quod vicarius præferatur aliis dignitatẽ obtinen-
tibus & capitulo. licet in extraiudicialibus ſecus ſit. Nec † incon- 99
uenit, quod eadem perſona diuerſis ex cauſis modo præferatur, puta in tribunali & ſua adminiſtratione, modo poſtponatur, vt
in choro, proceſſionibus, &c. prout † in ſimili dicit lex & Doct. 100
de Archidiacono, qui in adminiſtratione maior eſt archipreſbytero, & illi præponitur. Ratione vero diuinorum minor eſt, & poſtponitur, *ca. 1. & ca. officium de officio. Archig. & archipresb. vbi omnes tangunt, & eſt text. ad literam, in l. 1. C. de off. vica. & ad it Hoſtienſ.*
in cap. indecorum, de ætat. & qualitat. vbi † dicit, quod filius Epiſco- 101
pus patri in domo reuerentiam exhibere debet, licet poſtea in eccleſia illum præcedat, quia ex diuerſis reſpectibus quis maior & minor dicitur. *gloſſ. in cap. quæritur. 2. quæſt. 7. Caſſ. in ſuo catal. part.*
7. conſiderat. 39. & † quod de vicario ratione loci non ſit ratio 102
habenda, clare colligitur ex decreto ſacri Tridentini Concilij ſeſſ. 25. cap. 6. vbi aſſignando epiſcopo locum digniorem: quem ipſe elegerit, verbum nullum, quo ad hoc de vicario, licet de eo in eodem contextu, quo ad aliud priuatiue tamen, mentio habeatur, quia vbi Concilium voluit, quod vicario aliquod priuilegium tribueretur, vti Epiſcopo, illud ſemper expreſſit, vt pluribus in locis videre licet: ergo in hoc omiſſum habetur pro o-
miſſo. Nec † deciſio textus *in cap. in nou. actione*, allegati per Petrũ 103
ad probandam ſocietatem Vicarij cum Epiſcopo quicquã facit, quia ibi tantum declaratur, quod vicedominus, œconomus & vicarius, debeant eſſe eiuſdem profeſſionis, hoc eſt, clerica-
lis, vt manifeſte declarant illa verba. † *indecorum enim eſt clericos à* 104
laicis iudicari: quod eſſet contra iuris præcepta, *cap. nullus. cap. ſi*
diligenti, de foro compet. cum ſimilibus. quia † penitus eſt interdicta 105
laicis, qui oppido ſunt clericis infeſti ſui natura, *cap. laicos. & cap. laici. 2. quæſt. 7. gloſ. magna in cap. ſi diligenti, de foro compet.* pote-
ſtas & iuriſdictio in clericos. † & ideo vetat, ne Epiſcopus ſibi 106
vicarium laicum aſſumat, contra clericalis ordinis priuilegium
† cui contrauenire non licet, nec illud minuere, *vt per gloſ. in* 107
in cap. ſignificaſti, de foro compet. in verbo, clerici, in fin. & ſic non aſſociat illum in dignitate epiſcopali, neque in vnitate perſonali, ſed in ſola profeſſione clericali.

Ad † quartum, fateor quod poſſit idem eſſe tribunal, quo ad 108
iudicialia tantum, *vt voluit Rota, deciſ. 371. in nouis. Paulus in tractat. de poteſt. capituli ſede vacante, quæſt. 10. num. 14.* qui dicunt, iſtud idem tribunal tantum de foro contentioſo, & non de alio intelligi, *vt per Pariſ. conſ. 89. volum. 4.* & iſtam interpretationem dicit veriſſimam Abb. *in repet. cap. ſi quis contra clericum. num. 31. colum. 19. de*
foro comp. & † quod non appelletur de vno ad alterum, hoc eſt, 109
in cauſa quod factum vicarij miniſtri dicitur factum Epiſcopi domini, *gloſſ. in cap. 1. de capell. monach. in 6.* & vt appellationes gradatim procedant; quia ſi appellaretur de vicario ad Epiſcopũ,
ipſe poſſet bis cauſam alteri committere, & † ſic nunquam ap- 110
pellatio deueniret ad Metropolitanum & ſuperiorem, quod eſſet contra iura. *c. Metrop. 2. q. 7. c. paſtoralis, de offic. ord. & ita declarat*
Hoſtien. in ſum. de off. vic. & † non eſt ratio tantæ vnitatis, vt nõ de- 111
tur ſeparabilitas, prout voluit D. Anton. de Prætis *d. cap. 7.* quod ſi eſſet, vch multis Epiſcopis, quia ſublato vicario morte vel alio caſu, neceſſe foret, & Epiſcopũ interire, ſi eſſet vti forma & materia.

teria, vt Pratus dicit, & re ipſa videmus ſæpe Epiſcopos ſine Vi-
cariis, ergo ſeparabiles.
112 † Ad exemplum de Auguſta, dico, quod recte procedit con-
tra eos, quia ſicut Auguſta coruſcat radiis imperialibus in iis tã-
113 tum, quæ ſibi conueniunt vti fœminæ, † & ideo non poteſt cõ-
dere leges, nec eſſe ſoluta legibus, *vt declarat gloſ. in l. Princeps. ff. de*
lega. l. quod princeps, cod. tit. Sarnen. in proœm. reg. quaſt. 4. verſ. Nec obſtat
114 *negatiua*: † & ſic Vicarius coruſcat in iis, quæ ſibi vti Vicario cõ-
petunt, videlicet in iuriſdictione tantum, & in hoc coruſcat ra-
diis epiſcopalibus, & non in alio, *vt declarat Paul. d. tractat. de po-*
te. cap. ſed. vac. quaſt. 10. num. 16. etiam in hoc ſine præiudicio ter-
115 tij, † quia Epiſcopus ſibi dare non poteſt aliquid ad præiudi-
cium tertij, quoniam nec princeps hoc facit. *l. prætor. §. merito.*
ff. ne quid in loc. publ.

Ad aliud deductum per Doct. & ampliatum per Antonium
de Prætis, quod Vicarius debeat honorari vti Epiſcopus, quem-
admodum honoratur Vicerector, vti Rector, eo quod vnicom
116 caput eſt cũ Epiſcopo, inter quos non datus locus medius, † di-
co quod eſt verũ, Vicerectorem honorari vti Rectorem, quan-
do ab eiſdem & eodem modo, quo Rector eligitur, puta ab vni-
uerſitate, quia tunc vere eſt ſubrogatus, & quando habet eaſdẽ
qualitates iure ſuo quos habet principalis, alias nõ, *vt tradit Bart.*
in l. filius, ff. de leg. & pulcre declarat Alc. in rubr. de offic. ord. ſequitur.
117 *Nic. Pign. in add. ad ſing. Ro. ſing. 367.* † ſed ſi conſiderabimus Epi-
118 ſcopi qualitates, certe incomparabiles ſunt cum Vicario: † quia
ille eſt culmen dignitatis, *vt per Arch. c. licet. de præb. in 6.* & dicitur
pater omniũ clericorum, & Superintendẽs, *c. eſto. 95. diſt.* Iſte nul-
lam habet auct. iure proprio, *vt ſupra.* Ille auctoritatem omnia
faciendi, benedicendi, ordinandi, cauſas à Vicario auocandi be-
neficia conferendi: & alia, quæ late Ioannes de Selua *ſuo tract. de*
beneſ. cumulat, *& Botr. tract. de ordine fori*, quæ tamen iſti denegan-
119 tur, † cum in iis & aliis multis maior ſit Epiſcopi poteſtas, quam
120 Vicarij, *Cald. conſ. 2. de offic. vic. & conſ. 3.* † Ideo neq; archipresby-
121 tero, neq; capitulo, qui iure propria fulgent dignitate, † & ſunt
122 in domo, dignitate & ſede propria, in qua quilibet † maior & di-
gnior reputatur alio extraneo. *l. apud eum. vbi gl. 2. de manum. Boer.*
123 *tract. de ord. grad. nu. 15.* nullo modo præferri debet, † quia fortior
eſt dignitas, quæ iure proprio habetur, quã quæ iure alieno ac-
quiritur, *vt dicit Bal. in l. fœmina. de ſenat.* quod fortior eſt nobili-
tas, quam portat filia ab origine, quam quæ acquiritur à marito,
vt hic teſtatur in l. ſed ſi hac. §. ſemper. ff. de in ius vocan. Et ratio eſt ma-
nifeſta † quia qualitas naturalis præualet accidentali: *l. quod habe-*
124 *tur. ff. de tut. c. ſi forte, de elect. lib. 6. vbi gl. Port. conſ. 164. lib. 4.* † ideo cũ
125 aliquem iudicare volumus vti talem, inſpicimus quod natura-
liter ei competit, non quod accidentaliter. *l. naturalem. §. Apium. ff.*
de acquir. re. dom. vbi Bart. Cum Archipresbytero, Archidiacono &
capitulo dignitas à primæua ſui origine iuris prouidentia obue-
niat iure proprio, iuribus præallegatis, Vicario ab extra, & ex ac-
126 cidentali competat dignitas, † quę potius dicitur officium, quia
iure ſæpe dignitas pro officio capitur, *vt in d. c. præcipimus. 93. diſt.*
iuſtum eſt naturalibus iſtis maiorem concedi prerogatiuã quam
alienis. *l. cum militis. §. militia miſſus. de milit. teſt. Port. conſ. 165. nu 33.* Et
127 ratio eſt, † quia in dignitatibus præcedit, qui habet naturalem &
perpetuam. *l. nemo. C. de off. mag. Laud. tractat. de pign. quaſt. 32. &*
128 *propterea Curt. l. ſi quis. C. qui teſt. fac. poſſ. vt refert idem Laud.* dicens †,
quod ſi quid committatur, vel legetur Reginæ, aut Ducıſſæ ſub
nomine dignitatis illud non tranſit ad ſuos ſucceſſores, quia di-
gnitatem illam habent nomine alieno, non iure proprio: adeo
quod ſi nubat inferiori, perdit nomen Reginæ. *l. cum te. C. de nup.*
129 *Guilielm. de Perno. in conſil. 18. in parte, de Regina & Rege.* † & idem ex-
emplificat Bart. *in l. quod Princeps, de leg. in terminis noſtris de Vicario,*
quod ſi legetur ſibi, non tranſeat ad ſucceſſorem: quia nullam
dicitur habere dignitatem ex ſe.
130 Vltimo ſi demonſtrabo dari locum medium, reſoluta erit †
omnis dubitatio: quod detur, eſt tex. *in cap. fin. de offic. deleg. in 6.*
131 vbi Abbas præ omnibus dignitatibus inferioribus ponitur. &
propterea illi in ſynodo primus locus poſt Epiſcopum & ante
Vicarium aſſignatur, *vt teſtatur Boetius ſuo tract. de ſynod. part. 3. nu. 15.*
132 & † quod Abbas præferatur, *vltra dicta Abb. in d. c. ex ore* tenet Dec.
in conſil. 16. col. 1. Boe. tract. de ord. gra. vtrumque fori. & Duran. tractat.
133 *de ord. celeb. concil.* † Imo in quibuſdam Epiſcopo æquiparatus.
134 *cap. fin. de offic. deleg. in 6. Mann. tractat. de concil. num. 181.* & † ideo
Epiſcopalibus inſignis veluti baculo & mitra vtitur, benedicit,
& minores ordines confert, & dicitur in primo loco eſſe ſicut
135 Epiſcopus. *Albe. ſuo dictionario, ver. Ablatia.* Abbas & licet omnia
prædicta habeat & eis fulgeat, Canonicoſque vti ſingulos præ-
cedat, cum dicatur, & † ipſe in culmine dignitatis, ſicut Epi- 136
ſcopus, *vt innuit gloſ. cap. 3. de præben. in 6. tradit Villa Diego. tract. de*
lega. quæ. 7. non † tamen in locis publicis veluti in choro, pro- 137
ceſſionibus & ſimilibus, dignitates & capitulum pręcedit, quin-
imo poſtponitur. *c. 2. de iudic. Dec. conſi. 161. Ripa lib. 1. reſponſorum, re-*
ſpon. 25. num. 3. Ioannes Selua d. ſuo tract. de beneſic. part. 1. quaſt. 2. num.
81. vſque 87. quo ſtante quod Abbas, quia alias præcedit Vicariũ
in diuinis, tamen poſtponatur Capitulo, clarum erit, quod etiã
Archypresbyter & Capitulum præcedet Vicarium; † quia regu- 138
la iuris eſt, *quod ſi vinco vincentem te, multo magis vinco te. cap. dilectus,*
de offic. deleg. gl. in c. auctorit. de con. præben. lib. 6. l. de acceſſio. in ſin. prin-
cipij de diuerſ. & temp. præſcript. & hoc rationi maxime conuenit,
quia † cum Epiſcopus ſit verum caput, Capitulumque propria 139
membra, *vt ad literam declarat Papa in cap. nouit, de iis quæ fiunt à præ-*
la. Iohan. Monach. in cap. à collatione. de appell. in 6. & † inconueniens 140
ſit, imo contra ordinem naturalem, quod membra diſiungan-
tur à capite, *prout dicit text. in capit. 1. 12. diſtinct.* certe neque
Vicarius, neque alius inter caput & membra inſeri poterit or-
dine, neque legali, neque naturali, cum † ſint vnum & idem 141
corpus. *Monach. in cap. Romana. num. 9. de ſentent. excommunicat,*
propterea † canonici dicuntur pars corporis Epiſcopi, ſicut 142
Cardinales Papæ. Sicque hos parificat idem Monach. *in cap. ad*
ſuccidendos, num. 4. de ſchiſmate. Abb. in prædicto cap. nouit. † Adde 143
prædictis, quod licet Rex tam in ſuo regno, quam extra Car-
dinales vti ſingulos præcedat, † non tamen hoc illi in conſiſto- 144
rio & capella conceditur, ſed eidem locus ſub primo Epiſcopo,
vel poſt antiquiorem presbyterũ Cardinalem aſſignatur, idem-
que de Imperatore dicitur ante coronationem, *vt videre licet in*
libro Pontificali ſeu curia ceremoniali, ſub Rubr. de receptione Regis, at ſub
rub. de ingreſſu Imperat. fol. mihi 22. & 27. † *qui liber etiam in deciſiuis* 145
tanquam authenticus allegari poteſt, vt teſtatur Paulus in tractat. de
poteſt. capit. ſede vacante. Ioannes Andrea & Hoſtienſ. cap. conſuluit. de
ſeru. ordin. Boet. tractat. de ſynod. part. 3. num. 6. & 43. † & ex hoc 146
infero, quod ſi Vicarius extra chorum & collegium Achidia-
conum & ſingulos Canonicos præcederet vti ſingulos, vt vi-
detur ſentire Abb. in prædicto conſilio, &c. non tamen hoc
illi permitteretur, quando Archipresbyter & Canonici ſunt
vti collegium.

† Ideoque dicta per Abbatem *in d. ſuo conſil.* parum vel nihil 147
ad rẽ noſtram faciunt, cũ loquamur de prima dignitate vti præ-
ſidente in collegio, non autem vti particulariter ſeparatã, pro-
vt † conſuluit Abbas ipſe, videlicet de Archidia. Bononienſi, vt 148
legitur in principio dicti ſui conſilij, qui Archid. non eſt ibi de
Capitulo, cũ votum non habeat, *teſte eodẽ Abb. in ca. cum olim, de re*
iud. & rationibus ſuis ibi adductis ſatis abunde ſupra fuit reſpõ-
ſum: quia † cum pro ſuo principali fundamento aſſumat, quod 149
Vicarius tanquam dignior & maior aliis ſit, dico illum peccare
vitio petitionis primi principij, quia cũ hoc ſit; de quo diſputa-
mus expreſſe, negamus quod ſit maior, niſi modo quo ſupra.
† Nec obſtat exceptio per aduerſarios adducta, quod conſuetu- 150
do & præſcriptio per Archipresbyterum & Capitulum tempo-
re ſupradictorũ Vicariorum acquiſita nullius ſit momenti, eo
quia illi tanquã præbendati in Eccleſia Paduana non curarunt
primum occupare locum, quia † reſpõdetur, ſatis eſſe nobis de- 151
monſtrare alias fuiſſe in Eccleſia Vicarios etiã generales, & Ca-
pitulũ ſemper vel ipſis permittentibus vel eis contradicere ne-
queuntibus (*prout verum eſt, & credendum*) præeminentiã & liber-
tatem ſuam conſeruaſſe, in qua manuteneri debent † & illis im- 152
putaretur, ſi ſibi ipſis crudeles forent, honorem ſuum aliis &
dignitatis gradum relinquentes, *vt eſt not. text. in cap. nullo. 12. qu. 1.*
& ad Corinth. c. 9. ibi, expedit mihi magis mori, quam vt quis glo-
riam meam euacuet, *regiſtratam in c. Sacerdot. 1. q. 2.* Iure ergo merito
Capitulum illam conſeruare conatur.

Ad † hæc accedat, quod ita & olim & hodie Cancellaria & 153
Pœnitentiaria Ro. curiæ in actu practico ſeruauit & ſeruat, vt
quælibet dignitas ac etiã Canonicus Cathedralis officiali & Vi-
cario Epiſcopo præponatur, *vt teſtatur inſignis ille practicus Hieron.*
Paulus in ſuo prouinciali ſub tit. de iudic. & ordine: ac ſub rub. de modo ſa-
lutio. charta mihi 272. 273. & 13. & 14. ad quorum comprobationẽ
exiſtat hodie in propriis terminis noſtris Apoſtolicum reſcri-
ptum. Nam pendente quadam difficultate in hac ciuitate, Papa
cauſam ipſam Archipresbytero & Vicario cognoſcendam dele-
gando, ſic eos in inſcriptione alloquitur, videlicet, *Dilectis filiis*
Archipresbytero Eccleſiæ Paduanæ & Vicario Venerabilis fratris noſtri

Epiſcopi Paduani in ſpiritualibus generali. Ex quibus manifeſte con-
ſtat, Archipreſbyterum digniorem eſſe & præferendum. Et ex
his facile poteſt opinio iſta, via iuris teneri; quam tamen deci-
dendam meliora ſentientibus remitto.

*Ita iuris eſſe arbitror ego Ioannes Piccardus Pede-
montanus Canonicus Naulen. V. I. Doct.*

CLARISSIMI DO. MARCI MANTVÆ,

*Padua ordinariam Iuris Ciuilis in primo loco legen-
tis ſubſcriptio.*

Conſideratis iis, quæ in præſenti conſultatione dicuntur per
Excellentiſs. Iuriſconſultum & Reuerendum D. Ioannem Pic-
cardum mihi vti fratrem & maiorem ſemper honorandũ, gra-
uiter certe, docte, eleganter & copioſe, me maxime mouet id v-
num ad fauorem Reuerendi capituli & habentium dignitatem
maiorem poſt Pontificalem, quod in diuinis tacita quædã con-
ſuetudo inducta videatur, præſcriptumque ius tanto tempore,
cuius initij memoria non ſit contrarium, Vicarium nõ eſſe illi
illiſq; præferendum, alias autem forte ſic, nõ ſecus ac Epiſcopus
honorandus in pertinentibus, videlicet ad iuriſdictionem ge-
neralem, quam habet & dignitatem radicatam in Vicariatu ſe-
dendo & ambulando, & vbi prædicti nõ vti corpus & collegiũ,
ſed vti ſingulares perſonæ ac ſeparatim conſiderantur, & ſic nõ
154 diſcedendum ab eo, quod diu æquum viſum eſt. † Maxime,
quia nouitates ſunt odioſæ, & plenę triſtiſſimi euentus, vbi eui-
dens vtilitas non eſt. Et amplius, quia ſic in Romana curia ſer-
155 uatur quoq; inque Vicario Papæ, † ſi de quo magis, igitur ineſ-
ſe videtur & non ineſt: ergo nec de quo minus, & quia de Vica-
rio Epiſcopi in Concilio Tridentino, quantum ad iſtud nulla
mentio facta eſt, ſed Epiſcopi tantum, quoad aliud vero eiuſdẽ
Vicarij ſæpe, & vt per Corn. latius deductum eſt, *conſil. 193. nu. 14.
& 15. volum. 2.* & per dominum Conſulentem. In cuius ſenten-
tiam à Reuerendo Archipreſbytero conſultus & requiſitus cõ-
curro, & ego eiuſdem Reuerendi capituli Cõſultor ordinarius.
Et ita iuris eſſe dico, ſauiori iudicio ſemper ſaluo, & in fidem
me ſubſcripſi propria manu.

*Marcus Mantua Benauidius Patauinus Iuriſconſultus
Comes & eques Vtriuſq. Aulæ, ac Reuerendi Capituli
Paduani Conſultor ordinarius, &c.*

EXCELLENTISSIMI DOMINI GASPARIS

*Fabiani Padua Ius Canonicum in primo loco veſpertino le-
gentis ſubſcriptio.*

Opinionem Reuerendi & Excellentiſſimi D. Ioannis Piccar-
di maioris mei obſeruandiſſimi comprobatam à Clariſſimo
Do. Marco Mantua Præceptore, & mihi vti patre Colendiſſi-
mo, quod Vicarius Epiſcopi Patauini extra actus pertinentes
ad exercitium ſuæ iuriſdictionis, non debet præcedere dignita-
tes, & cæteros Canonicos Cathedralis Eccleſię collegialiter cõ-
gregatos: ego quoq; vti iuridicam & conſuetudine approbatã
amplector. † Sicut enim, ſi canonicus eſſet, non poſſet in ſeden-
156 do ſeu procedendo alium locum obtinere niſi illum, qui ſibi
debetur vti Canonico, *vt tradit Gemin. & Franc. in cap. à collatione,
de appell. in 6. Paum. in tract. de off. & poteſt. cap. ſed vacan. in q. 10. 2. part.
ſub num. 16. Felin. rubr. de maior. & ob. ſub num. 9.* Ita quoq; ſi alias nõ
ſit de corpore Epiſcopali, non debet præcedere capitulum i-
pſum. Cum ibi non exerceat actum iuriſdictionalem tanquam
repræſentans perſonam Epiſcopi.

*Gaſpar Fabianus Iuriſconſ. Patauinus de ſola ſubſcri-
ptione requiſitus ad fidem ſubſcripſi.*

REVERENDI DOMINI IOANNIS PICCAR-

di in eadem materia contra aduerſarios replicatio.

Excellentiſſimi † patres, ſuper difficultate alias propoſita
157 pendet dubium, an Vicarius debeat præcedere Reuerendum
Capitulum, vti corpus, congregatum tam in Choro & proceſ-
ſionibus, quam alibi in diuinis, licet aduerſarij illud tantum re-
ſtringere videantur ad obtinentes primam dignitatem vti ſe-
paratim, nobis quodammodo annuentes, quod in reliquis non
dubitent, & dato, quod vtrumque comprehendere voluerint,
conatur Reuerendus & Excellentiſſimus ex aduerſo conſulens 158
partes Reuerendi Vicarij motiuis quatuor defendere † & pri-
mo per regulam vulgarem, quod ſubrogatus ſapit naturã eius,
in cuius locum ſubrogatur. *l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis caut.
cum reliq. & quia Bartol. in l. comperimus. C. de prox. ſacr. ſcrin.* † dicit, 159
quod officialis ſubrogatus in locũ alterius, eum locum in ordi-
ne occupat, quem ſuus anteceſſor tenebat, *vt per eundem in l. fi-
lius, ff. de leg.* † Secundo ad idem tendit, quia cum Epiſcopus & 160
Vicarius ſint, & dicantur idem conſiſtorium, *vt per Cranatum in
add. ad Veſtrium, & c. non putamus, de conſil. lib. 6.* eodem modo ho-
norari debẽt. † Tertio ꝑ ſimile de vice Rectore, qui eadẽ aucto- 161
ritate, in priuilegio vtitur, quibus Rector, *vt per Bal. in l. aliquando.
de off. procons. & per Rom. ſing. ſuo. 367.* ad quod omnes confugiunt,
Quarto ex Hoſtienſ. *in princip. ſummæ. Rom. d. ſing. 367. Abb. cap. cum
olim. & cap. ſane. de offic. deleg.* quæ omnia in idem reincidunt, quæ
in 1. 3. & 4. dicta iam ſunt. Vltimo dicit de hoc eſſe textum le-
gis *in cap. præcipimus. 93. diſtinct.* qui cauſam aperte decidit, propter
ea vanam eſſe omnem dubitationem per text. *in l. ancilla. C. de
furt. cum ſimilibus, per eundem deducta in fin. ſui conſil.* Quibus omni-
bus, & ſi abũde in alia mea informatione ſigillatim reſponſum
credatur, vt & ipſe Reuerendus Aluerius conſulens videre po-
tuit, quia illam ſibi, antequam ſuas formaret allegationes, & le-
gendam & tranſcribendam tradidi, & ideo conſultius forte mi-
hi foret tacere quam ſcribere, cum coram prudentibus & ſapi-
entibus loquar: attamen, vt aliis & maioribus meis ſatisfaciam,
dico, prædicta omnia leuiter ſatis tolli poſſe, cum ex ventre, vn-
de exciduntur, inde etiam diſſoluantur, & ad primum ex eiſdem
dictis Bar. *in d. l. comperimus. de prox. ſacr. ſcrin. lib. 12. in fin. ex add. A-
lex. ibi & in l. 1. §. hi quibus. de legat. 3. & l. filius. ff. de lega.* clara & a-
perta colligitur reſolutio † quod regula *ſubrogatus, &c.* locum ſi- 162
bi vendicat, quãdo quis vere eſt ſubrogatus in locum & ius alte-
rius. † quia tunc vere dicitur vices illius gerens, & in capite po- 163
ſitus, vt puta in locum vel mortui, vt de Moderno vicerectore
Iuriſtarum, vt vere abſentis, vt de Clariſſimo Paduæ Pręfecto in
legationem tranſmiſſo, & etiam quando à ſuperiore, puta prin-
cipe, vel ab vniuerſitate deputatur, & non à ſuo principali, vt
puta Epiſcopo, vel Rectore, † qui tunc neq; Vicarius eſt vere 164
vicegerens, nec ſuffectus, aut ſubrogatus, ſecus vero, quando à
Papa deputaretur vel ſubrogaretur propter Epiſcoporum vel
inhabilitatem, vel ſuſpenſionem à regimine & adminiſtratio-
ne, vt aliquando factum fuit in Eccleſia Bergomenſi, & hodie
in Epiſcopatu Ariminenſi, quia tunc propter ſuperioris auto-
ritatem & reuerentiam omnia poteſt, quæ ſuus principalis po-
terat. *& in his terminis apertis verbis loquitur Bart. in d. l. 1. §. hi quibus.
in l. comperimus. & d. l. filius, videatur omnino. Idem voluit Roma. & ita eſt
intelligendus in d. ſing. 367. vt per Pign. in add. ibi in fin.* † Ideo opinio 165
omnium intelligi debet & regulari ſecundum per eos allegata,
*l. non ſolum. §. liberationis. vbi Bart. de liber. l. Idem vult Card. in clem. v-
nica, de off. Vicarij in 6. oppoſitio. Alex. in rub. de off. eius.* & ex his vltra
alias per me dicta. ad quæ breuitatis cauſa me remitto, ſatisfactũ
eſſe puto primo, tertio & quarto argumentis ſupra relatis. † *Ad* 166
2. repeto idem dici tribunal & conſiſtorium, quoad iudicaria
tantum, actumq; iudicandi, non autem in præeminentia cum
tertij præiudicio, *& ita declarat Rot. deciſ. 361. Paum. de poteſtat. cap.
ſede vacan. tradit Gemini. conſil. 114. & Monach. in capit. Romana. de
offic. Vic. in addit. Prob. & hanc veriſimam interpretationem dicit
Abb. in repet. cap. ſi quis contra clericum, num. 31. de foro compet. vt
latius dixi in altera reſponſione ad quartum, & eſt gloſſ. in cap. præci-
pimus. 93. diſtinct.*

Ad † vlt. de *d. c. præcipimus*, patet reſolutio ex prædictis vltra 167
alias per me declarata, quia ibi textus loquitur in vere ſubroga-
to Pontificis abſentis, & ſedis Ap. legato, *vt ibi per Doct. declaratur,*
& verba textus hoc nobis indicant, dum dicunt ibi, *cum locum
proprij Patriarcha habuerit, tunc honorabitur, ſicut principalis.* † quæ 168
dictio *tunc*, factum reſtringit ad eum caſum tantum. Sed quis
prudens dicet quod Vicarius ſimplex alicuius Epiſcopi teneat
aut occupet locum proprij Epiſcopi, etiam dum vadit, & redit,
quia † ſemper pro præſente reputatur, *vulg. §. Pauonum. Inſtitut. de* 169
rerum diuiſ. & ita illum textum intelligit Rom. d. ſing. vt ſup. dict. fuit. Et
ne quid intactum relinquatur, videntes aduerſarij ſaltem ex ca-
pite conſuetudinis, merito debere ſuccumbere, nec habentes,
quod releuet illam.

Primo negãt, & quatenus vigeat, ipſam irrationabilẽ dicunt
ex auctoritate Abb. *per tex. in c. legimus. 3. diſt.* † Reſpondeo, quod 170
cũ conſuetudo iã centeſima etiã hodie vigeat, & ab aduerſariis
& vni-

Digitized by Google

& vniuerſo clero cognita, capitulumque ſit in viridi & pacifica
171 poſſeſſione ipſius, vana eſt iſta ficta negatio. † ſed quod ſit æqua,
iuſta & rationabilis, aperte declarat Corneus *in ſuo conſil. 193. vol. 2. fatentur Doct. maxime Felin. in capit. cum non liceat. de præſcrip.*
172 † vbi ea valeat conſuetudo, quod prælatus inferior in ſua paro-
173 chia præcedat Epiſcopum, † quodque Abbas contra Epiſcopum
obedientiam & reuerentiam præſcribat. *ca. cum olim. ca. auditis*
174 *eod. titu.* † imo in aliquibus Eccleſiis ex conſuetudine ipſa omnia
iura epiſcopalia præſcribuntur exceptis ordinem concernenti-
bus, *vt per Abb. Fel. & omnes in d. cap. auditis. Balb. late in tract. præſcrip. par. 5. q. 11. nu. 1. Cald. conſ. 2. de præſcript. Abb. c. cum contingat, col. 4. verſ. ſed quæro, de for. competen.* † & conſuetudo iſta præceden-
175
di in multis viget Eccleſiis, vt Peruſiæ & Eugubij. vbi Archi-
presbyter Vicarium Epiſcopi ſemper præcedit, *teſte eodem Corn.*
176 *d. conſilio 193. num. 14.* † In Burgundia in ciuitate Eduen. non tan-
tum Archipresbyter & digniores, ſed etiam omnes Canonici
Vicarium ſemper præcedunt, *vt atteſtatur Caſſan. in ſuo Catalog. part. 4. conſi. 46. in fi.* miror ergo quod Abb. tam facile contrarium
dicat (pace tanti viri:) Nec obſtat *d. cap. legimus, ſuper quo Abb. &* ſequaces ſe fundant & dicunt temerarium eſſe, quod diaconus
177 præferatur presbytero, † quia infinitis iuribus deciſum eſt & de-
finitum, presbyteros eſſe maiores & digniores diaconis, & præ-
ſertim, cum presbyter capiatur pro Epiſcopo, *vt in textu legitur,*
178 † ſed in Vicario vbinam legitur quod ipſe ſit maior, quod ſit di-
gnior, quod præcedere debeat Capitulum, proferant iſti vel tex-
tum vel claram rationem *l. valent.* alias cedant.

Nec dicatur, quod ſaltem virtute iuriſdictionis, quam habet
179 Vicarius tam in Capitulum quam alios præcedere debeat † quia
primo negatur, quod ſupra Capitulum iuriſdictionem habeat
180 ſaltem liberum † cum in eos procedere non poſſit, niſi duobus
de Capitulo ſibi adiunctis, & qui parem cum eo habent aucto-
ritatem, *ex deciſione Trid. Conc. ſeſſ. 25. c. 6.* nec ad eum clericorum
181 Eccleſiæ correctio ſpectat, aut † diuinorum adminiſtratio per-
tinet ſed ad Archipresbyterum abſolute per priuilegia, ſtatuta &
182 ipſius Eccleſiæ conſuetudinem lege communi fulcitam; † quia
prælati eccleſiarum curam habent magis ſpecialem in ſua eccle-
183 ſia & iuriſdictione, quam habeant epiſcopi. † ideo ad eos princi-
paliter & poſtea ad epiſcopum in ſubſidium pertinet correctio,
& illis a Canonicis ſuis in pertinentibus ad eccleſiam prius obe-
diendum eſt poſtea Epiſcopo *vt per Abba. & Doct. in cap. quanta. cap. cum ab Eccleſiarum, de ſt. mo. ca. paſtoralis de offi. ord. c. qui reſiſtit. 11.*
184 *q. 3. cap. quæ contra mores. 8. diſt. Corn. conſi. 193. nu. 12.* † Et hæc ma-
xime vera ſunt vbi talis viget conſuetudo. vt hic Paduæ. *gloſ. in c. cum inſtragabili, §. exceſſus de offi. ord.* quæ conſuetudo. & præceden-
di, & corrigendi item priuilegia prædicta cum patientia & ſci-
entia miniſtrorum & epiſcopi Vicetiorum confirmata eſt. quæ
185 † etiam ſufficit ad præſcriptionem contra principalem inducen-
dam. *Bart. in l. 1. §. itaque. ff. de aqua plu. arcend. l. ſi publicanus. §. fi. de publica. Abb. c. cum ſit. de for. compe. col. 4. Alex. conſ. 6. vol. 1. conſilio 26. vol. 3. col. 4. & conſilio 24. vol. 5. col. 5. Iaſ. in l. Imperium, colum. 13. verſiculo circa alium ff. de iuriſd. omn. iudi. Abb. in c. c. quæ in Eccleſiarum. col. 1. de conſt. ibi. tract. de præſcr. part. 5. in 2. part. quæſt. 3. num.*
186 *8.* † & quod ſola iuriſdictio non ſit ſatis. demonſtro. † Nam Vi-
187 carius Metropolitani puta Aquileienſis iuriſdictionem habet
in ſuos ſuffraganos *cap. 1. de offic. ar di.* nō tamē præcedet vel Padu-
188 anum vel Taruiſium aut Vincentinum Epiſcopos. † Auditor
cameræ iuriſdic. & notionem contra omnes curiæ prælatos et-
iam Cardinales & Principum Oratores habet, eamque actu
exercet, vt per illa Iulij ſecundi, Leonis decimi, & Pij quarti
videre licet, non tamen Cardinales, Oratores aut Gubernato-
rem præcedit. Ergo friuola eſt huiuſmodi iuriſdictionis obiect-
189 io † Et pro ſigno quod nulla de Vicario in choro & in diuinis
ratio ſit haben. clare innuit Papa. qui in ſua Eugeniana Capi-
tulo & Canonis Eccleſiæ Paduanæ conceſſa, aſſignando locum
primum in choro Archipresbytero, & ſecundum Archi. qui in
dextro cornu latus Epiſcopi ſedere debeat, nulla penitus de
Vicario habetur conſideratio. Nec id dicatur ex obliuione fa-
ctum, quia etiam de Vicario in eiſdem verbis de Archidiacono,
190 quoad quædam alia mentio ſit expreſſa, † minuſque conſuetudo
quarundam aliarum ciuitatum eſt hoc caſu conſiderabilis, quia
locales conſuetudines ad alienos lares non ſe extendunt. *Oldrad. in conſil. ducentesima quadrageſima octaua, in reſponſione ad primum Romanum tom. 367. numer. vndecimo. Ancharanus. conſilio centeſima ſexageſ. tertio. Beto. conſilio vigeſimo octaua numero quadrageſimo octauo. & in tit. ſil. vulg.* & ex his arbitror Reuerendum Ca-
pitulum Paduanum iuſtiſſimam fouere cauſam &c. Laus Deo.
Patauij.

Ioannes Piccardus. V.I.D. & Naulenſis. Canonicus qui ſupra.

SVMMARIVM.

1 *Incendium præſumitur extortum eſſe culpa inhabitantium.*
2 *Domini qui ſuſcipiunt famulos debent eorum conditionem explorare.*
3 *Delictum à ſeruo commiſſum, conſenſu domini perpetratum dicitur.*
4 *Seruus vel famulus quicquid gerit, conſenſu domini geſſiſſe præſumitur.*
5 *Furtum vel homicidium commiſſum à ſeruo vel filio, perpetratum præſumitur voluntate domini vel patris.*
6 *Domini vectigalis, vel publicani, an teneantur pro familia ſua & officialibus.*
7 *Coquus macellator, vel cuſtos portarum, veniunt ſub nomine officialium.*
8 *Dominus tenetur pro facto ſerui & famuli ſui, qui fuit vilis conditionis & famæ.*
9 *Pœna ſequi debet criminis auctores, neque vnus pro alio debet teneri.*
10 *Lex vel ſtatutum, quod alter pro alterius delicto puniatur, eſt odioſum & rigoris plenum.*
11 *Regula ſtandum eſt, donec contrarium probetur.*
12 *Dominus ſecundum veriorem opinionem, non tenetur pro facto ſerui & famuli ſui.*
13 *Dominus præſumitur ignorare quæ à ſeruis & famulis geruntur.*
14 *Dominus ſciens delictum perpetrari à ſeruo non tenetur, cum prohibere non potuit.*
15 *Dominus tunc tenetur pro delicto ſerui, ſi ex illo commodum ſenſit.*
16 *Incendium eſt actus momentaneus.*
17 *Dominus non tenetur pro facto momentaneo ſerui vel famuli.*
18 *Neque cum negotium in quo factum eſt delictum, pertineret ad ſeruos, non ad dominum.*
19 *Incendium committens dicitur culpa inhabitantium leuiſſima.*
20 *Culpa leuiſſima dicitur in omittendo, cum per negligentiam committatur.*
21 *Conductor non tenetur præſtare culpam leuiſſimam.*
22 *Dominus non tenetur pro leuiſſima culpa ſerui in omittendo commiſſa.*
23 *Sententia an abſolutoria vel condemnatoria eſſe debeat, quando non apparet quis ex pluribus commiſerit delictum.*
24 *A culpa leuiſſima vt quis excuſetur qua cautela vti poſſit. Diligentia & vigilantia ſolita excuſat quem à leuiſſima culpa.*
25 *Intell. text. ad l. 1. §. magiſtrum, de exerc. act.*
26 *Dominus quando præſumatur conſenſiſſe delicto commiſſo per ſeruum.*
27 *Et quando teneatur pro incendio à ſeruo cauſato.*
28 *Deciſiones Afflicti & conſilij Delphinatus, nec non Rota Romana vim legis obtinent.*

CONSILIVM LIIII.

Initium à Domino.

PERPENSIS non mediocri ſtudio & diligentia
variis interpretum traditionibus, quid in hac
conſultatione ſentirem, vix anno deliberare po-
teram. Nam more Iuriſconſulti *in l. ſi me & Titiū ff. ſi cer. pet.* ſubſiſtebam. & vt contra illuſtrem D.
Carolum Maloperam Sereniſſ. Sabaudiæ Ducis conſiliarium re-
ſponderem; cum ſcilicet teneri emēdare damnum exorti incen-
dij in hoſpitio, multa me mouebant. Verum antequam eo deue-
niam, prius dicam; quod à iure præſumitur, incendium † exor-
tum culpa inhabitantium. *l. 3. §. 1. ff. de offic. præfecti Vigilum. & l. ſi vēdita. ff. de peric. & commo. rei vend. Bart. in l. ſi quis ex argentariis §. pen. ff. de edendo;* qui ſcribit, probato incendio ſatis dici fun-
datam intentionem aduerſus inhabitantes, vt ſcilicet eorum
culpa exortum ſit. Eandem opinionem probarunt Alex. *conſil. 5c. numero 2. lib. 1. & Calc. conſilio 30. in fin.* Qua ex re ſequitur ſer

uos & famulos D. Conſiliarij teneri ad damni emendationem.
Quod vero & ipſe D. Conſiliarius teneatur pro facto ipſorum
ſeruorum ita poſſe probari videtur.
Primo ex regula ipſa generali, quod dominus tenetur pro ſer-
uo ſuo. Ita probat. L. 1. §. magiſtrum. & §. igitur præpoſitio ff. de inſtitu-
to. actio. ergo & D. Conſiliarius tenetur nomine horum ſuorum
ſeruorum.
Secundo ea me mouet ratio, quod illa omnis culpa, quæ his
ſeruis & famulis adſcribi poteſt adſcribenda videtur D. Conſili-
2 ario, qui † tales in famulos habuit. Debuit enim eorum conditi-
onem explorare & nouiſſe. iuxta l. vlt. §. ſeruorũ. ff. nautæ caupo ſta-
bul. eſt enim quod memor ſit dominus non ſui tantum ſed ſuo-
rum eſſe reddendam rationem Id quod ſcriptum reliquit Cicero
his verbis actio. 4. in Verrem. Sed cum & tuos amicos in tuam prouinci-
am, quaſi in prædam inuitabas, ac cum illis & per eos prædabare, non ſta-
tuebas tibi non ſolum de te, ſed etiam de illorum factis rationem eſſe red-
3 dendam. Hinc fit, vt delictum † à ſeruo commiſſum, conſenſu
domini perpetratum dicatur. cap. conſtitutis, & ibi gloſſ. de teſtib.
Clem. ne in agro. §. porro. in verbo. familiaribus. de ſtatu Monacho. &
in cap. cum ad ſedem. de reſtit. ſpolia. quib. accedit quod egregie docuit
Barto. in l. de pupillo. § ſi quis ipſi prætori. numero 19. ff. de oper. nou. nunt.
cum ait, ſatis probari magiſtrum, vel principem conſueuiſſe me-
tum inferre; ſi illius familia vere id facere conſueuit, cum domi-
ni voluntate facere præſumatur. Hinc reſpondit Romanus conſil.
82. col. vlt. ſeruum vel ſubiectum ſuſpecti iudicis recuſari poſſe,
quemadmodum potuiſſet & ipſe dominus. cum (ſi inquit Roma-
4 nus:) iuris præſumptio ſit, ea, quæ † à ſeruis geruntur, geri con-
ſenſu & voluntate domini. Ita quoque reſpondit idem Roma-
nus conſ. 152. col. vlt. verſ. primo quia. prohibitionem impedientem
dominum accuſare, impedire & ſeruum, cum accuſatus à ſeruo
domini voluntate præſumatur accuſatus. Hinc reſpondit magis
5 ad rem Alex. conſ. 60. num 5. lib. 2. furtum à † ſeruo, vel à filio com-
miſſum, præſumi perpetratum domini vel patris voluntate. Idem
de homicidio commiſſo à ſeruo, vel filio, reſpondit Barb. conſ. 13.
col. antepen. lib. 3. Et idem placuit Marſ. conſil 3 num 18. His accedit
quod reſpondit Rui. conſil 47. numer. 12. lib. 2. ſeruum inferentem
moleſtiam vſufructuario præſumi inferre voluntate domini.
Tertio vrgere non parum videtur l. 1. §. familia ff. de publica. &
6 vectigal. quo loci ſcriptum eſt, publicanos † atque ita vectigalis
dominos teneri pro ſua familia & officialibus. Atqui officialis
& is dicitur, cui à domino mandata eſt cura equorum & ſtabuli.
7 ſicuti & officialis nomine veniunt coquus. † macellator & por-
tarum cuſtos. vt ſcribit Boe. q. 149. col. 1. & in ſpecie perpetrati incendij.
ita eo tex. §. familia, adductus decidit Gram. deciſ. 3. nu. 12. & reſpondit
Goz. conſi. 63. num. 14.
Quarto aduerſus D. Conſiliariũ dubium non leue facit, quod
8 docuit Fel. in c. a. Petrus. nu. 7. de homicid. cum ait, dominum † tene-
ri pro facto ſerui & famuli ſui, qui fuit vilis conditionis & famæ.
Quandoquidem dominus non videtur hoc caſu poſſe allegare
propriam ignorantiam: cum facile potuerit cogitare eos ſic fa-
cturos. Et hanc opinionem recenſet Paulum de Eleaza. in clem. ne in a-
gro §. porro in tertio notab. de ſtatu monacho Et hos ſecutus eſt Alc. in l.
pronunciatio. §. ſi [illegible] nu. 34 de verb. ſig. & in tract. præſum. reg. 1.
præſum. 40. nu. 4. cum ergo dubium non ſit hos famulos eſſe vilis
& deploratæ conditionis; dicendũ omnino videbatur. D. Con-
ſiliarium teneri pro incendio ab eis commiſſo.
Quinto in ſpecie magis aduerſus D. Conſiliarium facere vi-
detur tex. l. ſi ſeruus ſeruum § ſi fornicarius & §. Proculus ff. ad l. Aqui
& clarior text. in l. qui inſulam § vlt ff. loca. quib. aperte probatur,
dominum teneri pro facto ſeruorum, quorum culpa combuſta
fuit domus.
Sexto ſuffragari non parum videtur aduerſus D. Conſiliariũ
auctoritas Imolæ in l. domus, in fine. ff. de leg. 1 Goza. conſi 63. nu 5. &
Gram. deciſ. 3. num. 13. qui affirmarunt, dominum teneri pro in-
cendio commiſſo à ſuis ſeruis & famulis. Hæc me hæſitantem
reddebant.
Cæterum, re ipſa diligentiſſime animaduerſa & conſiderata,
totus in contrariam ſententiam diſceſſi. nempe, D. conſiliarium
nullo pacto teneri, nec conueniri poſſe ex cauſa huius incendij.
Primo mouet me generalis regula, quod vnus pro facto alte-
9 rius non tenetur, cum pœna † ſequi debeat criminis auctores l.
ſancimus. C. de pœnis. & noxa caput ſequitur. §. omnis inſt. de noxa.
10 actio & l. ar: [illegible] ff. de pœnis. Et ideo ſcribunt omnes, legem † illam
ſiue communem, ſiue municipalem eſſe odioſam & rigoris ple-
nam qua alter pro alterius delicto punitur. Ita tradunt Bal. in l. do-
tis tua. C de iur. do. Soc. Sen. conſ. 122. col. 2. lib. 1. & Dec. in l. extra ter-
ritorium. num. 5. de iuri. om. iud. & conſ. 359. Eſt ergo huic regulæ † 11
ſtãdum, donec contrarium probetur; nempe hoc in caſu D.
Conſiliarium teneri pro delicto quod aſſeritur à ſuis ſeruis com-
miſſo.
Secundo accedit regula magis rei noſtræ proxima; nempe re-
gulariter dominum † non teneri pro facto ſerui & famuli ſui. Ita 12
probat. l. 2. in princ. ff. de noxa. actio. & regulam hanc negatiuam ita
propoſuerunt & firmarunt Fel. in c. Petrus. numer 2. de homic. Affli.
deciſ. 82. num. 2. & clarius Iaſon l. 1. in prin. num. 3. ff. ne quis eum qui in
ius voca. eſt vi eximat. Cur. Sen. conſi. 41. ſuper proceſſu. col. 1. & Alc. in
in tract. præſum. reg. 3. præſum. 40. nu. 2. Ea eſt ratio, quod præſum-
tio eſt, dominum † ignorare, quæ à ſeruo geruntur, vt ſcribunt 13
glo in cap. quia præſulatus. 1. q. 4. Alex. conſ. 45. nume. 5. lib. . Bert. q. 277.
nu. 7. & ſenſit Ripa. in tract. de peſte, 1. de remed. ad conſeruand. ciuitatem.
num. 135. Non ergo dominus facti ignarus puniri debere
cum ſuus conſenſus non acceſſerit. Et (: vt dixi ſupra:) ſtandum
eſt huic regulæ donec de contraria exceptione probetur.
Tertio accedit eorum ſententia, qui dixerunt, dominum † 14
ſcientem delictum perpetrari à ſeruo non teneri, cum prohibe-
re non potuit. Ita Spe. in ti. de legato § iuxta vlt ſi quid ſi [illegible]. Fel.
in d. c. a. Petrus, num 2 verſ. & hanc concluſionem. de homic. Affli. deciſ. 82.
num. 5. & Gram. deciſ. 47. num. 1 qui eiuſdem opinionis recenſet Bar. &
Cor Et his accedit Cur. Sen. conſ. 41. ſuper proceſſu. col. 1. & [illegible] ſecutus
eſt Dec. in l. 3 numero 8. C. de pactis. Atqui dubium non eſt, D. Con-
ſiliarium non potuiſſe impedire & prohibere hoc exortum in-
cendium: cum illud ignorauerit, non ergo D. Conſiliarius te-
netur. Ita in ſpecie reſponderunt Calc. conſ. 64. num. 6. & Rui. conſi. 2.
num. 1. lib. 4.
Quarto ſuffragatur * recepta illa aſſertio Doctorũ, quod tunc *
demum dominus † tenetur pro facto ſerui, quando ex illo facto 15
commodum ſentit. Ita ſcribunt Com. & Iaſ. in l. de pupillo. § ſi quis
ipſi prætori, de op. nou. nun. Barb. conſi 17 col. antep. lib. 5. & Rui. conſilio
21 nu. 1. lib. 4. Atqui noſtro in caſu D. Conſiliarius nullum ſenſit
commodum ex hoc incendio; ſiue illud conſideremus ratione
vindictæ. vt conſiderat in terminis Calc. conſ. 64. numero 1. ſiue etiam
conſideremus commodum pecuniarium. Quo ad vindictam
vel ex eo ceſſat ſuſpicio, quod ipſe D. Conſiliarius non erat ini-
micus hoſpitis: quia alioqui in eius domo familiariter non habi-
taſſet. Non etiam ſenſit commodum pecuniarium. quinimo,
magnum ex eo accepit detrimentum, cum plura eius bona & e-
qui conſumti ex eo incendio fuerint, non ergo ex hoc facto te-
netur D. Conſiliarius.
Quinto mouet me maxime, quod hoc incendium † eſt actus 16
momẽtaneus, vt de ſe manifeſte patet. Atqui dominus † pro fa- 17
cto momentaneo ſerui non tenetur: ergo D. Conſiliarius pro
hoc facto ſuorum ſeruorum conueniri non poteſt. Illa minor
probatur ex Alex. in d. l. de pupill. § ſi quis ipſi prætori. nu. 24. de oper.
nouinua poſt Rom ibi. oppoſite Iaſ. in l. ciuitas. num. ff. ſi cer. pet. clarius
& ſuſius Bar. conſi. 13. col. pe. lib. 2. & ſi diſſentiat Cur. Sen. conſi. 41 ſu-
per proceſſu col. 2 cum ſcribit [illegible] cum Roma[illegible] ſentientem [illegible]
ſenſiſſe.
Sexto confert hæc argumentatio, quod habere curam ſtabuli
& equorum erat proprium ſeruorum & famulorum, non autem
D. Conſiliarij. Atqui tunc dominus † non tenetur pro acto ſer- 18
ui, cum ſerui negotium gerebant, cuius cura ad ipſum dominum
non ſpectabat. Ergo D. Conſiliarius hoc in caſu non tenetur. Illa
minor probatur in terminis ex. l. ſi ſeruus ſeruum §. Proculus. ff. ad l.
Aqu. quam ita eo loco interpretatus eſt Florianus. In ſpecie noſtra cla-
rius Affli. deciſ. 57. num. 7. & Pariſ. conſi. 87 nu. 6 lib.
Septimo his accedit vrgens hæc ratio, quod incẽdium † com-
mitti dicitur culpa inhabitantium leuiſſima, vt ſcribunt Sa- 19
lycetus in l. quæ fortuitu. col. vlt. verſic. vnum tamen. C. de pigno. actio. &
Alexand. conſi. 50. numero. 9. libro 1. Et leuiſſima hæc culpa di- 20
citur in omittendo, cum per negligentiam cauſatur. ita Alexand.
dict. conſilio quinquageſimo numero nono verſicul. ſed ut probatur. libro
primo, Ang. l. Aretin. in § præterea. in inſtit. quibus mod. re contra.
oblig. & Ludo. Bologni. in additione ad Iaſon. de Alen. conſilio 71.
numero 5. Atqui de leuiſſima culpa in omittendo non tene-
tur Do. Conſiliarius, ſiue eius propriam perſonam conſi-
deremus, ſiue perſonam ſeruorum. Quo ad ſuam perſonam
eſt clarum, quia erat hoſpitii conductor, nempe dietim mer-
cedem numerando. Et conductor † non tenetur præſtare 25
culpam leuiſſimam; quemadmodum probat l. ſi vt certo. § nunc viden-
dum. ff. commod. l. contractus, vbi Decius de reg. iuris. & l. in iudicio.
C. loca-

C.locatio. Et in ſpecie ſcribunt Alex.d. conſi. 50.num. 9.lib.1.Iaſon in l.ſed & ſi quis.§.quæſitum.numer. 41.ff.ſi quis cautio. & conſil.116.numero 1. lib.1.Capolla conſ 79.num. 4.& Goz.,conſil.63. numero 16. Quo etiam ad perſonam ſeruorum non tenetur D.Conſiliarius:quia domi-
22 nus † non tenetur pro leuiſſima culpa ſeruorum in omittendo. *Ita in terminis hu claru omnium primus conſuit Bald.conſ.441.Quidam magiſter grammatica.col.2.verſic.conſiderandum eſt.libr.1.Alex d conſ. 50.nu.9.libr.1.Afflictus deciſ.57. nu.8. Ferratus caut.36.nu.2.& Pariſ. conſ.87.num. 10.lib.4.* ergo ex his ſequitur; nullo modo Do.Conſiliarium teneri.

Octauo monet me,quod non modo ipſe D. Conſiliarius non tenetur emendare hoc damnum, verum nec illius ſerui & famuli.ſi quidem (:vt in facto præſupponitur:)in ſtabulo illo vna cum ſeruis his D.Conſiliarij aderant & ſerui D. Racomoræ. Quo fit vt maxima ſit incertitudo,an facto ſeruorum D.Conſiliarij, vel D.
23 Racomoræ commiſſum ſit incendium:& ob id ferenda eſt † ſententia abſolutoria.*ita in ſpecie reſpondit Bald. in l.ſi creditor.ff.de pign. act. & in conſ. 441. Quidam magiſter. ad fi.lib.1. & clarius in terminis Io.de Ana conſ.71. & ibid. Bolog.in addit. Capolla conſ. 70. in criminali. Goz.conſ.63.nu.12.& conſ.22.col.1.Iaſ.conſ.116.nu. 2.lib.1. Affl.deciſ.57 nu.4.Pariſ.conſ.47.nu.5.8 li 4.& Gram.deciſ.3.nu 3.*

Nono & vltimo dato (:non tamen conceſſo:) quod ſoli ſerui & famuli D.Conſiliarij fuerint in eo ſtabulo tempore exorti incendij;attamen adhuc opinor eos nõ teneri emendare hoc damnum Nam aſſeritur,probatum, ſeruos hos eſſe viros diligẽtes & peruigiles, quippe qui ignem cuſtodiebant diligenter, vel in cornu vel alio in loco, vt periculum probabiliter non immine-
24 ret futuri incendij. Quo fit,vt eorũ culpa vel leuis,vel † leuiſſima purgata fuerit: & per conſequens non tenentur ad damni emẽdationem. *Ita ſcribunt Soc.in tract. fallen. reg. 178.Iaſ.& cæteri in l.ſi modo.ff.de leg 1.*& pro cautela ad euitandam pœnam vel emendationem damni dati ex incẽdio tradit poſt multos à ſe relatos Ferratius *caut.36.in fi.* quod ſcilicet probetur vigilantia & diligentia inhabitantium. *Et eandem ſententiam probaus Marſil ſing.393. Regula Item reſpondit Alex.de Neuo inter conſ.crimin d.terminum. tomn 1.conſ 92.num.15.& conſ.93.num.16.* Ex his mea quidem ſententia, aperte demonſtratur, non ſolum D. Conſiliarium, verum nec eius ſeruos teneri ad huius damni emendationem.

Non obſtant nunc in contrarium adducta Nam ad primum reſpondeo vno verbo vna cum Afflicto *deciſ.62. numero 10. d.l.1.§. magiſtrum.ff.de exercitor.actio.* habere caſum ſpecialem, ob homi-
25 num forte improbitatem,*vt ait 1. x.l.1.† §.1.nau. caup.ſtabu.& ſcribit Alciat.in l.pronunciatio.§.ſeruientium.numer.35.d verbo.ſigni.& in tract.de præſumt.reg. 3.præſum 40. num.5.* Et idem Afflict ipſe declarat. qui multa ad illiua loci interpretationem recenſet. Præterea & ſecundo reſpondeo, non eſſe mirum,quod in caſu *d.§ magiſtrũ.* is ſeruus, vel alter præpoſitus negotiationi dominum reddat pro illis negotiis obligatum, quandoquidem is præpoſitus ex voluntate domini,à quo generale mandatum habebat, negotia tractabat.*ſicuti declarant locum illum Rui.conſ.96.numer 17.lib 3. Affl.deciſ.308.num.7.& num.13.Boer.q 56 & Benuen.Straccha.iureconſultus in tracta.de mercat.tit. de nautis.Part.5.verſiculo ſi ro alienum.*Non etiam repugnat.*d.l.1.§ igitur præpoſitio. ff de exercito. actio.* ſiquidem ibi adfuit mandatum expreſſum etſi limitate, *vt declarat Dec in l.ſilium, in fine.C.de pactis.& Rom.ſing. 618.conſtituo. &c.* idem ſenſit, & dixit eſſe locum ſingularem. Accedit quod ſcribit Benuen. *loco prealle. part 3.numero 18.* id euenire in caſu. *d.§.magiſtrum, & §.igitur præpoſitio*, quia debuit dominus ille aliquo cum cautione, ſeruitores, & famulos accipere. Quod cum non fecerit, eius negligentiæ adſcribitur. ſiquid ſerui cauſa præſtat. At maxime diuerſum eſt in caſu noſtro, in quo ceſſat voluntas D. Conſiliarii; quod ſerui hi ſui deberent incendium committere. Nec illis commiſſum fuit aliquid, quo obligare poſſent dominum; qui cautionem exigere quo adhæc non ſolet. Cum ergo caſus *d.§ magiſtrum, & d.§ igitur præpoſitio* maxime differant à noſtro.non eſt inde ſumendum argumentum.

Non obſtat ſecũdum,quia reſpondeo,illud procedere.quan-
26 do dominus † habet ſeruos improbos. & nequam; veluti homicidas,lenones,fures,& hos ſimiles. *Ita d. l. vlt. §. ſeruorum. ff naut. caupo.ſtabul.declarat. Alcia in l.pronuntiatio.§.ſeruientium. nu. 34.de verb.ſignifi.in tract.præſum.reg.3.præſum.40.num.4.*De his quoque loqui intelligo Ciceronem in illa *act.4.in Verrem.*Quibus conſtat non obeſſe, quod loco ſecundo argumento dicebam ex doctrina Bart. *in l.de pupillo § ſi quis ipſi pratori.numer.9.ff.de oper. no.nun.* delictum a ſeruo cõmiſſum præſumi commiſſum de voluntate domini. Nã ex iam dicta declaratur doctrina Bart. vt procedat cum ſerui ſunt improbi, vel quando dominus ſcit eos delinquere:nec prohibet quando prohibere poteſt: *vt ſuis locis ſuſius explicauimus.*

Non obſtat tertium,quia reſpondeo,*d.l.1 § ſamilio.ff.de publica. & vectig.* loqui cum ſerui expreſſim à domino præponuntur illi publico officio exigendi vectigalia. quo ſane in munere, ſi ſerui illi dilinquunt dominum obligant Sicuti eo loci declarat Bart.à quo non diſſentiunt Dec *conſ.8.numer.1.& Ferrat.caut.49. num.2* Cum ergo alter euenerit in caſu noſtro,non eſt ex eo caſu ad noſtrum ſumendum argumentum.

Non obſtat quartum,quia reſpondeo vno verbo,*vt dixi ſupra in reſponſ.ad 2.* nempe procedere cum ſerui ſunt nequam, & improbi.

Non obſtat quintum, quia reſponderi poteſt ex declaratione Afflicti *deciſi.57.nu.6.& num.9.d.l.ſi ſeruus ſeruum.§.fornicarius, & § Proculus.ff.ad.l.Aquil.*loqui de delicto quod eſt in committendo cum ſcilicet ſeruus † ille data opera incendium cõmiſit:id quod 27
hic non contigit,vt iam diximus. Ita etiam intelligitur *l. qui inſulam.§.vlt.ff. locati.* quemadmodum ſignificant verba illius textus. *ibi Colonus ſeruus villam incendit non fortuito caſu.* Diuerſum eſt in caſu noſtro, in quo conſtet, incendium ſola leuiſſima culpa horum ſeruorum poſſe dici commiſſum.

Non obſtat vltimum,quia reſpondeo, veram non eſſe Imolæ opinionem *in d.l.domos.de leg.1.* quandoquidem ab eo diſſentiunt Alexan & Iaſ.ibidem & Goz. *in conſ. 63.& alij quos ſupra ſuis locis retuli.*Quocirca recte cenſuit Gozad.*in d.conſ.63.* in fine aduerſus Imolæ opinionem obtinuiſſe. Sicuti ita etiam fuiſſe deciſum in conſilio Neapolitano teſtatur Afflictus *d. deciſ.57.* Id quod perpendi maxime debet,cum deciſiones † hæ magnæ ſint auctorita- 28
tis.Nam legis vim obtinẽt in eo dominio,*vt teſtatur ipſe Affl.deciſ. 169.nu.9.Ita & de deciſ.Conſilij Delphin ſcribit Guido Papæ.q. 50.in fin.* Nec aliter de deciſionibus Rotæ Romanæ tradunt Geminia. *conſ.34.col 2. & Vantius in tract. de nullitate,tit.de nullitate ex defe. iuriſd.iudicis delegati.num.20.* Credo itaque hanc noſtram opinionem tot iuribus,rationibus,& auctoritatibus firmatã, eſſe veram & ſequendam.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIA.

1 *Equites Hieroſolymitani à feudorum ſucceſſione an prohibeantur*
2 *Vaſallus an ob adeptam dignitatem Cardinalatus poſſit retinere feudum, & nu.29.*
3 *Equites Hieroſolymitani contra Turcas pro fide Catholica pugnare debent.*
4 *Conſuetudo vim legis obtinet.ideo ab ea non eſt recedendum.*
5 *Doctori allegantí de conſuetudine ſuæ regionis creditur, vel ſaltem facit præſumtionem.*
6 *Præſumtio transfert onus probandi in aduerſarium.*
7 *Vaſallus qui domino per propriam perſonam ſeruire nequit, in feudo ſuccedere poteſt.*
8 *Dummodo non ſit electa induſtria perſonæ.*
9 *Filius,qui viuo patre, & eo inſtante effectus eſt clericus, licet ſeruire nõ poſſit per propriam perſonam, tamen ſuccedit patri in feudo cum cæteris fratribus.*
10 *Clericus ſi domino per interpoſitam perſonam ſeruire poteſt,ſuccedit in feudo.*
11 *Idemque de Epiſcopo dicitur.*
12 *Clericus ſuccedere poteſt in feudo Franco,cum nullum pro eo præſtetur ſeruitium,& 29.*
13 *Feudum cum eſt conceſſum pro ſe, & heredibus, ſeruitium non eſt perſonaliter præſtandum.*
14 *Vaſallus tenetur perſonaliter ſeruitia præſtare, quando feudum eſt rectum,& proprium,paternum & antiquum.*
15 *Induſtria perſonæ vaſalli ex quibus apparet electa in præſtando ſeruitio.*
16 *Promittens aliquid ſub iuramento,dicitur promiſiſſe induſtriam perſonæ.*
17 *Equites Hieroſolymitani ſunt religioſæ perſonæ.& Deo dicatæ,& dicuntur ſub regula S.Auguſtini.*
18 *Religioſus in feudo ſuccedere nequit.*
19 *Clericus quibus rationibus in bello eſſe non poſſit.*
20 *Clericus effundere ſanguinem non poteſt.& nu.35.*

21 *Vaſallus qui Domino ſeruire per ſe non poteſt, non poteſt etiam per interpoſitam perſonam.*
22 *Religio Equitum Hieroſolymitanorum, cur inuenta fuerit.*
23 *Religioſus non poteſt, nec debet negotiis ſecularibus ſe implicare.*
24 *Equites Hieroſolymitani non poſſunt regulariter ſuccedere in feudo proprio & recto.*
25 *Renunciatio generalis omnium bonorum includit etiam feuda.*
26 *Renunciatio vaſalli tacita quando noceat.*
27 *Renunciare an quis poſſit ſpei ſuæ ſucceſſionis in feudis*
28 *Et an viuente patre.*
29 *Clericus quando, & quare ſuccedat, vel non, in feudis.*
30 *Baldus in commentarijs ſuis feudorum taxatur.*
31 *Auctoritati Doctorum non præſtatur fides, quorum ſcripta non extant.*
32 *Epiſcopus factus, an in feudo ſuccedere poſſit.*
33 *Epiſcopum non poſſe retinere feudum, quomodo dicatur, & intelligatur.*
34 *Eiicere turpius eſt, quam non admittere.*
35 *Clericus an licite poſſit in bello effundere ſanguinem infidelium.*
36 *Conſuetudo eſt quid facti, ideo eſt probanda.*
37 *Conſuetudo probari debet in ſpecie illius caſus, qui venit in controuerſiam.*
38 *Inhabilis ſi vult admitti ad aliquam cauſam, ſuam debet probare habilitatem.*
39 *Clericus, qui poſt mortem patris per aliquot annos laicatur, an ſuccedat in feudo.*
40 *Clericus factus vt, vel fraude patris, vel agnatorum, an mittat feudum.*
41 *Seruitus quando per ſubſtitutum præſtari poſſit in feudis, diſtinguitur.*
42 *Induſtrialia quando tranſeant, vel non tranſeant ad alios.*
43 *Cauſa ſi ſit alicui priuatæ perſonæ delegata ſub titulo dignitatis, eo mortuo qui in dignitate ſuccedit, de cauſa cognoſcere, & iudicare poterit, & qua ratione.*
44 *Induſtria perſonæ quando eſt electa, dicitur mandatum.*
45 *Hæredes ſinguli ſuccedentes in feudo non poſſunt eligere alterum, qui tanquam ſubſtitutus ſeruiat domino.*
46 *Hæres, vel filius intra annum debet petere renouationem inueſtituræ.*
47 *Inueſtitura renouata in perſona hæredum vel filiorum, an renouetur in ſtatu illo prout erat prima.*

CONSILIVM LIIII.

Initium à Domino.

IN controuerſa cauſa illuſtrium fratrum de Carreto dubitari adhuc contingit, *an illuſtris Dominus Eques ſuccedere poſſit in feudo.* Et ex multis dicendū videbatur poſſe ſuccedere.

Primum, multum dubitationis mouet, quod
* magis recepta, & communis * eſſe videtur Doctorum opinio,
1 Hieroſolymitanos hos Equites † à feudorum ſucceſſione non prohiberi, ſed admitti. *Ita affirmarunt Aluarot. in cap. 1. col. pen. verſi. quare quid ſi vaſallus, de mil. vaſal. qui arma bellica depoſ. & ibidem Bald. num. 4. Præpoſitus in fin. & Affl. num. 13. Iacob. à S. Georgio in inueſtit. feud. in verbo, Dictique vaſalli promiſerunt non committere felloniam. num. 41. verſi. quid autem in militibus. Barba. in rub. extra. de feudis. col. 3. verſi. quid ſi vaſallus. efficitur miles. & Curt. Iun. in tract. de feud. par. 3. q. 10. quos ſecutus eſt. Rub. conſilio 89. & Neuiz. conſil. 30. numero 1. qui eiuſdem opinionis recenſet Petr. Rauennat. in c. 1. de mil. vaſal qui arma bell. depoſ. & Mich. Burium, cuius commentarij hactenus mihi in manibus non venerunt. His addo nouiſſime M. Anton. Natt. conſilio 507. num. 9. lib. 3.* Quæ ſane Doctorum opinio præcipuis his rationibus fulcitur. Prima quod horum militum Hieroſolymitanorum ſta-
2 tus auctus eſt, † cum equeſtrem dignitatem adepti ſint; quo fit, vt domino feudi ſeruire poſſint. *l. nullus qui nexu. l. neminem. C. de decurio. libro 10.* Ita videmus vaſallum, ob adeptam dignitatem Cardinalatus, retinere feudum, & poſſe ſeruire per ſubſtitutum *ita reſpondit Ruin. conſilio 42. numero 2. libro 1. ita etiam de Epiſcopo ſcribunt Imol. in c. inter dilectos. numer. 6. de fide inſtr. & ibi Felin. nu. 3. alios ipſi referam.* Secunda ratione vtuntur relati Doctores, quia hi milites Hieroſolymitani † non depoſuerunt arma bellica, cum pro fide Catholica aduerſus Turcas pugnare habeant. Et ideo ceſſat ratio *cap. 1. de mil. vaſa. qui arma bell. depoſ.* qua vaſallus deponens arma, feudo priuatur.

Secundo accedit, quod relata Doctorum opinio conſuetudine & vſu regionis Pedemontium & Montisferrati recepta dicitur, *ſicuti atteſtatur Neuiz. d. conſi. 30. nu. 4. in fi.* qui ſcribit in Marchia Montisferrati obſeruatum fuiſſe, quod Hieroſolymitani milites ſuccedant in feudis. Et ſubiungit, quod in illuſtri Carretarum familia ita fuit obſeruatum pro D. Lazaro Carreto. Quocirca durum admodum videtur velle recedere à conſuetudine, † 4
quæ legis vim obtinet. *l. minime de legibus. cap. conſuetudo diſt. 4.*
Et dubium non eſt, quin Doctori † atteſtanti de conſuetudine, 5
præſertim ſuæ regionis & patriæ, credendum ſit, *vt tradunt Bart. in l. de quibus. num. 21. ff. de legibus communem * teſtantur Dec. in conſ.* *
420 col. vlt. & Rol. conſ. 87. num. 12. lib. 1. qui poſt Cran. conſ. 166. num. 9. & conſil. 325. col. 1. ſcribit ſaltem præſumtionem † facere, quæ onus 6
probandi contrarium in aduerſarium reiicit. *l. generaliter. §. ſi petitum. ff. de fideicom. liber.*

Tertio huc ſpectat, quod etiam clericus, & qui domino per
propriam perſonam ſeruire non poteſt in feudo † ſuccedit, cum 7
feudi dominus non cōtradicit. *ita in ſpecie reſponderunt Rub. d. conſ.*
80. in fi. & Neuiz. d. conſ. 30. nu. 1 ibi dummodo † non ſit electa in- 8
duſtria perſonæ; & dominus non contradicat, idque aiunt probari *in c. 1. de cap. Corradi, vbi ſcribentes.* ſed in caſu noſtro non conſtat, Cæſarem feudi dominum directum contradicere. quin hic miles Hieroſolymitanus ſuccedat: ergo videtur poſſe ſuccedere.

Quarto, ſuffragari huic videtur, quod viuo patre, eoq; inſtante factus eſt miles Hieroſolymitanus. Atqui ille, qui † viuo patre, & eo inſtāte clericus efficitur non videtur prohibitus, quin poſſit patre mortuo ad feuda reuerti, & in eis cum cæteris fratribus ſuccedere. *Ita docuit. Bal. in c. 1. de benefi. fœm. quem ſecutus eſt Curtiſen. conſ. 62. Præſuppoſita. col. 2. verſ. quarta ratione. & conſ. ſeq. verſic. octauo moueor.* Ergo & hic miles Hieroſolymitanus ſuccedere poſſe videtur.

Quinto, non parum vrgere videtur hæc argumentatio ita deducta. Hic non conſtat vaſallum teneri domino præſtare aliquod ſeruitium, quod commode à clerico, & in ſacris conſtituto præ-
ſtari non poſſit. Atqui cum clericus † ſeruire poteſt domino feu- 10
di in eo feudo ſuccedere poteſt. Ergo hic miles Hieroſolymitanus in hoc feudo ſuccedere poterit. Illa minor propoſitio probatur multorum auctoritate, & exemplis. *Ita enim cenſuerunt multi relati ab Alex. conſil. 10. numer. 7. 8. lib. 5. à Brun. conſ. 16. & à Neuiz. conſ. 30. nu. 4.* cum dicunt quod ſi ſeruitium per ſubſtitutum præſtare poteſt domino, religioſus in feudo ſuccedit. *idem reſpondit*
Cepha. conſ. 1 num. 22 lib. 2. Epiſcopum † poſſe in feudo ſuccedere, 11
cum per ſubſtitutum domino ſeruire poteſt. *Accedit Thom. Marin. in comment. feud. tit. 2. de feud. ex pacto & prouidentia. num. 142. qui Affl. Capic. & alios recenſet. Addo Rui. conſi. 142. numero 2. libro 1. qui idem de Card. reſpondit. Hinc decidit Ant. Capic. deciſ. 32. num. 2. & reſpondit Alciat. reſp. 222.* quod vbi feudum eſt ita tenue, vt vaſallus ſeruire non poſſit perſonaliter, ſed poſſit loco ſeruitij ſoluere pecuniam, clericus & religioſus in eo ſuccedere poterit. Ita etiā
dicimus, clericum † ſuccedere in feudo Franco cum nullum 12
pro eo præſtetur ſeruitium. *ita Alex. conſ. 10 num. 112 lib. 1. Fel. in cap. in præſentia. num. 45. & ibid. Dec. numer. 76. de probat. Curt. Iun. tract. feud par 3. princip in 2. membro. q. 10. num. 27. Brun conſi 16. nu. 2 Quibus addo Aret. conſi. 14. Iaſ. in præludis feudo. nu. 115. Ita etiam de feudo emtitio reſpondit Rol. à Valle conſ 23. nu. 2. & num. 33 lib. 1.*

Sexto, & vltimo confirmatur præcedens argumentatio, quia hic aſſeritur hæc feuda eſſe conceſſa à Cæſare pro ſe & hæredibus
ac ſucceſſoribus. at qui cum feudum † eſt conceſſum pro ſe, & 13
hæredibus, ſeruitium non eſt perſonaliter præſtandum, *vt ſcribunt Bald. in l. quiſquis. C. de epiſcop. & cleri. Felin. in ca. in præſentia. num. 48. verſi. fallit quarto, de probat. quos ſecutus eſt. Cephal. conſilio 1. num. 32. & conſil. 2 num. 14. lib. 1. qui eiuſdem opinionis recenſet Iaſon. conſil. 217. col. 4. verſi. quarto moueor. lib. 4. Quibus addo Præpoſ. in cap. 1 §. & quia. numero 23 28. qui feudum dare poſſ. Curtius Senior d. conſilio 62. col. 2. verſiculo tertio quia. & conſilio 63. col. 1. verſiculo quinto me mouet. Brun. conſilio 16. numero 8. Curt. Iun. in tract. feud. parte 3. princip. 2. membro. quæſt. 10. num. 31. & Hieronym. Scrupſ. inter. conſil. Brun. conſilio. 149. numero 16.* Ergo dicendum videtur D. Equitem ſuccedere poſſe in hoc feudo. Hæc magnam mouebant dubitationem

Cæterum re ipſa diligentiſſime perpenſa, contrarium viſum

eſt v

Digitized by Google

eſt verius, nempe D. Equitem Hieroſolymitanum non poſſe ſuc-
cedere, & obtinere hæc feuda. Quam ſane veram iuris ſententiam
multis veram eſſe ſtatim oſtendam, ſed, quo facilius omnia diſ-
ſoluãtur, prius nonnulla præmittam. Præmitto itaq; hoc vnum
14 quod, cum hæc feuda † ſint feuda recta & propria, necnon & pa-
terna, antiquaque, vaſallo debet perſonaliter ſeruire, non au-
tem per ſubſtitutum. Quandoquidem ipſiuſmet vaſalli electa
cenſetur induſtria. *Ita reperte reſpondit Crau. conſ. 303. num. 1. qui Curt. Iun. & alios eiuſdem opinionis recenſet.* His rationibus, quas
15 ſummatim recito, vtitur. Prima, quod fides † vaſalli requiritur in
ſeruitio. Secunda, quia ſeruitium indeterminatum eſt promiſ-
ſum. Tertia; quia graue negotium eſt vaſallo demandatum. Quæ
ſane omnia etiam diſtinctum conſiderata ſignificãt eſſe electam
perſonæ induſtriam: *quemadmodum oſtendit Crau. loco iam citato, Et confirmant libr. 1. de arbitra. iudic. &c. 68. numer. 8. q. 12.* Quibus
16 quidem rationibus, & hæc quarta accedit, quod vbi † adhibito
iuramento, aliquid eſt promiſſum, perſonæ induſtria cenſetur
electa. *ita poſt Alber. quem recenſet docuit, Ioan. Ronchegal. in l. nemo eſt qui neſciat num. 24. ff. de duob. reis.* Atqui dubium non eſt, vaſal-
lum, adhibito iureiurando, promittere ſeruire domino. *cap. 1. de nou. forma fidelit.* ergo in dubio dicendum eſt prouiſum perſona-
liter ſeruire, & non per ſubſtitutum. His præmiſſis, facile demõ-
ſtrari poteſt rationibus & auctoritatibus Doctorum, Hieroſoly-
mitanum militem in hoc feudo non poſſe ſuccedere.
17 Primo eo me mouet ratio, quod Hieroſolymitani milites †
ſunt perſonæ religioſæ, & Deo dicatæ. *ita probat text. in c. quamuis, de decimis, gloſ. in clem. quia contingit, in verbo militarium de relig. dom. et ſcribunt Gemin. in cap. 2. § laici, verſic. an. quæro, qui dicantur, de reb. eccl. non alien. in 6. Abb. in rub. de regularibus, numero 4. prope fin. His accedit Volater. lib. 21. Anthropologia* qui ſcribit, hos milites
eſſe religionis S. Auguſtini, & officium teneri dicere. *Alcia. reſp.*
18 *20. numero 6.* Atqui religioſus † & Deo dicatus in feudo regulari-
ter non ſuccedit. *cap. 1. §. qui clericus ſi de feud. fuer. controuerſia inter dom. et vaſall. c. 1. de mil. vaſall. qui arma bell. depoſuit. cap. 1. an mutus, vel al. imperf. &c. 1. §. ex hoc illud, de feudo fœm. ut ſcribunt multi, quos refert lib. 2. de arbit. iudic. caſu 2 . . numero 2.* Addo nunc
19 rationem, quia clericus † non poteſt eſſe in bello, & pugnare.
c. ex multa. § de clericis, de voto cap. clerici. 23. q. 8. clem. 1. de homic. D. Thomas 1. 2 q. 40. artic. 2. et ibi Caiet. Archiep. Florent. in ſumma parte 3. tit. 28. c. 2. § 6. Bald. conſ. 559. Ad bellum in 2. um. colum. 1. lib. 5. Abb. Card. Feli. . . in 6. . . de homicid. Cuius rei duplex eſt ratio.
Prima, quia ars bellica, & armorum ſtrepitus debilitat clericos
20 à laude Dei & officijs celebrandis. Altera & melior, quia † non
poſſunt effundere ſanguinem humanum, iuxta illud. *Non ædificabis mihi templum, quia vir ſanguinum es. Paralip. cap. 22. Alias rationes refert Turre Crem. c. . 23. q. 8.* Ergo Hieroſolymitanus miles in
feudo non ſuccedit.
21 Secundo accedit vrgens hæc argumẽtatio: qui feudi † domi-
no ſeruire nõ põt. per ſe, nec per ſubſtitutum, feudi capax nõ eſt.
cap. 1. in fin. de mil. vaſall. qui arma bell. depoſ. et ibi omnes Doctores omnes
ſed miles Hieroſolymitanus nec per ſe, nec per ſubſtitutum
ſeruire poteſt feudi domino; ergo in feudo ſuccedere non po-
teſt. Illa minor propoſitio partim probata eſt ex iam dictis. dum
ſupra demonſtrauimus, vaſallum non poſſe ſeruire domino feu-
di per ſubſtitutum: partim nunc probatur; nempe Hieroſoly-
mitanum militem non poſſe perſonaliter ſeruire feudi domino
22 Nam inſtitutio † religionis Hieroſolymitanæ fuit facta, vt pro
fide chriſtiana aduerſus Turcas, & infideles pugnent, quemad-
modum memoriæ proditum eſt à Volaterrano *lib. 21. anthropol. et ex noſtris ita ſentiunt Neuiz. d. conſilio 30. numero 4. Robertus et cæteri, quos ſupra retuli in 1. parte aduerſa argum. et Paris. conſilio 44. nu. 20. in fin. lib. 4.* Nec hic repugnat, quod ſcribit Neuiz. *d. conſ. 30. num. 1. verſiculo quinimo dicebant.* hos milites reſeruare fidelitatem
feudi domino, cum religionem illam ingrediuntur: quia re-
ſpõdetur, non conſtare, quod ex conſtitutionibus regula Hiero-
ſolymitanæ, ita iurari poſſit. quod equidem ab ipſo milite eſt pro
bandum, cum ei repugnet regula, quæ eſt, quod effectus religio-
23 ſus † implicare ſe non debet, nec poteſt negotijs ſecularibus. *cap. 1. in fin. ne cler. vel monac.* Præterea loquitur Neuiz. in eo, qui prius
ſucceſſit in feudo, & poſtmodum efficitur miles Hieroſolymita-
nus. Sed diuerſum eſt in caſu iſto, in quo prius miles effectus
eſt miles illius religionis, & Deo dicatus eſt; non ergo poteſt am-
plius ſe implicare negotijs ſecularibus.
Tertio accedit auctoritas multorum, qui in ſpecie affirma-
24 runt, Hieroſolymitanos † milites non poſſe ſuccedere in feudo
proprio, & recto. *ita Bald. conſilio 10. Ad euidentiam præmittendum, quod de rebus feudalibus. lib. 2. Barb. in tractat. de præſt. an. C. . . part. 1. q. 5 col. 4. Bruno conſilio 17. Chaſſan. in comment. ad conſuet. Burgundiæ. tit. de feudis §. 5. in verbo, except. de religioſis numero 18. Catelianus Cotta in ſuis memoral. in verbo clericus. Crau. conſilio 323 colum. 2. & 2. Rol. conſilio 23. numero 9. libro 1 Alciat. reſp. 29. numero 6. Tho. Maremm. in comment. feud. tit. 2. de feudo ex pacto, & prouidentia. numero 141. & hanc ſententiam probaui libro 2. de arbit. iudic. &c. caſu 231. num. 5.*
Quarto & vltimo in caſu noſtro ceſſat omnis dubitatio, quia
in facto præſupponitur, Dom. Equitem Hieroſolymitanum ante
ingreſſum illius religionis renuntiaſſe ſuis iuribus ſuper his feu-
dis competentibus, ad commodum & fauorem aliorum fratrum.
Quo fit, vt excluſus omnino ſit. *ita in ſpecie reſpondit Crau. conſilio 323. numero 4. verſic. ſexto principaliter.* qui fortius ait, in † generali 25
bonorum renuntiatione etiam feuda contineri. *Eiuſdem ſententia addo Dec. conſ. 389. num. 11. quo loco. num. 8.* & illud ſcripſit, taci-
tam renuntiationem † vaſallo nocere: vt puta quando permittit 26
alium inueſtiri; vt euenit in caſu noſtro. *id quod probat tex. in c. 1. §. Titius filius, ſi de feudo ſit conten. inter dom. & agna. vaſall. & ſcribunt Tiraq. de iure primogen. q. 26. num. 2. & Rob. conſil. 133. numero 10. Et in . . . probat capitulum primum. § præterea, quibus mod. feud. amit. Ieſon. conſilio 107. colum. 1. lib. 4.* Potuit ergo hic miles Hiero-
ſolymitanus renuntiare ſpei † ſuæ ſucceſſionis in feudis. *L. 4. 27 clare in eo . . . reſpondit Aret. conſ. 103. in fin.* Nec dubitationem
mouet, quod hæc renuntiatio facta fuerit, patre ipſo viuente,
ſi quidem † fieri potuit; *vt ſcribunt omnes in l. pactum quod dotal. e. 28 de pactis. & in c. quamuis de pact. in Dec. in l. pactum quod dotal. c. de pactis. & in c. quamuis de pact. in 6. Dec. in l. pactum quod. numero 16. verſ. ſed tamen tenendo. C. de collat. & conſilio 475. numero 4. verſical. vnde videndum. Rom. conſ. 13. num. 3. lib. 2. Curt. Iuni. conſ. 98. num. 3. & Pariſ. conſ. 26. num. 114. lib. 2. & conſ. 95. num. 38. lib. 3.* Eſt ergo omni ex
parte concludendum Dominum Equitem eſſe excluſum à ſuc-
ceſſione horum feudorum.
Non obſtant nunc adducta in contrarium. Nam ad primum
reſpondetur, relatos in eo argumento Doctores loqui, quando
non † eſt delecta induſtria perſonæ; atque ita cum vaſallus poteſt 29
ſeruire per ſubſtitutum; quo ſane in caſu nos non verſamur. Iam
enim oſtendimus hic electam eſſe perſonæ induſtriam, & ob id
ſeruire non poſſe per ſubſtitutum: et cum feudum ſit rectum &
proprium; & non conſtat, vel pacto, vel iure vaſallos hoc in caſu
poſſe ſeruire per ſubſtitutum.
Præterea non eſt conſtituendum ſolidum fundamentum in
auctoritatibus illorum Doctorum. Nam quoad Baldum *in cap. 1. numero 4. de milit. vaſal. qui arma bell. depoſ.* reſpondetur, illum
non loqui de his militibus Hieroſolymitanis cenſuit, eo loci
Affl. num. 13. Qua ex re ceſſat, quod dicebat Neuiz. *d. conſilio 30. num. 1. verſ. non obſtat. quod. Bald. tenuit. &c.* Baldum † melius, & e- 30
rudite magis ſcripſiſſe commentarios feudorum quam cæteros,
cum iam ſenex illos ſcripſerit. Verius enim eſt, obſcurius ſcripſiſ-
ſe, imo minus perite, ſi credimus Modet. Pariſien. *in commen. ad conſue. Pariſ. tit. 1 in proœm. nu. 38.* cum ait, Baldum in his commen-
tariis feudorum multa puerilia ſcripſiſſe.
Non etiam deferendum eſt auctoritati Iacobini, cum remiſ-
ſiue tamen loquatur. Ob id parui facienda eſt eius doctrina. *vt Alciat. lib. 4. parerg. iuris. cap. 17.* Ita reſpondet Afflict. qui remittit
ſe ad ea, quæ ſcribit ibidem Præpoſitus.
Non etiam repugnat auctoritas Barbatiæ; quia iam conſtat
aliter ſenſiſſe in tractatu de præſtantia Cardinalium, imo *in ea rubr. extra de feudis. num. 3* dubitat. ita facile euitatur auctoritas
Curtii Iun. cum ipſe pariter remiſſiue loquatur, non diffiniendo
quid ipſe ſentiat de hac dubitatione. Ita etiam opinor non repu-
gnare auctoritatem Robei & Neuizani, cum Baldum ſecuti ſunt;
qui tamen Baldus aliter ſenſit, vt ſupra retuli. Et parum eſt de-
ferendum dicto illius Michaelis Butrij, quem Neuizanus recen-
ſet, cum illius commentarij non exſtent, quod viderim. Et ideo
Decius *conſil. 259. numer. 3. verſ. præterea, ait*, non eſſe adhibendam
fidem † illorum auctoritati, quorum non exſtant ſcripta, quæ 31
in fonte cerni poſſint. Ita pariter ceſſat auctoritas Nattæ; cum is
ſecutus ſit fidem Baldi, Aluarotti, & aliorum, qui hoc non ſcri-
bunt, vt Natta intellexit. Ruſus eſto, id ſentiant relati Doctores
vt à recentioribus interpretantur: attamen eorum rationes qui-
bus permoti ſunt, leues mihi videntur. quemadmodum exiſti-
maui & Crauet. *d. conſilio 303. colum. 3. verſ. ex præmiſſis.* Et præter
eum accedit, quod etſi milites iſti ſtatum ſuum in melius com-

mutent: nihilominus hoc contingit quo ad eos, non autem quo ad dominum feudi. Ita videmus in cæteris clericis, & religioſis qui licet ſtatum ſuum in melius commutent, non tamen ſucce-
32 dunt in feudo: vt dixi ſupra. Quinimo videmus † Epiſcopum, qui cum Epiſcopatum, id eſt, bonum opus, iuxta verbum Apoſtoli, deſiderat & conſequitur, atque ſtatum ſuum in melius pro Chriſtiana religione commutat, non tamen poſſe ſuccedere in feudo. *ita reſpondit Bellam. conſ. 48. col. 2. verſ. circa quartum dubium.* Niſi ſit feudum, in quo poſſit ſeruire per ſubſtitutum, *ita intelliga Bellam. dict. conſi. 48. col. 8. verſic. ſecundo probatur. Ita pariter reſpondit Rain. conſil. 42. num. 2. lib. 1* Cardinalem potuiſſe retinere feudum, quia fuerat conceſſum ſub præſtatione annui cenſus: ſecus (inquit ille) ſi conceſſum fuiſſet proprie in feudum & rectum. *ita etiam declarantur Imola in c. inter dilectos num. 6. de fide inſtr. Ioan. de Ana. in cap. Iudæi, el 2. in gloſſ. vlt. de Iudæis, & Barba. in rubr. extra de*
33 *feudis col. 2.* cum dicant Epiſcopum † non poſſe retinere feudum, intelligitur de feudo, cui per ſubſtitutum ſeruire non poteſt, ſecus ſi poſſit: *vt ſcribunt Bald. in dict. cap. inter dilectos col. 3. verſic. ibi comites, & ibi. Felin. num. 3. ita etiam intelliga reſponſum Cephal. conſil. 1. num 58. & conſil. 3. numero decimo lib. 1 Et in claris terminis ita declarant Ant. Capic. deciſ 32. num. 2. & Hieron. Schurpf. inter conſi. Bruni conſil. 140. num. 14.* Non ergo eſt bona conſequentia, ſtatum ſuum in melius commutarunt hi milites Hieroſolymitani: ergo per ſubſtitutum poſſunt ſeruire, hoc idem eſſet dicendum in cæteris religioſis, clericis, epiſcopis, & Cardinalibus: & tamen contrarium eſt verius, quod nec per ſubſtitutum poſſunt ſeruire, *ita Curt. Iun. in tract. feudo parte 3. in 2. membro, numero 19.* præterea eſt aduertendum quod relati Doctores, qui volunt Epiſcopum ſuccedere in feudo, loquuntur de eo, qui prius feudum obtinet, & c.
34 deinde efficitur epiſcopus. Nam † *turpius eiicitur, quam non admittitur hoſpes.*

Non etiam vrget alia ratio relata in dicto primo argumento: nempe hos milites Hieroſolymitanos non depoſuiſſe arma bellica: cum contra Turcas; & infideles pugnent ac militent. Quia reſpondetur ſatis dici depoſuiſſe arma bellica quo ad dominũ feudi, cui ſeruire & ſua cauſa bellum ſuſcipere aduerſus inimicos Chriſtianos non poſſunt. Non enim ſequitur militant pro fide ergo etiam militare poſſunt pro feudi domino. Quandoquidem
35 maxime diuerſa eſt cauſa cum enim militant † pro fide Chriſtiana permiſſum eis eſt à Pontifice Maximo effundere humanum ſanguinem. *ita reſpondit Bal. conſ. 539 Ad bellum iuſtum, in fin. lib. 5. & probat text. in c. igitur 23. q. 8.* quo loci ait Leo Papa, ſe exiuiſſe cum populo ad pugnam contra infideles. Et ibidem annotauit gloſſa, clericos, & ſacris addictos pugnare poſſe contra infideles. Hæc facultas non conceditur cum contra Chriſtianos pugnandum eſt, quanquam bellum eſſet iuſtum, vt diximus ſupra in primo noſtræ opinionis argumento.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, hanc conſuetudinem quod milites hi Hieroſolymitani ſuccedant in feudo, non
36 eſſe probatam ab aduerſariis, vt probari debet, cum ſit quid facti, *c. 1. de conſtit. tradunt omnes in l. de quibus ff. de legibus. & Dec. conſ 472. n. 6. cæteros prætereo.*

Nec aduerſatur illa aſſertio Neuizani, & aliorum, qui dicunt ex cõſuetudine huius regionis hos milites ſuccedere in feudo, quia reſpondetur facile ſuo in caſu credi illis Doctoribus de conſuetudine, quia forte erat in ſpecie ſimilium feudorum: ſed in caſu noſtro non video probatum in ſpecie ſimilium feudorũ, de quibus agitur extare hanc conſuetudinem. Eſt enim vera Docto-
37 rum ſententia conſuetudinem † probari debere in ſpecie illius caſus, qui venit in controuerſiam. *Ita reſpondit Oldrad. conſil. 237. num. 3. Aret. conſ. 23. in 3 dub. Alex. conſ. 6. lib 5. Alios recenſet Crau. conſ. 96. num. 4. Et hoc in ſpecie confirmatur ex declaratione Decij conſ. 472. num. 16.* cum reſpondit, credi Doctori atteſtanti de conſuetudine loci. in quo commoratur: non autem de cæteris. Ea eſſe poteſt ratio (præter adductam à Decio:) quia non atteſtatur de conſuetudine in ſpecie.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo & retorqueo fundamentum, quod cum ipſe Eques Hieroſolymitanus non oſtendat conceſſionem, & licentiam Cæſareæ Maieſtatis, vt poſſit conſequi feudum hoc, etiam ſi religioſus ſit, ſuccedere non debet: eum regulariter de iure ipſe ſit excluſus cum enim præſumtio ſit contra
38 eum, ex quo regulariter eſt inhabilis † debet probare ſuam habilitatem: ſicuti dicimus in ſpurio, & alio quouis inhabili, qui ſi volunt ſuccedere in feudo, debent probare ſuam habilitatem, *ita aperte declarat Afflict. in cap. primo §. illud quoque numero 19. verſic. decima & vltimo de prohibit. feudi alienat. per Frider.*

Præterea Rubei, & ſequacium opinio poſſet procedere, quando feudi dominus iam effecto religioſo inueſtituram cõceſſiſſet. Nam tunc ipſe Dominus iuri ſuo, nempe perſonali ſeruitio diceretur renuntiaſſe; atq; ita clericus iſte, & religioſus poſſet ſuccedere. At hoc non euenit in caſu noſtro, in quo Eques iſte à Cæſare non eſt conſecutus aliquam inueſtituram.

Non obſtat quartum argumẽtum, quia reſpondeo, Equitem hunc non ob id domum eſſe reuerſum, vt religionem Hieroſolymitanam deſerat, ſed vt quieſcat, donec à maioribus ſuis vocabitur, vt ad eos reuertatur, & arma contra infideles ſuſcipiat. Præterea & ſecundo reſpondeo, relatos Doctores loqui, quando effectus religioſus, ſtatim patre mortuo, religionem egreditur: ſe-
cus † ſi per interuallum: *ita declarat in ſpecie Affl. in d. c. 1. n. 10. verſ. ſed* 39
dubitat. de milite vaſallo, qui arma bellica depoſ. poſt Iſer. ibidem: quas ſecutus ſum d. lib. 2. de arbitr. iudic. caſu 231. in fin. Qua loci ſimilem Abbatis doctrinam recenſui. Idem quod Beluiſ. ſcribunt Capic. deciſ. 115. num. 11. & Tho. Marinus in comment. feud. tit. 2. de feudo ex pacto & prouidentia n. 140. verſ. tertia & vltima, qui dicunt, hunc clericum excluſum, ſi tempore quo moritur pater adhuc eſt in ſacris. Quod fortius eſt, cum ergo hic Eques aliquot annos poſt mortem patris in religione verſatus fuerit, & aliquid de feudis non petierit, ſequitur dicendum eſſe omnino excluſum. Rurſus & tertio reſpondeo, Baldum loqui quando pater, vel alij agnati fraude & dolo indu-
xiſſent aliquem profiteri religionem. Nam is † non amittit feudũ 40
ita declarat Iacob. Beluiſ. in d. c. 1. de benef. fœm. qui atteſtatur, ſe vidiſſe ſæpius obſeruare apud Siculos. Illum ſecutus eſt Curt. Iun. in tract. feudo parte 3 memb. .. num. 25.

Non obſtat quintum, quia vno verbo reſpondeo, eſſe falſum in ſpecie noſtra, quod hic ſeruire poſſit vaſallus per ſubſtitutum: Nam verius eſt, non poſſe, cum feudum ſit rectum, antiquum, & proprium, cui (vt iam demonſtrauimus) vaſallus debet perſonaliter ſeruire, & qui contrarium aſſerit probandi onus habet.

Non obſtat ſextum & vltimum quia reſpondeo, hic non conſtare feudum eſſe conceſſum pro ſe, & hæredibus, imo dicitur feudum ex pacto. & prouidentia. Præterea & ſecundo reſpondeo, quod vera mihi nõ videtur illa doctorum aſſertio, quod vaſallus poſſit ſeruire in feudo per ſubſtitutum, cum feudum eſt conceſſum pro ſe & hæredibus. Nam Bald. *in dict. l. quiſquis C. de epiſcop. & cler. col. 1. verſic. adducit Cynum & c.* mouetur auctoritate Cyni, qui in meo Codic. non ſcribit id ad quod allegatur, ſed eſto quod hoc ſcribat: attamen quoad feuda eam doctrinam non recipit Baldus ibi, ſed relatis nõnullis aliorum diſtinctionibus, ipſe
tandem diſtinguit *ibi col. 2. verſ. ſed tu dic.* tres caſus. Primus † eſt, 41
cum de dignitatibus agitur: & in his ſeruiri non poteſt per ſubſtitutum, ſecundus cum agitur de feudis ſimplicibus, & tunc adhuc diſtinguit Bal. Aut is qui vult ſuccedere, eſt omnino inhabilis ab initio, quemadmodum eſt clericus, monachus fœmina, mutus & his similes, & tunc nõ admittãtur, quo ſane in caſu nos verſamur: Aut, poſteaquam vaſallus ſucceſſit in feudo, effectus eſt inhabilis: & tunc inquit Baldus, ſi ſeruiri poteſt domino per ſubſtitutum, feudum retineri poteſt. Tertius eſt caſus, cum agitur de aliis rebus, & tunc aliter diſtinguit Baldus, ſe remittendo ad tradita, *in l. Arethuſa ff. de ſtatu hom.* Quibus conſtat Bald quo ad caſum, vbi de feudis agitur, non probaſſe Cyni traditionem. Quod autem hæc ſit Baldi opinio, aperte affirmat Anchar. *in c. 2. tui, de offic. deleg. in 6.* Qua ex re intelligimus Doctor. noſtros, qui paſſim ſecuti ſunt illam Cyni aſſertionem, eſſe falſos auctoritate Baldi, qui aliter ſcribit. Nec illa ratio, qua Baldus confirmauit Cyni aſſertio-
nem. nempe quia induſtrialia † non tranſeunt ad alios, ad rem 42
noſtram pertinet ſiquidem duo caſus hic ſunt conſiderandi Primus eſt, cum induſtria perſonæ eſt electa ſub nomine ſingulari, quo certa ſola perſona deſignatur. vt puta ſi mandatur Caio, vt de cauſa cognoſcat ipſe, & diffiniat. Hoc in caſu non poterat is Caius alterum ſui loco ſubſtituere, cum induſtria ſua nõ ſit tranſmiſſibilis: *ita hac in cauſa procedit ratio Bal. dicta à l. cum bonis ff. de curat. furio.* Et ratio eſt, quia ad illam perſonam in indiuiduo habita eſt conſideratio & ideo ab ea recedi non poteſt. Secundus eſt caſus, cum perſonæ induſtria electa fuit ſub ſpecie quadam ſucceſſiue, vt in caſu noſtro: dum ſcilicet conceditur feudum Caio, & ſuis hæredibus; hoc caſu viuente Caio, induſtria ſuæ perſonæ tantum eſt electa: & eo mortuo ſucceſſiue ſuorum hæredum; ita quod iuxta feudi naturam ipſimet perſonaliter habent ſeruire. Hoc enim caſu iam ab initio ſingulorũ induſtria eſt electa. & approbata à Domino. Quæ ſententia probatur ex ea doctrina interpretũ,

quando

43 quando dicunt, quod ſi cauſa † alicui priuatæ perſonæ eſt delega-
ta ſub titulo dignitatis, eo mortuo, qui in dignitate ſuccedit, de
cauſa cognoſcere, & iudicare poterit: cum in eum continuet de-
legatio, ex quo continuat & dignitas, *ita ſcribunt multi, quos retuli*
lib. 1. de arb. tr. iudic. & c. q. 68. n. 21. & ibidem num. 23. idem eſſe ſcripſi
44 cum negotium facti, quod † electam eſſe induſtriam ſignificat,
fuit mandatum. Ratio rationis, quia iam ab initio omnes ſucceſ-
ſores in ea dignitate dicuntur approbati. Et ideo hoc in caſu in
eos ſucceſſores hoc non tranſit tamquam in ſubſtitutos ab ipſo
primo electo, ſed tamquam in electos ab ipſomet delegante.
Quemadmodum in caſu noſtro dicēdum eſt: cum feudum con-
ceditur Caio, & ſuis hæredibus: ipſorum hæredum induſtria
eſt ab initio ab ipſo domino concedente electa, & approbata. Et
45 ideo infertur, quod ſinguli hæredes † ſuccedentes non poſſunt e-
ligere alterum, qui tamquam ſubſtitutus ſeruiat domino. Quæ
quidem vera iuris ſententia aperto iure feudorum probatur, *nem-*
pe in c. 1. §. ſi quis deceſſerit, ſi de feudo fuer. conten. inter dom. & agna.
vaſalli, quo loci pater vaſalli ad ſeruitium perſonale tenebatur, &
tamen filius illud idem præſtare tenetur, niſi infans & pupillus ſit:
ita quod excuſationem habeat, & tamen certum eſt, quod perſo-
nale ſeruitium, quo perſonæ induſtria electa eſt, alias præſtari nō
poteſt per ſubſtitutum. Hoc non alia ratione in caſu iſto contin-
git, quam quod filii ſeruitium eſt æque ab initio approbatum à
46 domino, ac illud patris. Comprobatur ea ratione, quia mortuo
primo vaſallo, filius † vel hæres debet intra annum petere renoua-
tionem inueſtituræ, *iuxta tex. c. 1. quo temp. miles & ibi Doctores.*
47 Quæ ſane renouatio † fieri ſolet ſub eadem forma, & pacto, qui-
bus prima data fuit: *vt ſcribunt Bar. in l. quod dicitur n. 9. de impenſ. in*
reb. dot. factis Bald. in l. 1. q. 15. de rerum diuiſ. & Brun. conſ. 79. quem-
admodum ergo anteceſſor vaſallus tenebatur ſeruire perſonali-
ter, & non per ſubſtitutum, *vt tradunt Afflic. & cæteri in d. c. 1. §. ſi quis*
deceſſerit ſi de feudo ſit contentio, &c. ergo & iſte ſucceſſor tenebitur
perſonaliter & non per ſubſtitutum. Atque ita iuris eſſe conclu-
do, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius I. C.

SVMMARIA.

1 *Promittens ex ſuo latere prius adimplere debet, quæ promiſit.*
2 *Exceptio quod quis non impleuit ex ſuo latere, impedit litis ingreſſum.*
3 *Statutum excludens exceptiones, non dicitur excludere eas, quæ impediunt litis ingreſſum.*
4 *Exceptio quod non adimpleuit ex ſuo latere, adduci poteſt contra executionem.*
5 *Promittens aliquid an ſe excuſare poſſit impedimento.*
6 *Promiſſum debet ad vnguem obſeruari, & adimpleri.*
7 *Acta reddunt cauſam notoriam.*
8 *Iuramentum ad vnguem obſeruari debet.*
9 *Iuramentum intelligitur rebus ſic ſtantibus, vt ſtant.*
10 *Iuramentum non ligat iurantem cum aduerſarius non impleuit ex latere ſuo,*
11 *Pœnam exigere is non poteſt, qui ex ſui parte non impleuit*
12 *Pauperi in cauſa ſua non ſuccurritur à lege.*
13 *Conductor renuntians omnibus caſibus fortuitis illos ſuſcipiendo in ſe non videtur renuntiare, ſeu ſuſcipere caſus prouenientes culpa & facto locatoris.*
14 *Etiam ſi factum locatoris eſſet iuſtum,*
15 *Grauari quis non debet culpa alterius.*
16 *Statutum, quod quis teneatur pro delicto communitatis, vel alterius, odioſum dicitur.*
17 *Verba iſta, ſi non euenerit culpa ſua & facto, quomodo intelligantur.*
18 *Omittendo aliquid dicitur facere, & ideo aliquid eueniſſe facto alicuius intelligitur tam faciendo, quam omittendo.*
19 *Delictum commiſſum in omittendo leuius eſt delicto commiſſo in faciendo.*
20 *Culpæ appellatio intelligitur de leuiſſima, & qualis ſit.*
21 *Interpretatio illa ſumenda eſt, qua delictum euitatur.*
22 *Interpretatio illa recipi debet, quæ à ſapientibus probari poteſt.*
23 *Et illa recipi non debet, quia alter contrahentium culpa alterius damnum ſentire poteſt.*
24 *Et illa ſumenda eſt, quæ magis benignitatem in ſe continet, vti econtra illa euitanda, quæ rigorem inducit.*

CONSILIVM LV.

Initium à Domino.

CREDO iure contendere D. Brunum vectigalium
atque gabellarum Montiſregalis conductorem-
dum recuſata ſe promiſſam penſionem ſoluere
Nam debuit prius Magnifica ipſa communitas †
Montiſregalis ex ſuo latere adimplere quæ promi- 1
ſit, *iuxta l. Iulianus §. offerri ff. de actio. empt.* Eſt enim hæc exceptio, †
non impleuiſti ex latere tuo, impeditiua litis ingreſſus, *quemad-* 2
modum ibidem annotauit Caſtr. & illum ſecuti ſunt alij permulti, quos
probat Cran. conſ. 127. n. 14. qui & illud multorum auctoritate ſcri-
bit, hanc exceptionem † à ſtatuto nunquam cenſeri reiectam, ex- 3
cluſis, & reiectis omnibus. *Idem Cran. conſil. 248. col. pen. verſi. non*
obſtat & præter illum ſcribunt Bald. in l. ſi ex prædiis C. de euict. & Corn.
conſ. 245. col. 2. lib. 4. Imo aduerſus † executionem obiici hæc exce- 4
ptio poteſt, *ita reſpondit Cran. conſ. 79. num. 5. lib. 1. & conſ. 7. n. 7. lib. 3.*
Quinimo nō poteſt excuſari † Magnifica communitas, quod im- 5
pedita fuerit, *ita Dec. in l. cum proponas l. 2. in 3. notab. C. de pact.* Ac-
cedit, quod implementum † eſſe debet omnino, & ad vnguem 6
perfectum, ita quod nec quid minimum deſit, *ita Rom. conſ. 244.*
num. 4. Alex. l. filia licet C. de collat. Iaſ. in authen. quæ res num. 16. verſi. 8.
C. de ſacroſ. eccleſ. & conſil. 216. col. 2. libr. 2. & Rob. conſ. 30. numer. 4.
Quod autem ex latere ſuo Magnifica communitas non imple-
uerit, acta † oſtendunt; quæ rem notoriam reddere ſolent, *Bald.* 7
in l. 1. C. ſi de mom. poſſ. fuer. appell. late Neuiz. conſ. 81. nu. 32. Pariſ. conſ.
111. num. 7. lib. 4. & copioſe Soc. Iun. conſ. 16. num. 18. lib. 1. cæteros omitto
ex actis conſtat Magnificam communitatem non ſolum non
obſeruaſſe promiſſa, hoc eſt, quod libera erit D. Bruno condu-
ctori gabellarum, verum etiam impedimentum ſuo facto præſti-
tiſſe: dum mercatores lignorum, atq; candelarum, quos vt fraudatores
Brunus accuſauit, ipſa communitas, cauſa minime cogni-
ta, liberauit.

Nec Bruno duo aduerſantur, quæ à Magnifica communitate
obiiciuntur. Primo obiicitur, Brunum ſuo iuramento promiſiſſe
ſoluere penſionem. Quod ſane iuramentum † præciſe obſeruan- 8
dum eſt, *gloſſ. in l. ſi pecuniam, & ibi Iaſon. numer. 23. ff. de condi. cauſa*
data cauſa non ſecuta. Quam doctrinam multorum auctoritatibus
comprobauit Rol. conſil. 5. numer. 32. & multis ſequentibus libr. 1. præter
eum ſcribunt Brun. conſil. 89. numer. 4. Rub. conſil. 29. num. 6. Caſſa. conſi.
53. num. 61. & Neuiz. conſil. 50. num. 18. copioſe Gomes in §. item ſi quis
poſtulante numer. 7. inſt. de actio. & pulcre Didac. in cap. quamuis pact.
1. § 4. numer. 6. de pact. in 6. Reſpondetur primo, iuramentum † in- 9
telligi rebus ſtantib. vt ſtant, *ita copioſe Iaſ. in l. quod Seruius nume. 8.*
de cond. cauſa dat. Dec. conſil. 387. numer. 7. in fi. & in ſpecie noſtra eſt
apertus tex. in l. quaero §. inter locatorem ff. locati quo ita argumentan-
tur in ſpecie noſtra Goz. conſi. 21. numer. 1. & Cran. conſil. 95. num. 3. ver-
ſicu. tertio adduce. Cum ergo facto Magnificæ communitatis im-
mutata fuerit exactio, nempe impedita, dicendum eſt iuramen-
tum non obligare. Reſpondetur ſecundo, iuramentum † non li- 10
gare iurantem, cum iurantis aduerſarius non impleuit ex latere
ſuo, *ita ſcribunt Imol. conſ. 81. numer. 1. Dec. in l. cum proponas, l. 2. nu. 5.*
C. de pactis Ruin. conſil. 58. numer. 3. lib. 1. Brun. conſi. 48. colum. vlt. Marſ.
ſing. 42. & Goz. conſil. 94. num. 45. in fi. Ex quo & illud ſequitur non
poſſe exigi pœnam à Bruno promiſſam caſu, quo debito tempo-
re non ſoluiſſet. Nam exigere † is pœnam non poteſt, qui ex ſui 11
parte non impleuit: *ita in ſpecie noſtra docuit Bart. in l. quaero §. inter.*
locatorem ff. de loca. quem ſecuti ſunt Iaſon. conſil. 216. col. 2. lib. 2. conſil.
121. col. vlt. libr. 4. Dec. conſil. 380. numer. 1. & Soc. Iun. conſil. 75. numero
64. lib. 1.

Secundo obiicitur Brunum promiſiſſe penſionē ſoluere ſub
forma capitulorum, & ſtatutorum ipſius ciuitatis. Cuius verba
hæc ſunt. *Quod emptores iſtarum gabellarum, & redituum intelli-*
gantur illas emere eorum riſicho, & periculo: nec teneatur communi-
tas ad aliquam reſtaurationem, & remiſſionem mercedis, prætextu bel-
li, peſtis, grandinis, locuſtarum, ſupraſaltarum, chaſmatis, incendij, ex-
portationis, deteriorationis, damnificationis: etiam pro quouis ſacra-
mento, datioque impoſita, & imponendo, ſolutis, vel inſolutis, ſeu inſolutiſ-
ſimis, cogitatis vel excogitatis: vel etiam ſi facto ſuperiorum, vel cuiuſuis
alterius perſonæ, etiam ſi per ſacramentum, aut impedimentum culpa vel
facto communitatis proueniret, &c. Quæ ſane vltima verba, ibi, *culpa*
vel facto ipſius communitatis, oſtendunt, Brunum conqueri non poſ-
ſe: cum ſua voluntate huic caſui ſe ſubiecerit, nā etiam poſito † in 12

neceſſitate,propria voluntate leges non ſuccurrunt, l. ſi fideiuſſor.
§ ſi neceſſaria,ff.qui ſatiſd.cogan.& ibi gloſſ.& Doctor.
Reſpondetur multipliciter huic difficultati Primo intelligun-
tur illa verba ſtatutō,de facto communitatis iuſto, & iuſtis de cauſis.
13 Nam cum conductor† renuntiat omnibus caſibus fortuitis illos
in ſe ſuſpiciendo,nunquam ſuſcipere, & renuntiare dicitur caſi-
bus prouenientibus facto & culpa locatoris, ita in ſpecie reſponde-
runt Anch.conſi.414. Ioan. de Anan. conſil. 74. num. 2. qui loquitur in
conductore vectigalium ciuitatis Bononiæ, & fortius is reſpon-
14 dit,etiam ſi factum† locatoris eſſet iuſtum ex textu. l. cum propo-
nas C. de nau. fæno & ex doctrina Bartol.in l. ſi vno §. item cum quidam
numero ſecundo ff.loca. Hoc ſecutum eſt in ſpecie Crau.conſi 95.nu. 8. iſtis
adde Pariſ.conſi.40.numer.6.lib.1.qui reſpondit, quod ſuſceptio ca-
ſuum ampliſſimis verbis facta nō intelligitur de caſu prouenien-
ti facto & culpa locatoris. Idem reſpondit Alciat. reſponſ. 689. num.4.
qui Ancharanum. d. conſilio 414. retulit. Imo cum locator impedit
tenetur ad omne intereſſe. ita Bar. in l. ſi vno. §. item cum quidam.
numero 2.ff.loca. quem ſecuti ſunt Rui. conſilio 65. numer. 3. lib.1. Pariſ.
conſ.40.nu.2. lib.1.& Soc. Iun.conſil.120.num.3.lib.3.huc ſpectat doctri-
na Bart. in l. ſi merces. §.culpa.num 1.ff locati.quam probauit Crot.conſ.
27.num.70.inquit Barto.quod vbi quis à ciuitate emit, vel condu-
cit pedagia,ſi impeditur ob bellum illatum contra ciuitatem,de-
bet ei remitti penſio.& reſpondit Neuiz. conſilio 91.numero 9.& Al-
ciat.reſp.689 Hæc ergo ſtatuta & capitula communitatis ſunt ad-
uerſus communes iuris regulas;ſunt etiam aduerſus æquitatem.
15 Siquidem æquum non eſt, quod † quis culpa & facto alterius,
maxime aduerſarij ſui grauetur,vt ſcribunt Bald.in l. dotis C. de iure
dotium Soc.Sen.conſi.122.col.2.verſi.mouet lib.1.& Calc.conſil.66.n.1.
16 2.qui reſpondit,ſtatutum † quo compellitur villa & oppidum e-
mendare damnum in ea alicui datum,eſſe odioſum. Idem de ſta-
tuto,quo obligatur pater pro filio,docuit Dec.in l.vlt.numer.5.de
iuriſd.om.iud. l.filius numer.1.C.de pactis & in l.poſthumo ſecunda lectu.
numer. 3. C.de bono poſſ.contra tab.& egregie ſcribit Marſi ſingul.224.
Filius & ſingu.372. Statutum volens. Cætera prætereo. Cum ergo
hæc ſtatuta,& capitula ſint contra communes iuris regulas, &
contra æquitatem, ſunt ſtrictiſſime interpretanda, vt ſcilicet mi-
nus corrigant quantum fieri poteſt; & vt ad æquitatem, ſi fieri
17 poteſt,redigantur. Quocirca interpretanda ſunt illa † verba, &
facto ipſius communitatis,de facto iuſto, vt ſi aliqua iuſta cauſa co-
geretur communitas impedire dictum conductorem in exactio
ne gabellæ:vel non perſeuerare in conductione, quemadmodum
eleganter declarat Bart.in l ſi vno §.item cum quidam numero 2. verſi.ſi
vero factum locatoris eſt,ff.locati,atque ita declarat Ioan. de Ana conſi.
18 74.n.2.3.Præterea & ſecundo, illa verba,† & de facto, intelligi poſ-
ſunt ac debent, de facto,quod in omittendo, non autem in fa-
ciendo conſiſtit. Nam,& is facere dicitur,qui negligendo omittit
l.qui non facit.de reg.iuris vbi Dec. & cæteri. Quod ſane factum
19 † in omittendo leuius delictum continet,quam factum quod eſt
faciendo.ita gloſſ.in l. ſi mora,vbi omnes, præſertim Iaſ.n. numero 22.
ff.ſolu.mat.idem Iaſ.conſil.174.col.pen. lib.1 Dec.in l.1.nu.8.C.de tranſ-
act.& conſi.37.nume.9. late. Tiraq. in tract. de pænis legum. cauſa 44.
20 Illa vero eiuſdem ſtatuti verba, & culpa † ipſius communitatis,ſunt
intelligenda de leuiſſima, vt ſaltem de leui culpa. Quæ ſane
culpa leuiſſima eſt deuiatio incircumſpecta ab ea diligētia. quam
habent homines diligentes,eiuſdem conditionis & profeſſionis,
ita Bart.in l quod Nerua.num.27.ff.depoſiti.& Alcia. in l.lata culpa.nu.
6.de verb.ſignifica. vel. ſi de leui culpa intelligi debeat, adhuc illa
dicitur verſari ſolum circa negligentiam. Hāc interpretationem
veram & æquam ſi probamus,re ipſa conſtat ſtatutā hæc nō con-
tinere iniuſtum hoc factum,quo magnifica hæc cōmunitas im-
pediuit Brunum exigere gabellam & vectigal,cum non omitten-
do,ſed faciendo. hoc eſt liberando accuſatos delinquentes detri-
mentum attulerit Bruno conductori.

Quod autem relata interpretatio,& vera,æqua, ac iuri conſo-
na ſit,atque ita recipienda,multis ita probatur.

21 Primo,quia illa interpretatio † eſt probanda, qua delictum e-
uitatur,ita Bart.in l.non ſolum §.ſed vt probari num. 2.ff de oper. noui
nunt.Soc. Sen.conſi.42 col.3.in fi.lib.4.& conſi.67.col.4.lib.3. Iaſ.conſi.
170.col.6 in fi.lib.2.& conſi.168.col.2.in fi.lib.4.Rui.conſi.29.num. 10.lib.
3.Crau conſi.9.num.20.& conſi 18.in fine Alcia. tracta. præſ.one. regu. 3.
præſumt.1. At per hanc interpretationē euitamus delictum,nem-
pe dolum,quo communitas poſſet conductoribus impedimen-
to eſſe.ergo,&c.

22 Secundo accedit,quod illa † recipi debet interpretatio, quæ à
ſapientibus probari poteſt, l.Saluius Ariſto.ff.de leg.a.præſt. quo re-
ſponſo adducti ita ſcripſerunt Soc.Sen.conſi.21.col.4.lib.4.& conſi.27.n.
8.lib.4.& Soc.Iun.conſ.1.n.128.lib.1.conſ.76.n.11.lib.2.& conſ.122.n.13.
lib.3.ſed dubium non eſt,quin à ſapientibus probetur hæc inter-
pretatio noſtra,qua dolus & lata culpa excluditur, vt contra im-
probanda foret,ſi diceremus, licere & dolo & lata culpa quid a-
gere ad conductoris detrimentum.

Tertio confirmatur præcedens conſideratio, quia illa inter-
pretatio † recipienda non eſt, qua alter contrahentium culpa al- 23
terius damnum ſentire poteſt,l.3 §.1.ff. de recep. arbit. & copioſe,
ac docte reſpondit Crau.conſ.245.num.9 & conſ.266.nume.5.qui & il-
lud affirmat, euitandam eſſe illam interpretationem, qua alter
contrahentium alteri detrimentum,fraudem,& deluſionem ad-
ferre poteſt.Idem Crau.conſi.91.numer. 11. Atqui dubium non eſt,
quin,ſi illa abſoluta interpretatio admitteretur, eſſet in facultate
ipſius communitatis detrimentum adferre, fraudare, & illudere
conductores:ergo illa reiecta,recipienda eſt hæc noſtra æquitatis
& iuſtitiæ plena.

Quarto ſuffragatur, quod illa interpretatio † eſt magis pro- 24
banda,quæ benignitatem quandam continet:& e contra, illa eſt
euitanda,quę rigorem inducit,ita probat l.vlt.C.qui bonis ced.poſ.&
l.Titia ff.de cond.& dem.& reſpondit Soc.Sen.conſi.23.colum.7.verſic.
14.& conſ.25.col.8.verſi.9.probatur lib.1 ſed benignior eſt hæc no-
ſtra interpretatio,vt de facto in omittendo, & de leuiſſima, vel
ſaltem leui culpa intelligatur,ergo altera reiecta, hæc recipienda
eſt. Ac ita iuris eſſe concludo.

Iacobus Menochius I. C.

SVMMARIA.

1 *Voluntas defuncti difficile cognoſci poteſt, & ob id ſæpe errare ſolemus.*
2 *Mulier tres ſpecies bonorum habere dicitur, ſcilicet dotalia, extra dotem, & paraphernalia:quæ ſpecies declarantur.*
3 *Bona dotalia qualia ſint, & cui ſpectet eorum dominium.*
4 *Bona extra dotem qualia ſint, & cui ſpectet eorum dominium, ſeu vſusfructum.*
5 *Bona paraphernalia qualia ſint, & cui ſpectet dominium.*
6 *Bona dotalia, & paraphernalia in quibus differant.*
7 *Priuilegia dotalia non competunt bonis paraphernalibus vxoris.*
8 *Fructus bonorum paraphernalium nunquam pertinent ad maritum niſi certis in caſibus.*
9 *Bona paraphernalia conſtante matrimonio repeti poſſunt, ſecus dotalia.*
10 *Coniectura in re clara locum habere non dicuntur.*
Voluntas defuncti vbi eſt clara, non interpretatur per coniecturas.
11 *Proprietas verborum præcipue in legatis attenditur, neq; ab ea recedendum eſt,etiam ſi alias actus periret.*
12 *Teſtator ſi legat quid diuerſum ab eo ad quod tenetur, non dicitur legaſſe ob compenſationem,ſed potius voluiſſe legari, & præſtari.*
13 *Compenſatio non inducitur,niſi euidenter appareat de teſtatoris voluntate.*
14 *Legatum factum alicui debito,quod ex teſtatoris voluntate debetur, an præſumatur ad compenſationem.*
15 *Contractus ab initio ſunt voluntatis, & ex poſt facto neceſſitatis.*
16 *Maritus qui accepit ab vxore florenos 400. nomine dotis promiſit ei donare &c. ſi poſtea fecerit teſtamentum in quo ei legauit florenos 400 & alia nonnulla bona pro ſua dote, an tale legatum dicatur factum animo compenſandi.*
17 *Legatum factum à viro ſimpliciter vxori, non præſumitur factum animo compenſandi cum dote.*
18 *Legatum factum alicui,erga quem maxima erat affectio, & quem diligebat teſtator,non dicitur factum animo compenſandi.*
19 *Legatum an ſit factum animo compenſandi, nec ne, ex coniecturis tantum cognoſci poteſt.*
20 *Interpretatio ſtricta in legatis fieri debet.*
21 *Legatum potius inualidum cenſeri debet,quam quod teſtator voluerit grauare hæredem.*
22 *Teſtator ſi acceperit 1000. dotis cauſa, & conſtituerit poſtea, 600. pro donatione propter nuptias, deinde legauerit in teſtamento 1600. ſimpliciter pro dote,legatum etiam pro illis 600. cenſetur factum, non animo compenſandi.*
23 *Teſtator non præſumitur grauare hæredem duplici onere.*
24 *Legatum factum mulieri à marito, cuius vxoris paraphernalia*
apud

apud eum eſt, cenſetur factum animo compenſandi, & qua ratione.

25 *Legatum factum alicui, cui debetur, ſi excedat ſummam debitam, cenſetur factum animo compenſandi.*

26 *Bona omnia teſtatoris dicuntur obligata pro reſtitutione dotis, & paraphernalium vxoris.*

27 *Legatum factum creditori ex bonis ei obligatis cenſetur factum animo compenſandi.*

28 *Relatio ad omnia, etiam remota fieri debet, cum nulla ratio diuerſitatis poſſit conſiderari, cur magis ad vnum, quam ad alterum fieri debeat.*

29 *Diſpoſitio, ſeu actus interpretari debet, vt prouiſum cenſeatur cauſa magis neceſſaria, & vtili, & 31.*

30 *Teſtator magis eſt aſtrictus paraphernalia vxori reſtituere, quam dotalia, & qua ratione.*

31 *Maritus an, & quando teneatur reſtituere fructus paraphernalium.*

32 *Eligere quis præſumitur illam viam, quo vtrique caſui ſatisfacere valeat.*

33 *De acceſſoriis, & appendiciis idem iudicatur, quod principali.*

34 *Statutum permittens mulieri teſtari de dote, intelligitur permittere etiam teſtari de paraphernalibus.*

35 *Copula, &, duo coniungit, vt idem ſit de vno quod de altero ex copulatis.*

36 *Verba hæc legati (ita quod ſint tacita, & contenta pro omni eo, & toto quod habere debent, & petere poſſent) ſunt verba vniuerſalia comprehendentia omnem debiti ſpeciem.*

37 *Interpretatio in dubio eſt facienda pro liberatione.*

38 *In obſcuris ſequimur quod eſt minimum.*

39 *Interpretatio in dubio pro eo ſumitur, qui de damno euitando tractat.*

40 *Paraphernalia ſunt acceſſoria dotis, & 51. & 56.*

41 *Filij & liberi non differunt apud ignaros & idiotas.*

42 *Poſſeſſio & detentio apud ignaros non differt.*

43 *Ita inter emere & comparare.*

44 *Ita inter lego & inſtituo.*

45 *Proprietas verborum non attenditur, vbi conſtat de contraria defuncti voluntate.*

46 *Et hoc habet locum etiam in coniecturata mente.*

47 *Neq; aliquando attenditur, inſpecta ignorantia, & modica ſubtilitatis cognitione diſponentis.*

48 *Compenſatio de quantitate ad ſpeciem non debet fieri.*

49 *Secus ex coniecturata mente, & voluntate.*

50 *Compenſatio debiti, & crediti eſt ſibi inuicem contributio.*

51 *Paraphernalia non differunt à dotalibus bonis, ratione acceſſionis, & 56.*

52 *Voluntas teſtatoris etiam coniecturata dicitur expreſſa.*

53 *Compenſatio licet non poſſit fieri de ſpecie ad quantitatem, vel econtra, tamen ſi conſtaret de contraria teſtatoris voluntate, poterit licite fieri.*

54 *Obligatio mariti de reſtituendo paraphernalia, & bona dotalia an differat.*

55 *Regula non attenditur, vbi coniectura extant in contrarium.*

56 *Iura dotium eandem rationem habent cum iuribus paraphernalibus.*

FACTI SPECIES.

D. *Thadæus Rota Montiſregalis Pedemontium dotis nomine recepta D. Magdalena vxore libras tercentum, ac nonnulla prædia. Eidem Magdalenæ obuenerunt Floreni centum ex bonis D. Benedicti patris vita functi. Moritur Magdalena duabus filiabus ex ſe relictis, nempe Violantide & Vrſetta. Thadæus in ſuo teſtamento his verbis reliquit prædictis filiabus.*

Item inſtituit D. teſtator, & iure dotium, ac reſtitutionis reliquit dictis Violantidi & Vrſettæ filiabus ſuis ſcutos centum viginti, incluſo omni augmento monetæ: quos idem teſtator cõfeſſus fuit habuiſſe, & recepiſſe à quondam D. Magdalena filia D. Benedicti Thealdi eius prima vxore matre ipſarum Violantidis & Vrſettæ, & à quondam Benedicto Thealdo eius ſocero pro dotibus, & nomine dotium ipſius quondam Magdalenæ. Ita quod ſint tacita & contenta pro omni & toto eo, quod habere debent, & petere poſſent.

Dubitari nunc contingit, an teſtator intelligatur voluiſſe legare hos ſcutos centum viginti non ſolũ pro libris tercentum, & prædiis illis, ſed etiam pro florenis illis centum ex hæreditate dicti Benedicti obuentis.

CONSILIVM LVI.

Initium à Domino.

PERDIFFICILIS eſt conſolatio quæ proponitur, cum in ea agatur *de interpretanda iam defuncti voluntate*: quam † vere cognoſcere non poſſumus. Ob id ſæpe errare ſolemus: *quemadmodum Baldus noſter dicere conſueuit, & recenſent Dec. conſil. 273. col. 1. & Soc. Iun. conſil. 78. numero ſecundo lib. 3.* Dicam tamen ego, quid mea hac de re controuerſa fert opinio. Et dicendum videbatur hoc legatum intelligi factum ſolum ad compẽſationem librarum tercentum, & illorum prædiorum dotis nomine ipſi Thadæo datorum, non autem ad compenſationem illorum centum florenorum. Hoc vt dicerem mouebant me aliquando permultæ rationes, & argumentationes. Sed quo hæc grauis diſceptatio intelligatur & ne in ambiguo erremus, dicendum prius eſt, & declarandum, qua in ſpecie bonorum poſſint, ac debeant numerari centum illi floreni. Et diſtinguendum † eſt vna cum Baldo *conſi. 471. Quædam ſunt res lib. 5. Alex. conſi. 42. numer. 1. lib. 1. & conſi. 63. numer. 6. lib. 2. Soc. Sen. conſi. 82. numer. 8. lib. 4. Ruin. conſil. 228. num. 1. lib. 1. Iaſ. conſil. 197. num. 2. lib. 2. Soc. Iun. conſil. 83. numero ſeptimo libr. 3. & Cravet. conſi. 193 in fin.* tres eſſe ſpecies bonorum, quæ interdum mulier habet, nempe, dotalia extra dotem, & paraphernalia. Dotalia † bona ſunt, quæ expreſſim dotis nomine, & cauſa data fuerunt; & quorum dominium, & adminiſtratio eſt apud maritum, *l. doce ancillam C. de rei vind. & l. in rebus C. de iure dotium.* Et his bonis dotalibus multa à iure priuilegia conceſſa ſunt, *l. 1. ff. ſolu. matri. ubi Doctores.* Bona † extra dotem ſunt, quæ mulier apud ſe omnino retinet, nec dominium, nec adminiſtrationem viro concedit: nec fructus aliquos vir conſequitur, niſi certis caſibus, *et declarat Soc. Sen. d. conſil. 82. numer. 8. lib. 4.* Ex his non ſunt hi floreni. Bona † paraphernalia illa eſſe dicuntur, quæ mulier vltra dotem in domum viri infert. Et horum dominium remanet apud ipſam mulierem, licet aliquando eorum adminiſtrationem mulier viro concedat, *ita probant l. ſi ego §. dotis ff. de iure dot. & l. vltim. C. de pact. conuen & ſcribunt gloſ. in rubr. C. de pact. conuen. Alciat. libr. 4. parerg. iuris cap. 13. & libr. 1. prætermiſſ. in verbo Antidora.* Et ideo differunt † hæc bona Paraphernalia à dotalibus hac prima differentia, quod dotalium dominium tranſit in maritum paraphernalium vero nõ tranſit. Secundo differunt, quod priuilegia † multa conceſſa doti, non conceduntur paraphernalibus. *Ita cenſuit ſingularis gloſ. d. l. ſi ego § dotis in verbo, conditio ff. de iure dot. quam ſingularem dixerunt Fran. C. Cremen. ſingu. 14. Taſſin. Dec. conſi. 521. num. 3. Soc. Iun. conſi. 83 num. 7. lib 4. & Didac. lib. 1. varia reſol. cap. 7. num. 1.* Tertio differunt ratione fructuum. Nam bonorum dotalium fructus † vir lucratur propter matrimonii onera, *l. pro oneribus C. de iure dot.* paraphernalium vero non lucratur ſemper ſed certis in caſibus, quemadmodum ſcribunt Doctores ſupra relati. Quarto differunt, quia dotalia regulariter conſtante matrimonio repeti non poſſunt, *l. ſi conſtante ff. ſol. matr.* paraphernalia † vero poſſunt: *ita docuit Bald. in l. vbi ad hoc col. pen. C. de iure dot. & l. vlt. C. de pact. conue. quem ſecutus eſt Iaſon. conſil. 197. col. 1 verſi ſecundo. quod iſta libro ſecundo.* Ex his bonis ſunt centum illi floreni. qui Magdalenę obuenerunt in partem ex patrimonio Benedicti patris, id quod in ſpecie reſpondit Raph *Cumanſ. conſil. 104. Quæritur nunquid, & cui ſubſcripſerunt Caſtrenſ Imol. & Flor an. bo explicatis.*

Primo non eſſe legatam hãc ſummam centum viginti florenatorum ad compenſationem paraphernalium, dubitationem mouet, quod à verbis claris teſtatoris legantis non eſt receden dum per coniecturas cum in re † clara illæ locum non habent, *l. ille aut ille, §. cum in verbis de leg. 3. l. continuus §. cum ita, de verb. oblig.* Et à verborum proprietate † non eſt recedendum in legatis præſertim, *l. non aliter de leg 3.* Etiam ſi actus periret, *ita Soc. in l. cum ſenatus numer. 7 & l. vbi eſt, quinto noca de cond. & demon. & Crone. conſi. 288. col. 2* ſed in caſu noſtro clare & aperte teſtator legauit pro dote: & appellatione dotis non veniunt bona paraphernalia, cum ab illa multum differant (vt diximus ſupra) Ergo

…tum non cenſetur factum ad compenſationem paraphernalium, *ſimili argu. vſus eſt Iaſ. in conſi. 123. colum. 3. verſi. primo mouet.* … quo loci reſpondit, vſumfructum à marito legatum in teſtamento non cenſeri relictum in cõpenſationem vſusfructus conſtituti ex pacto, atq; ita ex actu celebrato in cõtractu dotali: cum duo illi vſusfructus inter ſe differant.

Secundo cõfirmatur præcedens fundamentum: iam diximus legatum pro dote reſpicere ipſam dotis cauſam, diuerſam à cauſa 12 paraphernalium. Atqui quando teſtator † legat quid diuerſum … ad quod tenetur ex actu inter viuos, non præſumitur voluiſſe ad compenſandum, ſed creditur vtrunq; voluiſſe legare & … *l. ſi pater pro filia ff. de collat. dot. Scribunt Bar. in l. huiuſmodi § … pater de leg. 1. & Bald. in l. filia legatarum q. 4. in fin. C. de leg.* Ergo … dum videtur & in caſu noſtro, coronatos illos centum & viginti non eſſe legatos ad compenſationem paraphernalium; ſed vtrunque deberi. *Ita ſimili in caſu arguit Iaſon in d. conſil. 123. col. pen. verſ. quarto ad idem lib. 4. Cui addo Alex. conſi 7. num. 18. lib. 6. qui ſimili in caſu ſecutus eſt Bal. in dict. l. filia legatorum, ita etiam ſimili in caſu reſpondit Ruin. conſi. 137. num. 8. lib. 5. Ita Carn. conſi. 257. col pen. conſil. 288. n 4. & conſ. 292. col. 2. lib. 1. idem conſ. 230. n. 6. lib. 4. & Soc. Iun. conſil. 79. n. 112 lib. 3.*

Tertio vrgere non parum videtur hæc argumentatio Com-13 penſatio non inducitur, niſi euidenter conſtet, & appareat de voluntate teſtatoris, *vt probat text. in terminis hu fere in l. creditorem de leg. 2* Atqui noſtro in caſu non modo non conſtat, teſtatorem voluiſſe legare ad compenſationem paraphernalium, ſed potius contrarium dicitur apparere Ergo dicendum eſt, non eſſe factũ legatum ad compenſationem illorum paraphernalium. *Simili argumentatione vſus eſt Iaſ. in d. conſi. 123. col. 3. verſ ſecundo facit lib 4. & ante eum Alex. conſi. 7. n. 16 lib. 6.*

Quarto maiorem hoc mouet dubitationem, quod illa obligatio, qua hic teſtator tenebatur ad reſtitutionem paraphernalium eſt obligatio voluntaria à facto hominis proueniens. Atqui cum 14 aliquid † à teſtatore legatur ei, cui ex ſua voluntate debet, nõ præſumitur legaſſe ad illius debiti compenſationem: Ergo in caſu noſtro non dicitur teſtator legaſſe ad compenſationem illorum paraphernalium: ſed vtrumque deberi voluit. Vtramque propoſitionem probo Illa maior probatur, quod illud eſſe dicitur debitũ voluntarium, quod habet initium voluntariũ, licet deinde efficiatur neceſſarium ex poſt. Sicuti in omni debito ex contra-15 ctu, qui † cum ab initio voluntatis ſint, *l. ſicut C. de actio. & obliga.* ita cauſant obligationem, quæ voluntaria appellatur. *Et in ſpecie ita declarant Imola in l. ſi cum dotem § ſi pater ff ſolu. mat. & Alex. in l. huiuſmodi §. ſi pater de leg. 1. & ſcripſi lib. 2 de arbitr. iudic. caſu 182 nu. 52. quo loci multorum auctoritate comprobaui.* Illa minor propoſitio probatur *in d. l. ſi cum dotem §. ſi pater. & in d. l. huiuſmodi § ſi pater & egregie reſpondit Bald. conſil. 58. In reſtitutione dotis & donationis, col. 16 pen. verſi. ſuper ſecundo puncto lib. 2.* quod, cum maritus, † acceptis ab vxore florenis quatuor centum, dotis nomine, ei ſuperſtiti donare promiſiſſet florenos octuaginta, teſtamento deinde legauit florenos quatuor centum & alia nonnulla bona pro dote ſua. Reſpondit *inquam* Baldus, legatum hoc non cenſeri factum animo compenſandi cum florenis octuaginta donari promiſſis. *Ita etiam reſpondit Signor. conſil. 176. quæſtia proponitur numero 4.* 17 *5.* legatum † à viro ſimpliciter factum vxori, non præſumi factum animo compenſandi cum dote, ad cuius reſtitutionem tenetur: ſed vtrumque ei præſtari voluiſſe *Ita etiam ſimili in caſu reſpondit Aret. conſ. 93 viſa legato facto col. 1. verſic. hoc præmiſſo. & tradunt Alberi. in tract. ſtatutor. part. 2 quæſt. 56. omnes in auch. præterea C. vnde vir & vxor ib. Iaſ. num. 18. & Dec. num. 11. idem reſponderunt Alex. conſ. 82. num. 5 lib. 2. Carn. conſ. 292. col. 1. lib. 1. & conſ. 130. lib. 4. Rui. conſ. 8c. nu. 8. lib. 2. & conſ. 137. num. 8. lib. 5. Iacob. Alba. conſ. 17. num. 6. & receptam opinionem atteſtatur Ioan. Coraſ. lib. 3. miſcel. iuris c. 1. n. 8. & ſi ipſe diſſentiat.*

Quinto & vltimo accedit, quod hæ erant teſtatoris filiæ & ab 18 eo dilectæ. Atqui ob dilectionem † & affectionem teſtatoris erga legatarium, quod legatum eſt, non animo compenſandi legatum præſumitur, ſed vt illud iure legati habeat. *ita Carn. conſ. 292. lib. 2. conſ. 127. num. 4. lib. 3. & Soc. Iun. conſ. 79. nu. 37. libr. 3.* Ergo idem dicendum videtur in caſu noſtro. Hæc me dubium & hæſitantem reddebant.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa & examinatã contrarium viſum eſt verius, nempe legatum centum & viginti coronatorum, cenſeri factum animo cõpenſandi cum debito reſtitutionis bonorum paraphernalium. Quam quidem ſentẽtiam eſſe veram multis rationibus oſtendo. Sed illud ante omnia ſciri volo 19 hanc diſceptationem præſumendi legatũ † factum animo compenſandi cum præcedenti debito verſari circa cõiecturas & præſumptiones *Ita ſcribunt Caſtr. conſ. 193. ſuper iſto puncto col. 3. in 2. dub. lib. 2. & Abb. conſ. 81. col. 2. lib. 1. quos probant Crau. conſil 131. numer. 17. conſ. 149. num. 3. & conſ. 301. num. 2. quibus addo Signor. conſ. 176. num. 3. Caſtr. conſ. 73. Licet iſta domina Liſa. col. 2. verſi. pro quorum intelligentia lib. 1. Comenſem conſil. 113. D. Nicolam col. 1. Soc. Sen. conſil. 10. col. 5. verſicu. circa ſeptimam lib. 1. Ruin. conſ. 60. num. 7. lib. 2. & Alciat. reſp. 524. numero 7.* Hoc ita præmiſſo, vtor nunc multis rationibus & argumentis, ad demonſtrandum veram eſſe hanc noſtram ſententiam.

Primo in hanc ſententiam ea adducor coniectura, quod in le-20 gatis † ſtricta ob id fieri ſolet interpretatio, *l. nummis de leg. 3.* quod præſumitur teſtatorem minus voluiſſe grauare hæredem, quantum fieri poteſt, *l. vnum ex familia §. ſi rem de leg. 2. & ſcribunt Dec. conſil 475. num. 14. & Pariſ conſil. 79. numer. 25. lib. 2.* Quinimo po-21 tius ſit interpretatio, legatum † non ſubſiſtere, quam quod teſtator præſumatur voluiſſe grauare hæredem. Ita docuit Iaſon. *in l. quod in rerum la 2. in 1. notab. & in l. ſi ita ſcriptum vlt. notab. de leg. 1. idem in l. vxor patrui numer. 1. C. ea. de leg. quem ſecutus eſt Crauet. conſi. 32. numer. 3. & conſi. 167. numer. 13.* Sed ſi in caſu noſtro diceremus, legatum factum non eſſe animo compenſandi cum paraphernalibus, hæres huius teſtatoris non eſſet minus grauatus, ſed plus, quia vtrunque præſtare teneretur. Ergo dicendum eſt, legatum eſſe factum animo compenſandi. *Et ſimili argumentatione vſus eſt Crauet. conſ. 167. n. 14. poſt Caſtr. quem citat. Idem Crauet. conſ 149. n. 15.* cum reſpondit, quod, cum teſtator † florenos mille 22 ex cauſa dotis accepiſſet, & deinde florenos ſexcentum pro donatione propter nuptias, & iocalibus conſtituiſſet, deinde legauit in teſtamento florenos mille, & ſexcentum ſimpliciter pro dote; reſpondit inquam Crauetta, legatum cenſeri factum etiam pro florenis illis ſexcentum, qui dotis non erant. *Ita etiam argumentatur Iaſon in conſ. 123. col. 3. verſ. 2. principaliter lib. 4.* etſi *Iaſ. ſuo illo in caſu aliis rationibus diſſentiat.*

Secundo confirmatur præcedens argumentatio hac conie-23 ctura ducta ex eo, quod non præſumitur, teſtatorem † velle grauare hæredem duplici onere, *l. Titia §. qui inuita de leg. 2.* quæ in ſpecie ita ſtatuit legatum cenſeri factum animo compenſandi, ne hæres duplici onere prematur. Sed in caſu noſtro duplici grauaretur onere hæres iſte, nempe reſtitutionis paraphernalium, & legati quod ſane legatum excedit valorem dotis receptæ, ac bo-24 norum paraphernalium. Ergo legatum † cenſetur factum animo compenſandi cum illis paraphernalibus. *Simili argu. & coniectura vſi ſunt Caſtren. conſ. 393. Subſtitutio facta huic Draconetta in fin. lib. 2. Comenſ. conſil. 18. ſine diſputatione in fi. Iaſ. conſil. 123. col. 3. verſic. circa ſecundum lib. 4. & clarius Car. conſ. 23a. numer. 5. lib. 4. & Affl ct. deciſ. 44. numero 18. qui quidem eo textu. §. qui inuita, in hanc ſententiam adducti ſunt.*

Tertio accedit coniectura ex eo ſumta, quod habito † calculo 25 tam dotis, quam paraphernalium, illarũ ſumma nõ excedit ſummam legatam: ſed potius ſumma legati illas excedit. Ergo legata hæc ſumma animo compenſandi relicta præſumitur. *Hanc coniecturam in ſpecie facit Crau. conſi. 149. num. 5. & conſ. 301 in fin. Et ante eum Caſtr. in l. ſi cum dotem §. ſi pater ff. ſolu. matri. ex mente gloſſa ibi. Ita etiam Abbas conſ. 81. in fin. lib. 1. & Comenſ conſ. 133. D. Nicolam col. c. ſenſit Carn. conſ. 230. num. 5. lib. 4.*

Quarto adducor in hanc ſententiam hac ratione, quod bona 26 † omnia teſtatoris erant obligata pro reſtitutione dotis, & paraphernalium, *l. vbi adhuc, vbi gloſſ. & Doct. Cod. de iure dot. & copioſe, ſcribit Didac. lib. 1. variar. reſol. c. 7. numero primo.* Atqui cum quis re-27 liquit † creditori ex bonis ei obligatis, animo compenſandi legaſſe videtur. *Hoc probo ex eleganti doctrina Bar. in l. frater à fratre, n. 43. ff. de condic. indeb.* Cum filius decem deberet, pater illi creditori filij donauit quinque ex peculio filij: ait Bartolus illa cenſeri donata animo compenſandi Ea ratione vſus eſt Bartolus, quia pater donando ex illis bonis iam creditori obligatis, non tantũ donaſſe videtur, quam quod voluerit ſoluere debitum *Et Bartolum probarunt Caſtr. ibi, & Franc. Pepus in repe. auth. præterea. colum. 44. C. vnde vir. & vxo. ſecutus eſt in ſpecie Afflict. l. deciſ. 44 numero 9.* Ergo & hic teſtator relinquendo tot ex bonis obligatis pro reſtitutione paraphernalium, animo compenſandi cum illis legaſſe præſumitur.

Quinto non parum me mouet, quod relatio † ad omnia et-28 iam remota fieri debet, cum nulla ratio diuerſitatis poteſt conſiderari.

Digitized by Google

derari, cur magis ad vnum, quam ad alterum fieri debeat, vti probant, l. ſed etſi per prætorī, § deinde ff. ex quibus cau. maio. & l. talis ſcriptura, in princ. de leg. 2. & alia recenſet Crau. conſ. 149. nu. 8. Atqui noſtro in caſu nulla diuerſitatis ratio conſiderari poteſt, cur magis legatum referri debeat ad cauſam dotis, quam ad paraphernalia. Ergo ad vtrumq; referri debet. Hac argumentatione vſus eſt in ſpecie Crau. d. conſ. 149. n. 8.

Sexto maxime vrget hæc argumentatio & coniectura. Actus
29 † & diſpoſitio interpretari debet, vt prouiſum cenſeatur cauſæ
magis neceſſariæ & vtili ita Bar. in l. Titia ii de verb. oblig. & in l. vlt.
C. de alim. pup. præſtan. in ſpecie Bal. conſ. 35 pater filio col. 2. li. 2. & alios
mox referam. ſed in caſu noſtro magis neceſſaria eſt teſtatori, ſeu
eius hæredibus vtilis erat cauſa paraphernalium, quam dotis. Ergo
non ſolum in cauſam dotis, ſed etiam paraphernalium teſtator
legare voluit. Illa minor probatur tam ex ipſamet obligatio
30 ne, quam ex effectu. Ex obligatione, quia fortius erat teſtator †
adſtrictus in reſtitutione paraphernalium: quæ conſtante matrimonio
reſtituere cogi poterat: vt dixi ſupra ex Bal. in l. vbi adhuc col.
31 pen. C. de iure dot. Ex effectu idem demonſtratur, quia maritus † tenetur
reſtituere fructus paraphernalium, niſi certis in caſibus, vt
reſpondit Soc. Sen. conſ. 82 n. 8. lib 4. & dixi ſupra. Et ſi vir tenetur, à
fortiori eius hæredes. Et ideo, vt prouideret teſtator huic cauſæ
tam neceſſariæ, & vrgenti, ac vtili ſuis ſucceſſoribus, legaſſe dicitur
animo compenſandi cum paraphernalibus, id quod poſt Alex.
conſ. 55. col. 2. lib. 5. reſpondit Crauet. conſ. 106. n. 9. Et in ſpecie ſimili coniectura
& argu. vſus eſt Crau. d. conſ. 149. n. 12. verſ. 10. coniectura & conſ.
301. n. 6.

Septimo confert & illa coniectura, qua ſimili in caſu vſus eſt
Crau. d. conſ. 149. n. 13. verſ. 11. coniectura. Præſumtio eſt, quod quis eligat
32 † eam viam, qua vtriq; caſui ſatisfacere valeat, l. adoptiuus § 1.
ff. de ritu nupt. & tradunt Bal. in l. bonorum q. 3. C. qui admitti & melius
Caſtr. conſ. 180. In cauſa, quam Magnificus D. Titius col. 5. in fi. lib. 1. Sed
ſumendo hic interpretationem, vt legatum referatur ad cauſam
paraphernalium, vt & ad cauſam dotis, vtrique caſui erit prouiſum
& ſatisfactum. Ergo ad vtrunque relatio fieri debet. Et tanto
magis hoc ex eo procedere poteſt, quod (vt ſuo in caſu conſiderat
Crauetta) ſumma legata æquiualet duabus illis ſummis, dotis
ſcilicet, & paraphernalium.

Octauo ſuffragatur mirum in modū, idem iudicamus de ac-
33 ceſſoriis † & appēdiciis, quod de ipſo principali. Atqui paraphernalia
ſunt de appendiciis & acceſſoriis dotis. Ergo idem eſt iudicandum
de paraphernalibus, quod de ipſa dote: vt ſcilicet tam in
compenſationem vnius, quam alterius legatum factum cenſeatur.
Hac argumentatione vſus eſt Crau. dict. conſ. 149 num. 6. ductus authoritate
egregia Ioan. de Ana. conſil. 36. Verum Cepha in num. 2 & eo loci
Lud. Bologninus in annot. Reſpondit n Ioan. de Ana. quod ſi ſta-
34 tutum † permittit mulieri teſtari de dote, intelligitur permittere
etiam teſtari de paraphernalibus; ex quo dotis appendicia ſunt
& acceſſoria. Et Ananiam ſecutus eſt Curt. Iun. conſil. 129 in fine
quem ipſe Crauet. recenſet. Et illis addo Curt. Sen. conſil. 76. D. Ludouicus
col. 10 verſic. & bene facit. Non ignoro tamen eundem Crau.
in tract. de ant. temp. 4. par. princ. num. 121. de reſponſo Curtii Iunioris
dubitaſſe.

Nono, vrgens admodum ducitur argumentum ex verbis ipſiuſmet
legati: quæ ita ſcripta ſunt. Quos (: ſcilicet ſcutos centum &
viginti:) idem teſtator confeſſus fuit habuiſſe, & recepiſſe à quondam
Magdalena filia dicti Benedicti Thebaldi eius prima vxore matre ipſarum
Violantiæ & Veſetta, & à quondam Benedicto, &c. Perpendo illam
dictionem, Et, quæ, dum duo copulat, atq; ita vtramque cauſam
ſignificat, teſtatorem voluiſſe legare tam pro receptis ab eius ſocero
Benedicto, & ita pro ipſa dote vera & propria, quam pro receptis
ab ipſa Magdalena vxore, ſicq; pro ipſis paraphernalibus.
35 Quod copula † &. duo coniungat eſt vulgare apud omnes, & probat
l. ſi quis ita ff. de cond. inſt. l. ea tamen adiecto de leg. 3. & al biſ ſupe.
Et copula, æqualiter copulat, vt idem ſit de vno, quod de altero
ex copulatis, l. ſi mihi, & Titio de verb. oblig. l. reos § cum in tabulis ff. de
duobus reis Corn. conſ. 233. n. 1. lib. 1. omnes in l. Gallus §. quidam recte de
libe. & poſthum.
36 Decimo, perpendo illa vltima verba † legati, ita quod ſint tacita,
& contenta pro omni, & toto eo quod habere debent, & petere poſſent,
quæ quidem vniuerſalia ſunt, & omnem debiti ſpeciem complectuntur.
Ergo tam pro dote, quam pro paraphernalibus legaſſe
dicitur. In ea ſpecie reſpondi runt Corn. conſi. 344. in fin. lib. 1. Ruin. conſ.
60 num. 6. & conſ. 79. num. 8. & conſi. 81. num. 7 lib. 2. & Soc. Iun. conſi. 173.
num 3. lib. 2.

Vndecimo & vltimo, ita in dubio eſt pronuntiandum, ex mul-
tis, primo, quia hic agitur de liberatione † ab onere reſtitutionis 37
paraphernalium: & ad liberandum proniores eſſe debemus, l. Arrianum,
ff. de actio. & oblig. & ita in ſpecie conſiderat Fulg. conſ. 81. column.
vlt. verſ. & quoniam Secundo, quia in obſcuris † ſequimur quod eſt 38
minimum, l. in obſcuris, de reg. iuris Tertio, quia legatariæ agunt
de lucro captando: hæredes vero de damno euitando. Eſſet enim
eis damnoſum, ſi & paraphernalia, & integrum legatum præſtare
deberent. Et certi eſt iuris in dubio eſſe pronuntiandum † pro eo 39
qui de damno euitando tractat, ſicuti ſcribunt Bart. in l. cum mulier
ff. de dam. inf. & Felin. in c. dilecti col. 3. de except.

Non obſtant nunc adducta in contrarium: quibus ſingulatim
reſpondeo. Ad primum itaq; reſpondeo primo: quod & ſi bona
paraphernalia à dotalibus differant quo ad aliquos effectus attamen
ſunt acceſſoria † & appendicia quodammodo ipſius do- 40
tis, ex ſententia Ananiæ, Curtij, & Crauettæ. Et ideo idem de illis
quod de totalibus iudicandum eſt præſertim in caſu noſtro, in
quo eandem eſſe de vtriſque rationem diximus.

Reſpondeo ſecundo, quod etſi aliqua exſtet differentia inter
bona dotalia & paraphernalia: attamen illa differentia eruditis
& doctis in iureq; verſatis ſolum cognita eſt: non autem ignaris,
& præſertim idiotis: apud quos idem ſunt bona paraphernalia,
quod dotalia, ſicuti videmus idiotis cognitam non eſſe differentiam
inter † dictionem filios & dictionem liberos, vt cenſuit gloſſ. 41
in l. quod ſi nepotes ff. de teſta. tut. Ita idiotis cognita nō eſt differentia
poſſeſſionis † & detentionis: & ob id inſiſtentiam ipſam ap- 42
pellant poſſeſſionem, ita ſcripſit gloſ. in l. ſtipulatio iſta. hæc quoque
de verbo oblig. Ita videmus † idiotas ignorare differentiam inter 43
verba emere & comparare, vt ſcribit Bartol. in l. ſi quis earum in prin.
de legat. 2. Ita videmus idiotas † ignorare differentiam inter ver- 44
bum, lego. & verbum, inſtituo, vt inquit gloſſ. in l. quoties C. famil. erciſc.
dum ait, quod non omnes teſtatores ſciunt dicere hæredem inſtituo.
Huc ſpectat quod reſpondit Barb conſ. 34. col. 17. & conſil.
57. col. 3. lib. 2. vulgares & idiotas ignorare ſignificationem horum
verborum ſufficienter literatos non Confert quod cenſuit
Soc. Sen. conſ. 37. col. 3. in prin. lib 3. cum dixit, idiotas ignorare, qui
ex proximioribus maſculis de familia ad ſucceſſionem veniant: &
ſubiungit. idiotas ignorare, ex duabus negatiuis vnam affirmatiuam
confici, idem ſcripſit Soc. Iun. conſil. 116. numer. 20. lib. 1. Itaque
ergo noſtro in caſu dicendum eſt, hūc teſtatorem ignarum differentiæ
inter bona dotalia & paraphernalia, accepiſſe paraphernalia
pro dotalibus, & ob id legaſſe ſummam illam centum & viginti
coronatorum animo compenſandi cum vtraq; illa ſumma
dotalium & paraphernalium. Nec illud obſtat, quod dictum fuit
in eo primo argumento, non eſſe recedendum à verborum pro-
prietate: quia reſpondeo, imo recedi à proprietate † ſermonis, 45
cum de contraria voluntate apparet l. ſi ſeruus plurium §. vlti. ff. de
leg. 1. Bartol. in dict. l. non aliter de leg. 3. Al. x. l. 3. in fin. C. de liber. præter
Dec. l. ſemper in ſtipulationibus nume. tertio ff. de reg. iuris & Rui.
conſ. 29. num. 11. lib. 2. Quocirca egregie reſpondit Ang. conſil. 222.
Bene &c. quod in vltimis voluntatibus omnis poſtergatur verborum
rigor & forma: vbi aliquo modo de mente teſtatoris conſtare
poteſt. Et Angeli traditionem probare conſueuit Soc. Iun. conſi. 85.
num. 7 conſi 90. num 8. conſ 97. num. 13. & conſ 98. nu. 7. lib. 2. Et his in
locis & illud ſubiungit Socinus, quod licet impropriare † & of- 46
fendere verba, vt teſtatoris voluntas etiam coniecturata obſequatur.
Id quod reſpondit idem Soc. Iun. conſi. 101. numero quinto & conſ.
103. num. 20 libro 1. & conſil. 23. numer. 11. libro 2. Quæ ſane poſtrema
aſſertio habet dubitationem, cum verba ſunt clara. Etſi mens
teſtatoris obſeruari ſolet aliquando reiecta verborum proprietate,
† hic maxime obſeruari debet ob conditionem perſonæ, quæ 47
nouit verborum proprietatem, per regulam l. non aliter de leg. 3. declarat
Soc. in tract. fallen. reg. 441. fallent. vlt. ex l. plenum §. equitij ff. de
vſu & hab. ta.

Non obſtat ſecundum argumentum, quia reſpondeo primo,
imo bona illa paraphernalia non habere diuerſam rationem à
bonis dotalibus cum ſint dotalium acceſſoria, & appendicea, vt
Ioan. de Ana. & ſequaces ſcribunt.

Reſpondeo ſecundo nil nobis obeſſe textum d. l. ſi pater pro filia
ff. de collatio dot. quo nituntur Doctores in eo ſecundo fundamento.
Siquidem non admittit eo loci Iuriſconſultus compenſationem
legati ad dotem quia dos erat in quātitate, legatum vero
in ſpecie. Et de quantitate † ad ſpeciem non fit compenſatio, l. vlt. 48
C. de compenſ. Ita dict. l. ſi pater pro filia, interpretantur Bald. Comment.
Caſtrenſ & Alexan. d. quos recenſet Iaſon. in l. huiuſmodi §. cum filio

ter.nu.12.de leg.1. Qua interpretatione admiſſa, conſtat argumentationem retorqueri poſſe in aduerſarios. Nam in caſu noſtro ita quantitas fuit legata, quemadmodum & quantitas fuit illa bonorum paraphernalium. Et ſi teſtator voluit compenſare quantitatem legatam cum dote, quæ aliqua ex parte conſiſtebat in ſpecie: nempe in nonnullis prædiis, cum tamen alias iura non concedãt *d.l.vlt.C.de compenſ.* à fortiori dicendum eſt, eum voluiſſe compẽſare cum paraphernalibus, quæ in ſola quantitate conſiſtebant.
49 Præterea ſi admittitur compenſatio † de quantitate ad ſpeciem ex coniecturata voluntate. vt ait Corne. *conſil.292.col.1.verſ. Nam in iſto lib.1.* à fortiori conceditur de quantitate ad quantitatem, *vt idem Corn. ſubiungit.*

Reſpondeo & tertio *d.l.ſi pater pro filia*, nil obeſſe ob id, quod ibi illa compenſatio nõ admittitur, quia pater filiam illam ſuam exhæredauerat, vel præterierat: atq; ita iniuriam ei intulerat: & ideo ad illius recompenſationem voluit vtrunque deberi. *Ita d.l. ſi pater pro filia, eſt interpretatus Iaſ. in d.l. huiuſmodi §.cum nu. 12. qui eiuſdem opinionis recenſet Bart. Bald. Comenſ. Rom. & Alexan. hanc interpretationem probauit & Franc. ſc. Pepus in repet. auth. præterea Cod. vnde vir & vxor.* Hæc cauſa ceſſat in caſu noſtro, nimirum ſi admittitur compenſatio.

Reſpondeo & quarto ex interpretatione Alexandri & Aretini *ad d.l.ſi pater pro filia*, quam intelligunt procedere ob id, quod dos erat debita genero, cui fuerat promiſſa: legatum vero filiæ factum fuerat. Atque ita diuerſis perſonis legatum & dotis debitũ præſtandum erat. Non ergo dici poteſt, patrem legaſſe animo
50 compenſandi cum ſit compenſatio † debiti & crediti ſibi inuicem contributio *l.ſi cum milites ff. de compenſa. & ibi annotauit Caſtr. Et hanc Alex. & Aret. interpretationem probarunt Franciſcus in d.auth. præterea, num.4. & Curt. Iun. num.33. Cod. vnde vir & vxor.* eſt verum quod Cor. *conſi.230 num.7.lib.4* reſpondit non differre, quod debeatur genero, vel filiæ, quia ſemper eſt debitum eadem cauſa, ſed hoc nobis magis prodeſt. Quandoquidem aliter quam in caſu *d.l.ſi pater pro filia*, contingit in caſu noſtro, in quo vtrunq; debitum, nempe ex cauſa dotis & paraphernalium præſtandum erat ipſius filiabus ſimul.

Nec hic repugnant illæ doctorum auctoritates, *nempe Iaſ. dict. conſil. 123. col. pen. verſic. quarto ad idem lib.4.* quia is loquitur in rebus admodum diuerſis: quod non contingit in caſu noſtro: cum
51 bona dotalia † à paraphernalibus multum non differant, ratione acceſſionis: & eadem adeſt ratio. *vt dixi ſupra. Ita etiam loquitur Alex. dict. conſil.7. num.18. lib.6. & Rui. dict. conſil.137. num 8. lib. 5. plura alia conſiderat ſuo in caſu quam cauſarum diuerſitatem. Et Corn. conſil.257. colum. pen. libr.1. loquitur cum nulla exſtant compenſationis coniectura. Et in caſu Cornei conſi.288. num.4. lib.1. plures aliæ concurrebant coniectura, quibus erat clarum compenſationem non induci, vt & in eo conſ.292. col.2. eod. Nec Corn. conſ.230. num 6. lib.4. nobis repugnat, ſed fauet potius. Ita etiam de rebus diuerſis loquitur Soc. Iun. conſi. 79. n. 112. lib.3.*

Non obſtat tertium argumentum, quia reſpõdeo, imo verius eſſe (: vt iam ſupra demonſtraui:) compenſationem admitti ea coniecturata voluntate teſtatoris. Nec id mirum, cum & volun-
52 tas † coniecturata dicatur voluntas expreſſa, *vt probat. l. prætor §. interdictum, vbi gloſſ. in verbo expreſſum de oper. noui nuntia. Ang. conſil. 17. pro deciſione colum. vlt. & Deci. conſil 68. numero tertio.* Imo euidenter & clare apparere dicitur, quod ex coniecturis apparet, *copioſe Iaſon in l.licet Imperator, 3. notab. de leg. 1. & Afflic. deciſ. 44. numero 15.*

Nec repugnat, *l.creditorem de leg. 2.* quia loquitur cum lega-
53 tur ſpecies, & quantitas eſt debita. Nam † tunc, niſi clare & aperte conſtet teſtatorem compenſare voluiſſe, nõ præſumitur compenſandi animus. Cum alioqui lex non præſumat admittatque hanc compenſationem, *l.vlt. C. de compenſ. Ita dict. l. creditorem, ſunt interpretati Doctores, in dict. l. huiuſmodi §. cum pater de leg. 1. & nouiſſime Soc. Iun. conſ.79. nu.112. lib.3. & declarat Corn. conſil. 230. num.6. lib.4.*

Non etiam obſtant Doctorum contrariæ auctoritates in eo tertio argumento in fine adductæ quia ea iam relatis ſatisfactum credimus.

Non obſtat quartum argumentum: quia vno verbo reſponderi poteſt, concedendo illam propoſitionem maiorem, nempe obligationem illam reſtituendi bona paraphernalia ex voluntario facto hominis cauſatam fuiſſe: ſed dicimus, quod pari modo
54 † cauſata fuit obligatio reſtituendi dotem. Et ideo, ea ratione qua teſtatur legando voluit legatum eſſe ad compenſationem dotis, eodem modo dicendum eſt, voluiſſe compenſari cum paraphernalibus. Cum eadem ſit, ſaltem quo ad noſtros terminos, vtriuſq; ratio. Reſpondeo & ſecundo, negando in caſu noſtro eſſe veram minorem illam propoſitionem argumentationis, quia dicebatur non præſumi factum legatum animo compenſandi cum debito voluntario. Non enim hic eſt vera aſſertio hæc, cum multis coniecturis demonſtratũ fuerit, compenſandi animo à teſtatore iſto factum fuiſſe legatum. Et cum exſtant † coniecturæ recedimus á 55
regula, *l.ſi cum dotem §.ſi pater ff. ſol. matri. & ab ea doctrina Bal. conſ. 58. lib.2. Signor. conſ.176. num 4. & aliorum, quos retuli in d. l. vlt. argu.* qui quidem Doctores loquuntur illis in caſibus, in quibus nulla aderat coniectura, qua præſumi potuiſſet animo compenſandi factum fuiſſe legatum. *Et ita loquuntur in dubio relati interpretes, vt reſpondit Soc. Iun. conſ.183. lib.2.*

Non obſtat vltimum, quia vno verbo reſpondetur, teſtatoris animum non fuiſſe, vt hæc filiæ titulo legati hæc conſequerentur, ſed animo compenſandi reliquit: vt aperte conſtat, quia dixit *iure* 56
dotium relinquere, &c. quæ iura † dotium eandem rationem habent cum iuribus paraphernalium. Concludo ergo legatum hoc cenſeri factum à teſtatore animo compenſandi cum bonis dotalibus & paraphernalibus: & per conſequens hæredem præſtando legatum, liberari ab vtroque nexu.

Iacobus Menochius I. C.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtator an poſſit prohibere alienationem bonorum adiecta pœna priuationis in caſu contrauentionis.*
2 *Teſtator poteſt grauare hæredem ſuum, ne moleſtia afficiat vxorem à ſe vſufructuariam relictam, & in caſu contrauentionis eum hæreditate priuare.*
3 *Etiam priuare poterit hæredem hæredis.*
4 *Pater poteſt aſſignare filio certam portionem, & pœnam adiicere quod niſi fuerit illa portione contentus ab hæreditate priuat, & qua ratione.*
5 *Teſtator poteſt imponere quoduis onus rebus ſuis.*
Teſtator an poſſit prohibere alienationem bonorum ſuorum etiam quo ad legitimam filiorum.
6 *Et idem de alio quocunq; onere dicitur, dummodo ſit ad vtilitatem & fauorem filiorum.*
7 *Iuuenes facile inducuntur ad dilapidandum bona ſua.*
8 *Pater ſi aliquid fecerit circa perſonam vel bona filij, & dubitatur, an fecerit ad detrimentum, vel vtilitatem filij, aſſertioni ipſius patris ſtandum eſt.*
9 *Legitima à teſtatore non poteſt grauari, ſed libere relinqui debet, niſi forſan eſſet in fauorem filiorum & n. 12. de veritate.*
10 *Dominus debet poſſe diſponere de rebus ſuis ad libitũ, & lex hoc prohibens, videtur multum iniqua & rigoroſa.*
11 *Inhabilis qui præſumatur ad adminiſtrationem bonorum ſuorum.*
12 *Alienatio legitima non poteſt prohiberi à teſtatore, ſiue ſit ad vtilitatem filiorum facta, ſiue non.*
13 *Prohibitio alienandi eſt onus, quod in legitima eſſe non debet.*
14 *Diſpoſitio teſtatoris facta pro filio regitur, quatenus habet aliquod incommodum.*
15 *Renuntiare quilibet poteſt fauori ſuo.*
16 *Dos congrua non dicitur, cum à patre minus legitima, & tenuiſſima eſt aſſignata.*

FACTI SPECIES.

DOMINVS *Lucas Staxius Montiſregalenſis Pedemontium teſtator hæredem inſtituit Antonium filium pro dimidia, & Ioſephum, ac Donatum pro altera. Et eos inuicem ſubſtituit. Deinde expreſſe prohibuit; ne quouis modo alienarẽt aliqua ex relictis bonis ſine auctoritate, & conſenſu Reuerendi D. Iacobi Mogloris, Michaelis Perutiæ, ac Iacobi, & Nicolini de Staxiis, teſtamenti executoribus. Quam prohibitionem fecit teſtator, donec hæredes illi effecti eſſent maiores ætate quadraginta annorum. Et adiecit teſtator pœnam in caſu contrauentionis: nempe, quod contrauenientes priuarentur ea hæreditate, & bonis, quæ eo caſu deferri voluit inter cæteros dicto Michaeli Perutiæ alteri ex executoribus teſtamenti.*

Contigit

Contingit, quod anno 1549. 1550. & 1554. ſicque tribus temporibus Ioſeph, & Donatus dicti teſtatoris nepotes alienarunt multa ex illis bonis alienari prohibitis in dictum Reuerendum Dominum Iacobum Meglioris conſentiente ipſo Michaele Pernetia. Quo vita functo exiſtit hæres Amedeus filius, qui contendit reuocare alienata hæc bona. Dubitabatur quid iuris?

CONSILIVM LVII.

Initium à Domino.

EST egregia, ſed non parum difficilis, quæ proponitur conſultatio: quæ quidem duas præcipuas dubitationes habet. Prima eſt, *an teſtator potuerit hoc onus indicere his bonis, etiam ad detrimentum d. Reuerendi Dn. Iacobi, qui presbyter, atque ita perſona eccleſiaſtica eſt.* Altera eſt dubitatio, an teſtator potuerit impedire etiam alienationem legitimæ.

Quoad primam dubitationem credo, rem eſſe ſatis claram,
1 nempe licuiſſe teſtatori † prohibere hanc alienationem, adiecta pœna priuationis in caſu contrauentionis, *probat hanc ſententiam l. vnica, C de his, quæ pœnæ nom. Et eo loco in ſpecie annotarunt Bald. Cornens & Iaſon, idem reſpondit Angel. conſil. 168. teſtator. column. vlt. quem in ſpecie hac ſecutus eſt Ripa, in l. filiusfam. §. diui, num. 35. de legat. 1. in claris his terminis. Socin. Iun. conſil. 87. num. 4. lib. 3. adde Caſtrenſ. conſil. 260. omnis difficultas. colum. 1. lib. 1.* Huc ſpectat, quod non in diſſimili ſpecie ſcribunt Bartol. *in l. paterfamilias. ff. de hæred. inſtit. & cæteri, omnes,*
2 quod teſtator † poteſt grauare hæredem ſuum, ne moleſtia afficiat vxorem à ſe vſufructuariam relictam, & in caſu contrauentionis, eum hæreditate priuare. Quam ſane ſententiam probarunt & Alexand. *conſil. 32. num. 1. lib. 2. Ruin. conſil. 47. num. 11. lib. 2.* Imo reſpondit Socinus Iun. *conſil. 129. num. 7. ſecundum dubium eſt,*
3 *lib. 3.* non ſolum † ipſum hæredem contrauenientem priuari ea ſucceſſione: ſed etiam hæredē hæredis. His accedit ſimile, quod
4 reſpondit Iaſon *conſilio 25. numero 1. libro 1.* patrem † poſſe aſſignare certam portionem filio, & pœnam adiicere, quod niſi ea portione fuerit contentus, eum tota hæreditate priuat, cum ſit conditio (: ait ille:) poteſtatiua, ſub qua inſtitui filius poteſt, & in eius defectum priuari. Quod verum an ſit, nunc non contendo.

Illud etiam hic affirmo, hanc prohibitionem operari quoq;, ne bona hæc alienari potuerint perſonæ eccleſiaſticæ, ſicque di-
5 cto D. Iacobo, cum teſtatori † liberum ſit imponere quoduis onus rebus ſuis. *ita ſcribunt Bart. in repet. auth. ingreſſi, nu. 52. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in l. ſi ita quis, §. ea lege. nu. 9. de verb. obl. & ibidem Iaſ. nu. 35. idem Iaſ. in l. filiusfam. §. diui. prima lectur. num. 43. de legat. 1. in ſpecie Barb. conſil. 46. col. 2. lib. 3. & Fabian. in tractat. de empt. & vend. 4. part. princ. in fin.*

Quoad ſecundam dubitationem, an ſcilicet teſtatori licuerit prohibere alienationem hanc ſub forma etiam quo ad legitimam ipſorum nepotum. In hac dubitatione dicendum videbatur, potuiſſe prohibere, atque hic onus imponere. Siquidem teſtator hoc viſus eſt facere, vt magis conſuleret ipſis hæredibus, quos non perpetuo, ſed ad tempus tantum alienare prohibuit. *Ita reſpondit Caſtrenſ. 77. Viſis, & non conſideratis omnibus, lib. 1. repetitum, conſil. 300. cuius opinionem ſecuti ſunt Iaſ. in l. filiusfamil. §. diui, num. 116. de legat. 1. Picus in l. quartam, num. 122. ff. ad Falcid. Dec. conſil. 448. num. 28. Thom. Ferrat. caut. 35. patres, Rub. conſil. 27. num. 3. & conſil. 98. num. 1. Alciat. in tract. præſumpt. reg. 1. præſump. 2. num. 3. idem reſpon. 497. num. 2. reſponſ. 522. num. 2. reſponſ. 635. num. 1. & reſpon. 645. nu. 2. Soc. Iun. conſil. 163. num. 35. lib. 2. & conſil. 87. num. 5. lib. 3. Boer. quæſt. 87 num. 5. & Rolan. conſil 31. nu. 30. lib. 1.* Ea ratione præcipua motus eſt Caſtren-
6 ſis; quod † teſtator adiicere poteſt onus, & conditionem legitimæ filiorum, cum onus illud eſt ad vtilitatem & fauorem filiorum, *ita Bart. in l. filius matrem, C. de inoffic. teſtament. in l. cum ex filio, de vulgar. probant in ſimili. text. l. multi, ff. de liber. & poſthum. vbi idem Bartol. & Alexand. & text. l. ſi ita relictum, §. Pegaſus, de legat. 2.* ſed in caſu noſtro eſt appoſitum hoc onus ad vtilitatem filiorum, ne ſci-
7 licet ducti ætate † iuuenili inconſulte bona diſtraherent, & dilapidarent, *argum. l. Titio centum, in princ. ff. de condit. & demonſtr.* Ergo
8 &c. Et in hoc adhibenda videtur fides aſſertioni patris, † quod ſcilicet hoc egerit ad commodum & vtilitatem ipſius filij, *vt egregie in terminis his affirmauit Picus in d. l. in quartam, nu. 123. verſic. & ſi dicatur.*

Cæterum, re ipſa longe melius & diligentius perpenſa & examinata, contrarium viſum eſt verius, nempe, teſtatori non licuiſſe prohibere alienationem legitimæ, donec vſque hi filii effecti eſſent ætatis annorum 40. Quod, vt dicam, hæc me mouent.

Primo, quod onus † legitimæ regulariter imponi non poteſt, 9
niſi adſit commodum & vtilitas filiorum, *l. quoniam in prioribus, l. filius matrem, C. de inoff. teſtam.* Sed hæc alienandi prohibitio reſpicit filiorum incommodum ac damnum. Ergo huic legitimæ imponi onus hoc nō potuit. Illa minor propoſitio probatur ex regula generali, *l. in re mandata, C. mand.* qua dicimus eſſe liberum
domino † de re ſua diſponere; & à contrario odioſum eſt, & ri- 10
goris plenum, quod dominus non poſſit diſponere de rebus ſuis, *ita Soc. Sen. conſ. 110. col. 2. verſ. præmitto etiam, lib. 3. poſt Anchoranum, quem citat,* & ſcribit Decius *in l. 1. num. 5. C. de ſecund. nupt.* ſtatutum eſſe doloſum, cum rei propriæ alienationem prohibet. Probatur etiam; quia hoc modo vltra, quam ius exiſtimat, aliquē non eſſe
idoneum adminiſtrare bona ſua. Leges † enim ſolum eum eſſe 11
credunt minus idoneum, qui eſt intra ætatem viginti quinque annorum, cum illi curatorem aſſignari volunt, & læſo reſtitutionem concedunt, vel vſque ad ætatem viginti nouem annorum, cum eo vſque petere poſſint reſtitui. Et vltra nil ſtatuerunt, quod ſine ratione exiſtimaſſent, hunc non eſſe idoneum adminiſtrare res ſuas, & ideo voluerunt tamdiu impediri rei propriæ adminiſtrationem & alienationem. Cum ergo teſtator hic exceſſerit legis diſpoſitionem, dicendum eſt, hoc onus eſſe ad eorum detrimentum.

Secundo, admiſſo, quod hic clarum non ſit, ſed dubium, hāc
prohibitionem non eſſe vtilem his filiis: adhuc reiici † debet, *ita* 12
diſtinguendo docuit Bart. in d. l. filius matrem, C. de inoff. teſt. dum ita intelligit, d. l. quoniam in prioribus, ex regula, l. pater puellæ, C. eod. de inoff. teſt. Nam Bartol. ſolum concedit, hanc prohibitionem valere, cum conſtat clare eſſe vtilem ipſis filiis. Et ideo hinc ſequitur non eſſe verum, quod docuit Picus *in d. l. in quartam, num. 123.* eſſe adhibendam fidem aſſertioni patris, quia verius eſt aliter conſtare debere, *vt infra dicemus.*

Tertio accedit auctoritas multorum, nempe Aretini, *conſ. 19.*
num. 7. qui clare reſpondit, hanc prohibitionem alienandi † eſſe 13
onus, quod à legitima reiici debet. *Aretinum ſecuti ſunt Ripa, in d. l. filiusfam. §. diui, num. 28. de legat. 1. & ibidem Ferdinand. Loazes, num. 22. 23. Nicol. Arelatan. in annotat. ad Alciatum, in tractat. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 2. num. 2.* Idem ſenſit Iaſon *in l. filius matrem, num. 3. C. de inoffic. teſtam. enī.* dum dixit, quod diſpoſitio † teſtatoris facta pro fi- 14
lio reiicitur, quatenus habet aliquod incommodum. Et horum ſententia verior apparebit reſolutis contrariis aliorum argumentationibus.

Quarto & vltimo, conceſſo hanc prohibitionem adhiberi potuiſſe à teſtatore, adhuc tamen illa nil obeſt huic alienationi. Siquidem hæc prohibitio dicitur facta ad fauorem ipſorum filiorum, vt ſcribunt relati Doctores contrariæ partis. Atqui licet
vnicuique † ſuo fauori renuntiare, *l. penult. C. de pactis, cum vulga-* 15
ta ſimilib. Ergo hi nepotes & hæredes alienare potuerunt, ſuo fauori & commodo renuntiando, & per conſequens reuocari alienatio non poteſt quo ad legitimam. *Ita in ſpecie declarant Bald. in l. ſi pater, in 3. oppoſ. C. de inſtit. & ſubſtit. & in auth. ex cauſa, nu. 23. C. de liber. præter. Caſtrenſ. d. conſil. 77. colum. 2. ver. & poſito.* & clarius eum explicat Socin. Iun. *in d. §. diui, in 7. notab. & idem conſil. 87 num. 6. lib. 3.* quibus in locis fatetur quidem eſſe locum pœnæ contrauentionis. Quod ego intelligo vltra ipſam legitimam; alioqui, ſi & eam amitteret opus eſſet eam reuocare è manibus eorum, quibus alienata fuit. *Et in ſpecie ita ſenſit Ruin. conſil. 136. nu. 13. lib. 2. declarando Caſtr. vbi ſupra.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia vno verbo reſpondere poſſum. Paulum Caſtrenſem & ſequaces loqui, cum pater hanc prohibitionem facit filio vſque ad ætatem viginti quinque annorum, vel vſque ad trigeſimum annum ad ſummum. Eaque ratio facit, quod iudicet pater illum minus induſtrium in rerum ſuarum adminiſtratione. Nos vero non verſamur hoc in caſu, ſed in eo, cum vſque ad ætatem annorum 40. prohibuit. Quæ ſane ætas eſſe ſolet idonea ad adminiſtrandum res ſuas. Et ſi in his nepotibus exiſtimauit, hanc ætatem non ſufficere, certe melius fuiſſet perpetuo eis interdicere alienationē, eos prodigos vel inſanos iudicādo & declarando. Præterea Caſt.

in d. conſ. 77. dubitat de veritate ſuæ opinionis, ſi recte eius verba conſidere otur, dū negat poſſe heredes alienantis reuocare hanc legitimam alienatam. Ea ratio, qua vſus eſt Caſtrenſis in terminis noſtris non eſt vera. Cum verum non ſit, quod præſumatur patrem accepiſſe bonum conſilium pro filio. Non enim eſt bonum conſilium, poſteaquam de onere & incommodo manife-
16 ſte conſtat. Quemadmodum dicimus, dotem † non eſſe congruam, cum à patre minor legitima, hoc eſt, teouiſſima eſt aſſignata, *vt ſcripſi copioſe lib. 2. de arbit. iud. &c. caſu 149. nu. 15.* quandoquidem verius apparet, malo animo patrem id egiſſe. Et hoc in caſu ceſſat eorum doctrina, quod pater poſſit prodigo interdicere vſq; ad certū tempus. Nam procedit illa doctrina in caſu claro, quod hic non contingit. Nec eſt vera illa aſſertio Pauli Pici *in dict. l. in quartam, nu. 123.* quod ſcilicet credatur patri dicenti, ſe ita prohibuiſſe, quia cognoſcit filium minus induſtrium. Nam hæc traditio locum habere quidem poſſet, quo ad reſiduum bonorum vltra legitimam, non tamē quo ad legitimam, quam grauare iure prohibetur; & ideo ei non creditur aſſerenti, ſe ex cauſa grauare, *iuxta regulam, l. ſi forte, ff. de Caſt. pec. & l. neque profeſſio, C. de teſtam. & ſcribunt Doct. in l. ſi donatione, C. de collat.* Atque ita iuris eſſe concludo.

Iacobus Menochius, IC.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio prohibita à teſtatore ſine conſenſu alicuius executoris, an ſi fuerit facta cum eius voluntate, præiudicet illi executori & heredibus ſuis, vel heres poſſit eam reuocare.*
2 *Legatarius an poſſit querelare teſtamentum de inofficioſo.*
3 *Tutores nomine pupilli, an querelare poſſint teſtamentum de inofficioſo, in quo ſunt inſtituti, vel aliter beneficiati.*
4 *Tutor vel curator præſtans auctoritatem ſuam pupillo adeunti hereditatem ex teſtamento patris ipſius tutoris vel curatoris, in quo fuit præteritus, an poſtea poſſit dicere teſtamentum illud nullum ratione præteritionis.*
5 *Iura tutoris & legatarij ſunt diſcreta.*
6 *Officium ſuum cuilibet debet eſſe proprium, non damnoſum.*
7 *Iudex, qui fert ſententiam inter litigantes, ſibi quo ad ius ſuum non præiudicat, cum id fecerit ex neceſſitate officij ſui.*
8 *Iudex, qui ſubhaſtationi bonorum venditorum auctoritatem interpoſuit, ſibi non præiudicat in iure retractus, qui ſibi iure conſanguinitatis competit.*
9 *Tutor, cui fideicommiſſum decedente primo ſine liberis relictum fuit, ſi conſentiat heredi alienanti, ſibi non præiudicat, quod ſi caſus euenerat, reuocare valeat alienata, & qua ratione.*
10 *Inſtitutus ſub conditione, ſi vxor non nupſerit in familia teſtatoris, ſi conſentiat nubenti extra, an poſſit habere beneficium.*
11 *Alienatio facta contra expreſſam voluntatem teſtatoris, & prohibitionem eſt nulla, ſaltem re ipſa.*
12 *Conſentiens actui nulli ſibi non præiudicat, & quomodo intelligatur, num. 68.*
13 *Acceſſorium cum debeat ſequi naturam ſui principalis, annullato principali, & illud tollitur.*
14 *Hypotheca conſiſtere non poteſt abſque obligatione principali.*
15 *Acceſſoria dicuntur habere tacitam conditionem, ſi actus ipſe principalis valeat.*
16 *Alienatio prohibita poteſt fieri in detrimentum alienantis, cum quilibet renuntiare poſſit fauori ſuo.*
17 *Inſtitutus ſub aliqua conditione, qua non adimpleta priuetur, dicitur fideicommiſſarius & heres.*
18 *Executor teſtamenti non cogitur à lege illud munus ſuſcipere.*
19 *Mulier prohibita alienare ſine conſenſu propinquorum, ſi propinqui recuſauerint conſenſum præſtare, an poſſit iudicem adhibere, & cum eius conſenſu alienare.*
20 *Fideicommiſſarius conſentiens heredi grauato alienanti poteſt certo caſu pretium recuperare ab emptore, ſed fundum nequaquam.*
21 *Filius, cui & fratribus ſuis relicta ſunt prædia cum prohibitione alienationis, ſi fratres illi alienauerint, an ille filius poterit petere integras illas partes.*
22 *Conſentiens alienationi prohibitæ bonorum ſibi relictorum, an & quomodo ſibi noceat.*
23 *Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates valet.*
24 *Conſentiens alienationi rerum ſibi per contractum acquiſitarum, an poſſit eas repetere.*
25 *Conſentiens teſtatori leganti rem, in qua ius pignoris habebat, illud perdit, vel conſentiens teſtatoris alienanti rem ſuam, eam perdit.*
26 *Idem de conſentiente venditioni pignoris.*
27 *Idem de conſentiente alienationi feudi, in quo ius habet ſaltem in ſpe, & de futuro.*
28 *Idem de vſufructuario conſentiente proprietario alienanti totam rem.*
29 *Subſtitutus caſu, quo heres alienaret contra mentem teſtatoris, ſi alienationi fuerit præſens, & tacuerit, an veniat priuandus.*
30 *Idem in prælato dicimus, ſi fuerit relictum Eccleſiæ.*
31 *Filius exheredatus, ſi extet Procurator legatarij ad legatum habēdum illius teſtamenti, in quo eſt exheredatus, an poſſit agere poſtea de inofficioſo, & de ratione.*
32 *Aduocatus contra illum, à quo debet recipere emolumentum, ſibi præiudicat.*
33 *Notarius, vel alius ſcribens ſe tutorem in teſtamento, non poteſt ſe à tutela excuſare.*
34 *Teſtis in vna tranſactione illi contrauenire non poteſt, & qua ratione.*
35 *Aduocatus in cauſa filiorum non poteſt deinde contrauenire geſtis ipſorum filiorum.*
36 *Pater conſentiens filiæ contrahenti iuxta formam ſtatuti, ſibi præiudicat, etiamſi nomine officij voluntarij conſenſiſſe dixerit.*
37 *Tutor alienans fundum contra legis prohibitionem, ſi reddendo rationem tutelæ ſoluerit litis æſtimationem, ob quam effectus eſt idem tutor fundi dominus, nō poſſet poſtea annullare illam alienationem, licet fuerit facta contra prohibitionem legis.*
38 *Curator non poteſt pro minore agere ad annullandum contractum ſeu alienationem factam per minorem contra prohibitionem legis, ſecus in ipſomet minore.*
39 *Minor licet obligari non poſſit, poteſt tamen aſtringi ijs, qui ſuo nomine promiſit.*
40 *Procurator, qui actum nulliter geſſit, & domino deinde ſucceſſit, non poteſt illi facto ad ſui vtilitatem contrauenire.*
41 *Maritus alienans fundum dotalem contra prohibitionem legis Iuliæ viuente vxore, poteſt illum infringere, non autem ea mortua, & de ratione.*
42 *Iura ſuccurrunt & ſubueniunt deceptis ſub confidentia alterius.*
43 *Ex dolo ſuo quis commodum conſequi non debet.*
44 *Mulieri non prægnanti non ſuccurritur, quando fuit in cauſa, vt eius venter inſpiceretur.*
45 *Error, in quem quis ex aſſertione aduerſarij inducitur, adeo eſt probabilis, vt etiam poſt diffinitiuam ſententiam corrigi valeat.*
46 *Contractus in dubio irreuocabilis præſumendus eſt.*
47 *Et maxime ad fauorem illius, qui agit de damno euitando, pro quo in dubio eſt pronuntiandum.*
48 *Succedens iure obliquo per fideicommiſſum, iure directo agere non poteſt.*
49 *Et niſi facta ſaltem verbali reſtitutione.*
50 *Agere is non poteſt, qui caret actione.*
51 *Hæres ſuccumbens in lite, quam defunctus temere & calumnioſe ſuſceperat, non condemnatur in expenſis, & qua ratione.*
52 *Tutelæ officium ab initio coacte ſuſcipitur, & coacte geritur.*
53 *Tutor vti tutor agens, iuri ſuo non præiudicat.*
54 *Conſentiens actui ſuo, proprio nomine ſibi præiudicat.*
55 *Conſtituere ſe proprio nomine tenere & poſſidere, non conuenit, niſi ei qui ius habet in re.*
56 *Obligans omnia bona ſua pro obſeruatione contractus ſeu alienationis, dicitur obligaſſe nomine proprio.*
57 *Procurator, qui fidem ſuam aſtrinxit, & obligauit, tenetur obſeruare finito officio, & qua ratione.*
58 *Tutor tenetur finito officio obſeruare contractum, ſi propria bona obligauit pro obſeruatione contractus.*
59 *Maritus alienans bona vxoris, pro quibus & ſua obligauit, mortua vxore illum contractum obſeruare tenetur ad ſui detrimentum.*
60 *Obligans ſe animo nouandi proprio nomine tenetur, non tanquam fideiuſſor.*
61 *Officium cuilibet damnoſum eſſe quando poſſit, diſtinguitur. Coactum factum ſibi non præiudicat.*
62 *Aduocatus datus coacte, præſtando pro cliente patrocinium iuri ſuo non præiudicat.*
63 *Aduocatus licet in cauſa rei vindicationis pro actore vindicante patrocinium præſtet, non tamen transfert ius in alterum.*
64 *Notarius vel teſtis in vno negotio adhibitus, an poſtea poſſit agere ad illud annullandum.*

65 Pr-

65 *Præſens actus, qui poteſt impediri per contradictionem, & tacens ſibi præiudicat.*
66 *Officium proprium ſibi nocere non debet, dum tamen terminos officij non excedat.*
67 *Præiudicare ſibi quis dicitur in iure fideicommiſſi, cum ſuo facto illius dies cedit.*
68 *Regula illa, quod conſentiens actus nullis non ſibi præiudicat, quomodo intelligatur.*
69 *Conſentiens contractui minoris, quo caſu obligetur, licet minor non obligetur.*
70 *Acceſſorium tollitur ſublato principali in totum, ſecus alias.*
71 *Fideiuſſor filijfamilias obligatur, licet ipſe filiusfamilias obligari non poſſit.*
72 *Conſentiens obligationi principali, quæ poſtea nulla redditur defectu ſubſtantialium, vti defectu conſenſus non obligatur.*
73 *Verbum ius, in potentiori ſignificatu pro iure communi interpretatur.*
74 *Lucri & damni, diuerſa eſt ratio.*

CONSILIVM LVIII.

In eadem cauſa præcedentis reſponſi.

Initium à Domino.

SCio me ſuperioribus menſibus hac in cauſa re-
ſpondiſſe, & ſatis abunde diſſoluiſſe propoſitas
dubitationes. Verum adhuc reuocatur in dubiū
1 illa præcipua iuris quæſtio, *an † is Perutia, qui alie-
nationibus factis conſenſit, ſibi, & heredibus ſuis præiu-
dicauerit, vt non poſſit nunc Amedeus illius heres iam alienata reuocare.*
Qua in re reſpondendum videbatur, poſſe, cum is Perutia ex de-
bito ſui officii, nempe tanquam executor teſtamēti, ac quodam-
modo, vt curator conſenſerit. Nam voluit teſtator hæredes ſuos
ſine eius conſenſu alienare non poſſe. Hoc vt dicerem, moue-
bant me multa.

Primo text. *l. ſi pars, §. illud, ff. de inoff. teſtam.* cuius hæc ſunt ver-
2 ba. *Illud notiſsimum eſt, eum qui legatum † perceperit, non recte de inoffi-
cioſo dicturum, niſi id totum alij adminiſtrauit.* Ecce quod is, qui no-
mine alterius adminiſtrat, non amittit ius, quod amitteret, ſi ſuo
nomine id ageret. Ita ergo hic dicendum videtur, conſenſum à
Perutia exſecutore adhibitum ſibi non præiudicare, cum tan-
quam exſecutor & adminiſtrator id fecerit.

Secundo confert text. *l. filius, §. multo, ff. eod. tit. de inoffic. teſta.* qui
ita ſcriptus eſt. *Multo magis, ſi mihi legatum teſtator dedit, cuius de inof-
ficioſo teſtamento filius agens deceſsit, me herede relicto, egoq; hereditari-
am cauſam peregi, & victus ſum, id quod mihi in teſtamento relictum eſt
non perdam: vtiq; ſi iam defunctus agere cœperat.* Ecce quod is qui no-
mine alieno approbauit teſtamentū, nō priuatur remedio que-
relę. Cum non tanquam filius, ſed tanquam extraneus approba-
uerit. Ita etiam hic dicendum videtur.

Tertio accedit reſponſum Martiani *in l. aduerſus, §. 1. ff. eod. de in-
offic. teſtam.* qui magis in ſpecie, & clare probat, hæc ſunt reſponſi
3 verba. *Tutores † pupilli nomine ſine periculo eius, quod ei teſtamento da-
tum eſt, agere poſſe de inofficioſo vel falſo teſtamento, diui Verus, & Anto-
ninus reſcripſerunt* Martiano ſubſcripſit Triphonius *in l. tutorem, ff.
de his, quibus vt indig.* cuius verba adſcripſi. *Tutorem, qui pupilli ſui no-
mine falſum, vel inofficioſum teſtamentum dixit, non perdere ſua legata, ſi
non obtinuerit, optima ratione defenditur.* Idem ſtatuit Iuſtinianus *in
§. tut. inſtit. de inoffic. teſtam.* Quemadmodum ergo his in caſibus
tutor, curator, & adminiſtrator ſibi non præiudicant: Ita nec in
caſu noſtro, dicitur ſibi pręiudicaſſe hunc exſecutorem conſen-
tiendo huic alienationi.

Quarto, in ſpecie magis vrget text. *l. quadam, C. de adminiſt. tut.*
4 quo loci conſtituit Iuſtinianus, quod ſi tutor vel † curator adhi-
bet auctoritatem ſuam pupillo, vel minori adeunti hęreditatem
ex eo teſtamento, in quo ipſe tutor qui teſtatoris erat filius, fuit
præteritus, ſibi non præiudicat, quin dicere poſſit, teſtamentum
eſſe nullum ob præteritionem. Ea eſt ratio, quod officium tuto-
ris eſt diſtinctum à ſua priuata perſona; & ideo ſuo iuri priuato
nocere non debet, ergo idem in caſu noſtro.

Quinto huc ſpectare videtur ratio, quam conſiderat text. *d. l.*
5 *tutorem, verſ. diſcreta, ff. de his, quibus vt indign.* nempe diſcreta † eſſe
iura tutoris, & legatarii. Alia enim eſt perſona tutoris, alia lega-
tarii. Ita hic alia eſt perſona Perutiæ exſecutoris teſtamenti, eam
ita cōſiderando. Alia perſona ipſius Perutiæ fideicommiſſarii in
caſu contrauentionis. Licet ergo Perutia conſenſerit, vt execu-
tor, non tamen conſenſiſſe dicitur fideicommiſſarius; & per cō-
ſequens ſibi tanquam fideicommiſſario non videtur præiudi-
caſſe.

Sexto, ſuffragari videtur ratio ducta à *l. ſi quis ex ſignatoribus. ff.
quemadmod. teſtament. aper.* nempe, iniquum eſſe, † damnoſum fo- 6
re cuiquam officium ſuum. Ita hoc in caſu damnoſum, valde eſ-
ſet officium, quo conſenſit alienationi Perutia. *Et in ſpecie magis
probant text. l. inter officium, ff. de rei vind. & l. poſt legatum, §. aduoca-
tum, ff. de his, quibus vt indign. & confert text. cap. cum dilecto, & ibi gloſ.
de renunciat.*

Septimo mouebant dubitationē auctoritas & doctrina mul-
torum in caſibus huic noſtro ſatis proximis *vt illa traditio Salycet.
in d. l. cum quedam, C. de admin. tut.* cum ait, quod ſi iudex † fert ſen- 7
tentiam inter litigantes, ſibi, quo ad ius ſuum, non præiudicat:
cum neceſſitate officii ductus id fecerit. *Et idem quod Salycet. ſimilis
in caſu ſcribit Modern. Pariſ. in comment. ad conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 18. nu. 5.
in fin. & cum eo Tiraq. in tract. de retract. conſang. §. 1. gl. 9. nu. 272.* quod
iudex, † qui ſubhaſtationi bonorum venditorum auctoritatem 8
interpoſuit, ſibi non præiudicat in iure retractus, qui ſibi iure
conſanguinitatis competit. Ita etiam reſpondit Bal. *conſ. 102. Pun-
ctus ſuper quo, lib. 2.* in ſpecie noſtra, quod ſi tutor, † cui fideicom- 9
miſſum, decedente primo ſine liberis relictum fuit, conſentiat
hæredi alienanti, ſibi non adfert detrimentum, quin, ſi caſus e-
ueniat, reuocare valeat alienata. Ea ratione ductus eſt Baldus,
quod non conſenſit tanquam fideicommiſſarius, ſed tanquam
tutor. Huc ſpectat, quod reſpondit Caſtrenſ. *conſ. 259. Omnis diffi-
cultas, nu. 4. lib. 1.* cum teſtator † vxori ſuæ reliquiſſet bona ſua, ad- 10
iecta conditione, ſi nupſiſſet in familia ipſius teſtatoris, alias e-
am priuauit, & bona deferri voluit Ioanni & Florentino; hi Io-
hannes & Florentinus conſenſerunt mulieri, vt extra familiam
nuberet. Reſpondit Caſtrenſis, ex eo conſenſu iura non per-
didiſſe.

Octauo & vltimo vrgere non parum videtur, quod etiam ſi
in eo caſu verſaremur, in quo quis ſuo ex conſenſu ſibi præiudi-
caſſet: attamen hoc in caſu Perutia præiudicium aliquod ſentire
non poteſt. Nam hæc alienatio, † vtpote facta contra expreſſam 11
teſtatoris voluntatem & prohibitionem eſt nulla, ſaltem re ipſa,
*vt ſcribunt omnes in l. filiusfam. §. diui, de legat. 1. & in l. ſi ita quis, §. ea le-
ge, de verb. oblig.* Atqui conſentiens, actui nulli ſibi non præiudi-
cat. Ergo † Perutia ex hoc conſenſu non videtur ſibi præiudi- 12
caſſe. Illa minor probatur *in l. ſi debitor, §. vlt. in l. ſi debitor, §. quæri-
tur, & in l. ſicut, §. venditionis, ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſol. & in l. de-
bitum, C. de remiſſ. pign.* Et reſpondit Rom. *conſil. 132. num. 2.* cum di-
xit, quod annullato contractu principali, cui ſyndici conſenſe-
runt, etiam ipſi ſyndici liberantur, *ex d. l. ſi debitor. §. vlt. idem ſcripſit
Doctus in l. creditor, num. 2. de regul. iur.* Ea eſt huius ſententiæ ratio,
quia, ſi non conſiſtit principale, † id eſt, alienatio, non etiam ſu- 13
ſtinetur conſenſus iſte, id eſt, acceſſorium, *iux. regulam, l. cum prin-
cipalis, de reg. iur. & ca. 2. de precario,* & reſpondit Bald. *conſil. 275. Præ-
miſſo ſtatuto communis Veronæ, col. 1. lib. 5.* quod reuocato principali,
reuocata etiam cenſentur acceſſoria. Ex hoc etiam ſequi vide-
tur, quod annullato contractu, nec etiam ſubſiſtit obligatio, &
hypotheca bonorum ipſius Perutiæ. Cum hypotheca † conſi- 14
ſtere non poſſit ſine obligatione principali, *l. ſi legati, l. contrahi-
tur. & l. ſeq. ff. de pign. Alex. in l. 1. nu. 24. de leg. 1.* Ita etiam cæteræ clau-
ſulæ, quæ vt acceſſoriæ corruunt deficiente principali diſpoſi-
tione, *Clem. 1. de præben. Dec. conſil. 2. in fin.* Et ideo tacitam † condi- 15
tionem habere dicuntur, ſi actus ipſe principalis valet, *ita Bald.
in l. ſi diuerſa, C. de tranſact. Alex. conſ. 22. nu. 1. lib. 1. & Soc. Sen. conſil. 215.
in fin. lib. 2.* qui quidem Socin. loquitur in ſpecie adhibiti conſen-
ſus, vt ſcilicet habeat conditionem tacitam, ſi actus, ſuper quo
interponitur, valet.

Re tamen ipſa diligentiſſime perpenſa, contrariam ſententiā
veriorem & probabiliorem eſſe exiſtimo; nempe Perutiam ex
ſuo conſenſu ſibi & hæredibus ſuis præiudicaſſe: & ob id ab A-
medeo reuocari non poſſe bona hæc alienata. Quam ſententiā,
vt clarius & dilucidius aperiam; prius duo præmitto, quæ vera,
& à Doctoribus recepta ſunt.

Præmitto itaque primo, alienationem † de qua agimus, quo 16
ad ipſius alienantis perſonam eſſe de iure validam, & conſiſtere,
cum in re propria quilibet ſit arbiter & moderator, *l. in re mandata, C. mand.* & ſuo fauori poteſt vnuſquiſque renuntiare, *l. pen. C.
de pact.* Et ſi fideicommiſſarius ſolum conſentiendo ius ſuum a-
mittere poteſt (: vt infra dicemus:) à fortiori hæres, qui eſt ituę-

retineatur, poteſt, quo ad ſui detrimentum, diſtrahere bona fi-
deicommiſſi, & ad ſui vtilitatem contractum reſcindere nõ po-
teſt. Et hoc ſine controuerſia procedere opinor. Quocirca, cum
in caſu noſtro præſupponatur omnia ſolemnia fuiſſe in hac alie-
natione obſeruata, quæ requiruntur, hoc excepto, quod hæres
alienauerit hæc bona contra teſtatoris voluntatem & prohibi-
tionem. Alienatio quo ad præiudicium ipſius hæredis, eſt omni-
no valida.

Præmitto ſecundo, hunc Perutiam executorem teſtamenti
ſuſtinere duplicẽ perſonam hoc in caſu: nempe executoris, qua-
17 tenus ita eſt in ipſo teſtamento aſſignatus, & † perſonam fidei-
commiſſarii. Nam in caſu contrauentionis ipſe ſuccedere habe-
bat, quod intelligitur ex fideicommiſſo, *vt ſcribunt Bart. in l. pater-
familias, nu. 6. in fin. ff. de hæred. inſtit. & magis in ſpecie Iaſ. in l. vaica, col.
2. verſ. ſecundus modus, C. de iis, quæ pœnæ nom. idem affirmarunt Alex. &
Corn. quos probat Rub. conſ. 43. nu. 2. His accedunt Caſtrenſ. conſ. 77. Viſis,
& diligenter conſideratis, col. 1. lib. 1. Rum. conſ. 47. num. 4. lib. 2. & Alciat.
reſpon. 556. num. 1.* Illud etiam hic addo, duplicem hanc perſonam,
quam Perutia ſuſtinet, ſemper eſſe voluntariam, voluntariique
officii. Nam quatenus Perutia, vt fideicommiſſarius conſidera-
tur, ſine controuerſia perſonam voluntariam refert. Ita pariter
quatenus conſideratur, vt executor, qui conſentire poterat alie-
nationibus hæredum, officium voluntarium vere obtinet, ſiue
initium, ſiue finem cõſideremus. Ratione principii eſt officium
18 voluntarium, cum datus executor † in teſtamento non cogatur
à lege illud munus ſuſcipere, *ſicuti ſcribunt Spec. in tit. de inſtr. edit. §.
nunc vero aliqua, nu. 55. alios plures recenſet huius opinionis Alex. conſ. 4.
nu. 17. verſ. ſi autem, lib. 2. & Iac. de Canonib. in tract. de executorib. vlt. vo-
lunt. part. 1. nu. 37.* Ita ratione finis, nempe conſenſus adhibendi in
his alienationibus dicitur voluntarium officium. Nam ſemper
fuit in ſua voluntate libera conſentire & non cõſentire. Si enim
iuſta non aderat cauſa alienandi, vt quia nulla vrgebat neceſſi-
tas, iuſte recuſare poterat adhibere conſenſum. Si vero aderat
cauſa iuſta alienandi, adhuc poterat duplici ratione recuſare. V-
na tanquam executor negando illam eſſe iuſtam alienandi cau-
ſam; etſi aliter iudici viſum fuiſſet; poterat iudex ſupplere vices
19 executoris recuſantis, vt dicimus de conſanguineis, qui † ſi recu-
ſant adhibere conſenſum mulieri ex iuſta cauſa alienanti bona,
quæ ſine eo conſenſu alienare non poteſt, ita prohibente ſtatu-
to, iudex, cauſa cognita, poterit loco ipſorum cõſanguineorum
conſentire, *ſicuti ſcribunt Bald. in l. ita coniunctionib. C. de nupt. Corſet. in
ſua ſing. in verbo, ſtatutum, incipit. Statutum exigit, & copioſe Tiraqu. de
legib. connub. in gloſſ. 6. nu. 125.* Altera ratione recuſare poterat Peru-
tia conſentire, nempe ob ſui damnum. Etſi enim conſideremus,
quod cæteris in caſibus cogi potuiſſet conſentire, non tamen in
hoc caſu ad ſui detrimentum, ne ſcilicet ſuum officium eſſet ſibi
damnoſum, *iuxta l. ſi quis ex ſignatorib. ff. quemadm. teſta. aper.* quam
pro contraria allegaui. Et poterat ſaltem proteſtari, ſe conſenti-
re, ſaluo iure ſuo, *vt probat l. codicillis, §. 1. in fin. de leg. 2. & infra dice-
mus.* His præmiſſis nunc multis iuribus & argumentis probo,
quod ſiue conſideremus Perutiam conſenſiſſe huic alienationi
tanquam fideicommiſſarium, atque ita tanquam perſonam pri-
uatam, ſiue tanquam executor, ſemper ſibi præiudicauit, & ius
ſuum amiſit. Et quod tanquam fideicommiſſarius ſibi detrimẽ-
tum attulerit, his demonſtratur.

Primo *ex l. ſi fundum per fideicommiſſum, de leg. 1.* quo aperte pro-
20 batur, quod † fideicommiſſarius conſentiens hæredi grauato a-
lienanti, poteſt quidem certo caſu recuperare pretium fundi a-
lienati à venditore; fundum tamen ipſum non valet recuperare
ab emptore. Ecce ergo, quod quoad ipſum emptorem valet cõ-
tractus, & illi contrauenire non poteſt fideicommiſſarius, qui
conſenſit; licet recuperare valeat pretium ab hærede, qui aliena-
uit. Ita ergo in ſpecie noſtra, Perutia nullum ius habet recupe-
randi alienata prædia ab hoc emptore, ſed ſi ius aliquod præten-
dit, experiri debet contra hęredes, qui alienarunt, & pretium re-
ceperunt. Et quoad caſum noſtrum non repugnat is tex. *l. ſi fun-
dum,* aliis iuribus, ibidem à gloſſ. citatis: imo conueniunt, vt mox
ſubiiciam.

Secundo accedit text. *l. nihil, §. 1. ff. de legat. 1.* cuius clara verba
hæc ſunt: *Omnibus, quibus fideicommiſſum relictum eſt, ad diſtractionem
conſentientibus, nullam fideicommiſſi petitionem ſuperfuturam.* Hęc ibi.
Quo reſponſo aperte intelligimus, Perutiam eſſe ab omni ſuo
iure excluſum.

Tertio confert tex. *l. cum pater, §. libertis, ff. de leg. 2.* quo loci dif-
21 finitum eſt, *quod ſi teſtator libertis † prædium reliquit, ac petiit, ne illud
alienarent: omneſque excepto vno, partes ſuas vendiderint, qui non vendi-
dit, cæterorum partes, & qui non conſenſit, integras poteſt petere.* Ergo
argumento ducto à ſenſu contrario conſtat, quod ſi is conſen-
ſerit, ſibi præiudicat. Ita pariter dicendum eſt in caſu noſtro.

Quarto ſuffragatur tex. *l. codicillis, §. 1. de leg. 2.* quo loci reſpon-
dit Scæuola; quod † ſi quis inſulam libertis vtriuſq; ſexus ita le- 22
gauit, vt ex reditu eius maſculi duplum, fœminæ ſimplum per-
cipiant, eamque alienari vetuit; & ex conſenſu omnium liberto-
rum ab hærede venundata ſit, nulla eis, nec ad pretium quidem
conſequendum eſt actio: niſi (ſubiungit Scæuola) ea mente ven-
ditioni cõſenſerint, vt ſimiliter, ex pretio mares quidem duplũ,
fœminæ autem ſimplum conſequantur. Cum ergo in caſu no-
ſtro, non adhibita proteſtatione, ſed ſimpliciter conſenſerit Pe-
rutia, dicendum eſt, ius omne ſuum amiſiſſe.

Quinto hac de re extat clara conſtitutio Gordiani *in l. quoties
ab omnib. C. de fideicom.* cuius verba adſcripſi. *Quoties ab omnibus, qui
alienatione facta ad fideicommiſſi petitionem aſpirare poſſunt, venditio ce-
lebratur, aut quibuſdam vendentibus alii conſenſerint: contractus auctori-
tas conuelli nequaquam poteſt.* Hæc Gordianus, cuius conſtitutio
hanc diffinit controuerſiam.

Sexto, confirmantur iam relata argumento † ducto à contra- 23
ctibus ad vltimas voluntates, quod à iure recipitur, *l. quæ de lega-
to, de leg. 1. cum cæteris vulgatis.* Atqui illa, qui † ex celebrato contra- 24
ctu ius in aliqua re habet ſi alienãti rem illam cõſentit, ius ſuum
ſaltem contra acquirentem eam perdit, ergo etiam amiſit ius ſu-
um Perutia, qui ex vltima diſpoſitione ius habebat ad rem illam,
quam alienari ab hærede conſenſit. Iſta minor propoſitio pro-
batur *in l. ſicuti, §. venditionis, ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol.* quo loci re-
ſpondit Iuriſconſultus, quod conſentiens † teſtatori legãti rem, 25
in qua ius pignoris habebat, illud perdit. Quo reſpõſo adductus
clare docuit *Iaſ. in l. cum proponas, la 1. nu. 11. C. de pact. poſt Bar. in l. cum
quis decedens, in prin. de leg. 3.* & alios ab eo relatos, quod ille, qui cõ-
ſentit teſtatori diſponenti de re ſua, eam amittit. Idem de eo, qui
conſenſit † venditioni pignoris, vt illud perdat probat, *l. ſi debi- 26
tor, §. 1. l. ſi conſenſit, in princip. l. Titius, §. 1. l. Lucius, & l. Paul. ff. quib. mod.
pign. vel hyp. ſolu.* Idem de eo, qui cõnſentit † alienationi feudi, 27
in quo ius habet ſaltem in ſpe, & de futuro, vt illud perdidiſſe di-
catur, *probat tex. c. 1. §. Titius, ſi de feudo ſit controuer. int. dom. & agnat.
& ibi annotarunt Bald. & tradunt Iaſ. in l. ſi quando, §. generaliter, nu. 7. C.
de inoff. teſt. & in l. cum rem alienam, nu. 5. verſ. 4. vltra, C. de leg. et idem in
l. ſi fundum per fideicommiſſum, nu. 32. de leg. 1. conſ. 13. nu. 2. conſ. 57. col. 4.
& conſ. 89. nu. 5. lib. 1. & Tiraq. in tract. de retract. conſang. §. 1. gl. c. nu. 136.*
Idem de vſufructuario, † qui conſenſit proprietario alienanti 28
totam rem, vt ſcilicet vſumfructum perdidiſſe dicatur, *vt probat
l. apud Celſum, §. quæſitum eſt, ſi cum fundi, ff. de doli except. & ſcribit Ti-
raq. de retract. conſang. §. 1. gl. 7. nu. 63. & gl. 9. nu. 139. quib. in locis hu ſimi-
lia ille congeſſit.* Ita quoq; ſimilem iuris quæſtionem decidit Crau.
in illa q. de indemn. mulier. nu. 12. quam ſane quæſtionem impreſſam
habemus poſt illius tractatum *de antiq. temp.* quo loci ſcribit, pa-
trem conſentientem filiæ contrahenti iuxta diſpoſitionem ſta-
tuti Ferrariæ, *ſub rubr. de indemnit. mulier.* ſibi ipſi præiudicaſſe, vt
mortua filia, non poſſit ius, quod antea habebat conſequi. Et e-
andem quæſtionem viſus eſt diffinire Tiraq. *in tract. de legib. con-
nub. gl. nu. 137.* qui plura ad rem congerit. *Et idem Tiraq. in tract. de re-
tract. conſang. §. 1. gl. 9. nu. 140.*

Septimo, comprobantur iam relata auctoritate multorum,
qui in ſpecie, imo & fortiori in caſu ita cenſuerunt iuris eſſe. *Ita
equidem reſpondit Rom. conſ. 457. circa propoſitam, in fin.* qui fortiori in
caſu reſpondit, quod † ſi is, ad quem ſpectabat hæreditas, caſu, 29
quo hæres primus cõtra mentem teſtatoris alienaſſet bona ipſi-
us hæreditatis, fuit præſens, & nihil dixit, ſibi præiudicauit; atq;
ita hæreditatem perdidit, quanquam exiſtimem ſolam præſen-
tiam & taciturnitatem non ſufficere aduerſus Romanum. *Ita
quoq; in ſpecie reſpondit Alex. conſil. 7. nu. 4. lib. 5. imo in caſu fortiori idem
conſil. 150. in fi. lib. 7.* ſi teſtator reliquit Eccleſiæ domum, caſu, quo
hæres ſuus eam alienaret, quod ſi Eccleſiæ † prælatus alienatio- 30
ni conſentit, Eccleſia ius ſuum perdit: *& id firmat Alex. auctoritate
Car. & Ang. idem quod Alexand. ſcripſit Iaſ. in l. quoties, num. 1. C. de fidei-
commiſſ. Ita etiam in ſpecie reſpondit Comenſ. conſil. 33. quidam, colum. 1.*
quod ſi is, cui bona ſunt relicta in pœnam hæredis alienantis,
conſentit ipſi hæredi alienanti, ſibi præiudicat. *Idem reſpondit So-
cin. Senior, conſil. 47. num. 18. libro 4. quibus addo Bald. conſil. 02. pupillus
ſuper quo, lib. 2. & conſil. 319. matrimonium in articulo, in fin. lib. 4. Fulgo.
conſil. 213. Dn. Simona. col. vlt. ver. rurſum res, idem reſpondit Dec. conſilio
604. num. 6.*

Octa-

Octauo,dato(non conceſſo tamen)Perutiã conſenſiſſe huic
alienationi tanquam teſtamenti executorem;attamen adhuc ex
eo conſenſu ſibi præiudicauit,*id quod probat tex.l.vlt.ff.de inoff.teſt.*
quem dupliciter perpendo tam in primo, quam in ſecundo re-
31 ſponſo.In primo reſpondit Paulus,ſi filius † exhæredatus exiſtit
aduocatus, vel procurator legatarii ad petendum legatum reli-
ctum in eo teſtamento, in quos is filius exhæredatus fuit, quod
repellitur à querela inofficioſi teſtamenti. Rationem reddit: qa
agnouiſſe videtur teſtatoris voluntatem, cum quale quale iudi-
cium defuncti comprobauit.Ita etiam hic Perutia conſentiendo
alienationi,comprobaſſe dicitur factum hæredis alienantis, er-
go ius ſuum amiſit. In ſecundo reſponſo inquit Paulus,ſi filius
exhæredatus hæres exiſtit legatario,& tanquam legatarius petat
legatum,dubitat Paulus, an excludatur à querela inofficioſi, &
ſubiũgit,quod tutius faciet,ſi abſtineat à petitione legati, innu-
ens eum repelli à querela, quia teſtatoris volũtatem comproba-
uit. Vtrumq; dictum Pauli noſtram diffinit cõtrouerſiam. Nam
quemadmodum ibi altera eſt perſona aduocati, altera legatarii.
Item, ſicuti altera eſt perſona hæredis, altera legatarii.Ita hic al-
tera eſt perſona heredis alienantis,altera Perutiæ executoris. At-
tamen ſicut in caſu *d.l.vlt.* factum aduocati & hæredis eum iure
ſuo priuat:ita in caſu noſtro. Et quemadmodum illud factum eſt
voluntarium:ita & hoc Perutiæ, *vt ſup. in præmiſſis declaraui.* Ita et-
32 iam de † aduocato probat *l.poſt legatum. §.ſunt qui putant,ff.de his,*
quib.vt indig. Huc ſpectat text.notab.*l.fideiuſſor,§.præter,ff.de pigno.*
quo loci reſpondit Modeſtinus; filium emancipatum nomine
patris ignorantis ſcribere, ſcribentem chirographum pro mu-
tuo ſuſcepta pecunia,cui' cauſa creditori obligauerat pater do-
mũ ad filium pertinentem,ſibi præiudicare. Ecce ſcriptoris offi-
cium ſpõte ſuſceptum,nocere in iure ſuo ipſi ſcribenti, quippe,
quia conſenſiſſe dicitur. His accedit text. *in l.ex ſententia ff.de teſt.*
*tut.& in l.vxori,§.1.ff.ad leg.Corn.de falſis,*quibus in locis reſpondit
33 Paulus, quod ſi Notarius ſcribit † ſe tutorem in teſtamẽto, non
poteſt ſe excuſare à tutela, quia adſcribẽdo conſenſiſſe videtur.
Accedit etiam textus *in c.ex literis,vbi etiam gl.extra de tranſact.*quo
34 loci ſtatuit Alexan.3.Pont. Max.illum contrauenire † non poſſe
tranſactioni, cuius cauſam egit,vt aduocatus; vel cui adhibitus
fuit teſtis. Et ideo recte reſpondit Caſt. *conſ.314.omiſſo primo,in fin.*
35 *lib.2.*patrem,qui extitit Aduocatus † in cauſa filiorum,non poſ-
ſe deinde contrauenire geſtis ipſorum filiorum:*ita pariter reſpon-*
36 *dit Crauet.in illa quæſt.de indemnit.mulier.n.38.*quod pater † conſen-
tiens filiæ contrahenti iuxta formam ſtatuti, ſibi præiudicet; et-
iam ſi nomine officii voluntarii conſenſit.

Nono mouet me argumẽtum ductum à fortiori,quod etiam
ſi hæc alienatio ab hoc hærede facta eſſet nulla; attamen Perutia
iſte,qui illi alienationi conſenſit, non poteſt eam reuocare. Ita
probat,*l.illicite,ff.de reb eorum, qui ſub tut. vel curat.* iuxta interpre-
tationem,quam probauit Bart. *in l.cum vir, nu.20.ff.de vſucap.quam*
37 *tuetur Crau.in d.q.de indemnit.mul.nu.14.15.& 16.* Tutor † aduerſus
legis prohibitionem fundum alienauerat,ita vt aperte conſtaret
alienationem fuiſſe nullam. Deinde is tutor, reddẽdo rationem
tutelæ adminiſtratæ,ſoluit litis æſtimationem,ob quam effectus
eſt idem tutor fundi dominus. Volebat poſtmodum ipſe tutor
illi alienationi contrauenire,quippe quæ facta eſſet aduerſus le-
gis diſpoſitionem. Eo loci deciſum eſt, tutori non liceri,eam a-
lienationem reuocare & añullare,cum actui nulli à ſe facto non
liceat contrauenire.

Decimo accedit text.*in l.et ſi ii,C.de prædict.minor.& ibi Bald.* Eſt
eo loci diffinitum,minorem poſſe quidem annullari facere alie-
38 nationem minus ſolemniter factam;curatorem † vero,qui con-
ſenſum illi adhibuit,nõ poſſe. Quam quidem interpretationem
probauit & Crauet.*in d.q.indemnitat.ib.mulier.nu.19. Bald. quoque ſe-*
cutus eſt Pariſ.conſil.16.nu.11.lib.2. qui reſpondit, quod licet minor
39 obligari † non potuerit,potuit tamen aſtringi is, qui ſuo nomi-
ne promiſit,comprobatur ex doctrina Ioan. Andreæ *in annotat.*
ad Specul.tit.de ſenten.prolat.§.quoniam, quem ſecutus eſt Iaſon, in l.iuſ-
iurandum,quod ex conuentione,§.Procurator,nu.29.ff.de iureiur.& Cra-
uet.loco iam citato,num.28. Scribit is Ioan. Andreæ, falſum procu-
40 ratorem,† qui actum nulliter geſſit,& domino deinde ſucceſſit,
non poſſe illi de facto ad ſui vtilitatem contrauenire. Eiuſdem
ſententiæ addo Afflict.*deciſ.148.in fin.& Vantium in tract.de nullita-*
te,tit.quis poſſit dicere de nullitate, nu. 32. confert etiam illa doctrina An-
tonij Nicelli in tractat.de concordia gloſſarum,concord.120.nu.460.quam
probauit Crauet.d.quæſt.de indemnit.mulier.num.22. At is Antonius,
41 quod ſi maritus † alienauit fundum dotalem contra prohibitio-
nem legis Iuliæ, poteſt viuente vxore infringere alienationem,
non autem ea mortua, ad ſui commodum illi valet contrauenì-
re.Idem ſimili in caſu reſpondit Pariſius *conſ.16. nu.133.in fin.lib.2.*
& ſupra retuli.

Vndecimo comprobantur iam relata, quod nulla iuſta ratio-
ne annullari poteſt hæc alienatio ad detrimentum ipſius em-
ptoris, qui confiſus de fide & legalitate Perutiæ executoris te-
ſtamenti, qui pluries his alienationibus conſenſit, bona hæc e-
mit. Atqui iura † ſuccurrunt & ſubueniunt deceptis ſub confi- 42
dentia alterius,*l.creditor,§.Lucius,ff.mandat. l.ſi libertus ita iurauerit,*
ff.de operis liber. Et in ſimili quæſt.ſcribit Crauett. in d.quæſt.de indemnit.
mulier. numero 32.Et præter eum idem reſpondit Dec. conſil.11. numero 6.
conſil.39.numero 6.conſil,430 num. 9. & conſil. 632. num.13. ergo non
licet Perutiæ eiuſue hæredi reuocare hæc bona ab emtore. Con-
firmatur, quod dolo egerit Perutia, non admonendo empto-
rem,ne emeret,ob prohibitionem à teſtatore factam: & ideo ex
ſuo † dolo non debet conſequi hoc commodum reuocationis 43
alienationis ad ſui vtilitatem, *ſicut in ſpecie ſenſit Roman.conſil. . 7.*
in fine. Nam ipſe Perutia fuit in cauſa inualiditatis huius contra-
ctus:non ergo ei concedi debet facultas reuocandi, *iuxta notabi-*
*lem,gloſſ.l.1.§.ſi omnes,in verbo,illuſerat,ff.de ventre inſpi.*quæ ait, non
ſuccurri mulieri † non prægnanti, quando fuit in cauſa, vt eius 44
venter inſpiceretur. Quam gloſſæ doctrinam probauit idem
Crauett.*in præallegata quæſtione.de indemnit.mulier. num.32.conſil.157.*
num.14.& ſimile eſt,quod reſpondit Socinus Senior conſil.92.num.13.libro
4.poſt Bartol.in l.1.§.vlt.ff.quando actio de pecul. eſt annal. nempe erro-
rem,† in quem quis ex aſſertione aduerſarii inducitur, adeo eſ- 45
ſe probabilem, vt etiam poſt diffinitiuam ſententiam corrigi
valeat.

Duodecimo,dato (non admiſſo tamen) rem hanc eſſe dubi-
am adhuc,pronuntiandũ eſt contra Perutiam. Siquidem in du-
bio pronuntiandum eſt,contractum † reuocari non debere, *ita* 46
probat,l.ſi inter virum,vbi Soc.nu.5.de rebus dub.& reſponderunt Feder.de
Sen.conſil.533.caſus talis eſt,monaſterium,col.vlt.Caſtr.conſil.278. paſſus i-
ſte,colum.vlt.lib.1. Alexand.conſil.157.colum.1.lib.7.& Dec. conſil.168.co-
lum.2.quos ſecutus eſt Crauet.in d.queſtion. de indemnit.mulier.num.35.
Quod confirmatur ex traditis eiuſdem Crauettæ,*ibidem num.34.*
maxime † hoc procedere ad fauorem illius, qui agit de damno 47
euitando:pro quo in dubio eſt pronuntiandum, *vt docuit Bart.in*
l.cum mulier,ff.de damn.infect.& ſequitur Felin.in cap.dilecti,colum.3.de
exceptionib. Et certum eſt, emptorem hunc agere de damno eui-
tando,ne ſcilicet ab eo res auferatur, cuius pretium numerauit,
& repetere non poſſet à venditoribus ſumma inopia nunc labo-
rantibus.

Decimo tertio & vltimo alia ratione excluditur Perutia, ſiue
eius hæres. Siquidem egit remedio † directo, tanquam directus 48
hæres & ſucceſſor teſtatoris, ad horum bonorum alienatorum
conſecutionem & reuocationẽ:id quod hoc in caſu non eſt iure
permiſſum. Nam hic Perutia non directo, ſed per fideicommiſ-
ſum ſuccedit, *ita docuit Bart. in l.paterfamilias, nu.6.in fin ff.de hæred.*
inſtit.quem ſecutus eſt Iaſ.in l.vnica, colum. 2.verſic. ſecundus modus,C.de
iis,quæ pœnæ nom.& alios ſupra in præmiſſis retuli. Non ergo experiri
potuit Perutiæ hæres, nulla † ei reſtitutione ſaltem verbali facta, 49
iuxta l.reſtituta,& l.facta,ff.ad Trebellian. & ſcribit clare Alexand. in d.
l.reſtituta,in princip. num. 2. cum itaque actione † careat hic Peru- 50
tia à limine iudicii repelli debet, *l.Titius,vbi Bart. & cæteri, de verb.*
obligat.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
ſpondeo,*d.l.ſi pars,§.illud,ff.de inoff.teſtam.*procedere in eo,qui ne-
ceſſitate coactus nomine ſui officii,veluti tutoris,agit ad conſe-
quendum legatum ſuum pupillo relictum. Nam is petendo le-
gatum, non ſibi præiudicat quoad querelam ſuo nomine mo-
uendam,quemadmodum copioſius dicemus infra, ad declara-
tionem quarti argumenti ducti *à l. cum quadam, C.de adminiſt.tut.*
ſed diuerſum eſt in caſu noſtro,in quo Perutia non nomine offi-
cii,nempe executoris,ſed etiam....conſenſit,*vt mox ſubiciam.* Nõ
obſtat ſecundum ex *l.filius, §.multo,ff.de inofficioſo teſtamento*, quia
reſpondeo,quod eo in caſu ea ratione id factum eſt, quia ſucce-
dens querelanti teſtamentum,cauſa iam cœpta, habet eam cau-
ſam omnino peragere,idque potius coacte facit, quam ſua ſpõ-
te,*vt ibidem declarat. Alber. num. 1. Quam interpretationem probauit &*
*Fulgoſ.in l.Papinianus,§.meminiſſe.2.ff.eodem tit.de inofficioſo teſta.*quo
loci & illud annotauit,hæredem † ſuccumbentem in lite, quam 51
defunctus temere & calumnioſe ſuſceperat, non condemna-
ri in expenſis; quaſi quod id faciat coactus neceſſitate quadam,

Digitized by Google

vel verius ignatus, ob id, quod in facto alterius ſuccedit, litem eſſe calumnioſam. Conſtat itaq; hoc reſponſum, nihil huic noſtræ opinioni officere.

Non obſtat terinm, quia reſpondeo, *vt iam dixi ſupra, illa iura, nempe, l. aduerſus, §. 1. ff. de inoff. teſt. & l. tut. ff. de his, quib. vt indign.* procedere, cum tutor nomine officii coactus egit *de inoff. teſta.* Nam
52 tutelæ † officium ab initio coacte ſuſcipitur, & poſt coacte geri-
53 tur; ob id, ſi tutor tanquam tutor agit, † iuri ſuo non præiudicat. *Ita ſcribit Ioh. de Plat. Ang. Aret. & Vigil. in d. §. ſi tutor, Inſtit. de inoff. teſt. & hos ſequitur Tiraq. in tract. de retract. conſang. 2. gl. 9. n. 371.* ſed diuerſum eſt in caſu iſto, vbi Perutia ſponte, & tanquam priuata perſona ius habens in his bonis io caſu contrauentionis conſenſit alienationi. Quod autem Perutia proprio nomine conſenſerit, & tanquam perſona diuerſa ab illa executoris, dicam in reſponſione ſubſequenti.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, *d. l. cum quadam,* loqui, & procedere, quando tutor vel curator nomine officii tutelę vel curæ conſenſit. Nam tunc iuri ſuo proprio non præiudicat. At diuerſum eſt in caſu noſtro, in quo (vt dixi ſup.) hic Perutia cõſenſit ſuo proprio nomine: nimirum, ſi ſibi præiudicauit. In hac reſponſione duæ aſſertiones ſunt nobis probandæ. Vna, quod is, qui conſentit actui nomine proprio, cui nomine officii tantum conſentire poterat, ſibi pręiudicet. Altera, quod in caſu noſtro Perutia conſenſerit tanquã perſona priuata & nomine pro-
54 prio. Prima aſſertio, quod actui conſentiens † ſuo proprio nomine ſibi præiudicet, probatur *in l. etſi n, C. de præd. min.* Quo loci ſcriptum eſt, tutorem nomine ſuo conſcotientem alienationi bonorum minoris, ex ſua perſona teneri. Ita etiam probat *l. Procurator, qui pro euict. ff. de proc.* Hinc reſpondit Ruin. *conſ. 47. nu. 15. lib. 2.* quod ille, qui conſenſit, alium moleſtari contra teſtatoris prohibitionem, ita commodo à teſtatore relicto priuaturi, vt ipſemet moleſtans, quando ſcilicet id non permiſit ex neceſſitate officii, & hęc aſſertio ex his, quę mox ſubiiciam, confirmatur. Illa vero ſecunda aſſertio, nempe Perutiam ſuo proprio nomine huic alienationi conſcoſiſſe probatur: Primo, quia conſtitu-
55 it, † ſe proprio nomine tenere & poſſidere. Qui ſane actus ſolum conuenit ei, qui ius habet in re, *iuxta l. quamuis, §. 1. & l. quod meo, ff. de acquir. poſſ. Et in ſpecie Crauet. in ſæpius citata quaſt. de indemn. mul. nu. 38. qui huius ſententiæ citat Caſtr. conſil. 314. omiſſo primo, in fin. lib. 2. addo ego Corn. conſ. 6. nu. 6. 7. lib. 2.* Secundo probatur, quia Perutia,
56 pro huius alienationis obſeruatione, obligauit † omnia bona ſua, qui quidem actus ſignificat, conſenſum fuiſſe ſuo nomine proprio adhibitum. *vbi declarat Crauet. vbi ſupr. nu. 39. poſt Socin. Sen. conſ. 100. col. 2. verſ. 2. quia, libr. 3. & Bald. conſil. 333. Nobilis, col. 1. lib. 5.* qui reſponderunt, illum ſuo proprio nomine priuato, & non officii conſentire, qui propria bona obligat. His accedit text. clarus *l.*
57 *Procurator, qui pro euictione, ff. de procur.* vbi Procurator, † qui fidem ſuam aſtrinxit, id eſt, ſe obligauit, tenetur obſeruare finito officio; atque ita tenetur nomine proprio. Ea eſt ratio, qui aſtringẽdõ fidem propriam exceſſit terminos officii, & tenetur tanquam perſona priuata. *Ita d. l. Procurator, ſunt interpretati Socin. Sen. conſilio 154. column. 2. verſic. ſecundus caſus eſt, libro 2. qui alios eiuſdem opinionis recenſet. Ita etiam intellexit Corn. conſil. 6. num. 6. lib. 2. & in ſpecie magis*
58 *Boer. quaſt. 80. in fin.* vbi decidit, quod tutor † tenetur finito officio obſeruare contractum, ſi propria bona obligauit pro obligatione contractus. Et eo loci ita iotellexit, *d. l. etſi n, C. de prædiis minor.*
59 Adfert ſimile de marito † alienante bona vxoris, pro qua & ſua obligauit, vt vxore mortua contractum obſeruare teneatur ad ſui detrimentum. *Idem Boerius quaſt. 173. num. 6.* Accedit quod re-
60 ſpondit Decius, *conſil. 7. num. 6.* quod ille, qui animo † nouandi ſe obligauit, tenetur proprio oomine, & non tanquam fideiuſſor, *& ad rem noſtram Decium ſecutus eſt Pariſienſ. conſilio 16. numero 113. libro 2.*

Non obſtat quintum, quia reſpõdeo ex iam dictis, Perutiam non conſenſiſſe officii nomine, ſed ſuo proprio, & ideo ſua perſona ſimpliciter, vt priuata, non autem vt executoris, hic debet conſiderari.

61 Non obſtat ſextum argumentum, nempe nemini † officium ſuum eſſe debere damnoſum, quia reſpondeo, diſtinguẽdo tres caſus. Primus eſt, cum officium eſt ex illis, quæ coacte ſuſcipiuntur, & coacte geri debent, ſicuti tutela, cura, & his ſimilia. Hoc in caſu, qui nomine officii actum gerit, iuri ſuo proprio non præiudicat. Ita procedunt, quæ diximus ſupra de tutore & curatore, ex *l. cum quadam, C. de adminiſt. tut. & illis ſimilibus. Ita d. l. cum quadam, declarat Alber. in l. Caius, col. 2. verſ. primo caſu non præiudicat, ff. de pign. act.* Et hoc in caſu etiam procedit, ſi Aduocatus † fuiſſet coacte 62
alicui datus, is patrocinium ſuum pro cliente pręſtando, iuri ſuo non præiudicaret, & hoc in caſu declaratur illa *l. vlt. in princ. ff. de inoff. teſt. & poſt Salycet. §. ſunt qui putant, ff. de iis, quib. vt indig. Quæ ſane iura ita explicant & declarant Alber. in d. l. poſt legatum, §. aduocatum, Vigilius in §. ſi tutor, Inſtit. de inoff. teſt. à quib. non diſſentit Tiraq. in tractat. de retract. conſang. §. 1. gl. 9. nu. 271.* Ea eſt ratio huius caſus, quod neceſſitas officii excuſat. Et hoc in caſu nos non verſamur, quia iam demonſtrauimus, officium executoris ſponte ſuſcipi; & diximus, hunc Perutiam non neceſſitate officii coactum, ſed ſpõte ſua, ſuoque nomine huic alienationi conſenſiſſe, quod & infra repetam.

Secundus eſt caſus, cum officium ex illis eſt, quæ ſponte ſuſcipiuntur & exſequuntur: & agitur de actu, qui a ſolo conſenſu & declaratione animi non pendet, ſed requirit quid plus, vt traditionem iuris & rei. Hoc in caſu, qui aliquid huius officii nomine egit, ius ſuum non perdit. Ita dicimus in aduocato, qui † & ſi in 63
cauſa rei vindicationis pro actore vindicante patrocinium præſtet; non tamen transfert ius in alterum: *ita procedit, l. inter officiũ, ff. de rei vind. vt eam ibi declarant Bart. & Ang. à quibus non diſſentit Tiraq. de retract. conſang. §. 1. gl. 9. nu. 268.*

Tertius eſt caſus, cum officium eſt voluntarie ſuſceptum, & actus, qui geritur, non pendet à volũtate huius, ſed poteſt à partibus geri etiam eo contradicente. Hoc caſu ſola præſentia obtinentis officium nil ei obeſt, ſicuti dicimus in teſte & in Notario, qui etſi † pręſentes ſint contractui, vt teſtis, vel vt Notarius, non 64
tameo ſibi præiudicant. *Ita intelligitur, l. Titia, la 1. §. Lucia, ff. de legatis 2. Ita eam & illi ſimiles interpretatur, & declarat Alber. quem mox referam.*

Quartus eſt caſus, cum officium ſponte ſuſcipitur & agitur de actu, † qui poteſt impediri ſola contractione obtinentis offici- 65
um. Hoc caſu, quia adeſt nomine officii, & non contradit, iuri ſuo præiudicat. *Ita procedit, l. vlt. ff. de inoff. teſt. & ita pariter intelligitur, l. fideiuſſor, §. pater, ff. de pign. vt declarat idem Alber. in d. l. Caius, col. 2. verſ. vlt. caſu, quando, ff. de pign. act. à quo non diſſentit Tiraq. in d. tract. de retract. conſang. §. 1. gl. 9. nu. 143. & hic eſt caſus noſter.* Nam & hic poterat Perutia facile contradicendo impedire hãc alienationem. Quod, cum non fecerit, iuri ſuo præiudicium attulit. Præterea & ſecundo reſpondeo vno verbo, & concedo, quod officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum, cum terminos officii non
excedit. At cum † excedit, ſibi nocet, *vt probat, l. vlt. ff. de inoffic. teſt.* 66
& dixi ſupra. Cum ergo noſtro in caſu hic Perutia exceſſerit fines officii executoris, & adminiſtratoris, obligando ſe proprio nomine, mirum non eſt, ſi omne ius ſuum amiſit, quia tenetur obſeruare, quod promiſit.

Non obſtat ſeptimum, quia reſpondeo, ex iam deductis nil obeſſe doctrinam Salyceti, qui loquitur in iudice, qui non ſponte, ſed oeceſſitate officii compulſus facit. *Et Bal. d. conſ. 102. lib. 2.* nil repugnat, imo nobis fauet, dum ibi *col. 2. ver. prima quaſt.* ait, quod
quis † præiudicat ſibi in iure fideicommiſſi, cum ſuo facto, illius 67
dies cedit. Ita etiam non obſtat reſponſum Caſtr. *conſil. 259. omnis difficultas, lib. 1.* quia vere Caſtrenſis ibi, *nu. 4.* reſpondit, hunc conſcoſum præiudicare ipſi conſentienti, qui ſimpliciter habet ſuccedere: ſecus eſt *(inquit Caſtrenſis)* quando illi conſentienti eſſent relicta illa bona pro conſeruatione agnationis & familiæ, quia tunc nõ præiudicat ſibi, & multo minus ſuis ſucceſſoribus: cum eo caſu non ſuccedentis perſona & fauor, ſed ipſius teſtatoris conſideretur, cui quidem fauori oon potuit is conſentiens renuntiare.

Præterea admiſſo, quod io caſu Caſtrenſis conſentiens ſibi ipſi non præiudicaſſet, illud mirum non eſt, quandoquidem ignorabat ille conſentiens teſtamenti diſpoſitionem & cõditionem illi adiectam. Quod hic non contingit, vbi omnia certa & clara erant huic Perutiæ.

Non obſtat octauum & vltimum, quia reſpondeo, propoſi-
rionem illam, quod conſentiens † actui nulli ſibi non præiudi- 68
cat; intelligitur, & procedit, cum alienatio eſt nulla aliunde, quã ex defectu conſenſus. Nam tunc vitiato principali vitiatur & conſenſus illi acceſſorius: ſed diuerſum eſt, cum nullitas prouenit à ſolo conſenſu. Hoc enim caſu dicimus, conſenſum quamuis nullum præiudicare conſentienti. *Ita reſpõdet & declarat Crauet. in illa quaſt. de indem. mulier. nu. 40. Et exemplu ſupra deductu in primo noſtra opin. argum.*

Præterea & ſecundo ſubiungit Crauet. *d. nu. 40. verſ. ſecundo reſpondeo, &c.* quod contraria proceduot in nudo & ſimplici conſenſu.

ſenſu. Sed diuerſum eſt in hoc caſu, in quo vltra ſimplicem conſenſum intercesſit conſtitutum, & propriæ ſubſtantiæ obligatio, *vt ſupra dictum fuit.*

Reſpondeo tertio, vna cum eodem Crau. *d. nu. 40. verſ. tertio reſpondeo*, contraria procedere: quando obligatio principalis eſt nulla iure ordinario & communi, ſed hic diuerſum eſt, quia extraordinario, nempe teſtatoris diſpoſitione, ad fauorem hæredis venditoris. Licet ergo ipſe hæres vendendo nil agat: attamen qui conſenſit, obligatur, cum hic conſenſus acceſſorius non annulletur annullata obligatione principali. *Ita Crau. declarat, d. l. & ſi n, C. de prædiis minor. Ita etiam eam in caſu valde ſimili declarauit Pa-*
69 *ris. conſ. 16. n. 110. lib. 2.* dum reſpondit, quod minor † non potuerit obligari ex ſtatuti diſpoſitione, potuit tamen is, qui illi obligationi conſenſit & eo loci, *nu. 111. & nu. 112.* ratione & auctoritatib. confirmat, præſertim *ex l. vlt. §. Lucius, ff. de cond. indeb.* qua dicimus, quod ſublato principali ex iure aliquo ſpeciali & extraordinario, non extinguitur acceſſorium, *& tradit Felin. in c. olim, nu. 4. in fin. de accuſa. Rom. ſing. 543.*

Reſpondeo quarto vna cum Crau. *vbi ſup. nu. 40. verſ. quarto re-*
70 *ſpondeo &c*, contraria procedere, quando actus † principalis in totum eſt nullus. At hic cõtractus non eſt nullus in totum & abſolute, quia reſpectu Perutiæ conſentientis valet: quo ſcilicet ad eius detrimentum. Et huius declarationis auctoris citat Bald. *in l. et ſi n, C. de præd. minor.* Quæ doctrina comprobatur ex traditione Alex. *in annota. ad Bar. in l. Marcellus, in prin. ff. de fideiuſſ.* cum ſcripſit,
71 quod licet filiusfam. † non poſſit obligari ex diſpoſitiono ſtatuti, attamen obligatur eius fideiuſſor. Et ei loci citat Bald. *in l. 1. ff. eod. de fideiuſſ.* & melius Cynum, *in l. dominum, col. 3. verſ. ſcire debes, C. quod cum eo, qui in alien. poteſt. &c.* Scribit eleganter & docte Cyn. quod, quando principalis obligatio & actus redditur nullus, defectu ſubſtantialium, vt puta defectu conſenſus, non obligatur
62 etiam alter, qui illi obligationi conſenſit, † veluti fideiuſſor. Sed diuerſum eſt, quando obligatio principalis ex alio, quam ex defectu ſubſtantialium deficit; tunc licet principalis obligatio ſit ineſſicax, non tamen eſt ineſſicax conſenſus & obligatio acceſſorũ. Adfert exemplum in ſeruo, qui non obligatur ex ſuo contractu ob id, quod lex impedit, ſeruum obligari: attamen obligatur dominus, vel alter, qui illi obligationi ſeroi conſenſit. Ita ergo noſtro in caſu huius venditoris obligatio deficit, nõ defectu ſubſtantiali, nempe conſenſus, ſed defectu extrinſeco ex voluntate teſtatoris. Licet ergo non fuerit obligatus ipſe venditor: attamen Perutia, quæ conſenſit, obligari potuit, atque ita, quo ad eam illa venditio & contractus tenet.

Et ex his intelligimus, male reſpondiſſe Romanum *conſ. 123. n. 2. verſ. & breuiter dicendum.* cui dixit, annullato contractu ex diſpoſitione ſtatuti Florentini, annullari etiam obligationem ex conſenſu ſyndicorum. Non enim conſenſus reddi poterat nullus, ex quo erat iure ſpeciali, & ex alio, quam ex defectu ſubſtantialium nullus contractus ipſe principalis. Et is text. *l. ſi debitor, §. vlt. ff. quibus modis pign. vel hypoth. ſoluitur*, procedit, cum principalis obligatio eſt nulla defectu iuris communis; quemadmodum ſi-
73 gnificant illa verba; *ſi qua ratio iuris, &c.* Nam, verbum, † ius, in ſuo potentiori ſignificatu de iure communi intelligimus, *§. ſed ius quidem, Inſtit. de iure natur. gent. & ciuil.* Nec repugnat doctrina Decii *in d. l. creditor, nu. 2. de reg. iur.* quia non declarat, quo iure ille actus ſit nullus, & ideo debet intelligi de iure communi iuxta ſupradicta.

Ex his etiam ceſſat illa ratio conſiderata in eo octauo & vltimo arg. quod vbi non conſiſtit principale, nec etiam acceſſorium, ex regula *l. cum principalis.* Eſt enim verius conſiſtere hic acceſſorium principali ſublato, *ex d. l. et ſi n, C. de præd. minor. ac ex aliis ſup. deductis.* Ita etiam ex prædictis diſſoluitur illud, quod clauſulæ acceſſoriæ corruunt, ſublato contractu principali. Et Dec. *in d. conſ. 2. in fin.* nobis fauet, cum velit in promiſſis operari, vt promittens, ratum habeat quod promiſit. Ita Decium declarat Crauetta in illa iam pluries citata quæſtione de indemnitatib. mulierum, *nu 42. verſ. non obſtat, quod &c.*

Ita etiam non refragatur doctrina Soc. Sen. *conſ. 215. in fin. lib. 2.* quia reſpondet Crauet. *quo ſup. n. 47.* illum loqui in eo caſu, in quo eadem aderat ratio in acceſſorio, quæ & in principali: & niſi ſuccurſum eſſet obligationi acceſſoriæ, grauabatur principalis, non mirum, ſi à pari procedunt. At ſecus hic, vbi diuerſa adeſt ratio principalis & acceſſorii, vbi conditio alienantis non læditur, etiamſi hic executor, qui conſenſit, obligatus remaneat, ex quo contra alienantem non datur recurſus, *vt probatur in d. l. et ſi n, C. de prædiis minor. vbi gloſſ. & Doctores.* Præterea (vt ait Crauett.) in caſu Socini agebatur de damno euitando; hic vero de lucro cum iactura emptoris. Quocirca nihil nobis illa doctrina repugnat, cum diuerſa ſit ratio † lucri & damni, *l. vlt. C. de codicill. cum ſimil.* Concludo itaq; Perutiæ hæredem contrauenire non poſſe huic alienationi, cui ipſe Perutia pater conſenſit: cum non poſſit hæres impugnare factum defuncti: *iuxta l. cum à matre, C. de rei vindic. cum ſimil.*

Iacobus Menochius, I C.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ diuerſæ, à diuerſis iudicibus, inter diuerſas perſonas, diuerſis temporibus, ex vna eademque facti ſpecie iuſte ferri poſſunt.*

2 *Sententia lata contra vnum ex cohæredibus per inofficioſum teſtamen. ad fauorem filij, non nocet alteri cohæredi.*

3 *Victor in cauſa pro parte, & conuenire, & cõueniri pro parte tantummodo poteſt.*

4 *Sententia contra adulterum, de crimine ſimul commiſſo, non nocet adulteræ, & quæ ſit ratio.*

5 *Appellatio ab vno ex correis condemnatis, ex vna & eadem cauſa, diuerſis tamen ſententiis, non prodeſt alteri.*

6 *Sed duplex requiritur ipſius interpoſitio: & ratio ibi aſſignatur.*

7 *Sententiæ non ſunt aliorum exemplo ferendæ.*

8 *A communi opinione recedendum non eſſe in iudicando.*

9 *Licet contra eam aliquando iudicandum fuerit.*

10 *Sententia quod ſit ferenda ſecundum exempla aliorum, habet locum, quoad inferiores iudices, non autem quo ad pares.*

11 *Cur diuerſæ ſententiæ in vna & eadem cauſa à diuerſis iudicibus ferri poſſint.*

12 *Sententia in connexis lata contra vnum, alteri non nocet.*

13 *Sententia contra falſos teſtes producentem, & condemnatum de falſo, non neceſſitat, ipſos teſtes eſſe falſos.*

14 *Notarius condemnatus de falſo inſtrumento, non nocet domino inſtrumenti.*

15 *Sententia abſolutoria in connexis, alteri prodeſt.*

CONSILIVM LIX.

Initium à Domino.

PVlchrum eſt dubium, cui reſpondere de iure rogatus ſum, † *an diuerſæ ſententiæ à diuerſis iudicibus, inter diuerſas perſonas, diuerſis temporib. ex vna eademq; facti ſpecie ferri poſſint*, quemadmodum euenit in hac cauſa inter Dn. Scarampum actorem, & Gaſſantum ac Gambaranam, Sauilianenſes reos conuentos. Nam, cum inter hos de domo eſſet contentio, Gaſſantus iam multis abhinc annis pro dimidia domus conuentus à Scarampo condemnatus fuit à Taurinenſi Senatu, eam dimidiam domus relaxare Scarampo. Nunc vero Gambarana alterius dimidiæ domus poſſeſſor conuentus ab eodem Scarampo ex eiſdemmet iuribus, quibus egit contra Gaſſantum, abſolutus fuit à Senatu Pinerolii. Ego certe in hac opinione ſum, iuſte ferri potuiſſe. Quod, vt dicam, hic adducor.

Primo ex text. *l. nam etſi parentib. § filius, ff. de inoff. teſt.* cuius verba hæc † ſunt: *Filius, qui de inofficioſi actione aduerſus duos hæredes ex-* 2
pertus, diuerſas ſententias iudicum tulit, & vnum vicit, ab altero ſuperatus eſt: † & debitores conuenire, & ipſe à creditoribus conueniri pro parte 3
poteſt, & corpora vindicare, & hæreditatem diuidere, &c. Idem pene ait Vlpianus *in l. circa, ff. eod. tit. de inoff. teſt.* cum ita ſcribit: *Circa inofficioſi querelam euenire plerumq; adſolet, vt in vna eademque cauſa diuerſæ ſententiæ proferantur, &c.*

Secundo, in hanc ſententiam adſero tex. *l. denunciaſſe, §. vlt. ff. ad l. Iul. de adul.* quo † loci adulter & adultera de crimine ſimul commiſſo accuſati fuerũt. Dubitatur, ſi adulter erit damnatus, an ea- 4
dem ſententia damnata cenſeatur & adultera. Et reſpondit Iuriſconſult. non eſſe damnatam. Rationem hanc reddit. Quid enim adulter inimicitiis oppreſſus eſt, vel falſis argumentis, teſtibuſq; ſubornatis apud præſidem grauatus, qui aut noluit, aut non potuit prouocare. Mulier vero iudicem religioſum ſortita pudicitiam ſuam defendat? Ita noſtro in caſu potuit condemnari olim Gaſſantus à Taurienſi Senatu erga Scarampum. Potuit abſolui nunc Gambarana à Scarampi moleſtia. Quandoquidẽ, vel falſis

Digitized by Google

CONSILIVM LX.

Initium à Domino.

LONGO ſtudio, & diligenti conſideratione per-
penſo controuerſo caſu in D. Lazarum Delphi-
num, & D. Bartholomeam de Lignano ex nobi-
liſſimo oppido Bunei, viſa eſt diſputatio non pa-
rum difficilis & perplexa; quam vt paucis, quan-
tum res ipſa poſtulat, & clare diffiniam, ad duo capita quæſtio-
nem hanc deduco. Et primo in capite demonſtrabimus, *An Ca-
tharina olim filia d. Bartholomeæ vel naturalis vel ſpuria fuerit, vt cogno-
ſcamus, an fuerit capax legati facti vel non.* Secundo in erit caput, præ-
ſuppoſito, quod eſſet capax, *an, poſteaquā mortua eſt Catharina ipſa,
antequam fuerit collocata matrimonio, tranſmiſerit legatum dotis ad ma-
trem ipſam Bartholomeam.*

1 Quo ad primum illud caput, dicendum videbatur prima (vt
dici ſolet:) facie dict. Catharinam fuiſſe naturalem, non autem
ſpuriam.

1 Primo, quia † potius quis præſumitur naturalis quam ſpuri-
us ad euitandum maius delictum: *ita in terminis reſpondet Bald. conſ.
448. quæritur imprimis, col. 2. 3. dubio, lib. 1. quem ſecutus eſt Crauet. conſil.
138. nu. 1. & conſil. 166. nu. 1.* Ex hac ergo præſumptione ſatis videtur
2 fundata intentio d. Bartholomeæ. † cum præſumptio transfe-
rat probandi onus in aduerſarium, *l. generaliter. §. ſi petitum. in fin.
ff. de fideic. liber. & tradunt Dec. conſil. 540. nu. 11. & late Didacus Couar.
Hiſp. lib. 2. variar. reſol. cap. 6. nu. 1.* Quæ præſumptio ex veris teſtium
probationibus coadiuuari videtur, cum ex illis videatur proba-
tum tempore natiuitatis & conceptionis dict. Catharinæ, d. Bar-
tholomeam fuiſſe ſolutam, cum Anton. Ferrerius olim vir fuiſ-
ſet vita functus, quo fit, quod cum & Dn. Petrinus Delphinus d.
Catharinæ pater fuerit ſolutus, Catharina nata ex ſoluto & ſo-
luta, retenta in domo & affectu maritali naturalis filia eſt, *vt gl. in
rub. de concub. & clare tradit Ioh. Baptiſta Caccialupus de S. Seuerino, in
l. ſi qua illuſtris, nu. 29. 30. C. ad S. C. Orfician. qui eiuſdem ſententia citant
Bald. in authen. licet, C. de naturalibus, lib. ... in l. eam quam, col. 13. C. de fi-
deicomm. quibus accedunt Cagnol. d. l. ſi qua illuſtris, nu. 4. 5. Iaſ. conſil. 51.
lib. 3. Dn. Alciat. tract. præſumpt. reg. 2. præſumpt. 4. num. 5. & Petrus Placa
3 Hiſp. lib. 1. Epitom. delicto, cap. 41. nu. 4.* relati † enim omnes ſcribunt
tria eſſe neceſſaria, vt naturalis filius, & non ſpurius dicatur, pri-
mo, quod illius mater fuerit, vt concubina, à viro in domo affe-
ctu maritali retēta: ſecundo, quod ſolum illi viro ſui copiam fe-
cerit: tertio, quod vterq; eorum non fuerint vinculo matrimo-
nii ligati. Primum eſt clarum, quia Dom. Lazarus Delphinus eſt
in actis, non ſemel confeſſus, Dn. Bartholomeam fuiſſe à d. Do-
mino Petrino in domo retentam affectu maritali. Et hoc pro-
bāt teſtes; & dato, quod non fuiſſet probatum, nihil refert, quia
ex † communi vſu loquendi, & illa dicitur concubina, quæ in
4 domo affectu maritali non retinetur, *vt ſcribit Ioan. Baptiſta Cac-
cialup. d. l. ſi qua illuſtris, nu. 4. & ibi Cagn. num. 5.* qui dixit, ex æquita-
te Canonica hoc ſaltem poſſe dici, quod & ante eum probaſſe
videtur Bald. *quem refert & probat Crauet. conſil. 166. nu. 8. in fin. qui-
bus accedunt Iaſon conſil. 51. lib. 3. & Placa Hiſp. d. lib. 1. Epit. delicto, cap. 41.
num. 4. in fin.* & inquit præcitato loco Crauet. ſtandum eſſe Do-
ctorum aſſertioni ſuper communi hoc loquēdi vſu. Secundum
requiſitum ſatis ex iuris præſumptione eſt probatum, quia non
præſumitur mulier pluries delinquere, argumen. *l. merito, pro ſoc.*
Tertium requiſitum (vt dixi) ex teſtibus dicitur probatum. Ve-
re ergo conſtare videtur, d. Catharinam fuiſſe naturalem, non
5 ſpuriam. Quo ſtante ſequitur, d. Catharinam fuiſſe legati capa-
cem, ex quo Dn. Petrinus nullam legitimam & naturalem pro-
lem, nullumque aſcendentem habebat, quibus neceſſe haberet,
Catharina excluſa, relinquere, *ex tex. auth. licet, C. de natur. liber. vbi
Bald. & cæteri omnes.*

6 Secundo adducebar, † quia hodie clarum eſt indiſtincte filio
naturali ex iure Pontificio deberi alimenta, *cap. cum haberet, in fin.
extra de eo. qui duxit in matrim. quam polluit per adulte. vbi clare Abbas,
& Aret. Inſtit. de iure nat. gen. & ciuili. in princ. plures citat Dec. conſ. 312.
nu. 4.* qui affirmant, hoc non modo locum habere in terris Pon-
tificis Max. vbi iuxta ſolam Pontificis diſpoſitionem ius dicitur,
verum etiam in terris Cæſaris, vbi iuxta iuris ciuilis conſtitutio-
nes ius adminiſtratur, *quam ſane ſententiam probarunt & Ruin. conſ.
108. nu. 9. lib. 1. & conſ. 95. nu. 4. lib. 3. Soc. Iun. conſ. 130. nu 3. lib. 2. Roland. à
Vall. conſil. 74. nu. 47. lib. 1. Petrus Placa Hiſp. lib. 1. Epitom. delicto. cap. 41.
nu. 21.* Imo fortius cenſuit Ruin. *conſ. 124. nu. 8. 9. 10. lib. 1.* licuiſſe pa-
tri † filio ſpurio in terris Imperii donare alimentorum cauſa, 7
*quod placuit & Pariſ. conſ. 141. nu. 27. lib. 2. & dum hoc idem affirmat Iaſ.
conſ. 26. n. 4. lib. 1.* fortius ait † patrem non expreſſiſſe in teſtamen- 8
to hunc ſpuriū his alimentis priuare: *& huius ſententia citaut Dyn.
conſ. 17. idem, non relato Dyne & Iaſone, affirmauit Marſil. ſing. 358. pater
de iure, &c.* qui Baldum tantum huius opinionis auctorem retu-
lit. Cum ergo legatum dotis à Petrino factum cenſeatur loco a-
limentorum factum (vt ſtatim ſubiiciam) *tradit clare Boer. qu. 127.
nu. 2.* ſequitur potuiſſe relinqui.

Tertio, & fortius pro d. Bartholomea vrgere videbatur, quia
affirmarunt celebriori calculo interpretes, † filiam non modo 9
naturalem, ſed & ſpuriam à patre debere dotari, *ita ſcribunt Bart.
l. Mæuius. §. duobus, nu. 18. de legat. 2. Bald. neque mater, C. de iure dot. Ab-
bas conſ. 115. lib. 2. cum aliis relatis per Ripam in l. 1. nu. 6. ff. ſolut. matr. addo
Bald. conſ. 262. Recolend. 2. dub. lib. 1. Et plura ſcribit Boer. qu. 127. nu. 2. 7.* v-
bi inquit, † non debere credere quantitatem alimentorum, cum 10
illius loco dos data cenſeatur, *& Bart. l. Titio centum, §. Titio genero,
nu. 6. ff. de cond. & demonſtrat.* ſi ergo recte legatum dicitur factum
Catharinæ, ſequitur, illi ſuccedere potuiſſe videtur Bartholo-
mea mater, *iuxta auth. defuncto, C. ad Tertull.* Eſt enim † communis 11
concluſio ſcribentium, etiam infantem ſuam hæreditatem ma-
tri tranſmittere, *vt eſt gloſſ. in l. apud hoſtes, C. de ſuis & leg. & tradunt
omnes in l. ſi infanti, C. de iure deliber. Dec. conſil. 250. colum. 2. cum aliis à
Pariſ. relatis, conſil. 36. nu. 14. lib. 3.* Hæc me hæſitantem reddebant,
vt in primo hoc capite contra Dom. Lazarum Delphinum re-
ſponderem.

Re tamen ipſa diligentiſſime animaduerſa ac perpenſa, totus
in contrariam diſceſſi ſententiam, nempe d. D. Bartholomeam
nihil ex hoc dotis legato olim Catharinæ facto poſſe conſequi,
quod nunc verum oſtendam, ſed prius dicam; dict. Catharinam
non fuiſſe ſimpliciter filiam naturalem, ſed ſpuriam, tanquam
ex concubitu adulterino conceptam: quod iuris præſumptione
ante omnia adiuuatur, † cum filius potius ſpurius eſſe præſuma- 12
tur, quam naturalis, *ita conſuluit Alciat. reſponſ. 268. nu. 2. 3. & reſpon-
ſo 269. nu. 1. 2.* ibique mouetur quinque rationibus, & illa præſer-
tim fortiori, † quod nec filius præſumitur legitimus, ſed potius 13
naturalis, quia matrimonium eſt facti, & facta non præſumun-
tur, *citat Bartol. conſil. 42. Viſa inquiſitione, & Corneum conſil. 68. Placet
mihi, lib. 1. Dec. l. emancipati, C. de collation. eſt num. 3.* quam rationem
inquit Alciatus, procedere in caſu noſtro, quia plura requirun-
tur, vt mulier dicatur concubina: & quæ non præſumuntur. Ci-
tat poſtmodum & in terminis gloſſ. penult. *cap. lator. extra. qui fi-
lii ſint legitimi*, & ibi Præpoſitum, qui clare dixit, filios præſumi
natos ex adulterio. Sed eſto, quod hæc Alciati opinio ſit dubia.
Secundo, ſpuria creditur in caſu noſtro ſine controuerſia, quia
iam conſtat, tempore, quo concepta & nata eſt dicta Catharina,
ipſa Bartholomea erat matrimonio iuncta cum Antonio Fer-
rerio, † quo fit, vt Catharina nata ex Domino Petrino ſoluto, & 14
Bartholomea ligata vere ſpuria dicatur, *vt ſupra retuli, & tradit A-
retinus, §. nouiſſime, Inſtitut. de S. C. Orfician. Catel. Cotta in ſuis memo-
rialibus, in verbo ſpurius, quos citat Placa d. libro 1. Epitom. delictorum, ca-
pit. 41. num. 1. Socinus Iunior conſil. 130. num. 1. libro 2.* vt † econtra, na- 15
tus ex ſoluta & vxorato dicitur ſpurius, ſecundum veriorem
ſententiam, *quam probat late Dec. conſilio 307. 5. 6.* Quod autem dict.
Bartholomea virum Antonium Ferrerium haberet, cum coha-
bitaret domo Domini Petrini, fuit clariſſime ex latere Dn. La-
zari conuenti probatum teſtimonio octo virorum, qui clare de-
ponunt, ſe vidiſſe & cognouiſſe, & alloquutos fuiſſe dict. Anto-
nium, cum dict. Bartholomea ſuſcepit d. Catharinam, & cum v-
na cum Domino Petrino moram traheret. Quibus † teſtibus, vt 16
ditioribus & nobilioribus eſt ſtandum, *ita egregie tradit Crauetta,
conſil. 249. num. 13.* vbi ſubdit, eſſe credendum his, quæ veriſimi-
liora deponunt, vt iſti fecerunt, qui de viſu & de illius cognitio-
ne affirmant, *quod tradit & Decius conſil. 134. colum. fin. & Goz. adin.
conſil. 8. num. 46. conſil. 13. num. 27. Pariſ. conſil. 12. in fin. lib. 1. & alibi ſæpe,*
quorum teſtimonium confirmatur teſtimonio duorum, qui ex
latere dictæ Bartholomeæ fuerunt examinati, hoc eſt, Arnandi
& Franciſchini Corui, qui clare affirmarunt, dictam Bartholo-
meam cum dicto Antonio viro ſuo inhabitaſſe domum dicti
Petrini, eo tempore, quo d. Catharina eſt ſuſcepta, nec † horum 17
dicta & depoſitiones poteſt amplius ipſa Bartholomea impu-
gnare, cum illorum perſonam ſemel approbauerit, *vt eſt notab.
doctrina gloſſa, in §. & licet, in verbo, ſupplicia, in authentic. de teſtibus,
Corſet. in ſuis ſingul. in verbo, Teſtis, incipit, vbicunque, &c. Marſil.*

ſing.92.licet teſtis &c. Neuiz. conſil. 47. num. 2. circa fin, & poſt multos
18 *tradit conſ. 100. in fin.* qui dixit † & hoc caſu vni teſti tantum eſſe
teſtandum. Nec me mouent aliqua quæ aduerſus teſtes ipſius
Domi. Lazari obiiciuntur, quod ſcilicet varia deponere videan-
tur. cum interrogati alter dixerit d. Antonium fuiſſe rubei colo-
ris, alter morelli ſeu nigri, alter quod barbam habebat nigram,
alter canam, alter quod erat ætatis annorum quinquaginta
quinq;, alter ſexaginta, alter ſeptuaginta, quia reſpondeo, quo
ad ætatem non eſſe mirum, quod varient, cum nõ omnes ſciant
ſuper ætate eodem modo iudicare; vt enim vnuſquiſq; eorum
ſibi viſum fuit iudicanit, imo fere omnes conueniunt in ætate;
vt eſt Franc. Vialu, Antonius Berreta, Iacob. Beccaria & Ioh. Anton. vt et-
iam videmus eſſe variatum per teſtes d. Bartholomeæ, cum ali-
qui dixerint d. Antonium fuiſſe ætatis annorum 40. alii 50. cum
in loco Margaritæ moram traheret. Ceſſat enim omnis diffi-
19 cultas; cum conſtet de perſona ipſius Antonii. † nam quod di-
citur homines recognoſci ex aliquo ſtigmate & ſigno *iux. tex. l.*
ſtigmata. C. de fabric. lib. 10. intelligitur, cum agitur de recognitio-
ne illius, qui vel per longam abſentiam, vel ex altera cauſa, vt ta-
lis. vix recognoſci poteſt, *vt præſupponit. Barth. in d. l. ſtigmata. &*
Corſe. in ſuis ſing. in verbo. teſtis. incipien. dictum teſtis. & quia duo illi
teſtes d. Bartholomeæ recognouerunt d. Antonium commo-
rantem in domo d. Petrini, ex quibus ceſſat, quod dicitur de
barba nigra, vel cana, & de colore, quia homines in ea ætate con-
ſtituti barbam habent non in totum nigram, nec in totum ca-
nam, & ideo non eſt mirum, quod vnus dixerit nigram, alter ca-
nam. & idem de colore eſt. quia color rubeus non multum in fa-
cie hominis diſtat à colore quem vulgo morellum, ſeu caſta-
neum appellant, vt quotidie eſt videre. clare ergo conſtat d. An-
tonium vixiſſe tempore natiuitatis d. Catharinæ, quæ ſane res
clarior apparebit, ſi demonſtrabo ex latere d. Bartholomeæ mi-
nime probatum fuiſſe d. Antonium vita fuiſſe functum, ante-
quam ipſa ſe conferret ad habitandum cum d. Petrino. Nam
nouem teſtes hac de re interrogati pro d. Bartholomea nihil pe-
nitus probant. ſeptem enim fuerunt examinati in primo exa-
mine, duo ſunt additi in ſecundo. Ex primo ergo examine fuit
priore loco interrog. Bernar. Biſſonetus. qui ex multis nihil
probat. Primo, quia ſolum dixit, audiuiſſe in loco Margaritæ, v-
bi hoc fuit dictum d. Anton. in regionibus Lombardiæ, vbi ſeſe
20 contulerit deceſſiſſe; † non enim exprimit quo tempore in ſpe-
cie is Anton. ſit mortuus: quo ſcilicet anno & menſe, vt erat o-
mnino neceſſe; cum tempus hoc caſu in ſpecie ſit probandum,
vt tradit Bart. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de oper. noui nun. & clare
ſcribit Soc. Sen. conſ. 42. col. 3. verſic. præterea non probat. lib. 1. Nam niſi
probetur in ſpecie, quo tempore ſit mortuus Anton. ſequere-
tur d. Catharinam fuiſſe natam tempore quo ille præſumeba-
tur viuere (: vt ſtatim ſubiiciam:) tempus ergo mortis in ſpe-
cie erat probandum, *quod in ſimili probat Salyc. in l. matrem. in fin. C.*
de probat. Alex. conſil. 86. num. 9. circa med. lib. 2. & Dec. in rubr. C. qui ad-
mitti. 2. lectura num. 37. vbi etiam Cur. Iun. num. 19. Zuccardus num. 35. &
clare idem reſpondit Craue. conſil. 201. num. 33. verſic. rurſus. & licet hic
teſtis paulo poſt dicere videatur, quod iam agitur annus vigeſi-
mus ſeptimus, quo vita eſt functus d. Antonius: attamen ſua il-
la depoſitio non concludit, quia illa verba, *che ſono circa 27. anni*
&c. poſſunt referri non modo ad illa verba quod d. Antonius ſit
mortuus; ſed & ad præcedentia, quod ipſe teſtis non vidit d.
Bartholomeam, vt vere illa verba reſpiciunt, ex vi illius dictio-
nis modificatiuæ. *ſaluo &c.* & eſt ſenſus, quod iam ageret annus
vigeſimus ſeptimus, quo non vidit d. Bartholomeam, ſaluo præ-
ſenti tempore. Secundo non probat etiam in hoc ipſo tempo-
re. cum vtatur illa dictione, *vel circa, vt tradit Rum conſ. 10. num. 3.*
lib. 5. & Curt. Iun. conſ. 14 4. num. 4. Tertio non probat, quia dum de
morte deponit, ſolum deponit de auditu & fama (*: vt & cæteri*
21 *quos ſtatim referam deponunt:*) quo fit, † vt licet mors alicuius per
famam probari poſſit, *vt tradit Barth. in l. ſi quidem. C. ſol. mat. &*
Dec. conſ. 575. num. 2. qui alios citat, attamen duo concurrere de-
bent. Primo, quod teſtes iſti de fama deponentes ſint omni ex-
ceptione maiores: *vt ſcribit poſt Iaſo. & Dec. quos citat Crau. conſ.*
249. num. 14. Secundo, quod hoc audierint à fide dignis, *vt tradit.*
De. Crau. d. num. 14. verſic. item in caſibus; ea ratione quia fama ori-
ginem trahere debet à fide dignis, *cap. qualiter & quando. lib. 2. de*
accuſat. & tradit Barth. in l. de minore. §. plurium. num. 15. de quæſt. &
Aret. conſil. 73. num. 13. Pariſ. conſil. 153. num. 12. lib. 4. Cur. Iun. conſ. 122.
num. 9. circa med. & vtraque qualitas, hoc eſt quod deponentes
ſint teſtes omni exceptione maiores, & quod hi qui famæ ori-
ginem præbuerint, fuerint fide digni, debet deduci & probari,
ſic Crauet. d. conſil. 249. num. 14. verſic. item in caſibus &c. & de teſte
quod ſit omni exceptione maior tradit Cur. Sen. *tract. de teſtibus*
concluſ. 35. & Soc. Iun. conſi. 39. num. 62. lib. 2. Gramma. Neap. conſil. 35.
num. 38. Pariſ. conſ. 24. num. 15. & alibi ſæpiſſime.

Tertio dicere debent, ſe ita credere. *vt tradunt Butrius & Are.*
in c. quoties. de teſtib, Capra conſil. 156. num. 7. Corn. conſil. 62. num. 12. lib.
2. Gramma. Neap. conſil. 35. num. 38. Pariſ. conſil. 24. num. 15. & alibi ſæpiſ-
ſime.

Quarto non probat; quia aduerſatur 5. & 7. teſti, dum dicit d.
Antonium receſſiſſe è d. loco Margaritæ. & ſe contuliſſe in re-
gionibus Lombardiæ, & tamen 5. & 7. teſtis, quos infra referam,
aliter dicunt. † cum ergo ſint ad inuicem contrarii ad commo- 22
dum d. Bartholomeæ, illis non eſt credendum. *l. qui falſo vel varie.*
ff. de teſtib. pulcre Gram. voto 31. num. 20. & idem in conſil. 26. num. 20. di-
xit, quod vbi teſtes ſunt contrarii, nemini creditur. *idem Gram-*
ma. conſil. 31. num. 8. conſil. 38. in fi. conſil. 44. num. 10. Soc. Iun. conſil. 37. nu.
22. conſ. 19. num. 48. lib. 2. Secundus teſtis eodem morbo laborat,
qui etiam aduerſatur tertio teſti & quarto vt *ſtatim referam.* Ter-
tius teſtis Iuuenalis Sicaro eiſdem rationibus ſupra in primo re-
latis non probat; adde quod aduerſatur ſecundo ſtatim relato.
Nam hic dixit d. Antonium in vxorem duxiſſe d. Bartholo-
meam in ipſo loco Margaritæ, & tamen ille ſecundus dixit in
loco Cœnæ. Quibus rationibus ſic pariter reiicitur teſtimo-
nium quarti Petri Bernelli, cum aduerſetur primo & ſecundo,
deponat de ſola fama mortis Antonii, nec dicat à quo audierit.
& quo tempore in ſpecie ſit mortuus. Quintus vero teſtis Bal-
taſſar Arnandus probat contra d. Bartholomeam *vt ſupra retuli.*
ſextus teſtis Catharina Toſcana nihil de morte, vel vita Antonii.
ſeptimus vero teſtis Franciſcus Coruus probat contra domi-
nam Bartholomeam, *vt ſupra retuli,* duo alii teſtes in ſecundo
examine interrogati, hoc eſt Iac. Iuſta & Thomas Borellus eo-
dem morbo laborant, cum ſolum de auditu & fama mortis d.
Antonii deponant, nec quo tempore ſit mortuus. † Rurſus ex 23
multis his teſtibus Bartholomeæ non eſt credendum, quia ſu-
per tempore mortis fuerunt hi teſtes iterum examinati, ſeu (: vt
dicunt:) repetiti, iam eorum publicatione facta, quod non erat
concedendum timore ſubornationis, *iuxta textum vbi Barth. &*
omnes in authen. qui ſemel. C. de proba. & in cap. fraternitatis, extra de
teſtibus. Pariſ. conſil. 107. num. 81. lib. 1. Nec de iuſta & legitima cauſa
conceſſionis conſtat, vt hoc modo potuerint examinari; &
ideo diſputatio in fine cauſę recte in interlocutoria admiſſionis
nouorum capitulorum fuit appoſita: vere nonum hoc capitu-
lum erat reiiciendum, cum contineret ſaltem tacite quæ in pri-
mo erant deducta, *vt egregie tradit Crauet. conſil. 134. num. 47.*
quod ſubornatio interceſſerit apparet clariſſime, quia ipſimet
teſtes in d. ſecundo examine affirmarunt, quod cum fuiſſent à
d. Bartholomæa requiſiti, vt teſtimonium ferrent ſuper hoc
tempore mortis Antonii, ipſi dixerunt ſe ignorare, poſtmo-
dum quod vna ſimul ipſi teſtes conuenerunt, quod eſſe pote-
rant anni triginta ſeptem. † nam hæc teſtium inter ſe conuen- 24
tio, hæcque ſermonis præmeditatio maximam arguit ſuſpicio-
nem. † imo facit vt illis fides adhibenda non ſit, *vt eſt clariſſ. tex.* 25
in l. 3. §. tu magis. ff. de teſtibus. Iaſon. in l. 2. §. vl. numero 6. in fin. de verbo.
obli. Dec. conſil. 105. col. pen. verſic. 3. omnes &c. Pariſ. conſil. 58. numero 74.
libro 3. & Crauet. conſil. 78. in fi. † Nec certe tam ample erant hi te- 26
ſtes interrogandi, ſed ſimpliciter ſuper illa difficultate, an eſſent
anni nouem & viginti; quod receſſiſſet d. Antonius & quod eſ-
ſet mortuus in loco Plebis Cayri agri Papienſis, vt fuit capitu-
latum ſecundo loco, & ita non poterant examinari teſtes ſu-
per tempore in ſpecie mortis nec ſuper fama, & à quo audie-
runt; Cum ergo non debuerint ſuper his examinari † & fue- 27
rint examinati non probant, *vt tradit Barth. in l. 1. §. Antonius. ff. de*
q. & alios refert & declarat Gramma. conſ. 3. num. 9. cum hoc caſu lex
reſiſtat, ex multis relatis rationibus admiſſi nullo pacto pro-
bant, vt per Gram. ex quibus ceſſat illa difficultas, quod aliqui
ex his teſtibus ſecundi examinis dixerint, ſe audiuiſſe d. Anto-
nium mortuum in d. loco Plebis Cayri à Iacobino d. Antonii
fratre; quæ etiam cauſa nihil releuat: quia non conſtat d. Iaco-
binum fuiſſe virum fide dignum, cum ignorare tam ipſe potue-
rit quam ipſi teſtes, cum in eodem loco Margaritæ moram tra-
heret, non enim is Iacobinus dixit vel literas vel nuntium ha-
buiſſe ex d. loco Plebis Cayri. Rurſus non conſtat do. Iacobi-
num fuiſſe fratrem d. Antonii, *iuxta tradita per D. Crauet. conſ. 249.*
num. 12. verſic. 2. principaliter &c. Dec. conſil. 322. & conſ. 524. column. 2.

De.

Do. Alciat. tract. præſumt.regu.1. præſumt. 28.num. 9. Tiraq. de retractu
28 conſang.§.1.glo.16. cum aliis quos ſciens prætereo; † Præterea teſtes D.
Lazari, vt teſtes rei præferri debent teſtibus d. Bartholomeæ a-
ctricis.ita Rum.conſ.158.num.14.lib.5. Reuera ergo conſtat, d. Bar-
tholomeam fuiſſe matrimonio copulatam, quando vna cum
Dom.Petrino Delphino moram trahebat, & ita d.Catharinam
eſſe ſpuriam. Hoc ita patefacto dicendum nunc eſt an d. Catha-
29 rinæ legari à patre potuerit aliquid. † Et dicendum eſt non po-
tuiſſe relinqui, quod in alium tranſeat, ſed hæc dos reuertitur
ad hæredes ipſius Petrini, vt eſt in ter. doctrina Barth.in l.vlti.§.ſi
à ſocero.ff.de his quæ in fraudem cred.quem ſecutus eſt Abbas conſil. 50. &
conſil.115.num. 2. lib. 2. & in claris terminis probant Ripa in l.1.num.67.
ſol.matr. Addo Barth. in l. Mauius. §. duobus, numero 18. de leg. 1. Decius
conſ.312.num. 4. Rum.conſ.74.num. 49.lib.3. Rol. à Valle conſil.74.num.
49.lib.1. quibus in locis huius rei rationem reddunt.

Secundo, dato (:non tamen conceſſo;) quod dos Catharinæ
relicta poſſit ad ſuos hæredes tranſire, non tamen adhuc tranſit
30 ad d. Bartholomæam; quia † quemadmodum ſpuria nec patri
31 nec matri ſuccedit; † ſic econtra nec filiæ ſpuriæ ſuccedunt ipſi
Parentes, cum ex eorum proprio delicto facti ſint incapaces. Ita
clare tradit Bald. in d. authen.licet. C. de natural.libe.Ioan.Baptiſta de S.
Seuerino.l.ſi qua illuſtris.num.77. C.ad S.C.Orficia. Alex.conſ.150.num.6.
lib.2.& plures citat Petrus Placa.d. lib.1. Epit. delictorum. c. 41. numero
22. ſine iure ergo & actione experitur ipſa Bartholomea. Non
obſtant nunc adducta in oppoſitum, quibus ſatis reſponſum vi-
detur: ſed ſigillatim reſpondeo. dico ad illud primum, quod fi-
lius naturalis potius præſumitur, quam ſpurius, vt ſupra retuli,
multis rationibus contrarium probaſſe D. Alciatum reſpon. 268.
qui reſpondet illi rationi, quam afferebat Bald. & poſt eum Cra-
32 uet, † quod delictum non præſumitur. nam inquit ille, non pro-
33 cedere, niſi quando quis eſt reus & ſe excuſat. † agendo autem
aliud eſt. l.qui iurasse.§. ſi pater.ff.de iureiur. & in terminis citat Alc.De-
ci.in l ſi emancipate.num.4.in fin.C.de coll.idem Dec.in capit.ſuper literis.
34 nu.8.in fin extra de reſcript. † Rurſus inquit Dom. Alcia. quod imo
maius delictum eſſet, quando præſumeretur filius naturalis, ex
quo eſſet natus ex illo & illa, qui diu in peccato vixiſſent ex lon-
ga cohabitatione iure Pontificio omnino prohibita. Præterea
& tertio reſpondeo, quod cum iam conſtet d. Bartholomeam
fuiſſe d. Antonio matrimonio iunctam præſumitur Catharina
ſpuria; cum in dubio præſumatur adhuc viuere d. Antonium
cum eſſet adhuc ætatis annorum ſexaginta, præſumitur poſſe
35 viuere per annos quadraginta. † cum præſumatur homo viuere
vſque ad centum annos, vt tradit gloſſ. in vlt. C. de ſacroſ.eccle. quam
eſt ſecutus Barth.in l.2.§.ſi dubitetur.ff.quemadm.teſtam.aper.& licet a-
liqui contradicant, vt Dec.d.l.ſi emancipati, num. 3. verſic.non obſt ant.al-
legata.&c.C.de colla. Goza.conſil. 68.num .6. verſic.non obſtat.& D. Al-
36 cia. tracta. præſumt. reg. 1. præſumt. 44. attamen ceſſat difficultas, †
cum agens in morte ſe fundat, quia contra eum eſt præſumtio.
ſic pulcre & egregie docet, & declarat Did.Conar.lib.2.var.reſol.c.7.num.
6.verſic.3.pro eadem. cum ergo hic adfuerit ſemel vir & præſuma-
tur adhuc viuere, præſumtio eſt Catharinam eſſe ex adulterio
natam; Quarto reſpondeo ceſſare præſumtionem poſteaquam
eſt.d. Antonium fuiſſe in humanis, cum Catharina eſt nata.

Non obſtat ſecundum, quia iam demonſtrauimus d. Catha-
rinam eſſe ſpuriam: & ideo ceſſat fundamentum quod eſſet na-
turalis.

Nō obſtat tertium, quia reſpondeo, quod & ſi dos ſpuriæ po-
tuerit relinqui, attamen, ea mortua reuertitur ad hæredes Patris
non ad ſuos proprios, vt ſupra late retuli. Ita concludo in prima
hac dubitatione.

Quo ad ſecundum illud caput principale conſultationis, da-
to quod d. Catharina capax fuerit d. legati. an illud tranſmiſerit
ad matrem cum vita ſit functa ante contractum matrimonium?
Qua in re dicendum videbatur prima (:vt dici ſolet:) facie, po-
tuiſſe tranſmitti.

Primo, quia & ſi communis & vera videatur Barth. ſenten-
37 tia in l. Titio centum. §. Titio genero.num. 3. de cond. & demonſt. † lega-
tum dotis cenſeri conditionale, & ideo non poſſe tranſmitti;
attamen ab hac ſententia recedimus cum aliæ diuerſæ extant
coniecturæ. vt & ſemet Barth. ibi tradit.num. 3. verſic.non obſtat.&c.&
eum eſt ſecutus Soc. Sen. & Cran. quos ſtatim referam. ſed in caſu no-
ſtro plures extare videntur coniecturæ, quibus conijcere licet,
legatum fuiſſe purum, non conditionale. Illam coniecturam fa-
38 cio. quod † verba illa, pro ſuis dotibus, & ad effectum, vt cum aliquo
probo viro poſ. ſit copulari. &c. quæ non reſpiciunt ſubſtantiam lega-
ti, ſed potius exſecutionem: quo caſu legatum dicitur purum,
vt in terminis tradit Bald.conſil.a86.ſuper 1 punct.in 3.dub.lib.3.Soc. Sen.
conſil.92.col.7.verſ.confirmatur ex alia coniectura. &c. libr. 1. quos ſecu-
tus eſt Cran.conſil.101 num.1.verſic.ſed præmiſſis non obſtantibus &c.

Secundo illa coniectura conſiderari poteſt, quam etiam re-
tulit idem Craue d.conſ.101.num.1.verſic.a. quia & c.illa verba ſcili-
cet ad effectum, vt poſſit cum aliquo probo viro copulare &c. videntur
reſpicere quædam præparatoria, quæ animi cogitatione ſolent
nuptias præuenire, & ſonare, quod mediante legato illæ filiæ
nubere poſſint, quo caſu tale legatum dicitur purum. & huius o-
pinionis citat Cran.Bal.in conſil.249. An legatum.lib.4.nam inquiunt
illi, paria eſſe, quod legatum fiat pro dote, vel fiat pro filiabus
matrimonio collocandis.

Tertio adducebar ea coniectura, quam in terminis conſide-
rauit Crane. d. conſil.101.num.2. verſ.4. alia colligitur &c.nam cum
hic D.Petrinus teſtator legauerit Dom. Euangeliſtæ ſorori iam
nuptæ Do.Ioſepho Bricio aureos centum, clare apparet nullam
rationem habuiſſe nuptiarum in eo caſu, ſicut ergo ceſſante ra-
tione nuptiarum legauit ſorori, ita pariter dicendū eſt eum vo-
luiſſe & Catharinæ filiæ legare ſine aliqua conditione nuptia-
rum, imo à fortiori, cum ſit præſumtio filiam magis dilexiſſe,
quam ipſam ſororem argumento l. Publiu.§.1.vbi Soc.ff.de cond.&
demon. Dec.conſil.514.num.2.3. Do.Cra.conſil.62.num.7.8.& conſ.147.
num.2.3.& item ſimilem conſiderationem fecit Anchar.conſ.323.quem eſt
ſecutus Soc.Sen.d.conſi.92.col.7.verſ.adducit etiam.

Quarto ſuffragari videtur, quia deductum & probatum fuit
ex ipſamet confeſſione D. Lazari conuenti, ex communi lo-
quendi vſu in ipſo loco Cunei, dotem appellari earum mulierū,
quæ nuptæ non ſunt, vt dos puellæ, dos viduæ. Quo caſu ſequi-
tur hoc legatum dotis non eſſe conditionale, vt pote reſpiciens
matrimonium futurum: ſed dicitur eſſe purum, cum dos, tam
ante matrimonium quam poſt dicatur eſſe dos, ex eleganti doctr.
Bart. in d. l. Titio centum. §. Titio genero. numero 3. in fin. verſic. item ſi
ponamus.ff.de cond. & demonſt.quem ſecutus eſt Soc. Sen. d. conſ.92. col.
6.in fin.verſicu.ſecunda coniectura poſſet.Soc.Iun.conſil.134.num.27.28.
lib.1.

Quinto & vltimo ex alio excluſus videbatur Do. Lazarus, vt
conſequi non poſſit quicquam ex his dotibus, † quia is, qui vt 39
agnatus vult agere ad reuocationem eorum, quæ ſpurio ſunt re-
licta, intra duos menſes debet agere, † alias excluditur † & fiſco 40
ſit locus.l.1.Cod. de natural.libe.Bal.l. certum.col.4.C. vnde leg.& poſt 41
Corn.conſil.103.libro 3.tradit.D. Crauet.conſil. 166.numero.15. Hæc me
dubium valde faciebant, vt aduerſus D. Lazarum Delphinum
reſponderem.

Cæterum re ipſa longe melius conſiderata & perpenſa, ve-
rior viſa fuit contraria ſententia D. Delphini aduerſus Bartho-
lomeam, quod vt dicam.

Primo adducor, quia in caſu iſto Do. Petrinus d. Catharinæ
pater non tenebatur illi filiæ vti naturali aliquid de iure ciuili
relinquere, quod eſſet loco legitimæ, cum in ſua facultate lege
ſit relictum, vt poſſit legare ſi placuerit. d. auth.licet.C. de natural.
liber. † ponderando verbum, licet, quod eſt voluntatis non au- 42
tem neceſſitatis. † Et quamuis ab inteſtato filiæ naturali ſaltem 43
duæ vnciæ ex patris hæreditate debeantur. d. authen.licet. §. nillæ
tamen non ſunt loco legitimæ, ſed loco alimentorum, vt ibi text.
clare probat, in illis verbis. Huiuſmodi naturales filios paſci boni viri ar-
bitrio eſt neceſſe &c. & eo loco ſic tradunt omnes. Quod ea ratio-
ne affirmant interpretes, dotem filiæ naturali datam, eſſe loco
alimentorum, ita poſt multos docuit Ripa. l. 1. numero 66. ſol. matr. &
Boer. 127.num.4.5.& alibi ſæpe. † Et maxima eſt differentia (:vt ſta- 44
tim ſubiiciam:) quod dos ſit loco alimentorum vel loco legiti-
mæ. cum ergo non teneretur omnino pater ex cauſa legitimæ
dotem relinquere, dos ſic legata dicitur ſub conditione legata,
non pure, ex communi ſententia Doctorum, poſt Bartho. in d.l. Titio cen-
tum.§. Titio genero.num.4.de cond.& demon.quem ſunt ſecuti quam plu-
res relati à Tiraq.in tract.1.de retract.conſang.§.2.glo.1.num.53.54.addo
Rum.conſi.53.num.12.lib.2.& Pariſ.conſi.110.num.7.8.lib.4. † non ergo 45
potuit tranſmitti hoc legatum cum conditio non euenerit. vt
tradit Barth.d.§.Titio genero.nu.2.in fin.verſ.ex hoc inſurgit. Pariſ.con-
ſil.25.num.60.lib.2.conſil.36.num.14.lib.3.

Secundo, quod ſit conditionale, cōſidero legatum non fuiſſe
factū ſimpliciter pro dote, † ſed fuit dictum ad effectū, vt poſ- 46
ſit cum aliquo probo copulari vel monaſteriū ingredi, quo ca-
ſu euētus ipſius futuri matrimonii, vel carnalis vel ſpiritualis ha
bitus fuit in cōſideratione. Et ideo dicitur conditionale. ſic ſenſit

Bar.

Bar.d.§. Titio genero.num. 4. verſic. ſi vero legat ſimpliciter, & Soc. Sen. d.conſ.92.col.6.ver.2.coniectura poſita &c. in ſi.lib.1. quod fundamentum clarius reddetur ex his quæ ſtatim ſubiiciam.

Tertio, quod legatum ſit conditionale demonſtratur. Nam hic teſtator huic filiæ alimenta in domo ſuorum hæredum reliquit, donec matrimonio fuerit collocata: & deinde dotem reliquit ad hunc effectum vt nubat; ergo vere legatum reſpicit futurum matrimonium, quia nulla ſubeſt ratio, qua poſſimus dicere legatum debere dici purum. nam ſi volumus dicere effici purum, quia legitima debet eſſe ſine onere, non procedit, quia (: vt dixi:) hic dos non datur loco legitimæ, ſi vero volumus dicere eſſe loco alimentorum, tunc dico hoc tantum reſpicere poſt contractum matrimonium, cum ante matrimonium habeat alimenta in domo ipſorum hæredum, ergo dos hæc erit ſub conditione legata.

Quarto, & vltimo moueor ex alio, & pondero verba legati, ibi *dummodo ipſa Catharina ſe reducat infra quatuor annos ad domum ipſius teſtatoris &c.* quæ verba in alio faciunt conditionem, ha-
47 bitandum cum ſuis hæredibus. † Nam dictio illa, *dummodo*, importat conditionem ex quo adiungitur ei, quod venit implendum, antequam actus perficiatur. *l. Theo. §. Stichus. de manu. teſta. Barth. & cæteri in l. quib. diebus. §. Termi nus. de condi. & demonſtra. Craue. conſ.10. num. 14. vbi quamplures citat. Addo Socin. Iun.conſ.148.in ſi.lib.1. & Cur. Sen. conſ. 74. col.8.in princip. verſic. capio ſecundam legitimationem,* qui inquit demonſtrare quandam formam, qua non ſeruata, actus non valet, & eſt omnino nullus, vt ſubiiciam ſtatim, quæ ſane conditio ad commodum ipſorum hæredum fuit appoſita, *iuxta tradita per Barthol. in l.Caio. §. Imperator in fine. ff. de alim. & ciba. leg. quem ſunt ſecuti in claris terminis noſtris Soc.Iun.conſi. 134. num. 10. 11. 12. lib. 1. vbi etiam dicit legatum hoc eſſe conditionale. & Bartho. ſequitur Ruin. conſil. 80. num. 3. lib. 2. Craue. conſ.268. colum.1. in fin. Rol.a Valle conſ. 22. num. 9. lib.1. Alcia.reſponſ.552.num.1.&.* Cum ergo ex latere d. Bartholomææ non fuerit probatum, conditioni fuiſſe ad vnguem ſatisfactum, legatum non debet omni caſu poſſe conſequi. Nam is qui aliquid relictum ſub conditione vult conſequi, debet probare fuiſſe conditionem adimpletam & ita purificatam: *vt tradit Barth. l. 1. §. docere ff. ne quis eum. Dec.conſil.405.col. circa med.Soc. Iun. conſil.145.num.3.lib.3.* Nec ſufficeret probaſſe d. Catharinam habitaſſe in d. domo hæredum,
48 niſi fuerit probatum intra debitum tempus eam ingreſſam. † quia conditio formam importat. *Bald.auth.matre & auth.C.quando mulier tut.offic. fung. pot. quem ſunt ſecuti Soc.Iun. conſ.122. num.19. lib.1.conſil.85.num.15.lib. 2. Ruin.conſil.199.num.1.lib.1. Tiraq.de retract. conuen.§.2.gloſ.1. num.3. Pariſ.conſ.97.num.159.lib.1.* & forma eſt obſeruanda ad vnguem, *omnino l.1. ff. de lib. & poſth. & ſcribit Dec.conſ. 532.num.45.latiſſime Tiraq. de retract. conſan. §. 1. gloſſ. 21. num. 11.* vbi
49 idem vult, etiam ſi cauſa eſſet pia & fauorabilis. † imo ſi conditio ipſa in aliquo minimo deficit non dicitur illi ſatisfactum. *gloſſ. l. res bonaſide, de contrah. emt. Goza. conſ. 40. num. 12.* Non obſtant nunc adducta in oppoſitum, quia ad primum reſpondeo,
50 † quod imo illa verba (: *ad effectum, vt poſſit cum probo copulari &c.* reſpiciunt ſubſtantiam, non autem executionem, vt ſuis in caſibus dicebant Bald. Socin. & Crauet. Quorum caſus non parum à noſtro longe diſtabant. Nam Bald. loquitur in caſu, quando tempus fuit inſertum ſolutioni, non ſubſtantiæ legati; quia teſtator dixerat, *lego &c. quando nupſerit*; iam enim eo caſu legatum in ſua ſubſtantia erit perfectum, & tempus ſolum fuit adiectum ſolutioni; *quando nupſerit &c.* ſed hic eſt proprie poſitum ſubſtantiæ legati, dum dixit *ad effectum &c.* Soc vero Sen. videtur fateri contrarium, quod tempus appoſitum executioni legati reddat illud conditionale. *citat.l.cum teſtator. C.de manu.teſta. Luc.de Are. & Cyn. in l ex his.C.quando dici leg. ced. & Plumbinum in l. ſi ita ſcriptum. ff. de manumiſ. teſta. & alios*; ſed in ſuo caſu affirmat, non operari ſuſpenſionem, quia dos erat data filiæ, quæ dos loco legitimæ eſt, & quæ aliquo onere grauari non poteſt, cum tamen nos loquamur in caſu ſatis diuerſo, *vt ſupra retuli*, ſic pariter in caſu Domi. Craue tæ verba poſita in executione multum diſtabant à verbis ſubſtantiæ legati, vt ipſemet declarat, cum tamen hic vno verborum constructu ſint omnia clauſa.

51 † Non obſtat ſecundum fundamentum, quia eſt aduerſus communem ſententiam Barto. & aliorum, contra quam conſuluit ipſe Bald. *conſ.249.lib.4. qui à Crauet.citatur vt ex ipſomet conſil.l.Baldi eſt videre.*

Non obſtat tertium, quia non arbitror eſſe ſatis bonam coniecturam; non poterat ſorori aliquid legari ea ratione, cum iam matrimonio eſſet collocata, & quando collocanda fuiſſet, eſt præſumendum, quod ei ſic pariter legaſſet; & quod hic fuit animus ipſius Petrini, patet, quia dum legauit ſuis neptibus, hoc eſt, filiabus Ioan. Andreæ, & Euangeliſtæ fratrum ea ratione & cauſa, legauit cum matrimonio collocarentur, quia ſic perſonæ qualitas poſtulabat, vt in ipſa etiam Catharina filia.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo ex eiuſdem Soc. ſententia *d.conſ.92.col.6.verſ. 2.coniectura*, quod argumentum procederet, quando ſimpliciter fuiſſet dictum, pro dote d. Catharinæ: ſed hic alia verba ſunt addita, ad effectum, ſcilicet, vt cum probo poſſit copulari, quo in caſu ceſſat argumentum ſumtum ex communi vſu loquendi.

Non obſtat quintum & vltimum, quia reſpondeo non fuiſſe neceſſe ipſi Dom. Lazaro aliquid petere; quia iam retinebat, & facilius conceditur retentio quam noua petitio, *ita Bald.l.2.3. not.C.de fideic. Soc.Iun.conſ.1. num. 10. lib. 1.* † quæ ad agendum ſunt 52
temporalia, ad excipiendum ſunt perpetua, nam ſi dotes apud Catharinam vel Bartholomæam matrem fuiſſent, habuiſſet, tunc neceſſe ipſe D. Lazarus intra d. tempus agere; ſed cum ius ſuum poſſideret, non poteſt dici ex illo tempore excluſus; & proprie, Bal.& Cra relati loquuntur in eo, qui vult agere. Reſpondeo & ſecundo, quod hoc modo contra D. Lazarum eſt excipere de iure tertii, quod non excluſiuum iuris ipſius D. Lazari ipſo iure, ſed parte volente: quo caſu non licet de eo opponere. *l.2.ff.ſi ager vecti.vel emphy.peta.l.2.C. de iure emphy.Bar.in l.2.& ibidem Soci. num. 8. ff.de except. rei iud. Ruin.conſil. 129. num.9. lib.2. & conſil.48.num.12.lib.4. copioſe Tiraq.in l.ſi vnquam.in verbo,reuertatur. num. 358. C. de reuocan.* Concludo itaq; Do. Lazarum eſſe abſoluendum à petitis d. D. Bartholomeæ

Iacobus Menoch I.C.

SVMMARIVM.

1 *Verba illa in inueſtitura poſita, & quicquid placuerit faciendum &c. arguunt feudum antiquum & alteratum, & contra feudi naturam eſſe effectum alienabile: & de veritate num. 20. & ſeq.*
2 *Similiter de his verbis dicimus, id eſt, prout viſum fuerit vobis, & placebit &c.*
3 *Idem de his verbis, quibus dederit, &c.*
4 *Et quid ſi adeſſet clauſula, & cauſam habentibus ab eod.*
5 *Emens ab habente poteſtatem faciendi de feudo quicquid ſibi placuerit, dicitur feudum poſſidere, vt rem propriam & allodialem.*
6 *Feudum dicitur hereditarium vbicunq; in inueſtitura ſit mentio heredum.*
7 *Idem quando collaterales ſunt vocati.*
8 *Filius vel agnatus ſuccendens in feudo ex pacto & prouidentia, non habet neceſſe iam defuncto eſſe filius vel agnatus illius, vel alterius anteceſſoris heret.*
9 *Feudum in dubio ex pacto & prouidentia, non autem hereditarium præſumendum eſt.*
10 *Feudum in cuius inueſtitura non eſt facta mentio heredum, ſed tantum de ſe filiis, nepotibus, & pronepotibus, dicitur ex pacto & prouidentia, non autem hereditarium.*
11 *Idem quoq; ſi dictum ſit pro ſe, liberis, & ſucceſſoribus quibuſcunq; maſculis, & qua ratione.*
12 *Geminatio verborum quid operetur.*
13 *Verba hæc; pro ſe, filiis, nepotibus, & pronepotibus vſq; in infinitum deſcendentibus, poſita in inueſtitura, denotant feudum eſſe ex pacto & prouidentia, non autem hereditarium.*
14 *Verba hæc, vſq; in infinitum, an conueniant conſanguinitati potius quam aliis heredibus.*
15 *Idem ſi diceretur, concedo Caio, & eius proli.*
16 *Vel ſuis poſteris, & generi.*
17 *Dictio, ſaluo, eſt modificatiua.*
18 *Clauſula in inueſtitura poſita, ſaluo iure feudi, quid operetur.*
19 *Interpretatio in dubio eſt facienda in caſu minus neceſſario.*
20 *Interpretatio ſtricta eſt ſumenda in materia feudali.*
21 *Clauſula illa in inueſtitura poſita, & quicquid placuerit faciendum &c. operatur, vt de feudo illo inter agnatos, & illos de familia diſponere valeat.*

22 *Pater non poteſt diſponere de feudo ex pacto & prouidentia in præiudicium aliorum ſuccedere debentium.*
23 *Clauſula in inueſtitura poſita, & quibus dederit, &c. operatur, vt poſſit fieri alienatio in ſanguine coniunctos, qui alias ſucceſſuri fuiſſ.*
24 *Feudum, cur magis in dubio iudicetur ex pacto & prouidentia, quam hæreditarium.*
25 *Verba illa in inueſtitura poſita pro ſe & quibuſcunque hæredibus, ſunt paria cum illis verbis, & quibus dederit, &c. & non operantur, vt feudum transferatur ad extraneos, & qua ratione.*
26 *Feudum hæreditarium eſſe, ex quibus cognoſci poſſit.*
27 *Clauſula habens plures intellectus, & interpretationes in eum ſenſum debet interpretari, vt minus lædat actum, in quo apponitur, quam ſit poſſibil.*
28 *Clauſula poſita in executiuis inueſtituræ, nihil operatur, & numero 32.*
29 *Vaſallus an poſſit iurare in inueſtitura feudi fidelitatem pro ſe & hæredibus ſuis.*
30 *Iuramentum fidelitatis intra annum, inueſtitura noua ſuſcipi debet.*
31 *Iuramentum eſt quid perſonale.*
32 *Verba in executiuis actus nihil operantur.*
33 *Pars vna legis in teſtamentis aliam declarare poteſt.*
34 *Collaterales vſque ad ſeptimum gradum ſuccedere poſſunt in feudo ex pacto & prouidentia.*
35 *Et etiam in infinitum, quando de primo acquirente fit tranſitus in deſcendentes.*
36 *Succeſſio feudi illuſtrium dicitur vſque in infinitum.*
37 *In inueſtitura feudi hæreditarij, quomodo ſint interrogandi hæredes ſucceſſoru.*
38 *Succedens in feudo antiquo & paterno, non tenetur ad æs alienum contractum per anteceſſorem, cui non habet neceſſe eſſe hæres, & qua ratione.*
39 *Creditor ex cauſa dotis non poteſt illam ex bonis feudalibus recuperare.*
40 *Poſitiones ſeu interrogationes debent fieri ante litem conteſtatam.*

CONSILIVM LXI.

Initium à Domino.

CONtrouerſi iuris conſultatio propoſita, cum grauis ſit, & perplexas habeat Doctorum opiniones, vere non meretur in tanta temporis anguſtia, qua premor, ob aſſiduum docendi munus, tractari atque explicari. Verum, ne interroganti deeſſe velle videar, dicam paucis pro temporis breuitate, quod hac de re tam graui ſentio. Ambigitur enim, an Illuſtris D. Intermontium teneatur reſpondere interrogationibus ſibi factis ab Illuſtri D. Leyuici; an ſcilicet ipſe D. Intermontium ſit, vel eſſe velit hæres Illuſtris Dn. Guilielmi primi inueſtiti, vel Illuſtris D. Bonifacii Secundi, vel Illuſtris Dn. Caroli vltimo loco defuncti. Et prima facie (vt dici ſolet) dicendum videbatur, Dn. Intermontium teneri reſpondere: cum maxime videatur intereſſe D. Leyuici hoc ſcire, ex quo reperitur creditor ſatis egregiæ ſummæ, præſertim ex cauſa dotis Illuſtris vxoris ſuæ, quam quidem ſummã ex feudis iſtis, ſi hæreditaria feuda ſunt, conſequi poterit. Quod autem hoc feudum hæreditarium ſit & alienabile, tribus rationibus ſuaderi videtur.

Primo hoc ſignificare videntur illa verba inueſtituræ. *Ad habendum, tenendum, poſſidendum & quicquid ſibi, ſaluo iure feudi, & fidelitatis debitis, deinceps, de dicto feudo placuerit faciendum, &c.* Quæ ſane
1 verba, † *Quicquid placuerit faciendum, &c.* arguere videntur, hoc feudum antiquum eſſe alteratum, & contra feudi naturam eſſe effectum alienabile. *Ita reſpondit Socinus Senior conſil. 232. colum. pen. quæſt. 2. lib. 2. quem in ſpecie ſecutus eſt celeberrimus Iuriſconſult. & mihi compater Crauett. conſil. 356. col. 3. verſ. ſed hic dubitatur.* Qui vere reſpondit, hanc clauſulam immutare feudi naturam, & efficere illud alienabile & hæreditarium. *Et eiuſdem opinionis recenſet Dec. conſil. 171. col. 2. & Curt. Iun. conſ. 4. nu. 4. Quibus addo Soc. Sen. conſ. 3. nu. 24.*
2 *lib. 3. Gram. deciſ. 103 nu. 129.* qui quidem ait, hæc † verba, *prout viſum fuerit nobis & placebit*, conſtituere feudum hæreditarium & alienabile, ac tranſitorium ad quoſcunq; tam extraneos, quam ſuos ſucceſſores. *Idem reſpondit Pariſ. conſil. 71. nu. 42. lib. 3. idem placuit Alciat. reſponſ. 39. nu. 3. reſponſ. 4. 4. 138. nu. 3. Addo præter omnes ampliſſimum conſilium Iaſ. conſil. 115. colum. 2 3. lib. 2. præſertim in verſ. primum fundamentum*, cum dixit his verbis alteratam eſſe feudi naturam; & ad extraneos tranſire. *Idem reſpondit Curt. Iun conſ. 109. nu. 11. in fi. & clarius conſ. 110. nu. 27.* quo loci vult hanc clauſulam, † & quibus dederit, alterare nimis feudi naturam. *Idem ſenſit Crau. conſ. 84. nu. 10. & conſ. 92. nu. 6.* qui reſpondit, eſſe idem quando adeſt illa † clauſula, & cauſam habentibus ab eo. *Idem placuit Ruino conſ. 119. n. 20. lib. 2. Et præter relatos idem ſcribit Calc. conſ. 57. nu. 11.* Imo is, qui emit † ab habente poteſtatem faciendi de feudo, quicquid ſibi placuerit, dicitur feudum poſſidere, vt rem propriam & allodialem, *ita ex ſententia Curt. Iun. in tract. feud. part. 4. 2. reg principali, reſpondit Rol. à Vall. conſ. 2. nu. 137. & conſ. 96. nu. 4. lib. 1.* 3 4 5

Secundum argumentum duci poſſe videtur ex illis verbis inueſtituræ, ad finem fere, *cum inueſtitus fidelitatem præſtat nomine ſuo & hæredum.* Cum ergo hæredum † fit mentio, argui videtur feudum eſſe hæreditarium: *ita ſcribunt omnes in c. 1. §. hoc quoq; de ſucceſſ. feud. Et eſſe communem * opinionem teſtantur Dec. conſ. 445. & Crauett. conſ. 197. nu. 5. in fin.* Ergo, &c. 6 *

Tertio, vel ex eo feudum hoc hæreditarium eſſe videtur, quia (vt eleganti motiuo dicitur) vocati ſunt † etiam collaterales contra feudi naturam. Et ideo tanquam hæredes ſecundum gradus prærogatiuam ſunt vocati: & per conſequens feudum eſt hæreditarium. Hæc aduerſus Dn. Intermontium dubitationem mouebant. 7

Re tamen diligentius perpenſa, arbitror nunc Illuſtrem Dominum Intermontium non teneri reſpondere his interrogatoriis. Ea ratione adducor, quod is neceſſe non habet eſſe hæres d. D. Guilielmi, vel Bonifacii, vel Caroli; vt in hoc feudo ſuccedat. Quandoquidem feudum hoc eſt antiquum, nobile, ex pacto & prouidentia. In quo quidem † feudo ex pacto & prouidentia non habet neceſſe filius, vel agnatus ſuccedens iam defuncto eſſe illius, vel alterius anteceſſoris hæres, *cap. an agnat. vel filius, & ibi ſcribunt omnes. Iſern. in c. 1. §. & olim, de ſucceſſ. feud. & probat tex. clarus in cap. 1. §. & ſi clientulus, de alienat. feud. & reſponderunt Dec. conſil. 185. num. 3. & conſil. 395. num. 1. verſic. prædictis tamen, Ruin. conſil. 15. numero 18. libro primo, & Rolandus conſil. 67. num. 22. libro primo.* Quod autem hoc feudum ſit ex pacto & prouidentia, his demonſtrari facile poteſt. 8

Primo, quia in dubio ita præſumitur, nempe feudum † eſſe ex pacto & prouidentia, non autem hæreditarium. *ſicuti ſcribunt Iacob. Beluiſius in c. 1. de eo qui ſibi & ſuis hæred. maſcul. Aluar. in cap. 1. in fin. quib. mod. feudum conſtit. poſſ. Iſern. in c. 1. qui feud. dare poſſ. & ibidem Aluar. col. penul. Bald. in l. cum acutiſſimi, in princ. C. de fideicom. Alex. conſil. 19. nu. 5. lib. 5. Iaſ. in l. 2. nu. 188. C. de iure emphyt. Dec. conſ. 78. col. pen. Marſilius ſing. 460. Curt. Iun. conſil. 1. num. 11. Socin. Iun. conſil. 42. num. 5. lib. 3. Pariſius conſil. 23. num. 134. lib. 1. Gozad. conſil. 4. num. 26. & Didac. lib. 2. variar. reſolut. cap. 18. nu. 3. & num. 4. verſic. quinto deducitur.* ſcio tamen hanc opinionem eſſe dubiam, quia alii multi contrarium probarunt. 9

Secundo accedit, quod verba inueſtituræ † ſolum loquuntur, pro ſe, filiis, nepotibus & pronepotibus. Quæ ſane verba ſignificant feudum eſſe ex pacto & prouidentia, ex quo hæredum nulla facta eſt mentio. *Ita ſcribunt Iſern. in cap. 1. §. hoc quoque, num. 7. de ſucceſſ. feud. & in c. 1. in princ. an agnat. vel filius, Alex. conſil. 26. num. 3. & conſil. 28. num. 18. lib. 5. Dec. conſil 185. num. 3. conſil. 208. num. 7. conſil. 239. num. 4. verſic. ſed prædictis non obſtantibus,* qui reſpondit, idem eſſe, quando † fuiſſet dictum pro ſe, liberis & ſucceſſoribus quibuſcunque maſculis, vt ſcilicet intelligantur illa verba, *pro ſucceſſoribus*, de ſucceſſoribus etiam non hæredibus, *& ibidem num. 5. atteſtatur hanc eſſe communem * opinionem, idem Dec. conſil. 411. num. 1. & conſil. 445. num. 8. & Ruinus conſilio 162. num. 12. libro 2. Decium ſecutus eſt Alciat. reſponſ. 483. num. 4. & reſponſ. 592. num. 1. Curtius Iunior conſil. 109. num. 14. & Rubeus conſ. 85. num. 4. & conſ. 110. nu. 7. & in claris terminis idem Rubeus conſ. 164. num. 12. Gozad. conſ. 84. num. 15. Socinus Iun. conſil. 73. num. 14. & conſil. 76. nu. 2. lib. 1. idem conſil. 112. num. 8. libro 2 & conſil. 42. num. 3. & conſil. 95. num. 69. lib. 3. Idem firmat multorum auctoritatibus Roland. conſil. 67. nu. 25. lib. 1.* Et hoc fundamentum magis augetur, quia in hac inueſtitura nunquam hæredum (vt dixi) facta eſt mentio, & tamen illa verba, *pro ſe, liberis, & ſucceſſoribus maſculis*, geminata ſunt ibi, promittens per ſe ſuoſque hæredes d. Dn. Guilielmo ſtipulanti & recipienti pro ſe & deſcendentibus ſuis legitimis & aſcendentibus ac collateralibus. Quæ ſane geminatio † arguit enixam voluntatem concedentis, *l. Balliſta, ff. ad Treb. cum vulg. ſimil.* 10 11 * 12

13 Tertio perpendo illa verba † *pro ſe, filijs, nepotibus & pronepoti-*
bus vſq; in infinitum deſcendentibus,&c. Illa verba (*pro deſcendentibus*)
ſignificant, feudum eſſe ex pacto & prouidentia, non autem
hæreditarium. *Ita ſcribunt Afflict. in proœm. feud. num. 98. Curt. Iunior*
conſil. 3. num. 2. Alex. conſil. 18. num. 12. lib. 5. & Arius Pinelus in l. 1. in prin.
nu. 90. C. de bon. mater.

14 Quarto conſidero illa verba, *vſq; in* † *infinitum*. quæ, cum non
poſſint conuenire hæredibus, qui, poſt primos & ſecundos vl-
terius hæredes illius antiqui vere & proprie dici non poſſunt,
magis poſſunt accommodari ad ſucceſſores ſanguinis; atque
ita ſignificant eſſe feudum ex pacto & prouidentia: ſicuti ſi-
gnificant illa verba conceſſionis, dum conceditur in cunctam
generationem. *quemadmodum ſcribit Iaſ. in l. 2. num. 176. C. de iure*
emphyt. poſt Bal. ubi. idem docuit Arius Pinelus in l. 1. parte 3. num. 90. C. de
15 *bonis mat.* quo loci idem eſſe ait, quando conceſſio eſt facta † Ca-
io & eius proli. *& idem ſcribit Afflict. in c. 1. nu. 18. an agn. vel fil.* Idem
16 cum conceſſio eſt facta, pro ſe † & ſuis poſteris vel generi. *vt ibi-*
dem Pinelus ait. num. 90. & ſcribunt Alex. conſil. 30. num. 14. lib. 1. & Affl.
in proœm. feud. nu. 64.

Quinto & vltimo accedit, quod feudum hoc eſt conceſſum
17 modicatiue, nempe, *ſaluo iure feudi & fidelitatis*. Quæ ſane † di-
ctio ſaluo, ſui natura modificata eſt: *vt tradunt Dec. conſil. 284. nu.*
18 *2. in fin. conſil. 656. num. 9. & Alcia. reſp. 101. num. 11.* Si ſaluum † eſſe de-
bet ius feudi: ergo non erit alteratum. *Ita egregie ſimili in caſu re-*
ſpondit Curt. Iun. conſil. 130. num. 7. cum ſcilicet in inueſtitura eſt ad-
poſita clauſula, *& quibus legitime dederit*, vt ſcilicet eo caſu non
cenſeatur altera natura feudi, vt ex non alienabili efficiatur a-
lienabile. *Idem ſenſit Cran. conſil. 92. nu. 6. & infra referam.* Nec dica-
tur, hæc verba, *ſaluo iure feudi*, non referri ad perſonam conce-
dentis; quaſi quod concedatur alienatio, dummodo fiat fideli-
tas domino: quia dico eſſe falſum, ex quo illud iam à feudi na-
tura ineſt & ſuperfluo apponeretur. Et ideo effectum hunc o-
perantur, ne in extraneos conceſſa ſit alienatio, ne ex verbis
obſcuris alteratio feudi inducatur. Solet enim fieri interpreta-
19 tio † in cauſam magis neceſſariam. *ſicuti reſpondit Cran. conſ. 134. n.*
34. ſed magis neceſſaria eſt, ne feudum alteretur, ergo, &c.

Non obſtant nunc in contrarium adducta, quibus ita ſingu-
latim reſpondeo. Et ad primum, de illa clauſula, *ad habendum, te-*
nendum, & quid placuerit faciendum, &c. reſpondetur, non altera-
20 re, vel immutare feudi naturam. ſed cum ſtrictiſſimam † inter-
pretationem recipiat: *vt clare in ſpecie reſpondit Rub. conſ. 110. nu. 5.* ob
id ſufficit, quod quid minimum operetur. Poterit igitur clau-
ſula operari duos alios effectus.

21 Primo, quod inter † agnatos & illos de familia diſponere va-
leat: *ſicuti reſpondit Rub. in d. conſ. 110. nu. 5.* Nam alias, ex aliquorum
opinione de feudo ex pacto & prouidentia diſponere non po-
22 teſt pater † in præiudicium aliorum ſuccedere debentium, vt
puta ſi vni filiorum vellet prælegare. *ita reſponderunt copioſe Socin.*
Iun. conſ. 72. nu. 17. lib. 1. & conſ. 160. num. 39. lib. 2. Coz. ad. conſ. 26. nu. 2. &
conſ. 71. num. 2. & Pariſ. conſ. 106. num. 4. lib. 1. & clarius Alciat. reſp. 487.
num. 20. 22. qui in ſpecie ita reſpondit de clauſula: & quibus dederit. Se-
cundo operatur hæc clauſula; *& quibus dederit*, &c. vt fieri poſſit
23 alienatio † in hos ſanguine coniunctos, qui alias ſucceſſuri ſunt,
idque ſine licentia domini feudi directi. *Ita declarat Rub. conſ. 100.*
num. 11. in fin. quo loci *verſic. & iſta reſtrictio*, &c. huius declaratio-
24 nis rationem reddit, ne † ſcilicet reſultet perplexitas, quod feu-
dum ſit ex pacto & prouidentia, & quod etiam de eo poſſit ad
libitum diſponere. *Et in ſpecie citat Dec. conſil. 193. col. pen. verſ. non ob-*
ſtat fundamentum. quo loci Decius duas adfert conſiderationes,
quæ ad rem hanc maxime conferunt. *Adfert etiam Rub. traditio-*
nem Signoroli conſ. 10. col. 2. verſ. non obſtat. &c. qui quidem Signoro-
lus interpretatur hæc verba, *& quibus dederit*, &c. iuxta feudi na-
turam, ne ſcilicet verbis claris præcedentibus refragentur, *quos*
in ſpecie ſecutus eſt Bellonus conſil. 33. nu. 5. eiuſdem ſententiæ ſunt & Calc.
conſ. 58. nu. 9. 10. qui plura adfert, quæ caſui noſtro conueniunt. Et certe
durum nimis eſſet, quod tam in initio, quam in medio inueſti-
turæ feudi conceſſio ſit ex facto & prouidentia: & etiam gemi-
nata. & quod deinde ex hac clauſula, quæ alios effectus operari
poteſt, dicere velimus eſſe alteratam atq; immutatam feudi na-
turam, vt ſcilicet effectum ſit feudum hereditarium, & in quoſ-
25 cunque alienabile. Et his accedit, quod illa verba, † *pro ſe & qui-*
buſcunq; heredibus, quæ idem ſignificant quod hæc, *& quibus dede-*
rit, non operantur, vt feudum tranſeat ad extraneos, cum alium
effectum operari poſſunt; ne ſcilicet feudi alteratio inducatur.
Ita reſpondit Soc. Iun. conſ. 103. num. 28. lib. 2. poſt Aret. & Socin. Sen. quos
recenſet. Quibus addo Dec. conſ. 185. num. 4. & conſil. 208. col. penult. verſi.
Secundo reſpondetur. qui reſpondit verba illa, *pro ſe & quibuſcunque*
heredibus, non operari, vt feudum tranſeat ad extraneos, quan-
do coniecturis colligitur aliud poſſe operari.

Nec repugnant huic declarationi permultæ illæ Doctorum
auctoritates, quas in eo primo argumento recenſui. ſiquidem
loquuntur illi, cum verba ſunt clara. Ita † enim Socin. Sen. *conſ.* 26
252. col. penult. quem citat poſt Cravet. d. conſil. 256. col. 3. vere loqui-
tur. Nam ſuo illo in caſu conceſſio fuit ampla; quia dictum fuit
quod vaſallus poſſet diſponere tanquam de re propria: & di-
ctum quoq; fuerat, quod is vaſallus donationis titulo haberet
pro ſe ſuiſq; heredibus & ſucceſſoribus. Quæ quidem omnia aperte ſi-
gnificant, feudum fuiſſe hæreditarium & alienabile. Ita enim
Socin. Senior *conſil. 257. colum. penult. lib. 2.* loquitur, quando ſim-
pliciter eſt facta conceſſio, *pro ſe, heredibus, ſucceſſoribus & qui-*
bus dederit. Quæ quidem ſignificant feudum eſſe hæreditarium,
& in extraneos tranſmiſſibile. Quod quidem non dixiſſet
Socin. quando ſuo illo in caſu verba fuiſſent concepta, vt hoc
in noſtro: & maxime ob vim geminationis. *Ita enim loquitur Cra-*
uet. d. conſil. 256. colum. 3. verſ. ſed hic dubitatur. & d. conſil. 84. num. 10. &
conſil. 92. num. 6. quo loci poſt Curtium Iuniorem *conſil. 1.* ait, eſſe
dubium, an feudum ex his verbis, *& quibus legitime dederit*, ſit al-
teratum. *idem Curt. Iun. conſil. 130. nu. 7.* Quanto fortius hic, vbi
clauſulæ maioris virtutis & geminatæ appoſitæ fuerunt, dicen-
dum eſt, naturam feudi non eſſe alteratam. Et Curt. Iun. *conſ. 4.*
qui pro contraria parte allegatur, loquitur quoq; quando clau-
ſula hæc; *& quibus dederit*, eſt appoſita cum illis verbis; *& heredi-*
bus quibuſcunque. Imo eo loci, *num. 4.* expreſſe ſentit, non operari
hunc effectum, ſi dicatur pro filijs quibuſcunque. Et ſuæ opi-
nionis auctorem citat Bal. *in l. 1. q. 34. ff. de ver. obl.* quanto for-
tius ergo hic vbi nunquam hæredum facta eſt mentio. Ita quo-
que loquitur Gramm. *deciſ. 103. num. 129.* cum perpendit multipli-
cata illa verba, *per vos veſtroſq; heredes & ſucceſſores: & vt viſum vo-*
bis fuerit & placuerit. Ita pariter loquuntur Pariſ. *d. conſil. 71. nu. 43.*
lib. 3. & Alc. reſp. 39. nu. 3. qui in verſ. & hanc interpretationem, &c. ſentit
eo in caſu in illa verba; *& quibus dederit*, operari effectum, vt ad
extraneos tranſeat: cum limitatum atque declaratum non eſ-
ſet, ad quos deberet tranſire. Id quod ceſſat hic, vbi multiplici-
ter declaratum fuit. Alciatus vero *reſp. 44.* loquitur, cum dictum
fuit, *pro ſe & heredibus quibuſcunq;*. Et idem Alc. *d. reſp. 138. nu. 3.* lo-
quitur in feudo ſemel alienabili ſeu emphyteuſi, ob diuiſionem
inter emphyteutas factam, adiecta illa clauſula, *ad alienandum, &*
quicquid placuerit faciendum. quod hîc non euenit. Ita etiam lo-
quitur Iaſ. *in d. conſ. 155. col. 2. verſ. primum & potiſſimum libr. 2.* Nam
ſuo illo in caſu aderant alia verba ampliſſima, quibus alienan-
di facultas in extraneos conceſſa fuerat. Rbin. vero *in d. conſi. 119.*
nu. 20. lib. 2. loquitur, quando verba ſunt duplicata, hoc modo, *&*
quibus dederit, ſine contradictione. Calcan. etiam *in conſ. 57. n. 11.* loqui-
tur, cum eſt appoſita clauſula, pro ſe & hæredibus ſuis ac ſucceſ-
ſoribus, & quibus dederit. Vnde (*inquit ille*) quod duplicata ver-
ba extendi debent ad extraneos. Imo idem Calc. *conſ. 58. n. 8.* affir-
mat his verbis ſimplicibus, & quibus dederit, non alterari feudi
naturam. Ita etiam intelligi debent tradita à Rol. *conſ. 2. nu. 137. &*
conſ. 96. n. 4. lib. 1. cum igitur in caſu noſtro hæc clauſula, † *quicquid* 27
placuerit, &c. ſit ſimplex & obſcura, & multiplicem interpreta-
tionem recipere poſſit, dicendum eſt eum ſenſum habere, quo
minus feudi natura alteretur. Et ideo interpretari poteſt (vt di-
xi ſupra) duobus illis modis, nempe vt liceat inter agnatos & il-
los de familia diſponere; & ſine licentia domini directi.

Reſponderi ſecundo poteſt, hanc clauſulam † fuiſſe in exſe- 28
cutiuis inueſtituræ appoſitam; & ob id nihil operatur. *ita reſpon-*
dit in ſpecie Dec. conſ. 193. col. pen. & alios infra referam.

Non obſtat ſecundum argumentum: quia reſpondeo multis
modis: & primo illa verba habere hunc ſenſum, quod vaſallus † 29
inueſtitus iurauerit fidelitatem pro ſe & ſuis hæredibus: ſed ha-
bent ſenſum, q; ipſe vaſallus erit fidelis ipſi illuſtriſſimo Princi-
pi domino directo feudi & eius hæredibus. Qui ſane ſenſus ſua-
detur; quia fruſtra iuraſſet vaſallus inueſtitus fidelitaté pro ſuis
hæredibus; cum hæres vel agnatus, vel filius ſuccedens in feu-
do nouam inueſtituram & nouum fidelitatis iuramẽtum † ſuſ- 30
cipere atque præſtare deberet intra annum. *cap. 1. quo temp. mil.*
Et illa eſſe poteſt ratio, quod iuramentum † eſt quid perſona- 31
le. *cap. veritatis, de iureiurando, vbi Doctores. & in ſpecie annotarunt. Bal-*
dus in cap. quæ in eccleſiarum. column. penult. verſ. ſed nunquid. de conſtit.
Aluar. in c. 1. in princip. num. 7. quæ ſit cauſa beneſ. amit. Iacobinus à Sancto

Georgio

Georgio in inueſt. feud. in verb. Qui quidem inueſtitum. column. 9. verſicul. amplius dico. & Dudac. in cap. quamuis. part. 1. §. 5. num. 5. verſic. 7. maxime. de pact. in 6.

32 Reſpondeo & ſecundo, verba † illa fuiſſe poſita in executiuis ipſius inueſtituræ: & ob id nil operantur, vt dixi ſupra ex ſententia Decij. *d. conſil. 193. quem ſecutus eſt in ſpecie Rub. conſil. 110. column. vlt. Et ſimilibus in caſibus ſcribunt Iaſ. in l. ius ciuile. num. 8. ff. de iuſt. & iur. Ripa in l. quis Romæ. §. duo fratres num. 45. de verbor. oblig. Cur. Iun. conſil. 3. column. 1. qui declarat. & Soc. Iun. conſil. 93. num. 24. lib. 3. alios plures ſcienter & de induſtria prætereo.*

33 Reſpondeo tertio, quod quemadmodum vna pars † legis alteram declarat. *l. vtrum. ff. de petit. hær.* & vna pars teſtamenti alteram explicat & interpretatur. *l. qui filiabus, vbi copioſe Iaſ. de lega. 1.* Ita pariter vna pars inueſtituræ alteram aperit & declarat. Cum ergo in præcedentibus inueſtituræ partibus & clauſulis dictum ſemper fuerit, *pro ſe filijs & nepotibus*, &c. & nullum vnquam verbum de hæredibus, niſi hic, dicendum ſequitur, hæc verba: *pro hæredibus maſculis*, interpretanda eſſe, *pro filijs*: & propterea non alterare feudi naturam, ſed ſignificare feudum eſſe ex pacto & prouidentia. *quemadmodum clare & in ſpecie reſpondit Soc. Iun. conſil. 72. num. 27. lib. 1.*

Non obeſt tertium argumentum, quia reſpondeo, illam ar-
34 gumentationem iure non probari, ſiquidem in feudo † ex pacto & prouidentia ſuccedunt collaterales vſque ad ſeptimum gradum. *cap. 1. §. hæc quoque. de his qui feud. dar. poſſ.* & reſpondit Dec.
35 *conſil. 85. num. 5.* quod imo in infinitum † ſuccedunt, quando de primo acquirente fit tranſitus in deſcendentes. Idem Dec. *conſil. 144. nu. 5. verſ. his non obſtantibus. Gozad. ad conſil. 26. num. 27. & Soc. Iun. conſ. 76. num. 72. 74. lib. 1.* Et in feudo antiquo & paterno, quale hoc eſt, ita reſpondit Pariſ. *conſil. 23. num. 122. lib. 1.* Imo in ſuc-
36 ceſſione † illuſtrium ſucceditur in infinitum; ſicuti ait Pariſ. *d. conſ. 23. nu. 130. quod placuit & Goz. conſ. 8. nu. 23. & d. conſ. 26. n. 28.* Nec quenquam reperio, qui ſcribat, feudum antiquum cenſeri hæreditarium, ſi collaterales ſuccedere poſſunt. Et ex his conſtat hoc feudum eſſe ex pacto & prouidentia, non autem hæreditarium: & propterea fruſtra fieri interrogatoria, an Do. Intermontium velit eſſe hæres vel non.

Rurſus eſt aduertendum, quia dato (ſed non conceſſo) quod hoc feudum non eſſet antiquum ex pacto & prouidentia, ſed
37 hæreditarium: attamen non poteſt interrogari † D. Intermontium an velit eſſe hæres omnium relatorum in ipſis interrogationibus. ſed ſufficeret omni caſu, quod interrogaretur, an velit eſſe hæres D. Gulielmi primi inueſtiti *vt reſponderunt Alex. conſ. 10. col. 3. lib. 3. Pariſ. conſ. 2. n. 25. lib. 1. & Rol. conſ. 62. n. 8. lib. 1.*

Cæterum alia ratione animaduerti fruſtra proponi has interrogationes, ab Illuſtri D. Leyuici, cum ob id interroget, vt
38 creditum ſuum & aliorũ conſequatur ex his feudis. ſed † ſuccedens in feudo antiquo & paterno non tenetur ad æs alienum contractum per anteceſſorem, cui non habet neceſſe eſſe hæres, ex quo ſufficit, quod ſit hæres primi inueſtiti. *Ita clare reſpondit Alc. reſp. 188. in fin. & reſp. 189. in fi. reiecta opinione Ant. Capicij deciſ. 199. Addo nunc Alciati doctrina Bald. conſ. 182. Petr. de Firmo lib. 5.* qui re-
39 ſpondit, creditorem † ex cauſa dotis non poſſe eam è bonis feudalibus recuperare. *Idem ſimili in caſu reſpondit ipſe Bal. conſ. 232. Fœmina regulariter lib. 3.*

Præterea animaduertendum eſt, quod ſi hæ interrogationes
40 † factæ ſunt lite iam conteſtata, non ſunt recipiendæ, *vt in terminis decidit Ant. Capicius deciſ. 97.* qui ait fieri debere poſitiones. Atque ita iuris eſſe concludo, rectiore iudicio ſaluo, &c.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Notarij imperiti mundum deſtruunt, & bonorum virorum conſcientias in periculum ponunt.*
2 *Legatum habitamenti factum vxori in domo teſtatoris intelligitur de alimentis in domo debitis, & non aliter extra domum.*
3 *Niſi vxor diſceſſerit e domo illa in aliam, legitima de cauſa.*
4 *Quam legitimam cauſam vxor probare tenetur.*
5 *Alimentorum conditio fit ſecundum quantitatem fructuum patrimonij, prius deducto ære alieno; & legitima filiorum detracta de ipſo patrimonio.*
6 *Nec in defectum ipſorum alimentorum venditur patrimonium.*
7 *Alimenta præſtantur per menſes reſpectu eorum, quæ reſpiciunt ſolutionem menſtruam, aliter ſecundum indigentiam, corruptibilium vero ſoluitur pretium, per ſingulos menſes, & declaratur.*
8 *Cautio præſtanda eſt ab vxore alimentata de reſtituendis veſtibus ſi ſecundo nupſerit.*
9 *Legatum adiecto onere in vim modi, adempto onere cenſetur ademptum.*
10 *Legatum alimentorum dicitur etiam de habitatione.*
11 *Habitationis legatæ præſtatio eſt in facultate hæredis, dummodo honeſta, & non in voluntate legatarij.*
12 *Pupilli educandi apud matrem; vel apud illos in quibus ceſſet omnis ſuſpicionis cauſa, aliquod ſcilicet emolumentum ex morte pupillorum ipſis peruenturum.*
13 *Voluntas teſtatoris in dubio interpretatur iuxta iuris communis diſpoſitionem.*
14 *In educatione ſororis frater & mater de pari procedunt, & æqualiter in ipſo amore.*
15 *Iudex in dubio facere debet illud, quod eſt minus damnoſum & incommodum partibus.*
16 *Quæ proſunt vni & alteri non nocent, facile concedenda.*
17 *Suſpicionem in educatione pupillorum propter aliquod emolumentum non cadere in probum virum.*
18 *Suſpicio ob ſubſtitutionem in fratribus non habet locum.*

CASVS.

Dominus Bernardus Dionyſius Foſſanenſis condidit teſtamentum anno 1559. & hæredem vniuerſalem inſtituit D. Annibalem ex prima vxore filium, & D. Violantidam vxorem ſecundam his verbis vſufructuariam reliquit.

Item voluit & ordinauit d. teſtator, quod præfata D. Violantida ſit adminiſtratrix in ſolidum perſonarum & bonorum d. eius filiarum, & cum eis communicando dotes ſuas habeat habitamentum in domo ipſius teſtatoris, cuius vſumfructum & habitationem eiſdem filiabus & vxori donec nubant legauit, omnem moleſtiam infraſcripto hæredi prohibendo, &c.

Deinde is teſtator anno 1561. fecit codicillos; in quibus reuocauit quandam dotium conſtitutionem ſatis ample factam D. ſuis filiabus & ſubſtitutione in illis dotibus facta de d. D. Violantida earum matre; de habitatione tamen & vſufructu D. Violantidæ, quæ debet habere in domo ipſius teſtatoris nullum verbum fere; quia ſolum dixit, quod caſu quo filiæ ipſæ non poſſent habitare cum d. D. Annibale hærede; apud aliquos ex affinibus collocarentur.

Dubitari nunc contingit primo, quod conſequi valeat d. Do. Violantida ex d. teſtatoris diſpoſitione?

Secundo ambigitur, apud quem educari debeat filia, quæ nunc exſtat, an apud illius matrem, vel apud D. Annibalem fratrem conſanguineum.

CONSILIVM LXII.

Initium à Domino.

REDDITVR non parum difficilis hæc conſultatio, quæ nunc proponitur, ex verbis tam teſtamenti quam codicillorum obſcure admodum à tabellione conceptorum, quod & quotidie contingere ſolet, vt non immerito conqueratur Bal. *in conſ. 5. n. 2.* † notariorũ imperitiam mundum deſtruere, & bo- 1
norum virorum conſcientias in periculum ponere. Hinc Ang. *conſ. 250.* dicebat, quod cum notarij neſciant, quę ſcribunt, teſtatorum voluntates peruertere. *Bal. & Ang. refert Ripa in l. Centurio. nu. 83. de vulgar. & in l. ſi vnquam. num. 43. C. de reuoc. don. & plura Neuiz. conſ. 28. n. 11. 12.* Attamen hac de re paucis dicam, quod ſentio.

Quo ad primum, cenſeo aduertendum, ex illis verbis teſta-
menti; † *quod habeat habitamentum*, &c. intelligi relicta alimẽta in 2
domo; quemadmodum eo in caſu, ſi teſtator conſtituiſſet Dominam & vſufructuariam, *ita Bald. in l. vlt. col. 2. verſ. ſed quid teſtator, &c. C. de ind. vid. toll. quem ſecutus eſt Pau. de Montepico in l. Titia. cum teſtamento. §. Titia cum nuberet. nu. 176. ff. de leg. 2.* quo loci reddunt rationes, cur conſtituendum ita ſit. in ipſis tamen alimentis continetur etiam habitatio, vt infra ſuo loco dicam.

Et hoc idem dico eſſe, cum relinquitur ipſi vxori vſusfructus omnium bonorum. Nam ex quo hæres vniuerſalis D. Annibal

eſt filius legitimus & naturalis ipſius teſtatoris, dicendum eſt teſtatorem voluiſſe ipſi vxori relinquere ſola alimenta in domo
* ipſius teſtatoris iuxta conſuetudinem Bulgari, quæ * communiter vbiq; ſeruatur, *vt ſcribit Bart. in d. l. Titia. §. Titia cum nuberet. n. 3. de leg. 2. & eo loci Picus nu. 21. verſ. filijs vero, &c.* teſtatur eam communem ſententiam relatis infinitis prope Doctorum auctoritatibus, & affirmat ex illorum ſententia ita vbique obſeruari. *Illis addo Socin. Iun. latiſſime hoc affirmantem conſil. 97. num. 12. lib. 2. Pariſ. conſil. 97. nu. 10. lib. 2.* Nec erit in hoc facienda difficultas, quod D. Violantida ſit ipſi D. Annibali nouerca, quia & interpretes omnes idem affirmant, & ſi Bar. *d. §. Titia cum nuberet, in fi.* non ſit auſus hoc affirmare. Hoc tamen affirmat ibi Bal. & Imola & latius Picus. *d. §. Titia. num. 51. vbi eiuſdem ſententia citat Ang. in Auth. hoc locum. C. ſi ſecundo nupt. & clare in terminis ſi conſuluit Rum. conſ. 41. n. 9. lib. 3.* Ex diſpoſitione ergo teſtamenti ſola alimenta conſequetur Do. Violantida in domo ipſa; & ſub ea forma:

Primo, quod habitet in domo ipſa & debita ſeruitia & operas ſuas, iuxta ſuam qualitatem præbeat ipſi filiæ, & D. Annibali priuigno, *vt fuit ſententia in ſpecie Bal. in vlt. colum. 2. verſic. ſed quid ſi teſtator. C. de ind. vid. toll. quem ſupra citaui & ibi retuli Picum d. §. Titia. num. 176.* dicunt enim vxorem hanc eſſe debere in obſequio filiorum, & text. *l. ſed ſi homo. §. vlt. ff. de cond. & dem. clare Corſet ſuo ſingul. in verb. vxor, incip. vbi & Cra. conſil. 25. num. 23.* Accedit, quod affirmant omnes, grauatum præſtare alimenta, debere præſtare in domu propria, cum hoc ſit ſuo minori cum diſpendio. *ita Bartol. in l. Cato. §. Imperator. ff. de alim. & cib. leg. quem ſecutus eſt Alex. conſil. 100. in pr. lib. 1. & conſ. 132. nu. 0. lib. 4. conſil. 178. num. 6. lib. 6. vbi Alex. clare in noſtris terminis loquitur, idem conſuluit Socin. Sen. conſil. 286. colum. vlt. lib. 2. Iaſ. in l. diuortio. in prin. nu. 24. ſolut. matr. ſic etiam Bart. conſil. 211. quidam ſibi. num. 5. lib. 3. quem ſecutus eſt Bal. conſil. 484. caſus. circa med. lib. 4. & Rum. conſ. 45. nu. 6. & conſ. 8. nu. 3. lib. 2.* vbi pulchre admodum declarat, hoc factum eſſe principaliter ad commodum hæredis grauati. *Idem docuit Picus. d. §. Titia cum nuberet. n. 159.* qui quidem interpretes affirmant, quod cum hæc alimenta à teſtatore legata ſub ea conditione videantur, vt cum hæredibus commoretur, & in domo debita præſtet obſequia, ſi alibi habitauerit, legatum illud alimentorum perdet, *vt inter cæteros clare cenſuit Alex. d. conſ. 100. n. 1. lib. 1. & Picus d. n. 159.*

3 † Nec dicatur ipſam D. Violantidam non potuiſſe commorari cum ipſo D. Annibale. *iuxta declarationem Bart. in d. §. Imperator.* quod declarant ex relatis aliqui. *& præter eos Soc. Iun. conſil. 134.*
4 *nu. 13. lib. 1. Alc. reſp. 552. nu. 1. & 2.* † Reſpondeo ipſam D. Violantidam hactenus nullam cauſam probaſſe legitimam, quod vna ſimul cum ipſo D. Annibale commorari non poſſit, quemadmodum debuit probare iuſtam hanc cauſam, *vt reſpondit Anch. conſil. 254. ſuper 1. quæſito, in fi. quem ſecutus eſt Picus in d. §. Titia cum nuberet. n. 149. verſ. vnum nota; quod & Anch. quoq; probauit. Iaſ. in d. l. diuortio. in prin. n. 25. ſol. matr. & in l. 1. n. 4. C. de leg. idem ſenſit Barba. conſ. 63. col. 9. lib. 2. Alc. d. reſp. 552. n. 2. & hoc idem ſentit Alex. d. conſ. 100. num. 3. lib. 1.* cum ergo ſine aliqua iuſta cauſa ceſſerit à communi habitatione D. Annibalis, nihil conſequi poſſe debet.

Secundo dico, quod caſu quo eſſent extra domum præſtan-
5 da illa alimenta, † debent conſtitui ſecundum quantitatem patrimonij prius deducto ære alieno, *vt tradunt Alex. d. conſ. 100. col. fi. lib. 1. Barb. conſ. 73. in 3. dub. lib. 1.* debet quoq; detrahi legitima filiorum, vt in ſpecie docuit Sal. *in Auth. hoc locum. col. 7. verſic. quæro modo. C. ſi ſecundo nup. Alex. conſil. 29. num. 2. lib. 1.* & de reſiduo poſtmodum præſtanda erunt alimenta ſecundum quantitatem fru-
6 ctuum. † nec vendi aliquo pacto prædia debent, ſi fructus non ſufficiunt. *vt docet Bart. in l. cum alimenta. ff. de alim. & cib. leg. & tradit Ang. in l. Imperator. in fi. ff. ad Treb. & ita refert ſe cum Bartol. conſuluiſſe. & idem tradunt Bal. conſ. 50. lib. 2. Gozad. conſ. 95. n. 5. Alex. d. conſil. 100. col. vlt. lib. 1. & conſ. 72. num. 3. lib. 5. & in l. maritum. in fi. ſolut. matr. Practa. Papien. quem ſtatim citabo, nu. 67. 68. Dec. l. Diuus. in fi. de reg. iur.*
7 *D. Crauet. conſ. 190. num. 11. conſ. 219. in fin.* † Præſtatio ipſa alimentorum danda erit per menſes eorum reſpectu, quæ recipiunt ſolutionem menſtruam, vt vinum, frumentum & ligna: cæterum vero, cum opus erit, vt ſunt veſtes & ſimilia. *Ita Barto. in l. pecunia. n. 2. ff. de alim. & cib. leg.* cætera quæ dictim præſtantur, vt carnes, piſces, & ſimilia, quæ facile corrumpuntur, æſtimatio ſeu pretium per ſingulos quoq; menſes præſtabitur. *per tex. l. Mela. §. quædam. ff. de ali. & cib. leg. Pract. Papien. in forma libelli, quo agitur pro legato rei ſing. in gl. 1. n. 69. verſi. inſuper quæritur. & tradit Soc. Sen. conſil. 10. col. 3. verſic. circa 5. quæſt. lib. 1. & conſ. ſeq. in fi.* Imo forte ex Bal. egregie doct. *in l. 1. colum. 1. verſ. aut aliquid eſt dictum. C. de fideicom.* in dies omnia præſtari debent, & in claris noſtris terminis loquitur Bald. cum teſtator vxori ſuæ relinquit alimenta; donec caſte & honeſte vixerit, vt hoc noſtro caſu; & inquit Baldus in dies eſſe præſtanda alimenta, & † quoad veſtimenta debere vxorē præ- 8
ſtare cautionem de illis reſtituendis, ſi ſecūdo nupſerit. Ex prædictis etiam ſatis ſuperq; oſtenditur cauſa vna, ob quam his alimentis in omnem caſum ipſa Do. Violantida eſt priuāda; quia negat velle habitare cum ipſo Do. Annibale hærede. Secunda cauſa, qua Dom. Violantida amplius non poteſt conſequi hæc alimenta eſt, quia clarum eſt ex teſtamenti diſpoſitione illam habitationem in domo, ſeu illa alimenta fuiſſe ſub eo modo & onere relicta, vt eſſet adminiſtratrix in ſolidum perſonarum & bonorum ipſarum filiarum, quod onus graue debet iudicari: (vt experientia rerum magiſtra docet) ſit maximum onus curam fœminarum & rei familiaris habere, & in ea domo obſequiales operas præſtare, quæ & ſi hæredibus ſint maximæ vtilitati, ipſi tamen grauato maximum onus imponunt. *vt iam retuli.* quo fit, vt cum hoc onus ſit ab ipſa Do. Violantida ademptum (vt infra in ſecūda quæſtione ſeu dubitatione principali oſtendam) eſt quoq; ademptum commodum alimentorum, *quod probatur ex tex. in l. alumnæ. §. Seia. de adim. leg.* quo loci clare inquit Barto. † quod quando aliquid eſt legatum adiecto onere in vim 9
modi; ſi onus adimitur, ademptum cenſetur & legatum. Nam ſi duo ſunt (vt inquit Bart.) correlatiua, vno ceſſante ceſſat & alterum, cum ſit eadem determinatio. *l. vlt. C. de ind. vid. tollen. & ex tex. ad §. Seia. decidit fere in his terminis Sign. conſ. 2. nu. 4. verſi. 3. probatur*, quod cum tutela, quę onus tutoribus adfert, deferatur iuxta delationē ſucceſſionis in hæreditate: ſi vnum ex ſtatuto auſertur, & alterum, cū vnum ſit cauſa alterius: eoq; loci Sign. varijs vtitur argumentis ad demonſtrandum, quod quando onus eſt cauſa commodi, eo ceſſante ceſſat etiam commodum: non refero illius verba, quia apud eum legi poſſunt. Et multum certe ad rem noſtram conferunt. In hac ergo prima difficultate concludo Dom. Violantidam conſequi amplius non poſſe aliqua alimenta in bonis ipſius Dom. Bernardi teſtatoris, & quatenus conſequi poſſit, habere debet relato iam modo.

Ideo rurſus animaduertendum cenſeo, quod fruſtra contendit D. Violantida velle, expulſo Do. Hannibale, totam domum inhabitare, quia dico eam non habere integram domū pro habitatione, ſed partem tantum. Nam *(vt vno verbo ſupra dixi)* † in 10
legato alimentorum inter cætera venit & habitatio. *vt eſt tex. in l. legatis. de alim. & cib. leg. gl. in l. cum hi. §. qui tranſigit, & ibi Iaſ. ff. de tranſ. Alex. conſil. 178. col. fin. lib. 5. Soc. Sen. conſi. 178. col. fin. lib. 5. Soc. Sen. conſ. 168. in fin. lib. 2. Ana. conſil. 7. Pract. Pap. in forma libelli pro legato rei ſing. in gl. n. 65.* Et licet hoc noſtro in caſu teſtator reliquerit habitationem in domo; intellexit tamen de alimētis; & † ideo eſt in 11
facultate ipſius D. Hannibalis hæredis aſſignare ipſi D. Violantidæ, in quo loco (dummodo honeſto) ſibi placuerit eam habitare. *vt probat l. ſi ſterilis. §. vlt. C. de act. emp. t. quo tex. ſic decidit Affl. in conſt. regni, in conſt. comitib. in fin.* vbi inquit ex illo tex. hæredem poſſe variare in aſſignanda hac habitatione. Et quatenus non poſſet D. Hannibal noſtro hoc in caſu ipſi Do. Violantidi aſſignare habitationem extra domum, dico poſſe aſſignare aliqua in parte d. domus. Non enim tenetur illi totam domum relinquere, *vt eſt deciſio in clariſſimis terminis Decij conſ. 355. nu. 4. verſic. Accedo nunc ad tertium dubium*; non refero illius rationes & argumenta, quia apud eum legi poſſunt, integrum enim illud conſilium ad rem noſtram maxime confert; & ita concludo.

Quo ad ſecundam voluntatem principalem, dum ambigitur apud quem educari debeat pupilla? an apud ipſam matrem; vel apud D. Hannibalem fratrē conſanguineum? Prima (vt dici ſolet) facie videbatur dicendum; eſſe educandam apud matrem.

Primo *ex l. 1. C. vbi pupillus educ. deb.* quæ clare inquit, † liberorum educationem nulli magis quam matri eſſe committēdam: 12
quo textu præcipuo ſic deciſum in conſi. Neapol. refert Grammat. deciſ. 55. nu. 8. in auia ſcilicet materna, quod fortius eſt, cum in matre ceſſare videatur ſuſpicionis cauſa, cum nullus amor vincat paternum. *l. vlt. C. de curat. fur.* Hinc videmus ſecundum Gram. quod licet debitor non poſſit eſſe tutor illius, cui debet, non tamen idem in matre, in qua ceſſat omnis ſiniſtra ſuſpicio, *vt clariſſime ait Inſtit. in Auth. vt ſine prohib. matres deb. & cred. tutel. ger. &c. in prin. Ita etiam in fauorem auiæ argumentatur Pariſ. conſil. 56. num. 24. 25. libr. 1. Et ante eos ad fauorem matris contra patruos ita argumentatur Sign. conſil. 43. num. 2. & pulchre Iaſ. conſil. 53. columm. penult. verſic. aggredior ſecundum, &c. lib. 3.*

Secundo

Digitized by Google

Secundo accedit voluntas D. Bernardi teſtatoris d. pupillæ patris, qui in teſtamento clariſſime diſpoſuit d. pupillam habitationem communem habere debere cum ipſa eius matre. Eſt ergo teſtatoris voluntas obſeruanda, cum ſit lex. *§. diſponat. in authent. de nupt.* & dicitur facere totum. *l. in conditionib.* primum locum. *de condit. & dem. & in noſtris fere terminis eſt text. in auth. matri & auiæ. in fi. C. quando mul. tut. off. fungi poteſt.*

Tertio, vere apud D. Hannibalem nullo modo videtur educanda, cum illi ſit ſubſtitutus. Ex quo non mediocris adeſſe videtur poſſe ſuſpicio, ne illi inſidietur: ergo apud matrem educari debet, *vt tradit Gramm. d. deciſ. 55. num. 4. in fin. vbi citat Bald. in conſil. 367. lib. 5. eſt conſ. 487. pupilla morari debet, &c. lib. 5. vt ſic citatur & à Iaſ. conſil. 237. in fin. lib. 2. qui & alia tradit in hanc ſententiam. & hanc ſuſpicionem conſiderat text. in l. vlt. C. vbi pup. ed. debeant, & late & clare Pariſ. conſ. 56. num. 6. 7. lib. 1. qui idem affirmat ſufficere minimam ſuſpicionem, & alia ſcribit D. Crau. conſ. 18. nu. 3. & præter eos Affl. deciſ. 183. n. 5. Iaſ. conſ. 53. col. pen. verſ. aggredior, in fi. lib. 3.*

Quarto, præſuppoſita illa opinione, Barb. *conſ. 60. col. 14. libr. 3. Soc. Sen. conſil. 193. 2. dubio, lib. 2.* hoc eſſe arbitrio iudicis, quod probat *d. l. 1. C. vbi pup. ed. deb. & l. pen. ff. eod. & idem ſcribit Crauet. conſ. 190. n. 2. verſ. & propterea. Pariſ. conſ. 56. nu. 3. 4. lib. 1. Iaſ. conſ. 53. col. pen. verſ. aggredior ſecundum. lib. 3. Curt. Iun. conſ. 94. col. vlt.* dicendum eſt, iudicem potius debere arbitrari, eſſe apud matrem alendam, cum maiori affectione filiam proſequatur, non enim eſt amor, qui paternum vincat. Hæc dubium faciebant.

Cæterum re ipſa longe melius conſiderata, contrarium verius eſſe arbitror, nempe pupillam hanc eſſe educandam apud Dom. Hannibalem; quod vt dicam adducor;

Primo, quia ſic fuit clariſſ. diſpoſitum ab ipſo teſtatore in vltima ſua voluntate in codicillis expreſſa, quæ vt poſterior præualere debet. *§. poſteriore. Inſt. quib. mod. teſt. infir. cum ſim.* quod autem ſic diſpoſuerit in codicillis, patet ex illis verbis. *Addendo, quod caſu quo d. eius filiæ vel earum quælibet, poſt ipſius D. codicillantis deceſſum, habitare non potuerint cum Hannibale eius filio, in leg. ab eo tractaretur. quod tunc,* &c. Hæc ergo priuatio, quæ inducitur, & illa cauſa ibi expreſſa contra D. Hannibalem arguit conceſſionem illi factam; cum ſit vulgata iuris regula, priuationem habitum præſupponere. *l. manumiſſiones. de iuſt. & iure l. decem. de verb. obl. vbi late Iaſ. n. 17. 18.* cum enim hæc priuatio ſine habitu ſtare non poſſit: vt ex claro ipſo ſenſu patet, ex diſpoſitione ipſa ſuper priuatione facta, neceſſario ſequitur & diſpoſitio ſuper habitu. *l. denuq. §. inte. dum. ff. de pecul. leg. & declarat Bart. in l. cum tale. §. falſam. primo oppoſ. de cond. & dem.*

13 Secundo, perpendenda eſt eiuſdē teſtatoris voluntas † quam in dubio interpretari debemus, iuxta iuris cōmunis diſpoſitionem: *vt tradunt omnes in l. hæredes mei. §. cū ita. vbi Ripa n. 75. ad S. CT. Trebel.* ſed teſtator voluit d. D. Hannibalē teneri pſtare alimenta d. pupillæ, & quod, vbi recuſaret præſtare, quod ſibi daret pecunias illi relictas nomine ſuæ dotis, ſi præſtanda ſunt alimenta, intelligitur, in domo vna cum ipſo D. Hannibale. Iuxta quæ alias ſupra in prima dubitatione dicimus, citando *Bart. in l. Cato. §. Imperator. de alim. & cib. leg. & Alex. conſ. 100. in prin. lib. 1. conſ. 178. nu. 5. lib. 6. & alibi vt eo loci retuli.* ergo teſtator voluit eſſe educandam apud ipſum D. Hannibalem, qui ſuo minori diſpendio in domo præſtari poterit alimenta quam alibi extra domum. Ex quibus duobus fundamentis infertur d. teſtatorem mutaſſe ſuam voluntatem, quam habuit in ipſo teſtamento. Nam priuaſſe dicitur d. D. Violantidem, vt apud eam educari deberet ipſa pupilla; vt nec immerito dixerim ſupra in prima difficultate, eam cenſeri etiam priuatam commodo alimentorum.

Tertio moueor, quia ſi ex affectione & amore adiudicanda eſt educatio, non minus fratri quam matri eſt deferenda, † cum
14 fratres in ipſo amore cum matre procedant à pari, *vt eſt text. in l. poſſeſſionum. C. communia vtriuſq. iud. ibi.* quis enim ferat liberos à parentibus, ſorores à fratribus, vxores à maritis ſegregari. *quem textum in hanc vere ſententiam citauit Gram. d. deciſ. 55. in fin.* Et ideo videmus ob id maximam fidem, quam frater aduerſus fratrem vel ſororem habet, conſtitutum eſſe illorum fiduciarum tutorem, *Inſtit. de fiduc. tute. in prin.* Nec hactenus apud quendam, quos videre contingit, comperio dubitatum, fratrem matri hoc caſu poſtponi, præſertim quando teſtatoris voluntas concurrit, vt ſupra oſtendi hoc in caſu concurrere.

15 Quarto † dico, ſi hoc eſt in arbitrio (vt dixi) iudicis, iudicem ipſum arbitrari debere eſſe educandam hanc pupillam apud D. Hannibalem.

Nam præter illud, quod teſtatoris voluntatem & diſpoſitionem ſequetur: & nulla ſubeſt ſuſpicio inſidiarum, vel alterius cuiuſuis doli; illud faciet quod eſt minus damnoſum & incommodum partibus, quod in dubio facere debet; *vt tradit ante alios Caſt. in l. 1. ff. ſi quis cautio. quem ſecutus eſt Crau. conſ. 14. in fin. conſ. 23. in fin. conſil. 207. in fin. conſil. 254. in fin. conſil. 278. col. 4. verſic. 8. conſil. 318. circa fin. Dec. conſ. 500. nu. 13. & conſ. 524. in fin.* Sed minus damnoſum erit Do. Hannibali habere pupillam apud ſe, & eam educare, quam extra domum alimenta præſtare, erit etiam cum minori incommodo ipſius Do. Violantidæ matris, quæ ab illa educationis moleſtia erit liberata.

Quinto accedit illud vulgatum, † quod tibi non nocet, & 16
mihi prodeſt, facile eſt cōcedendum. *l. 2. §. idem Varus. ff. de aq. plu. arcen. & gl. & Doct. l. 2. in prin. ſol. mat. Soc. Iun. conſ. 76. n. 14. lib. 2. & late D. Cranet. conſ. 226. nu. 3. in fin. & alibi.* ſed d. Violantidæ non nocet, quod filia iſta educatur apud D. Hannibalem fratrem, imo potius ſibi prodeſt; quia (vt iam dixi) liberatur ab illa moleſtia: & hoc multum prodeſt D. Hannibali, vt ſupra retuli, ergo concedi facile debet; vt apud D. Hannibalem educetur.

Sexto & vltimo, ſi hoc eſt in arbitrio iudicis (vt diximus) is certe, cauſa cognita, hoc facere debet † conſiderata qualitate 17
perſonæ Do. Hannibalis viri probi & honeſti: qui ſemper vtilia pupillæ curauit. *vt in his terminis argumentatur Soc. Sen. d. conſil. 193. column. 2. verſic. 1. ex qualitate, &c. libr. 2.* Et hoc certe magis iuri & æquitati erit conſonum, quam ſane æquitatem in his ſpectare debet iudex. *vt ſcribit in his terminis Crau. conſil. 190. num. 5. nec diſſentit Pariſ. conſil. 56. nu. 5. 6. lib. 1.* Nec in hoc iudex flecti debet lacrymis maternis, ſed debet eſſe rigoroſus, & facere ea quæ magis erunt pupillæ. *ita pulchre reſpondit Bald. conſil. 487. pupilla morari, &c. in fin. lib. 5. quem ſecutus eſt Iaſ. d. conſil. 237. in fin. lib. 2.* Cum ergo ſit magis vtile pupillæ, vt apud fratrem commoretur, quia cum maiori commodo alimenta conſequetur; alioqui inuitus D. Hannibal cogeretur illa alimenta præſtare, ſed tantum dotem aſſignare, cuius reditus non ſufficient ad eam alendam; erit quoq; magis commodum ipſi fratri & matri, *vt ſupra oſtendi.* Ergo debet æquus iudex ita arbitrari.

Non obſtant nunc, quæ in oppoſitum afferebantur. Ad primum reſpondeo & cōcedo in matre ceſſare ſiniſtram ſuſpicionem: ſed dico & eam ceſſare in ipſo Do. Hannibale fratre, vt ſupra oſtendi. Et vere quis in fratre aduerſus ſororem vel fratrem ſuſpicionem poteſt arguere ſiniſtram, quando ſit frater vere alter; & conueniunt per egregia illa Menandri verba.

„ *Quam ſuauis eſt inter fratres concordes amor.*
„ *Quem natura alicui contingit;*
„ *Ille nullo tempore alienus fieri poteſt.*

Hinc Plutarchus de amore fratrum ait; *Nec diuitiarum, nec regni, quod apud homines imperium eſt diuiniſſimum, ſine fratribus vlla poteſt, aut gratia aut fructus eſſe, ſiquidem qui fratrem ſuum non amat, is nec parentes quidem, qui amborum generationis communes fuerint, amat. Quis enim* (vt apud Saluſtium dicit Mycipſa) *amicior quam frater fratri?* Imo in hunc ſenſum dicebat Græcus Heſiodus;
„ *Sed nec germano quiſquam eſt æquandus amori.*

Cætera de induſtria ſilentio inuoluam. Illud ſolum nunc dicam, tantam eſſe fratris in fratre dilectionem & ſanguinis coniunctionem, vt lex ſtatuerit ex interpretum ſententia, fratrem occidentem fratrem, parricidij pœna reum eſſe. *ita ſcribunt omnes in l. 1. de parricid. in l. 1. C. de patrib. qui fil. diſtrax. & tradit Carrerius in Praxi crim. §. homicidium. nu. 128.* Non enim in his pœnalibus, vbi ſtrictiſſima ſit differentia, frater à patre ipſo differre videtur. Ceſſat ergo primum hoc fundamentum.

Non obſtat ſecundum, quia retorquetur. Nam iam ſupra oſtendi vltimam diſpoſitionem teſtatoris fuiſſe, q̄ d. pupilla educaretur ab ipſo D. Hannibale, non repeto, ne moleſtus videar.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo & primo, vt ſupra iam ad primum dicebam, omnem ſuſpicionē in fratre ceſſare. † Re- 18
ſpondeo ſecundo, conſiderationem illam ſuſpicionis ob ſubſtitutionem eſſe leuem in hoc caſu, quia & ſi facta non eſſet, ab inteſtato tamen priore loco ſuccederet ipſe D. Hannibal. & ex relatis Doctoribus neminem comperio, qui ſuſpicionem hanc in fratre cōtra fratrem arguat, & tanto fortius hoc noſtro in caſu, in quo non agitur de ampliſſimo huius pupillæ patrimonio, cum ex teſtamento ſit compertum, eſſe dotem conſtitutam ſolum aureorum tercentum, quæ iuxta qualitatem D. Hannibalis, non eſt ſumma maximæ conſiderationis.

Non obſtat vltimū, quia ſatis ex ſupra relatis eſt reſponſum,

Digitized by Google

ex eo præſertim : quia iudex arbitrari debet ſecundum illud quod magis vtile erit pupillæ, ſed magis vtile eſt, vt permaneat apud fratrem, alioqui ſi diſtrahitur ab eo, is tenebitur ſolum iuxta ipſius teſtatoris diſpoſitionem (vt ſupra vno verbo retuli) aſſignare dotem aureorum tercentorum, cuius reditus, non certe ſufficient ad illius educationem, vt clariſſ. eſt, & quotidianus vſus docet. Concludo ergo æquiſſimi D. Iudicis partes eſſe, iudicare, hanc pupillam eſſe apud Do. Hannibalem fratrem educandam.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio alienandi facta in contractu, non impedit dominij tranſlationem. & nu. 25.*

2 *Verba hæc, vt poſſit diſponere ad libitum, an intelligantur etiam quoad contractus.*

3 *Verba cum effectu intelligi debent.*

4 *Mens contrahentium vbicunque, vel clara, vel ex coniecturis apparet, illa attenditur, neque ſpectatur quibus verbis facta ſit diſpoſitio.*

5 *Verba futuri ſubiunctiui, quando habent ſignificationem futuri indicatiui, & econtra.*

6 *Verba futuri ſubiunctiui denotant actum perfectum.*

7 *Prohibitio alienationis expreſſe ſi præcedat, etiam ſi ſequantur vel ſubijciantur verba futuri ſubiunctiui ob vim præcedentis prohibitionis reiecta ſignificatione verborum futuri temporis ſubiunctiui, dominij tranſlatio non impeditur.*

8 *Pactum de reemendo, vel recuperando, præſupponit primam emptionem perfectam.*

9 *Negotiandum eſt cautius, alias negotiatori eſt imputandum.*

10 *Pactum vbi eſt reale, onus tranſit in quemcunque poſſeſſorem etiam ſingularem.*

11 *Onus rei annexum tranſit vna cum cauſa ſua.*

12 *Pactum quod res poſſit recuperari reſpicit rem ipſam.*

13 *Geminatio multum operatur ad oſtendendam voluntatem contrahentium & diſponentium.*

14 *Ex pacto recuperandi prædia ſi alienentur extra familiam, duæ oriuntur actiones reales & perſonalis, & quomodo locum habeant.*

15 *Pactum ſi apponatur in venditione, vel reuenditione rei, quod ſi emptor alteri vendat, venditor poſſit rem habere pro eo pretio quo alteri vendetur, an non obſtante tali pacto tranſeat dominium in emptorem.*

16 *Renuntiatio, ſeu remiſſio iuris ſui ſub conditione, ne in alterum illud ius alienetur, operatur vt adueniente conditione impediatur tranſlatio dominij, & alienatio.*

17 *Conuentio facta ſub hypotheca omnium bonorum omnino debet obſeruari, alias poteſt contrafaciens cogi ad obſeruationem.*

18 *Confeſſoria actione agitur contra illum, qui non vult adimplere conuentionem factam ſub hypotheca omnium ſuorum bonorum.*

19 *Clauſula conſtituti impedit dominij tranſlationem ad fauorem illius, pro quo facta eſt.*

20 *Iuramentum adhibitum in conuentione præciſe obligat.*

21 *Actio quæ competebat contra principalem debitorem, ſi ſoluendo non eſt, poteſt intentari in ſubſidium contra poſſidentem bona ſua.*

22 *Actio perſonalis interdum datur in ſubſidium contra ſingularem ſucceſſorem & poſſeſſorem.*

23 *Ita contra poſſeſſorem rei fideicommiſſo ſuppoſita, quando grauatus qui alienauit non eſt ſoluendo.*

24 *Scientia qualitatis rei præſumitur ex inſpectione inſtrumentorum de tali re factorum.*

25 *Sententia poteſt omnino exſequi contra citatum in tali cauſa.*

26 *Prohibitio ſimplex alienationis quando impediat dominij tranſlationem.*

27 *Contractus ſub conditione factus, adueniente conditione dicitur ſolutus.*

28 *Conditio actum ſuſpendit.*

29 *Ideo ea pendente actus non dicitur perfectus.*

30 *Contractus conditionalis, non eſt proprie contractus, & eſt ac ſi nunquam fuiſſet celebratus.*

31 *Emptor de facto, & emptor de iure differunt.*

FACTI SPECIES.

DOMINVS *Claudius Botierius agebat aduerſus D. Henricum Sarnum, vt nonnulla prædia ſibi retrouenderet: tandem anno 1548. ita inter eos fuit conuentum. Quod prædia pleno iure pertineant ipſi D. Henrico: qui poſſit & valeat de eis ad libitum diſponere, non obſtante retrauenditione prætenſa, cui ipſe D. Claudius renuntiauit. Excepto tamen, quod ſi d. Do. Henricus prædia ipſa alicui extra familiam ſuã alienaret, quod ipſe D. Claudius valeat illa eam caſu recuperare, atque recatare, & reemere ab illis, qui ea ement. Quod ſane pactum fuit geminatum. Nam paulo poſt in eodem inſtrumento ita ſubijcitur. Præterea conuenerunt, & pacti ſunt, quod ſi dictus d. Henricus alienaret dicta prædia, & dictus Claudius vellet ea recuperare, quod id facere poſſit à quocunque poſſeſſore & emptore. Huic conuentioni adiecta eſt hypotheca omnium bonorum.*

Euenit quod ipſe Do. Henricus vendidit prædicta prædia D. Gregorio Marenga. Dubitatur nunc an hæredes d. Do. Claudij iure valeant recuperare, atque ita recatare à d. D. Gregorio Marengo.

CONSILIVM LXIII.

Initium à Domino.

DVBITATIONEM habet non leuem hæc conſultatio. Nam prima facie (vt dici ſolet) dicendum videbatur hos hæredes D. Claudij non poſſe prædia hæc è manib. Marengi recatare. Quod vt dicerem, multa me mouebant.

Primo ex iuris regula, quod prohibitio † alienandi facta 1
in contractu, non impedit dominij translationem. *l. ea lege. & ibidem Bartol. C. de condict. ob cauſam. & probat. l. ſi ita quis. §. ea lege. vbi Aret. ff. de verbor. obligationib. & ibidem Iaſ. num. 20. rationem conſiderat, qua ita conſtitutum fuerit. Et egregie reſpondit Rum. conſil. 109. num. 5. lib. 4. qui hanc eſſe iuris regulam aſſerit.* Sed alienatio facta in Marengum, fecit illum eſſe dominum prædiorum. Ergo ab eius manibus, eo inuito, reuocari non poſſunt. *iuxta l. id quod noſtrum. de regulis iur.*

Secundo vrgere videtur, quod Do. Claudius ſibi reſeruauit
facultatem recuperandi etiam alienatione perfecta. id quod vi-
dentur illa verba: *quod poſſit de dictis prædijs ad libitum diſponere.*
Quod ſane verbum † *diſpono*, etiam in contractibus intelligitur. 2
§. pen. Inſt. quib. mod. al. licet. Doct. in rub. ff. ſol. matr. Si ergo concedit
diſponendi facultatem, verba † cum effectu intelligi debent. *l.* 3
3. § hæc vi. ba. vbi Dec. nu. 1. ff. quod quiſque iur. His fit, quod etſi per hoc
verbum præteriti imperfecti ſubiunctiui principium alienatio-
nis impediatur, vt multi, quos infra referam, ſcribunt: attamen
quando alijs cõiecturis demonſtratur mens † contrahentium, 4
illi ſtandum eſt. *Ita in ſpecie reſpondit Aret. conſil. 18. num. 3.* cum dixit,
quod licet in diſpoſitione adſint verba † futuri ſubiunctiui, 5
quo actus perfectus ſignificatur: attamen habent ſignificatio-
nem futuri indicatiui, quando verba præcedentia, vel ſequentia
in eadem diſpoſitione, & actu hoc oſtendunt. Ergo & econtra
in caſu noſtro, verba prolata in futuro indicatiui, intelliguntur
in futuro ſubiunctiui, cum ita præcedentia verba ſuadeant. ſi
ergo eſt † futurum ſubiunctiui rem & actum perfectum ſignifi- 6
cat. *vt relati Doctores ſcribunt. & apertius Dec. conſil. 182. colum. 2. verſic. ſecundus caſus. & ibidem num. 3. verſ. vltimo non obſtat. & Aret. ac Dec. ſecutus eſt Ripa in d. l. filiusfamil. §. diui. num. 45. de leg. 1. Et clarius in ſpecie reſpondit Rum. conſ. 11. in fin. & conſ. 116. num. 14. lib. 2. vbi copioſe diſſerit.*
His ergo fit conſequens, quod ſcilicet ſi verba hæc actum perfectum ſignificant, dominium eſſe tranſlatum, & per conſequens non eſſe locum huic recato.

Tertio confirmari videntur iam relata ex doctrina & tradi-
tione eorum, qui dixerunt, quod ſi præcedit expreſſa prohibi-
tio † alienationis; etiam ſi ſubijciãtur deinde verba futuri ſub- 7
iunctiui: attamen ob vim præcedentis prohibitionis, reiecta ſignificatione verborum futuri ſubiunctiui, dominij tranſlatio non impeditur. *Ita docent Ripa in d. l. filiusfam. §. diui. num. 48. de lega. 1. & ibidem clarius Ferdin. Loazes. nu. 113. verſi. tertia fit concluſio, quæ declarat reſponſum Aret. d. conſ. 18. nu. 1.* Ita à ſenſu contrario arguendo, dicendum eſt noſtro in caſu, quo cum præcedat expreſſa conceſſio, & facultas diſponendi atque alienandi, licet ſequãtur verba illa impeditiua tranſlationis dominij, nihilominus non operantur hoc impedimentum tranſlationis, ne aduerſentur præcedenti conceſſioni.

Quarto

Digitized by Google

Quarto non parum vrgere videtur, quia pactum & conuentio eſt, quod ipſe Dom. Claudius poſſet hæc prædia reemere, at-
8 que recuperare ab emptore. Ergo † præſupponitur, venditionem eſſe perfectam, & dominium eſſe translatum: alioqni non diceretur is emptor. Et cum verba cum effectu non intelligi debeant, vt dixi ſupra. Et ideo Dn. Claudius ſolum ſibi cauit & pronidit, vt experiri poſſet contra emptorem, quam ſibi obligare potuit. Eſt ergo, quod ſuæ facultati imputet. Nam debuit
9 cautius † negotiari, *iuxta l. qui cum alio, ff. de regulis iuris, & ibi Doct.* Hæc dubitationem non leuem mouebant aduerſus Dominum Claudium, ne ſcilicet poſſet recuperare hæc prædia à Marengo.

Cæterum, re ipſa diligenti, accuratoque ſtudio perpenſa, atque examinata, contraria ſententia viſa eſt & verior & probabilior, nempe licere Domino Claudio prædia hæc recuperare, atque recatare à dicto Georgio Marengo oblato ei pretio iuxta formam pacti & tranſactionis. Quam ſane ſententiam, vt veram eſſe demonſtrem, multis vtor rationibus, & argumentis.

10 Primo ea ratione, quod vbi pactum eſt † reale, onus tranſit in
11 quemcunq; poſſeſſorem etiam ſingularem. Cum onus † rei annexum tranſeat vna cum ſua cauſa, *l. Iulianus, l. Caius, vbi Bart. ff. de manumiſſ. teſt. l. Pomponius, §. 1. ff. de acquir. poſſ. & in ſpecie ita decidit Boer. quæſt. 182. num. 16. cui addo copioſe Tiraq. in tract. de retract. conſang. §. 1. gl. 10. nu. 13. Afflict. deciſ. 96. nu. 3. Pariſ. conſ. 127. n. 12. lib. 4. & Soc. Iun. conſ. 72. nu. 8. lib. 3.* Atqui hoc noſtro in caſu verba pacti concepta eſſe videntur in rem: atque ita rem afficere. Ergo onus hoc recatandi ſequitur rem ipſam, vt recatari à quocunque poſſit. Illa minor probatur ex illis verbis. *Quod poſſit illam eo caſu recatare.* Quæ
12 ſane verba † rem ipſam reſpiciunt; & ideo in omnes tranſit hoc onus, *ita ſimili in caſu docuit Abbas in cap. quod clericis, nu. 30. de foro compet. quem ſecutus eſt Ripa lib. 1. reſponſorum, cap. 2. num. 1. qui eiuſdem opinionis recenſet Felin. Quibus accedit Socinus Senior conſ. 45. column. 1. lib. 3. & conſil. 12. ad finem. lib. 4.* Et hoc maxime hic procedere vide-
13 tur, vbi conuentio geminata † eſt. Quæ ſane geminatio multum operatur, *iuxta l. balliſt. 1. ff. ad S.C. Trebell. & ſcribunt copioſe Dec. conſil. 181. colum. 3. & conſil. 185. num. 10. & Socin. Iun. conſil. 133. num. 4. libro 1. Et in terminis hi Crauet. conſil. 201. num. 42. & clarius Roland. conſil. 56. in fin. lib. 1.*

Secundo, dato, non conceſſo tamen, verba tranſactionis eſſe concepta in perſonam, adhuc videtur poſſe prædium hoc recatari è manibus Beructi, *idque ex doctrina Caſtren. in l. ſi cum venderet, num. 6. ff. de pignor. action.* cum ſcribit, ex hoc pacto naſci duplicem
24 actionem, † nempe realem & perſonalem. Realis oritur, qua res è manibus ſingularis poſſeſſoris euocari, atque vindicari poteſt. Perſonalis, qua is poſſeſſor ſingularis poteſt conueniri. *Et Caſtr. opinionem ſecuti ſunt permulti, quos recenſet Crauett. conſil. 201. colum. 1. & præter ab eo relatos, idem ſcribunt Tiraquell. tractatu de retractu conuent. §. 1. gloſſ. num. 7. & §. 3. gloſſ. 1. num. 1. vbi infinitos prope recenſet. Adde Boer. quæſt. 351. num. 6. Neuiz. conſil. 88. num. 8. verſic. ſecundo principaliter, qui alios plures citat. Eiuſdem opinionis fuerunt nouiſſime Alciat. reſponſ. 125. in fin. & omnium melius Didacus lib. 3. variarum reſolutionum, cap. 8. num. 3. verſic. cæterum, qui paulo poſt, verſic. hinc apparet,* ſcribit, ex hac Caſtrenſis opinione dicendum eſſe, quod agi poteſt contra tertium ipſum poſſeſſorem, actione illa reali vtili, quæ rei vindicationis nomine appellatur. Quibus conſtat, hanc eſſe veram & receptam opinionem, etſi permulti ab ea diſſentiant, *quos recenſet Tiraquell. vbi ſupra, & quos viſus eſt ſequi Crauett. conſil. 12. num. 7.*

Tertio, hanc dubitationem in ſpecie decidit Guido Papæ *qu. 569. verſ. ſed vidi dubitari* Cuius verba adſcripſi. *Sed vidi dubitari inter*
25 *nos in Camera conſilij, ſi in venditione, † vel reuenditione alicuius rei apponatur pactum: Quod ſi emptor alteri vendat, venditor poſſit habere rem pro eo pretio, quo alteri venditur, an, non obſtante tali pacto, tranſeat dominium in emptorem. Ego dixi, quod hoc caſu non tranſit dominium in emptorem: ſed quod principalis venditor debet gaudere tali pacto, & rem habere pro eo pretio: per ea, quæ dixit Bart. in d. §. diui, ſecus ſi in tali pacto dixerit, ſi alicui vendiderit, &c. quia hoc caſu conferretur in tempus venditionis perfectæ, & non impediretur dominij tranſlatio, per d. l. Stichus, ff. de manumiſſ. teſtam.* Hæc Guido Papę Qui quidem duo capita conſtituit. Primum, quando verba ſunt futuri indicatiui. Secundum, quando ſunt futuri ſubiunctiui, & vere nos ſumus in primo capite: quia conuentionis verba ſunt præteriti imperfecti ſubiuncti. Cum dictum fuerit; *quod ſi alienaret*: non autem, *quod ſi alienauerit*: atque ita alienationem perfectam non ſignificant, *ſicuti eſt in caſu Guido Papæ.* Cuius quidem doctrinam ſecuti ſunt Cagn. *in l. 2. nu. 130. C. de pact. inter empt. & vend. Tiraq. in tract. de retract. conſang. §. 26. gl. 3. nu. 43. Et idem quod ipſe Guido ſcripſerunt Caſtr. in l. filiusfamil. §. diui, vbi Opizonus nu. 42. Alexand. nu. 3. Ferdin. Loazes, nu. 112. & Crotus num. 31. de legat. 1. Et eo loci etiam Ripa nu. 43. Idem reſpondit Ruin. conſil. 39. nu. 3. lib. 5. & eandem ſententiam probant Pariſ. conſ. 69. nu. 143. lib. 3. Brun. conſ. 87. nu. 4. & Rol. conſ. 56. nu. 12. lib. 1.*

Quarto ſuffragatur, quod remiſſio † ſui iuris, quam fecit D. 16
Claudius, facta eſt ſub quadam conditione: *ne ſcilicet in alterum alienaret, quod ſi alienaret, &c.* Quo fit, vt ius Domini Claudii translatum ſub ea conditione, ea eueniente conditione, impediatur alienatio, & dominii translatio, *ſicuti docuit Baldus in l. ea lege, columna 3. verſicul. ego do aliam, C. de condict. ob cauſam. Et ſenſit Angelus in l. qui abſenti, §. 1. ff. de acquirenda poſſeſſione.* Verum etiam per conditionis euentum conſeruatum, imo fortius actum dicitur ius D. Claudii, vt ſcilicet valeat recuperare prædia hæc alienata. Habet tamen hæc argumētatio non paruam dubitationem, cum à Baldo diſſentiant nonnulli relati à Ferdin. Loazes *in l. filiusfam. § diuus, nu. 174. de leg. 1.*

Quinto accedit, quod adeſt hæc hypotheca omnium bonorum pro obſeruatione conuentionis & pacti. Quo fit, vt † liceat 17
ipſi Dn. Claudio agere, & rei incumbere iure pignoris, vt conuentio obſeruetur. *Ita in ſpecie reſpondit Socin. Sen. conſil. 80. colum. 2. verſ. vel etiam & tertio, lib. 3. quem ſecutus eſt Cr. in conſ. 201. col. 2. verſic. plane in caſu iſto, qui & col. 3. num. 9. verſ. poſtremo, &c.* inquit, ob hanc hypothecam agi poſſe confeſſoria, † vt declaretur ſibi ius com- 18
petere recuperandi, atque ita rem ſibi relaxari. *Et eiuſdem ſententiæ recenſet Caſtrenſ. conſ. 330. laudatio in fin. lib. 1. idem reſpondit Brun. conſil. 67. num. 6.* Non ignoro tamen Cagnol. *in l. 2. nu. 137. C. de pactis inter empt. & vend.* & Didacum *lib. 2. variarum reſolut. cap. 15. num. 2. verſic. vltimo eſt*, diſſentire, nempe hypothecam hanc generalem non ſufficere.

Sexto confert, quod & in hac conuentione & pacto appoſita fuit clauſula † conſtituti, qua impeditur dominii translatio ad 19
fauorem illius, pro quo factum eſt. *Ita ſcribunt Bartol. & alij in l. qui abſenti, §. 1. de acquir. poſſeſſ. copioſe Tiraquell. tractat. de iure conſtit. part. 2. num. 31. quibus addo Brun. conſil. 67. num. 4. Pariſ. conſ. 69. num. 143. lib. 3. & Rolan. conſ. 56. nu. 13. lib. 1.* Si ergo translatum non fuit dominium in Marengum emptorem: ſequitur dicendum, illud eſſe apud venditorem, & per conſequens auocari poſſunt prædia è manibus poſſidentis.

Septimo mouet me multum, quod conuentiones hæ, adhibito iuramento, confirmatæ fuerunt. Quod † ſane iuramen- 20
tum præciſe obligat ad obſeruandum. *Ita gloſſ. l. ſi pecuniam vbi Iaſon num. 23. ff. de cond. ob cauſam, Brun. conſ. l. 79. nu. 4. Rub. conſil. 36. nu. 6. Gozad. conſil. 32. num. 6. & conſil. 100. num. 25. Neuiz. conſ. 50. 1. nu. 28. Caſſan. conſ. 53. num. 61. & Rolan. conſil. 6. nu. 32. lib. 1.* Si præciſe obligat, ergo impeditur alienatio & dominii translatio, *ſicuti in ſpecie ſcribunt Aretin. in l. ſi ita quis, §. ea lege, columna penultima, de verborum obligation. Brun. conſil. 67. num. 5. & Roland. d. conſil. 6. num. 35. libro 1. qui alios eiuſdem opinionis recenſet, licet ab Aretino diſſentiant Iaſ. d. §. ea lege, num. 73. Ruin. conſil. 109. num. 26. lib. 4. Ferratus cautel. 48. num. 2. & Ferdin. Loazes in l. filiusfam. §. diui, nu. 162. de leg. 1.* Attamen cum Aretino videtur magis recepta opinio. Si ergo impeditur translatio, per conſequens poterit Do. Claudius à Marengo poſſeſſore recuperare.

Octauo, mirum in modum vrget, quod ex factis ſatis conſtare dicitur, Dn Henricum non eſſe ſoluendo. Quo fit vt † liceat 21
Dom. Claudio in ſubſidium experiri & recuperare à Marengo poſſeſſore. Id quod probatur auctoritate egregia Cyn. *in l. 2. q. 11. C. de reſcind. vend.* cum ſcribit, quod licet actio, quæ datur ad reſcindendum contractum ob læſionem ſit perſonalis, & detur ſolum aduerſus emptorem: attamen emptore exiſtente non ſoluendo datur contra rei poſſeſſorem in ſubſidium. Quam Cyni aſſertionem probarunt Alex, *conſ. 92. nu. 8. verſ. & ſic datur, lib. 1. Cranet. conſil. 7. num. 15. Didac. lib. 2. variar. reſolution. cap. 3. num. 10.* Confirmantur ex doctrina Angeli *in l. 1. § heres, ff. ad Trebellian.* cum dixit actionem † perſonalem interdum dari in ſubſidium contra 22
ſingularem ſucceſſorem & poſſeſſorem rei. Ang. hunc ſecuti ſunt ibi *Alexand. num. 1. Iaſon num. 7. & Boer. quæſt. 204 num. 47.* & ſic diſtinguat Ripa *in d. §. ſi heres, numero 13.* Ita pariter in ſubſidium datur actio contra ſingularem ſucceſſorem, † & rei fideicommiſſo 23
ſuppoſitæ poſſeſſorem, quando grauatus, qui alienauit non eſt ſoluendo. *Ita reſpondit Caſtrenſ. conſ. 95. Clarum eſt in textu quod res ſubiectæ, columna 2. verſicul. & ego alias dixi, libro ſecundo, quem ſecutus eſt*

Digitized by Google

Alexand.in l.Marcellus,§.res quæ,num.4.verſic.limitat etiam,ff.ad Tre-
*bellian.*tametſi Socin.*ibi num.9.verſicul.tertio,quando hæres,&c.ambi-*
gat , dixit tamen,ſe conſuluiſſe pro ea Caſtrenſis aſſertione : &
ſuo reſponſo ſubſcripſiſſe Alexandrum. Et in caſu noſtro ſine
controuerſia locum habet hæc interpretum doctrina, cum hic
Marengus ſcienter emerit prædia hæc ſuppoſita huic oneri re-
trouenditionis. Quo ſane in caſu ipſemet Socinus *in d. §.res quæ,*
& clarius in l.vlt.in princ.nu.9.10.ff.de eo,per quem factum erit,&c. con-
cedit , agi poſſe in ſubſidium contra ſingularem poſſeſſorem.
24 Quod autem Marengus ſciuerit † prædia hæc fuiſſe huic oneri
ſubiecta vere ex eo conſtat, quod in actis aſſeruit, ſe vidiſſe eo
tempore emtionis à ſe factæ,iura & inſtrumenta ipſius D. Hen-
rici venditoris : & quod ſemper eo inſtrumento tranſactionis
habet conſilia Iuriſperitis,quo tuto emere poterat; licet ei nihil
dixerint, an contra eum aliquando dari poſſet actio aliqua. Ex
quibus conſtat ipſum Marengum optimum ſciuiſſe conditio-
nem horum prædiorum. Recte ergo in ſubſidium ſaltem con-
tra eum agi potuit.

Nono & vltimo accedit,quod iam conſtat, Marengum fuiſſe
citatum in hac cauſa vna cum D. Henrico principali, quo fit,vt
25 lata ſententia †contra ipſum D.Henricum exſequi poterit con-
tra ipſum Marengum. *Ita in ſpecie reſpondit Dec.conſ.187.n.2.quem ſe-*
cutus eſt Crau.conſ.12.in fin.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quibus etſi ex
iam dictis ſatisfactum exiſtimem : attamen ſingulatim reſpon-
deo. Ad primum itaque reſpondeo vno verbo, per ſimplicem
26 prohibitionem † alienandi non impediri dominii translatio-
nem:ſed ſecus eſt, quando illi prohibitioni alia fuerunt adiecta,
quibus vere impeditur principium alienationis, & per conſe-
quens ipſa translatio dominii, *vt in caſu noſtro multis demonſtratum*
fuit.

Non obſtat ſecundum,quia reſpondeo illam alienandi facul-
tatem datam fuiſſe ſub conditione, ne ſcilicet extra domum &
familiam ſuam alienaret: quod ſi alienaret,locus eſſet recupera-
27 tioni.Ergo ſequitur, quod eueniente † conditione alienationis
contractus eſt reſolutus,*l.neceſſario,§.1.ff.de peric.& commo.rei vend.*
l.pecuniam , quam , vbi Alexan.num.4.ff.ſi cert.pet.Dec.conſil.179.num.3.
& Pariſ.conſil.59.nu.5.& conſil.64.nu.17.lib.1. Ea eſt ratio, quia con-
28 ditio † actum ſuſpendit , *l.ſi quis ſub conditione dandorum decem , ff.ſi*
29 *quis omiſſa cauſa teſtamen.* Et ideo ea pendente † actus non dicitur
perfectus,*ita Pariſ.conſ.32.nu.7.lib.4.*Hinc egregie reſpondit Are-
30 tin.*conſil.11.nu.2.*contractum † conditionalem non eſſe proprie
contractum. Si ergo reſolutus eſt contractus, perinde eſt, ac ſi
nunquam fuiſſet celebratus, & per conſequens D. Claudius re-
cuperare poteſt prædia hæc tanquam ſua è manibus cuiuſcunq;
Præterea alia multa hic extant, quibus impeditur initium alie-
nationis,& per conſequens dominii translatio. Atque ita ceſſat
illa argumentatio ducta à ſenſu contrario ex Aretino, *d.conſil.18.*
num.13.

Non obſtat tertium argumentum , quia pari modo reſpon-
detur , vt iam dixi, hic ex multis impediri dominii translatio-
nem,non repeto iam dicta.

Non obſtat quartum,quia reſpondeo vno verbo, emptorem
31 illum † appellari ita de facto , non autem quod iure emptor ſit,
ex quo eius auctor non habuit facultatem alienandi. Et ideo ſu-
pra cum Aretin.*conſil.11.numero ſecundo*, dixi, contractum condi-
tionalem eſſe improprie contractum: quia, ea conditione e-
ueniente,reſoluitur atque annullatur. Atque ita iuris eſſe con-
cludo.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIVM.

1 *Tenor, & verba inſtrumenti ſeu pacti , maxime ſunt conſideran-*
da.
2 *Conductor tenetur ad illas impenſas,quæ facta fuerunt pro reparatio-*
ne & refectione ædificiorum.
3 *Reparare nil aliud eſt quam reficere.*
4 *Reficere non dicitur rem funditus deſtructam , ſed de nouo fa-*
cere.
5 *Melioramenta qualia ſunt.*
6 *Et an dicantur partes domus.*
7 *Melioramenta , quæ domui non ſunt affixa , ſed facile auferri poſ-*
ſunt , proprie non ſunt melioramenta , ſed inſtrumenta , vt illa,
quæ apponuntur gratia arcendi vim tempeſtatis , ventorum vel in-
cendij.
8 *Melioramenta earum rerum , quæ de nouo fiunt, non ſunt proprie me-*
lioramenta.
9 *Impenſæ quæ fiunt ad fructus percipiendos,ſpectant ad conductorem &*
fructuarium.
10 *Argumentum à veroſimili valet.*
11 *Veroſimile quod non eſt,ſpeciem falſi habere dicitur.*
12 *Locator non præſumitur velle iactare ſuum.*
13 *Error potius quam donatio præſumitur.*
14 *Pactum nouum & conuentio veteri derogare dicitur.*
15 *Epiſcopus dicitur Eccleſiæ adminiſtrator.*
16 *Obligationes & pacta ſeu contractus ab initio ſunt voluntatis & ex*
poſt facto neceſſitatis.
17 *Locator an teneatur ad impenſas factas,diſtinguenda ſunt multa ſpe-*
cies impenſarum.
18 *Melioramenta debent æſtimari in fine locationis.*
19 *Locator non debet ſoluere illas impenſas , è quibus vtilitatem non reci-*
pit.
20 *Solaria,ex fructibus debitis ſucceſſori detrahi debent,ad ſatisfactionem*
ſeruorum prædeceſſoris.
21 *Succedens in beneficio tenetur ad debita realia ſui anteceſſoris.*
22 *Fructus intelliguntur deductis impenſis, & nu.32.*
23 *Incommodum ſeu onus impenſarum is ſentire debet,qui ſentit commo-*
dum fructuum.
24 *Prælatus tenetur impendere partem redditus, & fructuum pro repara-*
tione rei Eccleſiæ.
25 *Ex liberalitate ſua quis incommodum ſentire non debet.*
26 *Dare nemo id poteſt,quod non habet.*
27 *Melioramenta perpetua ſpectant ad vtilitatem domini,non autem fru-*
ctuarij.
28 *Maritus fructuarius non tenetur præſtare impenſas ad perpetuam rei*
vtilitatem factas.
29 *Argumentum ab euitando iniquo,& abſurdo valet.*
30 *Conductor an poſſit auferre melioramenta facta , ſi locator nollet ea*
ſoluere.
31 *Fructuarius tenetur ſolum ad onera & impenſas , habita ratione tem-*
poris,quo fructuarius permanet.
32 *Intellectus ad l.fructus,ff.ſolut.matrim.*

FACTI SPECIES.

ANNO 1558. Reuerend. Dn. Archidiacon.Salutii negotio-
rum geſtor Reuerend.Dn. Piperis Epiſcop. Montisregalis lo-
cauit Dn. Ioh. Franciſco de Magiſtris ciui Montisreg.annuos
redditus ipſius Epiſcopat.pro duob.annis, videlicet 1558. & 1559.
ſub annua penſione aureorum 880. Et ita inter eos pactum &
conuentum fuit.

Quod idem conductor durantibus dictis duobus annis te-
neatur ad omnia onera reparationum,& aliorum, quorumcun-
que ſupportari contingentium , durante locatione præmiſſa: ex-
ceptis melioramentis ingeniorum,murorum,& ædificiorum,pro
quibus habetur ratio ad æſtima facta & facienda: ad quæ melio-
ramenta tenebitur idem D.locator.

Vita functo Reuer. D. Epiſcopo Piperis anno 1559.menſe Iun.
electus fuit,ſeu nominatus à Sereniſs. Duce Sabaudiæ. Reuer. D.
Epiſcopus Loſanæ,qui nouas conuentiones iniuit cum d. D. Ioh.
Franciſco de Magiſtris D. Epiſcopatus conductore. Quod ſcili-
cet ratione primi termini illius anni 1559. dimidium ſolueret,
hoc eſt,ſummam aureorum 440. Quo vero ad melioramenta,&
reparationes promiſit Dn. Reuerend. D. Electus ea ſoluere, ſi ita
de iure ad ea teneri erit declaratum. Quo vero ad ſecundum ter-
minum annuæ præſtationis dicti anni 1559. receſſum fuit à pri-
ma locatione facta per dict. Dn. Archidiaconum Salutii:& de-
nuo conuentum fuit , quod ipſe Dn. Conductor teneretur ſoluere
aureos 550.

Anno deinde 1560. Pius IV. Pontifex Maximus contulit
Epiſcopatum hunc Montisregalis Illuſtriſſimo & Reueren-
diſſimo Domino Cardinali Alexandrino. Qui quidem Reue-
rendiſſimus Dominus Cardinalis precibus Sereniſſimi Ducis
Saban-

Digitized by Google

Sabaudiæ donauit dicto Reuerendiſſimo Domino Epiſcopo Loſanæ electo fructus Anni 1559. dict. Epiſcopatus Montisregalis.

Nunc Dn. Conductor exhibet parcellas multarum impenſarum eo anno 1559. factarum. Dubitari contingit, quis teneatur ad has impenſas.

CONSILIVM LXIIII.

Initium à Domino.

PRopoſitam conſultationem paucis, vt fieri poterit, abſoluam: in eaque concluſiue procedam, reiecta omni exacta & ſubtili diſputatione. Habet tres dubitationes conſultatio hæc.

Prima eſt, *ad quas impenſas, iuxta pacta & conuenta teneatur Dom. Conductor, & ad quas Reuerendiſſimus Domin. Locator: & an, quæ in particellis exhibentur ad locatorem, vel conductorem ſpectent.*

Secunda eſt, *an ex noua conuentione Reuerend. Dn. Epiſcopi Loſanæ electi, ſit receſſum à prima locatione, vt omnino teneatur Conductor ſummam illam aureorum 550. numerare.*

Tertia eſt dubitatio, *an Reuerend. Dn. Epiſcopus Loſanæ, tanquam vſufructuarius illius anni 1559. teneatur ad aliquas impenſas melioramentorum: & ad quæ teneatur.*

Quo ad primam dubitationem, animaduertendum cenſeo,
1 quæ ſint verba inſtrumenti locationis: cum illius tenor † ſit ſeruandus, *cap. 1. de duobus fratrib. à cap. inueſtit. copioſe admodum Neuiza. conſil. 10. volum. 1.* Locationis verba hæc ſunt. *Quod dictus Conductor durantibus dictis duobus annis, teneatur ad omnia onera reparationem, & aliorum quorumcumque ſupportati contingentium.* Eſt igitur indubita-
2 tum, quod Conductor † tenetur ad illas impenſas, quæ factæ fuerunt pro reparatione & refectione ædificiorum. Et hęc ſunt, quæ non nouam formam faciunt, ſed antiquam vetuſtate collapſam & deuaſtatam reſtituunt: ſicuti tectoria reficere, aquæductus reparare, & molendina reaptare. Ea eſt ratio, quod nil a-
3 liud eſt reparare † quam reficere, *l. 3. §. reficere, ff. de itinere, actuque priu. & ibidem notat Bartolus & probat, l. 1. §. ſi quis in ſpem refectionis, ff. de via publica, quibus adductus ita in ſpecie reſpondit Caſtrenſis conſilio 377. Quantum ad illa, quæ facta fuerunt, columna prima, libro primo, & copioſius ſcribit Boer. quæſt. 44. numero primo & tertio.* Quod intelligo de refectione rei non funditus deſtructæ. Nam tunc non eſſet
4 reficere, † & reparare, ſed de nouo facere, *vt declarant Iaſon in leg. quominus, columna penultima, ff. de flum. & Boerius dicta quæſtione 44. num. 55.*

Quo vero ad ea, quæ melioramenta reſpiciunt, tenetur locator, ex verbis pacti; quæ ita ſe habent. *Exceptis melioramētis ingenio-*
5 *rum, murorum, & ædificiorum.* Quæ autem melioramenta † dicantur facile dicimus eſſe illa, quæ domum meliorem reddunt, ac efficiunt; ſi modo ipſi domui affixa ſunt, vt euelli & ſeparari nō poſſint: ſicuti in domo thalamum, vel cellam vinariam ædifica-
6 re, & facere. Sunt enim hæc † domus partes, *l. quod dicitur, §. vlt. & l. ſequenti, ff. de impenſis in rebus dot. factis, l. Iulian. §. vlt. ff. de action. empt.*
7 Si vero non ſunt domui † affixa, ſed facile auferri poſſunt, non dicuntur proprie melioramenta, ſed inſtrumenta, quemadmodum ſunt illa, quæ apponuntur gratia arcendi vim tempeſtatis, ventorum, vel incendii. *Ita reſpondit Caſtrenſ. d. conſil. 377. column. 1. quem ſecutus eſt Boer. dict. quæſt. 44. numero 6.* Si igitur in caſu noſtro aliqua extant ædificia de nouo conſtructa, tenetur ad illorum impenſam locator. Si vero antiqua ſunt refecta & reparata, ad eorum impenſam tenetur conductor. Et quod ad impenſam harum refectionum teneatur hic conductor, demonſtratur multis.

Primo ex verbis ipſius inſtrumenti. Nam cum in eo declaretur, ad quæ melioramenta teneatur locator, illa ita enumerando
8 exemplificat, vt † *ingeniorum, murorum & ædificiorum.* Quæ ſane omnia noui ædificii ſunt, *l. 1. §. ſi quis ædificatum, vbi Doctor. ff. de operis noui nuntiat.* Hic ergo includuntur ſolum hæc melioramenta noui ædificii, vt ad ea teneatur locator, ergo excluduntur melioramenta refectionis, vt ad ea non teneatur locator. Nam vnius incluſio, eſt alterius excluſio, *l. cum prætor, ff. de iudiciis, cum ſimilibus.*

Secundo ſuadetur ea ratione, quod hæ impenſæ, quæ fiunt in reficiendis his ædificiis, vere fiunt gratia percipiendorum fructuum: cum ſine illis nulli eſſent reditus & prouentus, cum hæc ſint molendina, & battenderia, & his ſimilia. Sed impenſæ, quæ fiunt † ad fructus percipiendos ſpectant ad conductorem, & fructuarium, *l. fructus, l. diuortio, §. impendia, vbi Doctor. ff. ſolut. mat. & infra dicam.* Ergo &c. 9

Tertio accedit argumentum † ductum à veriſimili, *iuxta leg. quia veriſimile, ff. quod met. cauſ.* Nam quod veriſimile † non eſt, 10
falſi ſpeciem habet, *ita poſt Bald. & alios ſcribit Iaſ. in l. ſi extraneus, nu. 6. ff. de cond. ob cauſam, copioſe Neuiz. lib. 5. Syluæ nupt. in fin.* Atqui veriſimile non eſt, quod pactum ſit inter locatorem, & conductorem, quod pro duobus his annis 1558. & 1559. conductor ſolueret tantummodo ſummam aureorum 880. cum iam ſuperiore anno, nempe 1557. ſoluerit aureos mille & centum, niſi id actum fuiſſet, vt hoc onus refectionis ſpectaret ad ipſum conductorem. Non enim eſt veriſimile, quod locator voluerit † ſuum iactare, tantum de ſumma prima remittendo, *iuxta l. 1. in ſi de indebito. ff. de probat.* & facilius error † præſumitur quam donatio, *vt tradunt Dec. conſ. 350. col. 1. & Crauet. conſ. 142. nu. 27.* Eſt ergo dicendum hoc onus refectionis ſpectare ad ipſum conductorem. *Hæc de prima dubitatione.*
(margin: 11, 12, 13)

Secunda dubitatio caret probabili dubitatione. Non enim eſt dubium, qui ex noua conuentione Reuerendiſſimi Epiſcopi Loſanæ receſſum ſit à prima illa conuentione inita cum Reuerendiſſimo Dn. Archidiacono Salutienſi; cum noua † pactio 14
veteri deroget, *l. pacta nouiſſima, C. de pactis, & ibi copioſe Dec. colum. 1. & plura Rim. conſil. 41. num. 14. lib. 1. Pariſ. conſil. 10 num. 92. lib. 2. & declarat Crauet. conſil. 167. num. 5.* & certum eſt ipſum Reuerendiſſimum Electum potuiſſe loco œconomi paciſci ad Eccleſiæ vtilitatem, cum Eccleſiæ † adminiſtrator cenſeatur, *l. iubemus, la 2. C. de ſacroſanct. eccleſ.* & cum ſemel hoc placuerit dicto conductori, 15
amplius ei diſplicere non debet, *cap. quod ſemel, de reg. iur. in 6.* Non enim licet à pacto recedere, cum ab initio ſint obligationes voluntatis, † & ex poſt neceſſitatis, *l. ſicut, C. de action. & oblig. cum ſimilib.* 16

Illud ſolum supereſt videre, an Reuerendiſſimus D. Epiſcopus Loſanæ electus teneatur ad aliquas reparationes & refectiones † factas in eo ſecūdo termino anni 1559. Qua in re vna cum 17
Caſtr. in l. domos, in fi. verſ. ſed adhuc oppo. de legat. 1. quem ſecuti ſunt multi, quos infra referam, & præſertim Boer. quæſt. 44. nu. 13. diſtinguendæ ſunt aliquæ ſpecies impenſarum.

Prima eſt ſpecies impenſæ, quæ colligēdorum fructuum gratia fieri ſolet, ſicuti eſt agros colere, ſeminare, & his ſimilia facere. Hæc impenſa ſpectat ſine controuerſia ad ipſum conductorem, *ita Caſt. & Boer. locis iam citatis.* Quod vel ex eo confirmatur, quia ſi dominus locat prædia, vt dimidiam fructuum à colono partiario recipiat; fructus illos recipit ſine his impenſis, quæ in totum ſpectant ad ipſum colonum, *cap. 1. nos nobis, vbi Abb. in, de decimis, Corn. conſ. 289. col. 3. verſ. & hinc eſt, quod colonus lib. 1. Afflic. deciſ. 252. col. 4. verſ. propterea dicit, & Tiraq. in tract. de retract. conſang. §. 15. gl. 8 n. 19. verſ. fallit quinto.* Si ergo in caſu noſtro impenſæ aliquæ factæ ſunt in agris colendis, & his ſimilibus, quæ verſatur circa fructuum & redituum perceptionem; vere hæc impenſa dicitur cauſa colligendorum fructuum, & ob id ſine controuerſia ſpectat ad ipſum conductorem; atque ita per conſequens Dn. Epiſcopus electus ad eas non tenetur.

Secunda eſt ſpecies impenſæ, quæ fit cauſa conſeruandorum fructuum, vt quando cuſtodes adhibentur, vt illos, ne à furibus ſurripiantur, cuſtodiant. Hæc quoq; impenſa ad colonum pertinet, *vt recte ſcribunt Caſtr. & cæteri iam relati, & Alex. in l. diuortio, §. impendia, n. 4. ff. ſol. matr.* Ad hanc ergo impenſam ſine controuerſia non tenetur hic D. Epiſcopus Loſanæ: nec etiam Reuerend. D. Cardinalis, ſed ipſe ſolus conductor.

Tertia eſt ſpecies impenſæ, quæ ad ipſius rei vtilitatem fit, ſed pro tempore, veluti ſi molendini rotæ aliquantulum aquarum impetu frangerentur, ſi molæ, vel quid ſimile, quod paruum duraturum eſt, reponi & refici debent: veluti etiam canales, & cæteri aquæductus reaptare, ita quod locator tempore finitæ locationis ex illa refectione nullam ſit conſecutus vtilitatem. Hæc impenſa ad ipſum colonum & fructuarium pertinet, *ita Caſtr. & Boer. locis iam citatis.* Nam, ſi aliquod commodum ex illa impenſa conſequi poſſet dominus locatione finita, pro modo vtilitatis reficere deberet impenſam conductori. *Ita egregie docuit Bartolus in l. impenſæ, ff. de impenſ. in rebus dotalibus fact.* dum loquitur de impenſa facta in purgatione foſſarum, quam colonus, vel

Digitized by Google

conductor à domino repetit, ſi locatione finita, allatura ei eſt
commodum. *Bartolum ſecuti ſunt Alex.in l.diuortio. §. impendia, nu.3.
ff.ſol.matr.& Rum.conſ.157.nu.21.lib.1.* Et ideo iuſta ratione dicimus
18 melioramenta † æſtimari in fine locationis, *vt probat d.l.domos,de
leg.1.vbi Caſtren.Iaſ.& cæteri, & copioſe tradunt Rum.conſ.38.in fin.lib.1.
conſ.117.col.1.& 2.& conſ.135.nu.14.lib.3.& conſ.165.nu.6.lib.4.Gratum
conſ.9.nu.15.& conſ.132.nu.14.lib.2.Afflict.deciſ.88.nu.6.& Boer.q.44.n.*
19 *12.* Cuius rei ratio eſt, quia æquum non eſt, vt locator † ſoluat i-
pſam impẽſam, è qua vtilitatem ſolus conductor percipit. Cum
ergo huiuſmodi ſint impenſæ factæ à conductore, ad eum vere
ſpectant vſque ad finem locationis, qua finita ille, cui res reſti-
tuitur impenſas illas, ſeu melioramenta æſtimari facit, vt tunc
repetiuntur, & eas ſoluit conductori. Ita in caſu noſtro, cum hæ
impenſæ à Dn. Franciſco conductore factæ ſint in reaptandis
molendinis, bateuderiis, ingeniis, & his ſimilibus pro eo tem-
pore, quo locatio durauit, ipſe ſuſtinet onus impenſæ: locatione
vero finita, ſoluit illam æſtimationem rei dominus. Ex quibus
fit conſequens, quod, cum ipſe Dn. Franciſcus perſeuerauerit
in locatione ſex illis menſibus, dicti anni 1559. ad eum, & non ad
Dom. Epiſcopum Loſan. ſpectat ſuſtinere onus huius impenſæ.
Et locatione finita, Reuerendiſſimus Dn. Cardinalis ſoluet æſti-
mationem melioramentorum, quę tunc ei reſtituentur. Quem-
admodum & de cæteris melioramentis nunc ſubiiciam.

Quarta eſt ſpecies impenſæ, quæ ad perpetuam rei vtilitatem
fit; vt eſt ædificia noua extruere, & ſimilia facere. Hæc impenſa
vere ſpectat ad rei dominium, vt mox dicemus.

Quo ad tertiam dubitationem, an ſcilicet Reuerendiſſimus
Dominus Epiſcopus Loſanæ teneatur ad impenſam meliora-
mentorum; quæ vtilitate molendinorum & ingeniorum, & ſi-
milium facta eſt: ratione illius anni 1559. cuius reditus, & prouẽ-
tus percipit, & prima fronte (vt dici ſolet) dicendum videbatur
teneri.

Primo argumento ducto *à c.vlt.de off. ordin. in 6.* quo loci con-
20 ſtitutum eſt, ex fructibus † debitis ſucceſſori eſſe ſoluenda ſala-
ria ſeruorum prædeceſſoris: nec non & impenſas factas ex cauſa
alimentorum ipſorum ſeruorum, *& ex eo textu annotarunt ibi Ge-
min.Anch.& cæteri: & idem Gemin.conſil.78.Formatur iſta,colum.vltim.
& Tiraquell.in tractat.de retractu conſangu.§.15.gloſſ.1.numero ſeptimo,*
21 quod ſuccedens † in beneficio tenetur ad debita realia ſui ante-
ceſſoris.

Secundo accedere videtur, quod Illuſtriſſimus Dn. Cardina-
lis donauit dicto Reuerendiſſimo D. Epiſcopo Loſanæ fructus
22 dicti anni 1559. Atqui fructus † intelliguntur deductis impen-
ſis, *l.fructus, l.diuortio.§.impendia, ff.ſolut.matrimon.* Et videtur ratio,
23 quia æquum eſt, vt is ſentiat onus † impẽſarum, qui ſentit com-
modum fructuum, *l.ſi pendentes, §.ſi cloacarij, ff.de vſufructu*, & præ-
ſertim, cum de re Eccleſiæ agitur, in cuius reparatione tenetur
24 prælatus † partem reditus, & fructuum impendere, *c.1.21.quæſt.1.
cap.de monachis, de præbend. & cap.vlt.de offic.ordin.in 6.& ibi gloſſ.* ergo
dicendum videtur Dn. Epiſcopum Loſanæ teneri ſoluere par-
tem impenſarum factarum in his melioramentis, reſpectu ipſius
anni 1559.

Tertio dubitationem mouet, quia ſi Dn. Epiſcopus Loſanæ
non ſolueret partem harum impenſarum vere D. Cardinalis ex
25 ſua liberalitate † ſentiret detrimentum: quod dicendum nõ eſt,
ſentiret inquam detrimẽtum, quia ipſe ſolueret impenſam me-
lioramentorum, & D. Epiſcopus fructus perciperet, contra re-
gulam iuris naturalis, quæ eſt, vt is ſentiat damnum, qui ſentit &
commodum, *l.ſecundum naturam, de reg.iur.*

26 Quarto & vltimo vrgere videtur, quod nemo † dat, quod nõ
habet, *l.traditio, ff.de acq.rer.dom.cum vulg.ſimil.* ſed D. Cardinal. non
erat dominus melioramentorum, ſeu impenſarum, cum illæ fa-
ctæ ſint à conductore: ergo non potuit D. Cardinalis donando
fructus transferre, & donare ius harum impenſarum. Hæc fa-
ciebant dubium hac in cauſa.

Re tamen ipſa diligentius perpenſa, contrarium verius eſſe
exiſtimo; nempe Reuerend. Dn. Epiſcopum Loſanæ non teneri
ad ſolutionem harum impenſarum, cum partim factæ fuerint
ad perpetuam rerum vtilitatem, partim ad vtilitatem tempora-
lem. De his quæ facta ſunt ad temporalem vtilitatem, diximus
ſupra, ſpectare ad conductorem, & finita locatione ei à domino
ſolum debere æſtimationem eorum, quæ tunc extabant. Idem de
cæteris melioramentis tunc dicendum eſt hoc in caſu.

27 Primo, ea ratione vera & ſolida, quia hæc impenſa † meliora-
mentorum ad perpetuam vtilitatem rei ſpectat ad dominum,
non autem ad fructuarium, *l.hactenus, ff.de vſufr. Bart.in l.damni, §.
ei cuius, nu.3.ff.de dam.inf.& in l.cotem ferro.§.qui maximos, nu.14.ff.de
publica.& vectig.Alex.conſ.162.col.1.lib.7.Afflict.deciſ.252.nu.2.Granm.
conſ.13.nu.43.Pariſ.conſ.96.nu.26.lib.2.& Rol.conſ.28.nu.19.lib.1.* Cum
ergo Dn. Epiſcopus fuerit vnius anni fructuarius tantummo-
do, dicendum eſt ad eum non ſpectare hoc onus ſoluendi has
impenſas. Confirmat hanc ſententiam *text.l.diuortio.§.impendia,
ff.ſolut.matr.* quo loci reſpondit Iuriſconſult. maritum † fructua- 28
rium non præſtare impenſas ad perpetuam rei vtilitatem factas.
*Idem probat l.1.§.vlt.cum duabus legibus ſequentibus, ff.de impenſ.in reb.
dota.factis.*

Secundo mouet me ratio ducta † ab euitanda iniquitate, quã 29
leges ſummopere odio habent, *l.3.§.ſi quis iniquum, ff.quod quiſque
iuris.* Atqui maxime iniquum eſſet, ſi Dn. Epiſcopus Loſanæ ſol-
ueret has impenſas: ergo ad eas non tenetur. Illa minor proba-
tur, quia aut conſideramus tempus, donec & quouſq; perdurat
locatio, & tunc nec ipſe D. Epiſcopus, nec Dn. Cardinalis ſoluit
has impenſas, ſed eas ſuſtinet conductor, vt diximus ſupra. Aut
conſideramus tempus finitæ locationis, & tunc impenſas ſoluit
rei dominus iuxta æſtimationem, quæ tunc fit, *vt diximus ſupr.* Ea
ratio eſt, quia ſi recipit rem meliorẽ effectam, debet etiam ſuſti-
nere onus impenſæ, iuxta dictam regulam, *ſecundum naturam &c.*
Eſſet ergo iniquum, ſi Dn. Epiſcopus teneretur: ex quo nullam
inde trahit vtilitatem.

Tertio accedit, quod ſi concedimus, D. Epiſcopum teneri er-
ga conductorem, vt ei ſoluat ab eo facta melioramenta: certum
eſt, quod ratione ipſorum melioramentorum eius loco ſucce-
det. Atqui, ſi ipſi conductori recuſaret locator ſoluere facta me-
lioramenta, poſſet ipſe conductor † ea auferre, *iuxta l.in fundo.ff.* 30
*de rei vind.& copioſe ſcribit Tiraq.in tract.de retract.conſang.§.7.gl.1.nu.
1.& 2.* Ergo pari modo, ſi D. Epiſcopo ſoluenti ea melioramenta
& ſuccedenti illi conductori, recuſaret Dn. Cardinalis ſoluere,
poſſet D. Epiſcopus ea melioramenta auferre. Ne igitur ea aufe-
rat, recte breui quadam manu D. Cardinalis ſoluere ea debet di-
cto conductori.

Quarto & vltimo ſuffragatur, quod fructuarius ſolum † te- 31
netur ad onera & impenſas, habita ratione temporis, quo fru-
ctuarius permanet, *vt reſpondit Soc.Sen.conſ.247.col.2.verſ.aliquando
& ſecundo, lib.2.& Barb.conſ.84.col.2.lib.3.& ſenſit Bart.in l.impenſa.ff.
de impenſ.in reb.dot.factis.* Demus igitur caſum, quod ipſemet Dn.
Epiſcopus impendiſſet in his melioramentis conficiendis plus
quam ferre poſſet tempus, quo ipſe extaret fructuarius; nonne
poſſet repetere impenſas vltra debitam ſuam portionem? Si er-
go hæc ipſa melioramenta extant in fine anni 1559. quæ prædia
omnia D. Cardinali reſtituuntur: nonne etiam ipſe D. Cardina-
lis ea ſoluere tenetur? certe apud me res hæc omni dubitatione
caret.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
ſpondeo, quod text. *d.cap.vlt.de off.ord.in 6.* loquitur de neceſſariis
impenſis, quæ cum reſpiciant fructuum perceptionem, & ſerui-
tia eccleſiæ ab eo, qui in Eccleſia ſuccedit, ſolui debent, ne is, qui
ſeruiuit, ſua mercede fraudetur, ſed in caſu noſtro nullus frau-
dari poteſt, & qui in eccleſia ſuccedit onus harum impenſarum
ſuſtinet; hoc modo diſtribuendo impenſas pro tempore, quo
perdurat locatio. Nec Dn. Cardinalis, nec Dn. Epiſcopus ſuſti-
net aliquod onus harum impenſarum; ſed totum eſt impoſitum
humeris conductoris locatione finita, pro æſtimatione, quæ tũc
facta erit, ſoluere debet, qui ea melioramenta apud ſe recipit. Eſt
ergo dicendum, Dom. Cardinalem recipientem illa debere ſol-
uere.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, quod fructus intel-
liguntur deductis impenſis, quę fieri ſolent ad fructus ipſos col-
ligendum: ita † loquitur, *l.fructus, ff.ſolut.matr.& probat text. clarus.* 32
l.ſi à domino, vel à patre, §.vlt.ff.de petit.hæred. quo loci ita ſcriptum
eſt. Fructus dicuntur deductis impenſis, quæ quærendorũ, con-
ſeruandorumque gratia fiunt. *Et egregie declarat Tiraq.in tractat.de
retract.conſangu.§.15.gl.1.nu.2.& ibidem nu.24.* diſtinguit impenſas,
quæ fiunt ad fructus colligendum & conſeruandum ab his, quæ
fiunt ad rei vtilitatem, & ſupra declaraui. De his impenſis ad fru-
ctus colligendos nulla eſt contentio, cum non neget Dn. Epi-
ſcopus eas ſpectare ad colligentem fructus, vt iam dictum fuit:
ſed tota verſatur diſputatio de impenſis ad rei vtilitatem factis,
quæ quidem ſpectant ad eum, qui vtilitatem ſentiet; quam qui-
dem vel ipſe ſolus D. Cardinalis ſentire habet; quemadmodum
ſupra declaraui.

Non

Non obſtat tertium, quia vno verbo reſpondetur, quod imo D. Cardinalis nullum detrimẽtum ſentire poteſt. Quandoquidem ſoluit Dn. Cardinalis æſtimationem illorum melioramentorum, quæ reperientur tempore finitæ locationis, & ideo ſi aliquid ſoluit, recipit etiam apud ſe melioramenta; quæ vbi à conductore facta non fuiſſent, haberet neceſſe ea facere Dn. Cardinalis, ſi ex molendinis ipſis, atque aliis ædificiis reditus, & prouentus vellet recipere.

Non obſtat vltimum argumentum, quod ab aduerſariis adducitur; quia vere nihil concludit, ſi perpendantur iam dicta. Concludo itaq; Reuerendiſſimum D. Epiſcopum Loſanæ non teneri ad reficiendam aliquam impenſam.

Iacobus Menochius, I.C.

SVMMARIVM.

1 *Præſtatio annua arguit feudum conditionale.*
2 *Contractus factus cum obligatione ſoluendi certam annuam ſummam & par caponum, an faciat vt contractus ſit emphyteuticus, vel innominatus, & nu. 41.*
3 *Vel cenſualis.*
4 *Vel feudum, proprie, vel improprie, quod conditionatum appellatur.*
5 *Inhabilis, an poſſit ſuccedere in feudo conditionali & improprio.*
6 *Feudum ſub certa annua ſumma, & pari caponum, & feudum pro certo, ac determinato ſeruitio præſtando æquiparantur.*
7 *Feudum ſemper conditionale dicitur, quando adeſt præſtatio caponum annua.*
8 *Solutio mihi facta dicitur, quando ei eſt facta, qui ſua ſeruitutis erga me remuneratione dignus erat, quia quodammodo dicitur delegatio facta.*
9 *Solutio facta delegato dicitur deleganti facta, ſi eius nomine fuerit facta.*
10 *Feudi natura eſt, vt ſit conceſſio facta abſque præſtatione aliqua.*
11 *Et quid quando promittitur ſeruitium perſonale indeterminatum, & incertum domino feudi.*
12 *Fœminæ ſuccedunt æque cum maſculis, & ſi ſunt proximiores, anteponuntur ad feudum datum ſub præſtatione annui cenſus, & in inueſtitura nullum eſt iuramentum fidelitatis.*
13 *Mulier non poteſt promittere præſtare domino feudi auxilium in bello, cum non teneatur ad id, quod ſuo ſexui non conuenit, & numero 22.*
14 *Mutus, ſurdus, cæcus, & alij ſimiles inhabiles ſunt capaces ad feudum datum ſub præſtatione annui cenſus non præſtito iuramento fidelitatis.*
15 *Fœminæ regulariter excluduntur à feudo quantumcunq; conditionato, dummodo adſit iuramentum fidelitatis, ſecundum aliquos, & nu. 39. in fin.*
16 *Contrarium tamen magis communiter accipitur.*
17 *Iuramentum fidelitatis comprehenditur regulariter in inueſtitura feudi, niſi ſpecialiter ſit remiſſum.*
18 *Iuramentum fidelitatis in feudo remitti poteſt, non autem fidelitatis, & numero 44. lex, quæ non eſt authentica, an allegari poſſit.*
19 *Tex. in c. ſi cum miles, de feudo & beneficio in extraordinariis, an authenticus ſit.*
20 *Fœmina duplici ratione ad feudum concurrere non poteſt.*
21 *Vaſallus cum domino ad prælium ire debet, eiq; perpetua fide adeſſe, adeo, vt ſi in acie periclitantem dimiſerit, beneficium tanquam indignus amittit.*
22 *Defenſionem ſuſcipere non eſt muliebre, ſed virile officium.*
23 *Vaſallus fidelitatis iuramento obſtringitur ſecreta ſibi à domino patefacta nemini pandere.*
24 *Et conſilio ſuo debet dominum iuuare.*
25 *Fœmina puero æquiparatur, ratione ignorantiæ.*
26 *Mulier verboſa, & alia plura de muliere.*
27 *Vaſallus quod promittere debet in inueſtitura feudi.*
28 *Vaſallus quod debeat ire ad bellum cum domino, an ſit ex ratione finali vel impulſiua.*
29 *Iuramentum fidelitatis, an ſit de ſubſtantia feudi.*
30 *Epiſcopus Pontifici ſubiectus non tenetur ire ad bellum, & qua ratione.*
31 *Bellum militibus tantum conuenit, non aliis.*
32 *Fœmina in feudo franco ſuccedere poteſt.*
33 *Obtinens feudum francum, ad quid teneatur.*
34 *Fœminæ ſæpiſſime ex conſuetudine ciuitatum ſolent ad feuda admitti, vt in ciuitate Patauina.*
35 *Et tenetur præſtare iuramentum fidelitatis.*
36 *Et licet ad bellum domino ſeruire non poſſit, per interpoſitam perſonam tamen poteſt.*
37 *Fœmina in feudo poſt maſculos ſuccedere poteſt, quando inueſtitura eſt conceſſa pro maſculis & fœminis.*
Et tenetur præſtare iuramentum fidelitatis ſicut maſculus.
38 *Infantes & pueri, an ad feudum aſpirare poſſint.*
39 *Iuramentum fidelitatis, quod expreſſim ſit præſtitum in inueſtitura, vel tacite nil refert, quia ſemper ſubintelligitur.*
40 *Iuramentum fidelitatis duo operatur, primo facit, vt proprie feudum dicatur, non autem emphyteuſis, vel cenſus, in quo non requiritur: ſecundo quod vaſallus tenetur ad ſeruitium perſonale.*
41 *Et an faciat, vt proprie dicatur feudum.*
42 *Cenſus annuus non præſtatur pro proprio feudo, ſed perſonale ſeruitium.*
43 *Iuramentum fidelitatis, an faciat feudum proprium, & nu. 65.*
44 *Fidelitas in feudo pacto remitti non poteſt.*
45 *Iuramentum fidelitatis, ſub qua forma præſtetur.*
46 *Vaſallus qualis proprie dicatur.*
47 *Intellectus ad dicta Cyni in auth. ingreſſi, in antepen. q. C. de ſacroſan. eccleſ. cum nu. ſeq.*
48 *Reale ſeruitium cum præſtatur, feudum proprie non dicitur.*
49 *Reale ſeruitium in feudo & iuramẽtum fidelitatis, ſimul ſtare poſſunt, & ad vnum tendere.*
50 *Feuda impropria dicuntur ratione qualitatis ſeruitij, quod præter regularem feudi naturam præſtatur.*
51 *Iuramentum fidelitatis non debet præſtari ab illo, cui conceditur res in feudum pro annua quantitate frumenti.*
52 *Et an proprie ſit feudum, vel improprie, vel emphyteuſis.*
53 *In feudo conditionato non ius commune, ſed conſtitutiones ſeruari debent.*
54 *Fœminæ de iure communi vna cum maſculis admittuntur ad feudum.*
55 *Ceſſante lege feudali ſucceſſit diſpoſitio iuris communis.*
56 *Feudum cum habet naturam alteratam, non poteſt à iure feudorum moderari, ſeu interpretationem recipere.*
57 *Statutum iuris communis derogatorium, non recipit interpretationem ab ipſo iure communi.*
58 *Imperator tenetur præſtare Summo Pontifici iuramẽtum fidelitatis.*
59 *Feudum fœmineum dicitur, cum in fœmina primam originem habet. Regnum Siciliæ eſt feudum Eccleſiæ.*
60 *Ioanna & aliæ mulieres adminiſtrantes Regnum Siciliæ.*
61 *Vaſallus qui tenetur ad ſolutionem annui cenſus, ſi per biennium, vel triennium non ſoluerit, an debeat priuari.*
62 *Contractus cenſualis & emphyteuticus, an æquiparentur, & num. ſequent.*
63 *Res data ad cenſum non amittitur, & ſi cenſus nullis annis ſolutus non ſint.*
64 *In feudo conditionato duo præſtantur iuramentum fidelitatis, & cenſus annuus.*
Iuramentum eſt cauſa finalis, cenſus vero cauſa impulſiua.
65 *Præſtatio cenſus in feudalibus, an poſſit eſſe cauſa finalis.*
66 *Pro feudo, quando eſt data pecunia, vel præſtetur ſeruitium reale, licet tale feudum plus habeat liberalitatis, quam oneris, attamen dicitur contractus.*
67 *Feudum datum ad certum ſeruitium, atque ita conditionatum regulatur à conſtitutionibus feudalibus, quod fœminæ non admittantur.*
68 *Et quomodo hoc intelligatur.*
69 *Feudum, quando nominatim eſt conceſſum, tam maſculis, quam fœminis vtroq; caſu ſiue ad certum, ſiue incertum fœmina poſt maſculum admittitur.*
70 *Fœmina in illis caſibus, quibus ad feudum admittitur, poteſt per alium ſeruire, ex quo non poteſt per ſe.*

FACTI SPECIES.

ANNO 1415. *Dominus Iacobus à Sole inueſtitus fuit à Reuerendiſſimo Domino Epiſcopo Patauii de feudo decimarum loci Carturiæ ſub præſtatione annui cenſus librarum viginti trium, loco vnius vehetis vini, quæ ob olim ab antiquis*

præſtabatur, ac vnius paris caponũ. Qui quidem capones ipſi D. Epiſcopo perſoluebantur: ſumma vero librarum viginti trium, Galuano Carrario d. Dn. Epiſcopi vaſallo: ita pacto in ea inueſtitura conuento.

In ea ipſa inueſtitura præſtitum fuit à dicto Domino Iacobo fidelitatis iuramentum. Hic Iacobus anno 1417. teſtamentum condidit, & in eo heredes fecit Iohannem filium, & Iohannem Franciſcum nepotem ex Marco filio prædefuncto. Et in eo teſtamento illis hæredibus ſubſtituit per fideicommiſſum, ſi ſine maſculis decederent. Hæredes inſtituti hæreditatem adiuerunt, & ambo relictis maſculis deceſſerunt. Hi hæredes anno 1431. diuiſerunt omnia bona, & in partem Iohannis obtigit feudum hoc decimarum: nulla tamen mentione facta, quod eſſet feudum Eccleſiæ. Hoc feudum obtinuit is Iohannes, & poſt illum eius filij, & heredes, Nicolaus, Marcus, & Iohannes Iacobus, nulla tamen accepta inueſtitura ab Epiſcopo. His vita functis, Aloyſius filius Nicolai & Alexander filius Iohan. Iacobi inueſtiti fuerunt ſub Anno 1479 ſub commemoratione primæ inueſtituræ. Mortuo Aloyſio ſine filiis maſculis, inſtituto Alexandro fratre, qui quidem Alexander fuit pro ea parte feudi à fratre relicta inueſtitus.

Nunc mortuus eſt Alexander relictis duabus filiabus, Domina Clara & Eliſabeta: quæ à Reuerendiſſimo Epiſcopo inueſtitæ fuerunt. Ex Iohanne Franciſco nepote, & hærede dicti Iacobi primi inueſtiti deſcenderunt Dominus Marcus, Iulius, & Troilus, qui nunc in humanis ſunt. Dubitari contingit, an fœminæ hæ in hoc feudo ſuccedant, vel à maſculis excludantur.

CONSILIVM LXV.

Initium à Domino.

NIsi certo ſcirem arduæ huius controuerſiæ veritatem à viris conſultiſſimis, qui de ea iudicium ferre habent, & accurate & magno ſtudio perquiri, dubitarem non parum, ne ſuperuacanea futura eſſet mea hæc qualiſcunque opera, quam poſt tot doctiſſimos viros, qui hac de re, & docte, & eleganter ſcripſerunt, nunc libenter impendo. Et quanquam alio ordine, quam illo, quem nunc ego ſeruaturus ſum, à cæteris multa in medium adducta ſint; quibus pro bono & æquo partes fœminarum, quaſi ius optimum fouere exiſtimo, defendi poſſunt: attamen dicam & ego, quod hac de re ſentio. Quo autem res clarior efficiatur, dicẽdum ante omnia putaui, qualis ſit huius feudi natura: qua quidem cognita, facile erit ferre iudicium, qui illud conſequi debeant. Hoc feudum non eſt vere & proprie feudum: ſed feudum improprium, quod crebius noſtri conditionatum appellant; cum pro annuo cenſu librarum viginti trium, & pari caponum conceſſum fuerit. Quæ ſane annua præſtatio
1 arguit † feudum eſſe conditionatum ex recepta magis opinione. Vna quod res conceſſa ſub ſimili præſtatione annua inferat
2 contractum † emphyteuticum vel innominatum. Quam ſane opinionem probarunt Baldus *in l. liberti, libertæque, nu. 36. C. de operib. liber. idem in l. cum falſa, nu. 5. C. de iuris & facti ignorant. Alexand. in l. verum, num. 5. de verborum obligationib. Iaſon in præludiis feudor. num. 62. & Federicus Schenckius, in cap. 1. §. in princ. quibus ex cauſis feudum amittat.*

3 Secunda fuit opinio, quod hic contractus † cenſeatur cenſualis: *ita Albert. in l. ſecunda, num. decimo tertio, Cod. de iure emphyteut. Baldus ſibi parum conſtans in cap. vltimo, numero primo, de cauſa poſſeſſion. & proprietat. Afflictus deciſione 129. numero quarto, & Capicius deciſione 183.* Cæterum erit aduertendum, quod Doctores ii omnes loquuntur, cum res aliqua conceſſa fuit ſimpliciter ſub præſtatione annua: atque ita dictum non fuit in feudum, vel alio ſub nomine.

* Tertia fuit opinio * verior & receptior, quod ſi res fuit con-
4 ceſſa in † feudum ſub annua præſtatione, quod hoc ſit quidem feudum, ſed improprie, atque ita conditionatum appellant, *ita Cynus in authentica ingreſſi, columna vltima, verſiculo primo caſu, Cod. de ſacroſancta Eccleſia, Iacobus Beluiſius in prælud. feudorum, columna ſecunda, verſiculo tertia diſtinctio, Baldus in pace conſtantiæ, in verbo, libellaria, in fine,* dum ſcribit, hoc feudum eſſe ſimile emphyteuſi, vel cenſui, cum in eo etiam inhabiles † ſuccedant. Idem ſcripſerunt 5
Speculator *in titulo de emphyteuſi, §. nunc aliqua, verſiculo octuageſimo quinto. Cardina. Zabarella, conſilio 92. columna quarta, verſiculo, Quod vero, Romanus conſilio ſeptuageſimo, numero ſecundo, Corneus conſilio decimo ſexto, numero quarto, & conſilio 239. numero tertio, libro primo, Socinus Senior conſilio 257. columna prima, libro primo, Iaſon in leg. prima, numero quinquageſimo, Cod. de iure emphyteutic. & clarius conſilio 156. columna vltima, verſicul. ſecundo principaliter, libro ſecundo, Decius conſilio 138. numero ſeptimo, & conſilio 193. numero ſecundo,* & idem eſſe ſcribunt Doctores, cum feudum † datur pro certo & determina- 6
to ſeruitio præſtando, *ita Baldus in capitulo primo, §. quinetiam Epiſcop. vel Abbat. & ibi Aluaros. verſicul. & intellige prædicta, Iſernia in capit. primo, §. ſed nec eſt alia, numero quarto, quæ ſit prima cauſa beneſic. amitt. Claudius de Seyſellio, in tractatu feudo pagin. 61. verſiculo ſed vt dixi. Iacobinus à Sancto Georgio in inueſtitura feudali in verbo. Et pro fœminis, numero decimo, clare Curtius Iunior in tractatu feudorum parte prima, numero decimo quinto. Thomas Marinus in Commentariis feudorum, titulo decimo nono, de feudo non habente propriam naturam feudi, numero vndecimo, Cranetta conſilio 293. columna octaua, verſiculo ſexto conſidero, qui aſſerunt, non eſſe proprie feudum, & egregie ſcribit Camerarius in repetitione capitulo, imperialem, de prohiben. feudi alienatione per Federicum, pagina 316. verſicul. primum, quando datur, &c. ſecundum impreſſionem poſteriorem Baſileæ.* Quæ ſententia caret probabili dubitatione hic, ob iuramentum fidelitatis: de quo ſuo loco dicam.

Nec dicendum hic eſt, quod hoc non ſit feudum conditionatum, ob id quod illa ſumma librarum viginti trium non fuit promiſſa Epiſcopo, ſed Galuano Carrario, ac ei dum vixit, & deinde ſuis ſucceſſoribus fuit perſoluta, atque ita ceſſare videtur illa annua præſtatio, qua feudum conditionatum, & improprium redditur. Quia reſpondeo primo, quod etiam ſi hæc annua penſio librarum viginti trium ceſſaret: non tamen negari poteſt; quin capones Epiſcopo præſtarentur, cum & adhuc pendantur. Quocirca, vel ſola ipſa caponum † præſtatio efficit feu- 7
dum eſſe improprium & conditionatum, *ita poſt multos cenſuit Thomas Marinus in Commentariis feudorum, titul. vigeſimo, de feudo conditionato, num. 4. & egregie & clare Iaſon conſilio 155. column. penult. libro quarto.*

Reſpondeo & ſecundo, quod imo illa pecunia dicitur † pro- 8
miſſa & ſoluta Epiſcopo, cum eius nomine illi Galuano fuerit & promiſſa & ſoluta. Nam ex quo is Galuanus erat vaſallus ipſius Epiſcopi, & ſuæ ſeruitutis erga Epiſcopum remuneratione dignus erat, illius nomine promiſſa ei forte fuit hæc ſumma; atque ita delegatio quædam facta eſt, *iuxta leg. delegari, ff. de nouation.* & breui quadam manu, quod ſoluebatur Galuano, ipſi Epiſcopo videbatur præſtari, *iuxta ſimile l. ſingularia, in fine, ff. ſi certum petat.*

Reſpondeo & tertio, & credo † ob hanc promiſſionem Gal- 9
uano factam feudum cenſeri à fortiori effectum improprium,
conditionatum, atque alteratum. Nam natura feudi † illa eſt, vt 10
ſit libera conceſſio ſine aliqua præſtatione, ſed ob † ſeruitium 11
perſonale indeterminatum & incertum domino feudi, cum opus erit præſtandum, *cap. 1. de natura feudi, late Thomas Marinus in Commentariis feudorum, titulo decimo octauo, de feudo haben. propriam naturam feudi.* Cum ergo hoc in caſu non ſolum annua realis ſit præſtatio; ſed præſtatio fiat alteri, quam ipſi Epiſcopo, ita tamen volente & paciſcente Epiſcopo; dubium non eſt, quin magis alterata fuerit feudi natura, quam ſi illa annua præſtatio ipſi ſoli Epiſcopo fuiſſet promiſſa & ſoluta. Vera igitur ſtat hæc iuris ſententia, hoc feudum eſſe improprium, atque conditionatum.

His ita conſtitutis aperiendum eſt, an hæ fœminæ obtinere hoc feudum poſſint. Qua in re duo caſus ſunt conſtituendi.

Primus eſt caſus, cum feudum eſt datum ſub præſtatione annui cenſus, & in inueſtitura nullum eſt præſtitum iuramentum
fidelitatis. Hoc caſu * nemo eſt ex noſtris, qui non affirmet, fœ- *
minas † æque, ac maſculos hoc feudum obtinere poſſe; & ideo, 12
ſi fœmina proximior eſt vltimo decedenti maſculo anteferetur. Ita Iacob. Beluiſius, & Bald. *in c. 1. §. quinetiam Epiſcopum & Abbatem,*

decla-

declarando textum illum, vt hoc in caſu locum non habeat, &
eo loci idem affirmarunt Aluarot. col.2. verſ. Et intellige & nouiſſi-
me Feder. Schenk. idem reſponderunt Rom.conſi.367. num.12.Fulg.con-
ſil.8.Do.Petrus.colum. 2. verſ.in re vero. Alex. conſil. 136. num.3. libr.1.
conſil.12.in fin.lib.2.& conſi.9.num.7.8.lib.5. Soc.Sen. conſil.257.colum.
e.verſ.aliquando & ſecundo.& colum.2.verſ.& hoc maxime.lib.2.& tum
Soc.in eodemmet caſu reſpondit Corn.conſi.16. nu.4. & conſ.239. libr.1.
Idem cenſuerunt Iaſ.in l.1.num.51.C.de iur.emph. in prælu.feud. num.62.
conſi.155.col.pen.verſ.6.facit.& conſ.156.col.vlti.lib.2.& conſ.117. col.4.
verſ.5.& vlt.lib.4.Rui.conſ.18.n.17.li.1.Dec.conſi.139.n.5.conſ.193. n.2.&
conſ.208.n.2.Goza.conſ.56.n.17.Iaco.à Sancto Georgio in inueſtit.feud.in
verbo. Et pro fœminis.nu.10. verſ.limitabis tamen. Pet. Loriotus in com-
ment.feud.pag.46.verſic.nam ſi pro annua. & Thom. Marinus in com-
ment.feud.titu.11.de feud.fœm.nu.19. Hæc receptiſſima ſententia,le-
ge,& ratione probatur. Lege inquam ex tex. in ca. ſi cui militi,de
feud.& benef.in capitulis extraordin. Quãquam nonnulli cenſeant
illam conſtitutionem non eſſe authenticam,ſed apochrypham.
Qua de re infra ſuo loco dicam. Ratione autem hæc ipſa ſen-
13 tentia probatur; quia hoc in caſu mulier † non tenetur ad ali-
quid,quod ſexui ſuo non conueniat. Non enim tenetur auxi-
lium & opem ferre domino in bello: cum id expreſſim, vt lex
requirit,non promiſerit: vt reſpondit Soc.Sen.d. conſi.257. colum.2.
verſi.& licet lib.2. Non etiam tenetur ad alia contenta in forma
fidelitatis tam antiqua,quam noua. Et ob id dum nullum per-
ſonale ſeruitium præſtat fœmina, ita poteſt eſſe feudi capax, ac
maſculus. Hinc videmus alios minus idoneos poſſe hoc feudũ
14 obtinere:quales ſunt † muti,ſurdi, clerici, & his ſimiles: quem-
admodum ſcribunt Alex.d. conſ.136. num.3. lib.1. & conſ.12. in fin.lib.2.
Corn.conſ.16.num.5.lib.1.Rui.conſ.24. nu.7. lib.1. qui & alios huius ſen-
tentiæ recenſent. Hoc itaque caſu inſpecto, dubium non eſt, has
fœminas poſſe hoc feudum obtinere. Verum hic adeſſe vide-
tur iuramentum fidelitatis, quo ex opinione aliquorum, præ-
15 ſertim Alex.conſ.9.nu.8.9.lib.5.fœminæ † adhuc feudo improprio
& conditionato per maſculos excluduntur. Ob id de veritate
ſecundi caſus videndum eſt.

Secundus itaque eſt caſus, cum feudum eſt ſub annuo cenſu
conceſſum, & fidelitatis iuramentum eſt præſtitum. Qui ſane
caſus is eſt,qui nunc venit in cõtrouerſiam. Nam(:vt diximus:)
in hac inueſtitura adeſt iuramentũ fidelitatis. Hoc in caſu idem
16 dicendum vere eſt,quod in præcedenti,quod ſcilicet fœminæ †
æque,ac maſculi in hoc feudo ſuccedant & ſi gradu ſunt ante-
riores, ipſis maſculis etiam præferantur. Et hæc opinio verior,
* & * magis recepta eſt,quidquid cenſuerit Alexander,& cum eo
alii nonnulli. Hæc inquam vera opinio iure, rationibus, ac
multorum auctoritate maxime probatur.

Primo enim probatur in c.ſi cui militi,de feudo. & benefic.in ex-
traord.capitulis. Quæ ſane conſtitutio ita ſcripta eſt. ſi cui militi ad
certum ſeruitium datum fuerit, iſque relicta ex ſe deſcendente fœmina
deceſſerit, quæ id ſeruitium iuxta feudi conditionem non minus decenter
præſtare poſſit,quam maſculus: & ſi in inueſtitura minime cautum ſit, vt
& fœminæ ad id aſpirare valeant;eã tamẽ admitti recte putamus. Quin-
imo hoc caſu ſimul cum maſculo in feudum eam ſuccedere
quidam putant.multo magis, dignum obſeruatia exiſtimaui-
mus cum feudũ ſic datum eſt, vt nullum ſeruitium pro eo fiat:
vt pleraq; hodie feuda dantur. Hæc in ea conſtitutione haben-
tur,quam ob id libenter ad verbum retuli.quod nõ omnes Co-
dices eam impreſſam habent. Hæc conſtitutio optime duo pro-
bat,vnum explicite,alterum implicite.primum,fœminam poſ-
ſe obtinere feudum, cum ſeruitium decenter domino præſtare
poteſt,vt eſt hoc in caſu. Hoc explicite probant illa verba, quæ id
ſeruitium iuxta feudi conditionem non minus decenter,&c.

Secundum implicite probat,feudum,de quo illa conſtitutio
loquitur,annexum habere iuramentum fidelitatis. Nam dum
17 agit de feudo conceſſo per inueſtituram,iuramentum † fideli-
tatis cõprehendit, cum illud omnino adhibendum ſit,niſi ex-
preſſim fuerit remiſſum. ita Hoſti.in ſum.tit.de feud.n.6. verſ.cum fi-
delitate. & tradit Io.And. ad Spec.tit.de præſcript.in addit.1.in fin. dum
18 ſcribit, iuramentum, † non autem fidelitatem pacto remitti
poſſe,ergo vbi non eſt expreſſe remiſſum, præſtari debet. Ioan.
Andr.ſecuti ſunt alii,quos infra in 3.arg.referam.

Nec huic primo fundamento refragatur reſpõſio Alexand.
d.conſ.9.n.8.lib.5.qui ſcripſit,d.capitulum, ſi cui militi, non eſſe au-
19 thenticum,ſed apochryphum.& ob id † allegari non poſſe. ex
ſententia Bal.in c.1.de ſucceſſ.feud.& in l.vlt.n.3.C.de ſuis & legit. Non
inquam hoc repugnat, cum imo ipſemet Bal. in cap.1.§. & quia
vidimus.qui feu.dare poſ.alleget d. c.ſi cui, pro authentico, quod faciunt
& Ram.ſing.177.Hodie. idem conſ.377.n.12.Soc. Sen.conſ.257.colum.1.li.
2.Corn.conſ.16.col.pen.verſ.ſed potius lib.1.Iaſ. conſi.152. col.3. verſ.2. re-
ſpondetur lib.2.

Secundo, ea ratione ſolida firmatur hæc ſententia, quod in
hoc fidelitatis iuramẽto nihil adeſt,quo impediri poſſit fœmi-
na † ne feudum obtineat. Duæ enim rationes præcipue ſolent à 20
noſtris conſiderari,quibus fœminã è feudo eliminari affirmãt.
Vna eſt,quod comitari debeat dominũ ad præliũ euntẽ,eique
perpetua fide adeſſe,adeo,vt ſi in acie† periclitantem dimiſerit, 21
beneficium tanquam indignus amittat. c.1. §. item qui dominum.
quæ fuit prima cauſa benef.amit. Hoc præſtare mulierem non poſſe
apertum eſt. Nam alienam defenſionem † ſuſcipere virile eſt 22
officium,& vltra ſexum muliebrem eſſe conſtat. l.alienam.Cod.de
procurat. Secunda eſt ratio,quod cũ vaſallus † fidelitatis iuramen- 23
to obſtringatur,ſecreta ſibi à domino patefacta nemini pãdere,
perpetua mentis conſtantia vſq; ad vltimum vitæ diem fidelem
ſe domino debet præbere,& tandem à domino cõſultus † eum 24
ſuo conſilio iuuare. cap.vnico,de noua forma fidelit. Hæc præſtare
non poteſt fœmina,quæ †(:vt eſt in prouerbio:)celare ſolet,vti 25
faciunt pueri,quod ignorat. Et Cato in omnem vitã pœnituit,
ſi arcaui quidpiam mulieri crediđiſſet. Et Diuus Paulus ad Ti-
mothcum prima,cap.5.mulieres † verboſas appellat. Quocirca 26
Ariſtotelis li.5.Politic.c.11.ſcribit,inter multa, quib. diutius Im-
perium Tyrannis conſeruatur, illud eſt, cũ facultas datur mu-
lieribus euagandi per domos, quo virorum ſecreta pãdant. Ve-
rum prima illa ratio,quæ etiam non omnino omnibus proba-
tur,vt ſcribit Iul.Clar.lib.4.ſententia.iuris.§.feudum.q. 73. hic penitus
ceſſat,tum quia (: vt mox fuſius dicam:) hic non conuenit, ex
parte domini cõcedentis feudum; tum etiam,quia aperte pro-
miſſum à vaſallo id non fuit. Quæ ſane promiſſio † neceſſaria 27
omnino erat,vt teneretur:ita Soc.Sen.conſi.257.col.2.verſi. & licet.
libr.2. ex ſententia Oldr. quem prob. Aluar.in c.vlt.colum.2.verſi. quæro
quid ſi.de capit.qui curiam vendidit. & eo loci cum Aluaroto ſcribit
Iſernia, vaſallum pro feudo conditionato non teneri vltra in
capitulis contenta. Illa etiam ſecunda ratio nil operatur, cum
non ſit ratio † illa finalis, ſed impulſiua, vt inquit Iſern. in d.c.1.§. 28
hoc autem notandum.qui feud.dare poſſunt.quẽ probauit Soci.Sen. d. conſ.
257.colum.2.verſi.ſed tamen per præmiſſa. Quod confirmatur doctri-
na Baldi in l.ſi quis ſeruo. num.1. C. commu.de manumiſſ. qui cenſuit
iuramentum † fidelitatis non eſſe de ſubſtantia feudi. Bal.ſecutus 29
eſt Dec. in l.2.§. item impuberes. numer.6. de reg.iur. Quod ſane iu-
ramentum eſſet omnino præſtandum,ſi ratio præcipua,& fina-
lis eſſet præſtatio eorum , quæ in eo iuramento continentur.
Præterea & ſecundo,nec vna,nec altera ratio hic conuenit. Illa
prima non conuenit inſpecta perſona vtriuſq; concedẽtis, ſci-
licet feudum,& recipientis. Nam quo ad reuerẽdiſſimum Epi-
ſcopum concedentem feudum,conſiderari non poteſt illa cau-
ſa,nempe vt ad prælium , cũ opus erit , à ſuis vaſallis comitetur.
Quandoquidem † neceſſe ei nunquam hoc eſſe poteſt,ex quo, 30
dum Pontifici Maximo ſubeſt,ius indicendi,vel ſuſtinendi bel-
lum non habet. Habere enim ad quem confugiat,ſi aliqua de re
ei controuerſia fiat.vt tradunt Bal.in l.2.n.70.C.de ſeru. & aqua. Ol-
dra.conſ.70.in fin.Rimenal.conſ.81.numer.13. lib.1.& egregie ſcribit Petr.
Bellus in tract.de bello,part.1.tit.5.n.1.3.cæteros ſciens prætereo.

Non etiam hic conuenit ratio,& cauſa hæc inſpecta perſona
illius Iacobi primi inueſtiti,cum non eſſet idoneus ferre arma.
Nã magiſter Iacobus appellabatur:eratq; mercator. Id quod ſatis
deprehenditur ex verbis inſtrumenti diuiſionis bonorũ factæ
inter illius hæredes.& in teſtamento,ac codicillis ab ipſomet D.
Iacobo conditis aſſeritur,eũ fuiſſe mercarium. Cum ergo miles
non eſſet,nõ ei conueniebat promittere eſſe in bello cũ domi-
no:& eam ob cauſam feudum ſuſcipere. Nam ſolũ militib. † id 31
conuenit,& non cæteris. quod declarat egregie Marinus Frecciain cõ-
ment.feud.lib.1.tit.de orig.feud.n.27.28. Illa etiam ſecunda ratio , nẽ-
pe iuuandi dominum conſilio,& non detegendi arcana, nõ hic
adaptari poteſt inſpecta perſona illius Iacobi primi inueſtiti , à
quo,vt fatuum eſt dicere illum Epiſcopum conceſſiſſe feudum,
vt ab eo conſilio iuuaretur,ita ſuperuacaneum eſt conſiderare,
quod ille non panderet ſecreta ipſius Epiſcopi, cum probabile
non ſit,illi arcana ſua eum mandaſſe. Siquidem ſi ratione con-
ceſſi feudi arcana his vaſallis forent cognita, non arcana, ſed
notiſſima omnibus ciuibus eſſent: tãtus eſt horum vaſallorum
ipſius Epiſcopi numerus. Nec hic dicatur fruſtra iuratam eſſe
fidelitatem,quia non fruſtra, ſed iuxta conditionem perſonæ.

Digitized by Google

Sufficit ergo vaſallum eſſe domino ſuo fidelem, quod equidem & fœmina præſtare poteſt. Vere ergo dicendum eſt hoc fidelitatis præſtitum iuramentum non impedire fœminam, quin feudum obtinere poſſit.

Tertio, iuramentum fidelitatis non impedire fœminam ad
32 feudi conſecutionem, illud ſuadet, quod mulier † feudum francum obtinere poteſt: quemadmodum ſcribunt Bal. in cap. 1. §. & quia vidimus num. 19. de his, qui feud. dare poſ. Rom. ſing. 177. hodie. & idem in conſil. 367. num. 12. Alex. conſ. 20. numer. 1 & conſ. 30 numer. 24. lib. 1. Barb. in c. ex parte. num. 25. de feudis. & Rm. conſ. 24. num. 9. verſ. & ſimiliter. lib. 1. plures refert Alc. reſpon. 10. num. 24. Et vere hæc eſt magis recepta opinio, quod fœmina feudum francum obtinere
33 poſſit: & tamen illud certum eſt, quod is qui obtinet † hoc feudum francum, tenetur ad ea, quæ continentur, in titu. de forma fidel. & de noua forma fidelit. ita aperte cenſuit Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de præſcript. in additio. 1. in fin. quem ſecutus eſt Caſtr. in conſil. 310. Circa id, quod primo quæritur, colum. 2. verſi. Valuerunt ergo lib. 1. quæ quidem Caſtr. reſpondit in ſimili feudo Patauino conceſſo ab Epiſcopo Taruiſino, & Ioan. Andr. ſecuti etiam ſunt Feli. in cap. cæterum. num. 6. de iudic. & Abb. in ſpecie conſil. 82. numer. 7. verſ. item potuit. libr. 1. idem ſenſit Aluarot. in cap. vlt. colum. 2. verſ. tenebitur tamen de capta. qui cuſtom vend. poſt Oldr. quem citat. idem credit Zaſ. in Epitom. feudor. part. 12. num. 36. & Tiraq. in l. ſi vnquam. in verbo, donatione num. 339. C. de reuoc. don.

Quarto confirmatur præcedens fundamentum ex eo, quod
34 fœmina † ſæpiſſime ex conſuetudine regionis ad feuda admittitur, vt de conſuetudine huius ciuitatis Patauii atteſtantur Curt. Iun. in tract. feud. part. 3. num. 10. poſt Iacob. Beluiſ. quem citat. & præter eum Ioan. Baptiſta Ferretus conſi. 87. num. 20. lib. 1. Ita de conſuet. Galliæ teſtatur Guido Papa. quæſt. 59. & q. 297. Capic. deciſ. 10. numer. 4. & de conſuetu. Siciliæ ſcribunt omnes in d. cap. 1. §. quinetiam. Epiſcopum, vel Abbatem. Dec. conſi. 445. num. 20. alios recenſet Petrus Duenas in reg. 309. numer. 1. Et de conſuetud. Germaniæ, Thom. Marinus in commento. feud. tit. 11. de feud. fœmin. num. 23. qui alios recenſet. & tamen
35 certum eſt hoc caſu, fœminam † teneri præſtare iuramentum fidelitatis. ita Pariſ. conſil. 12. num. 32. lib. 1. imo fortius reſpondit Corn.
36 conſil. 6. num. 4. verſi. & ideo lib. 1. quod quando fœmina † ex pacto, vel conſuetudine poteſt obtinere feudum: quod ſi etiam eſſet obligata ad ſeruitia perſonalia; illa præſtabit per alterius perſonam. Non ergo fidelitatis iuramentum facit, ne mulier feudum obtineri poſſit.

Quinto comprobatur iam relata. Nam vno ore omnes conceduut, quod, quando inueſtitura † eſt conceſſa pro maſculis &
37 fœminis, fœminas ſuccedere in feudo, mortuis omnibus maſculis. quemadmodum probat d. cap. 1. §. quinetiam Epiſcop. vel Abbat. & ibi omnes. & tradunt plures relati à Pariſ. conſi. 9. num. 30. lib. 1. Qui ſane Doctores omnes admittunt hoc eſſe feudum proprium, & maſculos in eo ſuccedentes præſtare ſeruitia perſonalia, & fidelitatis iuramentum. Quæ quidem obligatio, vt reipſa conſtat, & in fœminam tranſit: non ergo iuramentum fidelitatis fœminæ obeſt. ita in ſpecie voluit argumentari Pariſ. d. conſi. 12. num. 33. verſ. & probatur. lib. 1.

Sexto accedit vrgens hæc ratio, ſi fidelitatis iuramentum, & præſtatio (: quod fortius eſt:) ſeruitiorum impediret eos, qui domino in prælio opem ferre non poſſunt, quiq; nec conſilio, nec arcanorum reticentia illi prodeſſe valent: non poſſent feuda obtinere infantes † pueri, nec qui aliquantulum puberem
38 ætatem exceſſerunt. Cum ii illa vere præſtare nō poſſunt, quod vt per ſe clarum eſt, ita rationibus ſuperuacaneis probare non conabor. Atqui conſequens eſt falſum, ergo & antecedens. Cōſequens eſſe falſum, vel ex eo conſtat, quod ii feudum poſſunt obtinere. ita ſcribunt Bal. & Ang. in l. vlt. C. de teſt. mil. & Dec. in l. 2. §. item ſi impuberes. num. 5. & nu. 7. de reg. iur. copioſe Iacob. à Sancto Georgio in inueſtit. feud. in verbo. Qui quidem inueſtiti. num. 24. 25. 26. qui affirmat hos poſſe feudum retinere. & ibidem recenſet And. de Iſernia ſcripſiſſe, pubertati proximum teneri præſtare iuramentum fidelitatis, & ſi ipſe Iacobinus in hoc ab Iſernia diſſentiat.

Septimo ac vltimo, vt huius ſim ſententiæ mouet multorum auctoritas, qui ita in ſpecie cenſuerunt. ita Soc. Sen. conſ. 257. colum. 2. verſ. aliquando & tertio lib. 2. qui nullam differentiam conſtituit,
39 quod expreſſim † ſit adhibitū in inueſtitura iuramentum fidelitatis, vel non, quia ſemper ſubintelligitur: & tamen concludit Socinus fœminam ab hoc feudo non excludi. ita etiam Corn. con. 16. col. 2. & clarius conſ. 139. n. 2. lib. 1. dum vult, duo debere concurrere, vt ſit feudum proprium, ſeruitium perſonale, & iuramentum fidelitatis. Hanc ſententiam copioſius comprobauit Pariſius conſ. 12. num. 28. lib. 1. Ruin. conſ. 18. num. 17. lib. 1.

Nunc ſupereſt, vt diluam leues rationes eorum, qui opinati ſunt, fœminam repelli à ſucceſſione feudi, quod pro cenſu annuo conceſſum eſt, ſi in inueſtitura fidelitatis iuramentum pręſtitū à primo inueſtito fuit. Qua ſane in opinione fuit omnium primus Alexan. conſi. 9. n. 7. 8. 9. lib. 5. quem ſecuti ſunt Dec. conſil. 139. in fin. & in l. 2. n. 56. de reg. iur. & Brun. conſ. 41. num. 4.

Primo mouetur Alexander ea ratione, quod hic adeſt iura-
mentum † fidelitatis duos effectus producens. Primo facit, vt 40
feudum dicatur proprie feudum, non autem emphyteuſis, vel cenſus: ex quo in cenſuali, vel emphyteutico contractu non requiritur iuramentum fidelitatis.

Secundo operatur, quod ob id vaſallus tenetur ad ſeruitium perſonale. Quod ſane ſeruitium mulier præſtare cum nō poſſit, non mirum, ſi à feudi ſucceſſione repellitur. Hęc argumentatio nihil, mea quidem ſententia, concludit. Concedo, iuramentum fidelitatis operari hunc effectum, q. iſta non dicatur ꝓprie em-
phyteuſis, vel cenſus. Non tamen † ſequitur, quod ſi nō eſt nec 41
emphyteuſis, nec cenſus, ſit feudū proprium. quia verius eſt, q. feudum ſit improprium, cum ob illam conditionem præſtationis annuæ à recta feudi natura degeneret. vt ſupra dictum fuit. & ſcribit Tho. Marinus in comment. feud. tit. 19. de feudo non hab. propr. natur. feudi. num. 11. & titul. 20. de feudo conditio. num. 1. poſt Cameram. quem citat. Quocirca exiſtimo feudum hoc conditionatum tenere medium inter emphyteuſin, vel cenſum, & feudū rectum. Nam emphyteuſis, nec cenſus eſt, ob iuramentum fidelitatis, quod illorum naturæ repugnat. Non etiam eſt feudum proprium,
quia † pro feudo proprio annuus cenſus nō præſtatur, ſed per- 42
ſonale ſeruitium, cum opus eſt. cap. 1. quibus ex cauſ. feud. amitt. cap. 1. hic finitur lex. & alia in ſpecie recenſet Thom. Marinus loco iam citato. tit. 18. de feud. hab. propr. natur. feud. nu. 7. Cum ergo ſit feudum improprium: & nihil adſit, quo impeditur fœmina ſuccedere in eo, dicendum eſt, illam obtinere illud poſſe. Præterea eſt fal-
ſum, quod aſſerit Alexander, iuramentum † fidelitatis efficere, 43
vt feudum ſit proprie feudum. Eſt id quam falſum; quia ſi hoc admitteremus, nullum vnquam daretur feudum improprium: cum in feudis omnibus, etiam ſi nihil dictum ſit de fidelitatis iuramento præſtando, attamen ſemper ſubintelligatur, ex quo de natura ſemper feudo ineſt. ita Iſernia in cap. 1. §. ſed nec eſt alia inſtitor. num. 32. quæ fuit prim. cau. benef. amit. Imo eo loci ſcribit Iſer-
nia, pacto † fidelitatem remitti non poſſe. quod & poſt multos 44
ſcribit Thomas Marinus in præcit. comment. feud. tit. 16. de feudo ſine
fidelit. num. 7. qui ſcribit formulam † ipſam iuramenti pacto 45
poſſe remitti, fidelitatem tamē non poſſe. Nec ad rem confert, quod ait ipſe Alexander, hoc iuramentum fidelitatis efficere, vt vaſallus teneatur ad ſeruitium perſonale. Si intelligit Alexander de ſeruitio illo perſonali, quod ad prælium cum domino accedat, male ſentit Alexander, cum ſeruitium à fidelitate iurata differat, vt aperte annotauit Thom. Marinus loco paulo ſupra relato. Si vero Alexander de aliis ſeruitiis perſonalibus intelligit, quæ recenſentur in illis titulis, de forma fidelitatis: &, de noua forma fidelitatis: iam ſupra diximus, hæc huiuſmodi non eſſe, quibus fœminæ à feudo arceri poſſint.

Secundo, ſuam illam erroris plenam opinionem tueri conatur Alexan. d. conſ. 9. num. 7. 8. 9. lib. 5. auctoritate eorum, qui ſenſiſſe videntur, iuramentum fidelitatis efficere feudum eſſe proprium, quod ſi proprium eſt, ſequitur fœminam illud obtinere non poſſe. In hanc ſententiam citat Cynum in auth. ingreſſi. q. antepen. C. de ſacroſanct. eccleſ. quem ſcribere intelligit, quod il-
le † qui obſtringitur ad ea, quæ traduntur in cap. 1. de forma fideli- 46
ta. dicitur proprie vaſallus, & conceſſio ſibi facta dicitur proprie feudum. Qua ex re inferre voluit Alexāder, fœminam obtinere hoc feudum non poſſe.

Cæterum errat Alexander, ſi quidem non id ſcribit Cynus † 47
quod Alexander cōminiſcitur. ſolum in hæc verba ſcribit Cynus. Primo caſu tranſit in eccleſiam. argumento inſt. de acquiſ. per
arroga. & ff. de ſtatu hom. l. Arethuſa. Nā ex quo debetur † reale ſer- 48
uitiū, non eſt propriū feudum. vt in vſu feud. in rubr. de forma fidelit. Hæc Cynus, cuius verba à ſenſu forte cōtrario voluit interpretari Alexand. Si vult Cynus eſſe feudū improprium, cū reale præſtatur ſeruitium, ex d. tit. de form. fidelitatis, quæ ſane fidelitatis ſeruitium perſonale requirit, ergo à ſenſu contrario ſentit, eſſe feudum proprium cum iuramentum adhibetur, ex quo is iurans ad ſeruitium perſonale aſtringitur. Errat vere Alexander, quia

Digitized by Google

quia ſolum aſſerere voluit Cynus feudum eſſe improprium, cum ſeruitium reale p[illegible]tur, nõ autem feudũ eſſe proprium, cum reale ſeruitium ad[illegible]to iuramento fidelitatis præſtari de-
49 bet. Nam iſta duo, ſeruitium † reale, & iuramentum fidelitatis ſimul ſtare poſſunt, & ad vnum tẽdere: quia (:vt iam admonui:) in omni feudo hoc iuramentum eſt præſtandum. Duo tamen illa, ſeruitium reale, & ſeruitiũ perſonale, hoc eſt, ire in bellum cum domino, vel quid ſimile præſtare, non conueniunt, ſed inter ſe maxime differunt, vt re ipſa patet.

Quocirca Cynus dum de ſeruitio perſonali loquitur, nõ intelligit de altero eorum, quod continetur in ſacramento fidelitatis, ſed de illo, vel eundi ad præliũ vel ſimile. q́ eſſe diſtinctum ab ipſo fidelitatis iuramento ſupra cum Thoma Marino oſtendimus. Quod autẽ hæc ſit Cyni mens, aperte conſtat ex his quę deinde in hæc verba ſubiungit. Secundo caſu, cũ ſcilicet debetur ſeruitium perſonale, quia datũ eſt feudum ad certum genus ſeruitũ; quod poteſt eſſe, *vt in rubr. de capit. qui cur. vendit. in fin.* Quod ſane ſeruitium omnes ibi interpretantur, vt certis tẽporibus aſſociare dominum; vel portare cibos in menſa: vel quid ſimile agere, vt multa exempla adfert Thomas Marinus, quem mox referã. Sed eſto, quod ſit mens Cyni, vt opinatur Alexander, adhuc dicendum erit nihil hoc eſſe: quia oſtendimus ſupra feuda impropria dari, quæ continent fidelitatis iuramentum:
50 quia dicuntur impropria † ratione qualitatis ſeruitii, q́ præter regularem feudi naturam præſtatur. Quod vel ex eiuſdem Cyni verbis demonſtratur. nã dum is, citando *d. c. in fin. de capit. qui curiam vend.* loquitur de eo feudo pro quo certũ & determinatum ſeruitium præſtatur, ſentit in eo feudo eſſe præſtitum fidelitatis iuramentum; quia deinde paulo poſt ſubiungit, quod quando hoc certum ſeruitium honeſte à vaſallo ingrediente religionẽ præſtari nõ poteſt, quod diſſoluitur. Vult ergo Cynus illud feudum continere iuramentum, & tamen conſtat eſſe feudum improprium, *vt poſt Iſern. in d. cap. 1. de capit. qui cur. vend. Zaſ. epito. feud. part. 12. nu. 32. ſcribit Thom. Marinus in comment. feud. tit. 20. de feudo condition. n. 5. & n. 8.* apertius hoc aſſerit, dum ſcribit, hoc feudum eſſe inſtar contractus innominati. & ibidem *nu. 9.* in ſpecie magis, poſt Camerarium ſcribit, hoc feudum datum ad certum ſeruitium atq; ita conditionatum, eſſe feudum, licet iuramentum fidelitatis non ſit præſtitum; innuens iuramentum hoc non eſſe illud, quo alteratur natura feudi, ſed alterationem prouenire à qualitate ſeruitii. Sed admiſſo, quod feudum ſine iuramento fidelitatis conceſſum ſit improprium; non tamen ſequitur, non eſſe improprium cum adeſt illud iuramentum: quia etſi ceſſet improprietas illo ex capite, non tamen ceſſat ex alio, nempe ex hoc quod ſit ad certum ſeruitium. Quare ſcribentes, qui recenſent feudi improprii ſpecies, oſtendunt improprietatem cauſari ex variis accidentibus & qualitatibus, *vt late apud Thom. Marinum in d. comment. feud. tit. 2:. de feudis degenerantibus; poſt Zaſium in epitom. feud. part. 13. quem citat, & alios plures.* Quemadmodum ergo non eſſet bona hæc conſequentia, feudum hoc non continet illam, vel illam qualitatem, qua feudum ſolet impropriari atque alterari. ergo eſt proprium. ita hic dicendum eſt; non eſſe bonam conſequentiam, adeſt iuramentum, ergo feudum non eſt proprium; quia etſi improprietas ex eo cauſata non eſt, ex alio tamen eſt, nempe ex reali præſtatione. Hæc ita clara eſſe opinor, vt clariori demonſtratione non egeant.

Tertio, citat Alexand. *d. conſi. 9. nu. 7.* Baldi doctrinam *in l. liber-*
51 *ti. num. 36. C. de oper. libert.* qui ſcribit, quod ille, cui † conceditur res in feudum pro annua quantitate frumenti, non habet præſtare iuramentum fidelitatis. Quaſi (:voluit dicere Alexander:) ſentiat Baldus, quod vbi non præſtatur iuramentum fidelitatis & ſoluitur annuus cenſus, quod illud non ſit proprie feudum: econtra vero ſit, cum præſtatur iuramentum. Verum non vrget hæc conſideratio; ſiquidem aduertendum eſt, quod Baldus in
52 ea opinione fuit *in d. l. liberti.* illud † non dici aliquo modo feudum, nec proprie nec improprie, quod ſub præſtatione annui cenſus conceditur; ſed credidit eſſe vel emphyteuſin, vel contractum innominatum. Et in eadem opinione fuerunt idem *Bald. in l. cum falſa. C. de iuris & facti igno. idem Alexand. in l. verum. n. 5. de verb. obl. & alii quos ſupra retuli.*

Quorum opinione probata, ſequitur non eſſe opus præſtare ob id iuramentum fidelitatis. cum contractus illi iuramentum hoc non requirant ſui natura. Et ideo argumentum non poteſt ita ſumi, iuramentum fidelitatis non requiritur in contractu emphyteutico vel innominato: ergo ſi adhibetur, erit feudum proprie: quia ſi aliquo modo iuramentũ poteſt immutare naturã emphyteuſis. non tamẽ efficiet contractũ eſſe feudalẽ proprie; ſed verius improprie. Nam feudum reſpectu fidelitatis iuratæ appellatur; ſed improprie feudum erit ob alias qualitates.

Quarto mouetur Alex. *in d. conſ. 9. n. 9.* hac argumentatione.
In feudo † conditionato non ius commune, ſed conſtitutiones 53
ſeruari debent. *vt ſcribit Spec. in tit. De emphyt. §. nunc aliqua. verſi. 65.* At conſtitutiones feudales fœminam à ſucceſſione feudi repellunt, ergo, &c. Hæc argumentatio, quæ multum ſolida videtur, dilui multis modis poteſt. Primo negari poteſt, quod in ſpecie noſtra, quo ad hanc ſucceſſionem feudi obſeruari debeant conſtitutiones feudales; quia inio ius commune. Siquidem illæ feudales conſtitutiones, quæ à feudo fœminam repellunt exorbi-
tant à iure communi, quo æque fœminæ † ac maſculi admit- 54
tuntur ad ſucceſſiones. *l. maximum vitium. C. de lib. præter.* Sunt ergo conſtitutiones hæ intelligendæ in caſu proprio. *l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat. cum ſimil.* Hæ igitur ipſæ feudales conſtitutiones repellentes fœminas à ſucceſſione feudi, intelliguntur repellere
cum eſt proprium, non cum improprium eſt. Ceſſante † ergo 55
lege feudali ſuccedit diſpoſitio iuris communis, qua & fœmina admittitur. *c. 1. de feud. cognit. ita in ſpecie noſtra conſiderat Soc. Sen. 257. colum. 2. verſ. nam conſuetudines. lib. 2. & Bald. eſt ſecutus Pariſ. conſ. 12. num. 29. lib. 1.*

Secundo reſpondeo, quo ad hãc ſucceſſionem attendendum non eſſe, quid ſtatuat ius feudale. Siquidẽ feudi natura eſt alte-
rata. Ergo † à iure feudorum feudum hoc nec moderari, nec in- 56
terpretationẽ recipere debet. *ita in ſpecie tradit Soc. Sen. d. conſ. 157. col. 4. verſ. confirmatur iſta opinio.* Et ſimili doctrina vſus eſt Soci. qua ſcribunt Baldus *in l. maximum vitium. n. 14. C. de lib. præter. & in*
l. ita nobis pudor. n. 2. C. de adul. quod ſtatutum † iuris communis 57.
derogatorium non recipit interpretationem ab ipſo iure communi: atq; ita non attenditur, quod ab illo conſtitutum fuit.

Tertio reſpondeo, & argumentum Alexandri in eum retorqueo. Conſtitutiones feudales fœminam ad feudi ſucceſſionem admittunt, cum ſeruitium quod præſtari ob illud feudum debet commode ab ea præſtari poteſt: *vt ſupra dictum fuit.* Atqui hoc, de quo agimus huiuſmodi eſt, vt iam multis oſtendimus, ergo hæ fœminæ repelli non debent.

Quinto citat Alex. *d. conſ. 9. num. 9.* ad ſuæ opinionis confirmationem, text. *in cap. ad Apoſtolicæ, de re iud. in 6.* vbi feudum regni Siciliæ datum à Papa Imperatori ſub cenſu annuo, appellatur feudum. Et ibi Gemin. *in §. 1. in glo. nouem annos.* ſcribit, quod illud feudũ non regulabitur ſecundum ius commune, loquens de emphyteuſi. Et hoc potuit eſſe (:*inquit Alexander*:) propter iu-
ramentum fidelitatis, q́ † præſtat Imperator ſummo Pontifici. 58
Non vrget ille tẽxtus, quia nõ aſſerit eo loci Põtifex Maximus illud feudũ eſſe proprie feudũ: ſtat ſimul, quod feudum ſit, & ſit improprie feudum, & eo nomine ab emphyteuſi differat. Nam illius regni feudum improprium nempe fœmineũ eſſe, manifeſte conſtat. Siquidem Cœleſtinus III. Pontifex Maximus anno 1198. (quemadmodum Platina in Vitis Pontificũ, & cæteri annalium ſcriptores memoriæ prodiderunt:) hoc regnum cõceſſit Hẽrico filio Federici, quem vulgo, Barbaroſſam appellabãt: nomine dotis Conſtantię filiæ Rogerii vltimi regis Siciliæ. Quã quidem Conſtantiã iam religioni dicatam diſpenſauit Põtifex,
vt Henricum virum duceret. Et certũ eſt feudum † cenſeri fœ- 59
mineum, cum in fœmina primam originem habet, *vt tradunt omnes in capit. 1. de benef. fœm. Pariſ. conſ. 23. nu. 30. lib. 1. Alcia. reſpon. 162. num. 12. cæteros prætereo.* Henrico ſucceſſit Federicus filius, huius nominis ſecundus, qui ab Innocentio IIII. Pont. Max. anno 1245. fuit excommunicatus, *vt habetur in eo cap. ad apoſtolicæ.* Conſtat ergo illud regnum eſſe feudum, & feudum impropriũ, cum fœminę ſuccedant in eo. Quod equidem patrũ noſtrorum ætate obſeruatum fuit. Siquidem illud regnum, vita functis multis à Federico illo II. deſcendentibus, delatum eſt Ferdinando Aragonio Hiſpaniarum regi Catholico, qui procreauit Ioãnem, Iſabellam, Ioannam, Mariam & Catharinam. Et cum deceſſiſſent Ioannes & Iſabella, in regno ipſo Siciliæ, ac aliis ſucceſſit
Ioanna, quæ mater fuit Caroli V. Imperatoris. Illius Ioannæ † 60
regnum Siciliæ adminiſtrantis meminit Barto. *in l. 1. nu. 10. C. de mulier. & in quo loco. lib. 10. & præter eũ alii, quos recenſet Tiraq. in tract. de iure primigen. quæſt. 10. n. 3.* Conſtat ergo feudum illius Regni eſſe origine & obſeruantia ſubſecuta fœmineum, atque ita improprium. Quocirca hic textus *capit. apoſtolicæ.* vrget potius

contra Alexandri opinionem , quam quod illi ſuffragetur.
Sexto, mouetur Alex. *in d.conſ.9.n.9.* ex doctrina Card. Flo-
ren. *in c.potuit, de locato.* quem ſcribit probaſſe Aluarottum. In-
61 quit Cardinalis, quod ſi pro feudo † debet ſolui annuus cenſus,
& vaſallus non ſoluit per bienninm, vel triennium, eo non pri-
uatur. *iuxta doct. Spec. in dict. tit. de loca. §. nunc aliqua, verſ. 85. eſt in tit.
de emphyt. n.108.* Differt ergo (*:inquit Alexander:*) ab emphyteuſi.
Hæc conſideratio facili negotio proſternitur. Concedo hoc
feudum ita conceſſum, non eſſe emphyteuſin: nec etiam eſſe
contractum cenſualem; non tamen (:vt ſuperius admonui:) ſe-
quitur, ergo eſt feudum proprie.
Nam vere eſt feudum improprium, & potius conuenit na-
62 turæ contractus † cenſualis, quam emphyteuſis. Quandoqui-
dem illis ſolis modis, quibus & cenſus, non autem emphyteu-
ſis amittitur. *vt tradunt in ſpecie Rom. conſ.70. num.2. Corn. conſ.16. nu.
5. in fin. & num.7. & conſi.239. nu.3. 4. lib.1. qui Speculatorem Gemina-
num, & alios ita intelligunt.* Idem decidit Afflict. *deciſ.129. num. 4.*
63 Nam quemadmodum res † data ad cenſum, non amittitur, etſi
cenſus multis annis numeratus non ſit, vt ſcribunt multi, quos
nunc referam: ita nec feudum hoc improprium. *d.cap. Apoſtolicæ.
§.1. vbi glo. & Doctores iam relati.* Atque ita in hoc, feudum iſtud
conuenit contractui cenſuali, etſi in cæteris differat. *quod ſcri-
bunt & Iaſ. in l.2. num.51. C. de iur. emphyt. Marſi. ſing. 446. Capic. deci-
ſio.103. & in ſpecie feudi Cardin. Zabar. conſil.92. Nobiles viri. colum.4.
verſi. Quod vero cauſa.*
Septimo ſuam opinionem nititur defendere Alexander ea
64 ratione, qua vtitur Aluarot. ab eo relatus. In hoc feudo † con-
ditionato duo præſtantur, iuramentum fidelitatis, & cenſus an-
nuus: at iuramentum eſt cauſa finalis, cenſus vero cauſa impul-
ſiua, *quod ſcripſit & Card. d. conſi.92. col.4. verſic. Ad quod dico.* Cum
ergo cauſa finalis, & non impulſiua ſpectanda ſit, dicendum eſt,
cenſus præſtationem non alterare feudi naturam. Reſponderi
65 commode poteſt, imo in caſu noſtro, præſtationem † cenſus eſ-
ſe cauſam finalem, cum ſit loco ſeruitii perſonalis indetermi-
nati: *vt tradunt Bald. in tit. de pace Conſtantiæ, in verbo libellario. in fin.
Iaſ. conſ.155. col. pen. verſ.5. facit, lib.2. Iaco. in ſua inueſtit. in verbo. In feu-
dum. n.6. Thom. Marinus in comment. feud. tit.20. De feudo condit. n.3.4.*
Qui ſane Doctores ſcribunt hodie prælatos curam non habe-
re ſeruitii perſonalis, ſed præſtationis annualis, dum hæc feuda
concedunt. Quemadmodum ergo ſeruitium indeterminatum
perſonale illud eſt, quo feudum dicitur proprie feudum, ita eo
immutato feudum dicitur alterari. Non enim iuramentum fi-
delitatis facit feudũ eſſe proprie feudũ: alioqui (:vt ſæpe dixi:)
nullum feudum improprium daretur. ſolum facit hoc iuramē-
tum, vt feudũ hoc differat ab emphyteuſi & cenſu Et ideo nec
Cardinalis *d. con.92.* nec Aluarottus præcitatis locis, dũ ſcribunt
hoc eſſe feudum, aſſerunt, eſſe proprie feudũ. Præterea admiſſo
plus tribui fidelitati, quā penſioni; non tamen fit, quin ſit feu-
dum improprium *iuxta ea quæ ſcribit Claud. de Seyſſellio in Spec. feud.*
66 *pag.42.* vbi tradit, quod quando pro feudo † eſt data pecunia,
vel præſtatur ſeruitium reale (:vt hic:) quod licet feudum plus
habeat liberalitatis, quam oneris, attamen dicitur contractus.
Octauo mouetur Alexander *ex c.1. in fin. quibus ex cauſ. feud.
amitt. & cap.1. §. præterea, quid ſit inueſt.* quibus probatur, feudum
67 † datum ad certum ſeruitium, atq; ita conditionatum regulari
conſtitutionibus feudalibus, quæ ſane conſtitutiones non ad-
mittunt fœminam. *ita forte voluit argumētari Alexand.* Huic argu-
mentationi, & ſi credam ſatis reſponſum ex his, quæ ſupra ad
quartum Alexandri fundamentũ dixi: attamen adhuc reſpon-
68 deo, feudum † hoc conditionatum regulari à conſtitutionibus
feudalibus, quo ad alia, in quibus illius natura non eſt alterata,
vt eſt quo ad amiſſionem, *et paulo ſupra dixi ex Rom. d. conſ.70. nu.2.
Corneo d. conſi.16. num.5. in fin. & num.7. & conſ.239. n.3. 4. lib.1. & cla-
rius ac omnium melius in ſpecie declarat Soc. Sen. conſi.257. col.3. in fin.
verſicu. Nec præmiſſis obſtat. lib.2. quæ ita declarat cap.1. de feudo non
haben. propri. nat. feud.* Reſpondeo ſecundo (:conſiderando forte
Alexandrum voluiſſe argumentari, *vt arguit Aret. relatus à Soc.
Sen. conſi.257. col.3. in princ. verſ. nec præmiſſis. lib.2.*:) vt Socin. ſcribit
d. loco, quod is text. *d. §.1. in fin. quibus ex cauſ. feud. amitt.* non pro-
69 bat: ſi quidem ſtatuit illa conſultatio, quod quando feudum †
nominatim eſt conceſſum maſculis & fœminis vtroq; caſu ſiue
ad certum ſiue incertum fœmina poſt maſculum admittitur,
ſed quando non eſſet nominatim conceſſum vtrique, ſed ſim-
pliciter ad certum ſeruitium: is textus nihil ſtatuit. Et hic eſt ca-
ſus Aoſiet, vt etiam erit ille Socini.

Vltimo, Alexan. *d. conſ.9. n.9. verſi. inſuper contra doctrinam, &c.*
ita voluit argumentari contra Bal. argumento ducto ab incon-
uenienti. Si vera eſſet Bal. opin. quod fœminæ admittātur cum
ſeruitium præſtare poſſunt per ſe , vel per alium, ſequeretur,
quod ſemper poſſent obtinere feudum, ſed conſequens eſt in-
conueniens & falſum, ergo & antecedens. Cæterum huic argu-
mentationi reſponderi poteſt , non procedere argumentum
hoc modo ductum, quia non ſequitur, poteſt per alium ſeruire:
ergo poteſt obtinere feudum: quia vere dari poteſt aliud impe-
dimentum. ſed dicimus, quod illis † caſibus, quibus ad feudum 70
fœmina admittitur, poteſt fœmina ſeruire per alium, ex quo
non poteſt per ſe: non autem cōcedimus quod ſemper feudum
obtinere poſſit. Præterea, iam ſupra demonſtrauimus, in caſu
noſtro nullum adeſſe ſeruitium, quo hæ fœminæ impedire va-
leant. Atque ita ceſſat Alex. argumentatio, & ſua illa opin. pro-
banda minime eſt. Quo fit, vt concludendum ſit, has fœminas
eſſe maſculis anteferendas. Et ita iuris eſſe opinor, rectiore in-
dicio ſaluo.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 *Fructum habet quidquid ad vſum hominum inductum eſt.*
Deſtinata omnia ad vſum hominis fructus habent.
2 *Res quæ in fundo feruntur, fructus dicuntur.*
3 *Lapidicinæ, cretifodinæ, argenti & aurifodinæ in fructu ſunt.*
4 *Iuriſdictio Caſtri dicitur ex fructibus Caſtri.*
5 *Mulctæ, & condemnationes delinquentium ſunt fructus Caſtri.*
6 *Præſentatio eſt in fructu iuriſpatronatus.*
7 *Penſiones pedagiorum dicuntur in fructu Caſtri.*
8 *Vti de penſionibus domus dicitur, quæ ſunt domus fructus.*
9 *Et paſcuorum penſiones ſunt in fructu, vt ipſa paſcua.*
10 *Concedere reditus plus eſt, quam concedere fructus: quia plus eſt in re-
ditu, quam in fructu.*
11 *Creditor conſequi debet rem tantam ſibi debitam, in reſiduo autem
non eſt quod manum iniiciat.*
12 *Penſionarius fructuario æquiparatur.*
13 *Inueſtitura concedi debet à domino proprietatis, & de ratione. & nu-
mer.19.*
14 *Feudalis qualitas realis eſt, & perpetua.*
Vſusfructus perſonalis.
15 *Qualitas ſine ſubiecto eſſe non poteſt.*
16 *Penſionarius, vel vſufructuarius dicitur ſolum ipſius vſusfructus admi-
niſtrator, non autem rei dominus.*
17 *Vſufructuarius non poteſt nunciare nouum opus, & qua ratione.*
18 *Neque agere poteſt actione confeſſoria pro ſeruitutibus debitis fundo
fructuario.*
19 *Ius reuocandi inueſtituram an competat fructuario.*
20 *Vſufructuarius, quo ad vſumfructum dicitur dominus, & debet in in-
ueſtitura concedenda interuenire. & num.23.*
21 *Vſufructuarius poteſt mouere actiones, quia agit pro ſeruitute debita
fundo poſſeſſorio iudicio vtili.*
22 *Inueſtituram renouare iuriſdictionis eſt.*
23 *Vſufructuarius Caſtri iuriſdictionalia exercere poteſt, & quā ra-
tione.*
24 *Statutum, quod communitas loci teneatur emendare damnum da-
tum per incēdium ab incerto auctore, ſi damnum eſt datum in fun-
do, in quo quis habet vſumfructum, ei emendare debet.*
25 *Concedere Caſtrum, eſt concedere ius quoddam vniuerſale.*
26 *Ius patronatus Eccleſiaſticum, cum vniuerſitate tranſire dicitur.*
27 *Maritus vſufructuarius rerum dotalium vxoris præſentat in iure pa-
tronatus vxoris.*
28 *Inueſtituras renocatiuas concedere, eſt conſeruare feudum, & em-
phyteuſin.*
29 *Fructuarius dicitur Procurator, & Adminiſtrator feudi, & o-
mnia ea poteſt quæ tendunt ad cuſtodiam. & conſeruationem illius
feudi.*
30 *Vſufructuario dicitur demandata cuſtodia rei, & iuritum tam in iudi-
cio, quam extra.*
31 *Prælatus de nouo inueſtire non poteſt, ſecus autem renouare.*
32 *Prælatus dicitur tantum fructuarius rerum Eccleſiæ.*
33 *Proprietarius, viuente fructuario, nihil vtilitatis ex re illa percipere
poteſt, neque de illa pro voluntate diſponit.*
34 *Vſufructuarius debet interuenire in diſpoſitione facienda ſuper fun-
do, in quo habet vſumfructum, & qua ratione.*

35 Cre-

35 *Creditor pro credito ſuo inuitus non poteſt recipere quem debitorem.*
36 *Ad fructuarium pertinet omne commodum & incommodum quod ad vſumfructum pertinet.*
37 *Et quid ex incorporalibus.*
38 *Debitum ex obligatione conuentionali, & legali æquiparantur.*
39 *Obligatio accipiendi inueſtituram, & ſoluendi quinquageſimam legalis eſt.*
40 *Inueſtitura renouatiua proprie non eſt inueſtitura, ſed abuſiue.*
41 *Vſufructuarius maximum ius habet in fundo ratione vſusfructus.*

FACTI SPECIES.

ILluſtriſſimus, & Reuerendiſſimus Do. Cardinalis Marinus Grimanus olim Patriarcha Aquileienſis reſignauit Patriarchatum ipſum Reuerendiſſimo D. Ioanni Grimano electo, reſeruatis ſibi fructibus, prouentibus, iuribus, & obuentionibus dicti Patriarchatus, ea tamen adiecta conditione, vt ipſe D. electus conſequeretur mille & ducentos ducatos ex redditibus ipſius Patriarchatus. conceſſa etiam fuit à ſummo Pontifice Reuerendiſſimo D. Cardinali facultas cedendi & trāſferendi fructus, prouentus, iura, & obuentiones Caſtri ſancti Viti, quod ſane Caſtrum eſt ex iuribus dicti Patriarchatus. Poſtmodum ipſe D. Cardinalis ceſſit, & tranſtulit hos fructus, reditus, iura, & obuentiones d. Caſtri D. Marino iuniori.

Dubitari de duobus nunc contingit. Primo, quos fructus ex d. Caſtro hic D. Marinus iunior percipere poſſit. an ſcilicet valeat percipere penſiones paſculorum, pedagiorum, & Apothecarum quæ exſtruuntur tempore nundinarum?

Secundo contingit dubitari, an ius renouandi antiquas inueſtituras emphyteuſis Eccleſiaſtica de bonis d. Caſtri ſancti Viti ſpectet ad hunc Dominum Marinum iuniorem, vel ad Reuerendiſſimum D. Patriarcham.

CONSILIVM LXVI.

Initium à Domino.

QVÆSTIONIBVS his iuris propoſitis, qua fieri poterit breuitate reſponſum adferam. Illi primæ opinor non eſſe admodum difficile ſatisfacere: ſi quidem iure aperto probari eredo D. Marinum ceſſionarium dicti Caſtri ſancti Viti poſſe percipere, & conſequi poſſe penſiones illas pedagiorū, paſcuorum, & apothecarum; cum ceſſa ei fuerint iura, fructus, obuētiones, &c. & hæ penſiones in fructu eſſe cenſentur. Nam (*vt ait Caius in l. videamus. ff. de vſuris.*) rerum omnium aliqui ſunt fructus. &
1 quidquid † ad vſum hominis inductum eſt, fructum habet *l. vlt.*
2 *ff. de vſufruct. leg. a.* Hinc res omnes, quas fert fundus, † & quæ in fundo feruntur, fructus dicuntur *l. item ſi fundi. & l. arbores. ff.*
3 *de vſufruct.* Hinc lapidicinæ, † cretifodinæ, argenti- & aurifodinę
4 in fructu ſunt *l. diuortio. §. ſi vir. ff. ſol. matrim.* Ita iuriſdictio † Caſtri dicitur ex fructib. Caſtri, *quemadmodū docuit Bart. in l. vlt. nu. 2.*
5 *ff. ſol. matri.* dum ait, mulctas, † & condemnationes delinquentiū eſſe fructus Caſtri, & ob id ſpectare ad maritū vſufructuarium rerum dotaliū. *idem cum eo tradunt ibi Caſtr. & Alex. idem Alex. in d. l. diuortio. §. ſi vir. n. 10. ſol. mat. Boe. q. 180. n. 4. late Ant. Capicius deciſ. 27. n. 15. & Tiraq. tractat. de legib. connub. in glo. vlt. n. 10.* Hinc etiam vide-
6 mus præſentationē † eſſe in fructu iuriſpatronatus. *Abbas, & cæteri in cap. conſultationibus. de iure patron.* Eſt ergo dicendū penſio-
7 nes † pedagiorum eſſe fructus Caſtri. *quemadmodum in terminis affirmauit Bald. & Caſtr. in l. 1. C. de vſufr. ille n. 12. iſte nu. 3. quos eſt ſecutus Picus in repet. l. Titia. §. Titia cum nuberet. n. 114. de leg. 2.* ita etiam
8 penſiones apothecarū: quemadmodum dicimus pēſiones † domus eſſe fructus *l. domum. C. de rei vind. & ſcripſi in trac. de recup. poſſeſſ. q. 40. & in c. comment. de arbitr. iud. lib. 2. caſu 210.* Ita quoq; pen-
9 ſiones † paſcuorū dicunt eſſe in fructu, vt ſunt ipſamet paſcua. *§. 1. inſt. de vſu & habita.* argumento à fortiori ſumto. Confirmaoē hæc, quoniā generalis eſt admodū conceſſio, cum nō ſolū fructus, ſed etiā iura, obuentiones, prouentus, & reditus conceſſa fuerunt. & ampla eſt horum ſignificatio. ſiquidē plus eſt conce-
dere † reditus, quam fructus. *Spec. tit. de locato. §. 1. verſi. illud autem.* 10
Quocirca glo. *in clem. 1. de rebus eccleſ. non alien.* dixit; plus eſſe in reditu, quam in fructu. *& gloſſ. in c. in generali, de ele. in 6.* Ita etiam conceſſæ fuerunt obuentiones, quæ dicuntur eſſe illa commoda, quæ extrinſecus, & caſu è re proueniunt. *ita Ioan. de Graſſis in tract. de reſcri. n. 42.* Quare ſi conceduntur, quæ extrinſecus & caſu proueniunt, à fortiori hæc quæ certa ſunt, & ab ipſa iuriſdictione deſcendunt. & in terminis reſpondit Caſtren. *conſ. 416. Quod dicti reditus. col. 2. verſ. in contrarium. quem ſecutus eſt Alciat. reſponſ. 688. n. 2.* ait Caſtrenſis, hæc verba comprehendere omne emolumentū qualitercunq; proueniens etiam ratione iuriſdictionis. Accedit, ꝙ D. Electo ſolum cōceſſi ſunt ducati mille & ducenti perſoluendi per Dominum Cardinalē, ſeu ab ipſo D. Electo percipiendi ex reditibus d. Patriarchatus, atq; nihil vltra penitus conſequi poſſet. Dicendum ergo eſt, has penſiones pedagiorum, paſcuorum, & apothecarum nō ſpectaſſe ad d. D. Electum, ſed ad D. Cardinalem, & nunc D. Marino Iuniori. Nā D. Cardinalis dicere potuiſſet D. Electo, quo ad te liberas ædes
habeo; cum tu ſolū habeas † conſequi eam ſummā ducatorum 11
mille & ducētorum, in reſiduo autē non eſt, ꝙ manum iniicias. iuxta l. loci corpus. §. competit. ff. ſi ſeru. vind. & tradunt Soci. & cæteri in l. 2. ff. de except. rei iudicat. cæteros ſciens prætereo.

Secunda iuris propoſita quæſtio plus dubitationis habet; an ſcil. ius renouādi antiquitas inueſtituras emphyteuſis eccleſiaſticæ de bonis dicti Caſtri ſancti Viti ſpectet ad D. Marinū Iuniorē, vel ad Reuerendiſſimū D. Patriarcham. Qua quidē in re dicendū videbatur, hoc ius pertinere ad ipſum D. Patriarcham.

Primo, quia D. Marinus, qui vere penſionarius eſt, vſufru-
ctuarius tantum dicti Caſtri eſt, quoad vixerit. Penſionarius † 12
enim fructuario æquiparatur. *ita Cacialupus in trac. de penſionibus. q. 25. num. 4. & Gigas eodem etiam tracta. de penſio. q. 38. nu. 2. &* Do. Patriarcha eſt proprietarius; ius ergo concedendi inueſtituram de bonis d. Caſtri non dicitur ſpectare ad vſufructuarium, ſed
potius ad proprietarium: ſi quidem is inueſtituram † cōcedere 13
poteſt, qui liberam rerum ſuarum adminiſtrationem habet; atque qui dominus rei eſt. *cap. 1. per quos fiat inueſt. in vſibus feudorum.* cuius ſentētiæ ratio illa eſſe videtur, quod ius inueſtiendi à ſolo directo dominio feudali, tāquam à ſola & immediata potentia ſuæ cauſæ originalis & productiuæ emanat, quamobrem exerceri non poteſt ab vſufructuario, qui non directū dominiū, ſed vtile tantū habet; & per conſequens nullam habet qualitatem
feudalē, cum qualitas feudalis † realis ſit perpetua, vſusfructus 14
vero perſonalis, & temporalis. tum etiam, quia qualitas † non 15
poteſt eſſe ſine ſubiecto. *l. eius qui in prouincia; in fine. ff. ſi certum pet. l. Pomponius acceſſiones. vbi Alexand. in 3. notab ff. de acquir. poſſeſ.* vt hic eſſet, vbi deficit directum dominium, quod eſt verum feudi ſubiectum.

Serundo non parum illud vrget, quod penſionarius † atque 16
ita vſufructuarius ſolum dicitur eſſe ipſius ſui vſusfructus adminiſtrator, non autem rei dominus *l. 2. in prin. ff. de religio. & ſumt. fune. l. 1. §. qui ſeruum. ff. ad S. C. Syllan. & l. falſus. in fin. ff. de furtis.* ſed ſolus adminiſtrator non poteſt ea tractare & adminiſtrare, quæ ad ipſius rei dominium pertinent: ita enim videmus vſu-
fructuarium † non poſſe nuntiare opus nouum *l. 1. ff. de oper. noui* 17
nuntiatio. cuius ſententiæ eſt ratio, ſecundum Alexand. & Iaſon. ibidem, quod ius tantum perſonale, debile, & breui finiturum
habet. Ita pariter agere non poteſt † actione confeſſoria pro 18
ſeruitutibus debitis fundo fructuario. *l. vlt. in fin. ff. de ſeruit. l. 2. hæc autem in rem actio. & l. ſi forte. §. hæc autem actio. ff. ſi ſerui. vend.* ita ergo dicendum videtur hoc in caſu, ius inueſtiendi non conceda vſufructuario, & penſionario.

Tertio, ac nunc vltimo, omnem controuerſiam diffinire viſi ſunt Guido Papæ *q. 477. in princ. Bello. conſi. 6. n. 16. & Alcia. reſp. 688.*
n. 3. qui in ſpecie affirmare vidētur, ius † renouādi inueſtituram 19
non competere vſufructuario: ſed rei domino. Hæc me impellebant aliquando, vt aduerſus Do. Marinum Iuniorem penſionarium, atque ita fructuarium reſponderem.

Re tamen ipſa longe melius, & diligentius perpenſa, contrariam ſententiam veriorem eſſe opinor. nempe ius renouandi inueſtituras competere D. Marino Iuniori vſufructuario d. Caſtri S. Viti. Quod, vt dicam, non leuibus his (: mea quidem ſententia:) rationibus adducor.

Primo, vſufructuarius loci dominantis vſumfructū habet, vna cum omnibus iuribus ſuis, ac inde dependentibus; iure ergo ſuo vti poſſe debet in inueſtiturarū renouatione: quemadmo-

Digitized by Google

dum etiam ſuo † iure, nomine proprio, & ſuis manibus exerce-
re poteſt rem fructuariam, & omnes eius fructus, iura, & com-
moda tam ciuilia, quam naturalia percipere, *l. fundi Trebatiam. ff.*
21 *de vſufructu lega.* Quocirca actiones † mouere poteſt. Nam pro
ſeruitute debita fundo agit poſſeſſorio iudicio vtili. *l. 2. vbi Bal. ff. ſi ſeruit. vind.*

22 Secundo ea ratione moueor, quod renouare † inueſtituras
iuriſdictionis eſt. *cap. 1. §. per quos fiat inueſt. & cap. 1. quid ſit inueſtit.*
23 ſed qui habet vſumfructum † Caſtri iuriſdictionalia exercere
poteſt: cum fructus Caſtri ſit ipſa iuriſdictio, vt ſuperiore quæ-
ſtione explicauimus: iure ergo poteſt vſufructuarius concede-
re renouatiuas inueſtituras. Quod eo magis confirmatur, quia
vſufructuarius dicitur ſæpiſſime dominus rei, in qua vſumfru-
ctum habet. *l. qui vſumfructum, in fin. ff. ſi vſuſfruc. peta. l. cuius filius. §. dominus. de lega. 1. l. in venditione. ff. de bon. aucto. iud. poſſid. l. liber homo, la 2. in fin. princ. de verb. obl.* Hinc docuit Cynus *in l. certum. col. 1. C. de rei vind. & Alber. in l. ſi vſufructuarius meſſem. ff. quem. vſuſfructu. amitta. & idem in tractat. ſtatuto. part. 2. q. 74.* Quod ſi cautum eſt
24 ſtatuto, quod † communitas loci teneatur emendare damnum
datum per incendium ab incerto auctore, & eueniat, quod ſe-
getes fundi, in quo alius habebat vſumfructum, exuſtæ ſint, da-
mnum fructuario emendari debet: quoniam damnum ei da-
tum cenſetur.

25 Tertio ſuffragatur, quod concedere † Caſtrum, eſt concede-
re ius quoddam vniuerſale, *quemadmodum ſcribunt omnes in l. Im-*
26 *perium. ff. de iuriſdict. omnium iud. & tradit Berous in cap. 1. num. 31. de iure patron.* qui illud ſcribit cum cæteris, ius patronatus † eccle-
ſiaſticum cum vniuerſitate tranſire. *ca. ex litera, de iurepatron.* At-
que ita in fructuarium, qui ius vniuerſale habet. Quod ſi in iu-
repatronatu eccleſiaſtico, quod ius quoddam ſpirituale anne-
xum habet, ita conſtitutum eſt, à fortiori, cum vſusfructus feu-
di & Caſtri, quod mere temporale eſt. Si ergo habet is vſufru-
ctuarius vniuerſale ius, poteſt etiam inueſtituras renouatas cō-
cedere, quemadmodum vſufructuarius iurispatronatus præ-
27 ſentare poteſt; vt cum maritus † vſufructuarius rerū dotaliū eſt,
is præſentat in iurepatronatu vxoris. *ita decidit Rota decif. 10. de iure patron. in nouis. & ſi Fels. in cap. cum olim. num. 2. de maio. & obed. & Picus in rep. l. Titia §. Titia cum nuberet. n. 129. de leg. 2. diſſentiant.*

28 Quarto accedit, quod concedere † inueſtituras renouatiuas
eſt conſeruare feudum & emphyteuſin, cum eo modo nec va-
29 ſallus, nec emphyteutæ amittantur. ſed fructuarius † ſaltem di-
citur eſſe Procurator & Adminiſtrator feudi; ita quod poteſt o-
mnia, quæ tendunt ad eius cuſtodiam & conſeruationem. *iux ta l. 1. in fin. & l. 2. ff. de vſufruct. & quemad. cauea.* Quo loci ſcribūt Do-
30 ctores, vſufructuario † cenſeri demandatam cuſtodiam rei &
iurium tam in iudicio, quam extra. *& ſcribit Bart. in l. apud Trebatium. §. 1. n. 1. ff. de aqua plu. arc. & Alex. in l. 1. §. vlt. nu. 3. ff. de ope. nou. nunt.* ita ergo dicendum eſt in caſu noſtro.

Quinto & vltimo non mediocriter vrget, quod licet penſio-
narius atq; ita fructuarius non poſſit nouas inueſtituras facere,
poteſt tamē antiquas renouare. quemadmodum videmus, Præ-
31 latum † non poſſe de nouo inueſtire, poſſe tamen renouare: *ita Doct. in c. 1. qui feudum dare poſſ. vbi Afflictus num. 11. & Alua. colum. 4. & col. 6. verſ. quaro ab extra. & text. in ca. 1. §. 1. Epiſcop. vel Abba.* cum
32 tamen clarum ſit, Prælatum † eſſe ſolum fructuarium bono-
rum eccleſiæ. *gl. in c. vlt. de offi. ordin. & late tradunt Soc. Sen. conſilio 92. col. 2. lib. 1. Barb. conſ. 3. num. 4.*

Sexto, quod hic vſufructuarius has inueſtituras renouatiuas
33 concedere poſſit, illud facit, quod proprietarius † viuente fru-
ctuario nihil vtilitatis è re illa percipere poteſt: nec de ea pro vo-
luntate diſponit. *l. hactenus. §. vlt. ff. de vſufruct. l. vlt. ff. de vſu & habita.*
34 cum igitur in mutatione emphyteutæ † verti poſſit in com-
modum atque detrimentum fructuarii: quia mutari poſſit de
bono in malum. *l. 2. ff. ſol. matr. & l. ſi quis ſtipulatur, in fin. de verb. oblig.* voluntate ipſius fructuarii fieri debet mutatio, argum. *l. in*
35 *concedendo. ff. de aqua pluuia arcend.* nec ei inuito † detur debitor,
quem non vult. *l. ſi flumen. §. vlt. ff. de noua. qua ratione vtitur Alberic. in rub. C. de vſufruct. q. 1.*

Septimo & vltimo admiſſo, quod ius concedendi nouam in-
ueſtituram, & renouandi antiquam ſpectet ad proprietarium;
36 attamen dico, quod ſine controuerſia illud † commodum, & il-
la quinquageſima, quod laudemium vulgo appellant, pertine-
ret ad ipſum penſionarium & fructuarium. *ita docuit Alber. in d. rub. C. de vſufruct. q. 1. Alex. in l. diuortio. §. ſi vir. n. 8. in fi. ff. ſol. mat. Iaſ. in l. vlt. nu. 43. C. de iure emphyt. Soc. Iun. conſi. 70. num. 31. lib. 3. & in ſpecie noſtra ita Bellon. d. conſi. 6. n. 17. & Alcia. reſponſo 818.* cuius ſententiæ
eſt ratio, quod ad fructuarium pertinet omnis vtilitas, & pro-
uentus etiam † ex incorporalibus. *l. vxori. ff. de vſuſr. lega.* & etiam 37
debitū ex obligatione, quæ de quinquennio in quinquennium
commutatur. *l. diuortio. §. item ſi locatio. ff. ſol. mat.* vt ergo debitum
ex obligatione conuentionali ei debetur, ita & ex legali, quæ 38
non eſt minoris efficaciæ. *l. obligamur. ff. de actio. & obligat.* hæc au-
tem obligatio † accipiendi inueſtituram, & ſoluendi quinqua- 39
geſimam legalis obligatio eſt. *d. l. vlt. C. de iure emphyt.* ad fructua-
rium ergo ſpectat.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quibus, & ſi cre-
dam ex iam relatis eſſe ſatisfactum, in ſpecie tamen reſpondeo.
Ad primum itaque dico *d. c. 1. per quos fiat inueſt.* loqui in conceſ-
ſione nouæ inueſtituræ: non autem in renouatione. inter quos
caſus magna exſtat differentia, cum per nouam inueſtituram a-
lienari res dicatur, quod in renouatiua non contingit. Hinc
inueſtitura † renouatiua abuſiue dicitur inueſtitura, *quemadmo-* 40
dum ſcribunt Prapoſ. in c. 1 §. ſciendum. col. 5. en de feud. cog. & Afflictus in c. 1. ſi de feud. fuerit conten. inter dom. & vaſal. atque ita etiam reſpondit conſultiſſ. Cephal. conſ. 27. in fin. lib. 1.

Non obſtat ſecundum, quia licet vſufructuarius † non ſit 41
proprie dominus rei, è qua vſumfructum percipit, eſt tamen
quaſi dominus, & emolumentum omne ex ea conſequitur. cu-
ius ſane emolumenti cauſa habet facultatem renouandi cum
hoc in iuriſdictione atque ita in fructu contineatur. & licet ius
vſusfructus ſit debile comparatiue ad ius proprietatis, attamen
maximi pōderis eſt & magnas vires habet, *vt ex iā deductis conſtat.*

Non obſtat tertium, quoniam relati Doctores verius lo-
quuntur in nouis inueſtituris concedendis, non autem in anti-
quis renouandis. Nam Guido Papæ *d. q. 477.* ſimpliciter loqui-
tur de conceſſione inueſtituræ, quod ergo intelligo de prima,
argu. *l. boues. §. hoc ſermone de verb. ſig.* Præterea ſubiicit idem Gui-
do, quod laudemiū ſpectat ad ipſum vſufructuarium. Bellonus
vero *d. conſ. 6. num. 16.* reſpondit eo in caſu, quo iam inueſtitura
antiqua proprietarii perdurabat: nā tunc durum eſt & iniquum
eam infringi à fructuario. Ita etiam de prima inueſtitura loqui-
tur Alciatus. Accedit, quod etiam ſi Doctores loquerentur de
renouatione inueſtituræ, non eſſet ab re, dicere, eos non per-
penſis relatis rationibus, hoc perperam aſſeruiſſe. Atque ita iu-
ris eſſe cenſeo, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 *Simonia crimen eſſe atrox.*
2 *Item dicitur quouis altero grauius.*
3 *Item hereticus dicitur ſimoniacus.*
4 *Simoniacum eſſe ipſo iure beneficio priuatum.*
5 *Item non facere fructus ſuos.*
6 *Etiam ſi eccleſia inſeruit.*
7 *Simonia crimen difficilis probationis.*
8 *Simonia crimen probari ex inſtrumento conuentionis.*
9 *Simonia eſt cum quid temporale datur pro ſpirituali.*
10 *Beneficiorum reſignatio ab omni conditione libera eſſe debet.*
11 *Moniales nil poſſe recipere ab ingredientibus ſuam religionem.*
12 *Simoniam tam per dantes, quam per accipientes committi.*
13 *Simoniam non committi cum quid datur ab eo, qui idoneus eſt, vt obligatur.*
14 *Item non committi cum actus eſt nullus.*
15 *Falſum non committi in inſtrumento nullo.*
16 *Abbatiſſa electa & non confirmata, nomen Abbatiſſa proprie non obtinet.*
17 *Simoniam nō committi, cum ad redimendam vexationem datur quid temporale pro ſpirituali.*
18 *Ius bonum quis habere dicatur.*
19 *Accipiens temporale pro ſpirituali ſemper peccat.*
20 *Simonia excuſatur ob proteſtationem, ſaluo beneplacito Pontificis, &c.*
21 *Emphyteuta excuſatur à pœna caducitatis, quando alienat adhibita proteſtatione, ſaluo, &c.*
22 *Papa an incurrat crimen ſimoniæ.*
23 *Simoniam non committere qui auctoritate Papæ beneficium recipit, aliquo temporali dato.*
24 *Simonia quando committatur.*

25 Elo-

25 *Electiones, quæ à monialibus fiunt, iuxta formam cap. quia propter, de elect. fieri debere.*
26 *Moniales eligentes Abbatiſſam, non obſeruata forma c. quia propter, de electio. non priuari ſuis vocibus, & denuo eligere poſſe.*
27 *Electionis forma per ſcrutinium difficilis eſt.*
28 *Electio quando peccat in forma, & non in materia.*
29 *Cap. quia propter, de elect. declaratur.*
30 *Eligere poſſunt, qui poſſunt facultate eligendi priuari, ante tamen priuationis latam ſententiam.*
31 *Electio non eſt nulla etiam ſi omnes eligentes vocati non fuerunt.*
32 *Abſentes aliquando non vocari ad eligendum.*
33 *Electio inualida ratihabitione confirmatur.*
34 *Eligentes iuſto numero eligentium deficiente non priuari ſuis ſuffragijs pro ſecunda electione.*
35 *Electio Abbatis, vel alterius dignitatis fieri valide poteſt, adhuc iam defuncti cadauere non ſepulto.*
36 *Moniales tractare poſſunt de noua Abbatiſſa eligenda etiam prima viuente.*
37 *Electiones dum fiunt ſcrutatores ſuffragiorum quomodo eligi debeant.*
38 *Eligi non debet ad officium, qui neſcius eſt adminiſtrationis.*
39 *Semel ad officium approbatus, reprobari amplius non poteſt.*
40 *Eligentes ſeruatis ordinibus religionis non priuantur eligendi noua poteſtate.*
41 *Notario magis creditur aſſerenti teſtem ita depoſuiſſe, quam teſti neganti.*

CONSILIVM LXVII.

Initium à Domino.

PROPOSITÆ conſultationi paucis, quantum fieri poterit reſpondebo: & ſi non ignorem eſſe non mediocriter dubitabilem. Duo enim veniunt in controuerſiam. Primum, *an Reuerenda Domina Antonia electa Abbatiſſa monaſterij monialium ſanctæ Mariæ Caritatis Pojolæ inciderit in crimen ſimoniæ, ob id quod conſenſit Reuerendæ Dominæ Lauræ alias electæ Abbatiſſæ, vt renuntiando illi electioni reſeruaret ſibi reditum prædiorum loci S. Nicolai, qui reditus ipſius monaſterij ſunt.*

Secundum eſt de quo contingit dubitari, *an Reuerendæ moniales quæ elegerunt non ſeruata eligendi forma iuxta cap. quia propter, de electio. eligendi iterum facultatem amiſerint.*

Quo ad primam dubitationem dicendum videbatur Reuerendam Dom. Antoniam in labem ſimoniæ incidiſſe. id quod
1 vt dicerem, multa faciebant, ſed illud prius dicam. † Simoniæ
crimen eſſe atrox admodum crimen. *cap. 1. & ita, de ſimon.* Et com-
2 paratiue ad cætera delicta † dicitur quouis altero grauius. *cap.*
3 *vlt. quæſt. 7.* Quin? & † hæreticus habetur, ſicuti multi ſcribunt,
& apud Rebuffum *in praxi benefic. in tit. De ſimon. in reſignat. num. 12.* Qua ratione fit, vt iure ipſo Pontificio recte conſtitutum ſit,
4 † Simoniacum vel realem, vel mentalem eſſe ipſo iure beneficio priuatum. *cap. cum deteſtabile. de ſimo. in extrau.* Et ſcribunt Pariſ. *conſil. 15. num. 13. lib. 4. Gomeſ. in comment. ad reg. cancell. De triennali poſſeſſ. quæſt. 12. ad fin. Boer. quæſt. 117. in fin. & Rebuff. loco ſupr. citato. nu.*
5 *7.* Quinimo, ſimoniacus non facit fructus ſuos. † *Ita tradunt Felin. in cap. niſi cum pridem. de renunt. in cap. inſinuatum. num. 5. & in c. ſimoniaca. nu. 6. de ſimo. Dec. conſ. 118. nu. 1. & Pariſ. conſil. 29. num. 2. lib. 4.*
6 Quod procedit etiam eo caſu quo † ſimoniacus eccleſiæ inſeruierit. Nam adhuc fructus reſtituere debet: ſicuti ſcriptum reliquit Rebuff. *in tit. de ſimo. in reſignat. nu. 15. & idem in tract. de pacti-*
7 *ficis poſſeſſ. nu. 198.* Præterea ſciendum eſt, ſimoniæ † crimen connumerari inter illa, quæ difficilis probationis ſunt: & ob id coniecturis ſatis poteſt probari. *c. per tuas, de ſimo. Abb. in cap. nobis. n. 4. de ſimo. copioſe* Crau. *conſ. 122. nu. 8. & reſpondit Dec. conſ. 118. nu. 1.* inter
8 cætera † probari hoc crimen ex inſtrumento conuentionis & pacti. His præfatis; dico plura eſſe quæ ſuadere videntur d. Reuerendam D. Antoniam incidiſſe in hoc crimen ſimoniæ.
9 Primo, contrahitur † ſimonia cum quid minimum temporale datur, vel promittitur pro ſpirituali. *c. nonnullis. 1. quæſt. 1. omnes in rubr. de ſimo. Dec. in cap. veniens. num. 3. de teſtib. & conſil. 118. nu. 1. Gomes in reg. cancell. de triennali poſſeſſ. quæſt. 12. & Rebuff. in praxi benefic. titu. Quæ et mod. benefic. acquir. num. 4. & in tit. de ſimo. in reſignat. nu. 10.* Quocirca reſpondit Crauet. *conſil. 112.* † reſignationes benefi- 10
ciorum liberas omnino eſſe debere ab omni conditione & pactione. Quod reſpondit & Natta *conſil. 293. num. 2. lib. 2.* Sed in caſu noſtro conſentit Dom. Antonia reſeruationi redituum ſibi facta à D. Laura, vt cederet ſuæ electioni ad fauorem & commodum ipſius Dom. Antoniæ: ergo facta ceſſio videtur per ſimoniam facta, & per conſequens Dom. Antoniam conſentientem in hoc crimen incidiſſe.

Secundo, vrgere illud plurimum videbatur, quod ſcribunt Abbas, & cæteri, *in cap. non ſatis. & in cap. veniens, de ſimo.* non lice-
re † monialibus aliquid recipere ab illa, quæ eam religionem in- 11
greditur. ergo à fortiori in caſu noſtro non videtur licuiſſe Do. Antoniæ conſentire huic reſeruationi redituum factæ à Dom. Laura: ex quo eam ob cauſam factum videtur, vt ipſa D. Antonia electa fuerit ad dignitatem Abbatiæ.

Tertio, ſuffragari videtur, quod † ſimonia committitur tam 12
per dantes quam per accipientes: tam per agentes, quam per conſentientes. *cap. per inquiſitionem, de electio. cap. 2. de confeſſis. & ſcribit Abb. in cap. non ſatis. num. 4. de elect. qui ita Florentiæ aliquando in foro fuiſſe obſeruatum teſtatur. idem tradunt Anchar. & Franc. in cap. 1. de teſtib. in 6. Roma. ſingul. 327. Dec. in cap. veniens, de teſtib. Gomes in reg. cancellæ de trien. poſſeſſ. quæſt. 12. in princip. & Natta conſil. 293. num. 2. & num. 5. lib. 2.* Cum ergo in caſu noſtro dubium non ſit, quin Do. Laura aliquod ſimoniæ crimen commiſerit ex reſeruatione illa redituum à ſe facta, ita dicendum videtur Dom. Antoniam in illud met crimen incidiſſe; cum conſenſerit huic reſeruationi, vt ad hanc dignitatem aſſumeretur. Hæc aduerſus D. Antoniam dubitationem faciebant.

Cæterum, re ipſa longe melius perpenſa ac diligenti ſtudio cõſiderata, verius eſſe arbitror D. Antoniam non incidiſſe in aliquod crimen ſimoniæ; & ob id non eſſe priuandam officio & dignitate Abbatiſſæ.

Primo mouet me illa * recepta Doctorum ſententia, quam *
recenſet & probat Abbas *in cap. nobis fuit. num. 5. de ſimo.* Cum ſcri-
bunt, non committi tunc † ſimoniam, quando alias eligendus 13
quis erat, & idoneus erat vt eligeretur, etiam ſi aliquid fuerit datum, vt facilius eligeretur: vel ob eam cauſam preces porriguntur ſuperiori. At noſtro in caſu certum eſt Dom. Antoniam fuiſſe ac eſſe idoneam adminiſtrare hoc officium & dignitatem hanc obtinere, & iam non ſolum erat in ſpe electionis, ſed iam fuerat à maiori parte ſemel electa: ergo ſequitur, quod licite potuit conſentire reſeruationi fructuum factæ à dicta Domina Laura.

Secundo adducor atque conſidero ex actu nullo † ſimoniam 14
non committi. *ita in ſpecie reſpondit Pariſ. conſ. 15. nu. 14. lib. 4.* Ita in
ſimili dicimus illum non committere † falſum in inſtrumento, 15
quod defectu alicuius ſolemnitatis eſt nullum, *quemadmodum tradunt Bart. in l. ſi quis legatum. nu. 2. ff. de falſis. Iaſ. in l. vbi pactum. nu. 26. C. de tranſactio. Soc. Sen. conſ. 62. col. 1. lib. 1. Rub. conſ. 15. nu. 6. & Vantius in tracta. de nullit. titu. Quoties & intra quod tempus de nullitate dici poſſit. nu. 62. & n. 64.* Atqui noſtro in caſu reſeruatio reditus facta à D. Laura nullius momenti fuit ac eſt. tum quia factum id fuit
ab ea tanquam eſſet † Abbatiſſa, cum tamen vere non eſſet, ex 16
quo à ſuperiore confirmata non fuerat. *iuxta tradita à Rebuſ. in praxi benefic. tit. de noua prouiſione & ſimplici. nu. 18.* tum etiam quia illi reſeruationi repugnabant conſtitutiones Ciſtercienſis religionis, cuius eſt monaſterium hoc: non ergo D. Antonia conſentiendo illi reſeruationi in ſimoniæ crimen incidit.

Tertio admiſſo, quod alias D. Antonia non potuerit ſine ſimoniæ labe conſentire huic reſeruationi: attamen potuit hoc in caſu, cum id egerit ad redimendam vexationem. Nam etſi pro vexatione † redimenda non licet dare temporale pro ſpiri-
tuali. *vt probant cap. ad aures. & c. Matthæus, de ſimo* attamen tunc li- 17
cet quando is qui vult redimere vexationem ius bonum in cauſa obtinet. *Ita ſcribunt Abbas in cap. cum pridem. de pactis. & Fel. in cap. dilectus. el 1. de ſimon. Do. Thom 2. 2. quæſt. 100. art. 6. Sylueſt. in ſua ſumma, in verbo, Simonia. num. 3. verſ. quarta regula.* Et is ius † bonum habe-
re dicitur, qui à Iuriſconſultis bene eruditis conſilium pro iure 18
ſuo habuerit, *ſicuti in ſpecie ſcribit Rebuff. in praxi benefic. tit. de ſimon. in reſignat. num. 18. & num. 19.* Quocirca licet peccauerit Do. Laura reſeruando ſibi hos reditus, non tamen errauit Dom. Antonia conſentiendo illi reſeruationi. Nec id mirum quod non er-
ret is, qui dat, † cum tamen peccat qui accipit. *ſcribit Rebuff. loco* 19
iam citato. num. 23. poſt Hoſt. in c. dilectus, de ſimo. & Aug. de Clauaſio in ſua ſumma, in verbo, Simonia. l 2. num. 10. 12.

Quarto accedit, quod in eo reſeruationis inſtrumento ad-
hibita fuit clauſula proteſtationis, hoc eſt, *ſi ita placuerit, ac vi-
ſum fuerit ſummo Pontifici ac Reuerendiſſ. Generali Ciſtercienſis ordinis.*
20 Quæ ſane † proteſtatio excuſat paciſcentes à crimine ſimoniæ.
*ita in ſpecie reſpondit Dec. conſil. 141. num. 2. Et idem ſenſit Rebuff. in pra-
xi beneſic. titu. de noua prouiſ. vel ſimplici. num. 5.* qui admonet de be-
neficio paciſcentes, vt adhibeant proteſtationem; quod ita pa-
ciſcuntur, accedente tamen beneplacito ſummo pontificis.
Idem Rebuffus *in eadem praxi beneſic. titu. de permutat. num. 52. 53.*
21 *qui eiuſdem opinionis recenſet Boer. quæſt. 105.* ita dicimus, † emphy-
teutam vel vaſallum alienantem emphyteuſin, vel feudum ad-
hibita proteſtatione, ſaluo & reſeruato beneplacito domini,
excuſari à pœna caducitatis. *ſicut ſcribunt Alexan. conſil. 111. in fin.
libr. 6. Dec. conſil. 18. num. 9. Ripa lib. 1. reſp. cap. 2. num. 20. & Crau. conſil.
273. colum. 11. in fin. cæteros prætereo.* Si ergo ipſa D. Laura excuſari
poteſt ob hanc proteſtationem, à fortiori excuſatur D. Anto-
nia, quæ illi reſeruationi conſenſit.

Quinto, ceſſat hic omnis ſimoniæ ſcrupulus, ob id quod Re-
uerendiſſimus Generalis Ciſtercienſis religionis hanc reſerua-
tionem & adhibitum conſenſum confirmauit atq; approbauit.
Et certum eſt, vt ex conſtitutionibus Ciſtercienſis ordinis con-
ſtat, & in facto mihi præſupponitur, Reuerendiſſimum Gene-
ralem eam habere iuriſdictionem & poteſtatem quo ad bona &
adminiſtrationem ſuæ religionis, quam habet à Papa. Atqui ſi
Papa confirmaſſet has conuentiones, clarum eſſet, omnem la-
bem ſimoniæ fuiſſe extinctam. Nam & ſi magna ſit inter ſa-
cros Theologos & iuris Pontificij interpretes contentio, an
22 † Papa incidat in crimen ſimoniæ, cum concedit ſpiritualia pro
temporalibus. Et ſcribant Theologi labem hanc incurrere. *ſic-
ut apud D. Thom. 2. 2. quæſt. 100. articul. 4. 5. & 6. ſcribunt Syluest. Prierius
in ſua ſumma, in verbo, ſimonia. num. 4. & vberius Thom. Campegius in
tract. de poteſt. Papæ. in titu. an Papa labem ſimon. incurrere poſſ.* E con-
tra vero ſentiunt Canoniſtæ, Papam ſimoniæ crimen incurre-
re non poſſe. *vt tradunt Hoſtienſ. Butr. & Abbas in cap. 1. de ſimon. Ga-
ſpar Peruſ. in tracta. de reſeruat. beneſic. in princip. num. 20. Hieron. Zane-
tinus in tracta. de foro conſcient. in princip. num. 9. & reſponderunt Dec.
conſil. 346. num. 10. & in eodem caſu Pariſ. conſil. 30. nu. 4. lib. 4. & Crau.
conſil. 122. num. 12.* Hæc tamen contentio ceſſat, quo ad eum qui
23 † beneficium recipit, quia is auctoritate Papæ excuſatur, *ita de-
clarat Syluest. in d. ſumma, in verbo, ſimonia, num. 4. poſt Palud. Ligna. &
Abb. quos recenſet.*

Sexto & vltimo mihi videtur, quod nulla ſimonia hic fuerit
24 commiſſa. Nam tunc † ſimonia committitur, cum datur tem-
porale pro ſpirituali, vel econtra. *vt ſcribunt omnes in c. 1. de ſimo. &
ſcripſi paulo ſupra.*

Atqui in caſu noſtro reſeruatio hæc non cenſetur quid tem-
poralitatis reſeruaſſe & tribuiſſe D. Lauræ, ex quo ſunt eiuſdem
eccleſiæ ritus. Et perinde eſt ſeruatum hoc in caſu, ac obſeruari
ſolet in eo, quando quis reſignat beneficium, omneq; ius ſuum
cedit alteri, aliqua penſione ſibi reſeruata. Non enim de ea re-
ſeruatione, accedente ſcilicet Pontificis Max. auctoritate, ſimo-
niæ labem incurrit. vt notiſſimi iuris eſt, *vt ſcribunt Felin. & cæteri
in c. ad audientiam. il 2. de reſcrip. Caccialupus in tracta. de penſio. q. 10. &
Gigas eodem tract. q. 7.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
ſpondeo. primo, non conſtare, quod D. Antonia huic reſerua-
tioni conſenſerit eo animo, vt Abbatiſſa efficeretur: cum iam
rite & recte eſſet electa ante reſeruationem illam. Præterea &
ſecundo conſenſit, adhibita proteſtatione, ſaluo & reſeruato
beneplacito ſuperiorum. Rurſum & tertio iam oſtendimus a-
lijs rationibus Do. Antoniam omnino excuſari.

Non obſtat ſecundum, quia illi eſt ex iam dictis ſatisfactum.
Ita etiam diluitur tertium. Nam vere, nec ipſa D. Laura ali-
quam ſimoniam commiſit ex ea reſeruatione. Atq; ita cõcludo.

Quo ad ſecundam dubitationem, an ſcilicet Reuerẽdæ mo-
niales, quæ elegerunt non ſeruata eligendi forma, *iuxta cap. quia
propter. de electio.* eligendi iterum facultatem amiſerint. Qua ſane
in dubitatione dicendum omnino eſt, eligendi facultatem non
amiſiſſe.

Primo eam me mouet ratio, quod & ſi forma, *cap. quia propter. de
25 electio.* obſeruanda ſit etiam in † electionibus, quæ à monialibus
fiunt, *vt probat text. c. indemnitatib. de elect. in 6.* qua forma non ob-
26 ſeruata electiones nullæ ſunt. attamen † eligentes, ea forma
non obſeruata, non priuantur voce & facultate iterum eligen-
di: cum iuris ignorantia mulieres excuſet. *l. regula. ff. de iuris &
facti ignor. & l. iuris ignorantiam, vbi omnes. C. qui admitti.* Qua ratio-
ne adductus ita in ſpecie reſpondit Caſtr. *conſil. 347. Forma capi-
tuli. num. 1. lib. 1. quem ſecutus eſt Boer. q. 1. nu. 41. in fi.* Quorum vera
ſententia confirmatur auctoritate Petri Baiſij *in tracta. de electio.
par. 3. cap. 20.* cum ſcribit, † difficilem eſſe admodum eligendi for- 27
mam per ſcrutinium, *iuxta d. cap. quia propter. vt etiam ait glo. in cap.
cum expediat, de elect.* & ob id, ait Petrus ille, quod etiam docti &
periti errant; niſi multum verſati. Eſt ergo iuſta hæc cauſa ex-
cuſandi has moniales. Et eo maxime quod (vt in facto mihi
præſupponitur) ſexaginta ab hinc annis obſeruata non fuit
forma *d. cap. quia propter.* nec Concilij Baſilienſis, in harum Ab-
batiſſarum electionibus.

Secundo accedit, quod etiam ſi moniales alias amitterent e-
ligendi facultatem ob non ſeruatam formam *c. quia propter, de e-
lect.* non tamen noſtro in caſu vocem amiſerunt, quin iterum e-
ligere poſſint. Nam hæc † electio (ſi modo peccat) ſolum pec- 28
cat in forma electionis & materia ipſa: non autem in perſona
electa; cum perſona digna vere fuerit electa. Quocirca priua-
tio non eſt ipſo iure inducta, ſed per ſententiam. Ita declarat *gl.
in d. c. quia propter, in verbo, priuetur. & glo. in cap. Cumana. de elect.* Et
ſuadetur ex verbis † *d. cap. quia propter.* quæ futuri temporis ſunt; 29
ibi, *priuentur, &c.* quod equidem ſui natura non ſignificat priua-
tionem ipſo iure, ſed per ſententiam. *quemadmodum vberrime ſcri-
ptum reliquit Tiraquell. in l. ſi vnquam in verbo, reuertatur, num. 39. C. de
reuocan. don. & reſpondet copioſe Socin. Iun. conſi. 68. nu. 38. lib. 3. & in ſpe-
cie Petrus Baiſius in d. tract. de electione. part. 1. c. 22. nu. 1.* quo fit, vt ante
latam ſententiam priuationis, eligere potuerint. † *cap. cum terra.
de elect. Rom. conſ. 483. col. 3. verſ. 2. ſi quis dixerit. quem ſecutus eſt Tiraq.* 30
*in d. l. ſi vnquam. in verbo, reuertatur. nu. 380. C. de reuoc. dona. Idem ſenſit
Boer. q. 70. nu. 4. & ante eos Caſtr. d. conſ. 347. nu. 1. ver. poſito vero. & n. 3.*

Non obſtant nũc aliqua, quæ aduerſus hanc ſententiam ob-
ijciuntur: & quibus ſingulatim ex ordine ſatisfaciam. Et primo
obijcitur, vocatas non fuiſſe moniales omnes abſentes, quæ vo-
candæ erant iuxta conſtitutionem d. cap. quia propter. Et ob id
hanc poſteriorem electionem eſſe nullam.

Reſpondeo primo, ex declaratione Boerij. *d. q. 1. num. 26. poſt
Felin. quem recenſet.* contemptum † aliquorum non reuocato- 31
rum nõ reddere electionem nullam. cum citatio illa abſentium
non ſit de forma ſubſtantiali electionis. *Et idem docuit Abbas in d.
cap. quia propter. num. 16. de electio. & cum eo Petrus Baiſius in tracta. de
electione. par. 3. cap. 7.*

Reſpondeo ſecundo, ex conſuetudine † abſentes aliquando 32
non vocari in electione facienda. Et conſuetudo illa eſt obſer-
uanda. *ita ſcribunt Innoc. in cap. coram, de electio. & Petrus Baiſius in
tracta. de elect. par. 1. c. 26. nu. 6. & par. 3. cap. 9.* Cum ergo ſexaginta
abhinc annis obſeruatum non fuerit (vt in facto præſupponi-
tur) quod in electionibus bis faciendis moniales abſentes vo-
centur, ſequitur dicendum, electionem hanc, eam ob cauſam
non infirmari.

Reſpondeo tertio, hanc † electionem eſſe validam, quia con- 33
firmata & ratificata deinde fuit ab abſentibus illis: id quod ſuf-
ficit. *Ita Petrus Baiſius in d. tract. de electio. par. 3. cap. 7. num. 3. & ibidem
num. 4. poſt Ioan. Andrea in cap. quod ſicut, de electio.* ſcribit, eum,
qui electionem alias nullam confirmauit, non poſſe eam im-
pugnare, niſi contempti atque ita non vocati cauſam non pro-
ſequuntur.

Reſpondeo quarto, quod etiam ſi hæc electio eſſet nulla, ob
defectum numeri ipſarum monialium: attamen hæ, quæ elege- 34
runt, non priuantur ſuis ſuffragijs, quin iterum eligere valeant.
ita in ſpecie decidit Boer. q. 2. nu. 32.

Non obſtat ſecundum quod obijcitur, nempe † electionem 35
eſſe nullam, vtpote factam adhuc inſepulto cadauere primæ
Abbatiſſæ: *ſicuti reſpondit Ripa lib. 2. reſpon. cap. 13. poſt Goffred. & Ho-
ſtienſ. in cap. bona. il 2. de electio. & Bertach. in tracta. de epiſcop. par. 1.
quæſt. 3.*

Reſpondeo, pro forma ex neceſſitate obſeruandum non eſ-
ſe, vt antequam noua fiat electio, mortuæ Abbatiſſæ cadauer ſe-
peliatur. Id enim ex honeſtate quadam ſolummodo fieri ſolet.
*Ita in ſpecie declarat Petrus Baiſius in d. tract. de electionib. par. 2. c. 2. nu. 2.
& idem ſentiunt gloſ. & Doctores, in c. bona. de elect.* Quocirca dicen-
dum eſt, hanc electionem non eſſe nullam.

Non obſtat tertium quod obijcitur, Dom. Antoniam ſimo-
niam commiſiſſe, quærendo viuente ipſa Abbatiſſa nunc de-
functa eligi.

Reſpondeo primo, non conſtare Do. Antoniam ambijſſe ad
hanc

Digitized by Google

hanc dignitatem aſſumi. Et ideo quia non præſumitur delictum. *l. merito. ff. pro ſocio.* dicendum eſt (ſi hoc eſt delinquere) neceſſarias fuiſſe probationes.

Reſpondeo ſecundo, falſum eſſe, quod non liceat viuente v-
36 na Abbatiſſa tractare de noua † eligenda, poſteaquam illa erit vita functa: quia imo iure permiſſum eſt, *vt ſcribunt omnes in cap. bona, de electio. & clare ſcribit Petrus Raiſius in d. tracta. de electione par. 3. cap. 3.*

37 Non obſtat quartum obiectum, quod ſcilicet † ſcrutatores non fuerunt à collegio electi, ſicuti eligi debuerunt.

Reſpondeo, hoc non eſſe ſubſtantiale & de forma; & eo maxime quod moniales præſentes acquieuerint, & eorum acta approbauerint. id quod ſufficit: *quemadmodum ſcribit Abb. in d. c. quia propter. num. 13. de electio.*

Non obſtat quintum obiectum, quod Dom. Antonia non eſt idonea, quæ hanc obtineat dignitatem, ob id quod interrogata, quale eſſet Abbatiſſæ officium, reſponderit ſe neſcire: &
38 & ideo † eligi non debuit. *cap. cauſam quæ. & cap. qualiter. vlt. reſpon. de electio.*

Reſpondeo primo, ab ipſiſmet monialibus dominam Antoniam iudicatam fuiſſe idoneam, quæ dignitatem hanc & officium obtineret: ex quo iam illam elegerunt ad officium Prioratus, quæ Abbatiſſæ abſentis loco eſſe ſolet. cũ ergo ſemel eam
39 † approbauerint, amplius reprobare non poſſunt. *iuxta l. ſi quis teſtibus C. de teſtib. Alex. conſ. 133. n. 13. lib. 7. & Iaſ. in l. 1. §. editiones, nu. 17. verſ. adde. ff. de eden.* qui quidem extendunt procedere etiam inter alias perſonas, & in alia cauſa. Qua ex re, & illud ſequitur, eſſe falſum, vel ſaltem minus veriſimile, quod Dom. Antonia ita reſponderit; cum veriſimilius ſit eam optime ſcire, quod ſit officium Abbatiſſæ, cum munus illud tot annos tractauerit.

Non obſtat ſextum quod obijcitur, nempe ordines & conſtitutiones religionis Ciſtercienſis ſeruatos non fuiſſe, ſed illis ſpretis hanc Abbatiſſam fuiſſe electam.

Reſpondeo primo, non conſtare de his conſtitutionibus, quæ huic electioni repugnent.

40 Reſpondeo ſecundo, quod etiam ſi † electio hæc facta fuerit contra aliquas conſtitutiones religionis, non tamen ob id moniales priuantur ſuis ſuffragijs, ſed iterum eligere potuerunt. *Ita Boer. q. 2. num. 31.*

Non obſtat vltimum obiectum, quod ſcil. commiſſa ſit falſitas in ſuffragiorum perſcrutatione: ex quo aliquæ exſtant moniales, quæ nunc aſſerunt, ſe voces ſuas non dediſſe D. Antoniæ.

Reſpondeo primo, hoc minime probatum fuiſſe, nec conſtat quæ ſint hæ moniales aſſerentes, ſe ſuffragia ſua non dediſſe d. D. Antoniæ. Reſpondeo ſecundo, quod etiam ſi hoc aſſererent, attamen eis non eſſet credendum, cum notarius ſit atteſtatus contrarium. Et ideo magis credendum eſt notario quam
41 ipſis. Quemadmodum dicimus magis credi † notario aſſerenti teſtem ita tuliſſe teſtimonium, vt ſcriptum eſt quam teſti neganti. *ita ſcribunt Abb. & Felin. in cap. cum cauſam, de teſtib. idem Abbas in cap. ad audientiam, de præſcrip. Alciat. in tract. præſumpt. reg. 3. præſum. 13. num. 20. Didac. lib. 2. var. reſol. cap. 13. num. 10. & Cranet conſil. 13. nu. 3. qui alios eiuſdem opinionis recenſet.* Cõcludo ergo electionem hanc eſſe omnino validam.

Iacobus Menoch. I. C.

SVMMARIA.

1 *Creditor fundatam habet intentionem contra debitorem aſſerentem ſe alteri ſoluiſſe vi & metu ſuperioris.*
2 *Maioribus reſiſti non poſſe.*
3 *Vendentem priuato per metum contra emptorem ipſum agere poſſe.*
4 *Debitorem non liberat affectata ſolutio alteri quam ipſi vero creditori facta.*
5 *Solutio ſponte facta ſoluentem aliquando non liberat.*
6 *Excuſatio affectata non liberat.*
7 *Debitor ſua culpa etiam leui exactus non liberatur.*
8 *Conditio actum ſuſpendit.*
9 *Actus non dicitur perfectus, dum pendet conditio.*
10 *Conceſſa ad tempus finito tempore, eſſe prohibita.*
11 *Debitor exactus a ſuperiore liberatur, cum vſus eſt omni diligentia, ne exigeretur.*
12 *Debitor ſoluens iuſſu iudicis alteri quam vero creditori liberatur.*
13 *Sequeſtratarius alteri reſtituens rem ſequeſtratam quam domino, iuſſu iudicis liberatur.*
14 *Iuſſu ſuperioris excuſat.*
15 *Iudicis factum eſſe factum partis.*
16 *Contumax pro confeſſo habetur.*
17 *Procuratori ſoluens indebito liberatur, domino ratum habente.*
18 *Damnum quod quis ſua culpa ſentit, alteri non debet aſcribere.*
19 *Circuitus euitandi ſunt.*
20 *Interpretatio illa eſt recipienda, quæ ſapit æquitatem.*
21 *Item quæ non habet iniquitatem.*
22 *Item quæ a ſapientibus non poteſt reprehendi.*
23 *Item nec quæ contrahentem decipere poteſt.*
24 *Item quæ fraudem excludit, debet recipi.*
25 *Caſtren. doctrina in l. non intereſt. C. quod metus cauſa, &c. declaratur.*
26 *Debitorem alteri quam vero creditori ſoluiſſe ſine magna cauſa, credibile non eſt.*
27 *Debitoris excuſatio, quæ ait, ſe vi & metu ſoluiſſe alteri quam vero creditori, probatur, exhibito pœnali præcepto ſuperioris iubentis.*

FACTI SPECIES.

Dominus Auguſtinus Genuenſis creditor Bernardi ſatis egregiæ ſummæ, apud Nauonum ipſius Bernardi debitorem ſequeſtrari fecit id totum, quod ipſi Bernardo debebat. Nauonus lata à iudice ſententia, coactus fuit pecunias Bernardo debitas ei per modum (vt aiunt) prouiſionis & aſſertionis numerare.

Nunc contingit dubitari, an ſtantibus verbis ſententiæ, quæ infra ſcripta ſunt, teneatur Nauonus aliquid facere, vt cenſeatur liberatus ab obligatione, qua Bernardo tenetur.

Verba ſententiæ hæc ſunt.

Diremo & pronuntiamo, che la detta ſomma ſequeſtrata alla richieſta del detto Agoſtino demandatore nelle mani del detto Nauone ſera iudicata al detto Agoſtino per modo di prouiſione, durando il proceſſo. qual Agoſtino habbi à dar buona & ſufficiente cautione di rendere quella ſomma, ſe ſarà ordinato, come far ſi deue. Et per far queſto ſarà il detto Nauone, & tutti gli altri à chi pertinerà, conſtretti per tutti li modi deuuti di ragione, come per debito & fatto di fera & impregionamento di ſue perſone ſe ſarà biſogno, ſeguendo il priuilegio di dette fere & ſtylo di noſtra Corte. Et al principale habbiamo ordinato, che il domandatore articulerà piu ampiamente del fatto dentro à quindeci giorni; & il detto defenditore reſponderà fra quindeci giorni apreſſo, per fare tutto quello è di ragione.

CONSILIVM LXVIII.

Initium à Domino.

NON ſemel animo ſubſtiti, more Scæuolæ Iuriſconſulti *in l. ſeruum quoq. ff. de procurat.* quid in hac propoſita conſultatione reſponderem. Prima enim (vt dici ſolet) facie dicendum videbatur, Nauonum hunc non eſſe liberatum ab eo, quod Bernardo debet.

Primo, ea ratione, quod iure ipſo communi inſpecto non videtur licuiſſe Nauono, alteri ſoluere hanc ſummam quam ipſi Bernardo, cuius eſt debitor, *iuxta l. qui hominem. §. ſi nullo ff. de ſolu. quoad ductus Ang. in l. creditor. ff. eo. de ſolu.* cenſuit. † creditorem 1
fundatam habere intentionem contra debitorem, qui allegat, ſe per vim & metum à ſuperiore, vel altero exactum. Quandoquidem neceſſe habet debitor ſuam illam excuſationem iuſtam probare. *Et cum Angelo idem reſpondit Barba. conſil. 26. column. 3. in fin. lib. 3.* Et vere videtur quod non poſſit Nauonus ſeipſum excuſare: cum non ad commodum iudicis iubentis, ſed priuati, nempe Auguſtini exactus fuerit. Nam debitor ita exactus non liberatur à debito, quo erga creditorem ſuum tenetur. *ita docuit Bartol. in l. creditor. num. 2. verſicul. item quæro. ff. de ſolut. quem in ſpecie probauit Rum. conſil. 171. num. 6. libr. 4. & in eadem facti ſpecie idem reſpondit Iaſ. conſil. 26. libr. 3.* Ea ratione vtuntur, quod is, qui ad commodum priuati exactus fuit, experiri poteſt aduerſus priuatum illum. Et quanquam huic exacto competat etiam actio contra iudicem ipſum & ſuperiorem: attamen perinde eſt, ac ſi

2 nulla daretur: ex quo vix fieri poteſt, vt maioribus † & poten-
tioribus reſiſti poſſit. l. 2. §. vlt. ff. ſi quis cautio. Et quod actio de-
tur aduerſus Auguſtinum, in quem pecunia peruenit, compro-
batur ex doctrina Caſtr. in l. non intereſt. C. quod metus cauſa. cum
3 dixit, quod † vendens priuato per metum à iudice & maiore
ſuo illatum, agere poteſt actione, quod metus cauſa contra i-
pſum priuatum. Et idem quod Caſtrenſ. docuit Alexand. in l. penult. C.
quod metus cauſa. Et Caſtrenſ. ſecutus eſt Ruin. conſil. 85. num. 6. lib. 1. Di-
cendum ergo videtur Nauonum non eſſe liberatum ab obliga-
tione, qua tenetur erga Bernardum: ſed agere debere contra
Auguſtinum.
Secundo, quod Nauonus non ſit liberatus ex eo adducebar,
quod ſolutio hæc affectata quodammodo videtur: & per col-
4 luſionem cum Auguſtino facta. Atqui affectatæ hæ † ſolutio-
nes non liberant debitorem exactum, ergo Nauonus non di-
citur liberatus. Illa minor probatur auctoritate Iaſ. conſil. 26. co-
lum. 2. verſic. iſta ſolutio ſpontanea. lib. 3. Et ſi ſponte facta † ſolutio
5 non liberat ſoluentem (vt dixi ſupra) & in ſpecie reſpondit
Ruin. conſil. 247. num. 16. lib. 1. quanto fortius quando eſt affecta-
ta? Ita in ſimili dicimus, quod & ſi cauſæ aliquæ excuſant à pu-
6 blicis muneribus, non tamen † iuſtam excuſationem tunc præ-
ſtant quando affectatæ fuerunt, ita probat text. §. item tria onera,
Inſtitut. de excuſa. tuto. & ſcribit GoZad. conſ. 68. num. 10. & vberius Ti-
raq. in repet. l. ſi vnquam. in verbo, bona. num. 5. C. de reuoc. dona. & in tra-
ctat. de retractu conſang. §. 35. num. 17. Et noſtris his facit terminis videtur
tex. in l. 2. §. vlt. ff. ſi quis cautio.
Tertio, hoc idem vel ex eo comprobari videtur, quod non
7 leuis † culpa Nauono aſcribenda videatur, cum tam cito &
prompte ante diffinitam litem pecuniam numerauerit. Quo
fit, vt liberatus non cenſeatur Ita aperte docuit Bar. in l. ſi oleum. nu.
4. ff. de dolo. quem probant Pract. Papienſis in forma ſaximenti ſiue ſe-
queſtri in gl. audeat. num. 2.
Quarto accedit, quod adiudicatio facta fuit Auguſtino per
modum prouiſionis, donec ſcilicet melius fuerit cognitum &
8 iudicatum. Atqui hic modus, & † conditio actum ſuſpendit. l. ſi
quis ſub condit. dandorum decem. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſtam. Et actus
9 conditionalis non dicitur † actus perfectus, vt reſpondit Aret. con-
ſil. 11. nu. 2. Non ergo Nauonus eſt perfecte liberatus.
Quinto ſuffragatur, quod adiudicatio Auguſtino facta fuit
ad tempus tantũ, hoc eſt, durante proceſſu: ſicuti aperte ſigni-
ficant verba ſententiæ, ergo finito tempore ceſſare debet adiu-
10 dicatio. Quandoquidem † conceſſa ad tempus, eo finito, pro-
hibita cenſentur. iuxta l. Imperator. ff. de poſtula. l. cum pater. §. a filia.
vbi Bartol. ff. de leg. 2. & ſcribunt copioſe Crauet. conſil. 156. num. 5. GoZad.
conſil. 37. num. 7. Tiraquel. in tracta. de retract. conuent. §. 1. gloſſ. 2. num.
44. & in l. ſi vnquam. in verbo, reuertatur. num. 332. C. de reuoc. an. do-
nat. Cum ergo lata fuerit ſententia contra Auguſtinum contu-
macem, debuit Nauonus ab eo repetere pecuniam, quam ei
numerauit.
Sexto ac vltimo accedit, quod debuit Nauonus vti omni ſtu-
dio & diligentia, vt numeratam pecuniam Auguſtino ab eo re-
11 cuperaret: nam ſolum tunc excuſatur ita ſoluens, † quando o-
mni diligentia vſus eſt, ne ſolueret, ita docuit Bald. in l. falſus. colum.
vlt. C. de furtis, quem ſequuti ſunt Calc. conſ. 113. num. 3. Iaſ. conſ. 26. col.
penult. verſic. accedat ad prædicta. lib. 3. & Afflict. deciſ. 150. num. 22. Idem
reſponderunt Dec. conſil. 25. column. 3. verſic. ex quibus omnibus. & Ruin.
conſ. 147. nu. 19. lib. 1. & conſ. 171. nu. 7. lib. 4. Quod autem non ſit Na-
uonus vſus omni diligentia, vel ex eo conſtat, quia commode
potuit, elapſis triginta illis diebus Auguſtino & Bernardo præ-
ſtitutis ad probandum de ſuis iuribus, recuperare ab Auguſti-
no contumace. Quod maxime procedere videtur hoc in caſu,
in quo cautio illa ab Auguſtino præſtita de reſtituenda pecu-
nia, caſu quo de ſuo iure non probaſſet, reſpectu Nauoni præ-
ſtita videtur, vt ſcilicet Auguſtino non probante ius ſuum, ab
eo pecuniam recuperaret Nauonus. Qui quidem cum negli-
gens fuerit & non recuperauerit, non videtur liberatus, ſicut in
ſpecie reſpondit Barba. conſ. 26. colum. pen. ſin. & col. 1. lib. 3. Hæc contra
Nauonum dubitationem faciebant.
Re tamen ipſa longe melius perpenſa, contraria ſententia
viſa eſt verior; nempe Nauonum eſſe omnino liberatum ab
obligatione, qua erga Bernardum tenebatur.
Primo, negari non poteſt, quin, cauſa cognita & vocato ipſo
Bernardo, coactus fuerit Nauonus à iudice eam pecuniæ ſum-
12 mam numerare Auguſtino. Atqui debitor † ſoluens iuſſu iudi-
cis alteri, quam ſuo creditori liberatur; ergo Nauonus libera-
tus exiſtit. Illa minor probatur auctoritate gloſſæ, in l. ut prætor.
§. permittitur. in verbo, imputandum, de minor. quæ ait, quod ſoluens
iuſſu iudicis alteri, quam ſuo creditori, conſequitur pleniſſi-
mam liberationem. Quam ſane gloſſæ ſententiam in ſpecie
probarunt Barbat. conſil. 26. col. 1. lib. 3. Ruin. conſil. 171. num. 3. lib. 4. &
in eadem facti ſpecie reſpondens ita cenſuit Iaſ. d. conſil. 26. col. 2. lib. 3. Ita
etiam in terminis ſcribunt Practi. Papienſ. in forma ſequeſtri ſeu ſaximen-
ti. in verbo, audeat. nu. 2. & Curt. Sen. in l. vnica. q. 16. C. de probib. ſequeſt.
pec. quod † ſequeſtrarius iuſſus à iudice alteri ſoluere quam ve- 13
ro creditori liberatur. Quorum quidem ſententia & lege & ra-
tione probatur. lege inquam ex text. l. Paulo Callimacho. §. vlt. de leg.
3. & l. liberto. §. Lucius. ff. de annu. lega. Ratione vero probatur, quod
iuſſus † ſuperioris excuſat. l. non videtur. §. qui iuſſu. ff. de regul. iuris. 14
& ibidem Dec. & cæteri. Nec adhibenda eſt hic differentia, quod
iudex & ſuperior ad ſui vel alterius commodum exegerit debi-
torem: quia omni caſu debitor ipſe exactus excuſatur: quemad-
modum docuit Bartol. in l. creditor. colum. 1. verſic. 2. caſu. ff. de ſolut. quem
ſecuti ſunt Anchar. conſil. 64. in fin. Barba. conſ. 29. col. 3. lib. 3. Iaſ. conſil. 26.
col. 1. lib. 3. Ruin. conſil. 85. nu. 8. lib. 1. & conſil. 167. num. 7. lib. 4. Afflict. de-
ciſ. 150. num. 12. 16. 20. Dec. conſil. 25. colum. 2. verſic. ſecundo principaliter.
& Ripa in tract. de peſte tit. de priuileg. contract. num. nu. 96.
Secundo accedit, quod factum † iudicis rite & recte proce- 15
dentis dicitur factum partis. l. ſi ob cauſam. C. de euictio. Bartol. in l.
meminerint. num. 4. C. vnde vi. Et ideo alienatio facta à iudice, vt
creditoribus ſatisfaciat, facta dicitur ab ipſomet debitore. vt re-
ſpondit Dec. conſil. 357. num. 1. & copioſe Tiraquellus de retractu conſang.
§. 1. in gloſſ. 14. num. 13. Atqui ſi expreſſim & proprio mandato
iuſſiſſet Bernardus Nauono, vt eam ſummam numeraret Au-
guſtino, certe liberatus eſſet Nauonus: ergo etiam liberatus
eſt, cum iuſſu iudicis numerauerat. Præterea vel ex eo confir-
matur, quod ipſe Bernardus iuſſus intra triginta dies de iure
ſuo probare non probauit, ſed contumax fuit: & ob id dicitur
confeſſus eſſe vera, quæ à iudice geſta fuerunt. Nam † contu- 16
max pro confeſſo habetur. Ita Bald. in l. licet column. 2. C. de procur.
& cum eo NeuiZan. conſil. 18. num. 14. in fin. quo loci ſubiungit, con-
tumacem non poſſe opponere nullitatem proceſſus: quod ſci-
licet proceſſum fuerit contra procuratorem non habentem
legitimum mandatum. Si ergo Bernardus tacite conſenſiſſe
dicitur, quod Auguſtino recte fuerit numerata pecunia, iure
amplius non poteſt eam petere ab ipſo Nauono. Ita in ſimi-
li de eo dicimus, qui ſoluit indebitum procuratori † alterius, 17
ſi, ſolutione facta, dominus ratum habet factum procurato-
ris, pecuniæ indebite ſolutæ repeti non poſſunt. Ita probat l. inde-
bitum. & l. ſi ſine. ff. rem ratam haberi. & reſpondit Curtius Iunior conſil.
137. num. 9.
Tertio ſuffragatur, quod ſi aliquod damnum ex hac nume-
ratione ſenſit Bernardus, ſua culpa & facto ſenſit. ſi quidem in
ſententia dictũ fuit, quod Auguſtinus deberet intra quindecim
dies de iure ſuo probare, latius capitulando. Et quod intra alios
quindecim ipſe Bernardus haberet reſpondere & ſe defendere.
Debebat ergo Bernardus iniuncto muneri ſatisfacere, & cum
vidiſſet elapſos eſſe quindecim dies Auguſtino ad probandem
præſtitutos, debebat illius contumaciam accuſare: & deinde pe-
tere reuocari ſententiam illam latam per modum prouiſionis:
& ſtatim pecuniam repetere. Cum ergo hæc non præſtiterit
Bernardus; non debet alteri imputare † damnum quod ſua 18
culpa ſenſit. cap. damnum. de reg. iur. in 6.
Quarto confert, quod inutiles † circuitus euitandi ſunt, l. do- 19
minus teſtamento. ff. de condict. indebiti. vbi copioſe Iaſ. n. 3. & vberius Ti-
raq. in tract. de retract. conuent. in fi. nu. 41. Boer. q. 183. num. 13. & Gram.
deciſ. 103. nu. 187. Atqui hoc in caſu inutilis factus fuiſſet circui-
tus, ſi Nauonus exegiſſet & repetiiſſet à Bernardo pecuniam il-
lam, lata in pleno iudicio ſententia pro Auguſtino, quia ſtatim
neceſſe habuiſſet eam ſummam ipſi Auguſtino numerare. Di-
cendum ergo eſt, Nauonum obligatum non fuiſſe repetere à
Bernardo ſummam illam. Et eo maxime, quod cautio ab Au-
guſtino præſtita, de pecunijs ſibi numeratis reſtituendis, præ-
ſtita fuit ad commodum ipſius Bernardi.
Quinto & vltimo, dato quod res hæc ſit dubia, quam claram
ad fauorem Nauoni credimus: attamen adhuc in dubio pro-
nuntiandum eſt pro Nauono, quod ſcilicet ſit liberatus ab ob-
ligatione, qua Bernardo tenebatur. Nam illa ſumi debet † inter- 20
pretatio, quæ æquitatem ſapit. l. in bu. ff. de condi. & demon. Socin.
Sen. conſ. 150. colum. 7. in fi. lib. 2. & Crauet. conſ. 70. num. 13. Et econtra
reiici debet illa † interpretatio, quæ iniquitatem habet. ſicuti 21
poſſ

poſt multos reſpondit Crauet.conſ.186.num.14. Præterea, non eſt re-
22 cipienda illa † interpretatio, quæ à ſapientibus reprehendi po-
teſt. *l.Saluus Ariſto ff.de leg.præſtan. & ſcribunt Soc.Iun.conſil.76.num.
11.lib.2. & Crauet.conſ.2.nu.23. & conſ.5.nu.14.* Rurſus, reiicitur il-
23 la † interpretatio, ne altera partium decepta & iure ſuo frauda-
ta remaneat. *l.3.§.1.ff.de recept.arbitr. & tradit Crauet.conſil.33. num.
25.conſ.91.nu.11. & conſ.245. num.9.* Ita econtra dicimus eſſe reci-
24 piendam illam † interpretationem, qua fraus excluditur. *l.1.iun-
cta.l.nihil intereſt.ff.ad S.C.Macedo. & reſponderunt Dec.conſil.278.col.
vlt.& Crauet. conſ.122. num.11.* ſed in caſu noſtro ſumendo inter-
pretationem latæ ſententiæ, & quod Nauonus ſit liberatus, re-
latæ omnes interpretationes conueniunt; ergo ſequitur dicen-
dum ita illas interpretationes eſſe recipiendas & per conſequẽs
Nauonum eſſe liberatum. Illa minor clare probatur. Quod ve-
re æquitatem ſapit, vt iudicis iuſſus excuſare habet: & econtra
eſſet iniquum, quod Nauonus ex facto & culpa Bernardi dẽ
iure ſuo probare negligentes grauetur. Ita ſi aliter diceremus, à
ſapientibus omnibus hæc interpretatio mereretur reprehen-
di. Et demum culpa & facto Bernardi deceptus eſſet Nauonus,
qui non ipſe, ſed Bernardusmet habet de iure ſuo probare & o-
ſtendere, Auguſtinum non eſſe creditorem, & ob id eſſe com-
pellendum reſtituere acceptam pecuniam.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia reſpondeo
ad primum, quod imo Nauonus ſatis excuſatus eſt, cum ſolue-
rit iuſſu iudicis, præcedente cauſæ cognitione, *vt diximus ſupra
25 ſuo loco.* Nec repugnat illa doctrina † Caſtrenſ. *in d.l. non intereſt.
C.quod metus cauſa.* quia reſpondetur primo, Caſtrenſem loqui,
quando is ſuperior ad ſui commodum principaliter exegit, li-
cet tertio emi fecerit rem illam à carcerato, vel alio metu coa-
cto: & exacto non datur facultas agendi contra ipſum ſuperio-
rem. Nam tunc in ſubſidium agitur contra emptorem: qui et-
iam in aliqua culpa fuiſſe dicitur. debuit enim, cognita mala
principis voluntate, vti omni diligentia, ne emeret. ſed diuerſa
eſt noſtro in caſu, in quo cauſa cognita proceſſum fuit. *iuxta de-
clarationem, quam in ſpecie adſert Ruin.conſ.171.nu.11.lib.4.* Reſpon-
* deo ſecundo, Doctores noſtros * crebriore calculo, nullã con-
ſtituere differentiam, quod exactus debitor fuerit ad commo-
dũ ipſiuſmet exigentis, vel alterius, vt ſupra dictũ fuit. Et Bar-
tolus, qui à Ruino in contrarium citatur, id non ſcribit, ſed ſo-
lum loquitur de exacto à perſona priuata. Qui quidem exactus
non liberatur ab obligatione, qua erga ſuum creditorem tene-
tur. *ſicuti probat l.2.§.vlt.ff.ſi quis cautio.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, non conſtare de
hac allegata Nauoni colluſione & fraude. Et iure non præſu-
mitur, cum ſit delictum, *iuxta l.merito.ff.pro Socio.* Præterea non
26 eſt veriſimile, quod Nauonus hoc curauerit: ex quo † creden-
dum non eſt, quod ita demens fuerit, vt voluerit ſoluere non
ſine magna cauſa Auguſtino, vt deinde tam grauem moleſtiam
à Bernardo ſuſtineret. *Et in ſpecie ita reſpondent ac conſiderant An-
char.conſil.299.column.1. & Dec.conſil.25. column.2.verſic, præterea et-
iam.* cum ergo Nauonus valde reſtiterit, ne ſolueret, & tamen
ſoluere compulſus fuit, ſequitur dicendum eſſe omnino libe-
ratum. Id quod, præter Ancharanum & Decium relatos, affir-
marunt Abbas *conſil.60.nu.3.lib.1. & Afflict.deciſ.159.nu.23.* Et ideo
recte reſpondit Barba. *conſil.26.col.1.lib.3.* quod ſi debitor exactus
fecit quidquid potuit, ne exigeretur, & iura omnia allegauit,
excuſatur.

Non obſtat tertium, quia vno verbo reſpõdeo, ſatis ſuperq;
litem fuiſſe finitam ſententia lata per modum prouiſionis. Nec
aliud agere habebat Nauonus, cum ſolus ipſe Bernardus habe-
ret ſe tueri & defendere aduerſus Auguſtinum. Nam Nauonus
iuſſu illico numerare pecuniam, non potuit expectare finem li-
tis; & ideo amplius moleſtia affici non debet.

Non obſtat quartũ, quia reſpondeo, vt iam ſupra dixi, quod
quo ad Nauonum iam ex ſententia lata liberatum, nulla appo-
ſita fuit conditio, vel modus quo ipſe aliquid agere deberet;
ſed onus fuit iniunctum ipſi Bernardo. debuit ergo ille ſeipſum
defendere, & pecuniam repetere, vt iam ſupra dictum fuit.

Non obſtat quintum argumentum, quia reſpondeo, quod
licet adiudicatio facta fuerit Auguſtino ad tempus, hoc non ad
commodum Nauoni, ſed ſolius Bernardi factum fuit; vt ſcili-
cet ipſe Bernardus de iure ſuo probaret, & pecuniam ſuam re-
peteret, *vt iam dixi.*

Non obſtat ſextum & vltimum, quia reſpondeo, quod imo
Nauonus vſus eſt omni diligẽtia, ne Auguſtino numeraret pe-
cuniam hanc. Et cum clare conſtet de ſententia & præcepto
pœnali, quibus compulſus fuit ſoluere, ſatis de eius diligentia
conſtat; quod ſcilicet non niſi coactus ſoluerit. *Ita in ſpecie re-
ſpondit Dec.conſil.25. column.3.verſicul. nec obſtat huic.qui huius opinio-
nis recenſet Bartol.in l. creditor.in ſi. ff.de ſolut.* cum dixit, † excuſa- 27
tionem debitoris aſſerentis, ſe metu ſoluiſſe, probari exhibito
præcepto pœnali iudicis. *Bartolum ſecuti ſunt Afflict.deciſ.328. nu-
mero 3.Dec.conſil.468.num.22. conſil.498.num.15. & conſil.690. num.8.
Ruin. conſil.167. num.7.libr.4. & clare Curtius Iunior conſil.126.num.4.
Addo ex antiquis Alber.in tractat.ſtatut.part.1.quæſt.86.* Concludo er-
go Nauonum eſſe omnino liberatum ab ea obligatione, qua
erga Bernardum tenebatur.

Iacobus Menochius, I.C.

SVMMARIA.

1 *Denuntiationes publicæ ad contrahendum matrimonium debent præ-
mitti ex Concilij Tridentini conſtitutionibus.*
2 *Item & ex Concilio Lateranenſi.*
3 *Non tamen cum matrimonium malitioſe impediri poteſt.*
4 *Impedimentum malitioſum quod.*
5 *Iudicis arbitrio relinquuntur quæ ex facto pendent.*
6 *Concilij Tridentini verba ſeßione 24.c.1. de reformatione matrimo-
nij, explicata.*
7 *Denuntiationes fieri arbitrio ſuperioris.*
8 *Pater ægre fert, quod filius impari nubat.*
9 *Parentes conſueuiſſe exhæredare filios impari nubentes.*
10 *Epiſcopum poſſe diſpenſare, ne denuntiationes fiant pro matrimonio
contrahendo.*
11 *Sponſalia iurata non diſſolui ſine vtriuſq; conſenſu.*
12 *Iudex de ſibi arbitrarijs non reddit rationem.*
13 *Matrimonium non dici clandeſtinum, omiſſis denuntiationibus.*
14 *Matrimonium alias inualidum efficit interdum validum Epiſcopi au-
ctoritas.*
15 *Conſilium & conſenſus differunt.*
16 *Conſilium quid.*
17 *Conſilium ſequi nemo cogitur.*
18 *Conſenſus haberi omnino debet cum requiritur.*
19 *Electiones cum conſilio fieri poſſe.*
20 *Filius ſine conſenſu patris matrimonium contrahere poteſt.*
21 *Matrimonium libera voluntatis eſſe oportere.*
22 *Filius quomodo patri ſubſit.*
23 *Filius cum conſilio patris vxorem ducere debet.*
24 *Matrimonium ſpirituale cum conſilio fratrum & familiæ contrahi
debet.*
25 *Conſilium, quo filius cõtrahat matrimonium de patris conſilio, à con-
ſtitutione Concilij Tridentini non reijcitur.*
26 *Dictionis, præſertim, ſignificatio.*
27 *Conſilium patris cur a filio nubente habendum.*
28 *Filius ſine peccato ſpernere non poteſt.*
29 *Conditio adiecta legato mulieri facto, ſi de conſilio Caij nubat, valet,
nec turpis eſt.*
30 *Malitioſe fieri dicitur, quod iniuria fit.*
31 *Filius peccat nubendo ſine conſilio patris.*
32 *Vim vi propulſare licet.*
33 *Matrimonium contrahere cum filio ſine patris conſilio, eſt lædere ius
paternæ poteſtatis.*
34 *Malitioſe facere quis dicatur.*
35 *Malitia eſt peccatum.*
36 *Pater poteſt impedire, ne filius cum illo nubat.*
37 *Geneſ.cap.24.locus explicatus.*
38 *Geneſ.cap.28.locus expenſus.*
39 *Eſau factum contra patris voluntatem.*
40 *Exodi cap.40.declaratur.*
41 *Pater ſuaſionibus impedire poteſt filium, ne aliquam ducat in vxo-
rem.*
42 *Matrimonium contractum, ſi patri placuerit, non eſſe contractum ſub
turpi conditione.*
43 *Matrimonium inchoatum impediri poteſt, ob cauſam.*
44 *Patris & filij diſcordia omnino eſt euitanda.*
45 *Sponſalia diſſolui ob diſcordiæ & odij timorem, inter ſponſum &
ſponſam.*
46 *Amore capti cum matrimonium ſimul contrahunt, facile odioſe ha-
bent.*
47 *Amnon filiam Dauidis quam amore duxit, odio deinde habuit.*

48 *Ioanna 2. Regia Neapolitanorum factum.*
49 *Nubere qui vult nubat æquali.*
50 *Malum quod eſt minus conceditur ad euitandum maius malum.*
51 *Matrimonij ſacramentum magnum.*
52 *Matrimonium ſatius eſt omittere quam diſcordiam inter patrem & filium excitare.*
53 *Matrimonij impedimentum temporale permitti.*
54 *Diſcordia multa producit mala.*
55 *Matrimonium contrahi poſſe ſine denuntiationibus præcedentibus, Epiſcopi Vicarius concedere non poteſt.*
56 *Delegari non poſſunt quæ arbitrio proprio ſunt commiſſa.*
57 *Induſtria electa cenſetur, cum aliquid ſub confidentia eſt commiſſum.*
58 *Item cum graue negotium eſt mandatum.*
59 *Matrimonij negotium graue.*
60 *Matrimonij cauſas ab Epiſcopo cognoſci.*
61 *Concilium Tridentini ſeſſione 24. c. 1. de reformatione matrimonij, declaratur.*
62 *Arbitrium conceſſum Epiſcopo, vt valeat, concedere facultatem contrahendi matrimonium, non præcedentibus denuntiationibus, quale ſit.*
63 *Arbitrium liberum habet voluntatem pro ratione.*
64 *Papa per ſubtractionem beneficij poteſt compellere clericum ad aliquid agendum.*
65 *Paduani doctrina declarata.*
66 *Sponſalia facile poſſe diſſolui.*
67 *Pœna indicta contrahentibus matrimonium, eſt quoq; impoſita contrahentibus ſponſalia.*
68 *Arbitrium regulatum quod.*
69 *Matrimonium clandeſtinum quod.*
70 *Denominationes quando neceſſariæ in contractu matrimonij.*
71 *Matrimonia clandeſtina annullaria Concilio Tridentino.*
72 *Ablatiui abſoluti conditionem ſignificant.*
73 *Exceptio confirmat regulam.*
74 *Iudex excedens fines ſuæ poteſtatis, dicitur agere tanquam priuata perſona.*
75 *Hoſtienſis doctrina reiecta.*
76 *Item & declarata.*

CONSILIVM LXIX.

Initium à Domino.

QVÆSTIONIS propoſitæ diſſolutio non leuem, mea quidem ſententia, dubitationem habet. Ambigitur enim, *an reuerendus Do. Vicarius, Reuerendiſſimi D. Epiſcopi iure poſſit & debeat concedere licentiam filiofamilias contrahendi matrimonium, non præcedentibus denuntiationibus, ne pater ipſius filij hoc ſciens valeat impedire matrimonium contrahendum.* Qua ſane in re dicendum videbatur ipſum Do. Vicarium, præſertim accedente voluntate ipſius D. Epiſcopi poſſe concedere hanc licentiam, & matrimonium erit rite & recte contractum iuxta Sacri Concilij Tridentini diſpoſitionem *ſeſſio. 24. cap. 1. de reformatri.* Et vt huius opinionis eſſem multa me mouebant.

Primo ea adducebat ratione, quod ſatis ſuperq; ſatisfactum
1 erit illi conſtitutioni Conciliari: quæ quidem † regulariter, requirit, qood tres denuntiationes fiant in eccleſia antequam cõ-
2 trahatur matrimonium, *iuxta antiquam conſtitut. Innoc. 3.* † *in concil. Lateranenſi relatum in c. vlt. de clandeſt. deſponſa.* Excipit Sacro-
3 ſanctum hoc Concilium à regula caſum vnum, quando † matrimonium poſſet malitioſe impediri. Nam tunc cõcedit Concilium celebrari poſſe hoc matrimonium omiſſis præcedentibus denuntiationibus, modo poſt contractum fiant. Verba Concilij hæc ſunt.

Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes: tunc vel vna tantum denuntiatio fiat: vel ſaltem parocho & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur. Deinde ante illius conſummationem denuntiationes in eccleſia fiant: vt ſi aliqua ſubſint impedimenta, facilius detegantur: niſi ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt prædictæ denuntiationes remittantur. quod illius prudentiæ & iudicio Sancta Synodus reliquit.

Hactenus Concilium. Hoc noſtro in caſu recte videtur, Reuerendiſſimum Epiſcopum, ſeu Reuerendum D. Vicarium poſſe omiſſis præcedentibus denuntiationibus, permittere ma-
trimonium celebrari. Nam quando dicatur poſſe † malitioſe 4
impediri, vel non, non eſt à Concilio determinatum: ſed vt
quid, quod † in facto verſatur, & à futuro euentu ex qualitate 5
rei & perſonarum pendet, Epiſcopi arbitrio relinquitur, *iuxta ea quæ ſcripſi in prælu. Tractatus de arbitr. iudic. &c.* Quod & aperta
verba ipſius † Concilij ſignificant. *Niſi ordinarius ipſe expedire iudi-* 6
cauerit: & ibi, *quod illius prudentiæ & iudicio Sancta Synodus reliquit.* Quæ ſane verba arbitrium tribuunt. vt copioſe multorum auctoritate ſcripſi, *lib. 1. arbit. iud. q. 8 nu. 14. & n. 27.* Et hac in re Concilium cum iure commoni conuenit: quod ius commune in or-
dinarij arbitrio relinquit, quæ & quando hæ † denuntiationes 7
fieri debeant. *quemadmodum ſcribunt Hoſtienſ. in ſumma tit. de clandeſt. deſponſa. n. 2. col. 4. & Petrus de Palude in 4. ſent. diſtin. 28. q. 2. art. 2.* Hic itaque recte & ſancte videtur poſſe iudicare Reuerendiſſimum Dominum Epiſcopum, vel eius Vicarium, quod malitioſe hoc matrimonium impediri poſſit à patre. Eſt enim veriſimile, quod ipſe pater ob maximam inæqualitatem ipſius mulieris vilis & inopis, cum eius filio, omnem conatum adhibebit, vt
impedimento ſit huic matrimonio. Nam ægre ferunt † admo- 8
dum parentes, quod eorum filij ſua leuitate ducti, ſuæ condi-
tionis indignas nuptias contrahant. Videmus enim † parentes 9
hos indignari & filios exhæredes facere, vel illis omnia auferre legitima excepta, vt paſſim legimus apud Doct. *in l. nuptias, de reg. iuris, Fel. in conſ. 26. num. 20. Calca. conſil. 13. num. 8. & Pariſ. conſ. 29. num. 3. 46. lib. 3. Et alibi ſæpe.*

Secundo accedit in ſpecie egregia doctrina Petri de Palude
ſummi Theologi *in 4. ſent diſtin. 28. q. 2. artic. 3.* q ſcribit, ex ratio-
nabili cauſa † Epiſcopum poſſe diſpenſare, ne hæ denuntiatio- 10
nes fiant: & ibi, declarando, quæ ſit rationabilis cauſa, in hæc verba ſubiungit: *Secundus, quando eſt timor, ne oppoſitum, vel primus ſequatur propter inæqualitatem eorum, qui volunt ſe habere, aliter fornicabuntur, & parentes ſi ſcirent vel inferiorem interficerent, vel potius falſos teſtes ſupponerent, & ſic male impedirent, ſi autem ſcirent ex toto celebratum: ex tunc, quia non eſt remedium, parentes ſuſtinebunt.* Hæc Paludanus. Qui aperte ſentit has denuntiationes poſſe remitti, cum adeſt ſuſpicio ob inæqualitatem perſonarum, vt hic.

Tertio huic opinioni ſuffragari videtur, quod hic iam con-
tracta ſunt ſponſalia cum iuramento. Quo caſu ab illis † recedi 11
non poteſt ſine vtriuſque partis conſenſu. *vt ſcribunt omnes in ca. ex literis. il 2. & in cap. requiſiuit. de ſponſa. copioſe Didac. Couarr. in epit. de ſponſal. par. 1. cap. 5.* Iuſte ergo aget D. Vicarius remittendo denuntiationes, ne contractis his ſponſalibus facti impedimentum afferatur.

Quarto conferre videtur, quod, cum concedere & non con-
cedere has denuntiationes (vt diximus) ſit Epiſcopo arbitta-
rium, poteſt Reuerendiſſimus D. Epiſcopus, aliqoa latenti ra- 12
tione ſibi tantum cognita, eas remittere. Et cũ ſit arbitrarium, requiri † ia non poteſt, vt rationem reddat, cur ita egerit. *iuxta ea quæ ſcripſi lib. 1. de arbit. iud. q. 70. num. 12. poſt alios quos retuli.* In his enim hominis voluntas ſtat pro ratione: ergo etiam hanc licentiam dare poſſe videtur D. Vicarius.

Quinto, admiſſo, quod hæ denuntiationes remitti non poſſint, vel debeant, euenire poteſt, quod hi contrahent, & ipſo matrimonio contracto ſine denuntiationibus non erit nulliter contractum, & ab eo vti à clandeſtino recedi non poterit. *Ex*
ſententia Oldr. conſ. 256. Clemens num. 3. qui reſpondit, † matrimo- 13
nium non dici clandeſtinum omiſſis denuntiationibus, cum in faciem eccleſiæ præſente Parocho & teſtibus adhibitis contrabitur: & ob id (ait ille) noo eſt locus diſpoſitioni. *cap. vlt. de clandeſt. deſponſa. Oldr. eſt ſecutus Abb. in d. cap. vlt. num. 9. poſt Ioan. Andrea in annot. ad Spec.* Et fortiori in caſu ſcribit Abbas, hoc procedere, etiam ſi in eo loco contracti matrimonij conſueuerunt fieri denuntiationes. ſi ergo in caſu noſtro dici non poterit matrimonium clandeſtinum, ſequitur dicendum, non eſſe locum conſtitutioni Concilij Tridentini, quo clandeſtina matrimonia annullantur.

Sexto ac vltimo ſuffragari videtur, quod etiam ſi eam poteſtatem ita celebrandi matrimoniom concedere non poſſet Re-
uerendiſſimus Epiſcopus, quod † tamen eius auctoritas efficiet 14
matrimonium validum, *vt in ſpecie docuit Hoſt in ſumma de clandeſt. deſponſa. nu. 9. ex text. c. perlatum. qui filij ſint legi. Et egregie reſpondit Anchar. conſil. 409. colum. vlt. verſic. dicebam ſecundo in his iudicis auctoritatem excuſare.* Hæc mouent in hac cauſa non mediocrem dubitationem.

Retamen

Digitized by Google

Re tamen ipſa longe melius & diligentius perpenſa, contrari-
um viſum eſt verius: nempe quod hoc matrimonium ob non ob-
ſeruatam formam & diſpoſitionem ſacri Concilii Tridentini,
corruat & annulletur iuxta illam conſtitutionem Conciliarem,
quod vberius infra ſuo loco declarabimus. Et ideo ſatius eſſe opi-
nor, præuidere omne futurum periculum & difficultates omnes,
quam deinde poſt illatum vulnus (vt dici ſolet) remedium quæ-
rere. Hęc noſtra, quam iuris eſſe credimus, ſententia multis com-
probatur. Verum antequam eo deueniam, dicendum prius eſt,
duo conſueuiſſe in contrahendo matrimonio (vt & in cæteris
15 actibus) conſiderari: quæ inter ſe vere ſeparata ſunt: & ſi vnum
16 alteri inſeruire dicatur: nempe † conſilium & conſenſus. Eſt con-
ſilium (*auctore M. Tullio in 2. de inuent.*) † aliquid faciendi, non
faciendi ve ratio excogitata. Quibus verbis illud etiam ſignificat
M. Tull. conſilium eſſe ante actum confectum præſtandum *quod
ex noſtris clariss. ſcripſit Abbas in cap. cum in veteri numer. 6. primo de
elect.* conſenſus vero eſt approbatio actus, qui tunc geritur, vel
iam abſolutus eſt. Poteſt enim conſenſus & in ipſo actu & poſt
adhiberi, *l. vlt. ff. ad Maced. cap. cum nos, de his, quæ fiunt à præla.
& in cap. cura & cap. ſuggeſtum vbi Abbas de iur. patr.* Effectu in-
17 ter ſe duo hæc maxime differunt. Nam † conſilium, cum volun-
tarium quid ſit, ſequi nemo cogitur *l. 2. in fin. ff. mandati text. &
gloſ. nota in cap. cum olim. de arbitr.* Idem de cohortatione di-
cimus, quæ non cogit, ſed voluntatem liberam excitat, *cap. vlt.
18 in fin. diſt. 4.* † Conſenſus vero, cum requiritur, haberi omnino
debet, alioqui actus eſt nullus, *ita ſcribunt omnes in cap. cum in ve-
teri de elect. & in cap. cum olim, de arbitr.* Et ideo qui cum alterius
conſenſu agere aliquid debet, non dicitur libere poſſe, vt econ-
tra is libere poſſe dicitur, qui ſolum conſilium habere debet. Ita
19 enim videmus † electionem prælati, quæ ſpirituale matrimoni-
um contrahi dicitur, *cap. inter corporalia, de tranſla. epiſ.* Illa enim
& ſi libera eſſe debeat, attamen cum conſilio alterius fieri poteſt,
dict. cap. cum in veteri, & dict. cap. cum olim. Hæc eadem differentia
probatur & in matrimonio temporali: Nam filius ſine patris
conſenſu recte contrahit matrimonium, non autem ſine conſi-
20 lio. Quod ſine conſenſu † contrahere poſſit, antequam Sacro Cõ-
cilio Tridentino loco iam allegato diffiniretur, extat recepta
magis Doctorum opinio *in l. nuptias de reg. iuris. Et ſcribunt copioſe
Calc. conſil. 13. numero 8. & Pariſ. conſil. 29. numero 2. lib. 3.* Quod ea
21 ratione dicitur factum, quia † matrimonium liberæ voluntatis
22 eſt, cum perpetuæ ſeruituti homo ſubigitur. Et ideo licet † filius
debeat ſubeſſe patri, nõ tamẽ ita vt ſeruus & mancipium, quem-
admodum diceretur ſubeſſe, ſi cogeretur ad patris voluntatem
vxorem ducere. Et hanc rationem ex Theologis perpendit eru-
ditiſſ. Dominicus Soto *in 4. ſent. diſt. 28. quæſt. 1. artic. 1. in fin. Quod
ſcribit & Petrus Soto in comment. de inſtit. ſacerdot. Tit. de ſacrament.
matr. lect. 4. poſt D. Thom. in 4. ſent. diſt. 29.* Quod vero filius cum
23 † conſilio patris vxorem ducere debeat, aperte Theologi om-
nes affirmant, *vt Do. Soto loco iam citato. Nauarr. in ſuo confeſſ. cap.
14. numero decimoquinto probat cap. honorantur 32 quæſt. 2. in illis ver-
24 bis iudicium expectat parentum.* Ita videmus in † matrimonio (vt ſu-
pra diximus) ſpirituali, cuius vinculum debilius eſt temporali au-
ctore D. Thoma, *in 3. partis ſummæ q. 47. art. vlt. in fin.* quod non
contrahitur à Priore loci ſine conſilio familiæ, *capit. cum olim de
arbitr.*

25 Hoc † conſilium non reiicitur ab illa conſtitutione Conciliari;
imo tacite requiritur. Nam & ſi vnam præcipuam rationem, quæ
clandeſtina matrimonia exterminaret, conſiderauit ſacrum Cõ-
cilium Tridentinum nempe, quod aliqui æternæ ſalutis imme-
mores clam ductam vxorem ſpernebant, & cum alia palam con-
trahebant, atque ita perpetuo viuebant in adulterio: attamen
& aliis rationibus ad ita ſtatuendum vere adductum fuiſſe ſigni-
26 ficat illa dictio, *præſertim*, † quæ idem eſt quod dictio *maxime,
vt copioſ. ſcribit Alber. in ſuo dict. in verbo præſertim.* Natura autem
dictionis maxime eſt, vt explicet caſum minus dubitabilem, &
implicet magis dubitabilem, *ita Decius in l. qui ſe patris numero vi-
geſimo, C. vnde liber. Idem de dictione præcipue reſpondit Soc. Iun. con-
27 ſil. 16. numero nono libro ſecundo.* Ex multis ergo rationibus illa vna
fuit quæ rei noſtræ conuenit quod iuri naturæ, quo parentes in
liberos fuguntur, ſub quorum ſunt poteſtate conuenit, ne citra
patris conſilium aliquid de re tam graui, vt eſt matrimonii vin-
culum, à quo totum vitæ inſtitutum pendet, filius deliberet.
Et ipſa perpetuitatis ratio & amoris nexus, quo debent coniu-
ges conglutinari perquam maturum conſilium in paciſcendis
conciliandiſque nuptiis expoſcit, ne facti, quod leuiter contra-
ctum eſt, diu contrahentes pœniteat. Hanc rationem fuiſſe per-
penſam ab optimis illis patribus, qui ſacro Cõcilio interfuerunt,
teſtis eſt doctiſſ. Do. Soto *in 4. ſent. diſt. 28. q. 1. art. 1. col. 3. in princ.* Et
ibi in fine illius articuli concludit, quod. & ſi filius ſine patris cõ-
ſenſu poteſt matrimonium contrahere, non tamen ſine † pecca- 28
to poteſt patris conſilium ſpernere. Quod etiam affirmauit Pe-
trus Soto *de inſt. Sacer. loco iam citato lect. 4.* Accedit, quod ſi con-
ditio † adiecta legato mulieri facto, ſi de conſenſu Caii nupſerit, 29
habeat multum dubitationis, an turpis ſit, attamen conditio, ſi
de Caii conſilio nupſerit eſt honeſta, *ita copioſe Fel. in cap. ex parte
col. 2. de conſtit. Alex. l. turpia § 1. de leg. 1. Crau. conſ. 1. n. 3. verſ. ſolum ſu-
pereſt, & Gabri. Bened. in cap. Raynut. in verbo qui cum alia n. 88. de teſt.*
His ita poſitis atque declaratis: dico nunc melius & conſultius eſ-
ſe, non concedere hanc facultatem contrahendi hoc matrimo-
nium omiſſis denuntiationibus, vt patre inſcio atque inconſul-
to tam graue onus filius ſubeat.

Primo ex ratione, quia boni impeditiua erit. Nam (vt dixi-
mus) filius cum conſilio patris vxorem ducere debet. Atqui fieri
minime poteſt vt pater filio conſilium præbeat, ſi eo inſcio filius
contrahit. ergo hæ denuntiationes, quibus pater certior factus
hac de re fuiſſet, remittendæ non ſunt.

Secundo accedit, quod nulla ratio malitioſi impedimenti cõ-
ſiderari hic poſſe videtur. Nam † malitioſe fieri dicitur, quod in- 30
iuria fit, dolo adhibito: cum malitia ſit calumnia, vt in ſpecie ex-
ponit *gl. in c. vlt. in fi. de clande. deſpo.* calumnia autem dolum anne-
xum habet, *vt multis ſcripſi lib. 2. de arbitr. iud. caſu 321.* ſed dolus &
malitia hæc non conuenit in patre, quia ſuo iure vtitur atque ita
conſequenter nemini iniuriam facit, dum conſilium filio prębet
ne contrahat cum minus digna. Quinimo † filius peccat, dũ hoc 31
caſu patris conſilium reiicit, *vt ſcribunt Petrus Soto dict. tract. de inſt.
Sacerd. tit. de Sacrament. matri. lectione 4. & c. poſt D. Bonauent. Nauar
in confeſſ. c. 14. num. 15. arg. c. aliter 30. q. 5. cap. honoratur 32. q. 2. & c. 1. de
deſpon. impub. & dixi ſupra.* Et hanc eſſe indignam, quæ huic ado-
leſcenti nubat ex vtriuſque conditione conſtat, *vt iam diximus.*
Hanc indignitatem copioſe conſiderat Pariſ. *conſ. 29. num. 17. cum
multis ſequent. lib. 3.*

Tertio confirmatur præcedens fundamentum ea ratione,
quod iuri naturæ conuenit † propulſare iniuriam, *l. vt vim de iuſt. 32
& iure ibi copioſe Doct.* Sed filiumfam. mulierẽ matrimonio iun-
gere patre inuito vel inſcio eſt ipſi patri iniuriam facere, *l. vnic. C.
de raptu virg. qua ita aperte cenſuit, poſt Hoſt. in ſumma de clandeſt.
matr. n. 5. Petrus de palud. in 4. ſenten diſt. 28. q. 2. art. 1.* cuius hæc ſunt
verba. *Nam † contrahere cum filio vel filiaſam. inuitis parentibus, vel 33
inſciis, eſt lædere in paterna poteſtate.* Hæc ille, iuſte ergo & non ma-
litioſe poterit pater impedire hoc matrimonium, ius ſuum de-
fendendo, nempe patriæ poteſtatis.

Quarto huc ſpectat, quod is † malitioſe facere aliquid dicitur, 34
qui facit, quod ſalua conſcientia facere non poteſt, cum † malitia 35
ſit peccatum, teſte Apoſtolo ad Epheſ. cap. 4. *Omnis amaritudo
& ira, & indignatio & clamor & blaſphemia tollatur à vobis cum
omni malitia.* Et idem à Corinth. 1. cap. 5 *Itaque epulemur, non in
fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in Azymis
ſinceritatis & veritatis.* Et ideo ſcriptum eſt, *lib. 1. Regum cap. 22.
in fi.* quod qui in malitia perſeuerabit peribit. Atqui † pater, ſalua 36
conſcientia, impedire poteſt, ne filius cum indigna contrahat:
ergo malitioſe impedire non dicitur. Illa minor probatur lege di-
uina, *vt* † *Geneſ. cap. 24.* vbi Abraham iam prouectæ ætatis factus 37
ſeniorem ſeruum ſuum adiurat, ne de filiabus Chananæorum,
filio ſuo Iſaac vxorem accipiat, ſed ex terra & cognatione ſua.
† Et Geneſ. *cap. 28.* ſcriptum eſt, Iſaac ita præcepiſſe filio ſuo Ia- 38
cob. Noli accipere coniugem de genere Chanaam: ſed vade &
proficiſcere in Meſopotamiam Siriæ, ad domum Bathuel pa-
trem matris tuæ, accipe tibi in vxorem de filiabus Laban auun-
culi tui. Et paulo poſt legitur, quod † Eſau ob inuidiam, quod pa- 39
ter Iacob primogenitura donaſſet, duxit Chananeam in vxorem.
Quod non feciſſet, ſi patre conſulto ducere voluiſſet. Cuius
rei meminit fidiſſimus antiquitatum ſcriptor Ioſephus *lib. primo
antiq. Iudaica cap. 17.* Aperte itaque lege diuina probatur, pa-
trem poſſe matrimonium filii cum aliqua contrahendum impe-
dire. Hoc idem clarius probatur † Exodi cap. 22. vbi ita ſcriptum 40
eſt. *Si quis deduxerit virginem non deſponſatam, dormieritque cum
ea, dotabit eam & habebit vxorem. Si vero virginis pater dare no-
luerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere
conſueuerunt.* Ecce, dum dicitur, pater dare noluerit, patrem
poſſe matrimonio eum filia contrahendo impedimento eſſe.

Nec conciliaris conſtitutio hic obeſt. Nam etſi ſtatuit Conci-
lium matrimonia ſine conſenſu parentum eſſe valida, non
tamen diſpoſuit, quod pater nō potuit impedire contrahendum.
Eſt enim vulgata iuris regula; quod multa facta tenent, quæ de
nouo fieri impediunt. *l. patre furioſo. ff. de iis qui ſunt ſui, vel alieni iu-
ris. cum ſimilibus*

41 Quinto quod iuſte † pater poſſit ſuaſionibus & cohortationi-
bus impedire filium, ne aliquam in vxorem ducat, ita manifeſte
probatur. Plus eſt inducere contrahendum quam ad non con-
trahendum matrimonium, cum in contrahēdo alligetur homo
perpetuæ ſeruituti (: vt dixi:) & tamen non contrahendo cum
vna ſit liberæ poteſtatis, vt cum altera contrahat: *vt iam ſupra di-
ctum fuit.* Atqui iuſte poteſt pater ſuis ſuaſionibus & cohortatio-
nibus efficere, vt filius ſuus aliquam ducat. Ita D. Thomas *in 3.
part. ſumma, in addit. q. 47. art. vlt. in reſpon. & Do. Soto in 4. ſent. diſt.
29 q. 1. ar. 4.* Ergo poterit etiam ſuaſionibus efficere ne aliquam
ducat. quod intelligo vna cum illis, quando iuſta cauſa impedi-
endi adeſt: vt hic vere adeſſe poteſt: *quemadmodū ſuo loco dicemus.*

Sexto huc ſpectat: quod voluntas patris repugnās matrimo-
nio contrahendo, non dicitur adferre iniuſtum impedimētum,
42 ea ratione; quia ſi verū id eſſet, opus eſſet dicere: † matrimonium
contractum. *ſi patri placuerit*, eſſe cōtractum ſub turpi conditio-
ne cum turpe ſit, quod ex malitia fit *vt ſupra diximus*. Atqui ante-
cedens eſt falſum; quod ſcilicet conditio. *ſi placuerit patri*, ſit tur-
pis. Ergo & conſequens falſum eſt quod impedimentum ex pa-
tris voluntate repugnanti ſit malitioſum Quod conditio illa, ſi
parentibus placuerit, vt honeſta, poſſit in contractu matrimonij
adiici affirmant ex Theologis Angelus Clauas. *in ſua ſumma. in
verbo matrimonium. impedimenta 3. num. 3. Syluest. Prierias in ſumma
in verbo. matrimonium 3. num. 4. & probant tex. in c. ſuper eo. & c. per
tuas. vbi Docto. de conditio. appoſ.*

Septimo, mirum in modum ſuffragatur hæc argumentatio,
43 cum cauſa ſubeſt rationabilis impediendi † matrimonium, non
ſolum impediri poteſt non incoatum; verum etiam iam cœptum
Hoc patet quia diſſolui poſſunt ſponſalia etiam iurata, *vt probat.
c. requiſiuit. vbi gl. & Abbas. num. 4 de ſponſa.* Et idem eo loci Butri-
us & cæteri ſcribunt: cum tamen ſponſalia ſint principia matri-
monij *Loratto de ſponſal.* ſed in caſu noſtro multæ adeſſe poſſent
rationes & cauſæ iuſtæ, quibus forte liceret patri impedire hoc
matrimonium: ergo dici nō poteſt. quod malitioſe poſſet impe-
44 dire Illud minor probatur; quia hic ſumma † diſcordia inter pa-
trem & filium. & inter patrem filij & patrem filiæ induci poſſet.
Quam ſane cauſam euitandæ diſcordiæ & diſſidij iuſtam & ratio-
nabilem eſſe in ſpecie hac cenſuit Abbas *in d. cap. requiſiuit. num.
4. & in clarioribus terminis Fel. conſ. 26 num. 21.* Quanti autem facien-
da ſit diſcordia inter patrem & filium infra dicemus Præterea
forte cauſabitur odium inter ipſum virum & vxorem: quia ado-
leſcens imprudentis facti pœnitens: tum præſertim quod bonis
paternis, legitima excepta, priuari poſſet à patre ſuo, odio mulie-
rem proſequi incipiet: atque ira perpetuum inter eos erit diſſi-
dium. Quæ ſane cauſa rationabilis eſt. vt recedatur à ſponſalibus,
45 atq; ita † matrimonium impediatur; *vt ſcribit Abb. in d. c. requiſiuit.
nu. 4.* Et vere diſſidium inter eos, qui ſe amore obcæcari ducunt,
facile exoritur, matrimoniaq; ipſa infelicem exitū habēt. Nam
46 ardens ille, ex immodico † amore, cōcubitus odiū parat maxi-
47 mum Exempla ſunt manifeſta. † Ammon Dauidis filius cum
Thamar deperiſſet, cubauit cū ea. & deinde exoſam eam habuit
odio magno nimis; ita vt maius eſſet odiū, quo oderat eam, a-
48 more, quo ante dilexerat. *ita legitur Regum. 2. cap. 13.* Ex patrum
noſtrorum ætate obſeruatum fuit, † Ioannam 2 Neapolitano-
rum Reginam deperiſſe Ioannem Catazolum Roſeum igno-
bili genere ortum, illumq; in virum duxiſſe: & tandem ob maxi-
mam conditionis imparitatem contempſiſſe. & adeo graui odio
habuiſſe, vt eum trucidari iuſſerit. *Quod à Fulgo. lib. 6 cap 11. memo-
riæ proditū eſt.* Quæ ſane diſſidia, & pericula effugere docuit Oui-
dius, dum in epiſtola Deianiræ ad Herculem ita cecinit.

49 *.. Si qua voles apte † nubere nube pari.*

Et quanti facienda ſit paritas in matrimonio multis oſtendit
Andreas Tiraquellus magnæ eruditionis vir, *De legibus connub.
lege. 5.*

Octauo, quod conſtitutio Conciliaris non excludat impedi-
tum. quod voluntate repugnāte patris prouenit, vel ex eo patet:
50 quod ad hoc. vt maius † malum euitetur. quod eſt minus malum
toleratur, *ita notat in ſpecie noſtra Abbas in d. cap. requiſiuit. numer. 3.
de ſponſa. & probat. cap. priuilegia. in ſi. 3. diſtin.* Atqui maius eſt
malum, quod filius contra patris voluntatem vxorem ducat,
quam quod pater impedit eam ducere. Ergo impedimentum
erit permittendum: ne alias maius malum ſequatur. Illa minor 51
probatur, etſi enim † matrimonium magnum ſit (: *vt ait Apoſt.
ad Epheſios cap. 5.*) ſacramentum: attamen melius † eſt ſacramen- 52
tum hoc omittere, quam diſcordiam, & odium inter patrem, &
filium excitare. Nam ſcriptum eſt Matth. cap. 5. *Si ergo offers mu-
nus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet ali-
quid aduerſum te: relinque ibi munus tuum ante altare. & vade prius,
reconciliare fratri tuo; & tunc veniēs offer munus tuum* Accedit quod
Deus odio non habet illum, qui vxorem non ducit. cum tamen
illum habeat odio, qui inter fratres diſcordiam ſeminat. *vt legi-
tur Prouerb. cap. 6.* Poteſt ergo melius & omitti & impediri ma-
trimonium, quam diſcordiam inter patrem & filium excitare.
Cum præſertim adoleſcens qui impeditur à patre ducere ali-
quam in vxorem, non tamen dicitur ei impediri bonum matri-
monii, qua alteram cum patris conſilio ſuæ conditioni parem
ducere poterit, & illa quoque alteri æquali nubere. & hoc dici-
tur † impedimentum non perpetuum. ſed ad tempus quod iure 53
permittitur. *vt in ſpecie poſt alios notat Decius in l. nuptias. numer. 10.
de reg. iur.* Quod ſi patre eluctante indignam is filius ducet, odi-
um erit mortale inter patrem & filium. Quod autem, & quanta
mala ex † diſcordia proueniant, copioſe æque ac ſancte ſcribit 54
Diuus Antonius *in 2. parte ſummæ. tit. 4. cap. 8.*

Nono & vltimo non parum dubito, quod hæc † licentia con- 55
trahendi hoc matrimonium nō præcedentibus denuntiationi-
bus concedi non poſſit à Reuerendo D. Vicario, cui vere munus
hoc tam graue mandari non poſſe videtur. cum ſit perſonale
munus ab ipſo ſacro ſancto Concilio Trident. Epiſcopo iniun-
ctum. Quod vel ex eo conſtat, quia ſuo iudicio & prudentiæ at-
que ita ſuo arbitrio hoc negotium eſt mādatum vt iam diximus.
At vbi alicuius arbitrio † quid committitur, non poteſt is vices 56
ſuas alteri mandare, *vt ſcripſi poſt alios lib. 1 de arbitr. iudic. quaſt. 54.
numero 1. 2* Eſt enim in hoc electa perſonæ induſtria. cum ſacro-
ſanctum Concilium ob magnam quam de ordinario confiden-
tiam habet, vt Concilii verba ſignificant. ei & non alteri facul-
tatem hanc tribuerit. & ob confidentiam cenſeri † electam in- 57
duſtriam perſonæ, poſt Butrium *conſil. 48. Crauet. conſil. 303. nu. 2.
& alios ſcripſi lib 1 de arbit. iudic. quaſt. 68. numer. 11. vbi. numero 13.*
ſcripſi tunc cenſeri electam induſtriam perſonæ cum negotium
indeterminatum mandatur; vt hic vbi determinatum non eſt,
quando malitioſe dicatur matrimonium poſſe impediri. cum ex
ipſo euentu & facto pendeat. *Et eadem quaſt. 68 numer. 15.* ſcripſi,
cenſeri † electam induſtriam perſonæ, cum grauia & ardua man- 58
dantur, *ex ſententia Iaſ. in l. more. num. 65. verſiculo. 5 limita de iuriſd.
omn. iud. & in l. à iudice. colum. 11. limita 13. C. de iudiciis Dec. in l. 1.
numero 28. & ibi recentiores. de offic. eius &c. & Crau conſilio 303. nu-
mero 3.* Cauſam vero contrahendi & diſſoluendi † matrimonium 59
eſſe graue, imo grauiſſimum negotium, vno ore fatentur om-
nes, *vt ſcribunt Dec. conſilio 311. col. 1 Pariſ conſil. 15. numer. 13 lib. 2. Soc.
Iun. conſilio 88. num. 6. lib 2. Crau. conſilio 281. colum. 3. Gratian conſil. 0
2. numero 34 lib. 2. & Gram. conſilio 26. numero 17. in criminal. cæte-
ros ſciens prætereo.* Quinimo adeo graue negotium eſſe exiſti-
mant, vt cauſæ capitali illud æquet. Quocirca videmus. has ipſas
cauſas tractari † non niſi ab epiſcopis. *capit. cauſam matrimonij. de 60
offic. deleg. Dec. in cap. ſi pro debilitate. numer 4. verſiculo. 2 quod Ab-
bas vero tenu.* qui ſcribit, ex ſtylo curiæ ſolis epiſcopis committi. Et
hodie diffinitum eſt ex conſtitutione ſacri Concilii Tridentini
ſeſſ 24 cap. 20. de reformatione. Nec hunc ſolido fundamento ad-
uerſatur quod ſcriptum eſt in ea Conciliari conſtitutione de
reformatione matrimonii. *cap 1.* in illis verbis. † *Quod ſi aliquando 61
probabilis fuerit ſuſpicio matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot
præceſſerint denuntiationes, tunc vel vna tantum denuntiatio fiat, vel
parocho & duobus vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium cele-
bratur.* Hæc ibi. Quæ ſane verba ſignificare videntur, licere ipſi
Parocho has denuntiationes omittere: ergo à fortiori licet ipſi
epiſcopo. Sed vere hic non eſt ſenſus illorum verborum quæ
quidem concedunt. tunc fas eſſe omittere denuntiationes, cum
ſubeſt ſuſpicio malitioſi impedimenti, non tamen ſignificant.
Parochum ſed ſponte poſſe, ob hanc ſuſpicionis cauſam omit-
tere has denuntiationes, ſed hoc relinquit in legis diſpoſitione.
Lex autem, hoc ſacrum Concilium eodem in loco verſiculo
Deinde autem &c. totam hanc facultatem omittendi denuntia-
tiones relinquit arbitrio ipſius epiſcopi, vt intelligamus, nil
ab eo verſicul. *Quod ſi aliquando*, eſſe determinatum, quia remit-
tere

mittere denuntiationes poſſit. Nec hic dicatur quod verba illa
deinde ante illius conſummationem &c. tribuant arbitrium epiſco-
po remittendi denuntiationes, quæ fieri debent omnino con-
tracto matrimonio, ante tamen carnalem copulam: non autem
remittendi illas denuntiationes, quæ fieri debent ante prolata
verba contractus matrimonii. Nam vtrunque caſum compre-
hendunt: cum illa particula, *niſi ordinarius ipſe, &c.* reſpiciat omnia
ſupradicta à verſic. *Quod ſi aliquando &c.* Atque ita ad illa omnia
referre debet, *Lt alu ſcriptura & ibi copioſe Iaſ. num. 36. de legat primo.*
Non enim diuerſitatis ratio probabilis inter vnum & alterum
caſum reddi poteſt Et dictio illa. *Deinde*, quæ ordinem ſignificat,
continuatiua præcedentium eſt: integramque clauſulam ab illis
verbis, *quod ſi aliquando &c.* perficit. Cauſa ergo hæc tanti ponde-
ris non cuilibet Parocho, quorum maior pars iudicio carens i-
gnorat diſcernere, quando omitti hæc denuntiatio debeat, relin-
quitur, ſed tota graui & prudenti ordinariorum iudicio eſt com-
miſſa. His ergo aperte conuincitur, & nullam iuſtam cauſam ad-
eſſe omittendi has denuntiationes. & per cõſequens, credo quod
ſi illæ remittentur, non obſeruabitur diſpoſitio ſacroſancti Con-
cilij Tridentini.
Non obſtant nunc in contrarium adducta. Nam ad primum
62 reſpondetur: quod licet ſit poſitum in arbitrio † Epiſcopi. quan-
do malitioſe matrimonium dicatur impediri: attamen illud arbi-
trium non dicitur eſſe liberum & abſolutum, ſed regulatum at-
que ita viri boni, quod ſignificant ipſa verba Concilii. *Quod ſi a-
liquando probabilis fuerit ſuſpicio &c.* ſi arbitrium eſſet libere & ab-
ſolute collatum, non dixiſſet, ſi fuerit ſuſpicio probabilis: quæ
probabilitas iuſtitiam & æquitatem præſuppoint. Quæ tota defi-
63 cit in † arbitrio libero: in quo ſufficit pro ratione voluntas, *quem
admodum multorum auctoritate ſcripſi lib. 1. de arbitr. iud. quæſt. decima
tertia.* Præterea illa verba Concilij: *quod illius prudentia & iudicio
ſancta ſynodus rel quit, &c.* illa verba, prudentiæ & iudicio, regu-
latum arbitrium ſignificant, *vt copioſe ſcripſi dict. lib. 1. de arbitr. iud.
quæſt. 3 num. 14. & nume. 27.* Cum ergo nulla iuſta adeſſe creda-
tur cauſa admittendi denuntiationes: ſequitur dicendum, quod,
ſi Reuerendus Dom. Vicarius concederet hanc licentiam, forte
excederet fines ſuæ poteſtatis, & per conſequens quidquid eius
mandato factum erit, nullius valoris forte erit. Nec verum il-
lud eſt, quod pater huius adoleſcentis poterit adhibere omnem
conatum, ne matrimonium hoc contrahat filius. Quia reſpon-
deo, quod aut conatum conſideramus in violentia & verberibus
& tunc dico hoc non poſſe hic conſiderari cum pater ipſe iam
pene ſenio confectus ſit & filius ætate florens. Aut conatum
conſideramus in ſuaſionibus & cohortationibus, & tunc cona-
tus dici non poteſt iniuſtus, cum conſilia & cohortationes hæ
(:vt diximus;) à iure permiſſæ ſint. Quod autem dicitur, pater
poſſet perterrere filium, quod cum legitima excepta exhære-
dem faciet, Reſpondetur, quod pater iure id facere poſſet, cum
64 poſſit ſuperior † per ſubtractionem beneficij compellere infe-
riorem ad aliquid agendum. Pontifex enim maximus cogere po-
teſt Clericum ad actus perfectionis, qui alioqui liberæ volunta-
tis ſunt per beneficij ſubtractionem, *vt tradunt Archi & cæteri in
ſumma 74. diſt.* ea eſt ratio, quia hoc eſt lucrum tantum auferre.
Quod quidem in hoc caſu auferri poteſt, *vt poſt Oldradum re-
ſpondit Cran. conſil. 1. numer. 3* dum ait conditionem adiectam lega
to filiæ, ne ſine conſenſu Caii nubat. vitiare legatum, ſi illa ſpre-
to Caii conſenſu virum ducat, *idem Cranet. conſil 80 in fin. & dixi
ſupra.* Quibus fit, vt vere dicendum ſit, nullam iuſtam adeſſe cau-
ſam remittendi ipſas denuntiationes, quinimo aduerſus mẽtem
Concilii eſſe opinor, ſi remittentur: cum (: vt diximus :) Conci-
lium, ob hanc rationem vt patri innoteſceret, voluit denuntia-
tiones fieri debere.
Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur in caſu noſtro non
65 procedere doctrinam Paludani; † quandoquidem is loquitur
cum ſubeſt timor fornicationis, ob id quod vir & mulier facul-
tatem habent coeundi: quod hic non contingit, vbi filia eſt ſub
arcta cuſtodia patris & matris, & veriſimile nõ eſt, quod ſi adole-
ſcens potiri poſſet illa puella, quod eam duceret in vxorem. Et
quod ait Paludanus, quod vbi ex toto matrimonium eſt contra-
ctum, quod nullum eſt remedium, & ob id parentes ſuſtinere il-
lud debere, huc non ſpectat, cum loquatur Paludanus cum ex to-
to matrimonium eſt perfectum. id eſt, copula carnali ſecuta cor-
roboratum, quod in caſu noſtro non euenit.
66 Non obſtat tertium, quia reſpondetur ab illis † ſponſalibus fa-
cile poſſe recedi iuſtis illis de cauſis, quas ſupra retulimus poſt Ab
batẽm *in ca. requiſiuit n. 4. de ſponſ.* ob odium ſcilicet futurum tam
inter virum & mulierem quam inter parentes vtriuſq; Præterea
illud vitium clandeſtinitatis, quo matrimonium forte vitiatur,
etiam vitiari debent ipſa ſponſalia, *iuxta l. oratio ff. de ſponſ.* Nam &
pœna † indicta contrahentibus matrimonium, eſt quoque indi- 67
cta contrahentibus ſponſalia. *vt in ſpecie docuit Franc. Niconit. in
rub. C. de edendo n. 32. & in claris his terminis Anch. in c. vlt. n. 17. verſ 4.
quæro de cland. deſpon poſt Hoſti. ibi. & Nauarr. in ſuo confeſſionali c. 22.
n. 27. in fi.*
Non obſtat quartum, quia vno verbo reſpondetur, quod cum
arbitrium collatum epiſcopo non ſit abſolutum, ſed ordinatum
& regulatum, dicere nõ poteſt epiſcopus, pro ſuo libito ita agere
poſſe, nec rationem reddere debere. Atqui contrarium eſt in ar-
bitrio viri boni & regulato: quod ita demum dicitur conceſſum,
ſi ipſe iudex † illud iure, ratione & æquitate diffiniat *quemadmodũ* 68
copioſe diſſerui lib. 1. de arbi. iud q. 13. nu. 15 & q. 14. Cum ergo omnis
iuſta ratio ſuadeat, hoc in caſu non eſſe remittendas denuntia-
tiones, ſequitur dicendum, arbitrium datum non habere hic lo-
cum. Præterea, quod dicitur iudicẽ in arbitrariis non teneri red-
dere rationem eorum quæ egit, procedit per modum querelæ &
appellationis; non tamen negatur, quin per modum recurſus ad
ſuperiorem eius factum poſſit improbari, *vt declaraui lib. de arbitr.
iudic. q. 70 n. 18. cum ſubſeqq.*
Non obſtat quintum, quod cæteris magis vrgere videtur, quia
reſpondeo primo, quod ſi ius commune cõſideramus, verius vi-
detur matrimonium hoc cenſeri † clandeſtinum. Nam etſi, vbi 69
non extat conſuetudo faciendi denuntiationes, matrimonium,
illis non præcedentibus, non cenſeatur clandeſtinum, *vt reſpond.
Oldrad. d. conſ. 256. qui ſic intelligitur ab Abbate in dict. c. vlt. numer. 9. de
cland. deſpon. & à Geminia conſil. 27. in fin.* Attamen vbi † denuntia- 70
tiones fieri conſueuerunt, verior videtur eorum opinio, qui af-
firmarunt, matrimonium coram Parocho & teſtib. celebratum
eſſe clandeſtinum, ſi omiſſæ fuerunt denũtiationes. Ita enim do-
cuerunt, *gl. in dict. c. vlt. in verbo, clandeſt. & Hoſt. in ſumma illius tit.
col. 1. in fin. verſi. quarto quia licet.* vbi ait, non ſufficere habere licen-
tiam ab epiſcopo niſi fiant banna. Et hanc gloſſæ opinionem ſe-
cuti ſunt Fel. *in c. cum quidam numer. 10. de iures. & Card. Turrecrem.
in c. 1. numer. 5. 30. q. 5. poſt Richard. quem citat. Et idem Rui. conſil. 149.
numer. 6 lib. 5. & Henr. Bott. in tract. de ſynodo epiſcopi part. 1. num. 157.
ſcripſerunt. Quamuis ab hac diſſentiat Abb. in dict. c. vlt. & cum eo alij
relati à Did. in epit. de ſponſal. part. 2. cap. 6. nume. 10.* Verum quia nos
non verſamur circa diſpoſitionem iuris communis, ſed potius
conſtitutionis Conciliaris, ob id aliter ex verbis Concilij ſatisfi-
eri poteſt.
Reſpondeo ergo ſecundo, quod Cõcilium videtur annullare
† matrimonium, vt clandeſtinum, cum non præcedentibus de- 71
nuntiationibus fuit confectum. Quod ita demõſtratur. Certum
eſt quod contrahens matrimonium ſine Parocho nulliter cõtra-
hit, vt expreſſum in Concilio eſt, ibi, *qui aliter quam præſente Paro-
cho, &c.* Sed Parochus non dicitur Parochi perſonam, ſed priuati
ſuſtinere, cum omiſſis ſine cauſa antecedentibus denuntiationi-
bus matrimonium celebratur: ergo nulliter agit. Minor illa pro-
poſitio & iure communi & verbis ipſis Cõcilij aperte probatur,
Iure communi, quia nec epiſcopus ipſe poteſt ſine cauſa diſpen-
ſare, ne fiant denuntiationes: *vt ſcribit in ſpecie Henr. Bott. in tract.
de ſyn. epiſcopi part. 1. numer. 158.* Cum ergo iam demonſtratum fue-
rit, nullam hic adeſſe cauſam remittendi has denuntiationes: ſe-
quitur dicendum epiſcopum illas non poſſe omittere vel omitti
facere à Parocho, & fortius non poteſt ipſemet Parochus denun-
tiationes illas ſpernere. Verbis autẽ Concilij clare probatur. Nam
à Cõcilio limitata eſt poteſtas ipſi Parocho, vt ſcilicet poſſit ma-
trimonio iungere maſculum & fœminam, præcedentibus denũ-
tiationibus. Cauſa autem limitata limitatum effectum parit, *l. in
agris ff. de acq. rer. dom. cum vulg. ſim.* Accedit, quod illa verba, de-
nuntiationibus factis, † ablatiui abſoluti ſunt, *l. à teſtatore de con-* 72
di. & dem. omnes in rubr ſol. ma. conditio autem formam operatur,
*vt ſcribit Bald. in auth. matri & auia. C. quando mulier. tu. off. fungi
poteſt & alibi paſſim Dec.* Omiſſio autem formæ etiam leuis actum
vitiat, *l. 1. in fin. ff. de ventr. inſp. omnes in l. 1. ff. de lib. & poſth.* Hæc
confirmantur ex illa exceptione, quam ſubiicit conſilium, *quod ſi
aliquando fuerit probabilis ſuſpicio. &c.* Quæ ſane † exceptio confir- 73
mat regulam in non exceptuatis Dec. *l. 1. n. 22. de reg. iur.* Regula
autem eſt: quod non poſſit Parochus celebrare matrimonium,
non factis denuntiationibus. Si ergo hæc eſt forma, ſi hæc eſt po-
teſtas limitata, ſequitur neceſſario dicendum: quod factũ ab iſto

Digitized by Google

Parocho, non dicitur à Parocho, ſed à priuato factum & tantum actus iſte geſtus valet, quatenus ſi à priuato foret geſtus. Quem-
74 admodum videmus, quando † iudex procedit vltra fines ſuæ poteſtatis, non vt iudex agit, ſed vt priuatus vt copioſe ex multorum ſententia ſcripſi, *in tracta. de recup poſſeſſ. remed. 8 num. 13. & n. 17.* quibus inde ſequitur matrimonium vtpote celebratum à priuatis tantum perſonis: quorum actus à Concilio annullantur, nullum videri.

75 Non obſtat vltimum, quia reſpondetur, illam † Hoſtienſis doctrinam non eſſe veram. Quandoquidem fulcitur ex text. *capit. per la:ruus qui filij ſint legit.* qui ſane textus adeo multiplicem habet ſenſum, vt illius ſententia vere ignoretur, ſicuti eo loci recenſet Abbas *numer. 41.* qui *numer. 5* ſubiungit, ſe dubitare, an ille iuris error excuſet mulierem. Præterea Hoſtienſis doctrina procedit, quando iudex ipſe eccleſiaſticus rite & recte procedit in iudicanda cauſa matrimoniali: at ſecus cum nulliter proceſſit: ita ipſamet eo loci declarat. Ea eſt ratio, quia nulliter procedendo, dicitur egiſſe tanquam perſona priuata & iuriſdictione carens, quemadmodum diximus ſupra. ergo ſequitur eius auctoritatem nihil prodeſſe, vt vere nihil prodeſſe poterit in caſu iſto.
67 Rurſus loquitur † Hoſtienſis, cum matrimonium omnem perfectionem ex ſecuta carnali copula, recepit: quo ſaltem ad filiorum legitimationem. Quo quidem in caſu nos non verſamur. *atque ita declarari poteſt An. ... conſil. 409. col. vlt.* His concludo, melius eſſe non concedere quam concedere hanc licentiam. ſi ſola hæc ſubeſt leuis ſuſpicio ne pater ennlulat filio, ne vxorem hanc ducat: cum maliriotum hoc impedimentum non videatur. & vere concedendo hanc licentiam multæ exoriri poſſent difficultates & dubitationes ad impugnandum matrimonium. Quocirca optimum eſſe iudicarem, quod Reuerendus D. Vicarius adoleſcentis patrem alloquatur, & cum eo videat, an fieri aliquo pacto poſſit, vt matrimonium hoc ex enimi ſui ſententia contrahatur. Sin minus, cohortetur adoleſcentem ipſum, vt puellam hanc omittat: ne ſpreto patris bono conſilio, peccando deterius aliquid ſibi contingat.

Iacobus Menochius I. C.

S V M M A R I A.

1 *Immunitatis conceſſionem eſſe perſonalem.*
2 *Immunitatem perſonæ conceſſam comprehendere eius bona præſentia & futura.*
3 *Permulta bona eſſe exemta ac prima.*
4 *Permutata res aſſumit naturam primæ.*
5 *Permutatam rem conſequi poſſum loco meæ ab alio permutatæ.*
6 *Eccleſiæ res poteſt permutari, etſi non alienari.*
7 *Dotalis efficitur res cum alia permutata.*
8 *Fideicommiſſaria res efficitur permutata cum illa, quæ erat ſuppoſita fideicommiſſo.*
9 *Immunitas conceſſa comprehendit & rem permutatam cum prima poſſeſſa.*
10 *Subrogatum ſapit naturam eius, cuius loco ſubrogatur.*
11 *Idem procedit tam quo ad commoda quam quo ad incommoda.*
12 *Veriſimilia quæ non ſunt habent ſpeciem falſi.*
13 *Interpretatio quæ ſapit æquitatem recipienda eſt.*

CONSILIVM LXX.

Initium à Domino.

SIna controuerſia reſpondendum eſt, bona permutata ita eſſe immunia ab oneribus, ſicuti erant prima illa. Nam immunitas conceſſa illuſtri D. Ioanni ex Marchionibus Cæuæ intuitu perſonæ & bonorum, data eſt.

Primo, quia in dubio vere præſumitur, immunitatis † conceſ-
1 ſionem eſſe perſonalem, *l. ſemper §. immunitatis ff. de iure immu. l. ſo ma §. quanquam ff. de cenſibus Alex. conſ. 101. col. vlt. lib. 2. & Iaſ. conſil. 89 col. 2. verſ. ſed præmiſſis lib. 3.* Sed † immunitas conceſſa perſonæ
2 comprehendit æque futura bona ac præſentia, *vt tradunt Alexan. conſil. 93. col. 3. l. b. 2. Iaſ conſ. 25 lib. 3. & Par ſ. conſil. 68. n 9. lib. 1* Ergo & hæc bona permutata exemta ſunt.

Secundo accedit, quod in ſpecie non ſunt deſignata aliqua bona exemta, ſed ſimpliciter dictum eſt, quod ſit ipſe Dom. Ioannes immunis pro bonis, quæ conſtituent ſummam librarum viginti regiſtri, pro quibus ſoluat libras centum monetæ currentis tantum. Quo fit vt permutata † bona ſint exemta ſicut erant 3
& illa prima. *Ita in ſpecie reſpond. Bal. in reſ. 459. Superfacto. D. Cortonenſis ad fi. verſi. in contrarium facit l. b. 3. & Bald ſecutum eſt Par ſ. dict. conſ 68. n. 10. lib. 1.*

Tertio maxime ſuffragatur, quod res ex † permutatione ac- 4
quiſita eandem naturam rei alienatæ aſſumit, *l. ſi donata §. ſi ſponſus ff. de donat. inter virum & vxor l. imperator §. vltimo & l. ſequent. ff. de leg. ſecundo. Quibus adductus docuit Alber. in l. vlt. col. prima verſic. item quæritur, ſi quis rem meam ff. de neg geſt,* quod ſi quis
† rem meam cum altera permutat: & ego non poſſum agere ad 5
rem meam, ſaltem experiri potero, vt conſequar rem, quæ loco meæ data eſt. Hinc etiam ſcribunt Geminian. & Francus *in cap. 1. de exceſſ prælato.* quod licet res † Eccleſiæ alienari non poſſit: 6
attamen poteſt permutari, & ideo recte cenſuit Baldus *in cap. dudum in 2. col. 1. de electio.* quod beneficium cum altero permutatum non cenſetur nouum.: ſed antiquum. Hinc etiam docuit Bald. *in auth. ſi qua mulier C. ad Velleia quem ſecutus eſt Afflict. deciſ. 336. numero tertio* rem † permutatam cum dotali effici dotalem. 7
Ita reſpondit & Iaſon. conſil. 231. col. 1 libro ſecundo rem † cum re ſup 8
poſita fideicommiſſo permutatam effici fideicommiſſariam, & *in ſpecie ac clare hac de re noſtra eſt deciſio egregia Baldi conſil. 112. Quæritur, qui intelligantur laboratores, col. 1. verſic. quarto quæritur verum libr. primo,* qui quærendo, an immunitas extendatur ad bona poſtea quæſita, & primo concludit, non extendi, ne Reſpub. quæ eam immunitatem conceſſit, tam grauiter lædatur. Deinde ſubiungit Baldus. hoc non procedere, quando † bona tunc 9
poſſeſſa fuerunt alienata, & eorum loco alia emta. Vel (*inquit Baldus:*) cum facta ſunt permutatio cum aliis. Ea eſt ratio, quod permutata eiuſdem efficiuntur naturæ, qua fuerunt illæ alienatæ. Accedit quod & certi ac clari iuris eſt, † ſubrogatum ſapere 10
naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, *l. eum qui §. qui minutarum ff. ſi quis cautio vbi copioſe Iaſon. omnino in §. fuerat inſtitut. de actio.* Quod equidem procedit tam quo ad † commoda quam 11
quo ad incommoda, *vt tradunt Bart. in l. 1. §. hac actio ff. ſi quis teſta. liber eſſe iuſſus fuer. Goza. conſil. 65. num. 12 & Soc. Iun. conſil. 74. nume. 4. lib. 3.*

Quarto & vltimo alia ratione confirmatur hæc vera iuris ſententia, quod ea, quæ non ſunt † veriſimilia habent ſpeciem falſi, 12
vt ſcribunt Iaſ. in l. ſi extraneum n. 6. ff. de cond. cauſa data. & Tiraq. in l. ſi vnquam, in præfatione n. 37. C. de renocand donat. Atqui veriſimile non eſt quod Dom Ioannes pro tam tenui commodo ſoluendi ſcilicet libras centum tantum, obligare voluerit bona ſua, nec ea ad libitum alienare & eorum loco alia ſubrogare voluerit. Et ideo magis veriſimile eſt, quod conuentum fuerit, vt tam pro præſentibus, quam pro futuris bonis, maxime quando loco illorum primorum ſunt ſubrogata, ſolueretur ſolum illa ſumma librarum centum. Et hæc † interpretatio, quæ æquitatem ſapit amplectenda eſt, *l. in his ff. de condit. & demonſt & reſponderunt Socin. Sen. conſil. 159 col. 7. libro primo & Crauet. conſilio 186. numero 14.* Et maxime, 13
quia vtrique partium ex hoc eſt conſultum: cum vniuerſitas nullum ex hac permutatione ſentiat incommodum, *vt Baldus dict. conſilio 112. animaduertit.* Et ita iuris eſſe credo, rectiore iudicio ſaluo.

Iac. Menochius I. C.

S V M M A R I A.

1 *Dos filiæ loco legitimæ eſt.*
2 *Legitimæ renunciatum non cenſeri per ſimplicem & generalem renunciationem.*
3 *Filius non excluditur à legitima cum approbauerit teſtamentum patris, in quo nil ei relictum fuit.*
4 *Filia acceptando legatum ſibi à patre factum, non excluditur à legitima.*
5 *Legitimæ renunciatum cenſeri cum filius patre viuente, bonis paternis renunciauit.*
6 *Filius à ſucceſſione patris excluſus pacto cum eo facto, præteriri in teſtamento poteſt.*
7 *Legitimam filio non deberi patre viuente.*
8 *Legitimæ renunciatum cenſeri, cum eſt renunciatum hæreditati, cui omiſſa eſt legitima.*
9 *Item cum data eſt recompenſatio.*

10 L. ſi

Digitized by Google

10 *L. ſi quando §. & generaliter C. de inofficio. teſtament. declaratur.*
11 *Legitima renuntiatum cenſeri cum renuntiatum fuit hæreditati integraliter & ſine diminutione.*
12 *Maritus dotem ex ſtatuto non lucratur, cum promiſit totam & integram dotem reſtituere.*
3 *Caſtrenſis opinio dubia.*
4 *Legitimæ & ſupplemento an ſit renuntiatum, cum filius promiſit plus non petere.*
Legitima cenſeri renuntiatum cum filius promiſit, nihil plus petere.
5 *Filiam, dote accepta, renuntiando bonis paternis à legitima excludi & eius ſupplemento.*
7 *Dictio, aliquid, etiā minima verificatur.*
8 *Filiam excludi à legitima, promiſit de cuncta ſubſtantia nil petere.*
19 *Renuntiatum cenſeri diſpoſitioni l. ſi quando §. & generaliter C. de inoffi. teſta. cum adhibita eſt clauſula, Non obſtante diſpoſitione requirente ſpecialem renuntiationem.*
20 *Clauſula, non obſtante tali diſpoſitione, quæ pro expreſſa habeatur, ſolum operatur in diſpoſitione legis & principis.*
21 *Legitima cenſeri renuntiatum, cum teſtamentum, in quo nil fuit relictum, à filio approbatum fuit.*
22 *L. ſi quando §. & generaliter C. de inofficio. teſtamento. declaratur.*
23 *Legitima cenſetur renuntiatum, cum renuntiatio nil poteſt operari.*
24 *Legitima cenſetur remiſſa renuntiando bonis adhibito iuramento.*
25 *Legitimam à filia excluſa à ſtatuto non peti.*
26 *Statutum poſſe auferre filiis legitimam.*
27 *Salyceti opinio declarata.*
28 *Filiam congrue dotatam excludi à legitima per ſimplicem renuntiationem.*
29 *Legitimam non augeri auctis facultatibus.*
30 *Dotem filia cenſeri congruam inſpectis facultatibus patris tempore conſtitutionis ipſius dotis.*
31 *Caſtrenſis conſil. 73. lib. 1. declaratur.*

CONSILIVM LXXI.

Initium à Domino.

NON caret probabili dubitatione hęc mihi propoſita conſultatio: in qua ambigitur, *an D. Angelica non valeat conſequi ſupplementum legitimæ dotis in bonis D. Horatij patris*: quemadmodū iudicialiter petiit. Nam multa ſunt, quæ ſuadere videbantur, quod conſequi poſſit: non obſtantibus illis renuntiationibus, quæ illi obiiciuntur à D. Philippo fratre.

1 Primo dubitationem mouet, quod † dos loco legitimæ ſuccedit, *vt ſcribunt Bart. in l. Titio centum §. Titio genero numer. 6. ff. de condi. & demon. & vberrime Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo ſuſceperit liberos numer. 2. C. de reuocan. don.* Atqui generalis renuntiatio non excludit filium à petitione legitimæ, vel eius ſupplemento. Ergo nec hæc renuntiatio à D. Angelica facta debet eam excludere, quin poſſit conſequi dotis ſupplementum. Illa minor probatur
2 auctoritate multorum, qui vere cenſuerunt, † renuntiationem generalem non impedire petitionem legitimæ, vel eius ſupplementi. *Ita ſcripſerunt Guhel. Cuneus, Bald. Ang. Alber. Salyc. & Caſtre. quos recenſet Iaſ. in l. ſi quando §. & generaliter numero quinto C. de inoffi. teſt. qui & ipſe idem affirmauit. Euſdem ſententia fuerunt Comenſ. conſil. 188. Spectabilis miles Fulgoſ. conſil. 84. Bonacurſius, col. 2. verſ. Cæterum his non obſtantibus Guid. Papa q. 93. pater in teſtamento Alex. conſil. 69. col. 2. verſic. Nec obſtat ſi dicatur lib. 1. conſil. 8. num. 22. l. 3. & conſil. 89. numer. 13. lib. 4. Ang. Aret. in §. tam autem in fin. inſt. de inof. teſt. Barb. conſ. 55. col. pen. verſi. præterea faciat lib. 2. Cuet. Sen. conſ. 76. D. Ludouicus col. 5. verſi. ſic etiam Iaſ. in l. d. his numer. 3. ff. de tranſact. & conſ. 162. num. 3. lib. 2. Rum. conſ 97 num. 2. lib. 1. & conſ. 56. num. 8. lib. 2. Dec. conſil. 392. num. 4. & conſ. 525. num. 4. Brun. conſ. 82. num. 14. Pariſ. conſ. 1. num. 103. conſ 9. & conſ. 26. nume. 93. & conſ 93. numer. 11. lib. 3. Boer q 14. num. 6. Gram. deciſ. 102. num. 88. & nume. 125. Tiraq. in tract. de iure primigen q. 55. num. 6.* Et his accedit quod reſpondit Ancha.
3 *conſil. 125. Plura ſunt dubia num. 8.* cum dixit, quod ſi † filius approbat teſtamentum, in quo fuit à patre excluſus, non impeditur petere legitimam, *& Anch. ſecuti ſunt Dec. conſ. 81. col 1. conſ. 218. col. 2. & conſ. 236. n. 4. & Crau. conſ. 312. in fin. Quibus addo Rub. conſ. 43. nu. 11. & Pariſ. conſ 43. n 36. lib. 3.*

Secūdo maiorem dubitationem aduerſus D. Angelicam mouet deciſio in claris terminis Pauli Caſtr. *conſil. 73. Iſta D. Liſa col. 2. verſic. his non obſtantibus puto lib. 1.* cum reſpondit, quod ſi † filia 4
acceptat legatum à patre ſibi factum in teſtamento, non præiudicat iuri ſuo, quin valeat petere legitimam, vel eius ſupplementum. *Caſtrenſem ſecuti ſunt Iaſ. in dict. l. ſi quando §. & generaliter nu. 5. verſic. addo ſimiliter C. de inoffi. teſtam. idem conſil. 162. col. 3. verſic. ſimiliter in generali lib. 2 Ruin. conſil. 140. numero ſeptimo libro quarto. Brun. in tract. Quod ſtantibus maſculis fœmina excludantur artic. nono numer. 62. Stepha. Bertra. in repet. l. hac edictali in verbo. Si vero plus C. de ſecundis nupt. Io. Lupus in repet. Rubri. extra de donatio inter virum & vxorem §. 16. numero 16. Guil. Benedictus in cap. Raimutius in verbo duas habens filias numero 293. de teſtam. & vero idem reſpondit Alex. conſil. 69. col. 2. verſic. Et cum dos lib. 1.* Hic concludendum videbatur, recte Do. Angelicam petiiſſe ſupplementum dotis.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa atque bene examinata, contrariam ſententiam & veriorem & probabilem eſſe credo, nempe D. Angelicam nil plus conſequi poſſe ex bonis Do. Horatii eius patris, cum iam renuntiauerit illis, quæ ſanæ renuntiatio geminata excludit eam à petitione ſupplementi dotis congruæ, ac etiam legitimæ.

Primo mouet me, quod renuntiatio prima facta fuit à D. Angelica ipſi patri ſuo viuenti. Atqui quando filius renuntiat hæ- 5
reditati & bonis paternis viuente patre omnino excluditur etiam à legitimo, quamuis renuntiatio ſimpliciter facta fuerit. Ergo D. Angelica ab omni ſuo iure eſt excluſa. Illa minor probatur auctoritate Raphaelis Comenſ. *conſil. 188. Spectabilis miles, quem ſecuti ſunt Ruin. in l. Gallus §. & quid ſi tantum num. 167. verſic. & tenendo iſtam partem ff. liber & poſthum idem conſil. 97. num. 4. & num. 7. lib. 1. Curt. Iun. conſ. 10. num. 3. & Tiraq. in tracta. de iure primog. q. 55. numer. 14. & hoc idem ſenſiſſe Bartolum Ruin. ſcribit Barto. inquam in l. 1. §. filium vel verius in §. qui habebat q. 4. n. 5. ff. de bono poſſ contra tab.* cum dixit,
quod ſi † filius excluſus ſit à ſucceſſione patris, ex pacto inito non 6
poterit deinde præteritus à patre ipſo teſtamentum impugnare. Quod equidem poſſet facere, ſi ei legitima deberetur. Et Bartolum ſecuti ſunt Iaſon. *conſil. 104. col. pen. lib. 4. & Rolan. conſil. 11. num. 13. libro primo.* & ratio illius doctrinæ Comenſis & ſequacium eſt,
quia tunc filius nullum ius in ea legitima habet. Nam patre † vi- 7
uente filio non debetur legitima. *l. 1. §. ſi impuberi ff. de collatio bono.* Non ergo mirum ſi à iure quærendo ita facile excluditur. Quod non contingit in caſu, *dict. l. ſi quando §. & generaliter C. de inoffi. teſt.* vbi ius tam quæſitum erat, ex quo mortuus erat pater, *ita Comenſis, Ruinus & Tiraquellus declarant.* Et confirmatur hæc doctrina & argumentatio, quod ſi patre viuente conſiderari poteſt aliqua legitima filii, illa dicitur vnita ipſi patrimonio. Quo fit, vt
filius ſimpliciter † renuntiando bonis & hæreditati patris; exclu- 8
datur etiam à legitima ipſa. *Ita egregie docuit Ruin. in d. l. Gallus §. & quid ſi tantum nu. 168. de lib. & poſth.* Nec reperi hactenus, qui à Ruino diſſentiat. *Idem reſpondit Ruin. conſil. 51. num. 13. verſic. poteſt etiam aliter l b 1.*

Secundo ſuffragatur, quod vbi † filia habet recompenſatio- 9
nem loco legitimæ excluditur ab illius petitione. Ita reſpondit
Soc. Iun. *conſil 112. numer 24. lib. 1.* cum inquit, † *l. ſi quando §. &* 10
generaliter C. de inoffi. teſt. intelligi, quando loco legitimæ nihil datur, ſecus ſi datur recompenſatio. Sed in caſu noſtro iam clare conſtat D. Angelicam conſecutam fuiſſe hanc recompenſationem cum tempore illius primæ renuntiationis ſit conſecuta dotem quæ quidem congrua iudicari debet, ex quo à patre conſtituta fuit. & illa quidem non tenuis, *vt declaraui lib. 2. de arbitr. iud. &c. caſu 149. num. 16.* Ergo dicendum eſt d. D. Angelicam eſſe omnino excluſam ab hac petitione ſupplementi dotis congruæ, vel legitimæ.

Tertio accedit, quod D. Angelica dum ipſo patre viuente renuntiauit illius bonis, effuſo nimis ſermone vſa eſt, cum dixerit, *ſe renunciare omnibus bonis paternis integraliter & ſine diminutione.* Quæ ſane renuntiatio † excludit etiam à petitione legitimæ, 11
vel eius ſupplementi, *ita in ſpecie Rub. conſil. 43. col. vlt. verſic. replicaei poteſt, & in eadem facti ſpecie conſuluit cum Rub. idem reſpondit Soc. Iun. conſil. 136 numer 16. libr. 1.* confirmatur ex illa doctrina,
qua dicimus, quod ſi † maritus promittit reſtituere totam dotem 12

2 nulla daretur: ex quo vix fieri poteſt, vt maioribus † & poten-
tioribus reſiſti poſſit. *l.2.§.vlt.ff.ſi quis cautio.* Et quod actio de-
tur aduerſus Auguſtinum, in quem pecunia peruenit, compro-
batur ex doctrina Caſtr. *in l. non intereſt. C. quod metus cauſa.* cum
3 dixit, quod † vendens priuato per metum à iudice & maiore
ſuo illatum, agere poteſt actione, quod metus cauſa contra i-
pſum priuatum. *Et idem quod Caſtrenſ. docuit Alexand. in l. penult. C. quod metus cauſa. Et Caſtrenſ. ſecutus eſt Ruin. conſil.85.num.6.lib.1.* Di-
cendum ergo videtur Nauonum non eſſe liberatum ab obliga-
tione, qua tenetur erga Bernardum: ſed agere debere contra
Auguſtinum.

Secundo, quod Nauonus non ſit liberatus ex eo adducebar,
quod ſolutio hæc affectata quodammodo videtur: & per col-
4 luſionem cum Auguſtino facta. Atqui affectatæ hæ † ſolutio-
nes non liberant debitorem exactum, ergo Nauonus non di-
citur liberatus. Illa minor probatur auctoritate Iaſ. *conſil.26.co-
lum.2.verſic. iſta ſolutio ſpontanea. lib.3.* Et ſi ſponte facta † ſolutio
5 non liberat ſoluentem (vt dixi ſupra) & in ſpecie reſpondit
Ruin. *conſil.247.num.16.lib.1.* quanto fortius quando eſt affecta-
ta? Ita in ſimili dicimus, quod & ſi cauſæ aliquæ excuſant à pu-
6 blicis muneribus, non tamen † iuſtam excuſationem tunc præ-
ſtant quando affectatæ fuerunt, *ita probat text. §. item tria onera, Inſtitut. de excuſa tuto. & ſcribit GoZad. conſ.68. num. 10. & vberius Tiraq. in repet. l. ſi vnquam. in verbo, bona. num.5. C. de reuoc. dona. & in tractat. de retractu conſang. §.35. num.17. Et noſtris his fere terminis videtur tex. in l.2.§.vlt.ff.ſi quis cautio.*

Tertio, hoc idem vel ex eo comprobari videtur, quod non
7 leuis † culpa Nauono aſcribenda videatur, cum tam cito &
prompte ante diffinitam litem pecuniam numerauerit. Quo
fit, vt liberatus non cenſeatur. *Ita aperte docuit Bar. in l. ſi oleum. nu. 4. ff. de dolo. quem probauit Pract. Papienſis in forma faximenti ſiue ſequeſtri in gl. audeat. num.2.*

Quarto accedit, quod adiudicatio facta fuit Auguſtino per
modum prouiſionis, donec ſcilicet melius fuerit cognitum &
8 iudicatum. Atqui hic modus, & † conditio actum ſuſpendit. *l. ſi quis ſub condit. dandorum decem. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſtam.* Et actus
9 conditionalis non dicitur † actus perfectus, *vt reſpondit Aret. conſil.11.nu.2.* Non ergo Nauonus eſt perfecte liberatus.

Quinto ſuffragatur, quod adiudicatio Auguſtino facta fuit
ad tempus tantũ, hoc eſt, durante proceſſu: ſicuti aperte ſigni-
ficant verba ſententiæ, ergo finito tempore ceſſare debet adiu-
10 dicatio. Quandoquidem † conceſſa ad tempus, eo finito, pro-
hibita cenſentur. *iuxta l. Imperator. ff. de poſtula. l. cum pater. §. a filia. vbi Bartol. ff. de leg.2. & ſcribunt copioſe Cranet. conſil.156. num.5. GoZad. conſil. 37. num. 7. Tiraquel. in tracta. de retract. conuent. §.1. gloſſ.2. num. 44. & in l. ſi vnquam. in verbo, reuertatur. num. 332. C. de reuocan. donat.* Cum ergo lata fuerit ſententia contra Auguſtinum contu-
macem, debuit Nauonus ab eo repetere pecuniam, quam ei
numerauit.

Sexto ac vltimo accedit, quod debuit Nauonus vti omni ſtu-
dio & diligentia, vt numeratam pecuniam Auguſtino ab eo re-
11 cuperaret: nam ſolum tunc excuſatur ita ſoluens, † quando o-
mni diligentia vſus eſt, ne ſolueret, *ita docuit Bald. in l. falſum. colum. vlt. C. de furtis, quem ſequuti ſunt Calc. conſ.113. num.3. Iaſ. conſ.26. col. penult. verſic. accedat ad prædicta. lib.3. & Afflict. deciſ.150. num.22. Idem reſponderunt Dec. conſil.25. column.3. verſic. ex quibus omnibus. & Ruin. conſ.147. nu.19. lib.1. & conſ.171. nu.7. lib.4.* Quod autem non ſit Na-
uonus vſus omni diligentia, vel ex eo conſtat, quia commode
potuit, elapſis triginta illis diebus Auguſtino & Bernardo præ-
ſtitutis ad probandum de ſuis iuribus, recuperare ab Auguſti-
no contumace. Quod maxime procedere videtur hoc in caſu,
in quo cautio illa ab Auguſtino præſtita de reſtituenda pecu-
nia, caſu quo de ſuo iure non probaſſet, reſpectu Nauoni præ-
ſtita videtur, vt ſcilicet Auguſtino non probante ius ſuum, ab
eo pecuniam recuperaret Nauonus. Qui quidem cum negli-
gens fuerit & non recuperauerit, non videtur liberatus, *ſicut in ſpecie reſpondit Barba. conſ.26. colum. pen. fin. & col.1. lib.3.* Hæc contra
Nauonum dubitationem faciebant.

Re tamen ipſa longe melius perpenſa, contraria ſententia
viſa eſt verior; nempe Nauonum eſſe omnino liberatum ab
obligatione, qua erga Bernardum tenebatur.

Primo, negari non poteſt, quin, cauſa cognita & vocato ipſo
Bernardo, coactus fuerit Nauonus à iudice eam pecuniæ ſum-
12 mam numerare Auguſtino. Atqui debitor † ſoluens iuſſu iudi-
cis alteri, quam ſuo creditori liberatur; ergo Nauonus libera-
tus exiſtit. Illa minor probatur auctoritate gloſſæ, *in l. ait prætor. §. permittitur. in verbo, imputandum, de minor.* quæ ait, quod ſoluens
iuſſu iudicis alteri, quam ſuo creditori, conſequitur pleniſſi-
mam liberationem. Quam ſane gloſſæ ſententiam in ſpecie
probarunt Barbat. *conſil.26. col.1. lib.3. Ruin. conſil.171. num.3. lib.4. & in eadem facti ſpecie reſpondens ita conſuit Iaſ. d. conſil.26. col.2. lib.3. Ita etiam in terminis ſcribunt Pract. Papienſ. in forma ſequeſtri ſeu faximenti. in verbo, audeat. nu.2. & Curt. Sen. in l. vnica. q.16. C. de prohib. ſequeſt. pec.* quod † ſequeſtrarius iuſſus à iudice alteri ſoluere quam ve- 13
ro creditori liberatur. Quorum quidem ſententia & lege & ra-
tione probatur. lege inquam *ex text. l. Paulo Callimacho. §. vlt. de leg. 3. & l. liberto. §. Lucius. ff. de annu. lega.* Ratione vero probatur, quod
iuſſus † ſuperioris excuſat. *l. non videtur. §. qui iuſſu. ff. de regul. iuris. & ibidem Dec. & cæteri.* Nec adhibenda eſt hic differentia, quod 14
iudex & ſuperior ad ſui vel alterius commodum exegerit debi-
torem: quia omni caſu debitor ipſe exactus excuſatur: *quemadmodum docuit Bartol. in l. creditor. column.1. verſic.2. caſu. ff. de ſolut. quem ſecuti ſunt Anchar. conſil.64. in fin. Barba. conſ.29. col.3. lib.3. Iaſ. conſi.26. col.1. lib.3. Ruin. conſil.85. nu.8. lib.1. & conſil.167. num.7. lib.4. Afflict. deciſ.150. num.12.16.20. Dec. conſil.25. colum.2. verſic. ſecundo principaliter. & Ripa in tract. de peſte tit. de privileg. contract. num. nu.94.*

Secundo accedit, quod factum † iudicis rite & recte proce- 15
dentis dicitur factum partis. *l. ſi ob cauſam. C. de euictio. Bartol. in l. meminerint. num.4. C. vnde vi.* Et ideo alienatio facta à iudice, vt
creditoribus ſatisfaciat, facta dicitur ab ipſomet debitore. *vt reſpondit Dec. conſil.357. num.1. & copioſe Tiraquellus de retractu conſang. §.1. in gloſſ.14. num.13.* Atqui ſi expreſſim & proprio mandato
iuſſiſſet Bernardus Nauono, vt eam ſummam numeraret Au-
guſtino, certe liberatus eſſet Nauonus: ergo etiam liberatus
eſt, cum iuſſu iudicis numerauerat. Præterea vel ex eo confir-
matur, quod ipſe Bernardus iuſſus intra triginta dies de iure
ſuo probare non probauit, ſed contumax fuit: & ob id dicitur
confeſſus eſſe vera, quæ à iudice geſta fuerunt. Nam † contu- 16
max pro confeſſo habetur. *Ita Bald. in l. licet. column.2. C. de procur. & cum eo NeuiZan. conſil.18. num.14. in fin.* quo loci ſubiungit, con-
tumacem non poſſe opponere nullitatem proceſſus: quod ſci-
licet proceſſum fuerit contra procuratorem non habentem
legitimum mandatum. Si ergo Bernardus tacite conſenſiſſe
dicitur, quod Auguſtino recte fuerit numerata pecunia, iure
amplius non poteſt eam petere ab ipſo Nauono. Ita in ſimi-
li de eo dicimus, qui ſoluit indebitum procuratori † alterius, 17
ſi, ſolutione facta, dominus ratum habet factum procurato-
ris, pecuniæ indebite ſolutæ repeti non poſſunt. *Ita probat l. indebitum. & l. ſi ſine. ff. rem ratam haberi. & reſpondit Curtius Iunior conſil. 137. num.9.*

Tertio ſuffragatur, quod ſi aliquod damnum ex hac nume-
ratione ſenſit Bernardus, ſua culpa & facto ſenſit. ſi quidem in
ſententia dictũ fuit, quod Auguſtinus deberet intra quindecim
dies de iure ſuo probare, latius capitulando. Et quod intra alios
quindecim ipſe Bernardus haberet reſpondere & ſe defendere.
Debebat ergo Bernardus iniuncto muneri ſatisfacere, & cum
vidiſſet elapſos eſſe quindecim dies Auguſtino ad probandum
præſtitutos, debebat illius contumaciam accuſare; & deinde pe-
tere reuocari ſententiam illam latam per modum prouiſionis:
& ſtatim pecuniam repetere. Cum ergo hæc non præſtiterit
Bernardus; non debet alteri imputare † damnum quod ſua 18
culpa ſenſit. *cap. damnum. de reg. iur. in 6.*

Quarto confert, quod inutiles † circuitus euitandi ſunt, *l. do- 19
minus teſtamento. ff. de condict. indebiti. vbi copioſe Iaſ. n.3. & vberius Tiraq. in tract. de retract. conuent. in fi. nu.41. Boer. q.183. num.13. & Gram. deciſ. 103. nu. 187.* Atqui hoc in caſu inutilis factus fuiſſet circui-
tus, ſi Nauonus exegiſſet & repetiiſſet à Bernardo pecuniam il-
lam, lata in pleno iudicio ſententia pro Auguſtino, quia ſtatim
neceſſe habuiſſet eam ſummam ipſi Auguſtino numerare. Di-
cendum ergo eſt, Nauonum obligatum non fuiſſe repetere à
Bernardo ſummam illam. Et eo maxime, quod cautio ab Au-
guſtino præſtita, de pecunijs ſibi numeratis reſtituendis, præ-
ſtita fuit ad commodum ipſius Bernardi.

Quinto & vltimo, dato quod res hæc ſit dubia, quam claram
ad fauorem Nauoni credimus: attamen adhuc in dubio pro-
nuntiandum eſt pro Nauono, quod ſcilicet ſit liberatus ab ob-
ligatione, qua Bernardo tenebatur. Nam illa ſumi debet † inter- 20
pretatio, quæ æquitatem ſapit. *l. in his. ff. de condi. & demon. Socin. Sen. conſ.150. colum.7. in fi. lib.2. & Cranet. conſ.70. num.13.* Et econtra
reiici debet illa † interpretatio, quæ iniquitatem habet. *ſicuti* 21

poſt

poſt multos reſpondit Crauet.conſ.186.num.14. Præterea, non eſt re-
22 cipienda illa † interpretatio, quæ à ſapientibus reprehendi poteſt. *l.Saluius Ariſto.ff.de leg.præſtan. & ſcribunt Soc.Iun.conſil.76.num.11.lib.2.& Crauet.conſ.2.nu.23.& conſ.5.nu.14.* Rurſus, reiicitur il-
23 la † interpretatio, ne altera partium decepta & iure ſuo fraudata remaneat. *l.3.§.1.ff.de recept.arbitr.& tradit Crauet.conſil.33. num.25.conſ.91.nu.11. & conſ.245.num.9.* Ita econtra dicimus eſſe reci-
24 piendam illam † interpretationem, qua fraus excluditur. *l.1.iuncta.l.nihil intereſt.ff.ad S.C.Macedo.& reſponderunt Dec.conſil.278.col.vlt.& Crauet. conſ.122.num.11.* ſed in caſu noſtro ſumendo interpretationem latæ ſententiæ, & quod Nauonus ſit liberatus, relatæ omnes interpretationes conueniunt; ergo ſequitur dicendum ita illas interpretationes eſſe recipiendas & per conſequẽs Nauonum eſſe liberatum. Illa minor clare probatur. Quod vere æquitatem ſapit, vt iudicis iuſſus excuſare habet: & econtra eſſet iniquum, quod Nauonus ex facto & culpa Bernardi de iure ſuo probare negligentes grauetur. Ita ſi aliter diceremus, à ſapientibus omnibus hæc interpretatio mereretur reprehendi. Et demum culpa & facto Bernardi deceptus eſſet Nauonus, qui non ipſe, ſed Bernardusmet habet de iure ſuo probare & oſtendere, Auguſtinum non eſſe creditorem, & ob id eſſe compellendum reſtituere acceptam pecuniam.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia reſpondeo ad primum, quod imo Nauonus ſatis excuſatus eſt, cum ſoluerit iuſſu iudicis, præcedente cauſæ cognitione, *vt diximus ſupra*
25 *ſuo loco.* Nec repugnat illa doctrina † Caſtrenſ. *in d.l. non intereſt. C.quod metus cauſa.* quia reſpondetur primo, Caſtrenſem loqui, quando is ſuperior ad ſui commodum principaliter exegit, licet tertio emi fecerit rem illam à carcerato, vel alio metu coacto: & exacto non datur facultas agendi contra ipſum ſuperiorem. Nam tunc in ſubſidium agitur contra emptorem: qui etiam in aliqua culpa fuiſſe dicitur. debuit enim, cognita mala principis voluntate, vti omni diligentia, ne emeret. ſed diuerſa eſt noſtro in caſu, in quo cauſa cognita proceſſum fuit. *iuxta declarationem, quam in ſpecie adfert Rum.conſ.171.nu.11.lib.4.* Reſpon-
* deo ſecundo, Doctores noſtros * crebriore calculo, nullã conſtituere differentiam, quod exactus debitor fuerit ad commodũ ipſiuſmet exigentis, vel alterius, vt ſupra dictũ fuit. Et Bartolus, qui à Ruino in contrarium citatur, id non ſcribit, ſed ſolum loquitur de exacto à perſona priuata. Qui quidem exactus non liberatur ab obligatione, qua erga ſuum creditorem tenetur. *ſicuti probat l.2.§.vlt.ff.ſi quis cautio.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, non conſtare de hac allegata Nauoni colluſione & fraude. Et iure non præſumitur, cum ſit delictum, *iuxta l.merito.ff.pro Socio.* Præterea non
26 eſt veriſimile, quod Nauonus hoc curauerit: ex quo † credendum non eſt, quod ita demens fuerit, vt voluerit ſoluere non ſine magna cauſa Auguſtino, vt deinde tam grauem moleſtiam à Bernardo ſuſtineret. *Et in ſpecie ita reſpondent ac conſiderant Anchar.conſil.299.columm.1. & Dec.conſil.25. column.2.verſic. præterea etiam.* cum ergo Nauonus valde reſtiterit, ne ſolueret, & tamen ſoluere compulſus fuit, ſequitur dicendum eſſe omnino liberatum. Id quod, præter Ancharanum & Decium relatos, affirmarunt Abbas *conſil.60.nu.3.lib.1. & Afflict.deciſ.159.nu.23.* Et ideo recte reſpondit Barba.*conſil.26.col.1.lib.3.* quod ſi debitor exactus fecit quidquid potuit, ne exigeretur, & iura omnia allegauit, excuſatur.

Non obſtat tertium, quia vno verbo reſpõdeo, ſatis ſuperq; litem fuiſſe finitam ſententia lata per modum prouiſionis. Nec aliud agere habebat Nauonus, cum ſolus ipſe Bernardus haberet ſe tueri & defendere aduerſus Auguſtinum. Nam Nauonus iuſſu, ilico numerare pecuniam, non potuit expectare finem litis; & ideo amplius moleſtia affici non debet.

Non obſtat quartũ, quia reſpondeo, vt iam ſupra dixi, quod quo ad Nauonum iam ex ſententia lata liberatum, nulla appoſita fuit conditio, vel modus quo ipſe aliquid agere deberet; ſed onus fuit iniunctum ipſi Bernardo. debuit ergo ille ſeipſum defendere, & pecuniam repetere, vt iam ſupra dictum fuit.

Non obſtat quintum argumentum, quia reſpondeo, quod licet adiudicatio facta fuerit Auguſtino ad tempus, hoc non ad commodum Nauoni, ſed ſolius Bernardi factum fuit; vt ſcilicet ipſe Bernardus de iure ſuo probaret, & pecuniam ſuam repeteret, *vt iam dixi.*

Non obſtat ſextum & vltimum, quia reſpondeo, quod imo Nauonus vſus eſt omni diligẽtia, ne Auguſtino numeraret pecuniam hanc. Et cum clare conſtet de ſententia & præcepto pœnali, quibus compulſus fuit ſoluere, ſatis de eius diligentia conſtat; quod ſcilicet non niſi coactus ſoluerit. *Ita in ſpecie reſpondit Dec. conſil.25. columm.3.verſicul. nec obſtat huic.qui huius opinionis recenſet Bartol.in l. creditor.in fi. ff.de ſolut.* cum dixit, † excuſa- 27
tionem debitoris aſſerentis, ſe metu ſoluiſſe, probari exhibito præcepto pœnali iudicis. *Bartolum ſecuti ſunt Afflict.deciſ.328.numero 3.Dec.conſil.461.num.22. conſil.498.num.15. & conſil.690. num.8. Rum. conſil.167. num.7.libr.4. & clare Curtius Iunior conſil.126.num.4. Addo ex antiquis Alber.in tractat.ſtatut.part.1.quæſt.86.* Concludo ergo Nauonum eſſe omnino liberatum ab ea obligatione, qua erga Bernardum tenebatur.

Iacobus Menochius, I.C.

SVMMARIA.

1. *Denuntiationes publicæ ad contrahendum matrimonium debent præmitti ex Concilij Tridentini conſtitutionibus.*
2. *Item & ex Concilio Lateranenſi.*
3. *Non tamen cum matrimonium malitioſe impediri poteſt.*
4. *Impedimentum malitioſum quod.*
5. *Iudicis arbitrio relinquuntur quæ ex facto pendent.*
6. *Concilij Tridentini verba ſeſſione 24.c.1. de reformatione matrimonij, explicata.*
7. *Denuntiationes fieri arbitrio ſuperioris.*
8. *Pater ægre fert, quod filius impari nubat.*
9. *Parentes conſueuiſſe exhæredare filios impari nubentes.*
10. *Epiſcopum poſſe diſpenſare, ne denuntiationes fiant pro matrimonio contrahendo.*
11. *Sponſalia iurata non diſſolui ſine vtriuſq; conſenſu.*
12. *Iudex de ſibi arbitrarijs non reddit rationem.*
13. *Matrimonium non dici clandeſtinum, omiſſis denuntiationibus.*
14. *Matrimonium alias inualidum efficit interdum validum Epiſcopi auctoritas.*
15. *Conſilium & conſenſus differunt.*
16. *Conſilium quid.*
17. *Conſilium ſequi nemo cogitur.*
18. *Conſenſum haberi omnino debet cum requiritur.*
19. *Electiones cum conſilio fieri poſſe.*
20. *Filius ſine conſenſu patris matrimonium contrahere poteſt.*
21. *Matrimonium liberæ voluntatis eſſe oportere.*
22. *Filius quomodo patri ſubſit.*
23. *Filius cum conſilio patris vxorem ducere debet.*
24. *Matrimonium ſpirituale cum conſilio fratrum & familiæ contrahi debet.*
25. *Conſilium, quo filius cõtrahat matrimonium de patris conſilio, à conſtitutione Concilij Tridentini non reijcitur.*
26. *Dictionis, præſertim, ſignificatio.*
27. *Conſilium patris cur à filio nubente habendum.*
28. *Filius ſine peccato ſpernere non poteſt.*
29. *Conditio adiecta legato mulieri facto, ſi de conſilio Caij nubat, valet, nec turpis eſt.*
30. *Malitioſe fieri dicitur, quod iniuria fit.*
31. *Filius peccat nubendo ſine conſilio patris.*
32. *Vim vi propulſare licet.*
33. *Matrimonium contrahere cum filio ſine patris conſilio, eſt lædere ius paternæ poteſtatis.*
34. *Malitioſe facere quis dicatur.*
35. *Malitia eſt peccatum.*
36. *Pater poteſt impedire, ne filius cum illo nubat.*
37. *Geneſ.cap.24.locus explicatus.*
38. *Geneſ.cap.28.locus expenſus.*
39. *Eſau factum contra patris voluntatem.*
40. *Exodi cap.40.declaratur.*
41. *Pater ſuaſionibus impedire poteſt filium, ne aliquam ducat in vxorem.*
42. *Matrimonium contractum, ſi patri placuerit, non eſſe contractum ſub turpi conditione.*
43. *Matrimonium inchoatum impediri poteſt, ob cauſam.*
44. *Patris & filij diſcordia omnino eſt euitanda.*
45. *Sponſalia diſſolui ob diſcordiæ & odij timorem, inter ſponſum & ſponſam.*
46. *Amore capti cum matrimonium ſimul contrahunt, facile odioſe habent.*
47. *Amnon filiam Dauidis quam amore duxit, odio deinde habuit.*

Digitized by Google

48 *Ioanna 2. Regia Neapolitanorum ſaltum.*
49 *Nubere qui vult nubat æquali.*
50 *Malum quod eſt minus conceditur ad euitandum maius malum.*
51 *Matrimonij ſacramentum magnum.*
52 *Matrimonium ſatius eſt amittere quam diſcordiam inter patrem & filium excitare.*
53 *Matrimonij impedimentum temporale permitti.*
54 *Diſcordia multa producit mala.*
55 *Matrimonium contrahi poſſe ſine denuntiationibus præcedentibus, Epiſcopi Vicarius concedere non poteſt.*
56 *Delegari non poſſunt quæ arbitrio proprio ſunt commiſſa.*
57 *Induſtria electa cenſetur, cum aliquid ſub confidentia eſt commiſſum.*
58 *Item cum graue negotium eſt mandatum.*
59 *Matrimonij negotium graue.*
60 *Matrimonij cauſas ab Epiſcopo cognoſci.*
61 *Concilium Tridentinum ſeſſione 24. c. 1. de reformatione matrimonij, declaratur.*
62 *Arbitrium conceſſum Epiſcopo, vt valeat, concedere facultatem contrahendi matrimonium, non præcedentibus denuntiationibus, quale ſit.*
63 *Arbitrium liberum habet voluntatem pro ratione.*
64 *Papa per ſubtractionem beneficij poteſt compellere clericum ad aliquid agendum.*
65 *Paduani doctrina declarata.*
66 *Sponſalia facile poſſe diſſolui.*
67 *Pœna indicta contrahentibus matrimonium, eſt quaq; impoſita contrahentibus ſponſalia.*
68 *Arbitrium regulatum quod.*
69 *Matrimonium clandeſtinum quod.*
70 *Denominationes quando neceſſaria in contractu matrimonij.*
71 *Matrimonia clandeſtina annulata Concilio Tridentino.*
72 *Ablatiui abſoluti conditionem ſignificant.*
73 *Exceptio confirmat regulam.*
74 *Iudex excedens fines ſuæ poteſtatis, dicitur agere tanquam priuata perſona.*
75 *Hoſtienſis doctrina reiecta.*
76 *Item & declarata.*

CONSILIVM LXIX.

Initium à Domino.

QVÆSTIONIS propoſitæ diſſolutio non leuem, mea quidem ſentẽtia, dubitationem habet. Ambigitur enim, *an venerendus Do. Vicarius, Reuerendiſſimi D. Epiſcopi iure poſſit & debeat concedere licentiam filiofamilias contrahendi matrimonium, non præcedentibus denuntiationibus, ne pater ipſius filij hoc ſciens valeat impedire matrimonium contrahendum.* Qua ſane in re dicendum videbatur ipſum Do. Vicarium, præſertim accedente voluntate ipſius D. Epiſcopi poſſe concedere hanc licentiam, & matrimonium erit rite & recte contractum iuxta Sacri Concilij Tridentini diſpoſitionem *ſeſſio. 24. cap. 1. de reformatri.* Et vt huius opinionis eſſem multa me mouebant.

Primo ea adducebat ratione, quod ſatis ſuperq; ſatisfactum
1 erit illi conſtitutioni Conciliari: quæ quidem † regulariter, re-
quirit, quod tres denuntiationes fiant in eccleſia antequam cõ-
2 trahatur matrimonium, *iuxta antiquam conſtitut. Innoc. 3. † in con-*
cil. Lateranenſi relatum in c. vlt. de clandeſt. deſponſa. Excipit Sacro-
3 ſanctum hoc Concilium à regula caſum vnum, quando † ma-
trimonium poſſet malitioſe impediri. Nam tunc cõcedit Concilium celebrari poſſe hoc matrimonium omiſſis præcedentibus denuntiationibus, modo poſt contractum fiant. Verba Concilij hæc ſunt.

Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes: tunc vel vna tantum denuntiatio fiat: vel ſaltem parocho & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur. Deinde ante illius conſummationem denuntiationes in eccleſia fiant: vt ſi aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegantur: niſi ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt prædicta denuntiationes remittantur. quod illius prudentiæ & iudicio Sancta Synodus relinquit.

Hactenus Concilium. Hoc noſtro in caſu recte videtur, Reuerendiſſimum Epiſcopum, ſeu Reuerendum D. Vicarium
poſſe omiſſis præcedentibus denuntiationibus, permittere ma-
trimonium celebrari. Nam quando dicatur poſſe † malitioſe 4
impediri, vel non, non eſt à Concilio determinatum: ſed vt
quid, quod † in facto verſatur, & à futuro euentu ex qualitate 5
rei & perſonarum pendet, Epiſcopi arbitrio relinquitur, *iuxta*
ea quæ ſcripſi in prælu. Tractatus de arbitr. iudic. &c. Quod & aperta
verba ipſius † Concilij ſignificant. *Niſi ordinarius ipſe expedire iudi-* 6
cauerit: & ibi, *quod illius prudentia & iudicio Sancta Synodus relinquit.*
Quæ ſane verba arbitrium tribuunt. vt copioſe multorum auctoritate ſcripſi, *lib. 1. arbit. iud. q. 8 nu. 14. & n. 27.* Et hac in re Concilium cum iure communi conuenit: quod ius commune in or-
dinarij arbitrio relinquit, quæ & quando hæ † denuntiationes 7
fieri debeant. *quemadmodum ſcribunt Hoſtienſ. in ſumma tit. de clandeſt. deſponſa. n. 2. col. 4. & Petrus de Palude in 4. ſent. diſtin. 28. q. 2. art. 2.* Hic itaque recte & ſancte videtur poſſe iudicare Reuerendiſſimum Dominum Epiſcopum, vel eius Vicarium, quod malitioſe hoc matrimonium impediri poſſit à patre. Eſt enim veriſimile, quod ipſe pater ob maximam inæqualitatem ipſius mulieris vilis & inopis, cum eius filio, omnem conatum adhibebit, vt
impedimento ſit huic matrimonio. Nam ægre ferunt † admo- 8
dum parentes, quod eorum filij ſua leuitate ducti, ſuæ condi-
tionis indignas nuptias contrahant. Videmus enim † parentes 9
hos indignari & filios exhæredes facere, vel illis omnia auferre legitima excepta, vt paſſim legimus apud Doct. *in l. nuptias, de reg. iuris, Fel. in conſ. 26. num. 20. Calca. conſil. 13. num. 8. & Pariſ. conſ. 29. num. 3. 46. lib. 3. Et alibi ſæpe.*

Secundo accedit in ſpecie egregia doctrina Petri de Palude ſummi Theologi *in 4. ſent. diſtin. 28. q. 2. artic. 3.* q. ſcribit, ex ratio-
nabili cauſa † Epiſcopum poſſe diſpenſare, ne hæ denuntiatio- 10
nes fiant: & ibi, declarando, quæ ſit rationabilis cauſa, in hæc verba ſubiungit: *Secundus, quando timor, ne oppoſitum, vel peius ſequatur propter inæqualitatem eorum, qui volunt ſe habere, aliter fornicabuntur, & parentes ſi ſcirent vel inferiorem interficerent, vel potius falſos teſtes ſupponerent, & ſic male impedirent, ſi autem ſcirent ex toto celebratum: ex tunc, quia non eſt remedium, parentes ſuſtinebunt.* Hæc Paludanus. Qui aperte ſentit has denuntiationes poſſe remitti, cum adeſt ſuſpicio ob inæqualitatem perſonarum, vt hic.

Tertio huic opinioni ſuffragari videtur, quod hic iam con-
tracta ſunt ſponſalia cum iuramento. Quo caſu ab illis † recedi 11
non poteſt ſine vtriuſque partis conſenſu. *vt ſcribunt omnes in ca. ex literis. el 2. & in cap. requiſiuit. de ſponſa. copioſe Didac. Conarr. in epit. de ſponſal. par. 1. cap. 5.* Iuſte ergo aget D. Vicarius remittendo denuntiationes, ne contractis his ſponſalibus facti impedimentum afferatur.

Quarto conferre videtur, quod, cum concedere & non concedere has denuntiationes (vt diximus) ſit Epiſcopo arbitra-
rium, poteſt Reuerendiſſimus D. Epiſcopus, aliqua latenti ra- 12
tione ſibi tantum cognita, eas remittere. Et cũ ſit arbitrarium, requiri † is non poteſt, vt rationem reddat, cur ita egerit. *iuxta ea quæ ſcripſi lib. 1. de arbit. iud. q. 70. num. 12. poſt alios quos retuli.* In his enim hominis voluntas ſtat pro ratione: ergo etiam hanc licentiam dare poſſe videtur D. Vicarius.

Quinto, admiſſo, quod hæ denuntiationes remitti non poſſint, vel debeant, euenire poteſt, quod hi contrahent, & ipſo matrimonio contracto ſine denuntiationibus non erit nulliter contractum, & ab eo vti à clandeſtino recedi non poterit. *Ex*
ſententia Oldr. conſ. 256. Clemens num. 3. qui reſpondit, † matrimo- 13
nium non dici clandeſtinum omiſſis denuntiationibus, cum in faciem eccleſiæ præſente Parocho & teſtibus adhibitis contrahitur: & ob id (ait ille) non eſt locus diſpoſitioni *cap. vlt. de clandeſt. deſponſa. Oldr. eſt ſecutus Abb. in d. cap. vlt. num. 9. poſt Ioan. Andrea in annot. ad Spec.* Et fortiori in caſu ſcribit Abbas, hoc procedere, etiam ſi in eo loco contracti matrimonij conſueuerunt fieri denuntiationes. ſi ergo in caſu noſtro dici non poterit matrimonium clandeſtinum, ſequitur dicendum, non eſſe locum conſtitutioni Concilij Tridentini, quo clandeſtina matrimonia annullantur.

Sexto ac vltimo ſuffragari videtur, quod etiam ſi eam poteſtatem ita celebrandi matrimonium concedere non poſſet Re-
uerendiſſimus Epiſcopus, quod † tamen eius auctoritas efficiet 14
matrimonium validum, *vt in ſpecie docuit Hoſt. in ſumma de clandeſt. deſponſa. nu. 9. ex text. c. perlatum. qui filij ſint legi. Et egregie reſpondit Anchar. conſil. 409. colum. vlt. verſic. dicebam ſecundo in hoc iudicis auctoritatem excuſare.* Hæc mouent in hac cauſa non mediocrem dubitationem.

Re tamen

Digitized by Google

Re tamẽ ipſa longe melius & diligentius perpenſa, cootrari-
um viſum eſt verius: nempe quod hoc matrimonium ob noo ob-
ſeruatam formam & diſpoſitionem ſacri Concilii Tridentini,
corruat & annulletur iuxta illam conſtitutionem Conciliarem,
quod vberius infra ſuo loco declarabimus. Et ideo latius eſſe opi-
nor, præuidere omne futurum periculum & difficultates omnes,
quam deinde poſt illatum vulnus (vt dici ſolet) remedium quæ-
rere. Hęc noſtra, quam iuris eſſe credimus, ſententia multis com-
probatur. Verum antequam eo deueniam, dicendum prius eſt,
duo conſueuiſſe in contrahendo matrimonio (vt & in cæteris
actibus) conſiderari: quæ inter ſe vere ſeparata ſunt: & ſi vnum
15 alteri inſeruire dicatur: nempe † conſilium & conſenſus. Eſt con-
16 ſilium (*auctore M. Tullio in 2. de inuent.*) † aliquid faciendi, non
faciendive ratio excogitata. Quibus verbis illud etiam ſignificat
M. Tull. conſilium eſſe ante actum conſectum præſtandum *quod
ex noſtris clarum ſcripſit Abbas in cap. cum in veteri numero ſeptimo de
elect.* conſenſus vero eſt approbatio actus, qui tunc geritur, vel
iam abſolutus eſt. Poteſt enim conſenſus & in ipſo actu & poſt
adhiberi, *l. vlt. ff. ad Moted. cap. cum nos, de his, quæ fiunt a præla.
& in cap. tua & cap. ſuggeſtum vbi Abbas de iur. patr.* Effectu in-
17 ter ſe duo hæc maxime differunt. Nam † conſilium, cum volun-
tarium quid ſit, ſequi nemo cogitur *l. 2. in fin. ff. mandati text. &
gloſ. nota in cap. cum olim. de arbitr.* Idem de cohortatione di-
cimus, quæ non cogit, ſed voluntatem liberam excitat, *cap. vlt.
18 in fin. diſt. 4.* † Conſenſus vero, cum requiritur, haberi omnino
debet, alioqui actus eſt nullus, *ita ſcribunt omnes in cap. cum in ve-
teri de elect. & in cap. cum olim. de arbitr.* Et ideo qui cum alterius
conſenſu agere aliquid debet, non dicitur libere poſſe, vt econ-
tra is libere poſſe dicitur, qui ſolum conſilium habere debet. Ita
19 enim videmus † electionem prælati, qua ſpirituale matrimoni-
um contrahi dicitur, *cap. inter corporalia, de transla. epiſ.* Illa enim
& ſi libera eſſe debeat, attamen cum conſilio alterius fieri poteſt,
dict. cap. cum in veteri, & dict. cap. cum olim. Hæc eadem differentia
probatur & in matrimonio temporali: Nam filius ſine patris
conſenſu recte contrahit matrimonium, non autem ſine conſi-
20 lio. Quod ſine conſenſu † contrahere poſſit, antequam Sacro Cõ-
cilio Tridentino loco iam allegato diffiniretur, extat recepta
magis Doctorum opinio *in l. nuptias de reg. iuris. Et ſcribunt copioſe
Calc. conſil. 13. numero 8. & Pariſ. conſil. 29. numero 2. lib. 3.* Quod ea
21 ratione dicitur factum, quia † matrimonium liberæ voluntatis
22 eſt, cum perpetuæ ſeruituti homo ligetur. Et ideo licet † filius
debeat ſubeſſe patri, nõ tamẽ ita vt ſeruus & mancipium, quem-
admodum diceretur ſubeſſe, ſi cogeretur ad patris voluntatem
vxorem ducere. Et hanc rationem ex Theologis perpendit eru-
ditiſſ. Dominicus Soto *in 4. ſent. diſt. 28. quæſt. 1. artic. 1. in fin. Quod
ſcribit & Petrus Soto in comment. de inſtit. ſacerdot. Tit. de ſacrament.
matr. lect. 4. poſt D. Thom. in 4. ſent. diſt. 29.* Quod vero filius cum
23 † conſilio patris vxorem ducere debeat, aperte Theologi om-
nes affirmant, *vt Do. Soto loco iam citato. Nauarr. in ſuo confeſſ. cap.
14. numero decimoquinto probat cap. honorantur 32 quæſt. 2. in illis ver-
24 bis iudicium expectat parentum.* Ita videmus in † matrimonio (vt ſu-
pra diximus) ſpirituali, cuius vinculum debilius eſt temporali au-
ctore D. Thoma, *in 3. parte ſummæ q. 47. art. vlt. in fin.* quod non
contrahitur à Priore loci ſine conſilio familiæ, *capit. cum olim de
arbitr.*

25 Hoc † conſilium non reiicitur ab illa conſtitutione Conciliari;
imo tacite requiritur. Nam & ſi vnam præcipuam rationem, qua
clandeſtina matrimonia exterminaret, conſiderauit ſacrum Cõ-
cilium Tridentinum: nempe, quod aliqui æternæ ſalutis imme-
mores clam ductam vxorem ſpernebant, & cum alia palam con-
trahebant, atque ita perpetuo viuebant in adulterio: attamen
& aliis rationibus ad ita ſtatuendum vere adductum fuiſſe ſigni-
26 ficat illa dictio, *præſertim*, † quæ idem eſt quod dictio *maxime*,
vt copioſe ſcribit Alber. in ſuo dict. in verbo præſertim. Natura autem
dictionis maxime eſt, vt explicet caſum minus dubitabilem, &
implicet magis dubitabilem, *ita Decius in l. qui ſe patris numero vi-
geſimo. C. vnde liber. Idem de emiſſione præcipue reſpondit Soc. Iun. con-
27 ſil. 86. numero nono libro ſecundo* Ex multis ergo rationibus illa vna
fuit quæ rei noſtræ conuenit quod iuri naturæ, quo parentes in
liberos ſuos gaudent ſub quorum ſunt poteſtate conuenit, ne citra
patris conſilium aliquid de re tam graui, vt eſt matrimonii vin-
culum, à quo totum vitæ inſtitutum pendet, filius deliberet.
Ex ipſa perpetuitatis ratio & amoris nexus, quo debent coniu-
ges conglutinari perquam maturum conſilium in paciſcendis
conciliandiſque nuptiis expoſcit: ne facti, quod leuiter contra-

ctum eſt, diu contrahentes pœniteat. Hanc rationem fuiſſe per-
penſam ab optimis illis patribus, qui ſacro Cõcilio interfuerunt,
teſtis eſt doctiſſ. Do. Soto *in 4. ſent. diſt. 28. q. 1. art. 1. col. 3. in prine.* Et
ibi in fine illius articuli concludit, quod, & ſi filius ſine patris cõ-
ſenſu poteſt matrimonium contrahere, non tamen ſine † pecca- 28
to poteſt patris conſilium ſpernere. Quod etiam affirmauit Pe-
trus Soto *de inſt. Sacer. loco iam citato lect. 4.* Accedit, quod ſi con-
ditio † adiecta legato mulieri facto, ſi de conſenſu Caii nupſerit, 29
habeat multum dubitationis, an turpis ſit, attamen conditio, ſi
de Caii conſilio nupſerit eſt honeſta, *ita copioſe Fel. in cap. ex parte
col. 2. de conſtit. Alex. l. turpia § 1. de leg. 1. Crau. conſ. 1. n. 3. verſi ſolum ſu-
pereſt, & Guliel. Bened. in cap. Raynut. in verbo qui cum alia n. 88. de teſt.*
His ita poſitis atque declaratis; dico nunc melius & conſultius eſ-
ſe, non concedere hanc facultatem contrahendi hoc matrimo-
nium omiſſis denuntiationibus, vt patre inſcio atque inconſul-
to tam graue onus filius ſubeat.

Primo ea ratione, quia boni impeditiua erit. Nam (vt dixi-
mus) filius cum conſilio patris vxorem ducere debet. Atqui fieri
minime poteſt vt pater filio conſilium præbeat, ſi eo inſcio filius
contrahit: ergo hæ denuntiationes, quibus pater certior factus
hac de re fuiſſet, remittendæ non ſunt.

Secundo accedit, quod nulla ratio malitioſi impedimenti cõ-
ſiderari hic poſſe videtur. Nam † malitioſe fieri dicitur, quod in- 30
iuria fit, dolo adhibito: cum malitia ſit calumnia, vt in ſpecie ex-
ponit, *gl. in c. vlt. in fi. de clande. deſpo.* calumnia autem dolum anne-
xum habet, *vt multis ſcripſi lib. 2. de arbitr. iud. caſu 381.* ſed dolus &
malitia hæc non conuenit in patre, quia ſuo iure vtitur atque ita
conſequenter nemini iniuriam facit, dum conſilium filio præbet
ne contrahat cum minus digna. Quinimo † filius peccat, dũ hoc 31
caſu patris conſilium reiicit, *vt ſcribunt Petrus Soto dict. tract. de inſt.
Sacerd. tit. de Sacrament. matri. lectione 4. & c. poſt D. Bonauent. Nauar.
in confeſſ. c. 14. num. 15. arg. c. aliter 30. q. 5. cap. honorantur 32. q. 2. & c. 1. de
deſpon. impub. & dixi ſupra.* Et hanc eſſe indignam, quæ huic ado-
leſcenti nubat ex vtriuſque conditione conſtat, *vt iam diximus.*
Hanc indignitatem copioſe conſiderat Pariſ. *conſ. 29. num. 17. cum
multis ſequent. lib. 3.*

Tertio confirmatur præcedens fundamentum ea ratione,
quod iuri naturæ conuenit † propulſare iniuriam, *l. vt vim de iuſt. 32
& iure vbi copioſe Doct.* Sed filiumfam. mulierẽ matrimonio iun-
gere patre inuito vel inſcio eſt ipſi patri iniuriam facere, *l. vnic. C.
de rapt. virg. qua ita aperte cenſuit, poſt Hoſt. in ſumma de clandeſt.
matr. n. 5. Petrus de palud. in 4. ſenten diſt. 28. q. 2. art. 1.* cuius hæc ſunt
verba. *Nam † contrahere cum filio vel filiafam. inuitis parentibus, vel 33
inſciis, eſt lædere ius paternæ poteſtatis.* Hæc ille, iuſte ergo & non ma-
litioſe poterit pater impedire hoc matrimonium, ius ſuum de-
fendendo, nempe patriæ poteſtatis.

Quarto huc ſpectat, quod is † malitioſe facere aliquid dicitur, 34
qui facit, quod ſalua conſcientia facere non poteſt, cum † malitia 35
ſit peccatum, teſte Apoſtolo ad Epheſ. cap. 4. *Omnis amaritudo
& ira, & indignatio & clamor & blaſphemia tollatur à vobis cum
omni malitia.* Et idem à Corinth. 1. cap. 5 *Itaque epulemur, non in
fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in Azymis
ſynceritatis & veritatis.* Et ideo ſcriptum eſt, *lib. 1. Regum cap. 22.
in fi.* quod qui in malitia perſeuerabit peribit. Atqui † pater, ſalua 36
conſcientia, impedire poteſt, ne filius cum indigna contrahat;
ergo malitioſe impedire non dicitur. Illa minor probatur lege di-
uina, *vt † Geneſ. cap. 24.* vbi Abraham iam prouectæ ætatis factus 37
ſeniorem ſeruum ſuum adiurat, ne de filiabus Chananæorum,
filio ſuo Iſaac vxorem accipiat, ſed ex terra & cognatione ſua.
† Et Geneſ. *cap. 28.* ſcriptum eſt, Iſaac ita præcepiſſe filio ſuo Ia- 38
cob. Noli accipere coniugem de genere Chanaam: ſed vade &
proficiſcere in Meſopotamiam Siriæ, ad domum Bathuel pa-
trem matris tuæ, accipe tibi in vxorem de filiabus Laban auun-
culi tui. Et paulo poſt legitur, quod † Eſau ob inuidiam, quod pa- 39
ter Iacob primogenitura donaſſet, duxit Chananeam in vxorem.
Quod non feciſſet, ſi patre conſulto ducere voluiſſet. Cuius
rei meminit fidiſſimus antiquitatum ſcriptor Ioſephus *lib. primo
antiq. Iudaica cap. 17.* Aperte itaque lege diuina probatur, pa-
trem poſſe matrimonium filii cum aliqua contrahendum impe-
dire. Hoc idem clarius probatur † Exodi cap. 22. vbi ita ſcriptum 40
eſt. *Si quis ſeduxerit virginem non deſponſatam, dormieritque cum
ea, dotabit eam & habebit vxorem. Si vero virginis pater dare no-
luerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere
conſueuerunt.* Ecce, dum dicitur, pater dare noluerit, patrem
poſſe matrimonio cum filia contrahendo impedimento eſſe.

Nec conciliaris conſtitutio hic obeſt. Nam etſi ſtatuit Conci-
lium matrimonia ſine conſenſu parentum eſſe valida, non
tamen diſpoſuit, quod pater nō potuit impedire contrahendum.
Eſt enim vulgata iuris regula; quod multa facta tenent, quæ de
nouo fieri impediunt. *l. patre furioſo. ff. de in qui ſunt ſui, vel alieni iu-
ris. cum ſimilibus*

41 Quinto quod iuſte † pater poſſit ſuaſionibus & cohortationi-
bus impedire filium, ne aliquam in vxorem ducat, ita manifeſte
probatur. Plus eſt inducere contrahendum quam ad non con-
trahendum matrimonium, cum in contrahēdo alligetur homo
perpetuæ ſeruituti (; vt dixi;) & tamen non contrahendo cum
vna ſit liberæ poteſtatis, vt cum altera contrahat: *vt iam ſupra di-
ctum fuit.* Atqui iuſte poteſt pater ſuis ſuaſionibus & exhortatio-
nibus efficere, vt filius ſuus aliquam ducat. Ita D. Thomas *in 3.
part. ſumma, in addit. q. 47. art. vlt. in reſpon. & Do. Soto in 4. ſent. diſt.
29 q. 1. ar. 4.* Ergo poterit etiam ſuaſionibus efficere ne aliquam
ducat. quod intelligo vna cum illis, quando iuſta cauſa impedi-
endi adeſt: vt hic vere adeſſe poteſt: *quemadmodū ſuo loco dicemus.*

Sexto huc ſpectat: quod voluntas patris repugnās matrimo-
nio contrahendo, non dicitur adſerre iniuſtum impedimētum,
42 ea ratione; quia ſi verū id eſſet, opus eſſet dicere: † matrimonium
contractum. *ſi patri placuerit*, eſſe cōtractum ſub turpi conditio-
ne cum turpe ſit, quod ex malitia fit: *vt ſupra diximus.* Atqui ante-
cedens eſt falſum; quod ſcilicet conditio. *ſi placuerit patri*, ſit tur-
pis. Ergo & conſequens falſum eſt quod impedimentum ex pa-
tris voluntate repugnanti ſit malitioſum. Quod conditio illa, ſi
parentibus placuerit, vt honeſta, poſſit in contractu matrimonij
adijci affirmant ex Theologis Angelus Clauas. *in ſua ſumma. in
verbo matrimonium. impedimenta 3. num. 3. Syluest. Prierias in ſumma
in verbo. matrimonium 3. num. 4. & probat tex. in c. ſuper eo. & c. per
tuas. vbi Docto. de conditio. appoſ.*

Septimo, mirum in modum ſuffragatur hæc argumentatio,
43 cum cauſa ſubeſt rationabilis impediendi † matrimonium, non
ſolum impediri poteſt non incoatum; verum etiam iam cœptum
Hoc patet quia diſſolui poſſunt ſponſalia etiam iurata, *vt probat.
c. requiſiuit. vbi gl. & Abbas. num. 4. de ſponſa.* Et idem eo loci Butri-
us & cæteri ſcribunt: cum tamen ſponſalia ſint principia matri-
monij *Lovatus de ſponſal.* ſed in caſu noſtro multæ adeſſe poſſent
rationes & cauſæ iuſtæ, quibus forte liceret patri impedire hoc
matrimonium: ergo dici nō poteſt. quod malitioſe poſſet impe-
44 dire Illa minor probatur; quia hic ſumma † diſcordia inter pa-
trem & filium, & inter patrem filij & patrem filiæ induci poſſet.
Quam ſane cauſam euitandæ diſcordiæ & diſſidij iuſtam & ratio-
nabilem eſſe in ſpecie hac cenſuit Abbas *in d. cap. requiſiuit. num.
4. & in ſimilibus terminis Fel. conſ. 26 num. 21.* Quanti autem facien-
da ſit diſcordia inter patrem & filium infra dicemus Præterea
forte cauſabitur odium inter ipſum virum & vxorem: quia ado-
leſcens imprudentis facti pœnitens: tum præſertim quod bonis
paternis, legitima excepta, priuari poſſet à patre ſuo, odio mulie-
rem proſequi incipiet: atque ita perpetuum inter eos erit diſſi-
dium. Quæ ſane cauſa rationabilis eſt. vt recedatur à ſponſalibus,
45 atq; ita † matrimonium impediatur; *vt ſcribit Abb. in d. c. requiſiuit.
nu. 4.* Et vere diſſidium inter eos, qui ſe amore obcæcari ducunt,
facile exoritur, matrimoniaq; ipſa infelicem exitū habēt. Nam
46 ardens ille, ex immodico † amore, cōcubitus odiū parat maxi-
47 mum. Exempla ſunt maniſeſta. † Ammon Dauidis filius cum
Thamar deperiiſſet, cubauit cū ea, & deinde exoſam eam habuit
odio magno nimis; ita vt maius eſſet odiū, quo oderat eam, a-
48 more, quo ante dilexerat. *ita legitur Regum. 2. cap. 13.* Et patrum
noſtrorum ætate obſeruatum fuit. † Ioannam a Neapolitano-
rum Reginam deperiiſſe Ioannem Catazolum Roſeum igno-
bili genere ortum, illumq; in virum duxiſſe; & tandem ob maxi-
mam conditionis imparitatem contempſiſſe, & adeo graui odio
habuiſſe, vt eum trucidari iuſſerit. *Quod à Fulgo. lib. 6 cap. 11. memo-
riæ proditū eſt.* Quæ ſane diſſidia, & pericula effugere docuit Oui-
dius, dum in epiſtola Deianiræ ad Herculem ita cecinit.

49 *Si qua voles apte † nubere nube pari.*

Et quanti facienda ſit paritas in matrimonio multis oſtendit
Andreas Tiraquellus magnæ eruditionis vir, *De legibus connub.
lege. 5.*

Octauo, quod conſtitutio Conciliaris non excludat impedi-
tum quod voluntate repugnāte patris prouenit, vel ex eo patet:
50 quod ad hoc. vt maius † malum euitetur, quod eſt minus malum
toleratur, *ita notat in ſpecie noſtra Abbas in d. cap. requiſiuit. numer. 5.
de ſponſa. & probat. cap. priuilegia. in §. 3. diſtin.* Atqui maius eſt
malum, quod filius contra patris voluntatem vxorem ducat,
quam quod pater impedit eam ducere. Ergo impedimentum
erit permittendum: ne alias maius malum ſequatur. Illa minor 51
probatur, etſi enim † matrimonium magnum ſit (: *vt ait Apoſt.
ad Epheſios cap. 5.*) ſacramentum: attamen melius † eſt ſacramen- 52
tum hoc omittere, quam diſcordiam, & odium inter patrem, &
filium excitare. Nam ſcriptum eſt Matth. cap. 5. *Si ergo offers mu-
nus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus, habet ali-
quid aduerſum te: relinque ibi munus tuum ante altare. & vade prius,
reconciliari fratri tuo; & tunc veniēs offer munus tuum* Accedit quod
Deus odio non habet illum, qui vxorem non ducit, cum tamen
illum habeat odio, qui inter fratres diſcordiam ſeminat. *vt legi-
tur Prouerb. cap. 6.* Poteſt ergo melius & omitti & impediri ma-
trimonium, quam diſcordiam inter patrem & filium excitare.
Cum præſertim adoleſcens qui impeditur à patre ducere ali-
quam in vxorem, non tamen dicitur ei impediri bonum matri-
monii, qua alteram cum patris conſilio ſuæ conditioni parem
ducere poterit, & illa quoque alteri æquali nubere, & hoc dici-
tur † impedimentum non perpetuum, ſed ad tempus quod iure 53
permittitur. *vt in ſpecie poſt alios notat Decius in l. nuptias. numer. 10.
de reg. iur.* Quod ſi patre renitente indignam is filius ducet, odi-
um erit mortale inter patrem & filium. Quod autem, & quanta
mala ex † diſcordia proueniant, copioſe æque ac ſancte ſcribit 54
Diuus Antonius *in 2. parte ſumme. tit. 4. cap. 2.*

Nono & vltimo non parum dubito, quod hæc † licentia con- 55
trahendi hoc matrimonium nō præcedentibus denuntiationi-
bus concedi non poſſit à Reuerendo D. Vicario, cui vere munus
hoc tam graue mandari non poſſe videtur, cum ſit perſonale
munus ab ipſo ſacro ſancto Concilio Trident. Epiſcopo iniun-
ctum. Quod vel ex eo conſtat, quia ſuo iudicio & prudentiæ ac-
que ita ſuo arbitrio hoc negotium eſt mādatum vt iam diximus.
At vbi alicuius arbitrio † quid committitur, non poteſt is vices 56
ſuas alteri mandare, *vt ſcripſi poſt alios lib. 1 de arbitr. iudic. quæſt. 54.
numero. 2* Eſt enim in hoc electa perſonæ induſtria, cum ſacro-
ſanctum Concilium ob magnam quam de ordinario confiden-
tiam habet, vt Concilij verba ſignificant. ei & non alteri facul-
tatem hanc tribuerit. & ob confidentiam cenſeri † electam in- 57
duſtriam perſonæ, poſt Butrium *conſil. 48. Cravet. conſil. 303. nu. 2.
& alios ſcripſi lib. 1 de arbit. iudic. quæſt. 61. numer. 11. vbi. numero 13.*
ſcripſi tunc cenſeri electam induſtriam perſonæ cum negotium
Indeterminatum mandatur; vt hic vbi determinatum non eſt,
quando malitioſe dicatur matrimonium poſſe impediri. cum ex
ipſo euentu & facto pendeat. *Et eadem quæſt. 61 numer. 15.* ſcripſi
cenſeri † electam induſtriam perſonæ, cum grauia & ardua man- 58
dantur, *ex ſententia Iaſ. in l. more. num. 65. verſiculo. 5 limita de iuriſd.
omn. iud. & in l. à iudice. colum. vlt limita 13. & C. de iudicijs Dec. in l. 1.
numero 28. & ibi reſtitutiores. de offic. eius &c. & Cran. conſilio 303. nu-
mero 3.* Cauſam vero contrahendi & diſſoluendi † matrimonium 59
eſſe graue, imo grauiſſimum negotium, vno ore fatentur om-
nes, *vt ſcribunt Dec. conſilio 311. col. 1 Pariſ conſil. 15 numer. 13 lib. 2. Soc.
Iun. conſilio 86. num. 6 lib. 2. Crau. conſilio 281. colum. 3. Gratus conſil. 9
2. numero 34. lib. 2. & Gram. conſilio 26. numero 17. in criminal. cæte-
ros ſciens prætereo.* Quinimo adeo graue negotium eſſe exiſti-
mant, vt cauſæ capitali illud æquet. Quocirca videmus, has ipſas
cauſas tractari † non niſi ab epiſcopis. *capit. cauſam matrimonij. de 60
offic. deleg. Dec. in cap. ſi pro debilitate. numer 4. verſiculo. 2 quod Ab-
bas eo tra.* qui ſcribit, ea ſtylo curiæ ſolis epiſcopis committi. Et
hodie diffinitum eſt ea conſtitutione ſacri Concilij Tridentini
ſeſſ 24 cap. 20. de reformatione. Nec hunc ſolido fundamento ad-
uerſatur quod ſcriptum eſt in ea Conciliari conſtitutione de
reformatione matrimonii. *cap 1.* in illis verbis. † *Quod ſi aliquando 61
probabilis fuerit ſuſpicio matrimonium malitioſe impediri poſſe. ſi tot
præceſſerint denuntiationes, tunc vel vna tantum denuntiatio fiat, vel
parocho & duobus vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium cele-
bratur.* Hæc ibi. Quæ ſane verba ſignificare videntur, licere ipſi
Parocho has denuntiationes omittere: ergo à fortiori liret ipſi
epiſcopo. Sed vere hic non eſt ſenſus illorum verborum quæ
quidem concedunt. tunc fas eſſe omittere denuntiationes. cum
ſubeſt ſuſpicio malitioſi impedimenti, non tamen ſignificant
Parochum ſed ſponte poſſe, ob hanc ſuſpicionis cauſam omit-
tere has denuntiationes, ſed hoc relinquit in legis diſpoſitione.
Lex autem, hoc ſacrum Concilium eodem in loco verſiculo
Deinde autem &c. totam hanc facultatem omittendi denuntia-
tiones relinquit arbitrio ipſius epiſcopi, vt intelligamus, nil
ab eo verſicul. *Quod ſi aliquando* &c. eſſe determinatum, quia remit-
tere

mittere denuntiationes poſſit. Nec hic dicatur quod verba illa. *deinde ante illum conſummationem &c.* tribuant arbitrium epiſcopo remittendi denuntiationes, quæ fieri debent omnino contracto matrimonio, ante tamen carnalem copulam: non autem remittendi illas denuntiationes, quæ fieri debent ante prolata verba contractus matrimonii. Nam vtrunque caſum comprehendunt: cum illa particula, *niſi ordinarius ipſe, &c.* reſpiciat omnia ſupradicta à verſic. *Quod ſi aliquando &c.* Atque ita ad illa omnia referre debet, *Lealis ſcriptura & ibi copioſe Iaſ. num. 36. de legat primo.* Non enim diuerſitatis ratio probabilis inter vnum & alterum caſum reddi poteſt Et dictio illa. *Deinde,* quæ ordinem ſignificat, continuatiua præcedentium eſt: integramque clauſulam ab illis verbis, *quod ſi aliquando &c.* perficit. Cauſa ergo hæc tanti ponderis non cuilibet Parocho, quorum maior pars iudicio carens ignorat diſcernere, quando omitti hæc denuntiatio debeat, relinquitur, ſed tota graui & prudenti ordinariorum iudicio eſt commiſſa. His ergo aperte conuincitur, & nullam iuſtam cauſam adeſſe omittendi has denuntiationes, & per cõſequens, credo quod ſi illæ remittentur, non obſeruabitur diſpoſitio ſacroſancti Concilij Tridentini.

Non obſtant nunc in contrarium adducta. Nam ad primum
62 reſpondetur: quod licet ſit poſitum in arbitrio † Epiſcopi. quando malitioſe matrimonium dicatur impediri: attamen illud arbitrium non dicitur eſſe liberum & abſolutum, ſed regulatum atque ita viri boni, quod ſignificant ipſa verba Concilii. *Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio &c.* ſi arbitrium eſſet libere & abſolute collatum, non dixiſſet, ſi fuerit ſuſpicio probabilis: quæ probabilitas iuſtitiam & æquitatem præſupponit. Quæ tacita deſi-
63 cit in † arbitrio libero: in quo ſufficit pro ratione voluntas, *quemadmodum multorum auctoritate ſcripſi lib. 1. de arbitr. iud. quaſt. decima tertia.* Præterea illa verba Concilij: *quod illius prudentia & iudicio ſancta ſynodus relinquit, &c.* illa verba, prudentiæ & iudicio, regulatum arbitrium ſignificant, *vt copioſe ſcripſi dict. lib. 1. de arbitr. iud. quaſt. 8. num. 14. & nume. 27.* Cum ergo nulla iuſta adeſſe credatur cauſa admittendi denuntiationes; ſequitur dicendum, quod, ſi Reuerendus Dom. Vicarius concederet hanc licentiam, forte excederet fines ſuæ poteſtatis, & per conſequens quidquid eius mandato factum erit, nullius valoris forte erit. Nec verum illud eſt, quod pater huius adoleſcentis poterit adhibere omnem conatum, ne matrimonium hoc contrahat filius. Quia reſpondeo, quod aut conatum conſideramus in violentia & verberibus & tunc dico hoc non poſſe hic conſiderari cum pater ipſe iam pene ſenio confectus ſit & filius ætate florens. Aut conatum conſideramus in ſuaſionibus & cohortationibus, & tunc conatus dici non poteſt iniuſtus, cum conſilia & cohortationes hæ (: vt diximus;) à iure permiſſæ ſint. Quod autem dicitur, pater poſſet perterrere filium, quod eum legitima excepta exhæredem faciet, Reſpondetur, quod pater iure id facere poſſet, cum
64 poſſit ſuperior † per ſubtractionem beneficij compellere inferiorem ad aliquid agendum. Pontifex enim maximus cogere poteſt Clericum ad actus perfectionis, qui alioqui liberæ voluntatis ſunt per beneficij ſubtractionem, *vt tradunt Archi. & cæteri in ſumma 74. diſt.* ea eſt ratio, quia hoc eſt lucrum tantum auferre. Quod quidem in hoc caſu auferri poteſt, *vt poſt Oldradum reſpondit Cran. conſ. 1. numer. 3* dum ait conditionem adiectam legato filiæ, ne ſine conſenſu Caii nubat, vitiare legatum, ſi illa ſpreto Caii conſenſu virum ducat, *idem Cranet. conſil 80 in fin. & dixi ſupra.* Quibus fit, vt vere dicendum ſit, nullam iuſtam adeſſe cauſam remittendi ipſas denuntiationes, quinimo aduerſus mentem Concilii eſſe opinor, ſi remitterentur, cum (: vt diximus:) Concilium, ob hanc rationem vt patri innoteſceret, voluit denuntiationes fieri debere.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur in caſu noſtro non
65 procedere doctrinam Paludani; † quandoquidem is loquitur cum ſubeſt timor fornicationis, ob id quod vir & mulier facultatem habent coeundi: quod hic non contingit, vbi filia eſt ſub arcta cuſtodia patris & matris, & veriſimile nõ eſt, quod ſi adoleſcens potiri poſſet illa puella, quod eam duceret in vxorem. Et quod ait Paludanus, quod vbi ex toto matrimonium eſt contractum, quod nullum eſt remedium, & ob id parentes ſuſtinere illud debere, huc non ſpectat, cum loquatur Paludanus cum ex toto matrimonium eſt perfectum, id eſt, copula carnali ſecuta corroboratum, quod in caſu noſtro non euenit.

66 Non obſtat tertium, quia reſpondetur ab illis † ſponſalibus facile poſſe recedi iuſtis illis de cauſis, quas ſupra retulimus poſt Abbatem *in ca. requiſiuit n. 4. de ſponſ.* ob odium ſcilicet futurum tam inter virum & mulierem quam inter parentes vtriuſq; Præterea illud vitium clandeſtinitatis, quo matrimonium forte vitiatur, etiam vitiari debent ipſa ſponſalia, *iuxta l. oratio ff. de ſponſ.* Nam &
pœna † indicta contrahentibus matrimonium, eſt quoque indi- 67
cta contrahentibus ſponſalia, *vt in ſpecie docuit Franc. Niconit. in rub. C. de edenda n. 32. & in clarù his terminis Anch. in c. vlt. n. 17. verſ. 4. quaro de cland. deſpon poſt Hoſti. ibi. & Nauarr. in ſuo confeſſionali c. 22. n. 27. in fi.*

Non obſtat quartum, quia vno verbo reſpondetur, quod cum arbitrium collatum epiſcopo non ſit abſolutum, ſed ordinatum & regulatum, dicere nõ poteſt epiſcopus, pro ſuo libito ita agere poſſe, nec rationem reddere debere. Atqui contrarium eſt in arbitrio viri boni & regulato: quod ita demum dicitur conceſſum,
ſi ipſe iudex † illud iure, ratione & æquitate diffiniat *quemadmodũ* 68
copioſe diſſerui lib. 1 de arbi. iud q. 13. nu. 15 & q. 14. Cum ergo omnis iuſta ratio ſuadeat, hoc in caſu non eſſe remittendas denuntiationes, ſequitur dicendum, arbitrium datum non habere hic locum. Præterea, quod dicitur iudicẽ in arbitrariis non teneri reddere rationem eorum quæ egit, procedit per modum querelæ & appellationis; non tamen negatur, quin per modum recurſus ad ſuperiorem eius factum poſſit improbari, *vt declaraui lib. de arbitr. iudic. q. 72 n. 18. cum ſubſeqq.*

Non obſtat quintum, quod cæteris magis vrgere videtur, quia reſpondeo primo, quod ſi ius commune cõſideramus, verius vi-
detur matrimonium hoc cenſeri † clandeſtinum. Nam etſi, vbi 69
non extat conſuetudo faciendi denuntiationes, matrimonium, illis non præcedentibus, non cenſeatur clandeſtinum, *vt reſpond. Oldrad. d. conſ. 256. qui ſic intelligitur ab Abbate in dict. c. vlt. numer. 9. de*
cland. deſpon. & à Gimmia conſil. 27. in fin. Attamen vbi † denuntia- 70
tiones fieri conſueuerunt, verior videtur eorum opinio, qui affirmarunt, matrimonium coram Parocho & teſtib. celebratum eſſe clandeſtinum, ſi omiſſæ fuerunt denũtiationes. Ita enim docuerunt, *gl. in dict. c. vlt. in verbo, clandeſt. & Hoſt. in ſumma illius tit. col. 1. in fin. verſi. quarto quia licet.* vbi ait, non ſufficere habere licentiam ab epiſcopo niſi fiant banna. Et hanc gloſſæ opinionem ſecuti ſunt Fel. *in c. cum quidam numer. 10. de iureiu. & Card. Turrecrem. in c. 1. numer. 5. 30. q. 5. poſt Richard. quem citat. Et idem Rui. conſil. 149. numer. 6 lib. 5. & Henr. Bott. in tract. de ſynodo epiſcopi part. 1. num. 157. ſcripſerunt. Quamuis ab hac diſſentiat Abb. in dict. c. vlt. & cum eo alij relati à Dud. in epit. de ſponſal. part. 2. cap. 6. nume. 10.* Verum quia nos non verſamur circa diſpoſitionem iuris communis, ſed potius conſtitutionis Conciliaris, ob id aliter ex verbis Concilij ſatisfieri poteſt.

Reſpondeo ergo ſecundo, quod Cõcilium videtur annullare
† matrimonium, vt clandeſtinum, cum non præcedentibus de- 71
nuntiationibus fuit confectum. Quod ita demõſtratur. Certum eſt quod contrahens matrimonium ſine Parocho nulliter cõtrahit, vt expreſſum in Concilio eſt, ibi; *qui aliter quam præſente Parocho, &c.* Sed Parochus non dicitur Parochi perſonam, ſed priuati ſuſtinere, cum omiſſis ſine cauſa antecedentibus denuntiationibus matrimonium celebratur: ergo nulliter agit. Minor illa propoſitio & iure communi & verbis ipſis Cõcilij aperte probatur, Iure communi, quia nec epiſcopus ipſe poteſt ſine cauſa diſpenſare, ne fiant denuntiationes: *vt ſcribit in ſpecie Henr. Bott. in tract. de ſyn. epiſcop. part. 1. numer. 158.* Cum ergo iam demonſtratum fuerit, nullam hic adeſſe cauſam remittendi has denuntiationes: ſequitur dicendum epiſcopum illas non poſſe omittere vel omitti facere à Parocho, & fortius non poteſt ipſemet Parochus denuntiationes illas ſpernere. Verbis autẽ Concilij clare probatur. Nam à Cõcilio limitata eſt poteſtas ipſi Parocho, vt ſcilicet poſſit matrimonio iungere maſculum & fœminam, præcedentibus denũtiationibus. Cauſa autem limitata limitatum effectum parit, *l. in agris ff. de acq. rer. dom. cum vulg. ſim.* Accedit, quod illa verba, de-
nuntiationibus factis, † ablatiui abſoluti ſunt, *l. à teſtatore de con-* 72
di. & dem. omnes in rubr ſol. ma. conditio autem formam operatur, *vt ſcribit Bald. in auth. matri & auiæ. C. quando mulier. tu. off. fungi poteſt & alibi paſſim Doc.* Omiſſio autem formæ etiam leuis actum vitiat, *l. 1. in fin ff. de ventr. inſp. omnes in l. 1. ff. de lib. & poſth.* Hæc confirmantur ex illa exceptione, quam ſubiicit conſilium, *quod ſi*
aliquando fuerit probabilis ſuſpicio, &c. Quæ ſane † exceptio confir- 73
mat regulam in non exceptuatis Dec. *l. 1. n. 22. de reg. iur.* Regula autem eſt: quod non poſſit Parochus celebrare matrimonium, non factis denuntiationibus. Si ergo hæc eſt forma, ſi hæc eſt poteſtas limitata, ſequitur neceſſario dicendum: quod factũ ab iſto

Digitized by Google

Parocho, non dicitur à Parocho, ſed à priuato factum & tantum actus iſte geſtus valet, quantum ſi à priuato foret geſtus. Quem-
74 admodum videmus, quando † iudex procedit vltra fines ſuæ poteſtatis, non vt iudex agit, ſed vt priuatus vt copioſe ex multorum ſententia ſcripſi, *in tracta. de recup. poſſeſſ. remed. 8. num. 13. & n. 17.* quibus inde ſequitur matrimonium vtpote celebratum à priuatis tantum perſonis: quorum actus à Concilio annullantur, nullum videri.

75 Non obſtat vltimum, quia reſpondetur, illam † Hoſtienſis doctrinam non eſſe veram. Quandoquidem fulcitur ex text. *capit. per tuam qui filij ſint legit.* qui ſane textus adeo multiplicem habet ſenſum, vt illius ſententia vere ignoretur, ſicuti eo loci recenſet Abbas *numer. 41.* qui *numer. 5* ſubiungit, ſe dubitare, an ille iuris error excuſet mulierem. Præterea Hoſtienſis doctrina procedit, quando iudex ipſe eccleſiaſticus rite & recte procedit in iudicanda cauſa matrimoniali: at ſecus cum nulliter proceſſit: ita ipſemet eo loci declarat. Ea eſt ratio, quia nulliter procedendo, dicitur egiſſe tanquam perſona priuata & iuriſdictione carens, quemadmodum diximus ſupra: ergo ſequitur eius auctoritatem nihil prodeſſe, vt vere nihil prodeſſe poterit in caſu iſto.
67 Rurſus loquitur † Hoſtienſis, cum matrimonium omnem perfectionem ex ſecuta carnali copula, recepit: quo ſaltem ad filiorum legitimationem. Quo quidem in caſu nos non verſamur, *atque ita declarari poteſt Ancharanus conſil. 409. col. vlt.* His concludo, melius eſſe non concedere quam concedere hanc licentiam. ſi ſola hæc ſubeſt leuis ſuſpicio ne pater conſulat filio, ne vxorem hanc ducat: cum malitioſum hoc impedimentum non videatur. & vere concedendo hanc licentiam multæ exoriri poſſent difficultates & dubitationes ad impugnandum matrimonium. Quocirca optimum eſſe iudicarem, quod Reuerendus D. Vicarius adoleſcentis patrem alloquatur, & cum eo videat, an fieri aliquo pacto poſſit, vt matrimonium hoc ex animi ſui ſententia contrahatur. Sin minus, cohortetur adoleſcentem ipſum, vt puellam hanc omittat: ne ſpreto patris bono conſilio, peccando deterius aliquid ſibi contingat.

Iacobus Menochius I. C.

SVMMARIA.

1 *Immunitatis conceſſionem eſſe perſonalem.*
2 *Immunitatem perſonæ conceſſam comprehendere eius bona præſentia & futura.*
3 *Permuta bona eſſe exemta ac prima.*
4 *Permutata res aſſumit naturam primæ.*
5 *Permutatam rem conſequi poſſum loco meæ ab alio permutatæ.*
6 *Eccleſiæ res poteſt permutari, etſi non alienari.*
7 *Dotalis efficitur res cum alia permutata.*
8 *Fideicommiſſaria res efficitur permutata cum illa, quæ erat ſuppoſita fideicommiſſo.*
9 *Immunitas conceſſa comprehendit & rem permutatam cum prima poſſeſſa.*
10 *Subrogatum ſapit naturam eius, cuius loco ſubrogatur.*
11 *Idem procedit tam quo ad commoda quam quo ad incommoda.*
12 *Veriſimilia quæ non ſunt habent ſpeciem falſi.*
13 *Interpretatio quæ ſapit æquitatem recipienda eſt.*

CONSILIVM LXX.

Initium à Domino.

Sine controuerſia reſpondendum eſt, bona permutata ita eſſe immunia ab oneribus, ſicuti erant prima illa. Nam immunitas conceſſa illuſtri D. Ioanni ex Marchionibus Cæuæ intuitu perſonæ & bonorum, data eſt.

1 Primo, quia in dubio vere præſumitur, immunitatis † conceſſionem eſſe perſonalem, *l. ſemper §. immunitatis ff. de iure immu. l. forma §. quanquam ff. de cenſibus Alex. conſ. 101. col. vlt lib. 2. & Iaſ. conſil. 89 col. 2. verſ. ſed præmiſſo lib. 3.* Sed † immunitas conceſſa perſonæ
2 comprehendit æque futura bona ac præſentia, *vt tradunt Alexan. conſil. 93 col. 3. lib. 2. Iaſ. conſ. 25 lib. 3. & Par ſ. conſil. 68. n 9. lib. 1* Ergo & hæc bona permutata exemta ſunt.

Secundo accedit, quod in ſpecie non ſunt deſignata aliqua bona exemta, ſed ſimpliciter dictum eſt, quod ſit ipſe Dum. Ioannes immunis pro bonis, quæ conſtituent ſummam librarum viginti regiſtri, pro quibus ſoluat libras centum monetæ currentis tantum. Quo fit vt permutata † bona ſint exemta ſicuti erant 3
& illa prima. *Ita in ſpecie reſpond. Bal. conſ. 459. Super facto. D. Cortonenſis ad ſi. verſi. in contrarium facit lib. 3. & Bald ſecutus eſt Par ſ. dict. conſ. 68. n. 10. lib. 1.*

Tertio maxime ſuffragatur, quod res ex † permutatione ac- 4
quiſita eandem naturam rei alienatæ aſſumit, *l. ſi donata §. ſi ſponſus ff. de donat. inter virum & vxor l. imperator §. vltimo & l. ſequent. ff. de leg. ſecundo. Quibus adductus docuit Alber. in l. vlt. col. prima verſi. item quæritur, ſi quis rem meam ff. de neg. geſt*, quod ſi quis
† rem meam cum altera permutat: & ego non poſſum agere ad 5
rem meam, ſaltem experiri potero, vt conſequar rem, quæ loco meæ data eſt. Hinc etiam ſcribunt Geminian. & Francus *in cap. 1. de exceſſ. prælato.* quod licet res † Eccleſiæ alienari non poſſit: 6
attamen poteſt permutari, & ideo recte cenſuit Baldus *in cap. dudum in 2. col. 1. de electio*, quod beneficium cum altero permutatum non cenſetur nouum: ſed antiquum. Hinc etiam docuit Bald. *in auth. ſi qua mulier C. ad Velleia quem ſecutus eſt Afflict. deciſ. 336. numero tertia* rem † permutatam cum dotali effici dotalem. 7
Ita reſpondit & Iaſon. conſil. 231. col. 1 libro ſecundo rem † cum re ſup- 8
poſita fideicommiſſo permutatam effici fideicommiſſariam, & *in ſpecie ac clare hæc de re noſtra eſt deciſio egregia Baldi conſil. 112. Quæritur, qui intelligantur laboratores, col. 1. verſic. quarto quæritur verum libr. primo*, qui quærendo, an immunitas extendatur ad bona poſtea quæſita, & primo concludit, non extendi, ne Reſpub. quæ eam immunitatem conceſſit, tam grauiter lædatur. Deinde ſubiungit Baldus, hoc non procedere, quando † bona tunc 9
poſſeſſa fuerunt alienata, & earum loco alia emta. Vel (*inquit Baldus*:) cum facta fuit permutatio cum aliis. Ea eſt ratio, quod permutata eiuſdem efficiuntur naturæ, qua fuerunt illæ alienatæ. Accedit quod & certi ac clari iuris eſt, † ſubrogatum ſapere 10
naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, *l. cum quis §. qui iniuriarum ff. ſi quis cautio vbi copioſe Iaſon. omnis in §. fuerat inſtitut. de actio.* Quod equidem procedit tam quo ad † commoda quam 11
quo ad incommoda, *vt tradunt Bart. in l. 1. §. hac actio ff. ſi quis teſtamento liber eſſe iuſſus fuer. Goza. conſil. 65. num. 12 & Soc. Iun. conſil. 74. nume. 4. lib. 3.*

Quarto & vltimo alia ratione confirmatur hæc vera iuris ſententia, quod ea, quæ non ſunt † veriſimilia habent ſpeciem falſi, 12
vt ſcribunt Iaſ in l. ſi extraneus n. 6. ff. de cond. cauſa data. & Tiraq. in l. ſi vnquam, in præfatione n. 37. C. de reuocand donat. Atqui veriſimile non eſt quod Dom Ioannes pro tam tenui commodo ſoluendi ſcilicet libras centum tantum, obligare voluerit bona ſua, nec ea ad libitum alienare & eorum loco alia ſubrogare voluerit. Et ideo magis veriſimile eſt, quod conuentum fuerit, vt tam pro præſentibus, quam pro futuris bonis, maxime quando loco illorum primorum ſunt ſubrogata, ſolueretur ſolum illa ſumma librarum centum. Et hæc † interpretatio, quæ æquitatem ſapit amplectenda eſt, *l. in bis ff. de condit. & demonſt. & reſponderunt Socin. Sen. conſil. 159 col. 7. libro primo & Crauet. conſilia 186. numero 14.* Et maxime, 13
quia vtrique partium ex hoc eſt conſultum: cum vniuerſitas nullum ea hac permutatione ſentiat incommodum, *vt Baldus dict. conſilio 112. animaduertit.* Et ita iuris eſſe credo, rectiore iudicio ſaluo.

Iac. Menochius I. C.

SVMMARIA.

1 *Dos filiæ loco legitimæ eſt.*
2 *Legitimæ renuntiatum non cenſeri per ſimplicem & generalem renuntiationem.*
3 *Filius non excluditur à legitima cum approbauerit teſtamentum patris, in quo nil ei relictum fuit.*
4 *Filia acceptando legatum ſibi à patre factum, non excluditur à legitima.*
5 *Legitimæ renuntiatum cenſeri cum filius: patre viuente, bonis paternis renuntiauit.*
6 *Filius à ſucceſſione patris excluſus pacto cum eo facto, præteriri in teſtamento poteſt.*
7 *Legitimam filio non deberi patre viuente.*
8 *Legitimæ renuntiatum cenſeri, cum eſt renuntiatum hereditati, cui vnita eſt legitima.*
9 *Item cum data eſt recompenſatio.*

10 L. ſi

10 *L. ſi quando §. & generaliter C. de inofficio. teſtament. declaratur.*
11 *Legitima renuntiatum cenſeri cum renuntiatum fuit hæreditati integraliter & ſine diminutione.*
12 *Maritum dotem ex ſtatuto non lucratur, cum promiſit totam & integram dotem reſtituere.*
13 *Caſtrenſis opinio dubia.*
14 *Legitimæ & ſupplemento an ſit renuntiatum, cum filius promiſit plus non petere.*
15 *Legitimæ cenſeri renuntiatum cum filius promiſit, nihil plus petere.*
16 *Filiam, dote accepta, renuntiando bonis paternis à legitima excludi & eius ſupplemento.*
17 *Dictio, aliquid, in re minima verificatur.*
18 *Filiam excludi à legitima, promiſit de cuncta ſubſtantia nil petere.*
19 *Renuntiatum cenſeri diſpoſitioni L. ſi quando §. & generaliter C. de inoffi. teſta. cum adhibita eſt clauſula, Non obſtante diſpoſitione requirente ſpecialem renuntiationem.*
20 *Clauſula, non obſtante tali diſpoſitione, quæ pro expreſſa habeatur, ſolum operatur in diſpoſitione legis & principis.*
21 *Legitimæ cenſeri renuntiatum, cum teſtamentum, in quo nil fuit relictum, à filio approbatum fuit.*
22 *L. ſi quando §. & generaliter C. de inofficio. teſtamento. declaratur.*
23 *Legitimæ cenſetur renuntiatum, cum renuntiatio nil poteſt operari.*
24 *Legitima cenſetur remiſſa renuntiando bonis adhibito iuramento.*
25 *Legitimam à filia excluſa à ſtatuto non peti.*
26 *Statutum poſſe auferre filiis legitimam.*
27 *Salyceti opinio declarata.*
28 *Filiam congrue dotatam excludi à legitima per ſimplicem renuntiationem.*
29 *Legitimam non augeri auctis facultatibus.*
30 *Dotem filiæ cenſeri congruam inſpectu facultatibus patris tempore conſtitutionis ipſius dotis.*
35 *Caſtrenſis conſil. 73. lib. 1. declaratur.*

CONSILIVM LXXI.

Initium à Domino.

NON caret probabili dubitatione hæc mihi propoſita conſultatio: in qua ambigitur, *an D. Angelica iure valeat conſequi ſupplementum legitimæ dotis in bonis D. Horatij patris*: quemadmodũ iudicialiter petiit. Nam multa ſunt, quæ ſuadere videbantur, quod conſequi poſſit: non obſtantibus illis renuntiationibus, quæ illi obiiciuntur à D. Philippo fratre.

1 Primo dubitationem monet, quod † dos loco legitimæ ſuccedit, *vt ſcribunt Bart. in l. Titio centum § Titio genero numer. 6. ff. de cond. & demon. & vberrime Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo ſuſceperit liberos numer. 2. C. de reuocan. don.* Atqui generalis renuntiatio non excludit filium à petitione legitimæ, vel eius ſupplemento. Ergo nec hæc renuntiatio à D. Angelica facta debet eam excludere, quin poſſit conſequi dotis ſupplementum. Illa minor probatur
2 auctoritate multorum, qui vere cenſuerunt, † renuntiationem generalem non impedire petitionem legitimæ, vel eius ſupplementi. *Ita ſcripſerunt Gulıel. Cuneus, Bald. Ang. Alber. Salyc. & Caſtre. quos recenſet Iaſ. in l. ſi quando §. & generaliter numero quinto C. de inoffi. teſt. qui & ipſe idem affirmauit. Eiuſdem ſententiæ fuerunt Comenſ. conſil. 188. Spectabilis miles Fulgoſ. conſil. 84. Bonacurſius, col. 2. verſ. Cæterum his non obſtantibus Guid. Papa q. 93. pater in teſtamento Alex. conſil. 69. col. 2. verſic. Nec obſtat ſi dicatur lib. 1. conſil. 8. num. 22. l. 3. & conſil. 89. numer. 13. lib. 4. Ang. Aret. in §. iam autem in fin. inſt. de inof. teſt. Barb. conſ. 55. col. pen. verſi. præterea faciat lib. 2. Curt. Sen. conſ. 76. D. Ludouicus col. 5. verſi. ſic etiam Iaſ. in l. d. his numer. 3. ff. de tranſact. & conſ. 162. num. 3. lib. 2. Ruin. conſ. 97 num. 2. lib. 1. & conſ. 56 num. 8. lib. 2. Dec. conſil. 392. num. 4. & conſ. 525. num. 4. Brun. conſ. 82. num. 14. Pariſ. conſ. 1. num. 103. conſ. 9. & conſ. 26. nume. 93. & conſ. 93. nume. 11. libr. 3. Boer q. 14. num. 6. Gram. deciſ. 102. num. 88. & nume. 125. Tiraq. in tract. de iure primigen q. 55. num. 6.* Et his accedit quod reſpondit Ancha.
3 *conſil. 125. Plura ſunt dubia num. 8.* cum dixit, quod ſi † filius approbat teſtamentum, in quo fuit à patre excluſus, non impeditur petere legitimam, *& Anch. ſecuti ſunt Dec. conſ. 81. col. 1. conſ. 218. col. 2. & conſ. 236. n. 4. & Crau. conſ. 312. in fin. Quibus addo Rub. conſ. 43. nu. 11. & Pariſ. conſ. 43. n. 36. lib. 3.*

Secũdo maiorem dubitationem aduerſus D. Angelicam monet deciſio in claris terminis Pauli Caſtr. *conſil. 73. Iſta D. Liſa col. 2. verſic. his non obſtantibus puto lib. 1.* cum reſpondit, quod ſi † filia 4
acceptat legatum à patre ſibi factum in teſtamento, non præiudicat iuri ſuo, quin valeat petere legitimam, vel eius ſupplementum. *Caſtrenſem ſecuti ſunt Iaſ. in dict. l. ſi quando §. & generaliter nu. 5. verſic. addo ſimiliter C. de inoffi. teſtam. idem conſil. 162. col. 3. verſic. ſimiliter in generali lib. 2 Ruin. conſil. 140. numero ſeptimo libro quarto, Brun. in tract. Quod ſtantibus maſculis fœmina excludantur artic. nono numer. 62. Stepha. Bertra. in repet. l. hac edictali in verbo. Si vero plus C. de ſecundis nupt. Io. Lupus in repet. Rubri. extra de donatio inter virum & vxorem §. 16. numero 16. Guil. Benedictus in cap. Rainutius in verbo duas habens filias numero 293. de teſtam. & vere idem reſpondit Alex. conſil. 69. col. 2. verſic. Et cum dos libr. 1.* His concludendum videbatur, recte Do. Angelicam petiiſſe ſupplementum dotis.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa atque bene examinata, contrariam ſententiam & veriorem & probabilem eſſe credo, nempe D. Angelicam nil plus conſequi poſſe ex bonis Do. Horatii eius patris, cum iam renuntiauerit illis, quæ ſane renuntiatio geminata excludit eam à petitione ſupplementi dotis congruæ, ac etiam legitimæ.

Primo mouet me, quod renuntiatio prima facta fuit à D. Angelica ipſi patri ſuo viuenti. Atqui quando filiua renuntiat † hæ- 5
reditati & bonis paternis viuente patre omnino excluditur etiam à legitima, quamuis renuntiatio ſimpliciter facta fuerit. Ergo D. Angelica ab omni ſuo iure eſt excluſa. Illa minor probatur auctoritate Raphaelis Comenſ. *conſil. 188. ſpectabilis miles, quem ſecuti ſunt Ruin. in l. Gallus §. & quid ſi tantum num. 167. verſic. & tenendo iſtam partem ff. liber & poſthum idem conſil. 97. num. 4. & num. 7. lib. 1. Curt. Iun. conſil. 10. num. 3. & Tiraq. in tracta. de iure primog. q. 55. numer. 14. & hoc idem ſenſiſſe Bartolum Ruin. ſcribit Barto. inquam in l. 1. §. filium vel verius in § qui habebat q. 4. n. 5. ff. de bono poſſ. contra tab.* cum dixit,
quod ſi † filius excluſus ſit à ſucceſſione patris, ex pacto inito non 6
poterit deinde præteritus à patre ipſo teſtamentum impugnare. Quod equidem poſſet facere, ſi ei legitima deberetur. Et Bartolum ſecuti ſunt Iaſon. *conſil. 104. col. pen. lib. 4. & Rolan. conſil. 11. num. 13. libro primo.* & ratio illius doctrinæ Comenſis & ſequacium eſt,
quia tunc filius nullum ius in ea legitima habet. Nam patre † vi- 7
uente filio non debetur legitima, *l. 1. §. ſi impuberi ff. de collatio bono.* Non ergo mirum ſi à iure quærendo ita facile excluditur. Quod non contingit in caſu, *dict. l. ſi quando §. & generaliter C. de inoffi. teſt.* vbi ius tam quæſitum erat, ex quo mortuus erat pater, *ita Comenſis, Ruinus & Tiraquellus declarant.* Et confirmatur hæc doctrina & argumentatio, quod ſi patre viuente conſiderari poteſt aliqua legitima filii, illa dicitur vnita ipſi patrimonio. Quo fit, vt
filius ſimpliciter † renuntiando bonis & hæreditati patris, exclu- 8
datur etiam à legitima ipſa. *Ita egregie docuit Ruin. in d. l. Gallus §. & quid ſi tantum nu. 168. de lib. & poſth.* Nec reperi hactenus, qui à Ruino diſſentiat. *Idem reſpondit Ruin. conſil. 51. num. 13. verſic. poteſt etiam aliter lib 3.*

Secundo ſuffragatur, quod vbi † filia habet recompenſatio- 9
nem loco legitimæ excluditur ab illius petitione. Ita reſpondit
Soc. Iun. *conſil 112. numer 24. lib. 1.* cum inquit, † *l. ſi quando §. &* 10
generaliter C. de inoffi. teſt. intelligi, quando loco legitimæ nihil datur, ſecus ſi datur recompenſatio. Sed in caſu noſtro iam clare conſtat D. Angelicam conſecutam fuiſſe hanc recompenſationem cum tempore illius primæ renuntiationis ſit conſecuta dotem quæ quidem congrua iudicari debet, ex quo à parte conſtituta fuit. & illa quidem non tenuis, *vt declaraui lib. 2. de arbitr. iud. &c. caſu 149. num. 16.* Ergo dicendum eſt d. D. Angelicam eſſe omnino excluſam ab hac petitione ſupplementi dotis congruæ, vel legitimæ.

Tertio accedit, quod D. Angelica dum ipſo patre viuente renuntiauit illius bonis, effuſo nimis ſermone vſa eſt, cum dixerit, *ſe renunciare omnibus bonis paternis integraliter & ſine diminutione.* Quæ ſane renuntiatio † excludit etiam à petitione legitimæ, 11
vel eius ſupplementi, *ita in ſpecie Rub. conſil. 43. col. vlt. verſic. replicari poteſt, & in eadem facti ſpecie conſulens cum Rub.* *idem reſpondit Soc. Iun. conſil. 136. numer. 16. libr. 1.* confirmatur ex illa doctrina,
qua dicimus, quod ſi † maritus promittit reſtituere totam dotem 12

Digitized by Google

integraliter, non habet lucrum à ſtatuto ſibi delatum. Ita copioſe diſſerit Rol. in tract. de lubro dotu. q. 38. vbi num. 9. multos huius ſententiæ auctores recenſet. Quibus addo Marſil. ſing. 687. & Rub. d. conſ. 43 nu. 13.

Quarto non parum confert, quod Do. Angelica vſa eſt his verbis, & promittit, quod de cætero nihil plus petet de bonis, & hæreditate dicti eius patris: quæ ſane verba ſignificant, eſſe renuntiatum etiam iuri petendi ſupplementum legitimæ. Nam etſi contro-
13 uerſa ſit illa aſſertio † Caſtrenſ. in d. l. ſi quando. §. & generaliter. col.
14 2. verſ. ſed quid ſi diceret. C. de inoff. teſt. cum dixit, quod ſi filius †
promittit plus non petere, excluditur à ſupplemento legitimæ. & ſi ergo controuerſa ſit hæc opinio, cum diſſentiant Baldus in d. §. & generaliter. Guid. Papa. q. 93. Angel. Aret. §. tam autem, in fin. inſti. de inoff. teſta. & Ruin. conſilio 56. num. 8. verſi. oportet ergo. & conſi.
15 60. n. 4. lib. 2. attamen cum † filius promiſit nihil plus petere, omnino excluditur ab omni ſupplemento legitimæ. Cum illa vniuerſalis negatiua totum neget. Ita in ſpecie Ruin. conſil. 97. numer. 7.
16 verſi. ſecundo reſpondetur lib. 2. cum reſpondit, quod ſi † filia, acceptata dote relicta, promiſit aliquid nõ petere de ſubſtantia pa-
17 tris, excluditur etiam à legitima, cum dictio † aliquid referatur ad totum & quamlibet minimam eius partem, clem. 1. de foro compet. Adda Decium in l. cum quid numer. 1. ff. ſi cert. pet. Ita etiam ſubiungit
18 Ruin. dict. conſi. 97. nu. 7. verſi. tertio dicitur lib. 1 † filiam pariter excludi ab hac legitima & eius ſupplemento, ſi promiſit, non petere aliquid de cuncta ſubſtantia patris. Ea ratione, quia illa verba, cuncta ſubſtantia, vniuerſalia ſunt & idem operãtur, ac ſi ſpecialiter legitimæ fuiſſet renuntiatum. Eſt ergo idem à fortiori dicendum in caſu noſtro, in quo adeſt dictio, nihil, quæ plus operatur quam affirmatiua, iuxta l. hoc genus vbi gl. ff. de condi. & demonſt. cum ſimilibus.

Quinto huc ſpectat, quod D. Angelica dixit & proteſtata eſt in
19 ea renuntiatione, quod etiam † renuntiabat omnibus iuribus dicendi generalem renuntiationem non valere, niſi ſpecialiter & nominatim renuntiauerit. Quæ ſane renũtiationis clauſula operatur hunc effectum, vt cenſeatur renontiatum diſpoſitioni, dict. l. ſi quando §. & generaliter C. de inoffi. teſtam. quæ (: vt diximus:) ita fuit conſtitutum. Ita declarat in ſpecie Soc. Iun. conſ. 136. num. 22. lib. 1. Cuius quidem doctrina confirmatur ex ſententia Baldi in l. omnes num. 2. C. de præſcript. triginta vel quadraginta anno. & ibidem Angel. cum ſcribunt, quod clauſula hæc, Non obſtantibus quibuſcunque legibus & ſtatutis in contrarium facientibus, de quibus eſſet facienda ſpecialis expreſſa & nominatim mentio, &c. idem operatur, ac ſi ſpecialiter nominatim & ſingulariter leges & iura illa omnia fuiſſent ibidem relata & enumerata. Et Baldum ac Angel. ſecuti ſunt Iaſon. in l. vltima, in fine C. ſi contra ius, vel vtil. publ. Goz. conſ. 4. num. 12. & conſ. 25. num. 13. Parſ. conſ. 11. num. 6. lib. 4. Soc. Iun. conſ. 82. num. 28. lib. 2. Cran. conſ. 126. num. 8. & Gram. deciſ. 69. num. 66. Eſt verum, quod Boc q. 3. nu. 10. in ſpecie de re hac noſtra verba
20 faciens ait, Baldi & Angeli traditionem ſolum procedere † in diſpoſitione legis, vel principis, quæ legis vim obtinet: ſecus in diſpoſitione & actu priuatæ perſonæ, vt contrahentium, & ita declaraſſe ait Angelum in l. ſed & ſi quis §. quæſitum in fi. ff. ſi quis cautio. & cum eo Iaſon. ibi & Rub. num. 20. Idem Iaſ. in l. 1. numero vigeſimotertio ff. ſi quis in ius voc. non ierit. Poteſt tamen hæc argumentatio ſatis defendi ob vim aliorum verborum adhibitorum in hac renuntiatione.]

Sexto maxime aduerſus D. Angelicam vrget, quod quando acceptauit legatum centum coronatorum ſibi à patre in teſtamento relictum, expreſſim iuribus ſuis renuntiando, approbauit & confirmauit teſtamentum ipſum in omnibus & per omnia, vt in eo continetur. Quæ ſane approbatio operatur, vt omnino
21 excluſa ſit à † legitima & eius ſupplemento, cum teſtator, dixerit, quod volebat ipſam D. Angelicam eſſe tacitam & contentam dote ſibi data & illo legato: & quod nihil penitus poſſet de cætero petere ex ſuis bonis & hæreditate. Ita in ſpecie conſuit Ruin. conſil. 56. num. 9. & 10. lib. 2. & Pariſ. conſi. 1. numer. 124. lib. 3. & Rub. conſil. 73. num. 5. & Soc. Iun. conſil. 122. num. 9. in fin. & num. 21. 22. lib. 1. & in eadem facti ſpecie Soc. ni idem conſultus reſpondit Cur. Iun. conſ. 159. num. 6.
22 7. & hoc in caſu, ſcribunt relati doctores, ceſſat diſpoſitio † dict. §. & generaliter, quæ intelligitur eo caſu, quo olim agnitio oneris immediate ex legis diſpoſitione ſequebatur in conſequentiam ex agnitione expreſſa legati in eo teſtamento relicti. Quæ ſane tacita agnitio oneris hodie ceſſat: quia hodie onus reiicitur à lege & à lucro ſeparatur. Sed diuerſum eſt hic, cum ſcilicet filius expreſſe & indiſtincte approbat teſtamentum: quia dicitur totam voluntatem patris approbaſſe, atque ita ex natura verborum dicitur, tam onus quam lucrum atque principaliter agnouiſſe. Ita declarat Ruin. dict. conſil. 56. num. 9. lib. 2. id quod ſimilibus aliorum traditionibus confirmat idem ſenſit Curt. Iun. conſil. 10. col. 1. verſi. etſi quiſpiam.

Septimo confert, quod vbi † renuntiatio á filio facta nil aliud 23
ſignificare & operari poteſt quam remiſſionem atque renuntiationem legitimæ & eius ſupplementi, operari id debet, ita in ſpecie reſpondit Socin. Iun. conſil. 136. numer. 17. & multis ſequent. bus lib. 1. Atqui noſtro in caſu nil aliud operari poteſt quam renuntiationem illam legitimæ. Ergo illa omnino remiſſa cenſetur. Illa minor probatur, quia aut conſideramus ipſius teſtamenti validitatem: & tunc certum eſt, illud valere abſque hac renuntiatione. Hæc ergo renuntiatio nihil quo ad eum effectum operatur. Aut conſideramus ius ipſius filiæ renuntiantis, & tunc certum eſt, illam nullum aliud ius habuiſſe in bonis patris quam ad hanc legitimam conſequendam, vel verius dotem. Cũ ergo iuri ſuo renuntiauerit, de alio intelligi non poteſt quam de hoc ipſo. Et ob id illud dicitur omnino remiſſum ſicut in ſpecie Soc. Iun. d. conſ. 136 nu. 20. lib. 1.

Octauo confirmantur iam relata virtute & ſumma efficacia
adhibiti † iuramenti. Quod ſane iuramentum operatur hoc in 24
caſu, vt renuntiatum ſit diſpoſitioni d. § & generaliter: atque ita quod nulla legitima vel ſupplementum peti poſſit. ita in ſpecie ſcribunt Roman. in l. 1. §. ſi quis ita numero vigeſimo tertio de verbo. obligat. Alex. conſ. 181. numero quarto libro quinto. Iaſ. in d. l. ſi quando §. & generaliter num. 5 C. de inoffi. teſtamen. idem conſil. 207. numero tertio libr. 2. Ruin. conſ. 97. numer. 6. libr. 1. Dec. conſil. 26. num. 3. Rub. conſil. 43. numer. 14. & conſil. 73. numero quinta Goz. conſil. 69 numer. 19. Natta in repet. cap. quamuis numer. 20. verſic. aduerto tamen de pactis in 6. & ibidem clarius Did. part. 3. §. 3. numer. 3. Rip. libro tertio reſponſo cap. 5. in fin. & cap. 10. numero quarto Pariſ. conſ. 1. numer. 103. libr. 3. Socinus Iun. conſ. 136. numero vigeſimo quinto libro primo & conſ. 50 numer. 10. & num. 14. 15. lib. 2. Gulιel. Benedict. in cap. Rainut. in verbo in eodem teſtamento relinquens il primo num. 130. de teſtam. Tiraq. in repe. l. ſi vnquam in præfat. numer. 139. C. de reuoc. dona. et ſi ibidem nume. 153. dubitet. Non ignoro tamen permultos ab hac opinione diſſentire, aſſerentes nihil prodeſſe hoc in caſu iuramentum. Ita in ſpecie affirmarunt Bald. in rubr. ff. de iureiur. col. pen. verſic. non tamen credo Roman. in l. qui ſuperſtitis in tertia limitat. ff. de acquirend. hæredit. Aret. in l. prima §. ſi quis ita numero decimo ſeptimo col. 4. verſic. Addo dictis de verbo obligat. Affli. in cap. ſi quis inueſtierit numero vigeſimo ſexta de feud. dat. in vim legis tannniſſ. Boer. quæſt. 3. numer. 12. vbi hanc poſteriorem opinionem eſſe communem* aſſerit. Tiraq. in tract. de iure primogen. q. 55. num. 3. Quibus accedunt Guido Papa q. 427. ſi quis filium Curt. Sen. conſ. 76. D. Ludouicus, col. 5. verſ. & per doctrinam Francus in d. cap. quamuis col 4. verſic. fatetur tamen de pactis in ſexta Barb. conſ 55. col. penul. verſi. & ſi quis ſpiam lib. 2. Dec. conſ. 180. num. 6. 7. Bertrand. conſil. 9 num. 8. lib. 1. & conſ. 68. col. pen. lib. 2. Gram. deciſ. 57. num. 27. & deciſ. 102. num. et. 87. Cæterum, ſi recte enumerentur vtrioſque opinionis auctores, conſtat primam illam eſſe magis receptam, & certe eſt æquior noſtro in caſu, in quo conſiderari non poteſt ratio violandi iuramentum hoc, quod ſine diſpendio æternæ ſalutis, ac etiam patrimonij, cuius ſibi debitam partem conſecuta eſt, obſeruari poteſt.

Nono alia ratione omnino excluſa eſt D. Angelica à legitima, vel eius ſupplemento. Nam, ob ſtatutum quo filia dotata excluditur à ſucceſſione paterna, excluditur etiam à legitima, dote ſcilicet conſtituta. Et ideo recipiendo dotem dicitur omnino impedita conſequi † legitimam: cum vel ipſa legis auctoritate ex- 25
cludatur. Ita in ſpecie reſponderunt Ruin. conſil. 31. numer. 13. libr. 2. Iaſon. conſil 221. col. pen. verſic. vnde aduertendum libr. 2 Curt. Iun. conſil 10. col. 1. numero 2. verſic. & ſi quiſpiam & Socin. Iun. conſil. 25. col. vlt. libr. 1. & huius ſententiæ ratio eſt, quod hæc filia ita à ſtatuto excluſa nullam habet legitimam, ſed dotem illã ſolam. Et po-
tuit † ſtatutum filiam illã hac legitima priuare, dote ſcilicet data, 26
quemadmodum relati Doctores ex multorum auctoritate ſcribunt, & retulit plures libr. 2. de arbitr. iudic. caſu 149. numer. 13. Nec hic repugnat doctrina Salyc. in authen. nouiſſima col. pen. C. de inoffi. teſtam. cum dixit, ſtatutum excludens fœminam, non excludere eam à conſecutione legitimæ. Et † Salycet. multi ſecuti ſunt, 27
vt Dec. conſil. 392. numer. 4. Curt. Sen. conſil. 39. col. 3. Quia vno verbo reſpondetur, illam doctrinam poſſe procedere, quando ſtatutum nihil ipſi fœminæ loco legitimæ tribueret: at ſecus cum vult eam congrue dotari, vt hic factum fuit. Ita declarat Ruin. cons.

ſupra

Digitized by Google

ſupra relatis.& idem in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.num.167.170.171.de lib.& poſthu.ita etiam Iaſ.in d.conſil.321.col.vlt.lib.2.

Decimo & vltimo, vel ea ratione ſine controuerſia male ex-
28 perietur D.Angelica, cum † tempore dotis à patre conſtitutæ fuerit congrue dotata ſecundum vires patrimonii tunc exiſtentis; & ideo renuntiatio ei omnino obeſt, ne quid plus conſequatur; *ita clare & in ſpecie reſpondit Alex.conſil.181 numer.3.& num.4. lib.5.* Eſt clara & manifeſta ratio, quia iam ſatis habuit legitimam ſuam,
29 & de † auctis facultatibus nihil ei debetur. *Ita ſcribunt Bal. in l. pactum quod dotali. oppo.6.C.de collatio. Iaſ.in authen. nouiſſima. numero 5 C.de inoffic.teſt.& alios recenſui lib.2. de arbit.iudi.& c.caſu.149.nu.*
30 *18 & in ſpecie.* quod † dos æſtimari debeat congrua iuxta quantitatem patrimonii exiſtentis tempore dotis conſtitutæ, & quod aucto patrimonio, dos non debeat augeri, affirmarũt Bal.*in auth. res quæ. nu.16.C.commu. de lega. Rui.in l.Gallus § & quid ſi tantum. n. 174.de lib.& poſthum. & alios multos retuli d.caſu 149 nu.16.* eſt ergo quod cõcludamus, D. Angelicam nil penitus ex bonis his paternis conſequi poſſe.

Non obſtant nunc in contrarium adducta. Ad primum reſpondeo, hic non adfuiſſe ſolam ſimplicem renuntiationem generalem, ſed ſpecialem, vt iam multis demonſtrauimus. Præterea & ſecundo hic facta fuit renuntiatio tempore, quo pater viuebat atq; ita eo tempore quo nullum ius erat quæſitum filiæ: ſecus eſt in caſu *d.§.& generaliter.vt dixi ſupra ſuo loco.*

31 Non obſtat ſecundum, quia reſpõdeo doctrinam † Caſtrenſis *d.conſ.73.* procedere cum dos loco legitimæ ſuccedit: quæ quidem legitima cum non cenſeatur ſimplici renuntiatione remiſſa *d.§.& ſi generaliter,* pari ratione nec dos ipſa. ita declarat ipſemet Caſtren.*conſ.44.ſubſtitutio prædicta facta Antonio in fi. lib.2.* At nos eo in caſu verſamur cum dos loco legitimæ non eſt, ex quo eſt à ſtatuto hæc filia excluſa, vt dictum fuit ſupra. *Ita ſenſit Comenſ.d.conſ.188.quem ſecuti ſunt Rui.d. conſ.51.nu.13.lib.3.& Dec.conſ. 505.nu.6.* Præterea & tertio, admiſſo, quod dos hæc loco legitimæ ſit, dicendum adhuc eſt, illam eſſe remiſſã quemadmodum, & ipſa legitima diceretur remiſſa ex tam ſpeciali, iurata, & geminata renuntiatione. Et ita iuris eſſe concludo.

Iac.Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 *Pontifex mandans prouideri de beneficio certi valoris, non poteſt prouideri de beneficio minoris valoris, etiam volente eo, cui prouidendum eſt.*
2 *Minor ſumma maiori ineſt.*
3 *Regulæ inhærendum eſt donec fallentiæ caſus oſtendatur.*
4 *Diſpoſitum illud dicitur, de quo ſi Papa, vel concedens eſſet interrogatus, ita reſpondiſſet.*
5 *Argumentum de toto ad partem, eadem ſubſiſtente ratione, valet.*
6 *Penſionarius æquiparatur vſufructuario.*
7 *Inſtitutio facta ſub tali conditione, valet etiam pro illa parte pro qua adimpleta fuit conditio licet non in totum.*
8 *Hoc tamen procedit quando conditio appoſita eſt facto diuiduo.*
9 *Intell. c.ſi plures ad c.ſi cui de non ſacerdotali.§.ſi.d. præben.in 6.& num.ſeq*
10 *Mandati fines diligenter ſunt obſeruandi.*
11 *Diſpenſatio eſt ſtrictiſſimæ interpretationis, ideo in hac materia non valet argumentum de maiori ad minus.*
12 *Penſiones clericis ratione alimentorum dari ſolent.*
13 *Alimentorum cauſa eſt fauorabilis, & pia.*
14 *Beneficia tenuia non dantur viris magnis & diuitibus, ſed pauperibus reſeruantur.*

FACTI SPECIES.

Pontifex Maximus penſionem quatuorcentum coronatorum conſtituit Reuerendo admodum Domino Hieronymo Lipamano Abbati Oſſarenſi ſuper redditibus Epiſcopatus Veronæ. Quam tamen penſionem voluit D.N. Beatiſſimus ſolui, & præſtari cum tot vacabunt penſiones ex his, quæ nunc præſtantur, quæ eius ſumma ſint modo vacant penſiones pro ſumma ducentorum coronatorum. Ambigitur, an pro ea portione penſio præſtanda ſit?

CONSILIVM LXXII.

Initium à Domino.

REM hanc pro viribus in pauca conferam, ſiquidem accepi hæc tractari coram viris ampliſſimis, ſimulque doctiſſimis, quibus breuitas ſummopere placet. Dicendum itaque videbatur, penſionem perſoluendam non eſſe. Primo, quia ſub cõditione, vel ſaltem ſub die conceſſa videtur nempe cum vacabũt tot penſiones; quę ſummã quadringẽtorũ coronatorũ conficiãt, at dies hęc adhuc nõ ceſſit, nõ ergo debetur *l.cedere diẽ, de verbo.ſig.*

Secundo ex cap. *ſi cui de non ſacerdotali. §. vlt.de præben.in 6.* quo ſtatutum eſt, quod ſi Pontifex † mandat prouideri de beneficio 1
certi valoris, non poteſt prouideri de beneficio minoris valoris, etiam volente eo, cui prouidendum eſt. ita hic non erit forte ſatisfactum conſtitutioni Pontificis, qui de ſumma quadringentorum coronatorum, non autem de minori, eam penſionem præſtari voluit. Huc ſpectare videtur, quod decidit Rota *deciſ.73.de reſ.ep.in nouis, & deciſ.14. de præben.in nouis.* nempe mandatum de prouidendo de beneficio maiori, non impleri ſi de minori prouideatur Conferre videtur & tex.*c.quamuis de præben.in 6.* & quod tradit Gigas de penſio.*q.18.numer.5.* dum inquit, diſpenſatum ad beneficium non poſſe conſequi penſionem; & ſi quid minus ſit, & eo loci alia recenſet. quibus oſtendit diſpenſatum ad maiora beneficia, non poſſe conſequi minora Cæterum, re diligentius perpenſa contrarium verius opinor, nempe penſionẽ præſtandam eſſe pro ea portione quæ hodie vacat.

Primo adducor ea ratione. quia ſi voluit Pontifex pro maiori ſumma penſionẽ præſtari, ergo & pro minori Siquidem ex ſermonis proprietate minor † ſumma maiori ineſt. *ita cenſent omnes* 2
in l.1.§ ſi ſtip. Lenti, de verb.obl. vbi Alex.num.2 Iaſ. num. 8.& Gollaui. num. 14. ſcribunt ita ſenſiſſe omnes. Erit itaque huic regulæ † in- 3
hærendum, donec fallentiæ caſus oſtendatur, *vt ſcribit Bart. in l.4. nu.1.in fi ff.ſi quis in ius voca. non ierit.& Dec.in l.1.num.7 de regu.iur.cæteros ſciens prætereo.*

Secundo confirmatur à mente veriſimili Pontificis, qui dum conceſſit maiorem ſummam, conceſſiſſet & hanc minorem ſi crediſſet caſum ita futurum, & vere credendum eſt, quod ſi hac de re interrogatus fuiſſet, ita reſpondiſſet. pro diſpoſito † itaq; 4
habendum eſt iuxta *gl.l.tale pactum.§.1 ff.de pact. & in ſpecie prouiſionis beneficij (:quod ſortium eſt:) reſpondit Gemin. conſil 111.iſtud dubium, col.2.* inquit ille quod reputatus idoneus ad maiora, idoneus etiam habitus dicitur ad minora. *iuxta cap.ſcriptum, de electio.*

Tertio confert argumentum † de toto ad partem, quod pro- 5
cedit maxime cum eadem ratio ſubeſt. *l. quæ de tota, de rei vind.c. maioribus de præben. quo argumenti genere vtitur in his Gigas de penſio.q.18.in fi.* dum ſcribit, idoneum in retinendo beneficium, eſſe pariter idoneum, ſi illi renuntiando ex eo penſionem retinet.

Quarto illud certum eſt, penſionarium † vſufructuario æqui- 6
parari *ita ſcribunt Caccialupus de penſio qu. 25. numer. 4. & Gigas de penſio.q.38 num. 2.* at vbi vſusfructus † relictus eſt. donec totum 7
quid ſolutum fuerit ab hæredibus; ſi hæredum vnus pro parte ſoluit, pro ea parte vſusfructus ceſſat. *l. cui vſus fructus legatus ff.de vſufr.lega.* quo textu vere diffinitur, conditionem, quæ alioqui ſpecifice eſt implenda, pro parte impleri poſſe: & pro ea parte ceſſare conditionatum. ita hic, conceſſa penſione ea ſub conditione ſeu die, vel qualitate, cum vacabit ſumma 400. coronatorum, pro ea parte, quæ vacat, præſtanda eſt. Nec expectandum erit, quod ſpecifice impleri poſſit.

Vltimo confirmatur quod mox dixi, quia ſi ſpectandum eſſet, quod ſpecifice & ad vnguem (:vt dici ſolet:) cõditio hæc impleri deberet, vix vnquam præſtaretur penſio: nam, ſi penſiones maioris ſummæ vacarent, adhuc diceret grauatus non eſſe conditioni ſatisfactum, & ob id non eſſe præſtandam; quia non vacant penſionales illius ſummę ſed maioris: quod dictu valde abſurdũ eſt. Non aduerſantur nunc in oppoſitũ adducta; in quorũ diſſolutione omnis verſatur labor, primũ nõ obſtat, quia admiſſo, hanc eſſe conditionem, † vel diem, attamen quia adiecta eſt 8
facto diuiduo pro ea parte debetur, pro qua cõditio & dies venit. *d.l.cui vſuſfructus. & ibi annotauit Bar.n.4.* qui & illud ſubiũgit, quod vbi implemẽtũ conditionis pro parte vtilitatẽ adfert pro ea parte dicit illi ſatisfactũ, diuerſum quidẽ eſſet, ſi cõditio facto indiuiduo fuiſſet adiecta, *vt præcitato loco annotauit Bart. & cũ eo ſun*

Digitized by Google

ferunt Rui.conſi.27.num.2.libro 4.Soc.Sen. conſilio 125.num. 15.libro 4. Boer.q.751.& Alc.reſp.739.Non obſtat ſecundum,quod maius dubium habere videtur. Nam ille canon c. ſi cui de non ſacerdotali, plures habet ſenſus & intellectus,quos etiam ſi approbamus. de
9 monſtratur illum ad rem noſtram nihil pertinere. Primus † eſt intellectus,quod ibi agitur de mãdato à ſuperiore inferiori facto
10 cuius quidem mandati † fines diligenter obſeruandi ſunt. l. diligenter.ff.mand.nec pinguius impleri debet, quemadmodũ multorum exemplis atque auctoritatibus probaui in commentarijs de arbitrariis iudicũ.lib.2 caſu.201.ita in ſpecie d. c.ſi cui de non ſacerdotali.intellexit Dec.in c.quia in tantum. num. 10. in fi. de praben. & in l.non debet cui.num.7.de reg.iuris. & vere idem ſenſit Crotus in l.1 ſi ſtipulanti.numer.9.in fi.de verb.oblig. Confirmatur auctoritate Rotæ deciſ. 37.de reſcrip.in nouis,quæ decidit,tantam gratiam non tribui cum à Pontifice mandatum eſt prouideri:quam cum ipſe prouidet.in caſu autem noſtro ipſemet Pontifex penſionem conſtituit non ergo erit illa regulanda mandatorum regula. Nec aduerſatur quod Iaſ.& Soc.in d.l.1 ſi ſtipulanti, de verb.oblig. ille num. 9. verſi.4. notab.iſte numer. 4. ab hoc intellectu recedant: quia & in mandatis maiori ſummæ ineſt minor.l. rogatus ff. mand. & l. cum alter.C. de fideiuſſ.Secundus eſt intellectus,quod in eo capit ſi.cui de non ſa-
11 cerdotali. agitur de diſpenſatione, quæ † cum ſtrictiſſimæ interpretationis ſit efficit; ne maiore conceſſo; cenſeatur conceſſum quod minus eſt. ita receptum hunc eſſe à Doctoribus ſenſum ſcribit Dec.d.c.quia in tantum. num 6.de praben. & confert quod reſpondit Oldra.in conſil. 215.col.3. verſic.& hoc plenius dum ait, in diſpenſationibus non licere argumentari de maiori ad minus, vt diſpenſatus in eo quod eſt plus,cẽſeatur & in eo diſpenſatus quod eſt minus. Hinc.poſt alios,ſcribit Gigas de penſionib. q.18.quod diſpenſatus ad beneficium, non poteſt conſequi penſionem, & ſi quid minus ſit, ob diſpenſationis odium. & in ſpecie hac noſtra ita d.c.ſi cui de non ſacerdotali, intellexerunt Aret.in l. quicquid aſtringendæ,in fi. de verb oblig.Fel.in ca.cauſam quæ. num.7.de reſcript. Iaſ.d. l.1.§ ſtipulanti.num 9.& ibi Soc.num.4. verſi.& textus. Crotus num.8. & Coraſius num.24.de verbo oblig.At in caſu noſtro non verſamur in diſpenſatione. quia ſatis habilis erat, vt eſt hic clericus,cui de penſione, prouiſum eſt. Nec eſt hæc conceſſio odioſa & ſtrictæ
12 interpretationis, vt eſt diſpenſatio. Si quidem penſio † alimentorum cauſa dari ſolet. vt tradit Gigas de penſio.quæſtio 31.numer. 20
13 alimentorum † vero cauſam fauorabilem eſſe ignorat nemo. Deci.conſ.72.colum. 2.& alimentorũ cauſam piam eſſe reſpondit Craue.conſi.199 num.10.poſt Bartol.l.alio ff.de alim. & cibar.legat. Quo circa ſcriptum reliquit Crotus in d.l.1.§.ſi ſtipulanti nume. 8.de verb. obl.diſpoſitionẽ d. c.ſi cui de nõ ſacerdotali. non procedere cum caſus eſt fauorabilis, id quod prius cenſuit eo loci Soc. numero 4. verſic. & textus. Verum quia à ſecundo hoc intellecto recedunt Dec.d.c.quia in tantum.numer.6.de praben. & Alcia d. §. ſi ſtipulanti. numero 24.verſicul.ſed etiam iſta, ob id & tertium intellectum referam. quem ſi approbauimus adhuc res erit clara ad fauorem huius penſionarii. Tertius itaque intellectus.d.cap.ſi cui de non ſacerdotali, eſt quod ibi duo illa beneficia vnum maioris, aliud minoris valoris,duæ diſtinctæ beneficiorum ſpecies cenſentur.vere enim beneficium parui valoris qualitate ſeu ſpecie à beneficio magni valoris, differt. Nã Pontifex Max. nõ leuẽ differentiã inter conceſſionem beneficii maioris & minoris valoris facit: cum ex qualitate perſonarum modo beneficium maioris valoris
14 modo minoris conferat. Nec enim viris † magnis & diuitibus confert beneficia tenuia, quæ pauperibus reſeruari ſolent. c.ad aures de reſ. quo loci Abb. num.4.Dec.num. 10. verſi ſecunda concluſio. Ripa.num. 27. & Bero.num. 125. ſcribunt valorem beneficii ob id eſſe in impetratione exprimẽdum quia ex illius quantitate poſſet Pontifex à ſucceſſione retrahi. Hac ergo ratione factum eſt, vt Pontifex Max mandans prouideri de beneficio tanti valoris, non intelligatur mandare de beneficio minoris valoris, quod forte illi cui prouideri vult non conuenit. Hunc ſenſum probarunt Gem. Anch. & Francus ibi. in d.c. ſi. cui de non ſacerdotali. Bald.in l.diem proferre. §.ſi plures ff.de recep.arbitr. Dec.in cap.conſtitutum.numer.3.prope medium de reſcri. Galbaula in l. 1.§.ſi ſtipulanti. num.15.de verbo.oblig.idem placuit Soc.Iun. in l. 4.§ Cato. n.63. de verb. oblig. & Didaco Couarr.lib.1.var.reſol.c.vlt.num.7. verſ.ſolet tamen. & præter eos idem ſenſit Gem.conſil.107. Super primo dubio.col. 2.verſicul. Non obſtat ratio.& forte hoc illud eſt,quod dicere voluit Rota deciſ.4.numer.7.de reſcrip.in nouis.id eſſe in caſu d.c.ſi cui de non ſacerd. quia taxationis cauſa illa ſumma adhibita eſt,cum aliud ſit beneficium vnius taxationis, aliud alterius. Rotam ſecuti ſunt Gemin. conſil.111. Iſtud dubium,verſi. nec obſtat ſecundũ eos.& Ioan.Staphileus de literis gratiæ.& iuſtitiæ, tit. de modo impetrandi.numero 17.ſi ergo Pontifex Max.non ſe reſtringendo ad certam ſpeciem, dicit, illi prouideas de aliqua præbenda centum aureorum:& præbendam minoris valoris vacantem confert.valet collatio:& hoc caſu non procedit d. c.ſi cui. In caſu noſtro ceſſat hæc ratio,cum penſio eiuſdem qualitatis ſit,& tam ad vnam portionem, quam ad aliam penſionarius iſte idoneus eſt. Nec ad certam ſpeciem Pontifex Max ſe reſtrinxit. Huic intellectui non aduerſatur quod ſcribit Alc.d.§.ſi ſtipulanti.numer.24.verſicul.ſed tamen iſta.dum ait, hunc ſenſum eſſe aduerſus verba d. cap. ſi cui de non ſacerdotali, vbi Pontifex Max.generaliter dixerat, debere prouideri tali de tali præbenda certi valoris, nec in ſpecie præbendam expreſſerat, vnde non eſt aliqua differentia in qualitate;ſecus ſi concedens applicuiſſet animum ad certam ſpeciem. Reſpondeo, quod imo Pontifex ibi de certa ſpecie intellexit. ex valoris deſignatione. Nam aliquid expreſſum † eſſe dicitur per relationem ad aliud. l. vbi 15
autem.§.illud. de verbo oblig late Dec.l.certum. numer. 3.ff.ſi cert.pet. Pulchre Rui.conſil.165.num. 8.libr. 2. & Tiraq. de leg.connub. gloſſ. 5. numer. 187. Accedit, Alciato hoc deferendum non eſſe, cum in ea opinione ſolus ſit. Non obſtat illa doctrina Gigantis d.qu. 18. num. 5. quia reſpondi ſupra loqui in diſputatione odioſa nos vero in prouiſione fauorabili. Quare concludo hanc penſionis portionem huic penſionario deberi.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIA.

1 Solemnitates quæ requiruntur in alienatione rei Eccleſiæ,requiruntur in tranſactione.
2 Immobilia Eccleſiæ non poſſunt alienari abſq; conſenſu Capituli, & Prælati.
3 Tranſactio de re Eccleſiæ quomodo fieri debeat cum conſenſu Capituli.
4 Indefinita an æquipolleat vniuerſali, cum actus fieri debet ab vniuerſitate.
5 Actus in continenti factus poſt tranſactionem illi ineſſe dicitur.
6 Etiam ad vtilitatem tertij.num.21.
Ratam habere emtionem quis dicitur, qui illius pretium ſibi numerari petit.
7 In alienatione,ſeu tranſactione rei Eccleſiæ, cum conſenſu Capituli facta, an requiratur vt ſinguli Canonici, qui Capitulo interuenerunt, ſint nominati, vel ſufficiat dicere Decanus cum Canonicis.
8 Prælatus Abbas, vel Epiſcopus an poſſit tranſigere ſine conſenſu Capituli ſuper rebus cuius dominium, vel poſſeſſio non eſt plene, ac perfecte ſuæ eccleſiæ acquiſitum,atq; incorporatum.
9 Prælatus ſolus donare poteſt noualia, quæ in ſua diœceſi oriuntur, cũ Eccleſiæ perfecte acquiſita non ſint.
10 Item & repudiare legatum rei immobilis factum Eccleſiæ.
11 Legati dominium recta via in legatarium tranſire dicitur.
12 Et quid in fratribus mendicantibus.
13 Monachi mendicantes, magis tenentur obſeruare pacta, & tranſactiones,quam alij,& qua ratione. num.ſeq.& nume.27.
14 Tranſactio licet vitioſa ſit, tamen purgatur, ſi fuerit obſeruata per multum tempus à partibus.
15 Alienatio bonorum religioſorum.qui non poſſunt immobilia poſſidere, non requirit aliquam ſolemnitatem.
16 Indefinita in ſolis probationibus non æquipollet vniuerſali.
17 Actus confirmatorij,qui ſequuntur actum factum,declarant mentem agentis.
18 Dictio,alij,ad vniuerſitatem ex communi referri ſolet.
17 Periculum vbi maius eſt,ibi melius,& tutius prouidendum eſt.
20 Præſentia virorum bonorum excludit omnem ſuſpicionem, atque fraudem contractus.
21 Præſumitur quilibet vir bonus, & quod omni diligentia ſuum officium exerceat,alioqui mortaliter peccare diceretur.
22 Mutuans pecuniam Eccleſiæ quomodo probare poſſit pecunias verſas eſſe in vtilitatem Eccleſiæ.
23 Scientia naturæ inſtrumenti vel tranſactionis,quomodo cognoſcatur in contrahente,vel tranſigente.
24 Dictio,vt ſupra cuius ſit naturæ.
25 Scientia vnius partis negotij,arguit ſcientiam totius.
26 Scientia præſumitur ex vicinitate temporis & loci.

CONSI-

CONSILIVM LXXIII.

Initium à Domino.

QVæ ſubtili ac perelegantí motiuo excitata eſt du-
bitatio aduerſus Reuerẽdas Moniales ſanctæ He-
lenę, me non parum dubium, atque ancipitem, vt
contra eas ſentirem, reddidit. Vera ſiquidem eſt
1 Doctorum ſententia, ſolemnitatem † illam, quæ
in alienatione bonorum eccleſię neceſſaria eſt, in tranſa-
ctione de eiſdem eccleſię rebus requiri: *quemadmodum annotarunt*
Bald. in l. 1. C. ſi aduerſus tranſac. & Ioan. Baptiſt. à S. Seuer. in tract. de
2 *tranſact. quaſt. 3. & quaſtio. 8* in alienatione † autem immobilium
eccleſię requiritur conſenſus Capituli, ac prælati. *cap. nullam. 19*
quaſt. 2. & cap. in venditio. 17 qu. 4. Abbas cap. quanto. de his qua fiunt à
Prælato ſine conſ. cap. Bald. auth. hoc ius porrectum. numer. 3. in fi. C. de
ſacroſanct. eccleſ. atq; ita reſponderunt Soc. Sen. conſ. 35. col. 4. verſ. 7. vi-
detur. lib. 1. & Rom. conſil. 157. col. 1. lib. 1. omnes in cap. 1 de rebus eccleſ.
non alienand. & Bertach. tractat. de epiſcop. libro 4. par. 4. numero 104.
ſed in caſu noſtro non probatur, quod voluntate, atque conſen-
ſu totius capituli facta ſit tranſactio: & per conſequens alienatio
per Reuerendas Moniales ſanctæ Claræ in ipſas Moniales S He-
lenæ: quandoquidem ſolum in tranſactionis inſtrumento legi-
tur, quod Dom. Abbatiſſa cum monialibus tranſegit: quæ ſane
verba cum monialibus indeſinita ſunt, quæ hoc in caſu vniuer-
ſali non æquipollent: & per conſequens non ſufficiunt. Nam fi-
eri poteſt, quod duæ, vel tres tantum conſenſerint: atq; ita con-
tra aliarum voluntatem monaſterio detrimentum attulerint.
quemadmodum ſcripſerunt Abb. in d. c. quanto. num. 7. de his, qua fiunt
à prala. ſine conſ. cap. Oldra. cõſ. 100. verſi. tertio omnibus. Feder. de Se-
nis conſil. 94. Ripa in c. cum. M. Ferrar. num. 11 de Conſt. Cran. tract. de an-
tiq. tempo. part. 3. & Andreas ab Exea. cap. cum omnes. num 2. de conſtit.
3 qui vno ore affirmare videntur, non ſufficere † ſi ita ſimpliciter;
& indefinite dicatur Moniales, Canonici, Decuriones tranſege-
runt. Idem etiam ſi per collectiuam eſt dictum, Capitulum trãſ-
egit, cum (: vt in motiuo dicitur:) nec collectiua vniuerſali æqui-
polleat. His accedunt alii permulti relati à Didaco Couar. *lib. 1*
var. reſol. cap. 13 num. 9. verſi. vndecimo ex his. quibus ego addo Iaſ. conſil.
13. colum. 5 verſi. praterea & ſecundo. lib. 3 Marſi. ſing. 171. Andin ſtiCur.
Iun. conſil 17. num. 14. & Gramm. voto. 26. num. 3. qui clare affirmant,
non ſufficere ſi dicitur Canonici conſenſerunt: cum in probati-
onibus fiendis indefinita vniuerſali non æquipolleat. Cæterum,
re ipſa diligenti atque accurato ſtudio perpenſa, contrarium ve-
rius eſſe opinor; nempe tranſactionem hanc validam eſſe & viri-
bus ſuis ſubſiſtere, quod multis, atque ſolidis rationibus demon-
ſtrari ita poſſe opinor.

Primo quia dum dicitur à monialibus tranſactum, intelligi-
4 tur à monialibus hoc eſt ab omnibus. Nam regulariter † indefi-
nita vniuerſali æquipollet. *l. ſi pluribus. vbi Bartol. de leg. 2. late omnes*
in l. 2 ff. de libero & poſthumo. & in ſpecie cum actus fieri debet ab
vniuerſitate, vt puta à Capitulo Canonicorum, ſi ſcriptum repe-
ritur, à Canonicis ita factum ſufficit quia, vt actus valeat, inter-
pretatio ſit, à Canonicis, à Capitulo & tota vniuerſitate, *ita affir-*
marunt And. Barb. in c. requiſiſti, de teſta. Dec. in d. cap. cum omnes. 2. lect
numero 1. verſi. ſecundo in alia. & ibi Andr. ab. Exea. numero 1. qui in
contrarium allegatur, ſcribit aſſertionem hanc veram eſſe. eiuſdemque o-
pinionis citat Dec. conſilio 61. numer. 2. verſicul. vlt. non obſtat. Idem
ſenſerunt alii permulti, quos infra referam, dum differentiam
conſtituunt inter actus validatem & illius probationem. Nam,
quantum in ſe actus validus eſt: & licet deficere videatur proba-
tio, quod ſcilicet tota vniuerſitas nõ conſenſerit, aliunde proba-
tiones, ſi exſtant, ſumi poſſunt. In caſu noſtro conſenſus omnium
monialium Sanctæ Claræ ex aliis actibus probatur, vt mox ſubii-
ciam, ſufficere ergo debet.

Secundo, quod omnium Monialium S. Claræ conſenſus in
hac tranſactione intereeſſerit, vel ex eo demonſtratur, quod ſta-
tim atque incontinẽti ipſęmet Moniales, ex pecuniis ſibi à Mo-
nialibus S. Helenæ numeratis, ſe liberarũt, ac (: vt dicitur:) franca-
uerunt à præſtatione libelli, qua tenebantur erga Bernardinum
de Surdis & in eo francationis inſtrumento proteſtatæ ſunt, has
pecunias eſſe ex pecuniis à Monialibus S. Helenę numeratis. cuĩ
5 quidem actus † incontinenti poſt tranſactionem factus illi ineſ-
ſe dicitur. *l. lecta. verſic. dicebam. ff. ſi certum pet. omnes. l. petens. C. de*
pactis. Hic ergo liberationis atque francationis actus qui ſemper
ab his Monialibus S. Claræ legitimus habitus eſt, cõfirmat ipſam
tranſactionem: quia ſi aliter diceremus ſequeretur, quod ex ſuis
pecuniis hæ Moniales S. Claræ non affrancaſſent libellum: ſed
ex pecuniis Monialium S. Helenæ cuius contrarium ipſæ Mo-
niales S. Claræ, ex tam longa illius francationis obſeruatione fa-
tentur. cum igitur pretium & ſummam illam in tranſactione nu-
meratam acceptauerint hæ Moniales S. Claræ, & hodie adhuc
illum francationis actum approbent, per conſequens ratam ha
bere dicuntur tranſactionem: ſi quidem verum eſt, illum † em- 6
ptionem ratam habere, qui illius pretium ſibi numerari petit. *l. li-*
bert. § 1. ff. de lib. cauſ. Calc. conſi 22. in fi. & Cra. conſilio 155. numer. 5.
quos ſecutus ſum in comment. de recuper. poſſ. Remed. 15. numero 123. quo
loci & alia his ſimilia, quibus tacite actus ratihabitio inducitur,
congeſſi.

Tertio opinor nos non verſari in ea difficultate, quod inde-
finita in probationibus vniuerſali nõ æquipolleat, cũ verba hu-
ius tranſactionis non indefinite; ſed collectiue concepta ſint. *ita*
ſcribit Dida. d. cap 13 num. 9. verſic. vndecimo, ex his in fin. dum inquit
ſufficere † ſi dicatur. *Decanus & Canonici* quia collectiua hęc ver- 7
ba ſufficiunt, vt hic. *Abbatiſſa & Moniales.* Et hanc Didaci ſenten-
tiam aperte probat text. *in c. Canonici, de off. ord in 6. vbi Gem. repre-*
hendit ex eo textu Oldr. aliter ſentientem Et cum Gemin. in ſpecie ſent.
Barb. conſi. 18 Difficile eſt. col. 2. verſi. Et iſta ſunt lib. 3.

Quarto admiſſo etiã (: quod fortius eſt.) quod tranſactio hæc
celebrata atq; inita ſit ſola Abbatiſ. S Claræ. opinor tranſactionem
illam non poſſe nunc ad commodum d. monaſterij S Claræ re-
ſcindi. Nam illud certum eſt, & ex his actibus & documentis con-
ſtat has Moniales S. Claræ non fuiſſe in quaſi poſſeſſione illius
annuæ præſtationis alimentorum iuxta ordinationem Reueren-
di Vicarii generalis: nec aliquod prædium eã ob cauſam vel poſ-
ſidebant, vel obligatum habeant. Quo fit, vt tranſigi ſuper ea
cauſa à ſola ipſa Abbatiſſa potuerit. ſiquidem vera eſt Doctorum
ſententia. Prælatum † ſine Capituli conſenſu poſſe tranſigere ſu- 8
per rebus, quarum dominium, vel poſſeſſio non eſt plene atque
perfecte ſuæ Eccleſiæ acquiſitum, atq; (: vt dici ſolet:) incorpo-
ratum. *ita poſt. Abb. in c. 2. & c. ſtatuimus, de tranſact. in ſpecie reſpondit*
Alc. reſp. 17. num. 7. ſecundum impreſſionem Lugdunen. Confirmatur ex
doctri. Bald. in l. Praſes. numer. 6. C. de tranſact. dum docuit, quod
quando res aliqua adhuc non eſt perfecte acquiſita eccleſiæ & illi
incorporata Epiſcopus ſolus, ſine alterius conſenſu & auctori-
tate tranſigere poteſt, & illam aduerſario remittere. *Bald. ſecutus*
eſt ibi Sal. col. 1 verſicu ſed quaramus. & tacite Iaſon ibidem ad fin. idem
ſenſit Ioan Bapt. à S. Seuer. d. tract. de tranſact. q. 7. numero 7. His ac-
cedit quod ſcriptum reliquit Abbas *in cap. tua nuper. in fi. de his qua*
fiunt à prala. ſine conſen. cap. dum ait, Prælatum † ſolum donare poſ- 9
ſe noualia, quæ in ſua diœceſi oriuntur, cum eccleſiæ perfecte
acquiſita non dicantur. Confirmatur à fortiori ex doctrina Fe-
derici de Senis *conſil. 9. Res quadam.* qui reſpondit, Prælatum † ſine 10
alterius conſenſu atque auctoritate potuiſſe repudiare legatum
rei immobilis factum eccleſiæ. & tamen iam ſcimus legati † do- 11
minium recta via in legatarium tranſire. *l. à Titio. ff. de furtis.* Cum
Federico eſt recepta * magis opinio, vt atteſtatur Iaſon. *l. legatum* *
num 39. de leg. 1 qui dum & ipſe eam probat, ſcribit. quod ſecun-
dum Feder. iudicaret & hãc eſſe in iudiciis ſeruandam admonuit
magnæ auctoritatis Iuriſcon. Franc. Aret. *in l. si quis hares num. 9. de*
acqui. har. Hanc quo. ſententiam ſecuti ſunt Anch. conſi. 139. verſ item
etiam aduertendum. Bal. conſ 26. optima allegationes. in fi. lib. 4. vbi re-
ſpondit in fratribus † mendicantibus tranſactione remittenti- 12
bus prædium, quod nunquam poſſederunt. *Barb. conſilio 1 col 2.*
verſ. & eſt diligenter & conſ. 40 col 5. in fi. lib. 1. Fel. in c. quod ſuper his.
numero 5. verſ. fallit ſecundo. de maio. & obed. Dec. in cap. eccleſia Sancta
Maria. nu 53 verſi. tertia concluſio. de conſt. Crauet. conſil. 152. num. 9. &
Rub. conſ. 12. num. 6. in fi. qui Caſtren. & Corn. eiuſdem opinionis recenſet.
Marſi. ſing. 94 Magna eſt.

Quinto, noſtram hanc ſententiam mirum in modum adiu-
uat Ancha. *conſi. 136. Ex conſilio.* qui reſpõdit in ſpecie, quod tranſ-
actio inita inter Moniales ordinis mendicantium & quę de pro-
prio nihil habere poſſunt, quales opinor eſſe has ſanctę Claræ, eſt
obſeruanda: & ſi per eam fuerit ſumma quãdã remiſſa. Et præter
rationem ſupra relatam ex reſponſo Federici de Senis, *d. conſil. 9.*
duabus aliis rationibus, quę maxime caſui noſtro cõueniũt vſus
eſt. Prima quod canones † magis arctant has moniales, quę nihil 13
proprii habere poſſunt, ad pactorum & tranſactionum obſer-
uationem *ex cap vn. de pact. libro 6.* quo, (: ait Ancharanus:) proba-
tur hæc pacta à monialibus his etiam ſine conſenſu & auctorita-
te ſuperioris poſſe celebrari. Secunda ratione vtitur, quod illæ

13 Monisles eam tranſactionem † obſeruanerãt per multos & mul-
tos annos, vt hic vere cõtingit ex qua obſeruatione (:inquit An-
charanus:) omne vitium ſi quod aderat, purgatum dicitur. Con-
firmatur auctoritate Baldi *conſil. 261 optima allegationes. lib. 4. qui*
14 *ex d. cap. vlt. de pactis in 6.* reſpõdit, † eſſe ſpeciale in fratribus men-
dicantibus, vt tranſactiones bona fide, etiam ſi deficiant aliæ ſo-
lemnitates, obſeruentur. Idem quod Acharanus reſpondit Deci.
conſil. 474. num 9.

Sexto ac vltimo, ſi Moniales hæ ſanctæ Claræ immobilis poſ-
ſidere non poſſunt, dicendum eſt, hanc tranſactionem; etiam
quod omnis à iure requiſita ſolemnitas deficeret, eſſe obleruan-
15 dam, ſi quidem † in alienantis bonis religioſorum, qui non poſ-
ſunt immobilia poſſidere, iuris ſolemnitas non videtur neceſſa-
ria. *ita ſcribunt Archid. in cap. de viduis. 27. qui 1. Bald in cap. cum cauſa.
numero 4. de re iud in auth. hoc ius porrectum num. 5. & in auth ſi qua
mulier. numero 6. in fi. C. de ſacroſ. eccleſ. & Fel. in cap. in præſentia. nu.
52. verſiculo tertio ſcias, de proba.* Huic tamen vltimo fundamento
non multum innitor, cum intelligam eaſtire extrauagantem
Pauli, qua differentia hæc ſublata videtur. Quam quidem extra-
uagantem obſeruari ſcribit Bertach. *tract. de Epiſcopo. lib. 4. part. 4
num. 109.*

Non obſtant nunc adducta in ſubtili motiuo, quia iam rela-
16 tis ſatisfactum opinor. Nam illa † procedunt in ſolis probatio-
nibus, in quibus indefinita non æquipollet vniuerſali: ſed hic a-
liunde demonſtratum eſt, ex conſenſu omnium monialium, va-
lidam eſſe tranſactionem. Præterea dixi in illo tranſactionis in-
ſtrumento eſſe dictam, *Abbatiſſa, & moniales, &c.* quæ verba ean-
dem vim habent, quam illa, *omnes moniales: vt in ſpecie affirmat Di-
dac. d. libro 1. var. reſo. cap. 13. numer. 9. verſic. Vndecimo ex his, ad ſi.* qui
ſubiungit, hoc ſufficere, & iudicis arbitrio relinquit: quod ex a-
liis verbis inſtrumenti hoc colligi poſſit. quemadmodũ hic col-
ligitur ex aliis coniecturis ſumtis à ratihabitione tanti temporis
& alio ſecuto effectu. Et cum in hoc, ex Didaci ſententia iudicis
arbitrium verſetur, vt vere in omnibus probationibus verſatur,
quemadmodum ſcripſi in comment. de arbit. iud. lib 2. caſu. 90. ſequitur
iudicem vt virum bonum ſequi debere, quod æquum magis eſt,
& naturali rationi magis cõſentaneum, *vti admonui in eiſdem com-
ment. de arbit. iud. li. 1. qu. 13.* ſed quis vir bonus nõ iudicabit. tranſ-
actionem hanc eſſe conſenſu omnium monialium Sanctæ Cla-
17 ræ celebratam? cum tot actus † confirmatorii ſubſecuti ſint; qui
veram, enixamq; earum voluntatem ratificantem hanc tranſ-
actionem oſtendunt. Atq; ita ſperant Reuerẽdæ Moniales San-
ctæ Helenæ æquiſſima ſententia illuſtriſſimi, atq; Reuerendiſſ. d.
Do. legati Sanctiſſimi Pontificis noſtri, á tanta ſibi illata moleſtia
per Reuerendas Moniales Sanctæ Claræ liberari.

IN EADEM CAVSA.

Reuocantur in dubium ab illuſtriſſimo, atq; Reuerendiſſi-
mo Domino meo coléndiſſ. P. N. Legato, quæ non iam ſatis pri-
dem pro Reuerẽdis Monialibus S. Helenæ ſcripſi Et quanquam
ſint valde ſubtilia, quæ nunc ſunt excogitata; nihilominus opi-
nor pro rei veritate atque iuſtitia poſſe procedere quod iam re-
ſpondi Non enim eſt hæſitandum quin vera ſit Didaci ſententia
d. cap. 13. num. 9. cum deciſio Doctoris in terminis, etiam ſi ſine le-
ge ſit, omnem dubitationem tollat *vt ſcriptum reliquit Gomes.
Hiſpan. in §. atque num. 14. inſt. de actio. ſed quod iure probetur iam dixi
ſupra in 3. illo arg. ex cap. canonici. de offi. ord. in 6. vbi Gemin. quem ſe-
quitur Barba. d. conſil 18. colum. 2. lib. 3.* Nunc vero ratione proba-
tur. Nam haud recte dici poteſt, quod duæ vel tres moniales in
teruenerint, cum Abbatiſſa vt caput, cæteras omnes moniales,
vti ſui integri corporis membra adfuiſſe præſupponat. Nec
enim nomen dignitatis, ſeu magiſtratus obtineret, ſi integer nu-
merus monialium non adeſſet, vt ſi diceremus *præſes & conſiliarij.*
Nã dum præſupponimus illum eſſe eo in loco ſub titulo digni-
tatis, præſupponimus etiam, quod integer conſiliariorum nume-
rus adſit, alioquin iuſtum nomen nõ obtineret. Quod hic ma-
18 xime procedit, cum dicatur, *& aliis monialibus,* quæ dictio *aliis.* †
ex communi ſermone ad vniuerſitatem referri ſolet. vt apud
Ciceronem Officio. primo. Nos autem quantum in vtroque
profecerimus, aliorum ſit iudicium & apud Saluſt. in Catili. *Pars
ingenium, alij corpus exercebant.* Nec commode de duobus, vel tri-
bus dici hoc poteſt. Præterea dum dicitur, quod doctri. Didaci
poſſit procedere; quando aliæ coniecturæ concurrerent: vt pu-
ta, ſi foret dictum, quod ſono campanellæ præmiſſo, vel quod
in loco ſoliti capituli conueniſſent, quia poſſet tunc præſumi

omnes adfuiſſe. Reſpondetur nec aliter in caſu noſtro contigiſ-
ſe, ſi quidem in loco ſolito ad contractuum celebrationem con-
uenerant hæ Moniales ſanctæ Claræ, hoc eſt in parlotorio ipſius
Monaſterii, & ſolitum campanellæ ſonum creditur præceſſiſſe.
cum in inſtrumento affrancationis libelli hoc exprimatur, quod
ſane inſtrumentum refert præcedẽs paulo ante confectum, quæ
qualitas in vno poſita, dicitur & in altero repetita. Eſt enim veri-
ſimilius, & naturali rationi magis conſentaneum quod maior ſo-
lemnitas, & diligentia adhibita fuerit in eo tranſactionis inſtru-
mento, quam in eo affrancationis, ob maius † periculum, nouæ 19
ſcilicet litis, & controuerſiæ. *arg. cap. vbi periculum, de electio. in 6.*
Nec eſt credendum, quod Iuriſconſulti adhibiti teſtes in illis in-
ſtrumentis, & ipſarum monialium protector, qui præſumitur
vir optimus. paſſi fuiſſent fraudem aliquam committi ab Abba-
tiſſa ſancta Claræ in alienatione facta. Solet equidem præſentia
† virorum bonorum omnem ſuſpicionem, omnemque frau- 20
dem excludere, *vt ſcribunt Iaſ. in l. tranſactionem. numer. 1. ex illo tex.
C. de tranſact. Dec. Conſil. 219. colum. vlt. & late. & egregie Marſi. ſingu.
417. præſentia. Alciat. tract. præſum. reg. 1. præſum. 21. & Gram. deciſ.
66. numero 9. cæteros ſciens prætereo.* Accedit, quod ſi contradicen-
di locus conſiderari potuiſſet, certe aderat protector ille qui cõ-
tradixit: cum magna ſit præſumtio † quod quilibet vir bonus ſit. 21
l. merito ff. pro ſocio. & quod ſuum officium ſumma cum diligen-
tia exerceat, *l. 1 ff. de off. Profect. prætor. ſcripſi in comment. de arbitr.
iudic. libro 2. caſu. 40. numer. 10.* alioqui mortaliter peccare dice-
retur, *vt inquit Socin. Sen. conſilio 2. colum. 2. libro 1. & Crauet. conſilio
132. numero 4.* quod nulla ratione dicendum eſt. Præterea, ſi con-
ceditur (: quod vere negari non poteſt;) in inſtrumento affran-
cationis libelli omnes moniales S. Claræ interueniſſe, & illas fuiſ-
ſe proteſtatas, ſe redimere & affrancare cenſum ex pecuniis S.
Helenæ: nonne manifeſta, & apertiſſima ſumitur ratificatio di-
ctæ alienationis? quemadmodum dicebam in ipſo reſponſo. quę
ſane ratio adeo vera, & concludens eſt, vt nullo modo tergi-
uerſari poſſit. & recte dicebam in eo reſponſo, actum in conti-
nenti factum ineſſe cenſeri, etiam ad commodum tertii. *ita in
ſpecie noſtra docuit Ang. in d. §. hoc etiam, col. pen. verſi. ſecundo ſi probat.*
dum inquit quod creditor, qui eccleſiæ mutuo † dedit pecunias 22
ſatis probat pecunias eſſe verſas in vtilitatem eccleſiæ, ſi probat
eccleſiæ adminiſtratores ſtatim, & incontinenti ſoluiſſe debitum
ecce quod ſolutionis actus ſimplex geſtus inter eccleſiã, & illum
creditorem, cui ſoluit eccleſia prodeſt creditori mutuanti, vt ſa-
tis probatum dicatur illas pecunias à ſe mutuo datas fuiſſe, *Idem
quod Ang. ſimil. in caſibus ſcribunt Ripa. in l. ſi ventri. §. eorum. num. 10.
ff. de priuileg. credito. & Tiraq. in tract. de retractu conſang. § 32. gloſſ.
1. numer. 14.* Si ergo ſimplex actus factus incontinenti, cenſetur
ineſſe præcedenti ad commodum tertii; quanto fortius eſt di-
cendum in hoc noſtro, in quo adeſt expreſſa proteſtatio, has pe-
cunias eſſe illas numeratas à monialibus ſanctæ Helenæ. quæ
quidem tute ob id contradixiſſe dicuntur, *vt ſcriptum reliquit
Fabian. de Monte tract. De emt. & vendi. q. 5. princ. num. 107.* Nec hæ-
ſitandum eſt, quin moniales ſanctæ Claræ, dum aſſeruerunt il-
las pecunias eſſe numeratas à monialibus ſanctæ Helenæ, optime
ſciuerint initam tranſactionem vna cum omnibus ſuis qualita-
tibus, ſi quidem ſcientia † ex multis detegitur. Primo, quod in 32
eo affrancationis inſtrumento ita legitur: *dedit, & exburſauit
ſuprascriptos ducatos centum,* quæ referuntur ad præcedens in-
ſtrumentum tranſactionis, in quo fit mentio huius ſummæ. Nec
enim in eo inſtrumento affrancationis, ante illa verba, *ſupra
ſcriptos,* fit mentio bonorum ducatorum centum. Hæc ergo ver-
ba referunt d. inſtrumentum tranſactionis, *vt egregie docuit Bart.
in l. 1. §. hoc edicto. in fi. ff. de poſtul. & cum eo ſenſit Decius. conſilio
313. numero 11. & Rub. conſilio 49. numero 1. Neuiz. conſilio 72. numero
17* Si ergo relatum dicitur illud inſtrumentis tranſactionis, & de
eo facta eſt mentio in hoc inſtrumento affrancationis, ſequi-
tur neceſſario, moniales S. Claræ habuiſſe plenam de eo ſcien-
tiam, *vt tradunt Ang. in l. qui Romæ. § duo fratres. q. 2. de verbo obligat.
Alexand. conſilio 39. numero 6. libro 2. & Crau. conſilio 65. numero 7.*
dum affirmant, ſcientiam inſtrumenti ex eo præſumi, cum de eo
habita eſt aliqua mentio. Præterea & ſecundo legitur in eo in-
ſtrumento affrancationis. ducatos centum habitos à dicto Mo-
naſterio Beatæ Helenæ, vt ſupra: quæ † dictio, vt ſupra ſui natura 42
eſt relatiua præcedentium, *vt in ſpecie de hac dictione, vt ſupra, tra-
dit Dec. conſi. 394. num. 1. & Rub. conſi. 49. num. 1. & conſilio 68. num. 3.*
hic mihi dicatur, ſciuiſſe quidem moniales S. Claræ hanc quali-
tatem, nempe pecunias fuiſſe numeratas à monialibus S. Helenę
non

Digitized by Google

non tamen ſciuiſſe, qua de cauſa. quia dico etiam ſciuiſſe cauſam quia dicitur habitos vt ſupra, id eſt, eo modo, ea de cauſa ſupra re
25 lata, ſcientia † vnius partis negotii arguit ſcientiam totius, *l. non eſt ferendum, ibi Bart. ff. de tranſact. & in terminis reſpondit Cranet. conſil. 74. nu. 2.* ſcientiam quitationis factæ ante quoddam inſtrumentum præſumi etiam inter conficientes ſecundũ inſtrumentum cum coram eiſdem teſtibus, & ab eo notario celebratum eſt, & ſubiicit poſt Baldum *conſil. 295. libro 3.* ſcientiam præſumi
26 † ex vicinitate temporis, vt etiam ex vicinitate loci. & ait non eſſe veriſimile, quod notarius, qui recipit ambo inſtrumẽta ſimul, vnum oſtenderit ſine altero. quod præſertim procedit in caſu iſto, ex qualitate facti, *vt inquit idem Cranet. conſil. 168. numer. 5* & ex qualitate etiam aſſiſtẽtium perſonarum, maxime illius protectoris qui fraudem non eſſet paſſus perpetrari. Et quanquã hæc ſatis ſuperque oſtendunt Moniales ſanctæ Helenæ ius optimum fouere, attamen adhuc dico, verum ac ſolidum eſſe illius fundamentum, quod dicebam, ſolum Abbatiſſam potuiſſe hoc caſu ſine tot ſuis monialibus tranſigere atque alienare hæc bona, quæ non erant adhuc ſuo monaſterio perfecte acquiſita. Nec loquuntur allegati à me Doctores, cum diſtinctæ ſunt menſæ Monialium & Abbatiſſæ. Nam relati a me Doctores in quarto fundamento mei reſponſi, ea ratione mouentur, quod hæc non ſit propriæ alienatio, ex quo nec perfecte quæſitum, & eccleſiæ patrimonio incorporatum non eſt. Nec diſtinguunt, an menſæ ſint communes vel diſtinctæ, *vt clare eſt videre apud Feder. de Senis dict. conſil. nono & Baldum dict. conſi. 261. Optima allegationes libro 4.* dum ipſe reſpondit in fratribus mendicantibus tranſactione remittentibus præ-
27 dium nõdum à ſe perfecte quęſitum. Quod † maxime dicendum eſt in caſu iſto, in quo canones magis arctant moniales ad obſeruationem pactorum, & tranſactionem, *vt dicebat Bald. dict. conſil. 261. & Anchar. dict. conſi. 136.* quæ quidem reſponſa, vti hac in re ſunt egregia, ita vere credo fuiſſe perpenſa ab Illuſtriſſimo & Reuerendo dicto Domino legato, cuius æquitatem, iuſtitiam, fidem, & integritatem hic appellant ſanctæ Helenæ Moniales, & earum nomine ego Illuſtriſſ. atque Reuerendiſſ. Do. ſuæ deditiſſimus.

Iacobus Menochius I. C.

SVMMARIA.

1 *Forenſis variis modis ſumitur.*
2 *Forenſis qui in loco eſt, aliunde tamen oriundus, tenetur ſtatuto ciuitatis habitationis, licet loquatur de ciue.*
3 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari paria ſunt.*
4 *Forenſis proprie ille dicitur, qui & habitatione, & origine forenſis eſt.*
5 *Ciuis qui alibi habitat, an ligetur ſtatutis loci originis.*
6 *Ignorans ſaciens contra ſtatutum contemnere non dicitur, & numero 12.*
7 *Pœna arbitraria tunc imponitur, quia alia à lege diffinita non reperitur.*
8 *Arbitraria pœna an maior eſſe debeat ordinaria, vel æqualis.*
9 *Delinquens ignoranter pœnam non meretur, quia vere delinquere non dicitur.*
10 *Statutum imponens pœnam Prætori non inquirenti de crimine intra certum tempus, intelligitur pœna impoſita Prætori ſcienti non ignoranti.*
11 *Excommunicatus licet dicatur adhærens Pontifici falſo ſe pro Papa gerenti, fallit tamen in ignorante hanc falſitatem.*
12 *Pœna ratione contemptus imponitur.*
13 *Ignarus excommunicatus an dicatur excommunicatus, & petere poſſit abſolutionem.*
14 *Accuſator quale habeat potiſſimum fundamentum ad accuſandum.*
15 *Qualitas fundans intentionem, probari debet ab ipſo allegante*
16 *Ignorantia in dubio præſumitur ad euitandam pœnam corporalem & pecuniariam.*
Forenſis ignorare præſumitur loci ſtatuta & leges.
Et quid ſi in illo loco pluries adfuerit, n. 19.
17 *Ignorantia an probari poſſit per iuramentum.*
Et quid ſi aliqua præſumptio adeſſet in contrarium.
18 *Arma ferre, prohibitum eſt, etiam de iure communi.*
19 *Fallit in ſtatuto.*
20 *Ciuis nouellus qualis dicatur, vt in eo præſumatur ignorantia legum illius ciuitatis.*
21 *Lex generalis et loquens generaliter debet intelligi, vt comprehendat etiam perſonas priuilegiatas.*
Dictio aliàs, quid ſignificet.
22 *Pater recipiens filium bannitum, an, & qua pœna puniatur.*
23 *Paterfam. dicitur ſcire omnia quæ geruntur in domo ſua.*
24 *Furtum non præſumitur factum in domo optimi viri, & optimæ famæ.*
25 *Verba generalia reſtringuntur ad terminos habiles, & intelligenda ſunt, vt ius commune diſponit.*

CONSILIVM LXXIV.

Initium à Domino.

DVBITARI contingit, *an Do. Hippolytus de Laude, qui ſeptem ab hinc annis non in territorio Mantuano, vbi tamen per decennium tum eius patre, qui & nunc illic commoratur, ſed in territorio Brixienſi habitat, inciderit in pœnas edicti Illuſtriſſ. atq; Excellentiſſ. Do. Ducis Mantuæ, quo tormenta bellica, (quos vulgo ſclopos à rota vocant:) grani ſulphurei prohibentur.* Qua quidem in re dicendum opinor, nullo modo in aliquam pœnam incidiſſe. quod ſtatim multis ſolidis rationibus planum faciam. Illud nunc primum ſciendum eſt hoc edictum duplex perſonarum genus prohibere, ne arma hęc deferant ciues ſc. ſeu incolas, & forenſes. De incolis nõ eſt controuerſia: de forenſibus autem eſt dubitatio, qui nam forenſes ſint qui hoc edicto continentur. Variis modis, & pro ſubiecta materia forenſis † ſumitur, ſiquidem primo appellatur forenſis ille, qui & ſi 1
in loco eſt & commoratur, aliunde tamen oriundus eſt, *vti reſpõdit Corn. conſ. 190. num. 6. lib. 4* qui conſuluit hunc haberi pro forenſi quo ad commodum ſtatuti concedentis ciuibus acquirere, *& Corneum ſicuti ſuat Dec. conſ. 312. num. 5. & Soc. Iun. conſ. 37. nu. 19. & conſ. 49. nu. 27. lib. 1.* hic tamen forenſis, quo ad caſum noſtrum non haberetur pro forenſi, ſed † pro ciue, cum illa ratio, qua pro- 2
hibentur ciues arma hæc deferre, prohibeat & hos forenſes. Nam ſi forum in loco habitationis ſortiũtur & ob id ſtatutis illius loci ligantur. Hæc enim duo à pari procedunt, forum † ſortiri, & ſta- 3
tutis ligari, *inquit Paul. Caſtr. in l. omnes populi in fi. de teſt. & tut. & Alexan. conſil. 41. colum. 2. libro 2. & late Rol. à Valle tract. de lucro dotis quæſt. 16. num. 6* & de his forenſibus loquitur hoc edictum in illis verbis. *Che niuno tanto terriero, quanto foreſtiero, &c.* dum pœnam iis cum ciuibus indicit nempe bonorum publicationem, quæ ſane pœna ſolum ciuibus, & incolis conuenit. De his forenſibus noſtra non eſt quæſtio, quandoquidem Dom. Hippolytus in eo territorio atque ditione Mantuæ moram non trahit: nec bona aliqua ibidem habet. Secundo † forenſis is dicitur, qui 4
& origine & habitatione forenſis eſt, & hic vere, & propriè forenſis quo ad commoda & incommoda dicitur. *vt late ſcribunt relati Docto. Corn. ſcilicet & Dec. & Corn. conſil. 209. numero 3. libro 1. & clare Dec. conſil. 550 ad fi.* Inter hos forenſes connumerandus eſt Do Hippolytus, cum vere nec originem, nec habitationem, in territorio Mantuæ habeat. De his forenſibus non loquitur edictum, ſed declaratio edicti promulgata anno 1559 vt mox ſubiiciam. Tertio forenſis & ille appellatur quo ad noſtros terminos, qui † & ſi origine Mantuanus ſit, alibi tamen habitat. 5
Illa eſt ratio, quia (: vt mox ſubiiciam:) edictum ligat eos, qui aſſidue in ea ditione, & vrbe verſantur, & ſciunt hanc armorum delationem prohibitam eſſe, quæ ſcientia in forenſi non cadit, *ita ſcribit poſt Corn. Soc. Iun. d. conſil. 49. numer. 27 libro 1.* eſt enim in his magis inſpiciendum domicilium & habitatio, quam origo, *vt relati Doctores dicunt, & reſpondit Dec. conſil 362. numer. 2.* de his etiam forenſibus loquitur ſolum prælallegata declaratio edicti anni 1559. Nec aduerſatur illud, quod in eo edicto puniuntur caupones hoc eſt, hoſpites hoſpitantes forenſes, qui arma hæc habent, quaſi ibi edictum loquatur de his forenſibus, qui nõ habitant: & ſi caupones hos in hoſpitio recipientes puniuntur, à fortiori & hæc arma ferentes comprehendi videntur. Quoniam reſpondeo manifeſtam eſſe rationem diuerſitatis inter vnum & alterum. Nam forenſis, qui arma defert cum probabiliter † ignoret, edictum non contemnit, nec actum ſui natura, & iure communi prohibitum facit, & ob id non punitur. (vt ſtatim dicam) 6
caupo vero contemnit, cum edictum eſſe promulgatum ſciat,

& admonere debet ad ſe cum his armis venientes. ne illi ferant
& habeant. Horum enim cauſa fieri facile poteſt, ne malefici de-
licta committere poſſint. Quibus intelligimus forenſes. hoc eſt.
non habitantes in territorio Mantuæ nõ puniri illa pœna edicti
ordinaria; hoc eſt. publicationis bonorum & triremium, ſed
ſolum continentur ſub illa prohibitione facta declaratione ſub.
anno 1559 Qua ſane declaratione ſancitum eſt, hos forenſes ſe-
mel monitos, & non deſiſtentes arma hæc ferre, eſſe grauiter pu-
niendos. non determinat hæc declaratio, quæ intelligatur, atque
dicatur grauis hæc pœna, ob id arbitraria erit; ita enim dicimus
iudicandum eſſe pœnam arbitrariam, cum lex in ſpecie eam non
diffinit, quemadmodum infinitis prope relatis caſibus ſcripſi lib. 2. de
arbit. iudi. & tradunt omnes in c. a. de cauſis, de off. deleg. vbi gloſſ. in ver-
8 bo certa. Hæc autem arbitraria † pœna non debet eſſe maior, vel
æqualis pœnæ ordinariæ: ſed potius mitior, vt inquit gloſ. in d.
cap. de cauſis in verbo certa. Bal. in l. quicunque. C. de ſer. fug. & ibi Dec.
in fi. alios retuli. lib. 1. de arbit. iud. q. 85. quo loci dixi quod ex cauſa
etiam poteſt iudex in arbitrarijs pœnis pro facti qualitate exce-
dere modũ pœnæ ordinariæ. quæ quidem cauſa ſine dubio hic
ceſſat. His ita explanatis, atque declaratis, videndum nunc eſt,
an huic pœnæ arbitrariæ locus ſit in caſu noſtro aduerſus D Hip-
polytum, & dicendum eſt, locum non eſſe ſiquidẽ, vt huic pœ-
næ locus ſit, admonitio præcedere debet in hos forenſes, ne arma
deferant. Ita enim in ea declaratione ſcriptum eſt. Et habino eſſi
Capitanei per vna sol volta à far auertitis foreſtieri, che trouerãno
port arme in queſto dominio, a non ne portare per lo auenire: perche ſe
piu ſaranno ritrouati con detti ò ſimili ſaranna ritenute, & anco eſſi
rigoroſamente caſtigati. Quæ quidem declaratio edicti conuenit
9 cum iure communi, quo ſancitum eſt, eum pœnam † non me-
reri, qui ignoranter delinquit, cum vere delinquere non dicatur
l. ex maleficiorum. ff. de actio. & oblig. & in ſpecie ſcribit Gram. conſil. 25.
num. 1. qui reſpondit, forenſem, & alibi habitantem non ligari e-
dicto de non extrahenda moneta è Regno Neapolitano, cum
illius edicti ignarus eſſet. Cuius vera doctrina confirmatur per-
10 multis iuris locis. ita enim videmus, quod ſi ſtatutũ † incidit pœ-
nã prætori non inquirenti de crimine intra certum tempus. in-
telligitur pœna impoſita Prætori ſcienti, & non ignoranti: ita do-
cuit Alex. in l. vlt. C. de dolo. Sic pariter confert doctrina Cardi. in
clem. 1. q. 38. de priuileg. vbi inquit, quod diſpoſitio illius Clementi-
næ puniens præſumentem, &c. non ligat hominem ſimplicem
& ignarum, contrauenientem illi diſpoſitioni ſine dolo & præ-
ſumtione ſeu audacia, & temeritate, quam ſane doctrinam mul-
tum commendauit Felinus in cap. quoniam contra, vlt. not. de pro-
bat. & idem reſpondit Calder. conſil. 4. tit. de ſenten. excomm. Huc ſpe-
ctat doctrin. Abbatis in rub. de ſchiſmat. in fi. quo loci docuit, quod li-
11 cet ille, qui falſo gerit † ſe pro Papa ſit vna cũ illi adhærentibus ex-
cõmunicatus; attamẽ excõmunicati non ſunt, qui ignorant illũ
falſo pro Papa ſe geri. Ad rem, & illud tandem maxime pertinet,
quod docuit Felin in cap. 1. num. 23. de ſponſal. quod licet aduenæ,
& peregrini legem ciuitatis inquirere & obſeruare teneãtur, non
tamen ſtatutum quo ad pœnã eos ligare. Horum ratio eſt, quod
12 pœna † ratione contemtus imponitur: at qui ignorat, non con-
temnit; ob id non punitur, ita egregie ſcriptum reliquit Abb. in
cap. cum ſit, in ſi. de appella. & Ægidius Belleme. deciſ. 340. ſi ignorans.
13 qui cum Franco decidit, ignarum † excommunicatum non teneri
petere abſolutionem: quia ea quo ob ignorantiam non con-
traxit, nec etiam excommunicatus dici poteſt. Cum itaque
in caſu noſtro Do. Hippolytus. vt forenſis monitus non fuerit,
ſequitur. ignoraſſe, & per conſequens, nec contemſiſſe, nec de-
14 liquiſſe. Erat enim ab accuſatore † probanda hæc edicti qualitas,
nempe admonitionem præceſſiſſe, cum hæc ſit qualitas in qua
fundamentum accuſator facere debet. ita tradunt omnes in l. qui
accuſare. C. de eden. Bar. l. 2. §. diem. ff. quemad. teſt. aper. Marſi. conſilio
8. colum pen. Pariſ. conſil. 96. numer. 9. lib. 1. Soc. iun. conſil. 22 nu. 13. l. 1.
15 & latiſſime Tiraq. de retract. conſang. §. 8. gl. 7. numero 1 vbi aiunt,
qualitatem † fundantem intentionem alicuius eſſe probandam
ab eo, qui in eã fundamẽtum conſtituit. Præterea habet D. Hip
polytus intentionem fundatam à iure communi, quo ignoran-
16 tia facti præſumitur. & qui ſcientiam allegat, eam probare debet.
l. verius ff. de proba. imo ignorantia † præſumitur ad euitandã pœ
nam corporalem & pecuniariam, ita egregie reſpondit Cran. conſil.
241 numero 4. & in ſpecie Gramm. d. conſil. 25 num. 1. in criminal. vbi
ait forenſem præſumi ignorare loci ſtatuta, & leges, hac præci-
pue regula, quod ignorantia præſumitur. vbi de ſcientia non ap-
paret. Rurſus præter iuris pſumtionẽ qua Do. Hippolytus habet
intentionem ſuam fundatam, poteſt ſuam hanc † edicti ignoran 17
tiam ſuo iuramento probare; vt tradunt permulti, quos retuli, in
comment. de arbit. lib. 2. caſu. 186. num. 3. Nec eſt hic dicendum non
eſſe admittendum hoc iuramentum; quia vbi aliqua aduerſatur
iuris præſumtio, ceſſat hæc probatio ignorantiæ ex iuramento,
vt dixi. d. caſu. 186. nu 7. At hic non vna, ſed etiam duæ præſumtio-
nes D. Hippolyto aduerſari videntur, vna quod ignorauerit hoc
edictum publice notum; quemadmodum ſcripſi. d. caſu. 186. numer. 8.
Altera, quod tulerit arma. quæ † etiam à iure communi ferri pro- 18
hibentur l. 1. C. vt arma. vſus. lib. 1. & l. 1. ff. ad l. Iul. de vi publ. & ſcripſi
in præcitatis comment. de arbitr. iudi. lib. 2. caſu 394. nu. 18. & ſubſeqq.
Reſpondetur illi primæ præſumtioni, quod illa procedit in his,
qui in loco, vbi quid publice notum eſt, habitant, vel ibi aſſidue
verſantur, vt tradunt Doct. ibi à me allegati quod non contingit in
D Hippolyto, qui in eo territorio nec habitabat (: vt iam dixi:)
nec aſſidue verſabatur, Secundæ præſumtioni reſpondeo illam
non procedere hoc in caſu: quia Do. Hippolytus attulit arma hæc
in domo, non vt ibi haberet, vel vt in eo territorio ferret, ſed vt
ferret † dum iter faciebat quod iure conceditur. d. l. 1. ff. ad l. Iul. de 19
vi pub. cap. 1. § ſi quis ruſticus. de pace tenen. in vſibus feudo. & late declaraui. d. caſu. 354. num. 58.

Non etiam obſtat quod D. Hippolytus in eo territorio verſa-
ri conſueuit, cum pluries acceſſerit. vt patrem inuiſeret: & ob id
ſcientiam huius edicti habuiſſe præſumitur. ca. quanto. & ca. quoſ-
dam vbi Doct. de præſumt. Reſpondeo vna cum Gramma. d. conſ. 25.
numer. 3. in criminal. vbi reſpondit, Mercatorem illum forenſem,
qui in regno Neapolitano tempore nundinarum per aliquot
dies verſatus fuerat, non incidiſſe in pœnas conſtitutionum Re-
gni. quibus prohibentur monetarum extractiones è Regno: quia
adhuc dicitur iuſta ignorantia, & ſi aliquando ibi adfuerit. Ac-
cedit, quod à fortiori tradunt Bartol. Alber. & Caſtren. in l. vlt. §.
quoties ff. de publ. illum cenſeri † ciuem nouellum, qui per annum 20
in ciuitate non habitauit: quo caſu ad annum præſumitur igno
rare leges ciuitatis. ita poſt alios Bor. q. 240 nume. 1. qui ait ob id ex-
cuſari Ergo conſtat à fortiori, non præſumi ſcientiam edicti ex
ſola conuerſatione per aliquot dies. idem in ſpecie ſenſit Iaſ. in repet.
l. cunctos populos. numer. 67. ad fin. poſt Bartol. ibi numer. 21. C. de ſum.
Trin. & fide Cathol. vbi volunt, forenſem ligari ſtatuto ciuitatis de
armis non ferendis, ſi fuit ſciens, & quod ſcientia ſolum præſu-
mitur ſi diu habitauit. cum ergo non conſtet D. Hippolytum ſci-
uiſſe hanc prohibitionem; non eſt aliqua pœna puniendus ob
hanc delationem, quemadmodum & edicti verba hoc declarant,
ibi a non ne portare per lo auenire, perche ſe piu ſaranno ritrouati, &c.
atque ita concludo. Quo vero ad ſecundam dubitationem, an
Dom. Baptiſta Dom. Hippolyti pater, pœna edicti plecti merea-
tur; ob id quod filium deferentem hæc arma hoſpitatus in domo
ſit, eumque receptauerit Et dicendum videbatur eſſe puniendũ
ex edicti verbis quæ generalia ſunt: & comprehendere dicuntur
quemcunque receptantem hos deferentes ſimilia arma & lex † 21
generaliter loquens, generaliter debet intelligi, vt etiã compre
hendat perſonas priuilegiatas l. in fraudem. §. vlt de mil teſtamen. &
Iaſ. l. 1. num. 12. ff ſol. matr. & Dec. conſ. 5. Confirmatur, quia ita edicti
verba concepta ſunt. Et nella predetta pena caſchino ancogl'oſti &
altri che alloggieranno foreſtieri che habbino di queſta ſorte arme. Illa e-
nim verba, & altri, comprehendere videntur omne genus per-
ſonarum præter caupones. Cæterum opinor Do. Baptiſtam
nullo modo puniri poſſe pœna edicti; ſed ſi puniri meretur
(: quod minime verum exiſtimo:) puniendus erit pœna arbitraria.
quemadmodum dicimus in patre † qui filium bannitum recep- 22
tauit, qui quidem pater ſolum arbitrio iudicis puniri poteſt. &
non pœna ordinaria. vt declarat in commenta. de arbit. iudi libro 2.
caſu 348. num. 7. vbi multos huius ſententiæ retuli. Præterea credo D.
Baptiſtã nõ eſſe aliqua pœna puniendum. Nam, cum non con-
ſtet (vt iã dixi:) Do. Hippolytum alias ſimilia arma detuliſſe, & ig-
noraſſe edicti prohibitionem, pro hac vice ab omni pœna im-
munis eſt, efficitque ne eius pater puniri poſſit; alioqui punire-
tur pro eo, qui male non egit. Rurſus non conſtat quod hic Do.
Baptiſta ſciuerit Do. Hippolytum filium arma hæc in domo at-
tuliſſe. Nam fieri poteſt quod abfuerit, cum Do. Hippolytus ad
eum venit, & quod domum reuerſus arma, cum cæteris rebus ab
equitantibus ferri ſolitis in thalamo, vt moris eſt repoſita, atque ita
oculis D Baptiſtæ eſſent abſcondita. Quæ ſane præſumtio ratione
veriſimili & à cõmuniter cõtingentibus firmatur. qui ergo cõ-
trarium aſſerit, magnis exactiſq; probationibus probare debet
l. vlt. ff. de eo quod met. cau. & c. quia veriſimile. extra. de præſumt.

Non

23 Nec dicantur cognita † præſumi patriſam. ea quæ domi geritur, iuxta *l. Octaui. ff. vnde cogna. & l. de tut. C. de in integr. reſtit. & cop. conſtit ut m. de teſtib.*

Reſpondeo hoc procedere in factis ſucceſſiuis, non autem in momentaneis, quæ vno actu expediuntur, *vt tradunt Iaſ. in l. c. col. 1. & ibi Ripa, num. 46. ſi cer. pe.* momentaneum autem eſt huiuſmodi arma in domo ferre. Hinc videmus, quod illa præſumtio.

24 qua præſumitur rē furto † ſubtractam in domo alicuius repertam fuiſſe ac ſuffuratam, ceſſat, cum reperitur in domo viri probi. *vt declarant Bald. & cæteri in l. ciuiule. C. de furtis. & late Tiraquel. tract. de pœnis legum, cauſa 51. nu. 131.* quia præſumitur, quod eo inſcio in eius domo illata fuerit, ita hic poſſumus conſiderare inſcio D. Baptiſta arma in domo illata fuiſſe.

Non obſtant nunc duæ conſiderationes ſupra relatæ. illi pri-

25 mæ reſpondetur, verba † generalia reſtringi ad terminos habiles & intelligi, vt ius cōmune diſponit *l. vt gradatim. §. 1. ff. de mun. & hono. & gl. in § 1. inſt. de ver. obl. cum ſexcentis simil. quæ allegari poſſent.*

Non obſtat illa ſecunda, quia illa dictio, *& alteri*, refertur ad eos qui conſueuerunt hoſpitari forenſes amicos ſolitos arma hęc deferre. & ſcienter hoſpitantur; quod in caſu noſtro ceſſat. Atq; ita iuris eſſe opinor.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIA.

1 *Homines natura liberi naſcuntur.*

2 *Seruitium, ſeu obligatio in dubio non præſumitur.*

3 *Præſumtio à lege approbata reijcit onus probandi in aduerſarium.*

4 *Liber quilibet præſumitur, licet aduerſarius ſit in quaſi poſſeſſione ſeruitutis.*

5 *Prætendens ſeruitutem eam habere non poteſt abſq; priuilegij conceſſione.*

6 *Vſus non ſoluendi collectas quid operetur.*

7 *Negligentibus iura non ſauent, ſed eos pœnis afficiunt.*

8 *Præſcribens libertatem non ſoluendi collectam, an probare teneatur, vel potius onus probandi incumbat contrarium aſſerenti.*

6 *Grauari quis non debet duplici onere vnius rei cauſa, & numero 65.*

10 *Collectæ non debentur, cum prædia in æſtimo non ſunt regiſtrata.*

11 *Scribere quilibet poteſt in libro ſuo talem pro debitore, ſed illa ſcriptura ei nihil prodeſt.*

12 *Liber æſtimi vt obliget deſcriptos in eo, quid requiratur.*

13 *Obligatio vnius oſtendit alterius liberationem.*

14 *Statuta in dubio in viridi obſeruantia præſumuntur.*

15 *Superior contra inferiorem ſtatuere poteſt.*

16 *Prædia cenſenda, & regiſtranda ſunt vbi ſunt ſita.*

17 *Aſſertiones Principis multoties repetitæ denotant, vt res de qua agitur, ita vero ſe habeat.*

18 *Subrogatum ſapit, & tenet locum illius, cuius loco ſubrogatum eſt.*

19 *Lonati territorium an comprehendatur ſub Brixiæ territorio. & numero ſeq.*

20 *Onerum impoſitio, arguit ſubiectionem loci cui imponuntur.*

21 *Limitatio ſub regula dicitur, & regula cum limitatione vnum corpus conſtituunt, licet ex aliqua qualitate diuerſa ſunt.*

22 *Locus ille ciuitati ſubiectus dicitur, qui iudicem vt illo loco ius dicat recipit ex ciuitate, & eius appellationes ad prætorem Ciuitatis deuoluuntur.*

23 *Appellatio non deuoluitur niſi ad ſuperiorem.*

24 *Ciuitas in tres partes diuiditur, prima eſt ciuium, ſecunda diſtrictualium, tertia oppidorum ſeparatorum ab illo territorio ciuitatis.*

25 *Locus licet ſit à ciuitate ſeparatus, non tamen dicitur ſeparatus à corpore, vt pes, manus ſunt duo membra ſeparata inter ſe non tamen à corpore.*

26 *Confirmatio ſtatutorum duorum locorum coniunctim, an denotet etiam vnionem illorum locorum.*

27 *Verba in obſcuris interpretantur contra interpretantem priuilegia, & reſcripta.*

28 *Priuilegia odioſa ſtricte interpretantur, vt tantum operentur, quantum verba ſonant.*

29 *Priuilegia ſeparationis locorum ſunt odioſa.*

30 *Inferiori vt ſuperior ſubiiciatur, eſt indignum, neque hoc à Principe conceſſum præſumitur*

31 *Princeps inuitis ſubditis non poteſt alienare ciuitatem, vel oppidum.*

32 *Confirmatio nihil noui tribuit.*

33 *Confirmatio in eo gradu & eſſe in quo antea quis erat, facit vt ille gradus probandus ſit qualis antea fuerat.*

34 *Actus humani ad hoc vt conficiantur, tria requiruntur, & quæ.*

35 *Cauſa iuſta & honeſta, vt dici poſſit, quid requiratur.*

Loca an bonum ſit vt ſeparentur

36 *Veneti tantam in ſuos habent poteſtatem, quantam habet Imperator in toto ſuo Imperio.*

37 *Deus optimus Maximus ea non poteſt, quæ ſunt mali & peccati.*

38 *Potentiæ defectus non eſt nolle iniqua & iniuſta.*

39 *Deus peccare nequit.*

40 *Principes vt iuſtitiam adminiſtrarent, loco Dei ſunt.*

41 *Poteſtas in peccando poſita non eſt.*

42 *Princeps & omnes priuati tenentur fidem obſeruare, & pacta conceſſa adimplere, & numero 49. & hoc eſt de iure naturæ, quod tolli non poteſt; & exemplis probatur, fidem ſeruandam eſſe.*

43 *Priuilegia ob benemerita conceſſa, nulla ratione infringi poſſunt.*

44 *Quia vim contractus obtinent.*

45 *Brixienſes priuilegio ciues Veneti dicuntur.*

46 *Epiſcopus an poſſit rem vnius Eccleſiæ, in aliam transferre ſine iuſta cauſa, & an cum conſenſu Rectoris illius Eccleſiæ.*

47 *Veneti iure ordinario non poſſunt alienare Brixiam, & in alium Principem eam transferre.*

48 *Populus talis efficitur qualis eſt Princeps.*

49 *Voluntas duobus modis conſideratur.*

50 *Princeps non præſumitur concedere ea, quæ delictum & iniquitatem arguunt.*

51 *Priuilegium concedi non debet vbicunq; ex conceſſione læditur ius alterius.*

52 *Cauſæ cognitio à iure naturæ prouenire dicitur.*

53 *Ius alterius ſine cauſa tolli non debet, quia ita ius naturæ ſuadet.*

54 *Cauſæ cognitio plura requirit.*

55 *Princeps omnia concedere dicitur penſate, non præcipitanter.*

56 *Obſeruantia longa priuilegiorum eſt ipſorum fida interpres.*

57 *Vſus contrarius quadraginta annorum multum operatur.*

58 *Verba cui non conueniunt, neque diſpoſitio conuenire debet.*

59 *Allegans cōſuetudinem, illam probare debet.*

60 *Conſuetudo eſt facti, ideo probari debet.*

61 *Reſcripta Principum recipiunt interpretationem à iure communi.*

62 *Prædia ſolita ſoluere cenſus, & alia onera, translata intelliguntur vna cum eiſdem oneribus.*

63 *Et quid ſi alicui priuilegio vendantur.*

64 *Reſcripta potius ſunt interpretanda fruſtra impetrata, quam vt indebite tertium lædant.*

65 *Princeps non præſumitur velle alterum lædere, vt alteri proſit.*

66 *Caſus dubius à frequentiori actu & obſeruantia interpretationem recipit.*

67 *Conſuetudo & præſcriptio vt proſit, continuata eſſe debet, non interrupta.*

68 *Soluens vnica vice, debitor in omnibus cenſetur.*

69 *Proteſtatio operatur, vt ſalua ſint proteſtantis iura.*

70 *Solutio ratione præteriti non affert præiudicium ratione futuri.*

71 *Aſſerens actum, qui multiplici de cauſa fieri potuit, ſi ob vnam ſolam confectus fuit, id probare debet.*

72 *Probationes concludere per neceſſe debent, non per probabile.*

73 *Aſſerens vſum actus debet probare vſum illum fuiſſe in eo ſpeciali actu introducto, non autem ita generaliter fuiſſe obſeruatum.*

74 *Conſenſus qui actum conficit ſolum, quoad actum illum operatur, cui adhibitus eſt.*

75 *Voluntas noſtra non debet operari vltra intentionem.*

76 *Actus priuilegio immunitatis repugnanter ſolum præiudicant, quoad actus contrarios, & non vltra.*

77 *Conſenſus an præiudicet conſitenti.*

78 *Damnum quis ex pacto ſentire non debet, ſi in ipſo conſenſum non præſtiterit.*

79 *Conſuetudo interpretatiua alius vbi deficit in loco, ad vicinum locum confugimus.*
80 *Obligatio quæ in loco eſt, infert libertatem eſſe cum altero.*
81 *Conſuetudo vnius loci, locum illum non exit, cum ſtricta ſit interpretationis.*
82 *Argumentum ſumtum à ſimili facile proſternitur, vna adducta diſſimilitudine.*
83 *Arguere non licet ex diuerſis.*
84 *Commodum ſequi debet incommodum.*
85 *Debitum totius Vniuerſitatis, à ſingulis ſolui nequaquam æquum eſt.*
86 *Princeps antequam cauſa belli auxilium à populis petat proprias pecunias impertire debet, quibus deficientibus ſubſidium a populo habere debet.*
87 *Idem in prælato à clericis præſidium petente.*
88 *Res tranſit cum onere ſuo in quemcunque.*
89 *Rubrica declarat nigrum.*
90 *Statuere in onerum materia non licet, niſi ex ſpeciali priuilegio.*
91 *Statuta vſu non recepta, non ligant.*
92 *Res inter alios geſta, tertio non præiudicat.*
93 *Iudicandum non eſt exemplis.*
94 *Medici imperiti dicuntur, qui vno collyrio omnes morbos ſanari putant.*
Idem de aduocatis dicimus.
95 *Factum non eſt ſpectandum ſed potius quid faciendum.*
96 *Cauſa vna & eadem, duas habere poteſt ſententias contrarias & cur hoc eueniat.*
97 *Ciues an dicantur, qui naſcuntur in vico, vel habitant.*
Ciuis quomodo quis dicatur.
98 *Venetiarum ciuitas eſt communis patria.*
99 *Priuilegium ſi ob cauſam, vel ratione perſonæ conceditur, prius de cauſa, quam de perſona conſtare debet.*
100 *Diſpoſitio quælibet ſuam ſubſtantiam præſupponit, qua deficiente, ceſſat diſpoſitio.*
101 *Executio ſi fieri debet contra hæredem pro debito defuncti, conſtare prius debet, illum eſſe hæredem.*
102 *Executio non conceditur de debito non liquido.*
103 *Promiſſio de ſoluendo facta liquidatione in tali termino, non currit tempus, niſi à die facta liquidationis.*
104 *Cauſa onerum ſummaria dicitur, & executione procedendum eſt.*

CONSILIVM LXXV.

Initium à Domino.

HÆc iadiu cõtrouerſa dubitatio inter Magnificos Aueroldos Brixienſes, & Lonati vniuerſitatẽ, vere dubitabilis eſt, cum permulta hinc inde adferantur. Controuertitur enim, *an D. Aueroldi, etſi ciues Brixiæ ſint cõpelli poſſint regiſtrari bona à ſe poſſeſſa in territorio Lonati in libris æſtimi Lonati, & onera cum ea vniuerſitate onera ſubire.* Qua quidem in re ego, qui veritatem, quantũ in me eſt, tueri ſoleo, partes D. Aueroldorum ante omnia defẽdam, multiſq; oſtendam, eos cogi non poſſe, nec ſoluere, nec regiſtrare. Deinde ſingulatim diluam rationes, & fundamenta, quibus Lonatenſes vtuntur. Ita enim res & clarior, & aperta magis erit. Quod autem D. Aueroldi non teneantur nec regiſtrare, nec ſubire onera cum Lonatenſibus.

1 Primo facit: à iure ſatis eſt fundata intentio Dominorum Aueroldorum. Siquidem † natura liberi omnes ſumus. *l. manumiſſiones. ff. de iuſt. & iur. §. vlt. inſt. de liber. Hoſt. & Ioan. Andr. in c. nimis, de*
2 *iureiuran. & in ſpecie ita reſpondit Crauet. conſilio 111. numero 9.* Non ergo præſumitur ſeruitus, † vel obligatio præſtationis cẽſus, qui ſubiectionem arguit. *§ ſi qua igitur, in auth. de natura. lib. & reſponderunt Alexan. conſilio 23. colum. 2. lib. 5. & Calc. conſil. 34. colum. 2.* Cum ergo fundata ſit Aueroldorum intentio, Lanotenſes probare debent, ſe habere facultatem collectandi ipſos Aueroldos.
3 Cum præſumtio, † quæ pro Aueroldis eſt, onus probandi contrarium in ipſos aduerſarios reiiciat. *l. generaliter. §. ſi petitum. in fi. ff. de fideicomm. liber. Confirmatur ex ſententia Iaſ. in l. ſi prius quam. nume. 42. de oper. noui nunc. qui ex l. circa ff. de probat. & l. liberum. §. vlt. ff. de liber. cauſ.* docuit, quaſi poſſeſſionem, ſtatus, & qualitatis, quæ

à natura homini inſunt, transferre onus probandi contrarium
in aduerſariũ. Quinimo † tanta eſt vis huius præſumtionis liber- 4
tatis, quod etiam ſi Lonatenſes eſſent in quaſi poſſeſſione collectandi Aueroldos, adhuc ipſorum Aueroldorum intentio præferretur. Quandoquidem verior videtur ſententia gloſſ. *in d. l. ſi priuſquam. vbi Iaſ. num. 30.* maiorem eſſe vim præſumtionis, quod liber vnuſquiſque ſit, ea præſumtione, quæ à quaſi poſſeſſione ſeruitutis proficiſcitur. Quod ſine controuerſia procedit, cum
ſeruitutem † habere prætendens, eã habere non poſſit ſine pri- 5
uilegii conceſſione, *capit. cũ perſona, de priuileg. in 6. Iaſ. in d. l. ſi. priuſquam. nu. 46.* Quemadmodum hoc in caſu contingit, in quo Aueroldi tanquam ciues Brixiæ maiores ſunt ipſis Lonatenſibus. Non ergo ſine priuilegio poſſunt Lonatenſes aliquam poteſtatem, & iuriſdictionem in ipſos Aueroldos exercere. Donec ergo Lonatenſes probent, ſibi competere, & eſſe ius collectandi Aueroldos; ſunt Aueroldi in ſua hac quaſi poſſeſſione libertatis tuẽdi.

Secundo ſuffragatur, quod hactenus Aueroldi non ſoluerunt
collectas Lonatenſibus quo fit, vt ab vſu nõ † ſoluendi conſecuti 6
ii ſint libertatem, quæ ita præſcribi ſolet. *ita in ſpecie reſponderunt Abbas conſ. 101. nume. 7. lib. 1. & Crauet. conſil. 111. num. 3.* Eſt enim adſcribendum negligentiæ eorum, qui cenſum, & collectas nõ exegerunt, cum exigendi locus & occaſio extabat. Nam negligen-
tibus † iura non fauent, ſed eos pœnis afficiunt. *quemadmodum.* 7
ſcripſi in comment. de recup. poſſeſſ. remed. 7. num. 18. 20. & de arbitr. iud. lib. 2. caſu 341. Quod autem Aueroldi nunquam ſoluerint has collectas cum Lonatenſibus, fatentur ipſimet Lonatenſes, dum aſſerunt, ſe nunquam potuiſſe compellere ipſos Aueroldos ad ſoluendum, ob magnam eorum potentiam. Cuius quidem confeſſionis pars prima vera eſt, & ab Aueroldis probatur. Secunda vero falſa eſt, vt mox dicam. Hæc ſolida ratio oſtendit, Aueroldos non ſolum eſſe in quaſi poſſeſſione non ſoluendi, verumetiam præſcripſiſſe libertatem non ſoluendi, etiam ſi Lonatenſes ius
habuiſſent collectandi. Qui † ergo in ſtatu libertatis eſt, & eam 8
præſcripſit, onus aliquod non habet probandi eam: ſed is, qui affirmatiuam prætendit, probare debet. *ita in ſpecie reſpondit Crauet. conſ. 111. nu. 11. & clarius Natta conſ. 446. nu. 14. lib. 2.*

Tertio confirmatur hæc ſententia, quia iniquum eſt aliquem
duplici onere premi, atq; † grauari, cauſa vnius rei tantum. *l. Titia* 9
§. qui inuita. de leg. 2. & in ſpecie Crauet. conſ. 111. num. 8. & magis in terminis Natta conſ. 160. nume. 34. lib. 1. & conſ. 447. num. 14. lib. 2. Cum ergo Aueroldi pro eorum prædiis ſoluant cum ciuitate Brixiæ, dicendum eſt, cogi non poſſe à Lonatenſibus, vt cum eis ſoluant.

Quarto quod Aueroldi non teneantur cum Lonatenſibus
ſoluere, vel ex eo probatur quod † nunquam propria prædia in 10
æſtimis Lonatenſium regiſtrarunt. Quod arguit eos non teneri contribuere cum ipſis Lonatenſibus. *ita arguit Crauet. conſi. 111. nu. 13. & nu. 17. poſt alios.*

Id quod ratione naturali confirmatur; quia, ſi Aueroldi obligati fuiſſent eo modo contribuere, coacti fuiſſent recognoſcere prædia illorum, vti illo regiſtro obligata. Nec dicendum eſt, Lonatẽſes in eorũ libris ſcripſiſſe dictos Aueroldos eſſe debitores hãc ob cauſam; quia reſpondetur, non licuiſſe eis hoc facere, vt infra
ſuo loco dicam latius. Eſt enim † in facultate cuiuſcunque alte- 11
rum in ſuis codicibus debitorum facere: non tamen hæc deſcriptio detrimento eſt niſi aliunde conſtet, eum debitorem eſſe; vel ſcribẽda perſona publica ſit. Præterea aliud eſt ſcribere aliquem debitorem ratione æſtimi; aliud eſt, quod is factus debitor ſit in
ipſo æſtimo deſcriptus. Nam, vt liber † æſtimi deſcriptos poſſeſ- 12
ſores obliget diligenter, atq; ſolemniter debet eſſe confectus, & conſcriptus. Et inter multa ſolemnia illud requiritur, vt poſſeſſores qui deſcribendi ſunt citentur, atque moneantur, vt valeant notam facere prædiorum ſuorum qualitatem *quod probat l. 1. C. de cenſi. libr. 10. & tradunt Neuiz. conſ. 67. num. 10. & Rol. conſ. 66. nu. 54. lib. 1. qui alios plures recenſent.* Atqui in his regiſtris Lonati hoc obſeruatum cum Aueroldis non fuit: ſequitur ergo illos non teneri.

Quinto, vt huius ſim opinionis, me non parum mouet, quod fatentur Lonatenſes ſe has collectas exigere à nonnullis aliis ciuibus Brixiæ vt DD. Io. Mariæ Piſcheriæ, & Ludouico Aſtenſi, oſtendunt Aueroldos, à quibus nihil vnquam hanc ob cauſam
fuiſſet exactum eſſe ab hoc munere liberos. Nam vnius † obliga- 13
tio alterius oſtendit libertatem *ita in ſpecie noſtra arguit Crauet. 111. num. 15. poſt. Bald. in conſ. 257. Quæſtio vertens. lib. 2. & Corn. conſilio 264. col. 6. lib. 4.* Non enim loci conſuetudo obligat illos qui illi conſuetudini nunquam conſenſerunt, vel expreſſe, vel tacite

Sexto, ac vltimo vrget admodum concludens hæc argumen-
tatio. Habet ciuitas Brixiæ ſuis ſtatutis cautum, nec non & priui-
legiis Sereniſſimi Dominii Venetorum, quod ciues Brixiæ habe-
ant contribuere cum ipſa ciuitate, & quod non poſſint cogi ab
aliquo oppido & vniuerſitate, vt pro prædiis, quæ illis in locis poſ-
14 ſident, cum illis contribuant. Nec de horum † ſtatutorum viridi
obſeruantia dubium extat: & iure ita præſumitur. *l. Arrian. C. de
hæret. late Rip. in l. admonend. nu. 118. de iureiuran.* Nec etiam ambi-
gitur, quin contra Lonatenſes locum habeant hæc ſtatuta, cum
15 illi ciuitati Brixiæ ſubſint. Poteſt enim ſuperior † contra inferio-
rem ſtatuere. *arg. l. nam & magiſtratus. ff. de arbit. & l. ille à quo. §.
tempeſtiuum. ff. ad Trebellia. & in clarioribus terminis reſpondit Natta
conſil. 160. numer. 2. lib. 1. poſt alios, quos recenſet.* Atqui Aueruldi ci-
ues Brixiæ ſunt: non ergo cum Lonatenſibus, ſed cum ipſa ciui-
tate contribuere tenentur.

Hac veritate patefacta ſolum ſupereſt referre atque diluere
rationes & fundamentum, quę à Lonatenſibus aduerſus Auerol-
dus adferuntur.

Primo itaque loco, quod Aueruldi compelli poſſint contri-
buere cum Lonatenſibus facit. Eſt Lonatum oppidum à ciuita-
te Brixiæ ſeparatum, & ob id à ſe ipſo moderatur, à ſe ſuos æſti-
mos & regiſtros facit: ergo habet facultatẽ regiſtrandi atq; æſti-
mandi prædia ipſorum Aueroldorum, cum illa in ſuo territorio
cõtineantur. Nec n. aliqua extare dicitur differentia inter prędia
ipſorum Aueroldorum, & alterius cuiuſcunque incolæ loci Lo
16 nati. Quandoquidem prædia † cenſenda & regiſtranda ſunt, vbi
ſunt ſita. *l. forma de cenſi.* Quod autem Lonatum ſit oppidum à
Ciuitate Brixiæ ſeparatum ex multis reſcriptis Sereniſſimi Do-
minii probari videtur. Nam permulta reſcripta anni 1441. 1443.
1444. 1473. affirmant territorium Lonati eſſe ſeparatum à Ci-
uitate Brixiæ. Et expreſſim in reſcripto anni 1473. in hæc verba
legitur. *Quod ſeparati à cæteris diſtrictualib. agri Brixienſes ſunt.* Quę
quidem verba non enunciatiua ſed aſſertiua videntur. Idem aſ-
ſeritur in reſcripto anni 1474. in quo hæc ſunt verba: *inhæren-
tes nos ſeparationi.* Idem in reſcripto anni 1480. ibi, *Nam inho-
neſtum hercle putamus, quod cum ipſi de Lonato ſint ſeparati & limitati,*
17 *&c.* Quæ † plane toties repetitæ aſſertiones Principis optime pro-
bare videntur rem ita ſe habere, *iuxta clem. 1. de probat. & ſcribunt
velut à Crauet in tract. de antiq. temp. par. 1.*

Reſpondetur multipliciter. & vere opinor, hoc fundamentum
vrgere contra ipſos Lonatenſes. Quod vt patefaciam, ſciendum
eſt prius quod anno 1192. Henricus Imperator eo tempore Bri-
xiæ dominus ſuo priuilegio conceſſit Ciuitati Brixiæ regalia o-
mnia, quæ tunc in diœceſi & territorio Brixiæ obtinebat: & de-
ſcribendo confines Brixiæ inter illos comprehendit & Lonatum.
Hæc regalium conceſſio hunc parit effectum, vt Lonatum quod
tunc immediate ſubiiciebatur ditioni Henrici, nunc ſubſit im-
18 mediate Brixiæ. Nam † ſubrogatum locum & naturam obtinet
eius cuius loco ſubrogatum eſt. *l. eum qui § quinquennariorum. vbi late
Iaſ. ff. ſi quis cautio.* Idem Brixiæ ſuo priuilegio contulit Bernabo-
nus Vicecomes Brixiæ tunc dominus anno 1349. Quæ ſa-
ne confirmata atque ita interpretata fuerunt à Sereniſſimo Do-
minio. Nam anno 1439. ſuo priuilegio conceſſit huic ciuitati,
quod oppida & caſtra omnia territorii Brixiæ, quæ acquirentur,
ipſi ciuitati ſubiicerentur, ac vnita illi forent; non obſtante qua-
uis ſeparatione, aliaque contraria conceſſione. Neque dubium
eſt, quin ſub territorio Brixiæ Lonatum contineatur. His priui-
legiis, ſæpius etiam à Sereniſſimo Dominio confirmatis, nun-
quam contradixit Lonatum: imo (: vt mox ſubiiciam:) approba-
uit. Præterea ſciendum eſt, quod anno 1441. cum Sereniſſimum
Dominium mandaſſet Brixiæ, vt intra biennium ſolueret coro-
natos duo mille in ſingulos menſes, vna tñ cum eius territorio.
Huius oneris diſtributione atque diuiſione facta per Clariſſimos
Præfectos Brixiæ, vna illius portio à Lonatenſibus perſoluenda
19 aſſignata fuit. Hinc infertur. Lonatum † non ſolum ſubeſſe Brix-
iæ, verũ etiam ex oneribus Brixię indictis eſſe illi contingentem
portionem aſſignandam. Hinc etiam infertur Brixiã eſſe caput.
& Lonatum vnum ex membris ipſius capitis; atque ita vniuntur
20 vt membra capiti humano. Hęc onerũ † impoſitio, quæ à Ciuita-
te Brixię Lonatenſib. indicitur ſubiectionẽ arguit. *§. ſi quis igitur,
in auth. de natura. liber. Alex. conſi. 23. col. 2. lib. 5. Calca. conſil. 34. col. 2.
& Iaſ. conſi. 166. col. 2. lib. 4.* Confirmatur, quia in illo reſcripto an-
ni 1441. ſcriptum eſt, portionem Lonatenſibus aſſignatam eſſe
21 limitationem. Limitatio † ſub regula eſt, *vt ſcribit Dec. in l. 1. num.
27. de reg. iur.* & regula cum ipſa limitatione vnum corpus con-
ſtituit, etſi in limitatione diuerſa aliqua qualitas inſit. Præterea
Lonatum Ciuitati Brixiæ ſubiici, illud aperte oſtendit, quod Bri-
xia Prætorem † vt illi iuſdicat, mittit. Et ius dicere & poteſtatem 22
exercere, maioritatem arguit. *l. vlt. ff. de iuriſ. om. iud.* Ita etiam cau-
ſæ appellationum vel conſilii ſapientis, quæ à Prætore Lonati
ſunt deuolutæ, excellẽtiſſimo Collegio Brixiæ deuoluuntur. Hęc
ergo omnia arguunt ſuperioritatem; cum appellatio † non niſi 23
ad iudicem ſuperiorem fiat. *l. præcipimus. C. de appel.* His ita conſti-
tutis & expoſitis nunc reſpondeo argumentationi à Lonatenſi-
bus propoſitæ. Falſum eſſe illud Lonati præſuppoſitum, quod
ſcilicet territorium habeat à ciuitate Brixiæ ſeparatum: quia
imo eſt illi vnitum atque ſuppoſitum. Reſpondeo ſecundo & a-
nimaduertendum cenſeo, integrum corpus † Brixiæ in tres par-
tes diuidi. Vna eſt ciuiũ, altera diſtrictualium, tertia oppidorum
ſeparatorum à territorio Brixiæ. Hanc diuiſionem aperte probat 24
illa diſtributio onerum anni 1441. Cuius pars prima ciuibus, ſe-
cunda diſtrictualibus, tertia locis ſeparatis à diſtrictu aſſignata
fuit. Lonato & Aſulæ vti ſeparatis à diſtrictu Brixiæ vna portio co-
ronat otũ quinque cẽtũ & ſexaginta fuit aſſignata. Qua diuiſione
ita cognita dicendum eſt, quod quãdo Sereniſſimũ Dominiũ in
ſuis reſcriptis anni 1473. 1474. 1480. & 1481. aſſerit † Lonatum 25
eſſe ſeparatum, non aſſerit eſſe ſeparatũ à corpore Ciuitatis Bri-
xiæ, ſed ſolum eſſe ſeparatum à diſtrictualibus, vt vna ſit portio
diſtrictualium, & altera ipſius Lonati; non tamen hinc fit, quin
ita Lonatũ ac ipſi diſtrictuales vnitum ſit Ciuitati Brixię. Quem-
admodum pes & manus duo diſtincta ſunt membra, & tamen
vtrumque in corpore hominis continentur. Eſt ergo huic primo
Lonatenſium fundamento ſatisfactum.

Secundo mouentur Lonatenſes, vt oſtendant eius oppidum
eſſe à Ciuitate Brixiæ ſeparatum, ex priuilegio conceſſo à Sere-
niſſimo Dominio anno 1517. Quo † quidem confirmata fuerunt 26
Lonatenſium ſtatuta vna cum eorum immunitatibus, vnioni-
bus, limitationibus, ſeparationibus & conſuetudinibus ſolitis.
Quæ quidẽ priuilegia inferunt, Lonatenſes habere immunita-
tes & ſeparationes. Id quod intelligẽdũ videtur à ciuitate Brixiæ.

Reſponderi primo poteſt vno verbo, quod hæc priuilegia in-
ferunt Lonatenſes habere vniones, quæ intelliguntur cum ciui-
tate Brixiæ. Nam verba † obſcura contra impetrantem priuile- 27
gium vel reſcriptum interpretantur. *l. veterib. ff. de pact.* atque ita
fundamentum retorquetur. Præterea non concludit neceſſario,
niſi aliunde probetur; Lonatum habet immunitates & ſepera-
tiones, ergo id intelligatur à ciuitate Brixiæ, cum id, & verius (: vt
diximus:) eſſe poſſit à diſtrictualibus.

Reſpondeo tamen ſecundo & apertius & ante omnia ſciri vo-
lo, hæc ſeparationis priuilegia (: ſi modo huiuſmodi hæc ſunt:)
odioſa † admodum eſſe, & ob id ſtrictiſſimam tantum interpre- 28
tationem admittere, vt tantum operentur, quantum aperta illo-
rum verba ſignificant. *c. priuilegia. de priuileg.* Et in ſpecie priuile-
gia † ſeparationis & exemtionis ita fore interpretanda, ſcribunt 29
Abbas *in cap. cum dilectus, de dona. & Anto. de Prato in tract. de iuriſd.
epiſ. op. cap. 1. numero 8.* Ea eſt ratio, quia ex ea ſeparatione non leue
detrimentum adfertur loco à quo ſeparatio fit. Quemadmodum
hoc in caſu eueneret: nam Brixia ſuam iuriſdictionem amitteret
& Aueroldi, qui hodie vti ciues præſunt Lonatenſibus, illis ſub-
iicerentur: quod indignum, & indecorum admodum eſt, vt ſu-
perior † inferiori ſubiciatur. ob id non præſumitur id à Princi- 30
pe conceſſum *c. 1. §. præterea ducatus. de prohib. alien. per Feder.* argu-
mento à fortiori ſumto à gl. *in auth. ff. de fideicommiſ. libe* dum ſcri-
bit, Principem † inuitis ſubditis non poſſe ciuitatem vel oppi- 31
dum alienare, qua de re ſcripſi *conſ. 2. nu. 174.* quæ hic de induſtria
prætereo.

Hoc ita explicato atq; firmato dicendum eſt, quod quando
Lonatenſes impetrarunt priuilegium à Sereniſſimo Dominio,
fuit illis conceſſa confirmatio priuilegiorum immunitatum, gra-
tiarum, & decretorum iam conceſſorũ ab excellentiſſimo cõſil.
Sereniſſimi Dominii: & quod in reliquis forent in eodẽ ſtatu &
gradu, in quo ante bellũ reperiebantur. Quę cõfirmatio † nil tri- 32
buit noui, *vt ſcribunt Dec. in l. more. nu. 31. de iuriſd. omn. iud.* ſed tan-
tum confirmat, quod ante reperiebatur: Atqui ſi non oſtendunt
Lonatenſes aliquã ſeparationẽ eis conceſſã fuiſſe ab excellentiſſ.
Collegio, ſequitur illã cõfirmationẽ, quo adhuc effectũ eſſe in-
utilem. Præterea & ſecundo, cõfirmata illa omnia fuerũt, vt ſint
Lonatẽſes in eo ſtatu & gradu, in quo ante bellum reperiebãtur.
Hanc † ergo qualitatẽ ſcil. ſuę cõditionis & ſtatus ante bellũ pro- 33
bare debent Lonatenſes *vt in ſpecie reſpon. Natta conſ. 160. n. 9. lib. 1.*

Reſpondeo tertio loco, & hic ſummopere animaduertẽdum
cenſeo, admiſſo, quod priuilegia Lonatenſibus conceſſa, clare, &
expreſſe eis tribuant ſeparationes, & exemptiones à ciuitate Bri-
xiæ, adhoc dico illa priuilegia nihil eis prodeſſe. Siquidem iure
54 non ſubſiſtunt. Quod, vt patefaciam, ita argumentor. Actus †
omnes humani tria requirunt, vt conficiantur, & conſiſtant:
nempe conficientis voluntatem, eiuſdem poteſtatem, ac tertio
cauſam honeſtam, & iuſtam. *ita cenſent noſtri, vt glo. 1. l. ſi filia. C. de
donat. ante nupt. in c. ſuper Abbatia de offic. deleg. late Neuiz. inter conſ.
Brun. conſil. 12. num. 5. Socin. Iun. conſi. 95. num. 4. lib. 3. & alijs.*

Sed in hac priuilegiorum conceſſione hæc tria omnino ceſ-
ſant, ergo nihil operari debent. Dicam primo, an hic iuſta, & ho-
neſta adfuerit ſeparationis cauſa. Et vere opinor non adfuiſſe.
55 Hæc cauſa † tria requirit, vt iuſta, atque honeſta dici poſſit. Quod
ſecundum æquitatem licita ſit; quod conueniens ſit ſecundum
honeſtatem: quod expediens ſit ſecundum vtilitatem. Ita de his
ſeparationibus, atque exemptionibus in princip. Quo loci recẽ-
ſet multas cauſas iuſtas, quibus hæ ſeparationes & exemtiones
concedi poſſunt. Inter illas ne vnã quidem reperio, quæ hic ada-
ptari poſſit. Vnam, atque primam cauſam perpendit Baldus, vt
ſcilicet quies, & pax ſit inter loca, quæ ſeparãtur. Quæ ſane cauſa
hic ceſſabat: non enim Lonatenſes moleſtia aliqua à Brixiẽſibus
afficiebantur, imo ab eis ſemper adiuti, atque defenſi fuerunt.

Secunda eſt cauſa, à Baldo relata, profeſſionis diuerſitas quæ
ſane cauſa, cum viris religioſis dicatis ſolum conuenire videatur,
hic non poteſt adaptari. Tertia, principum, quibus ſubſunt, di-
uerſitas, quę cauſa, vt re ipſa cõſtat, hic non conuenit. Ceſſant &
cæteræ omnes cauſæ, quæ ad has ſeparationes concedendum iu-
ſtæ creduntur. Quas quidem ſeparationes in eccleſiis non aliter
concedi voluit Bonifacius Octauus, quam quando etiam obſer-
uaretur à ſe edita conſtitutio relat. *in cap. ſi Papa. de priuileg. in 6.*
Quo loci conſtituit, quod etiamſi atteſtatur Pontifex, eccleſiam
aliquam eſſe ſeparatam, non tamen ex ea atteſtatione illa ſepara-
tio inferetur, niſi de ea aliunde plene conſtet. Et ibidem alia con-
ſtituit Bonifacius quæ optime caſui noſtro adaptari poſſũt. Se-
cundo nunc loco dicendum eſt de auctoritate Sereniſſimi Do-
minij in concedenda hac ſeparatione. Qua quidem in re mentis
meæ non eſt aliqua fari, quæ ſint aduerſus ſupremam illius pote-
56 ſtatem, & auctoritatem, cum tanta alioqui † ſit huius Sereniſſimi
Dominij in ſuos poteſtas, quãta illa Imperatoris in toto ſuo Im-
perio, *vt cenſent Aud. Ro. deciſ. 305. nu. 7. poſt Baldum. in l. cum teſtamen-
tum. C. de iure & facti ignor.* & ſcribunt multi à me relati ſupra. *con-
ſilio 2. num. 63* Dicam ergo ſolum de regulata, & ordinata poteſta-
te iuxta æquitatem & iuſtitiam. Qui ſane ſermo (: ni fallor:) Se-
reniſſimo dominio, ſanctiſſimæque Reipublicæ minime diſplice-
bit. Quandoquidem diſplicere ei non debet, non poſſe, quæ nec
37 Deus optimus Maximus poteſt. Deus † itaque Optimus Maxi-
mus ea non poteſt, quæ mali & peccati ſunt. *cap. vlt. de pœniten.*
38 *diſt. 2.* Cum non ſit potentiæ † defectus nolle iniqua & iniuſta.
Crau. conſilio 241 numero 20. Hinc ſcriptum eſt, Ioan. cap. 1. *ſine ea
factum eſt nihil.* hoc eſt peccatum ſine Dei voluntate factum eſt.
39 Hæc quoque eſt Theologorum vera ſententia, Deum † peccare
non poſſe, *vt ſcribit Card. Zabar. conſi. 142. colum. 1* Idem de princi-
40 bus huius ſeculi dicendum eſt, cum, vt iuſtitiam † adminiſtrent,
Dei loco ſint, *auth. de armis, in princ.* Hinc recte noſtri ſcribunt
quod quando Princeps abſoluta aliqua poteſtate vtitur, ratione
ſcilicet non regulata, quod inquam crudelis eſt illa tempeſtas,
41 cum † poteſtas in peccando poſita non ſit, *ea. 1. 40. diſt. cap. ſunt
quidam 25. q. 1. Abbas in cap. cum teneamur. de praben.* Et vere hic non
dicitur defectus poteſtatis, ſed potius voluntatis cum iuſtiſſimus
Deus, quod malum & peccatum eſt, nolit. Dicamus nunc, an,
vbi conceſſa foret hæc ſeparatio, iniuſtum & malum id fuiſſet.
Et vere dico, quod iniuſtum admodum, & ſummum fuiſſet pec-
catum. Nam hoc fuiſſet datam fidem violare: quod ſane ſum-
mum atque perhorrendum peccatum nullo modo in hoc Se-
reniſſimo, & iuſtiſſimo Dominio conſiderari poteſt. Quod fu-
iſſet fidei violatio, vel ex eo demonſtratur; quod non ſemel Sere-
niſſimum ipſum Dominium confirmauit priuilegia, & ſtatuta
Ciuitatis Brixiæ; & non ſemel promiſit ſe ea ſeruaturum, atque
rata habiturum. Atqui illa ſtatuta & priuilegia (: vt iam dixi:) con-
tinent hanc vnionem, & ſubiectionem Lonati erga Brixiam: non
ergo dicendum eſt Sereniſſimum Dominium voluiſſe fidem da-
tam violare; & hæc iura Brixiæ infringere: cũ fidem violare (: vt
42 iam probaui:) peccatum graue ſit. Hinc ſcribunt omnes † non
ſolum priuatos homines, ſed & Principes ipſos teneri datam fi-
dem, & pacta conuenta ſeruare. *ita omnes in cap. 1. de proba. clem.
paſtoralis, de re iud. Fulgoſ. conſil. 61. colum. 2. Crau. conſil. 135. nu. 5.* Sunt
equidem illa à iure naturæ *l. ex. hoc iure, de iuſt. & iure.* Quod ſane
ius infringere nullo modo poteſt Princeps. *ita omnes in cap. quam
eccleſiarum. de conſt.* Hinc philoſophorum Princeps Ariſtoteles
nil magis ſuadebat Alexandro Macedoni, quam, vt datam fidem
ſeruaret. Quemadmodum grauiſſimi ſcriptores Plutarchus, &
Q. Curtius in Alexandri vita ſcriptum reliquerunt. Et quanti ſit
fidem ſeruare, & ſuo exemplo nos docuit Attilius ille Regulus,
de quo apud Ciceronem in Officiis, & alios. quos ex induſtria o-
mitto. Præterea, vbi Sereniſſimũ Dominium hanc feciſſet ſepara-
tionem, ingratitudinis vitio (: bona venia ſemper ſit dictũ:)
laboraſſet. Nam ciuitas Brixiæ, vel eiuſdem Sereniſſimi Dominij
teſtimonio; ſummæ ſidelitatis erga ipſum commendatur: & om-
nium annales pleni ſunt, quantæ ſemper fidei erga ipſos Vene-
tos fuerit. Quo ob eius benemerita promiſit Sereniſſimũ Domi-
nium, ſe ſeruaturũ priuilegia, & ſtatuta ipſius ciuitatis. Si ergo hãc
conceſſiſſet ſeparationem, graue hoc ingratitudinis peccatum
commiſiſſet: quod nulla ratione dicendum eſt, cum omnis graue
illud ſit, vti leges & omnium exempla docent. Et Venetos ipſos
ab hoc ingratitudinis vitio alienos ſemper fuiſſe, notum eſt o-
mnibus, atque exploratũ quin libere dicam & vere, nationem
aliquam ab ipſo quidem mundi exordio ad hæc vſque tempora
nunquam extitiſſe, quæ Venetos gratitudine ſuperauerit. Ete-
nim ſunt hi (: vt, vno me expediam verbo:) omniũ virtutum ge-
nere cumulatiſſimi. Hoc etiam poſito, quod ob benemerita con- 43
ceſſa ſint priuilegia † hæc à Sereniſſimo Dominio ſequitur illa in- 44
fringi nulla ratione poſſe; cum cõtractus † vim illa obtineãt. *ita
docte reſponderunt Soc. Iun. conſil. 76. num. 38. lib. 1. Parſ. conſil. 1 numer.
98. lib. 1. & Bellonus conſil. 37. ad fin.* Quod de ipſa Ciuitate Brixiæ
dictum fuit, idem dicendum eſt de ipſa nobiliſſima Aucroldo-
rum familia, cuius maxima erga Rempublicam Venetam beneſi-
cia tot extiterunt, vt priuilegio & ciues Veneti facti ſint: & alia 45
permulta in memoriam grati beneficii conſecuti ſint: † Nec du-
bitandum, quin ſeparatio hæc mirum in modum læderet ciuita-
tem Brixiæ, ſi vere fuiſſet conceſſa. Hoc clare & dilucide demon-
ſtratur, ratione (: mea quidem opinione:) optima atque concluden-
denti: qua aſſero, quod vbi ita foret conceſſum, Brixiam maius
detrimentum accepturã, quam ſicũ Sereniſſimum Dominium
ex toto in alterum Principem transferret. Nã, ſi integra ipſa Bri-
xiæ ciuitas in alterum Principem à Sereniſſimo Dominio trans-
lata foret, apud ſe ſua omniũ membra retineret: nec onerum, &
collectarum cauſa tantum premeretur, quantum ſi hoc Lonati
oppido careret; nec ſua illa iuriſdictione, quã hodie (: vt dixi-
mus:) in Lonatenſes exercet, priuaretur. Quibus tamẽ & careret
& priuaretur, ſi huic ſeparationi locus foret: & tanquã corpus la-
cerum ſua hæc omnino neceſſaria mẽbra amitteret. Hanc no-
ſtram veram, & æquam ſententiam probant duæ claræ Pontifi-
cum conſtitutiones, ſi ſimul iunguntur. Vna eſt Bonifacii VII.
in cap. dudum, de rebus eccleſ. non. alienan. Altera Clementis VII. 46
in clem. 1 de rebus eccleſ. non alienan. Conſtituit † Bonifacius non
licere epiſcopo rem vnius eccleſiæ in aliam transferre, ſine cau-
ſa iuſta, ac ſine conſenſu Rectoris illius eccleſiæ. Et tantum ſla-
cuit Clementi, iuſtis de cauſis Epiſcopo licere ſine conſenſu Re-
ctoris eccleſiæ vnam eccleſiam alteri vnire. Rationem diuerſita-
tis harum conſtitutionum egregiam, & notatu dignam affert
glo. in d. clem. vlt. in verbo, defenſor. quod ſcilicet minus damni ec-
cleſiæ affertur cum alteri vnitur, quã quando vna res alteri con-
ceditur. Nã ex ſingulari illius rei alienatione damnũ ſemper illa
ſentit; & ab vnione interdum commodum, ac ſummã vtilitatem
ſentire poteſt: cũ eccleſia, cui vnitur, poſſit eſſe pinguior & à dili-
gẽtiori Rectore adminiſtrata. Eſt ergo vera ratio hæc, quod Bri-
xia maius damnũ ſentiret ex hac ſeparatione quã ſi illa ex toto in
alterũ Principẽ, & dominum transferretur. Hoc ita cõſtituto,
dico nũc, quod nõ potuiſſet † aut poſſet Sereniſſimũ Dominiũ 47
iure ordinario alienare Brixiã, & in aliũ Principẽ eã transferre; *ita
in gl. in l. inuitum ff. de fideic. lib. & late Crau. conſ. 241. n. 6 & dixi ſupra.*

Ea ratione vtuntur quia mutare Principẽ, graue admodũ eſt,
cum è bono & iuſto reperiri poſſit iniquus, impius, & perfidus,
quo nil peius euenire poteſt populis tum ob iuſtitiæ adminiſtra-
tionẽ, tum etiam, quia (: vt philoſophus dicebat, & vſu compro- 48
batur:) talis † efficitur populus, qualis eſt Princeps. Si ergo nõ po-
tuiſſet Sereniſſimũ Dominium inuitis ciuibus Brixiẽſibus eã ci-
uitatẽ alienare, & in aliũ trãsferre; nõ etiã potuiſſet ex iure regu-
lato & ord. ſeparare hoc oppidum Lonati ab ipſa ciuitate Brixiæ.

Tertio

Tertio dicendum nunc reſtat de voluntate Sereniſſimi Do-
minii, an ſcilicet hanc ſeparationem concedere voluerit. Et vere
49 opinor noluiſſe concedere. Voluntas † duobus modo conſide-
ratur, expreſſa & tacita. Dictum fuit ſupra, expreſſam non adeſſe
Nunc patefaciam & tacitam, quæ coniecturis infertur, deficere.
Primo ex rationibus iã adductis Eſt enim graue delictum fidem
violare, & ob benemerita conceſſa infringere. Non ergo præſu-
50 mendum eſt voluiſſe † concedere hæc, quæ delictum & iniqui-
tatem arguunt: cum princeps, vt iuſtus eſt, velit ea tantũ quæ iu-
ſta ſunt. Secundo hoc demonſtratur, quia ex quo Lonatenſes
nullam cauſam iuſtam atque honeſtam huius ſeparationis Sere-
niſſimo Dominio narrarunt, non eſt præſumendum ſeparatio-
nem concedere voluiſſe. Si quidem clari iuris eſt, quod vbi ex ali-
51 cuius priuilegii † conceſſione lædi aliquis poteſt, conceſſio illa
concedi non debet ſine magna cauſæ cognitione: cum cognitio
52 † cauſæ à iure naturæ ſit, *vt inquit Baldus in l. iudex. C. commina. &*
53 *epiſt. ex illo textu.* Iudet enim lex † naturæ ſine cauſa ius alterius
tollendum non eſſe. *l. 2 ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. ca. ſine cul-
pa. de reg. iur. in 6* Hinc ſanctiſſime D. Paulus ad Timot. 1. cap. 5.
iudices admonuit, ſine præiudicio nihil facere debere in alteram
partem declinando. *Sine præiudicio*, hoc eſt ſine cauſæ cognitione
54 & diligenti examinatione. Hæc cauſæ † cognitio plura requirit,
nempe quod aduerſarius monitus ſit & citatus; quod iura par-
tium cõcedenti Principi exponãtur, quod is Princeps † nõ præ-
55 cipitanter, ſed penſate procedat. *& alia, quæ copioſe retuli in com-
ment. de arbit. iud. libr. 1. q. 18.* cum ergo nihil horum in hac conceſ-
ſione interuenit, dicendum eſt, Sereniſſimum Dominium eam
conceſſionem facere noluiſſe. Tertio fortius dico, imo has con-
ceſſiones priuilegiorum innuere Principem noluiſſe aliquo mo-
56 do concedere hanc ſeparationem. Nam longa † priuilegiorum
obſeruatio, eſt ipſorum priuilegiorum fida interpretes: *ita Ro-
man. conſil. 71. col. 2. num. 3. Aret. conſi 11. col. 3 verſi. ſed limita. Soc. Sen.
conſi. 111. colum. vlt. lib. 1. & Dec. conſil. 156. colum. vlt.* qui & illud ſcri-
bunt, hanc obſeruantiam non requirere longam temporis præ-
ſcriptionem. Atqui in caſu noſtro iam diu obſeruatũ fuit, quod
hæc priuilegia nullam contineant ſeparationem: ergo præſumi-
tur Principem eam non conceſſiſſe. Quarto admiſſo Ita Princi-
pem voluiſſe, reſpondetur ex contrario tanti temporis vſu eſſe
exſtinctam hanc ſeparationem. Eſt enim vera interpretum ſen-
57 tentia hæc contrario vſu † quadraginta annorum exſtingui. *ita
Bart. in l. ciuitatis. §. carnem ff de public. Alex. conſ. 16. nu. 24. lib. 5. Rui-
nu. 210. col. 5. libr 1.*

Tertio adducuntur Lonatenſes, vt oſtendant ſe iure compel-
lere poſſe Aueroldos, vt eorum bona ibidem regiſtrent. & item
ad onera contribuant, ex reſcripto à Principe Venetiarum eis
conceſſo, anno 1516. die 21. Decembris quod hoc continet, quod
forenſes, & non habitantes in oppido Lonati ſoluere teneantur
onera cum ipſo oppido. ex cauſa bonorum quæ in eo territorio
poſſident. Atqui Aueroldi forenſes ſunt, non habitantes, & eo-
rum bona ſub illo territorio ſita ſunt, ergo iuxta reſcriptũ cum
Lonatenſibus ſoluere tenentur.

Reſpondetur multipliciter, Primo, hoc reſcriptum ad rem
non conferre, quandoquidem ſolum loquitur de forenſibus illis
qui in futurum bona ſita in eo territorio Lonati acquirent. At
Aueroldi non acquiſiuerunt: quæ nunc poſſident prædia in eo
territorio Lonati poſt huius reſcripti conceſſionem: cum anti-
quitus hæc poſſederint. Cum ergo caſui noſtro reſcripti verba
† non conueniant, nec etiam conuenit diſpoſitio *l. 4. §. toties, ff.*
58 *de dam. infect.* & paſſim omnes ex hac trita iuris regula. Confirma-
tur hæc reſponſio; quia hoc reſcriptum vlt. quod forenſes qui-
emerunt, eorum, qui cum Lonatenſibus ſoluere onera conſue-
uerunt, in futurum etiam cum illis ſoluere teneantur. Solum er-
go loquitur reſcriptum de bonis, quæ ſoluere ſolent: atqui præ-
dia & bona Aueroldorum non conſueuerunt ſoluere cum ipſis
Lonatenſibus: ergo in reſcripto de his non agitur. Quod ſoluere
non conſueuerunt ſatis ex iam ſupra traditis conſtat, & ipſi Lo-
natenſes, qui hanc conſuetudinem † allegant, probare eam de-
59 bent. *l. actor. cum ſimil. ff. de probat.* Eſt enim conſuetudo † quid facti
60 ob id probari debet ab eo, qui eam allegat. *ita in ſpecie Doct. in d. l.
de quibus.*

Præterea & fortius dico, quod quando hoc reſcriptum iam
lata verba non contineret; adhuc illa ſubintelligerentur. Si qui-
61 dem Principum reſcripta † à iure communi interpretationem
recipiunt, *vt inquit Bald. in cap. ſuper eo. col. 1. verſic. & ideo verba de
62 off. deleg.* Lex vero communis ſtatuit, quod prædia † ſolita ſol-
uere cenſus, & alia onera, tranſlata intelliguntur vna cum eiſdem
oneribus. *ita docent poſt multos. Iaſ. in l. si cui opus. numer. 6 ff. de op.
nou. nuntia.* Quod † procedit etiam ſi alicui priuilegiato vendan- 63
tur, vt eccleſiæ. *ita Soc. Sen. conſ. 45. lib 3. & conſil. 512. lib. 4.* vel fiſco
*ita Soc. Iun. conſil. 74. num. 8 lib 3. & lat:ſsime Tiraq. tract. de retractu
conſang. § 1 gl. 9 num. 112. & gloſſ 10 num. 13.* Ea eſt huius ſententiæ
ratio, quia onus eſt rei annexũ; ob id vnum ſine altero eſſe non
poteſt. Nos vero alio in caſu verſamur.

Reſpondeo ſecundo, reſcripta † eſſe potius interpretãda fru- 64
ſtra impetrata, quam vt indebite tertium lædant. *ita Bald. in d. cap.
ſuper eo, vlt. nota. de offi. deleg. Iaſ. conſ. 57. col pen. lib. 3. & idem in l. ex
facto. 4. notab. de vulg. Dec. conſ. 57. colum. 5.* & tunc præſertim cum
is tertius tempore conceſſionis reſcripti, nec monitus, nec audi-
tus de iure ſuo fuit. Non enim præſumitur Principem † velle al- 65
terum lædere, vt alteri proſit. Si ergo hoc reſcriptum intelligere-
tur, quod Aueroldi teneantur ſoluere onera cum Lonatenſibus,
ſequeretur, quod ipſi Aueroldi, nec moniti, nec de iure ſuo au-
diti maxime læderentur, dum, vt maiores inferioribus (: vt iam
dixi:) ſubiicerentur, & duplici onere grauarentur; quia Brixiæ
vbi hactenus ſoluerunt, & Lonati ſoluerent, aduerſus iuris ſcõ-
tentiam. *l. Titia. §. qui inuita de leg. 2. & in ſpecie reſpondit Crau. conſ.
111. nu. 8. & ſupra attigi.* Læderetur etiã ciuitas Brixiæ, à cuius æſti-
mo hoc quod maximum eſt. auferretur. Hoc ergo reſcriptum in-
telligendum eſt non de ipſis Aueroldis, ſed de aliis forenſibus qui
non ſint ciues Brixiæ.

Quarto nituntur Lonatenſes argumento ducto à codicibus,
ſui æſtimi atque regiſtri, in quibus ſcripti ſunt Aueroldi vti debi-
tores ab anno 109. vſque ad 1520. 1528. & ab anno 154. hactenus
Quod ſane debitum recognouerunt Aueroldi obſolutionem,
quam anno 1525 fecerunt non ergo negare poſſe videntur. Aue-
roldi, quin cum Lonatenſibus teneantur ſubire onera.

Reſpõdeo primo, vt iã ſupra attigi, nil referre, quod curaue-
rint Lonatenſes in eorum codicibus ſcribi Aueroldos eſſe ratio
ne æſtimi debitores. Cum aliud ſit, quod Aueroldi deſcripti ſint,
vt debitores, aliud vero quod vere ſint debitores. His multis cõ-
ſtat, non eſſe debitores; Indebite ergo ita deſcripti fuerunt. Nec
liber æſtimi Lonatenſium præiudicium aliquod adfert ipſis Aue-
roldis, nec ciuitati Brixiæ, cum nec moniti, nec citati fuerunt
tẽpore confectionis æſtimi & regiſtri, vt citandi erant, quemad-
modum ſupra diximus.

Reſpondeo ſecũdo. & fundamentum hoc aduerſus ipſos Lo-
natenſes retorqueo. Nam, cũ pro maiori parte temporis deſcri-
pti nõ fuerint debitores ii Aueroldi in illis libris æſtimi, ob id iu-
dicandi ſunt non teneri cum Lonatenſibus iſtis ſoluere. Si qui-
dem caſus † dubius à frequentiori actu, & obſeruantia inter- 66
pretationem recipit. *arg. l. quæritur. ff de ſtatu. hom.*

Reſpondeo tertio, quod non Lonatenſium conſuetudo, &
obſeruatio deſcribendi Aueroldos, vt ſuos debitores cõtinua non
fuerit ſed ſæpe interrupta, nil cõtra ipſos Aueroldos operari po-
teſt. Nam omnium eſt ſententia *in l. de quibus. ff. de legib. & in cap.
vlt. de conſuetu.* conſuetudinem † & præſcriptionem, tunc pro- 67
deſſe cum continua fuit; quandoquidem ſi aliquando ceſſat, o-
ſtenditur, populo, & præſcribenti, ſibi eam non placere: & con-
trarium potius. ſe probari. Nec dubitationem mouet conuen-
tio illa anni 1525. quia mox illi ſatisfaciam.

Quinto, vtuntur Lonatenſes fundamento illo ex dicta con
uentione anni 1525. qua Aueroldis † placuit ſoluere expenſas mi- 68
litum anni 1516. ob id præiudicium ſuæ immunitati, atque iuri
ſuo attuliſſe dicuntur, eo enim actu declaraſſe videntur, ſe te-
neri pro his oneribus contribuere cum ipſis Lonatenſibus.

Reſpondeo primo, has conuentiones initas ſemper fuiſſe pro
teſtationibus adhibitis, quod ea illis actibus nullum intelligere-
tur allatum præiudicium in futurum iuribus ipſorum Auerol-
dorum proteſtantium. Quæ quidem † proteſtationes hunc ef-
fectum pariunt, vt ſalua ſint proteſtantis iura. *l. non ſolum. §. morte.* 69
vbi omnes de ope. noui nunt.

Reſpondeo ſecundo, quod etiamſi libere eam ob cauſam fa-
ctæ forent ſolutiones, nõ tamen ipſis Aueroldis in futurum præ-
iudicium aliquod attulit. Si quidem ſolutio † illa ratione præteri- 70
ti, non autem futuri præiudicium & damnum adfert. *ita cenſuit
Guido Papa quæ. 367. & Abbas conſ 94. lib. 1. Alex. conſil. 33. lib. 5. & cla-
re in ſpecie hac. Natta. conſ. 446. num. 16. lib. 2.*

Reſpondeo tertio. quod Lonatenſes non probarunt ſolutio-
nes illas factas ob id fuiſſe ab Aueroldis, quod eorũ bona ſubii-
cerentur ſuo Lonatenſium æſtimo. Id quod vere probandũ erat

non enim clarum eſt, id ob eam cauſam fuiſſe factum. Quæ qui-
dem conſiderari non poteſt, nã id ſi foret verum, non ſolum ob
illas expenſas militum anni 1516. verum etiam pro aliis aliorum
annorum ſoluere compuliſſent: quemadmodum compulerunt
cæteros in eo æſtimo deſcriptos. Eſt ergo dicẽdum, cauſam hanc
expenſarum pro militibus ſpecialem fuiſſe, ac ipſis Aueroldis cõ-
uenientem pro eorum commodo & beneficio, non autem fuiſſe
ordinariam cauſam æſtimi, & non ob aliã. Siquidem, cum actus
71 † multiplici de cauſa fieri potuit, qui aſſerit ob vnam ſolam con-
fectum eſſe, id probare debet. *Salyc. in l. 2. C. de noxal. Soc. iun. conſil.*
72 *1. num. 6. lib. 1.* debent enim probationes † concludere per neceſſe,
non autem per probabile *l. neq; natales. C. de probat. & l. non hoc. C.
vnde leg. & ea. in profentia. de probat.* Hinc fit, quod quando quis ni-
73 titur vſu † alicuius actus, probare debet, vſum illũ fuiſſe in eo ſpe-
ciali actu introductũ, nõ autem ita generaliter fuiſſe obſeruatũ.
*ita reſponderunt Oldr. conſ. 237. col. 1. Aret. conſ. 23. in 3. dub. Alex. conſ. 6.
lib. 5. & Crau. conſ. 96. col. 2.* Erat ergo quod probarẽt Lonatenſes,
has conuẽtiones, & ſolutiones hanc ob cauſam, vt tãquam ordi-
narii debitores tenerẽtur, factas fuiſſe. Quod cum factum non
fuerit, ſequitur, leue hoc eſſe pro Lonatenſibus fundamentum.

Reſpondeo quarto, quod etiam ſi ob hanc cauſam expenſarũ
militum ſibi præiudicium attulerint Aueroldi ex hac conuentio-
ne; nõ tamen in cæteris ſibi præiudicarunt. Hoc ea ratione aper-
74 ta demonſtratur. Nam conſenſus † qui actũ conficit ſolum quo
ad actum illum operatur, cui adhibitus eſt. *l. 1. §. Iulianus ff. de re.
actisque priua. l. voluntaria. C. de excuſa tuto. l. iubemus. C. ad Velleia.
Bart. in l. ſi fundum per fideicommiſſum. de leg. 1. Rom. conſilio 132. in fin.
& Petr. a ſancta. ſing. 37* & recte: nam ſi aliter diceremus, opus eſſet
75 dicere noſtram voluntatem † operari vltra intentionem no-
ſtram, quod falſum eſſe ſcimus. *l. non omnis ff. ſi certum peta. cum ſi-
milib.* Eſt ergo dicendum hunc actum contributionis cauſa ex-
penſarum pro militibus factarũ in cęteris non attuliſſe aliquod
præiudicium. Confirmatur hæc reſponſio ea Doctorum ſentẽ-
76 tia, qua affirmant, actus † priuilegio immunitatis repugnantes
ſolum præiudicare quoad actus contrarios, & non vltra. *ita pro-
bat glo. ex illo textu in l. 2. C. de iis qui ſponte mun. pub. lib. 10. Signor. con-
ſil. 229. q. 7. Alex. conſ. 193. 4. dubio lib. 2. Felin. in cap. cum acceſſiſſent.
numero 7. de conſti.* Licet ergo Aueroldi ſibi in hoc caſu præiudi-
cauerunt, vt pro expenſis militum contribuere cum Lonatenſi-
bus teneantur, non tamẽ in cæteris omnibus ſibi detrimentum
attulerunt. Quod pro Aueroldis diximus, procedit etiam fauore
77 ciuitatis Brixiæ, quæ † etiam ſi diceretur, hoc in caſu, ex ſuo adhi-
bito cõſenſu ſibi præiudicaſſe, nõ tamẽ idem eſt in cæteris. *quem-
admodum iura ſunt clara. in l. nihil ff. ad municip. l. reſp. vbi glo. C. ex qui-
bus cau. maio. l. rempublicam. C. de iure reipub. lib. 10. Bart. in l. nulli ff.
quod cuiuſque vniuerſ. nom.* Credo tamen, quoad ipſam ciuitatem
Brixiæ, nullam hic adeſſe probabilem dubitationem. Quando-
78 quidem illa † non conſenſit his conuentionibus, & ſolutionibus
non ergo ſibi conuentiones illæ damno eſſe poſſunt. *ita docuit
Bart. in l. 1. C. de iis qui ſponte munera ſubeunt. lib. 10. & in ſpecie clare
ita reſpondit conſil. 160. nu. 46. lib. 1.*

Sexto mouentur Lonatenſes argumento à ſimili ducto, quod
ſcilicet Aueroldi pro bonis, quæ in territorio Bidizzoli poſſident
cum ipſo oppido Bidizzoli onera ſoluunt. Idem ergo facere de-
79 bent hoc in caſu. Quandoquidem vbi conſuetudo † interpreta-
tiua actus deficit in loco, ad vicinũ locũ confugimus. *vt ſcribunt
Doct. in d. l. de quibus.*

Reſpondeo primo & dico hoc fundamẽtum poſſe retorque-
ri contra ipſos Lonatenſes, quod ſi Aueroldi ſoluũt cum oppido
Bidizzoli, & non cũ Lonato, demonſtratur, quod ſunt liberi ab
80 hoc onere ſoluendi cum Lonat. Si quidẽ obligatio † quę cũ v-
no loco eſt, infert libertatẽ eſſe cũ altero. *ita in ſpecie noſtra reſpon.
Cra. conſ. 111. n. 4. arg. l. cũ Praetor ff. de iudic.* Præterea dico, quod cũ
81 conſuetudo † ſit in loco Bidizzoli, locũ illud non exit; cum ſtri-
ctæ ſit interpretationis. *l. 1. §. ſi quis ex hoc. ff. de iti. actuq; priua. & in
ſpecie Crau. d. conſ. 111. num. 13. qui Bald. & alios plures recenſet.*

Reſpondeo ſecũdo, quod in his caſibus, exẽplis iudicandum
non eſt, nec ſimilibus, cum diuerſi admodum ſint termini. Nam
82 dicere ſolemus, quod argumentum † ſumtum à ſimili facile pro-
ſternitur, vna adducta diſſimilitudine. *ita Doct. in cap. tranſlato, de
conſti. & ſcribit Euerard. in cent. legali in arg. à ſimili.* Diſſimilitudo
hoc in caſu aperte demonſtratur ex eo, quod oppidum Bidizzoli
eſt ex riperia Salodii: quæ quidẽ riperia iam anno 1426 à ciuita-
te Brixiæ ſeparata fuit. Quemadmodũ & oppidum Aſulæ. ac lo-
ca Vaſallis canonicæ, quæ anno 1428. ſeparata fuerunt à ciuitate
Brixiæ. Hinc ſtatuta Brixię. vt ſtatutõ 42. in ciuilibus, deſc ripæ
habent oppidum Lonati; & tamẽ non continent oppida riperiæ
Salodii, & Aſulæ. Non ergo ex † diuerſis argumentari licet. *l. Pa- 83
pin. exuli. ff. de minor. l. vlt. C. de calum. cum ſexcentis ſimil.*

Reſpondeo tertio, & dico, quod ſi Lonatenſes vti volunt cõ-
ſuetudine, & iure loci Bidizzoli, ac riperiæ Salodii, debent vti in
omnibus, nempe eo modo, quo illi vtuntur, quod ſi fiet, iam A-
ueroldi ſe obtulerunt idem facere, quod faciũt in loco Bidizzoli.
Eſt enim in tota illa riperia, ac etiam in oppido Aſulæ more & le-
ge ſtatutum, quod in ſolutionibus onerũ ante omnia præferan-
tur reditus & pecuniæ publicæ, quibus deficientibus collecta in-
dicitur à ſingulis iuxta proprium ęſtimum ſoluẽda. Quod ſi quid
è pecuniis publicis ſupereſt, illę iuxta ſingulorum æſtimũ diſtri-
buuntur. Nec aliqua conſtituitur differẽtia inter ciues, & foren-
ſes. Qui diſtributionis modus iuri naturæ conuenit. Dictat nã-
que natura eum ferre debere commodum, † qui & incommo 84
dum ſuſtinet. *l. ſecundum naturam. de reg. iuris.* Quo vero ad illud,
quod publici reditus & pecuniæ ærarii anteferantur in his ſolu-
tionibus re vera conſtat eſſe iuri communi cõueniens. Siquidem,
lex communis ſtatuit, onera † impoſita ob æs ab omnibus debi- 85
tum, non debere à ſingulis præſtari, niſi in ſubſidium: cum vni-
uerſitatis cauſa ſit à cauſa ſingulorum ſeparata. *l. in tantum. §. vni-
uerſitatis. ff. de rerum diuiſ. l. ſed ſi hac §. qui manumittitur. ff. de in ius
vocand. arg; ita in ſpecie reſp. Natta conſ. 418. nu. 12. lib. 2. poſt alios, quos
recenſet.* Hæc vera iuris ſententia confirmatur eo argumento
ducto à fortiori, quod quando Princeps † etiam ſupremus auxi- 86
lium à populis, vt bellum aliquod gerat, requirit, ante omnia de-
bet proprias pecunias impendere; & illis deficientibus ſubſidiũ
à populo habere. Ita interrogatus reſpondit Alciatus *reſpon. 141.
numero 12.* pro illuſtriſſimo Duce Ferrarię aduerſus Paulum III Põ-
tificem Max. qui à Duce illo requirebat pecunias, vt bellum ge-
reret aduerſus Turcas. *ita quoq; reſpon Soc. iun. conſil. 98. nu. 10. lib. 3.*
Hinc alii permulti ſcribunt, quod quando Prælatus † à clericis, 87
& eccleſia requirit caritatiuum ſubſidiũ, prius debet impendere,
quod ipſe habet in arca, & deinde ſubſidium requirere. *ita cenſuit
Card. in clem. 1. col. 3. de exceſſ prælat. Franc. de Marchis. q. 472. numer.
4. & Boer. q. 134. num. 9. & idem probaui in comment. de arbit. iud. lib.
2. caſu. 178. num. 13. 14.* Si ergo obſeruare hoc debent Principes ſu-
periores, quanto fortius ii inferiores ſubditi. Hinc infertur male
ac peſſime egiſſe Lonatenſes tum inter ſe bona vniuerſitatis di-
uiſerunt. Erant enim ita in communi relinquenda pro omnium
commodo & vtilitate, vt in ſolutionibus onerũ poſſent eorũ re-
ditus anteferri. Cęterũ poſtquã iniqua hęc diuiſio facta eſt (: quã
aliquando fore reuocandam iure demonſtrabo:) dico illos qui-
bus portio horum bonorũ fuit aſſignata, fore cõpellendos illos
reditus conferre debere in onerum ſolutionibus. Nam ſi bona
hæc apud vniuerſitatem extarent eorum reditus in his ſolutio-
nibus anteferrentur: ergo idẽ pręſtare debẽt, qui loco vniuerſi-
tatis ſucceſſerũt, cum res † trãſeat in quemcunq; cum onere ſuo. 88
vt docuit Iaſ. *in l. qui opus. nu. 6. de op. noui. nun. & ſupra dixi.*

Septimo, Lonatenſes adducũtur argumento ducto ab eorum
ſtatuto *ſub rubr. Quod bona ſoluentium cum Lonato ſint obligata ipſi
communi.* Quod quidem ſtatutum habet hæc verba. *Et etiam quæ-
libet perſona. habentes aliqua bona in dicta terra, & eius territorio pro
quibus ſecundum formam præſentium ſtatutorum ſoluere teneãtur cum
dicto communi, ſunt obligata, vt ſupra.* Hoc ſtatutum diſponit poſ-
ſeſſores omnes, qui in eo territorio prædia poſſident, teneri ſol-
uere cum ipſo communi Lonati. ergo idem facere debent Aue-
roldi cum prædia in eo territorio poſſideant.

Reſpondeo primo, quod hoc ſtatutum relatã interpretatio-
nem non habet. Nam intelligitur ſtatutũ, pro bonis [illegible] is, quę ſe-
cundum formam ſtatutorum ſoluere tenentur, ita interpretã a
ſunt illa verba ſtatuti, *pro quibus ſecundum formam præſentiam ſta-
tutorum ſoluere tenentur.* Quam quidem interpretationem pro-
bat eiuſdem ſtatuti † rubrica: cuius verba hæc ſunt *Quod bona ſol- 89
uentium cũ communi Lonati ſint obligata. &c.* illud verbum, *ſoluen-
tium*, ita reſoluitur, id eſt. *qui ſoluunt.* At in caſu noſtro Aueroldi
non ſoluunt, nec ſoluere tenentur, vt iam demonſtrauimus: ergo
de illis non loquitur ſtatutum.

Reſpondeo ſecundo, quod etiã ſi relatam interpretationem
ſtatutũ hoc non admitteret, nõ tamen Aueroldis nocere poſſet.
Nã cõtra eos à Lonatẽſibus ſtatui non potuit. Siquidẽ nõ eſt iure
† conceſſũ ſtatuere in hac onerũ materia cõtra aliquem, niſi ex 90
ſpeciali priuilegio *ita Bar. in l. vni. C. de mul. & in quo loco. lib. 10. Nat-
ta conſ. 447. nu. 8. lib. 2. & in ſpecie Rui. conſ. 111. col. pen. lib. 5.*

Reſpondeo

Reſpondeo tertio, quod etiamſi ſtatutum hoc validum eſſet,
attamen non noceret adhuc Aueroldis, cum aduerſus eos nun-
quam fuerit vſu receptum: Et vera * eſt omnium ſententia, ſta-
91 tuta † vſu non recepta non ligare, *ita Dec. conſil. 638. numero 12. &*
conſil. 649. numer. 8. Gaz. ad. conſil. 22. num. 9. & Pariſ. conſil. 47. numer.
34. lib. 5.

Octauo, mouentur Lonatenſes ea duabus ſententiis his in ca-
ſibus latis à Clariſſimi Brixiæ Præfectis. Vna fuit Clariſſi. Do. M.
Antonij Amulii aduerſus forenſes nō habitantes in oppido Lo-
nati. Qui quidem forenſes contendebant, ſe non teneri ſoluere
cum ipſo oppido: & tamen fuit iudicatum teneri. Secunda fuit
ſententia aduerſus Monachos Maguzani, qui pariter coacti iure
fuerunt ſoluere cum oppido ipſo Lonati: ergo idem de Auerol-
dis dicendum eſt.

Reſpondeo primo, quod etiam ſi hæ ſententiæ in noſtris his
92 terminis (: quod negatur:) loquerentur: attamen non obeſſent
Aueroldis, cum ſint † latæ inter alios, non monitis ipſis Auerol-
93 dis, *l. vnica C. res inter alios acta & latiſſime Tiraquell. in tract. Res in-*
ter alios acta.

Reſpondeo ſecundo, non eſſe exemplis † iudicandum, *l. ne-*
94 *mo C. de ſenten. & interlo. omn. iud.* Alioqui de iudicibus idem
diceremus, quod de imperitis † medicis dicere ſolemus, qui vno
collyrio opinantur morbos omnes ſanari poſſe, *vt inquit gloſſ. in*
cap. vlt. 29. diſtinct. Et iure Aduocatorum imperitia damnatur
ab Albe, *in l. prima ff. de conſti. prin. & à Boe. tract. de auctorit. magni*
conſilij numer. 172 dum à ſimili iudicato argumentum ſumunt: &
iudices ita aliorum exemplo iudicantes grauiter reprehende-
95 runt, & recte. Non enim † ſpectandum eſt quod factum fuit, ſed
quid eſſet faciendum, *l. ſed licet ff. de offic. præſidis*. Sæpe enim vide-
96 mus, etiam in vna, & eadem cauſa † latas fuiſſe contrarias ſenten-
tias, *l. denunciaſſe §. vlt ff. ad l. Iul. de adult.* cum vnus iudex iuſtus, al-
ter vero iniquus eſſe poſſit. *Qua de re egregia in ſpecie hac Bald. conſil.*
234. Præmittendum eſt ad euidentiam, in fin. lib. 2. & Crauet. conſi. 232.
num 3.

Reſpondeo tertio, relatas ſententias loqui de forenſibus non
habitantibus. Atqui Aueroldi dici non poſſunt forenſes: imo di-
ci debent ex oppido Lonati. Hoc vel ex eo demonſtratur, quod
Aueroldi ciues & Brixiæ, & Venetiarum ſunt: & ob id ex loco et-
97 iam Lonati eſſe dicuntur. Nam ſi qui † in vico naſcuntur vel ha-
bitant ciues eſſe non deſinunt, *l. qui ex vico ff. ad municip. & ſcri-*
bunt Soc. Sen. conſi. 7. col. 1. & conſ. 74 col. 1 lib. 1. Dec. conſ. 189. num. 7. &
Soc. Iun. conſ. 2. n. 30. lib. 1 cæteros omitto, à fortiori, qui ciues ſunt di-
cuntur eſſe ea vico, qui ciuitati illi ſubeſt. Præterea ciuitas Vene-
98 tiarum † eſt communis patria, *vt ſcrib. Gomez in §. fuerat inſtit. de a-*
ctio. & ideo aliquando ſub anno 1523 fuit declaratum à Sereniſſi-
mo Dominio, quod ciuis Venetus iure acquirere poſſit prædia
quouis in loco, & oppido Dominij etiam ſi is locus, illa ciuitas,
vel illud oppidum ſtatuto cautum haberet, quod nullus forenſis
acquirere ibi poſſet immobilia Non ergo dici poſſunt Aueroldi
forenſes Lonati, vt de eis intelligantur dictæ ſententiæ Eſt ergo
concludendum, reiectis his fundamentis & argumentis, Magni-
ficos Dominos Aueroldos non poſſe compelli à Lonatenſibus,
vt cum illis onera ſubeant.

Hinc nunc intelligimus, quā inique egerint Lonatenſes, dum
curarunt bona colonorum horum de Aueroldis pro exſecutio-
ne capi & ſubhaſtari, ob hāc cauſam, quod ipſi Aueroldi tenean-
99 tur ſoluere onera. Nam cum aliquam ob cauſam † priuilegium
conceditur, conſtare prius debet de cauſa illa. Quemadmodum,
cum alicui ſuæ perſonæ cauſa conceditur, ante omnia conſtare
debet, illum eſſe talem, *l. diuus ff. de milit. teſt. vbi Barto. idem in l. 1. §.*
& parui num. 2. ff. quod vi, aut clam. Crauet. conſ. 211. n. 5. iidem etiam
Doctores ſcribunt, quod quādo ſtatutum tribuit exſecutionem
paratam inſtrumento, prius conſtare debet, illud eſſe inſtrumen-
100 tum. Ea eſt ratio, quia omnia diſpoſitio † ſuam ſubſtantiam præ-
ſupponit, qua quidem deficiente, ceſſat priuilegium, *ita reſpon-*
dit Calca. conſil. 87. col. 2. & ſcribit Cra. tract. de antiq. temp. par. 1. prin.
4. par. nu. 4. Hinc fit, quod quando ea cauſa debiti alicuius con-
tractus quis eſt conueniendus, conſtare prius debet, an illud ſit
debitum ex eo contractu, *ita reſpondit Bar. conſi. 185. Deodatit in fin.*
lib. 1. & cum ea Crau. conſi. 210. n. 3. qui hæc ſimilia congeſſit. Idem dici-
101 mus cum exſecutio † fieri debet contra hæredem pro debito de-
functi, conſtare prius debet illum eſſe hæredem, *ita Ruin. conſi. 122.*
n. 4. lib. 1 ita ergo dicendum eſt in caſu noſtro, dum ſtatutum tri-
buit exſecutionem pro debitis ex cauſa onerum & collectarum,
intelligitur, cum de debito conſtat At hic non adeſt debitum A-
ueroldorum, cum hac de cauſa nil debere diximus. Rurſus alia
ratione concedenda non erat exſecutio † hæc, quandoquidem 102
non poterat dici debitum hoc liquidum, vt opus erat, cum mol-
tæ obſtarent exceptiones, quemadmodum ſcribunt omnes de
inſtrumento, cui conceditur exſecutio, cum liquidum, & clarum
eſt, *ita Bar. in l. ſi cauſa cognita n. 2. C. de tranſact. Alex. conſ. 132. n. 7. lib.*
2 Dec. conſ. 618. n. 5. & egregie Crauet. conſ. 231. n. 8. qui ſcribit, quod ſi
quis promittit † ſoluere in certo termino, facta prius liquidatio- 103
ne, terminus non currit ante liquidationem. *Zuchard. in l. vlt. num.*
176. C. de edict. diui Adria. tollen. & ibi Curt. Iun. n. 5. vbi affirmant, li-
quidationis exceptionem nunquam cenſeri reiectam. Atqui in
caſu noſtro, præter exceptiones iam relatas, & alias plures oppo-
ſuerunt Aueroldi, quibus demonſtrarunt, ſe nil debere: non ergo
in re dubia erat concedenda exſecutio. Quo circa non aduerſa-
tur, quod aiunt Lonatenſes, exſecutionem ita fieri potuiſſe, cum
in caſibus † onerum ſummarie, imo executiue procedatur, *§. co-* 104
gi in authen. de mand. princ. & in ſpecie reſponderunt Bald. conſ. 238. Ad
veritatem lib 1. Pariſ. conſi. 25. n. 116. lib. 1. Crauet. conſ. 111. nu. 1. & Rolan.
conſ. 32. n. 5. lib. 1. Si quidem reſpondetur ea iam dictis, hoc proce-
dere cum debitum eſt clarum & liquidum, *quemadmodum Crau. d.*
conſ. 111. n. 19. & Rolan. d. conſ. 32. in fi. declarant. Ita iuris eſſe arbitror,
rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius. I.C.

SVMMARIA.

1 *Statutum de lucro dotis, vt habeat locum, debet cōſtare vxorem mor-*
tuam eſſe, & tres caſus ponuntur, n. 8.
2 *Verba ſtatuti de lucro dotis, ſtricte ſunt interpretanda, vt minus læ-*
datur ius commune quam fieri poſſit.
3 *Vxor moriens poſt maritum, exſtantibus filiis, an ſtante ſtatuto de*
lucro dotis, poſſit diſponere.
4 *Clauſula recipiens plura determinabilia, æqualiter debet determi-*
nari, & n. 14. vbi quomodo procedat, & n. 15.
5 *Non entis nulla ſunt qualitates.*
Homo mortuus, homo non dicitur.
6 *Dictio, ſi vero, cuius ſit natura.*
Coniunctiua dictionis qualis ſit natura.
7 *Dictio, vero, & dictio, ſed, æquiparantur.*
8 *Caſus omiſſus à ſtatuto, remanet in diſpoſitione iuris communis: &*
an hæc regula habeat locum in quacunq. diſpoſitione.
9 *Dictio teſtatoris erga aliquos conſideratur eo commodo.*
Statutum de lucro dotis an cenſeatur magis conſiderare perſonam
mariti, vel filiorum.
10 *Statutum de lucro dotis qua de cauſa introductum dicatur.*
11 *Dos materna quibus debeatur poſt mortem matris, vel marito, vel*
filiis.
12 *Argumentum ab abſurdo euitando valet.*
13 *Vxor non poteſt plus relinquere ſecundo viro, quam filio primi matri-*
monii.
Et an filiis primi matrimonij magis ſint dilecti filij ſecundi.
14 *Determinatio non determinat æqualiter omnia determinabilia, cum*
commode id facere non poteſt.
15 *Similiter æqualiter non determinat, cum maior fauor debeatur vni*
determinabilium, quam alteri.
16 *Similiter æqualiter non determinat cum diſpoſitio eſt neceſ-*
ſaria.
17 *Similiter æqualiter non determinat cum ſumus in claris.*
18 *Rubrica inſcripta ſunt ad demonſtrandum contenta in nigro, neque*
determinant æqualiter contenta in nigro.
19 *Repetitio regulariter non cenſetur in dubio in materia ſtricta per di-*
ctiones habentes naturam repetendi.
20 *Regula ſtandum eſt, donec probetur contrarium.*
21 *Repetitio vt ſupra, non præſumitur quando ex repetitione abſurdum*
oriretur.
22 *Qualitas reſpiciens vnam perſonam, non dicitur repetita quo ad*
alteram, quando qualitas poſt perſonam primam eſt ad-
ſcripta.
23 *Repetitio in dubio non præſumitur cum conſtat de contraria mente*
diſponentis: maxime in ſtatutis.
24 *Verba ſtatuti ad literam ſunt intelligenda abſque interpre-*
tatione.
25 *Omiſſus caſus non dicitur, ſi conſtat de eo ex coniecturata mente di-*
ſponentis.
26 *Similiter ſi ſimilis caſus à lege, vel ſtatuto eſt comprehenſus.*

FACTI SPECIES.

Dubitari hic contingit (ſtante ſtatuto Oppidi Palauicini, cuius verba ſubiiciuntur;) quod cum maritus mortuus fuerit ante vxorem, & deinde vxor ſuperſtite filia ex vtroque eorum, an huic filia dos materna ex eo ſtatuto acquiratur.

VERBA STATVTI.

Rubr. de dote per maritum lucranda.

Statutum & ordinatum eſt, quod ſi aliquis ſubditus, vel ſuppoſitus præfati Domini noſtri acceperit aliquam in vxorem, eamque in domum ſuam traduxerit, vel ipſa virum in domum ſuam duxerit, & matrimonium perfecerint, vel communi opinione vicinorum habeatur pro perfecto, & pro marito & vxore reputentur, & ſi contingat ipſam mulierem præmori ſine filiis, maritus lucretur totam dotem, vel promiſſam. Si vero dictus maritus ex ea vxore filios, vel filias habuerit, ea dos ad eos, vel ad eas pertineat. Si autem dicta mulier habuerit alium virum, ex quo filii, vel filiæ vnus, vna, vel plures exſtarent, tunc dictus maritus filios non habens, ex eo matrimonio lucrari debeat dimidiam dotis tantummodo, reſeruata alia dimidia filiis, vel filiabus alterius matrimonii. Et ſi ipſe maritus ex eo matrimonio filios habuerit, nihil lucretur, ſed ea dos per medium diuidatur inter ſuos, & filios alterius matrimonii. At, ſi mulier plures habuerit maritos, & ex vnoquoque filios, tunc filii cuiuſcunque matrimonii habeant partem, pro rata in ſtirpes, & non in capita, videlicet, vt filii, vel filiæ cuiuſcunque matrimonii, ſiue vnus, ſiue plures ſint, experient vnam portionem, & alii filii alterius matrimonii aliam: & ſic de ſingulis. Et ſi vlterius maritus non habeat filios, ſit ipſe pro vna parte, quemadmodum, ſi ex ea filios haberet & habeat, & lucretur eam partem dotis, quæ filiis veniret ſi filios haberet, neq; poſſit ipſa vxor de dote aliter diſponere teſtando, vel aliter ſua vltima voluntate diſponendo, quam ſupra ſtatutum & deciſum ſit, niſi pro anima ſua, & ad pias cauſas, cui liceat ea de cauſa relinquere quartam partem dotis, in aliis partibus remanentibus firmis, quæ ſupra ſtatuta, diſtincta, & ordinata ſunt.

CONSILIVM LXXVI.

Initium à Domino.

RESPONDENDVM videbatur huic propoſitæ conſultationi, dotem hanc maternam filiæ non acquiri, idque multis rationibus.

Primo, quia non videtur eueniſſe caſus, iuxta diſpoſitionem ſtatuti, quod requirere videtur,
1 quod vxor mori debeat ante maritum, vt locus ſit lucro † tam fauore mariti, quam filiorum. Conſtare enim prius debet, vxorem eſſe præmortuam, *vt tradit Caſtr. in l. qui duos §. ſi maritus & in l. ſi inter, col. 2 ff. de reb. dub. Sig. conſ. 9. quos ſecutus eſt Rol. à Valle in tract. de lucr. dot. q. 60. n. 7.* Quod tam reſpectu filiorum, quam mariti v-
2 xor præmori debeat, ſuadent verba ſtatuti, quæ ſtricte, imo ſtrictiſſime interpretari debent, vt minus lædant ius commune, cui repugnant: *quemadmodum multis oſtendit Rol. d. tract. luc. do. q. 2* Minus autem læditur ius commune, ſi intelligitur quod tunc locus ſit ſtatuto, cum vxor moritur ante maritum, ſiue filios habeat, ſi-
3 ue non: quia † ſi moritur poſt maritum, ſuperſtitibus filiis, ſaltem eo caſu quo libera eſt à vinculo ſtatuti, poterit ad libitum diſponere de dote ipſa, vt ius commune ei permittit: *vt ſcribunt poſt caeteros Alba. conſil. 50. Rol. à Valle conſil. 72. in vlt. dub. lib. 1. & Cagno. in l. vlt. n. 100. C. de pactis.*

4 Secundo, quia iſta clauſula, † *Et ſi contingat &c.* reſpiciens plura determinabilia, nempe, cum mulier moritur ſine filiis, & cum decedit cum filiis, debet æqualiter determinare, *iuxta regulam l. iam hoc iure de vulg.* Ita etiam Rubrica quæ totum ſtatutum reſpicit, vult mulierem mori debere ante maritum: debet ergo æqualiter determinare omnia, quæ in textu habentur. Atqui, cum ſolus exſtat maritus, requirit aperte ſtatutũ, quod ipſa vxor præmoriatur: ergo idem dicendum eſt, cum maritus & filii exſtant, vt filiis lucrum acquiratur.

Tertio, quod illa qualitas, quod mulier ſemper debeat præmori, cenſeatur ineſſe, vel repetita etiam in caſu, *d. verſic. ſi vero.* illud non parum ſuadet, quod ille verſiculus determinat hunc caſum, nempe, cum pater concurrit cum filiis ad lucrum dotis. Atqui iſte concurſus dari non poſſet, niſi vterq; viueret poſt ipſam mulierem, cum non † entis nullæ ſint qualitates, *l. cum qui ff. ſi cer. pet* & homo mortuus non dicitur homo, *l. homo mortuus ff. de verb. oblig. Ripa lib. 1. reſp. c. 23. n. 2. & Gomes. inſt. de act. in princ. nu. 25.* ergo omni caſu mulier præmori debet. 5

Quarto, quod qualitas hæc cenſeatur repetita in caſu *d. verſic. ſi vero, &c.* ſuadet natura ipſius dictionis † *ſi vero,* quæ non ſolum eſt aduerſatiua, ſed etiam coniunctiua, *vt docet Bart. in l. Lucius §. qua habebat ff. ad Treb.* ſequitur quod in coniunctione repetita cenſentur, quæ in præcedentibus continentur: *ita egregie docuit Bal. in l. omnes populi n. 12. verſic. item vnum caput ſtatuti de iuſt. & iur.* Inquit Bald. quod ſi ſtatuto cautum eſt, Quod, exiſtentibus maſculis, fœminæ ab inteſtato ſuccedant: facto vero teſtamento non ſuccedant: niſi in eo tantum, quod pater reliquerit, certe intelligitur facto teſtamento exſtantibus maſculis. Illa enim qualitas maſculinitatis, cenſetur repetita virtute illius aduerſatiuæ, *vero,* quæ † idem ſignificat, quod dictio, *ſed,* quæ repetitionem inducit *l. Seia §. Caio de fundo inſtruct. & Bal.* ſicuti ſunt permulti, quos recenſet *Sac. iun. conſil. 83. n. 9. lib. 1.* vbi copioſiſſime multis ſimilibus confirmat. Idem ergo dicendum hic videtur, quod illa verba præmoriente, & præmori cenſeantur repetita eo in caſu, cum maritus exſtat cum aliis. 6 7

Quinto ac vltimo hic caſus videtur à ſtatuto omiſſus: quia ſi ſingula eius verba & clauſulæ perpendantur non fuit in eo expreſſum dictũ, quomodo ſuccedant filij primi matrimonij, mortua muliere poſt virum. Caſus ergo † omiſſus remanet in diſpoſitione iuris *l. commodiſſime ff. de lib. & poſth.* cuius regula locum habet in quacunque diſpoſitione. *Gozad. conſil. 84. num. 9. late Tiraq. tract. de iure primog. q. 40. nume. 194.* Si quid ergo hæc filia conſequi debet, non ex ſtatuto, ſed ex iure communi videtur conſequi. 8

Cæterum rei ipſa longe melius atq; diligentius perpenſa, contrarium viſum eſt verius: quod imo etiam moriente marito, filii ex eo matrimonio admittantur ad dotem matris ex diſpoſitione ſtatuti. Cuius rei declarandæ gratia aliquot caſus ita diſtinguendi ſunt. Primus eſt caſus cum mulier moritur ſolo marito, ſine filiis, ſuperſtite. Hoc caſu ſine dubio, ex verbis ſtatuti, maritus dotem lucratur. Ita enim ſunt ſcripta verba ſtatuti. *Et ſi contingat ipſam mulierem præmori ſine filiis, maritus lucretur totam dotem, &c.* Hic caſus non eſt de quo agimus.

Secundus eſt caſus, cum mulier moritur, marito ſuperſtite vna cum filiis. Hic caſus etiam eſt clare deciſus à ſtatuto, nempe dotem deferri liberis, non autem marito. Quod oſtendunt illa verba, *ſi vero dictus maritus ex ea vxore filios vel filias habuerit, ea dos ad eos vel ad eas pertineat.* Hic caſus pariter non eſt is, qui in controuerſiam adducitur.

Tertius eſt caſus, cum mulier moritur poſt maritum ſuperſtitibus liberis, an & hoc in caſu ſtatuto locus ſit, vt filij conſequantur dotem maternam. Hic eſt caſus præſentis diſputationis. Et vere eſt dicendum filiis dotem maternam deferri.

Primo, quia, ſi recte conſiderentur verba ſtatuti, filij magis in ea conſideratione habiti ſunt à ſtatuto quam ipſe maritus. Hoc patet, quia quando ſimul exſtant filij & maritus, filii dotem conſequuntur excluſo marito, *vt in eo verſic. ſi vero.* & inferius clare diſpoſitum eſt. A commodo † enim maior dilectio conſiderari ſolet, *iuxta tex. l. Pamphilo §. 1. ff. de cond. & demon. argum. dicto a fortiori. & tradunt ibi Sa. in. & cæteri & Dec. conſ. 514. n. 3. copioſe Cur. Iun. conſil. 22 nu. 8. & Tiraq. de iure primoge. q 19. nu. 3. 4 5.* atque in ſpecie noſtra filios eſſe magis dilectos, conſiderant *Cor. conſi. 48. Statutum Florentiæ, col. 2. & poſt Fulg. & Rom. tradit Rol. de luc. dot. q. 55. nu. 6.* Quo ſtante, dicendum eſt, quod quemadmodum maritus præmoriente vxore ſine liberis dotem conſequitur: ita etiam filius, moriente matre poſt patrem, dotem conſequi debet: alioqui ſequeretur, quod filii non ex ſua perſona ſed ex perſona patris admitterentur, cum tamen (vt dixi) ipſi ſint magis in conſideratione, quam ſit ipſe pater. 9

Secundo me mouet hæc ratio ducta à maiori: cum ſtatutum † deſert marito lucrum dotis id facit ob impenſam & onera, quæ ſuſtinuit in eo matrimonio, *vt acer ſ. ſi Comenſis conſil. 48. Statutum* 10

Florentiæ

Florentia col. 2. Rol. in tract. de lucro dotis q. 4. num. 12. Et hoc videba-
11 tur iuſtum impedimentum quo † filius, quando concurrit cum
patre, à patre deberet excludi, ex quo filius potius titulo lucrati-
uo quam oneroſo dotem hanc habet, *vt in ſpecie reſpondit Dec. conſ.
386. col. pen. verſ. prædictu tamen non obſtantib. & ſenſit Corn. d. conſil.
48. ad fi.* Et tamen hoc non obſtante filius patrem excludit (*: vt
iam diximus:*) Si ergo filius admittitur ſuperſtite patre, ergo à for-
tiori debet admitti ſublato omni impedimento, quod adferre
videbatur perſona patris.

Tertio (mea opinione) hic caſus eſt ſatis deciſus ex verſic. *Si
autem dicta mulier, &c.* dum ſtatuit, quod ſi uxor mortuo primo
marito, nubit ſecundo, quod filii illi primi matrimonii habeant
partem dotis, atque ita diuidāt uel cum priuigno, vel cum fratri-
bus vterinis. Ita quoque deciſus eſt in verſicul. *At ſi mulier plures,
&c.* dum admittit filios primi & ſecundi matrimonii cum filiis
tertij ac etiam vlterioris matrimonii. Ecce ergo, quod, quo ad
filios, ſtatutum differentiam non conſtituit, quod mulier moria-
tur ante maritum, relictis filiis vel poſt maritum eiſdem filiis ſu-
perſtitibus, nec dicatur in caſu *d. verſic. ſin autem*, filij primi matri-
monij ſolum conſequuntur partem dotis, cum tamē nos loqua-
mur eo caſu, quo totam deberent conſequi. Hoc nihil eſt, cum id
quod debetur filiis ſecundi matrimonii eſt, quia quo ad matrem
ſunt æque filij ac illi prioris matrimonii; non tamen ſic, quin illis
filiis primi matrimonij deferatur dos mortuo eorum patre.

12 Quarto ac vltimo adducor, argumento † ducto ab abſurdo e-
uitando, quod iure conceditur, *l. nam & abſurd. in ff. de ope. lib. cum
ſi.* Sequeretur iniquum abſurdum, & quid contra mentem ſta-
tuti, ſi filij hoc in caſu non admitterentur. Hoc ita demonſtratur.
Filij primi matrimonij ſunt magis dilecti, quam ſit maritus ipſe
primus (vt iam diximus) & ſunt magis dilecti, quam ſecundus. Id
13 patet, quia † ius commune ſolum admittit, ut ſecundo uiro tan-
tum relinqui poſſit, quantum uni filiorū primi matrimonii, qui-
bus ſane filiis etiam legitima reſeruatur, *vt tradunt omnes in l. hac
edictali, in prin. & ibi tex. C. de ſecun. nup. ibi Bart. in rep. n. 15.* Ita etiam
filii primi matrimonii ſunt magis dilecti, quam filii ſecundi ma-
trimonij: cum vnuſquiſque filiorum primi matrimonii tantum
habeat, quantū habent omnes filij ſecundi ſimul, *vt tradunt Doct.
in d. l. hac edictali, ibi Bal. num. 25.* Et ſi dicatur, aduerte, quod ſtatu-
tum diſponit æque dotem eſſe diuidendā inter filios primi & ſe-
cundi matrimonij: ergo æque ſunt dilecti. Reſpondeo, ſufficere,
quod ſaltem inſpecto iure communi filii primi matrimonii ſint
magis dilecti. Hoc ita poſito, dico quod abſurdum ſequeretur,
hoc modo. Supponamus, mulierem exiſtentibus his filiis primi
matrimonii tranſire ad ſecunda vota, & ſuſceptis ex ſecundo viro
filiis decedere ſecundo viro ſuperſtite ſolo; vel cum filiis: is ſolus
vir, vel illi filii ſecūdi matrimonii excluderent filios primi matri-
monii; ſi verum foret, quod ſemper mulier debeat mori ante vi-
rum, vt filii acquirant dotem, quod eſt abſurdum, & contra men-
tem ac verba ſtatuti, ac etiam iuris communis.

Nec obſtant nunc adducta in contrarium, quibus etſi ſatis ex
iam dictis reſponſum ſit, in ſpecie tamen ita reſpondeo. Ad pri-
mum dico, quod tunc conſtare debet mulierē eſſe præmortuam,
cum vir vult conſequi lucrū, ut dixi ſupra in primo caſu à me fa-
ctæ diſtinctionis. Nam tunc maritus probare debet mortem ſuæ
vxoris, vel mariti hæredes probare id habent, cū ex perſona ma-
riti conſequi volunt illud lucrum. Eſt enim hoc fundamentum
ſuæ intentionis, vt oſtendant euenisse caſum ſtatuti. *ita vere lo-
quuntur Caſtr. Sig. & Rol.* At quando filii volunt ex ſua perſona
conſequi lucrum hoc, non habent neceſſe, ex permultis rationi-
bus ſupra relatis, oſtendere matrem deceſſiſſe ante eorū patrem
& ſe ipſos: ſed ſufficit oſtendere, ſe eſſe ſuperſtites. Nec hoc caſu
læditur ius commune plus quam ſit ex mente ſtatuti, quo (vt di-
ximus:) hoc caſu filii omnino admittuntur.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, illam clauſulam, *&
ſi contingat, &c.* vere determinare æqualiter duos illos caſus, cum
eadem ſit ratio, cum maritus & filij ſuperſunt re ipſa. Sed hic eſt
omiſſus tertius caſus, cum mortuo viro mulier decedit, filiis ſu-
perſtitibus. Hic caſus non determinatur æqualiter cum duobus
aliis, cum magna ſit differentia inter vnum & alterum, *vt ſingu-
lam d. l. iam ho. iure de vulg. & ibi declarant omnes Iaſ. numero vndeci-
mo Alexand. in l. ſi quis maior numero ſeptimo verſic. non obſtat. C.
tranſact. Dec. conſil. 394. num. 3. late Socin. Iun. conſi. 121. numer. 27.*
Picus in l. Titia §. Titia numero 33. de legat. 2. Differentia caſuum
ac etiam rationis ſatis ita demonſtratur, quod hoc modo filii ij
qui ſunt magis dilecti, quam maritus, & qui ſaltem cum filiis ſe-
cundi matrimonij admittuntur, excluderentur eueniente hoc
caſu: & tamen ea iam ratione æqualiter dicendum eſt. Præterea & ſe-
cundo, vna determinatio † non determinat æqualiter omnia de- 14
terminabilia cum commode id facere non poteſt: *ita decla-
rat Iaſon in l. primo §. ſed & ſi mihi in ſecundo notab. ff. de verbo. obli-
gat. Chriſtoph. Porcius in §. vltim. ad fin. inſtit. de inoffic. teſtamen.* At-
qui hic non poteſt commode determinare, quia ita æqualiter
determinando filij ij excluderentur contra mentem ſtatuti & ra-
tiones iam relatas. Præterea & tertio, vna determinatio † æqua- 15
liter non determinat, cum maior fauor debetur vni determina-
bilium, quam alteri, *ita ſenſit Iaſon. in dict. l. iam hoc iure numero vn-
decimo verſic. limita iſtam, & declarat Paulus Picus in repet. l. Titia §.
Titia cum nuberet nu. trigeſimotertio de legat. 2.* Sed hic maior fauor
debetur filiis, quam marito: licet ergo, neceſſe ſit mulierem mo-
ri oportere ante virum: & viro dos acquiratur, non tamen re-
quiritur, vt mulier moriatur ante maritum, vt dos filiis deſera-
tur. Præterea & quarto, vna determinatio † æqualiter non de- 16
terminat, cum diſpoſitio eſt neceſſaria. *ita declarat Iaſ. in dict. l. iam
ho. iure numero 13. de vulg. Dec. conſil. 456. numero 12. verſicu. tertio re-
ſpondetur.*

Atqui caſus iſte noſter, de quo loquimur, eſt caſus neceſſarius,
tam ex diſpoſitione ſtatuti, quam iuris communis: cum ſemper
(*: vt oſtendimus:*) filij primi matrimonij fortius conſequantur
dotem matris, quam uel maritus, vel filii alterius matrimonij.
Rurſus & quinto vna † determinatio æqualiter non determi- 17
nat, cum ſumus in caſibus claris, *ita Roma. in l. Centurio numero 28.
in fin. de vulg.* ſed iam ſupra diximus, caſum noſtrum eſſe clare de-
ciſum à ſtatuto in eo verſic. *ſi autem dicta mulier.* Nec aduerſatur
vnica illa determinatio Rubricæ quia reſpondetur, illam ſolum
reſpicere caſum illum, quando maritus lucratur dotem, qui caſus
eſt primus ſupra à me diſtinctus. Accedit, quod rubricæ † quæ 18
ſunt conſcriptæ ſolum ad demonſtradū contenta in nigro, non
determinant æqualiter ſcripta in nigro, *ita egregie reg. d. l. iam hoc
iure declarat Ioan. Bap. de S. Blaſio in repet. rub. Decreti pag. vltim.
oppo. 20.*

Non obſtat tertium; quia facile reſpondetur, verum eſſe, quod
ſemper mulier debet eſſe præmortua, cum maritus vult concur-
rere cum filiis, quia alias non daretur concurſus: quia, vt ibi dixi,
non entis nullæ ſunt qualitates. Sed hic non eſt caſus noſter. So-
lum nos tractamus, cum viro mortuo mulier decedit filiis ſuper-
ſtitibus, qui cum patre non concurrunt, quo in caſu oſtendimus
filios hos admitti.

Non obſtat quartum: quia reſpondeo multis modis, quod di-
cta in præcedentibus non cenſentur repetita in ſequentibus. Pri-
mo, quia regulare eſt, quod in his, quæ habent † ſtrictam inter- 19
pretationem, vt in contractibus, dicta in præcedentibus nō cen-
ſentur repetita in ſequentibus, *l. ſi ita ſtipulatus §. Chryſogonus vbi
Barto. & Docto. de verb. oblig. clare Soc. Iun. conſi. 142. n. 29. lib. 3. & Al-
ciat. reſp. 96. n. 21.* Huic ergo regulæ † ſtandum erit donec contra- 20
rium probetur, *vt inquit Bar. in l. 2. n. 1. ff. ſi quis in ius voc. non ierit Dec.
in l. 1. n. 7. de reg. iur. cæteros prætereo.*

Reſpondeo ſecundo, dicta in præcedentibus non cenſeri re-
petita in ſequentibus, quando † ex ea repetitione aliquod abſur- 21
dum oriretur, *ita Iaſ. in l. talis ſcriptura, in princ. n. 40. verſ. 5. limita de
leg. 1. Dec. conſ. 213. n. 8. Soc. Iun. conſ. 1. nu. 29. lib. 1. conſ. 160. num. 61. lib. 2.
& conſ. 42. n. 26. lib. 3. Cran. conſ. 296. col. 9. verſi. 3.* Sed in hoc caſu no-
ſtro reſultaret illud abſurdū, de quo ſupra diximus, nempe quod
filij ii excluderentur, cum tamen patri & filiis ſecundi matrimo-
nii præferantur.

Reſpondeo tertio, quod vbi qualitas † reſpicit vnam perſo- 22
nam, non dicitur repetita quoad alterā, cum qualitas illa eſt poſt
perſonam primam adſcripta, *ita docuit Bar. in l. vlt. § Seio de lega. 2.
ex illo textu.* ſi teſtator ita legat, Seio ſi hæres non erit, & eius uxori
centum lego. Vxor illa habebit dimidium legati, etiā ſi Seius hæ-
res efficiatur. Nam illa conditio, ſi hęres non erit, non dicitur re-
petita in legato facto vxori: etiam ſi ibi adfuerit vnitas ſermonis,
diſpoſitionis & temporis. Idem dicendum eſt hic, quia illa con-
ditio ſi mulier præmorietur, eſt ſolum adiecta cum lucrum de-
fertur marito, non ergo dicitur repetita cum defertur filiis. *ita ſi-
milis in caſu reſpondit Alex. conſi. 158. n. 2. lib. 6. Alc. reſp. 96 num. 25. ver. 3.
quia & ad rem magis Soc. Iun. conſi. 142 nu. 22. lib. 3.* qui reſpondit in
caſu, qui huic multum conuenit: non refero, quia illa reſponſa
in omnium manibus verſantur. Ita quoque in ſimili ſtatuto de
lucro dotis tradit Dec. *conſi. 386. col. vlt. verſi. 3 non obſt. vbi ita reſponſ-
dit illi adverſatur, ſed etſi.*

Digitized by Google

Tertio non parum ſuffragatur, quod * vno ore omnes ſcri-
23 bunt fructus † legitimæ deberi filio à die mortis patris, *ita Bald. conſil 221. Super prima puncto libr. 4. Corn. conſil. 265. ad fin. lib. 3. Rum. conſil. 56. numer. 2. lib. 2. Capra conſil. 6. num. 8 & conſil. 153.* qui idem dicunt de fructibus ſupplementi legitimæ, quam opinionem ſecutus eſt Clariſſi. Cep. *d. conſi. 56. num. 49. conſi 95. numer. 19. & conſi. 109. num. 29. lib. 1.* Quod quidem intelligunt omnes nulla facta petitione. Nam vbi petita foret legitima virtute interpellationis & moræ eſſent præſtandi fructus non autem natura rei debitæ, atque ita in ſpecie concludit Fabianus, *in d. auth. nouiſſima num. 119. C. de inoff. teſt.* ea ratione, quia dies mortis & aditæ hæreditatis in-
terpellat pro filio, quæ ratio à Fabiano conſiderata clare conclu-
24 dit, † legitimam filio eſſe quæſitam perfecte mortuo patre ubiq; alia petitione.

Quarto his accedit, quod legitima dicitur eſſe debitum ratio-
25 ne naturali, vt ſupra dictum fuit. & ubi id actiones † tres conceduntur ad eam conſequendam, condictio ex lege, petitio hæreditatis: & actio ex teſtamento, *ita late, poſt Baldum. Corneum & alios plures reſpondit Crau. conſil. 312. numer 4. verſic. ſed premiſſis & preter eum Rub. conſi. 156 num 2.* Inde fit, vt æs alienum inſpecta perſona
26 debentis perſoluere, legitima † cenſeatur æs alienum: *quemadmodum tradunt alex. conſil 7 numer. 8. libr. 2. & declarat Ioſ. conſil. 181. libr. 2. Fabianus in d. rep. auth. nouiſſima num. 60. & elariſſime Tiraq. in rep. l. ſi vnquam, in verbo, ſuſceperit liberos num. 113. C. de reuoc. don.*
27 confirmatur, quia ſi actionem † filius, habet rem habere videtur, *l. qui actionem de reg. iur* quamquam, hoc improprie ſit, vt ibidem declarant Dec. & Cagnolus, & reſpondit Rui. *conſil. 97. numer. 11. lib. 5* nihilominus hoc ad rem noſtram nil refert. quia etiam ſi ſola ſit actio, attamen ſub hypotheca continetur, *d. ct. l. nomen C. qua res pig. obl. g. p. ſſunt.* Nec negari poteſt, quin ſit ſaltem ius ad rem, ex quo probabiliter, imo ſine controuerſia conſequi poteſt, ſi eſt
28 ius † ad rem, vt donari illud poteſt, *l. ſpem C. de dona* ita ſub hypotheca continetur, cum hypothecari poſſint, quæ etiam alienari, *l. c. §. vlt. ff. qua res pig. obl. poſſ. Negu. d. 3. memb. num. 46. & res clara eſt.*

Quinto opinor, neceſſe nõ eſſe filio petere legitimam, vt eam acquirat: ſed credo ſufficere ſolam agnitionem, ſi modo actus a-
19 liquis extrinſecus hoc in caſu requiritur Nam filius † cum legitimam conſequitur patri hæres efficitur, *ita tradunt Bart. in l. quia poterat ff ad Treb. Bald. l. hæres C. de impub. Rui. conſil 136. numer. 3. lib.*
20 *2. & Boloz. conſi 50. in fi.* qui ſcribunt, filium † non poſſe legitimam aſſequi & recuſare hæredis nomẽ. Quo ita poſito, ſequitur quod
21 quemadmodum in hærede ſola hereditatis agnitio † ſufficit, *l. ſi a-nt a C de iur. delib. late omnes in l. gerit ff. de acq. hered. & latiſſime Tiraq. in ll. le mort a ſaiſit le viu par. 7. decl. 2.* ita hoc in caſu legitimę dicendum eſt Atqui iam conſtat D. Aloyſiam agnouiſſe legitimã ex bonis maternis, cum eam portionem bonorum maternorum legauerit, *vt probat d. l. ſi. ... C de iur. delib.* Ita etiam qui de legato
22 † diſponit legatum ag[...]cere dicitur. *Crauet. conſi. 261. num. 3.* idem de hæreditate, quæ agnita & adita dicitur cum hæres eam cedit, vel de ea aliter diſpoſuit, *ita Soc. Iun. conſi. 107. n. 1. lib. 2. & Par. ſ. conſ. 19 n. 116. 118. lib. 2.*

Sexto credo pro D. Nichẽſola eſſe deciſionem in fortiori ca-
23 ſu Ripæ in *l. 1 nume. 7. ff. de pign.* dum affirmat ius † petendi ſupplementum legitimæ contineri ſub hypotheca omnium bonorum. Et tamen eo loci Ripa ait, illud ſupplementũ non deberi, niſi petitione facta: ergo à fortiori in legitima vt infra dicam. Non obſtant nunc quæ in dubiis adferuntur exacta & ſubtiliter. Si quidẽ gloſſ. *in l ſcimus C. de inoff. teſt.* & Doctores qui eam ſequuntur in ſupplemento legitimæ, non autem in ipſamet legitima, *atque ita loquuntur Ripa l. 1 nume. 7. ff. de pign. Corn. conſil. 126. numer. 9. lib. 2. & conſil. 264. nume. 8. lib 4. Iaſ. l. de pupillo §. qui opus 3. not. de operis nou. nun. Tir aq. in l. ſi vnquam in verbo reuertatur numer. 11. C. de reuo. dona. Hier. Verum in rep. l. ex facto numer. 294 de vulg. Natta conſi. 352. numer. 9. lib. 2. & Bertra. conſil. 121. libr. 5* & recte ij ſentiunt, & ſi ab his diſſentiant Salyc *in d. l. cum ſcimus q. 1. Alex. conſil 10. numer. 8. libr. 2.* dum aſſerunt ita tranſmitti ſupplementũ legitimæ ac ipſam legitimam & alios ſupra retuli Attamen recte (vt dixi) opinor ſenſiſſe gloſſ. *d. l. ſcimus*, & qui eam ſunt ſecuti, non tamen quic-
24 quam obeſt, cum magna ſit differentia † inter legitimam & eius ſupplementum. Nam ob id ſupplementum non præſtatur, niſi à filio petatur, quia non petendo videtur contentari de ea portione ſibi à patre relicta, & illam loco integræ legitimæ habere. Illa
25 enim acceptatio † animum acceptantis declarat *l. Paul. ff. rem ratam haberi* unde acceptatio inducit ratificationem relicti, *leg. cum C de iur. de lib. late Cra. conſi. 161. nu. 3.* quod non contingit, cum legitima non eſt aliquo modo petita, nec enim ex illa taciturnitate animus detegitur.

Non etiam aduerſatur, quod in motiuo dicitur, adeo ante petitionem nullum ius in legitima quæſitum eſſe, vt nec in cõfiſca-
tione bonorum illa veniat, cum dicatur ius † quærendum, quod 26
publicari non poteſt, *vt reſpondit Dec. conſil. 442. num. 20. & Boſſius in tract. cauſarum crim. tit. De bonor. publ. in prin. Idem ſcribunt alij quos recenſet Crauet. conſil. 252. col. 2. Cur. Iun. conſil. 182. num. 6. & Pariſ. conſil. 157. num. 27. lib. 4.* Et in ſpecie legitimam † non publicari 27
cæteris bonis publicatis, tradunt multi, quos retuli in tract. *de recup. poſſ. remed. 9 num. 176* Reſpondeo, & animaduertendum cenſeo, quod aut loquimur de publicatione bonorum ex delicto filij aut ex delicto patris

Primo caſu, cum filius delinquit viuente patre, publicatis bonis omnibus filij, non publicatur legitima ei debita poſt mortem
patris, ea ratione, quam & ſupra attigi. quia viuente † patre non 28
habet ius aliquod filius radicatum in bonis patris, *ita Ang. in §. ſi quis autem non implens, in auth. vt hered. & Fale. & late confirmat Fabianus de Giocchis in [...] auth. nouiſſima num. 261. C de inoff. teſta.* quamquam ſpem probabilem (vt mox dicam) filius habeat, non tamen illud ius futurum venit in confiſcatione, & rationem ſtatim ſubiiciam.

Secundo caſu, cum pater ipſe delinquit, legitima filij non publicatur, ea ratione, quia & ſi perfecte debita non ſit legitima patre viuente, eſt tamen certa ſpes deberi illam præſtari mortuo patre, & ob id vt ſupra dicebam, dicitur legitima eſſe quaſi debita, & eſſe æs alienum, *ita alijs rationibus late tradit Fabianus in d. auth. nouiſſima nu. 262.*

Tertium caſum, qui propius ad rem noſtram accedit. omittũt Doctores, quãdo ſcilicet filius ſtatim mortuo patre delinquit, antequam legitimam petat, an tunc publicari debeat legitima. Qua in re ſine controuerſia dico publicari, & forte hunc caſum vti indubitabilem, non propoſuerunt Doctores Nam ſi (vt iam dixi) ſtatim mortuo patre eſt debita legitima, ſi de ea diſponere poteſt ſi eſt quaſi debita viuo patre, quanto fortius eo mortuo Eſt enim ius purum, & ab omni onere liberum. Et hoc caſu ceſſat illa ratio qua dicimus, ius futurum non confiſcari, *vt inquit. Dec. d. conſ. 442. num. 20. cum alijs ſupra relatis.* Nam in his ſtricta admodum recipitur interpretatio. *vt melius probat Dec. d. conſi. 41. col. 2. & Fab. num in d. auth. nouiſſima, num. 261.* non ergo idtum, ſi ius futurum, quod non dicitur ius proprie, non publicatur; vt tradunt relati omnes iuris interpretes. At nos loquimur cum ius competit de præſenti, & eſt certum. Præterea magna eſt differentia, cum ius aliquod cõſideratur ratione publicationis ex delicto, & cum
aliam ob cauſam. Nam videmus, ius † adeundi cenſeri in bonis 29
noſtris quo ad tranſmiſſionem, & tamen non conſideratur, quo ad eandem tranſmiſſionem, in hac publicationis bonorum materia. *ita Imola in l. ſi ita quis. §. ea lege. de verbor. oblig. quem ſecutus eſt Rui. conſi. 23. num. 27 lib. 5. qui ita declarat. l. pretia rerum. ff. ad l. falc.* His opinor ſatis factum eſſe dubitationibus ſubtiliter excitatis.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIA.

1. *Teſtator ob delictum vnum nõ poteſt priuare hæreditate filium ſuum.*
2. *Et quæ ſit ratio.*
3. *Teſtator quando poſſit adimere relictum in teſtamento.*
4. *Ademtio in dubio pro pœna præſumitur facta. & n. 11. & per totum conſil.*
5. *Filius inſtitutus ſub conditione non poteſtatiua, rumpit teſtamentum.*
6. *Exhæredatio cum cauſa fieri debet, alias. & n. 28. & ſeq.*
7. *Teſtator poteſt adiicere conditionem, vel modum ſuæ diſpoſitioni & vbi illi locus non eſt, transferre in alium hæreditatem ſuam.*
8. *Diſpoſitio, ſeu ademtio ad hoc, vt cenſeatur in vim pœnæ facta, aliquod præceptum præceſſiſſe oportet.*
9. *Filius præſumitur patrem diligere.*
10. *Inſtitutio prima ſi pure & ſimpliciter facta ſit, deinde teſtator conditionalem tranſlationem ſubiecit, præcedens inſtitutio ſub contraria conditione facta dicitur.*
11. *Diſpoſitio dicitur conditionalis cum adiicitur conditio reuocationis.*
12. *Diſpoſitio teſtatoris interpretatur in dubio potius in cauſa conditionis, quam pœna. & ſupra n. 4.*

13 *Conditionis adiectio quando plus operetur, quam adiectio modi.*
14 *Conditio diſpoſitionem ſuſpendit.*
15 *Modus appoſitus in diſpoſitione præſupponit diſpoſitionem perfectam.*
16 *Modus in diſpoſitione poſitus quid ſit.*
17 *Diſpoſitio ſub modo facta, ſi deficiat modus, vt puta ſi non adimpleatur, an diſpoſitio irritetur.*
Et quid ſi modus pendet à facto tertii.
18 *Legatum ſub modo implendo per Prælatum factum Eccleſiæ, ſi modus non fuerit impletus, an legatum Eccleſiæ debeatur, & quomodo intelligatur.*
19 *Tranſlatio in vim pœnæ fieri poteſt, etiam quando pendet à facto tertij.*
20 *Tranſlatio legati Eccleſiæ facti, valet in pœnam adminiſtratorum ipſius Eccleſiæ, qui iuſſa teſtatoris non impleuerint.*
21 *Et an eo caſu Eccleſiæ ſuccurratur ob dolum, ac negligentiam adminiſtratorum.*
22 *Renuntiare quis poteſt iuri ſuo tacite, & expreſſe.*
23 *Petitio hæreditatis præſcribitur 30. ann. de iure C. & quomodo de iure prætorio.*
24 *Hæres non poteſt impugnare teſtamentum ſemel ab ipſo approbatum.*
25 *Renuntians facto cenſetur renuntiare omni iuri, quod ex eo deſcendit.*
26 *Intellectus ad l. paterfamilias ff. de hæred. inſtit.*
27 *Portio cohæredis non adimplentis conditionem pro parte ſua, accreſcit alteri in totum adimplenti.*
28 *Inſtitutio filij ſub caſuali conditione, vt illa reiiciatur à legitima, an valeat.*
29 *Exhæredatio quomodo facta à patre, valet conſentiente filio nec poteſt teſtamentum quod approbauit oppugnare.*
30 *Exhæredatio ſine cauſa quo caſu valeat, etiam contradicente filio, legitima non debetur filiabus dotatis à patre.*

FACTI SPECIES.

Dominus Hieronymus Boccatius Brixienſis anno 1536. teſtamentum condidit, in quo hæredem inſtituit D. Paulã eius filiam, quibusdam adiectis conditionibus, inter cæteras hãc adſcripſit. Et caſu quo idem D. Hieronymus teſtator decederet veneno, vel morte violenta (quod Deus auertat) dicto caſu reuocauit, & reuocat dictum eius teſtamẽtum in omnibus prout iacet, & voluit, & vult eſſe nullius valoris & momenti, tanquam ſi non fuiſſet factum, & dicto caſu voluit, & vult eius bona, & hæreditatem deuenire in hoſpitale magnum Brixiæ. Quod hoſpitale dicto caſu ſibi hæredem vniuerſalem fecit, & inſtituit.

Euenit, quod is D. Hiera. teſtator fuit interfectus anno 1539. & eo mortuo hoſpitale Brixiæ eius hæreditatẽ ſtatim apprehendit, & hactenus poſſidet. Idq; conſentiente ipſa D. Paula, quæ ex permultis actis oſtendit, ſe voluiſſe acquieſcere, quod hoc caſu hoſpitale hæreditatem hanc haberet. Nunc vero D. Paula conqueritur, hanc hæreditatem ſibi ex patris teſtamento debitam otq; inique ab Hoſpitali occupari. Quid iuris ſit, ambigitur?

CONSILIVM LXXVIII.

Initium à Domino.

HÆc, quæ proponitur, iuris quæſtio, non parum difficilis, & perplexa eſt. Nam dicendum omnino videbatur hoſpitale iure hæredem non fore dicti Domini Hieronymi, ſed totam illam hæreditatẽ eſſe deferendam dictæ Dom. Paolæ filiæ.

1 Primo, ea ratione, quod non videtur licuiſſe † d. teſtatori ita diſponendo ob homicidæ facinus priuare filiam Paulam à ſe iam hæredem inſtitutam, *ex claro illo, & ſingulari reſponſo Alpheni in l. Paterfamil. ff. de hæred. inſtit. quod ſingulare eſſe cenſuerunt Roma. ſingu. 112. Quæro, &c. Antonius Corſetus ſingulari in verbo, teſtator libro ſecundo & Guilielm. Bened. lius in repet. cap. Raynutius, part. 1. in verbo ſi abſque liberis moreretur numer. 219. de teſtam.* quod intellexit Bartol. *in dict. l. paterfam. numer. 2.* euenire, quia illa ad-
2 emtio & exhæredatio † non in vim conditionis, ſed pœnæ facta dicitur, quemadmodum hoc in caſu videtur factum. Et id apertius demonſtratur, *ex doct. Bartoli præcitato loco, quam quidem probarunt Bald. in l. 1. in 5. oppo. C. de in. quæ pæn. nom. Soc. Sen. conſil. 21. col. 2. verſic. confirmatur & ſecundo, lib. 3. Rum. conſil. 122. col. 5. num. 10. lib. 2. & conſi. 150. num. 9. verſic. 2. infertur libr. 3. & Did. Conat. in c. Raynal. §. 1. numer. 7. de teſtam. Durant. de arte teſtandi, lib. 3. caut. 3. num. 2.*

Qui quidem aliis relatis, cum Bartolo ita diſtinguit. Aut teſta-
tor † aliquid primo dat pure & ſimpliciter, deinde diſpoſitionem 3
ſubnectit, qua in cauſa contrauentionis à facto tertii depẽdentis adimit, & tunc nullius eſt effectus ademtio illa, *d. l. paterfam.* Aut præcedit teſtatoris diſpoſitio non pure, ſed ſub conditione commodum inſtitutionis tribuens, & deinde ſubſequitur ademtio, ſi conditio non eueniat, tunc valet ademtio, ſuumque effectum conſequitur, & ſi a facto tertii pendeat, ita ii intelligunt & explicant, *l. ſi ita fuerit in prin. ff. de manum. teſt.* Ea forte eſt ratio, quod priore caſu ex facto tertii adimitur, quod iam pure datum eſt, id quod iniquum eſſe videtur. Secundo vero caſu nihil adimitur, cum pendente adhuc conditione nil datum ſit, *l. ſi quis ſub conditione dandorum decem ff. ſi quis omiſſa cauſa teſt.* In hac ergo facti ſpecie forte verſamur circa primum diſtinctionis caſum, ſi quidem is teſtator pure & ſimpliciter inſtituiſſe videtur Dom. Paulam filiam, & ea inſtitutione perfecta illud adiecit, *quod ſi veneno, vel altera morte violenta, &c.* quæ ſane adiectio non conditionis, ſed pœnæ vim obtinere videtur: & ob eam Dom. Paulam filiam ſine ſuo facto priuari non potuiſſe.

Secundo confirmari videtur, quod in vim pœnæ & non conditionis tranſlata hæc hæreditas videtur, ſi quidem in dubio pœ-
na † & non alius actus præſumi videtur, *quemadmodum his in ter-* 4
minis interrogatus reſpondit Fuin. conſil. 20. numer. 5. libr. 2. ex ſententia Alex. in l. ita ſtipulatus, magna col. vlt. verſic. per quam opinionem limitatur, de verbo. oblig. & clarius Pariſ. conſil. 19. numer. 138. libr. 2. ſi in vim pœnæ eſt facta tranſlatio, ſequitur (vt dixi:) Do. Paulam priuari forte non potuiſſe.

Tertio, contra hoſpitale hæc ratio non parum vrgere videtur
quod cum filia hæc fuerit ſub ea conditione † non poteſtatiua 5
inſtituta, nempe, ſi non erit ipſe teſtator veneno, vel alia morte violenta occiſus, quo fit, vt teſtamentum illud ſit nullum, *l. ſi pater, vbi Alexan. num. 3. C. de inſti. & ſubſt. & late Soc. Sen. conſi. 97. conſi. 98. lib. 3. & Fulg. conſi. 21.* ſi teſtamentum eſt nullum, ſequitur hæreditatem non deferri hoſpitali ex teſtamento: ſed D. Paulæ filiæ ab inteſtato.

Quarto ac vltimo, ſi diceremus, ex hac reuocatione & diſpoſitione hoſpitale cõſequi debere hæreditatem, ſequeretur D. Pau-
lam filiam eſſe, ſine † iuſta cauſa exhæredatam, *aduerſus §. cauſas in* 6
auth. vt cum de appell. cog. & ſcribunt Alex. & Dec. in d. l. ſi pater C. de inſt. & ſubſt. ille n. 3. iſte n. 8. Hæc me dubium, & ancipitem reddebant, atque ferre impellebant, vt pro D. Paula reſponderem.

Cæterum, re ipſa longe melius atq; diligentius perpenſa, contrariæ ſententiæ magis accedo, & opinionẽ Excellentiſ. d. D. Ludouici Chizziolæ & Hieronymi Regij, qui doctiſſime pro hoſpitali reſponderunt, probo nempe hoſpitale iure inſtitutum eſſe hæredem, & recte eam aſſecutum fuiſſe. Quod quidem, vt dicam multis adducor rationibus meo quidem iudicio, ſatis ſoli-
dis. Verum ante omnia illud ſciendum eſt, teſtatori † licere adii- 7
cere conditionem vel modum ſuæ diſpoſitioni, & vbi illis locus non ſit transferre in alium hæreditatem ſuam. De cõditione extat tex. *in d. § ſi ita fuerit, de manum. teſt. & aliis infra fuſius comprobauimus de modo probatur in l. ſi hæres ff. de cond. ob cauſ. & in l. 2. C. de his quæ ſub modo & latius infra dicemus.* Verſatur ergo omnis difficultas cognoſcere, an hęc teſtatoris diſpoſitio & adiectio facta ſit in vim conditionis, modi, vel pœnæ. Quod autem facta ſit in vim conditionis: multis probatur.

Primo, hæc diſpoſitio non eſt in vim pœnæ: ergo dicendũ eſt in vim conditionis valere, quod nõ ſit in vim pœnæ, vel ex eo de-
monſtratur: quod vt † in vim pœnę valeat diſpoſitio. præceptum 8
aliquod præceſſiſſe debuit, *vt annotarunt omnes in §. 1 It. inſt. de leg. ſenſit Rui. conſ. 150. n. 7. libr. 3. & clarius Socin. in l. 2. ver ſed aduerte ff. de cond. & dem. & conſ. 21. col. 1. ver. ſed in caſu noſtro lib. 3. Iaſ. in l. talis ſcriptura in prin. n. 16 de leg. 1. & Pariſ. conſ. 19. n. 138. lib. 2.* At in caſu noſtro non modo, quo ad D. Paulam nullum præceſſit præceptum, ne ab ea occideretur, verum nec conſiderari forte poteſt: cum
præſumtio † ſit filiam patrem diligere, non autem odio habere. 9
Quod ergo à teſtatore eſt factum, non dicitur factum in pœnam contemtu præcepti, cum nullum præceſſerit.

Secundo

10 Secundo, ea adducor ratione, quod teſtator † primo pure &
ſimpliciter inſtituit. deinde conditionalem translationem ſub-
iecit. Quocirca præcedens inſtitutio ſub contraria conditione
facta dicitur. l. aliquando, in fin. ff. de cond. & demonſt. quam ita in his
terminis intellexit Ruin. conſil. 150. num. 7. verſicul. 2. confirmatur libr. 3.
atque ita declarat Bar. in d. l. paterfam. num. 4. nec aliter ſenſit Aret. in l.
Titia, column. 3. ver. ſed iſta ſua ratio. de verb. obl. dum reijciendo con-
ſultationem Oldradi, differentiam inter duos hos caſus conſti-
tuit. Primo, cum præcedit ſimplex conſtitutio, deinde ſequitur
conditionalis ademptio, ſine oneris impoſitione, tunc dicitur
ademptio in vim conditionis. ſecundo, cum teſtator pure diſ-
poſuit, hæredem inſtituendo, deinde ſubiungit onus, & poſt o-
neris impoſitionem ademptio ſubſequitur, ſi illi voluntati ſatis-
factum non fuerit, tunc, ſi non fuerit ſatisfactum, ademptio in
vim pœnæ facta dicitur. Nos verſamur in primo illo caſu: ſi
quidem iam diximus nullum hîc onus fuiſſe Do. Paulæ iniun-
ctum. Nec aduerſatur vna conſideratio Ruin. conſil. 20. num. 4.
verſicul. ſed adhuc contradicta libr. 2. dum intelligit d. l. aliquando, niſi
ademptio ſit facta in vim pœnæ. Nam ſuo in caſu præſupponit
Ruinus ademptionem præceſſiſſe demandatum onus, ſecus er-
go, ſi non præceſſiſſet, vt in caſu noſtro. Quocirca confirmat
potius Ruin. hanc ſententiam, quam impugnet. ita pariter intelli-
go eundem Ruin. conſil. 48. num. 4. lib. 2. qui exponit Bar. in l. 1. §. ſi ita. nu-
mero 2. verſicu. ſed contra iſtud oppono fortiter. ff. ad l. Fal. His accedit
egregium reſponſum conſultiſſimi compatris mei Io. Cephali
11 conſil. 52. lib. 1. vbi num. 9. affirmat diſpoſitionem † eſſe conditiona-
lem, cum adijcitur conditio reuocationi, vt ſi dicam, quas pecu-
nias ego legaui reuoco & adimo, niſi mater mea morietur. Imo eo loci
num. 17. fortius ſcribit, diſpoſitionem non eſſe pœnalem, ſed in
vim conditionis, ſi teſtator poſt primos hæredes alios in vni-
uerſa hæreditate inſtituit, nulla facta expreſſa ademptione à
prioribus, vt late is & erudite explicat illam facti ſpeciem huic
noſtræ non diſſimilem.

12 Tertio ſuffragatur, quod in dubio ſumenda eſt hæc inter-
pretatio † quod in vim conditionis, & non pœnæ ſit facta tranſ-
latio. Quam ſane aſſertionem probat gloſſa, ſi recte perpenda-
tur in l. 2. in gloſſ. 1. ff. de his quæ pœnæ nom. ibi, ſi autem non apparet,
dicam eſſe cõditionem. Quod quidem ea ratione confirmatur,
quia ſic intelligendo apparebit teſtatorem iuxta legis diſpoſi-
tionem voluiſſe diſponere: non autem adijcere pœnam inno-
xiæ filiæ. Nec aduerſatur, quod ſupradixi ex Alex. & Ruino, nempe
pœnam præſumi, quoniam infra ſuo loco reſponſum adferam.

Quarto, vtor argumento à fortiori ſumpto, plus operatur
13 adiectio conditionis † in translatione diſpoſitionis, quam ipſe
14 modus. quod vel ex eo patet, quia conditio † omnia in ſuſpen-
ſo retinet, & ea conditione non impleta diſpoſitio eſt imperfe-
15 cta. Cum tamen modus † præſupponit diſpoſitionem perfe-
ctam, etiam ipſo modo non impleto. Nam conditio illa dicitur,
quæ antequam actus perfectus efficiatur implenda eſt. l. pluresſa.
16 de cond. & demon. Modus † autem dicitur moderatio quædam
diſpoſitioni adiecta aggrauans in tempus diſpoſitionis perfe-
ctæ. l. demonſtratio. §. vlt. & l. quibus diebus. §. Termilius, vbi Bar. num. 1.
ff. de cond. & demon. & ibi Soc. num. 7. ſcribit illam Bartoli diffini-
tionem & differentiam à cæteris recipi. Quibus accedunt Are. conſil.
93. in fin. & conſil. 149. column. 1. Alexand. conſil. 102. num. 2. lib. 2. Ruin.
con. 60. num. 5. lib. 2. Alc. reſp. 236. num. 2. & Cran. conſil. 59. num. 1. At il-
17 lud clarum eſt ex non implemento † modi dependentis à fa-
cto tertij diſpoſitionem atq; ita hæreditatem transferri. quod
probatur in l. ſi hæres. ff. de cond. ob cauſam. & l. 2. C. de ijs, quæ ſub modo.
Barto. in d. §. Termilius. num. 17. & Alexan. conſil. 102. colum. 2. verſicul. 2.
principaliter libr. 1. & Soc. in d. §. Termilius. num. 7. auctoritate Ioan. An-
dreæ in addit. ad Specul. tit. de inſtrum. edit. §. nunc vero aliqua. num. 83. in
addit. quæ incipit mirum, quo loco ſcripſit ille, quod ſi teſtator
inſtituit hæredem, his verbis: Inſtituo hæredem meum Titium in
omnibus bonis meis, hac conditione, quod non ſuccedat, nec poſſideat dicta
bona, nec eorum partem poſſit habere, nec eorum poſſeſſionem recipere, do-
nec legata à me relicta per meos exſecutores fuerint ſoluta. inquit Ioan.
Andreæ hanc diſpoſitionem eſſe modalem, cuius implemen-
tum pendet a facto tertij, nempe exſecutorum; & tamen hæres
hæreditatẽ non conſequitur, ſi modus ille non impletur. Quod
ſine controuerſia hîc procedit, vbi à teſtatore expreſſum ita
fuit. quod annotauit Ioan. Andreæ præcitato loco. Accedit do-
ctrina Socini in d. §. Termilius. num. 17. verſicul. aliquando & ſecundo.
18 dum docuit, quod ſi ad commodum † eccleſiæ factum eſt lega-
tum, & adiectus modus per Prælatum implendus; & caſu quo
non impleatur, quod eccleſia legato priuetur. Si Prælatus non
ſatisfacit, eccleſia legatum perdit. & in ſpecie magis reſpondit Bal.
conſil. 219. Pepus Nico. colum. 2. verſic. præterea etiam ſi per caſum libr. 2.
relictum non deberi, ſi modus caſu & fortuito non impletur,
cum ita teſtator diſpoſuit. Licet ergo culpa & facto D. Paulæ ef-
fectum non ſit, quin D. Hieronymus teſtator eius pater morte
naturali vita functus ſit: attamen poſteaquam eum modum,
vel verius conditionem ſuæ diſpoſitioni expreſſim adhibuit, eſt
dicendum, hæreditatem eſſe, iuxta ſuam voluntatem, transla-
tam in hoſpitale.

Quinto, admiſſo translationem hanc factam fuiſſe in vim
pœnæ, adhuc opinor illam fieri potuiſſe, cum à iure non im-
probetur. Non enim (vt mox dicam) ratione caret, nec iniqua
eſt. Quod translatio † in vim pœnæ fieri poſſit, etiam quando 19
pendet à facto tertij, probat tex. d. l. ſi ita fuerit, in prin. de manumiſſ.
teſt. ibi, niſi aliud expreſſerit teſtator, & ibi prout teſtatorem vo-
luiſſe apparebit. Atque ita clare docuit Alex. in l. hæreditas, in fi. C.
de his quib. vt indig. & magis clare in his terminis idem reſpondit Socin.
Iun. conſil. 129. num. 16. 17. lib. 3. & in l. 4. §. Cato. num. 45. ff. de verbor. ob-
ligat. ita intelligens d. l. ſi ita fuerit: Et ad rem melius confert reſponſum
Angeli conſ. 167. Teſtator in omnibus colum. 2. verſ. ſuper tertio vero, dum 20
reſpondit translationem † legati eccleſiæ facti valere in pœ-
nam adminiſtratorum ipſius eccleſiæ, qui teſtatoris iuſſa non
impleuerunt. voluit enim Angelus Eccleſiã potuiſſe priuari ob
factum adminiſtratorum; & ſi alias eorum factum eccleſiæ non
noceat, vt inquit gloſſ. in cap. 2. de ord. cog. ſed hoc procedit, quia ita
teſtatori placuit. Angelum ſecutus eſt Ruin. conſil. 27. num. 7. libr. 2. qui
ſubiungit, tunc eccleſiæ † ſuccurri aduerſus adminiſtratorum 21
dolum & negligentiam. Idem ergo dicendum eſt in caſu no-
ſtro. Confert quod dixi ſuperiore fundamento ex doctrina So-
cin. in l. quibus diebus. §. Termilius. num. 7. verſic. aliquando & ſecundo. de
condit. & demon.

Secundo, admiſſo etiam, quod non licuerit teſtatori in vim
pœnæ adimere, & quod nec in vim conditionis teneat hæc diſ-
poſitio; attamen clare conſtat D. Paulam ex ſuo proprio con-
ſenſu ſe ipſam ab hac ſucceſſione excluſiſſe. Nã † & tacite & ex- 22
preſſe viſa eſt iuri ſuo renuntiare. Tacite quoniam paſſa eſt per
triginta fere annos hæreditatem hanc ab hoſpitali poſſideri, & 23
tamen clari iuris eſt, petitioni † hæreditatis præſcribi ſpatio an-
norum triginta de iure ciuili. l. ſicut. C. de præſcript. 30. vel 40. anno. &
anno de iure prætorio, vt ſcribunt permulti relati à Boer. quæſt.
96. num. 7. qui in his terminis, imo fortioribus loquitur. expreſſe
etiam ius ſuum remiſit D. Paula per tranſactionẽ cum ipſo ho-
ſpitali anno 1540. initam. in qua quidem tranſactione † fatetur 24
ipſum hoſpitale hæredem eſſe dicti Domini Hieronymi teſta-
toris; non ergo poteſt Dom. Paula nunc impugnare illud teſta-
mentum; quemadmodum docuit Iaſ. in d. l. ſi pater, in fin. C. de in-
ſtit. & ſubſtit. & infra alijs oſtendam, etiam teſtamentum ſuſtine-
ri, quo filius fuit ſine cauſa exhæredatus vel præteritus (quod
eſt fortius) valere, ſi teſtamentum illud filius ipſe approbauit.
Accedit quod in illis tranſactionibus, & contractibus celebra-
tis inter Do. Paulam & hoſpitale, renuntiauit D. Paula illi teſta-
mento ex quo agnouit hoſpitale hæredis loco. Quo fit, vt re-
nuntiando facto † cenſeatur renuntiare omni iuri, quod ex eo 25
deſcendit, ita egregie reſponderunt Bar. conſ. 30. Dilectus col. 1. libr. 1. Iaſ.
l. ſciendum. nu. 33. verſ. contrarium. de verb. oblig. Crau. conſ. 290. nu. 2. verſ.
2. not. & Cepha. conſil. 137. nu. 5. lib. 1.

Non obſtant nunc in contrarium adducta, quibus & ſi cre-
dam ex iam relatis ſatisfactum fuiſſe; attamen in ſpecie reſpon-
deo. Et ad illud primum dicitur. d. l. paterfam. non obeſſe. Primo,
quia is textus procedit, cum ius hæredi inſtituto iam quæſitum
eſt, à quo quidem auferre durum & irrationabile quodammo-
do videtur. at in caſu noſtro non poteſt dici ius quæſitum Do.
Paulæ, cum ſub conditione hæres facta eam adire non potuerit.
Atque ita in ſpecie eleganter declarat celeber. Ceph. d. conſ. 52. num. 9. lib. 1.
& num. 21. 22. illius egregias conſiderationes non refero. Secundo re-
ſpondeo † & aliter interpretor. d. l. paterfam. quam alij hactenus 26
fecerint. Dico itaque diſpoſitionem teſtatoris in d. l. paterfam. in-
dicatam fuiſſe ob irrationabilem, & per conſequens non obſer-
uandam, quia teſtator ille iuſſerat monumentum ſibi ſtrui à
duobus hæredibus à ſe inſtitutis. Quod ſane monumentum ab
vno hæredum, qui hæreditatem adiuit, ſtructum fuit. Dubita-
tum fuit, an hic hæres, qui ſolus in totum monumentum ædifi-
cauit, hæreditatem habere re ipſa poſſet & dicendum videbatur
non poſſe; cum voluntati teſtatoris non videatur ſatisfactum,

dum voluit teſtator à duobus ædificari, non ab vno. Contra-
rium tamen eo loci reſpondit ea ratione Alphenus, quod cum
voluntati teſtatoris, qui illud tantum viſus eſt ſpectare, monu-
mentum ædificari, ab vno hæredum ſatisfactum re ipſa fuerit,
naturali æqoitati repugnat, vt is, qui tam pro ſe quam pro alte-
ro ſatisfecit teſtatoris deſiderio, iure ſuo ex alterius perſona
27 priuetur. Præterea, is hæres, qui † pro parte monumẽtum ſtrue-
re recuſauit, hæreditatem non adiuit pro ſua portione, quæ ſa-
ne deficiens portio accreſcit alteri hæredi adimplenti: & ob id
efficit eum eſſe hæredem in totum & perſonam ſuſtinere duo-
rum: atq; ita erit voluntati teſtatoris ſatisfactum. Quod non
contingit in caſu noſtro, in qoo nihil fuit ab vno hærede fa-
ctum, ob quod hæreditatem mereatur: vel ab altero omiſſum
vl alter priuetur: ſed ita placuit teſtatori expreſſe diſponere.
Quæ ſane diſpoſitio, non repugnat rationi naturali, alioqui
foret dicendum eſſe irrationabilem illam, quæ deficit ob euen-
tum fortunæ & caſus. quod falſum eſſe ſupra oſtendimus.

Non obſtat ſecundum, quod in dubio pœna præſumitur,
quia reſpondeo Alex. *in d.l. ſtipulatur*, loqui extra terminos no-
ſtros. loquitur enim, cum quis nulla præcedente cauſa onerosa
aliquid promittit, nam illa promiſſio ex latere voluntatis eſt
pœna, cum nulla ex cauſa ſibi vtili ſoluat. Quocirca ad rem no-
ſtram non confert, & ob id perperam is locus à Ruino in hanc
trahitur ſententiam. Pariſius autem *in d. conſ. 19. num. 138. lib. 2.* lo-
quitur eo caſu, cum præcedit præceptum, cui ſi non pareat, ad-
iecta eſt relicti priuatio, vt ſupra declarauimus.

Non obſtat tertium, quia reſpondetur: primo quod imo
28 inſtitutio † filij valeat ſub conditione, vt illa reijciatur à legiti-
ma. *ita Iaſ. in l. ſi pater. n. 10. C. de inſt. & ſubſt. vbi Caſt. nu. 8.* ſcribit, ita
Dd. omnes vſq; ad Bartoli tempora hanc ſententiam probaſſe.

Secundo reſpondetur D. Paulam hic exhæredatam fuiſſe in
defectum conditionis. Quo caſu recte procedit teſtatoris &
diſpoſitio & voluntas *ex l. ſi quis hæredem. C. de inſt. & ſubſt.* quam
ita intellexerunt Alex. *in d. l. ſi pater. num. 9. verſ. vel reſponde quod, &
ibi Decius nu. 4.* quod ſine controuerſia procedere ſenſit Iaſ. *in d. l.
ſi pater. nu. 11.* quando conditio, ob cuius euentum filia hæredita-
te priuatur, euenit filia ipſa viuente, quemadmodum hic con-
tingit. Reſpondetur & tertio, quod ex quo legitima huic Dom.
Paulæ debita non eſt (vt mox dicam) potuit tanquam extra-
nea ſub quauis conditione inſtitui.

Non obſtat quartum, quia reſpondetur, primo quod ex
29 quo D. Paula acquieuit illi paternæ diſpoſitioni, exhæredatio †
valet. cum volente filio exhæredatio non vitiet teſtamentum,
vel infringendi cauſam præſtet. *l. non putauit. §. ſi quis ſua manu. ff.
de bono. poſſ. contra tab.* Quo adducti ſcribunt omnes *in l. poſth. C. de
contra tab.* teſtamentum quo filius exhæredatus eſt, non rumpi,
ſi illud filius ipſe approbauit. *ita inquam Iaſ. n. 27. & Dec. n. 9. & late
ſcribit Boe. q. 14. n. 9.* qui teſtatur, hanc eſſe veriorem opinionem,
nempe teſtamentum patris, quo ſine cauſa filius exhæredatus
eſt, valere, ſi illi conſentiat filius. *idem Boer. q. 96. n. 5.* Quæ quidem
ſententia ſine controuerſia hic procedit, poſteaquam non ha-
buit neceſſe pater relinquere filiæ legitimam ratione naturali
ei debitam: non enim huic filiæ debetur legitima, *vt mox ſubij-
30 ciam* Reſpondetur ſecundo d. §. cauſas, & cætera † iura, quæ diſ-
ponunt filium filiamve ſine cauſa à patre exhæredari non poſ-
ſe, quod procedunt cum legitima filio, filiæve debet. Quod ex-
tra omnem controuerſiam eſſe opinor. At hoc in caſu D. Pau-
læ legitima à D. Hiero. patre præſtanda non erat: potuit ergo &
ſine cauſa exhæredari. Legitimam non fuiſſe debitam, vel ex eo
apparet, quod ex ſtatuto Brixiæ 193. *in cuiuslib. ſub rub. De ſucceſſione
aſcendentium*, ſufficit, filias eſſe dotatas, quare legitima eis non
debetur, cum ab ea excluſæ cenſeantur. *ita ſenſerunt Bar. in l. Ti-
tio centum. §. Titio genero. nu. 6. Caſt. nu. 8. de condit. & dem. Dec. conſil.
305. nu. 7. Ruin. conſ. 12. num. 3. 4. & late conſil. 27. nu. 17. lib. 3.* Et reſpon-
dit egregie idem Ruin. *conſ. 51. num. 12. verſ. ſecundus eſt caſus. & con-
ſil. 56. num. 2. lib. 3.* tunc filiæ legitimam non deberi, cum ſtatutum
vult eam debere dotari, vt hic. Atque ita iuris eſſe cenſeo, re-
ctiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius, I.C.

SVMMARIA.

*1 Prælatus non poteſt alienare ſeu in emphyteuſin perpetuam concede-
re, quæ ſunt de menſa Eccleſiæ.*
*2 Quod ſi ſemel alienata ſit & reuerſa ad Eccleſiam iuſtis de cauſis &
retenta per annum à Prælato.*
*3 Res poſſeſſa per 10. annos à prælato effecta de menſa dicitur Eccleſiæ.
& num. præced.*
*4 Prælatus licet poſſit aliquam rem Eccleſiæ alienare ſeu in emphyteu-
ſin concedere, non tamen conſanguineis ſuis poteſt concedere. & de
veritate num. 19.*
5 Inueſtitura ſeu emphyteuſis conceſſa lite pendente nullius eſt momẽti.
*6 Prælatus poteſt ad libitum, cui vult conferre in feudum res Eccleſiæ
ſolitas concedi.*
Et an requiratur conſenſus capituli.
*7 Epiſcopus ſolus poteſt felloniam vaſallo remittere, & in emphyteuſi
Eccleſiaſtica.*
*8 Prælatus inueſtire poteſt eundem emphyteutam ac vaſallum ob cuius
felloniam aliamve cauſam res reuerſa eſt ad Eccleſiam, quomodo
procedat.*
*9 Prælatus ſi iurauerit non alienare res Eccleſiæ, ſi tamen alienauerit
res ſolitas alienari, non eſt periurus.*
*10 Res Eccleſiæ alienabilis reuerſa ad Eccleſiam quando cenſeatur effecta
de menſa Eccleſiæ. & nu. ſeq.*
11 In claris non eſt opus coniecturis.
*12 Prælatus promittens non alienare res Eccleſiæ, ſi fecerit mentionem de
re alienabili vel alienata, non poterit vtiq; ipſam quoq; alienare.*
*13 Coniecturæ aliæ ſunt iure diffinitæ, aliæ non, & hæ relinquuntur arbi-
trio iudicis.*
*14 Prælatus deſcribens rem alienabilem, quæ ad eius manus deuenit in
codice rerum menſæ Eccleſiaſticæ, videtur voluiſſe rem ipſam eſſe
de menſa Eccleſiæ.*
*15 Prælatus an poſſit ſine conſenſu, vel etiam cum conſenſu capituli im-
mutare antiquum ſtatum rei Eccleſiaſticæ.*
*16 Ratificatio acquiſitionis præſumitur ex eo, quod quis in ſuo codice alia-
rum ſuarum rerum rem acquiſitam deſcribit.*
*17 Prælatus ad hoc vt dicatur voluiſſe rem effici de menſa Eccleſiæ, quanto
tempore debeat tenuiſſe & poſſediſſe rem ipſam.*
*18 Impedimentum belli, & litis iuſtum eſt, cum vtriuſque euentus du-
bius ſit.*
*19 Prælatus ſecundum veriorem opinionem poteſt conſanguineis ſuis con-
cedere in emphyteuſin res Eccleſiæ.*
*20 Secus autem ſi extaret aliqua fraudis ſuſpicio ſeu coniectura, quæ erga
conſanguineos magis præſumitur quam contra alios.*
*21 Obtinens duas ſententias conformes, maximum ius in re habere dici-
tur, & quid ſi adeſſet appellatio.*
*22 Succumbens in duobus iudicijs conformibus, ſi aliquid impetrauerit
contra illas ſententias debet puniri.*
*23 Tertius non poteſt impedire ſententiæ executionem ortæ inter alias
partes, vt per appellationem vel ſimile impedimentum.*
24 Innouatio lite pendente cur non admittatur.
*25 Inueſtitura non poteſt impetrari lite pendente, nulla facta mentione
ipſa pendentia litis.*
26 Contrahens de re litigioſa punitur.
27 Litigioſa res an dicatur, ſi agatur de inhabilitate perſonæ.
28 Præſumendum eſt præſcientia.
*29 Exceptiones de iure tertij non proſunt obijcienti, cum non ſint exclu-
ſiuæ intentionis ipſa iure illius, contra quem obijciuntur.*
*30 Opponi poteſt tertio de iure delato in fiſcum, niſi fiſcus rem illam ap-
prehenderit & incorporauerit.*

FACTI SPECIES.

ANNO 1471. Reuerendiſſimus D. Chriſtophorus Epiſcop. Senogallienſis in emphyteuſin conceſſit Marco Moſtardo pro ſe & ſucceſſoribus vſque ad tertiam generationem caſtrum Procozonis, cum eius pertinentiis: quod quidem caſtrum conſueuit in emphyteuſin concedi. Huius Marci ſucceſſores poſſederunt. dict. Caſtrum pacifice vſque ad annum 1552. quo tempore Reuer. D. Marius Vigerius Epiſc. Senogallienſis iuſtis de cauſis curauit Octauianum & eius fratres de Moſtardis ſucceſſores dicti Marci ea emphyteuſi priuari. Lata tandem fuit ſententia (licet tranſiuiſſet in iudicatum, & mandatum fuiſſet d. Do. Epiſcopum eſſe in poſſeſſionem mittendum.) Fuit ab ea per dict. Moſtardos appellatum, & de nullitate dictum, ac etiam petita reſtitutio in integrum. Verum anno 1556. vigore dictæ ſententia, non obſtante appellatione ac reſtitutione petita dict. Reuerendiſſimus Epiſcopus fuit miſſus in poſſeſſionem dict. Caſtri, expul-

expulſis.d. Moſtardis. Poſſedit.d. Reuer. D. Epiſc. Marcus vſque
ad annum 1560. & eo vita functo creatus eſt Epiſcop. Rener. Do.
Vrbanus, qui dum poſſeſſionem d. Caſtri continuaret, ſenten-
tiam abtinuit anno 1560. die 22. Auguſti à Reuerendiſſ. D. Epi-
ſcopo Bobienſi Apoſtolico delegato, qua fuit pronuntiatum d.
Moſtardis non competere aliquam reſtitutionem in integrum
aduerſus ſententiam contra ſe latam. Re ita iudicata à lite ceſſa-
runt Moſtardi, ſed eorum ſuaſionibus & impulſis litem excita-
uit Fiſcus nomine Cameræ Apoſt. Hac lite ad finem vſq; perdu-
cta cum ſperaretur ferri ſententiam pro ipſo D. Epiſcopo, ipſe D.
Epiſcopus anno 1566. die pen. Decemb. facta prius declaratione,
quod huiuſmodi bona nunquam fuerunt adſcripta inter bona
menſæ epiſcopalis d. Caſtrũ in emphyteuſin conceſſit Mag. Dom.
Marco Anton. Viguerio affini ſuo pro ſe & ſucceſſoribus vſque
in tertiam generationem. Et nomine Laudemii dictus Domi.
Marcus Antonius promiſit ſoluere aureos 140. per ſingula ſalma
terræ, quæ ſumma aſcendit vſque ad aureos 13705. Cuius quidem
ſummæ partem ſoluit dictus Do. Marcus Antonius tunc & pau-
lo poſt ſumptam inueſtituram, vti publicis documentis conſtat.
De duobus nunc dubitari contingit. Primo an iure d. Reuer. Do.
Vrbanus Epiſc. in emphyteuſin dare atque concedere potuerit d.
Caſtrum ProcoZani d. D. M. Ant. Secundo, an illa tam immen-
ſa ſumma coronatorum 13705. iure, vel indebite potius promiſſa
fuerit à d. D. Marco Anton. ita quod valeat eam redigere ad ſo-
lam quinquageſimam valoris d. Caſtri, & prædiorum, iuxta iu-
ris communis diſpoſitionem.

CONSILIVM LXXIX.

Initium à Domino.

NON eſt leuis, quæ diſcutienda proponitur du-
bitatio; an lite pendente inter Prælatum & em-
phyteutam iuſtis de cauſis ab emphyteuſi expul-
ſum, currat annus renouationis emphyteuſis
reuerſæ ad eccleſiã, ita quod inconſulto Ponti-
fice Maximo, non liceat ipſi Prælato emphyteuſin nouo em-
phyteutæ concedere. Primæ huic dubitationi videbatur re-
ſpondendum, elapſo anno, & fortius decennio, quo emphyteu-
ſis eſt reuerſa ad Eccleſiam, non licuiſſe Reuerendo Do. Vrba-
no Epiſcopo Senogallienſi eam nouo emphyteutæ Pontifice
inconſulto concedere.

Primo, quia certi iuris eſt. Prælatum † non poſſe alienare, at-
1 que ita in emphyteuſin perpetuam, vel feudum concedere ea,
quæ ſunt de menſa Eccleſiæ. *cap. 1. Epiſcopum. vel Abbat. in vſib. feud.*
capit. primo. qui feudum dare poſſ. capit. primo §. item ſi Epiſcopus, quibus
modis feuda amitt. in vſibus feudor. capit. ſuper, de reb. eccleſ. non alie-
nan. & capit. 2. de feudis, vbi omnes. cap. ad noſtram. de rebus Eccleſ. non a-
lienan. Martin. Landen. in capit. 1. column. penult. verſicul. fallit ſeptimo,
2 *qui feud. dare poſſ.* Atqui quando res † ſolita concedi ab Eccleſia
in emphyteuſin, vel feudum, ad eam reuerſa eſt iuſtis de cauſis,
& Prælatus eam per annum apud ſe retinuit, illa cenſetur effe-
cta de menſa Eccleſiæ, & Prælati. *ita omnium primus cenſuit Archi-*
diac. in capit. 1. 35. quæſt. 8. quem ſequuti ſunt Florian. in capit. 2. de feudis,
& ibi Card. Zabarell. quæſt. 12. idem Card. conſil. 34. circa primum du-
bium, column. 1. verſicul. item. & alio reſpectu Dec. in authent. qui rem. nu-
mero 21. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Idem ſenſit Abbas in capit. vt ſuper. num.
10. de reb. Eccleſ. non alienan. Barb. conſil. 1. column. 9. in fine. libr. 4. & no-
uiſſime idem cenſuit Iulius Clarus libr. 4. ſentent. §. feudum. quæſt. 13. ver-
ſicul. ſed nunquid. qui eiuſdem opinionis fuiſſe ſcribit Guido. Pape. quæſt.
3 *134.* Accedit, quod saltem dicitur † effecta de menſa cum per de-
cennium res fuit poſſeſſa à Prælato, *vti hanc opinionē probauit Bar-*
ba. in capit. vt ſuper. column. 3. verſicul. & ideo videtur mihi, de rebus eccleſ.
non alienandis. Sequitur ergo non licuiſſe d. Reueren. Do. Vrba-
no, Pontifice inconſulto, eam in emphyteuſin concedere, Do.
Marc. Anton. prædicto. Quod hic fortius videtur dicendum,
cum re hac ad Reueren. D. Marcum Epiſcopum reuerſa eam is
poſſederit per quadriennium. & eo mortuo Reueren. D. Vrba-
nus eius ſucceſſor per annos octo: atque ita non ſolum per an-
num, ſed & per quartum decimum, bona hæc fuerunt apud Re-
uerendiſſ. hos Epiſcopos.

Secundo, huic opinioni ſuffragari videtur. quod & ſi alias
Prælato liceat rem aliquam † Eccleſiæ concedere in emphyteu- 4
ſin vel feudum, non tamen ſuis conſanguineis videtur poſſe
concedere. *ita cenſuerunt gloſſ. in cap. 1. qui ſucceſſ. tenea. in cap. 1. §. vlt.*
ſi de inueſtit. inter dominum & vaſallum lis orta. Mart. Laud. in d. capit. 1.
column. 2. qui ſucceſſ. teneant Fulgoſ. conſil. 220. Nobiles de Fortiate. Bar.
in auth. quibuſcunque, ex eo tex. C. de Sacroſ. Eccleſ. Iaſ. in cap. 1. nu. 13. verſ.
quinto, vltra eos, qui feud. dar. poſſ. qui poſt gl. in c. peruenit. 1. q. 3. ſcribit,
prælatos eſſe cæcos erga conſanguineos & affines, dum opulen-
tos ex eccleſiæ bonis efficere conantur.

Tertio, ea ratione non videtur iure conceſſa hæc emphyteu-
ſis, quod conceſſa videtur lite pendente inter ipſum Prælatum
& primos illos emphyteutas, vel fiſcum apoſtolicum, qui & ipſe
ius in re hac prætendebat. Inueſtituram † autem lite penden- 5
te conceſſam nullius valoris eſſe, in ſpecie affirmat Felin. *conſil.*
32. num. 13 poſt Caſtren. conſil. 117. In cauſa appellationis. Quod ſane reſpon-
ſum eſt in meo Codice 73. lib. 2. in nouis. Hæc dubitationem hac in
re mouent.

Re tamen diligenti, accurato q; ſtudio perpenſa contrarium
viſum eſt verius, nempe licuiſſe Reuerendiſſ. D. Vrbano conce-
dere rem hanc in emphyteuſin, etiam eo anno vel decennio e-
lapſo poſtquam ad eum res hæc reuerſa eſt. Nam ſatis habet 6
Prælatus † fundatam de iure intentionem, vt poſſit libere res
ſolita concedi, vel in emphyteuſin, vel in feudum cui vult con-
ferre. *Ita Bal. in cap. 1. column. 1. qui feud. dar. poſſ.* qui ſcribit, non eſſe
etiam neceſſarium conſenſum alterius, vt capituli, idq; ait pro-
bari *in capit. 1. §. in clericorum, ſi de inueſt. inter vaſall. & domin. lis oria-*
tur. Baldum ſecuti ſunt Iaſ. in cap. 1. num. 7. verſic. an autem, qui feud. dar.
poſſ. Felin. in cap. cum cauſa. num. 14. de re iudic. & in cap. edoceri. num. 2.
de reſcript. idem affirmarunt Cald. conſil. vlt. ad fin. tit. de conſuet. & conſ.
1. tit. de feud. Feder de Sen. conſ. 109. Quidam Prælatus. Rom. conſil. 70. col. 1.
Caſtr. conſ. 134. viſo inſtrumento lib. 1. late Prepoſ. in c. 1. column. 3. qui feud.
*dare poſſ. communem * teſtatur Curt. Iun. in tract. de feud. part. 2. q. 1. n. 2.*
& q. 2. Hinc ſcribit Iaſ. *in d. c. 1. num. 7. verſ. addo quod. qui feud. dar. poſſ.*
poſt Bald. ibi. quod ſolus Epiſcopus † poteſt remittere felloniam 7
vaſallo. *& in emphyt. eccleſ. idem Iaſ. in l. 2. nu. 130. C. de iure emphyt. &*
Curt. Iun. vbi ſupra. q. 2. confirmatur, quia poteſt Prælatus † rein- 8
ueſtire eundem emphyteutam & vaſallum, ob cuius felloniam,
aliamve cauſam res reuerſa eſt ad eccleſiam. *ita docuit Anch. in cap.*
2. extra de feudis. Quod procedit etiam ſi in reſcripto conceſſo
diceretur, quod res illa deberet, & poſſet alteri infeudari. *Ita re-*
ſpondit idem Anch. conſil. 170. Quidam D. Ricobonus column. vlt. Nec in
hoc conſtituenda eſt differentia, an prælatus concedat ſuis con-
ſanguineis. vel extraneis. quemadmodum infra reſpondendo
ſecundo contrario, planum faciam. Huc ſpectat, quod etiam ſi 9
Prælatus † iuraſſet, non alienare, atque ita in emphyteuſin non
concedere res Eccleſiæ; attamen alienare, & in emphyteuſin
concedere poſſet, quæ concedi conſueuerunt. *Ita Abbas in cap. vt*
ſuper, n. 10. in fin. de reb. Eccleſ. non alien. & in cap. 2. num. 3. ext. de feudis,
ex illo tex. Idem docuit Baldus in cap. 1. num. 1. de cler. qui inueſt. facit, in v-
ſib. feud. Prælati intentione fundata, atque ita bene munita, ſu-
pereſt vt reſpondeam adductis rationibus in contrarium, in
quorum diſſolutione tota verſatur difficultas.

Non obſtat ergo illud primum, quod hæc bona reuerſa ad
eccleſiam effecta ſint de menſa, cum per annum poſſeſſa à Præ-
lato fuerint, *ex opinione Archid. d. cap. 1. 35. quæſt. 8.* Reſpondetur huic
difficultati multis modis. Verum anteaquam eo deueniam, ſci-
endum eſt prius, quando † res conſueta concedi in emphyteu- 10
ſin, vel feudum reuerſa ad eccleſiam cenſeatur effecta de menſa
ipſius Eccleſiæ. Hoc vere altero de duobus modis animaduerto,
expreſſa & tacita declaratione voluntatis Prælati, qui vult rem
illam effici de menſa Eccleſiæ, primo modo expreſſe declarat
Prælatus ſuam voluntatem, cum res emphyteutica, vel feudalis,
mortuo emphyteuta vel Vaſallo, vel ob non ſolutum cano-
nem, vel alijs iuſtis de cauſis deuenit ad Prælatum, caducitate
declarata, & ipſe Prælatus expreſſim declarat, ſe velle remiſſam
eſſe in futurum de menſa prælaturæ, & eccleſiæ: tunc vere ef-
ficitur talis: & primam illam ſuam naturam res hæc perdit, ita
quod non poteſt amplius libere à Prælato concedi in emphy-
teuſin vel feudum, *ita docuit Abbas in cap. vt ſuper. num. 10. verſicul. &*
dicendum eſt. de rebus eccleſ. non alienan. idem placuit Card. Zabarella in
cap. 2. quæſt. 13. extra de feudis. Anchar. conſil. 156. propter tria, column. 2,
verſicul. præterea videtur. Idem vere ſenſit Bar. in l. ſi vacantia. num. 9.

verſicu. vel ſi Abbas. C. de bonis vacan. libr. 10. & Barba. in dict. capit. vt ſu-
per. columm. 2. verſicu. ſi vero loquimur. Claudius de Seyſellio, quem
mox referam. pagin. 251. verſic. tamen concludendo, ſcribit ita in Sa-
baudia, & in Gallia Prælatos & cæteros conſueuiſſe declarare. &
11 vere non eſt, qui ab hoc diſſentiat. Nec enim † in claris eſt opus
coniecturis, vt vulgati iuris eſt. Quod quidem procedit, & ve-
12 rum eſt, quoad ipſum Prælatum † ita declarantem. Is enim ea
declaratione facta, non poteſt amplius rem illam alienare & in
emphyteuſin concedere. Quo vero ad eos, quibus de honeſtate
tenetur Prælatus dare in emphyteuſin, iuxta ea, quæ ſcribunt
Bar. in l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æſt. Anchar. conſil. 170. co-
lum. 2. & late Soc. Iun. conſil. 9. lib. 3. Tiraq. de retractu conſangu. in proœ-
mio. num. 41. 42. Quoad eos inquam, requiritur lapſus anni poſt
declarationem. ita Claudius de Seyſellio in ſpecu. feudor. tit. qui feudum
dare poſſ. pag. 252. verſ. & iſtud. poſt Car. in cap. 1. Epiſcopum, vel Abb. Hic
caſus non eſt ille, de quo nos diſputamus: non enim reperitur
facta aliqua expreſſa declaratio vel à Reuerendiſſ. Do. Marco,
qui poſt eam emphyteuſin è manibus Moſtardorum recupera-
uerit: vel à Reuerendiſſ. D. Vrbano. Quinimo ipſe D. Vrbanus
expreſſim declarauit bona hæc non fuiſſe effecta de menſa ec-
cleſiæ: cui quidem declarationi cedendum atque ſtandum eſt:
nam hoc totum à voluntate ipſius Prælati pendet, vt relati Do-
ctores ſcribunt. Secundo modo nempe tacite voluntas declara-
tur ex coniecturis, qui ex aliquo facto Prælati eliciuntur, quare
13 aliquæ † videntur eſſe diffinitæ, aliæ non (vt nunc ſubijciam)
& hæc, quæ non ſunt, iure diffinitiuæ iudicis arbitrio relin-
quuntur. ita cenſuit Card. Zabar. in d. cap. 2. quæſt. 13. in fin. extra de feu-
dis. & Claudius de Seyſellio. in Specul. feudor. titul. qui feudum dare poſſ.
pag. 255. verſic. Hac coniectura ceſſante. Qua de re copioſe diſſecui in
poſterioribus commentarijs, de arbitrarijs iudicum, quorum
nouam editionem nunc accurato ſtudio adornamus. Prima
14 coniectura eſt, cum prælatus † rem ad manus ſuas redactam, de-
ſcribit, facit in codicibus eccleſiæ vel prælaturæ, & incipit rem
illam ſimul habere cum alijs rebus menſæ eccleſiaſticæ. Nam
tunc conijcitur, Prælatum voluiſſe rem illam eſſe de menſa ec-
cleſiæ, & prima ſua natura amiſſa nouam inducere. ita cenſuit
Bartol. in d. l. ſi vacantia. num. 9. C. de bonis vacan. lib. 10. quem ſecuti ſunt
ibidem Ange. colum. 5. & Ioan. de Platea. num. 3. in fin. Card. Zabar. in cap.
2. quæſt. 13. extra de feudis. Barb. in cap. vt ſuper, colum. 2. verſic. & ideo di-
ſtingue, de reb. eccleſ. non alienand. Anchar. conſil. 156. Propter tria. colum.
2. verſ. præterea videtur. Præpoſ. in cap. 1. Epiſc. vel Abb. Claudius de Seyſel-
lio in d. Specu. feudo d. tit. Qui feudum dare poſſ. pag. 251. verſic. tamen con-
cludendo. Curt. Iun. tracta. feud. part. 2. quæſt. 5. princ. in fin. vbi tamen vi-
detur hanc ſequi. idem affirmarunt Franc. Sonsbecius in comment. feudor.
part. 8. num. 8. Gulielm. Hannetonius in tracta. de iure feudo. libr. 1. capit. 1.
Zaſius in epito. feud. part. 5. num. 50. Quibus intelligimus male ſcri-
pſiſſe Imol. in capit. vt ſuper. num. 7. verſic. ſed cert. de reb. eccleſ. non alie-
nan. & in cap. 2. num. 35. verſ. Quo ad ſecundum, extra de feudis. dum à
15 Barto. ea ratione præcipua diſſentit, quod non eſt † in poteſtate
Prælati etiam cum conſenſu capituli immutare antiquum ſta-
tum rei eccleſiaſticæ. ex capit. cum de beneficio de præb. in 6. Nam il-
lud procedit, cum ibi conſuetudo requireret ſpatium 40. an-
norum, vt induceretur, ergo idem tempus ad eam tollendam
requirunt. ita Cur. Iun. declarat in tract. feud. 2. quæſt. 5. princip. num. 6.
Præterea, ibi illa mutatio damnum eccleſiæ adfert. Ita omnes
ſentiunt in d. c. cum de beneficio. & cum res ad eccleſiam libere re-
16 uerſa eſt nouam naturam inducere incipit Prælati voluntate. †
Quæ quidem ita facto hoc deſcriptionis declarari potuit, ac ex-
preſſis verbis. iuxta l. Paulus. ff. rem ratam hab. & copioſe ſcripſi in tra-
cta. de recup. poſſ. remed. 9. num. 111. 112. Hæc coniectura non conue-
nit caſui noſtro, cum in facto non præſupponatur factam eſſe
hanc deſcriptionem; tametſi aliquot annos Reueren. Epiſco-
pus Marcus ac deinde Reuerēdiſſimus Vrbanus hæc bona poſ-
ſederint, & fructus perceperint. Secunda eſt coniectura, qua
Prælati voluntas declaratur, quod velit rem ad eccleſiam reuer-
ſam effici de menſa eccleſiæ, nempe, cum re ad manus ſuas reda-
cta, per aliquod tempus eam ita apud ſe retinet. N & tunc con-
ijcitur Prælatum voluiſſe rem effici de menſa. Ita ex relatis Docto-
ribus permulti ſentiunt. & alij quos infra referam. Sed dubitationis eſt,
17 quantum † temporis currere hoc in caſu debeat. In hoc ſunt o-
piniones variæ. Vna fuit Baldi in c. 1. num. 3. de clerico. qui inueſt. fa-
cit in vſib. feud. quod eo ipſo, quod eccleſia reperitur in poſſeſſio-
ne præſumitur facta incorporatio, atque ita effecta res de men-
ſa eccleſiæ, & vere idem quod Bald. ſenſit Ioan. de Lignano. in
cap. quæ in eccleſiarum de conſtit. vt eum referunt Barbat. in capit. vt ſu-
per, column. 2. de rebus eccleſ. non alienand. Curt. Iun. in tracta. feud. parte
2. quæſt. 5. principali. num. 3. Verum falſa eſt horum opinio, nam
Barbat. & Curt. Iun. rationibus multis à Lignano in ſpecie diſ-
ſentiunt. Idem facit Roman. conſil. 70. num. 1. Ita quoque in ſpe-
cie à Baldo diſſentiunt Martin. Laud. & Præpoſ. in cap. 1. Epiſcop.
vel Abbat. & * communem eſſe contra Bal. teſtatur Claudius de Seyſellio
in Spec. feudi tit. Qui feudum dare poſſ. pag. 246. verſicul. 1. loco. & vere a-
liter ſenſit ipſemet Bald. in l. ſi vacantia. num. 7. C. de bon. vacan. dum
vult eſſe neceſſariam deſcriptionem. A Baldo quoque a fortio-
ri diſſentiunt cæteri omnes, quos infra referam dum requirunt
curſum, vel anni vel decennij vel tricennij. Secunda itaque
fuit opinio Archid. in d. cap. 1. 35. quæſt. 8. ſufficere vnius anni tem-
pus: & cum eo ſenſerunt alij relati ſupra in primo fundamento
dubitationis. Cæterum ab Archi. diſſentiunt expreſſim Ancha.
conſil. 156. propter tria. colum. 2. verſicu. nec eſt vera imo. & Barb. in capit.
vt ſuper, de reb. eccleſ. non alien. in ille num. 7. iſta colum. 2. diſſentit & An-
gel. in repet. l. ſi vacantia. colum. 5. C. de bon. vacan. & vere ab Arch. diſ-
ſentit Bart. in d. l. ſi vacantia num. 9. vt Bar. ita verſic. Bar ſenſiſſe ſcribunt
Barba. præcita. loco, & Guid. Papa. quæſt. 154. column. 1. vero. Aduerſantur
etiam Archidiac. Mart. Laud. in cap. 1. Epiſcop. vel Abbat. & ibid. Afflictus in
princip. num. 12. Curt. Iun. in tractat. feud. part. 2. quæſt. 5. princip. nume. 2.
Claudius de Seyſellio in Specu. feud. titu. qui feudum dare poſſunt. pag. 256.
verſicul. Secunda fuit opinio & Zaſius in epitome feudor. part. 5. nume. 50.
dum vult neceſſe fore, quod ſaltem currat tempus triginta an-
norum; non ergo vult ſufficere curſum anni ſecundum Archi-
diaconum. ex quibus infertur prima reſponſio ad illud funda-
mentum, quod ſcilicet Archidiaconi opinio frequentius reijci-
tur. Vel ſi defendi poteſt ex declaratione Imolæ & Curtij Iu-
nioris locis iam citatis: vt ſcilicet loquatur Archi. cum Prælatus
iurauit non infeudare redacta ad ſuas manus anno elapſo, atq;
ita iuramento vim fecit Archid. Vel ſecundum Claudium de
Seyſellio loquitur Archid. cum Prælatus iurauit expreſſe non
infeudare feudum nouum, ſecus ſi ſimpliciter dixiſſet, quod
non infeudaſſet rem eccleſiæ, atq; ita in forma communi. Non
adhuc hæc opinio vrget contra hunc Prælatum noſtrum. Ter-
tia etiam fuit hac de re opinio Barb. in d. cap. vt ſuper. colum. 3. verſic.
& ideo videtur mihi, de reb. eccleſ. non alienan qui exiſtimauit, neceſ-
ſarium fore curſum decennij. Verum ſolus eſt in ea opinione
Barbatia; nec iure vel ratione ſatis concludenti eam probat. Ob
id eam in ſpecie improbauit Curt. Iun. in tracta. feud. parte. 5 quæſt.
5. princ. num. 6. verſicu. ſexta fuit. Claudius tamen de Seyſellio præci-
ta. loco pag. 254. verſicul. ſi autem minori. hanc opinionem tuetur eo
caſu; cum quid aliud cum tempore hoc occurrit. Ab eo non
diſſentit Zaſius vt infra referam. Quarta fuit opinio Iſerniæ in cap.
1. col. 2. verſ. item bona titulata, de his qui feud. dare poſ. neceſſarium eſſe
curſum triginta annorum. Eandem opinionem probarūt Imo-
la in d. c. vt ſuper, nu. 7 de reb. eccl. non alien. Mart. Laud. in c. 1. in prin. col.
pen. ad fin. Epiſc. vel Abb. in vſib. feud. nec diſſentit Ang. in repe. d. l. ſi vacan-
tia, col. 6. C. de bon. vacan. lib. 10. non etiam diſſentit Zaſius in epit. feud. par.
5. nu. 50. Claudius in d. Specu. pag. 254. verſ. aut vero. Si ergo hæc opi-
nio vera eſt, ſequitur ceſſare hic, vbi tantum temporis non eſt
elapſum, omnem dubitationem. Cæterum, non multum tri-
buo huic opinioni, cum ab ea alij diſſentiant, vt Præpoſ. in d. cap. 1.
de Epiſcop. vel Abbat. alios ab hac opinione recedere refert Clau. d. Speculo
feudor. pag. 29. verſi. vnde tertia & falſam aſſerit Curt. Iun. in tract. feud.
par. 2. quæſt. 5. princip. num. 6. Quinta fuit opinio eiuſdem Curtij
Iunioris, præcitato loco num. 7 qui ſcribit, ſolum curſum tem-
poris non ſufficere, vt voluntas hæc declaretur, atq; ita immu-
tetur ſtatus rei. ſed neceſſum fore, vt eadem adhibeatur ſole-
mnitas, quæ adhiberi ſolet, cum res eccleſiæ in emphyteuſin
conceditur. Quæ ſane opinio, ſi vera eſt, deſtruit relatum fun-
damentum. Quandoquidem hoc in caſu non fuerunt adhibitæ
hæ ſolemnitates. Verum illa Curtij opinio, aliquo iure ſolido,
vel ratione bona non fulcitur, & ipſemet Curt. in ea quæſt. 5. in fi-
ne ambigit, dum conatur Bartoli opinionem tueri. & deinde
etiam ſubijcit, quod ſi Prælatus diu poſſedit, & fructus collegit,
cenſeri incorporata menſæ. Non tamen declarat quid tempus
ſignificet illud diu, atq; ita rem indeterminatam reliquit. Con-
ſtat itaque in tanta opinionum varietate nullam extare, quæ
caſui noſtro conueniat exceptis illis duabus nempe Archidia-
coni & Barbatiæ quas falſas & cōmuniter reijci diximus. Quin-
imo Archid. vel Barbatiæ opinione probata, adhuc opinor eam
non obeſſe, ſiquidem ab ea coniectura ducta à curſu anni, de-
cennij vel etiam maioris temporis iuſtus & prudens Iudex rece-
dit ex alijs coniecturis, quarum aliquæ huc ſpectant. Prima eſt,
cum

eum Prælatus fuit aliquo impedimento detentus, ne rem illam
ad ſe reuerſam iterum in emphyteuſin alteri concedetet. Nam
tunc ex lapſu anni, vel alterius temporis non cenſetur declara-
ta voluntas Prælati, quod voluerit rem illam eſſe de menſa. *ita
in ſpecie reſpondit Anchar. conſil. 156. column. 2. verſicul. item, & ſi eſſet ve-
ra. quem ſecuti ſunt Claudius de Seyſſello. in Spec. feud. tit. Qui feudum da-
re poſſunt. pag. 255. verſicul. prædicta tamen. Zaſius in epitom. feud. part. 5.
num. 50.* vbi adfert exemplum impedimenti, cum bellum aliquod
viget. Atqui in caſu noſtro notorium exiſtit impedimentum,
quo detenti fuerunt duo ij Reuerendiſſimi Epiſcopi Do. Mar-
cus & Dom. Vrbanus, ne ante hoc tempus tuto poſſent nouo
Vaſallo vel emphyteutæ hæc bona concedere. Nam impedi-
mentum Reuerendiſſimi Domini Marci fuit iuſtum vſque ad
eius mortem, quia licet anno 1556. obtinuerit ſententiam, &
miſſus fuerit in poſſeſſionem. attamen tute non poterat in em-
phyteuſin cõcedere Caſtrum, ex quo ſuper proprietate lis, me-
diante appellatione & in integrum reſtitutione petita, pende-
bat. Quæ cauſa appellationis & reſtitutionis mortuo D. Mar-
co, cum adhuc penderet, impedimentum præſtiterit Reueren.
D. Vrbano, ne emphyteuſin concederet. Nam cauſa illius reſti-
tutionis in integrum petitæ à d. Moſtardis fuit diffinita à Reue-
ren. Epiſcopo Bobienſi Apoſtolico delegato anno 1560. die 22.
Auguſti. Non enim tuto potuit Reuerendiſſimus Epiſcopus
Vrbanus cauſa non diffinita alteri concedere hanc emphyteu-
ſin, quæ fuiſſet forte Moſtardis relinquenda, ſi in cauſa reſtitu-
tionis in integrum pro illis fuiſſet iudicatum. Lite contra Mo-
ſtardos diffinita illis ipſis inſtigatoribus, ſuperuenit nouum im-
pedimentum litis & controuerſiæ à fiſco excitatæ, de cuius exi-
tu, qui dubius eſſe ſolet, vt vulgatum eſt, non parum ambige-
18 bant, nam vt belli † impedimentum iuſtum eſt; ita pariter, & li-
tis, cum vtriuſque euentus dubius ſit. *l. ſi quis ſeruo. ff. de pecul. &
de litis impedi. tradit Tiraquell. tracta. de retractu conſangui. §. 12. gloſſ. 2.
& impedi. ex cauſa litis Feli. in ſpecie conſil. 32. num. 17.* Ne hoc impe-
dimentum prius ceſſauit, quam anno proxime præterito 1569.
die 16. Iulij, quo tempore lata fuit ſententia à Reuerendiſſ. Do-
mino Maceratenſi Cameræ Apoſtolicæ Clerico in fauorem d.
Reuerendiſſ. Dom. Epiſcopi Vrbani. Secunda eſt, quæ huc per-
tinet, coniectura, cum Prælatus ea mente diſtulit aliquot annos
emphyteuſin concedere, vt inueniret bonum emphyteutam
& multo meliorem faceret eccleſiæ conditionem. Nam nec
tunc curſus alicuius temporis facit Prælatum ſenſiſſe rem illam
eſſe velle incorporatam menſæ eccleſiæ. *ita cenſuit Card. in capit.
2. quæſt. 13. & ibid. Imol. num. 34. extra de feudis. idem Imol. in cap. ſuper.
nume. 7. in fin. verſicul. non puto tamen. de reb. eccleſ. non aliena. Zaſius in
epit. feudo. part. 5. num. 50. Claudius de Seyſſello in d. ſpecul. feudor. pag. 252.
verſicul. ſi vero non apparet. Franc. Sonsbecius in comment. feudor. part. 8.
num. 8.* Atqui hoc in caſu hac etiam ratione & cauſa diſtulit hic
Prælatus rem hanc in emphyteuſin concedere, vt bonum em-
phyteutam inueniret, & eccleſiæ conditionem redderet melio-
rem, vt ipſe Reuerendiſſimus Epiſcopus in conceſſione huius
inueſtituræ atteſtatus eſt. Id quod ita exitus rei declarat, dum
deinde is Dominus Vrbanus huic Domino M. Antonio nouo
emphyteutæ conceſſit annuo cenſu duplicato. Accedit Dom.
M. Antonium laudemij (vt aiunt) nomine numeraſſe, maxi-
mam ſummam, nempe coronatorũ 13705. Cum tamen alij olim
ſolum hanc ob cauſam ſolnere conſueuerint coronatos tre-
centum ad ſummum. Non obſtat ſecundum fundamentum,
* quia reſpondetur, veriorem * & receptam magis opinionem
19 eſſe, Prælatum † æque poſſe ſuis conſanguineis concedere rem
eccleſiæ in emphyteuſin, vel feudum ac extraneis. *ita cenſuerunt
Bald in cap. 1. in princ. de his qui feudum dare poſſunt. idem Bald. in cap. 1.
poſt gloſſ. ibi. ſi de inueſt. lis orta. inter Dominum & vaſallum. Aluar. ibid.
Feder. de Senis conſil. 52. quidam Prælatus. Imola in capit. vt ſuper. num. 18.
* de rebus eccleſ. non alienan. Vbi communem * teſtatur. ita etiam hanc eſſe
communem & veram teſtatur Curtius Iunior tractat. feudorum. part. 2.
quæſt. 7. princip. num. 3. eandem probarunt Anchar. in d. cap. vt ſuper. num.
4. verſicul. an autem de reb. eccleſiæ non alienan. Card. Zabarell. conſil. 34.
in fin. Signor. conſil. 214. communem teſtatur Claudius de Seyſſello in ſpe-
cul. feud. titul. Qui feudum dare poſſunt. pagina 195. verſicul. contrarium.
Ioan. Iacob. de Leonardis inter conſil. Brun. conſil. 114. num. 423. Alciat. tra-
ctat. præſumpt. regul. 1. præſumpt. 29. & egregie Ripa in tracta. de peſte. ti-
tul. de remedijs ad conſeruandam vbert. num. 170.* Illud quidem ve-
20 rum eſt, quod ſi aliqua † extat coniectura fraudis, facilius præ-
ſumitur f aus, cum conceditur conſanguineo, quam cum al-
teri. Ita intelligo relatos interpretes, ſi ſuam doctrinam decla-
rantes. atqui hic omnis alia ſiniſtra ſuſpicio ceſſat quandoqui-
dem magnam ex hac emphyteuſis conceſſione ſenſit vtilitatem
eccleſia, cuius reditus maxime aucti ſunt. Non obſtat tertium
ac vltimum, quia multis modis reſpondeo. Primo, quod tem-
pore huius conceſſionis inueſtituræ factæ à Reuerendiſſimo
Domino Vrbano, dicto Domino Marc. Antonio nulla lis pen-
debat inter illos primos emphyteutas de Moſtardis, & Domi-
num Epiſcopum, cum iam permultæ ſententię conformes con-
tra illos Moſtardos latæ fuerint. quinimo vltimum, quod Mo-
ſtardis competere poterat auxilium reſtitutionis in integrum
fuit relictum ſententia Reuerendiſſimi Epiſcopi Bobienſis A-
poſtolici delegati Anno 1560. die 22. Auguſti. Non ergo dici
poteſt, quod ex ea inueſtitura fuerit allatum damnum illis Mo-
ſtardis. *ita in ſpecie ipſemet Felin. in d. conſil. 32. num. 14. verſic. non dua.*
declarat illum ius habere, qui † duas obtinuit ſententias, vt ſibi 21
præiudicari non poſſit. Ergo ita è contrario iſtis Moſtardis non
fuit illatum præiudicium, cum declaratum fuerit tot ſenten-
tijs, ius nullum habere, & lata ſententia, exſecutaque vt hic, lis
non dicitur pendere. *Imola in clem. 1. num. 13. vt lite penden. & licet
idem Imol. in clem. 2. num. 4. eod. titul. intelligat, poſt gloſſ. ibi. quando à
ſententia non fuit appellatum*; attamen idem eſt, cum duæ latæ ſunt
conformes ſententiæ, quæ vim iudicati habent, illæque exſecu-
tæ ſunt, cum tunc res clara ſit pro eo, qui obtinuit. *ita latiſſime
ſcribunt Gomes. in reg. Cancellariæ de annali poſſeſſ. quæſtio. 44. & Quin.
Mandoſ. in reg. Cancellariæ de ſubroga.* Imo ipſemet aduerſarius qui † 22
ſuccubuit, punitur, ſi quid impetrat. *ita Iaſ. in l. 2. num. 7. Co. vt li-
te penden. ex illo textu.* Nec hic dicatur, non ſolum inter Domi-
num Epiſcopum, & Moſtardos litem exſtitiſſe, verum etiam in-
ter Dominum Epiſcopum, & fiſcum. Quia reſpondeo, fiſcum
tanquam tertium † oppoſitorem litem mouiſſe, atque excepiſ- 23
ſe: quo caſu non potuit impedire exſecutionem ſententiarum,
vel appellationem, vel alia via, ex quo fiſcus iam vere ſciuit li-
tem tractari inter Dominum Epiſcopum & Moſtardos. *ita Bar-
tol. Imol. & Ang. Aret. in l. à ſententia. columna vltima. ff. de appellat. Dec.
& Felin. in capit. cum ſuper. num. 10. de re iudica.* Reſpondeo ſecundo,
quod non alia ratione prohibetur † innouatio lite pendente, 24
quam quia ius alterius lædi poteſt, ob id lite pendente non po-
teſt alter litigantium impetrare, vel reſcriptum, vel priuile-
gium, non facta mentione pendentiæ litis: quam ſic ſciat Prin-
ceps, forte reſcriptum vel priuilegium non concedet: *ita probat
text. in l. 2. C. vt lite pendente. & ibi. Iaſ. num. 2. & text. in capit. 1. vt lite
pendente. Rum. conſi. 90. in fin. lib. 5.* Ita etiam, lite pendente, non li-
cet impetrare † inueſtituram, non facta mentione pendentiæ 25
litis, quia ſi ſciret Princeps, vel alter iuris conceſſor inueſtituræ
litem pendere, eam non concederet ad alterius præiudicium. *ita
Caſtren. d. conſil. 83. In cauſa appellationis, libro 2. & Felin. in d. conſil. 32.
num. 13.* Atqui in caſu noſtro nullum præiudicium Moſtardis
cenſetur illatum, ex quo iam multis ſententijs fuit declaratum,
nullum ius eis competere. Non etiam fiſco Apoſtolico, quia de
illius iure fuerat cognitum in lite aduerſus Moſtardos, qui de
eo iure fiſci obiecerant. Præterea Dominus M. Antonius non
obtinuit inueſtituram à Domino, hoc eſt, à Reuerendiſſimo E-
piſcopo, qui ignorabat litem pendere, ſeu moleſtiam illatam à
fiſco, ſed optime ſciuit: non ergo dicitur impetraſſe quid iuri
repugnans. Caſtrenſis enim, & cum eo Felinus negant conceſ-
ſionem inueſtituræ non nocere aduerſario illius impetrantis,
ob id quod impetrans ab eo Principe ignaro iuris alterius non
expreſſit litem pendere, at noſtro in caſu ceſſat hæc ignorantia
in dicto Domino Epiſcopo, qui Dominum M. Antonium in-
ueſtiuit. Quocirca vere intelligimus, male ad rem hanc induci
reſponſum Felini ac etiam Caſtrenſis. Sed probabilius dubi-
tari poterat, an ex quo lis aliqua pendebat inter Dominum E-
piſcopum & fiſcum, is Epiſcopus potuerit de re litigioſa diſpo-
nere, & Dom. M. Anton. inueſtire. Nam dicendum † videbatur 26
non potuiſſe, impediente vitio litigioſo, *iuxta titulum, de litigio-
ſis. præſertim l. vlt. C. de litig.* quæ pœna indicitur contrahentibus
de re litigioſa. Veruntamen nec obiectio hæc obeſt Domin. M.
Anton. ſiquidem litigioſi vitium contrahitur, cum realis actio,
qua de rei dominio contenditur, mota eſt. *ita Bartol. & cæteri in l.
1. C. de litigio. Abb. in capit. cum M. Ferra. num. 7. de conſt. Rom. conſil. 270.
num. 3. Pariſ. cap. dilecta. num. 11. de except. Pract. Papi. in forma lib. pro a-
ctione reali, in verbo veris. num. 58.* hic non fuit is de dominio, quia
ſatis de eo conſtabat, ſed de dolo & delicto ac vitio negligentiæ
illorum de Moſtardis, qui indigni iudicati ſunt, vt eam emphy-
teuſin retinerent. Hæc ergo lis † de inhabilitate perſonæ non 27

efficit rem eſſe litigioſam. *ita Ioan. Baptiſta Ferrarius conſil. 12. & conſil. ſeq. lib. 1. & tradit Quintilia. Mandoſ. in regn. Cancellariæ, de ſubrogat. quæſt. 13. num. 4.* Præterea, non poteſt dici contractum vitium litigioſi, ex quo aperte cõſtat, Moſtardos mouiſſe cauſam iniuſtam & calumnioſe egiſſe, *vt ſcribunt Caſſado. deciſ. 7. tit. de dolo & contuma. & deciſ. 5. num. 3. vt lite penden. Gomes. in regu. Cancellariæ de ann. & poſſeſſ. quæſtio. 45. quos ſecutus eſt Mandoſius d. regu. de ſubrogat. quæſt. 2. num. 6.* Qui dicit, *num. 7. & nu. 8.* tunc vitium litigioſi non impedire cum nec eccleſiæ nec colligantis intereſt, vt vere hic contingit, vbi de eccleſiæ intereſſe non agitur, cum eius conditio (vt Mandoſius conſiderat) effecta ſit melior, nec etiam Moſtardorum, qui iam toties ſuccubuerant in cauſa. Idem eſt dicendum de fiſco, cuius cauſa calumnioſa creditur ex quo in ea
28 ſuccubuit. Eſt enim pro ſententia † præſumendum. *l. Herennius. §. Cata. ff. de euictio.* Reſpondeo tertio, & cenſeo, diligenter eſſe animaduertendum, quod hic Reuerendiſſ. Epiſcopus Moder. dum his oppoſitis exceptionibus moleſtiam adfert Do. M. Anton. opponit de iure tertij. Nam nihil hic dicit eſſe factum in detrimentum Eccleſiæ, nec id dicere poteſt, quandoquidem (vt ſæpius dictum fuit) eccleſiæ conditio facta eſt melior. Solum ergo opponit, emphyteuſin conceſſam fuiſſe lite pendente inter d. Moſtardos, vel fiſcum, & ipſum Epiſcopum ſuum anteceſſorem; quæ ſane exceptio reſpicit ius vel illorum de Moſtardis vel fiſci. eſt ergo exceptio de iure tertij. Atqui exceptio-
29 nes † hæ tunc non proſunt objicienti, cum non ſunt excluſiuæ intentionis ipſo iure illius, contra quem objiciuntur. *ita cenſent gloſſ. 1. l. 2. ſi ager vectiga. vel emphy. peta. & ibi Bartol. idem Bartol. in conſil. 81. Martinus Forniconis. num. 4. 5. lib. 1. idem l. 2. columu. 1. & ibi Socin. num. 8. ff. de except. rei iudic. Idem Socin. in l. qui Romæ. §. Flauius, in fin. de verbor. obligat. & conſil. 82. columu. 2. libr. 3. & conſil. 87. in princ. libr. 4. Alexand. conſil. 137. num. 7. libr. 2. conſil. 65. column. penult. in fin. lib. 1. & conſil. 102. num. 23. libr. 2. & pulchre admodum Fran. Aretin. in l. cum ſeruum. num. 3. verſi. ſecunda concluſio C. de ſer. fug. Rum. conſil. 2. num. 2. verſicu. prœterea, lib. 1. & Gram. deciſ. 77. num. 4. in fin.* Qui quidem fere omnes & exemplo rei noſtræ de qua agimus admodum proximo vtuntur, & ſi emphyteuta ob non ſolutum canonem expelli ipſo iure poteſt, atque ita iure ſuo priuari: attamen cenſetur priuatus volente domino. Hanc ergo exceptionem, niſi domino placeat, ita transferendo ius in tertium, is tertius objicere non poteſt. Ita ergo in caſu noſtro, licet vitium litigioſi priuet alienantem ſuo iure, attamen intelligitur, quando ita placet aduerſario, cui principaliter conceditur hæc exceptio. At hoc in caſu, nec Moſtardis, nec fiſco hoc placuit, quia ius huius exceptionis in modernum Epiſcopum nõ tranſtulerunt: nec transferre aliquod potuerunt: cum vere nullum habeant, vt iam demonſtraui. *& in ſpecie Bar. in d. conſil. 81. Marti. Forniconis. num. 7.* re-
30 ſpondit non poſſe † opponi à tertio de iure delato in fiſcum, niſi fiſcus rem illam apprehenderit & incorporauerit, *ex text. l. his conſequenter. in princ. & ibi gloſſ. in verbo, non pertinere. ff. famil. ercìſcun.* Non ergo de vitio litigioſo, quo res fiſco inſertur. *l. vlt. C. de litigioſ.* opponi poteſt. Et ſaltem in hoc erat neceſſaria declaratoria vel pro iure Moſtardorum, vel fiſci, quod ſcilicet d. Dom. Anton. vel Dom. Epiſcopus, ob vitium illud litigioſi, vel aliam ob cauſam, ius ſuum amiſerint. *ita ex gloſſ. d. l. his conſequenter, docuit Ancha. in cap. cum ſecundum, columu. 2. verſicul. ſecundo nota, de hæret. in 6.* quod intelligit procedere ſine controuerſia. *idem Ancha. conſil. 197. column. 2. verſic. vel poteſt dici,* quando poſſeſſorem quis agit, & ius tertij objicitur, vt hic contingit, vbi Dom. Epiſcopus Modernus agit contra dictum Do. M. Antonium, & ei objicit exceptionem de iure Moſtardorum, vel fiſci, ob litis pendentiam. Ita de hac non leui dubitatione ſentio.

Iacobus Menochius, I.C.

SVMMARIA.

1 *Res empta illi dicitur acquiſita, cuius nomine empta fuit, neq; curandum cuius fuerit pecunia, & hinc infertur ad plures caſus ſimiles. vt in ſocio emente pecunia communi nomine ſuo, ita de depoſitario.*

2 *Adminiſtratores vniuerſitatis ſi aliquid emerint, an in dubio præſumatur emiſſe de pecunia vniuerſitatis, vel propria.*

3 *Poſſeſſio. 1. annorum ab vniuerſitate denotat, quod res illa ſit ipſius vniuerſitatis, non particularium.*

4 *Communis res præſumitur, ſi deſcripta ſit in libro rerum communium.*

5 *Factum quod faciendum non erat, vel non factum, quod faciendum erat, declarat mentem facientis vel omittentis.*

6 *Tempus longiſſimum loco tituli habetur.*

7 *Confeſſio maximam probationem facit.*

8 *Tertius poteſt opponere de iure tertij, quod eſt excluſiuum intentionis aduerſariorum.*

9 *Originarij qui dicantur. & num. 13.*

10 *Ciuis originarius duobus modis quis efficitur.*

11 *Et an ob abſentiam à loco originis amittat nomen ciuis originarij.*

12 *Statutum loquens de ciue originario, an extendatur ad illum, qui in ciuitate illa domicilium contraxit, in qua natus eſt.*

13 *Vt ciuis vnius ciuitatis quis ſit, quod gaudere poſſit priuilegijs illius ciuitatis, quid requiratur.*

14 *Ciuis originalis vt quis efficiatur, quantum tempus requiratur quod habitauerit in ciuitate.*

15 *Ciuis originarius dicitur etiam ille, qui ex longa, & multiplici obſeruatione pro originario reputatus eſt.*

16 *Nomen non habetur in conſideratione, cum de veritate contraria conſtat.*

17 *Veritas ex ſola hominum aſſertione non immutatur.*

18 *Vicos ciuitatis moderari, ac gubernari ſtatutis ſuæ ciuitatis, clarius iuris.*

19 *Secus ſi vicus à Ciuitate ſeparatus ſit.*

20 *Reip. vel vniuerſitatis intereſt, vt ſit ipſa quam frequentiſſima.*

21 *Diuiſio, ſeu renuntiatio, pro alienatione capitur. & nu. 56.*

22 *Vniuerſitatis bona alienari nequeunt abſq; obſeruatione ſolemnitatis, l. fin. C. de vend. re. ciuit.*

23 *Idem dicimus in diuiſionibus bonorum vniuerſitatis.*

24 *Vniuerſitas, pupillis & ætate minoris æquiparantur.*

25 *Bona minorum quomodo diuidi non poſſint.*

26 *Diuiſio prædiorum vniuerſitatis debet fieri cum conſenſu omnium de illa vniuerſitate, maxime, cũ illa prædia ſingulis adferebant commodum ac vtilitatem. Et quæ ſit huius dicti ratio.*

27 *Et cum præſentia ſeu decreto Prætoris.*

28 *Decretum Prætoris in diuiſione rerum vniuerſitatis debet interuenire cum cauſa cognitione.*

29 *Nomina ſingulorum de vniuerſitate ſunt ſcribenda, quando ſit diuiſio rei vniuerſitatis: quia diuiſio eſt res magni ponderis.*

30 *Diuiſio prædiorum mutat illorum qualitatem.*

31 *Natura peccare non dicitur, ſi fœminas potius quam maſculos pepererit.*

32 *Afflictio afflicto non addenda.*

33 *Detrimentum ſine cauſa datum, iniquum & iniuſtum dicitur.*

34 *Actus ille inualidus eſt, cui lex ſuperioris reſiſtit.*

Mandatum ſeu præceptum Prætoris, vanum, eluſorium, & fruſtratorium eſſe nequit.

35 *Dictio, quoad, tempus ſignificare dicitur.*

36 *Prohibitum ad tempus videtur poſt tempus permiſſum.*

37 *Interpretatio illa, qua actus eluſorius redditur, non eſt ſumenda.*

38 *Interpretatio illa ſumenda, quæ veriſimili propius accedit.*

39 *Sententia eſt ſtricti iuris, & tantum diſponit, quantum loquitur. & num. ſeq.*

40 *Sententia debet interpretari, ne iniqua & iniuſta decernat.*

41 *Communalia & communia an differant.*

42 *Identitas eſt probanda, & quando præſumatur.*

43 *Aſſerens pluralitatem, eam probare debet.*

44 *Sententiæ recipiunt interpretationem à petitionibus, cauſis.*

45 *Dictio tuo, quando ſiet correctiue.*

46 *Remittere quilibet poteſt ius proprium.*

47 *Regreſſus; ad illud non datur, cum remiſſum ſit per renuntiationem, & quomodo procedat. num. 73.*

48 *Lex maxime damnat lites, & controuerſias.*

49 *Confirmatio operatur ne vlterius de actus inualiditate quæratur.*

50 *Renuntiantes iuri ſuo, ſibi præiudicare debent.*

51 *Cauſa vniuerſitatis quando, & quomodo dicatur.*

52 *Multitudo hominum an poſſit facere vniuerſitatem, etiam ſuperiore non approbante.*

53 *Pars vniuerſitatis vel à Ciuitate vel Burgo excluſa, an faciat vniuerſitatem, & retineat priſtinum nomen.*

54 *Vniuerſitas, vel conſilium, ſi aliquid fecerint non coniunctim, ſed vnus hodie conſentiat, eras quatuor, & alia die decem, illud quod eſt factum non valet.*

55 *Illi de vniuerſitate non poſſunt dicere ſe partem habere illarum rerum, quæ vniuerſitatis ſunt.*

56 *Vni-*

Google

56 *Vniuerſitas non poteſt creare ſyndicum vel procuratorem ad renuntiandum abſq; decreto.*
57 *Renuntiatio eſt donatio, ideo ſi excedit ſummam quingentorum aureorum indiget inſinuatione.*
58 *Statutum requirens ſubſcriptiones duorum notariorum inſtrumento, ſeu alias ſolemnitates, eſt factum ob euitandas fraudes & falſitates.*
59 *Inſtrumentum licet ſit nullum ob omiſſionem ſolemnitatum, ſuſtinetur tamen ſubſtantia. & n. 60.*
60 *Decretum Prætoris interponi non poteſt, niſi in ſcriptis, & ſic ſcriptura eſt neceſſaria.*
61 *Confitens ea, quæ in inſtrumento continentur, intelligitur confiteri, ſi inſtrumentum verum ſit, alias enim reprobato inſtrumento, confeſſio nullius eſt momenti.*
62 *Veritas ſine ſolemnitate ſtare nequit.*
63 *Confitens inſtrumētum ſuæ renuntiationis factum fuiſſe, nihil tamen de eius validitate aſſerens ſibi non præiudicat, ſi inſtrumentum non reperiatur validum.*
64 *Procurator vel ſyndicus vt noceat principali ſua confeſſione, mandatum habere debet ſpecialiſſimum ad confitendum.*
65 *Procurator ad alienandum etiam cum libera, non ſufficit.*
66 *Ratificatio actus nullius, eſt noui actus celebratio.*
Et an illæ ſolemnitates, quæ in actu faciendo requiruntur, requirantur etiam in hac ratificatione.
67 *Syndici vniuerſitatis præiudicare non poſſunt ſingularibus perſonis.*
68 *Vniuerſitas abſolute donare nequit, vti neque minor ſeu pupillus, qui inter ſe conueniunt.*
69 *Cauſa falſa actum vitiat: ideo renuntiatio ſeu contractus falſa cauſa factus, non valet.*
70 *Renuntiatio de iure cognito non valet. Ideo notarius faciens renuntiationis inſtrumentum debet parti renuntianti declarare, quod ius habeat in re illa.*
Et quid ſi interuenerit iuramentum.
71 *Renuntiatio ſeu donatio cum enormiſſima læſione facta irritatur.*
72 *Renuntiatio ſeu donatio per vim, ſeu coacte, vel ob famem facta non valet.*
73 *Pater non poteſt præiudicare filiis & ſucceſſoribus, in iure familiæ conceſſo.*
74 *Confirmatio renuntiationis non valet, ſi renuntiatio eſt nullius valoris, & quomodo.*
75 *Indultum Principis falſa cauſa munitum minime valet.*
76 *Soluens angarias pro prædio, eius commodis frui debet.*
77 *Diuiſio rerum vniuerſitatis poteſt fieri, ſed ſeruatis ſeruandis.*
78 *Petens conſequens, dicitur & antecedens petere.*
79 *Res ſemper tranſit cum ſuo onere.*

CONSILIVM LXXX.

Initium à Domino.

PLVRA efficiunt, vt paucis, quātum fieri poteſt, concludam, quæ multis explicanda forent: percelebris doctrina excellentiſſimi atq; eruditiſſimi Aſſeſſoris, apud quem cauſa agitur, eiuſdem ſumma æquitas, q̄ pauperes ii hic appellant & magna temporis anguſtia, quæ me, ob publicum aſſiduumque docendi munus occupatū, nunc maxime vrget. ſi quid ergo parum vel docte vel accurate ſcriptis his mandauero, non iniquo iure mecū erit agendum; ſed omnia æqui ac boni cōſulendum. Quo facilior ſit cauſæ exitus, dum acutiſſimis excitatis dubitationibus pro viribus conor ſatisfacere, plura ex ordine enucleanda fore credo.

Primo patefaciam prædia Venzaghi acquiſita fuiſſe toti vniuerſitati Lonadi; ita q̄ non ſingulis originariis illius ætatis, vel eorum deſcendentibus, ſed omnib. ſimul in vniuerſum prodeſſe acquiſitio illa debeat. Et in hac eadē dubitatione ſubiiciam, idem eſſe de cæteris bonis, quæ vulgo cōmunialia iſti appellant.

Secundo clare oſtendam, hos, qui forenſes habitantes appellantur, dici vere originarios, & contineri ſub nomine, cōmunis & hominum Lonadi, ita inter antiquiſſimos originarios, & hos ipſos, commentitio nomine, forenſes appellatos.

Tertio, aperte demonſtrabo, prædia illa Venzaghi nulla ratione diuidi potuiſſe eo modo, quo anno 1559. diuiſa fuerunt.

Quarto, dilucide exponam hos forēſes (:ita enim hoc nomine his in ſcriptis vtar:) nulla renūtiatione, aliove facto ius ſuum tā quo ad hæc prædia Venzaghi, quā quo ad cætera nō amiſiſſe.

Quinto ac vltimo illud ex iam explanatis clarum & planum fiet, hæc prædia Venzaghi in vniuerſum eſſe communicanda, & illorum reditus eſſe pro collectarum & onerum ſolutionibus anteponendos, vel ita prædia diuidenda, vt ii forenſes ſuam portionem conſequantur.

Prima illa dubitatio, quod prædia Venzaghi fuerint acquiſita vniuerſitati, ita multis explicatur.

Primo, quia in inſtrumento emtionis ſub anno 1408. 8. Iunii aperte dicitur, quod dum illi emtores ſcil. Antoniolus Panicia & Petrus Veraſius, nomine & vice communis & hominum terræ Lonadi emerunt à Bernardo Maddio prædia hæc Venzaghi. Et ipſamet vniuerſitas iam eo anno 1408. mēſe maio, ſuo nomine preces dedit Pandulpho Malateſtæ Brixiæ tunc Principi, vt ſuo nomine, cōmunis ſcil. & hominum hęc prædia emere poſſet. Ita ſub anno 1416. menſe Ianuario, dum reſiduum prædiorum Vēzaghi emeret vniuerſitas hæc à Capitaneo generali Mantuano Ioan. Franc. Gonzagha, & tunc Imperiali Vicario, clare nō vno in loco teſtatur, emi nomine cōmunis & hominū præſentium & futurorum terræ Lonadi. & anno 1454. lato laudo inter illos de Boccatiis, & commune Lonadi pronuntiatum fuit, iura omnia illorum de Boccatiis in prædiis Venzaghi eſſe translata in commune & homines Lonadi. Nec vllū verbum prolatum eſt, quod prædia emta ſint ſingulis, vel de pecuniis ſingulorum; ſed ſemper dictū fuit acquiſitum communi & hominibus. Quociſca dicendum eſt, acquiſitionem eſſe factam vniuerſitati. Si quidem ad hoc, vt cognoſcamus, † cui acquiſita cēſeatur res emta, 1
ſufficit inſpicere, cuius nomine facta ſit emtio, nec curandū eſt (:quod fortius eſt:) cuius ſit pecunia venditori numerata. Ita enim cenſent omnes interpretes loquentes de Socio, qui nomine proprio ex communi pecunia emit. Nam (:aiunt illi:) licet pecuniæ communes ſint, attamen totum emtori acquiritur, quod emtum eſt: & ſi ſocius alter vel compenſare, vel repetere valeat illius pecuniæ partem. *Ita Alex. conſ. 49. nu. 11. verſ. tertio pro hoc, lib. 1. ex tex. l. ſi de pecunia. C. de rei vind.* quo loci eſt ſcriptum, rem emtam à depoſitario ſuo nomine ex pecunia deponentis ſibi & non deponenti acquiri. *& aperte probat. l. pen. C. ſi quis alteri vel ſibi Idem reſpondit Rum. conſ. 216. n. 4. lib. 1. poſt Bart. in l. Titium §. altero. ad fin. ff. de adm. tut. Non diſſentit Bolog. conſ. 7. col. 3. verſic. & idem probatur, qui alios plures recenſet. Idem probarunt Barba conſil. 22. col. 1. lib. 1. Soc. Sen. conſ. 101. num. 6. lib. 4. & Pariſ. conſ. 84. numer. 14. conſ. 86. num. 10. & conſ. 87. num. 8. lib. 1.* Quod ſi hoc procedit, cum emtor ſuo nomine emit ex pecunia aliena; quanto fortius dicendum eſt hic, vbi emtores illi proteſtati ſunt ſe emiſſe ex pecunia communis & hominū. effecta ergo ſunt prædia hæc in totum ipſius vniuerſitatis. *quemadmodum egregie reſpondit Barba. d. conſ. 22. col. 1.* quod autem emtores illi ſint proteſtati pecuniam fuiſſe vniuerſitatis, clara verba confecti inſtrumenti ſub anno 1416. oſtendunt. Quinimo vbi ab illis nihil foret dictum, ita eſſet † præſu- 2
mendum, quod ſcilicet emerint ex pecunia vniuerſitatis, cum illi vti adminiſtratores vniuerſitatis emerint. *iuxta l. ſi vt propone. C. de rei vind. l. 2. ff. quando ex facto tut. & l. curator. C. arbitr. tutel. & egregie ſcribunt Fabianus tract. de emt. & vend. q. vlt. num. 1. & 2. & apertius Alciat. reſpon. 495. num. 8. verſ. ſecunda eſt.* & hoc eſſe quotidianum, ait Socin. tract. Fallen. *reg. 343. fallent. 2.* vbi aſſerit, emta ex pecunia pupilli & minoris (:quibus vt infra dicemus vniuerſitas æquiparatur:) effici ipſorum, & ſi ab emtore proprio nomine emta ſint. cum itaq; vtrunque concurrat hoc in caſu, quod ſcilicet & nomine vniuerſitatis, & ex pecunia vniuerſitatis emtum ſit Venzaghum, ipſi vniuerſitati in vniuerſum, non autem ſingulis de vniuerſitate acquiſitum eſt.

Secundo, in hanc ſententiam ea ratione adducor, quod iam videam hanc ipſam vniuerſitatem † annis centum quinqua- 3
ginta plus minus, poſſediſſe prædia hæc Vēzaghi in vniuerſum, vt prædia communis & hominum. Eſt ergo vrgens præſumtio, quod in executionem illius tituli emtiones anni 1408. & 1416. poſſederint *iuxta l. quaedam. ff. de rei vind. Qua de re ſcribunt Rem. conſil. 159. n. 3. Natta conſ. 358. n. 9. lib. 2. & late tradunt Crau. conſ. 226. n. 5. & Neui Z. conſ. 80. n. 25.* Quod certe tamdiu paſſi non fuiſſent aduerſarii, ſi titulo ſuo ſingulari ad ſingulare ſuum commodum prædia hæc emta fuiſſent. non enim tam grandis ſui iactatio præſumitur. *l. cum de indeb. de prob. cum ſim.*

Tertio, quod acquiſitum fuerit Venzaghum vniuerſitati in vniuerſum, patet; quia ante factam diuiſionem inter hos ſin-

4 gulares, prædia † illa ſemper in regiſtris atque æſtimis, non nomine ſingularium perſonarum, ſed totius vniuerſitatis deſcripta fuerunt. Quare ſequitur, quod etiam ſi emta fuiſſent nomine ſingularium: attamen acquiſita fuiſſent & communicata vniuerſitati. *ex doctrina Bart. in l. rura & poſſeſſiones. C. de omni agro deſer. lib. 11.* dum ſcribit io hæc verba: *Nota, quod fratres, qui ſe fecerunt tantummodo in emtionum inſtrumentis nominari, poſtea ſi prædia in catastro deſcripta repeririuntur conſcripta cu & fratribus, & ſic communiter tributa ſunt ſoluta. Nam per hoc eſt aliis fratribus dominium acquiſitum ſicut ipſis, quos tenor inſtrumenti deſignat.* Quam ſane ſententiam ſecuti ſunt Rom. *conſ. 291. nu. 7. Barb. conſ. 22. colum. 2. in fi. lib. 2. Soc. Sen. conſ. 18. col. 10. verſ. vlterius etiam. lib. 1. conſ. 46. in fi. lib. 3. & conſ. 129. nu. 14. lib. 4. vide Dec. conſ. 21. nu. 10. & conſ. 146. ver. nam ſicut. Iaſ. l. decem. n. 35. de verb. oblig.* ſi hoc procedit cum emtio facta eſt nomine proprio, qoanto fortius hoc in caſu, vbi eſt facta nomine communis, & de illius pecunia.

Quarto, quod Venxaghum ſit acquiſitũ vniuerſitati, & non ſingularibus perſonis, vel ex eo etiam demonſtratur, quia ante factam hanc iniquam diuiſionem, ounquam perſonæ ſingulares petierunt bona hæc, vti eorum propria, ioter ſe diuidi, vel
5 quid alind fieri. Qnocirca † ex hoc non facto declararuot prædia hæc fuiſſe ipſi vniuerſitati, & non ſibi acquiſita. Ita enim nõ factum vt factum hominis voluntatem & actum dubium declarat. Quemadmodum in non diſſimili caſu, multorum auctoritatibus reſpondit Crauc. *conſ. 91. num. 10.* quiad rem hanc & illud ſubiicit, quod ſi aliter res ſe haberet, quod petiiſſet is qui rem ſuam eſſe credit; cum nemo præſumatur iactare ſuum. *iuxta l. cum de indebito. ff. de probat. cum vulg. ſim.*

Quinto, boc idem demonſtratur ſumto iure à præſcriptione centum & quinquaginta annorum. emta fuerunt bæc prædia anno 1408. & ſolum diuiſa fuerunt anno 1559. Conſtat ergo quod ſpacio 150. annorum prædia bæc poſſeſſa fuerunt in communi ab vniuerſitate, & non à ſingularibus. Hoc ergo longiſſi-
6 mum † tempus loco tituli habetur. *l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æſt. l. ſi quis diuturno, ff. quemadm. ſeru. amit. late ſcribunt Balbus in tract. præſcr. 2. part. 4. par. princ. q. 2. & Did. lib. 1. variar. reſol. c. 17. n. 7. qui eiuſdem ſententiæ alios reſenſet.*

Quod ſi hæc procedunt illis in caſibus, in quibus nullus præceſſit titulus, quid hic dicemus, vbi clarus & apertus anteceſſit titulus emtionis nomine voiuerſitatis, & ex illius pecunia.

Sexto, quod Venzaghum vniuerſitati & non ſingularibus fuerit acquiſitum, aperte probatur ex confeſſione aduerſariorum, qui in ea diuiſione, quam fecerunt anno 1559. affirmarũt, emtionem factam eſſe à communi & hominibus Lonadi. Quæ
7 ſane confeſſio † maximam probationem facit. *l. generaliter. §. & ſiquidem. C. de reb. cred. & l. vlt. C. de fideicom. & ſcribunt multi, quos retuli in tract. de recup. poſſ. remed. 1 n. 217. 218.* Nec obeſt, quod in illo ipſo diuiſionis inſtrumento dixerint, prædia hæc fuiſſe emta ab eorum maioribus ex ſuis propriis pecuniis: quia falſum hoc eſt, & repugnat illi antiquiſſimo inſtrumento anoi 1416. Repugnat etiam longiſſimi temporis obſeruatio, qua (: vtiam diximus:) declaratum eſt aperte bæc prædia eſſe vniuerſitati, & non ſingularibus acquiſita. Vltimo, non poſſunt aduerſarii aliter dicere, quam vti à me nunc dictum eſt. Nam aut volunt antiquos illos emtores, nempe Petrum, Veraſium & Antoniolum Panicia emiſſe & acquiſiuiſſe vniuerſitati in vniuerſum (: quod veriſſimum eſt:) & tunc conſecuti ſumus, quod quærimus. Aut volũt emtores illos non emiſſe nomine totius vniuerſitatis, ſed ſoo ſingulari: & tunc illis ſolum & ſuis hæredibus acquiſiuiſſe dicuntur. Inter quos hæredes & ſucceſſores noo exſtant ii omnes, qui inter ſe diuiſerunt, cum nõ probauerint ſe tales eſſe. Sequitur, quod ſe ipſos excludunt, & quod diuidendo aliena, ea vſurpauerint, & per conſequens vti poſſeſſores malæfidei tenentur
8 reſtituere, quod conſecuti ſunt. & his forenſibus † ita licebit opponere de iure tertii, quod eſt excluſiuum intentioois aduerſariorum. *iuxta l. 2. vbi omnes. ff. de except. re iud.*

Hac veritate patefacta, nempe prædia Venzaghi fuiſſe acquiſita ipſi vniuerſitati, & non ſingularibus, eſt dicendũ idem eſſe de cæteris bonis, quæ ab iſtis cõmunalia appellantur; inter quæ exſtant paſcua, nemora, vectigalia, & his ſimilia. Hæc ioquã totius voiuerſitatis eſſe non negant aduerſarii; quinimo affirmãt ita eſſe vniuerſitatis, vt eorum reditus communicandi ſint, & his forenſibus habitantibus, quemadmodum ita dixerunt aduerſarii non vno in loco, vt in illis capitulis porrectis ann. 1520. Ianuario meoſe in cauſa diuiſionis lignorum, *& alibi ſæpe.*

Secunda nunc ſeſe offert dubitatio, an ii qui forenſes habitantes appellantur, boc nomen mereantur: ſed dici potius hodie eſſe originarios: atque ita contineri ſub nomine communis & hominum Lonadi. Qua ſane in re dicendum eſt, hos falſo & commentitio oomine fuiſſe appellatos forenſes: cum vere ſint originarii, vt & cæteri illi antiquiſſimi habitantes & incolæ. Hoc multis ita demonſtratur.

Primo, originarii † dicuntur illi, qui in loco oati ſunt, vel 9 quorum pater vel auus ibi natus eſt. *l. aſſumtio. §. filius. vbi gl. & Bart. ff. ad municip. & de incol.* & ſcribit Pet. Antib. *in tract. de mun. par. 1. num. 3.* ciuem † originariõ altero de duobus modis aliquem 10 effici, vel quod ipſe in ciuitate natus ſit, vel eius pater vel auus. Quorum quidem conditionem filii ſequũtur quo ad honores, commoda atqoe tutelas. Et originarium dici, qui ortus eſt in loco, clare probant. *l. 1. l. 3. & l. 4. C. de munic. & orig. li. 10.* Quinimo cum aliquis eſt natus in loco ita origioarius eſt, vt originẽ illã, oec mutare nec recuſare valeat. *l. aſſumtio. in princ. ff. ad municip. & l. origine. C. de municip. & orig. lib. 10. Iaſ. in l. huiuſmodi. §. legatum. num. 9. 10. de legat. 1. vbi loquutur in terminis ſtatuti de ciue originario. Grammat. voto 10. num. 16. & Boer. q. 13. num. 3.* quo loci *num. 5.* diffuſe ſcribit, quod etiam ſi quis abeſſet † à loco originis, ooo tamen per- 11 dit nomen boc originarii. Hinc in materia ſtatutorum † vel cõ- 12 ſoetudiois, quæ ſtrictæ interpretationis eſt, appellatione ciuis, originarius, boc eſt, qui in ciuitate, in qua domicilium contraxit & babet, natus eſt, continetur. *gl. vlt. l. 1. in fi. ff. de tut. & cur. dat. ab iis, quam poſt Bald. & Aret. probauit Boer. d. q. 13. num. 24.* Qui ergo in loco Lonadi nati ſunt, vel quorum pater vel auus natus ibi eſt, Lonadi originarius vere dicitur. Et quanquam magna ſit inter Doctores controuerſia, ad hoc, vt quis tanquã ciuis vnius ciuitatis poſſit gaudere priuilegiis illius ciuitatis, an ſufficiat eſſe natũ in ea ciuitate, licet habeat domicilium in altera. Quam quidem diſceptationem adeo grauem eſſe ſenſit conſiliũ Neapolitanum, vt auſum minime ſit eam diffinire, *quemadmodum recenſet Afflict. deciſ. 384.* Attamen † vno ore fatentur omnes, quod 13 quando habitatio incolatus, ſeu domicilium concurrit cũ ipſa origine, ille originarius ita habitans fruitur commodis & honoribus illius loci. *Boer. d. q. 13. n. 33. & 45.* cum ergo ii, qui forenſes appellantur, nati ſunt vel ipſi vel eorum pater vel auus in loco Lonadi, ſunt originarii, dicantur, babeant, habuerintq; domicilium in eo loco, à cæteris quantumuis antiquiſſimis, iure communi inſpecto nõ differunt, & eiſdem cõmodis ac illi frui debent. quod autem ab iis contractom ſit domiciliom, credo eſſe apertiſſimum. Quandoquidem omnes fere annis ab hinc ſexaginta, ac multo plus in loco Lonadi habitauerint, ibique oocra cum cæteris ſubierint, com tamen † tempus decennii 14 ſufficiat ex aliquorum ſententia, & ſi aliquando ſcripſerim *in comment. de arbit. iud. lib. 2. caſu 86. nu. 16.* hoc in iudicis arbitrio relinqui. Credo tamen neminem virum bonum aliter pronuntiaturum, quam quod ex tam longiſſima ſexaginta annorũ habitatione contractum ſit domicilium. Hoc præſertim in caſu, in quo conſtat hos in loco Lonadi bona omnia ſua & totam familiam habuiſſe atq; in præſentiarum habere. Dicuntur ergo ob originem & domicilium vere de Lonado. *ita pulcre ad rem hanc reſpondit Bald. conſilio 157. incipit, Seia origine paterna. colum. 2. verſic. Titius articulus. lib. 1.*

Secundo hoc idem demonſtratur † ex longa & multiplici 15 obſeruatione, qua iis habiti ſunt originarii. Nã ii onera & munera æque cũ cæteris ferme ab hinc annis centũ ſuſtinuerunt. ſi quidẽ ab anno 1475. citra, collecta illis fuit vt habitantib. indicta: & anno 1500. cum eſſet controuerſia ſuper ſententia cõfirmante præceptum de non indicendis collectis, prouuntiatũ illud inciſum atq; reuocatũ fuit, non fuiſſe indicendas his, vt nec illis antiquis originariis, eo ꝙ reditus vniuerſitatis ſufficiebant. Si ergo par & æqualis nõ fuiſſet vtriuſq; conditio, nõ certe iſtis profuiſſent reditus vniuerſitatis. Confirmatur quia anno 1518. pronuntiatum fuit, etiã ad horum commodũ eſſe anteponendos reditus vniuerſitatis Lonadi pro onerum & collectarũ ſolutionibus. Illa ſententia cõfirmata fuit ab excelſo conſilio Veneto 40. *Ciuilium cauſarum.* confirmata etiam fuit bis anno 1523. à clariſſ. Laurentio Bragadeno Prætore tunc Brixiæ. Quinimo vim illa iudicati obtinet, cum nunquã ab ea fuerit appellatum vel reclamatum. Ita etiam fuit obſeruatum anno 1530. dum fuit pronuntiatum, reditus molendinorum iterum eſſe ſubhaſtandos, & illos cedere debere commodo etiam horum forenſium. Idem eſt factum aliis in caſibus, anno 1547. & anno 1565. & 1566. dum

Digitized by Google

1566. dum ſemper illa ſentētia anni 1518. confirmata fuit. Conſtat ergo quod quoad commoda & onera ii foreſes habiti ſunt, vt originarii illi antiqui. Nec confictum atque commentitium
16 hoc forenſe nomen quidquam obeſt. ſiquidem † veritas rei ipſi nomini prævalet: nec nomen illud tunc conſideratur. *l. inſulam. ff. de præſcript. verbu. l. ſi olei. C. locati. late Crauе. conſ. 20. num. 5. & conſ. 214. n. 2. cæteros ex induſtria prætereo.* Quocirca, nec illud etiam obeſt, quod ii forenſes aliquando petierint ſe vt vicinos tractari. quoniam illud intelligi facile poteſt de his, qui ea ætate viuebāt: at ſecus hodie in his, qui origine & domicilio ſunt effecti Lona-
17 tenſes. & à cæteris non differunt. Prӕterea aſſertiones † hæ veritatem non immutant. Nam, vt inquit *l. cum falſa. C. de iur. & facti ignor.* veritas ex ſola aſſertione hominum non immutatur. *& ibi late ſcribunt Bart. ac Iaſ. Rui. conſ. 128. n. 5. lib. 2. Dec. l. traditionibus, n. 6. C. de pact. Alc. reſp. 258. n. 8. & Soc. Iun. conſ. 112. n. 3. lib. 1.*

Non etiam aduerſatur, quæ allegatur ordinatio & ſtatutum ciuitatis Brixiæ ſub anno 1488. dum conſtituerunt, quod illi dicantur forenſes, qui in ciuitate nō habitarunt ab anno 1438. citra, & qui non ſuſtinent onera & factiones cum ipſa ciuitate. Quo ſane ſtatuto vti etiam poſſe videntur Lonatēſes, cum Lonatum ſit oppidum & vicus ciuitatis Brixiæ. Illud enim certum
18 eſt, † vicos gubernari atque moderari ſtatutis ſuæ ciuitatis. *l. qui ex vico. ff. ad municip. & in ſpecie tradunt Soc. Sen. conſi. 7. col. 1. & conſ. 74. col. 1. lib. 1. Dec. conſ. 389. n. 7. & late Pariſ. conſ. 16. n. 20. 22. lib. 4.* Reſpondetur huic dubitationi, Lonatum eſſe oppidum ſeparatum à ciuitate Brixiæ; cum habeant ſtatuta Lonatenſes & priuilegia ſeparata, ac venerint ad obedientiam illuſtriſ. Domini, poſtea quam Brixia ciuitas ſe huic dominio ſuppoſuit. & quemadmodum etiam conſtat ex ſeparatione facta per Sereniſſ. Dominium, & ipſimet aduerſarii hoc plures affirmarunt in cauſa
19 Auerolda, quæ ſex ab hinc menſibus fuit diffinita. Si ergo † ſeparatus eſt vicus, non debet moderari ex ſtatutis Brixiæ. *ita Alex. conſ. 151. col. 2. lib. 2. Cur. Iun. conſ. 110. n. 12. Neuiz. conſ. 58. num. 6. & pulcre Alciat. reſp. 77. n. 2.*

Quod præſertim hoc in caſu procedit, cum ſtatutum illud ſit correctorium iuris communis, imo & odioſum. Quod vel ex eo patet, quia iam probauimus. de iure communi originarium dici ex natiuitate, & ob domicilium deinde conſequi commo-
20 da loci. eſt etiam odioſum, quia † fauor eſt, quod vniuerſitas ſit quam frequentiſſima. *l. 3. §. pen. ff. de decur. l. Magiſtros. C. de profeſſ. & med. lib. 1.* egregie Alciat. *reſpon. 91. num. 7. vbi ob id,* ſtatuta collegiorum excludentia natos extra ciuitatem, non eſſe rigide interpretanda: quia fauor eſt collegii, quod numerus ſit frequēs. *idem Alc. reſp. 225.* His ergo clarum atque planum ſit, hos nō mereri nomen forenſium habitantium, ſed eſſe vere originarios, eſſeq; idoneos vt eligantur etiam ad officia, quæ in eo oppido exerceri ſolent, iuxta ſtatutum illius oppidi 233. *ſub Rubr. quod habentes ſortem.* Debent etiam frui cæteris commodis atque priuilegiis ipſius vniuerſitatis.

Tertia dubitatio eſt nunc enucleanda, nempe prædia Venzaghi nullo pacto diuidi potuiſſe eo modo, quo fuerunt diuiſa. Nec enim rite, nec recte eſt confecta.

Primo minus rite atq; ſolemniter eſſe factam, vel ex eo de-
21 monſtratur, quod diuiſio † alienatio eſt. *l. 1. §. 1. & l. ſi pupillorum. ff. de reb. eor. Bal. in l. 1. C. ſi aduer. rem iud. Goz. conſ. 58. n. 13. & ſcripſi de*
22 *arb. iud. lib. 2. caſu 171. num. 35.* Bona † autem vniuerſitatis alienari non poſſunt ſine obſeruatione ſolemnitatis. *l. vlt. C. de vend. reb. ciuit.* vt ſcilicet interueniat conſenſus totius vniuerſitatis, auctoritas principis vel ſuperioris ſeu eius decretum. tertio iurare debent ipſi alienantes, alienationem fieri pro vtilitate ipſius vniuerſitatis. Quæ ſane ſolemnitas ita eſt obſeruanda in alienatione bonorum Caſtri & Villæ, vt vnius ciuitatis, *quemadmodum annotauit Ioan. à Platea in d. l. vlt. & reſponderunt Alexan. conſ. 1. col. 2. lib. 4. Rum. conſ. 41. num. 7. lib. 1. & conſ. 67. numer. 12. lib. 5. idem decidit*
23 *Capic. deciſ. 93. num. 4.* Præterea etiam † in diuiſionibus eſſe obſeruandam ſolemnitatem illam. *l. vlt. C. de vend. reb. ciuit.* reſpon-
24 dit Calca. *conſil. 49. in fin.* Illud accedit, quod hæ vniuerſitates † æquiparantur pupillis & ætate minoribus. *ita docuit Bart. in l. 1. §.*
25 *vlt. num. 1. ff. quod cuiuſque vniuer. nom.* At bona † minorum ita diuidi nō poſſunt, vt nec alienari, *quemadmodum late ſcripſi in d. commen. de arb. iud. lib. 2. caſu 171. n. 34.* Quod autem hæ ſolemnitates ſeruatæ non fuerint, clare apparet ex ipſa ordinatione de diuidendo. Non adfuiſſe iuramentum clare ordinatio oſtendit. Deficit etiam omnium conſenſus, cum & ii forenſes habitantes, cum vere ſint originarii, interuenire debuerint. Quinimo, nec maiorem partē illorum originariorū antiquorum interueniſſe
ſufficit. Siquidē prædia † hæc adferebant cōmodum & vtilitatē 26
ſingulis de vniuerſitate; quo caſu omnes adeſſe debebant, *quemadmodum in clariſſimis his terminis reſpondit Calca. conſ. 45. n. 3.* vbi ait, non eſſe mandatum à maiori parte ſtatū prædiorum reducēdo paſcua ad culturā, ne per indirectum, quis cōmodum ſentiunt, illud perdant & *n. 6.* inquit debere hoc ab omnibus probari, ex quo res deducitur ad vſum nō deſtiuatū & inconſuetum, ob id melior eſt conditio prohibentis. Et ſubiicit, in his nō ſufficere, quod maior pars conſentiat; ſed omnes vt ſinguli conſentire debent.

Nō etiam interuenit decretum † Prætoris vel Principis ſupe- 27
rioris, ſi quidem illa præſentia Dominorum Prouiſoris ac Prætoris ſolum fuit, vt vniuerſitas poſſet congregari, vt moris eſt, non autem vt ſuo decreto confirmarent illam ordinationem, quæ de prædiis his diuidendis erat. erat enim illa ordinatio in ſpecie decreto confirmanda. *vt tradit Rolan. conſ. 33. n. 9. li. 1.* Quinimo debuerunt reddi certiores ipſi DD. Prouiſor & Prætor, qualia eſſent hæc prædia, & illis notum facere, quod iam non ſemel a prætore Brixiæ & à Sereniſſ. Dominio fuit ordinatum, ne prædia hæc (: vt ſtatim dicemus:) diuiderentur. Decretum
ergo etiam ſi diceretur interpoſitum, nil tamen prodeſt: quia † 28
cauſa non cognita fuit interpoſitum. *vt tradunt permulti relati à Rol. d. conſ. 90. n. 43. & conſ. 33. n. 23. lib. 1. quem ſecutus ſum in comment. de arbit. iud. lib. 2. caſu 171. n. 23.*

Secundo ex eo corruit hæc diuiſio, quod in ea ordinatione
de diuidendo nomina † ſingulorum erant deſcribenda, cum a- 29
ctus hic diuiſionis magni ponderis fuerit. *ita Rol. d. conſ. 90. nu. 21. poſt multos quos recenſet.* Diuiſionem autem hanc eſſe quid magni
ponderis, vel ex eo patet, quod † alienatio eſt (: vt diximus:) item 30
immutat prædiorum qualitatem. *vt in ſpecie reſpondit Calc. d. conſ. 45. nu. 4. quem ſupra retuli.* Præterea agebatur de præiudicio fœminarum, quibus portio aliqua aſſignata non fuit, vt tamen erat opus: quod mox patefaciam. Eſt etiam hoc quid arduum, quia agebatur de contraueniendo voluntati ſuorum Dominorum. qui iuſſerant, ne prædia hæc diuiderentur.

Tertio inconſulte atq; inique facta eſt hæc ordinatio & diuiſio. Siquidē excluſæ fuerunt fœminæ, quæ tamē excludi non
debuerunt. Quid enim peccauit † natura, ſi fœminas illas pepe- 31
rit? *l. maximum vitium. C. de lib. præt.* Potuit equidē diuiſio hæc maximum detrimentum afferre alicui viduæ, quæ filias tantū habuiſſet. Res iniquiſſima & peſſimi exempli plena. Eſt hic addita
afflictio † afflicto. ſi pater multas habuiſſet filias, præter onus 32
collocandi eas matrimonio & ſoluēdi dotē, quorū cauſa maxime fauorabilis eſt; adiectum illis fuit hoc onus, ne ob ipſas fœminas aliquid de his prædiis conſequerentur. & tñ contrarium potius faciendum erat, vt tantū ponderis nō ſentiret. Accedit, quod ſi ex ſententia Baldi *in l. 1. §. vlt. verſ. ſuper ſexto. ff. quod cuiuſq; vniuerſ. nom.* prædia ſunt ita inter ſingulos de vniuerſitate diuidēda: vt ſinguli contribuerent pretium in illorū emtionem; cur non & fœminis aſſignata eſt portio ſua? nonne & eorum maiores (: ſi modo verū eſt, eſſe emta ex pecunia ſingulorū:) ſuā portionem earum cauſa numerarunt? ſi enim aliter dicimus, à maiorū ſuorum hæreditate ſine cauſa iuſta excluduntur. Dicere hæc volui paulo ſuſius, vt diligentiſſime pro more conſideret æquiſſimus D. Aſſeſſor, quam iniqua, quamq; conſiderata ſit diuiſio hæc. quæ quidē dici poteſt diuiſio ſacratiſſimæ veſtis Seruatoris noſtri, cum è prædiis his fœminæ pauperes, quæ inde emolumentum atq; ſubſidium aliquod conſequebantur, partem non obtinuerunt: illiſq; in ſortē ceciderit, quib. ſors naturæ maſculos dedit.

Quarto, diuiſio hæc ob magnam ſui iniquitatem corruit. Nā excluſi fuerunt ii forenſes ſeu verius noui originarii, quibus omni iure portio erat aſſignanda. quod vel ex eo demonſtratur; quia, ſi ipſi conſequebantur illud commodum, quod horū prædiorum reditus anteponebantur in ſolutione onerum, cur nō conſequi debuerunt portionē cum diuiſa fuerunt? Hanc enim ob cauſam & ipſi partem in illis habere dicuntur. Quod autem reditus horum prædiorum eſſent anteponendi in ſolutionibus onerum, ſtatim dicam. Præterea accedit, quod ii tanquam forenſes fuerunt excluſi, cum tamen vere originarii ſint; & eiſdem commodis atq; priuilegiis, vt illi qui diuiſerunt inter ſe frui debent; quemadmodum iam ſupra dictum fuit. Quod er-
go † factum fuit ad horum detrimentum inique factum fuit. 33
vt inquit Bart. in l. toties. ff. de pollic. & Iaſ. in l. cum tut. n. 10. ſi cert. pet. & tradit Bart in l. omnes populi. n. 23. de inſtit. & iur. Ripa lib. 1. reſpon. c. 11. & in tract. peſti. tit. de remed. ad curan. peſt. num. 48.

Quinto detegitur inualiditas huius diuiſionis, quod aduer-
ſus mandata Principis atque Magiſtratuum facta eſt. Illud enim
34 clarum eſt, quod † actus ille eſt inualidus, cui lex ſuperioris reſi-
ſtit. *vt inquit Bar. in l. cum lex. num. 46. ff. de fideiuſſ. & ſcribunt Aff. de-
ciſ. 278. Barb. conſ. 43. col. 2. lib. 1. & late Tiraq. in tract. de legib. connu. in
gl. 3. n. 12. 16. 17.*

Quod autem mandatum atque prohibitum ſit à ſuperiori-
bus, ne prædia hæc Venzaghi diuiderentur, demonſtratur. An-
no ſiquidem 1518. cum eſſet controuerſia, an reditus prædio-
rum atque bonorum vniuerſitatis eſſent anteponendi in ſolu-
tione onerum & angariarum, pronuntiatum fuit à clariſſimo
Capitaneo Brixiæ anteponendos eſſe: atque ita in neceſſarium
antecedens non poſſe, nec debere diuidi hæc prædia. Nam, ſi
diuidi conceſſum diceremus, vana & fruſtatoria illa ſententia
redderetur: quod non eſt dicendum. *l. ſi prætor. ff. de iudic. cum ſim.*
Illa ſententia fuit confirmata ab excelſo Conſilio Veneto anno
1520. & à clariſſimo Prætore Brixiæ anno 1522. & anno 1523.
Cæteras confirmationes prætereo.

Nec aduerſantur aliquæ acutę dubitationes excitatæ in mo-
tiuis. nempe, non videri prohibitam hanc diuiſionem, ſed po-
tius permiſſam ab illa ſententia anni 1518. cum in ea legantur
hæc verba. *Quod quoad fuerint intrata communis ipſa intrata prapo-
nantur ad ſoluẽdum angarias.* Hæc ſane verba (: dicitur in motiuo:)
oſtendunt reditus communis eſſe anteponendos pro eo tem-
pore, quo aderunt reditus hi in communi: non propterea pro-
35 hibent diuiſionem. Nam dictio † *quoad*, tempus ſignificat. *ita
Bart. in l. 1. n. 15. verſ. & quæro de dictione quoad. de cond. & dem.* Si ergo
36 ad tempus † eſt prohibitum, ergo poſt tempus dicitur permiſ-
ſum. *l. Imperator. ff. de poſtul. & l. ſtatu liberum. §. Stichum ff. de leg. 2. &
in ſpecie alienationis eſt tex. in l. pater filium. §. fundũ. de leg. 3. & tradunt
Goz. conſ. 37. n. 7. late Tiraq. de retract. conſ. §. 1. gl. 10. n. 19. & alibi.*

Reſpondetur, illa verba, *quoad*, non referri ad tempus, ſed ad
quantitatem & ſummam redituum, vt ſenſus ſit. præponantur
reditus communis omnes, quoad fuerint, id eſt, quanti & quot
fuerint. Hunc ſenſum genuinum oſtendunt ſubſequentia ver-
ba, *ad ſoluendum angarias: & quod vltra ipſas intratas, & reditus talea
exigatur.* ecce dicitur, *& quod vltra.* dictio *vltra*, non refertur ad
tempus, ſed ad quantitatem. Hic ſenſus ex alio ſuadetur: quia, ſi
ad tempus facienda eſſet relatio, facile & cito potuiſſent ii ori-
ginarũ ſententiam illam eludere; nempe diuidendo inter ſe hæc
prædia. quod eſſet iniquum dicere, & contra *l. ſi prætor. §. 1. de iud.*
37 & interpretatio † illa, qua actus eluſorius redditur, non eſt ſu-
menda. *ita Crauε. conſ. 25. num. 7. & ſcripſi in loco, quem mox referam.*
Ne igitur eludatur ſententia, ſumenda eſt interpretatio literæ
magis conueniens, vt ad quantitatem referatur.

38 Pręterea ſumenda † eſt illa interpretatio, quæ veriſimili pro-
pius accedit. *ita Crauε. conſ. 33. n. 22. & conſ. 125. n. 33. & abunde ſcripſi
in comment. de arbitr. iud. li. 2. caſu 199.* quo loco dixi, illam interpre-
tationem eſſe ſumendam, quæ benignior eſt, quæ à prudentib.
reprehendi non poteſt; quæ iuri communi magis conſentanea
eſt: qua vtiq; partium ſatisfactum & conſultum eſt: qua altera
partium damnum non ſentit: qua alter deceptus nõ remaneat;
& demum illa recipienda eſt: quæ iniquitatem excludit. Si ergo
recipitur hæc interpretatio, vt ad tempus illa verba referantur,
quod veriſimile non eſt, continet; nempe fuiſſe latam ſenten-
tiam; quæ triduo eludi poterat. vt econtra, ſi refertur ad quãti-
tatem, perpetuo erat, ac eſt omnib. profutura. Erit etiam beni-
gnior, ſi referatur ad quantitatem, quia relata ad tempus offen-
dit & ius commune, & cõmodum ad iura horum ſotẽlium. Nõ
poterit reprehendi à ſapientibus relata ad quantitatẽ. vt econ-
tra poterit, ſi ad tempus. nec enim ſapiẽs actum eluſorium, atq;
momentaneum probare ſolet. Iuri cõmuni etiam magis cõue-
nit, ſi ad tempus referatur, cũ ius commune (: vt dixi & mox di-
cam:) non admittat has diuiſiones ſine cauſa iuſta, & cũ alterius
detrimẽto, ſed vere vult hos reditus debere anteponi ad omniũ
commodum. id quod non contingeret, ſi ad tempus illa verba
referuntur. Relatis quoq; his verbis ad quantitatẽ, vtriq; par-
tium erit conſultum; cũ tamen vni tantum prodeſſe poterunt,
ſi referuntur ad tempus. Omnis erit excluſa fraus & iniquitas,
detrimentum alterius partis euitabitur, ſumta hac interpreta-
tione, vt ad quantitatem referantur; cũ tamen relata ad tempus
fraudẽ, dolum. damnum ſociis præſtabunt. Cætera ob id præ-
tereo, ꝙ ſciam me alloqui virum optimum atq; incorruptum,
qui æquitatem, & Dei iuſtitiam ſemper præ oculis habere ſolet.
Illud ſolũ nunc dico, quod ſi verba hæc eam interpretationem,
vt ad tempus referantur, reciperent. non hactenus tot ſenten-
tiis, & confirmationibus pronuntiaſſent Principes & magiſtra-
tus bona hæc nõ eſſe diuidenda: quemadmodum pronuntian-
dum fuit. Et præſertim anno 1522. à clariſſimo Prætore Brixiæ,
qui dum declarauit, ligna non eſſe diuidenda, in hæc verba ſen-
tentiam protulit. *Et idcirco non debere diuidi inter ipſos de communi;
ſicut nec alii reditus dicti communis diuiduntur.* Quæ verba, *alii re-
ditus*, ampla ſunt, & omnes reditus complectuntur.

Non etiam aduerſatur illa conſideratio, qua vſi ſunt aduer-
ſarii. cui, vt plenius ſit ſatisfactum, reſpondere decreui. etſi forte
opus nõ videatur, cum excellentiſſimus Aſſeſſor in motiuis de
ea nullum verbum faciat, vt inde nobis oſſẽdat, ſe nihil eam fa-
cere. Conſideratio inquam aduerſariorum eſt, illam ſententiam
anno 1518. prædia hæc Venzaghi expreſſim non continere, imo
ea excludere. Cum ſolum loqui credatur de bonis communali-
bus ipſius vniuerſitatis. Et ſententia † ſtricti iuris eſt. & tantum 39
diſponit, quantum loquitur, *vti ſcribunt Dec. l. in noſtrum. num. 11.
de reg. iur. Goz. conſ. 50. n. 12. Soc. iun. conſ. 181. num. 67. li. 2. & Crau. conſ.
188. num. 6. cæteros prætereo.* Sumta ergo ſtricta interpretatione ſo-
lum hæc communalia continebuntur. Quod ſuadetur etiam
ex eo (: vt aiunt aduerſarii:) quia ſententia † debet interpretari. 40
ne iniqua & iniuſta decernat, *vt reſpondit Caſt. conſ. 4. lib. 1.* Iniuſta
autem decerneret, ſi etiam Venzaghum contineret. Rurſus &
tertio ſuadetur hæc interpretatio, quia verba illius ad præce-
dentia reſtringuntur, *vt reſpondit Pariſ. conſ. 102. n. 7. lib. 1.* At præce-
dentia non de Venzagho, ſed de communalibus loquuntur.
Præterea & quarto accedit, quod vltima verba ſententiæ, ex-
preſſim de communalibus loquuntur, de illis ergo ſolum ſen-
tentia intelligi debet, *ex doctrina gl. in c. prædic. 2. 10r. 16. q. 1. & tradunt
alii, quos nunc referam.*

Non inquam hæc conſideratio officit. Siquidem probabilis
minime eſt hæc diuiſio bonorum, vt alia dicantur communa-
lia, † alia communia, alia originariorũ; cum par ſit horũ bono- 41
rum qualitas & conditio, nempe pro commodo omniũ, qui il-
lius vniuerſitatis ſunt: & præſertim horum forenſium, quos nõ
forenſes, ſed originarios, & incolas vere eſſe demonſtrauimus.
Et quo ad acquiſitionem horũ prædiorum Venzaghi, nulla ad-
eſt à cæteris differentia; enim ita hæc vt illa vniuerſitati ſint in v-
niuerſum, & non ſingularib. acquiſita, vt ſupra dictũ fuit. Hæc
itaq; nomina cõmunis, & communalis vti confictã, & falſo ad
detrimentum horum forenſiũ inuenta abolẽda omnino ſunt.
Quod præſertim dicendum eſt tempore illius ſententiæ, quo
ſane tempore non conſtat exſtitiſſe hãc differentiam inter hæc
nomina cõmunis & communalis. Et cum inſpecto iure com-
muni, necnon & vſui ipſorum bonorum idem ſint, ſequitur
identitatem † eſſe probatam, *vt ait Crauε. conſ. 198. num. 2. poſt Alex.* 42
*conſi. 133. lib. 1. & Corn. conſ. 206. ad fin. lib. 4. & Dec. in c. prudentiam. §.
ſexta. de off. deleg.* dum ſcribunt, identitatem præſumi, cum qua-
litas aliqua conuenit, ii ergo aduerſarii qui aſſerunt differen-
tiam exſtitiſſe tempore ſententię, ita vt ſententia vnam ſpeciem
tantum incluſerit, probare † debent, *ex ſententia Cornei conſ. 244.* 43
num. 11. lib. 4. quem ſecutus eſt Crauε. d. conſ. 198. num. 4. Quo loci ait.
quod ille qui aſſerit pluralitatem, probare debet; vt & ille qui
aſſerit identitatem. ex latere noſtro iam ſatis identitas probata
eſt ex eadem conditione & qualitate bonorum, & ex iuris com-
munis diſpoſitione. erat ergo onus aduerſariorum probare
pluralitatem tempore illius ſententiæ exſtitiſſe. quod, cum fa-
ctum non fuerit, illi ſententiæ indiſtincte ſtandum eſt. Quocir-
ca apparet leuem eſſe illã rationem, qua dictum eſt, ſententiam
eſſe ſtrictæ interpretationis. Hoc admiſſo, quid inde ſequitur
nihil certe. cum non conſtet differentiam horum bonorum eo
tempore exſtitiſſe; ſed potius eiuſdem fuiſſe qualitatis & condi-
tionis indiſtincte. ergo ex ſermonis proprietate omnia com-
plectitur ſententia. quemadmodum & de ſtatuto dicunt omnes
in l. omnes populi. de iuſtit. & iure.

Præterea ſententia † recipit interpretationem à petitione & 44
cauſa, *vt reſponderunt in terminis Alex. conſ. 49. num. 8. lib. 7. Crau. conſ.
186. n. 5. & Soc. iun. conſ. 161. num. 70. li. 2.* ſed ſi petitio relata in proœ-
mio illius ſententiæ inſpiciatur, clare conſtabit diſputationem
fuiſſe de anteponendis omnibus reditibus dictæ vniuerſitatis,
cum in ea dicatur, *donec exſtiterint intrata communis.* & nullũ ver-
bum de illo nomine, alioqui conficto, *communales*, imo ipſimet
aduerſarii anno 1520. die 23. Ianuarii, dũ capitula quędam pro-
ducerent in cauſa diuiſionis lignorum, cõfeſſi ſunt indiſtincte,
reditus vniuerſitatis non diuidi. nec ibi cõſtituunt differentiam
inter

inter reditus bonorum communis,& communalia. Quod vero
dicitur eſſe interpretandam ſententiam, ne iniqua contineat;
cetorquetur. Iniqua certe contineret, ſi ii forenſes excluderen-
tur à commodo redituum Venzaghi, quæ alias ad ſui vtilitatem
etiam anteponebantur ad ſolutionem angariarum, vt demon-
ſtrauimus. Ita tertiæ rationi ſatisfactum eſt: cum illa potius ad-
uerſarios oppugnet quam tueatur. Ceſſat & illud vltimũ ex gl.
in d.c. prædicator. quia illa procedit vbi duo pugnantia ſunt in ea-
dem ſententia comprehenſa: tunc enim à ſecundo primum tol-
45 litur, & tunc illa dictio † *imo*, ſtat correctiue. *ita Bal. in l.1.n.18. C. de*
furtis. Hoc vero in caſu non exſtat repugnantia, quia vere eiuſ-
dem qualitatis atq; conditionis ſunt bona hæc. Diſſoluto hoc
obice res clara & aperta fit ad fauorem horum forenſium.

Quarta propoſita dubitatio diſcutienda nunc eſt, an ii foren-
ſes ex illa renuntiatione facta anno 1560. menſe Aprilis ius o-
mne ſuum in his prædiis Venzaghi amiſerint. Qua quidem in
re dicendum videbatur, amiſiſſe.

46 Primo, quia vnicuique † licet ius proprium remittere. *l. pen.*
47 *C. de pact. cum ſim.* & iure † remiſſo per renuntiationem non am-
plius datur regreſſus ad illud. *l. quæritur. §. ſi venditor. ff. de edil. ed. l.*
vlt. C. de remiſſ. pign. Crauet. conſ. 74. num. 7. Cum ergo ii forenſes ius
ſuum renuiſerint, fruſtra nunc videntur contendere.

Secundo, renuntiatio hęc videtur omnino obſeruanda, cum
ex probabili atque laudabili cauſa cenſeatur facta: nempe, vt re-
48 cederetur à litibus & controuerſiis, quas † leges maxime da-
mnant. *c. fin. de litibus, de dolo & contum. cum ſexcẽtis ſimul.* videtur et-
iam ex laudabili cauſa facta, quia illi originarii vice verſa com-
municarunt his forenſibus bona communalia ob cauſam: ergo
eſt facta renuntiatio, & per conſequens obſeruanda

Tertio confirmata fuit hæc ipſa renuntiatio à Sereniſſimo
49 Dominio 1564. Confirmatio † itaque efficit, ne vlterius de a-
ctus inualiditate quæratur. *c. 1. de confirm. vtil. vel inutil. Abb. in c. ea*
quæ. n. 3. de ſent. & re iud.

Vltimo dicendum videtur, quod ſaltem ſingulares ipſæ per-
50 ſonæ, quæ renuntiauerunt, † ſibi ipſis præiudicarunt; *vt tradunt*
Bal. in l. 1. in prin. ff. de magiſtr. conuen. idem conſi. 47. col. 1. verſ. item fal-
lit lib. 3. Alber. l. nulli. n. 12. in fi. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. & Rum.
conſ. 175. n. 16. lib. 1.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa, vere opinor renũ-
tiationem hanc nihil his forenſib' obeſſe. Quod multis demõ-
ſtrari poteſt. Verum illud prius dicam hos forenſes, ſeu verius
originarios ita nunc contendentes, non vt perſonas ſingulares
litem agere; ſed vt vnum corpus, atq; ita in vniuerſali. Nã cum
ſit pars totius vniuerſitatis Lonati, vel ſit ſimultitudo, quæ non
de re propria ſingulari, vt ſingulus, ſed vt omnibus debita con-
tẽdat; cauſa dicitur eſſe vnius corporis vniuerſalis. Quod etiam
ex en patet, quia etiã ex ſuperiorum licentia in actu huius com-
promiſſi fiendi in illuſtriſſimũ atq; excellentiſſimũ Dominum
Sforriam Pallauicinum congregarunt eorum conſilium & vni-
uerſitatem, more, & ordine obſeruato, ſyndicos atq; procura-
51 tores cauſæ conſtituerunt. Cauſa † ergo dicitur vniuerſitatis,
vt tradũt omnes in l. in tantũ. §. vniuerſitatis, de rer. diuiſ. Alber. in l. nulli.
n. 19. ff. quod cuiuſq; vniuerſ. nom. qui docuit, etiam hominum vni-
uerſitatem carentẽ Decurionibus & Conſulibus ſyndicum &
procuratorem conſtituere poſſe, & cum res hæc ſit apertiſſima,
52 non multum immoror. Et hanc hominum † multitudinẽ vni-
uerſitatem conſtituere & facere poſſe, etiam ſuperiore non ap-
probante, docuit Bart. *in l. vlt. num. 3. ff. de colleg. illic. Barb. conſ. 17.*
col. 2. lib. 1. Hinc Bart. *in l. ſi heres. §. vicus. in fin. de legat. 1.* dixit burr-
53 gum facere vniuerſitatem legitimam. Accedit, quod pars † vni-
uerſitatis expulſa à ciuitate vel oppido (: vt hic contingit:) po-
teſt facere ſyndicum, & ob id nomen vniuerſitatis retinet. *ita*
Bart. in l. ſi quis à filio. § vlt. n. 1. de leg. 1. & in terminis his clarius dixit
Bald. *in l. teſtatrix. § plures. ff. ſi ſeruit. vind.* quod ſi vna pars Villæ &
Caſtri cum altera litigat, ambæ poſſunt facere ſuos ſyndicos, &
ſuum conſilium. Quocirca ceſſat, quod in motiuo dicitur, hos
forenſes non facere vniuerſitatem. His ita explanatis, detegitur
nunc, hanc renuntiationem nullius effectus eſſe.

Primo aperte conſtat ex illo inſtrumẽto renuntiationis, hos
forenſes non vna ſimul congregato conſilio, & more ſolemni
obſeruato renuntiaſſe, ſed eo menſe Aprilis aliqui die 12. aliqui
ſeparatim tamen, aliqui die 15. aliqui 17. atque ſucceſſiue vſque
ad diem 28. illius menſis, modo quinq;, modo ſex, modo decem
54 renuntiaſſe dicuntur. Quo fit, vt † non vniuerſitatis nomine a-
liquid egiſſe dicantur. *ita in terminis docuit Alber. in l. nulli. n. 12. quod*
cuiuſq; vniuerſ. nom. Qui quidem ait non ſufficere, ꝙ vnus hodie,
alter cras veniat. Eſt enim opus ꝙ ſolemni more congregetur
conſilium, & re diligenter cõſiderata deliberatio fiat, vt ꝙ me-
lius & vtilius futurũ eſt diffiniatur. *quemadmodũ etiã reſpondit Cor.*
conſ. 130. in fi. lib. 1. Quib. infertur reſponſio ad illud, ꝙ in motiuo
dicitur, *ibi in ver. Homines communis,* &c. hos forenſes non facere
vniuerſitatem, & ꝙ ſeparatim potuiſſent renuntiare. Nam imo
faciunt vniuerſitatem, ex quo agitur de re cõmuni. nec enim † 55
vnuſquiſq; põt dicere ſe partem habere. Præterea & in motiuo
paulo poſt hoc cõceditur, dum dicitur, factũ à maiori parte cæ-
teris p̃iudicare; præſupponitur ergo collegiatim hoc fieri, alio-
qui pars maior nõ daretur, ſi non daretur corpus in vniuerſum.

Secũdo corruit hæc renũtiatio, quia ſine decreto creatus eſt
ſyndicus † & procurator ad renuntiandum: & tamen illud erat 56
omnino neceſſarium. *ita reſpondit Cor. conſ. 48. n. 4. lib. 1.* dum in-
quit. decretum fore neceſſarium in conſtitutione ſyndici ad a-
lienandum bona vniuerſitatis. id quod etiam ſupra multorum
auctoritatib. comprobauit. Dubium autem non eſt, renuntia-
tionem eſſe alienationem, *vt probat l. 1. C. de remiſſ. pign.* & ſi eſt do-
natio, vt infra ſubiiciam, cui dubium, quin cenſeatur alienatio?

Tertio deficit ex eo hæc renuntiatio, quod inſinuata nõ eſt,
cum tamen † inſinuatione opus eſſet. Siquidem renuntiatio eſt 57
donatio. *ita Bal. in l. illud. nu. 7. C. de ſacroſ. eccl.* & eo etiam loci ait in
ſpecie, quod quemadmodum donatio excedẽs ſummam quin-
gentorum aureorum inſinuationem requirit. *l. ſancimus. C. de do-*
natio. ita etiam renuntiatio. alioqui (: *inquit Baldus:*) nullius valo-
ris erit, etiam ſi (: *ait ille:*) fuiſſet confirmata. Cum Baldo idem
ſcriptum reliquit Aſſlictus *in tract. de iure prothomiſeos. in princ. n.*
30. qui eiuſdem ſententiæ alios recenſet. & alios prope infinitos congerit
Tiraq. in repet. l. ſi vnquã, in verbo, donatione largitus. n. 176. C. de reuoc.
don. Nec hic dicatur eſſe factam ob cauſam, ita vt opus nõ ſit in-
ſinuatione ex aliquorum (: dubia tamen:) opinione, quia verius
eſt nullam hic adfuiſſe cauſam probabilem, vt mox dicam.

Quarto annullatur etiam hæc renuntiatio defecta ſolemni-
tatis. Nam requirit ſtatutum Lonati *ſub rubr. Quod rogationi cuiuſ-*
libet inſtrumenti, adſint duo notarii. requirit inquam pro forma &
ſolemnitate, ꝙ inſtrumenta habeant duorum notariorum ro-
gationem ſeu ſubſcriptionẽ, alioqui nulla omnino & ipſo iure
ſunt. Quod † ſane ſtatutum conditum eſt ad euitandum falſita- 58
tes, quę fieri facilius poſſent, ſi illa ſecũdi notarii ſubſcriptio de-
ficeret, *vti tradunt in terminis Soc. Sen. conſ. 2. col. 1. verſ. 2. prãmitto. li. 3.*

Nec aduerſatur, quod licet inſtrumentum † ſit nullum, valet 59
atq; ſuſtinetur ſubſtãtia actus, ex ſententia multorum, quos re-
cenſet Iaſ. *in l. ſeruum filii. §. cum qui chirographum. n. 5. de leg. 1. Boſſius*
tit. de falſ. n. 34. qui ſcribit contractum probari aliunde poſſe, etſi
inſtrumentum deficit. Hic autem probari dicitur hæc renun-
tiatio ex ipſorummet forenſium confeſſione: parui ergo refert,
quod inſtrumentum illud deficiat. Reſpõdetur huic dubitatio-
ni multis modis ac primo illam opin. Iaſ. firmatam dubitatio-
ne non carere; quandoquidem alii permulti contrarium verius
eſſe affirmarunt: nempe inſtrumento annullato etiam ſubſtan-
tiam contractus tolli. Quam ſane ſententiam probarunt Bal.
Flor. & Rom. quos ipſe Iaſon præcitato loco recenſet.

Reſpondeo ſecundo, hoc inſtrumentum ad ſui eſſentiam re-
quirere ſcripturam. Hoc demonſtratur, quia iam oſtendi, fuiſſe
neceſſarium decretum † Prætoris, quod ſane decretum nõ niſi 60
in ſcriptis interponi poteſt, *vt late reſpondit Rol. conſ. 99. n. 10. lib. 1. &*
alios retuli in comment. de arbit. iud. lib. 2. caſu 161. n. 26. Quo firmato,
ſequitur dicẽdum, quod vbi ſtatutum annullat inſtrumentum
ex aliqua cauſa, dicitur etiam annullare contractus ſubſtãtiam;
ita in terminis reſpondit Caſtr. conſ. 44. Videtur dicendum dictum com-
promiſſum. col. 1. verſ. niſi actum fuiſſet, lib. 1.

Reſpondeo tertio ex ſententia Innoc. *in c. cum venerabilis, de*
except. & in c. cum olim, de cenſib. dum ſcribit, quod † ſi quis confi- 61
tetur ea, quæ continentur in inſtrumento; intelligitur confiteri
ſub conditione, ſi inſtrumentum eſt verum; & ideo reprobato
inſtrumento, non ſtatur confeſſioni de ipſo inſtrumento. *Inno-*
cen. ſecuti ſunt Caſtr. conſ. 342. Aduertendum eſt, quod ſi de mala col. 2.
verſic. ad quod optime facit. lib. 1. & Socin. Sen. conſilio 92. col. 6. verſ.
præterea ex quo. lib. 3. alia conſiderat egregie Rom. *conſ. 294. num. 2.*
verſi. aut inſtrumentum continet. vbi ait, confeſſionem non prodeſ-
ſe, cum inſtrumentum eſt nullum defectu ſolemnitatis inſtru-
mẽtariæ, vt hic. Cum ergo ſtatutũ hoc annullet inſtrumentum
hoc ob eam falſi ſuſpicionem, & hanc ob ſolemnitatem inſtru-
mentariam, ſequitur confeſſionẽ horum forenſium, nullum eis

detrimentum adſerre poſſe. *& egregie inquit Soc. d. conſ.92. col.6.*
62 *verſ.preterea, quod*, confeſſionem non præiudicare, cum † veritas
ſine ſolemnitate ſtare non poteſt, ex ſententia Bartoli, quem
citat.

Reſpondeo quarto ex eiuſdem Soc. ſen. ſententia, *d. conſ.92.*
63 *col.7. in prin. lib.3.* quod licet confiteatur † quis inſtrumentum
eſſe confectum, non tamen fatetur inſtrumentum ſeu actum
in eo ſcriptum eſſe validum, cum aliud ſit (:inquit ille ad rem
noſtram:) inſtrumentum, aliud actus. In caſu ergo iſto forenſes
non ſunt confeſſi, ſe valide renuntiaſſe, ſed ſolum renuntiatio-
nis inſtrumentum eſſe confectum: an modo illud ſit validum,
vel non, iuris diſpoſitioni relinquunt.

Reſpondeo quinto, & hic cenſeo diligenter animaduerten-
dum, quod hæc confeſſio facta eſt à procuratoribus horum fo-
renſium: qui ad ita cōficiendum nullum mandatum fecerunt,
nec ſpeciale, nec generale. Quo caſu ſine dubio nihil eius con-
64 feſſio hæc nocet. Nam ad hoc vt procurator † noceat domino
ex ſua confeſſione facta, dum reſpondit poſitionibus aduerſa-
rū, habere debet mandatum ſpeciale, imo ſpecialiſſimum. Ita in
ſpecie, & in terminis noſtris, quod ſyndicus communitatis atq;
vniuerſitatis ei non præiudicet ex ſua confeſſione, ſi caret ſpe-
cialiſſimo mandato, reſpondit Soc. Sen. *conſ.55. incip. Præſtantiſſi-
me Doctor, col. vlt. verſ.1. licet ſyndicus lib.1. idem tradit Neuiz. conſ.7. n.
14.* Qui enim in his ſpecialiſſimo caret mandato, non dicitur
habere mandatum, ob id ſua confeſſio domino non nocet, *vt
inquit Pariſ. d. conſ.115. n.18. lib.1.* Confirmatur hoc ea ſolida ratione.
quia ſi hæc procuratorum atque ſyndicorum confeſſio præiu-
dicium adferret his forenſibus, ex ea confeſſione ſequeretur a-
lienatio atq; diſtractio ſuorum iurium in dictis prædiis Ven-
65 zaghi, & tamen procurator † ad alienandum etiam cum libera,
non ſufficit. *ita Iaſ. in l.1. n.3. ff. de offic. procur. Caſ.* Præterea, ſi hæc
confeſſio præiudicaret, inferret ratificationem illius actus re-
66 nuntiationis, quę alioqui eſt nulla. Quo fit, vt ratificatio † actus
nullius, nihil aliud ſit, quam noui actus celebratio. *l. aſſe toto. de
her. inſtit.* Et ob id omnis forma & ſolemnitas, quæ debet inter-
uenire in actu dum celebratur, interuenire pariter debet dū ra-
tificatur. *ita in ſpecie in terminis ſimilis confeſſionis reſpondit Soc. Sen. d.
conſ.92. col.6. verſic. Confirmatio enim. lib.3.* Accedit, quod hic agitur
de re magni ponderis, erat ergo opus ſpeciali mandato; *quemad-
modum reſponderunt Pariſ. & Crau. ille conſ.31. n.113. lib.1. iſte conſ.397.
col.5. verſ.12.* Hinc videmus Conſules & Decuriones vniuerſita-
tis, etſi amplam poteſtatem habeant, non tamen poſſe remitte-
re ius vniuerſitatis. *ita Crau. conſ.45. n.8.*

Reſpondeo vltimo, hāc confeſſionem eſſe factam à ſyndicis
67 † conſtitutis vniuerſitate, qui nō poſſunt nocere ſingularibus
perſonis. *ita Dec. conſ.61. n.3. Vantius tract. nullitatum. tit. de nullit. ſen-
tentia ex defectu inhab. comp. n.154.* Aut ergo volumus dicere illam
renuntiationem eſſe factam à ſingularib. & non ab vniuerſita-
te vt vere ita eſt factum, & tunc hæc ſyndicorum confeſſio illis
non nocet. Aut volumus dicere eſſe factam renuntiationem ab
vniuerſitate: & tunc proculdubio corruit; cum illa ſolemniter
congregata nō fuerit, & minus recte atq; rite ius ſuū remiſerit.

Quinto corruit hæc renuntiatio, quia ſine vrgenti cauſa, &
ſine decreto eſt facta ab hac forenſium vniuerſitate, quæ cū ab-
68 ſolute donare † non poſſit, nec etiā poteſt iuribus ſuis renūtia-
re, id quod ita demonſtratur. Iam ſupra oſtendi, vniuerſitatem
minori & pupillo æquiparari: oſtendi etiam renuntiationē eſſe
donationem. nunc ſic, minor vel pupillus donare non poteſt. *l.
prædia. C. de præd. min.* imo nec ob cauſam donare poteſt. *vti reſpon-
dit Soc. Sen. conſ.190. col.1. lib.1. quem ſecutus ſum in comment. de arb. iud.
lib.2. caſu 171. n.46.* Idem ergo dicendum eſt.

Sexto ex eo deficit hæc renuntiatio, quod ex falſa cauſa eſt
facta, nempe ſub illo prætextu, ꝙ his forenſibus conceſſum ſit
participare de bonis, quæ cōmunalia & communia iſti appellāt.
in quib. dicebant ii originarii, ꝙ forenſes nullum ius habebāt.
Quæ ſane cauſa falſa eſt. Siquidem falſum illud eſt, quod foren-
ſes ii non participent de illis communalibus, cum ea habeant à
Principe, communia autem habeant medio ſententiarum, cum
iam ex actis & latis ſententiis, quas in hoc ii originarii aduer-
ſantes recipiunt & probant, conſtat hos forenſes conſecutos
fuiſſe commoda ex dictis communalibus & communibus, vt
69 eoſdem met originarios. Cauſa † ergo falſa actum vitiat. *l. 1. C. de
falſa cauſa adiec.* & egregie reſpondit Socin. Sen. *conſ.226. col. vlt.
lib.2.* falſam cauſam vitiare etiam conceſſionem factam à Prin-
cipe ſuo motu proprio, & falſam cauſam vitiare contractū, pro-
bat *l.2. §. circa. ff. de excep. dol. & l. ſi diuortio. vbi Bar. Alex. Iaſ. & cæteri.
ff. de ver. obl. Alex. conſ.89. lib.2.*

Septimo ex abrupto & iure nō cognito eſt facta hæc renun-
tiatio. non enim fuit iis forenſibus, qui vere omnes, quantum
res ipſa docet, ſunt ignari & admodum inopes & iudicio caren-
tes. nec eis fuit explicatum à notario, quod ius eis competeret
& cui iuri; & quam ob cauſam renuntiarent. Cum ergo renun-
tiatio † facta fuerit de iure non cognito, ſequitur obeſſe non 70
poſſe. *l. mater decedens. ff. de inoff. teſt. & latiſſime tradit Tiraq. in rep. l.
ſi vnquā, in præf. n.98. C. de reuoc. don. & in tract. de retract. conſang. §.1. gl.
15. n.21.* Quod procedit etiam ſi interceſſiſſet iuramentum. *ita
Crau. conſ.257. num.2.*

Octauo, cum aſſeratur facta hæc renuntiatio ob cauſam il-
lius oblationis factæ ab originariis, de concedendo bona com-
munalia & communia, manifeſte conſtat renuntiationem hāc
attuliſſe enormiſſimam læſionem ipſis forenſibus, quandoqui-
dem prædia Venzaghi ſunt reditus coronatorum octomillium
plus minus. & tamen hæc communalia vix poſſunt eſſe reditus
coronatorum duorū millium vel circa. Præter illud, quod iam
dixi, hos forenſes ius habere clarum in his communalibus &
communibus. Cum ergo adſit læſio † enormiſſima reſcindi o- 71
mnino debet diſpoſitione *l.2. C. de reſcin. vend.* quæ & in hac re-
nuntiatione & donatione locum habet, vti tradunt in termi-
nis Alex. Corn. & Soc. *quos ſecutus eſt Crau. conſ.192. num.1. qui ita in
terminis cuiuſdam renuntiationis atq; ceſſionis reſpondit. & ibid. n.1. verſ.
quinimo.* Idem cenſuit, cum ſit donatio non correſpectiua ad a-
liquam cauſam, ſi magni ponderis eſt, & ſine aliqua cauſa, quin
dicitur potius prodigalitas quam donatio.

Nono corruit hæc renuntiatio, cum facta fuerit per vim † & 72
coacte ab iis forenſibus, quos tempore illius grauis penuriæ fa-
me necaſſent aduerſarii illi, niſi ita renūtiaſſent, qui multis do-
lis atq; perſuaſionib. compulerunt hos ad renuntiandū. id ꝙ ex
iam examinatis teſtibus probatū eſt. & illorū teſtium fides ſatis
creditur æquiſſimo D. Aſſeſſori cognita, qui pro ſui æquo arbi-
trio illam ſequi poteſt. *l.3. §. tu magis ff. de teſtib.* Qua de re fuſius
ſcripſi *in comment. de arbit. iudic. lib.2. caſu 90.* reuocari ergo atq; re-
ſcindi debet. *vt in terminis reſpondit Crauet. d. conſ.192. num.12.*

Decimo atq; nunc vltimo, dato (: non conceſſo tamen :) ꝙ
renuntiatio damnum attulerit illis, qui renuntiauerunt: nō ta-
men ſucceſſores & hæredes illorum lędere poteſt, ſi habitabunt
in eo oppido Lonati, in quo ſuā etiam originem habent. Siqui-
dem ii ſucceſſores hoc non conſequuntur ex perſona eorū pa-
tris, ſed ex propria, & ex iure ſibi conceſſo à patria, ꝙ † ſane ius
ex facto patrū non amittitur. *ita probat notab. tex. l.3. ff. de inter d. &
relegat.* Quo adducti cēſent permulti patrem renuntiando feu-
do, ꝙ à Principe conceſſum fuit familiæ & generi, non pręiudi-
care filiis. *ita omnes in l. apud Iulianum. §. ſi quis alicui. de lega.1. & hu ſi-
milia congerit Tiraq. in tract. de nobil. c.35. n.4.5.* Ita ſcribit idem Ti-
raq. *in tract. de retract. conſan. §.32. gl.1. n.3.* factum patris non noce-
re filio in facultate retractus. quæ à iure vel patriæ vel familiæ
conceſſa dicitur. Noui enim ſucceſſores ex ſua perſona ius con-
ſequuntur, ꝙ eis facto patrum auferri iniquū admodum foret.
Credo tamen opus nō eſſe ad hæc confugere, cum certe opinor
renuntiationem illam nec ipſis renuntiantib. obeſſe, ex multis
relatis rationibus, quib. non aduerſantur in contrariū conſide-
rata. nam illis, etſi credā eſſe ſatisfactum, ita in ſpecie reſpōdeo.

Non obſtat ergo primum, quod vnicuique licet renuntiare
fauori proprio: & quod ad eius renuntiatum non datur regreſ-
ſus. Vera hæc ſunt, cum renuntiatio legitime facta eſt, & ſerua-
tis ſeruandis. Siquidem, quod minus legitime factum eſt non
nocet. *c. non præſtat. vbi gl. & Dyn. de reg. iur. in 6.*

Non obſtat ſecundum, ꝙ facta ſit renuntiatio ex laudabili
cauſa; quia contrariū verius eſſe oſtendimus. nēpe ex falſa & ini-
qua cauſa eſſe factā, & maxima cum læſione horum forenſium.

Nō obſtat tertium, quia illa ſereniſſimi Dominii cōfirmatio
nihil prodeſt, cum facta ſit eo ſub prætextu, quod valida eſſet &
legitima renuntiatio. Cum ergo corruat renuntiatio, † deficit 74
& cōfirmatio. *ita cenſent omnes in c.1. de confir. vtili vel inut.* vbi Dec.
n.6. & n.9. ſcribit confirmationem actum nullum non confir-
mare, niſi ex certa ſcientia & cauſa examinata, atq; plene cogni-
ta facta ſit, quod hic non euenit. Accedit, confirmationem ex
falſa cauſa conceſſam fuiſſe: nempe eo ſub prætextu, quod præ-
dia hæc eſſent acquiſita ex pecunia maiorum, quod quid con-
ceſſerint his forenſibus, quæ cum falſa eſſe conſtet, ſequitur in-
dultum † Principis nil prodeſſe. *ita Soc. Sen. conſ.266. col. vlt. lib.2.* 75

Non

Non obſtat illud vltimum, quia reſpondetur quod hic non
tractatur cauſa ſingularium perſonarũ, ſed vniuerſitatis. Nam
ipſa vniuerſitas cõſtituit ſyndicos ad compromittendum, non
ergo tractari poteſt hic de ſingulari facto ſingulariũ perſona-
rum: quia (: vt ſupra dixi:) ſyndicus vniuerſitatis non eſt ſyndi-
cus, & procurator ſingulorum, *vt reſpondit Dec. d. conſ. 61. n. 3.*

Reſponden ſecundo, nec etiam quo ad perſonas ſingulares
nocere renuntiationem hanc, quæ ob multa vitia corruit, vt
iam diximus.

Quinta, ac vltima dubitatio ſatis clara, & dilucida ex iam re-
latis fit. nempe hæc prædia Venzaghi eſſe etiam iis communi-
canda, cum æque, ac ipſi aduerſarii cenſeantur originarii & in-
colæ, & eiſdem commodis oppidi Lonati frui debent; cum præ-
76 ſertim ita ſæpius iudicatum fuerit. Quocirca † & ad eorum cõ-
modum prædiorum reditus ſunt anteponendi in ſolutionibus
angariarum. *quod ſcribunt multi in motiuo relati. Quos quidem ſum po-
riter ſecutus in comment. de arbitr. iud. lib. 2. caſu 178. n. 13.* Nec aduerſa-
tur, quod in motiuis dicitur, hoc intelligi donec bona perma-
nebunt in communi, cum alienatio & diuiſio ſit permiſſa; quia
77 fatemur diuiſionem † eſſe permiſſam, ſi ſeruatis ſeruandis facta
eſt, *vt in terminis his reſpondit Calc. in. conſ. 49. in fin. quem etiam ſupra
allegaui.* At iam demõſtratum eſt minus rite ac recte eſſe factam
diuiſionem: ſequitur ergo illam nil obeſſe his forenſibus, qui
nullum commodum ex ea conſecuti ſunt, vt æquum tamen e-
rat debuiſſe conſequi, ex rationibus multis ſupra ſuis locis rela-
tis. Nec ſequitur conſequentia illa motiui, quod ſi hoc proce-
deret, nempe diuidi non potuiſſent in præiudicium horum fo-
renſium, quod nunquam bona hæc poſſent diuidi, quia, imo
poſſent diuidi æqualitate tamen ſeruata, vt ii, & forenſes ſuam
portionem proprietatis haberẽt. quemadmodum habent por-
tionem reditus, quæ antefertur ad ſui commodum in ſolutione
angariarum, alioqui, vt ſæpius dictum fuit, facile fuiſſet eos pri-
uare iure, & commodo horum redituum. Quod autem ſubiici-
tur in motiuo, forenſes hos obtinere non poſſe; quia non pe-
tunt prædia Venzaghi, nec eius reditus, ſed tantum, vt angariis
præponantur, nihil officit. Si quidem petendo reditus præponi
debere, in antecedens neceſſarium petunt non debere diuidi.
petunt etiam illorum reditus partem cum loco pecuniæ ab eis
in ſolutione angariarum erogandæ illi cedant. qui itaque petit
78 † conſequens, dicitur petere antecedens neceſſarium. *l. legatum.
l. ad rem mobilem. ff. de procura. cum vulg. ſimil.* Illud prætèrea, quod
de præſcriptione dicitur, facile conceditur. Nec etiam negant
forenſes ſe velle ſoluere onera, & angarias eo modo, quo hacte-
nus ſoluerunt, & vt ſoluunt aduerſarii. Quinimo parem (: vt iu-
ris eſt:) cum illis conditionem eſſe debere contendunt: cum &
origine & domicilio ita Lonatenſes ac illi ſint. Rurſus accedit,
quod ſi ex latis tot ſententiis prædia hæc effecta ſunt obnoxia,
vt illorum reditus anteponantur in ſolutionibus angariarum
ad commodum etiam horum forenſiũ, diuiſio ipſa prediorum,
& eorum aſſignatio aduerſariis facta eandem oneris cauſam an-
79 nexam habere debet. Siquidem cum ſuo † onere rem ſemper
tranſit, *vt multis docuit Iaſ. in l. ſi cui opus. n. 6. de op. noui nuntia. Goza.
conſ. 15. n. 13. & latiſſime Tiraq. tract. de retract. conſang. §. 1. glo. 9. nu. 13.
& glo. 10. n. 13. 14. & Soc. Iun. conſ. 78. num. 8. lib. 3.* Æquum itaque erat
in omnem euentum, quod iis aduerſarii facta illa diuiſione ſal-
tem ſoluerent angarias forenſium pro ea ſcilicet portione, quæ
contingere poterat ex redituum quantitate. Hæc, pro huius
cauſæ, quam æquitatem, & iuſtitiam maximam opinor habere,
elucidatione ſcripſiſſe mihi ſufficiat. Cætera excellentiſſimus ac
æquiſſimus ipſe Aſſeſſor pro ſumma ſua æquitate atq; integri-
tate ſupplere, ſi ita ei viſum erit, facile poterit.

Iacobus Menochius I.C.

S V M M A R I A.

1 *Pater tenetur filiam dotare, & hoc dotandi onus tranſit ad heredes.*
2 *Frater licet non ſit heres patris, an teneatur ſororem dotare.*
3 *Statutum, quod filia cui à patre aliquid relinquitur pro dote ſit tacita, & contenta, intelligitur ipſam à ſua legitima excludere. & ſeq.*
4 *Dos non debetur filiæ niſi eum nupſerit, & ſi non nubat illam non tranſmittat ad heredes.*
Iura conditionalia non tranſmittuntur.
5 *Dos an debeatur filiæ, ſi non petierit.*
6 *Filia cui factum eſt legatum annuum à patre cum hoc, quod ſit tacita & contenta, nec quicquam aliud petat, ſi illud agnouerit, dotem amplius petere non poterit.*
7 *Agnoſcens legatum an aliud ſibi competens petere poſſit.*
8 *Et in hoc caſu multum differt, quando talis excluditur à diſpoſitione legis, & facto hominis.*
9 *Hæres in quarto, vel quinto gradu non poteſt impugnare defuncti voluntatem, ſi heredes anteceſſores non potuerunt illud facere.*
Et quomodo id procedat.
10 *Idem dicimus ſi diſponeret de re peruentura ad ſuum heredem.*
11 *Idem in feudo filio reſtituendo.*
12 *Actio dotis competens filiæ, ſi filia patri ſuccedit, dicitur confuſa cum aliis actionibus.*
13 *Creditor fideicommiſſi ſi ſuccedit illi, qui tenetur ſoluere iſtud, an confundantur actiones omnes, vt alias ſolet fieri.*
14 *Confeſſio teſtatoris de ſatiſfactione ſibi de debito facta, nocet heredi.*
15 *Confeſſio mariti de receptione dotis ab vxore, non præiudicat heredibus, ne ſequatur donatio inter virum & vxorem. & numer. 22.*
16 *Neq; argumento confirmari poteſt.*
17 *Et an ſaltem morte mariti confirmetur.*
18 *Dotem ſolutam eſſe tantum non ſufficit, ſed de eius quantitate conſtare debet, quia dos vno nummo conſiſtere poteſt.*
19 *Quantitas pecuniæ facilius probatur quam ſubſtantia eius.*
20 *Pecuniæ ſubſtantia an iuramento probari poſſit.*
21 *Iurandi facultas an tranſeat ad heredes.*
22 *Enuntiatiua verba fauore dotis probant.*
Et quid in aliis caſibus, & quomodo hæc regula intelligatur.
23 *Et non probant in illo actu de quo contingit diſputare.*
24 *Hæreditas adita, amplius hereditas non dicitur, ſed patrimonium heredis.*
25 *Legitima iure, vel ſaltem ratione naturali filiis debetur.*
26 *Et debetur titulo inſtitutionis.*
27 *Filius cui relicta non eſt tota legitima portio, poteſt agere ad ſupplementum.*
28 *Et quanto tempore excludatur à petitione ſupplementi.*
29 *Quitatio ſeu ceſſatio iterata ſi appareat, nil amplius eſt quærendum.*
30 *Ingrediens monaſterium, ſi non habuerit integram legitimæ portionem an ad ſupplementum agere poſſit.*
31 *Filia cui aliquid à patre fuit legatum pro toto eo, quod petere poſſit, & quod ſit tacita & contenta. &c. ſi agnouerit tale legatum, an poſſit petere dotis maternæ portionem ſibi ſpectantem.*
32 *Superfluitas vitanda.*
33 *Interpretatio in dubio illa ſumenda eſt, qua indicetur quod talis voluerit eligere illam viam, qua vtrique caſui, & obligationis ſatisfaciat.*
34 *Relatio quæ poteſt fieri ad duas cauſas, ſi nulla appareat diuerſitatis ratio, ad vtranq; cauſam referri debet.*
35 *Dos ex bonis patris filiæ debetur tantum officio iudicis, ſecus ex bonis maternis.*
36 *Actus in dubio cenſetur factus ob cauſam magis vrgentem, & neceſſariam.*
37 *Teſtator in dubio præſumitur voluiſſe diſponere in caſu magis neceſſario.*
38 *Actus an factus ſit nomine proprio vel alieno, in dubio quid iudicandum ſit.*
39 *Solutum ſi ſit aliquid, quod duplici de cauſa poterat ſolui, cuius cauſa dicatur ſolutum.*
40 *Donatum illi dicitur, cuius contemplatione donatum eſt.*
41 *Cauſa finalis omnino obſeruanda eſt.*
42 *Donatio contemplatione illius facta dicitur, ad cuius commodum eſt facta.*
43 *Verba donationis non ſunt conſideranda, ſed potius cuius contemplatione facta eſt.*
44 *Donatio in dubio præſumitur facta contemplatione illius, qui donanti proximior eſt.*
45 *Auus ſi nepti donauerit, dicitur donaſſe contemplatione filii, non neptis, & n. 55.*
46 *Contrarium tamen ſecundum magis communem obſeruari debet.*
47 *Præſumtio reiicit onus probandi in aduerſarium.*
48 *Auus qui alias tenetur dotare neptem ex filio, non tenetur quando filius eſt diues.*

49 *Donatio contemplatione illius facta dicitur, quem donator maxime diligebat, & multa dilectionis ſigna oſtendit.*
50 *Donatio ſponſæ à conſanguineis facta cenſetur contemplatione ſponſæ, non ſponſi.*
51 *Donatio contemplatione illius facta dicitur, cuius merita plura erga donatorem adſunt.*
52 *Merita infantis nulla eſſe poſſunt.*
53 *Donatum alicui contemplatione alterius, quando acquiratur ei, cuius contemplatione donatum fuit.*
54 *Extraneus non extraneo ſed ſibi acquirit.*
55 *Auus qui tenetur dotare neptem ex perſona filii, ſi ei donat dicitur donaſſe contemplatione filii non neptis.*
56 *Suppletio filiæ an debeat fieri in pecunia, vel de ſubſtantia patris.*
57 *Fructus dotis debitæ filiæ debentur loco alimentorum.*
58 *Et quid ſi filia alita fuerit.*
59 *Et an ratione intereſſe debeantur.*
60 *Statutum quod dos & alimenta debeantur filiæ, an comprehendat filiam, quæ aliunde alimenta eſt conſecuta.*
61 *Vidua an poſſit petere alimenta præterita.*
62 *Dos ſi non ſoluatur filiæ, debetur cum fructibus à die mortis patris.*
63 *Filiæ cui dos debetur, eſt alenda donec & quo vſq; dos ſoluatur.*
64 *Mora conſtituitur pro ſolutione dotis eo tempore, quo filia maior facta eſt.*
65 *Alimenta quod debeantur filiæ, donec dos ſoluatur, vel pro intereſſe vel ex diſpoſitione legis differt.*
66 *Alimenta alicui debita cur debeantur etiam, ſi aliunde alere ſe poſſit.*

CONSILIVM LXXXI.

Initium à Domino.

CAVSA hæc, ſuper qua interrogatus nunc mihi reſpondendum eſt, iure & merito requirit, vt quantum fieri poteſt paucis abſoluam. Nam res agitur apud viros ſapientiſſimos & æquiſſimos, qui non effuſum ſermonem, ſed nudam ipſam veritatem ſpectare atque ſequi ſolent. Et quanquam credam grauiſſimos hos viros pro morte potius has doctiſſimas atque acutiſſimas dubitationes contra Illuſtriſſ. D. Iuliam excitaſſe, quam quod aduerſus eam ſentiant, nihilominus, vt quantum in me eſt, ipſis ac interroganti ſatisfactũ ſit, dicam quod hac de re ſentio. Cum itaq; Illuſtriſſima D. Iulia dotem congruã & ſibi debitam in bonis Illuſtris Comitis Ioan. Baptiſtæ eius patris iure optimo ſibi aſſignari petierit, dubitatur primo ab excellentiſſimis Do. Iudicib. eſſe imprimis è dictis bonis detrahendã dotẽ Do. Aldæ filiæ Illuſtris Comitis Iulii, atq; ita ſororis Illuſtris Comitis Ioannis.

Primo, quia ipſa D. Alda † erat ab ipſo Comite Iulio patre
1 dotanda *l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obl. l. vlt. C. de dotis promiſ.* quod dotandi onus tranſit in hæredes. *l. pro hereditariis, C. de hered. actio. & in ſpecie Rui. conſ. 200. n. 4. lib. 1.* Tranſiuit ergo hoc onus in Comitem Ioannem & deinde in Comitem Io. Baptiſtam.

2 Secundo comprobatur, quia etſi Comes Ioannes non extitiſſet hæres dict. Comitis Iulii patris, adhuc tamẽ tenebatur dotem conſtituere d. D. Aldæ ſorori, cum & frater † teneatur ſororem dotare: *quemadmodum tradunt omnes in l. 1. ff. ſol. mat. ibi Ripa. n. 83. quibus addo Calca. conſ. 11. num. 16. Soc. Sen. conſ. 17. col. pen. lib. 1. & conſ. 57. n. 4. li. 4. & late Tiraq. tract. de iure Primogen. q. 62. n. 2. 3.* dicendum ergo videtur dotem hãc, vt æs alienum, eſſe detrahendam è dictis bonis Comitis Ioannis ac ſucceſſorum.

Cæterum re ipſa diligenter perpenſa, cõtrarium (: ni fallor:) verius eſt, nempe d. dotis nullam eſſe habendã rationem: quod vt dicam multis rationibus adducor, præmiſſo tamen vno
3 quod à Doctoribus, verum affirmatur, hoc eſt, quod filiabus † excluſis, ex ſtatutis Ferrariæ *lib. 2. ſub. rubr. Quod filia ſit contenta de eo, quod pater dederit, vel dare promiſerit aut reliquit in dotem. & ſub rubr. de ſucceſſione ab inteſtato.* his inquam filiabus, legitimam alias eis de iure communi debitam non eſſe præſtituendam. Cum & ab illa excluſæ ſint. *ita ſenſit Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. n. 6. & ibi Caſt. n. 8. de cond. & dem. Bal. conſ. 329. circ. primum dubium libr. 3. & Dec. conſ. 26. n. 4. conſ. 505. n. 7. idem reſponderunt Soc. Sen. inter conſil Cur. Sen. conſ. 18. col. 4. verſ. 2. fundamento. Curt. Sen. conſ. 35. colu. 10. vbi communem * teſtatur. Comenſ. conſi. 188. ſpectabilis Iaſ. 221. col. pen. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 62. num. 9. lib. 3. Boe. q. 188. num. 7. Tiraq. de iu. Primoge. q. 55. num. 5 reſpondit Ruin conſ. 12. num. 34. late conſi. 27. num. 17. 18. conſ. 34. in fin. lib. 3.* Quod ſine dubio procedit hoc in caſu, vbi ſtatuta hæc Ferrariæ volunt filias dotari. *ita Rui. conſ. 51. n. 12. verſ. ſecundus eſt caſus. & conſ. 56. n. 2. lib. 3. qui Bartolum. d. §. Titio genero. Baldum & Comenſem ac alios nonnullos recenſet. late Crau. conſi. 11. nu. 13. & conſ. 236. n. 2.* hoc itaque præmiſſo.

Primo moueor & conſidero, quod licet Do. Alda eſſet dotanda, ſi voluiſſet matrimonio collocari, cum tamen nunquam
nupſerit, dos † ei vere debita non fuit: & ob id eam ad ſuos hæ- 4
redes tranſmittere non potuit. ſolum etenim ſub conditione, ſi nubat, dos debetur hoc in caſu mulieri. Iura autem conditionalia non tranſmittuntur. *hanc ſententiam probauit Caſtr. in l. Titio centum. §. Titio genero. n. 8. in fin. de cond. & demon* dum ita diſtinguit. Aut ſtatutum inquit, quod ſtantibus maſculis fœminæ nõ ſuccedant, ſed dotentur. Et intelliguntur fœminæ in totum, etiam à legitima excluſæ; & quod ſubiungit ſtatutum; *ſed dotentur;* intelligitur, ſi nubent. *& hoc in caſu inquit Caſt. procedit opinio Bart. d. §. Titio genero. n. 6.* qui dixit dotem deberi ſub conditione hac. & ob id non tranſmitti. Aut ſtatutum inquit, quod filia dotata nõ ſuccedat. Tunc inquit Caſtr. dos eſt debita pure, & tranſmittitur, quia tunc legitimæ, quæ pure debetur, ſuccedit. *Eandem diſtinctionem probauit ipſemet Caſt. in conſ. 5. ſuper eo de quo quæritur lib. 2. Alex. conſ. 13. num. 11. 12. lib. 3. Soc. Sen. conſ. 283. colum. 13. lib. 2. & late Brun. tractat. ſuper ſtatut. Quod ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedãt. art. 11. num. 34. & num. 79.* nos autem ſumus in primo caſu relatæ diſtinctionis. Siquidem ſupra diximus ex ſtatutis Ferrariæ fœminas excludi à legitima, atque ita nihil ſibi eo prætextu deberi, ſed ſolum eſſe dotandas. *vt clare probant verba illius ſtatuti* de ſucceſſione ab inteſtato. Quocirca dos non debetur loco legitimæ, atque ita non debetur pure: ſed ſub illa conditione. *ſi nubent.* Non ergo tranſmittitur. Hoc clare confirmatur ex ſtatuto eiuſdem Ciuitatis Ferrariæ *lib. 2. ſub rubr. Infra quantum tempus frater, vel deſcendens teneatur maritare, &c. ibi. Inſuper diſponimus, quod ſi ante dicta tempora ſuperius limitata mulier ipſa deceſſerit antequam in matrimonio collocetur, heredes ipſius nullam quæſtionem mouere poſſint contra heredes defuncti, ad quos ſpectabat onus dotandi occaſione dictæ dotis.* Verba hæc oſtendunt ſtatutum ſequutum eſſe ius cõmune, quo impeditur (: vt dixi:) huius dotis tranſmiſſio. Nec mouent difficultatem verba, quæ in eo ſtatuto ſubſequuntur. *Si vero deceſſerit poſt dicta tempora, tunc talis mulier dotem duplicatam tranſmittat ad quoſcunq; heredes ex teſtamento, vel ab inteſtato.* quoniam hæc verba non conueniunt caſui noſtro, in quo dos duplicata non debetur. atque ita qualitas iſta adeſſe non poteſt. Nam non
conſtat D. Aldam voluiſſe virum ducere, cum nunquam † re- 5
quiſierit fratrem, vel nepotem, vt hoc efficerent; *iuxta deciſionem Afflict. 370. num. 7. & in terminis ſtatuti Ferrarienſis Rui. conſ. 585. lib. 3.* quæ auctoritates in ipſis motiuis probantur, quod autem dos hæc duplicata tranſmittatur, eſt in odium conſanguineorum, qui fœminas matrimonio collocare non curant. Quod odium cum hoc caſu ceſſat, dos nunquam fuit duplicatæ debita, & ob id non fuit tranſmiſſibilis.

Secundo quod hoc caſu habenda non ſit huius dotis ratio, ex eo demonſtratur, quia Comes Ioannes dictæ D. Aldæ frater legauit coronatos octuaginta in ſingulos annos ipſi D. Aldæ, ſi modo nil plus quauis de cauſa petiiſſet. quod ſane legatũ agnouit D. Alda. iure ergo ab omni iure ſuo excluſa fuit. quoniam
legatum † agnoſcens cum omni ſuo onere agnoſcere dicitur. *l.* 6
cum ab vno. l. Imperator. §. ſi centum. de lega. 2. & gloſ. in l. Titia. §. qui inuita. de leg. 2.

Nec aduerſatur quod reſpondit Caſtren. *conſilio 131. lib. 1. col. 2. verſ. his non obſtantibus puto.* inquit, hanc legati acceptationem mulieri non nocere, quin poſſit dotem petere. *imo inquit idem Caſtr. ibi col. vlt. verſ. Nunc reſtat*, nec expreſſam renuntiationem, vel quitationem nocere ipſi mulieri. *& Caſtrenſem ſunt ſecuti Iaſ. in l. ſi quando. §. & generaliter, num. 5. C. de inoffic. teſt. in. Ruin. conſilio 140. num. 7. 8. lib. 4. Brun. tract. quod ſtantibus maſculis, fœminæ non ſuccedant, artic. 9. num. 61. 62. & Stephan. Bertr. in repe. l. hac edictali. in verbo. Si vero plus. numero 6. 7. C. de ſecund. nupt.* Reſpondeo primo Caſtrenſem loqui, quando dos fuit debita pure, eo quia illa Liſa nupſerat, atque ita conditio euenerat. id quod ceſſat hoc in caſu noſtro, quia hæc dos nunquam fuit debita Do. Aldæ, cum virum non duxerit (: vt iam diximus:) *& in ſpecie noſtra ita ſentiuntdu*

dis

dit idem Caſtr.conſi.16. Viſo dicto puncto, & dubiis elicitis.colum.2.verſ.
breuiter in caſu noſtro.lib.2. Reſpondeo ſecundo Caſtrenſem lo-
qui,quando dos ſuccedit loco legitimę,cui cum non poſſit ſim-
pliciter renuntiari.l. ſi quando.§.& generaliter. C.de inoffi.teſta.ita
nec ipſi doti.vt idem Caſtr.clare ſentit conſ.44.Subſtitutio prædicta fa-
cta Ausonio in fin.lib.2. ita nec legati acceptatione. ſed nos loqui-
mur eo caſu,cum dos non eſt loco legitimæ. vt iam diximus. &
hoc idem ſentit Comenſis conſil.188.ſpectabilis miles, quem poſt alios ſecu-
tus eſt Ruin. conſi.51. num.13. lib.3. Dec.conſil.505. num. 6. inquit ille,
7 quod quando filius † mortuo patre, agnoſcit legatum,non im-
peditur petere legitimam ex d. §.& generaliter. nam tunc ius in
legitima iam ei quæſitum fuit.Sed quādo eo viuente acceptan-
do aliquid ei renuntiat, nihil amplius petere poteſt,cum tunc
iuri adhuc non quæſito, imo ſibi non debito renuntiet. Ita eſt
hoc in caſu,dum D. Alda legatum acceptauit. Accedit ſecundum
8 Ruin.d.conſi.51.n.13.poſt Soc.Sen.quem citat.quod † quando perſona
ſucceſſibilis excluditur facto hominis, puta renuntiatione, vel
pacto, eſſe neceſſariam ſpecialem renuntiationem & ſolemnē;
ſecus eſt,cum perſona ex diſpoſitione ſtatuti eſt excluſa, vt hoc
in caſu noſtro:quia tūc ſimplex acceptatio legati ſufficit, vt ex-
cludatur, & nihil amplius petat,atq; ita hoc in caſu non habet
locum ſtatutum Ferrariæ de indemnitatibus mulierum. Quod
loquitur cum mulier ſuo facto iuri ſuo vult renuntiare, non
autem cum iam eſt facto & diſpoſitione legis excluſa. Adferri
etiam poteſt reſponſio,quam conſiderat idem Ruin. d.conſ.51.n.
13.verſ.poteſt etiam.vt apud eum.

Tertio alia efficaci ratione demonſtratur nullam eſſe habē-
dam rationē huius dotis.Nam dato,non tamen conceſſo, quod
dos hæc eſſet debita à Comite Ioanne ipſi D.Aldæ, ipſe Comes
Ioannes, reliquit illos aureos 80 annuos. Comitis Ioannis ex-
ſtitit hæres Comes Io. Baptiſta,& illi Comes Iulius & Hippoly-
tus,& hodie D.Laura,& ſorores. Quemadmodū ergo Comes
9 Ioann. Baptiſta † non potuiſſet impugnare factum Comitis
Ioannis anteceſſoris:ita nec hodie hæ ſorores.l.cum à matre.C.de
rei vind. quæ iuris conſtitutio procedit etiam, cum quis non eſt
hæres immediatus alienantis,ſed mediatus, vt reſpon. Caſtr.conſil.
208.Dico dict.Bartholom. lib.2. quem ſecutus eſt Boe.q.23.n.20. Ex d.l.cū
10 à matre. procedit quoq; quando teſtator diſponit † de re per-
uentura ad ſuum hæredem, vt puta de re ex fideicommiſſo illi
reſtituenda,ita reſponderunt Fulg.conſ.67.Paterſam. Rui.conſ.7.nu.39.
lib.1.poſt alios quos recenſet.idem conſi.25.n.10. 11.lib.2.Pariſ. conſ.34.in
11 fin lib.2.& Soc.Iun.conſi.107.num.56.lib.3.& Alba conſ.73.num.1. † ita
in feudo filio reſtituendo concludunt Afflict.deciſ.112.n.2.Rui conſ.1. num.
13.lib.2.& Pariſ.conſ.23.num.198. lib.1.Ita hoc in caſu licet dos eſſet
his ſororibus reſtituenda tanquam hæredibus D. Aldæ; atta-
men ex quo ſucceſſerunt ipſi Comiti Ioanni, eius factum im-
pugnare non poſſunt.

Quarto confirmatur iam relatum fundamentum, quia præ-
ſuppoſito millies, quod Illuſtres hæ ſorores tanquam hæredes
D. Aldæ eſſent creditrices dotis dictæ D. Aldæ in bonis dicti
Comitis Ioannis & ſucceſſorum ; attamen quia mediantibus
perſonis Comitis Ioan. Baptiſtæ, ac Comitis Iulii,fuerunt ac
ſunt hæredes dicti Comitis Ioannis, ac etiam Comitis Iulii ſe-
12 nioris:ſequitur actiones † has omnes dotis eſſe confuſas,vt ſcri-
bunt Doctores in l.debitori.C.de pactis.vbi in ſpecie Dec n.5. de dote verba
faciens ita ſenſit poſt Caſtrenſ.conſ.164.quod eſt in meo codice 78.Viſa fa-
cti narratione ſatis longa.lib. 2. idem ſenſit Pariſ. conſi.[illegible] n.63.lib.2.Rui.
conſ.112.n.19.lib.2.& late Soc.Iun.conſ.170.n.3.4. lib. 2. & de dote egre-
gie Iaſ.conſ.29.lib.8. affirmant ii Doctores dotis actionem con-
fundi,ſi creditor [illegible]r hæres debitoris. Quod tamen dicunt
13 non procedere † i[illegible]rede fideicommiſſario, qui dum fidei-
commiſſum habet reſtituere,dotem tamē poteſt retinere.quod
non contingit,cum hæres directus eſt vt hic. ſi ergo viueret D.
Alda,& eſſet hæres Comitis Ioannis,certe ſua actio de dote cō-
funderetur,ergo idem eſt dicendum nunc,cum D.Laura,& ſo-
rores locum teneant dictæ D Aldæ.

Non obſtant nunc duo relata fundamenta in contrarium,
quia illis etiam relatis ſatis,ſuperque ſatisfactum opinor.

Quo ad ſecundam dubitationem,dum ambigitur eſſe detra-
hendam dotem D.Iuliæ vxoris Comitis Ioannis:quam quidem
dotem confeſſus eſt habuiſſe ipſe Comes Ioannes. Quæ ſane
14 confeſſio † etiam hæredi nocet.l.cum quis decedens. §. codicillis. de
leg.3.Ioan.Dilect.de arte teſtandi.tit.6.caute.6.

Verū opinor nō eſſe habēdam aliq̄ rationem huius dotis,q̄
trib' fundamētis,mea quidē ſententia ſolidiſſimis demōſtratur.

Primo,quia viuente ipſa Do.Iulia ita in ſuo teſtamento con-
feſſus eſt is Comes Ioannes, quæ quidem confeſſio † vti facta 15
inter virum & vxorem non valet,ne prohibita inter eos dona-
tio ſequatur. ita Bartol.in d.l.cum quis decedens.§.Titia de lega.3. &
late Rol.à Valle,tract.de lucro dotis.q.30.quibus accedunt Soc.Sen. conſil.
61.col.3.lib.1.qui negat, hanc confeſſionem † iuramento confir- 16
mari.idem late conſ.65.col.2.& 3.lib.1.Curt.Iun.conſ.95.n.4.5.

Nec obſtat,quod licet non valeat hæc confeſſio viuente ma-
rito confitente,valere tamen † eo mortuo ; quoniam eius mor- 17
te confirmatur. vt inquit Bart.d.§.Titia.in fin.cum quo ſenſerunt Bal.
nouell.tract.dotis part.10.n.7.qui ita in foro ſeruari dixit.& Doda. libr.1.
varia reſol.cap.7.numer. 4.verſ quod ſi confeſſio dotis.quia reſpondeo,
morte hanc non confirmari. l. donationes quas parentes.C.de don.
inter vir.& vxo.quam ita in ſpecie hac intellexerunt Soc.Sen. in l.1.n.79.
ff.ſol.matrim.& conſ.115.num.5.lib.4. Iaſ.in l.3.§.ſed etſi mihi. num.7. de
verb.oblig.Rum.conſi.132.num.8.lib.4.Curt.Iun.conſi.95.num.6.vbi late.
Pariſ.conſi.62.n.20.lib.1.conſi.16.num.23.lib.2. & Caſſanens conſi.7.nu.
24. Reſpondeo & ſecundo, non fuiſſe morte confirmatam,
quia nulla præceſſit traditio & translatio bonorum donato-
rum;quemadmodum poſt Bald.Alex. Corn. Dec.& alios reſpondit Crau.
conſ.141.num.2.

Secundo præſuppoſito , quod conſtet de dote,attamen non
conſtat de quantitate:& ideo poſſemus dicere,dotem eſſe vnius
coronati, poſtea quam & vno numo dos † conſiſtere poſſit: vt 18
tradunt omnes in rubr.ff.ſol. matr. ibi Ripa.num.53.poſt Bald.in c.ſi pro-
ponente,de reſcript. Nec obſtat illud inſtrumentum celebratum
anno 1486. inter Marianum & Pallauicinum , quo quantitas
huius dotis probari videtur:etſi videantur illa verba enuntiati-
ua inter alias perſonas prolata.nam hic non agitur de proban-
da ſubſtantia;ſed ipſa quantitate quæ † facilius probatur, vt poſt 19
Rayne.de Forliuio in l.1.ff.de in litem iuran.tradit Dec.in l.in actionibus.n.
13.eod.tit.de in litem iur.& idem Dec.in l.certi condictio.§.quoniam n.7.
ſi cer.pet.cum aliis in ipſis motiuis relatis.quib.in ſpecie accedit Dec.conſi.
536.n.12.Reſpondetur hoc in caſu non eſſe locum illi doctrinæ
Raynerii,quoniā is loquitur eo caſu,cum reus,qui ſubſtantiam
actus doloſe negauit, de mēdacio conuictus fuit , quoniam tūc
ſubſtantia ipſa legitime probata,quantitas deinde ipſius actoris
iuramento probari poteſt:etſi iuramento † ſubſtantia ipſa pro- 20
bari nō poſſit. Sed hoc nō contingit in caſu noſtro,in quo ſub-
ſtantia vere probata non fuit.etſi fuit probata, non tn̄ conſtat
D. Iuliam actricem dolo negaſſe, ita vt dici poſſit conuicta de
mēdacio doloſo. Atq; ita Raynerii doctrinam declarat & recte
Crau.tract.de antiq.temp.part.1. princip. in illa partic.quæ incipit,vidi-
mus & abunde, eſt ſecundum impreſſionem Lugdunenſem anni 1550. ſub
pag.67.n.11.12.13. & ibi n.9.in fin.ſcribit poſt Corneum,q̄ quando
probationi alias nō ſufficienti creditur,vt puta libro rationum,
iuramentum ſaltem eſſe adiiciendum.ſentiens,non ſufficere il-
lam probationem inſufficientem. In caſu itaq; noſtro non de-
bet ſufficere hoc inſtrumentum Mariani,ſed iuramētum ipſius
D.Iuliæ vxoris d. D.Ioannis, vtpote ab ea,quæ dotem numeraſ-
ſe dicitur,& cui nota eſt veritas,q̄ † quidem iuramentum ab e- 21
ius hæredibus præſtari non poteſt.vt ſcribit Iaſ.in l.ſi quando , nu.51.
C.vnde vi.Pariſ.conſ.75.n.36.lib.1.late Tiraq.de retract. conſang. §.2. glo.
n.3.5. Reſpondeo ſecundo , verba † hæc enuntiatiua,quæ alias 22
dotis fauore probant.iuxta tradita per omnes in l. ex his.vbi Iaſ.nu.2.
verſ.2.ſingulariter.& Dec.num.12.C.de teſt.mil.Marſ.ſing.442.& Gozā.
conſi.42.num.19.non probare in caſu iſto ex pluribus. Et primo
quia quod dicunt Doctores verba enuntiatiua inter alias per-
ſonas prolata probare, intelligitur contra illum, qui verba illa
enuntiauit.vt puta . Caius & Seius contrahunt,in eo contractu
fatetur enuntiatiue Caius ſe centum Sempronio debere,iuuari
poteſt Sempronius ea confeſſione contra illum Caium. Eſt ra-
tio,quia licet confeſſio hæc inter alios emanauerit, reſpicit ta-
men Sempronii perſonam , cui voluit prodeſſe Caius. ita loqui-
tur Bart.in illo conſi.123.lib.1. & alii qui eum ſecuti ſunt & clare tradit
Crau. d. trac. de antiq. temp. 1. par.prin. in part. illa , quæ incip. Pro-
poſitum.n.19.& 20.eſt pag.17.ſecundum iam relatam impreſſionem , qui
Soc.Iun.& alios recenſet. Sed in caſu noſtro nec perſona Comitis
Ioannis mariti d. Do.Iuliæ.nec ipſa D. Iulia interuenit in eo in-
ſtrumento.& ideo non eſt hæc confeſſio,quæ illum Marianum
obligare poſſit erga Comitem Ioannem.nec obligat vel probat
ipſum Comitem illam recepiſſe, quia ipſe nunquā eam appro-
baſſe dicitur.ſecundo nō probant hæc verba † enuntiatiua hoc 23
in caſu, in quo principaliter diſputari contingit de actus ſub-
ſtantia:hoc eſt an hæc dos conſtituta fuerit, vel non. ita declarat

Ee a

Alex.conſ.136.col.pen.lib.1.& conſ.202.col.lib 2.& Dec.in l.2.col.vlt.& in auth.ſi quis in aliquo, col.pen. C.de edendo.& alibi ſæpe.& hos ſecutus eſt Crau.loco iam relato pa.19 n.54.qui alios plures recenſet.

Tertio dico omni caſu pro tertia parte, pro qua Comes Io-
an. Baptiſta hæres exſtitit dictæ Do. Iuliæ matri, non eſſe habē-
dam rationem d.dotis, quia poſteaquam Comes Io. Bap. adiuit
24 hæreditatem † matris dicitur effectum ſuum patrimonium in
totum *l.1.§.veteres.vbi gl.& Iaſ.n.14.de acq.poſ. Dec.conſ.266.colum.1. conſ.310.col.1.& conſ.370.col.1.& alibi ſæpiſſimo.Pariſ.conſ.20.n.2.3.& conſ.55 n.36.lib.2.Curt.Iun.conſ.52.col.vlt. Soc.Iun conſ.113.num.33.lib.1. Rub.conſ.150.num.1.cæteros ex induſtria prætereo.*

Quòd ad tertiam dubitationem, dum dubitant excellentiſ-
ſimi D. Iudices eſſe ſaltem detrahēdas legitimas debitas Comiti
25 Iulio & Hippolyto: cum legitima † ſit iure, vel ſaltē ratione na-
turali debita *l.ſcripto. C.vnde liberi.cum vulg.ſimil.* opinor rem eſſe
claram, quòd ſcil. nulla ſit harum legitimatum facienda detractio.

Primo, quia ſatis conſtat Comitem Ioannem patrem his fi-
26 liis titulo † inſtitutionis certam ſummam legaſſe. Quod ſufficit,
vt inquit poſt alios Iaſ. *in auth.nouiſſima.num.15. C. de inoff. teſta.* &
27 caſu quo hæc ſumma † eſſet minor legitima, ſolum erat conceſ-
ſa facultas his filiis, petere ſupplementum legitimæ, *vt tradunt o-*
28 *mnes in l.omnimodo.C.de inoff.teſt.* Sed ab hac † ſupplementi peti-
* tione ſecundum communem * opinionem triginta annis filius
excluditur *ita Iaſ.in l.ſi quis filium, numer.5.C.de inoff.teſt.Balb.tracta. præſcrip.3.part. quartæ part.princip.q.23. & communem teſtatur Boeri. quæſt.250.num.4.& Rim.conſi.26.num.5.27.lib.3.* Si ergo recte tem-
pora computabuntur, clare conſtabit eſſe elapſos non ſolum
triginta ſed & 50. annos, quocirca huic petitioni locus amplius
eſſe non poteſt, quod fortius procedit, quia non ſolum filii iſti
tacuerunt, verum etiam conſenſerunt voluntati paternæ, vt
nunc dicam.

Secundo, quod harum legitimarum nulla ſit habenda ratio,
demonſtratur quo ad perſonam Comitis Iulii, qui quidem non
exſtitit hæres d. Comiti Ioanni mediante perſona Comitis Io-
ann. Baptiſtæ fratris, quo fit, vt voluntatem d. Comitis Ioannis
impugnare non poſſit, *vt dixi ſupra ex l.non à matre. C.de rei vind.*
Imp. ipſe Comes Iulius acquieuit cum iuramento voluntati
paternæ. Nam anno 1526. cedendo dictam ſummam ſibi à patre
electam Comiti Hippolyto, iureiurando affirmauit, ſe obſerua-
turum ceſſionem illam; at quomodo eam obſeruaret, ſi viueret,
& vellet remittere dictam ſummam & integram legitimam (: vt
29 in motiuis dicitur:) petere. Cum ergo adſit quitatio † iurata, ſe-
quitur, nihil vlterius eſſe quærendum: *vt tradit Iaſ.in d.l.ſi quando. §.& generaliter.n.6.C.de inoff.teſta. Rub.conſ.73.n.5. quæ quidem opinio*
* *magis communis * eſt.vt teſtatur Tiraq.in repe.l.ſi vnquam.in præfat.nu. 144.C.de reuoc.don. & tract.de iure Primigen.q.55.n.2.3. Didac.in cap. quamuis.part.3.§.3.n.3. de pactis in 6.qui multos huius opinionis recen-ſent.& idem ſenſit Boer.q.14.quanquam aliter fuiſſe in eo conſilio ſeruatum dicat.* Quo vero ad Comitem Hippolytum, is non ſolum tē-
pore, & acceptione eſt excluſus, verum etiam vltra legitimam
eſt conſecutus, cum portionem ſuam & illam Comitis Iulii ha-
buerit. Quas quidem ſummas opus eſſet remittere caſu, quo
iterum legitima ſua eſſet calculanda, & deducenda.

Ex his ceſſat illa difficultas, dum in motiuis dicitur ad legiti-
mas has cōputandas & deducendas, eſſe connumerandas filias,
quibus augetur legitima, etſi illæ non ſuccedant. Nam, ſi vera
ſunt relata fundamenta ceſſat hæc difficultas, quam ex alio ceſ-
30 ſare opinor quoniam audio has ſorores † Comitis Ioannis mo-
naſterium fuiſſe ingreſſas, & monaſterium eſſe capax, quòd etiam
conſtat ex ſtatuto Ferrariæ *lib.2. ſub rub.de bonis ingredientium mo-naſterium.* quo ii ingredientes priuantur ſucceſſione, atq; ita vt
mortui habentur. Quo fit, vt ſi pro mortuis habentur, non ſint
connumerandæ in numero maſculorum ad eorum legitimam
augendam. *ita Ang.conſ.conſi.105.Statuto cauetur.in fi. Alex.in l.plane. §.ſi duobus.n.7.de leg.1.Iaſ.auth.nouiſſima.nu.47. C. de inoff.teſta.& ibi Fabian.de Gioch.s. n. 21.Boe. q.104.n.3.* Accedit, quòd relata opinio in
motiuis adeo dubia eſt, vt liberum ſit iudici ſequi etiam contra-
riam, *ita reſpon.poſt alios Ceph.d.conſ.245.n.51.lib.2.* Quo ad quartam
dubitationē, præſuppoſito, quòd relatæ detractiones fieri debeant,
dubitatur an illuſtris D. Iulia actrix ſit competēter dotata. & in
motiuis dicitur eſſe competenter dotatam: quoniam aureos ſex
mille conſecutus eſt, duo millia ex bonis paternis à patre ei in
teſtamēto legatis; quatuor millia relicta à Comitiſſa Cambara.

Quo ad duo millia coronatorum opinor ſatis clarum eſſe, il-
lam non poſſe ex toto cēſeri dotatam ex bonis paternis, ſed in
ea ſumma etiam dotem maternam cōtineri. quod multis ratio-
nibus mox planum faciam. Illud principio præſupponendum
eſt, Comitem Ioan. Baptiſtam D. Iuliæ patrem tranſigendo cum
D. Thadea matre dictæ D. Iuliæ, ab ipſa D. Thadea conſecutum
fuiſſe, tā pro dote D. Iuliæ, quā pro eius alimentis, ac alus impenſis
à ſe ipſo Comite factis, ſummam coronatorū duorum millium,
& centum. Qua ſumma accepta, liberauit ipſam D. Thadeā ab
onere dotandi, & aliquid relinquendi ipſi D. Iuliæ. atq; ita ipſe
Comes Ioan. Baptiſta viſus eſt ſe conſtituere debitorē D. Iuliæ
pro bonis maternis. Quo vere præſuppoſito, dico nunc Comi-
tē Io. Baptiſtā relinquendo † dictam ſummā duorum millium 31
aureorū ex cauſa dotis, pro omni eo & toto, quòd ipſa D. Iulia poſ-
ſet conſequi in bonis paternis, tā iure debitæ hæreditatis, ac le-
gitimæ & iure naturæ, quam alio iure ſibi debito; dico inquam
ipſum Comitem voluiſſe includere dotem maternam. *& ita in ſpecie conſuluit Abbas Panorm.conſ.81.col.vlt.verſ.& hoc maxime.lib.1.*

Primo, quia illa verba legati, *& etiam alio iure ſibi debito*, reſe-
renda ſunt ad iura bonorum maternorum, tum ne ſuperuaca-
nea † ſint. *contra l.ſi quando in prin.de legat.1.cum vulg.ſimil.* tum et- 32
iam quia vt generalia apta ſunt eam cauſam comprehendere,
nec (: vt ſtatim ſubiungam:) diuerſitatis ratio aliqua reddi po-
teſt, cur magis ad ſolam dotem à patre debitam, quam & hanc
maternam referri debeant.

Secundo, ea ratione adducor, quod ex quo Comes Ioann.
Baptiſta erat debitor D. Iuliæ duabus ex cauſis: nempe pro do-
te à ſe ex propriis bonis conſtituenda, & pro bonis maternis à ſe
iam receptis. Cum ergo reliquit hanc ſummam duorū millium
coronatorum, *pro omni alio iure, &c.* intelligitur † voluiſſe com- 33
prehendere omnem cauſam: quoniam in dubio, quis præſumi-
tur eam elegiſſe viam, qua vtriq; caſui. & obligationi ſatisfaciat.
l.adoptiuus.§.1.ff. de ritu nupt. & in ſpecie hac ita reſpondit Conſultiſſ. compater meus Aymo Crane.conſ.149.n.13.verſ.11.coniectura poſt Bald.& Caſtrenſ.quos citat.in meo codice & ſponſum Caſtr.eſt conſi.180. in cauſa, quam Mag.D.Titus.col.5.in fin.lib.1.

Tertio ſuffragatur, quod iſta verba, *& pro omni iure*, referri
poſſunt ad cauſam dotis paternæ; referri etiam poſſunt ad do-
tem maternam, cum ratione vtriuſque teneretur Comes Ioan-
nes Baptiſta. Cum ergo † nulla ratio diuerſitatis reddi poſſit, cur 34
magis ad vnam, quam ad alteram referri debeant, ad vtramque
vere referenda ſunt. *arg. ita ſcribit Crau.d.conſ.149.n.8.*

Quarto fortius dicendum eſt, quod imo iſta verba, *& pro o-mni alio iure*, potius comprehendant dotem maternam, quā pater-
nam. Quoniā, inſpecta perſona ipſius Comitis Io. Baptiſtæ, dos
materna eſt magis debita ipſi D. Iuliæ cum eam mater aſſigna-
uerit, & ipſe Comes, eam recipiendo penes ſe, eam filiam ſolue-
re promiſerit. Atque ita iure actionis D. Iulia illam à patre con-
ſequi poterat. dos † vero ex bonis patris ſolum officio iudicis 35
filiæ debetur, *vt ſcribunt omnes in l.qui liberos.ibi Coraſius.n.52.de ritu nup.& in l.1.ff.ſol.mat.* Cum ergo is Comes Io. Baptiſta eam ſum-
mam aureorum duorum millium reliquerit, dicendum eſt vo-
luiſſe relinquere ob obligationem magis vrgentem, & neceſſa-
riam, hoc eſt dotis maternæ, *quemadmodum in ſimili reſpondit Crau. d.conſ.149.n.12.* ex regula illa, quod actus † in dubio cenſetur fa- 36
ctus ob cauſam magis neceſſariam. *ex ſententia Bart in l. Triticum. de verb.obl.in l.vlt.C.de alim.pup.præſt.& tradit idem Crau.conſ.116 nu. 8.& idem firmauit Bal.conſ.35. Pater filio. col.2.lib.2.* dum reſpondit,
præſumi teſtatorem † voluiſſe prouidere in caſu magis neceſſa- 37
rio. *& Bald.ſecutus eſt idem Crau.conſ.135.n.34.conſ.202.n.10. conſ.272. n.4.& conſ.297.in fi.verſ.poſtremo conſidero.conſ.301.n.6.conſ.304.n.5. & conſ.308.in fin.quibus ſimilia congeſſit.*

Quinto ea ratione adducor, quia quando dubium eſt, an a-
ctus † factus ſit proprio nomine, vel alieno, tunc ſi duo concur-
runt; nempe quod tertius ſit ad id obligatus, & quòd mandauerit
ſuo nomine etiam fieri, cenſetur eo caſu id eſſe factum nomine
illius tertii. Atq; ita nomine alieno. *ita docuit Bart.in l.Titium.§.al-tero.num.2.verſ.3.caſu & in l.qui negotiationem. in prin.ff.de admin.tut.*
Sed duo hæc in caſu noſtro concurrunt, primū, quia dos matris
huic filiæ eſt debita, matre præſertim ita diſponente. alterū, quia
iam ipſa mater in illa tranſactione reliquit illam ſummam et-
iā pro cauſa dotis filiæ, mandauitq; illi ſolui. *& in ſpecie in hac cla-ra terminis reſpondit Alba.conſ.2.n.3.* qui ſubiungit, hoc tāto magis
procedere, quando is, qui ſoluit dotem, habebat etiā penes ſe
partem alterius, qui tenebatur pro ſua contingenti portione
conferre. vt contingit propriè in caſu noſtro, dum Comes Ioan-
nes Baptiſta penes ſe retinuit illam portionem Dominæ Tha-
deæ.

deæ & relato loco Alba alia recenſet, quæ apud eum videri poſ-
ſunt.

Sexto & vltimo adducor ex eo, quod iam clarum eſt, ipſum
Comitem Ioan. Baptiſtam patrem fuiſſe (:vt dixi:) debitorem
huius filiæ duabus de cauſis. pro paterna ſcilicet & materna do-
te. Cum erga illa verba *& omnino alio iure*, ſint dubia, hoc eſt, poſ-
ſint referri, & ad dotem maternam, & ad paternam, nec expreſ-
ſerit pater ipſe viuens, quod ſolum referri deberent ad dotem
paternam, atque ita quod tota illa ſumma in eam cauſam cedere
39 debeat; ſequitur † filiam vti creditricem poſſe imputare ſibi
hanc ſummam, in quam vult cauſam. *ex regula l. 1. verſic. quoties
vero non dicimus. ff. de ſolut.*

Quibus clare conſtat ceſſare, quod in motiuis acutiſſime ex-
citatum fuit: quod ſcilicet in dubio præſumitur: in totũ datum
pro dote paterna, cuius onus eſt filiam dotare. Nam hoc ceſſat
in caſu noſtro ex relatis rationibus. quia imo non dicitur ſolum
datum pro dote paterna, ſed & pro materna. & tanto fortius
hoc dicendum eſt, quia forte hoc caſu ſalua non eſt actio ipſi
D. Iuliæ, qua valeat deinde experiri contra hæredes D. Thadeæ
matris, ob regreſſum, quem ipſa haberet aduerſus bona & hæ-
redes dicti Comitis Ioan. Baptiſtæ, ex his, quæ in terminis re-
ſpoodit Abba. *dict. conſi. 81. n. 2. verſ. tertio & vltimo lib. 1.*

Quo vero ad quatuor millia aureorum datorum ab Illuſtri
Heleonora Comitiſſa Gambara, pariter ſum in ea opinione, illa
non eſſe computanda ad fauorem patris: ſed potius ipſius D.
Iuliæ. Quę quidem diſputatio ab eo pendet, an Gambara dona-
uerit contemplatione Comitis Iulii patrui, an potius contem-
40 platione ipſius D. Iuliæ. Nam vbi conſtabit cuius † contempla-
tione donata fuerint, illi ſoli acquiſita dicentur, *vt inquit Bal. in l.
cum oportet n. 4. C. de bonis. quæ lib. Bar. & cæteri in l. ſed et ſi plures. §. in
arrogato & ibi Iaſ. in §. ad ſubſtitutos. de vulg. & pup.* & per conſequēs,
vel imputabatur, vel non in legitimam dictæ D. Iuliæ, *iuxta l.
quoniam non. ll. 4. de inoff. teſtam. vbi Doctor.* & hac in re forte videba-
tur dicendum Gambaram donaſſe cootemplatione Comitis
Iulii Primo :vt in motiuis dicitur: quia Gambara dediſſe vide-
tur hanc ſummam ea ratione, vt ipſa D. Iulia renuntiaret bonis
41 paternis ad commodum dicti Comitis Iulii. Quę quidem † cau-
ſa finalis eſt, & obſeruanda. *l. 2. §. vlt. vbi Bar. ff. de dona. Ang. conſ. 124.
Crau. conſi. 243. n. 1. & conſi. 246. n. 3.* Cum ergo hæc quantitas data
42 ſit ad commodum † Comitis Iulii; eius contemplatione data
cenſetur. *vt ſenſit Bald. in l. cum oportet. n. 4. C. de bonis quæ liber.* quo
ſtãte ſequitur, quod perinde eſt, ac ſi hæc ſumma data ſit ab ipſo
Comite Iulio. *vt reſpondit Caſtrenſ. conſ. 118. eſt in meo codice conſi. 97.
ſi dicta Cornelia. lib. 2. Pariſ. conſ. 5. n. 46. lib. 1.* & Crau. *conſ. 91. n. 6.* re-
43 ſpondit, non eſſe inſpicienda verba † donationis, ſed cuius cō-
templatione donatum eſt. *& in ſpecie magis ita ſentiunt Soc. Senio.
conſi. 33. col. vlt. verſ. & hoc maxime lib. 3. & Ripa in l. in quartam. num.
205. ff. ad l. Falcid.* qui affirmant illius contemplatione donatum
cenſeri, ad cuius commodum factæ ſunt renuntiationes & pa-
ctiones, quod nihil amplius petet.

Secundo, quod Gambara donauerit dictam ſummam con-
templatione Comitis Iulii, & non D. Iulię, apparet ex coniectu-
rata eius mente: quia Comes Iulius erat ipſi Gambaræ proxi-
44 mior, quam eſſet D. Iulia. Contemplatione † igitur D. Iulii do-
naſſe præſumitur. *ita ſenſit Alciat. reſpon. 153. num. 3. & Natta conſil.
14. num. 4. lib. 1. poſt Caſtrenſ. d. conſi. 97. ſi dicta Cornelia. cum quo etiam
ſenſerunt Ang. conſil. 79. Io. Philip. col. 2. verſ. primo ex natura. Alex. con-
ſilio 179. num. 3. lib. 5. Barba. conſ. 69. col. 5. lib. 3. Io. Lupus in repe. rub. de
donat. inter virum & vxo. §. 45. num. 13. & late Rum. conſil. 196. num. 6.
lib. 2.*

Tertio confirmantur iam dicta, quia vbi relatæ rationes ceſ-
ſarent, adhuc tamen in dubio ſecundum regulam eſſet dicen-
dum, quod hoc ſit donatum contemplatione ipſius Comitis
45 Iulii: *vt dicunt Doctores*, quod ſi auus † dotem det nepti, regulari-
ter præſumitur dediſſe contemplatione filii ſui, non autem i-
pſius neptis. *ita Bart. conſi. 131. Primo agitur. num. 1. Ang. d. conſi. 79. col.
2. verſ. non obſtat. d. l. auus Rum. conſ. 113. col. 3. verſ. accedit. libr. 1. conſ. 138.
col. vlt. & conſi. 196. n. 8. lib. 2. & Ripa l. in quartam. num. 202. ver. fallit
primo. ad l. Falcidiam.*

Re tamen ipſa diligentiſſimo ſtudio perpenſa, in contrariam
ſentẽtiam deſcendo. nempe donata ab Illuſtri Comitiſſa Gam-
bara d. Illuſtri D. Iuliæ, eſſe eius ſola contemplatione donata: &
ob id tanquam ei aduentitia non eſſe in legitimam imputanda.
quod, vt dicam, multis moueor.

Primo conſidero, Gambaram nullo iure, vel ratione obliga-
tam fuiſſe dotem conſtituere D. Iuliæ ob perſonam D. Iulii: ſed
quod fecit Gambara voluntarie, & ſponte fecit. Quo ſtante, ſe-
quitur illa vera & communis * Doctorum ſententia in fortio- *
ribus terminis, hoc eſt, quod quando auus † dotem conſtituit 46
nepti, quæ ab eo non eſt neceſſario ob perſonam filii dotanda,
non dicitur illam dotem dediſſe contemplatione filii, ſed ipſius
neptis. *& ita in dubio eſſe iudicandum affirmarunt gloſ. Bart. & cæteri,
in l. quæſitum. de leg. 1. Alex. conſ. 199. n. 7. lib. 2. conſi. 8. nu. 7. lib. 3. conſi. 85.
n. 6. lib. 4. conſ. 138. n. 2. & conſ. 179 n. 5. lib. 5. quos ſecutus eſt Cra. conſil.
219. num. 1. in princi. & ibi verſ. non omitto. quo loci ſatisfacit illi doctrinæ
ſupra relatæ relatæ ex l. dedit dotem. ff. de colla. bon. & infra dicam. idem
ſenſit Picus l. in quartam. num. 245. ff. ad l. Falcid. & ibi clarius Berengar.
parte vlt. num. 66. in fi.* Huic ergo regulæ, & præſumtioni ſtandum
eſt ad fauorem D. Iuliæ, donec contrarium probetur, cum talis
ſit præſumtionis † virtus, vt probandi onus in aduerſarium reii- 47
ciat. *l. generaliter. §. ſi petitum. ff. de fideicommiſ. liber.*

Secundo adducor illa concludenti ratione. Nam D. Iulius e-
rat multum diues; quo fit, vt nullo modo dici poſſit, Gãbaram
eius contemplatione dediſſe hanc dotem D. Iuliæ. quia * vno *
ore ſcribunt Doctores, quod vbi auus † vel alter ſimilis nomi- 48
ne & cauſa filii tenetur nepti dotem conſtituere, non tenetur,
quando is filius eſt diues, & dotem conſtituere poteſt. *ita reſpon-
det Crau. d. conſi. 219. n. 3. poſt Soc. Sen. conſi. 33. col. 6. verſ. Auus enim tene-
tur lib. 3. Dec. conſ. 81. col. pen. & Ripam in l. quartam. num. 204. ad l. Falci.
qui iis addo Alex. conſi. 138. num. 3. lib. 3. & Alcia. trac. præſum. reg. 1. præ-
ſum. 17.* Si hoc in auo, in quo erga filium ſuum maior conſidera-
tur dilectionis & obligationis ratio, procedit, quanto fortius in
caſu noſtro, vbi non ſolum leuis, ſed nec minima quidem per-
pendi poteſt cauſa, qua ipſa Gambara hoc facere teneretur ex
perſona d. D. Iulii.

Tertio, quod Gambara contemplatione D. Iuliæ ſolum do-
nauerit, ex eo patet, quod eam † maxime diligebat, cum tamen 49
non diligeret ipſum Comitem Iulium: nam ipſam D. Iuliã per
multos annos domi aluit, & diuturna eius conſuetudine vſus
eſt: illam filiam ſępiſſime appellabat, & alia permulta dilectionis
ſigna oſtendit: quæ teſtibus probata dicuntur. quin, illius etiam
fuit memor, dum in extremis ageret, dum in ſuo teſtamento illi
aliquã legauit, etiam grauauit ſuos hæredes, vt dotis reſiduum
perſoluerent. Quæ dilectionis exempla, atque ſigna erga Co-
mitem Iulium non exſtiterunt. Quo fit, vt ipſius D. Iuliæ con-
templatione tantum donata cenſeantur. *ita Bart. in l. ſed et ſi plu-
res. §. in arrogato. num. 3. verſ. ſecus ſi ego. ff. de vulgat.* Quo loci ſubin-
fert, donata † ſponſæ à conſanguineis ipſius ſponſæ cenſeri eius 50
contemplatione donata, non autem cootemplatione ſponſi ob
maiorem dilectionem. *cum Bartolo ſentiunt ibi Alex. & Iaſ. idem re-
ſponderunt Barr. conſil. 37. in ſecundo dubio. & Rol. conſ. 10. n. 10. lib. 1. addo
Ioan. Lupum in repe. rubr. de don. inter vir. & vxo. §. 45. n. 13. ver. crederem
tamen cæteros ſciens prætereo.*

Quarto, mirum in modum ſuffragatur, quod cum multa ex-
ſtiterint merita D. Iuliæ erga Gambaram, ex quo illi multos an-
nos inſeruiuit, tunc præſertim cum male valeret & grauiſſimis
morbis laboraret, dicendũ † eſt ei donata eſſe ſua cõtemplatio- 51
ne, non autem Comitis Iulii, qui nihil penitus meruit, donata
cenſeri. *ita ipſemet Bal. d. l. cum oportet. n. 4. C. de bonis quæ liber. qui in
motiuis contra D. Iuliam adducitur. & idem quod Bald. in ſenſit non vno in
loco Alexan. vt in conſ. 8. n. 10. lib. 3.* dum conſiderat nulla † eſſe poſſe 52
merita infantis, vt eius contemplatione ſibi donatum cenſea-
tur. *idem Alexan. conſi. 89. n. 6. verſ. præterea poſito. lib. 4. & clarius conſ.
138. num. 2. lib. 5.* vbi reſpoodit, quod donatio facta ab auo nepoti
præſumitur facta contemplatione meritorum ipſius nepotis,
non autem eius patris. merita etiam hæc conſiderat Ferdinan-
dus Berengarius *in repe. dict. leg. in quartam, part. vlti. numer. 66. ad l.
Falci. Et in ſpecie & clare idem ſcripſit Ioan. Lupus in d. repe. rubr. de don.
inter vir. & vxor. §. 45. n. 13. verſ. crederem tamen.*

Quinto moueor vna hac repetitione, qua omnem ceſſare
dubitationem opinor, quando Doctores affirmãt, donatum † 53
alicui alterius contemplatione acquiri illi, cuius contempla-
tione eſt datum, modo is cui datum ſit in poteſtate illius, & ei
acquirere poſſit; ſecus ſi non poſſet; vt quãdo filio contempla-
tione patris donatur, patri acquiritur, cum filius ſub illius po-
teſtate eſt. Si vero eſt emancipatus non acquirit. Eſt ratio, quia
extraneus † nõ extraneo, ſed ſibi acquirit. *l. adhuc. §. quæſtiones. de 54
v. ſ. fruc. l. quidã cum ſ. ſl ũ. ff. de hæc. inſt.* quemadmodum & in ſtipu-
latione dicimus. *l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de verbo. oblig. & ita in ſpecie
de filio emancipato conſiderant Bald. in l. l. cũ oportet n. 4. C. de bonis quæ*

liberis, & ibi clarius Caſtr. n. 4. in fin. nec video, qui diſſentiant. Cum ergo D. Iulia non fuerit ſub poteſtate Comitis Iulii, nec apta, vt illi aliquid poſſet acquirere, ſequitur, quod etiam ſi ei contemplatione Comitis Iulii fuiſſet à Gambara donatum, ipſi Comiti non fuiſſet hoc quæſitum, & per conſequens ad illius commodum non eſſe D. Iuliæ in dotem imputandum.

Non obſtant nunc in oppoſitum deducta, quoniam reſpondeo & ad primum dico, Gambarã non donaſſe ea ratione, vt D. Iulia renuntiaret bonis paternis ad commodum Comitis Iulii, ſed donauit ob dilectionem & merita ipſius Dom. Iuliæ. & hæc fuit cauſa finalis. Nec obſtat, q per ſuũ mandatũ videatur Gãbara confirmaſſe conuẽtiones & pacta inita inter ipſum Comitem Iulium, & Magnificum Equitẽ Herculem Turcũ dictæ D. Iuliæ virum. in quibus quidẽ conuentionib' hæc vna exſtat, q dicta Do. Iulia renuntiet bonis paternis & maternis ad cõmodum d. Comitis Iulii. Quia reſpondeo in illis conuentionibus plura exſtitiſſe capita; inter quæ exſtabat & illud, quod Gãbara numeraſſet quatuor millia coronatorum pro dote dictæ Dom. Iuliæ & reſpectu huius capituli mandatum fecit ipſa Gãbara, vt meritis Dom. Iulię & ſuis promiſſionibus de ea dotanda ſatisfaceret. nõ autem fecit reſpectu illius capituli, vt ipſa Dom. Iulia acceptis his quatuor millibus coronatis renuntiaret bonis paternis ad commodũ d. Comitis: quia hoc nõ ſpectabat ad ipſam Gambaram, ſed ad ſolum ipſum Comitem Iulium ob ſummam duorum millium coronatorum à ſe, iuxta teſtamentariam diſpoſitionem Comitis Io. Baptiſtæ numerandam. Reſpondeo ſecundo, illam doctrinam Ripæ. *d. l. in quartam. n. 205. & Soc. Sen. d. conſil. 33.* non carere probabili dubitatione. cum Paulus Bicus *in d. l. in quartam n. 251. ad l. Fal.* cum late improbet.

Non obſtat ſecundum fundamentum, quia hoc caſu maior proximitas non eſt in conſideratione ex ſupra relatis. & Caſtrẽſis loquitur, quando nulla alia aderat præſumptio, quam iſta maioris proximitatis. Sed in caſu noſtro aliæ exſtant & efficaciores, vt iam diximus. Rurſus, ſi affectio eſt conſideranda: *vt etiam conſiderat Picus in l. quartam. n. 175. ff. ad l. Falc.* maior affectio conſiderari potuit Gambaræ erga Dom. Iuliam quam erga Comitem Iulium ex ſupra relatis. Accedit quod Caſtrenſis ſuam illam cõſultationem non tantum firmat hac ratione, quæ leuis eſt, quãtum aliis plurimis, vt apud eum. Id quod faciunt Alcia. & Natta.

Non obſtat tertium. quia reſpondeo. illud procedere, quan-
55 do † auus ex perſona filii erat obligatus dotare neptem: *ita textum. l. dedit dotem. ff. de colla. bono. intelligunt & declarant Alex. conſ. 8. n. 7. in fin. lib. 3. & conſi. 138. n. 2. in fin. lib. 5. & Crau. conſil. 219 num. 1. 2. vbi ita conciliat Doctores qui diſſentire in hoc videntur. idem ſenſit Neuiz. conſi. 76. n. 13.* cum ergo in caſu noſtro clare conſtet Gambaram non fuiſſe obligatam ex perſona Comitis Iulii aliquid dare dictæ D. Iuliæ, ceſſat hæc difficultas.

Quoad quintam dubitationem, an dos duplicata ſoluenda ſit Dom. Iuliæ, nunc pauca vel verius nihil mihi dicendum eſt. Quandoquidem apud me integra acta non exſtant, nec in facto mibi præſupponitur aliquid, ex quo poſſim intelligere, an Comes Iulius fuerit interpellatus ab ipſa Do. Iulia, vt eam nuberet, dotemque perſolueret.

Quo vero ad ſextam & vltimam dubitationem, an fructus dotis perſoluendi ſint Dom. Iuliæ: qua in re non deberi dubitãt Excellentiſſimi Dom. Iudices.

Primo, quia pater legauit duo millia coronatorum Do. Iu-
56 liæ pro ſua dote: quæ dos ſi augenda eſt, etiam † in pecunia numerata augmentataq; ita ſupplenda eſt, *vt viſus eſt ſentire Bald. conſilio 22. cuius tit: quæſtionis talis eſt lib. 4. & clarius Guido Papa q. 487.* qui id in curia illa obſeruari affirmauit. Cum igitur tota hæc ſumma in pecunia conſiſtat; ſequitur, fructus & vſuras non deberi: tum quia Comes Iulius non fuit in mora per interpellationem conſtitutus, tum etiam quia nihil ex illis pecuniis ſuperlucratũ fuiſſe probatur. *ita Doct. in l. ſi inſulam. §. vſuras. ff. ſol. matr.*
57 Secundo, fructus † ibi loco alimentorum debentur. *Crau. con-*
58 *ſil. 189. col. 1. Gram. conſi. 146. col. pen in tit.* Cum ergo iam Do. Iu-
59 lia alita fuerit, et nihil amplius debetur, *vt ſenſit Cra. conſil. 189.* ibi dum inquit, nihil deberi ratione alimentorum, ſed ſi quid
60 debetur, ratione † intereſſe debetur, quod probandũ eſt. *Id quod in terminis firmare videtur Alex. conſ. 48. col. 1. verſi. & verum iſta, lib. 3.* vbi concludere videtur quod filia, cui debetur dos † ex ſtatuti diſpoſitione, nec non & alimenta, ſi aliunde alimenta eſt conſecuta, nihil petere poſſe ab iis, qui eam dotare & alere tenebãtur, *& in ſpem*, quod nec poſteaquã matrimonio collocata fuit, quicquam ei debetur, cum à viro alenda ſit. *idem Alexa. conſi. 27. num. 2. lib. 4.* Cum ergo Do. Iulia conſecuta fuerit alimenta partim apud proprium patrem, & partim apud Illuſtrem Comitiſſam Gambaram, dicendum videtur nihil cauſa horum alimentorum petere poſſe.

Verum his minime refragantibus, ſentio fructus ſeu eorum loco alimenta deberi D. Iuliæ.

Primo illa ratione moueor, quod hęc alimenta iure actionis, legiſq; diſpoſitione debentur, cum filia ſit dotanda ex diſpoſitione relatorum ſtatutorum Ferrariæ, & per conſequens alenda, vt ſtatim dicam: peti ergo hæc ſemper poſſunt; *quemadmodum late in ſpecie reſpondit Alexan. conſi. 7. num. 8. 9. 10. lib. 2.* dum in caſu fortiori cenſuit, viduæ † cui dos reſtituenda eſt, eſſe etiam ali- 61
menta præterita ſoluenda, etſi aliunde illa conſecuta fuit. *idem ſenſit Bal. in l. de alimentis. C. de tranſact. quem ſecutus eſt Soc. Sen. conſi. 57. n. 38. lib. 4. & in ſimili ſenſit Natta conſi. 387. n. 5. lib. 2.*

Secundo ſatis intentio D. Iuliæ fundata dicitur ex eo ſolo, quo hæc alimenta, ſeu dotis fructus præſtanda ſunt, *vt in terminis reſpondit Alex. conſi. 69. col. 1. verſi. ſuper ſecundo dubio. lib. 1.* quo loci
ait, quod quemadmodum dos † debetur filiæ ex diſpoſitione 62
ſtatuti, fructus etiam deberi. & inquit deberi à die mortis teſtatoris. *idem reſpondit Rum. conſ. 26. num. 22. lib. 3. vbi Soc. Sen. ſe ſubſcripſit. & ibi colu. vlt.* multis rationibus hanc ſententiam tuetur. *eandem late probauit Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo. reuertatur. num. 270. C. de reuoc. donat. quæ auctoritates in motiuis relata fuerunt.* erit ergo ſtandum huic concluſioni & regulæ, donec contrarium probetur.

Tertio fundatur intentio D. Iuliæ, quia * receptiſſima eſt *
Doctorum ſententia, filiam † cui dos ex diſpoſitione ſtatuti eſt 63
conſtituenda, interim alendam eſſe. *ita Bal. in l. alimenta. C. de negot. geſt. Caſtrenſ. conſ. 16. Viſo puncto & dubio. col. 2. lib. 2. Soc. Senio. conſil. 57. n. 36. lib. 4. & Curt. Sen. coonſil. 27. Magnificus vir. col. vlt. Cagno. l. iura ſanguinis. n. 10. de regul. iur. Crauet. d. conſi. 189. n. 1. 4.* Nec his taſibus poteſt grauatus dotare, ſe ipſum excuſare, quod aliunde filia alimenta conſecuta ſit, vt ſtatim dicam.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, in quorum diſſolutione omnis verſatur labor. Ad primum itaque reſpondeo, & primo Do. Iuliam non petere hos fructus ſeu intereſſe, ſed alimenta, quæ ſibi erant à Comite Iulio præſtanda: quæ ſane alimenta iure debentur, vt iam dixi. Secundo dico, quod imo Co-
mes Iulius † fuit in mora conſtitutus, ex quo Do. Iulia erat in 64
minori ætate: cuius fauore mora re ipſa contrahitur. *ita clare in terminis reſponderunt Alex. conſ. 7. nu. 8. verſ. & eo tempore. lib. 2. clarius Soc. Sen. conſ. 57. n. 43. lib. 4.* qui teſtatur ita à grauiſſimis Iureconſultis fuiſſe reſponſum. *Idem inter conſ. Rum. conſ. 26. n. 33. lib. 3. Confirmatur doctrina Iaſ. conſ. 92. col. 6. verſ. 2. principaliter, lib. 1. quem ſecutus eſt Crauet. conſ. 189. n. 6. verſic. præterea.* quod cum his in caſibus, in quibus dos ex diſpoſitione ſtatuti debetur, nihil poſſit filiæ imputari, cur ſortem non petierit, quo debitor in mora conſtitueretur, alimenta vel intereſſe præſtandum eſt. Et eo loco ſcri-
bit Crauetta, hæc alimenta † non deberi tanq̃ intereſſe, & vt ac- 65
ceſſorium ad debitam quantitatem, ſed verius legis diſpoſitione. Et ibidem Crau. n. 5. declarat, hæc alimẽta eſſe omnino præſtanda, non probato, q filia paſſa ſit aliquod intereſſe. Eandem differentiam in ſpecie facit Soc. Sen. *conſ. 57. n. 36. lib. 4.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpõdeo, vt iam vno verbo attigi, Comitẽ Iulium non potuiſſe, nec illius hæredes nunc poſſe ſe excuſare à præſtatione horũ alimentorũ, eo ſub prætextu,
q D. Iulia alimenta ſit conſecuta. Nã ſi † legitima hæc eſſet ex- 66
cuſatio, facile eſſet filias decipere, compellendo illas alteri inſeruire, atque ita inde alimenta conſequi quod iniquum, & abſurdum valde eſt. Quocirca eſt dicendum, illum alimenta habere, qui ex proprio habet. *Ita egregie reſpondit Bal. conſ. 30. lib. 2. quem ſecutus eſt Cra. conſ. 199. n. 5. verſ. 4. adducer.* Quod confirmatur doctrina Angeli *in l. vnica. §. cum autem. C. de rei vxo. actio. quam probauit Soc. Sen. conſ. 64. in fi. li. 4.* inquit Angelus, quod ſi vidua non fuit alimentata ab hæredibus viri ſui defuncti; poteſt petere alimenta ab aliis, etiam ſi à patre, vel fratribus alimenta recepit; quia (: inquit Angelus:) ille dicitur habere aliunde vt ſe alat, qui habet ex propriis bonis. Atque ita iuris eſſe cenſeo.

Iacobus Menochius I. C.

SVMMARIA.

1 *Opera hominum bona ad conſequendum æternam vitam conferre, vt econtra, mala damnationem promereri & num. 22.*

2 Cre-

2 *Credulitatem à ſcientia differre.*
3 *Scientia eſt per ſenſum.*
4 *Credulitas, & fides eſt per argumenta.*
5 *Nemo viuens ſcit, an Deo gratus ſit.*
6 *Scire nemo poteſt certo, an ſit in Dei gratia.*
7 *Scire homo debet, quod per fidem credere eſt neceſſe.*
8 *Operum articulus ab omnibus cognitus eſt.*
9 *Deus operum remunerator.*
10 *Credere & ſcire debet idiota articulos contentos in ſymbolo.*
11 *Symbolum Apoſtolorum continere etiam articulum de bonis & malis hominum operibus.*
12 *Idiotam teneri explicite ſcire articulum de bonis, & malis operibus.*
13 *Homines ſimplices, & ignaros non eſſe de ſubtilitatibus ſacræ ſcripturæ interrogandos.*
14 *Dei arcana homo viuens ignorat.*
15 *Hæretica non eſt aſſertio & propoſitio illa, quæ multos habet ſenſus.*
16 *Probationes in cauſis capitalibus, claras & concludentes eſſe oportere.*
17 *Aſſertio ambigua ſumi in eo ſenſu debet, quo delictum euitatur.*
18 *Interpretari actus debet in meliorem partem.*
19 *Pelagij error de meritis operum hominis.*
20 *Hæreſis Pelagij conuincitur.*
21 *Pelagij error a multis Concilijs damnatus.*
22 *Opera hominis bona eſſe meritoria.*
23 *Hominem eſſe cum Deo cooperarium.*
24 *Hominis meritum eſſe nullum ante gratiam.*
25 *Auguſtini locus egregius contra Pelagium.*
26 *Interpretatio magis conueniens ſenſus probari debet.*
27 *Meretur is, qui aliquid agit.*
28 *Interpretatio magis benigna recipienda eſt.*
29 *Interpretatio illa ſumi debet, quæ à ſapientibus non habebit reprehenſionem.*
30 *Interpretatio ſumi debet, quæ iuri communi conuenit.*
31 *Reſponſio ſecundum interrogationem debet intelligi.*
32 *Reſponſio ſæpe obſeruatur, non habita ratione interrogationis.*
33 *Hæreſis crimen non concludunt verba ambigua, & multiplicis ſenſus.*
34 *Dolum non præſumi.*
35 *Deus fidelis eſt in ſuis promiſſionibus.*
36 *Pelagij error à D. Auguſtino detectus.*
37 *Seruire ſpe premij, animi eſt mercenarij, & illiberalis.*
38 *Euganij Hæretici error.*
39 *Opera noſtra conferre ad ſalutem & iuſtificationem contra Lutherum, qui falſo credidit ſolum eſſe fructus fidei.*
40 *Homo ex ſe ſufficiens non eſt acquirere vitam æternam.*
41 *Opera hominis æquare non poſſunt præmium vitæ æternæ.*
42 *Saluator noſter, vt perfectus operatus eſt opera bona.*
43 *Saluatorem noſtrum ex ſuis operibus meruiſſe.*
44 *Homo ſatisfacere an poſſit ſuis erratis per pœnitentiam.*
45 *Hominem, vt purum hominem ſine Dei auxilio non poſſe pro ſuis peccatis ſatisfacere.*
46 *Homo ſine Dei gratia ad eum non redit.*
47 *Satisfactio à puro homine non eſt pro peccatis æquiualens.*
48 *Incluſio vnius, non eſt alterius excluſio, vt peccatum euitetur.*
49 *Argumentum ab incluſione vnius ad excluſionem alterius, non procedere, vt abſurdum euitetur.*
50 *Incluſio vnius, non eſt alterius excluſio, ſi mens agentis repugnat.*
51 *Lutheri & Bulingerij error de hominum operibus.*
52 *Proteſtatio tuetur, ne quis hæreticus dici poſſit.*
53 *Idiotam implicite: Doctum explicite ſcire debere Dei mandata.*
54 *Credere quod credit Eccleſia Romana, eſt implicite credere.*
55 *Proteſtans non excuſatur ab hæreſibus ſi eas deinde tuetur, & defendit.*
56 *Proteſtans hæreticus an carcere ſit mancipandus.*
57 *Prædeſtinatos non eſſe omnes ad vitam æternam, hæreticum eſſe, quod intellige, vt nu. 71. 89. 93. cum ſeq.*
58 *Lutheri error, quo aſſerebat, hominem certo ſcire poſſe nos eſſe in gratia Dei.*
59 *Dubium eſt, quod eſſe poteſt, & non eſſe.*
60 *Aſſerentem ſe ignorare, an ſit in Dei gratia, non errare.*
61 *Iuſtificati qui dicantur.*
62 *Certitudo quid ſit.*
63 *Certitudo quotuplex.*
64 *Certitudo per reuelationem quæ.*
65 *Concilium Tridentinum Seſſione 6. c. 12. in fi. declaratur.*
66 *Certitudo per ſe.*
67 *Certitudo quæ euidens.*
68 *Certitudo fidei quæ.*
69 *Dei arcana nemo viuens ſcit.*
70 *Concilium Tridentinum ſeſſione 6. c. 9. declaratur.*
71 *Certum qui ſe aſſerit de ſalute ſua, certitudine fidei, cum Luthero errat.*
72 *Certitudo fidei non eſt ad indiuiduum, & ſingulare.*
73 *Certitudo moralis quæ.*
74 *Certitudinem moralem multos habere gradus.*
75 *Euidentia moralis.*
76 *Hominem eſſe in eodem inſtanti duobus in locis, non niſi miraculoſe fieri poteſt.*
77 *Probatio neceſſaria artificioſa, quæ apud Rhetores.*
78 *Coniectura & præſumptio violenta quæ.*
79 *Teſtes affirmantes, ſe vidiſſe & cognouiſſe homicidam noctis tempore, cum Luna non luceret, & lumina deficerent, de falſo conuinci poſſunt.*
80 *Hominum actiones nil certi poſſe ſibi præfinire.*
81 *Infans baptizatus moriens certus eſt de ſalute.*
82 *Infantem non peccare ex vrgenti humana præſumptione.*
83 *Cap. ſi quis poſitus, de pœnit. diſt. 7. declaratur.*
84 *Certitudo proueniens à coniecturis, & indicijs magna, quæ.*
85 *Homicida is præſumitur violenta præſumptione, qui domum, in qua quis interfectus reperitur, cum gladio ſanguinolento exiuit.*
86 *Certitudo minor, quæ ſit proueniens à coniecturis.*
87 *Debitum ſoluiſſe præſumitur, qui chirographum oſtendit cancellatum.*
88 *Peccatorum chirographum cancellatur medio pœnitentiæ.*
89 *Certitudine minori homo de ſalute certus eſt, ſi bene agit.*
90 *Certitudo leuis quæ.*
91 *Furtum præſumi ab eo commiſſum, qui domi erat.*
92 *Liber & ingenuus præſumitur, qui patrem habuit ingenuum.*
93 *Certitudine quadruplici coniecturali de ſalute æterna certi eſſe poſſumus.*
94 *Certitudinem ſalutis Saluator nobis tribuit.*
95 *Certitudines coniecturales eſſe certitudines imperfectas.*
96 *Certitudo ex ſpe eſt illa coniecturalis.*
97 *Incorrigibilem eſſe, qui ad priſtinos errores reuertitur.*
98 *Abbatis lapſus in c. cum non ab homine. nu. 30. de iudicijs.*
99 *Incorrigibilem dici in errore perſeuerantem.*
100 *Incorrigibilis eſt, qui non obtemperat iudici in eo, quod eſt vltimum ſuæ iuriſdictionis.*
101 *Pœnitentiam errantis indicere, eſt vltimum iuriſdictionis.*
102 *Incorrigibilis eſt impœnitens, & relapſus.*
103 *Cap. ad abolendam. in princip. cum §. laicus. de hære. declaratur.*
104 *Hæreticus duo facere debet, vt iudicis ſecularis manus euitet.*
105 *Delictum non præſumitur.*
106 *Pœna non eſt intelligenda cum ceſſat dolus.*
107 *Incorrigibilem eſſe, qui iniunctam pœnitentiam non obſeruauit.*
108 *Bibliam vulgarem contra præceptum iudicis legere, eſt peccatum ſecundi ordinis.*
109 *Pœnitentia primi ordinis quæ.*
110 *Pœnitentia ſecundi ordinis quæ.*
111 *Bibliam vulgarem legere, non inducit hæreſin ſui natura.*
112 *Bibliæ vulgaris lectio idiotis & ignaris eſt interdicenda.*
113 *Pœnæ anathematis adſtringere an ſe quis poſſit.*
114 *Carceri an quis ſuo iuramento ſe obligare poſſit.*
115 *Pœnitentiam non obſeruare, eſt inobedientia.*
116 *Homo non eſt dominus membrorum ſuorum.*
117 *Lex & iudex habet poteſtatem vitæ, & necis in homines.*
118 *Animæ ſuæ nemo dominus eſt.*
119 *Delictum quod non eſt, nemo facere poteſt ex ſua confeſſione eſſe delictum.*
120 *Pœna corporali pro altero obligare ſe poteſt nemo.*
121 *Iudices male agere, cum compellunt accuſatos renuntiare ſuis probationibus.*
122 *Pœna anathematis obligare ſe nemo poteſt ad aliquid agendum.*
123 *Cap. Ego Berengarius, de conſecr. diſt. 2. declaratur.*
124 *Carceri ſe obligare quis poteſt ex ſuo iuramento.*

Digitized by Google

125 *Iuramentum ex cauſa iniuſta non obligat.*
126 *Inobedientia quando ad pœnam mortis obliget.*
127 *Incorrigibilis non eſt, qui vocatus ad iudicium ſponte acceſſit.*
128 *Butrij verba in c. cum non ab homine. nu. 22. & Abb. ibi. num. 30. de iudicijs, declarantur.*
129 *Incorrigibilis eſt qui perſeuerat in delicto, & ter monitus non deſiſtit.*
130 *Incorrigibilis dicitur qui bis monitus à peccato non ceſſat.*
131 *Baldi traditio in c. cum non ab homine, de iudicijs, exploſa.*
132 *Calderini, & ſequacium traditiones explicatæ.*
133 *Cap. ad abolendam. §. Laicus. de hæret. declaratur.*
134 *Cap. excommunicamus. 2. §. vlt. de hæret. declaratur.*
135 *Hæreticis pœna damnatur hæreticorum ſectator.*
136 *Ioannis Wicleff hæreſis de ſacroſancta Euchariſtia.*
137 *Prædeſtinatos nos eſſe omnino, hæreſin fuiſſe etiam Ioannis Wicleff.*
138 *Teſtes ſingulares hæreſin probare.*
139 *Teſtes ſingulares ſemiplene probare.*
140 *Malus ſemel, ſemper malus præſumitur.*
141 *Teſtibus ſingularibus iudex poteſt fidem adhibere.*
142 *Teſtimonio vnius tantum damnari poteſt nemo.*
143 *Præſumptiones violentæ eſſe debent in cauſa capitali.*
144 *Præſumptionibus, & coniecturis vbi quis eſt damnandus, pœna corporali damnari non poteſt.*
145 *Simoniacum pœna ordinaria non damnari ex coniecturis & præſumptionibus.*
146 *Hæreticus & præſumptus pœna ordinaria non punitur.*
147 *Relapſus in hæreſin quis dicatur.*
148 *Relapſus eſt qui ſecundo de hæreſi eſt ſuſpectus.*
149 *Hæreticis fauens de hæreſi ſuſpectus eſt.*
150 *Hæreticus relapſus vt quis dicatur, debet conſtare de priori, vel poſteriori lapſu.*
151 *Cap. accuſatus. §. ille quoque, de hæret. declaratur.*
152 *Præſumptio iuris, & de iure quid ſit.*
153 *Cap. accuſatus, in princ. de hæret. declaratur.*
154 *Fictio quid ſit.*
155 *Præſumptiones & coniecturæ probatæ eſſe debent legitime, vt ex illis damnari accuſatus poſſit.*
156 *Hæreticus ſecundo ſuſpectus quando relapſus dicatur.*
157 *Cap. accuſatus, in princ. de hæret. explanatur.*
158 *Dictio, ipſe, demonſtratiua eſt perſonæ.*
159 *Fictiones duæ ex eodem fonte eſſe non poſſunt.*
160 *Teſtes cum variant in verborum formalitate, de qua deponere debent, non probant.*
161 *Teſtis iudicans non probat.*
162 *Iacobi Simancæ traditio dubia.*
163 *Teſtes in cauſa hæreſis eſſe debere omni exceptione maiores: & quando.*
164 *Teſtes eſſe omni exceptione maiores aſſerens, probare debet.*
165 *Caſtrenſis doctrina declaratur.*
166 *Teſtes tres quando in cauſa hæreſis requirantur.*
167 *Teſtes duo in cauſa hæreſis ſufficiunt ad inducendum pœnitentiam.*
168 *Hæreticus qui ſponte ſecundum errorem confeſſus eſt vt relapſus damnari non debet.*
169 *Arnaldi Albertini doctrina declaratur.*
170 *Relapſo ſponte confitenti pœnam abſolute non eſſe remittendam.*
171 *Hæreticus, vt damnari poſſit, pertinax eſſe debet.*
172 *Pertinacia quid ſit.*
173 *Pertinax exterius quis.*
174 *Pertinax in hæreſi non dicitur, qui aſſerit, quod eccleſia Catholica credit.*
175 *Idiotæ ſufficit quod implicite credat, ne dicatur hæreticus.*
176 *Ignorantia non præſumitur.*
177 *Hæreticus relapſus dicitur pertinax interius.*
178 *Capit. ad abolendam. §. qui vere. verſic. illos, de hæreticis. declaratur.*
179 *Verbum, deprehendo, quid ſignificet.*
180 *Senibus delinquentibus leniendа eſt pœna.*
181 *Senex quis.*
182 *Senex dicitur arbitrio iudicis.*
183 *Senibus qua ratione parcendum.*
184 *Senes intellectu carere.*
185 *Senex bono ſenſu caret, & puero ſimilis eſt.*
186 *Puer ignorat quod agit.*
187 *Senex quæſtionibus ſubijci non debet.*
188 *Senem Epiſcopum pœnis non afficit Pontifex.*
189 *Senes à pœna hæreſis defendi.*
190 *Furioſo, & inſano erranti parcendum.*
191 *Furioſus idem eſt quod amens, & demens.*
192 *Stultus quis.*
193 *Inſanus quis.*
194 *Stultitia quid.*
195 *Furioſum à ſtulto in aliquibus differre.*
196 *Demens, & mente captus in iure non differunt.*
197 *Inſania quæ.*
198 *Phreneſis quæ.*
199 *Inſanum à furioſo non differre re ipſa.*
200 *Stulto delinquenti parcendum.*
201 *Demens & ſtultus ignorant quod agunt.*
202 *Ignorans non punitur.*
203 *Furioſus dormienti ſimilis.*
204 *Furioſus ſimilis abſenti.*
205 *Abſentem non delinquere.*
206 *Furioſum ſatis ſuo furore puniri.*
207 *Furioſus caſu agit, quod agit.*
208 *Furioſum à pœna homicidij excuſari.*
209 *Furioſum à pœna parricidij excuſari.*
210 *Furioſum hæreſis pœna non puniri.*
211 *Furorem & ſtultitiam difficilis eſſe probationis.*
212 *Mentis ſanitatem eſſe quid inuiſibile.*
213 *Mentis defectus ex dictis & factis colligi.*
214 *Inſaniam teſtibus ſingularibus probari.*
215 *Factum quando à furore agitato præſumatur.*
216 *Sapientes multi ſtulta egerunt.*
217 *Salomon ſtulte aliqua egit.*
218 *Patauini Doctoris teſtamentum ſtultitiæ plenum.*
219 *Inſanum aliquem eſſe aſſerens, probare debet.*
220 *Inſanus ſemel, ſalis ſemper eſſe præſumitur.*
221 *Inſanis imaginatio.*
222 *Theophili medici inſania & imaginatio.*
223 *Infirmi cuiuſdam imaginatio.*
224 *Thraſili inſania.*
225 *Inſanos falli imaginationibus.*
226 *Inſaniæ ſpecies plures.*
226 *Phreneſim quæ accidentia præcedant.*
228 *Furioſus & inſanus præſumitur, qui viam lutoſam ambulat cum ſicca & bona exſtat.*
229 *Stultus præſumitur, qui riſu digna agit.*
230 *Stultitiæ ſignum eſt ſermo inordinatus.*
231 *Stultitiam hominis, à teſtibus vicinis probari.*
232 *Melancholia phreneſim cauſat.*
233 *Phreneſis morbus perpetuus eſt.*
234 *Inſanos & ſtultos aliquando verba ſanæ mentis loqui.*
235 *Confeſſio de delicto facta ab inſano, ei non nocet.*
236 *Clementiam maxime apud Deum & homines commendari.*
237 *Manaſſis regis erratum; & Dei clementia erga eum poſt errati petitam veniam.*

LECTOR STVDIOSE.

Cvm . Bernardinus Patauinus berretarius iam pene ſeptuagenarius, & non ſatis ſanæ mentis, aliquot abhinc annis aliquas abiuraſſet hæreſes apud Sanctiſſimum officium Inquiſitionis hic Patauii; iterum accuſatus fuit quod de operibus noſtris, de prædeſtinatione, & de Sacroſancta Euchariſtia male ſenſerit. Interrogatus fuit à ſancto officio Inquiſitionis; & cum multa reſponderit, quæ magnum inijciebant æquiſſimis & ſapientiſſimis illis patribus, ſanctaq; Inquiſitionis iudicibus ſcrupulum, rogauit me ſummæ integritatis atq; ſanctitatis vir Reuerendiſſ. D. Nicolaus Ormanetus Epiſcopus Patauinus meritiſſimus, vt Bernardini defenſionem pro iuſtitia & æquitate ſuſciperem. Magni ponderis negotium ſuſcepi & defenſionem conſcripſi, illiſq; ſapientiſſimis patribus dedicaui. Nunc eam euulgari volui, vt bonis & ſtudioſis, à quibus vt id facerem, non ſemel rogatus fui, rem gratam facerem.

CON-

Digitized by Google

CONSILIVM LXXXII.

Initium à Domino.

IVSSISTIS (æquiſſimi atq; ſapientiſſimi iudices)
vt Bernardino viro plane miſerando, me, & pa-
tronum, & defenſorem præſtarem. Munus, quod
graue, & ſupra vires meas agnoſcebam, libenter
recuſaſſem, niſi me vobis rem gratam facturum,
non ignoraſſem. Qua ergo potui cura, diligentia, & non me-
diocri ſtudio rem abſolui; vtinam veſtris auribus, veſtro iudi-
cio, quod ego tanti facio, quam quod maxime, dignam. ſi vo-
bis, vt par eſſet, non ſatisfecero, æqui ac boni, rogo, omnia (vt
ſpero) conſulite. Ego certe pro mea virili, vt inopem hunc pro
bono & æquo tuear, ac defendam, pugno atq; contendo. Quod
eredam virum minime impium, & à ſacroſanctæ Eccleſiæ Ro-
manæ inſtitutis, quorum ego cauſa, vel meũ ipſum ſanguinem
profundere paratus ſum, non diſſentientem, Chriſtiano ac fra-
tri in eo, cuius gratia ſalui facti ſumus omnes, non alia ratione
opem fero & adiumento ſum, quam quod Chriſtianæ me ciui-
tatis eſſe ciuem memini: quem ex Chriſti Opt. Max. inſtituto
non modo neceſſarios ſuos, ſed alienos etiam, & hoſtes omni
beneuolentia complecti oporteat: non ita quidem, vt eorum
vitijs indulgeamus (id enim ab amici hominis officio eſt longe
remotiſſimum) ſed, vt eos ab omni errore diligenter, amiceq́ue
abductos, ad bene, beateq́ue viuendi rationem traducamus, o-
pemq; quando id iure licet, feramus. Hominis itaque huius in-
nocentia fretus, veſtra confiſus beneuolentia: quod à me præ-
ſtari voluiſtis officium, ita exſequar, vt principio cognoſcatis
me totam hanc defenſionem ad tria deduxiſſe præcipua capita:
quod tria in controuerſiam vocari intelligam. Illud primum
eſt, quod Bernardinus male de Chriſtianorum operibus ſenſe-
rit. Nam aſſeritur negaſſe, quod Orthodoxa Eccleſia, & quod
viri Chriſtiani omnes concedunt, & libenter fatentur, fidelium
opera ad ſalutem æternam prodeſſe, mala vero obeſſe. Secun-
dum eſt, quod hic affirmaſſe dicitur, nos omnes præſcios atque
prędeſtinatos ab æterno eſſe à rerum omnium parente optimo.
Tertium, quod venit in controuerſiam eſt, quod hic incorrigi-
bilis atque impœnitens ſit; cum iniunctam pœnitentiam à ſan-
cto Inquiſitionis officio, dum abiuratis malis opinionibus, ali-
quot ab hinc annis liberatus fuit, non obſeruauerit. His pro
mediocritate pertractis, ſubnectã ad huius defenſionẽ, quæ hæc
omnia cõplectuntur, quæq; hominis conditionem reſpiciunt.

Quo ad primam dubitationem: quæ cæteris difficilior eſt; di-
cendum videbatur, Bernardinum de operibus male ſenſiſſe ad-
uerſus diffinita ab Orthodoxa Eccleſia. Ita enim de operibus,
quid ſentiret interrogatus, reſpondit: *Io ſo che poßiamo meritare il
Paradiſo per gratia & dono di Dio: e non ſolamente d' opere.* Quibus ſa-
ne verbis totum tribuere videtur diuinæ gratiæ, operibus au-
tem nihil. Quod aſſerere hæreticum eſt. Eſt enim veriſſima ſen-
1 tentia, † opera noſtra ad vitam æternam conſequendam mul-
tum conferre, vt econtra, opera iniqua & praua damnationis æ-
ternæ pœnam promereri. Ita enim Geneſ. cap. 4. ſcriptum eſt:
*Nonne, ſi bene egeris, recipies: ſi autem male, ſtatim in foribus peccatum
aderit.* Pſalm. 14. dum petijt Propheta, quis eſſet Dei tabernacu-
lum ingreſſurus, reſpondit Deus: *Qui ingreditur ſine macula, & o-
peratur iuſtitiam.* Et Sapien. cap. 10. *Et reddidit iuſtis mercedem labo-
rum ſuorum: & deduxit illos in via mirabili.* Ita etiam lege Euangeli-
ca eſt diffinitum. Siquidem legitur Matthæi cap. 12. *Ex verbis tuis
iuſtificaberis, ex verbis tuis condemnaberis.* Paulus Apoſtolus ad Ro-
man. cap. 2. *Qui reddet vnicuique ſecundum opera eius: ijs quidem, qui
ſecundum patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem
quærunt vitam æternam; ijs autem, qui ſunt ex contentione, & qui non ac-
quieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, iram & indignationem.*
Idem ad Cor. 1. cap. 15. *Abundate in omni opere bono, ſcientes, quod la-
bor veſter non eſt inanis in domino: non enim iniuſtus eſt Deus, vt obliui-
ſcatur operis veſtri & dilectionis, quam oſtendiſtis nomine ipſius.* Et Ioan.
in Apoc. cap. 14. *Opera eorum ſequuntur eos.* Sed quid moror, quod
etiam ſi non extarent tot & tanta aperta vtriuſq; legis teſtimo-
nia, nonne ſacroſancta Eccleſia Romana non ſemel diffiniuit,
opera fidelium bona prodeſſe ad ſalutem, mala vero obeſſe. Ita
hodie in Oecumenico Concilio Tridentino *ſeſſ. 6. cap. 16.* diffini-
tum fuit. Et olim in Concilio Arauſicano ſub Leone primo, *ca-
no. 16.* cuius hæc ſunt verba: *Debetur merces de bonis operibus, ſi fiant:
ſed gratia, quæ non debetur, præcedit vt fiant.*

Cæterum, re hac diligentiſſime perpenſa atq; conſiderata, in
ea opinione ſum; verba à Berardino prolata hæreſin non ſape-
re: cum is vere non neget opera fidelium ad æternam ſalutem
prodeſſe, vel obeſſe. Quod, vt planum faciam, ſingula à Bernar-
dino prolata verba percurram, illaq; non indiligenter perpen-
dam. Hic primo interrogatus his verbis: *Credete voi Bernardino,
che il S. Dio ne darà il Paradiſo ſecondo li noſtri meriti?* Reſpondit, *io
non ſo dire queſte coſe perche ogni coſa è in man de Dio.* Hæc reſponſio
duobus modis accipi poteſt. Vno, *non ſo dire*, hoc eſt, neſcio, re-
ferendo ad ſcientiam. Altero, *non ſo dire*, referendo ad ſolam cre-
dulitatem. Scimus inter ſe credulitatem † & ſcientiam, vel igno 2
rantiam multum differre, *vt ſcribunt Theologi omnes in proœm. Ma-
giſtri ſententia. & noſtri cum Barto. in l. admonendi. num. 21. ff. de iureiur.*
Cum † ſcientia vel per ſenſum, vel alium euidentem modum; 3
† credulitas vero & fides obſcurioribus argumentis compare- 4
tur. Si iuxta primum modum verba Bernardini ſumantur, aſ-
ſertio hæreſin non ſapit, cum veram certitudinem, quæ ex ſen-
ſu ſit, ignoramus omnes. † Nemo enim ſcit (*vt ait Eccleſ. cap 9.*) 5
an amore vel odio dignus ſit. Et Apoſtolus ad Corinth. 1. cap. 4.
Nihil mihi conſcius ſum; ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Quocirca re-
cte D. Thom. *1. 2. q. 112. art. 5.* & cum eo alij, quos infra in ſecun-
do articulo, de præſcientia referam, docuit, quod nemo certus
& ſecurus eſſe poteſt vera certitudine & ſecuritate, an ſit futu-
rus ſaluus, vel non: Quinimo aſſerere, iuſtum † certo ſcire ſe eſ- 6
ſe in Dei gratia, & de vita æterna, hæreſis Lutheri eſt. *Quemadmo-
dum recenſet Alphon. de Caſtro. libr. 7. aduerſus hæreſes, in verbo, Gratia,
hæreſi 3. Et vberius in 2. artic. infra dicemus.* Si vero ſecundo modo
ſumantur atque interpretentur hæc verba Bernardini, *non ſo di-
re*, ſcilicet ad credulitatem referantur, aſſertio hæreſin ſapere
videtur. Si quidem † ſcire debemus, quæ per fidem credere eſt 7
neceſſe. Cum dicat Apoſtolus ad Corinth. 2. cap. 4. *Habentes eum
ſpiritum fidei*, ſicut ſcriptum eſt, *credidi propter quod* (ita enim Pſal.
115. legitur) *loquutus ſum*; & nos credimus, propter quod & lo-
quimur. Atqui hic articulus † de bonorum & malorum ope- 8
rum remuneratione, eorum vnus eſt, qui in ore omnium eſt; &
ab eccleſia quotidie decantatur. ergo à quouis ſciri debet. Ac-
cedit quod legitur apud Apoſtolum ad Hebræos cap. 11. *Acce-
dentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quod inquirentium ſe, eſt
remunerator.* Hæc ſunt duo præcepta, quæ explicite vnuſquiſque
tenetur ſcire. *Quemadmodum ſcribunt D. Thomas 2. 2. quæſt. 2. articu. 5.
& Beatus Anton. in 4. part. ſuæ ſummæ tit. 8. cap. 3. §. 9.* Illud autem † ſe- 9
cundum præceptum, & quod inquirentium ſe eſt remunera-
tor, opera includit & ſignificat, ſequitur ergo quod vnuſquiſ-
que tenetur ſcire hunc articulum de bonis & malis operibus.
Quod vel eo etiam confirmatur, quia vnuſquiſq; etiam ſi idio-
ta † ſit, tenetur ſcire articulos fidei contentos in ſymbolo Apo- 10
ſtolorum, *vt diui Thom. & Anton. ſcripſerunt, & ex recentioribus Al-
phon. de Caſtro lib. 1. de iuſta hære. punit. cap. 9.* Dubium autem non
eſt, in articulis fidei adeſſe hunc articulum † de bonis & malis 11
operibus, cum ſub illis verbis, *iudicare viuos & mortuos.* & ſub illis,
vitam æternam, contineantur. *Quemadmodum Richardo, & cæteris,
in 3. ſentent. diſtin. 25. placuit, & Angel. Clauaſ. in ſua ſumma in verbo, fi-
des. num. 5. in fin. idem annotauit.* Et in ſpecie quod quilibet etiam † 12
idiota tenetur credere, ac ſcire explicite opera noſtra nobis vel
obeſſe, vel prodeſſe, ſcribit poſt Roſellum in ſua ſumma Syl-
ueſter Prierius *in ſumma, in verbo, fides. num. 6.* Verum, ſi perſonam
Bernardini idiotæ & ignari reſpicimus, aſſertio hæc ſua hære-
ſin non ſapit: quia & ſi hunc articulum ſcire teneatur, tenetur
tamen quo ad ſolam ſubſtantiam, & rudi quodam modo, *vt Al-
phonſ. de Caſtro loco iam citato ſcribit*: non autem quo ad circum-
ſtantias, quas multos ignorare poſſe iuſte opinor, *vt Bernardinus
aſſeruit*, ſe ignorare, quod Deus ſic remuneret opera noſtra, vt
paruum de ſua gratia tribuat. Quocirca dicere voluit Bernardi-
nus, ſe neſcire loqui de his difficultatibus, quæ emergunt circa
meritum operum & gratiæ. Et quanquam (*vt D. Thomas 2. 2.
quæſt. 2. artic. 5. ad 2. docuit*) ignari hi & † ſimplices de his ſubtili- 13
tatibus fidei non ſunt examinandi: attamen (vt ille ait) exa-
minari tunc debent, cum ſuſpecti ſunt; & ſi non inueniun-
tur pertinaces in mala opinione, nil eis erit imputandum.
Quod etiam ſcripſit Alphonſus de Caſtro, *libr. 1. de iuſta hæret. pu-
nit. cap. 9.* Quare dicerem, quod, niſi Bernardinus alijs rationi-
bus quas ſuis locis adferam, defendi abſolute poſſet, non, ob
hunc articulum de operibus, vt hæreticus eſſet condemnan-
dus; ſed *iuxta conſil. eruditiſsimi Arnaldi Albert. in tract. de hæretic.
capit. 34. num. 49.*) denuo interrogandus, vt certius ſciri poſſet,

quid de his operibus ſentiat; & ſi pertinax non eſſet, non eſſet
quidquam ei imputandum, *vt D. Thomas ſcribit.* Nunc ſubijcia-
mus illa eiuſdem Bernardini verba, dum ita interrogatus; *Se*
voi io & quel altro non haueremo peccati, ma haueremo fatto bene, ne
mandara a caſa del Diauolo; Reſpondit, *io non ſo li ſuoi ſecreti.* Recte
hic reſpondit; iuxta præcedentem declarationem, quod ſcili-
cet tanquam idiota & ignarus, neſciat has difficultates de bo-
norum & malorum operum meritis, & de diuina gratia, vt dixi-
14 mus ſupra, vel ſi ad ſcientiam hanc referimus, recte dixi, quia †
vere Dei arcana ignoramus. Eſt enim ita Eccleſiaſt. cap. 3. ſcri-
ptum: *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ*
præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius non eris
curioſus, plurima enim ſupra ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. Conie-
ctura ſcire poſſumus non futuros fatuos; certo & vere ſcire
non poſſumus, vt ſuo loco diffuſius dicam: cum ad veram cer-
titudinem, quæ per ſcientiam, id eſt, ſenſum ſe retulerit Bernar-
dinus, non erraſſe mihi videtur. Et quanquam hæc reſponſio
in viro docto & erudito ac ſanæ mentis facile admittenda non
foret; quippe quod in vniuerſum certi ſimus de bonorum o-
perum remuneratione; & malorum pœna: attamen in ignaro
& rudi admitti poteſt; cum potius, ſibi timens, ne ſua reſpon-
ſione laqueum ſibi pararet, & vt ſe ab his ſubtilibus interroga-
tionibus ſolueret, reſpondit, ſe ignorare Dei ſecreta. hæc enim
Dei ſecreta eſſe vere exiſtimans. ſed maius dubium exoritur ex
eiuſdem Bernardini verbis, qui ita interrogatus: *Poßiamo nortme-*
ritare il Paradiſo con l' opere noſtre mediante la gratia di Dio? Reſpon-
dit, *Io ſo, che poßiamo meritare il Paradiſo per gratia è dono di Dio, è non*
ſo niente d' opere. Hæc ſane verba maius dubium mouēt aduerſus
Bernardinum, quod de operibus (vt initio dictum fuit) male
ſenſerit. Sed vere alius eſt horum verborum ſenſus; quo hære-
15 ſis non infertur. Nam † hæretica dici non debet illa propoſi-
tio atque aſſertio, quæ æquiuoca eſt & multiplicem ſenſum ha-
bere poteſt. Atqui hæc à Bernardino prolata, æquiuoca & mul
tiplicis ſenſus eſt. ergo hæreticam eſſe dicere non debemus. Illa
maior probatur auctoritate Archid. *in cap. 2. de hæret. in 6. Felin. in*
cap. excommunicamus. num. 7. quæſt. 28. num. 16. & quæſt. 34. num. 48. 50.
& præter eos egregie Alph. de Caſtro libr. 1. de iuſta hæret. punit. cap. 9. pag.
49. verſic. verum hic admonere. Cuius ſane ſententiæ ratio illa eſt;
16 quod † in capitalibus cauſis probationes eſſe debent claræ at-
que omnino concludentes, *vt ſcriptum eſt in l. vlt. C. de prol. acto. &*
& Caiet. in 2. 2. quæſt. 60. artic. qui declarat. cap. afferte gladium. de præ-
ſumpt. Quam ſane claram probationem non facit aſſertio mul-
tipliciter intelligibilis: cum eius veritas (auctore Philoſopho)
17 ignoretur. Præterea, cum † aſſertio aliqua eſt ambigua & multi-
pliciter intelligibilis, in dubio ſenſus bonus ſumi debet, quo
delictum curatur. *l. merito. ff. pro ſocio.* Hinc D. Auguſt. in libro de
concordia, ita ſcribit: *In hoc loco nihil aliud percipi exiſtimo, niſi, vt ea*
18 *de quibus dubium eſt, quo animo † fiant in meliorem partem interprete-*
mur. Et in ſpecie criminis hæreſis idem ſenſit Arnaldus Alber. *in*
tract. de hæret. quæſt. 7. num. 15. & quæſt. 25. num. 17. Si ergo bonus ſen-
ſus delicto carens recipitur, inde ſequitur, nullam in cauſis ca-
pitalibus fieri poſſe condemnationem. Minor illa propoſitio,
nempe aſſertionem Bernardini eſſe valde ambiguam, aperte
demonſtratur. Nam ita interrogatus reſpondit, *Io ſo, che poßiamo*
meritare il Paradiſo per gratia & dono di Dio: è non ſo niente d' opere.
primo poſſunt intelligi. *d' opere ſole ſenza la gratia di Dio*: Poſſunt
etiam ſecundo intelligi. *Non ſo niente d' opere con la gratia.* Inter-
pretando verba hæc iuxta primum ſenſum & modum, aſſertio
non modo hæretica non eſt, ſed maxime Catholica; cum repu-
gnet illi prauæ hæreſi Pelagij, qui falſo aſſerebat, nos ex noſtris
19 meritis † & operibus abſque diuina gratia & auxilio poſſe no-
20 bis vitam æternam parare. Qui ſane † Pelagij error peſſimus
conuincitur ex verbis Dauidis, Pſalm. 36. *à Domino greſſus dirigun-*
tur. Clarius Oſeæ, cap. 13. *Perditio tua Iſrael, tantummodo in me adiu-*
torium tuum. Et Ioan. cap. 10. *ſine me* (inquit Saluator) *nihil poteſtis*
facere. Qua ratione enim fieri poteſt, vt ſine diuino auxilio æter-
nam ſalutem conſequamur, ſi ſine eo nihil poſſumus. Hinc Sal-
uator (vt eſt apud Ioan. cap. 6.) exclamat: *Nemo poteſt venire ad*
me, niſi pater, qui miſit me, traxerit eum. At Apoſtolus ad Corinth. 1.
cap. 4. ſcribens ait: *Quis enim te diſcernit? quid autem habes quod non*
accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Idem ad
Corinth. 2. c. 3. *Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum:*
non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſuf-
21 *ficientia noſtra ex Deo eſt.* Accedit quod † Pelagij error damnatus
merito fuit a multis ſacroſanctis Concilijs, *vt refert Alphonſ. de*
Caſtro, lib. 7. aduerſus hæreſes, in verbo, Gratia. Hæc itaque Bernardini
verba bonum hunc ſenſum habere poſſunt. Poſſunt etiam for-
te habere ſecundum ſenſum, hoc eſt, *Non io mente d' opere con la*
gratia di Dio. Quæ interpretatio ſi admitteretur, aſſertio hæc hæ-
reſin ſaperet, cum vere opera noſtra meritoria ſint mediante &
concomitante diuina gratia, ſine qua nihil poſſumus. Etiam
ſupra multis conceſſimus, opera † noſtra eſſe meritoria; quod 22
intelligimus adiuuante Dei gratia. Eſt enim pro parte tribuen-
dum operibus, & meritis noſtris: pro altera vero gratiæ diuinæ. 23
ita quod ambo concurrimus, & † cooperarij vel coadiutores
ſumus cum Deo, *vt Apoſtolus ad Corinth. 1. cap. 3. ſcribens ait.* Præci-
pua tamen pars conquiſitæ gloriæ diuinæ gratiæ tribuenda eſt.
Quod Apoſtolus ad Corinth. 1. cap. 15. ſcribens his ſignificat:
Gratia enim Dei ſum id quod ſum: & gratia eius in me vacua non fuit,
ſed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem, ſed gratia Dei
mecum.

Hinc D. Auguſtinus Epiſtola 105. ad Sixtum presbyte-
rum ſcribens, vt factum Pelagianorum deijceret, ait: *Nullum eſt* 24
† meritum hominis ante gratiam, quo percipiat gratiam, cum etiam me-
ritum noſtrum non faciat in nobis niſi gratia; & cum Deus coronat meri-
ta noſtra, nihil aliud coronet, quam dona ſua. Sicut enim ab initio Dei mi-
ſericordiam conſecuti ſumus, non quia fideles eramus, ſed vt eſſemus; ſic
in fine; quod erit in vita æterna, coronabit nos, ſicut ſcriptum eſt, in miſe-
ricordia & miſerationibus. Non itaque fruſtra Deo cantatur, & miſeri-
cordia eius præueniet me: & miſericordia eius ſubſequetur me. Vnde &
ipſa vita æterna, quæ vtique in fine ſine fine habebitur; ideo meritis præce-
dentibus redditur: tamen quia ea eadem merita quibus redditur, non à
nobis parata ſunt per noſtram ſufficientiam, ſed in nobis facta per gratiam,
etiam ipſa gratia nuncupatur, non ob aliud, niſi quia gratis datur; nec ideo
quia meritis non datur, ſed quia data ſunt & ipſa merita, quibus datur. 25
Hoc dilucidius idem † Auguſtinus de gratia & libero arbitrio
cap. 6. & 7. his ſignificat: *cum dicunt Pelagiani, hanc eſſe ſolam non ſe-*
cundum merita noſtra gratiam, qua homini peccata dimittuntur; illam
vero, quæ datur in finem, id eſt, æternam vitam, meritis noſtris præceden-
tibus reddi. Reſpondendum eſt eis; ſi enim merita noſtra hic intelligerent,
vt etiam ipſa Dei dona eſſe cognoſcerent, non eſſet reprobanda iſta ſenten-
tia: quoniam vero merita humana hic prædicant, vt ea ex ſemetipſo habe-
re hominem dicant prorſus rectißime reſpondet Apoſtolus. Quis enim te diſ-
cernit? quid autem habes quod non accepiſti? prorſus talia cogitanti ve-
rißime dicitur; Dona ſua coronat Deus, non merita tua, ſi tibi a te ipſo ſunt
merita tua: ſi autem Dei Dono ſunt merita tua, non Deus coronat merita
tua, tanquam merita, ſed tanquam dona ſua. Hæc Auguſtinus. Cum
itaq; veriſſima ſit hæc ſententia, nempe, opera noſtra adiuuan-
te diuina gratia eſſe vitæ æternæ meritoria, duæ prauæ hæreſes
inter ſe pugnantes proſternuntur. Illa inquam Pelagij, qui to-
tum meritis humanis tribuebat, euertitur, & illa Lutheri, qui o-
peribus noſtris non modo nihil tribuit, ſed etiam illa deteſta-
tus eſt; *vt recenſet Alphonſ. de Caſtro, lib. 6. aduerſus hæreſes, in verbo, ope-*
ra, confunditur. duplici ſenſu aſſertionis Bernardini declarato;
quorum vnus delictum infert, alter non infert: is ſenſus (vt ad- 26
monui) recipiendus eſt, opinor, quia is ſenſus & † interpreta-
tio, quæ verbis magis conuenit, probari debet. Atqui magis
conuenit verbis Bernardini ille ſenſus, quod opera noſtra ſine
diuina gratia meritoria non ſint. Id quod vel ex eo demonſtra-
tur, quod vna orationis pars ex altera declaratur. *l. pact. literarum.*
ff. de petit. hered. In prima parte prolata ſunt hæc verba: *So che poſ-*
ſiamo meritare il Paradiſo per dono & gratia di Dio. Quæ ſane verba
duobus modis intelligi poſſe videntur. Primo, quod per ſolam
Dei gratiam abſque operibus noſtris acquirere poſſumus vi-
tam æternam. Quæ quidem aſſertio, ita intellecta, non ſapit
(vt opinor) hæreſin, cum non neget opera eſſe meritoria. ſed
ait, Deum poſſe, ſi vult, vitam æternam concedere nulla habita
ratione operum. Et huic parti correſpondet ſequens oratio-
nis pars. *Et non ſo niente d' opere,* hoc eſt, *non ſo d' opere ſole ſenza la*
gratia. Ita enim ſingula ſingulis redduntur, *iuxta gloſſ. quæ in futu-*
rum. ff. de pactis. Secundo modo poſſunt intelligi. *ſo che poßiamo*
meritare il Paradiſo per gratia & dono di Dio. Hoc eſt, mediantibus
operib. noſtris. Qui ſane ſenſus verior mihi videtur, quia verba
illa; *poßiamo meritare,* ad opera noſtra referuntur, & de illis intel-
liguntur. Non enim referendo ad ſolam gratiam diuinam ſtare 27
poſſunt; quia † meretur is, qui aliquid agit. cum (*vt ſcribit Lau-*
ren. Valla, lib. 4. elegan. cap. 100.) merere ſit mercede operari, labo-
rare atque alteri inſeruire. Eſt ergo ſenſus horum verborum, *So*
che poßiamo meritare. hoc eſt, operibus noſtris acquirere: *il Para-*
diſo per gratia, id eſt, mediãte gratia diuina. Et ſi hoc modo verba
hæc

hæc intelligantur, neceſſario ſubſequentia illa. *Et non ſo niente d' opere.* intelliguntur de ſolis operibus ſine gratia. cum iam ſupra
affirmauerit, operibus cum gratia acquiri. ſi enim aliter diceremus, ſermo iſte manifeſtam repugnantiam contineret. quod
non eſt concedendum. *l. 1. C. de furtu, cum vulg. ſim.*

28 Præterea & tertio loco principali accedit, quod illa prima †
interpretatio recipi debet, quia maiorem benignitatem continet. *l. vlt. C. qui bonis cedere poſſunt. & ſcripſi lib. 2. de arbitr. iudic. caſu
199. num. 6.*

29 Quarto huc ſpectat, quod recipienda eſt illa † interpretatio,
quæ à ſapientibus reprehendi non poteſt. *l. Saluius Ariſto. ff. de lega. præſtan. & copioſe ſcripſi d. caſu 199. num. 8.* Atqui ſi primam illam
interpretationem recipimus, omnem prudentum reprehenſionem euitabimus.

30 Quinto ac vltimo confert, quod illa recipi debet † interpretatio, quæ legi communi magis conuenit. *l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur.
& ſcripſi dict. caſu 199. num. 9.* ſed illa prima interpretatio legi communi Chriſtianæ conuenit. Illa ergo, & non altera probari
debet.

Nec hic obſtant duæ difficultates, quæ videntur poſſe exci-
31 tari. Primo, quod verba † reſponſionis debent intelligi ſecundum præcedentem interrogationem. *l. ſi defenſor. §. qui interrogatus. ff. de interro. actio.* At hic interrogatus fuit Bernhardinus his
verbis: *Poſſiamo noi meritare il Paradiſo con le opere noſtro, mediante la gratia di Dio.* Ergo reſponſio, quæ ita ſe habet & ſubſequitur. *So
che poſſiamo meritare il Paradiſo per gratia e dono Dio, e non ſo niente d' opere.* Hæc inquam vltima pars reſponſionis videtur includere
opera cum auxilio & gratia Dei: cum ipſi interrogationi aduerſari videatur. Reſpondetur primo huic dubitationi; quod
ſatis reſponſio interrogationi conuenit: quia reſpondit, *So che poſſiamo meritare, &c.* quæ verba includunt opera, vt dixi ſupra.
Et illa verba, *Non ſo d' opere*, ex abundanti de ſolis operibus, de quibus non fuit interrogatus, prolata fuerunt. Præterea, non
32 obſeruamus perpetuo † interrogationem, ſed reſponſionem.
ita Gemin. in cap. ex eo. colum. 1. in fin. de elect. in 7. quem ſecutus eſt Iaſ. in conſ. 173. col. 4. lib. 4. Et eo loci ſcribit Iaſ. quod cõfeſſio atq; ita reſponſio nõ intelligitur ſecundum petitionẽ & interrogationẽ,
ſi ex ea reſultat prauus ſenſus & abſurdus; vt hic vere reſultaret.
Secunda difficultas eſt, quod tunc demum verba ambigua mul-
33 tiplicis ſenſus non † concludunt crimen hæreſis, cum ſine dolo
prolata fuerunt: at ſecus ſi dolo. *ita viſus eſt ſentire Arnald. Albert. in trac. de haret. q. 7. n. 14.* Huic dubitationi reſpõdetur multiplici-
34 ter. Primo, quod † dolus non præſumitur. *l. dolum. C. de dolo.* & iam
ſupra diximus, vbi demonſtrauimus ex D. Auguſtini ſententia,
verba eſſe in meliorem partem interpretanda. Et alijs multis infra ſuo loco oſtendemus, Bernardinum dolo carere.

Nunc de iiſdem operibus interrogatur Bernardinus his verbis: *Non ſapete che dice la ſcrittura e ſan Paulo, che Dio dara la mercede
a tutti ſecondo che meritar anno l' opere ſue?* Reſpondit; *Queſto ſtara à Dio a far quello li piacera.* Hæc reſponſio habere poteſt duplicem
ſenſum. Primus eſt, quod Deus ex poteſtate ordinaria ſit à remuneratione bonorum operum. Secundus eſt, quod Deus liber ſit ex poteſtate abſoluta. iuxta primum ſenſum aſſertio eſſet
35 hæretica: quia fidelis † eſt Deus in promiſſionibus ſuis, *vt ait Apoſtolus ad Corint. 1. c. 1. ad Timoth. 2. c. 2. & ad Theſſal. 2. c. 3.* & vt legitur
Pſal. 104. *Memor fuit in ſeculum teſtamenti ſui verbi, quod mandauit in mille generationes.* cum ergo bonum facientibus, vitam æternam:
& malum, ignem promiſerit, ordinaria poteſtate tenetur id obſeruare. Si vero reſpicimus ſecundum ſenſum, qui ad delictum
curandum magis recipiendus eſt, reſponſio hæreſin non ſapit;
quia omnia reliquit in libera Dei poteſtate. imo hæreſis eſſet dicere, Deum eſſe coactum, ſecundum opera noſtra, quæ nos bona iudicamus, æternam vitam nobis dare. Et ideo licet multa
merita noſtra; attamen vitam æternam, quam conſequimur, ad
Dei donum & gratiam referimus: ne videamur cum improbo
36 Pelagio (vt iam diximus) neceſſario † operibus noſtris vitam æternam tribuere. Recte equidem D. Auguſtinus, vt Pelagianorum factum deijceret, ita ſcribere conſueuit ad Pſalmum 102.
Qui coronat te, &c. Quem nobis victi ſumus, in illo vicimus: ergo coronat te, quia dona ſua coronat, non merita tua. Plus omnibus laboraui (ait Apoſtolus) ſed vide, quid adiunxit: *Non ego autem, ſed gratia Dei mecum.* Idem Auguſtin. in enarratione Pſalmi 88. ita ait: *cum viderit homo, quidquid boni habet, non ſe habere à ſe, ſed à Deo ſuo: videt id totum, quod in eo laudatur, non de ſuis meritis, ſed de miſericordia Dei. Poteſt itaq; Deus gratiam hanc ſuam non impertiri, nec iniuſte faciet: cum (vt noſtri
dicere ſolent) quilibet ſit arbiter & moderator rei ſuæ.* Deinde ſubiungit idem Bernardinus, ita interrogatus. *a queſto modo ſeguitera, che
ſi potemo ſaluare ſenza noſtre opere?* Reſpondit, *vi confeſſo che biſogna operare per amore die Gieſu Chriſto.* Hæc reſponſio interrogationi
vix conuenit, ſed multo minus congrua fuit interrogatio & illatio ab interrogatore facta, ſi antecedentia ſpectentur. Sed eſto
omnia recte conuenire. Non tamen hæc reſponſio hæreſin ſapit. Quandoquidem his verbis innuit Bernardinus, nos non
debere bene operari ſpe tantum præmij, quin magis operari debeamus ex caritate, hoc eſt, Dei amore. Nam vt illiberalis † & 37
mercenarij eſt animi ſeruire ſpe præmij tantum: ita econtra liberalis & ingenui hominis eſt ſeruire ſine ſpe præmij & recompenſationis. Non enim negat Bernardinus opus nullum, & ſi
per ſe bonum, eſſe bonum, niſi fiat ex puro & ſyncero amore. Nam ſi id aſſereret, † Bugaurij hæreſin aſſereret, *vt re- 38
cenſet Alphonſus de Caſtrenſ. libro ſeptimo aduerſus hæreſes, in verbo, opera, hæreſi 2.* ſed tantum aſſerit Bernardinus, eſſe bene operandum Dei amore, hoc eſt, ex ſimplici caritate. quod laude dignum eſſe, eo loci Alphonſus ſcribit. His accedit quod ſcripſit
Syluester Prierius *in ſua ſumma, in verbo, Caritas, num. 5.* Deum amare debemus & illi ſeruire propter eum principaliter, & non
ob vitam æternam, ſed ſecundarin id nobis licet. Nec hic mihi
dicatur, hanc Bernardini reſponſionem non carere ſuſpicione,
vtpote, qui fauere videatur errori Lutheri & ſequaciũ. qui falſo
aſſerebant † opera noſtra nil ad noſtram iuſtificationẽ confer- 39
re, ſed eſſe fructus fidei. quam hæreſin multis docte & accurate
euertit D. Soto *lib. 3. de natura & gratia, c. 8.* Quia reſpondeo, quod
licet hoc poſſit innuere; attamen non concludit aperte, ſed obſcure, quæ ſane obſcura probatio non ſufficit in his grauioribus: quin debet probari ſenſus, qui delicto caret.

Non etiam hæreſin habent verba illa, quę ſubiungit Bernardinus ita interrogatus: *Poſſiamo anco fare per acquiſtar il Paradiſo le
bone opere?* Reſpondit, *a me non baſta l' animo d' acquiſtarlo con l' opere.* Siquidem reſponſio hæc conuenit ſententiæ Apoſtoli ad
Corinth. 2. cap. 3. † *Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad 40
Deum: non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Et idem ad Corinth. 2. c. 12. *Sufficit
tibi gratia mea*; dicit ipſe ſeruator Apoſtolo, qui carnis ſtimulum
patiebatur. Non enim dixit, *tu ipſe ſufficis*, ſed dixit; *ſufficit tibi gratia mea.* & ſi Bernardinus aliter dixiſſet, cum Pelagio, qui noſtris
operibus partem præcipuam ſalutis æternæ tribuebat (vt iam
diximus) erraſſet. Eſt enim hominis arrogantis & inſipidi aſſerere, nos poſſe ex ſolis noſtris operibus ſua ſcil. vtilitate conſiderata, acquirere ſalutem æternam. Nam ſcriptum eſt, Lucæ c. 17.
Sic & vos cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, ſerui inutiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus. Ita pariter, ſi penſentur † o- 41
pera, vt de ſe pretioſa & ſecundum ſui ſubſtantiam, certe nec æquare poſſunt æternæ gloriæ pondus, à quo in immenſum exceduntur. Et iuxta hanc conſiderationem ait Apoſtolus ad Rom.
c. 8. *Exiſtimo enim quod non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Nec repugnant illa verba,
quæ relatam reſponſionẽ ſequuntur: *Per che el ſi ha acquiſta Gieſu
Chriſto.* ſiquidem ambigua admodum ſunt & in verbis & in ſenſu. In verbis dubitatio ineſt quia legi ita poſſunt. *Perche el ſi ha acquiſtà* (atq; ita cum accentu graui) *Gieſu Chriſto.* Et ſecundum
hanc lectionẽ duo ſenſus eſſe poſſunt. Primus erit ſenſus, quod
Ieſus Chriſtus ſibi acquiſierit vitam æternam in ſuis operibus.
Qui ſane ſenſus videtur conuenire verbis præcedentibus, *a me
non baſta l' animo d' acquiſtarlo.* quaſi dicat, hoc eſt proprium Dei
acquirere vitam æternam proprijs viribus. Et late ita ſignificantius dici potuiſſet. Non fert mihi animus, poſſe mihi acquirere
vitam æternam proprijs operibus. quia ſoli ſeruatori noſtro datum hoc fuit. Et iuxta hunc ſenſum, verba hæc hæreſin non ſapiunt. cũ eo animo ſint à Bernardino prolata, vt oſtendat, ſe nõ
fidere proprijs viribus, & rationẽ, quantũ nouit dicere, addidit
maximam; q; ſcil. ſolus Saluator id facere potuit. Et ſi dicatur,
erraſſe videtur Bernardinus aſſerẽdo ſeruatorem ſuis operibus
acquiſiuiſſe ſibi vitã æternam, cũ is nihil horum opus haberet,
ex quo patri coæqualis ſemper fuit & eſt. Quia reſpondetur primo, hæc verba nõ eſſe à Bernardino prolata, vt negaret Seruatoris æternitatẽ, & cum patre æqualitatem: atq; ita oportuiſſe bene operari, vt vitã æternam ingrederetur: ſed protulit, vt rationem omnium maximam ad ſuæ aſſertionis cõfirmationem, adferret. Præterea & ſecundo reſpondetur, Bernardinum conſideraſſe Saluatorẽ noſtrum, vt hominem in terris, qui venit ſeruare

mandata patris, atque ita bene operari, vt deinde ad patrem re-
42 uerteretur. Et ideo † Saluator noſter, vt perfectus operatus eſt
opera bona, quemadmodum & Ioan. Baptiſta, quo inter natos
mulierum non ſurrexit maior, & Paulus, qui vidit arcana Dei.
ij enim vt viri perfecti bene operati ſunt, & meruerunt, *vt ſcri-
bit Alph. de Caſtro, lib. 11. aduerſus hereſes, in verbo, opera, hereſi 3.* vbi re-
ctè damnat Behuinos & Lutherum, qui impie aſſerebant, ho-
minem perfectum non debere bona operari. Qui quidem er-
ror damnatus fuit in Concilio Viennenſi *ſub cle. 5. vt eſt relatum
in cle. ad noſtram, de heret. His accedit Franciſci Mayronis ſententia*, qui
43 *in 4. ſentent. diſt. 19. q. 2.* ſcriptum reliquit, † Seruatorem noſtrum
ex ſuis operibus meruiſſe, & præmium meritorum retuliſſe;
cum datum ei fuerit nomen, quod eſt ſupra omne nomen, vt in
nomine eius omne genu flectatur, &c. Quod ſane præmium
non gloriæ & gratiæ eſſentiale, ſed accidentale eſſe cenſuit Do-
minicus Soto *in 4. ſent. diſt. 21. q. 1. ar. 2.*

Secundus erit ſenſus, quod Ieſus Chriſtus nobis acquiſierit
vitam æternam: quaſi dicere voluerit, non eſt neceſſe operari,
quia Seruator ſuo ſanguine vitam æternam nobis comparauit.
ſed hic ſenſus relatus ad verba antecedentia nõ ſuſtinetur, quia
iam dixit, *a me non baſta l' animo d' acquiſtarle.* præſupponit ergo
hominibus opus eſſe acquirere vitam æternam. Accedit, q; hic
ſenſus, qui delictũ inferret, nõ eſt recipiendus, vt alias diximus.

Legi etiam aliter poſſunt illa verba, nempe hoc modo: *per che
el ſi acquiſta.* Atq; ita lego ſine appoſitione accentus, *Gieſu Chri-
ſto*, hoc eſt, bene operando, non acquirimus immediate vitam
æternam, ſed Seruatoris gratiam & amorem, quo mediante ſa-
lutem deinde æternam adipiſcimur. Et iuxta hunc ſenſum ver-
ba illa hæreſin non ſapiunt: cum operibus tantum non tribuat,
quin multo plus diuinæ gratiæ, vt iam diximus. & vltimus iſte
ſenſus comprobatur ex verbis, quæ ſubſequuntur: *ma dico ben,
che debbiamo operaro a gloria del noſtro padre celeſte*, hoc eſt, debemus
potius ex caritate quam ſpe premij operari; quemadmodum
ſupra explicauimus.

Poſtmodum interrogatus Bernardinus his verbis: *Se con l'
opere non voleti acquiſtrare il Paradiſo non poteti conqueſte almanco ſa-
tisfare alli noſtri peccati?* Reſpondit, *mo queſto ſta in petto de Gieſu
Chriſto.* Quam ſane reſponſionem Catholicam eſſe opinor. Cu-
ius rei declarandæ gratia, ſciendum eſt, varias eſſe Doctorum
44 ſententias & opiniones, an nos † pœnitentijs atq; bonis operi-
bus noſtris ſatisfacere poſſimus pro peccatis noſtris. *Scotus in 4.
ſent. diſt. 15. q. 1.* in ea opinione fuit, nos ſatisfacere condigne poſ-
ſe peccatis, ſeu pœnæ pro peccatis noſtris. Nam Lucæ cap. 3. præ-
cepit Saluator his verbis: *facite fructus dignos pœnitentiæ.* Et ſi quis
diceret (vt D. Hiero. ait) Chriſtum impoſſibilia præcepiſſe, a-
nathema eſſet. Et ſi ſatisfactio eſt redditio æquiualentis pro æ-
quiualenti, & quantum malum fuit auerſio à Deo per pecca-
tum, ita tantum bonum eſt conuerſio ad Deum per caritatem:
atq; ita purus homo poſſe videtur æquiualens reddere. Cæte-
rum aduerſus Scotum ſenſerunt Di. Tho. *in 3. par. ſumma. q. 1. art.
2. & ibi Caiet. idem Do. Tho. in 4. ſentent. diſtin. 15. quæſt. 1. artic. 2. Angel.
Clauaſ. in ſua ſumma, in verbo, ſatisfactio. & Syluest. Prierius in ſumma in
verbo, ſatisfactio, nu. 1. Card. de Turrecre. in c. non ſufficit, de pœnit. diſtin.
45 1.* ij vno ore recte affirmarunt, † hominem vt purum hominem
ſine Dei auxilio condigne non poſſe ſatisfacere pro peccato.
Quam ſane ſententiam vere probauit D. Soto *in 4. ſent. diſt. 19. q. 1.
art. 2.* quanquam tribus conſideratis concluſionibus diſtingue-
re videatur. Nam (vt Eſa. c. 64. ſcriptum eſt) *omnes iuſtitiæ noſtræ
46 ſunt ſicut pannus menſtruatæ.* Et ſi nemo poteſt † ſine gratia Dei ad
eum redire; ita dicendum eſt, ſine eius auxilio & gratia ſatisfa-
ctionem non eſſe pro peccato condignam: niſi ab eo tanquam
à parente optimo ſic accepta. Eſt enim apud Oſeam c. 13. ſcri-
ptum: *Perditio tua Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.* & ideo
illud Luc. c. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*, non excludit gratiam
47 diuinam. & † ſatisfactio hæc à puro homine non eſt æquiualens.
cum homo, qui finitus dicitur non poſſit offenſæ factæ Deo,
qui infinitus eſt, æquiualens reddere. His conſtat Bernardinum
recte ſenſiſſe, dum reſpondit, hoc in Seruatoris noſtri poteſta-
te poſitum eſſe. Et recte etiam reſpondit, an ex operibus noſtris
valeamus ſatisfacere pro peccatis noſtris. [*Queſto il laſcio giudicar
a voi, perche non ſo tanto innanti.*] recte inquam reliquit iudicium
de re dubia ſacris Theologis, cum ipſe ignarus ſit. Quod & pau-
lo poſt repetit. [*Non ſono doto, non mi perſuado di ſapere.*]

Dubitationem maiorem mouent verba, quæ deinde ſubſe-
quuntur. Nam is interrogatus. *Quando vi ſeti confeſſato il voſtro con-
feſſore non vi ha impoſto la penitenza per ſatisfatione de voſtri peccati?*
Reſpondit, *meſſer ſi, el' ho fatta.* Et iterum interrogatus, *Se voi
haueti la fatta, come dite che non ſapeti, che non poſſiamo ſatisfare con l' o-
pere noſtre alli noſtri peccati. & ſe l' ha fatta per ſatisfar a alli ſuoi pecca-
ti.* Reſpondit, *l' ho fatta per ſodisfare alli miei ſuperiori, & Gieſu Chri-
ſto ſatisfa lui per li miei peccati. e ſono obligato a farla, per che il confeſſore
me l' ha commandato.* Hæc reſponſio & ſi tria dicta habeat, duas
tamen ſententias tantum continet. Prima eſt, an egerit pœni
tentiam ſibi iniunctam, vt ſuis maioribus ſatisfaceret. Se-
cunda, quod Saluator noſter pro nobis ſatisfacit, vel ſatis-
fecit. Illa prima aſſertio hæreſin ſapere videtur, quia videtur
innuere, non egiſſe pœnitentiam, vt ſatisfaceret ſuis erratis, ſed
vt obtemperaret ſuis maioribus: quaſi innuat, quod coacte po-
tius, quam quod his fidem adhibeat, ita egerit. Verum opinor,
hanc aſſertionem hæreſin non ſapere. Nam dum hic aſſerit ſe
egiſſe pœnitentiam: vt ſuis maioribus ſatisfaceret, non tamen
negat, quin etiam fecerit, vt pro viribus ſuis erratis ſatisfaceret.
Nam vnius † incluſio non eſt alterius excluſio, quando per ex- 48
cluſionem aſſerens peccatum committeret. *ita ſenſit gl. in cap. 1. in
verbo, ex filio, de ſum. Trin. & fide Cathol. in 6. & Par. in 1. conſ. 18. eod. nu.
7.* dum excuſant Imperatorem illum, qui aſſerebat, Spiritum S.
procedere à patre; quia non negat ex hoc, quin etiam procedat
filio. Et clarius reſpondit Gratus *conſ. 5. n. 53. lib. 2.* argumentum
ab vnius † incluſione ad alterius excluſionem, non procedere, 49
quando abſurdum inde ſequeretur. Accedit, quod argumen-
tum hoc ſolum præſumptiue infert, *vt egregie ſcribit Matheſ. 77. no-
ta. 77.* Præterea, cum conſtat de mente ſaltem veriſimili contra-
ria; vnius incluſio † non eſt alterius excluſio. *ita Iaſ. in l. 1. §. adipi- 50
ſcitur. n. 4. ff. de acq. poſſ. & Soc. Iun. conſ. 112. n. 21. lib. 1.* Hic autem con-
ſtat de mente Bernardini, qui opera noſtra non negauit, er-
go. &c. Præterea, ſi dicit Bernardinus, ſe egiſſe pœnitentiam, vt
ſatisfaceret ſuis maioribus, includit etiam ita egiſſe, vt ſatisface-
ret ſuis erratis. Nam ſatisfacere non poteſt ſuis maioribus, quin
& erratis ſatisfaciat: cum ipſi maiores pœnitentiam pro erratis
iniunxerint. & dum vnum cõtextum includit, ceſſat argumen-
tum ab incluſione vnius, &c. *ita egregie Ant. Corſe. in ſuis ſing. in ver-
bo, Argumentum, incipit in habes.* Secunda eſt ſententia, quæ ex rela-
tis verbis colligitur, quod Saluator noſter ſatisfacit, ſeu ſatisfe-
cit pro peccatis noſtris. Quę ſane aſſertio hęretica videtur. Nam
& Lutheri & Buttingerij error fuit peſſimus, quo aſſerebant, o-
pera † noſtra non fore nec meritoria, nec neceſſaria: quia Sal- 51
uator noſter plene ſatisfecit. Et quod (ſi aliter diceremus) vide
tur ex noſtris operib. aſſerere illi ſatisfactioni quid deeſſe. Quẽ
ſane errorem multis damnat Ambroſius Catharinus *in commen.
ad Epiſtolas D. Pauli, Epiſt. ad Coloſ. c. 1. Alph. de Caſtro, lib. 11. aduerſus he-
reſes, in verbo opera. & egregie D. Soto in 4. ſent. diſt. 19. q. 1. art 3.*

Cæterum rediligentiſſime perpenſa, opinor, aſſertionẽ hanc
Bernhardini iuxta eius verba hæreſin non ſapere. Nam duobus
modis verba hæc intelligi poſſunt. Primo, quod Saluator no-
ſter ſatisfecerit: atque ita in præteritum; quod ad acerbiſſimam
eius paſſionem referri poteſt. Et iuxta hunc ſenſum aſſertio hæ-
retica eſſet; quippe quæ opera excluderet, ſed hic ſenſus non
conuenit verbis illis de præſenti prolatis, hoc eſt, *Satiſfa lui per li
miei peccati.* Nam opus eſſet, quod verba ita eſſent concepta. *& lui
ha ſatisfatto.* Secundo modo intelligi poſſunt hæc verba, quod
Saluator ſatisfacit ratione maioris partis ſatisfactionis; quia (vt
iam diximus) verior eſt illa ſententia Di. Thomæ, & ſequacium,
quod non poſſumus nos ſola noſtra opera & pœnitentia erratis
condigne ſatisfacere.

His ſatis aperte demonſtratur, verba de operib. & meritis no-
ſtris à Bernardino prolata, hæreſin non ſapere. Sed alia [illegible]
cõuincitur clare, Bernardinũ non male de fide Catholica,
ad hunc articulum & alios, de quibus ſuo loco, ſenſiſſe. Nã ge-
nerali proteſtatione dixit, ſe credere id q; Eccleſia Romana Ca-
tholica credit. Dum. n. fuit interrogatus quod aliquando fuit à
viro quodam nomine Turra reprehenſus, quod Eccleſiaſtica
inſtituta ſperneret, reſpondit: *Io vi dico, che non ſprezzo neſſuna de
queſte coſe, nõ mi recordo quello mi diceſti: & vi dico di nuovo, ch' io credo
quello che crede la ſanta madre Chieſa Apoſtolica Romana.* Quæ ſane p-
roteſtatio generalis omnino eſt, cũ plus non ſe referat ad vnum q̃
ad alterum: ſed generaliter ad inſtituta eccleſiæ, quę à ſe minime
ſperni dixit. Hæc ergo † proteſtatio tuetur ipſum Bernardinũ. ſi 52
quidem vera eſt Theologorum & Canoniſtarũ ſententia quod
ſufficit † idiotam credere implicite, cum tamen doctus tenea- 53
tur credere implicite. Et dum idiota credit implicite, hæreticus
dici

dici non poteſt. Ita ex aliorum traditionibus declarant Arnal-
dus Alber. *in tracta. de hæreti. quæſt. 12. num. 4. & q. 30. nu. 6. & num. 72.*
& Iacobus Simanca in praxi hæreſeos, tit. 50. ſed credere id, quod cre-
54 dit Eccleſia Romana, † eſt credere implicite: vt illi ſcribunt,
non ergo hæreticus dici poteſt. Nec hic mihi dicatur, Bernar-
55 dinum excuſari minime poſſe ſua hac † proteſtatione, cum ſuos
errores defendat, *vt ſcribunt relati Arnald. quæſt. 12. num. 5. verſ. hoc ta-*
men, & Simanca d. tit. 50. num. 7. Quia reſpondetur, imo non de-
fendere aliquem errorem, ex quo fere ſemper tanquam igna-
rus ad diffinitionem Eccleſiæ Romanæ ſe remittit, & ait ſe nol-
le diſputare, quia hæc ignorat: *ita Arnaldus d. q. 12. num. 9.* Nec me
monet, quod ait idem Arnaldus ibidem *num. 15.* hunc proteſtan-
56 tem † ad perpetuum carcerem damnari poſſe, quia loquitur is
Arnaldus, cum quis manifeſte hæreticus exiſtit, ſed proteſta-
tionem adhibuit. Nam tunc proteſtatio eum adiuuat, ne hære-
ticus pertinax dicatur: non tamen efficit, quin is tanquam hæ-
reticus condemnari debeat ſaltem ad carcerem. quo ſane in ca-
ſu nos non verſamur, cum Bernardinus nil clare dixerit, ex quo
hæreticus nunc dici poſſit.

Secundus principalis articulus, in quo erraſſe aſſeritur Bern-
ardinus, eſt de prædeſtinatione, nam viſus eſt aſſerere Bernardi-
nus, nos eſſe omnino prædeſtinatos; cum ita interrogatus, *Ad-*
unque voi ſete certo di andar in Paradiſo? Reſpondit, *meſſer ſi mi ho*
fermezza di andare in Paradiſo. Quæ verba inferunt, ſe eſſe omni-
57 no prædeſtinatum ad vitam æternam. Quod quidem aſſerere †
hæreticum eſt. Antiquiſſima. n. hæreſis fuit ſub Zozimo Pontif.
Max. & Honorio Imperatore, vt refert Sigibertus in annalibus,
quam mille poſt annos ab inferis ſuſcitauit Ioannes Huſs Boe-
mus, *vt recenſet Alphonſ. de Caſtro libr. 12. aduerſus hæreſes, in verbo, præ-*
deſtinatio. Hi enim aſſerebant, pie viuentibus, non prodeſſe bo-
norum operum laborem, ſi à Deo ad mortem æternam ordina-
ti fuiſſent: & impijs ac peccatoribus non obeſſe quæcunq; ſce-
lera & flagitia à ſe cõmiſſa, ſi Deus illos ad vitam æternam præ-
deſtinaſſet. cum ergo Bernardinus aſſeruerit, ſe ſecurum eſſe de
propria ſalute, prædeſtinationem aſſerere videtur, atque in hæ-
reſim hanc lapſus eſt, quam quidem vt grauem multis damnat
Alphonſus de Caſtro præcitato loco. Et hodie in Sacroſancto
Concilio Tridentino *ſeſſione 6. capitu. 12. & canone 15.* qui ita ad o-
mnium ſalutem ſanctiſſime eſt ſcriptus. *Si quis dixerit hominem*
renatum, & iuſtificatum teneri ex fide ad credendum ſe certo eſſe in nu-
mero prædeſtinatorum; anathema ſit. Inſerere etiam videntur ver-
58 ba Bernardini illum errorem Lutheri, qui aſſerebat † homi-
nem certo ſcire poſſe ſe eſſe in gratia Dei. Quem errorem da-
mnat Alphonſus de Caſtro *libro 7. aduerſus hæreſes in verbo Gratia,*
hæreſi 3. Et apertius damnatus fuit in conſilio Tridentino *ſeſſio-*
ne 6. capitu. 9. & canone 14.

Re tamen diligenti atque accurato ſtudio diſcuſſa atq; bene
examinata, opinor verba à Bernardino prolata hæreſim hanc
prædeſtinationis non inferre; nec etiam illam prauam Lutheri.
Quod equidem multis ita demonſtratur.

Primo, quia non ita certo hoc affirmauit, quin etiam dubi-
tauerit Bernardinus: cùm ita reſponderit. *Ho fermezza di andar*
in Paradiſo. & deinde ſubiunxit. *La Maeſtà di Dio mi potria mandare*
a caſa del Diauolo. Ecce, quod pro conſtanti non aſſerit, ſe ad vi-
59 tam æternam prædeſtinatum. † Dubium enim illud eſſe cen-
ſetur, quod poteſt eſſe & non eſſe. *l. de ſtatu. ff. de teſt. Bartol. in l. ad-*
monendi. num. 20. de iureiur. Cum ergo aſſerat, Deum poſſe etiam
eum damnare, vt & ſaluare: ſequitur dubitare. Et illa verba, *Ho*
fermezza, alium habent ſenſum, vt infra dicemus.

Secundo confirmatur relatum fundamentum; quia ſubiun-
git Bernardinus verba hæc: *Che volete che io mi giuſtifichi da mia*
poſta? ſarei vno hypocritone ſimile al Fariſeo: ma prego il mio Gieſu Chri-
ſto, che mi giuſtifichi, per ſua miſericordia, &c. His verbis fatetur, nol-
60 le iudicare ſe iuſtum eſſe, & per conſequens † ſe vere ignorare
certitudine fidei vel naturali eſſe certum de ſalute æterna. Et
ideo eius verba cum illis Apoſtoli ad Corinth. *1. cap. 4.* conue-
nire videntur, dum ait; *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſti-*
ficatus ſum.

Tertio accidit, quod paulo poſt iterum de prædeſtinatione
interrogatus, quid de prædeſtinatione à concionatoribus au-
dierit, reſpondit: *Ho ſempre ſentito a predicare, che ſono quelli che Gie-*
ſu Chriſto ha chiama. & quelli che l' ha chiama, l' ha giuſtifica: & quelli
61 *ha giuſtifica l' ha glorifica, &c.* † Quæ ſane verba ſunt Apoſtoli ad
Romanos, *cap. 8.* Deinde ſubiungit Bernardinus in hæc verba.
Ma quali ſiano poi queſti, io non ſo. Quibus quidem verbis, conſtat
Bernardinum nihil de prædeſtinatione certo affirmaſſe, cũ di-
cat ſe ignorare, qui ſint vocati, iuſtificati, & glorificati. Qui e-
nim prædeſtinationem affirmant, aſſerunt omnes eſſe prædeſti-
natos vel ad ſalutem, vel ad damnationem, quod quidem Bern-
ardinus non aſſerit.

Quarto confert, quod in ſpecie Bernardinus, de prædeſtina-
tione interrogatus, reſpondit: *Queſta opinione tiene la Santa Chieſa*
Catholica, & Apoſtolica Romana, io tengo quella intentione, & credo
quello che crede lei, perche non ſono dotto a ragionare de queſti fatti. Quæ
aſſertio eſt credulitatis implicitæ, quæ (vt iam diximus) idio-
tam ac ignarum excuſat.

Quinto, ac vltimo, quod nihil de prædeſtinatione affirmaue-
rit Bernardinus, vel ex eo conſtat, quod ipſe de operibus meritisq;
noſtris idem ſenſerit, quod Eccleſia Romana (vt ſupra demon-
ſtrauimus) non ergo de ipſa prædeſtinatione aliquid affirmauit
contra Eccleſiam. Quandoquidem, qui nos prædeſtinatos affir-
mant: opera ac merita noſtra bona, vel mala nobis prodeſſe vel
obeſſe, ac vitam æternam conſequendam negant: vt Burlinge-
rius & Lutherus, bipedum nequiſſimi.

Non obſtant nunc illa verba in contrarium perpenſa, dũ di-
xit Bernardinus. *Io ho fermezza di andar in Paradiſo:* ac ſi dixiſſet,
ſum certus de ſalute æterna. Etenim † certitudo quædam ani- 62
mi firmitudo, qua virtutes cognitiuæ ſuis cognoſcibilibus ad-
hærentes redduntur ſtabiles. Nam, præter reſponſiones, quæ colli-
gi poſſunt ex primo fundamento iam relato, reſponderi ita po-
teſt. Verum, prius animaduertendum cenſeo, quod † certitudo ali- 63
quando eſt per reuelationem, aliquando per ſeipſum, *vt docet di-*
uus Thom. prima ſecunda, q. 112. art. 5. † Per reuelationem eſt, cum 64
Deus alicui reuelat, vt Apoſtolo, cui *vt ipſe teſtatur ad Cor. 2. c. 12.)*
Deus dixit, *ſufficit tibi gratia mea.* Ita Magdalenæ; cum Saluator ei
dixit: *Fides tua te ſaluam fecit.* Luc. *7. in fin.* Quod quidem ex ſpe-
ciali priuilegio eſt, vt ſenſit † Concilium Tridentinum *ſeſſ. 6. c.* 65
12. in fi. Si per hanc reuelationem Bernardinus hanc gratiæ cer-
titudinem haberet: non hæreticus, ſed beatus dici poſſet: ſed
abſit quod hoc ego credere velim. De hac itaq; certitudine hic
certus non eſt dicendus. Certitudo, † per ſe, triplex eſt: vna eui- 66
dens, altera credulitatis, ſeu fidei: tertia moralis, ſeu humana.
Prima † certitudo quæ euidens dicitur, à rei euidentia proue- 67
nit. Quæ ſane euidentia tribus modis dicitur: principij, con-
cluſionis, & quæ à ſenſu bene diſpoſito deſcendit. Primi modi,
exemplum eſt: omne totum eſt maius ſua parte. Secundi modi
exemplum eſt, quod dicitur poſt diſcurſum ex cõcluſione, quæ
à principio deriuatur: totus mundus eſt maior terra. Tertij
modi, qui à ſenſibili bene proximato producitur, exemplum
eſt, vt quod paries ſit albus, quem proxime video, quod ferrum
ſit calidum, quod attrecto. De hac certitudine ex euidentia nec
ſenſit nec ſentire potuit Bernardinus.

Quandoquidem hæc à ſenſu, vel ab euidenti ratione deſcen-
dens locũ non habet: quia ſolum procedit in his, quæ à ratione
metimur, non aũt incredibilibus. Secundus eſt † certitudo quæ 68
fidei dicitur. Hęc non ab euidentia, non à ratione ſeu cognitio-
ne rei deſcendit; ſed immediate ab adhæſione producitur, qua
animus auctoritate coactus credibili adhęret. Hæc certitudo eſt
duplex, quemadmodum & duplex eſt fides, vna humana, altera
diuina. Humana eſt, quæ ab humanis ſcriptorib. quibus fidem
habemus, prouenit. Et hæc falſa eſſe poteſt, quia mentiri poſſent:
vt de fide, quæ teſtibus humanis adhibetur, ſcribit Caiet. *in 2. 2.*
q. 60. art. 3. in reſponſ. ad primum. Quinimo, ſi quo ad humana, vera
foret fides, quæ ab his fit, non tamen quo ad diuina, illis penitus
incognita, vera eſſe poteſt. Quis enim Dei arcana hanc † vitam 69
viuens intelligit: Diuina auctoritas & fides eſt, quæ à diuinis au-
ctoritatibus habetur: quæ quidem vera & certa eſt, cum illis cre-
dere omnino debeamus. Cum humana certitudine & fide certi
non ſimus de vita æterna: non etiam certi ſumus auctoritate di-
uina: quia non ſolum nulla reperitur auctoritas, quæ nos ita
credere debere cogat; ſed etiam contraria exſtat, qua incerti ef-
ficimur. Eſt enim ſcriptum ab Apoſtolo ad Rom. cap. 11. *Noli al-*
tum ſapere, ſed time. Et Eccleſ. c. 3. *Altiora te ne quæſieris.* & c. 5. *De pro-*
pitiato peccato noli eſſe ſine metu. Et Eccleſ. c. 9. *quod nemo ſcit an amo-*
re, vel odio dignus ſit. Et legitur Iob. c. 9. *ſi ſimplex fuero hoc ignorabit*
anima mea. De hac † certitudine loqui intelligo Sacroſanctum 70
Concilium Tridentinum *ſeſſ. 6. cap. 9. ibi;* cum nullus ſcire valeat
certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiã Dei eſſe
conſecutũ. Qui ergo aſſerunt, ſe de vita æterna eſſe † certos cer- 71
titudine fidei, cum peſſimo Luthero errant. Is enim hanc cer-

titudinem,falſo tamen,admittebat. Quam ſane hereſin damnat
Dominicus Soto *lib.3. de natura & gratia, c.10.* Qui multis oſten-
dit,non dari certitudinem ex fide. Hanc certitudinem non af-
firmauit Bernardinus noſter,quandoquidem (vt dixit) nō per-
ſiſtit in ea animi firmitate, quæ à fide deſcendit, & in dubio, ne
erraſſe dicatur, ita intelligendus eſt ſuus iſte ſermo. Accedit,
72 quod † certitudo fidei non ad indiuiduum & ſingulare (vt cer-
titudo ſpei facit) applicat, ſed per fidem omnibus. *vt egregie de-
clarat Franc. Horantius lib.1. locorum cathol.c.64.pag.1.* vbi adfert diſ-
ferentiam fiduciæ ex ſpe & ex fide, cū ergo Bernardinus de ipſo
tantum dixerit, non eſt ea ſua aſſertio de certitudine fidei, ſed
73 ſpei. Tertia eſt † certitudinis ſpecies, quam moralem appellant.
Hæc eſt longe debilior illa, quæ ab euidenti deſcendit,cū in re-
bus moralibus & humanis haberi non poſſit exacta illa certitu-
do, quæ vel à perfecta rei cognitione producitur, vel ab ipſa a-
nimi conſtitutione & firmitate deſcendit: vt iam relatæ haben-
74 tur. Hæc † certitudo multos habet gradus. Nam aliquando eſt
maior, aliquando magna, aliquando minor, aliquando mini-
ma. Maior dici illa poteſt, quę à fortiſſimis argumentis & firmiſ-
75 ſimo teſtimonio deſcendit. Et hanc † moralem euidentiam eſſe
dicimus. Poſſunt huius certitudinis permulta exempla adſerri.
ſi exhibeo inſtrumentum hic Patauij inter te & me confeſſum
die 20. Iulij 1571. inde neceſſario fiet, ea die 20. Iulij nec me nec
te Romæ fuiſſe, cum ob maximam loci diſtantiam fieri nō poſ-
76 ſit, vt eadem die vtroq; in loco ſimus. Hoc enim humana † vi
fieri non poteſt,ſed ſi contingit,miraculoſe contingit, *vt de Di-
uo Ambroſio annotauit Bald. in l. optimam. C. de contrah. & commit. ſtip.*
77 *& de diuo Iſidoro Boer. q.165.nu.7.* Hanc Rhetores appellant † pro-
bationem artificialem neceſſariam vel ſignum. *vt Fabius Quinti-
lianus lib.5. Inſt. Orato. c.9.* qui hoc exemplo vſus eſt. Noſtri appel-
78 lant † præſumptionem vel coniecturam vel indicium violen-
tum, *ex d. l. optimam.* Illud quoq; exemplum adferri poteſt, ſi af-
79 firmant † teſtes, ſe vidiſſe noctis tempore Caium hominem oc-
cidiſſe, & de facie Caium nouiſſe: ſi probetur lumen eo tempo-
re non adfuiſſe, Lunam ea nocte illumen fuiſſe, & tantam eſſe
locorum diſtantiam, vt humanus oculus, quanquam Lynceus
(vt eſt in prouerbio) videre non potuerit: inde fiet neceſſario,
violenta hac præſumptione, hac inquam maiori humana certi-
titudine, teſtes illos falſo id aſſeruiſſe. Quod Athenis aliquando
vſu veniſſe memoriæ prodidit Plutarchus *in vita Alcibiadis.* Et in
iure noſtro probatur auctoritate Baldi *in l. ſi cum exceptione. §. in
hac. ff. quod metus cauſa. Iaſ. in l. non minorem. n.4. C. de tranſact. & Dec.
conſ. 163. col.3.* Hac certitudine & præſumptione violenta certi
eſſe non poſſumus de ſalute, & quod Deo gratiſſimus, cum tan-
tæ certitudinis nulla eſſe poſſint apud nos firmiſſima argumen-
80 ta, ſigna vel teſtimonia. Nam † actiones noſtræ humanæ actio-
nes ſunt; quæ certum ſibi ac neceſſarium euentum præfinire ne-
queunt: *quemadmodum Ariſt. lib.1. Rhetor. c.5. ſcriptum reliquit, & nobis
eruditiſſimi Daniel Barbarus & Petrus Victorius.* Excipi hic poteſt ca-
81 ſus † infantis baptizati & ſtatim mortui, quem ſcimus eſſe ſecu-
rum, violenta hac præſumptione humana iuncta teſtimonio le-
82 gis diuinæ. Eſt humana præſumptio vrgens, † infantem non
peccare, cum quid videt, ignoret. *l. ſi infans. C. de falſa moneta, &
infra dicemus.* Eſt teſtimonium diuinæ legis; quia qui baptizatus
83 erit, ſaluus (ſi modo non peccauerit) erit. Atque ita † intelligo
D. Auguſtinum relatum *in cap. ſi quis poſitus. de pœniten. diſt.7.* de
hac certitudine intelligi non poteſt vel debet Bernardini aſſer-
84 tio. Magna eſt † certitudo, quæ ab indicijs & coniecturis appa-
rentibus humana lege & ratione probatis deſcendit, ſi dicimus
Aiacem ab Vlyſſe occiſum, quod poſt odia antiqua inter eos
Vlyſſem ipſum vidimus nudo gladio & cruento iuxta Aiacis ca-
dauer conſiſtere. Quo ſane exemplo vtitur M. Tull. lib.1. ad He-
85 rennium. Ita pariter ſi probatur † te exiuiſſe domum diſtricto
& cruento gladio, & cruenta veſte; & in domo repertum eſſe
cadauer: ſolumq; te fuiſſe mortui inimicum, vrgens inde orie-
tur coniectura & præſumptio, ducta à ratione humana, & con-
iecturis ita apparentibus confirmata, vt dicendum ſit, te illum
occidiſſe. Quod exemplum ad rem hanc declarandam attulit
Fabius Quintilianus *lib.5. inſtit. Orato. cap.9. & ex noſtris Bartol. in l.
l. fur ea. nu.2. ff. de furtis. Bald. in l. neq; natales num.7. C. de probat. Boer.
quæſt.166. num.2. & Gram. deciſ.42. num.4.* Hac certitudine certi eſ-
ſe poſſumus de ſalute alicuius. Nam tantæ obſeruantiæ eius vi-
ta eſſe poteſt; vt vrgens ſit inde coniectura & præſumptio, cum
futurum ſaluum vt mox dicemus. Eſt tamen hæc imperfecta
adhuc certitudo & cognitio, vt infra ex D. Thoma referemus.

Minor † certitudo eſt, quæ ab initijs credibilibus ac veriſimili- 86
bus tantum deſcendit: & hanc probationem artificialem cre-
dibilem Rhetores appellant: vt Ariſtot. *libr.1. Rhetor. cap.6.* & Fa-
bius *d. lib.5. Inſtit. Orato. cap.9.* noſtri iuris præſumptionem appel-
lant. Si probo † Chirographum, quo me tibi centum debere 87
ſum profeſſus, eſſe cancellatum; inde veriſimilis certitudo orie-
tur me tibi ſatisfeciſſe. *l. ſi Chirographum. ff. de probat. Iaſ. in l.2. nu.2.
ff. de pactis.* Ita veriſimilis eſt certitudo, quod ſi † Chirographum 88
peccatorum, (*iuxta illud Apoſto. ad Coloſſ. cap.2.*) quo æternæ da-
mnationi obligati ſumus, cancellatum medio pœnitentiæ o-
ſtendemus, nos ab ea obligatione ſolutos & liberatos demon-
ſtrabimus, cum ſcriptum ſit Matthæi cap.3. *Pœnitentiam agite; ap-
propinquauit enim regnum cælorum.* Et in Actibus Apoſtol. cap.11.
Ergo & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam. Et de hac † ſecu- 89
ritate & certitudine loquitur Diuus Auguſtinus, *vt eſt relatum in
cap. ſi quis poſitus. de pœniten. diſt.7. Vis quod eſt incertum euadere, age
pœnitentiam dum ſanus es, ſi ſic agis, dico tibi quod ſecurus es.* Minima
eſt certitudo, † quæ leui præſumptione naſcitur; quam ſuſpi- 90
cionem noſtri appellant. *vt Bartol. in l. admonendi. num.21. ff. de iure-
iur.* & Rhetores appellant hanc probationem artificialem non
repugnantem, *vt Fabius dict. lib.5. Inſt. Orat. cap.9. & Duarenus lib.1.
diſputa. anniuer. cap.27.* ſi probo te domi fuiſſe, cum † furtum fuit 91
commiſſum, oritur leuis præſumptio contra te, quod tu rem il-
lam furto ſubtraxeris. *Bald. in l.1. num.2. C. locati. & Iaſ. in l. ſi quan-
do. num.29. C. vnde vi.* † Sempronij patrem eſſe liberum & inge- 92
nuum, & nullam hactenus motam fuiſſe quæſtionem ſtatus fra-
tribus Sempronij, inde inſurget præſumptio leuis, Sempro-
nium eſſe ingenuum. *ita probat l. neque natales C. de proba. & l. ma-
trem. C. eod.* Hac certitudine certi ſunt omnes homines; cum
Deus velit omnes ſaluos (*vt Apoſtol. ad Timot.1. cap.2. ſcribit*) fieri,
modo ipſi velint.

His itaque quatuor † certitudinibus de ſalute æterna certi 93
eſſe poſſumus in hac vita, cum ſint certitudines coniecturales.
*ita cenſuerunt D. Thom. in 1. 2. quæſt.112. art.5. Anton. in ſua ſumma part.
4. tit.9. cap.6. §.4. Car. de Turrecremata in c. ſi quis poſitus. num.3. & ibi
Nauar. nu.20. de pœniten. diſt.7. Alphon. de Caſtro lib.7. aduerſus hereſes. in
verbo. Gratia, hereſi tertia. Michael Mediana in comment. aduerſus Domi-
nicum Soto; quem refert & probat Sixtus Senenſis lib.6. Bibliothecæ San-
ctæ, annota.210.213. Ambroſius Catherinus in comment. ad Epiſt. D. Pauli
1 ad Corinth. cap.13.* Hanc † certitudinem nobis tribuit Seruator 94
noſter Ioan. cap 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo. & ad eum
veniemus, &c.* Et Apocalyp. cap.2. *Vincenti dabo manna abſconditum,
quod nemo nouit, niſi qui accipit.* Hinc D. Auguſtinus vt eſt relatum
in dict. cap. ſi quis poſitus. de pœniten. diſt.7. ſecuritatem atque certi-
tudinem hanc affirmat his verbis. *Vis quod eſt incertum euadere, age
pœnitentiam, dum ſanus es. ſi ſic agis, dico tibi quod ſecurus es.* Hæ ta-
men † certitudines non dicuntur perfectæ, ſed imperfectæ; (*vt* 95
D. Thom. 1.2. quæſt.112. art.5. ſcribit) iuxta illud Apoſtoli ad Corint.
1. cap.4. *Nihil mihi conſcius ſum.* & Pſalm.18. *Delicta mea quis intelligit
ab occultis, &c.* Eſt enim hæc † certitudo non ex fide, ſed ex ſpe, 96
quemadmodum Franciſcus Horant. libr.1. locorum Cathol. cap.64. ſcribit.
Quæ ſane ſpes admixtam habet probabilem tantum opinio-
nem & præſumptionem de ſalute noſtra. Et ideo eſſe poteſt &
non poteſt. In aliquibus eſt maior, in aliquibus minor, cum non
æqualiter omnibus, ſed pro menſura meritorum concedatur:
*quemadmodum ſcribunt D. Thom. 1. quæſt.112. art.3. & D. Anton. in 4. par-
te ſua ſumma, tit.9. cap.4. §.3.* Quocirca tot gradus habet hæc con-
iecturalis certitudo, & hæc ſpes, quot conſiderari poſſunt ma-
iora & minora merita.

Tertius principalis articulus eſt, quo Bernardinum, vt relа-
pſum in hæreſin damnandum eſſe, aſſeritur: nempe quod ſit
incorrigibilis atque impœnitens. Et multis dicendum videba-
tur hunc vitalem fore iudicandum.

Primo, is † incorrigibilis dicitur, qui ad propria delicta reuer- 97
titur. *ita Butrius in c. cum non ab homine. nu.22. de iudicijs. quem ibi ſecu-
tus eſt Abb. nu.30. nec diſſentiunt alij. imo eo loci Abb. d. num.30. verſi. nam
idem intelligo, &c.* hoc procedere ſcribit, etiamſi reuertitur ad
priora delicta ſæuiora primis. *ex dicto cap. cum non ab homine, ex c.
vt famæ, de ſenten. excom. & ex l.3. in ſi. C. de epiſcop. audient.* Et quan-
quam dicit Abbas, aliquem non poſſe reuerti ad idem delictum
in ſpecie, quia (ait Abbas) ſi ſemel commiſit homicidium, non
poteſt ad idem reuerti. Sed † errat Abbas: quia verum qui- 98
dem eſt, quod non poteſt reuerti ad idem, hoc eſt, in indiui-
duo, quia ſi ſemel occidit Caium, non poteſt amplius eum oc-
cidere, ſed Butrius loquitur de eodem delicto in ſpecie; vt ſi
ſemel

occidere, ſed Butrius loquitur de eodem delicto in ſpecie; vt ſi
ſemel occidit Caium, & ſecundo loco occidat Seium: hic dici-
tur reuerſus ad idem delictum: atq; ita per conſequens cenſe-
tur incorrigibilis. Atqui Bernardinus iſte reuerſus eſt ad idem
delictum: quia adhuc legit libros, quorum cauſa creditur in hæ-
reſin lapſus, & à quorum lectione, ob eam cauſam, iuſſus eſt ab-
ſtinere: ergo videtur iudicandus incorrigibilis & relapſus.

Secundo & fortius conferre videtur; quod non ſolum hic
Bernardinus non dicitur reuerſus ad idem delictum; ſed imo
videtur in eo perſeueraſſe, ſi quidem librum illum, cuius lectio
ei prohibita fuit, ſemper domi habuit poſt à ſe factam abiura-
tionem: & veriſimile eſt, quod perſeuerauerit illum legere; cum
etiam confeſſus ſit in actis, ſe illum ſæpe legiſſe. At, qui perſeue-
99 rat in delicto, † incorrigibilis dicitur. *ita Butr. & Abb. vbi ſupra. nec
alij diſſentiunt.* ergo. &c.

100 Tertio accedit, quod † incorrigibilis is creditur, qui non ob-
temperat prætori & iudici in eo, quod eſt vltimum ſuæ iuriſdi-
ctionis: vt ſi depoſitus non dimittit, ſed potius gerit officium.
101 *ita docuit Bal. in d. c. cum non ab homine. nu. 2. de iud.* Atqui † pœniten-
tiam delinquenti pro erratis imponere, eſt vltimum iuriſdictio-
nis iudicis. ergo cum Bernardinus eam pœnitentiam ſpreuerit,
dicitur factus incorrigibilis & impœnitens.

Quarto contra Bernardinum non parũ vrgere videtur, *quod
in ſpecie reſpondit Abbas Podienſis inter conſil. Federici de Senis conſil. 156.
nu. 3.* dum reſpondit, quod ille cui tanquam hæretico ab inquiſi-
102 tore fuit pœnitentia iniuncta, ſi eam non fecit, dicitur † incor-
rigibilis, impœnitens, atq; ita relapſus, *ex c. literas, de præſum. Idem
ſenſit Calder. conſ. 2. tit. de hæret. col. 2. verſi. coadiuuatur.* qui hunc ficte
conuerſum & impœnitentem appellat. Idem viſi ſunt ſentire
Archidia. & Geminia. *in c. vt commiſſi, de hæret. in 6. Zenzel. & Imola
in clem. 3. de hæret. Nicol. Arelat. tract. De hæret. q. 30.*

103 Quinto ac vltimo in ſpecie, hac de re videtur † text. *in c. ad a-
bolendam, in prin. iuncto § laicus, de hæret.* Eſt in eo canone in prin-
cipio ſtatutum, quod clerici manifeſte in hæreſi deprehenſi, an-
te omnia debent totius ordinis eccleſiaſtici prærogatiua denu-
dari, deinde ſecularis poteſtatis arbitrio relinqui, niſi ad arbi-
trium Epiſcopi errorem ſuum abiurare conſenſerint, & ſatisfa-
ctionem condignam exhibuerint. Idem repetitum eſt *in d. § lai-
104 cus.* Duo ergo copulatiue requiruntur, quod ſcilicet † abiuret, &
ſatisfactionem exhibeat, ſi vult manus iudicis ſecularis euitare,
cum natura copulatiuæ ſit, vt vtrunq; concurrat. *l. ea tamen adie-
cto. de leg. 3.* At, cum Bernardinus vnum tantum impleuerit,
nempe abiurationem, & non ſatisfactionem, videtur tanquam
impœnitens tradendus foro ſeculari.

Cæterum, re hac diligenter & accurate conſiderata, contra-
rium opinor verius; nempe Bernardinum non cenſeri incorri-
gibilem & impœnitentem, ita, vt iudici ſeculari puniendus tra-
di debeat, quod ita planum facio.

Primo, ſatis conſtat, Bernardinum habere intentionem fun-
datam, quod ſcilicet non dicatur incorrigibilis & impœnitens,
105 cum hoc graue ſit delictum; vt iam aperte conſtat: & † delictum
non præſumitur. *l. merito. ff. pro ſocio, & ſcribunt Bar. in l. non ſolum. §.
ſed vt probari, de operis noui nuntia. & Alciat. in tract. præſum. reg. 1. præ-
106 ſum. 21.* Et ſi nullus præſumitur dolus & culpa, nec † pœna eſt in-
fligenda, cum culpa & pœna duo ſunt connexa. *D. Thomas 2. 2. q.
108. art. 4. Soto lib. 1. de iuſt. & iure. q. 6. art. 5. col. 1.*

107 Secundo † incorrigibilis ſeu impœnitens non dicitur, & per
conſequens in hæreſin relapſus, qui non obſeruat iniunctam ſi-
bi pœnitentiam, quæ ſecundi ordinis eſt. *ita docuit Calde. in c. lite-
ras. de præſum. quem ſecuti ſunt Fran. Squillacen. in tract. de fide Cathol. q.
19. & recentiores aliqui quos refert Vmbertus ſuo opere iudiciali Inquiſit.
pag. 497. verſic. Et quod ſit verum. & pag. 460. verſ. ad idem.* At qui hæc
108 pœnitentia iniuncta Bernardino, ne † legeret Bibliam vulga-
rem, eſt pœnitentia ſecundi ordinis, & non primi; ergo non po-
teſt dici impœnitens & relapſus, & ſi eam non obſeruauerit. Illa
109 minor propoſitio ita probatur. † Pœnitentia primi ordinis eſt
illa, quæ directo tendit contra hæreſin, vt quod abiuratus non
legat libros hæreticos, non conuerſetur cum hæreticis, non
prædicet alijs hæreſes: quod hæreſes deteſtetur. Secundi ordi-
110 nis † ſunt, quæ directo non ſunt contra hæreſin, vt ieiunare,
peregrinari, & his ſimilia. *ita Calder. & Squillac. ac alij iam relati.*
111 Legere autem † Bibliam vulgarem directo hæreſin non indu-
cit: & ita non legere, dici non poteſt directo contra eam, cum
lectio per ſe bona ſit. & quanquam Aruald. Alber. *in tract. De hæ-
112 ret. quæſt. 28. num. 34.* contendat, bonum eſſe lectionem † Bibliæ
vulgaris prohiberi ignaris & idiotis, non tamen aſſirmat, le-
ctionem illam eſſe ſua natura malam, & directo hæreſin infer-
re, ſed per indirectum, ob ſcilicet malam intelligentiam. Quam
ſane occaſionem præſtat & lectio Bibliæ Latinæ ignaris, & in
ſacris literis non verſatis, vel etiam verſatis ſine diuino ſpiritu.
Nec hic mihi dicatur, aduerte, quod hic Bernardinus abiuran-
do hæreſes, & ſuſcipiendo iniunctam pœnitentiam; ſuo iura-
mento promiſit ita obſeruare, *iuxta formam cap. ego Berengarius de
conſecr. diſt. 2.* potuit ergo ſe ipſum ad pœnam relapſus obligare.
Nam poteſt quis ſe ipſum ſub † Anathematis pœna ad aliquid 113
obſeruandum obſtringere: *ita cenſuerunt Archidiac. in capit. quoties
cordis. 1. quæſt. 7. Vincen. & alij plures in cap. cum dilectus, de electio.* ita et-
iam poteſt quis ſuo † iuramento obligare ſe ad carcerem, & 114
quod inde non fugiet, etiam ſi mors deinde eſſet ei inferenda.
*ita gloſſ. in clement. paſtoralis. & ibi Car. in 4. nota. de re iudica. Anchar.
in cap. pactum. de pact. in 6. & in capit. poſſeſſor. quæſt. 3. de reg. iuris in 6.
Ioan. Andr. ad Specul. in rubr. de iureiur. colum. 3. Abb. in cap. ſi vero. num. 8.
de iureiur. & in cap. inter alia, in fin. de immu. eccleſ. Alber. in l. fideli. C. de
is qui ad eccleſ. confug. Marſil. ſing. 177. Anfrerius in addit. ad deciſ. Capel-
la Tholoſa. quæſt. 442. Ioan. Maior in 4. ſent. diſt. 15. quæſt. 20. Angelus Cla-
uaſius in ſua ſumma in verbo, Carcer. num. 4. & in verbo, fugere. num. 2.
& Syluester Prierius in ſumma in verbo. Accuſatio. in fin.* Accedit, quod
hanc non obſeruare pœnitentiam, eſt † inobedientia, quæ mor- 115
tis pœnam meretur. *cap. 2. de maior. & obed. & ibi interpretes.* Et ſi
ergo quis † dominus non ſit membrorum ſuorum. *l. liber homo. 1.* 116
ff. ad l. Aquil. & cap. cum contingit; de ſenten. excommu. attamen † lex 117
& iudex in homines mandatorum cõtemptores hanc poteſta-
tem habent. *vt de lege ſcribit Dec. in l. nec ex prætorio. nu. 6. de regul. iur.
poſt Bar. in l. Titio centum. §. Titio centum. ff. de con. & demon.* Et de iu-
dice ſenſit in ſpecie Vmbertus in ſuo opere inquiſitionis, *pag.
462. verſ. ſed dato & nunquam conceſſo.*

Huic dubitationi ſatisfieri ita vere poteſt, prius tamen regu-
lam hanc præmittimus, quod † nemo eſt dominus animæ ſuæ. 118
*ita egregie Abbas in cap. vlt. in 1. nota de pactis. quem ſecutus eſt Fel. in cap.
contingit, colum. 1. verſic. idem dicas de anima. de ſenten. excommu.* Ita et-
iam nemo dominus eſt membrorum ſuorum. *d. l. liber homo. 1. ff.
ad l. Aquil.* Quocirca, recte cenſuit poſt Roma. *conſil. 113. num. 4.
Anz. conſil. 22. in fin. & conſil. 403. Cranet. conſ. 48. num. 7. & conſil. 262.
colum. 2.* † neminem poſſe ex ſua confeſſione facere, quod deli- 119
ctum illud ſit, quod vere non eſt. Ita quis non poteſt ſe obliga-
re † ad pœnam corporalem pro altero, *vt copioſe ſcribit Didac. lib. 2.* 120
variar. reſol. cap. 8. nu. 8. Hinc quoq; noſtri ſcribunt, male † facere 121
iudices, qui faciunt reos renuntiare ſuis defenſionibus. *ita Mar-
ſil. ſing. 631. qui alios plures recenſet.* Accedit quod vera eſt Theolo-
gorum ſententia, neminem poſſe ſub pœna anathematis † ali- 122
quid ſe ſeruaturum promittere; cum in ſeipſum communica-
tionis ſententiam ferre non poſſit. *ita D. Thom. in 4. ſent. diſtin. 19. q.
vlt. art. vlt. Cardi. de Turrecremata in cap. quoties cordis. 1. q. 7. poſt gloſſ. in-
ibi*, & refert Vmbertus in illo opere inquiſitionis, *pag. 460.* re-
centiores quoſdam ita hac ratione in ſpecie noſtra reſpondiſſe;
quod ſcilicet abiuratus ſuſcipiendo pœnitentiam non potuit
ad pœnam relapſus ſe ipſum obligare. Non obſtant illa contra-
ria, quia † *ad cap. ego Berengarius* reſpondetur, illud iuramentum 123
non eſſe obligatorium, ſed imprecatorium, *vt ita declarant gloſſa
& Turrecremata in d. cap. quoties. 1. q. 7. & illi recentiores relati ab Vmberto
loco præcitato.* Et quod dicit Archid. & cum eo alij in *d. cap. quoties,*
repugnat opinioni D. Thomæ & Theologorum. Quod autem
dictum eſt, aliquem poſſe ex ſuo iuramento † obligare ſe ad car- 124
cerem, & ab eo non fugere; concedo, cum iuſta eſt cauſa, qua is
pœna corporali puniri debet. At ſecus cum cauſa à lege, vt hic,
non iudicatur iuſta & legitima: nam tunc † iuramentum cum 125
non obligat. *ita declarant omnes in d. clem. paſtoralis. de re iud. D. Tho-
mas & Caieta. in 2. 2. q. 69. art. 4. Arch. in c. cum homo 22. q. 5. & Did. lib. 1.
variar. reſol. cap. 2. num. 11. verſ. In ſecunda, &c.* Nec illud de peccato
& pœna inobedientiæ obeſt: quandoquidem non omnis † in- 126
obedientia obligat ad pœnam mortis temporalis vel æternæ,
ſed iuxta qualitatem & quantitatem rei, cuius cauſa factum eſt
præceptum. Nam, ſi cauſa præcepti eſt vtilitas publica; tunc
præceptum obligat inobedientem ad mortem: ſi vero cauſa eſt
priuata, non obligat. Hæc eſt non modo Canoniſtarum, ſed
& Theologorum ſententia. Ex Canoniſtis ita cenſuerunt Bu-
tri. & Abb. *in cap. 2. de maior. & obed. Dec. in cap. nam concupiſcentiam,
lect. 1. nume. 9. de conſtit. & Did. Couarr. in cap. quamuis part. 2. § 2. num.
6. verſicul. quinto aduertendum. de pactis, in 6. & in cap. peccatum. part. 2.
§. 5. num. 2. de regul. iuris in 6. Ex Theologis ita affirmarunt D. Thomas 1. 2.*

Digitized by Google

titudinem, falſo tamen, admittebat. Quam ſane hęreſin damnat
Dominicus Soto *lib. 3. de natura & gratia, c. 10.* Qui multis oſten-
dit, non dari certitudinem ex fide. Hanc certitudinem non af-
firmauit Bernardinus noſter, quandoquidem (vt dixit) nō per-
ſiſtit in ea animi firmitate, quæ à fide deſcendit, & in dubio, ne
errafſe dicatur, ita intelligendus eſt ſuus iſte ſermo. Accedit,
72 quod † certitudo fidei non ad indiuiduum & ſingulare (vt cer-
titudo ſpei facit) applicat, ſed per fidem omnibus. *vt egregie de-
clarat Franc. Horantius lib. 1. locorum cathol. c. 64. pag. 1.* vbi adfert dif-
ferentiam fiduciæ ex ſpe & ex fide, cū ergo Bernardinus de ipſo
tantum dixerit, non eſt ea ſua aſſertio de certitudine fidei, ſed
73 ſpei. Tertia eſt † certitudinis ſpecies, quam moralem appellant.
Hæc eſt longe debilior illa, quæ ab euidenti deſcendit, cū in re-
bus moralibus & humanis haberi non poſſit exacta illa certitu-
do, quæ vel à perfecta rei cognitione producitur, vel ab ipſa a-
nimi conſtitutione & firmitate deſcendit: vt iam relatæ haben-
74 tur. Hæc † certitudo multos habet gradus. Nam aliquando eſt
maior, aliquando magna, aliquando minor, aliquando mini-
ma. Maior dici illa poteſt, quę à fortiſſimis argumentis & firmiſ-
75 ſimo teſtimonio deſcendit. Et hanc † moralem euidentiam eſſe
dicimus. Poſſunt huius certitudinis permulta exempla adferri.
ſi exhibeo inſtrumentum hic Patauij inter te & me confectum
die 20. Iulij 1571. inde neceſſario fiet, ea die 20. Iulij nec me nec
te Romæ fuiſſe, cum ob maximam loci diſtantiam fieri nō poſ-
76 ſit, vt eadem die vtroq; in loco ſimus. Hoc enim humana † vi
fieri non poteſt, ſed ſi contingit, miraculoſe contingit, *vt de Di-
uo Ambroſio annotauit Bald. in l. optimam. C. de contrah. & commit. ſtip.*
77 *& de diuo Iſidoro Boer. q. 165. nu. 7.* Hanc Rhetores appellant † pro-
bationem artificialem neceſſariam vel ſignum. *vt Fabius Quinti-
lianus lib. 5. Inſt. Orato. c. 9.* qui hoc exemplo vſus eſt. Noſtri appel-
78 lant † præſumptionem vel coniecturam vel indicium violen-
tum, *ex d. l. optimam.* Illud quoq; exemplum adferri poteſt, ſi af-
79 firmant † teſtes, ſe vidiſſe noctis tempore Caium hominem oc-
cidiſſe, & de facie Caium nouiſſe: ſi probetur lumen eo tempo-
re non adfuiſſe, Lunam ea nocte illumen fuiſſe, & tantam eſſe
locorum diſtantiam, vt humanus oculus, quaoquam Lynceus
(vt eſt in prouerbio) videre non potuerit: inde fiet neceſſario,
violenta hac præſumptione, hac inquam maiori humana certi-
titudine, teſtes illos falſo id aſſeruiſſe. Quod Athenis aliquando
vſu veniſſe memoriæ prodidit Plutarchus *in vita Alcibiadis.* Et in
iure noſtro probatur auctoritate Baldi *in l. ſi cum exceptione. §. in
hac. ff. quod metus cauſa. Iaſ. in l. non minorem. n. 4. C. de tranſact. & Dec.
conſ. 165. col. 3.* Hac certitudine & præſumptione violenta certi
eſſe non poſſumus de ſalute, & quod Deo gratiſſimus, cum tan-
tæ certitudinis nulla eſſe poſſint apud nos firmiſſima argumen-
80 ta, ſigna vel teſtimonia. Nam † actiones noſtræ humanæ actio-
nes ſunt; quæ certum ſibi ac neceſſarium euētum præfinire ne-
queunt: *quemadmodum Ariſt. lib. 1. Rhetor. c. 5. ſcriptum reliquit. & nobis
eruditiſſimi Daniel Barbarus & Petrus Victorius.* Excipi hic poteſt ca-
81 ſus † infantis bapizati & ſtatim mortui, quem ſcimus eſſe ſecu-
rum, violenta hac præſumptione humana iuncta teſtimonio le-
82 gis diuinæ. Eſt humana præſumptio vrgens, † infantem non
peccare, cum quid videt, ignoret. *l. ſi infans. C. de falſa moneta, &
infra dicemus.* Eſt teſtimonium diuinæ legis; quia qui baptizatus
83 erit, ſaluus (ſi modo non peccauerit) erit. Atque ita † intelligo
D. Auguſtinum relatum *in cap. ſi quis poſitus. de pœniten. diſt. 7.* de
hac certitudine intelligi non poteſt vel debet Bernardini aſſer-
84 tio. Magna eſt † certitudo, quæ ab indicijs & coniecturis appa-
rentibus humana lege & ratione probatis deſcendit, ſi dicimus
Aiacem ab Vlyſſe occiſum, quod poſt odia antiqua inter eos
Vlyſſem ipſum vidimus nudo gladio & cruento iuxta Aiacis ca-
dauer conſiſtere. Quo ſane exemplo vtitur M. Tull. lib. 1. ad He-
85 renoium. Ita pariter ſi probatur † te exiuiſſe domum diſtricto
& cruento gladio, & cruenta veſte; & in domo repertum eſſe
cadauer: ſolumq; te fuiſſe mortui inimicum, vrgens inde orie-
tur coniectura & præſumptio, ducta à ratione humana, & con-
iecturis ita apparentibus confirmata, vt dicendum ſit, te illum
occidiſſe. Quod exemplum ad rem hanc declarandam attulit
Fabius Quintilianus *lib. 5. inſtit. Orato. cap. 9. & ex noſtris Bartol. in l.
l. fur eſt. nu. 2. ff. de furtis. Bald. in l. neq; natales num. 7. C. de probat. Boer.
queſt. 166. num. 2. & Gram. deciſ. 42. num. 4.* Hac certitudine certi eſ-
ſe poſſumus de ſalute alicuius. Nam tantæ obſeruantiæ eius vi-
ta eſſe poteſt; vt vrgens ſit inde coniectura & præſumptio, eum
futurum ſaluum vt mox dicemus. Eſt tamen hæc imperfecta
adhuc certitudo & cognitio, vt infra ex D. Thoma referemus.

Minor † certitudo eſt, quæ ab initijs credibilibus ac veriſimili- 86
bus tantum deſcendit: & hanc probationem artificialem cre-
dibilem Rhetores appellant: *vt Ariſtot. libr. 1. Rhetor. cap. 6.* & Fa-
bius *d. lib. 5. Inſtit. Orato. cap. 9.* noſtri iuris præſumptionem appel-
lant. Si probo † Chirographum, quo me tibi centum debere 87
ſum profeſſus, eſſe cancellatum; inde veriſimilis certitudo orie-
tur me tibi ſatisfeciſſe. *l. ſi Chirographum. ff. de probat. Iaſ. in l. 2. nu. 2.
ff. de pactis.* Ita veriſimilis eſt certitudo, quod ſi † Chirographum 88
peccatorum, (*iuxta illud Apoſto. ad Coloſſ. cap. 2.*) quo æternæ da-
mnationi obligati ſumus, cancellatum medio pœnitentiæ o-
ſtendemus, nos ab ea obligatione ſolutos & liberatos demon-
ſtrabimus, cum ſcriptum ſit Matthæi cap. 3. *Pœnitentiam agite; ap-
propinquauit enim regnum cœlorum.* Et in Actibus Apoſtol. cap. 11.
Ergo & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam. Et de hac † ſecu- 89
ritate & certitudine loquitur Diuus Auguſtinus, *vt eſt relatum in
cap. ſi quis poſitus. de pœniten. diſt. 7. Vis quod eſt incertum euadere, age
pœnitentiam dum ſanus es, ſi ſic agis, dico tibi quod ſecurus es.* Minima
eſt certitudo, † quæ leui præſumptione naſcitur; quam ſuſpi- 90
cionem noſtri appellant. *vt Bartol. in l. admonendi. num. 21. ff. de iure-
iur.* & Rhetores appellant hanc probationem artificialem non
repugnantem, *vt Fabius dict. lib. 5. Inſt. Orat. cap. 9. & Duarenus lib. 1.
diſputa. anniuer. cap. 27.* ſi probo te domi fuiſſe, cum † furtum fuit 91
commiſſum, oritur leuis præſumptio contrarie, quod tu rem il-
lam furto ſubtraxeris. *Bald. in l. 1. num. 2. C. locati. & Iaſ. in l. ſi quan-
do. num. 29. C. vnde vi.* † Sempronij patrem eſſe liberum & inge- 92
nuum, & nullam hactenus motam fuiſſe quæſtionem ſtatus fra-
tribus Sempronij, inde inſurget præſumptio leuis, Sempro-
nium eſſe ingenuum. *ita probat l. neque natales. C. de proba. & l. ma-
trem. C. eod.* Hac certitudine certi ſunt omnes homines; cum
Deus velit omnes ſaluos (*vt Apoſtol. ad Titum 1. cap. 2. ſcribit*) fieri,
modo ipſi velint.

His itaque quatuor † certitudinibus de ſalute æterna certi 93
eſſe poſſumus in hac vita, cum ſint certitudines coniecturales.
*ita cenſuerunt D. Thom. in 1. 2. quaeſt. 112. art. 5. Anton. in ſua ſumma part.
4. tit. 9. cap. 4. §. 4. Car. de Turrecremata in cap. ſi quis poſitus num. 3. & ibi
Nauar. nu. 2. de pœniten. diſt. 7. Alphon. de Caſtro lib. 7. aduerſus hereſes, in
verbo. Gratia, hereſi tertia. Michael Mediana in comment. aduerſus Domi-
nicum Soto; quem refert & probat Sixtus Senenſis lib. 6. Bibliotheca San-
cta, annota. 210. 215. Ambroſius Catharinus in comment. ad Epiſt. D. Pauli
1 ad Corinth. cap. 13.* Hanc † certitudinem nobis tribuit Seruator 94
noſter Ioan. cap 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ad eum
veniemus, &c.* Et Apocalyp. cap. 1. *Vincenti dabo manna abſconditum,
quod nemo nouit, niſi qui accipit.* Hinc D. Auguſtinus vt eſt relatum
in dict. cap. ſi quis poſitus. de pœniten. diſt. 7. ſecuritatem atque certi-
tudinem hanc affirmat his verbis. *Vis quod eſt incertum euadere, age
pœnitentiam, dum ſanus es, ſi ſic agis, dico tibi quod ſecurus es.* Hæ ta-
men † certitudines non dicuntur perfectæ, ſed imperfectæ (*vt* 95
D. Thom. 1. 2. quaeſt. 112. art. 5. ſcribit) iuxta illud Apoſtoli ad Corint.
1. cap. 4. *Nihil mihi conſcius ſum.* & Pſalm. 18. *Delicta mea quis intelligit
ab occultis, &c.* Eſt enim hæc † certitudo non ex fide, ſed ex ſpe, 96
quemadmodum Franciſcus Horant. libr. 1. locorum Cathol. cap. 64. ſcribit.
Quæ ſane ſpes admixtam habet probabilem tantum opinio-
nem & præſumptionem de ſalute noſtra. Et ideo eſſe poteſt &
non poteſt. In aliquibus eſt maior, in aliquibus minor, cum non
æqualiter omnibus, ſed pro menſura meritorum concedatur:
*quemadmodum ſcribunt D. Thom. 1. quaeſt. 112. art. 3. & D. Anton. in 4. par-
te ſuæ ſummæ, tit. 9. cap. 4. §. 3.* Quocirca tot gradus habet hæc con-
iecturalis certitudo, & hæc ſpes, quot conſiderari poſſunt ma-
iora & minora merita.

Tertius principalis articulus eſt, quo Bernardinum, vt relá-
pſum in hæreſin damnandum eſſe, aſſeritur: nempe quod ſit
incorrigibilis atque impœnitens. Et multis dicendum videba-
tur hunc vitalem fore iudicandum.

Primo, is † incorrigibilis dicitur, qui ad propria delicta reuer- 97
titur. *ita Butrius in c. cum non ab homine. nu. 22. de iudic. quem ibi ſecu-
tus eſt Abb. nu. 30. nec diſſentiunt alij. imo eo loci Abb. d. num. 30. verſi. nam
idem intelligo, &c.* hoc procedere ſcribit, etiamſi reuertitur ad
priora delicta ſæuiora primis. *ex dicto cap. cum non ab homine, ex c.
vt fama, de ſenten. excom. & ex l. 3. in fi. C. de epiſcop. audient.* Et quan-
quam dicit Abbas, aliquem non poſſe reuerti ad idem delictum
in ſpecie, quia (ait Abbas) ſi ſemel commiſit homicidium, non
poteſt ad idem reuerti. Sed † erras Abbas: quia verum qui- 98
dem eſt, quod non poteſt reuerti ad idem, hoc eſt, in indiui-
duo, quia ſi ſemel occidit Caium, non poteſt amplius eum oc-
cidere, ſed Butrius loquitur de eodem delicto in ſpecie; vt ſi
ſemel

occidere, sed Burrius loquitur de eodem delicto in specie; vt si
semel occidit Caium, & secundo loco occidat Scium: hic dici-
tur reuersus ad idem delictum: atq; ita per consequens cense-
tur incorrigibilis. Atqui Bernardinus iste reuersus est ad idem
delictum: quia adhuc legit libros, quorum causa creditur in hæ-
resin lapsus, & à quorum lectione, ob eam causam, iussus est ab-
stinere: ergo videtur iudicandus incorrigibilis & relapsus.

Secundo & fortius conferre videtur; quod non solum hic
Bernardinus non dicitur reuersus ad idem delictum; sed imo
videtur in eo perseuerasse, si quidem librum illum, cuius lectio
ei prohibita fuit, semper domi habuit post à se factam abiura-
tionem: & verisimile est, quod perseuerauerit illum legere; cum
etiam confessus sit in actis, se illum sæpe legisse. At, qui perseue-
99 rat in delicto, † incorrigibilis dicitur. *ita Butr. & Abb. vbi supra. nec
alij dissentiunt.* ergo, &c.

100 Tertio accedit, quod † incorrigibilis is creditur, qui non ob-
temperat prætori & iudici in eo, quod est vltimum suæ iurisdi-
ctionis: vt si depositus non dimittit, sed potius gerit officium.
101 *ita docuit Bal. in d. c. cum non ab homine. nu. 2. de iud.* Atqui † pœniten-
tiam delinquenti pro erratis imponere, est vltimum iurisdictio-
nis iudicis. ergo cum Bernardinus eam pœnitentiam spreuerit,
dicitur factus incorrigibilis & impœnitens.

Quarto contra Bernardinum non parũ vrgere videtur, *quod
in specie respondit Abbas Podiensis inter consil. Federici de Senis consil. 156.
nu. 3.* dum respondit, quod ille cui tanquam hæretico ab inquisi-
102 tore fuit pœnitentia iniuncta, si eam non fecit, dicitur † incor-
rigibilis, impœnitens, atq; ita relapsus, *ex c. literas, de præsum. Idem
sensit Calder. cons. 2. tit. de hæret. col. 2. versi. coadiuuatur.* qui hunc ficte
conuersum & impœnitentem appellat. Idem visi sunt sentire
Archidia. & Geminia. *in c. vt commissi, de hæret. in 6. ZenZel. & Imola
in clem. 3. de hæret. Nicol. Arelat. tract. De hæret. q. 30.*

103 Quinto ac vltimo in specie, hac de re videtur † text. *in c. ad a-
bolendam, in prin. iuncto §. laicos, de hæret.* Est in eo canone in prin-
cipio statutum, quod clerici manifeste in hæresi deprehensi, an-
te omnia debent totius ordinis ecclesiastici prærogatiua denu-
dari, deinde secularis potestatis arbitrio relinqui, nisi ad ar bi-
trium Episcopi errorem suum abiurare consenserint, & satisfa-
ctionem condignam exhibuerint. Idem repetitum est *in d. § lai-
104 cos.* Duo ergo copulatiue requiruntur, quod scilicet † abiuret &
satisfactionem exhibeat, si vult manus iudicis secularis euitare,
cum natura copulatiuæ sit, vt vtrunq; concurrat. *l. ea tamen adie-
ctio. de leg. 3.* At, cum Bernardinus vnum tantum impleuerit,
nempe abiurationem, & non satisfactionem, videtur tanquam
impœnitens tradendus foro seculari.

Cæterum, re hac diligenter & accurate considerata, contra-
rium opinor verius; nempe Bernardinum non censeri incorri-
gibilem & impœnitentem, ita, vt iudici seculari puniendus tra-
di debeat, quod ita planum facio.

Primo, satis constat, Bernardinum habere intentionem fun-
datam, quod scilicet non dicatur incorrigibilis & impœnitens,
105 cum hoc graue sit delictum; vt iam aperte constat: & † delictum
non præsumitur. *l. merito. ff. pro socio, & scribunt Bar. in l. non solum. §.
sed vt probari, de operis noui nuntia. & Alciat. in tract. præsum. reg. 1. præ-
106 sum. 21.* Et si nullus præsumitur dolus & culpa, nec † pœna est in-
fligenda, cum culpa & pœna duo sunt connexa. *D. Thomas 2. 2. q.
108. art. 4. Soto lib. 1. de iust. & iure. q. 6. art. 5. col. 1.*

107 Secundo † incorrigibilis seu impœnitens non dicitur, & per
consequens in hæresin relapsus, qui non obseruat iniunctam si-
bi pœnitentiam, quæ secundi ordinis est. *ita docuit Calde. in c. lite-
ras. de præsum. quem secuti sunt Fran. Squillacen. in tract. de fide Cathol. q.
19. & recentiores aliqui quos refert Vmbertus suo opere iudiciali Inquisit.
pag. 497. versic. Et quod sit verum. & pag. 460. vers. ad idem.* At qui hæc
108 pœnitentia iniuncta Bernardino, ne † legeret Bibliam vulga-
rem, est pœnitentia secundi ordinis, & non primi; ergo non po-
test dici impœnitens & relapsus, & si eam non obseruauerit. Illa
109 minor propositio ita probatur. † Pœnitentia primi ordinis est
illa, quæ directo tendit contra hæresin, vt quod abiuratus non
legat libros hæreticos, non conuersetur cum hæreticis, non
prædicet alijs hæreses: quod hæreses detestetur. Secundi ordi-
110 nis † sunt, quæ directo non sunt contra hæresin, vt ieiunare,
peregrinari, & his similia. *ita Calder. & Squillac. ac alij iam relati.*
111 Legere autem † Bibliam vulgarem directo hæresin non indu-
cit: & ita non legere, dici non potest directo contra eam, cum
lectio per se bona sit. & quanquam Arnald. Alber. *in tract. De hæ-
112 ret. quæst. 28. num. 34.* contendat, bonum esse lectionem † Bibliæ
vulgaris prohiberi ignaris & idiotis, non tamen affirmat. le-
ctionem illam esse sua natura malam, & directo hæresin infer-
re, sed per indirectum, ob scilicet malam intelligentiam. Quam
sane occasionem præstat & lectio Bibliæ Latinæ ignaris, & in
sacris literis non versatis, vel etiam versatis sine diuino spiritu.
Nec hic mihi dicatur, aduerte, quod hic Bernardinus abiuran-
do hæreses, & suscipiendo iniunctam pœnitentiam: suo iura-
mento promisit ita obseruare, *iuxta formam cap. ego Berengarius de
consecr. dist. 2.* potuit ergo se ipsum ad pœnam relapsus obligare.
Nam potest quis se ipsum sub † Anathematis pœna ad aliquid 113
obseruandum obstringere: *ita censuerunt Archidiac. in capit. quoties
cordis. 1. quæst. 7. Vincen. & alij plures in cap. cum dilectus, de electio.* ita et-
iam potest quis suo † iuramento obligare se ad carcerem, & 114
quod inde non fugiet, etiam si mors deinde esset ei inferenda.
*ita gloss. in clementi pastoralis, & ibi Car. in 4. nota. de re iudica. Anchar.
in cap. pactum. de pact. in 6. & in capit. possessor. quæst. 3. de reg. iuris in 6.
Ioan. Andr. ad Specul. in rubr. de iureiur. colum. 3. Abb. in cap. si vero. num. 8.
de iureiur. & in cap. inter alia, in fin. de immu. eccles. Alber. in l. fideli. C. de
ijs qui ad eccles. confug. Marsil. sing. 177. Aufrerius in addit. ad decis. Capel-
læ Tholosæ. quæst. 442. Ioan. Maior in 4. sent. dist. 15. quæst. 20. Angelus Cla-
uasius in sua summa in verbo, Carcer. num. 4. & in verbo, fugere. num. 2.
& Syluester Prierius in summa in verbo, Accusatio. in fin.* Accedit, quod
hanc non obseruare pœnitentiam, est † inobedientia, quæ mor- 115
tis pœnam meretur. *cap. 2. de maior. & obed. & ibi interpretes.* Et si
ergo quis † dominus non sit membrorum suorum. *l. liber homo. 1. 116
ff. ad l. Aquil. & cap. cum contingit; de senten. excommu.* attamen † lex 117
& iudex in homines mandatorum cõtemptores hanc potesta-
tem habent. *vt de lege scribit Dec. in l. nec ex prætorio. nu. 6. de regul. iur.
post Bar. in l. Titio centum. §. Titio centum. ff. de con. & demon.* Et de iu-
dice sensit in specie Vmbertus in suo opere inquisitionis, *pag.
462. vers. sed dato & nunquam concesso.*

Huic dubitationi satisfieri ita vere potest, prius tamen regu-
lam hanc præmittimus, quod † nemo est dominus animæ suæ. 118
*ita egregie Abbas in cap. vlt. in 1. nota de pactis. quem secutus est Fel. in cap.
contingit, colum. 1. versic. idem dicas de anima. de senten. excommu.* Ita et-
iam nemo dominus est membrorum suorum. *d. l. liber homo. 1. ff.
ad l. Aquil.* Quocirca, recte censuit post Roma. *consil. 113. num. 4.
Ang. consil. 22. in fin. & consil. 403. Crauet. cons. 48. num. 7. & consil. 262.
colum. 2.* † neminem posse ex sua confessione facere, quod deli- 119
ctum illud sit, quod vere non est. Ita quis non potest se obliga-
re † ad pœnam corporalem pro altero, *vt copiose scribit Didac. lib. 2. 120
variar. resol. cap. 8. nu. 8.* Hinc quoq; nostri scribunt, male † facere 121
iudices, qui faciunt reos renuntiare suis defensionibus. *ita Mar-
sil. sing. 651. qui alios plures recenset.* Accedit quod vera est Theolo-
gorum sententia, neminem posse sub pœna anathematis † ali- 122
quid se seruaturum promittere; cum in seipsum communica-
tionis sententiam ferre non possit. *ita D. Thom. in 4. sent. distin. 19. q.
vlt. art. vlt. Cardi. de Turrecremata in cap. quoties cordis. 1. q. 7. post gloss. ini-
tio,* & refert Vmbertus in illo opere inquisitionis, *pag. 460.* re-
centiores quosdam ita hac ratione in specie nostra respondisse;
quod scilicet abiuratus suscipiendo pœnitentiam non potuit
ad pœnam relapsus seipsum obligare. Non obstant illa contra-
ria, quia † *ad cap. ego Berengarius* respondetur, illud iuramentum 123
non esse obligatorium, sed imprecatorium, *vt ita declarant glossa
& Turrecrema. in d. cap. quoties. 1. q. 7. & illi recentiores relati ab Vmberto
loco præcitato.* Et quod dicit Archid. & cum eo alij in *d. cap. quoties.*
repugnat opinioni D. Thomæ & Theologorum. Quod autem
dictum est, aliquem posse ex suo iuramento † obligare se ad car- 124
cerem, & ab eo non fugere; concedo, cum iusta est causa, qua is
pœna corporali puniri debet. At secus cum causa à lege, vt hic,
non iudicatur iusta & legitima: nam tunc † iuramentum eum 125
non obligat. *ita declarant omnes in d. clem. pastoralis. de re iud. D. Tho-
mas & Caieta. in 2. 2. q. 69. art. 4. Arch. in c. cum homo 22. q. 5. & Did. lib. 1.
variar. resol. cap. 2. num. 11. vers. In secunda, &c.* Nec illud de peccato
& pœna inobedientiæ obest: quandoquidem non omnis † in- 126
obedientia obligat ad pœnam mortis temporalis vel æternæ,
sed iuxta qualitatem & quantitatem rei, cuius causa factum est
præceptum. Nam, si causa præcepti est vtilitas publica; tunc
præceptum obligat inobedientem ad mortem: si vero causa est
priuata, non obligat. Hæc est non modo Canonistarum, sed
& Theologorum sententia. Ex Canonistis ita censuerunt Bu-
tri. & Abb. *in cap. 2. de maior. & obed. Dec. in cap. nam concupiscentiam,
lect. 1. nume. 9. de constit. & Did. Couarr. in cap. quamuis. part. 2. §. 2. num.
6. versicul. quinto aduertendum. de pactis, in 6. & in cap. peccatum. part. 2.
§. 5. num. 2. de regul. iuris in 6. Ex Theologis ita affirmarunt D. Thomas 1. 2.*

quæſt.97.art.4. & ibi Caiet. Adria.quodlibet.6. art.2. Alphonſ. de Caſtro.
lib.1.de poteſt.legis pœnalis.cap.4.& 5.Dominicus Soto lib.1. de iuſt.& iu-
re.quæſt.6.art.4.colum.vlt. Cum ergo inobſeruantia huius præce-
pti non reſpiciat publicam vtilitatem & bonum, ſed vnius pri-
uati ſolum, ex quo ei ſoli ſua cauſa tantum ſingulariter factum
ſit, ſequitur, eius inobſeruantiam nō obligaſſe ad pœnam mor-
tis temporalis, nec ad æternam.

127 Tertio & vltimo, quod Bernardinus dici non poſſit † incor-
rigibilis, vel ex eo conſtat, quod in manibus Sancti officij eſt, &
ad iudicium vocatus venit, aliquamq; reſiſtentiam non fecit.
*ita ſcribunt Abbas in d.capit. cum non ab homine.num.30. poſt Butr.ibi, de
iud. quos in ſpecie ſecutus eſt Reuerendus frater Angel. Veronenſis, vt re-
fert Vmbertus in ſuo opere inquiſi.pag.437.eſt in caſu 4.in fi.*

Non obſtant adducta in contrarium: in quibus quidem diſ-
ſoluendis non mediocris verſatur labor. Ad primum itaque re-
ſpondeo vno verbo, Bernardinum non eſſe reuerſum ad idem
delictum, cum legere Bibliam è Latino in vernaculam linguam
translatam, ante tamen pœnitentiam ſibi iniunctam, non eſſet
peccare; cum (vt iam diximus) ſui natura illius lectio iure pro-
hibita non ſit.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur duobus modis. Pri-
mo, vt diximus ad primum, nempe legere Bibliam vulgarē non
eſſe ſui natura malum: non ergo in malo perſeueraſſe dicitur.
Secundo, quod ſola perſeuerantia in delicto non efficit illum
perſeuerantem eſſe incorrigibilem: cum neceſſaria prius ſit ali-
qua admonitio, vt deſiſtat. Nam incorrigibilis quis dicitur, qui
correctioni ſibi factæ non obtemperat, & ideo dictio hæc, *incor-
rigibilis*, præſupponit antecedentem correctionem; quæ in ſola
128 delicti perſeuerantia non cadit. Quocirca opinor verba † Bu-
trij *in d.cap.cum non ab homine.num.22. & Abbat. in num.30. de iudic.* eſ-
129 ſe copulatiue legenda hoc modo, incorrigibilis † eſt, qui in de-
licto perſeuerat, & ter admonitus non deſiſtit. *vt copulatiue loqui-
tur ibi.Barb. num.94. quanquam Dec. ibi & Bernard.Diaz. in praxi Ca-
nonica criminal.cap.131. num.3.* & vere cæteri omnes, qui hac de re
loquuntur, intelligunt perſeuerantiam ſolam non efficere ali-
quem incorrigibilem ſine admonitione. Has admonitiones ter
fieri oportere relati cenſuerunt. Ego opinor vna cum Alphon.
130 *de Caſt.lib.2.de iuſta hæret.puni.cap.2.* duas † ſufficere. Quæ cum fa-
ctæ fuerint Bernardino, ex hac ſola perſeuerantia dici non po-
teſt incorrigibilis.

131 Non obſtat tertium, quia reſpondeo, primo † Baldum ex ſuo
capite ſine lege & ratione loqui. ſecundo loquitur Baldus eo in
caſu, in quo is qui non deſiſtit ab officio, in eo perſeuerare dici-
tur: quæ ſane perſeuerantia non facit incorrigibilem, niſi in ca-
ſu iam relato.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, primo, Abbatem de
132 Podio † Calderar. & alios eo loci relatos loqui, cum is, cui fuit
iniuncta pœnitentia, non eſt in manibus officij. Nam, ſi eſt in
eius manibus, non dicitur incorrigibilis, vt diximus ſupra in vl-
timo fundamento noſtræ opinionis. Secundo reſpondeo, quod
relatorum opinio procedere poteſt cum pœnitentia primi or-
dinis fuit iniuncta, ſecus ſi ſecundi: quia in eo caſu non eſt ve-
ra, ex ſupra relatis in ſecundo fundamento.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo primo, vt reſpondent
aliqui recentiores relati ab Vmberto *in eo opere Inquiſitionis, pag.*
133 *461.verſ. at ratio, &c.* text. † d. cap. *ad abolendam.§. laicus, de hæret. in
illis verbis; niſi abiurata hæreſi, & ſatisfactione exhibita ad fidem confu-
gerit, &c.* intelligi, quod hæreticus eſt relinquendus brachio ſe-
culari, niſi, hæreſi abiurata, pœnitētiam ſibi iniungendam prius
acceptauerit. Qui ſane ſenſus (ait ille) colligitur ex principio
illius canonis; vbi loquendo de Clerico hæretico redire volen-
te ad fidem, inquit, ipſum recipi non debere, niſi duo promit-
tat, & abiurare & pœnitentiam ſubire, ſeu acceptare, quod ver-
bum; *conſenſerit*, ibi adſcriptum ſignificat. Atqui idem de laico,
quod de Clerico ſancitum ibi eſt *in §. laicus, cum ad iam dicta ſe re-
ferat.* Accedit, quod in eo *§. laicus*, tria ex ordine à redeunte ad
fidem requiruntur; nempe abiurare, ſatisfactionem exhibere,
& ad fidem ſtatim confugere. Qua ratione dici poteſt, pœni-
tentiam adimpleri debere, antequam quis ad Orthodoxam fi-
dem confugerit? Eſt ergo ſermo de promiſſione acceptandi, &
ſatisfaciendi. Qui ſane ſenſus vere mihi probatur. quē & ea ra-
tione cōfirmo, quod ſi expectanda foret plena ſatisfactio, is hæ-
reticus ſæpe ſtatū ſuum non repeteret, cum ſæpe iniungi ſolent
pœnitentiæ, donec is humanus egerit. Quod & abſurdum eſſet,
134 & meriti illius cōſtitutionis repugnaret. Nec vere † aduerſantur
cap.excommunicamus, 2.§.vlt.de hæret.& cap.literas, in fin.de præſumpt.
quia intelligi facile poſſunt de eo, qui pœnitētiam peragendam
ſuſcepit, & eam facere cœpit, non tamen adhuc perfecit; ex iam
dictis. Præterea intelligi & declarari poſſunt hæc iura procede-
re in pœnitentia primi ordinis: non autem ſecundi; *quemadmo-
dum ſuo loco diximus.* Concludo itaq; ex his Bernardinum dici
poſſe incorrigibilem & impœnitentem.

Dubitatio vna adhuc, nec quidem leuis ſuboritur, quod ſci-
licet hic Bernardinus tanquam hæreticus puniendus ſit. Si qui-
dem ſaltem teſtimonio duorum probatum videtur, hunc eſſe
alicuius ſectæ hæreticæ ſectatorem. Non enim dubium eſt, quin
vt hæreticus damnandus is ſit, qui † ſectator eſt hæreticorum, *c.* 135
*hæreticus.24.q.3.Old.conſ.210.n.2. & ſcribit Arnal.Albert.in tract.de hæ-
ret.q.29.n.40.* Quod Bernardinus ſecutus ſit ſectam aliquam hę-
reticorū, vel ex eo conſtare videtur, quod duo ex examinatis te-
ſtibus hoc probare videntur: hoc eſt, primus & ſextus. Primus
enim affirmat, Bernardinū ſibi dixiſſe, quod in ſacroſancta Eu-
chariſtia adeſt Saluator noſter Ieſus Chriſtus ſpiritualiter tan-
tum, non autem corporaliter. Quæ hæreſis † fuit multorum, 136
ſed maxime Ioannis Witcleff. *vt recenſet Card.de Turrecrem.libr.4.
ſumma eccleſiaſt.cap.38.& Alphon.de Caſtro in libr. 6. aduerſus hæreſes in
verbo, Euchariſtia.* Sextus vero teſtis affirmat, Bernardinum aſſe-
ruiſſe † Deum ab æterno prædeſtinaſſe quos ſaluos & damna- 137
tos eſſe vult. Quæ quidem hæreſis à multis fuit recepta, & ma-
xime etiam ab eodem Ioanne Witcleff, *vt recenſet Card. Turrecre-
ma.d.c.38.verſ.ſi Papa ſit præſcitus.* Qui quidem Witcleff hanc prę-
ſcientiam præſupponit. Dicendum ergo videtur, Bernardinum
ſecutum eſſe hanc ſectam Witcleff. Quæ ſane probatio, & ſi † 138
teſtium ſingularium ſit, attamen concludere videtur: *quemad-
modum in ſpecie Iacob.Simancas in praxi hæreſeos, tit.37.in fi.* vbi in ſpe-
cie ſcribit, quod ſi teſtibus ſingularibus probari minime poſſit
hæreticum aliquem eſſe in ſpecie, vel in genere; probari tamen
poteſt aliquem eſſe ſecutum ſectam alicuius hæretici, vt Sacra-
mentariorum, vel Anabaptiſtarum.

Secundo, Bernardino aduerſatur, quod & ſi teſtes iam rela-
ti † ſingulares ſint; attamen ſemiplenam probationem faciunt: 139
*vt ſcribunt Dec.conſ.650. & alij, quos in ſpecie hac refert Simancas d. titu.
37.nu.4.* Vel ſaltem præſumptionem faciunt, vt tradunt Alexan.
*conſil.77.in fin.lib.1.& alij plures, quos recenſet Crauet.conſil.73.num.35.
& conſil.178.num.8.& Didac.Couar.lib.3.variar.reſolut.capit.3.num.5.*
Qui illud affirmant, hanc præſumptionem alijs coniecturis &
præſumptionibus coadiuuari ita poſſe, vt perfecta inde proba-
tio fiat. Coniecturæ aliæ hîc adſunt, quia iam alias abiurauit.
Et † ſemel malus, ſemper malus præſumitur, *vt probat in ſpecie tex.* 140
cap.accuſatus.§.de hæreticis in 6.

Tertio accedit, quod etiam ſi teſtes hi ſingulares ſunt; atta-
men in arbitrio, & facultate ſancti Officij Inquiſitionis videtur
poſitum, illis teſtibus † fidem adhibere: *iuxta doctrinam Caſtren.* 141
*in l.Lucius, in fin. ff. ex quibus cauſ.irrog. infamia. quem ſequuti ſunt per-
multi à me relati lib.2.de arbitr.iudic.caſu 90.nu.5.*

His tamen minime refragrantibus, adhuc opinor Bernardi-
num non eſſe vt hæreticum condemnandum, ſi quidem pro eo
eſt iuris regula, & Doctorum ſententia, nempe † vnius teſtimo- 142
nio neminem poſſe damnari. Ita enim lege diuina conſtitutum
eſt, vt legitur Numeri cap.35. in fine. *Homicida ſub teſtibus punie-
tur: ad vnius teſtimonium nullus condemnabitur.* Deuteronom. cap.
17. *In ore duorum, aut trium teſtium peribit, qui interficiet. Nemo occi-
datur, vno contra ſe dicente teſtimonium.* Deuteronom.cap.19. *Non
ſtabit teſtis vnus contra aliquem. quidquid illud peccati, aut facinoris fue-
rit: ſed in ore duorum, aut trium ſtabit omne verum.* Quod etiam le-
ge Euangelica ſancitum fuit. *vt ſcriptum eſt Matthæi cap. decimo-
octauo. & Ioannis capite octauo.* Ita etiam lege Canonica, *vt habetur
in cap.licet, in fine. de teſtibus.* Ita & lege ciuili *l.iuriſiurandi.C.de te-
ſtibus.* argumento ducto à fortiori. Et hoc adeo clarum eſſe o-
pinor, vt ſit ſuperuacaneum auctoritatibus multorum, quæ paſ-
ſim habentur, confirmare. Duo enim obſeruanda hîc eſſe cen-
ſeo. Primum, quod vt quis ex coniecturis, & præſumptioni-
bus puniri de delicto & maleficio poſſit, præſumptiones † & 143
coniecturæ vrgentes, ac violentæ omnino eſſe debent. *vt pro-
bat l. vltim. C. de probat. l. ſi is qui. C. de adulter. & clare ſcribunt Boer.
quæſt.164.num.6.Crauet.conſil.57.num.5.conſil.73.num.19.& conſi.178.
num. 2. qui alios recenſet.* Secundum, quod cenſui eſſe obſeruan-
dum eſt, quod vbi quis ex præſumptionibus, & † coniecturis 144
de maleficio condemnatur, non poteſt condemnari pœna ali-
qua corporali, ſed tantum pecuniaria. Hanc veram ſententiam
infinitis

Digitized by Google

infinitis prope Doctorum auctoritatibus probauit *lib. 2. de arbi-*
tra. iudic. caſu 279. Quibus nunc accedit quod poſt Alexand.&
Francum reſpondit Alciatus *reſpon. 2. in fin.* quod tunc demum
ſufficiunt præſumptiones & conjecturæ vrgentes ad condem-
nandum aliquem de crimine, cum ciuiliter agitur, non autem
145 cum criminaliter. Et ob id eo loci concludit,† Simoniacum
non potuiſſe condemnari pœna ordinaria pro illo crimine. *&*
idem quod Alciatus ſcripſit Vmbertus in ſuo opere inquiſit. in verbo proba-
tio. num. 15. pag. 284. & de vſurario idem reſpondit Cranet. conſil. 73. num.
34. in fin. Accedit quoque quod tradit Caietanus *in 2. quæſt. 60.*
art. 3. dum declarando *capit. afferte, de præſumpt.* inquit, Salomo-
nem non condemnaſſe illam, quæ filium necauerat. Sed in ſpe-
cie magis probat textus, *in capitul. literas, de præſumpt.* vbi Inno-
cen. 3. ob præſumptionem vehementem non condemnauit pœ-
146 na corporali † de hæreſi accuſatum. *& ibi gloſſa penult. & poſt eam*
Abbas ibi column. penult. qui dum ſcribunt leuem præſumptionem
ſufficere ad inquirendum, vehementem vero ad condemnan-
dum, intelligendi ſunt ad aliam pœnam quam corporalem. *ita*
etiam intelligo Vmbertum in ſuo opere inquiſit. in verbo præſumptio, num.
20. Et quod his vehementer ſuſpectis de hæreſi non pœna cor-
poralis, ſed pecuniaria tantum ſit indicenda, affirmauit poſt a-
lios à ſe relatos Iacobus Simancas *in praxi hæreſeos. tit. vlt. num. 10. &*
Arnald. Alber. in tracta. de hæreticis. quæſt. 34. num. 57. 58. Et idem in
ſpecie ſcripſit Anchar. *in cap. accuſatus, in princ. column. 2. verſic. item*
nota diuerſum, de hæret. in 6.

Nec dubitationem hic mouet, quod Bernardinus, vti rela-
pſus mortis pœna damnari debeat: cum iam ſemel manifeſtas
hæreſes abjurauerit, & nunc vehementer ſuſpectus dicatur. Et
147 quemadmodum † relapſus ille eſt, qui tanquam vehementer
ſuſpectus adiurauit, & deinde ſecundo de hæreſi manifeſte con-
148 uincitur. *cap. accuſatus, in princip. de hæret. in 6.* ita econtra † relapſus
dicitur cum manifeſtam hæreſin primo abiurauit, & poſtmo-
dum ſecundo factus eſt de eadem hæreſi ſuſpectus. *d. cap. accuſa-*
tus. §. ille quoque, vbi, qui primo hæreſin manifeſtam abiurauit, &
deinde ſecundo conuincitur dona & munera hæreticis miſiſſe,
illos domi recepiſſe, viſitaſſe, aſſociaſſe, aliaque in eos beneficia
contuliſſe, cenſetur in primam hæreſin relapſum. Cum tamen
149 clari & aperti iuris ſit, ſolam vehementem hæreſis † præſum-
ptionem & conjecturam oriri ex eo, quod hæreticis fauet, *vt ibi*
interpretes omnes ſentiunt, & in cap. excommunicamus. 1. §. credentes. ex-
tra de hæret. ſcribunt Alphon. de Caſtro lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 2. &
Iacobus Simancas in praxi hæreſeos, cap. 11. & cap. 16. Et in ſpecie hunc
eſſe relapſum affirmaſſe video Anchar. *in d. §. ille quoque in 6. & 7.*
notabili, dum ſcribit, quod conſequens declaratur per antece-
dens, vt & econtra. Voluit dicere Anchar. quod quemadmo-
dum manifeſta hæreſis ſecunda declarat primam vehementem
præſumptionem, ita econtra prima manifeſta hæreſis declarat
ſubſequentem vehementem conjecturam. Hoc clarius affir-
mauit *in eo. §. ille quoque. Gemin. in 2. verſicul. quæro, an ſufficiat, &c.* dum
150 ſcribit, quod ad hoc vt dicatur † hæreticus relapſus conſtare de-
bet de vno lapſu priori, vel poſteriori. Atque ita non conſti-
tuit Geminianus differentiam, quod quis ſit primo iudicatus
manifeſte & vere hæreticus, & inde ſuſpectus vehementer, vel
econtra; cum ſufficiat vnus lapſus ſiue prior ſit, ſiue poſterior;
cum prior æque declaret poſteriorem, vt poſterior priorem. Et
multo apertius hanc ſententiam probauit Calder. *in tracta. De*
hæret. cap. 16. num. 3. & Alpho. de Caſtro. dict. lib. 2. de iuſta hæret. punit. ca-
put. 2. qui inter cætera declarando *cap. excommunicamus. §. ſi qui au-*
tem. de hæret. ſcribit in hæc verba. *Poteſt adhuc alio modo aliquis dici*
relapſus, vt puta ſi primum de hæreſi conuictus. hæreſin omnem abiurauit,
& perpetuo carceri mancipatus fuiſſet, prout fieri mandatur in capit. ex-
communicamus. §. ſi qui autem, de hæretic. & inde ex carcere exiſſet. Is
certe dicetur merito relapſus quia de primo lapſu fuit conuictus, & de ſe-
cundo dedit vehementem ſuſpicionem, per hoc ſolum, quod exijt à carcere.
Hæc alphonſus. Verum huic dubitationi, quam non leuem eſ-
ſe ſemper iudicaui reſponderi poteſt.

Primo, quod aduerſus Bernardinum non ea nunc vrget ve-
hemens ſuſpicio, qua *iuxta dictum §.* ille quoque dici poſſit rela-
151 pſus. nam ille canon † de ea præſumptione loquitur, quæ à lege
pro vera & certa probatione habetur: quemadmodum aper-
ta verba illius canonis ſignificant; dum ita ſcripta ſunt. *Cum il-*
lum ex approbatis à ſe prius erroris conſequentia, non ſit dubium id feciſſe.
Ecce, quod lex habet eam conjecturam & præſumptionem
pro vera & indubitata probatione, quod is abiuratus id ege-
rit, priores a ſe abiuratos errores approbando, *atque ita intellexe-*
runt Alph. de Caſtro, & Grillandus ille libr. 2. de iuſta hæret punit. cap. 2. in
primis verbis, dum ait aduerſus hanc præſumptionem non ad-
mitti probationem contrariam. Ille Grillandus inquam *in tra-*
cta. de hæret. quæſt. vlt. vbi appellat hanc † præſumptionem iuris 152
& de iure quæ huius naturæ eſt, vt lex ita pro certo habeat, quod
contrariam probationem non admittit; *iuxta cap. is qui fidem, de*
ſponſa. & ſcribit poſt alios Alciatus in tracta. præſumpt. in præludijs. par. 2.
Et hanc vere eſſe præſumptionem iuris & de iure, vel ex eo
conſtat, quod is text. † *cap. accuſatus in princ.* in eo adeo pedem fi- 153
git, vt eam fictionem his verbis appellet, cenſeri debet quadam
iuris fictione relapſus. † fictio autem eam habet naturam, vt 154
rem veram, & ſi re ipſa non ſit, ita ponat & firmet, vt contra
eam probationem contrariam nullo modo admittat. *cap. 2. de ar-*
bitr. in 6. Felin. in cap. quanto. de præſumpt. & Alciat. in tracta. præſumpt.
in prælud. part. 1. num. 4. Atqui ſi diligenter percurramus totam
huius negotij ſeriem, nullam certe reperimus probatam con-
iecturam & præſumptionem, quæ dici poſſit & mereatur iuris
& de iure. Dixi, & recte (ni fallor) nullam eſſe probatam præ-
ſumptionem, quandoquidem vt conjecturis, præſumptionibus
& indicijs cauſa iudicetur, & reus condemnetur, omnino ne-
ceſſarium fore ſcimus, † conjecturas illas, præſumptiones & 155
indicia legitime probata eſſe oportere, *vt ſcribunt Bartol. in l. vlt.*
num. 7. ff. de quæſt. Marſil. conſil. 20. num. 44. & conſil. 29. num. 20. idem
ſing. 269. & ſing. 476. Gram. conſil. 17. num. 18. & conſil. 21. num. 12. in cri-
min. & Roland. conſil. 24. libr. 1. Hoc autem in caſu aperte conſtat
ex teſtimonio examinatorum, non fuiſſe probatam præſum-
ptionem aliquam. Nec minus ipſius Bernardini confeſſione;
quæ quidem, etiam ſi aliquid aduerſus eum palam feciſſet, ei
non noceret, ſi aliunde non conſtat: vti ſuo loco dicemus, & ſi
conjectura & præſumptio aliqua ex actis colligitur, non iuris &
de iure, ſed ſolius hominis ita conijcientis eſt. Quo fit vt vere ſi-
mus extra terminos illius. *cap. accuſatus. §. ille quoque, de hæret. in 6.*

Secundo reſponderi poteſt, quod ad hoc, vt is, qui primo
hæreſin adiurauit, & ſecundo aſſeritur vehementer ſuſpectus, † 156
relapſus dici poſſit de eadem hæreſi, quam prius abiurauit, in
ſpecie ſuſpectus eſſe debet: vt puta, ſi abiurauit primo hære-
ſin Arrianam, quod etiam debet eſſe vehementer ſuſpectus e-
iuſdem Arrianæ hæreſis. Hanc ſententiam, quam veram eſ-
ſe opinor, in ſpecie probauit Alphonſus de Caſtro. *dict. libro 2.*
de iuſta hæret. punit. cap. 2. declarando dict. §. ille quoque. Quam qui-
dem declarationem lege & ratione is probat. lege inquam, *ex*
verbis. dict. §. ille quoque, iuncto princ. d. † *cap. accuſatus.* Quod enim 157
vno in caſu ſtatuitur, & in altero quoque ſancitum eſt. Atqui
in principio illius canonis requiritur, quod is, qui ſemel abiu-
rauit vt ſuſpectus, committat in ipſam hæreſin vere ſecundo lo-
co, vt dicatur relapſus. † Illa dictio ipſa (ita enim dicere voluit 158
Alphonſus) identitatem ſignificat. *l. cum precario. ff. de preca. c. per*
tuas. ſuſſitionem, de electio. Eſt enim dictio hæc demonſtratiua per-
ſonæ & rei ad oculum. *ita declarat, poſt alios, Ripa in l. filiusfam. §. di-*
ui. num. 111. de leg. Ratione etiam Alphonſus vtitur, quia non eſt
æquum, vt paris omnino conditionis ſit in iudicio is, qui in iu-
dicio bis aperte fuit de hæreſi conuictus, cum illo, qui ſemel
tantum & iterum ſuſpectus. Ego eam rationem eſſe conſide-
ro, quod duæ † fictiones ex eodem fonte non poſſunt princi- 159
paliter circa idem concurrere. *ita docuit Bartol. in l. ſi is qui pro em-*
ptore, num. 71. & ibi Iaſ. num. 399. de vſucap. pro empto. Atqui in caſu
noſtro duæ eſſent fictiones ex eodem fonte prouenientes, nem-
pe, quod hæreticus in vna ſpecie cenſeatur & hæreticus in al-
tera: & quod vehementer ſuſpectus ſit vere hæreticus. Non
ergo circa idem principaliter poſſunt hic concurrere, vt vere
concurrerent, cum vna veniat in conſequentiam alterius; ex
quo aliquando vna ſine altera adeſt, cum ergo in caſu noſtro
Bernardinus non ſit ſuſpectus vehementer alicuius hæreſis in
ſpecie, quas olim abiurauit: ſequitur dicendum, non cenſeri re-
lapſum. Quod autem aſſeritur ſuſpectus hæreſis ſacramenta-
riorum, quam olim abiurauit, dicimus, quod non eſt inducta
vehemens ſuſpicio teſtimonio vnius tantum. Et infra etiam
dicemus.

Non obſtant nunc adducta in contrarium; quia ad primum
reſpondetur multipliciter. Et primo teſtibus nō probari Bern-
ardinum aſſeruiſſe illam hæreſin de prædeſtinatione: quia, ſi di-
cta teſtis ſexti conferantur cum dictis ſeptimi, conſtabit eos in-
ter ſe pugnare. Nam ſextus teſtis inquit, Bernardinum affirmaſ-
ſe prędeſtinationē. Si primus vero refert verba Bernardini iuxta
ſententiam Apoſtoli ad Rom. cap. 8. verba teſtis hæc ſunt. *Che*

Dio ha predeſtination l' e eletti, & che quelli che ſono predeſtinati ſi ſalua-
ranno. Quæ ſane verba potius inclinant in ſententiam Apoſtoli
quam in aliam, & præſertim, quia ita ipſe Bernardinus in ſuo
conſtituto ſe ipſum declarauit, vt ſuo loco diximus. Et cũ hi te-
160 ſtes varient † in formalitate verborum à Bernardino prolatorũ,
eis credendum non eſt, *vt in ſpecie noſtra ſcribit Arnaldus tract. de ha-*
ret. q. 34. n. 47. Accedit, quod ambo hi teſtes iudicant de opinio-
161 ne † ipſius Bernardini; qua ex re ſe ſuſpectos reddunt, *vt tradunt*
omnes in c. cum cauſam, de teſtibus, & in ſpecie noſtra Old. conſil. 210. col.
vlt. verſ. circa primum. Et hac ratione minuitur fides primi teſtis.
Oldradum ſecutus eſt Arnal. in tract. de heret. q. 34. nu. 47.
162 Reſpondetur ſecundo, quod illa declaratio & doctrina † Si-
mancæ. *d. tit. 37. in ſi.* non eſt vera: quia, ſi foret vera, ſequeretur,
quod per indirectum probari poſſit teſtibus ſingularibus ali-
quem eſſe hæreticum in genere, quod ipſe negat. Vel ſi vera eſt,
hic non conuenit, quia non fuit inquiſitus Bernardinus, quod
ſit talis vel talis ſectę, vel in genere de hęreſi. Nec etiam (vt dixi)
videtur mihi vera illa Simancæ declaratio. Et ideo melius viſus
eſt declararare Iulius Clarus in ſua pract. criminali. *§. fi. q. 53. verſ.*
dixi etiam. qui ſcribit, illud, quod dicitur, teſtibus ſingularibus
poſſe in genere delictum probari, procedere quando agitur nõ
de pœna infligenda, ſed ad alium finem, vt de repellendis teſti-
bus, vel cum ciuiliter agitur ad priuationem iuris ſui, vt dotis.
Non obſtat ſecundum, quia verius eſt hoc in caſu non face-
re ſemiplenam probationem: cum relati teſtes aliquot defectua
(vt dixi) patiantur. Sed eſto rem ita eſſe, non tamen dicendum
eſt in cauſa tam graui ſufficere hanc probationem ſemiplenam
ad condemnandum pœna graui. Præterea & ſecundo, teſtes iſti,
163 vt hoc in caſu probent; debent eſſe omni † exceptione maio-
res, *vt clare in hac ſpecie ſcribunt poſt alios Arnald. in tractat. de heret. q.*
24. nu. 4. 5. & Simanca in praxi hereſeos. tit. 34. num. 5. Et iſta qualitas
debet eſſe cognita iudici, vt eo loci Arnaldus ſcribit. Et tradunt
in ſimilibus caſibus Curt. Sen. *in tract. de teſtib. conclu. 34. & 35.* vbi
164 ſcribit, hanc † qualitatem, quod teſtis ſit omni exceptione ma-
ior, eſſe probandam. *idem cenſuerunt Soc. Iun. conſ. 39. nu. 62. libr. 2. &*
Gram. conſ. 35. nu. 58. in crimin.
Non obſtat tertium, quia reſpondeo, quod doctrina † Caſtr.
165 & ſequacium procedit in cauſis ciuilib. non autem in cauſis cri-
minalibus, præſertim in cauſa hac hæreſis, in quo tres † teſtes o-
166 mnino requiruntur, *vt ſcribit Arnald. in d. tract. de haret. q. 34. nu. 3.* &
ſi in alijs criminibus duo ſufficiant. Non enim teſtis ſolus ſuffi-
cit ad indicendam pœnam corporalem, quia legi diuinæ & hu-
167 manæ repugnaret. Et ideo ſolum ſufficiunt † hi teſtes ad indi-
cendam pœnitentiam. *ita ſcribunt Franc. Squillacen. in tract. de fide*
cathol. q. 34. in fin. & Vmbertus in ſuo opere inquiſitionis, in verbo, teſtes,
n. 18. His ſatis apparet, eſſe diſſolutum hunc obicem alioqui for-
tiſſimum. Conſtat etiam Bernardinum non conuinci alicuius
teſtimonio, quod de fide Catholica aliquid male ſenſerit. Qua
ex re infertur, quod ſi ſua confeſſione ſola Bernardinus aliquid
168 aduerſum ſe nunc dixiſſet, nullo pacto vti † relapſus cõdemnan-
dus eſſet. *Ita docuit Arnald. Alber. in d. tract. de heretic. q. 25. n. 25.* qui
ſcribit in ſpecie hac, quod, ſi quis hæreſin abiurauit, vel vt vere
hæreticus, vel vt vehemẽter ſuſpectus, & deinde iterum in eam
lapſus ſit, & ad inquiſitorem ſponte accedat, fateaturq́; in hære-
ſin ſe relapſum, & is relapſus non cõprobetur teſtimonio alte-
rius, vel alia probatione, ꝙ non erit brachio ſeculari tradendus:
cum relaxentur curiæ ſeculari ſolum qui teſtibus, vel alijs pro-
bationibus ſunt cõuicti. Solum in eo verſari videtur aliqua diſ-
169 ficultas, quod † Arnaldus loquatur de eo, qui ſponte ad iudicem
accedit, & ſponte fatetur crimen ſuum: ac forte contra (vt hic)
cum accuſatus fuit prehenſus & carceri incluſus. *Quod viſum eſt et-*
iam ſentire Alphon. de Caſtro lib. 2. de iuſta heret. punit. cap. 2. verſ. ſed diſ-
ficultas. Cæterum idem eſſe opinor & in caſu iſto. Cuius ſane rei
declarandæ gratia duos caſus ita diſtinguo.
Primus caſus eſt, cum agitur vt hic relapſus omnino abſolua-
tur; tunc debet ſponte acceſſiſſe, & ſponte fateri delictum, & ei
ſola pœnitentia ſpiritualis iniungi debet. Ita intelligo Alphon-
ſum loco iam citato.
Secundus eſt caſus, cum agitur de indicenda pœna relapſus;
quæ mortis naturalis eſt. Hoc caſu nullam differentiam conſti-
tuo, ꝙ ſponte acceſſerit vel coacte: atq; ita quod ſponte ſit con-
feſſus, vel aliquo timore. Nam ſi aliunde non conſtat quam ex
ſua confeſſione, nõ poteſt pœna mortis puniri. Ea eſt ratio, qua
Arnaldus *d. q. 25. nu. 27. vtitur*, quia nemo eſt dominus membro-
rum ſuorum *l. liber homo. ff. ad l. Aquil.* & ſupra copioſe cõprobaui.
Et ideo ſoli confeſſioni ſtandum non eſt. Quæ ſane ratio, quæ
hoc in caſu præcipua eſt, locum habet & in eo, qui ſponte iudici
ſe obtulit. Et ideo pœnam mortis euitabit iſte, quanquam (vt
Arnaldus ſcribit) alia pœna ſit ei indicenda. Et huc ſpectant quæ
ſcripſi libros *de arbitr. iud. caſu 369.* Nec hic repugnat, quod ſcri-
bit Iacobus Simancas *in praxi hereſeos, tit. 60. in ſi.* huic † ita ſe re- 170
lapſum confitenti, non eſſe remittendam pœnam inconſulto
Pont. Maxim. quia reſpondetur, non remitti pœnam aliquam,
ſed ſolum imponitur pœna his caſibus indici ſolita. Et Pontif.
Maxim. dicitur tribuiſſe omnem ordinariam poteſtatem huic
ſancto inquiſitionis officio. Quod, cum ſatis clarum ſit tam iu-
re ipſo communi, quam ipſis indultis, non eſt quod multis ni-
tar hoc probare.
Tametſi permultis rationibus demonſtratum hactenus cre-
dam, Bernardinum de hæreſi à ſancto officio inquiſitum, non
poſſe tanquam relapſum condemnari, cum ſecundo erraſſe,
non conſtet: nihilominus vt muneri meo, quod à ſancto offi-
cio demandatum fuit omni diligentia, pro viribus ſatisfaciam,
alijs rationibus conabor oſtendere, hunc non eſſe ea pœna re-
lapſus puniendum.
Primo ea me mouet ratio, quod, vt quis cenſeatur † hæreti- 171
cus, inter multa, quæ requiruntur, illud eſt præceptum, quod in
ea hæreſi ſit pertinax. *c. dixit Apoſtolus 24. q. 3. & ibi Card. de Turre-*
cremata, in cap. hec eſt fides 24. q. 1. & in c. damnamus, de ſum. Trin. & fi-
de Cathol. & ſcribunt omnes, quos infra referam Atqui Bernardinus
pertinax non cenſetur, vt relapſus dici poſſit: ergo vt talis puni-
ri non poterit. Minor propoſitio probatur † pertinacia, quæ ſe- 172
cundum D. Thomam *in 2. 2. q. 138. art. 2.* eſt impudens tenacia, &
quæ, vt ille ait perſeuerantiæ opponitur, duobus modis conſi-
deratur: exterius & interius, *vt ſcribunt Archiepiſc. Floren. in ſua ſum-*
ma part. 2. tit. 12. c. 5. §. 1. & Syluest. Prierias in ſumma, in verbo, hereſis, pri-
ma, n. 5. & clarius ad rem noſtram Arnal. Alber. in tract. de heret. q. 3. nu. 7.
Exterius † pertinacia multis modis cognoſcitur, & viginti modos 173
recenſet Card. de Turrecrema. *in ſumma de eccleſia, lib. 4. in 2. part.*
c. 16. & aliqua ſcribit Simancas in praxi hereſeos. tit. 30. Et copioſius Ar-
nald. Alber. tract. de heret. q. 30. Et dicitur pertinax etiam, cũ ex ver-
bis aperte conſtat eum defendere hæreſin. Interius vero cenſe-
tur pertinax, cum eam hæreſin in animo fixam habet, & laten-
tes intra ſe retinet. Exteriori pertinacia dici non poteſt perti-
nax Bernardinus, cum ſemper aſſeruerit, ſe paratum emendare
& corrigere, quod vult credere, quod credit Eccleſia Catholica
Romana. Quod quidem ſufficit ad fugiendum hoc † pertina- 174
ciæ vitium. *d. c. damnamus. & in ſpecie ſcribunt Vmbertus in ſuo opere*
inquiſit. pag. 442. & clarius Arnald. Alber. *in d. tract. de heret. q. 3. nu.*
11. in fin. & q. 29. nu. 30. & nu. 38. Idem q. 30. nu. 72. ſcribit pertinacem
non dici, qui ſe ſubijcit determinationi eccleſiaſticæ. Quod
quidem in Bernardino procedit, qui ignarus & imperitus eſt
iudicandus, cum vix legere nouerit, *vt ſcribit Arnald. d. quæſt. 3. nu.*
12. 13. Hi enim † idiotæ (vt alias admonui) implicite tantum 175
ſcire tenentur, quæ fidei ſunt, *vt tradunt D. Thomas 2. 2. quæſt. 2. art.*
6. Angelus Clauaſ. in ſua ſumma in verbo, fides. num. 4. & Sylu. Prierias
in ſumma, in verbo, fides, num. 6. Idem quoq. ſenſit Alphonſ. de Caſtro lib. 1.
de iuſta heret. punit. cap. 9. eſt pag. 48. verſic. at vulgaris homo. Quo lo-
ci, etſi dixerit † ignorantiam eſſe probandam ab eo, qui eam 176
allegat; attamen illud ſolum procedit in eo, qui ſcire tenetur.
Nam ex quo tenetur ſcire, præſumitur etiam quod ſciat. & ideo
ſi ignorantiam allegat, eam tenetur probare. *ita declarant gloſſ. &*
cæteri in cap. præſumitur, de regul. iuris in 6. & in l. iuris ignorantia. C. qui
admitti. Ac ſecus in eo, qui ſcire non tenetur: quia in eo præſu-
mitur ignorantia. *d. cap. præſumitur. & ſcribunt relati Doctores.* Et in
ſpecie noſtra idem viſus eſt ſentire ipſe Alphonſus vbi ſupra.
verſicu. Quia ſi res, quam aſſerit, &c. Et eo loci admonet, quid ab
Inquiſitoribus obſeruandum ſit. Pertinacia Interiori an per-
tinax ſit Bernardinus, maius dubium eſt. Nam Arnald. Alber.
in d. tracta. de heret. quæſt. 3. num. 7. verſic. idem in illis; ſcribit, † rela- 177
pſum cenſeri pertinacem interius & mentalem. Sed vere dici
poteſt; quod ſi mentalis tantum eſt pertinax; & per conſequens
relapſus, non dicitur vere relapſus, ſed præſumptiue. Quo fit, vt
pœna ordinaria mortis indici ei non debeat; ſed alia extraordi-
naria iudicis arbitrio: *quemadmodum multis probaui libr. 2. de arbitr.*
iud. caſu 279. Nec repugnat text. † *c. ad abolendam. §. qui vero, verſi. il-* 178
los, de heret. qui & relatus eſt in cap. ſuper eo, de heret. in 6. Quæ iura ad
ſuæ ſententiæ confirmationem recenſet Arnaldus. *d. quæſt. 3. nu.*
7. Quandoquidem non loquuntur de eo, qui præſumptiue re-
lapſus iudicatur; ſed de vere relapſo, cum ita ſcriptum ibi ſit:

Vel.

Vel,poſtquam (:vt diximus:) proprii Antiſtitis examinatione pergane-
179 rint, deprehenſi fuerint in abiuratam hæreſin recidiſſe,&c. verbum.†
deprehendo,vere & proprie ſignificat, in ipſo facto capere:ita, vt
nec fugere,nec inficiari poſſit.M. Tull.act.7.in Verrem.Quaſi eſſet in
aliquo manifeſto ſcelere deprehenſus.& lib.2.de finibus.Occultum facinus
eſſe potuerit,gaudebit:deprehenſus omnem pœnam contemnet.Et d.cap.ad
abolendam.verſi.illos,ita intellexit ibi Ancha.in 4.not.& ibidem Ioan. de
Ana.Et idem apertius poſt Ioan.Andr.& Hoſt.ſenſit Abb.in c.literas. nu.9.
verſ.quæro ſecundo,de præſumt.

Secundo, quod Bernardinus pœna ordinaria puniendus
180 non ſit,hac ratione dicendum eſt. Quod † ſenibus delinquen-
tibus, vel aliquid de fide & religione aſſerentibus, vel parcen-
dum,vel pœna minuenda eſt.Arqui Bernardinus iſte ſenex ita
dicitur.vt indulgendum ei ſit,ergo parci ei debet, vel pœna mi-
tigari.Illa minor (:vt ab ea incipiam:) probatur: quia ſi diſcut-
181 tamus ſingulas doctiſſimorum hominum ſententias, quis † ſe-
nex dicatur, ſemper reperiemus ſexagenarium ſenē dici.Mul-
torum opiniones,qua ætate ſenex dici quis poſſit, retuli, lib.2.de
arbitr.iudi.qu.eſt.& caſſis.caſu 59.vbi quid ex medicis ſenſerint Hippo-
crates & Galenus,quid ex Latinis Varro,quid ex noſtris multi ſcripſerint,
recenſui.Et quanquam eo loci in fine,ex recepta * magis ſenten-
182 ria,dixerim iudicis † arbitrio relinqui, qua ætate dicatur quis
Senex,iuxta ſc. qualitatem perſonæ & materiæ ſubiectæ; atta-
men non dubito,quin nunc æquiſſimi iudices ſancti officii in-
quiſitionis iudicaturi ſint, hunc Bernardinum ſenem ita eſſe
pro ſuæ perſonæ qualitate,vt parcendū, vel minuenda omninō
183 pœna ei ſit. Ratio enim qua leges voluerunt † ſenibus parcen-
dum(:vt mox ſubiiciam:)eſt,quia intellectu & ſenſu carent.qui
ſane intellectus incipit illis deficere,quia annum quinquageſi-
mum ſecundum excedunt. Auctor eſt in politicis Ariſtot.& cum eo
Tiraq.noſter in tracta.de pœnis legum,&c.cauſa 8.n.3. Quæ ſane ratio
in Bernardino maxime locum habet. Maior vero argumenta-
tionis noſtræ propoſitio, quod ſcil.ſenibus delinquentibus ſal
tem minuenda ſit pœna, ratione, exemplo,& multorū aucto-
184 ritate probatur.Ratione,quia † ſenex iudicio & ſenſu bono ca-
185 ret;cum puero æquiparetur.iuxta illud Plauti in Mercatore.Senex †
quum exemplo eſt,iam nec ſentit,nec ſapit,Aiunt ſolere eum repueraſcere.
Plato libro 1.de republ.& libro 1.de legibus refert illud Græco-
rum : Bis pueri ſenes.Alios recenſet Tiraquel. in tracta. de pœn.leg.&c.
186 cauſa 8.Quemadmodum ergo pueri † ignorant quod agunt.l.1.
§.infans.C.de falſa moneta.& ob id excuſantur à pœna: ita ſenes,ac
pueri.Exemplo clare probatur.in l.ſi quis in graui.§.ignoſcitur ff. ad
187 S.C.Syllania.de his,quibus vt indig. vbi Vlpianus cenſuit † ſenibus
parcendum eſſe ne teneantur pœna illius Senatuſconſulti: ne
ſc. quæſtionibus ſubiiciantur, cum dominus occiſus in domo
fuit.Et in l.2.ff.termino moto vbi diuus Adrianus,referente Calli-
ſtrato, ſenem termini amotorem ad breuius tempus, quam a-
doleſcentem relegauit. Quocirca, recte Paulus in l.fere omnibus
de regul.iuris,cenſuit,fere in omnibus pœnalibus iudiciis & æta-
ti & imprudentiæ (:quorum vtrumque hic concurrit:)ſuccur-
ri. Ita Gregorius Pont. Max. vt relatum eſt in tanta 86.diſt.Epi-
188 ſcopum † ſenem pœnis emeritis non affecit,etſi poſt graue pa-
tratum crimen miſſam celebrauerit. Et pro peccato minuitur
pœnitentia in ſene.ca.tempora.26.q.7.Auctoritate multorū pro-
batur,vt gloſſa in l.fere in omnibus de reg.iur.& poſt Tiraq.in d. tract. de
pœn.legum,cauſa 8 alios retuli.lib.2.de arbitr.iudi. caſu 329. num.20.21.
Quibus nunc addo Ioan.Igneum in l.ſi quis in graui. §. ignoſcitur. col.1.&
2.ff.ad S.C. Syllania.Iodocum in praxi crim. cap.74.n.33. Et in ſpecie no-
189 ſtra addo Iacobum Simancam.in tract.hereſ.tit.47.nu.12.qui ſcribit, †
ſenes à pœna hæreſis ob id defendi,quod nimia debilitate con-
fecti deſipiunt. Hæc argumentatio maxime ex his,quæ infra
dicemus,confirmatur.

Tertio, quod Bernardinus abſolui debeat, vel ſaltem leui
190 pœna puniri,hæc argumentatio mirum in modum vrget.† Fu-
rioſo,inſano ac ſtulto erranti ſuccurrendum eſt, nec pœna in-
dicenda. At Bernardinus inſanus & ſtultus eſt, hactenuſq; fuit:
illi ergo ſuccurri debet. Propoſitiones veras eſſe ſtatim oſten-
dam.Illud primum ſciendum eſt,quod etſi furioſus, inſanus &
ſtultus in multis inter ſe differant,non tamen quo ad rem no-
ſtram differūt.M. Tull(:vt ab eo initium faciam:)lib.3. Tuſcul.
191 quæſt.† Furioſos, amentes & dementes eoſdem nominat: † ſtultos vero,
192 quos noſtri mente captos appellant: † Inſanos autem tanquam vtrorum-
193 que genus conſtituit. Sanitatem (:inquit ille:) animorum poſitam in
tranquillitate quadam, conſtantiaque cenſebant : his rebus mentem va-
cuam appellarunt inſaniam. Nec minus illud acute, quod animi affectio-
nem lumine carentem nominarunt amentiam, tandemque dementiam.
Et aliquanto poſt: Furorem eſſe rati ſunt mentis ad omnia cæcitatem;
quod,cum maius eſſe videatur quam inſania, tamen eiuſmodi eſt, vt fu-
rorem in ſapientem cadere poſſit,non inſania. Quibus (:ni fallor:) con-
ſtat eandem eſſe furoris, quæ dementiæ diffinitionem ac pro-
pterea eandem veramque eſſe. De ſtultitia vero ita ſcribit M.
Tull. † ſtultitiam enim cenſuerunt, id eſt, inconſtantiam ſanitate va- 194
cantem, poſſe tamen tueri mediocritatem officiorum & vitæ communem
cultum atque vſitatum. Cæterum, aliquando hæc inſania eſt ap-
pellata. Nam, & Romæ (:vt Gellius libro 18. Noct. Attica. cap.7. ſcri-
ptum reliquit:) Domitio homini docto celebrique Grammati-
co,cognomentum inſano factum eſſe:quoniam erat natura in-
tractabilior & moroſior. Furioſus † in hoc à ſtulto vel mente 195
capto differt, quod furioſus animi rabie agitur atque vexatur;
& ob id furioſus dicitur, quaſi mens extra ſe feratur : vnde
mentis emotæ dicuntur, qui furore agitantur. Stultus vero ſeu
mente captus is appellatur,qui eo morbo laborat, quem Græci
vocant μωρίαν, cum ſcilicet pars rationalis animæ vitiata eſt.
Nec iſte,vt ille,animi rabie agitur,ſed quiete agens, nulla furo-
ris indicia oſtendit.Hanc inter furioſum & mente captum dif-
ferentiam ex noſtris agnoſcunt Bald.in l.ſi furioſi. C.de nupt. & in
l.2.C.de cura.furio Alexan.conſilio 54 num.1, lib.1.& conſilio 3. num.2,
libro 6.Curt.Iun.conſilio 151.num.3.9. Iaſ in l.furioſum.num.2.C.qui te-
ſta.face poſſ.Gram.conſilio 16.num.14.in crimin. Pariſ. conſ.87. num.21.
libro 3. In iure noſtro à † mente capto demens non differt, quod 196
probat l.ſi furioſi. C.de nuptiis. vbi quem mente captum ad furioſi
differentiam appellauit, mox dementem nominant. † inſania, 197
quæ (:vt diximus: vtrumque genus conſtituit, Latine appella-
tur,quam Græci phreneſin.vt ſcribit Corne.Celſus libro 3.cap.17.qui
docte admodum de his diſſerit. Alii melancholiam dixerunt, vt ex
noſtris Budæus in annot.ad l.2.ff.de adil.edicto. Et inſaniam, id eſt,
quaſi inſanitatem appellant multi, quamcumque ægrotatio-
nem & morbum animi. Et phreneſis † dicitur morbus acutus 198
in febre ſuperueniens, cum ægrotantes deſipiunt & aliena lo-
quuntur,quod probat & l.1.§.interdum.ff.de adil.edicto.De hac inſa-
nia & melancholia plura egregie ſcribunt Ariſt.in problema.ſect.
30.Calius Rhodig. lib.17. lect. antiq.capit.3.& 4. qui ex Galeno & aliis
plura ſcribunt,Beatus Anton.in 1.parte ſua ſumma tit.B.cap.6.§.6.& ex
noſtris Bracheus in l.inter ſtuprum.§.verum.de verb.ſigni.

His conſtat furioſum, à ſtulto & inſano differre quod vnus
plus altero eo animi morbo laboret:conueniunt † tamen in eo, 199
quod æque vnus ac alter lumine & ſenſu bono caret. Quocirca,
recte ex multorum ſententia ſcribit Boer.quæſt.23.num.42.hos
omnes in iure noſtro æquiparari. Nūc deductas propoſitiones
argumentationis probo.Illa maior propoſitio, quod ſcilicet fu-
rioſo,† inſano & ſtulto parcendum ſit,probatur ratione,exem- 200
plis & auctoritate multorum. Ratione,quia delictum ſine cul-
pa & dolo non committitur. l. illud.§.1.ff. de iniur. qui de furioſo in
ſpecie loquitur.l.1.§.diuus.ff.ad l. Corne. de ſicar. l. reſpiciendum. §. de-
linquunt.ff.de pœn. & per conſequens non punitur; vt illis iuribus
aperte probatur,& copioſe diſſerui libro 2.de arbitr.iudic.caſu 324. Qui-
bus accedit D.Thom.in 2.2.quæſtio 108.artic.4. vbi ait, peccatum in-
uoluntarium non puniri. Atqui † demens, inſanus & ſtul- 201
tus ignorant quod agunt. l. diuus. ff. de off. præſid. l.in negotiis.de
regul.iur.& in l.qui ſeruum.ff. de acquir.hered.ſcriptum eſt, furioſi
nullam eſſe voluntatem. & in l. furioſi.de regul.iur. atque ita do-
lo carent; ergo non cenſentur deliquiſſe, & per conſequens
puniendi non ſunt.Non enim æquum eſt,quod † ignorans pu- 202
niatur. l. vltimo ff. de decretis ab ordin.facien.& docte ſcribunt Decius
conſilio 440.numero 2.& Crauet.conſilio 6.numero 73.& conſilio 260.
colum.1. Præterea † furioſo & ſtulto, vt & dormienti eſt ſubla- 203
tus vſus liberi arbitrii : ob id peccare non poſſunt : vt poſt Diu.
Thom.1.par.ſumma. quæſt 84. artic.8. ſcribit Dom. Antonius in ſua ſum-
ma par.1. titul.2.capi.6.§. 6. in fin. Accedit, quod † furioſus & 204
huic ſimiles abſentes dicuntur. l.Iulianus. ff. de diuor. l. 2.§. furio-
ſus.ff. de procur.l.1. §. adipiſcimur.ff.de acqui.poſſ. & l.2. §. furioſus. ff.
de iure cod. Abſentes intelligo animo, non autem corpore.l.4o-
ram.ff.de verb.ſig.& l.diem proferre.§.coram ff. de rece.arbitr. & vtiu-
que in loco ſcribentes. Arqui † abſentes non dicuntur delin- 205
quere.l.abſentem.de pœn cum ſimilibus. Non ergo debent puniri.
Præterea † furioſus ſatis ipſo ſuo furore punitur.l.diuus.ff.de offic. 206
præſid. Et quod à furioſo † factum eſt, caſu & fortuito videtur 207
factū.l.vlt.in fin.ff.de adminiſt.tu. Quemadmodum quod caſu euenit;
non punitur,ita nec quod ab his furioſis & mente captis actum
fuit. Quibus rationibus ad rem hanc probandā poſt alios viuis

ſum *lib. 2. de arbitr. iudic. um. caſu 325. & in tractatu de recuperanda poſſ.*
remedio 9. n. 91. Quibus accedunt quæ ſcribit Igneus in l. ſi quis in grau. §.
ignoſcitur. num. 74. ff. ad S. C. Syllania. Exemplis permultis proba-
208 tur, furioſum ſtultum & his ſimiles non puniri. Ita enim † fu-
rioſum à pœna homicidii excuſari Modeſtinus ſcribit *in l. in-*
fans. ff. ad l. Cornel. de ſic. ar. Et à pœna inferentis iniuriam excuſa-
ri mente captum, ob id quod iniuriam pati potius quam face-
209 re dicatur, cenſuit Vlpianus *in l. ſed etſi quæcunque. §. 1. ff. ad l. Aquil.*
& in l. illud. §. 1. ff. de iniuriis. Quinimo † à pœna parricidii excu-
ſandos eſſe furioſos & ſtultos voluerunt Diuus Marcus &
Commodus *in l. diuus. ff. de off. præſi. & in l. pen. §. vlt. ff. ad l. Pompe. de*
parric. Quod equidem non ſolum lege ciuili, ſed & canonica
& diuina conſtitutum eſt. Canonica inquam *in cap. iudicas. 3. q.*
9. & in c. illa. 15. quæſt. 1. & clem. 1. de homicid. Diuina *vt Exodi c. 21.*
Deuter. cap. 19. Numeri capi. 35. Quæ quidem ſemper conſtituit, in-
uoluntarium homicidam, qualis eſt mente captus, punien-
dum non eſſe. Hinc laudatur Adrianus Imperator, qui ſeruum
per furorem in ſe irruentem, non iuſſit puniri, ſed medicis cu-
randum tradi. auctores ſunt Dion. & Spartianus in Adriani vi-
ta. Probatur & hæc ſententia multorum auctoritate, *quemadmo-*
dum retuli. d. libr. 2. de arbit. iud. caſu 325. Quibus accedunt Igneus in
d. l. ſi quis in grauis. §. ignoſcitur. numer. 75. ad S. C. Syllanis. Petrus Pla-
ca libro 1. epito. delicto. cap. 29. Ex Theologis idem ſcribit Alphon. de Ca-
ſtro libro ſecundo, de poteſtate legis pœnalis. capit. 13. verſicul. prima cau-
ſa. Et in ſpecie noſtra, quod mente captus, ſtultus & furio-
210 ſus pœna † hæreſis puniri non debeat, dum hæreſin aliquam
aſſeruit tradunt Iacobus Simancas *in praxi hæreſeos. titul. 47. num.*
9. Vmbertus in ſuo opere Inquiſit. pag. 464. qui ita recenſet à multis Iu-
riſconſultis fuiſſe in ſpecie reſponſum. His ego addo text. & gloſſam in
capit. 3. in verbo non ſana, de hæret. in 6. vbi ſtulto dicenti aliquid hæ-
reticum culpa non adſcribitur, cum non peccet. Et eſt Theo-
logorum omnium ſententia *in 2. ſentent. diſt. 22.* qui ſcribunt,
furioſum & mente captum non peccare. *& id clare cenſuit A-*
lexan. de Alex. in ſua ſumma, part. 2. quæſt. 172. artic. 1. & 3.

Minor propoſitio, quod ſcilicet hic Bernardinus ſtultus,
mente captus & demens fuerit, ac ſit, multorum teſtimonio
credimus probatum. Quorum teſtimonia antequam referam,
aliqua prius dicam ad faciliorem explanationem eorum, quæ
211 dicturus ſum. Illud primũ ex mente omnium ſciendũ eſt, † ſtul-
tiam, dementiã, inſaniam & furorẽ difficilis eſſe probationis,
quippe quæ ſunt de his, quæ latent in hominis animo & paſſim
cognita non ſunt, niſi diu cum eo quis ſit & verſetur, & ob id
212 Baldus *in l. 2. ff. de teſta.* ſcribit, mentis ſanitatem † eſſe quid inui-
ſibile, & proprie non percipitur viſu vel auditu, ſed magis iudi-
cio rationis. & ideo (:vt dixi:) difficilis probationis eſt. *& ita*
cenſuerūt permulti quos recenſet Boer. q. 23. n. 41. & præter eum Decius in
l. furioſum. num. 20. C. qui teſta. fac. poſſ. Qua ex re illud ſequitur,
213 quod hi † defectus mentis non niſi ex dictis & factis exterio-
ribus iudicari poſſunt. *quemadmodum multorum auctoritate proba-*
uit Boer. d. quæſtion. 23. num. 43. & præter eum idem ſcripſerunt Cor. con-
ſil. 22. num. 6. lib. 4. Gram. conſil. 16. numer. 8. in criminalibus, & Rode-
ricus Suarez. alleg. 1. num. 5. & num. 17. Illud etiam ſecundo loco
214 ſciendum eſt, hanc mentis † inſanitatem probari poſſe teſtibus
ſingularibus. *ita firmarunt Dec. in l. furioſum. num. 30. C. qui teſta. fac.*
poſſ. Rui. conſil. 67. num. 9. lib. 1. Pariſ. conſ. 87. num. 9. lib. 3. Boer. quæſt. 23.
num. 44. & Suarez. d. alleg. 1. num. 17. Tertiò præmittendum eſt,
215 quod vbi ambigitur, an † dicta vel facta ab aliquo præſuman-
tur dicta vel facta tempore ſanæ mentis, vel potius dementiæ,
hæc regula conſtituitur prima; quod, ſi aliquibus ſignis non
conſtat hunc dementem, præſumuntur dicta & facta ab homi-
ne ſanæ mentis, quanquam actus illi ſtulti & dementis hominis
216 ſunt, cum & plurimi † ſapientes ſtulta & inſana egerint. Exem-
217 plo ſunt multi, vt omnium ſapientiſſimus † Salomon qui (:*vt*
ſcriptum eſt lib. 3. Regum, capit. 11.) ſenio iam confectus ardenti a-
more cœpit amare mulieres; quæ eius cor deprauarunt. Et le-
gitur *lib. 2. Regum, c. vlt.* quod Dauid, cum ſtulte populum di-
numeraſſet, cor eum percuſſit: & dixit Dauid ad Dominum:
Peccaui valde in hoc facto, ſed precor Domine, vt transferas iniquitatem
ſerui tui; quia ſtulte egi nimis. Hinc etiam ex noſtris Paulus Caſtr.
218 *in l. quidam in ſuo. num. 3. ff. de condit. inſtit.* refert, † Doctorem Pa-
tauinum, quem fuiſſe ſanæ mentis Caſtrenſis ipſe exiſtima
bat, ſtulte ſuo in teſtamento diſpoſuiſſe: quod corpus ſuum
portaretur cum tubis & corneis (:vt illius verbis vtar:) ad ec-
cleſiam, & quod fierent nuptiæ; & quod etiam eius vxor indue-
retur pannis rubeis, alias priuabat hæredem. Et ſcribit Caſtren-
ſis ita fuiſſe obſeruatum. Sed ad rem. Hoc itaque caſu, qui aſ-
ſeruit hunc † eſſe ſtultum & inſanum, probare debet. *Ita ſcri-* 219
ptum reliquerunt Dec. in l. furioſum. num. 19. C. qui teſtam. facere poſſ.
& conſil. 489. in fin. alios infra referam. Secunda eſt regula quod
quando quis eſt factus † ſtultus & inſanæ mentis; quanquam 220
dilucida interualla habeat; attamen quod ab eo dictum & fa-
ctum eſt, præſumitur dictum & factum tempore mentis inſa-
næ: & qui contrarium aſſerit, probare debet. *ita Decius in d. l. fu-*
rioſum. num. 23. Rui. conſil. 67. num. 9. libro 1. Curt. Iun. conſil. 151. num. 7.
Pariſius conſilio 87. num. 12. lib. 3. Boer. quæſtion. 23. num. 62. 67. & num.
84. Gram. conſilio 16. num. 9. in criminal. & Suarez. d. alleg. 1. num. 18. 19.
Et in ſpecie criminis hæreſis, ita cenſuit Anchar. in cap. 3. in 6. nota. de hæ-
ret. in 6. qui ſcribit, quod furore probato, factum deinde ab hæ-
retico præſumi factum ob reliquias priſtinæ voluntatis. His
ita poſitis videamus nunc, quam recte probetur hæc inſania te-
ſtimoniis iſtorum.

Primus eſt teſtis ſer Petrus Tiene aromatarius, qui atteſta-
tur, hũc Bernardinum ob infirmitatem effectum eſſe inſanum.
& dum reddit rationem, refert ipſum Bernardinum ipſi teſti
narraſſe viſionem ſuo in cubili, quod ſcilicet vidit equitem in-
gredientem cubile è ſpelunca, & quod contra eum clamauit, vt
recederet. Et idem quod iſte teſtis deponit ſer Hieronymus ſe-
cundus teſtis. Qui ſane actus dementis & inſani eſt: quippe
quod † imaginandi potentia læſa erat: *vt recenſet ex Galeno lib. 3.* 222
de morbis, Cælius Rhodig. libro 17. lectio. antiq. cap. 3. qui ſimile accidiſſe
† Theophilo artis medicæ perito ſcribunt. is cum decubuiſſet 222
æger, in angulis domus occinentes arbitrabatur adeſſe tibici-
nes & cantores. Illud etiam ſcribunt quod Romæ euenit in eo,
qui † infirmitate oppreſſus, occluſis ædibus de feneſtris vaſa 223
tranſeuntibus oſtendebat: ſciſcitans, an elideret. Et de ſeipſo
Galenus ſcribit, quod dum puer adhuc ageret, & æſtiuo tem-
pore febri quateretur, ex cubili prominentes atro colore feſtu-
culas videre ſe opinabatur, veſtes quoq; floccorum plenas. Eſt
quoq; ad rem noſtram maxime illud † Traſili, qui ea inſania 224
factus erat, vt Pyræum ingredientes naues ſuas arbitraretur,
Proinde abeuntes remigranteſq; ingenti applauſu excipiebat,
quod ſi qua naufragium feciſſet, nil inde mœroris concipiebat.
Hunc fratris cura vbi à morbo abſoluiſſet, narrabat nunquam
ſe vidiſſe iucundius quam furoris tempore. quoniam abeſſet
triſtitia; voluptas fuſim arrideret. *Ita recenſet Cælius. d. lib. 17. c. 3. &*
ex antiquis Ælianus lib. 4. de var. hiſtor. Hi itaq; cum † imaginibus 225
fallantur inſani vere ſunt: *quemadmodum Cornelius Celſus lib. 3. me-*
dicina. c. 17. his ſignificat. Tertium (:inquit:) inſaniæ † genus eſt, cu- 226
ius ſpecies duæ ſunt, nam quidam imaginibus non mente fal-
luntur, qualem inſanitatem Aiacem, vel Oreſtem poetarum fa-
bulæ ferunt: quidam animo deſipiunt. *Et ex noſtris idem in ſpecie*
ſcribit Roder. Suarez. d. alleg. 1. n. 6. qui citat hæc Galeni verba, libro de in-
terioribus. Hanc paſſionem † phreneſis multa præcedunt accidẽ- 228
tia, quia imaginationibus eis apparentibus adeo coacti incipiũt
clamare, *mouci*, & ſtupefieri; & aliquãdo ſine cauſa obliuionem
patiuntur. Huius quoq; Bernardini inſaniam probat hic teſtis
ea ratione, quod dum hic Bernardinus ambularet, more ſtulto-
rum ambulabat, hoc eſt (:vt teſtis loquitur:) de trabuchon, etſi
obuiam amicos habebat, illos non aſpiciebat, & nihil eis dice-
bat: & tempore pluuiæ cum ſub porticibus iter facere poſſet,
via † lutoſa ibat. Et cum huius teſtis teſtimonio conuenit teſti-
moniũ tertii teſtis. Qui ſane actus inſani atq; ſtulti ſunt, *vt pro-*
bat l. 1. in fi. ff. de adil. edict. Curt. Iun. conſ. 151. n. 3. & Suares, d. alleg. 1. n. 3.
4. dum ſcribunt eum cenſeri ſtultum, qui † ridenda agit, & talia 229
quæ vir ſanæ mentis non faceret. Accedit tertio, quod iſte pri-
mus teſtis atteſtatur, Bernardinum conſueuiſſe inordinate lo-
qui; cum ſuus ſermo ita eſſet, vt nullam haberet concluſionem.
& cum hoc conuenit quartus teſtis. Dubium autem non eſt,
quin ſermo inordinatus † ſignum ſit dementiæ & inſaniæ, *quem-* 230
admodum probat tex. cap. legimus. 93. diſt. quem in hanc ſententiam citat
Gemin. in cap. 1. §. ſi vero. de clerico ægro. libro 6. Dec. in l. furioſum. nu. 29.
verſic. n. 3. C. qui teſtam. facere poſſunt. & conſi. 448. num. 1. Corneus con-
ſil. 22. num. 8. & numer. 12. lib. 4. Suaret. d. alleg. 1. numer. 4. & Gramma.
conſil. 36. numero decimo. Et in noſtris terminis criminis hæreſis eſt
text. in capitul. filii, de hæret. in 6. & ibi notat Francus in ſecundo no-
tab. Præterea Bernardini inſania & ſtultitia probatur teſtimo-
nio horum quatuor teſtium, imo etiam teſtimonio mulieris
quarto loco examinatæ à ſancto officio inquiſitionis con-
tra ipſum Berardinum; ii omnes tanquam vicini † & cogno- 231
ſcentes Bernardini conditionem, eum pro inſano & ſtulto
habent:

habent: quod ſufficit ad eum vt talem iudicandum. *Ita ſcribunt Dec.conſ.16.num.7.Pariſ.conſ.87.n.7.lib.Boe.q.23.n.8.& Gram.conſil.16. num.12.& n.15. in crimin.* Rurſus accedit teſtimonium duorum medicorum præexcellentis doctrinæ & magnæ experientiæ in arte medica, qui retulerunt ſuo iuramento, ipſo Bernardino viſitato, quod is maxime abundat melancholia. Quandoquidem melancholiam diximus ſupra, cauſare dementiam & ſtultitiam. Quin ſecundus medicus nempe excellens Do. Nicolaus Buccella atteſtatur, ſe ſemper habuiſſe hunc Bernardinum. *per huomo di poco:* (vt ipſe ait:) *diſcorſo*, id eſt, modici intellectus. Quod ſi ita eſt, intelligimus hunc eſſe virum ſimplicem, ignarum & fatuum potius quam aliter, qui dum malitia & culpa caret, dici non poteſt peccaſſe, ita vt puniri graui pœna mereatur. Nec hic repugnat, quod duo hi medici aſſeruerint, ſe non habere hunc pro ſtulto & inſano: quia duobus modis poteſt reſponderi.

Primo, quod cum inſania & ſtultitia multipliciter intelligatur, (:vt ſupra declarauimus:) vt ſcilicet aliqui ſint ſemper inſani, aliqui habeant dilucida interualla: item quod aliqui furore vexentur, aliqui ad rem loquantur, aliqui in ſola imaginatione læſi ſunt: dicendum eſt, quod hi medici non habeant hunc pro omnino ſtulto, & qui careat omni dilucido interuallo; non tamen negant, quin hic ſit multum melancholicus & homo modici iudicii. Et ſtat ſimul quod cũ viſitauerint, haberet interualla dilucida, non tamen fit, quin fere ſemper ſit
232 extra mentem. Nam † melancholia phreneſin cauſat (:vt diximus:) quæ ſane phreneſis ſemper adeſt, licet aliquando lateat. Ita enim ſcribit Auicenna, dum de phreneſi agit. quem recenſet ex noſtris Rodericus Suares *d.allega.1.num.19.* qui citat & Galen.*lib.de interioribus* ita loquentem: *Phreneſis vera paulatim venit, nec ſubito mentis alienationem facit, ſicut contingit in alienationibus propter alia verba facta ſed, cum facit ea continue patiuntur.* Et ideo
233 ſubiungit Suares; *quod morbus † phreneſis ſemper durat ex quo incipit: vnde eſt ſemper in dementia infirmus, & patiuntur alienationem mentis, licet loqui videatur aliqua verba ſanæ mentis.* Hoc idem ſcribunt Cardinalis Zabarella *conſilio 57. col.2.verſi.ex coniecturis. &*
234 *Pariſ.conſil.87.num.44.libro 3.* dum reſponderunt, † ſtultos & inſanos aliquando loqui verba ſanæ mentis: & quod aliquando faciunt aliqua ſigna prudentiæ; non tamen deſinunt eſſe ſtulti & inſani. Quo fit, vt dicta ab iſto Bernardino, ſi qua ſunt aduerſus eccleſiam Romanam, præſumuntur dicta tempore inſaniæ & ſtultitiæ vrgentis: & qui contrarium (: vt diximus:) aſſerit, probare debet. Hinc etiam infero quod aſſertiones Bernardini
235 nocere ei non debent, vt de † confeſſione delicti facta ab eo, qui furore vexabatur, reſpondit Gramma.*conſil.16. num.20.21. in crimin. poſt Specu. quem citat.* Hæc habui, quæ ad Bernardini defenſionem in medium proferrem. Cæterum, hæc integerrimo & æquiſſimo iudicio veſtro (:iuſtiſſimi iudices:) ſubiicio. Veſtram clementiam, quæ vos Deo Optim. Maxim. ſummopere commendat, ſolum huius miſerandi viri nomine requiro. Cer-
236 to equidem ſcio vos eſſe memores, † clementiam maxime commendari in principibus, quorum loco vos, nec immerito certe nunc ſedetis. Eſt enim ſcriptum libro 3. Regum cap.20. *Audiuimus, quod reges domus Iſrael clementes ſunt* & Heſter cap.13. *Volui potentas nequaquam abuti magnitudine, ſed clementia & lenitate gubernare ſubiectos.* Et ideo recte & ſancte de Saluatore noſtro eſt ſcriptum Matthæi capit.21. *Ecce rex tuus venit tibi manſuetus. Et lex eius vocabitur lex clementiæ.* Vos ſummis precibus obteſtor (:ſapientiſſimi iudices:) vt veſtro cordi hæreat illa ſumma clementia,
237 qua vſus eſt Deus Opt.Max. erga † Manaſſem. Is enim (: *vt legitur lib.2 Paralipo.cap.33.*) Regum omnium, qui Hieroſolymis regnarunt ſceleratiſſimus, ſtellas adorauit, aras Baalim erexit, in templo Dei idolum poſuit, ſomnia obſeruauit, auguria ſectatus eſt, ſuper hæc ſanguinem innoxium fudit; interficiens Prophetas, Eſaiam ſerra medium ſecans. Cumq; ob hęc flagitia Dominus tradidiſſet eum in manus principum Aſſyriorum, ferroque vinctus ductus eſſet in Babylonem, anguſtiis compellentibus agnouit peccatum, egit pœnitentiam, orauit, exauditus eſt, Deoq; propitio rediit Hieruſalem, & recuperauit regnum: atq; in alium mutatus, idolis ſublatis prophanata expiauit; & vnum Deum Iſrael impenſe coluit. Quis igitur veniã deſperet, ſi Manaſſes inuenit. Non certe deſperat Bernardinus, ſi quid aduerſus Romanæ Eccleſiæ inſtituta ſanctiſſima admiſit, vos in eum futuros manſuetudinis & clementiæ plenos iudices: quorũ vota Deus ipſe Opt.Max. bene fortunet. Hæc quidem ſcripſi P.A. pio corde, menteque ſyncera ac bona, vt virum decet Chriſtianum, vereque Catholicum. Cæterum, ſi quid fortaſſe (: quamuis minimum:) eſſet, quod piis hominibus diſpliceret, id totum vobis & ſacroſanctæ præſertim Romanæ Eccleſiæ humiliter ſubiicio à qua ne latum quidem vnguem (:vt veteri parœmia dici ſolet:) diſcedere intendo. Valete, ex ædibus noſtris. CHRISTO REDEMTORI laus & gloria.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 *Papa an poſſit quempiam priuare ſuo iure.*
2 *Collatio beneficiorum dicitur ex fructibus ordinarii collatoris.*
3 *Papa promiſſione ſua obligatur, non tantum iure humano, verum etiam diuino & naturali: adeo aliquid concedens, non videtur poſſe reuocare iure ordinario.*
4 *Beneficia collatiua & electiua à pari procedunt, maxime in fauorabilibus, & quomodo hoc procedat num.18.*
5 *Papa an poſſit prouidere ad libitum de beneficio electiuo in præiudicium iuris electorum eos præueniendo.*
6 *Clauſula decreti annullatiua, decernens irritum & inane, ligat etiam Pontificem. & quomodo procedat nu.21.23.25.*
7 *Et annullat ipſo iure quod in contrarium geſtum eſt.*
8 *Et annullat non tantum titulum, ſed etiam poſſeſſionem.*
9 *Papa dum concedit ordinariis facultatem conferendi alternatiuis menſibus, non dicitur voluiſſe à ſe poteſtatem abdicare conferendi vacantia ab illis in ſex menſibus conceſſa, quia in dubio cenſetur cumulatiue conceſſiſſe, non priuatiue.*
10 *Papa præiudicare poteſt ordinariis collatoribus, etiamſi ipſi conferre præpararint & quomodo procedat nu.23.*
11 *Ordinarius non poteſt conqueri, ſi Papa concedit plures expectatiuas in eorum eccleſia, quibus collatio ad eos ſpectans deinde impeditur.*
12 *Papa poteſt concurrere cum ordinario in iuriſdictione & facultate conferendi conceſſa ipſi ordinario.*
13 *Papa poteſt præuenire ordinarios, & tunc eis dicitur ligare manus. & num.24.*
14 *Papa quando poſſit conferre beneficium, cuius collatio alteri eſt conceſſa, & diſtinguitur.*
15 *Eccleſia vnius paſtoris eſſe debet.*
16 *Ius collationis beneficiorum leue eſt, quia detrimentum leue oriri dicitur.*
17 *Papa conferendo beneficium cuius collatio alteri eſt conceſſa, non dicitur ius eius, cui conceſſa eſt, minuere.*
18 *Collatiua, & electiua beneficia à pari procedunt, cum par adeſt ratio.*
19 *Diſpoſitionis appellatione an contineantur beneficia collatiua, & electiua.*
20 *Vniuerſitas iuri cõmuni innititur in eligendo, vel ſaltem quia ipſi iuri communi propius accedit.*
21 *Clauſula à natura principalis diſpoſitionis regulatur.*
22 *Repugnantia duo in eodem ſubiecto eſſe nequeunt.*
23 *Clauſula decreti annullans, &c. non dicitur appoſita reſpectu Pontificis; ſed potius reſpectu ordinariorum, & aliorum [illegible]torum.*
24 *Decretum appoſitum in gratia, non afficit niſi beneficium cadens in illa.*
25 *Clauſula decreti in dubio quando dicatur Pontificem ligare.*
26 *Clauſula decreti non impedit factum Pontificis ex ſua certa ſcientia.*
27 *Papa conferendo beneficium an ſolo illo actu dicatur derogaſſe re ipſa facultati ordinario tributa.*
28 *Et an conferendo teneatur facere mentionem de iure ordinarii.*
29 *Collatio beneficii Papæ, quæ alteri eſt conceſſa, habet vim reſeruationis.*
30 *Reſeruatio in ſe habet derogationem ad ſubſequentia.*
31 *Papa ſi appoſuerit manum in collatione alicui conceſſa, illa appoſitio habet vim decreti annullatiui, & derogationis.*
32 *Scientia Papæ ſufficit ad derogationem actus.*
33 *Scientia præſumitur in his quæ factum proprium reſpiciunt.*
34 *Contrariorum vno cognito, cognoſcitur, & aliud.*
35 *Papa non præſumitur ignorare ſtatuta, & regulas Cancellariæ.*
36 *Speciali indulto an ſit derogatum per literas apoſtolicas, in quibus nulla eſt facta de indulto ſpeciali.*

CONSILIVM LXXXIII.

Initium à Domino.

RESPONDEO paucis, quantum fieri pro mea mediocritate poterit, propoſitæ iuris quæſtioni; cum apud eruditiſſimos, atque ampliſſimos viros iudicium hoc tractari acceperim. Dubitari contingit, *an Sanctiſſ. felicis record. D.N. Pius IIII. iure de prima Ianuarii 1564. contulerit parochialem Gun Zani diœceſis Brixienſis vacantem menſe Decembris antecedentis anni, Reuerendo Dom. Anſuiſio Pola, cum clauſula derogationis nouæ prouiſionis, de qua in themate Cum ſcit, quod ob regulam alternatiuæ Reuerendiſſimo Domino Epiſcopo Brixiæ competat facultas conferendi vacantia illius menſis Decembris: quemadmodum ipſe Reuerendiſſimus Epiſcopus hanc parochialem contulit die 3. Ianuarii 1564. Reuerendo Domino Angelo Rato.* Qua quidem in re duo mihi propoſita diſcutiam. Primum, *an Pont. Maxi. libere poſſit conferre vacantia ſub menſibus ordinariorum.* Secundum, *admiſſo neceſſariam fore derogationem regulæ alternatiuæ, an ex clauſulis, in ea noua prouiſione facta Do. Pola ſatis illi regulæ derogatum ſit.*

Quoad primam dubitationem, videbatur dicendum Pontificem Maximum non poſſe libere conferre vacantia ſub menſibus ordinariorum.

1 Primo, quia non videtur poſſe Papam † priuare quenquam iure ſuo. *ita ſcribunt omnes in cap. quæ in eccleſiarum. d. conſt. in cap. propoſuit, de conceſſ. præb.* & annotauit Abbas in cap. constitutus, de relig. dom. Papam non poſſe aliquem priuare eo iure, quod habet in re, vel poſſeſſione. Atqui conferre vacantia ſub menſe Decembris, eſt de iure ordinarii ex regula alternatiuæ. Et colla-

2 tio † beneficiorum dicitur ex fructibus ordinarii collatoris. *cap. conquerente, de offic. ordin. & cap. cum olim, de maio. & obedien. Biſigne. deciſ. 4. de præb. Bellame. deciſ. 66. & Gomeſ. ſuper reg. Cancell. de triennali. quæſt. 21.* Ita ergo dicendum hic videtur, Papam non poſſe priuare ordinarium iure ſuo conferendi beneficia ſub ſuis menſibus vacantia.

3 Secundo ſuffragari videtur, quod Papa † ſua promiſſione & contractu obligatur non ſolum iure humano, *vt cap. 1. de probat. & cap. poſteaquam. 25. quæſt. 2.* ſed & diuino, quo Deus ipſe promiſſis ſtetit, *Geneſ. cap. 22.* dum promiſit Abrahamo multiplicare ſemen ſuum. *& Lucæ cap. vlt. Ego mittam promiſſum patris mei in vos ſpiritum.* imo & naturali, cui nihil magis conuenit, quam fidem ſeruare. *l. 1. ff. de conſti. pec.* Cum ergo conceſſerit Pont. ipſe Maxi. facultatem hanc ordinariis; non debet poſſe eam reuocare; *vt tradunt Innoc. in cap. nouit, de iud. & Roma. conſ. 352. num. 16.* Habet enim conuentio & concordata clauſulam decreti, & ob id eo iure collationis priuari ordinarius non poteſt, *ita in ſpecie Gemin. conſi. 56. Inter ſanctiſſimum. col. vlt. verſ. item quod concordate. & mox alias confirmabimus.*

4 Tertio accedit, quod á pari procedunt beneficia † collatiua, & electiua. *cap. cum in cunctis. §. clerici de electio. Boe. q. 2. num. 44.* qui

5 ſcribit, hoc in fauorabilibus maxime procedere. Atqui Papa † non poteſt ad libitum prouidere de electiuo ad præiudicium iuris electorum, eos proueniendo. *ita reſponderunt Rom. conſ. 483. num. 13 & conſ. 499. num. 3. Anchar. conſ. 399. & Boer. quæſt. 2. 9. qui alios recenſet.* Nō ergo pariter debet poſſe Pont. Maxi. auferre ius collationis ordinario.

Quarto ac vltimo dubium non leue mouet, quod regula alternatiuæ, qua ordinariis tributa eſt conferendi facultas, habet

6 clauſulam † decreti annullatiuam, decernens irritum & inane. Quæ ſane clauſula ligat & ipſum Papam. *ita Gemin. in cap. quodam, in fi. de præbend. in 6 & ibidem Archa. nota. 3. & Francus nota. 1. Philippus Probus in addit. ad Ioan. Monachum in capit. tibi qui numero 5. de reſcrip. in 6. Pariſ. conſ. 37. numero 3. libro quarto. & Rebuff. ſuper concord. Galliæ in rubr. de firma & irreuoc. ab. concord. ſtabili in verbo, tertio no-*

7 *tanda.* Et clauſula † hæc decreti annullat ipſo iure, quod in contrarium geſtum eſt. *cap. pen. de præben. in 6. & ſcribunt Abbas in cap. dilectus. numero decimoquarto. de præb. Oldra. conſilio 319. col. vlt. Fel. in cap. cum acceſſiſſent. numero 7. de conſti. Caſſador. ſuper regula Cancellar. deciſ. 12. numero 4. Gomes. ad regulam Cancell. de annali poſſ. quæſt. 4. colum. 2. verſi. Nam decretum. & Rebuff. loco ſupra citato.* Imo clau-

8 ſula † hæc vitiat non ſolum titulum, ſed & poſſeſſionem. *ita Probus in d. cap. tibi qui. numero decimooctauo. & Bert. conſilio 142. num. 4. lib. 2. & Bellame. deciſ. 66.* Hæc dubitationem hac in re non mediocrem faciebant.

Re tamen diligenti ſtudio & priuilegii cura perpenſa, contrarium viſum eſt verius; nempe Pont. Max. potuiſſe libere conferre hanc parochialem, quæ ſub menſe collationis ordinarii vacat. Hoc vt dicam, multa me mouent.

Primo, quod Papa † dum conceſſit ordinariis eam faculta- 9
tem conferendi alternatiuis menſibus, non abdicauit à ſe poteſtatem conferendi etiam vacantia in ſex illis menſibus ordinariorum: ſed eam retinuit tanquam ordinarius totius terrarum orbis, *iuxta cap. cuncta per mundum. quæſt. 3. & notat Abbas in cap. quia diuerſitatem, de conceſſ. præb.* Et ideo Papa dicitur conceſſiſſe ordinariis facultatem conferendi cumulatiue, non autem priuatiue. *ita ſcribunt omnes in capit. ſi à ſede, ex illo text. de præb. in 6. Coſmus Guimyer in Pragm. ſanctio. titul. de collat. §. neque etiam, in gloſſ. præuentionem.* qui ſcribit, eſſe locum præuentioni, & ſi vnus eorum confert, alter nil vlterius quærere debet: cum iam ius in re quæſitum ſit illi prouiſo. *Quod & poſt Baldum & Ioan. Monachum ſcripſit Gomeſ. in tracta. Gratiarum expectat. num. 14.* Et aperte tradit Ioan. de Selua *in tracta. de benefi. part. 3. quæſt. 6. in fi.* Papam in præiudicium ordinariorum poſſe conferre beneficia omnia. Imo
fortiori in caſu ſcribit Selua *præcitato loco. qu. 67.* Papam † præiu- 10
dicare poſſe ordinariis collatoribus etiam ſi ipſi conferre præpararunt, atque ita ad actum conferendi, quo Papam præueniſſe videntur, deuenerunt. Scribit etiam Ioan. Staphileus de *Gratiis & expectatiuis, in prin. num. 4. & 5. & in §. poſt hac, num. 4.* or-
dinarios † non poſſe conqueri, ſi Papa concedit plures expe- 11
ctatiuas in eorum eccleſia, quibus collatio ad eos ſpectans deinde impeditur, quia Papa non facit eis iniuriam, ex quo ſuo iure vtitur. Nam etſi ipſis ordinariis contulit poteſtatem conferendi certis in menſibus: attamen multo ampliorem ſibi reſeruauit. Et decidit ſacra Romana Rota *deciſ. 1. & deciſ. 17. de præben. in nouis.* Papam poſſe ordinariis præiudicare, eos præueniendo in collationibus. Ita etiam affirmat Franc. de Marchis, *q. 196.*
n. 3. par. 1. Papam † cum ordinario concurrere in iuriſdictione & 12
facultate conferendi. *idem q. 382. n. 4. ea part.* Et clarius idem *q.*
980. d. part. 1. ſcribit, Papam † poſſe præuenire ordinarios, & quod 13
quādo præuenit, dicitur eis ligare manus. *ex capit. auditis, de præb. in 6.* idem Franc. de Marchis *q. 1199. n. 2. part. 1.* præuentionem Papæ ligare manus ordinariorum, ex quo continet clauſulam decreti, id quod infra comprobauimus.

Secundo mouet plurimum egregia atque elegans deciſio ſacræ Romanæ Rotæ *deciſ. 33. n. 9. de præb. in antiquis.* dum decidit,
quod aliquando Papa † tribuit alicui poteſtatem conferendi 14
beneficia: aliquādo confert ius in beneficio, vel ad beneficium, vt is illud habeat titulo beneficiali. Primo caſu *(: inquit Rota:)* Papa poteſt conferre beneficium cadens ſub prima conceſſione illi facta, nulla habita de ea mentione, *& c. dudum. §. nos attendentes, de præb. in 6.* Secundo caſu non valebit collatio beneficii, in quo, vel ad quod in prima conceſſione fuit alterius quæſitum; *vt ſcribunt Compoſtell. Arch. & Ioan. And. quos ibi Rota recenſet.* Rationem diuerſitatis horum caſuum egregiam adfert Rota. Siquidem in primo caſu (: qui noſter eſt:) data eſt illa conferendi poteſtas, quæ de iure eſſe poteſt. & re vera eſt penes plures etiam in ſolidum. *c. regendæ, 10. q. 1. cap. omnes 17. q. 7. & c. 1. de off. leg. in 6.* Et ideo, cum poſt conceſſionem factam de poteſtate conferendi, ſit poteſtas penes concedentem, & penes eum, cui eſt cōceſſa, vnus alterum præuenire poterit: & valebit collatio eius, qui alterum in conferendo præuenict. *d. c. dudum. §. nos attendentes.* Sed in ſecundo caſu beneficium, vt titulus, non poteſt eſſe
plurium: quia vna eccleſia † debet eſſe vnius paſtoris. *c. cum non* 15
ignores, de præb. Et ideo; cum alteri ius eſt quæſitum vel in re, vel ad rem, non poteſt alterius illud dari, quin ius illius primi reuocetur; hoc autem Papa nunquam intendit, niſi exprimat. *Hæc Rota.* Cuius ſola deciſio totam hanc controuerſiam dirimit.

Non obſtant nunc in contrarium adducta. Ad primum reſpondetur vna cum Ioan. de Selua *in tractat. de beneſ. part. 3. q. 60. n. 2.* illud procedere, vbi agitur de graui præiudicio: ſecus ſi de le-
ui, vt in caſu noſtro. Eſt enim † leue damnum, cum ſolum agi- 16
tur de iure collationis beneficiorum. *ita docuit Abbas in cap. 1. de reſti. in integ. quem præcitato loco probauit Selua.* Ratio illa eſſe poteſt, quia ſi vno tempore ordinarius iſte non prouidet, poterit alio
tempor. prouidere. Præterea, verum non eſt, quod Papa † con- 17
ferendo vacantia ſub his menſibus ordinarii, illius ius minuat; quandoquidem ſuo iure Papa vtitur, ea quo eandem poteſtatem imo maiorem (: vt dixi:) apud ſe retinuit. Non ergo ordinario iniuriā facit dum ſuo iure vtitur, ex vulgata iuris regula.

Non

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur ex relatis ſupra, Pa-
pam ſe non obligaſſe ſua conceſſione, quin & ipſe conferre
poſſit, nam (:vt dixi:) maiorem poteſtatem apud ſe retinuit. Nec
repugnat illud reſponſum Gemio. *conſ. 56.* quia ex his, quæ in-
fra declarabimus, conſtat, non procedere hoc in caſu.

18 Non obſtat tertium, quia reſpondetur, beneficia † collatiua
& electiua à pari procedere, cum par adeſt ratio; *vt ſcribunt Doct.
in d.ca. cum in cunctis. §. clerici. de electio.* Non tamen regulariter.
Quocirca tradit Rebuff. *ſuper concord. Franciæ in tit. de collatio. in
19 gloſ. diſpoſitionem, verſi. non tamen, &c.* quod etſi diſpoſitionis † ap-
pellatione contineantur beneficia collatiua, ac illa, quæ ex præ-
ſentatione veniunt; non tamen electiua continentur. Ea ratio-
ne vtitur, quia non eſt veriſimile, quod Papa, qui vult derogare
in collatiuis facultati ordinariorum, velit & derogare electioni,
20 quæ ad plures ſpectat: quia vniuerſitas † iuri communi innti-
tur in eligendo; vel ſaltem quia ipſi iuri commuoi propius ac-
cedit, *ex ſententia Ioan. Monachi in cap. generali, de elect. in 6. Boniſa. in
clem. 1. de præb. Card. conſ. 103. caſum ſuper quo. col. 2. & egregie Ripa lib.
2. reſpon. cap. 23. num. 1. & cap. 33. num. 2.*

Non obſtat illud vltimum, quia multipliciter reſpondetur,
Primo, quia tunc demum clauſula decreti ligat, atque effectum
ſuum operatur, cum diſpoſitio, cui apponitur id patitur. Si qui-
21 dem † à natura principalis diſpoſitionis regulatur. *ita ſcribunt
Cardin. in clem. 1. q. 18. in fin. de elect. Imol. in clem. 1. 2. notab. de conceſſ.
præb. pulcre Rom. conſil. 330 num. 13. 14. Alex. conſil. 97. num. 5. lib. 5. Dec.
cap. cæterum num. 6. de reſcrip. Caſſad. ſuper regu. Cancell. deciſ. 15. in fin.
Ripa in c. cum M. num. 37. de conſt. Pariſ. conſ. 82. num. 15. libro 4.* Qui-
* bus * conſtat, hanc eſſe receptam opinionem, etſi alii diſſen-
tiant. Atqui in caſu noſtro natura principalis diſpoſitionis
hoc noo admittit: quia ſi conceſſio cooferendi ordinariis eſt
facta cumulatiue, nõ dicitur, clauſula decreti ligare Pontificem
22 Maxim. alioqui eſſet inducere duo † pugnantia in eodem ſub-
iecto, quod nec Deus ipſe facere poteſt, *vt inquit Dom. Thom. quod
lib. 12. q. 2. art. 2. & Angel. conſi. 177. in fi. & ſcribit Dec. in l. vbi repugnan-
tia. num. 4. de reg. iur.* Quamobrem dicendum eſt, hanc clauſulam
23 decreti † non eſſe appoſitam reſpectu perſonæ Papæ, ſed vel re-
ſpectu ordinarii, ſi ante, vel extra tempus à regula ſtatutum cõ-
tuliſſet; vel verius reſpectu inferiorum; vt puta exſecutorum,
vel ſimilium. Quod in ſpecie mihi viſus eſt ſentire Ioan. Staphi-
leus *in tract. de gratiis & expectatiuis, in princ. num. 9.* dum ſcribit,
hanc aſſertionem quod Papa præuenire poſſit ordinarios in
collatione vacantium ſub eorum menſibus, intelligi, cum ipſe-
met ſummus Pontifex apponit manum per ſignaturam, & no-
uam prouiſionem (:qualis eſt hæc noſtra:) conferendo. Nam is
hoc facere poteſt; ſed illa non poſſunt per expectantes accepta-
ri, vel per exſecutores, vel ſubexſecutores eiſdem conferri, ob
clauſulam decreti. Ecce quam aperte ſenſit Staphileus, clauſu-
lam decreti non reſpicere, nec ligare Papam, ad ſolum inferio-
res, vt exſecutores in ea expectatiua, quam dum ſimpliciter Pa-
pa conceſſit; noo poteſt exſecutor ob illam expectatiuam con-
ferre beneficium. quod de menſe ordinarii vacaret: ſed expe-
ctare debet, quod vacet vnum ſub menſe reſeruato ſoli Pontifi-
ci. Accedit quod ſcribit Gomes. *in tracta. Gratiarum expectatiua-
24 rum num. 18. poſt Gemina. conſ. 133. col. 4.* Quod decretum † appoſi-
tum io gratia, non afficit, niſi beneficium cadens in illa: quia io-
telligitur modificatum ſecundum modificationem gratiæ, cum
ergo beneficium hoc non cadat ſub conceſſione facta ordina-
rio, ex quo conferre & illud potuit Papa, ſequitur, clauſulam
decreti illud non potuiſſe afficere.

Reſpondeo ſecundo, & dico hanc argumentationem poſſe
contra aduerſarium retorqueri, quod ſcilicet clauſula iſta hoc
* in caſu ligauerit ordinarium. Nam vera eſt * & recepta illa ſen-
tentia, quod Papa præuenire poteſt ordinarios. cum ergo hic
præuenerit, illa clauſula decreti ligat manus ipſius ordinarii, ne
conferat. Quod & tuti communi conuenit; quandoquidem
ſcribunt Dec. *conſ. 224. num. 6. & Franc. de Marchi. in q. 1. 199. num. 2.
parte 1.* quod eo ipſo quod Papa præuenit ordinarium. ſtatim il-
lius manus ligat abſq; alia inhibitione. Qua de re & mox ſubii-
ciam nonnulla.

25 Reſpondeo tertio, clauſulam † decreti ligare in dubio Poo-
tificem Maxim. quando ſcilicet non conſtat, quod aliter volue-
rit. at quando de eius mente & animo conſtat, illi decretũ ſuum
diſpoſitione impedit. *ita docuit Philippus Probus in addi. ad Ioan. Mo-
na. ſ. lium in cap. ribi qui. num. 21. verſic. ſi aliquam aliud habet, de reſcrip. in 6.*
vbi inquit, quod quando decretum reſpicit factum interponẽ-
tis, ſi contraueniatur ab ipſo interponente valet indiſtincte,
Quod hic contingit. hic enim Papa facit pro ſe, hoc eſt, pro ſua
facultate cõferendi, quam exercere voluit. *Idem quod Probus ſcri-
bit poſt Lapum Francum in c. ſtatutum colum. vlt. verſi. & vide hic plene,
de præb. in 6.* Quod ſi dicatur, imo hic agi de facto pro altero pro
collatione ſcilicet prouiſo facta, dico idem eſſe, ex quo hoc cer-
ta ſcientia Pontifex fecit. Non enim clauſula † decreti impedit 26
factum Papæ ex ſua certa ſcientia. *ita præcitatu in locu Lapus Frãcus,
& Probus. quibus accedunt Gem. in d. c. ſtatutũ. col. vlt. verſ. quæret vltimo.
Soc. Sen. conſ. 117. col. vlt. verſ. ſed quando prædicta ceſſarent. libr. 3. & Re-
buff. ſuper concor. Franciæ. rub. de forma mandati Apoſtolici. effectu 21. &
25.* qui idem eſſe ſcribunt, cum Papa motu proprio contulit.
quod reſpondit & Soc. Sen. conſ. 3. col. 4. verſ. confirmatur. lib. 3. Quod
autem hic adfuerit Pontificis ſcieotia ſtatim dicemus. Atque
hac in re ita iuris eſſe cenſeo.

Quo ad ſecundam dubitationem, admiſſo, non potuiſſe Pa-
pam ita libere conferre, an conferendo vt cootulit, ſatis dero-
gaſſe dicatur facultati ordinario conceſſæ: Dicendũ eſt ex ipſo † 27
ſolo collationis actu cenſeri derogatum re ipſa facultati ordi-
nario tributæ, *ita clare & in ſpecie Cald. conſ. 7. verſ. & ad prædicta, ti-
tu. de præb. Dec. conſ. 224. n. 6.* vbi clare inquit. quod Papa † confe- 28
rendo, nõ habet neceſſe expreſſe facere mentiooem de iure or-
dinarii; quia illi derogat ex ſua ipſa collatione. *Idem cenſuit Franc.
de Marchi. q. 980. par. 1. hoc idem aperte tradit Ioan. de Selua in tract. de
Benefi. par. 3. q. vlt. n. 3.* Quam ſane ſententiã probant duo clara iu-
ra, nempe *c. dudum. § nos igitur. & nos igitur. & c. quamuis, de præben.
in 6.* quibus quidẽ expreſſe cautum eſt, Pontificẽ Maxim. poſſe
licere; nulla facta mentione conceſſionis factæ ſuis legatis, con-
ferre beneficia illa, quorum collationẽ iam conceſſerat illis le-
gatis, vel delegatis; quandoquidem voa cum ipſis cumulatiue
concurrunt in collatione.

Secundo confert, quod vel ipſa ſola † collatio Papæ vim reſerua- 29
tionis habet *ita Rota deciſ. 10. de præb. in nouis. & Biſig. deciſ. 6. nu. 6. de
præb. in antiquioribus,* qui ſcribit ita ſeruari in Cancellaria in ſolo
mandato de prouidendo. & Rota præcitato loco affirmat, hanc
reſeruationem eſſe ſpecialẽ. *idem ſcripſit Rebuff. in praxi. Benefi. tit. de
reſeruat. n. 30. & Mandoſ. in reg. 3. Cancell. de reſeruatio. q. 14. n. 4.* Atqui
reſeruatio † habet in ſe derogationẽ ad ſubſequentia *ita Rebuff. d. 30
tit. de reſeruatio. n. 40.* Satis ergo dicitũ hic iuri ordinarii derogatũ.

Tertio cõfirmatur quod iam dixi, quod ipſa ſola appoſitio † ma- 31
nus Papæ vim decreti annullatiui, & derogationis habet *ita Rota
deciſ. 14. n. 1. vt lite pend. in nouis. Gaſpar Perus. in tract. de reſeruat. in prin.
q. 10. & Rebuff. vbi ſupra n. 40.* qui *n. 34.* ſcripſit, manus appoſitionẽ
Papæ plus operari ipſa reſeruatiooe. Quæ ſane rationes vere hic
procedunt, vbi datur Papæ ſcientia, quæ † ſola ſufficit ad dero- 32
gationem, *vt tradunt omnes in l. quidam conſulebant, de re iud. & con-
fert l. Vlp. de excuſ. tut. & late tradit Felin. in cap. nõnulli. 24. & 25. de
reſcri.* Quod autem Papa habuerit ſcientiã facultatis ordinarii,
vel ex eo conſtat, quod ex precibus Dominæ Polæ impetrantis no-
oit parochialẽ vacaſſe ſub menſe Decembris: quẽ ſane menſem
notorie conſtat eſſe ordinarii. Etſi Pontif. Maxim. † ſcit hoc, quod 33
factum proprium reſpicit, quo ſcilicet tempore conferre ipſe
poteſt, *iuxta præſumtionem iuris l. vlt ff. pro ſuo.* loquitur etiam ſcire
huius oppoſitum, quando ſcil. collatio ſpectat ad ordinarium:
quia cognito † vno de contrariis cognoſcitur & alterum. *vulga- 34
ta l. 1. ff. de in qui ſunt ſui vel alie. iuris. & in caſu notabili Rebuff. ſuper cõ-
cor. titul. de collatio. §. præfatiq; ordinarii. in verbo collationem.* Nec hic
dici poteſt Papam † ignoraſſe facultatem ordinarii conferendi 35
vacantia illius menſis, quemadmodum præſumitur iguorare
ſtatuta, vel regulas Cancellariæ, *vt omnes ſcribunt in ca. 1. de conſtitu.
in 6. vbi Gomes num 196. & idem in proœm. ad reg. Cancel. q. 5.* quia illa
procedunt quo ad certas qualitates & diſpoſitiones, quæ noto-
riæ non ſunt Pontifici, vt eſt facultas iſta.

Quarto adeſſe hic expreſſam derogationem illius facultatis
ordinarii, vel ex eo conſtat, quod adeſt illa clauſula, *ſeu ſi venera-
bili fratri noſtro Epiſcopo Brixienſi, vel quibuſuis aliis, &c.* quæ ſane
clauſula operatur hũc effectum, vt deroget indulto ſpeciali cõ-
ceſſo ordinario, ne admittat ad beneficium aliquem, cui à Papa
eſt prouiſum per literas † apoſtolicas non facientes mentionem 36
illius ſpecialis indulti vt *declarat Rebuff. in praxi benefi. in titul. de-
claratianum promiſſionu, in verba, ſeu ſi venerabili, &c.* Si ergo voluit
Pius IIII. prouidendo Domioæ Polæ derogare indulto etiam
ſpeciali Reuerend. Epiſcopi Brixiæ, à fortiori dicendum
eſt voluiſſe derogare facultati generali, quæ & cæteris or-
dinariis competit, & præſertim, cum & eam ſibi Papa re-

ſeruaſſe dicatur, vt ſupra dictum fuit. Quod & eo loci ſenſit ipſe Rebuffus.

Quinto ac vltimo, eſſe derogatum illi poteſtati tributæ ordinario: oſtendit clauſula illa huius nouæ prouiſionis, ibi. *Nos enim irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.* Hæc enim clauſula derogat illi facultati Reuerendi Epiſcopi Brixiæ. *ita in ſpecie cenſuit Rebuffus in praxi Beneficiorum. d. titul. declaratio nouæ prouiſionis, in verbo. Nos enim* Atque ita iuris eſſe concludo, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 *Donatio inter patrem & filium adhibito iuramento an valeat.*

2 *Quæ ab initio valent, ex cauſa ſuperuenienti non irritantur.*

3 *Quæ per aliquem euentum reſolui poſſunt, ad heredes non tranſeunt.*

4 *Filius in poteſtate exiſtens tenetur conferre donationem ſibi factam cum iuramento, ad exemplum filii emancipati, & qua ratione.*

5 *Pater ſuccedit filio in bonis, quæ patri non acquiruntur per filium.*

6 *Et an teneatur ad eius debita & qua ratione.*

7 *Donatio cauſa mortis confirmari non poteſt ſuperueniente donante.*

8 *Donatio cauſa mortis à lege reuocatur, quando donatarius moritur ante donantem.*

9 *Et quid ſi appoſitum eſſet iuramentum de non reuocando, etiam per mortem donatarii, ante donantis mortem, & per totum conſilium.*

10 *Donatio cauſa mortis inter patrem & filium non valet, & qua ratione.*

11 *Et an morte donantis confirmetur.*

12 *Donatio inter virum & vxorem, & inter patrem, & filium æquiparantur, adeo vt argumentum de vna ad aliam valeat. Et qua ratione.*

13 *Et quando dicatur confirmari, videtur caſus.*

14 *Donans, & donatarius ſi ſimul decedant, ad videndum, an talis donatio confirmetur, quis præſumatur præmortuus, vel donans vel donatarius.*

15 *Donans alicui, præſumitur eum tantum contemplatione donaſſe, non cauſa ſuorum heredum.*

16 *Licet etiam aliquid eius heredibus donaret.*

17 *Primordialis actus ſeu res hanc dicitur habere naturam, vt à propria eius ſpecie iuxta legis conſtitutionem proueniat.*

18 *Euictio in contractu emtionis eſt de illius natura primordiali, cum ita à lege in ea ſpecie ſit conſtituta.*

19 *Donatio habet hanc naturam primordialem, vt ſuperuenientia filiorum reuocetur.*

20 *Accidentalis natura actus qualis dicatur.*

21 *Pactum contra naturam primordialem donationis, vt non obſtante ſuperuenientia liberorum valeat, quid operetur. & num. 29.*

22 *Donatio quod non valeat ob præmortuum donatarium, & quod expreſſe à donante reuocetur, differunt.*

23 *Donatio non dicitur fieri cum animo reuocandi.*

24 *Iuramentum contra mentem, & conſenſum iurantis non valet.*

25 *Iuramentum contra primordialem naturam actus an valeat.*

26 *Donatio habet primordialem naturam, vt præmoriente donatario reuocata intelligatur.*

27 *Iuramentum regulatur ſecundum naturam actus in quo apponitur.*

28 *Iurans ſoluere pecuniam ſibi mutuo numeratam, an poſtea poſſit agere exceptione non numeratæ pecuniæ.*

29 *Venditio cum iuramento ſi Titio facta ſit abſque traditione, & poſtea Seio ſine iuramento, ſed cum traditione, qualis præualeat.*

30 *Iurans aliquam in vxorem ducere, intelligitur niſi ex poſt fuerit fornicata, & qua ratione.*

31 *Iuramentum niſi aliud interercedat, nihil addit actui; qui ſecundum eius naturam regulatur.*

32 *Iuramentum quando non reguletur ſecundum naturam actus cui apponitur.*

33 *Iuramentum actum non confirmat, vbicunq; eſt contra præſumtam mentem, & voluntatem donantis.*

34 *Iuramentum tunc intelligitur ſecundum naturam actus, cum deficit conſenſus iurantis, ſeu certo modo limitatum eſt.*

35 *Abſurda ſunt euitanda.*

36 *Iuramentum ſequitur naturam tantum primordialem actus non accidentalem.*

37 *Donationis primordialis natura an hæc ſit, vt niſi reuocetur confirmata dicatur, vel ſit ex natura accidentali.*

38 *Iuramentum non debet operari vltra partium conſenſum.*

39 *Donatio iurata nil prodeſt in non cogitatis.*

40 *Donans præſumitur donare cum qualitatibus à iure requiſitis, vel ſaltem voluiſſe donare.*

41 *Iuramentum in donatione appoſitum regulatur, ſecundum naturam donationis, non obſtante aſſertione donantis, quod voluerit donationem perpetuo valere, & in omnem caſum.*

42 *Generalitas non extenditur ad caſum veriſimiliter non cogitatum.*

43 *Delinquere, fraudari, falliq; nemo debet auctoritate legis.*

44 *Iuramentum in dubio fruſtra non præſumitur adhibitum.*

45 *Clauſula poſita in exſecutiuis, non alterat naturam ipſius actus.*

46 *Clauſula ad habendum, tenendum, & quicquid placuerit faciendum, poſita in exſecutiuis inſtrumenti diuiſionis facta inter fratres, non dicitur ex ea data facultas alienandi fideicommiſſum, neq; remiſſum dicitur.*

47 *Idem de clauſula in inueſtitura poſita, pro ſe, & quibus dederit, quæ non facit feudum eſſe alienabile contra ſuam naturam.*

48 *Iuramentum non poteſt ſanare, ſeu ſupplere dans defectum.*

49 *Inſinuatio neceſſaria eſt in donationibus excedentibus ſummam à iure expreſſam.*

50 *Et an requiratur in donatione facta coram Prætore.*

51 *Inſinuatio requiritur in donatione tam reſpectu rei donatæ, quam etiam reſpectu donantis.*

52 *Clauſula iuramenti quæ apponitur in donationibus pro obſeruatione donationis parui eſt momenti; quia ex ſtylo notariorum ſolet apponi.*

53 *Donatio inter viuos facta à patre filio, vel à marito vxori adhibito iuramento dicitur nulla, ſi ante donatorem moriatur donatarius*

54 *Iuramentum an confirmet donationem inter virum & vxorem.*

55 *Donatio inter viuos filio à patre facta & iurata, an valeat, tres caſus diſtinguuntur.*

56 *Iuramentum intelligitur rebus ſic ſtantibus.*

57 *Promiſſio iurata & ſi tollit reuocationem hominis, non tamen legis.*

58 *Actus quantumcunque iuratus tollitur per caſum de nouo ſuperuenientem.*

59 *Diſpoſitio legis, fortior eſt diſpoſitione hominis.*

60 *Donatio inter viuos, cur reuocetur per ſuperuenientiam filiorum.*

61 *Renuntiare quilibet poteſt fauori ſuo.*

62 *Principium ſicte dicitur valere cum actus poſtea irritatur, quia retrotrahitur ad initium, & perinde eſt ac ſi nunquam valuiſſet.*

63 *Dos dicitur donatio, & qua ratione talis donatio valeat inter patrem & filiam, cum alias non valeat.*

64 *Effectus verbis anteferitur, neq; curamus de modo, dummodo habeamus effectum.*

65 *Donatio cauſa mortis facta cum pacto iurato de non reuocando, efficitur inter viuos: & an iſtud ſit vigore pacti, vel iuramenti.*

66 *Barbatia reprehenditur cum multa imperite & temere ſcripſerit.*

67 *Opinio antiquorum præualet illi recentiorum pondere, numero & menſura.*

68 *Veritas opinioni præualere debet.*

69 *Contrauenient inſtrumento iurato an periurus ſit, diſtinguitur.*

70 *Deus tantum ſcrutator cordium.*

71 *Periurus punitur.*

72 *Aſſerens talem periurum eſſe, debet primo probare ſe ex parte ſua adimpleuiſſe promiſſa. Et qualiter quis periurus probetur.*

73 *Periurus quis non probatur, niſi probetur id dolo & fraude egiſſe.*

74 *Periurus non dicitur, qui non obſeruauit iuramentum contra illum, qui contra ſe fidem violauit.*

75 *Periurus quis in dubio non præſumitur.*

CONSILIVM LXXXIIII.

Initium à Domino.

HÆc propoſita dubitatio non leuis eſt ponderis,
cum in ea verſetur illa grauis difficultas, *an dona-
tio iurata facta à D. Marco Sgorbario Rauennate filia
ſubſiſtat tametſi ante patrem donantem mortua ſit fi-
lia donataria.* Qua ſane in re permultæ ſunt ratio-
nes, & interpretum auctoritates hinc inde. Et vere probabilior,
ac receptior videtur opinio affirmatiua, hanc ſcilicet donatio-
nem ob vim iuramenti ſuſtineri.

1 Primo ea vrgenti argumentatione: donatio inter † patrem
* & filium adhibito iuramento valet ab initio vſq; *ita * recepta ma-
gis eſt Doctorum opinio in l. frater à fratre. ff. de cond. inde. vbi Caccialup.
n. 18. Iaſ. col. vlt. verſi. 7. limita. Crot. numer. 71. Ripa libr. 3. reſpon. cap. 9.*
2 *n. 8.* Sed quæ † ab initio valent, ex caſu ſuperuenienti non irri-
tantur. *l. nec enim. ff. de minore actiuq; priu. l. ſancimus. C. de admin. tut.
cum ſimilib. adductis à Crau. conſ. 102. n. 2.* Ergo hęc donatio ob mor-
tem donatarii morientis ante donantem, non debet poſſe red-
di nulla: *ita in ſpecie hac argumentatur Crau. d. conſi. 102. n. 2.*

3 Secundo mouetur Craue. *d. conſ. 102. n. 3. & clarius Rolan. à Valle
conſ. 77. nu. 12. lib. 1.* Quæ † per aliquem euentum reſolui poſſunt,
ad hæredes non tranſeunt, ſed donationes, pacta, & contractus
ad hæredes tranſeunt. *l. ſi aua. C. de donat. Bald. conſi. 149. Viſa dona-
tione. lib. 4. & Bart. conſ. 233. col. vlt. libr. 2. Iaſ. conſi. 6. col. 2. verſi. confir-
matur, lib. 3.* Sequitur ergo donationem non reſolui per euen-
tum caſus donatarii præmorientis.

Tertio mouetur Crauetta præcitato loco ex doctrina Socin.
Sen. *conſi. 91. n. 7. lib. 1.* qui reſpondit, ꝙ filius † in poteſtate tene-
4 tur conferre donationē ſibi factam cum iuramento, quemad-
modum tenetur filius emancipatus. Ea eſt, ſecũdum Socinum,
ratio, quia vtraq; donatio ab initio valet: & tamen, ſi non adeſ-
ſet iuramentũ, illa donatio non conferretur. Cõſtat ergo quod
iuramentum non recipit naturã nec conditionem ipſius dona-
tionis, ſed eam abſolute validam reddit, & per conſequens eue-
niente caſu, quo præmoriatur donatarius, non cenſetur nulla.

5 Quarto ita argumentatur Crauetta. Hodie pater † ſuccedit
filio in bonis, quæ patri non acquiruntur per filium. *authen. de-
functo. C. ad Tertull. Bar. & ceteris in l. ſi infanti. C. de iure delib. Iaſ. in l.
qui ſe patris. num. 90. in fin. C. vnde liberi.* Sed illa bona donata cum
iuramento non acquiruntur patri, ſed ipſi filio, & quatenus pa-
6 ter ſuccedit filio, illi ſuccedit vt hæres, non vt pater, & ob id † ad
eius debita tenetur. *ita Bar. in l. poſt dotem. n. 27. verſi. non obſtat, quod
notatur. ff. ſol. matrim.* ſequitur ergo hanc donationem iuratam
eſſe validam in perſonam filii præmorientis, cui pater ſuccedit.
ita voluit argumentari Crau.

Quinto in hanc ſententiam adfert Cranet. *tex. l. à marito. C. de
donatio. inter vir. & vxor.* quem inquit contra Decium hoc modo
7 retorqueri poſſe. Nam ideo † ibi donatio reuertitur ad donan-
tem ſuperſtitem, quia ab initio non valebat: ſed morte demum
confirmabatur. Confirmari autem non poteſt ſuperuiuente
donatore, ergo clare præſupponit ille text. *quod, ſi donatio ab ini-
tio valuiſſet, ad donantem non eſſet reuerſa.* Atqui (: voluit dicere Cra-
uetta:) in caſu noſtro ab initio valuit donatio ob vim iuramen-
ti, ergo non reuertitur ad donantem.

8 Sexto mouetur Rol. à Valle *conſ. 77. num. 11. lib. 1.* Donatio †
cauſa mortis reuocatur à lege, quando donatarius moritur an-
te donatorem. *l. ſi vir vxori. §. vxor viro. ff. de dona. inter vir. & vxo. l.
9 non omnis. ff. ſi cert. pet. §. 1. inſti. de dona.* Sed vbi donatio † cauſa
mortis fit adhibito pacto de non reuocando cum iuramento,
per mortem etiam donatarii non reuocatur. *l. vbi ita donatur. ff. de
donatio. cauſa mor. Guido Papæ conſ. 23. num. 4. in fin. & Bertr. conſ. 78. lib.
1.* ergo nec hoc in caſu.

Septimo ac vltimo, vt huius eſſem opinionis auctoritas
multorum, qui ita in ſpecie ſenſerunt, me non parum moue-
bat. Nam ita ſenſit Guido Papæ. *quæſt. 147. vt eum refert Craue. d.
conſilio 102. num. 4. ita quoque Feder. de Sen. conſi. 140. Bertr. conſ. 233. lib.
2. & conſil. 175. lib. 3. Barb. conſilio 59. col. pen. lib. 2. Alciat. in c. cum con-
tingat num. 108. de iureiur. quos refert Rol. d. conſil. 77. num. 14. libr. 1. qui
& ipſe eiuſdem opinionis fuit. & idem Rol. conſilio 25. num. 24. libr. 2. &
Crau. d. conſ. 102. & ex recentiorib. etiam idem ſenſit Anton. Gabr. in ſuis
conclu. lib. 3. tit. de donat. concluſ. 3. num. 19. 20. qui alios eiuſdem opinio-
nis recenſet, vt Caſtren. & Bald. nouellum. His accedunt Didac. in rubr.
extra de teſtam. parte 2. num. 10. Villalob. in ſuis commun. opinion. in verb.
donatio. num. 123. & Cephal. conſilio 61. num. 22. lib. 1. Alba. conſil. 4. num.
9. Catellianus Cotta in ſuis memoral. in verbo donatio cauſa mortis. &
Natta conſ. 28. n. 9. lib. 1.*

Re tamen ipſa diligentiſſimo ſtudio ac cura peruigili per-
penſa, contraria ſententia viſa eſt verior, & magis recepta; nem-
pe, hanc donationem à patre filiæ factam iuramento etiam hoc
adhibito effectam eſſe nullam, ob id quod ante patrem filia eſt
mortua. Quam quidem ſententiam vt veram eſſe oſtendam, a-
liqua ad huius rei explanationem præmittam, quibus huius
donationis natura declarabitur: quod ea cognita facilius de ve-
ritate huius dubitationis iudicari poterit.

Illud itaque primo ſciendum eſt, hanc † donationem inter 10
patrem & filium lege prohibitam eſſe. *l. donationes quas parentes.
C. de donatio. inter vir. & vxor. l. filia. C. famil. erciſcun. omnes in l. frater
à fratre. ff. de cond. indeb. ibi Bart. num. 57. Iaſ. Iaſ. numer. 44. Caccialu-
pus num. 64. & Crot. num. 68.* qui eã eſſe rationem ſcribunt pro-
pter reflexum, quia quod acquirit filius, acquirit ſtatim patri. *l.
placet. ff. de acqui. hered.* atque ita patria poteſtas eſt impedimento.
Hæc donatio † hanc naturam à lege eſt conſecuta, vt morte cõ- 11
firmetur, quemadmodum confirmari etiam ſolet donatio in-
ter virum & vxorem. Inter † quas tanta eſt affinitas vt ab vna ad 12
alteram hoc in caſu Doctores argumententur. *d. l. donationes quas
parentes.* Verum animaduertendum eſt, quia quod dicitur de
morte, altero de duobus modis intelligi poteſt. Vno, de morte
ipſius donantis. Altero, de morte ipſius donatarii. Primo caſu,
cum moritur ipſe donans, ſuperſtite donatario, res clara eſt, do-
nationem eſſe confirmatam: eum donans voluerit donatarium
eſſe dominum rerũ donatarũ: & illa patria poteſtas, quæ impe-
dimento erat, per mortem fuit ſublata. Secundo vero caſu, cum
donatarius ante donantem moritur, nõ confirmatur, ſed peni-
tus legia diſpoſitione ex præſumta mente donantis annullatur
donatio. *ita clare probat l. ſi inter virum. ff. de reb. dub.* vbi, dum agi-
tur de donatione inter virum & vxorem, quæ huic ſimilis eſt,
tres † caſus recenſentur. Primus, cum præmoritur maritus do- 13
nans, tunc valeat donatio vxori facta. Secundus cum præmori-
tur vxor donataria, tunc donatio ad donãtem reuertitur. Ter-
tius, cum ambo † ſimul moriuntur, & ignoratur, quorum alter 14
prius ſit mortuus: tũc, vt donatio valeat, pręſumitur prius mor-
tuus donans. Hanc eandem differentiam facit. *l. cum hic ſtatus. §.
ſi ambo. ff. de dona. inter vir. & vxor. iuncto vltimo verſiculo antecedentis.
§. & probat. l. à marito. C. de don. inter vir. & vxo.* Hanc diſtinctionem
magna ratione fecerunt legiſlatores & Iuriſconſulti: nam, quã-
do præmoritur donans, aperte conſtat ſuam voluntatem fuiſ-
ſe illum donatarium accipere quaſi ex teſtamento, *vt ſcribit Sal.
in l. ſi filiae. C. fam. erciſ. & repeten. in l. ſi inter. ff. de reb. dub. Caccialupus
& Crotus in l. frater à fratre, de condict. ind. ille numer. 65. iſte numer. 92.*
Secundo caſu cum donatarius præmoritur, nulla redditur do-
natio ex præſumta mente donantis; quem lex † præſumit, ſo- 15
lum voluiſſe donare illi donatario; & non eius hæredibus. Cum
non eandem fiduciam de illis, ac de ipſo donatario habuerit,
*vt egregie ſenſit Alc. reſp. 99. num. 24. & confert, quod is ſcribit ibi. num.
17. poſt Bal. conſ. 261. li. 3. Fulg. conſ. 17. & Bolog. conſilio 74.* dum inquit,
quod quando † quis donat Caio & eius hæredibus, intelligitur 16
donare hæredibus Caii contemplatione ipſius Caii, quod ſi in
eius perſona effectum non habet, nec in perſona ipſorum hæ-
redum. Et hæc quæ diximus, ſunt iuxta primordialem naturam
ipſius donationis à lege prohibitæ inter has perſonas. Nam rei
vel actus præmordialis † natura illa eſſe cenſetur, quæ à propria 17
eius ſpecie iuxta legis conſtitutionem prouenit. *ita Bal. in l. 1. nu.
1. C. commod. qui citat inter alia l. pacta conuenta. ff. de contrahend. emt.*
Adſerri poteſt exemplum in euictione, quæ † in contractu em- 18
tionis eſt de illius natura primordiali; cum ita lege in ea ſpecie
ſit conſtituta. *Quemadmodum ſcribunt gloſſ. & ceteri in d. l. pacta con-
uenta. & ſcribunt Coraſius lib. 3. miſcella. ca. 10. Zaſius lib. 1. ſingula. reſp.
c. 12.* Ita etiam naturam † primordialem donationis eſſe ſcri- 19
bunt Doctores, vt ob ſuperuenientiam liberorum reuocetur,
*ex diſpoſitione. l. ſi vnquam. C. de reuoc. don. quod ſcribunt Doctores, quos
ſuo loco referam.*

Ita quoq; econtra dicimus naturam † actus accidentalem, 20
cum quid rei vel actui contingit, pręter legis conſtitutionẽ, ho-
minis facto, vt eſt, cum alter eſt expreſſe cõuentum; vel ratione
culpæ, vel more *Bal. l. 1. n. 1. verſ. quædam autem. C. commo.* Quocirca,
ſi † pacto expreſſo eſſet conuentum in donantem & donata- 21
rium, quod etiam ob filiorum ſuperuenientiam, donatio reuo-
cari non poſſet, alterata eſſet per hoc accidens prima natura

Digitized by Google

donationis,*ita ſcribunt in d.l.ſi vnquam.q.41.Pariſ.conſ.72.n.72.n.19.*
*libr.1.*Quemadmodum etiam in ſpecie noſtra; ſi pacto expreſſo
foret conuentum inter patrem & filium, quod donatio à patre
filio facta non cenſeretur nulla, etiam præmoriente ipſo filio;
natura primordialis huius donationis eſſet per hoc accidens al-
terata. Et in hac donatione licet paciſci, cum lex (:ſublata per
mortem patria poteſtate:)non niſi ad fauorem patris donantis
iuxta eius præſumtam voluotatem annullet hanc donationem;
potuit ergo pater expreſſim mentem ſuam declarare & ſuo fa-
uori renuntiare. Quamuis econtra non poſſit pater paciſci, vt
ante mortem alterius eorum valeat hæc donatio, quam lex
prohibet ob vinculum poteſtatis paternæ.

Illud quoque ſecundo loco ſciendum eſt, non leuem eſſe
22 differentiam inter hæc duo: quod † donatio ob præmortuum
donatarium non valeat:& quod non valeat ob reuocationem,
quam expreſſim facit donans,*iuxta. l. à marito. C. de donatio.inter*
virum & vxor.vt in ſpecie noſtra hanc differentiam viſus eſt conſiderare
Bal.conſil.253.Donatio cauſa mor.lib.2.quod eſt repetitum in conſ.294.
lib.3. Primo caſu donatio eſt nulla ipſo iure legis diſpoſitione:
ita probat l.cum hic ſtatus.§.ſi ambo.ff.de dona.inter vir.& vxo.ibi; nul-
lius momenti donationem eſſe voluit,&c. Ea eſt ratio,quia hoc in ca-
ſu vſq; ab initio deficit conſenſus donantis. quippe, qui, ſi ſci-
uiſſet donatarium debuiſſe mori ante ſe, donationem non fe-
ciſſet:vt ſupra diximus. Iure ergo & merito,cum deficiat con-
ſenſus,hoc eſt,eſſentia donationis,lex illam decernit nullã. Se-
cundo vero caſu non tenet donatio defectu conſenſus,qui qui-
dem defectus ſuperuenit; cum iam ab initio factæ donationis
23 adeſſet.Adfuit enim hoc modo, quia, dum donatio † fit nõ co-
gitat donans velle deinde reuocare;quia alioqui faceret actum
ex repugnanti cõſenſu,hoc eſt,ex conſenſu,vt valeret donatio;
& conſenſu,vt vellet deinde reuocare. Quæ ſane repugnantia
ſtare eodem tempore non poteſt.His aperte conſtat,donationẽ
à patre filio factã ſua primordiali natura nullam eſſe, cum filius
donatarius præmoritur.Nunc ſolum ſupereſt demonſtrare; iu-
ramentum non mutare naturam huius donationis,quin adhuc
nulla ſit præmoriente donatario.Quod ita demonſtratur.

24 Primo ita argumentor; iuramentum † contra mentem &
conſenſum iurantis nihil operatur,*ita in ſpecie multu probat Cra-*
uet.conſ.102.nu.7.verſic.2.reſpondeo. Et præter eum Socin.Sen.conſil.115.
col.2.li.1. Iaſ.in l.ſciendum.n.33.de verbor.oblig.& Ripa in l.ſi vnquam.n.
6.C.de reuoc.donat. Boe.q.3.num.8.Tiraq.de legib.connub.glo.5.num.150.
Sed hoc iuramentum eſſe in caſu noſtro contra præſumtam
mentem & conſenſum donantis iam ſupra demonſtrauimus:
ergo nihil operari debet.

25 Secundo hoc me plurimum mouet; Iuramentum † contra
primordialem naturam actus, illius actus naturam alterat: *ita*
cenſuerunt Iaſ.in l.ſi conuenerit.n.7. de iuriſdict. omn iud. Dec. in cap.1
num.23.poſt Anr.ibi colum.pen.& ibi Alciat.n.67.de iudic. Crau.d.conſ.
26 *102.num.7.verſi.4.reſpondeo.* Sed natura † primordialis huius do-
nationis eſt,vt præmoriente donatario nulla ſit.*d.l.à marito.C.de*
dona.inter virum & vxor.l.cum hic ſtatus.§.ſi ambo.ff.eo.& l.ſi inter ff.
de reb.dubiis. ergo iuramentum ſequitur naturam huius dona-
tionis,nec eam alterat immutative. Qua argumẽtatione ita de-
ducta,aperte conſtat,non eſſe verum,quod ſcribit Craue.*d.con-*
ſil.102.num.6.ver.ſolum ſupereſt. dum ſcribit,caſum d.l. à marito,
eſſe a noſtro diuerſum, quippe, quod ibi loquantur textus de
donatione ſine iuramento, quæ ab initio eſt nulla, ſed morte
confirmatur:nos de ea quæ ob iuramentum ab initio valida eſt.
Non eſt vera hæc conſideratio,quia præſupponit Crauetta pro
conſtanti,quod abſolute verum non eſt,hanc ſcilicet donatio-
nem, quando præmoritur donatarius eſſe iuramento confir-
matam. Hoc inquam verum non eſt, cum lex ob contrariam
donantis voluntatem actum donationis annullet,cique reſiſtat.
d.l.cum hic ſtatus.§. oratio.ff. de dona.inter virum & vxor. Nec me
mouet altera conſideratio eiuſdem Crauettæ *d.conſ.102.numer.6.*
verſi.2.reſpondeo,&c. quod, ſi non poteſt iſte pater, qui donauit,
expreſſim reuocare donationem iuratam, multo minus tacite.
Quia reſpondetur ex ſupra adductis, quod in caſu hoc noſtro,
non eſt ipſe donans qui tacite reuocet, ſed eſt lex, quæ nullam
eſſe declarat hãc donationem ob deficientem conſenſum vſq;
ab initio,ſi caſus hic euenißet. Quod quidẽ nõ contingit,quã-
do expreſſa reuocatio fit ante mortem alterius eorum.Nam illa
reuocatio ob adhibitum iuramentum impeditur; quia iura-
mentum eſt adhibitum ſecundum voluntatem & conſenſum
donantis,qui ab initio cogitauit non reuocare. Atque ita,hoc
modo declarando,iuramẽtum † ſequitur naturam ipſius actus 27
& donationis iuxta voluntatem donantis.Quemadmodum et-
iam aliis multis in caſib. videmus, iuramentum ſequi naturam
ipſius actus. Exempla plura adferri poſſunt, *vt in l. vlt.C.de non* 28
num.pec. vbi iuramentum,quo † quis iurat ſoluere pecuniã mu-
tuo ſibi numeratam,cum vere numerata non fuerit,eam habet
conditionem, vt poßit is qui iurauit obiicere exceptionẽ non
numeratæ pecuniæ. Habet enim promiſſio huius ſolutionis eam
naturam,quod poſſit intra biennium obiici exceptio hæc.*Quod*
ibidem annotarunt omnes,& in cap.ſi cautio,de fid.inſtrum.& alibi. Ita
videmus in caſu *l.quoties.C.de rei vid.* quod ſi quis † prædium Ca- 29
io prius vendiderit,& deinde illud idem Mæuio vendat & tra-
dat;dominium huius prædii in Mæuium trãsfertur. Quod pro-
cedit etiam,ſi prior illa venditio adhibito iuramento fuerit cõ-
fecta; cum iuramentum ſequatur naturam contractus emtio-
nis & venditionis, quæ eſt, vt ante traditionem dominium in
emtorem non cenſeatur translatum: & ideo in ſecundum em-
torem re tradita tranſit dominium, & ipſe potior efficitur eo
iuramento non obſtante.*ita dict.l.quoties,declarat ibi Iaſ.numer.36.*
poſt Imol.in cap.cum contingat.numer.31.de iureiurand.idem affirmarunt
Marſil.in l.qui duobus.num.9 ff. de falſis. & Goza. conſil.14.num.2. Ita
etiam dicimus in caſu *l.ſi vnquam.C. de reuoc.don.* vbi adhibitum
iuramentum ſequitur naturam illius donationis, vt reuocari
adhuc poſſit ob filiorum ſuperuenientiam. Quod multorum
anctoritatibus firmauit ibidem Tiraq. *in præfat.num.161.& ante*
eum ibi copioſe Ripa.q.3. Rol. à Valle conſilio 11.num.20.lib.1. Ita etiam
iure pontificio,quod in his magis obſeruandum eſt, ſancitum
reperitur; vt ſcilicet iuramentum ſequatur naturam contra-
ctus, *vt eſt textus in c. quemadmodum, de iureiur.* vbi qui † iurat,ſe 30
ducturum aliquam in vxorem, intelligitur, niſi ex poſt fuerit
fornicata:cum natura huius promiſſionis ſponſaliorum eſt,
quod ſponſa non fornicetur. Simile eſt in *c.cum locum de ſponſa.*
Cætera his ſimilia non refero, quæ copioſe recenſentur à Ti-
raq.*in d.l.ſi vnquam,in præfat.num.30.& ibi Ripa q.3.* vbi ſummatim
plures adſeruntur interpretes, qui hanc pro regula affirmant.
idem Tiraq. in tract.de iure conſtitut. part 3. limit.7. num.35. Quibus
conſtat,verum non eſſe,quod reſpondit Rolan. *d.conſil.77 num.*
21.lib.1. dum ſcribit, regulam eſſe in contrarium, quod ſcilicet
iuramentum non ſequitur naturam contractus: ſed quod imo
illi ſemper aliquid addit. Nõ inquam hoc verum eſt,quia † niſi 31
aliud intercedat,iuramentum nihil addit,ſolum iuxta naturam
contractus illum confirmat. Nec contrariæ doctrinæ quas ipſe
Rolandus *d.conſ.77.n.18.19.20.* adfert,repugnãt huic regulæ; cum
illæ procedant,quando expreſſo conſenſu vltra naturam actus
quid actum eſt: vt eſt in eo exemplo, quo is Rolandus vtitur: ſi
emphyteuta priuati,qui ſolum per ceſſationem triennalem ſo-
lutionis canonis emphyteuſin perdit, promittat quotannis ſol-
uere,etſi non ſoluet, perdere emphyteuſin, atque ita ſuo iura-
mento id affirmet: cadet ab omni ſuo iure; & iuramentum
operatur vltra naturam contractus; cum conuentione illa na-
tura fuerit alterata. Ita eſt in aliis caſibus ab eo conſidera-
tis, in quibus ſemper expreſſo conſenſu natura actus fuit al-
terata.

Hoc itaque ſolidum fundamentum Decii ſtat inconcuſſum.
Nec illi plures conſiderationes, quas aduerſus Decium facit
Crau.*d.conſ.102.num.7.vſq; ad fin.*aduerſantur: illis enim ſingula-
tim reſpondetur.

Prima eſt conſideratio Crauettæ *d.conſ.102.num.7.* quod tunc
† iuramentum non intelligitur ſequi naturam actus, cum adii- 32
citur ad validandum actum,vt hic:& ideo fruſtra in caſu noſtro
alia conditio expectatur.

Reſpondetur, Crauettam præſupponere iuramentum hoc
in caſu confirmare hanc donationem;id quod eſt,de quo nunc
contendimus.Si enim de alio eſſet diſputatio,forte admitti hoc
poſſet.iuxta *l.qui teſtamento ff.de teſt.am.& cap.1.de ætate & qualit.in*
6. Nos autem diſputamus, an iuramentum confirmet, vel non,
hoc in caſu.& dicimus † non cõfirmare,cum hoc ſit contra præ- 33
ſumtam voluntatem donantis. Solum enim confirmat, ne ab
ipſo donante reuocari poſſit:quemadmodũ ſupra diximus. Et
ideo inſtantia,quam adfert Crauetta de alienatione facta à mi-
nore, quæ iuramento confirmatur, ad rem non confert; quia
ibi conſtat non ſolum de præſumta mente,ſed etiam de clara, &
manifeſta ipſius minoris, qui obligari voluit: & ob id adhibi-
tum iuramentum eam alienationem confirmat: quod(:vt dixi-
mus:)non contingit in caſu noſtro.Et in caſu illo. *l. vltima. C. ſi*

maior

Digitized by Google

mior factus alienat.rat. habu. illud iuramentum nil aliud operari
poterat , quam alienationis confirmationem : hic aliud po-
teſt,nempe,ne ab ipſo donante reuocari poſſit , vt ſupra decla-
rauimus.
Secunda eſt conſideratio Crauettæ *d.conſi.102.num.7. verſic. ſe-*
cundo reſpondeo,&c. quod iuramentum tunc intelligitur ſecun-
34 dum naturam actus , cum † deficit conſenſus, vel eſt certo mo-
do limitatus:*ita Bart.in l.ſi quis pro eo.num.14.ff.de fideiuſſ. Bald. in l.*
1.numer.3. C. commod.Imol.in cap. per tuas.de arbit. & alios refert ipſe
Crau.Quibus accedunt Rum.& GoZa.relati Rol à.d.conſ.77.num 23.lib.1.
Atqui in hac donatione non deeſt conſenſus, nec limitatus eſt,
ergo iuramentum non intelligitur ſecundum naturam dona-
tionis.
Reſpondetur, vt iam ſuis locis diximus , hanc conſideratio-
nem retorqueri poſſe: quandoquidem hic conſtat conſenſum
donantis deficere. Non enim is(:vt lex coniicit:)cogitauit do-
nare alii quàm filiæ,& ſi mortua fuiſſet,non donaſſet. Non er-
go iuramentum vltra conſenſum & voluntatem donantis ope-
ratur,*vt relati Doctores ſcribunt.*
Tertia eſt conſideratio Crauettæ *d.conſ.102.n.7. verſ.tertio re-*
ſpondeo.&c. quod ſi vera eſſet Decii opinio, ſequeretur vnum
quod eſt valde abſurdum,quod ſcil.donatio iurata poſſet reuo-
cari:cum textus dictæ *l.à marito*, concedat reuocationem , iuxta
35 naturam ipſius actus. Ne † igitur ſequatur hoc abſurdum,di-
cendum eſt,iuramentum non ſequi naturam ipſius actus.
Reſpondetur, vt iam ſupra dictum fuit, diuerſam adeſſe ra-
tionem inter duos hos caſus , quod ſcilicet expreſſim à donãte
reuocetur donatio;& quod reuocata,ſeu annullata legis diſpo-
ſitione cenſeatur. Nam primo caſu cum donans iurat non re-
uocare,ſuo conſenſu recedit in ea parte à natura huius dona-
tionis;quæ eſt,vt per pœnitentiam reuocari poſſit. Secundo ca-
ſu non recedit , quia eum caſum euenturum non cogitauit, vt
ſuo loco diximus. Quod in ſpecie noſtra confirmatur; quia,
quando pater donat filiæ , non cogitat veriſimiliter ob naturæ
ordinem,quod filia ante ſe mori debeat , *iuxta l.nam etſi parenti-*
bus.ff.de inoffi.teſt. & ſcribit Alc.tract.præſumt.reg.1.præſumt.43.
Quarta eſt conſideratio Crauettæ *d. conſil.102. numer.7. verſic.*
36 *quarto reſpondeo,&c.*Iuramentum † ſequitur ſolum naturam pri-
mordialem actus,non autem accidentalem. *Ita Iaſ. in l. ſi conue-*
nerit.numer.8.de iuriſdi.omn.iudi.Dec.in c.1.num.23.poſt Are.ibi col. pen.
de iudiciis. & ibi etiam Alcia. num.46. Atqui natura primordialis
huius donationis eſt (: *inquit Crau*:) quod donatio ſit nulla,
nec omnino confirmetur morte donatoris præmorientis , ſed
accidentaliter , ſi donationem non reuocauerit , ergo ſecun-
dum talem naturam accidentalem, iuramentum intelligi non
debet.
Reſpondetur , hanc conſiderationem in illa minori propo-
ſitione falſam eſſe. Eſt enim falſum, quod hæc donatio non cõ-
firmetur morte donatoris præmorientis: nam ex diametro re-
pugnant.*l.ſi inter virum.ff.de rebus dubiis, & l.cum hic ſtatus.§.ſi am-*
37 *bo ff.de don.inter virum & vxo.* Præterea, non eſt † accidentalis,na-
tura,quod niſi reuocetur,confirmata cenſeatur: imo eſt ſecun-
dum eius naturam,quam ei lex ipſa tribuit. Nec etiam hominis
factum hic intercedit,ſed ſola ipſa lex ab initio ſtatuit : *iuxta do-*
ctrinam Baldi in d.l.1. num.1. C.commodati. cum ergo lex ſtatuerit,
donationem hanc nullius eſſe momenti præmoriente donata-
rio,& econtra valeret,præmoriente donatore,ſequitur (:vt iam
diximus:)hanc eſſe primordialem naturam huius donationis.
Quo circa ſimpliciter adhibitum iuramentum illius naturam
ſequetur,non autem alterabit. Et ob id præmoriente donante
donatio confirmabitur : præmoriente vero donatario nequa-
quam.
Quinta eſt conſideratio Crauettæ *d.conſi.102.num.7.verſi.5.re-*
*ſpondeo,quam viſus eſt probare Rol. d. conſil.77. num.23.*Iuramentum
(:*inquit Crauett.a*:)intelligitur ſecundum naturam actus , & eius
conditiones recipit,attento tamẽ veriſimili conſenſu partium,
38 ſed † vltra partium conſenſum operari non poteſt: *ita ſenſit Bal.*
in l.1.num.4.ver.2.quæritur.C.commodati. Aret. conſil.24.col.2. Quibus
addo Alex.in l.ſtipulationes non diuiduntur.num.27.verſic. non obſtat. ff.
de verb.obli. & alios refert Tiraq.in l.ſi vnquam,in præfat. num. 148.
39 qui poſt Cynum ſcribit,donationem † iuratam nil prodeſſe in
non cogitatis. Atqui in caſu noſtro partes voluerunt facere do-
nationem perpetuo valituram , & in omnem caſum. Nec ſub
intelligitur conditio , *ſi donatarius ſuperuiuat* : quia (:inquit Cra-
uetta:)hoc iure cautum non eſt. Ergo iuramentum non intelli-
gitur ſecundum naturam actus,hoc eſt,ſub illa cõditione ; quia
eſſet contra mentem & conſenſum partium.
Reſpondetur primo,illam minorem propoſitionem veram
non eſſe. Si quidem(: vt iam ſæpius fuit dictum:)mens donantis
fuit donare donatario ſuperſtiti,& ita donatio illa à lege recipit
poſt mortem donatoris,nõ autem,ſi præmoriatur donatarius,
atque ita intelligitur donatio ea ſub conditione facta legis diſ-
poſitione,cum † qua donans cõuenire voluit,*iuxta l.heredes mei.* 40
§.cum ita.ff.ad Trebell. Ita etiam ſecundum naturam ipſius actus
adhibitum cenſetur hoc iuramentum. Prẹterea & ſecundo non
obſtat , quod ait Crauetta , ob id iuramentum operari plenum
effectum, quia † donans voluit donationem perpetuo valere & 41
in omnem caſum. Hoc inquam non obeſt,quia etiam generalis
iſta aſſertio non facit,quin donatio & illi adhibitum iuramen-
tum reſtringatur,atq; intelligatur ſecundum naturam ipſius a-
ctus:*ita Bald.in l.1.quæſt.vlt.C.de inoff.do. quem ſecutus eſt Ripa in l. ſi*
vnquam.n.16.C.de reuoc.don.Pariſ.conſil.72.n.6.lib.1.vbi declarant con-
ſtitutionem illam. Non enim generalia extenduntur † ad caſum 42
veriſimiliter nõ cogitatum.*l.qui iuri militari.ff.de milit.teſt.* Quod
vero ſubiicit Crauetta præcitato loco,& cum eo Rol. *d.conſi. 77.*
num.22.ex reſpon.GoZadini conſil.57. col.pen. iuramentum reſtringi
ad naturam actus,ne in plus obliget:at hic non obligat in plus:
ergo, &c. Non vrget, quia iam intelligimus,quod in plus obli-
garet ſi vltra voluntatem donantis hoc in caſu obligaret : cum
& hoc dicatur plus:*iuxta tex.§.plus.inſti.de actio.* Sexta eſt conſi-
deratio Crauettæ *d.conſi.102.col.vlt.verſi.6.dico.* Nemo † legis au- 43
ctoritate fraudari fallique debet. *l.vlt.C.de his qui ven.ata.impetra.*
At legis auctoritate falli quis poſſet,ſi ab hoc donatario acqui-
reret , cum lex faciat hanc donationem eſſe validam adhibito
iuramento : ergo ne fraus hæc ſuo iuſto legis clypeo ſequatur,
Decii opinio recipienda non eſt. Reſpondetur, Crauettam pro
conſtanti ponere , verum eſſe, quod hoc caſu donatio hæc ita
iurata firma ſit; quod nos in dubium reuocamus. Si enim iura-
mentum actus naturam ſequitur (:vt vere ſequi oſtendimus:)
non eſt verum dicere hanc donationem eſſe perfectam & vali-
dam hoc in caſu. Septima ac vltima eſt conſideratio Crauettæ,
quod niſi dicamus hanc donationem eſſe validam,& hoc in ca-
ſu ſequeretur dicendum,quod iuramentum † fruſtra fuiſſet ad- 44
hibitum,*contra l.ſi quando de leg.1.* cum alias donatio hæc confir-
metur mortuo donatore ea non reuocata.
Reſpondetur primo, ſatis eſſe quod iuramentum addat ro-
bur actui valido in ſua forma , quemadmodum facit & aliis in
caſibus ſupra relatis,cum eorum naturam ſequitur.
Reſpondetur ſecundó,hoc iuramentum ſatis operari,ne ex-
preſſim ab ipſo donante reuocari poſſit donatio , quemadmo-
dum à donante fuit promiſſum. His conſiderationibus confu-
tatis ſtat ſolidum Decii fundamentum.
Tertio nunc loco præter Decium & cæteros,vt huius opi-
nionis ſim, mouet me,quod clauſula hæc iuramenti eſt appoſi-
ta in exſecutiuis ipſius donationis. Atqui clauſula † poſita in 45
exſecutiuis non alterat naturam ipſius actus:*ita in ſpecie donatio-*
nis ſcribunt Deci.in l.omnis,num.11.verſ.vnde reſoluendo ff.ſi cert. pet. &
Iaſ.conſil.6.col.5.verſ.quinto principaliter.lib.3.Ita etiam reſpondit Deci.
conſi.305.colum.1.conſil. 500.num.8. conſil.521. numer.14. idem in l. vlt.
num.21.C.de pact. qui in ſpecie ſcribit,hanc clauſulam,de non re-
uocando donationem,adhibito iuramento, nil operari , cum
eſt in exſecutiuis poſita,*cum Decio idem reſpondit Curt.Iun.conſil.56.*
numer.2. & egregie Soc.Iun. conſil.114. num.15. lib.3. qui alios recen-
ſet.Ita etiam ſenſit Soc.Sen.in conſil.137.num.2.verſic.prædicta etiam.lib.
1.Bellonus conſi.60.numero 15. Ita in clauſula † *ad habendum , tenen-* 46
dum,& quidquid placuerit faciendum ; quæ vbi poſita eſt in exſecu-
tiuis inſtrumenti diuiſionis factæ inter fratres , non dicitur ex
ea data facultas alienandi fideicommiſſum : atque ita non dici-
tur illud eſſe remiſſum.*ita poſt alios tradit Ripa in l. quis Romæ. §. duo*
fratres.numer.45.& num.84.de verbor.oblig.& cæteri ſequuntur. Idem
† quoque dicimus in clauſula poſita in inueſtitura feudi , *pro ſe,* 47
& quibus dederit;quæ vbi poſita eſt in exſecutiuis , non facit feu-
dum eſſe alienabile contra ſuam naturam: *vt tradunt Dec. conſilio*
193.col.pen.verſi.deinde verius. & Rub.conſil.120.col.vlt. Alia his ſimilia
recenſet Dec.conſi.500.num.3.9.
Quarto adducor ea ratione, quod iuramentum † non poteſt 48
ſanare, atque ita ſupplere duos defectus : *ita poſt Socin. Sen. in l.*
1.§.ſi quis ita.numero 10.de verborum obligat.reſpondit Ruinus conſilio 98.
numero 7.libr.1.Dec.conſil.239. numer.5.Caſſane.conſil.7.numer.26. &
Bellonus conſil.4. num.4. Alciat. cap. cum contingat. num.46. de iu-

Digitized by Google

reiuran. Socin. Iun. conſ.48. num.19.lib.1. Atqui in caſis noſtro duo
defectus impediunt hanc donationem eſſe validam. Primus eſt
49 defectus inſinuationis: quæ † quidem erat neceſſaria. *§. ſancimus.*
C. de don. Secundus eſt patria poteſtas, vtrumque ergo defectum
iuramentum hoc ſupplere non poteſt. Nec hic obuciatur, ne-
50 ceſſariam † non fuiſſe inſinuationem hoc in caſu, cum dona-
tio hæc fuerit celebrata coram Prætore Faentiæ, quod ſufficere
videtur, *vt ſcribit Bart. in l. Modeſtinus. numer.3. de dona.* qui docuit
ſufficere, quod coram quocunque iudice fiat. Et cum Bartolo
ſenſerunt alii nonnulli relati ab Antonio Canario, *in tract. de in-*
* *ſinua. quæſt.12.* Hoc inquam nil obeſt, quia * verior & magis re-
cepta eſt opinio, inſinuationem donationis fieri debere coram
51 ordinario † vel ratione perſonæ donantis, vel ratione rei dona-
tæ. *ita ſcribit Petrus Rebuff. in comment. ad regias conſtitut. Galliæ, tomo*
ſecundo. tit. de donat. inſinuandis, in fin. principii. poſt Imol. in d. l. Mode-
ſtin. ff. de don. & Guid. Papa conſilio 57. idem ſenſit Oldra. conſilio 253.
num.3.

52 Quinto huc ſpectat, quod clauſula † hæc iuramenti appoſi-
ta pro obſeruatione donationis paruifacienda eſt, quippe, quæ
potius ex ſtylo notariorum, quam ex voluntate donantium &
contrahentium appoſita ita videtur. *ita multos huius ſententiæ re-*
fert Tiraquell. in l. ſi vnquam, in præfat. numero 172. C. de reuoc. don. His
ſimilia ſcribunt Dec. conſilio 52. num.15. Curt. Iun. conſ.82. num.3. Ripa
l. vltim. numero 181. C. de reuo. don. Pariſ. conſ.6. num.22. conſilio 20. num.
87. lib.1. Soc. Iun. conſil.116. num.21. & conſilio 158. num.18. lib.2. Gram. de-
ciſ.62. n.22. & Ferrat. cautela 30. & in ſpecie noſtra ita reſpondit Corn.
conſ.126. n.3. prope medium lib.1.

Sexto ac vltimo mouet me plurimum auctoritas multorum,
53 qui affirmarunt donationem † inter viuos factam à patre filio
vel à marito vxori, adhibito etiam iuramento nullam reddi, ſi
ante donatorem moritur donatarius. *ita enim ſcripſerunt Bald.*
conſi.29. Caſus, vir donauit. col.2. verſi. teneo igitur. lib.1. Et ſi dicatur
vna cum Rolando *d. conſ.78. num.24.* Baldum eo loci loqui præ-
ſuppoſito, quod iuramentum non confirmet aliquo in caſu
donationem † inter virum & vxorem. Dico eundem Baldum
54 *in conſ.252. Donatio cauſa mortis. lib.2. repetito in conſi.294. lib.3.* in ſpe-
cie noſtra, admiſſo quod iuramentum confirmet hanc dona-
tionem ſimpliciter, ait tamẽ, quod in caſu noſtro iuramentum
non impedit nullitatem huius donationis, quia non facto ho-
minis ſed legis annullatur. *Hanc opinionem clarius firmauit Dec. con-*
ſilio 240. num.3. & ibi Moderni apoſtill. notes. idem conſil.586. num.8. Et in
ſpecie donationis factæ à patre filia idem Dec. conſil.659. in fin. Decium
ſecuti ſunt Pariſ. conſ.86. numer.48. lib.3. qui eiuſdem opinionis recenſet
Baldum & Soc. Sen. Gram. deciſ.103. num.75.76. Alcia. reſpon.442. in fin.
Portius conſil.112. num.46. Syluan. conſil.40. num.29. qui eiuſdem ſenten-
tia citat. Corn. conſ.126. num.3. lib.1. vbi vere verſ.2. modo, &c. hoc affirm.
idem reſpondit Mantua conſ.243. lib.2. Quibus conſtat, hanc eſſe
magis receptam opinionem.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quibus etſi ex
iam adductis, credam ſatisfactum, ſingulatim tamen reſpondẽ-
dum eſſe cenſui. Ad primum itaq; reſpondeo, donationẽ à pa-
tre filio factam eſſe in ſe validam, donec vel reuocetur, vel præ-
moriatur donatarius. idq; iuxta primordialẽ naturã huius do-
nationis. Et iuramentum ꝙ adhibetur, ſequitur naturam ipſius
55 donationis, nõ autem eam immutat. Quocirca, diſtingui † hoc
loco poſſunt tres caſus. Primus eſt, ſi ſimpliciter pater filio do-
nauit, & nõ promiſit ſolemni ſtipulatione adhibita, eam dona-
tionem non reuocare; licet adhibitum ſit iuramentũ, quo aſſe-
rat donans, quod fecit velle obſeruare, vere illud iuramentum
non operabitur effectum, ne, ſecundum donationis naturam,
reuocari illa poſſit, multo minus impeditur annullatio dona-
56 tionis, donatario præmoriente. Cum iuramentum † intelliga-
tur, rebus ſic ſtantibus. *ita in ſpecie Rom. conſ.170. num.13. libr.1.* vbi
loquitur etiam quando eſt facta promiſſio de non reuocando
etiam ex cauſa non cogitata. Secundus eſt caſus cum pater do-
nauit filio, & promiſit ſolemni cum ſtipulatione, adhibito et-
iam iuramento, ꝙ eam donationẽm non reuocabit, quauis et-
iam ex cauſa: tunc donatio ab ipſo donante non poterit reuo-
cari. Quia iam ipſe pater ita promittendo cogitauit de poteſta-
te ſua, quã in reuocando eam donationẽ lex ei tribuit; ob id di-
citur illi facultati renuntiaſſe: vt iam ſupra ſuis locis diximus.
Et quo ad hunc effectum dicitur hæc donatio valida ab initio.
Atq; ita quo ad hunc caſum recte loquitur Crauetta. Verum hæc pro-
miſſio † iurata, & ſi tollat reuocationem hominis, non tamen
57 tollit reuocationem ſeu annullationem legis, cum de eo caſu
donans veriſimiliter non cogitauerit: *vt poſt Baldum. d. c. conſi.252.*
libr.2. diximus ſupra. Et hoc in caſu minus recte ſenſit Crauetta,
hanc donationem eſſe omnino perfectam & validam: quia vere
adhuc pendet futurus euentus. Qui, vt tanquam † cauſa de no- 58
uo ſuperueniens reddit actum quantumuis iuratum nullius
momenti: *vt poſt Anchara. conſ.84. colum.2. reſpondit idem Crauet. con-*
ſil.264. num.5. in fin. Nec mirum, quod hæc iurata promiſſio im-
pediat hominis reuocationem, & non illam, quam lex facit.
Quia, (: præter rationem ſupra relatam:) fortior † eſt legis diſ- 59
poſitio quam hominis. *ita poſt Baldum in l. frater à fratre. 2. nota. de*
condictio. indebiti, reſpondit idem Crauet. conſ.111. num.24. & in ſimi-
li videmus quod donatio † valida reuocata cenſetur per filio- 60
rum ſuperuenientiam ex *d. l. ſi vnquam. C. de reuoc. don.* Nam ob
eam cauſam videtur quædam donatio conditionalis, ſi filii non
naſcentur, *ita declarat Pariſ. conſil.72. num.43. lib.1. poſt Corneũ quem*
citat: ita hic dicitur donatio valida & perfecta, donec euenerit
caſus donatarii præmorientis.

Tertius eſt caſus, cum pater qui filio donauit non ſolum
promiſit, ſe non reuocaturum eam donationem, ſed etiam va-
lidam eſſe voluit, ſi contingeret donatarium mori ante ſe, & iu-
ramentum adhibuit. Hoc caſu crederem, donationem nõ red-
di nullam, etiamſi præmoriatur filius donatarius, cum placue-
rit & licuerit † patri renuntiare ſuo fauori à lege ſibi tributo 61
hoc in caſu à ſe optime præmiſſo & cognito. Qui ſane caſus is
non eſt, qui nunc in diſputationem adducitur.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, illam minorem pro-
poſitionem eſſe in ſpecie noſtra falſam. Siquidem verius eſt,
hanc donationem ad hæredes donatarii non tranſmitti: *vt ſupra*
cum Baldo, Fulgoſio, Bolognino & Alciato ſcripſimus. Et ſi admittere-
mus tranſmitti, eſſet præſupponere verum, quod diſputamus,
nempe non reſolui donationem ob mortem donatarii ante
donantem: quod non eſt pro conſtanti concedendum. Nec
Baldus & cæteri relati à Crauetta & Rolando loquuntur hoc in
caſu, ſed in eo cum donatio in perſonam donatarii omnem
perfectionem accepit, & ei plene fuit acquiſita.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, Socinum loqui eo ca-
ſu cum pater donans eſt præmortuus. Nam ibi diſputat Soci-
nus, an is filius donatarius teneatur conferre cum aliis fratri-
bus. Loquitur ergo Socinus, cum filius fuit ſuperſtes. Nec offi-
cit quod inquit Socinus, hanc donationem ita iuratam eſſe va-
lidam ab initio: quia dico cenſeri † validam ab initio fictione, 62
quia ſecuta morte patris donantis retrotrahitur effectus, vt
tempore donationis celebratæ cenſeatur valide confecta: *vt tra-*
dunt multi relati à Rolando. conſ.93. numero 32. libr.1. & alios ſuis locis
recenſui.

Non obſtat quartum; quia vere ad rem nihil confert. Si qui-
dem Bartolus *in d. l. poſt dotem. num.27. ff. ſolut. mat.* loquitur, cum
cauſa † dotis fit donatio: quæ quidem inter patrem & filium ex 63
illa ſpeciali cauſa conſiſtit *l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. erciſc.*
Et Bartolum ita intelligunt & declarant Socin. Sen. conſil.100. numer.3.
verſi. ex quo infertur. lib.3. & Alc. reſpon.299. num.1.

Non obſtat quintum; quia iam ſupra demonſtrauimus, *dict.*
l. à marito, recte probare Decii & ſequacium ſententiam. Præ-
terea illa minor propoſitio, quam Crauetta veram abſolute
præſupponit, non eſt in caſu noſtro admittenda, vt iam ſæpius
dictum fuit.

Non obſtat ſextum, quia dupliciter reſponderi poteſt. Pri-
mo animaduertendum cenſeo hanc argumentationem parum
ad rem conferre. Nos eo in caſu loquimur, in quo conſtat, quî
actus geſtus ſit, nempe factam eſſe donationẽ inter viuos à pa-
tre filio; & ſolum cõtenditur, an adhibitum iuramentũ immu-
tet huius actus naturam, vel illã inſequatur; firma tamen manẽ-
te ipſa ſubſtãtia. Sed in caſu donationis cauſa mortis, qui à Ro-
lando adducitur, non ita eſt. Nam ibi dubium eſt, an is donans
voluerit donare cauſa mortis, vel inter viuos, atq; ita de actus
ſubſtãtia nõ conſtat. Aliqui ſentiũt voluiſſe donare cauſa mor-
tis, cum verba id ſuadeant. Aliqui vero ſcribunt voluiſſe dona-
re inter viuos, cum effectus, qui naſcitur ex pacto de non reuo-
cando, & ex iuramento, hoc ſignificet. Et quia effectus † verbis 64
antefertur, præualuit opinio eorum, qui dixerunt, hanc eſſe do-
nationem inter viuos. *Quemadmodum ſcripſerunt, præter relatos à*
Roland. Dec. conſ.305. col.1. & in l. vlt. n.21. C. de pactis. Crauet. conſilio
214. n.1.2. & in ſpecie clarius tradit Soc. Iun. conſ.114. num.10 lib.3. Quo
circa intelligimus, iuramentum non immutare naturam illius
donationis, ſed demonſtrare, donantem voluiſſe donatio-
nem

Digitized by Google

oem in ſubſtantia ita conſtituere ah initio vſque;hic vero poſteaquam de actus ſubſtantia à principio conſtabilita diſputatur, an iuramentum alteret naturam ipſius actus.

Reſpondetur & ſecundo, quod in ea donatione cauſa mor-
65 tis iuxta verborum conceptionem,illa donatio † ob promiſſionem de non reuocando, efficitur ob effectum ſuum donatio inter viuos;quod quidem contingit ob pactum illud de non reuocando;non autem ob ſolum iuramentum. Et ideo Doctores hunc effectum principaliter tribuunt pacto, non autem iuramento.*ita Decius in d.l.vlt.num.21. C.de pactis.vbi de iuramento nullum verbum.Ferratus caut.30.col.1.& 2.Cran.d. conſi.214.col.1.* In caſu huius donationis promiſſio de non reuocando reſpicit ſolum reuocationem ex facto hominis, non autem ex facto legis, atq; ita in eo caſu ſolo promiſſio operatur, vt iam dixi ſupra. Et ideo iuramentum, quod commune ad omnes caſus videtur, non alterat naturam ipſius donationis, reſpectu annullationis ex legis diſpoſitione,cum nulla quoad eam facta ſit promiſſio. Et hoc illud eſt, quod ſcribunt permulti ſupra relati, iuramentum ſequi naturam actus; intelligitur inquam de hoc ſimplici iuramento non concomitato aliqua promiſſione repugnante naturæ actus,cui adhibetur.

Non obſtat ſeptimum & vltimum,quia reſpondetur, quod, ſi auctoritatibus deferendum eſt, multo plures ſunt pro noſtra ſententia:vt ſuo loco retulimus. Quod eo magis procedit,quia permulti in eo ſeptimo fundamento adducti, non affirmant, nec loquuntur in ſpecie noſtra. Nam Guido Papæ.*q.147.*qui à Crauetta citatur,loquitur,cum pater donauit filio cauſa dotis; quæ donatio inter eos permiſſa eſt. *l.Pomponius Philadelphus.ff. fami.herciſcun. & Guidonem ita loqui ſenſit Alciatus reſponſo.299. num.1.* Ad auctoritatem Federici de Senis *conſi.140.*reſpondetur,illum loqui ſolum eo in caſu, quo donans præmoriatur;qui caſus nõ eſt,de quo contendimus.multum enim inter ſe duo ii caſus differunt,*vt egregie in ſpecie hac annotauit Caſtr.conſi.82. In iſta donatione,col.1.verſi.& iſtam partem.lib.2.* Ad Bertrandum.*d.conſi.233. lib. 2.* reſpondetur,illum vix hoc ſentire. Nec id aſſeruiſſet,ſi Decii,& aliorum auctoritates conſideraſſet. Ad illud reſponſum Barbatiæ reſpondetur, illum vix hoc ſentire; & ſi hoc ſcriberet, parui
66 facienda eſt eius auctoritas: cum † multa temere, & imperite ſcribere conſueuerit, *quemadmodum annotarunt multi, quos retuli tract.de recuperan.poſſeſſ.Remedio 14.num.67.* Ad auctoritatem Alciati reſpondetur,illum aliter conſuluiſſe *d.reſpon.442.in fin.* Sola ergo ſupereſt auctoritas Crauettæ, Rolandi,& Gabrielis,quę tanti eſſe non debet, vt anteferri debeat auctoritati tantorum patrum,quos ſupra pro opinione noſtra retulimus. Nam anti-
67 quorum opinio † præualet illi recentiorum ponderi, numero & menſura, *vt dicere conſueuit Baldus, quem refert Alc.in tract.præſumt.reg.1.præſumt.45.num.1.& Neuiz.lib.5.Sylua nupt.num.9.* 10. Et licet Ant.Gabriel.*in d.ſua concluſ.3.num.19.20.*citet eiuſdem opinionis Socinum Sen.Bald.nouellum, & Caſtrenſem: attamen nihil hoc me mouet;cum Soc.ab eo relatus *in conſil.61.col.3. lib.1.* ne verbum quidem hac de re. Bald. vero nouel.*in tract.de dote, par.10.num.10.verſ.inſuper vidi dubitari,*&c.dum affirmat iuramentum reddere validam hanc donationem & eam confirmari etiam præmoriente viro donatario, ſuæ opinionis recenſet Bar. Ioan. Andr.& Imolam,qui hoc non ſcribunt. Nec Caſtren. *conſ. 346.Circa bona.num.3.lib.1.*affirmat hanc opinionem;quin potius contrarium reſpondit:cæteras contrarias auctoritates, vt leuis ponderis prætereo. Et Cephalus *d.conſi.61.num.22.libr.1.* ſecutus
* fidem Crauettæ aſſeruit, illam eſſe communem * cum tamen ex iam dictis colliget aliter eſſe. Nec tanti facienda eſt Doctorum
68 auctoritas,quin † veritas præualere debeat. Ita Albæ Cottæ, & Nattæ auctoritas proſternitur. Concludo itaque hanc donationem nullius momenti eſſe.

Quoad ſecundam dubitationem,an D.Dominicus cenſeatur periurus,& per conſequens repellendus in iudicio, vtpote,
69 qui contrauenerit † inſtrumento iurato confecto inter eum,& dictũ Dominum Franciſcum. Ego hac in re conſiderare non poſſum,qua ratione dici poſſit periurus hic D. Dominicus.Nã aut actor vult,q; Dominicus ſit periurus; quia aſſeruit cõtenta in inſtrumento ſocietatis,ac in aliis confectis cum d. Franc.eſſe vera,& non ficta,nec ſimulata,&c.& tamẽ nunc aſſeruit d. Dominicus ad Fran.fraudatum fuiſſe,atq; deceptum. Aut Dominicus dicitur,non obſeruãdo aliqua ex promiſſis in illis inſtrumentis,cõtrauenifſe re ipſa ex latere ſuo illi iuratæ promiſſioni.

Primo caſu res dubitatione caret; Dominicum ſcilicet non eſſe periurum. Siquidem, dum iurauit contenta in inſtrumentis eſſe vera, &c. quoad ſe, non quoad ipſum Franciſcum eſſe vera aſſeruit. Non enim † poterat eſſe ſcrutator cordis illius; 70
quod ſolius Dei eſt.*cap.erubeſcant. vbi gloſſ.32.diſt.* Si ergo arguit Dominicus fraudem,& dolum ipſius Franciſci,non dicitur ſuo iuramento,quod non erat de alterius voluntate, contrauenifſe; & per conſequens non dicitur periurus.

Secundo caſu, ſi aſſerit actor Dominicum non obſeruaſſe contenta in illis inſtrumentis, & per conſequens effectum eſſe
† periurum, atque ita incidiſſe in pœnam. *l. ſi quis maior. C. de* 71
*tranſact.*dico ſine controuerſia non incidiſſe in eam pœnam.

Primo,quia,vt ſi quis dicatur contrauenifſe ſuo iuramento,
& ita incidiſſe in pœnam *d.l.ſi quis maior*, debet † qui hoc aſſerit 72
probare,ſe ex latere ſuo impleuiſſe promiſſa.*ita in ſpecie noſtra poſt Alex.Barbat.Dec.& Parpalea.m reſpondit Rol.conſ.57.numer.17.18. lib.1.* Atqui non video hoc in caſu, quod probatum fuerit ex parte actoris,& hæredum d.Franciſci,ipſum Franc.dum in humanis ageret promiſſis ſatis feciſſe,atque ea omni ex parte impleuiſſe. Ceſſat ergo pœna.*d.l.ſi quis maior.*

Secundo,vt quis dici poſſit periurus, & per conſequens in-
cidiſſe in pœnam *d.l.ſi quis maior*,† conſtare debet ſuo dolo ita e- 73
giſſe,*vt tradunt Alex.in l.vlt.in fin.ff.qui ſatiſda.cog. & alios plures huius opinionis recenſet Anton.Gabr.in ſuis concluſ.lib.2.conclu.1.num.52.vbi hanc eſſe communem * Docto.opi.teſtatur.idem reſpondit Beroius conſ.* *
*185.num.49.lib.1.*ſed in caſu noſtro non video probatum, quod hic Dominicus dolo huic argumento contrauenerit; non ergo locus eſt pœnæ *d.l.ſi quis maior.*

Tertio,is non incidit in pœnam *d.l.ſi quis maior*,qui † nõ ſer- 74
uat iuramentum erga eum,qui iuramẽtum, & fidem ſuam violauit.*ita poſt multos conſuluit Rol.d.conſil.57.num.20.lib.1.* At in caſu noſtro manifeſte conſtat d. Franciſcum violaſſe fidem datam ipſi Dominico, ſiquidem eum hæredem prius fecit, mox bona aliqua donauit: & tamen doloſe, ac fraudulenter omnium bonorum donationem fecit Ioannæ filiæ.

Quarto ac vltimo, in dubio † pronuntiandum eſt dictum 75
Dominicum non incidiſſe in pœnam *d. l.ſi quis maior. ita Gratus conſ.121.col.3.lib.2.quem ſecutus eſt Anton. Gabriel. d.libr.3. concluſ.1.in fin.* Et præſertim hoc dicendum eſt; quia cum pœna *d.l.ſi quis maior*, nimis rigoroſa & dura ſit, vix in practica obtinetur.*ita Corneus conſ.246.n.3.lib.2.quem probauit Rol.d.conſ.57.num.46. libr.1.* Atque ita iuris eſſe cenſeo,rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius I. C.

SVMMARIA.

1 *Liberorum appellatione qui veniant.*
2 *Deſcendentium appellatione qui contineantur.*
3 *Liberorum & deſcendentium nomen collectiuum eſſe.*
4 *Collectiue vocati ordine ſucceſſiuo veniunt.*
5 *Æqualis determinatio ſimul vocatorum.*
6 *Subſtitutio compendioſa fideicommiſſariam continet.*
7 *Subſtitutio compendioſa quibus demonſtretur.*
8 *Familiam à maſculis conſeruari.*
9 *Ratio vbi eſt vnica,pro expreſſa habetur.*
10 *Subſtitutione fideicommiſſaria bona in familia conſeruari.*
11 *Alienandi prohibitio arguit teſtatorem bona de vno in alium venire voluiſſe.*
12 *Subſtitutio reciproca fideicommiſſaria cenſetur,cum multi ſunt vocati,& alienare prohibiti.*
13 *Alienandi prohibitio eſt, cum teſtator vult bona remanere debere in familia.*
14 *Prohibitio realis non alienandi,perpetuo durat.*
15 *Actus vnus ab altero interpretatur.*
16 *Teſtamentum ſecundum etſi deroget primo, illud tamen declarat.*
17 *Teſtator qui in primo teſtamento voluit bona in familia conſeruari, idem voluiſſe præſumitur in ſecundo.*
18 *Donatarii filii aduerſus fideicommiſſarios legitimam detrahere poſſunt.*
19 *Legitimæ nullum onus imponi poteſt.*
20 *Teſtatoris declarationi,an fideicommiſſum voluerit conſtituere,ſtatur in alia ſcriptura,& actu.*
21 *Subſtitutionem eſſe fideicommiſſariam,cum teſtator eſt ad plures ſubſtitutionis gradus digreſſus.*
22 *Filii poſiti in conditione vocati cenſentur,cum teſtator eſt digreſſus ad plures ſubſtitutionis gradus.*

23 Argumentum ab abſurdo euitando procedere.

24 Fideicommiſſum fuiſſe iniunctum proximioribus, & non remotioribus, abſurdum eſt dicere.

25 Inſtitutionis iniunctum ad ſubſtitutos cenſeri repetitum.

26 Subſtitutio facta de duobus antiquioribus de domo comprehendit primos, & ſecundos antiquiores.

27 Fideicommiſſum dicitur iniunctum perſonaliter, cum fuit dictum, transferatur, &c. & ideo tunc dicitur perpetuum. & infra declaratur.

28 Subſtitutionem fideicommiſſariam non fieri in contractu donationis.

29 Fideicommiſſum an in donatione cauſa mortis conſtitui poſſit.

30 Donationem cauſa mortis eſſe vltimam voluntatem, quo ad ſuum effectum.

31 Fideicommiſſum an poſſit conſtitui in donatione in caſu l. quoties. C. de dona. quæ ſub modo.

32 Actio quæ detur pro donatione facta in caſu. l. quoties. C. de dona. quæ ſub modo.

33 Subſtitutione directa immediate diſponenti ſuccedit.

34 Donatio in caſu l. quoties. C. de dona. quæ ſub modo, an ad libitum reuocari poſſit.

35 Subſtituti per vulgarem ſuccedunt ſoli cæteris in conditione poſitis excluſis.

36 Patre vocato cum liberis, ſolus pater ſuccedit.

37 Subſtitutio ſtricte interpretatur.

38 Subſtitutionem ordine ſucceſſiuo factam in dubio eſſe directam.

39 Fideicommiſſum eſſe quid odioſum.

40 Subſtitutionem eſſe directam, cum ipſo iure & facto bona transferri voluit teſtator.

41 Fideicom. reciprocum vt ſit, quot requirantur.

42 Fideicom. reciprocum requirit eſſe factum in omnibus bonis.

43 Reciprocum fideicom. requirit expreſſam vocationem.

44 Conuentio de re reſtituenda decedentibus duobus vocatis, non verificatur vno ſuperſtite.

45 Conditione appoſita in ſubſtitutione euaneſcente, exſpirat ſubſtitutio.

46 Oldradi conſ. 21. Thema tale, multis comprobatur.

47 Fideicommiſſum exſtingui euaneſcente conditione.

48 Conditione ſemel exſtincta, omnes ſubſtitutiones euaneſcere.

49 Pariſius conſi. 18 num. 38. lib. 2. declaratur.

50 Fideicom. non exſtare in dubio pronunciandum.

51 Reus in dubio liberandus.

52 Libera eſſe bona in dubio dicendum.

53 Deſcendentes ſimpliciter vocatos cenſeri directo.

54 Raphaelis Comenſis doctrina in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. numero 4. verſic. Or videte. de legat. 2. multis comprobatur, & declaratur.

55 l. Pater filium. ff. ad l. Falcid. declaratur.

56 l. Vnum ex familia. §. ſed ſi fundum. de leg. 2. declaratur.

57 Diſpoſitionem in primo actu verificari.

58 Cap non poteſt de præb. in 6. declaratur.

59 Diſpoſitio non verificatur in primo actu ob coniecturatam diſponentis voluntatem.

60 Familiæ nomen nil per ſe operatur.

61 Fideicommiſſum gradatim iniunctum quid ſignificet.

62 Fideicommiſſum pluribus alternatiue relictum ordine ſucceſſiuo deberi.

63 Fideicommiſſum alternatiue relictum. quomodo debeatur.

64 Soc. Sen. conſil. 114. colum. antepen. verſic. ſed ad omnia iſta. libr. 1. declaratur.

65 Subſtitutionem reciprocam non præſumi.

66 Subſtitutionem reciprocam non induci ex ſolis illis verbis, vos inuicem ſubſtituo.

67 Raphaelis Comenſis doctrina in d. §. in fideicommiſſo. à multis recepta.

68 Subſtitutionem tacite ſucceſſiuam exſtingui, exſtincta conditione.

69 Subſtitutio compendioſa quando à directa non differat.

70 Bart. l. peto. §. fratre. de lega. 2. declaratur.

71 Raphaelis Comenſ. mens declarata.

72 Item quando eius doctrina locum non habeat.

73 Subſtituti ordine ſucceſſiuo per fideicommiſſariam, an vocati ſint.

74 Inſtituo Caium, & eo decedente ſubſtituo Seium, & eius liberos: quomodo Seius cum filiis ſit vocatus.

75 Subſtitutus pater cum filiis, filii ex vulgari veniunt patre mortuo.

76 Soc. Sen. doctrina in l. Gallus. §. quidam recte. col. pen. & vlt. de lib. & poſthum. copioſe explanatur.

77 Subſtitutio facta de filio & eius filiis ſimul, quomodo intelligatur.

78 Subſtitutio facta de fratre, & eius filiis ſimul, quomodo intelligatur.

79 Subſtitutio facta filio de fratre cum eius filiis, quomodo procedat.

80 Subſtitutio directa eſt, cum adeſt ſolum verbum, ſubſtituo, ſine tractu temporis.

81 Subſtitutionem in dubio directam cenſeri.

82 Subſtituti plures collectiue quomodo veniant.

83 Soc. Sen. in l. Gallus. §. quidam recte. num. 9. verſic. quartus caſus, de lib. & poſthu. declaratur.

84 Conditio de gradu ad gradum, nec de perſona ad perſonam cenſetur repetita.

85 Fideicommiſſa ex tacita teſtatoris voluntate induci.

86 Fideicommiſſum non induci niſi expreſſe.

87 Teſtatorum aliquid voluiſſe non ſufficit, niſi diſpoſuerit.

88 Fideicommiſſum coniecturis induci.

89 l. quidam cum filium. de hered. inſtit. declaratur.

90 l. peto. §. fratre. de leg. 2. declaratur.

91 l. Cum ita. §. in fideicommiſſo. de leg. 2. declaratur.

92 l. vlt. C. de verb. ſig. declaratur.

93 Fideicommiſſum eſſe poſſe inter primos, & non inter remotiores & poſteriores.

94 Subſtituti plures copulatiue compendioſe quomodo ſuccedant.

95 Baldus conſi. 305. Non eſt dubium. lib. 3. declaratur.

96 Dec. conſi. 205. num. 4. verſ. & idem tamen eſt. declaratur.

97 Cranetta conſi. 22. & conſi. 131. explanatur.

98 Albo conſi. 51. num. 31. reiicitur.

99 Subſtitutio fideicommiſſaria aſtiua quæ, & ibi copioſe declaratur.

100 Subſtitutio compendioſa tres virtualiter in potentia continet ſubſtitutiones.

101 Clauſula, vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, declaratur ab euentu eaſum ſubſtitutionis.

102 Agnationis conſeruandæ fauor attenditur in caſu expreſſo à teſtatore.

103 Alienandi prohibitio ſolum operatur in caſu contrauentionis.

104 Item etiam in prohibitione perpetuo facta.

105 Item cum prohibitio à cauſa eſt veſtita.

106 Prohibitio de non alienando à teſtatore facta ab eo, libere reuocari poteſt.

107 Priuari nemo debet ſuo iure, ſi expreſſa lege non eſt cautum.

108 Error ex ſcriptura manifeſta detegitur.

109 Alienandi prohibitio quando perſonalis.

110 Fideicommiſſum factum in teſtamento, non facit vt in donatione factum cenſeatur.

111 Teſtator qui fecit mentionem de filiis maſculis non intelligitur de eiſdem in alia parte feciſſe.

112 Comenſ. conſi. 273. num. 5. lib. 4. declaratur.

113 Inducta ad fauorem, odium non debent operari.

114 Priuilegio conceſſione noua facta antiquum non præſumitur ſublatum.

115 Donata à patre filio in præmium emancipationis eius propria efficiuntur.

116 Prohibitio detractionis quartæ non excedit perſonam.

117 Prohibitio facta filiis non extenditur ad nepotes.

118 Caſtren. conſ. 343. lib. 1. & Curtius Iun. conſ. 121. numer. 13. & Crane. conſ. vlt. declarantur.

119 Agnationis conſeruatio præſumitur à teſtatore conſiderata, eueniente caſu.

120 l. Publius. ff. de cond. & demon. declaratur.

121 Dilectus aliquando magis præſumitur remotus, quam proximus.

122 Filius melioris conditionis aliquando eſt ipſo patre.

123 Ancharr. conſ. 27. Non ſeruata reiicitur.

124 Item, quo in caſu procedat, declaratur.

125 Conditio, ſi deceſſerit ſine liberis, differt à conditione, ſi heres erit.

126 Diſpoſitionem eſſe fauorabilem, cum agitur de conſeruanda voluntate teſtatoris.

127 Fi-

127 *Fideicommiſſum verbis imperſonalibus conceptum, quod & quando tranſeat in infinitum.*
128 *Conditio, in qua rem tradi verſatur, non habet actum ſucceſſiuum.*
129 *Subſtitutio directa ſignificatur, ex verbo, transferatur, ipſo iure.*
130 *Raphaelis Comenſis doctrina in l. vnum ex familia. §. ſed ſi fundum. nu. 3. de leg. 2. declaratur.*

FACTI SPECIES.

MAgnificus D. Marianus de Fenarolis Brixienſis emancipauit D. Bartholomeum filium, & Dominos Nicolaum & Ioannem Iacobum nepotes ex Iulio filio prædefuncto: & in emancipationis præmium eis bona permulta donauit. quibus ſane bonis illis aſſignatis, ita cum illis pepigit. Item, cum pacto vallato, vt ſupra, quod prædicti Domino Bartholomeus, Ioann. Iacobus, & Nicolaus, & aliquis eorum, & cuiuslibet eorũ deſcendentes, & hæredes vllo vnquam tempore non valeant, nec poſſint alienare, vel transferre dicta bona, vel aliquam partem de dictis bonis & iure; nec in magna, nec in minima parte aliquo titulo venditionis. donationis, vel hypothecæ, & alicuius alienationis, per quam aliquod dominium & ius dictarum bonorum, ſeu alicuius partis eorum transferreretur extra dictos donatarios excepta titulo permutationis, &c.

Deinde idem Dominus Marianus in eodem donationis inſtrumento ſubiunxit ſubſtitutionem in hæc verba.

Item, cum pacto vallato vt ſupra, quod caſu, quo dictus Dominus Bartholomeus decederet ſine liberis maſculis ex legitimo matrimonio conceptis & natis, ita quod non comprehendantur aliquo modo legitimati, & monaſterium aliquod non habeatur pro filio: & ſimiliter eius liberi maſculi & legitimi vt ſupra deſcendentes, ſine liberis maſculis & legitimis vt ſupra. quod tunc prædicta bona & donata vt ſupra, ipſa iure & facto transferantur, & translata etiam intelligantur in dictos Ioannem Iacobum & Nicolaum, ſi exſtabunt, ſi non, in eorum maſculos deſcendentes legitime conceptos vt ſupra.

Et caſu quo dicti Ioannes Iacobus, & Nicol. decederent ſine filiis maſculis, & ex legitimo matrimonio conceptis & natis, ita quod monaſterium non habeatur loco filii, vt ſupra. Et ſimiliter, ſi eorum filii maſculi & legitimi, vt ſupra decederent ſine liberis maſculis & legitimis vt ſupra, ita quod non comprehendantur aliquo modo legitimati, & monaſterium pro filio vt ſupra: quod tũc dicta bona & iura donata & ceſſa prædictis Ioan. Iacobo & Nicolao transferantur, & translata eſſe intelligantur ipſo iure & facto in ipſum Bartholomeum ſi exſtabit, & ſi non exſtaret in eius liberos maſculos deſcendentes & legitimos vt ſupra, quæ abſque alia iudicis declaratione apprehendi poſſint. Altero vero, &c.

Nunc euenit, quod maſculi omnes deſcendentes à Ioanne Iacobo, & Nicolao mortui ſunt, & in fideicommiſſa ſucceſſerunt maſculi deſcendentes à Bartholomeo. nempe Io. Antonius, Io. Maria, & Franciſcus, nepotes dicti Bartholomei ex Hieronymo eius filio. Deinde deceſſit Franciſcus, relictis tribus filiabus, Olinde, Linia & Peregrina.

Dubitatur nunc, an D. Ioan. Antonius & Ioan. Maria excludant has fœminas ab omnibus his bonis à D. Mariano donatis?

CONSILIVM LXXXV.

Initium à Domino.

PROPOSITA hæc conſultatio (mea & aliorum, qui hac de re ſcripſerunt, ſententia) controuerſa admodum eſt: *an ſcilicet deſcendentes hi maſculi à Do. Mariano conſequi valeant bona a dicto Do. Mariano donata dicto Bartholomeo filio ac Ioan. Iacobo & Nicolao, eius tunc emancipatis: & ob id quod bona hæc ipſa ſubiacent perpetuo fideicommiſſo, cuius caſum maſculi in nunc eueniſſe opinantur.* Reſpondendum videbatur, hos deſcendentes conſequi poſſe hæc bona, vtpote fideicommiſſo ſuppoſita, excluſis his fœminis. Nam D. Marianus donator perpetuum inter ipſos maſculos à ſe deſcendentes fideicommiſſum conſtituiſſe videtur. Quod multis rationibus & coniecturis conſtare videtur.

Primo, D. Marianus ita in illa donatione diſpoſuit. *Quod caſu, quo dictus Bartholomeus decederet ſine liberis maſculis & ſimiliter eius liberi maſculi, &c. quod eius bona transferantur ipſo iure in alios donatarios, vel eius liberos legitime deſcendentes, &c.* Atqui appellatio-
ne † liberorum veniunt omnes in infinitum. *l. liberorum. ff. de ver-* 1
bor. ſignif. ſicuti etiam appellatione † deſcendentium, omnes in 2
infinitum venire probat. *l. vlt. C. de ſuis & legit. Alexan. conſil. 56. columm. 1. lib. 1. copioſe Socin. Sen. conſil. 51. colum. 1. lib. 4. Rum. conſil. 120. columm. 1. lib. 1. Dec. conſil. 229. num. 2. Pariſ. conſil. 4. in fi. libr. 4. & Natta*
conſil. 531. num. 24. lib. 3. Et ideo dicitur † collectiua, *vt aperte ſcri-* 3
bunt Angelus conſilio 38. Quidam Ioannes Caſtrenſ. in l. Gallus. §. quidam. recte. num. 9. & ibidem Socin. Sen. num. 4. verſic. aliquando & ſecundo. & Iaſ. num. 27. ff. de liber: & poſt. Alex. conſil. 25. num. 2. lib. 4. & in ſpecie Socinus Senior conſil. 12. num. 10. conſil. 86. num. 8. & conſil. 114. num. 2. lib. 3. Dec. conſil. 206. colum. 1. conſil. 638. num. 5. & conſil. 662. num. 2. & Nat-
ta dict. conſil. 531. num. 25. lib. 3. Cum ergo liberi hi collectiue † atq; 4
ita ordine ſucceſſiuo vocati ſint, non directe inter ſe, ſed per fideicommiſſum ſubſtituti videntur. *Quod in ſpecie reſpondit Bald. in conſil. 385. Non eſt dubium, lib. 3.* qui cenſuit, quod ſi teſtator inſtituit Colam & eius deſcendentes, vel liberos, qui teſtamenti tempore adhuc nati non erant; deſcendentes & liberi illi vocati cenſentur per fideicommiſſum. *Idem ſenſerunt Socin. Sen. in d. l. Gallus. §. quidam recte. num 9. verſic. quartus caſus. idem conſil. 90. in fi. lib. 1. & conſil. 43. num. 9. verſic. aliquando & quinto. lib. 3. Dec. conſil. 205. num. 4. verſic. & euidens coniectura. & conſil. 562. column. vlt. Crau. conſil. 82. num. 6. & Alba. conſil. 51. num. 2.* Qui quidem interpretes in hanc ſententiam adducti ſunt duabus illis rationibus, quibus vtitur Socinus Senior *in dict. §. quidam recte. num. 9. verſic. quartus caſus. præſertim ex l. cum ita. §. in fideicommiſſo. & l. peto. §. fratre. de legatis ſecundo, citant. l. vlt. C. de verborum ſignificatione. Ea etiam ratione vtitur Ruben. in dict. §. quidam recte. num. 70. poſt Decium conſil. 425. columm. 2.* quod per fideicommiſſum hi deſcendentes ita viden-
tur inter ſe ſubſtituti, vt fuerunt illi primi grauati inter ſe, vt † 5
æqualis ſit determinatio. *l. iam hoc iure, de vulg. l. quamuis. C. de impuberum & alijs ſubſtitu.*

Secundo, quod ex fideicommiſſo hi deſcendentes maſculi, nempe D. Ioan. Anton. & Ioan. Maria conſequi valeant bona hæc donata, excluſis fœminis, illud non parum ſuadere videtur, quod per ſubſtitutionem compendioſam vocati ſunt. At-
qui † compendioſa fideicommiſſariam continet. *ita in ſpecie re-* 6
ſpondit Rom. conſil. 56. quem ſic in his terminis intellexit Socin. Iun. conſil. 180. num. 76. lib. 2. Ergo per fideicommiſſum hi vocati ſunt. Quod
hi † compendioſe ſint ſubſtituti; atque ita illa maior propoſi- 7
tio probatur; quia ſubſtituti ſunt ſub commemoratione mortis, hoc eſt, caſu quo Ioan. Iacob. & Nicolaus decederent ſine liberis. Quæ ſane mortis mentio tractum temporis in futurum continet: ob id compendioſa inducitur, *vt docuit Bar. in l. Centurio. num. 9. & num. 26. verſic. tertia fuit opinio. & num. 32. verſ. 2. oppono. ff. de vulg. & ibidem Galliaul. num. 427. Bellam. conſil. 26. colum. 2. Alex. conſil. 3. num. 4. libr. 7. Soc. Sen. conſ. 144. colum. 1. lib. 1. Dec. conſ. 227 col. 2. Curt. Iun. conſ. 16. num. 4. Neui. conſ. 53. nu. 2. & Rol. conſil. 69. nu. 2. libr. 1.* Nec hic dicatur, quod licet Bartholomeus cenſeatur compendioſe ſubſtitutus Ioan. Iacob. & Nicolao, ſi exſtaret, non tamen liberi ipſius Bartholomei, cum aliter ſint ſubſtituti, nempe, ſi non exſtabit eorum pater Bartholomeus: quæ ſane ſubſtitutio vulgaris eſt. Quia reſpondetur, quod imo & illa compendioſa videtur, ſed ſub triplici conditione. Prima, ſi Io. Iacobus & Nicolaus decederent ſine liberis: quæ (*vt* dictum fuit) ſine dubio compendioſa eſt. Secunda, ſi liberi ipſorum decederent ſine liberis, quæ etiam compendioſa eſt. Tertia, ſi non exſtaret dictus Bartholomeus ipſorum ſubſtitutorum pater. Conceditur ergo, q ſi tempore mortis Iuliaoi vltimi vixiſſet Bartholomeus, ipſe intelligeretur ſubſtitutus. Et probabiliter dici potuiſſet, quod, ex quo tempore illo euenientis conditionis Bartholomeus reperiebatur in humanis, ipſe ſucceſſiſſet: & alijs ſubſtitutionibus non fuiſſet amplius locus. Verum, quia non euenit ille caſus, cum Bartholom. deceſſerit ante Iulianum vltimum ex deſcendentibus Io. Iacobi, ideo factus eſt locus ſequenti ſubſtitutioni de liberis maſculis dicti Bartholomei. Qui quidem liberi (vt dictum fuit) ſub triplici conditione vocati fuerunt.

Prima defecit, quia donatarij illi primi deceſſerunt relictis ma-
ſculis. ſecunda vero conditio euenit tempore, quo Bartholo-
meus non exſtabat in ecrum natura; ſequitur ergo ex tertia, *ſi
Bartholomeus non exſtaret, &c.* quod eius liberi & deſcendentes
ſint vocati, atq; ita per hanc compendioſam ſubſtituti: eum in-
telligantur ſubſtituti liberis d. Ioan. Iacobi & Nicolai decedeo-
tibus ſine liberis: ex quo non exſtabat Bartholomeus, qui eos
excluſiſſet. ergo vocantur per compendioſam, non autem per
ſimplicem vulgarem; quia nõ ſuccedunt vti ſubſtituti Bartho-
lomei, ſed vti ſubſtituti liberis liberorum d. Ioan. & Nicolai.
Cum ergo ſit compendioſa, ſequitur continere fideicommiſ-
ſariam, atq; ita per fideicommiſſum hi ſuccedunt.

Tertio accedit coniectura ab eo ducta, quod Do. Marianus
donator ſolum maſculos ſuæ familiæ vocauit, excluſis legitima-
tis excluſoq; monaſterio. Quod non alia ratione à teſtatore fa-
ctum creditur, quam vt bona in ſua familia conſequentur. quæ
8 ſane † familia ſolum à maſculis, non autem à fœminis & mona-
ſterio conſeruari pôteſt. §. *caterum, inſtit. de leg. agna. tutela. & poſt
Bald. & alios tradunt Soc. Sen. conſil. 63. num. 17. lib. 3. & Dec. conſil. 15. co-
9 lum. 2.* Quæ quidem ratio, quod vti vnica † conſiderari poteſt,
ita pro expreſſa habetur, *vt in ſpecie reſponderunt Dec. conſil. 545. nu.
6. & Soc. Iun. conſil. 1. num. 43. libr. 1.* Atqui in familia conſeruari
10 hæc bona oon poſſunt, niſi inter † hos deſcendentes facta di-
ceretur ſubſtitutio reciproca fideicommiſſaria. Quod in ſpe-
cie viſus eſt ſentire Comenſ. *in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. num. 4.
verſ. ſin autem legauit teſtator, de legat. 2. Et in ſpecie hac clarius ita argu-
mentatur Dec. conſ. 270. in fi.*

Quarto confirmari videtur præcedens coniectura ex hac,
quæ ducitur à prohibitione illa facta, de non alienando bona
11 perpetuo extra familiam. Quæ † prohibitio arguit donatorem
voluiſſe bona hæc traosferri ex vno in alium: atque ita voluiſſe
vocare omnes, quorum fauore prohibitionem fecit: *vt ſcribunt
omnes in l. filiusfam. §. diui. de leg. 1.* Erit ergo ſubſtitutio fideicom-
miſſaria reciproca, quod viſus eſt ſentire Comenſ. *in d. §. in fidei-
commiſſo. nu. 4.* Et tanto fortius procedit hæc ſententia hoc in ca-
ſu, in quo facta eſt omnibus deſcendentibus & perpetuo: cum
dictum ſit, quod nec donatarij, nec eorum deſcendentes vllo
vnquam tempore, atq; ita perpetuo alienare poſſit. *Ita reſponde-
runt Soc. Sen. conſ. 250. col. vlt. lib. 2. Cor. conſ. 22. col. 4. verſ. concurrit. libr.
2. Ruin. conſ. 122. nu. 4. libr. 2. Goza. conſ. 26. nu. 24. & conſ. 64. nu. 13. Cur.
conſ. 87. col. vlt. Gram. conſ. 155. nu. 5. Pariſ. conſ. 18. nu. 50. & conſ. 41. nu. 68.
lib. 2. Alex. de Neuo conſ. 17. nu. 3. & Alba. conſ. 87. num. 13.* Qui quidem
12 omnes concludere videntur, quod † quando omnes deſcen-
dentes & liberi ſunt probibiti vllo tempore alienare, omnes
cenſentur vocati, & inuicem ſubſtituti, vt ſi eos onerauit, con-
ſeatur etiam vocaſſe.

Quinto accedit coniectura, quod donator hanc, quam iam
13 retulimus, prohibitionem † in rem, non autem in perſonam fe-
cit: atque ita realis eſt: dum dixit, velle bona in familia remane-
re. *vt egregie ſcribunt Baldus in l. precibus. num. 27. verſic. tu dic, & ibi Sa-
lycetus. colum. penult. num. 36. C. de impub. & alijs ſubſti. Cur. Sen. conſil.
42. nu. 8. verſicu. accedat ad premiſſa. Soc. Sen. conſil. 62. nu. 10. lib. 3. & Pa-
14 riſ. conſil. 30. nu. 29. lib. 2.* Atqui, cum † prohibitio realis eſt, perpe-
tuo durat, nec cum perſona primi & ſecundi inſtituti exſtin-
guitur, ſed de vno in alium tranſit. *l. peto. §. fratre, vbi Bart. de leg. 2.
Et in ſpecie ſenſerunt Corne. conſ. 22. nu. 4. libr. 1. Soc. Sen. in l. qui Roma, §.
coheredes. num. 15. verſ. quartus caſus, de verb. oblig. poſt Aret. ibi. idem Soc.
conſ. 202. verſic. confirmatur eadem & conſ. 249. num. 25. verſic. circa ter-
tiam principalem. libr. 2. Dec. conſ. 23. & Ripa in l. filiusfam. §. diui nu. 122.
in fin. de leg. 1.* Quo ergo de vno in alium ordine ſucceſſiuo tranſ-
eant hæc bona, neceſſe eſt dicere, ſubſtitutionem eſſe reciproce
fideicommiſſariam.

Sexto accedit illa coniectura, quod idem D. Marianus dona-
tor iam ſex menſes ante donationẽ hanc coodidit teſtamẽtum,
in quo aliqua bona illis ſuis hæredibus, & nunc donatarijs præ-
legauerat, atq; diuiſerat: & expreſſe ſubſtitutiones reciprocas
fecerat, adiecta ratione, *quod volebat bona ſua in ſuos deſcẽdentes per-
uenire, excluſis fœminis, in ſtirpes & non in capita.* Quæ ſane verba ſi-
gnificare videntur reciprocum fideicommiſſum eſſe conſtitutũ
inter ipſos deſcendentes. Ergo creditur D. Marianum eiuſdem
15 intentionis fuiſſe in hac donatione: cum vnus † actus ab altero
interpretationem recipiat. *l. vxori. §. vlt. vbi Bart. de leg. 3. Alex. conſil.
69. col. 1. lib. 6.* Quod procedit etiam in actu, qui ſequitur ex inter-
uallo: nam & is præcedentem declarat. *ita reſponderunt Barb. inter
conſil. Alex. conſil. 94. colum. 1. lib. 3. & conſ. 52. colum. 6. verſ. ex iſto. lib. 4.
Curt. Sen. col. 6. & Calc. conſ. 79. colum. 2.* Hinc reſpondit Corn. *conſ.
275. colum. 3. num. 5. lib. 4.* quod licet ſecundum † teſtamentum de- 16
roget primo; attamen à primo declarationem recipit. Illum ſe-
cutus eſt Decius *conſil. 515. num. 5.* quo loci in ſpecie reſpondit,
quod ſi in primo † teſtamento apparet teſtatorem voluiſſe ver- 17
bis expreſſis conſeruari bona in familia, idem voluiſſe videtur
in ſecundo. Et ſi in primo fecit mentionem de hæredibus ma-
ſculis, idem voluiſſe creditur repetere in ſecundo teſtamento;
cum non præſumatur voluiſſe mutare opinionem in bis, quæ
familiæ dignitatem, & honorem conſeruare poſſunt. *Et in ſpecie
idem reſpondit Grat. conſil. 113. ad fin.*

Septimo confert coniectura, quod D. Marianus in hac do-
natione pactum appoſuit, *quod bona donata non poſſent accipi, neque
imputari in legitimam debitam D. Bartholomeo filio, & dictis dominis
Ioan. Iacobo, & Nicolao nepotibus.* Quod ſane pactum aperte ſigni-
ficare videtur, mentem donatoris fuiſſe, quod bona hæc alie-
nari extra familiam non poſſent; ſed quod in ea perpetuo con-
ſeruarentur. Eſt enim clarum, quod ſi donator non adhibuiſſet
boc pactum; † doaatarij ij ex omoibus his bonis donatis quar- 18
tam detrahere potuiſſent etiam aduerſus omnes fideicommiſ-
ſarios: *vt ſcribunt Bar. in l. in quartam. nu. 15. & ibi Alex. col. 9. Rip. num.
89. & Purus num. 113. ff. ad l. Falcid.* Et per conſequens potuiſſent ij
donatarij alienare tertiam partem horum bonorum donatorũ:
cum legitimæ † nullum onus imponi poſſit; quo libera eius diſ- 19
poſitio impediatur. *l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. teſt. Alex. in l.
quartam. nu. 13. ff. ad l. falcid. & Rip. in l. filiusfam. §. diui. num. 27. de leg. 1.
cum ſim.* Conſtare itaq; ex hoc videtur magna affectio D. Ma-
riani, quod voluerit hæc bona remanere in familia, atq; ita in-
ter ſuos deſcendentes maſculos cõſeruari. Quod equidem non
videtur potuiſſe facere, niſi fideicommiſſariam ſubſtitutionem
inter eos reciprocam feciſſe dicamus.

Octauo, non parum vrgere videtur coniectura ducta à diſ-
poſitione facta à præfato D. Mariano donatore in codicillis à
ſe vltimo loco conditis: in quibus quidem, dum reuocauit pœ-
nam appoſitam alienanti prædicta bona tam in teſtamento, q̃
in donatione hac, in hæc verba ſubiunxit: *Salua tamen ſemper re-
manente virtute, ac vi dictorum fideicommiſſorum, & ſubſtitutionum in
dictis omnibus eius bonis, maxime in virtute & vi reuocandi, & vindican-
di bona & iura dicti fideicommiſſi, & ſubſtitutionis eorum caſu quando-
cunque eueniente, &c.* Quæ ſane verba multipliciter conſideran-
tur. Primo, quod donator, ſeu D. Marianus codicillator reuo-
cauit prohibitionem alienationis per ſe factam cum omni pœ-
na, præter prohibitionem, quæ ex fideicommiſſis inducebatur:
& quod voluit omnia bona ſubiacere fideicommiſſo tam in te-
ſtamento, quam in donatione facto; ita vt non poſſint alienari;
& ſi alienentur vult poſſe reuocari, & vindicari. Ergo apparet
de enixa mente Do. Mariani donatoris appellantis in illis codi-
cillis, fideicommiſſa facta in donatione hac, vt & in teſtamen-
to. Cum ergo donator ſeipſum declarauerit, ilb ſuæ declaratio-
ni † ſtandum eſt: *ita Baldus in auth. niſi rogati, col. 2. verſ. nam vbi. ad S. 20
C. Trebel. Barba. inter conſ. Alex. conſ. 52. n. 25. lib. 4. Pariſ. conſ. 1. nu. 29. &
conſ. 3. n. 53. lib. 3. Gram. conſ. 105. n. 6.* Secundo perpenditur, ꝙ dona-
tor non reſeruauit fideicommiſſa & ſubſtitutiones, ſecundum
quod ex ſono verborum intelligi poterant, ſed reſeruauit virtu-
tem & vim eorum. Quæ ſane voces, vis & virtus, ſignificant in-
terpretationem prouenientem ex mente diſponentis, cũ illa ſit
vis & virtus. Tertio cõſideratur, quod donator voluit talem re-
ſeruationem fieri de vi & virtute dictorum fideicommiſſorum:
ergo manifeſte aperuit is donator intentionis ſuæ eſſe, ꝙ vbi-
cunq; tractabitur de vindicandis bonis ſuis virtute fideicom-
miſſorum, de quibus in teſtamento, attendatur vis & virtus eo-
rum, non autem nuda & ſimplex cortex verborum. Quæ qui-
dem vis & virtus eſt, vt bona perpetuo in familia conſeruentur.

Nono confirmatur præcedens fundamentum, quod D. Ma-
rianus in hac donatione plures gradus ſubſtitutionum (vt iam
diximus) complexus eſt. Nam & illos primos donatarios inui-
cem ſubſtituit, & deinde eorum deſcendentes hinc inde voca-
uit. Qui quidem digreſſus ad plures gradus ſubſtitutionum † o- 21
peretur, vt omnes obliquæ, atq; ita fideicommiſſariæ cenſean-
tur. cum videatur mens diſponentis velle conſeruare bona in
familia, quod euenire non poteſt, niſi mediante fideicommiſſo
à primis donatarijs in ſecundo repetito, *vti reſponderunt Caſtrenſ.
conſil. 343. Quia ex allegationibus lib. 1. Soc. Sen. conſil. 240. col. 5. num. 10.
verſic. quare iſtis. libr. 2. & omnium clarius Cur. Iun. conſil. 121. num. 15. &
Cran. conſil. vlt. colum. vlt. verſ. ſecundo principaliter.* Quin imo ob di-
greſſum

22 greſſum † ad plures gradus ſubſtitutionum videntur vocati illi,
qui in conditione ſunt poſiti: *ita reſponderunt Ancha. conſi. 74. Alex.
conſ. 64. nu. 7. libr. 5. Ruin. conſ. 118. nu. 11. lib. 2. Boer. q. 155. nu. 13. 18. & plu-
res recenſet Ceph. conſ. 251. nu. 79. lib. 2.*
23 Decimo confert argumentum ductum ab abſurdo † euitan-
do, quod iure noſtro maxime probatur. *l. nam & abſurdum, de
oper. liber. cum vulg. ſim.* Atqui abſurdum videtur, quod onus fi-
24 deicommiſſi † filijs & proximioribus iniunctum fuerit, & non
cæteris ſubſtitutis vlterioris gradus, & adhuc non natis; *iuxta l.
Publius. ff. de condit. & demonſtr. Et in ſpecie, hac ratione adducti, ita cen-
ſuerunt Soc. Sen. conſ. 250. col. 5. verſ. item ſi filiabus. & conſ. 251. colum. 9.
lib. 2. Ruin. conſ. 67. num. 4. & conſ. 142. num. 13. verſi. præterea. lib. 2. Deci.
conſi. 205. nu. 8. Curt. Iun. conſi. 22. num. 8. & conſi. 112. nu. 5. Pariſ. conſi. 18.
nu. 72. & conſi. 61. nu. 45. lib. 2. Rub. conſi. 150 nu. 2. verſi. præmiſſis tamen,
& Crau. conſ. 62. nu. 7. & conſ. 147. nu. 3.* Et hac ratione docuit Iaſ. *in
25 l. licet Imperator. nu. 24. de leg. 1.* † onus legatorum iniunctum in-
ſtitutis repetitum cenſeri in perſonam ſubſtitutorum.
Vndecimo, non mediocriter vrget reſponſum Anchar. *conſi.
27. Non ſeruato ordine, col. pen.* Qui quidem Ancharanus reſpondit,
26 quod ſubſtitutio † facta à teſtatore duobus antiquioribus de
domo & familia de Calcagnis intelligitur non ſolum facta illis
duobus primis, ſed etiam alijs ſequentibus gradatim poſt duos
illos primos. *Ancharanum ſecuti ſunt Rom. conſi. 438. nu. 14. Barba. conſ.
27. col. 10. verſic. præterea adducitur, lib. 1. conſi. 18 col. 6. lib. 2. & conſil. 14.
col. 2. verſ. vnde ſolemus dolto. libr. 3. Soci. Sen. in l. Gallus. §. quidam recte.
num. 9. de lib. & poſthum. & in §. inſtituens. colum. vlt. & ibi Iaſ. num. 23.
idem Soc. Sen. conſil. 250. colum. 5. verſic. præterea poſt filios. lib. 2. & conſi.
12. n. 8. lib. 3. Ruin. conſi. 34. n. 15. conſi. 40. col. 3. & conſi. 214. n. 9. lib. 1. conſ.
164. nu. 4. & conſ. 167. nu. 7. lib. 3. Dec. conſil. 516. nu. 16. Alba. conſil. 51. nu.
14. & Tiraq. in tracta. de iure primogenio. q. 3. nu. 10. & in l. boues. §. hoc
ſermone. limit. 12. nu. 5. de verbor. ſignif. Natta in conſi. 531. nu. 27. lib. 3.*
Duodecimo & vltimo, hoc † fideicommiſſum verbis imper-
27 ſonalibus conceptum fuit: cũ dixerit donator, *transferatur, &c.*
Quo fit, vt facilius tranſeat in deſcendentes. *l. Pater. §. quindecim.
de leg. 3.* Et eſſe perpetuum & ſucceſſiuum fideicom. cenſuit Cu-
manus *in l. vnum ex familia. §. ſed & ſi fundum. nu. 3. de leg. 2. à quo non
diſſentit Soc. Sen. conſi. 227. col. 5. in princ. lib. 2.*
Re tamen diligentiſſimo ſtudio & cura non mediocri per-
penſa, contrariam ſententiam, vt veriorem & probabiliorem
ſequor; nempe hoc noſtro in caſu non eſſe inter Do. Ioannem
Antonium, Ioannem Mariam, & Franciſcum Do. Bartholo-
mei donatarij primi conſtitutum aliquod reciprocum fidei-
commiſſum tam reſpectu bonorum, quæ ipſi à ſuo auo donata
fuerunt, quam reſpectu bonorum, quæ donata fuerunt domi-
nis Io. Iacobo, & Nicolao. Et ob id non poſſunt nunc Domini
Io. Anto. & Io. Maria excludere filias D. Franciſci, qui ſine ma-
ſculis deceſſit. Quo autem facilius hanc eſſe veram ſententiam
demonſtrem, prius illud præfabor, hîc agi de duplici ſpecie bo-
norum: hoc eſt (vt ſupra attigi) de bonis, quæ prouenerunt ex
pſona D. Bartolomei in tres hos fratres. Rurſus de bonis q̃ pro-
uenerunt ex perſona Io. Iacobi & Nicolai, qui ambo ſine ma-
ſculis deceſſerunt. Secundo ſciendum eſt, hanc ſubſtitutionem
habere tres partes. Prima eſt vſque ad illa verba, *Et caſu quod d. Io.
Iaco. & Nic.* Secunda ab illis verbis; *Et caſu quo, &c.* In prima parte
duo aguntur; Primo liberi Bartholomei, & liberorum liberi in
conditione ponuntur, reſpectu illius partis bonorum donatæ
ipſi Bartholomeo; vt illa verba clare oſtendunt, *quod caſu quo di-
ctus Bartholomeus decederet ſine liberis maſculis, &c.* Secundo. Bar-
tholomeo morienti ſine liberis maſculis, ac etiam ipſis liberis
morientibus ſine liberis maſculis ſubſtituuntur Ioan. Iacob. &
Nicol. & eorum deſcendentes; vt oſtendunt verba illa: *Trans-
ferantur, & translata eſſe intelligantur in dictum Ioannem & Nicolaum,
ſi exſtabunt, ſi non, in eorum maſculos deſcendentes.* Et in hac prima
parte huius ſubſtitutionis ſolum verſatur dubium circa pri-
mum caſum, ex quo ſcilicet Bartholomeus deceſſit, relicto Hie-
ronymo, & Hieronymus relictis Ioan. Anton. Ioan. Maria, &
Franciſco, an inter tres hos fratres extiterit reciprocum fidei-
commiſſum reſpectu bonorum (vt dixi) donatorum Bartho-
lomeo auo ſuo. In ſecunda parte ſubſtitutionis duo etiam a-
guntur. Primo, liberi Ioan. Iacobi, & Nicolai, & liberi libero-
rum in conditione ponuntur, vt ſignificant illa verba; *Et caſu
quo d. Io. Iacobus, & Nicolaus decederent ſine filijs maſculis. &c.* & ibi, &
ſimiliter ſi eorum filij maſculi, & legitimi, &c. De hoc caſu nunc non
diſputatur, cum nulli exſtent hodie maſculi ex duobus his fra-
tribus. Secundo ſubſtituitur his duobus fratribus, vel eorum
liberis ſine maſculis morientibus Bartholomeus ſi exſtabit, &
ſi non exſtabit, eius deſcendentes. Eſt nunc dubitatio, quia ma-
ſculi omnes ex Ioan. Iacobo, & Nicolao deſcendentes mortui
ſunt, & eorum pars bonorum donatorum peruenit in tres hos
fratres, nempe Ioan. Antonium, Ioan. Mariam & Franciſcum,
an ſcilicet ratione huius partis reciprocum exſtet fideicommiſ-
ſum inter eos. Et quanquam diſtinctim forent adducendæ ra-
tiones & argumenta, cum diſtincti caſus ſint; attamen, quia ra-
tiones ſunt quæ vtrique caſui communes ſunt; & ſine diſtin-
ctione ab aduerſarijs adductæ ſunt, ob id vna ego pariter refe-
ram; prius tamen (excepta prima) argumentationes primi ca-
ſus, deinde ſecundi referam: tertio vero loco communes col-
locabo. Et ſingulatim admonebo quo in caſu deducatur argu-
mentum.
Primo itaque ea ratione communi adducor, quod hîc ſumus
in ſubſtitutione facta in contractu donationis, *iuxta l. quoties. C.
de don. quæ ſub modo.* Atqui in contractibus ſubſtitutio † fidei- 28
commiſſaria fieri non poteſt. *Ita cenſuerunt Comenſ. & Caſtr. in l.
qui Romæ. §. cohæredes; de verbor. oblig. ille. num. 4. iſte. num. 2. & ibidem
Alex. num. 4. verſic. nec conſtat. Iaſ. num. 15. verſic. & breuiter. & Soc. Sen.
num. 19. verſi. prohibitio alienationis. Ruin. conſ. 214. num. 16 lib. 1. & con-
ſil. 7. num. 14. lib. 3. cum quo reſpondit eodem in caſu Dec. conſil. 488. num.
19. & idem ſenſit ipſe Dec. conſil. 613. num. 2. & apertius Pariſ. conſil. 100.
num. 20. lib. 4. & Alcia. reſp. 517. ñum. 3. & reſp. 518.* Et quanquam ali-
qui ſcripſerint, fideicommiſſum poſſe † conſtitui in donatio- 29
ne cauſa mortis, *vt affirmarunt Caſtr. conſil. 384. Si quæritur, libr. 1. A-
lex. conſil. 247. in fin. lib. 6. Curt. Iun. conſil. 15. num. 5. verſi. ſecundo princi-
pali. Soc. Iun. in conſil. 185. num. 6. lib. 2. & Crauet. conſi. 130. in fin.* ij ea ra-
tione hoc aſſerunt, quia donatio † cauſa mortis quo ad effe- 30
ctum vltima voluntas dicitur: non ergo hæc ſubſtitutio *iuxta
d. l. quoties. C. de dona.* quæ ſub modo eſt iudicanda fideicommiſſa-
ria: ſed directa. *Atque ita in terminis reſpondit Caſſan. conſil. 53. num.
25. qui ait eſſe ſubſtitutionem vulgarem. qui ita intellexit Dec. conſil. 245.
nu. 7. & recte; nam Dec. citat. l. vt heredib. de leg. 2. quam in vulgari ſub-
ſtitutione facta ad fideicommiſſum loqui interpretati ſunt Corn. conſi. 29.
in fin. lib. 2. & Soc. Iun. conſil. 100. num. 16. lib. 3.* Et quo ad terminos † 31
d. l. quoties, in quibus nos verſamur, credo, hanc opinionem eſſe
veriſſimam. Quandoquidem, ſi ſubſtitutio eſſet iudicanda fi-
deicommiſſaria vti illa, quæ in vltimis voluntatibus fit, compe-
teret actio ordinaria ex fideicommiſſo, cum tamen ſola † per- 32
ſonalis vtilis ex perſona donatoris detur: *vt ſcribunt ibi Salycetus
& cæteri, & clarius Didacus Couar. lib. 1. variar. reſol. c. 14. nu. 3. & Alcia.
reſp. 99. nu. 11. & reſp. 578. nu. 1.* Et hoc † ſubſtitutioni directæ con- 33
uenit, cum per eam immediate diſponenti ſuccedatur, *vt decla-
rat Rip. in l. heredes mei. §. cum ita. num. 96. ad Treb. & eſt clari iuris.* Et
hæc ſententia à fortiori vera eſt ex opinione Æmilij Ferreti *con-
ſil. 12. num. 4.* qui reſpondit, in donatione inter viuos qualis eſt
hæc noſtra, non eſſe locum ſubſtitutioni: cum illa ſolum locum
habeat in donatione cauſa mortis: atque ita declarat *d. l. vt here-
dib.* Poſſet etiam ad libitum à donatore † reuocari, cuius con- 34
trarium verius eſſe ſcribunt Docto. *in l. qui Romæ. §. Flauius. de ver-
bor. oblig. & Didac. d. cap. 14. num. 13.* Eſt ergo hæc ſubſtitutio iu-di-
canda iuxta naturam contractus directa vulgaris. Et alios et-
iam effectus habet, quod ſuo loco referam.
Secundo, admiſſo, q̃ ita interpretari debeat hæc ſubſtitutio,
ac ſi eſſet facta in teſtamento, adhuc dicendum eſt, hos deſcen-
dentes non eſſe vocatos per ſubſtitutionem fideicõmiſſariam,
ſed per vulgarem: ſi verba donationis perpendantur. Nã dona-
tor hos deſcendentes vocauit ſub hac cõditione, *ſi aliquis ex ipſis
donatarijs deceſſerit ſine filijs maſculis: & ſi illi maſculi ſine maſculis,* quę
ſane ſubſtitutio vulgaris eſt. Sunt enim ij liberi ſubſtituti corũ
parentibus vulgariter: quandoquidem ſi † mortuis maſculis o- 35
mnibus alterius ex donatarijs, ſuperſtes fuiſſet alter donatarius;
is ſolus ſucceſſiſſet; non autem liberi maſculi cum eo: *vt ſcribunt
Soc. Sen. in l. Gallus. §. quidam recte. n. 5. verſ. Secundo princi; alter, de li-
ber. & poſth. Dec. conſ. 248. n. 3. Rui. conſi. 62. nu. 6. lib. 1. & conſ. 139. nu. 22.
lib. 3.* dum affirmant, quod ſi inſtituatur † pater cum ſuis libe ris, 36
illi liberi non veniunt ſimul cum patre, ſed vnus poſt alterum
ordine ſucceſſiuo. ij ergo liberi vocati ſunt caſu, quo eorum
pater non exſtaret: nam eo deficiente; tunc liberi admitteban-
tur, & qui gradu proximior fuiſſet, is præferendus fuiſſet, *iuxta
d. l. cum ita. §. in fideicommiſſo, de legatis ſecundo.* Quod vero aſſecuta
à liberis hæreditate & ſucceſſione inter eos locus eſſet ſubſti-
tutioni, ex verbis donationis non colligitur. Et ideo nec nos
id dicere debemus, cum † ſubſtitutio ſtricte interpretetur, & 37

ſolum illis io caſibus locum habeat, in quibus clare & aperte lo-
quitur. Hinc noſtri dicere ſoleot, hoc in caſu tua ſubſtitutio
non loquitur. *Ita Soci.Sen.conſi.63.col.3.verſi.& in primis iſta conclu-
ſio.lib.1.Iaſ.conſil.30.col.pen.in fin.conſi.30.col.2.lib.3. Rub.conſi.28.nu.2.
conſi.31.nu.4.conſil.120.n.5.& conſi.144.nu.4.Ita etiam cenſuerunt Go-
Za.conſil.28.nu.3.conſi.29.nu.12.& conſi.59.nu.1. Et in ſpecie Pariſ.conſil.
31.num.6.lib.2.Soc.Iun.conſ.101.num.3.& conſi.118.nu.1.lib.1.conſil.4.nu.
13.& conſi.64.num.10.lib.3.Alcia.reſp.564.nu.1.& Cra.conſi.161.nu.16.
& conſil.208.nu.3.* Et ideo reſpondit Crau.*conſil.22.nu.3.in fin.poſt*
38 *Caſtrenſ. & Decium* ſubſtitutionem ordine † ſucceſſiuo factam,
in dubio cenſeri directam. *idem conſil.208.nu.3.* Ea eſt ratio, quod
fideicommiſſum eſt onus. *l.cohæredi.§.cum filia.ff.de vulg.* & dici-
39 tur † res odioſa. *ita Dec.conſil.336.in fin. & Craue.conſi.180.in fi.Idem
reſponderunt Soc.Iun.conſi.185.nu.9.lib.2.& Sylua.conſ.64.nu.19.& nu.
25.* Quod ſi horum ſententia procedit in ſubſtitutionibus fa-
ctis in vltimis voluntatibus, quæ fauorabiles ſunt, quanto for-
tius in his, quæ fiunt in contractibus. qui (vt dixi) ſtrictius in-
40 terpretâtur. Accedit, quod D.Mar.donator vſus eſt illis verbis,
ipſo iure † facto transferantur. Quæ verba, *ipſo iure*, oſtendunt ſub-
ſtitutionem eſſe directam: *ita Ripa in l.Centurio.nu.182.de vulg.*

Tertio, quod reſpectu bonorũ, quæ à D.Bartholomeo pro-
ueoerunt, tres ij fratres reciproco fideicommiſſo non fuerint
41 grauati; vrget plurimum; quia, vt reciprocum † fideicommiſ-
ſum inter plures ſubſtitutos conſtitutum cenſeatur, tria requi-
runtur. Primo, quod fiat ab vltimo decedente. *l.vlt.§.filium.de le-*
* *ga.2.& l.Lucius.§.Cato.ff.ad Trebel.atq; ita * crebrius Doctores ſentiunt:
vt apud Bar.Caſtrenſ.& cæteros in l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Treb.ibi
Soc.Sen.nu.7.8.& Ripa.idem Soc.Sen.conſ.113.in fin.lib.1.& conſ.104.col.*
42 *pen.lib.3.eruditiſſ.Zanchus in d.§.cum ita.nu.550.* Requiritur † ſecun-
do, quod facta ſit expreſſim in omnibus bonis: *ita ſcribunt omnes
in l.Titia Seio.§.Seia libertis.de leg.2.ex illo tex.Iaſ.in l.quidam teſtamen-
to.in fi.de vulg.& alibi ſæpe.vt refert Zanchus in d.§.cum ita.n.614.* Re-
43 quiritur & tertio quod † ſint expreſſe vocati: nec enim ſufficit,
quod ſiot in conditione poſiti. *Ita Soc.Sen.in d.§.cum ita.nu.3.poſt
Imol.& alios, quos recenſet. idem Soc.conſi.113.in fi.lib.1.conſ.2.9.col.4.
lib.2.conſi.104.col.pen.lib.3.Ruin.conſ.96.nu.11.conſi.108.num.2.& conſil.
140.nu.12.lib.2.Pariſ.conſ.44.nu.29.lib.2.Soc.Iun.conſi.151.nu.11.& con-
ſil.176.n.15.lib.2.Craue.conſ.161.nu 7.& conſi.306.nu.2.& Tornellus in-
ter conſ.Perty Imol.conſ.43.nu.28.* Etſi ab hac recepta ſententia diſ-
ſentiat Rimin.Sen.*conſi.521.lib.2.& Alciat.in l.vel ſingulis,col.pen de
vulg.* Quorum opinio, velut magis receptæ repugnans, falſa eſt,
vel intelligi debet, cum alijs coniecturis conſtat eſſe in alia par-
te diſpoſitionis vocatos: *quemadmodum ſenſit Socin.Iun.conſ.151.col.
vlt.lib.2.* Et idemmet *Soc.Iun.conſi.110.lib.3.* in ſpecie cuitandum
hanc rationem conſiderat plures cooiecturas ad demunſtran-
dum, illos in conditione poſitos eſſe vocatos. Cum ergo hæc
requiſita hîc non concurrant, præſertim hoc vltimum, ſequi-
tur dicendum, reciprocum fideicommiſſum non fuiſſe inter
hos fratres conſtitutum.

Quarto, quod nullum, quo ad hæc bona, ſit conſtitutum fi-
deicommiſſum inter ipſos deſcendentes ex Do. Bartholomeo,
vel ex eo cunſtat; quia dum teſtator appoſuit pactum reſpectu
bonorum aſſignatorum D. Bartholomeo, non prouidet, aut a-
liquid agit reſpectu ipſius D. Bartholomei, & eius deſcenden-
tium; ſed agit, & prouidet dictis Io.Iacobo, & Nicolao, eorumq;
deſcendentibus; quia eos vocat, caſu quo ipſe Bartholomeus, &
eius liberi decedant ſine maſculis. Et ideo (vt dixi) inter ipſos
deſcendentes ex Bartholomeo nihil diſponit, vt ſcilicet ſint in-
uicem ſubſtituti. *Quod clare & in ſpecie reſpondit Alc.reſp.164.nu.16.*
44 *vſq; ad fin.* qui in tali facti ſpecie conſuluit; Franciſca † duorum
filiorum mater conuenit vt tutrix cum Repub. Florentina, vt
filiorum ſuorum caſtra & bona ſub protectione ipſius Reipub.
reciperentur; hoc adiecto pacto, quod ſi ipſi maſculi & eorum
deſcendentes deceſſiſſent ſine filijs maſculis, Reſpub. Florenti-
na caſtra illa conſequeretur, cum alter filiorum deceſſiſſet reli-
cta fœmina, alter vero relictis maſculis; reſpondit Alcia. Rem-
pub. Florentinam non poſſe conſeqoi caſtra; cum caſus cou-
uentionis non cuenerit; quia ſcilicet ambo illi fratres non de-
ceſſerant ſine maſculis. ſed eorum vnus tantum; alter vero re-
liquit fœminam. Reſpondit etiam Alciatus, fœminam illam
(*& hoc ad rem noſtram facit*) non excludi à maſculo; quia licet
Reſpûb. ſit vocata in defectum maſculorũ, non tamen ipſi ma-
ſculi cenſeotur inuicem & reciproce inter ſe vocati, caſu, quo
alter eorum decedat ſine filijs maſculis. Et ideo (*ait Alciatus* exi-
ſtentia illius maſculi duo operatur. Primo operatur, ne Reſpub.
admittatur ad ſucceſſionem caſtrorum pro parte illius, qui de-
ceſſit ſine maſculis, ſed relicta filia. Secundo operatur, vt ipſa fi-
lia, dooec is maſculus erit ſoperſtes, fœmina ſuccedat & admit-
tatur ꝑ parte, quæ patris ſui fuit. Quibus rationibus ſuam hanc
tueatur ſententiam Alciatus, eſt videre apud eũ. Illud ſolũ nunc
dicam hanc tanti Doctoris deciſionẽ eſſe in claris terminis no-
ſtris, cũ ibi agatur de ſimili vocatione deſcendentium maſculo-
rum in cõtractibus facta. Quocirca maxime cooſideranda erit.

Quinto, quod nullum, quo ad bona hæc ſit reciprocũ fidei-
commiſſum conſtat, quia ipſe Bartholomeus deceſſit, relictis
maſculis. Illa ergo cooditio appoſita † in ſubſtitutione fuit ex- 45
ſtincta, & ob id ſubſtitutio exſpirauit; *vt † reſpondit Oldr.conſi.21.* 46
Thema tale eſt. qui ſcribit, quod teſtator fratrem habebat, & ex
altero fratre præmortuo nepotem, & ex tertio fratre defuncto
tres alios nepotes, ſeu patrueles. hos omnes hęredes fecit in ſtir-
pes. deinde dixit, ſi aliquis hæredum meorũ ſine filijs, aut dein-
ceps deſcendentibus maſculis decedat, eius portio deuoluatur
ad cohæredes, vel eorum cohæredes, dummodo maſculi ſint; &
ex maſculis ſecundum rectam lineam deſceodentibus exclu-
dendo ſemper fœminas, quas dotauit: & deſcendentes ex eis.
Deinde cauit idem teſtator, quod ſi omnes pręfati hæredes nol-
lent prædictas dotes ſoluere, quod tunc ea portio ad eccleſiam
Romanam deuoluatur, quam cum onere illo ſubſtituit. Rur-
ſus & tertio ſtatuit, quod, ſi nec eccleſia, oec dicti hæredes ma-
ſculi ſoloerent dictas dotes, portio illa deuoluatur ad fœmi-
nam, quæ cum ea portione, in qua eam ſubſtituerat, nuberet.
Demum ordioauit idem teſtator, quod, ſi dicti omnes hæredes
abſque filijs & nepotibus vel deinceps maſculini ſexus deſcen-
dentibus decederent, vt bona ſua ad eccleſiam Romanam de-
uoluaotur. Euenit poſtmodum, quod mortuo teſtatore, vnus
nepotum deceſſit relictis quatuor filijs maſculis; quorum duo
ſine liberis deceſſerunt, tertius vero filia ſola ſuperſtite, mor-
tuus eſt. quartus quuq; ſine prole, nepte inſtituta, vita eſt fun-
ctus. Maſculi ex maſculis deſcendeotes bona ex ſubſtitutione,
dote oblata, vindicabant. Cooſultus Old. reſpondit, proneptem
illam abſoluendam eſſe, & integram illam ſubſtitutionem ex-
ſpiraſſe in perſona aui ipſius neptis, qui deceſſit, quatuor filijs
maſculis ſuperſtitibus relictis, quidquid poſtea de illis conti-
gerit: cum verum non ſit inſtitutum obijſſe ſine liberis maſcu-
lis. Atque ita cenſuit Olden. onus fideicommiſſi non eſſe repe-
titũ in perſonam ſubſtitutorum. *Eandem opinionem vere probarunt
Ang.conſ.159.n.1.& Anc.conſ.137. Non diſsimili in caſu idem reſpondit A-
lex.conſ.108.lib.1.& clarius conſ.185.lib.2.vbi in hac ſpecie conſuluit*: Ri-
chardus teſtator filijs carens, inſtituit Sinibaldum nepotem ex
fratre & ipſius Sinibaldi filios maſculos: & cauit, quod ſi Sini-
baldus decederet cum filijs, & deinde eius omnes filij decede-
rent quandocunq; ſine filijs legitimis & naturalibus; tunc & in
quolibet dictorum caſuum, ſuos hæredes eſſe voluit, & d. Sini-
baldo & eius Sinibaldi filijs ſubſtituit Philippum. Euenit, quod
Sinibaldus ſucceſſit teſtatori, & deinde deceſſit, relictis Anto-
nio & Iuliano filijs ſuis. Antonius deinde reliquit Iacobum: re-
cuſabat Iacobus ſe fore hæredem patris & Iuliani patrui, vindi-
cando bona iure ſubſtitutionis, præſertim bona illa Iuliani, qui
deceſſerat ſine filijs. Reſpondit Alex. ſecutus Old. Iacobum il-
lum iure ſubſtitutionis non potuiſſe admitti: cum ſemel exſtin-
cta fuerit ſubſtitutio. Quinimo fortiori in caſu conſuluit idem
Alex.*conſ.139.lib.6.* Erat à teſtatore facta multiplex ſubſtitutio de
gradu in gradum: & quod ipſius teſtatoris bona è domo & fa-
milia ſua nõ exirent. Et tamen decidit Alexander, quod primo
gradu perempto, omnes defecerunt; & quod gradus omnes fa-
cti ac limitati ſunt, caſu, quo primæ ſubſtitutionis conditio, vt
noſtro in caſu, eueniret. *& in ſpecie noſtri caſus Alex. commendat Rub.
in l.Gal.§.quidam recte.n.68.& nu.70.de li.& poſth.Ita etiam clare reſp.
Ruin.conſ.92.lib.2.* Mater filios ſuos inſtituit, & poſt eorum mor-
tem voluit bona peruenire ad filios ſeu nepotes maſculos de-
ſcendentes ex eis: ſed caſu quo maſculi non extarent, eoſq; de-
ficere contingeret, voluit ad fœminas peruenire, quas hoc caſu
ſubſtituit. Dubitatum fuit, an nepotes grauati eſſent onere re-
ſtitutionis fideicommiſſi erga pronepotes, vel inuicem. Dicen-
dum videbatur, eſſe grauatos; quia non ſolum fuerant poſiti in
conditione, ſed grauati ſaltem illi nouiſſimi, & ſub qualitate
maſculinitatis. & digreſſum erat ad plures gradus ſubſtitutio-
num. Reſpondit tamen Ruinus, † fideicommiſſum non con- 47
tinuare, ſed exſtinctum eſſe. *Idem conſ.124.nu.9.lib.2.fortiori in ca-
ſu reſpon.ipſemet Ruin.conſi.115.nu.2.libr.3.non refero, facti ſpeciem ab eo*

clare

Digitized by Google

*clare ibi in principio reſponſi relatam. Idem Rui. conſ. 138. n. 13. idem clarius
conſ. 153. n. 4. lib. 3. ita etiam docuit & reſpondit Iaſ. in l. ſi quis hæredem. n.
5. C. de inſt. & ſubſt. & conſ. 66. col. 5. lib. 3. Hoc idem ſenſit Soc. Sen. conſil.
104. n. 10. & conſ. 116. col. 5. libr. 3. Et permultis in caſib. ſimilib. & fortiorib.
Dec. conſ. 205. n. 8. verſ. non obſtat, quod conſ. 291. n. 5. conſ. 427. n. 3. conſi. 442.
n. 445. conſ. 465. n. 14. conſ. 513. nu. 13. conſ. 635. n. 27. & conſ. 636. n. 5. Cur.
Iun. conſ. 92. n. 9. Pariſ. conſ. 14. nu. 10. & conſ. 64. n. 12. & conſ. 58. nu. 4. &
clarius conſ. 74. nu. 21. & conſ. 82. n. 4. lib. 2. Tiraq. in l. ſi vnquam in verbo,
ſuſceperit liberos. nu. 190. C. de reuocan. dona. Nat. in conſi. 191. n. 7. & conſi.
* 300. n. 6. lib. 1. Et cum Oldrado * communem eſſe opinionem cenſuit Craue.
conſi. 98. n. 4. & conſ. 161. n. 6. & Cephal. conſ. 17. n. 4. lib. 1. & conſ. 269. nu.
20. lib. 2. Ita etiam alij plures cenſuerunt relati à Soci. Iun. conſi. 180. nu. 65.
67. lib. 2. Et in ſpecie donationis ita etiam egregie reſpondit Alc. reſpon. 134.*

48 Hi enim omnes concludunt, † conditione ſemel exſtincta in
totum ſubſtitutiones deficere. Ita ergo hoc noſtro in caſu di-
cendum eſt, hos vltimos deſcendentes ex fideicommiſſo à Do.
Mariano in ſuo teſtamento conſtituto non ſuccedere, cum il-
lius conditio iam defecerit in perſona D. Bartholomei ac etiam
Ioan. Iacobi, qui relictis maſculis deceſſerunt. Nec huic Oldra-
di & ſequacium doctrinæ duo repugnant. Et primo quod illa
doctrina non procedit cum conſtat etiam ſolis coniecturis te-
ſtatorem aliter ſenſiſſe: *vt ſenſit Anch. conſil. 27. colum. 3. verſicu. poſt-
quam igitur, quem permulti ſecuti ſunt, vt ſupr. retuli, quia infra reſpon-*
49 *ſum adferam.* Secundo non repugnat declaratio † Pariſij *conſi. 18.
num. 38. lib. 2.* dum ſcribit Oldradum loqui, cum teſtator vnam
ſolam ſubſtitutionem fecit: at ſecus ſi plures. Non eſt vera Pa-
riſij declaratio, cum aliter loquatur Oldradus: & qui eum ſe-
cuti ſunt, dum aperte ſcribunt quod prima ſubſtitutione defi-
ciente aliæ corruunt. & hoc fatetur ipſemet *Pariſ. d. conſil. 74. num.
21. lib. 2.* Cæteræ coniecturæ à Pariſio perpenſæ aduerſus Oldra.
reſponſ. iam ſupr. & infra diluentur.

Sexto ac vltimo pro hac parte dicimus eſſe pronuntiandum.
Nam negari non poteſt, quin hæc iuris quæſtio ſit maxime du-
50 bia. In dubio autem pronuntiandum eſt, † fideicommiſſum nõ
exſtare: *ita auctoritate Rotæ Rom. reſpondit Crau. conſ. 18. in fi. Neuiz.
lib. 6. nu. 47. ver. item in dubio.* Prætcrea eſt pronuntiandum in du-
51 bio † pro reo. *l. Arrianus. ff. de actio. & obligatio. l. qui accuſare. C. de
eden.* Rurſus in dubio eſt pronuntiandum pro poſſeſſore. *§. com-*
52 *modum. inſt. de interd.* vltimo in dubio pronuntiandum eſt † bo-
na eſſe libera, non autem obligationi ſuppoſita. *l. altius. C. de ſerui.
Hæc ad rem hanc egregie recenſet Alc. reſp. 483. in fin.*

Quo vero ad bona illa, quæ prouenerunt ex donatione facta d.
D. Io. Iac. & Nicolao: verũ nullum inter hos fratres, nempe Do-
minos Io. Ant. Io. Maria. & Franc. adfuiſſe aliquod fideicõmiſ-
ſum reciprocũ. Quandoquidẽ ſimpliciter (vt diximus) his ver-
bis vocati hi fuerunt. *In ipſum Bartholomeũ ſi exſtabit, & ſi non exſta-*
53 *ret, in eius maſculos deſcendentes.* Nec in verbis † aliquod additum
fuit verbũ tractũ temporis habens, (vt mox dicam) quo fit, vt
non dicantur ſucceſſiue grauati inter eos reſtituere, ex ſententia
54 in claris terminis Raphaelis † *Cum. in l. cũ ita. §. in fideicõmiſſo. nu. 4.
verſ. Or videte de lega. 2.* Cuius hæc ſunt verba *Or videte: Ego putarem
conſiderandũ, ſi relictum factũ familiæ eſſet factum ſic. Relinquo familia
mea, procedere. l. ſi cognatis, & opinionem Doctorum, & vocantur. Ratio,
quia eſt relictũ ſemel tantum familiæ: ideo ſufficit, quod ſemel ſit verifica-
tũ legatum. & videtur voluiſſe, ſi bene memini, Bar. in d. §. fratre & iſte po-
terit alienare. vt in l. vnũ. §. ſed ſi quidem. inf. eod.* Hæc Cum. Cuius do-
ctrina caſui noſtro vere conuenit, cũ hic ſolum his verbis, *Barth.
& eius liberi deſcendentes ſint vocati, ſi exſtabit. & non exſtaret in eius li-
beros maſculos deſcendentes.* Ecce, quod verba hæc, liberos maſculos
deſcendẽtes, nil plus dictũ. Quod clarius aperitur ex ſecũdo ca-
ſu & exemplo. quæ à Cumano in hæc verba ſubijciuntur. *Si autem
leganit teſtator, ne alienetur extra familiam, vel vt remaneat in familia,
& ſic vt habeat tractũ ſucceſſiuum, hoc videtur importare, vt perpetuo de-
beat remanere in familia, & procedit iſte textus, vt inſpiciatur tẽpus mor-
tis & non teſtamenti. d. l. ſi cognatis, quia non ſufficit, quod fuerit in fami-
lia tẽpore teſtamenti, niſi perdurauerit.* Hæc ille. Qui ſane poſtremus
caſus rem noſtram reddit clariorem: cum (vt dixi) in caſu no-
ſtro illis verbis, *liberos maſculos deſcendentes, &c.* additũ non ſit, ita
quod remaneat in familia, vel ne exeat de familia, vel aliud ſimile
tractum temporis futuri ſignificans. Hæc Cumani doctr. vere
hanc totam controuerſiam dirimit. Verũ, quia de illius veritate
ambigitur, ob id iuribus, rationibus & Doctorũ auctoritatibus
eam veram eſſe, præſertim quo ad primũ caſum, qui nullus eſt,
planũ faciam. Primo mouet me multum tex. *l. filiusf. §. cum pater.*
55 *de leg. 1. & ſimilis tex, † in l. pater filiũ ff. ad l. Fal.* vbi, ſi teſtator graua-
uit hæredem ſuũ, ne fundum alienaret, ſed relinqueret in fami-
lia, ſufficit, ſi is hæres vni ex familia relinquat. Nec collectiuum
illud nomen operatur actum ſucceſſiuum, cum in fideicõmiſſis
(vt iã dixi, & inf. repetã vberius) ſtricta ſumatur interpretatio.
Et ideo non præſumitur continuatio oneris. Nec ratione actus
ſucceſſiui eſt differentia inter hæc verborũ formulas. *Hæres meus
fundũ relinquat in familia: vel volo quod poſt hæredem meũ fundus ſit illorũ
de familia.* Quo *inquam* ad actum ſucceſſiuũ, nulla eſt differentia:
quia vtroq; caſu ſufficit relinquere illis de familia, quia ſunt e-
iuſdẽ gradus eodem tẽpore: nec eſt neceſſe quod ij alijs reſtituant:
Eſt quidem inter duas formulas differẽtia, quo ad electionem,
quam hæres iuxta ſecundam formulam facere nõ poteſt, vt po-
teſt iuxta primam, cũ prima ſit indefinita tribuens hæredi facul-
tatẽ eligendi vnũ de familia; ſecunda vero ſit diffinita ex diſpo-
ſitione teſtatoris plurali numero ac vniuerſali, vt omnes de fa-
milia eiuſdem gradus eodem tempore exiſtentes admittantur:
vt declarant Caſt. in d. §. cum pater. & Rui. conſil. 117. num. 26. lib. 2.

Secundo hanc ſententiã clarius probat tex. † *l. vnũ ex familia.* 56
§. ſed & ſi fundũ, de leg. 2. quo loci reſpõdit Pap. quod, ſi hæres graua-
tus relinquere fundum in familia, vni ex familia reliquerit: & ei
onus indixerit, vt fundũ illum extero reſtitueret: non põt hæres
illius electi, vel alter de familia fundũ ab extero illo auferre iure
fideicõmiſſi, ſi tantundem eidem de familia eſſet relictũ ab hoc
hærede, quia, ſi eius voluntatẽ agnouit iſte de familia, non põt
amplius ab extraneo fundũ auferre. *iux. l. cũ matre. C. de rei vin.* Nec
minus ab extraneo fundum aufert alter de familia, qui, illo pri-
mo relicto mortuo ſuccedit. Quod res ita ſe habeat aperte pro-
bat verſic. *Quod ſi talia verba, &c.* quo ſane loco caſus à primo di-
uerſus ponitur, vt oſtendunt illa verba. *Quod ſi.* Et ibi reſpondit
Papinian. quod ſi teſtator ita cauit: *Peto ne fundus de familia exeat, &c.*
hæredẽ hæredis propter ſequens fideicõmiſſum, eſſe oneratũ:
& cæteris de familia poſtea fideicõmiſſum petentibus ex primo
teſtamẽto, fundus debet reſtitui. Cum ergo in ſecundo hoc caſu
reliqui de familia, mortuo primo electo ex familia, admittantur
ad auocandum fundum, quod inquit Papinianus deberi ob fi-
deicommiſſum ſequens, hoc eſt cõtinuatiuum & ſucceſſiuum,
intelligimus in primo caſu, quando eſt ſimpliciter dictũ, quod
fundus relinquatur in familia, non adiectis ſcilicet illis verbis,
ne exeat de familia, non poſſe dici ſequens fideicommiſſum, ſed
exſtingui in perſona primi electi. Nam eo caſu electione facta
dicitur conditio exſtincta, & ob id cæteri de familia conditione
deficiunt: *vt aperte ait ipſe Papi. in d. l. vnum ex familia. § ſi de Falc. in fi.*

Tertio accedit regula ducta, *ex l. bones. §. hoc ſermone de verb. ſignif.
c. non poteſt de preben. in 6.* vbi ſumitur regula, quod † diſpoſitio verifi- 57
catur in primo actu. Ita hic dicendum eſt, ſufficere ſi primis de-
ſcendentibus bona hæc delata fuerunt. Nec hic obſtat reſpõſio
Anch. *conſ. 27. Non ſeruato ordine dubiorũ. col. pen. verſ. non obſtat ſi di-
catur, &c.* dum † reſpondit. *d. c. non poteſt.* loqui vbi ſtricta ſumi- 58
tur interpretatio, cum nos verſemur in caſu fauorabili, & per
conſequens ampliando. Errat enim Anchar. cum verius ſit
fideicommiſſum eſſe onus, & quod odioſum. *l. cohæredi. §. cum fi-
lia. de vulg. & ideo ſtricte interpretatur.* Atq; ita in ſpecie noſtra An-
charanum recte reprehendit *Cra. conſ. 180. n. 1. col. 2. verſ. ſecundo re-
ſpondeo.* Non etiam obſtat, quod hæc regula. *§. hoc ſermone, & c. non
poteſt*, vbi de contraria † voluntate diſponentis conſtat. *vt decla-* 59
rat poſt multos Tiraq. in d. §. hoc ſermone limit. 12. quia reſpõdetur, hic
non conſtare de mente D. Mariani, quod voluerit ratione hu-
ius portionis conſtituere fideicõmiſſum inter hos deſcendẽtes.
Et cõiecturæ quæ adferũtur, nil proſunt, *vt infra dicemus ſuo loco.*

Quarto ſuffragatur non parum, quod nomen familiæ & li-
berorum ita eſt collectiuũ, vt nomen deſcendentium: vt omnes
concedunt *in l. Gallus. §. quidam recte. de liber. & poſth. & ſupra attigi.*
Atqui nomen familiæ † per ſe, ſine alio adiuncto ex ſui proprie- 60
tate non ſignificat actum ſucceſſiuum, atque ita gradatim non
intelligitur: ſed ex coniectura mentis teſtatoris. *ita in ſpecie cen-
ſuit Soc. Sen. conſ. 37. nu. 1. in fi. lib. 3. quem in ſpecie noſtra ſecutus eſt Alcia.
in d. l. cum ita. §. in fideicommiſſo. nu. 2. in fi. de leg. 2.* Et hanc aſſertio-
nem eſſe veram ſentit † idem Soc. Sen. *in l. Gallus. §. quidam recte.* 61
nu. 9. de liber. & poſth. qui dum aſſerit fideicommiſſum hoc grada-
tim eſſe, duo ſimul iungit, nempe, nomen collectiuum, cum
verbo ſignificante etiam fideicommiſſariam. ſentiens, non ſuf-
ficere ſolum collectiuum. Quod comprobatur, quia, ſi illa no-
mina collectiua *liberi, deſcẽdentes, familia, &c.* actum ſucceſſiuum
ſignificarent ſui proprietate & natura, dicẽdum foret, quod il-
la conditio, *ſi deceſſerit ſine liberis*, non eſſet exſtincta natis liberis

Digitized by Google

& ſtatim mortuis, quia perſeuerantiam & actum ſucceſſiuũ re-
quireret. Sed hoc conſequens eſt ſalſum. *l.hæredib.in princip.ff. ad
Treb. & l.cum vxori.C.quando dies legati cedat. & poſt Oldr.conſi.21.co-
pioſe ſupra diſſerui*: ergo falſum etiam eſt antecedens, nempe hæc
nomina ſui proprietate & natura actum ſucceſſiuum & perſe-
uerantiam requirere. cum ergo in caſu noſtro, ſine aliquo ad-
iuncto deſcendentes hi vocati ſint, ſequitur dicendum, actum
ſucceſſiuum ceſſare, & per conſequens fideicommiſſum.

Quinto confert non parum argumentatio, qua in his ter-
minis vtitur Ruin. *conſi.92.nu.7.lib.2.* Cum pluribus per verbum
62 obliquum relinquitur, ij omnes alternatiue † dicuntur vocati
ordine ſucceſſiuo. *l. cum pater. §.pen. de leg.2. Bar. & cæteri in l.Gal-
lus, §.quidam recte.de lib. & poſth.* Et, qui vltimo loco vocatus eſt,
intelligitur vocatus, ſi primus non vixerit. *l. ſi fundum ſub condi-
tione.§.his verbis.de leg.1.* vel ſi primus defecerit. *l.hæredes mei.§.vlt.in
63 fin.ff.ad Treb.* Et tamen hoc intelligitur, ſi primus morietur † vel
deficiat antequam ſecundus ſit natus, atq; ita quamuis primus
ſit per fideicommiſſum vocatus, vltimus tamen ſolum dicitur
ad illud fideicommiſſum vulgariter ſubſtitutus: *vt eſt text.in d.l.
hæredes mei. §.vlt. ad Treb. & ibi ſenſit gloſ.in verbo, vel vni. Quod clarius
explicat ibi Rip.nu.6.poſt Soc.Sen.conſ.113.col.penul.lib.1. Et idem cenſuit
64 Soc.Iun.conſ.100.nu.34.lib.2.* Et quamuis Soc.Sen.*d.conſ.*†*113.col.an-
tepen. verſic. ſed ad omnia iſta.* ſcribat, *d.§.vlt.* & iam relata procede-
re, quando plures ſunt vocati ordine ſucceſſiuo per copulam,
ſecus cum ordine ſucceſſiuo per nomen collectiuum familiæ:
quia tũc etiam poſteriores ſunt vocati per fideicommiſſariam.
Veruntamen reſponderi poteſt, Socinum loqui, quando illi
nomini collectiuo adiectum eſt verbum ſignificans tractum
temporis in futurum, quia, ex quo tam poſteriores de familia
quam primos, æqualiter determinat. *arg.l.iam hoc iure, de vulg.* At
ſecus cum nullum adeſt verbum ſignificans tractum temporis
in futurum, vt in caſu noſtro & diximus ſupra. Nam tunc ita al-
ternatiue & diſiunctiue videntur hi vocati ac eo in caſu, in quo
reſpondit Soc.*d.conſ.113.col.antepen.poſt Cuman.d.§.quidam recte, &
ibi idem Soc.col.vlt.qui Alex. & alios recenſet.*

Sexto me plurimum in hanc ſententiam adducit hæc argu-
mentatio. Si diceremus hos deſcendentes, hoc eſt, tres hos fra-
tres eſſe vocatos per fideicommiſſariam, neceſſe etiam eſt dice-
re inter eos reciprocam ſubſtitutionem fideicommiſſariam eſſe
inductam: vt per ſe clariſſimum eſt. ſed hoc conſequens eſt fal-
ſum, quia inter ſe reciproce non ſunt ſubſtituti: ergo & antece-
dens. Quod reciproce ſubſtituti non ſint, aperte demonſtratur.
65 † Subſtitutio reciproca non præſumitur, ſed ad eam inducen-
dam vrgens coniectura requiritur: *ita Caſtren. & Iaſ.in l. poteſt.ff.
de vulg. Ripa in l. hæredes mei.§.cum ita.nu.17. & ibi Zanchus nu.558. &
nu.610.ad Treb.* Hic nullæ exſtant coniecturæ, cum poſt illa ver-
ba, *liberos maſculos deſcendentes, &c.* nihil ſit additum. Quinimo,
admiſſo quod eſſet reciproca ſubſtitutio, non tamen adhuc di-
ci poſſet reciproca fideicommiſſaria. Quæ quidem non induci-
66 tur etiam † ſi ita ſit facta, *vos inuicem ſubſtituo, vt docuit Bar.in l. ſi
* Lucius. & ibi Rip.nu.41.teſtatur * communem, de vulgari.* Imo fortiori
in caſu reſpondit Caſt. *conſ.14. Si contingat d.D.Liſiam, col.2.ver.re-
ſtat reſpondere lib.1.* quod teſtator plures liberos vocauit, & inuicẽ
ſubſtituit, & grauauit per fideicõmiſſum reſtituere cuidam ſo-
cietati: quod licet illa ſocietas ſit vocata per fideicõmiſſum, at-
tamen *(inquit Caſtrenſis)* illi liberi inter ſe ſubſtituti ſolũ vulga-
riter, non aũt per fideicõmiſſum vocati ſunt, & ideo hæredita-
te adita corruit inter eos ſubſtitutio. *l.poſt aditam.C.de impuber.* Et
ibi Caſtrenſ. loquitur de vocatis ſub nomine collectiuo, vt ipſe-
met in principio illius reſpõſi dicit. Et quamuis à Caſtrenſi diſ-
ſentiat Ripa *in d.l.Lucius.n.42.* attamen à Caſtrenſis vera opinio-
ne recedendum non eſt, vt eam quoque probat Zanchus *in d.§.
cum ita.num.599.* Ita ergo in caſu noſtro dicendum eſt, quod licet
Io. Iacob. & Nicolaus eorumq; liberi grauati fuiſſent reſtituere
deſcendentibus Bartholomei, non tamen hi deſcendentes Bar-
tholomei collectiue vocati ſunt inter ſe ſubſtituti per fidei-
commiſſum, ſed vna ſimul omnes ſolum per vulgarem ſucce-
dunt. Quæ ſane vulgares ex parte D.Franciſci, qui ea hæredita-
te adita deceſſit, fuit exſtincta. *d.l.poſt aditam.*

Septimo ac vltimo, vt huius ſim opinionis, multorum facit
67 auctoritas. Nam, cum † Cumanus *in d.§.in fideicommiſſo,* expreſſim
ſenſit Decius *conſ.228.col.1.conſi.253. nu.4. & conſi.291.nu.6. & infra
dicam hanc vera fuiſſe Decij opinionem. Ruin.d.conſil.92.nu.5.6.7.8.lib.2.
* conſ.89.nu.20. & conſil.159.nu.22.eod.lib.2. idem Ruin.conſ.19.col.penult.
verſic.confirmantur præmiſſa, & conſil.164.nu.9.lib.3.* Et vere Cuma-
num ſecutus eſt Soc.Sen.*in l.ſi cognatis.num.16. de rebus dubijs.* dum
ait, eſſe notandam hanc doctrinam ad ea, quæ ſcripſit *in d.l. Gal-
lus.§.quidam recte, vbi nu.9.* dum hac de re agit, declarat hanc aſſer-
tionem non procedere, cum huic ſubſtitutioni adiectum eſt
verbum ſignificans tractum futuri temporis. Quod ſane ver-
bum hîc deficit. Et idem Socinus alibi tacite ſecutus eſt ean-
dem opinionem, vt infra referam. Cum Cumano etiam clare
& expreſſe ſenſerunt Alciatus *in d.§. in fideicommiſſo.col.vlt. & in d.
l.Gallus. §. quidam recte.nu.32. & clarius num.55. & ibidem Rub.nu.64.
verſic.ad vnum. & idem Rub.conſ.106. num. 4. qui reſpondit Socin.Sen.in
d.§.quidam recte.nu.9.verſ.4.caſus, aliter ſentientem erraſſe. His accedit
Pariſ.conſil.39.num.7.lib.3.* Hanc ſententiam tacite approbarunt
idem Socin. Sen. *d. §. quidam recte.num.9.* qui (vt dixi ſupra) vo-
luit, hos de familia eſſe per fideicommiſſariam vocatos, ſi adie-
ctum eſt verbum habens tractum futuri temporis. ergo à ſenſu
contrario & ita tacite, ſentit Socin. quod vbi deficit illud ver-
bum, non cenſeri ex eo ſolo nomine collectiuo inductum fi-
deicõmiſſum inter eos de familia. *ita etiam intelligo Cur.Iun.conſil.
conſi.48.col.2. & conſi.172.nu.2. & Craue.conſil.22.nu.6. & conſ.180.ita
etiam declaro Ruin.conſ.139.nu.22.conſ.142.nu.13. & conſ.143.nu.9.lib.3.*
Quinimo tacite fortiori in caſu idem quod Cumanus ſenſit
Socin.Sen.*conſ.104.col.2.verſ.capio.nunc.lib.3.* ibi teſtator ita diſpo-
ſuerat: *Et eos, & quemlibet eorum & cuiuslibet eorum filios & deſcen-
dentes maſculos legitimos, &c.* Hic clarum eſt teſtatorem ſub no-
mine iſto (*deſcendentes*) collectiuo diſpoſuiſſe, & illos per fidei-
commiſſum ſubſtituiſſe primis à ſe inſtitutis. & fortius in illo
caſu adiecit teſtator clauſulam, *vulgariter, pupillariter & per fidei-
commiſſum*; & tamen reſpondit Socin. illos deſcendentes, eſſe
ſolũ actiue vocatos, non autem paſſiue, atq; ita non eſſe inter ſe
grauatos. *Et Socinum ſecuti ſunt plures, quos retuli, ſup.in 1.arti.in 4.
fund.noſtræ opin. vbi inter cæteros cenſuit Pariſ.conſi.87.num.25.lib.2.qui
clare & aperte ita in ſpecie reſpondit. Eandem Cumani ſententiam tacite
fortiori in caſu approbauit Alex.conſi.139.nu.3.4.lib.6.* qui reſpondit in
ſubſtitutione † habente tractum ſucceſſiuum futuri temporis, 68
vt ſcilicet de gradu in gradum illi de parentela ſuccederent, de-
ficientibus maſculis: & adiecta fuit cauſa, quia voluit bona re-
manere in familia, & ob id fœminas excluſerat: & tamen re-
ſpondit Alexander, quod primo gradu perempto, hoc eſt, quia
primus mortuus eſt relictis liberis maſculis, cæteri omnes ex-
cluſi cenſentur. Et Alexandrum probauit Alciatus *reſpon.134.in
fin.* vbi noſtris in terminis cenſuit à fortiori hoc eſſe verum in
donatione inter viuos facta. Accedit etiam quod reſpondit idẽ
Alex. *conſ.185. lib.2.* ibi ſubſtitutio erat facta compendioſe, & ta-
men affirmat, primo moriente cum liberis maſculis fideicom-
miſſum euaneſcere. Quibus ſatis intelligimus ceſſare tres ex
multis reſponſionibus, quæ acute ab aduerſa parte conſideratæ
fuerunt ad Cumani doctrinã; nempe, prima, ſecunda & vltima.
Ceſſat inquam vltima, qua dicebatur, Cumani doctrinã ab alijs
non probari. ceſſant prima & ſecunda, quibus aſſeritur Cuma-
nũ non loqui in ſubſtitutione compendioſa, atq; ita in fideicõ-
miſſaria, ſed in directa; inter quas magna eſt differentia, *vt ſcri-
bunt Corn.conſ.47.n.5.lib.4. Gallzaul.in l.Gallus.§.quidam recte.n.22. &
ibi Garzia n.64. & Dec.conſil.95.nu.4.* qui in caſu fortiori loquitur.
Ceſſant inquam hæ reſponſiones, quia ẽt ſi de compendioſa a-
geretur, idem ſuret dicendum ex Alex. & Socini ſententia, ſed
vere infra oſtẽdemus quo ad caſum noſtrũ nullam adeſſe com-
pendioſam. Sed eſto quod compendioſa ſit, adhuc reſponde-
tur, hanc † compẽdioſam, atq; ita fideicommiſſariam hanc ni- 69
hil differre à directa, cum per conditionis defectum, quia ſcil.
primi vocati deceſſerunt, relictis maſculis; & ita primis admiſ-
ſis, cæteri excludantur, *vt cum Alex.d.conſ.185.lib.2. dixi ſupra, & in-
fra in reſp. ad 2.vberius explicabimus.* Nec negat Dec.*conſi.236.nu.2.3.*
qui in ſecunda reſponſione citatur, quin & fideicommiſſaria
exſtinguatur per conditionis euentum, *vt latius infra ſuo loco dice-
mus.* Non enoq; ſuffragatur aduerſarijs tertia reſponſio qua aſ-
ſerunt † doctrinam Bartol. *in l.peto.§. fratre. de lega.2.* quia potius 70
ipſis fauet deſcendentibus, quam contra vrgeat, ſi quidem Bar-
tol.in illo. *§.fratre.col.2.verſ.venio ad quartam partem, &c.* (cuius di-
cta eo loci citare voluit Comenſis) dum ſoluit dubitationem
aduerſus text. illum excitatam *ex l.pater.§. quindecim.de lega.3.* ita
ſcribit, quod in *d. §.quindecim*, prohibitio de non alienando e-
rat perſonalis; quia quilibet erat prohibitus alienare partem
ſuam: at in *§.fratre.* prohibitio erat realis quia prohibita fue-
rat domus alienari. Quæ ſane realis prohibitio omnes afficit ad
quemcunq; tranſierit ſemel, vel pluries. *Et cum Bartolo * recepta
eſt ſen-*

eſt ſententia, vt teſtatur Iaſ. conſ. 120. col. 2. lib. 1. Ripa in l. filiuſfam. §. diui. nu. 66. de legat. 1. qui alios plures recenſet. Brunus conſ. 77. nu. 4. Pariſ. conſil. 1. nu. 43. & conſ. 17. n. 29. lib. 3. & Gratus conſ. 21. nu. 47. lib. 2. Hoc noſtro in caſu prohibitio eſt realis, quia dictũ fuit, quod bona transferantur, &c. ergo res hoc onere affecta eſt: vt cum illo transeat in omnes, vt poſt alios reſpondet Pariſ. conſ. 30. num. 29. lib. 2. Cum ergo ſimus in fideicommiſſo reali, non exſtinguitur prima vice qua locum habuit, ſed in alios omnes tranſit prohibitio. Hæc reſponſio quanquam ſubtilis & acuta, non conuenit caſui no-
71 ſtro; quandoquidem † Comenſ. noluit citare Bartolum in dict. §. fratre. verſic. venio ad quartam partem: ſed voluit eum citare in verſic. venio ad tertiam partem. Bartoli verba hæc ſunt: Venio ad tertiam partem ſcilicet ad verſ. Quid ergo, &c. Hic dicitur, quod proximus quiſque vocatur. contra ſupra eo. l. cum ita. §. fi. Sol. Ibi aliqui fuerunt nominati, vnde præferuntur: hic ſimpliciter familia. Hæc Bartolus. qui dum citat d. l. cum ita. §. fin. qui vero eſt. § an fideicommiſſo. ſenſit idem quod Comenſ. qui dixit, relictum pluribus, ſufficit, ꝗ ſemel verificetur, quia ex plurib. nominatis proximior admittitur; & dũ is alijs præfertur, cæteri excluduntur; ſecus eſt relictõ, vt in familia ſit: vt ipſe Bar. & Comenſis ſcribunt. Præterea & ſecundo negatur à donatore factam eſſe prohibitionem alienandi in rem; quia imo perſonalis eſt, vt ſuo loco infra in reſponſione ad quartum argumentum ipſorum aduerſariorum dicam. Quarta eſt reſponſio ad † Comenſis doctrinam, quæ vbi vera eſſet, non tamen
72 procederet, vbi de cõtraria mente diſponentis appareret; cum eius opinio ex alio fundari non poteſt, quam ex regula l. boues. §. hoc ſermone. de verb. ſign. quæ tamen limitatur, quando conſtat de contraria mente diſponentis, etiam ex coniecturis. ita Rom. & Alex. in l. diuortio. §. ob donationes. ff. ſol. matr. Et alios recenſet Tiraq. in d. l. boues. §. hoc ſermone. lim. 12. vbi inter cætera citat Anch. conſil. 27. Non ſeruato ordine dubiorum. colum. 5. verſ. poſtquam igitur. qui in ſpecie reſpondit, quod ſi quis hæredem inſtituto, ſubſtituit duos antiquiores domus, ita ſubſtitutio non reſtringitur ad duos primos antiquiores tantum, ſed ad ſequẽtes illis excluſis vel repudiantibus, propter veriſimilem mentem teſtatoris. cum Ancharano multi à Tiraquello relati ſentiunt. Et in ſpecie noſtra ita doctrinam Comenſis declaraſſe videtur. Soc. Sen. conſ. 12. n. 18. lib. 3. qui fortiori in caſu loqui videtur. Atq; noſtro in caſu plures ſunt coniecturæ, quibus conijcitur D. Martianum donatorẽ voluiſſe ſua hæc bona tranſire ad deſcendentes in infinitum. Nõ ergo locus eſt doctrinæ Comenſis. Huic reſponſioni replicari poteſt vno verbo, coniecturas hſc nullas extare, quibus hoc aſſerere cogamur. Nam & ſi permultæ recenſeantur, illas tamen infra ſuo loco ex ordine confutabimus. Et interim eſt conſiderandum nullam ſpecialem cauſam & rationem fuiſſe adiectam in hoc caſu, quo deſcendentes ſucceſſerunt. Illud vero reſponſum Ancharani quod maiorem dubitationem facere videtur, vere non aduerſatur. ſi quidem in diuerſa à noſtra facti ſpecie reſpondit Ancharanus, vt infra in reſponſione ad penultimum aduerſæ partis argumentum aperte demonſtrabimus. His conſtat, Cumani doctrinam veram eſſe & plurimum nobis fauere. Nunc ſupereſt, vt contrarijs obiectis reſpondeamus.

Non obſtant itaque adducta in contrarium, ad primum reſpondetur, & negatur illa minor propoſitio, quod ſcilicet vocati ordine † ſucceſſiuo intelliguntur vocati per fideicommiſ-
73 ſariam. non enim bona eſt conſequentia, ſunt ordine ſucceſſiuo vocati. ergo per fideicõmiſſariam, cum eſſe poſſit per directam, vti in dubio præſumitur, vt diximus ſupra. Quo autem res clarior reddatur, rem paulo altius repetam. Eſt itaque ſciendum, quod ſi teſtator ita diſponit. Inſtituo Caium, † & illo decedente ſine
74 maſculis ei ſubſtituo Seium & eius liberos ac deſcendentes, duo veniunt in controuerſiam. Primum eſt, an ſi ille Caius hæres inſtitutus moriatur ſine filijs maſculis, ſit ille ſeu eius hæres grauatus per fideicommiſſum reſtituere hæreditatem Seio ſubſtituto. Et cõceditur, eſſe grauatum, cum Seius ea ſub conditione ſit ſubſtitutus, quæ ob tractum futuri temporis, fideicommiſſariam ſignificat: iuxta glo. l. in teſtamento. vbi Doct. C. de mil. teſt. an. Secundum eſt, an poſtquam ille Seius ſucceſſit, ſit ipſe grauatus onere fideicommiſſi erga ſuos liberos ſeu deſcendentes. Et in hac dubitatione varij caſus diſtinguuntur. In aliquibus (vt diſtinctim infra ſubijciam) concluditur, Seium illum non eſſe grauatum, ſed ſuccedere † ex vulgari ſubſtitutione ad illud fideicõmiſſum.
75 iuxt. l. vt heredibus, de leg. 2. & reſponderunt Corn. conſ. 29. in fi. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 100. n. 16. lib. 3. & in ſpecie Comenſ. d. §. quidam recte. n. 8. & Ruy. conſ. 92. n. 5. & conſ. 102. n. 12. lib. 2. atq; ita hæreditate per eum adita, filios eſſe excluſos. In aliquibus vero concluditur, Seium hunc eſſe grauatum erga liberos. Tertium quod venit in controuerſiam, eſt, an illis in caſibus, in quibus ille Seius eſt grauatus onere fideicommiſſi erga liberos ſuos, vel ſuos deſcendentes, an inquam illis caſibus liberi ipſi, hæreditate per eos adita, ſint etiam inter ſe eodem onere grauati, vt vnus alteri reſtituere teneatur. cueniente caſu, quod eorũ vnus ſine maſculis decedat. Et quo res ſit clarior, percurramus ſingulos caſus † enumeratos à Soci-
no Sen. in d. l. Gallus §. quidam recte. col. penult. & vlt. de lib. & poſthum. 76
Diſtinguit Socinus quinq; caſus. Primus eſt, cum † pater & filij
vna ſimul hac formula vocati ſunt. Inſtituo Caium filium meũ eiuſq; 77
filios. Hoc caſu ordine ſucceſſiuo, neceſſitate quadam filij ſuccedunt poſt patrem: idq; ex vulgari atq; ita directa ſubſtitutione conſequuntur, cum ſcilicet eorum pater viuo adhuc auo teſtatore vita functus eſt. Nam, illi os Caij filij defuncti loco neceſſe habuiſſet is auus teſtator hos nepotes hæredes inſtituere, iuxta conſilium Galli Aquilij, ne ſuum teſtamentum irritũ efficeretur. Hanc eſſe aſſertionem Socini & prius Caſtrenſis probarũt cæteri in d. §. quidam recte, quemadmodum ibidem ſcribit Alc. n. 46. Cæterũ hic caſus ad rem noſtram non confert; vt aperte videre eſt.

Secundus eſt caſus, † cum plures ordine ſucceſſiuo. non ob
neceſſitatem, ſed ob affectionem & ſucceſſionis deſiderium vo- 78
cantur, vt ſi teſtator ita diſponat. Inſtituo Seium fratrem meum & eius filios. Hoc caſu idem dicendum eſt; ꝗ in præcedenti, nempe filios fratres eſſe per vulgarẽ vocatos. ita Soc. in d. §. quidã recte. n. 8. Ea eſt ratio. quod idem operatur hic affectionis ordo, quod neceſſitatis. Et ob id etiam quod verbum, inſtituo, mere directum obliquari non poteſt. cum Socino cæteri ſentiunt, vt ibidem atteſtatur Alc. nu. 48. Hic caſus pariter ac præcedens huc non pertinet.

Tertius eſt caſus, cum † teſtator ita diſponit. Inſtituo Titium fi-
lium meum & illi ſubſtituo Sempronium fratrẽ meum & eius filios. Hoc 79
in caſo admiſſa opinione Bartoli, quã permulti relati à Rubeo. d. §. quidam recte. nu. 128. reijciunt, quod ſcilicet filij hi non ſuccedant æqualiter eodemq; tempore cum eorum patre: ſunt opiniones, an filij hi Sempronij fratris ſint vulgariter ſubſtituti vel per fideicommiſſum. Et eſſe vulgariter ſubſtitutos cum Aret. cenſuit Soc. d. §. quidam recte. nu. 8. verſ. tertius caſus. idem reſponderunt Alex. conſ. 12. nu. 7. libr. 4. cui ſe ſubſcripſiſſe Soc. teſtatur. d. n. 8. vt vere ſubſcripſit in conſ. 113. lib. 1. idem reſponderunt Dec. conſ. 253. nu. 2. & conſ. 291. n. 2. & n. 4. Pariſ. conſ. 82. n. 11. lib. 2.* qui communem eſſe aſſeruit. Soc. Iun. conſ. 136. n. 4. lib. 3. & Boer. q. 185. n. 16. & Alc. d. §. quidam recte. nu. 49. Ea eſt ratio, quod ſubſtitutio hæc concepta eſt per verbum † ſub-
ſtituo, ſine aliquo adiuncto quo ſignificetur tractus temporis 80
futuri, ob id ſolum vulgarem infert. l. cum hoc iure. de vulg. & pup. Bar. in l. Lucius. q. pen. eod. tit. Propterea ſequitur, quod hæreditate adita, exſtinguitur. d. l. poſt aditam. C. de impub. & alijs ſubſtit. Rurſus in dubio † ſubſtitutio debet interpretari directa, non autem
fideicommiſſaria. l. vlt. C. de here. inſt. & tradunt gl. & Doct. in l. ver- 81
bis ciuilibus, de vulg. & pup. & ſupra alios retuli. Verum hic caſus adhuc noſtro non conuenit: quia etiam aduerſus Aretinum cum Caſtrenſi hoc loco diceremus, filios fratris eſſe vocatos per fideicommiſſum: attamen non inde ſequitur, quod reſtitutione eis facta à patre, ſeu eius hæredibus illi ſint inter ſe grauati eodem onere reſtitutionis: vt nos in caſu noſtro quærimus: & in ſequenti caſu clarius ſubijciam.

Quartus eſt caſus, cum plures † vocantur ordine ſucceſſiuo
per nomen collectiuum, & per verba ſignificantia non ſolum 82
vulgarem, ſed & fideicommiſſariam, vt ſi teſtator ita diſponat. Inſtituo Caium filium meũ & quandocunq; deceſſerit ſubſtituo Seium fratrem meum & eius liberos, vel deſcendentes, vel familiam. Hoc caſu (inquit Soc. in d. §. quidam recte. n. 9.) illi liberi, vel illi deſcendentes, vel de familia per fideicõmiſſum vocati cenſentur. Et ſcribit Soc. ita docuiſſe Caſtr. in l. cum ita. § in fideicommiſſo, de leg. 2. Hunc caſum noſtro conuenire aduerſarij opinantur. ob id forte (& ſi ipſi nõ ſatis clare explicẽt) quod hoc in caſu quarto Socinus agere duo videtur, expreſſe vnum & tacite alterum. Expreſſe, ꝗ ille Seius frater primo loco in ſubſtitutione vocatus, grauatus dicitur fideicommiſſum reſtituere ſuis liberis & deſcendentibus. Secundum eſt, quod tacite Soc. innuit, nempe illos liberos & deſcendẽtes eſſe inter ſe grauatos; vt gradatim vnus alteri reſtituat. Illud primũ Socini pronuntiatum ab eo expreſſe firmatum minorem habet dubitationem, ꝗ̃ habet ſecundum. Nam, cum Socino ſentiunt alij permulti, vt ſcribit Alc. in d. §. quidã recte. n. 89. verſ. idem ſi dictione. Verum, cum non ſit caſus noſter in præſentiatum non contendo. Secundum vero Socini pronuntiatum tacite:

nempe illos liberos & deſcendentes eſſe inter ſe grauatos, non ſolum à caſu noſtro differt, verum etiam falſum eſt. Quod diffe-
rat, vel ex eo conſtat, quòd ipſe loquitur in compendioſa abſo-
lute, nos in conditionali. Nam duæ hæ formulæ inter ſe diffe-
runt: *Inſtituo filium meum eiuſq́; liberos, & quandocunq; deceſſerint il-
lis ſubſtituo Caium.* Et hanc: *inſtituo filium meum, & ſi deceſſerit ſine
liberis, illi ſubſtituo Caium:* vt differentiam hanc ſenſit Alex. *conſil.
13. nu. 6. 7. lib. 4.* ſi rectè eius dicta perpendantur. Cum enim ſub-
ſtitutus eſt vocatus per compendioſam, abſolute admittitur,
quocunq; tempore eueniat caſus, quia omni caſu & omni tem-
83 pore ille eſt vocatus. *ita loquitur † Socin. Sen. in d. §. quidam rectè. nu.
9. verſ. quartus caſus.* Cum vere eſt vocatus ſub illa conditione, *ſi
deceſſerit ſine liberis,* vel etiam in compendioſa, *quandocunq; deceſſe-
rit ſine liberis:* ſi deficit aliquo tempore conditio, vt quia liberos
relinquat, corruit ſubſtitutio: *ita loquitur Oldradus d. conſil. 21. &
qui eum ſequuntur.* Ea eſt ratio, quia ſufficit conditionem ſemel e-
ueniſſe, vt ſuo loco diximus. Nos autem ſumus in hoc ſecundo
caſu, in quo ſubſtitutus eſt Bartholomeus & eius liberi & de-
ſcendentes, illis Io. Iacobo & Nicolao, ſi deceſſiſſent ſine libe-
ris. Quæ ſane cōditio prima, & per conſequens cæteræ ſequen-
tes, ſuſceptis à Io. Iacobo liberis defecit. Sed eſto, quod caſus iſte
quartus à Socin. propoſitus noſtro conueniat; arbitror veram
non eſſe Socini opinionem. Nam duobus argumentis vtitur
Socinus. Primo argumentatur *ex l. cum ita. §. in fideicommiſſo. de le-
gat. 2.* in illis verbis; *aut poſt eos omnes,* &c. Ex quo enim Iuriſcon-
ſultus ille vult, familiam admitti poſt nominatos mortuos, cen-
ſetur admiſſa familia, ſiue nominati non fuerint admiſſi; quia
præmortui: atque ita per vulgarem, ſiue admiſſi & deinde mor-
tui, & ita per fideicommiſſariam ſignificet. *vt inquit gloſſ. d. l. in te-
ſtamento. C. de mil. teſtam. & dixi ſupra.* Hæc Socini argumentatio
ſolum concludit, quod liberi vel deſcendentes veniunt per fi-
deicommiſſariam poſt expreſſim nominatos; non tamen pro-
bat, quod liberi illi, poſtquam facti ſunt hæredes, ſint inter ſe
grauati; quandoquidem & ipſe Soc. *in l. ſi cognatis. nu. 17. poſt Cu-
manum in d. §. in fideicommiſſo,* aſſerit, quod primo de familia ad-
miſſo, cæteri excluſi cenſentur. Non enim reſpectu ſequentium
graduum appoſita eſt illa dictio, *quandocunque,* vt eſt appoſita in
primo gradu. Nec poteſt dici repetita, *vt in ſpecie aſſerit Rumin.
quem recenſet Alc. in d. §. quidam rectè. nu. 31.* Cuius vera ſententia
84 vel ex eo probatur, quod conditio † poſita in vno gradu, vel
certis perſonis non cenſeatur repetita in alio gradu, nec inter a-
lias perſonas. *l. ſub conditione. ff. de hæred. inſtit. l. ab omnibus. §. cum qui-
dam. de leg. 1. & tex. notab. in l. quæ conditio, vbi notat Soc. num. 4. de cond.
& idem Rom. conſil. 503. colum. 1. Goz. conſil. vlt. num. 4. & Pariſ. conſil. 38.
num. 24. lib. 3.* Quod maxime in fideicommiſſaria procedit, *vt Soc.
in d. l. quæ conditio. num. 9. docuit.*

85 Secundo ita argumentatur Soc. *in d. §. quidam rectè. n. 9.* † Fidei-
commiſſa tacita teſtatoris voluntate inducuntur. *l. cum propone-
batur. de lega. 2.* atqui teſtator relinquendo liberis, deſcendenti-
bus, vel familiæ ſub nomine hoc collectiuo, videtur eſſe huius
voluntatis, vt res remaneat in familia, *vt probare videtur tex. dict. l.
cum ita. §. in fideicommiſſo, de leg. 2.* Et confert quod reſpondit An-
char *conſ. 27. col. pen.* ſed vbi vult teſtator, quod res remaneat in
familia, videntur gradatim grauati de reſtituendo. *l. peto. §. fratre.
de leg. 2. quem ita (ait Soc.) intelligit Bart. in l. ſi cognatis. de reb. dub.* er-
go erit fideicommiſſaria inter eos de familia. Hæc argumenta-
tio vera non eſt ex multis. Primo, quia illa prima propoſitio,
quod fideicommiſſa tacita teſtatoris voluntate inducātur, du-
bitationem habet. Siquidem ſentiunt permulti, fideicommiſ-
86 ſum † non induci, niſi expreſſe de voluntate teſtatoris appareat.
Idquod probat tex. apertus *in l. quidam cum filium. ff. de hære. inſtit.*
quo loci in vltimis verbis ſcribit Baldus, falſam eſſe vulgarem
87 illam allegationem; iſta fuit teſtatoris voluntas, non enim ſuffi-
cit ita voluiſſe, niſi diſpoſuerit. *Et in ſpecie noſtra tex. d. l. Gallus. §.
quidam rectè. ibi, vt eo caſu valeat, qui ex verbis concipi poſſit, ita probant.
l. ſi quis in fundi vocabulo. de leg. 1. & in l. ex verbis. C. de donat. inter vi-
rum & vx.* Et tacitam hanc voluntatem non ſufficere ad indu-
cendum fideicommiſſum, ſcripſerunt Dec. *conſ. 205. num. 5. Rum.
conſil. 153. num. 6. lib. 2. Ripa in l. hæredes mei. §. cum ita. nu. 17. & nu. 31. ad
Trebell. Soc. Iun. conſil. 100. nu. 18. lib. 3. Alba. conſ. 31. nu. 10. & Crau. conſil.
161. nu. 14.* Cæterum, quia repugnare videtur *d. l. cum proponebatur,
de legat. 2.* & aliæ plures, quibus multis in locis Doctores ſcri-
88 bunt, † fideicommiſſum coniecturis induci, *vt tradunt copioſe Iaſ.
conſ. 228. col. 1. lib. 2. Pariſ. conſ. 48. nu. 13. & conſ. 57. nu. 5. lib. 2. & Soc. Iun.
conſ. 401. num. 11. & conſ. 102. num. 17. lib. 2. cæteros prætereo.* ob id, omiſſa
longa ſerie concluſionum, quas ad hanc controuerſiam conci-
liandam conſiderat Socin. Sen. *in l. in ambiguo, colum. vlt. de reb. dub.*
ego ita ſoleo diſtinguere. Quod aliquæ ſint coniecturæ à lege
approbatæ; aliquæ vero conſideratæ ab homine. Cum ſola eſt
hominis præſumptio à lege non probata, non inducitur fidei-
commiſſum. Ea eſt ratio, quia iam aperte conſtat hanc eſſe le-
gis præſumptionem & regulam, fideicommiſſum non præſu-
mi, cum ſit onus & quid odioſum. *l. cohæredi. §. cum filia. de vulg. &
ſcribit Crau. conſil. 180. in fin. & dixi ſupra.* Præterea præſumptio le-
gis eſt, teſtatorem nolle hæredem grauare. *l. vnum. §. ſi tem. de le-
gatis ſecundo.* qui ergo vult aſſerere coniecturis eſſe inductum fi-
deicommiſſum, neceſſe habet vti coniecturis, quibus contra-
ria legis coniectura conuelli poſſit: quæ quidem alia eſſe debet
legis coniectura, ne contingat inferiorem plus poſſe ipſo ſupe-
riore, hoc eſt, hominē aduerſus legem moliri quid poſſe. Cum
ita ſola eſt hominis coniectura, nil illa prodeſt ad fideicommiſ-
ſum inducendum. *ita probat † l. quidam cum filium. de hæred. inſtit.* 89
& alia illi ſimiles. Cum vero coniectura eſt à lege recepta, tunc
contraria perimitur atque ita fideicommiſſum inducitur: *ita
procedit d. l. cum proponebatur, de legatis primo, & illi ſimiles.* Ea eſt ra-
tio, quod tunc lex omiſſa prima præſumptione & coniectura,
quod ſcilicet non ſit præſumendum, teſtatorem voluiſſe gra-
uare hæredem ſuum. *d. l. vnum ex familia. §. ſi tem.* nouæ coniectu-
ræ & præſumptioni inhæret; illamque probat. Cum ergo no-
ſtro in caſu nulla ſit coniectura à lege probata, qua dicere poſ-
ſimus, teſtatorem ita diſponendo voluiſſe fideicommiſſum in-
ter hos liberos inducere, dicere non poſſumus ex tacita hac vo-
luntate teſtatoris, à lege non recepta, eſſe inductum. Nec repu-
gnant iura, quibus aſſerit Socinus, relictum familiæ cenſeri re-
lictum, vt in ea perduret; & per neceſſarium conſequens eſſe
fideicommiſſum inductum: non inquam repugnat † *l. peto. § fra-* 90
tre. de legatis ſecundo. quia reſpondetur, non probare quod fidei-
commiſſum ſit inter illos de familia inductum ex ſimplici pro-
hibitione, ne alienetur. ſed ita demum, ſi adijciatur ratio & cau-
ſa; quia teſtator vult, quod ipſa bona in familia conſeruentur.
*ita declarat ipſemet Soc. Sen. in d. l. ſi cognatis. nu. 18. de reb. dub. & in l. qui
Romæ. §. cohæredes. nu. 13. de verb. oblig. & conſ. 251. col. 3. verſ. ſecundo hanc
concluſionem. & col. 5. verſ. ſecunda difficultas, lib. 2. alios recenſet Rub. in
d. §. quidam rectè. n. 65. Et alia ad declarationē. d. §. fratre, infra dicemus.*
Non etiam repugnat. † *l. cum ita. §. in fideicommiſſo.* quia reſpon- 91
detur, nil penitus ad rem conferre. Siquidem, ibi ſolum hoc dif-
finitur, qui proximiores veniant mortuis primis vocatis vel vi-
uente teſtatore, vel eo mortuo ad fideicommiſſum in familia
conſtitutum. Et diffinit primo venire nominatos, deinde pro-
ximiores, qui fuerunt tempore mortis teſtatoris, poſtmodum,
qui ex his primo procreati ſunt. Hic ergo duo facit Iuriſc. Pri-
mo præſupponit fideicommiſſum iam eſſe in familia, atque ita
illud pro abſoluto concedit, dum ait; *in fideicommiſſo, quod familiæ
relinquitur,* &c. Quomodo autem, quibusve verbis in familia in-
ducatur, ibi nō diſputat: ſed præſupponit verbis & modis aptis
& idoneis ad illud conſtituendum. ſicq; præſupponit terminos
habiles, *iuxta l. qui teſtamento. de teſt. cum vulg.* Hoc ita admiſſo: ſe-
cūdo quærit Iuriſc. quomodo in hoc fideicommiſſo ſuccedant
illi de familia. Et reſpondet, vt ibi ſcriptum eſt. Nos itaque non
contendimus de modo ſuccedendi, & ita de ſecunda Iuriſcon-
ſulti dubitatione: ſed de primo, hoc eſt, an verbis illis prolatis à
teſtatore cenſeatur inductum fideicommiſſum inter ipſos de-
ſcendentes. Conſtat ergo textum illum ad rem non conferre.
Ita etiam reſponderi poteſt. † *l. vlt. C. de verb. ſign.* vbi vere non a- 92
gitur, quomodo & quibus verbis fideicommiſſum conſtitua-
tur in familia; ſed ſolum qui nomine familiæ in fideicommiſſi
ſucceſſione comprehendatur. Reſpondet & ſecundo Alc. *in d. §.
quidam rectè. n. 50. & in d. §. an fideicommiſſo, ad fin. d. l. vlt.* ſolum con-
ſtituere, q̄ illi de familia gradatim in fideicommiſſo ſuccedant:
quomodo autem hoc gradatim intelligatur vel per vulgarē, vel
per fideicommiſſariam, non diffinitur eo loci, ſed in iuris diſ-
poſitione relinquitur. Nō enim repugnat illud reſponſum An-
char. *conſ. 17.* quod Soci. adducit; quia infra ſuo loco reſponſum
adferam. Non etiam obſtat vltima illa ratio adducta per Rub. *in
d. §. quidam rectè n. 70. poſt Dec. conſ. 425. col. 2.* quod ſcilicet ita illi de
familia debent eſſe ſubſtituti inter ſe per fideicommiſſariam, vt
ſuit ille primus grauatus erga familiam ipſam, vt æqualis ſit de-
terminatio. *l. cum hoc iure. de vulg.* Non inquam hæc ratio obſtat,
cum in ſpecie noſtra non procedat. *ita ipſemet Rub. in d. §. quidam
rectè. nu. 49. 50. declarat.* Et in ſpecie etiam reſpondet Rum. *conſil.*

92 col.

93 *92.col.vlt.verſ.non obſtat quod omnes.lib.2.* non eſt mirum quod † fideicommiſſum exiſtet reciprocum inter illos primos & non inter poſteriores. Qua ratione autem hoc eſſe poſſit, infra in reſponſione ad decimum dicam, declarando. *l. Publius,de condit.& dem.* His conſtat Socinum Sen. *in d.§.quidam recte.nu.9 verſ.quartus caſus*, minus recte ſentire: & illi repugnare cæteros. Non hîc
94 refero quintum caſum Soc. *d. §. quidam recte. nu.10.* cum † plures vocantur ordine ſucceſſiuo per copulam in ſubſtitutione compendioſa; puta, ſi teſtator dixerit, *quandocunq; decesſerit filius meus, ſubſtituo fratrem & filios, ſeu fratrum filios & nepotes*, &c. Non enim nos hoc in caſu verſamur: cum iſti deſcendentes & liberi inter ſe non copulatiue, ſed ſolum collectiue vocati ſunt. Etſi caſus iſte ad rem conferret. noſtræ ſententiæ ſuffragaretur: cum Socinus & cæteri affirment; eo modo vocatos eſſe per vulgarem, non autem per fideicommiſſariam inter ſe vocatos. Quibus apparet Socini auctoritatem contra nos non pugnare.

95 Non etiam repugnat auctoritas † Baldi *d.conſ.305. Non eſt dubium,libr.3.& melius duplicatum.conſil.492.libr.2.illud enim reſponſum 305.non eſt perfecte impreſſum.* Dico itaq; hoc reſponſum non obeſſe, quandoquidem Baldus ſolum diffinit, an pater vocatus vna cum liberis deſcendentibus, ſuccedat vna ſimul cum illis eodem tempore, vel potius ipſe primo, & deinde poſt eum ipſi liberi. Quod ita ſit, apparet, quia (præter ipſius Baldi clara verba) refert Bal. opiniones Bartoli & Iacobi de Arena *in d. §. quidam recte*, & inquit, quod Bartolus fuit in ea opinione, quod pater ſolus veniat & excludat liberos: vt vere huius opinionis fuit Bart. *in d. §. quidam recte.n.5.* At Iacobus de Arena cenſuit, patrem vna cum liberis eodem tempore ſuccedere. *vt recenſet Bart. in d. § quidam recte.num.4.* Baldus vero reſpondit in hæc verba. *Mihi autem videtur, ex verbo deſcendentes, & quia Mattheus filius Colæ Angeli non proponitur fuiſſe in rerum natura adhuc tempore teſtamenti D. Matthei, nec eſſe tunc ſpe certa, poterat ſperari, quod teſtator diſpoſuerit deſcenſiue, ſcilicet, vt deſcendat de vno in alterum ſucceſſiue, ſicut ius ſanguinis.* Hæc Baldus. Cuius ſententia non diffinit, an is Matthæus poſt Colam ſuccedens, per vulgarem ſuccedat, vel per fideicommiſſum. Solum ſatis habuit Baldus diffinire, illum non potuiſſe ſuccedere cũ Cola eius patre. Ex admiſſo, quod ille filius poſt patrem ſuccedat per fideicommiſſariam, non tamen inde concludit, quod cæteris deſcendentibus is grauatus eſſet reſtituere. Præterea accedit, quod etiam ſi Baldus id aſſereret ad quod allegatur, non tamen ei foret deferendum, cum nec ratione vrgenti, nec lege aliqua inouecatur. Eſt equidem eius auctoritas probabilis, non tamen neceſſaria. *vt ſcribunt omnes in l.1.ff.ſi cert.pet.*

96 Non etiam repugnat † Decius *conſ.205. nu.4. verſicu. & eiudens coniectura.* quia reſpondetur ipſum Decium *ibid.nu.8.verſi.& idem tamen eſt*, &c. aliter concludere argumento ducto ab eo, quod quemadmodum liberi poſt patrem ſunt vocati per vulgarem, ita etiam liberi inter ſe. Et eodem argumento vtitur idem Dec. *conſil.258.nu.4. verſ.& argumentum quod facit Soc. idem Dec.conſ.228. col.1.* & fortius *conſ.291.num.6.* reſpondit inter deſcendentes non eſſe inductum fideicommiſſum, etiam ſi dictum fuit, ne bona exeant de familia. Et cum Decius pluribus in locis cum Cumano ſenſerit quam contra, credendum eſt, illum Cumanum ſecutum, iuxta ea quæ ſcribunt Iaſ. *conſ.80.colum.vlt.lib 3.& Rol.conſil.67.num.33.lib.1.* quod illa creditur opinio Doctoris, quæ ſæpius ab eo probata fuit.

Non quoq; repugnat auctoritas † Crauettæ compatris mei,
97 *conſ.22.& conſ.131.* quia re vera ei parum deferendum eſt, cum ſolum illis iuribus & rationibus, quibus vſus eſt Socin. Sen. *in d. §. quidam recte.nu.9.verſ.quartus caſus*, adducatur: quæ minus obſtare oſtendimus. Nam primu Crauetta citat *d.l.peto.§.fratre.& d.l.cum ita.§.in fideicommiſſo,de quibus ſupra.* Secundo inquit ibidem Crau. *d.conſ.22.n.4.verſ.2.probatur*, quod teſtator, vocando deſcẽdentes, dicitur habuiſſe affectionem ad eos, ergo, &c. Hæc ratio fuit Soc. *d.verſ.quartus caſus.* & illi reſpondit ſupra, quod iſta affectio nõ ſatis fuit à teſtatore verbis ſignificata, vt etiam quo ad hos deſcendentes conſeruaretur. *& in ſpecie ita reſpondit Rui.conſi.102.n.14.lib.2.* Et affectioni teſtatoris ſatisfactum dicitur, poſteaquam non vnus tantũ, ſed plures facti ſunt hæredes. Tertio adducitur Crauetta auctoritate Baldi, Soc. Sen. & Decij, ſed quia ſupra abunde fuit ſatisfactum, non oportet hîc aliquid dicere.

Quarto ea ratione vtitur quod ſubſtitutio concepta verbis, quæ tractum temporis futuri habẽt, efficit, vt ordo ſucceſſiuus intelligatur per fideicommiſſum. *ita Soc.Sen.conſ.12.nu.14.& conſil.45.col.3.verſ.aliquando & quinto,lib.3. & alibi Doctoris.* Sed ſubſtitutio hæc (*inquit Crauetta*) habet tractum temporis in futurum. quia non fuit facta ſimpliciter deſcendentibus, ſed deſcendentibus poſt mortem donatariorum, & primo loco vocatorum. Hæc argumẽtatio. ſi recte perpendatur, eſt eadem cum illa prima Socini. *d.verſ.quartus caſus.* dum & ipſe citat ad firmandam illam minorem propoſitionem, *gloſſ.l.in teſtamento.C.de inil. teſt.* & ſupra ſuo loco reſpondi, conditionem illam habẽtem tractum temporis futuri, appoſitam primus vocatis, non cenſeri repetitam in ſecundos: & ſi Dec. *conſ.236.nn.3.relatus à Crau.d.conſil.22.nu.7.* diſſentiat. Qua autem ratione repetita non cenſetur, eo loci demonſtraui. Et ideo Cur. Iun. *conſ.48. nu.4. 5.* ſuo in caſu conſiderat, verba hæc tractum temporis ſignificantia fuiſſe adſcripta perſonis filiorum, de quorum reciproca ſubſtitutione fideicommiſſaria inter eos agebatur. Quinto adductus eſt in eam ſententiam Crau. *d.conſ.22. nu.8.* ob vim clauſulæ codicillaris, quæ quidem in hac noſtra ſpecie deficit.

Non etiam repugnat auctoritas † Alb. *conſ.51.n.13.* quia ſolum 98
mouetur auctoritate Anch. *d.conſ.27. Non ſeruato ordine dubiorum. col pen.* quam demõſtabimus infra nil nobis obeſſe. Adducitur quoq; illa ratione, quod qualitas præcedentis ſubſtitutionis fideicõmiſſariæ declarat ſequẽtem, *iuxta l.qui filiabus.de leg.1.* Quæ ſane conſideratio leuis eſt. & torqueri põt, vt infra in reſponſione ad ſextum demonſtrabimus. Ea quoq; ratione vtitur Alb. *d.conſ.51.n.17* quod niſi diceremus, inter deſcendentes eſſe inductum fideicommiſſum, teſtator feciſſet actum cluſorium, contra ſuam voluntatem, quæ fuit facere fideicommiſſum in familia. Leuis eſt argumentatio, quia præſupponit Alba pro conſtanti, de quo diſputatio eſt, nempe in familia hoc caſu eſſe factum fideicommiſſum. negamus nos eſſe hoc caſu factum: & ob id voluntas teſtatoris cluſoria non eſt, cum effectum ſuum circa à ſe diſpoſita, optime conſecuta ſit. His à multis impugnationibus defenditur vera Cumani ſententia.

Non obſtat ſecundum argumentum, quod deſcendentes iſti vocati ſint per cõpendioſam, quæ fideicommiſſariam continet: quia reſpondeo & animaduertendum cenſeo; quod aut loquimur reſpectu patris donatæ Bartholomeo, vt ſcil. ratione illius partis & filij Bartholomei, ſi plures extitiſſent, vel eius nepotes, nempe Io. Anto. Io. Maria & Franciſcus ſint vocati per compendioſam, quæ contineat fideicommiſſariam actiue & paſſiue. Aut loquimur reſpectu patris, quæ donata fuit Ioan. Iacobo & Nicolao, vt ſcilicet ratione illius partis Ioan. Ant. Io. Maria & Franciſcus ad eam vocati fuerint per compendioſam, quæ contineat fideicommiſſariam actiue & paſſiue. Quoad primum, dico fuiſſe quidem vocatos per compendioſam, quæ continet fideicommiſſariam; ſed illa fideicommiſſaria † eſt tantum actiua, 99
non autem paſſiua. Actiua, inquam eſt, quia tres ipſi fratres eorum patri Do. Hieronymo ſucceſſerunt per hanc fideicommiſſariam: ſed non paſſiue, hoc eſt, quod vnus eorum alteri teneretur reſtituere, quandoquidẽ, ſi hoc diceremus, opus eſſet omnino dicere inter hos fratres eſſe inductam reciprocam, quam inductam non eſſe ſupra demonſtrauimus. Quo vero ad ſecundum, admiſſo quod tres hi fratres vocati fuerunt per compendioſam ad portionem illam deſcendentem à Io. Iacobo & Nicolao, attamen hæc compendioſa continet ſolum fideicommiſſariam actiue, qua iſti ſuccedunt, nõ autem paſſiue, qua, ea portione à ſingulis aſſecuta, vnus alteri reſtituere teneatur, ſi deceſſiſſet ſine maſculis, vt deceſſit Franciſcus. Quod autem paſſiue non ſint vocati tres hi fratres, aperte conſtat ex verbis donationis, quæ, dum de parte Io. Iacobi & Iuliani agitur, ita ſunt concepta. *Et caſu quo d. Io. Iacobus & Nicolaus decederet ſine filijs maſculis & ex legitimo matrimonio conceptis & natis, ita quod monaſterium non habeatur loco filij, vt ſupra. Et ſimiliter, ſi eorum filij maſculi & legitimi, vt ſupra, ita quod non comprehendantur aliquo modo legitimati, nec monaſterium habeatur pro filio*, &c. Hactenus nihil de deſcendentibus à Bartholomeo, ſed ſemper de liberis & deſcendentibus Io. Iacobi & Nicolai, qui ſane liberi ſolum in conditione poſiti ſunt. Deinde ſubiungit donator. *Quod tunc dicta & bona & iura donata & ceſſa prædictis Io. Iacobo & Nicolao transferantur & translata eſſe intelligantur ipſo iure & facto in ipſum D. Bartholomeum, ſi exſtabit, & ſi non exſtabit, in eius liberos maſculos deſcendentes & legitimos, vt ſupra.* His verbis vocantur Io. Ant. Io. Maria & Franciſ. actiue, ſed non paſſiue; quia inter eos non eſt appoſitum aliquod verbum habens tractum futuri temporis, nec tacite, nec expreſſe. Non inquam tacite, quia iſti tres fratres eodem tempore fuerunt; nec vnus ab altero deſcendit, vt filius à patre, nepos ab auo: inter

quos,hoc eſt, patrem & filium, auum & nepotem,conſideratur
tacite tractus temporis deſcendendo de gradu in gradum; *vt cō-
ſiderant omnes in l.Gallus. §. quidam recte. de lib. & poſth. & infra dice-
mus.* Noo etiam expreſſe, quia non eſt inter eos appoſitum ali-
quod verbum babens ſignificationem tractus temporis futuri,
vt dictio, *quandocunq; vt conſiderant Soc.in d.§.quidam recte.n.9.verſ.
quartus caſus.& infra dicam.* Erat enim opus ad hoc, vt fideicōmiſ-
ſum ita conſtitueretur, adijcere hæc verba, *deſcendentes quando-
cunq;*, vel his ſimilia, vt puta, ita quod dicta booa remaneant in
familia, *iuxta doctrinam Comenſ.d.§.fideicommiſſo, vt ſupra alunde re-
tulimus.l.poſt aditam.C.de impuberum & alijs ſubſtit.* Secundo reſpō-
detur, qnod etſi concedatur hanc eſſe compendioſam & à ſim-
plici directa differre, cum vocati per directam collectiue, ſi eo-
rum primus vocatus adiuit hæreditatem, corruunt aliæ omnes
ſubſtitutiones,etiam ſi is decedat,prole aliqua non relicta. *l.poſt
aditam.C.de impuberū & alijs ſubſtit.* Quod nō eſt in ſubſtitutis per
compēdioſam,quia illa fideicommiſſariam continet, vt ſcil. eo
ſine liberis moriente hæreditate etiam adita,fiat locus ſubſtitu-
to.Sed tamen,quo ad caſum noſtrum,poſteaquam defecit con-
ditio, non differt compendioſa atq; ita fideicommiſſaria à dire-
cta:cum per cōditionis defectum, quia ſcil. primi illi vocati de-
ceſſerunt, relictis maſculis, & ita primis admiſſis cæteri exclu-
dantur, *vt cum Alex.conſ.185.lib.2.diximus ſupra.* Præterea & ſecun-
do de compendioſa iudicamus ſecundum caſus cōtingentiam;
quemadmodum egregie & in ſpecie declarat Dec.conſ.416.n.10. cum ait,
100 quod ſubſtitutio compendioſa † continet tres illas ſubſtitutio-
nis ſpecies virtualiter, ſeu in potentia ab initio. Attamen,cū ex
poſtfacto hæc compendioſa reſoluitur in vulgarem, vel pupil-
larem, vel fideicommiſſariam, de ea iudicatur, vt de ſimplici &
abſoluta vulgari vel pupillari, vel fideicommiſſaria. *Et hunc ſen-
tentiæ Decius recenſet Bart.in l.heredes mei.§.cum ita.pro; e fin.ff.ad S.C.
Treb.& Alex.conſ.1.n.15.lib.1.Quorū declarationem probauit ipſemet Dec.
conſ.431.n.8. Idem ſenſerunt Rui.conſ.28.n.6. & conſ.159.n.22.lib.2.Rub.
in l.Gallus.§.quidam recte.n.25.de lib.& poſt.& Pariſ.conſ.72.n.23.lib.3.*
Et hoc illud eſt, quod dicere voluit poſt Bartolū & Comenſem
Soc.Sen.*conſ.113.nu.7.verſ.ſecunda ratio.lib.1.* hanc ſubſtitutionem
compendioſam eſſe reſpectu teſtatoris, non autem reſpectu fi-
liorum qun ad fratrem:qoia tunc vulgaris dicitur:nam filij ad-
mittuntur tunc,cum eorum pater non admittitur. Huc etiam
101 ſpectat, quod reſpondit Ruin.*conſ.7.n.13.lib.3.* dum reſpondit, †
clauſulam illam ſubſtitutionis. *vulgariter, pupillariter, & per fidei-
commiſſum*, (quam ſubſtitutionem cōpendioſam ſignificare vi-
demus) intelligi iuxta caſum, qui euenit. Ita etiam de clauſula
codicillari reſponderunt Soc.Sen. *conſ.6.n.5.lib.3.& Soc.Iun.conſi.
080.n.21.lib.2.* Cum ergo in caſu noſtro per conditionis euentum
ſolum vulgaris ſubſtitutio locum habere potuerit,(vt iam dixi-
mus) ſequitur dicendum, nullam habendum eſſe rationem fi-
deicommiſſariæ.

Non obſtat tertiū, quia reſpondeo vna cum Soc.Iun. *in conſ.
102 4.n.20.in fi.lib.3.* quod fauor † agnationis à teſtatore cōſideratus,
attenditur in caſu per eū expreſſo, ſeu in quo diſpoſuit: atq; ita
vbi aliquis ex inſtitutis deceſſiſſet ſine filijs maſculis, ſed poſt-
qnam Bartholomeus & Ioan.Iacobus maſculis ſuperſtitibus vl-
ta functi ſunt, ceſſat illa conſideratio, quod multis ipſe Socin.
comprobat. Quibus in ſpecie accedunt Socin. Sen. *conſil.116.co-
lum.4.verſic.Quæ omnino non habent,lib.3.Alex.conſil.59.col.vlt.verſ.non
obſtat etiam.lib.3.Cephalus conſ.17.num.26.in fin.lib.1. vt vere idem ſenſit
Ruin.conſ.92.nu.9.lib.2.*

103 Non obſtat quartum, quia reſpondetur, quod illa† prohibi-
tio de oon alienando ſolum operatur in caſu contrauentionis.
Et ob id ex dictis ſupra in vltimo fundamēto noſtræ opinionis
hæc argumentatio retorquetur, *ita cenſuerunt Alex.& alij commu-
niter in l.filiuſf.§.diui.de leg.1.ubi Alex.n.12.& idem in l.qui Romæ.§.co-
heredes.col.3.de verb.obl.Dec.conſ.218.n.14.& col.vlt.conſ.377.n.6.conſ.
442.n.7.& conſ.613.Iaſ.conſ.96.lib.4.& Curt.Iun.conſ.22.* Quod pro-
cedit etiam ſi dictum fuiſſet, quia volebat ſemper remanere in
maſculos deſcendentes:*ita reſponderunt Soc.Sen.conſ.227.col.7.verſi.
ſecundo fortius.lib.2.Ruin.conſ.227.n.12.lib.1.conſ.96.n.14.conſ.134.n.3.
& conſ.190.n.20.lib.2.& Dec.d.conſ.377.n.7.Ceph.conſ.17.n.22.24.lib.1.
& latiſſime Syluan.conſ.6.n.26.* Quorum doctrina fortius hic pro-
cedit, vbi Do. Marianus eam cauſam,quod volebat bona in fa-
milia conſeruari, non appoſuit. Nec refragatur, quod ſit facta
104 prohibitio, quod nullo † vnquam tempore, & ita perpetuo alie-
netur; quia idem eſt. *ita in ſpecie Ruin.conſ.36.n.14.lib.2.Soci.Sen d.
conſ.227.col.5.lib.2.& Syluan.conſ.6.n.28.in fi.* Quocirca non aduer-
ſantur, quæ ſcribūt Soc.Sen. *conſ.250.col.vlt.lib.2.Corn.conſ.22.col.
4.verſ.concurrit.lib 4.Goz.ad.conſ.26.nu.24.& conſ.64.num.13.Cran.
conſ.155.n.5.Pariſ.conſ.18.n.50.& conſ.41.n.68.libr.2.Alex.de Nouo conſ.
17.n.3.& Alb.conſ.87.n.13.* quando omnes deſcendentes ſunt pro-
hibiti vllo tempore alienare,cenſentur vocati & inuicem ſub-
ſtituti. Nam illi loquuntur ſimpliciter,& ideo intelligendi ſunt
eſſe vocatos in caſu contrauentionis, & qui euenit, non autem
abſolute. *Ita expreſſe declarat Alex.in l.filiuſf.§.diui.in fin.de leg.1.Rub.
conſ.53.n.4.Soc.Iun.conſ.79.n.9.lib.1.declarando gl.l.codicillis.§.inſtitu-
to.de leg.2.qua hoc affirmat eſſe verum in caſu alienationis Ceph.conſi.17.
nu.22.lib.1.* Præterea † loquuntur cum prohibitio alienationis à 105
ſua cauſa eſt veſtita, vt quando dixit teſtator, quia volo bona
prædicta remanere in familia, *vt declarant Ripa l.filiuſf.§.diui.n.121.
122.de leg.1.& Soc.Iun.conſ.140.n.7.8.lib.3.Rub.d.conſ.53.n.45.* Quæ ſa-
ne cauſa hic adiecta non fuit.

Reſpondetur ſecundo,hanc prohibitionē alienationis reuo-
catā fuiſſe ab ipſo D.Mariano in codicillis à ſe vltimo loco con-
ditis. Quæ ſane reuocatio fieri potuit à D. Mariano in præiudi-
cium ēt horum † deſcendentium, quia illius hæredes mediante 106
perſona ſuorum anteceſſorum ſunt, *vt in ſpecie reſpondit Ripa lib.3.
reſp.c.16.quem ſecutus eſt Didac.lib.1.var.reſol.c.14.nu.6.in fi.* Et reuo-
catio hæc abſolute tollit illud impedimētum alienationis poſi-
tum in ipſa doaatione:in qua appoſita non fuit illa pœna amiſ-
ſionis bonorum, quæ in teſtamento adiecta fuerat. Cum in do-
natione illa tranſlatio domini facta, caſu quo vnus hæredū co-
naretur alienare, eſt ſolum ad detrimentum emptoris,ne ſcil.in
eum tranſeat aliquod ius dominij, *iuxta ea quæ ſcribunt omnes in l.
filiuſf.§.diui.de leg.1.vbi Ripa n.22.poſt alios.* nō autem eſt in pœnam
alienantis, vt ſcil. priuetur re vel pretio rei à ſe alienari tentatæ:
cum priuatio † ſui iuris non inſeratur, niſi expreſſe cautum ſit. 107
*l.at ſi quis.§.diuus.de relig.& ſum.fun.& copioſe ſcripſi li.2.de arbit.iud.
caſu 275.* Quo ergo ad reuocationem prohibitionis factæ in do-
natione ſolum operari poſſit reuocatio hæc circa ipſam ſimpli-
cem prohibitionem, ex quo pœna adiecta nō fuit, ſequitur di-
cendum, illam eſſe reuocatam, cum diſponētis voluntas ita de-
beat interpretari, ne fruſtra facta ſit. *l.ſi quando de leg.1.cum vulga-
tis ſimilibus.* Reuocatio autem pœnæ operatur in teſtamento, vbi
prohibitio adiecta pœna facta fuit. Et ſi dicatur, imo & in do-
natione appoſuit pœnam, vt ipſe donator aſſeruit in ipſis codi-
cillis,ibi. Quod tamen non incidant nec incidiſſe intelligantur
in aliquam pœnam, de qua in dicta donatione & teſtamento.
Quia reſpondetur, teſtatorem erraſſe, vt manifeſte eius error ex
contraria † ſcriptura donationis detegitur. *iux.l.error, vbi Iaſ.col.* 108
1.C.de iuris & facti ign. Præterea, quod dicitur, reuocationem vi-
deri factam ſolom reſpectu Bartholomei, & Io.Iacobi ac Nico-
lai,non autem aliorum ab illis deſcendeotium. Quod maxime
dicendum videtur ad euitandam extenſionem in correctorijs.
Reſpondetur, eam reuocationem non ſolum reſpicere perſo-
nam deſcendentium, ſed & aliorum, cum ita in codicillis ſcri-
ptū ſit: *de prædictis eius hæredibus,&c.* dum abbreuiate ergo locutus
eſt D.Marianus, referre ſe voluit ad id totum, quod in donatio-
ne ſcriptum eſt, iuxta ea quæ omnes de clauſula cæterata,ſcri-
bunt *in l.Gallus.§.idem credendum,de lib.& poſthum.* Quod vero vl-
timo loco dicitur, ex his codicillis declarari mentem D.Maria-
ni volentis fideicommiſſum etiam inter ipſos deſcendētes con-
ficere; infra in reſponſione ad ſeptimum confutabimus.

Non obſtat quintum, quia reſpondetur primo, imo prohi-
bitionem eſſe perſonalem, vt apertiſſima ſunt donationis ver-
ba. Nec ibi adiecta eſt illa cauſa, quia vult prædicta bona con-
ſeruari in familia. Eſt enim ſolum dictum, *quod prædicti D.Bartho-
lomeus, Ioan. Iacobus & Nicolaus, & aliquis eorum, & ex cuiuslibet eo-
rum deſcendentibus & hæredibus, vllo vnquam tempore non valeant, nec
poſſint alienare,&c.* Quæ ſane verba ſunt in perſonam concepta,
& ob id † perſonalis eſt prohibitio. *l.pater.§.quintecim.de lega.3.& 109
ſcribunt Soc.Sen.conſ.62.n.10.lib.3.& omnes in d.§.diui.poſt Bart.in l.pe-
to.§.fratre.n.2.verſ venio ad quartam partem.de leg.2.& Pariſ.conſ.1.n.
43.lib.3.clare Ruin.conſ.119.nu.17.lib.2.*

Non obſtat ſextum, quia reſpondeo & argumentum retor-
queo, quod ſi fecit † fideicommiſſum in teſtamento & codicil- 110
lis,non præſumitur, quod ita voluerit facere in hac donatione,
cum facile ei fuiſſet hoc exprimere; quod cum non fecerit,
præſumptio eſt, noluiſſe facere. *iuxta l.vnicam §.ſin autem ad defi-
cientis.C.de cad.tollend. Et in ſpecie noſtra ita egregie reſpondent Socin.
Sen.conſil.116.colum.2.verſi.ſed ad iſtam coniecturam.lib.3.& Cran.conſ.
161.num.7.in ſimili citatur doctrina Io.de An.conſil.22.* qui reſpondit,
quod ſi

111 quod ſi teſtator in vna parte † teſtamenti faciat mentionem de
filijs maſculis, & in altera non; non dicitur idem diſpoſuiſſe in
ea, in qua fecit mentionem, vt in altera; quia facile ei fuiſſet di-
cere, ſi placuiſſet ita agere. Cum Ioan. de Anania alij ſenſerunt,
vt Anchar. *conſil. 120. & alios infra in ſequenti articulo referam.* Non
112 etiam hic repugnat illa doctrina † Cornei. *dict. conſil. 275. num. 5.*
lib. 4. quia verum non eſt, quod ex dictis in ſecundo teſtamen-
to, quod eſt primo contrarium; illud primum declaretur. Nam
cum diuerſæ ſint voluntates, vna non dat alteri interpretatio-
nem: *ita Bart. in l. Statius Florus. in prin. ff. de iure fiſci.* Et ratione ac au-
ctoritate Bartoli aliorumque in ſpecie Corneum reprehendit
Ruin. *conſil. 93. num. 13. in fin. lib. 2. Et idem Ruin. conſil. 144. num. 17. eo-*
dem lib. 2. quanquam Corneum non referat, eius tamen conſi-
derationem euertit, ductus auctoritate Bartol. *in dict. l.* Statius
Florus. Quod ſane reſponſum Ruin. *conſil. 144.* eſt annotan-
dum, quia in ſpecie reſpondit contrarium in eodem caſu De-
cij *dict. conſil. 315.* Et recentiores annotantes ad conſilium illud
Decij ſcribunt, eo loci Decium male reſpondiſſe. Et ſi recte
perpendatur à Corneo & Decio diſſentit Crau. *dict. conſil. 113. in*
fin. dum refert doctrinam Barb. conſil. 58. column. 7. libr. 1. & Dec. q in cap. 1.
lect. 1. num. 11. de conſtit.

Non obſtat ſeptimum, quia reſpondetur, hanc prohibitio-
nem detractionis quartarum legitimæ ſcilicet & Trebelliani-
cæ. non inferre neceſſario, donatorem voluiſſe bona conſerua-
ri debuiſſe in familia, cum alijs de cauſis ita viſus ſit prohibere.
Nam hoc potius videtur feciſſe D. Marianus pro voluntate &
commodo ipſorum donatariorum, quos voluit habere hæc
donata, vt præcipua ex hac cauſa, reſeruando eis facultatem de-
trahendi ipſam legitimam ex alijs bonis. Cum ergo hoc ſit in-
113 ductum ad augmentum commodi † ipſorum donatariorum,
non debet operari diminutionem. *l. legata inutiliter. de leg. 2. & l.*
legata. de adim. leg. Et ſcribunt Socin. Sen. conſi. 38. colum. 2. lib. 1. Dec. con-
ſil. 365. num. 3. Et egregie probat. l. vlt. C. de prepoſ. agen. in re lib. 12. vbi
114 ait Bartol. quod nunquam per confeſſionem noui † priuilegij,
ſublata intelliguntur ei antiquitus conceſſa. *Et confert l. in frau-*
dem. §. neque. ff. de iure fiſci. Præterea & ſecundo reſpondeo, Do.
Marianum patrem voluiſſe iuris communis diſpoſitionem cō-
firmare. *argum. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel.* iure autem com-
115 muni clarum eſt, quod † donata à patre filio in præmium eman-
cipationis efficiuntur propria ipſius filij, ita quod neceſſe non
habet filius ea imputare in ſuam legitimam. *ita cenſuit Bartol. in*
l. in quartam. num. 13. ff. ad leg. Falcid. & in l. peto, in prin. de leg. 2. quem
* *cæteri * communiter ſecuti ſunt: vt communem teſtatur Ripa in dict. l. in*
quartam. num. 184.

Rurſus & tertio reſpondetur, quod etiam admiſſo non pro-
hibuiſſe his de cauſis, non tamen infertur, quod, ſi prohibuit
primis donatarijs, & ratione ſuæ perſonæ, fideicommiſſum in-
ducatur, ergo & inter ipſos liberos eſſe inductum fideicommiſ-
116 ſum, cum hæc prohibitio detractionis non excedat † perſonam
primorum donatariorum. Et pactum prohibitionis non ex-
tenditur de perſona ad perſonam, vt clari iuris eſt. *l. ſi vnus. §. ante*
omnia. ff. de pactis. Et in ſpecie probat tex. in §. nos. in Authent. de reſt. fideo-
117 *com.* quo dicimus † prohibitionem factam filijs, non extendi ad
* nepotes. *& * communem eſſe opinionem teſtatur Ripa in l. filiusfam. §.*
diui. num. 106. de legat. 1.

Non obſtat octauum, quia vno verbo reſpondetur, verba il-
la Do. Mariani adſcripta in codicillis, ſatis ſuperq; poſſe verifi-
cari quo ad fideicommiſſum, quo primi illi donatarij grauati
fuerunt, vel eueniente conditione reſtituere donatario ſuper-
uiuenti; vel ſuis liberis ob ordinem ſucceſſiuum; nec inferunt,
quod ipſimet liberi eſſent inter ſe grauati; nec quod perpetuo
bona eſſent in familia.

118 Non obſtat nonum, quia reſpondeo, doctrinam † Caſtren.
d. conſ. 343. & Curt. Iun. d. conſ. 121. num. 15. ac Crauet. d. conſi. vlt. col. vlt.
procedere, quando conſtaret diſponentem voluiſſe vocare et-
iam deſcendentes; id quod non conſtat noſtro in caſu, vt inter
ſe grauati ſint, quemadmodum ſuo loco planum fecimus. *ita de-*
clarat Crauet. conſi. 98. num. 14. verſic. ad ſecundum. Secundo reſpon-
deo, relatos Doctores loqui, cum vna adeſt prohibitio de non
alienando, quæ tunc operatur cum ſecuta eſt alienatio. *Ita in ſpe-*
cie Curtiq Iun. & Crau. doctrinam declarat Cephal. conſil. 269. num. 44.
119 *lib. 2.* Tertio reſpondeo, † teſtatorem conſideraſſe agnationis
conſeruationem, eueniente tamen caſu fideicommiſſi. *Ita pulcre*
reſponderunt Aret. conſil. 141. Alex. conſ. 59. col. vlt. verſic. non obſtat etiam.
lib. 3. Soc. Sen. conſ. 116. col. 3. lib. 3. quos ſecutus eſt Ceph. conſil. 17. nu. 28. in
fin. lib. 1. idem ſenſit Ruin. conſ. 153. num. 9. verſ. & ſubſt. lib. 2. quem retulit
idem Ceph. conſ. 269. nu. 48. lib. 2 attigi ſupra.

Non obſtat decimum illud argumentum ab euitando abſur-
do, † *ex l. Publius. ff. de cond. & demonſtr.* quia reſpondetur ex decla- 120
ratione Crau. *conſ. 98. n. 14. verſ. non obſtat quartum. & conſi. 161. nu. 17.*
verſ. 2. Quod ſi hoc genus argumenti in hac materia procederet,
nunquam locus foret doctrinæ Oldradi *d. conſ. 21.* Quocirca (ait
ille) non licet in fideicommiſſis ita argumētari. *quod reſpondit &*
Dec. conſ. 465. n. 15. in fi. Præterea (inquit Crau.) *d. conſ. 98. n. 14. & d.*
conſ. 161. n. 18. non eſt inconueniens, quod remotior † ſit aliquan- 121
do magis dilectus; vt is multorum auctoritate comprobauit. Il-
lis accedunt Rui. *conſ. 67. n. 10. conſ. 117. n. 24. & conſ. 142. nu. 3. lib. 2. &*
Soc. Iun. conſil. 2 nu. 24. lib. 3. qui ſcribit, quod aliquando filius † eſt 122
melioris conditionis quam fuerit eius mater vel pater. *Et idem*
Soc. Iun. conſ. 100. n. 57. eod. lib. 3. ſecutus eſt Crau. d. conſ. 161. n. 18. Qui ea
ratione vtitur, quod filij grauati detrahunt duas quartas, atque
ita dimidiam hæreditatis, quod non faciunt cæteri: recte ergo
grauari potuerunt: quæ ratio ceſſat in alijs. Rurſus & tertio re-
ſpondeo, *vt reſpondet Crau. conſ. 161. nu. 17.* quod argumentum po-
teſt retorqueri, quia is, qui in vno fuit grauatus, in altero debuit
releuari. *iuxta l. enim qui ædes. de vſucap.*

Non obſtat vndecimum argumentum ſumptum ex doctri- 123
na † Anchar. *conſil. 27. Non ſeruato ordine dubiorum. col. penult.* quia
multipliciter reſpondetur. Primo, quod in eadem met facti ſpe-
cie reſpondit Bal. *conſi. 47. Caſus talis eſt, Dec. Andreolus de Calcagnis.*
lib. 1. vbi reſpondit, quod ob repudiationem fideicommiſſi fa-
ctam à duobus illis antiquioribus de familia, filia conſequitur
bona illa, quæ conſequi non potuiſſet, ſi poſt duos illos anti-
quiores, qui renuntiarunt, duo alij (vt Ancharano placuit) ad-
mitti debuiſſent. Quod ſane Baldi reſponſum, ſi vidiſſent Do-
ctores noſtri, qui turmatim ſunt ſecuti Ancharanum, non ita
paſſim cum eo ſenſiſſent. Sed eſto, Ancharanum recte in illa ſua
facti ſpecie reſpondiſſe, non propterea nobis obeſt. Reſpondeo
itaq; ſecundo loco, quod in caſu † Ancharani *d. conſil. 27.* duo il- 124
li antiquiores vltimo loco vocati, ſimpliciter vocati fuerunt,
nulla adiecta conditione: ob id non videtur mirum, quod illis
repudiantibus duo alij ex antiquioribus, poſt primos ſuccedere
habeant: cum menti & voluntati teſtatoris non fuerit re ipſa ſa-
tisfactum, ex quo illi non extiterunt hæredes, ſed repudiarunt.
Quocirca eo in caſu non potuit habere locum regula *l. boues. §.*
hoc ſermone. de verb. ſignif. quæ intelligitur procedere, quando ille
primus actus re ipſa ſuum effectum conſecutus eſt. At noſtro in
caſu voluntati Do. Mariani donatoris ſatisfactum fuit. Nam is
ita demum voluit, Bartholomeum Ioan. Iacobo & Nicolao ſuc-
cedere: & econtra Io. Iacobum & Nicolaum ipſi Bartholomeo,
ſi ſine maſculis deceſſiſſent. Suſceptis ergo liberis illisq; ſucce-
dentibus cæteri donatarij excluſi ſunt, ex mente donatoris. *vt*
diximus ſupra ex doctrina Oldradi d. conſ. 21. Et dubium non eſt, ma-
gnam extare differentiam inter duas has † conditiones, *ſi deceſ-* 125
ſerit ſine liberis, & ſi hæres erit. Nam illa, *ſi deceſſerit ſine liberis,* mo-
mentanea eſt, cum ſatis ſit liberos ſuſcipere. *l. filiusfam. §. cum quis.*
de leg. 1. & melius in l. cum vxori. ff. quando dies legati cedat. & in ſpecie
Decius in l. ſi quis hæredem. nu. 2. C. de inſtit. & ſubſtit. Conditio vera
illa, *ſi hæres erit,* actus ſucceſſiui dicitur, cum requirat aditionem
hæreditatis & perſeuerantiam, alioqui non eſſet ſatisfactum te-
ſtatori, qui hæredem re ipſa nō haberet. *Ita in ſpecie reſpondit Ang.*
d. conſ. 159. Corradus Albertis, colum. 1. verſ. in contrarium videtur. quem ſe-
quutus eſt Dec. in d. l. ſi quis hæredem. num. 3. & probat tex. in l. 3. §. ſi quis
ita. ff. de her. inſtit. vbi is hæres dicitur, qui hæreditatem adimit. Ex
eo loci ſcribit Caſtr. quod ex eo ſolo quod quis eſt ſcriptus hæ-
res, non dicitur conditioni, *ſi hæres erit,* ſatisfeciſſe. Et idem re-
ſpondit Ruin. *conſ. 29. nu. 8. lib. 2.* vbi & eiuſdem ſententiæ recen-
ſet Bartolum. Et ſi neceſſaria eſt hæredis aditio, ſequitur inde
perſeuerantia, quia ſemel factus hæres, nunquam hæres eſſe de-
ſinit. *§. 1. Inſt. de fideicom. her. l. reſtituta. ad Trebell. cum vulg. ſim.* Quo-
circa in caſu Ancharani aliud dicendum eſſet, ſi antiquiores illi
adiuiſſent hæreditatem, & cum eo nomine mortui fuiſſent.
Quod autem hic ſit caſus Ancharani, vel ex eo conſtat, quod
Ancharanus diſputat & contendit, illam diſpoſitionem factam
non eſſe caducam: ſentiens ibi agi de admittendis illis anti-
quioribus, vt voluntas teſtatoris effectum habeat. Et ideo illi
ſecundi antiquiores admittuntur loco primorum, ac ſi illi in re-
rum natura nunquam fuiſſent. Et ob id eo loci Anchar. ait, ibi
agi de diſpoſitione fauorabili, vt vere fauorabilis † eſt, cum agi- 126
tur de ſuſtinenda teſtatoris voluntate: vt omnes ſcribunt *in l. in*

quos,hoc eſt, patrem & filium, auum & nepotem,conſideratur
tacite tractus temporis deſcendendo de gradu in gradum; *vt cō-
ſiderant omnes in l.Gallus. §. quidam recte. de lib. & poſth. & infra dice-
mus.* Non etiam expreſſe, quia non eſt inter eos appoſitum ali-
quod verbum habens ſignificationem tractus temporis futuri,
vt dictio, *quandocunq. vt conſiderant Soc.in d.§.quidam recte.n.9.verſ.
quartus caſus.& infra dicam.* Erat enim opus ad hoc, vt fideicōmiſ-
ſum ita conſtitueretur, adijcere hæc verba, *deſcendentes quando-
cunq.*, vel his ſimilia, vt puta, ita quod dicta bona remaneant in
familia, *iuxta doctrinam Comenſ.d.§.fideicommiſſo, vt ſupra abunde re-
tulimus.l.poſt aditam.C.de impuberum & alijs ſubſtit.* Secundo reſpō-
detur, quod etſi concedatur hanc eſſe compendioſam & à ſim-
plici directa differre, cum vocati per directam collectiue, ſi eo-
rum primus vocatus adiuit hæreditatem, corruunt aliæ omnes
ſubſtitutiones, etiamſi is decedat, prole aliqua non relicta. *l.poſt
aditam.C.de impuberū & alijs ſubſtit.* Quod nō eſt in ſubſtitutis per
compēdioſam, quia illa fideicommiſſariam continet, vt ſcil. eo
ſine liberis moriente hæreditate etiam adita, fiat locus ſubſtitu-
to. Sed tamen, quo ad caſum noſtrum, poſteaquam defecit con-
ditio, non differt compendioſa atq; ita fideicommiſſaria à dire-
cta: cum per cōditionis defectum, quia ſcil. primi illi vocati de-
ceſſerunt, relictis maſculis, & ita primis admiſſis cæteri exclu-
dantur, *vt cum Alex.conſ.185.lib.2.diximus ſupra.* Præterea & ſecun-
do de compendioſa iudicamus ſecundum caſus cōtingentiam;
quemadmodum egregie & in ſpecie declarat Dec.conſ.416.n.10. cum ait,
100 quod ſubſtitutio compendioſa † continet tres illas ſubſtitutio-
nis ſpecies virtualiter, ſeu in potentia ab initio. Attamen, cū ex
poſtfacto hæc compendioſa reſoluitur in vulgarem, vel pupil-
larem, vel fideicommiſſariam, de ea iudicatur, vt de ſimplici &
abſoluta vulgari vel pupillari, vel fideicommiſſaria. *Et huius ſen-
tentiæ Decius recenſet Bart.in l.hæredes mei.§.cum ita.pro; e fin.ff.ad S.C.
Treb.& Alex.conſ.1.n.15.lib.1.Quarū declarationem probauit ipſemet Dec.
conſ.431.n.8. Idem ſenſerunt Rui.conſ.28.n.6. & conſ.159.n.22.lib.2.Rub.
in l.Gallus.§.quidam recte.n.25.de lib.& poſt.& Parſ.conſ.72.n.23.lib.3.*
Et hoc illud eſt, quod dicere voluit poſt Bartolū & Comenſem
Soc.Sen.*conſ.113.nu.7.verſ.ſecunda ratio,lib.1.* hanc ſubſtitutionem
compendioſam eſſe reſpectu teſtatoris, non autem reſpectu fi-
liorum quo ad fratrem: quia tunc vulgaris dicitur: nam filij ad-
mittuntur tunc, cum eorum pater non admittitur. Huc etiam
101 ſpectat, quod reſpondit Ruin.*conſ.7.n.13.lib.3.* dum reſpondit, †
clauſulam illam ſubſtitutionis, *vulgariter, pupillariter, & per fidei-
commiſſum,* (quam ſubſtitutionem cōpendioſam ſignificare vi-
demus) intelligi iuxta caſum, qui euenit. Ita etiam de clauſula
codicillari reſponderunt Soc.Sen.*conſ.6.n.5.lib.3.& Soc.Iun.conſ.
180.n.81.lib.2.* Cum ergo in caſu noſtro per conditionis euentum
ſolum vulgaris ſubſtitutio locum habere potuerit, (vt iam dixi-
mus) ſequitur dicendum, nullam habendum eſſe rationem fi-
deicommiſſariæ.

Non obſtat tertiū, quia reſpondeo vna cum Soc.Iun. *in conſ.*
102 *4.n.20.in fi.lib.3.* quod fauor † agnationis à teſtatore cōſideratus,
attenditur in caſu per eū expreſſo, ſeu in quo diſpoſuit: atq; ita
vbi aliquis ex inſtitutis deceſſiſſet ſine filijs maſculis, ſed poſt-
quam Bartholomeus & Ioan.Iacobus maſculis ſuperſtitibus vi-
ta functi ſunt, ceſſat illa conſideratio, quod multis ipſe Socin.
comprobat. Quibus in ſpecie accedunt Socin. Sen. *conſil.116.co-
lum.4.verſic.Quæ omnino non habeat,lib.3.Alex.conſil.59.col.vlt.verſ.non
obſtat etiam.lib.3.Cephalus conſ.17.num.28.in fin.lib.1. vt vere idem ſenſit
Ruin.conſ.92.nu.9.lib.2.*

103 Non obſtat quartum, quia reſpondetur, quod illa † prohibi-
tio de non alienando ſolum operatur in caſu contrauentionis.
Et ob id ex dictis ſupra in vltimo fundamēto noſtræ opinionis
hæc argumentatio retorquetur, *ita cenſuerunt Alex.& alij commu-
niter in l.filiusf.§.dum. de leg.1.ubi Alex.n.12. & idem in l.qui Romæ.§.co-
hæredes.col.3.de verb.obl.Dec.conſ.218.n.14. & col.vlt.conſ.377.n.6.conſ.
442.n.7.& conſ.613.Iaſ.conſ.96.lib.4.& Curt.Iun.conſ.22.* Quod pro-
cedit etiam ſi dictum fuiſſet, quia volebat ſemper remanere in
maſculos deſcendentes: *ita reſponderunt Soc.Sen.conſ.227.col.7.verſi.
ſecundo fortius.lib.2. Ruin.conſ.227.n.12.lib.1.conſ.96.n.14.conſ.134.n.3.
& conſ.190.n.20.lib.2.& Dec. d.conſ.377.n.7.Ceph.conſ.17.n.22.24.lib.1.
& latiſſime Syluan.conſ.6.n.26.* Quorum doctrina fortius hic pro-
cedit, vbi Do. Marianus eam cauſam, quod volebat bona in fa-
milia conſeruari, non appoſuit. Nec refragatur, quod ſit facta
104 prohibitio, quod nullo † vnquam tempore, & ita perpetuo alie-
netur; quia idem eſt. *ita in ſpecie Ruin.conſ.16.n.14.lib.2.Soci.Sen.d.
conſ.227.col.5.lib.2.& Syluan.conſ.6.n.28.in fi.* Quocirca non adure-
ſantur, quæ ſcribūt Soc.Sen. *conſ.250.col.vlt.lib.2.Corn.conſ.22.col.
4.verſ.concurrit.lib.4.GoZ.ad.conſ.26.nu.24. & conſ.64. num.13. Cran.
conſ.155.n.5.Pariſ.conſ.18.n.50.& conſ.41.n.68.libr.2. Alex.de Nouo conſ.
17.n.3.& Alb.conſ.87.n.13.* quando omnes deſcendentes ſunt pro-
hibiti vllo tempore alienare, cenſentur vocati & inuicem ſub-
ſtituti. Nam illi loquuntur ſimpliciter, & ideo intelligendi ſunt
eſſe vocatos in caſu contrauentionis, & qui euenit, non autem
abſolute. *Ita expreſſe declarat Alex.in l.filiusf.§.dum in fin.de leg.1.Rub.
conſ.53.n.4. Soc.Iun.conſ.79.n.9.lib.1.declarando gl.l.codicillis.§.inſtitu-
to.de leg.2.qua hoc affirmat eſſe verum in caſu alienationis Ceph. conſ.17.
nu.22. lib.1.* Præterea † loquuntur cum prohibitio alienationis à 105
ſua cauſa eſt veſtita, vt quando dixit teſtator, quia volo bona
prædicta remanere in familia, *vt declarant Ripa l.filiusf.§.dum.n.121.
122.de leg.1.& Soc.Iun.conſ.140.n.7.8.lib.3.Rub.d.conſ.53.n.45.* Quæ ſa-
ne cauſa hic adiecta non fuit.

Reſpondetur ſecundo, hanc prohibitionē alienationis reuo-
catā fuiſſe ab ipſo D.Mariano in codicillis à ſe vltimo loco con-
ditis. Quæ ſane reuocatio fieri potuit à D. Mariano in præiudi-
ciumēt horum † deſcendentium, quia illius hæredes mediante 106
perſona ſuorum anteceſſorum ſunt, *vt in ſpecie reſpondet Ripa lib.3.
reſp.c.16.quem ſecutus eſt Didac.lib.1.var.reſol.c.14.nu.6.in fi.* Et reuo-
catio hæc abſolute tollit illud impedimētum alienationis poſi-
tum in ipſa donatione: in qua appoſita non fuit illa pœna amiſ-
ſionis bonorum, quæ in teſtamento adiecta fuerat. Cum in do-
natione illa tranſlatio domini facta, caſu quo vnus hæredū co-
naretur alienare, eſt ſolum ad detrimentum emptoris, ne ſcil. in
eum tranſeat aliquod ius dominij, *iuxta ea quæ ſcribunt omnes in l.
filiusf.§.dum.de leg.1.vbi Ripa.n.22.poſt alios.* nō autem eſt in pœnam
alienantis, vt ſcil. priuetur re vel pretio rei à ſe alienari tentatæ:
cum priuatio † ſui iuris non inferatur, niſi expreſſe cautum ſit. 107
*l.at ſi quis.§.diuus.de relig.& ſum.fun.& expreſſe ſcripſi li.2. de arbit.iud.
caſu 275.* Quo ergo ad reuocationem prohibitionis factæ in do-
natione ſolum operari poſſit reuocatio hæc circa ipſam ſimpli-
cem prohibitionem, ex quo pœna adiecta nō fuit, ſequitur di-
cendum, illam eſſe reuocatam, cum diſponētis voluntas ita de-
beat interpretari, ne fruſtra facta ſit. *l.ſi quando de leg.1.cum vulga-
tis ſimilibus.* Reuocatio autem pœnæ operatur in teſtamento, vbi
prohibitio adiecta pœna facta fuit. Et ſi dicatur, imo & in do-
natione appoſuit pœnam, vt ipſe donator aſſeruit in ipſis codi-
cillis, ibi. Quod tamen non incidant nec incidiſſe intelligantur
in aliquam pœnam, de qua in dicta donatione & teſtamento.
Quia reſpondetur, teſtatorem erraſſe, vt manifeſte eius error ex
contraria † ſcriptura donationis detegitur. *iux.l.error, vbi Iaſ.col.* 108
1.C.de iuris & facti ign. Præterea, quod dicitur, reuocationem vi-
deri factam ſolum reſpectu Bartholomei, & Io.Iacobi ac Nico-
lai, non autem aliorum ab illis deſcendentium. Quod maxime
dicendum videtur ad euitandam extenſionem in correctorijs.
Reſpondetur, eam reuocationem non ſolum reſpicere perſo-
nam deſcendentium, ſed & aliorum, cum ita in codicillis ſcri-
ptū ſit: *de prædictis eius hæredibus,* &c. dum abbreuiate ergo locutus
eſt D.Marianus, referre ſe voluit ad id totum, quod in donatio-
ne ſcriptum eſt, iuxta ea quæ omnes de clauſula cæterata, ſcri-
bunt *in l.Gallus.§.idem credendum,de lib. & poſthum.* Quod vero vl-
timo loco dicitur, ex his codicillis declarari mentem D.Maria-
ni volentis fideicommiſſum etiam inter ipſos deſcendētes con-
ficere; infra in reſponſione ad ſeptimum confutabimus.

Non obſtat quintum, quia reſpondetur primo, imo prohi-
bitionem eſſe perſonalem, vt apertiſſima ſunt donationis ver-
ba. Nec ibi adiecta eſt illa cauſa, quia vult prædicta bona con-
ſeruari in familia. Eſt enim ſolum dictum, *quod prædicti D.Bartho-
lomeus, Ioan. Iacobus & Nicolaus, & aliquis eorum, & ex cuiuslibet eo-
rum deſcendentibus & hæredibus, vllo vnquam tempore non valeant, nec
poſſint alienare,* &c. Quæ ſane verba ſunt in perſonam concepta,
& ob id † perſonalis eſt prohibitio. *l.pater.§.quendrcim.de lega.3. &* 109
*ſcribunt Soc.Sen.conſ.62.n.10.lib.3.& omnes in d.§.dum,poſt Bart.in l.pe-
ro.§.fratre.n.2.verſ venio ad quartam partem. de leg.2.& Pariſ.conſ.1.n.
43.lib.3.claro Ruin.conſ.119.nu.17.lib.2.*

Non obſtat ſextum, quia reſpondeo & argumentum retor-
queo, quod ſi fecit † fideicommiſſum in teſtamento & codicil- 110
lis, non præſumitur, quod ita voluerit facere in hac donatione,
cum facile ei fuiſſet hoc exprimere; quod cum non fecerit,
præſumptio eſt, noluiſſe facere. *iuxta l.vnicam § ſi a autem ad defi-
cientis.C. de cad.tollend. Et in ſpecie noſtra ita egregie reſpondent Socin.
Sen.conſil.116.colum.2.verſi.ſed ad iſtam coniecturam.lib.3.& Cran.conſ.
161.num.5. in ſimili citatur doctrina Io. de An.conſil.22.* qui reſpondit,
quod ſi

111 quod ſi teſtator in vna parte † teſtamenti ſaciat mentionem de
filijs maſculis, & in altera non; non dicitur idem diſpoſuiſſe in
ea, in qua fecit mentionem, vt in altera; quia facile ei fuiſſet di-
cere, ſi placuiſſet ita agere. Cum Ioan. de Anania alij ſenſerunt,
vt Anchar. conſil. 120. & alios infra in ſequenti articulo referam. Non
112 etiam hic repugnat illa doctrina † Cornei. dict. conſil. 175. num. 5.
lib. 4. quia verum non eſt, quod ex dictis in ſecundo teſtamen-
to, quod eſt primo contrarium; illud primum declaretur. Nam
cum diuerſæ ſint voluntates, vna non dat alteri interpretatio-
nem: ita Bart. in l. Statius Florus. in prin. ff. de iure fiſc. Et ratione ac au-
ctoritate Bartoli aliorumque in ſpecie Corneum reprehendit
Ruin. conſil. 93. num. 13. in fin. lib. 2. Et idem Ruin. conſil. 144. num. 17. eo-
dem lib. 2. quanquam Corneum non referat, eius tamen conſi-
derationem euertit, ductus auctoritate Bartol. in dict. l. Statius
Florus. Quod ſane reſponſum Ruin. conſil. 144. eſt annotan-
dum, quia in ſpecie reſpondit contrarium in eodem caſu De-
cij dict. conſil. 515. Et recentiores annotantes ad conſilium illud
Decij ſcribunt, eo loci Decium male reſpondiſſe. Et ſi recte
perpendatur à Corneo & Decio diſſentit Crau. dict. conſil. 113. in
fin. dum refert doctrinam Barb. conſil. 58. column. 7. libr. 1. & Dec. q. in cap. 1.
lect. 1. num. 11. de conſtit.

Non obſtat ſeptimum, quia reſpondetur, hanc prohibitio-
nem detractionis quartarum legitimæ ſcilicet & Trebelliani-
cæ. non inferre neceſſario, donatorem voluiſſe bona conſerua-
ri debuiſſe in familia, cum alijs de cauſis ita viſus ſit prohibere.
Nam hoc potius videtur feciſſe D. Marianus pro voluntate &
commodo ipſorum donatariorum, quos voluit habere hæc
donata, vt præcipua ex hac cauſa, reſeruando eis facultatem de-
trahendi ipſam legitimam ex alijs bonis. Cum ergo hoc ſit in-
113 ductum ad augmentum commodi † ipſorum donatariorum,
non debet operari diminutionem. l. legata inutiliter. de leg. 2. & l.
legata. de adim. leg. Et ſcribunt Socin. Sen. conſi. 38. colum. 2. lib. 1. Dec. con-
ſil. 365. num. 3. Et egregie probat. l. vlt. C. de præpoſ. agen. in re. lib. 12. vbi
114 ait Bartol. quod nunquam per conceſſionem noui † priuilegij,
ſublata intelliguntur ei antiquitus conceſſa. Et confert l. in frau-
dem. § neque. ff. de iure fiſci. Præterea & ſecundo reſpondeo, Do.
Marianum patrem voluiſſe iuris communis diſpoſitionem cō-
firmare. argum. l. heredes mei. § cum ita. ff. ad Trebel. iure autem com-
115 muni clarum eſt, quod † donata à patre filio in præmium eman-
cipationis efficiuntur propria ipſius filij, ita quod neceſſe non
habet filius ea imputare in ſuam legitimam. ita cenſuit Bartol. in
l. in quartam. num. 13. ff. ad leg. Falcid. & in l. peto, in prin. de leg. 2. quem
* cæteri * communiter ſecuti ſunt: vt communem teſtatur Ripa in dict. l. in
quartam. num. 184.

Rurſus & tertio reſpondetur, quod etiam admiſſo non pro-
hibuiſſe his de cauſis, non tamen infertur, quod, ſi prohibuit
primis donatarijs, & ratione ſuæ perſonæ. fideicommiſſum in-
ducatur, ergo & inter ipſos liberos eſſe inductum fideicommiſ-
116 ſum, cum hæc prohibitio detractionis non excedat † perſonam
primorum donatariorum. Et pactum prohibitionis non ex-
tenditur de perſona ad perſonam, vt clari iuris eſt. l. ſi vnus. § ante
omnia. ff. de pactis. Et in ſpecie probat tex. in § nos. in Authent. de reſt. fidei-
117 com. quo dicimus † prohibitionem factam filijs, non extendi ad
* nepotes. & * communem eſſe opinionem teſtatur Ripa in l. filiusfam. §.
diui. num. 106. de legat. 1.

Non obſtat octauum, quia vno verbo reſpondetur, verba il-
la Do. Mariani adſcripta in codicillis, ſatis ſuperq; poſſe verifi-
cari quo ad fideicommiſſum, quo primi illi donatarij grauati
fuerunt, vel eueniente conditione reſtituere donatario ſuper-
uiuenti; vel ſuis liberis ob ordinem ſucceſſiuum; nec inferuntur,
quod ipſimet liberi eſſent inter ſe grauati; nec quod perpetuo
bona eſſent in familia.
118 Non obſtat nonum, quia reſpondeo, doctrinam † Caſtren.
d. conſ. 343. & Curt. Iun. d. conſ. 121. num. 15. ac Crauet. d. conſi. vlt. col. vlt.
procedere, quando conſtaret diſponentem voluiſſe vocare et-
iam deſcendentes; id quod non conſtat noſtro in caſu, vt inter
ſe grauati ſint, quemadmodum ſuo loco planum fecimus. ita de-
clarat Crauet. conſi. 98. num. 14. verſic. ad ſecundum. Secundo reſpon-
deo, relatos Doctores loqui, cum vna adeſt prohibitio de non
alienando, quæ tunc operatur cum ſecuta eſt alienatio. Ita in ſpe-
cie Curtij Iun. & Crau. doctrinam declarat Cephal. conſil. 269. num. 44.
119 lib. 2. Tertio reſpondeo, † teſtatorem conſideraſſe agnationis
conſeruationem, eueniente tamen caſu fideicommiſſi. Ita pulcre
reſponderunt Aret. conſil. 141. Alex. conſ. 59. col. vlt. verſic. non obſtat etiam.
lib. 3. Soc. Sen. conſ. 116. col. 3. lib. 3. quos ſecutus eſt Ceph. conſil. 27. nu. 28. in
fin. lib. 1. idem ſenſit Ruin. conſ. 153. num. 5. verſ. & ſubſt. lib. 2. quem retulit
idem Ceph. conſ. 269. nu. 48. lib. 2. attigi ſupra.

Non obſtat decimum illud argumentum ab euitando abſur-
do, † ex l. Publius. ff. de cond. & demonſtr. quia reſpondetur ex decla- 120
ratione Crau. conſ. 98. n. 14. verſ. non obſtat quartum. & conſi. 161. nu. 17.
verſ. 2. Quod ſi hoc genus argumenti in hac materia procederet,
nunquam locus foret doctrinæ Oldradi d. conſ. 21. Quocirca (ait
ille) non licet in fideicommiſſis ita argumētari. quod reſpondit &
Dec. conſ. 465. n. 15. in fi. Præterea (inquit Crau.) d. conſ. 98. n. 14. & d.
conſ. 161. n. 18. non eſt inconueniens, quod remotior † ſit aliquan- 121
do magis dilectus; vt is multorum auctoritate comprobauit. Il-
lis accedunt Rui. conſ. 67. n. 10. conſ. 117. n. 24. & conſ. 142. nu. 3. lib. 2. &
Soc. Iun. conſil. 2. nu. 24. lib. 3. qui ſcribit, quod aliquando filius † eſt 122
melioris conditionis quam fuerit eius mater vel pater. Et idem
Soc. Iun. conſ. 100. n. 57. eod. lib. 3. ſecutus eſt Crau. d. conſ. 161. n. 18. Qui ea
ratione vtitur, quod filij grauati detrahunt duas quartas, atque
ita dimidiam hæreditatis, quod non faciunt cæteri: recte ergo
grauari potuerunt: quæ ratio ceſſat in alijs. Rurſus & tertio re-
ſpondeo, vt reſpondet Crau. conſ. 161. nu. 17. quod argumentum po-
teſt retorqueri, quia is, qui in vno fuit grauatus, in altero debuit
releuari. iuxta l. cum qui ædes. de vſucap.

Non obſtat vndecimum argumentum ſumptum ex doctri- 123
na † Anchar. conſil. 27. Non ſeruato ordine dubiorum. col. penult. quia
multipliciter reſpondetur. Primo, quod in eadem met facti ſpe-
cie reſpondit Bal. conſi. 47. Caſus talis eſt, Dec. Andreaſius de Calcagnin.
lib. 1. vbi reſpondit, quod ob repudiationem fideicommiſſi fa-
ctam à duobus illis antiquioribus de familia, filia conſequitur
bona illa, quæ conſequi non potuiſſet, ſi poſt duos illos anti-
quiores, qui renuntiarunt, duo alij (vt Ancharano placuit) ad-
mitti debuiſſent. Quod ſane Baldi reſponſum, ſi vidiſſent Do-
ctores noſtri, qui turmatim ſunt ſecuti Ancharanum, non ita
paſſim cum eo ſenſiſſent. Sed eſto, Ancharanum recte in illa ſua
facti ſpecie reſpondiſſe, non propterea nobis obeſt. Reſpondeo
itaq; ſecundo loco, quod in caſu † Ancharani. d. conſil. 27. duo il- 124
li antiquiores vltimo loco vocati, ſimpliciter vocati fuerunt,
nulla adiecta conditione: ob id non videtur mirum, quod illis
repudiantibus duo alij ex antiquioribus, poſt primos ſuccedere
habeant: cum menti & voluntati teſtatoris non fuerit re ipſa ſa-
tisfactum, ex quo illi non extiterunt hæredes, ſed repudiarunt.
Quocirca eo in caſu non potuit habere locum regula. l. boues. §.
hoc ſermone. de verb. ſignif. quæ intelligitur procedere, quando ille
primus actus re ipſa ſuum effectum conſecutus eſt. At noſtro in
caſu voluntati Do. Mariani donatoris ſatisfactum fuit. Nam is
ita demum voluit, Bartholomeum Ioan. Iacobo & Nicolao ſuc-
cedere: & econtra Io. Iacobum & Nicolaum ipſi Bartholomeo,
ſi ſine maſculis deceſſiſſent. Suſceptis ergo liberis illisq; ſucce-
dentibus cæteri donatarij excluſi ſunt, ex mente donatoris. vt
diximus ſupra ex doctrina Oldradi d. conſ. 21. Et dubium non eſt, ma-
gnam extare differentiam inter duas has † conditiones, ſi deceſ- 125
ſerit ſine liberis, & ſi heres erit. Nam illa, ſi deceſſerit ſine liberis, mo-
mentanea eſt, cum ſatis ſit liberos ſuſcipere. l. filiusfam. §. cum quis.
de leg. 1. & melius in l. cum vxori. ff. quando dies legati cedat. & in ſpecie
Decius in l. ſi quis heredem. nu. 2. C. de inſtit. & ſubſtit. Conditio vera
illa, ſi heres erit, actus ſucceſſiui dicitur, cum requirat aditionem
hæreditatis & perſeuerantiam, alioqui non eſſet ſatisfactum te-
ſtatori, qui hæredem re ipſa nō haberet. Ita in ſpecie reſpondit Ang.
d. conſ. 159. Corradus Alberti, column. 1. verſ. in contrarium videtur. quem ſe-
quutus eſt Dec. in d. l. ſi quis heredem. num. 3. & probat tex. in l. 5. §. ſi quis
ita. ff. de her. inſtit. vbi is hæres dicitur, qui hæreditatem adiuit. Et
eo loci ſcribit Caſtr. quod ex eo ſolo quod quis eſt ſcriptus hæ-
res, non dicitur conditioni, ſi heres erit, ſatisfeciſſe. Et idem re-
ſpondit Ruin. conſ. 29. nu. 8. lib. 2. vbi & eiuſdem ſententiæ recen-
ſet Bartolum. Et ſi neceſſaria eſt hæredis aditio, ſequitur inde
perſeuerantia, quia ſemel factus hæres, nunquam hæres eſſe de-
ſinit. §. 1. Inſt. de fideicom. hær. l. reſtituta. ad Trebell. cum vulg. ſim. Quo-
circa in caſu Ancharani aliud dicendum eſſet, ſi antiquiores illi
adiuiſſent hæreditatem, & cum eo nomine mortui fuiſſent.
Quod autem hic ſit caſus Ancharani, vel ex eo conſtat, quod
Ancharanus diſputat & contendit, illam diſpoſitionem factam
non eſſe caducam: ſentiens ibi agi de admittendis illis anti-
quioribus, vt voluntas teſtatoris effectum habeat. Et ideo illi
ſecundi antiquiores admittuntur loco primorum, ac ſi illi in re-
rum natura nunquam fuiſſent. Et ob id eo loci Anchar. ait, ibi
agi de diſpoſitione fauorabili, vt vere fauorabilis † eſt, cum agi- 126
tur de ſuſtinenda teſtatoris voluntate: vt omnes ſcribunt in l. in

teſtamentis, de regul. iuris. Alioqui, ſi Anchar. intellexiſſet de fideicommiſſo extendendo, erraſſet: cum tunc materia odioſa ſit, *vt ſcribit Crauc. conſil. 180. num. 2. verſic. ſecundo reſpondeo.* qui, dum Ancharanum aliter & forte male intellexit, eum reprehendit. Prætere a, ſi intelligeremus Ancharanum loqui de extendendo fideicommiſſo ad alios antiquiores poſt illos primos, ſuum reſponſum erit dubitabile. Primo, quia opus eſſet dicere, ſubſtitutionem fideicommiſſariam extendi de perſona ad perſonam; quæ ſane extenſio non conceditur. *l. ſi quis ita. §. pen. ff. de teſtam. tutel. Et in ſpecie, hac ratione, ab Ancharano diſſentit Crau. conſ. 161. nu. 11. qui nu. 12. ſubiungit & ſecundam. & nu. 13. 14. alias adijcit. Et idem Crau. conſ. 180. alias improbat Ancharani opinionem vt apud eum.*

127 Non obſtat vltimum, quod verbis † impersonalibus conceptum ſit hoc fideicommiſſum, & quod ob id facilius tranſit. *d. l. pater. §. quindecim. de lega. 3.* quia reſpondetur, Do. Marianum donatorem non eſſe vſum verbo, relinquatur, vel relinqueretur, quod ſui natura ob impersonalitatem actum ſucceſſiuũ ſignificare videtur: ſed vſus eſt verbo, *transferatur*, quod actum momentaneum oſtendit. *ita gl. in l. ſi cum fundum venderes, in verbo tradat. ff. de contrah. empt. & in l. ab emptione. in gloſſ. magna. ff. de pactis. & in l. 3. §. vnde vi. ff. de vi & vi arma. Et egregie Ang. conſil. 34. Conſtantinus*

128 *num. 5. & num. 8.* vbi ait, quod ſi in conditione † verſatur rem tradi, non dicitur conditio illa habere tractum ſucceſſiuum: ita etiam rem reſtitui, *vt ſcribit Iaſ. in l. aut prætor. §. ſi petitor. num. 5. ff. de iniuri. vbi hanc eſſe * communem opinionem teſtatur.* Cum ergo Iuliano vltimo, ſeu eius hæredibus à donatore impoſitũ fuerit onus transferendi bona donata in deſcendentes Bartholomei ſatisfactum eſſe conditioni, nec requiritur perſeuerantia, cum ſit impoſitum factum, quod temporis momento expediri potuit.

129 Accedit, quia dixit † donator, *transferatur ipſo iure*: nam dictio *ipſo iure*, cum directam ſubſtitutionem ſignificet, *Ripa l. Centurio. num. 182. de vulg.* dilationem non adeſſe, nec tractum temporis ſignificat. Præterea & ſecundo reſpondetur, quod tunc demum hæc verba impersonalia operantur effectum, vt perpetuo in familiã bona ſint, cum antecedenti prohibitioni negatiuæ appoſita fuit cauſa iuſta; vt ſi dictum ſit, *prohibeo ne bona mea extra familiam alienentur: quia volo conſeruari in familia.* Ita cenſent omnes

130 quos ſupra retuli in reſponſione ad quartum fundamentũ. † *Ita loquitur Cuma. in d. l. vnum ex familia. §. ſed et ſi fundum. nu. 3. de lega. 2.* Quæ ſane cauſa hic deficit. His opinor ſatis conſtare, nullã ſubſtitutionẽ fideicommiſſariam eſſe cõſtitutam inter hos deſcendentes: & per conſequens has fœminas à maſculis non excludi.

Iacobus Menochius, I. C.

S V M M A R I A.

1 *Teſtator difficilius de rebus ſui hæredis quam de proprijs diſponit.*
2 *Hæres grauatus reſtituere hæreditatem, intelligitur de hæreditate à teſtatore illo relicta.*
3 *Legatum factum poſt vniuerſale fideicommiſſum cum ipſo fideicommiſſo debet reſtitui.*
4 *Legatum quando iure hæreditario peti poſſit.*
5 *Dictio item repetitiua.*
6 *Legatum ſubiacere reſtitutioni, cum relinquitur fideicommiſſum ſub nomine bonorum & hæreditatis.*
7 *Fideicommiſſum tractum ſucceſſiuum habere.*
8 *Legatum iure reſtitutionis relictum, venire in reſtitutione fideicommiſſi.*
9 *Dictio, vt infra, ad ſequentia omnia refertur.*
10 *Legatum ſubiacere reſtitutioni fideicommiſſi cum eadem ſcilicet forma, qua fideicommiſſum eſt relictum.*
11 *Legare nemo poteſt ſibi ipſi.*
12 *Verbum impersonaliter prolatum referri æque ad legata, vt ad fideicommiſſa.*
13 *Legatum venire in reſtitutione fideicommiſſi, cum perpetuo bona ſunt in familia conſeruanda.*
14 *Indefinitum æquipollere vniuerſali.*
15 *Agnationis conſeruandæ ratio tam in acquirendis quam in acquiſitis habere locum.*
16 *Ratio vbi eadem eſt, ibi & idem ius.*
17 *Bona remittens vbi ſubiecta ſunt fideicommiſſo, fateri dicitur fideicommiſſum.*
18 *Legatum an veniat ſub reſtitutione fideicommiſſi, conijcitur ex voluntate teſtatoris.*
19 *Legatum ſingulare non venire in reſtitutione fideicommiſſi vniuerſalis.*
20 *Verbum, bona, eſſe vniuerſale.*
21 *Legatum quando relinquitur poſt fideicommiſſum, non venit regulariter in reſtitutione fideicommiſſi.*
22 *Gloſſa l. Marcellus. §. quidam liberis. ff. ad Trebell. declaratur.*
23 *Ordo ſcripturæ quando in legatis & fideicommiſſis attendatur.*
24 *Legatum maximi valoris venire in reſtitutione fideicommiſſi.*
25 *Incluſio vnius, alterius eſt excluſio.*
26 *Confirmatio vnius eſt alterius infirmatio.*
27 *Teſtator vocans aliquos, alios dicitur excludere.*
28 *Fideicommiſſo includuntur ſimilia.*
29 *Argumentum operari non debet diminutionem*
30 *Incluſione vnius quando aliud non excludatur.*
31 *Soc. Sen. in l. Marcellus. §. quidam liberis. col. 1. verſ. tertio conſidera. ff. ad Trebell. declaratur.*
32 *Teſtator legans fundum & viginti, ſi vult reſtitui bona ad eum peruenta, exceptis viginti, an etiam fundus ſit exceptus.*
33 *L. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebell. declaratur.*
34 *Teſtator ſi vna parte teſtamenti fecit mentionem maſculorum, quod de ijſdem in altera intellexit, ex Abbatis opinione.*
35 *Sed contra, Anchar. & alij plures.*
36 *Quod declaratur ex diſtinctione Decij.*
37 *Agnationis conſeruandæ ratio quo in loco caſum habeat.*
38 *Verba ad literam cum intelligi debeant, omnis interpretatio excluditur.*
39 *Conditio appoſita in inſtitutione, repetita dicitur in ſubſtitutione.*
40 *Extenſio de perſona ad perſonam, nec de caſu ad caſum fit in ſubſtitutionibus.*
41 *Extenſionem omnem ceſſare, cum verba ad literam debent intelligi.*
42 *Fideicommiſſi onus ad alios non extendi.*
43 *Dictio, dictos, reſtrictiua.*
44 *Conditio poſita in inſtitutione reſtricta ad certum caſum, non dicitur repetita in ſubſtitutione.*
45 *Relationem fieri ad proxima.*
46 *Conditio dicitur repetita in ſubſtitutione cum alias plus videretur relictum ſubſtituto quam inſtituto.*
47 *Qualitas maſculinitatis quando in alia parte teſtamenti ſit repetita.*
48 *Ibidem declaratur.*
49 *Conditionem appoſitam in fideicommiſſo non cenſeri repetitam in legato.*
50 *Etiam ſi conditio & qualitas vtriq; conueniat.*
51 *Item cum rerum eſt diuerſitas.*
52 *Item quando actus fauorabilis reſtringeretur.*
53 *Legatum agnatis factum eſſe fauorabile.*
54 *Legata non eſſe ſtricte interpretanda.*
55 *Repetitionem conditionis in odioſis non fieri.*
56 *Clauſula appoſita in principio, quando in fine repetita dicatur.*
57 *Legata poſt fideicommiſſum relicta non venire in reſtitutione fideicommiſſi.*
58 *Capra conſ. 119. interpretatur.*
59 *Iaſ. conſ. vlt. lib. 4. declaratur.*
60 *Teſtatorem æque poſſe de re hæredis ac de propria diſponere.*
61 *Bal. conſ. 259. lib. 2. declaratur.*
62 *Corn. conſ. 105. lib. 2. declaratur.*
63 *Hæreditario iure quando capere quis dicatur.*
64 *Expreſſio eorum quæ inſunt, nil operatur.*
65 *Pretium rei ſubiacet oneri reſtitutionis, vt & ipſa res ſubiacebat.*
66 *Prælegatum quando in reſtitutione fideicommiſſi veniat.*
67 *Dec. conſ. 425. nu. 16. declaratur.*
68 *Dec. conſ. 597. nu. 7. exponitur.*
69 *Guido Papa. q. 461. interpretatur.*
70 *Rui. conſ. 12. nu. 13. lib. 4. declaratur*
71 *Dictio, vt infra, reſtrictiua.*
72 *Gl. l. Marcellus. §. quidam liberis. ff. ad Trebell. declaratur.*
73 *Ordo ſcripturæ ceſſat ob mentem contrariam teſtatoris.*
74 *Proprietas verborum ſeruanda.*
75 *Etiam ſi præſumptio repugnet.*
76 *Maxime, cum verba ſunt clara.*
77 *Verbum, lego, ſignificare interdum hæredis inſtitutionem.*
78 *Contrarium verum etiam ſi adiectum ſit vniuerſitatis bonorum.*
79 *Verbum magis potens trahit ad ſe verbum minus potens.*
80 *Verbum inſtituo, ad ſe trahit verbum, lego.*
81 *Dictio, item, repetitiua.*

82 Dictio,

82 *Dictionem, vt infra, non referri ad ſeparata.*
83 *Pariſ. conſi. 94. num. 53. lib. 2. declaratur.*
84 *Legatarius & heres an ſimul quis eſſe poſſit.*
85 *Clauſula, omni meliori modo, &c. quid in prælegatis operetur.*
86 *Verbum, ſubſtituo, de ſe nil ſignificare.*
87 *Alex. conſ. 25. lib. 1. declaratur.*
88 *Hieronymi Zanchi doctrina declarata.*
89 *Legatum quando ex ordine intellectus ſubſequitur fideicommiſſum, an veniat in reſtitutione fideicommiſſi.*
90 *Legatum ab hæreditate ſeparatum, non venit cum ea reſtituendum.*
91 *Bona poſita ſub fideicommiſſo intelliguntur de exiſtentibus eo tempore.*
92 *Raphaelis Comenſ. conſ. 3. aduerſus communem reiectum.*
93 *Agnationis conſeruandæ ratio ſolum ſpectat quoad bona, quibus onus fuit adiectum.*
94 *Erronea aſſertio non nocet.*
95 *Dominus rem ſuam ab altero erronee recognoſcens ſibi non præiudicat.*
96 *Cenſum de re propria ſoluens per errorem rem cenſuariam non facit.*
97 *Caſtrum proprium vt emphyteuticum ab eccleſia per errorem recognoſcens, ſibi non præiudicat.*
98 *Rem propriam recognoſcens vt feudalem ab eccleſia per errorem, non facit præiudicium.*
99 *Dominus aſſerens rem ſuam eſſe feudalem, vel cenſuariam, præſumptionem inducit rem ita eſſe.*
100 *Præſumptio nil operatur, cum veritas apparet.*

CONSILIVM LXXXVI.

In eadem cauſa præcedentis reſponſi.

Initium à Domino.

DVBITARI adhuc contingit in eadem cauſa magnificorum dominorum de Fenarolis, Brixienſium, *an bona de Rudiano poſt vniuerſale fideicõmiſſum conſtitutum in ſuo teſtamento à D. Mariano de Fenarolis, legata reſtitutionis oneri ſubiaceant?* Qua in re prima (: quod aiunt:) facie dicendum videbatur ſubiacere.

Primo, quia clari iuris eſt, † teſtatorem difficilius de rebus
1 hæredis quam de propriis diſponere & teſtari: *quemadmodum ſenſit Bald. conſ. 239. Laurentius, verſ. modo quæritur. libr. 2.* dum reſpõdit, in dubio diſpoſitionem teſtatoris non trahi ad bona hære-
2 dis. *Baldum ſecutus eſt Crauet. conſ. 114. num. 8.* qui reſpondit, † grauatum reſtituere hæreditatem, intelligi de hæreditate ei obuenta à teſtatore, non autem de alia. Atqui noſtro in caſu iam cernimus, D. Marianum teſtatorem, relinquendo acquirenda per ipſoſmet hæredes, voluiſſe illa reſtitutioni ſubiacere, ſicuti oſtendunt verba illa teſtamenti, dum teſtator aſſignat portionem hæreditatis Bartholomeo, ibi, *Item in omnibus bonis, iuribus, actionib. & liuellis acquiſitis per ipſum Bartholomeum ab anno 1508. citra, & in futurum per eum acquirendis. &c.* & paulo poſt, dum aſſignat portionem Io. Iacobo & Nicolao, ibi, *Item in omnibus bonis, quæ acquiruntur per ſupra ſcriptos Ioan. Iacobum & Nicolaum.* &c. Si voluit teſtator acquirenda per hæredes ſubiacere reſtitutioni fideicommiſſi; ergo a fortiori dicendum videtur voluiſſe ſubiacere acquirenda per ipſummet teſtatorem.

Secundo, vt huic opinioni conſentirem, me nõ parum mouebat, quod teſtator hic cauit per eum acquirenda eſſe inter ipſoſmet ſuos hæredes diuidenda: atq; ita videtur à ſingulis eorum legaſſe, nempe vt vnuſquiſque ſuam portionẽ iure ſuo hæreditario conſequi poſſet. Quo fit, vt hoc † legatum ſubiaceat
3 reſtitutioni, ex * communi Doctorum ſententia; qua affirmãt, quod etiam ſi legatum ſubſequitur vniuerſale fideicommiſſum, ſubiacere tamen reſtitutioni; cum hæres legatum illud ex propria perſona capit. *Ita reſponderunt Corn. conſ. 105. col. 2. lib. 2. Rui. conſ. 130. num. 10. lib. 3. & Riminal. conſ. 248. in fin. lib. 2. Et ſcribit Alex. in l. Teſta, primo notab. ff. ad l. Falcid. & hos ſecutus eſt bene eruditus Hieronymus Zanchus in repet. l. hæredes mei. §. cum ita. num. 429. ff. ad S. C. Treb. quo loci eiuſdem ſententia recenſet Oldrad. & Ripam.*

Tertio, huc ſpectat, quod teſtator ſpeciatim legando à ſe acquirenda; legaſſe dicitur portionem vnam, quam iam in ipſa hæredis inſtitutione cõplexus fuerat. Hoc vel ex eo patet; quoniã ſi ſolũ dixiſſet teſtator, *inſtituo filios meos in omnib. bonis meis,* etiam veniret bona per teſtatorem acquirenda vſq; ad eius mortem; quo tempore teſtamentum confirmatur. *Ita ſcribunt omnes in l. quoties. C. de hæred. inſti.* Et eſt iuris abſolutiſſimi. Quod ſi verum eſt, ſequitur & hæc bona acquirẽda ſubiacere reſtitutioni, ex ſingulari doctrina Caſtr. *conſi. 121. Viſa quadam petitione, col. 2. li. 1. quem ſecutus eſt Zanchus in d. §. cum ita. num. 448* inquit Caſtrenſis, aut quiſquis is eſt, quod † quando aliqua hæreditatis præle- 4
gatur portio, quæ detrahitur ex tota portione, in qua ipſe hæres prius fuerat grauatus, portionem illam iure hæreditario capi, & per conſequens in fideicommiſſi reſtitutione venire.

Quarto maxime vrgere videtur, quod qualitas & conditio reſtitutionis videtur repetita in hoc legato. Nam hoc legatum immediate ſubſequitur legatum factum Bartholomeo, cui teſtator legauit facultatẽ retinendi & affrancandi bona de Paſſirano & Paterno relicta Baptiſtæ: ea tamen adiecta conditione, ꝙ pretium ſit ſub fideicõmiſſo. Deinde legando bona à ſe ipſo teſtatore acquirenda, ſubiicit in hæc verba. *Item legauit, voluit & mandauit,* &c. Dictio † item eſt repetitiua omnium præcedentiũ 5
qualitatum & conditionum. *l. in reprehendis, de legatis. 3. vbi Bart. & ſcribit Gomes. in §. æque. n. 19. inſtit. de actio.* ergo (: vt dixi:) qualitas & conditio reſtitutionis repetita dicitur & in hoc caſu.

Quinto in hanc opinionem me adducebat: quod licet recepta * magis videatur opinio illa; legatum † non venire in fidei- 6
commiſſi reſtitutione; quando fideicommiſſum, vel ſub nomine hæreditatis tantum, vel ſub nomine bonorum conſtituitur, attamen cum ſub nomine hæreditatis & bonorum † ſimul fideicommittitur, etiam legatum dicitur contineri. *Ita decidit Guido Papa quæſtion. 461. & reſponderunt Dec. conſ. 425. numer. 16. & conſ. 597. num. 7. Rum. conſ. 120. num. 12. libr. 3. Pariſ. conſ. 8. num. 15. libr. 3. & Crauet. conſilio 249. num. 1. Idem ſcripſerunt Duran. de arte teſtandi, titu. 5. cautel. 23. num. 4. & Zanchus in d. l. hæredes mei. §. cum ita. num. 494. ff. ad Trebellia.* Atqui in hæredum inſtitutione ita locutus eſt D. Marianus teſtator. *Ita quod perpetuo bona & hæreditas dicti Dom. teſtatoris,* &c. ergo ſenſit teſtator, etiam hoc legatum eſſe ſub fideicommiſſo comprehenſum.

Sexto mouebat argumento ducto ex doctrina Ripæ *in l. hæredes mei. §. cum ita. num. 49. ad Trebell. à qua diſſentit Rum. conſ. 120. lib. 3. inquit Ripa, quod opinio illa gloſſæ & Doctorum in leg. Marcellus. §. quidam liberis. ad Trebell.* quod ſub fideicommiſſo non continetur legatum relictum poſt onus iniunctum reſtitutionis, non procedit, quando illud eſt relictum ſimpliciter, atque ita à morte
teſtatoris cedit. † fideicommiſſum autem habet tractum futu- 7
rum, vt puta, ſi dixerit, *ſi hæres inſtitutus, vel eius deſcendentes ſine filiis maſculis morerentur.* Nam (: inquit Ripa:) eſt ordo intellectus, vt ſtatim à die mortis teſtatoris cedat legatum, fideicommiſſum vero ſequatur, quod per plures annos poſtea, prout tulerit caſus, verificari poteſt. Et hoc in caſu non obſeruatur ordo ſcripturæ, ſed illi antefertur ordo intellectus: atq; ita legatum hoc continebitur ſub fideicommiſſo, etſi ſcriptura poſterior fuerit. Et huius opinionis, recenſet Ripa, fuiſſe Bartol. *in leg. Scæuola. & in l. omnibus. §. quis ſuſpectam ff. ad Trebell.* Qua ſane iuris ſententia diffinitus videtur caſus hic noſter. Siquidem dicti hæredes à die conditi teſtamenti citra acquiſiuerunt dominium bonorum omnium, quæ tempore mortis teſtatoris reperiebantur. & tamen quinquaginta abhinc annis euenit fideicommiſſi conditio. Atque ita, licet in ordine ſcripturæ præcedat grauamen; in ordine tamen intellectus ſubſequitur: & per conſequens etiam legato iniunctum videtur.

Septimo ſuadetur hæc opinio hac argumentatione. Quæ
inſtitutionis iure † relinquuntur, veniunt in fideicommiſſo. *ita* 8
in ſpecie reſpondit Curtius Iun. conſ. 13. num. 5. verſicu. 2. principaliter. & idem ſcribit Zanchus in d. l. hæredes mei. §. cum ita. numero 447. ad Trebellian. Atqui bona hæc non iure legati, ſed inſtitutionis atque ita hæreditario relicta fuerunt, ergo in fideicommiſſi reſtitutione veniunt. Illa minor propoſitio multis probari videtur. Primo, quia teſtator in principio dixit, in omnibus ſe inſtituere filium & nepotes pro portionibus, aſſignatis, *vt infra.* Quæ
ſane dictio, † *vt infra,* ſignificat omnia ſequentia, quorum facta eſt diuiſio. *l. in venditione. ff. de actio. empt. §. 1. inſtitut. de gradibus Bartol. in l. Gallus. §. idem credendum. numero a Iaſo, de liber. & poſthum. & gloſſa in cap. ſicut de appellat.* ergo & ad hæc bona, quæ æqualiter diuiſa fuerunt, refertur, & per conſequens æque ac iam acquiſita iure hæreditario relicta dicuntur. Secundo confirmatur, ꝙ ea quo eadem eſt † diuiſionis forma; eodem titulo omnia 10
relicta videntur, hoc eſt, inſtitutionis. *ita Pariſ. conſil. 94. num. 53.*

lib.2. etiam ſi teſtator vſus ſit verbo, *lego.* Eandem eſſe diuiſionis
formam apparet: quia iam acquiſita diuiſit teſtator in ſtirpes, &
non in capita: relinquendo vnam dimidiam Bartholomæo fi-
lio, & alteram dimidiam Ioanni Iacobo & Nicolao nepotibus.
Ita pariter acquirendo voluit diuidi in ſtirpes, & non in capita.
Tertio huc ſpectat, quod eiſdem ferme verbis vſus eſt teſtator
quo ad alia bona, ſi quæ tempore teſtamenti habebat, quorum
portionem non aſſignaſſet. Dixit enim, *etſi quæ alia liuella, poſſeſ-
ſiones & bona reperientur in hæreditate prædicta, de quibus non ſit facta
mentio, ea communiter diuidantur, & diuidi debeant pro dimidia inter
dictum Bartholomæum & Ioannem Iacobum ac Nicolaum.* Et cum ra-
tione horum bonorum ſint ii inſtituti, non autem effecti le-
gatarii, idem dicendum eſt, de his acquirendis. Quarto magis
vrgere videtur, quod hi quo ad hæc bona, legatarii dici non
11 poſſunt: quia cum nulli alii ſint † hæredes vniuerſales, à ſe ipſis
ſibi ipſis legari non potuit. *l. legatum. §. hæredi. l. qui filiabus. in fin.
de leg. 1. & l. in fideicommiſſariam. §. vltim. ff. ad Trebell. Et reſpondit
Parıſ. conſ. 79. in prin. lib. 2.* Et præſertim, cum æqualiter inſtitu-
ti ſint; & tantum vnus daret alteri cohæredi, quantum ab eo ac-
ciperet.

Octauo accedit, quod hoc fideicommiſſum relictum eſt per
12 verbum, ſubſtituo, quod ſane † verbum imperſonaliter prola-
tum ita adaptari poſſe videtur ad relicta particularia, quam ad
vniuerſalia: & ideo omnia ſub hoc fideicommiſſo contineri vi-
dentur. *Ita reſponderunt Rui. conſilio 152. num. 6. lib. 3. & Cur. Iun. conſ.
13. col. 1. quos ſecutus eſt Zanchus in d. §. cum ita. num. 375. Quibus acce-
dunt Boer. q. 280. num. 2. & Parıſ. conſ. 18. n. 17. lib. 3.*

Nono mediocriter vrgere videtur clauſula illa in eo teſta-
13 mento adiecta. *ita quod bona & hæreditas teſtatoris † perpetuo deue-
niat in deſcendentes maſculos,* &c. Quæ ſane clauſula ſignificat, o-
mnia quæ erant ipſius teſtatoris tempore eius mortis, ſub fidei-
commiſſo comprehenſa. *ita reſpondit Corneus conſ. 3. Teſtator B. cui
ſubſcripſit eo loci Fulg. & quos ſecutus eſt Duran. de arte teſtandi, tit. de
ſubſtitutio. caut. 28. in fin.* Et ſcribunt relati Doctores indefinitam
14 æquipollere † vniuerſali. Quo fit vt ſi vniuerſalia eſſent verba,
etiam prælegata continerentur ſub fideicommiſſo. *l. cum virum.
C. de fideicom. Alexand. in l. Marcellus. §. quidam liberis. nume. 2. verſicu.
2. limitatur. ff. ad Trebellian. & Decius conſil. 254. column. 2. & conſ. 597.
num. 6.*

15 Decimo accedit, quod voluit teſtator bona † conſeruari in
agnatione & familia. Quæ ſane ratio locum etiam habet in bo-
16 nis acquirendis; cum adſit eadẽ † ratio, ergo idem ius ſtatui de-
bet. *vulg. l. illud. in prin. ff. ad l. Aquil.* Et ſi teſtator fuiſſet interrogat⁹
ita reſpondiſſet, ſicuti in ſpecie conſuluit *Parıſ. conſ. 79. n. 26. lib. 2.*

Vndecimo & vltimo confert, quod ſub anno 1555. fratres iſti
in iudicio egerunt contra hæredes Iuliani poſthumi, ab illis pe-
tendo dimidiam bonorum prædictorum de Rudiano, tãquam
ſubiecta fideicommiſſo ex hoc teſtamento D. Mariani: & tan-
dem inter eos fuit tranſactum, relaxatis his bonis. Quo fit, vt
17 fratres hi confeſſi † videantur, dicta bona eſſe ſub fideicom-
miſſo, *iuxta l. non intelligitur. §. tacite, iuncta gloſſam verbo profitenti-
bus, de iure fiſci. vbi Bartol. Et reſpondit Socin. Sen. conſ. 82. verſ. ſecunda
concluſio, lib. 3.* Hæc me hæſitantem reddebant.

Re tamen ipſa diligentius perpenſa, in eam deſcendo ſen-
tentiam, legatum hoc bonorum acquirendorum per teſtato-
rem, non ſubiacere oneri reſtitutionis. Quod vt dicam, multis
rationibus adducor. Illud tamen ante omnia dicam; hanc diſ-
18 penſationem à † coniecturis pendere, poſteaquam teſtator cla-
re non diſpoſuit, *ita in ſpecie affirmarunt Dec. conſ. 80. col. 3. & Syluan.
conſ. 19. num. 24. quos probauit Zanchus in d. §. cum ita. num. 368. Quibus
accedunt Rui. conſ. 120. num. 15. lib. 3. Parıſ. conſ. 79. num. 15. libr. 3. & Soc.
Iun. conſ. 107. num. 35. & n. 41. lib. 3.*

Primo ea coniectura in hanc adducor ſententiam, quod hic
teſtator verbis vniuerſalibus fideicommiſſum conſtituit, dum
grauauit ſuos hæredes reſtituere hæreditatem ſuam: & idem fe-
19 cit † legatum ſingulare bonorum acquirendorum, iuuenes le-
gatum hoc, vti à fideicommiſſo ſeparatum ſub eo non contine-
ri: cum hæreditatis appellatione non veniant legata. *Ita declarat
gl. l. Marcellus §. quidam liberis. ad Trebell. quam ſecuti ibi Bartol. numero
4. Soc. Sen. num. 2. Alex. in l. hæredes mei. §. cum ita. in tertio nota. eo. &
ibidem Zanchus num. 435. teſtatur eſſe * communem opinionem. Et eo loci
recenſet eiuſdem opinionis Oldrad. & Dec. idem probarunt Rui. conſilio
65 num. 16. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 107. libr. 3. Boer. quæſtio. 280. num. 8. Bero.
conſil. 81. num. 14. libr. 2. Portius conſilio 6. num. 26. & Cephal. conſ. 259. n. 1.
18. 23. libr. 2.* ita pariter † verbum *bona*, vt vniuerſale non com-
20 prehendere legatum tradunt Bar. & Soc. *d. §. quidam liberis.
Rum. conſilio 120. numer. 13. libr. 3. & Zanchus. d. §. cum ita numero 398.
verſ. quarto declaratio.* Nec aduerſatur, quod vtroque verbo ſi-
mul vſus ſit teſtator, quoniam infra ſuo loco reſponſum af-
feram.

Secundo moueor ex illa coniectura, quod hic præcedit † fi- 21
deicommiſſum, & legatum ſubſequitur, quo in caſu * recepta *
magis eſt Doctorum opinio, legatum ſub fideicommiſſo non
contineri. *ita communem hanc eſſe opinionem eſſe teſtatur Zanchus d.
§. cum ita. num. 297. qui huius opinionis recenſet gl. d. §. quidam liberis. &
ibi Soc. & Claud. Seyſſell. colum. 1. Alex. l. Titia. 1. nota. ad l. Falcid. Capram.
conſilio 119. Corn. l. cum virum. C. de fideicom. Dec. conſilio 80. colum. 1. &
conſilio 81. numero tertio. Ripam d. §. cum ita. num. 48. & Cravet. conſil.
395. in 4. dubio. quibus etiam accedunt Soc. Sen. conſilio 31. numero 8. libr.
4. Rum. conſilio 117. numero 13. lib. 2. Dec. conſilio 254. num. 6. Boer. quæſt.
280. numero & Parıſ. conſilio 79. numer. 311. libro ſecundo, & conſilio 18.
num. 15. lib. 3. Bero. conſil. 81. num. 22. lib. 2. & Portius d. conſilio 6. num. 27.*
Nec habenda eſt ratio eorum, qui diſſentiunt, quorum in nu-
mero fuit Salyc. *in d. l. cum virum. colum. 2. C. de fideicom. vbi Cor. iſ. nu.
39. Soc. Iun. conſ. 17. num. 40. libro 3. Corn. conſi. 228. in fin. libr. 4.* Nec e-
nim in iudicando à communi opinione auctoritate tantorum
patrum confirmata tuto recedere licet. Non etiam obſtat quod
relata gloſſæ & ſequacium opinio non procedat, cum conſtat † 22
de contraria voluntate teſtatoris, *vt in ſpecie reſpondit Ruin. conſilio
129. col. 3. lib. 3.* quia reſpondetur, hic non conſtare, aliam fuiſſe
voluntatem teſtatoris, quam quod hoc legatum ſeparatum ſit
ab hæredis inſtitutione. Et aliud iudicãdum ſit de legato, quam
de relictis in inſtitutione hæredis: vt etiam infra in reſponſione
ad ſextum argumentum dicemus. Non quoq; repugnat quod
dicitur, tunc † ordinem ſcripturæ attendi, cum conformis eſt 23
rationi communi. *ita Bald. in l. veluti. num. 7. de iuſt. & iure.* Sed à ra-
tione videtur remotum, quod teſtator velit imponere onus ſu-
per bonis acquirendis ab hæredibus & non ſuper ſuis; quia re-
ſpondebimus infra reſponſione ad vltimum. Et quod dicitur,
bona hæc eſſe † maximi valoris, & ob id præſumi contineri ſub 24
fideicommiſſo, *vt tradunt Dec. conſilio 254. col. 2. verſi. & vlterius
Rui. conſ. 114. col. pen. & conſ. 116. col. 4. lib. 2. & communem dixit Zanchus
in d. § ita n. 437. Et his accedit Soc. Sen. trac. fallen reg. 165. fall. 1.* Reſpõ-
deo vno verbo, quod licet hæc bona ſint alicuius valoris, non
tamen vniuerſam hæreditatem vel maiorem eius partem com-
plectuntur, *vt loquuntur relati Doct.*

Tertio ſuffragatur illa coniectura, quæ deſumitur ex eo,
quod teſtator hic iam ſpeciatim aliqua bona expreſſe fideicom-
miſſo ſubiecit; vt illa bona acquirenda ab ipſiſmet hæredibus
viuente teſtatore: & pretium quod numeratum eſſet à D. Bar-
tholomæo in affrancatione bonorum de Paterno & Paſſirano,
ita & cæteri bona longa ſerie enumerata. Cum ergo teſtator
hæc bona ſub fideicõmiſſo incluſerit, & non hæc legato com-
prehenſa, cenſetur excluſiſſe hæc ipſa legata à fideicommiſſo;
cum † vnius incluſio ſit alterius excluſio. *l. cum Prætor. §. 1. de iud.
ca. nonne. de præſumpt.* Hinc dixit Bar. *in l. legata inutiliter, de legat. 1.* 25
quod vbi † aliqua probantur vel confirmantur, è contra alia 26
improbata cenſeri, *ex l. Tribunus. §. vlt. de mil. teſt. Soc. Sen. conſ. 258.
col. pen. verſi. iſta concluſio lib. 2.* confert à fortiori quod ſcribit
Crotus *in l. qui Romæ. §. duo fratres. n. 94. verſ. 2. fallit, de verb. ob.* quod,
ſi aliquo in caſu eſt remiſſum fideicommiſſum, in altero non
cenſetur remiſſum, ex hac regula, quia vnius incluſio eſt alte-
rius excluſio, *d. l. cum Prætor.* ſi hoc contingit in remiſſione fidei-
commiſſi, quæ eſt fauorabilis. Ergo à fortiori in conſtitutione,
quæ odioſa eſt, *vt mox ſubiiciam.* Et ad rem maxime ſpectat quod
reſpondit Alex. *conſ. 157. n. 9. verſ. 5. quæ lib. 6.* vbi ex regula *d. l. cum
Prætor*, loquit quod quando † teſtator certis in caſibus ſubſti- 27
tuit, & alios omiſit, in illis omiſſis videtur potius contrariam
diſpoſitionem locum habere. huic ſimile eſt quod tradit Caſtr.
*in l. cum acutiſſimi. num. 6. C. de fideicom quem ſecutus eſt Soc. Sen. conſ.
150. col. 23. verſ. ad hoc benefacit. lib. 1.*

Nec repugnat, quod huic fundamento reſpondetur. Et pri-
mo retorquendo illud ex declaratione Ruini: *conſi. 116 nu. 4. verſ.
nec ob. lib. 2.* quod ſcilicet & † ſub fideicommiſſo hæc includan- 28
tur, ex quo & alia his ſimilia incluſa fuerunt. Et expreſſio † fa- 29
cta operari non debet diminutionem. *iuxta l. legata inutiliter. ff. de
leg. 2. & Alex. in prin. ita declarare videtur. d. l. cũ prætor.* Reſpondetur,
vetius excluſa à fideicõmiſſo præſumi, poſtquã in dubio ſumẽ-
da eſt interpretatio, ne fideicommiſſum inducatur: *vt iam copioſo
ſuo loco dictum fuit.* Nec hæc (: vt Ruinus dicebat:) diminutionem
opera-

operatur, cum nunqoam hoc legatum fuerit comprehenſum
ſub fideicommiſſo, ob id priuatio onn datur cum habitus
oon præceſſit. *l. decem de verb. obl. cum vulgatis ſimilib.*

Non etiam refragatur quod ſecundo dicitur, regulam. *l. cum*
prætor. non procedere. Cum illud quod excluſum videtur, alia
ratione & iure includitur, *vt declarat Dec. con. 19c. col. pen. & idem l.*
1. in 3. lect. num. 84. ff. ſi cert. pet. Siquidem reſpondetur vno ver-
bo, non reperiri in hoc teſtamento, quod bona hæc ea alia te-
ſtamenti parte includantur ſub fideicommiſſo, quod probare
31 debuiſſent aduerſarii. Quod vero ſcribit Socinus † *in d. l. Marcel-*
lus. §. quidam liberis. col. 1. verſi. tertio conſiderat. ff. ad S. C. Trebell. vere
non obeſt: & quanquam ſubobſcure admodum loquatur So-
cinus: ita tamen clare cum Imo. *in l. Lucius. §. pluribus, ad fin. ff. eo ad*
Trebell. poteſt declarari, hac prius facti ſpecie propoſita. Teſta-
32 tor † hæredem inſtituit, & illi etiam prælegauit prædia & vi-
ginti. Deinde eum rogauit, vt reſtitueret Caio, quod ad cũ per-
uenit ex bonis ipſius teſtatoris, exceptis illis viginti, dubitatum
fuit, an ſub fideicommiſſi reſtitutione veoiant & prædia. Gloſſa
in d. §. pluribus, fuit in ea opinione, quod veniret, ea ratione, quia
teſtator, excipiendo illa viginti, quæ noluit reſtitui, voluiſſe vi-
detur, ꝙ nec prędia reſtituantor, quia excipicodo vnum de prę-
legatis videtur excipere & alterum. Hanc ratiooem gloſſæ re-
prehendit Imola, quia ſi liceret in caſu *d. §. pluribus,* argumeotari
ab exceptione, potius eſſet dicendum (*:inquit Imola.*) econtra, ꝙ
imo prædia eſſent reſtituenda, quia excipiendo atq; excludẽdo
à reſtitutione illa viginti videtur reſtitutioni includere illa prę-
dia. Atq; ita Imola potius videtur approbare in hac ſpecie hoc
genus argumenti ab incluſione vnius ad excluſionem alterius
& econtra, q̃ improbare. Sed tamen quo ad declarationem. *d. §.*
33 † *plurib.* inquit, hoc nõ euenire ratione exceptionis, ſed alia po-
tius, nempe, quia ibi teſtator prohibuerat illa prædia alienari, &
voluit venire ad ſuperuenientem; & ita (*:inquit Imola:*) ſpecialis
prouiſio facta fuit ſuper prædiis illis: oon mirum. ſi oon conti-
nẽtur illa prædia ſub generali diſpoſitione. & ita ſub fideicom-
miſſo. Hæc itaq; argumentatio ſtat ſolida. Nec ẽt ei repugnat, ꝙ
34 docuit Iaſ. *in l. qui filiab. n. 3. de legatis 1. poſt Abb. conſ. 37. lib. 1.* quod † ſi
teſtator in vna parte teſtamenti fecit mentionem de filiis ma-
ſculis, & in altera ſimpliciter de filiis, illa pars ſimplex intelligi-
tur & declaratur, vt etiam intellexerit de filiis maſculis. Atq; ita
conſtat ex horum ſententia, non licere argumentari, ꝙ ex qno
in vna parte fecit mentionem de maſculis & nõ in altera, quod
in illa, in qua mentionem non fecit, non dicantur excluſi ma-
ſculi; & ita non eſſe locũ augmento, quod dici ſolet à tex. *l. vnic.*
§. ſin autem ad deficientis. C. de caducis tollendis. Non inquam hoc re-
* pugnat, quandoquidem * magis † recepta opinio videtur eſſe
35 contra Abbatem & Iaſonem. Nam ab Abbate in ſpecie diſſentit
Anch. *conſ. 120. quem ſecuti ſunt Rui. conſ. 93. num. 15. conſ. 140. numer. 6.*
conſi. 144. num. 17. lib. 2. GoZ. ad. conſilio 43. num. 2. Curt. Iun. conſil. 49.
n. 7. Pariſ. conſ. 38. n. 27. & n. 32. & conſ. 39. num. 3. lib. 2. Socin. Iun. conſ. 3.
num. 42. lib. 1. & Crauc. conſ. 289. col. pen. Cæteros ſciens prætereo. Et id-
eo argumentum retorquetur, vt dicam in ſeptimo argumento.
Et licet Decius *conſ. 567. in prin. & in ſubſcriptione ad conſil. Soc. Iun.*
36 *conſ. 128. libr. 1.* diſtinguat, quod aut colligi poteſt † mens teſtato-
ris, quod voluerit bona conſeruari in agnatione: & tunc intelli-
gendum eſt, quod etiam io alia parte teſtamenti ſenſerit de ma-
ſculis. Si vero de ea mente cooſtat aliter dicendum eſt. Quam
ſane diſtinctionem probauit Socin. Iun. *conſilio 103. colum. vltim.*
libr. 1. & conſi. 158. num. 94. libr. 2. Et quæ ratio conſeruandæ agna-
tionis hic militare videtur. ergo, &c. Reſpondetur, noo eſſe ve-
rum, quod quoad prælegata agatur de conſeruanda agnatione
& familia: noo enim ratio & cauſa conſeruationis familiæ fuit
in ipſa parte teſtamenti, in qua prælegatum hoc ſit expreſſe; ſed
ſolum in hæredis inſtitutione. Et ob id ab ea ratione duci non
poteſt argumentum. Hanc conſiderationem; ſi recte perpen-
datur, *in ſpecie facit Rui. conſilio 29. num 11. verſi. & ideo. lib. 2.* Et con-
fert quod diximus alias poſt Soc. Iun. *conſilio 4. num. 20. in fin. lib. 3.*
37 *& alios plures,* quod ratio † agnationis conſeruandæ locum ha-
bet in caſu à teſtatore expreſſo & io quo diſpoſuit. Cum ergo
circa prælegatum noo diſpoſuerit, eam ob cauſam ceſſat relata
conſideratio.

Quarto me multum mouet illa cooiectura, quæ ex eo facile
colligi poteſt; ꝙ moltis in caſibus (:vt iam retuli:) teſtator vo-
luit bona relicta eſſe ſub fideicommiſſo, & tamen de acquiren-
dis à ſeipſo nihil dixit. Cũ ergo ſioe expreſſo onere ſit factum
legatum, onus impoſitum hæreditati ad illud referri nõ poteſt;
quia voluit teſtatur ſuam diſpoſitionem ad † literam intelligi, 38
prout ſcripta eſt: quo caſu ſtrictiſſima ſumitur interpretatio: *vt*
tradunt Bald. in l. omnes populi. num. 19. 25. de iuſt. & iur. in auth. ſi qua
mulier in fin. C. de ſacroſ. eccl. & in l. precib. num. 15. C. de impub. Alexand.
l. poſt aditam, num. 4. C. de impub. & in l. 1. numero 33. & ibi Socin. num.
36. de vulga. Iaſ. l. non dubium, nu. 12. C. de legib. Felin. & Dec. in c. tranſ-
lato. de conſtitut. & late declarat Zuchard. in l. vlt. num. 230. C. de edicto
diui Adri. tollen. Nec enim hoc in caſu admittitur extenſio vel cõ-
ditionis petitio, quemadmodum videmus in ſubſtitutionibus
vbi † conditio poſita in ioſtitutione non cenſetur repetita in 39
ſubſtitutione, *ita tradunt Soc. in l. qua conditio. numero quarto, de*
cond. & dem. GoZ. ad. conſil. vlt. num. 4. & Pariſ. conſilio 38. numero 24.
lib. 2. Crau. conſ. 161. num. 16. & conſil. 208. num. 3. quod oon alia ratio-
oe ſcribunt quã quod ſtricta ſumitur iotcrpretatio, vt † exteo- 40
ſio de caſu ad caſum de perſona ad perſonam non admittatur,
& in ſimili caſu Alc. *reſp. 96. nu. 29.* reſpondit, quod vbi exſtat ſta-
tutum quod † verba intelligantur ad chartam, hoc eſt, ad lite- 41
ram, ceſſare omnem extenſionem & relationem qualitatis &
conditionis, quæ de caſu ad caſum fieri poſſet.

Sexto mirum in modum confert illa coniectura deſumta ex
illis verbis poſitis in prohibitione alienationis, quæ ita conce-
pta ſunt. *Et quod per eos, vel aliquem ex eis dicta bona & hæreditas nun-*
quam vendi, &c. & paulo poſt. *Et dicta bona & hæreditas deueniant,*
&c. Hæc verba referunt bona illam in inſtitutione diſtributa
inter hæredes eſſe fideicommiſſo ſuppoſita, & illis verbis *dicta,*
quæ reſtrictiua ſunt ad iam relata, vtitur. quo ſit, vt † fideicom- 42
miſſi onus illis ſolum cenſeatur iniunctum, non autem ahis de-
inde legatis, *quemadmodum in ſpecie reſponderunt Sylua. conſi. 49. num.*
21. Soc. Iun. conſil. 107. num. 45. libr. 3. Bero. conſil. 81. num. 11. libr. 2. Quod
ex eo confirmatur quia vbi fideicommiſſum eſt iniunctum hæ-
redibus & dictum eſt reſtrictiue per teſtatorem, & grauo dictos
meos hæredes, illa dictio † dictos, facit, vt illud onus non ſit re- 43
petitum à primis hæredibus in ſecundos, ob vim † ſuæ reſtri- 44
ctionis *ita egregie affirmarunt Corn. conſ. 315. n. 10. lib. 1. & conſ. 61. nu. 6.*
lib. 2. & conſ. 250. n. 9. lib. 3. Rum. conſ. 181. n. 2. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 22. 30. lib.
3. & Crau. conſ. 98. n. 8.

Nec repugnant quę ex aduerſo obiiciuntur. Et primo, quod
ſufficit ex coniecturis colligi mentem teſtatoris volentis præle-
gatum venire ſub fideicommiſſi reſtitutione. Quia reſpõdetur
imo nullam exſtare coniecturam, qua hoc ſuaderi & firmari
poſſit. Non etiam repugnat, qood ſecundo dicitur, quod etiam
ſi verba prohibitionis ſint reſtrictiua, non tamen illa fideicom-
miſſi, quod indefinite eſt factum & generaliter comprehendit
omnia. Reſpondetur, vt dicam infra in reſponſione ad ſecun-
dum fundamentum aduerſariorum. Noo quoqoe obeſt, quod
imo illud relatiuum, *dicta bona & hæreditas,* &c. non referatur ad
bona ſpecifice ſupra relata & corporaliter diuiſa, ſed ꝙ po-
tius referatur ad illa verba ſupra immediate prolata ſimpliciter,
bona & hæreditatem, &c. Nam ſtatim ſupra dixerat. *Ita quod per-*
petuo bona & hæreditas dicti teſtatoris deueniant in deſcendentes maſcu-
los: &c. mox ſubiunxit hæc verba. Et quod per eum vel eos
dicta bona & hæreditas nunquam vendi poſſunt. Cum igitur † 45
relatio fieri debeat ad proxima & immediata. *l. talis ſcriptura. §.*
vlt. de vit. de leg. 1. cum ſimilibus præſertim quando referendo ad
omnia præcedeotia reſtringeretur fauor familiæ, vel aliuus te-
ſtatore cooſideratus. *ca. cum dilecti. vbi Abbas. de dona.* In caſu no-
ſtro (:dicuot aduerſarii:) illud relatiuum *dicta bona & hæreditas,*
&c. refertur ad clauſulam immediate præcedentem, in qua te-
ſtator nõ limitate de corporib. bonorum ſupra aſſignatorum,
neque ad ea ſe retulerat, locutus eſt: ſed indefinite dixerat, *ſe velle*
bona & hæreditatem ſuam conſeruari perpetuo, &c. Nec dixerat *ſua*
ſupraſcripta deuenire, &c. ergo clare cooſtat. quod relatiuum il-
lud, *dicta,* nun reſtringit, nec refert bona particularia aſſignata
hæredibus, ſed refert in vniuerſum bona omnia & totam hære-
ditatem ſuam. Reſpondetur huic conſiderationi. quod imo il-
lod relatiuum, *& quod dicta bona & hæreditas.* &c. refertur & bo-
na & hereditatem, cuius corpora ſupra à teſtatore fuerũt ſingu-
lariter aſſignata. Hoc vel ex eo conſtat, ꝙ ſemper teſtator locu-
tus eſt de illis bonis & hæreditate, cuius corpora ſua aſſignaue-
rat. Nam aſſignatione facta portionis ſuæ D. Bartholomeo ita
ſubiunxit teſtator. In quib. bonis ſic vt ſupra ipſi D. Bartholo-
meo aſſignatis. ipſum D. Bartholomeũ ſibi hæredẽ inſtituit vt
ſupra: *volens de ipſis fore & eſſe tacitum & contentũ, &c.* ita pariter
aſſignatis corporib. partis DD. Ioan. Iacobi & Nicolai, ita ſub-
iunxit idem teſtator. In quib. bonis, ſic vt ſupra dictis Io. Iaco. &

Nicolao aſſignatis, eoſdem Ioan. Iacobum & Nicolaum fratres
ſibi hæredes inſtituit. & de quibus bonis ipſos voluit & manda-
uit fore tacitos & cõtentos pro portione ſibi ſpectante in boois
& hæreditate prædicti D. teſtatoris. Dubiũ non eſt, quin hacte-
nus ſit locutus teſtator de illis bonis & hęreditate tantum, cuius
ſingularia corpota ſupra aſſignauerat: cum ſemper relatiue de
illis loquatur. Hac aſſignatione partium facta ſuis his hæredib⁹
ſubiicit teſtator ſubſtitutionem, qua vnum alteri ſubſtituit &
copulatiue ita loquitur. *Et quos dictum Bartholomeum eius filium, Io. Iacobum & Nicolaum nepotes vt ſupra, & eorum deſcendentes, &c. ſibi ipſis inuicem & viciſſim ſubſtituit pupillariter*, &c. Hæc ſubſtitutio
dici non poteſt facta de aliis bonis quam de iam relatis ſupra &
aſſignatis in ipſa inſtitutione. quia ſi de aliis intelligeretur, non
eſſet ſubſtitutio, hoc eſt ſecunda inſtitutio, cum nulla eo caſu,
quo ad alia bona non aſſignata præceſſerit inſtitutio. Et hoc ita
clarum eſſe credo, vt turpe ſit negare. Subſtitutione ita à teſta-
tore confecta ſubiungit ille rationem & cauſam, cur ita hos
ſuos hæredes inuicem ſubſtituerit; & ait. *Ita quod perpetuo bona & hæreditas præfati Domini teſtatoris deueniant*, &c. Quæ verba, bona
& hæreditas, non de aliis bonis & hæreditate intelligi poſſunt,
quam de bonis & hæreditate illius ſubſtitutionis, cuius confir-
mationis gratia, cauſam & rationem ſubiunxit: alioqui † seque-
46 retur, ꝙ vellet teſtator in deſcendentes plus peruenire ex ſub-
ſtitutione quam aſſignauerit in inſtitutione. *Et in terminis noſtris ita argum poſt Fulg. conſ. 100. col. 2. Pariſ. conſ. 79. n. 22. lib. 2.* voluit ergo
teſtator bona & hæreditatem illam perpetuo conſeruari, in qua
ſubſtitutionem fecit: ſubſtitutio autem facta eſt de bonis & hæ-
reditate, cuius corpora ſingulariter aſſignata fuerunt. Ita ergo
pari modo illud relatum, *Et quod per eos vel aliquem ex eis dicta bona & hæreditas*, &c. refertur ad bona eadem aſſignata ſupra in hę-
redis inſtitutione, & deinde in ſubſtitutione.

Septimo illa etiam vrget coniectura, quod in multis ipſius
teſtamenti capitulis ante hoc legatum ſemper appoſuit teſtator
expreſſe onus reſtitutionis: ergo illa qualitas & conditio non
cenſetur repetita in hoc capitulo legati, quæ iuris ſentẽtia pro-
batur ex doctrina Anch. *conſ. 120.* dum reſpondit, quod, ſi teſta-
tor in vna parte teſtamenti fecerit mentionem de filiis maſcu-
47 lis. & in † alia parte ſimpliciter de filiis ſit locutus, illa qualitas
maſculinitatis non cenſetur repetita, & ob id etiam fœminæ e-
runt comprehenſæ. *cum Ancha. ſenſerunt Alex. conſ. 53. lib. 4. & dixi ſupra, in 3. argum. Quib. accedunt plura illis ſimilia quæ congerunt Zuchard. in l. vlt. num. 82. C. de edict. diui Adrian. toll. latiſſime Crauet. conſil. 259. colum. pen. verſ. non etiam. Soc. Iun. conſilio 158. num. 40. conſil. 160. num. 36. & conſilio 170. num. 29. libr. 2. idem conſil. 71. num. 14. conſ. 73. nu. 12. & conſil. 136. num. 39. libr. 3. cæteros ſciens prætereo.* Nec obſtat illa
48 ratio quod † qualitas expreſſa in vna parte teſtamenti cenſetur
repetita in altera parte. *l. qui filiabus. de legat. 1.* quia reſpondetur
non procedere in diuerſa oratione. *ita Soc. Iun. conſ. 128. numer. 98. libr. 1. Rub. conſ. 31. num. 6. & conſilio 141. numero 4. GoZad. conſilio 45. num. 1. vel cum ſumus in odioſis, vt declarant Dec. conſ. 567. Quibus in ſpecie addo ita declarantem Zuchardum in d. l. vlt. num. 83. in fi. & n. 84. Soc. Iun. conſ. 13. n. 31. lib. 1.*

49 Octauo huc ſpectat, quod, ex quo † conditio appoſita in in-
ſtitutione & fideicommiſſo vniuerſali non eſt expreſſe repetita
in hoc legato de bonis acquirendis ſeparata oratione facto, nõ
poteſt dici eſſe repetendam, illa ratione; quia tunc repetitioni
conditionis & qualitatis locus non eſt, cum illa qualitas in ora-
tione diuerſa apponitur & adſcribitur, etiam ſi aliqua dictio re-
petitiua adeſſet. *ita docuit Bar. in l. in repetendis. col. 2. verſ. Quandoque eſt identitas perſonarum & rerum diuerſitas. de leg. 3. & clarius in l. Seia. §. Cato. num. 2 verſic. 2. caſu. ff. de fund. inſtrum. egregie Bald. conſil. 38. In reſtitutione dotis. primo dubio lib. 2. Soc. Sen. conſil. 22. col. 2. verſi. confirmatur. lib. 3. alios multos in hanc ſententiam recenſet Crau. conſilio 216. num. 14. verſ. 2. reſponde.* Quod fortius procedit etiam quando
50 † qualitas conuenit illis omnibus rebus & actibus de quibus a-
gitur. *Ita reſpondit Rui. conſ. 176. col. 5. in fi. libr. 2. Ita etiam ſenſit Alcia. reſp. 96. num. 25. verſ. 5. quia contraria.* Et conferunt quæ dixi in præ-
cedenti fundamento.

51 Nouo accedit, quod †. conditio, vel qualitas repetita non
cenſetur, cum rerum adeſt diuerſitas. *Ita ſenſit Bar. in d. l. in repetendis. col. 2. ver. quandoque eſt identitas perſonarum, & rerum diuerſitas, de leg. 3. idem conſil. 39. lib. 1. Signor. conſil. 116. in fin. & conſilio 217. prope finem. Soci. in l. vlt. colum. 2. de rebus dubiis & Corn. conſ. 126. in fin. lr. 2.* Sed in caſu noſtro maniſeſta eſt rerum legatarum diuer-
ſitas à rebus fideicommiſſi. Non ergo appoſita conditio in fi-
deicommiſſo repetita cenſetur in legato. Decimo ſuffraga-
tur hæc concludens & ſolida ratio. Quando actus † ſequens ſui 52
natura fauorabilis reſtringeretur, ſi præcedens qualitas & con-
ditio ad eum referretur, referri illa non debent. *ita Inno. & Butr. in cap. cum dilecti, de dona. Et in ſpecie fere Alex. conſil. 43. num. 8. libr. 1. & conſil. 158. num. 8. libr. 6. Iaſ. in l. ſi alii ſcriptura. num. 40. verſic. 6. limi. de leg. 1. & GoZad. conſilio 80. num. 3.* Sed in caſu noſtro legatum hoc
† fauorabile eſt late interpretandum, cum ipſiſmet hæredibus 53
factum ſit. *l. vnum ex familia. §. ſi rem, de leg. 2. argum. ducto à ſenſu contrario.* Quod fortius procedit, ſi vera eſt illa opinio Butrii &
aliorum quam probat Cagnol. *in l. in teſtamentis. num. 6. de reg. iur.*
nempe † legata non eſſe ſtricte interpretanda. Ne ergo hoc le- 54
gatum reſtringatur, fieri non debet illa conditionis repetitio.
Nam maxime reſtringeretur, ſi ex libero efficeretur ſubiectum
oneri reſtitutionis. His accedit Alciat. *reſp. 97. num. 27.* qui * com- *
munem eſſe dixit opinionem; quod in odioſis non conceditur
† repetitio qualitatis & conditionis. Ex fideicommiſſa eſſe o- 55
dioſa & ſtrictæ interpretationis iam diximus, & infra in vltima
argumentatione dicemus.

Vndecimo confert elegans doctrina Bart. *in l. vlt. ff. de reb. dubiis* cum ſcribit, quod licet, † clauſula appoſita in principio, vel 56
in fine referri ſoleat ad ſequentia vel ad præcedentia: attamen
non refertur, quando non eſt principaliter per ſe poſita: ſed ve-
nit ad qualificandum actum; cui adiicitur. vt puta, ſi conditio
apponitur vni legato; quia tunc ad aliud legatum non refertur.
Et cum Bart. idem ſenſerunt Alex. conſil. 158. num 7. libr. 6. Bolog. conſ. 40. col. 5. in prin. Dec. conſ. 92. num. 1. Soc. Iun. conſ. 3. num. 4. lib 1. & conſ. 26. num. 5. lib. 3. & Ant. Capic. deciſ. 108. num. 12. Cum ergo conditio hæc
ſit ad qualificandum fideicommiſſum, ſequitur clauſulam hãc
non eſſe repetitam in legato.

Duodecimo & vltimo huc ſpectat auctoritas Capræ *conſ. 119. circa hoc dubium*, Iaſ. *conſ. vlt. lib. 4.* qui in ſpecie noſtra reſponde-
runt, † legata poſt fideicommiſſum iniunctum facta, non veni- 57
re in reſtitutione ipſius fideicommiſſi. Et eo loci Iaſ. in fine re-
ſpondit, ita in dubio eſſe pronuntiandum. *Et Iaſonem ſecutus eſt Soc. Iun. conſ. 107. num. 50. lib. 3.* Atq; ita etiam dicimus in dubio non
cenſeri repetitam conditionem in ſubſtitutione vt ex directa
efficiatur fideicommiſſaria. *ſicuti reſpondit Crau. conſi. 208. numer. 3.*
Ea ratione quod (: vt dixi ſupra:) fideicõmiſſum eſt onus & o-
dioſum, ꝙ reſtringi debet quãtum fieri poteſt. Nec aliqua repu-
gnant quæ aduerſus Capram & Iaſonẽ obiiciuntur. Et primo † 58
Capram loqui in caſu, in quo non aderant verba, vt in caſu no-
ſtro: & in ſpecie non erat illa ratio expreſſa, ꝙ ſcil. voluit teſta-
tor bona conſeruari in ſua familia. Reſpondetur, ꝙ nec in caſu
noſtro, quo ad hæc bona exſtant illa verba; nec illa ratio, vt in-
fra dicemus. Præterea, licet (: vt ab aduerſariis obiicitur:) in caſu
Capræ, teſtator ille in codicillis poſt teſtamentum cõditis reuo-
cauerit expreſſe omne relictũ factũ de dictis liberis & ſcripturis
relictis in teſtamento: vt mirum non ſit, ſi reuocatum etiã dica-
tur fideicõmiſſum quo ad ipſas ſcripturas; attamẽ Capra in hac
reuocatione ſuum fundamentum nõ facit; ſed potius in eo diſ-
poſitionis ordine, cui & nos innitimur. Nec ad rem facit, quod
Capra loquatur de ſcripturis, in quibus non cadit affectio, vt
cõſeruentur in agnatione, quia reſpõdetur, nec in caſu noſtro,
quo ad bona hæc à fideicommiſſo ſeparata hanc affectionẽ ca-
dere. Non etiam aduerſantur quę obiiciuntur cõtra † Iaſonem. 59
d. conſ. vlt. Et primo, ꝙ ibi non aderat eadem ratio conſeruandi
bona in familia. Huic obiectioni ex relatis patet reſponſio. Et
ꝙ dicitur, ibi legatas fuiſſe pecunias, in quibus non cadit affe-
ctio. Reſpondetur; quod imo cadit, cum ex eis immobilia ac-
quiri potuerint. Præterea ꝙ dicitur, Iaſonem cõſideraſſe ratio-
nem ſeruandæ æqualitatis, quæ hic nõ repugnat. Reſpondetur,
ꝙ nec in caſu illo tãta erat dicta ratio, vt illi ſoli Iaſon. fuerit in-
nixus. Non enim erat cõcludens ratio, ſed perſuaſiua. His con-
ſtat aperte hoc legatum non ſubiacere oneri fideicommiſſi.

Non obſtant nunc adducta in cõtrarium. Et ad primũ mul-
tipliciter reſpondeo. primo ꝙ imo ita facile poteſt teſtator diſ-
ponere † de hæredis, vt de propria. *ita inquit gl. §. non ſolum. inſt. de* 60
leg. Nec refragatur † quod reſpondit Bal. *d. conſ. 239. & poſt eum* 61
Crau. quia illud ea ratione intelligitur, vt minus grauetur hęres,
ꝙ hic non contingit: imo contrarium, quia, ſi legatum ſubiice-
retur oneri reſtitutionis, ipſi hæredes multo plus grauarentur;
quia & rem teſtatoris, & propriam tenerentur reſtituere. Præ-
terea, illi loquuntur, quando teſtator dixit, *quod ſua hæreditas reſtitueretur*: quæ ſane verba ad hæreditatem teſtatoris diriguntur.

Reſpon-

Reſpondeo ſecundo, in caſu noſtro nullā eſſe differentiam
inter vnum caſum, & alterum. Nā cum teſtator grauauit hære-
des in bonis eis acquirendis, intellexit de profectitiis, quæ ipſi
teſtatori nihilominus effectualiter acquirebantur: non autē in-
tellexit de aduentitiis, vel caſtrenſibus, vel quaſi. q vel ex eo pa-
tet, quia voluit illa diuidi, vt eis aſſignauit bona ſua. & eſſet alias
iniquum quodammodo, vt vni acquiſita aliunde eſſent aliis cō-
munia, & præſertim, quia præſumendum eſt teſtatorem minus
voluiſſe grauare hæredem, quantum fieri poteſt. *l. vnum ex fami-
lia. §. ſi rem. de lega. 2.* Rurſus extat differentia, ſi quidem hæc ac-
quirenda à ſe ipſo teſtatore titulo legati relicta fuerunt: illa vero
acquirenda ab ipſiſmet hæredib⁹ titulo inſtitutionis: ob diuer-
ſitatem ergo manifeſtā eſt dicendum, conditionem adſcriptam
vni caſui, alteri non conuenire, quemadmodum iam diximus.
62 Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, Corneum † *d. conſil.
105. li. 2.* & alios dicto loco citatos loqui, quando grauamen ſub-
ſequitur legatum. *ita declarat idemmet Zanchus. d. §. Cum ita, nu. 452.
post eundem Corn. in l. cum virum. C. de fideicomm.* Præterea, non di-
cuntur hic hæredes iſti iure hæreditario capere hoc legatum, ex
quo vnus ab altero illud conſequitur pro ſua portione ſingulis
titulo legati relicta. Nec enim in diuiſione ipſa fienda vnus ſua
manu accipere poterat, ſed à conſocio capere debuit; iuxta di-
63 uiſionis & legati naturam. Iure enim † hæreditario capere is di-
citur, qui à teſtatore quid titulo vniuerſali conſequitur: non
autem ſi titulo ſingulari, vt legati. *ita tradūt omnes in l. in quartam,
ibi Barto. n. 6. Ruin. n. 9. & Picus nu. 61. & ibi in terminis noſtris omnium
clarius Ferrādus Berengar. par. 2. n. 7. ad l. Falcid.*

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, hæc bona à teſtatore
acquirenda non eſſe portionem eorum, in quibus iam hæredes
inſtituerat. Siquidem expreſſim ita bona enumerauit & retulit,
& iam illa extabant: & ab illis ſeparauit hæc acquirenda, ita q
prius cum illis iuncta dici non poſſunt. eſſent quidem iuncta
quando dictum ſimpliciter fuiſſet in omnibus bonis meis hæ-
redes inſtituo filium, & nepotes meos. & deinde ſeparatim diſ-
poſuiſſet de illis bonis acquirēdis, vt eſt in caſu Caſtrenſis. nam
tunc è corpore illo extracta cēſentur, & illa cōditio adhuc ineſ-
64 ſe videtur; at in noſtro, vt clare patet, diuerſum eſt. Rurſus † ex-
preſſio eorum, quæ tacite inſunt, operatur quando alter ſit ex-
preſſio, quā ineſt, *vt declarant omnes in l. 3. de leg. 1. Decius authen. in-
greſſi. 1. lect. nu. 13. C. de ſacroſ. eccle. Ripa lib. 1. reſp. c. 32.* ita hic. ſuppoſi-
to enim, quod bona acquirenda ab ipſo teſtatore eſſent cōpre-
henſa in bonis hæredibus titulo inſtitutionis relictis, attamen
cū expreſſit, titulo legati expreſſit, atq; ita plus operatur, vt ſcil.
nō comprehendantur ſub fideicommiſſo, cum ab eo differant.

Non obſtat quartum, quia facilis eſt reſpōſio, q licet dictio,
item; ſui natura præcedentium qualitatum, & conditionum re-
petitiua ſit nihilominus hoc in caſu multis de cauſis ceſſat re-
petitio, vt ſupra demonſtrauimus. Accedit, quod diuerſa eſt ra-
tio legati facti D. Bartholomeo, de affrancando illa prædia, &
adiecto onere reſtitutionis in pretio numerando Domino Ba-
ptiſtæ, quia pretium loco rei ex teſtatoris diſpoſitione ſuccedit,
65 vt ergo † res erat iam ſub fideicommiſſo, ita & pretium, *vt in ſpe-
cie eſt tex. in l. Imperator. §. vlt. ff de leg. 2. & ibi Bar. late Tiraq. in tract.
de retract. conſang. §. 2. gl. 1. n. 13. 20. & egregie Alc. reſp. 569. n. 2. 3. 4.*
66 Non obſtat quintum, quia reſpōdeo primo, horum † inter-
pretum doctrinam iure non probari, imo iuri communi refra-
gatur; ſiquidem ius commune ſtatuit prælegatum non venire
in reſtitutione fideicommiſſi; quia appellatio hæreditatis, vel
bonorum, vt tituli & nominis generalis, non adaptatur ſignifi-
cationi legati, vt nomini particulari; à fortiori ergo dicendū eſt,
q minus conuenit legato hæreditatis nomē iunctum cum no-
mine bonorum. Secundo, ſi recte relatorum Doctorum verba
perpendātur, non affirmant id ad q allegantur; imo cōtrarium
67 ſentire videntur. Nam Decius † *d. conſ. 425. n. 16. 17.* contendit ex-
cluſum à legato non cenſeri, qui prohibitus eſt petere fideicō-
miſſum, quia teſtator voluit illum eſſe tacitum, & contentū bo-
nis & hæreditate ſibi relictis, & argumentatur, q legata nō con-
tinentur appellatione hæreditatis, & bonorum. quæ argumen-
tatio (: ſi Decius ſentiret ad q allegatur:) contra eum conclude-
68 ret. Decius † vero *d. conſ. 597. n. 7. verſ. 2. reſpondetur*, male ſentit, &
aduerſus ea, quæ iam ſcripſerat *d. conſ. 425.* imo eius ratio nō con-
cludit, dum ait, ampliorem eſſe ſignificationem horum verbo-
rum, in. bonis & hæreditate, & ob id comprehendere legata.
quia fateor eſſe ampliorem, ſed quo eſt amplior, eo à fortiori
non conuenit legato, ſed, vt quid maxime differens ab illo, non

comprehendit ita pariter intelligo † Guidonem Papæ. *d. q. 461.* 69
qui, dum ſcribit, quod verbum, *bona*; iunctum cum verbo *hære-
ditas*, accipitur pro eodem, & ab illo verbo *hæreditas*, reſtringi, o-
ſtendit tantum eſſe dicere. *relinquo hæreditatem & bona*, quantum
dicere ſimpliciter *relinquo hæreditatem.* Sed quando dicitur *relin-
quo hæreditatem*, legatum non continetur; ergo nec quando ſi-
mul duo illa verba iungātur: illa ergo Guidonis deciſio retor-
queri poteſt. Nec etiam aduerſatur auctoritas Ruini † *d. conſ. 120.* 70
n. 19. lib. 3. quia reſpondeo Ruinum loqui cum teſtator hac inde-
finita, *hæreditatem, & bona relinquo*, vſus non eſt, ſed illis verbis v-
niuerſalibus, *omnia bona mea*, nam illa dictio, *omnia*; comprehen-
dit etiam legata. Sed nos non loquimur in hoc caſu. ſed in pri-
mo, quia dixit teſtator: *ita quod perpetuo bona & hæreditas, &c.* Nec
diratur, initio ipſius inſtitutionis dixiſſe in hæc verba. *in omnib.
autem aliis ſuis bonis, &c.* Reſpondeo, ibi paulo poſt reſtrinxiſſe in
ſpecie illa enumerando, dum dixit, pro parte ſibi aſſignata, vt 71
infra, quæ dictio *infra*, † reſtrictiua eſt, & oſtendit in ea inſtitu-
tione ſolum contineri expreſſe enumerata. *ita tradunt Alex. conſ.
176. in fi. lib. 2. & Dec. conſ. 190. n. 8. & de dictione infra ſcripta, tradit Pa-
riſ. conſ. 93. num. 24. lib. 1.*

Non obſtat ſextum, quia reſpondeo ſecundum Rui. *conſ. 120.
num. 15. verſ. ſecundo reſpondetur. lib. 3.* diſtinctionem illam gloſſ. *in d.
§. quidam liberis*, quod grauamen † præcedat, vel ſequatur, ſecun- 72
dum ordinem ſcripturæ, vel intellectus procedere, cum aliter
non conſtat de † mente teſtatoris: ſecus, quando de ea ex aliis 73
coniecturis apparet: quia tunc coniectura ordinis ceſſat *ex l. cum
virum in fi. C. de fideicom. & l. 3. C. de liber. præter. ita etiam declarat Bar.
in l. 2. §. prim. num. 7. de vulg. & Felin. in c. cum dilecta. col. 4. verſi. declara
quinque modis de reſcrip.* Sed in caſu noſtro multis iam oſtendi-
mus, mentem teſtatoris fuiſſe, ne ſub onere fideicommiſſi hoc
legatum contineretur, ergo ceſſat illa doctrina gloſſæ, & ſe-
quacium.

Non obſtat nonc ſeptimum, quia reſpondetur, quod illa mi-
nor propoſitio non eſt vera. nempe hæc bona Rudiani acquiſi-
ta poſt conditum teſtamentum fuiſſe relicta titulo hæreditario
& inſtitutionis; quia imo titulo legati. Quod ex verbis apertis
ipſius legati conſtat: & à verborum proprietate † recedendum 74
non eſt. *l. non aliter, de lega. 3.* & mens tunc demum attenditur &
obſeruatur, cum verba proprie vel improprie conueniunt: alias
ſecus: *vt ſcribunt Alex. conſ. 139. lib. 6. Ruin. conſil. 153. num. 6. libr. 2.* imo
proprietas † verborum attenditur, etiam ſi præſumtio ſit, teſta- 75
torem aliter ſenſiſſe. *ita Crau. conſil. 161. num. 43.* Imo, cum † verba 76
ſunt clara eorum attenditur proprietas, etiamſi actus reddatur
nullus. *Socin. in l. vbi eſt. in 5. nota. de cond. & demon. Crauet. conſilio
288. colum. 2.* Cum ergo dixerit teſtator, *quod legat, &c.* intelligitur
eſſe legatum. Nec obſtat quod verbum, *lego.* † etiam hæredis in- 77
ſtitutionem ſignificet. *l. in repetendis, de leg. 3. & l. verbis legis, de ver.
bor. ſignif. Corn. conſil. 228. lib. 4. Pariſ. conſilio 54. num. 7. libr. 2. & conſ. 21.
num. 51. lib. 3.*

Reſpondeo primo,* communem opinionem eſſe quod ver- *
bum *lego*, † etiam adiectum vniuerſitati bonorum nō importat 78
hæredis inſtitutionem. *ita communem teſtatur Alex. in l. 1. col. 1. de leg.
1. Crot. in rub. eo tit. n. 5. & ibidem Crau. n. 64.* Reſpondeo ſecundo,
(: admiſſo hoc verbum, *lego*, operari hæredis inſtitutionem:) q
illa opinio procedit ſolum, cum alter hæres non fuit inſtitutus:
at altero hærede inſtituto ſemper eſt legatarius (: niſi duobus in
caſib. qui ad rē non faciunt:) ita Crot. & Crau. vbi ſupra. In caſu
noſtro iam adeſt hæredis inſtitutio reſpectu aliorum bonorū in
vniuerſum, ſeparata ab hoc prælegato. Et ad hoc prælegatū aliā
ſuſtinet hæres perſonam: quod ſi aliter diceremus, nunquā fieri
poſſet, quod cohæres eſſe quis poſſet: & vna etiā legatarius: q
aperto iuri repugnat. Nec Corneus aliquid de hac re ſcribit:
Ne Pariſius obeſt. Nec ad rem confert, quod teſtator paulo ſu-
pra vſus eſt verbo, *lego*, pro verbo *inſtituo*, dum ſcilicet, dedit fa-
cultatem Bartholomeo recuperandi bona de Paſſirano, ita eſt
locutus. *Item legauit. inſtituit, voluit & ordinauit, &c.* Cum ergo ne-
gari non poſſit. quin illa ſit hæredis inſtitutio, ſequitur q ver-
bum *lego*, pro verbo *inſtituo* ſumitur. Reſpondetur primo, quod
ſi hoc concederetur, non ex ſolius verbi *lego* id eſſet factum, ſed
ex verbo *inſtituo*, ei adiuncto. Nā quando in vno actu duo verba
iunguntur, quorum quodlibet actum diuerſæ naturæ ſignifi-
cat; verbum † oſtendens actum magis plenum ad ſe trahit ver-
bum minoris virtutis & efficaciæ. *Ita docuit Georg. Natta in c.* 79
*ſæpe. §. non ſic tamen. col. 33. de verb. ſign. ex l. non ſolum. §. vlt. de vſucap. & t
declarauit libr. 1. de arbitr. iudic. qu. 9. num. 17.* Cum ergo verbum in-

80 *ſtituo*, ſit maioris effectus, ſequitur dicendum † ad ſe trahere
verbum lego.
Non enim repugnat, quod idem teſtator vſus ſit verbo, *lego*,
in alia ſignificatione, dum legauit ne liuellum quod ſoluit Ant.
Bombaſarius poſſit affrancari: quia reſpondeo quod ibi ſubie-
cta materia oſtendit verbum *lego*, ſtare pro verbo, *ordino & volo*:
vt in caſu noſtro ſubiecta materia oſtendit ſtare proprie pro
legato, non autem pro hæredis inſtitutione.
Reſpondetur ſecundu principaliter ſingulis conſideratio-
nibus deductis in illo primo fundamento. Et illi primæ, quod
teſtator in principio ſe retulerit ad omnia infra aſſignata & di-
uiſa, reſpondetur ſolum ſe retuliſſe ad ea, quæ in hæredis inſti-
tutione aſſignata fuerunt, nō autem ad omnia & quæcunq; re-
licta in ipſo teſtamento. & præſertim ad legatum bonorum ac-
quirendorum, & de quibus nūc agitur. Cum ſeparatum ſit hoc
legatū ab ipſa inſtitutione hęredis, vt per ſe patet. Et ſuadetur,
quia inter ipſam hæredis inſtitutionem & hoc legatum adſunt
alia legata, quæ quidem efficiunt, clauſulam continentem hæ-
redis inſtitutionem: non continuari cum hoc ipſo legato, cum
illa media prohibeant extrema coniungi; *iuxta l. continuus. in*
81 *prin. de verb. obl. & ibi Doc.* Præterea dictio, † *item*, inceptiua, oſtendit
diſpoſitionem vnam ab altera ſeparatam, licet ſit ad primā con-
tinuata, *iux. l. in repetendis. vbi omnes. de legat. 3. clare Bart. in l. in prin.*
n. 1. ff. de public. & vecti. vbi ſcribit, quod quando præcedens oratio
eſt perfecta, dictio, *item*, quæ ſequitur, nō inducit repetitionem
& qualitatis & conditionis appoſitæ actui præcedenti. *Alex. conſ.*
102. num. 5. lib. 5. & in claris terminis ita reſpondit Soc. Sen. conſ. 10. nu. 26.
82 *lib. 1.* Cum ſint hæ † ſeparatę diſpoſitiones, illa verba, *vt infra*, non
referuntur ad ipſum legatum, *vt poſt alios ſcribit Iaſ. in l. talis ſcri-*
ptura. n. 37. de leg. 1. Dec. conſ. 213. n. 6. & Boe. q. 146. n. 3. Et alios retuli
in meo reſponſo in octauo fundamento: & ibidē in ſubſequen-
tibus argumentis plura attuli, quibus aperte demōſtratur huic
repetitioni atq; relationi locum non eſſe. Secundæ conſidera-
83 tioni, quod vna ſit diſpoſitionum forma, reſpondetur, † Pari-
ſium *d. conſ. 94. n. 55. lib. 2.* loqui cum hæredes ſunt inſtituti io o-
mnibus bonis, & deinde illorum mee & bonorum diuiſio ſubii-
citur à teſtatore. Et ideo non loquitur Pariſius, cum bona præ-
legata ſunt ſeparatim legata, extra hęredis inſtitutionem. Et eo-
dem titulo duo habere dicuntur, cum eo ſub titulo ſunt vocati,
etiam ſi ex diſparibus partibus, vt ſi dicat *inſtituo Caium & Seium*
in domo mea: ſed Caium pro duab. partib. Seium vero pro tertia. Ita decla-
rat Franciscus *in c. ſi pater. col. 2. verſic. in eadem gl. de teſta. in 6. quem ci-*
tat Pariſ. d. loco. Quod hic non contingit. Tertiæ conſiderationi,
ꝙ teſtator eiſdem verbis vſus ſit cum voluit alia liuella, ſi quæ
reperirentur vt diuidantur; reſpondetur, vno verbo, illa titulo
legati relicta non fuiſſe, ſed inſtitutionis: cum in ipſamet hære-
dis inſtitutione ante prohibitionem de non alienando ita teſta-
tor diſpoſuerit. Et ideo non licet ab eo caſu ad noſtrum argu-
mentari. Quartæ conſiderationi ꝙ hæc bona iure hæreditario
& non legati cenſeantur legata, ob id ꝙ à ſe ipſo ſibi ipſi quis le-
gare non poteſt: reſpondetur primo, quod leges & Doctores di-
84 centes aliquem non poſſe dici legatariū † & hæredem, cū quis à
ſe ipſo ſibi ipſi legare nō poteſt; procedit, cum ipſe ſolus eſt hę-
res inſtitutus: ſecus cum duo ſunt cohæredes: nam tunc vnus ab
altero accipere dicitur, atq; ita legatum ſubſiſtit. *ita declarant o-*
mnes in l. in quartam. ff. ad l. Falc. ibi Rui. n. 9. Picus n. 68. & clarius Fer-
dinand. Bereng. in 2. part. n. 7. Ita etiam ſenſit Ang. conſ. 295. n. 3. Reſpon-
detur ſecundo, vt in ſpecie reſpondet Pariſ. *conſ. 79. n. 29. lib. 2. poſt*
Fulg. quem citat. quod, etiam ſi diceremus ex relata ratione lega-
tum hoc videri inutile, attamen, quia ob coniecturatā mentem
teſtatoris, remanere debet apud ipſum hæredem, non venit in
reſtitutione fideicommiſſi. Reſpondetur tertio. ꝙ cum in hoc
85 teſtamento appoſita ſit † clauſula, *omni meliori modo*, &c. hoc prę-
legatum alias nullum, valet. *Ita Pariſ. d. conſ. 79. numer. 31. poſt Angel.*
Caſtr. Fulgo. & Iaſon. Et eo loci ſubiungit Pariſius aliam reſpon-
ſionem, quæ huc ſpectat, quod ob clauſulam, *quod valeat iure do-*
nationis cauſa mortis, &c. ſuſtinetur in vim illius donationis. quæ
clauſula hic appoſita fuit.
86 Non obſtat octauum: quia reſpondeo, † verbum *ſubſtituo*, de
ſe nihil ſignificare, ſed operari iuxta ea quæ ei iunguntur. nam,
ſi legatum præcedit, & ſubſtitutio ſubſequitur, verbum illud o-
87 ſtendit etiam legatum contineri. ſecus econtra. ibi loquitur †
Alex. *d. conſ. 25. n. 7. lib. 1.* & Rui. *d. conſ. 152. n. 6. lib. 3.* qui Alex. ad ver-
bum refert & ſequitur. nam illo in caſu ordine literæ legatum
præcedebat. Sed diuerſum eſt in caſu noſtro. ita reſponſum fuit
& recte ab excellentiſſimo D. Iuli* Calzaveglia, qui & alia egre-
gia reſponſione ſatisfacit, quam deſumit a doctrina Ripæ. *d. §.*
cum ita. n. 36. Præterea reſponderi ita poteſt, Alex. & cęteros in eo
ſeptimo fundamento relatos loqui, cum fideicommiſſum eſt
ſimpliciter factum, nos vero cum eſt factum ſub nomine hære-
ditatis: inter quos caſus eſt differentia ſecundum * communem
Doctorum opinionem. nam primo caſu legatum continetur,
& venit in reſtitutione. Secundo vero caſu non. ita duas regulas
propoſuit † Zanchus. *d. §. cum ita. n. 36.* & ibi. *n. 375.* ſub primo caſu 88
collocauit illam extenſionem. *ita etiam intelligit Rip. in d. l. hæredes*
mei. §. cum ita. n. 53. in fi. ad Treb. qui poſteaquam dixit ab hac com-
muni opinione recedendum non eſſe in iudicando, ſubiecit
hanc intelligi, quando † fideicommiſſum ſaltem ex ordine in- 89
tellectus præceſſit grauamen, ſecus ſi ſequitur, vel ex ordine in-
tellectus, vel, & fortius ex ordine ſcripturæ, *ita etiam expreſſe de-*
clarat Natta conſ. 320. n. 1. lib. 2. Præterea & tertio reſpondeo, opi-
norq; verſari extra hos terminos; nam loquimur nos eo caſu,
cum facta eſt hæredis inſtitutio, & ei adiectum inter inſtitutos
† onus reſtitutionis quoad ipſam hæreditatē, deinde ſeparatim 90
eſt eiſdem factum legatū: an ſcil. hoc legatum habeat annexum
illud onus adſcriptum hæreditati. & ex multis rationib. dictum
eſt, quod non. caſus vero relatorū Doctorum eſt, quādo pluri-
bus hæredibus inſtitutis ſunt ad inuicem ſubſtituti, & onere re-
ſtitutionis grauati, an is qui partem ſuam eueniente caſu reſti-
tuit, reſtituere etiam debeat portionem, quam iam eſt conſecu-
tus ex perſona alterius ſui cohæredis, qui prius defecit: & dici-
tur teneri. Eſt ratio, quia illud verbum, *ſubſtituo*, æque compre-
hendit vnam portionem ac alterā, & facit, vt qui ſuccedit, eam
iure hæreditario conſequatur: non ergo mirum, ſi venit in re-
ſtitutione: ſed diuerſum hic eſt, quia legatum non capitur iure
hæreditario, nec ei hereditatis nomen conuenit. Et hanc ratio-
nem ſenſit, etſi ſubobſcure Natta *conſ. 320. col. 2. verſ. & comproba-*
tur iſtud. & clarius conſ. 321. col. 2. verſi. Non obſtant illa verba. lib. 2. & ita
inquit, & vere ſentire Alex. conſ. 252. n. 4. verſi. Nec obſtat. libro 6. quod
duplicatur conſ. 25. lib. 1.
Non obſtat nonum, quia reſpondeo vere intelligi † de o- 91
mnibus bonis, quæ reperientur tempore mortis teſtatoris, hoc
eſt, de illis, de quibus ſpecialiter non diſpoſuit. Nam & illa ſunt
comprehenſa ſub illa prohibitione: ſecus illa, de quibus aliter
diſpoſuit, vt hæc legata, *ex l. vxorem. §. feliciſſimo. de leg. 3. cum alijs in*
hanc ſententiam adductis per Alex. d. conſ. 25. col. vlt. verſi. ſed quando te-
ſtator. lib. 1. Præterea † reſpondetur Comenſem *d. conſilio 3.* conſu- 92
luiſſe contra communem opinionem, vt patet ex his, quæ ſcri-
bit Zanchus *d. §. cum ita. numero 416. & num. 443. & per Soc. in d. §.*
quidam liberis. n. 12.
Non obſtat decimum, quia reſpondetur, rationem illam
conſeruandi bona † in agnatione, reſpicere bona comprehen- 93
ſa in fideicommiſſo, non autem ab eo ſeparata, vt vere ſeparata
ſunt hæc legata, vt ſupra demonſtraui. Nec repugnat quod di-
citur, quod ſi teſtator fuiſſet interrogatus, reſpondiſſet, quod
voluiſſet legatum ſubiacere oneri fideicommiſſi: qui reſpon-
deo, retorquendo, quod imo contrarium reſpondiſſet ob con-
trarias coniecturas.
Non obſtat vltimum, quia reſpondetur aſſertionem illam
detegi † erroneam ex iam relatis, ob id pręiudicium aliquod nō 94
adſert. nec enim per aſſertionē noſtrā rei veritas immutari pōt.
l. cum falſa. C. de iuris & facti igno. & in ſpecie reſpondit Corn. *conſ.*
186. lib. 3. & Soc. iun. conſ. 130. in fi. li. 2. erroneam confeſſionem non
cōſtituere fideicommiſſum, ꝙ non fuiſſe à teſtatore factū con-
ſtat. atq; ita reſpondet Excell. Iulius Calzaueglia. Confirmatur
à fortiori, quia quando quis † rem propriā recognoſcit ab alio, 95
ſibi non præiudicat, ſi ignoranter facit. *ita clare docuit Bart. in l. ſi*
aliquam rem. n. 9. in fi. de acq. poſ. hinc ſcriptum reliquit Bal. *in l. non*
idcirco. C. de iur. & facti ign. quod & ſi quis ſoluit † cenſum pro re
propria, tanquā emphyteutica, quæ non eſt, referendo ſe ad an-
tiquū inſtrumentū, ex quo deinde apparet, rē emphyteuticam
non eſſe, ex ſolutione illā rem non effici emphyteuticam: quo-
niam nō ex certa ſcientia, ſed potius per errorē recognitio pro-
ceſſit, qui ſane error, vt is ſcribit, quemadmodū ab initio grauis
eſt, & omnē impedit cōſenſum, ita etiā temporis progreſſu. idem
pariter affirmauit Ang. *in l. qui rē propriā. C. locati qui docuit*. quod
& ſi nobilis recognoſcit ab eccleſia † Caſtrum pro emphiteuti- 97
co, vel feudali, cum tamen liberum ſit, non effici feudale,
vel emphyteuticum. Imo fortius Reſpondit Raph. Comenſ.
conſ. 165. Gaſpar, &c. recognoſcentem † rem propriam, vt ec- 98
cleſiæ

clefiæ in feudum facere actum ipſo iure nullum, *idem in fortiori caſu ſenſit Aret. conſ. 14. num. 8. & idem affirmarunt Alexan. conſ. 9. nu. 10 lib. 5. Rum. conſ. 40. num. 12. & conſ. 155. n. 6. lib. 1. Decif. conſ. 564. nu. 6. Curt. Iun. conſ. 17. n. 8. & Alciat. tract. præſum. reg. 4. præſumt. 21. in fin. qui & alios retulit.*

99 Et licet aſſertio hæc † præſumtionem, ſeu probationem aliquam adferat, rem ſcilicet ita eſſe; *vt docuit Bar. in d. l. eum falſa n. 8. C. de iuris & facti ignoran. quem ſecuti ſunt Guido Papa q. 272. Dec. in l. 1. num. 26. C. de pactis Rum. conſil. 128. numer. 5. lib. 2.* attamen

100 nihil † præſumtio hæc operatur, cum contrarium ex facto ipſo detegitur: *vt egregie declarat idem Comen. dict. conſ. 165. & idem ſenſerunt Bald. d. l. eum falſa Crauet. conſ. 157. numer. 8. quibus addo Soc. Sen. conſ. 25 num. 3. & conſ. 57. num. 11. lib. 4. Rum. conſil. 10. num. 16 lib. 3. & Iaſ. in l. ſi p. ff. nu. 3. C. de iuris & facti ignora.* Qui quidem idem eſſe affirmat in facto proprio, cum ſcilicet de damno euitando agitur, vt hic *Ferradunt Comen. dict. conſil. 165. & Dec. d. conſ. 350 n. 4.* Imo, etiam ſi de damno euitando nō agitur, adhuc in facto proprio error detegitur, & excuſat, demonſtrando rem aliter ſe habere. *Ita reſpondit Crauet. conſ. 157. num. 8. Cui addo Abb. conſ. vlti. propè finem lib. 2 & egregie tradit Curt. Iun. conſ. 92. nu. 11.* At in caſu noſtro ſatis demonſtratum fuit, ex ea diuiſione iam fuiſſe remiſſum fideicommiſſum; ergo aſſertio illa, vt erronea, non nocet. Atque ita concludo.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 *Fideicommiſſum reciprocum ob diuiſionem factam cenſeri remiſſum.*
2 *Diuiſione non cenſeri remiſſum fideicommiſſum conditionale.*
3 *Item, etiam ſi eſſet promiſſum perpetuo non contrauenire.*
4 *Clauſula acceſſoria non alterant naturam actus.*
5 *Clauſulam ad habendum, tenendum, &c. eſſe acceſſoriam in contractu diuiſionis. & nihil operari: ſed contra infra.*
6 *Clauſulæ appoſita in inſtrumento ex ſtylo notariorum videntur.*
7 *Clauſulam codicillarem nihil operari, cum ſit ex ſtylo notariorum: ſed contra declaratur.*
8 *Fideicommiſſo per diuidentes remiſſo agi poſſe ad pretium contra hæredes.*
9 *Ignorantiam fideicommiſſi.*
10 *Ignorantiam teſtamenti probari præſumi.*
11 *Alienandi facultate data in diuiſione bonorum fideicommiſſi, intelligitur de alienatione ex contractu.*
12 *Creditor conſentiendo alienationi pignoris, de qua alienatione intelligatur.*
13 *Fideicommiſſarium conſentiendo in alienatione fideicommiſſi poſſe agere ad pretium.*
14 *Alienatio fideicommiſſi per vltima voluntatis modum dicitur potius legis permiſſione facta, quam hominis voluntate.*
15 *Clauſula, ad habendum, tenendum, &c. appoſita in inſtrumento diuiſionis fideicommiſſi, operatur, vt illud ſit remiſſum.*
16 *Bartol. in l. qui Romæ §. duo fratres quæſt. 8. de verb. obligat. declaratur.*
17 *Verbum, placuerit, arbitrium viri boni operatur.*
18 *Clauſulam, quidquid placuerit, non differre à clauſula quidquid voluerit.*
19 *Verbum placuerit, iuncto verbo voluerit, quid ſignificet.*
20 *Fideicommiſſum cenſeri remiſſum, cum verba diuiſionis nil aliud operari poſſunt.*
21 *Alba conſ. 74. n. 12 improbatur.*
22 *Ratio vnica præſumitur monuiſſe legiſlatores ad ita ſtatuendum.*
23 *Fideicommiſſi remiſſio ſequitur ex actu qui non valet niſi renuntiationem operetur.*
24 *Ferijs renuntiaſſe dicitur, qui tempore feriarum ſententiam ferri poſtulat.*
25 *Exceptioni declinatoriæ renuntiatum cenſetur à reo, qui dilatorias & peremtorias opponit.*
26 *Fideicommiſſo cenſeri renuntiatum ex æquali diuiſione inter fideicommiſſarios facta.*
27 *Verbum, omnia, vniuerſale.*
28 *Fideicommiſſum cenſeri remiſſum ob vim ſermonis vniuerſalis.*
29 *Item quando in diuiſione eſt data facultas alienandi.*
30 *Dominus efficitur, cui res cum poteſtate alienandi eſt tradita.*
31 *Verbum proprietas, dominium ſignificare.*
32 *Clauſula, ponens in ſuum ſtatum & ius, &c. in eum omne ius ſuum transferre dicitur.*
33 *Fideicommiſſum à diuidentibus cenſeri remiſſum, cum promittunt, portiones diuiſas habere ratas & firmas, & attendere ac obſeruare.*
34 *Item etiam cum pars fideicommiſſi fuit excepta.*
35 *Exceptio regulam declarat.*
36 *Exceptio fit de comprehenſis in regula.*
37 *Procurator conſtitutus ad omnes actus, excepta certa cauſa ſpeciali dicitur ſpecialis procurator.*
38 *Procurator ad cauſam reſtitutionis in integrum, mandatum ſpeciale habere debet.*
39 *Fideicommiſſum ex clauſulis generalibus cenſeri remiſſum.*
40 *Bart. in l. qui Roma §. duo fratres q. 8. de verb. oblig. declaratur.*
41 *Clauſulas exſecutiuas ampliare diſpoſitionem.*
42 *Item maxime, quando aliàs nil operarentur.*
43 *Item quod in reſcriptis gratioſis, & in fauorabilibus & ſimilibus.*
44 *Item non extendere diſpoſitionem, quando ſunt de ſtylo notariorum.*
45 *Clauſulam ad habendum, tenendum, &c. appoſitam in inſtrumento diuiſionum, non eſſe ex ſtylo notariorum, ſed ex voluntate diuidentium.*
46 *Notarium præſumi nil ex ſuo capite adſcribere in inſtrumento.*
47 *Notarium nil plus poteſt ſcribere in inſtrumento, quam dictum fuit à partibus.*
48 *Notarium legere & publicare debet inſtrumentum coram partibus, vt de eo rogetur.*
49 *Notarij verba eſſe verba partium.*
50 *Clauſulam codicillarem cenſeri voluntate teſtatoris inſertam in inſtrumento.*
51 *Idem de cæteris accidentalibus & ſubſtantialibus.*
52 *Fideicommiſſum cenſeri remiſſum, cum in diuiſione ei renuntiatum fuit.*
53 *Ripa & Alciati doctrina declaratur.*
54 *Fideicommiſſi alienationi conſentiens non præiudicat ſibi in pretio.*
55 *Non procedit cum ſponte conſenſit.*
56 *Scientiam fideicommiſſi coniecturis probari.*
57 *Sciuiſſe fideicommiſſi onus præſumitur hæres adeundo hæreditatem.*
58 *Fideicommiſſum præſumitur ſcire, qui copiam teſtamenti habuit.*
59 *Teſtamenta à notariis publicari mortuo teſtatore.*
60 *Fideicommiſſum cenſeri remiſſum data alienandi facultate in diuiſione bonorum, cum ipſa alienatio facta fuit etiam in vltima voluntate.*
61 *Hæredis inſtitutionem eſſe alienationem.*
62 *Hæres aliquando melioris conditionis eſt ipſo teſtatore.*
63 *Alienata ſemel reuocari amplius non poſſunt.*
64 *Poſſeſſionem ex noua cauſa immutari.*
65 *L. ſicut §. ſi debitori ff. quibus mod. pig. vel hypo. ſol. declaratur.*
66 *Hæredem poſſidere diuerſo iure aliquando à iure teſtatoris.*
67 *Locans rem ſuo nomine dominum ſe eſſe ſignificat.*
68 *Diuiſionem præſumi ex diuiſa ſeparata poſſeſſione.*
69 *Diuiſionem eſſe quid facti.*
75 *Poſſeſſionem arguit cenſus ſolutio.*
71 *Actum à ſe geſtum impugnare quis non poteſt.*
72 *Diuiſionem nouam fieri petens, ab antiqua dicitur recedere: & infra declaratur.*
73 *Socius vti re communi poteſt ad deſtinatum vſum.*
74 *Actum etiam nullum declarat mentem agentis.*
75 *Diuiſione ſecunda facta prima dicitur renunciatum.*
76 *Comparatione literarum probari poteſt ſcriptura priuata.*
77 *Diuiſio facta, præſumitur ex decennali poſſeſſione.*
78 *Frater quomodo alteri teneatur de euictione, cum res diuiſa euincitur.*
79 *Euicta re immobili emta ab eo, qui ſcienter emit, de euictione actio non datur.*
80 *Euictionem ceſſare, cum ex ſuo facto euictio euenit.*
81 *Diuiſio à patre facta, à filiis improbare non poteſt.*
82 *Diuiſio facta à teſtatore differt ab illa facta ab hæredibus.*
83 *Diuiſio facta à patre non aufert ius fideicommiſſi, ſaltem quo ad pretium.*
84 *Diuiſione facta inter fratres, & portione vnius euicta, non agit is de euictione contra alios.*
85 *Etiam procedit, cum ex natura rei ſequitur euictio.*

86 *Aequalitatem inter fratres eſſe ſeruandam.*
87 *Bald. in l. ſi familia n. 3. C. famil. ercij. declaratur.*
88 *Fideicom. remiſſo de euictione agitur.*
89 *Etiam ſi ſit euictio ſecuta ex natura rei.*
90 *Euictio praſtatur cum res feudalis pro libera eſt data.*
91 *Hares non poteſt impugnare factum ſui teſtatoris.*
92 *Euictio quando non praſtetur vt euicta data in diuiſione ab vno fratre alteri.*
93 *Alciatus in l. qui Roma §. duo fratres num. 35. de verb. obligat. declaratur.*
94 *Rei maior vtilitas & pretium, cum periculo futuri euentus compenſatur.*
95 *L. ſi fundum ſciens, de leg. 1. declaratur.*
96 *Emens rem ſcienter dicitur mala fide.*
97 *Euictione promiſſa, ſi non praſtatur, ſaltem ſoluitur pretium.*
98 *Diuiſione facta ſi euictio non praſtatur ope exceptionis ſuccurritur.*
99 *Filius patris hares non reuocat fideicom. a patre alienatum.*
100 *Patrem poſſe alienare rem filij.*
101 *Fideicom. hæredi alienare non poteſt teſtator.*
102 *Hæres reuocare non poteſt feudum à ſuo teſtatore alienatum.*
103 *Bald. in l. ſi pater n. 9. C. de ineff. teſta. declaratur.*
104 *Caſtrenſ. conſi. 445. lib. 2. declaratur.*

CONSILIVM LXXXVII.

In eadem cauſa præcedentis reſponſi.

Initium à Domino.

QVÆ adhuc in controuerſiam venit diſputatio, in
hac cauſa Dominorum de Fenarolis grauis & ar-
dua eſt. Dubitatur n. *an ex inſtrumento diuiſionis fa-*
cta anno 1550. renunciatũ ſit fideicom. (ſi modo exſtat)
conſtituto à D. Mariano teſtatore. Qua in re dicẽdum
videbatur, non cenſeri renuntiatum multis rationibus.
1 Prima, quia ad hoc, vt per † clauſulas generales & prægnantes
dicatur remiſſum fideicommiſſum, requiri videtur, quod illud
fideicommiſſum ſit reciprocum; nam tunc, ob æqualitatem ſer-
uandam facile remiſſio inducitur, non autem contra, *l. qui Rom.*
§. duo fratres de verb. obligatio. & l. 2. Cod. de pactis Dec. conſil. 288. co-
lum. vlt. Sed in caſu noſtro non videtur extare fideicom. recipro-
cum, cum bona à duobus poſſeſſa, hoc eſt, bona illa de Paſſirano
& de Prouchis libera ſint: bona vero à Du. Franc. poſſeſſa fidei-
com. ſubiaceant; non ergo ex diuiſione fideicom. renuntiatum
videtur.
2 Secundo vrgere illud videtur, quod per diuiſionem † bonorũ
communium non videtur remiſſum fideicom. conditionale, et-
iam ſi diuidentes ipſi habuerunt fideicommiſſi ſcientiam, *l. cum*
pater §. hæreditatem de leg. 2. imo etiam ſi adiecta fuiſſet clauſula de
non contrauueniendo *quemadmodũ probare videtur text. d. l. qui Ro-*
* *ma §. duo fratres, iuxta* communem ſenſum, quem Bart. ib. q. 1. probauit*
quæ opinio procedere videtur, etiam ſi promiſſum ſit perpetuo
3 non contrauenire: & etiam ſi adeſſet iuramentum Bart. Caſtr. &
alii *in l. ter fratres ff. de pactis Alexand. conſ. 104. lib. 4. & conſ. 208. lib. 6.*
quanto ergo fortius hic vbi ceſſare videntur.
Tertio miram in modum hanc opinionem confirmare vide-
4 tur, quod † clauſulæ acceſſoriæ venientes ad executionem actus
principalis, non debent illius effectum augere: *ita cenſuit gloſſ. in*
clem. 1. de præben. quam ſecuti ſunt permulti, vt refert Ripa d. §. duo fra-
tres n. 45. & ibi Ioan. Crote n. 1. de iuſt. & iure Soc. Iun. conſ. 93. n. 24.
lib. 3. caterosque prætereo. ſed in caſu noſtro iſti fratres ſolum volebant
conficere inſtrumenta diuiſionum, non ergo ex his clauſulis ori-
ri debet actus maior ipſo principali: quod eſſet, ſi diceremus, in
conſequentiam diuiſionis renuntiatum eſſe fideicom. *atque ita in*
ſpecie argumentantur Crotus d. §. duo fratres n. 43. & Ripa n. 45. & cla-
5 *rius ad rem noſtram Curt. Iun. conſil. 131. col. 2.* dum loquitur † de clau-
ſula, *ad habendum, tenendum, &c.* ita etiam Ruin. *conſi. 137. nu. 20. lib.*
2. Dec. i. conſil. 500 numer. 5. & conſil. 521. num. 14. & Gratus conſ. 17. col.
pen. lib. 1.
6 Quarto confert, quia huiuſmodi † clauſulæ oppoſitæ videntur
magis ex ſtylo notariorum, quã contrahentium diſpoſitione, ob
id conſiderandæ non videntur, *ita Dec. conſil. 532. col. pe. verſic. quia*
7 *verba ſtili*, & in ſimili de clauſula † codicillari, & ſimilibus tra-
dunt Bart. *in l. 2. numer. 20. in fin. ff. de iure cod. Dec. conſil. 394. col. pen.*
& conſi. 399. col. pen. Curt. Iun. conſil. 82. num. 3. & conſil. 101. num. 11. Soc.
Iun. conſil. 116. numer. 21. & conſil. 158 num. 18. lib. 2. & Pariſ. conſi. 20. nu.
87. lib. 1.
Quinto, dato quod per clauſulas huic inſtrumento diuiſionis
inſertas cenſeatur data poteſtas alienãdi quouis titulo, adhuc ta-
men competere videtur fideicommiſſariis actio † contra hære- 8
des ad pretium rerum ita alienatum: *quemadmodum poſt Bartol.*
d. l. qui Roma §. duo fratres quæſt. 8. ſenſuerunt omnes, vt cæteris commu-*
nem teſtatur Ripa num. 84. & ibi Claudius Seyſſel in num. 38. & clarius
ibi Alciat. n. 31. & interrogati reſponderunt Curt. Iun. conſi. 13. num. 7. &
Alba conſi. 74. in fin.
Sexto, licet ex prædictis clauſulis videatur remiſſum fideicom.
attamen non videtur habere locum in caſu noſtro, cum probari
nõ videatur, nos fratres diuidentes habuiſſe notitiam fideicom-
miſſi, cum ignorantia † potius, quam ſcientia præſumatur, *l. vna* 9
qui in prou. nec a in fin. ff. ſi certum pet. Bart. d. §. duo fratres numer. 12. in
fin. & ibi Crotus num. 84. & Ripa n. 45. qui multis modis extendit, quod
fortius hic procedere videtur, quia ſi præſumitur ignorantia pa-
terni teſtamenti, fortius præſumitur † ignorãtia teſtamenti pro- 10
aui, cum antiquitus factum ſit, & ob id obliuio præſumitur, *Bart.*
l. 2. nu. 6 ff. de confeſſ. & Bald. l. magnam nume. 2. C. de contrah. & com-
mitt. ſtip. quibus accedunt omnes in l. quod iuſſit, vbi Ripa numer. 46. de re.
iud. Goz. conſi. 9 numer. 35. & intra quod tempus obliuio præſuma-
tur, late explicauimus in commentariis de arbitrariis iudicum,
lib. 2. centuria 1. caſu 26.
Septimo ac vltimo hęc opinio vera ex eo videtur, quod ex quo
horum bonorum alienatio ſecuta non eſt ex contractu, ſed ſolũ
ex titulo vniuerſali: dum ab inteſtato fœminæ hę ſucceſſerunt ab
his, ergo fideicommiſſum reuocari poſſe videtur: quia cum in di-
uiſione fideicom. datur † facultas alienandi, intelligitur ex con- 11
tractu, non autem ex titulo vniuerſali & lucratiuo. *ita tradit Alci.*
in d. l. qui Roma §. duo fratres numer. 31. & reſponſ. 577. à quo non diſ-
ſentit Ruin. conſil 13. num. 7. lib. 2. & conſil. 92. numer 27. lib. 3. quorum
quidem opinio his rationibus niti viditur; primo, quod vna ſit
defuncti teſtatoris, & viuentis hæredis perſona, *§. 1. in auth. de in-*
teruentu mor. praſt. ſed vbi bona hæc fideicommiſſo ſuppoſita
eſſent, apud defunctum hunc ſi adhuc viueret, reuocari poſſent,
vt Bart. d. l. §. duo fratres q. 8. & alij affirmant: ita ob his hæredibus,
ſecundo, *inquit Alciatus*, confirmatur eo ſimili, quod ſi creditor
conſenſerit debitori, vt pignus † vendat. ſi pignus titulo ſingula- 12
ri diſtrahitur, ab acquirente non reuocatur, ſi vero titulo vniuer-
ſali, reuocatur. *l. ſicut § ſi deb. tori ff. quibus mod. pig. vel hypo ſol.* con-
firmat tertio Alciatus, quia * communis ſententia † videtur, quod *
vbi fideicommiſſarius alienationi fideicõmiſſi conſentit, in pre- 13
tio præiudicaſſe non dicitur, *quemadmodum ſupra dixi*, ſed vbi res
eſt penes hæredẽ, fruſtra ad remedium ſubſidiarum petendi pre-
tium recurrimus. Confirmatur quarto ſecundum Ruin. quia hęc
alienatio per † vltimam voluntatem eſt potius legis permiſſione, 14
quam hominis voluntate, & ob id defunctus ita relinquendo nõ
videtur vſus ea alienandi facultate, conceſſo: atq; ita bona hæc vti
apud defunctum adhuc exiſtentia reuocari poſſe videntur, hæc
me dubium, & ancipitem reddebant.
Cæterum, paulo diligentius re conſiderata in eam ſententiam
quam tot conſultiſſimi viri probarunt accedo; nempe ex eo diui-
ſione fideicommiſſum remiſſum eſſe, quod vt dicam, me mouent
plura.
Primo adducor ex vi illius clauſulæ in ea diuiſionis inſtrumen-
to adſcriptæ, *ad habendum, tenendum, & quidquid placuerit facien-*
dum quæ ſane vis † clauſulæ tanta eſt, vt vere fideicommiſſum re- 15
miſſum cenſeatur: *ita in ſpecie huius clauſulæ affirmarunt Angel. d. l.*
qui Roma §. duo fratres quæſt. 5. de verborum oblig. Alex. conſil. 189. num.
10. lib. 2. Pariſ. conſil. 33. num. 21. lib. 3. Alcia. reſp. 138. numer. 3. & reſponſ.
561. ad fi. ſed huic fundamento obſtare videtur, quod † Bart. *dict. §.* 16
duo fratres q. 8 loquatur, cum expreſſe data eſt alienandi facultas,
vel cum eſt dictum, *& quidquid voluerit faciendum*, non autem ſi
dictum eſt *quidquid placuerit*, quoniam illa verba, *quid quid volue-*
rit, liberam diſponendi facultatem tribuunt; quam facultatem
concedere non videntur illa verba, *quidquid † placuerit*, quæ ar- 17
bitrium viri boni, & regulatum ſignificare videntur; *vt ſcribit i-*
dem Bart. in l. creditor. § Lucius ff. mand. Iaſon. l. ſi procurator. num. 11. C.
de procura. & in ſpecie noſtra hanc differentiam facere videtur Ange. d.
§. duo fratres quæſ. 5. colum. vlt. verſic. deinde quæro Gratus conſil. decī-
m. ſeptimo col. pen. verſic. nec clauſula lib 1. Ruin. conſil. 137 num. 7. conſi.
147. num 15. lib. 2. & conſil 99 nume. 11 lib 4. Huic obiectioni ita oc-
curro, imo nullam eſſe inter duas has clauſulas † differentiam, 18
cum

cum idem ſit dicere *quicquid placuerit*, & dicere, *quidquid voluerit*: quoniam illud verbum, *placuerit*, ob adiectam dictionẽ *quidquid*, ſignificat, datam eſſe liberam facultatem, & liberum diſpo-
19 nendi arbitrium, quod ex ſimplici verbo † *placuerit*; regulatum erat, *ita in ſpecie noſtra affirmarunt Ruin. conſil. 233 numer. 2. 3. libro 2. Crotus dict. §. duo fratres numer. 133. Zuchard. in l. 1. nume. 61. C. de pactis Soc. Iun. conſil. 116. numer. 56. libr 1. Alcia. d. tr. reſp. 138. numer. 3. & Andreas ab Exea in cap. 1. numer. 389. extra de conſt. quam ſententiam ego pariter ſecutus ſum in nunc impreſſis comment. de arbitr. iud. lib. 1. quaeſt. 8. numer. 12.* Confirmatur, quia in hoc caſu iam data fuit alienandi facultas, vt mox ſubiiciã, ob id ceſſat omnis difficultas: quia Ruinus *d. conſil. 137. num. 7.* conſiderat clauſulam, *& quidquid placuerit, &c.* non tribuere alienandi facultatem ſine alio adiuncto, quę ſane ratio hic ceſſat, cum adſit adiunctum, hoc eſt, alienandi conceſſa facultas.

Secundo in hanc ſententiam adducor ea ratione, quod vbi di-
20 uiſionis † verba alium effectum, quam remiſſioni fideicommiſſi operari non poſſunt, illud remiſſum cenſetur: *ita docuit Berto. §. duo fratres quaeſt. 6. & ibi Crot. numer. 127 his accedunt Bald. conſi. 440. Factum proponitur eſſe tale, colum. 2. verſic. item ſunt hic verba libro 3. Alex. conſil. 102. num. 6 lib. 6. Dec. conſi. 187 prope fin. Rui. conſil. 84. num. 7. conſi. 11. num. 119. conſi. 144. num. 5. & conſil. 152. num. 9. libr. 2. Parıſ. conſi. 71. numer. 14. lib. 3. & Soc. Iun. conſi. 116. numer. 50. 74. libro 1.* ſed in caſu noſtro onus erit aduerſariorum probare hæc verba: *Ad habendum, tenendum*, & reliqua in hoc diuiſionis inſtrumento adſcripta, alium effectum operari poſſe, quam remiſſionis fideicõmiſſi, *ita in ſpecie reſpondit Ruin. d. conſi. 152. numer. 9. libr. 2.* ſatis enim erit ex latere noſtro dicere aliam cauſam non exſtare, *vt a Ruino*
21 *tradit.* Nec me mouet auctoritas † Albæ *conſil. 74 num. 11. 12.* dum à Ruino diſſentit, ſi quidem Alba malis rationibus ſuam illam nouam opinionem tuetur. Ait ille primo, quod in dubio non præſumitur exſtare vnica cauſa diſpoſitionis, ſed multæ. *Iaſ. l. quamuis col. vlt. C de tranſact. Ripa d. l. §. duo fratres numer. 78.* Præterea & ſecundo inquit Alba, regula eſt quod per diuiſionem nõ cenſeatur remiſſum fideicommiſſum, is ergo, qui aſſerit fideicommiſſum ex ea cauſa ſpeciali remiſſum, is inquam, cauſam illam ſpecialem probare debet, *quemadmodum in ſimili reſponderunt Curt. Sen. conſil. 72. in prin. ip.* & *Dec. conſil. 397. colum. 2. hæ autem rationes Albæ leues ſunt.* Nam Iaſ. *dict. l. quamuis*, nititur doctrina Salyceti, quæ vera non eſt, intelligendo eam, vt paſſim à Doctoribus intelligi-
22 tur, ſi quidem verius eſt † rationem vnam tantum, eamque rationem eſſe, qua legumlatores moti credũtur ad ita ſtatuendum; *vt egregie declarat Socin. Iun. conſil. 1. numer. 52. lib. 1.* Præterea, admiſſa Salyceti & ſequacium doctrina, credo maximam eſſe differentiam inter caſum illum & noſtrum. Nam in caſu Salyceti, ſi plures rationes præſumuntur, id facile conceditur, quoniam lex firmior redditur, nec eſt edita ad detrimentum ſingularis perſonæ, ſed diuerſum hic, vbi ſi plures cauſæ præſumerentur, plures obligationes ad horum damnum adfuiſſe diceremus, cum tamen obligatio non præſumatur. Non etiam aduerſatur ſecunda ratio, quia nos non contendimus, fideicommiſſum eſſe remiſſum ex cauſa ſpeciali; ſed ſolum affirmamus nullam aliam affuiſſe obligationem, vel cauſam, ob quam renuntiatio & remiſſio fieri debuit quam hæc fideicommiſſi.

23 Tertio me mouet non parum, quod renuntiatio † ex eo actu inducitur, cum actus ille citra renunciationem fieri non poteſt: *quemadmodum probat text. l. de lege §. vlt & l. ſeq. ff. de leg. commiſſ.* quo loci habetur, quod ille qui contractum reſcindere poteſt, ſi quid accipit, aut ex eo petit, cenſetur renuntiaſſe iuri ſuo reſcindendi, *quod & reſpondet Aret. conſ. 149. num. 11. verſiculo ſed quaeritur*, ſimile eſt quod reſpondit Caſtr. *conſil. 119. Videtur dicendum ſuper primo puncto col. 1. & conſi. 259. Circa primum quaeſitum dubitatio*
24 *videtur col. 2. lib. ſecundo*, illum † ferijs renuntiare, qui feriarum tempore ſententiam ferri poſtulat; cum id citra renuntiationem peti non poſſit. Non eſt diſſimile, quod docuit Bar. *in l. quidam conſu-*
25 *lebant numer. 9 de re iud.* exceptioni † declinatoriæ cenſeri renuntiatum à reo, qui exceptiones dilatorias & peremtorias opponit: cum dilatoriæ opponi non poſſint citra declinatoriæ renuntiationem, & in noſtris fere terminis ſimile tradit Crauet. *conſi. 24. n.*
26 *3.* ex † æquali diuiſione facta inter fratres fideicomm. eſſe renuntiatum, *alia his ſimilia congerunt late Crauet. conſil. eod. numero 2. 3. & Tiraq tract. de retract. conuent. §. 1. gloſ 2. numer. 59.* cum ergo in caſu noſtro inter fratres hos diuidentes ad inuicem ceſſæ fuerint actiones omnes, tam competentes, quam competituræ: ſequitur, fideicommiſſum cenſeri remiſſum, quia nulla alia actio, quã hæc ex fideicommiſſo competebat, & per cõſequens actionum ceſſio fieri non poterat, citra fideicommiſſi renuntiationem, ergo eſt illi renuntiatum.

Quarto ſuffragatur, quod in hac diuiſione ceſſio, & iurium remiſſio verbis admodum generalibus concepta eſt, dum dictum eſt, *omnia iura, omneſque actiones, &c.* & ibi, *& alias quaſcunque &* 27
quacunque, &c. quæ verba † vniuerſalia ſunt, vt de ea dictione tradunt Dec. *in l. omnia, num. 1. ff. ſi certum pet. & in l. ex teſtamento num. 4. C. de mili. teſtam. latiſſime Crauet. conſil 290 nume. 4. & conſil. 294. num. 1.* ita etiam de dictione quacunque, infinita prope congerie Tiraq. *de retractu conſang. §. 1. gloſ. 7. num. 20. cum multis ſubſ. qu.* ſed virtus vniuerſalis diſpoſitionis eſt, vt omnia tam præſentia quam futura complectatur, & tam propria, quam impropria: & tam regularia, quam ſpecialia, & priuilegiata; quemadmodum fuſiſſime relati Doctores ſcribunt, & in ſpecie ob vim ſermonis vni- 28
uerſalis † fideicommiſſum eſſe remiſſum, affirmant Decius *conſil. 287. prope fin. Ruin. conſi. 152. num 8. lib. 2. Parıſ conſi. 71. num. 14 lib 3. & Crauet. conſi. 24. nu. 11. verſic. amplius qui eandem opinionem recenſet Soc. & Curti. & clare in noſtris terminis Crotus d. §. duo fratres nu. 133. verſi. confirmatur iſta conſideratio Gratus conſi. 60. libr. 1. & nouiſſime Franc. Mer Zarius in epitom. de fideicomm part. 3. q. 59. quem poſt redditum reſponſum videre contigit. Et eo loco refert ita fuiſſe a Rota Romana & Florentina deciſum.*

Quinto & maxime vrget illud, quod vera omnium † ſententia 29
comprobatum eſt, fideicom. cenſeri remiſſum, quando in diuiſione alienandi facultas hinc inde eſt data. Quãdoquidem alias repugnantia diſpoſuiſſent: nempe fideicommiſſum debere conſeruari; & fideicommiſſum poſſe diſtrahi, *ita ſcribunt Ange dict. §. duo fratres q 5 & Crotus queſt. 8. Cur. Sen. conſi. 64 col. vlt. Dec. conſil. 11. nu. 7. Gratus conſil. 17. col. 1. & conſil. 60. col 2. lib. 1. Soc. Iun. conſi. 116. numer. 60. lib. 1. & Crau. conſi. 24 nume. 8.* ſed in caſu noſtro ex verbis diuiſionis conſtat datam eſſe facultatem alienandi, dum dictum eſt: *ponentes ſe in omnem eorum locum, ius & ſtatum in prædictis, vt in rem propriam & vere propriam, &c.* res autem propria eſſe dicitur, 30
cum quis dominium habet cum libera alienandi poteſtate, † vt verba de ſe clara ſunt & probat *l. fœmina §. illud & ibi Bald. C. de ſecund. nupt. & idem Bald. in l. ſi de proprietate nume. 10. C. ſi à non com-*
pet. iud. Nam verbum † proprietatis, rectum dominium oſtendit: 31
ita docuit Iaſon. in l. huiuſmodi §. ades numer. 8. de leg. 1. & ad rem hanc Bos. quaeſt. 44. num. 29. Et qui ponit † alium in locum ſuum ius & 32
ſtatum, vt in rem propriam & vere propriam, vere ei concedit, quod omnia faciat, quę poſſet facere ipſe dominus, ſi præſens eſſet, ita has clauſulas æquiparat Alex. *in l. in prouinciali § ſi ergo nu. 9. de ope. noui nuntia.*

Sexto comprobatur ex illa † clauſula, quia diuidentes promi- 33
ſerunt portiones ita diuiſas habere ratas, firmas, & perpetuo attendere & obſeruare, & in aliquo non contrafacere, vel contrauenire: qua clauſula fideicom. remiſſum eſſe reſponderunt Rui. *conſ. 118. n 21. & conſi. 133. n. 14. lib. 2. Curt. Sen. conſ 64. col. pen. Soc. Sen. conſ. 43. n. 7. lib. 4. Dec. conſ. 11. n. 7. conſ 86. col. 2. conſ. 287. col. vlt. & conſ. 345. col. 2. Parıſ. conſil. 31. col. 1. lib. 3 & Soc. Iun. conſil. 116. num. 60 libr. 2.* quorum quidem opinio procedit ſine controuerſia ob vim aliarum clauſularum huic inſtrumento adſcriptarum, *vt decedit Bert. q. 147. num. 11.*

Septimo, & nunc vltimo moueor ex eo, quod in promiſſione euictionis per hos diuidentes facta, reſeruatum atque exceptum fuit fideicommiſſum à D. Hieronymo conſtitutũ, quæ exceptio hunc operatur effectum, vt alia † fideicommiſſa cenſeantur re- 34
miſſa; *ita in ſpecie docuit Crotus in d. l. qui Romæ §. duo fratres numero 94 de verb. oblig. qui dixit, ſe ita conſuluiſſe, & illum ſecutus eſt Portius Modernus in ſuis concluſ. reg. 39. in fine.* Eſt ratio quia † exce- 35
ptio declarat regulam in quibus caſibus loquatur, *l. nam quod liquida §. vltim. de pen. legat. & eam confirmat Bart. l. quaeſitum §. denique de fund. inſtr. Dec. l. 1. numer. 21. de reg. iuris.* imo ſi † exceptio ſit 36
de eo, quod alias non comprehendebatur ſub regula, ad illud extenditur, ne exceptio inutilis reddatur, vt puta, ſi conſtituo † pro- 37
curatorẽ ad omnes actus, excepta cauſa reſtitutionis in integrum mandatum hoc extenditur etiam ad cauſas requirentes ſpeciale mandatum. Et ratio, quia exceptio caſus † reſtitutionis in integrũ 38
alias mandatum ſpeciale requirebat, *ita Alex. l. vlt. ff. quod quiſque iuris & ibi Iaſ. & idem Iaſ. l. properandum, in prin n. 7. C. de iudi. Dec. l. 1. n. 25. de reg. iur. vbi alios recenſet quibus accedit Soc. Iun. conſi. 34. num. 9. lib. 1. & conſi. 50. nu. 13. libr. 2. & latiſſime Tiraq. tract. de retractu conſang. ad fin. n. 94.*

Non obſtant nunc adducta in oppoſitum, quoniam illis ita

conſil. 43. colum. 1. libro quarto Ruin. ſibi parum conſtans conſil. 144. col. vltim. & conſil. 152. colum. pen. libr. 2. vbi late hanc ſententiam defendit Zucbardus l. 1. numer. 61. C. de pactis & Parıſ. conſil. 46. col. vlt. lib. 2. &
61 *conſil. 71. num. 15. 22. lib. 3.* Et ratio manifeſta eſt, quia † hæredis inſtitutio eſt alienationis ſpecies, *l. ſi ita quis §. ea lege. de verb. obl. Rui. conſil. 151. num. 24. lib. 1. Parıſ. conſil. 74. in fin lib. 2. & Socin. iun. conſilio 129. nu. 18 lib. 2.* & quod eſt dictum de hæredis inſtitutione, eſt etiam de ſucceſſione ab inteſtato, *ita Iaſon d. l. ſi ita quis §. ea lege num. 8 de verb oblig. & Parıſ. conſil. 71. numero 28. libr. 3.* Nec aduerſantur rationes illæ Alciati & aliorum, nam illi primæ rationi reſponde-
62 tur, non eſſe aliquando mirum, quod † hæres ſit melioris conditionis ipſo teſtatore, ob nouam cauſam: quemadmodum declarat idem Alci. *in l. 2. §. ex his colum. 2. de verb. oblig. & ibi latius Lancel. Galli ſul. & Cagno. in l. hæredem in ſi de reg. iur.* Differentiæ autem ratio, & noua cauſa eſt, quoniam hic ante alienationem res penes defunctum ſub reſtitutionis onere reperitur, cũ non obſtante alienandi licentia obligata ſit, donec aliquo modo alienetur,
63 *vt ſcribunt omnes in d. § duo fratres*, ſed quando ſemel fuit † alienata, reuocari amplius non poteſt, cum effecta ſit perpetuo alienabilis, *l. pater §. quindecim de lega. 3.* quo fit, vt noua cauſa poſſidendi hæc bona ſit in his hæredibus ab inteſtato etiam ſuccedentibus. Nam ſi recte conſideramus, duæ hic adſunt cauſæ poſſidendi, vna, ratione fideicommiſſi iam à primo teſtatore conſtituti: & ex hac cauſa poſſidebant omnes fratres ante diuiſionem & fideicõmiſſi renunciationem. Altera eſt cauſa ſuperueniens, nempe poſt diuiſionem, quæ deinde poſſidendi cauſam vere immutauit: *vt in claris terminis reſpondit Soc. Sen. conſil. 46 colum. vlt. lib. 5.* vbi con-
64 ſuluit, quod antiqua † poſſeſſio immutata dicitur ex noua cauſa extrinſeca, & proprie loquitur in duobus fratribus qui diuiſerunt hæreditatem, vt poſt diuiſionem dicãtur ex noua cauſa poſſidere, ita hic fratres diuidentes ante diuiſionem vno titulo poſſidebãt, deinde facta diuiſione alio titulo, cum facultate alienandi: & ideo relinquendo hæredes ſuccedentes ab inteſtato, videtur eis voluiſſe hanc nouam poſſeſſionem ex illa licentia transferre, & ii hæredes non ex cauſa antiqua, ſed ex præcedenti immediata hæc bona poſſidere dicuntur, *iuxta l. quadam mulier ff. de rei vin. & tradit Crauet. conſil. 226. numer. 5. & Neuiz. conſil 80 num. 25.* quod maxime dicendum eſt, cum præſumtio ſit, cum velle ex vtiliori cauſa poſſidere, qui duabus de cauſis poſſidere poteſt: ita enim naturalis ratio ſuadet. Non etiam obſtat illa ſecunda ratio Alciati ex illo
65 ſimili de pignore, ex † *l. ſicut §. ſi debitori ff. quibus mod. pign. vel hypo ſol.* quia reſpondeo, textum illum contrarium probare, dũ inquit, conſenſum præſtitum à creditore debitori de pignore alienando ſi à debitore viuente alienatum non fuit alienari poſſe ab hærede eiuſdem debitoris, ecce ergo conſenſum & licentiam ab hærede non reuocari, ſed perdurare, *& ita Bar. ibi intellexit & Neguſa tract. de pign part. 6. membr. 3 numero 15.* Non obſtat tertia ratio, quia iam ſupra reſpondi ad *d. l. ſi fundum per fideicom.* ceſſat enim hic præſuppoſitum, quod ſi res exſtat penes hæredem, quod poſſit reuocari, quemadmodum reuocari poteſt pretiũ à ſingulari ſucceſſore, ceſſat inquam hoc, quia falſum eſt in caſu noſtro pretiũ à ſucceſſore ſingulari reuocari poſſe, vt ſupra oſtendimus.
66 Nõ obſtat † quarta ratio, quæ Ruini fuit, quia reſpondetur. quod imo hæres alio titulo & diuerſo à titulo anteceſſoris ſui poſſidet, cum is anteceſſor tacite vocando hos ab inteſtato ſuccedentes, *iuxta l. conſi iuntur de iure cod.* ea licentia vſus eſſe videatur, atque ita concludo ex ea diuiſione fideicom. cenſeri renuntiatum.

Quo ad ſecundam propoſitam dubitationem, quæ ex facto potius, quam ex iure pẽdet, an ſcilicet probetur, quod diuiſa fuerint bona, quæ obuenerunt per mortẽ Iuliani poſthumi ſub anno 1555 & ea, quæ redemta fuerant à filiabus Domini Nicolai anno 1561. & dicendum videbatur, ſatis probari factam diuiſionem.

Primo, ex inſtrumento compromiſſi ſub an. 1555 3 Februarii, in quo actum de his bonis videtur.

Secundo quia Do. Franc. ſub anno 1561 locauit bona hæc de Rudiano tanquam propria, nulla facta mentione dictorum fra-
67 trum, ergo diuiſio facta creditur. Nam locando † nomine ſuo ſe dominum oſtendit, vel ſaltem poſſeſſorem, cum talis ſit locationis vis, *l. per vniuerſas §. qui per colonum, de acq. poſſ. Parıſ. conſi. 104 nu. 88. lib. 1. Alcia. reſp. 294. num. 5.*

Tertio probari videtur hæc diuiſio ex ſcriptura confecta inter hos fratres ſub ano. 1562. in qua habentur quædam diuiſiones pro maiori parte ſimiles illis, de quibus in compromiſſo.

Quarto, quia iſti fratres per multos annos poſſederunt bona
iſta tanquam diuiſa, ex illa ergo † poſſeſſione diuiſio præſumitur, 68
l. ſi maior C. communi diuidun.

Cæterum, re melius conſiderata, contrarium verius eſt, nempe hactenus non probari factam eſſe horum bonorum diuiſionem, quod his rationibus ſatis probari poteſt.

Primo, quia † diuiſio quid facti eſt, quod ſane factum non præ- 69
ſumitur, ſed qui illud aſſerit probare debet, *l. in bello §. facta de capt. & poſtlim. reuerſ. & ſufficiẽter ſenſit Bald. conſilio 396. Caſus talis eſt quidam Dom Leo, ad fin. libro primo & probat text. l. ſi maior Cod. communi diuid. dum vult probare inſtrumentis, teſtibus, vel coniecturis.*

Secundo, quia hactenus D. Maria & ſi non poſſidet aliqua bona ex his, quæ a Iuliano poſſidebantur, attamen perſoluit cenſus & onera, ex quibus intelligimus bona non eſſe diuiſa. nam cenſus
† ſolutio poſſeſſionem arguit: *ita tradit Iaſon. l. decem numero 35. de* 70
verb. oblig. & clare Socin. Sen. conſil 205. col. 2. verſi. 1. ex theorica lib. 2. id quod procedit ſine controuerſia videntibus & patientibus aduerſariis.

Non obſtat itaque primum, quia reſpondetur, à diuiſione facta in dicto compromiſſo receſſum fuiſſe per Do. Ioan. Mariam, qui iudicialiter prouocauit ad nouas diuiſiones: & petiit ſibi reſponderi, de fructibus Rudiani & Proualii, imo expreſſe dixit, ex eo compromiſſo non eſſe factas diuiſiones, ſed ſolum fuiſſe tractatum de diuidendo. quibus quidem verbis conſenſit D. Franc, non ergo poſſunt, nunc ii Domini Maria & Franc. fundamentũ
cõſtituere ſuper hoc † actu à ſe impugnato, *l. poſt legatum, in prin.* 71
vbi late Bart. ff de his quibus, vt indig. latiſſime tradunt Soc. iun. conſ. 129. n. 9. lib. 1. & Crauc. conſ. 1. n. 3 & conſi. 24 n. 5. idem conſil. 295. col 1. Præ-
terea, dum petierunt nouas fieri diuiſiones † à iam facta; ſi qua eſt 72
receſſiſſe dicuntur. *ſi maior. vbi gloſſ. & Doct. C. communi diui.* nam cum actus, qui fieri non poteſt citra iuris renuntiationẽ geritur, renũtiatio facta dicitur, quemadmodum multis probauimus: ita hic. non enim peti noua diuiſio poteſt, quin iam factæ diuiſioni renuntiatum dicatur.

Non obſtat ſecundum. quia reſpondetur, ipſum Dom. Franc. locaſſe dicta bona tanquã ſua, ex quo partem in eis habebat, nam ſocius rei communis non erat diſponendo de re communi, cum
ratione ſuæ partis de ea diſponat, quod † procedit eo præſertim 73
caſu cum ad vſum deſtinatum de illis diſponit, *l. ſi ius electione §. Labeo vbi Bart. & clarius ad rem noſtram ibi Ripa n. 14. de leg. 1. & Doct. in l. id quod noſtrum de reg. iur.*

Reſpondetur ſecundo, quod ſub anno 1562. facta eſt quædam alia diuiſio, quæ quidem, & ſi aliis de cauſis inualida eſt, declarat
tamen iam ante aliam diuiſionem non præceſſiſſe, nam actus † et- 74
iam nullus declarat mentem agentis, *l. vit. vbi Bart. ff. de rebus cor. & Dec. conſilio 172. colum. 1. Socin. iun. conſil. 8. numero 31. libr. 2. & late Tiraquel de legib. connub. poſt leges glo. 6. num. 6.* Accedit, quia etiam
ſi facta fuiſſet alia † diuiſio, per hanc ab illa eſſe receſſum, *vt in* 75
ſpecie reſpondit Ruin conſilio 187. numer. 12. lib. 2. nam ex actu contrario receſſum dicitur à primo, *quemadmodum ſcribunt omnes in l. non ſolum §. morte de oper. noui nunt. & in cap. cum M. Ferrar. de conſtit.* Non obſtat tertium, quia reſpondetur, hanc diuiſionem ſub anno 1562 non probari, cum de ea ſola appareat ſcriptura
priuata, quæ quidem nihil probat. Nec † literarum comparatio- 76
ne probari poterit, *iuxta l. comparationes C. de fide inſtrum.* Illa eſt ratio, quia, vt intelligo, multa deficiunt, quæ neceſſaria ſunt ad hanc comparationem faciendam, quæ autem requirantur, fuſiſſime explicaui in commentariis de arbitrariis iudicom, *lib. 2. centuria 2. caſu 114.* Non obſtat quartum, ac vltimum, quia reſponde-
tur, quod ad hoc, vt ex ſeparata poſſeſſione præſumatur † diuiſio, 77
oportet poſſeſſionem eſſe debere decennalem, *l. ſi maior vbi gloſſ. & Bart C. communi diui. & declarant Ruin. conſilio 117. in fin. & conſilio 162. num. 5. lib. 3. & conſil. 29. nume. 2. lib. 4. Iaſ. l. ſi certis annis nu. 11. C. de pactis, late Boe. quaſt. 58. nu. 2. & Balb. tract. præſcript. 2. parte princip. q. 10. numer. 39.* in caſu autem noſtro non eſſe decurſum decennium abſolute præſupponitur. Quo vero ad tertiam propoſitam iuris dubitationem, an ratione bonorum de Rudiano, quæ Do. Franc. conſecutus eſt ex diuiſione: ipſi fratres teneantur de euictione erga Do. Franc. ſeu eius hæredes ſi ex cauſa fideicommiſſi, cui hęc bona ſuppoſita aſſeritur, ſequatur. Qua in re dicendum videbatur, non teneri. Primo ex doctrina gloſſæ *in l. ſi familia in gloſſ. vlt. in fin. C fam. hercıſ. & ibi clare explicat Bal. in ſi.* inquit gloſſa illa, quod ſi † vnus fratrũ, cui obuenit feudum in diuiſione, ſo-
la filia relicta moriatur: & illius filiæ patruus ei auferat feudum 78
fœmmoam non poſſe conſequi pretiũ, vel quid aliud ex bonis pa-

Digitized by Google

truI ob ſecutam euictionem. Ea ratione mouetur, quia hoc caſu, euictio non ſequitur ex facto patrui euincentis, ſed ex natura rei & quando euictio ex natura rei ſeqoitur, non tenetue alteri fraternita etiam in caſu noſtro, & cum gloſſa illa ſenſerunt Bar. *in fin. Salyc. & Caſtr. idem reſponderunt Alex. conſ. 22. n. 4. lib. 5. Ruin. conſi. 11. n. 11. & conſi. 14. n. 5. lib. 1. conſi. 137. n. 12. lib. 2. conſil. 7. in fin. & conſil. 92. col. vlt. lib. 3. Soc. Iun. conſi. 119. n. 2. lib. 3. & Tiraq. tract. de retractu conſangui. §. 1. glo. 9. n. 35.*

Secundo maxime vrgere videbatur *l. ſi fundum ſciens C. de eui-*
79 *ctio.* qua probatur, quod ſi ſciens † rem euincibilem eam acquirit, pro euictione ei actio non datur: niſi in eum caſum de euictione ſibi caueri curet, *ita Bald. d. l. ſi familia n. 8. C. de fam. hercif. Alexand. d. conſi. 21. n. 6. verſ. tertio principaliter lib. 5. & Soc. Iun. d. conſil. 119. nu. 3. lib. 3. & Crauet. conſi. 211. n. 6.*

Tertio hanc opinionem comprobare non parum videtur, *l.*
80 *fundum meum, ff. de euictio.* ſi res † facto meo euincitur, aduerſus venditorem de euictione non experiar, idem ſi mei anteceſſoris facto euincitur, cum factum defuncti ſit ipſius hæredis. cum ergo ex cauſa fideicommiſſi res euincitur, euicta dicitur facto anteceſſoris ipſorum diuidentium: ceſſat ergo actio pro euictione, *ita in ſpecie, docuit Bart. l. qui Romæ §. duo fratres q. 13. verſ. ſecundo caſu de verb. oblig.* Quarto accedit, quod ex quo diuiſio facta fuit à pa-
81 tre, conqueri non poſſunt filii, & ſi vnus plus altero conſecutus ſit, *l. ex parte § vlt. ibi Bald. ff. famil. hercis. nu. Alex. in conſil. 77. lib. 3.* &
82 diuiſio à teſtatore facta differentia † diuiſione facta ab ipſis hæredibus: ſiquidem primo caſu conqueri filii non poſſunt. *Ita reſponderunt Corn. conſ. 228. col. 2. & conſi. 273. col. 7. lib. 4. Dec. conſi. 254. n. 2. & Pariſ. conſi. 34. n. 27. lib. 2.* Et cum diuiſio facta eſt à patre, de euictione non agunt filii. *Ita Pariſ. d. conſ. 34. n. 22. ex l. ſi familia verſ. pro parte, & verſi. item ſi fiat.*

83 Quinto & vltimo vrgere videtur, quod † diuiſio à patre facta, non aufert ius fideicommiſſi: cum fideicommiſſum, vt æs alienũ, ante omnia deduci poſſit, *l. tertium vbi Caſtr. C. ad l. falcid. gloſſ. in l. cum pater, in verba, compenſant. de leg. 2. & in l. di bitor. ff. ad l. falcid.* Ita etiam videmus, patrem non poſſe ab vno auferre, & alteri prælegare, *vt ſcribunt Oldra. conſil. 187. Iaſon. in l. 2. q. vlt. C. de iure emphy. & Soc. Iun. conſi. 72. num. 17. lib. 1.* Et idem dicebat Bald. *in l. ſi pater numero 9. Cod. de inoffi. teſtam.* quod ſi teſtator non relinquit hæredi, quod relinquere tenebatur, poteſt hæres venire contra eius factum, *& in termino fideicommiſſi ita reſpondit Caſtrenſ. conſil. 445. colum. vlt. verſic. tertio facit lib. 2. & inter Caſtrenſ. conſilia Saluſtius de Peruſio conſilio 197. libro 2. & Crauet. conſil. 206. numero 7.* Hæc dubitationem mouebant. Re tamen diligentiſſime perpenſa, atque conſiderata, contraria ſententia verior eſt: nempe in caſu hoc noſtro, hos fratres de euictione teneri erga D. Franc. ſeu eius hæredes, quod vt dicam, duæ ſolidiſſimæ rationes me monent. Primo, quia hic præſupponitur Do. Franc. in totum obueniſſe bona de Rudiano fideicomm. ſuppoſita; aliis vero fratribus bona libera, quo fit, vt locus ſit doctrinæ Guidonis Suzariæ, quę referenſ it Bald. *in d. l. ſi familia numer. 3. verſic. iſta gloſ. C. fam. hercif.* vbi Guido declarat gloſſam illam, quæ affirmauit, quod quando bona ſunt
84 diuiſa † inter fratres, & portio vnius euincitur: alter ob ſecutam euictionem non tenetur. Illa (: *inquit gloſſ.* :) eſt ratio, quia mutuum periculum, quod ſuberat, ſuſceptum fuit, quæ doctrina, inquit, modo Guid. ceſſat, & locum non habet, quando vni omnia bona libera obuenerunt, & alteri omnia bona obnoxia: quia tũc ceſſat ratio mutui periculi. Quæ ſane doctrina procedit etiam
85 quando † euictio ſequeretur ex natura ipſius rei: & ſi ipſe Guid. prima facie loqui videtur in caſu, quando euictio aliunde, & extrinſecus, non autem ex natura rei ſequitur, quod autem proprie ac vere loquatur etiam quando ſequitur euictio ex natura rei, declarat Alexan. *d. §. duo fratres num. 34. verſ. Bald. tamen, & clarius ita Guidonem intellexit ibi Alcia. num. 37. idem Alciat. reſp. 33. numer. 5. & reſp. in 158. num. 3. in fin.* & recte, mea quidem ſententia. Siquidem militat ratio hæc in caſu, cum ex natura rei ſequitur euictio quęadmodum quando extrinſecus, nempe quia mutuum periculum ſuſceptum non eſt & quia magna ſequeretur inter † fratres inæ-
86 qualitas: quam vt euitemus, plura leges ſanciuerunt: vt docte & eleganter multis oſtendit Magnificus D. Galzaueglia, in reddito hac in cauſa reſponſo, quibus accedunt tradita à Ruino *conſil. 122. num. 7. lib. 2. Geza. conſil. 58. num. 15. Soc. Iun. conſil. 147. numer. 41. lib. 2. Pariſ. conſi. 2. num. 27. lib. 3. & Tiraq. tract. de iure primig. q. 4. nume. 5. 6. 7.* Hæc Guid. doctr. multo fortius noſtro in caſu procederet, quando probari poſſet aliquis dolus ex latere fratrum commiſſus contra D. Franc. vt quia aſſignaſſent bona hæc fideicommiſſo obnoxia ipſi D. Franciſco carenti prole maſculina, & quam non poſſe ſuſcipere videbant: *quemadmodum conſiderat Alcia. d. § duo fratres n. 37.* Nec aduerſatur, quod à Guid. diſſentiat † Bal. *in d. l.* 87
ſi familia n. 3. adductus eſt text. *l. ſi fratres C. communia vtriuſq; iud.* quem Guidoni aduerſari dixit: quandoquidem, *vt inquit Alcia. in d. §. duo fratres n. 34. verſ. Nec obſtat.* vere non repugnat, quia loquitur quando mutuum periculũ fuit ſuſceptum, quod hic nõ contingit, & late eo loci declarat Alciatus, cuius verba huc adferre ſuperuacaneum fore exiſtimaui.

Secundo, locum eſſe euictioni in caſu noſtro, vel ex eo demõſtratur, hic etenim fideicommiſſum remiſſum fuit, vt ſupra iam late oſtendimus, quo ſtante ſequitur de euictione agi poſſe, & ſi 88
illa ſequitur ex rei natura, *ita reſpondit Crauet. conſilio 24. in fin. poſt Corn. conſil. 150. col. vlt. libro tertio & conſi. 13. ad fin. lib. 4. idem Crauet. conſil. 211. numero ſeptimo* imo ſubiicit Crauet. *d. conſi. 24. poſt Aret. conſi. 3.* locum eſſe euictioni ſecutæ † etiam ex natura rei, quan- 89
do illa natura alterata fuit partium conuentione. Confirmatur hoc fundamentum (: mea opinione :) ſatis ſolidum auctoritate Ripæ *libro 1. reſponſ. cap. 1. num. 63.* qui reſpondit, euictioni his caſibus locum fore, quando res feudalis † data eſt pro libera: vt cum 90
in conceſſione dictum eſt *pro ſe & quibus dederit*, vel ſimili modo. ſi quidem data videtur alienandi facultas, & alterata eſt natura rei, ob id euictio præſtatur, ita hic dicendum eſt, vbi in diuiſione tot ſunt appoſitæ clauſulæ, quibus (: vt iam diximus :) fideicomm. alteratum fuit: & vt ees libera conceſſum D. Franc. fuiſſe dicitur. Tertio & vltimo accedit hæc ratio, quod hi actores, & cum illis Do. Ioan. Franc. defunctus, in diuiſione inter eos factu à D. Hieronymo eorum patre non ſunt conſecuti bona Do. Mariani, vt propria atque fideicom. D. Mariani ſuppoſita, ſed vt bona libera D. Hieronymi patris diuidentis, quod factum debent hi actores D. Hieronymi hæredes approbare † *l. cum à matre C. de* 91
rei vindic. & infra dicemus.

Non obſtant nunc in contrarium adducta, quia reſpondetur. Et ad primũ reſpondeo doctrinã Baldi & ſequacium procedere, quando † diuiſio alia ratione foret æqualis; vt puta, ſi vni fratrum 92
obueniſſent bona patrimonialia valoris centum: & alteri fratri bona fideicommiſſi, vel feudalia valoris ducentum, æſtimata tamen centum tantum, ob periculum reſtitutionis, illiſque adiectum onus: tunc is, cui adiudicata fuerunt illa feudalia conqueri non poſſet ob ſecutam euictionem, quandoquidem æqualis fuit diuiſio, *ita viſum eſt vno verbo ſentire Alciat. d. § duo fratres nu. 37. ibi. & alius habens liberos, bona paris æſtimationis, &c.* Ecce conſiderat Alciatus parem æſtimationem, quæ conſiderari non poſſet, quando ratio periculi, & oneris reſtitutionis fideicommiſſi, vel feudi conſiderata non fuiſſet, *hoc clarius ſenſit idem* † *Alciat. d. § duo fratres* 93
numer. 35. ibi dum tamen in hoc aduertatur, an quib bona fideicommiſſi accepit, id fecerit, quia in præſentia eſſent vtiliora, volueritque eam vtilitatem cum futuri † euentus periculo compen- 94
ſare, *arg. l. de fideicomm. C. de tranſact.* quod ſi ita rem hanc intelligemus, æqualitatem ſeruabimus & dolum, fraudemque euitabimus, *ita etiam viſus eſt intellexiſſe Soc. Iun. d. conſi. 119. nume. 1. libr. 3. ibi, item etiam, quod ipſa non teneatur aliquo modo ad bona eiuſdem valoris.* & ibi *num. 2. verſ. nam eum talia*, loquit, diuiſionem fuiſſe legitime factam: quod falſum eſſet, ſi tanta adeſſet inæqualitas & idem clarius repetit Socinus in fine *d. reſponſi.* dum conſiderat ſufficere æqualitatem fuiſſe ab initio ſeruatam quæ non poſſet dici ſeruata, ſi res fideicomm ſine illo reſtitutionis periculo æſtimata fuiſſet, ſed in caſu noſtro præſupponitur, quod bona hæc fideicom. fuerint æque æſtimata, ac libera: atque ita nullam fuiſſe habitam futuri periculi rationem.

Non obſtat ſecundum ex text. † *l. ſi fundum ſciens*, quia reſpondeo, ibi id contingere, quia ille emens rem ſcienter dicitur eſſe in 95
mala fide: quo caſu fur dicitur, *l. ſi ſeruum Cod. de furtis*, & ideo in pœnam etiam pretium amittit & in pœnam fiſco deſertur, *ita cõſuit glo. in c. 1. in verbo exemto. de prohib. feud. alien. per Frideric. quam*
**communiter receptam aſſerit Gomez in §. item ſi quis in fraudem n. 41. in fin. inſtit. de actio. qui ita declarat d. l. ſi fundum idem ſenſit Didac. lib. 3. vari. reſo. c. 17 pag. ſecund. verſic. ad eam quæſtionem*: ſed in caſu noſtro non ita contingit, quoniam Do. Franc. non verſabatur in aliqua mala fide. *

Reſpondetur & ſecũdo, quod ex quo in ipſo diuiſionis inſtrumento † de euictione promiſſum eſt, ſaltem pretium eſt reſtitu- 96
endum, cum ambæ partes ſcirent adeſſe fideicommiſſ. *ita declarant Angelus Aretin. §. vltim. num. 2. inſtit. de emtio. & vendit. Cra. conſ. 64. num. 4.*

Non

Digitized by Google

Non obſtat tertium ex *l. fundum meum ff. de euictionib.* quia pariter reſpondetur, vt ſupra dixi, non procedere cum de euictione eſt promiſſum. Vel & ſecundo, non procedit quando mutuum periculum eſt ſuſceptum, ex doctrina Guidonis de Suzaria ſuam relata.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, quod hic non conqueruntur hęredes iſti de æquali diuiſione imo eã approbãt: ſed non ita approbant, vt factum de bonis D. Mariam fideicõmiſſo ſubiectis, ſed vt de bonis liberis ipſius D. Hieronymi diuidentis, vt infra dicemus.

Reſpondeo & ſecundo, quod etſi de euictione agi non poſſit,
98 cum diuiſio à teſtatore facta fuit, attamen † læſo ſuccurritur ope exceptionis. *l. cum pater. § euictu. de leg. 2. Comenſis & Ripa in l. qui Romæ § duo fratres. de verbor. oblígat. ille numero 25. iſte num. 95.* quo loci idem eſſe aſſerit Ripa, cum euictio eſt ſecuta ab altero ex hęredibus. Et coniectura voluntatis *in d. §. euictu.* colligitur ex eo, quod teſtator inter ſuos diuidendo, videtur eis prælegare res in diuiſione aſſignatas: & in ea diuiſione eos adinuicem grauare; propterea videtur teſtator velle grauamen vnius cum prælegato alterius compenſare, & è contra. *l. filium. C. famil. herciſc. ibi, compenſato præterea quod ab hæredibus vice mutua percipitur. & in l. deducta §. nũmis. verſ. cum autem. ff. ad Trebell.* Quocirca teſtatoris voluntas illa fuit, vt non cogatur hæres ſuſcipere grauamen ſibi iniunctum, niſi ei prælegatum conſeruetur.

Non obſtat quintum & vltimum quia reſpondeo, quod pater poteſt ſua diſpoſitione auferre & perimere ius fideicommiſſi reſtituendi filio, cum filius hæres patri efficitur. Nam nec hoc in
99 caſu † poteſt filius patris factum impugnare. *ita poſt Roman. & Alexand. reſpondit Ruin. conſil. 9. num. 39 lib. 1.* qui agit, quod licet alienatio rei ſubiectæ fideicommiſſo facta pendente conditione reſoluatur per conditionis euentum. *l. vlt. §. ſin autem. C. commun. de lega.* ſi tamen fideicommiſſarius ſuccedit hæredi grauato, eam alienationem reuocare non poteſt. Idem Ruin. *conſil. 25 numero*
100 *16 lib. 2.* & eo loci *numer.* 10. ſcribit † patrem poſſe alienare rem filii ſui hæredis: qui ſane hæres contrauenire non poteſt. *Ita etiam reſpondit Pariſ. conſilio 20. in fi. 1. Soc. Iun. conſilio 107. numero 56. lib. 3.*
101 qui ambo † in ſpecie fideicommiſſi ita reſponderunt. *idem quoq; reſpondit Fulgoſ. conſilio 67. Pater familias.* Et quod de feudo eſt dictum, verum non eſt, cum liceat patri alienare feudum etiam ex
102 pacto & prouidentia in præiudicium filii, ſi filius † patri hæres efficitur: cum tanquam hæres non poſſit patris factum improbare. *ita dixit Bald. in l. quiſq; patris numero 9. C. vnde liberi. cum Bald. ſenſit Alexand. conſilio 13. numer. 7. conſilio 19 numer. 14 libro quinto Ruin. conſilio 17. numero 6. conſilio 37. nu. 16. conſil. 20. in fi. & conſ. 208. num. 16 lib. 1. Dec. conſil. 185 num. 1. & ibi numero 4.* multis oſtendit, non eſſe adhibendam differentiam, quod feudum ſit hæreditarium vel ex pacto & prouidentia cum omni caſu nõ poſſit hęres contrauenire facto defuncti: *cum Bald. etiam tranſeunt idem Dec. conſ. 445. num. 56. & conſi. 468. num 30. Pariſ. conſilio 10. num. 7. conſ 16. num. 43. & conſ. 106. nume. 27. lib. 1. & Bocr. q. 23. num. 29.* Nec obſtat
103 illa doctrina † Baldi *in l. ſi pater. nu. 9. C. de inoffi. teſtam. &* Caſtrenſis ac Saluſtii, nec nõ & Crauettæ: quia reſpõden, illos loqui, cum teſtator reliquit quod is hæres ſine ipſius teſtatoris facto cõſecuturus erat, & nil vltra ex bonis ipſius teſtatoris hæres recipit, vt puta, ſi centum reliquit teſtator huic hæredi, quę ſane centum ei reſtituenda erant ex alterius teſtatoris diſpoſitione, vel altero etiam iure. Ex quo enim tunc hæres nihil ex bonis ipſius vltimi teſtatoris conſequitur, illius voluntatem impugnare poterit; at ſecus quando ipſe teſtator præter bona omnino à ſe hæredi reſtituenta, alia reliquit, tunc is hæres venire non poteſt. Et eſt tunc ratio, quia ſi à teſtatore fuit honoratus, potuit etiã ab eo grauari. Et cũ eius voluntatem approbauerit, acceptando quod ſibi fuit
104 relictum, non poteſt amplius eam improbare † Et ideo Caſtr. *d. conſ. 445. col. vlt. verſ. 3. facit,* loquitur in caſu donationis inofficioſæ, quæ aduerſabatur diſpoſitioni iuris, nec non & ſtatuti, ſuper quibus Caſtrenſis fundamentum conſtituit. Et deinde ait illos filios & nepotes non habuiſſe debitam portionem, & ob id poſſe reuocare vſque ad debitam ſummam *l. 2 C. in fi. fraudem patro.* Atque ita loquitur Caſtrenſis iuxta caſum relatũ in pręcedenti reſponſione ſecundi fundamẽti, quod nõ contingit in caſu noſtro. Nõ etiam obſtat illud reſponſum Saluſtii, quia vere ibi *col. 2 verſ. præterea prædicta, &c.* loquitur quando ad hæredem nihil prouenit ex facto defuncti: vt quia alio facto & euentu illa bona, quæ teſtatoris credebantur, ad eos peruenerunt. Quod hic non contingit; quia hi filii multa ex bonis D. Hieronymi patris conſecuti ſunt. Ita etiam loquitur Craue. *d. conſ. 200. nu. 7.* dum agit de patre relinquente ſpuriis, quibus prohibetur à patre relinqui, quando adeſt legitima ſoboles; quod hic non contingit. Hia opinor huic dubitationi eſſe abunde ſatisfactum.

Iacobus Menochius, I.C.

SVMMARIA.

1 Clauſula ad habendũ, tenendum, &c. poſita in inſtrumentu diuiſionis, an operetur remiſſionem fideicommiſſi.
2 Statutum Brixiæ 191. in ciuilibus. Quod rogati reſtituere hæreditatem, &c. declaratur, de qua portione intelligatur.
3 Legitima quibus debeatur.
4 Naturam rei magis ſimilis altera ſequitur.
5 Statutum correctorium à iure communi interpretatur, contra infra num. 30.
6 Fructus imputari in Trebellianicam.
7 Portio quæ retineatur ob imputationem.
8 Augmentum operari ad eum finem inducta, & non diminutionem.
9 Legitimæ quantitas qua ex filiorum numero.
10 Deſcendentium appellatione venire omnes in infinitum.
11 Trebellianicam retinet hæres hæreditatem reſtituere grauatus.
12 Species potentior attenditur.
13 Hæreditatis petitio actio realis eſt.
14 Bannitum relegatum nomen aſſumere.
15 Sententia eſt interlocutoria, quæ pro de ea parte participat.
16 Res temporalis eccleſiaſticæ iuncta, efficitur eccleſiaſtica.
17 Legitimam eſſe potentiorem Trebellianica.
18 Legitimæ fructus non imputari.
19 Duo determinabilia æqualiter determinari.
20 Fructus non imputantur in Trebellianica filiis primi gradus.
21 Priuilegiatum efficit non priuilegiatum eſſe pariter priuilegiatum, ſi ei coniungitur.
22 L. iam hoc iure, ff. de vulg. declaratur.
23 Subrogatum ſapere naturam ſubrogati.
24 Et quomodo eius naturam ſequatur.
25 Fructus pendentes hæreditatem augere.
26 Fructus qui fideicommiſſario reſtituantur.
27 Fructus hæreditarii qui.
28 Aſcendentes grauati quot quartas detrahant.
29 Aſcendentes aliquando extraneis æquiparari.
30 Statutum correctorium à iure communi non recipere interpretationem.
31 Fructus qui veniant in detractione quartæ.
32 Fructus regulariter in Falcidiam non imputari.
33 L. quod de bonis. §. quod annu. ff. ad l. Falc. declaratur.
34 Odium non debent operari ad fauorem inducta.
35 Statutum Brixiæ 180. in ciuilibus declaratur.
36 Actus præſumitur legitime geſtus.
37 Statutum Brixiæ 180. in ciuilibus, non comprehendere cauſam dotis.
38 Simulatio non arguitur ob continuatam poſſeſſionem.
39 Dos conſtante matrimonio eſt mariti.
40 Maritum ſoluere debere collectas, & onera pro dote conſtante matrimonio.
41 Et ipſe agit ad recuperationem rerum dotalium.
42 Maritus non præiudicat vxori non ſoluendo canonem pro re dotali emphyteutica.
43 Præſcriptio decurſa contra maritum, non præiudicat mulieri.
44 Clauſulam conſtituti præſumtionem ſimulationis auferre.
45 Iudicis arbitrio relinquitur, an ſimulatio præſumatur ob continuatam poſſeſſionem.
46 Statutum conforme iuri communi ab eo interpretatur.
47 Simulatio ceſſat ceſſante cauſa fraudis.
48 Dotem poſſe conſtitui in bonis fideicommiſſi.
49 Auus tenetur dotare neptem, infra declaratur num. 55.
50 Auth. res quæ. C. communia de leg. declaratur. & infra nu. 54.
51 Regula obſeruanda eſt, ſi non conſtat de exceptione.
52 Trebellianicæ detractio non impeditur à teſtatore.
53 Teſtator ad libitum rei propriæ legem imponere poteſt.
54 Auth. res quæ declaratur.
55 Auus quando neptem non dotet.
56 Dotare idoneus quando cenſeatur pater.
57 Dos quando compenſanda cum legitima.

Digitized by Google

CONSILIVM LXXXVIII.

Initium à Domino.

CVm motiuis acutiſſime à Clariſſimo Iuriſconſulto cauſæ Commiſſario excitatis abunde ſatisfactum exiſtimarẽ ex his, quæ Excellẽtiſſimus, atque Conſultiſſimus D. Vincentius Stella ſcripſit, indicabam hac in re ſuperuacaneam fore omnẽ meam operã. Verum ne opinionẽ amici de me conceptã fallerẽ, aliquas ſpiculas (: vt eſt in veteri prouerbio:) poſt optimi meſſoris terga colligam.

Dubitatio prima excitatur aduerſus diuiſionem anni 1513. qua multis rationibus ambigit conſultiſſimus D. Commiſſarius ex verbis adſcriptis in eo diuiſionis inſtrumẽto, nõ eſſe remiſſum fideicommiſſum. Cæterum, cõtrarium verius eſt, imo remiſſum
1 cenſeri, ob vim illius clauſulæ *ad † habendum, tenendum, & quidquid placuerit faciendum*, & ex aliis clauſulis, ex quibus data eſt alienãdi facultas. Quæ ſane clauſulæ ſignificant eſſe remiſſum fideicommiſſum: *quemadmodum ſcribunt Bart. & cæteri, in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. obl.* Et cum ſuperioribus diebus ſimili in cauſa, ita ex multis reſponderim pro magnificis Dominis de Fenarolis, de induſtria illa prætermittam: nam ſuperiore in reſponſo legi facile illa poſſunt.

Quo igitur ad ſecundam dubitationem, *an fructus percepti per D. Hieronymum D. Vrſa patrem imputãdi ſint in eam portionem, quam poterat deducere ex diſpoſitione ſtatuti Brixiæ 191. ſub rubr. Quod rogati reſtituere hæreditatem detrahant* qua in re dicendũ, inquit Clariſſ. cauſæ Commiſſarius, fructus hos eſſe imputandos.
2 Primo: quia † portio hæc cuius detractionem concedit ſtatutum, potius conuenire videtur Trebellianicæ, quam legitimæ,
3 tum conſiderando perſonam grauati, cui † legitima nõ debetur cum primum ſucceſſionis locum non obtineat, *vt poſt Capram conſ. 53. numer. 4. ſcribit Fabianus Giochm in repet. auth. nouiſſima. q. 3. numero 25. C. de inoffic. teſtam.* tum etiam quia hęc portio in perſona D. Hier. eſt quinta totius hęreditatis, cum inter extraneos haberi videatur, quibus quidẽ extraneis ſolum quintam ſtatutum defert. *vt in illo verſ. alij vero*, ſi ergo eſt quinta portio, videtur potius iudicanda Trebellianica, vt illi proximior, quam legitima q̃ ſolum eſt tertia, cum Trebellianica ſit quarta. Naturam ergo
4 † ipſius Trebellianicæ, cui magis ſimilis eſt, ſequi debet. *l. naturalis. §. ſed ſi facto vbi Iaſ. num. 4. nota. de præſcript. verbis. Sign. conſilio 119. num. 13* ſed in quartam Trebellianicam fructus imputantur: ergo
5 & in hanc ſtatuti portionem. Secundo, quia licet relatum † ſtatutum ſit iuris communis correctorium, attamen à iure communi declarationem, & modificationem recipit. *Iaſ. in repet. l. omnes populi. colum. vlt. de iuſt. & iure. Maria. Socin. Sen. tract. a. citato char. 29.*
6 *col. 2. verſ. ſed contra prædicta.* ſed ius commune vult † fructus imputari in Trebellianicam. *l. in fideicommiſſariam ad Trebel.* ergo & ſtatutum ita intelligi debet, vt huic portioni fructus imputentur
7 Tertio, quia etiam † dicta portio dicitur retineri per imputationem fructuum. *l. iubemus. C. ad Trebell. ibi videtur per imputationem redditum.*

Quarto quia ſtatutum ſolum loquitur quoad detractionem de imputatione autem nihil determinat: ob id hoc in iuris communis diſpoſitione relinquitur, nec denuo ad aliud infertur, quia ſeparatum quid eſt *probatur in l. quartam, ad l. Falcid. & in l. imputanda. C. eo & in l. fideicom. ad Treb.*

Quinto & vltimo illud conferre videtur, quia relatũ ſtatutum intendit minuere detractionem. quæ ſit de iure communi, cum ſolum filiis vnam tertiam concedat, aliis vero quintam tantum,
8 *& in verſic. alij vero.* ob id ergo non debet † operari augmentum, quod fructus. & nihil aliud imputentur, *contra l. legata inutiliter, de adimen. lega. Dec. conſ. 627. numer. 12* ſi non imputantur fructus pariter nec legata, nec quidquam, quod iudicio teſtatoris percipiatur, quod abſurdum eſt: clariſſimum cauſæ Commiſſarium hæſitantem reddunt: nec mirum, cum acutiſſima ſint fundamenta.

Re tamen ipſa diligenti ſtudio perpenſa, opinor, nullam eſſe faciendam imputationem horum fructuum in hanc portionem à ſtatuto conceſſam, quod, vt clare patefaciam multis rationibus adducor, ſed prius declarandum eſt; in cuius locum ſubrogata ſit hæc portio ſtatutaria: an ſcilicet in locum legitimæ, vel Trebellianicæ, vel potius ſit tertia ſpecies.
9 Quod ſit legitima, ex eo probari videtur, quia legitima † taxatur ex numero filiorum, ſi ſunt quatuor eſt tertia, ſi ſunt quinq; eſt ſemis *auth. nouiſſima. C. de inoffic. teſtam.* hęc eadem taxatio ſit in hoc ſtatuto inter deſcendentes maſculos, ergo eſt loco legitimæ, cum ei aſſimiletur, quod in caſu noſtro magis conuenit inſpecta perſona D. Hieronymi hæredis inſtituti, qui erat nepos illius
teſtatoris: atq; ita ex deſcendentibus, cum appellatione † deſcendentium veniant non ſolum filii & nepotes, ſed etiam alii vlterioris gradus, *gl. in c. ſtatutum, in verbo, ignorare. de hæret. in 6. Socin. Sen. conſ. 51. num. 3. lib. 4. & Pariſ. conſ. 4. in fi. lib. 3. & conſil. 72. num. 8. lib. 4.* Huic tamen reſponderi poteſt ex his, quæ mox ſubiiciam. Quod autem ſit Trebellianica, his probari videtur. 10

Primo, quia ſtatutum vult portionem illã retineri pro reſtitutione hæreditatis; ergo eſt Trebellianica, quæ vere à iure communi inuẽta eſt, cum hæres † inſtitutus eſt rogatus hæreditatem 11
reſtituere, *vt eſt text. apertiſſi. Inſtit. de fideicom. hæred. in princ.*, quæ reſtitutio in legitimæ deductione conſiderari nõ videtur. Verum poſſumus dicere etiam legitimam conſiderari cũ hæreditas reſtituitur, vt in filio, qui duas quartas detrahit. *vt omnes ſcribunt in l. filium quem. C. famil. hercìſc. & in d. l. fideicommiſſariam ad Treb.* Rurſus, non ſequitur, deducitur hæc portio in reſtitutione hæreditatis, ergo eſt Trebellianica; quia poteſt, vt & tertia ſpecies à ſtatuto conſiderata, & inuenta.

Secundo, hanc eſſe Trebellianicam illud videtur ſuadere, quia inſpecta perſona maſculorum vltra primum gradũ, non poteſt dici legitima; quia illa non datur, niſi filiis primi gradus *vt iam ſupra dictum fuit*, ſed hæc conceditur etiam aliis vlterioris gradus; imo etiam conceditur extraneis. *vt in d. verſ. alii vero, clare legitur.* ſi ergo non eſt legitima, ergo eſt Trebellianica.

Tertio confirmari ex eo videtur, quod non ſit legitima, quia inſpecta perſona fœminarum portio eis aſſignata, non conuenit cum portione eis aſſignata, de iure communi; ſi ergo legitimę non conuenit, dicendum videtur Trebellianicam eſſe Verum reſpondetur his duabus rationibus, quod non ſequitur, non eſt legitima, ergo eſt Trebellianica, quia poteſt eſſe tertia ſpecies, *vt iam dixi*, atque dicendũ eſt eſſe tertiam ſpeciem à ſtatuto conſideratam, quo ſtante dicendum eſt in eam tertiam ſpeciem non eſſe imputandos fructus.

Primo quia tertia hæc ſpecies à potentiori † regulari debet. *l. quæritur. ff. de ſtatu hom.* quo adductus reſpondit Signor. *48. col.* 12
vlt. verſ. præterea hæreditatis † petitionem realem actionem denominari, ſumpto nomine à re, vt à potentiori, idem Signor. 13
conſ. 119. numero 13. dixit † bannitum relegati nomen aſſumere vt 14
potentius, quam deportati, ita † ſententia dicitur interlocutoria, 15
cum plus de eius natura participat. *vt reſpondit Cravet. conſilio 273. num. 2.* ita † res temporalia eccleſiaſticæ iuncta eccleſiaſtica dici- 16
tur, vt nomen à potentiori retinens: *quemadmodum conſuluit Cravet. conſil. 276. col. penul. alia ſimilia adferunt Dec. conſil. 213. numero 3. conſ 352. num. 5. & in l. rogaſti, in princ. numero 6 ff ſi certum petat. Gomes. Inſtit de actio. in princ. num. 41. & §. quadam. num. 4. in. Alciat. l. 2. in princ. num. 42. de verb. oblig. & Craue. in rubr. de lega. 1 numero 250.* cum ergo † legitima ſit ipſa Trebellianica potentior & firmior, 17
cum, vt clarum eſt, difficilius tollatur, ſintq; maiora illius priuilegia, quam Trebellianicæ; ſequitur portionẽ hanc eſſe ſecundum legitimam regulãdam, ſed in † legitimam fructus non imputantur. *l. ſ. cum, vbi omnes. C. de inoffic. teſta. Ripa. d. l. in fideicommiſſariam num. 38. ad Treb.* & ſatis clarum eſt; ergo nec in hanc portionem imputari debent. 18

Secundo, dato (: non tamen conceſſo:) hanc portionem eſſe loco Trebellianicæ, opinor ea ratione in ea eſſe imputandos fructus. Nam Lex duo comprehendens ſub † vnica determinatione 19
æqualiter determinat. *l. iam hoc iure de vulg. & pupill. l. quamuis C. de impub. & aliis ſubſtitut.* ſed hoc ſtatutum tribuens tertiam deſcendentibus grauatis ſub vna & eadem determinatione complectitur filios primi gradus, & cæteros deſcendentes. ſed † filii 20
primi gradus non imputent fructus in quartam Trebellianicam *l. iubemus. C. ad Trebell. Ripa in l. in fideicommiſſariam. numero 28. ad Trebell.* ergo nec imputabunt cæteri deſcendentes, qui à ſtatuto illis filiis primi gradus ęquiparantur Nec dicatur fundamentum poſſe retorqueri hoc modo deſcendens vltra primũ gradum imputat. filius deſcẽdẽti æquiparatur, ergo filius imputat. Quia reſpondeo, melius eſſe dicere, ꝙ priuilegium datum filio proſit etiam aliis deſcendentibus, quam, vt quod nõ conceditur deſcendentibus, adimatur etiam filio, quia hoc modo per ſubiectũ filio auferretur hoc priuilegium, ꝙ alioqui teſtator ipſe impedire non poteſt, *vt tradunt omnes in d. l. iubemus. C ad Trebell. & Ripa. d. l. in fideicommiſſa-*

deicommiſſariam.num.28.ff.eod. Accedit; quod quando priuilegia-
21 tus † cum non priuilegiato iungitur, is priuilegiatus ſuum priuilegium impertitur non priuilegiato, *vt late multis exemplis oſtendit Iaſ. in l.ſi emancipati.col.2.C.de collat.*

22 Non etiam dicatur, quod regula, † *d.l.iam hoc iure de vulg.* non procedit quando inter duo illa comprehenſa ſub vnica determinatione extſtat aliqua diuerſa ratio, *vt declarat Iaſ. in d. iam hoc iure.numer.11.verſic.ſecundo limita.* diuerſa autem ratio hic ſubeſſe videtur; quia alia perſona filiorum primi gradus, qui ſunt (:vt dixi:) in hoc priuilegiati, vt non imputent, alia eſt aliorum deſcendentium qui habentur tanquam extranei. Qua reſpondeo, quod licet de iure communi inter hos ſit differentia, non tamen exſtat differentia quoad ſtatuti diſpoſitionem, quæ hos deſcendentes loco filiorum habet; cum illis concedat detractionem tertiæ vel dimidiæ, vt concedit filiis primi gradus: præterea ſtatutum differentiam conſtituit inter hos deſcendentes & extraneos, cum deſcendentibus concedat detractionē tertiæ, vel dimidię; & tamen extraneis ſolum quintam portionem tribuit, *vt ibi, in verſic. alia vero* non ergo habet deſcendentes loco extraneorum, ſed loco filiorum primi gradus. Accedit quod forte illa declaratio non eſt vera, cum multi contradicant. *ita Iaſ.conſ.162.colum.2.in fi.lib.2*

Tertio, dato (:non tamen conceſſo:) quod hæc portio ſit lo-
23 co Trebellianicæ ſubrogata, dico tunc demum † ſubrogatū ſapere naturā eius, in cuius locum ſubrogatur, cū in totum ſubrogatum eſt, non autem cum in parte, *vt reſponderunt Calca. conſilio 85 col.4 num.9. & Dec.conſilio 9.in fi. & in his fere terminis addo Raphael.Comenſ.conſ.35 Stante ſtatuto terrarum, col 2.verſic.nec obſtant allegata*, qui reſpondit dotem ſubrogatam à ſtatuto Vincentiæ, loco legitimæ, non regulari ſecundum naturam legitimæ, cum acta fuerit ſubrogatio cum additamento, atque augmento. ſed hæc portio ſtatuti nunquam poterit dici ſubrogata in totum loco Trebellian. hoc ex ſupra relatis patet, variatur enim ex perſonarum diuerſitate, cum modo ſit tertia, modo dimidia, modo quinta.

24 Quarto illud accedit, † ſubrogatum in omnibus nō ſequi naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, hoc patet in ſubſtituto, qui inſtituti naturam in totum non ſequitur. *l.1.§. hac actio.ff.ſi quis teſta. liber eſſ. iuſſus fue. quam ſic citat in hanc ſententiam Bald. in l.certum.num.12. C.vnde legit. & ſcribit gloſſ in l. certi condictio, in verbo, nummis cauſa.ff.ſi certum petat. & ibi Alexan.nu.9 & Iaſ.num 30 verſic. aduerte etiam. alios recenſet Tiraquell. tracta. le mort à ſaiſit le viu.par 3.declar.9.in fi.* ita etiam hoc in caſu eſt dicendum non ſequi in omnibus, atque ita fructus non imputari, alioqui ab ea Trebellianica nihil differret.

Quinto & vltimo in hanc adducor ſententiam, quod ſtatutū vult eſſe detrahendā tertiam, vel dimidiam totius hæreditatis, ſed ſi imputando fructus, portio deduceretur, non deduceretur ex ipſa hæreditate, ſed ex ipſis fructibus, qui hæreditarii non ſunt ergo imputari non debent, quod autem hi fructus hæreditarii non ſint, patet: quia fructus in hac materia tripliciter conſide-
25 rantur. Primo percepti † vel pendētes ante aditam hæreditatem: hi loco fructuum non habentur. ſed hæreditatem augent, & cū re ipſa principali fideicommiſſario reſtituuntur. *ita poſt alios Ripa. in d.l.in fideicommiſſariam. num. 3.11. & nu.12.ad Treb.* de his non eſt noſtra diſputatio.

26 Secundo conſiderantur † fructus poſt aditam hæreditatem, & euentum conditionis percepti, hi omnino fideicommiſſario reſtituuntur. *ita Ripa.d.in fideicommiſſariam. nume 12.* de his pariter noſtra non eſt diſputatio. Tertio conſiderantur fructus, qui fuerunt ſeminati & percepti ab hærede hæreditate adita ante euen-
27 tum conditionis. de his contendimus, fructus ergo iſti † non dicuntur hæreditarii, ſed proprii ipſius hæredis *ita clare affirmarūt Alex. in d. l. in fideicommiſſariam.num 5 Ripa.num. 13. & Hier.Lauren. ib. in rep.numer 30.* Eſt ratio quia hæreditas adita amittit nomen hæreditatis, & efficitur patrimonium adeuntis, atque hæres dominus dicitur. fructus ergo domino, & ita hæredi acquiruntur, non antē hæreditarii dicuntur, quod quidem fundamentum ex his, quæ infra ſubiiciam, confirmatur.

Non obſtant nunc in contrarium adducta fundamenta, quibus, & ſi ex iam relatis ſatisfactum credam, attamen in ſpecie reſpondeo Ad primum itaque dico, verum nō eſſe, quod hæc portio ſit loco Trebellianicæ, vt iam late ſupra oſtēdimus, & licet diceretur illius loco ſubrogata nō tamē (:vt declarauimus:) ſecundum illius naturam regulatur. Minus quoq; verū eſt in caſu noſtro portionem hanc eſſe quintam. od id quod D. Hier. fuerit teſtatori extraneus, quia imo non erat extraneus, ſed ex deſcēdentibus iuxta ſtatuti diſpoſitionem in principio; cum eſſet teſtatoris nepos: qui quidem nepos ſine dubio venit ſub appellatione deſcendentium, vt iam diximus. Nec aduerſatur, quod in motiuis dicitur, quod imo hoc in caſu appellatione deſcendentium ſolum veniunt filii primi gradus ratione abſurdi euitādi, abſurdum autem eſſet, quia in filiis primi gradus portio de iure communi eſt dimidia, hoc eſt, quarta legitimæ: altera vero Trebellianicæ: hæc autem ex ſtatuto eſt ſola tertia, in cæteris vero deſcendentibus vlterioris gradus portio, quæ eſt quarta. hoc eſt Trebellianica eſſet aucta. quia eſſet tertia. Reſpondetur, hāc conſiderationem præſupponere, quod ſemper negatum in motiuis fuit, hanc portionem non eſſe loco legitimæ. Præterea, credo hoc nō eſſe abſurdum in caſu noſtro, vt deſcendentes vlterioris gradus filio æquiparentur, quia videmus ſtatutum etiam æquiparare aſcendentes ipſis filiis primi gradus, deferendo eis dimidiam & tertiam portionem loco quartæ, & tamen ius commune plus fauet illis filiis quam aſcendentibus, ex quo hi † deſcendentes non 28 detrahunt duas quartas, vt detrahunt ipſi filii, *vt egregie docuit Iaſ. in l.filium quem habentem.num.9. & ibi Lancello. Politus nume.141.C. fam.herciſ.poſt Baldum quem citant idem Iaſ.authent. nouiſſima. nume. 39 C. de inoffi. teſt.pulchre Crauet, conſilio 110. numero 1.* imo de iure communi aſcendentes extraneis æquiparantur in detractione Trebellianicæ. *Ripa d.l.in fideicommiſſariam. nume. 31.* & tamen ſta- 29 tutum hoc differentiam conſtituit inter extraneos, & hos aſcendentes.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, quod fundamentum poſſet procedere, quando hæc portio ſtatutaria eſſet Trebellianica; nam tunc forte poſſet dici eſſe regulandam ſecundū diſpoſitionem iuris communis: ſed iam diximus, non eſſe Trebellianicam. Ruſſus reſpondetur, quemadmodum recte reſpondit Excellentiſſimus D. Stella * receptam magis opinionem eſſe, quod *
† ſtatutum iuris communis correctorium non recipit interpre- 30 tationem ab ipſo iure communi. *& præter relatos ab ipſo D. Stella idem affirmarunt Goz. conſ.19. & conſ.59.num.19. Soc.Sen.conſilio 150. col.25.verſ.poſtrema hac lib. 2. Soc.Iun.conſilio 73 in fi.libro 3.late Tiraquel.tract.de mort.à ſaiſit le vif.par.2. declar. 8.numero 1. omnis ſicuti Bald.in l.maximum vitium num.14.C.de liber.præter.* qui ad rem fere noſtram dixit, quod ſi ſtatutum corrigit ius commune in legitima vt quia. cum ſit tertia, reduxit ad quintam, non interpretabitur ſtatutum ſecundum ius commune, vt pater teneatur relinquere legitimam illam iure inſtitutionis: ita hoc in caſu dicēdum eſt, quod cum ſtatutum corrigat in Trebellianica (:ſi modo hæc portio eſt illius loco:) ius commune, modo ad quintam, modo ad tertiam reducendo illam quartā, ſequitur à iure communi non recipere interpretationem. Non obſtat tertium quia reſpondeo, hoc in caſu per fructuum imputationem non detrahi portionem à ſtatuto tributam, cum fructus hæreditarii non dicantur, & portio illa hæreditaria eſſe debet, vt iam dixi. & quod dicitur in motiuis, quod licet fructus † nō veniant in detractio- 31 ne, quia non ſunt hęreditarii, quod tamē veniūt in imputatione: quemadmodū (:dicitur in motiuis:) videmus in quarta hęreditatis, quæ eſt Falcidiam *l.quartā ad l.Falc.* & tamē in eam fructus imputantur *l.quod de bonis.§ ſi annua.ad leg.Falc* Reſpōdeo & retorqueo hanc conſiderationem, vera eſt & * communis ſententia, *
† fructus regulariter in Falcidiam non imputari. *ita cenſuit Bart.* 32 *l in quartam.q.2.num. 6.ad l. Falc. & ibi cæteri eum ſequuntur, & late declarat Ripa in l. fideicommiſſariam.num.47. ad Treb. Addo Sien.conſ. 66 num 7.verſ.ſi vero quæratur quid iuris*, eam rationem aſſerit Bar. quæ ad rem noſtram confert, quia Falcid. debetur ex hæreditate, id eſt (:inquit ipſe:) iure hæreditario, quod idem eſt, cum tamen fructus tales dici non poſſint. atq; ita hæc Bartoli, & aliorū ſententia noſtram confirmat, fructus ſcilicet in hāc portionem ſtatutariam non imputari; quia ex hæreditate debetur, Nec obſtat text. † *d.l.quod de bonis § quod annis.ad l.Falcid.* quia loquitur, cum 33 grauatus erat creditor teſtatoris, quia tunc fructus Falcidię imputantur. *ita ibi intelligit Bart. & Ripa d. l.in fideicommiſſariam.nu.19. & egregie.admodum Soc. Iun.conſ.57.num.13.lib.3.*

Non obſtat quartum, quia reſpōdeo, quod ſi ſtatutū nihil diſponit de imputatione, & hoc relinquat in diſpoſitione iuris cōmuni; q; ex quo ius cōmune nihil diſponit de hac portione à ſe nunquā conſiderata, nihil in eam poſſe imputari Ruſſus procedere forte poſſet ratio, ſi concederemus hanc eſſe quartā Trebellianicam quia tunc imputatio fructuum in eam, vt à ſtatuto non

de nuptiis quo adducti cenſent omnes, teſtatoris voluntatem eſſe inuiolabiliter ſeruandam. *late Parif. conſ. 19. num. 43. lib. 2.*

Non obſtant nunc adducta in oppoſitum: quia reſpondetur. Et ad primum reſpondeo procedere, quãdo ipſe teſtator expreſſe non diſpoſuiſſet dotari ex bonis fideicõmiſſi, vt hic: nam quãdo teſtator fideicommiſſum conſtituit & nihil cauit de dote aſſignanda filiabus, tacite conſentire videtur, iuxta legis diſpoſitionem, quod bona hæc alienentur: ſed diſpoſitione iuris bona hæc fideicommiſſi poſſe alienari, cum alia bona libera non extant. *d. authent. res quæ.* ergo ita & tacita teſtatoris voluntate, ſecus vero quando teſtator expreſſe diſpoſuit, vt in caſu noſtro; quia tũc vltra legis diſpoſitionem vult diſponere, vt in claris ceſſant coniecturæ.

54 Non obſtat ſecũdum, quia reſpondeo, & diſtinguo † duos caſus. Quorum primus eſt quando ipſemet teſtator, qui fideicommiſſum conſtituit, voluit dotem filiæ ex bonis fideicõmiſſi poſſe dari: tunc res eſt clara dotem poſſe conſtitui à quouis teſtatore non habita ratione, quod aliũde illæ filiæ poſſint dotari: quia (vt ſupra dixi;) teſtator rei ſuæ ad libitum legem imponere poteſt & hoc in caſu nos verſamur. Secundus eſt caſus quando fideicommiſſum fuit a teſtatore conſtitutum ſine licentia & facultate dotandi ex illis bonis. & ſuccedentes in illo fideicommiſſo volunt dotem conſtituere: tunc ita eſt diſtinguendum. Aut pater eſt ille qui conſtituit, & tunc, ſi nõ habet alia bona, ex his fideicommiſſis poteſt. ita procedit *d. auth. res quæ.* Aut eſt auus qui vult neptem dotare & tunc, ſi neptis patre caret, poteſt ipſe auus dotem dare quia dotandi obligatio quæ erat in patre, reuertitur ad auũ *vt tradunt Doct. in l. 1. fol. matr. & ibi Ripa numer. 74. Soc. iun. conſil. 79*

55 *num. 37. lib. 3.* Aut habet patrem inopem, & tunc † auus tenetur dotare. & hic eſt caſus noſter, & hoc caſu ipſe auus poſſet fideicommiſſum ſuorum antecessorum ob hãc cauſam diſtrahere. *ita ſenſit ipſe. Iaſ. d. auth. res quæ. num. 32. verſ. 2. lim. in prin. dum adducit l. dedit dotem ff. de coll. bon.* Aut patrem diuitem, & tunc auus nõ tenetur neptem hanc dotare, & per cõſequens nec poteſt alienare fideicommiſſum, *iuxta d. auth. res quæ. ita loquitur Bald. ibi num. 12. & Iaſ. d. numer. 32. verſ. ſecundo limita. in fi. ita etiam Alex. & Rubeus* Nec obſtat, quod hoc in caſu D. Hier. fatis fuerit diues, & idoneus

56 † ad dotandum, ob id quod habeat Trebellianicam ex perſona ſua & legitimam ex perſona patris ſui *vt dicebat Rube d. conſil. 124. numero 5.* quia reſpondeo, hoc pendere ab illa difficultate, an auus relinquens dotem neptis voluerit compenſare illum cum legitima & Trebellianica patris, qua de re nunc dicemus, atque ita concludo.

57 Quoad vltimã illam dubitationem, an dos D. † Vrſæ ſit compenſanda cum legitima, ſeu tertia illa portione, quam ex perſona patris detrahere poteſt ex diſpoſitione dicti ſtatuti: *Quod rogati reſtituere, &c.* in cuius in dubitationis declaratione non immorabor, cum doctiſſime fuerit in hac cauſa reſponſum per excellentiſſimum Iuriſconſultũ D. Hieronymũ Zin. hum, qui multis rationibus aperte demonſtrauit, non eſſe compenſandã & in ſpecie ſimilis caſus ita etiam latiſſime conſuluit conſultiſſ. D. Cepha *conſ. 125. lib. 1.* illorum ſcriptis addere, eſſet ſolẽ facibus illuſtrare, vt eſt in veteri prouerbio. Eſt hæc mea de re hac tam ardua, & difficili ſententia; quam grauiſſimo clariſſimi cauſæ commiſſarii iudicio lubentiſſimo animo ſubiicio.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIA.

1 *Teſtatoris voluntatem pro lege eſſe.*
2 *Alienatio de bonis fidei. omniſſi inualida eſt.*
3 *Teſtatoris præceptum ita annullat diſpoſitionem contra illud factã, vt præceptum legis.*
4 *Teſtatoris voluntas, & legis diſpoſitio à pari procedunt.*
5 *Hæres regulariter non poteſt improbare factum defuncti, cui ſucceſſit.*
6 *Hæres facto defuncti contrauenire poteſt, quando illud factum eſt inualidum.*
7 *Hæres eſt eadem perſona cum defuncto.*
8 *Hæres contrauenire poteſt illi facto ſui anteceſſoris, cui potuiſſet & ipſe anteceſſor.*
9 *Hæres facilius contrauenire poteſt facto ipſius defuncti, quam ipſe defunctus.*
10 *Hæres contrauenire poteſt facto teſtatoris, quod eſt contra legem.*
11 *Idem quando illi teſtator hæredi reliquit.*
12 *Feudum à teſtatore alienatum ab hærede quando reuocetur.*
13 *Hæres ex ſua perſona quando facto teſtatoris contrauenìat.*
14 *L. vendicantem. ff de euictio. declaratur.*
15 *Filia eum renunciat bonis paternis, an nepotibus noceat.*
16 *Feudi renunciatio facta à patre non nocet filio.*
17 *Feudum non deſinit eſſe paternum renunciatione à patre facta.*
18 *Hæredem non ſeruare factum teſtatoris, quod eſt ad ſui fraudem.*
19 *Idem quando ipſe teſtator poſſet illud factum improbare, & reuocare.*
20 *Hæres an repræſentet ſuum mediatum anteceſſorem.*
21 *Hæres hæredis defunctum non repræſentat.*
22 *Euictiones plures non iungi.*
23 *Subſtitutio, qui mihi hæres erit, ad hæredem hæredis non trahitur.*
24 *Præceptum pœnale non tranſire in hæredem hæredis.*
25 *Hæres confecto inuentario, poteſt facto defuncti contrauenire.*
26 *Feudum à teſtatore alienatum reuocari poſſe ab hærede, ſi confecit inuentarium.*
27 *Feudum hæreditarium vt quis aſſequatur, hæres eſſe debet.*
28 *Inuentarium conſtituit eo in gradu ac ſi hæreditas adita non fuiſſet.*
29 *Hæres confecto inuentario reuocare poteſt fideicommiſſi bona à ſuo teſtatore diſtracta.*
30 *Hæres ſuccedendo teſtatori efficit, vt actiones confundantur.*
31 *Actionem hypothecariam dari pro fideicommiſſo reuocanda cum fuit alienatum.*
32 *Actionem hypothecariam dari pro fideicommiſſo, & illam aditione hæreditatis non confundi.*
33 *Hæres non tenetur vltra vires hæreditarias de iure canonico, cum non confecit inuentarium, quod infra num. 156. declaratur.*
34 *Hæredem non reuocare rem ſuam à teſtatore alteri relictam.*
35 *L. vnum ex familia. §. ſed ſi vno. de leg. 2. declaratur.*
36 *Argumentum à contractibus ad vltimas voluntates valere.*
37 *Hæres non reuocat rem ſuam à teſtatore venditam.*
38 *Hæres pupilli non contrauenit facto ſui teſtatoris.*
39 *Hæres non reuocat factum teſtatoris à lege non probatum ad ipſius hæredis commodum. & num. 41.*
40 *Teſtatoris & hæredis vna perſona.*
41 *Hæres non poteſt improbare factum defuncti à lege non receptum.*
42 *Turpitudinem propriam allegare nemo debet.*
43 *Filius patris hæres non reuocat in ſeruitutem ſeruum à patre libertate donatum.*
44 *Agens & patiens non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto.*
45 *Actio hæredis contra bona teſtatoris cui ſucceſſit confunditur.*
46 *Hæredis & teſtatoris vna eſt perſona.*
47 *Factum proprium impugnare nemo poteſt.*
48 *Exceptio euictionis agentem repellit, cum ad ea tenetur.*
49 *Teſtator rem ſuam cui vult, legare poteſt.*
50 *Teſtator grauare poteſt quem honorat.*
51 *Legatarium non poſſe contrauenire facto defuncti.*
52 *Factum ab eo qui dominus non eſt, ab eo effecto domino non reuocatur.*
53 *Maritus conſtante matrimonio vendens rem vxoris, eo ſoluto, ſi dominus efficitur, eam non reuocat.*
54 *Argumentum ductum à contrario valere*
55 *Filius viuente patre rem patris alienans, eo mortuo, & dominus effectus, non reuocat.*
56 *Filius non poteſt exigere debitores à ſe viuo patre liberatos cum patri ſucceſſit.*
57 *Quod maxime procedit, cum debitores ſunt ex cauſa onerosa.*
58 *Hæredis factum defuncti, & contra.*
59 *Pater vendendo rem filij, eam filius non reuocat ſi patri ſit hæres.*
60 *Hæres non reuocat fideicommiſſum à teſtatore alienatum.*
61 *Idem cum hæredi grauato alienanti ſuccedit.*
62 *Teſtatorem poſſe de re fideicommiſſi ſui hæredis diſponere.*
63 *Hæredem non reuocare donata à ſuo teſtatore.*
64 *Item nec datam in diuiſione bonorum.*
65 *Argumentum à feudo ad fideicommiſſum valere.*
66 *Feudum alienatum à teſtatore non reuocari ab hærede.*
67 *Item, cum feudum antiquum ex pacto & prouidentia.*
68 *Item, cum feudum eſt hæreditarium.*
69 *Item, etiam confecto inuentario.*
70 *Filius ſuccedens in feudo hæreditario hæres eſſe debet.*

71 *Feudum hæreditarium poteſt pater vni filiorum prælegare.*
72 *Idem procedit etiam ſi aliquid tantum à patre habuit.*
73 *Exceptio, ius non habes, agentem repellit.*
74 *Idem dicitur exceptio litis finitæ.*
75 *Andreas Iſernia in c. Imperialem, declaratur.*
76 *Vaſallus alienando feudum ſine conſenſu domini nil agit, etiam domino eo mortuo, conſentiente.*
77 *Feudum ſtatim quod eſt alienatum, ad ſucceſſores eius deuoluitur.*
78 *Feudum ſine conſenſu domini alienatum, dicitur nulliter alienatum, ex cauſa domini.*
79 *Soc. Sen. conſ. 79. nu. 47. lib. 4. declaratur.*
80 *Pariſ. conſ. 33. nu. 96. lib. 3. declaratur.*
81 *Bartoli doctrina in l. poſt mortem ff. de adoptio. copioſe examinatur.*
82 *Teſtator ſuo facto contrauenire poteſt.*
83 *Contrahens ſuo facto contrauenire non poteſt*
84 *Non procedit quando lex repugnat.*
85 *Item, quando contractus eſt nullus fauore publico.*
86 *Guido Papa conſ. 150. col. vlt. declaratur.*
87 *Gratus conſ. 9. num. 26. lib. 1. declaratur.*
88 *Fideicommiſſi alienatio nulla eſt ſolo fauore ſuccedere in eo debentium.*
89 *Dec. conſ. 185. nu. 6 declaratur.*
90 *Cur. Sen. conſ. 1. col. vlt. declaratur.*
91 *Donationem inofficioſam ab hærede donantis reuocari poſſe.*
92 *Soc. Iun. conſil. 120. nu 28. lib 1. declaratur.*
93 *Hæres quo ſpecialiter [illegible] reuocat [illegible] à teſtatore.*
94 *Iaſon conſ. 64. col. 3. verſ. nec obſtat. lib. 3. declaratur.*
95 *Pater alienando rem filij ex ſuo contractu obligatur: & illa obligatio in filium hæredem deſcendit.*
96 *L. quemadmodum. C. de agricol. & cenſ. lib. 11. declaratur.*
97 *Fauori ſuo hæres renuntiare poteſt.*
98 *Hæres, qui nil à teſtatore conſequitur, eius factum improbare poteſt.*
99 *Caſtrenſ. conſ 445. Tria ſunt. col. vlt lib 1. declaratur.*
100 *Caſtrenſ. conſil. 199. col. 2. lib. 2. quod eſt Saluſtij Peruſini declaratur.*
101 *Iaſ. conſ. 56. col. 4. verſ 3 & adhuc. lib 3. declaratur.*
102 *Crauetta conſ. 200. nu 7. declaratur.*
103 *Gloſ. cap. 1. §. hoc quoque, in verbo, inueſtiri, de ſucceſ. feud. elucidatur.*
104 *Feudum antiquum à patre legitime alienatum, reuocat filius patris non hæres.*
105 *Hæres maſculus pro filio in materia feudali ſumitur.*
106 *Filius patris hæres non reuocat feudum antiquum à patre legitime alienatum.*
107 *Afflictus in ca. 1 §. hoc quoque. nu. 19. verſ. ſed quando. de ſucce. feudi declaratur.*
108 *Filius reuocat feudum illegitime à patre alienatum, ſi ei hæres non eſt.*
109 *Hæres filius non reuocat feudum à patre illegitime alienatum.*
110 *Iaſonis error conſ. 56. col. 6. verſ 2. vltra, lib. 3. nec non Grati & Natta notatur.*
111 *L. vlt. C. de euict. declaratur.*
112 *Hæredem fideicommiſſarii differre ab hærede principali.*
113 *Fideicommiſſarii hæres qua ratione recuperare poſſit rem alienatam, pro qua ſuus anteceſſor fideiuſſit.*
114 *L. defuncto. C. ſi quid in fraudem patro. declaratur.*
115 *Baldus in l. pactum quod dotali §. 2. C. de collat. declaratur.*
116 *Hæres matris contrauenire non poteſt renuntiationi à matre factæ.*
117 *Bald. conſ. 215 lib. 2. declaratur.*
118 *Ruin. conſ. 220 lib. 1. declaratur.*
119 *Fraus non fit ſcienti.*
120 *Inuentario non confecto lex fingit tantum eſſe in hæreditate, quantum in onere.*
121 *Errorem non præſumi.*
122 *Falſa cauſa diſpoſitionem vitiat.*
123 *Teſtator etiam ignorans rem ſui hæredis legare poteſt*
124 *Legatum rei alienæ factum affini, valet, etiam ſi legans ignoret eſſe alienam.*
125 *Legatum rei ſuppoſitæ fideicommiſſo valet, & ab hærede contradici non poteſt.*
126 *Caſtrenſ. conſilio 199. libro 2. quod eſt Saluſtij Peruſini improbatum.*
127 *Hæres hæredis tenetur ſeruare factum defuncti*
128 *Hæres hæredis dicitur proprie hæres.*
129 *Item vere & proprie.*
130 *Etiam in diſpoſitione ſtricta.*
131 *Et ideo dando illi ſatiſfacit conditioni.*
132 *Hæres hæredis habet beneficium l. vlt. C. de edict. diui Hadriani tollen.*
133 *Caſtrenſis ſeu Saluſtij rationes. d. conſ. 199 reiectæ.*
134 *L. qui liberis §. hac verba ff. de vulg. declaratur.*
135 *Bald. in l. vlt. C. de hæred. inſt. declaratur.*
136 *Hæredem in hæredis habere ſucceſſionem à defuncto*
137 *Inuentarium illegitime confectum, nil prodeſſe.*
138 *Inuentarij conficiendi tempus quod.*
139 *Citari qui debeant in confectione inuentarij.*
140 *Creditorem conditionalem non eſſe in conſideratione.*
141 *L. ex his prædiis, de euictio. declaratur.*
142 *Creditor conditionalis quomodo dicatur proprie creditor.*
143 *Creditor conditionalis mitti poteſt in poſſeſſionem.*
144 *Creditum ſub conditione eſſe conſiderabile.*
145 *Inuentarium cum conficitur, citantur fideicommiſſarij.*
146 *Inuentarium nil releuat, ſi bona omnia non ſunt deſcripta in eo.*
147 *Inuentario qui adhiberi debeant teſtes.*
148 *Legitimam grauari non poſſe.*
149 *Legitimam deduci deducto prius ære alieno.*
150 *Euictio an debeatur pro alienatis titulo lucratiuo*
151 *Alciati reſp. 556. ad finem declaratur.*
152 *Grati æquiuocatio in conſ. 91 nu. 61. verſ. 3. reſpondeo. lib. 1.*
153 *Hypothecaria quando non confunditur, ſi creditor debitori ſuccedit,*
154 *Actio hypothecaria non confunditur, ex Romano.*
155 *Et ibidem declaratur copioſe.*
156 *Inuentario non confecto, an hæres teneatur vltra vires hæreditarias de iure canonico.*
157 *Hoſtienſ. in ſumma de teſta. § ad quid, declaratur.*
158 *Baldum male Hoſtienſis traditionem intellexiſſe.*
159 *Baldi error conſ 69. lib. 4.*
160 *Hæres non confecto inuentario, an teneatur vltra vires hæreditarias, in iudicio animæ.*
161 *Item triplex de ea re opinio.*
162 *Item illa opinio Aretini hac de re expenditur.*
163 *Item quomodo legatarijs non teneatur.*
164 *Item qua ratione hoc factum.*
165 *Hæres non confecto inuentario creditoribus tenetur vltra vires hæreditarias, etiam in foro animæ.*
166 *Qua ratione id factum, ibidem declaratur.*

FACTI SPECIES.

ANno 1587. D. Scipio Luſchius è Marchia Anconitana, confecto teſtamento, fideicommiſſum, ad ſuæ familiæ conſeruationem, ſuis in bonis conſtituit. Quod quidem fideicommiſſum hactenus fuit obſeruatum Hæc bona ad D. Octauianum eius pronepotem deuenerant. Is anno 1559. condito teſtamento hæredem fecit dominum Philippum fratrem, & aliqua ex his bonis fideicommiſſo ſuppoſitis legauit domino Cæſari conſanguineo ſuo, aſſerens, ſe id facere ad compenſationem ſui crediti. Euenit quod mortuo domino Philippo, relicto domino Marcello filio & hærede, is litem mouit contra dictum dominum Cæſarem pro reuocatione bonorum ei à domino Octauiano relictorũ Cui obijcitur, eum eſſe hæredem & non confeciſſe legitimum inuentarium, & ab id non poſſe contrauenire facto domini Octauiani ſui anteceſſoris. Dubitatur nunc quid iuris?

CONSILIVM LXXXIX.

Initium à Domino.

NOn leuis ponderis eſt, quæ enucleãda mihi proponitur iuris dubitatio; cũ variæ & non parum repugnãtes eſſe videãtur Doctorũ opiniones. Et vere prima (ut q aiũt:) facie dicẽdum videbatur D. Marcellũ hæredem D. Octauij mediante perſona Do. Philippi patris ſui, conſequi poſſe bona fideicõmiſſi D. Scipionis, de quibus ipſe D. Octauius ſuo

ſuo teſtamento diſpoſuit, atque ita alienauit. Hoc, vt dicerem
1 multus adducebar. Vno tamen prius præmiſſo, quod † teſtatoris
voluntas pro lege ſeruanda eſt §.d ſponat.in auth de nupt. Cum er-
go D.Scipio in familia fideicommiſſum conſtituerit, obſeruan-
2 da eſt illius voluntas & diſpoſitio. Et ideo omnis † alienatio de
bonis fideicommiſſi facta inualida eſt. l. vlt. C. communio de legat.
& fideicomm. l.filiusfam. §.1.ff.de leg.1. Et in ſpecie ita ſcribunt. Calca.
conſilio 8.num.16. & Gram. deciſ.93.num.1. Et Calca. ſequitur Crauet.
3 conſilio 174.numer.2.verſi.ſed præmiſſis. qui ſcribit † præcepto teſta-
toris ita annullari actum contra illud factum, vt diſpoſitio legis:
4 cum à pari procedant voluntas teſtatoris † & diſpoſitio legis. ita
Curt.Sen.conſ.55.Statuto ſ.n.col.4.verſ diſpoſitio enim.

Primo, vt dicerem Do Marcellum hæredem Do.Octauii poſ-
ſe reuocare hæc bona ab eo alienata, mouebat me; quod licet hę-
5 res non poſſit venire contra factum defuncti, cui † hæres extitit
6 l.cum à matre. C.de rei vindicat. Nihilominus tunc † hæres facto
defuncti contrauenire poteſt, quando illud teſtatoris factum eſt
inualidum Ita ſcribunt Iſernia in cap imperialem. nu.6.verſicul addi-
tio.de prohibit.feud aliena. per Frid. & in cap. 1. §. alienare. numero 1.
Qualiter olim feu.alien poter. Soc.Sen.conſilio 79.num.47.lib.4 quos in
ſpecie ſecutus eſt Gram.d.deciſ 93.num. 8. His addo Pariſ.conſil 33.num.
97.lib.3 Grotum.conſilio 91.num.26 lib 1. Corn.conſil.301. num. 2. lib.1.
Guid Papa conſil.180 col.vlt. Soc.Iun.conſil.77.nume.134.verſic.reſpon-
detur.lib.1. & Crau.conſil. 200 nume.5. Cum ergo (:vt iam præfatus
ſum;) hæc alienatio inualide facta ſit à D. Octauio, vtpote con-
tra primi teſtatoris voluntatem, ſequitur, Dom Marcellum eam
reuocare poſſe, atque ita ei licere factum ſui anteceſſoris impro-
bare.

Confirmatur hæc argumentatio ea ratione, quod in hęredem
tranſlata eſt facultas, quæ erat apud ipſum teſtatorem, cum vna
7 & eadem † perſona cenſeantur. §.1. in authen de iureiur. à morien.
8 praſt. Dicendum eſt ipſum hæredem † huic facto inualido poſſe
contrauenire: quemadmodum potuiſſet & ipſe teſtator, ſicuti de-
clarando. l. poſt mortem ff. de adopt. vbi ſcribit ibi Barto. copioſe. tradunt
Afflict. deciſ.335. numer. 11. & Vantius in tract. de nullitatibus. tit. Qui
poſſit dicere de nullitate. numero 2. & tit. Quoties & intra quod tem.pus
de nullitate dici poſſit numero 51. Et in ſpecie à teſtatore ad hæredem ar-
9 gumentatur Iaſon.conſilio 87.numero 2.in fi libro primo Imo ipſe † hę-
res facilius contrauenire poteſt alienationi inualidæ factæ a ſuo
anteceſſore quam ipſemet anteceſſor potuiſſet ita reſpondit Dec
conſilio 185.numero 6. & ſ.n ſit Natta conſ.289. num. 5. verſi. ſed omiſſo
iſto. lib.2.

Secundo vrgere non parum videtur, quod quando teſtatoris
10 anteceſſoriſque factum eſt contra † legis diſpoſitionem, illi hæ-
res contrauenire poteſt. Ita reſponderunt Bald.conſilio 161. Quidam
Mæchus.lib.5.Curt. Sen. conſ.1.col.vlt. & Iaſ conſil.64 colum.3.verſicul.
non obſtat.lib.3. & conſi 87.num, 2.in fin.lib.1. vbi ait procedere etiam
ſi eſſet factum iuratum, quos in ſpecie ſecutus eſt Gram.d.deciſ.93.n.9.
Quibus accedunt Iaſ.conſ.168.in fi.lib.4 Natta.d conſ.289. num. 6. lib.2.
ex l.quemadmodum, C.de agric. & cenſ.lib.11. Sed iam diximus, teſta-
toris voluntatem eſſe legem & pro lege obſeruādam ſequitur illi
facto contrauenire ab hoc hærede poſſe.

Tertio, ea ratione adducebat, qua ad hanc aſtruendam opini-
onem motus eſt Gramma. d. deciſ.93. nume. 11. & 12. Quando eſt
in poteſtate teſtatoris relinquere & non relinquere alicui hære-
ditatem, tunc, ſi reliquit, tenetur hæres ratum habere eius fa-
11 ctum, at ſecus quando ipſe teſtator † habet omnino neceſſe re-
linquere eam hæreditatem & bona ipſi ſuo hæredi: tunc non te-
netur is hæres factum defuncti ratum habere; ſed illi cōtraueni-
re poteſt. Ita reſpondit Caſtr.conſil.445. Tria ſunt col.vlt.verſi.3. facit
dubium. libro 1. & Saluſtius de Peruſio inter conſilia eiuſdem Caſtren.
conſilio 199. Viſis dubiis. colum vlt. verſic. præterea lib. 2. quos poſt Crau.
conſil. 200.num.7 ſecutus eſt Gram.d. deciſ 93.nu.11. His accedit gloſ.
in cap.1.§ hoc quoque, in verbo.muniſteri. de fide.eſſ.feudi. quæ ait, quod
12 vbi pater † alienat feudum ex pacto & prouidentia debitum
filio; & filius efficitur hæres patris, poteſt is hæres contrauenire
illi alienationi. Et gloſſam illam ſecuti ſunt Bald. & alii nonnulli relati
à Natta conſilio 470.numero 16 17. libro 2. Dec.conſi. 445. numero 56.
verſi. Mihi videtur quod etiam. Iaſ. conſilio 56. col. 6. verſicul. ſecundo vl-
tra, lib.3. Gratus conſilio 91 num 35. lib.1 Cum ergo D.Octauius vir-
tute fideicommiſſi ſibi iniuncti à Do.Scipione aſtrictus eſſet re-
linquere illius fideicommiſſi bona ipſi D. Marcello; ſequitur di-
cendum, ipſum D. Marcellum hæredem in his inſtitutum non
teneri obſeruare alienationem factam ab ipſo D.Octauio, ſed il-
li contrauenire poſſe.

Quarto ſuffragari non mediocriter videbatur Do. Marcello
hæc argumentatio, quod etſi hæres ſit. Do. Octauii attamen ve-
nit contra alienationem ab eo factam non ex perſona ipſius Do.
Octauii, vel ex perſona Do. Philippi patris ſui, ſed ea propria; cū
ipſe ex ſua ipſa perſona habeat conſequi bona hæc fideicommiſ-
ſi. Atqui filius hæres contrauenire poteſt † facto patris, quando 13
ea ſua perſona, non autem ea perſona patris id facere poteſt. Ita
in ſpecie argumentatur bene eruditus Natta conſi. 470. num.13. lib 2. ad-
ductus ex notab. text. l.vlt. C. de euict. Et ſimile in caſu eidem reſpondit
Ruin.conſilio 220.num.3. lib.1. Quo loci conſtitutum eſt hæredem
fideiuſſoris, qui de euictione promiſit, poſſe agere & rem vindi-
care, quando non vt hæres fideiuſſoris, ſed nomine proprio agit.
Et ex illa conſtitutione interpretes omnes declarant † regulam. 14
l. vindicantem ff. de euictio. quem de euictione tenet actio, eundem
agentem repellit exceptio. in eandem ſententiam citat & Natta. l.
defuncto. C. ſi quid in fraudem patro. & gloſſam in l.1.in verbo appel-
landum.ff de except.rei iud. Adfert ſecundo illud ſimile de renun-
tiatione, quam facit † filia patri de hæreditate cum iuramento 15
iuxta cap.quamuis de pactis. in 6. vt non noceat nepotibus venien-
tibus ex propria perſona. vt tradit Bald. in l.vlt. colum.4. verſicul ſed
hic incidenter. C.de pactis. & in l.pactum quod dotali. q.2.in fi. C. de col-
latio. quem ſecuti ſunt (: vt præter Nattam hos recenſeam:) Caſtr. &
Alex. in l.qui ſuperſtitis.ff. de acq.hered. Tiraquel.de iure prim.age. q. 40.
numero 117. Gramma.deciſ.57.num.39. & Did. in cap. quamuis parte 3.
§.2.numero 4. de pact.in 6. & Crau.conſil.084.numer. 5. & Rol.conſil.
11.num.4.

Præterea & tertio, adfert Natta reſponſum Baldi conſilio 219.
Proponitur quod inueſtitura, in 2 dub. lib.2. dum reſpondit, quod
† refutatio facta per fratrem de feudo quod virtute antiquæ in- 16
ueſtituræ tranſibat ad filios & deſcendentes in infinitum, non
præiudicet filiis; quia renuntiatio non nocet alteri quam renun-
tianti. Et enim cui defertur ius per mortem renuntiaoris, non
nocet refutatio feudi: vt in cap. 1. de alienat. feudi pater. quia ſicut
extinctus per mortem nō pręiudicat alteri; ita nec quaſi extin-
ctus per refutationem; vt in cap. 1. de v. fallo decrep ata. vbi dicitur
quod non obſtante † refutatione feudum eſt paternum: ipſi au-
tem refutanti dum viuit bene obſtat, vt in cap. tres erant agnati. de eo 17
qui finem fec. ag. de feud. ibi dum dicit, niſi feudum domino refuta-
uit. Hæc Baldus & Natt.

Quinto me aliquando maxime mouebat doctrina Baldi in l.
1. verſic. quaro vtrum iuramentum. C. de inoffic. donat. quem ſecuti ſunt
Salyc. ibi. Curt. Sen. conſilio 1. in fi. Rui. conſil. 42. colum. pen. lib.5. Pariſ.
conſil.33.nu 97 lib.3. Tiraq. in tract. de retract. conſang. §.1. gloſ.9.num.
58. qui alios plures eiuſdem opinionis recenſet. Scribit itaque Baldus,
filium † patris hæredem non teneri obſeruare ipſius patris vo- 18
luntatem & diſpoſitionem, cum ad ſui fraudem & detrimentum
eſt facta Atqui in caſu noſtro clare conſtare videtur, diſpoſitio-
nem & alienationem Do Octauii eſſe factam potius ad fraudem
Do.Marcelli quam ad eius vtilitatem: cum hoc factum videatur
ne conſequeretur integrum fideicommiſſum à Do.Scipione re-
lictum. Sequitur ergo D. Marcellum illi alienationi contraue-
nire poſſe Et his rationibus ita aliquando fuiſſe deciſum in conſil. N.-
apol. atteſtatur Gram.d.deciſ 93 in fi.

Sexto adducebat in hanc opinionem ea ratione, quod forte
hęc diſpoſitio & alienatio D.Octauii, dum de fideicommiſſo Do.
Scipionis diſpoſuit, erronea & per falſam cauſam facta videtur.
Nam per errorem forte credidit hæc eſſe propria bona, cum ta-
men eſſent aliis reſtituenda, ſtante ergo errore ſequitur, quod
quemadmodum ipſemet † teſtator potuiſſet facto proprio con- 19
trauenire vt ſcribunt Bart. in l. poſt mortem.ff. de adoptio. alex. conſil.
123.num.6. lib.1. Ruin.conſil.74.num.5.lib.4. & clarius Soc.Iun. conſilio
93. num. 15. lib. 2. ita etiam ipſe D. Marcellus hæres contrauenire
poſſe videtur. quod in ſpecie reſpondet Dec.conſ. 475.nu. 26. fi. decla-
rando d.l.cum à matre.

Septimo accedit, quod Do.Marcellus dicti Do.Octauii hæres
vere & immediate non extitit, ſed ſolum mediante perſona D.
Philippi patris ſui: & ideo dicitur hæres hæredis dicti D. Octauii
qui alienauit. Qui ſane hæres † hæredis non repræſentat perſo- 20
nam illius mediati anteceſſoris, & per conſequens non tenetur
eius factum approbare; ita in ſpecie reſpondit Saluſtius de Peruſio
inter conſil. Caſtren. conſ.199. Viſis dubiis, de quibus colum.2 verſi. ut ſi d
tamen prædict. lib.2. Cui quidem eo loci ſubſcripſit Abbas. Quos ſecuti
ſunt Dec.in l. hæredem. num. 7. in fin. de reg. iur. & Tiraq. in tract at. le
mort à ſaiſit le vif. par. 2. declar. quinta. numero quinto. Ea ratione
motus eſt is Saluſtius, quod licet † hæres repręſentet defunctum,

non tamen id facit hæres hæredis: cum perſona media impediat
32 extrema coniungi, & eſſet coniungere plures † fictiones, quod
iure non permittitur, *l. 1 Cod de inoff. don. & ſcribit Bart. in l. ſi u qui
pro emtore C. de vſucap* Et ſubiungit is Saluſtius, hoc ſatis probari
33 *in l qui liberis § hæc verba, de vulga.* vbi ſubſtitutio, † qui mihi hæ-
res erit, non trahitur ad hæredem hæredis. Et facit (*: aut illic:*) quod
notat Bald. *in l. vlt. C. de hæred. inſtit.* dum ait præceptum pœnale
34 † non tranſire in hæredem hæredis. Præterea hæres hæredis nil
habet ab illo primo defuncto; ergo grauari non potuit: *iuxta l. ab
eo. C. de fideicom.*

Octauo, ea ſolida ratione dicendum videbatur Do. Marcel-
lum reuocare poſſe hæc bona, nec teneri approbare factum ſuo-
35 rum anteceſſorum: eo quia quando adiuit hæreditatem † patris
ſui, confecit inuentarium de omnibus bonis illis, quæ in hære-
ditate reperiebantur: quo fit, vt libere poſſit contrauenire facto
patris ſui & anteceſſorum, *ita declarando l. cum à matre C. de rei vin-
di. & illi ſimilia ſcribit Bart. in l. cum vir. numero decimo quarto verſic.
ſed ſi ſecus ff. de vſucap.* reſpondit Alexan *conſil. 19 numero 14. & conſi.
28. numero 18. libro primo*, quod repudians feudum, non præiudicat
hæredi adeunti hæreditatem confecto inuentario, *idem reſponde-
runt Iaſ. conſilio 55 col. 2. verſic. ſecundo pro iſta. & col. 6. verſic. 4. reſpon-
detur libro tertio & conſi. 136. numero 5 lib. 4. Rum. conſi 38. n. 21. lib. 1. &
conſ. 39. n. 10. lib. 2. Dec. conſi. 183. num. 5. conſ. 395 n 5. in fi. conſ 445. n. 56.
& conſil. 468. numer 30. Brun. conſi. 18. numer. 16.* Scribunt hi, quod
26 quando feudum † fuit alienatum à prædeceſſore, & is qui eius
hæres efficitur, de hæreditate & bonis confecit inuentarium, non
tenetur approbare prædeceſſoris factum vltra vires hæreditatis.
Ita tamen diſtinguendo. Aut feudum eſt hæreditarium: & tunc
ſiue conficiatur inuentarium, ſiue non, ſemper hæres tenetur
27 approbare factum defuncti. Eſt ratio, quia † ſemper debet eſſe
hæres & onera hæreditatis ſuſtinere: quod non faceret, ſi ei pro-
deſſet inuentarium Nam, vbi in hæreditate nihil repetiretur: ob
virtutem inuentarii hæres eſſe deſineret. Et hoc in caſu nos non
loquimur. Aut feudum eſt ex pacto & prouidentia, quod quidem
ſucceſſor obtinere poteſt abſque eo quod ſit hæres ſui anteceſſo-
ris immediati, vt relati Doctores affirmant, & tunc, ſi efficitur
hæres ſui anteceſſoris, vbi alienauit, & confecit inuentarium, ſo-
lum tenetur approbare factum defuncti, quatenus habet ex bo-
28 nis ipſius teſtatoris, eſt ratio quia per † inuentarium conſtituitur
eo in ſtatu, in quo fuiſſet antequam adiuiſſet hæreditatem, quo
ſane tempore poterat reuocare & conſequi feudum abſque hæ-
reditate. Et hic caſus eſt noſter. Nam Do Marcellus poterat con-
ſequi fideicommiſſum ſuorum antiquorum abſque eo, quod ad-
iret hæreditatem vel patris, vel aui ſui. Et ideo conficiendo de he-
reditate inuentarium, ſecurum & tutum ſe reddidiſſe viſus eſt.
29 Quod in ſpecie de fideicommiſſo † verba faciens reſpondit Pari-
ſius *conſi. 53. nu. 95. cum ſubſeqq. lib. 3. idem conſuluit Gratus conſi 91. nu.
37. 38. lib. 1.*

Nono, admiſſo etiam quod confectum non eſſet inuenta-
rium, adhuc dicendum videtur, Do Marcellum poſſe reuocare
hæc bona fideicommiſſi, atque ita poſſe contrauenire facto de-
functi, cui hæres exſtitit. Siquidem, quod hæres non poſſit reuo-
30 care alienata à ſuo anteceſſore, id euenit, quia ei † ſuccedendo
actiones confunduntur cum non poſſit hæres eſſe creditor bo-
norum ſibi debitorum à ſuo anteceſſore & debito, dum tenetur
eius factum obſeruare. Hæ inquam actiones confunduntur *l.
31 debitori, vbi omnes C. de pactis.* Atqui in caſu noſtro † actio hypo
thecaria, quæ pro conſequendo fideicommiſſo datur, non con-
funditur per aditionem hæreditatis: nec in ea hæres repræſentat
defunctum. Et ideo hæres poteſt retinere rem, quam habet apud
ſe loco pignoris: vel agere contra tertios poſſeſſores, *l. debitor ff.
ad S. C. Trebell. vbi Caſtr. Fulgoſ. & Alex. idem ſcribunt Alex. Dec. &
Riminald. in l. debitor. C. de pactis* Addo Gozad *conſil. 94. numero 47.*
qui aſſeruit hypothecariam nunquam confundi propter ſucceſ-
32 ſionem. Cum ergo pro re per fideicommiſſum † relicta compe-
tat actio hypothecaria, *l. 2. C. commu. de leg. & § ſed noſtra inſtit. de
legatis & copioſe Alex in l. prima ff. de leg. 1.* Sequitur dicendum,
quod non obſtante aditione hæreditatis poteſt D. Marcellus per
hypothecariam reuocare bona comprehenſa in fideicommiſſo
aduerſus quoſcunque detinentes: non obſtante obligatione de
euictione: cum hypothecarius non teneatur adimplere factum
defuncti, cum eum non repræſentet. *Ita in claris his terminis
hac conſideratione argumentatur Gratus conſi. 91. num. 31. verſ. 3. reſpon-
deo. lib. 1.*

33 Decimo & vltimo ea ratione moueor, quod iure † canonico
inſpecto eiuſque inſpecta æquitate, hæres non tenetur vltra vires
hæreditarias, cum, non confecto inuentario hæreditatem adiuit
Ita Baldus conſil. 69. Super præmiſſa. libr. 4. At in caſu noſtro ſumus
in terris Eccleſiæ, in quibus ius canonicum obſeruari debet, *cap.
1. de oper. noui. nunt.* ergo etiamſi D. Marcellus non confeciſſet in-
uentarium, adhuc tamen non teneretur vltra vires hæreditarias.
Ita in claris his terminis argumentatur Gratus d. conſ. 91. nu. 38. 39 libr. 1.
Hæc me maxime hæſitantem reddebant, vt pro D. Marcello ad-
uerſus Do. Cæſarem reſponderem.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa atque conſiderata,
contrarium verius eſſe opinor: nempe D. Marcellum non poſſe
contrauenire facto D. Octaui aui ſui, atq; ita reuocare non poſſe
partem illam bonorum fideicommiſſi relictam D. Cæſari: quam
ſane ſententiam veram eſſe exiſtimo legibus rationibus ac per-
multis Doctorum auctoritatibus.

Primo, iure probatur hæc ſententia, nempe *in l filius famil. § cũ
pater ff. de legat. 1.* quo loci clare ſcribit Martianus † hæredem pro 34
ea parte qua hæres eſt teſtatori, qui fundum fideicommiſſo ſup-
poſitum alteri legauit, non poſſe fundum illum reuocare.

Secundo clare etiam probat † hanc ſententiam tex. *l. vnum ex* 35
familia § sed ſi vno ff de leg. 2. quo loci Papinianus ait, quod ſi fun-
dus, qui in familia conſeruari debuit, à teſtatore extraneo fuit le-
gatus, vindicari ille fundus poterit ab illo ex familia, qui teſtatori
leganti non efficitur hæres, hæres autem, qui alias iure ſuo & ipſe
vindicare potuiſſet, doli exceptione repellitur.

Tertio argumentari licet à contractibus ad vltimas † volunta- 36
tes, *l. ſeruum filii § eum qui chirographum, & l qua de legata ff. de leg.
1. & vtraque in loca Doctores.* Atqui, ſi quis vendit rem † alterius: 37
& is rei dominus venditori ſuccedit, eique hæres efficitur; eam
venditionem improbare & reuocare non poterit, *ita probat l. 1. in
princ. ff. de excep. rei vendita & tradita*, quo loci Vlpianus in hæc
verba ait Marcellus ſcribit ſi alienum feudum vendideris, & tu-
um poſtea factum petas: hac te exceptione recte repellendum.
Sed etſi dominus fundi hæres venditori exiſtat; idem erit dicen-
dum. Idem aperte ita ſcripſerunt Dioclet. & Maxi. Imp. *in l. cum
à matre C de rei vindic.* Cum à matre domum illa te ſciente com-
paraſſe proponas, aduerſus eum dominium vindicãtem, ſi matri
non ſucceſſit, nulla te exceptione tueri potes. Quod ſi venditricia
obtinet hæreditatem, doli mali exceptione, pro qua portione ad
eum hæreditas pertinet, vti non prohiberis. Idem Imp in *l. ven-
ditrices C. de reb. alien. non alien.* ita reſcripſerunt. *Venditrici ſucceden-
ti hæreditario iure perfectam vobis venditionem reſcindere, ac domi-
nium reuocare non licet. Sed etſi hac ex perſona ſua vindicet: vel exce-
ptione te doli mali, ſi hanc viam elegeris, tueri: vel euictare, ſi deſ. nſio-
ne monſtrata vti volueris, quanti tua intereſt, poteris experiri.* Idem
reſcripſit Gordianus *in l ſine poſſeſſio. C. de euictio.* Siue poſſeſſio
venditoris fuit, filius eiuſdemque patris hæres ſruſtra quæſtio-
nem mouet: ſiue non patris, ſed filii eius poſſeſſio fuit, de qua iure
hæreditario auctor laudari poteſt: controuerſiam mouere non
poteſt. His accedit *l. Polla C. de his quibus vt indig.* quæ à fortiori
probat, † pupillum hæredem non poſſe contrauenire facto ſui 38
anteceſſoris.

Quarto accedit argumentum ductum à fortiori ex Aureliani
reſcripto *in l ſi ab ea C. de libera. cauſ. Si ab ea, cuius ſeruus fuiſti ma-
numiſſus es fruſtra libertatis controuerſiam ſuſtines, maxime ab hærede
eius, qui te manumiſit: cum etſi iure libertas non praceſſerit, reſpectu
tamen adita hæreditatis voluntatem defuncti ſ. a conſenſu firmare de-
buit* Ecce quod ſtatuit Aurelianus, † hæredem non poſſe impu- 39
gnare defuncti voluntatem, quæ alias à iure non probatur fauo-
re ſcilicet & commodo hæredis, nam eo loci ait Aurelianus li-
bertatem iure datam non fuiſſe. Erat iure inualida illa manumiſ-
ſio, vt quia facta fuerat ab eo, qui erat minor viginti annis (*. vt ibi
gloſſa ſentit & cum ea Salycetus & cæteri*) vel qui alia de cauſa ma-
numittere impediebatur: & tamen is hæres, qui ei ſucceſſit, ma-
numiſſionem illam reuocare non poteſt. Ergo à fortiori non po-
teſt in caſu noſtro, in quo iura non prohibent teſtatorem poſſe
diſponere & legare rem ſui hæredis: imo id concedunt, *l. vnum ex
familia § ſi rem ff. de legat. 2. & infra dicemus & egregie ſcribit Cravet.
conſi. 174. n. 10.*

Quinto comprobantur iam relata, hac argumentatione, † te- 40
ſtator & hæres cenſentur eſſe vna & eadem perſona, *§. 1. in auth. de
iureiur. à morien. præſt. cum aliis quæ infra citabimus.* Et ideo † ſicuti 41
anteceſſor ſi aliquid egit, quod à lege improbatur ſeu nõ permit-
titur pro ipſius facientis vtilitate, non poteſt ille factũ illud im-
probare & reuocare pro ſui commodo, ita nec id facere poterit
eius

eius hæres. Ita reſpondit Alex. Imp. in l. ſi creditoribus. C. de ſeruo
pigno. dato manumiſſo. Si creditoribus ſatiſfactum fuerit, ancillæ
quæ pignori obligatæ à debitore manumiſſæ erant, liberæ fiunt.
Nam ipſe manumiſſor, ſi fraudem ſe feciſſe creditoribus vt re-
uocet libertates, audeat dicere: audiri non debet, nec hæredes
eius. Hæc Alex. idem reſponderunt Dioclet. & Max. in l. filio. C. de
reu. his quæ in fraud. cred. & vtroque loco annotauit gloſſator,
quod non licet venire contra ſuum vel prædeceſſoris ſui factum,
licet illud non tenuerit de iure. Ita etiam cenſuit gloſ. l. tranſactione
finita. C. de tranſactio. accedit. l. pen. C. de reſtit. mil. & l. ſucceſſores. C.
42 de ſoluti. Non enim admittitur quis ad † allegandum turpitudi-
nem ſuam, vt reuocet à ſe factum. l. cum profit eam. C. de reuoc. dona.
& ibi Doct. & reſpõdit egregie Soc. Sen. conſ. 264. col. 3. verſi. circa quar-
tam. lib. 2 His accedit text. l. filium. ff. de libera. cauſa. vbi Vlpianus
43 aperte ſcribit, † filium patris hæredem non poſſe in ſeruitutem
reuocare ſeruum ab ipſo patre manumiſſum.

Sexto, comprobatur hæc vera iuris ſententia efficaci atque
44 multiplici ratione. Legi & naturæ repugnat, quod † agens & pati-
ens concurrant in eodemmet ſubiecto. l. Vranius. ff. de fideiuſſo.
Si ergo diceremus, hæredem, qui eſt eadem perſona cum defun-
cto, poſſe reuocare diſpoſita & alienata à defuncto ipſo concur-
reret in eo actio ſcilicet reuocationis: & paſſio, nempe obſerua-
tionis illius facti, quod eſſet contra legem & naturam. d. l. Vranius
45 Et ideo dicimus, quod quando † creditor ſuccedit ſuo debitori.
actio confunditur. l. debitori. C. de pactis. l. ſi ab eo. C. de negoti. geſt. &
l. ſi vxor. C. de bonis aucto. iudic. poßid. & ſcribunt Dec. & cæteri in d. l. de-
bitori. numero 1. Iaſ. conſil. 28. lib. 3. Ruin. conſilio 95. lib. 5. Goza. conſilio
94. numero 47. Soc. Iun. conſil. 8. numer. 5. & conſil. 170. numer. 2. 3. lib. 2.
Crou. conſi. 144. num. 5. & conſil. 300. num 7. Cæteros prætereo. Acce-
46 dit & altera ratio, quod hæres eſt vna † & eadem perſona cum
defuncto, §. 1. in auth. de instrum. à morten. præſt. & ſcribunt omnes in l.
hæredem. ex illo textu, de reg. iur. egregie Anchar. conſilio 244. numero
2. qui multa ſimilia recenſet, Dec. conſilio 282. numero 5. vberrime Calc.
conſilio 18. numer. 9. 10. & plura ſimilia congerit Marſil. ſing. 160. Atqui
47 defunctus † & prædeceſſor ſi viueret non poſſet factum propri-
um impugnare illique contrauenire. l. poſt mortem. ff. de adopt. er-
go nec poteſt iſte hæres. Hac ratione vſi ſunt Bald. & Caſtren. in d.
l. cum à matre. C. de rei vind. & Iaſ. conſilio 238. col. 2. lib. 2. Et huic ra-
tioni altera annectitur, quod ſi viueret is qui alienauit de eui-
48 ctione † teneretur & per conſequens à reuocatione impelleretur.
l. vindicantem. ff. de euictio. & l. exceptione. C. eo. ergo pari ratione
tenetur hæres in quẽ pro hæreditaria portione tranſeunt actio-
nes actiue & paſſiue. l. pro hæreditariis. C. de hære. actio. aliam ratio-
nem mox ſubiiciam.
49 Septimo ea ratione moueor, quod licet teſtatori † rem ſui
hęredis, quibus placet, legare & relinquere. l. vnũ. ex familia. §. ſi rẽ
de leg. 2. & §. non ſolum, inſtit. de legat. Cuius quidem ſententiæ ea
50 eſt ratio, quod quem † teſtator honorat, grauare etiam poteſt. l.
ab eo. C. de fideicom. Ex quo textu adductus reſpondit in caſu for-
51 tiori Curt. Iun. conſil. 54. nu. 11. † legatarium non poſſe contraue-
nire facto teſtatoris, etſi aliter de legatario ſentiat Caſtren. in d. l.
cum à matre. Et hinc fit, quod ſi habet commodum hæres ex per-
ſona ipſius teſtatoris; non poteſt eius factum improbare. l. ex qua
perſona, vbi Dec. & cæteri. de. regu. iur. Et ſi hæc aſſertio vera eſt,
quando res vere & proprie eſt ipſius hæredis. d. §. non ſolum. à for-
tiori procedit in re illi ſolum debita; vt eſt fideicõmiſſum quod
à teſtatore antiquo alteri, quam huic hæredi eſt relictum. d. l. ſi vno
famil. §. cum pater. de legat. 1. & dixi ſupra. Si potuit Dom. Octauius
rem Dom. Marcelli debitam legare: ergo ſequitur, D. Marcellũ
eius factum improbare non poſſe.

Octauo admiſſo, quod nõ potuiſſet D. Octauius legare bona
hæc debita D. Marcello, atque ita poſito quod diſpoſitio hæc D.
Octauii ab initio fuerit inualida: attamen hæreditate adita per.
D. Marcellum, hodie conualidata eſt. Nam vera eſt iuris ſenten-
52 tia, quod quando aliquid fit † à non domino, ſi is poſtea efficitur
dominus, valet diſpoſitio; & ſuum effectum ſortitur. ita egregie
53 probat. l. cum vir. ff. de vſucap quo loci ſcriptũ eſt, quod ſi † vir cõ-
ſtante matrimonio vendit fundum dotalem, & deinde mulier
moriatur maritusq; ipſe dotem lucretur, alienatio fundi dotalis,
quæ eo alienationis tempore erat inualida conualidatur. Atqui
hæres ſubintrando locum prædeceſſoris, efficit, vt is defunctus
cenſeatur viuus & effectus dominus rei alienatæ: ergo alienatio
conualidatur. Et cum illo reſponſo l. cum vir. conuenit. l. rem alie-
nam ff. de pignor. action. l. ſi quis alienam. ff. de actio. em. l. qui balneum. §.
Titia. ff. qui potio. in pign. habe.

Non accedit † argumentum ductum à contrariis, quorum 54
eadem eſſet ſolet diſciplina l. 1. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Doct.
in rubr. ff. de acquiren. poſſeſſ. Atqui quando † filius alienat rem pa 55
tris eo viuente, deinde patre mortuo ei hæres fit, illa alienatio te-
net, nec contrauenire ei poteſt filius. ita probat. l. ſub anno. §. ſed ſi fi-
lius fa. ff. ad. S. C. Maced. Cuius hæc ſunt verba. Sed ſi filius familiat.
patre ſuo relegato. vel longo tempore abſente, dotem pro filia promiſerit,
& rem patris pignori dederit. Senatuſconſultum quidem ceſſabit, patris
tamen res non tenebitur. Plane ſi patri hæres exſtiterit filius familiat:
& pignus perſequatur, exceptione doli ſummouebitur. Hinc ſcribunt
Nicolaus de Neapoli in l. 2. §. quod ſi in patre. ff. ſol. matri. & Albert.
in l. filius fa. eo tit. quod † ſi filius viuo patre liberat patris debito- 56
res. & deinde patri hæres efficiatur, liberatio illa valida redditur.
Idem ſcribunt gloſſa. Bal. Ang. Alber. & Salyc. in l. nec vos. C. de cap. &
poſtlim. reuerſ. idem. Albei. in l. filium paciſcendo. C. de pactis. vbi * com- *
munem hanc eſſe teſtatur. Quæ ſententia † maxime procedit, vel 57
quando filius debitorem ex cauſſa onerosa liberauit, vel promi-
ſit ſe obſeruaturum mortuo patre: ſicuti declarat Dec. in d. l. filius
paciſcendo. numero 3. C. de pactis, & in l. quod initio. de reg. iur. Ergo
è conuerſo, idem dicendum eſt, quando pater vendit rem filii
filio viuo, & ei filius deinde hæres efficitur. Eſt enim eadem ra-
tio, quia vtroque caſu ex duabus perſonis vna propter repræſen-
tationem conſtituitur, & † factum vnius eſt factum alterius, vt 58
egregie admodum reſpondit Anch. conſil. 244. numero 2. qui multa com-
probant. Et ideo, cum filius vendit rem patris, & eo mortuo re-
præſentando eum, tamquam ſi ipſemet pater vendidiſſet, non
poteſt contradicere: ita quoque è contra, cum † pater vẽdit rem 59
filii, cum filio ipſi patri ſuccedente, infringi alienatio ab eo non
poteſt; quia ab ipſomet filio facta cenſetur

Decimo (: vt etiam oſtendam hanc ſententiam multorum au-
ctoritatibus fulciri:) mouet me auctoritas Romani conſ. 18. Viſo
facti narratione. numer. 4. & Alex. conſ. 3. in princ. & conſilio 23. in fi.
lib. 3. qui reſponderunt. filium † effectum hæredem patris, non 60
poſſe reuocare bona fideicommiſſi ſibi debita ab ipſo patre alie-
nata. Et horum auctoritate adductus reſpondit Ruin. conſil 7. nu.
39. libro 1. quod licet alienatio rei ſubiectæ fideicommiſſo facta
pendente conditione, reſoluatur per conditionis euentum l. vlt.
§. ſin autem. C. communia de legatis. attamen, ſi fideicommiſſarius
ſuccedit † hæredi grauato, qui bona illa alienauit contra fidei- 61
committentis voluntatem & diſpoſitionem, non poterit eam
alienationem reuocare: cum approbare teneatur factum illius,
cui ſucceſſit. d. l. cum à matre. C. de rei vind. & l. ex qua perſona, de reg.
iur. cum aliis ſupra relatis. Idem reſpondit ipſemet Ruin. conſ. 25. num. 11.
lib. 2. quo loci affirmauit. patrem poſſe alienare rem filii hæredis
ſui: & filium teneri eius factum approbare.

His accedit auctoritas Pariſii conſil. 34. in fin. libro 2. & Soc. Iun.
conſilio 107. num. 56. lib. 3. qui ambo abſolute reſponderunt † teſta- 62
torem poſſe diſponere de fideicommiſſo ſuo hæredi reſtituen-
do: & hæredem ipſum teneri obſeruare hanc diſpoſitionem ex
regula dictæ l. cum à patre. Nec aliter reſpondit Fulgol. conſil. 67.
Pater familias. cum dixit, † hæredem non poſſe contrauenire do-
nationi factæ à ſuo anteceſſore de bonis fideicommiſſo ſubiectis 63
& ipſi hæredi reſtituendis. Ita etiam reſpondit Soc. Iun. conſil. 116.
num. 53. lib. 1. hęredem † illius qui diuidendo cum fratre bona ſub- 64
iecta fideicommiſſo, remiſſo ipſo fideicommiſſi onere, non poſ-
ſe eam diuiſionem infringere & fideicommiſſum reuocare. Et eo
loci Soc. eiuſdem ſententiæ alios recenſet. idem ſenſit Alciat. reſp. in. 561.
in fi. idem reſpondit Alba. conſil. 73. n. 1. & ſenſit Tiraq. in tract. de retract.
conſang. §. 1. gloſſ. 9. num 50.

Vndecimo mouet me argumentum ductum à feudo † ad fi 65
deicommiſſum; quod ſane argumẽti genus à iure receptum eſt,
ſicuti in ſpecie argumentantur Doctores, quos mox referam. At
cum feudum omnino debitum filio poſt mortem patris ab ipſo 66
patre alienatur, & patri hæres fit filius; non poteſt filius alienati-
onem illam reuocare. ſed eam approbare debet. Ita decidit Affli-
ctus deciſ. 112. num. 4. qui loquitur in feudo hæreditario, antiquo
tamen. Et ibidem eſt in quouis alio feudo etiã non hæreditario,
vt eſt illud ex pacto & prouidentia: † quod alienatum à teſtatore 67
ab hærede reuocari non poteſt. Ita Baldus in l. qui ſe patris. num. 9.
C. vnde liberi. cum docuit. quod ſi pater repudiat feudum anti-
quum, præiudicat etiam filio, qui hæres exſtitit. Ea ratione, quia,
cum hæres ſit eadem perſona cum defuncto repudiante: quem-
admodum repudians ipſe contrauenire nõ poteſt repudiationi,
qua præiudicium ſibi attulit: ita pariter & hæredi ſuo damnum
dedit, vt nec ipſe cõtradicere valeat. Cum Baldo ſenſerunt Alex.

Digitized by Google

*conſil.13.nu.7.& conſilio 19. num.14 lib.5.Ruin.conſil.17.num.11.& nu.
38.conſilio.38.num.16.conſil 208.numer. 16. & conſilio 220.in fi.lib.1.&
Dec.conſil.185.numer.1.*& ibidem *num. 4.* copioſe oſtendit non eſſe
adhibendam,differentiam,quod feudum ſit antiquum ex pacto
& prouidentia vel hæreditarium:quia ſemper& ſine controuer-
ſia, quando non eſt confectum legitimum inuentarium,hæres
contrauenire non poteſt facto ipſius defuncti.CumBaldo quoq;
ſenſerunt idem Dec.*conſil. 445.nu. 56. & conſil.468.nume.30.Pariſ.
conſ.10.num.7.conſ.16 num 43.& conſ 106.num.27.lib.1. Zaſius in epit.
feudo.part.8.numero 62.& Boer.q.23.num.20.qui alij,qua caſus noſtro
conueniunt comprobauit. Nec gloſ. in c.1 §.hoc quoque in verbo inueſtiri
de ſucceſſ feudi.* repugnat, vt infra in reſponſione ad tertium par-
tis aduerſæ fundamentum declarabimus; Quemadmodum er-
go hæres non poteſt contrauenire alienationi feudi ſibi debitæ;
ita etiam contrauenire non poteſt alienationi & diſpoſitioni fi-
deicommiſſi ſibi reſtituendi:cum par ſit ratio vtriuſq; caſus.

* Duodecimo & nunc vltimo ſuffragatur illa*recepta Docto-
68 rum ſententia,qua dicunt, filiũ † non poſſe cõtrauenire diſpo-
ſitioni atq; ita alienationi facta à patre de feudo hæreditario:ſed
teneri illam approbare. *ita affirmarunt permulti relati Ruin. conſil.
1.num.13 lib.1.Pariſi.conſil.23.num.198 lib.1.& à Rol conſil.2 numer 49.
69 lib.1.* quod procedit † etiam confecto inuentario: *ita Affl ct. deciſ.
240 num.11.Ruin.conſilio 2.num 8.lib. 4.& Gratus conſilio 4.nume 50.
70 lib.1.* illa ratione adducuntur, quod filius, vt in eo † feudo ſucce-
dat hæres etiam eſſe debet: atqui hæres non poteſt contrauenire
facto defuncti, ergo alienatum feudum reuocare non poteſt.
71 Hinc videmus quod ſi † pater vni filiorum feudum prælegauit,
alij filij &heredes patris contradicere non poſſunt,*ſicuti de præle-
gato reſponderunt Ruin.conſilio 48.num.10.lib.1.&con.25.num 10.lib 2.
72 Natta conſ.501.num. 20. & conſ. 503. num.10. lib 3.* Et huc † procedit
non ſolum, quãdo ipſe filius eſt hęres,ſed etiam quando aliquid
tantum ex bonis patris alienantis conſequitur. *Ita Curt. Iunior in
tract.feudo.part.4 num 150.* Sufficit enim quod ſe hæredem fecerit
etiam rei minimę;dum modo confectum non ſit legitimum in-
uentarium.Qua de re infra ſuo loco nonnulla diceremus.

Non obſtant nunc adducta in contrarium,quibus ſingulatim
mea pro virili ſatisfaciam.Ad primum itaque reſpondeo non eſ-
ſe verum.quod diſpoſitio D Octauij inualida ſit inſpecta perſo-
na D Marcelli hęredis:quia ſi ei bona hęc fideicommiſſo ſuppo-
ſita,erant reſtituenda,de illis potuit D Octauius teſtatur diſpo-
nere & alteri relinquere. *d.§. non ſolum. inſt. de lega. cum alijs ſupra
adductis.* Quocirca quoad perſonam ipſius D.Marcelli, dicere
73 poteſt Do.Cæſari legatarius D. Octauij † quo ad te liberas ædes
habeo. *l. loci corpu. §. competit ff ſi ſeruit. vind. & in ſpecie noſtra ita
conſideraſſe viſus eſt Tiraquel. d. retractu conſang.§.1.gloſſ.9 numero 38*
vbi inquit,hunc cenſeri iuri ſuo renuntiaſſe, & ab eo ſe alienum
74 feciſſe. Et eſt aduertendum,quod hæc exceptio † eſt litis finitæ:
reſpondit Crau.conſ. 182. num. 8. & conſ 195 numero 7. & ob id inquit
Felin.*in cap. ſuper his nume. 18. de accuſ* opponi poterit ante litem
75 conteſtatã. Nec aduerſantur relatæ auctoritates † Andreæ Iſer-
niæ *in d.cap.Imperialem,*quia reſpondeo Iſerniam loqui, cum in-
ualiditas actus pendet ab alterius perſona, quam ipſius hæredis,
inquit enim ille,quod quando vaſallus alienat feudum, & mori
tur antequam conſenſu domini impetret alienationem illam eſ-
ſe nullam,& hæredem non teneri eam ſeruare,&impetrare illum
conſenſum domini ſuper alienatione ſui anteceſſoris. Illa eſt ra-
tio,quia eo mortuo ius eſt deuolutũ ad ſucceſſores: & ideo non
poſſet confirmari alienatio illa, quæ iam defecit, & quæ morte
alienantis non eſt confirmata, ſed infirmata potius, non impe-
76 trato conſenſu domini. Qui quidem † dominus ſi conſentiret,
non etiam eam confirmaret. *quod in ſpecie ita declarat Sigiſm. Loſ-
fretus conſi.1. num. 167. & conſ.20.num.24. & clarius explicat Afflictus
d.cap.imperialem.quaſt 24. num. 30.* qui ſcribit in hæc verba *Et hæc
77 concluſio probatur: nam eo ipſo, quod mortuus † eſt alienator, ſtatim
feudum aperitur filio, vel agnato, quia in alienatione non interfuit
regius conſenſus: & ſic feudum eſt ipſius filij, vel agnati, vnde Princeps
conſentiendo poſt mortem alienatoris, non poteſt ille conſen-
ſus præiudicare filio, vel agnato, cui feudum erat quæſitum, antequam
Rex conſenſiſſet, & maxime hoc procedit, ſi feudum eſſet ex pacto
& prouidentia, idem etiam ſi feudum eſſet hæreditarium, quia ſi
pater alienauit feudum, & antequam Princeps conſentiret, mortuus
eſſet ſuperſtite filio & hærede, ſtatim feudum apertum eſt filio: quia
alienatio fuit ipſo iure nulla: vnde ſuperueniens conſenſus poſt mor-
tem patris non tollit ius filio, quia Princeps eo tempore conſentit, quo
res eſt alterius, & non illius alienantis, cuius alienatio per Principem*

confirmatur. Huc Afflictus,qui idem dixit *deciſ: 286. numero 3.*
ex cuius verbis clare conſtat caſum illum à noſtro differre, nam
ibi(*:vt dixi:*) nullitas † prouenit ea perſona ſuperioris, atque ita 78
alterius quam hæredis, ſed in caſu noſtro ſolum prouenit ea ipſa
hærede,in quem per mortem teſtatoris fideicommiſſum tranſit,
&ideo acceptando hæreditatem teſtatoris probare etiam debet
omnem eius diſpoſitionem, quod clare confirmatur, quia iam
cenſuit Afflictus in caſu Iſerniæ, idem eſſe ſi feudum eſſet hære-
ditarium, & tamen iam diximus, hæredem non poſſe reuocare
alienationem de eo factam, intelligitur enim, quia de ſuo iure,
non de illo Principis agitur. Non etiam aduerſatur reſponſum
Socin.Sen.† *conſil.79. numero 47. lib. 4.* quoniam eo in caſu inua- 79
liditas diſpoſitionis non procedebat à ſola perſona hæredis, ſed
à diſpotione iuris communis ac etiam municipalis: ſi quidem
ibi maritus conſtante matrimonio confitebatur in teſtamẽto,ſe
accepiſſe dotem ab vxore: reſpondit Socinus illam confeſſio-
nem non profuiſſe illi vxori, cum donatio videretur, quam ius
commune,nec non & illius Ciuitatis ſtatutum improbat,inquit
etiam Socinus,illam confeſſionem non fuiſſe obſeruandam ab
hærede, quoniam iam legis diſpoſitione erat nulla. Idem ſentit
Alexand.*in l.ſi donatione. numero 10. in fin. C. de colla.* etſi Iaſon, *ibi
numero 7.* diſſentiat. Cuius quidem Iaſonis opinio, ſi vera eſſet,
minus obſtaret huic traditioni Socini:quippe, quæ falſa eſſe,
diuerſum eſt in caſu noſtro, in quo à iure alienatio rei alienæ,
præſertim hæredis non annullatur ipſo iure imo valet. *l. rem a-
lienam. C. de leg. cum ſimil.* atque ita reſpondeo ad auctoritatem
† Pariſii *d.conſ.33.num.96.lib.3.* qui in voluntate nulla legis diſpo- 80
ſitione loquitur.

Non obſtat etiam illa confirmatio, dum dictum fuit, quod
quemadmodum licuiſſet Do. Octauio facto proprio contraue-
nire,ita nunc licet Dom.Marcello,† ex doctrina Barto.*in d.l.poſt* 81
mortem, quia vno verbo poſſum ſatisfacere, *vt reſpondet Soc.Iun.
conſil.93.nu.15.lib.2.* in hac regula non eſſe conſtituendum funda-
mentum,quia eſt doctrina Brocardica, verum rectius & planius
reſpondeo, & animaduertendum cenſeo, hoc nihil penitus o-
beſſe, quod clare demonſtratur diſcurrendo ſingula membra
diſtinctionis Bart. Inquit ille,aut ſumus in vltimis diſpoſitioni-
bus,aut ſumus in contractibus.In vltimis diſpoſitionibus eſt cla-
rum, ipſum teſtatorem poſſe † contrauenire, reuocando quod 82
diſpoſuit, quoniam ambulatoria eſt eius volũtas vſque ad mor
tem *l.4.ff de adim.lega.* hæres tamen reuocare non poteſt,ſed eam
omnino obſeruare debet, cum diſpoſitio hæc ſit illa lex, cogens
eum ad obſeruantiam. *§. diſponat auth. de nuptiis.* Aut ſumus in
contractibus, & tunc, aut contractus eſt præter legem.etiam tũc
non † poteſt hic qui contraxit contrauenire, ſi præſertim tem- 83
poris diuturnitate actum confirmauit,at nos forte(:ſi hic agere-
tur de actu geſto in contractibus:)eſſemus in hoc caſu,ex decla-
ratione Iaſ.*in l.ſi donatione.num.7.verſic.ſed ad propoſitum.C.de colla.*
Si ergo hodie Do. Octauius viueret, vel ſaltem vixiſſet vſque ad
tempus aditionis hæreditatis per D.Marcellum,certe non poſſet
contrauenire:minus ergo poteſt ipſe Do. Marcellus, qui adeun-
do hæreditatem atque ita repræſentando perſonam defuncti,
idem ſibi, quod ſuo anteceſſori placuit:quod quidem factum
cauſa viginti annorum comprobauit. Aut (*:inquit Barto.:*)hic † 84
contractus eſt contra legem, atque ita nullus fauore tertiæ per-
ſonę.& tunc qui actum illum ex ſua perſona fecit contrauenire
non poteſt.*ita inquit Bart. ſic intelligendo.l.ſi creditoribus, C. de ſer-
uo omnino manumiſſo* quæ conſtitutio etiam prohibet hæredem
contrauenire, *& idem cum Bart. ſenſit Vantius d. tract. nullitatum,
tit quoties & intra quod tempus numero 52.* ſi ſumus in caſu iſto, vt
pote quod alienatio hæc prohibeatur fauore ſucceſſorum, ſe-
quitur, quod D Octauius ſicuti contrauenire non potuiſſet, ita
nec nunc D. Marcellus hæres ex *d. l. ſi creditoribus.* Aut(*:inquit
Bar.:*)contractus eſt † nullus fauore publico, & tunc clarum eſt 85
contrahentem poſſe contrauenire *l.quemadmodum. C. de agricol.
& cenſ. libro 11.* quam Barto.intellexit in *d. l. poſt mortem,poſt gloſ.*
ibi procedere fauore publico principaliter,*& clarius idem Bartol.
in l.ſi quis pro eo.numer.7.ff.de fideiuſſ. Iaſ.in l. triginta.§.ſi pacif-
car. numero 4. ff.de pactis & in ſpecie Bald.in l.cum à matre colum 1.
verſicul.item non obſtat:quem etiam referam infra in ſeq.reſponſ.* Quo-
circa reſpondit Alexand. *conſilio 123.numero 6 lib. 1.* hoc caſu con-
tractum eſſe ipſo iure nullum. Non tamen in hoc caſu non
verſamur, quia non agitur hic de fauore publico principaliter,
*vt loquitur Bart.d.l.ſi quis pro eo.numer 7.quem ſecuti ſunt etiam Ruin
conſilio 106.numero 6.lib.1. & Didac.in cap.quamuis, in 2.part.relectio*

nu

Digitized by Google

nis. §. 3. de pactis in 6. qui alios recenſent. Adde Beroium. in cap. ſi quis
presbyter. numero 48. de reb. eccleſ. nõ alien. vbi ita declarat d. l. quem-
86 *admodum.* Ita etiam intelligo loqui hoc in caſu † Guid. Papæ
87 *conſilio 180. colum. vlt. Corn. conſilio 301. numero 2. lib. 1. & † Gratum d.*
conſilio 91. numero 26. lib. 1. à me citatos in d. l. arg. Aut (inquit Bartol.
in d. l. poſt mortem:) contractus eſt nullius fauore contrahentis &
volentis contrauenire. & tunc poteſt. *ex l. 1. & per totum C. de præ-*
diis minor. quem ſecutus eſt Alex. conſilio 103. numero 14. lib. 2. Sed nos
88 non ſumus in hoc caſu, quia alienatio † fideicommiſſi non eſt
nulla fauore alienantis: imo quo ad eum eſt inualida, vt ſupra di-
ximus: quemadmodum etiam in feudo affirmauimus: ſed eſt
nulla fauore eorum, qui in eo debent ſuccedere, vt iam diximus.
Sequitur ergo, quod D. Octauius nõ potuiſſet contrauenire, mi-
89 nus ergo poteſt D. Marcellus eius hæres. Nec obſtat illud † con-
ſilium Decii 185. *num. 7.* quia fatetur Decius hæredem eo in caſu
poſſe contrauenire, ſed teneri de euictione. Præterea ait Decius,
illum hæredem defendi, ob confectum inuentarium. Sed quo-
modo defendetur D. Marcellus, qui nullum confecit legitimum
inuentarium? vt infra dicemus. Præterea Decii conſideratio ad
rem noſtram non confert, quia loquitur quando contractus eſt
nullus fauore alterius, quam contrahentis, hoc eſt fauore domi-
ni feodi, in cuius detrimentum feudum ſine ſuo conſenſu fuerat
alienatum, id quod clarius explicat Alexan. *conſil. 109. num. 5. lib. 4.*
quo in caſu concludunt omnes, ipſummet alienantem contraue-
nire non poſſe, *ſecundum Bart. in d. l. poſt mortem. per d. l. ſi creditori-*
bus, C. de ſeru. comm. manumiſ. Affirmant quidem Alexand. & De-
cius, quod ſi is contractus annullatur ob cauſam domini, alie-
nantem de euictione teneri. quod verum eſt, quia ſi alienans non
obſeruat quod promiſit, tenetur de euictione, & hoc in caſu nos
non loquimur, ſicuti ex ſupra adductis clare conſtat. Non enim
noſtro in caſu lex prohibet teſtatorem poſſe alienare rem & fi-
90 deicommiſſum debitum, ſeu reſtituendum hæredi. Ita etiam ſi-
91 mili in caſu loquitur † Curt. Sen. *conſilio 1. col. vlt.* Nam reſpondit
ille, donationem † omnium bonorum, vt inofficioſam reuocari
poſſe ab hærede donantis, ob ſobolis ſuperuenientiam. cum illi
diſpoſitioni & donationi legis repugnent, *vt titulus. C. de inoffic.*
92 *dona. & l. ſi vnquam. C. de reu. don.* ita etiam ſenſit † Socin. Iun. *conſ.*
129. numero 28. lib. 1. imo, ſi in fraudem facta eſt, & nullum com-
modum ſentit hæres, facile tunc contrauenire poteſt. ſicuti ad
rem noſtram declarat Alba. *d. conſil. 73. numero 2.* cum inquit, eſſe
93 ſpeciale † in illis perſonis, quibus aliquid debetur ex legis diſpo-
ſitione; & in hæreditate non reperiunt quantum eis debetur: nã
tunc hi admittuntur ad reuocationem non quidem abſolute;
ſed in quantum ſufficit proportione eis debita legis diſpoſitione
Et hoc ob id conceditur, quia duæ rationes concurrunt. Vna,
quia legi fraus fit. Altera, quia is hæres nullum ſentit cõmodum
ex hæreditate illa. Idem quod Alba ſenſit Did. *lib. 1. variarum reſo-*
94 *lution. cap. 19. in fin.* Ita etiam loquitur † Iaſ. *conſil. 64. col. 3. verſic. nec*
obſtat, lib. 3. & conſil. 168. in fi. lib. 4. Ita pariter declarat Rum. conſil. 42.
col. pen. lib. 5.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo vna cum Baldo *in l.*
95 *cum à matre. col. 1. verſiculo item non obſtat. C. de rei vind.* quod † licet
patri interdictum ſit alienare rem filii: attamen ipſe pater ex ſuo
contractu obligatur; & iſta obligatio deſcendit deinde in hære-
dem patris: vnde non excluditur filius, quia filius, ſed quia hæres.
arg. l. et ſi. in. C. de præd. mi. Id quod ait Bald. non contingit in caſu.
96 *l. quemadmodum. C. de agr. & cenſit. lib. 11.* † quia ibi erat prohibitum
commercium; & ideo nemo obligatur. *l. ſi quis inquilinos. §. vlt. de*
leg. 1. & dixi in reſponſione præcedentis argumenti. *ita & loquitur*
Iaſ. d. conſilio 87. libro 1. & conſil. 164. libro 2. Quia ex re ceſſat & illud
quod dixi ſupra in præludiis conſultationis, voluntatem teſta-
toris eſſe legẽ: & à pari procedere cum diſpoſitione legis. Nam
97 hoc † ceſſat: quia † is, cuius fauore teſtator diſpoſuit, poteſt re-
nuntiare ſuo fauori. *ita declarando d. §. diſponat. Dec. dixit in l. cum*
proponas. l. 1. in fi. C. de pact. & conſilio 349. colum. 2. filius ergo adeũ-
do patris hæreditatem renuntiaſſe dicitur fauori ſuo ſcilicet diſ-
poſitioni ſui antiqui teſtatoris.

Non obſtat tertium argumẽtum, quia reſpondeo, nõ eſſe ab-
ſolute verum, hæredem poſſe contrauenire voluntati teſtatoris,
cui ſuccedit: cum ei reliquit quod neceſſe habebat relinquere.
Nam hoc procedit ſolum, quando illi tantummodo relinquit,
quod is hæres ſine teſtatoris diſpoſitione erat cõſecuturus: & ni-
98 hil vltra † ex bonis ipſius teſtatoris, vt puta, ſi cẽtum reliquit te-
ſtator huic hæredi, quæ ſane cẽtum erãt omnino ei reſtituenda ex
alterius teſtatoris diſpoſitione, vel altero iure: ex quo enim tunc
hæres nihil ex bonis huius vltimi ſui teſtatoris conſequitur, il-
lius voluntatem nõ tenetur probare ſed contrauenire & reuocare
poterit. At ſecus eſt quando ipſe teſtator, præter bona omnino à
ſe hæredi reſtituenda, alia relinquit. Nam, tunc hæres nõ po-
teſt contrauenire facto ipſius defuncti; quia ſi ab eo fuit hono-
ratus, potuit etiam grauari. *d. l. ab eo. C. de fideicom.* Et adeũdo hę-
reditatem, dicitur ingreſſus eius locum ſuamq; perſonam repræ-
ſentat; & ideo improbare eius factũ nõ poteſt. † Et ideo Caſt. *d.* 99
conſil. 445. Tria ſunt col. vlt. verſ. 5. facit, loquitur in caſu donationis
inofficioſæ, cui aduerſatur legis diſpoſitio. nec nõ & ſtatutũ, qui-
bus innititur Caſt. qui deinde ſubiungit filios illos & nepotes nõ
fuiſſe conſecutos ſibi debitam portionẽ: & ob id potuiſſe reuo-
care vſq; ad ſummam ſibi debitam, *ex l. 2. C. ſi in fraudem patro.* At-
que ita loquitur Caſtrẽ. iuxta caſum relatũ in præcedenti reſpõſi-
one ad ſecundum partis contrariæ argumẽtũ, id quod (: vt dixi:)
non euenit in caſu noſtro. Non obſtat etiã illud reſponſum Sa-
luſtii Peruſini inter conſ. † Caſtr. *199. Viſis dubiis. col. 2. verſ. præterea* 100
prædicta; quia loquitur relato in caſu, cum ſcilicet fraudem legi
diſponens facit. & quando non reliquit debitam portionem, &
ad ſuæ opinionis confirmationẽ citat *d. l. 2. C. ſi in fraudem patro.*
Et idẽ Saluſtius præcitato loco *col. vlt. verſ. præterea,* loquitur quan-
do ad hæredẽ nihil peruenit ex facto defuncti, vt quia alio facto
& euentu illa bona, quæ teſtatoris credebantur, ad eum peruene-
runt. At ſecus eſt in caſu noſtro, in quo D. Marcellus conſecutus
eſt patrem bonorum dicti D. Octauii qui præter bona ſubiecta
fideicommiſſo alia multa propria poſſidebat: & quę quidẽ omnia
in ipſum D. Marcellum prouenerunt. Ita † etiam loquitur Iaſon 101
conſil. 56. col. 6. verſ. 3. & adhuc lib. 3. Ita etiam † Cra. *conſ. 200. numer.* 102
7. cum reſpondit: patrem nõ poſſe relinquere filiis ſpuriis, refra-
gante legis diſpoſitione, & ob id patris hæredes poſſe ea relicta
reuocare. Quod equidem hic non contingit, cum nõ fuerit à le-
ge impeditus D. Octauius de re D. Marcelli hæredis ſui diſpone-
re. Nec pariter aduerſatur auctoritas gloſ. in † *d. cap. 1. §. hoc quoq;* 103
in verbo, muneſtris, de ſucceſ. feudi. quia eam Bal. ibi. *col. vlt. verſ. vlt. di-*
ſtingue, aliter intelligit. Et quo res clarior fiat, vna cum eo diſtin-
guo aliquot caſus.

Primus eſt quando pater † alienat ex contractu, vel ſimili actu 104
feudum antiquum. quod eo mortuo erat peruenturũ ad filium
ſuum; & alienatio fuit legitime facta, id eſt, iure permittente: & ipſi
patri filius hæres non extitit. Hoc caſu patris alienatio non no-
cet filio quin libere poſſit filius reuocare feudum. *ita probat tex. in*
ca. 1. § ita ſi fuerit, quib. mod. feud. amitta. & c. 1. §. etſi clientulus. de alie.
feud. Nam in eo *§. etſi clientulus.* conſtitutũ eſt hæredem maſcu-
lum poſſe reuocare alienatum feudum. Ibi textus ſumit † hære- 105
dem maſculum pro ipſo filio, non autẽ quod vere ſit hæres quia
ſi hæres eſſet non reuocaret, vt mox ſubiiciam.

Secundus eſt caſus, quando † pater legitime alienauit ex con- 106
tractu vel alia ſimili diſpoſitione feudum antiquum ex facto &
prouidentia, & patri filius hæres efficitur. Hoc caſu nõ poteſt fi-
lius cõtrauenire facto patris atq; ita ei nõ licet reuocare feudum,
ita declarari & intelligi (: mea quidem ſententia:) debet Bal. *in d.*
cap. 1. §. hoc quoq; col. vlt. verſ. 1. caſu. &c. Nam ſi filius hæres contra-
uenire non poteſt, cum feudum eſt illegitime à patre alienatum
(: vt vna cum Baldo ſubiiciam infra in quarto caſu:) quanto for-
tius non debet poſſe contrauenire hæres quando pater legitime
alienauit. Siquidem hoc caſu duo vincula concurrunt, vnum
alienationis legitimæ, alterum ſucceſſionis, quæ efficit hæredem
eſſe vnam eandemq; perſonã cum ipſo alienante: ſicuti abun-
de ſupra diximus. Et hoc in caſu idem clarius ſenſit † Affli. *in d. §.* 107
hoc quoq; num. 19 verſ. ſed quando poſt mortem. dum dixit; quod filio
reuocante feudum poſt mortem patris, duo debent concurrere.
Primo, quod feudum ſit ex pacto & prouidentia: ſecundo, quod
confecerit inuentarium. Ecce ergo quod aperte ſenſit Afflictus,
filium non reuocare alienatum feudum, cum eſt hæres ſine in-
uentario. *idem Affli. deciſ. 112. nu. 2. Et idem ſcripſit Zaſius in epit. feud.*
part. 9. de alienat. feu. num. 28. & part. 10. de feud. ſucceſſ. num. 62. poſt
Baldum in l. quæ ſe patris. num. 9. C. vnde lib. quem ſupra declarauit, &
alios nonnullos.

Tertius eſt caſus, cũ † pater illegitime alienauit feudum an- 108
tiquum; & patri nõ eſt hæres filius tunc facilius poteſt reuocare
feudum. Nã ſi poteſt (: vt diximus ſupra in primo caſu:) reuoca-
re quando alienatio legitime facta eſt, ergo à fortiori cum illegi-
time. Ita enim intelligo Baldum *in d. §. hoc quoq; d. col. vlt. verſ. aut*
non legitime. ibi alias, vt puto.

Quartus eſt caſus, cum pater † illegitime feudum antiquum

alienauit:& ei efficitur hæres filius: tunc non poteſt filius reuo-
care alienationem. *ita expreſſe docuit Bald. in d. §. hoc quoque. colum.
vlt. verſi. aut non legitime, qui ita interpretatus eſt gloſſam ibi, & in c. 1.
§. Titium. ſi de feudo fuer. controuerſ. ita etiam reſpondit & intellexit
Caſtr. conſil. 208. Dico dictum Bartholo. col. 1. verſic. & hoc voluit gl. lib. 2.
quo loci ait, præter Bal. ita ſenſiſſe Iacob. Beluiſium in d. §. hoc quoque* Et
vere id ſenſit: nam & eius verba ad literam fere tranſcripſit Bald.
& ibidem Aluaro. *col. 5. verſ. verum, autem factum patris. itaque que
Bald. intellexit Iacob. à S. Georgio in inueſt. feudali in verbo. Et cũ pacto
de non alienando. num. 31. verſ. ſed ſi agnati. & nume. 32. & Zaſ. in epit.*
110 *feud. par. 9. num. 27.* Quæ ex re conſtat erraſſe † *Iaſ. conſil. 56. colum. 6.
verſi. 2. vltra lib. 3. Gratum. l. conſi. 91. numer. 35. lib. 1. & Nattam conſilio
470. numer. 16. lib. 2. qui gloſ. & Bal. in d. §. hoc quoq. aliter ſunt inter-
pretati.* Et dum allegant Baldum *in §. hoc quoq. col. 2. verſ. pone ergo,
&c.* male ad rem hanc noſtram citant; cum Baldus non de alie-
natione ex contractu, ſed ex delicto, quę hęredi filio alia ratione,
quam Baldus & cæteri adſerunt, non nocet.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, illam minorẽ propo-
111 ſitionem non eſſe verã in ſpecie noſtra. Siquidem † tex. ille *l. vlt.
C. de euict.* loquitur in hærede fideiuſſoris, qui poteſt contraue-
nire facto ſui anteceſſoris; licet ipſe anteceſſor, qui fideiuſſit, non
poſſet. *vt in l. exceptione. C. eod. tit. de euict.* Nos vero loquimur in
hærede ipſiuſmet principalis alienantis, quia vt eius anteceſſor
non poſſet contrauenire: ita nec ipſe poteſt. *l. venditrici. C. de reb.
alie. non alien.* quo loci Salycet. *volum. 1. verſicul. oppono quod uno* ſcri-
* bit hanc eſſe * communem Doctorum opinionem, maxime
112 † differre hæredem principalis ab hærede fideiuſſoris Eam eſſe
differentiæ rationem ſcribit, quod hæres principalis eſt hæres
auctoris. & ob id ea ratione, quia hæres & defunctus cenſentur
vna & eadem perſona, ipſe cenſetur vt venditor; ſed fideiuſſor
non eſt auctor, ſed pro conſentiente habetur. *vt in d. l. exceptione.
de euict.* Et tunc demum conſentit, quando res ſua venditur: imo
nec tunc eius hæres contrauenire poſſet hæreditario nomine.
Sed quando venditur res tertii, fideiuſſor non dicitur conſenti-
ens, ſed ſimpliciter fideiubẽs pro euictione, vnde tertius ille eius
hæres merito poteſt contrauenire: quia & ipſe fideiuſſor, ſi illius
tertii hæres eſſet, contrauenire poſſet; licet de euictione tenetur;
*quam declarationem in ſpecie probat Fulgo. conſil. 66. Paterfamilias. col.
4. vbi copioſe explicat.* Quod factum eſt (*:ait Salycetus:*) ne hæres
damno afficiatur, non tamen declarat Salycetus quomodo is fi-
113 deiuſſoris † hæres damno affici poſſit, crederem ergo affici da-
mno quod ei non euenit, vt hæredi venditoris: nam venditoris
hæres in hæreditate defuncti pretium inuenit, vel ad hæreditatis
vtilitatem verſum: quocirca ſiue iure ſuo, ſiue hæreditario agat,
obiici ei ſemper poteſt doli exceptio, vel ad intereſſe poterit cõ-
ueniri, re euicta, *d. l. venditrici. C. de reb. alien. non aliena.* Hoc non
poteſt euenire in hærede fideiuſſoris: qui nec pretium in hære-
ditate, nec hæreditatem auctam non inuenit: cum fideiuſſor
nullo accepto pretio venditioni expreſſe non conſenſit: ſed ſo-
lum de euictione fideiuſſit: & ob id ei agenti vel ſuo nomine nul-
la obiici poteſt doli exceptio, neq; de euictione ad intereſſe po-
terit reconueniri, ſecus ſi hæreditario nomine ageret, quia hæres
& defunctus vna eademque perſona cenſentur. *§. 1. in auth. de iu-
reiu. & à morien. præſt.* rationem ad declarationem doctrinæ
Salyceti cum conſideraſſem: reddito iam à me multis ante die-
bus reſponſo, incidi in commentarios eruditiſſimi Boerii *ad cap.
ſi quis presbiter num. 47. verſ. vel forte de reb. eccleſ. non alienan.* qui &
ipſe hæc conſiderauit. Et hanc rationem viſus eſt ſentire Alcia.
reſpon. 556. à i ſi. Quamquã eo loci de ea Salyceti differentia quam
114 ego probo, non parum ambigat. Non quoque hic repugnat †
l. defuncte C. ſi quid in fr. aud. patro. quinimo opinioni Nattæ refra-
gatur, habet illa cõſtitutio duos caſus. Primus eſt quãdo patron⁹
immediate liberto ſuccedit, reuocat alienata à liberto cui non
ſuccedit, vt hęres, ſed in id ꝗ lex ei in p̃miũ quodãmodo detulit
ſicuti ibi gl. & Doctores ſcribunt. & hic caſus ad rem noſtram non
confert Secundus eſt quando patronus ſucceſſit liberto, & ab eo
facta approbauit, & deinde moritur patronus relicto hærede,
tunc is patroni hæres non poteſt reuocare alienata à liberto,
vt nec potuiſſet ipſemet patronus. Et hic eſt caſus noſter: in quo
dicimus hæredem non poſſe reuocare, quæ non poſſet ipſe ſuus
anteceſſor.

115 Non etiam obſtat illud ſecundum ex ſimili doctrina † Baldi
in l. ; illum quod dotali. q. 2. C. de colla. & in l. vlt. C. de pact. quia lo-
quitur Baldus, quando nepotes veniunt ex ſua perſona ex edicto
116 ſucceſſorio omiſſa matris renuntiantis hæreditate. Nam, ſi † hæ-
redes matris eſſent, eius renuntiationi non poſſent contrauenire
re *ex d. l. cum à matre. C. de rei vind. Ita in ſpecie Baldi doctrinam de-
clarat Dec. in d. l. pactum quod dotali. numero 18. verſ. ſecundum caſum. C.
de collat. Item ſcripſerunt Rub. conſil. 12. num. 12. Pariſ. conſ. 69. nume. 70.
lib. 3. & clarius Didac. in c. quamuis par. 3. §. 3. nume. 7. de pact. in 6. &
in ſpecie Caſſan. conſil. 69. nu. 2. & nu. 1. & conſ. 47. nume. 33. vbi clarius
idem reſpondit.*

Non etiam repugnat tandem illud reſponſum † Baldi *conſilio* 117
215. libro 2. quod à Natta adducitur, ſiquidem loquitur Baldus
quando pater renuntiauit feudo, & filius ei hæres non efficitur.
Nam ex quo à patre nihil habet: nec factum eius approbare dici-
tur, & per conſequens renuntiatio ab eo facta ei non nocet.
Quod autem Bald. loquitur in filio non hærede patris, vel ex eo
primo conſtat, quod in eo ſecundo articulo nullum de hoc ver-
bum facit: ſecundo, quia in præcedenti articulo ab ipſo diſputa-
to, an inueſtitura à patre ſuſcepta, qua feudum eſt immutatum
filio noceat; arguit Bald. nocere debere: quia ſi filius vult habere
feudum, debet etiam eſſe hæres patris; & tanquam hæres deinde
ei nocet patris factum. Ecce, quod Baldus præſupponit ſuo illo
in caſu, filium illum re ipſa non fuiſſe effectum hæredem; ſed ſo-
lum ait, quod debet eſſe hæres. Cũ ergo in ſecundo articulo diſ-
putat Baldus de renuntiatione à filio reuocanda ex eius perſona,
præſupponit filium ipſum hæredem non extitiſſe patri. Et ita
declarandus eſt Baldus, qui alioqui & male & aduerſus aperta iu-
ra reſpondiſſet. Et ita etiam intelligi & declarari debet † Ruin. 118
conſ. 220. lib. 1. alias male reſpondit.

Non obſtat quintum argumentum, quia reſpondeo, falſum
eſſe, quod hoc factum ſit ad fraudandum ipſum D. Marcellum,
qui quidem, dum approbauit voluntatem ipſius Do. Octauii
adeundo eius hæreditatem non poteſt nunc allegare. hoc eſſe fa-
ctum ad ſui fraudem. Non enim † ſcienti & volenti fraus fit. *cap.* 119
ſcienti. de reg. iur. in 6. Nec poteſt hoc in caſu dicere D. Marcellus
eſſe hoc legatum ad ſui fraudem, ne ſcilicet bona illa fideicom-
miſſi ſibi reſtituenda conſequeretur. quia reſpondeo, ipſum D.
Marcellum tantundem aſſecutũ fuiſſe: ex quo non confecto le-
gitimo inuentario lex fingit tãtum † eſſe in hæreditate, quãtum 120
eſt in onere, quo grauatur *vt ſcribũt omnes in l. vlt. §. in computatione
C. de iure delibe. & clare Ruin. conſi. 42. nume. 3. ibi. fingitur enim. lib. 5.*
Eſt enim quod ſuæ facilitati adſcribat: quoniam antequam hæ-
reditatẽ adiret, perſcrutari debebat, an vtilis vel damnoſa futu-
ra eſſet aditio illa. Damnum ergo quod quis ſua culpa ſentit, ſibi,
non alteri imputare debet. *c. damnum de regul. iur. in 6. cum ſimil.*
Nec me mouet quod inquit Grammat. *d. deciſ. 97. in fi.* deciſum
ita fuiſſe in conſilio Neapolitano; quia reſpondeo; excelſum il-
lud conſilium fuiſſe forte motum illa ratione, quia eo in caſu cõ-
fectum fuerat inuentarium; vt ipſe eo loci refert *num. 10.* & nihil
fere ex bonis illius teſtatoris fuerat hæredi derelictũ: nõ mirũ ſi
nõ impediebatur cõtra venire facto defuncti, ꝗ hic nõ cõtingit.

Non obſtat ſextum argumentum, quia reſpondeo † errorem 121
non præſumi ſed probandum eſſe ab eo, qui illum allegat. *Ita om-
nes in l. ſi poſt diuiſionem. ibi Iaſ. numer. 3. C. de iuris & facti ign. Crau.
conſil. 255. num. 5.* qui in ſpecie loquitur de eo, qui dicebat erraſſe,
negando bona eſſe ſub fideicommiſſo, cum tamẽ vere ſubeſſent.
Cum (*:vt inquit Crauetta:*) non præſumitur hic error ſed proba-
ri debet. Præterea, quod dicitur, ex falſa cauſa ita diſpoſitũ à Do.
Octauio, nõ eſt verum. Non enim expreſſa adeſt aliqua † cauſa 122
falſa: ob id diſpoſitio non eſt inualida *l. 1. vbi Bal. num. 17. C. de falſa
cauſa adiect. legat. atq; ita etiam ſenſit Soc. Sen. conſ. 266. col. vlt. prope
medium lib. 2.*

Reſpondeo ſecundo, admiſſo etiam, quod ipſe D. Octauius
ignorauerit hæc bona fuiſſe ſub fideicommiſſo, nihil tamen hoc
refert ad inualidatẽ diſpoſitionis: quoniam non refert, ſciuerit,
vel † ignorauerit teſtator rem, quam reliquit alteri fuiſſe ſui hæ- 123
redis. *§. non ſolum. verſ. quod autem, vbi glo. & Docto. inſt. de legat.*

Reſpondeo tertio, D. Octauiũ reliquiſſe hæc bona D. Cæſa-
ri ſanguine ſibi coniuncto, quo fit, vt adhibenda non ſit differẽ-
tia, an † ſciuerit D. Octauius vel ignorauerit bona hæc eſſe alie- 124
na, hoc eſt, futura D. Marcelli, ob reſtitutionem, quam ei poſt
mortem ſuam facere tenebatur. *ita probat l. cum rem alienam C. de
leg. & copioſe Iaſ. n. 5.* ſcribit hoc caſu errorem non nocere. *Idem
ſcribunt. Alc. in tract. de præſum. reg. 1. præſum. 28. & Tiraq. in tract. de
pæn. legum, & c. cauſa 22. num. 27.* & in ſpecie de eo † teſtatore, qui 125
per errorem legauit bona ſuppoſita fideicommiſſo, quæ propria
eſſe credebat, reſpondit Bello. *conſi. 9. num. 8.* ſi ergo hoc procedit
in bonis alienis, quanto fortius in his, quæ ipſius hæredis erant

Non

126 Non obſtat ſeptimum argumentum, quia reſpondeo illam †
Saluſtii traditionem *d.conſ.119.* inter conſil. Caſtrenſ. non eſſe ve-
ram: & in ſpecie contrarium reſpondit Paolus ipſe Caſtr. *conſilio*
208. Dico dictum Bartholomeum, libro 1. vbi reſpondit in claris his
terminis: Nicolaus quidem auus maternus Bartholomei & Da-
nielis alienauit feudum, quod ad ipſos Bartholomeum ſcilicet &
Danielem deuoluebatur: & deinde filiam hæredem reliquit, cui
quidem filiæ hæredes exſtiterunt ipſi Bartholomeus & Daniel.
Volebant hi fratres reuocare eam alienationẽ ab auo materno
factam. Reſpondit Caſtrenſis, reuocare non poſſe: quia, ex quo
mediante eorum matre hæredes exſtiterunt ipſi Nicolao auo,
non poſſunt eius factum improbare *Et Caſtrenſem ſecutus eſt Boe.*
quaeſt. 23. numer. 20. Eiuſdem ſententiæ aduerſus Saluſtium fuit Sigiſ-
mundus Loffredus conſilio 1. num. 168. qui copioſe differit. Ea eſt ratio
127 quia ſi primus † hæres tenetur obſeruare q; à ſuo anteceſſore fa-
ctũ eſt, pari ratione tenetur & hæres mediatus, ad quem obliga-
tio immediati hæredis tranſit. Et ille in quem alienatio eſt fa-
cta, tutus eſt exceptione, quæ vti perpetua eum defendit à quo-
128 uis hærede. Et ideo dicimus quod † hæres hæredis dicitur pro-
prie hæres, cum locum hæredis ſubeat, & eius perſonam ſuſti-
neat, *l. hæredis appellatione, vbi gloſ. & Doct. & l. ſi [illegible]ndum, de verbo-*
rum ſignif. & l. ſi quis filium §. vltim ff. de acquir. hær. & l. qui per ſuc-
129 *ceſſionem ff. de regu. iur.* Et hoc intelligit † vere & proprie, non
autem ficte & improprie, *quemadmodum ſcribunt Bald. in l. vltim.*
quaeſt. vigeſima prima Cod. de hæred. inſt. Iaſon. dict. leg. ſi quis filium §.
vltim. numero ſeptimo ff. de acquir. hær. idem in l. filiusfam. §. diui. 1. lect.
numero 110. Socin. Sen. conſilio 253. colum. 3. verſi. ex quibus libro ſecundo
Cagn. in d. l. qui per ſucceſſionem num. 11. de regu. iur. & Alcia. in d. l. hære-
130 *dis appellatione, de verbor. ſignif.* Quinimo † & hæres hæredis proprie
hæres eſſe dicitur in ea diſpoſitione, quę ſtrictam habet interpre-
tationem, ſicuti in conditione, quæ licet in forma ſpecifica im-
pleri debeat, *l. qui hæredi. & l. Mæuius ff. de condi. & demonſt.* attamen
131 iuſſus † dare hæredi, ſatisfacit, ſi dat hæredi hæredis, *l. cum ita datur*
§. vltim. de cond. & demonſt. & in ſpecie ſcribunt Bartol. in l. ſi ſtipulatus
fuero per te numero 5. de verbo. oblig. Alex. in l. paterfam. ad fin. ff. de
vulga. & pupil ſubſtit. Iaſ. in d. l. ſi quis filium § vlt. numero 9. Dec. in d. l.
qui per ſucceſſionem numer. 4. & eo loci Cagno. numer. 5. de reg. iur. His
* accedit illa * recepta ab omnibus ſententia, quod illud remedi-
132 um † atque beneficium poſſeſſorium conceſſum *à l. vlt. C. de edi-*
cto diui Adria. toll. quo hæres ſcriptus in teſtamento mittitur
in poſſeſſionem bonorum, quæ poſſidebat is teſtator tempore
mortis ſuæ, conceditur & hæredi hæredis ſcripti: cum & ipſe
proprie hæres ſit & ſcriptus legis diſpoſitione, *ita ſcribunt omnes*
in dict. leg. vltim. Cod. de edic. diui Adria. tollen. vbi Bartol. numero unde-
cimo Bald. numero 35. verſi. idem in hærede Dec. numero 27. Curt. Iun. nu-
mero 53. & Vbertinus Zuchardus numero 236. Et ſcripſi in commenta.
de adipiſc. poſſ. ff. remedio quarto quaeſt. 30. Qui ſane commentarii prope
diem in lucem prodibunt. Quibus conſtat non obeſſe rationes il-
133 las quas attulit Saluſtius † ille Peruſinus ad ſuæ opinionis confir-
mationem. Non enim obſtat illud primum, quod licet hæres re-
præſentet perſonam defuncti, non tamen ſecunda perſona, hoc
eſt, hæres hæredis repræſentat ipſum defunctum propter medi-
am perſonam, quæ tollit habilitatem extremorum. Nam eſſet
cauſare & coniungere plures fictiones, quod dicendum non eſt,
l. 1. Cod. de inoff. don. & ſcribit Bartol. in l. ſi is qui pro emtore ff. de vſu-
cap. Hæc ratio diluitur ex relatis ſupra, quia verius eſt hæredem
hæredis repræſentare perſonam defuncti. alioqui non poſſet di-
ci vere & proprie hæres, vt vere eſt. Nec media illa perſona
impedit: quandoquidem medium habile & conueniens non
impedit extrema coniungi *vt ſcribunt omnes in dict. l. ſi is qui pro*
emtore. Et admiſſo, quod media perſona eſſet inhabilis, non ta-
men adhuc illa impedimento eſſet, quin hæres hæredis repræ-
ſentaret primum illum defunctum quandoquidem repræſenta-
tio non fit ob perſonam repræſentantem: ſed ob bona & hæredi-
tatem, quæ à defuncto tranſeunt in hæredem. Et ideo non habe-
tur ratio perſonarum, ſed ipſius ſucceſſionis, quæ efficit, vt re-
motiſſimus etiam hæres dicatur teſtatoris hæres: *vt dicitur in l. qui*
per ſucceſſionem de regu. iur. Et cum hæreditas & ſucceſſio ſit eo o-
nere grauata, ad quem illa tranſit, & onus tranſit. Non etiam re-
134 pugnat. † *l. qui liberis §. hæc verba, de vulg.* quam is Saluſtius cita-
uit, quia reſpondeo, *dict. §. hæc verba*, procedere, cum diſpoſitio
teſtatoris eſt reſtricta ad certum & deſignatum hæredem, quem
nominatim teſtator retulit: vt eſt quando teſtator grauat hære-
dem ſuum infra ſcriptum, & deinde hæredem illum nominat: nã
de eo & non de altero intelligitur diſpoſitio, *ita procedit d. §. hæc*
verba, vt eo loci declarat & intelligit Bartol. & alii, quos refert Ca-
gnol. in dict. l. qui per ſucceſſionem numero 8 de regu. iur. Quando qui-
dem is hæres hæredis non venit ex iudicio teſtatoris, quod pro-
bauit & Alcia. *in l. hæredis appellatione, de verbo. ſignif. & non diſſen-*
tit Zuchardus in dict. l. vltim. numero 242 Cod. de edicto diui Adria. toll.
Præterea ex ſententia Bartol. *in d. §. hæc verba*, ille tex procedit in
diſpoſitione hominis: quæ verificatur ſolum in primo hærede,
id quod probarunt & alii plures, quos refert Zuchardus in dict. l. vlt.
numero 241. verſicul. ſecundo modo, & ſi ipſe diſſentiat. Nos vero non
verſamur in diſpoſitione hominis, ſed legis: qua conſtitutum eſt,
hæredem, id eſt, eum qui habet commoda ſucceſſionis non
poſſe improbare factum ſui prædeceſſoris, hoc eſt, teneri ſu-
ſtinere onera ab illo hæreditati impoſita. Non etiam repugnat
illa doctrina † Baldi *in l. vlti. C. de hær. inſtit.* quam is Saluſtius al- 135
legauit: quia reſpondeo, procedere in pœnalibus, in quibus à
perſona non receditur ob ſtrictiſſimam interpretationem, *ita de-*
clarant Dec. & Cagnol. in d. l. qui per ſucceſſionẽ, de reg. iur. ille n. 3. iſte n.
10 Id quod procedit à præſumta volũtate teſtatoris, qui forte co-
gnita hæredis ſui negligentia, eum adiecta pœna excitare voluit:
quod non contingit in hærede hæredis. Præterea intelligitur re-
lata doctrina cum pœna nominatim eſt hęredi iniuncta: *ſicuti de-*
clarat Corne. in d. l. vlt. num. 9. C de hæred. inſtit. à quo Cagno. non diſſ. n.
20 Rurſus quod ait is Saluſtius, † hæredem hæredis nil habere ab 136
illo primo defuncto, eſt falſum: quia imo ab eo habet, *d. l. qui per*
ſucceſſionẽ. Sed eſto, quod nihil ab eo primo haberet, adhuc idem
eſt: quia ſi habet ab illo hærede, cui ipſe ſuccedit immediate, is
primus hæres obligatus ſatis dicitur obſeruare factum defuncti.
Iſta ergo obligatio, quæ huic ineſt tranſit in ſuum hæredem, atq;
ita ſucceſſiue, adeo quod is nouiſſimus hæres ac primus tenetur
illud factum obſeruare.

Non obſtat octauum, quod ſcilicet Dom. Marcellus confece-
rit inuentarium: quia multipliciter reſpondeo. Et primo illud
inuentarium à Domi. Marcello factum nil ei ſuffragari: quando-
quidem ex multis conſtat eſſe † illegitimum: & per conſequens 137
hoc caſu nil prodeſſe: *ſicut in ſpecie reſpondit Soc. Iun. conſ. 108. numero*
43. libro ſecundo. Quod autem inuentarium ſit nullum, multis de-
monſtratur.

Primo, quia conſtat ex iudiciali confeſſione in actis facta à di-
cto Dom. Marcello anno 1527. die 8. Februarii, ipſum declaraſ-
ſe, ſe hæredem eſſe dicti D. Philippi patris ſui, & tamen inuenta-
rium ſolum fuit confectum eo anno menſe Maio, atq; ita longe *
poſt triginta dies aditæ hæreditatis, † intra quod tempus teneba- 138
tur hoc inuentarium conficere: *iuxta l. vltim §. ſi vero poſtquam C.*
de iure delibe. & ibidem Doctores Roma. conſilio 84. colum. ſecunda ver-
ſicul. quamobrem, Raphael Comenſ conſilio 63. D. Thomeus, Abbas conſ.
73. numero ſeptimo libro ſecundo Guido Papa qu. 571 Aliqui Doctores &
*Dec. conſi. 633 num. 2. vbi hanc * communem eſſe teſtatur.* Secundo de- *
ficit inuentarium, quia nõ fuerunt citati ii, de quorum intereſſe
agitur, *iuxta textum §. ſi vero abſint, in auth. de hæred. & Falcid.* vt ta-
men erat neceſſe † citare nominatim illos, qui erant certi, & per 139
edictum incerti. *Quod late reſpondit Dec. conſ. 281. numero 4. qui in*
his terminis loquitur, & ſenſit idem Dec. in dict. conſil. 633. num. 19. idem
reſpondit Abbas conſil. 73. numero ſexto libro 1. Nec me mouet, quod
neceſſe non fuit citare D. Cæſarem creditorem ac legatarium, ex
quo erat tantum † creditor conditionalis: quia non poteſt agi de 140
euictione, niſi ſecuta illa ſit lata ſententia, *l. euicta §. dupla ff. de eui-*
ctio. gloſ. Bartolus & Caſtr. in l. ſi ſeruum, in princ. ff. eo Caſt. conſil. 208.
Viſis omnibus quarto puncto colu. 1. verſic. aut dicemus libro primo Alex.
conſil. 119. numer. 33. libro 6 & Cepolla caut. 71. Si ergo eſt conditio-
nalis creditor, non potuiſſet eo tempore de euictione experiri e-
tiam ratione euentus, ita ſenſit Alexand *in additio. ad Bald. in l. ex*
his prædiis de euictio. dum intelligit † *dict. l. ex his prædiis*, habere lo- 141
cum in obligatione pura, non autem in conditionali. *Idem Alex.*
conſil. 65. numero quarto libro quinto qui eiuſdem opinionis eſſe Bald. cen-
ſuit. Et hos ſecutus eſt Neguſant. in tract. de pignoribus art. 5. memb. 1. a.
numero 24. verſic. tamen idem Alexan. Non inquam hoc repugnat:
quia reſpondetur, illam Alexandri & ſequacium opinionem eſſe
dubiam, cum ipſemet Alex. *conſ. 97. nu. 10.* reſponderit diſpoſitio-
nem *d. l. ex his prædiis*, habere locum in re obligata ſub conditione
quia ille dubius euentus eſt in conſideratione. Præterea, admiſſo
quod illa prima opinio Alexandri ſit verior: attamen adhuc nihil
obeſt. Nam, etſi creditor conditionalis dici non poſſit † creditor 142
proprie, vt ſuum creditum exigere valeat, *vt ſcribunt Doctores in l.*
1. ff. ſi cert. pet. vbi Dec. in 1. lectu. numero 29. Ripa nume. 101. & Curt. Iun.
num. 72. Iaſ. in l. qui Romæ § duo fratres num. vigeſimo quinto. & ibidem

143 *Rip. a num. 72. de verbo. oblig.* attamen proprie creditor dicitur in
cæteris, ne ius ſuum lædatur, ſicuti videmus † eum mitti in poſ-
ſeſſionem, vt ei cautum ſit pro legato conſequendo eueniente
conditione *l. in poſſeſſionem, in prin. ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. ea-*
tur. Scribit Capella in l. creditores. num. 9. de verbo. ſignif. Et ideo ex eo
textu *d. l. in poſſeſſionem.* docuit Decius *in d. l. num. 29. ſi certum pe-*
ta creditorem conditionalem in materia indifferenti eſſe pro-
prie creditorem. Quod maxime procedit in caſu noſtro, in quo
tam ex parte Dom. Marcelli conficientis inuentarium ſuberat
ſpes recuperandi bona hæc fideicommiſſi: cum eo intuitu confe-
cto inuentario ſe munierit: & econuerſo timor adeſſe poterat
futuræ euictionis ex parte D. Cæſaris legatarii atque creditoris.
144 Et illud certum eſt, ius conditionale, quod † ex actu præſenti, vel
præterito ſpem aliquam habet, eſſe conſiderabile, & ius illud au-
ferri ab aliquo non poteſt, *l. inde Neratius. §. idem Iulianus ff. ad l. A-*
qui. Aret. conſi. 166. col. vlt. & egregie Camenſ. in comment. ad regu. can-
cell. de non tollen. iure quaſ. queſt. 4 pag. 4 verſic. ſecundum caſum eſt. Si
ergo hoc ius conditionale eſt in conſideratione, ſequitur dicen-
dum debuiſſe hunc citari, ne in iure ſuo lædatur, *iuxta l. de vno-*
quoque ff. de re iud. Et, ni ego fallor, credo hac de re eſſe textum
in ſpecie, *in § ſancimus, in auth. de hæred. & Falc.* quo loci Iuſtinia-
145 nus ſtatuit, in † confectione inuentarii ab hærede eſſe vocandos
fideicommiſſarios. hoc eſt, illos quibus conditione aliqua eue-
niente, reſtitui hæreditas debet. Quod non alia ratione factum
eſt, quam quod ne eorum ius, quod conſiderabile eſt, lædatur.
146 Præterea ex alio corruit hoc † inuentarium, quia non fuerunt
conſcripta in eo multa bona pretioſa, quæ exſtitiſſe in domo tūc
temporis probatum fuit. Et ideo ob hunc dolum corruit inuen-
tarium, *ita ſcribit Dec. conſi. 633. num. 10. & Abbas d. conſil. 73. numer. 6.*
verſic. præterea, lib. 2. Rurſus fuit probatum teſtes adhibitos in ea
147 confectione inuentarii fuiſſe † pauperes, inopes, & conditionis
deploratæ: cum tamen leges requirant eos eſſe oportere locuple-
tes & bonæ conditionis & famæ *ita reſponderunt Bar. conſi. 154. Ma-*
ritus num. 9 lib. 1. & Dec. conſil. 633. num. 15 Huic tamen poſtremæ
rationi non multum confido, cum à Bartolo diſſentire videatur
Bal. *in l. vlt. in fi. prin. C. de iure delib. & conſ. 125. Inuentarium vol. 2. verſ.*
item & proteſtibus lib. 4.

Reſpondeo ſecundo loco principaliter, quod etiam ſi confe-
ctum inuentarium ſit iure validum, attamen adhuc Do. Cæſar le-
gatarius atque creditor eſt tutus. ex quo D. Marcellus adhuc ha-
bet apud ſe multa ex bonis aui & patris ſui. quæ quidē bona con-
248 tendit Do. Marcellus velle retinere pro ſua † legitima quam aſſe-
rit aliquo onere non potuiſſe grauari: *quemadmodum ſcribit glo. in*
l. vlt. §. in computatione C. de iure delib. Eſt inquam tutus D. Cæſar,
249 quia falſum eſt, quod Do. Marcellus poſſit detrahere † legitimam
ex dictis bonis, quin prius ſatisfactum ſit Dom. Cæſari & cæteris
creditoribus: nam verior eſt illa ſententia gloſſæ, *l. cum à matre C.*
de rei vind. in verb. dixit, hæredem teneri etiam reſpectu legitimæ ob-
ſeruare factum defuncti. Quam ſane doctrinam eſſe veram & *
communiter receptam atteſtatur Iaſon *in d. l. vlt. § in computatio-*
ne n. 10. verſicu. breuiter determinatio C. de iure delib. communem etiam
teſtatur Ioan. Nicolaus Arelata in rep. l. Generaliter nu. 128. verſ. nil ergo
communis C. de ſecund. nupt. Nec hic repugnat quod hæc non pro-
150 cedant, quando alienatio eſt facta † titulo lucratiuo: quia tunc de
euictione hæres non tenetur: *vt in ſpecie declarando d. l. cum à matre*
ſcribit Ioan. Nicolaus d. l generaliter n. 129. verſi. Saluare tamen. Non
inquam hoc repugnat: quandoquidem hæc bona non propria
ipſius D. Octauii teſtatoris legantis erant, ſed ſuorum ſucceſſo-
rum: quo caſu hæredes ipſius D. Octauii tenentur de euictione,
iuxta l. rem alienam, C. de leg. Scribunt Bar. in l. ſi domus §. de euictione n.
3. verſ. tertium membrum, & ibidem Iaſ. n. 28. de leg. 1 & hoc modo de-
151 clarari poteſt doctrina † Alciati *reſp. 556. ad fin.* de qua aliquando
dubitaui.

Non obſtat nonum argumentum, quia reſpondeo, & animad-
152 uertendum cenſeo, † Gratum *in d. conſ. 91. n. 31. verſ. tertio reſpondeo*
lib. 1. non mediocriter æquiuocare. Quod diſtinguendo duos ca-
ſus ita planum facio.

153 Primus eſt, quando † creditor habens ex aliquo iure hypothe-
cam in bonis ſui debitoris, directo efficitur eius hæres. Hoc caſu
ſine controuerſia confunditur omnis actio, quā habebat in bo-
nis illis. Ea eſt ratio, quia eſt effecta vna perſona cū ipſo ſuo debi-
tore, & patrimonium eſt confuſum: & ideo extinguitur omnis
hypotheca, ſicuti etiam extinguitur hoc caſu & realis & perſona-
lis actio. Et hic caſus procedit ſiue bona hypotheca reperiuntur
in bonis teſtatoris tempore quo ei ſucceditur, ſiue reperiuntur

apud alterum de voluntate ipſius teſtatoris, qui in illum aliena-
uit & tranſtulit. Nam hic hæres directus illa auocare non poteſt
per hypothecariam: quia ſi non poſſet teſtator ſi viueret, nec e-
tiam poſſe debet hic hæres, qui loco illius eſt. Hic eſt caſus noſter
in quo diximus D. Marcellum hæredem D. Octauii non poſſe
reuocare per hypothecariam alienata fideicommiſſi bona in D.
Cæſarem, quia nec contra ipſummet D. Octauium actionem ha-
buiſſet, ob id quod ei ſucceſſit, loquuntur Doctores à nobis rela-
ti. Et clare in ſpecie † actionis hypothecariæ ita reſpondit Roma. 154
conſi. 148. Hac venditio, in fi.

Secundus eſt caſus cum creditor habens † hypothecariam, ſuc- 155
cedit ipſi debitori per fideicōmiſſum: & hypothecata bona eue-
niente conditione reſtitutionis, reperiuntur in bonis reſtituen-
dis. Hoc caſu creditor iſte, vel illius hæres poteſt reſtituēdo fidei-
commiſſum retinere hæc bona ſibi hypothecata. Eſt ratio, quia
ſuccedendo ex fideicommiſſo à teſtatore nihil conſequitur, ſed
quod habet ob Trebellianicam, à lege habet: & ideo non eſt adeo
effectus vna perſona cum teſtatore, quia eueniente caſu reſtitu-
tionis fideicōmiſſi ſua priſtina actio ſalua ſit. *Ita loquuntur Docto-*
res in d. l. debitori C. de pact. quos Grat. recenſet. Et hic caſus (vt re ipſa
conſtat:) differt à præcedēti: atque ita à noſtro multum diuerſus.
Non enim noſtro in caſu diſputatur, an Do. Marcellus hæres D.
Octauii poſſit retinere bona illa fideicommiſſi ſibi debiti, a ſuiſq;
maioribus relicti, eo quod ſucceſſerit Do. Octauio per fideicom-
miſſum: quia vere non ſucceſſit ipſi Dom. Octauio per fideicom-
miſſum, ſed directo mediante perſona patris ſui. Et tanquam hę-
res directus ratione ſui crediti nec realem, nec perſonalem, nec
hypothecariam habet in bonis ipſius Do. Octauii: & per conſe-
quens nil poteſt recuperare à D. Cæſare poſſeſſore, qui voluntate
dicti D. Octauii factus eſt dominus.

Non obſtat vltimum argumentum, quia reſpondeo multipli-
citer. Et primo veriorem eſſe contrariam ſententiam, quod † ſci- 156
licet, de iure canonico in foro contentioſo hæres non confecto
inuentario, teneatur ſatis facere debita defuncti teſtatoris etiam
vltra vires hæreditarias, ita enim in ſpecie ſibi parum conſtans
affirmauit Bald. *in l. vlt. in princ. numero 9. C. de iure delib.* qui clare
differentiam conſtituit inter forum conſcientiæ & forum con-
tentioſum iuris canonici, & aſſerit, in foro iuris canonici hæ-
hæredem hunc teneri vltra vires hæreditatis, ſi non confecit in-
uentarium. *Idem Bald. in l. ſi tam quem habentem, numero trigeſimo*
ſeptimo verſic. ego breuiter C. famil. erciſ. Et idem vere docuit † Hoſt. 157
in ſumma de teſtamen. §. ad quid hæres verſi. n. quid ſi non ſufficit hære-
ditas, &c. Et ſi Bald. *in d. conſil. 69 libro 4* aliter, & male Hoſtien-
ſis verba ſit interpretatus. Quod vt planum faciam, verba ipſa
Hoſtienſis reſcripſi. *Quod ſi non ſufficit hæreditas ad perſoluenda*
debita. Diſtingue ſecundum leges, vtrum confecerit inuentarium &
tunc non tenetur vltra vires hæreditatis: vel non fecerit: & tunc te-
netur C. de iure delib. ſancimus. Et idem videtur ſecundum ius Ca-
nonicum, infra eod. cap. Raynutius §. penul. in fin. In iudicio autem a-
nimæ non puto quod teneatur vltra quam ad ipſum peruenit de ipſa
hæreditate: quamuis ſibi imputari poſſet quo ad detractionem Falci-
diæ faciendam. vt notatur eodem verſicu. & hoc ſi inuentarium. Hæc
Hoſtienſis. Cuius quidem verba fuerunt male † à Baldo conſide- 158
rata, *d. conſil. 69.* cum reſpondit, Hoſtienſem ſcripſiſſe, Iure Ca-
nonico hæredem non conficientem inuentarium non teneri
creditoribus vltra vires hæreditarias. Nam (vt videmus aperte)
contrarium dixit Hoſtienſis, ſed quo ad iudicium animæ (de quo
infra) cenſuit Hoſtienſis hæredem hunc teneri. *Idem quod Ho-*
ſtienſis docuit Ioan. Andrea in cap. quamquam numero vndecimo de vſu-
ris in 6. in nouel. Quos quidem ita intellexit & Romanus in authen. ſi-
militer numero centeſimo ſeptimo C. ad l. Falcid. qui atteſtatur, hanc eſſe
* *communem opinionem Canoniſtarum. Et tota illa Romani diſputatio*
deſumta eſt ad literā fere ab Ancha. conſ. quadringenteſimo quadrageſimo
primo incipit, Et prima facie, Ancharani tamē nomine ſuppreſſo. Et ſi ipſi
Romanum & poſt Ancharanum ab hac opinione diſſentiant. Idem cū Ho-
ſtienſe clarum & apertum reſponderunt Abbas conſil. 73. numero 8. verſi-
cul. Nec obſtat libro ſecundo qui rationes egregias & maxime annotan-
das adfert, & Ruinus conſil. 20. numero ſexto libro quarto. Quibus con-
ſtat † Baldum *in dict. conſil. 69. libro quarto & in rubri. ff. de acquir. poſſ.* 159
verſ. bene tamen fateor erraſſe. Nec ratio, qua is & cæteri eius ſequa-
ces moti ſunt, vera eſt. Aiunt illi, Ius pontificium non conſidera-
re præſumtam illam fraudem, quod ſcilicet hæres non confi-
ciendo inuentarium, præſumatur occultaſſe & ſubtraxiſſe bona
hæreditatis, vt infra in ſequenti reſponſione dicam; quam ſane
fraudem lex ciuilis præſumit. Non inquam (aiunt illi) lex ponti-
ficia

ficia hanc perpendit, cum veritati innitatur. Hæc ratio non eſt vera, quia etiam lex Canonica ſuper præſumtionibus fundamentum conſtituit, *cap literas de reſtit. ſpolia. & c. tua nos, de ſ.nt. excom. & ſcribunt Io. Andr. & cæteri iam relat.* Et quod dicitur veritatem ſolam ſpectari in foro animæ ſolū (: vt infra ſubiiciam:) procedit.

Reſpondeo ſecundo loco (admiſſo quod hic verſemur in foro conſcientiæ; cum verius tamen ſit verſari in foro contentioſo iuris canonici) quod imo attento etiam iudicio animæ hæres hic tenetur vltra vires hæreditatis ob non confectum inuentarium. Hac enim in diſceptatione, an in iudicio animæ hæres teneatur
160 † vltra vires hæreditatis, cū non confecit inuentarium: ſunt tres Doctorum opiniones. Prima eſt, abſolute negatiua. quod ſcilicet non teneatur. *Ita ſcribunt Hoſt. & Ioan. Andrea ſupra relati, quos ita intellexit & ſecutus eſt Barto. in rubr. ff. de acqui. hære. numero tertio & in l. gerit eod. titu. Bald. in l. filium quem habentem numero 37. verſicul. ego breuiter. C. famil. erciſ. & in dict. l. vlt. in princip. numero nono C. de iure delib. Alexan. in rubr. ff. de acquir. hære. numero quinto & ibidem Iaſon. numero 23. & Roma. eo loco column. 1.* communem hanc eſſe opinionem aſſerit. *Hanc quoque ſecuti ſunt Abbas conſilio 73. Circa primum dubium numero nono libro 2. Felin. in cap. 1. numer. 44. de conſtit. Ruin. d. conſi. 20. n. 6. lib. 4. Dida in c. 1. num. 16. de teſti. Quibus accedunt Abbas in cap. 1. de ſolut. & Bero in cap. dilecti num. 67. de arbitr.* Ea ratione mouentur, quod in animæ iudicio non præſumtio, ſed ſola veritas ſpectatur.

161 Secunda fuit † opinio præcedenti contraria: quod ſcilicet hic hæres teneatur etiam vltra vires hæreditarias. *Hanc probarunt Fed. de Senis conſ. 21. Angelus in l. 1. §. hæc ſtipulatio, col. 2. verſic. in alio vero ff. de acq. hære. n. 2.* Ea ratione hi adducuntur, quod leges ciuiles cenſentur diuinitus promulgatæ per ora principum, *c. quo iure 8. diſt. & cap. vlt. 16. q. 3.* Et vbi peccatum non continent, à lege canonica approbatæ dicuntur, *cap. de cap. diſt. 10 & c. 1. de oper. noui nunt. & ſcribit D. Thomas 1. 2. q. 46. artic. 4.*

162 Tertia fuit opinio † Aret. *in d. rubr. ff. de acquir. hær. col. 2.* qui cōciliando duas relatas opiniones duos caſus ita diſtinguit. Primus eſt caſus, cum agitur de legatis à teſtatore relictis & ab hærede
163 præſtandis, hoc caſu, ſi hæres non confecit inuentarium, in foro animæ non tenetur vltra vires hæreditatis. *Et ita procedat opinio illa Hoſtienſis, Ioan. Andr. & ſequacium. Et vere idem ſenſit Bart. in repe. l. 1. n. 45. C. de ſacroſ. eccl. & ibidem clarius Andreas de Barbatia in ſua repe. n. 130 & multo clarius in ſpecie Abbas conſil. 73. n. 8. verſi. Nec obſtat libr. 2. Ita etiam lo* [illegible] *Auge in l. an teſtamento la 2. C. de teſta. mili.* Et ſi recte perpendantur idem ſenſit Hoſt. *in d. §. ad quid hæres, ibi, verſi.*
164 *ſed cui debet prima.* Nam hoc caſu lex † ciuilis, quæ ſtatuit hunc hæredem non conficientem inuentarium teneri legatariis vltra vires hæreditatis, eſt fundata in præſumta illa fraude, quod ſcilicet hæres ſubtraxerit bona hæreditatis & illa occultauerit, *ſicuti probat text. § hinc nobis, in auth. de hære. & Fal. c.* Quam quidē fraudem præſumtam (vt diximus) non conſiderat iudicium animæ. Cum ergo nos non verſemur hoc in caſu, ex quo non agitur hic de legatis, quibus D. Marcellus grauatus non fuit à D. Octauio, ceſſat
165 hæc diſputatio. Secundus eſt caſus cum † agitur de ære alieno cōtracto à teſtatore viuente, & perſoluendo ab hærede. Hoc in caſu, ſi hęres non confecit inuentarium, tenetur etiam in foro conſcientiæ creditoribus ſatisfacere vltra vires hæreditatis. Et hoc caſu, (qui vere noſter) procedit ſecundum Aretinum opinio Feder. de Senis, & aliorum. *Et hanc ſententiam in ſpecie probaut Dida. in c. 1. n. 16. de teſt. Idem vero ſenſit Gulielm. Bened. in c. Raynutius, in verbo mortuo itaque teſtatore, el. 1 num. 396. eod. titul. de teſta.* Ea eſt ratio,
166 quod lex † ciuilis, quæ voluit, hæredem non conficientem inuentarium teneri vltra vires hæreditatis ſoluere æs alienum creditoribus, non eſt fundata in ea præſumtione, quod hęres ſubtraxerit & occultauerit bona hæreditatis (: vt in caſu præcedenti;) ſed eſt fundata in veritate, nempe, quia hæres adeundo hæreditatem quaſi contraxit cum illis creditoribus: & illis viſus eſt promittere eam ſummam, *ita probat text. l. vltim. in princ. C. de iure delib. quem perpendit Aret. in dict. rub. ff. de acqui. hær. col. 2.* Cum ergo lex ciuilis non præſumtioni, ſed veritati innitatur, dicendum eſt, eam quoque obſeruandam fore in iudicio animæ. Et per conſequens in caſu noſtro, ſi modo in eo foro verſamur, quod non concedo, Nam hic eſt contentio, quod D. Octauius reliquit hæc bona D. Cæſari in compenſationem eorum quæ ei debebat; atq; ita omni caſu D. Octauii hæredes fuiſſent debitores ex ære alieno iam in vita contracto. Præterea obligatio ad conſeruationem relicti fuit cauſata in perſona D. Philippi primi hęredis: & illa deinde deſcēdit in d. Marcellum, qui nō id aſſ. rere nō poteſt, quod obligatus ſit immediate ex cauſa legatorum, ſed ex cauſa obligationis ſui anteceſſoris immediati, in eumq; tranſlatæ. Concludo itaque rectiore iudicio ſemper ſaluo, D. Marcellum nullo pacto poſſe recuperare hæc bona fideicommiſſi relicta à D. Octauio D. Cæſari qui omni ex parte, vt abunde demonſtraui, tutus eſt.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIA.

1 *Iuſpatronatus eſt quid onèroſum Eccleſiæ, cui quædam imponitur ſeruitus.*
2 *Epiſcopus non poteſt ſubiicere Eccleſiam ſeruituti, vel eius libertatem alienare.*
3 *Iuſpatronatus laicorum in Eccleſia eſt quid de iure ſpeciali.*
4 *Eccleſiaſtica apud laicos eſſe non debent.*
5 *Sed in poteſtate Prælatorum eſſe debent.*
6 *Epiſcopus nihil poteſt contra ius commune.*
7 *Inferior nullam habere dicitur poteſtatem in diffinitis à ſuperiore, & num. 33.*
8 *Pontifex poteſt in fundatione Eccleſiæ apponere conditionem, quod laicus fundator intereſſe poſſit Electioni ſacerdotum, non tamen eam conditionem adiicere.*
9 *Iuſpatronatus tribus modis acquiritur.*
10 *Iuſpatronatus non acquiritur ſi quis aliquid Eccleſiæ, etiam cum conſenſu Epiſcopi dederit, & quomodo procedat n. 41.*
11 *Epiſcopus non poteſt Iuſpatronatus in Eccleſia libera conſtituere, & ſi iam conſtitutum poſſit transferri.*
12 *Quid ſi dixerit iuſtis de cauſis feciſſe, an ei credatur.*
13 *Iuriſdictio, & poteſtas Epiſcopi in Eccleſia ſimplici eſt de iure communi fundata, vt de ea diſponere poſſit.*
14 *Pontifex poteſt in Eccleſia de nouo Iuſpatronatus conſtituere.*
15 *Feudum Eccleſiæ, plus eſt concedere quam Iuſpatronatus in Eccleſia conſtituere.*
16 *Feudum vt conſtituatur, oportet vt vtile dominium transferatur, & quid de fructibus.*
17 *Feudum Eccleſiæ difficilius in vaſallorum ſucceſſores tranſit quam Iuſpatronatus.*
18 *Iuſpatronatus tranſit ad ſpurios & fœminas.*
19 *Feudum autem nequaquam.*
20 *Epiſcopus poteſt de nouo infeudare bona Eccleſiæ conſueta dari in feudum.*
21 *Quid ſi iurauerit in feudum non concedere.*
22 *Bona Eccleſiaſtica conſueta dari in feudum ſi reuertantur ad prælatum, de eius menſa efficiantur, non poſſunt amplius infeudari.*
23 *Diſponens præſumitur in dubio diſpoſuiſſe de eo de quo iure diſponere poteſt.*
24 *Epiſcopus poteſt ex cauſa Eccleſiam liberam facere patronatam.*
25 *Epiſcopus abſque iuſta cauſa non poteſt ſacra rei ſeruitutem imponere.*
26 *Bona feudalia reuerſa ad Eccleſiam, & effecta de menſa prælati poſſunt denuo dari in feudum, vt inculta ſeu infrugifera ad culturam redigantur, vel ad frugem perducantur.*
27 *Iuſpatronatus poteſt in Eccleſia conſtitui ob readificationem Eccleſiæ.*
28 *Item ob dilationem Eccleſiæ quæ forte erat inops, & tenuis reditus, & quomodo intelligantur.*
29 *Solemnitates præſumuntur interueniſſe ex diuturnitate temporis de cuius initio non exſtat hominum memoria in contrarium, & hoc aſſerenti creditur & n. 44.*
30 *Alienatio rei minoris vel Eccleſiæ ſolemniter facta præſumitur ob diuturnitatem temporis.*
31 *Antiquum quod dicitur per decem annos.*
32 *Epiſcopus quomodo poſſit & quando Eccleſiæ ſeruitutem imponere.*
33 *Inferior ex cauſa poteſt immutare factum ſuperioris.*
34 *Epiſcopus poteſt immutare pœnitentiam à Papa alicui impoſitam.*
35 *Et ſtatuere ſeu diſpenſare ex cauſa contra ordinaria à ſacris conciliis.*
36 *Vel contra ius commune.*
37 *Electio prælati in Eccleſia conuentuali non ſpectat ad laicos, quia eſt omnino ſpiritualis.*
38 *Laicus poteſt præſentare clericos & Sacerdotes in Eccleſia con-*

Digitized by Google

Ripa num 70. de verbo. obliga. attamen proprie creditor dicitur in
143 cæteris, ne ius ſuum lædatur, ſicuti videmus † eum mitti in poſſeſſionem, vt ei cautum ſit pro legato conſequendo eueniente conditione *l. in poſſeſſionem, in prin. ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. eatur. Scribit Capolla in l. creditores. num. 9. de verbo ſignif.* Et ideo ex eo textu *d. l. in poſſeſſionem.* docuit Decius *in d. l. num. 29. ſi certum petatur* creditorem conditionalem in materia indifferenti eſſe proprie creditorem. Quod maxime procedit in caſu noſtro, in quo iam ex parte Dom. Marcelli conficientis inuentarium ſuberat ſpes recuperandi bona hæc fideicommiſſi: cum eo intuitu confecto inuentario ſe munierit: & econuerſo timor adeſſe poterat futuræ euictionis ex parte D. Cæſaris legatarii atque creditoris.
144 Et illud certum eſt, ius conditionale, quod † ex actu præſenti, vel præterito ſpem aliquam habet: eſſe conſiderabile, & ius illud auferri ab aliquo non poteſt, *l. inde Neratius. §. idem Iulianus ff. ad l. Aquil. Aret. conſ. 166. col. vlt. & egregie Comenſ. in comment. ad regn. cancell. de non tollen. iure quaſi. quæſt. 4 pag. 4 verſic. ſecundus caſus eſt.* Si ergo hoc ius conditionale eſt in conſideratione, ſequitur dicendum debuiſſe hunc citari, ne in iure ſuo lædatur, *iuxta l. de vnoquoque ff. de re iud.* Et, ni ego fallor, credo hac de re eſſe textum in ſpecie, *in § ſancimus, in auth. de hæred. & Falc.* quo loci Iuſtinia-
145 nus ſtatuit, in † confectione inuentarii ab hærede eſſe vocandos fideicommiſſarios, hoc eſt, illos quibus conditione aliqua eueniente, reſtitui hæreditas debet. Quod non alia ratione factum eſt, quam quod ne eorum ius, quod conſiderabile eſt, lædatur.
146 Præterea ex alio corruit hoc † inuentarium, quia non fuerunt conſcripta in eo multa bona precioſa, quæ exſtitiſſe in domo tūc temporis probatum fuit. Et ideo ob hunc dolum corruit inuentarium, *ita ſcribit Dec. conſ. 633. num. 10. & Abbas d. conſil. 73. numer. 6. verſic. præterea, lib. 2.* Rurſus fuit probatum teſtes adhibitos in ea
147 confectione inuentarii fuiſſe † pauperes, inopes, & conditionis deploratæ: cum tamen leges requirant eos eſſe oportere locupletes & bonæ conditionis & famæ *ita reſponderunt Bar. conſ. 154. Mantua num. 9 lib. 1. & Dec. conſil. 633. num. 15* Huic tamen poſtremæ rationi non multum confido, cum à Bartolo diſſentire videatur Bal. *in l. vlt. in ſi. prin. C. de iure delib. & conſ. 125. inuentarium col. 2. verſ. item & pro teſtibus lib. 4.*

Reſpondeo ſecundo loco principaliter, quod etiam ſi confectum inuentarium ſit iure validum, attamen adhuc Do. Cæſar legatarius atque creditor eſt tutus. ex quo D. Marcellus adhuc habet apud ſe multa ex bonis aui & patris ſui. quæ quidē bona con-
148 tendit Do. Marcellus velle retinere pro ſua † legitima. quam aſſerit aliquo onere non potuiſſe grauari: *quemadmodum ſcribit glo. in l. vlt. §. in computatione C. de iure delib.* Eſt inquam tutus D. Cæſar,
149 quia falſum eſt, quod Do. Marcellus poſſit detrahere † legitimam ex dictis bonis, quin prius ſatisfactum ſit Dom. Cæſari & cæteris creditoribus: nam verior eſt illa ſententia gloſſæ, *l. cum à matre C. de rei vind. cum dixit*, hæredem teneri etiam reſpectu legitimæ obſeruare factum defuncti. Quam ſane doctrinam eſſe veram & * communiter receptam atteſtatur Iaſon *in d. l. vlt. § in computatione n. 10. verſic. breuiter determinatio C. de iure delib. communem etiam teſtatur Ioan. Nicolaus Arelata in rep. l. Generaliter nu. 128. verſ. et ergo communis C. de ſecund. nupt.* Nec hic repugnat quod hæc non pro-
150 cedant, quando alienatio eſt facta † titulo lucratiuo: quia tunc de euictione hæres non tenetur: *vt in ſpecie declarando d. l. cum à matre ſcribit Ioan. Nicolaus d. l. generaliter n. 179. verſi. Saluatur tamen.* Non inquam hoc repugnat: quandoquidem hæc bona non propria ipſius D. Octauii teſtatoris legantis erant, ſed ſuorum ſucceſſorum: quo caſu hæredes ipſius D. Octauii tenentur de euictione, *iuxta l. cum alienam, C. de leg. Scribunt Bar. in l. ſi domus §. de euictione n. 3. verſ. tertium membrum, & ibidem Iaſ. n. 28. de leg. 1* & hoc modo de-
151 clarari poteſt doctrina † Alciati *reſp. 556. ad fin.* de qua aliquando dubitaui.

Non obſtat nonum argumentum, quia reſpondeo. & animad-
152 uertendum cenſeo, † Gratum *in d. conſ. 91. n. 31. verſ. tertio reſpondeo lib. 1.* non mediocriter æquiuocare. Quod diſtinguendo duos caſus ita planum facio.
153 Primus eſt, quando † creditor habens ex aliquo iure hypothecam in bonis ſui debitoris, directo efficitur eius hæres. Hoc caſu ſine controuerſia confunditur omnis actio, quā habebat in bonis illis. Ea eſt ratio, quia eſt effecta vna perſona cū ipſo ſuo debitore, & patrimonium eſt confuſum: & ideo extinguitur omnis hypotheca, ſicuti etiam extinguitur hoc caſu & realis & perſonalis actio. Et hic caſus procedit ſiue bona hypotheca reperiuntur in bonis teſtatoris tempore quo ei ſucceditur, ſiue reperiuntur apud alterum de voluntate ipſius teſtatoris; qui in illum alienauit & tranſtulit. Nam hic hæres directus illa auocare non poteſt per hypothecariam: quia ſi non poſſet teſtator ſi viueret, nec etiam poſſe debet hic hæres, qui loco illius eſt. Hic eſt caſus noſter in quo diximus D. Marcellum hæredem D. Octauii non poſſe reuocare per hypothecariam alienata fideicommiſſi bona in D. Cæſarem, quia nec contra ipſummet D. Octauium actionem habuiſſet, ob id quod ei ſucceſſit, loquuntur Doctores à nobis relati. Et clare in ſpecie † actionis hypothecariæ ita reſpondit Roma. 154
conſ. 148. Hæc venditio, in ſi.

Secundus eſt caſus cum creditor habens † hypothecariam, ſuc- 155
cedit ipſi debitori per fideicōmiſſum: & hypothecata bona eueniente conditione reſtitutionis, reperiuntur in bonis reſtituendis. Hoc caſu creditor iſte, vel illius hæres poteſt reſtituēdo fideicommiſſum retinere hæc bona ſibi hypothecata. Eſt ratio, quia ſuccedendo ex fideicommiſſo à teſtatore nihil conſequitur, ſed quod habet ob Trebellianicam, à lege habet; & ideo non eſt adeo effectus vna perſona cum teſtatore, quin eueniente caſu reſtitutionis fideicōmiſſi ſua priſtina actio ſalua ſit. *Ita loquuntur Doctores in d. l. d. hæredi C. de pact. quos Grat. recenſet.* Et hic caſus (vt reipſa conſtat) differt à præcedēti: atque ita à noſtro multum diuerſus. Non enim noſtro in caſu diſputatur, an Do. Marcellus hæres D. Octauii poſſit retinere bona illa fideicommiſſi ſibi debiti, a ſuiſq; maioribus relicti, eo quod ſucceſſerit Do. Octauio per fideicommiſſum: quia vere non ſucceſſit ipſi Dom. Octauio per fideicommiſſum, ſed directo mediante perſona patris ſui. Et tanquam hæres directus ratione ſui crediti nec realem, nec perſonalem, nec hypothecariam habet in bonis ipſius Do. Octauii: & per conſequens nil poteſt recuperare à D. Cæſare poſſeſſore, qui voluntate dicti D. Octauii factus eſt dominus.

Non obſtat vltimum argumentum, quia reſpondeo multipliciter. Et primo veriorem eſſe contrariam ſententiam, quod † ſci- 156
licet, de iure canonico in foro contentioſo hæres non confecto inuentario, teneatur ſatis facere debita defuncti teſtatoris etiam vltra vires hæreditarias. Ita enim in ſpecie ſibi parum conſtans affirmauit Bald. *in l. vlt. in princ. numero 9. C. de iure delib.* qui clare differentiam conſtituit inter forum conſcientiæ & forum contentioſum iuris canonici, & aſſerit, in foro iuris canonici hæredem hunc teneri vltra vires hæreditatis, ſi non confecit inuentarium. *Idem Bald. in l. filium quem habentem, num. tri trigeſimo ſeptimo verſic. ego breuiter C. famil. erciſ.* Et idem vere docuit † Hoſt. 157
in ſumma de teſtamen. §. ad quid hæres verſicu. quid ſi non ſufficit hæreditas, &c. Et ſi Bald. *in d. conſil. 69 libro 4* aliter, & male Hoſtienſis verba ſit interpretatus. Quod vt planum faciam, verba ipſa Hoſtienſis reſcripſi. *Quod ſi non ſufficit hæreditas ad perſoluenda debita. Diſtingue ſecundum leges, verum confecerit inuentarium & tunc non tenetur vltra vires hæreditatis: vel non fecerit: & tunc tenetur C. de iure delib. ſancimus. Et idem videtur ſecundum Ius Canonicum, infra eod. cap. Raynutius §. penul. in fin. In iudicio autem animæ non puto quod teneatur vltra quam ad ipſum peruenit de ipſa hæreditate: quamuis ſibi imputari poſſet quo ad detractionem Falcidiæ faciendam. vt notatur eodem verſicu. & hoc ſi inuentarium.* Hæc
Hoſtienſis. Cuius quidem verba fuerunt male † à Baldo conſide- 158
rata, *d. conſil. 69.* cum reſpondit, Hoſtienſem ſcripſiſſe, Iure Canonico hæredem non conficientem inuentarium non teneri creditoribus vltra vires hæreditarias. Nam (vt videmus aperte) contrarium dixit Hoſtienſis, ſed quo ad iudicium animæ (de quo infra) cenſuit Hoſtienſis hæredem hunc teneri. *Idem quod Hoſtienſis docuit Ioan. Andrea in cap. quamquam numero vndecimo de vſuris in 6. in nouel. Quos quidem ita intellexit & Romanus in authen. ſimiliter numero centeſimo ſeptimo C. ad l. Falcid. qui atteſtatur, hanc eſſe * communem opinionem Canoniſtarum. Et tota illa Romani diſputatio deſumpta eſt ad literā ſere ab Ancha. conſ. quadringenteſima quadrageſimo primo incipit, Et prima facie, Ancharanus tamē nomine ſuppreſſo. Et ſi ipſi Romanus & prius Ancharanus ab hac opinione diſſentiant. Idem cū Hoſtienſe clarum & apertum reſponderunt Abbas conſil. 73, numero 8. verſicul. Nec obſtat libro ſecundo qui rationes egregias & maxime annotandas adfert, & Ruinus conſil. 20. numero ſexto libro quarto.* Quibus con-
ſtat † Baldum *in dict. conſil. 69. libro quarto & in rubri. ff. de acquir. poſſ.* 159
verſ. bene tamen fateor erraſſe. Nec ratio qua is & cæteri eius ſequaces moti ſunt, vera eſt. Aiunt illi, Ius pontificium non conſiderare præſumptam illam fraudem, quod ſcilicet hæres non conficiendo inuentarium, præſumatur occultaſſe & ſubtraxiſſe bona hæreditatis, vt infra in ſequenti reſponſione dicam; quam ſane fraudem lex ciuilis præſumit. Non inquam (*vt aiunt illi*) lex ponti-

ficia

ficia hanc perpendit, cum veritati innitatur. Hæc ratio non eſt vera, quia etiam lex Canonica ſuper præſumtionibus fundamentum conſtituit, *cap. literas de reſtit. ſpolia. & c. tua nos, de ſent. excom. & ſcribunt Io. Andr. & cæteri iam relati*. Et quod dicitur veritatem ſolam ſpectari in foro animæ ſolū (: vt infra ſubiiciam:) procedit.

Reſpondeo ſecundo loco (admiſſo quod hic verſemur in foro conſcientiæ; cum verius tamen ſit verſari in foro contentioſo iuris canonici) quod imo attento etiam iudicio animæ hæres hic tenetur vltra vires hæreditatis ob non confectum inuentarium. Hac enim in diſceptatione, an in iudicio animæ hæres teneatur
160 † vltra vires hæreditatis, cū non confecit inuentarium: ſunt tres Doctorum opiniones. Prima eſt, abſolute negatiua, quod ſcilicet non teneatur. *Ita ſcribunt Hoſt. & Ioan. Andrea ſupra relati, quos ita intellexit & ſecutus eſt Barto. in rubr. ff. de acqui. hære. numero tertio & in l. gerit eod. titu. Bald. in l. filium quem habentem numero 37. verſicul. ego breuiter. C. famil. ercif. & in dict. l. vlt. in princip. numero nono C. de iure delib. Alexan. in rubr. ff. de acquir. here. numero quinto & ibidem Iaſon. numero 23. & Roma. eo loco colum. 1.* communem hanc eſſe opinionem aſſerit. Hanc quoque ſecuti ſunt abbas conſilio 73. Circa primum dubium numero nono libro 2. Felin. in cap. 1. numer. 44. de conſtit. Ruin. d. conſi. 20. n. 6. lib. 4. Dida. in c. 1. num. 16. de teſti. Quibus accedunt Abbas in cap. 1. de ſolut. & Bero in cap. dilecti num. 67. de arbitr.* Ea ratione mouentur, quod in animæ iudicio non præſumtio, ſed ſola veritas ſpectatur.

161 Secunda fuit † opinio præcedenti contraria: quod ſcilicet hic hæres teneatur etiam vltra vires hæreditarias. *Hanc probarunt Fed. de Senis conſ. 21. Angelus in l. 1. §. hac ſtipulatio, col. 2. verſic. in alia vero ff. de acq. hære. n. 2.* Ea ratione hi adducuntur, quod leges ciuiles cenſentur diuinitus promulgatæ per ora principum, *c. quo iure 8. diſt. & cap. vlt. 16. q. 3.* Et vbi peccatum non continent, à lege canonica approbatæ dicuntur, *cor. de cap. diſt. 10 & c. 1. de oper. noui nunt. & ſcribit D. Thomas 1. 2. q. 46. artic 4.*

162 Tertia fuit opinio † Aret. *in d. rubr. ff. de acquir. hær. col. 2.* qui cōciliando duas relatas opiniones duos caſus ita diſtinguit. Primus eſt caſus, cum agitur de legatis à teſtatore relictis & ab hærede
163 præſtandis, hoc caſu, ſi hæres non confecit inuentarium, in foro animæ non tenetur vltra vires hæreditatis. *Et ita procedat opinio illa Hoſtienſis. Ioan. Andr. & ſequacium. Et vere idem ſenſit Barc. in repe. l. 1. n. 45. C. de ſacroſ. eccl. & ibidem clarius Andreas de Beſſicu in ſua repe. n. 130 & multo clarius in ſpecie Abbas conſil. 73. n. 8. verſi. Nec obſtat libr. 2. Ita etiam laſſatur Augo in l. in teſtamento la 2. C. de teſta. mili.* Et ſi recte perpendantur idem ſenſit Hoſt. *in d. §. ad quid hæres, ibi, verſi.*
164 *ſed. ut debes primò.* Nam hoc caſu lex † ciuilis, quæ ſtatuit hunc hæredem non conficientem inuentarium teneri legatarus vltra vires hæreditatis. eſt fundata in præſumta illa fraude, quod ſcilicet hæres ſubtraxerit bona hæreditatis & illa occultauerit, *ſicuti probat text. § hinc nobis, in auth. de here. & Fal. 1.* Quam quidē fraudem præſumtam (vt diximus) non conſiderat iudicium animæ. Cum ergo nos non verſemur hoc in caſu, ex quo non agitur hic de legatis, quibus D. Marcellus grauatus non fuit à D. Octauio, ceſſat
165 hæc diſputatio. Secundus eſt caſus cum † agitur de ære alieno cōtracto à teſtatore viuente, & perſoluendo ab hærede Hoc in caſu, ſi hęres non confecit inuentarium, tenetur etiam in foro conſcientiæ creditoribus ſatisfacere vltra vires hæreditatis. Et hoc caſu, (qui vere noſter) procedit ſecundum Aretinum opinio Feder. de Senis, & aliorum. *Et hanc ſententiam in ſpecie probauit Dida. in c. 1. n. 16. de teſt. Idem vere ſenſit Gulielm. Bened. in c. Raynutius, in verbo mortuo itaque teſtatore, il 1. num. 396. eod. titul. de teſta.* Ea eſt ratio,
166 quod lex † ciuilis, quæ voluit, hæredem non conficientem inuentarium teneri vltra vires hæreditatis ſoluere æs alienum creditoribus, non eſt fundata in ea præſumtione, quod hęres ſubtraxerit & occultauerit bona hæreditaria (: vt in caſu præcedenti;) ſed eſt fundata in veritate, nempe, quia hæres adeundo hæreditatem quaſi contraxit cum illis creditoribus: & illis viſus eſt promittere eam ſummam, *ita probat text. l. vltim. in princ. C. de iure delib. quem perpendit Aret. in dict. rub. ff. de acqui. hær. col. 2.* Cum ergo lex ciuilis non præſumtioni, ſed veritati innitatur, dicendum eſt, eam quoque obſeruandam fore in iudicio animæ. Et per conſequens in caſu noſtro, ſi modo in eo foro verſamur, quod non concedo, Nam hic eſt contentio, quod D. Octauius reliquit hæc bona D. Cæſari in compenſationem eorum quæ ei debebat; atq; ita omni caſu D. Octauii hæredes fuiſſent debitores ex ære alieno iam in vita contracto Præterea obligatio ad conſeruationem relicti fuit cauſata in perſona D. Philippi primi hęredis: & illa deinde deſcēdit in d. Marcellum, qui ob id aſſ. rere nō poteſt, quod obligatus ſit immediate ex cauſa legatorum̄. ſed ex cauſa obligationis ſui anteceſſoris immediati, in eumq; tranſlatæ. Concludo itaque rectiore iudicio ſemper ſaluo, D. Marcellum nullo pacto poſſe recuperare hæc bona fideicommiſſi relicta à D. Octauio D. Cæſari qui omni ex parte, vt abunde demonſtraui, tutus eſt.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIA.

1 *Iuſpatronatus eſt quid oneroſum Eccleſiæ, cui quadam imponitur ſeruitus.*
2 *Epiſcopus non poteſt ſubiicere Eccleſiam ſeruituti, vel eius libertatem alienare.*
3 *Iuſpatronatus laicorum in Eccleſia eſt quid de iure ſpeciali.*
4 *Eccleſiaſtica apud laicos eſſe non debent.*
5 *Sed in poteſtate Prælatorum eſſe debent.*
6 *Epiſcopus nihil poteſt contra ius commune.*
7 *Inferior nullam habere dicitur poteſtatem in diffinitis à ſuperiore, & num. 33.*
8 *Pontifex poteſt in fundatione Eccleſiæ apponere conditionem, quod laicus fundator intereſſe poſſit Electioni ſacerdotum, non tamen eam conditionem adiicere.*
9 *Iuſpatronatus tribus modis acquiritur.*
10 *Iuſpatronatus non acquiritur ſi quis aliquid Eccleſiæ, etiam cum conſenſu Epiſcopi dederit, & quomodo procedat n. 41.*
11 *Epiſcopus non poteſt Iuſpatronatus in Eccleſia libera conſtituere, & ſi iam conſtitutum poſſit transferri.*
12 *Quid ſi dixerit iuſta de cauſis feciſſe, an ei credatur.*
13 *Iuriſdictio, & poteſtas Epiſcopi in Eccleſia ſimplici eſt de iure communi fundata, vt de ea diſponere poſſit.*
14 *Pontifex poteſt in Eccleſia de nouo Iuſpatronatus conſtituere.*
15 *Feudum Eccleſiæ, plus eſt concedere quam Iuſpatronatus in Eccleſia conſtituere.*
16 *Feudum vt conſtituatur, oportet vt vtile dominium transferatur, & quid de fructibus.*
17 *Feudum Eccleſiæ difficilius in vaſallorum ſucceſſores tranſit quam Iuſpatronatus.*
18 *Iuſpatronatus tranſit ad ſpurios & fœminas.*
19 *Feudum autem nequaquam.*
20 *Epiſcopus poteſt de nouo infeudare bona Eccleſiæ conſueta dari in feudum.*
21 *Quid ſi introuerit in feudum non concedere.*
22 *Bona Eccleſiaſtica conſueta dari in feudum ſi reuertantur ad prælatum, & de eius menſa efficiantur, non poſſunt amplius infeudari.*
23 *Diſponens præſumitur in dubio diſpoſuiſſe de eo de quo iure diſponere poteſt.*
24 *Epiſcopus poteſt ex cauſa Eccleſiam liberam facere patronatam.*
25 *Epiſcopus abſque iuſta cauſa non poteſt ſacra rei ſeruitutem imponere.*
26 *Bona feudalia reuerſa ad Eccleſiam, & effecta de menſa prælati poſſunt denuo dari in feudum, vt inculta ſeu infrugifera ad culturam redigantur, vel ad frugem perducantur.*
27 *Iuſpatronatus poteſt in Eccleſia conſtitui ob reædificationem Eccleſiæ.*
28 *Item ob dilationem Eccleſiæ quæ forte erat inops, & tenuis reditus, & quomodo intelligantur.*
29 *Solemnitates præſumuntur interueniſſe ex diuturnitate temporis de cuius initio non exſtat hominum memoria in contrarium, & hoc aſſerenti creditur & n. 44.*
30 *Alienatio rei minoris vel Eccleſiæ ſolemniter facta præſumitur ob diuturnitatem temporis.*
31 *Antiquum quod dicitur per decem annos.*
32 *Epiſcopus quomodo poſſit & quando Eccleſiæ ſeruitutem imponere.*
33 *Inferior ex cauſa poteſt immutare factum ſuperioris.*
34 *Epiſcopus poteſt immutare pœnitentiam à Papa alicui impoſitam.*
35 *Et ſtatuere ſeu diſpenſare ex cauſa contra ordinaria à ſacris concilijs.*
36 *Vel contra ius commune.*
37 *Electio prælati in Eccleſia conuentuali non ſpectat ad laicos, quia eſt omnino ſpiritualis.*
38 *Laicus poteſt præſentare clericos & Sacerdotes in Eccleſia con-*

uentuali, qui Eccleſiæ inſeruire debent, non autem eligere prælatum.

39 *Prælatum in Eccleſia à Pontifice tantum eligi poteſt.*

40 *Eligere prælatum in Eccleſia, & Sacerdotem præſentare quomodo differant.*

41 *Donans Eccleſiæ quando acquirat Iuſpatronatus, in ea.*

42 *Referenti quando ſtandum ſit.*

43 *Priuilegium faciens mentionem de alio facit fidem: licet aliud non innouatur.*

44 *Verbis narratiuis & enunciatiuis creditur in antiquis, etiam contra tertium.*

45 *Aſſertioni illius ſtandum eſt, qui, dum ſine cauſa aliquid facere poteſt, aſſerit cauſam adeſſe.*

46 *Laicus non poteſt præſcribere Iuſpatronatus in Eccleſia, quæ nunquã fuit patronata, & ſi vnquam extitit, liberata fuit.*

47 *Iuſpatronatus eſt quid ſpirituale, ideo à laicis poſſideri nequit & 76.*

48 *Laicus quando præſcribere poſſit iuspatronatus.*

49 *Iuſpatronatus acquiſitum præſcriptione à laico an poſſit impedire collationem Pontificis vel ordinarij.*

50 *Et quid ſi vltimus inſtitutus eſſet mortuus.*

51 *Iuſpatronatus an in Eccleſia præſcribi poſſit, diſtinguuntur duo capita, & num. ſeq.*

52 *Ioan. And. in c. quod al[...]ui, in fi. de reg. iur. in 6. declaratur.*

53 *Neſcitur, ergo non eſt.*

54 *Exercitium vnius actus competentis alicui, quando denotet poſſeſſionem illius rei ſuper qua habetur exercitium.*

55 *Doctores ſunt intelligendi ſecundum iura, quæ allegant.*

56 *Verba de antiqua conſuetudine, ſunt verba parum aſſertiua.*

57 *Acquiſitio & ex fundatione, & ex præſcriptione æquiparantur.*

58 *Præſcriptio probatur, ſi probetur poſſeſſio cœpiſſe ab anteceſſoribus ſuis quibus ſuccedi‍tur.*

59 *Pro poſſeſſore præſumitur.*

60 *Titulus probat præſcriptionem.*

61 *Titulus qui requiritur ad præſcriptionem rei Eccleſiaſticæ debet habere originem, & conceſſionem à Pontifice.*

62 *Titulus minus validus dat iuſtam cauſam præſcribendi.*

63 *Alienatio rei Eccleſiæ facta ab Epiſcopo abſque capituli conſenſu, licet non afferat iuſtum titulum acquirenti, quo ad plene dominij acquiſitionem, affert tamen quo ad inchoandam præſcriptionem.*

64 *Titulus probatur ex præſcriptione, & curſu temporis cuius initij non extat memoria hominum.*

65 *Lex præſumit titulum adeſſe ex curſu temporis excedentis memoriam hominum.*

66 *Præſumptum à lege, non eſt neceſſe vt allegetur.*

67 *Præſumptio iuris & de iure, non recipit probationem in contrarium.*

68 *Et procedit contra clericos, & libertatem Eccleſiaſticam.*

69 *Eccleſia patronata an dicatur ſentire detrimentum, & incommodum, vel potius vtilitatem & commodum.*

70 *Laicus non eſt omnino incapax Iuriſpatronatus Eccleſiæ.*

71 *Argumentum à ceſſante ratione impeditiua.*

72 *Præſcribere non poteſt, qui poſſidere nequit.*

73 *Poſſidens conceſſione ſolemni à ſuperiori facta, non dicitur in mala fide.*

74 *Præſcriptio an valeat, ſi primus poſſeſſor fuit in mala fide, & ſucceſſores poſtea per longum temporis ſpatium in bona.*

Succeſſores in dubio dicuntur in mala fide, ſi ille cui ſuccedunt fuerit in mala.

75 *Bona fides præſumitur, ſi quis poſſederit per longum tempus, de cuius initio non extet hominum memoria.*

76 *Iuſpatronatus Eccleſiæ ſecundum veriorem opinionem à laico poſſideri poteſt.*

77 *Poſſeſſor malæ fidei nullo tempore præſcribit & ſeq.*

78 *Iuſpatronatus laico in Eccleſia eſt ex gratia.*

79 *Conceſſibilia ſunt etiam præſcriptibilia, ſicut è contra, quæ concedi non poſſunt, præſcribi nequeunt.*

Et quomodo hæc regula intelligi poſſit.

80 *Priuilegium & gratia inducitur ex curſu temporis excedentis hominum memoriam.*

81 *Reſeruata Principi præſcribi poſſunt tanto tempore, cuius initii non extet hominum memoria.*

82 *Exemtionis liberatio non eſt ſimpliciter prohibita, ſed ſecundum quid.*

83 *Iuſpatronatus Eccleſiæ præſcriptione acquiſitum, eſt adeo valide acquiſitum, vt impediatur collatio Pontificis.*

84 *Derogationes Iuriſpatronatus laicorum an admittantur.*

85 *Iuſpatronatus non cenſetur comprehendi ſub reſeruatione beneficiorum.*

86 *Et quid de iure patronatus acquiſito præſcriptione.*

87 *Et de qua præſcriptione intelligi debeat.*

88 *Priuilegio, & gratia conceſſum non transfertur ad alios.*

89 *Laicus quo ad officium Eccleſiaſticum tantum poteſt, quantum iure expreſſum reperitur.*

90 *Iuſpatronatus alteri legari non poteſt, quia tributum dicitur ius alimentorum, honoris, & præeminentiæ, non proprietatis, & num. 94. in fi.*

91 *Laicus cui antiquitus ſunt conceſſæ decimæ in feudũ, nõ poteſt transferre ſine conſenſu Epiſcopi Eccleſiaſticæ perſonæ, vel loco religioſo, & qua ratione hoc ſit.*

92 *Regula vnico caſu limitata, in cæteris habere locum dicitur.*

93 *Donatio Iuriſpatronatus priuato facta non valet.*

94 *Dictio aliqua cuius ſit naturæ.*

95 *Donatio ſeu renunciatio ſui iuris facilius conceditur in fratrem quam in extraneum.*

96 *Iuſpatronatus titulo inſtitutionis, & hæreditario relinqui poteſt.*

Et in alio modo relinqui poſſit.

97 *Et an requiratur conſenſus Epiſcopi.*

98 *Regulæ inhærendum eſt, donec contrarium probetur.*

99 *Donare qui poteſt, eidem donari conceditur.*

100 *Iuſpatronatus cur concedatur laicis.*

101 *Homines non magis ſibi, quam ſuis ſucceſſoribus ſtudent prodeſſe.*

102 *Hæredes comprehenduntur ſub conceſſione, & prouiſione facta cum anteceſſore, etiam in materia ſtricta interpretationis.*

103 *Stipulatio ab aliquo taxatiue facta, ſibi aliquid dari, vel fieri includit & hæredes illius.*

104 *Acquirens in dubio, & pro hæredibus acquiſiſſe præſumitur.*

105 *Emphyteuta cum conſenſu Epiſcopi poteſt bona eccleſiæ Emphyteutica legare.*

106 *Imo ſecundum aliquos etiam ſine conſenſu.*

107 *Teſtatoris vltima voluntas libera eſſe debet, neque ab alieno arbitrio pendere debet.*

108 *Iuſpatronatus legari poteſt.*

109 *Iuſpatronatus Eccleſiæ an ab inteſtato tranſeat ad hæredes.*

110 *Exceptio excluſiua iuris alicuius, contra eam opponi poteſt.*

111 *Res ſemel facta alienabilis vel tranſmiſſibilis ſemper poterit alienari vel tranſmitti.*

112 *Decimæ non tranſeunt in ſucceſſores.*

113 *Decimæ cur introducantur.*

114 *Illatio in diuerſis non licet fieri.*

115 *Lex quæ varios habet intellectus, non licet allegari ad deciſionem quæſtionum.*

116 *Titulus denotat bonam fidem adeſſe.*

117 *Quaſi poſſeſſio Iuriſpatronatus vna præſentatione acquiritur, & quid aliud requiratur.*

118 *Poſſeſſor Iuriſpatronatus quando non debet à ſua poſſeſſione amoueri.*

119 *Populus qui eſt in poſſeſſione præſentandi Clericum in Eccleſia patronata, non debet amoueri.*

120 *Beneficium in dubio adiudicatur illi, qui probauit collatorem ſuum fuiſſe in quaſi poſſeſſione conferendi tempore collationis.*

121 *Poſſeſſor bonæ fidei facit fructus ſuos.*

122 *Et conſumtos non reſtituit.*

123 *Iuriſpatronatus fructus quales dicantur.*

124 *Turpius eiicitur, quam non admittitur hoſpes.*

125 *Præſentatus ab eo, qui erat in quaſi poſſeſſione præſentandi cum bona fide amoueri non debet etiam ſi deinde conſtet patronum illum vere non eſſe patronum.*

126 *Eoque magis ſi ante præſentationem nõ fuerit oppoſitum, & tranſactum ſit tempus ab ea appellandi.*

127 *Sententia à Prælato putatiuo an valeat, ſi poſtea cognoſcatur non prælatus, & ita declaretur.*

128 *Eccleſia patronata an & in quibus differat ab Eccleſia collectiua.*

129 *Collationis fructus quales ſint.*

130 *Quaſi poſſeſſor conferendi beneficia, bona fide facit fructus ſuos.*

131 Bene-

131 *Beneficium patronatum & collatiuum, & patronatum & electiuum non differunt.*
132 *Eccleſia an in dubio præſumatur patronata, vel potius collatiua.*
133 *Præſentatio aut inſtitutio de beneficio, facta à quaſi poſſeſſore bona fide, an irritetur, ſi ſuper quaſi poſſeſſione fuerit mota lis & quæſtio.*

FACTI SPECIES.

ANno 1442. Iuſpatronatus Eccleſiæ S. Marci Aſulæ, ſine cura, diœceſis Brixienſis, extincta familia Marzola, cui dictum Iuſpatronatus competebat, tranſlatum fuit per Reuerendiſſimum tunc Epiſcopum Brixiæ in Amighinum de Amighettis Aſulanum ac eius hæredes & deſcendentes maſculos legitimos. Quæ ſane tranſlatio iuſtis quibuſdam de cauſis facta aſſeritur. Hanc tranſlationem confirmauit Reuerendiſſimus Epiſcopus ſucceſſor anno 1459. & denuo ad cautelam dictum Iuſpatronatus tranſtulit in Ioan. Baptiſtam filium dicti Amighini eiuſque deſcendentes maſculos: aſſeruitque dictus D. Epiſcopus, id ſe feciſſe, quia dicti Amighinus & Ioan. Baptiſta multa fecerunt in dicta Eccleſia.

In exſecutione huius tranſlationis dicti de Amighettis ab anno 1424. vſque ad annum 1545. ſemper continuatis temporibus pacificam quaſi poſſeſſionem præſentandi clericum in ipſa eccleſia obtinuerunt, & quinq; præſentationes factæ ab illis fuerunt. Anno 1545. per hos de Amighettis fuit præſentatus D. Zacharias de Turchis filius Magnifici D. Bartholomei.

Anno 1554. die decima Menſis Martii D. Galeaz. de Amighettis vltimus ex ea familia Amighettorum legauit & ceſſit d. Dom. Bartholomeo Turco eius proximiori affini & eius deſcendentibus maſculis hoc Iuſpatronatus, & eodem die conſtituit ſpecialem procuratorem ad cedendum dictum Iuſpatronatus, cum auctoritate & conſenſu Reuerendiſſimi Do. Epiſcopi Brixiæ.

Eodẽ anno 1545. Die 14. Martii Reuerendiſſimus D. Epiſcopus Brixiæ eam ceſſionem & tranſlationem approbauit, atq; ita inueſtiuit dictum Dom. Bartholomeum & eius deſcendentes maſculos.

Anno 1555. die 22. Aprilis Dom. Bartholomeus præſentauit Domi. Rubertum eius filium in Rectorem dictæ Eccleſiæ vacantis per reſignationem ſuprascripti Do. Zachariæ eius filii. Qui quidem Do. Rubertus præſentatus à Reuerendiſſimo D. Epiſcopo Brixiæ fuit inſtitutus.

Anno 1570. mortuo dicto Domino Ruberto, dictus Dom. Bartholomeus iterum præſentauit dictum Do. Zachariam eius filium: qui quidem præſentatus fuit inſtitutus à dicto Reuerendiſſimo D. Epiſcopo.

Eodem anno die 11. Nouembris in exſecutione literarum Apoſtolicarum in forma dignum, prædicta Eccleſia vti libera & mere collatiua tanquam vacans per obitum eiuſdem D. Ruberti familiaris Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Dom. Cardinalis Cornelii, & affecta ob familiaritatem, collata fuit per Reuerendiſſimum Dominum Epiſcopum Mantuæ, Magnifico & Reuerendiſſ. D. Hercul. Strocio Canonico Mantuano ſub die 5. Februarii, 1571. Et cum D. Strocius non potuiſſet conſequi actualem poſſeſſionem, recuſante Reuerendiſſimo Dom. Epiſcopo Brixiæ exſequi literas Reuerendiſſimi D. Epiſcopi Mantuæ, ob litis pendentiam coram eo inter dictos Dom. Zachariam & Strocium: obtinuit Strocius die 4. Februarii 1571. reſcriptum Apoſtolicum, quo auocando cauſam à quocunque iudice Eccleſiaſtico & ſeculari, eam delegauit Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Dom. Legato Venetiis commoranti: cum derogatione Iurispatronatus: & quod dictam cauſam cognoſcat manu regia & quacunque appellatione remota.

Poſtremo dictus Do. Strocius die 25. Maii. 1571. declarauit in actis curiæ d. Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi D. Legati, ſe velle conſequi dictam Eccleſiam vti liberæ collationis, non autem quatenus ſit patronata non obſtante dicta derogatione.

Dubitari nunc de multis contingit. Et primo an Iuſpatronatus huius Eccleſiæ exiſtens apud illos de Marzolis eo anno 1422. iure transferri potuerit à d. Dom. Epiſcopo in familiam illorum de Amighettis?

Secundo ſuppoſito quod tranſlatio illa fieri nõ potuerit, an hoc Iuſpatronatus in dubium refricari poſſit, cum ſortitum fuerit effectum curſu centum & triginta annorum: tot præſentationibus factis?

Tertio dubitatur, an hoc Iuſpatronatus legari potuerit à D. Galeatio Amighetto D. Bartholomeo Turcho, maxime ſubſecuta confirmatione D. Epiſcopi?

Quarto ambigitur, an ſaltem (admiſſo eccleſiam hanc eſſe patronatam) Dom. Zacharias ad præſens inſtitutus conſeruari debeat, donec vixerit in ipſo beneficio, cum fuerit præſentatus à dicto D. Bartholomeo quaſi poſſeſſore bonæ fidei dicti iurispatronatus.

CONSILIVM XC.

Initium à Domino.

PRIMÆ dubitationi propoſitæ reſpondendũ videbatur, quod extincta familia Marzola illi⁹ Iuſpatronatus transferri non potuerit à Reuerendiſſimo domino Epiſcopo Brixiæ in familiam Amighettam. Quod equidem multis dicendum videatur,

Primo, Iuſpatronatus † eſt quid oneroſum Eccleſiæ, cui ſeruitus quædam imponitur, *ita Bald. in rubr. C. de vſufruct. Feder. de Senis conſ. 224. Super puncto in fin. Roch. Curt. in tract. de iurepatronat. in verbo. Et dotauit 2. & probat text. in cap. ſignificauit, vbi Docto. de teſtib. & copioſ. Caſar Lambert. in tract. de iurepatron. lib. 1. art. 1. q. 6. n. 3.* Atqui non poteſt Epiſcopus † Eccleſiam ſeruituti ſubiicere, atque eius libertatem alienare: *ita gloſſ. in d. cap. quamentus 16. q. 6.* & fortius ſcribunt permulti, quos infra referam in quarto argumento huius opinionis. 1 2

Non ergo potuit D. Epiſcopus in caſu noſtro Eccleſiam hanc S. Marci ob mortem illorum de Marzolis, à ſeruitute Iurispatronatus liberatam, iterum nouæ ſeruituti ſupponere.

Secundo accedit, quod Iuſpatronatus † laicorum in eccleſia 3
eſt quid de iure ſpeciali: cum ius commune non ferat eccleſiaſti-
ca † eſſe apud laicos, *cap. 2. cap. decretum, & capitul. regenda. 10 qu. 1.* 4
cap. Sacroſancta, cap. Miſſam, de electio. ſunt † enim hæc ſub poteſta- 5
te prælatorum, vt illis iuribus probatur: *& ſcribunt gloſſ. in cap. ſicut
ventre, de exceſſ. prel. & in ſpecie text. in cap. nobis de Iurepatron. Quod
tradit & Curt. tract. de iurepatrona. in verbo, pro eo quod de diœceſ. in.
numero quarto,* ſed Epiſcopus † nihil poteſt contra ius commune, 6
cum inferior † nullam habeat poteſtatem in diffinitis à ſuperiore 7
cap. inferior. 21. diſt. cap. inferior. de maio. & obed. cle. ne Romani, de electio. ergo non poterit Epiſcopus conſtituere Iuſpatronatus in eccleſia libera.

Tertio ſuffragari videtur doctrina gloſſæ *in cap. nobis, in verbo,
de ſua iuriſdictione de Iurepatron. & ibi Abb. num. 9. & quam recenſet ad
rem hanc Curt. loco ſupra citato.* Inquit gloſſa illa, quod licet Pont. † 8
Max. poſſit in fundatione Eccleſiæ apponere conditionem, quod laicus fundator intereſſe poſſit electioni Sacerdotum, non tamen eam conditionem adiicere poterit Epiſcopus: ergo Iuſpatronatus conſtituere poteſt.

Quarto vrgere hæc ratio videtur, quod Iuſpatronatus † acqui- 9
ritur ſolum tribus modis, conſtructione, donatione & fundi collatione. Et qui aliquid Eccleſiæ vltra has cauſas dat, dicitur, benefactor: non autem patronus, ſed in caſu noſtro hi de Amighettis nullum ex relatis tribus præſtiterunt: ergo patroni effecti non

Digitized by Google

ſunt, *ita argumentantur (: & ſi vbe:ius:) Abbas in conſilio 59. numero 8. libro 1.*

Quinto hæc opinio in ſpecie multorum auctoritate confir-
matur. Ita enim ſenſit *gl. in cap. pia mentis, prope medium 16. quæſt. 7.*
10 eum ſcribit, quod ſi quis † aliquid det eccleſiæ iam conſecratæ,
non per hoc fit patronus. Quod intelligo etiā conſenſu Epiſcopi
alias illa doctrina probabili dubitatione careret. Et gloſſam illam
ſecuti ſunt ibi Archid. & Gemin. Inno. *in rub. de iurepatro. nu. 3. Io.
And. in c. 1. de iurepatro. in 6. Et ibidem Archid. Cardin. in rubr. extra eo.
q. 6. & conſi. 82. Caſus ſuper quo, in 1. dub. Abbas in cap. 3. col. 2. de iure-
patro. conſil. 28. In cauſa communis copioſe conſil. 106. col. vlt. verſic. præ-
terea, in d. lib. 2. Alex. conſil. 74. ad fin. lib. 4. Præpoſ. in can. hortamur 70.
diſt. Curt. de iurepatro. in verbo. Pro eo quod de diæceſani in fi. Quæ eiuſ-
dem opinionis recenſet Felin. in tract. Quando litera Apoſtolica noceant
patron. nu. 10. Idem tradunt Lamber. lib. 1. de iurepatron. part. 1. art. 4. q.
10. num. 3. verſic. limita & Angel. de Clauaſ. in ſumma in verbo iuſpatro-
natus § 4.* Hi enim *vno ore ſcribunt Epiſcopum † non poſſe Iuſ-
11 patronatus in Eccleſia libera conſtituere: & ſi iam conſtitutum
poſſit transferre.

Sexto & vltimo accedit, quod fruſtra diſputari hic videtur, an
potuerit D. Epiſcopus hoc Iuſpatronatus conſtituere, cum non
conſtet de veritate ipſius conſtitutionis dicti anni 1422. Nec ad-
hibenda videtur fides verbis enuntiatiuis & relationi factæ ab il-
la cōfirmatione anni 1459. cum nō appareat de ipſo relato, *iuxta
tex. l. optimam C. de contrahen. & committen. ſtip.* Imo nec Epiſcopo,
12 qui † aſſeruit ſe iuſtis de cauſis feciſſe, credendum videtur, *iuxta
doctrinam Bart. in l. ſi forte ff. de caſtr. pec. & ſcribunt Card. in c. paſto-
ralis, de off. deleg. Iaſ. in l. 1. in prin. n. 60 de ord. cogn. Dec. in c. quia in Ec-
cleſiarum n. 28. de conſt. & Parif. conſ. 73. n. 60. lib. 1.* Hæc dubitationem
mouebant.

Cæterum reipſa diligentiſſimo ſtudio examinata, contrarium
viſum eſt verius: nempe hanc Iuſpatronatus translationem, vel
cōſtitutionem factam à dicto D. Epiſcopo Brixiæ eo anno 1422.
iure ſuſtineri. Quod ſolidis rationibus & Doctorum auctorita-
tibus demonſtrari facile poteſt.
13 Primo, iuriſdictio † & poteſtas Epiſcopi in Eccleſia ſimplici,
quam Rectoriam vocant, eſt de iure communi fundata, vt ſcilicet
de ea diſponere poſſit ac Pontif. Max. *vt probat c. nouit, & c. quan-
do, de his quæ fiunt à prælat. ſine conſen. Cap. & ſcribit Ioan. de Sylua. in
tract. de Beneficio. part. 2 q. 22 n. 41.* Et in eadem qu. *n. 5. poſt Abb. inc.
eccleſia veſtra, el. 2 de electio.* Epiſcopi poteſtatem eſſe fundatam et-
iam in eccleſia quæ aſſeritur patronata, cum de fundatoribus &
conſtructoribus non conſtat. Atqui dubium non eſt, quin Pon-
14 tif. † Maxi. poſſit de nouo Iuſpatronatus in Eccleſia conſtituere,
*vt ſcribunt Abbas conſ. 28. In cauſa communis. & in d. conſ. 106. col. vlt. li.
2. Curt. in d. tract. de iurepatron. in verbo, pro eo quod de Diæceſani, in fi. &
clare idem ſcribit Cæſar Lambert. in tract. de iurepatro. lib. 1. par. 1. art.
2. q. 10. vbi copioſe diſſerit:* ergo & Epiſcopus hoc Iuſpatronatus con-
ſtituere poterit.

Secundo, admiſſo, quod non poſſit Epiſcopus Iuſpatronatus
conſtituere in Eccleſia, quæ nunquam fuit patronata, attamē fa-
cere id poteſt cum ſemel fuit patronata. Hoc argumento ducto à
15 fortiori demonſtratur. Non eſt dubium, quin ſit plus † bona Ec-
cleſiæ in feudum vel emphyteuſin concedere, quam Iuſpatrona-
16 tus in Eccleſia conſtituere, ſi quidem conſtituendo feudū † trans-
fertur dominium vtile, & fructus efficiuntur domini vtilis, cum
dominium directum nullius pene commodi apud Eccleſiam re-
maneat, & tamen è conuerſo in Iurepatronatus commodū leue
ſit apud patronum, & omnis fere vtilitas ſit apud eccleſiam, vt ex
17 vtriuſque natura conſtat. Hinc etiam videmus, feuda † eccleſiæ
tranſire difficilius in vaſallorum ſucceſſores, quam ipſum Iuſpa-
18 tronatus. Nam Iuſpatronatus † tranſit & ad ſpurios & ad fœmi-
19 nas, cum tamen ad eos nō tranſeat feudum † eccleſiæ: *ita vt vtrun-
que dictum probat Roc. in cap. 1. numer. 64. de iurepatro.* Sed & certi
20 iuris eſt Epiſcopū † poſſe de nouo infeudare bona Eccleſiæ con-
ſueta dari in feudum, ergo à fortiori poterit Eccleſiam ſolitam
ſubeſſe patrono Iuripatronatus ſubiicere, illa minor probatur
auctoritate multorum nempe Baldi, *in capit. 1. colum. 1. qui feudum
dare poſſunt, & ibidem Iaſon numero ſeptimo verſi. an autem Felin. in
capit. cum cauſa numero 14. de re iud. & in cap. ed[illegible] numero ſecundo
de reſcri. Idem reſponderunt Calder. conſ. vlt. in fi. titul. de conſuet. & con-
ſi. 1. titul. De feudo, Feder. de Sen. conſil. 109 Quidam prælatus Rom. conſi.
70. col. 1. & Curt. Iun. in tract. de feud. part. 2. quæſt. 1 num. 2. & quæſt. 2.*
Quinimo quod eſt fortius, videmus, quod etiamſi Epiſcopus
† iuraſſet non concederet in feudum, vel emphyteuſin bona ec- 21
cleſiæ, attamen concedere poterit quæ dari conſueuerint, *ita Abb.
docuit in c. vt ſupr. numero decimo in fi. de rebus eccleſ. non alien. & in c.
2. n. 3. extra de feudis idem ſcriptum reliquit Bald. in c. 1. nu. 1. de clerico,
qui inueſtit. fecit in vſibus feud.* vna tamen huic ſolido fundamento
aduerſari videtur difficultas, quod, quemadmodum bona † ec- 22
cleſiæ conſueta dari in feudum ſi reuertantur ad Prælatum, & de
eius menſa efficiantur, non poſſunt amplius infeudari, *cap. 1. vbi
Docto. Epiſcop. vel Abba. in vſibus feudo cap. vt ſuper, de reb. eccleſ. non a-
lien. Archid. c. 1. 35. q. 8. Card. Zabarella in cap. 2. q. 12. de feudis, & conſi.
35 col. 1.* idem dicendum videtur, cum eccleſia fuit aliquot annos
liberata à ſeruitute Iuriſpatronatus. Reſpondetur, non conſtare,
quod extincta illa familia Marzula diu ſteterit libera eccleſia hæc
à Iurepatronatus: imo eſt præſumendum ſtatim fuiſſe conceſſam
Amighettis: tum ob id eſt præſumtio quod Dominus Epiſcopus
† ſolum fecerit quod de iure facere potuit, *iuxta reg. l. relegati C. de* 23
interdi. & releg. cum ſimil. tum etiam ob temporis diuturnitatem,
antiquitatemque, qua omnia rite, & recte facta præſumuntur, vt
infra dicemus.

Tertio & vltimo mouet me hæc ratio vera, & admodum con-
cludens. Epiſcopus † poteſt ex cauſa Eccleſiam liberam facere pa- 24
tronatam, ſed in caſu noſtro adfuit iuſta & legitima cauſa, ergo
potuit hæc Eccleſia, mortua familia Marzola, atque ita liberata
ſemel à Iuriſpatronatus nexu, iterum ſubiici illi obligationi, illa
maior probatur auctoritate Lambertini *in tract. d. Iurepatro. libro
primo part. 1. quæſt. 10. art. 4. incipit, conſtringit tertio numero 6. qui ſcri-
bit ita ſenſiſſe Rochum Curt. in tract. de Iurepatron. in verbo, & dotauit
quæſtio. 2 Gay. in repe. cap. fin. colum. vigeſimo primo de elect. in 6. Abba.
in cap. Sacroſancta, in fin. & ibi Cardin. de electio citat & eundem Ab-
batem in capit. nobis de iurepatrona. Et præter hos à Lambert. relatos*
idem vere cenſuit Abbas *conſilio 28. In cauſa communis numero 1.
libro 2.* cuius verba hæc ſunt, ſed etiam Epiſcopus potuiſſet eis
dictum Iuſpatronatus concedere, ex quo eccleſiæ minus dotatæ
contulerunt decem, licet poſt conſecrationem: *vt notat Ioan. An-
dre. in cap. 1. de iurepatrona. & ſic debet intelligi gloſſ. dict. cap. pia mentis
27. quæſt. ſeptimo. Hæc Abbas. Idem conſ. 106. col. vlt. libro ſecundo ibi:* Nec
enim poteſt Epiſcopus † rei ſacræ ſine cauſa legitima hanc ſerui- 25
tutem imponere, *vt notat gloſſ. in c. 2 [illegible] 16. quæſt. ſeptima
& Ioan. andre. in cap. 1. de iurepatrona.* Hæc ille ſenſit, ergo aperte
Abbas cum cauſa hoc Iuſpatronatus conſtituere poteſt. *Item a-
perte ſcripſit Curt. in dict. tracta. de iurepatron. in verbo pro eo quod de
Diæceſani in fin.* & ſi poteſt ex cauſa Epiſcopus libere alienare
bona eccleſiæ, multo melius eam ſeruituti ſubiicere. Illa minor
propoſitio, quod ſcilicet in caſu noſtro iuſtis & legitimis de cau-
ſis fuerit conceſſum Iuſpatronatus illi familiæ Amighettæ pro-
batur aperte ex verbis confirmationis ipſius conceſſionis, quæ
ſane confirmatio facta anno 1459 habet hæc verba. *Nos igitur
attendentes, quod poſtquam domus, & parentela illorum de Marzolis
de dicta terra Aſula, quibus Iuſpatronatus eccleſiæ ſancti Marci di-
cta terra de Aſula olim ſpectabat & pertinebat, & extincta eſt, o-
lim bonæ memoriæ Reuerendiſſimus in Chriſto Pater D. Franciſcus
de Mareſio, tunc Epiſcopus Brixienſis prædeceſſor noſter quondam
Amighinum genitorem tuum pro ſe, & ſuis heredibus maſculis legi-
timis loco dictorum de Marzolis patronum Eccleſiæ prædictæ S. Mar-
ci. ex certis honeſtis, & legitimis, ac rationabilibus cauſis fecit, con-
ſtituit, & creauit, &c.* Non ergo vna cauſa iuſta, ſed plures adfue-
runt eo tempore transferendi, ſeu conſtituendi hoc Iuſpatro-
natus in familiam Amighettorum. Hoc fortius confirmatur
ex conceſſione ipſa facta eo anno 1459. à Reuerendiſſimo Do.
Bartholomeo Maripetro Epiſcopo Brixienſi. Quæ his verbis
legitur. *Conſiderantesque prout plenarie informati exiſtimus, quod
tu & quondam genitor tuus prædictus multa & plurima bona eidem
Eccleſiæ feciſtis: & conſeruationi, & defenſioni ipſius Eccleſiæ, & bo-
norum eius diuturnis & ſolicitis ſtudiis inſiſtitis, prout tu inſiſtis. &c.*
Hæc ergo iuſta fuit cauſa, quod ſcilicet multa & plurima bona,
hoc eſt reædificando forte, redigendo bona inculta ad cultu-
ram, & ſterilia magno ſumtu reddendo fertilia. Hæ enim iu-
ſtæ ſunt cauſæ, quibus eccleſia, & eius bona ſeruituti laicorum
ſubiici poſſunt. Ita videmus, quod † bona feudalia reuerſa ad 26
eccleſiam, & effecta de menſa prælati poſſunt dari in feudum
denuo, vt inculta ad culturam redigantur: & infructuoſa ad fru-
gem perducantur, cum iuſta cauſa hæc ſit: *ita ſcribunt Abbas in cap.
vt ſuper num. vndecimo verſic. Ego crederem de rebus eccl. ſ. non alien.
Præpoſ. in cap. 1. in princ. colum. pen. de his qui feudum dare poſſ. Clau-*

dens

Digitized by Google

dim de Seyſellio in ſpeculo feudorum,titu. Qui feudum dare poſſunt. pag. 216.verſicu.ſeptimo ergo.& Curt. iunior in tracta. feudo.parte ſecunda. quaſtion.1.principali, verſicu. hinc videmus. & magis in ſpecie dici-
27 mus,quod iuſpatronatus † in eccleſia conſtitui poteſt ob reædificationem eccleſiæ. *ita tradunt Hoſtien.in ſumma de iurepatronatu.§.ex quibus.Innocen. in cap.3. de iurepatron. Angelus Clauaſius in ſumma.in verbo, iuſpatronatus. §. 3. Cepolla.in tract. de ſeruit. vrba. prædio.in rubri.59.De refectione. quaſtion.15. Felin. in cap.cum acceſſiſſent,colum pen num.33.de conſtitu. Paulus de Cittadinis in tracta.de iurepatronatus, parte tertia, in quarta cauſa. Lambertinus in tracta.de iurepatronatus,lib.1.tertio articulo ſexta quaſtionis principalis partis prima.vbi num.10.11.* hoc intelligit cum refectio fuit ex toto facta; quod hic euenire potuit.*Berous conſilio 4.numero 26.lib.1.* Potuit
28 etiam hic adeſſe cauſa iuſta † ob ditationem eccleſiæ, quæ forte erat inops & tenuis reditus. Quæ ſane ditatio iuſtam cauſam conſtituendi iuſpatronatus præbet, modo ditatio ſit egregia: *vt reſpondit Abbas conſilio 28.lib.2.ita ſcribit Paulus de Cittadinis in tracta.de iure patronatus,parte tertia,cauſa ſecunda quaſtion. 4. & ſi ab eo in multis diſſentiat Lambertinus eodem tracta.lib.1.art.2. ſexta quaſtionis principalis partis prima, & Berous.d conſilio 4.num.28.lib.1.* Et noſtro in caſu eſſe facile poteſt,quod eo anno 1422. ac etiam anno 1459.eccleſia nullam pene dotem habuerit:& ideo ditatio facta ab illis de Amighettis, adhibito conſenſu Epiſcopi facta eo animo fuerit,vt ſibi iuſpatronatus acquirerent, quod alias non feciſſent.*Quo caſu ex ſententia Rochi Curtii in d.tractatu de iure patronatus,in verbo & dotauit.quaſt.6.in fine eſt ſub num.33. & confert quod eodem in loco ſcribit Curtius quaſt.vlt.*

Nec hic dubitandum eſt,quin aſſertioni ipſius Epiſcopi credendum ſit,quin ſcilicet cauſæ conſtituendi ius patronatus veræ fuerint.Nam hic res adeo eſt antiqua, vt excedat hominum
29 memoriam:ob id omnia ſolemniter † acta præſumuntur, & illi aſſertioni creditur,quod ſolemniter omnia geſta fuerint: maxime accedente quaſi poſſeſſione immemorialis temporis. *Ita Baldus conſ.511.Quidam Prelatus.colum.2. lib.2.* qui reſpondit, alie-
30 nationem † bonorum eccleſiæ præſumi ſolemniter factam ob temporis diuturnitatem,& quaſi poſſeſſionem.Idem de alienatione bonorum minoris reſpondit Corneus *conſilio 109.in fine li. 3.quos ſecutus eſt Cranett.in tracta. de antiquita. tempo.parte tertia in*
31 *principio.num.1.*quo loci ſcribit, quod etiam † decem anni tantum efficerent rem eſſe de antiquo.*& idem Cra. conſ.258. num.13. 14.idem ſenſit.& apud GoZadin. conſilio 11. num.12.13.* & vere credo rem hanc carere probabili dubitatione.

Non obſtant nunc in contrarium adducta; quia reſponde-
32 tur.& ad primum dico, verum eſſe, quod Epiſcopus † non poteſt ſubiicere ſeruituti eccleſiam eiuſq; bona:ſed id non procedit in illis.quæ conſueuerunt ita concedi, *vt ſupra in ſecundo opinionis noſtra fundamento diximus.* Præterea & ſecundo reſpondetur,non procedere cum cauſa iuſta concedendi adeſt; *vt paulo ſupra in tertio fundamento demonſtrauimus,& infra confirmabimus declarando glo d.cap.pia mentis.16.q.7.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo,quod imo Epiſco-
33 pus & inferior † poteſt ex cauſa immutare factum ſuperioris. *ita probat l.ſi hominem ff.manda.* Quo adductus cenſuit gloſſator
34 *in capit.tempora. 26.q.7.* Epiſcopum † poſſe immutare pœnitentiam à Papa alicui impoſitam. Quam ſane gloſſam cenſuit ſingularem Roman.*ſing.454.Papa imponit. & ſequitur Iaſ. in l. omnes populi.ſecunda lectura num 13.de iuſtit.& iure.quo loci plura ſimilia recenſet.idem Iaſ.in conſ.1.num.6.lib.1.Marſil.ſingu.182. & Craner. conſil. 21.n.3.& alia ſimilia recenſet Tiraq.in tracta.de pœnis legum,& c.in præfatione.n.26.quo loci num.31.*ex multorum ſententia ſcribit, Epi-
35 ſcopum † ex cauſa poſſe ſtatuere & diſponere contra ordinata
36 à Sacris conciliis. *& n. 32.* ſubiungit, poſſe etiam Epiſcopum † ſtatuere contra ius commune. Idque confirmat infinitis prope Doctorum auctoritatibus.His addo Io.de Sylua *in tracta. de beneficio parte prima q.6.nu.38.& ſubſequentibus*; qui multis probat Epiſcopum ſolum ex cauſa poſſe mutare ſtatum Eccleſiæ ſuæ & iuriſpatronatus etiam contra voluntatem fundatoris.

Non obſtat tertium fundamentum, quia reſpondeo, gloſſam *d capitu.nobis,de iure patro.*procedere in eccleſia † conuentua-
37 li,in qua laicus non poteſt habere facultatem eligendi eccleſiæ prælatum. Quæ ſane electio omnino ſpiritualis eſt; & ideo ad patronum non ſpectat.*ita declarat Abb.in d.capitu.nobis. n 9. de iure patro.& clarius in capi.de hoc.num.10.de ſimonia.* ſolum enim patro-
38 nus † præſentare poteſt clericos & ſacerdotes, qui eccleſiæ inſeruire debent:non autem eligere eum,qui illis præeſſe debeat. *Idem ſcribit Rochus Curtius d. tractat. de iurepatronatus,in verbo. Et dotauit, in fine.* Nam poteſtas eligendi † prælatum ſolum Pont. 39
Max.priuilegio conceditur,*vt copioſe diſſerit Io.de Sylua in tracta. de beneficio parte ſecunda.q.13.* Ratio differentiæ inter facultatem
eligendi † & præſentandi eſſe poteſt hoc in caſu, quia per præ- 40
ſentationem ſolum tribuitur ius ad rem,hoc eſt,ad beneficium conſequendum,ſed per electionem tribuitur ius in re. *Hanc rationem probarunt Abb.in d.c.nobis.Aret in capitu.ſuper his.2.notab.de accuſ.& Rochus Curt.de iurepatron.in principio.q.4.* Cum enim maius ſit periculum ex iure in re conceſſo, ob id quod immediate poteſt adminiſtrare:ſequitur non ita de facili debere concedi. Reſpondeo & 3.vt declarat Federic.de Senis.*conſ.234. colum.2. verſ. Non obſtat,&c.* quod intelligitur de parochianis, qui non ſunt patroni modis a iure conceſſis.

Non obſtat quartum,quia facile reſpondetur, Abbatem *in d.conſ.59.n.2.* loqui quando aliquid eccleſiæ ſatis dotatæ & opulentæ fuit donatum. Non enim ob eam donationem donans acquirit iuſpatronatus eccleſiæ: & præſertim non accedente conſenſu Epiſcopi;*vt ipſe Abbas reſpondit; & diximus ſupra in fine prope tertii fundamenti opinionis noſtra,poſt Curtium & Lambertinum.* Sed diuerſum eſt, cum alia iuſta cauſa ſubeſt, vt ſubeſſe potuit eo anno 1422.& 1459.vt puta reædificationis vel alia ſimilis.

Non obſtat quintum argumentum, quia reſpondetur gloſſam *d.cap.pia mentis.16.q.7.*& illius ſequaces loqui, & procedere
cum quis aliquid donat eccleſiæ,† quæ non eget ea donatione. 41
At ſecus eſt cum eccleſia eſt quidem cõſecrata, & ad eſſe perducta,ſed non dotata: atque ita caret bene eſſe: tunc dotans eam, vt iuſpatronatus acquirat,adhibito conſenſu Epiſcopi vere acquirit.& hoc caſu non habet locum traditio illius gloſſæ, *cap pia mentis.ita multi ſupra relati declarant,præſertim Innoc.in rubri. de iurepatro.num.2.Ioan.And. & Card.in cap.1. de iure patro.in 6. clarius Rochus Curtius in tract.de iurepatro.in verbo.& dotauit. q.2. & Lambertinus in eodem tractatu libro 1.articu.26.q.6.partis prima n.6.* Qui quidem interpretes ſcribunt, hanc dotationem & Epiſcopi conſenſum retrotrahi ad principium ipſius conſtructionis,& conſecrationis eccleſiæ. in caſu itaque noſtro idem eſt dicendum, nempe,quod & ſi eccleſia S.Marci eſſet in eſſe deducta ante annum 1422.& tempore quo illi de Marzonis erant patroni; attamen carebat illo bene eſſe,quod deinde fuit liberalitate & diligentia illorum de Amighettis conceſſum,atq; tributum:quemadmodum ambo illi Epiſcopi ſunt atteſtati.

Non obſtat ſextum & vltimum,quia reſpõdetur multipliciter.Primo hoc in caſu fidem adhiberi Epiſcopo referenti in illa
confirmatione anni 1549. Quandoquidem referenti † tunc 42
ſtatur relatum ita ſe habere,cum referens ita poteſt de nouo facere.*ita declarat Decius in authen. ſi quis in aliquo,in fine. C. de edendo. qui huius ſententia aſſertores plures recenſet. Quibus accedunt Socin. Sen. conſilio 265.colum.1.lib.2.Ripa lib.2.reſpon.cap.6. Pariſ.conſilio 33. num. 7.lib.1.conſilio 15 numero 27. & conſil.27. numero 14.lib.4. Alba conſil. 62.num.7.Crauet.conſilio 157.num.3.& num.16.& Didacus libro practicarum quaſtionum,ca.21.num.2.*& ideo ſcribit Decius priuilegio †
principis referenti aliud priuilegium creditur, & ſi de relato 43
non conſtet.*quod ſcribunt Bellonus conſilio 36. num.4. & Boer. quaſt. 247.num.3.*

Reſpondetur ſecũdo,verbis † narratiuis enuntiatiuis fidem 44
adhiberi in antiquis;etiam contra tertium. *ita in his fere terminis reſpondit Alex.conſ.219.num.26.ver.non obſtat etiam.lib.6.* Quo in reſponſo defendit ob temporis diuturnitatem & quaſi poſſeſſionem,ſolemniter factam fuiſſe vnionem quandam eccleſiarum, & fidem eſſe adhibendam verbis enuntiatiuis & narratiuis illius ſolemnitatis.

Reſpondetur tertio,admiſſo,quod fides adhibenda nõ eſſet illi inſtrumento anni *1459.*referenti illam iuriſpatronatus conſtitutionem factam anno *1422.*nihilominus idem effectus (:vt ſupra attigimus:)oritur ex illa ipſa cõſtitutione anni *1459.* Qua Reuerendiſſimus Do.Maripetrus Epiſcopus [illegible]d iuſpatronatus eiſdem iuſtis de cauſis illi familiæ de Amighettis conceſſit. Nec repugnat doctrina eorum, qui dixerunt, non credi aſſertioni illius,qui dum ſine cauſa aliquid facere poteſt, aſſerit cauſam adeſſe: quia verius eſt,illius aſſertioni eſſe ſtandum. *Ita infiniti prope,quos retulit lib.1 de arbitrariis iudicum.&c. quaſt.76. num.15. aduerſus Cardinalem,Iaſonem & cæteros ſcripſerunt.* Concludo itaq; hoc iuſpatronatus potuiſſe transferri, & de nouo conſtitui in familia illa de Amighettis.

Secunda eſt propoſita iuris dubitatio, admiſſo minus recte

Digitized by Google

143 *Ripa num 70.de verbo. oblig.* attamen proprie creditor dicitur in
cæteris, ne ius ſuum lædatur, ſicuti videmus † eum mitti in poſ-
ſeſſionem, vt ei cautum ſit pro legato conſequendo eueniente
conditione *l. in poſſeſſionem, in prin. ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. ea-
tur. Scribit Capolla in l. creditores. num. 9. de verbo ſignif.* Et ideo ex eo
textu *d. l. in poſſeſſionem.* docuit Decius *in d. l. num. 29. ſi certum pe-
ta* creditorem conditionalem in materia indifferenti eſſe pro-
prie creditorem. Quod maxime procedit in caſu noſtro, in quo
iam ex parte Dom. Marcelli conficientis inuentarium ſuberat
ſpes recuperandi bona hæc fideicommiſſi: cum eo intuitu confe-
cto inuentario ſe munierit: & econuerſo timor adeſſe poterat
futuræ euictionis ex parte D. Cæſaris legatarii atque creditoris.
144 Et illud certum eſt, ius conditionale, quod † ex actu præſenti, vel
præterito ſpem aliquam habet: eſſe conſiderabile, & ius illud au-
ferri ab aliquo non poteſt, *l. inde Neratius. §. idem Iulianus ff. ad l. A-
quil. Aret. conſi. 166. col. vlt. & egregie Comenſ. in comment. ad regu. can-
cellar. de non tollen. iure quaſi. quæſt. 4 pag. 4 verſic. ſecundus caſus eſt.* Si
ergo hoc ius conditionale eſt in conſideratione, ſequitur dicen-
dum debuiſſe hunc citari, ne in iure ſuo lædatur, *iuxta l. de vno-
quoque ff. de re iud.* Et, ni ego fallor, credo hac de re eſſe textum
in ſpecie, *in § ſancimus, in auth. de hæred. & Falc.* quo loci Iuſtinia-
145 nus ſtatuit, in † confectione inuentarii ab hærede eſſe vocandos
fideicommiſſarios, hoc eſt, illos quibus conditione aliqua eue-
niente, reſtitui hæreditas debet. Quod non alia ratione factum
eſt, quam quod ne eorum ius, quod conſiderabile eſt, lædatur.
146 Præterea ex alio corruit hoc † inuentarium, quia non fuerunt
conſcripta in eo multa bona pretioſa, quæ exſtitiſſe in domo tūc
temporis probatum fuit. Et ideo ob hunc dolum corruit inuen-
tarium, *ita ſcribit Dec. conſi. 633. num. 10. & Abbas d. conſil. 73. numer. 6.
verſic. præterea, lib. 2.* Rurſus fuit probatum teſtes adhibitos in ea
147 confectione inuentarii fuiſſe † pauperes, inopes, & conditionis
deploratæ: cum tamen leges requirant eos eſſe oportere locuple-
tes & bonæ conditionis & famæ *ita reſponderunt Bar. conſi. 154. Ma-
ritus num. 9 lib. 1. & Dec. conſil. 633. num. 15* Huic tamen poſtremæ
rationi non multum confido, cum à Bartolo diſſentire videatur
Bal. *in l. vlt. in fi. prin. C. de iure delib. & conſ. 125. Inuentarium col. 2. verſ.
item & præ teſtibus lib. 4.*

Reſpondeo ſecundo loco principaliter, quod etiam ſi confe-
ctum inuentarium ſit iure validum, attamen adhuc Do. Cæſar le-
gatarius atque creditor eſt tutus. ex quo D. Marcellus adhuc ha-
bet apud ſe multa ex bonis aui & patris ſui. quæ quidē bona con-
148 tendit Do. Marcellus velle retinere pro ſua † legitima. quam aſſe-
rit aliquo onere non potuiſſe grauari: *quemadmodum ſcribit glo. in
l. vlt. §. in computatione C. de iure delib.* Eſt inquam tutus D. Cæſar,
149 quia falſum eſt, quod Do. Marcellus poſſit detrahere † legitimam
ex dictis bonis, quin prius ſatisfactum ſit Dom. Cæſari & cæteris
creditoribus: nam verior eſt illa ſententia gloſſæ, *l. cum à matre C.
de rei vind. cum d. xit,* hæredem teneri etiam reſpectu legitimæ ob-
ſeruare factum defuncti. Quam ſane doctrinam eſſe veram & *
communiter receptam atteſtatur Iaſon *in d. l. vlt. § in computatio-
ne n. 10. verſicu. breuiter determinatio C. de iure delib. communem etiam
teſtatur Ioan. Nicolaus Arelatan. cap. l. Generaliter nu. 128. verſ. eſt erga
communis C. de ſecund. nupt.* Nec hic repugnat quod hæc non pro-
150 cedant, quando alienatio eſt facta † titulo lucratiuo; quia tunc de
euictione hæres non tenetur: *vt in ſpecie declarando d. l. cum à matre
ſcribit Ioan. Nicolaus d. l. generaliter n. 129. verſi. Saluare tamen.* Non
inquam hoc repugnat: quandoquidem hæc bona non propria
ipſius D. Octauii teſtatoris legantis erant, ſed ſuorum ſucceſſo-
rum: quo caſo hæredes ipſius D. Octauii tenentur de euictione,
*iuxta l. cum alienam, C de leg. Scribunt Bar. in l. ſi domus §. de euictione n.
3. verſ. tertium membrum, & ibidem Iaſ. n. 28. de leg. 1* & hoc modo de-
151 clarari poteſt doctrina † Alciati *reſp. 556. ad fin.* de qua aliquando
dubitaui.

Non obſtat nonum argumentum, quia reſpondeo. & animad-
152 uertendum cenſeo, † Gratum *in d. conſ. 91. n. 31. verſ. tertio reſpondeo
lib. 1.* non mediocriter æquiuocare. Quod diſtinguendo duos ca-
ſus ita planum facio.

153 Primus eſt, quando † creditor habens ex aliquo iure hypothe-
cam in bonis ſui debitoris, directo efficitur eius hæres. Hoc caſu
ſine controuerſia confunditur omnis actio, quā habebat in bo-
nis illis. Ea eſt ratio, quia eſt effecta vna perſona cū ipſo ſuo debi-
tore, & patrimonium eſt confuſum: & ideo extinguitur omnis
hypotheca, ſicuti etiam extinguitur hoc caſu & realis & perſona-
lis actio. Et hic caſus procedit ſiue bona hypotheca reperiuntur
in bonis teſtatoris tempore quo ei ſucceditur, ſiue reperiuntur
apud alterum de voluntate ipſius teſtatoris, qui in illum aliena-
uit & tranſtulit. Nam hic hæres directus illa auocare non poteſt
per hypothecariam: quia ſi non poſſet teſtator ſi viueret, nec et-
iam poſſe debet hic hæres, qui loco illius eſt. Hic eſt caſus noſter
in quo diximus D. Marcellum hæredem D. Octauii non poſſe
reuocare per hypothecariam alienata fideicommiſſi bona in D.
Cæſarem, quia nec contra ipſum met D. Octauium actionem ha-
buiſſet, ob id quod ei ſucceſſit, loquuntur Doctores à nobis rela-
ti. Et clare in ſpecie † actionis hypothecariæ ita reſpondit Roma. 154
conſi. 148. Hac venditio, in fi.

Secundus eſt caſus cum creditor habens † hypothecariam, ſuc- 155
cedit ipſi debitori per fideicōmiſſum: & hypothecata bona eue-
niente conditione reſtitutionis, reperiuntur in bonis reſtituen-
dis. Hoc caſu creditor iſte, vel illius hæres poteſt reſtituēdo fidei-
commiſſum retinere hæc bona ſibi hypothecata. Eſt ratio, quia
ſuccedendo ex fideicommiſſo à teſtatore nihil conſequitur, ſed
quod habet ob Trebellianicam, à lege habet: & ideo non eſt adeo
effectus vna perſona cum teſtatore, quin eueniente caſu reſtitu-
tionis fideicōmiſſi ſua priſtina actio ſalua ſit. *Ita loquuntur Docto-
res in d. l. A. bitoris C. de pact. quos Grat. recenſet.* Et hic caſus (: vt re ipſa
conſtat:) differt à præcedēti: atque ita à noſtro multum diuerſus.
Non enim noſtro in caſu diſputatur, an Do. Marcellus hæres D.
Octauii poſſit retinere bona illa fideicommiſſi ſibi debiti, à ſuiſq;
maioribus relicti, eo quod ſucceſſerit Do Octauio per fideicom-
miſſum: quia vere non ſucceſſit ipſi Dom. Octauio per fideicom-
miſſum, ſed directo mediante perſona patris ſui. Et tanquam hæ-
res directus ratione ſui crediti nec realem, nec perſonalem, nec
hypothecariam habet in bonis ipſius Do. Octauii: & per conſe-
quens nil poteſt recuperare à D. Cæſare poſſeſſore, qui voluntate
dicti D. Octauii factus eſt dominus.

Non obſtat vltimum argumentum, quia reſpondeo multipli-
citer. Et primo veriorem eſſe contrariam ſententiam, quod † ſci- 156
licet, de iure canonico in foro contentioſo hæres non confecto
inuentario, teneatur ſatis facere debita defuncti teſtatoris etiam
vltra vires hæreditarias. Ita enim in ſpecie ſibi parum conſtans
affirmauit Bald. *in l. vlt. in princ. numero 9. C. de iure delib.* qui clare
differentiam conſtituit inter forum conſcientiæ & forum con-
tentioſum iuris canonici, & aſſerit, in foro iuris canonici hæ-
hæredem hunc teneri vltra vires hæreditatis, ſi non confecit in-
uentarium. *Idem Bald. in l. illum quem habentem, numero trigeſimo
ſeptimo verſic. ego breuiter C. famil. erciſ.* Et idem vere docuit † Hoſt. 157
*in ſumma de teſtamen. §. ad quid hæres verſicu. quid ſi non ſufficit hære-
ditas, &c.* Et ſi Bald *in d. conſil. 69 libro 4* aliter, & male Hoſtien-
ſis verba ſit interpretatus. Quod vt planum faciam, verba ipſa
Hoſtienſis reſcripſi. *Quid ſi non ſufficit hæreditas ad perſoluenda
debita. Diſtingue ſecundum leges, vtrum confecerit inuentarium &
tunc non tenetur vltra vires hæreditatis: vel non fecerit: & tunc te-
netur C. de iure delib. ſancimus. Et idem videtur ſecundum Ius Ca-
nonicum, infra eod. cap. Raynutius §. penul. in fin. In iudicio autem a-
nimæ non puto quod teneatur vltra quam ad ipſum peruenit de ipſa
hæreditate: quamuis ſibi imputari poſſet quia ad detractionem Falci-
diæ faciendam: vt notatur eodem verſicu. & hoc ſi inuentarium.* Hæc
Hoſtienſis. Cuius quidem verba fuerunt male † à Baldo conſide- 158
rata, *d. conſil. 69.* cum reſpondit, Hoſtienſem ſcripſiſſe, Iure Ca-
nonico hæredem non conficientem inuentarium non teneri
creditoribus vltra vires hæreditarias. Nam (vt videmus aperte)
contrarium dixit Hoſtienſis, ſed quo ad iudicium animæ (de quo
infra) cenſuit Hoſtienſis hæredem hunc teneri. *Idem quod Ho-
ſtienſis docuit Ioan. Andrea in cap. quamquam numero vndecimo de vſu-
ris in 6. in nouel. Quos quidem ita intellexit & Romanum in authen. ſi-
militer numero centeſimo ſeptima C. ad l. Falcid. qui atteſtatur, hanc eſſe
* communem opinionem Canoniſtarum. Et tota illa Romani diſputatio
deſumta eſt ad literā ſere ab Anch. cauſ. quadringenteſima quadrageſimo
prima incipit, Et prima facie, Ancharano tamē nomine ſuppreſſo. Et ſi ipſe
Romanum & prius Ancharanum ab hac opinione diſſentiant. Idem cū Ho-
ſtienſe clarum & apertum reſponderunt Abbas conſil. 73. numero 8. verſi-
cul. Nec obſtat libro ſecundo qui rationes egregias & maxime annotan-
das adfert, & Ruinus conſil. 20. numero ſexto libro quarto.* Quibus con-
ſtat † Baldum *in dict. conſil. 69. libro quarto & in rubri ff. de acquir. poſſ.* 159
verſ. bene tamen fateor erraſſe. Nec ratio qua is & cæteri eius ſequa-
ces moti ſunt, vera eſt. Aiunt illi, Ius pontificium non conſidera-
re præſumtam illam fraudem, quod ſcilicet hæres non confi-
ciendo inuentarium, præſumatur occultaſſe & ſubtraxiſſe bona
hæreditatis, vt idem illi ſequenti reſponſione dicunt; quam tamē
fraudem lex ciuilis præſumit. Non inquam (: aiunt illi:) lex ponti-
ficia

ficia hanc perpendit, cum veritati innitatur. Hæc ratio non eſt vera, quia etiam lex Canonica ſuper præſumtionibus fundamentum conſtituit, *cap literas de reſtit. ſpolia. & c. tua nos, de ſ. nt. excom. & ſcribunt Io. Andr. & cæteri iam relati*. Et quod dicitur veritatem ſolam ſpectari in foro animæ ſolũ (: vt infra ſubiiciam:) procedit.

Reſpondeo ſecundo loco (admiſſo quod hic verſemur in foro conſcientiæ; cum verius tamen ſit verſari in foro contentioſo iuris canonici) quod imo attenta etiam iudicio animæ hæres hic tenetur vltra vires hæreditatis ob non confectum inuentarium. Hac enim in diſceptatione, an in iudicio animæ hæres teneatur
160 † vltra vires hæreditatis, cũ non confecit inuentarium: ſunt tres Doctorum opiniones. Prima eſt, abſolute negatiua, quod ſcilicet non teneatur. *Ita ſcribunt Hoſt. & Ioan. Andrea ſupra relati, quos ita intellexit & ſecutus eſt Barto. in rubr. ff. de acqui. hære. numero tertio & in l. geſſit eod. titu. Bald in l. filium quem habentem numero 37. verſicul. ego breuiter. C. famil. erciſ. & in dict. l. vlt. in princip. numero nono C. de iure delib. Alexan. in rubr. ff. de acquir. hære. numero quinto & ibidem Iaſon. numero 23. & Roma. eo loci colum. 1. *communem hanc eſſe opinionem aſſerit. Hanc quoque ſecuti ſunt abbas conſilio 73. Circa primum dubium numero nono libro 2. Felin. in cap. 1. numer. 4 4. de conſtit. Rom. d. conſi. 20. n. 6. lib. 4. Dida. in c. 1. num. 16. de teſti. Quibus accedunt Abbas in cap. 1. de ſolut. & Bero in cap. dilecti num. 67. de arbitr.* Ea ratione mouentur, quod in animæ iudicio non præſumtio, ſed ſola veritas ſpectatur.
161 Secunda fuit † opinio præcedenti contraria: quod ſcilicet hic hæres teneatur etiam vltra vires hæreditarias. *Hanc probarunt Fed. de Senis conſ. 21. Angelus in l. 1. §. hæc ſtipulatio, col. 2. verſic. in alio vero ff. de acq. hære. n. 2.* Ea ratione hi adducuntur, quod leges ciuiles cenſentur diuinitus promulgatæ per ora principum, *c. quæ iure 8. diſt. & cap. vlt. 16. q. 3.* Et vbi peccatum non continent, à lege canonica approbatæ dicuntur, *car. de cap. diſt. 10 & c. 1. de oper. noui nunt. & ſcribit D. Thomas 1. 2. q. 46. artic. 4.*
162 Tertia fuit opinio † Aret. *in d. rubr. ff. de acquir. hær. col. 2.* qui cõciliando duas relatas opiniones duos caſus ita diſtinguit. Primus eſt caſus, cum agitur de legatis à teſtatore relictis & ab hærede
163 præſtandis, hoc caſu, ſi hæres non confecit inuentarium, in foro animæ non tenetur vltra vires hæreditatis. *Et ita procedat opinio illa Hoſtienſis. Ioan. Andr. & ſequacium. Et vere idem ſenſit Bart. in repe. l. 1. n. 41. C. de ſacroſ. eccl. & ibidem clarius Andreas de Beſſeio in ſua repe. n. 130 & multo clarius in ſpecie Abbas conſil. 73. n. 8. verſi. Nec obſtat libr. 2. Ita etiam ſo ſtitur Ange. in l. in teſtamento la 2. C. de teſta. mili.* Et ſi recte perpendantur idem ſenſit Hoſt. *in d. §. ad quid hæret, ibi, verſi.*
164 *ſed cui debet probã.* Nam hoc caſu lex † ciuilis, quæ ſtatuit hunc hæredem non conficientem inuentarium teneri legatariis vltra vires hæreditatis, eſt fundata in præſumta illa fraude, quod ſcilicet hæres ſubtraxerit bona hæreditatis & illa occultauerit, *ſicuti probat text. § his nobis, in auth. de hære. & Fal. c.* Quam quidẽ fraudem præſumtam (vt diximus) non conſiderat iudicium animæ. Cum ergo nos non verſemur hoc in caſu, ex quo non agitur hic de legatis, quibus D. Marcellus grauatus non fuit à D. Octauio, ceſſat
165 hæc diſputatio. Secundus eſt caſus cum † agitur de ære alieno cõtracto à teſtatore viuente, & perſoluendo ab hærede. Hoc in caſu, ſi hæres non confecit inuentarium, tenetur etiam in foro conſcientiæ creditoribus ſatisfacere vltra vires hæreditatis. Et hoc caſu, (qui vere noſter) procedit ſecundum Aretinum opinio Feder. de Senis, & aliorum. *Et hanc ſententiam in ſpecie probauit Dida. in c. 1. n. 16. de teſt. Idem vere ſenſit Gulielm. Bened. in c. Raynutius, in verbo mortuo itaque teſtatore, il 1. num. 396. eod. titul. de teſta.* Ea eſt ratio,
166 quod lex † ciuilis, quæ voluit, hæredem non conficientem inuentarium teneri vltra vires hæreditatis ſoluere æs alienum creditoribus, non eſt fundata in ea præſumtione, quod hæres ſubtraxerit & occultauerit bona hæreditatis (: vt in caſu præcedenti;) ſed eſt fundata in veritate, nempe, quia hæres adeundo hæreditatem quaſi contraxit cum illis creditoribus: & illis viſus eſt promittere eam ſummam, *ita probat text. l. vltim. in princ. C. de iure delib. quem perpendit Aret. in dict. rub. ff. de acqui. hær. col. 2.* Cum ergo lex ciuilis non præſumtioni, ſed veritati innitatur, dicendum eſt, eam quoque obſeruandam fore in iudicio animæ. Et per conſequens in caſu noſtro, ſi modo in eo foro verſamur, quod non concedo, Nam hic eſt contentio quod D. Octauius reliquit hæc bona D. Cæſari in compenſationem eorum quæ ei debebat; atq; ita omni caſu D. Octauii hæredes fuiſſent debitores ex ære alieno iam in vita contracto. Præterea obligatio ad conſeruationem relicti fuit cauſata in perſona D. Philippi primi heredis: & illa deinde deſcẽdit in d. Marcellum, qui ob id aſſerere nõ poteſt, quod obligatus ſit immediate ex cauſa legatorum, ſed ex cauſa obligationis ſui anteceſſoris immediati, in eumq; translatæ. Concludo itaque rectiore iudicio ſemper ſaluo, D. Marcellum nullo pacto poſſe recuperare hæc bona fideicommiſſi relicta à D. Octauio D. Cæſari qui omni ex parte, vt abunde demonſtraui, tutus eſt.

Iacobus Menochius. I. C.

SVMMARIA.

1 *Iuſpatronatus eſt quid onerosum Eccleſiæ, cui quadam imponitur ſeruitus.*
2 *Epiſcopus non poteſt ſubiicere Eccleſiam ſeruituti, vel eius libertatem alienare.*
3 *Iuſpatronatus laicorum in Eccleſia eſt quid de iure ſpeciali.*
4 *Eccleſiaſtica apud laicos eſſe non debent.*
5 *Sed in poteſtate Prælatorum eſſe debent.*
6 *Epiſcopus nihil poteſt contra ius commune.*
7 *Inferior nullam habere dicitur poteſtatem in diffinitis à ſuperiore, & num. 33.*
8 *Pontifex poteſt in fundatione Eccleſiæ apponere conditionem, quod laicus fundator intereſſe poſſit Electioni ſacerdotum, non tamen eam conditionem adiicere.*
9 *Iuſpatronatus tribus modis acquiritur.*
10 *Iuſpatronatus non acquiritur ſi quis aliquid Eccleſiæ, etiam cum conſenſu Epiſcopi dederit, & quomodo procedat n. 41.*
11 *Epiſcopus non poteſt iuſpatronatus in Eccleſia libera conſtituere, & ſi iam conſtitutum poſſit transferre.*
12 *Quid ſi dixerit iuſtis de cauſis feciſſe, an ei credatur.*
13 *Iuriſdictio, & poteſtas Epiſcopi in Eccleſia ſimplici eſt de iure communi fundata, vt de ea diſponere poſſit.*
14 *Pontifex poteſt in Eccleſia de nouo Iuſpatronatus conſtituere.*
15 *Feudum Eccleſiæ, plus eſt concedere quam Iuſpatronatum in Eccleſia conſtituere.*
16 *Feudum vt conſtituatur, oportet vt vtile dominium transferatur, & quid de fructibus.*
17 *Feudum Eccleſiæ difficilius in vaſallorum ſucceſſores tranſit quam Iuſpatronatus.*
18 *Iuſpatronatus tranſit ad ſpurios & fœminas.*
19 *Feudum autem nequaquam.*
20 *Epiſcopus poteſt de nouo infeudare bona Eccleſiæ conſueta dari in feudum.*
21 *Quid ſi iurauerit in feudum non concedere.*
22 *Bona Eccleſiaſtica conſueta dari in feudum ſi reuertantur ad prælatum, & de eius menſa efficiantur, non poſſunt amplius infeudari.*
23 *Diſponens præſumitur in dubio diſpoſuiſſe de eo de quo iure diſponere poteſt.*
24 *Epiſcopus poteſt ex cauſa Eccleſiam liberam facere patronatam.*
25 *Epiſcopus abſque iuſta cauſa non poteſt ſacra rei ſeruitutem imponere.*
26 *Bona feudalia reuerſa ad Eccleſiam, & effecta de menſa prælati poſſunt denuo dari in feudum, vt inculta ſeu infrugifera ad culturam redigantur, vel ad frugem perducantur.*
27 *Iuſpatronatus poteſt in Eccleſia conſtitui ob reædificationem Eccleſiæ.*
28 *Item ob dilationem Eccleſiæ quæ forte erat inops, & tenuis reditus, & quomodo intelligantur.*
29 *Solemnitates præſumuntur interueniſſe ex diuturnitate temporis de cuius initio non exſtat hominum memoria in contrarium, & hoc aſſerente creditur & n. 44.*
30 *Alienatio rei minoris vel Eccleſiæ ſolemniter facta præſumitur ob diuturnitatem temporis.*
31 *Antiquum quod dicitur per decem annos.*
32 *Epiſcopus quomodo poſſit & quando Eccleſiæ ſeruitutem imponere.*
33 *Inferior ex cauſa poteſt immutare factum ſuperioris.*
34 *Epiſcopus poteſt immutare pœnitentiam à Papa alicui impoſitam.*
35 *Et ſtatuere ſeu diſpenſare ex cauſa contra ordinaria à ſacris concilijs.*
36 *Vel contra ius commune.*
37 *Electio prælati in Eccleſia conuentuali non ſpectat ad laicos, quia eſt omnino ſpiritualis.*
38 *Laicus poteſt præſentare clericos & Sacerdotes in Eccleſia con-*

nentuali, qui Eccleſia inſeruire debent, non autem eligere prælatum.

39 *Prælatus in Eccleſia à Pontifice tantum eligi poteſt.*

40 *Eligere prælatum in Eccleſia, & Sacerdotem præſentare quomodo differant.*

41 *Donans Eccleſiæ quando acquirat Iuſpatronatus, in ea.*

42 *Referenti quando ſtandum ſit.*

43 *Priuilegium faciens mentionem de alio facit fidem: licet aliud non inueniatur.*

44 *Verbis narratiuis & enuntiatiuis creditur in antiquis, etiam contra tertium.*

45 *Aſſertioni illius ſtandum eſt, qui, dum ſine cauſa aliquid facere poteſt, aſſerit cauſam adeſſe.*

46 *Laicus non poteſt præſcribere Iuſpatronatus in Eccleſia, quæ nunquã fuit patronata, & ſi vnquam extitit, liberata fuit.*

47 *Iuſpatronatus eſt quid ſpirituale, ideo à laicis poſſideri nequit & 76.*

48 *Laicus quando præſcribere poſsit iuſpatronatus.*

49 *Iuſpatronatus acquiſitum præſcriptione à laico an poſsit impedire collationem Pontificis vel ordinarij.*

50 *Et quid ſi vltimus inſtitutus eſſet mortuus.*

51 *Iuſpatronatus an in Eccleſia præſcribi poſsit, diſtinguuntur duo capita, & num. ſeq.*

52 *Ioan. And. in c. quod ad cui, in fi. de reg. iur. in 6. declaratur.*

53 *Neſcitur, ergo non eſt.*

54 *Exercitium iuris actus competentis alicui, quando denotet poſſeſsionem illius rei ſuper qua habetur exercitium.*

55 *Doctores ſunt intelligendi ſecundum iura, quæ allegant.*

56 *Verba de antiqua conſuetudine, ſunt verba parum aſſertiua.*

57 *Acquiſitio & ex fundatione, & ex præſcriptione æquiparantur.*

58 *Præſcriptio probatur, ſi probetur poſſeſsio cœpiſſe ab anteceſſoribus ſuis quibus ſucceditur.*

59 *Pro poſſeſſore præſumitur.*

60 *Titulus probat præſcriptionem.*

61 *Titulus qui requiritur ad præſcriptionem rei Eccleſiaſticæ debet habere originem, & conceſsionem à Pontifice.*

62 *Titulus inualidus dat iuſtam cauſam præſcribendi.*

63 *Alienatio rei Eccleſiæ facta ab Epiſcopo abſque capituli conſenſu, licet non afferat iuſtum titulum acquirenti, quo ad pleni dominij acquiſitionem, affert tamen quo ad incoandam præſcriptionem.*

64 *Titulus probatur ex præſcriptione, & curſu temporis cuius initij non exſtet memoria hominum.*

65 *Lex præſumit titulum adeſſe ex curſu temporis excedentis memoriam hominum.*

66 *Præſumptum à lege, non eſt neceſſe vt allegetur.*

67 *Præſumtio iuris & de iure, non recipit probationem in contrarium.*

66 *Et procedit contra clericos, & libertatem Eccleſiaſticam.*

69 *Eccleſia patronata an dicatur ſentire detrimentum, & incommodum, vel potius vtilitatem & commodum.*

70 *Laicus non eſt omnino incapax Iuriſpatronatus Eccleſiæ.*

71 *Argumentum à ceſſante ratione impeditiua.*

72 *Præſcribere non poteſt, qui poſsidere nequit.*

73 *Poſsidens conceſsione ſolemni à ſuperiore facta, non dicitur in mala fide.*

74 *Præſcriptio an valeat, ſi primus poſſeſſor fuit in mala fide, & ſucceſſores poſtea per longum temporis ſpatium in bona.*

Succeſſores in dubio dicuntur in mala fide, ſi ille cui ſuccedunt fuerit in mala.

75 *Bona fides præſumitur, ſi quis poſſederit per longum tempus, de cuius initio non exſtet hominum memoria.*

76 *Iuſpatronatus Eccleſiæ ſecundum veriorem opinionem à laico poſſideri poteſt.*

77 *Poſſeſſor malæ fidei nullo tempore præſcribit & ſeq.*

78 *Iuſpatronatus laici in Eccleſia eſt ex gratia.*

79 *Conceſsibilia ſunt etiam præſcriptibilia, ſicut è contra, quæ concedi non poſſunt, præſcribi nequeunt.*

Et quomodo hæc regula intelligi poſsit.

80 *Priuilegium & gratia inducitur ex curſu temporis excedentis hominum memoriam.*

81 *Reſeruata Principi præſcribi poſſunt tanto tempore, cuius initij non exſtet hominum memoria.*

82 *Exemtionis liberatio non eſt ſimpliciter prohibita, ſed ſecundum quid.*

63 *Iuſpatronatus Eccleſiæ præſcriptione acquiſitum, eſt adeo valide acquiſitum, vt impediatur collatio Pontificis.*

64 *Derogationes Iuriſpatronatus laicorum an admittantur.*

85 *Iuſpatronatus non cenſetur comprehendi ſub reſeruatione beneficiorum.*

86 *Et quid de Iurepatronatus acquiſito præſcriptione.*

67 *Et de qua præſcriptione intelligi debeat.*

66 *Priuilegio, & gratia conceſſum non transfertur ad alios.*

89 *Laicus quo ad officium Eccleſiaſticum tantum poteſt, quantum iure expreſſum reperitur.*

90 *Iuſpatronatus alteri legari non poteſt, quia tributum dicitur ius alimentorum, honoris, & præeminentiæ, non proprietatis, & num. 94. in fi.*

91 *Laicus cui antiquitus ſunt conceſſa decimæ in feudũ, nõ poteſt transferre ſine conſenſu Epiſcopi Eccleſiaſticæ perſonæ, vel loco religioſo, & qua ratione hoc fit.*

92 *Regula vnico caſu limitata, in cæteris habere locum dicitur.*

93 *Donatio Iurispatronatus priuato facta non valet.*

94 *Dictio aliqua cuius ſit naturæ.*

95 *Donatio ſeu renuntiatio ſui iuris facilius conceditur in fratrem quam in extraneum.*

96 *Iuſpatronatus titulo inſtitutionis, & hæreditario relinqui poteſt.*

Et in alio modo relinqui poſsit.

97 *Et an requiratur conſenſus Epiſcopi.*

98 *Regula inhærendum eſt, donec contrarium probetur.*

99 *Donare qui poteſt, eidem donari conceditur.*

100 *Iuſpatronatus cur conceditur laicis.*

101 *Homines non magis ſibi, quam ſuis ſucceſſoribus ſtudent prodeſſe.*

102 *Hæredes comprehenduntur ſub conceſsione, & promiſsione facta cum anteceſſore, etiam in materia ſtricta interpretationis.*

103 *Stipulatio ab aliquo taxatiue facta, ſibi aliquid dari, vel fieri includit & hæredes illius.*

104 *Acquirens in dubio, & pro hæredibus acquiſiſſe præſumitur.*

105 *Emphyteuta cum conſenſu Epiſcopi poteſt bona eccleſiæ Emphyteuticæ legare.*

106 *Imo ſecundum aliquos etiam ſine conſenſu.*

107 *Teſtatoris vltima voluntas libera eſſe debet, neque ab alieno arbitrio pendere debet.*

108 *Iuſpatronatus legari poteſt.*

109 *Iuſpatronatus Eccleſiæ an ab inteſtato tranſeat ad hæredes.*

110 *Exceptio excluſiua iuris alicuius, contra eam opponi poteſt.*

111 *Res ſemel facta alienabilis vel tranſmiſsibilis ſemper poterit alienari vel tranſmitti.*

112 *Decimæ non tranſeunt in ſucceſſores.*

113 *Decimæ cur introducantur.*

114 *Illatio ex diuerſis non licet fieri.*

115 *Lex quæ varios habet intellectus, non licet allegari ad deciſionem quæſtionum.*

116 *Titulus denotat bonam fidem adeſſe.*

117 *Quaſi poſſeſsio Iuriſpatronatus vna præſentatione acquiritur, & quibus aliis acquiratur.*

118 *Poſſeſſor Iurispatronatus quando non debet à ſuo poſſeſſu amoueri.*

119 *Populus qui eſt in poſſeſsione præſentandi Clericum in Eccleſia patronata, non debet amoueri.*

120 *Beneficium in dubio adiudicatur illi, qui probauit collatorem ſuum fuiſſe in quaſi poſſeſsione conferendi tempore collationis.*

121 *Poſſeſſor bona fidei facit fructus ſuos.*

122 *Et conſumtos non reſtituit.*

123 *Iuriſpatronatus fructus quales dicantur.*

124 *Turpius eiicitur, quam non admittitur hoſpes.*

125 *Præſentatus ab eo, qui erat in quaſi poſſeſsione præſentandi cum bona fide amoueri non debet etiam ſi deinde conſtet patronum illum verum non eſſe patronum.*

126 *Eoque magis ſi ante præſentationem nõ fuerit oppoſitum, & tranſactum ſit tempus ab ea appellandi.*

127 *Sententia à Prælato putatiuo an valeat, ſi poſtea cognoſcatur non prælatus, & ita declaretur.*

126 *Eccleſia patronata an & in quibus differat ab Eccleſia collatiua.*

129 *Collationis fructus quales ſint.*

130 *Quaſi poſſeſſor conferendi beneficia, bona fide facit fructus ſuos.*

131 Bene-

131 *Beneficium patronatum & collatiuum, & patronatum & electiuum an differant.*
132 *Eccleſia an in dubia præſumatur patronata, vel potius collatiua.*
133 *Præſentatio aut inſtitutio de beneficio, facta à quaſi poſſeſſore bona fide, an irritetur, ſi ſuper quaſi poſſeſſione fuerit mota lis & quæſtio.*

FACTI SPECIES.

ANno 1442. Iuſpatronatus Eccleſiæ S. Marci Aſulæ, ſine cura, diœceſis Brixienſis, extincta familia Marzola, cui dictum Iuſpatronatus competebat, translatum fuit per Reuerendiſſimum tunc Epiſcopum Brixiæ in Amighinum de Amighettis Aſulanum ac eius hæredes & deſcendentes maſculos legitimos. Quæ ſane tranſlatio iuſtis quibuſdam de cauſis facta aſſeritur. Hanc tranſlationem confirmauit Reuerendiſſimus Epiſcopus ſucceſſor anno 1459. & denuo ad cautelam dictum Iuſpatronatus tranſtulit in Ioan. Baptiſtam filium dicti Amighini eiuſque deſcendentes maſculos: aſſeruitque dictus D. Epiſcopus, id ſe feciſſe, quia dicti Amighinus & Ioan. Baptiſta multa fecerunt in dicta Eccleſia.

In exſecutione huius tranſlationis dicti de Amighettis ab anno 1424. vſque ad annum 1545. ſemper continuatis temporibus pacificam quaſi poſſeſſionem præſentandi clericum in ipſa eccleſia obtinuerunt, & quinq; præſentationes factæ ab illis fuerunt. Anno 1545. per hos de Amighettis fuit præſentatus D. Zacharias de Turchis filius Magnifici D. Bartholomei.

Anno 1554. die decima Menſis Martii D. Galeaz. de Amighettis vltimus ex ea familia Amighettorum legauit & ceſſit d. Dom. Bartholomeo Turco eius proximiori affini & eius deſcendentibus maſculis hoc Iuſpatronatus, & eadem die conſtituit ſpecialem procuratorem ad cedendum dictum Iuſpatronatus, cum auctoritate & conſenſu Reuerendiſſimi Do. Epiſcopi Brixiæ.

Eodẽ anno 1545. Die 14. Martii Reuerendiſſimus D. Epiſcopus Brixiæ eam ceſſionem & tranſlationem approbauit, atq; ita inueſtiuit dictum Dom. Bartholomeum & eius deſcendentes maſculos.

Anno 1555. die 22. Aprilis Dom. Bartholomeus præſentauit Domi. Rubertum eius filium in Rectorem dictæ Eccleſiæ vacantis per reſignationem ſuprascripti Do. Zachariæ eius filii. Qui quidem Do. Rubertus præſentatus à Reuerendiſſimo D. Epiſcopo Brixiæ fuit inſtitutus.

Anno 1570. mortuo dicto Domino Ruberto, dictus Dom. Bartholomeus iterum præſentauit dictum Do. Zachariam eius filium: qui quidem præſentatus fuit inſtitutus à dicto Reuerendiſſimo D. Epiſcopo.

Eodem anno die 11. Nouembris in exſecutione literarum Apoſtolicarum in forma dignum prædicta Eccleſia vti libera & mere collatiua tanquam vacans per obitum eiuſdem D. Ruberti familiaris Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Dom. Cardinalis Cornelii, & affecta ob familiaritatem, collata fuit per Reuerendiſſimum Dominum Epiſcopum Mantuæ, Magnifico & Reuerendiſſ. D. Herculi Strocio Canonico Mantuano ſub die 5. Februarii, 1571. Et cum D. Strocius non potuiſſet conſequi actualem poſſeſſionem, recuſante Reuerendiſſimo Dom. Epiſcopo Brixiæ exſequi literas Reuerendiſſimi D. Epiſcopi Mantuæ, ob litis pendentiam coram eo inter dictos Dom. Zachariam & Strocium: obtinuit Strocius die 4. Februarii 1571. reſcriptum Apoſtolicum, quo auocando cauſam à quocunque iudice Eccleſiaſtico & ſeculari, eam delegauit Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Dom. Legato Venetiis commoranti: cum derogatione Iuriſpatronatus: & quod dictam cauſam cognoſcat manu regia & quacunque appellatione remota.

Poſtremo dictus Do. Strocius die 25. Maii. 1571. declarauit in actis curiæ d. Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi D. Legati, ſe velle conſequi dictam Eccleſiam vti liberæ collationis, non autem quatenus ſit patronata non obſtante dicta derogatione.

Dubitari nunc de multis contingit. Et primo an Iuſpatronatus huius Eccleſiæ exiſtens apud illos de Marzolis ea anno 1422. iure transferri potuerit à d. Dom. Epiſcopo in familiam illorum de Amighettis?

Secundo ſuppoſito quod tranſlatio illa fieri nõ potuerit, an hoc Iuſpatronatus in dubium reſuſcitari poſſit, cum ſortitum fuerit effectum curſu centum & triginta annorum: tot præſentationibus factis?

Tertio dubitatur, an hoc Iuſpatronatus legari potuerit à D. Galeacio Amighetta D. Bartholomeo Turcho, maxime ſubſecuta confirmatione D. Epiſcopi?

Quarta ambigitur, an ſaltem (admiſſo eccleſiam hanc eſſe patronatam) Dom. Zacharias ad præſens inſtitutus conſeruari debeat, donec vixerit in ipſo beneficio, cum fuerit præſentatus à dicto D. Bartholomeo quaſi poſſeſſore bonæ fidei dicti iuriſpatronatus.

CONSILIVM XC.

Initium à Domino.

PRIMÆ dubitationi propoſitæ reſpondendũ videbatur, quod extincta familia Marzola illi⁹ Iuſpatronatus transferri non potuerit à Reuerendiſſimo domino Epiſcopo Brixiæ in familiam Amighettam. Quod equidem multis dicendum videbatur,

Primo, Iuſpatronatus † eſt quid onerosum Eccleſiæ, cui ſerui- 1
tus quædam imponitur, *ita Bald. in rubr. C. de vſufruct. Feder. de Senis conſ. 224. Super puncto in fin. Roch. Curt. in tract. de Iurepatronat. in verbo. Et dotauit 2. & probat text. in cap. ſignificauit, vbi Docto. de teſtib. & copioſ. Cæſar Lambert. in tract. de Iurepatron. lib. 1. art. 1. q. 6. n. 3.* Atqui non poteſt Epiſcopus † Eccleſiam ſeruituti ſubiicere, atque 2
eius libertatem alienare: *ita gloſſ. in d. cap. quam ſit 16. q. 1.* & fortius ſcribunt permulti, quos infra referam in quarto argumento huius opinionis.

Non ergo potuit D. Epiſcopus in caſu noſtro Eccleſiam hanc S. Marci ob mortem illorum de Marzola, à ſeruitute Iuriſpatronatus liberatam, iterum nouæ ſeruituti ſupponere.

Secundo accedit, quod Iuſpatronatus † laicorum in eccleſia 3
eſt quid de iure ſpeciali: cum ius commune non ferat eccleſiaſti-
ca † eſſe apud laicos, *cap. 2. cap. decretum, & capitul. regendæ. 10. qu. 1.* 4
cap. Sacroſancta, cap. Miſſam, de electio. Sunt † enim hæc ſub poteſta- 5
te prælatorum, vt illis iuribus probatur: *& ſcribunt gloſ. in cap. ſicut vnire, de exceſſ. prælat. & in ſpecie text. in cap. nobis de Iurepatron. Quod tradit & Curt. tract. de Iurepatrona. in verbo, pro eo quod de diœceſ. in numero quarto,* ſed Epiſcopus † nihil poteſt contra ius commune, 6
cum inferior † nullam habeat poteſtatem in diffinitis à ſuperiore 7
cap. inferior. 21. diſt. cap. inferior. de maio. & obed. cle. ne Romani, de electio. ergo non poterit Epiſcopus conſtituere Iuſpatronatus in eccleſia libera.

Tertio ſuffragari videtur doctrina gloſſæ *in cap. nobis, in verbo, de ſua iuriſdictione de Iurepatron. & ibi Abb. num. 9. & quam recenſet ad rem hanc Curt. loco ſæpe citato.* Inquit gloſſa illa, quod licet Pont. † 8
Max. poſſit in fundatione Eccleſiæ apponere conditionem, quod laicus fundator intereſſe poſſit electioni Sacerdotum, non tamen eam conditionem adiicere poterit Epiſcopus: ergo Iuſpatronatus conſtituere poteſt.

Quarto vrgere hæc ratio videtur, quod Iuſpatronatus † acqui- 9
ritur ſolum tribus modis, conſtructione, donatione & fundi collatione. Et qui aliquid Eccleſiæ vltra has cauſas dat, dicitur, benefactor: non autem patronus, ſed in caſu noſtro hi de Amighettis nullum ex relatis tribus præſtiterunt: ergo patroni effecti non

Digitized by Google

ſunt, *ita argumentantur (:& ſi vberius:) Abbas in conſilio 59. numero 2. libro 1.*
Quinto hæc opinio in ſpecie multorum auctoritate confir-
matur. Ita enim ſenſit *gl. in cap. pia mentis, prope medium 16. quaeſt. 7.*
10 cum ſcribit, quod ſi quis † aliquid det eccleſiæ iam conſecratæ,
non per hoc fit patronus. Quod intelligo etiã conſenſu Epiſcopi
alias illa doctrina probabili dubitatione careret Et gloſſam illam
ſecuti ſunt ibi Archid. & Gemin. Inno. *in rub. de iurepatro. nu. 3. Io.*
And. in c. 1. de iurepatro. in 6 Et ibidem Archid Cardin. in rubr. extra eo.
q. 6. & conſi. 82. Caſus ſuper quo, in 1. dub. Abbas in cap. 3. col. 2. de iure-
patro. conſil. 28. In cauſa communis copioſe conſil. 106. col. vlt. verſic. præ-
terea, in d. lib. 2. Alex. conſil. 74. ad fin. lib. 4. Prepoſ. in cap. hortamur 70.
diſt. Curt. de Iurepatro. in verbo. Pro eo quod de diœceſani in fin. Qui eiuſ-
dem opinionis recenſet Felin. in tract. Quando literæ Apoſtolicæ noceant
patron. nu. 10. Idem tradunt Lamber. lib. 1. de Iurepatron. part. 1. art. 4. q.
* *10. num. 3. verſic. limito & Angel. de Clauaſ. in ſumma in verbo Iuſpatro-*
natus § 4. Hi enim * vno ore ſcribunt Epiſcopum † non poſſe Iuſ-
11 patronatus in Eccleſia libera conſtituere: & ſi iam conſtitutum
poſſit transferre.
Sexto & vltimo accedit, quod fruſtra diſputari hic videtur, an
potuerit D. Epiſcopus hoc Iuſpatronatus conſtituere, cum non
conſtet de veritate ipſius conſtitutionis dicti anni 1422. Nec ad-
hibenda videtur fides verbis enunciatiuis & relatiuis factæ ab il-
la cõfirmatione anni 1459. cum nõ appareat de ipſo relato, *iuxta*
tex. l. optimam C. de contrahen. & committen. ſtip. Imo nec Epiſcopo,
12 qui † aſſeruit ſe iuſtis de cauſis feciſſe, credendum videtur, *iuxta*
doctrinam Bart. in l. ſi forte ff. de caſtr. pec. & ſcribunt Card. in c. paſto-
ralis, de off. deleg. Iaſ. in l. 1. in prin. n. 60. de ord. cog. Dec. in c. quæ in Ec-
cleſiarum n. 18. de conſt. & Parſ. conſ. 73. n. 66. lib. 1. Hæc dubitationem
mouebant.
Cæterum reipſa diligentiſſimo ſtudio examinata, contrarium
viſum eſt verius: nempe hanc Iuſpatronatus translationem, vel
cõſtitutionem factam à dicto D. Epiſcopo Brixiæ eo anno 1422.
iure ſuſtineri. Quod ſolidis rationibus & Doctorum auctorita-
tibus demonſtrari facile poteſt.
13 Primo, iuriſdictio † & poteſtas Epiſcopi in Eccleſia ſimplici,
quam Rectoriam vocant, eſt de iure communi fundata, vt ſcilicet
de ea diſponere poſſit ac Pontif. Max. *vt probat c. nouit, & c. quan-*
do, de his quæ fiunt à præla. ſine conſen. Cap. & ſcribit Ioan. de Sylua. in
tract. de Beneficio. part. 2 q. 22 n. 41. Et in eadem qu. *n. 5. poſt Abb. in c.*
eccleſia veſtra de electio. Epiſcopi poteſtatem eſſe fundatam et-
iam in eccleſia quæ aſſeritur patronata, cum de fundatoribus &
conſtructoribus non conſtat. Atqui dubium non eſt, quin Pon-
14 tif. † Maxi. poſſit de nouo Iuſpatronatus in Eccleſia conſtituere,
vt ſcribunt Abbas conſ. 28 in ca. ſ. communis. & in d. conſ. 106. col. vlt. li.
2. Curt. in d. tract. de Iurepatr. in verbo, pro eo quod de Diœceſani, in fi. &
clare idem ſcribit Cæſar Lambert. in tract. de Iurepatro. lib. 1 par. 1. art.
2. q. 10 vbi copioſe diſſerit: ergo & Epiſcopus hoc Iuſpatronatus con-
ſtituere poterit.
Secundo, admiſſo, quod non poſſit Epiſcopus Iuſpatronatus
conſtituere in Eccleſia, quæ nunquam fuit patronata, attamẽ fa-
cere id poteſt, cum ſemel fuit patronata. Hoc argumento ducto à
15 fortiori demonſtratur. Non eſt dubium, quin ſit plus † bona Ec-
cleſiæ in feudum vel emphyteuſin concedere, quam Iuſpatrona
16 tus in Eccleſia conſtituere, ſi quidem conſtituendo feudũ † trans-
fertur dominium vtile, & fructus efficiuntur domini vtilis, cum
dominium directum nullius pene commodi apud Eccleſiam re-
maneat, & tamen è conuerſo in Iurepatronatus commodũ leue
ſit apud patronum, & omnis fere vtilitas ſit apud eccleſiam, vt ex
17 vtriuſque natura conſtat Hinc etiam videmus, feuda † eccleſiæ
* tranſire difficilius in vaſallorum ſucceſſores, quam ipſum Iuſpa
18 tronatus. Nam Iuſpatronatus † tranſit & ad ſpurios & ad fœmi-
19 nas, cum tamen ad eos nõ tranſeat feudum † eccleſiæ: *ita vt vtrun-*
que dictum probat Bo. in cap. 1. numer. 64. de Iurepatro. Sed & certi
20 iuris eſt Epiſcopũ † poſſe de nouo infeudare bona Eccleſiæ con-
ſueta dari in feudum, ergo à fortiori poterit Eccleſiam ſolitam
ſubeſſe patrono Iuripatronatus ſubiicere, illa minor probatur
auctoritate multorum nempe Baldi, *in capit. 1. colum. 1. qui feudum*
dare poſſunt, & ibidem Iaſon numero ſeptimo verſi. an autem Felin. in
capit. cum cauſa numero 14. de re iud. & in cap. edoceri numero ſecundo
de reſcri. Idem reſponderunt Calder. conſ. vlt. in fi. titul. de conſuet. & con-
ſi. 1. titul. De feudis, Feder. de Sen. conſil. 109 Quidam prælatus Rom. conſi.
70. col. 1. & Curt. Iun. in tract. de feud. part 2. quaeſt. 1. num. 2. & quaeſt. 2.
Quinimo quod eſt fortius, videmus, quod etiamſi Epiſcopus
† iuraſſet non concederet in feudum, vel emphyteuſin bona ec- 21
cleſiæ, attamen concedere poterit quæ dari conſueuerint, *ita Abb.*
docuit in c. vt ſupr. numero decimo in fi. de rebus eccleſ. non alien. & in c.
2. n. 3. extra de feudis idem ſcriptum reliquit Bald. in c. 1. nu. 1. de cleric.,
qui inueſtit. fecit in vſibus feud. vna tamen huic ſolido fundamento
aduerſari videtur difficultas, quod, quemadmodum bona † ec- 22
cleſiæ conſueta dari in feudum ſi reuertantur ad Prælatum, & de
eius menſa efficiantur, non poſſunt amplius infeudari, *cap. 1. vbi*
Docto. Epiſcop. vel Abbas in vſibus feudo cap. vt ſuper, de reb. eccleſ. non a-
lien. Archid. c. 1. 35. q. 8. Cardi. Zabarella in cap. 2. q. 12. de feudis, & conſi.
35 col. 1. idem dicendum videtur, cum eccleſia fuit aliquot annos
liberata à ſeruitute Iuriſpatronatus. Reſpondetur, non conſtare,
quod extincta illa familia Marzola diu ſteterit libera eccleſia hæc
à Iurepatronatus: imo eſt præſumendum ſtatim fuiſſe conceſſam
Amighettis: tum ob id eſt præſumtio quod Dominus Epiſcopus
† ſolum fecerit quod de iure facere potuit, *iuxta reg. l. relegati C. de* 23
interdi. & releg. cum ſimil. tum etiam ob temporis diuturnitatem,
antiquitatemque, qua omnia rite, & recte facta præſumuntur, vt
infra dicemus.
Tertio & vltimo mouet me hæc ratio vera, & admodum con-
cludens. Epiſcopus † poteſt ex cauſa Eccleſiam liberam facere pa- 24
tronatam, ſed in caſu noſtro adfuit iuſta & legitima cauſa, ergo
potuit hæc Eccleſia, mortua familia Marzola, atque ita liberata
ſemel à Iuriſpatronatus nexu, iterum ſubiici illi obligationi, illa
maior probatur auctoritate Lambertini *in tract. d. Iurepatro. libro*
primo part. 1. quaeſt. 10. art. 4. incipit, contingit tertio numero 6. qui ſcri-
bit ita ſenſiſſe Rochum Curt. in tract. de Iurepatron. in verbo, & dotauit
quaeſtio. 2. Gay. in repe. cap. fin. colum. vigeſimo primo de elect. o in 6. Abba.
in cap. Sacroſancta, in fin. & ibi Cardin. de electio citat & eundem Ab-
batem in capit. nobis de Iurepatrono. Et præter hos à Lambert. relatos
idem vere cenſuit Abbas *conſilio 28. in cauſa communis numero 1.*
libro 2. cuius verba hæc ſunt, ſed etiam Epiſcopus potuiſſet eis
dictum Iuſpatronatus concedere, ex quo eccleſiæ minus dotatæ
contulerunt decem, licet poſt conſecrationem: *vt notat Ioan. An-*
dre. in cap. 1. de Iurepatron. & ſic debet intelligi gloſſ. dict. cap. pia mentis
27. quaeſt. ſeptima. Hæc Abbas. Idem conſ. 106. col. vlt. libro ſecundo ibi: Nec
enim poteſt Epiſcopus † rei ſacræ ſine cauſa legitima hanc ſerui- 25
tutem imponere, *vt notat gloſſ. in cap. tuli. in ſermentis 16. quaeſt. ſeptima*
& Ioan. andre. in cap. 1. de Iurepatrona. Hæc ille ſenſit, ergo aperte
Abbas cum cauſa hoc Iuſpatronatus conſtituere poteſt *Item a-*
perte ſcripſit Curt. in dict. tracta. de Iurepatron. in verbo pro eo quod de
Diœceſani in fin. & ſi poteſt ex cauſa Epiſcopus libere alienare
bona eccleſiæ, multo melius eam ſeruituti ſubiicere. Illa minor
propoſitio, quod ſcilicet in caſu noſtro iuſtis & legitimis de cau-
ſis fuerit conceſſum Iuſpatronatus illi familiæ Amighettæ, pro-
batur aperte ex verbis confirmationis ipſius conceſſionis, quæ
lane confirmatio facta anno 1459 habet hæc verba *Nos igitur*
attendentes, quod poſtquam domus, & parentela illorum de Marzolis
de dicta terra Aſulæ, quibus Iuſpatronatus eccleſiæ ſancti Marci di-
cta terra de Aſula olim ſpectabat & pertinebat, & extincta eſt, o-
lim bonæ memoriæ Reuerendiſſimus in Chriſto Pater D. Franciſcus
de Marerio, tunc Epiſcopus Brixienſis prædeceſſor noſter quondam
Amighinum genitorem tuum pro ſe, & ſuis heredibus maſculis legi-
timis loco dictorum de Marzolis patronum Eccleſiæ prædictæ S. Mar-
ci. ex certis honeſtis, & legitimis, ac rationabilibus cauſis ſeris, con-
ſtituit, & creauit, &c. Non ergo vna cauſa iuſta, ſed plures adfue-
runt eo tempore transferendi, ſeu conſtituendi hoc Iuſpatro-
natus in familiam Amighettorum. Hoc fortius confirmatur
ex conceſſione ipſa facta eo anno 1459. à Reuerendiſſimo Do.
Bartholomeo Maripetro Epiſcopo Brixienſi. Quæ his verbis
legitur. *Conſiderantesque prout plenarie informati exiſtimus, quod*
tu & quondam genitor tuus prædictus multa & plurima bona eidem
Eccleſiæ feciſtis: & conſeruationi, & defenſioni ipſius Eccleſiæ, & bo-
norum eius diuturnis & ſolicitis ſtudiis inſiſtitis, prout tu inſiſtis. &c.
Hæc ergo iuſta fuit cauſa, quod ſcilicet multa & plurima bona,
hoc eſt reædificando forte, redigendo bona inculta ad cultu-
ram, & ſterilia magno ſumtu reddendo fertilia Hæ enim iu-
ſtæ ſunt cauſæ, quibus eccleſia, & eius bona ſeruituti laicorum
ſubiici poſſunt. Ita videmus, quod † bona feudalia reuerſa ad 26
eccleſiam, & effecta de menſa prælati poſſunt dari in feudum
denuo, vt inculta ad culturam redigantur: & infructuoſa ad fru-
gem perducantur: cum iuſta cauſa hæc ſit: *ita ſcribunt Abbas in cap.*
vt ſuper num. vndecimo verſic. ulego crederem de rebus eccl ſ. non alien.
Prepoſ. in cap. 1. in princ. colum. pen. de his qui feudum dare poſſ. Clau-
dem

Digitized by Google

dius de Seyſellio in ſpeculo feudorum,titu. Qui feudum dare poſſunt. pag.
216.verſicu.ſeptimo ergo.& Curt. iunior in tracta.feudo.parte ſecunda.
quæſtion.1.principali, verſicu. hinc videmus. & magis in ſpecie dici-
27 mus,quod iuspatronatus † in eccleſia conſtitui poteſt ob reæ-
dificationem eccleſiæ. ita tradunt Hoſtien.in ſumma de iurepatro-
natus.§.ex quibus.Innocen. in cap.3. de iurepatron. Angelus Clauaſius in
ſumma.in verbo, iuspatronatus. §. 3. Capolla.in tract. de ſeruit. vrba.
prædio.in rubri.59.De refectione. quæſtion.15. Felin. in cap.cum acceſſiſ-
ſent,colum.pen num.33.de conſtitu. Paulus de Cittadinis in tracta.de iu-
repatronatus, parte tertia, in quarta cauſa. Lambertinus in tracta.de
iurepatronatus,lib.1.tertio articulo ſexta quæſtionis principalis partis pri-
ma.vbi num 10.11.hoc intelligit cum refectio fuit ex toto facta;
quod hic euenire potuit.Beroius conſilio 4.numero 26.lib.1. Potuit
28 etiam hic adeſſe cauſa iuſta † ob ditationem eccleſiæ, quæ forte
erat inops & tenuis reditus. Quæ ſane ditatio iuſtam cauſam
conſtituendi iuspatronatus præbet, modo ditatio ſit egregia:
vt reſpondit Abbas conſilio 28.lib.2.Ita ſcribit Paulus de Cittadinis in tra-
cta.de iure patronatus,parte tertia,cauſa ſecunda quæſtion 4. & ſi ab eo
in multis diſſentiat Lambertinus eodem tracta lib.1.art.2. ſexta quæſtio-
nis principalis partis prima,& Beroius.d.conſilio 4.num.28.lib.1. Et no-
ſtro in caſu eſſe facile poteſt,quod eo anno 1422. ac etiam anno
1459.eccleſia nullam pene dotem habuerit:& ideo ditatio facta
ab illis de Amighettis, adhibito conſenſu Epiſcopi facta eo a-
nimo fuerit,vt ſibi iuſpatronatus acquirerent, quod alias non
feciſſent.Quo caſu ex ſententia Rochi Curtii in d.tractatu de iure patro-
natus,in verbo & dotauit.quæſt 6.in fine eſt ſub num.33. & confert quod
eodem in loco ſcribit Curtius quæſt.vlt.

Nec hic dubitandum eſt,quin aſſertioni ipſius Epiſcopi cre-
dendum ſit,quin ſcilicet cauſæ conſtituendi ius patronatus ve-
re fuerint. Nam hic res adeo eſt antiqua, vt excedat hominum
29 memoriam:ob id omnia ſolemniter † acta præſumuntur, & illi
aſſertioni creditur,quod ſolemniter omnia geſta fuerint: maxi-
me accedente quaſi poſſeſſione immemorialis temporis. Ita
Baldus conſ.511.Quidam Prælatus.colum.2. libr.2. qui reſpondit, alie-
30 nationem † bonorum eccleſiæ præſumi ſolemniter factam ob
temporis diuturnitatem,& quaſi poſſeſſionem.Idem de aliena-
tione bonorum minoris reſpondit Corneus conſilio 109.in fine li.
3.quos ſecutus eſt Crauett.in tracta.de antiquita.tempo.parte tertia in
31 principio.num.1.quo loci ſcribit, quod etiam † decem anni tan-
tum efficerent rem eſſe de antiquo.& idem Cra. conſ.258. num.13.
14.idem ſenſit.& apud Gozadin. conſilio 11. num.12.13. & vere credo
rem hanc carere probabili dubitatione.

Non obſtant nunc in contrarium adducta; quia reſponde-
32 tur.&ad primum dico, verum eſſe, quod Epiſcopus † non po-
teſt ſubiicere ſeruituti eccleſiam eiuſq; bona:ſed id non proce-
dit in illis,quæ conſueuerunt ita concedi, vt ſupra in ſecundo opi-
nionis noſtræ fundamento diximus. Præterea & ſecundo reſponde-
tur,non procedere cum cauſa iuſta concedendi adeſt; vt paulo
ſupra in tertio fundamento demonſtrauimus,& infra confirmabimus de-
clarando glo d.cap.pia mentis.16.q.7.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo,quod imo Epiſco-
33 pus & inferior † poteſt ex cauſa immutare factum ſuperioris.
ita probat l.ſi hominem ff.manda. Quo adductus cenſuit gloſſa in
34 in capi.tempora.26.q.7. Epiſcopum † poſſe immutare pœniten-
tiam à Papa alicui impoſitam. Quam ſane gloſſam cenſuit ſin-
gularem Roman.ſing.454.Papa impoſuit. & ſequitur Iaſ. in l. omnes
populi.ſecunda lectura num.13.de inſtit.& iure.quo loci plura ſimilia re-
cenſet.idem Iaſ.in conſ.1.num.6.lib.1 Marſil.ſingu.182. & Crauet. conſil.
21.n.3.& alia ſimilia recenſet Tiraq.in tracta de pœnis legum,&c.in præ-
fatione.n.26.quo loci num.31.ex multorum ſententia ſcribit, Epi-
35 ſcopum † ex cauſa poſſe ſtatuere & diſponere contra ordinata
36 à Sacris conciliis. & n. 32. ſubiungit, poſſe etiam Epiſcopum †
ſtatuere contra ius commune. Idque confirmat infinitis prope
Doctorum auctoritatibus.His addo Io.de Sylua in tracta. de be-
neficio parte prima q.6.nu.38.& ſub ſequentibus; qui multis probat E-
piſcopum ſolum ex cauſa poſſe mutare ſtatum Eccleſiæ ſuæ &
iuriſpatronatus etiam contra voluntatem fundatoris.

Non obſtat tertium fundamentum, quia reſpondeo, gloſ-
ſam d.capitu.nobis,de iurepatro.procedere in eccleſia † conuentua-
37 li,in qua laicus non poteſt habere facultatem eligendi eccleſiæ
prælatum. Quæ ſane electio omnino ſpiritualis eſt; & ideo ad
patronum non ſpectat,ita declarat Abb.in d.capitu.nobis. n.9. de iure
patro.& clarius in capi.de hoc.num.10.de ſimonia. ſolum enim patro-
38 nus † præſentare poteſt clericos & ſacerdotes, qui eccleſiæ in-
ſeruire debent:non autem eligere eum,qui illis præeſſe debeat.
Idem ſcribit Rochus Curtius d. tractat. de iurepatronatus,in verbo. Et do-
tauit, in fine. Nam poteſtas eligendi † prælatum ſolum Pont. 39
Max.priuilegio conceditur,vt copioſe diſſerit Io.de Sylua in tracta.
de beneficio.parte ſecunda.q.13. Ratio differentiæ inter facultatem
eligendi † & præſentandi eſſe poteſt hoc in caſu, quia per præ- 40
ſentationem ſolum tribuitur ius ad rem, hoc eſt,ad beneficium
conſequendum,ſed per electionem tribuitur ius in re. Hanc ra-
tionem probarunt Abb.in d.c.nobis.Aret.in capitu.ſuper his.2.notab.de ac-
cuſ.& Rochus Curt.de iurepatron.in principio.q.4. Cum enim maius
ſit periculum ex iure in re conceſſo, ob id quod immediate po-
teſt adminiſtrare:ſequitur non ita de facili debere concedi. Re-
ſpondeo & 3.vt declarat Federic.de Senis.conſ.234. colum.2. verſ.
Non obſtat,&c. quod intelligitur de parochianis, qui non ſunt
patroni modis à iure conceſſis.

Non obſtat quartum,quia facile reſpondetur, Abbatem in
d.conſ.59.n.2. loqui quando aliquid eccleſiæ ſatis dotatæ & opu-
lentæ fuit donatum. Non enim ob eam donationem donans
acquirit iuſpatronatus eccleſiæ: & præſertim non accedente
conſenſu Epiſcopi;vt ipſe Abbas reſpondit; & diximus ſupra in fine
prope tertii fundamenti opinionis noſtræ,poſt Curtium & Lambertinum.
Sed diuerſum eſt, cum alia iuſta cauſa ſubeſt, vt ſubeſſe potuit
eo anno 1422.& 1459.vt puta reædificationis vel alia ſimilis.

Non obſtat quintum argumentum, quia reſpondetur gloſ-
ſam d.cap.pia mentis.16.q.7.& illius ſequaces loqui, & procedere
cum quis aliquid donat eccleſiæ, † quæ non eget ea donatione. 41
At ſecus eſt cum eccleſia eſt quidem cõſecrata, & ad eſſe perdu-
cta,ſed non dotata: atque ita caret bene eſſe:tunc dotans eam,
vt iuspatronatus acquirat,adhibito conſenſu Epiſcopi vere ac-
quirit.& hoc caſu non habet locum traditio illius gloſſæ, cap.pia
mentis.ita multi ſupra relati declarant,præſertim Innoc.in rubri. de iure-
patro.num.2.Ioan.And. & Card.in cap.1.de iure patro.in 6. clarius Ro-
chus Curtius in tract.de iurepatro.in verbo.& dotauit. q.2. & Lamberti-
nus in eodem tractatu libro 1.articu.26.q.6.partis primæ.n.6. Qui qui-
dem interpretes ſcribunt, hanc dotationem & Epiſcopi con-
ſenſum retrotrahi ad principium ipſius conſtructionis,& con-
ſecrationis eccleſiæ. in caſu itaque noſtro idem eſt dicendum,
nempe,quod & ſi eccleſia S.Marci eſſet in eſſe deducta ante an-
num 1422.& tempore quo illi de Maraonis erant patroni; atta-
men carebat illo bene eſſe,quod deinde fuit liberalitate & dili-
gentia illorum de Amighettis conceſſum,atq; tributum:quem-
admodum ambo illi Epiſcopi ſunt atteſtati.

Non obſtat ſextum & vltimum,quia reſpõdetur multiplici-
ter.Primo hoc in caſu fidem adhiberi Epiſcopo referenti in illa
confirmatione anni 1549. Quandoquidem referenti † tunc 42
ſtatur relatum ita ſe habere,cum referens ita poteſt de nouo fa-
cere.ita declarat Decius in authen. ſi quis in aliquo,in fine. C. de edendo.
qui huius ſententiæ aſſertores plures recenſet. Quibus accedunt Socin. Sen.
conſilio 265.colum.1.lib.2.Ripa lib.2.reſpon.cap.6. Pariſ.conſilio 33. num.
7.lib.1.conſilio 15.numero 27. & conſil.27. numero 14.lib.4.Alba conſil.
62.num.7.Crauet.conſilio 157.num.3.& num.16.& Didacus libro practi-
carum quæſtionum,ca.21.num.2.&ideo ſcribit Decius priuilegio † 43
principis referenti aliud priuilegium creditur, & ſi de relato
non conſtet.quod ſcribunt Bellonus conſilio 36. num.4. & Boer. quæſt.
247.num.3.

Reſpondetur ſecũdo,verbis † narratiuis enuntiatiuis fidem 44
adhiberi in antiquis;etiam contra tertium. ita in his ſere terminis
reſpondit Alex.conſ.219.num.26.vtr.non obſtat etiam.lib.6. Quo in re-
ſponſo defendit ob temporis diuturnitatem & quaſi poſſeſſio-
nem,ſolemniter factam fuiſſe vnionem quandam eccleſiarum,
& fidem eſſe adhibendam verbis enuntiatiuis & narratiuis illius
ſolemnitatis.

Reſpondetur tertio,admiſſo,quod fides adhibenda nõ eſſet
illi inſtrumento anni 1459.referenti illam iuriſpatronatus con-
ſtitutionem factam anno 1422.nihilominus idem effectus (:vt
ſupra attigimus:)oritur ex illa ipſa cõſtitutione anni 1459. Quo
Reuerendiſſimus Do.Maripetrus Epiſcopus illud iuſpatrona-
tus eiſdem iuſtis de cauſis illi familiæ de Amighettis conceſſit.
Nec repugnat doctrina eorum, qui dixerunt, non credi aſſer-
tioni illius,qui dum ſine cauſa aliquid facere poteſt, aſſerit cau-
ſam adeſſe;quia verius eſt,illius aſſertioni eſſe ſtandum. ita infi-
niti prope.quos retulit lib.1.de arbitrariis iudicum.&c. quæſt.76. num.15.
aduerſus Cardinalem,Iaſonem & cæteros ſcripſerunt. Concludo itaq;
hoc iuſpatronatus potuiſſe transferri, & de nouo conſtitui in
familia illa de Amighettis.

Secunda eſt propoſita iuris dubitatio, admiſſo minus recte

Digitized by Google

conceſſum fuiſſe à Reuerendiſſ. Epiſcopis hoc iuſpatronatus familiæ de Amighettis, an ſaltem temporis curſu acquiſitum et & ſucceſſoribus ita fuerit, vt vere patroni nunc ſint hi è familia de Turchis? Qua in re dicendum videbatur præſcriptione & temporis curſu quæſitum non fuiſſe ius patronatus.

Primo, ea ratione ita reſpondendum videbatur, quod rece-
* pta * magis opinio eſt Doctorum, laicum † non poſſe præſcri-
46 bere iuſpatronatus in eccleſia, quæ nunquam fuit patronata; vel, ſi aliquando extitit ſuppoſita, liberata etiam fuit. *Hanc opinionem probarunt ex antiquis Ioann. de Monte Murio, & Abbas antiquus; quos ſequitur Archidiaco. in cap. hortamur. 71. diſtinct. Matthæus & Zabarella in clemen. plures. de iurepatro. & ibidem Imola colum. 14. verſic. vlterius quæro. Specul. titu. de iurepatro. § 1. verſi. & nota. Abbas Panorm. in cap. querelam. numero 9. & ibidem Zabarella de electio. idem Abbas in conſil. 106. colum. 2. lib. 2. & in ſua diſputatione, Augerio. col. 6. verſicu. & ex his ſequor. Alex. conſilio 74. num. 26. & conſ. 75. num. 36. lib. 4. Hos refert, & ſequitur Cæſar Lambertinus in tract. de iurepatronatus, lib. 1. articu. 5. quæſt. 10. parte prima. numero 25. verſi. capio igitur primum, qui eiuſdem opinionis recenſet Gaytanum in cap. vlt. colum. 22. de electio. in 6. & Felinum in cap. cauſam. colum. 3. verſicu. puto ſuſtentabilem. de præſcrip. His addo Balbum in tract. de præſcrip. parte quinta principali. prima particula. quæſt. 9. quo loci teſtatur, hanc eſſe receptam opinionem Doctorum.* Ea eſt huius opinionis præcipua ratio, quod
47 iuſpatronatus † eſt quid ſpirituale, quod à laico non poteſt poſſideri: ergo laicus poſſidens eſt in mala fide, & per conſequens nullo tempore præſcribit.

48 Secundo admiſſo, quod iuſpatronatus † acquiri præſcriptione poteſt; illud procedit cum titulus præſumi poteſt: atque ita quando ſumus in dubio, an præceſſerit titulus; At quando certi ſumus titulum nullum extitiſſe à principio, præſcriptio nullo modo locum habet. *ita Card. Zabarella in clem. plures, in princ. col. pen. q. 5. in fine, de iurepatro. poſt Matthæum quem citat: & ſecutus eſt Lambert. in tracta. de iurepatro. lib. 1. art. 5. q. 10. prima part. num. 41.* ſed in caſu noſtro aperte conſtabat ab initio nempe anno 1422. illos de Amighettis nullum habuiſſe titulum huius poſſeſſionis: ergo non potuerunt præſcribere. Nec dicatur habuiſſe titulum ex priuilegio Epiſcopi, quia ille titulus vt inualidus pro non titulo habetur.

Tertio, admiſſo quod laicus præſcriptione acquirere poſſit
49 iuſpatronatus: attamen iuſpatronatus † ita acquiſitum non videtur poſſe impedire collationem ordinarii, & multo minus Papæ. *ita poſt Feder. de Senis conſ. 65. Infraſcripta quæſtionis, ſcribunt multi relati à Decio conſilio 117. num. 1. Idem affirmarunt Crau. conſil. 63. num. 6. Rol. conſil. 46. num. 10. conſil. 47. num. 24. lib. 1. Et Didac. lib. Pract.
* quæſt. cap. 36. num. 6. qui alios plures recenſet, & communem * eſſe teſtatur addo Caſſadorum deciſ. 7. nu. 3. de iurepatr.* Quanquam ergo concederemus, præſcriptione fuiſſe acquiſitum hoc iuſpatronatus; attamen non videtur prodeſſe hoc in caſu contra collationem Sanctiſſimi D. N. Pii V.

Quarto & vltimo, admiſſo, quod hoc iuſpatronatus acquiri potuerit præſcriptione: attamen hoc in caſu nil prodeſt; ex quo
50 † vltimus inſtitutus, nempe Dominus Rubertus familiaris Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi D. Cardinalis Cornelii eſt mortuus in curia: & ideo beneficium dicitur reſeruatione affectum: atque ita patronum ius præſentandi amiſiſſe. *ita declarando gloſſ. ra. 2. de præben. in 6. & communem opinionem relatam tradit Barbatia inter conſ. Alex. conſ. 74. n. 33. lib. 4.* dum ait etiam iuſpatronatus præſcriptione, vel priuilegio quæſitum cenſeri reſeruatum, etſi non iuſpatronatus ex fundatione, & aliis modis non. Ita poſt multos declarat Rochus Curtius de iurepatronatus, *in verbo, competens. quæſt. 24.*

Re tamen non mediocri ſtudio, & diligentia examinata, atque perpenſa, contrariam ſententiam vt veriorem & æquiorem ſequor: quod ſcilicet hoc ius patronatus præſcriptione ita valide acquiſitum fuit illi familiæ de Amighettis, & eius ſucceſſoribus, vt nulla prouiſio fieri & concedi potuerit ad illius detrimentum. Quam ſane veram ſententiam vt probem multa me mouent. ſed, quo res clarior reddatur, animaduertendum eſſe cenſeo, quod in hac graui, & admodum perplexa diſputatione,
51 an ius patronatus † in eccleſia præſcribi poſſit, diſtinguenda ſunt prius duo capita. Quorum vnum eſt, cum diſputatur, an laicus poſſit contra laicum patronum præſcribere hoc ius patronatus.
* Et * recepta eſt Doctorum opinio præſcribere poſſe. *ita tradunt Rom. conſ. 362. Alex. conſ. 75. col. 1. lib. 4. Rochus Curt. in tract. de iurepatro. in verbo. Ipſe, vel is a quo. num. 86. Balbus in tracta. de præſcrip. 1. parti. 5. part. princ. q. 9. & Beroim conſ. 12. numero 11. lib. 1. Rol. conſil. 47. num. 33. lib. 1.* Hæc diſputatio non eſt illa, de qua in præſentiarum tractamus, cum illi de Amighettis non præſcripſerint contra illos de Marzolis; quo conſtat iam fuiſſe extinctos antequam ipſi Amighetti poſſidere cœperint. Secundum eſt caput, quando dubitatur, an laicus poſſit præſcribere contra eccleſiam. Et quanquam in hoc capite diſtinguant Curt. *in tracta. de iurepatr. in verbo. Ipſe, vel is. quæſt. 36. Balbus in tracta. præſcriptio. parte 5. princ. 1. partic. qu. 9. & Pariſ. in cap. cauſam. num. 4. de præſcrip.* & alii nonnulli, quos nunc referam, tres hos caſus. Primum, cum conſtat eccleſiam à laicis non fuiſſe nec conſtructam, nec poſſeſſam: ſecundum, econtra, quando conſtat eccleſiam fuiſſe conſtructam à laicis & ab eis aliquando poſſeſſam: Tertium, quando ſimus in dubio, à quo ſcilicet fuerit conſtructa. quam caſuum diſtinctionem aiunt hi interpretes eſſe ex mente Ioan. Andreæ in cap. quod alicui. in fine. de regul. iuris. in 6. Ego tamen † opinor Ioann. 52
Andreæ hanc diſtinctionem non ſenſiſſe, ſed abſolute, & indiſtincte affirmaſſe; laicum poſſe acquirere præſcriptione contra eccleſiam iuſpatronatus in ea. Ioann. Andreæ verba hæc ſunt. *Ex prædictis concludo, quod, aut conſtat eccleſiam habere patronos, aut non conſtat. Primo caſu, aut parochiani præſentauerunt cum patronis: aut ſine. Vtroque caſu proprie præſcribitur contra patronos. de capell. monac. ca. 2. & nota. de præſc. cum ſ. ad audientiam. Et ipſorum patientia facit parochianos huius iuris poſſeſſores, inſtitutione ſecuta, ad præſentationem ipſorum. iuxta ea, quæ ſatis dixi, de reſti. in integrum, cap. 2. & his caſibus talis patientia iungatur ad rationes dictas ſuper verſicu. hoc autem. ſi vero non conſtat, quod poteſt eſſe dupliciter. Aut quia conſtat alios non eſſe patronos, quia neſcitur: & hoc, quod † neſcitur, dicitur non eſſe, de conſe- 53
cratio. diſtinctio. 1. cap. ſolemnitates. cum certum ſit eccleſiam habuiſſe homines fundatores, niſi miraculoſe conſtructa fuiſſet, præſumeremus eam per populum fuiſſe fundatam: potiſſime, quia hoc veriſimile & fieri conſueuit ſupra eod. cap. inſpicimus. & ſecundum hoc concludam, quod
† exercitium vnius actus competentis patrono erit poſſeſſio patronatus: 54
quod eſt regulare, vbi plures actus ab aliquo iure dependent. de religio. dom. capit. 1. & hoc ex quo reliqui actus non apparent poſſeſſi per alium, nec ius commune circa aliud fundat intentionem alterius, vt dixi ſuper glo. penult. Et ſic ſoluitur contrarium de decret. auditu. de præſcrip. vt ibi dixi ſuper penult. glo. & de capell. mona. c. dilectus, vt ibi dixi ſuper vlti. gloſſ. Et ſecundum hoc ſaltem his vltimis caſibus concedere oportet, tenentes contrariam opinionem: cui pro tanto reſtiti curioſe, &c.* Hæc Ioann. Andreæ. Cuius quidem vltima verba; ibi, *Et ſecundum hoc, &c.* deceperunt Rochum Curtium *in d. tract. de iurepat. in verbo. ipſe vel is. quæſtion. 36.* dum intellexit Ioan. Andreæ affirmare, quod quando conſtat eccleſiam fuiſſe fundatam, & poſſeſſam à laicis, vel ſumus in dubio, quod ius patronatus præſcribi poſſit. ſecus vero, cum conſtat non fuiſſe conſtructam, & poſſeſſam à laicis. ſed fallitur Curtius; quia Io. Andreæ, impugnando opinionem Archidiaconi; dicit primo, quod quando conſtat, eccleſiam non eſſe conſtructam, nec poſſeſſam à laico, verius eſſe ius patronatus poſſe præſcribi. Deinde ſubiicit ſecundo Ioan. Andreæ, quod Archidiaconus, & qui eum ſecuti ſunt ſaltem concedere debent, iuſpatronatus poſſe præſcribi duobus illis caſibus; nempe quando cõſtat eccleſiam fuiſſe ædificatam, & poſſeſſam à laicis, & quando ſumus in dubio. Dum ergo ait Ioann. And. *quod Archidiaconus debet ſaltẽ hoc concedere.* nõ negat illud primum dictum: imo illud confirmat. Quemadmodũ ipſemet Ioann. Andr. *in cap. querelam, col. 2. verſi. populis, de elect. in cap. vnico, in fin. eod. titu.* ſemper abſolute affirmauit, iuſpatronatus à laicis contra eccleſiã poſſe præſcribi. Hanc declarationem ad Ioann. Andreæ doctrinã libenter attuli; quia Doctores, qui Ioann. Andr. ſimpliciter ſecuti ſunt à recentioribus interpretantur ex doctrina ipſius Ioann. Andreæ. iuxta illud tritũ, in dubio
dictum † Doctores intelligi ſecundum iura ab eis allegata, *vt in-* 55
quit Barto. in l. non ſolum. § liberationis, num. 10. de libera. lega. Atq; ita volunt eum Ioann. Andr. & ſequacibus hanc eſſe cõmunem * opinionem in duobus illis poſterioribus caſibus; & in primo in oppoſitum eſſe communem * *vt ex recentioribus ſcripſit Didacus in capitulo, poſſeſſor. parte ſecunda. § decimo, nu. 2. verſicu.* Ego ſane tametſi. Et tamen verius eſt Ioan. Andr. in omnibus caſibus affirmare præſcribi poſſe hoc iuſpatronatus à laicis. Verum quidem eſt, quod duobus illis caſibus Ioann. Andr. rem habet pro indubitata: & in illo primo magis hæſitat, attamen idem affirmat. Quocirca & alii plures, nulla habita diſtinctione horum caſuum, ſecuti ſunt Ioann. And. *Ita enim tradunt Federic. de Senis conſilio 234. ſuper primo puncto. Bald. & Butrius in cap. querelam, de elect.*

Digitized by Google

*elect. Feli. in cap. cauſam. col. 3. de præſcrip. & in tract. Quando litera Apo-
ſtolica noceant patrono, colum. pen. verſi. conſidera primo. Ita quoque
indiſtincte Ioan. Andr. ſecutus eſt Dec. in cap. cum venerabilis. numero
36. de exception. idem conſilio 116. colum. 3. verſicu. & ſecundo non obſtat.
* & conſil. 124. numer. 3. vbi communem * eſſe aſſerit contra Archidiaco-
num, idem Dec. conſil. 136. num. 2. quod facit & Rolandus conſil. 47. num.
32. lib. 1. Et hanc opinionem ſatis aperte probat ca. querelam. de elect. ibi,
ad quem de antiqua conſuetudine pertinet electio.* Nec repugnat quod
reſpondendo dicunt Archid. & ſequaces, præſertim Lamber-
56 tinus *d. lib. 1. de iurepatrona. parte 1. arti. 5. q. 10. n. 38.* quod illa verba †
de antiqua conſuetudine, ſunt verba partis aſſertiua; & quod
Papa ibi reſeruat cauſam iurispatronatus decidendam. Hæc nil
obſtant. Eſt ratio manifeſta; quia ibi Papa non improbat acqui-
ſitionem ex præſcriptione: quam quidem improbaſſet, ſi ius
patronatus eo modo acquiri non poſſet. Præterea probat & hanc
ſententiam tex. *in cap. generali. §. penn. de elect. in 6.* vbi æquiparatur
57 acquiſitio † ex fundatione, & ex conſuetudine, hoc eſt, ex præ-
ſcriptione. Rurſus Federicus *d. conſ. 234. col. 1.* aliis rationibus,
quas ſuperſedeo referre, hanc ſententiam comprobat. Hac ita-
que Ioann. Andr. opinione conſtabilita, deducitur.

Primo, hoc argumento noſtram ſententiam; nempe illos de
Amighettis præſcripſiſſe hoc ius patronatus in Eccleſia Sancti
Marci.

Secundo, eſto quod vera ſit illa diſtinctio caſuum facta à Ro-
cho Curtio, Balbo & Pariſio; attamen adhuc conſtat Amighet-
58 tos præſcripſiſſe hoc ius patronatus. ſi quidem conſtat † eccle-
ſiam hanc fuiſſe ante eos poſſeſſam (:quod ſufficere videtur:)
ab illis de Marzolis: atque ita ſumus in ſecundo caſu diſtinctio-
nis, quod ſcilicet præſcriptio locum habere poſſit; vt relati Do-
ctores affirmant.

Tertio admiſſo, quod non conſtet de Marzolis nõ conſtru-
xiſſe eccleſiam hanc; & ſi eam poſſederint: & quod vtrunque ſit
neceſſarium: attamen negari non poteſt, quin ſimus in dubio:
59 in quo † quidem præſumtio eſt, quod eccleſia hæc fuerit con-
ſtructa ab illis de Marzolis, & per conſequens à laicis poſſeſſo-
ribus potuiſſe præſcribi: *iuxta tertium illum caſum diſtinctionis Ro-
chi, Curtii, Balbi & aliorum.*

Quarto opinor rem hanc ea ratione eſſe claram, quod hic
60 præſcriptio habuit antecedentem titulum. Qui † ſane titulus
efficit præſcriptioni locum eſſe, *vt ſcribit Cardinal. in capitul. quere-
lam. col. pen. verſic. ſecundo caſu, de electio. & in clemen. plures. q. 5. de iu-
repatron. quem ſecutus eſt Cæſar Lambertinus in tractat. de iurepatro-
nat. libro 1. part. 1. articu. 5. q. 10. num. 40.* de titu. hic conſtat, quia an-
no 1459. Reuerendiſſimus Epiſcopus Brixiæ hanc conceſſio-
nem fecit & à ſuo anteceſſore eo anno 1422. factam fuiſſe atte-
ſtatur. Nec hic aduerſatur, quod iſte titulus non ſufficiat ad in-
coandam præſcriptionem: vt ſenſit Cardinalis locis iam allega-
61 tis, qui ait, hoc in caſu titulum † debere procedere à Papa; quia
titulus habitus ab inferiore non prodeſt. Non inquam hoc ad-
uerſatur, quia dupliciter reſpondetur. Primo Cardinalem loqui
cum titulus ab inferiore conceſſus eſt inualidus, vt quia ſine
cauſa iuſta conceſſit: ſed diuerſum eſt in caſu noſtro, in quo (:*vt
dixi ſupra in primo capit. n. huius conſultationis*:) iuſtis de cauſis facta
eſt conceſſio. Secundo reſpondeo, quod etiam ſi titulus iſte eſ-
ſet inualidus, vtpote conceſſus ab eo, qui non potuit cõcedere;
attamen præſcriptioni locus eſſe potuit ſremat modo quantum
62 velit Cardinalis. Nam titulus † inualidus dat iuſtã cauſam præ-
ſcribendi. Ita in ſpecie noſtra probat tex. *in cap. cura, de iurepa-
tro.* vbi titulus donationis inter viuos eſt improbatus, & eo ius-
patronatus transferatur: & tamen temporis præſcriptione cõ-
ualidatur. Et ideo eo textu adductus decidit Guid. Papæ. *q. 159.
Duodecima, poſt Hoſtien. Butrium & Cardinalem,* quod licet alienatio
63 † de rebus eccleſiæ facta ab Epiſcopo ſine cõſenſu capituli non
adferat iuſtum titulum acquirenti, quo ad pleni dominii ac-
quiſitionem, adfert tamen quo ad incoandam preſcriptionem.
*Idem reſpondit Feder. de Senis conſ. 247. Caſus talis eſt, quidam Epiſcopus.
n. 1. verſicu. item in remiſſione, ibi, niſi quo ad dandam cauſam præſcriben-
di. Rubeus conſ. 75. col. 2. & copioſe Cran. de antiq. tempo. 4. par. princ. part.
4. quæ incipit. Materia. n. 7 vbi egregie declarat.*

Quinto, admiſſo, quod titulus cõceſſus ab Epiſcopo Brixiæ
eo anno 1459. ſit inualidus, attamen adhuc opinor iuſto titulo
quæſitum fuiſſe iuſpatronatus ipſis Amighettis. Nam nõ con-
ſtat, ꝙ conceſſio facta ab Epiſcopo anno 1422. fuerit ſola ipſa
auctoritate Epiſcopali, vel pontificia facta: atq; ita ſumus in du-
bio. Quo poſito, ſequitur, ꝙ illi de Amighettis, ſi eis mota fuiſ-
ſet controuerſia ſuper hoc iure patronatus; allegaſſent, ſe habe-
re iuſtum & legitimum titulum à Pontifi. Max. & ab ipſo Epi-
ſcopo Brixiæ confirmatum atq; exſecutum eo anno 1422. & ad
huius † tituli probationem adduxiſſent hanc præſcriptionem 64
& curſum temporis memoriam hominum excedentis. *iuxta do-
ctrinam Felini in c. cauſam, col. 3. verſi. puto ſuſtentabilem, de præſcriptio.
& in trac. quando litera apoſtolica noceant patrono, col. vlt. verſic. conſi-
dera tertio. idem ſcripſerunt prius Abbas in d. cap. querelam. numero 9. in
fin. de electionib. Alex. conſ. 74. num. 46. verſic. accedat ad hoc. lib. 4. Bar-
ba. conſ. 35. col. 2. lib. 2. Dec. conſ. 129. num. 3. Curt. iun. conſ. 158. colu. 4. &
Purpura. in l. Imperium. num. 193. de iuriſd. omnium iud.* Eodem ergo
modo poteſt nunc Dom. Bartholomeus Turchus ſeipſum tue-
ri; allegando ſcilicet, quod hoc iuspatronatus fuit auctoritate
Apoſtolica conceſſum ſuis anteceſſoribus, nempe illi de Amig-
hettis. & quod ea auctoritate adductus Epiſcopus Brixiæ eo
anno 1422. conceſſionem confirmauit: & ad huius tituli validi
probationem inducere hũc curſum temporis centum & quin-
quaginta prope annorum, & fortius hoc procedit ex eorum o-
pinione, qui dixerunt; nec etiam hoc caſu fore neceſſe allegare
titulum, vt mox dicemus.

Sexto opinor hic ceſſare omnem diſputationem, cum hic
adſit titulus à lege præſumtus. Nam lex † præſumit titulum ad- 65
eſſe ex curſu tẽporis excedentis hominũ memoriam. *ita probat l.
hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æſtiua. & c. 1. de præſcrip.
in 6. & ibi Archid. & gloſſa in verbo non exſtat. & Gemin. colum. 3. verſi.
quæro quare. Cynus in l. ſi certis annis, colum. vlt. quæſt. 12. C. de pactis.
Card. conſilio 118. Primum quo iure, colum. pen. verſ. & quod dixi de
longo, &c. Alex. d. conſ. 6. colum. 1. num. 2. verſ. & neutro caſu. lib. 1. Corn.
conſilio 268. col. 11. verſ. & pro claro. lib. 4. Felin. in cap. cum nobis colum. 2.
verſi. præterea ſecundum Imolam. & in cap. accedentes, colum. 5. verſi. ſed
diceres, de præſcript. Dec. conſilio 341. col. pen. verſ. & patet ex omnibus
Cur. Iun. conſil. 61. col. 1. & Pariſ. conſ. 27. numero 80. libr. 1. Et in ſpecie no-
ſtra hunc titulum ſufficere reſpondit Beroius conſilio. 6. num. 9. libr. 1.* Et
adeo efficax eſt iſta † præſumtio, vt nec etiam opus ſit allegare 66
titulum ipſum; cum ſatis ſit notus, & allegatus ex ipſius tempo-
ris demonſtratione. *ita probat glo. cap. ſuper quibuſdam. §. præterea, in
verbo non exſtat. de verb. ſig. Calder. conſilio 1. tit. de libelli obla. Guido Pa-
pæ quæ. 408. in fi. Abbas conſ. 7. col. 4. verſi. & quanquam hæc. lib. 2. Iaſ. in
l. ſi certis annis, colum. vltim. limita. decima. C. de pactis. Soc. Sen. conſil.
127. colum. pen. verſi. & eo maxime prædicta procedunt, lib. 1. GoZadi.
conſilio 8. numero 37. Baldus in tract. præſcrip. par. 3. princ. 2. partic. quæſt.
6. numero 28. Afflict. deciſ. 239. in fin. Loffredus conſ. 40. num. 38. & Caſſan.
conſilio 34. numero 7. Et in ſpecie iurispatronatus, ita reſpondit Federicus
de Senis, conſ. 234. col. 3. verſi. maxime hoc procedit. quem in ſpecie ſecutus
eſt Felin. in cap. cauſam, colum. 3. verſi. puto ſuſtentabilem. de præſcri.*
Præterea, adeo efficax eſt iſta præſumtio † vt dicatur iuris & de 67
iure, ita quod non recipit probationem in contrarium. *Ita ſcri-
bunt Felin. in cap. cum nobis, col. 3. verſ. ſcias etiam de præſcrip. GoZa. conſ.
8. numero 37. verſi. imo ſecundum Felinum. Rub. conſilio 13. colum 2. verſic.
& ſi iterum dicatur. & Soc. Iun. conſilio 115. num. 38. lib. 2. Et hæc opinio
eſt verior * & magis recepta, & ſi ab ea diſſentiant glo. in d. ca. 1. in ver- *
bo niſi. de præſcrip. in 6. Felin. in ca. de quarta, colum. pen. verſi. conſi-
dero duo de præſcrip. Afflict. deciſi. 368. numero 10. & clare Pariſ. conſilio.
27. numero 120. lib. 1.* ſed eſto, quod hæc poſterior eſſet verior; qua
ratione dici poteſt, quod contrarium probari poſſit in hac ſpe-
cie, de qua agimus?

Illud etiam addo, quod hæc præſumtio † adeo vrgens eſt, vt 69
etiam procedat contra clericos, & libertatem eccleſiaſticam.
Nam efficit, vt præſumatur eccleſiaſtica libertas iuſtis titulis &
cauſis ſublata. *Ita egregie reſpondit Caſtr. conſilio 423. Ex puncto tranſ-
miſſo. col. 2. verſi. in contrarium, lib. 2. Et idem ſcribunt Baldus in cap. 1. in
princi. n. 8. de his qui feud. dare poſſ. Dec. in cap. 1. col. 1. verſi. 2. non procedit,
de conſuet. Cur. Iun. in tracta. feud. par. 2. quæ. 3. princi. n. 3. & Pariſ. conſil.
27. nu. 32. lib. 1.* Quæ ſententia procedit ſine controuerſia, quan-
do leue detrimentum eccleſiæ adfertur, vt præcitato loco de-
clarat Cur. Iun. qui adfert exemplum in præſcriptione infeu-
dandi bona eccleſiæ. Nam leue ex ea infeudatione infertur pre-
iudicium eccleſiæ, apud quam remanet directum dominium.
Ita in caſu noſtro leue † eſt eccleſiæ detrimentum, quod ſit pa- 69
tronata; imo ei vtilis eſt perſæpe cum à patronis, ſi collapſa eſt,
reſtituitur, & reſtituta defenditur, vt euenit elapſis his annis in
caſu noſtro. Ex actis enim conſtat D. Bartholomeum reparaſſe
hanc eccleſiam, & illi plurimum profuiſſe.

Nec eſt ꝙ obiciatur, relatas Doctorum traditiones nõ pro-
cedere, quando is qui præſcribit, eſt incapax rei à ſe poſſeſſæ,

Digitized by Google

vt declarat Abbas in capit.quanto,primo notab.de conſue. in cap. cauſam,
& in cap.ad aures,vtroque loco primo notab.de præſcrip.Card.conſ.88.co-
lum.1.verſi.ſi tamen Decius conſ.148 num.5.Rum.conſ.156. col.vlt. verſic.
pari ratione.lib.4.Marſil.ſing 80.& Pariſ.conſ.13. nu.17.lib.4. Non in-
70 quam hoc repugnat,cum laicus non † ſit omnino incapax iu-
riſpatronatus,*vt dixi ſupra,& in ſpecie ita reſpondet Fredericus de Senis*
conſ.234.col.2. Et hæc ſententia confirmatur ex verbis ſacroſan-
cti Concilii Tridentini,*ſeſſione 25.cap.9.* in illis verbis, *ſiue etiam*
ex multiplicatis præſentationibus per antiquiſſimum temporis curſum,
qui hominum memoriam excedat. Hæc verba oſtendunt titulum ex
præſcriptione eſſe iuſtum titulum,ex quo ibi æquiparatur titu-
lo fundationis,& dotationis. Et illa conſtitutio conciliaris de
omnibus iurispatronatibus etiam laicorum loquitur, vt etiam
verba ſubſequentia oſtendunt.

Septimo & vltimo,vt huius ſim ſententiæ,quod ſcilicet præ-
ſcriptione acquiſitum ſit hoc ius patronatus, mouet me hæc †
71 argumentatio ducta à ceſſante ratione præſcriptionis impedi-
tiua. Eſt enim (*:vt ſupra in primo fundamento partis aduerſæ:*) ratio
impeditiua huius præſcriptionis,malafides laici poſſeſſoris; qui
72 dum † poſſidere non poteſt,non poteſt præſcribere.atqui in ca-
ſu noſtro hæc malafides ceſſat,ergo locus eſt præſcriptioni. Illa
minor multipliciter probatur. Et primo,quia illa conceſſio iu-
riſpatronatus facta anno *1422.* nec non & illa facta anno *1459.*
73 auctoritate Epiſcopali ſolemni more factæ fuerunt. & is † pa-
tronus eadem auctoritate fuit miſſus in quaſi poſſeſſionem il-
lius iuris:ergo habuit bonam fidem. *Ita in ſpecie docuit Abbas in c.*
conſultationibus.n.5.verſi.ſed dubitatur.& ibidem Cardin.de iurepatro.

Secundo bonafides hic adfuit in ſucceſſoribus illius primi
patroni.

Nam admiſſo etiam, quod ille primus patronus fuiſſet ma-
læfidei poſſeſſor,& is nunquam præſcribere potuiſſet, etiam ſi
mille annos vixiſſet (:attamen eo primo mortuo, illius ſucceſ-
74 ſores † bonam fidem habere præſumuntur. *lege.qui in alterius, de*
regulis iuris.& capitulo,cum quis.de regu.iuris in ſexto,& in ſpecie ita e-
gregie conſiderat hanc bonam fidem Feder.de Senis dicto conſi.234. num.
3.in fine.Qui loci citat capitu.cura, de iurepatronat. quod optime probat
iuncta declaratione gloſſa ibi,in verbo,legitima in fine.

Tertio,bonafides † in caſu noſtro præſumitur,& conſidera-
75 tur ex curſu temporis excedentis hominum memoriam: & hic
aduertatur.quia non dico in præſcriptione immemorialis tem-
poris non fore neceſſariam bonamfidem:quia imo neceſſariam
eſſe affirmo,*quemadmodum & recte affirmarunt glo. & Doct. in ca.1.*
de præſcriptio.in ſexto,Abbas in cap.vlt.in fi.de conſtit. Ripa in cap. cum
eccleſia Sutrina.numero 99.de cauſa poſſeſſ.& propr. Rubeus conſilio 13.
numero 14.& Crave. conſilio 146.num.2. Et in ſpecie præſcriptionis iu-
riſpatronatus,ita ſcriptum reliquit Rochus Curt.in tract.de iurepatrona-
tus,in verbo.Ipſe.vel ii.q.36.verſicu.comprobatur. Verum illud hic di-
co, quod hæc bonafides præſumitur ex tanti temporis lapſu.
ita ſcribunt Alexand.conſilio 6. numero primo. verſicu. nec etiam, libr.
1.Ripa in d.cap.cum eccleſia Sutrina. numero 99. Curt.Iun. in tractat.
feudo.parte 1.quæſtion.1.num 8.& Pariſ.conſilio.27.num.81.libro 1. His
opinor ſatis ſuperque eſſe hanc opinionem firmatam, & con-
ſtabilitam.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quibus & ſi ex
iam deductis ſatisfactum credam:attamen,quo clariora omnia
reddantur,in ſpecie reſpondetur. Ad primum itaq; reſpondeo,
76 quod imo verior † eſt opinio Ioan.Andreæ,& * magis recepta,
* quod ſcilicet iuspatronatus à laicis contra eccleſiam præſcribi
poſſit,nec illa Archidiaconi, & ſequacium opinio, vel iure vel
ratione vera aliqua fulcitur, eſt enim vna (*:vt dixi in dicto primo*
fundamento partis aduerſæ:)& præcipua eorum ratio,quam adhuc
ita paucis deduco Malæfidei † poſſeſſor nullo tempore præſcri-
77 bit.*auth.malafides. C. de long.tempo.præſcrip.ca.vlt.de præſcrip.in 6.* ſed
laicus poſſidens eccleſiam ſine titulo eſt in malafide, ergo nullo
tempore laicus iſte præſcribit contra eccleſiam ius aliquod. Illa
78 minor propoſitio probatur;quia iuſpatronatus † laici in eccle-
ſia eſt ex gratia,*vt copioſe ſcribunt omnes in rubr.de iurepatro. & Bero.*
in cap.quoniam.colum.1. eod.titul. Quam ſane gratiam ſpecialem
non habet iſte præſcribens,& per conſequens caret iuſta poſſeſ-
ſione,ſine qua præſcriptio non currit.*cap.ſine poſſeſſione.de reg.iu-*
ris in 6. Hæc ratio non eſt vera,& permultis confutari facile po-
teſt,præſertim in hac ſpecie.

Reſpondeo itaque primo,quod iuspatronatus non eſt quid
ita ſpirituale,quod à laico poſſideri non poſſit:cum vere poſſit.
Num ex gratia & priuilegio poſſe videmus: atque ita non eſt
laicus,iure communi inſpecto, ita incapax huius iuriſpatrona-
tus,vt eſt incapax rei vere ſacræ & ſimilium quæ non niſi ab ec-
cleſiæ miniſtris tractari poſſunt. Et ideo, ſi gratia & priuilegio
conferri poteſt hæc facultas laico,vt in eccleſia habeat iuriſpa-
tronatus,ergo poterit acquiri temporis præſcriptione,quę vim
priuilegii & gratiæ habet: cum ſcilicet eſt temporis immemo-
rialis.*capitu.ſuper quibuſdam.§. præterea , de verbor.ſignific.vbi Docto.*
Et vera eſt hæc aſſertio,quod ſi concedi hoc poteſt, etiam præ-
ſcribi poteſt. Quandoquidem quæ ſunt † conceſſibilia, ſunt et- 79
iam præſcriptibilia. Ita in ſpecie ſenſit Ioann. Andreæ *in d. capit.*
quod alicui,colum.vlti.verſicu.item conſtat,de reg.iuris, in ſexto. Cuius
verba hæc ſunt. *Item conſtat,quod qualia certis per priuilegia conce-*
duntur per alios præſcribuntur. patet exemplum in exemtion. de religio.
domi.cum dilectus,de priuileg.cum perſonæ,eod.titu. In libera receptione
ordinum.de præſcriptione,veniens. iuncto ca.olim,eod.titu. Hæc Ioann.
Andreæ. Ita econtra videmus, quod illa, quæ non poſſunt con-
cedi,non etiam præſcribi poſſunt,vti *ſcribunt Bellame. conſilio 27.*
colum.1,& Afflict.in conſtit. Neapolitan.tit.de præſcript.numero 19. Et ex
infra dicendis hoc magis confirmabitur. Nec hic repugnat,
quod tunc demum, ea quæ ſunt conceſſibilia, dicantur & præ-
ſcriptibilia,cum adeſt capacitas præſcribentis. *vt reſpondit Bero.*
conſ.21.numer.28.libro,poſt Abb.dicta diſputat.5. Augerio,columna ſexta,
verſicu.ex his.& Felinum in dicto capitulo,cauſam,columna tertia, verſi-
cu.dum tangit de præſcript. quia reſpondeo vno verbo, laicum eſſe
capacem iurispatronatus ; & hoc admittunt Felinus , Bero-
ius , & cæteri dum affirmant , ipſi laico acquiri tempore
immemoriali , quod non procederet , ſi eſſet omnino in-
capax.

Reſpondeo ſecundo,quod in caſu noſtro ceſſat illa malafi-
des , cui innituntur Archidiaconus & ſequaces. ceſſat inquam
hæc malafides;vt ſupra in vltimo fundamento noſtræ ſententię
tribus rationibus demonſtrauimus.

Reſpondeo tertio, quod & ſi laicus quaſi poſſeſſor iuriſpa-
tronatus careat illo titulo gratiæ ab initio præſcriptionis: atta-
men præſcriptione finita & perfecta titulus præſumitur, vt iam
diximus ſupra ex dicta lege prima. *§.ductus aquæ.ff.de aqua quotid.*
& æſt.& capi.1. de præſcrip. in ſexto. Imo † & curſu illius temporis 80
excedentis hominum memoriam priuilegium inducitur. *capi.*
ſuper quibuſdam.§.præterea.de verbo ſignificat. & ſcribunt gl.in cap.in-
nouamus,in verbo Regum,de cenſibus.Bart.in l. quominus. numero 15. ff.
de flum. Alexand.conſilio 35.colum.1.lib.1.Iaſ.conſilio 208.colum. pen. ver-
ſi.tamen ea.lib.2. qui affirmant tanto † tempore præſcribi etiam 81
reſeruata princip. Quod probarunt & Socin. Sen. *conſilio ſepti-*
mo,numero 4.lib.3.Dec.conſil.271.num.3.& conſil.496. numer.5. Curt.
Iun.conſilio 20.num.6.& conſ.61.colum.1.& Pariſ. conſilio 101. numero
6.libr.1. Quemadmodum ergo priuilegio acquiri potuit ; ita &
præſcriptione. Eſt tamen hic aduertendum, quia D. Bartholo-
meus non innititur priuilegio,ſed titulo, de quo ſuo loco ſatis
dictum fuit.

Non obſtat ſecundum argumentum partis aduerſæ,quia re-
ſpondeo, & hoc fundamentum in aduerſarios retorqueo. vt
dixi ſupra in quarto fundamento pro hac parte adducto. Præ-
terea & ſecundo reſpondeo, quod illa doctrina Cardinalis non eſt
vera,dum negat titulum datum ab Epiſcopo non ſufficere ad
præſcribendum. Nam (*:vt diximus ſupra in prima dubitatione:*)non
prohibetur abſolute Epiſcopus concedere laico iuſpatronatus:
ſed qualificatiue prohibetur,nempe cũ ſine iuſta cauſa facit. Quo
poſito, ſequitur quod titulus datus ab Epiſcopo, etiam ſi de cauſa
non conſtet,ad præſcribendum ſufficit. Hanc ſententiam aper-
te probat doctrina Calder.*conſil.4.titu de præſcrip* cũ ſcribit,con-
ceſſionem † exemtionis & libertatis non eſſe ſimpliciter prohi- 82
bitam,ſed conceſſam ſecundum quid.& ob id titulus innalidus
de ea conceſſus prodeſt ad præſcribendum.& alios ſupra retuli.

Reſpondeo tertio præſcriptionem illorum de Amighettis
non tantum niti ex illa conceſſione Epiſcopi facta anno 1459.
quantum ex illa anni 1422. quæ quidẽ prima non conſtat quod
fuerit nulla & male conceſſa;ſed ſumus in dubio: & ideo ob tẽ-
poris antiquitatem præſumitur titulus iuſte &, valide conceſ-
ſus, nempe etiam adhibita auctoritate ſummi Pontificis.

Non obſtat tertium,quia reſpondeo, quod imo iuſpatronatus † 83
præſcriptione acquiſitum, eſt adeo valide acquiſitũ, vt etiã im-
pediatur collatio Papæ in hoc Sereniſſimo Venetorum Domi-
nio ob legẽ ipſius dominii generalem, quæ non admittit dero-
gationes † iuriſpatronatus laicorum: quæ ſane generalis lex et- 84
iam continet caſum iuriſpatronatus acquiſitum præſcriptione.

iu

Digitized by Google

ita ſenſit Didac.in lib.pract.quæ.cap.36.n.9.verſi.3.in hac. qui ſcribit in
Regno Hiſpaniarum non admitti has derogationes: vt nec in
Regno Galliarum recipiuntur, *ſicuti atteſtatur Rebuffus in praxi
beneſi.in 3.parte ſignaturæ,in verbo.Nec non iure patronatu n.24.* quo
loci *n.71.ſcribit*, quod nunquam vidit in praxi obſeruari quin
neceſſaria tra ſit clauſula derogatoria ad tollendum hoc iuſpa-
tronatus,vt illud quod eſt veris modis quæſitum. Et hac ratione
benefactum eſt à Clariſſimis D.Aduocatoribus Venetiarũ cum
inſſerunt Magnifico & Reuerendo D. Herculi Strocio, vt re-
nuntiaret impetratis in Curia Romana,ad huius iuriſpatrona-
tus derogationem,quod ab ipſo Do. Hercule fuit obſeruatum.

Non obſtat quartum & vltimum,quia reſpondetur,reſerua-
tionem non procedere etiam hoc in caſu contra iuſpatronatos
* præſcriptione acquiſitum. Nam communis * eſt ſententia,
85 quod ius patronatus † non cenſeatur comprehenſum ſub re-
ſeruatione beneficiorum:*vt hanc probarunt permulti relati à Rocho
Curtio in tracta.de iure patron.in verbo competens. quæſt.24. & præter
eum ſcribunt Caſſador.deciſ.1.titu.de dilatio.Rebuff.in tract. nominatio.
q.8.num.38.idem in praxi beneſi.in 3 par ſignaturæ,in verbo, Nec non iu-
re patro num.20. Caſar Lambert. de iure patron. lib.2.par.1.q.6.art.2.&
Didac.libi.pract.quæ c.36.col.5.* Hæc communis ſententia locum
86 etiã habet † hodie ex praxi & ſtylo in iure patronatus acquiſito
præſcriptione.*vt teſtatur Rebuff.præcitato loco numer.71.* qui ſcribit,
praxin non curare has ſubtilitates. *& idem ante eum aſſerunt Dec.
conſil.126 num.3.verſ.Et iſta opinio.* & licet aliqui diſſentiant (:vt ſu-
pra dixi:) præſertim Caſſadorus *d.deciſ.7.num.3.titu.de iure patron.*
87 attamen eorum opinio procedere poſſet, vbi ius patronatus †
eſſet acquiſitum præſcriptione ordinaria: nõ autem curſu tem-
poris vltra centum annos: vt in caſu noſtro.*quod ſenſit Alex,conſi.
75.num.10.lib.4.& illum ita intellexit,& ſecutus eſt Felin. in cap. cau-
ſam.colum.4. verſi. & aduerte, quia per prædicta.de præſcript.* Ea eſt
ratio(:vt dixi ſupra:)quia eſt hoc caſu verus titulus acquiſitus.
Prætereа reſpondetur, quod hoc ius patronatus innititur non
ſoli præſcriptioni, ſed titolo qui datus præſumitur eo anno
1422.à Pontifice,accedente Epiſcopi confirmatione per inſti-
tutionem,ſuo loco dixi.

Tertia dubitatio propoſita nunc enucleanda eſt, an hoc ius
patronatus legari potuerit à Domino Galeacio Amighetto,D.
Bartholomeo Turco,maxime ſubſecuta confirmatione Reue-
rendiſſimi Dom.Epiſcopi Brixiæ. Qua in re dicendum videba-
tur legari non potuiſſe.

Primo ea ratione,iuſpatronatus laico in eccleſia conceſſum
dicitur ex gratia & priuilegio ſpeciali conceſſum, quemadmo-
dum ſupra in præcedenti dubitatione diximus. Atqui conceſ-
88 ſum alicui in priuilegium † & gratiam ad alios nõ poteſt trans-
ferri *c.petuſti.7.q.1.c.ſane de priuil.* quo loci ſcriptum eſt,indignum
eſſe aliquid ſibi ſua auctoritate præſumere; quod Romana ec-
cleſia alicui,certa ratione inſpecta,ſingularib. voluit beneficiis
indulgeri.ergo patronus nõ poteſt alteri ius patronatus legare.

Secundo accedit,quod non poteſt patronus excedere facul-
tatem, & ius ſuæ poteſtatis conceſſum in illo iure patronatu;
cum de omnibus,quæ ſpectant ad officium eccleſiaſticum,illud
89 ſolum licet † laicis,etiam in neceſſitate,quod iure reperitur ex-
preſſum:*ita ſenſere gl.in c.vlt.24.q.1. & Inno.in c.quanto, de conſue-
tud.* ſed in conſtitutione iuriſpatronatus non eſt conceſſa hæc
90 poteſtas;vt alteri laico legari illud poſſit,cum † ſolum tributum
ſit ius alimentorum,& honoris,atque præeminentiæ. *cap. bonis.
de iure patronat.gl. in c. pia mentu.16. q.7.* ergo non poterit patro-
nus alteri ius ſuum legare.

Tertio vrgere non parum videtur tex.*in cap.cum apoſtolica. de
91 his quæ fiunt à præla.* Quo conſtitutum eſt, laicos † quibus anti-
quitus ſunt conceſſæ decimæ in feudum, non poſſe transferre
ſine conſenſu Epiſcopi eccleſiaſticæ perſonę,vel loco religioſo:
ergo à ſenſu contrario,non poſſunt ii laici etiam cum conſenſu
Epiſcopi transferre in alios laicos.Quod non alia ratione vide-
tur factum, quod decimæ hæ conceſſæ dicuntur de gratia &
priuilegio his laicis.*c.ad hæc,& c.quamuis,de decimis*,ergo idem di-
cendum eſt in iurepatronatus.

Quarto ſuffragari videtur,quod hæc eſt iuris regula,laicum
non poſſe ius patronatus in alium transferre. Quæ ſane regula
92 ſolum † videtur limitata eo in caſu cum transfert in eccleſiaſti-
cam perſonam & religioſum, cum conſenſu tamen Epiſcopi:
ita probat c.nullus,de iure patro ergo in cæteris ſtat regula,quod li-
licet laicus non poſſit etiam cum Epiſcopi conſenſu transferre
iuſpatronatus in alterum laicum.

Quinto mouet dubitationem, quod conſtitutum eſt *in cap.
præterea,il 2.in fi.de iurepatro.* quod donatio † iuriſpatronatus pri- 93
uato facta,vim aliquam non habet.Quæ dictio † *aliquam.* oſten- 94
dit donationem nullius penitus eſſe momenti, *ſicut conſiderat
Abbas Panorm. in diſputat.5.incipit Augerio,col.5. verſi. puto tamen. qui
nonnullas conſiderationes innocentii ad textum illum confutat.* Et *col.6.*
ſubiungit, hanc inutilem translationem confirmari non poſſe
ex ſuperuenienti auctoritate Epiſcopi.

Sexto & vltimo accedit auctoritas eorum qui affirmarunt,
patronum nõ poſſe laico legare ius patronatus. Ita affirmarunt
Archid.*in c.1.de iurepatro.in 6.* poſt Lauren.quem refert; aſſerens,
iuſpatronatus eccleſiaſticum non tranſmitti ad alios, quam ad
hæredes ſanguinis.*clarius. & apertius Abbas in d. diſp.5.Augerio,col.
3.& 4.* Hæc non leuem dubitationem in hac tertia difficultate
mouere videbantur.

Cæterum,his accurate & diligenter conſideratis, contrariæ
ſum opinionis,quod ſcilicet iuſpatronatus hoc legari potuerit
Domino Bartholomeo Turco,maxime accedente conſenſu &
auctoritate Reuerẽdiſſimi D.Epiſcopi; cum & iure & * recepta *
magis Doctorum opinione permiſſum ſit laico & donare & le-
gare ius patronatus.Quæ ſententia ita multis demonſtratur.

Primo ex text.*in cap.ex inſinuatione, de iure patr.* quod loci ſcri-
ptum eſt,quod cum vnus fratrum alteri liberaliter contuliſſet,
hoc eſt donaſſet,aliqui occuparunt illud ius patronatus: iubet
ſummus Pontifex occupatores debere reſtituere,vt is patronus
poſſit ad libitum diſponere.Nec ille textus reſtringi debet,*vt gl.
ibi reſtringit*, vt ſcilicet loquatur accedente conſenſu Epiſcopi:
quia de conſenſu Epiſcopi nullum verbum. Non etiam recte
eo loci ſcribit glo.diuinando,quod illa libera collatio non eſſet
donatio,ſed potius quædam facultas ordinandi eccleſiam, cum
verius ſit,ibi agi de collatione libera, hoc eſt de alienatione in
fratrem facta. Et ibidem affirmat Abbas illam fuiſſe donatio-
nem poſt Butrium & Ioann. Andreæ. licet intelligat Butrius id
eſſe,quia facilius conceditur donatio † ſeu renuntiatio ſui iuris 95
facta in fratrem quam extraneum. Quod ſenſit & Iaſon *in l.vo-
luntas n.9.C.de fideicom.* ſed verius eſt, quod ſcribit eo loci Ioan.
And.nil differre, quod vel fratri, vel alteri donetur: prætereа
non conſtat,quod fratres illi eſſent compatroni.

Secundo ſuffragatur textus *in cap.1.de iurepatr. & in clem. plu-
res,eod.tit.* vbi conſtitutum eſt,ius patronatus † libere poſſe titu- 96
lo inſtitutionis,atq; ita hæreditario relinqui: ergo & titulo le-
gati,vel altero ſingulari. Nec vera eſt ratio illa differentiæ, quam
aliqui conſiderant, quod quando titulo hæreditario relinqui-
tur, dicitur in conſequentiam tranſire;non autem cum titulo
ſingulari,quia venit principaliter. Nam hæc ratio vera non eſt,
*vt recte aduertit Beroius in cap.illud n.13.verſ.ſed hanc rationi,de iurepa-
tro,* Non enim quod veniat principaliter vel in conſequentiam
facit,vt laicus efficiatur capax,ſi alias eſt incapax.

Tertio accedit *cap.illud de iure patro* in quo vere agitur de iure
patronatus;iuxta materiam tituli, ſub quo eſt collocatum. Et
eo loci ſcriptum eſt in hæc verba: *tum quia laicus ſine conſenſu Epi- 97
ſcopi non poteſt eccleſias dare.* ergo † accedente conſenſu Epiſcopi
poterit dare,hoc eſt iuriſpatronatum transferre.

Quarto,admiſſo quod iure canonico nõ eſſet cautum,quod
laico liceat cum conſenſu maxime Epiſcopi legare, vel donare
iuſpatronatum,quod in eccleſia obtinet: attamen nos dicere poſ-
ſumus contrarium eſſe ſtatutum. Et ideo † inhærendum eſt re- 98
gulæ ordinariæ,quæ eſt;quod quilibet eſt arbiter & moderator
in re propria.*l.in re mandata,C.mand.* præſertim in vltimis diſpo-
ſitionibus,quæ liberæ eſſe debent.*l.1.C.de ſacroſan.eccleſ.*

Quinto ſuffragatur,quod iura canonica & Doctores paſſim
admittũt,laicum patronum poſſe legare vel donare clerico vel
loco religioſo ſuum ius patronatus; accedẽte præſertim cõſen-
ſu Epiſcopi *vt probant tex.in cap.cura, de iure patro. & in cap. vnico,
eodem in 6.* † Ergo idem dicendum eſt, vt poſſit legare vel donare 99
laico:cum nulla probabilis differentiæ ratio aſſignari poſſit hoc
in caſu inter clericũ & Laicũ. Nam præcipua ratio,qua vſus eſt
Abb.*in d.diſput.Augerio,*ad demonſtrandum, laicum nõ poſſe le-
gare vel donare,eſt,quod ei ſit conceſſum de gratia & in priui-
legium;quod ſane priuilegium ait non excedere perſonam priuile-
giati.Hæc ratio ita impedire debet,ne transferre poſſit in cleri-
cum,vt nec in laicum:& tamen ea non obſtante transfertur in
clericum. ergo & in laicum transferri poſſe debet. Nec etiam
rationes differentiæ,quas conſiderat Abbas *in cap. illud.n.5. de iu-
repa.* veræ ſunt,vt ibidem animaduertit Beroius in fine,qui alias

Digitized by Google

ſenſit, quod ſcilicet facilius in clericum quã in laicum tranſeat
iuſpatronatus, ex quo in habentibus ſymbolum facilior eſt
tranſitus, concedo facilius tranſire; non tamen plus libere tran-
ſit vno quam altero caſu. Et ideo ita adhibetur conſenſus, cum
in clericum tranſmittitur, quemadmodum & cum tranſmitti-
tur in laicum.

Sexto mouet me hæc ſatis ſolida ratio, quod ideo ſummi
100 Pont. conceſſerunt laicis † iuſpatronatus, nec ab illis volunt re-
trahi, vt facilius inuitentur ad benefaciendum eccleſiis, eiuſque
auxilium & commodum præſtandum, *vt ſcribunt omnes in ca. 1. de
iurepatro.* At ſi impedirentur patroni laici donare & legare ius
ſuum quibus eis placet, facile fieret, quod non benefacerent ec-
101 cleſiis: cum † non magis ſibi quam ſuis ſucceſſoribus ſtudeant
prodeſſe homines. *iuxta l. ſi pactum. ff. de proba.* vbi qui paciſcitur
pro ſe, intelligitur etiam pactum feciſſe pro vtilitate ſui hæredis
& ſucceſſoris. Et, ſi recte perpendatur, hanc rationem in ſpecie
probauit Cæſar Lambert. *libro ſecundo, de iurepatro. parte 2. art. 2.
quæ. 4. col. 4. verſi. Et ideo ego, &c.* Nec eſt quod dicatur in caſu no-
ſtro ſumendam eſſe ſtrictam interpretationem, cum agatur de
libertate eccleſiæ ſubiicienda ſeruituti laicorum. Quia reſpon-
102 deo, etiam in materia ſtrictæ interpretationis perſonam † hære-
dis contineri ſub conceſſione & prouiſione facta cum anteceſ-
ſore. *Ita de priuilegio reſpondit Socin. Sen. conſ. 59. n. 7. verſi. præterea cen-
ſetur. libr. 1.* & in acquiſitione feudi dicimus, acquirentem non
ſolum ſibi, ſed etiam hæredibus & ſucceſſoribus ſuis voluiſſe
prouidere. *ita ex d. l. ſi pactum. ex multis reſpondit Rub. conſilio 85. n. 4.*
103 Quinimo (: quod fortius eſt:) cum † quis taxatiue ſibi dari vel
fieri aliquid ſtipulatur, etiam eius hæredes includuntur. *l. ſi ne-
ceſſarias. §. de vendendo. ff. de pignor. actione. & ſcribunt Iaſon. in l. 2. §.
item ſi in facto. col. 2. de verb. oblig. Dec. in l. hæredem. ff. de regul. iuris. &
alios plures recenſet Tiraq. in tractat. de retractu conuentio. §. 1. gloſſa 6.
num. 4.* Et vere hæc argumentatio, & experientia & naturali ra-
tione vera & concludens eſt.

Non enim excogitari poteſt, quod acquirens † nolit etiam
104 ſuis hæredibus, quibus repræſentari vnuſquiſque cupit, proui-
dere & conſultum iri.

* Septimo accedit, quod recepta eſt omnium * ſententia, em-
105 phyteutam † eccleſiæ poſſe legare cum conſenſu ipſius Epiſco-
pi bona ipſa emphyteutica, *Ita omnes in l. ſi domus. §. vlt. de legat. 1.
vbi Alex. & Iaſ. idem Iaſ. in l. vlt. nu. 75. C. de iure emphy.* Imo ſunt per-
106 multi † in ea opinione, quod etiam ſine conſenſu Epiſcopi res
emphyteutica legari poſſit *quemadmodum relati Doctores ſcribunt,
& apud Alex. conſilio 120. lib. 1. & Alci. reſponſo 258. num. 4.* Et in ſpecie
noſtra ita docuit Beroius *in cap. 1. num. 34. verſ. & quod non requi-
ratur, de iure patrona.* qui ex relata Doctorum traditione ait pa-
tronum poſſe legare ſuum iuſpatronatus etiam ſine conſenſu
107 Epiſcopi. ea ratione adducitur, quia vltima † voluntas libera
eſſe debet, non autem à voluntate alterius pendere debet, *l. illa
inſtitutio, de hæredi. inſtitu. cum ſim.* Verum, admiſſo quod emphy-
teuta eccleſiæ non poſſit ſine conſenſu prælati legare, vt verior
& magis recepta opinio videtur; attamẽ, quod poſſit cum illius
conſenſu, vno ore fere Doctores concedunt: ergo etiam poteſt
legari iuſpatronatus cum ipſius prælati conſenſu.

Octauo maxime vrget recepta Doctorum ſententia, qui a-
perte cenſuerunt, iuſpatronatus poſſe donari, vel legari laico
cum conſenſu Epiſcopi. *Ita enim affirmarunt gloſſa in cap. ex inſi-
nuatione, de iure patro.* & ibidem Abbas *num. 4. ait, hanc eſſe commu-
nem theoricam. Et idem Abbas in cap. illud. num. 5. eodem tit. poſt Hoſtien.
* ibi. communem * quoque hanc eſſe aſſerit idem Abbas in d. diſp. 5. Auge-
rio, column. 5. verſi. tertio principaliter, idem in cap. cum ſeculum, in fi. de
iure patro. poſt Ioan. Andrea ibi. & Federi. de Senis conſilio 225. ſi opinio
Ioan. &c.* quo loci Federicus in ſpecie conſuluit, iuſpatronatus
laico potuiſſe titulo legati in codicillis relinqui. *Idem placuit Ro-
cho. Curt. in tract. de iurepatronatus, in verbo ipſe, vel is à quo, quæ. 7. &
Cæſari Lambert. de iurepatro. lib. 1. part. 2. art. 2. quarta quæ. Beroius in c.
illud. col. ante pen. & pen. de iurepatro. Idem in cap. 1. num. 34. eod.* qui in
108 ſpecie ſecutus eſt Fede. *d. conſilio 225.* vt ſcilicet † legari poſſit iuſ-
patronatus in codicillis, etiam ſine conſenſu Epiſcopi. *& Crotus
conſ. 108. n. 14.*

Nono & vltimo animaduertendum hic cẽſeo, quod etiam ſi
conſideremus hoc iuſpatronatus non potuiſſe legari D. Bar-
tholomeo: attamen adhuc non potuit D. Strocius impetrare
hanc eccleſiam, vt liberæ collationis.

Siquidem ille Do. Galeacius reliquit proximiores hæredes
109 omnium bonorum, qui quidem hæredes † ſiue ex teſtamento
ſiue ab inteſtato cum in cæteris bonis ſuccedant, ſuccedere et-
iam deberent in hoc iure patronatus, *vt ſcribunt Innocen. & Card.
in rubr. de iurepatronatus. idem Cardi. in clementi. plures. quæſt. 6. eod.
titul. & ibidem Imola. Rochus Curtius de iure patrona. in verbo ipſe, vel is
à quo. numero decimoſexto. & Lambertinus libro primo, de iurepatro.
parte ſecunda. quæſtione ſecunda principali. numero tertio.* Nec obiici
poteſt quod Do. Bartholomeus opponat exceptionem de iure
tertii, quia reſpondetur, quod † cum hæc exceptio ſit excluſiua 110
iuris D. Strocii, contra eum opponi poteſt: *vt ſcribunt Bar. & So-
cin. in l. 2. de excep. rei iudic. & copioſe Tiraquellus in repe. l. ſi vnquam, in
verbo reuertatur. num. 358. C. de reuo. dona. cæteros ſciens prætereo.* Et ad
tollendam hanc difficultatem, pro maiori cautela poterit D.
Bartholomeus habere ceſſionem iurium ipſorum hæredum D.
Galeacii.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum
reſpondeo, quod & ſi de gratia conceſſum ſit iuſpatronatus
laicis, non tamen eſt conceſſum in priuilegium perſonale, ſed
cum ea qualitate, vt illud relinquere poſſint ſuis ſucceſſoribus.
*Et ita reſpondet Lambertinus d. lib. 1. de iurepatronatus parte ſecunda,
art. ſecundo quarte quæſtionis principalis, colum. 5. verſicu. & per
iſtam.*

Reſpondetur & ſecundo vna cum Beroio *in cap. illud. num. 15.
verſi. & multipliciter, de iurepatron.* quod Abbatis ratio procede-
ret, quando patronus transferret in alium ſine conſenſu Epi-
ſcopi: ſecus ſi cum illius auctoritate, quia tunc ille, in quem fit
translatio, efficitur capax, ac ipſe transferens.

Reſpondetur tertio ex ſententia eiuſdem Beroii *in d. c. illud.
col. pen. verſ. nec obſtat etiam*, quod ex quo iuſpatronatus † ſemel 111
eſt factum tranſmiſſibile ad laicos ob fundationem, dotatio-
nem, & conſtructionem, quod etiam ſemper durat tranſmiſſi-
bile. *l. pater filium. §. quindecim. & ibi Bar. de leg. 3.* Præterea (: *ſubiungit
Beroius:*) ſi rationes Abbatis procederent, ſequeretur, quod iuſ-
patronatus non poſſet relinqui in teſtamento hæredibus ex-
traneis, ex quo in illis eadem ratio & cauſa meritorum nõ con-
currit, quod tamen eſt falſum; quia poſſe relinqui, aperto iure
probatur *in c. 1. de iurepatro. c. ſi plures. 16. q. 7.* Eſt ergo dicendum,
quod etiam poſſit legari.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo ex ſupra deductis,
quod etiam in conceſſione iurispatronatus fuit tributa hæc fa-
cultas ipſi patrono, vt poſſet de iurepatronatu diſponere, acce-
dente conſenſu Epiſcopi: quemadmodum multis iuribus &
rationibus demonſtrauimus, & ita etiam reſpondet, & recte,
Beroius *in dicto cap. illud, colum. penul. verſicu. hinc ratione, de iure-
patrona.*

Non obſtat tertium, quia *ad d. cap. cum apoſtolica, de his quæ fi. à
præla. & Cap.* reſpondeo vna cum Lambertino loco iam citato,
colum. 5. verſicu. Non obſtat modo. à quo non diſſentit Beroius *in d.
ca. illud. colum. penul. verſicu. 3. Abba.* & ſi ipſum Lambertinum non
referat. Reſpondeo inquam. *d. c. cum Apoſtolica*, loqui de con-
ceſſione decimarum, quæ † quidem decimæ non tranſeunt 112
ad ſucceſſores. *cap. ad hæc. de decimis.* Ea eſt ratio, quia non fuerunt
conceſſæ, vt laici inuitarentur ad benefaciendum ipſis eccleſiis,
ſed ex aliis † cauſis, *vt ſcribit Abba. in dicto cap. cum Apoſtolico, col. vlt.* 113
verſi. vlt.

Non ergo † ex diuerſis bene infertur. *l. vlt. C. de calum. cum ſi-* 114
milib. Et alias reſponſiones recenſet Bero. quæ videri apud eum
poſſunt.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo vno verbo, quod imo
& regula eſt declarata in laicis: in quos transferri poteſt, vt & in
clericos, iuſpatronatus, quemadmodum ſupra probauimus.

Non obſtat quintum, quia reſpondeo, *d. c. præterea. il 2. de iu-
repatro.* habere varias interpretationes, *vt ipſemet Abbas ſcribit in
dicta diſputatione. 5. Augerio, col. 5. verſic. puto tamen.* ob id male poteſt
allegari † ad huius diſputationis deciſionem *iuxta doctrinam Bar.* 115
in l. in ambiguo, vbi etiam Socinus de reb. dubiis. Præterea caſus illius
textus non conuenit caſui noſtro, quia illi aduocati eccleſiæ ad
maximum eccleſiæ detrimentum ſua auctoritate, & eccleſiæ
prælato inconſulto alienabant, *vt ibi Abbas, & cæteri ſcribunt*: ſed
non ita eſt in caſu noſtro: vbi adfuit conſenſus Epiſcopi, & vti-
litas eccleſiæ. concludo ergo in hac tertia dubitatione, quod
iure optimo potuit hoc iuſpatronatus iure legati relinqui Do-
mino Bartholomeo; cum Reuerendiſſimi Epiſcopi conſenſus
acceſſerit.

Quarta & vltima eſt dubitatio (: admiſſo ꝙ nunc conſtet hãc
eccleſiam eſſe liberæ collationis, & nõ patronatam:) an ſaltem

Domi.

Dom. Zacharias ad præſens inſtitutus conſeruari debeat, donec
vixerit in ipſo beneficio, cum fuerit præſentatus à dicto D. Bar-
tholomeo quaſi poſſeſſore bonæ fidei dicti iuris patronatus.
Quam ſane dubitationem vere opinor eſſe facilioris diſſolutio-
nis: ſi quidem re vera conſtat Do. Bartholomeum eſſe in quaſi
poſſeſſion e huius iuris patronatus cum bona fide. de bona fide
dubium non eſt, cum habeat titulum legati confirmati aucto-
116 ritate Epiſcopali, qui ſane titulus † bonam fidem præſtat, *vt in
præcedenti dubitatione diximus: & in ſpecie ſcribit Abbas in c. conſulta-
tionibus. num. 5. verſ. ſed dubitatur, de iure patro.* de quaſi poſſeſſione
quoq; ambigendum non eſt, cum conſtet ipſum D. Bartholo-
meum iam præſentaſſe non modo ſemel in hac Eccleſia Domi-
117 num Rubertum filium ſuum, ſed & bis. Et certi iuris eſt, quaſi †
poſſeſſionem iuris patronatus vna præſentatione acquiri, mo-
do ſecuta inſtitutio effectum habuerit, vt vere hîc locum ha-
buerunt. *Ita reſpondit Dec. conſil. 124. col. 1. poſt Feder. de Senis Oldrad.
Innoc. & Caldertnum quos citat. Idem Decius conſil. 117. col. 2. verſic. quod
autem quaſi poſſeſſio. & ſequitur Roland. conſ. 47. nu. 18. lib. 1. Rochus Cur-
tius in tracta. de iure patron. in verbo competens. nu. 29. 30. 34. Crau. conſi.
322. col. 5. verſic. 7. principaliter. & Rol. conſ. 47. nu. 27. lib. 1.*

Hoc ita poſito, dico nunc D. Zachariam nullo pacto eſſe a-
mouendum ab hac Eccleſia.

Primo mouet me tex. *in cap. conſultationibus, de iure patron.* quo
118 loci ſcriptum eſt in hæc verba. *ſi aliquem clericum † ab ordinario iudice
in Eccleſia fuerit inſtitutus ad præſentationem illius, qui eiuſdem crede-
batur eſſe patronus: & poſtea ius patronatus alius euicerit in iudicio: in-
ſtitutus non debet ab ipſa propter hoc remoueri, ſi tempore præſentationis
ſuæ ille, qui eum præſentauit, iuſpatronatus Eccleſiæ poſſidebat, &c.* Ita cō-
tingit in caſu noſtro, in quo D. Bartholomeus creditur patro-
nus, & eſt in quaſi poſſeſſione ipſius iuris patronatus.

Secundo ſuffragatur ex notab. *in c. ex literis, de iure patro.* quo
loci ſcriptum eſt, Abbatiſſam, & moniales cōceſſiſſe villam cui-
dam militi, in qua quidem villa aderat Eccleſia patronata: &
militem illum fuiſſe in quaſi poſſeſſione iuriſpatronatus. Et cū
mortuus eſſet, nulla lite pendente inter moniales & militem,
inſtitutus illæ Eccleſiæ Rector, miles præſentauit nouum Re-
ctorem: Moniales vero alium præſentarunt: attamen fuit ibi
declaratum, quod eſſet præferendus præſentatus à milite, qui
tunc erat in quaſi poſſeſſione præſentandi. Atque ita intelligi-
mus, ſolam quaſi poſſeſſionem ſpectandam eſſe.

Tertio confert maxime tex. *in cap. querelam, de elect.* vbi aperte
119 ita ſcriptum eſt, *cum nobis conſtiterit, quod Populus † in quaſi poſſeſſio-
ne præſentandi clericum exiſtebat, quando ipſum presbyterum ad eam ele-
git.* Quibus ſane verbis demonſtratur, ſolam ipſam quaſi poſſeſ-
ſionem ſpectandam eſſe ad electionis validitatem.

Quarto accedit text. *in c. cum olim. de cauſa poſſeſſ. & proprie.* vbi
120 adiudicatur beneficium † illi, qui probauit collatorem ſuum
fuiſſe in quaſi poſſeſſione conferendi tempore collationis. Et
ex relatis his iuribus intelligimus, ſolam quaſi poſſeſſionem
conſiderari in beneficijs patronatis electiuis, & collatiuis, vt
ſcilicet prouiſi ab ipſis quaſi poſſeſſoribus amoueri nullo mo-
do debeant.

Quinto confirmatur hæc ſententia ratione conſiderata tam
ex parte patroni præſentantis, quam ex perſona ipſius præſen-
tati. Eſt enim ratio ex perſona præſentantis; quia eſt bonæ fi-
121 dei † poſſeſſor: qui quidem facit fructus ſuos, *l. bonæ fidei. ff. de ac-
quiren. rer. domin. §. ſi quis à non Domino. inſti. de rerum diuiſ. c. grauis. de
122 reſti. ſpoliat.* & conſumptos † non reſtituit, *vt ex dictis iuribus ſcri-
bunt Bar. in l. ex diuerſo. ff. de rei vind. & alij plures, quos retuli in tracta.
123 De recuperanda poſſeſſ. remed. 15. num. 593.* At iuris patronatus † fru-
ctus ſunt ipſæ præſentationes. *c. decernimus, & c. filijs. 16. quæſt. 7. d.
cap. conſultationibus. de iure patro. & cap. cum Bertholdus. de re iud.* Non
ergo à patrono præſentatus amoueri poteſt: quia amouendo,
patronus diceretur compulſus reſtituere iam conſumptos fru-
ctus ſui patronatus. Qui ſane fructus conſumpti dicuntur fa-
cta præſentatione, & ſecuta inſtitutione. Hanc rationem conſi-
derant Abbas *in d. cap. conſultationibus. num. 3. verſic. ſed ratio deciden-
di. & in cap. ex literis. num. 3. & num. 7. & ibidem Beroius. num. 12. de iure
patro.* Ex parte autem præſentati ratio conſideratur, quia indi-
gnum eſſet, quod ſine culpa ſua amoueri deberet ab Eccleſia,
quam iam obtinuit auctoritate patroni, & confirmatione Epi-
124 ſcopi. & ideo dici ſolet cum Poeta. *Turpius † eijcitur, quam non ad-
mittitur hoſpes.* Et hanc rationem ſenſit in ſpecie gloſſa, *in d. c. ex
literis, in glo. vlt. verſic. Ibi enim, &c.*

Sexto, hanc ſententiam optime eos adiuuat multorum au-
ctoritas, qui aperte cenſuerunt, quod præſentatus † ab eo, qui 125
erat in quaſi poſſeſſione præſentandi cum bona fide, amoueri
non debet, etiam ſi inde conſtet patronum illum non eſſe ve-
rum patronum. *Ita cenſuit glo. in d. c. ex literis. & in d. c. conſultationi-
bus, & ibi Abbas nu. 3. & Bero. nu. 12. Idem decidit Rota deciſ. 7. de iure pa-
tro. in nouis. & deciſ. 14. eo. tit. in antiquis. Archid. in c. ſi plures. 16. q. 7. idē
in cap. vnico. col. 1. de iure patro. in 6. & ibidem Io. Andr. col. 2. verſ. dicit et-
iam. & Gemin. col. 2. verſ. quæro qualiter. Lapus alleg. 89. In Dei nomine, fa-
ctum ſuper quo. nu. 8. in fi. & alleg. 121. nu. 2. Oldr. conſi. 312. Anchar. conſil.
20. Abbas in c. Cumana. col. 3. verſ. pro clariori, de elect. & in c. cum eccleſia
Sutrina. col. 5. de cauſa poſſe. & proprie. idem conſi. 54. col. 2. lib. 1. & conſil.
106. col. pen. lib. 2. Bald. in cap. in literis. nu. 5. de reſtitu. ſpol. Alex. conſil. 75.
nu. 46. lib. 4. Calca. conſi. 100. nu. 13. verſ. quinimo. Rochus Curt. in tract. de
iure patro. in verbo competens. q. 14. Dec. conſi. 124. num. 3. conſil. 126. num.
3. conſil. 129. num. 4. & conſil. 153. num. 4. Paulus Picus in repet. l. Titia. §.
Titia cum nuberet. quæſt. 39. de leg. ii. 2. Paulus de Citadinis in tract. de iu-
re patr. part. 3. cauſa 1. q. 32. & Cæſar Lambertinus in tracta. de iure patr.
lib. 2. part. 1. artic. 1. q. 3. Guido Papæ conſil. 98. Circa duo. in fi. Bertr. conſil.
373. in fi. lib. 2. Idem ſenſit Beroius conſi. 6. nu. 23. lib. 1. Crau. conſ. 321. nu. 5.
& Rol. conſil. 47. num. 28. 29. lib. 1.*

Septimo & vltimo, præſuppoſito etiam quod D. Bartholo-
meus eſſet, quaſi poſſeſſor malæ fidei: attamen adhuc eſt dicen-
dum; quod D. Zacharias nō debet amoueri à beneficio, ex quo
fuit præſentatus † & inſtitutus, nulla prius contradictione fa- 126
cta; & iam lapſo tempore intra quod ab inſtitutione appellari
potuiſſet. *Ita in ſpecie clare ſcriptum reliquit Lambert. in iure patr. lib. 2.
par. 1. art. 2. q. 3. nu. 6.* quo loci teſtatur, ita aliquando obſeruatum
fuiſſe in pract. idq; auctoritate Baldi *in cap. literis. in fin. de reſtitu.
ſpol.* cum ait, quod facta † à prælato putatiuo valent; etſi ipſe 127
deinde declaretur non prælatus, *ex l. Barbarius. ff. de offic. prætor.*
qua ratione vtitur & Rota *deciſ. 14. in fin. de iure patr. in antiquis.*
Sed ad rem melius confert doctrina Card. Zabarellæ *in cap. con-
ſultationibus, col. 2. verſi. quarto quæro. de iure patr.* quam & ipſe Lam-
bertinus probat. Scribit Cardinalis malam fidem patroni non
nocere præſentato & inſtituto, cum ſolemniter illa fuerunt
peracta: quia etſi patronus fuerit malæ fidei poſſeſſor, non
tamen inſtitutus, ex quo iudicis auctoritate miſſus eſt in poſſeſ-
ſionem: & ideo in ea tueri debet, ne contingat ei ſine culpa hoc
dedecus, vt ſcilicet amoueatur.

Nec huic ſolidæ, atque bene firmatæ iuris ſententiæ, duæ ad-
uerſantur dubitationes, quæ excitari poſſent. Quarum prima
eſt, quod relata iura, & rationes locum quidem habere poſſunt,
cum conſtat Eccleſiam eſſe patronatam, licet ſit controuerſia
apud quem illa ſit. Secus in caſu noſtro, in quo negatur Eccle-
ſiam eſſe ſub ſeruitute iuriſpatronatus; ſed aſſeritur ab eo one-
re liberata, & effecta libera collationis. Et magna differentia † 128
inter duos hos caſus videtur, quia, ſi conſtaret eſſe collatiuam,
non prodeſſet prouiſio de ea facta, ex quo defecto non iure
conferentis, inſtitutio eſſet nulla; quod non contingit, cum
Eccleſia eſt patronata, ex qua præſentatus defenditur auctori-
tate Epiſcopi inſtituentis.

Huic dubitationi reſpondeo vna cum Rota *deciſ. 14. Verum
ſicut præſentatus, de iure patr. in antiquis.* quæ à fortiori hanc dubi-
tationem diſſoluit. ait Rota fuiſſe deciſum ex ſententia illorum
ſapientiſſimorum patrum: quod nulla ſit differentia inter Ec-
cleſiam patronatam, & mere collatiuam; vt ſcilicet tam in col-
latiua, quam in patronata locum habeat diſpoſitio *dict. cap. con-
ſultationibus, de iure patro.* cum eadem ratio tam vno, quam altero
in caſu locum habeat. Nam quemadmodum iuriſpatronatus
fructus eſt præſentatio, ita collationis † eſt ipſa collatio. *cap. cum* 129
olim, de cauſa poſſeſſ. & propr. Sicuti ergo præſentatus à patro-
no, relata ratione amoueri non debet, ita nec is, cui facta eſt col-
latio, ab eo, qui † eſt in quaſi poſſeſſione conferendi; cum & 130
is, qui eſt in quaſi poſſeſſione conferendi faciat fructus ſuos,
nempe collationis. *dict. capit. cum olim, de cauſa poſſeſſ. & proprie. Ita
Rota dicta deciſione 14.* Atque ita conſtat, Rotam nullam conſti-
tuere differentiam inter beneficium patronatum; & collati-
uum, vt nec eſt † aliqua differentia etiam inter electiuum & 131
patronatum, quo ad hos terminos. *vt egregie ſenſit Lapus alleg. 8.
Craue. conſil. 322. num. 5. verſic. idem eſt in collatione, & Rol. in. conſil. 47.
num. 29. libr. 1.* Et magis in ſpecie reſpondit Decius *conſil. 126.*
cum dubitaretur an Eccleſia † eſſet patronata, vel collatiua; 132
& potius collatiua videretur ob id quod vltimo loco fuerat

Digitized by Google

collata vt collatiua à Poot. Maxi. Attamen conſuluit Decius, quod cum patronus ex duplicata præſeotatione eſſet in qoaſi poſſeſſione iuris patronatus, oon obſtante illa vltima prouiſioe ſummi Pootificis, præſentatus ab eo ooo eſſet amouendus. Quod reſponſum eſt in fortioribus terminis, cum io caſu noſtro nulla ſit dubitatio, quin Do. Bartholooieus ſit in qoaſi poſſeſſione huius iuris patronatus.

Altera & ſecunda dubitatio, quæ excitari poteſt, illa eſt, quod prædicta omnia procedunt; quando exiſtenti in quaſi poſſeſſione iurispatronatus nulla lis mota eſt: at ſecus† lite mota, quia etiam ſi præſentatio eſſet facta, attamen differri debet inſtitu-
133 rio, *ita probat c. ex literis, vbi gloſſ. & Doct. de iure patr.* Cum ergo lis mota fuerit in caſu noſtro Domioo Bartholomeo per D. Herculem Strocium, dicendum videtur eam inſtitutionem factam nihil debere prodeſſe D. Zachariæ.

Huic dubitationi facile duobos modis reſpondetur. Primo, quod Do. Strocius non dicitur nouiſſe litem Do. Bartholomeo antequam Do. Zacharias præſentaretur, & inſtitueretur. Nam ipſius Do. Zachariæ præſentatio & inſtitutio, factæ atque abſolutæ fuerunt menſe Octobris 1570. & tamen Do. Strocius ſolum litem mouere cœpit anno 1571. de menſe Februarij. Secundo reſpoodetur, D. Strocium non nouiſſe litem Do. Bartholomeo ſuper eius quaſi poſſeſſione præſentandi, ſed potius ſuper proprietate; dum aſſerit, ei nullum ius competijſſe præſentandi ob collationem ſibi factam à Pontifice Maximo de hoc beneficio reſeruato ob mortem Domini Ruberti familiaris. Cum ergo lis non fuerit mota ſoper qoaſi poſſeſſione, non potuit impediri præſentatione inſtitutio facta Dom. Zachariæ, *vt declarant Abbas in d. cap. ex literis. num. 8. & ibi Berous num. 12. de iure patron. Alex. conſil. 75. num. 46. libr. 4. & Paulus de Citadinis in tractat. de iure patro. artic. 3. par. 6. num. 64. Idem docuit Henricus Boic. in cap. 2. colum. 2. verſic. aut non eſt proprietarius, de reſtitu. in integ.* Atque ita iuris eſſe concludo, rectiore iodicio ſaluo. Ad laudem Dei Optimi & Maximi.

Iacobus Menoch. I. C.

SVMMARIA.

1 *Vocatus non dicitur ad hæreditatem ille, qui poſitus eſt in conditione tantum maſculinitatis.*
2 *Bannitus adeo vt impune occidi poſſit, inſucceſſibilis dicitur.*
3 *Et hæredem habere non dicitur, neq; poteſt.*
4 *Filius qua cautela poſſit priuari à ſucceſſione in bonis banniti, cum confiſcatione bonorum, in bannitum prouenientibus poſt mortem alicuius. & nu. 5. & 6.*
5 *Bona banniti cum confiſcatione, ſi à fratribus, vel alijs eſſent occupata, an ſua efficiantur, vel debeant fiſco applicari.*
6 *Teſtator poteſt inſtituere heredes cum clauſula, quod ſi eueniret caſus quod heredes delictum committerent, quo bona venirent publicanda, deueniant in alios, & tunc fiſcum excludunt.*
7 *Subſtitutus excludit fiſcum.*
8 *Hæres non poteſt conqueri de repudiatione à ſuo prædeceſſore facta.*
9 *Filius an poſſit reuocare repudiationem feudi factam à patre, quod filio deuoluebatur poſt mortem ipſius patris.*
10 *Repudiatio eſt actus legitimus.*
11 *Error tunc probatur cum conſtat rem aliter ſe habere, quam actum fuit.*
12 *Confeſſio tutoris, pupillum eſſe hæredem patris ſui, dicitur erronea, ſi conſtet bona patris confiſcata eſſe ob delictum.*
13 *Soluens ſcienter indebitum dicitur donare.*
14 *Scientiam proprio facto præſumitur.*
15 *Clauſula poſita in inſtrumento, ex certa ſcientia denotat partiũ ſcientiam, & quomodo procedat, nu. 52.*
16 *Donatio inter coniunctos facile præſumitur.*
17 *Donatio perfecta retractari nequit.*
18 *Renuncians omni exceptioni, conditioni indebiti, ſine cauſa, doli mali, &c. dicitur ſe excluſiſſe à quocunq; auxilio, & ope. & 54.*
19 *Diuiſio facta inter heredem verum & putatiuum cum iudicis auctoritate an prætextu erroris irritetur, & reuocetur, & nu. 25.*
20 *Arbitri inſtar iudicis ſunt.*
21 *Confirmatum longo ſilentio an reuocari poſſit.*
22 *Recipiens fundum obligatum, ſcienter, ſi euincatur per hypothecariam an alium fundum repetere poteſt.*
23 *Confeſſio facta in iudicio quod res propria ſit alterius, an per iuris errorem præiudicet confitenti.*
24 *Tradens rem ſuam tanquam alienam an transferat dominium.*
25 *Hæres verus diuidenda hereditatem cum putatiuo ſibi præiudicat. & num. 19.*
26 *Diuiſio per errorem facta retractatur detecto errore, & numero ſequenti.*
27 *Error in diuiſione bonorum paternorum irritat ipſam, etiam ſi à dato arbitrio facta ſit.*
28 *Diuiſio ſemel facta, non amplius fieri debet de eadem re, ſed de non diuiſa.*
29 *Diuiſio ſine iudicis auctoritate facta, prætextu erroris irritatur.*
30 *Inæqualiter quod factum eſt in iudicijs bonæ fidei, in melius debet reformari.*
31 *Præſcribere non poteſt ille, cui tanquam heredi tradita res eſt ab altero coherede, quia ille titulus non valet.*
32 *Diuiſio inter coheredes, & fratres eſt quædam ratio inter eos compoſita, & reddita.*
33 *Ratio male compoſita, & reddita ad compoſitionem rectam redigi debet.*
34 *Diuiſio eſt quædam permutatio.*
35 *Permutatio nunquam dicitur niſi transferatur aliquid hincinde.*
36 *Diuidens videtur confiteri dominium eſſe alterius pro dimidia.*
37 *Confeſſio extra iudicium rem ſuam eſſe alterius an confitenti præiudicet.*
38 *Errantis nullus eſt conſenſus.*
39 *Confeſſio rem ſuam eſſe fideicommiſſo ſuppoſitam, cum vere non ſit, an confitenti præiudicet.*
40 *Geſtum falſa cauſa totum vitiatur, vti in priuilegio conceſſo ex falſa cauſa.*
41 *Vnio Eccleſiarum ex falſa cauſa facta non valet.*
42 *Diſpenſatio pariter ex falſa cauſa facta non valet, vt de reſcripto dicitur.*
43 *Iuramentum pariter vitiatur ſi ex falſa cauſa ſit præſtitum.*
44 *Idem in ſolutum datio vitiatur.*
45 *Inſtitutio heredis quoq;*
46 *Tranſactio pariter vitiatur.*
47 *Tranſactio æquiparatur diuiſioni.*
48 *Laudum latum ab arbitris vitiatur ex falſa cauſa.*
49 *Decretum iudicis etiam.*
50 *Diuiſio bonorum.*
51 *Ignorantia regulariter in dubio præſumitur.*
52 *Quid in facto proprio quando de damno euitando agitur?*
53 *Donatio inter coniũctos in dubio non præſumitur, niſi multæ concurrant.*
54 *Clauſula in diuiſione appoſita, renuntians omni exceptioni, conditioni indebiti ſine cauſa, doli mali, &c. an irritetur ſi appareat diuiſionem errore factam eſſe.*
55 *Diuiſio facta cum herede putatiuo auctoritate iudicis ſimpliciter prætextu erroris reuocari poteſt, ſecus ſi ſit facta per ſententiam latam in contradictorio iudicio.*
56 *Decretum iudicis interponitur tantum inter volentes, nec diſcuſſio plena cauſa adhibetur.*
57 *Laudum latum ab arbitris extraiudicialiter, & ſine cauſa cognitione, vim ſententiæ non obtinet.*
58 *Confeſſio errore iuris facta, non præiudicat.*
59 *Sententia ob errorem iuris retractatur.*
60 *Diuiſio facta virtute laudi lati, & ratificati, licet translatum etiam ſit dominium, retractatur tamen virtute erroris iuris detecti. & num. 62.*
61 *Error non præſumitur in tranſlatione dominij quando tradentis conſenſu transfertur.*
62 *Dominium translatum ex laudo ratificato, & iurato repeti poteſt virtute erroris decreti.*

FACTI SPECIES.

M*Agnificus Dominus Ioannes Pacianus Mutinenſis aquis portionibus ſibi ſcripſit hæredes Dominos M. Antonium, Thomam, Nicolaum, Albertum, Auguſtinum, & Bartholomeum filios. Et ſi quis eorum deceſſerit ſine filiis maſculis legitimis & naturalibus, & ex legitimo matrimonio procreatis, tunc*

tis, tunc & eo caſu ſubſtituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum alios ſuperuenientes eidem ſic præmorientis, grauans & mandans dictus teſtator, quod ad tales ſuperuinentes perueniant omnia bona ſine detractione alicuius Trebellianicæ, vel cuiuſcunq; alterius detractionis faciendæ per ipſum grauatum, &c. Item dictus teſtator ordinauit, quod ſi quis dictorum filiorū, & hæredum commiſit aliquod maleficium, propter quod eius bona veniant publicanda & fiſco applicanda: quod dicta bona & fructus eorum bonorum aliquo modo non perueniant ad fiſcum: nec in eum poſſint transferri, ſed vadant ad alios, prout ſi eueniſſet caſus ſubſtitutionis factæ, donec ipſe committens maleficium reſtituatur in patriam.

Mortuo teſtatore, Dominus M. Antonius inteſtatus deceſſit: & poſtea Dominus Nicolaus Albertus concepto filio, ſed nondum nato, commiſit homicidium, propter quod bona veniebant publicanda: ſed antequam banni ſententia lata eſſet, renuntiauit hæreditati paternæ & fraternæ, id eſt, dicti D. Marci Antonii. Et proteſtatus eſt, ſe nunquam illis immiſcuiſſe, nec adiuiſſe, nec adire velle: dicens ſe nolle eſſe hæredem, vel ex teſtamento, vel ab inteſtato. Et deinde ipſe D. Nicolaus Albertus mortuus eſt in ipſo banno.

Poſtea mortuo D. Auguſtino, ſuperſtites fuerunt Domini Thomas & Bartholomeus omnium bonorum hæredes, qui cum bona omnia hæreditaria & non hæreditaria, vt puta aduentitia, & profectitia diuidere vellent, ad diuiſionem admiſerunt Dom. Ioannem filium dicti D. Nicolai Alberti, qui iam bannitus hæreditatem repudiauerat.

Nunc quæritur, cum dictus Dom. Ioannes nepos vocatus fuerit ad diuiſionem bonorum omnium, eo ſub prætextu, quod bona eſſent cōmunia, an quid probato, quod nulla erat inter ipſum & patruos bonorum communio, ea, quæ data fuerunt, repeti poſſint, quamuis illi, qui dederunt, ſi trent ſe non eſſe obligatos ad dandum, & non ſolum fideicommiſſi paterni, ſed etiam repudiationis factæ à D. Nicolao Alberto ſcientiam haberent?

CONSILIVM XCI.

Initium à Domino.

DVAS habet propoſita hęc conſultatio non leues dubitationes: quarum prima eſt, *an D. Ioannes D. Nicolai Alberti filius iure conſequi debeat vna cum patruis ſuis aliquam portionem ex bonis D. Ioannis aui teſtatoris.* Altera eſt dubitatio, *an (poſito, quod in dictis bonis nullum ius habuerit) diuiſio illa inter ipſos patruos, & dictum nepotem facta vti erronea retractari poſſit.*

Quo ad primam dubitationem dicendom eſt, dictū D. Ioannem nepotem nihil ex bonis aui ſui conſequi potuiſſe. Nam ſi recte omnia perpendantur, clare conſtat dictum nepotem non niſi duplici via poſſe hæc bona petere. Prima eſt ex ſua perſona, tanqoam vocatus ab auo teſtatore. Secunda ex perſona patris ſui, vt ſcilicet, eius locum ingreſſus tanquam hæres, bona hæc petat. Quantum ſi reſpectu primi modi & viæ ſuccedendi, & petendi, non eſt mihi immorandum; quia audio viros perplures coonſultiſſimos, atque eruditiſſimos hac de re interrogatos reſpondiſſe, dictum D. Ioannem non fuiſſe nec expreſſe,
1 nec tacite à teſtatore vocatum; cum ſolum dicatur † poſitus in coodıtione ſub qualitate maſculinitatis: id qood non ſofficit, vt quis vocatus dicatur; quemadmodum coofultum fuit à viris illis doctiſſimis eſſe magis receptam, & veram opinioonem aduerſus Guidonem Papæ q. 184. Nec etiam creditur d. Dom. Ioannes nepos vocatus tacite aliqua legis diſpoſitione; vt intelligo fuiſſe reſponſum. Eſt ergo ſolum hîc agendum, *an quo ad ſecundum modum & viam ſuccedendi pariter fuerit excluſus dictus Dom. Ioannes?* Et dicendum eſt, excluſum eſſe atque ita nullum ius habuiſſe io bonis dicti aui ſui.

Primo, quia D. Nicol. Albertus d. D. Ioannis pater fuit ban-
2 oitus ob perpetratum homicidium: qui † quidem bannitus, ex diſpoſitione ſtatuti Mutinæ rub. 24. de Bannitis impune offendendis, poterat impune occidi. Quo fit vt effectus fuerit in ſucceſſibilis atq; inhabilis ad obtinendum aliqua bona. *ita ſcribunt Bar. in l. 1. in fi. C. de here. inſt. in l. certa forma. n. 5. C. de iure fiſci. li. 10. & in diſput. 1. Lucana Ciuitat. ſtatuit. in ſolut. nu. 11. Alex. in. in d. l. 1. nu. 4. C. de hæred. inſtit. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad S. C. Treb. & conſ. 75. lib. 1. Nellus in tract. de bannitu, 2. part. primi temporis. q. 5. Guibel. Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo. in eodem teſtamento relinquens. il 1. n. 141. & 142. de teſtam. Boſſius in tract. cauſarum criminalium tit. banniti quid amittant. nu. 14. & Petrus Placa lib. 1. epito. delicto. c. 44. num. 3. His accedunt Curt. Iun. conſil. 182. nu. 8. Alcia. reſpo. 58. nu. 9. & Iulius Clarus in pract. crimin. §. fin. quæſt. 71. verſic. dixi.* Qui quidem Alciatus, & Clarus atteſtantur, ita obſeruari Mediolani, quod ſcilicet bannitus qui impune offendi poteſt, amittat ſuccedendi facultatem. Si ergo Dominus Nicolaus Albertus non potuit ſuccedere; ſequitur qood nec hæredem in illis bonis habere potuit Domioum Ioannem filium.

Secundo, admiſſo, qood iam ipſe D. Nicolaos Albertus effectus eſſet hæres & ſucceſſor patris ſui, atque ita illa bona acquiſiuiſſet: attameo adhuc hæredem habere ipſe non potuit; cum bannitus † qui impune poteſt offendi, hæredem habere non 3 poſſit. *ita ſcribunt Bar. in d. diſput. 1. in ſolut. nu. 11. clarius Bald. & Aret. in l. ii cui. ff. de teſta. Boſſius in tract. cauſ. crim. titu. de bonorum publicatione. num. 67.* Et ad hoc admittuot omnes *in d. l. 1. C. de hæred. inſtit.* Et hinc ſeqoitur, quod ſcilicet cum non potuerit D. Nicolaus Albertus hæredem habere, eius bona cæteris fratribus triplici ratione acquiſita fuerunt. Primo, ratione repudiationis, quam † facere potuit ad detrimentum fiſci, *vt in terminis tradit Nellus in* 4 *tract. de bannitu, in 2. parte primi temporis. quæſt. 30. in fin.* vbi ait, quod caotela eſt ad excludendum fiſcum à facultate ſuccedendi in hæreditate delata, & nondum adita à bannito, vt bannitus eam repudiet: quod facere poteſt, nec fiſcus conqueri poteſt: *iuxta l. qui autem, in prin. ff. de his, quæ in fraudem credit. Et in ſpecie Nelli doctrinam, & cautelam probauit Boſſius in tract. cauſarum crim. tit. de bonor. publica. num. 29.* Quæ ex re ceſſat illud excitatum motiuum, quod banoitus repudiare oon poſſit.

Secunda ratiooe fuerunt his fratribus acquiſita, quia ab eis occupata fuerunt: quod iure eſt permiſſum; *vt in terminis affirmarunt Curt. Sen. conſil. 60. Dux Philippus, colum. 11. verſic. 2. reſpondemus. & Curt. Iun. conſil. 182. num. 7.* qui reſpooderunt, quod cum bona † 5 banniti occupantur, is qui primo occupauit, dominus eorum efficitur. nec poteſt fiſcus, vel alter quiſuis conqueri, & eum amouere. *Et præcitato loco ſcribit Curt. Iun. eiuſdem opinionis fuiſſe Bald. & Alexan. in l. 1. C. de hæred. inſtit. & Nellum in tract. de banniti n. part. 3. primi temporis. q. 39. idem ſcripſit Boſſius in tract. cauſa. crimin. d. tit. de bonor. publica. num. 27. in fin.* Cum ergo (vt dixi) bona hæc fuerint ab his fratribus occupata, eis omoino acquiſita fuerunt, excluſo non ſolum fiſco, ſed etiam D. Ioanne filio dicti Do. Nicolai Alberti. Tertia etiam ratione excluditur fiſcus, & admittuntur hi fratres, quia † ipſe teſtator expreſſe in ſuo teſtamento cauit, 6 quod, ſi contigiſſet alterum ex dictis ſuis hæredibus committere delictum, quo eius bona eſſent publicanda, illa non fiſco, ſed ſubſtitutis deferrerentur. Qua ſane diſpoſitione excluditur fiſcus. *ita in ſpecie Ruin. conſil. 129. num. 4. libr. 2. quem ſecutus eſt Roland. conſi. 56. num. 12. lib. 1. Quibus accedunt Socin. Iun. conſil. 77. num. 15. lib. 2. Marſil. ſing. 314. Gram. deciſ. 104. num. 30. & Alciat. reſpon. 533. num. 2. Cæteros de induſtria prætereo.* Non enim hîc multum immorandum duxi, tum quod non defuerunt diſſentientes, tum quod aduerſus fiſcum nunc non eſt contentio. Illud ſolum dico iam relata coofirmatione, quia † ex ſola ſubſtitutione fiſcus exclu- 7 ditur. *l. ex facto. §. ex facto. vbi omnes. ff. ad S. C. Trebell. vbi in terminis Ripa num. 8.* ſcribit, quod ſubſtitotus excludit fiſcum, & reddit rationem cur ita conſtitutum ſit.

Tertio poſito, quod D. Nicolaus Albertus fuerit capax illius hæreditatis, & ſucceſſionis, & quod potuerit in illis habere hæredem D. Ioannem filium; adhuc eſt dicendum, ipſum D. Ioannem fuiſſe excluſom ob illam repudiatioonem à d. Do. Nicolao Alberto patre factam, cui ſuccedendo, ſucceſſit vt hæres, vt clari iuris eſt. Qui quidem hæres † non poteſt conqueri de repu- 8 diatione à ſuo prædeceſſore facta. Ita in ſpecie docuit Bald. *in l. qui ſe patris. nu. 9. C. vnde liberi,* qui loquitur in caſu fortiori, quando ſcilicet pater † repudiat feudum, quod filio deuoluebatur, 9 quia erat feudum ex pacto & prouidentia; ſi filius efficitur patri hæres, nō poteſt eam repudiationem reuocare, atq; ita illi contradicere. *Cum Baldo ſenſerunt Alex. 1 conſ. 13. nu. 7. & conſ. 19. nu. 14. lib. 5. num. conſil. 17. nu. 11. & num. 38. & conſil. 38. nu. 16. & 208. num. 16. lib. 1.*

Digitized by Google

inter ſ.t. ita ſcribit Bar. relatus à Socin. Sen. quem mox citabo. Atqui ra-
33 tio † male compoſita, & reddita ad compoſitionem rectam, &
iuſtam redigi debet. l. error. C. de iuris & facti ignor. l. cum ſeruus. ff. de
cond. & demonſtrat. Scripſi copioſe lib. 2. de arbit. iud. caſu 209. in fin. ergo
etiam diuiſio erronea debet emendari. Hac argumentatione in ſpe-
cie vſus eſt Soc. Sen. d. conſ. 25. nu. 5. lib. 4.
34 Septimo ſuffragatur hæc ratio, quod diuiſio † eſt quædam
permutatio. l. qui Romæ. §. duo fratres, de verbor. obligat. clare Cynus in
l. 1. C. commun. vtriuſque iud. Corn. conſil. 197. num. 12. libr. 1. & Dec. in l.
35 cum proponas. 2. num. 2. C. de pactis. Sed permutatio † fieri non po-
teſt, niſi transferatur aliquid hincinde. l. 1. ff. de rerum permutat.
Cum ergo Dominus Ioannes nil proprij in his bonis habuerit,
quod dare poterit Domino Thomæ, ſequitur permutationem
nullam eſſe potuiſſe: & per conſequens nullam diuiſionem. Hac
ratione in ſpecie vſus eſt Bald. in conſil. 386. Proponitur quod frater ex
vtroque. lib. 1.

Octauo, monet me plurimum hæc argumentatio. D. Tho-
36 mas ita diuidendo † confeſſus eſt dictum Dom. Ioannem eſſe
37 dominum pro dominio horum bonorum. Atqui, † quando
quis extra iudicium fatetur rem ſuam eſſe alterius, ſibi non præ-
iudicat, in illumque dominium oon transfert. ergo D. Thomas
non tranſtulit horum bonorum dominium in dictum D. Ioan-
nem, atque ita ſibi non præiudicauit. Illa minor probatur. in l. 3.
§. ſubtilius. ff. de condi. cauſ. data. in l. ſi aliquam rem & l. ſi me in vacuam.
ff. de acq. poſſ. clarius in l. cum falſa. C. de iuris & facti ign. in l. qui rem &
l. ad probationem. C. de prob. & manifeſte in l. cenſualis. C. de don. Et ratio
38 illa eſt, quia errantis † nullus eſt conſenſus, ſine quo dominium
à ſe quis non transferre & damnum inferre non dicitur. Et his
iuribus & ratione adducti ita cenſuerunt Bar. in d. l. cum falſa. nu.
4. ita Bald. Caſtr. Salyc. & Iaſ. C. de iuris & facti ignora. quod ſi quis
extra iudicium fatetur rem propriam eſſe alterius, dominium
in eum non transfert. Idem ſcripſit Bar. in d. l. ſi aliquam rem. num. 9.
in fin. de acq. poſſeſſ. Spec. in tit. de locato. §. nunc aliqua. num. 66. & ibidem
Ioan. Andr. num. 77. in ſuis addit. Caſtr. conſil. 11. ſuper primo quæſito, in
quantum. libr. 2. Raph. Comenſ. conſil. 165. Gaſpar. Raphael Fulgo. conſil. 5.
Quidam Gulielmus. Angel. in §. emphyteuſim, col. 2. in authent. de non alie.
egregie Aretinus conſil. 14. num. 8. Imol. conſil. 57. Viſo quodam, verſ. in con-
trarium. & in c. ſi cautio, colum. 3. verſi. ſed certe in hoc. de fide inſtrum. &
& ibid. Feli. nu. 8. Corn. conſil. 301. col. 2. verſi. quod etiam ſumitur. lib. 1. A-
lexan. conſil. 9. num. 10. lib. 5. Rum. conſil. 40 num. 12. & conſil. 155. num. 6.
lib. 1. Dec. conſ. 564. nu. 6. Iacobum à S. Georgio in inueſtit. feudal. in verb.
Dilig. vaſalli promiſerunt recognoſcere. nu. 21. Curt. Iun. conſil. 17. num. 8.
Alciat. in tract. præſumpt. reg. 3. præſumpt. 21. His accedit in ſpecie ma-
gis Anchar. conſ. 291. ſuper pluribus. nu. 3. & clarius Alex. conſ. 137 nu.
21. lib. 2. Cum reſpondit, quod is qui cum fratre & alijs conſan-
guineis diuiſit bona, quæ communia exiſtimabant, cum vere
non eſſent, in illos dominium non tranſtuliſſe, ſibiq; non præ-
iudicaſſe. Et Alexandrum in ſpecie ſecutus eſt Dec. in l. traditionibus. nu.
5. C. de pactis. Huc etiam maxime pertinet, quod reſpondit Soci.
39 Iun. conſil. 112. num. 2. 3. lib. 1. ſi quis fatetur † rem ſuam eſſe ſub fi-
deicommiſſo cum non ſit, ſibi non præiudicat. Non ergo D.
Thomas ſibi damnum attulit diuidendo hæc bona vt commu-
nia, cum vere non eſſent.
40 Nono & vltimo accedit, quod hæc diuiſio † facta fuit ex fal-
ſa cauſa, nempe, quia credebat D. Thomas hæc bona eſſe com-
munia cum ipſo Domino Ioanne, cum tamen non eſſent. At-
qui certum eſt nullius valoris eſſe ea, quæ falſa ex cauſa geſta
fuerunt, ſicuti videmus cauſam falſam vitiare priuilegium. ita
cenſuit gloſſa & ibi Abbas in capit. quia circa. de conſang. & aſſinit. Decius
conſil. 373. num. 13. qui poſt Cardin. conſil. 69. Videtur quod vnio. & Ab-
41 batem conſil. 101. lib. 1. vnionem † Eccleſiarum reddi nullam ex fal-
ſa cauſa dicit, id quod probat & Cravet. conſil. 258. num. 12. Idem de diſ-
42 penſatione † ex falſa cauſa reſpondit Decius conſil. 602. num. 16. &
conſil. 603. num. 9. Idem de reſcripto reſpondit Pariſ. conſil. 51. nu. 27. libr. 4.
43 imo etiam vitiatur iuramentum † falſa de cauſa præſtitum. vt re-
44 ſpondit Pariſ. conſil. 96. num. 24. lib. 1. Ita etiam falſam † cauſam vitia-
re inſolutum dationem cenſuit idem Pariſius conſil. 81. num. 24.
45 libr. 2. Ita etiam vitiat † hæredis inſtitutionem, ſicut reſpondit Bar-
46 ba. conſil. 27. col. 7. libr. 1. Et in ſpecie magis dicimus; falſam † cau-
47 ſam vitiare tranſactionem, quæ † diuiſioni æquiparatur. Ita re-
ſpondit Barba. conſil. 16. col. pen. & vlt. lib. 5. Ita magis in ſpecie vitiat
48 laudum † latum ab arbitris. quemadmodum reſpondit Pariſ. conſil. 24.
num. 146. lib. 2. & Dec. conſil. 475. num. 14. 15. Imo & iudicis † decre-
49 tum ob cauſam falſam vitiari reſponderunt Barbat. conſil. 6. col.
10. lib. 4. & Pariſ. conſil. 89 num. 59. lib. 1. Et in terminis diuiſionem
vitiari ob falſam cauſam & erroneam † reſponderunt Baldus 50
conſil. 380. Proponitur. libr. 1. Caſtr. conſil. 123. Dubitatur primo an Co-
mes. num. 5. libr. 2. Anchar. conſil. 291. Super pluribus num. 3. Alex. in l. ſi ſo-
ror, in fin. & ibi Dec. in 2. notab. C. de colla. idem Alex. conſil. 183. num. 1. lib.
1. Decius conſil. 408. num. 1. & conſil. 525. num. 5. & Socinus Iun. conſil. 48.
num. 42. & conſil. 128. num. 121. lib. 1. & Crauet. conſil. 26. in fin. conſil. 188.
num. 9. & conſil. 221. num. 8.

Non obſtant nunc in contrarium adducta, in quorum diſ-
ſolutione nunc eſt elaborandum. Ad primum itaq; reſpondeo,
diuiſionem hanc ſcienter factam non fuiſſe, ſed per errorem;
ſicuti dictum fuit. Et ignorantia † regulariter præſumitur. l. ve- 51
rius. ff. de prob. cum ſim.

Nec obſtat, quod in facto proprio non præſumitur ignoran-
tia. l. vlt. ff. pro ſuo. quia (quemadmodum ita in terminis noſtris
reſpondendo dixit Soc. Sen. conſ. 25. n. 9. lib. 4.) non eſt verum ab-
ſolute, & indiſtincte, quod † in facto proprio tolerabilis non ſit 52
ignorantia. Cum verius ſit eſſe tolerabilem, & præſumi quan-
do de damno euitando agitur. l. ſed et ſi me putem. ff. de condit. indeb.
& l. non fatetur. ff. de confeſſis. Et D. Thomam tractare de damno
euitando certum eſt; quia ſolum contendit de re ſua non amit-
tenda: vt econtra Dom. Ioannes agit de lucro, vt ſcilicet habeat
portionem hæreditatis, cum cohæres non extiterit.

Nec etiam obſtat illa ſecunda conſideratio, quod ex certa ſcien-
tia confecta ſit diuiſio; quia reſpondeo, hanc aſſertionem ver-
ſari circa diuiſionem, ſeu compromiſſum de diuidendo, præſup-
poſita ſemper cauſa illa, nempe cõmunione bonorum. Et ideo
hæc aſſertio duo habet, vnum expreſſum, alterum tacitum. Ex-
preſſum illud habet, quod voluerũt hi compromittere ad hoc,
vt bona diuiderentur. Tacitum eſt, quod venit per antecedens,
bona ſcilicet eſſe communia. Et cum hoc, quod bona commu-
nia ſint, tacite veniat, confeſſio nihil operatur, vt in Dominum
Ioannem ſit translatum dominium & per conſequens quod ſi-
bi præiudicauerit D. Tbomas. Quandoquidem ex hac confeſ-
ſione duo reſultarent ſpecialia. Vnum, quod tacendo videretur
confiteri bona eſſe communia. Alterum, quod confitendo do-
naret; quod verum non eſt. ita in ſpecie reſpondendo clauſula. ex cer-
ta ſcientia, egregie conſiderat Aret. conſil. 14. num. 8. verſ. 2. quia. Præter-
ea ceſſat hæc certa ſcientia, ex quo contrarium probatum fuit,
ita in terminis reſpondet Dec. conſil. 408. num. 7.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, inter cõiunctos do-
nationem † non præſumi, niſi multa concurrant. ita in ſpecie no- 53
ſtra reſpondet Socin. Sen. dict. conſil. 25. num. 10. lib. 4. qui ita declarat d. l.
Procula. ff. de probatio. quam ſane declarationem ſecutus ſum lib. 2. de ar-
bitr. iud. caſu 88. num. 16. quo loci multis eiuſdem ſententiæ recen-
ſitis Doctoribus ſcripſi, plures coniecturas extitiſſe in caſu di-
ctæ l. Procula, quibus donatio præſumebatur, nempe conſangui-
nitas, ratio ſæpius calculata, & temporis diuturnitas; quæ qui-
dem ceſſant in caſu noſtro.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, clauſulam illam eodem
errore adſcriptam fuiſſe, quo ipſe Dominus Thomas de re pro-
pria compromiſſum fecit; & per conſequens conceſſit, quod
concedere non tenebatur. Et ideo quemadmodum † corruit 54
ipſa diuiſio ex laudo facto, ita pariter corruit hæc clauſula; vt
declarat ipſemet Bar. in dict. l. vlt. §. idem quæſit. num. 1. verſicu. vnde
eredo. ff. de condict. indebiti. quem ſecuti ſunt Barba. conſil. 76. colum. vlt.
lib. 3. Corn. conſil. 199. colum. 2. lib. 1. qui ita de clauſula ex certa ſcien-
tia, non vi, nec dolo, & renuntiationis adhibita in inſtrumen-
to tranſactionis cenſuit. Et cum Bartolo eſſe communem* ſen- *
tentiam atteſtatur Socinus Iunior conſil. 117. num. 20. lib. 2. Et in
claris terminis, non eundo (vt dici ſolet à noſtris) per mendi-
cata ſuffragia, ita docuit Caſtren. in d. l. vlt. §. idem quæſit. ff. de con-
dictio. indeb. Cuius verba adſcripſi. Et conſulam ſemel per iſtum te-
xtum: & per ea, quæ tangit hic Bartol. cum quidam fratres diuiſiſſent bo-
na paterna & materna, & etiam fraterna æqualiter inter ſe, & promiſiſ-
ſent non venire contra diuiſionem; alter alterum non moleſtare, occaſione
dictorum bonorum; poſtea apparuit quod bona fratris mortui pertinebant
ad alterum tantum: & quia erant vtrinque coniuncti, ſed alter ex vno
latere tantum: & ſic non veniebant diuidenda, ſed illi ſoli applicanda,
volebat repetere, & venire contra. Opponebatur ſibi de illa diuiſione, &
& de pacto de non veniendo contra. Dixi, quod illud pactum per erro-
rem interpoſitum non præiudicabat ſibi; vt hic eſt caſus. Hæc Ca-
ſtrenſis. Quæ ſane doctrina aperte diluitur atque confuta-
tur relata argumentatio. Hanc Caſtrenſis traditionem ſecuti ſunt

Rum. conſ. 134. nu. 6. lib. 1. & in ſpecie Dec. conſ. 351. num. 4. & conſil. 475. nu. 30. Eam quoq; probauit ipſe Dec. ſimili in caſu in conſil. 180. col. 3. verſic. renuntiauit ergo.

Non obſtat quartum argumentum ex *l. cum putarem. ff. fa-*
55 *mil. hercisc.* quia illud reſponſum † procedit in diuiſione facta per ſententiam latam in iudicio contradictorio: ita textum illum in ſuo primo reſponſo omnes ibi intelligunt. & præter illos, ita Anchara. *conſil. 291. num. 3. Socin. Sen. conſil. 23. num. 12. & conſil. 33. num. 6. libr. 4. clarius Dec. conſil. 351. num. 7. verſic. non obſtat text.* vbi ait non ſufficere, quod diuiſio fuerit facta interpoſito iudicis decretu, vt retractari non poſſit, tanquam iudicialiter facta, ſed ſententia debet eſſe lata in iudicio contradictorio. Rationem quæ ad rem noſtram confert, hanc reddit. Quod de-
56 cretum † interponitur inter volentes: & ideo non adhibetur plena cauſæ cognitio: at ſecus in ſententia, quæ re plena cognita fertur inter contendentes. Eadem ergo ratione eſt dicendum in caſu laudi huius, quod in caſu decreti: cum & hoc laudum fuerit prolatum ſine cauſæ cognitione. Præterea, non ſo-
57 lum non fuit latum † laudum re cognita, ſed etiam mere extraiudicialiter, & ob id nullo modo vim ſententiæ obtinet. *ita in terminis reſpondet Ang. conſil. 198. Pro deciſione quæſitorum. colum. 1. verſicu. Nunc ad propoſitum.* Laudum latum ab arbitris ſine cauſæ cognitione vim ſententiæ; vt res vni tanquam hæreditaria adiudicari potuerit. *Et ita intelligitur tex. l. ſi ſoror. C. de collation. qua de re infra in reſponſione ad vltimum, in fin. vna cum Alex. dicam.*

Non obſtat quintum argumentum *ex l. ſi fratru. C. communia vtriuſq; iud.* quia reſpondeo ex iam relatis, quod imo per errorem, & non ſcienter D. Thomas hæc bona diuiſit.

Non obſtat ſextum fundamentum, quia reſpondeo primo, hanc confeſſionem non fuiſſe iudicialiter factam, vt iam ſupra fuit demonſtratum.

Præterea & ſecundo, admiſſo quod iudicialiter confeſſio facta ſit; attamen illa omnino non præiudicat; quia illa confeſſio
58 † errore iuris facta abſolute non præiudicat. ſed ſolum donec de errore conſtet. Concedo enim transferre dominium, attamen tranſlatio reſcinditur errore detecto. Nam ita dicimus
59 ſententiam † ob errorem etiam iuris retractari; *ita reſpondit Comenſ conſil. 156. Viſa facti ſerie, colum. vlt. verſi. nam et ſi ex cauſa, & cum eo Dec. conſil. 525 num. 11.* quos loqui intelligo etiam cum error iuris eſt, ex iuribus ab illis allegatis. Et huc ſpectat quod in ſpecie reſpondit Corneus *conſ. 278. colum. vlt. verſ. ſecundo ibi agitur. lib. 4.* dum reſpondit, quod licet virtute laudi lati ratificati facta eſ-
60 ſet diuiſio † bonorum, & tranſlatum dominium, illud tamen retractatur detecto errore. Et in caſu Cornei error iuris erat. *Clarius idem aſſerit Soc. Iun. conſ. 128. nu. 121. lib. 1.*

Nec etiam verum eſt, quod in ea quinta argumentatione dictum fuit, quod ſcilicet ſcienter facta fuerit illa confeſſio iudicialis; quia imo ignoranter, & per errorem.

Non etiam repugnat illa doctrina Bart. *in dict. l. 1. colum. 2. verſicul. 2. caſu. ff. de officio procura. Caſa.* quia reſpondeo, traditionem Bartoli intelligi iuxta textum, quem allegat, nempe quando dominus ſcienter tradit, non tamen tanquam eius cui tradit, ſed tanquam rem alterius tertij; & ſic habet animum transferendi dominium in recipientem: & recipiens habet animum acquirendi dominium de nouo. Nam hoc caſu non adeſt er-
61 ror † in tranſlatione dominij, quod tradentis conſenſu transfertur. *ita Bartolum declarat Aret. in l. ſi aliquam rem colum. 2. de acquiren. poſſeſſ.* Hoc non contingit in caſu noſtro, quia bona hæc Dom. Ioanni tradita fuerunt vt propria, atque ita per errorem, vt iam dixi.

Non obſtat vltimum ex auctoritate Beroij, *dict. conſil. 2. num. 33. lib. 2.* quia reſpondeo primo aduerſus Beroium in ſpecie ſenſiſſe Corneum *conſil. 278. colum. vlt. verſic. ſed contra prædicta. lib. 4.* cum affirmet condictione indebiti, vel ſine cauſa repeti poſſe do-
62 minium † tranſlatum ex laudo ratificato, & iurato: ſane laudo facta fuerat diuiſio bonorum; quæ deinde erronea demonſtratur. Et ita intelligit *l. ſi poſt diuiſionem. C. de iuris & facti ignoran.* locum habere in diuiſione facta virtute laudi. *clarius idem reſpondit Socin. Iun. conſil. 42. num. 43. 44. in fin. libr. 1. & Alexan. quem mox referam.*

Præterea repugnat conſultationi Beroij text. clarus, *l. ſi ſoror. in fin. C. de collatio.* qui aperte loquitur (vt iam ſupra admonui) de diuiſione facta ex laudo arbitri, quæ non præiudicat ſi alter diuidentium errore læſus fuit. Niſi illa exceptio quæ ad detegendum errorem allegatur; iam fuiſſet deducta coram ipſo arbitro, & ab eo reiecta: cui quidem reiectioni, partes bona diuidendo acquieuiſſent. Siquidem, tunc viſi ſunt fateri eam exceptionem veram non eſſe, & ob id non obeſſe: *quemadmodum in d. l. ſi error, intellexit & recte Salyc. in fi. & clarius Alexan. ib. in fin. ſimili citando. l. quod in diem. §. 1. ff. de compenſat. & l. ſi autem. §. 1. ff. de negot. geſt.* Atque ita Alexander in ea opinione eſt cum Corneo & Socino relatis, diuiſionem ex laudo arbitri factam reſcindi prætextu erroris, cum re plene cognita & diſcuſſa laudum latum non fuit: quemadmodum euenit in caſu noſtro, in quo ita iuris eſſe ſentio, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menoch. I. C.

SVMMARIA.

1 *Pactum & promiſſio de donando nullum ſpecialem effectum habet, neq; executionem meretur.*
2 *Donare, & promittere donare differunt, & de veritate huius dicti. num. 27.*
3 *Pactum de renuntiando an valeat.*
4 *Et quid de pacto de vendendo.*
5 *Quid in pacto de renouando emphyteuſin.*
6 *Idem de pacto de cedendo.*
7 *Hæreditas omnium bonorum & ſic ſucceſſio, pacto dari an poſſit.*
7 *Stipulatio hæreditatem ſibi relinqui an valeat.*
9 *Pactum de hæreditate viuentis non valet, & quomodo intelligatur. v. num. 45.*
10 *Pactum de re aliena eſt contra bonos mores, & plenum triſtis euentus.*
11 *Pactum de hæreditate viuentis fauore piæ cauſæ an ſuſtineatur.*
12 *Pactum de ſola quota hæreditatis viuentis an valeat.*
13 *Pactum inter fratres quod præcedente altero abſq; filijs maſculis, alter in dimidia bonorum ſuccedat, an valeat.*
14 *Teſtandi facultas libera eſſe debet, neq; pacto reſtringi debet.*
15 *Pactum ſuper hæreditate viuentis fauore matrimonij an valeat.*
16 *Liberi arbitrij fauor, maior, & potior eſt quam matrimonij.*
17 *Contrahens matrimonium per pactum ſibi factum ab aliquo ſuper eius hæreditate, erraſſe dicitur, quia tale pactum non obſeruatur.*
18 *Pacta ſucceſſione bonorum viuentis cum non valeant, an ſtatuto; vel conſuetudine firmari poſſint, & nu. 53.*
19 *Donatio omnium bonorum iurata, & inſinuata, reſeruato vſufructu, & filiorum legitimis portionibus, facta in matrimonij contractu ad fauorem primogeniti ex eo naſcituri an valeat.*
20 *Ægidij Belleme maxima eſt auctoritas.*
21 *Donans omnia bona ſua vt contrahatur matrimonium, an ad aliq. vid conueniri poſſit.*
22 *Promittens factum, non poteſt compelli præciſe, ſed tantum ad interreſſe.*
23 *Donatio non ratificata donatario non prodeſt vti imperfecta.*
24 *Et quomodo intelligatur hoc dictum, figurantur tres caſus.*
25 *Donatio ſi ſit facta, donator pœnitere poteſt conſentientibus donatarijs. Et quomodo intelligatur. & nu. 73.*
26 *Pactum in matrimonio factum vt primogenitus ex eo ſuccedat in aliqua re, intelligitur permanentibus paciſcentibus in eadem opinione. & nu. 50.*
27 *Pactum de donando donationem continet.*
28 *Eoque magis cum geminatum ſit, & pluries facta ſit promiſſio donandi.*
29 *Pactum, ſeu promiſſio de donando facta coram principe. licet alias non valeat, tamen vt iudiciale, vel iudicialis tenet, & valet.*
30 *Promittens hæreditatem ſuam alicui vt contrahat matrimonium licet alias conueniri non poſſit, de dolo tamen tenebitur, & quomodo.*
31 *Promittens Principi alicui aliquid donare, licet alias donatio non valeat, tamen vti coram Principe facta ab ipſo compelli poterit ad obſeruationem. & de ratione. nu. 68.*
32 *Dux Vrbini, Ferrariæ & nonnulli alij Principes licet ratione feudi ſuperiorem recognoſcant ſummum Pontificem, tamen in ſuo Ducatu condendi legem poteſtatem, & abrogandi habent, & in eorum Ducatu Reges dicuntur, & Imperatores, ſic de Duce Mantuæ qui recognoſcit Imperatorem ſuperiorem.*
33 *Laici in terris Eccleſiæ tenentur obſeruare quod pacto nudo promiſerunt.*
34 *Actio ex pacto nudo oriri dicitur ſola æquitate inſpecta.*

35 *Promiſ-*

Digitized by Google

35 Promiſſio facta in ſcriptura mere priuata cenſetur facta per ſtipulationem.
36 Pactum de donando ſi contrahat matrimonium licet ab initio ſit nullum, tamen ſi ſequatur matrimonium, dicitur traditione veſtium, & habebit locum.
37 Donatio vt valeat, licet non ſit facta ex cauſa finali, ſufficit tamen ſi ex cauſa impulſiua fuerit facta.
38 Contractus duo ſi vno tempore celebrentur correſpectiui præſumuntur.
39 Donatarius ſi poſt donationem obligat ſe ad aliquid, præſumitur factum contemplatione præcedentis donationis.
40 Pactum ſeu contractus nudus efficitur efficax ad agendum cohærentia alterius pacti vel contractus.
41 Contractus claudicare non debent, ideo in eis æqualitas eſt ſeruanda.
42 Sublato vno ex contractibus correſpectiuis tollitur & alius.
43 Donatio omnium bonorum valet reſeruato ſibi ſolo vſufructu.
44 Contractus de bonis alicuius valet.
45 Pactum de viuentis hæreditate ſecundum veriorem opin. valet dummodo tractetur de hæreditate paciſcentium.
46 Pactum, de re aliena inuito domino eſt contra bonos mores.
47 Et an in hoc caſu tacitus conſenſus illius de cuius re agitur, ſufficiat.
48 Pactum de donando omnia bona valet, ſecus de donando hæreditatem.
50 Promiſſio omnium bonorum valet, dummodo non impediatur libera facultas teſtandi.
51 Pactum de quota bonorum differt à pacto de quota hæreditatis.
52 Conſuetudo & ſtatutum poteſt firmare pactum factum de ſucceſſione bonorum viuentis ſecundum magis veriorem opinionem.
53 Eoq; magis cum pactum factum ſit fauore matrimonij.
54 Doctoribus atteſtantibus de conſuetudine obſeruari, licet non ſit credendum, tamen creditur donec contrarium probetur.
55 Atteſtationes Doctorum ita de conſuetudine obſeruari, licet non probent, faciunt tamen præſumptionem.
56 Naſcituro, an acquiri, ſtipul[...] vel donari poſſit.
57 Emphyteuſis acquiſita pro ſe [...] & nepotibus, an deueniat etiam ad nepotes poſtea conceptos.
58 Naſciturus an admittatur ad hæreditatem.
59 Donatio facta Eccleſiæ non ædificatæ, quomodo non valeat iuxta capitulum Ablate. §. nec pro eo, de re iud. in 6.
60 Priuilegium conceſſum Eccleſiæ ædificandæ, quomodo & quando valeat.
61 Promittens donare tali ſi in vxorem ducat talem, an liberetur præſtando intereſſe, & quomodo.
62 Promiſſor dandi præciſe cogi poteſt ad dandum vel tradendum, ſecus ſi promiſerit aliquid faciendi.
63 Venditor promittens rem venditam tradere, an videatur promittere factum.
64 Ratihabitio tam facto quam verbis fieri poteſt, & eundem effectum parit.
65 Donatarius cenſetur ratificare donationem, ſi bonorum poſſeſſionem apprehenderit.
66 Ita etiam ſi ſciens aliquid ſibi donatum, neq; repudiet; quia illud acceptaſſe dicitur.
67 Notarius ſtipulatione ſua ipſo iure abſenti donationem acquirit.
68 Princeps alteri ſtipulari poteſt, vti de iudice inferiore dicimus.
69 Notarij, & Magiſtratus æquiparantur quo ad hoc, vt alteri ſtipulari poſſint.
70 Legitimatus à Principe legitimationem ratificare debet, & qua de cauſa.
71 Notarius cui à iudice commiſſio cauſæ data eſt, ipſam ſcribere non poteſt, neq; de ea rogari.
72 Acquirere ex ſua ſtipulatione alteri poteſt, qui alias ſentiret maximum incommodum, & detrimentum.
73 Donatio an poſſit ratificari ab hæredibus donatarij.
74 Donans ſub conditione, an pendente conditione donationem reuocare poſſit.
75 Donans fundum alicui, ita vt poſt tempus ſit Eccleſiæ, an pœnitere poſſit.
76 Notarius ſi ſtipulatus ſit nomine alterius, illi irreuocabiliter acquirit, illo etiam non ratificante.
77 Donans non debet pœnitere, quando tractatur de præiudicio donatarij, vel alterius. & nu. ſeq.
Et quid cum conſenſu amborum contrahentium.
78 Donatarius tacendo an videatur conſenſiſſe pœnitentiæ donatoris.
79 Pœnitentiæ locus non eſt, vbicunq; facta eſt donatio fauore dotis, & qua de cauſa.
80 Iudex inferior non poteſt ex ſua conſcientia ſententiam ferre, ſed debet iudicare ſecundum acta, & probata.
81 Princeps autem hoc facere poteſt.
82 Imo & Principis vices gerens.
83 Princeps à Deo eſt & Dei loco lites dirimit.
84 Teſtes honeſtæ & probatæ vitæ, qui nec commodum, neq; incommodum ſunt conſecuturi, debent omnino admitti.
85 Mediatores ſeu proxenetæ an in illo actu geſto teſtes ſint validi, & quid ſi ab vtraq; parte, ſint producti.
86 Procurator ſeu ſolicitator cauſæ in illa cauſa teſtis eſſe poteſt.
87 Teſtes alias inhabiles admittuntur, ſi aliunde veritas haberi non poteſt.
88 Notarius cauſæ magis vt teſtis probat quam alij.
89 Clericus vel ſacerdos vt teſtis productus vim duorum obtinet.
90 Rex in iuſtitia regnabit, & Principes in iudicio præerunt.

FACTI SPECIES.

DGiſmundus Quartarius Da. Ferrandum nepotem ex filia apud ſe multos annos habuit, & loco filij; & illi bona ſua relinquere velle prædicabat; Amicorum precibus & interuentu factum eſt, vt Dom. Io. Maria Pacius Senogallienſis Ferrando nuberet eius filiam, dote duorum millium Coronatorum conſtituta, dotis etiam veſtibus & ornamentis ſponſalibus non paruæ valoris. Ea tamen conditione & pacto inito cum dicto Domino Quartario, vt ipſe Quartarius omnia bona ſua, reſeruata ſibi portione aliqua, vel vſufructu ſaltem, donaret d. Ferrando, cui vere vt inops dictus Pacius filiam in vxorem non dediſſet, niſi is Quartarius bona ſua ei donaſſet. Promiſſionem fecit Quartarius amicis & mediatoribus matrimonij & præſertim Domino Ventura Aquilino Illuſtriſſimi Ducis Vrbini Capitaneo: ac Domino Giſmaldo Renalducio. Cum matrimonium fuit contractum, requiſierunt ij quibus promiſſio fuit facta, vt d. Quartarius eam donationem faceret. Quæ quidem cum fieri non potuiſſet ſine licentia Illuſt. Ducis Vrbini: & ob id donec licentiam poſſet Quartarius impetrare promiſit teſtamentũ condere & hæredem facere d. Ferrandum; atq; ita facit. Deinde paulo poſt preces Illuſtriſſimo Duci, vt concederet licentiam donandi. Dux licentiam conceſſit. Quartarius facti pœnituit, & recuſare cœpit ſe velle eam donationem facere; imo eam licentiam non impetraſſe. Conqueſtus eſt Pacius apud Illuſtriſſimum Ducem, quod à Quartario ita deluderetur. Dux re audita & cognita grauiter ipſum Quartarium reprehendit. Quæ omnia quieſcerent, promiſit Quartarius Illuſtriſſimo Duci, quod hæredem feciſſet Dominum Ferrandum; & vbi id non præſtitiſſet voluit ipſe poſſe compelli ab ipſo Domino Duce ad eam donationem perficiendam. Ita res ſe habuit per quadriennium. poſtmodum moritur Ferrandus tribus filiis maſculis & duabus fœminis ſuperſtitibus. Quartarius nouum teſtamentum condidit, & Ferrandi filios non inſtituit, ſed omni iure quod ſibi competere poterat ex illo priori teſtamento, in quo Ferrandum fecerat hæredem, priuauit. Quin negat velle bona ſua his filiis donare; aſſerens, non licere ei facultatem teſtandi impedire.

Dubitari nunc contingit. Primo, an is Quartarius teneatur promiſſa ſeruare, atq; ita donare. Secundo, an promiſſio adductis probationibus & teſtibus ſatis probetur.

Initium à Domino.

CONSILIVM XCII.

HABET non leues dubitationes prima illa propoſita iuris quæſtio. Si quidem multis dicendum videbatur, Quartarium compelli non poſſe obſeruare quod promiſit.

Primo, quia hæc fuit promiſſio † & pactum

Digitized by Google

de donando, quæ quidem ex multorum opinione nullum ſpe-
cialem effectum habent: nec exſecutionem merentur: *ita ſcri-
bunt Imola in l. heredibus. §. 1. ff. de dona. Salyc. in l. ſi quis argentum. §.
v. t. C. de donat. Alex. in l. ſtrugentium. in prin. ff. de pactu. ita aly plures,
quos recenſet Tiraquell. in tract. de retractu conuentio ad finem. num. 48.*
2 qui tradunt, aliud † eſſe donare, aliud promittere donare. Et
promiſſionem hanc de donando eſſe efficacem, docuit Galliau.
3 *in rub. de verb. oblig. num. 113.* Ita in pacto † de renuntiando, quod à
pacto de donando non differt, poſt multos cenſuit Boer. *quæſt.
3. colum. 1.* Ita in pacto de infeudando reſpondit Iaſ. *conſil. 24. co-*
4 *lum. 8. lib. 3.* Ita etiam in pacto † de vendendo. idem Iaſ. *conſil. 117.
column. 2. libr. 1. Dec. in l. cum fundum. §. ſeruum tuum. num. 4. ff. ſi certum*
5 *peta. & Ruin. conſil. 79. num. 2. libr. 1.* Ita in pacto † de renouando
emphyteuſin Ruin. *conſil. 167. num. 13. lib. 1.* Ita in pacto de inſti-
6 tuendo idem Ruin. *conſil. 9. num. 9. lib. 1.* Ita demum in † promiſ-
ſione de edendo Roma. *conſil. 86. colum. 2. Dec. conſil. 502. in fin.* Alia
ex Tiraquello, quem iam citauimus, adferri huc poſſent. Illud
ſolum dico, quod ibidem annotauit Tiraquell. *num. 49. & præ-
ter eum Boer. d. quæſt. 3. num. 8.* nec iuramento quidem has promiſ-
ſiones firmari poſſe.

Secundo non parum pro Quartario facit, quod etiam ſi re
ipſa facta eſſet donatio hæc omnium bonorum, non videtur
7 conſiſtere. Nam pacto † hæreditas omniumque bonorum ſuc-
ceſſio dari non poteſt. *l. hæreditas. C. de pactis.* cuius ſententiæ ea
eſt ratio, quod hoc modo teſtamenti ſolemnitas impediretur,
8 *contra l. nemo poteſt. de leg. 1.* Accedit quod non licet † ſtipulari hæ-
reditatem ſibi relinqui. *l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verb. oblig.*
quod ea ratione factum creditur, quia hac via impediretur li-
9 bera teſtandi facultas. Rurſus accedit, non licere † paciſci de
hæreditate viuentis, non ſolum inter eos, qui ſpem à ſucceſſio-
ne remotam habent, & qui in dubio verſantur. *l. vlt. C. de pactis.
dum de cognatis paciſcentibus loquitur.* Verum etiam inter eos, qui
rem proximam & quaſi certam ſuccedendi habent. quemad-
modum ſunt filij. *l. pactum quod dotali. C. de pactis.* Cuius quidem
10 caſus poſtremi rationes duæ ſunt. Prima quod † contra bonos
mores ſit de re aliena paciſci. Secunda, quod conuentio hæc
plena ſit triſtis euentus, cum votum captandæ mortis conti-
neat. Quas ſane rationes noſtri conſiderant multis in locis: *vt
apud Angel. Caſtrenſ. & Fulgoſ. in l. tale pactum ff. de pactis.* qui docue-
11 runt, nec fauore † quidem piæ cauſæ huiuſmodi pacta ſuſtineri.
*Quos in alijs confirmarunt Tiraq. in tract. de iure Primogen. quæſt. 6. num.
16. & Soc. Iun. conſil. 44. num. 45. lib. 2. qui nu. 12. multa ad rem hanc no-
ſtram attulit. De his alia ſcribunt Dec. conſ. 475. nu. 20. & Pariſ. conſi. 24.
nu. 15. lib. 3. dum in eodem caſu cum Decio reſpondit.*

Tertio accedit, quod multorum eſt opinio, non valere hu-
12 iuſmodi pacta † & conuentiones, etiam ſi de ſola hæreditatis
quota conuentum fuerit. *ita docent Alexan. in l. vlt. C. de pactis. & in
l. ſtipulatio hoc modo concepta. col 5. verſ. item limitari poteſt, de verb. ob-
lig. Dec. in l. pactum quod dotali. nu. 12. C. de pactis. & conſ. 184. & Tiraq.
in tract. de iure Primogen. quæſt. 6. nu. 14. in fin. & num. 16. qui alios plures
recenſet.* Illis addo Socin. Iun. *conſi. 44. num. 13. lib. 2.* qui reſpondit,
13 non valere pactum † inter duos fratres, quod, altero eorum de-
cedente ſine filijs maſculis, alter ſuperſtes in dimidia bonorum
ipſius decedentis ſuccedat. Ea ratione mouetur, quia hoc mo-
14 do eſſet reſtringere teſtandi facultatem; quæ libera † eſſe de-
bet. *l. cum duobus. §. idem reſpondet. ff. pro ſocio. Dec. d. l. pactum dotali. nu.
5. C. de pact. Nec diſſentiunt Rub. conſil. 130. nu. 3. Crau. conſil. 256. num. 2.
& Cephal. conſ. 27. nu. 6. lib. 1.*
15 Quarto ad rem hanc conferre videtur, quod nec † etiam fa-
uore matrimonij licet ita ſuper hæreditate paciſci. *l. pactum quod
dotali. C. de pactis.* cuius ſententiæ ratio illa eſt, quod potior eſt
16 fauor liberi † arbitrij, quam matrimonij, *vt docent omnes in d. l. pa-
ctum. ibi Dec. num. 7. verſic. decimo & vltimo.* Hinc docuit Baldus
(quod ad rem noſtram maxime facit) *in l. cum Archimedorum. C.*
17 *vt in poſſeſſ. lega.* illum † falli, qui hoc allectus pacto, matrimo-
nium contraxit, ſi obſeruari ſibi opinatur. *Baldum ſecuti ſunt Ti-
raquell. in tract. de iure Primogen. quæſt. 6. num. 17. & num. 29. Rub. con-
ſil. 130. num. 3. & Purpur. in d. l. pactum. num. 8.* Quin & illud ſcribit
Tiraquell. *d. quæſt. 6. num 31. poſt alios, quos recenſet,* nec fauore ma-
trimonij licere paciſci, quod primogenitus ex eo matrimonio
patris loco ſuccedere debeat. Illis accedit Boer. *quæſt. 204. Alcia.
reſp. 135. & Crau. conſil. 256. num. 1. in fin.* qui hac de re copioſe tra-
18 dunt. Illud etiam accedit, quod † nec ſtatuto, nec conſuetudine
firmari poſſe videntur hæc pacta: *vt multos huius opinionis recenſet
Tiraquell. in d. tract. de iure primog. quæſt. 7. num. 3.*

Quinto in hanc opinionem me trahebat aliquando aucto-
ritas Ægidij Belleme. *conſil. 17. Contrahens.* qui reſpondit, dona-
tionem † omnium bonorum iuramento firmatam & inſinua- 19
tam, reſeruato ſibi vſufructu & legitimis filiorum, factam in
contractu matrimonij ad fauorem primogeniti ex eo matri-
monio naſcituri, non valere. Quibus ille rationibus vtatur
apud eum eſt videre. Et cum magna ſit Ægidij auctoritas, cum 20
ſacræ Rotæ Romanæ auditor fuerit, plurimum ei videtur defe-
rendum.

Sexto dicendum videbatur, quod ſaltem præciſe cogi non
poſſit Quartarius ad donandum; ſed ad aliquid poteſt conue-
niri; ſolum † ad intereſſe conueniri poſſit, ex doctrina in ſpe- 21
cie Decij *in l. pactum quod dotali num. 10. C. de pactis* qui declarando
Baldum *in d. l. cum Archimedorum,* inquit, hunc promiſſorem ad
intereſſe conueniri poſſe. Sentiens forte non poſſe compelli
præciſe donare. *Decium ſecutus eſt Gramm. deciſ. 105. in fine.* Quæ o-
pinio confirmari poſſe videtur, quia hoc pactum cõtinet quid
fieri: Cum autem † factum quis promittit, non poteſt compel- 22
li præciſe facere, ſed liberatur ſoluendo intereſſe. *l. ſi procurato-
rem. §. manda. ff. de mand. l. ſi quis ab alio. in fin. ff. de re iud. & in l. ſi pœ-
nam. & l. ſtipulationes non diuiduntur. vbi Bartolus quæſtione 8. de ver-
bor. obligatio.*

Septimo alia ratione, inefficax videtur hæc promiſſio † Quar- 23
tarij de donando, nempe, quia eam Ferrandus dum in huma-
nis egit, ratam non habuit atque acceptauit: quæ ſane accepta-
tio erat maxime neceſſaria, cum nec donatio perfecta proſit
donatario non acceptanti. *l. abſenti. ff. de donat. l. nec ambigi. C. eod.
& ibi Doct. & reſpondit egregie Caſtrenſ. conſil. 172. In caſu præſenti, vi-
ſis omnibus. & conſil. 197. Viſis his, quæ narrantur in 2. dubio. lib. 2.* vbi
tres caſus ita conſiderare videtur. Primus † eſt, cum donatur 24
abſenti, nemine pro eo ſtipulante, tunc neceſſaria eſt donata-
rij acceptatio. Secundus, cum extraneus abſentis nomine ſti-
pulatur: tunc abſenti acquiritur, ſi is abſens ratum habet; &
ille extraneus cedit actionem. Tertius eſt caſus cum notarius
nomine abſentis ſtipulatur: tunc abſenti quæritur, ſi ſolum ra-
tum habet. *Caſtrenſem ſecuti ſunt multi relati à Rol. conſil. 19. nu. 12. lib.
1. & Tiraq. de iure conſtituti. par. 3. limit. 30. num. 10.* Cum ergo hic no-
tarius non ſit ſtipulatus nomine Ferrandi, & is ratum non ha-
buerit; nec ei ceſſa fuerint iura, dicendum videtur donationem
nil prodeſſe hæredibus Ferrandi.

Octauo ac vltimo, ne contra Quartarium reſponderem, me
plurimum mouebat, quod etiamſi conſtaret Quartarium do-
naſſe, attamen † ex quo pœnituit, & illi mutationi voluntatis 25
conſenſiſſe videntur omnes, quibus promiſit Quartarius, vi-
detur exſtincta illa promiſſio de donando. Quæ ſane promiſſio
videtur intelligenda, modo promiſſor in ea voluntate perſeue-
ret: id quod probare videtur tex. *in l. 1. C. ſi mancip. ita fuer. vt man.*
vbi ſeruus alteri donatus, vt certo tempore tranſacto, ad liber-
tatem perueniat: liber efficitur, niſi interim donator voluntatẽ
mutauerit. Huc ſpectat doctr. Bar. *in l. qui Romæ. §. Flauius. de verb.
oblig.* qui ſcribit, ꝙ ſi donator fundum alicui donauit, ita vt poſt
tempus ſit Eccleſiæ, pendente tempore (*inquit Bar.*) poteſt do-
nator pœnitere. Et ad rem magis cõfert doctr. Io. Fabri. *in l. vlt.* 26
C. de pactis. qui in ſpecie ſcribit, ꝙ illud pactum, quod fit in con-
tractu matrimonij, vt primogenitus ex eo matrimonio ſucce-
dat in aliqua re, intelligitur modo ipſi paciſcentes in eadem vo-
luntate perſeuerent. *Quam quidem opin. probarunt Capella Toloſa q.
454. & Alcia. reſp. 135. nu. 4. verſ. tertia ratio* Cum ergo Quartarius
promiſſionis pœnituerit, & illi pœnitentiæ dicantur ex eo con-
ſenſiſſe Pacius, Aquilinus & Renalducius, cum ſcilicet nõ con-
tradixerint, ſed acquieuerint potius Quartario, quando coram
Illuſtriſſ. Duce Vrbani dixit, quod loco donationis hæredem
feciſſet Ferrandum nepotem. Nam promittendo hæredem il-
lum facere, receſſiſſe dicitur ab ea voluntate ei donandi. Non
ergo donandi promiſſio conſiſtere videtur.

Re tamen ipſa diligenti atq; accurato ſtudio perpenſa, con-
trariam ſententiam veriorem & æquiorem eſſe arbitror, nem-
pe, Quartarium iure compelli poſſe promiſſa implere: quin ve-
rius in alium bona ſua transferre non poſſe, acceptis ipſorum
bonorum ſibi reſeruatis fructibus, & portione aliqua pro te-
ſtandi facultate. Hanc ſententiam, vt veram & æquiſſimam o-
ſtendam multis adducor rationibus; quibus partim oſtendam
donationem re ipſa factam atque perfectam eſſe, partim iure &
paciſci & donare ita licuiſſe.

Primo, donationẽ cenſeri factam vel ex eo ſatis conſtat, quod

27 pactum † de donando donationem continet. *ita Azo, Odoffred. Bart. Bald. Angel. Ioannes Fabri, Fortunus Garzia & Chriſtophorus Portius, quos ſecutus eſt Ripa libr. 3. reſponſorum cap. 12. num. 2. vbi hanc eſſe*
* *communem * ... aſſerit. Quibus accedunt Socin. Sen. conſil. 102. colum. 3. verſic. poſtremo. lib. 3. & Alc. reſp. 117. num. 102.*

Secundo confirmatur, quia non modo ſemel, ſed & pluries
28 † Quartarius ita donare promiſit. Siquidem promiſit primo Aquilino & Renalducio, deinde Illuſtriſſimo Duci. Duci inquam, cum dixit, quod volebat poſſe cogi ab ipſo Duce ad donandum, ſi mutaſſet à ſe conditum teſtamentum, in quo Ferrandum hæredem ſcripſerat. Cum ergo geminata fuerit promiſſio, ſequitur dicendum eſſe omnino efficacem, etiamſi alias nullius eſſet momenti, *ita docent Iaſ. in l. iurigentium. §. ſed cum nulla. num. 16. ff. de pactis, Dec. in l. legem. num. 12. 15. C. de pactis. & ibi Socin. num. 10. verſicul. 2. limita. Alc. in rub. de verbor. obligation. num. 20. vbi communem eſſe teſtatur.*

Tertio accedit, quod etiam ſi hoc ſit pactum nudum, vt ali-
29 qui volunt; attamen † dum Quartarius coram Illuſtriſſimo Duce promiſit, eſt promiſſio hæc, etiam ſi ſolum pactum nudum contineret obſeruanda: cum iudicialis ſit. *l. cum oſtendimus. §. vlt. ff. de fideiuſſ. tuto. l. tale pactum §. qui prouocauit. vbi Bar. colum. vlt. ff. de pac. Roman. Alexand. & Aret. in l. 1. in princ. & ibi copioſe ceteri iuris interpretes, de verbor. obligation. Iaſon in l. iurigentium. §. ſi cum nulla. num. 19. ff. de pactis. idem in l. ſi conuenerit. num. 21. ff. de iuriſd. omn. iud.*

30 Quarto accedit, quod, niſi Quartarius obſeruet † pactum hoc de donando, filij Ferrandi nepotis nec non & Pacius, qui ea promiſſione fretus filiam Ferrando nupſit, graue ſentient damnum Filij inquam Ferrandi, quia erunt pauperes admodum & inopes. Pacius vero, quia graui mole premetur, ſi filiam multis filijs onuſtam habebit. Nam fieri non poterit, quin pietas paterna eum moueat ad alendum illam ac prolem ſimul. Ne ergo vterque horum graue hoc damnum ſentiat, dicendum eſt aduerſus Quartarium agi poſſe actione de dolo, *iuxt. l. eleganter. §. ſeruus pactionis. ff. de dolo. & poſt alios ſcribit Iaſon in d. l. iurigentium. §. ſed cum nulla. num. 18. ff. de pactis. Socin. l. ſi conuenerit. nu. 22. de iuriſdict. omnium iudic. & in l. legem. num. 10. Cod. de pactis. & Decius in l. in bonæ fidei. num. 6. C. eod. & Crotus in rubr. ff. de verbor. obligat. num. 7.* Eſſet enim hæc magna Ferrandi & Pacij circumuentio, quæ ferenda non eſt, *vt poſt Ioan. Fabri. in l. 1. C. ſi mancip. ita venum. proſtit. ſcribit Auferius in annotat. ad Capellam Toloſan. quæſtione 414. numero quarto.* qui ob id in ſpecie ſcribunt, donationem ob hanc cauſam factam non poſſe reuocari: qua de re infra ſuo loco.

Quinto ad rem facit, quod cum Quartarius non ſolum Pacio, Aquilino & Renalducio, ſed & Duci Illuſtriſſimo Vrbani
31 promiſerit eam donationem facere, ab ipſo † Duce compelli debet. Quin (niſi ego errore ducor,) erraſſet ipſe Illuſtriſſimus Dux, ſi hunc Quartarium non compelleret. Nam habet
32 ipſe Dux † in ſuo Ducatu omnem poteſtatem condendi legem, & eam abrogandi; habetq́; ſupremi Principis iura, quanquam ratione feudi (qua imperij & poteſtatis vis ſuprema non impeditur, *vt reſpondit Dec. conſil. 316. num. 4.*) Pontificem Maximum recognoſcat, *vt tradit Io. Iacobus de Leonardis ipſius Ducis aliquando apud Venetos orator, is inquam Ioan. Iacobus inter conſilia Bruni conſil. 117.* Excepta enim recognitione feudi iura (vt dixi) ſupremi principis exercet: & ſuo ducatu dici poteſt Rex & Imperator, quemadmodum de Duce Ferrariæ, qui etſi feudum à Pontifice Maximo recognoſcat, attamen in ſuo Ducatu id poteſt, quod Rex in ſuo Regno, & Imperator in ſuo Imperio, *vt tradunt Alexan. conſil. 1. num. 29. libr. 5. Rum. conſil. 23. num. 6. & conſil. 200. nu. 2. lib. 2.* Idem de Duce Mantuæ, quem Imperatorem cognoſcere ſcimus; ſcribunt Socin. Sen. *conſil. 66. colum. 6. libr. 3. & Socin. Iun. conſil. 33. num. 9. lib. 3.* Cum ergo regia ſit Illuſtriſſimi Ducis poteſtas, compellere omnino debet Quartarium quod vel etiam nudo pacto promiſit præſtare. *vt poſt Butrium. in cap. qua in eccleſiarum de conſt. ſcribunt Alex. & Iaſ. in l. iurigentium. §. ſed cum nulla. ff. de pactis. ille num. 8. iſte num. 15. & Curt. Sen. conſi. 66. Super præmiſſa, colum. 1. verſi. tamen.* qui reſpondit Ducem Mediolani poſſe compellere obſeruare pacto nudo promiſſa. Quod ſi objiceretur Illuſtriſſimum Ducem hoc non poſſe (quod equidem falſum opinor) ob id quod Pontificem Maximum recognoſcit, dicendum adhuc erit Quartarium compelli poſſe: quia ſi Ciuitas Senogallienſis non moderatur legibus & conſtitutionibus Ducis Vrbani, (vt moderari arbitror) ſed potius Pontificis, ſequitur poſſe cogi, cum in terris Eccleſiæ etiam laici † te- 33
neantur obſeruare quod nudo pacto promiſerunt. *ita ſcribunt Bal. in auth. ad hæc. num. 6. C. de vſuris. Imol. in capit. qua in eccleſiarum. nu. 12. de conſti. & ibi Fel.* vbi *nu. 44.* ſcribit inter laicos ſeruari ius canonicum in terris Eccleſiæ. *Cor. conſil. 261. lib. 4. & Iaſon d. l. iurigentium. §. ſed cum nulla nu. 6. ff. de pactis.* quod fortius & clarius procederet, ſi in ciuitate Senogalliæ exſtaret ſtatutum, Quod
cauſæ diffiniantur ſola † veritate inſpecta & de æquitate, tunc 34
pacto nudo agi poteſt. *Baldus nouus in rub. de verb. oblig. nu. 6.*

Sexto dico, Quartarium ſtipulatione ſolemni promiſiſſe donare. Nam aſſeritur coram Illuſtriſſimo Duce confectum eſſe ſcripturam, in qua ſcriptum legitur ita à Quartario promiſ-
ſum. Quæ † ſane promiſſio intelligitur per ſtipulationem et- 35
iam in ſola ſcriptura mere priuata. *ita Neuiz. conſil. 45. num. 31. poſt Rinaldum in l. pactum quod dc. de pactis. Decium conſil. 107. num. 7. & Gallian. in rub. de verbor. obligat. nu. 25. Alexand. l. iurigentium. §. ſed cum nulla. nu. 7. & 8. quod fere. nu. 1. de pactis, & conſi. 16. lib. 2.*

Septimo cenſeo eſſe animaduertendum, quod etſi dicatur,
pactum † à Quartario factum fuiſſe ab initio nudum; attamen 36
à traditione rei recipit veſtimentum, atque ita effectum eſt efficax ad agendum, perinde ac ſi ſolemnis ſtipulatio interceſſiſſet: *vt probant. l. legem quam, vbi Dec. num. 16. & Socin. num. 16. & l. ex conuentione, vbi Dec. num. 3. C. de pactis.* Nam promiſit Quartarius ſe donaturum bona ſua Ferrando, ſi Pacius ipſi Ferrando in vxorem dediſſet filiam propriam. Cum ergo Pacius filiam Ferrando dederit atque nupſerit; ſequitur, illud pactum alioqui nudum fuiſſe veſtitum traditione eius rei. Ergo eſt ad agendum efficax.

Octauo ac vltimo, vt dicam hoc pactum eſſe efficax, me plurimum mouet, quod, ſi recte conſideramus, hic duo celebrati ſunt contractus inter Pacium & Quartarium. Vnus eſt, quod Pacius filiam propriam nuberet Ferrando nepoti dicti Quartarij. Alter, quod ipſe Quartarius donaret bona ſua dicto Ferrando. Qui ſane contractus vere correſpectiui ſunt. Non enim Pacius filiam nupſiſſet Ferrando, ſi Quartarius eam donationem facere non promiſiſſet; vt ipſemet Quartarius in ſuis precibus oblatis Illuſtriſſ. Duci confeſſus eſt. Nec Quartarius promiſiſſet donare Ferrando, niſi vxorem duxiſſet. vt clarum eſt: quia ſi negat nunc ſecuto matrimonio, fortius negaret, eo non ſecuto. Et ſi diceretur, cauſam donationis fina-
lem non fuiſſe dotem: reſpondeo ſufficere † etiam ſi ſit impul- 37
ſiua *Socinus l. legem. num. 17. verſic. ſed in terminis. C. de pactis.* Rurſus ſufficit fuiſſe finalem quo ad Pacium. comprobatur præſumptione à lege probata; quæ eſt, quod quando duo contractus
vno † tẽpore celebrantur correſpectiui præſumuntur: *ita mul-* 38
tis probat Dec. in l. petens. n. 3. C. de pactis. & egregie declarat Corn. conſi. 284. num. 1. 2. lib. 4. Socin. Sen. conſil. 273. colum. 3. verſic. confirmatur lib. 2. qui quidem Socinus poſt Fulgoſium à ſe relatũ ſcribit, quod
ſi donatarius † poſt donationem obligat ſe ad aliquid, præſu- 39
mitur factum contemplatione præcedentis donationis. *idem reſpondit Io. Iacob. de Leonardis inter conſi. Bruni conſil. 118. num. 3.* Atqui enim Pacius ex parte ſua contractum obſeruauerit atque
impleuerit, ſequitur pactum † nudum à Quartario factum co- 40
hærentia alterius recepiſſe fomentum & eſſe effectum efficax ad agendum. *l. in bonæ fidei. C. de pactis.* & ibi Dec. *num. 2. in fine.* ſcribit hoc pactum reddi efficax fauore tertij, quod eſt hic ſummopere conſiderandum. Idem quod ait Decius, nempe pactum nudum effici efficax, ſi in correſpectiuis ſequitur ex parte vnius implementum, ſcribunt Iaſon *in l. iurigentium. §. ſed cum nulla. num. 7. ff. de pactis. Neuiz. conſil. 45. num. 36. Corne. dict. conſil. 28. num. 2. libr. 4.*

Nono & vltimo, quod efficax ſit hoc pactum, facit, quod in
contractibus ſeruanda eſt æqualitas, cum claudicare non de- 41
beant. *l. Iulianus. §. ſi à pupillo. ff. de act. empt. & ſcribunt Anch. conſi. 120. & Crau. conſil. 239. nu. 6. cæteros ſciens prætereo.* & præſertim in contractibus correſpectiuis, quorum eadem natura eſt. Nam vno
ſublato † & alter exſtinguitur. *l. cum emptor. ff. de reſc. vend. vlt. de* 42
acceptila. Fede. de Sen. 127. Factum eſt talo, quod in nomine Thomenus. num. 2. Abbas conſil. 51. num. 2. ver. moueor. lib. 2. Alex. conſi. 111. num. 3. lib. 3. quem ſecutus eſt Crau. conſil. 230. num. 2. Atqui, ſi Pacius non nupſiſſet filiam Ferrando, is Quartarius vel compuliſſet Pacium ſtare promiſſis, vt ſi iam donaſſet confecto inſtrumento, eam donationem reuocaſſet, tanquam modus non fuiſſet impletus, *iuxta l. 1. C. de don. quæ ſub modo.* Ita econtra poſſe debet Quartarius compelli per Pacium ad obſeruationem promiſſæ dona-

tionis, poſteaquam, non eſt alio remedio ſibi ſuccurſum, cum inquam non poſſit pœnitere contracti matrimonij, & filiam ac dotem donatam reuocare. Hoc ſuadet omnis ratio, & omnis æquitas, ne alioqui dolo & fraude (vt dixi) ſit Pacius à Quartario circumuentus.

Non obſtant nunc in contrarium adducta, quæ vbi à me ſublata erunt; rem hanc efficient claram & apertam. Ad primum itaque ſatis exſtat ex relatis reſponſum. ſi quidem (vt in primo fundamento dixi) recepta magis opinio eſt, pactum de donando eſſe efficax, vt cenſeatur perfecte donatum. Et vbi perfecta donatio non eſſet, diximus Quartarium compelli poſſe ad donandum.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur multipliciter. Pri-
43 mo, hic donationem † factam fuiſſe à Quartario omnium bonorum, reſeruato vſufructu, & aliqua pecuniarum ſumma, vt teſtari poſſet. Quæ ſane donatio iure ſubſiſtit, *vt tradunt omnes in l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verbor. obligat.* vbi Iaſon *colum. penult.*
* affirmat veriorem eſſe opinionē & * magis receptam, donationem omnium bonorum valere, ſolo vſufructu reſeruato. *Quam ſane ſententiam probarunt & alij permulti quos ſecutus eſt Crauet. conſil. 139. & Roland. conſil. 65. num 5. & 6. lib. 1. NeuiZa. conſil. 25. num. 23. Didacus lib. 3. variar. reſolut. capit. 13. Quibus conſtat male reſpondiſſe in hoc caſu Bellamer. conſil. 17. contrahens colum. 3. verſicu. decimo probatur.* Secundo reſpondetur, quod etiam ſi non donatio bonorum, ſed hæreditatem dare promiſſum fuiſſet, adhuc agere ita licuit,
44 ex quo per viam contractus † actum ita fuit, *vt ſcribunt gloſſa in l. vlt. C. de pactis. Alexander in l. ſtipulatio hoc modo concepta, & ibi Iaſon num. 17. in fin. de verbor. obligation. idem Iaſon conſil. 60. columu. 1. libr. 3. conſil. 173. colum. 5. verſicul. tertio in terminis lib. 4. Rum. conſil. 125. num. 5. lib. 1. conſil. 16. num. 4. & 10. libr. 2. & conſil. 7. num. 5. libr. 3. Dec. in l. pactum quod dotali, in fin. & in l. vlt. num. 17. & ibi Purpur. num. 216. C. de pactis idem Decius conſi. 655. num. 11. Marſil. ſing. 333. Curtius Iunior conſil. 15. num. 2. Pariſius conſil. 26. num. 51. lib. 2. Gozad. conſil. 87. nu. 29. Rubeus conſil. 95. num. 2. Tiraq. de iure primogen. quæſt. 6. nu. 5. Soc. Iun. conſ. 80. nu. 1. lib. 2. & Gram. conſil. 139. col. 2.*

Tertio reſpondeo, etiam licere de tota alicuius hæreditate, eo volente paciſci. Nam quod dicitur, non licere de hæreditate
45 viuentis paciſci, intelligitur, † cum inter duos de hæreditate tertij abſentis fuerit conuentum: ſed diuerſum eſt quando cum ipſo hæreditatis domino paciſcitur, vt in caſu noſtro: ita egregie declarat gloſſa *in l. hæreditas. C. de pactis conuen.* quæ intelligit dictam *l. hæreditas*, cum in dotali inſtrumento extraneus ſtipulatus eſt mulieris dotem ea mortua ſibi dari: ſecus ait gloſſa, ſi cum ea conuentum fuit. Et in hanc ſententiam citat *l. primam. C. vt actio. ab hered. &c.* Quam quidem doctrinam probant omnes apud Decium *in l. vltima. num. 4. C. de pactis.* qui poſt Baldum, Fulgoſium & Alexandrum docuit, licere paciſci de hæreditate viuentis, eo conſentiente: quoniam is hæreditatis dominus fidem maximam illis præſtare dicitur, quos nil contra ſe molituros opinatur. Quocirca ceſſat hic ratio illa huius pacti
46 probibitiua, quod ſcilicet ſit contra bonos mores. Eſſet † enim contra bonos mores, ſi inuito hæreditatis domino ita paciſceretur. *Hanc quoque ſententiam prolarunt Decius conſil. 475. num. 2a. Purpur. in l. vlt. num. 86. C. de pactis.* Gozad. *conſil. 97. num. 2. & conſil.*
47 *93. colum. 1. & 2.* qui affirmat, tacitum † conſenſum illius de cuius hæreditate agitur ſufficere. *Quod quidem probarunt & Rum. conſil. 13. num. 3. lib. 2. Decius conſil. 31. num. 4. Curt. Iun. conſil. 98. num. 3. Pariſ. conſil. 26. num. 114. lib. 2. & conſil. 1. num. 121. lib. 3. Crauet. conſi. 52. nu. 2. & Cephal. conſil. 147. num. 5. lib. 1.* Non me latet tamen aliquos diſſentire, vt Aquenſis, quem refert Purpur. *in d. l. vlt. nu. 87. C. de pactis.* & ſibi parum conſtans Pariſ. *conſil. 24. num. 15. lib. 2.* qui quidem ſcribunt, fore neceſſarium expreſſum conſenſum: ſed à communi non eſt recedendum.

Non obſtat tertium fundamentum, quia reſpondeo, primo
48 hîc † fuiſſe promiſſum donare bona, non autem hæreditatem. Et verior eſt Doctorum opinio hanc pactionem iure valere. Ita Iaſon & cæteri. *in l. vlt. C. de pactis. idem Iaſon in l. ſtipulatio hoc modo concepta. num. 18. ff. de verb. oblig.* vbi docuit, licere duobus fratribus paciſci, vt altero eorum decedente ſine filijs maſculis, pars bonorum ſuæ hæreditatis ad ſuperſtitem deueniat. Quam quidem opinionem probarunt & alij permulti, quos recenſet Tiraq. *in tract. de iure primogen. q. 6. n. 4. illis addo Pariſ. conſ. 26. n. 84. lib. 2. conſ. 1. n. 117. conſil. 16. n. 11. lib. 3. & conſ. 72. n. 16. lib. 4. Curt. Iun conſ. 15. n. 2. Zaſ. conſ. 1. n. 15. lib. 2. & Nattam conſ 474. lib. 2. qui in eodem caſu pro Aſinarijs Aſtenſibus reſpondit cum Iaſone conſ. 211. lib. 2. & Rum. conſ. 112. lib. 4.*

Reſpondeo ſecundo fauore † matrimonij, hæc pacta vale- 49
re, *vt tradit Crau. conſil. 256. nu. 2. & alios infra referam.* Nec hoc in caſu locum habet illa ratio conſiderata à Soc. Iun. *d. conſil. 44. nu. 13. lib. 2.* quia vere non reſtringitur teſtandi facultas, cum in alijs ad libitum teſtari poſſit. *vt in ſpecie ſibi parum conſtans reſpondit idem Soc. Iun. conſil. 65. num. 47. lib. 1.*

Non obſtat quartum fundamentum, quia reſpondeo procedere illud poſſe cum de vniuerſa hereditate in contractu matrimonij actum fuit, vt illa relinqui debeat per modum vltimæ voluntatis. Nam cum tunc teſtandi facultas impediatur, reijcitur pactum: at ſecus eſt cum non tota hæreditas, ſed bona ſunt
per viam contractus promiſſa; tunc tenet † promiſſio, ex quo 50
non impeditur libera teſtandi diſpoſitio. *ita probat tex. notab. in l. diui Conſtantini. C. de natura. lib. & confere. l. ſi inter. ff. de pactis dot.* quarum argumento affirmarunt ex noſtris quamplurimi, valere pactum in contractu matrimonij initum, quod primogenitus ex eo matrimonio in aliquo caſtro vel parte bonorum ſuccedat. *ita Guido Papa. quæſt. 267. & quæſt. 505. & alios plures citant Tiraquell. in tracta. de iure primogen. quæſt. 6. num. 11.* Quibus accedit Crauet. *conſil. 256. num. 2.* qui reſpondit, fauore matrimonij lice-
re paciſci † de ſuccedendo in quota hæreditatis; non dico in 51
quota bonorum, cum de ea abſolute valeat pactum. Nec verum eſt, quod ſcribunt relati à Tiraquel. de iure primige. *quæſt.*
7. num. 3. nec ſtatuto, † nec conſuetudine has promiſſiones poſ- 52
ſe firmari. Siquidem verior * & receptior eſt opinio probari *
poſſe: *quemadmodum alij permulti à Tiraquello. dict. quæſt. 7.* Et inter
multos valere † conſuetudinem hanc ita paciſcendi ex cauſa 53
matrimonij affirmarunt Decius *in dicta l. pactum quod dotali, numero 10. C. de pactis. Capella Toloſa. quæſt. 452. Guilielmus Benedictus in cap. Raynutius. in verbo, duas habens filias. num. 197. de teſtamen. qui ita in Gallia ſeruari teſtatur. idem ſcriptum reliquerunt Aluarot. in cap. 1. §. filij nati, ſi de feudo fuer. controuerſ. inter dominum & agnat.* qui ita ait obſeruatum fuiſſe inter Duces Ferrariæ & Mantuæ. *Et Alber. in l. vltima. C. de donatio. inter virum & vxorem.* & Boer. *quæſt. 204. numero 6.* teſtantur ita in Rege Aragonum ſeruatum fuiſſe, & in multis Germaniæ Principibus ita fuiſſe aliquando cōuentum, referunt Ruinus *conſil. 40. & conſil. 99. lib. 1. Dec. conſil. 516. & conſil. 655. Socinus Iunior conſil. 65. libr. 1. Zaſius conſil. 1. lib. 2. Moder. Pariſ. conſil. 18.* qui etiam *conſil. 15. num. 22. & conſil. 27. num. 7. 9.* in Gallia ſeruari teſtatur. *& apud nos Pariſius conſil. 12. num. 8. libr. 3.* Et quan-
quam Doctorum † de conſuetudine atteſtationi non omni- 54
no adhiberi fides ſoleat; attamen illis par eſt credere, donec
contrarium probatum fuerit; præſumptionem † ſiquidem fa- 55
ciunt: *ita, poſt multos reſponderunt Crauet. conſilio 106. numero nono. & conſilio penultimo. numero primo. & Roland. conſil. 71. num. 22. & conſil. 87. num. 12. lib. 1.*

Non obſtat quintum illud fundamentum ex reſponſo Ægidij Bellameræ *conſil. 17. Contrahens.* quia reſpondetur multipliciter. Primo, Bellameram aduerſus magis receptam opinionem reſpondiſſe: vt ex iam relatis conſtat.

Secundo reſpondeo, Bellameræ reſponſum in multis caſui noſtro non conuenire. Nam is reſpondit eo in caſu, cum donatio facta eſt filio primogenito nondum nato: cui quidem, vt adhuc in rerum natura non exiſtenti donari non potuit. nos vero loquimur de donatione facta ipſi viro contrahenti matrimonium. Quanquam alia ratione (vt vno verbo iam dixi) male reſponderit Bellamera, quandoquidem & na-
ſcituro † ſtipulari & acquiri poteſt. *l. ſi quis operis. ff. de oper. liber. &* 56
l. quod dicitur. ff. de verbor. oblig. quæ iura ipſemet Bellamera in initio ſui reſponſi allegat. & *melius confert. l. Paulus. §. Paulus. il 1. ff. de bonis liber.* qua adductus docuit Bartol. *in l. item Prætor. ff. de ſuis &*
legit. quod ſi quis emphyteuſin † acquiſiuit pro ſe, filijs & ne- 57
potibus ad eam admittuntur etiam nepotes poſtea concepti. Bartolum ſecuti ſunt alij plures, quod recenſet & probat Iaſon *in l. quod dicitur. num. 43. de verb. obligat.* Quibus accedunt alij permulti relati à Tiraquello *in tracta. de retractu conſang. §. 1. gloſſ. 9. nu. 89.* qui *num. 90.* ſubiungit, illud quod omnibus aſſeritur, nondum natos † conceptos non admitti ad bona eius, de cuius ſuc-
ceſſione agitur, intelligitur cum de ſucceſſionibus hæreditarijs 58
tractatur: non autem de alijs; vt in contractibus. *Et præter relatos idem reſpondit Rum conſil. 35. num. 14. lib. 1. & conſil. 22. num. 11. verſi. & ſic præſuppont. lib. 2. & Crauet. conſil. 19. nu. 10.* Nec repugnat tex. *in cap. Abbate. §. nec pro eo. de re iud. in 6.* quo Bellamera *d. conſil. 17. col. 2. verſicu ſed in contrarium.* reſpondit, donari non poſſe naſcituro, vt in caſu *d. cap. Abbate.* non poteſt donari Eccleſiæ nondum
ædifi-

Digitized by Google

59 ædificatæ, quia is text. procedit cum † donatur Eccleſiæ ædifi-
candæ, cuius nomine nemo acceptat: ſecus ſi exſtaret qui acce-
ptaret, vt illa conſequeretur donationem, cum eſſe inciperet.
*ita declarat d.cap. Abbate. Barto. in l. ſernoe. nu. 4. ff. de alimen. & ciba. leg.
quem ſecuti ſunt Antha. & Butrius in cap. penult. in fin. & ibi Abbas num.
5. de eccleſ. ædifica. Franciſcus in d.cap. Abbate. colum. 4. verſ. vlt. nota.* Præ-
terea inquit *gloſſ. d.cap. penult. & Bartol. vbi ſupra. & clarius idem Bar-
tol. conſil. 26. Teſtator in teſtamento, num. 1. lib. 1.* non valere priuile-
60 gium † collatum eccleſiæ ædificandæ, vt valeat ex tunc: ſed be-
ne, cum erit ædificata. Cætera quoque fundamenta & rationes,
quibus ad ſuum firmandum reſponſum Bellamera vtitur vel
nil conferunt hic, vel ſi conferunt aliqua infra diſſoluentur: vt
illud de donatarij ratihabitione: aliqua ſupra diſſoluimus, vt
illud, donationem omnium bonorum vſufructu reſeruato,
non valere.

Non obſtat ſextum fundamentum, quia reſpondeo, non ne-
gare Decium *in d.l. pactum quod dotali. num. 10. C. de pactis*, quin præ-
ciſe compelli poſſit, qui aliquid promiſit in contractu matri-
monij vt illud obſeruet: ſi obſeruari de iure poteſt. Solum af-
firmat Decius poſſe agi ad intereſſe contra eum, qui promiſit
quod deinde ſeruari lex non patitur; vt in eo qui perſuaſit ali-
cui, vt duceret eius filiam in vxorem, quod eam hæredem face-
ret: quod iure non conceditur ex aliquorum ſententia. At ſe-
cus, cum quid promiſit, quod præſtare poteſt: vt hic. Atque ita
61 cum intelligimus † verum non eſſe, quod is qui ita promiſit,
donare liberetur præſtando intereſſe, *iuxta tradita per Bartol. in l.
ſtipulationes non diuiduntur. quæſt. 8. de verbor. obliga.* Nam illud pro-
cedit, quando promiſſio continet quid fieri, non autem dari.
Cum enim promiſſio continet quid dari, vel tradi, & is promiſ-
62 ſor † facultatem dandi habet, præciſe cogi poteſt ad dandum
vel tradendum. *l. vbi autem non apparet. §. vlt. de verbor. obligatio. vbi
omnes. Bartol. in d.l. ſtipulationes non diuiduntur. num. 14. quem cæteri ſe-
quuntur.* Quod ſi obijciatur promiſſionem de donando conti-
nere factum: dico, quod ſi factum continet, non dicitur me-
rum factum, cum cauſam bonorum habeat annexam: vt in
63 promiſſione † à venditore facta de tradẽdo rem venditam ſcri-
bit Iaſon *in d.l. ſtipulationes. num. 35. ex l. in conuentionalibus, in fin. de
verbor. obliga.* Quemadmodum ergo cogi poteſt venditor ad rem
præciſe tradendum, ſi in facultate eſt tradere, *vt in d.l. ſtipulatio-
nes, ſcribunt Bartol. num. 39. Alexan. nu. 30. Iaſon num. 35. & cæteri omnes.
& tradit Boer. quæſt. 48. num. 2. communem * eſſe opinionem teſtatur Ti-
raquell. in tracta. de iure conſtitut. part. 1. num 34.* ita quoque cogi po-
teſt hic donator ad præciſe donandum. Hæc tamen difficultas
vere ceſſat, ſi probamus communem illam ſententiam, quam
ſupra affirmauimus, nempe pactum de donando perfectam
donationem conſtituere.

Non obſtat ſeptimum argumentum; quia multipliciter re-
ſpõdetur; & primo, quod imo ipſemet Ferrandus eam promiſ-
ſionem de donando atq; ita donationem acceptauit. Siquidem
facta eſt promiſſio, ſi matrimonium cum filia Pacij contraxiſ-
ſet. cum ergo illam vxorem duxerit, ex hoc facto, ex implemen-
to huius conditionis ſeu modi dicitur acceptaſſe atq; ita ratam
64 habuiſſe illam poſſeſſionem. Nam ratihabitio † ita facto ac ver-
bis fieri ſolet: & eundem effectum parit. id quod multorum au-
ctoritatibus comprobaui *in tract. de recuperanda poſſeſſione remed.
15. num. 118. cum multis ſeqq.* quo loci dixi, ratihabitionem inferri
etiam à minori, qui contraxit, cum ſoluit vel ſolutionem reci-
pit. idem cum fructus & reditus percipit: vel ſi petit tempus ad
ſoluendum; vel ſi ſibi ſolui petit. Accedit quod ſcribit Baldus
65 *in l. nec ambig. C. de donatio.* donatarium † cenſeri ratificare dona-
tionem ſibi abſenti factam, ſi deinde poſſeſſionem illorum bo-
norum apprehendit. *Baldum ſecuti ſunt Afflict. deciſ. 275. in fin. & Pa-
riſ. conſil. 25. num. 52. lib. 3.*

Secundo, quod eam donationem Ferrandus acceptauerit,
vel ex eo conſtat, quia vere ſciuit Quartarium auum ſuum ma-
ternum eam promiſſionem feciſſe ſuo nomine Aquiliano, Re-
naldučio, demum Pacio ſocero ſuo & tandem Illuſtriſſimo Du-
ci. ſcientia hæc conijcitur, quia ſecutum eſt matrimonium, &
cum auo, ſocero, Aquilino & Renalducio, dum vixit Ferran-
dus aſſidue conuerſabatur: & cum auo diu habitauit. admiſſa
66 ergo hac ſcientia † ſequitur præſumi acceptationem fuiſſe à
Ferrando factam. *ita in ſpecie reſpondit Roland. d. conſil. 19. num. 34. cum
multis ſeqq. lib. 1. qui multis ſimilib. confirmat. Et præter eum ita in ſpecie
donationis reſpondit Soc. Iun. conſil. 76. num. 11. 12. lib. 3. & in ſimili caſu re-
nunciationis tradit Crau. conſ. 11. nu. 4.*

Tertio reſpondetur, quod non fuit hoc in caſu neceſſe Fer-
rando ratum habere atque approbare quod ſuo nomine Quar-
tarius promiſit. Nam quemadmodum notarius † ſtipulatione 67
ſua ipſo iure donationem acquirit abſenti; *vt aduerſus Caſtrenſ. **
*dict. conſil. 297. * magis recepta Doctorum opinio eſt, vt teſtatur Socin.
Iun. dict. conſil. 67. num. 4. libr. 3. & Roland. dict. conſil. 19. num. 22. libr. 1.
alios prætereo.* ita quoque ipſo iure acquiritur, cum quis acqui-
rere & ſtipulari potuit abſenti. ex quo par eſt ratio. *quemadmo-
dum in ſimili caſu argumentatur Caſtren. conſil. 173. In cauſa præſenti, vi-
ſis omnibus, colum. 2. verſic. & ſic ſtatutum lib. 2.* Atqui hoc in caſu,
dum Quartarius promiſit Duci Illuſtriſſ. ſe non reuocaturum
hæredis inſtitutionem Ferrando factam, quam ſi reuocaret,
quod compelleretur ad eam donationem promiſſam; vere † in- 68
quam, hoc caſu Illuſtriſſimus Dux acceptauit nomine d. Fer-
randi. Qui Dux cum non modo iudicis inferioris, ſed & ſupe-
rioris perſonam ſuſtineat, potuit acquirere ſua ſtipulatione
Ferrando. ita in ſpecie Principem poſſe alteri ſtipulari reſpon-
dit Neuiz. *conſil. 45. num. 32. poſt Iacobinum à Sancto Georgio in ſua lectu-
ra feudali, in verbo ſed an Princeps colum. vlt. verſicu. 59. ſpeci. text. ac con-
firmatur*, quia etiam iudex inferior alteri ſtipulari poteſt, *vt ex l.
eum pro quo, vbi gloſſa. ff. de in ius vocan. ſcribunt multi relati à Tiraquell.
in tracta. de iure conſtituti. parte 3. limit. 30. num. 64. & alios plures re-
cenſet Gabriel. Romanus in ſuis concluſ. lib. 3. concluſ. 1. num. 85.* & quan-
quam aliqui intelligant, iudicem aliamve perſonam publicam
alteri ſtipulari ſolum poſſe quo ad ea, quæ ſuum officium reſpi-
ciunt: attamen alij omnes ſentiant indiſtincte ſtipulari poſſe,
quemadmodum poteſt & notarius; qui in his à perſona iudicis
& alia publica non differt. & in ſpecie probat text. *in l. 2. §. plane ff.
de magiſtr. conuen.* cuius verba hæc ſunt. *Plane, vbi ſeruus publicus vel
ipſe magiſtratus ſtipulatur, dicendum eſt, vtilem dandam actionem pu-
pillo.* & ibi Baldus ſcribit, quod ex ſtipulatione notarij, vel ma-
giſtratus, quæritur vtilis actio ſine ceſſione, & notarij † ac ma- 69
giſtratus æquiparationem facit Baldus *in l. poſtquam liti. column. 2.
verſicu. ſecundo quæro. C. de pactis. quem ſecutus eſt Roland. dict. conſil. 19.
num. 21. lib. 1.* vbi in ſpecie donationis loquitur: & alios ad hanc
opinionem firmandam retulit. Nec vera eſt aſſertio Alciati *re-
ſpon. 112. num. 10.* qui in ſpecie reſpondit in caſu donationis Prin-
cipem ſtipulari & acquirere non poſſe donatario abſenti niſi
ratificet. Quandoquidem mouetur Alciatus auctoritate Are-
tin. *in l. qui abſenti. de acquirenda poſſeſſione. & Curtius Senior conſil. 4.
in fine.* qui quidem loquuntur, quando ipſemet Princeps ali-
quid concedit alicui: vt cum naturalem legitimat. Nam ipſe
legitimatus ratum habere debet: nec Princeps illius nomine id
præſtare † poteſt, ne ſit tutor, auctor in re ſua (vt dici ſolet) nec 70
notarius, cum quid alteri concedit de eo actu inſtrumentum
recipit. & nomine illius, cum quo contrahit, ſtipulatur, vt in
ſimili de commiſſione † à iudice. At nos loquimur, cum pri- 71
uatus donat, præſente publica perſona, vel principis vel iu-
dicis, pro eo abſolute acceptante: tunc ſtipulari & acquirere
illi poteſt.

Quarto reſpondetur, hic agebatur atque etiam agitur de in-
tereſſe Pacij, qui ſub ea conditione & facto filiam nupſit Fer-
rando, cui vere eam non nupſiſſet tam egregia dote conſtituta,
niſi Quartarius bona ſua donaſſet. nam conſiderauit Pacius,
quod niſi Quartarius donaſſet, & eueniſſet caſus reſtitutionis
dotis morte filiæ, futurum eſſe, vt eam à Ferrando inope recu-
perare non potuiſſet: de intereſſe ergo Pacij agebatur. Quocir-
ca potuit † Pacius Ferrando acquirere ſua ſtipulatione dona- 72
tionem à Quartario factam, abſque aliqua Ferrandi ratihabi-
tione. *ita in ſpecie donationis argumentatur Corn. conſil. 2. num. 5. libr. 1.
ex tex. l. ſi ſtipulatus fuero te ſiſti. §. poſſum. de verbor. obligat.* vbi in cla-
ris his terminis ſoceri ſtipulantis nomine generi ob illud inter-
eſſe, ita reſpondit: quod ſane dictum in caſu noſtro omnem diſ-
ſoluit dubitationem. *ita etiam ſimili in caſu reſpondit Alba. conſil. 36.
ad finem ex l. quoties. C. de donatio. quæ ſub modo. quam ad hoc ſingularem
commendat.*

Quinto reſpondetur, donationem † hanc poſſe ratificari à 73
filijs & hæredibus dicti Ferrandi donatarij. *ita in terminis reſpon-
derunt Cor. conſil. 2. num. 3. 4. lib. 3. & Alcia. reſp. 473.* Quod ſine con-
trouerſia procedit in caſu noſtro, in quo res adhuc eſt integra,
*vt inquit Caſt. conſil. 193. Viſis his, quæ narrantur, colum. penult. verſicu.
nec obſtat quod geſtum. lib. 2.* Eſt inquam res integra, quia non con-
ſtat Quartarium in alium tranſtuliſſe, irreuocabiliter præſer-
tim, bona ſua. Nam ſi in alium fuiſſent tranſlata, maius qui-
dem eſſet dubium, cum ab hæredibus his acceptari atque rati-

Digitized by Google

ficari donationem hanc non poſſe multi cenſuerint, *inter quos Rubeus conſil. 132. in fine. & Alciatus reſponſ.113. num.13. & reſpon.132. num. 9.*

Non obſtat vltimum fundamentum, quia reſpondetur multis modis. Primo doctrinam Bar. *in d.l. qui Roma. §. Flauius. de ver-* 74 *bor. obligatio.* procedere, cum † ſub conditione atque ita minus perfecte facta eſt donatio. Nam ea conditione vel tempore pendente donator reuocare poſſe videtur. & illo in caſu loquitur Bartolus, cum quis donauit vni vſque ad certum tempus, vel vſque quo caſus aliquis euenerit; & poſtea voluit alteri acquiri, an quo ad illum ſecundum donatarium, qui adhuc donationem, cuius caſus non euenit, non acceptauit, reuocare eam poſſit, qui ſane caſus non eſt ille, de quo nos agimus, cum hic paciſcente Pacio & Aquilino mediante Ferrando donatũ fuit.

75 Secundo reſpondetur, non eſſe tutam illam opinionẽ † Bartoli, ſi quidem permulti ab eo diſſentiunt: *vt Caſtr. & Comenſ. in d. §. Flauius, Roman. in l. ſi pecuniam. num. 22. ff. de cond. cauſa data Aret. in l. 3. ff. de ſeruis exporta. Io. Lup. in rub. de don. inter vir. & vxor. §. 54. in fi. Guiliel. Bened. in cap. Raynutius. in verbo, ſi abſq; liberis. nu. 23. de teſta. vbi inquit communem eſſe contra Bar. idem teſtatur Roder. Suarez allegat. 19. & in l. quoniam in prioribus quaſt. 8. C. de inoffi. teſtam.*

Tertio reſpondetur, illam Bartoli doctrinam non procede- 76 re, cum notarius † ſtipulatus eſt nomine illius tertij donatarij: nam tunc illi acquiritur irreuocabiliter: *ita poſt multos ſcribit Iaſ. in d. §. Flauius. num. 9. & communem * teſtatur Soc. Iun. conſil. 118. nu. 13. libr. 2. alios plures recenſet & ſequitur Cran. conſil. 19. num. 11. Quibus accedunt Rol. conſil. 19. num. 19. lib. 1. & Tiraq. in tract. de iure conſtituti parte 3. num. 49.* qui multorum auctoritate affirmant acquiri irreuocabiliter donatario etiam non ratificante. *Et idem ſcribit Didac. lib. 1. varia. reſol. cap. 14. num. 12.* ſi in notario hoc procedit, idem dicendum eſt & in Pacio ob ſuum intereſſe; & in Duce Illuſtriſſ. ob perſonam publicam quam ſuſtinet, vt diximus ſupra in reſponſionibus præcedentis fundamenti. vbi oſtendimus ita illi à notario licuiſſe ſtipulari Ferrando.

Quarto reſpondetur, hîc factam eſſe conuentionem inter Quartarium, Pacium & alios ad vtilitatem Ferrandi; non er- 77 go † licuit licetve ſoli Quartario pœnitere & damnum adſerre Ferrando, reuocando donationem; ſed erat neceſſarius ambarum partium conſenſus. *ita ſenſit Baldus in l. cum à ſocero. colum. vlt. verſic. ſed quando. C. de iure dot. & clarius reſpondit in ſpecie Alexan. conſil. 204. num. 4. libr. 7. & idem Alex. in l. qui Roma. §. Flauius. colum. 4. de verb. oblig.* Quanquam idem Alexander & alij relati à Cran. *d. conſil. 16. num. 10.* indiſtincte cenſuerint, nec etiam conſenſu amborum contrahentium recedi poſſe ab actu donationis inter eos geſto fauore tertij: quod eſſet fortius in caſu noſtro. Qua ex re intelligimus, male reſpondiſſe Alciatum *d. reſpon. 135. nu. 4. verſic. tertia ratio.* dum reſpondit, quod ſi duo contrahunt ad vtilitatem tertij, altero eorum pœnitente contractum perimi. Eſt hoc falſum, quia non perimitur: & ſi perimi conceditur, ſaltem amborum contrahentium conſenſus requiritur. Qui ſane conſenſus communis hoc in caſu nunquam interceſſit. Nam non conſenſit Pacius Quartario. vt donationem reuocaret: nec ta- 78 cendo † diceretur conſenſiſſe, *vt ſcribunt omnes in l. qua dotu. ff. ſolut. mat.* quanto fortius ergo contradicendo, vt vere contradixit. Et ſi dicatur conſenſiſſe, cum permiſit Quartarin loco donationis hæredem inſtituere Ferrandum; dicitur conſenſiſſe ſub modo, qui cum effectum non habuerit, factum eſt, vt ille conſenſus nil Quartario profuerit. Et hæc reſponſio maxime conuenit in caſu noſtro, in quo agitur etiam de intereſſe Pacij, ob id quod diximus ſupra in quarta reſponſione præcedentis fundamenti, de dotis reſtitutione; nam ratione huius intereſſe conſenſu reuocari donatio non potuit à Quartario. *ita in ſpecie ſenſit Aufrerius in annot. ad deciſiones Capellæ Toloſ. q. 454. nu. 4. verſ. ſed quando auctoritate gloſſæ. l. 3. ff. de ſeruis exporta. ac Bartoli ac Imola, quos recenſet.* Et eo loci Aufrerius reijcit deciſionem illam Toloſanam, multis rationibus, quæ huc ſpectant.

Quinto ac vltimo reſpondetur, quod hic verſatur fauor, & cauſa dotis, non quidem, vt donata bona dotalia efficiantur; ſed ne mulier, non ſecuta donatione, dotem amittat. Nam ſi donatio facta non eſſet, facile (vt iam ſupra attigi) fieri potuiſſet, quod Ferrandus pauper & inops, vt ſe vxorem & filios aleret, eam dotem conſumpſiſſet. & ſi deinde euenıſſet caſus reſtitutionis dotis, (vt nunc euenire poteſt, ſi vellet nunc mulier hæc olim Ferrandi vxor ſecundo nubere) certe indotata fuiſſet. Hoc ergo poſito ſequitur dicendum, non voluiſſe aliquo modo Quartarium pœnitere factæ donationis: cũ fauore † do- 79 tis locus non ſit pœnitentiæ. Ita docuit Bart. *in l. 2. §. ſi pecuniam. ff. de don. ex textu notab. l. ſi ego. §. ſi res alicui. ff. de iure dotium,* qui vere cauſam fauoris totam refert ad rationem illam, ne mulier indotata ſit. Et *in d. §. ſi pecuniam*, idem annotauit Caſtrenſis, qui ſcripſit, quod donans ex cauſa matrimonij re integra pœnitere poteſt, ſentiens aperte non poſſe) re non integra vt in caſu noſtro integra non eſt, ex quo matrimonium iam fuit ſecutum. *Bar. & Caſtrenſem ſecutus eſt Dec. conſil. 35. num. 10. verſicu. & per illum textum idem docuit Bald. in l. ſicut in fi. C. de actio. & obliga. Alex. in l. qui Roma. §. Flauius. num. 8. 9. de verbor. oblig.* imo re adhuc integra pœnitere non poſſe donantem ipſum defendit Didacus *lib. 2. varia. reſol. cap. 14. num. 16. verſic. quamobrem ego. poſt Alex. & Fulgoſ. in l. ſi pecuniam. colum. 2. de cond. cauſ. data.* Nec huic reſponſioni refragatur quod ſcribit Alexan. *in d. l. ſi pecuniam. colum. 2. verſic. & pondera,* quia textus *d. l. ſi ego. §. ſi res. ff. de cond. cauſa data.* ſolum procederet cum mulieri cauſa dotis datur, non autem cum datur viro, vt viri efficiatur, vt contrahat cum muliere: quia admitto Alexandri declarationem, quando vir diues eſt, & illud quod datur viro eſt datum, vt illi ſoli, ſine periculo mulieris: ſecus eſt cum tam cauſam mulieris, ne ſcilicet ſit indotata, quam cauſam viri reſpicit, vt hic. Nam Iuriſconſultus *in d. §. ſi res.* eam præcipuam rationem præ oculis habuit, ne mulier ſit indotata, quæ ſane ratio (vt dixi) vere militat in caſu iſto. Concludo itaque Quartarium iam perfecte donaſſe, vel ſaltem eſſe compellendum obſeruare promiſſa atque donare debere.

Quod ad ſecundam dubitationem propoſitam, an promiſſio Quartarij adductis teſtibus & probationibus ſatis probetur, dicendum eſt probari. illud tamen prius dicam, hanc dubitationem eſſe in ſpecie noſtra ſuperuacaneam. ſi quidem vel ſolus ipſe Dux Vrbini Illuſtriſſimus atque Excellentiſſimus totam hanc controuerſiam dirimere poteſt omiſſo omni aliorum teſtimonio. Nam ipſemet nouit totam facti ſeriem, & optime ſcit Quartarium promiſiſſe donare Ferrando omnia bona ſua: idque non ſolum ex ſimplici ei porrecto libello, verum etiam ex confeſſione coram eo facta. Quocirca debet omnino, vt iure poteſt, ipſe Dux Illuſtriſſimus ex ſua ſola conſcientia Quartarium compellere ad illius promiſſionis obſeruationem. Etſi enim ex * recepta magis opinione verum ſit, iu- * dicem † inferiorem non poteſt ex ſua conſcientia ſententiam 80 ferre, ſed debere iudicare ſecundum acta & probata. *l. illicitas. §. veritas. ff. de of. præſid. vbi notant omnes & ſcribunt Barb. Felin. & alij in cap. paſtoralis. §. quia vero, de of. deleg. & ex Theologis idem aſſerunt Dom. Thomas 2. 2. quæſt. 67. art. 2. vbi Caietan. Io. Maior in 3. Sen. diſt. 33. quæſt. 4. Syluester Prierius in ſua ſumma. in verbo, iudex. 2. quæſt. 5. Io. de Turre Cremata in capit. iudicet. 3. quæſt. 7. Dom. Anton. in ſua ſumma. parte 3. tit. 9. quos ſecutus eſt Didac. libr. 1. variar. reſol. cap. 1. num. 6. His addo Alex. de Ales in ſua ſumma parte 3. quæſt. 40. artic. 2. & Dominicum Soto libro 5. de iuſt. & iure. quæſt. 4. art. 2.* Attamen * recepta eſt ſententia * Principem, † qui in ſua ditione poteſtatem habet conceden- 81 di & abrogandi legem (qualem in ſuo Ducatu habere Ducem hunc Illuſtriſſimum diximus) poſſe ex ſua conſcientia, etiam ſi iudiciales adeſſent contrariæ probationes ſententiam ferre. Quandoquidem non probationes teſtium, qui ſæpe corrumpi ſolent, non inſtrumentorum, quæ non ſemel falſo conficiuntur, ſed ſola ipſa inſpecta veritate, quam ipſemet nouit iudicare poteſt & debet: *ita Cynus Bar. & alij in l. 1. in fin. C. vt quæ deſunt aduoca. partium iudex ſuppleat. Felin. in d. c. paſtoralis. §. quia vero, nu. 23. verſ. 2. limita. de offi. deleg.* qui in ſpecie aſſerit, hoc procedere in quouis domino, cuius dictum in ſuo territorio legis loco eſt.

Hanc quoque ſententiam probauit Caietanus *in 2. 2. quæſtione 67. art. 2. & hos ſecutus eſt Didac. dict. lib. 1. variar. reſol. capit. 1. num. 7. ad fin. verſic. princeps tamen. Quibus accedunt Dec. conſil. penult. num. 16. Iacobin. à Sancto Georgio in ſua inueſtitura in verbo. Princeps. nu. 4. verſicu. & ſpecialitas Neuiz. a. lib. 5. Syluæ nup. num. 121. Coraſius lib. 4. miſcell. iuris. cap. 20. num. 2.* Imo & qui principis vices gerit, ſecundum conſcientiam, probationibus reiectis, iudicare poteſt & debet, 82 *ita cenſuit Guido Papæ. quæſt. 29. qui teſtatur ita in conſilio Delphinatus obſeruatum fuiſſe. illum ſecuti ſunt Gram. deciſ. 62. num. 32. Alcia. capit. 1. num. 89. de of. ord. Neuiz. conſil. 67. num. 10. & Roland. conſil. 70. num. 23. & ſi à Guidone diſſentiat ſolus Didac. dict. capit. 1. numero ſeptimo. verſic. tertium etiam.* Huius * receptæ aſſertionis ratio præcipua eſt, * quod Princeps † à Deo eſt, & Dei loco lites dirimit, quemad- 83 modum ergo Deus ex ſola ſua conſcientia ſententiam ferre poteſt; ita & Princeps. Cæterum, vt tutius pro Pacio, vel verius

hæredi-

Digitized by Google

hæredibus Ferrandi cauſam iudicare valeat illuſtriſſimus atque ſapientiſſimus Dux, non grauabor demonſtrare rationib. permultis, probationes adductas in cauſa hac contra Quartarium optime concludere, eum promiſiſſe donare bona ſua Ferrãdo. Primo producti ſunt teſtes Aquilinus & Renalducius, qui quidem aſſeruerunt, ita ſibi tractantibus hoc matrimonium contrahi promiſſum fuiſſe. Quorum ſane teſtimonium optime
84 concludit; cum duo ſint teſtes † probatæ atque honeſtæ vitæ, qui de geſtis à ſe ipſis deponunt, nec ex facto commodum vel incommodum ſunt conſecuti. *iuxta ea, quæ copioſe poſt alios ſcripſi in tract. de arbit. iud. lib. 2. caſu 69. num. 11. & in toto diſcurſu illius caſus.*
85 Nec hic officit, quod ii mediatores, † atque (: vt ita dicam:) proxenetæ huius matrimonii fuerunt, & ob id eis credendum non ſit, niſi ab vtraque partium in teſtes producerentur, *vt ſcribunt Bart. in d. l. deferre. n. 2. in fi. ff. de iure fiſc. Dec. conſ. 463. n. 12. & commu-*
* *nem * eſſe teſtatur Soc. Iun. conſ. 12. num. 17. lib. 2.* qui ſcribit, hoc procedere etiam in cauſa matrimoniali. Non inquam hoc officit: ſiquidem reſponderi poteſt multipliciter. Primo, quod & ſi proxeneta inuitus compelli non poſſit dicere teſtimonium, niſi ab vtraque parte, attamen cum non recuſat teſtificari ab vno tantum concedentium produci poteſt: & ſuo teſtimonio fides adhibetur. *ita cenſuit gloſſ. in d. §. quoniam, in verb. prohibitione, in Aut. de teſtibus. quam ſecuti ſunt Iacobus Beluiſ. Cynus, Baldus, Angelus, Albericus, Salycetus, Abbas, Angelus Aretinus, Corneus, Curt. Sen. & Barbatia, quos refert & probat Soc. Iun. conſ. 29. num. 16. & conſ. 31. num. 19. lib. 2. Quibus ego addo Lanfrancum Orianum in rep. c. quoniam contra, in verbo, teſtium depoſitiones. num. 71. in fin. de probat. Feder. Schenck. in tractat. de teſtib. num. 41. Aufrerium ad Capellam Tholoſ. q. 94. ad fin. & commu-*
* *nem * hanc eſſe dixit præcitato loco Socinus.* Secundo ſaltem ſemiplene probarunt, vt eo loci Soc. ait, & eorum teſtimonium perfectæ fidei efficietur, iunctis aliis teſtibus: *vt in ſpecie reſpondit Ruin.*
86 *conſ. 34. num. 6. lib. 4.* & in ſimili de ſolicitatore † cauſæ, cuius teſtimonium non eſſe integrum creditur, reſpondit Alexan. *conſil. 56. num. 12. lib. 2.* & vulgare apud omnes eſt, multorum teſtium fidem ſupplere aliorum imperfectionem, quod hic dicere nunc
87 ſuperſedeo. Tertio reſponderi poteſt ſaltem † fidem his fore adhibendam, ſi aliunde veritas aperta haberi non poſſet, *vt poſt alios cenſuit Marſ. ſing. 533. ſatis prolixe.* accedit etiam quod hic (: vt ſupra attigi ſæpe:) verſatur & aliqualis fauor dotis, cuius cauſa his proxenetis adhiberi fides ſolet; *vt reſpondit Ruin. d. conſ. 34. n. 4. lib. 4.*

Secundo, huius promiſſionis veritatem probat Pompeius Rota notarius; qui aſſerit, ſe requiſitum fuiſſe à Quartario & Pacio: vt cõſcriberet libellum ſupplicem, quo Quartarius ab Illuſtr. Duce impetraret facultatem donãdi, vt promiſerat. quod
88 quidem notarii † teſtimonium optimum cenſetur. Nam plus ei quam alteri creditur. *ita Bal. in Auth. ſed cum teſtator. n. 16. C. ad l. Falcid. quem ſecutus ſum lib. 2. de arb. iud. caſu 105. numer. 40. accedunt Barb. conſ. 25. col. 2. lib. 4. & Curt. Sen. in tract. de teſt. concl. 17.*

Tertio producti ſunt inter multos, duo alii teſtes ſummæ fidei, nempe reuerendus Dom. Ambroſinus Vicarius generalis reuerendiſſimi Dom. Epiſcopi Senogalliæ, & illuſtris Dom. Pacius vicegerens illuſtriſſ. Dom. Ducis Vrbini in ciuitate Senogalliæ, ii ambo affirmant, Quartarium coram ſe affirmaſſe atq; confeſſum fuiſſe, ſe vere promiſiſſe donare bona ſua d. Ferran-
89 do. Illud teſtimonium † Dom. Vicarii viri religioſi atque ſacerdotis vim duorum habet, *vt inquit gl. in c. monachus. 77. diſt. quam probarunt Rui. conſ. 127. num. 2. & num. 13. lib. 2. & Rol. in. conſil. 24. num. 54. lib. 1. poſt Alex. conſ. 43. lib. 7. His accedunt Crauet. conſ. 267. num. 2. & conſ. 272. n. 16. verſ. tertio probatur. quos ſecutus ſum lib. 2. de arbitr. iud. caſu 98. n. 5. 6.* & ſcribit Crauet. vbi ſupra de teſtimonio epiſcopi, vt ei deponenti de confeſſione actus geſti facti à parte credatur. Ita quoque, vt eo loci Crauetta ait *d. nu. 16. verſ. ſecundo probatur,* magna adhibetur fides teſtimonio Principis. Quod idem dicerem de eius vicegerenti, cuius vitæ integritas & probitas eſt à principe probata. Hic non refero aliorum teſtimonia, quæ & clara & aperta ſunt: concludo itaque ſatis ſuperque probatam eſſe Quartarii promiſſionem. Quocirca compelli debet eam obſeruare, & documento publico confecto teſtatum poſteritati relinquere bona hæc ſua & donaſſe Do. Ferrando eiuſve filiis. Quod futurum fore ſperant filii dicti Do. Ferrandi pro ſumma religione & æquiſſima iuſtitiæ adminiſtratione illuſtriſſimi & excellentiſſimi Dom. Ducis Vrbini, vt vere de eo illud Eſaiæ cap. 32. dicere poſſint *Ecce in iuſtitia † regnabit rex; & principes in iu-*
90 *dicio præerunt.* Vere equidem credunt magnifica atque honeſtiſſima Do. Geneura viduata Dom. Ferrandi: necnon & illius filii pupilli illuſtriſſimo Do. Duci cordi eſſe illud Hieremiæ capit. 22. *Audite verbum domini, qui ſedet in ſuper ſolium Dauid, vt & ſerui tui, & populus tuus: Hæc dicit dominus; facite iudicium & iuſtitiam, & liberate oppreſſum de manu calumniatoris, & aduenam & pupillum & viduam nolite contriſtare.*

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 *Contractus ſubſtantia vbi eſt in alicuius arbitrio, eo non arbitrante non receditur ab eius perſona. & n. 11.*
2 *Vendens fundum pretio tali, vel vt Titius arbitrabitur, an Titio non arbitrante ad alterum recurratur.*
3 *Induſtria perſona ſi ſit electa, & moritur, non recurritur ad aliam.*
4 *Induſtria perſona electa dicitur, cum declaratio alicuius rei committatur iudicio alicuius.*
5 *Diſpoſitio ab homine procedens perſonam vnius reſpiciens, ad alium non porrigitur.*
6 *Vendens fundum tali pretio, vel vt Titius arbitrabitur, an Titio non arbitrante ad alterum recurratur, diſtinguitur. & numero 40.*
7 *Societas ſi contracta ſit ex illis partibus, quas Titius arbitrabitur, illo non arbitrante contractus dicitur nullus, neque receditur à perſona Titii.*
8 *Incertitudo commiſſa in arbitrio tertii, quando talis eſt, vt niſi eſſet commiſſa, vitiaret diſpoſitionem, ſi veniret declarandi arbitrio iudicis, ſi tertius ille non arbitretur: non recurritur ad arbitrium boni viri. & n. 44.*
9 *Argumentum à ceſſante ratione valet.*
10 *Recedi poteſt à perſona illius, qui debebat dotis incertitudinem arbitrari, & ante n. 12.*
11 *Et quibus aliis caſibus, ex multorum ſententia.*
12 *Augmentum dotis quale dicatur.*
13 *Priuilegium, fauor & ius dotis competens, an dicatur etiam competere augmento ſupernuenti.*
14 *Accidens regulatur ſecundum ſubſtantiam actus, nam ſi recurratur ad arbitrium boni viri pro declaratione ſubſtantiæ actus, ita pro declaratione accidentis, ſed ſi alias, ſecus.*
15 *Accidens faciliime probatur cum de ſubſtantia actus conſtet.*
16 *Induſtria perſona dicitur electa, cum iudum factum ei commiſſum præſumatur.*
17 *Induſtria perſona ex duobus non dicitur electa in declaratione dotis.*
18 *Incertitudo dotis, an ipſam vitiet.*
19 *Ad arbitrium boni viri recurri poteſt, quando illud quod alterius arbitrio declarandum eſt, ab aliquo antecedente declarationem recepit, eo non arbitrante.*
20 *Ex relatione ad aliud res certa redditur.*
21 *Ratio eadem vbi eſt, idem ius ſtatuendum.*
22 *Dos multis modis ſi ambigua & incerta ſit, declarari poteſt.*
23 *Ad arbitrium boni viri recurritur primo non arbitrante, licet agatur de ſubſtantia actus, & cum cauſa regulariter non recurritur, quando alias altera partium cum alterius iactura locupletaretur.*
24 *Matrimonium quis contraxiſſe non præſumitur abſq; dote.*
25 *Locupletari cum alterius iactura dicitur, cum quis non adimplet ex parte ſua, promiſſa.*
26 *Conductor habitans domum, cuius penſio eſt remiſſa arbitrio tertii, eo non arbitrante receditur ab eius perſona, & recurritur ad arbitriũ boni viri, & qua ratione.*
27 *Ad arbitrium boni viri recurritur primo non arbitrante, quando res integra non eſt, & quando de cauſa.*
28 *Receditur à perſona non declarante, & ad boni viri arbitrium recurritur, de iure Canonico inſpecta veritate.*
29 *Ius Canonicum in foro ſeculari etiam ſeruari debet.*
30 *Pactum nudum iure Canonico parit actionem.*
Et an inter laicos Eccleſiæ ſuppoſitos obſeruari debeat.
31 *Rauenna ciuitas, an regatur iure Canonico. & ſupra, numero 28.*
32 *Ius Canonicum ſeruari debet inter laicos in ciuitatibus, licet non immediate ſed mediate Eccleſiæ ſubiectis, & quales ſint.*
Quando ſcilicet ius Ciuile diſcrepat à iure Canonico.
33 *Æquitas in materia dotis multum conſideratur.*

34 *Confidentia de aliquo tunc habere dicitur cum negotium eſt omnino incertum & indeterminatum.*
35 *Vſurarum reſtitutio cum eius quantitas incerta ſit, quomodo ſit facienda.*
36 *Induſtria perſonæ non dicitur electa per ſolam rei commiſſionem, ſed & aliud requiritur.*
37 *Induſtria perſona, tunc electa dicitur, cum factum arduum committatur.*
38 *Dotis incertitudo an ſit, difficile negotium, vt declaretur. locatio finitur morte locatoris.*
39 *Dos incerta quæ ab vno declarari non poteſt, ab alio poterit.*
40 *Vendens domum pretio centum. & eo pluris quod Gaius declarabit & arbitrabitur, ſi Gaius non arbitrabitur, venditio an valeat: & an reſpectu illius pluris recurratur ad arbitrium boni viri.*
41 *Accidens commiſſum alicui, ſi ipſe ſuper illo non arbitretur, an recurratur ad arbitrium boni viri.*
42 *Intellectus ad l. ſi coita. ff. pro ſocio.*
43 *Verba (:ne aliter:) formam demonſtrant.*
44 *Incertitudo commiſſa arbitrio alicuius, an alteri committi poſſit, & quando.*
45 *Dos incerta cum poſſit declarari viuente vxore, an idem ſit poſt mortem.*
46 *Dos vt quid vniuerſale in ſolo nummo conſtare poſſet.*
47 *Dos congrua, qualis dici recte poſſit.*
48 *Fideicommiſſum alienari poteſt, non tamen pro conſtituenda dote, ſed etiam pro augmento.*
49 *Æquitas ſola in terris Eccleſiæ ſpectari ſolet.*
50 *A communi opinione recedendum eſt, cum ei repugnant vera & concludentes rationes.*

FACTI SPECIES.

Dominus Marius Carrarius Rauennas in vxorem duxit Dominam Ioannam Andriolam, cui dotis nomine Dom. Petrus Andriolus dictæ Dominæ Ioannæ patruus promiſit libras 700. quas ſoluere promiſit, & ob id & totum quidquid de pluri ac omnem pecuniarum quantitatem ad declarandum & arbitrandum per reuerendiſſimum Dominum Paulum Veggium Rauennatem Epiſcopum Cuſſanenſem, cuius quidem declarationi & arbitrio vltra dictas libras 700. prædictæ partes ſtare promiſerunt, idq; per ſe & ſuos hæredes, adhibito iuramento prædicta eſſe vera, attendere & obſeruare velle. Mortuus eſt ipſe reuerendiſſimus Dominus Paulus, nulla facta declaratione illius pluris.

Dubitari nunc contingit, an ſuper illo pluri arbitrando & declarando recurri poſſit ad arbitrium boni viri?

CONSILIVM XCIII.

Initium à Domino.

CVM docte admodum & ſubtiliter reſpoſum hac in cauſa fuerit à doctiſſimo Do. Vincentio Carrariouti fratre mihi colendiſſimo, non erat quod fruſtra diem & operam in his luderem. Verum amiciſſimi precibus deuictus dicam, & ego paucis, quantum fieri poterit, quod hac de re ſentiam. Reſpondendum videbatur, non poſſe recurri ad arbitrium viri boni.

1 Primo ea ratione adducebar, quod vbi ſubſtantia † cõtractus eſt in alicuius arbitrio, eo non arbitrante non receditur ab eius perſona. *l. ſi quis arbitratu. ff. de verb. obl. l. vlt. C. de contrah. emt. vbi Bal. & Sal. Dec. conſ. 494. col. 2.* & ideo ſcribit Ang. *in d. l. ſi quis arbitratu,*
2 quod vendens † feudum pretio centum, & pro eo pluri quod Titius arbitrabitur. quod illo Titio non arbitrante, non recurritur ad alterum. *& Angelum ſecuti ſunt ibi Rom. Imol. & Alexan.* Atqui hoc in caſu ſubſtantia huius contractus dotis videtur commiſſa arbitrio dicti D. Pauli: ergo eo mortuo ad arbitrium alterius recurri non poteſt.

3 Secundo non parum vrget illa ratio, quod vbi electa † eſt perſonæ induſtria, ea perſona mortua ad alterum non recurritur. *l. 1. ff. de off. eius l. cum hi. §. ſi Prætor. ff. de tranſ. & ſcripſi lib. 1. de arb. q. . n. 5.* ſed hoc in caſu electa videtur induſtria d. Do. Pauli. ... cõmiſſa ſit declaratio hæc, quæ iudiciũ hominis requirit, *iuxta l. inter artifices. ff. de ſolutio.* & ratione cõfidentiæ videtur eſſe huic reuerendiſſimo Epiſcopo commiſſum hoc arbitrium, ob id eius induſtria videtur electa: *vt poſt multos ſcripſi, in d. q. 61. n. 11. 12.* ſequitur ergo, quod mortuo ipſo Dom. Paulo ad alterius arbitrium recurri non debeat.

Tertio huc ſpectat, quod vbi diſpoſitio † ab homine proce- 5
dens perſonam vnius reſpicit, ad alium non porrigitur. *l. locatio. ff. locat. & l. ſi ita expreſſum. ff. de cond. & dem. l. ſi quis arbitratu. & l. centeſimis. §. vlt. de verb. obliga.* ſed hæc conuentio ab homine eſt, & perſonam D. Pauli Epiſcopi reſpicit, ergo eo mortuo ad alium recurri non poteſt. *ita ſimilis in quæſtione argumentatur Iacobus Butrig. q. 5. num. 15.*

Quarto hanc opinionem maxime videtur confirmare doctrina Ang. *in d. l. ſi quis arbitratu. de verb. obl.* vbi hanc proponit quæſtionem, Vendo tibi fundum pretio centum, & eo pluris, quod Caius declarabit & arbitrabitur, ſi Caius non arbitrabitur, venditio quidem tenet & valet: ſed ratione illius pluris non recurritur ad arbitrium viri boni. Et quod hoc in caſu non recurratur ad arbitrium viri boni, cum Angelo tenere Doctores communiter * teſtatur Soc. Sen. *in d. l. ſi quis arbitratu. n. 16.* Ergo idem *
hoc noſtro in caſu dicendum videtur, quod cõtractus ipſe matrimonii firmus & validus maneat: & quod ratione illius pluris recurri non poſſit ad arbitrium viri boni. Confirmatur hoc fundamentum ex doctrina Soc. Sen. *d. l. ſi quis arbitratu. n. 16. verſi. vtraq; opinio.* Aut (*:inquit Socinus:*) contractus † non eſt perfectus 6
& tunc non facta declaratione contractus in totum nullus. Hic non videtur caſus noſter. Aut contractus eſt perfectus (*:inquit Socinus:*) hoc eſt abſolutus quo ad illam ſummam, & tunc non reſoluitur contractus: ſed illud pluris reiicitur, ac ſi de eo nihil fuiſſet dictum. Ita videtur dicendum hic, vbi & contractus matrimonii eſt perfectus, & promiſſio etiam dotis perfecte concluſa pro illa ſumma 700. librarum. & illud pluris videtur quodammodo caſu atq; obiter adiectum, hoc eſt, ſi contingeret eam pluris arbitrari à d. reuerendiſſimo Epiſcopo. cum ergo ſit vita functus nullo prolato arbitrio, ſequitur nec matrimonium diſſolui; nec dotis promiſſionem annullari, nec etiam poſſe ad arbitrium viri boni recurri.

Quinto conferre videtur text. *l. ſi coita. ff. pro ſocio.* quo loci ſcriptum eſt, quod ſi coita fuerit ſocietas † ex illis partibus, quas 7
Titius arbitrabitur; illo non arbitrante, contractus irritatur; & à perſona Titii non receditur. Et illius reſponſi ad rem hãc meminit gl. *in l. in perſonam. §. generaliter. ff. de reg. iur. & in l. in vendentis. C. de contrah. emt. & retuli lib. 1. de arbitr. iud. q. 68. num. 32. in fin.* ergo idem hoc in caſu dicendum videtur, quod dicto Reuerendiſſimo Epiſcopo non arbitrante ſuper illo pluri non recedatur ab eius perſona.

Sexto & ad rem magis vrgere videtur hæc ſatis ſolida argumentatio qua vſus eſt Caſtr. *conſil. 11. Viſo libello. num. 3. verſ. ſed quãdo, lib. 1.* Quando incertitudo † commiſſa in arbitrio tertii talis 8
eſt, quæ ſi non eſſet commiſſa vitiaret diſpoſitionem, ſi veniret declaranda arbitrio iudicis; ſi tertius ille non arbitretur, non recurritur ad arbitrium viri boni. ſed in caſu noſtro talis eſt incertitudo, ergo recurri non debet ad arbitrium viri boni. Minor propoſitio probatur argumento † ducto à ceſſante ratione 9
diſpoſitionis, quod ſane genus argumenti iure noſtro optime probatur. *l. quod dictum, vbi Doct. ff. de pactis, & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron.* Atqui noſtro in caſu ceſſant illæ rationes, quibus alias in cauſa dotis † permiſſum eſt recedi à perſona illius, qui 10
ſuper ipſa dote arbitrari debuit, *iuxta l. cum poſt. §. gener. ff. de iure dot. l. ſi filia. de legat. 3. & l. 3. C. de dotis promiſ.* Cuius quidem ſententiæ rationes ſunt. Prima, quod dos declarari poteſt ſecundum perſonarum qualitatem & patrimonii quantitatem. Secunda, quia in dote principali id factũ eſt, ne mulier indotata maneat. Hæ rationes ceſſant in caſu huius pluris, cum iam dos ſit conſtituta, nec periculum ſit, quod mulier remaneat indotata, cum ergo ceſſent rationes, debet etiam ceſſare diſpoſitio. *ita voluit argumentari Paul. Caſtr. d. conſ. 11. num. 3. verſ. ſed quando. & ſi paulo obſcurius quam à me factum ſit.*

Septimo atq; vltimo huic opinioni videtur ſuffragari multorum auctoritas, quæ magnifacienda forte eſt. Ita † enim in 11
ſpecie reſpondit Caſt. *d. conſ. 11. num. 3. lib. 1.* aperte affirmans rationẽ huius pluris non declarari ab eo, cui commiſſa fuerat declaratio, non poſſe recurri ad arbitrium boni viri. *Caſtrenſem ſecuti ſunt Curt. Iun. conſ. 36. num. 11. Soc. Iun. conſ. 35. in fin. lib. 5. Rol. à Val. in tract. de lucro dotis. q. 89. n. 5. Phanucius tract. de lucro dotis, in rubr. in*

verbo

Digitized by Google

verbo reſtituenda.n. 41. Et *Caſtrenſem ego pariter ſecutus ſum lib.1. de arbitr. iud.q.68.n.34.*

Cæterum re diligentiſſimo ſtudio perpenſa, vna cum ipſo eruditiſſimo Dom. Carario conſultore contrariam ſententiam veriorem eſſe opinor, nempe recurri nunc poſſe ad arbitrium boni viri.

Quod, vt verum eſſe oſtendam, multis, quorum partim ab ipſo doctiſſimo Carario conſiderata fuerunt, ita moueor. Illud
* tamē ante omnia dicam, veram * & receptam eſſe ſententiam Doctorum; quod quando dotis declaratio alicuius viri arbitrio committitur, eo non arbitrante, recurritur ad arbitrium boni viri. *ita Alex. & Iaſ. in l.ſi quis arbitratu.num.10. & ibi Soc. Sen. nu.27. de verb.obl. & Soc.Iun.conſ.141.num.9.lib.1. quos ſecutus ſum lib.1. de arbitr.iud.q.68.num.39.quibus accedunt Ioan.de S. Blaſio in tracta. de priuileg.dotium.priuileg.6.Corn.conſ.260.num.1.lib.1.Bald. Nouel. in tract. de dote, parte 6. priuil.9. Ripa in l.ita ſtipulatus. numer.35.de verb.obl. Io Beſſ.in comment.ſuper conſuetud. Aluer. tit.de donatio.in 17.priuileg.*
12 illud etiam ſciendum eſt, augmentum † dotis illud dici, quod doti iam conſtitutæ accedit, atque ita ſuperuenit: *ita ſcribunt Spec.Aret. & Fulg. quos ſecutus eſt Cephalus conſ.136.num.34.libr.1. & præter eos clare Neuiz.conſ.45.numero 20. 21.* qood intelligo procedere, ſiue ex parte mulieris, ſiue ex parte viri augmentum ſuperueniat.

13 Primo, omne ius † & priuilegium, quod doti tributum eſt, etiam dotis augmento cenſetur conceſſum atque tributum. Atqui (:iam diximus:) in dote eſſe conſtitutum, quod non arbitrante & declarante eo, cuius declarationi ſuper dote erat ſtandum, ad arbitrium boni viri recurritur: ergo idem faciendum eſt in declaratione augmenti dotis. Illa maior propoſitio probatur *ex l.ſi proprietati.ff. de iure dotium.l.inter ſocerum. §.cum inter.ff.de pactis dota.l.etiam.C.de iure dotium.§.illud.in Authen. de æqual. dot.copioſe ſcribit Rol.in tract.de lucro dot.q.100.* vbi multis adductis ſimilibus oſtendit, ſtatutum lucrum dotis marito tribuens, locum etiam habere in augmento dotis. *Illis accedunt Cephalus conſ. 156.n.25.lib.2.Bellonus conſ.47. num.1. Neuiz.lib.2. Syluæ nupt. num.75. & copioſe conſil.76.in fin.Rub.conſil.131.num.1. & conſil. 156. numero 2. & egregie Cranet.conſilio 291.num.2.*vbi reſpondit dotis augmentum fieri ita poſſe ex bonis fideicommiſſi vt conſtitui. Imo ipſemet Caſt.*d.conſ.11.nu.3.verſ ſed quando.lib.1.*cenſuit, hoc augmentum eſſe ipſam dotem principalem, dum ita ſcribit. nam, quo ad illam ſummam declarandam ita principalis eſſet diſpoſitio, ſicut ſuper iam declarata, &c.

Secundo ita argumentor: aut volumus, hoc pluris eſſe ſubſtantiam dotis, atq; ita dotem ipſam; aut volumus eſſe accidens. ſi volumus eſſe ſubſtantiam, *(:vt cenſuit Caſt.paulo ſupra relatus:)* res clara eſt, poſſe recurri ad arbitrium boni viri, vt iam ſuperius diximus. Aut volumus eſſe accideos, & tunc dico multo magis poſſe recurri ad arbitrium boni viri. Quod hac ſolida ratione
* demonſtratur. * Recepta eſt Doctorum opinio, quod quando
14 pro declaratione † ſubſtantiæ recurri non poteſt ad boni viri arbitrium, non etiam poteſt recurri pro declaratione accidentis: *ita multi à me relati lib.1.de arbitr.iud.q.68.n.32.ſcribunt:* ita econtra dicendum eſt, quod quando pro declaratione ſubſtantiæ recurri poteſt ad arbitrium boni viri, ita etiam poſſe debet pro declaratione accidentis: imo & id multo facilius.

Quod vel ea eo conſtat, quia ſi difficilius de ſubſtantia con-
15 ſtat, quam de accidenti: nam diximus accidens † facile probari, cum de ſubſtantia conſtat; *vt tradunt Bart. & cæteri in l.certi condictio.§.quoniam.ff.ſi certum pet. clare Cranet. in tract.de antiq. tempor. vltima particula prima par.num.24. & in ſecunda parte.num.63.& parte 3.n.22.* ita ſi ab aliquo ſubſtantia declarari poteſt, ita etiam accidens, ea quo qui poteſt præſtare quod eſt plus, poteſt etiam quod eſt minus. Et tamen non ſequitur econuerſo, vt is non poſſit quod eſt minus. & ſi non poteſt quod eſt plus. cum à minori ad maius ſolum liceat argumentari negatiue. ſi non poteſt quod eſt minus. ergo nec etiam quod eſt plus. ita ergo in caſu iſto argumentari poteſt. recurri poteſt ratione ſubſtantiæ quod eſt plus: ergo etiam recurri poteſt ratione accidentis quod eſt minus; & non econtra, vt iam dixi.

Tertio adducor argumento à ceſſante ratione, quod iure noſtro probatur. vt ſupra dictum fuit. Atqui ratio illa, qua prohibetur recurri ad arbitrium viri boni non arbitrante eo, cui cōmiſſum eſt, ceſſat hoc in caſu: ergo ceſſat & prohibitio. Ratio
16 inquam illa eſt, quia dicitur electa † induſtria perſonæ, ex quo nudum factum ei cenſetur mandatum. *ita Bal.in l.vnica.§. ne autem.col.2.C.de caduc.tollen.quem ſecutus ſum.d.lib.1.de arbitr. iud. q.68. numero 27.* Atqui ratio hæc ceſſat ex duobus in declaratione huius pluris.

Primo, † quia in declaratione dotis non dicitur electa indu- 17
ſtria, cum ex perſonarum qualitate & quantitate patrimonii poſſit declarari.

Secundo, quia habita ratione principalis dotis declaratæ, id multo facilius poteſt iudex pro ſuo arbitrio declarare, *vt ſcripſi lib. 2. de arbitr. iud. caſu 145. & clarius ex infra dicendis comprobatur.* Hinc ſequitur erraſſe Paulum Caſtren. *d.conſ.11. num.3. verſi. ſed quando, lib.1.* dum dicit hoc in caſu incertitudinem vitiare. errat
inquam, quia ſi in cauſa † dotis principalis, vbi maior adeſt in- 18
certitudo, illa non vitiat, quanto fortius non debet hic vitiare. & infra repetam ſuo loco.

Quarto accedit hæc argumentatio, quando illud, quod alte-
rius † arbitrio declarandum eſt, ab aliquo antecedenti declara- 19
tionem habet, eo non arbitrante recurritur ad viri boni arbitrium. *ita reſpondit Rom.conſ.502.quem ſecuti ſunt Curt.Iun.conſilio 36. num.7. & Iaſon in l.ſi quis arbitratu.num.13. de verbor. oblig. & ſcripſi lib.1.de arbitr.iudic.q.68.num.34. & num.51.* ſi (:inquit: Roma.) quis promittat ſoluere quod Caius debet; & quod is Caius debeat, ſtetur arbitrio Sempronii: quia quod debet Caius ex contractibus inter eos initis diſcerni facile poteſt: eo Sempronio non arbitrante, ad viri boni arbitrium recurri poteſt; ea eſt ratio, quia
ex relatione † ad aliud res certa redditur. *l.vbi autem non apparet.§. 20
illud.de verb.oblig. & ſcripſi copioſe d.q.68.n.43.* vbi *n.42.* ob hoc cenſui, promiſſionem ſimplicem dotis non ita cenſeri incertam vt vitietur, cum dos habita relatione ad perſonarum qualitatem & patrimonii quantitatem facile certificari & declarari poſſit. Atqui in caſu noſtro idem vere & clarius euenit, quia hoc plus, certificari poteſt (:vt dixi:) tum ex maiori ſumma iam promiſſa, tum ex qualitate perſonarum & quantitate patrimonii: ergo recurri poteſt ad arbitrium viri boni.

Quinto ſuffragatur non parum, quod vbi eadem adeſt ratio.
† ibi idem ius debet ſtatui. *vulg.l.illud.ff.ad l. Aquil. cum ſexcentis ſi- 21
milib.* ſed in caſu huius pluris eadem adeſt ratio, qua ad viri boni arbitrium debeat recurri, quæ etiam eſt, cum de dote ipſa dote declaranda ad ipſum (:vt iam dixi:) recurritur. ergo ita recurri hoc in caſu poterit, vt in illo dotis principalis. Illa minor propoſitio probatur, diſcurrendo ſingulas rationes, quas Doctores
noſtri conſiderant in ea opinione affirmanda. Prima † ratione 22
vtuntur, quod dos poteſt facile declarari ſecundum qualitatem perſonarum & quantitatem patrimonii. & ob id cenſent virum bonum errare non poſſe. *ita hanc rationem perpendunt à me relati paulo ſupra, & ſcripſi lib.1.de arbitr.iud.q.68.n.41.42.* hæc ratio locum habet & hoc in caſu, vt ſupra in tertio fundamento demonſtraui. Secundam rationem ex Baldo & Iaſone retoli. *d.q.68. nu.44.* quod ſcilicet res deſierit hoc in caſu eſſe integra. Quæ ſane ratio, (:ſi vera eſt quam eo loci dubiam eſſe cenſui:) locum etiam habet & hoc in caſu: vt patet manifeſte. Tertia ratio verior eſſe videtur, quod in dote ſit hoc conſtitutum ipſius dotis fauore, *vt dixi d.q.68.n.46.* Qui ſane fauor locum habet & in hoc augmēto, vt dixi ſupra in primo fundamento. Nec ad rem facit, quod iſte fauor ob id conſideretur, quia alioqui mulier remaneret indotata. Non inquam ad rem facit, vt infra in reſponſione ad ſeptimum fundamentum dicam.

Sexto non parū vrget hæc ratio. Ad viri boni arbitriū † pri- 23
mo non arbitrante recurritur, etiam vbi de ſubſtantia actus agitur, & cuius cauſa regulariter nō recurritur, cum agitur, ne altera partium cū alterius iactura locupletetur; *ita Iaſ in l ſi quis arbit.n.12.de verb.oblig. & alii plures. quos retuli lib.1.de arbitr.iud.q.68. nu. 47.48.* Atqui hoc in caſu Do.Pet. Andriolus dotis promiſſor cū iactura D.Ioannæ & D. Marii locupletabitur, niſi ad boni viri arbitriū recurratur, ergo omnino & à fortiori, cū in cauſa dotis recurratur regulariter, debet recurri. Minor probatur: quia iam D.Marius & D.Ioanna matrimonium ad inuicē contraxerunt, atq; ita ex ſui parte adimpleuerunt promiſſa: quorū cauſa dos & illud pluris fuit promiſſum: ergo ſi Do. Petrus non ſoluit illud
plus, locupletabitur cū illorum iactura, qui nō contraxiſſent † 24
matrimonium abſque ea dote. *ita docuit Bal. in l.vlt.C. de contrah. emt.quem ſecutus eſt Socin.Sen.conſ.44.num.9.lib.1.* & præter eum Pariſ.*conſil.132.n.3.lib 4.* qood ille dicitur, cum alterius † partis ia- 25
ctura locupletari, qui ea ſua parte non adimplet promiſſa, cum altera pars iam adimpleuit atq; ſatisfecit. Et ideo eo loci ſcribit Bal. quod ſi alter ex compromittentibus cœpit ex ſua parte

Digitized by Google

adimplere, vt quia cœpit ſoluere partem pretii, quod arbitro non declarante ipſum pretium, recurri poteſt ad arbitrium viri boni. Hinc ſcribunt Bart. & Caſtr. *in l. ſi merces, in prin. ff. locati. & Socin. Sen. in d. l. ſi quis arbitratu. n. 19. verſ. aliquando & tertio*, ſi con-
26 ductor † habitauit domum, cuius penſio eſſet remiſſa arbitrio tertii, licet ille non arbitretur, tamen receditur à perſona, & recurritur ad arbitrium boni viri, ea ratione, quia is conductor, qui domum habitauit, locupletaretur cum iactura locatoris, qui, dum permittendo conductorem habitare, dicitur ſatisfeciſſe contractui locationis ex ſui parte, & ob id recurri poteſt ad arbitrium viri boni. *Similem caſum recenſet Socin. Sen. d. conſ. 44. n. 9. lib. 1.* Et hoc illud eſt, quod ſcribunt omnes, quod quãdo res
27 † deſiit eſſe integra, recurritur ad viri boni arbitrium à primo non arbitrante, *ita cenſent Bald. in l. vlt. C. de ſentent. quæ ſine certa quant. & Iaſ. in d. l. ſi quis arbitr. num. 10. de verbor. oblig. & ibidem Socin. Iun. n. 22. Pariſ. conſ. 30. n. 36. lib. 1. & conſ. 132. n. 3. lib. 4. & Cur. Iun. conſ. 36. n. 7.* Eſt huius ſententiæ ratio, quia quando res deſiit eſſe integra, is qui ea ſui parte ſatisfecit promiſſioni damnum ſentiret, & aduerſarius cum alterius iactura locupletaretur. quemadmodum hic contingit vbi ea contractu matrimonii, cuius cauſa dos eſt promiſſa, res deſiit eſſe integra. Nec Dom. Marius ſine illo augmento D. Ioannem duxiſſet. Nec Do. Ioanna bonis paternis renuntiaſſet, ſi crediſſet, ſe non conſecuturam voa cum dote & illud pluris.

Septimo ac vltimo confert non mediocriter, quod de iure
28 Canonico, illius æquitate † inſpecta à perſona non declarante receditur, & ad viri boni arbitrium recurritur. *ita Socin. Sen. in l. ſi quis arbitratu. num. 28. verſ. poſtremo. de verb. obl. & alios retuli libr. 1. de arbit. iud. q. 68. num. 55. Quibus accedunt Pariſ. conſ. 132. num. 5. lib. 4. Couaſ. in l. qui liberos. num. 183. ff. de ritu nupt.* Atqui in caſu noſtro ius Canonicum illiuſq; æquitas ſeruari debet, cum ſimus in terris Eccleſiæ, hoc eſt in nobiliſſima & antiquiſſima ciuitate Rauen-
29 næ. in qua quidem (:vt dixi:) etiam in foro ſeculari ius † Canonicum ſeruari debet. ita cenſuit Bal. *in Auth. ad hæc. nu. 6. C. de vſu-*
30 *ris.* vbi ſcribit, quod nudum † pactum, quod iure Canonico parit actionem, *c. 1. de pact. & copioſe Iaſ. in l. iuriſgentium. §. ſed cum nulla n. 4. ff. de pactis*, etiam inter laicos eccleſiæ ſuppoſitos obſeruari debet. *idem probarunt Imola in c. quæ in eccleſiarum. num. 12. de conſtit. & Iaſon in d. §. ſed cum nulla. num. 6. Felin. in c. quæ in eccleſiarum. num. 47. de conſtit. vbi alia his ſimilia recenſet.* & ibidem *numer. 44. ex tex. in cap. ſi duobus. de appellat.* regulam hanc facit, quod in terris Eccleſiæ etiam inter laicos ius Canonicum ſeruari debet. Quam ſane regulam probarunt Abbas & Decius *in d. c. ſi duobus*
31 *vterque numero 6. & iidem Bero. numero 18.* & in ſpecie ciuitatis † Rauennæ, quod in ea ſeruari debeat ius Canonicum inter laicos ſcribit Alexand. *conſilio 177. numero 2. verſic. nec obſtat, quod ſi. lib. 2.* vbi inquit exſtare ſtatutum in ciuitate illa, quod vbi ius Ciuile contradicit iuri Canonico, quod ſeruari debet ius Ciuile: atqui in caſu noſtro ius Ciuile non repugnat iuri Canonico, cum nihil expreſſim determinatum hac de re in iure Ciuili reperiatur. Et dato, quod contradiceret ius Ciuile iuri Canonico in caſu hoc noſtro, adhuc tamen etiam in ipſa ciuitate Rauennæ erit obſeruãdum ius Canonicum, reiecto illo ſtatuto, quod
* non valet, *iuxta * magis receptam Doctorum opinionem, de qua atteſtatur Bero. in d. c. ſi duobus n. 18. de appellat.* His accedit, quod fortius
32 reſpondit Corn. *conſ. 261. in fin. lib. 4.* etiam in terris † non immediate, ſed mediate eccleſiæ ſubiectis, vt in ciuitate Ferrariæ, Vrbini, & his ſimilibus, ſeruari debet ius Canonicum etiam inter laicos cum à iure Ciuili diſcrepat. Et de ciuitate Ferrariæ idem ſenſit Soc. Sen. *conſ. 92. num. 11. verſ. ſed pars aduerſa. lib. 3.* Quod equi-
33 dem à fortiori hoc in caſu procedere debet, vbi æquitas † rationi cauſæ dotis conſideratur. *l. ſi ego. §. 1. ff. de iure dotium. ibi, benignius. & in l. cum poſt. §. gener. ff. eo. quem textum ſcribit in ſpecie noſtra Soc. Sen. in d. l. ſi quis arbitratu. n. 28. verſ. poſtremo, de verb. obl. poſt Alexand.* quem refert, habere locum generaliter, hoc eſt, abſolute de iure Canonico.

Non obſtant adducta in contrarium, in quorum diſſolutione non leuis labor verſatur. Ad primum reſpondeo, illud procedere cæteris in caſibus, præter caſum dotis: cuius quidem ſubſtantia vbi commiſſa fuerit declarãda alicuius arbitrio, eo non arbitrante, ad viri boni arbitrium recurri poteſt, *vt dixi ſupra poſt Iaſ. in d. l. ſi quis arbitratu. num. 10. de verb. obl. & retuli lib. 1. de arbitr. iud. q. 68. num. 50.* Quod quidem & ipſemet Caſtrenſis, qui nobis aduerſatur, affirmauit.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, quod quemadmodum non cenſetur electa induſtria perſonæ in declaratione dotis in vniuerſum, vt dixi ſupra in tertio fundamento noſtræ ſententiæ, ita nec cẽſetur electa in declaratione huius pluris, quod declarari æque poteſt per virum bonum ac potuiſſet per ipſum reuerendiſſimum Epiſcopũ. Nec ratione rei dici poteſt ſolum de eo confidentiam partes habuiſſe, ſi quidem tunc habetur † 34
confidentia de aliquo cum negotium eſt omnino incertum & indeterminatum. *vt egregie reſpõdit Bal. conſ. 128. Quidam vſufructuarius. col. 2. verſic. ſed ad hæc reſpondetur. lib. 2.* dum ſcribit. in caſu *cap. quanquam, de vſur. in 6.* cenſeri electam induſtriam parochi, cuius opera ſatis fieri debet illis, à quibus vſurarius extorſit vſuras, ea ratione, quia qualis & quanta eſſe debeat vſurarum † reſtitutio, 35
eſt omnino incertum. Ita enim reſpondit Crauet. *conſ. 303. num. 2.* cenſeri electam vaſalli induſtriam, dum ei feudum conceditur, cum eius fideicommiſſa ſit defenſio vitæ & honoris domini; ꝙ quid incertum continet. Non enim ſola commiſſio † efficit, vt 36
cenſeatur illius induſtria electa. ſed cum aliquid fuit adiectum, ſiue modo expreſſim, vt ſi dictum ſit, *tuæ fides & conſcientiæ committo*: ſiue tacite, vt qualitas negotii id ſuadeat, vel quia arduum eſt; vel quia omnino incertũ, ita vt poſſit vno vel altero modo, accurate vel minus accurate ex perſonæ qualitate explicari. Quod certe hic non contingit. Præterea accedit, quod tunc dicitur electa induſtria † perſonæ, cum factum arduum cõmitti- 37
tur. *vt multa probaui d. lib. 1. de arbitr. iud. q. 68. n. 15.* ſed hoc negotium declarationis dotis non eſt difficile, *vt expreſſim inquit text. in l. ſi pater filia de legat. 3.* ergo non cenſetur electa perſonæ induſtria.

Non obſtat tertium, quia reſpondetur, illam regulam non eſſe perpetuam, ſed tantum procedere illis in caſibus. Nam ille text. *l. locatio. ff. locati.* ſolum diffinit, locationem factam donec voluerit locator, finiri ipſius locatoris morte. Ea eſt ratio, quia cum locator moritur, dicitur nolle, atque ita locatio † finitur; 38
vt copioſe declaraui lib. 1. de arbitrariis iudicum. quæſtio. 69. num. 2. & num. 19. 20. & ibidem etiam ita declaraui. d. l. ſi ita expreſſum, de cond. & demonſtrat. & d. l. centeſimis. 2. vlt. de verbor. obligat. Ratio autem rationis eſt illis in caſibus, quia alias impoſſibile eſſet ſcire, an is vellet, vel non, cum iam mortuus interrogari nõ poſſit. ſed noſtro in caſu lege cautum eſt, vt dos, † quæ ab vno declarari non 39
potuit, ab altero poſſit. *d. l. cum poſt §. gener. de iure dotium. cum ſimilibus.*

Non obſtat quartum, quia reſpondetur illam Angeli doctrinam vel veram non eſſe, vel parum caſui noſtro cõuenire. Duo Angelus ſentit: primum, ꝙ vbi Caius, qui illud † (:pluris:) de- 40
buit declarare, non declarat: non recurratur ad viri boni arbitrium. Et in hoc cum Angelo concordare communiter * Do- *
ctores teſtatur Soc. Sen. *in d. l. ſi quis arbitratu. n. 16.* Verumtamen vna cum Alciato *ibidem n. 26.* credo contra Angelum eſſe cõmunem * opinionem. Inquit enim Alciatus eſſe receptiſſimum, ꝙ *
recurri debeat ad arbitrium viri boni. Et vere poſſe recurri ad arbitrium viri boni hoc in caſu docuit Salycetus *in l. vltim. col. 3. verſ. quæro tertio. C. de contrah. emt.* & ibidem Bald. *n. 7.* idem probat. quando ſaltem pretium principale excedit dimidiam iuſti pretii: *& cum eo Fabian. in tract. de emt. & vend. q. 5. princ. n. 29.* Et cum hoc ſit quid accidentale, † recepta magis opinio videtur, quod 41
Caio non arbitrante recurratur ad arbitrium viri boni. *vt ſcribit Opizonius in d. l. ſi quis arbitratu. n. 24. 25. Rom. conſ. 502. Dec. conſ. 404. n. 14. & Natta conſ. 390. in fin. lib. 2.* cum ergo contra Angelum ſit communis ſententia, ſequitur, hoc fundamentum poſſe in aduerſarios retorqueri. Secundum, ꝙ ſenſit Angelus illud eſt, ꝙ Caio non declarante illud pluris, contractus tamen adhuc validus maneat. Hoc ſecundum pronuntiatũ impugnant, Baldus, Caſtrenſis, Salycetus & alii, quos refert Soc. Sen. *in d. l. ſi quis arbitratu. n. 16.* qui cenſent contractum annullari. ſi hanc poſteriorẽ opinionem probamus, recte dicimus, nõ recedi à perſona Caii non arbitrantis: & contractum eſſe nullum. Non enim eo caſu aliqua inde oritur iniquitas. nam æqualitas ibi ſeruatur, emtor recuperat pretium, venditor rem. Quod in caſu noſtro cõtingere non poteſt: quia & ſi Dom. Petrus conſequi poſſit liberationem, ne ſoluat illud pluris: imo & dotem poſſit recuperare: attamen Do. Marius non poteſt conſequi priſtinam libertatẽ vxore dimiſſa. Et ita inæqualitas eſt maxima. Non ergo ab ea doctrina argumentari licet ad caſum noſtrũ. Nec repugnat illa diſtinctio Socini, quia imo vere nos verſamur in primo caſu illius diſtinctionis. Non enim hic promiſſio & conuentio ſuper quãtitate dotis fuit perfecta in illa ſumma 700. librarũ. ſed vna cum illo pluri poſita fuit vt reſtitueretur, præſupponentes ipſæ

partes

Digitized by Google

partes pro certo & abſoluto, quod illud pluris præſtari & ſolui deberet. conceditur enim contractum matrimonii eſſe perfectum, ſed negatur promiſſionem dotis eſſe perfectam ſine illo pluri. ſed eſto quod ſimus in ſecundo caſu, attamen iam conſtat ratione pluris recurri ad arbitrium boni viri, ex magis recepta opinione contra Angelum, vt iam diximus.

42 Non obſtat quintum, quia reſpondeo *d.l. ſi coita* † procedere eo caſu, cum expreſſim atq; ita ſpecialiter actum eſt, vt is ſolus, cui commiſſa fuit partium diſtributio, partes declararet atque arbitraretur. id quod aperte ſignificant illa verba. *Nam id i, ſum actum eſt, ne aliter ſocietas ſit, quam vt Titius arbitratus ſit.* Hæc e-
43 nim † verba, *ne aliter*, formam demonſtrant, *vt ſcribunt Pariſ. conſil. 19. num. 15. lib. 2. & Soc. Iun. conſ. 181. n. 6. 7. lib. 2.* & conditionem facere (: quod idem eſt:) affirmarũt Boer. *q. 243. n. 11. & Soc. Iun. conſ. 85. in fin. lib. 1.*

Non oſtat ſextum fundamentum, quod cæteris ſolidius videtur, & quo Caſtrenſis conſultatio fulcita eſt. Reſpondetur
44 primo, illam † propoſitionem maiorem, quam Caſtrenſis facit, & quæ veræ fuit Angeli *in d. l. ſi quis arbitratu*, non eſſe veram, *vt ipſemet Caſtren. in d. l. ſi quis arbitratu. num. 6. inquit. l. hæc venditio, qua ſuam aſſertionem probat Ang. illi non ſuffragari.*

Secundo reſpondetur, nec illam propoſitionem minorem Caſtrenſis eſſe veram, cum ſuæ illæ rationes non procedant hoc in caſu. Nam prima vera non eſt, quod hoc in caſu locum non habeat. *d. l. 3. C. de dotis promiſſ. & d. §. gener.* quia imo multo fortius & clarius, vt ſupra in tertio fundamento oſtendi. Non etiam eſt vera ſecunda conſideratio Caſtrenſis. nam, ſi cõſideraretur hæc ratio, ne mulier indotata maneat, ſequeretur, quod vbi ante virum moreretur, & dos ipſa principalis, quæ alterius arbitrio declaranda venit, non eſſet declarata, non amplius declarari poſſet, cum ibi ceſſat fauor mulieris, ne indotata ſit; ea quo iam vita
45 functa non eget dotis conſtitutione; & tamen † contrarium eſſe verius cenſuerunt Ruin. *conſ. 225. lib. 1. & Socin. Iun. conſ. 35. libr. 1. qui in eadem met facti ſpecie vna cum Decio reſponderunt. & illos poſt Rol. de lucro dotis. q. 88. ſum ſecutus lib. 1. de arbitr. iud. q. 68. n. 42.* Non ergo ſolus fauor dotis eſt ro cauſa huius declarationis; ſed hoc contingit, vel quia dos de facili poteſt declarari. *d. l. ſi filia. de leg. 3.* vel quia res deſiit eſſe integra, & ille dotis promiſſor cum alterius iactura locupletaretur: vt iam ſuis locis diximus. Ita enim videmus hoc eſſe commune & cæteris in caſibus, præter dotẽ, quod ſcilicet vbi res integra eſſe deſiit, eo non arbitrante, cuius arbitrio ſtandum erat, ad viri boni arbitrium recurritur: quemadmodum diximus ſupra. Non ergo in caſu dotis, ſeu illius pluris, hoc contingit ob illam rationem Caſtrenſis. Præterea & ſecundo reſpondetur, quod & ſi non facta declaratione dicatur, hoc in caſu mulier dotem habere in illa dote principali, non tamen ſequitur, quod congrue dotata cenſeatur ſine illo augmento. alioqui ſequeretur abſurdum, quod dotata dici poſſet, quæ dotẽ
46 tenuiſſimam eſſet cõſecuta. † cum dos vt quid vniuerſale etiam in vno nummo conſtare poſſit: *vt ſcribunt Bald. in c. ſi proponente, de reſcript. & Ripa in Rubr. ff. ſolut. matrim. n. 53. verſicu. quarto dos.* Quod ergo dicimus eſſe dotatam mulierem, intelligimus, cum dos congrua eſt conſtituta: quæ quidem congrua dicitur hic ſine illo pluri, ſine quo forte nec Dom. Marius duxiſſet in vxorem Dom. Ioannam: *vt in ſpecie ſenſit ipſemet Caſtren. d. conſ. 11. numero 3. verſic. 2. dico, lib. 1.* nec Dom. Ioanna renuntiaſſet bonis paternis ad commodum Dom. Petri eius Patris. Nec exiſtimanda eſt dos
47 † congrua, quam patruus conſtituit, ſed quæ ad legitimam vſq; aſcendit. *ita multis declarani lib. 2. de arbitr. iud. caſu 149. nu. 22.* Rurſus & tertio dico eſſe hic animaduertendum, quod hæc Caſtrẽſis conſideratio eſt admodum leuis. Nam videmus augmento dotis ſuperuenienti eſſe tributa omnia priuilegia ipſi doti conceſſa, vt diximus ſupra, & tamen ſine illo augmento conſtat mulierem eſſe dotatam & nuptam. ſi ergo eſſet vera ratio Caſtrenſis opus eſſet dicere, illi augmento non competere dotis priuilegia, cum ſine eo non remaneat indotata, atqui contrarium eſt verius ergo male ſenſit Caſtrenſis. Et egregie huc pertinet, quod reſpondit Crauet. *conſ. 291. col. 1. & 2.* dum cenſuit pro
48 dotis † augmento licere alienare bona fideicommiſſi. & dotis fauore id permiſſum eſſe. Quarto reſpondetur, nos hic eſſe in
49 terris Eccleſiæ, vbi ſola æquitas † ſpectatur; ob quam receditur à perſona eius, qui declarare debuit, & ad viri boni arbitrium recurritur, vt ſuo loco diximus.

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur ſingulatim illis auctoritatibus, quas caſui noſtro nil obeſſe exiſtimo. Nam Paulus Caſtrenſis, non tantum nititur ea ratione, quæ huc ſpectat, quam aliis permultis, quę caſui noſtro non conueniunt. Et forte ita ex ea ſola ratione, quam ſecundo loco perpendit Caſtrenſis, non reſpondiſſet, ſi aliæ non adfuiſſent rationes, quas ille vrgentes exiſtimauit. Id quod tanto fortius hic dicendum eſt, vbi aperte demonſtrauimus Caſtrenſis rationem eſſe falſam; & alias plures adeſſe, quibus aduerſus eum ſentiendum eſt hoc in caſu. Non etiam repugnat auctoritas Curtii Iunioris *d. conſ. 36. nu. 11.* quia de re noſtra verbum non facit, ſed ſolum ſequitur regulam generalem à Caſtrenſi propoſitam; atque ita obiter ſecutus eſt Caſtrenſem. Quo fit, vt in Curtii auctoritate non ſit conſtituẽdum fundamentum, *vt ſcribunt Neuiz. lib. 5. Sylua nupt. numer. 29. & Alc. in tract. præſumt. reg. 1 præſumt. 51. & lib. 4. Parerg. iuris cap. 17. ita pariter reſpondere poſſumus Soc. Iun. d. conſ. 35. in fin. lib. 1. & Rol. in tract. de lucro dotis. quæſt. 98.* vere enim illi aliam iuris quæſtionem explicant, & obiter ea auctoritate Caſtrenſis vtuntur. Hoc idem ego feci *d. lib. 1. de arbitr. iud. quæſt. 68. numero 34.* Phanucio autem ita parum eſt tribuendum vt cæteris, cum re non perpenſa, ſed perfunctorie Caſtrenſem ſecutus videatur. ſed eſto quod ex profeſſo ita omnes cum Caſtrenſe ſenſerint, non tamen pro Caſtrenſis opinione in caſu noſtro iudicandum eſt; cum vera ſit &* probatiſſima ſententia, licere † recedere etiam à com-
muni opinione, cum ei repugnant veræ & concludentes ratio- 50
nes: *ita ſcribunt Ioan. Andreæ in cap. 1. de conſtitut. Abbas in capit. Capellanus, colum. 1. de feriis. quos ſecutus eſt Iaſon in Authen. nouiſſima. numer. ... C. de inoffic. teſtam. egregie Curt. Iun. conſ. 29. numer. 11. in fin. Neuiz. lib. 5. Syluæ nupt. numero 67. & Pariſ. conſ. 92. numero 62. lib. 3.* Concludo itaque, ad iudicis arbitrium, qui vir bonus dicitur, poſſe recurri: vt is loco dicti reuerendiſſimi D. Epiſcopi declarare habeat illud pluris.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 *Fama & honori proprio ſtudens damnandus non eſt.*
2 *Negligens famam propriam peccare dicitur.*
3 *Fama bonis præfertur.*
4 *Fama gloria non poteſt niſi ſolis eximiis viris contingere.*
5 *Concilium pronuntiare poteſt Epiſcopum ob patratum crimen deponendum eſſe.*
6 *Reus certus de condemnatione, an cogi poſſit coram iudice comparere, vel in vniuerſitatem ingredi.*
7 *Concilium prouinciale an recuſari poſſit iuſta de cauſa.*
8 *Senatus Concilio prouinciali æquiparatur.*
9 *Ratio eadem vbi eſt, idem ius ſtatuendum eſt.*
10 *Doctores omnes vnius ciuitatis & collegii, an in aliqua cauſa recuſari poſſint iuſtis de cauſis.*
11 *Caput collegii ſeu principalis, quando eſt ſuſpectus, cætera membra ſuſpecta dicuntur.*
12 *Papa vel Imp. ſi in aliqua cauſa eſſet ſuſpectus, quid ſit faciendum.*
Iudex quibus iuſtis cauſis vti ſuſpectus remoueri poteſt.
13 *Iudex qui ſemel ſuper aliqua cauſa iudicauit, ſuper eadem amplius iudicare non debet, & qua ratione.*
14 *Iudex vt ſuſpectus remoueri poteſt, ſi iam aperuit animi ſui opinionem.*
15 *Ita pariter propter iniuriam commiſſam contra litigantem.*
16 *Iudex indiſcretus & iniuſtus vti ſuſpectus remoueri debet.*
17 *Ita ex nimia ſeueritate in iudicando.*
18 *Accuſatio nomine accuſatoris carens, vti literæ carentes ſubſcriptione ſcribentis debet, vel debent reiici, & ei nulla præſtatur fides.*
19 *Accuſatio cur continere debeat nomen accuſatoris & accuſati.*
20 *Accuſator multis exceptionibus repelli ab accuſatione poteſt, vt ſi ab accuſato accuſaretur, & aliis.*
21 *Excommunicatus accuſare non poteſt.*
22 *Denuntiatio abſq; denuntiantis nomine non valet.*
23 *Iudex qui præſtitit fidem literis, quibus præſtari non poterat, vti ſuſpectus remouendus eſt.*
24 *Comparatio literarum vt legitime fieri poſſit, quæ obſeruari debeant. & n. 26.*
25 *Apices iuris ſunt rigoroſa examinationes, quibus omiſſis etiam veritas haberi poteſt.*
26 *Et quidquid bonam fidem non tangit, de apicibus iuris dicitur.*
27 *Carceris pœna requirit claras & apertas probationes.*

Digitized by Google

28 *Pœna iudicis vbi arbitrio eſt indicenda, non ordinaria, ſed leuior imponi debet.*

29 *Cognitio cauſæ antequam feratur ſententia, eſt neceſſaria, licet facultas cognoſcendi ſit iudici arbitraria.*

30 *Et quæ requirantur ad cauſæ cognitionem.*

31 *Citatio ad cauſæ cognitionem maxime eſt neceſſaria tam de iure diuino quam humano.*

32 *Partes debent audiri de rationibus ſuis antequam feratur ſententia.*

33 *Accuſator adeſſe debet, dum reus ab eo accuſatus condemnatur.*

34 *Feſtinanter & ex abrupto procedi non debet in cauſæ cognitione.*

35 *Fuga nunquam fecit plenam probationem, ſed indicium tantum.*

36 *Fuga propter timorem violentiæ excuſat.*

37 *Et an ille timor iuramento probari poſſit.*

38 *Iudex in iudicando non debet excedere fines mandati, alias quod actum eſt, non valeat.*

39 *Carceratio aut fit ad pœnam aut ad cuſtodiam.*

40 *Carcerari is non debet, qui quæſtionibus ſubiici atque torqueri non poteſt.*

41 *Conſtitutus in dignitate torqueri non poteſt.*

42 *Carcerantur homines ad cuſtodiam, qui pœna corporali in defectum ſolutionis pecuniariæ plectendi ſunt.*

43 *Pœna capitalis non debet imponi pro crimine leuiori.*

44 *Excommunicatus ob inobedientiam, quia ad iudicium non venit de crimine quo accuſatur reſponſurus, an pro confeſſo habeatur & intelligatur condemnatus.*

45 *Puniri quis non debet duplici pœna.*

46 *Pœna non parit pœnam.*

47 *Deponi à dignitate nemo poteſt, niſi ex cauſis à iure expreſſis.*

48 *Clericus regularis, qui tria vota ſolemniter emittit ob fornicationem poteſt deponi.*

49 *Clericus regularis pro primo delicto deponi à dignitate vel puniri non poteſt: ſecus in clerico ſeculari.*

50 *Scriptura ſi non appareat, quo tempore fuerit ſcripta in dubio ad leuandam pœnam interpretandum eſt, vt iam multis annis fuerit ſcripta.*

51 *Antiquitas temporis excuſat quem à pœna.*

52 *Peccans ſi diutius ſe à peccatis abſtineat, videtur peccaſſe impetu & ignorantia potius quam dolo, & peccandi conſuetudine.*

53 *Sequentia declarant præcedentia in omnibus caſibus etiam, quo ad vitam & mores hominum.*

54 *Peccans continuo, ſi per triennium bene honeſteq; vixerit, ſatis videtur emendatus.*
Delinquens, per triennii teſtimonium, quibus honeſte vixit, purgatur.

55 *Adoleſcentia & ætas iuuenilis, vel ex tota excuſat, vel leuem pœnam criminis fornicationis reddere ſolet.*

56 *Accuſatio facta longiſſimo tempore poſt delictum an valeat.*

57 *Præſes vel Iudex coram quo producta eſt ſcriptura, ſi ipſam occultaret, pœna falſi puniendus eſſet.*

58 *Idem de notario dicimus.*

59 *Quid ſi dixerint ſcripturas furto ſubtractas eſſe?*

60 *Et an ſtandum ſit eorum iuramento de omiſſione.*

61 *Iuramentum nõ defertur vbicunq; adeſt ſuſpicio vel præſumtio in contrarium.*

62 *Mendax in vno caſu, in cæteris præſumitur mendax.*

CONSILIVM XCIIII.

Initium à Domino.

1 QVt famæ † & honori proprio pro ſua virili, conſulere ſtudet, is nõ damnandus, ſed mea quidem & omniũ de rebus optimis iudicantium ſententia, laudandus eſt. ſi quidem & diuinæ & humanæ leges clamant; hominem in odore bonæ famæ viuere debere. Salomon omnium ſapientiſſ. Prouerb. c. 22. ita admonet: *Melius eſt nomen bonum quam diuitiæ multæ.* Et Eccleſiaſt. c. 41. ſcriptum eſt: *Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi, quam mille theſauri pretioſi & magni.* Diuus Auguſtinus in quodam ſermone (*vt relatum eſt in cap. non ſunt, 11. q. 3.*) damnat illos, qui famam propriam contemnunt. & libro de ciuitate Dei, *cap. 19.* ſcribit: *propria fama eſſe conſulendum, non ob laudem humanam, ſed ob aliorum vtilitatem, ne ſcilicet malo exemplo alios ad malo moueat.* Hinc idem Auguſtinus *libro de vita Clericorum,* inquit: *Duo nobis fore neceſſaria; conſcientiam & famam: conſcientiam noſtro ſola cauſa, famam cauſa proximi.* Quocirca D. Thomas *quodlib. to q. 6. artic. 13.* admonet eum peccare, † qui famam ſuam negligit. 2
Lex humana tanti ſemper facit hominis famam, vt eam † bonis 3
prætulit. *l. iſti quidem. ff. quod metus cauſa. l. iuſta. de manumiſſ. vind. l. quiſquis. C. de poſtula.* Quid, quod & Ethnici omnes bonæ famæ conſulendum eſſe aſſerunt. Plautus ille Comicus in Moſtella, inquit: *Ego, ſi bonam famam mihi ſeruaſſem, ſat ero diues.* Iſocrates vero ita iubet: *Plus tibi cura ſit, vt honeſtam famam quam diuitias ingentes liberis relinquas. Nam hæ mortales ſunt, illa vero immortalis. Et per famam comparari poſſunt opes, nunquã vero pecuniis fama redimitur. Idem, diuitiæ etiam improbis accedunt, at fama † gloriæ non poteſt, niſi ſolis exi-* 4
miis viris contingere. Recte igitur & ſancte cenſuit D. Auguſtinus de opere Monachorum. Nil eſſe miſericordius quam bonæ famæ conſulere. Laudari itaque non damnari meretur reuerendiſſ. Do. Archangelus Veronenſis, dum omni ſtudio & diligentia conatur famam propriam defendere, & ab omni criminis labe abeſſe demonſtrare. Nec inique agit, dum reuerendum admodum Caſſinenſis ordinis Præſidem, cæteroſque reuerendos Abbates, vt ſuſpectos ſua in cauſa iudices recuſat. Iure enim id conceditur, quod multis ita demonſtrari poteſt.

Primo, reuerendus admodum Præſes huius congregationis maiorem habere iuriſdictionem & poteſtatem in ſuos Monachos non creditur, quam in ſuos Clericos habeat Concilium Prouinciale; cuius vere ſumma eſt poteſtas, cum † pronuntiare 5
poſſit, etiam Epiſcopum, ob patratũ crimen eſſe deponendum. *ita gloſſ. in cap. biduum. 2. quæſt. 6. & ſcribit Gondiſal. Villadi. in tract. de legato, parte 1. quæſt. 10. numer. 27.* Atqui † Concilium prouinciale, 6
cum iuſta ſubeſt recuſationis cauſa, recuſari poteſt: ergo & ipſe Dominus Præſes. Illa minor probatur ex aperto text. *capitulo, quod ſuſpecti. 3. quæſt. 5.* quo loci in fine ſcribit Nicolaus Pontifex Maximus, Ioannem os aureum, hoc eſt, Chryſoſtomum recuſaſſe ingredi collegium, id eſt, Concilium, quod oouerat contra ſe congregatum. Cuius quidem recuſationis & hiſtoriæ meminit Sozomenus *lib. 8. hiſtor. eccleſiaſt. cap. 17.* in hæc verba: *Vocauit & Ioannem quoque, vt ſeſe defenderet. Iuſſit autem, vt cum eo adeſſet Serapion & Tigrius presbyter & Paulus lector. Ioannes igitur & alios quoſdam clericos familiares ſuos, & Demetrium Piſſinitis Epiſcopum ad illos mittens, ait, ſe non detrectare iudicium, quin paratum eſſe, ſi prius tamen accuſatores cognouerit, & obiectum crimen expenderit coram ampliori Synodo ſui defenſionem ſuſcipere. Neque enim ſe tam ſtultum fore, vt iudices ferat eos, qui eſſent manifeſti hoſtes.* Hæc Sozomenus.
Et in ſpecie Concilium † prouinciale recuſari poſſe, iuſtam 7
ob cauſam, affirmarunt Specul. *in titu. de requiſitione Concilii, in princ. numero 3. & Calder. conſilio 6. tit. de appellat. Francus in cap. poſtremo, verſic. octauo & vltimo, & in capit. cum ſpeciali, verſic. decimo quæritur. de appellatio. Felin. in cap. 1. numero ſexto, de iud. & ibidem Dec. in prima lectura. num. 16. & in 2. numero decimoquinto, & Ripa numero 40. Gondiſal. Villadre. in tracta. de legato, par. 1. quæſt. 10. in fin. & Boer. q. 269.*

Secundo accedit, quod ſenatus † qui Concilio prouinciali 8
æquiparatur, *c. eccleſia. 16. q. 1.* recuſari poteſt. *ita Boer. d. q. 269. nu. 4.* ergo etiam hic reuerendus Præſes, & cum eo cæteri Abbates congregationis. Ex quo eadem ratio iuſtæ cauſæ recuſationis ſuadeat ita poſſe Præſidem hunc recuſari, vt poteſt recuſari ſenatus. Eſt enim vulgati iuris, quod vbi eadem adeſt † ratio, idem 9
ius ſtatui debeat. *l. a Titio. de verb. obl. cum ſim.*

Tertio confirmãtur relata, quia ita videmus, Doctores † o- 10
mnes vnius ciuitatis & collegii, iuſtis de cauſis recuſari poſſe. *ita Albert. in tract. ſtatutorum, par. 2. quæſt. 101. qui teſtatur, ita aliquando fuiſſe obſeruatum. idem ſcribunt Ioſ. in l. apertiſſimi. num. 10. C. de iud. Dec. in d. cap. 3. lectura prima. num. 26. verſicu. quod verum, de iud. & ibi Ripa numero 40. Boer. d. quæſt. 269. numero 4. Gratus conſilio 134. numero 1. & numero 4. lib. 2. & Portius conſilio 91. num. 20. libr. 1. qui alios refert.* Nec hic dicatur D. Archangelum conqueri tantum de reuerendo Præſide, non autem de cæteris Abbatibus, & ideo licet ipſe præſes ſuſpectus ſit, non tamen ſuſpecti eſſe debent Abbates: quia reſpondetur, quod quãdo caput † eſt ſuſpectum, 11
etiam cætera membra ſuſpecta ſunt. *ita Bal. in l. 1. C. ſi rector prouin. Alex. conſ. 40. num. 2. lib. 2. Dec. conſ. 151. num. 19. quos ſecutus eſt Ripa in d. cap. 1. numero 41. de iudic. & ibidem Beroius numero 123. Portius d. conſil. 91. num. 19.* Ea eſt, præter illos, ratio, quod membra ipſa. quippe

quæ à

Digitized by Google

quæ à capite pendeut, illud verentur, necaudent quid, quod illius voluntati aduerſatur, agere. Quod ſi in aliquo vnius religionis capite vſuuenire ſolet, in hac certe quotidie obſeruatur, cum maxima ſit monachorum omnium erga eorum maiores obſeruantia.

Quarto (: admiſſo etiam Reuerendum Domi. Præſidem, nec Abbates, vt ſuſpectos poſſe recuſari:) negari non poteſt, quin ob iuſtam ſuſpicionis cauſam de honeſtate iudices alii non ſuſpecti
12 dari debeant, ſiquidem videmus quod etiam ſi † Pont. Max. vel Cæſar iuſtis de cauſis ſuſpecti recuſari nõ poſſunt, iudices tamen non ſuſpectos de honeſtate dare debent. Ita cenſuit *gloſſ. in capit. nullam 2. q. 5.* quam commendat Roman. *conſil. 521 in fin. & ſimilis gloſſ. in cap. à collatione de appella. in 6. in gloſſ. vlt. dum dei larat c. multa 17. diſtinct. & Gemin. ac Anchar. in dict. capit. à collatione, idem ſcripſerunt. Quibus accedit Aufrerius in tracta. de recuſ numero 31. verſicul. 63. cauſa* His aperte conſtat Reuerendum Don Archangelum iure petiiſſe ac petere, cauſam ſuam cognoſcendam ab alio eſſe, quam à Reuerendo admodum Do. Præſide, vel alias Abbatibus congregationis.

Nunc ſolum ſupereſt demonſtrare de cauſa iuſta huius recuſationis. Et quanquam vna ſola ſufficere poſſit, hic tamen permultæ adſunt.

Prima iuſta ſuſpicionis cauſa eſt, quod iam ſemel de cauſa obiecti criminis Reuerendus Dom. Præſes cognouit & ſententiam tulit. Quocirca, etiam ſi cõcederemus, quod minime admittitur, rite cognouiſſe, & recte iudicaſſe, attamen nunc, dum iterum co-
13 gnoſcere & iudicare vult, ſuſpectus † vere dici poteſt, *ita probat text. in capit. accepta, vbi Abb. & Prapoſ. de appell. & ibidem Decius Aufrerius in tractat. de recuſationibus numero 18.* Ea eſt ratio, quod credendum omnino eſt quod ipſe iudex conabitur tueri à ſe factum, ſiue bene ſiue male. Et iam de eius opinione conſtat. Eſt enim vera ſententia Ioann Andreæ & Abbatis ac aliorum *in cap. irrefragabili §. exceſſus de offic. ordina. nec non & Aufrerii dict. tract. de recuſat numero 15. verſicul 89. ſi iudex &c. Iaſon. in l. apertiſſimi nu-*
14 *mero nono verſic. decima cauſ. C. de iudic. iis.* iudicem, † vt ſuſpectum poſſe recuſari: ob id quod iam aperuit animi ſui opinionem. Quod ſi in hoc ita eſt, quid dicendum in eo, qui iam ſententiam tulit?

Secunda cauſa iuſtæ ſuſpicionis clara & aperta eſt, quia non
15 mediocriter † per iniuriam Reuerendus D. Præſes grauauit Do. Archangelum. Atq; certi eſt iuris ſuſpectum iudicem illum poſſe dici, qui ipſum recuſantem per iniuriam grauauit: *ita Abbas in capit. accedens, il 2. vt lite non conteſt. Aufrerius dict. tractat. de recuſat. numero decimonono verſic. ſi autem & numero 30. in fin. & confert l. ſi quis prouocatione C. de appellat. omnes in capit. ad hæc & capit. poſtremo de appellat.* & ideo Iaſon *in dict. leg. apertiſſimi numero ſeptimo verſic. quarta cauſa Cod. de iudicii,* ſcribit poſt Bald. *in capit. ad noſtram, de*
16 *probat.* iudicem † indiſcretum, vt iniuſtum recuſari poſſe, ſequitur ergo, quod Reuerendus Dom. Præſes ob illatum grauamen recuſari iuſte poteſt, iniuſti grauaminis cauſas & rationes mox adferam.

17 Tertia iuſta cauſa recuſationis eſt † nimia ſeueritas, *ita Bald. in l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. iuris & Iaſon. dict. l. apertiſſimi num 9. verſ. tertia cauſa.* Atqui aduerſus Don Archangelum nimis ſeuerus fuit D. Præſes (vt mox planum faciam) iure ergo vt ſuſpectus recuſari poteſt.

De iniuſtitia & ſeueritate, quibus contra Don Archangelum vſus eſt Reuerendus admodum Dom. Præſes dicendum nunc eſt.

Prima iniuſtitia illa arguitur, q̃ ignoti accuſatoris vel denuntiatoris denuntiationem, vel accuſationem admiſerit Nam, cum Don Archangelus eo nomine, quod inhoneſta & maxime turpia ſcripſerit quarũdam monialium confeſſori, fuerit accuſatus: ac-
18 cuſatio † nomine accuſatoris carebit: illi ergo nulla fides erat adhibenda, ſed omnino reiicienda, quandoquidem & conſtitutionis ipſius congregationes *ſub capit. ſexto, de modo ſcribendi cap. generali,* cenſuerint, literas omnes ſubſcriptione nominis ſcribentis carentes reiiciendas eſſe. Quæ ſane conſtitutio iuri communi conuenit. Nam ſiue crimen ab accuſatore iudici accuſetur ſiue denuntietur, certa eſſe debet perſona accuſatoris, vel denuntiatoris, de accuſatione exſtant, *l. libellorum in principio ff. de accuſat.* & ibi *in §. 1.* legitur, quod ſi accuſatio caret nomine, accuſator reiici debet, & declarat Bart. *in l. ſi cui, in principio nume. primo de accuſat.* Et hoc paſſim admittunt practici omnes, vt Angelus Aret. *in tractat. de maleficiis, in verbo, mero officio, Albertus Gandinus in tractat. maleſic. ſub rubric. Qui accuſare poſſunt, & Boniſacium Vitalium in ſuo pariter tractat. de maleficiis ſub rubric. Quid ſit accuſatio numero 7.* dum formant libellum accuſationis, aſſerunt debere continere nomen accuſatoris & accuſati, diem, locum & reliqua ab eis relata. Et hoc adeo certum eſt, vt ridiculum ſit de eo dubitare. Et ratio † admodum vrgens exſtat. Si enim accuſa- 19
tor tenetur accuſationem proſequi, fideiuſſores dare de expenſis ſoluendis, ſi contingat ſuccumbere: quemadmodum relati omnes ſcribunt, qua ratione fieri poteſt, vt accuſatio procedat ſine certo accuſatoris nomine? Accedit quod multis exceptionibus † repelli ab accuſatione accuſator poteſt, vt ſi iam ab ipſo 20
accuſato accuſatus fuit, *l. neganda Cod. qui accuſa. non poſſ. Angelus de maleficiis dict. verbo. Et ad querelam numero 19. vel ſi infamis eſt l. qui criminis Cod. eo qui accuſſa. non poſſunt & ſcribit Angel. quiſupra numero 32.* qui *numero 24.* ſubiungit, excommunicatum † etiam 21
repelli ab accuſando *ex cap. pia, de excep. in 6. & probat text. in capit. illud de cler. excomm.* alias exceptiones non proſequor. Hinc ſcriptum reliquit Sozomen, *libro 8. hiſtor. eccleſiaſt. cap 17.* Ioannem Chryſoſtomum recuſaſſe ingredi iudicium Concilii, ob id quod cognita ſibi non erat perſona accuſatoris, ſi vero hunc non fuiſſe accuſatorem, ſed potius denuntiatorem dicimus, adhuc † ne- 22
ceſſe erat, vt de certa ipſius perſona conſtaret, *quemadmodum relati practici omnes ſcribunt, vt Angelus de maleficiis in verbo, Necnon ad denuntiationem. Gandinus ſub rubric. Quomodo de maleficiis cognoſcatur per denuntiationem, & Vitalinus ſub rubr. de denuntiationibus, &c. dum formant denuntiationis libellum.* Et eadem ratio hic militat, quæ in ipſa accuſatione, quod ſcilicet multis exceptionibus repellitur denuntiator à denuntiando: quas ſane exceptiones fruſtra lex conceſſiſſet, ſi denuntiatio ab incognito denuntiatore data reciperetur.

Non ergo iure Reuerendus Dominus Præſes hanc, ſiue accuſationem, ſiue denuntiationem appellemus, criminis delationem admiſit ſuppreſſo delatoris nomine.

Secunda arguitur iniuſtitia, quod adhibenda † fuerit fides li- 23
teris manuſcriptis, quas ille ignotus accuſator aſſeruit ſcriptas manu dicti Reuerendi Don Archangeli, & tamen certu eſt, quod nulla eis præſtanda erat fides recognitione nõ facta ab ipſo Don Archangelo. Erat enim opus, literis habitis, ipſum Don Archangelum requirere (: vt aſſeritur in dieta fuiſſe ordinatum, & Reuerendus Dominus Præſes aliter nunc dicat & male:) vt literas illas recognoſceret, an ſua manu eſſent conſcriptæ, ſi faſſus fuiſſet, ſua manu ſcriptas fuiſſe, in eum ferri iuſta ſententia poterat, qua emeritis pœnis plecteretur. At ſi negaſſet aliis probationibus erat conuincendus, quod illas ſcripſerit. Et cum alia via quam cõparatione literarum conuinci non poterat: (: quemadmodum nixus fuit Reuerendus Dom. Præſes eum conuincere:) obſeruan- 24
da † multa erant in ipſarum literarum comparatione.

Primo eligendi erant duo periti, *l. comparationes §. omnes C. de fide inſtrum. vbi Bartol. in 2. lectu. numero tertio & poſt eum & alios ſcripſi lib. 2. de arbit. iudic. &c. Caſu 114. numero 26. 27.* & ibidem *numero 28.* ſubiunxi ſecundum requiſitum, quod electi periti iurare debeant, ſe bona fide eſſe facturos comparationem. Tertio *vt ibidem numero 29. ſcripſi*, omnino requiritur, quod aſſumantur aliæ ſcripturæ, è quibus accipere poſſint hanc literarum comparationem. Non enim ſufficit ſola inſpectione illius ſcripturę de qua eſt controuerſia, vt hic, de his literis iudicare eſſe ſcriptas manu illius. Quandoquidem vſu compertum eſt, multos ſimilibus characteribus ſcribere, quibus & alter, & facile alterius literas fingere, & falſificare (: vt vulgo dicitur:) poteſt, *dict. l. comparationes, vbi Doctor. & multa exempla recenſet Marſil. in rubric. C. de probat. numero 318. quem relatū d. caſu 114. numero decimoquinto & ibi etiam recenſui Vldaricum Zaſ. lib. 2. ſingul. reſp. cap. 25.* qui teſtatur, ſe nouiſſe monachum Auguſtæ in monaſterio Sancti Vldarici, qui ſcripturam quamcunq; intuebatur, non tam imitari, quam ex pari effingere potuit. Et duo exſtant exempla huius rei in hac ipſa religione, vt Don Archangelus in ſuis æquiſſimis defenſionibus retulit. Ne igitur idem eueniſſe hoc in caſu dici poſſet, erat omnino obſeruandum, vt aliis literis habitis fieret comparatio. Et, quemadmodum *dict caſu 114. numero 29. ſcripſi*, literæ iſtæ, è quibus erat ſumenda comparatio, certæ eſſe & indubitatæ debebant, quod ſcilicet manu ipſius Don Archangeli eſſent ſcriptæ, vt puta, quod prius ab eo eſſent recognitæ, vel quod habeant ſubſcriptionem trium teſtium, vel quod ſit ſcriptura, qua ipſemet vſus ſit in iudicio. Et hoc requiſitum nullo pacto omitti poterat, quippe quod verſatur circa veritatis indagationem & cognitionem. Nec dici

poteſt de apicibus inris, qui ex conſtitutiooibus coogregationis
25 omitti debent: cum iuris † apices ſint rigoroſæ examinationes,
quibus omiſſis etiam veritas baberi poteſt, *vt declarant Bart. in l. ſi*
fideiuſſor §. quodam ff. mand. & ibi Baldus & Salyc. in l. placuit. Cod. de
iud. l. ſon. in l. alienam colum. 2. verſicu. quinto limita. Cod. de procurato.
26 qui poſt Baldum ſcribit, iuris apices † dici, quidquid bonam fi-
dem non tangit, ſed extrinſecus ventilatur. Et de apicibus iuris
eſt, litem debere conteſtari, mulierem non poſſe eſſe procuratri-
cem, exceptionem contra exſecutionem, vt relati declarãt. Non
nulla alia requiſita eſſe neceſſaria in hac literarum comparatione
retuli *in dicto caſu 114. numero 31. 32. & numero 33. quæ referre ſu-*
perſedeo. conſtat ergo minus recte hac in re fuiſſe proceſſum. Cæ-
terum concedamus literarum comparationem fuiſſe rite & recte
factam: attamen iuri non conueniebat, quod tam ſeuere con-
demnaretur Don Archangelus: quandoquidem dici non po-
teſt, quod plene & perfecte de crimine, ex ea comparatione li-
terarum conſtaret, *vt ex veriori Doctorum opinione ſcripſi in iam ci-*
tato caſu 114. numer. 24. ad fin. quo loci ſcripſi poſt Socinum Senio-
rem, iudicis arbitrio multum tribui, atqui cum iudicis arbitrio
reſtoquitur, mitius agitur. ſiue ergo dicamus plenam non eſſe
probationem, pœna tam graui, vt amotionis & depoſitionis ab
Abbatia (: quam grauem mox dicam:) nec tam retro, & ſeuero
27 carceri † erat claudendus, cum in his probationes claræ & aper-
tæ requirantur, *l. vltima Cod. de probatio.* ſiue dicamus arbitrariam
fuiſſe ipſi Reuerendo Do Præſidi, adhuc mitiori pœna erat ple-
28 ctendus Don Archangelus. Nam, vbi iudicis arbitrio pœna † eſt
indicenda, non ordinaria, ſed leuior indici, atque imponi de-
bet. *vt ſcripſi libro primo de arbitra. iudic. & c. quæſt. 86 vbi copioſe ſcri-*
pſi Et eiuſdem ſententiæ nunc addo Ioan. Andr. in cap. prim. de conſti-
tutio & Felinum in cap quoniam frequenter §. porro, colum. ſecund.
vt lite non conteſta quos ſequitur Grammat. conſilio trigeſimo nono, nu-
mero 11.

Tertia iniuſtitia arguitur, quia Don Archangelus nunquam
ad iudicium fuit vocatus, nullæque aſſignatæ fuerunt defenſio-
nes, nulla actorum facta copia. Et tamen explorati iuris eſt neceſ-
29 ſariam † omnino fuiſſe cauſæ cognitionem, quæ omitti poteſt
nunquam Eſt enim iudici datum eſt arbitrium cognoſcendi &
iudicandi de cauſa ſiue ciuili, ſiue capitali, attamen is nonquam
cauſa non cognita poteſt ſententiam ferre, *quemadmodum abun-*
de ſcripſi libro 1. de arbitr. iudic. & c. quæſtio. 19. Et eo loci docui plu-
30 ra † requiri, vt dicatur adhibita cauſę cognitio. Primo citatio par-
31 tis. Quæ ſane citatio † omitti nullo modo poteſt, cum iuris diui
ni atque humani ſit. Eſt enim ſcriptum Deuteronom. *cap. 1. Au-*
dite illos, & quod iuſtum eſt iudicate Imo Deus ipſe Optimus Ma-
ximus non prius pœnis emeritis affecit Adamum primũ patrem
noſtrum, quam eum ad iudicium vocaret, & crimen is fateretur.
Geneſ. cap. 3. & ideo Ioann. *cap. 7.* aduerſus Phariſæos exclamabat
Nicodemus. *Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi prius au-*
dierit ab ipſo, & cognouerit quid faciat? lex quoque Canonica cita-
tionem requirit accuſati antequam condemnetur, *cap. 1. & cap.*
2. 3. quæſt. nona. & cap. 1. 4. quæſtio. 4 & lex ciuilis requirit citatio
nem quouis in caſu, in quo lædi quis poteſt, *l. de vnoquoque ff. de*
re iudic. Secundo in cauſæ cognitione requiritur, vt iura † & ra-
32 tiones partium exaudiantur, *vt in præcitata quæſt. 19. numer. 4. ſcri-*
pſi. Et ideo ſcriptum eſt in Act. Apoſtolor. *cap. 25.* Feſtum Palæſti-
næ Præſidem aduerſus Iudæos perquirentes Paulum Apoſtolum
damnari his coarguiſſe, quia non eſt conſuetudo Romanis da-
mnare aliquem hominem, prius quam is qui accuſatur † præſen-
33 tes habeat accuſatores locumq; defendendi accipiat, ad abluen
da crimina, quæ ei obiiciuntur. Tertio in cognitione cauſæ re-
34 quiritur iudiciarii ordinis obſeruatio: ne ſcilicet feſtinanter † &
ex abrupto procedat: *quemadmodum in d. quæſt. 19. numero 5. adno-*
taui. Quibus accedit Gregorius *in mora*, qui ita ſcribit. *Ad profe-*
rendam ſententiam nunquam præcipites eſſe debemus, ne indiſcuſſa te-
mere iudicemus. Nec qualibet male audita nos moueant, ne paſſim ſine
probatione credamus. Quæ ſane ſententia male erga Don Ar-
changelum fuit hic obſeruata, cum non prius fuerit ad iudicium
vocatus & eius iura audita, quam condemnatus. Nec hic dicen-
dum eſt, quod Don Archangelus fuit vocatus: & cum receſſiſſet
ad monaſterium San. Benedicti in ciuitate Mantuæ aufugit: quia
reſpondetur, quod etiam ſi ſine aliquo iure aufugiſſet, non ta-
men adhuc poterat condemnari, ſi quidem fuga † nunquam his
35 caſibus facit plenam probationem, ſed indicium tantum, *l. lex*
Cornelia, Bartol. in l. ſi. ff. de bonis eorum, qui ſibi mortem conſcius. Felin.
in c. nullus. de præſumt. Dec. conſil. 234. Grammat. conſi. decimoquarta &
conſil. 17. & paſſim omnes. Quod quidem indicium non ſufficiebat
ad condemnationem. Cæterum, ſortius dicimus in caſu noſtro,
hanc fugam nec indicium quidem facere, quandoquidem aufu-
git Don Archangelus timens facti violentiam, & in ſpecie, quod
fugiens † hanc ob cauſam excuſetur, ſcribunt Bartol. *in l. quid ſit* 36
fugitiuum §. prim ff. de adil. edicto Bald. in l. 1. cod. titu. Ioa. de Amicu conſi.
7. n. 19. & egregie Grammat. vota 10. n. 1. qui ſcribit, indicium non fa-
cere fugam illius, qui ab aliquibus audiuit, quod captura erat cõ-
tra eum ordinata, quemadmodum contingit in hoc caſu. Quod
autem adfuerit hic timor, † ſatis probari poterit iuramento ipſius 37
Don Archangeli, *vt in ſpecie affirmauit Lud. Carerius in ſua pract.*
crim. in verbo Tertium, indicium ad torturam n. 6. eſt pag. 44 ſecundum
impreſſionem Venetam. Præterea aperte probatur ex ſubſecuto actu
dum fuit violenter prehenſus. Quod vero male fuerit prehenſus,
mox planum faciam.

Quarta iniuſtitia arguitur ex prehenſione iniuſta & iniqua
quã ſane iniuſtitiam patefaciam, omni ex parte, ducto argumen-
to à partibus enumeratis: quæ ſolum tres ſic eſſe videntur. Prima
eſſe poteſt ob cauſam S. officii inquiſitionis hæreticæ prauitatis.
Secunda, ob cauſam criminis literarum inhoneſtarum. Tertia
ob inobedientiam Quo ad primam cauſam, non poterat depre-
hendi Don Archangelus, tum quia Reuerendus Do. Præſes in
bis poteſtatem non habet, vt manifeſte conſtat, tum quia ipſe-
met Pontif. Max. re cognita non iuſſit, vt hanc ob cauſam S. Of-
ficii D. Archangelus prehenderetur & carceri includeretur; ſed
ſolum iuſſit, eum à dignitate abbatię deponi vti ex literis Illuſtriſ-
ſi. Cardin. Piſarom aperte conſtat. Quocirca ſi Reuerendus Do.
Præſes vult aſſerere, ſe hanc ob cauſam prehendi feciſſe Dom.
Archangelum, clare apparebit exceſſiſſe † fines mandati: atque 38
ita male egiſſe. Quo vero ad ſecundam cauſam, idem dicendum
eſt, quod ſcilicet non poterit prehendi. Nam † vel ad pœnam vel 39
ad cuſtodiam facta fuit prehenſio, & carceratio. Ad pœnam fa-
cta non dicitur, quemadmodum ipſe Reuerendus Do. Præſes ad-
huc fatetur. Ad cuſtodiam vero fieri non potuit ratione prima.
quod is, qui † quæſtionibus ſubiici atque torqueri non poteſt: 40
nec carcerari poteſt, *ita Angelus in tractat. maleficio in verbo. Quod*
fama publica, & c. numera 80. in fin. poſt Catald. in tractat. de Syndi-
catu. quæſt. 151. Atqui clericus & qui † dignitatem obtinet, tor- 41
queri non poteſt, *vt ſcribit præcitato loco Angelus numer. 102* ergo à
fortiori D. Archangelus, qui & Clericus & in dignitate Abbatia-
tus poſitus erat, non potuit carcerari. Secundo ad cuſtodiam ſolũ
carcerantur. † qui pœna corporali principaliter, vel ſecundario. 42
nempe in defectum ſolutionis pecuniariæ plectendi ſunt. *L. 1. vbi*
Bart ff de cuſtod. reor. at Reuerendus Do. Archangelus neutra ex
his pœnis puniri poterat; ergo non potuit hanc ob cauſam carce-
rari Illa minor eſt per ſe nota & manifeſta, tũ quia, nec ſolet, nec
poteſt Reuerendus Do. Præſes ob leuiora † hæc crimina pœnam 43
capitalem indicere: nec etiam pecuniariam: cum communia ſint
omnia. Quo vero ad tertiam cauſam, quod ſcilicet D. Archange-
lus tanquã inobediens, & fugitiuus fuerit prehenſus, dicendum
eſt quod ſi ita res ſe habet, nullo modo prehendi potuit, cum ad-
huc dici nõ potuerit fugitiuus: ex quo diſponunt conſtitutiones
cõgregationis, eum dici fugitiuum, qui extra monaſterium reli-
gionis fuit quinq; dies, ſine expreſſa licentia ſuperioris. Non er-
go prehendi, vt talis potuit Don Archangelus, qui nec per biduũ
quidem abſuit: nec extra loca religionis. Prętere a dici non potuit
Don Archangelus inobediens & fugitiuus, recedendo à mona-
ſterio Sancti Benedicti, cum iuſtis de cauſis receſſerit, nempe
metuens vim ſibi inferri, vt ſupra dictum fuit. Rurſus falſum eſt,
quod hanc ob cauſam inobedientiæ, ac etiam alterius ſupra pro-
xime relatę ob crimen ſcilicet literarum turpiter ſcriptarum fue-
rit Don Archangelus prehenſus. Nã conſtat ex fide notarii, quod
Don Bernardus qui vna cum auxilio brachii ſecularis prehendi
curauit Donnum Archangelum, aſſeruit quod mandato ſummi
Pontificis prehendebatur. Hoc idem affirmat Reuerendus Do.
Celſus, non ſemel ſuis in literis, quas ſua manu ſcripſit, maiori-
bus ſuis dedit.

Quinta iniuſtitia eſt, quod inique & aduerſus omnia iura fuit
cõdemnatus Donnus Archangelus & dignitate priuatus. Et quia
tres eſſe poſſunt cauſæ (: *vt diximus:*) huius condemnationis &
depoſitionis, nempe, ob crimẽ quod hæreticis fauerit, quod fue-
rit inobediens, tertia, quod literas inhoneſtas ſcripſerit: ſingula-
tim oſtendam non potuiſſe, ita puniri & deponi de prima cauſa,
nempe quod hæreticis fauerit, nulla eſt controuerſia, quando-
quidem Pont. Max ipſum D. Archangelum non citaſſe, iudica-
uit:

Digitized by Google

nit:atque ita eum reſtituit ſuæ dignitati, de aliis duabus itaque eſt
dicendum. Et quo ad inobedientiam res eſt clara, nō potuiſſe de-
poni & ſua dignitate priuari, etiam ſi vere fuiſſet inobediens.
Quod iure & exemplis demonſtratur Iure pontificio ſtatutū eſt
44 fortiori in caſu, quod excommunicatus † ob inobediētiam, quia
ad iudicium non venit de crimine, quo accuſatur, reſponſurus, ſi
per annum in excommunicatione perſeuerat, ſolum habetur tā-
quam confeſſus & conuictus de eo crimine, de quo fuit accuſa-
tus: atque ita illa inobedientia ſolum operatur, vt pro confeſſo
habeatur & conuicto de illo crimine, de quo fuit accuſatus: ſicq;
aliam pœnam non infert, *ita cenſuerunt Abbas in cap. 1. numero 25.*
de iudic. & ibi Butr. colum. vlt. verſic. puto pro concordia & ibidem Ripa
numero 77. communem hanc eſſe opinionem teſtatur: & quam proba-*
runt Auferius in annotat. ad Capellam Toloſanam quæ 366. Dida. in cap.
alma mater. parte 1. § 7. num. 10. de ſenten. excommun. qui eandem opi-
nionis recenſet Ioan. Lup. in cap. per veſtras § 18. num. 24. de donat. inter
virum & vxor. idem ſcripſit Paulus Griland. in tract. de hæret. quæſt. 8. in
45 *fin.* Ea eſt vera huius ſententiæ ratio: quod nemo † debet duplici
46 pœna affici: *cap. at ſi clerici, in fi. & ibi gloſſ. in verbo, duplici de iudiciis,*
Nec pœna † parit pœnam *cap. quia diuerſitatem de conceſſ. prabend.*
gloſſ. & Docto. in cap. imputari, de reg. iur. in 6. Duplici enim pœna
hic ex communicatus puniretur. Primo, quia haberetur reſpectu
primi delicti pro confeſſo & conuicto, id quod non leuem pœ-
nam infert.

Secundo, quia noua pœna eſſet, ſi priuaretur beneficio, pro
eo crimine, quod ſi vere eſſet confeſſus, priuationis pœnam non
inferret, ſi ergo grauis excommunicati ſola cōtumacia & inobe-
dientia non operatur pœnam priuationis beneficii & dignitatis
à fortiori dicendum eſt, quod ſola ſimplex vnius diei inobedien-
tia Domini Archangeli nōn potuit operari, vt ipſe à ſua dignitate
deponeretur, ſi quid potuit operari, id ſolum certe operari po-
tuit, vt haberetur pro cōfeſſo, & conuicto de crimine, quo accu-
ſatus fuit, quod ſcilicet literas inhoneſtas & turpes ſcripſerit.
Quod ſane crimen an inferat depoſitionis pœnam mox dicam.
Exemplis etiā res hæc clara redditur, ſiquidem cōſtat, quod cum
Don Aurelius Cremonenſis, & Dom. Theodorus Venetus receſ-
ſiſſent à ſuis monaſteriis, & Romam acceſſiſſent, ibique multos
menſes commoraſſent, non tamen fuiſſe tanquam contumaces,
& fugitiuos aliquibus pœnis affectos: imo eorum alter factus eſt
Prior, alter vero Decanus, ſi ergo æqualis iuſtitia ſeruanda eſt,
à fortiori dicendum Do. Archangelum non potuiſſe ita deponi,
cum non ſolum menſes non abfuerit, verū nec diem vnum. Quo
vero ad tertiam cauſam, quod ſcilicet Do Archangelus ſcripſerit
literas inhoneſtas, adhuc dicendū eſt, quod non potuit ob id de-
47 poni, & ſua dignitate priuari. Nam deponi † nemo á ſua dignitate
poteſt, niſi ex cauſis iure expreſſis, *Ita docuit Geminian in cap. de his*
vero 50. diſt. & Bernardus Diaz in ſua practic. Canonica cap. 127. numer.
3. qui alias citat. Atqui iure ſancitum non reperio, quod ob hanc
cauſam poſſit quis deponi & ſua dignitate priuari, ſi quidem ſo-
48 lum admittunt Doctores, quod Clericus † regularis, qui tria vota
ſolemniter emittit, ob fornicationem poſſit deponi: *vt ſcribunt*
Dec. in dict. cap. at ſi Clerici, in princip. numer. 38 verſic. tertio limitare,
de iudiciis & Ioann. de Selua, in tractat. de Beneſic. part. 3. q 3. in fi. Et id-
eo ob ſolam ſuſpicionem poſſe deponi à dignitate nemo (: quod
viderim:) concedit, quod equidem olim obſeruatum fuit in hac
religione erga Dominum Danielem de Suzaria, qui vt ſuſpectus,
quod literas amatorias dediſſet cuidam moniali, non fuit depoſi-
tus à dignitate prioratus, qua tunc Vicentiæ fungebatur. Preterea
eſt hic aduertendum, quod etiam ſi vere conſtaret Do. Archan-
gelum deliquiſſe, non tamen potuiſſet à dignitate deponi: cum
49 † nō appareat alias ita deliquiſſe. Nam in ſpecie ſcribit Geminian.
in cap. 1. colum. vltim. verſic. puto ſic poſſe diſtingui 35. diſtinct. Clericum
regularem non poſſe deponi pro primo delicto. & ſi diuerſum ſit
in Clerico ſeculari. Rurſus cum non conſtet, quo tempore ſcri-
50 ptæ fuerint hæ literæ à Do. Archangelo, eſt in dubio † ad pœnam
leniendam interpretandum, quod iam multis ab hinc annis ſcri-
ptæ fuerint, *iuxta l. ſi interpretatione ff. de pœnis*, atqui ſi iam mul-
tis ab hinc annis ſcriptæ fuerunt, duo excuſare debebant Do. Ar-
51 changelum à tam graui pœna. Primo temporis † antiquitas, *vt*
probat l. ſi diutino ff. de pœnis quo loci ſcriptum, leuius eum puni-
ri debere, cum poſt delictum à ſe commiſſum iam multum tem-
poris eſt tranſactum. Quocirca, Auguſtus Cæſar (; *vt in illius vita*
ſcribit Suetonius c. 32. ;) diuturnorum reorum, & ex quorum ſor-
dibus nihil aliud, quam voluptas inimicis quæreretur, nomina
aboleuit: vt ſi quis quem repetere vellet, par periculum pœnæ
ſubiret. Et idem Suetonius *in vita Domitiani cap. 9.* ſcribit Domi-
tianum iuſſiſſe, reos, qui ante quinquennium proximū apud æ-
rarium pependiſſent, vniuerſos diſcrimine liberari. Et M. Duil-
lius (: *auctore Liuio lib. 3. decadis primæ:*) tribunus plebis edixit ve-
tera peccata iam obliterata non eſſe repetenda. Huius ſententiæ
illa eſt ratio, quam & Tiraquellus *in tract. de pœnis legum, & c. cau-*
ſa 29. nu. 4. aſſignauit, quod qui † iam diu peccauit, & deinde diu- 52
tius à peccatis abſtinuit, magis videtur peccauiſſe impetu, igno-
rantia, infirmitate, & cæteris id genus, quæ delictū minuunt, quā
dolo & peccandi conſuetudine. Vita enim ſequens iamdiu bene,
recteque, ac longe à ſceleribus acta, ſatis oſtendit, atque declarat,
non illud facinus commiſiſſe peruicaci quadam, aut inueterata
ingenii malitia. Ex ſequentibus † enim cum in omnibus rebus, 53
tum maxime in his, quæ ad mores attinent, præcedentia mirum
in modum declarantur *l. ſi hi qui, vbi Bald. & Docto. Cod. de adult. &*
§ vltim. vbi gloſſ. in verbo, vt appareat in authen. de reſtitut. & ea quæ
parit in 11. menſe. Vel etiam dici poteſt ex eiuſdem Tiraquelli
ſententia, quod quocunque † animo id fecerit, ſi tamen aliquan- 54
to poſt tempore, id eſt, triennio bene honeſteque vixerit, vide-
tur ſatis, atque ſatis emendatus, vt eſt notabilis text. *in terminis his*
noſtris, in § ſancimus in authen. de monachis, cum dicitur: Attamen
ſufficit ad meliorem purgationem delictorum & virtutis argu-
mentum triennalis temporis teſtimonium, *& probat text in cap. ſi*
quis cognitus 17 q. 2.

Secundo Dominum Archangelum excuſare potuit ipſa ætas
† iuuentutis. Solet enim adoleſcentia vel ex toto excuſari, vel le- 55
nire pœnam criminis fornicationis, *l. ſi adulterium § 1. verſi. fra-*
tres ff. de adult. & alia ſcripſi libro 2. de arbitr. iud. & c. caſu 329. nu. 3. 4.
Præterea & illud dicam, quod cū † iamdiu hæ literæ fuerint ſcri- 56
ptæ, non erat illius accuſatoris tam tarda & ſera accuſatio reci-
pienda: quia calumnioſa præſumitur: *ita in ſpecie reſpondit Bald.*
conſil. 37. Quidam tabellio, in fin. libr. 1. quem ſecuti ſunt Marſi. in practi.
criminali § diligenter numer. 101. & Carrerius in pract. crimin. pag. 60.
num. 27.

Sexta & vltima, & forte cæteris grauior eſt iniuſtitia, quod li-
teræ illæ, quarum cauſa Do. Archangelus fuit accuſatus, nunc oc-
cultantur, ab ipſo Reuerendiſſimo D. Præſide: quod non alia ra-
tione fieri creditur, quam vt non poſſit D. Archangelus ſuam in-
nocentiam probare. Et cum literæ illæ ita exiſtentes apud ipſum
D. Præſidem cenſeantur eſſe apud perſonam publicam, ex quo in
iudicio productæ fuerunt falſi † pœna tenetur D. Præſes eas oc- 57
cultando, *l. Paul § 1. ff. ad l. Cornel. de falſis & l. eius qui C. eo. Qua de re*
ſcripſi vberius lib. 2. de arbitr. iudic. & c. caſu 311. nu. 1. 2. vbi cum cæte-
ris ibi relatis dixi, notarium † hoc eſt, perſonam publicam pœna 58
falſi teneri, ſi probationes & iura partium occultat. Nec hic ad-
mittenda eſt excuſatio ipſius Dom. Præſidis, quod literæ illæ fue-
runt ſibi furto ſubtractæ, quandoquidem † hoc non præſumitur, 59
ſed probari omnino debet, *l. ſi quis ex argentariis § an & hærede, vbi*
Bart. ff. de eden. omnes in l. vlt C. de fide inſtr. & egregie Feli. in c. accepi-
mus, in fin. de fide inſtrum. Et reſpondit *Ancha. conſil. 319. num 4.* quod
non probans caſum amiſſionis præſumitur dolo occultare, *&*
Ancharanum ſecutus eſt Soc. Sen. conſil. 150. num. 4. & conſil. 190 col. 4.
verſi. ſed præmiſſis lib. 2. idem reſpondet [illegible] Cranet. conſil 23. nume. 19. lib. 1.
Cran. conſi. 112. num. 17. & Goza. conſil. 17. num. 11. Nec hic dicendum
eſt, quod credi † debeat iuramento D. Præſidis, quod literas illas 60
amiſerit vel quod furto ſubtractæ fuerunt, quia hoc caſu † non 61
recipitur iuramentum, cum ſit præſumtio contra eum, quod eas
occultauerit, ne veritas & innocentia Do. Archangeli appareat,
ita in ſpecie cenſuit Afflict. deciſi. 330. nu. 2. verſic. in contrarium. Præter-
ea in multis arguitur D. Præſes mendax, quemadmodum aperte
in ſuis defenſionibus oſtendit D. Archangelus: quo fit, vt men-
dax † in vno præſumatur & in cæteris: *ita Cranet. conſil. 282. col. pen.*
verſ quarto dico, poſt Paulum Caſtrenſem, quem citat: & ex regula cap. 62
ſemel malus, de reg. iur. in 6. His concludo Do. Archangelum iure
recuſare Reuerendum admodum Do. Præſidem ſuæ congrega-
tionis, ac cæteros Abbates, rationibus ſuo loco conſideratis. Atq;
ita iuris eſſe arbitror.

Iacobus Menochius I. C.

S V M M A R I A.

1 *Verba inuicem ſeu viciſſim poſita in ſubſtitutione, illam faciunt re-*
ciprocam.

2 *Subſtitutio facta ſub his verbis, vos inuicem ſubſtituo vulga-*

riter pupillariter & per fideicommiſſum, dicitur fideicommiſſaria.

3 *Subſtitutio quæ habet tractum temporis in futurum, dicitur compendioſa, vt ſi adeſſet dictio in perpetuum, & n.5.*

4 *Dictio perpetuo, quid ſignificet.*

5 *Prohibitio facta ne perpetuo bona alienentur extra familiam, extenditur etiam vltra quartum agnationis gradum.*

6 *Compendioſa ſubſtitutio continet fideicommiſſariam.*

7 *Inſtitutio, vt bona remaneant in familia, dicitur fideicommiſſaria, & qua ratione.*

8 *Subſtitutio vulgariter, pupillariter & per fideicommiſſum & pure concepta, & filiis æqualiter facta, quomodo recipiat interpretationem.*

9 *Subauditio aliquando in ſubſtitutionibus admittitur, & quo caſu.*

10 *Conditio neceſſaria, etſi in ſubſtitutionibus non apponatur, tamen à lege ſubintelligitur, vt conditio illa, ſi ſine liberis deceſſerit, vt ib.*

11 *Fœminæ an faciant deficere conditionem in ſubſtitutione poſitam, videlicet, ſi ſine filiis deceſſerit.*

12 *Subſtitutio videtur facta ſecundum diſpoſitionem iuris.*

13 *Maſculi & fœminæ in materia ſubſtitutionum æquiparantur & numero 18.*

14 *Maſculinum concipit fœmininum in quacunque materia, odioſa & correctoria.*

15 *Expreſſum, vel ſubintellectum à lege æquiparantur.*

16 *Teſtator inſtituendo filios ſuos æquis portionibus, quemlibet in ſua portione alteri prætuliſſe & prædilexiſſe dicitur.*

17 *Et ita de eorum poſteris dicimus.*

18 *Fauores ſunt ampliandi & extendendi, ſicut odia reſtringenda.*

19 *Statutum in quo fœmina excluditur, eſt odioſum.*

20 *Fideicommiſſum eſt quid oneroſum & odioſum, & num.95.*

21 *Teſtator opponens in ſubſtitutione conditionem, & ſi quis eorum deceſſerit ſine liberis &c. dicitur voluiſſe per eam filiis illis inſtitutis conſeruare ſucceſſionem ab inteſtato.*

22 *Filii poſiti in conditione, non dicuntur vocati ex teſtamento ſed ab inteſtato.*

23 *Fœmina de iure ab inteſtato ſuccedere poteſt.*

24 *Conditio ſubſtitutionis ſi ſine filiis deceſſerit: an includat fœminas, & num.97.*

25 *Subſtitutus tunc demum admitti debet ex præſumpta mente defuncti quando inſtitutus decedit ſine filiis, quibus ſuſceptis præſumitur voluiſſe eos ſuccedere.*

26 *Præſumptio legis non attenditur in ſubſtitutionibus, vbi cõſtat de contraria teſtatoris mente, ſaltem coniecturis, & n.32.*

27 *Et quid ſi coniecturæ à lege nõ eſſent approbatæ, ſed incertæ quodammodo eſſent.*

28 *Teſtator præſumitur magis diligere filiam quam neptem, & neptem magis, quam proneptem & ſic deinceps.*

29 *Affectio maior dicitur erga natos quam naſcituros.*

30 *Non natus cum non ſit in rerum natura, incognitus dicitur.*

31 *Voluntas coniecturata teſtatoris idem operatur ac ſi eſſet verbis expreſſa.*

32 *Coniecturis recedimus à præſumptione inducta à legali diſpoſitione.*

33 *Euidenter & aperte apparere dicitur, quod coniecturis conſtat & apparet.*

34 *Donatio eccleſiæ facta in dubio præſumitur propter Deum facta, niſi coniecturis appareret alia de cauſa facta.*

35 *Nouatio non præſumitur, niſi expreſſe ſit facta.*

36 *Expreſſum illud dicitur, quod coniecturis conſtat.*

37 *Scriptum dicitur quod ex coniecturis & præſumptionibus conſtat.*

38 *Odium non conſideratur in iam non natis.*
Peccare non poteſt, qui in rerum natura adhuc non eſt.

39 *Incluſio vnius, eſt alterius excluſio.*

40 *Dos relicta filiæ ſuccedit loco ſuæ portionis & legitimæ.*

41 *Pater dotando filiam, non dicitur eam dotaſſe, vt excludatur ab hæreditate, ſed fecit vt obligationi legali ſatisfaceret, cum ipſam dotare cogatur.*

42 *Auus an teneatur neptem dotare, cum eius pater poſſit hoc facere.*

43 *Pater excludens filiam dotatam in ſubſtitutionibus, non excludit eam ex eo quod ſit dotata, ſed potius vt maſculi præferantur ad conſeruationem agnationis.*

44 *Argumentum de filia ad neptem ex filio non valet vbicunque tractatur de priuatione.*

45 *Exhæredatio facta de filio, non trahitur ad nepotem: & quæ de cauſa num.47.*

46 *Statutum excludens filiam, non excludit neptem ex filio, & de veritate n.48.*

47 *Exhæredatio abſque cauſa fieri nequit.*

48 *Neptis ex filio an comprehendatur ſub excluſione à ſtatuto facta de filia.*

49 *Filia licet ſit excluſa à ſucceſſione ex ſtatuto: tamẽ ſi veniret vti hæres maſculi, vti maſculus videtur vocata.*

50 *Subrogatus ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur.*

51 *Teſtator vocans filios maſculos natos & naſcituros tantum, eoſque inuicem ſubſtituendo videtur feciſſe, vt bona omni tempore in familia conſeruaret. Et an hæc coniectura ſit leuis, n.54.*

52 *Ratio tacita ex coniecturis habetur pro expreſſa.*

53 *Fœminæ non poſſunt conſeruare agnationem & familiam, & quæ de cauſa.*

54 *Coniectura illa, quod ideo teſtator inſtituit maſculos vt bona in agnatione conſeruentur, eſt leuis.*

55 *Et quomodo procedat.*

56 *Fœminæ venientes ex maſculis vti agnatæ an dicantur conſeruare nomen familiæ.*

57 *Filiæ nuptæ efficiuntur de familia viri, & patris familiam relinquunt.*

58 *Priuilegium conceſſum pro ſe & ſuis, non comprehendit filias nuptas & quomodo intelligatur, & n. ſequen.*

59 *Priuilegium reſtringitur à ratione.*

60 *Statutum quod exſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, qua ratione inductum dicatur.*

61 *Teſtator præſumitur velle ſe conformare, cum diſpoſitione ſtatutaria.*

62 *Fœminæ non comprehenduntur ſub ſtatuto loquente de maſculis, vbicunque ſtatutum facit aliquam differentiam inter maſculum & fœminam.*

63 *Et an comprehendantur nomine deſcendentium.*

64 *Declaratio ad Bartol. in l. hæredes mei §. cum ita in fin. ff. ad S. C. Treb.*

65 *Conditio, ſi ſine liberis deceſſerit, deficit ſi exſtarent naturales ſpurii, fœminæ & ſimiles.*

66 *Conditio vt deficiat ſufficit vt adſit perſona in conditione poſita licet non ſuccedat.*

67 *Subſtitutus an excludatur per exiſtentiam fœminarum, quæ tamen ſuccedere minime poſſunt.*

68 *Filia iam à ſtatuto excluſa, per exiſtentiam maſculorum, non dicitur fuiſſe in conſideratione teſtatoris ſubſtituentis, ſi ſine filiis deceſſerit.*

69 *Conditio quando, & quo caſu deficiat ob exiſtentiam perſonæ in conditione poſitæ licet non ſuccedere poſſit.*

70 *Hæreditas adita non dicitur amplius hæreditas, ſed patrimonium.*

71 *Et quid ſi poſt mortem ſuam deuenire deberet in alium per ſubſtitutionem.*

72 *Hæreditas relicta ſub conditione ante conditionem alienari nequit.*

73 *Filia excluſa à ſtatuto exſtantibus maſculis intelligitur ab inteſtato, non ex teſtamento.*

74 *Grauati voluntas non poteſt nocere diſpoſitioni teſtatoris fideicommittentis.*

75 *Teſtatoris voluntas eludi non debet.*

76 *Argumentum ab abſurdo euitando valet.*

77 *Fœmina non poteſt concurrere cum maſculo ad fideicommiſſum, quia cum bona in familia conſeruari debeant, ipſa hoc facere non poteſt.*

78 *Poſiti in conditione per ſubſtitutionem in infinitum cenſentur grauati, & in neceſſarium antecedens vocati.*

79 *Pars vna legis aliam declarat, vt in teſtamentis dicimus.*

80 *Maſculi vocati in inſtitutione excluſis fœminis, an in dubio intelligantur ita pariter vocati in conditione.*

81 *Teſtator ſi in vna parte teſtamenti de filiis maſculis mentionem faciat, & poſtea in alia parte teſtamenti filium ſimpliciter nominet, de maſculo ſemper intellexiſſe dicitur.*

82 *Et quia contra hoc multi tenent, ideo diſtinguitur.*

83 *Vel etiam ſecundum aliam reconciliationem approbatur opinio illa.*

84 Ar-

Digitized by Google

84 Argumentum à diſpoſitione ſtatuti ad diſpoſitionem teſtatoris valet.

85 Statutum dicitur magis conuenire vltimis voluntatibus, quam contractibus.

86 Statutum excludens filias fauore agnationis, excludere dicitur & neptem ex filio, & num. 96.

87 Teſtator ſi faciat plures gradus ſubſtitutionum, & ſubſtitutus grauet ne alienent, dicitur inter ipſos feciſſe reciprocam ſubſtitutionem, & cur hoc fit.

88 Reciproca ſubſtitutio cum prohibitio alienationis dicitur facta ob conſeruationem agnationis.

89 Conditio fideicommiſſi, ſi euenire poteſt in vita ſubſtitutorum, tacita conditio à lege ſubintellecta ceſſat, & locum non habet.

90 Fœminæ non continentur, neque faciunt deficere conditionem expreſſam à teſtatore, ſcilicet ſi ſine filiis deceſſerit.

91 Quando fœminæ ſint à ſtatuto excluſa extantibus maſculis.

92 Et quando ſubſtitutum eſt idoneus conſeruare agnationem.

93 Teſtator in dubio an dicatur velle ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis, vel municipalis.

94 Diſpoſitio teſtatoris de ſubſtitutis facta extenditur etiam ad eorum ſucceſſores, ſi eandem habent qualitatem, qualem ipſi ſubſtituti habent.

95 Fideicommiſſum conſtitutum fauore agnationis conſeruanda eſt fauorabile.

96 Neptis ex filio an excluſa intelligatur ſtante ſtatuto excludente filias fœminas extantibus maſculis.

97 Fœminæ ſecundum veriorem opinionem non faciunt deficere conditionem in ſubſtitutione poſitam, ſi ſine filiis deceſſerit, & ſupra num. 24.

98 Neptis ex filio an faciat deficere conditionem in ſubſtitutione appoſitam, ſi ſine filiis deceſſerit: & diſtinguitur.

99 Mulier faciens teſtamentum, in dubio non dicitur habere curam conſeruandæ agnationem.

100 Fideicommiſſum conditionale tranſmitti non poteſt, quando maxime filii ex primo ſubſtituto tacite tantum ſunt poſiti in conditione, & duobus num. ſeq.

101 Aliàs autem aliquibus coniecturis ius fideicommiſſi conditionalis tranſmittitur ad filios.

102 Perſona non ſubintelligitur.

103 Fideicommiſſum conditionale licet regulariter non tranſmittatur: fallit tamen vbi conſtat de contraria mente teſtatoris.

104 Teſtatoris voluntas conſtare dicitur vel verbis, vel coniecturis.

105 Fideicommiſſum conditionale tranſmittitur ex coniectura ta mente teſtatoris, vt ſi dotauerit fœminas, inſtituendo poſtea vniuerſales hæredes filios maſculos, & qua ratione.

106 Idem ſi ſub eadem qualitate maſculinitatis filios illos inuicem, & reciproce ſubſtituiſſet. Et de aliis coniecturis, numero ſequenti.

107 Filiorum appellatione in inſtitutione continentur & nepotes.

108 Teſtator non præſumitur voluiſſe eligere viam, qua ſua diſpoſitio ſubuerteretur.

109 Fideicommiſſum tranſmiſſibile ad nepotes eſſe nequit, niſi bona perpetuo permaneant in familia.

110 Prohibitio teſtatoris ne bona alienentur, arguit teſtatorem voluiſſe nepotes, & cæteros deſcendentes conſequi debere dicta bona.

111 Ius accreſcendi ſi eſt ſubſtitutioni fideicommiſſaria iunctum, facit illam ſubſtitutionem ſui natura non tranſmiſſibilem, tranſmiſſibilem.

112 Conditio tacita non impedit non tranſmiſſionem fideicommiſſi ad nepotes.

113 Fideicommiſſum conditionale pendente conditione non tranſmittitur.

114 Tranſmittere in alium non poteſt quis, quod ipſe nondum eſt conſecutus.

115 Lex non plus agit, quam ſibi dictat naturalis ratio.

116 Priuilegium conceſſum perſonis tripliciter conſiderari poteſt.

117 Lex præſumens aliquid ex diſpoſitione teſtatoris an ſpecialis dici poſſit.

118 Donatio non præſumitur de mente eius quem donaſſe aſſeritur.

119 Fideicommiſſum alienare prohibitum, an poſſit filia hæredi relinquere, & ſic per alienationem legalem.

120 Expreſſio eorum, quæ tacite inſunt, nihil operatur.

121 Bona prohibita alienari vt conſeruentur perpetuo in familia, non poſſunt alienari nec alienatione hominis, neque alienatione legis.

122 Argumentum à contrario ſenſu non valet in materia reſtringibili, ſecus in fauorabili.

123 Teſtator non dicitur plus diligere neptem, quam filiam propriam.

124 Prohibitio alienandi quando eſt geminata, non ſolum alienatio hominis, ſed & alia quæcunque à lege certis de cauſis permiſſa, dicitur omnino reiecta.

125 Prohibitio alienandi quibus modis poteſt fieri à teſtatore.

126 Teſtator ſubſtituendo inuicem per fideicommiſſum filios videtur tacite prohibuiſſe alienationem.

127 Prohibitio alienationis facta inſtitutis & ſubſtitutis ſub qualitate maſculinitatis, intelligitur etiam de alienatione legali, quæ fit in fœminas alias ſucceſſuras ab inteſtato.

128 Dictio dictis, cum ſit natura.

129 Grauatus tunc non poteſt filia ſua relinquere bona fideicommiſſi, cum conſtat verbis, vel coniecturis teſtatorem voluiſſe, vt bona non alienentur, ſeu quod in familia conſeruentur.

130 Dos poteſt conſtitui filiæ grauati ex bonis fideicommiſſo ſuppoſitis.

131 Quid ſi prohibita fuerit alienatio per teſtatorem.

132 Et an conſtitui poſſit dicta dos filiabus conceptis poſt fideicommiſſum factum.

133 Et quid ſi pater poſſet filiam dotare aliis bonis, quam fideicommiſſo ſubiectis, & num 135.

134 Dos congrua cenſetur ſi legitima minor non eſt.

135 Filia debet dotari de bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, quando pater eſſet valde inops, adeo, vt non poſſit eam dotare.

FACTI SPECIES.

DOMINVS *Laurentius de Cattamicis de Cortona anno 1518. ſuum vltimum teſtamentum condidit, in quo iure legati, & inſtitutionis reliquit Salomeæ filiæ propriæ Mariotto de Thomaſiis iam matrimonio collocatæ, omne id, quod ipſe teſtator promiſerat, & pro parte ſoluerat ipſe Mariotto pro dote ipſius Salomeæ. Et quod in omnem caſum ſuæ neceſſitatis, ſeu viduitatis habeat ſtallos, & habitationem in domibus ipſius teſtatoris. Deinde ipſe teſtator de cæteris ſuis bonis in vniuerſum filios ſuos maſculos his verbis inſtituit. In omnibus autẽ aliis dicti teſtatoris bonis mobilibus & immobilibus, & ſe mouentibus, iuribus & actionibus, nominibus debitorũ & creditorum tam præſentibus, quam futuris, ſuos hæredes vniuerſales inſtituit, fecit, nominauit, eſſe voluit & ordinauit Iacobum, Nicolaum, Franciſcum, Bartholomeum & Bernardinum filios legitimos & naturales dicti teſtatoris natos ex ipſo teſtatore & Domina Magdalena eius legitima vxore: & quoſcunque alios filios maſculos naſcituros ex dicto teſtatore, & ex dicta Domina Magdalena, & ex quacunque alia vxore. Et quemlibet eorum æquis & hæreditariis portionibus: & eos & quemlibet eorum ad inuicẽ, & viciſſim ſubſtituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum in perpetuum, ſecundum formam iuris. Hac conditione, pacto & lege, in dicta inſtitutione & teſtamento inſertis: quod dicti ſui hæredes non poſſint, nec eis liceat alienare bona hæreditaria, niſi ſi & in quantum de iure poſſent.*

Mortuo teſtatore, deceſſerunt Franciſcus, Bartholomeus & Bernardinus ſine filiis maſculis, vel fœminis. Deinde deceſſit Iacobus relicto filio Seraphino & ſuperſtite etiam Nicolao fratre. Demum deceſſit Nicolaus relictis Camilla & Euphraſia filiabus ac nepotibus maſculis ex Magdalena filia præmortua.

Nicolaus condidit teſtamentum & filias ipſas inſtituit, confirmando eis dotes, quas eis exceſſiuas conſtituerat: inſtituit etiam eius nepotes.

Nunc de multis dubitatur & quæritur.

Primo, an Laurentius teſtator in ſuis bonis reciprocum fideicommiſſum inter ipſos filios ſuos conſtituerit?

Secundo, poſito fideicommiſſum fuiſſe conſtitutum, an illud defecerit ex parte Nicolai, ex quo relictis filiabus deceſſit?

Digitized by Google

*Tertio dubitatur, an Iacobus in filium Seraphinum tranſmi-
ſerit ius fideicommiſſi ita conſtituti, cum ante ipſum Nicolaum
deceſſerit?*

*Quarto quæritur, an Nicolaus potuerit inſtituere hæredes
filias ſuas etiam in bonis ipſius fideicommiſſi à Laurentio conſti-
tuti?*

*Quinto, an ſaltem dotes ipſis filiabus ex dictis bonis dare po-
tuerit?*

CONSILIVM XCV.

Initium à Domino.

ETſi docte & adeo acute pro Domino Seraphino
reſponſum ſueris à Reuerendo admodum & Ex-
cellentiſſimo D. Ludouico Alpherio mihi vt fra-
tre colendiſſimo, vt omnis opera mea videri poſ-
ſit ſuperuacanea, vt tamen ſatisfaciam: dicam ego
quod de re non parum dubia ſentio.

Primæ dubitationi reſpondendum eſt, D. Laurentiũ teſtato-
rem reciproce vocaſſe & ſubſtituiſſe per fideicōmiſſariam filios
à ſe inſtitutos, cum ita diſpoſuerit. *Et eos & quemlibet eorum ad in-
uicem & viciſſim ſubſtituit vulgariter, pupillariter & per fideicommiſ-
ſum, in perpetuum. ſecundum formam iuris.* Hanc ſubſtitutionem re-
1 ciprocam eſſe negare poteſt nemo: cum id aperte ſignificent † il-
la verba, *inuicem & viciſſim l. in teſtamento §. has verba ff. de hære. inſt.
l. iā hoc iure l. cohæred. §. qui deſ. et as & l. Lucius, vbi omnes ff. de vulg. &
pupil. ſubſtit. Et de suctione viciſſim, ex text. in l. de fideicommiſſo C. de
tranſact. Et textus in ſimili in l. vnica C. ſi quacunque præd. dignit.* Quod
2 vero reciproca † hæc ſubſtitutio ſit fideicommiſſaria, multis ita
demonſtratur.

Primo ex illis verbis, *vulgariter, pupillariter & per fideicōmiſſum.*
Quæ quidem hanc habent interpretationem, vt vulgariter ſint
ſubſtituti ante aditam hæreditatẽ pupillariter vero, ſi hæredita-
te adita eorum alter in pupillari ætate deceſſiſſet: & tādem per fi-
deicommiſſum, ſi hæreditate adita, factus maior vita functus eſ-
ſet, *ita docuit Bart. in l. Centurio n. 38. de vulg. Alex. conſi. 208. col. 1. lib. 6.
Dec. in l. precibus n. 20. C. de impube. & aliis ſubſt. Socin. Iun. conſil. 180. n.
75. l. b. 2. poſt Rom. conſil. 56. n. 4. Ripa d. l. Centurio nu. 78. & Pariſ. conſil.*
* *73 n. 11. lib. 3. qui communem eſſe teſtatur.* Cum ergo inſtituti hi hære-
des effecti fuerint maiores, hæreditate adita & deceſſerint, fidei-
commiſſariæ ſubſtituti cenſentur.

Secundo idem clare oſtendit illa dictio, *in perpetuum*, quę hanc
3 eſſe ſubſtitutionem compendioſam, cum habeat tractum tem-
poris in futurum oſtendit *ſcribunt Alex. conſil. 59. num. 4. in fin. lib. 3.
Ruin. conſi. 168. num. 20. in fin. libr. 3. Soc. Iun. conſil. 168 numer. 78. l br. 4.*
4 Hæc enim dictio † *perpetuo*, infinitatẽ ſignificat, ita quod cenſent
5 omnes quod prohibitio † facta, ne perpetuo bona alienentur ex-
tra familiam, extẽditur etiam vltra quartum agnationis gradum:
*ita cenſuerunt relati Doctores & Soc. Sen. conſ. 250. col vlt. lib. 2. conſ. 43.
n. 7. & conſ. 84. n. 5. lib. 3. Dec. conſ. 38. col. 4. Ripa in l. filiusfam. §. diui. nu.
112. de legat. 1. vbi alios recenſet, accedunt Soc. Iun. conſil. 81 in fin. lib. 1. &
Pariſ. conſi. 83. n. 22. lib. 2.* Cum ergo hæc dictio, *perpetuo*, ſignificet
tractum temporis in futurum aperte conſtat, ſubſtitutionẽ hanc
eſſe compendioſam, *vt declarat Bart. in l Centurion. 9. & nu. 26. ver.
tertia fuit opinio, & nu. 32. de vulg. & pup. ſubſt. & ibidem Gall. at. l. 2 nu.*
6 *327.* Compendioſam † autem continere fideicommiſſariam certũ
eſt. *Et, præter Bartolum & relatos, ſcribunt Bellemer. conſ. 26. col. 2. Alex.
conſil 3 n. 2. lib 7. Soc. Sen. conſ. 144. Rol. 1. lib 1. Dec. conſi. 227 colum. 2. &
conſi. 642. n. 1. Cur. Iun. conſi 86. nu. 3.* Eſt ergo hæc ſubſtitutio fidei-
commiſſaria.

Tertio confirmatur iam relata argumentatio, quia voluit hic
7 teſtator, quod perpetuo hæc bona † ſint inter ipſos inſtitutos &
ſubſtitutos. Atqui hoc effici non poteſt, niſi vnus ſit grauatus al-
teri reſtituere, & priores aliis deinde ſequentibus: ergo ita fidei-
commiſſo vnus erga alterum grauatus eſſe dicitur: *ita probant l. cũ
pater §. liberis l. peto §. fratre & l. codicillis § inſtit. de leg. 2. reſpondit A-
lex. conſi 59 n. 4. in fi. lib. 3.* Et hæc fuit ſententia gloſſæ *in d. l. codicillis
§. inſtituto*, dum aſſeruit, quod quando teſtator voluit bona rema-
nere in familia, quod inter eos de familia dicitur inductum fidei-
commiſſum *Quam ſententiam in ſpecie probant poſt multos Soc. Iun.
conſ. 168 n. 78 lib. 2. & præter eum Alex. in l. filiusfam. § diui. in fin. de leg.
1. & Rub. conſ. 53. n. 4. Et relatam conſequentiam facit etiam Natta conſ.
531. nu. 28. 29. lib. 3.* His etiam addo egregiam doctrinam Raphael.
Comenſ. *in l. cum ita §. in fideicommiſſo n. 4. de leg. 2.* qui docuit inter
deſcendentes inſtitutos & ſubſtitutos cenſeri inductam recipro-
cam fideicommiſſariam, cum teſtator voluit bona conſeruari in
familia, *idem reſpondit Dec. conſi. 270. in fin.*

Nec huic firmatæ ſententiæ aduerſatur, quod aduerſus Alex.
conſi. 208. col. 1. lib. 6. reſpondit Ruin. *conſi. 7. numer. 11. libro 3.* Cenſuit
Alexan. quod, quando teſtator. † ita ſubſtituit, *vulgariter pupilla- 8
riter & per fideicommiſſum*, ſubſtitutio hæc reciproca pure à teſta-
tore concepta, & filiis æqualiter facta, recipit interpretationẽ, vt
cenſeatur facta poſt mortem, & ita ſub conditione, quæ euenire
poteſt in perſona vnius ante alterum: nã, ſi pura eſſet ſubſtitutio,
inutilis foret. *Ruin. vero contra dict. conſi. 7. num. er. 11.* quod imo hæc
interpretatio fieri non debet: ſed potius ſubſtitutio cenſeri debet
inutilis. Nõ tamen hæc doctrina repugnat opinioni noſtræ. Si-
quidem illud aſſerit Ruinus, quando in ſubſtitutione nullum eſt
appoſitum verbum ſignificans tractum temporis in futurum, *vt
ipſemet declarat in d. conſil. 7. num. 11. in fin.* In caſu autem noſtro ad-
eſt dictio, *in perpetuum*, quæ dilationem & tractum temporis in
futurum ſignificat, vt iam diximus. Præterea & ſecundo reſpon-
detur ex declaratione Soci. Iun. *conſil. 50. verſic. & præterea libro 3.*
qui ſcribit, ſententiam Alexandri procedere, cũ filii ſunt à patre
inſtituti & ſubſtituti, quia conuenit illa ſubauditio † ſimul cũ ta- 9
cita illa conditione, *ſi deceſſerint ſine liberis*, ſubintellecta à lege, *l. cũ
auus de cond. & demonſt. & l. cum acutiſſimi C. de fideicommiſ.* Si ergo
in caſu noſtro non adeſſet illa dictio, *in perpetuum*, quæ omnem
tollit ambiguitatem, dicendum etiã omnino eſſet, conditionem
hanc eſſe ſubaudiendam ex ſententia Alexandri. His aperte de-
monſtratum eſt, inter hos filios extitiſſe reciprocum fideicom-
miſſum.

Secunda dubitatio propoſita maiorem habet difficultatem;
cum enim teſtator ſimpliciter ſuos filios & hæredes inuicem ſub-
ſtituerit: atque ita conditionem † illam, *& ſi aliquis eorum deceſſe- 10
rit ſine filiis*, non appoſuerit: hæc conditio à lege ſubintelligitur, *l.
cum auus ff. de cond. & demonſtr. & l. cum acutiſſimi Cod. de fideicomm.*
Eſt ergo hic videndum, an cõditio hæc defecerit, ob id quod Ni-
colaus, de cuius ſucceſſione agitur, deceſſit, relictis tribus filiabus.
Qua quidem in re dicendum videbatur, has fœminas extinxiſſe
conditionem hanc legalem.

Primo, hæc ſententia aperto iure probari † videtur nẽpe verbis 11
*d. l. cum acutiſſimi C de fideicom ibi, filiis, vel filiab. & in l. generaliter §.
cum autem ibi, ſed ad filios, vel filias C. de inſt. & ſubſt.* filiæ ergo æque
ac maſculi hanc conditionem faciunt deficere: & per conſequens
ſubſtitutus excluditur.

Secundo accedit argumentum ductum à fortiori, ſi teſtator
expreſſe adiecciſſet conditionem illam, *ſi ſine filiis deceſſerit, &c.* hoc
in caſu adhuc fœminæ facerent deficere conditionem, idque ea
ratione, quia teſtator † ſubſtitutionem fecit ſecundum formam 12
iuris Atqui iuris forma & diſpoſitio eſt, vt inter fœminas † & ma- 13
ſculos nulla ſit differentia, quoad hos terminos, *d. l. cum acutiſſi-
mi d. l. generaliter §. cum autem.* Et ſecundum formam iuris ma-
ſculinum † concipit fœmininum, *l. qui duos, in fin. l. ſeruis legatis, in 14
prin. de legat. 3.* Quod procedit in quauis diſpoſitione etiam odio-
ſa & correctoria, *vt ſcribunt gloſſ. & Doctor. in l. Gallus, in princip ff.
de liber. & poſthum. & latiſſime Tiraq. in tract. de retractu conſang. § 1.
gloſſ. 9. numero 177. cum multis ſubſeq.* Confirmatur, quia paria ſunt
quod conditio hæc, *ſi deceſſerit ſine liberis*, ſit expreſſa, † vel à lege 15
ſubintelligitur, *ita in ſpecie communem * eſſe opinionem cenſuit Soc. *
Sen. conſ. 182. col. 2. lib. 2. & Ruin. conſi. 157. nu. 4. lib. 2. idem Soc. in l. cum
auus, num. 62.*

Tertio non parũ ſuffragatur, quod teſtator inſtituendo filios
ſuos æquis portionibus, quemlibet † in ſua portione dicitur al- 16
teri prætuliſſe & prædilexiſſe, vt clari iuris eſt. Quemadmodum
ergo teſtator noſter prætulit Nicolaum quoad ſuam portionem
aliis & eum prædilexit: ita & omnem † eius poſteritatem prædi- 17
lexiſſe videtur, & cæteris prætuliſſe, *ita docuit Bald. in dict. l. cum a-
cutiſſimi n. 5. C. de fideicommiſ. quem ſecutus eſt Curt. Senio. conſil. 64.
Antiquiſſima col. 12. verſi. confirmo præmiſſa. Et hanc Baldi doctrinam
deduxit argumentando in hac ſpecie Roland. conſ 82. nu. 9 verſ. 3. accedit
lib. 3. & ante eum Socin. Iun. conſil. 168. num. 10. lib. 2. qui ſcripſit eſſe tex-
tum clarum dict. l. cum auus, de cond. & demonſtr. quem in ſuam ſenten-
tiam Baldum non citaſſe miratur Curt. Et ita pariter, Baldo non relato,
argumentati aliqui ſunt, vt refert Soc. Sen. in d. l. cum auus nu. 80 verſic.
quartodecimo.*

Quarto dubitationem mouet vulgaris illa, notabilis tamẽ iu-
ris regula: qua dicimus, fauores † eſſe ampliandos extendendoſ- 18
que,

Digitized by Google

que, & odia reſtringenda. *l. cum quidem, de lib. & poſthu. cap. odia, de reg. iur. in 6.* Atqui fauorabilis eſt diſpoſitio ex parte fœminarum, vt deficere faciant conditionem, & per conſequens admittantur, & odium verſatur ex parte Seraphini maſculi, vt ad hoc fideicommiſſum admittatur, vtrumque ita probatur, quod fœminæ atque ac maſculi admittantur, iuri naturali & ciuili conuenit: cum vtrumque ius nullam differentiam inter maſculum & fœminam conſtituat *l. maximum vitium. C. de li. præter.* Hinc dicunt permulti, 19 ſtatutum † quo fœminæ excluduntur, eſſe odioſum. *ita poſt alios, ſcribunt Iaſ. in l. qui exceptionem de cond. indeb. Pariſ. conſil. 85 numer. 78. lib. 1. & Soc. Iun. conſil. 1. num. 46. lib. 1. Dec. & cæteris in l. venia C. de in ius vocan. Cæteros ex induſtria prætereo.* Ex parte etiam Seraphini in caſu noſtro verſari videtur odium, ob id agit de extendendo hoc fideicommiſſum ad hunc caſum: cum 20 tamen fideicommiſſum † ſit quid odioſum, & oneroſum. *l. cohæredi. §. cum filia. de vulg. & ſcribunt. Dec. conſ. 336. in fi. Crauet. conſil. 180. in fi. & conſil. 208. numero tertio & idem reſponderunt Socin. Iun. conſil. 185. num. 9. lib. 2. & Syluanus conſil. 64. num. 19. & num. 25. Et hac argumentatione vtitur in ſpecie Soc. Iun. d. conſil. 168. num. 11. lib. 2. etſi eam ita firmatam non conſideret. Et etiam Soc. Sen. in l. cum auus. nu. 80. verſic. octauo loco.*

Quinto non mediocriter vrgere videtur hæc argumentatio 21 à fortiori deducta. Si hic teſtator † hanc conditionẽ expreſſe adiecisset, *etſi aliquis eorum deceſſerit ſine liberis, &c.* per eam cõditionem teſtator diceretur voluiſſe filiis illis conſeruare ſucceſſio* nem ab inteſtato. *iuxta glo. & communem * opinionem Doct. l. Lucius. la 2. ff. de her. inſt.* 22 Qui quidem ſcribunt, quod filii † poſiti in conditione, non dicuntur vocati ex teſtamento, ſed ab inteſtato ſolum cæteris anteferuntur. Conditio ergo hæc adiecta à teſtatore videtur intelligenda de his, qui ab inteſtato ſuccedere poſ23 ſunt, at fœmina † ab inteſt. poteſt ſuccedere *l. maximum vitium. C. de lib. præter.* Ergo conditio hæc & de fœminis intelligitur. *ita in ſimili argumentatur Corn. conſil. 120. num. 3. lib. 2. quem ad rem noſtram adduxit Soc. Iun. conſil. 168. num. 12. lib. 2.* Si hoc verum eſt, cum expreſſe adiecta eſt conditio à teſtatore. Ergo à fortiori; cum ſolum à iure communi ſubintelligitur: ex quo ius commune æque fœminas, ac maſculos vult ab inteſtato poſſe patri ſuccedere.

Sexto dubitationem facit à fortiori auctoritas eorũ, qui cen24 ſuerunt, fœminas † facere deficere cõditionem, cũ teſtator ſubſtituit expreſſim conditione adiecta, *ſi deceſſerit grauatus ſine filiis.* Ita enim affirmarunt Io. And. *in c. Raynal. de teſtam. & ibidem Rui. Roma. conſil. 148. Alexan. conſil. 55. colum. pen. lib. 3. & conſil. 38. lib. 6. & conſil. 17. lib. 7. Corn. conſil. 202. conſil. 230. lib. 1. Socin. Sen. conſil. 182. & conſ. 267. colum. vlt. lib. 2. & conſil. 55. lib. 3. Curt. Sen. conſilio 44. Statuto cinitata. & conſil. 69. Antiquiſſima, in tertia dubitatione. Ludouic. Bologn. inter conſilia Alexan. conſilio 53. lib. 4. Iaſ. conſ. 142. libro 2. Dec. conſ. 370. conſ. 568. & conſil. 570. Curt. Iun. conſilio 48. colum. 2. conſ. 69. colum. 3. iſ que ad fin. & conſ. 156. colum. 3. quos omnes recenſet Soc. Iun. conſ. 156. numero 47. vbi eos probat, & conſ. 168. numero 13. lib. 2. His accedunt alii nonulli relati ab eruditiſſimo compatre meo Capha. conſ. 45. numero 9. lib. 1. qui Pariter hanc ſecutus eſt, ibi enim citat Io. Sadoletum, Albertum Bellum, Antonium de Lentio, Dominicum de Mulſa, qui ſcripſerant conſilio Ludouici Bologn. refert. & Io. de Ana. collegium Peruſinum, Bonienſe & Auenionenſe recenſet & Ioan. Palearenſem Rominaldum Seniorem, Vergilium de Silueſtris, Ruinum Pariſinum, & Socin. Iunio. & ibi numero 32. refert Alciat. idem ſenſiſſe in tracta. de præſumt. His addo Cratum conſ. 17. numero 38. & Roland. à Valle conſ. 82. num. vigeſimo tertio libro tertio & Campegium à Croto relatum.*

Cæterum, re diligentiſſime perpenſa ſequor contrariam ſententiam, quam acutiſſimis rationibus probauit Reuerẽdus admodum atque Excellentiſſimus Iuriſcõſultus, mihi vti frater colendiſ. D. Ludouicus Alpherius: quod ſcilicet fœminæ hę deficere non faciant cõditionem hanc, quominus adhuc locus ſit fideicommiſſariæ ſubſtitutioni. Quam ſane ſententiam, vt veram eſſe demõſtrem, multis adducor rationibus. Verũ illud prius eſt ſciendum, quod diſpoſitio *l. cum acutiſſimi C. de fideicom. & d. l. cũ 25 auus. ff. de cond. & dem.* fundata eſt † in præſumta mente teſtatoris. Lex enim præſumit, quod teſtator tunc demum voluit ſubſtitutũ admitti, ſi filius inſtitutus & grauatus deceſſerit ſine liberis: at ſi ſuſcepti ſint liberi, voluit teſtator eos admitti, excluſo ſubſti26 tuto Ab hac præſumtione † legis receditur cum coniecturis cõſtat de contraria voluntate teſtatoris. *ita Comenſ. conſil. 2. in primo dubio Soc. Sen. conſ. 6. numero 13. lib. 3. quos refert et probat Rol. conſ. 82. nu. 40. lib. 3. Quibus in ſpecie hac accedunt Ruin. conſil. 168. num. 30. lib. 3. Curt. Iun. conſilio 35. colum. 2. et conſil. 139. numero 4. Pariſ. conſ. 19. nu. 95. lib. 2. qui Romanũ & Ancharanum citat. & Soc. Iun. conſil. 168. numer. 35. lib. 2.* Cum itaque *l. cum acutiſſimi.* ita æque faueat fœminis ac maſculis, vt cenſeantur excludere ſubſtitutos, ab hac diſpoſitione recendendum erit, ſi coniecturis conſtare poterit, teſtatorem ſolum ſenſiſſe de maſculis. *vt relati Doctores ſcribunt.* Et non ſolum coniecturis & præſumtionibus à lege expreſſim probatis recedere licet à præſumtione hac legali, ſed † etiam aliis coniecturis 27 in certis & à lege expreſſim non probatis; *ita in ſpecie docuit Socin. in d. l. dum auus numero 80. verſ. duodecimo allegabatur.* Nunc videamus quibus rationibus poſſit demonſtrari voluntatem Laurentii teſtatoris fuiſſe ſolum intelligere de maſculis in conditione à lege ſubintellecta.

Primo ea ratione & coniectura vtor, qua paſſim in hac ſpecie vſi ſunt permulti, quos infra referam. Clari & certi iuris eſt, teſtatorem † magis diligere filiam quam neptem, & magis neptem 28 quam proneptem; atq; ita de ſingulis ratione maioris proximitatis. *l. ſi viua matre. C. de bonis mater.* Maior enim affectio † habe- 29 tur erga natos quam naſcituros, & qui adhuc non ſunt in rerum natura. *iuxta l. qui filiabus. de legat. 1. & l. Titius. & l. idem iuris ff. de ſuis & legit.* Nam qui † adhuc non eſt in rerum natura, incognitus dicitur. *l. 1. §. ſiquis proximior. ff. vnde cogna.* Et ex d. *l. viua matre.* plura his ſimilia ſcribunt ad huius propoſitionis confirmationem Dec. *conſ. 15. numero 5. conſil. 370. numero 4. conſ. 288. numero 5. & conſ. 312. numero ſecundo Curt. Iun. conſ. 11. numero 4. conſilio 91. nu. 7. & conſilio 116. numero 16. Goz. conſ. 4. numero 1. Soc. Iun. conſilio 158. numero 26. libro ſecundo Crua. conſ. 62 numero 8. Pariſ. conſ. 84. num. 38. lib. 1. & conſ. 48. nu. 18. lib. 2. & Gram. deciſ. 63. nu. 13. Cæteros ſciens prætereo.* Atqui in caſu noſtro Laurentius teſtator, cum Salomeam filiam haberet, eam ab hæreditate ſua excluſit, dote tantum ei aſſignata, & hæredes filios ipſos maſculos fecit, inuicemq; eos ſubſtituit. Si ergo ob ſexum maſculinum teſtator propriam filiam excluſit, ergo à fortiori credendum eſt voluiſſe excludere & neptes ex filio Nicolao: quas ſane neptes vel naſcituras, ſibique non cognitas, ac remotiores gradu ipſa filia Salomea, minus dilexit quam ipſam Salomeam. *Ita hac argumentatione vtuntur permulti in terminis noſtris, vt Iaſ. conſ. 149. colum. 5. verſic. ſecundo princip. aliter. & conſ. 141. col. 6. verſ. 4. pro eadem parte. lib. 2. Et ante eum Caſtren. & cæteri, quos refert. Soc. Sen. in l. cum auus. nume. 80. de cond. & demonſt. Ruin. conſ. 160. num. 7. lib. 2. vbi egregie rem hanc explicat. Ita etiam Soc. Iun. conſ. 158. nu. 37. lib. 2. Alcia. reſp. 52. ad fin. & horum ratione non habita, Rol. conſ. 82. num. 28. lib. 3.*

Huic tamẽ ſolidæ argumentationi plures obiici ſolẽt reſponſiones ab illis, qui ab hac opinione diſſentiunt, quas hic referre non grauabor, vt ex ordine vna cum noſtris ſatis faciam. Prima illa eſt, quod non licet argumentari ab excluſione filiæ ad excluſionem neptis, cũ filiæ repugnet expreſſa teſtatoris volũtas; nepti vero non. Reſpondet huic obiectioni Soc. *d. l. cum auus. n. 80. verſ. Quibus præmiſſis, ut clarius dicam.* Non negatur, imo cõceditur, neptes non habere contra ſe voluntatem teſtatoris verbis expreſſam; ſed negari non poteſt quin contra ſe habeant tacitã verbis, ſed coniecturis expreſſam. Et tãtum operatur voluntas teſtatoris coniecturata ad excluſionem perſonæ, quantum verbis expreſſa cum in vltimis his diſpoſitionibus tantum proſit voluntas † cõ- 30 iecturata quantum verbis expreſſa. *l. inter veſtem. ff. de auro et arg. leg. iuncta l. cum proponeretur. de leg. 2.* Et dixi ſupra quod cõiecturis † recedimus à præſumtione inducta à legali hac diſpoſitione, 31 *l. cũ acutiſſimi, C. de fideicom.* Ex eo loci vna cũ Socino *in d. l. cũ auus numero 80. verſic duodecimo allegabatur. &c.* dixi parem eſſe hoc in caſu virtutem coniecturæ & præſumtionis non expreſſæ in lege, ac expreſſæ. Hinc fit, vt etiam in caſu iſto expreſſa voluntate & ſcripta dici poſſint neptes excluſæ, vti excluſa fuit Salomea filia. Quandoquidem euidenter † & aperte dicitur quod cõiectu- 32 ris conſtat & apparet. *l. quidam teſtamento. de vulg. ita et in l. ſi quis locupl. 1. in fin. ff. de manumiſſ. teſtamen. ſcribunt. Bar et Iaſ. in l. licet Imperator. de leg. 1. ille numero ſecundo iſte numero 5. Et in ſpecie noſtra ita reſpondit Iaſ. conſilio 141 colum. antepenul. verſic. non obſtat dum tertio loco lib. 2.* His accedit Corſetus *in ſuo ſingul. in verbo, contractus; incipit in omnibus, &c.* dum ſcribit, donationem † eccleſiæ fa- 33 ctam in dubio præſumi non alia de cauſa quam propter Deum. Si vero alia cauſa appare expreſſa, ob illam facta dicitur. Cauſam expreſſam apparere ſcribit Corſetus, ex coniecturis & præſumtionibus. Ita nouatio, † quæ non præſumitur, ſed debet expreſſe 34 fieri *l. vlt. C. de noua.* expreſſe † fieri dicitur, ſi coniecturis conſtat. 35 *ita ibi declarat Cyrin. et tradunt, in l. delegare. ff. de noua. Alexande*

conſ. 73. col. 1. lib. 2. & Afflict. decif. 44. num. 16. vbi num. 34. adfert ſimi-
lem declarationem ad l. vnicam. §. ſi. ſecundum. C. de rei vxo. actio. Cætera
his ſimilia prætereo. Illud ſolum dicam quod tanta eſt vis præ-
37 ſumtionis & coniecturæ, vt ſcriptum † illud cenſeatur quod ex
coniecturis & præſumtionibus conſtat. *Ita Alex. in l. 1 num. 15. in*
fin. C. qui admitt. & Zuchardus in l. vlt. numero 94. C. de edicto diui
Hadria. tollen. & ſcripſi in tracta. de adipiſcenda poſſeſſio. remed. 4. nu-
mero 121.

Secunda obiicitur difficultas huic ſolido fundamento: quod
38 filia odio eſſe potuit patri, ob id eam excluſit, quod † odiũ conſi-
derari non poteſt in neptibus nondum natis. *l. ſi quis in ſuo. §. legis.*
C. de inoſ. teſta. Non enim peccare potuit quæ in rerum natura
tunc non fuit. Reſpondet huic obiectioni Socin. *in d. l. cum auus.*
num. 80 verſ. ſecundo allegabatur. teſtatorem non cenſeri excluſiſſe
filiam, ob id quod eam odio aliqua de cauſa haberet; ſed quia ſe-
xum fœmininum, quippe qui idoneus non eſt (: vt mox dicam:)
agnationẽ & familiam conſeruare, excludere voluit ob fauorem
maſculorum. Quod vel ex eo apparet quia (: *vt etiam ſeo in caſu*
conſiderat Soc. ac etiam Iaſ. d. conſil. 141 col. 6 verſ. quarto pro eadẽ par-
te lib. 2.) hic teſtator non ſolum filiam natam, ſed & omnes naſ-
cituras excludere voluit: vt coniicitur aperte ex verbis inſtitu-
tionis quæ ita ſcripta fuit: *Inſtituit Io. Iacobum, Nicolaum, Franciſ-*
cum, Bartholomeum, & Bernardinum filios legitimos & naturales dicti
teſtatoris natos ex ipſo teſtatore, & dict. domina Magdalena eius legi-
tima vxore: & quoſcunque alios filios maſculos naſcituros, &c. Ecce
quod hic vocat filios maſculos naſcituros, & per conſequens,
39 non vocando fœminas naſcituras, dicitur † eas excludere, iuxta
regulam. *l. cum prætor, de iud. cum ſim.*

Tertio huic argumento obiicitur difficultas, quod alia ſit ra-
tio in neptibus, quam fuit in filia. Nam filiam pater ob id hære-
dem cum maſculis non fecit, quia ei dotem congruam in teſta-
40 mento reliquit, quæ ſane dos † loco ſuæ portionis legitimæ eſt.
At neptibus nil fuit relictum, nulla dos conſtituta: nõ ergo nep-
tes æque ac filiæ excluſæ cenſentur. *ita obiiciunt periculis relati à*
doctiſſimo Cephalo conſ 17 num. 21 lib. 1. Reſpondetur huic obiectio-
ni, teſtatorem non ea ratione filiam excluſiſſe, quod eam dota-
uerit; ſed ob id quod voluerit per maſculos familiam conſeruari,
vt infra dicemus. Præterea eadem eſt ratio in neptibus, quę dotari
ab eorum parentibus poſſunt, etiam ex bonis ipſius teſtatoris, cũ
illi tanquam filii duas quartas poſſe detrahere dicantur, nempe
legitimam & Trebellianicã. Ita in ſpecie huic obiectioni reſpon-
dent Socin. Sen. *in d. l. cum auus. num. 80. verſic. decimo dicebatur. Iaſ.*
conſil. 141. col 7 verſic. Nec obſtat illud. lib. 2. & Soc. Iun. conſilio 168. nu.
43. lib. 2. Præterea & tertio ita reſponderi poteſt; non eſſe conſi-
derabilem rationem dotis cõſtitutæ ad excluſionem filiæ; & non
41 ad excluſionem neptis. Siquidem pater † dotando filiam non di-
citur ob id feciſſe, vt inde filia eſſet ab hæreditate excluſa, ſed fe-
cit, vt obligationi legali ſatisfaceret; cum filiam dotare teneatur
42 *vt multis oſtendit Ripa in l. 1. num. 55. ff. ſol. mat.* At hæc obligatio † nõ
eſt in auo erga neptem, cum illa à patre ſuo poteſt dotari, vt hic
ita Ripa d. l. 1. numer. 74. & ſcribunt Barb. conſ. 80. colum. 13 14. lib. 3. Soc.
Iun. conſ. 79 num. 15. lib 3. Tiraq. de iure primigen. q. 62. nume 12. & Al-
43 *ciat reſp. 398. num. 4.* Dum ergo hic pater † filiam excluſit, non ob
cauſam dotis datæ excluſit, ſed ob ſexum, quo agnatio conſerua-
ri non poteſt, quæ ratio in nepte locum habet. Quinimo, ſi recte
conſideretur, ita reſpondent Caſtr. *d. conſ. 79. Dec. conſ. 15. col. 3. verſ.*
nec obſtat. & alios refert Rol. conſil. 82. col. antep. verſ. non obſtat denique
lib. 3 qui ſcribunt, hanc obiectionem in obiicientes poſſe retor-
queri, etſi de dotatione non loquantur. *addo Rum. conſ. 162. num. 12.*
lib. 3.

Quarta difficultas obiicitur huic augmentationi, quod cum
hic agatur de excluſione, & priuatione, fieri non debet argumen-
44 tum † de filia ad neptes ex filio *vt probant. l. ſi quis filio, in princ. ff. de*
iniuſto rupto & irrito teſtam. & §. poſthumorum. Inſtit. de exhære. libe-
45 *ro.* vbi exhæredatio † facta de filio non trahitur ad nepotẽ. Hinc
46 docuit Bald *in l. venia C. de in ius vocando.* quod ſtatutum † exclu-
dens filiam non excluderet neptem ex filio. Et Baldum ſecuti
ſunt alii nonnulli ibi. ita ergo hoc in caſu dicendum videtur, nõ
eſſe bonam conſequentiam, teſtator excluſit filiam: ergo etiam
voluit excludere neptes ex filio. *Qua argumentatione vſus eſt in ſpe-*
cie hac Curt. Sen. conſ 45. Statuto Sen. conſuetudine, colu. 8. verſic ſexto
fortiter comprobat. &c. Reſpondetur ex ſententia Soc. Iun. *d. conſ.*
68. num. 43. verſ. & dum ſecundo. lib 2. quod hic non argumẽtamur
ab excluſione, vt ſcilicet excluſio filiæ inferat & operetur excluſio-
nem neptum: ſed argumentamur ad interpretandã voluntatem
teſtatoris, qui dum excluſit filiam ob maſculos, oſtendit volun-
tatem & mentem ſuam, ſub illa conditione ſubintellecta à *d. l. cum*
auus. & à d. l. cum acutiſſimi, fœminas nõ contineri. Nec repugnãt
d. l. ſi quis filio. & §. poſthumorum. quia (: *vt Socinus ſcribit:*) pro-
cedunt, cum pater habet neceſſe inſtituere, vel exhęredare filium
& nepotem, quia exhæredatio de vno facta ad alterum non in-
fertur. Ea eſt ratio (: vt hoc præter Socinum dicam:) quia exhęre- 47
datio † ſine cauſa fieri non poteſt. *§. aliud quoque capitulum, in auth.*
vt cum de appell. cognoſc. Etſi ergo cauſa digna fuerit in filio, vt ex-
hæredetur, attamen illa cauſa nepoti nocere non debet. *l. ſi quis*
in ſuo §. legis. C. de inoffic. teſt. Sed in caſu noſtro diuerſum eſt, quia
ſolum hic agitur de coniicienda voluntate teſtatoris, quæ talis
coniicitur, vt ex excluſione filię voluerit conditionẽ à lege ſub-
intellectam eſſe de maſculis, non autem de fœminis. Nec repu-
gnat doctr. Bal. *in d. l. venia.* quia (: *vt Soc. ait. d. conſil. 168. nu. 45.*) † 48
communiter * reiicitur, *vt apud Iaſonem et Decium in d. l. venia &* *
Brunũ in tract. Quod ſtantibus maſculis. &c. art. 6. n. 93. et art. 12. nu. 34.
Cur. Iun. conſ. 111. col. antep. Rol. conſilio 82. col. antep. verſ. nec obſtat. quod
lib. 3.

Quinta & nunc vltima obiicitur difficultas, quod hæ fœminę
non videntur conſiderandæ tanquam fœminæ, ſed vt maſculi;
cum loco † earum patris ſint ſubrogatæ, & eum repræſentent. 49
iuxta §. cum filius Inſt. de hære. quæ ab inteſt. Et ſubrogatum † naturã 50
eius, cuius loco ſubrogatur aſſumit. *l. cum qui. §. qui iniuriarum. ff.*
ſi quis cautio. §. fuerat. Inſtit. de actio. Quemadmodum harum pater
nunquam fuiſſet excluſus ſi vixiſſet: ergo nec hæ fœminæ illius
loco ſubrogatæ. Reſpondetur apertius quam reſpondent Soc.
Iun. *d. conſ. 169. nu. 46. verſ. non obſtat. lib. 2. et eo tacito Rol. conſ. 82. col.*
antep. verſ. ad illud quod lib. 3. Quod hoc in caſu fœminæ non di-
cuntur loco patris ſubrogatæ: cum ſubrogatum illius naturæ, &
qualitatis eſſe debeat, cuius fuit illud, cui ſubrogari debet *vt ſcri-*
bunt Alex. conſ. 106. num. 17. lib 3. et Pariſ conſ. 49. num. 78. lib. 3 alios re-
tuli lib. 1. de arbit. iud. q. 54. num. 30. 32 vbi *num. 35.* ſcripſi ex *l. 1. hoc a-*
ctio. ff. ſi quis teſto. lib. eſſe iuſſus fuer. Bal. in l. certum. C. vnde legit. & ca
aliis hoc maxime euenire in ſubſtitutione, quæ naturam inſtitu-
tionis, cuius loco ſubrogatur, non induit. Atqui hoc caſu non
habent hæ fœminæ eam naturam & qualitatem, quam habeat
earum pater, nempe qualitatem maſculinitatis, qua familia & a-
gnatio conſeruari poteſt.

Secundo vt ſim huius opinionis mouet me multum vrgens
coniectura. Cum Laurentius teſtator † in hæredis inſtitutione 51
ſolum filios maſculos natos & naſcituros vocauerit; eoſq; ſolum
inuicem ſubſtituerit in perpetuum, nõ alia ratione id feciſſe prę-
ſumitur, quam vt bona in agnatione ſua & familia conſeruaret
omni tempore *ita cenſuerunt omnes, quos infra referam, & maxime*
Iaſ. conſ 141. col. 6. verſ. 3 pro eadem parte. & col. 8. verſ. 7 pro dicto libro
2. Rub. conſil. 139. numero 27. lib. 3. Et ſufficit tacita † hæc ratio quæ 52
pro expreſſa habetur, *vt in ſpecie ſcribunt Soc. Iun. d. conſil. 168. nume.*
54 & Iaſ. vbi ſupra. Atqui fœminæ † non poſſunt conſeruare a- 53
gnationem & familiam: cum in alterius familiam tranſeant, *ſcri-*
bunt Io. de Ana. conſ. 4. col. 2. Rui. conſ. 146. num. 4. lib. 2. Pariſ. conſ. 22. n.
43 & conſ. 40 numer. 43. lib. 2 Crouet. conſ. 189. conſ 250. & conſ. 306.
& Soc. Iun. conſil. 1. num. 44. lib. 1. ergo teſtatoris voluntas fuit, quod
ſub conditione *à l. cum acutiſſimi*, ſubintellecta continerentur
maſculi & non fœminæ, ita argumentantur in his fere terminis
Doctores, dũ loquuntur de conditione expreſſa à teſtatore. Quę
quidem conditiones quo ad hoc procedũt à pari *vt reſpondit poſt*
Curt. Iun. conſ. 139. num. 4. 5. Soc. Iun. conſ. 59. num. 9. lib 4. Ita inquam
(: *vt dixi:*) *argumentatur Caſtr. conſ. 70 Caſus iſte frequenter. lib. 1. quẽ*
refert Socin in d. l. cum auus numer. 85. ita etiam Iaſ. conſil. 141. colum.
4. in fin. verſ. in primis ergo. lib. 2. Soc. in d. conſilio 162. numero 38. 39.
lib. 2.

Nec huic ſolidæ argumentationi repugnant aliqua, quæ ob-
iici ſolent. Et primo ſolet obiici, quod hæc coniectura † dicitur 54
leuis, quod ſcilicet voluerit teſtator bona conſeruari in agnatio-
ne, ex quo filios ſuos inſtitutos reciproce ſubſtituit. Siquidem ita
videmus in caſu *l. cum auus.* vbi filius ſubſtituitur, & tamen etiam
fœmina filia grauari excludit ſubſtitutum. *d. l. cũ acutiſſimi. C. de*
fideic. ita hac ratione relatã coniecturam, & argumentationẽ eſſe
leuẽ reſpondit Corn. *conſ. 230. n. 7. lib. 3.* reſpondeo primo vna cum
Soc. Iun. *d conſ. 169. num. 55. lib. 2.* relatã obiectionem poſſe proce-
dere † in caſu *d. l. cum auus.* vbi ſola ſimplex ſubſtitutio de filiis fa- 55
cta fuit. Nec ibi teſtator rationẽ habuit conſeruandæ agnationis
& familiæ, vt hic. Quæ duæ coniecturæ in caſu noſtro iunctæ ſi-
mul oſtẽdũt teſtatorẽ & fœminas nõ ſenſiſſe. Et ita etiam cenſuit
Ruin.

Digitized by Google

Ruin̄.*conſi.168 num.12.lib.3.* qui contra Corn.*d.conſ.230.* in indiniduo reſpondit quod fuit in caſu teſtamenti Ioannis de Lignano celeberrimi Iuriſconſulti. *quo in caſu reſponderunt & Alexan. conſ.55.lib.3.& Soc.Sen.conſil.227.lib.0.*

Præterea & ſecundo, confirmando relatam reſpōſionem, dico eſſe aduertendum, quod in caſu *d.l.cum auus.* ſubſtitutio fuit ſimpliciter facta ſine longo tractu temporis in futurum: ob id familiæ conſeruationem oſtendere non poteſt: at noſtro in caſu ſubſtitutio fuit facta in perpetuum. Quæ perpetuitas ceſſaret, ſi fœminæ facerent deficere conditionem.

Secunda difficultas huic ſolido fundamento obiicitur, quod
56 etiam hæ † fœminę ſunt agnatę, & viuentis nomen familię conſeruabunt. *l.pronuntiatio, in fi.cum l.ſequenti de verb.ſig. Alexan.conſ. 55.numer.5.lib.3.Iaſ.conſ.142.col.4.verſ.6 facit lib.6.* Ergo & de illis teſtator creditur intellexiſſe. Reſpondeo vna cum Socin.Iun. *in d.conſ.169.numer.56.* quod licet filiæ maſculorū dicantur de agnatione patris non tamen dicuntur idoneæ ad conſeruandā agna-
57 tionem, & familiam. Nā filiæ † nuptæ efficiuntur de familia viri, & patris familiam relinquūt, *vt docuit Bart.in l.quoties.C.de pri-*
58 *uile.Schola.lib.12.* qui ſcriptum reliquit, quod priuilegium † alicui conceſſum pro ſe & ſuis, non competit filiæ nuptæ. Et quanquā hæc Bartoli ſententia ſit maxime dubia, ſi abſolute intelligatur, *vt apparet ex copioſe relatis à Tiraq.in tracta.de leg.connub.l.1.num.35.* attamen ſine controuerſia procederet, ſi priuilegiū concederetur hanc ob cauſam, vt familiam ſuam is priuilegiatus poſſet cōſeruare. Nam cum ratio reſtringeret priuilegium. *argumen. l.cum*
59 *poter.§. dulciſſimn. de leg.2* ſolum illud priuilegium † cōpeteret illis, qui idonei eſſent familiam primi priuilegiati conſeruare. Ita intelligunt permulti relati ab Oſaſcho *in deciſ.Pedemontanis, deciſ. 127.nu.1.* qui ſcribit, fœminam nuptam extra familiam non cēſeri de familia ad conſeruationem ipſius familiæ. Nō enim negatur his fœminis priuilegium, ob id quod non ſint de deſcendentibus ſed quia in eis deficit qualitas requiſita conſeruationis familiæ.

Tertio accedit, quod in ciuitate Cortonæ extat ſtatutum *47. ſub rub.de ſucceſ.ab inteſt.* quo fœminæ exiſtentibus maſculis à ſuc-
60 ceſſione ab inteſtato excluduntur. Quod ſane ſtatutum † non alia ratione editū creditur, quam vt bona conſeruentur in agnatione & familia: *quemadmodum copioſe ſcribunt Socin.Iun.conſilio 1.num. 44.conſi.10.num.21.conſ.30.nu.5.conſil.118.num.6.lib.1.& conſ.9.num 9 libr 2 & Crauet.conſil.180.num.1.* Atqui iuris eſt pręſumtio q
61 teſtator † voluerit ſuam voluntatem eſſe legi municipali conformem. *vt ſcribunt Barthol.in l.hæredes mei §.cum ita.in fin.& ibi Ripa.num.75.ff.ad S.C.Trebel.& infra copioſius dicam.* Quemadmodum ergo ſtatutum pro conſeruatione agnationis, & familię non admittit fœminas cum maſculis ad ſucceſſionem patris; ita hoc caſu pater præſumitur voluiſſe, pro cōſeruatione ſuæ familię ſolum intelligere in tacita illa conditione ſi deceſſerit ſine liberis de maſculis: non autem de fœmininis. Hac argumentatione paſſim in ſpecie vtuntur poſt Caſtr.Soc.& alios Iaſ.*conſ 140.col.7.verſi.9. facit lib.2.GoZ.conſ.59.num.6.& conſ 89 num.5.verſ.2.quia Soc.Iun. conſ.168.n.46.& n.63.lib.2.& NeuiZ.conſ.33.n 9.* Ea quoque ratione vtuntur, quia hoc in caſu ob ſtatuti diſpoſitionem materia
62 fit differens inter maſculum & fœminam, cum maſculus † & nō fœmina admittatur ad ſucceſſionem, ob id maſculinum ſub ſe non continet fœmininum. *ita poſt Ancha. in l.tres fratres ff. de paſtis, ſcribunt Alexand. in l.Gallus.§.quidam recte.in fi.de liber & poſth & conſilio 127.col.7.lib.1.& Soc. Sen.conſ.51.col.7.lib. 4. quos cum aliis recenſet Soc.Iun.d.conſi.162.num.67. Quibus accedunt Tiraq.in l.ſi vnquam. in verbo liberos.numero 107. C. de reuocan.dona.Didac.lib.3.varia.reſol.c.5 numero 5.& Soc.Iun.conſil.13.num. 11 lib. 3. ceteros ſciens prætereo.* Et ad rem magis confert quod reſpondit Cur.*conſ.9.in c.*
63 *dubio,* nempe, ſub nomine † deſcendentium & poſterorum fœminas non contineri, cum relatum ſtatutum in ciuitate viget. *Et Butrium ſecuti ſunt in ſpecie hac Soc.Iun.d.conſ 168.numero 68.Et Butr. quoque probarunt Soc.Sen.conſ.227.numero 5.verſ.6.& vlt.lib.2.copioſe Iaſ.in d.l.ſi quis id quod numer.18.de iuriſd.omn. iudic. & vberius Tiraquel.retract. conſang.§.1.gl.9.num.198.& Pariſ. conſilio 88.nume.13, lib.2.*

Nec huic tertiæ argumentationi aduerſantur aliquæ difficultates. Prima, quod hęc argumentatio procederet, quando ſtatutū excluderet filias propter extrā patruos; & ita ob fratres defūcti. Nā tunc vere dici poſſet, verba alias cōprehendentia ſexū fęmininum, hoc caſu non continere. Atqui ſtatutum Cortonæ iam relatum non excludit filias à ſucceſſione inteſtati patris ob earū patruos, ergo ab ipſo ſtatuto non licet ſumere interpretationem ad caſum noſtrum. *Ita obiiciunt Cur.Sen. conſil 44. Statuto ciuitatis colum.12.verſic.reſpondemus. & Soc Sen.conſilio 55.in fin.lib.3.* qui Socinus ait, ita argumentantes paralogizare, hoc eſt æquiuocare Et (*inquit Curtius*) hoc argumentum videtur poſſe retorqueri quod quemadmodum ex ſtatuto hæ filiæ patruos excludunt: ita & ex voluntate teſtatoris. Reſpondetur huic difficultati duobus modis per Socin.Iun.*d.conſil.168.num.69.verſ.nec obſtat.&c.* Cuius primam reſponſionem vere non probo, cum difficultatem non diſſoluat. Reſpondet itaque ſecundo loco Socin.Iun. quod doctrina Bart.*in §.cū ita.* intelligitur † reſpectu teſtatoris, & nō gra- 64
uati, hoc eſt, quod teſtator reſpectu ſuæ ſucceſſionis præſumatur voluiſſe admitti illos, qui ab inteſtato ex diſpoſitione ſtatuti vocarentur: & ita fideicommiſſo eſſe locum, vel ne ſecūdum quod ſunt perſonæ, quæ ipſi teſtatori ab inteſtato ſuccederent, vel non ſuccederent. Et quod ita ſentiat Bartolus inquit Socinus ita fuiſſe interpretatum ab Alex.*conſ.15.in fi.lib.4.& à Soc.Sen.conſ 249. col.14.lib.2.& conſ.33.colum.2. lib.4. Eiuſdem ſententiæ ego addo Ruin. conſi.146.num. 7. lib.2.qui in ſpecie noſtra loquitur. GoZ.d. conſilio 89. num.7.idem etiam docuit Zuchardus in l.vlt.num. 85. verſi.nlo ego credo C. de edicto diui Adrian.tollen.qui ſimilibus comprobat.* Quorum ſententia probabilior eſt illa, quem ſecuti ſunt idem Ruinus ſibi parum conſtans *conſil.143.numer.13.lib.2. & Pariſ.conſilio 89 colum. vlt.lib.2.* qui cenſuerunt in hac ſpecie teſtatorem cōſideraſſe perſonam grauati, cui ſuccedi debet. Eſt enim magis receptū teſtatorem conſideraſſe propriam perſonam. Qua ex re fit, vt cum in ſpecie noſtra, vt Seraphinus excludit has neptes patrueles ſuas à ſucceſſione inteſtati Laurentii aui & diſpoſitione ipſius ſtatuti: ita excludat ex fideicommiſſo à Laurentio conſtituto, qui hoc caſu ſuam voluntatem conformem eſſe voluit diſpoſitioni ſtatuti.

Secunda obiicitur difficultas, quod non licet argumentari à ſtatuti diſpoſitione, qua fœmina excluditur, ad coniecturandam voluntatē teſtatoris. Cum filius, etiam ſi ab vniuerſali ſucceſſione excludatur, deficere tamen faciat conditionem vt videmus in
† ſpurio & naturali, qui faciunt conditionem deficere, & tamen 65
non ſuccedunt; ita etiam in fœmina dicendum videtur, vt faciat deficere conditionem, ſub qua ſubſtitutus vocatus eſt, licet à ſtatutu ob maſculos excludatur. *ita obiiciunt Corn.conſ.91.colum.2.lib. 1.& conſ.202.col.4.lib.3.& Socin.Sen.conſilio 182.col.2. & in fin. lib.2. quos refert Soc.Iun.d.conſil.168.numer.44. idem cenſuit Ruin. conſilio 152.nu.4.lib.2.* Ea ratione, quod ſufficiat perſonam † extare, quæ 66
in conditione eſt poſita, licet non ſuccedat. *l.filius fam.§.cum quis de leg.1.* ex quo nudum pactum in conditione conſideratur. Reſpondet huic obiectioni Soc.Iun.*d.conſil.168.numer.72.verſic.nec obſtat,* contra Corneum, & Socinum eſſe communem ſententiam, *vt ſcribunt Brunus in tracta.Quod ſtantibus maſculis, &c. art.12. col.2.& 3.eſt in q.5.numer.85.* qui ex Corneo, & aliis ſcribit, ita demum fœminam per exiſtentiam maſculorū excludi, ſi ipſi maſculi re ipſa ſuccedunt; *alios recenſet idem.Soc.Iun.conſil.27.nu 9.lib. 3.* Ego verius & clarius reſponderem, non ſufficere † in caſu no- 67
ſtro fœminas exiſtere ſed debere ſuccedere, vt excludatur ſubſtitutus. Nam conditio *d.l.cum auus.& à l.cum acutiſſimi.* ſubintellecta, non eſt ſimpliciter in modum nudæ, & meræ conditionis ſubintellecta, ſed in modum diſpoſitionis, quaſi quod ita aperte teſtator vocauerit filios ſui inſtituti hæredis ante ſubſtitutum: & quos voluit potius ſuccedere quā ipſum ſubſtitutum, vt illarum legum aperta ſunt verba. Et ideo dicimus quod illi filii ita tacite vocati ſuccedūt ex præſumta mēte teſtatoris. Fuit ergo mens teſtatoris; vt illi filii haberent ſuccedere, & caſu quo nō ſuccederēt, voluit ſubſtitutum conſequi hæreditatem. *& ita vere ſenſit Soc. in d.l.cum auus. col. 42.ſic intelligens & declarans Comen.in l.filiusf.§.cū quis de leg.1.& Alber.in l.generaliter. §. cum autem. C.de inſtit.& ſub-*
ſtit. Cum ergo filia † ob maſculi exiſtentiam effecta ſit inhabilis, 68
eam teſtator non habuit in conſideratione, cum iam ſciret illam non ſuccedere. Nec ad rem noſtram confert. *d.l.filius fam.§.cum quis de leg.1.* quia reſpondeo ex egregia declaratione Ruini, *conſil. 126.numer. 11.verſ. vel ſecundo & forte melius.lib.3.* quod aliquando
ſubſtitutio † ab initio ceſſat in ſubſtantia, ſicuti quando eſt facta 69
ſub conditione. *l.cedere diem.ff.de verb.ſig.* Hoc caſu ſola ſuperexiſtentia perſonæ poſitæ in cōditione facit deficere ſubſtitutionē ex defectu cōditionis. Et hoc caſu procedit tex.*d.§.cum quis.* quo ſane in caſu nos non verſamur. Aliquando ſubſtitutio non ceſſat ab initio in ſubſtantia, ſed ineſt licet careat effectu: & tunc ſola ſuperexiſtentia nō impedit effectum. Quemadmodū dicimus, de pupillari tacita, quæ non impeditur per ſolam ſuperexiſtentiam

matris.quæ non vult,nec poteſt ſuccedere.l.vlt.C.de impuber. &
alin ſubſtitut. Et hoc ſecundum Bar.in l.centuria.numer. 5.de vulga.
quia initio ineſt,matre etiam exiſtente in medio,licet cōtra ma-
trem antequam excludatur,non habeat effectum.Et hoc in caſu
vere non verſamur.

Præterea ad d.§. cum quis reſpondetur ex declaratione Bar.ibi.
in fi quem probarunt Angel.& Caſtr.ibi & Socin.Iun.conſilio 42.
num.8.verſic.vel.2.lib.1.d.§. cum quis, ſolum procedere,quando po-
ſiti in conditione non fuerunt hæredes ex volūtate, vel quia no-
luerunt,vel quia eorum pater eos exhæredauit. Non autem locū
habet,cum lege,vel caſu impediuntur;& hæredes eſſe non poſ-
ſunt, vt contingit in caſu noſtro, vbi filia ob maſculos à ſtatuto
excluditur.

Tertia obiicitur difficultas huic fundamento & coniecturæ,
quod ſcilicet illi locus eſſet,quando hic ageretur de hæreditate,&
ſucceſſione teſtatoris:ſed cum agatur de hæreditate patria dicta-
70 rum filiarum, & ita d.Nicolai, qoia hæreditate † teſtatoris per
eum adita effectum eſt totum patrimonium ipſius Nicolai.
l.1.§.veteres. vbi copioſe Iaſ.num.14.de acquir.poſſ. non eſt interpre-
tanda hæc ſucceſſio ex voluntate teſtatoris, ſed ipſius Nicolai,
cuius bona petunt filiæ.ita in ſpecie abiecit Curt.Sen.conſ.44.Statu-
ta ciuitatis,col.6.verſ.6.fortiter.& Cephal.conſ.45.nu.17.lib 1.reſpon-
deo vna cum Caſtr.d.conſil.79 & Soc.Sen.in l.cum auus.nu.80.verſ.
ut dicebatur.ff.de cond.& dem.& Soc.Iun.conſ.168.numer. 73.lib. 2.&
Soc.probauit Rol.d.conſ.82.col.antepen.verſ.Non obſtat etiam.&c.non
71 eſſe verum, † quod bona hæc abſolute facta ſint Nicolai, adita
per eum hæreditate;quia verius eſt,eſſe facta ſua ſub conditione
& qualitate reſtitutionis,eueniente caſu,iuxta textum in ſimili, in
l.ex facto.§.ex facto.ff.ad S.C.Trebel. Et ideo vere agitur de bonis
72 teſtatoria, quæ re ipſa † pendente conditione alienari à grauato
non poſſunt l.vlt.§ pen.C.commun.deleg.

Quarta obiici poteſt difficultas ſecundum Soc.Sen. conſil. 182.
col.2.verſ poſtremo.& 4.lib.2.& Ruin.conſil.152.numer.3.lib.2.quod
73 filia † à ſtatuto excluſa cenſeatur ſolum excluſa ab inteſtato, non
autem ex teſtamento,licet ergo filia ob diſpoſitionem ſtatuti, ſi
ageretur de ſucceſſione ab inteſtato,non faceret deficere condi-
tionem:attamen,cum agitur de ſucceſſione ex teſtamento , quo
à patre Nicolao vocata fuit,non admittitur ſubſtitutus. reſpon-
detur, quod aut hic cōſideramus diſpoſitionē Laurentii batum
fœminarum aui: & tunc clarum eſt has fœminas non fuiſſe vo-
catas, ſed excluſas:quemadmodum hactenus fuit demōſtratum,
& infra apertius planum faciam. Aut conſideramus diſpoſitio-
nem Nicolai patris, & tunc dicendum eſt, nihil iam prodeſſe ad
interpretandam voluntatem Laurentii teſtatoris. Nec enim vo-
74 luntas † grauati nocere poteſt diſpoſitioni teſtatoris fideicom-
mittentis. Quod aperte ſcripſerunt contra Soc. & Ruinum iam
relatos eruditiſſimi Fabius Acorambonus,& Hiero. Torniellus
in rep.l.hæredes mei.§.cum ita ad Treb.ille in fi.iſte.nu.154.verſ.vlt.&c.
Nam (: vt recte dicebat Torniellus:) ſi hoc concederetur, facile
75 teſtatoris † fideicommittentis voluntas eluderetur,quod iuri re-
pugnat.l.fideicommiſſa.l.ſi ita quis,§.vlt.de con.& dem. Dec.conſ. 399.
n.1 & Rui.conſ.122.nu.8.lib.2 Præterea Socini, & ſequacium relata
ſententia procedere poſſet in ſimplici fideicommiſſo, in quo de
enixa voluntate fideicommittentis non conſtaret ſecus cum e-
nixe conſtat teſtatorem velle bona conſeruari in familia, tunc
grauatus dum non poteſt filiam propriam hæredem inſtituere,
vt infra dicam in quarto huius conſultationis articulo; per con-
ſequens non poteſt inſtituendo filiam interpretari, imo verius
ſubuertere voluntatem teſtatoris fideicommittentis. His cōſtat
inconcuſſam ſtare tertiam hanc argumentationem.

76 Quarto mouet me argumentatio † hæc ab euitando abſurdo:
quæ quidem iure recipitur.Si enim hæc tacita conditio hic intel-
77 ligeretur etiā de fœminis,illud ſequeretur,quod ſi Nicolaus † re-
liquiſſet vna cum his ſuis filiabus etiā filios maſculos,hæ fœminæ
vna cū maſculis in fideicommiſſo ſuccederent:quod quidem ab-
ſurdum eſt inſpecta voluntate Laurentii teſtatoris,qui voluit fa-
miliam ſuam conſeruari quæ (: vt diximus:) à fœminis conſerua-
ri non poteſt.Ita argumentatur Soc.Iun.d.conſ.168.nu.74.lib.2. Nec
(: inquit ille:) dicatur, quod abſurdum euitabatur ex quo fœminæ
à ſtatuto excluduntur:quia reſpondetur:ſtatutū non nocere fœ-
minæ in ſucceſſione ex teſtamento:ſed ab inteſtato.Nec hic dici
poteſt,has fœminas vt in cōditione tantū poſitas fuiſſe ſucceſſu-
ras ab inteſtato,quia cum Socino reſpondeo, quod imo ex teſtamē-
to quippe quod in infinitum ſubſtitutiones factæ fuerūt:ex quo
78 ſequitur in conditione poſitos fuiſſe grauatos, & in † neceſſariū
antecedens vocatos.iuxta doctrinam Oldra. conſilio 174. quem ſecuti
ſunt plures.Rui.conſ.118.numer. 11.lib.4.Boer.q.155.numer. 13.18.& Ce-
phal.conſ.251.num.79.lib.2.iuncta tamen doctr.Bar.in l.Centurio.num.
37.verſ.quæro vlterius. de vulg.& ibi Ripa.num.166. dum ſcribunt in
conditione poſitum & grauatum cenſeri vocatum. Alex.conſ.67.
in fi.lib.5.Corn.conſ.273.col.1.lib.4.& Soc.Sen.conſil.249.colum.3.lib.2.
abunde Soc.Iun. conſi.110.numer.21.lib.3.Pariſ.conſ.75.numer.63.lib.2.
Ne igitur hoc abſurdum ſequatur, erit dicendum quod quem-
admodum hæ filiæ eo caſu non potuiſſent ſuccedere,ita nec hoc
noſtro, cum eadem adſit vtriuſque caſus ratio , nempe agnatio-
nis conſeruandæ.

Quinto accedit, quod quemadmodum vna pars † legis alterā 79
declarat l.verum ff de pet.hered.ita etiam vna pars teſtamenti alte-
ram aperit l.qui filiabus de leg 1.vbi copioſe Iaſon. Atqui Laurentius
teſtator in inſtitutione † à ſe facta in ſuo teſtamento ſolum maſ- 80
culos tam natos:quam naſcituros vocauit,ergo & in conditione
tacita & à lege ſubintellecta, de ſolis maſculis ſenſiſſe præſumi-
tur. ita in ſpecie argumentantur Iaſ.conſ 142.colum 7. verſicul octaua
conſilio 141.colum.8.verſic vndecimo facit lib.2.Goz.ad conſil.89.num.6.
Neuiz.conſilio 33.nu.7. Alba. conſil.19 numer.12. & Soc.Iun d.conſ 168.
numer.74.lib.2. Quorum ſententia confirmatur ex notabili do-
ctrina Abbatis l.conſil.37. Videtur primo.col.vlt.lib.2.qui reſpondit,
quod ſi teſtator † in vna parte teſtamenti filii maſculi mentionē 81
faciat:& poſtmodum in alia parte, filium ſimpliciter nominet,
de maſculo ſemper intellexiſſe præſumitur; cum vna pars teſta-
menti aliam declaret.Quam ſane Abbatis ſententiam probarunt Curt.
Sen.conſi.52.Super teſtamentis,col 5.verſ.2.in termino. & conſil.76.D.
Ludouicus,col 9.Iaſ.conſil.69.in fi.lib.3.& conſil 137.col.8.verſiculo 9.ad
idem lib.4.Ruin.conſil.83.in fi.conſilia 99.nume. 9.conſil.134.numero 19.
conſilio 146.num.6.& conſil.147.num.8.lib. 2.& conſil. 139. numero 15.
& conſil.168.num.12.lib.3.Neuiza.conſilia 33.num. 9.Curt.Iun.conſilio
112.num.4.conſil.113.num.8.& conſil.114.num.20.& conſil.153.num. 6.
Ripa in l.ex facto.§.ſi quis rogatus. il 1.nu. 17.ff.ad Trebel. Alciat reſpon.
638 num.2.Pariſ.conſil.18.num 22.conſi 48.num.5. & conſi.73. nu. 48.
lib.2.Soc.Iun.conſ.90.numer.17.lib.1.conſ.103. numer. 33 & conſilio 160.
numer.36.lib.2.Rub.conſil 141.num 4.Cæterum, non ignoro, hanc
Abbatis aſſertionem eſſe non parum controuerſam: ſiquidem
omnium primus ab eo diſſentit Io. de Ana.conſ 21. & illum ſecuti
Iaſon ſibi parum conſtans in d.l.qui filiabus num.3.de leg.1.& conſ.142.
col 6.verſic.6.lib.2.Ita etiam Ruinus inconſtans conſil.93.numer.15.conſ.
40.num.6.conſil.144.nume.17.& conſ.152. numero 6. lib. 2. ita Pariſ. à
ſe ipſo recedens conſ 38 num.27 32.conſil 39 num.3.lib.2.conſilia 33. nu-
mero 19.conſ.56 numero 10. & conſ 72. numero 50.lib.3. & conſ.74.nu.
14.lib.4.Ita pariter variauit.Soc.Iun.conſi 3. numero 42.conſil.100 nu.
22.lib.1.conſil.158.num.42.& conſil.179.nume 22.lib.2.conſ.23.num 26.
conſil 71.num.14.conſil.73.numero 12.& conſ.136.num.39.lib.3. Quo-
circa in tanto Doctorum conflictu illam conciliationem † nunc 82
probo: quod aut nulla extant verba, nulla coniectura, qua dici
poſſit teſtatorē id egiſſe; vt bona in familia conſeruētur per maſ-
culos:& hoc in caſu recte procedat opinio Io. de Ana. & ſequa-
ciū. Aut verbis vel coniecturis cōſtat,teſtatorē ob id vocaſſe maſ-
culos quia voluit agnationē per eos conſeruari (: quemadmodū
noſtro in caſu conſtat:) & tunc procedit opinio Abbatis,& alio-
rum,qui eum probarunt. Hanc conciliationem fecerunt Ruin.
conſil.139.num.16.vbi in ſpecie noſtra loquitur lib.2.& conſil.134. n.19.
conſ.146.num.6. & conſi 147 num.7.lib.2.Curt.Iun. conſil.113. col.vlt.
Pariſ.conſ 93.num.15.lib.2.clarius Soc.Iun.conſil 129.numer.55.lib.1.Al-
ciat.reſp.632 num.2.& Alba.conſil.19 & Rub.conſ 31.numero 6.conſilio
71.num.6.& conſil.152 in fi.Secundo † etiam modo ita conciliantur 83
hæ opiniones. Aut agitur de filiis plurium; vt puta de filiis ſui ſan-
guinis & de filiis extranei: & tunc mentio maſculinitatis in vna
parte facta non cenſetur in altera repetita. Ita procedat opinio
Io.de Anania,& aliorum,qui eum ſecuti ſunt Et hic caſus non eſt
de quo agimus. Aut agitur de filiis vnius tantum (: vt hic vere a-
gitur:) & tunc repetitio præſumitur, & hoc in caſu procedit opi-
nio Abbatis, & aliorū.Hanc conciliationem in terminis noſtris
facit Rui.conſ.140.num.6 lib. 2.& clarius conſil.168.nume.33.lib.3.&
idem reſpondit Æmilius Ferretus conſil.11.numer 9. Præterea opinio
Abbatis ſine controuerſia procedit quando in ciuitate extat ſta-
tutum,quo fœminæ per maſculos excluduntur,vt hic. Ita Zuc-
hardus in l.vlt.num.83 C.de edict.diui Hadr.tollen.

Sexto confert argumentatio † ducta à diſpoſitione ſtatuti ad 84
diſpoſitionem teſtamenti,quæ iure recipitur.l.ſi quis legauerit, vbi
Bar ff.de leg.1.& ſcribunt alii,quos nunc referam. Hinc dicimus
ſtatutum † magis conuenire vltimæ voluntati, quā contractibus. 85

ita ſta-

Digitized by Google

ita tradunt Bal.l.pen. col pen. C.de verb.ſign. Curt. Sen.conſil.26. col.6. verſ.verum his omnibus. & conſil.45.col.4. & Curt. Iun.conſilio 5. n.18. Cranet.conſil.vlt.num.12.& Soc.Iun.conſilio 181.num.38.lib 2. Atqui
86 quando ſtatutum fauore conſeruandæ agnationis excludit filiam, excludit etiam neptes ex filio. Ita Fulgoſ.Alex.Iaſ.& Dec.in l.verna.C.de in off. teſt.* communem teſtatur Soc. Iun. conſil.1.numero 59. lib.1. Quibus accedunt Soc.Sen. conſilio 252.col.8.in fi. & conſil.296.col.2.lib.2 Ruin.conſil.140.num.16.lib.3.& Iaſ.conſilio 221.col.3.lib. 2.idem Iaſ.conſilio 141.col.5.verſ.2.pro eadem parte.eo lib. 2. vbi in terminis noſtris ita argumentatur, vt Soc.Iun.refert & probat in conſ.161.n. 46.& nu.77.verſ.6.lib.2.

Septimo confert argumentatio, qua in ſpecie vtitur Soc.Iun. d.conſ.168 num 78 lib.2. Sed eam clarius ad rem noſtram deduco.
87 Cum teſtator † plures gradus ſubſtitutionũ facit, & ſubſtitutos grauat, ne alienent, dicitur inter ipſos ſubſtitutos feciſſe reciprocam ſubſtitutionem gloſ.l.codicillis.§.instituto de leg.2. Alex in l. filiusf. §.diui in fi.de leg.1. & alios retuli ſupra in 1.art.in 3. fund. Quæ
88 ſane reciproca † facta præſumitur fauore conſeruandæ agnationis, vt ſentiunt gl.d.§.inſtituto.& clarius Bald.in l.quoties 1a 1.colum.1. C.de fideicom.& alii à Socino d.conſ 169 num 78.relati. Atqui (:vt ſupra diximus:) non poſſunt fœminæ agnationem & familiã conſeruare, ergo ex mente teſtatoris non dicuntur facere deficere conditionem, ob quam Seraphinus admittitur.

Octauo plurimum me in hanc ſententiam impulit, quod Laurentius teſtator poſt ſubſtitutiones à ſe factas, ipſos inſtitutos & ſubſtitutos alienare prohibuit; quo fit, vt in vita potuerit euenire conditio fideicommiſſi, nempe ſi eorũ alter alienaſſet. Atqui,
89 vbi fideicommiſſi conditio † euenire poteſt in vita ſubſtitutorũ tacita illa conditio à lege ſubintellecta; hoc eſt, ſi ſubſtitutus, & grauatus ſine liberis deceſſerit ceſſat & locum non habet. Ergo ſi conditio illa tacita, qua fœmina à lege vocatur, ceſſat, ſequitur, fœminas non facere deficere conditionem, & ita non excludere ſubſtitutum. Illa minor propoſitio probatur auctoritate Comen. in l.cum auus Scribit ibi.Soc.num. 29. verſ. tertium corollarium. & illum ſecuti ſunt Socin. Iun.conſil 126. numero 17.lib. 17. & egregie Pariſ. conſilio 19.numer.96.lib.2. qui in notabili caſu reſpondit. Teſtator inſtituit Antonium hæredem; & conditionem adiecit, quod aſſumeret nomen & inſignia ſuæ familiæ, quod niſi id feciſſet, ſubſtituit & vocauit Nicolaum. Is Nicolaus ſuſcepit filios, reſpondit Pariſius, hos filios non cenſeri poſitos in conditione ad exluſionem Nicolai, & ita non ſubintelligi ex diſpoſitione d.l.cum auus. & d.l.cum acutiſsimi, cum caſus ſubſtitutionis euenire potuerit viuente ipſo Nicolao, nempe ſi Antonius nõ aſſumſiſſet ſibi nomen familiæ teſtatoris, & eius ſtemmata. Eandem Comenſis ſententiam probauit idem Soc. Sen.conſil.9 numer. 8. lib. 3. vbi ſimilem caſum refert. Sed in clarius noſtris terminis idem reſpondit Ruin conſilio 168.numero 30. verſiculo præterea. libro 3. qui in hoc caſu alienationis reſpondit.

Nono & vltimo mouet me auctoritas eorum, qui cenſuerunt in cõditione illa expreſſa à teſtatore, ſi deceſſerit ſine filiis, fœmi-
90 nas † nõ cõtineri, atq; ita non facere deficere conditionem, cum relatæ coniecturæ adſunt. Et idem eſt hic dicẽdum in conditione hac tacita & ſubintellecta, quæ illi expreſſæ æquiparatur, vt diximus ſupra in ſecundo fundamento. Quod autem ob cõiecturas ſub expreſſa conditione fœminæ non comprehendantur, affirmarunt Caſtrenſis, Fulgoſius, Comenſis, Socinus Sen. Cato Saccus Iacobus Puteus, Aretinus, Barbatia, Alexander, Rimmaldus Senior Caccialupus, Io.Petrucius, Ambroſius Opizonius Lancellotus, Decius, Marianus Socin. Sen. Curt. Sen.Calcaneus, Aloyſius Tentor, Ambroſius de Aduocatis. Iaſ. Philippus Dec. Curt. Iun. Corn. Bald. Nouell. Goz. & Alci. Quos ſane viginti ſex Doctores ita recenſet Soc. Iun. conſilio 158 numero 84.85.libro ſecundo & numero 86. ſcribit Dynum & Bar-
91 tolum idem ſcripſiſſe, cum adeſt ſtatutũ † excluſiuum fœminarum: vt exſtat in caſu noſtro His accedunt alii enumerati à Gerardo Mazollo conſil.5.n.6.nempe Crotus.Gratus.Elephantutius.Saluolus, Gammarus, Pepus, Sala, Paleotus, Pariſ.Ruinus.Brunus Et hos etiã refert. Rolan. à Valle conſilio 82 num.33.verſ.ſecundo & nouiſſimo, lib.3. qui ex recentioribus addit Beroium, Albam & Portium. Ego quoque addo Neuiz. conſilio 33.numer.11.qui ſcribit, hanc ſententiam probaſſe Matthæum Boſsium, & Conradum Manlium, Capellam in conſil.cumlibus conſilio 49.num.7. Alciatum reſp.52.in fi. qui idem reſpondit, quod docuit in locis a Soc.Iun. ſupra relatis, idem Alciatus reſp. 623. Idem reſpondit eruditiſsimus Hieronymus Albanus nunc Cardinalis meritiſsimus conſilia 21.num.10.11.Didac Couar in c.Rainaldus. in initio nu. 1. de teſtam. Et eandem ſententiam vere probat Arius Pinellus in d.l.ſi viua matre. numer.25. C. de bonis mater. quando ſcilicet ſubſtitutus
† eſt idoneus conſeruare agnationem & familiam, vt eſt in caſu 92
noſtro.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quibus etſi ex iam deductis pro Seraphino ſubſtituto ſatisfactum credam, in ſpecie tamen reſpondeo. Ad primum itaque dico ab illa legis præſumtione, & coniectura eſſe receſſum ob varias & multiplices contrarias coniecturas & præſumtiones ſupra conſideratas, cum vt præfatus ſum, hæc legis præſumtio pendeat à coniecturata voluntate teſtatoris.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, quod illa verba prolata à teſtatore ſecundum formam iuris non referuntur ad formam iuris communis, ſed ſtatutorum ciuitatis Cortonæ: cum
verior & recepta magis ſit Doctorum ſententia, teſtatorem † 93
in dubio præſumi velle diſpoſitionem ſuam eſſe iuri municipali conformem ita Bart.in l.heredes mei §.cum ita in fi.ff.ad Treb & eandem communem * teſtatur Ripa num.75. Quibus accedunt Dec.conſilio 153.num.1.& conſ 55.nu.2.Soc.Sen.conſilio 94.num.11.lib.4.Ruin.conſ. 30.nume.14.lib.2.Afflict.deciſ.44.numer.20.Pariſ.conſil.78.numero 25. lib.1.& conſ 5.num.27.lib 3.Soc.Iun.conſil.104 numer.27.lib.1 Neuiz. conſil.33.nu.6. & copioſe Crane conſ.109.nu.3.& conſi.250.num 2.alios etiã plures recenſet eruditiſ. Zanchus in.d §.cum ita. vt dubitandũ minime ſit, quin hæc recepta opinio. Quocirca argumentum retorquetur, vt quemadmodũ ſtatutum excludit fœminas propter maſculos, ita eas excludere voluerit hic teſtator. Atque ita hoc in caſu maſculinum nõ concipit fœmininum, vt dixi ſupra in tertio fundamento noſtræ ſententiæ. Et in ſpecie ita reſpondet Socin.Iun.conſil.168.nu.88.lib.2.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo vna cum Soc.Iun.d.conſ.
168.num 80. argumentum procedere cum eadem qualitas † quæ 94
fuit in inſtituto, continuat in ſuis deſcendentibus: & illi eiuſdem naturæ ſunt, cuius fuit ſuus ille anteceſſor vocatus. Nam & erga eos tunc eſſe creditur illa animi affectio, quæ fuit erga primum inſtitutum: at ſecus cũ diuerſa eſt qualitas & natura, vt hic. Quãdoquidem tunc ceſſante illa cauſa affectionis, ceſſat & ipſa affectio, & per conſequens de eo vocatio iuxta vulgatam regulam l 4. digere §.qua nun.de iure patr. Et hanc Socini reſponſionem probant etiam Rol.d.conſ.82.num 40 verſ.ſimiliter.

Non obſtat quartum, quia reſpondet Soc Iun.d.conſ.168.num. 91.92.lib.2. quod licet fideicommiſſum ſit odioſum, attamen ex voluntate teſtatoris regulatur, & cum voluntas teſtatoris hæc ſit, vt fœmina non faciat deficere cõditionem, illa obſeruari debet. Reſpondeo ego clarius, & argumentum ita in fœminas retor-
queo. Hoc fideicommiſſum eſt inductũ pro conſeruatione fa- 95
miliæ & agnationis vt ſupra demonſtrauimus: atqui fideicommiſſum † conſtitutum fauore agnationis conſeruandæ eſt fauorabile, ergo debet extẽdi. Illa minor propoſitio probatur auctoritate multorum. ita etiam ſcribunt Aucb 4. conſil.27. col.pen. verſ. hic autem loquimur. Cur.Iun.conſil 3.num.12.& conſ 22. num. 18 Capicius deciſ.108.num 15.Goz.ad.conſ 89.num.12.qui in terminis noſtris loquitur Pariſ conſ.63.num.27.& conſ.35.num.38.lib.2.& Soc.Iun.conſ.181 nu. 39.lib.2.

Non obſtat quintũ fundamentum contrarium, quia reſpondeo præter Socin.Iun.d.conſ.168 num 93.lib 2. quod argumentum retorquetur in aduerſarios. Teſtator, ponẽdo filios in conditione, ſolum dicitur vocaſſe eos, qui ab inteſtato erãt ſucceſſuri, ſed filia ſuccedere non poterat, ergo filia non fuit in cõditione poſi-
ta. Et ſi fœmina † non fuit poſita in conditione; ergo à fortiori 96
nec neptis ex filio, iuxta d.l. ſi viua matre. C de bonis mater. Et ſi recte perpendatur. ita etiam ad excluſionem neptis argumentatur Corn.d.conſ.120.num.3.lib.2.

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur, receptã † magis opi- 97
nionẽ eſſe in contrarium, vt ex enumeratis aperte conſtat. Et ab ea communi non eſſe conſulendo & iudicando recedendũ cenſuit Rol.d conſ.82.col.vlt.verſ. Non obſtat lib 3. Præterea Soc Iun d conſ.168.num. 94. vſq; ad fin. lib. 2. ſingulatim reſpondet ad omnes contrarias auctoritates. Non repetam ab eo ſcripta. Nec etiã obſtant auctoritates adductæ, poſt Soc.Iun. à Cephalo & Rolando, quia illis ſigillatim reſpondeo. Sed prius præmitto illam diſtin-
ctionem communiter * receptã: quod aut teſtator ſubſtituit à *
ſe deſcendentes, aut † extraneos. Si ſubſtituit à ſe deſcendentes, 98
neptis ex filio nõ facit deficere conditionẽ: atq; ita nõ excludit ſubſtitutum Et in caſu procedit magis recepta opinio, quã nos qui verſamur in hoc caſu, probamus & ſequimur. Si vero extraneus eſt ſubſtitutus; tũc neptis nõ facit deficere conditionẽ atq;

ita non excludit ſubſtitutum. Ita procedat cōtraria opinio. Hāc
diſtinctionem omnium primus fecit Caſtr. *d. conſ. 79.* & commu-
niter † recipi teſtatur Rolan. *d. conſ. 82. col. pen.* Nunc modo re-
ſpondeo contrariis Doctorum auctoritatibus. Non enim nobis
repugnat auctoritas Io. Sadoleti, Alberti Belli, Antonii de Leu-
ris, & Dominici Maſſæ. Quādoquidem illi loquuntur eo caſu, in
quo neptes ex filio in cōditione poſitæ concurrebant cum Ale-
xandro ſecundo locô ſubſtituto; poſt reciprocam factam inter
filios teſtatoris inſtitutos; & is Alexander non erat filius; nec ex
deſcendentibus teſtatoris, ſed extraneus, qui familiam & agna-
tionem conſeruare non poterat, vt Alexandrum illum fuiſſe ex-
traneum commemorant apoſtillantes ad conſilium Barbatiæ *in-
ter ipſa conſi. Alex. conſil. 52. lib. 4. num. 9. in verbo, Alphonſi.* & ideo Bo-
logninus *in d. conſilio 53.* quod edidit contra illud conſilium Bar-
batiæ. ſæpe contendit, eo in caſu non adfuiſſe rationem conſer-
uandæ agnationis. *vt conſtat ex ſcriptu ibi num. 17. & ibi recenſiores
apoſtillantes.* Non ergo nobis illorum auctoritas obeſt. Nec eti-
iam repugnat auctoritas Ioan. de Ana. *d. conſ. 22.* quia vere is ibi in
fine concludit filias nō excludere ſubſtitutos, etſi dicatur, loqui-
tur ille eo caſu quo expreſſim maſculi non ſunt poſiti in condi-
tione, & ita de mente teſtatoris conſtabat; quia reſpondeo etiam
in caſu noſtro ex coniecturis permultis conſtare de mente teſta-
toris, quod maſculus tantum in cōditione eſſe voluerit. Nec pa-
riter repugnat auctoritas Collegiorū, quia ſcribit Socin. *in l. cum
auus. num.* 80 loquuntur cum extraneus fuit ſubſtitutus, vel pia
cauſa. *& clare idem refert. Caſtr. in l. 1. in fi. C. de cond. inſertis.* Non
pariter repugnant auctoritates Riminaldi Sen & Virgilii de Syl-
ueſtris, *inter conſil. ipſius Riminal. conſ. 223. & 224. lib. 2.* quia ex iam
deductis conſtat contra eos eſſe opinionem magis acceptam, cū
illam probauerint quinquaginta Doctores: à quibus diſſentire
nefas eſſe opinor.

Præterea non repugnat auctoritas Socin. Iun. *d. conſil. 158 num.
47. lib. 1.* quia (: vt ipſemet ibi declarat:) loquitur cum ſubſtitutus
non poterat conſeruare agnationem & familiam. Et Soc. Iun. *d.
conſil. 17. num. 20. lib. 3.* loquitur; quando ex coniecturis conſtabat
mentem teſtatoris eſſe, quod ſubſtituti à nepte excludantur, vt
ipſemet ibi. *num. 4.* declarat. Non quoque repugnat auctoritas
Ruini *conſil. 93. conſi. 142. & conſi 143. lib. 2.* Siquidem Ruin. *d. conſil.
93.* conſiderat, illum ſubſtitutum fuiſſe tranſuerſalem teſtatoris:
qui quidem teſtator inſtituerat filium. & illi ſubſtituit quendam
Auguſtinum tranſuerſalem: & ob id illa affectio, & illa ratio, ob
quam teſtator excludere ſolet filias, cum inſtituti ſunt, & ſubſti-
tuti proprii filii, ceſſat hoc caſu, quo tranſuerſales ſubſtituuntur.
Cum ſcilicet non conſtat teſtatorem vocaſſe ſubſtitutum pro
conſeruatione agnationis, & familiæ. Ita etiam Ruin. *conſil. 142.
lib. 2.* loquitur cū filia in re certe inſtituta fuit filio inſtituto ſub-
ſtituta: quo ſane in caſu non poteſt conſiderari ratio conſeruan-
di agnationem. Præterea Ruino non eſt in hoc deferendum. Nā,
præter id, quod in ſpecie noſtra contrarium conſuluit multis in
locis, *vt in conſ. 130. col. vlt. & conſilio 145. in fi. lib. 2. & conſil. 139. num.
16. lib. 3.* illud maius eſt, quod in fortiori caſu idem reſpondit,
99 quando teſtatrix †, quæ tāquam fœmina curam non habet con-
ſeruandi agnationem, ita diſpoſuit, *vt ipſe Ruin. conſilio 141. lib. 2. re-
ſpondit ſubſcribendo conſil. Vincentio Herculani, cui in eadem ſpecie ſub-
ſcripſit Curt. Iun. conſilio 35.* Non etiam repugnat auctoritas Pari-
ſii *conſi. 18. numer. 3. & conſilio 41. numer. 25. lib. 2.* qui vero Pariſ. *in d.
conſilio 28. nu. 21.* cum ſequentibus contrarium reſpondit, nempe
filiam non impedire ſubſtitutum. Nec ipſe Pariſius diſſenſit *d.
conſ. 41. lib. 2* cum de hac re non diſputet. Non repugnat auctori-
tas Croti *conſilio 17.* quia Crotus deceptus eſt auctoritate eorum,
præſertim collegii Peruſini, & Auinionenſis, qui reſponderunt,
quādo ſubſtitutus erat extraneus, vel piæ cauſa, vt dixi ſupra. Præ-
terea Crotus ipſe *conſi. 1* copioſe magis pro ſubſtituto contra ne-
ptem reſpondit. Non quoque aduerſatur auctoritas Alciati *in
tract. præſumt. reg. 3. præſumtio 32. numer. 2. verſiculo præſuppono.* quia
Alciatus concedit veram eſſe opinionem Caſtren. *d. conſilio 79.
Caſus iſte frequenter.* cum exſtat ſtatutū, quo fœmina per exiſten-
tiam maſculorum excluditur: quemadmodum exſtare hoc in ca-
ſu diximus. Non quoq; repugnat auctoritas doctiſſimi compa-
tris mei Cephali, quem honoris cauſa ſemper nomino *d. conſ. 45.
lib. 1* quia ipſe ibi *num. 15. fatetur* ſuo in caſu non fuiſſe ab illo te-
ſtatore conſideratam rationem conſeruandæ agnationis, vt fuit
in caſu noſtro. His conſtat rem hanc eſſe claram pro Seraphino
ſubſtituto contra nepotes Nicolai filias.

Tertio dubitatio propoſita enucleanda nunc eſt, in Ioan Ia-
cobus Seraphini pater tranſmiſerit ius huius fideicommiſſi in i-
pſum Seraphinum. Et dicendum videbatur non tranſmiſiſſe:
quandoquidem fideicommiſſum † conditionale eſt; quod trāſ- 100
mitti non poteſt, *vt eſt gloſ.* * *& communiter recepta in l. unica. C. de
his qui ante apertas tab. quam eſſe ab omnibus probatam cenſuerunt Soc.
Sen. conſilio 6. num. 11. lib. 3. Iaſ. conſ. 154. col. 1. lib. 4. Brun. conſilio 8 col. 1.
Curt. Iun. conſil. 16. numer. 1. Geza. conſ. 29. num. 12. & Soc. Iun. conſil. 117.
num. 2. lib. 1. cæteros de induſtria omitto.*

Secundo maiorem dubitationem mouet auctoritas Ruin. *cōſ.* 101
140. num. 14. lib. 2 qui reſpondit, quod licet aliquibus † coniectu-
ris dicatur, ius fideicommiſſi conditionalis tranſmitti ad filios;
attamen nullo modo tranſmittitur, cum filii ex primo ſubſtitu-
to tacite tantum ſunt poſiti in conditione, *iuxta diſpoſitionem l.
cum auus. de condit. & demonſtr. & l. cū acutiſſimi. C. de fideicom.* Ea
ratione mouetur. Ruinus quia ſi tranſmitti diceremus, duo ſpe- 102
cialia concurrent Primū, quia perſona † ſubintelligeretur, con-
tra *l. ſi ita ſtipulatus §. Chryſogonus. ff. de verb. oblig.* alterū quod pen-
dente conditione, tranſmittatur ius fideicommiſſi, contra *l. vni-
cam. C. de his qui ante aper. tab.* Quam quidem aſſertionem multis
ſimilibus Ruinus comprobat. His dicendum videbatur Ioan. Ia-
cobum non tranſmiſiſſe ius fideicōmiſſi in Seraphinum filium,

Cæterum, contrarium verius eſſe arbitror, nempe Iacobum
trāſmiſiſſe ius huius fideicommiſſi in Seraphinum filium. Quam
ſententiam, vt veram oſtendam, multis adducor, ſed illud dicam 103
ante omnia; quod licet regulariter fideicommiſſum † conditio-
nale non tranſmittitur, *l. vnica. §. ſin autem. C. de cadu. tollen. cum
ſupra relatis.* attamen tranſmittitur cum conſtat de contraria vo-
luntate teſtatoris *ita decuit Bald. in l. vnica. C. de actio. ab hered. & cō-
tra hered. & in l. ſi pater. quæſt. 4. C. de inſtit. & ſubſtitut.* de teſtatoris
voluntate † conſtare dicitur vel verbis expreſſis, vel coniecturis 104
quæ ſane coniecturæ ſufficiunt, *vt præcitatis locis ſcribit Bal. & tra-
dunt Ruin. conſil. 179. numero 5. lib. 2. & Dec. conſilio 397. numero 5.* Et
idem cenſent cæteri omnes, quos infra referam. Hoc præmiſſo,
dico hic adeſſe plures coniecturas, quibus coniicitur, teſtatorem
voluiſſe hoc fideicommiſſum in ſubſtitutorum filios tranſ-
mitti.

Prima eſt coniectura quia teſtator † iſte filiam propriam Sa- 105
lomeam dotauit: & ab inſtitutione vniuerſali excluſit, inſtituen-
do tantum filios maſculos. Quod non alia ratione videtur feciſſe
quam vt bona in agnatione conſeruaret: id quod fieri poſſet, niſi
fideicommiſſum tranſmitteretur. Hāc eſſe coniecturam admo-
dum efficacem reſponderunt in ſpecie Ruin. *conſil. 156. nu. 5. conſ.
142. num. 15. & conſ 179. num. 6. 7. lib. 2. Soc. Sen. conſ. 6 nu. 13. lib. 3. Dec.
conſi. 574. num. 4. qui in ſpecie eiuſdem caſus reſpondit cum Rui. d. conſ.
156. lib. 2. Iaſ. conſilio 52. col. vlt. verſic quarta coniectura. lib. 3. & conſil.
154. colum. 3. verſic 3. quia, lib. 4. Pariſ. conſil. 87. num. 14. lib. 2. & Curt.
Iun. conſil. 69. col. 2. verſic. accedit alia coniectura. & conſil. 89. numer. 6.
Pariſ. conſil. 69. 77. lib. 3. Rub. conſil. 28. nu. 8. & conſil. 120. nu. 4. Soc. Iun.
conſ 167. nu. 20. lib. 2. Cranet. conſi. 306. nu. 3.* Secunda coniectura eſt,
quia teſtatur ſub eadem qualitate † maſculinitatis ipſos omnes 106
inſtitutos filios inuicem, & reciproce ſubſtituit. Quam quidem
coniecturam demonſtrare, teſtatorem voluiſſe fideicommiſſum
tranſmitti à ſubſtitutis in eorum filios, reſponderunt. Iaſ. *154. col
3. verſ. accedit etiam quarta l b. 4.*

Tertia eſt coniectura, quia teſtator non ſolum filios maſculos
natos, ſed etiam naſcituros vocauit & inſtituit: ergo etiam nepo-
tes, qui † filiorum appellatione in inſtitutionibus continentur: 107
ita in ſpecie noſtra reſpondit Rub. conſ. 28. numer. 9 voluit ergo teſta-
tor & ad nepotes tranſmitti. Et ipſi vrgenti hac ratione ſuadetur.
Si ſub hac filiorum appellatione non contineri & nepotes dice-
remus, ſequeretur. quod teſtator ſibi male conſuluiſſet; quia eue-
nire poterat, quod filiorum inſtitutorum, viuo teſtatore deceſ-
ſiſſet, & teſtator non mutato teſtamento deceſſiſſet atq; ita ſuum
teſtamentum non celebratum iuxta conſilium Galli Aquilii *l.
Gallus de liber. & poſthum.* & effectum eſſet nullum. Quod dicen-
dum non eſt, quia non præſumitur teſtatorem † voluiſſe eligere 108
viam, quia ſua diſpoſitio ſubuerteretur *l. 3. cum ſimilib de mil teſt.*
cū ergo in inſtitutione hæredum hic teſtator complexus fuerit,
atque incluſerit nepotes, & deinde omnes inuicem ſubſtituerit,
inde neceſſario fit nepotes eſſe ſubſtitutos & vocatos deficien-
tibus patruis ſine filiis maſculis.

Quarta accedit cōiectura, quia voluit hic teſtator hos à ſe in-
ſtitutos eſſe perpetuo ſubſtitutos: atq; ita voluit bona perpetuo
eſſe debere in ſua familia: quod effici † non poteſt, niſi locus ſit 109
huic tranſmiſſioni *ita hanc coniecturam probarunt Ruin. conſilio 145.
nu. 6.*

Google

num.6.& conſ.156.nume.5.lib.2. Et eodem in caſu idem reſpondit Dec.d.
conſil.574.col.2.idem etiam ſenſit.Rui.conſil.130.num.4.lib.2.
110 Quinta hic accedit coniectura,quia teſtator † prohibuit bo-
na alienari, quæ ſane probibitio arguit teſtatorem voluiſſe ne-
potes & cæteros deſcendentes conſequi debere hæc bona;ad ne-
potes ergo hoc fideicommiſſum tranſmittitur. Ita reſpondet Rui.
conſil.130.num.4.lib.2. Sexta & nunc vltima eſt coniectura, quia
teſtator filios ſuos maſculos inſtituit,& inuicem ſubſtituit:atq;
ita ab initio re & verbis teſtator ſuos hos hæredes coniunxit:ſic-
que ius accreſcendi cum fideicommiſſaria ſubſtitutione iunctũ
111 fuit. Atqui, quando ius † accreſcendi eſt ſubſtitutioni fidei-
commiſſariæ iunctum,facit illam ſubſtitutionem ſui natura non
tranſmiſſibilem, eſſe tranſmiſſibilem. l. qui patri.l. ex duobus ff.de
acq.hæred.& clare in terminis ita reſponderunt Soci.Sen.conſil. 6.num.
64.lib.3.Iaſ.conſ.154.col.pen.verſi. quarto principaliter. lib.4. Rui.conſ.
156.numero 4.conſilio 278.numero 2.& clarius Cur. Iun.conſilio 16.nu.
6.& in rub. C.quando non peten.partes.col.pen.& eo loci etiam Cagno.
nu.52.Pariſ.conſil.76.col.vlt.verſi poſtremo.& conſ.77.nu.25.lib.2.Idem
conſ.5.num.41.& conſ.50.num. 30.lib.3. Hos recenſet.& ſequitur cele-
berrimus Cephal.conſil. 283. numero 26.lib.2. Et his ego pariter addo
Ruin.conſilio 201.numero 7.lib.1.qui egregie hanc ſententiam probat. A-
ret.in l.qui ex duobus,de acq.hæred.Iaſon.in l.Lucius.§.vlt. de vulga.
& pupilla.Alex.conſil 20.num.7.libr.1.Et hæc opinio recepta eſt commu-
* niter,* etſi recentiores aliqui in l. cum filiusfa.de lega 1. & in l.hæredes
mei.§.cum ita ff.ad Treb.diſſentiant.

Non obſtant nunc adducta in contrarium:ſi quidem ad pri-
mum reſpondetur,quod etſi regulariter fideicommiſſum con-
ditionale non tranſmittatur:attamen ex coniecturis tranſmitti-
tur:vt diximus.

Non obſtat ſecundum,quia reſpondeo,Ruinum minus recte
ſentire:ſiquidem iam ſupra multorum auctoritate probauimus,
cõditionem hanc tacitam à pari procedere cum expreſſa:quem-
admodum ergo expreſſa ex coniecturis non impedit fideicom-
112 miſſi tranſmiſſionem,ita nec tacita.Et in ſpecie tacitam † condi-
tionem non impedire tranſmiſſionem poſt Aret.l.3.colum.pen.de
leg.1.& Iaſon.in l.item quia,in fin.ff.de pact.n,reſpondit Rub conſilio 8.
numer.8.Quam ſententiam veram eſſe credo.Nam illa ratio, qua
dicimus impediri tranſmiſſionem fideicommiſſi conditionalis,
ita locum habet in conditione tacita, vt etiam in expreſſa. Ratio
113 † autem impeditiua eſt, quia ius huius fideicommiſſi penden-
te adhuc conditione,non dicitur acquiſitum ſubſtituto præmo-
rienti.l. ſubſtitutio.ff. de acquirend. rerum domin. & leg. legata ff.de
114 condito. & demonſt. non ergo quis † poteſt in alterum tranſmit-
tere,quod ipſe nondum eſt conſecutus. Quæ ſane ratio ita lo-
cum habet in fideicommiſſo conditionali tacitæ conditionis vt
in conditionali expreſſæ conditionis. Si ergo conſtat teſtatorem
voluiſſe, conditionem non impedire, quominus ſubſtituto ſub
conditione illa ceſſante ius quæſitum in eo fideicommiſſo.nul-
la eſt ratio, qua dici poſſit,non eſſe ei ius quæſitum. Et ſi eſt ius
quæſitum,qua ratione dici poteſt,illud non potuiſſe tranſmitti?
Nec ratio Ruini vrget, cum falſum ſit.quod ius quoddã ſpecia-
le ſit illud ex diſpoſitione l. cum auus. ff. de cond.& demonſtra. & l.
cum acutiſſimi.C.de fideicom. Eſt enim ius ordinarium & genera-
le,cum lex præſumat hanc eſſe teſtatoris voluntatem;nec plus a-
115 git lex † quam ſibi dictet naturalis ratio,quod ſcilicet teſtator ita
voluerit diſponere,licet errore ſcriptoris id omiſſum ſit. Et hoc
in caſu nulla eorum concurrunt,quibus lex poteſt dici ſpecialis&
ſingularis. Scribit enim Baldus in l.cunctos populos numer. 12. C.de
116 ſumma Trin. & fide cathol. legem † ſingularem ratione perſonæ
circa tria verſari;aut ſcilicet inhabilem habilẽ reddit, vt puta,q
filiusfamilias teſtari poſſit:aut inhabilitãdo habilẽ; veluti, quod
adultus non poſſit teſtamentum condere:aut & tertio habilitã-
do,ſeruata certa forma. Hæc vere cum militant in caſu noſtro,
vt reipſa conſtat non ergo ius ſpeciale hoc dici poteſt Et in ſpe-
117 cie,quod conditio † hæc tacita, & à lege ſubintellecta, ex l. cum
auus, & l.cum acutiſſimi, non ſit de iure ſpeciali, ſcribit Ripa in l.
ex facto.§.ſi quis rogatus.il 1.num.27.verſic.iſta ratio.ff. ad S.C.Trebell.
qui inquit non eſſe de iure ſpeciali, cum ſit ſecundum mentem
teſtatoris. Et text. l ſi ſtipulatus §. Chryſogonus. de verbor. obligat.
quo ſuam opinionem Ruin.confirmat, ad rem non facit, cum
loquatur in contractibus. in quibus perſona extrinſeca ob id nõ
præſumitur, quia id non creditur fuiſſe à contrahentibus cogi-
tatum, vt ibi omnes ſcribunt. Et ita etiam procedit illud ſi-
mile de donatione ex Bartol. in l. iuriſgentium. §. quinimo & l.
118 ſi tibi. ff. de pactis. Cum donatio † non præſumatur de mente
eius,quem donaſſe aſſeritur. l. cum de indebito. ff. de probat. ita et-
iam illud ſimile quod allegat ex glo l.ex facto.§.ſi quis rogatus.al 2.
ff.ad Trebell. ad rem non facit, quia illi filii naturales non com-
prehenduntur, cum non præſumatur,ex mente diſponentis, vt
ibi omnes ſcribunt maxime Ripa.num.28.Ita cæteris ſimilib.à Ruino
relatis ſatisfieri poteſt.His cõcludo Iacobum tranſmiſiſſe ius hu-
ius fideicommiſſi in Seraphinum filium.

Quarta diſcutienda propoſita dubitatio, an Nicolaus potu- *
erit inſtituere hæredes eius filias,eis relinquendo bona huius fi-
deicommiſſi?qua ſane in re dicendum videbatur;potuiſſe eas hę-
redes facere. Siquidem recepta magis Doctorum opinio eſt,
fideicommiſſarium † alienare prohibitũ poſſe etiã filiam hære- 119
dem inſtituere. Ita cenſuit glo. in l. pater filium. §. Iulius Agrippa. de
lega.3.quam ſecuti ſunt Alexand.conſil. 55.colum vlt.lib.1.& in eadem-
met facti ſpecie conſultus idem reſpondit Soci.Sen. conſilio 227. colum.
9.numero 8.libr.2. Cur.Sen.conſilio 46.col.4.Barba.conſilio 14. colum.1.
lib.3.Rui. conſil.139. num.19. lib.5. & communem hanc * eſſe opinionem *
teſtatur Ripa in l.filiusfa.§.diui.numer.96.de leg.1. Ea ratione præci-
pua omnes vtuntur,quod hęc alienatio eſt legalis, hoc eſt, à lege
permiſſa. l. cum pater.§ cum inter de leg. 2. vbi ſtante prohibitione
de non alienando, non impeditur ſuccedere, qui ab inteſtato
ſuccedere poterat:ſi ab inteſtato,ergo & ex teſtamento,cum pa-
ria ſint:ex quo expreſſio † eorum, quæ tacite inſunt, nil opere- 120
tur.l.3.de legat.1. Et hanc alienationem viſus eſt permittere Lau-
rentius teſtator,dum prohibuit alienationem ſolum ſecundum
iuris diſpoſitionem; quæ ſane diſpoſitio hoc caſu eam concedit.

Re tamen diligentius conſiderata,verius eſſe exiſtimo, Nico-
laum fideicommiſſo grauatum non potuiſſe proprias filias hæ-
redes inſtituere. Hoc vt dicam multa me mouent.

Primo, iam hic conſtat (: vt ſupra in primo & ſecundo articu-
lo demonſtrauimus :) teſtatorem voluiſſe bona hæc perpetuo
conſeruari in familia. Atqui, vbi cõſeruari † debent bona in fa- 121
milia perpetuo, non ſolum alienatio hominis, ſed & legalis pro-
hibita cenſetur.ita probat tex.§.ſi quando,in authen.vt ſponſal.largit.
quem ad rem hanc in ſpecie perpendit Rui. conſil.168. nume.25. verſiculo
vlt.hanc.libr.3. Ita etiam probat.text.in authen. de reſtit. fideicom.
§.vlt.quem conſiderat Soc. Sen. conſil.127.nume.9.verſic.ſed contra
communem,lib.2.Nec repugnat eiuſdem Socini reſponſio ibidem
quod ſumi non poſſit ibi argumentum à ſenſu contrario,ex quo
ſumus in materia fideicommiſſi reſtringibili,quia dico, reſpon-
ſionem hanc in Socinum retorqueri, quod ſumi poſſit argumẽ-
tarum † à cõntrario ſenſu,ex quo verſamur in materia fauorabi- 122
li,nempe in fideicommiſſo conſtituto pro conſeruatione agna-
tionis & familiæ:vt fauorabile eſſe demonſtrauimus ſupra in
ſecundo articulo in reſponſione ad quintum fundamẽtum con-
trariæ partis ſequitur ergo Nicolaum non potuiſſe in filias alie-
nare eas inſtituendo hæredes.

Secundo accedit,quod ſi hoc in caſu diceremus,teſtatorẽ vo-
luiſſe has filias poſſe ab earum patre in hoc fideicommiſſo hęre-
des inſtitui, ſequeretur hoc abſurdum, quod ipſe teſtator † plus 123
dilexiſſet has neptes, quam Solomeam filiam propriam. contra l.
ſi viua matre.C.de bonis mater. & ea, quæ copioſe ſcripſimus ſupra in 2.
artic.in 6.& 2.fundamen.noſtræ opinionis, & paſſim in diſcurſu. Ne er-
go hoc abſurdum ſequatur, dicendum eſt, teſtatorem voluiſſe
prohibere & hanc legalem alienationem in has fœminas. Ita in
ſpecie argumentatur Ruin.d.conſ.168.nume.17.lib.3.vbi multis hoc com-
probat.

Tertio huc ſpectat, quod quando prohibitio † alienandi eſt 124
geminata, non ſolum alienatio hominis, ſed & alia quæcunque
à lege certis de cauſis permiſſa dicitur omnino reiecta: ita probat
tex in §. Sanctiſſimat,in auth. de alien. & emph.& ſcribunt Alex. in l.
filiusfam.§.diui,col.2.de leg.1.Ruin.conſil.34.num.2.conſil. 195. numero
6.lib.1.& conſil.98.num.18.lib.2.Goza.conſil.25.numero 4.& conſ. 35.
num.15.& Soc.Iun.conſilio 48 num 9.lib.1.& conſilio 31.num. 72. lib.2.
qui plura ſcribunt.& in ſpecie noſtra Ripa. d.§.diui.numero 99. Atqui
hoc in caſu duplex † alienandi prohibitio cõcurrit, vna expreſſa 125
vt ex verbis ipſis conſtat;altera vero tacita, dum teſtator filios o-
mnes à ſe inſtitutos inuicem ſubſtituit,nam inuicẽ eos per fidei-
commiſſum † ſubſtituendo,dicitur tacite eis interdixiſſe aliena- 126
tionem. auth. res quæ. C. commu. de legatis ergo ſequitur ob hanc
geminatam prohibitionem non licuiſſe Nicolao hæredes facere
proprias filias,ita argumentatur, & duplicem hanc prohibitio-
nem in ſpecie conſiderat Ruin. conſil.150.colum.penultim.verſiculo
quarto hoc etiam libr.2.& conſil.168.numer.22.verſiculo Confirmatur.
lib.3.

Digitized by Google

127 Quarto confert, quod vbi prohibitio † alienandi eſt facta inſtitutis & ſubſtitutis ſub qualitate maſculinitatis, extenditur ſeu intelligitur etiam de alienatione legali, quæ fit in fœminas alias ſucceſſuras ab inteſtato. *ita in ſpecie reſpondit Ruinus conſilio 130. nu. 27. verſic ſecundo probatur, & conſil. 203 num. 16 lib. 2. & Iaſ. 108 colum. antepe. verſ. non quoque obſtat lib. 4.* Atqui noſtro in caſu ſub qualitate maſculinitatis eſt facta prohibitio, ergo filiæ fœminæ à Nicolao grauato non potuerunt hæredes inſtitui. Illa minor aperte ex verbis teſtamenti probatur. Nam eſt clarum, Laurentium teſtatorem in ipſa reſtitutione & ſubſtitutione ſolum vocaſſe filios ſuos maſculos, deinde prohibitionem alienandi ſubiúxit in hæc verba: Hac conditione, pacto & lege in dicta inſtitutione & teſtamento inſertis, *quod dicti ſui hæredes non poſſint, nec eis liceat a-*
128 *lienare, &c.* Ecce dum dicit *dicti ſui hæredes*, illa dictio † *dicti*, ſui natura reſtrictiua eſt, *vt in his fere terminis ſcribunt Pariſ. conſ. 86. numer. 36. lib. 2. Ruin. conſil. 108. nu. 3. & conſ. 130. nu. 4. lib. 2. Crauet. conſ. 98. num. 8.* Dum ergo ſe reſtringit ad hæredes a ſe nominatos, illi ſunt ſub qualitate maſculinitatis vocati, ergo pariter ſub eadem qualitate cenſentur prohibiti.

Quinto ac vltimo mouet me auctoritas multorũ, qui reſpon-
129 derunt, tunc grauatum † non poſſe inſtituere filiam hæredem & ei relinquere bona fideicommiſſi, cum aliqua coniectura, vel aliquibus verbis conſtat, teſtatorem voluiſſe bona perpetuo, continuo, omnino, vel in infinitum eſſe in ſua agnatione & familia: quemadmodum Laurentium teſtatorem verbis & coniecturis id voluiſſe, ſupra abunde demonſtrauimus. *ita reſponderunt Soci. Sen. inter conſilia Curt. Sen. conſ. 49. in fin. Alex. conſil. 58. col. 2. libr. 3. quos ſecutus eſt Ruin. conſilio 150. numero 17. lib. 2. idem reſpondit ipſe Ruin. conſil. 110. num. 6. & conſi. 134. numero 9. lib. 2. & conſil. 168. num. 20. 21. libr. 3. & Rub. conſil. 53. col. 2. qui & Socin. Sen. & Alexandrum probat.*

Non obſtant in contrarium adducta, quia reſpondetur ex iã adductis, illa procedere iure ordinario, non autem cum coniecturæ contrariæ & præſumtiones, vt hic extant; nec repugnant illa verba teſtamenti ſecundum iuris diſpoſitionem: quia poteſt retorqueri, quod cum lex prohibeat alienationem etiam legalẽ, quando teſtator voluit bona in familia conſeruari, ſequitur hanc hæredis inſtitutionem non eſſe conceſſam.

Quinta ac vltima propoſita iuris dubitatio eſt, an Nicolaus ſilteus potuerit ex bonis his fideicommiſſo ſubiectis cõſtituere dotem ſuis his filiabus? Et dicendum videbatur potuiſſe. Nam
130 iure permiſſum videtur, ex bonis † fideicommiſſi dotem filiabus poſſe dari & conſtitui. *auth. res quæ. C. cõmun. de lega. & ſcribunt ibi Bar. & Salyc. ac Iaſ. numer. 24. idem Bart. in l. filiusfam. §. diui. numero 10. Iaſ. numero 50. Rip. numero 70. de leg. 1.* qui hoc verum eſſe intel-
131 ligunt, etiam quando † expreſſim teſtator alienationem fideicõmiſſi prohibuit. *idẽ probarunt Alex. conſilio 56. colum. vlt. libr. 1. Curt. Sen. conſilio 27. primo dubio & Dec. conſilio 519 quos refert & probat Didac. lib. 3. variar. reſol. c. 6. numero 10. verſicul. ſecundo, hoc, qui & alios recenſet. his accedunt Tiraq. in tract. de iure primogen. q. 61. numero 4. Boer. q. 129. numero 4 & q. 130. num. 11.* Quinimo ſcribit Iaſon. *in d. authen. res quæ col. vlt. verſi. decimo tertio limita.* adeo veram eſſe ſententiam, vt adhuc liceat ex cauſa dotis hæc bona alienare, cum teſtator expreſſim prohibuit, ne alienentur bona fideicommiſſi. *cuius ſententiæ citat Paulum Caſtren. conſ. 80. Quia per ſupraſcriptum eximium conſultorem, col. 2. lib. 1. Et idem ſenſit Guid. Pap. q. 96. quẽ non improbat Boer. d. q. 129. num. 5.*

Cæterum his minime refragantibus, contrariam ſententiam vna cum eruditiſſimo D. Alphero conſultore veriorẽ eſſe opinor, nempe non licuiſſe d. Nicolao dotem ſuis filiabus ex bonis iis conſtituere.

Primo mouet me, quod in facto mihi præſupponitur, Nico-
132 laum † tempore mortis Laurentii patris & teſtatoris nondum vxorem duxiſſe, atque ita adhuc aliquæ ex his filiabus non erant eo tempore conceptæ. Quo fit vt earum cauſa minime licuerit Nicolao alienare bona fideicommiſſi & dotem ipſis filiabus conſtituere. *Ita multis rationibus & auctoritatibus claræ & in terminis reſpondit Alciat. reſpon. 640 nunquid auth. &c. ſecundum impreſſionem Lugdunenſem,* quo loci ſcribit, hanc ſententiam non habere contradicentem. Illius rationes non refero, quia apud eum videri poſſunt.

Secundo magis in hanc ſententiam adducor, quod vera eſt aſſertio eorum, qui prope & recte cenſuerunt, bona fideicommiſ-
133 ſo † ſuppoſita alienari nõ poſſe, vt dos à patre conſtituatur, cum patris bona extẽt, quibus dotari illa poteſt. Ita probat tex. *de auth. res quæ C. cõmun. de leg. ibi, ſed. ſi liberis portio legitima non ſufficit ad dotem. &c.* cum ergo legitima portio ſufficit, fideicommiſſum nõ debet poſſe alienari. *Et in ſpecie ita conſuerunt Caſtr. Angel. & cæteri in l. mulier. §. cum proponeretur ff. ad S. C. Trebell. Iaſ. in d. authen. res quæ. numero 32. verſicul. ſecundo lim. & colum. vlt. verſiculo duodecimo limit. & verſicul. decimoquarto limita. idem conſilio 157. col. penul. lib. 2. Tiraq. in tract. de iure primog. q. 61. num. 13. Boe. q. 130. numero 13. qui alios citant. & illis accedunt Ruin. conſil. 134. num. 10. libr. 2. Rub. conſ. 124. numero 3. Pariſ. conſilio 91. num. 37. & conſilio 63. numero 45. lib. 2. & Rolad à Val. con. 85. numero 9. lib. 1.* Atqui hoc in caſu habuit Nicolaus duas quartas, nempe legitimam ac Trebellianicam, quæ (vt relati Doctores ſcribunt:) ſufficere debent pro dotis conſtitutione, cum dos † cenſeatur congrua, ſi legitima minor non eſt, 134
vt abunde explicaui, lib. 2. de arbit. iud. caſu. 149. Nulla ergo ratione licuit Nicolao dotem maiorem conſtituere, vt inde bona fideicommiſſi eam ob cauſam diſtraherentur.

Non obſtant adducta in contrarium, quia reſpondetur, illa procedere eo caſu, quo teſtator tenetur dotare neptem & aliam deſcendentem, quæ à patre ſuo † dotari ob inopiam non poteſt, 135
vt dixi ſupra. Nec eſt vera illa Caſtrenſis & Iaſonis opinio: nam contra eos communis eſt opinio, *vt teſtatur Rol. d. conſ. 85. nu. 23. lib. 1. & præter eum Didac. lib. 3. var. reſol. 2. 6. n. 10. verſ. tertio, &c. qui alios plures recenſet.* Atque ita iuris eſſe concludo.

Iac. Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 *Numerus, cum ſit quid indiuiſibile, minimo addito vel detracto variatur.*
2 *Maior numerus eligentium vbi concurrit cum ratione clara & aperta, præfertur alteri parti.*
3 *Vitiatus corpore in Eccleſia Dei non ſeruiat. & nu. 30.*
4 *Deformitas corporis denotat deformitatem animi.*
5 *Epiſcopus electus cenſetur ab omnibus comprouincialibus vno omniũ conſenſu, etiam ſi duo vel tres contradixerunt.*
6 *Numerus non minuitur propter duos vel tres.*
7 *Modicus exceſſus non habetur in conſideratione.*
8 *Parum & nihil æquiparantur.*
9 *Defectus modicus non vitiat actum & modica ſolemnitas omiſſa non obeſt.*
10 *Argumentum à ceſſante ratione valet.*
11 *Conſenſus plurium operatur vt actus maiori iudicio & maturitate factus cenſeatur.*
12 *Pars maior dicitur non ſolum quæ eſt maioris numeri, ſed etiam quæ eſt ſanioris iudicij & num. 15.*
13 *Apoſtata qualis dicatur.*
14 *Iudex bonus & iuſtus ſine cauſa aliquem condemnare nõ debet alias diabolus eſt.*
Fama alterius lædi non debet.
15 *Honor vitæ antefertur.*
16 *Maior pars illa dicitur, quæ maiori ratione & pietate nititur.*
17 *Minor autem pars cum ei aperta ratio, & æquitas repugnent.*
18 *Exceptio perſonarum nulla eſt apud Deum.*
19 *Eligentium numerus quando paucus excedit, ad merita electi recurritur.*
20 *Vnus de vniuerſitate tantum ex maiori numero poteſt, ſi iuſtitia nitatur, vniuerſos in electione contradicendo impedire.*
21 *Electio facta ab illis qui ambitioſe conuenerunt de eligendo aliquem, non valet.*
22 *Eligere debentes inter ſe poſſunt conſilium habere ſed non deliberare de eligendo aliquem, alias inutilis eſt electio.*
23 *Factum malo zelo dicitur quando abſq; iuſta cauſa factum eſt.*
24 *Quæ in animo ſunt ex coniecturis probari poſſunt.*
25 *Conſpiratio quid ſit, & vnde dicta.*
26 *Interpretatio in dubio debet fieri in benigniorem partem & æquiorem.*
27 *Electio magis fauorabilis eſt quam reprobatio.*
28 *Collegium cum ampliatur fauorabile eſt ei.*
29 *Vota quando ſunt paria in electione alicuius, quid ſit faciendum.*
30 *Vitium modicum in corpore, an excludat quem à ſacerdotio.*
31 *Deformitas modica qualis ſit.*
32 *Excludi de collegio nemo debet, niſi appareat de ſententia condemnatoria, vel priuatoria*
33 *Indignus quis non præſumitur, niſi probetur.*
34 *Quaſi poſſeſſio transfert onus probandi in aduerſarium.*

35 *Theo-*

Digitized by Google

35 *Theologica ſcientia circa quæ verſetur.*
36 *Gratificatio facta à ſuperiore pro aliquo electo, quando dubitatur de validitate electionis, multum operatur.*

FACTI SPECIES.

CAutum eſt conſtitutionibus Reuerendorum Monarchorum ordinis Sancti Benedicti: quod Nouitius, qui poſt annum ſuæ probationis vult in ea religione habitum profeſſionis aſſumere, approbari debeat à duabus partibus ex tribus omniū monachorum, qui eligendi ſeu recipiendi ad religionem habēt vocem. Euenit quod adoleſcen bonæ indolis, ſpei ac probatæ vitæ & morum poſt annum probationis cupiens profeſſionem emittere, à 27. Monachis fuit approbatus à 14. vero reiectus. Qui quidem 14. nil aliud obiiciunt adoleſcenti, quam quod oculos habeat luſcos, ſeu aliquali morbo oculorum laboret. Dubitatur an cenſeatur hic à maiori parte approbatus?

CONSILIVM XCVI.

Initium à Domino.

RESPONDENDVM videbatur Nouitium hunc cenſeri approbatum à duabus partibus ex tribus monachorum, & per conſequens non poſſe profeſſionis habitum aſſumere.

Primo, quia iam clarum eſt, 17. ſuffragia non
conſtituere duas partes ex tribus 42. ſuffragiorum: quorum tertia
1 pars eſt 14. qui ſane 14. repugnat huic approbationi, & receptione †
eū numerus, qui ex Philoſopho *in 8. Metaph.* eſt indiuiſibilis. mini-
mo addito, vel detracto varietur cum ergo non adſint perfectę
duæ partes ex tribus ſequitur dicendum, conſtitutioni ſatisfactū
nō eſſe. Secūdo huic opinioni ſuffragari videtur, quod vbi maior
2 † numerus eligētium cum ratione aperta & clara concurrit, om-
nino alteri parti præualere debet. *vt ſcribit gloſſa & ibi omnes in cap.
Eccleſia, in 2. de elect. & infra alios referam.* Atqui ratio clara & ma-
nifeſta reiiciendi hunc adoleſcentem adeſſe videtur. ergo ho-
rum reiicientium numerus præualere debet, illa minor propo-
3 ſitio vel ex probatur, quod magna ratione factum eſt, ne qui †
corpore vitiatus eſt in eccleſia Dei ſeruiat. Nam Leui. *cap. 21* ita
ſcriptum eſt *Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam
non offerat panes Deo ſuo nec accedat ad miniſterium eius ſi cæcus fue-
rit, ſi claudus ſi vel paruo, vel grandi vel torto naſo ſi fracto pede, ſi ma-
nu gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo. ſi iugem ſcabiem, ſi im-
petiginem in corpore ſi herniosus.* Quę verba exponit D. Gregorius
vt eſt relatum in *cap. hinc etenim. 49. diſtinct.* Et huius legis ratio-
nem eſſe cenſuit Abbas *in c. quia diuerſitatē 1 not. de conceſſ. preb.*
4 quia corporis deformitas † animi deformitatem præſeferet.

Tertio huc videtur ſpectare, quod ab illis 27. vnus monachus
eſt remouendus, ne vocem dare poſſit, ex quo ob ſuſpicionem
hæreſis fuit per ſententiam priuatus voce actiua & paſſiua atque
ita non debet in numero eligentium cōnumerari. Inde fit quod
eo ſubducta, apparet eſſe ſolum 27 ſuffragia, quæ duæ partes ex
tribus 42 non ſunt, hæc me dubium & ancipitem reddebant, vt
aduerſus Nouitium reſponderem.

Cæterum re ipſa longe melius atque diligentius perpenſa atque diſcuſſa, contrariam ſententiam & veriorē & æquiorem eſſe exiſtimo: quam vt planam & claram faciam, multis rationibus vtar. Illud primum & ante omnia dicam, quod ex ſtricta Arithmetica calculatione & cōputo 14 ſuffragia excedere 27. pro vna tertiæ parte ſuffragii tantum & ob id quæſtionis eſt, an habenda ſit ratio tam modicæ partis. Et vere infra patebit nullam eſſe habendam rationem.

Primo mouet, quod in Sacro œcumenico concilio Niceno
relato in *can. ſane 65. diſtinct.* diffinitum fuit, epiſcopum ſcilicet
5 electum † cenſeri ab omnibus comprouincialibus vna omnium
conſenſu etiam ſi duo vel tres contradixerint, cum duo vel tres
non augeant vel minuant numerum, ex quo paruus eſt exceſſus,
*Et ibi in ſpecie notant Archid. & Ioan. de Turre Cremata Cardinalis,
idque probant ex ſimili in cap. re vera, de conſecrat. diſtin. 2. & ubi gloſ.
in verbo, mortui ſunt*, cum ſacris in literis legatur omnes illos, qui
Manna manducauerunt in deſerto eſſe mortuos, gloſſa recte ex
omnium ſententia interpretatur, omnes eſſe mortuos, etiam ſi
6 duo Caleph & Ioſue ſuperſtites fuerint. Non enim † propter
duos vel tres minuitur numerus Et ideo glo. *in cap. pen. in glo. 1. de
reſcrip. citando d. cap. re vera.* ait pro modicū nec plus, nec minus.
ſimilis glo in proœm. Decretaliū in glo vlt. Et eſt ratio, quod modicus
exceſſus † non eſt in conſideratione. *l. continuus, in princ. de verbor.* 7
oblig. Hic ſcribit Philoſophus *lib. 2. Phyſico.* Et nihil deeſſe videri,
cui parum deeſt. Et nos dicere ſolemus, parum † & nihil æquipa- 8
rari. *c. multa, de præben. cap. licet cauſam, de probat. ibi nulla, vel modica,
& ſcribunt Baldus in auth. præterea C. vnde vir & uxor. Corn. conſilio
63. colum vlt lib. 1. & Soc. Sen. conſ 208 nume. 4. lib. 2.* Accedit quod
docuit Baldus *in l. cum qui. §. in popularib. ff. de iureiur* quod paruus
ſeu modicus defectus † non vitiat actum vt nec leuis ſolemni- 9
tatis omiſſio obeſt *l. 1 in fi ff. de ventre inſp. vbi Bart. & gloſſ in cap nostratu 30. q. 5* Eſt ergo idem dicendum in caſu noſtro quod hic tā
paruus exceſſus efficere nō debet, quam cenſeatur hic adoleſcēs
approbatus à duabus partibus ex tribus.

Secundo moueor argumento † ducto à ceſſante ratione hu- 10
ius conſtitutionis, quod ſane argumenti genus in iure noſtro re-
cipitur. *l. quod dictum ff. de pactis, ubi Bart. & Ange. Clem. 1. & ibi
Card. in 10. notab. de iud. & alibi ſæpe.* Atqui in caſu noſtro ceſſat
ratio huius conſtitutionis prohibentis aſſumtionem habitus
nouitio, ſi à duabus partibus non fuit approbatus: ergo etiā ceſ-
ſat prohibitio diſpoſitionis. Illa minor probatur manifeſte,
quod non alia ratione creditur cōſtitutionem requirere vota
duarum partium ex tribus, quam vt rectiore & firmiore hi no-
uitii eligantur atque recipiantur ad religionem, cum credatur
prudenter † & ſapienter factum quod plurium cōſenſu & iudi- 11
cio factum eſt. *ita probat cap. prudentiam, de offi. deleg. Dec. in cap cum
omnes 1. lect numer. 12. de conſtitu gloſſ. in cap. 1. de his quæ fiunt à maior.
parte capituli & ibi Imola num. 7. & omnes in c. Eccleſia. el 2. de electio.*
Sed hic ceſſat hæc ratio ex parte illius tertiæ partis, hoc eſt 14. eo
quod etſi in ea tertia parte vnius ſuffragium excedat tertiam
partem ex tribus: attamen non efficit, quin cenſeatur ab illis 27.
cum iudicio electio & approbatio facta, cum tertia pars vnius
ſuffragii probabili & iuſta ratione dici non poſſit: huiuſmodi,
vt quemquam mouere poſſit: ſequitur ergo nullam rationem
illius parui exceſſus habēdam eſſe. Tertio ſuffragatur, quod imo
hi 27. conſtituunt maiorem partem ex 41. pro duabus partibus,
quam illi 14. pro vna tertia parte, ſi quidem maior pars † dicitur, 12
quæ non ſolum eſt maioris numeri, ſed etiam quæ ſanioris iudi-
cii eſt: nam & numerus maior & ſanior concurrere debet. *ita cen-
ſuit poſt alios Dec. in cap. cum omnes, in ſecunda lect. colum. penult. ver-
ſiculo vltim. notandum, de conſtitut. & ibi Andreas ab Exea numero 292.
qui plures recenſet* imo ſcribit Compoſtel. *in cap. Eccleſia. el 2. de ele-
ctio.* ſolam partem ſaniorem præferri maiori numero, niſi in nu-
mero eſſet magnus exceſſus *& idem docuit Innoc. in cap. ſcriptum
& cap. quia propter de electio Imola in cap. c. numero 7. de his quæ fiunt
à maior. parte. cap idem in l. Pomponius. colum. 4. de re iud.* Sed hoc in
caſu vna cum 27. ſuffragiis atque ita cum maiori parte adeſt e-
tiam ſanior pars. Et è contra ex parte 14. ſuffragiorum extat mi-
nor numerus, & minus iuſti & prudentes: ergo ille numerus
27 debet omnino præferri. Propoſitio minor omni ex parte
clare probatur. Ac primo ſanioris iudicii eſſe illos 27 vel ex eo
conſtat quod nouitium bonæ indolis, ſpei & morum approba-
runt. Quod conſuluerint famæ nouitii, ac ſimul religionis.
Nouitii inquam, quia ſi reiiceretur ſeculo mundano eſſet
inuiſus & ſcandaloſus, quod cum crederēt permulti eſſe apoſta-
tam, & (vt vulgo dicunt) ſfratato, & ſi nos eum dicimus † apo- 13
ſtatam qui profeſſione omiſſa religionem deſeruit. *capit. 1. de apo-
ſta. & ibi Inno. notat.* E contra autem infirmioris iudicii fuiſſe &
eſſe illos 14. qui hunc nouitium reiicere conantur, vel ex eo con-
ſtat, quod iure iuſta & legitima cauſa hunc indignum, qui ad re-
ligionem recipiatur, eſſe iudicarunt: cum tamen nullus iudex
† bonus & iuſtus ſine cauſa aliquem condemnet. ſed is Diabolus 14
eſt qui id facit, *textu in cap. 1. de re iud. in 6.* Non etiam ſani iudicii eſt
famam proximi & religionis lædere, quia grauius illi peccarent
quam ſi nouitii ſanguinem effunderent. cum honor † vitæ ante- 15
feratur. *l. ſi quidē. §. permulti. ff. quod metus cauſa. l. iuſta ff. de manu-
miſſ. vin.* Et Apoſtolus ait, *Expedit magis mori quā vt gloriā meā quis
euacuet.* Et ideo cenſent noſtri, cauſam honoris eſſe arduam &
maxima conſideratione dignam. *ita Craue. conſil. 165. numero 2.
Socin. Iun. conſil. 17. numero 24. libr. 3. Gramma. deciſ. 2. nu. 12. & alibi
ſæpe* ſcribit etiam Alciatus *reſponſo 306. in fin.* mitiſſime agendum
eſſe ne quis in honore lædatur.

Quarto accedit, quod maior † pars illa dicitur, quæ maiori ra- 16
tione & pietate nititur. *Ita gloſſ. in cap. 1. in verbo rationabiliter, de*

Digitized by Google

h le quæ ſiunt a maiori parte capituli.& ibi notat Ancha. numer. 6.& e-
gregie ſcribit Archid.*in can. Nicana.31.diſtinct.* quod licet in du-
bio intelligatur pars maior ratione numeri : attamen tunc di-
17 citur minor † & inſirmior,cum ei aperta ratio & æquitas repug
nat . *Idem cenſuit Cardinalis Iacobatius in tracta.de conc.l.b 6.artic.
& colum 8.eſt ſub pag.35.*Atqui hoc in caſu ex tribus partibus ma-
ior cenſeri debent hæ duæ comparatiue ad tertiam, iuxta diſpo-
ſitionem conſtitutionis,quod maiori ratione & pietate mouea-
tur.quod maiori ratione moueatur,ſatis dictum fuit , quod ma-
iori etiam adducatur pietate vel ex eo conſtat,quod impium ad-
modum eſt ſine iuſta cauſa aliquem iam religioni fere addictum
reiicere. Nam turpius reiicitur quam non *(:vt inquit Poeta:)*
admittitur hoſpes. Et in dubio eſſe magis pium & benignitati
diuinæ atque humanæ conſentaneum , aliquem in collegium
& vniuerſitatem multorum cooptare ,non dicam. Quod præ-
ſertim procedit in religionis profeſſione, à qua nemo hoc cau-
18 la arcetur,cum apud Deum † nulla ſit perſonarum exceptio.
cap.nouit, de iudiciis. Vocauit enim Saluator noſter ad apo-
ſtolatum æque ignorabiles ac nobiles : ita præbendæ vni ac alte-
ri ſine exceptione dari debent. cap. pen. de præben & ibi gloſſ.
declarat.

19 Quinto huc ſpectat,quod quando eligentium † numerus pa-
rum excedit,ad merita electi recurritur.*ita glo.in cap.ſcriptum , in
verbo maiorem.de elect.& tradit Ancha.in cap.ſi quando,colum. 2.ver-
ſiculo item nota.de elect. in 6. idem ſenſit Iacobatius dict. tracta. de con-
cilio. lib. 6.artic. 3.colum 15.eſt pag.355. colum. 2. verſiculo vnde con-
cluſiue.* Atqui (:vt iam dixi:) numerus 14. parum excedit tertiam
partem:ergo is numerus ſpectandus non eſt , ſed recurrendum
ad merita : quæ huiuſmodi eſſe aſſeruntur , vt religionis habitus
ei concedi debeat.

Sexto confert doctrina Archid.*in can.Epiſc.61. diſtinct.*dũ ſcri-
20 bit,quod vnus † tantum ea maiori numero poteſt , ſi iuſtitia ni-
tatur , vniuerſos cõtradicendo impedire. *Archid.ſecuti ſunt Bal.in
c.vlt.nu.20.de praſum.& Iacob. in tract. de concil.lib.6.artic.3. eſt.pag.
352.col.2.verſi.fatetur tamen.*Ergo à fortiori iuſtitia 27.debet cæte-
ros poſſe impedire,ne expellant hunc nouitiũ à religione Quod
autem hi 27.nitantur iuſtitia,iam dictum fuit , quod nulla adeſt
iuſta cauſa.qua expelli & reiici is debeat.

Septimo mouet me non parum.quod adhuc plus quam duas
partes ex tribus faciunt hi 27.ſi ab illis 14.ſubducentur illi.qui in-
ter ſe pacti ſunt:atque ita(:vt dici ſolet:) conſpirarunt de expel-
21 lendo hoc nouitio. Nam ob pactionem † quo ad hunc actum
eorum ſuffragia & vota nihil operantur *quemadmodum ſcribunt
omnes in c.ſi Papa.79 diſt. & in c.bona,de elect.* quod electio facta ab
illis,qui ambitioſe conuenerunt de eligendo aliquem atque ità
malo zelo , annullari debet. Quod tradit & Petrus de Baiſio in
22 *tract. de elect par.3.c.3.* vbi inquit, quod etſi eligere debentes †
poſſint inter ſe habere conſilium de eligendo aliquẽ,non tamen
poſſunt deliberare , quod electio ſubſecuta eſſet annullanda, *&
ſcribit Ioan.And.in c.bona memoria tremo.col.2.ad fi.de elect.* & in ele-
ctione facienda omnis tractatus ambitioſus prohibetur. Quod
23 autem † malo animo & animoſitate potius quam quadam æquita-
te hi 14 adducti ſint ad hunc nouitium reiiciendum , vel ex eo
conſtat, quod(:vt iam dictum fuit:)nullam iuſtam cauſam huius
contradictionis aſſignant. *ita in ſpecie ſcribit Ioan de Turre Cremata
Cardinalis in c.ſane,in fin.63.diſt.*Imo hic malus zelus,qui in ani-
24 mo conſiſtit,& qui † ob id coniecturis probari poteſt, *vt poſt
Innoc. & alios in c.Eccleſia,il. 2. de elect.ſcribit Petrus de Baiſio in d.
tracta de elect.part.3.c.35.numero.9.*hinc inquam malus zelus pro-
batur , quia aſſeritur , quod aliqui ex illis 14. inter ſe dixerunt,
Dagli tu il voto contra perche è Veroneſe:& per diſpetto del. maeſtro ſuo
Et hæc dici poteſt conſpiratio facta contra hunc nouitium.cum
25 conſpiratio † ſit dicta à conſpirando,id eſt,ſimul aſpirando con-
tra aliquem *ita ſenſit Archid. & Turre Cremata in cap. coniuratio,
numero quaſtio.1.* & eo loci is Turre Cremata ſcribit , quod con-
ſpirare eſt contra aliquem ſimul in vnum maligno ſpiritu in
ſurgere. Nam ſic iudæi contra Saluatorem noſtrum conſpira-
runt. *Ioan.cap.11.* Et inquit Archid.*in cap. conſpirationum. 11. 4.1.*
quod conſpiratio dicitur multorum conuentio , quæ fit ad ſub-
uerſionem ſtatus vel dignitatis alterius ;aitque varie puniri pro
perſonæ qualitate , atque ita pœna erit arbitraria ſuperiori cum
ergo ad ſubuerſionem ſtatus & honoris huius nouitii hi cõuene-
runt,conſpiraſſe in eum dicuntur, & per conſequens eorum ſuf-
fragia nullius momenti ſunt , imo aliqua pœna Reuerendi Do.
Abbatis arbitrio puniendi.

Octauo ac vltimo,(:dato non conceſſo tamen, rem hanc eſſe
vtraque ex parte dubiam, quia claram eſſe pro nouitio opinor:) 26
in dubio † pro nouitio atque ita pro 27.ſuffragiis eſſe iudicandũ
hac ratione cenſeo,quod vbi in his electionibus magnum extat
dubium pro qua parte ſit pronuntiandum , id fieri debet, quod
obſeruant Iuriſconſulti in approbãda vna opinione,quæ maxi-
me apud Doctores ſit controuerſa : *ita in ſpecie ſenſit Card. Ia-
cob. in tract.de concilio,li.6.art.3. pag.358.colum.2. verſic.ſed ſi contin-
geret.* Atqui ſolent Iuriſconſulti in re maxime dubia ſequi opi-
nionem benigniorem & æquiorem.*ita Matheſil.in tracta. de ele-
ctione verioris opinionis.nu.5.& ſcribunt NeuiZa. lib.5. Sylua nupt.nu.
68.& Pariſ.conſil.6.num.24.lib.1. & conſ.66.num.17. lib.3.*Atqui du-
bium non eſt,quin hoc in caſu ſit magis æqua & magis benigna
electio † quam reprobatio huius nouitii:quod ſit electio magis 27
benigna vel ex eo conſtat, quod iſta dicitur benignior pars , qua
pronuntiatur in dubio , aliquem eſſe cooptandum in collegium
& numerum aliorum , *vt poſt Baldum conſ.183.Statuto ciuitatis Ve-
rona.lib.2.ſcribit Iaſ. in l. huiuſmodi.§ legatum.num .20.de lega 1. idem
Iaſ.conſil. 120. lib.4 Alcia reſp.91.& reſp.725.* Et eſt ratio (:quæ hic
maxime conuenit :) quod ſi coopretur nemo læditur imo col- 28
legium † ampliatur,quod fauorabile eſt.*l.3 §.penul.ff. de decurio.
l.magiſtros.C.de profeſſ.& med.li.*1a at contra,ſi is cooptandus reii-
ceretur ,ei maxime damnoſum & ſummi dedecoris eſſet. Eſt et-
iam magis æqua,cum nullum vitium,nulla iuſta cauſa adſit:qua
reiici hic debeat. Et ideo reſpondit Alciatus.*d. reſpon.*725. quod
quando vota † ſunt paria,atque ita in dubio , debet pronuntiari 29
pro eo,qui vult collegio aggregari.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quia facile ex rela-
tis reſpondetur , præſertim ad primum , quod etſi verum ſit 27.
perfecte non conſtituere duas partes ex tribus 42.cum pro alte-
ra tertia ſunt 14.attamen dico paruum hunc exceſſum non eſſe
conſiderabilem , & præſertim , quia nec ſano nec maturo iudi-
cio ducti ſunt illi 14. ad ita votandum. Cætera iam relata non
repeto.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, quod hodie non ha-
betur tanta ratio deformitatis promouendi ad religionem. Nam
hodie ſolum arcentur à ſacerdotiis & religione cæci , manci , &
his ſimiles,qui ſacra miniſteria tractare impediuntur. Nõ enim
modicum † vitium vel deformitas expellit.cap.a de corpore vi- 30
tia,quo loci gloſſa declarans , quæ dicatur modica † deformitas 31
inquit reliqui iudicis arbitrio. Quam quidem ſententiam poſt
Butrium, Cardina.& alios probaui. *in comment de arbitr. iud. &c.
lib.2.caſu.226.num.7.*vbi *numer.8* ſubieci *ex cap.2.de corpore vitiatis*
illum non dici deformem vt à ſacerdotio reiiciatur , qui macu-
lam habet in oculo. Quod idem de hoc nouitio dicendum eſt,
quia non eſt præſumendum, quod Reuerendus Do.Abbas ad re-
ligionem eum recepiſſet concedendo vt habitum nouitiatus , ſi
talis fuiſſet deformitas, quæ ad ſacerdotium, promoueri impedi-
ret. Et poſteaquam eo in ſtatu fuit receptus , ita quoque debet
conſeruari, ne facto ipſius Dom. Abbatis lædatur, ſi enim D. Ab-
bas cognoſcebat eum deformem atque ita minus idoneum, de-
beat eum reiicere ab initio; nam(:vt iam dictum fuit:) *turpius ei-
icitur, quam non admittitur hoſpes.*

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo, quod ex quo non con-
ſtat de ſententia † priuatoria illius ſuſpecti , eius votum ſuffragari 32
debet. *vt ſentiunt omnes in capit.quia propter , de electio. & Baiſius
in tracta de electio.par.1.ca.22* Nemo enim indignus † præſumitur 33
niſi probetur , quod hoc præſertim in caſu procedit , vbi hic qui
allegatur voce priuatus , eſt in quaſi poſſeſſione dandi ſuffra-
gium : quæ † ſane quaſi poſſeſſio reiicit onus probandi in aduer- 34
ſarios , vt ſcilicet illi habeant neceſſe clare probare , hunc voce
priuatum eſſe. *iuxta l. circa ff. de probat. & ſcribit Ripa in cap. cum
Eccleſia Sutrina.colum 1.de cauſa poſſeſſ.& propr.* Et ideo ſi hic non
potuit hoc in caſu ferre ſuffragium , deberent etiam annullari
omnes illi actus , electiones & approbationes quibus iam antea
hic ſuffragium dedit, *iuxta cap. Meſſana.de elect.* Ne ergo tot & tan-
ta inconuenientia ſequantur , dicendum eſt , recte datam eſſe
vocem ab hoc ipſo in caſu hoc noſtro , & per conſequens eſſe
pronuntiandum pro ipſo nouitio, vt ei concedatur habitus pro-
feſſionis. Hanc eſſe arbitror veram Canoniſtarum ſententiam,
quidquid cenſeat ſacræ Teologiæ Doctor excellens , qui con-
trarium reſpondit. Cui quidem in his parum deferendum eſt, &
ſi in cæteris ei multum tribuo. Nam Theologica † ſcientia ſo- 35
lum verſatur circa iuris diuini interpretationem , nempe quo
ad Seruatoris noſtri opera, & quo ad ea , qui ſpiritualitem &
vere

verę fidci cognitionem reſpiciunt. *ita cenſent permulti, quos recen-ſet Perſ. Card. conſ. 67. num. 32. lib. 4.* vbi poſt multos ſcribit, quod Teologi reſpōdentes ſuper dubiis, quæ occurrunt in cauſis matrimonialibus & his ſimilibus grauiter errant. Nec periculoſum eſt (: inquit Pariſius:) illis in iſtis aliquid aſſirmare vel negare. Concludo itaque ita iuris eſſe rectiore iudico ſaluo.

Iacobus Menochius I.C.

Quia communicato conſilio cum excellentiſſimo ac clariſſimo. D. Iacobo ſupra conſulente, idem ſenſit. & quia adeo abunde, copioſe & docte per eum omnia fuerunt diſcuſſa, vt nullus ſit relictus additioni locus: ideo ſufficiat hoc atteſtari, quod ego in eandem ſententiam, abſque vlla hæſitatione concurro, cum ſciam omnia deducta per eum, ſecundum iuris veros terminos eſſe deducta atq; ideo indubitatam reddere concluſionem per eum firmatā, quod ſcilicet nouitius iſte omnino intelligatur receptus: præſertim cū, vt mihi præſupponitur in facto. Reuerendus Abbas etiam ad tollendum omne dubium gratificauerit pro noui-
36 tio quæ gratificatio † in dubiis eſt attendenda *vt pro Bal. in c. cum M. Ferrar. nu. 32. de conſtit. prout in diſcordia opinionum tradit Iaſ. in L. iur. gentium. §. hodie. n. 4. de pac. Et plura ad hoc adducit Teraq. in tract. de primoge. in q. 17. in ſecunda op. per totam.*

Tiberius Decianus. I.C. Vtienſis, & in Patauino gymnaſio tur. Con. ordinarius interpret in p. ſede maṅtinu manu propria ſubſcripſi & ſigillaui in fidem præmiſſorum ſaluo, &c.

S V M M A R I A.

1 *Primogenitus quot modis dicatur.*
2 *Primus ille dicitur, quem nemo præcedit.*
3 *Proximus ille dicitur, quem nemo in grado præcedit.*
4 *Tempus mortis teſtatoris ſpectatur ad videndam qualitatem hæredis, ob quam ad ſucceſſionem vocatur. & num. 102.*
5 *Emphyteuſis, quæ ex pacto ad primogenitum tranſire debet, tranſit ad primogenitum, qui reperitur tempore mortis emphyteutæ.*
6 *Succeſſio habet naturam relationis ad tempus mortis.*
7 *Primogenitus ille non dicitur, qui deceſſit ante feudum apertum, ſed ille dicitur qui eo tempore in rerum natura eſt.*
8 *Primogenitus in dubio qualis dicatur.*
9 *Statutum quod primogenitus ſuccedat in feudo, an primogenito decedente ſecundogenitus admittatur.*
10 *Primogenitus qui mortuo patre debet in feudo ſuccedere, ſi committat delictum adeo quod priuetur, an ſecundus admittatur. & nu. ſeq. & 59.*
11 *Principatus ſi perueniat ad primogenitum, tamen ipſo repudiante, ſecundogenitus obtinebit. & num. 59.*
12 *Primogenitus dicitur etiam ille, cuius frater natu maior deceſſit.*
13 *Dignitas quæ recedit ab indigno applicatur proximiori gradui.*
14 *Patronus ſi conſtituendo in eccleſia iuſpatronatus reſeruarit facultatem, quod ſemper primogenitos habeat præſentare.*
15 *Statutum, vel conſuetudo quod primogenitus ex primo matrimonio ſuccedat in Baronia. ſi oriuntur filij ex tertio matrimonio, an tunc ſtatutum habeat locum.*
16 *Tertium matrimonium quandoque dicitur ſecundum.*
17 *Secunda electio quandoque dicitur prima reſpectu tertiæ.*
18 *Nuptiæ omnes poſt primas dicuntur ſecundæ, & qua ratione. numero 115.*
19 *Subſtitutio facta à teſtatore duobus antiquioribus de domo & familia ſua, intelligitur non ſolum facta duobus illis primis. verum etiam alijs ſequentibus gradatim poſt illos primos duos.*
20 *Verba in dubio quæ poſſunt duo tempora ſignificare exponi debent, vt ſignificent illud tempus, quod magis naturæ actus conuenit.*
21 *Teſtamentum recepit robur à die mortis teſtatoris, non die facti teſtamenti.*
22 *Teſtatoris voluntas eſt ambulatoria vſque ad mortem.*
23 *Tempus præſens & præteritum in vltimis diſpoſitionibus denotat futurum, vbi ponuntur quam plurima exempla, & numero 29. 70.*
24 *Argumentum à diſpoſitione legis ad diſpoſitionem teſtatoris valet.*
25 *Voluntas teſtatoris ita coniecturari poteſt vti voluntas legis.*
26 *Verbum præſentis temporis in diſpoſitione legis protrahitur ad futurum. & num. 29.*
27 *Argumentum, de contractibus ad vltimas voluntates valet.*
28 *Verbum præſentis temporis in contractibus trahitur ad futurū & ſeq. nu. 70.*
29 *Tempus præſens in dubio debet denotare etiam tempus futurum, & de veritate. num. 70.*
30 *Conſanguineus præſumitur ſcire nomen conſanguinei ob ſanguinis coniunctionem.*
31 *Dictio (: tunc:) à teſtatore prolata temporis extreminatem ſignificans, ad tempus mortis refertur.*
32 *Verbum præſentis temporis per appoſitionem dictionis, tunc denotat tempus futurum.*
33 *Pars vna teſtamenti aliam declarat.*
34 *Teſtator in vna parte teſtamenti faciens mentionem de filiis maſculis, & in alia de filiis tantum, intelligitur ſemper de maſculis.*
35 *Indefinita æquipollet vniuerſali cum eadem adeſt ratio.*
36 *Et non ſolum quo ad res, verumetiam quo ad perſonas, cum eadem adeſt ratio.*
37 *Diſpoſitio facta de primo, extenditur etiam ad eum, qui in eius lo[illegible] ſubrogatur.*
38 *Legatum factum ancillæ meæ nomine Agathis an ſi vendita ea alia, cui idem nomen imponitur, ematur, debeatur illi ſecunda.*
39 *Diſpoſitio facta de caſu vero extenditur aliquando ad fictum.*
40 *Proprietas verborum attendēda, neq; ab ea recedendum eſt, maxime in vltimis voluntatibus.*
Interpretatio ſtricta ſumenda eſt in fideicommiſſis legatis & ſubſtitutionibus. & nu. 47.
41 *Proprietas verborū attenditur in teſtamentis etiam ſi adſit præſumpta mens diſponentis contraria.*
42 *Et etiam ſi actus foret nullus.*
43 *Mens præfertur proprietati ſermonis, & quando. nu. ſeq.*
44 *Verba aliquando dependent à mente, & tunc potius verba quam mens attenditur.*
45 *Finis potior eſt, quam ea quæ ſunt ad finem.*
46 *Mens & verba ſe habent inuicem tribus modis.*
47 *Subſtitutiones ſtricte interpretantur cum difficile inducantur, vel conſtituta extendantur.*
48 *Subſtitutio directa inducta non dicitur niſi verbis expreſſis conſtet.*
49 *Idem dicimus de fideicommiſſaria.*
50 *Subſtitutio fideicommiſſaria difficilius extēditur de perſona ad perſonam.*
51 *Primogenitus qualis proprie dicatur ſecundum legem diuinam, canonicam, & ciuilem.*
52 *Ætas perſonæ ineſt per modum ſubſtantiæ. Is enim eſt homo in iure noſtro, quem ætas demonſtrat.*
53 *Primogenitura vti quid ſubſtantiale in alio, quam in primo verificari minime poteſt.*
54 *Fictio non cadit ſuper his, quæ naturaliter eſſe nequeunt.*
55 *Primogenitura eſt ætatis beneficium cum alteri concedi non poteſt. & num. ſeq.*
56 *Ætas eſt quid perſonale, quod cum perſona extinguitur.*
57 *Prius & poſterius in tempore conſiſtit.*
58 *Verbum iſtud primogenitus, ſecundum naturam intelligi debet de eo, qui primo natus eſt.*
59 *Regnum Siciliæ quod debetur primogenito, ſi ipſe repudiaret, vel moreretur, ſecundogenitus ſecundum veriorem opinionem non admitteretur, & ſupra de aliis contrarium tenentibus, vide num. 10. & 11.*
60 *Verba præteriti temporis ad futurum non protrahuntur, & qua ratione.*
61 *Verba hæc primogenitum natum, an intelliguntur de iam nato, vel potius naſcituro.*
62 *Verbum ſi ſui natura duo tempora ſignificare poteſt, vt præteritum & futurum, de illo intelligitur quod magis naturæ rei conuenit.*
63 *Voluntas, ſeu actus teſtatoris in dubio intelligitur potius de præſenti, quam de futuro.*
64 *Mutatio eſt quid accidentale.*
65 *Tempus præteritum de præſenti manere dicitur.*
66 *Mixtum ſequitur naturam ſui ſimplicis quantum fieri poteſt.*
67 *Argumentum ab oppoſito valet.*

68 *Tempus futurum non includit nec præſens, neque præteritum.*
69 *Et an præteritum includat præſens.*
70 *Et ſecundum veriorem opinionem tempus præſens non protrahitur ad futurum.*
71 *Argumentum de contractibus ad fideicommiſſa valet, quia tam vno, quam alio caſu ſtricta ſumitur interpretatio.*
72 *Verbum præſentis temporis non includit ſui natura futurum, niſi manifeſto exprimatur.*
73 *Legatum tertiæ partis, intelligitur de tempore facti teſtamenti non alio, licet alia bona eſſent poſtea acquiſita.*
74 *Promiſſio de faciendæ pace pro ſe & filiis ſuis intelligitur de filiis natis tantum, non etiam naſcituris.*
73 *Subſtitutio facta de filiis, intelligitur de filiis natis tempore teſtamenti.*
76 *Legatum factum de frumento quod quis quod in horreo habet, ſi frumentum conſumtum ſit, quid ſit faciendum.*
77 *Primogenitus quando dicatur ille, qui eſt ſecundus, ſed efficitur primus per mortem primi.*
78 *Teſtator quando vtitur ſermone plurali, ſiue vniuerſali, omnes ordine ſucceſſiuo ſuccedunt, ſecus ſi ſingulari.*
79 *Diſpoſitio teſtatoris ſemper intelligitur circa tempus præſens, neque trahitur ad futurum niſi ex neceſſitate, vt ibi.*
80 *Legatum factum ab aliquo vxori ſuæ, quam non habeat, an intelligatur factum vxori futuræ, & num. ſeq.*
81 *Naſciturus in futurum quando veniat in diſpoſitione teſtatoris.*
82 *Inſtitutio videtur facta in dubio de eo, qui certus erat teſtatori, non de incerto.*
83 *Teſtator ſi inſtituat ventrem ſi prægnans eſt, de illo filio concepto intelligitur tunc tempore facti teſtamenti, non de alio.*
84 *Poſthumus vocatus in inſtitutione, intelligitur de nato ex quacunque vxore, non de ea tantum tempore facti teſtament.*
85 *Primogenitura dupliciter intelligitur. & nu. 114.*
86 *Verba teſtatoris quæ poſſunt intelligi in caſu vero & ficto, potius de vero, quam de ficto interpretari debent.*
87 *Legatum factum pro prima filia nubenda, intelligitur pro prima filia reſpectu natiuitatis, non autem matrimonij.*
88 *Teſtator ſi legauerit maioribus de familia, de quibus intelligatur ſermonem habere voluiſſe.*
89 *Diſpoſitio hominis loquens in caſu vero, non comprehendit fictum.*
90 *Teſtator in dubio potius dicitur vocare primogenitum ratione conſeruandæ familiæ quam ſecundogenitum*
91 *Subſtitutio fideicommiſſaria nõ extenditur de perſona ad perſonam, etiam ex præſumta mente teſtatoris ſubſtituentis.*
82 *Subſtitutio licet extendatur de caſu ad caſum ex mente præſumta teſtatoris, non tamen extenditur quando inducitur diuerſitas perſonæ.*
93 *Sic quando extenderetur de perſona vera ad fictam, quia in hoc caſu extenſio minime admittitur.*
94 *Voluntas teſtatoris interpretari non debet per viam diuinationis.*
In teſtamentis nil magis eſt proprium quam claritas.
95 *Voluntas teſtatoris non attenditur cum verba non patiuntur, etiam ſi magna ſit præſumtio voluntatis, & ſeq.*
96 *Teſtator licet voluerit ſcribere plures hæredes, vel aliquid aliud, ſi tantum non reperiatur ſcriptum, non attenditur quid voluerit, ſed quod ſcriptum eſt.*
97 *Aſſerens ſe vocatum eſſe ex tali ſubſtitutione, debet probare talem ſubſtitutionem hanc naturam habere, vt comprehendat illum.*
98 *Probatio vt probanti proſit, certa & clara eſſe debet.*
99 *Dubitas interpretari debet contra illam allegantem.*
100 *Verba præteriti imperfecti ſubiunctiui ſignificant etiam tempus præſens, & tunc ad aliud non protrahuntur: ſi vero non verificarentur in tempus præſens, ad futurum extendi poſſunt.*
101 *Voluntas teſtatoris in dubio non attenditur*
102 *Tempus mortis teſtatoris cur ſpectetur ad vendendam qualitatem hæredis.*
103 *Succedens duas qualitates habere debet, primo quod à diſponente ſit vocatus, ſecundo quod habeat illam qualitatem, quæ vocationi à diſponente fuit adiecta. & num 105.*
104 *Intellectus ad l. ex facto. § ſi quis autem ff. ad S.C. Treb. & l. in ſubſtitutione ff. de vulgar.*
105 *Vocatus vt poſſit ſuccedere, quæ requirantur qualitates. Et ad hoc tres caſus figurantur.*
106 *Qualitas adiecta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi.*
107 *Et quando adiecta eſt tempori.*
108 *Et quando adiecta eſt verbo ſeparata, quomodo iſtæ tres regulæ intelligantur.*
109 *Verbum, tranſeat, vti verbum ſuccedat, eſt verbum futuri temporis.*
100 *Anch. conſ. 87. declaratur.*
111 *Conceſſio à Principe facta dicitur beneficium, & late interpretatur & qua ratione.*
112 *Hæres inſtitutus vſque ad certum tempus cenſetur, abſolute hæres, reiecta mentione illa temporis.*
113 *Vnigenitus improprie dicitur ille, qui alium habuit fratrem, qui tamen momento temporis vixit.*
114 *Primogenitus an dicatur ille, qui illegitime natus, & cum poſtea alius filius legitimus natus eſt, ipſe legitimatus: vel potius ille legitime natus.*
115 *Primum dicitur, quod ante ſe nihil habet.*
116 *Secundus à ſequendo dicitur, ideo omnia poſt primum poſſunt dici ſecunda.*
117 *Fideicommiſſum quod ad agnationis & familiæ conſeruationem inducitur, an dicatur odioſum vel fauorabile, vt poſſit vel non poſſit extendi de perſona ad perſonam.*
118 *Diſpoſitio teſtatoris quomodo dicatur habere naturam reſpicientem tempus futurum.*
119 *Interpretatio in dubio ſemper illa ſumenda eſt, qua diſpoſitio valeat.*
120 *Tempus præſentis temporis vel præteriti imperfecti trahitur ad futurum, cum in præſenti verificari non poſſit.*
121 *Legatum factum de certa ſpecie, non recipit augmentum, & qua ratione.*
122 *Extenſio & relatio non conceditur quando ſermonis proprietas repugnat.*
123 *Subſtantia ſuppoſita facile qualitatem extendere poteſt.*
124 *Verbum poteſt à teſtatore prolatum an denotare poſſit tempus futurum & quomodo intelligatur. & ſeq.*
125 *Verba poſſunt naturam mutare ratione adiuncti.*
126 *Potentia eſt ad actum de futuro.*
127 *Impoſſibile dicitur, quod nullo tempore fieri poteſt.*
128 *Legatum factum de omnibus bonis, quæ Peruſiæ reperiri poſſunt an intelligatur tantum de bonis tunc exiſtentibus, vel quæ eſſe in futurum poſſent.*
129 *Intellectus ad l. ſi ita quis. de aur. & arg. leg.*
130 *Teſtator in dubio non præſumitur voluiſſe fruſtra diſponere.*
131 *Mandatum de prouidendo alicui idoneo, extenditur ad eum, qui beneficium obtinet, ſi poſt mandatum ille beneficio renuntiat.*
132 *Viuentis nulla eſt hæreditas, vel ſucceſſio.*
133 *Intellectus ſiue ratio ad l. placet. ff. de lib. & poſth.*
134 *Vſuræ ſunt acceſſiones.*
135 *Diſpoſitio ſiue voluntas teſtatoris licet pro lege habeatur non tamen eſt lex.*
136 *Verba præſentis temporis non trahuntur ad futurum in contractibus.*
137 *Licet aliquibus caſibus ſecus ſit, & quomodo procedat.*
138 *Verba præſentis temporis collectiua quomodo extendantur ad futurum.*
139 *Collectiuum nomen quid ſit.*
140 *Nomen agnationis vel gregis, vel peculii, eſt nomen collectiuum.*
141 *Diſpoſitio facta de nomine collectiuo per verbum præſentis temporis extenditur ad futurum.*
142 *Pax facta pro ſe & ſubditis ſuis, extenditur ad futuros*
143 *Promittens coquere panem pro me & familia mea, pro tali mercede an aucta familia pro eodem met pretio teneatur id facere.*
144 *Legatum factum cognatis an debeatur ſingulis vel vt vniuerſis.*
145 *Et an legari poſſit vniuerſitati & vni corpori, & an illud corpori debeatur vt ſingulis.*
146 *Teſtator ſi reliquerit vxori omnes veſtes ſuas, ſi corrupta ſint, & reficiantur, an debeantur.*
147 *Legatum debetur ſecundum naturam quam habet tempore mortis teſtatoris, non teſtamenti. & num. præced.*

148 Hemi.

Digitized by Google

148 *Homines poſſunt mutare nomina ſua propria.*
149 *Interpretatio in teſtamentis fit ſecundum tempus mortis teſtatoris quo tempore ſua diſpoſitio recipit perfectionem.*
150 *Habita tamen ratione ad intellectum verborum tempore conditi teſtamenti.*
151 *Interpretatio non poteſt ſumi ex actu futuro.*
152 *Voluntas teſtatoris ita intelligitur prout loquitur, maxime ſi facile aliter dicere poterat.*
153 *Naſcituri quando veniat ſub appellatione filiorum.*
154 *Indefinitum quid ſit.*
155 *Et quando æquipolleat vniuerſali, & quando non.*
156 *Fideicommiſſum continet in ſe odium.*
157 *Subrogatus ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur.*
158 *Subrogatio ſolet fieri vel ab homine vel à lege.*

FACTI SPECIES.

M*Agnificus Capitaneus Mercurius Baiardus Parmenſis teſtamentum condidit, in quo ſuos hæredes inſtituit Magnificos Equitem Franciſcum & Capitaneum Andream de Baiardis, quibus ſine filiis maſculis decedentibus ſubſtituit primogenitum maſculum naſciturũ ex D. Baiarda ipſius teſtatoris filia: adiecta conditione, quod ſe nominari faceret de domo & familia de Baiardis. Cui ſine filiis maſculis decedenti ſubſtituit primogenitum natum & procreatum ex Domin. Solomea eius ſorore, & ex Magnifico Iuriſconſulto Domin. Gabriele de Taglia Ferris eius marito, ſub quouis nomine contingat ipſum nominari. Ita tamen quod dictus filius ſe nominari & inſcribi faciat de domo & caſata illorum de Baiardis. Quibus hæredibus vt ſupra decedentibus ſine maſculis ſubſtituit Magnificũ Domi. Ludouicum de Baiardis ſi ſuperuixerit, ſin minus eius filium ſeu filios maſculos legitimos & naturales: qui tunc ſuperuixerint ſub quocunque nomine contingat ipſum vel ipſos nominari.*

Præſupponitur in facto tempore conditi teſtamenti exſtitiſſe ex Do. Solomea filium maſculum vndecim menſium, qui viuo teſtatore, deceſſit: & alterum filium D. Solomeam peperiſſe.

Vita functo teſtatore ſucceſſerunt in bonis D. Franc. & Andreas primi hæredes inſtituti ſine filiis maſculis, deinde ſucceſſit primogenitus D. Baiardæ, qui tandem nulla prole legitima relicta deceſſit. Nunc dubitari contingit, an hæc ſucceſſio debeatur Magnifico, atque Excellentiſſimo Iuriſconſulto D. Io. Baptiſta de Baiardis filio dicti D. Ludouici, vel ſecũdogenito D. Solomeæ.

CONSILIVM XCVII.

Initium à Domino.

HAret hæc conſultatio in plurimum dubitationis ſiquidem dicendum videbatur, ſecundogenitũ ca D. Solomea & D. Gabriele eius viro conſequi debere hæreditatem Do. Mercurii Baiardi teſtatoris excluſo Magnifico atq; Excellentiſſ. D. Io. Baptiſta Baiardo filio Magnific. D. Ludouici ſubſtituti. Quandoquidem; mortuo illo primogenito D. Solomeæ, viuente adhuc teſtatore, hic ſecundogenitus factus eſt primogenitus: atque ita tempore mortis ipſius teſtatoris reperitur primogenitus: & per conſequens hic primogenitus eſſe videtur, qui à teſtatore vocatus fuit. Quod equidem multis poſſe probari creditur.

Primo ea ratione, quod teſtator vocauit primogenitum Do. Salomeæ, ſed iſte qui nunc reperitur, eſt primogenitus: ergo iſte is eſt, qui à teſtatore vocatus & ſubſtitutus fuit. Illa minor propo-
1 ſitio ita probatur. Primogenitus † alterò de duobus modis ſumitur. is primogenitus dicitur, qui primus omnium naſcitur, primuſque vuluam aperit, *vt ſcriptum eſt Exodi. capit 34. & Numeri*
2 *capit. 13.* Quemadmodum & primus † is dicitur, quem nemo præcedit, *l. eum deobus ff. de vulg. & in proœm. Digeſtorum §. diſcipolis.*
Quemadmodum & proximus † is dicitur quem nemo præcedit
3 in gradu, *l. proximus de verbor. ſignific.* ſumitur & primogenitus pro illo, qui tempore mortis patris eſt inter filios natu maior, *quod egregie ſcribunt Alc. in dict. l. proximus de verbo. ſignif. & Guliel. Benedictus cap. Raynutius, in verbo, in eodem teſtamento relinquens primo numero 156. de teſtam.* Quod ſane tempus † mortis teſtatoris 4
ſpectari ſolet, vt dicatur hæres habere qualitatem, ob quam ad ſucceſſionem vocatur, *l. ex facto §. ſi quis autem ff. ad Trebellia. Quod reſpondit & Baldus conſilio 275. Quod pro regula, columna penult. libro ſecundo, quem infra referam.* Cum ergo hic ſecundogenitus Do. Solomeæ repertus fuit tempore mortis Domin. Mercurii teſtatoris primus natorum dictæ D. Salomeæ: ſequitur dicendum eſſe eum, qui à Do. teſtatore vocatus fuit. Hæc ratio confirmari ita ſecundo poteſt, ex doctr. Baldi *in l. 2. numer. 5. C. de iure emphy.* cum ſcriptum reliquit: quod emphyteuſis, † quæ ex 5
pacto ad primogenitum tranſire debet, trãſit ad primogenitum, qui reperitur tempore mortis emphyteutæ. Ea ratione quia ſucceſſio † habet naturam relationis ad tempus mortis, & ideo inſpi- 6
citur prioritas, quæ tunc in rerum natura verſatur, *d. l. ex facto §. ſi quis autem ff. ad Trebellia. Et in ea ſpecie Baldum ſecuti ſunt Tiraquell. in tract. de iure primigen. quæſt. 3. nume 6. verſi. & ex eodem & Alciatus in dict. l. proximus, de verbo. ſignif.* qui & illud in ſpecie fere noſtra ſcribit. quod ſi teſtator filio ſuo ſubſtituit eum, qui tunc ſecũdogenitus erit filiorum ſororis ſuæ: defuncto inſtituto, ſecundus filius collitigat cum tertio, inquit Alcia. quod ille tertius admittitur, quia eo caſu dicitur ſecundogenitus. Atque ita ſe reſpondiſſe ait, cum ex facto fuiſſet interrogatus, & forte eſt reſponſum Alciati. *560. incipit, filium Agnetis, ſecundum primam impreſſionem Lugdunenſem.* Præterea & tertio huc ſpectat doctrina eiuſdem Baldi *conſilio 275. Quod pro regula, colum. penult. lib. 2.* dum reſpondit eum non eſſe primogenitum † de iure, qui deceſſit ante feu- 7
dum apertum, *iux. dict. l. ex facto §. ſi quis autem ſuſcepit ff. ad Trebellia.* Et paulo poſt ſubſequenti col. ſcribit atque ſubiungit, illum dici primogenitum, qui tempore, quo feudum aperitur in rerum natura eſt primus, *ex text. §. proximus, inſti. de legit. agnat. ſucceſſ.* Accedit & quarto quod reſpondit Ancha. *conſilio 82. Dicta facti narratio numero 8.* cum ſcribit in hæc verba. *Petur enim ſine primogenitum † debet interpretari de illo, qui ſuperuixit tempore mortis eius,* 8
de cuius bono agitur, vel de alio per eius obitum in alio deuoluendo: vt in caſu noſtro, vt dict. §. fina. & l. in ſubſtitutione filij ff. de vulga. & pupil. ſubſt. Hæc ille. Cuius quidem verba aperte demonſtrare videntur hunc ſecundogenitum, de quo agimus, vere dici primogenitum: cum tempore ſucceſſionis omnium primus reperiatur. Confirmatur hæc ſententia quinto loco ex doctrina Iſerniæ. *in c. 1. § præterea, colum. pen. verſic, ſed quia ponitur in tit. quo ſit prima cauſa benefic. amitten. in vſibus feudo.* dum ſcriptum reliquit, quod ſi exſtat conſtitutio, † qua primogenitus in feudo ſuccedat: ſi moria- 9
tur primogenitus, ille ſecundus eius loco ſuccedit, quia hoc caſu primogenitus dicitur. *Iſerniam ſecuti ſunt Afflict. ibi in gloſſ. 3. numer. 23. idem in capi. 1. in princ. numero 40. de ſucceſſ. feud. idem in capi. 1. in 4. notab. numero 7. tit. hic finit lex. & in capi. 1. § 1. verſiculo ſexto nota. tit. o. de filiis natis ex matr. ad morga. contract. & Tiraq. in dicto tract. de iure primige. q. 3. numer 6.* Ea ratione adducti, quod tempus mortis, ſeu ſucceſſionis attenditur, vt quis dicatur primogenitus & habilis ad ſuccedendum.

Rurſus & ſexto loco accedit, quod ſcribit idem Iſernia *in cap. 1. § denique, in tit. quo fuit prima cauſa benefic. amitten.* dum ait, quod ſi pater † habet feudum, in quo ex conſuetudine debet ſuccedere 10
primogenitus tantum, & primogenitus eius committit delictum in dominum, viuo ipſo patre, certe patre mortuo, non ſuccedit ipſe primogenitus, ſed ſecundogenitus, qui remoto illo primo ob patratum delictum, primus dicitur. *Ita Iſerniam citat Tiraq. in d. tract. de iure primogen. q. 3. n. 9. qui eandem opinionem fuiſſe Cardinalem Alexand. ibi ſcribit.*

Huc ſpectat ſeptimo loco traditio Martini Laud. *in tract. de principibus q. 391. incipit primogenitor, &c.* cum ſcriptum reliquit, quod ſi primogenitus principis, ad quem principatus † pertine- 11
bat, repudiat, ſecundogenitus illum obtinebit. *Quam ſane doctrinã probarunt & Oldra. conſ. 94. n. 15. Ant. Corſetus in tract. de poteſtate regia q. 107. n. 74. in fin. & Tiraq. in d. tract. de iure primoge. q. 4. n. 9. in fin. adductis ex c. 1. § 1. quibus modis feud. amitt.*

Confert octauo loco quod reſpondit Imol. *conſil. 113. in cauſa qua, colum. 2. numero 2. verſic. item pro Petra ma.* dum ait, quod primogenitus † dicitur cuius frater natu maior deceſſit, adducto ex 12
capit. nam & ego, de verb. ſigni. quo loci vnigenitus appellatur, qui & fratrem habuit, qui tamen eſt mortuus, quaſi natus non videatur, qui non durauit. Adfert & capit. 1. *§. item opponitur 22. qu. 2.*

vbi ſecuodogenitus appellatur primogenitus, decedente primo.
Imelam ſecutus eſt Tiraquell. in dicto tractat. de iure primigen. q. quarta
numero 12.

Huc nono loco facit doctri. Alber. *in proœm. Digeſtorum §. di-*
ſcipuli numero decimoſexto verſic. item certum eſt, dum ait, quod ſi,
mortuo patre primogenitus repudiat eius hæreditatem, regnum
ſtatim deuoluitur ad ſecundogenitum. *Idem Albertus in l. donatio-*
nes col. 3. verſic. item certum eſt Cod. de don. inter vir. & vxor. quem ſe-
cutus eſt Tiraquell. in dict. tract. de iure primigen. quæſtione tertia, nu. 6.
verſ. atque etiam mouetur Albericus arg. l. 1. §. aſſignare & l. 3. §. 1. ff. de
aſſigna. libertor.

Huic etiam opinioni decimo ſuffragari videtur, quod docuit
Baldus *in l. cum antiquioribus numero 11. verſic. & primo præmitto C.*
de iure delib. cum ſcribit, quod ius primogenituræ fuit ablatum
Ruben primogenito quoniam thorum patris violauerat, & da-
13 tum fuit filiis Ioſeph Nam dignitas † (: *inquit Baldus* :) quæ rece-
dit ab indigno applicatur proximiori gradui, *arg. l. 3. §. emancipati*
ff. de bono. poſſ. contra tab. & 1. licet, de voto Bald. eſt ſecutus Tiraq. d.
tracta. de iure primige. q. 4. n. 9. Et idem quod Baldus reſpondit Oldr. conſ.
94. nu. 16. Et vere ita hiſtoria hac Rub. ut legitur Geneſ. c. 35. & c. 49. ſen-
tiunt ergo Oldrad. & Baldus ſecundogenitum dici primogeni-
tum, mortuo primo.

Huc etiam pertinet vndecimo loco doctrina Rebuffi *in tract.*
14 *de pacificis ſucceſſorib. num 129.* cum ſcribit, quod ſi patronus † con-
ſtituendo in eccleſia iuſpatronatus reſeruauit facultatem, quod
ſemper primogenitus habeat præſentare, ſi primogenitus reli-
gionem profiteatur, non ipſe amplius præſentabit, ſed ſecundo-
genitus, cum eo caſu ſecundogenitus cenſeatur primus. Nam (*in-*
quit Rebuffus) duplex eſt primogenitura. Vna ratione natiuitatis,
Altera, quod ſit primo cognitus à iure. *Et huius opinionis recenſet*
Bellamt. conſ. 33. col. 1. Et Rebuffi aſſertionem probauit Tiraq. in d. tract. de
iure primig. q. 3. n. 11.

Ad rem etiam duodecimo ac vltimo conferre videtur quod in
ſimili ſcribunt Cynus, Baldus & Salycetus *in l. ſi quis §. talem in fi-*
ne, & ibidem Albe. nume. quinto C. de ſecun. nup. cum ſcribunt, quod
15 ſi conſuetudo † dictat, quod filius ſolus primogenitus ex primo
matrimonio ſuccedat in Baronia, ſi Baro ille duxit primam vxo-
rem, ex qua filios generauit, deinde ſecundam, & ea ſecunda etiā
mortua, duxit tertiam & filios habuerit; Barone moriente, filius
ille ſecundi matrimonii primogenitus primi matrimonii appel-
16 latur. Quandoquidem tertium † matrimonium dicitur ſecun-
dum, ergo & ſecundum primum. *Cynum & relatos probauit Tiraq.*
in d. tract. de iure primigen. q. 3. num. 7. qui *nu. 8.* ſubiungit ex eodem
Baldo *in d. §. talem*, quod ſi ex omnibus matrimoniis ſint liberi,
ſed is, qui ſolus erat ex primo matrimonio repudiat Baroniā, vel
efficitur frater minor, certe is qui illum ſequitur, obtinebit Baro-
niam tanquam primogenitus. Nec enim obſtat aliis qui omnino
eſt inhabilis, *l. ſi poſt mortem §. liberi ff. de bono. poſſeſ. contra tab.* con-
17 firmatur & alio ſimili, quo dicimus ſecundam † electionem dici
primam reſpectu tertiæ, *ita gloſſ. in capitul. cum Vintonienſis, in verbo*
18 *concurrebat, de electio.* Ita etiam ſecundæ nuptiæ † dicuntur omnes
poſt primas, & ita tertiæ nuptiæ appellantur ſecundæ, *gloſſ. in ru-*
bric. C. de ſecund. nup. Alexan. conſ. 6. n. 4. l. b. 6. Imola in l. mulier. § cum
proponeretur ff. ad Trebell. & egregie Ioā Ripa in Rubri. C. de ſecundis
nuptiis n. 13.

Secundo principali loco huic opinioni non mediocriter ſuf-
fragari videtur quod reſpondit Anchar. *conſilio 27. Non ſeruatoor-*
dine, col penul. Qui quidem Anchar. reſpondit, quod ſubſtitutio
19 † facta à teſtatore duobus antiquioribus de domo & familia de
Calcagnis, intelligitur non ſolum facta duobus illis primis, ve-
rum etiam aliis ſequentibus gradatim, poſt duos illos primos *An-*
cha. ſecuti ſunt Roma. conſil. 438. numero 14. Barba. conſi. 27. numero 2.
verſic. præterea adducitur libro 1. conſi. 18. col. 6. lib. 2 & conſil. 14. colum.
2. verſic. vnde ſolemnis doct. libro 3. Socin. Sen. in l. Gallus §. quidam re-
cte numero 9. & in §. inſtituens colum. vlt. ibi Iaſ. num. 23. de lib. & poſth.
idem Socin. Sen. conſilio 250. colum. 5 verſic. præterea poſt filios libro 2. &
conſ. 12. numero 18. libro 3. Rui conſi. 34. numero 15. conſil. 40. col. 3. conſil.
214. numero 9. l. b. 1. conſ. 24. numero 6. conſ. 100. nu. 1. conſ. 110. nu. 14. lib. 2.
conſ. 164. num. 4. & conſ. 197. num. 7. lib. 3. Dec. conſ. 516. num. 16. Alb. conſ.
51. numero 14. Tiraq. in ſpecie noſtra in tract. de iure primigen. q. 3. num.
10. idem in l. boues § hoc ſermone, limit. 3. numero 16. & limit. 12. nume. 5.
de verb. ſignif. & Natta conſ. 531. nume. 27. lib. 3. Ea ratione motus eſt
Ancharanus, quod ſine expreſſione nominis proprii relictum eſ-
ſet fideicommiſſum duobus antiquioribus de familia, & ob id te-
ſtator non vocatos, ſed familiam ipſam dilexiſſe creditur: & per
conſequens vocauit non ſolum duos illos antiquiores, qui eo
tempore conditi teſtamenti viuebant, ſed & cæteros poſteriores;
cum & ipſi poſſint eandem familiam conſeruare. Quæ ſane ratio
caſui noſtro non parum conuenire videtur. Quandoquidem hic
ſecundogenitus ita æque nomē & inſignia familiæ teſtatoris fer-
re poterit, ac potuiſſet ille primogenitus vita functus, ſi vixiſſet.
conuenire ergo videtur voluntati teſtatoris, vt hic ſecuodogeni-
tus ſit loco illius primogeniti ſubſtitutus & vocatus. Tertio hanc
opinionem adiuuare non parum videntur verba ipſius teſtamē-
ti, quæ ita ſcripta ſunt. *Primogenitum natum & procreatum &c.*
quæ ita reſoluuntur, cum relatiuo, qui natus & procreatus erit.
Hoc inquam modo reſolui & exponi debere, vt tempus futurum
ſignificent, illud ſuadet, quod in dubio verba † quæ poſſunt duo 20
tempora ſignificare, exponi debent vt ſignificent illud tempus:
quod magis naturæ actus conuenit, *ita probat l. cum tale § falſam*
de cond. & dem. c. 2. § ſtatuto vbi gloſſ. de conſt. in 6. & clare Roma. con-
ſil. 333. Quo ad primum numer. 1. Atqui natura actus teſtatoris diſpo-
nentis magis reſpicere videtur tempus mortis atque ita futurum,
quam tempus conditi teſtamenti, ſicque præſens, cum tempore
mortis † ſua diſpoſitio perfectionem recipiat, *l. 4. de adim. leg. Di.* 21
Paulus ad Hebræos cap. 9. c. cum Martha, de cel. br. miſſa. Ea eſt ratio
quod antequam moriatur teſtator † ambulatoria eſt eius volun- 22
tas, *d. l. 4. ff. de adim. leg. cum ſim.* ſequitur ergo eſſe exponendum,
qui natus erit: atque ita in futurum: Et per conſequens hic, qui
tempore mortis teſtatoris reperitur primogenitus, ſubſtitutus
creditur. Quarto admiſſo, quod illa verba, *natum & procreatum*,
exponi debeant non in futurum tempus, ſed in præſens, quod &
præteritum includit, hoc modo, id eſt qui natus & procreatus eſt:
attamen ſiue loquamur de tempore præterito, ſiue de præſenti,
vtrunque includere videtur tempus futurum atq; ad illud pro-
trahi, iis enim præteritum † tempus in vltimis diſpoſitionibus 23
includere & futurum probare videtur, *l. ſi ita legatum ff. de cond.*
& dem. vbi verbum præteriti temporis ad futurum trahitur. Ita
pariter *in l. cum pater §. fideiſſa, de leg. 2.* reſpondit Papinianus,
quod ſi teſtator fideicommiſſum in teſtamento ab vxore relin-
quat filiæ meæ reſtituas quidquid ad te peruenerit, intelliguntur
fideicommiſſo ſuppoſita, quæ in codicillis deinde is teſtator ei-
dem vxori legauit: quamquam verbū peruenerit temporis præ-
teriti ſit: cum præteritum ad futurum protrahi videatur, ſed ma-
gis vrget, *l. talis in princ. vnlco §. vlt. & l. ſeq de leg. 1.* Quid ſi ita eſt
de præterito conſtitutum, multo melius idem de præſenti tem-
pore dicendum eſt: cum propius ſit futuro quam præteritum. Et
ita aperto probari videtur, *in l. ſi ita quis de leg. 1.* quo loci ait Vl-
pianus, quod ſi teſtator relinquit legatario, quantum capere po-
teſt intelligitur illud verbum poteſt, quod præſentis temporis eſ-
ſe videmus, etiam de futuro. Ita etiam *in l. placet ff. de lib. & poſth.*
reſpondit idem Vlpianus, inſtitutionem factam de poſthumo
iam nato comprehendere & naſciturum. Non diſſimili in caſu
reſpondit Scæuola *in l. 1. tit. §. vlt. ff de liber. leg.* quod ſi teſtator re-
linquit ſeruo debitori ſuo id, in quo teſtatori ipſi debitor eſt, in-
telligitur legaſſe etiam quod ei tempore ſuæ mortis debebis, atq;
ita tempus præſens comprehendit & futurum, accedit *& l. cum*
tertium ff. de tritico vino & oleo lega. Quod vel ex eo etiam confir-
mari videtur, quod argumentari † licet à diſpoſitione legis ad diſ- 24
poſitionem teſtatoris, *l. ſeruus hac lege ff. de manumiſſ. l. ſi ita fuerit*
ſeruus duobus, vbi Bartol. ff. de manumiſſ. teſtam. & l. cum quidam C. de
verbo. ſignif. copioſe Euerardus in centuria legali in loco, à lege ad teſtato-
rem, & Ripa in l. nemo poteſt num. 37. de leg. 1. qui ait ex ſententia An-
geli conſilio 280. Martinus Ioannis col. 2. eiſdem modis voluntatem
† teſtatoris poſſe coniecturari, quibus, & legis diſpoſitio poteſt, 25
ſed in diſpoſitione legis verbum † præſentis temporis ad futu- 26
rum protrahitur, *l. 1. ff. de cond. ex lege, & l. ex hoc edicto ff. de alie-*
na. iud. muta. cauſa facta. ergo pariter & in diſpoſitione teſtatoris
idem videtur dicendum. Præterea, argumentum † licet ducere à 27
contractibus ad vltimas diſpoſitiones, *l. ſeruum filii §. cum qui Chi-*
rographum l. qua de tota, de leg. 1. late Euerhardus in cent. legali in lo-
co à contractibus ad vlt. volunt. ſed in contractibus verba † præſen- 28
tis temporis ad futurum etiam trahuntur, *l. 1. in fin. & l. ſi quis ſo-*
cietatem ff. pro ſocio & l. vlt. C. quæ res pignor. oblig. poſſ. ergo idem &
in vltimis voluntatibus dicendum videtur. His conſequens hoc
fieri poſſe videmus, quod ſubſtitutio facta de primogenito nato
& procreato apta eſt comprehendere & naſciturum: atque ita
hunc ſecundogenitum, qui tempore mortis teſtatoris reperitur
primus.

Quarto huic opinioni fauere videtur hæc ratio, quod etiam ſi
concede-

Digitized by Google

concederemus, nos in dubio verſari: ao ſcilicet hæc verba tem-
29 pus † præſens conditi teſtamenti, vel mortis reſpiciant, adhuc di-
ceodum videtur reſpicere futurum, atque ita tempus mortis te-
ſtatoris, *ex l. ſi cognatis. ff. de reb. dub.* quo loci ait Vlpianus, quod
legatum cognatis factum, intelligitur & illis factum qui cognati
reperiuntur tempore mortis teſtatoris, & ſi antea non fuerint
tempore teſtamenti: ita pariter *in l. quoties. §. vlt. ff. de vſufructu &*
quemad. quis vtatur, inſpicitur tempus mortis teſtatoris, vt cog-
noſcatur, quorum bonorum vſusfructus ſit legatus. Idem deu-
limentis reſpondit Modeſtinus *in l. Mela. §. ſi d. & ſi ff. de alimen. &*
cib. leg. & ſimile in l. grege. de leg. 1. ergo idem in caſu noſtro dicen-
dum videtur, hæc verba, *primogenitum natum & procreatum* reſpi-
cere tempus mortis teſtatoris: vt is primogenitus ſubſtitutus di-
catur qui eo tempore erit.

Sexto aperte aſſertio hæc probari videtur ex aliis verbis teſta-
menti atque ſubſtitutionis, ibi, *ſub quouis nomine nominari contin-
gat.* Quæ ſane verba coniecturam non leuem facere videntur te-
ſtatorem non ſolum intellexiſſe de primogenito, qui tunc tem-
poris extabat, ſed & de alio, qui tempore mortis luæ extitiſſet.

Nam cum filius ille primogenitus iam eſſet vndecim mẽſium
30 tempore confecti teſtamenti, præſumitur quod teſtator † ſciue-
rit eius nomen ob ſanguinis coniunctionem *l. Octau. §. vnde libe-
ris cum ſim. Ea in ſpecie hac fere ita argumentatur Imola conſil. 113. In
cauſa quæ vertitur & verſa eſt. nume 4. verſ. idem aduertendum.*

Septimo accedit, quod teſtator ſubſtituit primogenitũ Do-
minæ Solomeæ tunc, cum morietur ille primogenitus Dom. Ba-
31 iardæ de Baiardis ſine filiis. Quæ ſane dictio † *tunc* temporis ex-
tremitatem ſignificans ad tempus mortis refertur. *l. penu. ff. de
teſta. tutela.* quo loci Iabolenus ait, quod ſi teſtator tutorum ita
det. Lucium Titium tutorem do ſi is non viuat, tunc C. Plautiũ
tutorem do is C. Plautius erit tutor mortuo Lucio Titio primo
tutore, rationẽ reddit Iabolenus, quia illa verba ad mortis tem-
32 pus referuntur. Atq; ita verba † præſentis temporis, ob vim illius
dictionis, tunc, ad futurum protrahi intellexit Barto *in l. ſi ita n.
1. ff. de auro & arg. leg. dum opponit de illa l. pen. quæ incipit tutoribus.*
cum ergo hic qui nunc reperitur filius D. Salomeæ ſit primoge-
nitus ſuus inſpecto tempore mortis illius primogeniti Dom. Ba-
iardæ; ſequitur dicendum hunc eſſe illum primogenitum voca-
tum à teſtatore.

Octauo, quod de naſcituro primogenito ex D. Solomea ſeo-
ſerit teſtator coniectura ducitur ex eo teſtamenti parte, in qua
vocauit D. Ludouicum & eius filium vel filios, caſu quo primo-
genitus Dom. Salomeæ decedat ſine liberis. Quibus verbis vocat
etiam naſcituros. quia cum eſſet ſanguine coniunctus d. D. Lu-
douico, ſatis ſciuiſſe creditur, eo haberet iam natũ, vt vere habe-
33 bat. cum ergo vna † pars teſtamenti alteram declaret *l. qui filiabus
de legat. 1.* ſequitur dicendum, quod quemadmodum vocauit naſ-
cituros ex D. Ludouico, ita præſumitur vocaſſe naſcituros ea D.
Solomea, confert quod ex *d. l. qui filiabus* reſpondit Abb. *conſ. 37.*
34 *videtur primo, col. vlt. lib. 2.* cum ait. quod ſi teſtator † mentionem
faciat filii maſculi in vna parte teſtamenti, & poſtmodum in alia
parte ſimpliciter filium nominet, de maſculo intellexiſſe præſu-
mitur. *Abbatem ſecuti ſunt Rui. conſ. 83. in fi. & conſ. 99 num. 9. lib. 2. &
idem. conſ. 186. nu. 12. lib. 3. Car. Iun. conſ. 112. num. 4. Neuiz. conſilio 37. n.
9. Ripa in l. ex facto. §. ſi quis rogatus il 1. num. 17. ff. ad Trebel. Pariſ. conſ.
18. nu. 22. lib. 2. Rub. conſ. 141. nu. 4. Soc. Iun. conſ. 90. nu. 17. li. 1. & Alcia.
reſp. 638. num. 2.*

Nono hue non parum facere videtur, quod teſtator vocauit
35 primogenitum verbo indefinito. Atqui indefinita † æquipollet
vniuerſali, cum eadem adeſt ratio, *ita ſcribunt Bar. in l. ſi pluribus.
num. 6. verſ. in dubio qualiter de leg. 2. Angel. conſ. 261. Punctum eſt in an-*
36 *no. num. 2.* qui non ſolum † quo ad res ſed etiam quo ad perſonas
uit indefinitam æquipollere vniuerſali, cum eadem adeſt ratio.
Caſtr. conſ. 78. ſuper eo, quod primo loco, col. 2. verſ. Nec obſtat primũ li. 1.
Cum ergo ſit eadem ratio affectionis & dilectionis D. Mercurii
teſtatoris erga hunc ſecundogenitum, quæ fuit erga illum pri-
mum; dicendum videtur, hunc ſecundogenitum eſſe vocatum
ſub illo nomine primogeniti.

Decimo ac vltimo ita pro hoc ipſo ſecundogenito argumen-
tari poſſe videtur. Hic ſecundogenitus & legis & teſtatoris diſ-
poſitione ſubrogatus eſt loco illius primogeniti defuncti. Atqui
37 diſpoſitio † facta de primo extẽditur & ad eũ, qui loco primi ſub-
rogatur. Ergo diſpoſitio huius teſtatoris, & ſi ſit de primogenito
illo qui tũc viuebat, adhuc tamẽ extẽditur ad hunc ſecũdogeni-
tũ qui loco illius primi ſubrogatus eſt. Illã minorẽ propoſitionẽ
probat notab. *l. ſilua. §. Titia. de cond. & dem.* vbi teſtator † legauit 38
Ancillã nomine Agatheam, quam tunc tẽporis habebat; & deio-
de eam vendidit aliamq; alterius nominis emit, & ei nomen A-
gatheæ impoſuit: reſpõdit Paulus hanc ſecundã Agatheã cẽſeri à
teſtatore legatã. Ea videtur ratio, quia hæc loco primæ ſubroga-
ta fuit. Hinc docuit, *ex. d. §. Titia, Iacob. de Arena, quem in d. §. Titia,
ſecuti ſunt Caſt. & Soc* quod ſi teſtator legat frumentum, quod ha-
bet tunc in horreo & illud deinde vendat aliudq; loco illius pri-
mi reponat hoc repoſitum deberi & ſimile tradit Io. And. *in c. vlt.
de ver. b. ſig. in 6. quem ſecutus eſt Crotus in l. omnes populi. nu. 154. de iuſt.
& iur.* dum ſcribit, quod ſi conceſſũ eſt duobus clericis cũ Epiſ-
copo abſentibus, vt percipiant fructus reſidentiæ, & ſi non reſi-
deant: extendi etiã ad duos alios clericos loco primorũ ſubro-
gatos. *idem reſpondit Alex. conſ. 177. n. 12. lib. 2.* Et licet hic ſecũdogc-
nitus ficte dicatur ſecundum multos primogenitus: attamẽ cum
loco illius primogeniti ſit ſubrogatus, illa diſpoſitio † facta de ca- 39
ſu vero extẽditur ad hũc factum, atq; ita cõprehendit hunc ſub-
rogatũ. *ita docuit Io. Crotus in d. l. omn. populi n. 215. ff. de iuſt. & iure.*
Hæc me maxime dubium & ancipitẽ reddebant, ne cõtra hunc
ſecundogenitum reſponderem. Cæterum, re diligentiſſime per-
penſa & examinata, contraria ſentẽtia viſa eſt verior nẽpe hunc
ſecũdogenitũ D. Solomeæ nõ cenſeri vocatũ à D. Mercurio te-
ſtatore; atq; ita nõ eſſe illũ primogenitũ ex D. Solomea à teſtato-
re ſuo in teſtamẽto nominatũ. Hoc vt planũ faciã, prius duo præ-
mittam quæ iuri noſtro maxime probatur. Primum, quod in du-
bio à proprietate † ſermonis recedendũ nõ eſt, præſertim in ſub-
ſtitutionibus fideicommiſſis & legatis, in quibus ſtricte ſumitur
interpretatio *l. non alter. de legat. 3. l. ſi aliq. ff. de vſufr. & ibi leg.* imo 40
tãta eſt vis proprii ſermonis, vt ab eo recedere † nõ liceat, & ſi ad- 41
ſit præſumpta mens diſponẽtis cõtraria. *ita Bald. conſ. 408. ſtatuto ci-
uitatis Mantuæ. lib. 3. quẽ ſecutus eſt Crauett. in ſpecie noſtra conſ. 160. n.
13.* Accedit quod quãdo verba † ſunt clara, eorũ attenditur proprietas
etiã ſi actus reddatur nullus: *ita docuit Soc. in l. vbi eſt in 5. notab. de
cond. & dem. & Craue. conſ. 188. col. 2* Et quod dicitur, mẽtem † præ- 42
ferri proprietati ſermonis. *l. cum proponeretur. de leg. 2. l. 3. C. de lib.
præter. capit. propterea. de verb. ſign.* Quandoquidem verba † à mẽte 43
pendent, nõ autẽ mens à verbis. *l. Lab. o ff. de ſupellect. leg. cap. ſecũ-
do requiris. de appella.* Eſt ratio, quia potior † eſt finis hoc eſt mẽs 44
quã quæ ſunt ad finem id eſt, verba, quæ ſunt ad ſignificãdã men-
tem. Hoc tamẽ intelligitur cũ mens expreſſa eſt: *quemadmodum* 45
clare probat. d. l. non alter de lega. 3. ibi, quã cũ manifeſtum eſt aliud
ſenſiſſe teſtatorem. *Et declarat Soc. in l. ambiguo. nu. 9. ff. de reb. dub. Et
egregie ſcribit Stephanus de Federicis in tract. de interpretatione iuris,
part. 1. num. 6. verſ. 2. præmittendum, &c.* Quod mens † & verba ſe
habent inuicem tribus modis. Aliquando inter ſe cõueniunt, &
tũc ſine dubio vtrumq; obſeruandum eſt. *l. nominis & rei. § verbũ* 46
ex leg. de verb. ſign. & l. ancillas. de leg. 1. Aliquando inuicem repug-
nant: & tunc neutrum obſeruãdũ eſt. *l. vbi repugnantia. de reg. iur. l.
in ambiguo. de reb. dub.* Aliquãdo & tertio nõ repugnãt, ſed ſe exce-
dũt, quia aut plus aut minus ſcriptum eſt quam diſponens volue-
rit, & tũc (: *inquit ille recte* :) ſi claris argumentis cõſtare poteſt de
mente mẽs ipſa attenditur, reiectis verbis. Quocirca vera eſt hæc
ſententia, neceſſarium fore expreſſam eſſe mentem diſponentis,
& de ea clare conſtare debere, vt recedatur à ſermonis proprieta-
te. Et ideo quando ſumus in dubio, à proprio ſignificatu nõ licet
aliquo modo recedere. Illud etiam ſecundo loco ſciendum eſt, in
ſubſtitutionibus ſtrictã ſumi interpretationem † cum difficile in-
ducantur, vel conſtitutæ atq; inductæ vix extendantur, ſi enim
de ſubſtitutione † directa agitur, dicimus illam non eſſe factam 47
& inductam, niſi verbis bis expreſſis cõſtet *l. vel ſingulis. l. pater. ff.
de vulga. & pupil. l. iubemus. C. de teſtamen. & expreſſim reſpondit Soc.* 48
*Sen. conſ. 140. col. 1. verſic. præterea. lib. 1. qui huius ſententiæ recenſet Do-
num. Baldum, Caſtr. & Rom. Et idem præter hos, conſuerunt Iaſ. in l. pen.
numero 7. & ibi Dec. numero 3. Co. de impub. & aliis ſubſtit. Emanuel.
Coſta in repe. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. part. 1. numer. 22. de libe. &
poſth.* Si vero de ſubſtitutione † fideicõmiſſaria agitur, ſtricta pa-
riter ſumitur interpretatio: tam illis in caſibus ſolum locum ha-
bet. in quibus clare & aperte loquitur. Hinc dicere conſueuerunt 49
Doctores noſtri hoc in caſu non loquitur ſubſtitutio tua. *Ita re-
ſponderunt Soc. Sen. conſ. 63. col. 3. verſ. & in primis iſta conſ. Iuſio. lib. 1.
Iaſ. conſ. 129. col. pen. in fi. & conſ. 30. col. 2. lib. 3. Rub. conſ. 18. num. 10 2.
conſ. 31. numero 4. & conſ. 120. num. 5 & conſ. 144. numero 4. ita pariter
conſuerunt Goza. conſ. 21. num. 8. conſ. 27. numero 13. & conſ. 59. nume. 1.
Pariſ. conſ. 38. numero 1. lib. 1. & conſ. 31. numer. 6. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 101.
numero 3. & conſ. 118. lic. 1. conſ. 4. num. 13. & conſ. 64. nu. 10. lib. 3. Alia.*

Digitized by Google

reſpon.564.num.1.& Cran conſil.161 num.16.& conſi.208.num.3. Cateros ſecutus præterea. Præterea multo difficilius extenditur ſubſtitu-
50 tio † fideicommiſſaria de perſona ad perſonam, *ita gloſſ l. Titius, in princ ff. de lib. & poſth. Are. in l. Gallus § & quid ſi tantum, col.3. verſic. 2. adde de lib. & poſth. quem ſecuti ſunt Dec. conſil.218. num 9. Pariſ conſ. 63. nu.12. & conſ.66 n.5. lib.3. Iaſ. conſ.220. col.4. libr. 2. & alios infra ſuo loco referam.* His præmiſſis, multis rationibus & argumentis probo hunc ſecundogenitum non cenſeri vocatum & ſubſtitutum à teſtatore: vt ſit loco illius primogeniti, qui tempore conditi teſtamenti in humanis erat.

Primo ea ratione moueor, quod teſtator vocauit primogenitum D. Solomeæ. Atqui iſte nō eſt primogenitus, cum alter cum iam præceſſerit: ergo iſte non dicitur vocatus. Illa minor proba-
51 tur, quod ſcilicet vere & proprie ille dicatur primogenitus, † qui primo natus eſt: non autem qui loco primogeniti mortui eius locum eſt ingreſſus. Hanc aſſertionem probat lex diuina, pontificia & Cæſarea Lex inquam diuina *Exodi cap 34.* Quæ ita ſcripta eſt *omne quod aperit vuluam generis maſculini, meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus, quam de ouibus meum erit. Primogenitum Aſini redimes oue, ſin autem nec pretium pro eo dederis occidetur, primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in conſpectu meo vacuus.* His aperte conſtat primogenitum appellari illud quod primo naſcitur. Et multo clarius hoc idem iuſſerat iā Dominus *Exodi c.13.* Et *Eccleſi. cap.24.* ita ſcriptum eſt. *Ego ex ore altiſſimi primogenita ante omnem creaturam.* Iure autem pontificio probatur *in c. Ioſeph, in fin. de verb. ſign.* Iure vero ciuili ſatis probatur *in §. in reliqua vero part. in proœm. Digeſt.* ex illis verbis: Quia quod primum eſt, aliud ante ſe habere non poteſt, *confert & l. ex duobus, in princ. ff. de vulg & pup ſub.* Ratione hæc vera aſſertio
52 confirmatur. Quod ſcilicet ætas † perſonæ ineſt per modum ſubſtantiæ, is enim eſt homo in iure noſtro quem ætas demonſtrat, *l. Amicum de verbo. ſign. & l. ſi infantis. C. de iure delib.* Vnde ius primæ ætatis ſeu primogenituræ tanquam connaturale & ſubſtantificatum, atq; adeo inſeparabile in nullo alio ſubiecto verificari poterit, *arg. l. ſi decidorum C. de excuſa mun. libro 10. l. nam quod ff. de penu leg. & leg. 3. in prin. ff de intel. Et hac ratione ad rem noſtram. poſt Lucam à penna in leg.1. colum.6 C. de priuileg. eorum qui in palat. milit. lib.12. in fin. eſt Zaſius conſ.8 num.3. lib.1.* qui numer. 4. ſub-
53 iungit: † quod is, qui eſt ſecundogenitus nec fingi etiam poteſt pro primogenito. Quandoquidem ea quæ generaliter per natu-
54 ram † vere conſtare nōn poſſunt, nec fingi poſſunt. *l. adoptio ff. de adoptio & inſt. eo. §. minorem.* At facile conſtat, nullum in natura, qui ſecundogenitus eſſet, primogenitum poſſe dici, igitur nec fingi poſſe. Quibus, (: *& recte inquit Zaſius:*) conſequens eſt, nec quo ad effectum iura primogeniti, ſecundogenitum vſurpare poſſe. Accedit. (: *vt inquit Anch. conſi.82. Dicta falſi narratio, numero*
55 *6.:*) eſſe primogenitum † eſt ætatis beneficium, quod alteri con-
56 cedi non poteſt, cum ætas † ſit quid perſonaliſſimum quod cum perſona extinguitur: ſicut alia, quæ oſſibus inhærent. Et idem ſenſit Bal. *conſil 275. Quod pro regula col 3. verſi. or vt d. xi libr. 2* cum ſcripſit, iura primogenituræ morte extingui. Hæc ipſa aſſertio multorum auctoritate probatur. Nam Baldus (: vt ab eo incipiam:) *in l. cum antiquioribus, numer. 11. verſ & primo præmitto C. de iure delib.* ſcriptum reliquit, idem eſſe dicere primogenitū, quod
57 primo natum, id eſt qui primo vidit lucem cum prius † & poſterius tempore conſiſtāt, *l. Arethuſa, de ſtatu hom.* Et ſubiungit Bal-
58 dus, quod hoc verbum primogenitus † ſecundum naturam intelligi debet, qui primo natus eſt, *Baldum ſecuti ſunt Tiraqu. in tract. de iure primigen. quæſt 1. nu. 6. & Modernus Pariſ. in conſuet. Pariſi. tit. 1. §. 8. gloſ. 1. in princ.* Hoc idem reſpondit ipſemet Baldus *dicto conſil. 275. Quod pro regula colum. 4. verſi. nam primogenitum libr 2.* dum ait quod primogenitus intelligitur, id eſt primus in gradu naturæ. Idem *conſi 389. conſuetudo colum.3 verſi. nec obſtat. libr. 2.* reſpondit. primogenitum eſſe nomen naturæ. Ita quoque Abbas *conſilio 85. In præſenti quæſtio numero 3. verſ. ſecundo probatur lib. 1* inquit, quod primogenitus idem eſt quod maior natura, vel ætate. *Idem ſcripſerunt Ioannes le Cerier in tract. de primogenitura libro 1. q. 4. num. 20. & Tiraq. eodem tract. q. 1. numer 7.* Hoc idem ſenſit Baldus *in cap. 1. in fi. de filiis natis ex matr. ad morga. contracto.* cum ſcripſit, quod cum
59 regnum † Siciliæ ex pacto deferatur primogenito, ſi ille primogenitus moriatur ſine liberis, non ſuccedet ſecundogenitus: quia de primogenito loquitur pactum, non autem de ſecundogenito *ex l. ſi ſeruum § vltim ff ad Trebel.* Ecce quod aperte ſentit Baldus, eum eſſe primogenitum, & primogenituræ iura conſequi. qui primo natus eſt. *Baldum ibidem ſecuti ſunt Martinus Laud. & Cardi. Alex. Georgius Natta in tract. ſtatuto excluden. fæminas quæſtio. 2 principali numero 26. Iaſon in l. quoties numero 24. C. de rei vind. Lupus in rub. de donatio inter vir. & vxor § 69. colum. pen. verſi. ex iſtis dicebat, & iterum verſi. reperio tamen Caroſianus Cotta in ſuis Memorialib. in verbo primogenitus.* Et Baldum vere probauit Romanus *conſilio 98. Quo ad id de quo num 2. verſi. item exiſtente,* dum ait, quod de iure procedit opinio Baldi, & ſi ipſe Romanus in ſuo illo caſu, ob contrariam conſuetudinem, aliter reſponderit. Quocirca male Tiraquellus *in tract. de iure primigen. quæſt. quarto in fin. & in l. boues §. hoc ſermone, in princ. num. 110. de verbo. ſignifi.* ſcripſit Romanum Baldi doctrinam improbaſſe. *Huc ſpectat quod docuit Goffredus in l. ideo ff. rerum amotu. Accedit his Lupus in capitulo, per veſtras §. 23. in fine de donatione inter virum & vxorem, qui idem quod iam dixi, ſcribit.*

Secundo, admiſſo quod ex ſermonis proprietate ſecundogenitus dici poſſit primogenitus, mortuo ipſo primo adhuc in ea ſum ſententia, hunc ſecundogenitum non poſſe in hoc caſu noſtro obtinere locum primogeniti. Nam his verbis teſtator primogenitum vocauit, *primogenitum natum & procreatum.* Quæ ſunt verba, *natum & procreatum,* ſunt temporis præteriti. Atqui
verba † præteriti temporis ad futurum non protrahuntur: ergo 60
verba hæc, *natum & procreatum,* ad futurum non trahuntur: & per conſequens ſolum demonſtrant primogenitum, qui tunc in humanis agebat non autē futurum. Illa maior propoſitio, quamquam ſatis nota ſit, probatur tamen auctoritate Gellii *libr. 7. noct. attica. cap. 17. quem recenſent & probant Alciatus & Ioan. Brachem in l. verbum erit numer. 1 de verbor. ſign.* cum enim dicimus *ſubreptum, ſcriptum,* intelligimus de præterito rem perfectam, cum vero adiicitur ſuum verbum cum ſuo relatiuo, duobus modis apponi & reſolui poteſt. Primo apponendo verbum præſentis temporis hoc modo, *qui natus & procreatus eſt.* Secundo, adiiciendo verbum futuri temporis, hoc modo, *qui natus & procreatus erit.* Sed in hac dubitatione dico eſſe recipiendam primam illam reſolutionem: vt dicamus, *natum & procreatum,* id eſt, qui natus & pro-
creatus eſt. Ea † eſt ratio prima, quod eſt ſecundum ſermonis pro- 61
prietatem, *vt recte ſenſit Alciatus in d. ℓ. l. verbum erit numer. 4. de verb. ſignifi. quem ſecutus eſt Tiraq. in l ſi vnquam in verbo. donatione numero 113. C. de reuocan. donat.* Et iam diximus, verbum, *natum,* eſſe de præterito: ergo illi conuenit addere verbum, *eſt,* melius quam verbum, *erit.* Quod ſecunda ratione efficaci comprobatur, ſi enim hæc verba, *ſubreptum, natum,* & his ſimilia, iuncta verbo, *eſt,* ſuam naturam adhuc retinent, vt ſcilicet ſit præteritum tempus iniunctum præſenti, *vt ſcribit Alciatus in d. l. verbum erit, numero 4. ex ſententia Gellij d. lib. 17. cap. 7. noct. attica* ergo illis magis conuenit in dubio adiicere verbum, *eſt,* quam verbum *erit,* quod eius naturæ repugnat. Accedit tertia ratio, quod etiam vbi verbum
† ſui natura poteſt duo tempora ſignificare, vt puta præteritum 62
& futurum: ſolum de eo tempore intelligitur, quod magis rei conuenit, *l. cum tale § falſam, de cond. & demonſtr. gloſſ. in capitu. 2. §. ſtatuto, de reſcrip. in 6. Roma. conſilio 333 Quo ad primum numero 1.*
Atqui in dubio actus teſtatoris † intelligitur potius de præſenti 63
quam de futuro. *l. ſi ita ff. de auro & arg. leg. cum ſimilibus quæ mox referam.* Ergo à fortiori hæc verba, *natum & procreatum,* quæ ex propria ſua ſignificatione oſtendunt præteritum, cum præſenti non ſignificabunt aliquo modo futurum. Illa vero maior propoſitio, quod ſcilicet præteritum tempus, ad futurum non protrahatur aperte demonſtratur. Nam tempus præteritum iam actū demonſtrat futurum quod agendum eſt. Inter hæc quanta ſit differentia nemo eſt. qui non videat. Accedit, quod ſi tempus præſens non includit futurum, ad illudque non extenditur (: vt infra dicemus:) quando fortiua nec futurum ſub præterito includi poteſt. Nam ſi dico, *Caius donauit, ſcripſit fecit:* non includitur, nec ſequitur, de præſenti, *donat, ſcribit, facit,* quod ſatis per ſe clarum eſt. Et illa ratione iuuatur: quia alias ſuam naturam
non retineret, ſed mutaret, quæ ſane mutatio † non præſumitur, 64
cum ſit accedens, *ita gloſſ. in l. ſi vero §. qui a pro rei qualitate ff. qui ſatiſd. cogan.* Et ſcribit Alciatus *in tracta præſumt. regul. ſecunda, præſump. prima, & præſumt. 10. & 25.* ſi (: vt dixi:) præteritum non includit præſens, ergo à fortiori nec futurum. Eadem ratione dicendum eſt de verbo. quod duo tempora, ſcilicet præſens & præteritum valet continere: quale eſſe poteſt hoc de quo agimus, nempe natum & procreatum exponendo, natum eſt: quemad-
modum & illud, ſubreptum eſt. Eſt † enim præteritum, quod de 65
præſenti manet, *ſicut ex Gellio libro 17. noct. attica capite. ſeptimo, ſcribit Alciatus, in leg. verbum erit, numero ſecundo, de verborum ſignificatio.*

gnificatio. & ſi eo loci Brechæus, *numero 1. verſiculo at ſi dixeris &c.*
dixerit, quod hoc caſu verbum præſentis temporis, dum confun-
ditur cum præterito, deſinit eſſe præſens & præteritum efficitur.
Sed à Gellio & Alciato non recedo, cum itaque verbum præſens
& præteritum continet, & ambigitur an ad futurum protraba-
tur, cum Alciato *in dict. l. verbum erit numero tertio, verſiculo, cete-*
rum in iure. dicendum eſt, ad futurum trahi illis in caſibus quibus
65 trahitur præſens, vel præteritum ſimplex. Et recte ſentit Alciatus
cum mixtum † ſequatur naturam ſui ſimplicis, quantum fieri po-
teſt, *vt ſcribunt Docto. in l. 2. in prin. de verb. oblig.* cum ergo verbum
ſimplex præteriti temporis & præſentis in caſu noſtro non traha-
67 tur ad futurum, non etiam trahitur hoc mixtum. Præterea, valet
68 argumentum † ab oppoſitis, *l. vlti. §. ult. de leg. 3.* Atqui futurum
† non includit nec præſens nec præteritum regulariter, *vt ſcribit*
Alcia. in l. verbum oportebit numero 6. de verb. ſignific. & ſenſit Afflict.
deciſ. 3. n. 4. qui declarat non procedere ratione adiuncti: ergo è
contra ſequitur, nec præteritum vel præſens includere futurum.
Nec hic repugnat quod docuit Bar. *in l. poſt dotem num. 21 ff. ſoluto*
matr. quem eo loci ſecuti ſunt ceteri interpretes, ſcribit Bartolus, quod
69 quando in inſtrumento † dotis filiæ, in quo pater ſtipulatur dotē
ſibi reſtitui ſcriptum eſt, quod vir fuit confeſſus habuiſſe & re-
cepiſſe dictam dotem, hæc verba, *habuiſſe & recepiſſe*, præteriti tē-
poris includunt præſens. Non tamen hoc repugnat: quando-
quidem illud ea ratione procedit, quod alias actus non valeret:
fruſtra enim ita pater eſſet ſtipulatus, *ita declarat Alciatus in tract.*
præſumt. reg. 3 præſumt 35. n. 7. verſ. vbi vero.

Tertio admiſſo, quod hæc verba, *natum & procreatum*, ita re-
ſoluantur, id eſt qui natus eſt: vt ſint præſentis temporis tantum
70 adhuc dicimus, tempus † præſens ad futurum non extendi: & il-
lud ſui natura non includere, *ita Ange. conſilio 261. Punctum eſt, col.*
2 verſic. contrarium credo. Caſtrenſ. in l. cum ſtipulamur numero 1. de
verbo oblig. & ibi clarius Iaſ. numero 1. verſic. & potuit Corneus conſil. o
304. prope finem libro 3. & Alciatus in l. verbum oportebit nume. ſecun-
do verſic. qua ratione ff. de verbo. ſignifi. & ſcribunt per multi quos mox
recenſebo Et probant, *l. ſi ſtipulatus fuerim §. cum ſtipulamur & l. ſi à*
Colono. & l. cum ſtipulamur, de verbor. obliga. quæ & ſi de contracti-
71 bus loquantur, attamen † & in fideicommiſſis procedunt, cum
ab vno ad aliud argumentum duci ſoleat, ob id quod æque in vno
quod in altero ſtricta ſumitur interpretatio, *quod probat l. ſeruum*
filij §. eum qui Chirographum de leg. 1. Et in ſpecie ab vno ad aliud
ita argumentatur Soc. Iun. *conſil 99. nume. 7. lib. 3* & clarius in ſpe-
cie legati ac fideicommiſſi probat *l. ſi ita ſcripſiſſet: de leg. 2.* quo lo-
ci dicitur, verba illa teſtatoris, *lego quod mihi L. Titius dare & fa-*
cere oportet, non includere quæ poſt teſtamentum Titius cœpit
debere, quia verbum (*dare oportet*:) præſentis temporis non in-
cludit futurum. Ita clarius probat, *l. Iulianus § vlt. de leg. 3.* vbi præ-
diis legatis cum iis inſertis, quæ in ea poſſeſſione ſunt, veniunt
mancipia quæ eo tempore ibi ſunt; imo & quæ poſtea acceſſerūt:
ſi modo (*inquit Iuriſcon.*:) hoc teſtator manifeſte expreſſit. Ecce
72 ergo quod verbum † præſentis temporis non includit ſui natura
futurum, ſed opus eſt, quod manifeſte exprimatur. Et melius ad
rem confert, *l. vxorem §. teſtamento il 1. de lega. 3.* quo loci ait Iuriſ-
conſultus; quod cum teſtator relinqueret quinque pueros ætatis
ſeptem annorum; & vixiſſet is teſtator poſt conditum teſtamen-
tum multos annos; & tempore mortis habuiſſet alios illius ætatis
pueros, ſolum debentur pueri illius ætatis tempore conditi teſta-
menti, & ſubiungit hæc verba, *quæ maxime huc pertinent*: reſpon-
di eam videri ætatem deſignatā, quæ eſſet, cum à teſtatore relin-
querentur. Quemadmodum ergo eo in caſu illa ætas quæ tem-
pore teſtamenti erat & non altera deſignata fuit: ita & hic ſolum
fuit deſignata ætas primogeniti, qui tunc reperiebatur. His acce-
dit, *l. vltim. § 1. de leg. 2.* vbi illa verba *communes ſunt*: præſentis
tēporis non includunt futura, & ibi annotauit Bartolus poſt gloſ-
ſam. Et eo magis viget illud reſponſum, quod ibi teſtator vſus eſt
illis verbis, propter res vniuerſas: quæ ſui natura includere ſolent
etiam futura, *id quod perpendit & ibi Bar. Crotus in l. omnes populi.*
numero 156. de iuſt. & iure & Socin. Iun. in conſilio 99. numero 5. libro 3.
& Socin. Sen. in l. ſi cognatis numero 26 de rebus dubiis, intelligat etiam
futura venire & male. Præterea fortius viget, *l. ſi ita de auro & ar-*
gen. leg. dum Iuriſconſultus ille ait, quod verba teſtatoris in dubio
prolata, quæ tempus præſens & futurum ſignificare poſſunt: ad
præſens tantum referuntur, ita enim ibi ſcriptum eſt. *Quia præ-*
ſens tempus ſemper intelligitur, ſi aliud comprehenſum nō ſit, ſi ergo ita
de verbis quæ vtrunque tempus poſſunt includere conſtitutum
eſt; quanto fortius idem conſtituendum eſt de expreſſis verbis
temporis præſentis, quæ ſolum præſens ſui natura & proprietate
ſignificant Huc ſpectant multorum auctoritates; quibus paſſim
affirmatur verba & diſpoſitionem temporis præſentis non inclu-
dere futura. Ita enim ſcribit Caſtrenſ. *in l. cum ſtipulamur ff. de*
verbor. obliga. dum ait ſe aliquando reſpondiſſe: quod cum teſta-
tor legaſſet hoſpitali: quidquid reſtaret de ſuis pecuniis in monte
Florentiæ, prius ſolutis omnibus debitis reſtarent mille: & dein-
de poſt acquiſierit vſque ad tria millia, quod illa mille, quæ tem-
pore teſtamenti ſupereſſe poterant, debentur; non autem alia
duo millia. *& ita iudicatum fuiſſe ſcribit Caſtrenſ. & ſequitur ibi A-*
lex. & Felin. in capitu. ad hæc primo, de reſcrip. Socin. Iun. dict. conſil. 99.
numero 9. libr. 3. & ſi à Caſtrenſi diſſentiant in ſua illa ſpecie Aret. & Iaſ.
in dict. l. cum ſtipulamur Ita quoque reſpondit Alc. *conſil. 171. numer.*
1. libr. 6. quod legatum † tertiæ partis bonorum ſolum compre- 73
hendit præſentia tempore ſcilicet teſtamenti: & non deinde ac-
quiſita. Idem cenſuit Corneus *conſi. 14. numero 3. libro 1* quod ſi te-
ſtator legat maſſaritias ſuas, intelligitur de his quas tempore te-
ſtamenti habet: non autem de futuris. Ita pariter reſpondit So-
cin. Iun. *conſi. 99. libro 3.* ſi teſtator relinquit vſumfructum bono-
rum ſuorum, & omnia eius mobilia, intelligitur de his, quæ ha-
bebat tempore teſtamenti. *Et idem reſpondit Pariſ. conſil o 21. nu-*
mero 32. libro 2 Huc pertinet quod docuit Baldus *in capit. in po ſi-*
tionis colum. vlt. de appell. quod ſi quis obligauit † ſe ad pacem ob- 74
ſeruandam pro ſe & filiis, intelligitur de filiis natis & non de na-
ſcituris. *Baldum retulit Iaſon in l. ſtipulatus fuerim §. cum ſtipulamur*
numero octauo de verborum obligationibus quo loci aliquos ab eo diſſen-
tientes adfert, quod infra declarabimus in reſponſione ad quintum argu-
mentum aduerſariorum. Hinc pariter, & ad rem magis reſpondit
Bartol. *conſil. 51. Bonauentura libro 2.* quod ſi teſtator ſubſtituit † a- 75
liquem & eius filios: intelligitur de natis tempore teſtamenti
non autem de deinde natis. *Bartolum ſecuti ſunt Iaſ. in dicto §. cum*
ſtipulamur numero 8. Soc. in l. ſi cognatis numero 30. de rebus dubiis &
conſil. 73. num. 2d. lib. 4. Decius conſil. 95. colum. quarta. verſic. tertio prin-
cipaliter Goz. ad conſil. 3d. numero 8 Curtius Iun. conſi. num. 3. & Socin.
Iun. conſil. 128. num. 45 lib. 1. & conſi. 30. numero 24. lib. 3. Nec repu-
gnat, quod relati Doctores dicant ſufficere etiam, hanc qualita-
tem eſſe tempore mortis, quia infra ſuo loco reſpondebimus.
Non etiam repugnat quod ſcribit Imola, *d. conſi. 113. num. 7.* quia ſi
recte conſiderentur verba Imolæ, potius ille nobis fauet quam
repugnat: cum ipſe declarat id eſſe quando teſtator vſus eſt nu-
mero plurali: qui tēpore teſtamenti verificari non poterat, quod
hic non contingit. Et hoc modo declaratur doctrina Soc. *in d. l.*
ſi cognatis num. 30. & relatorum, dum dicunt ſufficere, ſi naſcantur
viuo teſtatore. *vt etiam dixit Iaſ. in dict. l. qui filiabus in princip. n. 10. de*
leg. 1.

Huc ſpectat quod ex, *d. l. ſi ita de auro & arg. leg. ſcribit Socin. in*
l. filiæ ſuæ §. Titiam fine ff. de cond. & demonſt. poſt Caſtrenſem ibi:
dum Caſtrenſis reprehendit Iacobum de Arena, qui aſſerebat,
quod ſi teſtator † legauit frumentum, quod habeat in horreo cō- 76
ditum: & illud conſumat, aliudq; reponat loco primi, deberi hoc
frumentum quod tempore mortis teſtatoris reperitur, *ex d. §. Ti-*
tia. Caſtrenſis & Socinus ſcribunt d. §. Titia. procedere cum teſtator
locutus eſt per verba futuri temporis, non autem præſentis, quia
ſi per verba præſentis temporis fiat legatum, nō deberetur quod
tempore mortis reperitur, ſed tempus teſtamenti ſolum inſpici-
tur, *d. d. l. ſi ita.*

Quarto exponi hæc verba non poſſunt, *natum & procreatum*,
id eſt, naſciturum & procreandum. Ea eſt ratio, quia verba ſunt
ſingularis numeri, & ob id vnum tantum primogenitum com-
prehendunt. Et ideo ſi dicimus natum pro vero tunc nato, eſt
neceſſe excludere naſciturum. Atque ita verum erit ſecundoge-
nitum eſſe excluſum, ſi vero exponimus, *natum & procreatum*,
id eſt, naſciturum, tunc abſurdum & contra mentem teſtatoris
ſermoniſque proprietatem reſultabit, quod ſcilicet vocatus ſit
primogenitus naſcituros, cum extaret iam natus. *ſicuti in ſpecie*
hac fere conſiderat Imola conſilio 113. numero 4. verſiculo præterea. Et
hoc in caſu noſtro locum non habet iam relata Doctorum opi-
nio, quod † primogenitus & ille dicatur qui mortuo primo- 77
genito reperitur primus tempore euenientis conditionis, non
inquam procedit illa ſententia hic; quandoquidem illi lo-
quuntur dum ſimpliciter & indefinite primogenitus voca-
tus fuit: atque ita ſine aliquo adiuncto. Nam tunc intelligi
poteſt de eo etiam, qui erit primogenitus tempore ſucceſ-
ſionis: nec habetur relatio ad tempus natiuitatis; ex quo
inde non ſequitur aliquod inconueniens, imo illa indefinita

Digitized by Google

locutio æquipollet vniuerſali, iux l. ſi pluribus, de leg. 2. Atqui cum
78 ſermone † plurali vel vniuerſali teſtator vtitur, vnus poſt alterum
ordine quodam ſucceſſiuo ſuccedunt; quod nõ contingit in ſin-
gulari ſermone, ita loquuntur Doctores in l. Gallus §. quidam recte
de lib. & poſthum. & in ſpecie Crauet. conſilio 180. columna 3. verſic.
Vnde bene ſed ſecus cum primogenitus profertur cum aliquo ad-
iuncto. vt hic primogenitum natum & procreatum: quia dum
habet vim propriam ſingularis numeri, verificatur in iã nato, &
naſciturus excluditur. Hæc ſane declaratio probatur auctoritate
Roma. conſilio 231. Præmiſſorum numer. 3. cum reſpondit. quod le-
gatum liberis factum, ſolum intelligitur factum liberis iam natis
quos ſe habere ſciebat teſtator: quamquam alias & naſcituri com-
prehendantur. Et Romanum ſecutus eſt Socin. Iun. conſilio 172. numero
vigeſimo quarta verſic. bene fateor libro ſecundo qui ita cum Pariſio conſ.
71. numero 14. libro quarto in eadem facti ſpecie idem reſpondit & is So-
79 cinus in hæc verba ſcribit. Bene fateor, quod quando non conſtaret
neceſſario, quod de futuris ſenſerit: & cum eius diſpoſitio poſſet in aliis ve-
rificari, non procederet diſpoſitio illa (: de depoſitione l. ſi cognatis ff. de re-
bus dubiis, loquitur Socinus :) ſed contrarium eſſet dicendum, vt ipſe Ro-
manus firmat, d. conſ. 231. Accedit (: inquit Socinus :) pulcra deciſio A-
80 lexan. conſi. 171. Viſo proceſſu num. 4. lib. 2. cum reſpondit. quod lega-
tum alimentorum factum vxori eius, qui tunc nullam vxorẽ ha-
bebat: cum neceſſario de futura vxore intelligatur: de quacum-
que intelligi debet, non ſolum de prima, ſed & de ſecunda & ter-
tia, ſentit ergo aperte Alexander, quod vbi legatum verificari po-
tuiſſet in vxore. quæ extitiſſet eo tempore, quod ſecunda & aliæ
ſequentes excluſæ forent. Et hoc idem clarius ſenſit eo loci Ale-
xander. num. 8. dum loquitur de legato filiis facto. Qua in re & il-
lud annotandum eſt, Alexandrum loqui in legato alimentorum
quod eſt fauorabile & largam interpretationem admittit, ergo à
fortiori idem dicendum eſt in caſu hoc noſtro, in quo ſtricta ſo-
lum ſumitur interpretatio. Et ad rem magis confert doct. Io. Sa-
doleti in dict. leg. ſi cognatis, colum 3. verſi. ſubdit Bart. de rebus dubiis
quem refert & ſequitur Soc. Iun. dict. conſilio 172. numero 26. ad finem
81 lib. 2. is enim in ea dubitatione, † an in futurum naſcituri veniant,
ita diſtinguit. Aut eo tempore aliqui extabant: & tunc futuri non
veniunt. Aut nulli extabant: & tunc comprehenduntur. Et is Sa-
doletus in ſuam ſententiam recenſent Rom. & Alexandrum iam
relatos. Et præter hos addo in ſpecie Imolam in rapitu. iudicante, nume-
ro 12. de teſtam. Confert Doctr. Bald. in l. vltim. numero 7 verſic. & not.
Col. de indicta vid. tollen. cum docuit, quod ſi maritus habens vxo-
rem reliquit legatum ſimpliciter vxori ſuæ: atque ita ſub nomine
appellatiuo: & illa prima vxore mortua, aliam ducat: legatum illi
ſecundæ non debetur. Et Baldum ſecuti ſunt Franc. Cremen ſing.
8. Quid ſi maritus &c. Felin. in c. 2. col. 3. verſic. ſi teſtator relinquit v-
xori de treuga & pace Iaſon. in l. diuortio §. quod in anno numero 20. ff.
ſolum. matr. Dec. in c. quoniam Abbas numero decimoſexto de off. deleg.
Catelianus Cotta in Memoralib. verb. vxor relicta Guil. Bened. in capi.
Raynu. in verbo cætera bona num. 19. de teſt. quos ſecutus eſt Tiraq. l. boues
§. hoc ſermone parte 1 numero 140. de verborum ſignific. Et licet Alex d.
conſil. 171. numero 7. verſic. non obſtat etiam libro 2. diſſentiat ab hac
ſententia eo in caſu, cum teſtator tempore teſtamenti nullam v-
xorem habebat; attamen non diſſentit Alexander eo caſu, cũ te-
ſtator tempore teſtamenti habet, cum de ea ſolum tunc intelle-
xiſſe videatur, ita nunquam declarat ipſe Alexan. dict. conſ. 171. numero
ſeptima verſi præterea dato. Et Alexandrum ita declarant Paulus Pirus
in repe. l. Titia § Titia cum nuberet numero 108. q. 28. ver. ego ſalua opi-
nione de leg. 2. Idem ſcripſit Dida. in c. requiſiſti num. 3. de teſtam. Huc
etiam ſpectant quæ referam infra in reſponſione ad quartum ar-
gumentum partis contrariæ, dum referam Corneum conſil. 304.
prope finem lib. 3.

Quinto accedit, quod iſte ſecundo genitus tempore conditi
teſtamenti fuerat incertus atque ita incognitus ipſi teſtatori. Ille
vero primigenitus erat certus & cognitus: & illum vt certum
82 † vocauit in teſtamento, cum ergo primogenitus eſſet certus, &
vt certus vocatus, ſequitur dicendum, illum ſolum fuiſſe voca-
tum, non autem ſecundogenitum, ita probat l filius à patre §. ſi quis
ex certa ff. de lib. & poſth. quo loci reſpondit Iuriſc. quod ſi quis ex
certa vxore natum ſcribat hæredem, non dicitur etiam hæredem
ſcripſiſſe natum ex alia vxore. Et ob id ille ſecundus filius, vt præ-
teritus, irritum facit eſſe teſtamentum. Et tamen, fauore teſta-
menti dicendum videbatur, filios ſecundi matrimonii eſſe debe-
re comprehenſos Quocirca reſpondit Angelus conſilio 51. Simon
83 notarius, quod ſi teſtator † ita diſponat: inſtituo ventrem vxoris meæ
ſi prægnans eſt. &c. Solum inſtituiſſe dicitur exiſtentem in vtero
eo tempore. Cum teſtator ad illum ſolum tunc conceptum ſe re-
ſtrinxiſſe videatur, cum Angelo ſenſerunt Iaſon. in l. placet nu. 12. & ibi
Soc. colum. pen. verſic. placet tamen de lib & poſthum. Scio tamen aliis
rationibus Angeli reſponſum ab aliquibus impugnari. Sed illa
huc non ſpectant.

Sexto confert tex. l. placet ff. de libe. & poſthum. quo loci ait Iuriſ-
conſ. quod ſi in inſtitutione ſit mentio de poſthumo, compre- 84
henditur omnis poſthumus † ex quacumque vxore: & id quidem
fauore teſtamenti conſeruandi, vt voluerunt gloſſa, Bart. & omnes i-
bi. & ibidem Bar in l. ſi ita num. 1. verſi. oppono de l. placet ff. de auro &
arg. leg. Alex. & Iaſ. in l. quis filiabus, in prin. de leg. 1. ille colum. 2. verb ad-
do quod etiam, iſte num. 34. Si ergo is fauor eaque ratio teſtamenti
conſeruandi abſit, ius commune eſt in contrarium, l. ius ſingulare
ff. de legib. Et ita deducit Tiraq. in l. ſi vnquam in præfat numero 105. Cod.
de reuoc. dona. & in l. boues §. hoc ſermone limit. 3. n. 2. de ver. ſignifi. idem
ſenſit Crotus in l. omnes populi num. 157. de iuſt. & iure Atqui in caſu
noſtro etiam ſi non ſuccedat iſte ſecundogenitus loco primi; nõ
irritum fit teſtamentum: ſed conſeruatur quia filii Do. Ludouici
ſuccedunt, ergo illa verba primogenitum natum, &c. non compre-
hendunt hunc ſecundogenitum. Et huc ſpectant quæ dicam infra in
reſponſione ad vndecimum dum declarabimus Anchar. conſilio 27. Non
ſeruato.

Septimo accedit quod primogenitura † dupliciter ſumitur, ſe- 85
cundum natiuitatem & ſecundum ſucceſſionis tempus. Primo
modo eſt vera primogenitura: ſecundo eſt ficta, ita permulti ex re-
latis ſupra in primo argumento, & maxime Anchar. conſilio 82. numer 7.
& Zaſius conſilio 8. numero 4 libra 1. Atqui verba † teſtatoris, quæ 86
intelligi poſſunt in caſu vero & in caſu ficto: potius de vero quam
de ficto interpretari debent, l. Statius §. Cornelio Felici. ff. de iure fi-
ſci. ergo ſequitur teſtatorem hic intellexiſſe de primogenito ſe-
cundum natiuitatem atq; ita de vero: non autem de primogeni-
to ficto, ſicque de hoc qui eſt ſecundum tempus ſucceſſionis. Ac-
cedit quod reſpondit Rom. conſil. 408. In propoſita quæſtione. dum
dixit, relictum † factum pro prima filia nubenda, intelligi pro pri- 87
ma filia reſpectu natiuitatis. nõ autem matrimonii. Et ſi contra-
rium in ſpecie illa reſponderit Imol. conſilio 113. Quæ de re infra
ſuo loco & Romanum ſecutus eſt in ſpecie Cur. Iun. in tract. de feudo.
parte 3 numero 20. verſic. me mouet. Huc ſpectat quod poſt Anch.
in cap. 1. de conſt. docuit Crotus in l. omnes populi num. 224 de iuſt.
& iure. quod ſi teſtator vocauit maiores de familia: intelligitur de 88
maioribus ſecundũ natiuitatem reſpectu ætatis atq; ita ſecundũ
natiuitatẽ. Et idem ibi. nu. 223. poſt Io. And quod diſpoſitio † ho- 89
minis loquens in caſu vero non comprehendit fictum. Cum er-
go diſpoſitio Dom. Mercurii teſtatoris potuerit verificari in illo
primogenito, qui vere tunc aderat, dicendũ eſt, hunc ſecundo-
genitum non eſſe comprehenſum: nec ad eum ſubſtitutionem
(vt infra dicam:) extendi.

Octauo, vt huius ſim opinionis mouet me non parum, quod
hic ſecundogenitus, inſpecto tempore teſtamenti non eſt nec ex
verbis nec ex mente teſtatoris ſub hac ſubſtitutione comprehẽ-
ſus. Et, ceſſantibus his nempe verbis & mente teſtatoris, noua
ſubſtitutio loquens de illo primogenito extendi poteſt ad hunc
ſecundogenitum. Primum illud dictum, quod ſcilicet nec ex ver-
bis, nec ex mente comprehenſus ſit iſte ſecundogenitus, ita de-
monſtratur. Et quo ad verba hoc ex iam copioſe deductis aperte
conſtat. Quo vero ad mentem, vel ex eo demonſtratur, quod te-
ſtator vocauit † primogenitum, vt ipſe ferret nomen & inſignia 90
ſuæ familiæ. ſcilicet de Baiardia, nihil diſponens fauore ſecundo-
geniti, conſiderans ſecundogenitum debere conſeruare propriã
ſuam familiam, ſcilicet de Tagliaferris. Atq; ita eius animi nõ fuit
teſtator. quod vnus & idem vtranq; hæreditatem conſequeretur
Quandoquidem veriſimiliter tunc familia teſtatoris ab hoc ipſo
ſolo conſeruata non fuiſſet: ex quo probabilis eſt, quod ſuccedẽ-
do & teſtatori & patri, retinere nomen familiæ patris, vt rationi
etiam naturali magis conſentaneum, & illud teſtatoris reiiceret.
Cogitauit præterea teſtator, quod ſatis debuiſſet eſſe huic ſecun-
dogenito, quod ſuccederet patri proprio. Et ideo teſtator primo
genito reliquit bona ſua: quod facere voluit hoc caſu, quo iſte ſe-
cundogenitus ſolus patri proprio ſuccederet, ita in claris noſtris
terminis conſiderationes has facit Alciatus dict. reſp. 590. Filium Agne-
tis, col. vlt. Qua ex re illud infero, mirum non eſſe, quod ipſe Do.
Mercorius teſtator, mortuo illo primogenito, non mutauerit te-
ſtamentũ, & vocauerit expreſſim hunc ſecundogenitum: ſed po-
tius voluerit teſtamentũ, quo ad illam ſubſtitutionem relinqueri
in cauſam caduci. Illud vero ſecundum dictum & pronuntiatum,

quod

quod ſubſtitutio hæc non extendatur ad hunc ſecundogenitum;
* vel ex eo probatur, quod magis * recepta eſt Doctorum ſenten-
91 na: ſubſtitutionem † fideicommiſſariam non extendi de perſona
ad perſonam, etiam ex præſumta mente teſtatoris ſubſtituentis,
*ita clare docuit Aretin. in l. Gallus § & quid ſi tantum numero decimo-
octauo verſic. 2. adde de libe. & poſthum. Abbas conſi. 58. columna ſecunda
libro 2. Iaſ. in l. cum vet colum. 3. verſiculo ſexto nota de lega. 1. idem cla-
rius & in ſpecie conſilio 220. colum 4. verſic. in primis ergo & conſil. 228.
colum. 2. libro ſecundo Decius conſilio 291. numero ſexto Pariſ. conſilio 63.
numero 12. libro 3. Crauet. conſilio 161. numero 12. & hanc eſſe commu-
nem ſententiam teſtatur Crotus in dict. § & quid ſi tantum numero 53.
& ſi ipſe diſſentiat.* Quę ſane recepta opinio confirmatur alia rece-
92 pta ſententia: qua dicimus, quod licet ſubſtitutio † extendatur
de caſu ad caſum ex mente præſumta teſtatoris: non extenditur
quando inducitur diuerſitas perſonæ, *ita reſpondit in ſpecie Iaſon
dict. conſilio 220. columna quarta verſic. ſecund. principaliter & dict. con-
ſil. 228. colum. 1. verſic. 2. pro eodem libro ſecundo poſt Imolam & Alexan.
quos recenſet. Nec repugnat quod ab Aretino diſſentiat Curt. Sen. conſil.
76. Do. Ludouicus Rotharius. columna decima verſic. & ſic vbi Crotus in
dict. § & quid ſi tantum num. 53. Pariſ. conſi. 66. num. 65. libro 3. Soc. Iun.
conſil. 129. numer. 35. libr. 3. & Crauet. conſil. 155. numer. 7. qui Corneum
& Curtium iuniorem eiuſdem opinionis recenſet.* Nam reſpondetur
primo, hos omnes loqui cum eadem adeſt ratio in vna perſona,
quæ & in altera; quæ ſane ratio (: *vt iam demonſtrauimus*:) hic non
adeſt in hoc ſecūdogenito, quæ fuit in primo. Præterea & ſecun-
* do iam relata ſententia Aretini eſt magis communis * ſubducta
præſertim auctoritate Pariſii & Crauettæ, qui alias cum Aretino
ſenſerunt, *imo & Soc. Iunio. conſil. 4. numero 13. 14. libro tertio fortiori
in caſu idem ſenſit, quod Aretinus.* Accedit præterea, quod in ſpecie
hac noſtra confirmatur hoc ſolidum argumentum, quia etiam ſi
alias concederetur extenſio de perſona ad perſonam in ſubſtitu-
93 tionibus his: attamen extenſio † omnino ceſſat, cum à perſona
vera ad fictam fieret, *ita egregie docuit Bald. in dict. leg. Gallus §. &
quid ſi tantum columna ſecunda quem ibi recenſet Crotus numer. 61.* &
clarius Aretin. *in d. l. Gallus §. quid ſi tantum numero 34. verſic ſecunda con-
cluſio* ait, extenſionem regulariter non concedi, cum ſit tranſitus
à perſona vera ad fictam. Et iam ſupra vna cum Croto *in l. omnes
populi nume 233. de iuſt. & iure*, diximus, quod in diſpoſitione ho-
minis non fit extenſio à perſona vera ad fictam. Cum ergo hic ſe-
cundogenitus, nunc ficte (: *vt diximus ſupra*:) dicatur primoge-
nitus: ſequitur dicendum, illam ſubſtitutionem factam vero pri-
mogenito non extendi ad hunc fictum.
94 Nono ſuffragatur, quod in voluntate teſtatoris † interpretan-
da diuinare non debemus: cum in teſtamentis nil magis ſit pro-
prium quam claritas. *§. nos in auth. de teſta. imperfectis.* *Et in ſpecie
Bald. conſil. 235. Quod dicta clauſula l. b. 5. quem in ſimili caſu ſecutus eſt
Crauet. conſ. 161. n. 12* Sed hic eſt potius diuinare quam aliter, dicere
teſtatorem ſenſiſſe de hoc ſecundogenito: cum tunc temporis
verus primogenitus extaret: ergo, &c.
95 Decimo huc ſpectat, quod voluntas † teſtatoris non attendi-
tur, cum verba non patiuntur, etiam, quod magna ſit præſumtio
voluntatis, *ita reſpondit Bal. conſi. 408. Statuto ciuitatis Mantua libr. 3.
Alex. conſi. 139. lib. 6. quos ſimili in ſpecie retulit Crau. conſ. 161. nu. 13.* At-
qui (: vt iam diximus;) in caſu noſtro verba non patiuntur, vt hic
ſecundogenitus vocatus dicatur, ergo, &c.
96 Vndecimo confert, quod non ſufficit teſtatorem † aliquid vo-
luiſſe, poſtquam non dixit, nec expreſſit, *l. quoties, propr princ. ff. de
her. inſt. l. in ambiguo, de reb. dub. l. iubemus C. de teſtam.* quo loci ſcri-
ptum eſt, quod cum teſtator vellet ſcribere plures hæredes, puta
quatuor: & hoc conſtaret: & tamen duos ſolum ſcripſit: dicitur
ibi, illos duos tantum cenſeri inſtitutos. *Confert, l. vltim. ff. de iure
codic. ita argumentatur Caſtrenſ. conſil. 274. Videtur dicendum pro ma-
tre l. b. 2. quem probauit Crauet dict. conſilio 161. numero 14.* Cum ergo
de ſecundogenito nil fuerit expreſſum à teſtatore iſto, qui ſolum
de primogenito locutus eſt, ſequitur dicendum, illum non eſſe
comprehenſum.
Duodecimo & vltimo infragatur, quod iſte ſecundogenitus,
97 qui aſſerit † ſe vt primogenitum eſſe ſubſtitutum & vocatū, pro-
bare debet, eam ſubſtitutionem comprehendere perſonā ſuam;
cum dici ſemper poſſit (: *vt dixi ſupra*:) ſubſtitutio hunc caſum
non continet: *ita arguit Soc. Sen. conſil. 63. columna 3. ver. & in primo
libro 1. conſil. 13. col. 8. & conſil. 116. col 5. libr. 3. quem ſecutus eſt Crauet.
dict. conſi. 161. num. 16. & alios plures retuli ſupra in præmiſſis.* Sed pro-
98 batio † vt probanti proſit, certa & clara eſſe debet, *l. non hoc C. vn-
de legit. l. urg. natales C. de prob. c. in præſentia. extra eo.* Sed hic non
probatur clare & tertio, cū maxima ſit dubitatio, an teſtator ſen-
ſerit de hoc ſecundogenito, cum itaque dubia ſit ſubſtitutio † i- 99
ſta interpretari debet contra hūc ſecundogenitum, qui ex ea ni-
titur, *ita egregie reſponderunt Corn. conſ. 186 num. 11. lib. 3 & Soc Sen.
conſ. 113. n. 8. lib. 3. Et in claris noſtris terminis imo fortioribus ita ar-
gumentatur Corn. conſ. 304. n. 14. verſ Quod & ſuadetur, lib. 3.* dum re-
ſpondit, quod cum verba † hæc, ſi nullus maſculus ſupereſſet, ſint 100
præteriti imperfecti ſubiunctiui, quod præſens etiam ſignificat,
*l. cum ſtipulamur, de ver. obl. & l. ſcribit §. item ſcribit ff. de auro & arg.
leg.* Et cum de præſenti poſſint verificari, ad aliud tempus nō tra-
huntur: ſi vero non poſſunt verificari trahuntur ad futurum, im-
proprie tamen, *l. ſi debitor §. veriſimile ff de contrah. emt. & l. cum cer-
tus ff. de vino trit. & oleo lega.* Cum ergo (*inquit Corneus*) dubium ſit
de quo tempore ſenſerit, nempe an de tēpore conditi teſtamenti,
vel ſuæ mortis: dicendum eſt, in hoc dubio eſſe pronuntiandum
contra eum, qui ex ſubſtitutione nititur. Quocirca reſpondit
Crau. *conſ. 180 in fi.* in dubio eſſe pronuntiandum contra ſubſtitu-
tionem dubiam: cum dubia † teſtatoris voluntas non ſit attendē- 101
da, *l. ſi alij. de vſuf. lega. cum ſimilibus.* Et hoc maxime obtinet (*inquit
Crauetta*) cum aduerſarius poſſidet. Nam pro poſſeſſore in dubio
eſt pronuntiandum, *§. commodum, inſt. de interdict.*
Non obſtant nunc adducta in contrarium, quibus ſingulatim
ſatisfaciam. Ad primum reſpondeo multipliciter.
Primo, quod ſecundogenitus dicitur quidem primogenitus
mortuo primo: non tamē proprie. Atqui cum in dubio à ſermo-
nis proprietate recedendum non ſit (*vt iam admonuimus*) ſequitur
dicendum, hunc ſecundogenitum non eſſe à teſtatore vocatum.
Secundo reſpondetur, rationem illam, qua motus eſt Baldus
huc non pertinere. Ait ille, ſpectandum † eſſe tempus mortis te- 102
ſtatoris, vt dicatur hæres habere qualitatem, ob quam ad ſucceſ-
ſionem vocatur, *l. ex facto §. ſi quis autem ff. ad S. C. Trebell.* Ratio
hæc procedit, quādo qualitas, ſub qua ſubſtitutus vocatur, ipſum
ſubſtitutū reſpicit, & illi adaptatur: veluti cum ſubſtituuntur co-
gnati, & quis tempore ſucceſſionis cognatus reperitur, is pariter
cum cæteris cognatis exiſtentibus etiam tempore teſtamēti ſub-
ſtitutus dicitur. Nam illa qualitas, cognatis, nō fuit reſtricta ad a-
liquam perſonam: & tam vnam quam alteram reſpicit, omnibuſ-
que conuenit. At ſecus quando qualitas reſtricta eſt ad perſonam
& illam tantū reſpicit, vt in caſu noſtro. Nō enim huic ſecundo-
genito conuenit qualitas primogenituræ: quia vere non eſt pri-
mogenitus, nec eſt is, qui expreſſim vocatus fuit à teſtatore. Cō-
cedo enim quod ad hoc vt vocatus quis cenſeatur & ſuccedere
poſſit, habere debet eo tempore requiſitam à teſtatore qualitatē:
etſi non habet, quod ſuccedere non poſſit; attamen non ſequatur
in caſu conuerſo, quod non ſuccedente illo primo vocato ob de-
ficientem qualitatem, alter, qui eandem habet qualitatē, debeat
ſuccedere, ſi à principio conſtat eum non eſſe vocatum. Hic e-
nim vocatus fuit primogenitus natus & procreatus: licet ergo
iſte ſit mortuus: non tamen ſecundogenitus, qui illius primi lo-
cum ingreditur, ſuccedere debet: cum eum teſtator non vocaue-
rit. In caſu Baldi diuerſum eſt, quia ibi ſimpliciter habet ſucce-
dere primogenitus: & illa diſpoſitio non deſignauit plus hunc
quam illum, ſed ſimpliciter & indefinite eſt prolata. Et ideo ſuffi-
cit illi, qui in ordine filiorum eo tempore reperitur, dicere, ſe ha-
bere qualitatē, vt ſuccedere poſſit, quod ſcilicet primus eſt in or-
dine. Et ſi recte perpendantur iura Doctoreſq;, qui de his quali-
tatibus hæredibus appoſitis loquuntur, vere loquuntur de qua-
litate, quæ reſpicit vocatum. Et ob id, vt quis ſuccedat † duo con- 103
currere debent, quod ſcilicet à diſponente ſit vocatus, & quod
habeat eam qualitatem, quæ vocationi à diſponente fuit adiecta,
nec vnum ſine altero ſufficit. Si enim quis cōtendat ſe tamquam
clericum à teſtatore eſſe vocatum: duo oſtendere debet: primum
quod clericus ſit, ſecundum, quod is ſit & fuerit clericus, de quo
teſtator ſenſit. Ita hic non ſufficit huic ſecundogenito dicere, ſe
nunc eſſe primogenitum Dom. Solomeæ, ſed debet etiam oſten-
dere, ſe eſſe illum primogenitum, quem teſtator vocauit tempo-
re, quo teſtamentum condidit. At hoc oſtendere nō poteſt, cum
iam alter exſtiterit eo tempore primogenitus, de quo teſtator ve-
re ſenſit, *vt diximus ſupra in ſecundo fundamento.* Et quæ eo loci di-
ximus, confirmantur ex his, quæ declarando † *d. l. ex facto §. ſi quis* 104
autem ff. ad Trebell. hic ſubiicere volui. Cum itaque diſputant no-
ſtri iuris interpretes: quomodo ea qualitas adeſſe debeat, vt vo-
catus † poſſit ſuccedere, tres caſus diſtinguunt cum Bartol. *in l.* 105
*ex facto, columna ſecunda, verſiculo ſecundo, oppon. de vulga. & pu-
pilla.*

Digitized by Google

exiſtentiam primogeniti, ſed ſolum ſtare in ſuſpenſo. Qui ſane ſuſpenſionis actus conſiderari non poteſt in ſucceſſione ex teſta-
112 mento, *iuxta l. in noſtrum, & l. actum legit. de reg. iur.* Et ideo † reſponderunt Socin. Sen. *conſ. 14. col. 3. verſic. verum prædictis lib. 1. & Deci. conſil 27. colum. 1.* hæredem inſtitutum vſque ad certum tempus cenſeri abſolute hæredem, reiecta illa temporis mentione. Diluitur quoque ſexta confirmatio ex doctrina eiuſdem Iſerniæ *in c. 1. §. denique, quæ fuit prima cauſa benefic. amit. quam citat Tiraquel. de iure primogen. q. 3. n. 9. Nam Iſernia in meo codice in d. §. denique, hac de re nihil ſcribit.*

Ita pariter ſeptimæ comprobationi reſponderi facile poteſt, Martinum Laudenſem loqui in eo caſu, in quo primogenitus vendit & alienat ſecundogenito ius primogenituræ: atq; ita contentatur, q ipſe ſecundogenitus inueſtiatur à domino loco ſui. Hoc equidem caſu ſecundogenitus non obtinet feudum aliunde commodum ob vim primogenituræ: ſed ob alienationem, cui ipſe dominus conſenſit. Quod equidem vnus & alter, hoc eſt dominus & primogenitus ad ſui præiudicium facere potuit. Diuerſum eſt in caſu noſtro, in quo non potuiſſet ille primogenitus à teſtatore vocatus, ſi ſuperſtes fuiſſet, alienare & cedere huic ſecundogenito ius ſuum, cum hoc eſſet ad præiudicium etiam ſubſtitutorum. Nec repugnando minus profuiſſet hic primogenitus ſecundogenito: cum eo primogenito non ſuccedente ſucceſſio non deuolueretur ad ſecundogenitum, ſed ad ſubſtitutos.

Præterea ad octauam comprobationem ex doctrina Imolæ *d. conſil. 113. num. 2.* reſpondetur primo ex diametro in illamet ſpecie conſuluiſſe Roman. *conſil. 408* Secundo reſpondetur Imolam pugnare contra aduerſarios: quandoquidem ait Imola, quod ſecundum veritatem primogenitus dicitur, qui primus eſt ſecundum natiuitatem, ſecundogenitus vero ſecundum fictionem dici poteſt primogenitus, illo primogenito mortuo, *idem quod Imola reſpondit Anchar. conſil. 82. numero ſeptimo & Zaſius conſil. 8. num. 4. lib. 1.* qui quidem Zaſius ſcribit: hanc fictionem ab homine induci non poſſe. Nos loquimur de vero & proprio primogenito, de quo in dubio eſt intelligenda teſtatoris diſpoſitio, *vt ipſemet Imola ſcribit.* Et licet ibidem Imola *num. 8.* dicat ſuo illo in caſu intelligi de primogenito ſecundum fictionem & non ſecundum veritatem: id ea ratione affirmat, quia multis conſtabat, teſtatorem de eo ſenſiſſe: cuius contrarium hic eſt, vt iam aperte demõſtrauimus. Nec d *no* illa iura quæ à Tiraquel. *d. q. 4. nume. 12.* citantur, nobis obſunt. Nam text. *c. vlt. §. item opponitur 22. quæſtio. 2.* retorquetur, quandoquidem (: *& ibidem illum interpretantur Archidiac. & Turrecremata:*) ibi Iacob eſt dictus primogenitus non ob natiuitatem: cum eſſet vere ſecundogenitus: ſed adeundo atque ita ſuccedendo. Et ideo ficte & improprie quantũ ad dignitatem (: *vt Nicolaus de Lira exponit illud Geneſ. cap. 25.*) non autem quantum ad natiuitatem. Cum itaque in caſu noſtro veritas & proprietas ſermonis ſit obſeruanda (: *vt ſuo loco diximus:*) ſequitur textum illum noſtræ ſententiæ ſuffragari. Ita pariter tex. *cap. nam & ego de verbor. ſignificationibus.* non repugnat, ſi quidem impro-
113 prie & ibi vnigenitus † appellatur ille, qui alium habuit fratrem qui tamen per momentum temporis vixit proprie autem & vere non dicitur vnigenitus; quemadmodum ibidem annotarunt gloſſa, Abbas, Butrius & cæteri. Præterea aduerte, quod Imola loquitur indefinite, cũ ſcilicet nõ eſt vnius deſignatio facta, quo in caſu (vt iam dixi) nos non verſamur. Imo ipſe Imola ibi. *num. 7.* declarat, *d. l. ſi cognatis*, procedere, cum teſtator vſus eſt numero plurali, quo vere hic non eſt vſus.

Reſpondetur & nouæ confirmationi & dicimus, doctrinam Alberici procedere in iure primogenituræ, quæ nõ reſpicit tempus natiuitatis, ſed ſucceſſionis: & quæ deſcendit à primo in ſecũdum, & à ſecundo in tertium & deinceps: at diuerſum eſt in caſu noſtro, quia iam demõſtrauimus, hic agi de primogenitura tempore natiuitatis inſpecto. Nec hæc primogenitura deſcendit à primo in ſecundum, quod vel ex eo cõſtat, quia ſi primus ille adiuiſſet & deceſſiſſet ſine filiis, non ſecundogenitus iſte, qui nunc contingit ſucceſſiſſet: ſed ſine controuerſia Do. Lud. ſubſtitutus, vel eius liberi iuxta ordinem teſtamenti.

Ita quoque proſternitur decima confirmatio. Nam reſpondetur (: *vt & ſupra proxime dicebam:*) Baldum loqui de primogenitura, quæ à primo in ſecundum, & deinceps deſcendit, & quæ attenditur tempore ſucceſſionis: & ideo qui vel morte, vel repudiatione, vel ſuo delicto remouetur alteri facit locum: quod hoc noſtro in caſu non contingit.

Nõ etiam obſtat vndecima comprobatio ex doctrina Rebuffi in *tract. de pacifico poſſeſ. numer. 129. quia reſpondeo.* Rebuffum loqui de iure primogenituræ, quod perſeuerationem & perpetuitatem quandam habet: cum ille patronus ordinauerit & ita diſpoſuerit, quod ſemper primogenitus deberet præſentare. Non ergo mirum (: vt dicebam ſupra proxime declarando Ancharanum:) ſi poſt primogenitum & alii deinceps, qui eius locum ingrediuntur, tamquam primogeniti ex mente patroni habent ius præſentandi. Quæ quidem ratio ceſſat in caſu noſtro: in quo poſt primum alter non eſt vocatus: cum hic teſtator vnum tantũ deſignauerit Præterea & ſecundo reſpondeo, Rebuffum ex doctrina Baldi *in l. eam quam numero 44. C. de fideicom. & Barba in l. cum acutiſſimi, col. 58. eſt num. 141. C. eo.* moueri. Sed ſi recte verba Baldi perpendantur & conſiderentur, illa nobis fauent. Quærit eo loci Baldus, an is dici poſſit primogenitus † vt in feudo ſuccedat. qui 114
illegitime natus eſt primo; & deinde nato alio legitimo, ipſe illegitimus fuit legitimatus, inquit Baldus primogenituram conſiderari dupliciter, primo reſpectu natiuitatis, ſecundo reſpectu diſpoſitionis iuris Subiungit itaque Baldus, hunc ita legitimatũ non dici primogenitum: ea ratione mouetur: quod non eſt à iure cognitus & receptus, ob ipſam illegitimitatem. Sentit hic Baldus primogenituram reſpectu diſpoſitionis iuris attendi & obſeruari in ſubſidium atq; ita ficte, cum primus non eſt idoneus ad ſucceſſionem, quo fit, vt proprie & vere dicatur primogenitus reſpectu natiuitatis. & non reſpectu diſpoſitionis iuris, quæ ipſum actum & tempus ſucceſſionis reſpicit: quæ quidem in caſu noſtro non fuerunt à teſtatore noſtro conſiderata, ſed ſolum tempus natiuitatis, vt iam ſupra demonſtrauimus. Et ea præſertim ratione, quod in dubio à ſermonis proprietate non eſt recedendum. His pariter reſpondetur vltimæ comprobationi, & in ſpecie vna cum Zaſio *conſil. 8. num. 7. lib. 1.* dico illam Baldi traditionem *in d. l. ſi quis talem, in fin. C. de ſecund. nup.* non eſſe veram, vt & eam improbat Barbatia, *ibidem in annotat. ad Baldum ipſum* Cum enim (: *inquit Zaſius;*) illud dicatur primum, † quod ante ſe 115
nihil habere poteſt anterius, *§. diſcipulis in proœmio Digeſto.* impoſſibile videtur, quod ſecundum matrimonium, quod ante ſe aliud habuit primum dici poſſit. Nec ad rem pertinet, quod ſub ſecundis nuptiis etiam tertiæ & vlteriores veniunt: hoc enim natura vocabuli admittit. Nam ſecundus † à ſequendo venit, vnde 116
non ſit mirum, ſi omnes nuptiæ. quæ primas ſequuntur ſecundæ nominentur; quod tamen in vocabulo primi locum non habet. Præterea admiſſa illa Baldi, Cyni & ſequacium aſſertione: attamen illa non eſt ſecundum veritatem, ſed ſecundum fictionem & improprie: quæ in caſu noſtro, vbi verba reſtricta ſunt ad tempus natiuitatis, & ita de vero primogenito intelligenda ſunt, vt iam ſæpius diximus.

Non obſtat ſecundum ex reſponſo Ancha. *conſilio 27. Non ſeruato ordine col. pen.* quia reſpondeo primo Ancharanum loqui in caſu, de quo ſupra diximus, quando ius illud ſucceſſionis ratione antiquioris ætatis ex voluntate diſponentis deſcendit à primis in ſecundo, & deinceps. quod hic non euenit. Reſpondeo ſecundo aduerſus in eademmet facti ſpecie contrariũ reſpondiſſe Baldum *conſilio 47. Caſus talis eſt. Dominus Andriolus de Calcagnis libro primo*, cum dixit ob repudiationem fideicommiſſi factam à duobus illis de familia, filiam conſequi bona illa, quæ conſequi non potuiſſet, ſi poſt duos illos antiquiores qui renuntiarunt, duo alii (; vt Ancharanus reſpondit:) admitti debuiſſent. Quod ſane Baldi reſponſum ſi vidiſſent Doctores noſtri, qui turmatim Ancharanum ſecuti ſunt; non ita paſſim forte cũ eo ſenſiſſent. Quod vel ex eo confirmatur, quia vere Ancharani reſponſum multum dubitationis habet, *ſicuti oſtendit Crauet. conſilio 161. numero 10. & conſi. 180.* qui multis rationibus ad illius traditiones declarandum ac confirmandum vtitur. Ego paucis recenſebo & confirmabo pro viribus, quæ ad rem noſtram pertinet. Illa prima, quam perpendit Crauetta *dict. conſilio 161. numero 9. verſi. nec obſtat, &c.* cum ſcribit Ancharanum loqui eo in caſu, in quo agitur de fauore familiæ, vt bona conſeruentur in familia, vt eam rationem conſiderare teſtatores reſpondit Decius *conſilio 516. colum. 4. & alij plures.* Quæ ſane ratio in hoc noſtro caſu nil viget, quandoquidem etſi non potuiſſet conſeruari agnatio ab illo primogenito Dom. Salomeæ, potuiſſet & melius etiam nunc poteſt conſeruari ab his filiis Domini Ludouici, qui vere & non ficte eiuſdem familiæ de Baiardis ſunt. Preterea & ſecundo conſiderat Crauetta, vbi ſupra, Ancharanum loqui in caſu, in quo antiquiores numero plurali vocati fuerunt; & ob id poſt primos & ſecundi admittuntur. At

Digitized by Google

ecus, cum numero ſingulari vtitur teſtator: vt erat in caſis ipſius Crauettæ. quia tunc ſecundus poſt primum non admittitur, id quod huc ſpectat. Quamquam Crauettę conſiderationem in caſu Ancharani non admittam; quandoquidem Ancharanus de numero plurali loquitur, hoc eſt, antiquiores, quia erant duo ſimul vocati. In caſu noſtro primogenitum vocauit teſtator & non primogenitos Cum ergo vnus eo diſpoſitionis tempore exſtaret in eo ſingulari, ille numerus ſatis verificatus fuit. Præterea & tertio conſidero vna cum *Crau. in conſi. 180. numer. 1. verſi. 2. reſpondeo, &c.* Ancharanum forte erraſſe. dũ ea ratione ibi mouetur, quod illa diſpoſitio eſt fauorabilis: & ob id quod extenditur á perſona illorum primorum antiquorum à teſtatore vocatorum ad ſecũ-
117 dos. Et tamen verius eſt (*ait Crauetta*) diſpoſitionem † illam, vt fideicommiſſariam, eſſe odioſam, atque ſtricte interpretandam, *l. cohæredi § cum filia, de vulg. & pupil. ſubſt. & ſcribunt Socin. Sen. conſil. 114. col. pen. libr. 1. Soc. Iun. conſil. 185. numero 9. lib. 2. Syluan in conſil. 64 numero 19. & numero 25. & Cranet. conſil. 180. in fin. & conſil. 208. num. 3* Et licet multi in ea opinione ſint, illud fideicommiſſum, quod ad agnationis & familiæ conſeruationem fit non eſſe odioſum, ſed fauorabile & largæ interpretationis, *vt copioſe ſcribunt Alexand. conſilio 39. numero tertio libro primo Gozad conſil. 89. numero 12. Curt. Iun. conſil. 22. num. 11. Pariſ. conſi. 63. nume. 28. libro ſecundo Soc. Iun. conſi. 181. numer. 29. libro 2. & Capic. deciſ. 108. numero 15.* Attamen in caſu noſtro ceſſat hęc conſideratio, quo ad huius primogeniti perſonam, quia etiam ſi is non admitteretur: attamen inde non fieret. quin teſtatoris familia conſeruari poſſet per Do. Ludouicum & eius liberos: imo melius, cum (: vt dixi ſupra:) Lo. Ludouicus & ſibi ſint vere & proprie de familia de Baiardis; ille vero primogenitus ficte & improprie, cum de teſtatoris voluntate ipſius familiæ de Baiardis nomen & inſignia aſſumere deberet, *vt infra ſuo loco dicemus.* Ruſus & quarto, facile euitatur hoc reſponſum Ancharani, quandoquidem ſuo illo in caſu concurrebat efficaciſſimum argumentum ad inducendum fideicommiſſum in alios antiquos de familia Nam voluit ille teſtator, quod ſubſtituti præſtarent certum onus ſingulis annis perpetuo diſtribuendũ pauperibus. Ea qua quidem oneris diſtributione declaratur voluntas teſtatoris, quod vellet, illam ſubſtitutionem in illos de familia eſſe perpetuam *Ita Ancharanum declarat Cranet. d. conſil. 180. col. vlt. verſi. ex alio etiam.* Quæ ſane ratio ceſſat in caſu noſtro quo ad huius primogeniti ſubſtitutionem.

Non obſtat tertium quia reſpondeo, imo verba hæc, natum & procreatum, eſſe reſoluenda hoc modo: id eſt, qui natus & procreatus eſt. quemadmodum abunde comprobaui ſupra. in ſecũ-
118 do fundamẽto noſtrę ſententiæ. Nec repugnat quod natura † vltimæ diſpoſitionis. ſit, vt verba tempus futurum, hoc eſt, tempus mortis teſtatoris reſpiciant: ex quo eius voluntas eſt ſemper ambulatoria donec morte confirmetur: quoniam dicimus, hoc verũ eſſe, quod ad mutationem ipſius voluntatis, non autẽ quo ad eam diiudicandam vti ſcripta reperitur. Nam diiudicatur iuxta proprietatem verborum, quæ ante omnia ſpectari ſolet, vt iam diximus. Cum ergo ſermonis proprietas hic oſtendit ſenſiſſe de eo primogenito, qui tunc temporis in humanis erat: ſequitur dicendum, hunc ſecundogenitum non eſſe vocatum.

Non obſtat quartum argumentum: quia reſpondetur falſum eſſe quon in vltimis diſpoſitionibus tempus præteritum, vel pręſens includat & futurum: quemadmodum ſatis ſuperque ſuo loco ſupra diximus. Nec obſtãt iura in contrarium allegata. Et primo text *l. ſi ita legatum ff. de cond. & demonſt.* Siquidem reſpondetur, ibi verbum illud. cum nupſerit, eſſe temporis futuri: vt ibidẽ annotauit Bartolus Eſt enim futuri tẽporis ſubiũctiui. Sed eſto, quod eſſet temporis præteriti vel præſentis, omnino de futuro erat illa teſtatoris diſpoſitio intelligenda: quandoquidem intelligendo de præſenti erat omnino inutilis. Nam legauit teſtator cum nupſerit: & tunc illa legataria erat, nupta intelligitur ergo
119 neceſſario de matrimonio futuro. Cum ſit ſemper ſumenda † illa interpretatio, qua diſpoſitio valeat, *l. quoties de reb. dub* & qua verba aliquid operentur. *l. ſi quando in princip. de leg. 1.* Ita pariter di-
120 cimus verbum † præſentis temporis vel præteriti imperfecti trahi ad futurum cum in præſenti verificari non poteſt, *l. ſi debitor, §. quia veriſimile ff. de contrahen. emt. & l. cum certus ff de trit. vino & oleo leg. Et declarat egregie Corn. conſil. 304. numero 14. prope libro tertio quo loci aperte ſcribit, hoc fieri improprie. Ita pariter ſenſit Felinus in capit. ad hæc colum. viii. verſic. ſecundus caſus de reſcrip. dum declarat dict. §. quia veriſimile Et idem paulo poſt colum. ſecund. verſic. 2. verſ. limita. ita declarat (: vt dixi ſupra cum Corneo:) dict. l. ſi ita legatum de cond. & demonſt. Eadem ratione non repugnat, l. cum pater, §. fidei tuæ de leg. 2. Cum & ibi verbum illud peruenerit, futuri temporis ſit, vt ibi ſcribit Bart. & idem in d. l. ſi ita num. 1. de auro & arg. leg. dum de eo § fides tua, opponit.*

Non etiam obſtat, *l. talis, in princip. iuncto §. vltim. & l. ſeq. de legat. 1.* Quia reſpondetur ea ratione verba illa temporis præteriti protrahi ad futurum: quia ibi augmẽtum verſatur circa eandem rem. Nã legauit teſtamento pecunias annua, bima, trima die pręſtandas; deinde alias legauit in codicillis, eadem qualitas hic ſubintelligitur, ſcilicet eſſe annua, bima, trima die ſoluendas, cum augmentum eiuſdem rei ſit: *quemadmodum infra dicemus declarando l. Mela. § ſed etſi alimenta ff. de alimen. & cib. lega. Ita in ſpecie dict. l. talis, intelligunt atq; interpretantur Butrius & Imola in clemen. literas ibi Imola numero vigeſimo nono verſicu. in diſpoſitione autem, de reſcripti.* Reſpondeo ſecundo, *dict. l. talis*, procedere eo caſu, cum pecuniæ legatæ non ſunt per diei appoſitionem demonſtratæ atque deſignatæ ſecus ſi deſignatæ fuerunt, vt ibi in principio ſcriptum eſt. Nam deſignatione illa facta certa ſpecies relicta dicitur quæ ſane ſpecies non recipit augmentũ. Et ideo † ad poſtea lega- 121
tas non fit extenſio, *quod ſenſit & Barto. in d. l. talis §. vltim. numero 1. verſi. oppono extra gloſſ. de legat. primo, & Alciat. in l. verbum oportebit numero tertio, de verborum ſignificatio.* Ita caſu noſtro teſtator eo tempore habebat ſolum nepotem illum ex ſorore Solomea: & illum demonſtrauit atque ad eum ſuam retulit & reſtrinxit voluntatem ac ſi nominatim & ſpecialiter eum vocaſſet: *vt ſcribunt omnes in l. ſecund. ff. de lib. & poſthum.* filium cenſeri nominatim exhæredatum, cum filius eſt ſolus, & teſtator dicit, filium meum exhæredem facio, *quod ibidem annotarunt omnes præſertim Ioſ. nu. 1. qui multis ſimilibus comprobat, & vberrime ſcribit Tiraq. in tract. de legibus connub. in glo. 5. n. 127.*

Præterea & ſecundo reſpondetur in *d. l. talis*, agi de clauſula & qualitate extendenda ſeu ſubintelligẽda in alia diſpoſitione, cui proprietas ſermonis non repugnat, cum ita pecunia illa ſit. quæ ſecundo ac quæ primo legatur. At contra in caſu noſtro, vbi ſecundogenitus nõ poteſt dici primogenitus vere & proprie, mortuo primo: vt diximus ſupra. Et ideo non eſt mirum, quod verbis temporis præteriti atque ita clauſula illa non extendatur nec intelligatur, vti contineat & tempus futurum, ſicque ſecundogenitum. cum extenſio † relatioque non concedatur, quando ſermo- 122
nis proprietas repugnat, *l. & quia §. 1. ff. ex quibus cauſ. maio. Et ſcribit in ſpecie Iaſ. in dict. leg. talis ſcriptura numero 40. verſiculo 4. vltra Bartolum.*

Rurſus & tertio dico facile fuiſſe in caſu *dicta l. talis*, eatenus dere illam qualitatem ſignificatam per illa verba temporis præteriti, ad ſecundam diſpoſitionem, cum de ſecunda illa diſpoſitione in ſubſtantia conſtaret At ſecus in caſu noſtro, vbi de ſecũda diſpoſitione atque ita de ſubſtantia dubitamus: & diſputamus an ſit vel non ſit inducta. Et ideo facile eſt ſuppoſita † ſubſtantia quali- 123
tatem extendere, non econtra, *ita Doct. in l. certi condictio § quoniam ff. ſi cert. petat.*

Non etiam illud repugnat, quod ſaltem hæc verba, *natum & procreatum*, quæ etiam temporis præſentis ſunt ad futurum extẽdantur: atque ita quod tempus mortis teſtatoris, & non conditi teſtamenti inſpici debeat. Nam hæc aſſertio vera nõ eſt. Nec aduerſatur, *l. ſi ita quis, de leg. 1* quo loci ait Vlpianus, quod ſi teſtator relinquat legatario, quantum capere poteſt. intelligitur etiam de futuro: etſi verbum ſi poteſt à teſtatore prolatum ſit præſentis
temporis. Non ergo ſolum tempus præſens conditi teſtamenti: 124
ſed & futurum. nempe mortis teſtatoris & poſt inſpicitur, Cæterum nil nobis obeſt Vlpiani reſponſum; cum ibi adiecta ſint verba quæ temporis tractum habent: *ita Alciatus in l. verbum oportebit numero 5. de verbo. ſignific. & ſenſit Bart in l. ſi ita. numero 1. de auro & argen. leg. dum de lege illa opponit.* Quo fit, vt mirum non ſit, ſi tempus futurũ inſpiciatur: nam ratione † adiuncti verba ſuam natu-
ram mutant. *l. 1. Doct. ff. de his qui ſui vel alie. ocenl Alexand. conſilio 1. numero 22. lib. 3. Soc. Iun. conſil. 167. numero 2d. lib. 2.* Et egregie Afflic. 125
deciſ. 3. numero 4. dum ſcribit. verbum futuri. vel præteriti temporis vba diunctum mutare ſuam naturam. Quæ autem verba ſint *in d. l. ſi ita quis*, quæ habent tractum temporis, intelligit Bartolus vbi ſupra poſt glo. *d. l. ſi ita quis*, eſſe verbum *poteſt*; quod ſui natura eſt extenſiuum. Quod vel ea ratione comprobatur. quia verbum *poteſt*, ſignificat potentiam, non autem actum, ſed potentia
† eſt ad actum de futuro. *glo. in d. §. poſteriore. inſt. quibus mod. teſta. infirm.* Et ſi dicemus impoſſibile, † quod nullo tempore fieri po- 126
teſt, *vt ſcribit gloſſ. & ibi Doct. in leg. quod. Seruius ff. de cond. cauſ.* 127

data

Digitized by Google

dita. Ita poſſe dicimus, quod in futurum poteſt fieri. Et Bartoli interpretationem ſecutus eſt Caſt. *in l. qui adificium numero 2. de ſeruit. vrba. præd.* Quocirca ſcribit idem Bart. *in d. l. ſi ita numer. 5.*
128 *de auro & arge. leg.* quod ſi teſtator † legat omnes res ſuas, quæ reperiri poſſunt Peruſii, ſolum legatæ cenſentur, quæ tempore teſtamenti in ea ciuitate reperiebantur. Quia licet verbum poſſunt ſit extenſiuum ſui natura, regulatur tamen à ſuo illo adiũcto, reperiri. *Bartolum ſecuti ſunt Barbo. conſ. 41. colum. 5. lib. 1. Iaſon. conſilio 93. lib. 2. Ruin. conſ. 40. num. 9. lib. 2. Curt. Iun. conſil. 109. nume. 18. & Rom. conſil. 5. num. 11. Tiraquel. in l. boues §. hoc ſermone limita. 9. numer. 2. de verbo ſignif.*
129 Ego opinor † in caſu *dict. l. ſi ita quis*, ita ab Vlpiano reſponſum fuiſſe; quia teſtator vel ſciebat eo tempore legatarium eſſe incapacem, vel ſaltem dubitabat: & tamen volebat ei omnino legare.
130 Non enim credendum eſt, teſtatorem † fruſtra diſponere voluiſſe, *l. quoties de reb. dub. l. hac ſtipulatio §. diuus ff. vt leg. nom. cauea.* Dixit ergo quantum plurimum per legem accipere poteſt, tempus præſens & futurum includens: vt eo tempore legatum conſequatur, cum capere poterit, vt ipſe Vlpianus exponit, cũ enim qualitas & diſpoſitio verſatur circa capacitatem eius pro quo diſponitur, etiam tempus futurum conſideratur, atque inſpicitur. Quod ſenſiſſe mihi videntur Butrius & Imola *in clem. literas ubi Imola numer. 26. verſ. ſi autem attendatur diſpoſitio. de reſcript.* etſi non declarent. *dict. l. ſi ita quis.* Et ad ſuæ aſſertionis comprobationem adfert Imola textum *ca. is cui de preben. in 6.* quo loci ſcriptum eſt,
131 mandatum † de prouidendo alicui idoneo, extendi, vt comprehendat eum, qui beneficium obtinet. ſi poſt mandatum hoc, illi beneficio renuntiat: cum ſufficiat, quod idoneus & capax ſit tempore collationis fiendæ. Quod etiam confirmatur ex *l. in tempus ff. de hæredib. inſtituen.* Vel etiam & tertio reſponderi poteſt: *in d. l. ſi ita*, illa verba referri ad potentiam capiendi: ergo neceſſe eſt, vt referantur ad tempus poſt mortem teſtatoris, cum ante ca-
132 pere nõ poſſit, ex quo viuentis † nulla adhuc eſt hæreditas & ſucceſſio, *l. qui ſuperſtitis de acquiren. hæred. cum ſimilibus.* Quod non contingit in caſu noſtro, vbi ſolũ agitur de quo primogenito, id eſt, de quo ſucceſſore teſtator intellexerit.

Non quoque repugnat, *l. placet ff. de liber. & poſthum.* Quandoquidem diximus ſupra in ſexto fundamento noſtræ ſententiæ nobis ſuffragari. Sed, præter eo loci ſcripta, reſpõdetur ſecundo,
133 *in d. l. placet.* † id contingere, quia indefinite teſtator locutus eſt, dum ſimpliciter vocauit poſthumum. Quæ ſane indefinita vniuerſali æquipollet, *l. ſi pluribus, de legat. 1. ita dict. l. placet, intelligit & declarat Bartol. in l. ſi ita numero primo de auro & argen. leg. dum de ea opponit. Et cum Bartolo idem ſenſit Rum. conſ. 184. in fin. libr. 1. qui eandem ſententiam recenſet Alexan. conſ. 178. nume. 10. lib. 2.* Et per conſequens tempus futurum ſub præſenti includitur, quod etiam eſt improprie, *vt declarat Barto. in l. ſi pluribus, in princ. numero 4. de leg. 2. Alcia. in l. verbum erit, de verb. ſign. numero 5. verſic. quæ propter.* Qua ex re duco argumentum à fortiori: ſi verbum indefinitum, quod vtrumque tempus præſens & futurum continet, proprie futurũ non continet: à fortiori futurum nõ includit verbum hoc primo genitum natum & procreatum: quod indefinitum vere non eſt. Non etiam repugnat, *l. vltim. §. vltim. ff. de lib. leg.* Nam ibi trahitur ad futura, quæ ſunt de acceſſionibus rei principalis iã legatæ, *ita declarat Bart. in d. l. ſi ita num. 3. in fin. de auro & arg. leg.* Vere enim
134 vſuræ † ſunt acceſſiones, *l. qui per colluſionem §. pretij ſortem, de actio. emt. & l. 4. Cod. depoſiti.* Et ſi ergo legatum ſortis ſit temporis præſentis, attamẽ comprehendit & vſuras futuras: cum ſit potius augmentum rei principalis, quam quid ab ea diuerſum. Nõ pariter refragatur illa argumẽtatio ducta à diſpoſitione legis ad diſpoſitionem teſtatoris: quandoquidem in hac materia maxime differt diſpoſitio legis à diſpoſitione teſtatoris, hoc eſt, hominis: *vti aperte diſtinguunt Bart. in dict. l. ſi ita, numero tertio de auro & argen. leg. & clarius Imo. in d. cle. literas num. 25. de reſcript. & Caſtrenſis*
135 *in l. qui adificium nu. 2. ff. de ſeruit. vrba. prædi.* Et licet diſpoſitio † teſtatoris pro lege obſeruetur, non tamẽ eſt lex, vt ſcilicet legis naturam & poteſtatem obtineat: *ita clare & in ſpecie reſpondet Ang. conſilio 261. Punctum eſt in anno. numero quinto*, qui ſubiungit, quod etiam hominis diſpoſitio lex dici poſſit: attamen ex quo tranſit, vel in contractum, vel teſtamentum, eius naturam ſequitur. Non etiam repugnat illa argumentatio ducta à contractibus ad vltimas voluntates: quia reſpondeo, retorquendo argumenta-
136 tionem in aduerſarios. Quod cum in contractibus verba † præſentis temporis ad futurum non trahuntur, *l. ſi ſtipulatus fuerim, §. cum ſtipulamur & l. cum ſtipulamur, de verb. oblig. & diximus ſupra*

ergo idem in hac vltima diſpoſitione. Accedit fortius, quod ſi in contractibus adeſt verbum, *ſum, es, eſt*, præſentis temporis, nullo modo futurum includit, *ita expreſſe reſpondet Aret. conſilio 111. conſideratis diligenter num. 3. ex l. ſi ſeruitus, in princip. ff. de ſer. vrba. præd.* Ita dicendum hic eſt, cum illa verba, *natum & procreatum*, reſoluuntur appoſito verbo, *eſt*: nempe, qui natus & procreatus eſt, (vt iam diximus) atque ita tempus præſens deſignant. Nec obſtat
quod certis † in caſibus, etiam in contractibus verba præſentis 137
temporis includant futurum, *vt in caſu l. 1. in fin. & l. ſi quis ſocietatem ff. pro ſocio & l. vltim. C. quæ res pign. oblig. poſſ.* Quandoquidem id contingit illis in caſibus diuerſis rationibus. In caſu enim *d. l. 1. & l. ſi quis ſocietatem*, id factum eſt, quod ab initio non imminebat magnum periculum, ex quo ita lucrari, vt amittere poterat. Ita declarat Bart. *in l. ſi ita numero 1. de auro & argen. leg.* dum de illis iuribus opponit, & ibidem *nu. 4 verſ. ſalua.* Eſt enim periculum viciſſitudinarium & mutuum, *cum Bart. ſenſit Bellonus conſ. 5. n. 14. Ita pariter l. vlt. C. quæ res pig. obli. poſſ. loquitur de his, quæ parum præiudicij adferunt. Quemadmodum & ibidem Salyc. in d. l. vlt. ſcribit, & Iaſ. non diſſentit in l. ſi ſtipulatus fuerim §. cum ſtipulamur in fi. de verb. obl. Soc. in l. ſi cognato n. 27. de reb. dub. & Crotus in l. omnes populi num. 136. de iuſt. & iure.*

Non obſtat quintum argumentum: quia reſpondetur, quod imo in dubio verba teſtatoris intelligi debent ſecundum tempus teſtamenti, atque ita de præſenti, non autem ſecundum tempus mortis, ſicque futuri: vt copioſe ſupra demonſtrauimus. Nec hic refragatur, *l. ſi cognatis de reb. dub. in dict. quinto argumento all. gata, quia illi primo reſponſum fuit ſupra in tertio fundam. noſtræ ſententiæ.* Præterea & ſecundo reſpondetur *d. l. ſi cognatis*, loqui de lega-
to † facto aliquibus ſub nomine collectiuo: & ideo mirum non 138
eſt, ſi verba etiam temporis præſentis ad futurum extendutur
Quod equidem planius ita declaro. Collectiuum † nomen eſt, 139
quo plura corpora, vel gradus continentur, quemadmodum nomen familiæ, liberorum, ſuorum, agnationis, *ita Doct. in l. Gallus §. quidam recte de lib. & poſthum. ubi Rub. numero 102. & omnes in dict. l. ſi cognatis ubi Soc. numero 27.* dum nullam conſtituit differentiam inter legatum factum familiæ vel cognatis, *& clare ſcribit Craſet.*
conſil. 22. numer. 2. vbi num. 4. ait, nomen † agnationis eſſe collecti- 140
uum, *idem conſil. 180. num. 2.* ita collectiuum nomen eſſe peculium, grex, familia, ſcribit Bart. *in l. vltim. §. 1. numero 2. de leg. 2. in dict. leg. ſi ita, numero 4. de aur. & arg. lega. & idem in l. ſcire debemus nume. 2. de verb. obliga.* qui ait hæc nomina eſſe nomina vniuerſitatis. Atqui,
cum diſpoſitio † eſt de nomine collectiuo, verbum præſentis tẽ- 141
poris includit futurum; & ideo hoc in caſu inſpicitur tẽpus mortis teſtatoris, *ita docuit Bart. in dict. § vltim. numer. 2. dum declarat l. grege, de leg. 1. & l. peculium de lega 2.* Hinc recte docuit Caſt. *in l. qui adificium. in fin. ff. de ſeru. vrba. præd. poſt Ioan. Andr. in annotat. ad Specul. tit. de treuga & pace.* quod pax † facta pro ſe & ſuis ſubditis 142
comprehendit & ſubditos futuros. *Et Ioan. Andrea, ac Caſtrenſem ſecutus eſt Alexand. conſil. 178. numero 10. 12. libro ſecundo nec d. ff. ubi Iaſ. in l. ſi ſtipulatus fuerim §. cum ſtipulamur numero octauo de verbor. obligat.* Et licet ipſe Iaſon eo loci referat Baldum *in cap. ingeſſitionis in fin. de appell.* aliter ſentientem: attamen dicere poſſumus Baldum vel minus recte ſenſiſſe, vel loqui eo in caſu cum agitur de obligatione, quæ ſtrictam admodum interpretationem recipit. Et ideo ſupra diximus, quod ſi vera eſt Baldi traditio; illa nobis plurimum faueret. Intelligi etiam poteſt Baldus, vt loquatur de filiis ſub verbo indefinito, non autem collectiuo, *vt infra dicam.* Rurſus huic noſtræ declarationi ſuffragatur, quod ſcribit Cæpolla Veronen. *in tractat. de ſeru. vrba. præd. capit. 50. de furno. numero ſexto poſt Albericum, quem recenſet.* Si quis mihi promiſerit
† pro certa mercede coquere panem pro me & familia mea: an te- 143
neatur pro eadem mercede coquere, aucta familia. Et teneri ait ille: quia verbum familiæ eſt nomen collectiuum; quod augmentum recipit; & ideo verba temporis præſentis etiam futurum includunt. Quod ibidem *numero 21.* declarat diſtinguendo nomen hoc collectiuum ſicque generale, à nomine indefinito, vt filio, vel filiis, Et ait, quod promiſſio facta pro ſe & filiis intelligitur ſolum de natis. Et hoc in caſu intelligit *dict. leg. ſi ita, de auro & argent. legat.* vt eam alii intelligunt, vt ſuo loco diximus. Cum ergo *in dict. l. ſi cognatis de rebus dubiis*, factum ſit legatum ſub nomine collectiuo, mirum non eſt, ſi tempus mortis teſtatoris, atque ita futurum inſpicitur. Nec me mouet, quod ſcribit Bartol. *in dict. leg. ſi cognatis colum. 2. verſic. Quare dico, & c.* cognationis nomen non eſſe vniuerſitatis nomen. Ea ratione mo-
uetur, quia relictum cognatis † eis non debetur vt vniuerſis, ſed vt 144

ſiogulis & particularibus:cum nō omnes admittantur. Errat hic Bartolus,quia ſi nomen familiæ,& agnationis eſt nomen vniuerſitatis,ſeu plurium collectiue,ita quoque nomen cognationis.Et ita in hac materia ſumont Doctores hoc oomen pro vniuerſali, quod alias eſt generis, vt eſt videre apod omnes in *d.l.grege, & l ſi grege,de legat.1.& in d.l.ſtire,de verb obliga.* Nec ratio Bartoli vrget:quia concedimus, relictum deberi vt ſingulis, cum proximiores ex ordine ſuccedant,*vt declarant Doct.in dict.l. Gallu §.quidam recte,de libe.& poſthum.* Et fieri poteſt, vt quidem cenſeatur
145 † relictum vniuerſitati.vt vni corpori atqoe ita fictæ perſonæ: & tamen illis de corpore illo,atque ita de vniuerſitate illa debeatur vt ſingulis:*quemadmodum ipſemet Bar.in l.in tantum §. vniuerſitatu de rerum diu. declarat. Et illius doctrinam ſecuti ſunt permulti,quos probaui lib.2.de arbit.iud.caſu 106.* Et ſi aliter diceremus, opus eſſet dicere idem de legato facto familiæ: quod tamen eſt aperte falſum. Quocirca facile intelligūtur male Bartolum *in d.l.ſi cognatis,* intelligere reſponſum illud fauore ſpeciali cognationis procedere. Nam,præter id quod refugium eſt (: vt dici ſolet:) miſerorum allegare ſpecialitatem,repugoat *l.vlt.§.1.de leg.2.etſi Socin.in d.l.ſi cognatis n.27.eam torqueat.*

Non quoque repugnant tria alia iura,quæ in eo quinto argumento adducebantur; *nempe l. quoties §. vltim ff. de vſufructu & quemadmod.quis vtatur l.Mela §.ſed etſi de alim. & cib. leg. & l. grege, de legat.1* Siquidem reſpondetur ad *dictā legē grege , vt diximus paulo ſupra,* loqui, cum factum eſt legatum ſub nomine collectiuo, *quemadmodum clare affirmat Bartol. locis iam relatis , idem docuit Crotus in l. omnes populi numero 55 de iuſt & iur. Ad l. quoties §. vltim.reſpondetur ex Bartoli declaratione in dict l ſi ita num. 1. de aur. & arg.leg.dum de ea l.quoties opponit.* Inquit Bartolus id eſſe , quia adhuc exſtabat area,quæ eſt maxima pars domus Voluit dicere Bartolus,quod in legato omnium bonorum in vniuerſum debetur domus deſtructa,ſola area exiſtente , tempore mortis teſtatoris: etſi tempore conditi teſtamenti eſſet ædificata. Ea eſt ratio , quia etſi vt area conſideretur:attamen certum eſt inter bona teſtatoris connumerati,atque ita ſub legato omnium bonorum venire. Nam vniuerſitas etiam in re vna conſeruatur:*vt ſcribunt Alexand. & cæteri in ſpecie noſtra in l ſi grege de leg.1.& in l. inter ſtipulantem §.ſacram,ibi.Bart.numer 11 de verb oblig.* Et pari modo reſpondetur ad *dict. l.grege.de leg.1.* quod ſcilicet ibi erat factum legatum de grege,atque ita de vniuerſitate quadam, quæ augmentum & diminutiooem recipit. *Quemadmodum ibidem omnes declarant: & Bartol in dict. l.ſi ita numero 4. de aur.& arg. leg. ſicuti diximus & de pecul legat l.peculium,de lega.2.copioſe Neuiz.conſi.71.vbi alios recenſet.* Ratio eſt, quia factum videatur de acceſſionibus primæ *Ita quoque reſpondetur ad l.Mela. § ſed etſi alimenta.* Nam ibi variatio contingit circa idem,vel circa id quod habetur loco eiuſdem, *ita declarat Bart.ibi & in dict.l.ſi ita,numer.1.& num 3.de aur. & arg.leg.* Cum enim alimenta relinquuntur,& vno modo tempore teſtamenti fuerunt præſtita,alio modo tempore mortis: præſtari debent,iuxta tempus mortis,cum ſit variatio circa eandem rē, quæ in ſubſtantia exſtat,licet qualitas ſit variata Hinc docuit idē Bar.
146 *in d.l.ſi ita,nume 8.* quod ſi teſtator † reliquit vxori ſuæ veſtes ſuas: & illæ veſtes corruptæ reficiantur, debentur: cum variatio non contingat circa rem diuerſam,ſed circa eandem. *Bartolum ſecuti ſunt Anchara.in c.indicante numero 10. de teſta. & Alc.reſp.649. num. 1.*
147 Idem de legato † facto de frumento, vt inſpiciatur tempus mortis teſtatoris,ſcribit Bar *in l.quidam ff. de tri. vino & oleo leg.* Eadem ratione adductus, quod variatio ſit circa eandem rem. Ita pariter cum moneta,vel libri,vel quid ſimile relinqoitur,in quibus contingit variatio.Nam tempus mortis ſemper ioſpicitur. *ita ſcribit Ro.ſing.497.incip.1oxt in l.ſi ita & idem ſing. 513. Quod tempus,&c. idem ſenſit vno verbo Anchara.in dict. cap. indicante numero decimo in fin* Non ignoro tamen,quod de moneta ſcribit Rom. diſſentire Oldrad.*conſilio 31. Thema tale eſt,quidam condens,* qui loquitur in caſu fortiori,cum ſcilicet piæ cauſæ relinquitur. *Quod declarat Maria Soc.Sen conſilio 6.numer.8.libro 1.* Vel etiam reſpoodere poſſumus id contingere ob ſubrogationem , quæ fit de vna re loco alterius,*ita declarat Socin.Sen.in l.filia § Titia,in fin.de condit. & demonſtr.* qui ait,ſubrogationem idem operari,ac ſi teſtator nomen primi ei iodixiſſet, *& idem ſcribit Gom.eſ.in §.fuerat numero 5.inſt. de act.*

Non obſtat ſextum partis aduerſæ argumentum: quia multis modis reſpondetur.Primo illa verba , *ſub quouis nomine contingat ipſum nominari:* oon eſſet prolata à teſtatore ea ratione , vt alium primogenitum,quam iam natum deſignaret: ſed ſolum ad demonſtrandum,apud ſe nullam fuiſſe rationem nominis proprii, quod ſcilicet retineret illud:quod iam ei inditum fuerat , vel pro libito mutaret à ſe vel ab aliis:cum teſtator ipſe conſiderauit atque diſpoſuerit,quod ipſe primogenitus retineret nomen & inſignia familiæ,quibus ipſa ſua agnatio & familia poſſet conſeruari Hoc vel ex eo aperte conijcitur,quod ipſe teſtator dum vocauit Dom.Ludouicum & eius filios,non adiecit hanc qualitatem & modum,quod deferre haberent nomen & inſignia familiæ:cū iam ipſi fuerint,ſintque de eadem familia & eadem inſignia deferant: & tamen adhuc adiecit illa verba , *ſub quocunque nomine contingat ipſum,vel ipſos nominari,&c.* Illud pronomen *ipſum*, refertur ad illud nomen (*filium*) ſingularis numeri. Cum quidem filii nomen non poterat pariter ipſe teſtator veriſimiliter ignorare:cum iam is filios,qui nunc eſt Magnif.Dom. Ioan.Baptiſta,eſſet ætatis tredecim annorum. Et hoc in caſu dicere nulla ratione poſſumus , quod iſta verba deſignent alium naſciturum,cum de aliis in numero plurali meotionem fecerit.Cum itaque de Dom. Ioann.Baptiſta vere ſenſerit , & appoſuerit illa verba , *quocunque nomine nominari contingat;* non alia ratione adiecit ; quam vt oſtenderet,ſe non curare de nomine proprio,an ſcilicet illud retinere haberent,vel pro ſua voluntate mutarent , modo nomen familiæ & inſignia retinerent.Et cōſideratio hæc quo ad vtrumque dictum eſt iuri conſentanea.Nam,quod nomen † proprium 148
mutent viri permulti compertum eſt:*vt copioſe diſſerui libro ſecundo, de arbitr. iudic. &c. caſu 318. vbi permulta exempla eorum , qui nomen mutarunt, recenſui, & ibid. numero decimoquarto plura ſcripſi de his , qui voluerunt nomen & inſignia ſuæ familiæ ab heredibus à ſe inſtitutis ſumi & deferri.* Accedit quod niſi de hac nominis mutatione ſenſiſſe teſtatorem dicamus , illud vnum abſurdum ſequeretur : quod intellexerit teſtator non de eo primogenito iam nato & procreato, ſed de altero naſcituro : quod abſurdum valde eſſe ea iam dictis conſtat. Quocirca , ne hæc abſurda & fictiones,quæ (; vt diximus :) in hominis poteſtate non ſunt ſequantur,dicamus illa verba, *ſub quouis nomine nominari contingat* , eſſe prolata ob nominis proprii mutationem , de qua teſtator rationem non habuit, modo familiæ nomeo conſeruaretur.

Non obſtat ſeptimum contrarium argumentum ductum *à d. l.pen. ff. de teſta. tutella.* quia reſpondetur vere interpretationem voluntatis teſtatoris fieri ſecūdum tempus quo diſpoſitio applicatur ad actum,& ideo io teſtamentis fit interpretatio † ſecundū 149
tempus mortis teſtatoris quo tempore ſua diſpoſitio perfectionem recipit,*l.1.C.de ſacroſ.eccleſ.& l.1.ff de teſtam.l. 4. ff. de adimen. legat.& §.poſteriore inſt.quib.mod.teſtam.infir* Attamen hoc fit habita † ratione ad intellectum verborum tempore conditi teſta- 150
menti,*ita in ſpecie declarat Maria Soc.Sen.conſ.6 Prædicta conſultat o num.2.lib.1.qui ita citat Barto.& cæteros in d l ſi ita,de auro & argent. leg.& alibi* Ea ratione perpulcra motus eſt Socinus, quod inter-
pretatio † verborum non poteſt ſumi poſt actum perfectum:atq; 151
ita inſpecto tempore futuro:cum diuinare oon potuerit ipſe diſponens,qood ſignificatio illa variaretur atque mutaretur.Eſt enim futurum incertum & ſoli Deo cognitum. Voluntas ergo teſtatoris ſua morte confirmata,*l.a ff.de teſtam* interpretatur iuxta tempus ſuæ diſpoſitionis.Ita in caſu noſtro voluit D. Mercurius teſtator,quod primogenitus D.Solomeæ ſibi ſuccederet per fideicommiſſum,cum ille primogenitus Do. Baiardæ de Baiardis eſſet mortuus ſine liberis maſculis.Quo ad caſum & tempus ſucceſſionis huius primogeniti D Solomeæ attēditur quidem tempus mortis dicti primogeniti D.Baiardæ:ſed quis ſit iſte primogenitus D.Solomeæ,attenditur tempus conditi teſtamenti.Cum (vt diximus) obſeruari debeat interpretatio verbum illius temporis & non futuri. Quocirca intelligimus *d.l.pen ff.de tutel.* loqui de tempore ipſius actus ſuſcipiendi tutelam:quam quidē ſuſcepit is;cui teſtator iniunxit:ſub illa conditione. Et ideo quemadmodum illius perſona,quæ erat tempore conditi teſtamenti non mutatur tempore ſuſceptionis tutelæ,ita hic primogenitus Do. Solomeæ,qui erat tempore conditi teſtamenti à D.Mercurio,nō debet eſſe mutatus in primogenitum , qui repertus eſt tempore mortis dicti D Mercurii.

Non obſtat octauum argumentum ; quia reſpondetur , illud retorquendo,quod cū ibi voluit etiam naſcituros ſuccedere eos expreſſim vocauit:ergo,ſi idem † ei placuiſſet , vt & naſcituri ea 152
D.Solomea haberent ſuccedere,facile ei erat eos vocare , *l.vnica §.ſin autem ad deficientis C. de cadu. toll. & ſcribunt in ſimil.caſibus Dec.conſil.442.num.10.& conſil.571.num.7.Goz.conſ.4.num.3 pulcre*

Curt.

Digitized by Google

Curt. Iun. conſil. 33. in fi. & conſ. 49. num. 7. & Soc. Iun. conſil. 100. nu. 12. lib. 3. & conſ. 77. in fi. lib. 3. Nec repugnat quod ex *d. l. qui filiabus*, ſcribunt relati Abbas & ſequaces, quandoquidem eorum opinio eſt maxime dubia. Nam diſſentiunt *Io. de Anania conſ. 22. Iaſ. in d. l. qui filiabus numer. 3. & conſ. 142. co. 6. lib. 2. Rom. conſil. 93. num. 17. li. 2. Pariſ. conſil. 98. num. 27. lib. 2. & Soc. Iun. conſil. 3. num. 42. conſ. 100. num. 20. lib. 1. & alibi ſæpe.* & licet conciliando opiniones Abbatis, & Ioan. de Ana. diſtinguant Doctores, quod aut teſtator id egit pro conſeruatione familiæ, aut eam conſeruationem non habuit *vt diſtinguunt Ruin. conſil. 139. nu. 16. lib. 2. Curt. Iun. conſil. 114. col. vlt. & Socin. Iun. conſil. 103. num. 55. lib. 1. & Rub. conſil. 31. num. 6.* attamen, ſi nos in ea facti ſpecie, de qua relati Doctores ſcribunt eſſemus, conueniret hic iſta diſtinctio; cum (*vt alias ſupra dixi*) melius domus & familia conſeruari poſſit per Do. Ludouicum de Baiardis, eiuſque filios, quam per illos maſculos ex dom. Solomea, quæ extra familiam nupta eſt. Præterea † eſt hic conſiderandum, quod eſt maxime diuerſus caſus illius ſubſtitutionis factæ dom. Ludouico, & eius filiis, à ſubſtitutione facta primogenito dominæ Solomeæ. Nam dum vocauit primogenitum dom. Solomeæ vnum tantum, hoc eſt primogenitum vocauit: & ideo cum diſpoſitio in illo iam nato verificari poſſet, ad alterum protrahi non debet, quod fieret, ſi de naſcituro intelligeretur. Cum vero vocauit dom. Ludouicum, & eius filiũ ac filios, plures vocauit ob id, cum eo tempore vnus tantum exſtaret, neceſſe fuit, & eſt, dicere teſtatorem de naſcituris ſenſiſſe. Et ex his ſatisfactũ etiam credimus illi rationi aduerſariorum, qua aſſerunt, appellatione nati contineri, & naſcituros quoad ſuum commodum. *§. vlt. vbi Angel. Aret. Inſtit. de teſta. tutela.* id enim procedit; cum verbum *nati*, nõ eſt ad certam perſonam reſtrictum, vt hic eſt, & ſupra ſuis locis diximus.

153

Non obſtat nonum argumentum; quia reſpondetur multipliciter. Primo, quod hæc teſtatoris locutio indefinita non eſt, dum dixit, primogenitum natum & procreatum. Eſſet enim indefinita, ſi ſimpliciter dixiſſet *primogenitum*. Nam indefinitum † illud dicitũ, quod ſimpliciter & ſine aliquo adiũcto profertur *ita docuit Bart. in l. ſi ita relictum, in prin. nu. 1. de leg. 2.* cũ tunc ſit terminus cõmunis, qui pluribus adaptari poteſt; *vt declarat gloſ. & ibi Bart. & cæteri in l. 1. ff. de reg. iur. & in l. ſi is qui ducenta. §. vtrum de reb. dub.* quod hic non contingit, vbi cum hoc adiuncto, *natum & procreatum*, pronuntiata eſt: quocirca † reſtringitur ad illud; & vim ſpecificæ expreſſionis habet. *ita docuit Cratus in l. 1. & §. ſi quis ita, numero 29. de verb. oblig.* dum ait, quod quando oratio indefenita verificari non poteſt niſi in vno, vim ſpecificæ expreſſionis habet. Secundo reſpõdetur, indefinitã æquipollere vniuerſali ex ſermonis improprietate, *ita ſcribunt Bart. in l. ſi pluribus. numer. 4. de legat. 2. idem in l. ſi ſeruum ff. de ſeru. vrb. præd. & in l. omnes popul. nu. 37. communem * eſſe affirmant Dec. & Cagno. in l. 1. ff. de reg. iur. ille nu. 72. iſte numer. 8. & Didac. lib. 3. var. reſol. c. 13. numer. 5.* Cum ergo in caſu noſtro obſeruanda maxime ſi ſermonis proprietas, veraque ſignificatio, ſequitur dicendum, quod etiamſi hic ſermo eſſet indefinitus, quod nõ æquipolleret vniuerſali. Tertio reſpondetur, indefinitam non æquipollere vniuerſali quoad perſonas, cum diſpoſiti odioſa eſt. *ita Bart. in d. l. ſi plurib. numer 6. in fi. de lega. 2. & cum eo ſenſerunt Gemin. & cæteri in c. vt circa. de electio Felin. in cap. audita num. 24. de præſcri. & Dec. conſil. 343. col. 3.* cum ergo hic agatur de fideicommiſſo, † quod odium continet. *l. cohæredi §. cum filia, de vulg. & diximus ſupra*, ſequitur, orationem hanc indefinitam non æquipollere vniuerſali.

154

155

156

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo, hic nõ eſſe factam ſubrogationem expreſſe, vt facta fuit in caſu *d. l. filia. §. Titia de con. & dem.* quemadmodum ibi declarat Bartolus, & cæteri ſequuntur, præſertim Socin. & Caſtrenſis dum loquuntur de frumento ſubrogato loco primi. Qua de re & ſupra diſſerui. Et ideo relata regula, quod ſubrogatum † aſſumat naturam eius, cuius loco ſubrogatur, præſupponit ſubrogationem eſſe factam. Quæ quidem † vel à lege, vel ab homine fieri ſolet, *vt ſcribunt omnes in l. cum qui §. qui iniuriarum, ff. ſi quis cautio. & §. fuerat. Inſti. de actio & clare Soc. Sen. 268. col. vlt. lib. 2.* ſed neutra earum hic interceſſit, non illa legis, cum lex non ſubroget ſecundo genitũ hoc caſu loco primogeniti; non ipſe teſtator, qui nunquam declarauit, ſe velle habere hunc ſecundogenitum loco primogeniti iam defuncti. Concludo itaque hunc ſecundogenitum non eſſe ſub hac ſubſtitutione comprehenſum.

157

158

Iacobus Menochius I. C.

S V M M A R I A.

1 *Teſti ſingulari deponenti de facto à ſe ipſo credi.*
2 *Teſti deponenti de actu ſimulato à ſe geſto fidem adhiberi.*
3 *Contrahenti ſoli credi de contractu à ſe geſto.*
4 *Mandatario credi contra mandantem. Quod infra declaratur.*
5 *Vulnerato exiſtenti in mortis articulo credi à quo ſit vulneratus, infra declaratur.*
6 *Teſti vilis conditionis credi de his, quæ à ſe ipſo geſta fuerunt.*
7 *Teſti ſingulari fidem pro ſuo arbitrio iudex adhibere poteſt.*
8 *Fama bona vitæ anteferetur.*
9 *L. vlt. C. de prob. procedere etiam in cauſa ciuili ardua.*
10 *Probationes efficaciores requiruntur cum vir bonæ famæ accuſatur.*
11 *Item cum agitur de probando facto non veriſimili.*
12 *Teſtimonio ſingulari nullo iure fidem adhiberi.*
13 *Regula ſtandum eſſe in dubio.*
14 *Teſti ſingulari deponenti de actu à ſe ipſo non credi aliquo pacto cũ de ſuo commodo, vel periculo tractat.*
15 *Teſtis ob duplicem defectum omnino repellitur.*
16 *Teſti ſingulari deponenti de actu à ſe ipſo plena fides non adhibetur, etiam ſi ſit vir probus.*
17 *Mandatario non credi, quid ſcripſerit de alterius mandato.*
18 *Caſtr. conſil. 110. lib. 2. declaratur.*
19 *Alex. conſil. 197. num. 3. lib. 7. declaratur.*
20 *Bald. conſil. 428. lib. 3. explicatur.*
21 *Dolo carens deliquiſſe non dicitur.*
22 *Gabellæ fraudator non tenetur ad pœnam ſi dolo non fraudauerit.*
23 *Dolum non præſumi in eo, qui aliquid egit ſine ſuo commodo.*
24 *Receptans rem, vel perſonam non dicitur dolo recepta re, ſi inde nulla vtilitas reſultat.*
25 *Item & de rapiente rem à pupillo.*
26 *Falſum ſine dolo non committi.*
27 *Dolum non præſumi cum de leui commodo agitur.*
28 *Falſum dolo commiſſum non præſumitur, cum de modica vtilitate agitur.*
29 *Dolus non præſumitur in eo qui actum permiſſum facit.*
30 *Dolo caret qui facit, quod facere debet.*
31 *Item & qui rem accipit, vt eam domino reſtituat.*
32 *Item nec à ſubdito commiſſum præſumitur.*
33 *Principem ſuum benefactorem lædere voluiſſe quis non præſumitur.*
34 *Cauſam etiam leuem excuſare à dolo.*
35 *Dolo carere præſumitur qui palam aliquid agit.*
36 *Item qui rem à fure accepit, & paulo poſt domino reſtituit.*
37 *Dolus obiici non poteſt ab eo, qui damnum ex dolo illo ſenſit.*
38 *Lucrum ab aliquo ſentiens, eius factum improbare non poteſt.*
39 *Scienti & volenti dolus non infertur.*
40 *Vſurarium non teneri de dolo, qui ex conuentione tenetur ad vſuras.*
41 *Dolo in ſcientem commiſſo ceſſat crimen ſtellionatus.*
42 *Ratificare factum is dicitur, qui ex facto lucrum capit.*
43 *Ratificat venditionem rei ſuæ ab altero factam, qui pretium recipit.*
44 *Veriſimile quod non eſt, habet ſpeciem falſi.*
45 *Teſti deponenti minus veriſimilia, non credi.*
46 *Teſti vario non credi.*
47 *Probationes non concludentes nihil prodeſſe.*
48 *Vicino in loco quæ aguntur ſcire quis præſumitur.*
49 *Negatio ſola probationis loco eſt.*
50 *Mercatorem aliquem non eſſe probari ex inſpectione matriculæ aliorum mercatorum.*
51 *Errorem detegi cum conſtat rem aliter ſe habere.*
52 *Notarium nihil ex ſuo capite poſſe inſtrumento ſcribere.*
53 *Teſtis de auditu præſumptionem facit.*
54 *Præſumptionem leuem tantum facit teſtis deponens de auditu.*
55 *Teſtimonium de auditu non probare in cauſis criminalibus.*
56 *Teſtis de auditu, vt concludat, dicere debet de quo audiuit.*
57 *Item nominare debet illum, à quo audiuit.*
58 *Item dicere debet, ſe ita credere.*
59 *Vnum pro delicto alterius non teneri.*
60 *Diui Auguſtini locus.*
61 *Filius ob crimen læſæ maieſtatis vel hæreſis à patre commiſſum patitur.*
62 *Item qua ratione id factum.*
63 *Pœna aliqua non afficitur extraneus pro delicto extranei.*

Pp 4

64 *Theodoſii crudelis facinus.*
65 *Pater filij cuſtos eſſe debet, & eum caſtigare.*
66 *Dominus tenetur pro facto ſerui: & cur.*
67 *Mercator cur & quando teneatur pro facto ſui inſtitoris & exercitoris.*
68 *Lex ſtatuens vnum pro alterius facto teneri, ſtricte intelligitur.*
69 *Abſurda & inconuenientia euitanda ſunt.*
70 *Conſentire non dicitur praſens, quo inuito actus geri poteſt.*
71 *Pater non tenetur pro facto filij, qui eo inuito poteſt contrahere.*
72 *Dominum tunc teneri pro facto familia, cum ſciuit eam errare & non correxit.*
73 *Item ſolum cum factum eſt ſucceſſiuum.*
74 *Dominus tenetur pro facto inſtitoris, cum ſpecifice eum prapoſuit.*
75 *Conuentiones & capitula facta cum gabellatore ſalis venditore ſtrictam recipere interpretationem.*
76 *Argumentum valere ab incluſione vnius, ad excluſionem alterius.*
77 *Interpretatio contractus fit, vt iuri communi conueniat.*
78 *Officialis quis dicatur.*
79 *Officialis alicuius quis non dicitur, niſi ab eo fuerit prapoſitus.*
80 *Relationem ad immediate pracedentia fieri.*
81 *Item maxime vt abſurda & inconuenientia & iuri contraria euitentur.*
82 *Criminalis accuſatio ceſſat, cum ad pœnam ex conuentione agi poteſt.*
83 *Doli actio ceſſat, cum ex coniectura dolus purgari poteſt.*
84 *Criminaliter puniri quis non poteſt, qui ex conuentione ciuiliter agere poteſt.*

FACTI SPECIES.

Illuſtriſſimus & Excellentiſſimus dominus Dux Mantua conſtituit Magnificum dom. Bernardinum Caſettum ex oppido Tridini gabellatorem, atque diſtributorem ſalis Marchia Montiſferrati: vt illum venderet & diſtribueret nomine ipſius Excellentiſſ. dom. Ducis. Et in ea conſtitutione adhibita fuerunt inter multas ha conuentiones. Quod ipſe Caſettus prapoueret, atque conſtitueret inſtitores, quos Poſterios vocant, ſuis in locis, in quibus ſalem vendi & oppidanis diſtribui poſſe. Quibus quidem Poſterius ſalarium conſtitueretur à Caſetto, conſenſu tamen illuſtris D. Bartholomei Volta Senatoris ipſius Excell. D. Ducis. Et quod ipſe Caſettus teneretur pro ipſis inſtitoribus & Poſteriis, ſi contigiſſet eos fraudare ſalem, & illum plus iuſto pretio vendere. Prate..a ita conuentum fuit.

Che non debba detto Caſetto nel far vendere ſale al minuto alterare il prezzo, ne la miſura: ma ſia tenuto farlo vendere ſecondo il ſolito antico: il qual ſolito dechiara eſſo Caſetto eſſere come a baſſo, cioe, a Caſale reali trentaquatro, groſſi dui la ſoma all'ingroſſo & al minuto groſſi tre il coppo. A Trino reali trenaotto la ſoma: & groſſi tre il coppo. A Moncaluo reali trentaotto, la ſoma, & groſſi tre il coppo. Oltra la Dora reali quaranta quatro la ſoma, groſſo vno & quarto vno la libra. Et oltra il Tanaro reali trentados la ſoma, & groſſo vno per libra in ciaſcuno luoco doue ne ſara vendere. Il medeſimo faccı nel vendere all'ingroſſo, accio non ſia alterato il prezzo in modo alcuno.

Che il detto Caſetto & padre ſuo promettino & oblighino ſe, heredi ſuoi & beni per l'oſſeruanza de i ſudetti capitoli: & di nõ far fraude ne inganno alcuno nel diſpenſare detto ſale, ſotta la pena, cioe, a chi fraudaſſe il ſale de ſcudi dieci per ogni liura di ſale fraudato. Et de ſcudi cinque per ogni libra di ſale a chi lo vendeſſe di piu del ſolito prezzo e di minor miſura, o peſa. Et ſotto quelle pene che arbitrera il Senato di Caſale, a chi per altre vie & modi contra verra. Nel quali pene verranno li contrafacienti cõdennati per il ſudetto Signor Volta reſpettiuamente. Et nelle medeſime pene caſchino anco gli altri vfficiati, che ſaranno da lui deputati per li quali eſſo Caſetto ſia obligato. Ma poſſi egli hauere regreſſo di tutto quello pagherà contra i delinquenti.

Nunc inquiſitus & condemnatus fuit dictus do. Caſettus ob id, quod aſſeritur: quod vendiderit ipſemet in ciuitate Caſalis ſalmas duas ſalis Io. Antonio Bea ex oppido Blanzati pretio regalium quadraginta duorum cum dimidio pro ſingula ſalma. Et tamen iuſſit ipſe Caſettus in codice gabella ſcribi, venditum fuiſſe pretio regalium triginta octo, & partim triginta quatuor. Et praterea, quod vendidit Io. Caratolo ſalmas duas pretio regalium quadraginta vnius: et ſcribi fecit, vendidiſſe pretio regalium triginta octo. Rurſus aſſeritur, dictum dom. Caſettum negaſſe dictis Bea, et Caratolo ſe ſciuiſſe taxationem ſalis, et id feciſſe, vt Cameram Ducalem fraudaret.

Praterea inquiſitus fuit dictus dominus Caſettus, ob id quod illi Io. Antonius Bea, et Ioan. Caratolus vendiderunt ſalem plus iuſto pretio: et quod eorum nomine tenetur Caſettus ſoluere pœnam commiſſi criminis.

Rurſus etiam aſſeritur, quod dominus Ioannes Antonius pater dicti domini Bernardini Caſetti et dominus Ioannes Iacobus eius frater in oppido Tridini vendiderunt ſalem plus iuſto pretio: et quod eorum nomine tenetur ipſe dominus Bernardinus.

CONSILIVM XCVIII.

Initium à Domino.

DVo præcipua capita habet hæc conſultatio. Quorum primum reſpicit immediate perſonam Do. Bernardini Caſetti, *an ſcilicet ipſe deliquerit, vendendo ſalem in ciuitate Caſalis?*

Secundum caput eſt, *an ipſe Do. Caſettus teneatur ex facto aliorũ. qui vendiderunt ſalem plus iuſto & praſtituto pretio?*

Redeo ad primum caput: quod quidem caput tres habet dubitationes.

Prima eſt, *an verum ſit ipſum D. Caſettum vendidiſſe ſalem pretio quadraginta duorum regalium; & in libris gabella ſcripſiſſe, venditum fuiſſe pretio triginta quatuor, & triginta octo regalium tantum.*

Secunda eſt dubitatio, *an ex eo, quod conſtat ſolum ſalem venditum fuiſſe pretio triginta octo regalium, & illud pretium ita fuiſſe relatum in libris gabella, ipſe dom. Caſettus deliquerit: & ob id teneatur ad pœnam.*

Tertia, *an in aliquam pœnam inciderit ipſe dom. Caſettus, ex eo quod aſſeritur, negaſſe Bea & Caratolo, ſe ignorare pretium ſalis ab excellen. D. Duce taxatum & ordinatum, vtpote quod id ageret ad fraudandam Cameram Ducalem.*

Quo ad primam illam dubitationem, an verũ ſit dom. Caſettum vendidiſſe ſalem pretio quadraginta duorum regalium, & in libris gabellæ ſcripſiſſe venditum fuiſſe pretio triginta quatuor, & triginta octo tantum? Dicendum videbatur, hoc delictũ fuiſſe probatum teſtimonio duorum, nempe Io. Antonii Beæ, & Ioan. Carotoli, qui aſſeruiſſe dicũtur, emiſſe à D. Caſetto ſalem eo iam relato pretio. Quorum quidem teſtimonium etſi ſit ſingulare, attamen ex multis probare videtur.

Primo, quia † de facto à ſe ipſo affirmant, *iuxta l. quaro ſ. vlt. ſ. de adil. edict. & l. ſcientes C. de prob* quæ ſane iura ita intellexit in his 1
fere terminis Caſtren. *conſil. 116. Viſa petitione col. 2. lib. 2.* Cum reſpondit, eſſe credendum illi ſoli † teſti ſuper ſimulatione contra- 2
ctus, dũ depoſuit, quod venditor ei voluit pignori dare rem illam, quã deinde alteri vendidit. Idem pariter Alex. *conſ. 197. n. 9. in fi. lib.* 7. reſpondit, vni ex † contrahentibus credi de in contractu geſtis 3
actiſque. Hinc reſpondit Dec. *conſ. 341. n. 5.* eſſe adhibendam fidem teſtimonio ſolius mulieris aſſerentis ſuis manibus ſuppoſuiſſe partum. Huc ſpectat, quod reſpondit Bald. *conſ. 428. An mandatarius lib. 3. & Alexan. conſ. 88. col. pen. nu. 91. verſic. praterea libr. 5* † credi 4
mandatario, qui non ſuſcepit mandatum, cum de actu proprio agatur. Accedit quod ſcribit Marſil. *in pract. crim. ſ. diligenter numero 131.* Cum ait, eſſe credendum deponenti de facto à ſemet ipſo, & ob id ſubinfert, quod vbi aliæ non extant probationes, creditur † poſito in articulo mortis, ſe ab aliquo fuiſſe vulneratũ. 5
Idem Marſil. *conſilio 111. numero ſeptimo*, quorum quidem opinio procedere videtur etiam eo caſu, quo † teſtis eſſet vilis cõditionis. 6

Cum

Cum conditionis vilitas non obſit, *ſicuti affirmaui lib.2. de arbitr.*
iud.&c. caſu.99 poſt. Caſtr. Alex. & alios plures.
7 Secundo accedit, quod etiam teſti † ſingulari fidem pro ſuo
arbitrio adhibere iudex poteſt, *vt ſcripſi d.lib.2. de arb. iud. &c. caſu*
90.n.6.& d.caſu 99. in fi. Nec varietas teſtimonii Io Antonii Beæ
perpenſa ab eruditis. D. Riſicho cauſæ patrono videtur conſi-
derabilis, cum non variet Bea ſaltem quo ad quatuor ſalmas ſalis
quas conſtãter ſemper aſſeruit emiſſe à d. do Barnardino Caſet-
to. Et dato quod ipſe Bea eſſet varius non tamen hæc varietas
poteſt conſiderari in Caratolo.
Cæterum, re ipſa longe melius perpenſa, & examinata, con-
trarium viſum eſt verius, imo probatum non fuiſſe D. Caſettũ eo
pretio vendidiſſe ſalem. Quod, vt clarius, quantum fieri poteſt,
demonſtrem; hæc prius dicam. Primũ hic agi de graui pœna pe-
cuniaria, quæ quidẽ non multum differt à pœna corporali. Agi-
tur etiam de hominis bona fama & honore ſugillando. Quę ſane
8 honoris cauſa maximi põderis eſt; poſteaquam honor † & bona
fama vitæ antefertur. *l. iſti quidem. §. pen. ff. de eo quod me. cau. Cra-*
uet. conſ.168. nume.3. ſcripſi. lib.2. de arbit. iud. &c. caſu. 377. numer.19.
vbi plures retuli. Quocirca in re tam graui magni põderis proba-
tiones claræ & manifeſtæ requiruntur, ſicuti videmus in cauſis
9 capitalibus, *l. vlt. C. de probationib.* Quæ ſane cõſtitutio † *l. vlt.* pro-
cedit etiam quando agitur ciuiliter ad pœnam, vt puta contra-
uentionis & pacti ac ſimilium. *ita poſt Baldum in cap.1 qualiter*
dom. proprie. priu. reſpondit Alex. conſil.33. numer.1. lib.2. Dec. conſilio
290. numer. 2. conſil.452. num.1. & conſil.531 numer.1. & ibidem anno-
tarunt recentiores in additionibus Idem reſpondit Alciat. reſp.2. ad fi-
nem ſecundum impreſſionem Lugdunenſem. Quod hic (*:vt dixi:*) ma-
xime procedit, vbi agitur honoris & famæ cauſa Illud etiam ſe-
cundum dicam, D. Caſetti fidem, probitatem & vitæ integrita-
tem ſpectatã eſſe & à multis maxime ab Illuſtr. & Excell. D Du-
ce, qui optime nouit qua fide & diligẽtia vſus is ſit in hoc ipſo
negotio ſalis cum Magnifico D. Cæſare Coyro Mediolanenſi.
Quo fit, vt probationes, quæ fieri ſoleot de delicto commiſſo ab
10 eo, qui vir bonæ † famæ creditur, efficatiores eſſe debent. *Ita ſcri-*
bunt Bart. in l.1 § pen ff. de re milita. Bald. in l. vlt. colum. ult. C. de probat
alios recenſet Craue. conſil.99. in fi. conſ.151. num. 21. conſ.244 numero
6. & conſil.319. num.1. Quos ſecutus eſt eruditiſſ. Rol. conſilio 16. numero
26. lib.1 96. num. 25. lib.1. Et idem ſcribunt Grammat. conſil.037. numero
14. Soc. Iun. conſ.38. num. 22. & conſ 39. numero 24 lib.2 & Pariſ. conſ.
11 *151. numero. 10. lib.4.* Accedit etiam quod † probationes debent
eſſe maxime efficaces, cum agitur de probando facto minus ve-
riſimili. *quemadmodum ex l. vltim. ff. de eo quod met. cauſa, tradunt Ab-*
bas in cap. quia veriſimile.2 nota de præſumt. Iaſ in l. ſi extraneum 6. not.
ff. de cond. ob cauſam & alios plures citat Crauet. conſilio 6 numero 43.
conſ.56. num. 11 & conſ.75. num. 12. copioſe Tiraq. in rep. l. ſi vnquam, in
præfat. num.38 C. de reuoc. don.
12 His præfatis aliquot rationibus facile demonſtratur teſtimo-
nio Beæ & Caratoli fidem adhibendam oon eſſe.
Primo, quia hæc eſt iuris regula † teſtimonio ſingulari nõ eſſe
credendum etiam in ciuili negotio. Nam hoc eſt à diuina lege
ſtatutum Deut. ca.19. *Non ſtabit teſtis vnus contra aliquem, quid-*
quid illud peccati aut facinoris fuerit: ſed in ore duorum, vel trium ſta-
bit omne verbum. Idem lege Euangelica ſancitum fuit; ſicuti ſcrip-
tum eſt Matthæi *cap.18.* & Ioannis *cap.8.* Quod & lex Pontificia
ac etiam Cæſarea comprobauit, *cap. in omni negotio & cap. licet. in*
fi. de teſt b. l. iuriſiurand. C. de teſtib. Et vſus forenſis & multorum
auctoritas confirmauit. Quæ hic recenſere ſuperuacaneum ex-
13 iſtimo. Huic ergo † regulæ ſtandum eſt, donec de exceptione &
fallentia conſtet, *vt ſcribunt Bart. in l 2. num. 1. ff. ſi quis in ius voc. non*
ierit. Dec. in l.1. num 7. de reg. iur. & alibi.
Secundo accedit, quod quãdo † teſtis eſt ſingularis; & tractat.
14 vel de commodo ſuo, vel de proprio damno euitando, ei nullo
modo creditur, etiamſi deponat de re à ſe ipſo geſta. *Ita ſcribunt*
Caſtrenſ. in l.2. §. ſi abſens. ff. ſi ex noxa. cauſa agatur Dec. conſilio 66.
numero 4. Crauet. conſilio 73. numero 37. Tiraquell in tracta. conſang §.
1. gloſ.14. nu.51. & Herculanus in tractat Quis teneatur probare nega-
tiuam. num.213. Quos ſecutus ſum lib 2 de arbitr. iudic. &c. caſu 99. nu-
mero 6 Et ratione adductus quod hic duo defectus addit. vnus
15 ſingularitatis; alter affectionis. Qui ſane † defectus ſimul iuncti
ſufficiunt ad proſternendam fidem huius teſtis, *quemadmodum eo*
loci ſcripſi. numero 7 poſt Marſil. ſingul.358. & ſingu.385. Crauet. con-
ſilio ſexto numero 55.57. & alios, quos referre ſuperſedeo. Idem reſpon-
dit Rolan. conſilio.84. numero 61. libro primo. Quod autem hi teſtes
tractent ex hoc facto de dãno ſuo euitando, ſeu de proprio erro-
re excuſando, vel ex eo conſtat, quod aſſerendo emiſſe, hunc ſa-
lem tanti pretii, duo dicere voluerunt, primum, quod ipſi igno-
rabant ſalis pretium, quia ſi ſciuiſſent, tantum non numeraſſent:
& tamen ipſi non reuendidiſſent. Sed plus iuſto & ſtatuto pretio
vendiderunt; quia & plus iuſto emerunt. Secundum dicere vo-
luerunt, quod illum extortum ſibi iniuſtum pretium reſtitui eis
debet; quemadmodum ipſe Bea examinatus tertio loco ait, quod
nil fuit ſibi reſtitutum, innuẽs de re ſua agi, vt ſcilicet ei reſtitua-
tur. Non ergo eſt aliquo pacto eorum teſtimonio adhibenda
fides.
Tertio accedit vera illa & magis* recepta ſententia, † teſtimo- *
nio ſingulari plene non credi, etiam ſi perſona ſit honeſta & aga- 16
tur de proprio facto & geſto. Nam, licet aliqua fides ei adhibea-
tur, non tamen plena *ita ſcripſi d. lib.2. de arbitr. iudic. &c. caſu 99.*
nu 17. verſiculo Vester itaque. quo loci huius ſententia permultos recen-
ſui. Addo Dec. *conſilio 510 numero 1e.* qui reſpondit non credi † te- 17
ſtimonio aſſerẽtis ſed alicuius mandato ſcripſiſſe, *idem dixit Mar-*
ſil. in practic. crimin. §. diligenter. numer.395. Cum ergo in caſu noſtro
plena & perfecta (:vt dixi:) probatio requiratur, ſequitur dicen-
dum, non eſſe hoc in caſu probatum dom. Caſetti aſſertum de-
lictum.
Non obſtãt adducta in contrarium: quibus in ſpecie reſpon-
deo, etſi ex iam dictis credam illis ſatisfactum. Ad primum itaq;
dico veriorem & magis receptam opinionem eſſe aduerſus Ca-
ſtrenſem & eius ſequaces; *ſicuti demonſtraui d. caſu 99. num. 17. quo*
loci reſpondi rationibus Caſtrenſis & ſequacium, qui contrarium pro-
barunt. Et in ſpecie magis ſingulis reſpondendo: dico nil obeſſe
auctoritatem † Caſt. *d. conſ.110. Viſa. petitione. col.2. in prin. libro 2.* 18
quia Caſtrenſis oon affirmat conſtanter, eſſe huic ſoli teſti adhi-
bendam plenam fidem, ſed ait, videtur adhibenda: atque ita du-
bitatiue loquitur. Et ideo ſuo illo in caſu alias coniecturas, quæ
concurrebant conſiderat. Ita pariter dubitatiue loquitur † Alex. 19
d. conſ.197. numero 3. lib.7. Et ipſi Alex. deferendum non eſt, cum in conſ.
192. num.13. lib.6. aliter ſcripſerit. Quod & aliis multis in locis fecit. vt
recenſet Tiraq. in tract. de retractu conſang. §.1. gloſ.14. numero 30. ita
nec Dec. d. conſilio 342 numero 1. cum ipſemet conſilio 519. num.2. aliter
reſponderit. Non etiam repugnat illud reſponſum † Bald *conſ.428.* 20
An mandatarius. lib.3. & Alex. conſ.88. numero 31. libr.5. quia Baldus
ſolum ait facere aliquod indicium ad inſtructionem, non autem
probare. *atque ita intelligit Marſil. in pract. crim. §. diligenter num.37.*
quo loci. *num.39.* ſcribit, non efficere hoc mandatarii teſtimoni-
um, vt mandans torqueatur. Et ibid, *num.39. verſic. alia etiam ra-*
tio &c. perpendit rationem, quę huc vere pertinet Nã (*:ait ille:*)
ſi fides adhiberetur illi aſſerenti ſibi fuiſſe mandatum delictum
committi, facile impius & maleuolus poſſet accuſare virum bo-
num, quod ei mandauerit homicidium perpetrari: quemadmo-
dum in caſu noſtro eueniret. Qua ea re non repugnat eiuſdem
Mariſilii loco paulo ſupra citato. *num.131.* traditio, cum verius ſit
quod ipſe eo loci, *nu.37.* ſcripſit.
Reſpondeo ſecundo, admiſſo, veram eſſe Caſtrenſ & ſequaci-
um opinionem, attamen adhuc nil obeſt hoc in caſu, in quo ple-
na & perfecta probatio requiritur. & ideo illa lenis & minus ple-
na non ſufficeret.
Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo vno verbo, in re tam
graui mihi perſuadere non poſſum æquum & bonum iudicem
adhibere poſſe fidem plenam his teſtibus; qui etſi in cauſa mere
ciuili aliquid momenti haberent; in cauſa tamen criminali non
video illi tribuẽdũ eſſe hoc arbitrium. Hæc de prima dubitatione.
Quo ad ſecundam dubitationem huius primi capitis, an ſci-
licet D Caſettus inciderit in pœnam in capitulis appoſitã, ob id
quod in ciuitate Caſalis vẽdiderit ſalem precio triginta octo re-
galium. Qua in re dicendum videbatur, incidiſſe in pœnam, cum
vere conſtet ſalem venditum fuiſſe vltra pretium præſtitutum
in ipſa ciuitate Caſalis: & ideo ex claris capitulis ſatis ſuperque
fundata eſt intentio Illuſtr & Excellentiſſ. Ducis.
Re tamen diligentius conſiderata contrarium credo verius
eſſe, nempe D Caſettum non incidiſſe in aliquam pœnam, cum
vere non deliquerit. Quod, vt planum faciam, multis moueor
rationibus, prius tamen duobus præmiſſis. Quorum vnũ in fa-
cto; alterum vero in iure verſatur. Primum illud eſt, quod gabel-
la ſalis, quæ venditur in ciuitate Caſalis, diſtincta eſt & ſeparata
à gabella Tridini, vt de ſe patet, cum Tridini vendatur ſal pretio
triginta octo regaliũ ſingula ſalma, & Caſalis pretio triginta qua-
tuor tantũ. Et in facto præſupponitur, quod incolę oppidi Blan-
zat & Liburni & aliorum oppidorũ illis vicinorũ neceſſe habe-

Digitized by Google

alterovenditæ, contractum conuentionis confirmat. *Quadre ſpondit Crauet. conſilio 159. num. 3 quem ſecutus ſum in tracta. de recuperanda poſſeſſione, Remedio 15. numero 123. quo loci alios permultos recenſui.* Et ſi ratihabitio mandato æquiparatur, vt vere æquiparatur, *c. ratihabitionem, de reg. iur. in 6.* ſequitur dicendum quod quemadmodum ipſe mandans aliquid agi, non poteſt mandatarii factum quod non ipſius mandatarii, ſed proprium dici poteſt, aliquo pacto improbare.

His conſtat Do. Caſettum condemnari aliquo facto non potuiſſe hac de cauſa in pœnam capitulorum.

Quod ad tertiam illam dubitationem huius primi capitis, an in aliquam pœnam inciderit ipſe dom. Caſettus ex eo quod aſſeritur negaſſe illis Beæ & Caratolo, ſe ignorare pretium ſalis ab Excellentiſs. dom. Duce taxatum, vt pote quod id egerit ad fraudandum Cameram Ducalem. Qua in re dicendum eſt non conſtare ex actis dom. Caſettum hoc negaſſe: Nam ex multis examinatis teſtibus vnus tantum Caratolus aſſeruit, dom. Caſettum ei dixiſſe quod non poterat conſtituere pretium, quod vendere deberet ſactum Liburni pro ſingula libra: eo quia Excellentiſs. dom. Dux adhuc pretium non præſtituerat. Verum huius teſtimonio nullo pacto credendum eſt.

Primo, quia ſingularis eſt, & agit de ſe ipſo excuſando: & ideo ei non creditur, vt admonui ſupra in diſſolutione primæ dubitationis in ſecunda noſtra argumentatione. Quod agat iſte de ſe excuſando vel ex eo aperte conſtat, quod ex quo aſſerit, ſe plus iuſto vendidiſſe, vult ſe excuſare id feciſſe mandato do. Caſetti, vt pote quod ei dixerit, vt venderet ſalem: ſicuti alii vendere conſueuerunt hoc eſt (vt ita Caratolus viſus eſt intelligere:) eo pretio, quo deinde vendidit.

Secundo non probat, quia veriſimilia non deponit. Nã quod
44 † veriſimile non eſt, habet ſpeciem falſi; *vt poſt Baldum & alios docuit Iaſ. in l. ſi extraneus. num. 6. ff. de cond. ob cauſam. & ſcripſi libro 2.*
45 *de arbitr. iud. & c caſu 85.* Et † teſtimonio illius, qui non veriſimilia deponit, non credi, ſcribunt infiniti per relati à Tiraquello, *in repetit. l. ſi vnquam in præfatione. numer. 44. C. de reuocan. donat.* Quod Caratolus minus veriſimilia depoſuerit, aperte conſtat, quod iam erat omnibus notum pretium ſalis & capitula facta ab Excellentiſſimo dom. Duce cum ipſo domino Caſetto. Ex eo etiam patet, quia veriſimile non eſt, quod Caſettus id negauerit ſcire, vt induceret Caratolum ad delinquendum, ex quo & ipſe Caſettus ea de cauſa puniri potuiſſet; & præſertim ex re tam leui & modicæ vtilitatis, vt alias dixi.

Tertio non eſt huic Caratolo adhibenda fides quia implicat quandam contrarietatem Nam primo aſſeruit, quod Caſettus ei reliquit duos blancos pro venditione ſalis. Id quod innuit ipſum Caratolum debuiſſe vendere ſalem nomine ipſius Caſetti a quo pretium ſuis laboris pro reuenditione dicit recepiſſe Et tamen iam prius dixerat, ſe vendidiſſe ſalẽ ſuo proprio nomine. Quod confirmatur, quia non cõſtat, do. Caratolum retuliſſe integrum pretium ipſi Caſetto reuenditi ſalis, cum vendere ſalmam ſalis pretio quartorum quinque monetæ Sabaudiæ pro ſingula libra, multum excedat pretium quadraginta vnius legalis pro ſingula
46 ſalma ergo huic atteſtationi † non eſt adhibenda fides *l. qui falſa de probat. & arg. l. 1. C. de furtis.*

Quarto accedit, quia admiſſo, quod Caſettus ita dixerit; attamẽ adhuc non conſtat, quod dixerit ipſi Caratolo vt vẽderet ſalem pretio quartorum quinque monetæ Sabaudiæ pro ſingula libra: ſed dixerit, vt venderet eo pretio quod cæteri vendebant. At quo pretio cæteri vẽdiderint à Caratolo probatum non fuit. Et ideo intelligi poteſt, quod Caſettus dicere voluerit, vt venderet pretio groſſorum trium pro ſingulo cuppo cum ergo non
47 concludat hæc atteſtatio, fides ei adhibenda non eſt, *c. in præſentia, vbi omnes Dd. probant. l. arg. metales, C. eod. cum ſimil.*

Quinto depoſuit hic teſtis minus vera Nam ipſemet aſſeruit, Tridini ſalem vendi eo tempore conſueuiſſe pretio groſſorum trium pro ſingulo cuppo. Quod pretium illud fuit quod ab Excellentiſſimo d. Duce ordinatũ fuit. Quemadmodum ergo Caratolus ſciuit pretium taxatum ab Excellent. dom. Duce. Tridi-
48 ni, ita veriſimiliter præſumitur ſciuiſſe taxatum in locis † vicinis. *iuxt. 1 tex. c. quoſquam & c. quam o. vbi Doct. extra. de præſumpt. Et ſcribunt omnes in l. ff. ſi cer. pe.* Ex his conſtat D. Caſettum non deliquiſſe ex facto proprio, & per conſequens non incidiſſe in pœnam appoſitam in capitulis.

Secundum eſt caput huius cõſultationis, an ipſe do. Caſettus teneatur ex facto aliorum, qui vendiderunt ſalem plus iuſto & præſtituto pretio. Qua quidem in re dicendum eſt, Caſettum nullo modo teneri, atque ita condemnari non potuiſſe. Quod, vt clare demonſtrem, prius diſtinguo duos caſus, vt etiam duæ ſunt ſpecies perſonarum, a quibus aſſeritur, ſalẽ fuiſſe venditum vltra iuſtum pretium.

Primus eſt reſpectu illius Ioan. Antonii Beæ, & Ioannis Caratoli, ſecundus reſpectu dom. Ioan. Antonii patris dicti D. Bernardini Caſetti, & dom. Ioan. Iacobi eius fratris Neceſſe equidẽ eſt ita duos hos caſus diſtinguere, cum diuerſam habeant defenſionis rationem.

Quo ad primum caſum dicẽdum eſt multis rationibus dom. Caſettum non teneri, condemnarive potuiſſe ex facto dictę Bęę & Caratoli: cuius rei declarandæ gratia duo ſunt explanãda. Primum quod in facto potius quam in iure verſatur, nempe Beam & Caratolum non fuiſſe præpoſitos, & (:vt noſtri loquuntur:) deputatos ab ipſo Caſetto huic negotiationi vendendi ſalem in oppidis Liburni & ſimilibus, ſecundum, quod pendet partim ex facto, partim ex iure, eſt, quod Dom. Caſettus ſolum tenetur pro ſe præpoſitis, & deputatis inſtitoribus, vel exercitoribus ad vendendum ſalem, non autem pro cæteris omnibus reuenditoribus.

Primum illud, quod ſcilicet Bea & Caratolus non fuerint à Caſetto deputati, probatur multis modis.

Primo ſatis probatur ex ſola negatione, qua ſufficit Caſetto dicere illos non deputaſſe: cum † de contrario non conſtet ex li- 49
bris, in quibus conſcribi conſueuerunt hi inſtitores & deputati *iuxta gloſ. l. cum de lege ff. de probat. Et gloſſ. in illam recipiunt communiter Doctores vt teſtatur Crauet. conſilio 219. numero 3. & conſ. 225 in fi. idem fuſius in tract. de antiq. temp. parte ſecunda principali. n.*
55. Ita dicimus, quod ex † inſpectione libri, & matriculæ probatur 50
hæc negatiua, aliquem non eſſe mercatorem, vel Scolarem cum in illis vna cum cæteris non eſt deſcriptus. *ita ſcribunt. Bar. & Iaſ. in l. Titia Textores. col. 1. de leg. 1. conſ 138. n. 5. Rol conſil. 1. n. 72. & conſ. 41. n. 41. lib 1. conſ. 99. n 32. lib. 2. vbi atteſtatur poſt Soc. Iun. eſſe communem opinionem. Iac. N. conſ. 2 num. 41. lib. 3.*

Secundo probatur ex teſtimonio ipſorummet Beæ & Caratoli, qui vno ore affirmarunt, ſe vendidiſſe ſalem ſuo proprio nomine, & non nomine Caſetti Nam Bea interrogatus à prætore Blanzati reſpondit, quod ſuo nomine vendebat ſalem, & non nomine Caſetti, qui ei quidem promiſerat, quod eum deputaret venditorem & poſteriſtam (:vt vulgo appellant:) ipſius ſalis, attamen quod adhuc eam promiſſionem non impleuerat, cum non potuiſſent conuenire inter ſe quod ad pretium & fideiuſſionem. Et hoc idem aſſeruit apertius idem Bea in duobus illis examinibus factis coram illuſtri dom. Bartholomeo Volta Ducali Senatore. Idem de ſeipſo aſſeruit interrogatus ille Caratolus, qui inter multa depoſuit quod cum rogaſſet ipſum Caſettũ, vt ei concederet vnam poſtã ſalis in loco Tridini & Liburni, ei reſpõdit, quod feciſſet, dato ab eo fideiuſſore iuxta capitula & ordines & quod cum ipſe Caratolus fideiuſſorem adhuc non dediſſet, cœpit vendere ſalẽ ſub verbo dom. Caſetti, hoc eſt ſub ſpe, quod eum deputaſſet ergo adhuc non deputauerat Idem etiam colligitur ex atteſtationibus Vbertini Gualini, & Ioan. Iacobi Momi Et cum exiſtimem hoc eſſe clarũ, & manifeſtum; non immoror diutius.

Nec hic repugnant duo, quibus videtur probatum Beam & Caratolum fuiſſe deputatos à Caſetto ad vendendum ſalem.

Primum eſt quod ſumitur ex notula notarii ita ſcripta. In Vacheta Caſalis ſignata *nu. 4 fol. 2.* & die 19. Ianuarii, in parcellis ſalis venditi reuenditoribus deputatis ad vendendum ſalem ad minutũ reperitur partita infraſcripta *à Io. Antonio Bea*, &c. Et in alia Vacheta ita pariter reperitur ſcriptum, *à Giouanni Caratoli*, &c. Ergo Bea & Caratolus fuerunt a Caſetto deputati.

Reſpondeo leuem eſſe admodum hanc argumentationem, quandoquidem non conſtat Caſettũ vel in illis Vachetis, nec in aliquo libro gabellæ ſcripſiſſe hos Beam & Caratolum à ſe deputatos fuiſſe. Qua ex re duo ſequuntur, vnum quod is notarius, qui ita deſumſit exemplum ex illis Vachetis errore ductus id fecerit. cũ † error præſumatur, quãdo conſtat rem aliter ſe habere.
l. ſi poſt diuiſionem vbi Iaſ. numer. 3. C. de iure & facti ign. Ruin. conſ. 10. 51
nu. 16. lib. 3. Soc. Sen. conſ. 25. nu. 3. lib. 4 Crauet. conſi. 10. 157. num. 1. & copioſe Rol. conſili. 69. nu. 48. 50. lib. 3. Vel illud ſequitur, quod ſi notarius ſcienter id egit, male & contra officium ſuum egit. Nam cũ rogatus nõ eſſet à partib. nõ potuit ſcribere illos fuiſſe deputatos. † Notarius enim nihil ex ſuo capite in inſtrumẽto aliove 52

actu opponere poteſt ad præiudicium partium. *vt ſcribunt Bald. in rubr. C. de fide inſtr. nu. 10. & num. 14. Bart. in l. ſingularia. num. 23. & ibi Iaſ. num. 45. ff. ſi cert. petat. & egregie Curt. Sen. conſil. 56. ſuper proceſſu. col. 1.*

Nec hic dicẽdum eſt, notarium deſumſiſſe hanc denominationem à Vacheta illa, quæ inſcribitur: *Nota del ſale, che ſi da alli poſteri, & reuenditori.* Inter quos ſcripti reperiuntur Bea & Caratolus. Quia reſpondetur, hanc argumentationem non concludere, cum ita reuenditor, ac poſterius eſſe quis poſſit, & tamen ab aliquo non deputatus, ſed ſua ſponte, vt ſua ſponte emebant & reuendebant ſalem ipſi Bea & Caratolus. Quocirca probatio, quæ non concludit neceſſario non prodeſt. *l. neque natales C. de proba. cum ſimil.* Præterea & ſecundo, admiſſo, poſterios illos vocari, qui deputati ſunt ad vendendum, & reuenditores dici illos qui ſua ſponte reuendunt: attamen adhuc reſultabat dubia probatio: cum nõ conſtet in quorum numero collocari debeant Bea & Caratolus, an ſcilicet in numero eorum, qui ſunt ſimpliciter reuendidores, vel eorum, qui tãquam deputati poſterii appellantur, & ideo nihil prodeſt probatio hæc. Quinimo dico, ꝙ Bea, & Caratolus referri debent potius inter ſimplices reuẽditores, quam inter poſterios: cum non præſtiterint fideiuſſionem, vt cum præſtare ſolent poſterii, ſicuti infra clarius dicemus.

Secundum eſt argumentum, quod ſumi videtur, ad demonſtrandum Beam, & Caratolum deputatos fuiſſe à Caſetto ex teſtimonio duorum, qui de auditu deponunt, nempe Io. Baptiſtæ Cripſi, & Pauli Caſanouæ. Verum ex multis conſtat ex eorum teſtimonio concludentem probationẽ & fidem non colligi. Nam primo is Cripſus nihil cõcludit, cum ſolum depoſuerit, quod in oppido Liburni dicebatur, Caſettum dediſſe licentiam Caratolo vendendi ſalem, id quod non concludit, ipſum Caſettum deputaſſe Caratolum illum reuenditorem. Potuit enim fieri, vt dederit ei licentiam, vt ſalem venderet tanquam ſimplex reuenditor, vt re ipſa reuendidiſſe ipſemet Caratolus confeſſus eſt. atq; ita dici non poteſt ex hoc, quod fuerit à Caſetto deputatus. Præterea admiſſo, quod aſſirmaſſet hic teſtis, ſe audiuiſſe Caratolum fuiſſe à Caſetto deputatum: attamen adhuc ei non eſt adhiben-
53 da fides Nam licet † teſtis de auditu aliquam præſumtionem faciat. *c. licet ex quadam, de teſt. b. & ſcribunt Dec. conſ. 595. num 3. Marſil. ſingu. 571. Paris. conſil. 7 in fi. lib 4 GoZad. conſ. 13 nume. 35. & conſil. 79. num. 11.* attamen in caſu noſtro præſumtiua hæc probatio, quę
54 leuis † quidem præſumtio eſt, *vt ſupra ſcribunt, & Petrus Remunten. deciſ. 67. nu. 8.* non ſufficit, cum de graui pœna agatur, ſed probationes concludentes requiruntur, vt dixi ſupra ad primam dubitationem primi capitis conſultationis, dum dixi, *l. vlt. C. de proba.*
55 habere locum etiam cum agitur ciuiliter ad pœnam. Et hoc † teſtimoniũ de auditu non admitti in cauſis criminalibus reſpondit Rol *conſ. 24. num. 36. lib. 1.* Ruſus & ſecundo teſtis de auditu præ
56 ſumtionem non facit, quando haberi poſſunt illi à quibus † audiuit, *ita declarat Crauet. in tracta. de antiq. tempo. parte. vlt. prima parte principa. num. 8. poſt Aretinum quem huius fuiſſe ſententiæ recen-*
57 *ſet.* Præterea & tertio non probat hic teſtis, quia non † nominat à quo dici hoc audierit, *vt ſcribit Craue. vbi ſupra. nu. 9. 10. & Natta conſ. 170. num. 5 lib 1 & conſ. 245. num. 1. lib. 2. qui & eiuſdem opinionis*
58 *alios recenſent* Ruſus & quarto, non addidit hic † teſtis, quod ita ipſe crediderit, vt audiuit, vt tamen debuit dicere. *iuxta doctrinam Neuiz. conſ. 71. num. 18. & Boſſi in tracta. cauſarum crimi. tit. de oppo. contra teſtes. num. 42. poſt Captam conſil. 156. col. 2. numero 7. Corn. conſil 62. col. 8. numer. 12. lib. 1. Natta. conſ. 170. num. 7. lib. 1. qui eiuſdem ſententia citat Butrium & Aretin. in capit. quoties de teſtibus ex illo textu.*

Quo vero ad teſtimonium Pauli Caſanouæ clare conſtat nihil concludere aduerſus D. Bernardinum Caſettum, cum ſolum dicat, ſe audiuiſſe à do. Io. Iacobo Caſetto fratre d. Do. Bernardini, quod ipſe Ioan. Iacobus deputauerat Caratolum reuenditorem. Quam ſane poteſtatem cum non haberet ipſe Io. Iacobus, ſequitur nil hoc obeſſe poſſe do. Bernardino. Præterea hic teſtis ſingularis eſt in hoc; & ideo ei credendum non eſt. *l. iuriſiurandi. C. de teſtibus. cum aliis ſupra allegatis.*

Secundum quod venit hic explanandum illud eſt, quod Caſettus ſolum tenetur pro delicto eorum quos ipſe præſuppoſuit & deputauit ad ſalis venditionem: nõ autem pro cæteris reuenditoribus, quibus ſimpliciter licentiam conceſſit reuẽdendi ſalem. id quod verum eſſe non ſolum ex iuris communis diſpoſitione, verũ etiã ex ipſis capitulis & pactionibus aperte demonſtratur. Illud tamẽ ante omnia ſciendũ eſt, leges iniquũ iudicaſſe
† quod vnus ex peccato alterius puniatur. *ita probat. l. ſancimus. C. de pœnis* qua dicimus, pœnam ſuos auctores tenere. *& gloſſa in ſi quis in ſuo. §. legis. C. de inoffic. teſt.* Quocirca † dom. Auguſtinus ſu- 59
60 per librũ Ioſue *q. 8.* ſcribit, quod etſi aliquando Deus pœna temporali ac viſibili vnum pro altero puniat; non tamen homo iudex facere id poteſt. *Id quod ſcribit & dom. Thomas 2. 2. quæſt. 108. art. 4. & Alphonſus de Caſtro lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 11.* Et licet eueniat, quod aliquando lex aliquem puniat pro errore alterius, id conſtituit magna aliqua de cauſa, ſicuti videmus ob grauiſſimum crimen † hæreſis, vel læſæ maieſtatis humanæ, quo filius 61
puniitur ob delictum patris. *c. cum ſecundum, de hære. in 6. & l. quiſquis. C. ad l. Iul. maieſta.* Quod factum eſt, tum quia † timet lex, ne 62
filii efficiantur imitatores ſcelerum patris, tum etiam, vt patres terreantur in perſonam filiorum, *vt ſcribunt Doctores in d. l. quiſquis. & Alphonſ. de Caſtro, lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 11.* Et ideo in cæteris, qui vel imitatores fore non præſumuntur, quamquam illa delinquenti ſanguine coniuncti ſint, eam pœnam non indixit: quemadmodum non infligit lex hanc fratribus rei criminis læſæ maieſtatis, *vt inter multos ſcribit egregie dom. Rolan. conſil. 4. num. 107. lib 3.* & ideo Alphonſus de Caſtro, *lib. 2. de iuſta hæret. punit. ca. 11.* ſcribit, quod licet lex aliquando puniat filium ob patria delictum, nunquam tamen punit † extraneum pro delicto 63
extranei, cum eeſſet ratio illa, quod præſumitur filius imitator ſceleris patris: ob quem imitationis timorem filius ille punitur. Quocirca recte † Theodoſius Imperator reprehenſus fuit à 64
diuo Ambroſio, quod milite quodam ſurẽtis populi impetu apud Theſſalonicam occiſo, iuſſerit populum, vt quiſque obuius eſſet, obtruncari, *vt legitur in cap. cum apud. Theſſalonicam. 11. qu 3. Et recenſet, diuus Auguſtinus. lib. 5. de ciuitate Dei cap. 26. Caſſiod. lib. 9 Hiſtor. tripart. cap. 30.* Ita ẽ contra, quando lex ſtatuit patrem teneri pro delicto filii, id facit iuſta de cauſa, conſiderans rationẽ illã, quod pater debet eſſe diligens † cuſtos filii & illum caſtigare, ac 65
ab errandi via diuertere, *iuxta ea, quæ copioſe ſcripſi lib. 2. de arbitr. iudic. & c. caſu. 364. & in loco de ſeruo idem eſſe dixi.* Ita pariter cum lex vult dominum teneri pro ſeruo, conſiderat iuſtam illã cauſam, ꝙ † dominus antequam ſeruum recipiat, recte illius condi- 66
tionem perſcrutari debet, & poſteaquam apud ſe illum recepit, diligenter animaduertere, ne quemquam lędat. *ita ſcribunt Alciatus in l. pronunciatio. §. ſeruientium, n. 25 de verb. ſign. & in tract. præſumt. reg. 3 præſumt 40. n. 6. & probat. l. 1. §. ſi enim. ff. de furtis. ad verſ. nau. caup. & ſtabula. & mox confirmabimus.* Eadem ratione ſtatuit lex, † quando voluit mercatores & alios tractantes negotia tene- 67
ri nomine ſuorum exercitorum & inſtitorum. Nam cum illis ſuo proponentis nomine contrahi permiſit etiam mandatũ de gerendis negotiis dediſſe creditur. *l. 1. §. magiſtrum. & §. igitur præpoſitio. ff. de exercit. actio. & ſcribunt Afflictus deciſ. 82. num. 10. & deciſ 308. num. 7. 13. Boer. q. 56. num. 44. ſenſit Roma. ſingu. 618. & Dec. conſil. 650 num. 12.* Cæteris vero in caſibus lex vnum ex alterius facto non obligat Quinimo, cum lex † aliqua de cauſa ſtatuit vnũ 68
pro alterius facto teneri ſtrictam recipit interpretationẽ. *quemadmodum vna cum Decio in l. filius. numer. 1. C. de pactis. & aliis multis ſcripſi lib. 2. de arbitr. iud & c. caſu 345. num. 10* His ita præmiſſis, demonſtrari nunc facile poteſt, Caſetum non teneri pro facto Beæ & Caratoli.

Primo, ex generali ipſa regula, à qua recedendum non eſt, niſi de exceptione cõſtet. Eſt enim hæc iuris regula & ſententia, ꝙ vnus pro facto alterius non teneatur (*vt iam diximus*) cum eo inſcio, & non conſentiente deliquit. *Et ſimile in caſu ita argumentatur Paris. conſ 93. nu. 18. lib. 1.*

Secundo accedit, quod ſi Caſettus hoc in caſu tenetur, illud maxime abſurdum & inconueniẽs ſequeretur, quod ſcilicet fuiſſet in facultate multorum maleuolorum & Caſetti inimicorũ emere ſalmas multas ſalis & illas deinde reuendere, conſicto etiam Caſetti nomine, vt illum in tam grauem pœnam incidi facerent. Quod permiſſum non eſt à lege: quæ æquitatis & veritatis amica reiicit, quæ † abſurda ſunt. *l. nam & abſurdum. ff. de uper. liberis.* & quæ iuſtitiæ & æquitati non conueniunt. *l. ratas. C. de reſcind. vendit. cum vulg. ſimilib.* Et ideo ſi iura, quæ ſtatuerant inſtitores 69
obligare dominos, intelliguntur ſtatuiſſe quando à dominis fuerunt præpoſiti & ſuo nomine negotia gerunt: vt infra in ſexto argumento dicemus.

Tertio ea me mouet ratio, quod vbicunque actus qui geritur poteſt me inuito exerceri, tunc † ſi præſens ſum, non vidi or cõ- 70
ſentire. *l. Cum. de pignor. actio.* & per conſequens non teneor de facto meis, *vt arguit in ſpec. e ſorciert in caſu Afflict. deciſio. 3 nt.*

num 2.

71 *num. 2. verſ. tertio vtrunq;* dum arguit, patrem † teneri pro facto
filii, cum filius patre inuito contrahere & actum facere potuit.
ita etiam arguit in ſpecie Pariſ. conſ. 93. numero 46 lib. 1. Atqui noſtro
in caſu certum eſt, quod Bea & Caratolus etiam ipſo Caſetto præ-
ſente eo inuito potuiſſent reuendere illum ſalem etiam vltra pre
tium iuſtum & præſtitutum, cum non ipſe Caſettus ſed illi eſſent
domini illius ſalis à ſe emti, & Caſetto contradicenti dicere po
tuiſſent. Quid à te ſi volumus delinquere & mandata principis
contemnere? Nos, non tu pœnas dabimus. Ergo ſequitur Ca-
ſettum pro illorum facto non teneri.

Quarto ſuffragatur, quod non conſtat ex actis Caſettum ſci-
uiſſe Beam & Caratolum vendere ſalem vltra iuſtum pretium. At-
qui is, qui alias de facto alterius, vt puta ſuæ familiæ, tenetur, eo
tamen caſu non tenetur, cum ignorat familiam delinquere, ſolū
72 enim † tenetur dominus cum ſciuit familiam errare & prohibe-
re potuit, & non prohibuit *ita in ſpecie. declarat Affl. deciſ. 82. nu 5.
poſt Specul. Bald. & Alexan. quos citat, ex cap. cum ad ſedem. ff. de reſt.
ſpol. & l. 1. § ſi quis ipſi pratori. ff. de oper. noui nun. Idem reſpondit Rutn.
conſil. 21. n 1. lib. 4.*

Quinto accedit, quod & Bea & Caratolus bis tantum emerunt
ſalem & illum reuendiderunt: ita quod factum hoc potius dici-
tur momentaneum quam ſucceſſiuum, & præſertim, cum vna
73 ſola die Sabbathi reuendiderint, ſed quando alias † dominus te-
netur pro facto familiæ, ſolum tenetur, quando factum eſt ſuc-
ceſſiuum non autem cum eſt momentaneum: *ita declarat Abbas
in c cum cauſam. nume. 19. de teſtib. quem ſecutus eſt Barb. conſil. 13. col.
pen lib. 3. idem affirmarunt Alex. in l. de pupillo § ſi quis ipſi pratori nu.
24. ff. de operis noui nuntia. & Iaſ. in l. certas. num 4. ff. ſi certum pet at.*
Ergo Caſettus nullo modo tenetur pro facto, dictorum Beæ &
Caratoli.

Sexto mouet me argumentum dictum à fortiori, cum agitur,
vt dominus teneatur de facto ſui inſtitoris & exercitoris, vt ſcili-
cet contractum ab eo initum obſeruet, plura debent cōcurrere
vt dominus obligetur. Ergo multo plura requirūtur, vt domi-
nus teneatur pro contractu inſtitoris, è quo etiam pœna oritur.
74 Et inter plura, hæc requiruntur, quod is inſtitor, † vel exercitor
ſpecifice præpoſitus ſit illi negotiationi à domino. Et quod nego-
tium ſit confectum nomine domini & ad eius vtilitatem. *ita ex l.
1. § quod ſi ab initio. & l. vlt. ff. de exercit. reſpondit Alex. conſ. 44. num.
6. lib. 2. Idem quod Alex ſcripſerunt egregie Caſtr. conſil. 345. Viſo pun-
cto ſupraſcripto. col. 2. verſi. breuiter iſtud lib. 2. Dec. in l. ſi inſtitorem.
numero. 5 ff ſi cer. pe. & Pariſ. conſilio 93 numer. 50 lib 1.* Cum ergo in
caſu noſtro aperte conſtet Beam & Caratolum non fuiſſe præpo-
ſitos ſpecifice huic negotiationi à Caſetto & ſi ab eo, ſimpliciter
licentiam habuerint reuendendi ſalem: & Caſettum ipſum nul-
lam inde traxiſſe vtilitatem; dicēdum ſequitur pro eorum facto
Caſettum non teneri.

Septimo ac vltimo adducor argumento ſolidiſſimo ducto à
claris & expreſſis verbis capitulorum & conuentionum. Quæ ſa-
75 ne capitula † cum ſtrictam interpretationem ſolum admittant.
ſicuti in ſpecie reſpondit Alex. conſil 86 numero 5. lib. 4. ad vnguē ſunt
intelligenda Atqui capitula obligāt Caſettum pro facto eorum,
qui præpoſiti ab eo fuiſſent: ergo pro non præpoſitis non tenetur
76 arguendo † ab incluſione vnius ad excluſionem alterius, *iuxta l.
cum prator. in princ. ff. de iud. Et quo argumento in ſpecie fere vſus eſt
Dec. conſil. 510 num. 4. verſi. ex hac enim prior.* Quod autem capitu-
la ſolum obligent Caſettum pro facto à ſe præpoſitorum, oſten-
dunt illa verba, *Et nelle medeſime pene che ſtinno ancogli altri offi ta-
li, che ſaranno da lui deputati per li quali eſſo Caſetto ſia obligato.* Quæ
ſane verba adeo clara ſunt, vt interpretationem non deſiderent.
77 Quin, vbi dubia eſſent ita intelligi deberēt, vt iuri † communi
conuenirent *iux. l. quero. § inter locutorem. ff. locati ſcribunt Bar. &
Ripa in l. heredes mei. § cum ita ff. ad Trebellia num. 29. iſte num 75. Rui.
conſil 77. numer 4. lib. 2. Alc. in tract. preſum. reg. 3. praſum. 32. cateros
de induſtria pratereo.* Præterea volūt capitula Caſet. teneri pro aliis
78 officialibus. Qui ſane † officiales dici nō poſſunt, niſi qui à princi-
pe, vel à Caſetto, qui hoc in caſu eſt loco principis creati & cōſti-
tuti fuerunt: & quibus data ſit facultas, vt nomine publico offici-
um gerant: *ſicut ſcribunt Doctores in rubr. de offic. eius & in rubr. de offi.
79 & poteſt. iud. cui deleg. at.* Non enim quis † officialis alterius dici
poteſt, niſi ab eo illi muneri præpoſitus fuit, alias puniretur, *vt
ſcripſi copioſe lib. 2. de arbitr. iud. & c. caſu. 320* Et pro his, non autem
pro cæteris ipſi Caſettus tenetur, id quod ſignificant illa verba.
80 *per li quali eſſo Caſetto ſia obligato.* Quod quidem † relatiuum refer-
ri debet ad immediate præcedentia, vt ſui natura docet. *l. talis
ſcriptura, in princ. de lega 1.* Et quia ſi ad mediata referreretur, ita vt
& cæteri etiam nō præpoſiti à Caſetto comprehenderentur, † re- 81
ſultarent abſurda, inconuenientia & iuri communi repugnātia,
quod concedendum non eſt, *vt copioſe & ſeriatim ſcribit Iaſ. in d. l.
talis ſcriptura. in prin. num 37. de leg. 1. quem paſſim ſequuntur Doctores
quos recenſere ſuperſedeo.* His conſtat, D. Caſettum non teneri ex
facto dictorum Beæ & Caratoli.

Secundus eſt caſus huius ſecūdi capitis conſultationis noſtræ,
an ſcilicet ipſe Bernardinus Caſettus teneatur pro facto D. Io.
Antonii patris & D. Iacobi fratris, qui dicuntur vendidiſſe ſalem
in oppido Tridini vltra iuſtum & præſtitutum pretium, nempe
pretio regaliū quadraginta vnius & groſſi vnius pro ſingula ſal-
ma Quo ſane in caſu dicendum eſt D. Bernardinum non teneri,
idque duobus modis. Primo, quia & ſi verum ſit, ſalē fuiſſe ven-
ditum illo pretio: attamen pretiū iniuſtum dici non poteſt. Se-
cundo, quia etiam ſi fuiſſet pretium minus iuſtum, adhuc tamen
ob approbationē Excellentiſſimi D. Ducis, non poteſt ipſe Ca-
ſettus reprehendi atque ita puniri. Et quoad primum modum,
qui ab ipſo facto pendet, ſciendum eſt, quod licet pacto fuerit
conuentum, ſalem in oppido Tridini vēdi debuiſſe pretio rega-
lium trigintaancto pro ſingula ſalma, cum iu groſſo (: vt dici ſo-
let:) venderetur; attamen fuit etiam conuentum, quod præpo-
nerentur inſtitores (: quos poſterios appellant:) qui minutim
venderēt ipſum ſalem pretio groſſorum trium pro ſingulo cup-
po, vel groſſi vnius ſingula libra, cuius quidem pretii ſumma cō-
ficit ſummam regalium quadraginta duorum & groſſorum ſex
pro ſingula ſalma Qua de ſumma ſi deducantur blanchi duo nu-
merandi ipſis poſteris pro ſalis vectura. & duo alii blanchi pro
præmio laboris reuenditorum (: vt ab illuſtri. D. Volta ordinatū
extitit:) ſuperſunt Ducali Cameræ regales trigintanouem &
groſſi quinque tantum, cum autem non daretur facultas vendē-
di ſalē minutim opera præpoſitorum inſtitorum, qui recuſabāt,
ob fideiuſſionis difficultatem, obire munus illud: & maiorē ſen-
tiebant vtilitatem emēdo ſalma ſalis minutim deinde reuendē-
do, quam accipere illud pretium præpoſitis inſtitoribus nume-
randum, & vendere ſalem nomine Cameræ: quæ ob id non leue
detrimētum ſentiebat. Caſettus vt calliditati reuenditorum oc-
curreret, ac vna Cameræ conſuleret, ſine ſubditorum damno his
reuenditoribus cœpit vendere ſalem eo pretio, quo reuendi-
tores ipſi nomine Cameræ vendidiſſent, nempe pretio regaliū
trigintanouem & groſſorum quinq; pro ſingula ſalma. Verum,
quia hi ſalis reuenditores nullum laborem ſubibant nomine Ca-
meræ, ob id nil eis remittebatur pro laboris præmio; vnde cue-
niebat vt pretium ſalis eſſet regalium quadragintaunius, & groſ-
ſi vnius pro ſingula ſalma. Quia ex re conſtat, Caſettum plus iuſto
& æquo pretio non vendidiſſe ſalem. Cęterum concedamus ex-
ceſſiſſe iuſtū & legitimū pretium; attamen adhuc non delique-
runt, vt puniri aliqua pœna mereantur. Quod decem illis ratio-
nibus; quas ſupra in primo conſultationis capite retuli, ſatis ſu-
perq; demonſtrari facile poteſt. Prima, quod nullum commodū
hac de re ſenſit Caſettus. Secunda, quod ſaltem tenuis admodū
fuit vtilitas. Tertia quia actum permiſſum egerūt. Quarta, quia
fecerunt quod facere debuerunt. Quinta, quia in libris ſalis illud
pretium fuit relatum. Sexta, quod dolus erga ſuum principem
nō præſumitur. Septima, quia ex cauſa motus id actū fuit. Octa-
ua, quod palam actum id extitit. Nona, quod Excellentiſſ. Dux
non poteſt dolum hunc Caſetto obiicere. Decima, quia Excel-
lentiſſ. D. Dux factum illud ratum habuit.

His conſtat D. Caſettum nullo modo deliquiſſe ſiue eius fa-
ctum conſideretur, ſiue factum aliorum, quorum nomine ipſe
teneretur. Quocirca abſolui ab hoc iudicio meretur. Quod qui-
dem iudicium. (: vt obiter hoc dicam vltimo loco) male videtur
motū Non enim criminaliter inquiri debuit D. Caſettus & ob
huius inquiſitionis ſolam cauſam carceri mancipari. Nam certū
eſt pœnam fuiſſe ex pacto, & conuentione appoſitam in capitu-
lis, quando conuenit cum Excellentiſſimo D. Duce vt gabellam
ſalis adminiſtraret. Atqui quando pœna eſt promiſſa ex cōuen-
tione, ad eam ciuiliter, & non criminaliter agi debet. & per con-
ſequens † criminalis accuſatio, & inquiſitio ceſſat *quemadmodum* 82
*clare reſpondit Bero conſil. 206. nu. 24. lib. 3. qui ab excellentiſſ D. Riſicho
cauſe patrono in hanc ſententiam citatus fuit.* Et illi accedit, quod do
ctiſſi. D. Rolandus *conſil. 75 nu. 31. lib. 1.* reſpondit quod vbi † do 83
lus commiſſus cōtra aliquem purgari poteſt actione ex contra-
ctu, in quo dolus interuenit, ceſſat actio de dolo, nec punitur
dolus criminaliter. *Et huius ſententia citat D. Rolan. Bald. conſilio 15.*

Digitized by Google

Ad euidentiam, libro 1. & Caſtr. conſilio 412. Viſo facto. & dubiis mihi traditis numer. 4. libro 1. Et illos ſecutus eſt Craue. conſilio 6. num. 105. & idem Crau. conſilio 280. colum. 2. verſi. poſtremo . Quo loci ſubiungit
84 Craue. *verſi pro quo melius, &c.* ex ſententia Abbatis. *conſilio 68. n. 5. libro 1.* aliquem † criminaliter puniri non poſſe cum actione ciuili compelli is poteſt, ad aliquid faciendum, ob conuentionem factum, & loquitur Abbas in eo qui fuerat accuſatus fraudaſſe vectigal & tributum, quod ſoluere promiſerat, cum ergo in caſu noſtro pœna in Capitulis appoſita actione ciuili, (: ſi modo cōtra Capitula actum fuit à Domino Caſerto:) exigi potuerit, dicendum eſt, minus recte criminali inquiſitione Dominum Caſertum fuiſſe perturbatum. Quocirca concludo intrepide atq; indubitanter, ipſum Dominum Bernardinum Caſertū eſſe abſoluendum à lata contra eum ſententia, quæ excuſationem quidem habet: quippe quæ lata fuit ſuper iuribus ex parte Fiſci tantūmodo deductis, & nullis factis probationibus ab ipſo Caſerto, qui non negligentia, ſed iuſtis impedimentis detentus, quod carceri mancipatus fuerit, non probauit, quæ à ſe propoſita & deducta fuerūt. Quibus quidem probationibus factis ſpero fore, vt è clariſſimis atque erudiſſimis huius cauſæ nunc iudicibus, abſoluatur: quemadmodum, mea fide, ſi cauſa mihi hæc iudicanda mandata eſſet, eum abſoluerem, & liberarem.

Iacobus Menochius I.C.

SVMMARIA.

1 Crimen læſæ maieſtatis eſt proprie quod contra Cæſarem, vel Rempub. Roma. committitur.
2 Memoria defuncti ob crimen læſæ maieſtatis quando damnetur.
3 Memoria defuncti damnatur vna cum bonorum publicatione.
4 Delictum morte extingui.
5 Crimen læſæ maieſtatis contra Cæſarem quando committatur, ſi eius conſiliarij occiduntur.
6 Conſiliario Cæſaris occiſo, quando crimen læſæ maieſtatis dicatur commiſſum.
7 Conſiliarium non aſſiſtentem tunc lateri principis occidens, reus læſæ maieſtatis non redditur, ſed it ſic declaratur.
8 Clericus quando diuinis intereſſe dicatur.
9 Crimen læſæ maieſtatis non reddi quādo odio priuato magiſtratum principis quis occidit.
10 Secreta principis, vt priuato noceat, reuelans non efficitur reus læſæ maieſtatis.
11 Crimen & maleficium voluntate diſtingui.
12 Delictum non præſumi.
13 Filius ſolet patri eſſe ſimilis.
14 Filius eiuſdem factionis qua pater præſumitur.
15 Filius præſumitur filius, vt fuit pater.
16 Præſumtio illa ſumitur, qua maius delictum euitatur.
17 Offendens non præſumitur ob alterius perſonam, quam odio non habuit, offendere.
18 Vaſallum reuelaſſe ſecreta ad damnum domini ex coniecturis. conuincitur.
19 Subditus qui non eſt principi, in eum læſæ maieſtatis reus non efficitur.
20 Forenſis non committit crimē læſæ maieſtatis, non reuelans proditores principis.
21 Clericum non committere crimen læſæ maieſtatis contra principem ſuum laicum.
22 Subditum domino ratione feudi non committere læſæ maieſtatis crimen in eum.
23 Animus ex exterius factis detegitur.
24 Iniuriam in animo facientis declarari.
25 Crimen læſæ maieſtatis committit qui ſui principis caſtra & oppida occupat.
26 Item & qui eius tranquillitatem aliter perturbat.
27 Securitas principis quid ſit.
28 Caſtra Domini occupans contra perſonam Domini delinquit.
29 Vaſallum delinquere in dominum eius bona occupando.
30 Item ob id feudo priuari.
31 Cuſtos Caſtri recuſans illud reſtituere, læſæ maieſtatis reus efficitur.
32 Crimen læſæ maieſtatis committi, cum bona principis occupantur.
33 Conſiliarium Cæſaris offendens, Cæſarem immediate offendere dicitur.
34 Conſiliarium principis eſſe partem corporis ipſius principis.
35 Adhærens alteri cum eo vnum corpus facit.
36 Crimen læſæ maieſtatis committi, cum offenditur miniſter principis.
37 Confœderatos Cæſaris offendens, Cæſarem offendit.
38 Subditus Papæ Cæſarem offendens læſæ maieſtatis reus contra ipſum Cæſarem efficitur.
39 Confœderatorum vnum eſt corpus.
40 Confœderatum poſſe punire hoſtes ſui confœderati.
41 Publicantur bona eius, qui deliquit contra ſecundum caput legis Iuliæ maieſtatis.
42 Publicari bona eius qui principem inferiorem offendit.
43 Magiſtratum principis offendens contra ſecundum caput legis Iuliæ maieſtatis committit.
44 Vaſallus in perſonam domini quando delinquere dicatur.
45 Item quando immediate, & mediate eum offendat.
46 Subditus ratione feudorum ſatis quis dicitur, vt reus læſæ maieſtatis efficiatur.
47 Vaſallus violando iuramentum, efficitur proditor, & ideo feudo priuatur.
48 Subrogatus fruitur priuilegiis eius in cuius locum ſubrogatur.
49 Vicarium Cæſaris offendens, Cæſarem offendit.
50 Vicarius fruitur priuilegiis ſui principalis,
51 Abſentia & infirmitas in materia delegationis à pari procedunt.
52 Publicationis bonorum pœnam non eſſe connexam cū pœna damnationis memoriæ
53 Memoriam damnare quid.
54 Vnde originem duxerit.
55 Memoria multorum damnata.
56 l. vlt. C. ad l. Iul. maieſta. declarata.
57 l. vlt. ff. ad l. Iul. maieſt. explicata.
58 Legis Iuliæ maieſtatis duo capita.
59 Item quod primum ſit caput.
60 Item quot pœnæ de eo ſint.
62 Cyni opinio, de ſecundo capite legis Iuliæ maieſtatis.
63 Populi perſona dicitur perſona ficta.
64 Rempub. Roma. offendens eiſdem pœnis plectitur, quibus offendens Cæſarem.
65 Legis Iuliæ caput ſecundum eſſe ex aliquorum opinione cum principes inferiores offenduntur.
66 Maieſtas principis quæ.
67 Noua opinio de primo & ſecundo capite legis Iuliæ maieſtatis.
68 l. vlt. ff. ad l. Iul. maieſt. declaratur.
69 l. qui ſtatuas, & l. famoſi. ff. ad l. Iul. maieſt. declaratur.
70 Antonii Capicii opinio de ſecundo capite legis Iuliæ maieſtatis.
71 l. vlt. ff. ad l. Iul. ma. diſtinctio an hodie ſeruanda ſit.
72 l. Quiſquis. C. ad l. Iul. maieſt. à quibus. & quo tempore promulgata.
73 Item ſola eius conſtitutio hodie ſpectatur.
74 Publicationem bonorum indici etiam contra offendentem perſonā principis inferioris reiecta quorundam opinione.
75 Rnini conſil. 3. numer. 12. lib. 5. reiectus.
76 Angeli. conſil. 223. num. 2. error.
77 Luca ciuitas libera.
78 Delictum morte extingui.
79 Salyceti opinio declarata.
80 Magiſtratus populi Romani qui.
81 Præſens dicitur, qui nomine principis abeſt.
82 Clericum reſidere dicitur, qui abeſt cauſa epiſcopi.
83 Intereſſentia quæ.
84 Salyceti & ſequacium error.
85 Crimen læſæ maieſtatis committit, qui ciues ad defectionem ſollicitat.
86 Salyceti traditio declarata.
87 Amicitiæ ſigna quæ.
88 C. Cæſaris vox improba.
89 Zambri ſui domini occiſor in lege antiqua.
90 Selli delictum dominandi cupiditate.
91 Phraates delictum in omnes parentes regnandi libidinē.
92 Regnandi ſuperbiam Luciferum obcæcaſſe,
93 Filios à patribus degeneres.
94 Patres ſapientes filios à ſe degeneres habere.
95 Subditum ratione feudi læſæ maieſtatis crimen poteſt committere.

96 Clem.

96 Clem.paſtoralis,de re iudi.declaratur.
97 Subditum qui nullo modo eſt, Crimen laeſa maieſtatis committere non poteſt.
98 Bald. l.nihil.n.3.C.de vindict.liber,declaratur.
99 Subditus ratione feudi proditoris crimen ſubire poteſt.
100 Robertum Siciliæ Regem contra Henricum 7.crimen læſæ maieſtatis perpetraſſe.
101 Fidelitatis iuramentum ad quid obliget.
102 Clem.paſtoralis.de re iud.in quo caſu loquatur.
103 Cardinalis Zaba.in clem.paſtoralis §.denique 7. notabi. de re iud. declaratur.
104 Alciat.in reſp.451.n.4.declaratur.
105 Crimen læſæ maieſtatis committit qui ſollicitat cōfœderatos ad defectionem.
106 Delictum morte extingui.
107 Hæres vna eſt perſona cum defuncto.
108 Vaſallo infideli mortuo an ceſſet querela.
109 Filios non priuari feudo ob patris delictum.
110 Item nec agnatos,infra declaratur.
111 Delictum vaſalli quando agnatis non noceat.
112 Feuda competentia agnatis iure generis non auferuntur ab eis ex delicto poſſeſſoris,ſed infra declaratur.
113 Item nec præiudicium vnus alteri facit.
114 Feudo non priuatur filius ob delictum patris, ſed infra declaratur.
115 Fideicommiſſario delinquente non defertur fideicommiſſum ad fiſcū ad aliorum damnum.
116 Confiſcari non poſſunt,quæ ad extraneos non poſſunt tranſire.
117 Fratrem ob fratris delictum non puniri.
118 Lex puniens vnum ob alterius delictum rigoris plena eſt.
119 Statutum obligans patrem pro debitis filij odioſum eſſe.
120 Item obligans fratrem pro debito fratris.
121 Item intelligitur ſimile ſtatutum cum alter aliquid culpa agit.
122 Conſanguineum pro alterius facto non puniri.
123 Delicta quæ dicantur committi contra perſonam domini.
124 Cap. 1. §. denique,quæ fuit prima cauſa beneſi. amitten. declaratur.
125 Vaſalli delictum contra perſonam domini nocet etiam agnatis.
126 Statutum excludens matrem ob filios odioſum an ſit.
127 Thomæ Marini error.
128 Cap.1.ſi ille,qui interfecit frat.dom.declaratur.
129 Agnati à feudo excluduntur ob delictum ab altero agnato poſſeſſore feudi perpetratum in perſonam domini.
130 Iſerniæ traditio reiecta.
131 Fideicommiſſario delinquente commoditas bonorum fiſco defertur.
132 Prælato delinquente commoditas fructuum Eccleſiæ fiſco defertur.
133 Vaſallus à pari procedit cum domino.
134 Domino delinquente contra perſonam vaſalli directum dominium acquiritur vaſallo.
135 Afflictus deciſ.265.n.31.reiicitur.
136 Item deciſ.265.n.30.declaratur.
137 Ruinus conſ.7.n.11.lib.1.improbatur.
138 Feudum conceſſum dicitur ſub conditione, ſi vaſallus erit fidelis.
139 Conditione deficiente,actus reſoluitur.
140 Conditio nil ponit in eſſe.
141 Ratio diſpoſitionem declarat.
142 Et eſt legis anima.
143 Feudum qua ratione deferatur domino ob delictum commiſſum cōtra perſonam domini.
144 Feudum antiquum ob delictum vaſalli in perſonam domini defertur domino etiam in præiudicium aliorum agnatorum.
145 Feudum,quando deuoluitur ad agnatos ob delictum agnati poſſeſſoris,intelliguntur agnati quarti gradus.
146 Cap.1.ſi vaſallus feudo priue.declaratur.
147 Aluarot.in c.1.§.denique conciſſ.Vndecima, ſi de feudo ſit controuerſ.inter dom.& agna.declaratur.
148 Agnatus cur priuetur feudo ob alterius agnati delictum.
149 Patris malitia non deſcendit vltra quartam generationem.
150 Delictum morte delinquentis extingui.
151 Item qua ratione id factum.
152 Item & tertia ratio conſideratur.
153 Item duarum perſonarum differentia conſideratur.
154 Mortuus pœna corporali affligi non poteſt.
155 Memoria damnatæ pœna,quid reſpiciat.
156 Pœna ſola bona reſpiciens an morte delinquentis ſit extincta.
157 Morte delinquentis pœnam pecuniariam extingui.
158 Item nec cum pœna ipſo iure eſt indicta.
159 Vaſallo mortuo feudum adhuc domino defertur ob eius delictum quo ipſo iure priuatur feudo.
160 Sententiam diffinitiuam non eſſe neceſſariam cum pœna eſt ipſo iure indicta.
161 Litis conteſtationem non eſſe neceſſariam,cum pœna eſt ipſo iure indicta.
162 Crimine læſæ maieſtatis commiſſo, ipſo iure bona eripiuntur à criminoſo.
163 Hæretici bona eſſe ipſo iure confiſcata.
164 Publicationem bonorum proditoris fieri etiam eo mortuo.
165 Hæretici bona eo mortuo etiam publicantur.
166 Vaſallus ipſo iure perdit feudum ob læſam ſui domini maieſtatem.
167 Gloſſa. L. ex iudiciorum, in verbo, maieſtatis,de accuſa.declaratur.
168 Sententiam declaratoriam requiri etiam in crimine, in quo pœna eſt ipſo iure impoſita.
169 Item & in crimine hæreſis.
170 Item & in crimine ſimoniæ.
171 Sententiæ declaratoriæ forma.
172 Curtij Senioris & ſequacium error.
173 Concubinarius iam defunctus poteſt damnari,& eius bona ab eo auferri.
174 Delictum notorium morte delinquentis non extingui.
175 Item nec cum reus eſt confeſſus delictum illud.
176 Notorium vim confeſſionis habere.
177 Confeſſionem fictam ex contumacia non procedere à pari, cum illa ex notorio.
178 Confeſſio ex contumacia ſufficit in crimine læſæ maieſtatis.
179 Remittere ius ſuum nemo præſumitur.
180 Delinquente ſtatim mortuo,pœna dicitur à læſo remiſſa.
181 Vaſallo ſtatim mortuo poſt delictum commiſſum ita vt à domino accuſari non potuerit,pœna à domino remiſſa non dicitur.
182 L.2.C.ſi reus vel accuſ.mort.fuer.declaratur.
183 Raphaelis Comenſ.conſi.164.col.3.reijcitur,nec non Ruinus & ſequatium.
184 L.eorum ff.ad L.Iul.maieſt.ſenſus.
185 Ca.1.§.ſi vaſallus culpam,ſi de feudo defuncti fuer.contro.inter dom.& agna.ſenſus.
186 Cap.1.ſi vaſallus feudo priuetur,declaratur.
187 Dictionis interdum.& quandoque,vis & ſenſus.
188 Iſerniæ inconſtantia notatur.
189 Marini Frecciæ doctrina declarata.
190 Alex.conſ.30 lib.1.declaratur.
191 Primogenito ſi quid debetur,iure hæreditario, & non iure generis, debetur.
192 Agnati ſuccedentes in feudis iure generis ſuccedunt.
193 Hæres contrauenire non poteſt facto defuncti.
194 Ius generis non impedire feudum deuolui ad dominum ob delictum à vaſallo commiſſum.
195 L.eum qui ff.de interdict.& relega.ſenſus.
196 Clauſula,ſaluis iuribus,&c.in feudali inueſtitura appoſita quid operetur.
197 Baldi opinio improbata.
198 Caſtren.conſ.311.lib.1.reiectum.
199 Calcanei conſ.73.n.6.improbatum.
200 Oſaſchi deciſio,vltima,n.20 declaratur.
201 Ruini reſponſum conſi.149.n.14.lib.1.confutatum,
202 Vaſallum alienantem feudum agnatis non præiudicare.
203 Alc.reſp.190.in fine reiectum.
204 Subſtitutione prima deficiente cæteræ ab ea pendentes corruunt.
205 Subſtitutis pluribus vno ſuccedente alij excluduntur.
206 Vaſallo delinquente cui feudum acquiratur,an fiſco,vel domino directo.
207 Pœna ſpirituali vnus pro altero non punitur.
208 Ezechiel.c.18.locus explanatus.
209 Excommunicari vnus non poteſt pro delicto ab altero commiſſo.
210 Pœna corporali aliquando Deus vnum pro alterius facto punit.

211 *Pœna corporali vnum pro altero à lege humana aliquando fuiſſe mulctatum, & inibi exempla.*
212 *Maratocuprenos fuiſſe pœnis cum ſua ſobole affectos, ob delictum à ſe perpetratum.*
213 *Diui Auguſtini locus*
214 *Pœna corporali cur Deus filium puniat pro patris delicto.*
215 *Deut.cap.24.locus declaratus.*
216 *Lege humana pœna mortis vnum pro alterius delicto punire non poſſe.*
217 *Pœna pecuniaria aliquando vnus pro alterius delicto punitur*
218 *Filium priuari dignitatibus aliquando,ob patris delictum.*
219 *Filius cur ob patris delictum puniatur.*
220 *Ciceronis locus.*
221 *Pœna aliqua etiam pecuniaria non plectitur extraneus pro alterius delicto.*
222 *Soc.Sen.conſi.12.& conſi 35.lib.1 declaratur.*
223 *L. ſancimus.C.de pœnis,declaratur.*
224 *Lex Macedonum,qua propinqui pro propinqui delicto puniebãtur. Et Alexandri ab regotio.*

FACTI SPECIES.

D*iuus Maximilianus Imperator Anno 1495. Menſe Decembris,conceſſit Illuſtri Dom. Ioann. Aloyſio Fliſco Genuenſi priuilegium & facultatem teſtandi atque inſtituendi Dom Hieronymum filium ſuum primogenitum, eique relinquendi oppida. Caſtro & cætera bona feudalia. Ea adiecta conditione quod ſucceſſiue in illis ſuccederẽt de primogenito in primogenitum. Et priuilegio fuit adiecta clauſula ſolida: ſaluis ſcilicet ſemper iuribus Imperij. Hic ipſe Ioan. Aloyſius, ſecundum facultatem à Cæſarea Maieſtate conceſſam, anno 1502. Menſe Aprilis teſtamentum condidit, & caſtra ac oppida reliquit inſtitutionis titulo Hieronymo primogenito: conditione adiecta, vt in priuilegio. Quod ſcilicet de primogenito in primogenitum tranſirent, & ſucceſſiue de fratre in fratrem. Quod ſane teſtamentum, duobus à ſe poſtmodum confectis codicillis idem Ioan. Aloyſius confirmauit. Quo vita functo, Hieronymus inſtitutus ſine liberis maſculis deceſſit, & poſt eum Scipio eius frater. Et Octobonus fuit excluſus, ob id quod eſſet in ſacris conſtitutus. Quocirca ſucceſſit Sinibaldus vltimus filiorum dicti Ioan. Aloyſii. Anno 1524. Sinibaldus iſte à D. Carolo Quinto conſecutus eſt confirmationem omnium priuilegiorũ à Diuo Maximiliano conceſſorum. Hic Sinibaldus ſuſcepit hos filios naturales & legitimos Ioan. Aloyſium, Hieronymum, Octabonum, & Scipionem condidit teſtamentum Sinibaldus anno 1518. Iunio Menſe: & prædicta oppida & Caſtra prælegauit Io. Aloyſio primogenito. Et eo decedente ſine liberis maſculis de legitimo matrimonio natis, ſubſtituit Hieronymum ſecundogenitum, quo mortuo, vt ſupra vocauit Octobonum, Et eo vt ſupra decedente ſubſtituit Scipionem poſthumum.*

Vita functo Sinibaldo tutores Ioan. Aloyſii Iunioris anno 1535. Ianuario Menſe conſecuti ſunt à Diuo Carolo quinto inueſtituram tam oppidorum & Caſtrorum ſibi prælegatorum quã aliorum ad Ioannem Aloyſium pupillum ſpectantium, conſecuti etiam ſunt confirmationem teſtamenti Sinibaldi, quo ad ipſum Ioannem Aloyſium tantum & inſerta fuit clauſula: ſaluis iuribus Imperij.

Ioannes Aloyſius iſte Iunior anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimoſeptimo die tertia Ianuarij in caſu tumultus excitati per eum in Ciuitate Genuæ ſubmerſus eſt, atque ita, nullis relictis filiis maſculis legitimis & naturalibus, deceſſit nullumq; condidit teſtamentum, ſuperſtites autem fuerunt illius fratres, nempe Hieronymus Octobonus & Scipio.

Diuus Carolus Quintus eodem anno 1547. die vigeſimoſeptimo Octobris recognita, declarauit D. Ioan. Aloyſium, nec non Hieronymum & Octobonum reos criminis læſæ Maieſtatis, ob id quod omni conatu tentauerint & claſſem maritimam ipſius Cæſaris, & Ciuitatem Genuæ occupare, ac quod illuſtrem Ianetinum Auriam ipſius claſſis præfectum interfecerint. Et deinde prædicta oppida & Caſtra, quibuſdam exceptis donauit Illuſtriß. Andreæ Auriæ Conſiliario ſuo & ſuæ Claſſis Præfecto. Idem Carolus Quintus anno 1548. Iunio menſe donauit ſimili ratione & cauſa Caſtrum Sancti Stephani perilluſtri Antonio Auria.

Dubitari nunc contingit, an iure Dominus Ioannes Aloyſius Iunior, ob à ſe patratum delictum, vt reus criminis læſæ Maieſtatis damnari potuerit, eius bonis publicatis; illaque bona donari an potuerint Dominis Auriis in detrimentum dicti Domini Scipionis adhuc ſuperſtitis.

CONSILIVM XCIX.

Initium à Domino.

DE re grauiſſima apud viros grauiſſimos atq; ampliſſimos verba facturus, vereor, ne de me cõceptæ opinioni reſpondeam. Dabo tamen operam pro mea virili, vt intelligant omnes me nec aſſiduis laboribus diuturniſque vigiliis defuiſſe: quibus huic muneri ſatisfacerem. Duo hic veniunt in controuerſiam: primum *an iure bona D. Ioa. Aluiſii Fliſci innocenter publicari & Cæſari deferri, ob patratum ab ipſo D. Ioan. Aluiſio delictum potuerint.* Secundum, *an etiam ad detrimentũ D. Scipionis nunc ſuperſtitis Cæſari delata & ab eo D. Auriis donata fuerint.*

Primæ propoſitæ dubitationi reſpondendum videbatur, delictum à Do. Io. Aluiſio cõmiſſum atque perpetratum non poſſe dici crimen læſæ maieſtatis, & per conſequens eius bona à Cæſarea maieſtate publicari aliiſque donari non potuiſſe, Et vt ita reſponderem me multa mouebant.

Primo, ea ratione adducebar, quia Rol. à Valle vir conſultiſſimus & de legali ſcientia optime meritus *conſil. 1. numer. 16. lib. 3.* In ſpecie reſpondit, d. D. Io. Aluiſium non iure vt reum criminis læſæ maieſtatis fuiſſe damnatum. Eſt inquã hæc ratio. crimen † læ- 1
ſæ maieſtatis eſt proprie, quod contra Cæſarem, vel Romanorum Rempub vel eorum aſſiſtentes vel eorum conſiliarios committitur. *l. 1. & l. 2 & l. vlt. ff. ad l. Iul. maieſt. & l. quiſquis in prin. C. eo.* Atqui D. Io. Aluiſius non offendit, nec læſit Cæſarem, ſed D. Zanettum ſubſtitutum Illuſtriſſimi D. Andreæ Auriæ, claſſis Cæſareæ maritimæ præfecti offendit atq; interfecit, ergo læſæ maieſtatis crimen non videtur perpetraſſe. Et ob id (*: ſubinfert Rolandus:*) nec ipſius Io. Aluiſii memoria & per conſequens (: eſſe duo hæc conſecutiua & forte ſimul connexa vna cum multis ſenſit Rol:) nec eius bona publicari eo vita functo potuerũt. Quod defuncti memoria damnari † non poſſit, niſi cum læſæ maieſtatis crimen 2
eſt perpetratum contra Cæſarem, vel Romanorũ Rempub. probant Accurſius, Angelus Auguſtinus Ariminenſis, Boſſius Follerius. Capicius, Grammaticus, Decius Crauetta. Rui. & Alciatus quos Rolandus ipſe recenſet. Etſi memoria † non damnatur, nec 3
bona publicantur: cum duo hæc à noſtris copulentur. *ita ſenſit præcitatus Ruin. conſil. 3. num 12. lib. 5. & aperte glo. §. integrum in verbo memoria, inſt. de hære. quæ ab inteſta. defer. & ibi Ang. Are. Capella conſ. 17. col. 2. verſi. & ideo videtur. Ang. conſil 223. numer. 3. & Hieronymus Gigas in tract. de crim. læſæ maieſt. lib. 1. tit. Qualiter in crim. læſæ maieſt. procedatur. quæ 20. nu. 5.* dum ait, defuncti memoriam in hoc crimine damnari per bonorum confiſcationem. Accedit ratio ſecundum Rol. *d. conſil. 1. n. 22.* quia † delictum fuit morte extinctũ 4
l. defuncto. ff. de pub iud. & l. 2. C. ſi reus vel accuſa.

Secundo ita argumentatur Rol *in d. conſil. 1. nu. 23. lib 3.* illis caſibus. quibus ob Cæſaris conſiliarium occiſum læſum ve. læſæ † 5
maieſtatis crimen committitur, conſiliarius ille ex illis eſſe debet qui Cæſaris lateri adhærent eique aſſiſtunt. *quemadmodum ſcriptum eſt in d. l. quiſquis in princ. C. ad l. Iul. maieſt. ibi, qui concilio & conſiſtorio noſtro interſunt.* Atqui, (: admiſſo quod conſiliarius Cæſaris vel eius claſſis: præfectus eſſet:) Zanetinus non hærebat lateri Cæſaris eique non aſſiſtebat ergo Io. Aluyſius occidendo Zanetinum, non dicitur Cæſaris maieſtatem læſiſſe.

Tertio mouetur Rol *d. conſ. 1. num. 24.* conceſſo quod Zanetinus eſſet de conſiliariis adſtantibus Cæſari: attamen eo tempore quo occiſus fuit, non erat apud Cæſarem, ſed in ciuitate Genuæ: ergo.

6 ergo crimen † læſæ maieſtatis, ob id quod fuerit interfectus non dicitur contractum *Ita ſcribit Ægidius Boſſius in tract. cauſarum criminalium, tit. de crimine læſæ maieſtatis. numer. 9. verſic. 3. quaro cum poſt Salyc. in l. quiſquis. in princ. colum. 2. verſic. quære tertio. C. ad l. Iul.*
7 *maieſt.* ſcribit, quod is, qui occidit principis † conſiliarium, qui non aſſiſtebat tũc principi, ſed in aliquam ciuitatem, vbi vt magiſtratum gereret, miſſus fuit, non dicitur læſæ maieſtatis crimen commiſiſſe, cum non dicatur occiſus Cæſari aſſiſtens. *Et Salycetum etiam ſecutus Hieronymus Gigas in tracta. de crim. læſæ maieſt. lib. 3. quæ 23. in fi.* Quam ſane opinionem vel ex eo confirmo, quod verbum illud, *interſunt*, quo tex. *d. l. quiſquis, in princ. C. ad l. Iul. maieſta.* vtitur, præſentiam ipſam ſignificat. Ita enim dicimus, cle-
8 ricum † tũc intereſſe diuinis, vt quotidianas diſtributiones conſequatur, cum ipſis diuinis præſens eſt. *ita glo. in cap. vnico §. 1 in verbo affuerint, de cler. non reſid. in 6. Abbas in cap. cum dilectus. numer. 3. in fi. extra de cler. non reſid. & egregie Caſſadr. deciſ. vnica. de cler. non reſiden.*

Quarto argumentatur Rolan *d. conſil. 1. num. 32.* Qui principis
9 magiſtratus & officia gerentes † non odio & cauſa principis occidit, ſed ob priuatam, quam cum eis habet, inimicitiam, læſæ maieſtatis crimen committere nõ dicitur. Atqui Do Zanetinus fuit occiſus à Do. Io. Aloyſio ob priuatam inimicitiam, & non in odium Cæſaris: ergo Do. Io. Aloyſius Cæſaris maieſtatẽ læſiſſe non dicitur. Illa maiore probatur auctoritate multorũ, nempe Iſerniæ *in cap. 1. in verbo committentium, col. 9 verſicul. aduertendum eſt. quæ ſint regalia. & ibidem Affl num. 57. idem Iſernia in conſtitut. Regni vt participatio. Et idem Affl. in eadem conſtitutione Regni. Vt obſeruent. §. eos tantum, numero 3. Bellem. conſilio 15. col. 5. verſic. & licet innaſcerint. Salyc. in l. fallaciter. C. de abolit Capic. deciſ 133. numer. 12. Alex. reſp. 467. num. 3. & Crauet. conſilio 6. nu. 79. quos ita recenſet Rol. d. conſil. 1. num. 32. Illis accedunt Prapoſ. in cap. in primis § de perſona 1. quæſt. 2. Calder. conſil. 6. tit. de accuſ. quos recenſet & ſequitur Gigas in tract. de crim. læſæ maieſt. lib. 1. q. 6. num. 2. & q. 14. numero 6. 7. qui Iſerniam Bart. Crau. & Affl. citat.* Accedit his quod ſcribit in *cap. 1. numero 70. quibus modis feudum amitta. & quem ſecutus eſt Gigas d. lib. 1. de crim læſæ maieſt. q 121. numero 10.* quod ſi quis ex conſiliariis
10 principis reuelat † ſecreta principis non odio principis, ſed noceat alicui priuato, non dicitur committere crimen læſæ maie-
11 ſtatis. Ea eſt huius aſſertionis ratio, quod † voluntas & intentio diſtinguit maleficium. *l. verum vbi Bart. ff. de furtis & alios infra adferemus.* Minor vero propoſitio, quod ſcilicet in odium Cæſaris Dom. Ioan. Aloyſius non occiderit Do Zanetinum vel ex his clara & plana videtur. Primo, quod Do Ioan Aloyſius eiuſque anteceſſores ſemper fuerunt à Cæſare dilecti & fideles habiti. Quemadmodum feliciſſimæ recordationis Maximilianus Imperator anno 1495. ſuo priuilegio conceſſo Dom. Ioan. Aloyſio Seniori in ciuitate Vormatiæ atteſtatus eſt. Ita pariter idem Maximilianus anno 1496 comprobauit ſuo priuilegio eidem. Ioan. Aloyſio in ciuitate Genuæ conceſſo, dum affirmauit D. Ioan. Aloyſium grata & fidelia ſeruitia præſtitiſſe, & ſibi & Sacro Imperio. Idem Maximilianus anno 1514. idem de Hieronymo Fliſco illius Ioan. Aloyſio filio aſſeruit. Et anno 1524 idem Maximilianus dum Scipioni & Sinebaldo priuilegium conceſſit, atteſtatus eſt, eos & ſuos anteceſſores fideles Imperio fuiſſe. Ita enim eorum priuilegio ſcriptum legitur. *Nos vero attendentes ſingularem fidei & deuotionis affectum, quæ primogenitores tui erga nos ad Sacrum Imperium, multis variisq; modis effuderunt;* Hæc ibi Ita quoque Carolus Quintus Imperator anno 1528. cum Sinibaldum patrem Ioan. Aloyſii Iunioris de Caſtro Pontremulii inueſtiuit multum commendauit eius fidem erga Sacrum Imperiũ. Idem Carolus Quintus de ipſomet Ioan. Aloyſio Iuniore atteſtatus eſt, dum apud Maſſiliam ei contulit priuilegium, in quo ita ſcriptum eſt.

Quo fit vt nobis in eum repetentibus inſignia fidelitatis ac virtutum merita, grataque ſynceræ donationis officia, quibus quondam Sinibaldus de Fiſco nos ardenti animo, conſtanti fide mirabilique affectu & affectione perſecutus eſt. *Cupientes itaque cum meritis liberalitate noſtra correſpondere, &c.* Ex his duæ dicuntur coniecturæ, quibus demonſtratur Ioan. Aloyſium iuniorem nunquam odio proſequutum eſſe Cæſarem & Imperium, ſed eis fidelem ſemper fuiſſe. Vna eſt coniectura ducta à perſona ipſiuſmet Ioa. Aloyſii. Nam cum ſemper fuerit fidelis, & ſemper ſummo amore Cæſarem dilexit, præſumendum nõ eſt, quod aduerſus illum ſit deinde aliquid molitus; cum † delictum non
12 præſumatur. *l. merito. ff. pro ſoc. cũ vulg. ſimil.* Et ſi ſemel malus ſemp malus in eodem mali genere præſumitur. *cap ſemel. de reg. iur. in 6.* ita à fortiori è contra, ſemel bonus, ſemper in eodem bonitatis genere bonus præſumitũ. Altera eſt cõiectura ducta à perſona anteceſſorũ ipſius Ioan. Aloyſii. Nam quemadmodum illi ſemper fuerunt Imperio fideles & grati, ita pariter præſumendum eſt de Ioa. Aloyſio eorum deſcendente. Quandoquidem † filius ſolet 13
ſimilis eſſe patri. *l. quod ſi nolit. § mãcipia. vbi gl ff. de ædil. edicto* Quocirca ſi pater † ſecutus eſt vnius factionis partes, præſumendum 14
eſt, filium idem eſſe facturum. *Ita ſcribunt Bald. in l. liberti, colum 2 C. de operis liber. Barba. conſil. 34. colum. 23. verſic. modo Sacratiſſime. Imperator. lib. 2. Neui. inter conſil. Brun. conſil. 12 col. 10. verſ. 2. reſpondeo. & clarius Boſſius in tract. cauſarum criminal. tit. de crimi. læſæ maieſt. num. 35* ita quoque, ſi † pater fuit fidelis Principi: de filio i- 15
dem ſperandum eſt. *ita præcitato loco reſpondit Neuiz. & Gram. deciſ. 18. num. 4. & conſil. 31 in criminalibus.*

His itaque concludit Rolandus. *d. conſil. 1. num. 32. vſq; ad nu. 43. lib. 3.* non eſſe præſumendum, quod Do. Ioan. Aloyſius interfecerit Do. Zanetinum odio Cæſaris, ſed ob priuatam inter eos inimicitiam. Et eo loci Rolan. *numer. 36. 37. 38.* ſubiungit, ita eſſe in
dubio † præſumendum ad euitandum maius delictum. *iuxta l. ſi præſes ff. de pæn.* & reſpondit Crauet. *conſil 6. num. 69.* eſſe ſumẽdam interpretationem qua delictum efficitur lenius. Ita quoque reſpondit Ruinus *conſil. 1. col. 2. in fi. l b 5.* quod vbi alterum de duobus prohibitis, vel delictis debet neceſſario præſumi in dubio præſumendum eſt delictum, quod minus graue eſt, eſſe commiſſum *ex l. hac enim vbi Bart. ff de ſuſpect. tuto. & reſpondit Aret. conſil. 81. col. pen. verſic. ad ſecundum. Quibus addo Alciat. in tract. de præſum. reg 3. præſum. 6.* Eſt ergo hic in dubio præſumendum, Dom. Ioan. Aloyſium non interfeciſſe Do. Zanetinum in odium Cæſaris, 16
eum † eum odio non haberet: *ita Iſernia in cap. 1. quibus modis feud. amitta.* in ſimili ait, quod ſi liquido conſtare non poteſt vaſallum 17
in † damnum domini reuelaſſe ſecretum, ſumitur probatio ex coniecturis, ſi alias dominum odio habuit aut aliqua de cauſa damno affecit. *Iſerniam ſecutus eſt Capic. deciſ. 130. nume 13.* eſt ergo præſumendũ occidiſſe eum ob priuatã inter eos inimicitiã: cum leuius delictum ſit. 18

Quinto conceſſo D. Ioan. Aloyſium occidiſſe D. Zanetinum odio Cæſaris, & in ipſum Cæſarem deliquiſſe, non tamen adhuc videtur factus reus criminis læſæ maieſtatis; quod hac argumẽtatione demonſtrare voluit Rol. *d. conſil. 1. n. 26. lib. 3.* D. Io Aloyſius non erat Cæſaris ſubditus, ſed Genuenſium. Atqui non ſubditus
† Cæſari, delinquens in Cæſarem crimen læſæ maieſtatis com- 19
mittere non dicitur. ergo D. Io. Aloyſius non eſſe effectus reus criminis læſæ maieſtatis Illa minor propoſitio probatur. *in cle. paſtoralis, vbi gloſſa in verbo. ſubſunt. de re iudi. Bald. in l. 2. C de falſa mone. & in l. nihil. C. de manumiſſ. vind. Capolla. conſil. 17. col. 4. verſiculo & ideo videtur. Martinus Lauden. in tract. de principibus. tit. de crim. læſa maieſt Ægidius Bellemera conſ. 15. in 2. dubio Alex. conſilio 13. colum. 1. libro ſexto & idem in annota. ad Bart. in l. 1 ff. ad l. Iul maieſt Barba. conſilio 21. col. 3. lib. 3. Corn. conſil. 69. colum. 1. lib 4. Felin. in cap 1. colum. 1. verſiculo fallit tertio, de offic. deleg. Ruin. conſil. 23. colum. tertia libro 1. Dec. conſilio 604. in prin. Pariſ conſilio 101. num. 33. libro 1. Gram. Voto. 10. num. 33. Marſil. ſing. 164 in fi. Boe. In tract. de ſeditioſis. colum. 38. col. 18. verſ. præſuppoſito etiam ſexto. & Cephal conſil. 75. num. 37. & numer. 56 lib. 1.* Qui quidem grauiſſimi iuris Doctores ſcribunt, quod
ſi † Forenſis ſcit aliquos machinari & proditionẽ parare con- 20
tra principem. & eos non reuelat principi, non tenetur de crimine læſæ maieſtatis Hos ſecutus eſt Rol. *d conſil. 1. num. 27. lib. 3. & conſil. 4. num. 2. 3. lib. 1.* quo loci. nempe. *d. conſil. 4.* defendit † cle- 21
ricum non effici reum criminis læſæ maieſtatis, ſi quid contra ſuum principem temporalem commiſit, cum non ei ſubditus, ſed eccleſiæ dicatur. Et eiuſdem ſententiæ, præter ipſum Rolandum, alios recenſet Gigas *in tract. de crim. læſæ maieſt lib 1. quæſt 68* Nec dicatur (*vt inquit Rol. d. conſ. 1. nu. 28. lib. 3.*) quod Do Io. Aloy-
ſius fuerit † ſubditus Cæſari ratione feudi, quod ab ipſo Cæſare 22
retinebat, quia reſpondetur, hoc non ſufficere, vt concludunt Ægidius, Cardinalis. Afflictus & Alciatus, à Rolando relati. *Quibus accedunt idem Car. Zabarella in clem. paſtoralis. § rurſus in 3 notab. poſt. Gul el. quem recenſet. & ibidem Imo. num. 61. de re iud. Oldra. conſ. 43. num 1. & Car. Alex. in cap. in primis §. de perſona. 2. q. 1. & Sigiſm. Loffredus. conſil. 5 num. 42.* qui poſt Oldr. *conſil. 43. col. 1.* aperte reſpondit, ſubditum ratione feudi non committere crimen læſæ maieſtatis. Sexto & vltimo quod D. Ioan. Aloyſius nihil re ipſa contra Cæſarem molitus, vel ex ea vrgenti coniectura videtur poſſe demonſtrari, quod ſi mens & animus ei fuiſſet lædere Cæ-

ſarem, facile potuiſſet claſſem Hiſpanam, quæ tunc eo tempore
in portu Genuenſi reperiebatur occupare, & Cæſarem ſpoliare.
23 Quod cum non fecerit nec facere cogitauerit, aperte demon-
ſtratur, Cæſarem lædere noluiſſe. Nā ex † exterius factis animus
interior conijcitur; iuxta gloſ. § penenum, inſtit. de rer um diuiſ. l. non
omnes. § à Barbaris. de re milit. cum vulg. ſimil. Accedit (inquit Rol.)
24 d. conſil. 1. num. 78. lib. 3. quod † iniuria declaratur ex animo facien-
tis, l. verum. vbi Bart. ff. de furtis. Alc. reſp. 451. nu. 14. qui ſimili in caſu
reſpondit, & illum ad noſtrum deducit. Rol. d. num. 78. His ratio
bus atque argumentis, mea quidem opinione ſatis ſolidis aduer-
ſus Excelſam Rempub. Genuenſium pro Illuſtri Dom. Fliſco re-
ſpondit accutiſſimus D. Rolandus à Valle. Et quæ quidem ratio-
nes me etiam maxime hæſitantem reddiderunt.

Cæterum, re ipſa diligentiſſimo ſtudio & peruigili cura per-
penſa & examinata, contrariam ſententiam veriorem & proba-
biliorem eſſe exiſtimo, nēpe præfatum Illuſtrem Comitem Do.
Ioan. Aluiſium ita reum eſſe effectum criminis læſæ maieſtatis,
ob facinus hoc perpetratum, vt feudis Cæſareis priuari meruerit.
Quod, vt planum faciam, aliquibus vtar argumētis quibus de-
monſtrabo D. Ioan. Aluiſium immediate offendiſſe Cæſarem
aliquibus ſaltem mediate, ita tamen quod ex delicto hoc media-
to in Cæſarem feuda ipſi Cæſari aperta fuerunt: & per cōſequens
licuiſſe deinde Cæſari aliis illa concedere.

Primo, quod Dom. Ioan. Aluiſius in Cæſarem deliquerit, il-
lumque immediate offendere omni conatu tentauerit, vel ex eo
conſtat, quod aggreſſus eſt Claſſem maritimam ipſius Cæſaris,
quæ tunc in portu Genuenſis hyemabat. Atqui reus criminis is
25 efficitur, qui ſui principis † occupat Caſtra, præſidia, claſſem ac
munita loca, quæ principis perſonam eiuſque imperium red-
dunt ſecurum tranquillum & tutum; ergo Dom. Ioan. Aluiſius
in Cæſarem deliquit. Illa minor probatur, quod immediate Cæ-
26 ſarem † offendit, qui eius ſecuritatem & ſtatum tranquillum
perturbat, vel perturbare conatur. ita probat l. 1. ff. ad l. Iul. maieſta.
ibi, ſecuritas, &c.
27 Securitatem † intelligo vna cum Guilielmo Budeo ibidem in
annota. & Duareno libro 2. diſputa. anniuerſa. cap. 22. tranquillita-
tem reiecta Accurſii interpretatione, qui ſecuritatem interpre-
trabatur id eſt, quibus à Repub. datus eſt ſaluus conductus. Pro-
batur etiam relata illa minor propoſitio auctoritate multorum,
nempe Iacobini à Sancto Georgio in tract. feud. in verbo diſti-
que vaſalli promiſerunt non committere Feloniam, colum. 15. verſiculo
28 Quidam E piſcopus. qui aperte ſcribit, quod † occupans ſui domi-
ni Caſtrum, vel illud aggrediens, efficitur reus criminis in per-
ſonam ipſius domini, & ob id feudo priuari poteſt. Ita etiam de-
29 cidit Afflict. deciſ. 265. nume. 59. vaſallum † delinquere in domi-
num ſuum occupando eius bona. & clare Antonius Capit. deciſ.
130. numera 20. Ita etiam Curt. Iun. in tract. feudo parte 4. numera
30 32. in decima cauſa priuationis, ſcribit, poſt Aluarotum in capit.
1. §. ſimiliter ex ea text. quibus modis feudum amitta. † vaſallum feu-
do poſſe priuari, ſi auſus eſt aggredi Caſtrum domini, ſiue is in
eo fuerit, ſiue non fuerit. Idem reſpondit Socin. Iun. conſilio 68. nu-
mero 84. & conſilio 134. numero 87. libro tertio qui reſpondit, va-
ſallum feudo priuari, ſi aggreſſus eſt Caſtrum, vel oppidum do-
mini ſui. His accedit gloſſa legis tertiæ. § 1. ff. ad l. Iul. maieſta. quæ
31 ex illo textu ſcribit, quod † cuſtos Caſtri dicitur committere cri-
men læſæ maieſtatis, ſi recuſat illud reſtituere principi & domi-
no ſuo. Nam eo modo iuramentum fidelitatis violare dicitur.
Idem ſcribunt Afflict. in cap. 1. §. & bona committentium. numera 78.
quæ ſint regalia. Boe. in tracta. de cuſtodia clauium, numera 25. Gigas
in tract. de crim. læſæ maieſta. lib. 1. q. 47. Craue. con. 319. colum. 1. verſi-
culo hac ita præſuppoſita. & his adde Brun. conſ. 28. n. 6 qui vno verbo
32 ait, † crimen læſæ maieſtatis etiam committi, cum res & iura do-
mini occupantur.

Secundo ſatis ſuperque ea ratione fundata eſt intentio Ex-
celſæ Reipub. Genuenſis contra Fliſcum; quod ſcilicet D. Zane-
tinus erat præfectus claſſis ipſius Cæſaris eo tempore quo occi-
ſus à Do. Ioan Aloyſio fuit: atq; ita Do. Zanetinus Cæſari aſſiſte-
33 bat. ſed qui offendit Cæſaris † Conſiliarium alteriusue qui ei
inſeruit, Cæſarem ipſum immediate offendere & læſæ maieſtatis
crimen committere dicitur ergo Dom. Ioan. Aluiſius læſæ ma-
ieſtatis delictum in Cæſarem perpetraſſe dicitur. Illa minor pro-
poſitio probatur. in l. quiſquis, in princ. C. ad l. Iul. maieſt. in cap. ſi quis
34 6. q. 1. & c. felicis. de pœnis, in 6. Ea eſt ratio, quod hi † cenſentur pars
corporis ipſius principis, cum ſine illis princeps viuere non poſ
35 ſit. cap. felicis. & in l. humanum. C. de legi. Nam qui alteri † adhæ-
ret, dicitur vnum ſpiritus cum illo. cap. damnamus. de ſumma Trinit.
& Fide Cathol. & Pſalmo 68. Adhæſit anima mea poſt te. & ſcribit Fe-
lin. in rubrica de treuga & pace. nu. 22. Probatur & hæc minor pro-
poſitio auctoritate multorum, quos ſupra retuli in ſecundo &
tertio argumento partis contrariæ. Quanquam relati illi docto-
res duobus illis modis declarent, nempe cum Conſiliarius prin-
cipis latere non hærebat: & quando ob priuatam inimicitiam il-
le fuit interſectus, vel offenſus, ſentiūt ergo regulam eſſe in con-
trarium; quod ſcilicet ita crimen læſæ maieſtatis committat qui
Cæſaris Conſiliarium offendit, ac qui Cæſarem ipſum lædit.

Hanc eandem regulam affirmarunt Iſernia in cap. 1. in verbo. &
bona committentium, in prima addit. & ibidem Afflict. numera 106. ti-
tu. Quæ ſint regalia. Martinus Laudenſis in tract. de crim. læſa maie-
ſta, numera 5. Socin. Sen. conſilio. 275. numera 3. libro 2. Lucas de penna
in l. nihil. C. de pala. ſacra larg. libro 12. & Gigas in tractatu de crim. læſa
maieſt. libro 1. quæſt. 14. nu. 4. His accedit Dec. conſil. 410. in fi. qui re-
ſpondit, † crimen læſæ maieſtatis cōmitti etiam cū offenduntur 36
illi, qui nomine Principis adminiſtrant.

Tertio accedit, quod Dom. Ioan Aloyſius non ſolum Cæſa-
rem offendit. occidendo Domino Zanetinum ſuæ claſſis præfe-
ctū, ſed etiam conatus fuit occupare ciuitatem Genuæ ipſi Cæ-
ſari confœderatam. Et certi iuris eſt eum, qui offendit confœde-
tos Cæſaris eſſe reum criminis læſæ maieſtatis. Ita in ſpecie ſcri- 37
bunt Bartol. in extrauag. ad reprimendum, in verbo rebellando, nu-
mera 6. verſiculo quod ſi aliquis bona de terris eccleſiæ. & Baldus in l.
1. numero. 34. quæſt. 42. ff. de rerum. diuiſ. cum dicunt, quod ſi † ſub- 38
ditus Papæ offendit Imperatorem, efficitur reus criminis læſæ
maieſtatis in ipſum Papam, ex quo Imperator eſt ei confœdera-
tus. Idem probarunt Præpoſitus in cap. in primis §. de perſona. numera
22. 2. quæſt. 1. Brunus. conſil. 96 numero. 8. Sigiſmun. Loffredus conſil. 5.
numero 30 & Gigas in tractat. de crim. læſa maieſta. libro 1. quæſt. 18. &
& quæſt. 68. in fi. & titul. de rebellibus. quæſt. 21. Ea eſt huius ſenten-
tiæ ratio, quod † confœderatorum vnum eſt corpus. Qui enim 39
alteri adhæret, vnus eſt cum eo ſpiritus, vt dixi in proximo præ-
cedenti argumento, hinc confœderatus † punire poteſt hoſtes 40
ſui confœderati. l. non dubito. ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. Quæ de re
ſcripſi lib. 1. de arbitr. iud. q. vlt.

Quarto, dato non concesſo tamen, quod crimen hoc perpe-
tratum è Do. Ioan Aluiſio dici non poſſit crimen læſæ maieſta-
tis immediate in perſonam Cæſaris, iuxta primum caput. legis
Iuliæ maieſtatis. ex Doctorum diſtinctione, quā infra ſuo loco
recitabimus, attamē negare poteſt nemo, quin ſaltem ſit hoc cri-
men contra ſecundum caput ipſius legis Iuliæ; quod & ſuo lo-
co planum faciam. Quo fit, vt locus ſit † publicationi bonorum. 41
& feuda Cæſari ſint aperta. Ita ſcribunt Bartol. in extrauag. Qui ſint
rebelles, in verbo Rebellando numera 15. Caſtr. conſil. 171. Viſa & ponde-
rata, colum. vlt. libro 1. Anchar. conſil. 277. numera 2. clare Alex. conſil.
13. numera 13. num. 5. libro 6. Guido Papæ. qu. 364. Soci. Sen. conſilio
22. colum. 2. libro 1. Deci. conſil. 410. num. 26. Brunus conſil. 28. numero
quinto Rubeus conſil. 154. numero 2 Socin. Iun. conſil. 105. numera 2 libro
tertio Bellonus conſilio 32. & Craue. conſilio. 224. numero 6. ſcribunt hi
grauiſſimi iuris interpretes, quod quando quis lædit inferio-
rem † principem ſuperiorem recognoſcentem, puniri debet 42
pœna publicationis bonorum. Eſt tamen ex clarum, ex recepta
Doctorum opinione, hunc delinquere contra ſecundum caput
legis Iuliæ vt infra dicemus. Et in ſpecie magis decidit Anton. Capic.
deciſ. 132 numera 17. verſiculo. At meo iudicio, occidentem magiſtra-
tus † principis, vel gerendo ſe pro magiſtratu, delinquere qui- 43
dem dicitur tantummodo contra ſecundum caput legis Iuliæ
ſed tamen (vt ait ille ibidem numera 20.) hic punitur & pœna publi-
cationis bonorum. Quam ſententiam probat. l. eorum ff. ad l.
Iul. maieſta. l. prima C. de liber. & tex. authen. bona damnatorum. C. de
de bonis damn. Et qua de re infra. Cum ergo hoc in caſu bona ipſa
patrimonialia publicari potuerunt, ergo fortius feudalia,
in quibus plus iuris, ratione directi dominii Cæſar ha-
bet.

Quinto, quidquid ſit in ſpecie legis Iuliæ maieſtatis, quo ſci-
licet ad pœnas ab ea indictas, an ſcilicet hoc crimen commiſſum
à Dom. Ioan. Aluiſio fuerit immediate, vel mediate cōtra perſo-
nam Cæſaris. vere in caſu noſtro ſpectandæ potius ſunt feudales
conſtitutiones, vt cognoſcamus an hoc delictum dicatur com-
miſſum à Do. Ioan. Aluiſio Cæſaris vaſallo contra ipſius Cæſaris
perſonam: ob quod ſane delictum vaſalli in perſonam domini,
non ſolum vaſallus ipſe ſed & eius deſcendentes & agnati feudo
priuantur. Quæ ſane in re dicendum procuIdubio eſt, hoc crimē

eſſe

eſſe in perſonam Cæſaris. Nam iure feudorum in perſonam do-
44 mini delinquere vaſallus † dicitur, cum noxa vel mediate, vel im-
mediate reſpicit perſonam domini, vt puta, ſi dominum ipſum
interfecit, vel vulnerauit, tunc dicitur immediate eum offendere.
Mediate vero, vt ſi cum eius vxore, filia, nuru coeat: *ita ſcribunt
Ardizonus in tit. quibus modis feudum amitt. Ioan. Blancus in ſum-
ma eiuſdem tit. Afflict. deciſ. 265. & Curt. iunior. in tract. feudo part. 4.
princ.* Qui copioſe de his differunt cauſis, quæ perſonam domini
reſpiciunt, & ſubiiciunt illas, quæ non offendunt perſonam do-
45 mini † mediate vel immediate, vt puta cum Vaſallus occidit ci-
uem vel proprium parentem: & his ſimilia committit, cum ita-
que noſtro in caſu Dom. Ioan. Aluiſius fuerit Cęſaris vaſallus illi-
que fidelitatem iurauerit, dicitur contra perſonam Cæſaris egiſ-
ſe, & per conſequens fidelitatis iuramentum violaſſe, dum ipſius
Cæſaris claſſem inuadere tentauit, dum eius magiſtratum occi-
dit, & ciuitatem Genuæ confœderatam, vel eius ſub protectione
repoſitam occupare nixus eſt, *ita reſpondit Soc. Sen. conſil. 87. nume-
ro 15. verſic. tertio confirmatur libro tertio & Afflict. deciſ. 265. numero
57.* Et ob id (vt illi ſcribunt) feudo priuatur *ex cap. 1. quibus modis
feudum amitt.*

Sexto & vltimo, credo, rem hanc eſſe claram & apertam. quod
ſcilicet Dominus Ioannes Aluiſius ita in Cæſarem deliquerit, vt
in feudo priuari meruerit. Eſt enim clarum (vt modo diximus)
ipſum Do. Ioannem Aluiſium Cæſari iuraſſe fidelitatem ob feu-
46 da ei conceſſa: & per conſequens eius ſubditus † dicebatur ratio-
ne ipſorum feudorum, *ita ex aliorum ſententia reſpondit Socin. Sen.
conſil. 27. numero 2. libro 3. & clarius Gomeſius in §. rurſus numero 24.
47 in fi. inſt. de actio.* qui in ſpecie ait, quod hic Vaſallus † violando iu-
ramentum efficitur proditor: & per conſequens feudo priuari
debet. Quam ſane Gomeſii ſententiam veram eſſe demonſtrabi-
mus ex his, quæ infra dicimus in reſponſione ad quintum argu-
mentum partis aduerſæ.

His ſolidis & bene actis fundamentis pro excelſa Republic.
Genuen aduerſus illuſtrem Dom. Scipionem, ſequitur nunc, vt
contrariæ diluantur rationes, quæ à conſultiſſimo Rolando vali-
diſſimæ ita exiſtimantur, vt ſi reuiuiſcant, non dicam vires fabu-
loſi Rodomontis, ſed nec ipſius Herculis conuelli atque exſtir-
pari poſſint. Experiar tamen ego, qui Rodomontis vires, quas
Poetæ Rolando ſolent opponere, non habeo, ſi ſaltem, vel mea
ipſa ingenii mediocritate hæc Vallæ valla expugnare valeo.

Non obſtat itaque primum, quia reſpondeo primo, quod imo
D. Ioan. Aluiſius immediate Cæſarem ipſum offendit, cum claſ-
ſem Cæſaris, ipſius claſſis præfectum, & ſibi fœdere iunctam, vel
ſub protectione poſitam ciuitatem Genuæ offenderit, ſicuti ſu-
pra demonſtrauimus. Reſpondeo ſecũdo, admiſſo, quod Domi.
Zanetinus eſſet ſubſtitutus Illuſtriſſ. Andreæ Auriæ, attamen ad-
48 huc Dom. Ioan. Aluiſius offendit Cæſarem. Nam † ſuffectus al-
terius loco eiuſdem fruitur priuilegiis & commodis, quibus ille,
in cuius locum eſt ſubrogatus, *l. filius, vbi Barto. ff. de legatis.* Et ob
49 id ita incidit in crimen læſæ maieſtatis, qui offendit Cæſaris † Vi-
carium, vt iſte, qui Cæſarem ipſum lædit; *ita in ſpecie ſcribunt Bar-
tol. in extrau. qui ſint rebelles, in verb. rebellando numero quarto Car-
din. in clement. Paſtoralis, in princip. columna tertia de re iud. Præpoſitus
in cap. in primis §. de perſona numero 20. 2. quæſt. 1. Comen. conſilio 153.
quem ſecutus eſt Gigas in tracta. de crim. læſæ maieſta. lib. 1. q. 6.* Quæ ſa-
ne aſſertio ſine controuerſia procedit hoc in caſu, in quo Domi.
Zanetinus ſubſtitutus Domi. Andreæ à Cæſare ipſo approbatus
fuit, *iuxta declarationem Bartol. in dict. l. filius ff. de legatis. & Alexan.
in rubr. ff. de officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio. numero 13.* Nec
50 hic repugnat, quod tunc demum Vicarius † fruitur priuilegiis ſui
principalis, cum principalis ipſe abeſt, non autem præſens eſt, *vt
declarant Bartol. in dict. l. filium, & clarius Dec. in cap. ſane il 2. colum. 1. de
off. deleg. Paulus Orianus in rub. ff. de offic. eius numero 13. & Rum. con-
ſil. 48. numero quinto libro 4.* Quia reſpondetur, Dom. Andream
principalem claſſis præfectum ſatis dici abfuiſſe, poſteaquam ſe-
nio confectus domi ſemper quieſcebat, nec cum claſſe mare na-
uigabat. Nam in hac materia poteſtatis principalis & ſui Vicarii,
51 vel delegati à pari hæc duo procedunt abſentia & infirmitas, *cap.
ſi pro debilitate de off. deleg. omnes in l. 1. ff. de offi. eius, & ſ. ipſi libr. 2.
de arbitrand, verſu 60.*

Reſpondeo tertio, admiſſo quod à D. Ioan. Aluiſio cõmiſſum
non ſit delictum in perſonam Cæſaris ita vt ipſius Do. Ioan. Aloi-
ſii memoria, eo defuncto damnari non licuerit, non tamen hinc
ſequitur, quod nec eius bona publicari potuerint. Eſt enim ma-
52 nifeſte falſum quod multi opinantur † bonorum ſcilicet publica-
tionem ita eſſe connexam pœnæ damnationis memoriæ, vt ſi vni
locus non eſt, nec alteri ſit. Eſſe falſum vel ex eo conſtat, quod in
primis ſunt hæ duæ pœnæ diſcretæ & ſeparatæ. Publicare bona
quid ſit notum omnibus eſſe ſcio. Damnare † autẽ defuncti me- 53
moriam eſſe intelligo, cum nomini perpetua infamiæ nota inu-
ritur, vt perpetua de eo conſeruetur infamia. Sic olim ob affecta-
ti † regni ſuſpicionem, vt reorum memoria damnaretur euerſa eſt 54
domus M. Manlii Capitolini. Item C. Caſſii & Sp. Melii. Quod
à Plinio iuniore de viris illuſtribus, dum Q. Cincionati Dictatoris
geſta recenſet memoria proditum eſt. Et in Vacci pratis domus
fuit M. Vacci, quę publicata & euerſa eſt, quo facinus illius memo-
ria & nomine loci notaretur. Quod à M. Varrone *libr. 4. de lingua
Latina*, & Cicerone in *Oratione pro domo ſua* ſcriptum legimus.
Et olim Conſtantienſe ſacroſanctum Concilium *ſeſſione 9.* da-
mnauit memoriam Ioannis Wicleff hæreſiarchæ. Vnde natus
ſit hic damnandæ † memoriæ vſus, vno verbo dicam cum Con- 55
rado Bruno *libro 5. de heret. capit. 17.* Veteres illos hunc morem
habuiſſe, vt omnium Catholicorum Epiſcoporum nomina Di-
phticis inſcriberent & inter diuina recitarent. Quorum ergo me-
moriam damnabant, eorum nomina ex Diphticis eximebant,
nec eorum vllam inter diuina vel memoriam agebant, vel nomi-
na recitabant. Ad quem modum in Aphricano concilium conſti-
tutum eſt, vt ſi quis Epiſcopus hæredes inſtituerit extraneos à
conſanguinitate ſua, vel hæreticos ſaltem, poſt mortem anathe-
ma dicatur, atque eius nomen inter ſacerdotes nullo modo reci-
tetur. Simile eſt conſtitutum à concilio Bracharenſe *capit. placuit
23. q. 5.* Duæ itaque diſtinctæ pœnæ ſunt quemadmodum probat,
† *l. vltim. C. ad l. Iul. maieſt.* in illis verbis. *Memoria eius damnetur, &* 56
eius bona ſucceſſoribus eius eripiantur. Illa copula, *Et*, duo diuerſa
copulat. Hanc diſtinctionem credo veriſſimam. Quo fit, vt vni
ſoli & non alteri aliquando locus ſit, vt puta, cum quis lædit prin-
cipem illum, qui ſuperiorem recognoſcit. Nam à nemine affir-
matum reperio eſſe hoc caſu locum pœnæ damnationis memo-
riæ, cum tamen affirment permulti, quos ſupra recenſui in quar-
to noſtro ſententiæ fundamento, bona publicari. Nec huic re-
pugnat † *l. vlt. ff. ad l. Iul. maieſt*, quæ Doctoribus noſtris errandi 57
cauſam præbuit. Quandoquidem ibi ſolum argumentum affir-
matiue ſumitur, ſi memoria damnatur: ergo & bona publican-
tur, cum graue ſit delictum, quo damnari memoria poteſt; infe-
rens quod eſt plus, infert & quod eſt minus, nempe publicationẽ
bonorũ: ſed negatiue non procedit argumentum, non damna-
tur memoria, ergo nec bona publicantur. Nam caſus ſunt (vt di-
ximus ſupra) in quibus memoria non damnatur, & tamen bona
publicantur. Eſt ratio quia non ſequitur, non cõceditur quod eſt
plus, hoc eſt damnatio memoriæ, ergo nec permittitur quod eſt
minus, id eſt publicatio bonorum. Nam à maiori ad minus valet
argumentum affirmatiue, non autem negatiue, ſi cui licet quod
eſt plus, ergo & quod eſt minus, *cap. cui licet, de regu. iur. in 6. decla-
rat Euerardus in centuria legali in loco 65. & 66.* Quocirca in di-
cta lege vltima, ſolum dicitur, quod, niſi crimen purgetur ab hæ-
redibus, bona publicantur. Hoc intelligitur cum damnatur me-
moria ex eo delicto, quod infert & aliam pœnam ſcilicet publica-
tionis bonorum. Non tamen ait eo loci Vlpianus, quod eo caſu,
quo memoria non damnatur, nõ publicentur bona, vt eſt eo ca-
ſu, quando quis non delinquit (*vt Doctores ſcribunt*) contra ſecun-
dum caput legis Iuliæ maieſtatis. Duas ergo pœnas diſtinguo. V-
na eſt, memoriæ damnandæ, altera publicandi bona.

Quo ad primam, an illi locus ſit, vel non, contra D. Ioan. Alui-
ſium, non contendit Reſpub. Genuenſis, diſputat tantum & iure
aſſerit locũ fuiſſe ſecundæ, nempe publicationi bonorum. Quod
argumẽto à partibus enumeratis planum ita facio. ſiue enim pri-
mum, ſiue ſecundum legis Iuliæ maieſtatis caput conſideramus,
publicationis bonorum pœna locum ſemper habet. Hoc dicam,
ſi potero, planius. Duo huius legis † Iuliæ capita noſtri diſtin- 58
guunt atq; cõſtituunt. Primum eſt † caput, cum Cęſar ipſe imme- 59
diate læditur vel Romanorum Reſpub. Hoc eſſe primum huius
legis Iuliæ caput cõſentiunt vno ore omnes. Qui contra hoc pri-
mum caput committunt, † quadruplici pœna plectuntur, mul- 60
ctantur primo capite, ſecundo eorum bona publicantur: tertio
eorum filii inſucceſſibiles redduntur. Has tres pœnas à lege hac
contra hos criminoſos eſſe indictas oſtendit *l. quiſquis C. ad l. Iul.
maieſt.* Quarto memoria damnatur, *ſicuti probat, d. l. vl. ff. eo ad l. Iul.
maieſt.* Hoc capite inſpecto, contra quod deliquiſſe oſtendimus
ſupra D. Ioan. Aluiſium, iure eius bona, ex omnium ſententia pu-
blicata fuerunt. Secundum † caput huius legis Iuliæ quod ſit 61

Digitized by Google

& quæ ſub eo comprehendantur, non conueniunt inter ſe iuriſprudentiæ interpretes.

62 Vna fuit opinio † Cyni *in d.l.quiſquis, in princip. C. ad l. Iul. maieſt.* qui ſcribit in hæc verba. *Pro euidentia ſciendum eſt, quod legis Iuliæ duo ſunt capitula. Vnum eſt, quando machinatur quis aduerſus perſonam Principis, ſecundum aduerſus Rempubl. Et iſtud non eſt vere, nec proprie crimen læſæ maieſtatis vt ff. eo l.1.* Hæc Cynus, quem ibi ſecutus eſt Salycetus. Qua ratione hoc dixerit Cynus, non video: quandoquidem Vlpianus *in dicta leg. prima indiſtincte*, reum criminis læſæ maieſtatis appellat eum, qui vel principem, vel Rempubl. vel populum Romanum offendit. Quod vno caſu fit proprie: altero improprie Vlpianus non ſcribit. ſi tamen aliqua ratio pro Cyno conſiderari poteſt, illa certa poteſt: quod Reſpu-
63 bli. vel populi Romani † perſona ficta, non autem vera dicitur, vt vera illa principis conſideratur. Dicimus enim ciuitatem eſſe perſonam fictam, *l. mortuo ff. de fideiuſſ. Iaſ. in l. ſi quis maior numero ſeptimo C. de tranſact. copioſe Calcan. conſil. 1. numero 2. Pariſ. conſil. 21. numero 30. libro 4 Curt. Iun. conſi 124. in fin & Cranet. conſil. 4. in fin. Cæteros ſciens prætereo.* Hac itaque ratione forte fit, vt improprie corpus populi Romani vel Reipub. offendi dicatur. Cæterum à
64 Cyno diſſentiunt per multi, qui aſſerunt, † offendentem Rempub Rom puniri illiſmet pœnis, quibus plectitur offendens ipſummet Imperatorem. *Ita enim ſcribunt Ang. in l. 1. C. ne ex delicto defunct. Dec. conſi. 410 n. 26 & ſi intelligant de Republ. non recognoſcente ſuperiorem Gigas in tracta. de crim. læſæ maieſta. libr. 1. in prolud. tit. Quid ſit maieſtas n 9. 10. 11.*

65 Secunda fuit opinio eorum, qui dixerunt, ſecundum † hoc caput legis Iuliæ eſſe, cum quis offendit inferiores ab Imperatore vel à popu. Rom. vt puta, ſi offendit principem, vel rempub. recognoſcentem ſuperiorem. *Huius opinionis viſi ſunt eſſe Deci. conſilio 410. numero 26. poſt Aug. & Capollam, quos recenſet & Gramma. deciſ. numero 15. qui Cynum, Salycetum, & alios citat. idem ſecutus ſit Ruin. conſil. 3. numer. 12. libro 5* ea forte eſt ratio, quod nulla ſit maieſtas
66 † principis, vel Reipubl. recognoſcentis principem ſuperiorem, cum maieſtas ſit maior ſtatus, *vt ſcribit Oldradus conſ. 43. n. 2. & cum eo Gigas in prolud. tractatus de crimi. læſæ maieſta. ſub rubr. Quotuplex ſit maieſtas. ad finem.*

Tertia eſt, quæ mihi maxime probatur, opinio, vt duo hæc le-
67 gis Iuliæ capita diſtinguamus. † Primum cum læditur vel princeps, vel eius magiſtratus, qui & apud Principem vel in prouincia Principis loco eſt: ita vt Principis tranquillitas perturbetur. Et
68 hoc perduellionis crimen ab Vlpiano appellatur † *in l. vlt. ff. ad l. Iuliam maieſt. Quod perduellis ſit hoſtis, qui aduerſus principem, vel patriæ ſalutem aliquid molitur. Huius memoria damnatur & bona etiam eo vita functo publicantur.* Interpretatur hæc Vlpiani verba: *Niſi quis forte maieſtatis crimine reus fuerit. Nam, niſi hoc crimen à ſucceſſoribus purgetur, hereditas fiſco vendicatur.* Et alia, quæ mox ſubiiciam. Hoc in capite (: vt admonui:) nos verſamur. Secundum vero legis Iuliæ caput eſt, cū ſplendor, honor & fama principis quodammodo obſcuratur & violatur, quod contingit, quando quis principis ſtatuas, aut imagines iam cōſecratas con-
69 flagrauerit, aliudue ſimile admiſerit. † *l. qui ſtatuas, & l. famoſi, in fi. ff. ad l. Iul. maieſt.* Imo ſanciuit Tyberius Cæſar (: *auctore Claudio Sueto. in illius vita capit. 58.*) reum læſæ maieſtatis eſſe illum, qui circa Auguſti ſimulacrum ſeruum cecidiſſet, veſtem mutaſſet, numo vel annulo effigiem impreſſam latrinę aut lupunari intuliſſet, per dictum vllum factumue eius exiſtimationem aliquam læſiſſet. De ſecundo hoc legis Iuliæ capite loqui intelligo Vlpianum *in dict. l. vlt. in illis. Plane non quiſquis legis Iuliæ maieſtatis reus eſt, in eadem conditione eſt: &c.* & paulo infra ibi. *Cæterum ſi quis ex alia cauſa, &c.* aliam cauſam intelligit Vlpianus, cum quis ſtatuam principis eiusue imagines turpiter violauit. Etſi enim graue crimen iudicandum hoc ſit, vtpote quod in principis contumeliam admittatur: non tamen ita ſeuere erat plectendum, vt illud quo principis tranquillitas perturbatur. Et ideo ſecundo hoc in capite (in quo nos non verſamur) morte delinquentis extinguitur delictum: & bona non publicantur.

70 Quarta fuit opinio † Antonii Capicii *deciſ. 130 numero 17. verſic. At meo, &c.* qui ſcripſit, ſecundum hoc caput intelligi, cum quis mediate offendit vel Cæſarem vel Rempubl. Roma. occidendo eorum magiſtratus, vel eorum inſignia & poteſtatem vſurpando. Hæc opinio probari videtur ratione & lege. Ratione, quod iſte improprie offendere dicitur perſonā qui eius ſoc. vel miniſtrum offendit: cum non ſit eademmet perſona ſecundum veritatem, ſed diuerſæ. Cæterum, huic rationi repugnat, *l. quiſquis in princ. C. ad l. Iul. maieſt.* quæ eandem ſanciuit pœnam in occidentes, vel tentantes occidere Cæſaris conſiliarios, qui (: inquit lex illa:) pars corporis Cæſaris ſunt: atque ita proprie: quam etiam ſanciuit contra offendentes Cæſarem ipſum. Lege autem Capicii opinio probari videtur, nempe, *l. vlt. ff. ad l. Iul. maieſt. in fin.* dum ait Vlpianus, quod tunc demum ob læſæ maieſtatis crimen memoria delinquentis punitur, cum quis hoſtili animo aduerſus principem, vel Rempub. armatus eſt. Sentit ergo Vlpianus immediate offendentem principem, vel Rempubl. eſſe reum criminis læſæ
maieſtatis. Verum opinor quod licet interpretatio hæc † illi *l. vlt.* 71
congruat, inſpecto ſeculo illo quo vixit Vlpianus, vixit ſane ſub Alexandro Seuero, cui à ſecretis erat: quin & tutor & prætorii præfectus, quemadmodum à Lampridio & à Xiphilino ex Dione memoriæ proditum eſt. Et ipſemet Alexander *in l. 4. C. locati*, appellat Vlpianum parentem ſuum. Alexandrum Seuerum Romæ imperaſſe anno 224 humanæ ſalutis ex omnium Chronologiis ſcimus. Inſpecta tamen noua ſanctione *l. quiſquis C. ad l. Iul. maieſt.*
nunc non procedit Capicii interpretatio. Eſt promulgata. † *d. l.* 72
quiſquis, ab Arcadio & Honorio Impe. ſub conſulatu Cæſarii & Attici: quod cōtigit anno ſalutis humanæ 399 ſicuti ex Gregorii Huloandri, Glareani & aliorū Chronologiis conſtat Quod & ex Sozomeno *libro 9. hiſtor. eccleſ. cap. 1.* Adone Viennenſi Archiepiſcopo in Chronicis, & ex Georgio Cedreno colligitur. Qui ergo fieri poteſt, vt Vlpianus Arcadii & Honorii conſtitutionem ducentos prope annos poſtquam ipſe vixit, interpretari potuerit.
Ego opinor hoc tēpore † ſolum ſpectandas eſſe poſteriores Imp. 73
conſtitutiones, præſertim, *d. l. quiſquis*, & nouiſſimam Henrici 7. aduerſus rebelles. Quibus quidem eiſdem plectuntur pœnis, qui magiſtratus (quos officiales vulgo vocant) lædunt, ac qui principem ipſum offendunt. Cæterum eſto quod vera ſit & hodie propoſita diſtinctio duorum capitum legis Iuliæ: non tamen fit, quin & pœna publicationis bonorum locū habeat, & aduerſus delinquentem contra ſecundum hoc caput, quemadmodum abunde ſupra in quarto fundamēto noſtræ ſententiæ oſtendimus. His intelligimus ipſos eſſe illos, qui ſcripſerunt pœnam publicationis
† bonorum ſolum habere locum, cum hoc delictum committi- 74
tur contra perſonam principis, vel Rempubl ſuperiorem non recognoſcentem. Qua quidem in opinione viſi ſunt eſſe Angel. Aret. in § *publica numero tertio inſtitu. de publi. iud. Iſernia in capit. 1. tit. quæ ſint regalia in verbo. commeatuum, columna penult. verſic. quæro conſuetus & titul. de ſtatu contra liber. eccleſ. §. diffidamus col. antepen. verſic. in crimine maieſta*
Eſt enim lapſus † Ruin. *conſilio tertio* 75
numero 2. libro 5. qui vno verbo aſſeruit, bona delinquentis hoc in caſu publicari. Cuius quidem Ruini ſumma apud Rolandum auctoritas, quod illi optime meritus diſcipulus extitit, ita fuit, vt illum potius quam receptiorem verioremq; aliorum ſenten-
tiam ſecutus ſit, errauit & † Angel. *conſilio 223. Caſus talis eſt For-* 76
tiguerra numero 2. dum reſpondit, proditorem ciuitatis Lucæ non potuiſſe poſt mortem damnari pœna damnatæ memoriæ & publicationis bonorum. Vtrunque eſt falſum. Quod illius bona publicare licuerit, iam diximus. Quod memoria eo caſu da-
mnari potuerit, vel ex eo conſtat, quod ciuitas † Lucæ ſuperio- 77
rem non recognoſcit, *vt vberius ſcripſi in reſponſo pro hac ipſa Genuenſi Repub. numero 68.* Quocirca delinquens contra Rempub. non recognoſcentem ſuperiorem, ponitur hac pœna damnationis memoriæ, *ita Angel. Aretin. in dict. § publico numero ſecundo inſtit. de publ. iud.*

Non etiam repugnat poſtremo illa vltima ratio Roland. *dict.*
conſil. 1. numero 2. quod † delictum ſit morte extinctum. *l. defuncto* 78
ff. de publ. iudiciis & l. 2. C. ſi reus vel accuſ. mortuus fuer. Quia in ſubſequenti articulo vberrime reſpondendo primæ argumentationi ſatisfaciam.

Non obſtat ſecundum argumentū in contrarium adductum, quia reſpondeo ex dictis ſupra in primo noſtræ opinionis fundamento, quod imo Do. Zanetinus erat de aſſtantibus Cæſari, cum eſſet ſuæ ſecuritatis & tranquillitatis optimum propugnaculum. Ex Cæſari ipſi militabat: *iuxta dict. l. quiſquis in princip. ibi, & qui nobis militant.* Etſi Accur. ibi exponat, id eſt, circa noſtrum latus. Quam reſponſionem ex his, quæ infra ſubiicimus aperte comprobabimus.

Non obſtat tertia argumentatio, quia reſpondeo primo,
quod illa opinio † Salyceti *in dict. l. quiſquis colum. 2. verſicul. quæro* 79
tertio, pone C. ad leg. Iul. maieſta. non procedit in caſu noſtro, in quo Domin. Zanetinus lateris dicebatur aſſiſtere lateri ipſius principis, cum eſſet præfectus claſſis, qua Cæſaris perſona tuta reddebatur.

debatur. Et ideo inquit Salycetus præcitato loco, eſſe attenden-
dam qualitatem magiſtratus. Hæc conſideratio vel ex eo com-
probatur, q̄ ſcribit Vlpianus *in l. 1. ff. ad l. Iul. maieſt.* illum effici
reum criminis læſæ maieſtatis, qui Popu. Rom. Magiſtratus lędit,
80 Magiſtratus † ergo Popu. Roma. intelligo non ſolum qui Romę
comprobentur, ſed & qui Popu. Rom. nomine prouincias ad-
miniſtrabāt, *ſicuti probat l. 5. ff. ne interr. actio l. 3. ff. quod metus cau-
ſa & declarat Hotomanus in commenta. verbo, iuris in verbo, Magiſtra-
tus.* cum ſcribit à Cæſare Auguſto prouinciarum diuiſione fa-
cta, aliquibus ſibi reſeruatis, aliis populo Romano conceſſis
conſueuiſſe Populum Romanum in illas ſibi conceſſas prouin-
cias magiſtratus mittere, qui ſane magiſtratus Populi Romani
appellabantur. Huius diuiſionis prouinciarum meminit Stra-
bo *libro 17. Geographiæ, & ex recentioribus egregie Onophrius Panui-
nius libro 3. Comment. Reipubli. Romanæ. vbi agit de prouinciis à Cæſare
Auguſto quæſitis.*

Non ergo differt, quod magiſtratus ſit apud principem, vel
principis nomine miſſus in prouinciam. Et vere *d. l. 1. ita eſt in ſpe-
cie interpretatus Afflict. in c. 1. §. & bona committentium. numero 63.
verſiculo 7. quæ ſint regalia. quem ſecutus eſt Gigas libro 1. de crimine
læſæ maieſt. capit. 26.* etſi ipſe parum conſtans alibi (: vt infra refe-
ram:) aliter ſentire videatur. Confirmatur hæc reſponſio & con-
81 ſideratio, quod lex habet. † pro præſenti illum, qui cauſa publi-
82 ca, & principis abeſt. Nam clericus † in ſua eccleſia reſidere dici-
tur, qui eſt in ſeruitio Papæ, vel Epiſcopi. *cap. ad audentiam. c. de cæ-
tero. de cler. non reſiden. vbi ſcribunt Doctor. & declarant Angelus de
Clauaſio in ſumma in verbo clericus, ii 7. num. 2. & Syluester Prierias in
ſumma in verbo Reſidentia n. 7.*

Nec repugnat ſignificatio illius verbi *interſunt, in d. l. quiſquis,*
83 appoſiti: quia non ſumitur in ea ſignificatione † vt intereſſenti-
am ſignificet: *vt ſumitur in caſu gloſſa. d. cap. vnico. § aſſuerint. de cle-
ricis non reſid. in 6.*

Quandoquidem, ſi ita ſumeretur, illud ſequeretur abſurdum,
quod ſolum contra Cæſaris conſiliarios hoc crimen committe-
retur, quando in aula cum Cæſare ipſo eſſent. Sumitur itaque
verbum, *interſunt,* pro ipſa reſidientia. At reſidere & is dicitur a-
pud principem, qui eius nomine (: vt dixi:) in prouinciam cum
Imperio miſſus eſt.

84 Reſpondeo ſecundo loco † Salycetum, & qui eum ſecuti ſunt,
errare, ſi illorum doctrina ita ſe habet vt ab Ægydio Boſſio intel-
ligitur. Errant inquam, quod præter rationem iam relatam ita
demonſtratur. Nam aut ſenſit Salycetus, offendentem Cōſiliariū
qui in prouincia magiſtratū nomine principis gerit, id agere, vt
ſolum officialem offendat, ſine animo offendendi principem &
eius ſtatum tranquillum ac ſecuritatem perturbandi, & hoc caſu
clarum eſt, hunc non incidere in crimen læſæ maieſtatis princi-
pis, ſe quod agit, odio potius illius gerentis magiſtratum facit.
Et recte hoc caſu loquitur Salycetus. Aut hic offendens facit, vt
perturbet principem, & eius ſecuritatem moleſtia afficiat: & tunc
neſcio videre, qua ratione dici poſſit, quin hic ſit reus criminis
læſæ maieſtatis. Et ſi hoc caſu vera eſſet Salyceti opinio opus eſſet
dicere illum non eſſe reum huius criminia, qui vnam ex ciuita-
85 tibus Imperii occupauit † vel ad defectionem ſolicitauit: ex quo
ciuitas illa ab Imperatore procul eſt, & eius lateri non aſſiſtit. Et
tamē hoc aperte falſum eſt. Cum vere iſte dicatur reus criminis
læſe maieſtatis. *vt ſcribit ipſemet Saylcet. in l. fallaciter, C. de Abolitio.
& in ſpecie illum ſecutus eſt Antonius Capic. deciſ 130. n. 4.* Et traduot
permulti relati ſupra in primo noſtræ ſententiæ argumēto. Quē-
admodum ergo occupans vrbem & caſtra Cæſaria reus læſæ maie-
ſtatis efficitur ita occidendo eius magiſtratum, qui in prouincia
eſt, ex quo ipſius Cæſaris ſecuritas læditur. Quod præſertim con-
tingit hoc noſtro in caſu, in quo magna conſideratur Cæſaris
ſecuritas, animique tranquillitas in bene munita claſſe, & in eius
Præfecto fidiſſimo & vigilantiſſimo.

86 Reſpōdeo tertio, quod admiſſa † Salyceti opinione, nō tamē
illa noſtræ ſententiæ refragatur. Non negat Salycetus, quin &
ſuo illo in caſu bona huius delinquentis publicentur; ſed ſolum
negat, eius memoriam damnari poſt mortem, & eius filios reddi
inſucceſſibiles. Nam dum Salycetus hanc iuris quæſtionem pro-
poſuit, ſe retulit ad ea: quæ ſupra dixerat *in verſi. ſed iuxta hoc quæ-
ro, &c.* diſtinguendo duo capita legis Iuliæ maieſtatis. Et ibi ait,
quod in primo capite puniuntur pœna mortis: eorum damna-
tur memoria, filii redduntur inſucceſſibiles, & bona publicantur
In ſecundo vero capite pœna mortis plectuntur, & bona publi-
cantur. Ita eo loci ſenſit Salycetus, & ſupra declarauimus. Cum
ergo ſcribit Salycetus, occidentem conſiliarium gerentem ma-
giſtratum in prouincia ſolum incidere in pœnam ſecundi capi-
tis legis Iuliæ maieſtatis, fatetur, eius bona poſſe publicari: de qua
quidem publicatione nos contendimus. Et in ſpecie ita cenſuit
Anton. Capic. *deciſ. 130. numero 12.* qui ita intelligit, & declarat ex-
trauagantem Henrici Imperatoris editam contra rebelles, quæ
ſane extrauagans obſeruari debet hoc noſtro in caſu. *Et clarius
idem Capic. eo loci. num 20. verſi. In ſecundo vero capite, &c.* Idem af-
firmant & alii, quos ſupra retuli in præcedenti reſponſione, dum
declaraui pœnā publicationis bonorū hoc in caſu locū habere.

Non obſtat quartum argumentū, quia reſpondeo, minorem
illam propoſitionem eſſe falſam. Quandoquidem verius eſt Do.
Ioannem Aloyſium non principaliter odio & cauſa inimicitiæ
priuatæ occidiſſe Do. Zanetinum, cum illi eſſet amicus. Quod
multis ſatis ſuperque aſſeritur probatum, præſertim, quia in eius
domo conuerſabatur, & pridie antequam occideret Do Zaneti-
num, & claſſem, vrbemque occupare tentaret, fuit in domo Il-
luſtriſſimi Principis Auſtriæ, & ipſius D. Zanetini filium eſt deoſ-
culatus. Quæ ſane omnia ſigna ſunt † amicitiæ: *ita ſcribunt Bald.* 87
*in cap. accedens. vt lite non conteſt. Felin. in cap. de his §. repellantur. n. 1.
de accuſ. & Curt. Sen. in tracta. de teſtib. concluſ. 30.* Non ergo quod
egit D. Ioan. Aloyſius: egit odio D. Zanetini, ſed vt ſe dominum,
& principem claſſis, & deinde ciuitatis faceret. Nec hic ſequitur,
multa beneficia accepit Do. Ioan. Aloyſius à Cæſare & ei ſemper
exſtitit fidelis quemadmodum & ſui anteceſſores, ergo credēdū
non eſt, odio Cæſaris id egiſſe. Quandoquidem facile hæc conſe-
quentia deſtruitur, conſiderata regnandi libidine, & immodico
deſiderio. Nam † ſicuti Cæſar dicere conſueuit & auctor eſt M. 88
Tullius *lib. 3. de officiis*: ſi violādum ius eſt, regnandi cauſa eſt vio-
landū. Hinc fit: quod permulti hac allecti dulcedine ingrati er-
ga eorum dominos, à quibus multa beneficia fuerant conſecuti,
exſtiterunt. Ex lege antiqua exſtant † exēpla Zambri ducis equi- 89
tum, qui occidit Hela dominum ſuum, vt regno potiretur, *vt le-
gitur lib. 3 Regum cap. 10* Ita etiam legitur *lib. 4. Regum cap. 15.* eadē
de cauſa Sellum filium † Iabes Zachariam regem Iſrael dominū 90
ſuum occidiſſe. Ex Græcis legimus apud Volaterr. *lib. 23. anthro-
pologia.* Silium Macedonem, virum quendam ſtrenuum conſor-
tem imperii ſibi aſciuiſſe, à quo mox interfectus eſt. Prętereo hic
illos, qui regnandi libidine † proprios parentes occiderunt: Phra- 91
tes Orodis Parthorum regis filius, vt auctor eſt Dion in Au-
guſto, quique fratres occiderunt, vt Perſius, Philippi Macedo-
nię regis ex concubina filius, Demetriū fratrē occidit, Plutarchus
in Pauli Æmilii vita. Silentio inuoluo innumera exempla eorum,
qui eodem regnandi deſiderio ducti patriam ſuoſque principes
prodiderunt. Sunt enim hæc ita omnibus obuia, vt ſupernaca-
neum exiſtimem illa hic recenſere. Illud vnum tantum impium
facinus referam Darii in Artaxercem patrem, à quo viuente Rex
factus fuerat. Scribit Iuſtinus *libro 10.* Darium vna cum quin-
quaginta fratribus parricidiis in patrē coniuraſſe. Et, eorum de-
tecta coniuratione omnes cum vxoribus morte mulctatos
fuiſſe. Quinimo hæc regnandi libido non modo homines ipſos
ſed & † Angelos obcæcauit. Lucifer ille qui alioqui à Deo Opti. 92
Maxi. inter beatiſſimos Angelos connumeratus fuerat, regnā di
ſuperbia allectus, dicere auſus fuit; ponam ſedem meam ſuper
thronum & efficiar ſimilis altiſſimo. *vt legitur Iſaiæ cap. 14.* Non
etiam vera eſt illa conſequentia Rolandi, anteceſſores Do. Ioan.
Aloyſi fuerunt ſemper fideles Cæſari: ergo & ipſe Io. Aloyſius.
Quandoquidem ſæpiſſime videmus † filios à patribus degene- 93
rare. Prætermitto hic antiquiorum patrum exempla, nempe A-
dami, qui Cainum, Moſi, qui Elizer & Gerſam filios degeneres
reliquerunt. Quam diſſimilis patri Germanico exſtiterit filius
Caligula, quamque à patre M. Antonio degenerarit Commo-
dus filius, nemo ignorat. Et alia his ſimilia exempla ad rem pro-
pe noſtram commemorat Alphonſus de Caſtro *lib. 2. de iuſta hæ-
ret. punitio capi. 9.* quo loci oſtendit, non eſſe perpetuum, quod pa-
tri ſit filius ſimilis. Et per multa exempla recenſent Cognolus *in
l. 2. nu. 425. de origine iuris. Tiraq. in tract. de legib. connub. leg. 7 num. 2.
nu. 6. & n. 11. & idem in tracta. de pœnis legum cauſa 51. n. 43.* Et vere
quotidie humana experiētia docet, hoc plerūque infortunio
premi viros † ſapientes & ſplendidos vt ſui diſſimiles procreent 94
Nō ergo neceſſario ſequitur; pater fuit fidelis, ergo filius. Eſt qui-
dem qualis qualis præſumptio; ſed facile ita diluitur.

Non obſtat quintū contrariæ opinionis argumentum, quia
reſpondeo, quod imo D. Ioan Aloyſius ita ſubditus Cæſari dice-
batur, vt iure illis feudis, quæ à Cæſare ipſe obtinebat, priuari po-

tnerit Erat enim Cæſari vaſallus & fidelitatis iurameotum præ-
95 ſtiterat. Quocirca ſatis dicebatur ſubditus, vt crimen læſæ maie-
ſtatis in Cæſarem perpetraſſe dicatur. *ita in ſpecie ſenſit Bartol.in extrauag.contra rebelles, in verbo, rebellando num 8. in fi.verſ.an autem rebellis. & clarius Gomeſ in §.rurſus.n.24.in fi.inſtit.de actio.Et mox declarabimus.idem aperte docuit Bald.in l.amnes §.verum ſi apparitor.colum.2.verſic ſuper tertio vero C. de epiſco. & cleric. qui ita in ſpecie declarat. d. clem. paſtoralis.* Nec hic repugnat illa † clemen.*paſtoralis*
96
*de re iud.*in cuius interpretatione omnis verſatur difficultas,Ego
illam ita interpretor,& relatos Doctores in ea quinta argumen-
tatione declaro, diſtinguendo atque conſtituendo duos caſus
97 Primus eſt cum quis nullo modo † ſubditus eſt, ſiue originem,
ſiue domicilium, ſiue feudum vel quid ſimile conſideramus.
Hoc caſu qui in illum principem, cui ſubditus non eſt delequit,
non dicitur aliquo modo committere crimen læſæ maieſtatis.
98 Nec hic caſus habet probabilem dubitationem. *Ita loquuntur* †
Bald.in l.nibil.numero 3. C. de vind. liber. & in l.2. C. de falſa moneta Bartol.in d.extrauag.contra rebelles.in verbo, rebellando. n.8. vſq.ad verſ.an autem ita Capella conſ.17.col.4.verſ.contra actum. Et hic caſus
non eſt de quo nos contendimus.
99 Secundo eſt caſus,cum quis eſt † ſubditus ratione feudi, licet
non ratione domicilii Hoc caſu dico,quod ratione iuramẽti fi-
delitatis incidit in crimen læſæ maieſtatis, ſed dominum offen-
dit.*ita vere ſcribit Bartol.in d.extrauag. contra rebelles in verbo. rebel-*
100 *lando.numero 8. verſic.an autem ſi rebellis.* Cum inquit.† Rober-
tum regem Siciliæ fuiſſe rebellem, atque ita reum criminis læſæ
maieſtatis contra Henricum VII. ob id quod ei erat ſubditus ob
Comitatum Prouinciæ, cuius cauſa ei fidelitatem iurauerit. *Et clarius hanc veram ſententiam probat Gomeſ.in d. §. rurſus numero 24.*
101 *in fi. inſtit de act* Eſt ratio,quia † iuramentum fidelitatis hunc ob
ligat, & facit vt ratione ipſius feudi maiorem ſtatum non reco-
gnoſcat,quam illum domini ſui. Quemadmodum facit & ſubdi-
tus ratione domicilii,qui ob fidem datam domino & ob beneſi-
cium habitationis,quod à domino obtinet,fidelis eſſe debet. Et
ſi aliter agit,nempe offendendo ipſum dominum illius maieſta-
tem lædere dicitur. Et hoc in caſu nos verſamur. Verum hoc in
caſu poteſt dubitari,an iſte reus criminis læſæ maieſtatis priuari
poſſit non ſolum illis feudis,quæ obtineat à domino ipſo, quem
offendit, ſed & illis, quæ ab aliis recognoſcit. Et dicendum eſt
non poſſe. Ea eſt clara & aperta ratio, quod ratione alterius feu-
di nullum huic domino læſo præſtitit fidelitatis iuramentum. Et
hoc illud eſt,quod paſſim ſcribunt omnes,vaſallum vltra cauſam
feudi non ſubiici domino.*ita tradunt Bald.& Beluiſim in capit 1.in verb.item qui domino.quæ fuit prima cauſ.benef. amitten.poſt.Innocen. & Ioan. Andrẽ.in capit cæterum,de iud.& ſcribit Sacin.Sen.conſilio 27. numera ſecundo, libra tertio.* Et hinc mea quidem ſententia dedu-
citur concludens ratio, quod ſcilicet non poteſt læſus iſte de re
alterius domini diſponere. Eſt enim culpa immiſcere ſe rei ad ſe
non pertinenti. Quid enim ſi huius vaſalli domino alteri place-
ret hunc offenſum ita fuiſſe à ſuo vaſallo læſum quomodo pote-
rit læſus ipſe hunc lædentem priuare feudo illius domini, cui ita
102 actum eſſe placuit.*Hoc in caſu vere loquitur Clemens in* † *d. clem pa-ſtoralis.de re iud.* Quod vel ex eo apparet, quod Henricus ille 7 de-
clarauit Robertum reum criminis læſæ maieſtatis, & eum priua-
uit regno Siciliæ & aliis feudis,quæ Robertus ipſe à Pontif. Ma-
xim obtinebat. Hoc ab Henrico fieri non potuiſſe recte decla-
uit Clemens 7. Pontif. Maxim. Qui vere non pronuntiauit, Ro-
bertum priuari non potuiſſe comitatu Prouinciæ,quem ab Hẽ-
rico ipſo in feudum habebat: ſed ſolum (: vt dixi :) male fuiſſe
priuatum feudis eccleſiaſticis: quorum cauſa fidelitatem ſoli ec-
cleſiæ iurauerat. Quocirca Clemens ipſe *in d. clem. paſtoralis. §. denique.* ait, quod Henricus nullam habebat ſuperioritatem in Ro-
bertum reſpectu terrarũ eccleſiæ, licet haberet reſpectu feudi ꝓ-
uinciæ. Et deinde ſubinogit *in d §. rurſus,* ꝙ non potuit dici Ro-
bertus reus criminis læſæ maieſtatis, q̃a non erat Henrici ſubdi-
tus: Intelligitur: ꝙ non potuit reus criminis læſæ maieſtatis de-
clarari, vt ſcilicet priuaretur feudo eccleſię, liberando homines à
iuramento fidelitatis ipſi Regi ꝑſtito: nõ autẽ abſolute intelligi-
tur; ꝙ nec priuari potuerit feudo Comitatus Prouinciæ. Et ideo
in d. §. rurſus. addit hæc verba Clemens. *Sicque nedum cum iure. imo nec iuris colore tulit Imperator ſententiam ſupradictam in Regem ex cauſa propter quam etiam, quatenus in eo fuit, Regem eundem priuando regno & regia dignitate: ac terris etiam aliis & iuriſdictionibus perpetuis & temporalibus, quas ſub eo nullatenus, vel ab eo, ſed à nobis & ſub nobis tenebat.* Hactenus Clemens, qui aperte oſtẽdit, ſe nul-
lam rationem habuiſſe, an Robertus iure eſſet priuatus Comi-
tatu prouinciæ vel non, ſed ſolum rationem habuit ſeudi eccle-
ſiæ ſuæ. *Et hanc interpretationem ſenſerunt Abbas in capitu. quanta. numero ſeptimo de iud. & clarius Ioan. Ignem in repe. l. neceſſarias. §. non alias numera 412.426.ff.ad S.C. Sylla.* Et hoc in caſu, ni ego fal-
lor, etiam loquitur † Cardinalis *in d §. denique. in 7. nota. qui ab* 103
Ægydio Boſſio allegatur. ita pariter eſt declarandus Afflictus, qui
ſolum ſcribit, quod non committit crimen læſæ maieſtatis, recte
ſentie, ne ſcilicet priuetur bonis, quæ ab altero obtinet. Nec re-
pugnat traditio illa Ægydii Boſſii, quia retorquetur in aduerſa-
rium, ait ille quod priuari poteſt feudo & non alio iure & ſolum
negat obtinere nomen criminis læſæ maieſtatis, attamen ſi re-
cte conſideramus, eandem habet vim. Nam crimen læſæ maie-
ſtatis infligit pœnam capitis, priuat bonis, filios reddit inſuc-
ceſſibiles, & nomini infamiam inurit. His pœnis locus eſſet ſem-
per, ſi delinquens apud læſum eſſet. Nam morte mulctaretur, ſi
ibi reperiretur, quod & Clemens *in ca. cle. paſtora.* ſenſit bona (: vt
diximus:) quæ ſub ditione offenſi ſunt, auferri & publicari poſſe
Quid etiam prohibet quin, ſi atrociter læſus princeps fuit, va-
leat & eius famam ſuo in imperio damnare, & eius filios inſuc-
ceſſibiles declarare. Hoc etiam in caſu loquitur Alciatus † *d. reſp.* 104
451. numero 4. ibi, vaſalli vero perdunt duntaxat feudum. Et vere, ſi
recte omnia diligenter perpendãtur, eſt hoc in caſu verbalis dif-
ferentia & nominatio criminis læſæ maieſtatis, cum ſcilicet ne-
gant Doctores, hoc eſſe crimen læſæ maieſtatis, cum poſſit prin-
ceps iſte læſus illum lædentem omnibus illis pœnis, quæ ſua in
manu ſunt, punire atque afficere.

Reſpondeo ſecundo, quod cum D. Ioan Aloyſius ſolicitaue-
rit ciues Genuæ, vt à libertate Reipub. deficerent, † & per conſe- 105
quens à protectione & confœderatione, quam cum Cæſare hab-
bat, dicitur in crimen læſæ maieſtatis incidiſſe. *Ita Ioan. Ignem in repe. l. neceſſarios. §. non alias. num. 417. ff. ad S C. Sylla.* Et licet ab eo
diſſentire videatur Gigas *libra 1 de crimine læſæ maieſta. qu. 68. nu 6.*
attamen ſolum diſſentit Gigas cum ipſe ſolicitans ad defectio-
nem nullam fidelitatem præſtitit ei, ad cuius detrimentum curat
ſubditos deficere debere, id quod hic ceſſat. poſteaquam Do. Io-
an. Aloyſius fidelitatem Cæſari vt vaſallus iurauit.

Non obſtat vltimũ, quia retorquetur ꝙ imo fuit animus Io-
an. Aloyſii occupare etiam triremes Hiſpaniæ: ſed ob id non po-
tuit, quod minutiſſimæ eſſent: quemadmodum ſupra non ſemel
dictum fuit. Præterea, ſi tentauit Do. Ioan. Aloyſius occupare ci-
uitatem Cæſari confœderatam, nonne aperte conſtat eius animũ
fuiſſe: vt Cæſarem ipſum læderet? His itaque concludendum eſt
Do. Ioan. Aloyſium læſiſſe Cæſaris maieſtatem, & per conſequens
priuari potuiſſe omnibus feudis.

Secundum eſt huius cõſultationis caput, an feuda horum ca-
ſtrorum atque oppidorũ, ob delictum à Do. Ioan. Aloyſio per-
petratum ſint aperta & deuoluta Cæſari etiam ad detrimentum
Dom. Scipionis d. Do. Ioan. Aloyſii fratris. Et dicendum vide-
batur: non eſſe deuoluta. idque multis rationibus & argumentis
Illud maxime concedendo, de quo in præſentiarum non con-
tendo, hæc feuda eſſe antiqua & paterna.

Primo non parum vrgere videtur hæc ratio, quod Dom Io-
an. Aloyſius ante priuationem de feudis factam mortuus eſt: cu-
ius quidem morte † delictum fuit extinctum. *l. defuncto. ff. de pu-* 106
bl. iud. l. 2. C. ſi reus vel accuſ. mortuus fuer. Qua ex re fit, vt pœna nõ
tranſeat contra hæredes *ita in ſpecie noſtra argumentatur Rol. à conſ. 1. numero 22. libra 3. & retuli ſupra in fi. primi fundam. præcedentis dubitationis.* Si ergo mortuo delinquente, ratione pœnæ eius hæ-
res moleſtia affici non poteſt, à fortiori dicendum videtur, nec
fratrem defuncti, qui ei hæres non eſt, hac de cauſa perturbari
poſſe. Cum maior ratio ſit in hærede vt ab eo pœna exigi poſſit,
ea quo † cum defuncto eſt vna perſona, *vt in authent. de iureiura.* 107
à morie. præſt. in princ. cum ſimil. Quod non contingit in agnato,
qui defunctum agnatum non repræſentat. Hæc argumentatio
confirmatur auctoritate eorum, qui dixerunt, quod ſi † vaſallus 108
qui ob delictum meretur feudo priuari, moritur, querela con-
tra eum non intentata, quod vlterius contra hæredes & ſucceſ-
ſores quærendum non eſt *ita ex aliorum ſententia Soci. Sen. conſilio 66. numera 19. libro tertio Iacobin. in inueſtitura feud. in verbo. Dictique vaſalli. numera 53. verſiculo vos tenebitis. Comenſ. conſilio 144. Prælatus colum. 3. Rum. conſi. 12. nu. 6 & conſi. 159 nu. 12. libro 1. Ripa. in l. vlt. in fin. C. de reuo. dona. & Bero. conſilio 98. numer. 35. lib. 1.*

Secundo ſuffragari videtur hæc argumentatio. Cum pater eſt
reus criminis læſæ maieſtatis in ſecundo capite (vt hic fuit Dom.
109 Ioan Aloyſius) eius † filii, quoad bona & ſucceſſiones damnum
aliquod, vel pœnam pati non debent, *l. eorum ff. ad l. Iul. maieſt. &*
poſt Caſtr. in l. 1. verſi. item not. C. de epiſ. audien. & Auguſt. de Arimi in
anno. ad Angelum in tract. maleficiorum in verbo. Chi has tradito la tu
patria in additione, quæ incipit. Tu autem n. 6. ſcribit Gigas li. 2. de crimi
110 *læſæ maieſt. q. 29. in fi.* Ergo à fortiori † delictum fratris non debet
nocere fratri, vt ei bona auferantur.

111 Tertio accedit magis in ſpecie, quod in feudo antiquo † de-
lictum vnius agnati tunc feudi poſſeſſoris nō nocet aliis agnatis:
qui poſt illum ſucceſſuri ſunt. Hanc ſententiam aperte probare
videtur, *cap. 1. § ſi vaſallus culpam, ſi de feudo defuncti fuer. controverſ.*
Quo loci ſcriptum eſt, quod ſi vaſallus committit culpam, ob
quam feudo priuatur, quod neque filius, neque eius deſcenden-
tes feudum reuocabunt: ſed agnati, *ita quoque probare videtur text.*
in cap. 1. ſi vaſallus feudo priuet. Quibus quidem iuribus adducti, ita
in ſpecie cenſuerunt Iſernia *in capit. 1. § vlt. verſic. ſi vero, & ibi Alua.*
conclus. 2. quæ ſit prima cauſa benef. amitten. Iacobin. à S. Georgio in in-
ueſtit. feuda in verbo Deliquę vaſalli promiſerunt non committere felo-
niam, numero 58. ſcribit hanc eſſe opinionem æquiorem & humaniorem.
& huius opinionis recenſet & Hoſtienſem. Quibus addo Capicium &
Martianum Froccium, quos refert & ſequitur Thomas Marinus in tra-
ctat. feudo libro 1. titul. 2. de feudo ex pacto & prouiden. antiquo numero
78 idem reſponderunt Ruin. conſi. 7. numero 12. lib. 1. Alciat. reſp. 182. Et
in ſpecie noſtri caſus idem reſpondit Rol d. conſi. 1. numero 31. lib. 3. qui e-
iuſdem opinionis fuiſſe ſcribit Bar. Caſt. Cur. Iun. Afflict. Ægid. Boſſium
& Soc. Iun.

Quarto vrget non mediocriter quod feuda hæc conceſſa fue-
runt ab Imperatoribus, vt tranſeant de primogenito in primoge-
nitum: atque ita iure generis ſucceſſiue ſingulis primogenitis
112 competunt. Atqui feudo † iure generis competentia, ob deli-
ctum poſſeſſoris, commiſſum in perſonam domini, nō auferun-
tur à ſucceſſoribus: ergo ob delictum Dom. Ioan. Aloyſii feuda
hæc non debent potuiſſe auferri à D. Scipione. Illa minor proba-
tur auctoritate multorum. *Ita enim cenſuerunt Bald. in cap. vlt. num.*
1. verſi. Nam ſi feudum, quæ ſit prima cauſa benef. amitt. Curt. Iun. in
tra ta. feud. parte 5. num. 5. quos ſecutus eſt Thomas Marinus in tracta.
feudo lib. 1. titul. 2. de feudo ex pacto & prouidentia antiquo, n. 92. in fin.
id. ni tradunt Afflict. in 1. § præterea. In gloſſ. 3 n. 13. quæ ſit prima cau-
ſa ben. f. amitten. & Gigas lib. 2. de crim. læſæ maieſt. q. 16. & lib. 3. q. 4.
Curt. Sen. conſil. 49. Memoria col. 20. verſ. quia ad iſta reſpondere Goza.
conſil. 46 num. 5. & conſil. 84. numero 14. Calca. conſil. 74. num. 6. Alex.
conſil. 30 n. 15. libro 1. & egregie probat text. ſimili ratione vtens in l. eum
qui ff. de interdic. & releg. Accedit ratio conſiderata ab Oſaſcho de-
ciſio. vlti. n. 20. ſecundum impreſſionem Taurinenſem, vbi ait,
vaſallum hoc caſu poſſidentem eſſe potius fructuarium, quam
proprietarium.

Quinto comprobatur relatum fundamentum: quod hæc feu-
da dicuntur conceſſa prius Ioan. Aloyſio ſeniori, & deinde Sini-
baldo, pro ſe & filiis de vno in alium. Quo caſu vnus non poteſt
113 alteri † præiudicium adferre. Cum tot cenſeantur conceſſiones,
quot ſunt perſonæ, *ita in ſpecie ſcribunt Bald. in c. 1. n. 3. ſi vaſallus feu-*
do priue. & in cap. primo de vaſallo, qui contra conſti. Lotha. Ea ratione
mouetur Baldus, quod noua ſit conceſſio in ſingulos agnatos,
quaſi tot ſint conceſſiones quot ſunt futuri agnati, adferri poteſt
argumentum, *l. ſtipulatio, de verbo. obliga. Curt. Iun. in d. tract. feudi parte*
5. n. 3. verſi. limitate nunc, qui eiuſdem opinionis recenſet Iacobum Ardi-
zonum, Iſerniam, & Aluarottum, & ſequitur Thomas Marinus d. tracta.
feud. li. 1. tit. de feudo ex pacto & prouid. antiquo n. 90. 91. Quibus accedūt
Soc. Sen. conſ. 38. num. 3. lib. 4. Ruin. conſi. 149. num. 14. lib. 1. & conſil. 117.
num. 19. lib. 3. Dec. conſil. 389. num. 2 & conſil. 606. num. 15. Goza. conſi.
84. num. 19. & Alci. reſp. 180. in fi. & reſp. 182. Zaſius in epitome feudo. par.
10. ſub rubri. de amiſſione feudi numero 102. Accedit quod docuit Bal.
114 *in l. 2. num. 1. C. de liber. & eor. liber.* dum ſcribit, quod † ob patris de-
lictum filius non priuatur feudo, quod ab anteceſſoribus eſt re-
lictum poſteritati: cum illud obtinere debeat filius iure ſuo &
non patris.

Sexto, hæc opinio hac ratione confirmatur, quod hæc primo-
genitura ex teſtamento Ioan. Aloyſii ſenioris, & deinde Sinibaldi
115 eſt poſita ſub fideicommiſſo. Atqui ſuppoſita fideicommiſſo, † ex
delicto grauati tunc poſſeſſoris non publicantur nec fiſco de fe-
runtur ad detrimentum ſucceſſorum: ergo ex delicto D. Ioan. A-
loyſii iunioris hæc primogenitura, bonaque fideicommiſſo ſup-
poſita ad detrimētum D. Scipionis, cui mortuo D. Ioan. Aloyſio
reſtituenda erant, publicari & fiſco inferri non poterant. Illa mi-
nor probatur auctoritate multorum, quos in ſpecie noſtri caſus
argumentando recenſet Rolan. *d. conſ. 1. n. 44. lib. 3. Quibus accedunt*
Calca. conſi. 74. n. 7. Ruin. conſil. 23. num. 34. lib. 5. Soc. Sen. conſ. 121. n. 17.
lib. 4. & Goza. conſ. 84. n. 14 Ea eſt huius ſententiæ ratio, quod ea,
quæ non tranſeunt † ad extraneos, nec etiam ad fiſcum. *Quod in* 116
ſpecie crim. læſæ maieſtatis probat, l. eorum, vbi Ang. ff. ad l. Iul. maieſt. & ſe-
quitur Soc. Sen. d. conſ. 121. n. 17.

Septimo ac vltimo, ita in dubio pro Domi. Scipione videtur
pronunciandum, ne contingat eum puniri ob delictum † fratris: 117
quod non permittunt diuina atque humana iura. Eſt enim diui-
no iure ſcriptum Ezechiel. capit. 18 *Filius non portabit iniquitatem*
patris, nec pater filii, quod eſt relatum *in cap. Iudas 1. quæſtio. 4.* Et
Deutero. capit. 24. ita legitur. *Non occidentur patres pro filiis, nec*
filii pro patribus: ſed vnuſquiſque pro peccato ſuo morietur. Iure ve-
ro humano dicimus, quod noxa caput ſequitur, *§ omnes, inſtit.*
de nox. actio. idem ſcriptum eſt in l. crimen ff. de pœnis l. adopti-
uum §. patronum ff. de in ius voc. l. diui fratres, de inrepatione. &
alibi ſæpe, & pœnam ſolos delicti auctores tenere aſſerunt Arca-
dius & Honor. *in l. ſancimus, C. de pœnis.* Quam ſane conſtitu-
tionem latam fuiſſe ad temperandam aſperitatem, *l. quiſquis §. 1.*
C. ad l. Iul. maieſta. ſunt qui ſcribunt, inter quos Budæus *in anno-*
ta. Pandecta. titul. ad leg. Iul. maieſta. Et ſi rectius forte Duarenus
libro ſecundo diſputa. anniuerſ. capitul. 14. exiſtimauerit conſtitutio-
ne *l. ſancimus,* abrogari aſperitatem, *l. quiſquis,* qua agnatus ob a-
gnati delictum puniebatur. Quod ad rem noſtram propius ac-
cedit. Huc ſpectat illa * omnium interpretum aſſertio. odii & *
rigoris † plenam eſſe ſanctionem illam, qua alter ob alterius erra- 118
tum plectitur. *Ita Baldus in l. dotis eu. C. de iure dotium Socin. Senior.*
conſil. 122. col. 2. verſi. mouetur etiam libro primo Dec. in l. extra territo-
rium numero quinto ff. de iuriſd. omn. iud. & in l. filius numero primo C.
de pactis, & idem conſ. 359. & conſ. 491. Quibus ſane in locis ſcriptum
reliquit Decius, odioſam admodum eſſe † legem municipalem, 119
qua pater obligatur pro ære alieno à filio conflato. *Quod & affir-*
marunt Aret. conſil. 92. Ruin. conſil. 8 col. 1. lib. 5. & Marſi. ſing. 224. Fi-
lium & ſing. 362. Statutum. Et in ſpecie quod † frater ex facto fratris 120
plecti poſſit odioſum eſſe, reſponderunt Socin. Sen. *conſil. 31. co-*
lum. 5. libro primo & Dec. conſi. 64. numer. 1. clarius conſil. 324. & Crau.
in tract. de antiq. tempo. 4. parte prin. nume. 157. ſcribit poſt Decium
d. conſ. 64. diſpoſitionem, *d. l. quiſquis,* eſſe maxime reſtringendam,
eo quia cōtinet odium irrationale, vt ſcilicet vnus pro altero pu-
niatur. Quare ſtatutum, quo vnus † pro alterius facto punitur, 121
intelligitur, cum is aliquid egit culpa vel dolo. *Aret. conſilio 57. col.*
vlt. Crau. conſilio 3. & 16. Et reſpondit ſimile Soc. Sen *conſil. 12. col. 2.*
lib. 1. de † conſanguineo, qui puniri non debet ex facto alterius 122
qui prohibitam exceptionem declinatoriam oppoſuit. Ne ergo
pœna delicti auctores egrediatur, videtur dicendū, quod D. Sci-
pio his feudis ob delictum D. Ioan. Aloyſii priuari nullo modo
debeat. Hæc dubitationem mouebant in ſecundo hoc conſulta-
tionis capite aduerſus Excelſam Rempub.

Cæterum, re diligentiſſime perpenſa, contrarium verius eſſe
opinor, nempe D. Scipionem iure priuari his feudis ob delictum
à D. Ioan. Aloyſio perpetratum. Quod vt planum faciam, multis
vtor argumentis, multiſque rationib. Eo tamen prius præmiſſo:
delictum hoc à Do. Ioan. Aloyſio perpetratum eſſe vnum ex illis
quod iure feudorum dicitur committi à vaſallo contra perſonā
domini. Sunt enim iure feudorum & iure etiā communi aliqua
delicta quę cōtra † dominium fiunt, vt puta, cum occidendo, vul- 123
nerādo, verberando, conuiciis & iniuriis afficiendo, vel cum eius
filii vxor læditur, & his ſimilia, quę vitam, honorē, famam & bo-
na domini reſpiciunt. Aliqua vero domini perſonam non reſpi-
ciunt, vt puta cum vaſallus hominem priuatum, extraneumue
occidit, vulnerat; vel quid ſimile agit. *Ita ſcribunt Iacobus, Ardizo-*
nus in tract. feud. ſub. rub. Quibus modis feudum amitta. Blancus in ſum-
ma eiuſdem titul. Iacobinus à S. Georgio, in inueſt. feudali in verbo,
Deliquę vaſalli promiſerunt non committere feloniam. Quæ de eo dixi
ſupra. His ita præmiſſis, dicam nunc quibus argumentis in hanc
ſententiam adducor.

Primo, vt huius ſim ſententiæ, mouet me textus. † *cap. 1. §. de-* 124
nique, quæ fuit prima cauſa benef. amitten. Qui habet hæc verba
Denique ſæpe quæſitum eſt, vaſallo propter iuſtam culpam à feudo
cadente, vtrum ad dominum an ad ſucceſſorem vaſalli beneficium
pertineat? Sed hæc diſtinctio tam ratione quam more comprobata
eſt: vt ſi quidem vaſallus ita in dominum peccauerit, vt feu-
dum amittere debeat, non ad proximos, ſed ad dominum bene-

ficium reuertatur: vt hanc ſoltem habeat ſuæ iniuriæ vltionem. Hæc
125 ibi. Quæ ſane clara & aperta verba oſtendunt etiam† agnatos ex-
cludi. Nam proximi dicuntur & agnati, *l. 1 § proxim. ff. vnde cogna.*
& §. ſi plures, inſtitu. de legit. agnat. ſucceſſ. Et cum dubium non eſ-
ſet, deſcendentes priuari, *capit. 1. ſi vaſallus feudo priu.* vt dubita-
bilis ſit hæc conſtitutio, eſt intelligenda, quod & agnati excluſi
ſint. Sed clarius hæc interpretatio comprobatur, quod duo ſunt
conſtitutionis capita. Vnū quod dominus includitur, aliud, quo
proximi excluduntur: *iuxta ſimilem diſtinctionem Bart. in l. 2. §. vi-*
126 *dendum ad S. C. Tertal.* † ſtatutum excludens matrem ob filios,
dicitur ob caput excluſiuum matris & omnes alios excludere, cū
ex capite incluſiuo ipſe ſolus filius admittatur. Cum enim ſtatu-
tum vnum vocat, alios excludere videtur, *iuxta regulam, l. cum*
prætor, in princip. ff. de iudic. & expreſſum in l. ſicut certi. C. de teſtam.
mil. Qua ratione vſus eſt Barto. in dict. §. videndum ſub fin. verſic. non
obſtat, ſi dicas. Et Bartolum ſecuti ſunt Ruin. conſilio 107. numero ſexto &
conſil. 143. numero tertio libro 3. & Soc. Iun. reſ. 5. num. 13. lib. 2. Acce-
dit, quod ratio illa aſſignata in conſtitutione, *d. §. denique*, vt ſcili-
cet habeat ſuæ iniuriæ vltionem: vt generalis reſpicit non ſolum
perſonam deſcendentium, ſed & agnatorum ipſius delinquen-
127 tis. Quocirca errauit† Thomas Marinus *in commenta. feudo. libro*
1. titul. 2. de feudo ex pacto & prouiden. antiquo. numero 88 verſi. ad tex-
tum in c. demiq; cum ſcripſit, *d. §. demq* dictionem *proximos*, pro filiis
& deſcendentibus intelligi.

128 Secundo huic ſententiæ ſuffragatur text. † *in cap. 1 an ille, qui*
interfecit fratrem do. ſui feud. amit. Quo loci cum in initio dixiſſet,
quod ſi vaſallus nō deliquit contra perſonam domini, ſed contra
alium, feudum amittit, & illud domino non acquiritur, ſed agna-
tis, deinde ſubiungit in hæc verba, *cum autem ad dominum reſpi-*
cit felonia, feudum tunc domino acquiritur. Quæ ſane aperta verba
129 oſtendunt† agnatos omnes excluſos eſſe. Et hoc ipſo textu de-
claratur textus, de quo ſupra in præcedenti fundamento, vt ſcili-
cet illa dictio, *proximos*, intelligatur de agnatis. Nec vrget quod
130 ſcribit † Iſernia *in dict. § denique numer. 30.* relata duo iuris loca poſ-
ſe interpretari, vt hoc caſu feudum domino aperiatur, excluſis
agnatis, viuente ipſo vaſallo, qui deliquit, non autem eo mortuo,
quemadmodum obſeruatur in publicatione rei fideicommiſſo
ſuppoſitæ, *iuxta l. Statius §. Cornelio Felici ff. de iure fiſci*, & ſimi-
le dicimus de prælato, qui donec viuit, eccleſiæ præiudicare po-
teſt: quod præiudicium, eo mortuo, ceſſat, *ex cap. 1 § vltim. de ca-*
pit. Conrad. Nam multipliciter reſpondetur. Et primo, hanc
non leuem vim relatis iuribus inferre: quæ vere minime reſtrin-
gerentur. Quod ſenſit & Thomas Marinus loco præallegato. Se-
cundo reſpondeo, relata iura aperte repugnare. Si enim intelli-
gemus, quod viuente vaſallo, qui delictum commiſit, ſolummo-
do feudum deferretur, non eſſet illi acquiſitum abſolute domi-
nium vtile, ſed ſolum commoditas percipiendi fructus illo va-
131 ſallo viuente, quemadmodum obſeruatur † in fideicommiſſo,
cum grauatus deliquit, *ita ſcribunt omnes in l. filiumfam § diui. de leg.*
1. ibi Rat. n. 35. Rab. conſi. 154. n. 2. Alcia. reſpon. 781. & clarius Ripa in l. ex
132 *facto §. ex facto n. 11 ff. ad Trebel* Ita etiam cum † prælatus aliquid a-
git, ex quo conſequitur amiſſio bonorum eccleſiæ, eo ſcilicet vi-
uente intelligitur ratione commoditatis fructuum, & non pro-
prietatis, *ita declarando d. c. 1. §. vlt. de cap. Conrad. docuit Abbas in c. 1.*
n. 13. de dolo & contuma. & ſcripſi poſt alios in comment. de recuperanda
poſſeſſ. remedio 9 num 120. vbi alios retuli. Cæterum in caſu noſtro
dominus feudum conſequitur plene reſpectu dominii: id quod
probant verba, *dict. § denique*: dum ait, beneficium reuerti ad do-
minum, inquit beneficium, non autem beneficii fructus. Et cla-
rius probatur ex caſu quem ibi textus ſubiungit. quod ſi vaſallus
non deliquit contra perſonam domini, ſed contra extraneum,
feudum aperitur agnatis vaſalli delinquentis. Quod intelligo
acquiri reſpectu vtilis dominii, non autem fructuum tantum:
ergo idem cum domino directo aperitur. Et in ſpecie noſtra
ita etiam intellexit & declarauit, *dict. § denique, Alexandr. in l. ſi fini-*
ta § ſi vectigalibus numero trigeſimo in fin ff. de damno infecto. Qui
poſtea declarat dict. § Cornelio Felici. Præterea, his accedunt quæ
infra in reſponſione ad ſextum fundamentum aduerſariorum
ſcribam.

Tertio confert hæc argumentatio, quod dominus & † vaſal-
133 lus à pari procedunt, cum mutua obligatione teneantur, *capit. 1.*
in fin. de noua forma fidelit. & cap. 1. qualiter dom. propr. feud. priue.
ſcribunt egregie Aluaro. in cap. c. 8. ol. colum. penul. de cap. Corradi Za-
ſius in commenta. feudo part. 10. numero 80. Atqui quando domi-
134 nus † delictum committit contra perſonam vaſalli, feudū ſeudi di-
rectum dominium acquiritur vaſallo offenſo, atque ita non re-
ſeruatur ſucceſſori ipſius domini. Ita probat text. *in cap. 1. §. domi-*
no committente ſi de feudo defuncti fuer. controuerſ. inter dominum
& agna. cuius hæc ſunt verba. Domino committente feloniam
(: vt ita dicam:) per quam vaſallus amitteret feudum, ſi eam com-
mitteret: quis obtinere debeat de iure quæritur. Et reſpondetur,
proprietatem feudi ad vaſallum pertinere, ſiue peccauerit in va-
ſallum, ſiue in alium, ergo idem dicendum eſt, cum vaſallus con-
tra perſonam delinquit. Nec hic duo repugnant. Primum quod
aſſerit † Afflictus *deciſ 265. numero 31.* qui dum recenſet per 135
multas differentias inter dominum & vaſallum, hanc is verbis
adfert. *Octaua fallentia: quia ſi dominus delinquat in vaſallum, pro-*
prietas feudi non acquiritur vaſallo, ſicut acquiritur illud vtile do-
minium feudi domino propter delictum vaſalli: vt concludit Andre.
in dict. c. 1. §. domino committen. ſi de feudo fuer. contron. inter domi.
& agna. Hæc Afflictus. Cuius quidem doctrina aperte repugnat
verbis *dict. cap 1. § domino committente, vt ſupra illa recenſui.* Nec
Andreas Iſernia ab Afflicto relatus ſcribit, quod Afflictus ait,
Sed ſolum Iſernia declarat, quomodo verba illius textus. ibi, *ſiue*
in alium, intelligantur, ex quo diuerſum eſt ſtatutum, cum vaſal-
lus delinquit contra alium quam contra dominum. Niſi dica-
mus† Afflictum *d. deciſ. 265. n. 30* voluiſſe ponere differentiam in- 136
ter dominum & vaſallum quo ad modum conſolidationis do-
minii vtilis cum directo, & econtra. Nam, cum vaſallus delinquit
ipſo iure eius vtile dominium cum directo conſolidatur: cum
vero dominus delinquit, directum eius dominium cum vtili cō-
ſolidatur per ſententiam. Atque ita ipſemet Afflictus declarat *in*
d. § domino committente in fin. Secundum quod repugnare videtur
eſt reſponſum † Ruini *conſilio ſeptimo numero 12. lib. 1.* Cum ſcribit, 137
quod à pari in hoc non procedunt dominus & vaſallus, quo ſci-
licet ad feudi deuolutionem. Nam (*: ait ille;*) cum vaſallus de-
linquit, agnatis feudum aperitur: & non domino. Verum re-
ſpondetur primo, Ruinum loqui de ſolo delicto alienationis
feudi, non ex vero & proprio delicto. Præterea, ſi de vero deli-
cto etiam loquitur, minus recte ſentit: vt ſuo loco infra dicemus
in reſponſione ad tertium. Hæc ergo argumentatio ſtat ſolida &
inconcuſſa.

Quarto huc ſpectat ratio, quod † feudum à domino conceſ- 138
ſum vaſallo hac ſub conditione conceſſum dicitur, ſi fidelis erit,
cap. 1. § vlt quo ſuit prima cauſ. benef. amit. Et clare ſcribunt Affl. d. de-
ciſ. 28 e. numero 15. Curt. iun. in tract. feud. par. 5. numero 2. verſ. iſta er-
go Alciat. reſpon. 99. numero 27. Atqui deficiente † conditione, actus 139
dicitur reſolutus. *l. neceſſario §. 1. ff. de peric. & commo, rei vend. &*
l. pecuniam quam vbi Alex numero quarto ff. ſi certum peta. Nam di-
citur † conditio actum ponere in ſuſpenſo, *l. ſi quis ſub conditio.* 140
dandorum decem ff ſi quis omiſſ. cau. teſtam. cap ſi pro te, de reſcrip. in 6.
& ibi gloſſ & Doct. & gloſſ in clem 1. de conceſſ præben. Cum ergo Do-
min Ioan Aloyſius non fuerit fidelis Cæſari, atque ita feudi do-
mino, ſequitur, quod conditione deficiente feudum dicitur re-
uerſum ad ipſum Cæſarem: & ideo habetur perinde ac ſi nun-
quam fuiſſet conceſſum.

Quinto adducor ratione à lege conſiderata. Eſt ſane † ratio illa 141
quæ diſpoſitionem declarat, & moderatur, *l. cum pater §. dulciſſi-*
mis de lega. 2. Afflict. deciſ 303. n. 8. copioſe admodum Crau. in tract. de an-
tiq. temp. 4. part princ. nu. 96 Et recte, cum ſit † ratio anima legis & 142
diſpoſitionis, *quod vberrime probat Tiraq. in tract. Quod ceſſante cau-*
ſa, ceſſet effectus n. 134. Sed ratio † legis volentis, hoc caſu feudum 143
reuerti ad dominum, eſt, vt habeat dominus feudum in vltionem
ſibi illatæ iniuriæ, *d. c. 1. § denique, qua fuit prim. cauſ benef. amit.* Et
ſimilis ratio habetur *in l. iure ſuccurſum ff. de iura dot. & in l. rapto-*
res C. de epiſcop. & cleric. Quæ quidem ratio deficeret, ſi feudum
ad agnatus deuolueretur. Sequitur ergo omnino dicendum de-
ferri ipſi domino.

Sexto mouet me multorum auctoritas. Eſt enim hæc * magis
recepta ſententia, nempe † feudum antiquum, & paternum ob 144
delictum vaſalli tunc domini perpetratum cōtra perſonam do-
mini directi, ipſi domino, & non agnatis deferri: *Ita cenſuerunt*
gloſſ. in cap 1. § denique in verb. ad proximos, quæ fuit prim. cauſ. be-
nef. amitt. & in cap. 1. §. ſi vaſallus culpam in verbo, reuocabuntur, ſi
de feudo defuncti fuer. controuer. Et illic in locis Bald. & Aluarot.
Caſtr. & Alex in l. ſed ſi hac §. patronum ff de in ius vocaſſe numero 7. eſto
numero quinto idem Alex. conſil. 30. numero decimo ſeptimo verſic. nec
obſtat libro 1. Hanc communem eſſe teſtatur Curt. Sen. conſil. 49. Memo-
ria recolenda col. 17. verſic. Et ſic communis eſt. Quo loci hanc ſententiam
fuiſſe recenſet Bartol. Ioan. Andr. Odeffred. Sal. yc. & alios nonnullos. Ita
etiam

etiam ſibi parum conſtans Iſernia cenſuit in c.1. in verſi. turpiter luſerit. numero duodecimo, quibus mod.feud. amitt. in c.1. in verſ. heredes. num. 4. de pact tenen. Alex. conſ.30. numero 9. lib.6. vbi hanc eſſe communem aſſerit Iacob. à S. Georgio in inueſtit.feu. in verb. Dictique vaſalli promiſerunt non committere feloniam, numero 80. Curt. Iun. in tract. feudorum, par. 5. numero ſecundo, Ioan. Rayna. in c. imperialem, in verſic. pœna. numero quinto. de prohib. feud. alien. per Feder. Zaſius in epitome feud. parte 10. de feudi amiſſ. numero 101. qui hanc eſſe communem aſſerit. GoZad. conſilio 84. numero 4. Præpoſitus in d. §. denique. Rub. conſ.76. num.4. Pariſ. conſ.21. num.52. lib.1. communem etiam teſtatur Soc. Iun. conſ.68. num. 126. lib.3.

Septimo ac vltimo dato(:non conceſſo tamen:) quod & verior & recepta magis eſſet opinio eorum, qui dixerunt, ob delictum vaſalli in perſonam domini feudum antiquum ipſi domino non deferri, ſed agnatis: attamen adhuc in caſu noſtro hoc feudum ad Cæſarem deuoluitur, excluſo domino Scipio-
145 ne. Nam illis caſibus, quibus ob delictum vaſalli † feudum non ad dominum, ſed ad agnatos deuoluitur, intelligitur de illis agnatis, qui ſunt in quarto gradu. Qui enim in ſecundo & tertio eſſe reperiuntur, ſicuti reperitur Dom. Scipio, excluduntur. Ita probat tex. *in cap.1. §. ſi vaſallus culpam, ſi de feudo defuncti fuer. controuerſ. inter domin. & agnat.* Cuius verba hæc ſunt: *Si vaſallus culpam committat propter quam feudum amittere debeat; neque filius neque eius deſcendētes ad id feudum reuocabuntur; ſed agnati, qui quarto gradu*
146 *ſunt, dummodo ad eos pertineat.* Hoc idem probat textus † cap.1. *ſi vaſallus feudo priuet.* Qui ita ſcriptus eſt: *Vaſalli feudum delinquentis licet ad agnatos quandoque pertineat, filius tamen ad id nullatenus aſpirabit, niſi id iterum à domino licite acquirat; ſibi gratiam faciente. Verbi gratia, ſi non ſunt alii ex latere, quibus aperiatur: ad eius petitionem admittuntur, qui quarto gradu ſunt remoti ab eo, qui id acquiſiuit, & etiam vſque ad infinitum: dum tamen hos conſtet ab eo per maſculos deſcen-*
147 *diſſe.* Hæc ibi. Nec hic repugnat illa interpretatio Aluarot. † in capit.1. *§. denique. concluſio vndecima. ſi de feudo ſit controuerſ. inter dominum & agnat.* quod ſcilicet illa verba: *qui quarto gradu ſunt*, &c. intelligi debeant, iuxta conſtitutiones antiquas, quibus ſolum erat permiſſum, quod agnati vſque ad quartum gradum ſuccederent. Eſt enim hæc interpretatio falſa: quia non dicerent relata iura, quod agnati quarto gradu remoti ad petitionem admittuntur: ſed dicerent, quod agnati vſque ad quartum gradum: dum enim quarto gradu remotos admittit, excludit pro-
* ximiores. Et hæc eſt * recepta magis Doctorum ſententia. *Ita hanc probarunt Iacobinus Beluiſius in d. cap. 1. ſi vaſallus feudo priu. Baldus in d. §. ſi vaſallus culpam, qui eiuſdem opinionis recenſet Iacobum ArdiZonum. Quos ſecutus eſt Curt. Iun. in tract. feud. parte 5. numero decimo, verſic. ſed circa hanc concluſionem.* Quo loci ſcribit, quod etſi hæc opinio dura videatur, & ſit cogitandum, attamen aperte ait, negari non poſſe, quin allegata iura vrgentiſſime probent. *Eandem opinionem ſecuti ſunt Iacob. à Sancto Georgio in inueſtitura feudali, in verb. Dictique vaſalli promiſerunt non committere feloniam. numero 59. verſi. quidam tamen. Zaſius in epitome feud. parte 10. numero 64. Rub. conſilio 76. numero tertio. Pariſ. conſilio 22. numero 52. libro primo. Soc. Iun. conſilio 78. numero 128. verſ. hoc tamen libro 3. Alc. reſpon. 180. in fin.*

148 Nec ratione caret hæc interpretatio. Eſt enim † ratio ex Iacobi Beluiſii ſententia: Quod ſuſpecto ſit, ne agnato delinquēti hi proximiores ſint. Quemadmodum videmus & ob læſæ maieſtatis crimen à patre commiſſum, eam ob ſuſpicionem filios priuari & inſucceſſibiles reddi *l. quiſquis. §. 1. C. ad l. Iuliam maieſt. & infra vberius dicam.* Quæ ſane ratio ceſſat in agnatis quarto gradu à delinquente remotis. Et rationem hanc viſus eſt probare Baldus *in d. §. ſi vaſallus.* dum ſcripſit, quanto proximiores, tanto infeſtiores eſſe creduntur. Et ibidem Afflictus ſequitur. Hæc ratio confirmatur auctoritate legis diuinę Exodi cap. 20. vbi ita ait Deus omnipotens: *Ego ſum Deus tuus fortis Zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios vſque ad tertiam & quartam generationem.* Dixit vſque ad quartam generationem, ob id forte (:*inquit eo lo-*
149 *ci Nicolaus de Lyra:*) quod † malitia patris non deſcendit vlterius. Ita hic malitia agnati non ſe extendit vltra quartum agnationis gradum. Hac de re infra alia nonnulla dicemus, & rem hanc declarabimus.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, in quorum confutatione tota verſatur difficultas. Ad primum itaque multipliciter reſpondeo. Verum quo facilius, quæ dicturus ſum, intelligantur, prius nobis dicendum eſt, quod hæc Iuriſconſultorum
150 & Imperatorum conſtitutio, nempe, quod delicta morte † delinquentis exſtinguantur, & ob id, quod contra hæredes agi nō poſſit; tribus rationibus edita & conſtituta videtur. Prima eſt ratio, quia delinquens, ſe ipſum defendere non poteſt. Quæ ſane ratio colligitur ex *l. 2. in princip. ff. de bonis eorum, qui ſibi mortem conſciuer. ibi. defenſionem. hæredibus.* Et ex Baldo ac aliis infra declarabimus. Et ratio hæc communis eſt tam delictis, quæ pœna capitali, quam quæ pœna pecuniaria plectuntur.

Secunda † ratio conſideratur, quia vbi mortuus eſt delin- 151
quens; is qui ius accuſandi habuit, videtur ius illud ſuum remiſiſſe: *ita probat l. vlt. vbi gloſſ. C. de reuocan. donation. & clarius cap. vlt. in fine, & ibi gloſſa, extra de donation. & vtroque in loco Doctores.* Et hoc illud eſt, quod exceptis quibuſdam criminibus, lex requirit litem eſſe cœptam, vt pœna pecuniaria tranſeat contra hæredes defuncti *l. ex iudiciorum. ff. de accuſation.* Excipit ibi lex illa, pœnam legis Iuliæ maieſtatis: quod illa ipſo iure inducta eſt, vt ſuo loco dicemus. Hæc ratio communis eſt, vt iam relata omnibus delictis, quorum cauſa vel capitalis, vel pecuniaria eſt impoſita.

Tertia eſt ratio, † quia mortuus, qui omni ſenſu caret, puniri 152
& affligi non poteſt. Hanc rationem conſiderauit Baldus *in l. vnica, n. 2. C. ex delictis defunct.* Quæ ſane ratio ſolum poteſt conſiderari, cum de ſola pœna afflictiua animati corporis agitur. Quod & ipſe Baldus & recte cōſiderauit. Illud etiam ſciendum
eſt, quod hac in re qualitas † duarum perſonarū conſideratur, 153
nempe delinquentis, eiuſque hæredis ac ſucceſſoris: an ſcilicet à delinquente pœna tranſeat contra eius hæredem. Altera eſt perſona accuſatoris eiuſque hæredis, an ſcilicet à perſona accuſatoris ius accuſationis tranſeat in eius hæredem. Ita hanc perſonarum diſtinctionem faciunt permulti: ſed maxime vnus omnium Ruinus *conſil. 10. num. 6. & conſil. 159. numero duodecimo, libro primo.* & omnino neceſſaria eſt diſtinctio hæc. Siquidem cum agimus de perſona accuſatoris, illa ſola ratio, quam ſecundo loco ſupra retulimus, conſideratur, vt dicamus à perſona ipſius accuſatoris ius accuſandi non tranſire in eius hæredem: quia ſcilicet, ex quo ipſe non accuſauit, dicitur ius ſuum remiſiſſe. Atque ita conſiderat Ruinus præcitatis in locis. An vero ſuo in caſu is bene ſenſerit, ſuo loco infra dicemus. Cum vero agimus de perſona delinquentis duæ aliæ rationes ſupra relatæ, nempe prima & tertia conſiderantur. His præfatis, ad rem ipſam noſtram propius accedamus.

Reſpondeo itaque multipliciter illi primo Rolandi argumento. Primo reſpondetur, quod etſi aliquæ pœnæ ex indictia à lege contra reum criminis læſæ maieſtatis, ceſſent in caſu noſtro contra D. Ioan Aloyſium, non tamen ceſſat hæc de qua agimus. Quod ita declarando planum facimus. Pœnæ indictæ contra reum huius criminis plures ſunt, vt iam ſuperiore capite expoſuimus. Vna eſt animati corporis afflictiua. Nam, ſi reus viueret, pœna capitis plecteretur. *d. l. quiſquis. C. ad legem Iuliam maieſt.* Hęc ceſſat in caſu noſtro, mortuo Do. Ioan. Aloyſio: cum
cadauer † omni ſenſu carens, vt corpus animatum affligi non 154
poſſit; *ſicuti conſiderat Bald. in d. l. vnica. n. 2. C. ex delictis defun.* Et hoc caſu pœna hæc non tranſit contra D. Scipionem, vel alterum hæredem & ſucceſſorem, d. Do. Io. Aloyſii. Ea ratione, quia pœna corporis animati afflictiua ſuos auctores tenet *l. ſancimus. C. de pœn.* & dixi ſupra in præcedenti articulo, & vberius dicemus infra in reſponſione vltimæ argumentationis huius capitis.

Secunda eſt pœna † damnationis memoriæ *l. vlt. ff. ad l. Iuliam* 155
maieſt. Hæc pœna reſpicit quoque animatum corpus, quod per memoriam viuere dicitur & repræſentatur. *vt inquit text. in §. & conſtat eos. Inſtit. de excuſat. tut.* Et iſta cum infamiam irroget, non tranſit contra hæredem. *Igneus l. Caius. n. 20. verſic. quadam. ff. ad S. C. Syllanian. & num. 22.* & ideo etiam, ſi vere mortuus ſit ipſe reus: attamen, quia per memoriam viuit; hac pœna poteſt plecti; & propterea non tranſit contra hæredes & ſucceſſores. De his pœnis non eſt præſens contentio.

Non enim (:vt alias diximus:) contendit excelſa Reſpubl. Genuenſis locum eſſe debere hodie his pœnis vel contra Do. Io. Aloyſium, vel contra Do. Scipionem.

Tertia eſt † pœna, quæ ſolum bona reſpicit; & quæ pecunia- 156
ria appellatur, atque ita reſpicit bonorum publicationem & feudorum amiſſionem. Hæc pœna morte delinquentis non exſtinguitur, ſed tranſit & contra hæredem. *ita Bald. & Salycetus in l. vltim. C. ſi reus vel accuſat. mor. fuer. Bald. in Rubric. C. ſi pen. appella. mors interuen. Scripſi in commentariis, de recuperanda poſſeſſione, remedio primo, numer. 159. vbi plures eiuſdem ſententiæ retuli. Alios mox*

referam. Nec repugnat huic reſponſioni, quod ſcribunt Petrus
& Cynus in d.l.vltim.C.ſi reus vel accuſat.mortuus fuer. Quod ſcili-
157 cet exſtincto † delicto per mortem deliquentis, dicitur etiam
exſtincta pœna pecuniaria. Quia reſpondeo, contra Cynum &
Petrum ſenſiſſe Bart.in d.l.vlt. & ibidem Sal.col.1.verſic.3.notab.C.ſi
reus vel accuſ.mor.fuer.Bald.in l.vnica.num.5. C.ex delictis defun. & ibi-
dem Alber.& idem reſpondit cum his Alba.conſil.90.num.2.Scribunt hi,
quod ſi pœna pecuniaria venit omnino in conſequentiam cor-
poralis,vt quia ab ea dependet, tunc exſtincta corporali & illa
exſtinguitur. At ſecus cum pœnæ ſunt, vel à lege vel à iudice di-
ſtinctæ:tunc vna ceſſante, non ceſſat altera.ita probat l.1.§.primo.
verſ.quamuis pendente.C.ſi mors interuen.& l.3.verſ.nam multum.C.eo.
In caſu noſtro aperte conſtat ex lege Iulia maieſtatis eſſe indi-
ctas has pœnas & ſeparatim & diſtinctim, nempe corporalem &
pecuniariam, vt iam ſuis locis demonſtrauimus. licet ergo per
mortem Do.Io.Aloyſii exſtincta fuerit pœna corporalis: non
tamen hæc pecuniaria.

Reſpondeo ſecundo dato (:non conceſſo tamen:) quod et-
iam morte delinquentis pœna pecuniaria ob eius delictum in-
158 dicta exſtinguatur; attamen tunc † nullo modo exſtinguitur,
quando ipſo iure eſt à lege impoſita. Ita ſcribunt Bal. in l. vnica,
numero 2.verſ.quadam ſunt pœnæ confiſcatura. C. ne ex delictis defuncto.
Bart. Bald. Angel. Caſtren. Alexan. & Socinus in l. ſi quis iniquum.§.
quod autem. ff. quod quiſque iuris.Infinitos prope hunc opinionis recen-
ſet Tiraquellus in l. ſi vnquam, in verbo reuertatur. numero 296. C. de
reuocan.donation.Quibus accedunt Capra in ſuis concluſ.reg.67. numer.
decimoſexto, Aſinius in l.prima, numero 88.ff.de relig.& ſumt. funer. &
alios retuli in commentariis de recuperan.poſſeſſione.remedio primo, nu-
mero 159. Et in ſpecie ſcribunt Baldus in Rubric. C ſi pend.appell.mors
interuen.idem in l.vltim.& ibidem Salycetus.C. ſi reus vel accuſat. mor-
tuus fuer.Ancharan.conſilio 65 numero 3.Anaſtaſius Platus inter conſilia
Barb.conſilio vltimo, col.5.verſ.ad quintum, lib.1.& Iaſon conſilio 46.col.
1.lib.3.quos refert & ſequitur Tiraquell.in dicto verbo. reuertatur.n.298.
Hi enim vno ore ſcribunt, quod vbi confiſcatio bonorum eſt
à lege ipſo iure indicta pro delicto, mors non exſtinguit pœ-
nam, ſed contra hæredes & ſucceſſores tranſit. Et in elatioribus
terminis noſtris idem docuit Afflict.in capit.1. §. porro. numero 32.
159 ex quibus cauſis feudum amitt. cum ait, quod vbi † feudum ipſo iu-
re ob vaſalli delictum deuoluitur ad dominum, morte vaſalli
non exſtinguitur pœna, ſed tranſit contra ſucceſſores; à quibus
poſſeſſio illius rei recuperatur. Sed in caſu hoc noſtro certum
eſt, pœnam contra dom.Ioan. Aloyſium, qui Cæſaris maieſta-
tem læſit à lege ipſo iure eſſe indictã, & ob id morte Do. Ioan.
Aloſij non eſſe exſtinctam. Non enim hoc caſu requiritur ſen-
tentia diffinitiua, vt mox dicam. Sed quo hæc clariora reddan-
tur, animaduertendum cenſeo, quod in hac cõtrouerſa Docto-
rum diſputatione, an reus criminis læſæ maieſtatis amittat ipſo
iure dominium bonorum ſuorum, vel mediante ſententia: duo
caſus ſunt diſtinguendi atq; conſtituendi. Quorum primus eſt,
cum agitur de ſententia diffinitiua condemnatoria. Secundus,
cum agitur de ſola ſententia declaratoria.

Primus itaque caſus eſt (vt dixi) cum agitur de ſententia dif-
finitiua & condemnatoria, qua ſcilicet condemnari ſolet quiſ-
quis deliquit, & ei pœna indicitur à iudice. Hoc caſu ſine con-
trouerſia, dicendum eſt, in crimine læſæ maieſtatis non eſſe ne-
160 ceſſariam hanc ſententiam † diffinitiuam condemnatoriam,
cum iam à lege ipſa ſit prolata, quæ pœna mortis, publicationis
bonorum, damnationis memoriæ ac inhabilitatis ſuccedendi
in filios eſt ſancita & promulgata. d.l.quiſquis. C. ad l.Iul. maieſt. &
in diſcurſu illius tituli ac etiam tituli.ff.eod. Hanc aſſertionem pro-
bant aperta iura; ſicuti tex. Lex iudiciorum publicorum. ff. de accuſ.
quo tota hæc diſputatio diffinitur. Sunt eo loci ſcripta hæc ver-
ba: Nõ alias tranſeant aduerſus heredes pœna bonorum ademtionis, quam
ſi lis conteſtata & condemnatio fuerit ſecuta, excepto repetundarum &
maieſtatis iudicio. Ecce quod exceptis duobus his criminibus in
cæteris ſententia condemnatoria requiritur. In crimine ergo
maieſtatis neceſſaria nõ eſt, ſed bona ab hæredibus adimuntur.
Et paulo poſt, ibi, vt bona eorum fiſco vindicentur. Cuius ſane verbi
vindicentur; vis eſt, vt intelligamus, iam dominium eſſe apud fi-
ſcum. l.Quintus.§.argento.& ibi gl.in verb.vindicentur.ff.de aur.& arg.
leg. Et apud hæredes exſtare ſolam rei detentionem, propter
quam ab eis bona vendicantur & eripiuntur. l.officium. & l. qui
reſtituere.ff.de rei vin.& l.vnica.C.de alien.iud.muta.cauſa facta. Quo-
circa Bart.in d.Lex iudiciorum.n.2.verſ.breuiter recte. ſubinfert, non
161 eſſe † neceſſariam litis conteſtationem illis caſibus, in quibus
pœna ipſo iure indicta eſt: cum ſine ipſa litis cõteſtatione con-
tra hæredes tranſeat. Quod ſcripſit & Afflictus in d.c.1.§.porro.
numero 32.Ex quibus cauſis feudum amitt.at. Hanc aſſertionem cla-
rius probat.l. pen. & l.vlt. C. ad l.Iul.maieſt in illa l.penult.ita ſcri-
ptum eſt: Bona poſt mortem vindicari iuſsit. & paulo poſt ſubiungit:
Et noſtro tempore multis heredibus ablata ſunt. In illa vero l.vltim. hæc
habentur: Memoria eius damnetur & eius bona ſucceſſoribus eripiantur.
Nam ex quo quis ſceleratiſsimum conſilium acceperit, exinde quodammodo
ſua mente punitus eſt. Idem probat clarus text. l.donationes.§.vlt. ff.
de donation. His iuris locis clare conſtat in hoc crimine non con-
tendi de confiſcatione † fienda, ſed de ſola bonorum ereptione 162
& vindicatione, cum iam criminoſi hi condemnati ſint. Ita et-
iam dicimus in crimine hæreſis. quod à pari cum hoc ipſo pro-
cedit. Nam & † hæretici bona ſunt ipſo iure confiſcata.capit.cum 163
ſecundum, de hæreticis, in ſexto.ibi ipſo iure de fratrum noſtrorum conſi-
lio decernimus confiſcata. Ratio harum ſanctionum eſt, delictorum
atrocitas: Ita cenſuit in ſpecie Ioan. Igneus in l. Cauis. numero decimo
octauo. ff. ad Senatuſconſultum Syllanian. Plurimorum vero au-
ctoritate hæc aſſertio probatur. Nam ita ſcribit gloſſ. dicta l. ex
iudiciorum. in verbo, maieſtatis.ff.de accuſation.& in dicto capitu. cum
ſecundum, in verbo, ipſo iure. de hæretic. in ſexto. Idem ſentit gloſſ.in l.vl-
tim.C.de iure fiſci, libro decimo. quæ dixit, quod in crimine læſæ ma-
ieſtatis bona in fiſcum tranſmittuntur, licet reus viuens, nec
accuſatus nec damnatus fuerit. Ita etiam ſcribit Barto. in extrauag.
contra rebelles.in verbo, rebellando.numero duodecimo. Ioan.Fabri in l. res
vxoris.C.de donationibus inter virum & vxorem. Angelus in l.ex iudicio-
rum ff.de accuſationibus Geminianus in dicto cap.cum ſecundum, de he-
ret.in 6. Aretinus in l.ſi quis poſt accuſationem.ff. de teſtamentis. Ioannes
Igneus in l.neceſſarios.§.non alias.numero decimoſeptimo, cum multis ſe-
quentibus.ff.ad Senatuſconſultum Syllanian. Albericus in tract. ſtatuto-
rum, parte tertia, quæſtione decimaoctaua. Capolla conſilio trigeſimoſe-
cundo, eod.numero 8.verſic.nec prædictis.Socin. Sen.conſilio 22. numero 8.
libr.1.Eoεr.quæſtion.277.numero 12.idem ſenſerunt Abbas in c.vlt. num.
5.de Sepul.& Aſinius in l.1.n.89.de religio.& ſumt.fun. Cum ſcribunt
in ſpecie noſtra, † publicationem bonorum, ob læſæ maieſtatis 164
crimen etiam poſt mortem delinquentis fieri, hoc eſt, bona ab
hæredibus vindicari, & fiſco inferri. Et in crimine † hæreſis i- 165
dem ſcribunt omnes in d. c. cum ſecundum. de heret.in 6. Conradus
Bru.in tract.de heret.lib.4.c.12.& copioſe Alphonſus de Caſtro in tracta.
de poteſtate legis pœnalis.lib.2.c.5.lib.2.de iuſta heret. punitio.cap.6. Et
in ſpecie ad remque noſtram magis confirmatur hæc ſententia,
quod vbi vaſallus † committit delictum criminis læſæ maieſta- 166
tis contra dominum ſuum ipſo iure perdit feudum. Ita Baldus in
cap.imperialem.§.callidis, in fin. de prohib.feudi alien per Federic.poſt Ia-
cobum Beluiſium in Auth.de inceſtis nuptiis, in princ. colum. 2. Idem do-
cuit Iſernia in capit.1. in fin.de feudo ſine culpa non amitt. Et huius
ſententiæ illa eſt ratio, quod duo grauiſſima delicta vaſallus v-
no tempore committere dicitur: vnum quatenus eſt principi
ſubditus, alterum quatenus eſt ei ratione feudi vaſallus; atque
ita duo fidelitatis iuramenta violat. Hoc itaque in caſu ſine cõ-
trouerſia vaſallus ipſo iure perdit feudum; quod dominus et-
iam ipſo vaſallo mortuo conſequitur. Ita in ſpecie ſcribunt Bald. in
d.cap.imperialem.§.inſuper, numero 7. de prohib. feudi alien. per Feder.
Abbas conſilio 3. Notat in præſenti.numero ſeptimo.verſ.item ponit Baldus
lib.2.& Socin.Sen.conſilio 66.numero 19.lib.3. Quod maxime proce-
dit, vbi delictum D.Io. Aloyſii eſt notorium, iuxta declaratio-
nem Iulii Clari eruditiſſimi Iuriſconſulti lib.4. ſent.§. feudum. q.
65. Et licet Comenſ.d.conſ.164.& cum eo Rui. diſſentiat: attamen
infra illis ſatisfaciam.

Nec hic repugnat, quod glo. in d.l.ex iudiciorum, in verbo ma-
ieſtatis.de accuſa.interpretur legem illam & illi ſimiles, cum læſæ
maieſtatis crimen eſt contra Imperatorem, vel Rempubl.Rom.
Atq; ita cũ verſamur in primo capit.legis Iuliæ maieſtatis. Quia
reſpondetur (:vt alias dixi ſupra in pcedenti capite:) hic delictũ
fuiſſe commiſſum cõtra ipſum Imperatorem. Præterea iam de-
monſtrauimus etiam pœnã publicationis bonorum eſſe indi-
ctam aduerſus reum huius criminis læſæ maieſtatis in ſecundo
capite: quo fit, vt ipſo iure & hoc caſu indicta ſit. Hæc enim duo
ſunt ſeparata; qualitas pœnæ & modus quo illa inducitũ. Cũ ergo
gl. † dict.l.ex iudiciorum. aſſerat duob. caſibus publicari bona; non 167
negat, quin ſi aliis in caſibus permiſſa ſit publicatio, quin inquã
eodẽ modo: id eſt, ipſo iure fiat publicatio. Hoc ergo noſtro in
caſu iam diximus, eſſe locum huic publicationi bonorum; ergo
ſequitur eodem modo. id eſt, ipſo iure; vt & in cæteris caſibus.
Quibus intelligimus, quod, hac ſententia diffinitiua inſpecta,
non

Digitized by Google

non fuit impeditus Cæſar conſequi hæc bona, quæ non dicitur
remiſiſſe; ex quo ſuo tempore comprehendit.

Secundus eſt caſus, cum loquimur & diſputamus, an requi-
168 rantur ſententia † declaratoria, qui declaretur hoc crimen eſſe
commiſſum. Qui quidem caſus & ſi apud noſtros non parum
* controuerſus ſit, attamen * verior & magis recepta opinio eſt,
neceſſariam fore declaratoriam hanc. *Ita enim cenſuerunt Iacob. de
Aret. & Cyn. in l. penult. C. ad l. Iul. maieſt. Bart. in l. Imperator. numer. 3.
ff. de iure fiſci. Bald. in l. vnica. C. ne ex delicto defuncti. Aret. & Imola in
l. qui à latronibus. §. 1. ff. teſtam. Rom. in l. poſt contractum. ff. de don. Et
idem placuit Gigantis in tract. de crim. læſæ maieſt. lib. 2. quæſt. 25. numero
tertio. Et clarius hoc idem aſſerunt Imola in cap. 2. numero decimoquarto,
* extra de feudis. Iaſ. in l. filio, quem pater. numero 22. de lib. & poſthum. co-
pioſe Crauet. conſilio 239. numero 2. Socin. Iun. conſilio 68. numero 59.
lib. 3.*

Ita pariter dicimus in crimine hæreſis. Et ſi enim hæreticus
169 ipſo iure à lege plures pœnas patiatur; attamen † neceſſaria eſt
declaratoria, qua declaretur, illum incidiſſe in hæreſin. Quod
ſcribunt omnes *in c. cum ſecundum. de heret. in 6. Rom. in l. ſtipulatio.
§. habet. ff. de oper. noui nunciat. Alphonſus de Caſtro lib. 2. de iuſta heret.
punit. c. 6 & lib. 2. de poteſt. legis pœna. c. 5. & Conradus Brunus lib. 4. de
170 hereticis, capit. 12.* Idem dicimus in crimine † ſimoniæ, in quo,
etſi pœnæ permultæ ipſo iure indictæ ſint à lege: attamen re-
quiritur declaratoria, qua conſtet illum eſſe ſimoniacum. *Ita
Franciſcus de Marchis quæſt. 497. numero 15. parte prima. Rebuff. in praxi
beneficiorum. tit. de ſimonia in reſignatione. numero ſeptimo. & Redoa-
nus in tract. de ſimonia. parte 4. capit. 2. numero 35. & tex. in extrauag.
Cum deteſtabile. de ſimonia.* Ita demum in omnibus caſibus, vbi
lex ipſo iure operatur, eſt neceſſaria declaratoria. *Ita ſcribunt Iaſ.
in l. ſi quis maior. num. 25. C. de tranſact. & conſ. 9. num. 2. lib. 4. Ruin. conſ.
171 50. num. 10. lib. 3. Dec. conſilio 144. num. 6. Curt. Iun. conſilio 149. numer. 2.
Socin. Iun. conſilio 130. num. 29. lib. 3. alios retulit lib. 2. de arbitr. iudic. caſu
235. numero 12.* Et ſententia hæc † declaratoria pronuntiatur,
non vt delinquens incidat in pœnam, cum iam inciderit; ſed vt
de facto ipſo conſtet, adhoc vt recognita fiſco, is poſſit appre-
hendere poſſeſſionem bonorum ipſius delinquentis. *Ita docuit
poſt Baldum in cap. 1. verſic. ſed ſi cum filia. quibus mod. feud. amitt. & Fo-
lin. in c. cap. 1. numero 37. de conſtit. Ioan. Igneus in repetitio. l. neceſſarios. §.
non alias. numero 22. & in l. Caius. numero 22. ff. ad Senatuſconſultum
Syllanian.* Ex præcitato loco Baldus ſcribit, iudicem neceſſe non
habere hoc in caſu pronuntiare, *priuamus*, &c. cum iam à lege
priuatus ſit. Cum ergo in caſu noſtro lex pœnam publicationis
bonorum indixerit: bonaque illa ab hæredibus vindicari poſ-
ſint, *d. l. penult. C. ad l. Iul. maieſt. cum iam allegatis.* ſequitur non neceſ-
ſarium antecedens etiam declaratoriam ferri poſſe mortuo de-
linquente. Quod efficaci hac ratione confirmatur *ex l. ex iudi-
ciorum. ff. de accuſ.* qua aperte probatur, neceſſe non eſſe in caſu
iſto litem fuiſſe conteſtatam viuo delinquente. ſi ſententia de-
claratoria eſſet neceſſario ferenda viuo delinquente, fruſtra
conſtitutũ fuiſſet, litis conteſtationem non requiri, & bona ab
hæredibus vindicari: quia ſemper impeditur huius criminis
pœna. Non enim differret pœna huius criminis à quauis alte-
rius ſi hæc declaratoria, quæ eundẽ pareret effectum, quẽ con-
demnatoria, mortuo delinquente ferri non poſſet. Quocirca
172 male ſcripſerunt † Curtius Senior *conſ. 60. Dux Philippus, colum. 7.
verſic. Idem declaratoria. & Ripa in l. vlt. ad finem. C. de renoc. donation.*
in illis caſibus, in quibus pœna eſt ipſo iure irrogata, & ſola de-
claratoria requiritur, declaratoriam illam pronunciari nõ poſſe
mortuo delinquente. male inquã aduerſus iura & rationes iam
relatas. Et in ſpecie mecum ſenſit Igneus *in d. l. Caius. n. 22. in fi. ff.
ad S. C. Syllan.* Et præter eum clarius idem reſpondit Ancha. *conſ.
65. Pro clariori deciſ. col. 1. verſ. item conſtitutio,* &c. Cum dixit, ſentẽ-
173 tiam declaratoriam poſſe ferri contra † concubinarium iam vi-
ta functum, quando ob illud delictum ipſo iure bonis priua-
tur. Et ſubiungit, quod ob id bona ab hæredibus vindicantur.
Et rationem conſiderat, quod per declaratoriam nil noui in-
fertur, cum declarans non faciat aliquid noui.

Reſpondeo tertio principali loco, dato (: non cõceſſo tamẽ:)
quod etiam in crimine læſæ maieſtatis pœna indicta contra de-
linquentem, non tranſeat contra eius ſucceſſorem ante prola-
174 tam declaratoriam: attamen in caſu hoc noſtro tranſit, cum †
notorie de delicto conſtet. Ita enim ſcribit Specu. *tit. de accuſ.
175 §. 4. verſic. quid ſi latro.* quod ſi reus † confeſſus eſt delictum & pé-
dente accuſatione liteq; deceſſit, ferri poteſt ſententiã, qua eius
bona publicantur & fiſco inferuntur. Ea eſt ratio, quia ob con-
feſſionem delictum redditur notorium, & ceſſat impedimen-
tum, quo impediri ſententia dicitur, ſi confeſſus non fuiſſet,
nempe defenſionis carentia. Et ideo Bald. *in l. vnica. numer. 3. C. ex
delictis defunct.* dum Speculatoris doctrinam probat, ait proce-
dere, niſi hæres confeſſi eam confeſſionem reuocet. Doctrinam
Speculatoris ſecuti ſunt etiam Bart. *in l. 1. ff. de priua. delict. Angelus
in d. l. vnica. C. ex delictis defunct. & in l. infamem, in fin. ff. de pub. iud.
Curtius Senior conſ. 60. Dux Philippus, col. 6. verſ. ſecundo obiici videtur.
& col. 7. verſ. & ex his.* Idem docuit Butrius *in c. cum ſpeciali. §. porro.
n. 6. verſic. hac vero de appellat.* Cum dicit, *poſt Ioan. Andreæ in addit. ad
Spec. tit. de appellationibus. §. in quib. verſ. ſed nunquid.* quod ſi quis fa-
tetur bona rapuiſſe, & deinde decedit, executio contra eius hę-
redes fieri poterit. Cum ergo in caſu noſtro notorie conſtet de
delicto à Dom. Ioan. Aloyſio perpetrato, quod ſane † noto- 176
rium vim confeſſionis habet & ſententiæ; *vt Butrius ſenſit & clare
reſpondit in ſpecie Alba conſ. 90. nu. 5.* ſequitur, pœnam non eſſe ex-
ſtinctam morte ipſius Dom. Aloyſii. Nec hic repugnat quod
reſpondit Curtius Senior *d. conſ. 60. col. 7. verſic. ſecunda etiam obie-
ctio,* &c. illam Speculatoris & ſequacium doctrinam procedere
in vera & propria confeſſione, non autem in ficta. Et ideo in-
fert, quod non procedit doctrina illa in confeſſione, quę oritur
ex contumacia; quæ quidem ficta appellatur, *vt declarat Baldus in
l. 2. num. 23. C. de edendo. & Alexan. in l. 2. nu. 3. C. qui teſtam. facere poſſ.*
Non inquam hoc repugnat, quia non procedunt à pari con-
feſſio ficta † ob contumaciam; quæ oritur ex notorio. Nam illa 177
confeſſio ex contumacia proueniens non oſtendit, quod deli-
ctum vere commiſſum fuerit. fieri enim poteſt, quod ſit cõtu-
max, & tamen non deliquerit. quod non contingit in notorio,
quo veritas criminis manifeſta redditur. Quocirca Baldus *in d. l.
vnica. num. 3. C. ex delictis defunct.* ſcribit, nil referre, an ſit confeſſio
vel æquipollens, quo confeſſio inferatur. Ea eſt ratio, quia ſe i-
pſum tueri & defendere nõ poſſet etiam ſi viueret, ob facti no-
torietatem. Et ideo non dicitur exſtinctum delictum, ꝙ exſtin-
gui dicitur certis caſibus, cum de delicto ipſo ante mortem non
conſtat. Præterea admiſſo, quod hæc confeſſio, quæ ex notorio
naſcitur, eſſet confeſſio ficta, attamen adhuc † ſufficeret in hoc 178
crimine læſæ maieſtatis. *Ita in ſpecie docuit Barto. ex illo textu in l. 2.
ff. de bonis eorum, qui ſibi mortem conſciuer.* His trib. reſponſionibus
aperte conſtat nil obeſſe primum illud fundamentum Rolandi.
Conſtat etiam duas illas rationes, quibus impeditur pœnæ exa-
ctio contra hæredem delinquentis, non habere locum in caſu
noſtro. ceſſat enim illa ratio, ꝙ pœna corporis afflictiua ſuos
auctores tenet: quia (: vt diximus:) hic de pœna pecuniaria agi-
tur. Ceſſat & ſecunda, nempe quod poſt mortem delinquentis
non poteſt probari ipſius mortui innocentia. Hoc pariter & in
caſu noſtro ceſſat, cum notorie de delicto conſtat.

Nunc ſupereſt vt confutemus & illam rationem, quia alii di-
cunt, ob id mortuo delinquente contra hæredem agi non poſſe
ad pœnã: quia damnum paſſus videtur ius ſuum remiſiſſe. Hęc
enim ratio & in caſu noſtro ceſſat. Primo ob id ceſſat, quod in
dubio † nemo præſumitur ius ſuum remittere & donare. De- 179
cius *in l. poſtquam lite. num. 14. C. de pactis. & copioſe Crauet. conſil. 2. 52.
num. 6. & Tiraq. in repet. l. ſi vnquam. in præfatione, num. 125. C. de re-
uoc. don. & idem Crauet. conſilio 290. colum. 2. verſic. 4. non præſumitur.*
Secundo, nec Cæſar nec Reſpubl. Genuenſis dici poteſt remi-
ſiſſe † ius ſuum hoc in caſu: cum Dom. Ioan. Aloyſius ſtatim in 180
ipſo tumultu & criminis actu in mare ſubmerſus eſt. Quocirca,
eo mortuo, ferri ſententia ſuper notorio delicto potuit & eius
bona publicari. Ita in ſpecie ſcribunt Iſernia, Aluarotus & Mar-
tinus Laud. *in cap. imperialem. §. callidis. de prohib. feud. alien. per Feder.
quos ſecutus eſt Iacobinus à S. Georgio in inueſtitura feud. in verbo Dictiq;
vaſalli. numer 53. verſic. & iſtam opinionem.* cum dicunt, quod ſi † va- 181
ſallus commiſit Feloniam, qua feudo priuari meretur, & domi-
nus non habuit tempus proponendi querelam ipſo vaſallo vi-
uente, quod eo mortuo proponi poteſt contra ipſius vaſalli hæ-
redes: & feudum ex illorum manibus vindicabitur. Atque ita
declarant † *l. 2. C. ſi reus vel accuſ. mortuus fuer.* & eorum ſenten- 182
tiam, qui dixerunt, dominum non poſſe proponere querelam
de Felonia contra vaſallum defunctum, cum ei remiſiſſe in-
iuriam credatur, *vt reſponderunt Socinus Senior. Ruinus, Beroius, &
alii relati ſupra in fin. d. primi fundamenti. pro Dom. Scipione adducti.*
Nam procedit doctrina illa, cum dominus potuit vaſallo vi-
uente, eam querelam proponere: ſecus ſi non potuit, vt in caſu
noſtro vere non potuiſſe conſtat. Et in ſpecie & clare ita ſcribit
Ioan. Andreæ *in additio. ad Specul. tit. de feudis. §. vlt. in additione,*

Digitized by Google

quæ incipit : Reuoluitur hæc quæſtio , &c. cum ait, quod ſi vaſallus
commiſit Feloniam & repente deceſſit, dominus poteſt propo-
nere querelam contra illius hæredem. *Ioan. Andrea ſecuti ſunt A-
lexand. in l. rei iudicatæ. numero 4. ff. ſolut. matrim. Abbas conſilio 3. Ni-
tar in præſenti. numero ſeptimo, lib. 2. & Abbatem ſecutus eſt ſimilem ca-
ſu Crauet. conſilio 59. in fin. Ioan. Andrea quoque ſecuti ſunt alii plures,
quos recenſet Tiraquel in l. ſi vnquam. in verbo, ſuſceperit liberos. numer.
237. C. de reuoc. donat. Quibus in ſpecie & claris his terminis addo affli-
ctum in capit. 1. §. porro. numero 21. 25. 27. ex quibus cauſ. feudum amitt.
& Igneum in l. Caius. numero 17. ad Senatuſconſultum Syllanian.* Illud
183 etiam ex prædictis omnibus infertur male reſpondiſſe † Ra-
phaelem Comenſ. *d. conſil. 168. Prælatus, col. 3. verſic. ex hoc ergo. Rum.
conſil. 10. numero 6. & conſil. 139. numero 13. lib. 1. & cæteros quos ſupra in
fine dicti primi argumenti recenſui.* Reſponderunt hi quod ſi, vi-
uente vaſallo vel emphyteuta, dominus directus non declara-
uit eos incidiſſe in pœnam caducitatis, ob non petitam inueſti-
turam, vel ob non ſolutum canonem, eo vaſallo mortuo, am-
plius eam caducitatem declarare non poterit. Hi vere male re-
ſponderunt, ſi diligenter perpendantur rationes quæ impe-
diunt, ne pœna ex facto defuncti tranſeat contra eius hæredes.
Nam illæ rationes omnes hoc caſu ceſſant. Prima enim ceſſat,
quia hoc caſu, ex non petita inueſtitura, vel ex non ſoluto Ca-
none, notorie conſtat erraſſe. Atque ita ceſſat ratio, quod ſcili-
cet mortuus non poſſit ſeipſum defendere. Ceſſat & ſecunda,
quia non eſt hæc pœna corporalis, quæ morte delinquentis ex-
ſtinguitur, ſed pecuniaria, quæ exigi à ſucceſſore poteſt. Tertia
etiam ratio ceſſat, quia nō dicitur remiſiſſe ius ſuum dominus,
cum nō ſit decurſa præſcriptio temporis, vel quid aliud actum,
quo ius caducitatis remiſſum præſumatur.

Non obſtat ſecundum argumētum principale, quia reſpon-
detur primo, quod imo Do. Ioan. Aloyſius deliquit aduerſus
primum caput legis Iuliæ maieſtatis, ſicuti ſuperiore capite o-
ſtendimus. Præterea & ſecundo reſpondetur, admiſſo quod cō-
tra ſecundum caput legis Iuliæ erraſſet, attamen adhuc locus eſt
publicationi bonorum, vti abunde in præcitato capite demon-
184 ſtrauimus. Nec repugnat † *d. l. eorum. ff. ad l. Iul. maieſt.* quia reſpō-
deo, loqui eo in caſu, cum principis maieſtas violatur, deiectis
vel conflatis eius ſtatuis & imaginibus. *iuxta l. qui ſtatuas. ff. eo. &
ſupra explanaui.* Nam hoc in caſu non poteſt dici proprie crimen
læſæ Maieſtatis, ob quod bona publicari dixit Vlpianus *in l. vlt.
ff. eod. ad l. Iuliam maieſt.* Et apertius ſanciuit Iuſtinianus *in §. inter-
dum, in inſtit. de hæred. quæ ab inteſt. defer.* Et cum clarum ſit in caſu
noſtro crimen læſæ maieſtatis perpetratum fuiſſe à Do. Ioan.
Aloyſio, non eſt recedendum ab ea Vlpiani & Iuſtiniani conſti-
tutione. Rurſus & tertio reſpondetur. *d. l. eorum. de bonis liberto-
rum.* quæ ita filio patroni eo viuo, vt ipſi patrono debentur. Et
bona illa filio debita ſunt legis diſpoſitione nō ex perſona ipſius
patris, cui delinquenti dum filius non ſuccedit, potius in pœ-
nam patris, vt ſcilicet ſine hærede moriatur, quam ipſius filii,
qui non deliquit, factum & ſancitum fuit. Et ideo videmus *in l.
1. C. de bon. liber.* bona libertorum à filiis patronorum etiam an-
ferri, quod filii illi fuerint participes perpetrati delicti à patre.

Non obſtat tertium fundamentum, quia reſpondeo, quod
imo agnatus delinquendo contra perſonam domini, alteri pre-
iudicat, etiam ſi feudum eſt antiquum & paternum. Eſt enim
hæc (:vt oſtendimus:) magis recepta Doctorum opinio. Nec illi
185 repugnant allegata iura in contrarium. Nam ille tex. † *c. 1. §. ſi va-
ſallus culpam, ſi de feudo defuncti fuer. controuerſ. inter dom. & agn.* lo-
quitur ſub conditione & ait, quod vbi vaſallus perdit feudum,
deſcendentes non reuocabunt, ſed agnati quarto gradu remo-
ti, dummodo ad eos pertineant. Agnati ergo tūc demum reuo-
cant, cum ad eos feudum pertinet. Non ergo ille textus deter-
minat, quod ſemper feudum, quod reuocare nō poſſunt etiam
deſcendentes, pertineat ad agnatos, ſed illud relinquit in diſpo-
ſitione iuris. Quæ ſane iuris diſpoſitio eſt, quod vbi vaſallus de-
linquit contra perſonam domini, dominus habeat feudum pro
186 ſuæ iniuriæ vltione. Ita pariter reſpondetur tex. † *c. 1. ſi vaſallus
feu. priuetur.* cuius verba adſcripſi, *Vaſalli feudum delinquētis licet ad
agnatos quandoq; pertineat*, &c. Ecce ait, *quandoq; pertineat*. Non e-
nim aſſerit, quod *ſemper* pertineat, ſed *quandoq;*. Ergo regulari-
187 ter non pertinet, cum hæ dictiones, † *quandoq;* & *interdum*, ſigni-
ficent regulam eſſe in contrarium. *l. interdum. ff. de condict. in. indeb.
gloſſ. in l. legitima. ff. de pactis. Iaſ. in l. iuriſgentium. §. prætor ait. n. 21. ff. eo.
copioſe Gomeſ. in §. ſed iſtæ. numer. 71. Inſtitut. de actio. & Tiraquellus in
tractatu de retractu conſanguin. §. primo. gloſſ. 9. nu. 224.* Et ſub regula
continetur præſertim hic caſus, cum vaſallus deliquit cōtra per-
ſonam domini; (:vt dixi:) tunc feudum aperitur domino, vt il-
latę iniurię vltionē habeat. Nec allegatis auctoritatibus in con-
trarium deferendum eſt. Nam Iſernia † ſibi parum conſtans a- 188
libi ab hac opinione diſſentit. vt facit & Aluarotus. Iacobinus
vero ait, ꝙ licet æquior & humanior ſit opinio, quod feudum
hoc caſu agnato aperiatur, attamen ſubiicit contrariā opinionē
eſſe communem, & in iudicando ab ea non eſſe recedendum.

Non etiam repugnant auctoritates relatæ à Thoma Marino.
Nam quid cenſeat Capicius *in c. imperialem, colu. 259.* vt allegatur,
ignoro. cum illius cōmentarii in noſtras manus hactenus non
venerint. Marinus vero † Freccia *libro 2. de ſubfeudis* , *auctoritate* 189
29. num. 1. ſolum probat illorum opinionem qui dixerunt, viuo
delinquente feudum aperiri domino, ſed delinquente mortuo
reuerti ad agnatos. Quam ſane opinionem iam falſam eſſe ſuo
loco dixi. Non obſtat auctoritas Ruini *conſ. 7. num. 12. lib. 1.* ſiqui-
dem deceptus eſt Rui. auctoritate † Alex. *conſ. 30. li. 1.* qui quidem 190
Alexander non aſſerit, quod feudum ad agnatos deuoluatur,
cum vaſallus directo delinquit contra perſonam domini: ſed
contrarium aſſerit. *d. conſ. 30. n. 13. verſic. Et idem tenet. & n. 17. verſic.
Nec obſtat.* Alexander enim duos caſus facit. Primus eſt, cum va-
ſallus indirecte offendit dominum. vt eſt, quando ſine eius licē-
tia alienat. Hoc caſu (:inquit & recte Alexander:) is alienans a-
gnatis non præiudicat. Et ratio eſt, quia hoc modo eſſet adin-
uenta via, qua vnus agnatus poſſet præiudicare alteri. Et hanc
rationē conſiderauit & Ruin. *d. conſ. 7. n. 12.* Præterea dici poteſt,
ꝙ imo etiam hoc caſu poteſt præiudicare agnatis alienando, ni-
ſi impediatur ab aliis agnatis proteſtando. *ita Bald. in c. 1. §. vlt. n. 5.
quæ fuit prima cauſa benef. amitt. & ibi in fin.* Hic tamen caſus nō eſt,
de quo contendimus. Secūdus eſt caſus, cum vaſallus directe of-
fendit dominum, vt eſt in caſu noſtro. Hoc caſu ait Alexander,
habet dominus feudum in vltionem ſibi illatæ iniuriæ. Et hoc
caſu nō eſt conſiderabilis ratio præcedentis caſus, quia eſt veri-
ſimile, ꝙ vaſallus velit delinquere, & ſe in promtum periculum
iniicere, vt agnatis detrimentū adferat. Non etiā repugnat au-
ctoritas Alc. *reſp. 182. n. 1.* quia ipſe hanc opinionem non firmat,
imo teſtatur contrariā eſſe cōmunem. Non etiā repugnant au-
ctoritates relatæ à Rol. *d. conſ. 1. n. 31. lib. 3.* quia & ipſe Rolandus &
auctoritates ab eo allegatæ, loquuntur in illa controuerſia, an
feudum, quod ob delictum vaſallus amiſit, potius fiſco deferā-
tur, quam agnatis: nos vero loquimur, an potius domino dire-
cto quam ipſis agnatis concedatur atque aperiatur. Et quanta
ſit inter hæc differentia infra in reſponſione ad ſextum dicam.

Non obſtat quartum argumentum, quia reſpondeo primo,
non eſſe bonam conſequentiam, res & bona debent de primo-
genito in primogenitum deſcendere, ergo iure generis primo-
genitus illa obtinet. Siquidem verius eſt: quod etſi † primoge- 191
nito quid debeatur, illud debetur iure hæreditario, & non iure
generis. *Ita ſcribunt Old. conſ. 94. Eleganter circa negotium, in 3. dub.
cum aliis relatis à Tiraq. in tract. de iure primogen. q. 35. n. 3. & à Iacobo à
la Luſitano in tract. de primogen. n. 37.*

Reſpondeo ſecundo & hic animaduertendum cenſeo: hanc
Doctorum aſſertionē & declarationem non eſſe verā. Non .n.
adhibenda eſt diſtinctio, ꝙ dictum ſit in inueſtitura, pro ſe & fi-
liis de primogenito in primogenitum, vel nihil ſit dictū. Siqui-
dem, cum de agnatorū ſucceſſione in feudis † agitur in ſpecie 192
noſtra: ſemper intelligimus, ꝙ agnati iure generis & non iure
hæreditario feudū obtinere debeant poſt iam vita functū. Hoc
patet, quia ſi agnatus agnato iure hæreditario ſuccederet, idem
de eo diceremus, ꝙ de filio & hærede patris, cui pater vel alienā-
do vel delinquendo præiudicat: cum filius, vt hæres non poſſit
† contrauenire facto ſui anteceſſoris. *Ita in ſpecie reſponderunt A-* 193
lexand. conſ. 30. n. 17. lib. 1. Calcan. conſ. 74. n. 6. & Goz. conſ. 46. nu. 5. Vel
ſi indignus eſt ei ſuccedere, vel ſublata qualitate, quia patri hæ-
res eſſe non poteſt, cum fiſcus ſuccedat. iure merito (:vt dixi:) ei
præiudicat. Ita pari ratione dicendum eſt, ſi agnatus hæredita-
rio iure ſuccederet in feudo mortuo altero agnato. Nam ſine
dubio is poſſet delinquendo cæteris præiudicare. Atqui regula-
riter non poteſt delinquendo præiudicare, (:vt diximus ſupra.
Qua ratione hoc eſt factum? Nō alia certe, quam ꝙ agnatus iu-
re generis feudum habet. regula hæc, ꝙ agnatus nō præiudicet
agnato delinquendo, non procedit, quando delinquit contra
perſonam domini: quia tunc præiudicat. Ratio eſt, quia do. re-
cipit feudū in vltionē illatæ iniuriæ. Ecce ergo, ꝙ ius † generis 194
non impedit in caſu iſtius exceptionis; quando ſcilicet dictum
eſt com-

Digitized by Google

eſt commiſſum contra perſonam domini, quin ad eum feudum
deuoluatur: cum ſit ſecundum naturā diſpoſitionis feudalis; q̃
vaſallo delinquente feudum reuertatur ad dominum, atq; ita a-
gnato præiudicet. Quod ergo adiecta ſit clauſula, q̃ de primo-
genito in primogenitum tranſeat: atq; ita feudum debeatur iu-
re generis, non alterat immutatiue naturam feudi; quæ in hac
parte eſt, vt per delictum vaſalli in perſonam domini, aperiatur
domino. Et ideo hic nō conſideratur perſona agnatorum, quo
iure poſſint ſuccedere, an ſcilicet iure generis vel hæreditario,
ſed inſpicitur perſona ipſius domini, qui qualecunq; ſit feudū,
illud habet pro vltione iniuriæ. Et, ſi recte perpendatur, hæc ra-
tio fuit conſiderata à Bald. *in d.c.1.§.vlt.ver.alii dicunt. quæ fuit pri-
ma cauſa benef.amitt.* Cui quidem rationi Baldus ipſe non reſpō-
195 det. Sed ſolum probat ſuam opinionem † *ex l.eum qui.ff.de interd.
& releg.* Quæ quidem ſolum cōſiderat factum patris & eius per-
ſonam, non autem perſonam offenſi: cum ibi patria non offen-
datur, vt ei in vltionem ciuitatis ratione alicuius commodi ac-
quiratur, vt hic de feudo dicitur. atq; ita ius non habet ſimilem
naturam feudo. Verſatur etiam *d.l.eum qui.* in caſu, cū nil à perſo-
na patris proueoit: vt qua is nil adminiſtrauit. *ita declarant Oldra.
conſ.94.n.21. & Alb.in proœ. Digeſtorum.§. diſcipuli.n.18. verſ. ex quo pa-
tet.* Secus in caſu noſtro, io quo pater feudum adminiſtrauit &
obtinuit ſub quadam conditione, quod ſc. delinquendo contra
dominum, ei illud reſtitueret. Confirmantur iam relata ea ra-
196 tione, quod inueſtitura eſt conceſſa cum † clauſula. *ſaluo iuribus
ſenis,* &c. Quæ quidem operatur, ne à natura feudi receſſum ſit,
*Ita probat c.veniens.§.non obſtante. de praeſcr. & reſponderunt in ſpecie
Goz.conſ.26.n.48. & Pariſ.conſ.21.n.55.lib.1.*

Nec hic repugnant contrariæ Doctorum auctoritates. Nam
197 † Bald. male ſenſit: cum nec iure, nec ratione aliqua moueatur,
nec contrariæ rationi ſatisfaciat. Quocirca & auctoritas Curtii
Inn. & Marini corruit: qui re non conſiderata ſimpliciter ſecuti
ſunt Bal. Ita etiam euitatur auctoritas Afflicti, qui ſolum ſcribit,
quod primogenitus delinquendo viuo patre, non præiudicat
ſecundogenito. Nam facile reſpondetur id intelligi, quia viuo
patre ille deliquit; & ob id habetur ac ſi patre viuo deceſſiſſet:
atq; ita ſublatum eſt impedimentum, quo nepos ſuccedere non
poterat. atq; ita intelligo Barto. *in l.eum qui.ff. de interd. & releg. in
ſua diſtinct. quam probat Cur.Iun.in tract.feud.par.5.n.13. verſ. ſi autem
erat quærendum.* Et his quoq; diluitur auctoritas Gigantis; qui
Afflictum ſecutus eſt. Ita pariter non obſtat auctoritas Curtii
Sen. *conſ.49.col.20.verſ.quia reſponderi,* &c. Siquidem Curt. moue-
198 tur auctoritate Caſtrenſis † *conſ.162. in meo codice eſt conſ.311. circa
id quod primo quæritur.num.3.lib.1.* Sed Caſtr. loquitur, quando va-
ſallus deliquit, ſed non contra perſonam domini: q̃ eius clara &
aperta verba ſignificant. Præterea Curtius ſuo illo in caſu male
reſpondit, cum affirmet vaſallū, non petendo inueſtituram in-
tra tempus, dicit directo offendere dominum. *ex ſententia Alex.
conſ.36.lib.1.* Et tamen Alexander *ibidem. n.17.verſ. Nec obſtat,* aliter
ſcribit, *vt retuli ſupra in 6.fund. noſtra ſententia.* Ita etiam reſpondeo
199 † Calca. *conſ.74.n.6.* qui vere loquitur, quando delictum non eſt
directo commiſſum contra dominū, vt illius verba ſignificant.
n.5.ibi, non tamen commiſſum contra contractum, vult dicere,
contra dominum. Ita enim loquitur Gozad. *conſ.46.n 5. & conſ.
48.n.14.* quemadmodū ita ſe ipſum declarat *conſ.40. n.30.* Quod
clare patet; ſiquidem Calc & Goy. id ſuis in caſibus ſcribunt, q̃
pater non præiudicat filiis, intelligitur ergo cum pater non de-
liquit contra perſonam domini; quia ſi contra eius perſonam
delinqueret, etiā filiis præiudicium adferret; vt ſupra diximus.
200 Non etiam aduerſatur ratio illa Oſaſchi † *deciſ.vlt.n 20.*; quia
reſpondeo, loqui etiam quando vaſallus deliquit indirecte cō-
tra perſonam domini. Et licet vaſallus, qui deliquit tanquam v-
ſufructuarius iudicetur, attamen eſt vſufructuarius illius rei,
quæ conditionem annexam habet: quod ſcilicet res reuertatur
ad dominum pro vltione ſuæ iniuriæ, vt diximus ſupra. Et hæc
ratio venit conſecutiue ad præcedentem rationem, quod ſcilic.
debet habere iure generis. Si enim iure generis habere debet:
ergo qui tunc poſſidet, eſt potius vſufructuarius quam pro-
prietarius. Quocirca ex reſponſionibus ſupra ad eam rationem
relatis, & hæc confutatur.

Non obſtat quintum argumentum, quia ex proxime relatis
credo eſſe ſatisfactum. Nam vere hoc quintum à quarto præce-
denti pendet. Diuiſim tamen, ea ratione, recenſui, quod Curt.
Iunior *in tract.feud.parte 5.n.3.verſic.limitate. & n.5.* recenſet diſtin-
ctim has traditiones, vt diuerſas. Et ideo Doctores ibi allegati
ita etiam loquuntur; *ſicuti Socin.Sen.conſ.38.nu 3.lib.4.* reſpondit,
cum vaſallus deliquit alienando: atq; ita indirecte contra per-
ſonam domini. † Ruinus vero *conſ.149.num.14.lib.1.* male reſpon- 01
dit: cum loquatur de patre delinquente contra perſonam do-
mini, qui ſine dubio præiudicat filiis; etiam ſi illi patri hæredes
non exſtent. Et idem Ruin. *conſ.117.num.19.libr.3.* loquitur cum
vaſallus deliquit alienando atque ita indirecte. *Ita etiam intelligo
Dec.conſil.389.num.2.cum allegat Bar.in d.l.eum qui.de interd. & releg.
& Caſtr.d.conſ.162.ſeu conſ.311.qui(:vt dixi ſupra:)ita loquuntur. Ita pa-
riter reſpondit & declarat Grat.conſ.2.nume. 8.lib.1.* quod vaſallus de-
linquēdo directo in perſonam domini præiudicat ſubſequen-
tibus ſucceſſoribus, *ſicuti & econtra conſuluit idem Grat.conſ.132.lib.
1.* † vaſallum alienantem, vel non ſoluentem debitom canonem 202
& penſionem non præiudicare ſucceſſoribus, qui feudum à ge-
nere obtinere debent: cum illa ſit offenſio indirecta contra do-
minum. Et eodem modo loquitur Bald. *in l.2.num.1.C.de liber. &
eorum libr.* Et ex prædictis conſtat minus recte reſponſum fuiſſe
ab Aleiato † *reſp.180.in fin. & reſp.182.in fin.* cum dixit vaſalli deli- 203
ctum in perſonam domini directo non præiudicare cæteris
deſcendentibus. quibus diſtinctim iure generis feudum debe-
tur; iure potius non decreſcendi. Ea eſt præcipua ratio, quæ & à
cæteris relatis Doctoribus perpenſa fuit: quod ſcilicet noua ſit
conceſſio in ſingulos de agnatione: quaſi tot ſint ſeparatæ con-
ceſſiones, quot ſunt perſonæ. *arg.l.ſcire debemus, vbi Bart. & Aret.ff.
de verbo oblig.* Quæ ſane ratio ad rem noſtram nil confert, quan-
doquidem eo admiſſo, quod tot conceſſiones ſint quot perſo-
næ, attamen vna deficiente, ob conditionis euentum, cæteræ
corruunt: ſicuti videmus in † ſubſtitutionibus, quæ ſi multipli- 204
catæ ſunt, multis perſonis factæ, ita vt vnuſquiſq; ab ipſomet
teſtatore vocatus ſit, attamen vna deficiente, cæteræ quoq; de-
ficiunt. *ita reſpondit Oldra.conſ.21.cum quo * communis eſt opinio, vt at- **
teſtantur duo celeberrimi compatres mei Aymo Cra. & Ioan. Cephal. ille
conſ.98.n.4. iſte conſ.17.num.4.lib.1.* Quocirca egregie & ad rem no-
ſtram maxime reſpondit Alex. *conſ.139.n.3.lib.6.* quod ſi teſtator
ſubſtituit † multos, vt ordine ſucceſſiuo vnus alteri ſuccederet, 205
de gradu in gradum, quod vno gradu deficiente, ob euentum
conditionis, cæteri omnes qui alias erant ſucceſſuri excludun-
tur. Et Alexandrum ſecutus eſt Alt. *met.reſp.134.in fi.* qui cenſuit,
hoc procedere etiam in donatione facta inter viuos. Ita ergo in
caſu noſtro dicendum eſt, quod ſcilicet per euentum conditio-
nis, quia vaſallus deliquit in dominum, à feudo cæteri deſcen-
dentes, & alias ſuccedere debentes, excluduntur.

Non obſtat ſextum fundamentum partis aduerſæ, quia re-
ſpondeo, quod hæc feuda hæreditaria fuerunt duplici teſtamē-
to ſuppoſita fideicommiſſo. Primo ex teſtamento Do. Ioan. A-
loyſii Senioris. Secundo ex teſtamento Dom. Sinibaldi. Verum,
quia de teſtamento ipſius Dom. Sinibaldi non conſtat, nec ali-
quo modo à Cæſare fuit confirmatum; ob id tota diſputatio
pendet ex fideicommiſſo Dom. Ioan. Aloyſii Senioris. Qua in
re dicendum eſt, Dom. Scipionem ex eo non poſſe hæc feuda
recuperare. Quandoquidem Cæſar non eſt aſſecutus hæc bona
Dom. Ioan. Aloyſii Iunioris delinquentis tanquam fiſcus: ſed
tanquam dominus directus, qui ob infidelitatem ſui vaſalli feu-
dum apud ſe recepit in vltionem illatæ iniuriæ. Cum enim † va- 206
ſallus feudi poſſeſſor delinquit, & dubitatur cui feudum acqui- *
ratur, an domino directo, vel agnatis, vel damoum paſſo, & ita
offenſo;* recepta eſt opinio deferri domino directo. *Ita ſcripſi in
tract.de recup.poſſ.remed.9.n.248.quo loci ratione & multorum auctori-
tatibus comprobaui.* Et *addo Ruin.conſ.23. in fin.lib.1. qui in ſpecie huius
criminis loquitur. idem ſenſit Oldr. conſil.17. & Bernardinus Diaz. in
Pract.Canonica c.124.num.12.* Si vere dicere volumus feudum hoc
eſſe alienabile, adhuc Cæſari læſo deferri debuit, *vt copioſe ſcripſi.
d.remed.9.n.252.*

Non obſtat vltimom, quia reſpondeo, hanc opinionem non
eſſe duram: cum dominus ſolum conſequitur ob conditionis e-
uentum, quod iam dedit, & q̃ dicitur, quod nemo ob alterius
delictum puniri debet, facile diſſoluitur, diſtinguendo prius
pœnarum genera. Vna eſt pœna ſpiritualis, qua peccātis anima
affligitur. Altera eſt corporalis. Tertia eſt bonorum. Quando † 207
de ſpirituali pœna agitur, res certa & clara eſt, quod vnus pro
altero puniri non poteſt. Et vere nec Deus ipſe punit hac pœna
alterum pro altero. Nam ſcriptum eſt † Ezechiel c.18. *Anima quæ* 208
*peccauerit ipſa morietur. filius non portabit iniquitatem patris, & pater
non portabit iniquitatē filii, iuſtitia iuſti ſuper eum: & impietas impii ſuper
eum.* Et Deut.c.24. *Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro paren-*

tibus: ſed vnuſquiſque pro peccato ſuo morietur. Hanc ſententiam &
interpretationem admittunt vno ore omnes. *Ita D. Auguſtinus
ſuper librum Ioſue q. 8. & epiſ. 75. ad Auxilium epiſcopum. gloſſ. in c. vnde-
cunque vbi Card. de Turrecr. 56. diſtin. Dom Thomas, 1. 2. q. 87. art. vlt. &
2. 2. q. 108. art. 4. Alphonſus de Caſtro lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 11.*
209 Qua ex re infert, nec vnum pro altero poſſe † excommunicari
aliave pœna puniri, qua æterna gloria amitti ſolet, *vt relati ſcri-
pſere, & clarius Didac. Couarr. lib. 2. var. reſol. c. 8. verſ. 5. pœna.* Secunda
eſt pœna corporalis. In qua quidem dicendum eſt aliquando
210 Deum Opt. Max. † innoxium pro nocenti punire, iuxta illud
Exodi c. 20. *Ego ſum Dominus Deus tuus fortis zelotes viſitans iniqui-
tatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem eorum, qui
oderunt me.* Hinc legimus Ioſue c. 6. quod filii & filiæ Achan, qui
ſuffurauerant de anathemate Hierico contra præceptum Do-
mini, ſimul cum ipſo Achan patre, ex mandato Ioſuæ fuerunt
interfecti. Ita quoq; ſcriptum eſt Geneſ. c. 19. Deum Opt. Max.
igne conſumſiſſe paruulos infantes Sodomę, qui cum non pec-
caſſent, ex facto tamen parentũ pœnas dederunt. Huc etiã ſpe-
ctat, q̄ ſcriptum legitur *lib. 4. Regum cap. 5.* filios pueros Giezi ab
Heliſeo propheta lepra percuſſos fuiſſe ob peccatum patris: qui
contra Heliſei voluntatem à Naaman leproſo, ob collatam illi
211 ſanitatem, munera accepit. Itaquoque ex Ethnicis † exempla
extant. Dionyſii Syracuſani filius pœnas dedit pro patre, qui
multa commiſerat ſacrilegia *auctor eſt Valer. Max lib. 1. cap. 2.* Legi-
mus etiã apud Herod. *lib. 1.* qui Clio inſcribitur, Crœſum, à Cy-
ro captum, Delphos miſiſſe quoſdam Lydorum ſciſcitari ora-
culum: cur in tantum calamitatis traductus eſſet: Pythiam Ly-
dis ita reſpondiſſe ferunt, Crœſum quintæ retro ætatis crimen
luere, hoc eſt, abaui: qui cum eſſet ſatelles Heraclidarum, mu-
lieris dolo inductus dominum interemit, illiuſq; dignitate po-
titus eſt nihil ad eũ pertinente. Narrat etiam Ammianus Mar-
212 cellinus *lib. 28.* † Maratocuprenos peſſimos graſſatores ſub Valē-
tiniano oppreſſos interiiſſe ad vnũ omnes, eorumq; ſobolem
paruam etiam idem, ne ad parentum exempla ſubcreſceret, pari
ſorte deletã eſſe, lareſq; euerſos, quos ambitioſe luctuoſis alio-
rum diſpendiis extruxerant. Verum vel ipſius ſolius Dei Opt.
Max. hæc eſt poteſtas, non autem data eſt cuiquam mortalium.
Quod aperte ſignificant D. Auguſtinus *d. q. 8.* his verbis: *Viſibiles
213 † igitur Afflictiones hominum ſiue mortes, quoniam iis quibus ingeruntur
& obeſſe & prodeſſe poſſunt, nouit Dominus in occulto prouidentia ſua,
quemadmodum iuſte quibuſq; diſpenſet, etiam cum aliorum peccata in a-
lios videtur vlciſci. Pœnas vero inuiſibiles, quæ nocent & prodeſſe non poſ-
ſunt, ita nullus, Deo iudice, pro alienis peccatis luit, ſicut, homine iudice,
luere nullus, niſi pro ſua culpa iſtas viſibiles debet.* Hæc D. Auguſtinus:
qui eam eſſe rationem aſſerit, quod Deus hac pœna vnum pro
214 altero puniat, † quia filii pœna ob patris peccatum, patri nocet
& filiis ad ſalutem prodeſt. Quam in ſententiam egregie ſcripſit
Plutarchus Philoſophorum grauiſſimus libello de ſera numi-
nis vindicta. Humana vero poteſtas id efficere non poteſt. Et de
215 humano hoc iudicio intelligi poteſt, & illud † Deut. *cap. 24. Non
occidentur patres pro filiis,* &c. & illud Exodi *c. 23. Inſontem & iuſtum
non occides.* Quam legem Moyſes moriens populo commenda-
uit *auctor eſt Ioſephus lib. 4. antiq. Iud. c. 8.*

Quocirca ſubiungit idem D. Auguſt. *At vero ſi Achan ab aliquo
inuentus atque comprehenſus, & illius criminis reus ad iudicium Ioſue
fuiſſet adductus, nequaquam putandus eſt, hominem iudicem vel pro illo,
vel cum illo quempiam alium, qui ſocietate facti eius minime teneretur,
fuiſſe puniturum. Neque enim mandatum legis licebat excedere, quod da-
tum eſt hominibus, ne iudicio ſuo, quod homini in hominem iuſſum ſiue per-
miſſum eſt, alterum pro alterius peccato arbitretur eſſe plectendum. Longe
autem ſecretiore iuſtitia iudicat Deus qui potens eſt, etiam poſt mortem,
quod homo non poteſt liberare vel perdere.* Hæc ibi. Qua ſane ex ſen-
tentia ſanctiſſimi viri conſtituendum eſt, nulli humano iudici
216 licere † hominem pro alterius peccato pœna mortis punire,
imo nec pœna alia corporis afflictiua afficere. Quod affirma-
runt apertius Alex. Alenſ. *in tertia parte ſuæ ſummæ, quæſt. 41. mem-
bro 4. art. 1. D. Thomas, 2. 2. quæſt. 108. Cardinalis de Turrecremata in c.
vndecunque. 59. diſt. Alphonſ. de Caſtr. lib. 2. de iuſta hæret. punit. c. 11. &
Didac. lib. 2. variar. reſolut. c. 8. numero 1. verſ. tertia humana.* Qui ob id
ſubinferunt minus recte ab Arcad. & Hono. Impp. dictum
fuiſſe *in l. quiſquis, C. ad l. Iul. maieſt.* ex Imperatoria indulgentia &
leuitate, ſe vitam concedere filiis eorum, qui crimen læſæ ma-
ieſtatis commiſerint. Nam, & ſecuta Cæſarum manſuetudine,
minime poſſent iuſte, ob parentum ſcelus filii occidi vel verbe-
rari. Qui enim fieri poteſt, vt ab homine quis valeat, nec de vir-
tute nec de vitio parentum (: *vt ait Chryſoſt. c. nunquam. 56. diſtinct.*)
argui. Niſi velit vti imperitus Medicus, ob aui aut patris mor-
bum, nepoti medicamentum adhibere. Quod ridiculum exiſti-
mauit Bion Philoſophus. Alter enim filius natus à patre effici-
tur: & cuiq; mentem eſſe diuino creatam arbitrio ait Auguſt.
relatus *in c. iam itaq; 1. q. 4.* Cæterum, cum de hac pœna in caſu
noſtro non agatur diutius non immorabor.

Tertia eſt pœna, quæ bona † tantum reſpicit & continet. 217
Hanc, ſine controuerſia aliquando Deus qui ſemper id poteſt,
vni pro alterius peccato indicit. ſi enim poteſt & ſolet afficere
pœna corporali, quanto fortius pœna bonorum. Hanc etiam
aliquando humanæ leges ſanciunt aduerſus vnum pro alterius
peccato. *quemadmodum probat d. l. quiſquis. C. ad l. Iul. maieſt. Authen.
Gazaros. C. de hæret. quæ à iure pontificio recepta eſt. c. ſtatutum, de hær. e.
cum ſecundum, eo. tit. de hær. in 6.* Cęterum, cum diuerſa ſit perſona-
rum qualitas, ac etiã bonorum; quo omnia dilucide exponam,
ita diſtinguo, & conſtituo duos caſus.

Primus eſt, cum agitur, vt filius puniatur ob delictum atrox,
puta læſæ maieſtatis diuinæ vel humanæ, à patre commiſſum.
Hoc caſu iuſte filius † punitur pœna priuationis dignitatis iam 218
adeptæ à principe ipſo læſo, ac etiam ne in futurum aliquã con-
ſequatur. ſiquidem ſolum aufert princeps quod ſuum eſt. idque
facit, timore illo, † ne filii hi ſint imitatores ſcelerum patrum. 219
quod probat & Alphonſus de Caſtro d. lib. 2. de iuſta hæret. punit. c. 11. lu-
cro enim ſolum priuari quodammodo dicuntur, *iuxta l. 1. §. 1. ff.
ſi quis aliquem teſta. prohib. & ad rem ſcribit Coraſius in l. filium ſena-
toris, in fin. de ſenator.* Ita etiam iuſte priuatur filius ſucceſſione
bonorum patris. ſi quidem proprie auferuntur quæ ipſius pa-
tris erant. Præterea, filii hi puniuntur in pœnam patris, vt ſcili-
cet hæc pœna magis & magis patres affligat. Quam † rationem 220
probat M. Tullius *libro 1. Epiſtola ad Brutum. epiſtola 12. Nec vero me
fugit, quam ſit acerbum parentum ſcelera filiorum pœnis lui: ſed hoc præ-
clare legibus comparatum eſt, vt caritas liberorum amiciores parentes
Reipubl. redderet.* Hęc Cicero. Futura autem bona ab ipſis filiis ac-
quirenda non auferuntur. Quocirca intelligimus quo ad hunc
caſum. *d. l. quiſquis,* non continere odium irrationabile, *vt opina-
tur Crauet. d. tract. de antiq. temp. 4. parte princ. num. 157.* Non enim
lex eſſet, ſi ratione careret, *c. erit autem lex. 4. diſt.*

Secundus eſt caſus, cum agitur, vt † extraneus, nempe, quia 221
delinquente non deſcendit, puniatur ob delinquentis crimen
& erratum. Hoc caſu, ſi loquimur, vt priuetur ſuis propriis bo-
nis ſuo labore & induſtria, vel à ſuis maioribus acquiſitis, di-
cendum eſt; non poſſe puniri ob alterius crimen, cum nulla hic
adſit iuſtitiæ ratio, cur hic puniri debeat ob alterius factum. Et
hic ceſſat ille timor, ne ſit imitator vitii illius delinquentis: cum
timor imitationis conſiderari ſoleat tantummodo in filiis, qui
ſunt portiones quædã viſcerum patrum ſuorũ. Et de hac pœna
noſtra non eſt diſputatio. Sed hoc in caſu loquuntur † Socin. 222
Sen. *conſ. 12. & conſ. 35. col. 5. lib. 1. Dec. conſil. 64. & conſ. 524. & alii re-
lati ſupra in dicto vltimo fundamento partis aduerſæ.* ita vere † loqui- 223
tur. *l. ſancimus. C. de pœn.* quam docte Duaren. *lib. 2. diſput. anniuerſ.
c. 24.* ad rem noſtram explicat. Et hoc caſu procedit, q̄ ait Cra-
uetta, eſſe ſine ratione, q̄ vnus pro altero puniatur: cæteris vero
in caſib. non. Quod & Ethnicorum exemplis cõfirmari poſſet.
Vnum tantum Alexandri Magni adferam. Lex † fuit apud Ma- 224
cedones: vt propinqui eorum, qui Regi inſidiati eſſent, cum eis
necarentur. Quam legem veriti propinqui Philoti Parmenio-
nis filii, poſteaquã de ipſo Philota quæſtionẽ haberi fama vul-
gauerat, partim ſe interficiebant, partim in deuios montes &
vaſtas ſolitudines fugiebant, donec Rex Alexander audito tu-
multu, legem ſe propinquis remittere edixit. Vt auctor eſt Q.
Curtius *lib. 6.* Quod etiam ipſe Alexãder ita commemorat apud
eundem auctorem *lib. 7.* ſed olim iſtum morem (: inquit:) occi-
dendi cum ſceleſtis inſontes propinquos, parenteſque ſolui. ſi
vero loquimur (: vt vere nos hoc in caſu verſamur:) vt priuetur
extraneus bonis illis, quæ à principe læſo profecta ſunt. Et tunc
dubium non eſt, quin iuſte etiam extraneus, in quem, ex illo,
qui deliquit, bona deuenerunt, priuari illis poſſit, nec odioſa
lex eſt: cum princeps ſolum recipiat, quod ſuum eſt. Et præſer-
tim in caſu noſtro, in quo iam diximus, in feudo eſſe hanc con-
ditionem, ſi vaſallus erit fidelis: qua conditione deficiente,
princeps ipſe nil ab aliquo auferre, ſed ſuum tantum recipere
videtur. Concludo itaque feuda hæc eſſe Cæſari deuoluta & a-
perta etiam ad detrimentum domini Scipionis.

Iacobus Menochius I.C.

S V M-

Digitized by Google

SVMMARIA.

1 Sententia iudicis habet praſumptionem pro ſe.
2 Iudex vir bonus dicitur, & pro eo praſumitur.
3 Bannitum à iudice, recte bannitum praſumi.
4 Sententia etiam quo ad ſolemnitatem proceſſus habere praſumptionem pro ſe.
5 Sententia rite & recte lata praſumitur, cum ab ea non fuit appellatum.
6 Delegati ſententia praſumptionem pro ſe habet.
7 Delegati perſona a lege approbata dicitur.
8 Sententia delegati quando non habeat praſumptionem pro ſe.
9 Bald. in cap. cum in iure peritus, de off. deleg. declaratur.
10 Delegatus pro ſe praſumptionem non habet quo ad ſua iuriſdictionis fundamentum.
11 Arbitri habent praſumptionem pro ſe & ſua ſententia, quod ibidem declaratur.
12 Sententiam non habere praſumptionem pro ſe quando fuit proceſſum contra contumacem.
13 Contumax verus quis.
14 Contumax exiſtenter & apparenter.
15 Sententiam approbat, qui dum latam ſciuit, non appellauit.
16 Princeps praſumptionem magnam pro ſe habet.
17 Principem ex cauſa motum praſumi.
18 Principi de facto alieno non credi.
19 Item & de geſtis ab alio non creditur.
20 Probationes parte citata recipi debere.
21 Principis aſſertioni de facto alieno cur non credatur.
22 Item creditur cum dicit ſe accepiſſe a fide digno.
23 Item cum ait, ſe eſſe informatum.
24 Item cum motu proprio aſſerit.
25 Principis aſſertionem ſaltem praſumptionem facere.
26 Principis aſſertioni non credi cum aſſerit de eo quod non eſt ſua poteſtatis.
27 Principi credi praſumptiue ſaltem de facto, quod non eſt ſua poteſtatis.
28 Item plenam probationem non facere.
29 Principis aſſertio, quod vaſallus fuerit ingratus fidem facit.
30 Cauſa in Principe an praſumatur in his, de quibus ad libitum diſponere non poteſt.
31 Baldus conſil. 326. lib. 1. declaratur.
32 Principis aſſertioni credi cum aſſerit, ſe ex actis rem ita ſe habere cognouiſſe.
33 Reſcripta non vitiari lapſo anno, etiam de iure Canonico.
34 Reſcripta ad lites eſſe ſui natura perpetua.
35 Reſcripta ad lites anno perire ob neglegentiam impetrantis.
36 Dolum non praſumi.
37 Procurator neceſſe non habet exhibere mandatum ſuum in cauſa inquiſitionis, cum mandato Principis delinquens inquiritur.
38 Mandatum deinde exhibitum pracedentia acta confirmat.
39 Mandatum confirmare iam geſta parte non opponente.
40 Item quandocunque, poſſe exhiberi non opponente parte.
41 Procuratoris geſta valere ante reuocationis certificationem.
42 Mandatum cum clauſula ratihabitionis iam geſtorum confirmare iam geſta.
43 Iudicem debere ipſummet examinare teſtes in cauſa criminali.
44 Item ei deleganti ex cauſa vices ſuas non credi.
45 Item non procedit ex ſtylo & conſuetudine.
46 Teſtium examinatio ſummatim facta, non facit plenam fidem, niſi repetatur.
47 Teſtium repetitio ex cauſa à iudice notario committitur.
48 Notarium rogatum eſſe poſſe de commiſſione ſibi facta.
49 Actuario credi de commiſſione ſibi facta.
50 Guidonis Papa error.
51 Boerij deciſio reiecta.
52 Notario credi de commiſſione ſibi facta concurrente ſigno indicis.
53 Iudex ratam habere dicitur examinationem teſtium à notario factam, dum ſecundum eam iudicat.
54 Acta iudiciaria probari ſolum ſcriptura.
55 Commiſſione notario à iudice facta amiſſa, teſtibus probari illa poteſt.
56 Commiſſio notario facta ſcriptura & teſtibus probari poteſt.
57 Promiſſionem mixtam ex teſtibus & ſcriptura non cenſeri reiectam, cateris reiectis.
58 Inquiſitio eſt nulla, cum non pracedente diffamatione formata fuit.
59 Inquiſitionem conualidari ex ſuperuenienti diffamatione.
60 Veritati locum ſemper fore.
61 Indicia plura requiri ad formandum inquiſitionem.
62 Socius criminis indicium facit contra ſocium in crimine laſa Maieſtatis.
63 Indicium oriri ex fuga.
64 Inquiſitionem formari poſſe in crimine laſa Maieſtatis nulla pracedente diffamatione.
65 Item & in cateris criminibus atrocibus.
66 Leges tranſgredi licere in atrocibus.
67 Inquiſitionem poſſe formari in crimine hareſis non pracedente diffamatione.
68 Item & cum mandato Principis inquiritur.
69 Innoc. in cap. cum oporteat, de accuſa. declaratur.
70 Inquiſitionem formari poſſe, non pracedente diffamatione, cum Princeps motu proprio mandat aliquem inquiri debere.
71 Reſcripti tenorem eſſe inſerendum in citatione à delegato facta.
72 Delegatus ſua delegationis fidem facere debet.
73 Item etiam ſi ſit excelſa dignitatis.
74 Stylus curia ſeruari omnino debet.
75 Reſcripti tenorem non eſſe inſerendum in citatione, cum nullum effectum parere poſſit.
76 Citari non debet, quem non eſſe venturum ſcimus.
77 Delegatus in dignitate poſitus procedere poteſt in cauſa non facta fide ſua poteſtatis.
78 Cardinali aſſerenti aliquid ſibi eſſe à Papa commiſſum, credi.
79 Commiſſario credi ſibi aliquid commiſſum cum de modico praiudicio agitur.
80 Capitula probare contra producentem.
81 Praſumitur quis eſſe in eodem loco, in quo ſemel fuit.
82 Mutatio non praſumitur.
83 Accuſatus excuſare ſe non poteſt de acceſſu non tuto, cum potuit petere ſaluum conductum.
84 Iter tutum dicitur ad reuertendum, quod fuit adeundum.
85 Inquiſitio continere debet locum commiſſi criminis.
86 Idem etiam ſi agitur ad ſolam feudi priuationem.
87 Inquiſitionem procedere non adſcripto tempore commiſſi criminis.
88 Item maxime cum delictum eſt ſemper.
89 Item cum inquiritur de delicto negatiuo.
90 Item cum locus eſt incertus.
91 Item cum delictum non eſt momentaneum, ſed ſucceſſiuum.
92 Item in crimine hareſis.
93 Item cum proceditur ſola facti veritate inſpecta.
94 Citatio per edictum non conceditur cum perſona eſt certa.
95 Citare per edictum poteſt Princeps.
96 Item & delegati Principis.
97 Citationem reſpicere defenſionem.
98 Princeps abſolute defenſiones auferre non poteſt.
99 Lex naturalis eſt immutabilis iuxta ſuum primum principium.
100 Princeps poteſt auferre certum modum citationis, & defenſionis.
101 Citationis certum modum ſtatutum dare poteſt.
102 Appellationem auferre poteſt.
103 Cautio per edictum permiſſum eſt in crimine laſa maieſtatis.
104 Item & cum proceditur in cauſa ſola facti veritate inſpecta.
105 Ius naturale quo ad prima principia eſt immutabile.
106 Filius patrem patria proditorem iure occidere poteſt.
107 Spurius à lege non agnitus, nec receptus.
108 Citatio per edictum conceditur cum citandus eſt terribilis.
109 Item cum rebellis citandus eſt.
110 Item & vagabundus.
111 Item cum conſtat illam perueniſſe ad notitiam citati.
112 Citatio alias nulla ligat cum conſtat veniſſe ad notitiam citati.
113 Contumax dici non poteſt, qui venire non potuit.
114 Impedimentum affectatum non excuſat.
115 Impedimentum ob non tutum acceſſum, & inimicitiarum non excuſat eum, qui ſua culpa in illa incidit.
116 Item non excuſat cum potuit remoueri.
117 Impedimentum proprie dicitur quod euitari non poteſt.
118 Impedimentum vt excuſet, de eo fieri debuit proteſtatio.
119 Item cum probatur quod eo remoto actus fuiſſet geſtus.
120 Sententiam contra minorem ſine curatore latam eſſe nullam.
121 Curator minoris citari debet cum contra ipſum minorem proceditur criminaliter, & etiam quando ciuiliter.

122 *Sententia lata contra minorem curatore carentem eſt nulla, quod infra declaratur.*
123 *Statuta à iure communi interpretationem recipere.*
124 *Statutum quod contumax habeatur pro confeſſo, an locum habeat contra minorem ſine datione curatoris citatum.*
125 *Fictio non plus operatur in caſu ficto, quam veritas in vero.*
126 *Statutum quod contumax habeatur pro confeſſo; iuri communi repugnat.*
127 *Minorem non comprehendi ſub ſtatuto generaliter loquente, infra declaratur.*
128 *Minorem curatore carentem non haberi pro confeſſo & conuicto ex diſpoſitione ſtatuti infra declaratur.*
129 *Curatorem minoris eſſe ſaltem vocandum antequam minor fateatur delictum.*
130 *Curatorem minori dari ad reuocandum ipſius minoris confeſſionem in cauſa criminali.*
131 *Statutum ſimpliciter loquens, etiam perſonam minoris comprehendit.*
132 *Statutum deferens lucrum dotis muliere præmortua, etiam minorem comprehendit.*
133 *Item & ſtatutum cogens affines ad compromittendum.*
134 *Item & ſtatutum de inſtrumentis regiſtrandis.*
135 *Legis auxilio non iuuatur, qui in eam committit.*
136 *Dolo non caret qui legi non obtemperat.*
137 *Lex & natura nil fruſtra operantur.*
138 *Confeſſio minoris facta in tormentis ſine curatore ipſi minori nocet.*
139 *Minoris confeſſio facta in tormentis nocet ei, etiam ſi curatore careat.*
140 *Curator cur minori detur.*
141 *Iudex habet præſumptionem pro ſe, quod iuſte agat.*
142 *Minori, quo iure communi vſus eſt, non ſuccurritur.*
143 *Minor citari ſolum poteſt, vt legitime compareat.*
144 *Minor negligens & contumax dici poteſt, vt comprehendatur ſub ſtatuto de contumacibus.*
145 *Curatoris officium quod in cauſis criminalibus.*
146 *Bannum loco annotationis bonorum hodie ſucceſſiſſe.*
147 *Non entis nullæ ſunt qualitates.*
148 *Minor vbi eſt contumax, & eius bona alienantur à iudice, non requiritur curatoris auctoritas.*
149 *Item cum eſt contumax ex diſpoſitione ſtatuti.*
150 *L. Clarum. C. de auth. præſtan. declaratur.*
151 *Item quo in caſu procedat.*
152 *L. ſi curatorem habens. C. de in integr. reſtitutio. minor. declaratur.*
153 *Minor habens curatorem ſine eo poteſt compromiſſum facere iuxta ſtatuti diſpoſitionem.*
154 *Statutum quod contumax habeatur pro conuicto & confeſſo, non repugnare iuri communi.*
155 *Cardinalis Zabarellæ conſi. 148. declaratur.*
156 *Statutum iuri communi repugnans ab eo non interpretatur.*
157 *Confeſſio ficta ob contumaciam plus nocet minori, quam vera, ob id quod adeſt legis auctoritas.*
158 *Item quando plus non operatur contra alios.*
159 *Contumax de iure communi ſæpe habetur pro confeſſo & conuicto.*
160 *Romanus ſing. vltimo, declaratur.*
161 *Cap. 2. de delictis puero. intellectus.*
162 *Statutum quod pater teneatur ſoluere pœnam pro delicto filij, intelligatur, cum de delicto vere conſtat.*
163 *Alberti traditio aduerſus communem reiecta.*
164 *Marſily opinio expulſa.*
165 *Curatoris auctoritas in ipſo negotio quando interuenire debeat.*
166 *Genuam Cameram habere Imperialem.*
167 *Saluoſconductus etiam concedi à principibus inferioribus.*
168 *Citari ter debet accuſatus antequam condemnetur.*
169 *Contumax vt pro confeſſo habeatur ex ſtatuti diſpoſitione ter citari debet.*
170 *Citatio vna ſola ſufficit in crimine læſæ maieſtatis.*
171 *Item cum facta fuit ſub pœna conuicti, & confeſſi.*
172 *Contumaces hodie ex ſtylo declarantur vna ſola citatione facta.*
173 *Citatorium edictum vbi affigi debeat.*
174 *Rotæ Romanæ deciſio declarata.*
175 *Citatio affigenda tribus in locis de mandato iudicis ſufficit, quod in duobus affigatur.*
176 *Citatio hodie affigitur eo in loco; in quo olim album Prætoris.*
177 *Actus eſt nullus, forma non obſeruata.*
178 *Citatio ſine expreſſione loci comparendi non ligat.*
179 *Citatio ſine expreſſione loci valet cum locus comparendi eſt manifeſtus.*
180 *Citatus intelligitur citatus ad locum conſuetum.*
181 *Denuntiatio litis motæ non requiritur cum conſtat de lite ipſa mota.*
182 *Citatio ſatis ex ſua data oſtendit locum, vbi citatus comparere debet.*
183 *Citatus ad locum, in quo non datur ei tutus acceſſus, non cogitur comparere.*
184 *Item nec vbi habet inimicos potentes.*
185 *Saluum conductum fragilem cautionem præſtare.*
186 *Citatus comparere non tenetur in loco vbi habet magnos inimicos, ei dato etiam ſaluo conductu. infra declaratur.*
187 *Saluus conductus reo criminis læſæ maieſtatis obſeruari non ſolet. infra declaratur.*
188 *Hæreticis non obſeruari ſaluos conductus.*
189 *Obligatio cum hoſte contrahi nulla poteſt.*
190 *Hoſti data fides etiam iuramento firmata non obſeruatur, ſed contra infra declaratur.*
191 *Saluiconductus hodie à principibus non ſolent obſeruari, ſed contra paulo infra.*
192 *Leonis decimi Pont. Max. factum contra Paulum Balconem.*
193 *Senatus Taurinenſis ſaluum conductum datum famoſo latroni non obſeruauit.*
194 *Hæreticis vocatis in concilio Conſtantienſi obſeruatos non fuiſſe ſaluos conductos eis datos: ſed aliter infra.*
195 *Citatus comparere non tenetur in loco vbi habet inimicos: infra tamen declaratur.*
196 *Fides publica data obſeruari debet.*
197 *L. conuentionum. ff. de pactis, declaratur.*
198 *Bannito fides data ſeruari debet.*
199 *Citatus excuſatorem mittere debet cum ei non datur tutus acceſſus.*
200 *Item ibidem contraria aliorum opinio declaratur.*
201 *Locus tutus quis ſit, duobus modis intelligitur.*
202 *Clem. paſtor. alis. §. nos circa. de re iud. declaratur.*
203 *Angeli traditio declaratur.*
204 *Citatus procuratorem mittere debet ad ſe excuſandum; quia comparere non poſſit ob timorem inimicorum.*
205 *Abbas in cap. ex parte. el. 1. nu. 5. de appell. declaratur.*
206 *Citatus proteſtari debet de loco non tuto, vt excuſetur.*
207 *Impedimentum tunc excuſat cum de eo proteſtatur.*
208 *Citatus ſibi imputare debet ſi non poteſt tute comparere in loco non tuto ob inimicitias à ſe cauſatas.*
209 *Saluusconductus reddit citatum ſecurum.*
210 *Saluumconductum iudicis violans punitur.*
211 *Cautio de non offendendo, ſecurum facit citatum ab inimicis.*
212 *Cautionem de non offendendo violans grauiter punitur.*
213 *L. qui ita. §. 1. ff. ad S.C. Trebell. declaratur.*
214 *Mulier teneri debet ad virum data ei cautione, quod vir eam non verberabit amplius.*
215 *Cautio ſufficiens prodeſt.*
216 *Imola in l. nam quod. §. non omnis. ff. ad Trebell. declaratur.*
217 *Afflictus deciſ. 289. nu. 21. declaratur.*
218 *Bart. diſputa. prima interpretatur.*
219 *Hæreticis datam fidem non eſſe ſeruandam; quomodo procedat, ibi declaratur.*
220 *Hæreticis non eſſe concedendum, vt in damnata eorum ſecta libere viuant.*
221 *D. Thomæ locus explanatus.*
222 *D. Auguſtini locus declaratus.*
223 *Saluus conductus obſeruari conſueuiſſe.*
224 *Leo decimus Pont. Max. an obſeruauerit fidem ſaluiconductus dati Paulo Balcono declaratur.*
225 *Conſtantienſe Concilium non violaſſe ſaluumconductum datum hæreticis vocatis.*
226 *Concilium Conſtantienſe ſeſſione ſexta, declaratur.*
227 *Saluusconductus ab inferiori dari non poteſt damnato à maiori.*
228 *Hæreticos expugnare & punire debet Imperator.*
229 *Iudici non credi exemplum inſtrumenti, & proceſſus fuiſſe authenticum.*
230 *Iudici aſſerenti veriſimilia credi, & ſi alias non credatur.*

231 *Aſſeren-*

Digitized by Google

231 Aſſerenti veriſimilia creditur, etiam ſi alias non crederetur.
232 Aſſertioni credi cum alia coniectura concurrunt.
233 Sententia, à qua non fuit appellatum, præſumitur rite & recte prolata.
234 Sententia præſumptionem habet pro ſe, etiam quo ad acta probatoria.
235 Sententia lata à iudice non præſumitur ſine probationibus.
236 Sententia antiqua præſumptionem pro ſe habet, etiam contra contumacem.
237 Sententia quando dicatur de antiquo.
238 Iudex an is eſſe poſsit, qui ignarus, & illiteratus eſt.
239 L.certi iuris.C. de iudicijs.declaratio & ſenſus.
240 §.1.in auth.de iudicib.declaratur, & infra.
241 Matrimonij cauſa criminali æquiparatur.
242 Iudex ſententiam legere, & de ſcripto debet recitare.
243 Imperitum & ignarum iudicem eſſe non poſſe.
244 Illiteratus & ignarus quis.
245 Legationis munus non niſi eruditis mandari.
246 Hieremiæ Prophetæ locus expoſitus.
247 Salomonis prouerb.cap.26.declaratur.
248 Nouella 82.declaratur.
249 L.certi iuris.C.de iudicijs.iterum declaratur.
250 L.1.§.Caſum.ff.de poſtula.declaratio, & ſenſus.
251 Cæcum iudicem eſſe poſſe.
252 Cæcus etſi luminibus priuatus, non tamen vna perdit ſcientiam & prudentiam.
253 Iudices inferiores cur illiterati eſſe non poſſint.
254 Iudex alias illiteratus & imperitus idoneus eſt iudex ſi ex certa ſcientia à Principe ſuit datus.
255 Idem multorum auctoritate probatur.
256 Illiteratus modo prudens ſit iudex eſſe poteſt.
257 Iudices illiterati paſſim in Italia conſtituuntur.
258 Sententiam latam in cauſa matrimoniali ab illiterato iudice valere.
259 Damnari nemo poteſt ſine accuſatore.
260 Iudicium ex tribus perſonis conſiſtere.
261 Accuſatoris loco eſt facti euidentia.
262 Ciceronis locus egregius.
263 Accuſatoris loco eſt iudex inquirens.
264 Inquiſitionem eſſe loco accuſatoris.
265 Accuſatio & inquiſitio interdum cumulantur.
266 Accuſatore etiam non exiſtente in cauſa atroci delicti procedi poſſe.
267 Accuſatoris loco eſt fama.
268 Item procedit & in crimine hæreſis.
269 Iudici aſſerenti aliquem eſſe contumacem credi.
270 Contumaciam non accuſari cum per inquiſitionem contra delinquentem proceditur.
271 Terminus competens ad comparendum aſsignari debet reo.
272 Sententiam poſt terminum latam eſſe nullam.
273 Iudex exſpectare debet vſque in diem ſequentem ad ferendum ſententiam.
274 Contumax conqueri non poteſt, quod iudex ſententiam in diem ſequentem ferre diſtulerit.
275 Dilationem probatoriam ab exſpectatoria differre.
276 Dilatio vbi exſpectatoria eſt, factum in die ſequenti valet.
277 Citatus pro vna die & ſucceſsiue, comparere debet omni die vſq; ad finem litis.
278 Sententia contra abſentem lata, non valet.
279 Citatus quomodo in banno ponatur, & damnetur.
280 Minor damnatus iudicio criminali an debeat reſtitui.
281 L.cum & minore.C.ſi aduerſus rem iud. exponitur.
282 Minor reſtituitur cum omittendo deliquit.
283 Item cum delictum fatetur.
284 Priuilegiatus contra priuilegiatum non reſtituitur, cum agit de damno euitando.
285 Reſtitutionem dari minori etiam aduerſus ſententiam Principis.
286 Maiores reſtitui ex generali clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa.
287 Minorem non reſtitui aduerſus delictum dolo commiſſum.
288 Item etiam ſi mulier ſit.
289 Minor vt reſtituatur, plura debent concurrere.
290 Minor non reſtituitur aduerſus Principis ſententiam, niſi magna ex cauſa.
291 Reſtitutio non datur minori elapſo quadriennio.
292 Quadriennium datum ad petendam reſtitutionem in integrum quo tempore currere debeat.
293 Reſtitutioni in integrum locus non eſt; cum res deſijt eſſe integra.
294 Minor perſonaliter reſtitutionem in integrum petere debet.
295 Reſtitutio in integrum reponit omnia in priſtinum.
296 Accuſatus de crimine capitali debet perſonaliter comparere.
297 Baldus in l.reos, in fine.C.de accuſa.declaratur.
298 Procurator ad petendum reſtitutionem in integrum, debet habere ſpeciale mandatum.
299 Item & ſpecialiſsimum in cauſa criminali.
300 Minor non reſtituitur cum contraria petit.
301 Reſtitutionis iudicium à iudicio nullitatis excluditur.
302 Item cum contractus minoris prætextu læſionis reſcindi poteſt.
303 Reſtitutio in integrum ceſſat in contractu inſolutum dationis nullo.
304 Item ceſſat cum agitur rei venditione.
305 Eccleſiam abſolute reſtitui contra ſui prælati confeſsionem.
306 Angeli doctrina in l.certum.§.in pupillo.ff.de confeſſis, declaratur.
307 Reſtitutio ex generali clauſula; ſi qua mihi iuſta cauſa, quando concedatur.
308 Minor qui ex reſtitutione ſibi conceſſa ordinarie reſtitui non poteſt, nec etiam reſtituitur ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa.

FACTI SPECIES.

PRæſuppoſitis his, quæ in facti ſpecie procedentis reſponſi relata fuerunt, aſſeritur quod vita functo Domino Ioan. Aloyſio Fliſco, ſuperſtites fuerunt tres eius fratres, nempe Domini Hieronymus, Octobonus, & Scipio. Duo illi primi Hieronymus ſcilicet & Octobonus deceſſerunt anno 1548. Et, cum ſolus D. Scipio fuerit, ſitq; ſuperſtes, contendit eum feuda ad ſe pertinere. Illi obiicitur, quod vna cum Domino Iulio Cibo eius affine iam anno 1547. contra Cæſarem, & Excelſam Rempubl. Genuæ conſpirauerit. De quo quidem crimine vt puniretur, mandauit Carolus V. Imperator felicis recordationis anno 1548. Auguſto menſe, Illuſtriſsimo Gomezio Suarez Oratori ſuo apud ipſam excelſam Rempublicam Genuæ quod ſeruatis ſeruandis contra dictum Dominum Scipionem procederet. Qui quidem Dominus Delegatus in cauſa contra Dominum Scipionem contumacem proceſsit: atq; ita re cognita contra eum ſententiam tulit, qua ſane ſententia declarauit ipſum Dominum Scipionem reum criminis læſæ Maieſtatis: & ob id eum priuauit omnibus iuribus, feudis, & gratiis, quæ ab Imperatoribus iam obtinuerat.

Nunc D. Scipio contendit coram Cæſarea Maieſtate, ſe fuiſſe male, & nulliter condemnatum ab ipſo D. Delegato: & eius ſententiam, quam multis obiectis nullitatibus impugnat, ei minime obeſſe, quin valeat conſequi & recuperare prædicta feuda. Præterea cum fuerit ipſe Dominus Scipio admiſſus ad probandum ſuam innocentiam; aſſeritur eam probaſſe.

Dubitari itaq; de duobus nunc contingit. Primo, an ſententia hæc prolata ab Illuſtriſsimo Dom. Delegato Cæſareo ſuper illo crimine, quod commiſſum aſſeritur à Domino Scipione vna cum Domino Iulio Cibo, ſit nulla vel valida. Secundo præſuppoſito, quod prædicta ſententia ſit valida, vt ſolemniter lata an ex nouo proceſſu nunc agitato conſtet de innocentia ipſius Do. Scipionis, quod ſcilicet non fuerit particeps criminis læſæ Maieſtatis perpetrati à dicto D. Iulio Cibo.

CONSILIVM C.

Initium à Domino.

QVæ nunc diſcutiendæ proponuntur dubitationes non leues ſunt. Nec minus in tanta rerum varietate dubito, quam dubitauerim ſuperiore reſponſo. Enitar tamen pro viribus demandato muneri, quod graue admodum eſſe ſentio, ſatisfacere. Quo ergo facilius duæ hæ propoſitæ iuris dubitationes facilius diſſoluantur, prius dicendum eſt ſatis ſuperq; fundatam eſſe intentionem excelſæ Reipub. Genuenſis; quæ ſco-

tentiam habet pro ſe ab Illuſtriſſimo D. Gomezio Suarez Cæ-
ſareo delegato prolatam contra Dominum Scipionem decla-
ratum reum crimininis læſæ maieſtatis, & iure ſuo feudorum pri-
1 uatum. Quæ ſane † ſententia præſumptionem primo habet,
quod recte & iuſte prolata fuerit. *l. Herennius. §. Cata. ff. de euictioni.*
Roma. conſil. 479. num. 2. Iaſon in l. 1. §. ſi quis procuratorem. num. 13. ff. ſi
quis in ſil. non obtempr. in l. non ſolum. 3. morte. num. 29. ff. de operis noui
nunti. in l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 4. ff. de verb. oblig. ſi quidem
2 præſumptio iuris eſt, quod iudex, qui alias † vir bonus. *in l. vir bo-*
nus. ff. iudicatum ſolui. appellatur, nihil niſi, quod iuri & æquitati
conuenit, agat. *l. 2. C. de officio ciuil. iud. & ſcribunt Socin. Sen. conſi. 115.*
colum. 2. lib. 1. & in tract. fallen. reg. 362. in verbo ſententia. & fuſius Alci.
in tract. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 9. Quocirca in ſpecie noſtra
ſcriptum reliquit Alber. de Roſate *in tract. ſtatut. parte 4. quæſt. 29.*
3 *verſic. item cum ille,* † bannitum à iudice præſumi recte banni-
4 tum. Habet etiam ſecundo † ſententia præſumptionem pro ſe
quo ad ſolemnitatem proceſſus, quod ſcilicet rite & ſolemniter
cauſa, vt iuri conuenit pro iudicis qualitate tractata, agitataq;
fuerit: ſicut ſcribit Deci. *in c. quoniam contra. nu. 33. de probat.* cum
ait aduerſus Abbatem, quod ante interpoſitam appellationem
à ſententia pro ea præſumitur; etiam quo ad proceſſum. Et *nu.*
5 *34.* ſubiungit, quod ſine controuerſia præſumitur † rite & ſo-
lemniter lata ſententia, cum ab ea appellatum non fuit; quem-
admodum euenit in caſu noſtro. *idem ſcribunt Alex. in l. ſi ſecundum.*
nu. 21. ff. de verb. oblig. Crau. in tract. de antiq. temp. in 2. par. prin. num. 2.
qui permultos huius opinionis recenſet. Quibus addo Barba. conſil. 44. co-
lum. vlt. lib. 1. & Alciatum in tract. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 9. num. 7.
Et hæc præſumptio non ſolum habet locum in ſententia pro-
6 lata à iudice † ordinario, ſed & à delegato: cum quo ad hæc nul-
la ſit inter eos differentia. Eſt enim delegatus vere & proprie
index, vt eſt ordinarius, *vt ſcribunt omnes in l. 1. §. qui mandatum. ff. de*
7 *offic. eius: & ibi Doctores.* Et † delegati perſona eſt æque approba-
ta à lege viua, vt ordinarius à lege mortua. Nec hic repugnat
quod ſcribunt Innocen. *in cap. cum in iure peritus, de offi. deleg. & Iaſ. in*
l. 2. in ſecunda lectura. num. 26. ff. ſi quis in ius vocat. non ierit. & Socin. in
tract. fallen. reg. 362. in verbo, Sententia fallen. 2. dum ſcribunt, non
8 præſumi † pro ſententia delegati, quia illi loquuntur ſolum
quando adhuc non conſtat de eius delegatione. Nam delega-
tus non habet fundatam iuriſdictionem, niſi exhibito delega-
tionis mandato, quod non præſumitur: vt relati Doctores ſcri-
9 bunt. Et ideo † Bald. *in d. cap. cum in iure peritus, colum. 2. verſic. dubi-*
bitatur verum. ſcribit in hæc verba. *Dubitatur verum pro his, quæ ſunt*
in iudicio, præſumatur. Et dicendum eſt, quod aut loquimur in his, quæ
ſunt fundamenti: & tunc, aut in iuriſdictione delegata & non creditur.
10 *aut in ordinaria, & creditur.* Hæc Bald. Oſtendit aperte Baldus †
pro delegato non præſumi quoad fundamentum ſuæ iuriſdi-
ctionis: *quemadmodum & Doctores omnes ſcribunt in l. vnica. C. de*
mand. prin. Guido Papa. q. 322. Non creditur Alex. conſil. 6. col. 2. lib. 4. Dec.
conſ. 214. col. 2. & Crau. conſ. 319. in fi. Quando ergo exhibito man-
dato delegationis eſt delegati iuriſdictio & poteſtas conſtabili-
ta, ita pro eius ſententia & actis præſumitur, vt præſumitur pro
actis & ſententia ordinarij. Ita quoq; videmus, quod licet non
11 præſumatur † pro arbitris, vt poteſtatem habeant, niſi de com-
promiſſo conſtet. *l. non diſtinguemus. §. officio. ff. de arbitris.* attamen
conſtito de compromiſſo pro eorum laudo præſumitur. *ſicuti*
ſcribunt Alc. in tract. præſumpt. 12. Soc. Senior in auth. ſi quis in aliquo
in 14. C. de edend. & Pariſ. conſ. 89. nu. 2. lib. 2. & conſ. 24. nu. 133. lib. 2.

Nec dubitationem hic mouet, quod hæc præſumptio, quæ
eſt pro ſolemnitate proceſſus, & enuntiatis in ſententia, locum
12 non habeat, quando proceſſum fuit contra fictum † contuma-
cem, *ſicuti ſcribunt Aret. conſil. 62. col. 2. Corn. conſ. 278. nu. 4. lib. 4. &*
Gemmin. conſil. 53. col. 3. quos ſecutus eſt Crau. in tract. de antiq. tempo. 2.
par. prin. num. 3. Et quod D. Scipio fuerit ficte & non vere con-
13 tumax, vel ex eo conſtare videtur, quod † contumax is verus
dicitur, qui vocatus fuit perſonaliter, & negauit venire ad iu-
dicium; *vti declarant Bartol. in l. vlt. nu. 11. 12. ff. de in integr. reſtitu. &*
& Gramma. conſil. 45. num. 26. Id quod non eueniſſe dicitur in D.
Scipione, qui nunquam perſonaliter vocatus fuit. Non in-
quam mouet hoc dubitationem. Siquidem reſpondetur ad-
uerſus Aretinum & relatos ſenſiſſe Felinum *in cap. quoniam con-*
tra. nu. 31. in fi. de proba. poſt Imolam ibi. idem probant Alex. conſil. 23. col.
2. lib. 4. & Natta conſi. 540. nu. 17. lib. 3. Verum quia Felinus non lo-
quitur proprie de dicto contumace, ſed de eo, qui eſt fictus ap-
parenter, & verus exiſtenter; cum loquatur de eo, qui & ſi ab-
ſens fuerit tempore latæ ſententiæ, attamen deinde ſciuit eam

latam & non appellauit. Qui quidem dicitur verus contumax
exiſtenter. † quemadmodum declarat Bar. *in d. l. vlt. col. vlt. verſic.* 14
quidam eſt fictus & contumax. ff. de in integr. reſtit. ob id conciliari
poteſt opinio Felini cum illa Aretini & ſequacium, vt ſcilicet
loquatur Aret. de ficto contumace apparenter & exiſtenter;
Felinus vero de ficto contumace apparenter tantum. Qui qui-
dem contumax fictus apparenter tantum, ſi non appellauit à
lata contra ſe ſententia; eam approbaſſe dicitur. Quod autem
D. Scipio ſciuerit latam contra ſe ſententiam, atque ita exiſten-
ter fuit verus contumax, vel ex eo apparet, quod Genuæ habe-
bat affines & procuratores, à quibus præſumitur monitus. ſuf-
ficit namque, quod quouis modo ſciuerit ſe citatum, & latam
ſententiam, vt dici poſſit verus contumax. *ita Bar. in l. ex conſenſu.*
§. vlt. verſi. quodcunq; ergo. ff. de appell. Et ſaltem negari non poteſt,
quin tempore pacis initæ inter Chriſtianiſſimū Galliarum Re-
gem & Catholicum Regem Hiſpaniarum, ipſe D. Scipio noue-
rit ſententiam cōtra ſe latam, cum curauerit efficere, vt in ipſis
capitulis pacis contineretur. Et alijs multis coniecturis con-
ſtat D. Scipionem iam ante annum 1561. qui tempore litem trā-
ctare cœpit, ſciuiſſe latam fuiſſe hanc ſententiam, attamen nun-
quam † appellauit vel contradixit ita quod dicitur illam appro- 15
baſſe, & confirmaſſe, ac ſi præſens & tacens fuiſſet eo tempore
quo fuit prolata. Quod ſenſit & Crauet. *d. tract. de antiq. tem. p. 2.*
parte princ. num. 3. Et ideo concludendum eſt, præſumi pro hac
ſententia etiam ſi lata fuerit contra abſentem & contumacem:
ex quo in iudicatum elapſa eſt: *ſicuti decidit Gramma. deciſ. 24. ad*
fin. Præterea reſponderi poteſt vt dicam infra ad vigeſimam ter-
tiam nullitatem in tertia reſponſione.

Comprobatur hæc præſumptio dicta & exorta à lata ſenten-
tia & re iudicata, ea confirmatione Cæſareæ maieſtatis. Nam
Carolus V. re cognita, nempe viſo proceſſu & lata ſententia,
eam ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis confirmauit.
Et magna eſt pro Principe † præſumptio, quod ſcilicet iuſte & 16
ſancte agat quod agit. *ita gl. l. relegati. in ſi. C. de pœni. cap. cum à no-*
bis. vbi Docto. de teſtibus & clem. vnica, de probat. & ſcribit Alciat. in
tract. præſumpt. reg. 3. præſumpt. 8. quo loci *num. 8. verſ. conſidera ta-*
men, ait, quod † præſumitur ex cauſa iuſta principem motum 17
fuiſſe ad concedendum, vel ad priuandum feudo ſuum vaſal-
lum, cum cauſam allegat. Quemadmodum euenit in caſu no-
ſtro. Idem ſenſit Soc. Sen. *conſ. 87. nu. 17. lib. 3.* qui expreſſim in his
terminis loquitur. Verum aduerſantur huic traditioni & do-
ctrinæ duæ facultates. Prima eſt, quod huic aſſertioni Cæſaris
non videtur credendum, cum aſſeruerit, D. Scipionem iuſte &
rite fuiſſe à d. Gomezio condemnatum: cum tamen Principi † 18
aſſerenti aliquid de facto alieno non credatur. *quemadmodum*
ſcribunt Doctores in clem. 1. de proba. Cald. & Butrius in cap. poſt ceſſio-
nem de probatio. Et egregie ſcribit Aretinus *in cap. cum à nobis. nu. 12.*
verſi. ſed pro illa opinione de teſtib. ea ratione non credi † aſſertioni 19
Principis de nō geſtis coram ſe, quia ſi ſtaretur aſſertioni Prin-
cipis de non geſtis coram eo, hoc non poſſet eſſe, niſi quia Prin-
ceps ex alio fidem & probationem ab alio recepiſſet; ſed iſta fi-
des non videtur eſſe ſufficiens ad probandum aliquid geſtum
in præiudicium partis, quoniam probatio † in præiudicium 20
partis non poteſt recipi parte non citata. *cap. 2. de teſtib.* quam
defenſionem Princeps tollere non poteſt. *Clem. Paſtoralis. de re*
iud. ergo eius aſſertioni non eſt ſtandum. Hoc idem ſenſit ipſe-
met Aret. *conſ. 22. nu. 9. verſ. alienando Papa. & clarius conſil. 163. col. 3.*
verſ. ſecunda ratio eſt. quo loci eandem met rationem conſiderat,
quam retulit *in d. c. cum à nobis.* Et ibidem *d. conſ. 163. col. 2. verſic. iſta*
concluſio. aliam rationem adfert; nempe quod ſi † crederetur 21
huic aſſertioni Principis, duo ſpecialia ſimul concurrerent. Pri-
mum, quia vni ſoli fides adhiberetur. Alterum, quod ei crede-
retur de his quæ ab altero audiuit. *contra cap. licet ex quadam, de*
teſtibus. cum ſimilibus. Idem quod Aretinus aſſeruerunt Calder. conſi. 2. in
fin. tit. de priuileg. Alexand. conſil. 112. col. 1. verſic accedit ad confirmatio-
nem. lib. 7. Corn. conſ. 22. col. 3. lib. 3. Iaſon. conſ. 34. col. pen. verſic. non quoq;
obſtat, & conſ. 72. lib. 3. Dec. conſi. 198. col. vlt. conſ. 601. col. 3. & in terminis
bus clarus idem conſi. 606. col. penult.

Reſpondeo primo huic difficultati in ſpecie ex ſentētia Soc.
Sen. *conſ. 87. nu. 17. verſ. ſed tamen prædictis non obſtantibus,* quod tunc
demum non creditur Principi aliquid aſſerenti de facto alie-
no, cum illud ſimpliciter narrat. At ſecus quando atteſtatur † 22
ita ſibi fuiſſe à fide dignis relatum. Vel quando illa à ſe narra-
ta ſunt notoria. Nam de notorio potuit informari etiam par-
te non citata. *ſicuti multis probat ipſe Socin. d. conſil. 87. num. 18. verſic.*
confir-

Digitized by Google

confirmatur. quem ſecutus eſt in ſpecie Gramm.deciſ.65.num.58.60. Et
23 quod credatur † Principi aſſerenti, ſe eſſe de re aliqua informa-
tum affirmant Angel. conſ.368. Sereniſſimus.num.2. Imola in Clem.1.
colum.vlt.de probat. Idem Soc.Sen.conſil.166.num.17.verſic.confirmatur.
lib.2. Corn.conſil.312.num.15.lib.1. & Crauet.tract.de antiq. tempo.par-
24 te 1. num.11. Quocirca † Principi aſſerenti aliquid motu proprio
fides adhibetur, etiam ſi agatur de facto alieno, cum id aſſerere
videatur tanquam informatus: ita Alex.conſil.112.num.1. & num.
4.lib.7. Socin.Sen.d.conſil.366.num.27.ver. Et ad primum.lib.2. & Crau.
loco ſupra citato.num.10. qui eiuſdem opinionis recenſet Rebuffum. Quan-
quam Aret.conſil.23.colum.3. diſſentiat. Et idem eſt, cum Princeps
aliquid aſſerit ex certa ſcientia; vbi annotauit Soci.Sen.d.conſil.266.
num.27.in fin. Cum ergo Carolus V. in caſu noſtro aſſeruit ex
motu proprio & ex certa ſcientia, ſe eſſe informatum ex rela-
tione ſui delegati, & ex alijs Dom. Scipionem vna cum D.Iulio
Cibo aduerſus maieſtatem ſuam conſpiraſſe: ſequitur dicen-
dum illi eſſe adhibendam fidem.

Reſpondeo ſecundo admiſſo, quod plena fides huic aſſertio-
25 ni † adhibenda non ſit, negari tamen non poteſt, quin præſum-
ptionem faciat: ita Ang.d.conſil.368. colum.1. Caſtr.conſil.419. In fa-
cto præſenti.colum.1. & conſil.437. In quæſtione, quæ vertitur inter Recto-
rem.in fin.libr.1. Rom.conſil.369.num.35. alios recenſet Crau. d.tracta.De
antiq.temp part.1.num.14. idem conſ.135.nu.42. Hæc ergo præſum-
ptio reijcit onus probandi in D.Scipionem, vt ipſe neceſſe ha-
beat probare ſuam innocentiam, qua aperte & clare non pro-
bata, recedendum non erit ab hac ſententia in eum à D. Dele-
gato prolata: & à Cæſare confirmata.

26 Secunda excitari poſſet difficultas: quod † Principis aſſer-
tioni credendum non ſit quando aſſerit aliquid ſuper facto,
quod ſuæ poteſtatis liberæ non eſt: ſicuti cum agitur de priuan-
do vaſallum feudo ſuo, vt in caſu noſtro: ita ſcribunt Bald.conſil.
326. Rex Romanorum, in fin.lib.1. Abbas conſil.3.colum.penult.quæſt.27.
lib.2. Soc.Sen conſil.273.colum.penult.lib.2. Decius in terminis conſi. 606.
colum.3. & alios plures recenſet Crau.tract.de antiq.temp. par.1.num.18.
& num.29. hanc opinionem probat. Quibus addo Rum.conſil.41. colum.1.
lib.1. & Pariſ.conſil.1.num.50.lib.1.

Reſpondeo primo, relatam Doctorum opinionem eſſe val-
de dubiam; quia permulti alij contrarium eſſe verius ſcripſe-
runt, quod ſcil. credatur aſſertioni Principis etiam de his, quæ
ipſe libere diſponere non poteſt: vt puta, ſi aſſerit Princeps (ſic
uti in caſu noſtro euenit) Vaſallũ iuſtis de cauſis fuiſſe à ſe feu-
do priuatum. Ita affirmarunt Bald. in conſ.328. Quæritur ſi Rex.col.
pen verſ.porro in Principe.lib.1. qui reſpondit, credendum eſſe Cæ-
ſari aſſerenti, vaſallum fuiſſe ingratum: & ob id à ſe feudo pri-
uatum, idem in ſpecie reſpondit Soc.Sen.conſ.87.num.18.lib.3. idem re-
ſpondit de Principe inferiore à Cæſare, nempe de Duce Sabau-
diæ, vt ſcilicet eius aſſertioni credatur. Soc.Sen.conſil.4.col.3.libr.3.
& cum eo in eadem facti ſpecie reſpondit Iaſon conſil.227. col.8. libr.2. &
idem conſil.236.col.2.eod.lib.2. Alex.conſ.203.n.11.lib.6. Roma.conſi.369.
n.38. Et hos recenſet Crau.d.tract.de antiq.temp part.1.n.23.24.25. & n.
26. Quibus addo Baldum conſ.327. Pridie conſului.col.pen.verſi.item
omnes Reges.lib.1. cum ait, quod omnes Reges mundi hoc iure v-
tuntur, vt ſuis in regnis ponant & deponant Duces, Comites,
27 cæteroſq; vaſallos. Et quod vbi exprimunt cauſam, † eis adeo
creditur, vt contrarium probari non poſſit. Bald.ſecutus eſt Gram.
deciſ.65.nu.63 qui in ſpecie loquitur. Idem ſcribit Iacob.à S.Georgio in in-
ueſt.feud.in verb. Et dicti vaſalli pro dictis rebus.nu.37.

Reſpondeo ſecundo, nos hic ſolum contendere & diſputa-
re, an præſumatur huius latæ ſententiæ confirmatio iuſte & re-
ctè à Carolo V. facta, & dicimus præſumi. cuius rei declarandæ
gratia diſtinguendi ſunt duo caſus. Primus eſt, cum dubitatur,
28 an † aſſertioni Principis de his, quæ non ſunt ſuæ liberæ pote-
ſtatis plene & perfectè credatur. vt puta, aſſerit Princeps vaſal-
lum ingratitudinem commiſiſſe, & ob id à ſe feudo priuatum
eſſe: an huic aſſertioni ita credendum ſit, vt non poſſit vaſallus
probare contrarium. Quo in caſu (vt iam retuli) Baldus & alij
nonnulli ſcripſerunt, plenam fidem adhiberi, & ob id contra-
rium probari non poſſe. Permulti vero contra. Ego facile cre-
derem, poſſe contrarium probari: cum hoc magis iuri & æqui-
tati conſentaneum ſit. Verum, quia hic non eſt caſus, de quo
contendimus: non multũ immoror. Secundus eſt caſus, quan-
29 do ambigitur, an præſumatur vera † Principis aſſertio, qua aſ-
ſeruit vaſallum fuiſſe ingratum: & iuſtis de cauſis eum priuaſſe
feudo. Et dicendum eſt præſumi: & huic præſumptioni eſt
ſtandum, donec contrarium a vaſallo probatum fuerit. Ita rectè
ſcripſerunt Soc. Sen.conſil.4. num.13. & conſil.87. num.19. lib.3. Iaſ.con-
ſil.227.colum.7.verſic. decimo ad idem. & conſil.236.colum.2.verſic.con-
firmatur.lib.2. Romanus conſil.369.num.38. Grammat.deciſ.65.num.60.
& Crau.conſil.135. nu.42. quo loco eiuſdem ſententiæ recenſet Dec. Curt.
Iun. & alios plures. Ita ergo in caſu noſtro eſt ſtandum huic præ-
ſumptioni exortæ à Principis aſſertione, quod ſcilicet rite &
rectè prolata fuerit ſententia contra Do. Scipionem, donec ab
eo contrarium probetur.

Nec hic repugnat, quod ab hac vera ſententia diſſentire vi-
deantur multi ex noſtris relati à Crauet. tract. de antiq. temp. part.
1.nu.32. qui affirmarunt, magis receptam eſſe opinionem, quod 30
cauſa † non præſumitur in Principe, in his, de quibus ad libi-
tum diſponere non poteſt. Non inquam hoc repugnat primo,
quia Doctores à Crauetta citati fere omnes loquuntur, cum
cauſa iuſta à Principe non fuit narrata & expreſſa. quo in caſu
nos non loquimur. Et in ſpecie hanc diſtinctionem facit Al-
ciatus tract.præſumpt.reg.tertia.præſumpt.8.nu.8. Secundo, quia re-
lati illi Doctores hoc conſtanter non aſſeuerant. Siquidẽ Bal-
dus † conſ.326. Rex Romanorum, in fi.lib.1. ſimpliciter ait, in Princi- 31
pe non præſumi cauſam, cum aufert ius alicui quæſitum ex cõ-
tractu. Atq; ita loquitur Baldus, quando cauſa à Principe non
allegatur. Abbas vero conſil.3.colum.penult. quæſt.27.lib.2. ſcribit,
non præſumi iuſtam cauſam in Principe, qui vult venire con-
tra contractum à ſe celebratum. procedit hæc doctrina, cum
cauſa à Principe non allegatur, nec conſiderari aliqua poteſt:
at ſecus cum narratur, & aliqua certo quodam modo apparet.
Ita etiam loquitur Iaſon in l. quoniam. num. 6.7. ff. de ſtatu.in l.ſi te-
ſtamentum.1.notab.C. de teſtam.conſil.105.colum.pen.lib.1. & clarius ita
reſpondit ipſe Iaſ.conſil.233.in f.n. lib. 2. cum ait Principem præſumi
moueri ex iuſta cauſa, cum aliqua imaginari poteſt, vt vere eue-
nit in caſu noſtro. Ita etiam declarandi ſunt Socin.Sen. conſil.
272.colum.penult.libr.2. Curtius Sen.conſil.50.colum.71. & colum.72. &
cæteri quos recenſet Crauetta in d. tractatu de antiq. temporum, parte 1.
num.32. quemadmodum declarat ipſemet Crau.conſil.135.nu.41.ibi. imo
illa exprimi debet & iuſta. & num.42. ſubiungit ſimplicem Prin-
cipis aſſertionem facere præſumptionem, cui ſtandum eſſe ait,
donec contrarium probetur.

Prætерea (admiſſo, quod iam relata opinio recepta magis) ſi
rectè ratio præcipua, qua illi fulcitur, conſideretur ad rem no-
ſtram non ſpectat. Aiunt iſti, ob id non præſumi iuſtam & ve-
ram eſſe hanc cauſam, quod ſi crederetur Principi, eo modo ius
vaſalli tolleretur, quod transferre libere Princeps non poteſt.
Hæc ratio multum non vrget in ſpecie hac, quia etiam, ſi vera
præſumatur cauſa à Principe narrata, non tamen aufertur (vt
iam diximus) facultas vaſallo probandi contrariam. Nec præ-
ſumptio hæc tam efficax eſt, quin dilui facile poſſit.

Reſpondeo tertio, Carolum V. non eo ſolo confirmaſſe ſen-
tentiam, quod ita ipſe ſimpliciter aſſeruerit Dom. Scipionem
læſæ Maieſtatis crimen commiſiſſe: ſed eo quod ex actis coram
Domino Goniezio delegato geſtis † aperte cognouit Do. Sci- 32
pionis delictum. quo caſu fides adhibenda eſt aſſertioni ipſius
Caroli V. ſicuti ſupra dictum fuit. Et ſcribit Pariſ.conſ.15.nu.20.libr.4.
clarius idem cenſuit Gramm deciſ.65.num.58.poſt Soc.Sen.conſ.78.nu.18.
verſic. confirmatur ex quo.lib.3. cum dixerunt, quod ſi Princeps aſ-
ſerit ita eſſe, notorium creditur, quia potuit de hoc notorio ſe
informare, cum ergo acta notorium faciant; illiq; æquiparen-
tur. ſequitur dicendum, credi Cæſari aſſerenti ex actis conſtare
Dom. Scipionem læſæ Maieſtatis reum extitiſſe. Qua de re in-
fra ſuis locis nonnulla dicemus.

Conſtabilita itaq; beneq; confirmata hac lata ſententia, ſu-
pereſt ſolum, vt diluamus obiectas nullitatum exceptiones:
quas quidem ex ordine recenſebo atq; confutabo.

Prima eſt, quæ obijcitur nullitatis exceptio, reſcriptum de-
legationis impetratum à Cæſare non fuiſſe Do. Delegato præ-
ſentatum intra annum, & ob id effectum eſſe nullum, iuxta cap.
ſi autem, & capit.plerunque, de reſcript. Fuit enim conceſſum reſcri-
ptum anno 1548. die 11. Auguſti, & præſentatum anno 1550. die
14. Martij.

Reſpondeo primo huic obiectioni ex declaratione Baldi, 33
quem refert Felinus in d.cap.ſi autem.num.1.de reſcript. † ius Ponti-
ficium in iure hoc à iure Cæſareo differre. Nam iure Ciuili ſunt
perpetua hæc reſcripta. l. falſo.C.ſi contra ius vel vtil.public. iure ve-
ro Canonico ſunt annalia. dict.capit.plerunque. & dict.capit.ſi au-
tem. Cum ergo hic ſimus in foro Cæſaris, ſequitur dicendum
hoc reſcriptũ perpetuum fuiſſe. Verum, quia hæc Baldi doctri-

Digitized by Google

na à Felino non recipitur, & difficile eſt inter ius Pontificiom
& Cæſareum differentiam conſtituere ob id aliter reſpondeo.
34 Reſpondeo itaque ſecundo, † reſcripta ad lites eſſe ſui natu-
ra perennia, d.l. falſo. Verum ne ius aduerſarij contra quem re-
ſcriptum fuit impetratum, lædatur, quin & ipſe poſſit de ſuo
iure experiri & reſcriptum à Principe impetrare, factum eſt, vt
qui primum reſcriptum obtinuit, illo vti debeat iotra annum,
quod ſi oon facit, aduerſarius poteſt impetrare ſecundum re-
ſcriptum nulla facta mentione primi. ita conſtitutum eſt in dict.
capit. plerumque, & dicto capit. ſi autem. ſicuti conſtitutiones has noſtri
interpretantur. ita enim ibidem Abbas & Felinus. Et idem Felinus in ca-
pitul. Cæterum, num. 9. verſicu. vlt. reſtrictio, de reſcript. quos ſecutus ſum
libr. 2. de arbitrarijs iudicum, caſu 202. nu. 76. quo loci ex Rebuffi traditio-
nibus duos ſenſus verborum dictæ legis, falſo recenſuit. Et caſu 204. poſt
Iaſonem & Vantium ſcripſi, hæc reſcripta iuſtitiæ eſſe perpe-
tua, ſi poſt aonum aliud cootrarium reſcriptum ab aduerſario
impetratum non fuit. cum ergo poſt annum Dominus Scipio
nullum contra hoc reſcriptum impetrauerit, ſequitur diceo-
dum, hoc anoo elapſo exſtinctuin non fuiſſe.
35 Reſpondeo tertio, † reſcriptum ad lites elapſo anno perire,
cum impetrans vel dolo vel negligentia eo vſus non eſt. ita clare
probant dict. capit. ſi autem. & dicto capit. plerumque. & illis in locis o-
mnes ſcribuot, illum qui aſſerit impetrantem dolo vſum non
fuiſſe, probare id debere. & clare hoc affirmauit Felinus in dicto ca-
36 pitulo, ſi autem. nu. 1. Et ratio eſt manifeſta quia † dolus non præ-
ſumitur. l. quoties. §. qui dolo. ff. de probation. & l. dolum. C. de dolo. ne-
gligentia vero, quæ (vt ait poſt alios in dict. capit. ſi autem num. 3.) eo
ipſo probatur, quod lapſus eſt annus, nulla hic adfuit, cum ne-
gligentia io ipſo Cæſare ſcribente, & quo inſtante cauſa agitata
fuit, non potuerit conſiderari. Ei enim licuit, & cito & ſero re-
ſcriptum mittere & delegatum conſtituere. Et relata iura, quæ
negligeotiam conſiderant, non in Principe reſcribente, ſed in
impetrante reſcriptum conſiderant. Nam ex parte Principis
dolus noo conſideratur, cum multa extiterunt impedimenta,
quibus præſentatio facta non fuit. Et impedimeota negligen-
tiam excuſare ſcribit præcitato loco Felious.

Secunda oullitas eſt, quæ objicitur, quod non conſtiterit de
mandato Hieronymi de Villa procuratoris Principis Aurij:
cum non fuerit in iudicio exhibitum. Quo fit, vt omnia per
eum geſta nulla ſint, vtpote geſta ab eo, qui nullam habebat po-
teſtatem, nec legitimam perſonam ſtandi in iudicio. Reſpon-
37 deo primo, hoc noſtro in caſu fuiſſe proceſſum † per iudices
inquiſitionem ipſius delegati ita mandante Cæſare. Quo fit,
vt neceſſe minime ſit maodatum procuratoris, qui in cauſa
contra inquiſitum interuenit. Ita ſcribunt Bartol. in extrauagan-
ti, ad reprimendum, in verb. Inquiſitionem, verſicu. ſed in inquiſitionu. &
Gigas in tractatu de crimine læſæ Maieſtatis, titulo, Quomodo procedatur
in crimine læſæ Maieſtatis. quæſt. 8. nu. 4. cum dicunt, iudicem ipſum
eſſe loco accuſatoris: ergo ſi noo requiritur accuſator, minus
eius procurator.

Reſpondeo ſecundo, admiſſo fuiſſe neceſſarium manda-
tum, ſatis ſuperque fuiſſe, quod de eo ex poſt conſtiterit, præ-
ſertim ante latam ſententiam (vt in facto præſupponitur) nam
38 mandatum † ea poſt exhibitum iam geſta comprobat. ita ex Ro-
ta Romana ſententia, docuit Felinus in cap. ſi ſeſtatus. nu. 15. verſicu addo
tamen in materia. de reſcript. quem ſecutus eſt Vantius in tracta. de nulli-
tate. tit. de nullitate ex defectu mandati comparen. num. 117. Quæ ſane
39 ſententia ſine controuerſia procedit, † cum pars nun oppo-
ſuit. petendo mandati copiam ſibi decerni. ita reſpondit Alexand.
conſil. 78. num. 11. 12. lib. 5. cum clare dixit, quod omnia geſta a pro-
curatore, qui mandatum non exhibuit, valent, ſi deinde oppo-
nente parte, mandatum ipſum exhibetur. Nam, ſi non exhi-
beretur, cum pars opponit & petit, poſſet iudex, parte inſtao-
te, declarare iam geſta eſſe nulla. Et Alexandrum ſecutus eſt Vantius
loco iam citato. num. 117. qui & illud ſubiungit ex eodem Alexand.
40 conſil. 146. in fin. lib. 5. mandatum † exhiberi quandocunque poſ-
ſe parte non opponente. Et illam exhibitionem ea poſt factam
iam geſta confirmare. quemadmodum & in beneficialibus va-
41 lere geſta à procuratore † nondum certificato de mandato ſcri-
bunt Boet. quæſt. 274. num. 2. Neuiz. conſil. 35. nu. 18. & Quintil. Man-
d. ſin comment. ad reg. Cancel. 31. q. 1. nu. 6. & Vantius loco iam citato. nu.
119. poſt alios plures ab eis relatos.
42 Reſpondeo tertio & vltimo, quod in mandato † adeſt clau-
ſula ratihabitionis eorum, quæ iam geſta fuerunt. Quo fit, vt
illa ita confirmata & corroborata fuerint, vt nulla amplius nul-
litatis exceptione elidi atque infringi poſſint. ita tradunt Baldus
in l. 2. ff. de procurat. Gemin. & Francus in cap. ii qui. de procurat. in 6. A-
lex. dict. conſil. 146. num. 33. lib. 5. Neuiz. dict. conſil. 35. num. 19. qui alios
recenſet. Idem ſcribit Vantius in d. tract. nullitatum. tit. de nullitate. ſent.
defectu mand. comp. num. 120.

Tertia nullitas eſt quæ objicitur, quod non conſtet de com-
miſſione facta notario de examinaodis teſtibus ad informao-
dum curiam. Quæ ſane commiſſio iure ordinario requiritur,
cum regulariter non poſſit notarius vel alter præter iudicem
examinare teſtes in cauſa criminali. Quin imo iure communi
ſtatutum eſt, † iudicem ipſum debere examinare. quemadmodum 43
regulam conſtituit Baldus in cap. ſi quis teſtium, de teſtibus. & cum eo Fe-
linus in cap. cum cauſam. num. 26. de teſtibus. quos ſecutus ſum in tractatu
de recuperanda poſſeſſione, remedio 15. quæſtione 26. num. 344. Qua qui-
dem ex regula recedimus, cum iudex expreſſe notario hanc fa-
cultatem concedit: quemadmodum ſcripſi dicta quæſtione 26. numero
350. quo loci ſcripſi ita in regione Pedemontium obſeruari. Et eo loci re-
tuli Didacum Couarruuiam lib. 2. variar. reſolut. cap. 13. num. 10. at-
teſtantem ita etiam de conſuetudine apud Hiſpanos obſeruari.
Et apud Mediolanenſes idem obſeruari ſcribit Clarus libr. 5. ſen-
tent. §. fin. quæſt. 29. verſic. ſed quæro. Et quanquam ſcripſerim dict.
quæſt. 26. num. 352. ea cauſa commiſſionem hanc fieri oportere:
nihilominus eo loci ſcripſi, non credi aſſertioni † iudicis, ſe 44
ea cauſa id egiſſe. Eſt ergo hæc vera ſententia, iudicem poſſe
quidem committere hanc facultatem examinandi teſtes: ſed de
commiſſione ipſa conſtare debet, de qua quidem non conſtan-
te hîc objicitur.

Reſpondeo primo, hîc non agi de examinatione teſtium ad
veram & ſolidam probationem, quo caſu iam relata proce-
dunt; ſed loquimur de teſtibus recipiendis ad ſolam informa-
tionem curiæ. Quæ ſane † examinatio ex ſtylo & conſuetudi- 45
ne curiarum fieri conſueuit à notarijs maleficiorum abſque iu-
dicis mandato & commiſſione. quemadmodum atteſtatur Iul. Cla-
rus in dicto §. finali. quæſtione 26. in primo verbo. Et in æquitate fun-
data videtur hæc conſuetudo: quandoquidem ex ea teſtium † 46
examinatione ita ſummarim facta, nullum præiudicium fit
parti, cum in forma iudicij ſunt teſtes repetendi & illi exami-
nationi ſecundæ ſtandum. vt Bald. in l. ſi id quod. §. ſi tibi. ff. de con-
dictio. ob turpem cauſam. Salycetus in l. vltim. C. de quæſtion. Angelus A-
ret. in tractat. maleficio. in verbo, fama publica numero ſecundo, quos ſe-
cutus eſt Curtius Senior conſilio 61. ſuper coarticulo in fine additicius, &
reſpondit Roland. conſil. 12. numero 36. lib. 3. Et ideo facile conceditur
hæc examinatio notarijs, & deinde repetitio ipſi iudici reſer-
uatur. Quam ſane † repetitionem ex cauſa poteſt iudex adhuc 47
notario (vt dixi ſupra) committere. ſi ergo in caſu noſtro agi-
tur ſolum de ea examinatione teſtium ad informandum cu-
riam, res eſt clara. ſi de examinatione plena & perfecta ac ſo-
lemni, aliter reſpondetur.

Reſpondeo itaque ſecundo, de commiſſione à Dom. Dele-
gato facta ſatis conſtare ex ipſiuſmet notarij aſſertione. Cui
quidem aſſertioni hoc in caſu ex multis fides adhibenda eſt.
Et primo ex eorum ſententia. Qui in ſpecie affirmarunt, † no- 48
tarium rogatum eſſe poſſe de commiſſione ſibi facta ad exami-
nandos teſtes. ita docuit Bartol. in l. ex ſententia. num. 3. ff. de teſtam. tu-
tel. Ea ratione præcipua motus, quod licet in notarijs in vni-
uerſum de commiſſione vnius officij rogatus eſſe non poſſit;
poteſt tamen eſſe rogatus de vno actu ipſius officij. Quam Bar-
toli aſſertionem probarunt & Angelus in l. ſciendum, in princip. de verbo-
rum obligat. Dec. conſilio 42. num. 5. verſi. 2. hoc comprobatur. qui eiuſdem
opinionis recenſet Alexan.

Cæterum, quia à Bartolo & ſequacibus diſſentiunt Baldus
in l. iudices. C. de fide inſtrum. & in l. iuſiurandi. C. de teſtib. Hoſtien. in ca-
pit. quoniam contra. de probat. copioſe Barb. in l. ſciendum. colum. 7. de ver-
borum obligatio. Abbas in cap. fraternitati. in fin. de clericis non reſident.
Et hanc opinionem aduerſus Bartolum eſſe magis receptam, ſcribit idem
Alex. conſilio 213. numero 6. libr. 2. idem ait Decius in l. 2. numero 5. C. de
eden. & in cap. quoniam contra. num. 45. de probat. & Ruinus conſil. 149.
numero 13. libro quinto. Ea propter, cum dubia reddatur illa Bar-
toli opinio, ſecundo dico, ea ratione huic aſſertioni credi, quod
nõ notarij: ſed † actuarij ad acta huius cauſæ conſcribenda præ- 49
poſiti aſſertio eſt. Cui quidem actuario in ſpecie commiſſio-
nis de teſtibus examinandis credi, ita ſibi à iudice mandatum,
docuit Sal. in l. apud eloquentiſſimum. colum. 1. verſ. iſta opinio mihi pla-
cet. C. de fide inſtrum. Et vere idem ſenſit Dec. d. conſil. 42. num. 6. verſic.
tertio præcipue. licet Salycetum non citet, ſed Io. Andream tantum. Et licet
Guid.

Digitized by Google

Guid.Papæ *quæſt.126.de ſecretario cauſa* (ita ſecretarium Galli ap-
pellant, vel graphiarium, quem nos actuarium dicimus) aliter
50 ſentiat, attamen falſus eſt Gnido † auctoritate eiuſdem Salyce-
ti *in l.miſuran.colum.4. verſic.venio ad tertium. C.de teſtibus.* quando-
quidem Salycetus loquitur ſimpliciter de notario, non autem
51 de actuario, vt pariter videtur deceptus † Boet. *quæſt.258.num.5.*
qui ſimpliciter ſecutus eſt Guid. Papæ. Tertio poteſt dici, huic
aſſertioni notarij credi, poſteaquam ipſe D. Delegatus funda-
mentum conſtituit in ea teſtium examinatione, & ea motus
ſententiam tulit. Nam hoc modo confirmaſſe dicitur ab actua-
rio geſta. Quam reſpõſionem à fortiori probat auctoritas Gui-
52 donis Papæ *d.quæſt.126. & Boer.258.num.5.* dum affirmant, † aſſer-
tioni notarij credi de commiſſione ſibi facta, cum commiſſio
eſt ſignata ſigno manuali ipſius iudicis: quippe quod iudex eam
commiſſionem à ſe factam ſignificauerit. Atqui maiorem ſi-
gnificationem ſuæ voluntatis oſtendere hac in re poteſt iudex,
quam ſequi ipſarum atteſtationum fidem. Quandoquidem ex
53 hoc † actu ratum habet, quod à notario geſtum fuit. *iuxta l.Pan-
lus. ff. rem ratam haber. copioſe ſcripſi in tracta.de recuperanda poſſeſſ.re-
medio decimo quinto. num.120.* Et ſi ratihabitio mandato æquipa-
ratur, vt ſupra diximus, ſequitur dicendum, notarium iudicis
mandato examinaſſe teſtes.

Reſpondeo tertio, quod commiſſio fuit teſtibus probata (vt
54 in facto præſupponitur.) Et licet acta † iudiciaria ſcriptura pro-
bari debeant. *l.ne in arbitrio. & ibi Barto.num.3.C. de recept.arb.* At-
tamen poſteaquam hoc in caſu recepti & interrogati fuerunt,
fides eis eſt adhibenda, *vt ſcribunt Cyn. in l. ſi quis teſtis.quæſt. vlt.C.
de teſtibus. Iaſ.in l.patre furioſo.num.24.de his qui ſunt ſui vel alien.iuris.
Petraſancta ſingul.36. qui & alios huius opinionis recenſent.* Et hoc ca-
55 ſu recte teſtes probare poſſunt † commiſſionem deperditam.
*iuxta doctrinam Bar. in l.arbitris.num.7. C.de recept.arbitr. Felin.in cap.
quoniam contra, colum.vlt. verſic.9. quæro.de proba. Ferratius cautela 12.
ad finem.* Nam hoc modo commiſſio probari videtur, & † ſcri-
56 ptura & teſtibus. Quod ſane probationis genus mixtum à no-
ſtris appellatur: *nempe à Decio in l. certi condictio. §. quoniam.num.8.
ff. ſi cert. peta. Ripam l. 1. in prin.num.42. de verbor.oblig.* Qui ob id
57 ſcribunt hanc probationẽ mixtam admitti, cum cæteræ † pro-
bationes reijciuntur. *Quod præter relatos affirmarunt Ruin. conſil. 17.
num.4.lib.3.idem Dec.in cap.2.num.14.verſic.6.fallit.de probatio. & Aſ-
flict. deciſ. 332. in fin.*

58 Quarta nullitas aduerſus hanc ſententiam obijcitur, quod †
inquiſitio formata fuerit nulla præcedente diffamatione, vt iu-
* ra requirunt, ſicuti hanc eſſe * communem ſententiam ſiue de
ordinario, ſiue delegato iudice agatur Clarus dicit *in pract. crim.
§.vlt.quæſt.6. quo loco, verſicu. Item etiam, &c.* ſcribit vna cum Rol.
conſ.24.nu.91. lib.1. habere locum etiam quando iudex ex officio
procedit, reiecta opinione Angeli. Et ait Clarus contra Ange-
lum eſſe communem ſententiam.

Reſpondeo primo ex teſtibus examinatis conſtare Do. Sci-
pionem fuiſſe eo inquiſitionis tempore diffamatum. Et quan-
quam ad inquiſitionis validitatem non videatur ſufficere ſu-
59 perueniens † diffamatio, vt nec ſuperuenientia indicia; *quem-
admodum tradunt poſt multos Soc.Iun.conſil.37.nu.2.libr.2. Crau.conſil.
238.nu.11. & Gram.conſ.35. nu.50. & conſ.38.nu.22.in criminalibus.* At-
60 tamen cum † veritati locus ſemper eſſe debeat, *iuxta l.vltim. ff.de
prob. & l.cum falſa. C.de iuris & facti igno. Soc. Iun. conſ.112.col.1.libr.1.*
dicendum eſt, quod de diffamatione fide facta, quod eo tempo-
re exſtaret, adhibita iudicis & notarij aſſertioni, ſatis conſtare,
inquiſitionem fundatam fuiſſe in ea diffamatione.

61 Reſpondeo ſecundo, exſtitiſſe † plura indicia, quæ ad for-
mandum inquiſitionem ſufficiunt. *ſicuti ſcribunt Angelus in tra-
ctat.maleficiorum, in verbo. Fama publica.num.3. Marſil.conſil.79. num.
7. & hoc clari iuris eſt.* Et inter multa indicia exſtat illud ex con-
62 feſſione Iulij Cibo, qui & ſi ſocius † criminis fuerit: attamen in
caſu criminis læſæ Maieſtatis indicium facit: *vt in ſpecie ſcribunt
Spec.in tit. de accuſa.§.1. verſic.item repellitur. Antonius Capicius deciſ.
130.num.57. & infra dicemus in reſponſo ad hoc ſecundo.* Adeſt & indi-
63 cium ex † fuga ipſius D. Scipionis. Et fugam indicium facere
cum aliud etiam leue indicium exſtat, *probat Alex.conſil.65. num.
10.lib.1. Ripa in l.admonendi.num.168. de iureiura. & Gram.conſil.57.nu.
20. in criminalibus.*

64 Reſpondeo tertio, in hoc læſæ Maieſtatis crimine † procedi
potuiſſe ad formandum inquiſitionẽ, nulla diffamatione præ-
cedente. *Ita ſcribit in ſpecie Gigas in tracta.de crimine læſæ Maieſtatis.
tit.qualiter procedatur, & c.q.9.poſt alios, quos recenſet.* Quemadmo-
dum videmus ob huius criminis † atrocitatem procedi ad in- 65
quiſitionem, nullis præcedentibus indicijs, *vt annotauit Gigas d.
quæſt.9. num.6.* In his enim † atrocioribus licet iura tranſgredi, 66
vt inquit Baldus in l. obſeruandum. quæſt.10. ff. de off. præſid. Ita etiam
obſeruatur in atroci † crimine hæreſis, vt ſcilicet procedatur in 67
eo ad formandum inquiſitionem nulla diffamatione præce-
dente. *ſicuti ſcribunt Ludou. Caterus in tracta.de hæreticis, nu.11. Arela-
ta.in tract.de hæreticis notabil.26. quod declarat Simancas in tract.de hæ-
reticis, tit. 22. nu. 7. procedere, cum aliqua exſtat de illo ſuſpicio.*

Reſpondeo quarto, fuiſſe hac in cauſa proceſſum ex con-
ſcientia † mandato Cæſaris. Quo ſane in caſu licuit iudici pro- 68
cedere nulla diffamatione præcedente. *tradunt Bald. in l.nullus.nu.
1. C.ad l.Iuliam maieſtat. Alexan.conſil.34.num.24.lib.6. Franc.de Mar-
chis.quæſt.732.part.1. & Natta conſi.138. num.16.lib.1.* Quod ſine con-
trouerſia procedit in caſu noſtro, in quo ipſe Cæſar non man-
dauit ſimpliciter debere procedi contra ipſum Dom. Scipio-
nem, ſed adſeruit intellexiſſe, illum deliquiſſe. *vt declarando tra-
ditionem Inno. † in cap. cum oporteat, de accuſa. reſponderunt Alex.conſil.* 69
*180.num.11.lib.2. & d.conſil.34.nu. 4.lib.6. Dec.conſil.170.colum.2.verſi.
Nec obſtat, ſi dicatur. conſil.175.nu.3. & conſ.256.in fin. & egregie Gram.
deciſ.65.num.58.* Præterea, quando † Princeps motu proprio de- 70
legat cauſam contra aliquem criminoſum, procedi poteſt, nul-
la præcedente diffamatione. *ita egregie declarat glo. in c.2.in gloſſ.1.
de accuſatio.in 6. quam vt ſingularem annotauit Marſil.ſingu.14. Ad hoc,
vt in fine.*

Quinta nullitas obijcitur, quod † tenor reſcripti inſertus 71
non fuit in citatione, qua Domi. Scipio ad iudicium vocatus
fuit. *iuxta doctrinam Inno.in cap.1.de dilatio. quam probarunt eo loci Bu-
trius, & Imola. alios plures citat Vantius in tracta.de nullitate. tit. de nul-
litate ex defectu citationis. num. 47. quo loci inter multos refert Guido
Pap.quæſt.286. & Guidonem ſecutus eſt Crau.conſil.319. column.vlt. Ad-
do in ſpecie Crauet. conſil.266.num.5.in fine. & magis in terminis Ange-
lus conſil.8. colum.2. verſicu. ſecundo, quia ex ſerie.* Debet enim † de- 72
legatus antequam procedat in cauſa, fidem facere de ſua po-
teſtate. *iuxta tex.cap. cum in iure peritus, de officio. & poteſta. iud.dele-
ga.* Quod procedit etiam ſi delegatus † excelſæ dignitatis ſit; 73
quemadmodum ſi eſſet Cardinalis: cui tanquam delegato non
creditur, antequam ſuæ delegationis reſcriptũ oſtendat, quan-
do ſcilicet agitur de graui præiudicio, *ita reſpondit Angelus conſil.
182. quem ſecuti ſunt Iaſ.conſil.104. colum.1.verſic. quid tenendum. libr.1.
Dec.in l.vnica.num.20.C.de manda.princip. & conſil.214.num.2.verſ.Ad
tertium dubium, Gozad.conſil.41.num.15. Pariſ.conſil.57.in fin. libr.4. &
Crau. conſil.104.num.4.5.*

Reſpondeo primo, ex ſtylo & conſuetudine Genuæ, non
ſeruari (vt in facto præſupponitur) vt tenor reſcripti inſera-
tur in citatione. Qui ſane † ſtylus ſeruari omnino pro lege de- 74
bet. *cap. quam graui, de crimin.falſi. Felinus in cap.cauſam.quæ,el 2.ad fi-
nem.de teſtib. & Soc. Sen.conſil.39. num.29.lib.1. Decius conſil.11. nu.6. &
Curtius Iunior in lege. more. col.1. ff. de iuriſdictione omnium iudicum, &
alibi paſſim omnes.*

Reſpondeo ſecundo, neceſſe minime fuiſſe hoc caſu † inſe- 75
rere tenorem reſcripti, eo quia etiam ſi fuiſſet inſertus, nullum
peperiſſet effectum: non etiam D. Scipio ad iudicium veniſſet,
id quod conijcitur ex multis: maxime quod eo tempore quo
procedebatur contra eum, ſciebat quæ agebantur, & tamen ne
verbũ quidem fecit fieri ve voluit, vt ſeipſum defenderet. Quo-
circa omitti ſolemnitas hæc potuit; quemadmodum à fortiori
videmus † citationem alicuius omitti poſſe, cum certi ſumus 76
eum ad iudicium non venturum, etiam ſi citatus eſſet; vel cum
alia ratione citatio nil releuat. *vt reſpondit Dec.conſil.698. nu.2. poſt
Baldum & cæteros in l.Gallus.§. ſi quid tantum. de lib. & poſth. & ſcribit
Boerius q.122. Cæteros de induſtria prætereo.*

Reſpondeo tertio, imo veriorem eſſe & magis receptam ſen-
tentiam illam, delegatũ † in dignitate poſitum procedere poſ- 77
ſe in cauſa nulla fide facta ſuæ delegationis, maxime cum eſt vir
probatæ vitæ. *Ita enim ſcribunt gloſſ. in capit. nobiliſſimus. 97. diſt. ex il-
lo textu. & in cap. cum olim. el 1. de priuileg. & in c. aliam. de re iud. in 6.
Calderi.conſ.2.tit. de officio deleg. Abb.in cap.quod ſuper his.de fid.inſtr. &
conſ.17.in fi.lib.2. Rom.conſ.59.nu.6. Alex.conſi.106.nu.19. lib.2.* qui qui-
dem Rom. & Alexan. reſponderunt poſt Lapum *alleg.34.* cre-
di † Cardinali aſſerenti ſibi aliquid à Papa commiſſum viuæ 78
vocis oraculo. *& idem tradunt Bellamera concluſ.183. Capella. Tholo-
ſa.q.464. Corn.conſ.151.in fi.lib.1. Iaſon in l.nec in.in princ. ff. de acqui.hæ-
red.conſ.62.col.vlt. & copioſe conſ.194.col.1.lib.1. Alc.in tract.præſum.reg.
1.præſum.48.nu.3. & reſpon.479.nu.50.*

Quæquidem interpretum ſententia vt ex enumeratis appa-
* ret * recepta magis eſt: & ſi diſſentiat Dec.in *l.vnica.num.17. C. de*
manda. princ. & cum eo alij nonnulli, quos ob id non recenſeo,
quod recepta opinio illa aduerſetur. Nec hic repugnat quod
iam diximus, non creditur cum agitur de præiudicio tertij: quia
reſponderi poteſt, quod in caſu noſtro præiudicium D.Scipio-
nis non eſt conſiderabile, cum facile id fuerit certum ſe facere,
an is Do.Delegatus eam haberet poteſtatem cognoſcendi, quia
ad iudicium venire poterat, & ſuas defenſiones facere. Et relati
Doctores, qui aiunt cum Angelo *d.conſ.182.* non credi delegato
etiam Cardi. in præiudicium alterius, loquuntur, cum abſolute
ius illius tertij auſertur, quod hic non contingit. Et in ſpecie
noſtra ita ſenſit Pariſ. *conſ. 99. nu. 9. lib. 4.* cum reſpondit creden-
79 dum eſſe † Commiſſario qui aſſerit ſe habere aliquam poteſta-
tem vt proclama aliquod fieri curaret, & proclama obligat, ex
quo facile requiri poterat Commiſſarius vt ſuæ poteſtatis co-
piam faceret. Quod tanto magis procedit in viro ſpectatæ fi-
dei & probitatis, vt multorum ſententia & ſimilibus declarat
in ſpecie Tiraq. *in tract. de pœnis legum, &c. cauſa. 51.nu.100.& ſenſit*
Inno.in c.prudentiam. nu.1. de officio delega. & Vantius in tract.de nulli-
tate.tit.Quibus modis ſenten.nulla defendi poſſit.nu.43.

Sexta nullitas obijcitur, quod non conſtet de deputatione
Ioan.Iacobi ad acta.

Reſpondetur vno verbo contrarium probatum fuiſſe & hęc
nullitas præſupponitur ex facto diluta & confirmata.

Septima nullitas obijcitur, quod non extitit probatum Do.
Scipionem fuiſſe in Gallia tempore citationis.

Reſpondeo primo, quod ipſemet D. Scipio aſſeruit in ſuis
80 capitulis, quod eo tempore erat in Gallia, quæ ſane capitula †
contra eum probant: *vt reſpondit Dec.conſil.534 nu.4. & idem cen-*
ſuit Pariſ.conſ.21.n.22. lib.4. Et ex alijs probationibus ab Excelſa
Reppubl. factis, conſtat Do. Scipionem fuiſſe in Gallia eo anno
menſe Aprili & Maio Regis ſeruitia, ergo præſumitur, quod
etiam ibidem fuerit menſe Auguſto, citationis tempore, *ex ſen-*
81 *tentia Bald.in l.ex perſona.nu.5.C.de probat.* cum ſcribit, illum † præ-
ſumi eſſe in eodem loco in quo ſemel fuit. Et ratio eſſe poteſt,
82 quia † mutatio eſt accidens, & ideo non præſumitur. *gloſſ.in l.ſi*
vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſd.cog. & copioſe ſcripſi ſupra con-
ſil.1.num.121. quod ſane reſponſum reddidi pro Sereniſſ. Duce
Sabaudiæ.

Reſpondeo ſecundo, quod ex quo D.Scipio domi non erat,
ſed potius vagabundus, citari potuit per edictum, vt infra dice-
mus in decima nullitate, in quinta reſponſione. Et ex his quæ
dicemus ad confutationem decimæ nullitatis hæc ſatis diluta
remanet; cum ambæ eo contendant.

Octaua nullitatis exceptio obijcitur, quod tempore dictę ci-
tationis erant ruptæ induciæ: & ideo non potuiſſe Do. Scipio-
nem comparere. & per conſequens, eſſe excuſandum.

Reſpondeo primo, non fuiſſe hoc probatum, & ideo nil
releuat.

Reſpondeo ſecundo admiſſo quod eſſet probatum, attamen
83 nil hoc profuiſſet: quia potuit impetrare † à Principibus ſal-
uum conductum, quod concedi facile ſolet his in caſibus, *vt*
copioſe ſcripſi lib.2. de arbitrarijs iudicum. &c. caſu 336. Atque ita eo
modo remoueri impedimentum. Non enim prætextu impe-
dimenti excuſare quis ſeipſum poteſt, cum illud non tentauit
remouere, ſi potuit. *l.qui commeatum. de re milit. & infra late dicam.*
Quinimo iam amotum videbatur hoc impedimentum, ex quo
Dom. Delegatus eum citando, dediſſe dicitur in neceſſarium
quoddam antecedens veniendi ſecuritatem. *iuxta l.2.ff.de iuriſd.*
omn.iudic.cum.vulg.ſim.

Reſpondeo tertio, hanc eſſe leuem excuſationē quia eo mo-
do, quo belli tempore Do. Scipio iuit in Galliam eodem modo
84 † reuerti poterat: & ſi non eodem itinere, alio ſaltem. atque ita
mutare loca *iuxta ea, quæ ſcribit Boer.q.40.n.10.* Qua de re alia infra
in declaratione vigeſimæ ſecundæ nullitatis dicemus. vbi & il-
lud conſiderabimus, potuiſſe mittere excuſatorem.

Nona nullitas obijcitur, quod in inquiſitione non fuit appoſi-
tum tempus coniurationis. Quemadmodum cū de cæteris cri-
85 minibus inquiritur adſcribi † locus debet cōmiſſi criminis, alias
inquiſitio nullius eſt momenti, *vt ſcribunt Bar.in l.2.§.ſi publico.n.*
12.ff.ad l.iuliam de adulter. & alij relati à Ruino conſil.10. nu.1. lib.5. Et
86 procedit etiam ſi ageretur ciuiliter † ad ſolius feudi priuatio-
nem. *ita poſt Barto.in l.prætor edixit. de iniurijs. & alios ſcribit in termi-*
nis Iacobinus à Sancto Georgio in inueſtitura feudali in verbo. Dicti; va-
ſalli. n. 56. Et ideo ſententia lata ſuper hac inquiſitione eſt nulla,
etiam parte non opponente. *vbi ſcribunt multi quos retuli in tracta.*
de recuperanda poſſeſſione. Remedio 1.nu. 437. ſecundum impreſſionem Ve-
netam. vbi aduerſus Soc.Sen. conſ.109. lib.3. dixi eſſe cōmunem opinionem.

Reſpondeo primo, quod imo inquiſitio procedit etiam ſi
tempus cōmiſſi criminis, † de quo inquiritur, non eſt in ea ad- 87
ſcriptum: *Ita aduerſus Bartolum ſcripſerunt Baldus in repetitio. l. edita.*
nu.30.C.de edendo. Abbas in c.vlt.n.7.de purga. Cagno. Angel. Aret.in tra-
cta. maleficiorum. in verbo. Hac eſt quadam inquiſitio. nu.63.

Reſpondeo ſecundo, tunc demum tempus commiſſi delicti
adſcribi debere in accuſatione, vel in inquiſitione, cū delictum
poteſt eſſe non delictum aliquo tempore: at ſecus † cum ſemper 88
& perpetuo delictum eſt. *ita declarat Bart. in l.libellorum. n. 10.de ac-*
cuſ. ſicuti videmus obſeruari in crimine falſi, de quo cum inqui-
ritur, non apponitur tempus nec locus commiſſi delicti in in-
quiſitione: *vt tradit poſt plures Marſil.ſing.163.* Ea eſt ratio, quæ huc
ſpectat, quod delictum illud eſt, quod ſecreto committi ſolet:
Eandem ſententiam probarunt Angelus in tracta. Maleficio in verbo. Hac
eſt quadam inquiſitio. nu. 64. & Purpur. in l. edita. nu. 54. verſ. 7. limi. C.
de eden. reiecta contraria Franciſci Aretini opinione.

Reſpondeo tertio, tunc locum & tempus † commiſſi crimi- 89
nis non apponi in libello inquiſitionis, cum inquiritur de deli-
cto negatiuo, quod locū & tempus determinatum & certum
non habet. *ita Bar. in l. libellorum. nu.10. in fi. verſ. ſi vero illud. de accuſ.*
Bald. in l.actor. in fi. C. de proba. & Purpur. in l.edita. n.54. verſic.5. in deli-
ctu. C. de eden. Nam hoc caſu † locus eſt incertus, & ob id apponi 90
non poteſt, vel debet in inquiſitione. *vt ſcribunt Angelus in tracta.*
maleficiorum, in verbo. Hac eſt quadam inquiſitio. nu 64. Quemadmo-
dum videmus obſeruari in crimine falſi; vt diximus ſuperiore
reſponſione. Nam in illo apponitur tempus & locus, quod in-
certa illa eſt, *vt in ſpecie annotauit Bald. in c.1. in princ. nu.20. in fi. quib.*
mod. feud. amitt. quem ſecutus eſt Marſil. d. ſing.163.

Reſpondeo quarto, tum demum locum & tempus commiſſi
criminis apponi in libello, quando delictum eſt quod tempo-
ris momento † cōmitti potuit: ſecus cum habet tractum tem- 91
poris ſucceſſiuum. *ita in terminis hu declarat Bartol. in l. libellorum.*
num.16. de accuſ. qui duo exempla adfert. Vnum, quod illud vere
eſt de quo agimus, cum ſcilicet quis committit crimen læſæ
Maieſtatis. vt puta cum occupatam retinet domini ſui ciuita-
tem, vel locum.

Secundum, cum crimen hæreſis quis committit. Hæc enim
duo crimina à pari procedere alias diximus, *& probat tex. in c. cum*
ſecundum, de hæret. in 6. His ergo in caſibus cum delictum habeat
tractum temporis ſucceſſiuum, non eſt neceſſe apponere tem-
pus quo eſt perpetratum. Et in ſpecie † criminis hæreſis ſcribit 92
Angel. *in tract. maleſic. in verbo, Hac eſt quadam inquiſitio. n.63. & Pur-*
pur. in d. l. edita. num.54. verſ. 4. limitatio. C. de edend. poſt Roma. conſ.191.
quem recenſet. Ea eſt huius ſententiæ ratio, quod hæc delicta non
ſunt circumſcripta loco vel tempore: ita vt inquiſito dari poſſit
defenſio, probando ſe tali in loco non egiſſe, vel tali tempore:
quia ſi non eo, alio tamen euenire id potuit.

Reſpondeo quinto, in hoc læſæ Maieſtatis crimine procedi
ſummarie, non obſeruata iuris ſolemnitate, ſed ſola facti veri-
tate inſpecta. Quod pluribus iam probauimus. Quocirca non
requiritur † nec loci nec temporis appoſitio in inquiſitione: 93
ita in crimine ſpolij tradit Alex. conſi.6. col.1. lib.3. quem poſt alios ſecutus
ſum in tract. de recup. poſſ. Remedio primo. num.440. ſecundum impreſſio-
nem Venetam. & Purpur. in l.3. num.52. ver. reſtringe ſecundo. C. de eden.
diſſentire ab Alexandro videatur.

Decima nullitatis exceptio obijcitur, quod Do. Scipio non
fuit legitime citatus; cum perſonaliter citari debuerit, non aūt
per edictū, vt factum fuit. Nam, quando perſona citanda † cer- 94
ta eſt, non per edictum, ſed verbo, id eſt, perſonaliter & nomi-
natim citari debet. *l.1.§.penult.ff.de ventre inſpicien. cap.vlt. de electio.*
Alex. conſ.107. colum.1. lib.5. & Felinus, in cap.2. num.8. de conſtit. Et alios
plures eiuſdem ſententiæ recenſui in tract. de recuperanda poſſeſſione. Re-
medio 8 num.102.

Reſpondeo primo, hanc citationem per edictum mandato
Cæſaris factam fuiſſe. Et dubium non eſt, quin † mandare poſſit
Cæſar, reū hac forma citari: quemadmodum id poteſt ſummus
Pontifex. *iuxta Clementinam primam, de iudicijs.* Quin & id poſſe
inferiores Principes, docuit Felinus *in cap. quoniam frequenter. §.*
porro. num. 13. vt lite non conteſta. Et in ſpecie † delegatos à Prin- 95
cipe poſſe per edicta citare ſcribunt Ioan. Andreæ *in capit. ſi quis*
contra clericum, in glo. pen. de foro compe. & Marian. Socin. Sen. in tracta.
de cita-

de citationibus arti. 4. principali. num. 11. & arti. 23. num. 2. Qui eiuſdem
ſententiæ recenſet Bart. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo. Et per
edictum. & Ang. in d. l. ad peremptorium ff. de iudicijs. Idem ſcribit Rebuf-
fus in commentarijs ad regias conſtitutiones Galliæ tomo 3. tit. de citationi-
97 bus in præfatione. n. 94. Nec hic dicatur; † citationem reſpicere de-
fenſionem, quæ iuris naturalis eſt: & quæ à Principe auferri
non poteſt. Clem. paſtoralis, de re iudicata. & egregie reſpondit Aret.
conſil. 164. num. 14. Et ſi male Baldus in l. in cauſas. num. 3. C. de appell.
& conſil. 119. Quidam vxoratus. colum. 2. verſic. & ſi dicatur. lib. 1. Et A-
lexan. conſil. 2. num. 14. libr. 1. opinati ſint, Principem poſſe abſo-
lute auferre citationem. Quoniam reſpondetur, Principem
98 abſolute non poſſe † auferre defenſionem: ſed poteſt quidem
vnum genus defenſionis tollere, alio relicto. Nam & ſi ipſum
ius naturale quo ad ſua prima principia immutari non poſſit:
99 attamen quo ad eius determinationes poteſt. lex eſt naturalis †
iuxta ſuum primum principium, quod boni præmijs donen-
tur, mali vero pœnis afficiantur. Hoc primum principium im-
mutari non poteſt. At ex iure naturali determinatio à lege po-
ſitiua facta, quod ſcilicet ille maleficus puniatur pœna capitis,
mutari quidem poteſt: ita egregie ex ſententia Diui Thomæ. prima
ſecundæ. quæſt. 94. artic. 5. declarat Card. de Turre Cremata in cap. ius ciui-
le num. 4. diſtinct. 1. Ita in ſpecie noſtra, non poteſt Princeps ab-
ſolute auferre citationem, ſeu defenſionem, quoniam prima
principia iuris naturalis reſpicit, ſed poteſt quidem auferre
100 hunc, vel illum modum † citationis, cum ſolam determinatio-
nem. quæ iuris poſitiui eſt, reſpiciat. Et in ſpecie ita conſuluit Old.
conſil. 43. Quæritur vtrum citatio. num. 1. verſi. & ad hunc modum. Hinc
docuit Bartol. in l. 1. colum. 2. C. quomodo & quando iudex, ſtatutum
101 poſſe dare certum modum † citationi. idem in l. ſi accuſatoribus. co-
lum. 2. C. de accuſa. Quocirca inoleuit & conſuetudo, vt accuſa-
ti hi poſſint citari per edicta. quemadmodum ſcribunt Beluiſius in ca.
Romana. §. contrahentes. num. 142. de foro compe. & Clarus lib. 5. ſenten.
§. fin. quæſt. 31. verſic. ſed hæc. & ſcripſi in tract. de recup. poſſ. remedio 8. in
102 fin. Et in ſimili dicimus † Principem poſſe auferre remedium
appellationis, relicto recurſu. vt ſcribunt Abbas in cap. 1. in 2. notab.
& ibidem Dec. & Beroius. de reſcr. & cæteri in cap. paſtoralis. de reſcript.
Ea eſt ratio, quia non auſertur defenſio, ſed determinatus qui-
dam defenſionis modus: qui iuris poſitiui eſt; & alius ſupereſt
modus quo ſe tueri poteſt.

103 Reſpondeo ſecundo, quod in crimine læſæ † Maieſtatis per-
miſſa eſt citatio accuſati per edictum, ſicuti conſtitutum eſt in ea
extrauag. ad reprimendum, in verbo per edictum. & ſcribit Mar. Soc. Sen.
in tractatu de citationibus. art. 23. num. 4. Quod confirmatur, quia
104 in cauſis his proceditur non obſeruata exacta † illa iuris forma,
ſed ſummarie & ſine iudicij figura proceditur. vt iam ſupra ad-
monui. At illis in cauſis, in quibus ſummarie proceditur, ſuffi-
cit citare per edicta, ita reſpondit Pariſ. conſil. 25. num. 116. lib. 1. quem
ſecutus ſum in d. tract. de recu. poſſ. remedio octauo. num. 121. Potuit ergo
in hac cauſa citari D. Scipio per edictum. Et hoc factum credi-
mus ob criminis atrocitatem cuius defenſio hæc per citatio-
105 nem certo modo inuerti poteſt. Nam ius ipſum naturale † im-
mutabile eſt, quo ad ſua prima principia. §. vlt. inſtit. de iure natu-
rali genti. & ciuili. non tamen eius concluſiones & applicatio-
nes, nec non & determinationes (vt dixi ſupra) immutabiles
ſunt: ſed vere ex cauſa mutari poſſunt. quemadmodum docte & ſci-
te explicatur per Dom. Soto libr. 1. de iuſti. & iure. quæſt. 4. artic. 4. & art.
vlt. Videmus enim legem eſſe naturalem ea primis principijs,
benefacienti benefacere. Et inde deducitur concluſio, parenti-
bus, à quibus generationis beneficium accepimus, eſſe benefa-
ciendum: & ob id iuxta legem diuinam eſſe honoribus vene-
randos: attamen iuſta de cauſa immutatur hæc concluſio. ſi
106 quidem impune & iuſte filius † patrem aduerſus patriam quid
molientem occidere poteſt. leg. minime. ff. de religio. & ſumpt. fune.
Ita econtra videmus, iure naturali conſtitutum eſſe, patrem ale-
re debere à ſe ſuſceptum filium, vt ex integro titulo de liberis a-
gnoſcendis & alendis, intelligimus. Imo & ſpurium à natura
107 cognitum dicimus. l. 4. §. 1. ff. de gradibus. Et tamen † ex cauſa in
ſpurio legem hanc naturæ immutauit lex ciuilis. d. l. 4. §. 1. & non
vno in loco in inſtit. de patria poteſta. & C. de natural. liberis. Quod ex
cauſa inquam factum eſt, vt à vitijs eo timore perculſi parentes
arcerentur. Ita ergo in caſu noſtro iuſta fuit cauſa criminis gra-
uitas, vt hæc citationis forma alterius loco à Principe à lege
municipali, & ab hominum caſu conſtitueretur.

108 Reſpondeo tertio, † citationē per edictum tunc eſſe permiſ-
ſam, cum citandus eſſet terribilis, & nūtium poſſet verberibus &
vulneribus afficere: ita ſcribunt Bal. in c. 1. de milite vaſallo. qui contu-
max eſt. & Maria. Soc. Sen. in tract. de citationibus, art. 23. num. 4. verſic.
item quando locus. Sed dubium non eſt, argumentum à malo po-
tentum vſu ducto, quin D. Scipio nuntium eum citantem vul-
neribus affeciſſet. Non ergo nominatim voce nuntij citari de-
buit: ſed ſatis ſuperq; fuit eum per edictum citare.

Reſpondeo quarto, D. Scipionem eo tempore fuiſſe in Gal-
lia, quemadmodū ipſemet aſſeruit: & arma tunc pro Rege Gal-
liarum contra Cæſarem ferebat. Non ergo nominatim, ſed per
edictum citari debuit. Ita ſentit Bar. in extrauag. ad reprim. in verbo,
& per edictum. num. 3. dum ait, non nominatim † citandum re- 109
bellem, aut qui eſt in locis rebellium. quem ſecutus ſum in tract. de
recup. poſſ. Remedio 8. num. 114. quo loci inter multos citauit Rebuffum in
commentarijs ad Regias conſtit. Galliæ. tomo 3. tit. de citationibus in præ-
fatione, num. 97.

Reſpondeo quinto, negari ſaltem non poſſe, quin Do. Sci-
pio eſſet vagabundus, ex quo certam ſedem non habebat: at-
qui † vagabundus per edictum citari poteſt: ita Bartol. in extra- 110
uag. ad reprimendum, in verbo. Et per edictum. num. 5. Bal. in l. ſi accuſato-
ribus. colum. vlt. de accuſ. & alios plures retuli & probaui in tract. de re-
cup. poſſeſſ. Remedio 8. num. 116.

Reſpondeo ſexto, hanc † citationem ſatis fuiſſe, ex quo mul- 111
tis coniecturis & modis conſtat eam deueniſſe ad notitiā ipſius
Dom. Scipionis. Ita ſcribit Iaſ. in l. decem. num. 43. de verbo. oblig. quem
poſt Herculanum in tracta. Quis teneatur probare negatiuam. num. 243.
retuli in d. tract. de recuper. poſſ. Remedio 8. num. 122. Et ſi eo loci dubi-
tauerim de veritate, quo ad id, quando citatio ex edicto facta
eſt multis adſtantibus, qui veriſimiliter certiorem facere po-
tuerunt citatum, attamen, cum certo conſtat, citationem hanc
veniſſe ad notitiam citati, dubitandum non eſt, quin Iaſonis
ſententia vera ſit, quę prius fuit Io. Baptiſtæ à Sancto Seuerino,
quem ille recenſet. Quorum ſententia comprobatur auctorita-
te eorum, qui ſcripſerunt, † citationem, quæ defectu ſolemni- 112
tatis alias citatum non ligat, eum ligare, ſi conſtat ad eius noti-
tiam veniſſe; ita huius ſententiæ plures recenſet Boer. quæſt. 235. colum.
penult. Quibus accedunt Rum. conſ. 61. nu. 33. lib. 5. & Pariſ. conſ. 137. num.
22. lib. 4. Cæteros de induſtria prætereo.

Vndecima nullitatis exceptio obijcitur, quod D. Scipio erat
ad ſeruitia Regis Galliarum, à quo recedere non potuit: quod
ea ratione tanquam contumax male fuerit condemnatus: cum
contumax † dici nō poſſit, qui venire impeditur. l. contumacia. §. 113
contumacia. de re iudi. Bart. conſil. 228. Catharina. lib. 1. quem in ſpecie no-
ſtra ſecutus eſt Gigas in tracta. de crimine læſæ Maieſta. tit. Quomodo pro-
cedatur in crimine læſæ Maieſta. q. 18. nu. 4.

Reſpondeo primo. † hoc impedimentum non fuiſſe legiti- 114
mum, ex quo data opera illud ſibi præparauit D. Scipio, qui ob
id excuſari non meretur, cum ſibi imputare debeat, quod ſua
culpa & ſponte illi neceſſitati ſe ſubiecerit, iuxta l. ſi fideiuſſ. §. ſi
neceſſaria. §. qui ſatiſd. cog. Et in ſpecie illum non excuſari ob im-
pedimentum, quod ſua culpa ſibi parauit, ſcripſi lib. 2. de arbitra.
iud. &c. caſu 273. num. 20. Et eiuſdem ſententiæ addo Gemma. conſil. 42.
Quia reuocatur, colum. 3. verſic. nec obſtat ſi dicatur. & in ſpecie Aretinum
in cap. veniens. num. 54. de accuſ. & Rubeum in l. penult. §. ad crimen. num.
205. de publi. iud. cum ſcribunt † impeditū ob inimicitias & non 115
tutum acceſſum, ſibi imputare debere, cum ſua culpa ſe ipſe
impediuerit.

Reſpondeo ſecundo, admiſſo, quod impedimentum fuerit
legitimum, adhuc tamen non excuſat. Quandoquidem illud
amouere potuit petendo licētiam à Rege eundi Genuam, vt ſe
ipſum defenderet. Ita enim † impedimētum non excuſare, cum 116
moueri potuit ſcribunt Barto. in l. ſed et ſi per prætorem. §. 2. ex quib.
cauſ. maior. ex illo tex. Idem in l. quibus diebus vbi Soc. in 3. notab. de cond.
& dem. & alios plures retuli. & ſecutus ſum in commentarijs. de arbitra-
rijs iudicum, &c. & caſu 118. ad finem. Eſt enim † proprie impedi- 117
mentum, cum euitari non poteſt. & non econtra. Pariſ. conſ. 67.
num. 64. lib. 3.

Reſpondeo tertio, † impedimentum tunc demum excuſa- 118
re, cum de illo facta eſſet proteſtatio, l. 2. §. quod diximus. ff. ſi qu. u
cautio. & ſcribunt ibi omnes. copioſe Boer. quæſt. 40. num. 4 c. qui alios re-
cenſet, & idem ſcribunt copioſe Ripa in tracta. de peſte. tit. de priuil. iudic.
num. 22. 24. Pariſ. conſil. 101. num. 95. & conſil. 124. nu. 3. lib. 1. & Soc. Iun.
conſ. 104. nu. 26. lib. 3.

Reſpondeo quarto, tunc demum † impedimentū excuſare, 119
quando impeditus probat, quod vbi non adfuiſſet illud impe-
dimentum, ad iudicium iuiſſet, & iuſſa feciſſet, ita probat tex. l. qui

commeatu. ff. de re milit. & ſcribunt Crauе. conſi. 131. nu. 22. & conſi. 179.
n. 6. & alij plures quos retuli & probaui. d. lib. 1. de arbitrarijs iudicũ, &c.
caſu 118. in fi. cum ergo hoc non præſtiterit D. Scipio, dicendum
eſt, eum nullo modo excuſari.

Duodecima nullitas eſt quæ obijcitur, quod ſcilicet proceſ-
ſum fuerit contra D. Scipionem tunc ætate minorem, non vo-
cato eius curatore D. Electore Fliſco. Et ob id & proceſſum &
latam ſententiam condemnatoriam nullam eſſe; *ſicut in ſpecie*
noſtra reſpondit Rolan. à Valle bene eruditus Iuriſconſultus conſ. 68. nu. 33.
libr. 2. Quæ ſane obiectio me pariter dubium & ancipitem ali-
120 quando reddidit. ſi quidem vere dicendum videbatur † ſen-
tentiam latam cõtra minorem de crimine accuſatum eſſe nul-
lam, ſi, ſine curatore ei dato & vocato, lata fuit: ſiue ius commu-
ne, ſiue municipale conſideretur. Et quoad ius commune pri-
mo exſtat. *l. clarum. C. aucto. de præſt. cuius hæc ſunt verba. Clarum po-*
ſteritati facientes, ſancimus omnino debere & agentibus, & pulſatis in
criminalibus cauſis minoribus viginti quinq; annis adeſſe tutores, vel cu-
ratores in quibus caſibus adultos & pupillos leges accuſare concedunt cum
cautius & melius ſit cum ſuaſione perfectiſſima, & reſponſa facere mino-
res, litemq; inferre, nec ex ſua imperitia, vel iuuenili calore aliquid dicant
vel taceant, quod ſi fuiſſet prolatum, vel non expreſſum, prodeſſe eis pote-
rat, & à deteriore calculo eos eripere. Hactenus legiſlator. cuius qui-
dem conſtitutio hanc iuris controuerſiam diffiniri videbatur.

Confirmatur hæc Iuſtiniani conſtitutio ex *l. cum & minores.*
C. ſi aduerſus rem iud. argumento ducto à fortiori. Eſt ibi diffini-
tum, ſententiam latam in cauſa ciuili contra minores tutore vel
curatore carentes, tanquam indefenſos nõ valere. Idem probat
l. acta. §. vlt. ff. de re iud. Ergo à fortiori non videtur valere ſentẽtia
hæc lata in cauſa criminali contra D. Scipionem minorem, cu-
ratore ſuo non vocato; cum criminalis cauſa grauior ſit, ratio-
ne pœnæ, quauis ciuili *iuxt. l. in ſeruorum de pœnis.* Quod fortius
121 in caſu noſtro procedit, vbi iam Do. Scipio † curatorem habe-
bat; & ob id citari omnino debuit, alias iudicium eſt nullum,
iuxt. l. ſi curatorem habens. C. de in integrum reſtitut. minor. imo for-
122 tius non valet † ſententia etiam ſi non habebat curatorem.
quemadmodum poſt multos ſcribit Vantius in tracta. de nullitate ſenten-
tia ex defectu mand. comparen. nu. 33.

Secundo admiſſo quod non verſemur in diſpoſitione iuris
communis, ſed potius municipalis, ex ſtatuto (quod tamen nõ
vidi exhibitum) quo cautum ſit, abſentes contumaces haberi
pro confeſſis & conuictis. idem dicendum videtur, hac ratione,
123 quod ſtatuta à iure † communi interpretationem recipiunt. *l.*
2. C. de noxa. & ſcribunt copioſe Gomes. in §. in perſonam. nu. 25. inſt. de a-
ctio. Alcia. lib. 1 de verbo. ſignif. nu. 36. Crau. conſ. 236. nu. 9. & conſ. 259. nu.
2. alios ſciens prætereo. Atqui ius commune ſtatuit iudicium cri-
minale contra minorem diffiniri non poſſe, niſi curatore ei aſ-
ſignato. *l. clarum, C. de auctor. præſtan.* Imo fortius (vt dixi ſupra)
cauſa ciuilis, quæ minoris diſpendij eſt, diffiniri nõ debet con-
tra minorem curatore non dato. *l. cum & minores. C. ſi aduerſus*
124 *rem iudi.* Ergo ſtatutum, † quo contumax in criminalibus habe-
tur pro confeſſo & conuicto, intelligitur, quando ipſi minori
datus eſt curator. *Hoc argumenti genere vtitur Cardinalis Zabarella*
conſ. 148. Nobilis vir. in princ. verſ. ſed præſuppoſita.

125 Tertio ſuffragatur, quod † fictio non plus operari debet in
caſu ficto, quam veritas in caſu vero. *§. minorem. inſti. de adoptio. l.*
filio quem pater. ff. de libe. & poſthum. & vbiq; Doctores. ſed confeſſio
vera à minore comparente coram iudice nil operatur, ſi eam ſi-
ne curatore fecit. *d. l. Clarum*, ergo à fortiori nil etiam operari
debet hæc ficta à ſtatuto.

126 Quarto accedit, quod hoc † ſtatutum iuri communi repu-
gnat, cum diſponat contumacem haberi pro conuicto & con-
feſſo. quod ius commune non admittit, ex quo ſolo punit con-
tumacem in expenſis litis, non autem in amiſſione totius cau-
ſæ, *vt ſcribunt multi relati à Crau. conſil. 103. nu. 8. & in ſpecie huius ſta-*
tuti Areti. conſi. 146. nu. 1.

127 Atqui † ſtatutum vel correctorium iuris communis, vel ex-
orbitans non comprehendit perſonam minoris. *ita Roma. ſing.*
vltimo. & conſ. 120. num. 1. quem ſecuti ſunt Afflict. in conſtit. Regni, mino-
rib. Iaſon in §. actiones. num. 83. inſtitu. de actio. Marſil. ſingul. 362. ſtatu-
tum, &c. in fine. Curt. Iun. in l. poſtquam liti. in fi. C. de pactis. & conſ. 8. in
fin. & NeuiZ. conſ. 17. nu. 77. prope medium.

Quinto accedit auctoritas multorum, qui in hac opinione
128 fuerunt, quod minor curatore † carens non habetur pro con-
feſſo & conuicto ex diſpoſitione ſtatuti. Ita enim affirmaſſe viſi
ſunt Alber. *in l. cum & minores. nu. 7. C. ſi aduerſus rem iudi. & in tra-*
cta. ſtatuto. par. 3. q. 84. qui in ſpecie cenſuit, bannum latum con-
tra minorem curatore carentem eſſe nullum. *Ita etiam Aug. de A-*
rimin. in additio. ad Angelum de maleficijs. in verbo. Qui dominus iudex vi-
dens inquiſitos. nu. 3. Marſil. in l. 1. nu. 11. ff. de quæſt. conſi. 26. nu. 9. & conſi.
48. nu. 30. Idem viſi ſunt probare alij nonnulli, quos recenſui lib. 2. de arbi-
tra. iud. &c. caſu 268. nu. 2. quo loco eiuſdem opinionis retuli Roland. conſil.
31. nu. 8. lib. 1. Quibus accedere videntur Dynus conſ. 38. n. 4. & Corn. con-
ſil. 198. nu. 2. 3. lib. 4. & Ioan. de Venafro conſ. 134. in fine.

Sexto admiſſo quod Alberici ſententia vera non ſit quoad
confeſſionem ipſam; attamen non videtur poſſe negari, quin
ſaltem vocandus † eſſet curator antequam fiat confeſſio, cum 129
ſcilicet iudex vult pronuntiare eſſe reſpondendum. *ſicuti decla-*
rant Bartol. in l. certum. §. in pupillo. nu. 2. ff. de confeſſ. Butrius in cap. vlt.
num. 8. & ibi Abbas. num. 9. de confeſſis. Anton. GomeZ. in tracta. delicto.
cap. 1. num. 67. ad finem.

Septimo & vltimo accedit, quod vbi minor contumax ha-
bitus eſt pro confeſſo, & conuicto ex forma ſtatuti, debuit dein-
ceps dari † curator, qui poterat reuocare fictam illam confeſ- 130
ſionem, oſtendendo abſentis minoris innocentiam. *iuxta ea, quæ*
ſcribunt Angelus & Caſtr. in l. 2. C. qui teſt. face. poſſ. & Bal. in l. error. in
fi. C. qui teſt. fac. poſſ. & in l. ita. demum. in fi. C. de procur. & Are. copioſe
conſ. 147. cum dicunt, confeſſionem non ſolum fictam, ſed & ve-
ram reuocari hoc modo poſſe. Hæc dubitationem non leuem
hac in re facere videbantur.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa contrarium verius
eſſe credo, nempe prolatam ſententiam aduerſus D. Scipionem
non eſſe nullam hac ratione, quod eius curator citatus nõ fuit.
Quandoquidem neceſſe minime fuit hoc in caſu curatorem
vocare: ex quo nunquam comparauit atque ita contumax eſt
effectus. Quod vt dicam multis rationibus & Doctorum au-
ctoritatibus moueor.

Primo ea ratione moueor, quia viſus eſt moueri Bald. *in l. 1. n.*
29. verſi. iuxta hoc quæro. C. de confeſſ. & recenſet Natta. *conſi. 540. nu.*
2. lib. 3. quod ſcilicet, ſufficit auctoritas ſtatuti; Et argumentatio
melius deduci ita poteſt, ſtatutum quod contumax habeatur
pro confeſſo & conuicto ſimpliciter loquitur. Sed ſtatutum
ſimpliciter loquens: comprehendit etiam perſonam † mino- 131
ris. Ergo ſtatutũ de quo agitur hoc in caſu comprehẽdit mino-
rem, vt habeatur pro confeſſo & conuicto. Illa minor probatur
ex *l. ſi ſine. §. Lucius ff. de admi. tuto. capit. conſtitutus. de reſtitut. in integ.*
Hinc † ſtatutum deferens lucrum dotis, vxore præmoriente ſi- 132
ne filijs, locum habet etiam in minore dante dotem: *ita Bald. in*
l. 1. col. 1. C. ſi aduerſ. dot. & ibidem Caſtr. idem reſponderunt Comenſ. conſi.
109. Domina Ioanna. & Roma. conſil. 314. Ita † ſtatutum cogens affi- 133
nes ad compromiſſum etiam minores comprehendit. *vt ſcribunt*
Barto. Baldus & cæteri in l. vltima. C. in quibus caſi. in integrum reſti-
tutio non ſit neceſſaria. Et † ſtatutum adimens robur inſtrumentis 134
non regiſtratis comprehendere minores reſpondit Alexan. *con-*
ſil. 65. lib. 6. Quos quidem ad rem noſtram recenſet Natta. d. conſi. 540. nu.
17. lib. 3. Quibus addo Roma. conſil. 166. num. 2. & conſil. 394. Decium in l.
cum te. in fine. C. de tranſactio. & copioſe Marſil. ſingu. 481. qui vno ore
ſcribunt ſtatutum ſimpliciter loquens comprehendere etiam
minorem.

Secundo (admiſſo nullum extare ſtatutum) mouet me ra-
tio, quam viſus eſt vno verbo conſiderare Bal. in *d. l. 1. num. 20. C.*
de confeſſis. & refert Natta. *d. conſil. 540. nu. 2. lib. 3.* quod minor do-
lo non caret, ex quo imperio magiſtratus nõ obtemperat. Quæ
ratio ita firmius deduci atque conſiderari poteſt. Is legis † au- 135
xilio iuuari non meretur, qui legem offendit & contemnit. *cap.*
quia fruſtra. de vſuris. l. auxilium in fi. ff. de minor. 25. ann. cum ſimi. At-
qui minor ad iudicium vocatus non veniens legem contemnit
& offendit, ob id † dolo non caret. *l. non poteſt dolo, de regu. iuris.* & 136
eadem ratione contumax dicitur. quæ ſane contumacia eſt de-
lictum. *l. omne. ff. de re milit.* ergo non meretur hic minor, vt con-
ſequatur hoc legis auxilium ex *dict. l. clarum. C. de auct. præſta.* nem-
pe, vt ei aſſignetur curator, vel eius curator citetur pro ſui de-
fenſione.

Tertio vrget non parum illa conſideratio, quam in ſpecie
facit Salycetus *in l. 1. oppo. 11. in fin. C. de confeſſ. & ad rem recenſet Nat-*
ta. d. conſi. 540. num. 3. verſic. 3. ſtringit. lib. 3. & Salycetum ſecutus eſt Af-
flict. deciſ. 208. nu. 3. quam ſane rationem ita deduco. Lex & natu-
ra † nil fruſtra operatur. *l. hæc ſtipulatio. §. diuus. ff. vt lega. nom. ca-* 137
uea. cum vulg. ſim. Atqui hoc in caſu vocare curatorem fruſtra a-
gitur; cum hic actus ſit iudicis, in quo curator auctorari non
poteſt; ergo curator iſte vocari non debuit. Illa minor probatur
ea Sa-

Digitized by Google

ea Salyceti auctoritate, cum dixit, eſſe ridiculum dicere, quod
138 in confeſſione facta † per minorem in tormentis interuenire
debeat tutoris auctoritas, cum ei non poſſit adaptari: ex quo
tortuta eſt actus iudicis, cui curator non habet auctorari. *Ita
pariter docuit Baldus in auth. ſacramenta puberum. colum. 3. verſic. modo
vero. num. 11. C. ſi aduerſ. vend. & in capit. 1. §. item ſacramenta, num. 19.
verſicu. modo quero, quid in iudicijs, de pace iura. firma. idem in additio.*
139 *ad Specu. titul. de confeſſio in prin.* Cum ait, quod † confeſſio mino-
ris extorta per tormenta in caſibus permiſſis, valet etiam ſi mi-
140 nor curatorem non habuerit. Ea eſt ratio, qood lex † ob id cu-
ratorem dat minori, ne ſua facilitate decipiatur. *d. l. Clarum. C. de
aucto. praſta.* At coram iudice ceſſat iſta cauſa, quia non decipitur
ex quo iudex omnem curatoris defectum ſupplet: & de ipſo †
141 iudice lex confidit. *iuxta l. 2. C. de officio ciuil. iud. & ſcribit Alciatus
in tracta. De praeſumpt. 9.* Cum ergo ceſſat fraudis cauſa, ceſſat &
legis remedium. *vt probat. l. vltim. C. de in integrum reſtitutio.* quæ
142 ait non ſuccurri † minori, qui iure communi vſus eſt. Accedit
alia ratio, qua demonſtratur, quod fruſtra hoc in caſu vocatur
curator minoris. Nam ſupponamus, quod minor vellet fateri
delictum, vere credendum eſt, quod curator auctoritatē ſuam
non præſtaret atque iudicium redderetur eluſorium. *contra l. ſi
prator, ff. de iudicijs.*

Quarto moueor hac ratione, quam deſumo à Natta. *d. conſil.
540. num. 6. verſic. 5. adiunctis ibidem dictis, num. 11. verſic. 7. & 6. lib. 3.*
143 ſunt enim hæc ſimul ita deducenda. Iudex † citare poteſt mi-
norem, vt ſolus ſine curatore in iudicio compareat: & ſi non
comparet, contumax habetur. *l. minor etiam quaſi. ff. de minor. l. ſi
minor. ff. de bonis aucto. iud. poſſid. l. ſi ſin. 14. §. ſi forte. ff. de damn. infect.*
144 Et ideo † minor negligens & contumax ita dici poteſt, vt iura
de contumacibus loquentia in eo locum habeant. *ſicuti ſcribit
Alexan. conſil. 119. num. 35. lib. 6. & dixi ſupra in primo argumento.* Eſt
ratio, quia (vt dixi ſupra) eſt actus iudicis. Præterea potuit ipſe
minor curatorem petere & legitime comparere. Si iudex citare
poteſt ſolum minorem. Ergo ſequitur noo eſſe neceſſariam
curatoris auctoritatem.

Quinto accedit vrgeos illa ratio, qua vſus eſt Natta *d. conſil.*
145 *540. nu. 9. lib. 3.* quam ita deduco, curatoris officiom in † negotio
criminali eſt, vt actui gerendo à minori auctoritatem ſuam ad-
hibeat, & interponat. *dict. l. clarum, & ibi Baldus in ſpecie. C. de aucto.
praſta.* qui ait, curatorem non poſſe hoc iudicium in ſe ſuſcipe-
re. Atqui, ſi curator abſentis eſſet vocandus, dari videretur ei
facultas confitendi delictum minoris: quod facere non poteſt:
ergo curator iſte non debet vocari. Illius minoris propoſitionis
eſt ratio, quia eſſet valde durum, quod confeſſio ſolius curato-
ris poſſet in cauſa capitali nocere minori, cum inde non poſſit
minor capite mulctatus experiri contra curatorem: quemad-
modum poſſet, vbi cauſa eſſet pecuniaria, in qua poteſt curator
iudicium in ſe ſuſcipere. *iuxta l. 1. §. ſuſſi. tt. ff. de admi. tut.*
146 Sexto accedit illa argumētatio Nattæ *conſ. 542. n. 5. lib. 3.* † ban-
nū hodie ſucceſſit loco annotationis bonorum. *vt ſcribit Bald. in
l. abſentem. C. de accuſ.* Atqui in annotatione bonorum neceſſa-
rium non erat dare curatorem minori, vel ipſum curatorē vo-
care: ergo nec neceſſe eſt hodie curatorē vocare in cauſa banni.

Septimo vrget non mediocriter, priuationi habitus non ac-
147 cedit, cum † non entis nullæ ſint qualitates. *l. cum qui in prouincia.
ff. ſi cert. peta.* Atqui quando minor non cōparet io iudicio, oul-
lum gerit actum, cui curator adhibere poſſit aoctoritatē ſuam,
ergo minore non comparente, eius curator citari non debet.
Hac ratione vſus eſt Bald. *in l. vlt. verſicu. ſed tu ſubtilius declara. C. ſi
148 propter publ. penſita.* qui ob id ſcribit, quod quando † minor eſt
contumax & eius booa alienantur à iudice, non requiritur cu-
ratoris auctoritas. *Baldi egregiam doctrinam ad rem noſtram deducit
Natta conſ. 542. n. 11. 12. lib. 3. qui einſdem opinionis recenſet eundem Bal-
dum in l. vlt. §. neceſſitatem. nu. 11. verſ. modo quæro. C. de bonis quæ liber.*

Octauo confirmatur præcedens argumentatio hac ratione
ducta ab impoſſibili & abſurdo euitaodo. Iudex tuoc dat cura-
torē minori rocato, cū ſcit illum eſſe minorem. Atqui ſi voca-
tus eſt cōtumax, ex quo nec ipſe nec alter ſuo nomine cōparet,
nō ſciret iudex, an is vocatus ſit minor: ergo eſt impoſſibile di-
cere, quod ei curator debeat dari, & eum deinde citare. Ex quo
ſequeretur & illud abſurdum ꝙ iudicia redderentur eluſoria.
Nam minor uon cōpareret, & iudex non daret curatorem atq;
fruſtra iudicium agitaretor, quod non eſt dicendum. *Ita, ſi recte
perpendatur, in ſpecie arguit Corneus, conſil. 198. num. 6. lib. 4.*

Nono vt huius ſim opinionis mouet auctoritas multorum,
qui aperte cenſuerunt, quod quando † minor citatur & eſt cō- 149
tumax, atq; ita habetur pro confeſſo & conuicto ex ſtatuti diſ-
poſitione, quod neceſſe non eſt citare eius curatorem. Ita enim
cenſuit Bald. *in d. l. 1. num. 59. C. de confeſſis.* qui atteſtatur in foro ita
ſeruari, vt ſcilicet minor vocatus ad iudicium criminale: ſi con-
tumax eſt, & habeatur pro confeſſo & conuicto, abſque alia cu-
ratoris auctoritate banniri poteſt. *Idem ſcribunt Nellus in tracta.
De bannitu. part. 1. primi temporis. quæſt. 1. Ang. Aret. in tracta. in maleficio-
rum. in verbo. comparent inquiſiti. num. 1. 2.* cum ait, quod ſi minor ac-
cuſatus vel inquiſitus comparet, ſi nō habet curatorem vnum,
ei dare debet. ſentit ergo, quod ſi non comparet, non eſt neceſ-
ſe ei illum dare. Idem ſentit Salycetus *in l. 1. oppo. 11. C. de confeſſ.*
cum negat in his actibus, qui iudicis ſunt, neceſſariam fore cu-
ratoris auctoritatem. *Idem docuit Iaſ. in l. neque impuberes. num. 2. ff.
de in ius voc. qui ſecutus eſt Baldum in d. l. 1. num. 59. C. de confeſſis.* & ait
Iaſon, quod hanc opinionem probauit omnium primus Gui-
do de Suzaria *in l. vnica. ff. ſi quis iuſſ. non obtemper. Natta conſil. 540.
& 541. libr. 3. ita etiam Bald. ſecuti ſunt Alex. in anno. ad Bartol. in l. cer-
tum. §. in pupillo. de confeſſ. Anton. Gomez. in tract. delicto. cap. 1. num. 66.
verſic. & in expreſſo. Idem vere ſenſit Cor. conſil. 198. num. 6. libr. 4. idem
decidit Boer. quæſt 63 num. 9 in ſin.* vbi ait, in curijs Galliarum non
obſeruari diſpoſitionem. *l. clarum.* contra minores abſentes &
contumaces, qui recenſet Gubelmum Benedictum *in cap. Ray-
nutius, de teſta.* atteſtantem in curia Burdegalenſi non obſeruari
diſpoſitionem *d. l. clarum.* vt pariter de curia & foro Papienſi
ſcribit practic. Papien. *in forma inquiſitionis. in, contra & aduerſus.
Idem de Senatu Mediolani ſcribunt Boſſius in tracta. cauſarum crimina-
lium. titu. de confeſſis. num. 69. & Iulius Clarus in Praxi criminali. §. fin.
quæſt. 50. in prin. & idem quæſt. 55. verſicu. vlterius poteſt. Ita quoq; apud
ſapientiſſimos Venetos obſeruari teſtatur Caſonus in tracta. De tormen-
tis, cap. 10. num. 2. Quos quidem tam alias recenſuit libr. 2. de arbitra. iud.
caſu 268. num. 2. in fin.* Qua ex re intelligimus obſeruantias has fo-
ri interpretari eam diſpoſitionem. † *l. clarum. C. de aucto. praſt.* non 150
procedere hoc in caſu, cum ſcilicet minor ad iudicium non ve-
nit, ſed contumax efficitur. Et omnium melius hanc interpre-
tationem & ſententiam defendit Natta *d. conſil. 540. conſil. 542.
libr. 3.* cuius rationes & argumenta ex ordine magis perpendi &
& confirmaui.

Non obſtant ounc adducta in contrarium, Ad primom re-
ſpondeo vna cum Natta *d. conſil. 540. & conſil. 541.* † d. l. clarum, 151
& illi ſimilia, procedere quando is minor comparet in iodicio,
& de eius minori ætate conſtat: tunc iodex recipit eius reſpon-
ſiones, & acta eum auctoritate ſoi curatoris, ſi eum habet, & ſi
non habet vnum, aſſignat. Sed ſecus eſt cum citatus non com-
paret, ſicuti verba *d. l. clarum.* perpendit Natta *d. conſil. 540. num. 5.
verſic. 4. ſi videatur.* Eſt ratio, quia ex quo tunc nec de eius mino-
ri ætate conſtat, nec actus aliquis, cui auctorizari curator poſſit
ab eo minore agitur, fruſtra diſputatur, quod curator citetur.
Quae ex re ceſſat & illud qnod in ea prima argumentatione ob-
ijcitur † de *l. ſi curatorem habens. C. de in integr. reſtit. minor.* Siqui- 152
dem intelligitur, quando minor comparet ad iudicium & ali-
quem actum facit. ex iam relata declaratione. Præterea & ſe-
cundo reſpondetur *d. l. ſi curatorem habens.* procedere ſolum in a-
ctu voluntario, non autem in neceſſario: quemadmodum eo in
caſu, quando ſtatutum vult de cauſis affinium fieri compro-
miſſum; Nam tunc † minor habens curatorem, poterit com- 153
promittere, curatore nō adhibente aoctoritatem ſuam. *ita Bar.
Bald. & cæteri in l. 3. de recep. arbit. & Bal. in ſpecie in l. vlt. C. de in integ.
reſtit. quem ſecutus eſt Dec. in l. cum te in ſin. C. de tranſact.* Ea eſt ra-
tio, quod tunc minor facit id, quod ius ipſum ſtatuit: nec falli
atque decipi poteſt, *vt ait text. d. l. vlt. C. de in integr. reſtit.* Ita in ca-
ſu noſtro, cum lex abſentem contumacem ſuo auxilio priuet;
& lex municipalis pro confeſſo eum habeat, ſequitur dicen-
dum non eſſe neceſſariam curatoris auctoritatem.

Non obſtat ſecunda argumētatio; qnia reſpondeo vna cum
Natta *in d. conſ. 541. nu. 13.* illam minorem propoſitionem oon eſ-
ſe in caſu oostro veram; ſi quidem vetius † ſtatutum, hoc in ca- 154
ſu non repugnare iuri communi; cum (vt dixi ſupra in præce-
denti reſponſione) ius commune non requirat hoc io caſu cu-
ratoris auctoritatem. Cum ſufficiat auctoritas legis, quæ non
patitur mioorem circumueniri. Hac ratione vt intelligamus
nil obſtare illud reſponſum † Cardi. Zabarellæ *conſil. 148.* quia il-
la conſtitutio vere iuri communi aduerſabatur, cum dictaret,
quod contra abſentem committi poſſet exſecutio pœox com-
promiſſi; quod eſt manifeſte cootra ius commone, quo per-

Digitized by Google

miſſum non eſt, vt non citatus lædatur. *cle. paſtoralis. de re iud. & l.*
de vnoquoque. ff. eo. conſtitutio ergo illa debuit intelligi de his ma-
ioribus, qui in iudicio eſſe poſſunt: non autem cum proceſſus
fuit actus contra minores indefenſos. alias eſſet iniqua & irra-
tionalis, ob id minores non comprehenderet. *iuxta c. 2. de delict.*
puero. Quod non contingit in caſu noſtro.

Præterea & ſecundo reſpondetur, quod ſi admittimus vna
156 cum aduerſarijs † ſtatutum hoc repugnare iuri communi, illud
ſequetur quod ab ipſo iure communi interpretationem non
recipiet. *vt ſcribunt Bal. in l. maximum vitium, col. 4. verſ. vlterius quæ-*
ritur. C. de lib. præt. Caſtr. & Corn. in l. vlt. §. in computatione. C. de iure
delib. Soc. Sen. in l. filiusfam. col. 4. verſ. 2. in quantum. de verb. oblig. Goz.
conſ. 19. nu. 2. & copioſe Pariſ. conſ. 66. nu. 8. lib. 2. Quo fit, vt omni ex
parte ceſſet argumentum.

Non obſtat tertium, quia reſpondet Natta. *d. conſ. 541. num. 6.*
157 *verſ. reſpondeo quod, &c.* quod in hac ficta † confeſſione maior in-
teruenit auctoritas, quam curatoris, videlicet legis auctoritas
ita fingentis: quod efficit, vt curatoris auctoritas non ſit ne-
ceſſaria. Qua ratione vtitur Bal. in *d. l. vnica. n. 50. C. de confeſ.* Non
poteſt igitur dici, quod habeat plus caſus fictus quā verus. Præ-
terea & ſecundo reſpondetur, quod verum non eſt, quod in
confeſſione vera facta coram iudice requiratur curatoris au-
ctoritas, cum ille ſit actus iudicis: ſicuti ſupra declarauimus; &
infra dicemus: ergo pari ratione, nec in hac ficta requiritur:
cum etiam hic actus iudicis ſit. Præterea & tertio reſpondeo,
158 quod imo † ficta confeſſio plus operari hoc caſu debet quam
vera: cum confeſſio ficta cauſetur in pœnam contumaciæ, quæ
ſane contumacia eſt delictum. *l. omne delictum. de re milita.* Et in
delictis minor non iuuatur, vt ſupra dixi. At ſecus in confeſſio-
ne vera quæ non habet in ſe delictum, licet ſit de delicto. *Ita in*
ſpecie reſpondet Cor. conſil. 198. num. 6. libr. 4. & ibidem alias differentia
rationes conſiderat, quas ſupra attigi.

Non obſtat quartum argumentum, quia reſpondeo duplici-
ter; & primo quod hic non tantum diſputamus, quod D. Sci-
pio habeatur pro conuicto & confeſſo, iuxta legis municipalis
diſpoſitionem, vt ſuo iure ſit priuatus, quantum verius conten-
dimus, iudicium contra eum agitatum, & probationes receptas
eſſe legitime: & ideo ipſe D. Scipio ex ſola contumacia nō con-
demnatur, ſed ex probationibus in eo iudicio receptis.

Reſpondeo & ſecundo vna cum Natta *in conſ. 542. n. 16. verſ. Et*
vlterius ſtatutum. lib. 3. hoc ſtatutum, ꝙ contumax habeatur pro
confeſſo & conuicto, non omnino abhorret à iure communi,
159 cum † & ipſum ius commune ſæpe hoc ſtatuerit. *ſicuti in l. locorū.*
ibi, propria confitentur abſentia. C. de omni agro deſer. lib. 11. l. qui cū vno.
§. grauius. ff. de re mil. & alia plura recenſet Natta d. conſ. 142. nu. 17. 18.
Quocirca hoc ſtatutum *(vt ait Natta ibid. n. 16.)* eſt potius exorbi-
tans à iure communi, quam correctorium: quo caſu etiam mi-
nores comprehendit, vt diximus ſupra in primo noſtræ ſen-
160 tentiæ fundamento. Nec repugnat illa doctrina † Romani, quā
& alij plures probarunt. Si quidem reſpondeo, vna cum Natta
d. conſ. 542. n. 19. verius eſſe, ſtatuta pœnalia ob delictum minores
comprehendere, cum in delictis minor iure maioris vtatur. *l.*
auxilium. § in delictis. ff. de minor. & l. 1. C. ſi aduer. delictum.

161 Nec repugnat tex. † *c. 2. de delictis puero.* quo nititur Romanus,
quia reſpondetur procedere, vbi agitur de pœna & odio irra-
tionali, nempe, vt vnus pro altero, nempe pater pro filio pu-
niatur; quod eſſe irrationale & odij plenum dixi abunde ſupe-
162 riore reſponſo. Hac ratione dicimus, quod ſtatutum, † quo pa-
ter tenetur ſoluere pœnam pecuniariam pro filio, intelligitur
cum conſtat de delicto filij vere, non autem per ſolam contu-
maciam. Ea eſſe creditur ratio quod ſtatutum hoc continens
odium irrationale debet reſtringi quantum fieri poteſt, & ideo
non habet locum, quando ſolum conſtat de delicto per contu-
maciam. *Ita conſuerunt Bar. & cæteri in l. cum filius in prin. de verb. ob-*
lig. Rom. in l. filiofam. n. 114. ff. ſol. matr. conſ. 154. n. 5. Albe. in tract. ſtatu-
to. par. 3. q. 25. & communem eſſe teſtatur Alcia. in tracta. præſumpt. reg. 3.
præſum. 22. nu. 2. Mattheſ. notab. 26. Marſi. ſingu. 4. Boer. q. 79. nu. 4.

Non obſtat quintum argumētum, quia reſpondeo aduerſus
163 † Albericum & eius ſequaces eſſe commun. opinionem vt atte-
ſtatur Natta *d. conſ. 541. nu. 1. & 2.* quo loci ſingulatim reſpondet
auctoritatibus Auguſtini de Arimino ac etiam Marſilij in praxi
criminali. Non etiam aduerſantur aliæ contrariæ auctoritates,
quas præter Nattam recenſui, quia reſpondeo ex ordine. Non
164 ergo repugnat Marſil. *in l. 1. nu. 11. ff. de quæſt.* quia vere loquitur †
quando minor comparet coram iudice, & cōſtat eum eſſe mi-
norem. Ita etiam loquitur Marſil. *conſil. 26. nu. 9. & conſil. 48. nu. 30.*
idem conſil. 130. num. 24. Ita etiam loquitur Dynus conſil. 38. nu. 4. Ita lo-
quitur Rol. conſil. 31. num. 8. libr. 1. & cæteri, quos recenſui lib. 2. de arbitr.
iud. caſu 268. nu. 2. Ita etiam loquitur Cor. conſ. 198. nu. 3. lib. 4. imo eo loci
nu. 6. contrarium ſenſit, vt ſuo loco iam admonui. Ita etiam intelligo Ioan.
de Venafro. d. conſ. 134. in fin.

Non obſtat ſextum argumentum, quia reſpondeo ex iam di-
ctis, nempe in caſu hoc noſtro non fuiſſe neceſſe vocare cura-
torem, ex quo non euenit caſus reſponſionis *iux. doctrinam Bart.*
in d. l. certum. §. in pupillo. nu. 2. ff. de confeſſis.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo vna cum Natta *d. conſ.*
540. nu. 18. 19. lib. 3. quod imo dari curator non debuit, vel datus
vocari, ex quo ſolus, D. Scipione non comparente, non potuiſ-
ſet ſuſpicere iudicium. Etſi † auctoritas curatoris in ipſo nego- 165
tio vel ante, vel poſt debet interpretari, *iuxta l. obligari. §. tutor. ff.*
de auct. o. tuto. quomodo auctoritas hæc poteſt adhiberi, cum vo-
catus non comparet.

Præterea & ſecundo reſpondeo ꝙ ſi admittimus; curatorem
vocari debuiſſe ad demonſtrandū de innocentia, iam præſup-
ponimus iudicium agitatū contra abſentem illum & contuma-
cem eſſe de ſe validum ꝯ non reddi nullum, & ſi in eo curator
nō interuenerit. His diſſolutus eſt hic alioqui fortiſſimus obex.

Decima tertia nullitas eſt, quod D. Hector Fliſcus erat cura-
tor d. Dom. Scipionis eo tempore, quo caſu hæc agitabatur: &
ideo vocandus erat ad iudicium.

Reſpondetur ex iam dictis ad præcedentem nullitatem, à
qua hæc non diſceptat: & ambæ ſimul coniungi debuerunt; ve-
rum, ne propoſitum ordinem peruerterem, hanc volui hoc in
loco vno verbo recenſere.

Decima quarta nullitas obijcitur, Excelſam Rempubl. non
potuiſſe concedere ſaluum conductum.

Reſpōdeo vno verbo, imo dare potuiſſe, cum † iura imperij 166
obtinet, & Cameram Imperialem ita obtinet in ſuo dominio,
vt Imperator in ſuo imperio. *ſicuti alias reſpondi pro ipſa Excelſa Re-*
publ. Genuenſi aduerſus Marchionem Finarij. Et nunc extat expreſſum
ſupra conſil. 2. num. 58. 59. Quinimo & inferiores Principes poſſe
hos † ſaluos conductus & ſecuritates concedere ſcripſi. *libr. 2. de* 167
arbit. iudic. & c. caſu 337. nu. 11. Si ergo inferiores hi poſſunt, à for-
tiori potuit ipſa Reſpub.

Decima quinta obijcitur nullitas, quod D. Scipio ire nō po-
terat Genuam, ex quo non habebat ſaluum conductum à Cæ-
ſare, per cuius loca tranſire debebat.

Reſpondeo, vt dixi ſupra in reſponſione ad octauam nulli-
tatem, quod ſcilicet potuit D. Scipio impetrare ſaluum condu-
ctum, vel alio itinere vti.

Decima ſexta nullitas obijcitur, quod ſemel tantum D. Sci-
pio vocatus fuit ad iudicium: cum tamen ter citari † debuerit, 168
vt pro confeſſo haberetur: idque ob magnum præiudicium. *l.*
conſentaneum. C. quomodo & quando iudex. Et in ſpecie ſcribit Bald.
in l. recepitia. in fi. C. de conſti. pecun. cum ait, quod ſtante † ſtatuto 169
quod contumax pro confeſſo habeatur, trina citatio requiri-
tur. *Baldum ſecuti ſunt Felin. in cap. conſuluit, verſ. 5. fallit. de offic. deleg.*
Marſil. in tracta. crim. §. poſtquam. colum. vlt. Afflict. in conſtitu. Regni. in
conſtit. Pœnam eorum. 4. not. & Foller. in pract. crim. in verb. Et ſi confite-
buntur. nu. 16. Hos ita in ſpecie noſtra citauit Rolan. *conſ. 68. nu. 32.*
lib. 2. qui hac exceptione, ad impugnandam hanc ſentētiam con-
tra D. Scipionem latam, vtitur.

Reſpondeo primo, quod in hoc † crimine ſufficit vna ſola 170
citatio. idq; ex noua conſtitutione Federici *in extrauaganti. quo-*
modo procedatur in crim. læſæ Maieſta. vbi idem annotauit Bart. in glo. ſu-
per d. crim. verſ. Eſt aduertendum in gloſſa. & in tertiamo, idem ſenſit Ma-
rianus Soc. Sen. in tracta. De citatio. art. 20. q. 18.

Reſpondeo ſecundo, † citationem factam fuiſſe ſub pœna 171
conuicti & confeſſi, quod ſufficit. *ita Bar. in l. ſi vt a. §. Iulianus. nu.*
4. ff. de damno infecto. Abbas in cap. cauſam quæ. num. 4. & ibidem Felin.
num. 3. de reſcript. & in cap. inquiſitionis, nu. 20. verſ. item adde. de accuſa.
Cur. Iun. in l. ad peremptorium. nu. 7. ff. de iudicijs. Iaſ. in l. 1. §. ſi videtur. n.
7. ff. ſi quis iuſ. il non obtempe. Boer. in repe. l. conſentaneum. nu. 120. C. quo-
modo, & quando iudex. & Vantius in tract. De nullitate. tit. De nullitate
ex defectu citationis. nu. 101. 102. & nu. 105.

Reſpondeo tertio, hodie † ex ſtylo & conſuetudine obſer- 172
uari, vt contumaces hi vnica citatione pro tribus citentur. *Ita*
de conſuetudine & ſtylo curiæ Mediolanenſi teſtatur Iulius Clarus in pra-
ctic. criminali. §. fin. q. 44. verſ. item quæro, quo loci recenſet Io. Milleum
atteſtantem ita etiam apud Gallos ſeruari.

Decima

Digitized by Google

173 Decimaſeptima nullitas obiicitur,† edictum citatorium non fuiſſe affixum pluribus columnis plateæ. Et certi iuris eſſe videtur, quod vbi committitur cauſa cum poteſtate citandi per edictum, citationes ipſæ affigi omnino debent duobus in locis: alias nullæ ſunt atque inutiles. *ita reſpondit. Pariſius conſilio 31. nu. 31. lib. 4. poſt Rotam, quam citat. Et hac in ſpecie noſtra ita argumentatur Rol. à. conſil. 68. n. 28. lib. 2.*

174 Reſpondeo primo, † Rotam loqui quando facta eſt commiſſio à iudice de affigendis ſchedulis citatoriis atque ita edictis pluribus in locis. Nam tunc non ſufficit quod in vno loco ſolum apponantur. Ita inquā declarat ipſamet Rota *deciſ. 3. tit. de reſcri. in nouis*, cum hæc ſunt verba. *Si committatur cauſa cum poteſtate citandi per edictum in curia & locis vicinis, in partibus affigendum. non ſufficit, quod fiat executio in vno loco vicino, quantumcunque publico: ſed requiritur quod in pluribus locis exſequatur, & ad minus in duobus. quia pluralis locutio, &c. de regul. iur. pluralis locutio. libr. 6. facit glo. Ioan. Andreæ in clem. cauſam, ſuper verbo, loco. de electio. & quia forma mandati hoc habet: quæ eſt diligenter ſeruanda. de reſcrip. cap. cum dilecti. & de praeben. cap. cus de non lib. 6. l. diligenter. ff. mand.* Hæc Rota. Quæ clarius loqui vix potuiſſet. Quinimo decidit Bellemera.
175 *concloſ. 194.* ſi mandatur per auditorem † per edictum in tribus locis publicari & ſolum fuit publicata in duobus, ſufficit: quia ſatis eſt ſeruata forma iuris. *cum Belleme. ſenſit Caſſado. deciſ. 1. numero ſecundo, de dolo & contuma.* De veritate tamen huius deciſionis Bellemeræ dubitat Marian. Socin. Sen. *in tract. De citatio artic. 23. quæſtione nona, verſi. & nota quod, &c.* Sentiunt ergo Rota & Bellemera, quod vbi non eſt facta expreſſa commiſſio, vt duobus vel tribus in locis edicta affigantur, ſufficit affigantur vno ſolo in loco. Quod clarius ſcribunt Bald. *in l. & poſt edictum, prima lect. verſic. item videmus Florentiæ. ff. de iudiciis. & Soc. de tract. De*
176 *citat. articulo vigeſimotertio quæſtione nona.* cum dicunt hanc † citationem affigi ſolum eo in loco, in quo olim Prætoris album affigebatur: ſentiens ſufficere quod vbi in loco id fiat. Et non eundo (: vt dici ſolet:) per mendicata ſuffragia, eſt text. *in clem. cauſam. §. verum, & ibi gloſſ. in verbo aliquo. de electio. & expreſſe ita decidit Caſſado. deciſ. 1. numer. 2. titu. de dolo & contuma. quem ſecutus eſt Vantius in tractat. de nullitat. titu. de nullitate ex defect. citatio. num. 133.*

Decimaoctaua nullitas obiicitur, quod iudex mandauit citationem affigi columnis banchorum: & tamen nuntius retu-
177 lit affixiſſe columnis plateæ. Quæ ſane formæ † in obſeruantia reddit actum nullum, *vt in multis probat Vantius in d. tract. de nullit. tit. de nullit. ex defect. citat. n. 132.*

Reſpondeo, in facto præſupponi hoc eſſe falſum: quia vere citatio exſecuta iuxta mandati formam.

178 Decimanona nullitas obiicitur, quod in edicto † non apparet expreſſus locus comparēdi; quem exprimere neceſſe omnino erat, *ita reſpondit Alex. conſ. 71 in prin. lib. 7.*

Reſpondeo primo. Do. Delegatum exſtitiſſe eo tempore Cæſaris legatum apud Excelſam Rempublicam Genuæ. Et ideo eius domus omnibus nota erat. At quando domus iudicis citantis eſt nota, † neceſſe non eſt: quod in citatione adſcriba-
179 tur locus comparendi. *Ita ſcribit Vantius in tract. de nullit tit. de nullit. ſententiæ ex defect citatio. num. 62. qui delegato loquitur: & ibidem n. 64.* idem ait, in præſide, & altero iudice totius prouinciæ, cuius domicilium dicitur eſſe omnib. notum. Ea eſt ratio, quia locus comparendi adſcribitur, vt ſit certus, ne citatus habeat diuinare quo in loco comparere debeat. Quæ ſane ratio ceſſat quando alio modo locus eſt manifeſtus. *ita Vantius loco iam citato, qui recenſet inter multos Felinum in c. cum M. Ferrar. col. 3. verſi. & ſi Epiſcopus citauit, de conſt.* qui poſt Anch. *in c. cum Epiſcopus. de offi. ord. in 6.* ſcribit, quod ſi Epiſcopus citauit aliquem non expreſſo loco, in-
180 telligitur † citatus, vt compareat in loco conſueto. Et ratio illa eſt, quia certus non eſt amplius certificandus. *l. 1. in fi. ff. de act. emt. c. cum quis certus. de reg. iu. in 6.* Hinc dicimus, quod licet denuntiatio litis fieri debeat auctori, vt teneatur deinde de euictione ſe-
181 cuta: attamen cum manifeſte conſtat † de lite mota, non eſt neceſſaria denuntiatio. *Ita declarant Ripa in cap. cum M. Ferrar. nu. 164. de conſtit. & Soc. iun conſi. 120. num. 16. lib. 3. cæteros prætereo.*

182 Reſpondeo & ſecundo, quod † ſatis locus erat certus ex data ipſius citationis. Nam ſolet in data adſcribi dies & locus: *ita in extrauag. qui ſint rebelles, in fi.* ſed multo clarius in data libri ſexti, hoc eſt, *in fi. tit. de reg. iur. in 6. & in proœ. Clemen.* Non ergo negare poteſt D. Scipio, quin eſſet maxime certus de loco comparendi.

Reſpondeo & tertio, quod ſaltem debuit comparere facta citatione per ſecundum edictum, in quo (: vt in facto aſſeritur:) locus fuit manifeſte expreſſus.

Reſpondeo quarto, quod ſaltem ipſe D. Scipio debebat proteſtari, quod ignorabat locum comparendi: & quod propterea, hac de cauſa impeditus comparere non poterat, ſicuti diximus ſupra ad vndecimam nullitatem in tertia reſponſione.

Vigeſima eſt nullitas quæ obiicitur, quod cum eſſent induciæ inter Cæſarem & Regem Galliarum, & quod ob id dabatur tutus acceſſus in Galliam, & propterea quod citari debuit D. Scipio perſonaliter & non per edictum.

Reſpondeo primo non fuiſſe probatum quod eo tempore pactæ eſſent hæ induciæ.

Reſponden ſecundo, vt dixi ſupra ad decimam nullitatem allegatam & præſertim in tertia reſponſione; cum ſcripſi, reum citari poſſe per edictum, quando reſpectu ſuæ perſonæ per nūtium citari non poſſet: vt quia eum vel occideret, vel verberibus afficeret.

Vigeſima prima nullitas obiicitur, quod Do. Scipio abeſſet à prouincia, antequam cœptum eſt procedi contra eum: ergo non poterat citari per edictum, vel contra eum procedi.

Reſpondeo diſſolutionem huius obiectionis pēdere quo ad modum citationis & procedendi à iam dictis ſupra ad decimam nullitatem. Quo vero ad ipſam ſententiam pendet ab his, quæ dicemus infra ad vigeſimamnonam nullitatem. Atque ita petendæ ſunt reſponſiones è duobus illis locis. Et vere ſatis erat hanc, vel vno vel altero in loco collocare. Ne tamen ordinem propoſitum inuerterem, hoc ſuo in loco eam retuli.

Vigeſimaſecunda nullitatis exceptio eſt, quod D. Scipio non habebat tutum acceſſum ad ciuitatem Genuæ, vt poſſet comparere coram Do. Delegato; & ſuas defenſiones facere.
Quocirca citatio † facta, vt comparere deberet, cum non arcta- 183
uit. *Ita aperte probat tex. clem. paſtoralis. §. nos circa. de re iudica. Barto. in l. recuſare. §. vlt. & ibidem Alexand. ff. ad S.C. Trebellia. Franc. in cap. ex parte. il 1. glo. 4. in glo. 1. de appella. Rui. conſilio 3. numero tertio, lib. 5. Afflict. deciſi. 289. numero 24. Marſi. conſil. 81. numer. 4. & ſingu. 261. & Pariſi. conſil. 28. n. 4. lib. 4.* & ideo citatio ad locum non tutum eſt nulla, vt neceſſe non ſit appellare. *Ita Bart. & Peruſinus locis iam relatis.* Et his alios addit Roland. *conſ. 68. n. 20. 21. lib. 2.* qui in hac facti ſpecie pro Do. Scipione contra Excelſam Rempub. reſpondit. Quod autem ciuitas Genuæ eſſet locus non tutus D. Scipioni vel duab. de cauſis conſtare creditur. Quarum prima eſt, quod ibi habebat Dom. Aurios inimicos, qui vt in ciuitate ipſa præpotentes erant, ita poterant ipſum Do. Scipionem oppri-
mere. Et quem † non teneri comparere in loco, vbi potentes i- 184
nimicos habet, ſatis aperte probat *d. cle. paſtoralis. §. nos circa.*

Altera eſt, quod totam ipſam Genuenſem Rempub. habebat ſibi aduerſantem, ob id quod dicebatur contra eam conſpiraſſe & molitum eſſe: & ob eam cauſam ab ea damnatum. Nec obiici poſſe videtur D. Scipioni, quod ei conceſſus fuerit ſaluus conductus & publica fides data; quib. à ciuitate Genuæ tutus reddebatur: quia ex multis dicitur, quod illi ſaluo conductui confidere non debuit.

Primo, quia † ſaluus conductus eſt cautio fragilis, cui parum 185
fidendum eſt. *l. quarta. §. ff. 1. ad S.C. Trebellia.* Non enim cautio maleuolum animum mutat. *vt inquit gloſſ. cap. literas. in gloſſ. vlt. de reſtitutio. ſpolia. ex ſententia Iuſtiniani in §. nouiſſime, inſtitut. de ſuſpectis*
tuto. Et ideo inquit Roland. *conſilio 68. num. 23. lib. 2.* † citatum ad 186
locum non tutum, ob inimicitias, quas eo in loco habeat, non teneri comparere, etiam ſi datus ei ſit ſaluus conductus, *atque ita ſenſiſſe ait Imolam. in l. nam quod. §. non omnis. ff. ad Trebellian. ad. Iuctus ex cap. accedens. il ſecundo, vbi Felin. colum. 2. verſic. tene menti. & Socin. Sen. num. 5. vt lite non conteſtat. Barba. in cap. cum. R. canonicus. nu. 2. de offic. delega. Afflict. deciſ. 289. num. 31. & in conſtitut. Regni quæ incipit, priuilegia, colum. vltim. quibus magis in ſpecie addo Barbat. conſ. 62. colum. 10. libr. 1. Iaſonem conſ. 86. num. 13. lib. 3. & Ioan. Iacobum de Leonardis inter conſilia Brun conſil. 114. numer. 375. & Franc. de Marchis. quæſt. 68. part. 2. Igneus in repetit. l. neceſſarius. §. non alias. num. 423. ff. ad S.C. Syllan.*

Secundo accedit, quod etiam ſi alias ſaluus † conductus eſſet 187
cautio firma & efficax, non tamen eſt, cum conceditur reo criminis læſæ maieſtatis, vel alteri hoſti patriæ & ex bannito, quibus quidem data fides ſeruanda non eſt. *ita ſcribunt Barto. in ſua diſputatione prima. incipit. Lucanæ ciuitatis. in ſpecie Lucas à Penna in l. vltim. Cod. de ponder. & aur. illatio. libro decimo, Decan l ia eſt natura. numero quarto. de regu. iuris. Vdalricus Zaſius magnæ eruditionis*

Iuriſconſultus in apologia aduerſus Eckium, dum diſputat an hoſti ſeruanda ſit fides. num. 14. Duarenus in l. 1. ad fin. ff. de pactis.

188 Eadem ratione ſcribunt permulti, nec † hæreticis, qui diuinam maieſtatem lædunt, datam fidem eſſe ſeruandam; *quemadmodum affirmant Marcus Salomo in l. 2. §. exactis. ff. de orig. iuris. & Petrus Placa lib. 1. epit. delicto. cap. 37. in fi. qui ſcribit eiuſdem opinionis fuiſſe D. Ambroſium lib. 1. offi. c. 29. D. Thomam. 22. quæſt. 40. art. 3. & Conrad.*
189 *Brunum lib. 3. de heret. capit. 14.* & ea ratione moti ſunt: † quod cum hoſte, qui ſuo delicto ciuitate priuatus eſt, nulla obligatio contrahi poteſt. Nam ſtipulari is non poteſt, qui obligationis ciuilis capax non eſt. *l. multum intereſt, vbi Barto. & cæteri de verb. obli.*
190 Imo addunt multi ex relatis Doctoribus, nec † iuramento fidem hanc datam confirmari ita poſſe, vt obſeruari omnino debeat. Cum iuramentum non corroboret obligationem à lege non receptam. *arg. l. Titius, in fin. ff. ad S.C. Treb. auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vend.*

Tertio ſuffragari videtur, quod etiã ſi de iure obſeruandus
191 eſſet ſaluus conductus, attamen † ex cõſuetudine hodie à principibus obſeruari non ſolet. Quod multis exemplis videtur
192 conſtare. † Leo X. Pont. Max. cum ſaluum conductum conceſſiſſet Paulo Baliono ſtrenuiſſ. militum Duci, vt tute ad eum accedere poſſet, contra datam fidem iuſſit ei caput amputari. Cuius exempli meminit Iulius Ferretus *in tract. de Gabellis & publicanis. num. 95. & illum retuli lib. 2. de arbitr. iud. caſu 336. num. 13.* Item pariter ſcribit Cagnolus *in l. ea eſt natura. num. 18. de reg. iuris.* Sena-
193 tum † Taurinenſem dediſſe ſaluum conductum cuidam inſigni & famoſo latroni; & tamen illuſtris magnus tunc ſereniſſ. Ducis Sabaudiæ cancellarius iuſſit illum laqueo ſuſpendi. Scribit etiam Salomonius *in d. l. 2. §. exactis de orig. iuris. & refert Petrus Pla-*
194 *ca d. libr. 1. epit. delict. c. 37. in fin.* ita obſeruatum fuiſſe contra † hæreticos vocatos in concilio Conſtantienſi, ſub ſaluo conducto, qui tamen contra datam fidem necati fuerunt. Non ergo ſaluo conductui fidere debuit D. Scipio.

Quarto, admiſſo quod ſalui conductus obſeruari conſueuerint à principibus, non tamen Reſpub. Genuenſis conſueuit idem facere, ſicuti reipſa demonſtrauit; cum conceſſit veniam & ſaluum conductum DD. Hieronymo & Octobono fratrib' dicti Do. Scipionis: & tamen datam fidem non ſeruauit: cum ambo interfecti fuerint. Ergo D. Scipio ſuo malo prudens factus nõ tenebatur credere & fidem adhibere ſaluis conductib'.

Quinto & vltimo admiſſo, quod Reſpub. fidem & ſaluum conductum obſeruaſſet: attamen non erat tutus Do. Scipio ex eo ſaluo conductu à perſona illuſtriſſimi Principis Auriæ & aliorum illius familiæ, cum qua, ob mortẽ Do. Zanetini, grauiſſimæ vigebant inimicitiæ. Non ergo tenebatur D. Scipio fidem
195 adhibere ſaluo conductui † & comparere in loco, vbi aderant priuati inimici quos iuſte timere debuit. *d. clem. paſtoralis. §. nos circa. de ſenten. & re iud. Et clare ſcribunt Felin. in c. cum R. canonicum. numer. 1. in fin. verſi. amplia ſecundo. de off. delega. & Boſſius in tract. cauſ. crimin. titu. de citat. num. 27. quos ita in ſpecie recenſet Roland. conſil. 68. num. 26. lib. 2. Quibus addo Oldrad. conſil. 43. col. 1. Angelum in ſua diſputatione, quæ incipit, Bononienſis quidam, in 5. dubio. Barbat. conſil. 62. col. 19. libr. 1. Felinum in c. accedens il 2. num. 9. vt lite non conteſt. & Io. Iacobum de Leonardis inter conſil. Bruni conſ. 114. num. 376.* Hæc me maxime hæſitantem reddebant.

Cęterum, his minime refragantibus, in ea opinione ſum, hãc exceptionem non tueri Do. Scipionem, quin citatus teneretur comparere coram D. Delegato, vel ſaltem excuſatorem defenſoremque ad ſe defendendum mittere. Siquidem, ſatis tutus ei dabatur acceſſus, ob ſaluum conductum & publicam fidem ei datam, cui fidere debuit.

196 Primo quod ſaluo conductui fidendum ſit ſuadet † publica fides data, quæ & hoſti ſeruanda eſt. *l. conuentionum. ff. de pactis.* in illis verbis. Publica conuentio eſt, quæ fit per principem, aut quoties inter ſe Duces belli quædam paciſcuntur. Dum ait Iuriſconſultus ille, per principem, intelligimus de omni fide &
197 conuentione cum principe inita. Et licet ſint qui ſcribant, † *d. l. conuentionum*, intelligi ſolum de conuentione inita cum hoſte belli; non autem cum hoſte ex ſuo delicto, quem exbannitum vocamus. attamen verius eſt intelligi etiam de fide & conuentione cum exbannito inita. *quemadmodum ſcribunt Barto. ibi. num.*
198 *1. Iaſ. num. 3. & n. 4.* qui aperte ſcribunt, fidem † datam bannito eſſe ei ſeruandam. *Idem Barto. in l. 2. qui reus. num. 12. ff. de publ. iud. Alber. in l. præſenti. num. 8. C. de his qui ad Eccleſ. confug.* qui Poſt Oldradum *in ſua quæſtione, quæ incipit. Quæſtio talis eſt, poteſtas Paduæ,* diſtinguendo, ſcribit, quod quando accuſatus de graui crimine non poteſt ſe defendere per procuratorem, vt quia eius pręſentia omnino requiritur, ei dari debet fides publica & obſeruari. *Idem Albert. in tracta. ſtatutorum. part. 4. quæſt. 39. Idem docuit Salycetus in l. cum indulgentia. column. 2. verſic. ſi vero crimen eſſet tale. C. de ſenten. paſſ. & reſtitu. vbi pari modo idem diſtinguit vt Oldradus. & Albericus.* Et ibidem Salyc. *col. vlt. in fi.* ſcribit quod, quando bannitus eſt in territorio alterius, è quo extrahi non poteſt à iudice eum vocante in ius, danda ei eſt fides publica & obſeruanda. quod proprie contingit in caſu noſtro. *Ita quoque ſcribit Imolam in l. 2. qui reus, col. pen. in fin. ff. de publ. iud. Eiuſdem opinionis fuerunt & alii nonnulli quos retuli & ſecutus ſum lib. 2. De arbit. iud. caſu 337. numero quinto. quo loci retuli Baldum conſilio 490. Ponitur quod quidam. colum. 2. verſi. item ex quo data. lib. 1. Signorol. conſil. 102. vbi copioſe hanc ſententiam tuetur Cagnol. in d. l. ea eſt natura. num. 18. de regu. iur.* qui ſcribit, factum illius cancellarii fuiſſe à multis improbatum. *retuli & Bellum in tracta. de bello, tit. de ſaluis conductibus. numero 10. His nunc accedunt Angelus in ſua diſputa. Bononienſis quidam, in 6. dubio. Afflict. deciſ. 4. num. 4. Idem in cap. 1. in 11. nota. num. 9. de pace tenen. & eius viola. Pariſ. conſ. 68. num. 178. lib. 4. Felin. in c. accedens. il 2. num. 9. vt lite non conteſta.* His conſtat hanc eſſe magis * receptam opinionem: *
quam acutiſſimis rationibus veram eſſe oſtendit Oldradus relatus ab Alberico præcitatis in locis.

Secundo, admiſſo, quod de iure dubium ſit, an princeps ſeruare debeat vel non hos ſaluos conductus: At tamen Reſpub. Genuenſis conſueuit illos obſeruare: ſicuti ex actis probatum pręſupponitur, Quocirca tenebatur Do. Scipio ſaluum conductum acceptare & coram D. Delegato comparere.

Tertio, accedit, quod ſaltem † citatio illa arctabat Do Sci- 199
pionem, vt excuſatorem mitteret. *ita ſenſit Inno. in ca. cum dilecti. num. 2. de dolo & contuma. & clarius Baldus in tit. de pace Conſtantiæ. in verb. ſententia. num. 1. Ange. conſilio 65. per habentem. in fin. Rota deciſio. 3. de dolo & contuma. in antiquis. Alex. in l. recuſare. §. ſi quis alio. numero 6. verſi. & vide. ff. ad S.C. Trebell.* Nec hic obſtat quod nec quis arctatur ad mittendum excuſatorem, cum & excuſator † ipſe 200
nõ audeat eo accedere, ob locum non tutum. *ſicuti ſcribunt Bald. in d. verbo. ſententia. numero 1. Felin. in c. cum R. canonicum. colu. 2. verſi. amplia ſecundo de off. deleg. & in c. cum olim. in princ. de excep. idem in cap. accedens, il 2. num. 9. [illegible] conteſt. Quos in hanc ſententiam recenſet Roland. d. conſil. 68. numero 21. lib. 2. Et illis addo Felinum in ca. cum inter. num. 20. verſic. ex quo. de except. & Iaſ. conſilio 86. numero 13. li. 3.* Non inquam hoc obſtat: ſiquidem reſpondetur, quod quo ad excuſatorem locus ſatis erat tutus. Duobus enim modis cõſideratur, an locus † tutus ſit vel non. Primo, cum cauſa, qua lo- 201
cus efficitur non tutus, generalis non reſpiciens plus vnius quam alterius perſonam eſt, vtputa cum ob morbum peſtis grauiſſimum, vel bellum atrox & crudele tutus nemini patet acceſſus. Hoc caſu vocatus ad iudicium eo in loco, nec ire, ne excuſatorem mittere tenetur. cum ita excuſatori ac principali vocato periculum immineat. *ita loquitur tex. l. de etate. ff. ad S. C. Trebellia. Et ita intelligo Baldum in d. verbo ſententia. nu. 1. & Alex. in d. §. ſi quis alio. num. 5. verſi. prædictis adde. & apertius hoc ſcribit Ripa in tract. de peſte tit. de priuilegiis iudicatorum. num. 5. Ita etiam intelligo Imolam in c. præterea. num. 12. de dilatio.* & hoc caſu poteſt procedere etiam tex.
† clem. paſtoralis. *§. nos circa.* cum ibi Henricus ille eſſet aduer- 202
ſus Robertum regem eiuſque omnes maxime animatus, atque ita erat periculum tam procuratori & excuſatori quã ipſi principali. Et iſte caſus non eſt de quo contendimus. Non enim (vt mox ſubiiciam.) erat locus ipſius ciuitatis Genuæ ſuſpectus etiam excuſatori d. D. Scipionis.

Secundo modo locus non tutus redditur à cauſa ſingulari reſpectu ſolius perſonæ vocatæ in ius, vt ob eius delictũ, quemadmodum in caſu noſtro. Hoc caſu, ſi citatus non vult perſonaliter cõparere, ſaltem debet mittere excuſatorem, vel procuratorem, ita intelligo Innoc. Baldum, Rotam & alios ſupra relatos, & hic eſt caſus noſter. Non enim locus dici potuit nõ tutus excuſatori & procuratori D. Scipionis, qui aſſerit, ſe habuiſſe curatorẽ in ipſa ciuitate, à quo excuſari & tuto defendi poterat: ſi defenſionis cauſam habuiſſet. Non etiã hic repugnat ꝙ ſcribit † Angelus *in illa diſputatione Bononienſis quidam in 4. dubio. &* 203
poſt eum Alex. d. §. ſi quis alio. n. 5. quod quando locus non eſt tutus etiam ratione cauſæ, puta ob factiones & partialitates, nec procurator eſt mittẽdus: vt hoc caſu aſſerit Dom. Scipio ciuitatem Genuæ ſibi ſuſpectam fuiſſe ob factionem dominorum de Auria. Nam reſpondetur, Angelum loqui, cum quis eſt bannitus

ob par-

partialitates &factiones,& vocatur à iudice illius loci,tunc non
tenetur comparere vt ibi cauſam tractet; cum adſit probabilis
ſuſpicio,ne,quorum cauſa fuit expulſus,ab eiſdem vim volente
iudice patiatur. At ſecus in caſu noſtro, in quo non cauſa fa-
ctionis,ſed proprii delicti Dom.Scipio patria carere cœpit.Nec
timere poterat potentiam Do.de Auriis,qui permiſerunt ſem-
per cauſam,quæ ex officio agitabatur,ſuo (:vt dici ſolet:)Marte
204 decurrere:Præterea † debuit comparere vel mittere procurato-
rem recuſando iudicem ob timorem inimicorum. *ita in ſpecie
declarat Dec.in cap.ex parte,il 1.n.6.in fin.de appell.poſt Socin. Sen. quem*
205 *mox referam.* Non etiam repugnat quod docuit Abbas † *in cap.
ex parte.il 1.num.5.de appellat.* quod non ſufficit locum eſſe tutum
ipſi procuratori & excuſatori,niſi tutus etiam ſit ipſi principali.
Cum multum referat, quod quis poſſit ipſemet agere, vel de-
fendere cauſam,an per procuratorem,*Et idem quod Abbas ſentiunt
Hoſtienſ.& alii ibi relati à Franco in ſecundo notab.* Non inquam hoc
repugnat, quia ab Hoſtien.& Abbate diſſentiunt Innoc. & alii,
quos recenſet Dec *in d.cap.ex parte.numero 5.* Præterea reſpon-
deo ex diſtinctione, quam, conciliando has opiniones, facit
Maria.Socin.Sen.*in tractat.de citationibus,artic.18.q.5. verſic.aut lo-
cus eſt tutus,&c.* cum ſcribit,quod,ſi locus eſt tutus procuratori
& cauſa eſt leuis,ſufficit:quia per procuratorem tractari poteſt.
Aut eſt grauis,& tunc non ſufficit.Niſi (:ait ille:) dominus cau-
ſæ nil opponat,quod non vult comparere per procuratorem,
atque ita declarat *cap.cum olim,de teſtib.* Quæ ſane proteſtatio fa-
cta non fuit in caſu noſtro. Præterea, quod dicimus,excuſato-
rem debuiſſe à Domi.Scipione mitti, intelligimus non ad per-
agendum totam cauſam, ſed ad ſe excuſandũ ob iuſtas cauſas
ſuſpicionis,& petere ſibi de iudice alio in loco prouideri: & de-
monſtrare per ſe non ſtare. Eſt ergo quod hac argumentatione
concludamus, D. Scipionem non poſſe obiicere hãc exceptio-
nem loci non tuti.

Quarto, dato non conceſſo tamen, quod locus non eſſet
Do.Scipioni tutus,attamen,ex quo id notorium non erat, de-
206 buit D.Scipio proteſtari, de non tuto † acceſſu, ipſoque loco
ſuſpecto,*vt ſcribunt Barto.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi pratori. num.14.
ff.de operis noui nuntia. Alexan.conſilio 16.num.11.lib.3. Socin. Sen. conſil.
27.col.vlt.lib.3.Curt.Iun.conſ.126.numero ſexto,Bellonus conſil.18. num.
15.& Alba.conſilio 77.numero 19.* Qui quidem grauiſſimi iuris in-
terpretes vno ore affirmant,quod is, qui metu & timore alicu-
ius actum facere non poteſt,debet de illo impedimento metus
207 & timoris proteſtari. ita etiam dicimus de quouis alio † impe-
dimento.*ita Docto.in l.2.§.ſed quod diximus.ff.ſi quis cautio.Deci. conſ.
356.col.pen.Ripa copioſe in tract.de peſte.tit.de priuileg.iudi.nu.22.24. &
Boer.q.40.Cateros pratereo.*

Quinto & vltimo non mediocriter aduerſus Do.Scipionem
vrget,quod nulla ratione potuit ſe excuſare locum ſibi tutum
non eſſe.Nam quod locus iſte fuerit tutus, duo tantum conſi-
derantur. Primo perſona iudicis: ſecundo, perſona inimico-
rum.Quo ad iudicis perſonam non potuit dicere Do.Scipio, ſe
habere iuſtam ſuſpicionem,cum contra eum de delicto inqui-
reretur. Quocirca,cum delinquens ad iudicium vocatur in lo-
co commiſſi delicti non poteſt dicere, non teneor comparere,
208 quia locus eſt mihi ſuſpectus. Eſt enim quod ſibi † imputet,
quod tale quid egerit,quo in eo loco comparere non audet. *Ita
in ſpecie & claris noſtris terminis declarando text. clem. paſtoralis.§. nos
circa de ſentent.& re iudicat.docuit Bal.in l.omnes.§.verum ſi apparitor.
col.2.verſic.circa ſecundam.C.de Epiſcop.& cleri. Baldum ſecuti ſunt A-
lexand.in l.recuſare.§.ſi quis alio.num.5.in fin ff.ad Trebell.& Rom. conſ.
41 num.15.lib.4.Aretinus in cap.veniens.num.54.de accuſ. & Rubeus in
l.penult.§.ad crimen.num.204.de publ.iud.* qui etiam de impedimen-
to inimicitiarum quę ſua culpa cauſatæ fuerunt,diſſerunt. Quo
vero ad perſonam inimicorum, nec iuſtam excuſationem ha-
buit Dom. Scipio non comparendi. Siquidem multis modis
ei prouiſum erat. Erat primo ei conſultum, quia ob † ſaluum
209 conductum conceſſum tam à Repub. quam à iudice erat ſecu-
tus ab inimicis,qui auſi non fuiſſent eum lædere, ne in læſæ ma-
ieſtatis crimen inciderent,ſi eum occidiſſent: vel ne iudicis ar-
210 bitrio † plecterentur, ſi aliter eum oſtendiſſent. *ſicuti ſcribunt
Bart.in l.3.§.transfugas.ff.ad l.Cornel.de ſicar. Alber. & cateri in l.illi-
citas.§.ne potentiores. ff.de offic.praſid.Gigas in ſpecie lib.1.de crimin.la-
ſa maieſt.a.tit.Qualiter & à quibus crimen laſa maieſta. committa. qua.
38.num.7.quam ſane ſententiam probant. lib.2. de. arbitr. iud. caſu. 337.
num.2.*

Secundo etiam modo poterat magis & magis eſſe conſultum
ipſi D.Scipioni,ſi petiiſſet,vt petere poterat,ſibi caueri, de non
† offendendo:*iuxta d.l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offic.praſid.* Quę 211
ſane cautio operatur,vt is,cui datur,ſit omnino ſecurus: *vt ſcri-
bit Bar.in d.§.ne potentiores.num 9.10.* alinqui is,qui eum † offendiſ- 212
ſet graui pœna fuiſſet mulctandus, *vt ſcribunt relati Doctores, &
Petrus Placa.lib.1.epito delicto.c.7.num.10.*

Sexto & vltimo ceſſat hic omnis dubitatio: quandoquidem
in ipſa ciuitate Genuæ commorabãtur alii Flischi affines ipſius
Scipionis. Qui quidẽ,vt innocentes, non timebant vel Aurios,
vel ipſam Excelſam Rempub.ergo& ipſe D.Scipio ſi ſe innocẽ-
tem(:vt profitetur:)agnoſcebat, nulla ratione poteſt ſe excuſare
quin ita tute Genuæ potuerit commorari,vt cęteri eius affines.
¶ Non obſtant nunc adducta in contrarium. Nam ad primum
reſpondetur quod imo ſaluus conductus efficacem & firmam
cautionẽ adfert,vt ſuo loco ſupra demonſtrauimus. Nec repu-
gnat ille † text.*l.quis ita.§.primo.ff.ad S.C.Trebell.* quia intelligitur, 213
cum reipſa cautio eſt fragilis,vt quia is,qui eam præſtat non eſt
ſoluendo,vel minus idoneus præſtare indemnem eum cui cau-
tionem præſtat, alioqui ſequeretur abſurdum inconueniens
aduerſus iura omnia, ꝙ ſuperuacaneæ fuiſſent cautiones & fi-
deiuſſiones adinuentæ & cõſtitutæ. Quod vero dicitur,cautio-
nem non mutare animum maleuolum, facile concedimus. ſed
quid oberit malus ille animus quando maleuolus ille pœnæ
metu ab omni vi & moleſtia deſiſtere compellitur. Nam & iure
pontificio ſancitum eſt, † fœminam timere non oportere viri 214
ſæuitiam,qua ab eo diuerterat,cum ſufficiens cautio præſtita ei
à viro ipſo fuit.*cap ex tranſmiſſa.de reſtitu ſpoliator.* Ita etiam † cau- 215
tio ſufficiens prodeſt in caſu. *l.qui poterat.ff.ad Trebellia. & ſcripſi
in tractatu.de recuperanda poſſeſſione remedio primo. numero 316.* Qua
ex re infertur, citatum, cui data eſt cautio ex ſaluo conducto,
teneri comparere. vt diximus ſupra. Nec repugnat aſſertio † 216
Imolæ *in dicta l. nam quod §.non omnis, ad Trebell.* quia loquitur
Imola cum ſaluus conductus eſt datus à iudice capitali inimi-
co,vel ab alio, & is qui ſaluum conductum habet, tenetur ſe
committere manibus ipſius inimici Verba Imolæ hæc ſunt.
*Item nota,quod non tenetur quis ſe committere fragilitati cautionis. vbi
magnum immineret periculum. Sic etiam dicit decretalis, quod non te-
netur quis ſe committere, nec eſt tutum, quod quis ſe committat capi-
tali inimico, etiam cum literis de ſaluoconducto, vt in capite accedens,
il ſecundo. vt lite non conteſta. Et per hoc videtur, quod quis non tene-
tur comparere coram iudice capitaliter inimico, etiamſi cum citatorio
mittat ſaluum conductum. Nam fragile eſt remedium talis chartula &
multa reperiunt ſe deceptos.* Hæc Imola. & hoc caſu loquitur idem-
met Imola *in l.ſi qui reum colum. vlt. in princ.ff.de publ.iudic. Ita pari-
ter Felin.in d.cap.accedens,il 2.numero ſecundo,vt lite non conteſtat.* Ita
etiam declarandus eſt † Afflictus *d.deciſ.289. num.21. & in conſti-* 217
tutionibus regni. alias male ſentiret: cum Imolæ doctrinam ſe-
quatur,eſt declarandus,vt eo caſu,quo Imola, loquatur. Ita e-
tiam loquitur Barb.*d.conſil.62. col 1.lib.1.* Nec aliter ſenſit Iaſ.*d.
conſ.80.n.13.lib.3.* Nos autem non verſamur hoc in caſu, quia Do.
Delegatus non erat Dom.Scipionis capitalis inimicus:nec odio
eum proſequebatur;ex quo non conſtat vnquam à Do. Scipio-
ne offenſum. Nulla ergo ratione dicere potuit Do.Scipio,quod
non tenebatur illi ſaluo conductui fidere.

Non obſtat ſecundum fundamentum:quia reſpondeo,con-
trarium eſſe verius; quod imo & reo criminis læſæ maieſtatis
ſeruanda eſt data fides ex ſaluo conductu conceſſo:cũ maxime
adhuc non conſtat reum eſſe illius criminis, ex quo adhuc cau-
ſa tractatur. Non enim iure diffinitum reperitur, quod hoc ca-
ſu ſeruanda non ſit fides, & ob id generali regulæ ſtandum eſt.
Nec repugnat doctrina Bartoli † *in illa diſputatio.prima, Lucana* 218
ciuitatis. quia loquitur Bartolus, cum data eſt fides bannito à
perſona priuata: quæ ſane fides ſeruanda non eſt, cum ſit con-
tra vtilitatem publicam. *quemadmodum ipſemet Bartol.ibi in ſolutio-
ne.numero 7.8.declaratur. Ita etiam loquitur Zaſius illa Apologia con-
tra Ioan Eckium.quo loci ſemper refert ſe ad ipſum Bartoli traditionem.
& Bartolum ita pariter intelligit Petrus Placa.libr.1. epitome del. capite
trigeſimoſeptimo, in fin. Nec Lucas à Penna in l.vltim. C.de pœnis.
& aliis illat. libr. 10. ſcribit id, ad quod Petrus Placa, de quo ſtatim di-
cam,eum allegat.* Imo Lucas ſequitur doctrinam Iacobi Belui-
ſii,quam probat & Imola *in d.l.ſi qui reus.colum.vlt.de pub.iud.* Et
vere illa fauet Reipub. Genuenſi. non autem Dom.Scipioni.
Quemadmodum & ei fauet Dec.*in d.l.ea eſt natura. num.4.de reg.
iur.* & ſi in ſpecie aliquantulum à noſtra diuerſa ille loquatur.
Duarenus *in l.4. ad fin.de pactis*, contrarium eius ad quod citat

Digitized by Google

219 Placa ſcribit. Quod vero ſcribit Placa *d.cap.37.in fin.* hæreticis †
datam fidem ſeruandam non eſſe, intelligo, cum data fides eſt
ad detrimentum fidei catholicæ, à qua non poteſt ſua pactione
nec priuatus, nec quiuis alter deuiare, prauam hæreticorum o-
pinionem confirmando. Ita enim loquitur Conradus Bruous
220 *in tract. de heret. lib.3. cap.14.* cum ſcribit, non licere paciſci † cum
hæreticis, vt libere poſſint in damnata eorum ſecta viuere. Nec
221 etiam repugnar traditio † D. Thomæ *2.2.q.40.artic.3.* Quando-
quidem verius com affirmare intelligo, etiam hoſti datã fidem
eſſe ſeruandam: quanquam licear hoſtem citra fidem datam cir-
222 cumuenire, & fallaciis decipere. Nam † air D. Auguſtinus *li.83.q.*
relatus in ca. dominus.23.q.2. cum iuſtum bellum ſuſcipitur, vt a-
perte pugnet aliquis, an ex inſidiis, nihil ad iuſtitiam intereſt.
Quod quidem probat auctoritate Domini, qui mandauir Io-
ſue, vt inſidias poneret habitatoribus ciuiratis Hai. *ſicut legitur*
Ioſue cap.8. Negat itaque D. Thomas licere hoſtem data fide de-
cipere & fallere. Et idem quod ſanctus Doctor ſcribit Cardina-
lis de Turrecremata *in d cap. dominus, 23. quaſt.* Rationibus vero in
eo ſecundo fundamento adductis ſatisfieri ſatis poteſt ex tradi-
tis à Bartolo *in d. diſſ ut.1. in ſolutione. num.7.8.*

Non obſtar tertium fundamentum, quia reſpondetur, quod
223 imo & ex conſuetudine † hi ſalui conductus ſolent obſeruari.
quemadmodum ſcribit ex recentioribus Nicolaus Moronus in tract. De fi-
de, pace, & treuga, par.2.q.4.n.5. qui dicir ita fuiſſe obſeruatum in
ciuitate Aſculana eo iudice concedente ſaluum conductum.
Etiam ſatis ex conſuetudine in ipſa ciuitate Genuæ obſeruari
ex actis conſtare aſſeritur. Nec repugnat, quod aliquando ſalui
224 conductus non fuerint obſeruari. vti † à Leone X. Pont. aduer-
ſus Paulum Baleonum. Nam verius eſt Pontificem illum Maxi.
ſaluum conductum non dediſſe illi Baleono. Quod ex Paulo
Iouio io vita ipſius Leonis X. colligitur; cum ſcribit in hæc ver-
ba. Paulum ante alios Baleonum claris militiæ honoribus fun-
ctum, & erga Mediceam domum ſtudio ac operibus inſignem,
è Peruſia Romam vocatum, eiuſq; leuitati impenſe confiden-
tem, quin capitali ſupplicio afficeret, vel deprecantibus Vrſinis
exorari non potuit. *Hæc ille.* Quod ſi Leo Pontifex ſaluum con-
ductum Baleono conceſſit, amphibologice ita conceſſit, vt quæ
eius fieret mens, ſatis deprehendi non poſſit. *ſicuti memoria prodi-*
tum eſt à Franciſco Guicciardino. li.13. hiſtoriarum. Quo circa erat quod
ſuæ leuitati Baleonus adſcriberet, ſi certa & clara fide non data
ad Pontificem accedit. Non etiam repugnat, quod aſſerit Salo-
225 monius & Placa, † Conſtantienſe concilium nõ obſeruaſſe ſal-
uum cõductum hæreticis, qui ſub illa fide ad Concilium ipſum
vocati fuerant. Eſt enim hoc manifeſte falſum. Siquidem à ſa-
226 croſancto œcumenico † Conſtantienſi Concilio, ſeſſione ſexta
& die 17. Aprilis ad Concilium illud citatus atq; vocatus fuit
Hieronymus Praga hæreſiarcha, qui obtulit ſe reſponſurum in
Concilio de his, quæ ei obiiciebantur, quod ſcilicet de fide ca-
tholica in multis male ſenſiſſet, dummodo ſaluo cõductu rutus
redderetur. Concilium autem his verbis, quæ adſcribere volui,
ſaluum conductum conceſſit. *Comparens ſecundum tenorem præfa-*
cti tui ſcripti, reſponſurus ad ea, quæ tibi aliquis, vel aliqui in cauſa fidei
voluerit obiicere, recepturus & facturus in omnibus iuſtitiæ complementum: ad quod à violentia, iuſtitia ſemper ſalua, omnem ſaluumconductum
noſtrum, quantum in nobis eſt, & fides exigit Orthodoxa, præſentium te-
nore offerimus: & etiam plenum aſſignamus. Hactenus Concilium.
Cuius quidem verba clare ſignificant à violentia facti conceſ-
ſum fuiſſe ſaluum conductum illi Hieronymo Pragæ, non au-
tem à iuris violentia, vel verius à iuſtitia; quę expreſſe fuit reſer-
uata. Cum itaque ipſe Hieronymus de hæreſi fuit conuictus
in ipſo Concilio, ex quo abiurauit in ſeſſione 19. multas hærę-
ſes, & deinde relapſus fuit; ſicuti ex lata ſententiæ ſeſſione 21. le-
gitur, iure & merito pœna capitis, cui ipſe ſe ſubiecerat, damna-
tus fuit. Quod ſi obiiciatur, Concilium Conſtantienſe non ob-
ſeruaſſe ſaluos conductus conceſſos ab Imperatoribus & Regi-
bus, facile erit reſpondere, non licuiſſe ipſis Imperatoribus &
227 Regibus, concedere tutos reddere hæreticos: tum quia † infe-
rior non poteſt ſaluum conductum concedere damnato à ma-
iori, *vt ſcribit Afflict. deciſio. 4. & comprobaui libr.2. de arbitr. iudic.*
caſu.337. numero decimo. Tum etiam quia Imperatorum, & Re-
228 gum eſt † hæreticos expugnare, non autem ſecuros, & tutos
reddere. *Quemadmodum abunde tradit Conradus Brunus, libr.3. de hæ-*
retic. capit.15. Recte à Concilio ſaluiconductus illi annullati
fuerunt.

Non obſtar quartum fundamentum, quia reſpondetur (: vt
dixi ſupra:) ex actis conſtare excelſam Rempublicam Genu.
conſueuiſſe obſeruare ſaluos conductus. Nec verum eſt, Rem-
publicam violaſſe datam fidem Hieronymo & Octobono fra-
tribus dicti Do. Scipionis, cum (: vt acta teſtantur: nulla à Re-
pub. illis data fuerit fides.

Non obſtar vltimum argumentum, quia reſpondetur ex di-
ctis ſupra, quod ſatis rutus erat Domi. Scipio etiam ab inimicis
priuatis tam ex ſaluo conductu à Republica conceſſo, quam ea
cautione de non offendendo, quam petere potuit. Quod ſi di-
catur, cautionem hanc non petiiſſe, reſpondetur ſuæ negligen-
tiæ eſſe adſcribendum: & ob id non excuſatur ratione huius
impedimenti, quod facile remouere potuit, *vt dixi ſupra ad vnde-*
cimam nullitatem in 2. reſponſio. ex ſententia Bart. in l. ſed et ſi per præto-
rem. §.2. ff. ex quibus cauſ. maior. & in l. quibus diebus de condit. & de-
monſt.

Vigeſimatertia nullitas eſt, quæ obiicitur, quod proceſſus
confectus contra D. Iulium Cibo, ſuper quo fundata eſt ſen-
tentia lata contra ipſum Do. Scipionem, non fuir productus
authenticus: & ideo illi fides adhibenda non erat à iudice. Nec
ipſi † iudici aſſerenti proceſſum fuiſſe authenticum, credi de- 229
buit, *vt ſcribunt Bart. in auth ſi quis in aliquo. num.13. C. de edendo. & eo*
loci cæteri Doctores.

Reſpondeo primo, in facto præſupponi, quod proceſſus ille
in authentica ſui forma cum ſubſcriptione Auguſtini Mante-
gatii Notarii, & ſigno fuir delatus Genuam: & per Do. Delega-
tum traditus notario & actuario. Et cum delegatus mandauit
ſumi informationes de abſentia D. Scipionis, dixit, quod vole-
bat videre proceſſum confectum contra Cibo. Deinde, profe-
rendo ſententiam contra ipſum Do. Scipionem, dixit, viſo pro-
ceſſu facto contra Iulium Cibo. atque, ita ipſe delegatus conſti-
tuit fundamentum ſuper illo proceſſu, quod non feciſſet, ſi au-
thenticus non fuiſſet. Et cum ea; quæ † veriſimilia ſunt, aſſerue- 230
rit iudex, ei credendum eſt. *vt in ſpecie reſpondit Ancha. conſilio 377.*
col. vlt. verſic. non obſtat quod credi, &c. repetitum conſilio 439. quem ſe-
cutus eſt Crauet. in tract. de antiq. temp. in 3. part. princip. num.22. Et eo
loci ſcribit Crauetta, quia licet alias non credatur aſſertioni † 231
perſonæ. *iuxta l. ſi forte. ff. de Caſtren. pecul.* attamen tunc creditur,
quando concurrit veriſimilitudo. *Et in ſpecie Anchar. & Crauet.*
probaui lib.1. de arbitr. iud. & 76. in fin. Ita etiam dicimus cæteris in
caſibus, in quibus regulariter non creditur † aſſertioni alicuius; 232
vt ſcilicet tunc credatur cum coniecturæ & veriſimilitudines
concurrunt. *quemadmodum ſcribit idem Cra. in d. tract. de antiq. temp.*
in 3. par. primæ partis prin. Propoſitum. num.70. quo loci huius ſententiæ
citat Ang. conſil.341. Alexan. conſil.18. lib.3. Soc. Sen. conſil.112. colum.4.
lib.3. Dec. conſi.96. col.2. GoZ. conſilio 42. col.3. & alios plures. Idem Crau.
conſ.40. num.5. Quib. addo Iaſ. conſ.184. col. pen. verſic. ſed premiſſis & a-
lim. lib.2. copioſe Tiraq. in repet. l. ſi vnquam, in verbo, donatione largitus.
num.100. C. de reuoc. don.

Reſpondeo ſecundo, quod hæc ſententia iam diu fuit prola-
ta, à qua non fuit appellatum. ergo pro † ea præſumtio eſt, quod 233
ſcilicet fuerit rite & recte prolata quemadmodum admonui
ſupra in præludiis huius reſponſi, poſt Crauet. *dict. tracta. de an-*
tiq. temp. 2. part. princ. numero decimoquinto, poſt Caſtren. conſilio 202.
libr.2. Capollam conſ.26. in 2. dubio. Corneum. conſil.334. col.4. libr.1. &
GoZ. ad. conſ.96. col. vlt. verſic. ſexto adduco. & alios nonnullos. Quibus
addo & Grammatic. *deciſ.24. in fin.* qui quidem Grammaticus
ita ſcribit de ſententia lata contra abſentem & contumacem. Et
aſſertioni iudicis credi, cum ſententia eſt in iudicatum lapſa,
reſpondit idem Crauet. *conſil.108. numer.2.* Quę ſane interpretum
doctrina ſine controuerſia procedit in caſu noſtro, in quo ſo-
lum agitur de actis † probatoriis: quæ quidem præſumuntur 234
interueniſſe iuxta ipſius iudicis aſſertionem: *ſicuti diſtinguendo*
affirmat Crauet. in d. tracta. de antiq. temp. part.2. num.8. poſt Bald. con-
ſilio 402. colum.2. lib.3. Socin. Sen. conſilio 158. colum.3. verſic. ſed ego et-
iam reſpondeo lib.2. Dec. c. ſuper eo. col.1. verſi. quartus & vltimus caſus. &
in cap. conſuluit, col. de appella. Ea eſt ratio, quia non eſt veriſimile,
quod † iudex hanc ſententiam tulerit ſine probationibus. *Ita* 235
Crauet. præcitato loco poſt Alexand. conſil.105. col.1. lib.5. Quod quidem
maxime hic procedit, vbi eo tempore, quo lata fuit ſententia,
acta hæc interuenire potuerunt. *iuxta traditionem Caſtren. conſil.*
428. lib.1. & conſilio 38. lib.2. Alexan. conſilio 179. col.3. verſi. item in quan-
tum in priore. lib.7. Soc. Sen. conſilio 29. colum.6. lib.1. Curt. Iun. conſilio
29. col.5. & aliorum, quos recenſet Crau. d. 2. par. num.29. & ſi ipſe aliter
rem declaret.

Reſpondeo tertio, quod quando † ſententia eſt antiqua pro- 236
deſt

Digitized by Google

eſt præſumptio tam contra præſentem vel contumaciter abſen-
tem, quam contra abſentem non contumacem: atq; ita contra
fictum contumacem. *Ita ſcriptum reliquit Craue.in d.tract.de antiq.
temp.in 2.part.prin.nu.39.40.poſt Cor.conſ.333.col.4.lib.1.* Ea ratione
vtitur Crauetta, quia præſumitur, condemnatum ſciuiſſe latam
contra ſe ſententiam; *vt reſpondit Dec.conſ.185.col.6.poſt Salyc.quem
cit.at: & alios refert Crauet.* & ideo ei imputatur quod non appel-
lauerit. Qua ex re ſubinfert Crauetta, quod vbi alias probari
poſſet ſcientia abſentis non contumacis, & quod ab ea ſenten-
tia non appellauerit, ita præſumi pro ſententia contra talem
abſentem etiam non contumacem, ſicut contra præſentem.
*Atq; ita ſcribit Crauetta reſpondiſſe Bart.conſil.58. Apparet ſententia.col.
2.verſic.& idem intelligo.libr.1.Calca.conſil.76.colum.7.& in conſil.80.
colum.4.ac etiam Goza.conſil.96.col.vlt.verſi.7.adduco.* in caſu noſtro
vtrunq; ſuperius dictum eſt verum. Nam primo conſtat, hanc
ſententiam poſſe dici de antiquo latam; cum elapſum ſit bien-
* nium. Etſi enim * magis recepta ſit opinio, iudicis arbitrio re-
237 linqui, quando † ſententia dicatur de antiquo lata, *vt ſcripſi libr.
2.de arbitr.iudic.caſu.53.num.5. ſecutus maxime Crauettam. dict.tracta.
de antiq.tempo.par.2.num.37.* attamen exiſtimo, iudicem fore ne-
minem, qui non iudicet hoc tempus eſſe antiquum, inſpecta
qualitate perſonæ & cauſæ: ob quę, quod graues ſunt, omnium,
quæ geſta fuerunt ſcientia veriſimiliter habita eſt. Qua ex re
apparet adeſſe & illud, quod ſcilicet D. Scipio habuit ſcientiam
latæ ſententiæ: ob id, cum non appellauerit, factum eſt, vt o-
mnia ſolemniter acta præſumantur.

Vigeſima quarta nullitas obijcitur, quod ſcilicet lata ſit ſen-
tentia ab eo, cui cauſa hęc tam grauis & ardua mandari non po-
tuit; nempe à viro ignaro & illiterato. Quæ ſane nullitatis ob-
iectio & mihi aliquando magnam adferebat dubitationem. Si-
quidem vera videtur iure, ratione & multorum auctoritate
238 hæc ſententia, † illiteratum & ignarum iudicis officio fungi
non poſſe.

239 Primo iure probari videtur † *in l. certi iuris.C. de iudicijs.* tam-
etſi paſſim aliter à noſtris interpretetur. Non enim eo loci Iu-
ſtinianus imperitis permittit iudicandi munus, cum homini-
bus militaribus iudicandi facultatem concedit. Nam ait, *au-
diant eas & dirimant, & pro ſui & legū ſcientia huiuſmodi altercationi-
bus finem imponant.* Ecce quod Iuſtinianus requirit, vt is, qui de
cauſis militum iudicandi munus obtinet, legum ſcientiam ha-
beat ergo ignarus iudicandi munus obire non poteſt. Hanc in-
terpretationem probauit Ioan. Coraſius. *lib.5.miſcella iuris cap.19.
in fine.* Et ſi recte perpendantur, ante illum ita eaplicauit Ioan.
Fabri. *in §.ſimiliter.in inſtitu.de excuſa.tut. & Iaſon in d.l.certi,num.5.
verſic. tu autem.*

240 Secundo magis vrgere videtur † text. *§. 1. in authent. de iudici-
bus. & clarius in verſione Gregorij Holoandri Nouella.82.* Quo loci ſta-
tuit Iuſtinianus imperitos legum & ignaros literarum eſſe à
munere iudiciario arcendos. Et recte certe. Qui enim fieri po-
teſt, vt iuſte quis iudicet de re à ſe minime cognita? Ariſtote-
les *lib. 1. Ethicor.cap.3.* illum eſſe bonum iudicem ait, qui cogni-
ta iudicat.

Tertio non parum facit text. *c.1.in fi.de conſanguin.& affin.* quo
loci ſtatuit Alexan.3. Pont. Max. cauſas matrimonij, ob ſui gra-
uitatem, eſſe iudicandas ab his, qui ſtatuta canonum non igno-
rant. Ergo idem dicendum eſt, de cauſis his criminalibus tam
241 arduis. Et præſertim, quia à † cauſis matrimonialibus ad capi-
tales duci ſolet argumentum. *vt ſcribunt Dec.conſil.311.colum.2.Pa-
riſ.conſil.15.nu.13.lib.2. Soc.Iun.conſil.36.nu.6.lib.2.& Craue.conſi.281.
col.3. verſ.reſpondeo.*

242 Quarto accedit ratio illa, quod iudex legare † atq; de ſcripto
ſententiam recitare debet. *l.2. C. de ſent. ex breuic. recitand. & in c.
vlt.de ſent.& re iud.in 6.*

Atqui literarum ignarus & imperitus nec legere nec recita-
re nouit: ergo non poterit iudicis munus obire.

Quinto & vltimo accedit auctoritas multorum, qui affir-
243 marunt, † imperitum & illiteratum iudicandi munus obtine-
re non poſſe. Ita docuit Baldus *in l.vltim.quaſt.26.C.de hered.inſti.*
cum ait, quod, ſi cauſæ ſubtiles committantur groſſis (vt ille
ait) Doctoribus, recuſari illi poſſunt. Clarius idem cenſuit Io.
Fabri. *in §.ſimiliter.in inſtit.de excuſa.tut. Idem ſenſit gloſſ.1. in verbo,
habere. in authen. de iudicibus. Io. Coraſius d.lib.5.miſcell.iuris.capit.19.*
His dubius & anceps non ſemel ſubſtitui, ne pro Excelſa Re-
publi. reſponderem.

Re tamen ipſa diligentiori ſtudio & peruigili cura perpen-
ſa, contrarium verius eſt in ſpecie noſtra, nempe D. Delegatum
recte fuiſſe conſtitutum, & hoc iudicandi munus obire potuiſ-
ſe. Quod, vt dicam, multa me mouent.

Primo eame mouet ratio, quod Dom. Gomezius delegatus
non erat ignarus & illiteratus: ergo iudex eſſe potuit. Quod
ignarus & illiteratus non eſſet vel ex eo patet, quod in ſpecie
hac illiteratum † ignarum illum eſſe intelligunt Doctores rela- 244
ti ſupra: qui nec legere, nec ſcribere ſciunt. *Ita Io.Fabri.in d.§. ſi-
militer.inſti. de excuſa.tut. Coraſius d.lib.5. miſcel.iuris.cap.19.Duarenus
lib.1.diſput.anniuerſ.c.3.* Hi enim, dum negant illiteratum iudicia-
rio munere fungi poſſe, appellant illiteratum eum, qui omnino
literas ignorat. Et ita pariter ſcribunt Doctores, qui contra-
riam ſententiam tuentur, quos infra referam. *inter quos Iaſ.in d.l.
certi iuris.n.1. C.de iudi. & Felin.in c.ſciſcitatus, in verbo, illiteratus, ver.
conſidera quod prima opinio. de reſcriptis. poſt Bar.in auth.nouo iure.C.ſi
certum peta.* Cum ergo Do. Gomezius ſciret legere & ſcribere,
dicendum eſt non fuiſſe (ſecundum relatos interpretes) illite-
ratum & ignarum; & per conſequens iudex eſſe potuit.

Secundo, admiſſo (quod mihi verius videtur) illiteratum in
ſpecie noſtra illum cenſeri, qui leges non didicit & in illis ver-
ſatus non eſt: attamen adhuc D. Gomezius iudex eſſe potuit.
Siquidem erat vir diligentiſſimus & in rebus gerēdis optimum
vſum obtinebat: cum à Cæſare legatus eſſet apud Excelſam il-
lam Rempub. Genuæ: & ſcimus tam graue munus legationis † 245
non niſi viris prudentiſſimis & maxime in rebus arduis pertra-
ctandis verſatis mandari, vt ipſa rerum experientia docet. Et
exemplum † Hieremiæ Prophetæ *cap.1.* docet legatos eſſe debe- 246
re peritos. Cum enim eum Prophetam miſſurus eſſet Dominus
reſpondit. *Ah Ah Ah Domine Deus, neſcio loqui, quia puer ego ſum.* Cui
reſpondit Dominus. *Noli dicere, quia puer ego ſum: quoniam ad omnia
ad quæ remittam te: & vniuerſa quæcunque mandauero tibi, loqueris.*
Quocirca ſapientiſſimus Salomon † Prouerb. *cap. 26.* damnat 247
mittentes legatos & imperitos. *Claudus (ait ille) pedibus & iniqui-
tatem bibens, qui mittit verba per nuntium ſtultum.* Dicendum ergo
eſt hoc in caſu Cæſarem remiſiſſe Do. Gomezium virum peri-
tum & prudentem. Quo fit, vt iudex potuerit etiam eſſe hac in
cauſa. *ſicuti probat tex. † §.1.in auth.de iudicibus.& clarius in Nouel.82.* 248
cuius hæc ſunt verba. *Neq; enim ex vſu fere exiſtimauimus, vt aliqui
iudicum nomen geſtent, qui & legum maxime ſunt imperiti: neq; vllum
in rebus gerendis obtinent vſum.* Reijcit hic Iuſtinianus à munere
iudicandi illos, qui maxime, id eſt, valde (ita hunc locum inter-
pretor) legum imperiti ſunt. Nec non & illos, qui nullum vſum
id eſt, experientiam in rebus gerendis obtinent. Quorum in
numero non exſtitit Dom. Gomezius, qui non erat valde le-
gum imperitus: imo multas maxime militares callebat, nec ca-
rebat rerum experientia.

Tertio, quod etiam is qui Iuriſconſultus non eſt, vel verſa-
tus in legibus poſſit eſſe iudex. *probat d.l. † certi.C. de iud.* quam 249
ſupra pro aduerſarijs retulimus. ſtatuit eo loci Iuſtinianus ho-
minibus militaribus iudicādi munus de rebus militaribus poſ-
ſe mandari: modo peritiam rerum & cauſarum militarium ha-
beant. Quanquam ergo iuris Doctores non ſint iudices. illi
conſtitui poſſunt. *Idem probant l.magiſteriæ.C.de iuriſd.omn.iudi.l.de
militibus.ff.de cuſtod.reo. l.1.C.eod.& l.1.§.ſi vero miles.C.de falſa mone.*
cum ergo Do. Gomezius peritia præſertim rerum militarium
non caret: dicendum eſt iudicem eſſe potuiſſe. Hæc enim cau-
ſa potius verſabatur circa res militares quam circa alia ciuilia
negotia: cum diſputatio, quæ etiam ſolius facti erat, verſare-
tur, an ſcilicet Dom. Scipio conſpirauerit in Cæſarem, vel non?
Quod cognoſcere dubitationis & perplexitatis parum habet;
cum ex probationibus teſtium facile fuerit cognoſcere. Et eo
maxime, quod contra contumacem agebatur: ſicque difficile
non erat iudicare.

Quarto, quod is qui nec legere, nec ſcribere ſcit, iudiciario
munere fungi † poſſit, probat *l.1.§.caſum.ff.de poſtul.& l.cæcus.ff.de* 250
iudi. Quibus probatur, † cæcū, quem certi ſcimus non poſſe nec 251
legere, nec ſcribere, iudicem eſſe poſſe. Et quanquam ibid. gloſ.
& Dd. interpretentur & intelligant de cæco effecto, poſt ſuſce-
ptum munus iudicandi, *vt etiam reſpondit Abbas conſ.57.lib.1.* Atta-
men obeſt in caſu noſtro, cum verum ſemper ſit eum, qui nec
legere, nec ſcribere ſcit: atq; ita literis carentem *(vt relati Docto-
res in d.l.certi.C. de iudic.& d.cap.ſciſcitatus, de reſcript. tradunt)* iudi-
cem eſſe poſſe. Præterea, ſi probamus interpretationem Duare-
ni *libr.1.diſput. anniuerſ.cap.23.* quam ego ſequi ſoleo, res eſt cla-
rior. Ait ille cæcum magiſtratus officio fungi non poſſe, quod

dignitas illa, præter ſcientiam & prudentiam, decorem quēdam
& maieſtatem requirit. Iudicis autem munus obire poteſt (:aie
252 ille:) † cæcus, quod etſi luminibus careat, non tamen ſcientia &
prudentia, quæ iudicis propriæ eſſe debent. l. cum prætor. §. 1. ff. de
iudicus Ita Duarenus duo illa iuris loca recte viſus eſt interpre-
tari. Quod ſi ita eſt, res eſt clara, eum iudicem eſſe poſſe, qui nec
legere, nec ſcribere nouit, eum aliunde ſcientiam & pruden-
tiam habeat.

Quinto mouet me argumentum ductum à ceſſante ratione,
qua legum & rerum imperiti à iudiciario munere arcentur. Ra-
253 tione † qua à Iuſtiniano ſtatutū eſt, ne iudices pedanei legū pe-
ritia carentes conſtituantur, eſſe poteſt, quod cum ipſi ſummatim
diffinire habeant cauſas: & tenues habeant ſportulas, ex quo aſ-
ſeſſores non habent, pericula multa adminiſtrandę iniuſtitiæ e-
uenire poſſent: cum non poſſent peritos conſulere, vel conſu-
lēdo, maiores ſportulas, vel quid aliud indebitū à litigantib. ex-
torquere. Quæ ſane ratio ſolū hos pedaneos iudices inferiores
reſpicit: non aūt ipſos magiſtratus, qui aſſeſſores habent, à quib.
conſilium habere poſſunt. ſicuti aperte in d. §. 1. ſcriptum eſt. Atqui
in caſu noſtro hæc ratio ceſſat: quādoquidem hic delegatus ha-
bebat facultatem habēdi conſiliū à iuris peritiſſimis, ſi quādo
eo fuiſſet opus. Cum eſſet maxime diues: & cauſa tantam celeri-
tatem non exigebat, quin potuerit pluries conſulere viros pe-
ritiſſimos: ergo hinc ſequit iure potuiſſe iudicis munus ſubire.

Sexto confirmantur iam relata, quod hic ceſſat timor iniu-
ſtitiæ; ob quem (:vt iam diximus:) à Iuſtiniano conſtitutum eſt,
ne legum imperitis iudicandi poteſtas fiat. ceſſat inquam hic ti-
mor duplici ratione.

Prima, quia Cæſar optime ſciens conditionem ipſius Do.
Gomezii ſui legati cauſam ei cognoſcendam mandauit. Quo
254 fit; quod etiam ſi imperitus fuiſſet, attamen † vt peritus & ido-
neus habitus eſt. iuxta l. quidem conſulebant. ff. de re iud. eum argu-
mento d. glo. in d. §. 1. in auth. de iudicib. in verbo, habere. Iaſon poſt alios in
d. l. certi. num. 5. verſi. tu potes diſtinguere. C. de iud. & Coraſius libr. 5. mi-
255 ſcella iuris. cap. 19. ſcripſerunt, † illiteratum & imperitum ex certa
principis ſcientia iudiciario munere fungi. cuius ſententiæ ra-
tio eſt, quod confidat princeps de eius fide & legalitate: quod ſi
ipſe de cauſa iudicare non nouerit, conſulet viros peritos atque
ita is illiteratus & alias minus idoneus efficitur ob principis vo-
luntatem idoneus: ſicuti ex eo textu his ſimilia ſcribunt eo loci Ale-
xand. & cæteri, & plura apud Tiraquell. in tract. de nobil. c. 6. num. 24.
& de intellectu Zaſius lib. 2. intellect. ſing. c. 22.

Secunda eſt ratio, quod Cæſar agitatam coram ipſo Do. De-
legato & latam ab eo ſententiam ratificauit, atque confirmauit,
aſſerens rite & recte actum & iudicatum fuiſſe. Ergo omni ex
parte ceſſat cauſa timoris, quod iniuſte proceſſum & iudicatum
fuerit: & per conſequens corruit impedimentum, quo impediri
videbatur cauſæ delegatio.

Septimo & vltimo mouet me auctoritas multorum, qui re-
256 ēte cenſuerunt, legum ignaro † & imperito iudicandi munus
mandari poſſe: modo aliquam habeat rerum peritiam & expe-
rientiam. ita glo. in d. l. certi. C. de iudi. & in d. §. 1. in auth. de iudicib. Cy.
Bald. & Sal. in d. l. certi & ibi Iaſ. n. 1. qui ſcribunt, hoc eſſe hodie lō-
257 go vſu compertum, cum paſſim in Italia iudices legum † impe-
riti conſtituantur. Et quanquam hi loquantur in iudicibus or-
dinariis, idem tamen eſt in delegatis; data ſcilicet paritate ratio-
nis, quod ſcilicet habere poſſint copiam legum peritorum, à
quibus conſilium habere valeant. Ita Specula. in tit. de iudice dele-
* gat. §. vlt. n. 17. quem ſecuti ſunt Iaſ. in d. l. certi. num. 5. verſi. ſi autem dele-
gatio. Felin. in d. c. ſuſcitatus, in verbo illiteratus. Et hanc eſſe * receptam
opin. ſenſit Coraſ. d. lib. 5. miſcell. iuris. c. 19. et ſi ipſe diſſentiat.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quæ licet ex iam
dictis diſſoluta ſint, ſingulatim tamen reſpondebo. Et ad pri-
mum dico, d. l. certi. probare noſtram ſententiam, vt dictum fuit
ſupra in tertio argumento noſtræ opinionis.

Non obſtat ſecundum, quia demonſtraui ſupra in ſecundo
argumento noſtræ ſententiæ, nobis ſuffragari d. §. 1. in authent. de
iudicib.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo vna cum Abb. & cæte-
258 ris in d. c. 1. de conſang. & affin. † ſententiam in cauſa matrimoniali
latam à canonum imperito, valere, licet ipſe index peccet. Abba-
tem ſecutus eſt Iaſ. in d. l. certi. num. 2. C. de iudiciis. Fel. in d. c. ſuſcitatus,
in verbo illiteratus. ver. & ſubdit quod de reſcript. Non enim imperi-
tia reddit ſententiam nullam, ſed ſolus defectus poteſtatis. ita
declarat Anch. in d. c. 1. num. 6. & ibi Cardin. Zabar. Præterea intelligi-
tur d. cap. 1. de conſang. & affinit. cum cauſa matrimonialis manda-
tur iudicanda canonum imperito, vt ipſemet iudicaret. At ſecus
eum ſimpliciter ei mandatur, quia ſi delegatus ignorat cano-
nes, à peritis conſilium habere poteſt.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo vno verbo, quod hoc
caſu poteſt proferri ſententia altero recitante. vt de ſententia à
iudice cæco lata ſcribunt glo. & Doct. in l. 1. §. caſum. ff. de poſtula.
& in l. cæcus. ff. de iudiciis. Abb. d. conſ. 47. lib. 1. & omnes in l. 2. C. de ſen-
ten. ex breui. recita. Et in terminis noſtris, ita reſpondent omnes in d. l. certi.
C. de iudiciis.

Non obſtat vltimum; quia reſpondetur ex dictis ſupra in vl-
timo partis noſtræ argumento, contrariam opinionem eſſe ad-
uerſus Ioan. Fabri, & Coraſium. His opinor eſſe ſatis factum
huic obiectioni.

Vigeſimaquinta nullitas obiicitur, quod D. Scipio fuerit ſi-
ne † accuſatore damnatus, cum tamen nec iure diuino nec 259
pontificio, nec Cæſareo id ſit permiſſum. Eſt enim ſcriptum
Io. cap. 8. Mulier, vbi ſunt; qui te accuſant? Quæ dixit: nemo Domine. Di-
xit autem Ieſus. Nec ego condemnabo Iure autem pontificio conſti-
tutum atque diffinitiuum eſt, † iudicium, ex tribus nec pau- 260
cioribus conſiſtere poſſe, iudice, actore ſeu accuſatore & reo.
c. forus. §. iudicium. de verbo. ſigni. Negat ergo ius pontificium iu-
dicium ſine accuſatore conſiſtere. Quocirca in cap. de euidentia.
d. accuſa. ſcriptum eſt, euidentiam facti loco accuſatoris † eſſe, 261
innuens quod alias iudicium non conſiſteret. Iure quoque Cæ-
ſareo aperte probatur. in l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorem. ff. de mu-
ne. & hono. Quocirca † M. Tullius in Oratione pro domo, con- 262
querebatur quod ſine accuſatore damnatus fuiſſet. Ciceronis
verba adſcripſi. Vbi accuſator? vbi teſtes? Quid indignius, quam qui ne-
que adeſſe ſit iuſſus, neque citatus, neque accuſatus, de eius capite, libe-
ris, fortunis omnibus conductos & ſicarios, egentes & perditos ſuffra-
gium ferre, & eam legem putare. Hæc Cicero, qui paucis interie-
ctis ita ſubiungit. Nunc vero cum me in iudicium populi nemo omnium
vocarit, condemnari non potuerim, qui accuſatus non ſim. His fit, vt
paſſim noſtri ſcribant ſine accuſatore condemnari aliquem
non poſſe. ita Bar. in l. 2. §. ſi publico. numero ſecundo, in fin. ff. ad l. Iu-
lian. de adult. Capol. conſil. 23. numer. 2. in criminalib. & Grammat. deciſ.
31. num. 2.

Reſpondeo primo, huic obiectioni, quod hoc in caſu iudi-
cium agitatum non fuit ſine accuſatore: Verius enim eſt accu-
ſatores exſtitiſſe hoc in caſu aduerſus Do. Scipionem. Exſtitit
primus illuſtriſſi. Princeps Autius. qui medio Do. Hieronymi de
Villa accuſauit. Exſtitit & iudex, qui accuſatoris partes obti-
nuit, dum de crimine inquirendo denuntiatione ei facta, in
cauſa proceſſit. Eſt enim iure permiſſum quod loco accuſatoris
† ſit iudex inquirens. ita probat. l. ea quidem. C. de accuſa. Ea quidem 263
(:ait Gordianus:) quæ per officium præſidibus denuntiantur,
etiam citra ſolemnia accuſationum poſſe perpendi, incogni-
tum non eſt. Idem ſtatuit Conſtant. in l. 1. in prin. C. de cuſto. reo. Bar. in
l. 2. §. ſi publico. n. 7. ff. ad l. Iul. de adult. Qui in diſcurſu multis con-
firmat, hanc † inquiſitionem eſſe loco accuſationis. id quod ſcri- 264
bunt Alex. in conſil. 64. n. 3. lib. 1. Marſi. ſing. 524. inquiſitio, &c. & Boe. q.
26. num. 2. & alibi ſæpiſſime. Quocirca ſcribit Iulius Clarus in pract.
crim. §. fi. q. 3. verſi. hinc infertur, hodie iudicem poſſe inquirere et-
iam propoſita accuſatione ab accuſatore: cum vtrumque re-
medium † accuſationis, ſcilicet & inquiſitionis cumulari poſſit. 265
& in ſpecie huius criminis læſæ maieſt. ita ſcribit Gigas in tract. de crim.
læſæ maieſt. tit. Qualiter in crim. læſæ maieſt. proced. quæſt. 11. poſt Martinum
Laud. in tract. de crim. læſæ maieſt. quæſt. 42. & Prapo. in c. 1. num. 108. 2. q.
8. adfert etiam Bar. & alios. Et Igneus in diſput. an Rex Franciæ recogno-
ſcat. Imperatorem. n. 131.

Reſpondeo ſecūdo, quod vbi exſtat criminis † atrocitas, po- 266
teſt in cauſa procedi à iudice ſine accuſatione. ita Barto. in d. l. 2. §.
ſi publico. num. 11. ff. ad l. Iul. de adult. adfert exemplum in crimine fal-
ſæ monetæ. l. 1. C. de falſa monet. l. athletas. §. calumniator. ff. de his qui not.
infam. eum ergo crimen de quo hic agitur, ſit atrox, dubium
non eſt procedi potuiſſe per modum inquiſitionis ſine accu-
ſatore. Quam controuerſiam aperte diffinit illa conſtitutio ex-
trauagans Henrici edita contra reos criminis læſæ maieſt. qua
data eſt procedendi forma; vt etiam per inquiſitionem procedi
poſſit, & ibi Bar. in d. extrau. ad reprimendum. in verbo, per inqui-
ſitionem. ſcribit, hoc eſſe nouum ius in hoc caſu & crimine. Idem
ſcripſit Ang. in tract. maleficiorum, in verbo. Hæc eſt quædam inqui-
ſitio. num. 21. 22. qui idem ait in crimine hæreſis. Idem cenſuit Gigas præ-
tato loco. q. 8.

Reſpon-

Reſpondeo tertio, quod hic præceſſit publica fama perpe-
267 trati delicti: quæ ſane † fama accuſatoris partes ita ſuſtinet, vt
alia accuſatione minime opus ſit. *ita ſcribunt Imol. in l. quoties. §. ſi
quis nomen. ff. de hered. inſtit. Ang. in tracta. maleſi. in verbo, hec eſt qua-
dam inquiſitio. nu. 26. & Fulg. conſ. 173. In cauſa inquiſitionis. col. 1.* Ita
268 etiam obſeruatur † in crimine hæreſis, vt fama loco accuſatoris
ſit. *ſicuti ſcribit Calde. in tract. de hereticis. q. 11. in fin.*

Vigeſima ſexta nullitas obijcitur, quod non fuerit accuſata
contumacia ipſius D. Scipionis.

Reſpondeo, quod imo accuſata præſumitur ex quo Dom.
Delegatus atteſtatus eſt, ipſum Dom. Scipionem fuiſſe contu-
269 macem: cui quidem aſſertioni † ex dictis ſupra adhibenda eſt
fides. Quod ſenſit Bald. *in l. 1. colum. 1. C. de pœna iud. qui male iud.
quem ſecutus eſt Marſil. conſil. 64. num. 15.* Et hoc in caſu ſufficit,
quod iudex ita procedendo ſuppleat defectum partis non ac-
cuſantis contumaciam. *ita hodie ſeruari multis in locis ſcribit Iulius
Clarus in practi. crimin. §. fin. quæſt. 44. verſic. Dictum eſt. poſt Boſſium in
tract. cauſ. crimin. tit. de bannis nullitate. num. 7.* Qui quidem inter-
pretes ſentiunt in inquiſitione non eſſe neceſſe, quod accuſe-
270 tur † contumacia à parte, cum illud procedat in accuſatione.
Nam in inquiſitione iudex ſupplet partis vices. *& inter alios Boſ-
ſius citat Caſtrenſ. conſil. 33. ſuper 1. quæſito.* quod reſponſum hacte-
nus non inueni.

Vigeſima ſeptima nullitas obijcitur, quod non fuerit aſſi-
gnatus D. Scipioni terminus defenſorius.

271 Reſpondeo primo, imo † terminum ſatis competentem aſ-
ſignatum fuiſſe, cum hoc in caſu ſufficiat aſſignare terminum
vnum tantum, vt is ſit peremptorius. *ita Bartol. in extrauag. ad re-
primendum, in verbo per edictum. num. 6.* diximus ſupra ad decimam
ſextam nullitatem potuiſſe Do. Scipionem ſemel tantum citari
peremptorie loco trium citationum.

Reſpondeo ſecundo, iudicis arbitrio dilationes ſtatui; *ita
multis probans lib. 2. de arbit. iud. caſu 52. Et ad rem noſtram tradit Van-
tius in tract. de nullit. tit. de nullit. ex defectu citat. nu. 108.*

272 Vigeſima octaua nullitas eſt, quæ obijcitur, quod † ſententia
poſt terminum lata fuerit. *iuxt. doctrinam Bart. in l. vlt. ff. quod vi aut
clam. quam communiter probant Doctores, vt teſtatur Rui. conſ. 209. n. 16.
in fi. lib. 1. conſ. 28. n. 11. lib. 4. Marſil. ſing. 48. alias.*

Reſpondeo primo fuiſſe in facultate iudicis, differre tempus
273 proferendi ſententiam. † Iudex enim, qui citauit ad audien-
dum ſententiam die decima, poteſt exſpectare vſque ad diem
vndecimam: *ita ſcribunt Abbas & Decius in capit. conſuluit. in 3. no-
tabil. de offic. delega.* qui intelligunt verum, quando iudex id fa-
cere voluit beneficio illius, qui comparere debebat: ſecus ſi
iudex alia de cauſa diſtuliſſet, vt fuiſſet impeditus, *quo in caſu lo-
quitur Bar. in d. §.* Ea eſt ratio in caſu noſtro, quia Dominus Sci-
pio, qui non comparuit, atque ita contumax eſt effectus, non
274 poteſt † conqueri, ex quo ad ſui fauorem facta fuit dilatio. Ita
hanc rationem in ſpecie conſiderauit Decius *in dict. capit. conſu-
luit. in 3. notabili. verſic. ratio videtur. Et idem ſenſit Bald. in l. cum non eo
die. C. quando prouoc. non eſt neceſſe. quem citat Decius præcitato loco.
Baldum ſecutus eſt Caſtren. conſil. 256. Videtur dicendum dictam ſenten-
tiam non valere. in fin. lib. 2. Idem ſenſit Bartol. in extrauag. ad reprimen-
dum, in verbo, ſuper dicto crimine. nu. 2.*

275 Reſpondeo ſecundo, † dilationem probatoriam ab exſpe-
ctatoria differre. cum enim quis citatur, vt intra decennium,
vel illa die & hora habeat probare, quod probare intendit, ea
die elapſa, quod poſt factum eſt, nil prodeſt. *Ita Bartol. in l. diem
proferre, in princip. ff. de arbitr. atque ita declaratur Bartol. in d. l. vltim.
276 §. vlt. ff. quod vi aut clam.* Aliquando † dilatio eſt exſpectatoria (vt
in caſu noſtro) factum poſt illud tempus tenet & prodeſt: *ita
Bartol. in l. Labeo. ff. de iureiur. quem ſic ad rem declarat & intelligit Rui.
conſil. 61. num. 5. lib. 5.*

277 Reſpondeo tertio, Dominum Scipionem fuiſſe † citatum
pro die quinquageſima, ſucceſſiue, vt ſingulis diebus ad totam
cauſam, & ad ſingula in illa peragenda compareret. Quæ ſane
citatio arctat citatum, vt compareat vſque ad finem, donec lis
fuerit iudicata, abſque alia admonitione. *ita copioſe Marια. Socin.
Senior in tracta. de citationibus. art. 20. num. 41. poſt Baldum, Angelum,
Imolam & Rom. in l. qui ante calendas. ff. de verbor. obligat. Bart. in extra-
uag. ad reprimendum, in verbo. per edict. num. 15. verſic. quidam autem. &
alios nonnullos.*

Vigeſima nona nullitas allegatur, atque obijcitur, quod ſen-
tentia lata ſit contra Dominum Scipionem abſentem, quod
278 fieri † non potuit, *vt ſcribit Bald. in l. quamuis. lat. num. 1. C. ad l. Iulia.
de adulter. Boſſius in tracta. cauſarum criminal. titul. de requirendis reis.
num. 1. * communem citat Clarus in pract. crimin. §. fin. q. 44. in princip.* *
Pariſ. conſi. 152. nu. 3. lib. 4.

Reſpondeo primo ex eiuſdem Clari ſententia *in d. §. fin. d. q.
44. verſ. ſed hodie*, quod hodie non obſeruatur, vt reus abſens an-
ni ſpatio exſpectetur: nam eo ipſo quod ſolemniter † citatus 279
fuit & non comparet, in banno ponitur: & deinde ſuper eo ban-
no, ſi non comparet ad ſe defendendum, fertur ſententia & cō-
demnatur. Atq; ita recenſet Clarus ſcribere Beluſium, Baldū,
Conradum, Gomezium, Capicium. & alios nōnullos. *Ita etiam
in Gallia obſeruari teſtatur Boer. q. 63. nu. 9.* Et in ſpecie criminis læſæ
Maieſtatis procedi poſſe contra abſentem ſcribit Petrus Folle-
rius *in pract. crimin. verſic. item commiſit crim. læſæ Maieſt. nu. 91. quem
ſecutus eſt Rol. conſ. 68. nu. 12. lib. 2. & in ſpecie idem cenſuit Igneus in q. an
Rex Franciæ recognoſcat Imperatorem. nu. 124.*

Trigeſima nullitas obijcitur, quod non conſtet de licentia
data Auguſtino extrahendi ſcripturas ex protocollo Ioan. Ia-
cobi patris.

Reſpondetur, imo licentiam fuiſſe datam, ſicuti ex actis con-
ſtare præſupponitur.

Trigeſima prima nullitas obijcitur, quod non conſtat, pro-
thocollum eſſe manu Io. Iacobi & eius ſignatum.

Reſpondeo, contrarium eſſe verius: nam in facto præſuppo-
nitur fuiſſe exhibitum extractum publicum ex prothocollo ab
eo, qui extrahendi atq; ita exemplandi poteſtatem habuit. Quo
caſu idem facit iuxta tradita *in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden.*

Trigeſima ſecunda obijcitur exceptio, ſententiam latam cō-
tra D. Scipionem vti contumacialem, irritam eſſe factam ex ca-
pitulis pacis initæ inter Cæſarem & Regem Galliarum.

Reſpondeo, hoc procedere ab ea diſputatione, an ipſis capi-
tulis comprehendatur D. Scipio. Qua de re dicam ſuo loco.

Trigeſima tertia & vltima nunc obijcitur exceptio, quod cū
Do. Scipio minor fuerit condemnatus, reſtitui debet ſaltem ex
clauſula generali, *ſi qua mihi iuſta cauſa.* Quæ quidem exceptio,
dubitationem non leuem habet. Siquidem dicendum videba-
tur, † hanc reſtitutionem eſſe concedendam: idque permultis 280
iuribus, rationibus & argumentis.

Primo, ex † *l. cum & minores. C. ſi aduerſ. rem iud.* qua aperte pro- 281
batur, minorem reſtitui poſſe aduerſus ſententiam contra ſe la-
tam in eo iudicio, in quo defenſus fuit, & Princeps facile eam
concedere ſolet, quando per contumaciam minor eſt conde-
mnatus. *l. minor etiam. ff. de mino. ſcribit Rebuffus in comment. in ſuas ad
regias conſtitutiones Galliæ tracta. de reſtitutionibus. art. 1. gloſ. 1. num. 27.*
Ergo à fortiori reſtitui debet Dom. Scipioni, qui defenſus hac
in cauſa non fuit.

Secundo vrget non parum, quod vbi delictum eſt commiſ-
ſum per culpam, non autem dolo: vt puta, ſi omittendo minor
† deliquit, reſtituitur in integrum. *ita probat text. l. 1. C. ſi aduerſus* 282
*delictum. quem ita interpretantur omnes in c. 2. vbi Ioan. de Ana. num. 8. ** *
*communem eſſe teſtatur. de apoſta. idem ſcribunt Dec. in l. 1. nu. 2. C. de ſec.
nup. Clarus in pract. crimin. §. fin. q. 60. col. 2. verſ. quando autem. & Clau-
dius Batandier in pract. criminali, reg. 58. nu. 4.* Atqui in caſu noſtro
Do. Scipio omittendo potius, atque ita culpa, quam commit-
tendo, ſicq; dolo dicitur deliquiſſe, cum per contumaciam vi-
ſus ſit fateri delictum: ergo reſtituendus videtur.

Tertio confert multum tex. *c. 2. de reſtitut. in integr. in 6. argu-
mento ducto ab eccleſia ad minorem.* Eo loci eſt conſtitutum, eccle-
ſiam reſtitui aduerſus propriam confeſſionem: ergo etiam mi-
nor, qui eccleſiæ æquiparatur.

Quarto accedit egregia doctrina Angeli *in l. certum. §. in pu-
pillo. ff. de confeſſis.* cum dixi, quod vbi † minor fatetur delictum 283
ſtatim reſtitui meretur: quia, eo ipſo quod fatetur, læſus dici-
tur. *Angelum ſecuti ſunt Alexan. conſil. 115. nu. 6. lib. 3. & alij plures quos
recenſui libr. 2. de arbitr. iudic. &c. caſu 268. num. 4. & communem teſta-
tur Ant. Gomez. in tracta. de delictis, cap. 1. n. 66. & Claudius Batandier in
pract. crim. reg. 58. num. 2.* Et hæc ſententia procedit etiam in mi-
nore contra fiſcum & Rempub. cum † priuilegiatus reſtituatur 284
etiam contra priuilegiatum, quando agitur de damno euitan-
do. *ita Spec. in tit. de reſtit. in integr. §. 1. num. 17.* Nec adhibenda eſt
differentia, † quod ſecuta ſit ſententia à Principe confirmata. 285
quia & aduerſus ſententiam Principis datur reſtitutio, exſecuta
tamen ipſa ſententia. *c. ſi ſententia. de in integr. reſti. Rum. conſ. 59. nu. 10.
lib. 5. Capic. deciſ. 53. & ſi Alex. conſi. 240. nu. 10. lib. 6. vno verbo aliter ſen-
tiat.* At falſus eſt Alexander Ioan. And. & Archid. auctoritate;
qui non ſcribunt, quod ille opinatur.

Digitized by Google

Quinto & vltimo ſaltem reſtituendus videtur Do. Scipio ex
clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa, &c. Qua quidem in reſti-
286 tutiooe ſuccurri † ſolet etiam maioribus. l.1.in pr. ff. ex quib.cauſis
maio. Et adeo eſt efficax hæc reſtitutio, vt etiam detur cõtra ſen-
tentiam, quæ tranſiuit in iudicatum. ſicuti reſponderunt Ruin.
conſ.68.nu.20.lib.1. & Soc.Iun.conſ.104.num.18.lib.3. Hæc dubitatio-
nem contra Excelſam Rempub. Genuenſem mouent.

Re tamen diligenti accuratoque ſtudio examinata, contra-
rium viſum eſt verius; nempe, D. Scipionem remedio reſtitu-
tionis in integrum, hoc io caſu iouari oon poſſe. Quod ita mul-
tis planum facio.

Primo ea ratione adducor, quod hic ex confeſſione Do.Sci-
pionis & alijs probationibus conſtat de eius graui delicto. At
287 minor aduerſus † delictum dolo commiſſum non reſtituitur.
l. ſi ex cauſa.§. nunc videndum. & l. auxilium.§. in delictis. ff. de minor. &
in l.1. C. ſi aduerſus delictum. Et ſcribunt Doctores illis in locis. & egregie
Dec. in l.1.num.2. C. de ſecund.nupt. qui ait, procedere etiam in mu-
288 liere † minore. Imo nec fiſcus in his reſtituitur. ita Cremen. ſin-
gu. 22. Quid ſi, &c. copioſe Tiraquellus in tractatu de pœnis legum, &c.
cauſa 44.num.43. Marſil. in pract. crim. §. conſtante. numero 89. cum
ergo hic agatur de delicto, ſtandum erit huic regulæ, quod ſci-
licet non concedatur reſtitutio, donec de exceptione erit de-
monſtratum.

Secundo, admiſſo, quod etiam io delictis concedatur reſti-
tutio, vt in cæteris, maxime aduerſus confeſſionem: attamen
hoc in caſu non debuit, nec debet concedi. quod vel ex eo con-
289 ſtat, quia, vt † minor reſtituatur in integrum, plura debent
concurrere; quod ſcilicet probet ſe minorem fuiſſe tempore
læſionis, quod vere læſus ſit: quod ſui facultate id euenerit, vel
dolo aduerſarij, vt probat. l. verum. §. ſciendum. ff. de minor. 25. ann. co-
pioſe Iaſon in l. nam & poſtea. §. ſi minor. num. 4. ff. de iureiur. Alciatus
in tracta. præſumpt. reg. 2. præſumpt. 42. copioſe & diligenter omnia hæc
requiſita recenſet Rebuff. in comment. ad regias conſtit. Galliæ. tomo ſe-
cund. tract. de reſtitutionibus. artic. 1. gloſſ. 3. num. 3. Cranet. conſil. 178. nu-
mero 8. qood procedit etiam in eccleſia. Decius conſi. 564. ad fin. At
qui in caſu noſtro non conſtat D Scipionem fuiſſe læſum; cum
tacite confeſſus eſt per contumaciam, quod iam ex probatio-
nibus conſtat. Nec ſui facultate, cum verſutus & diligens ma-
xime ſit. Item nec dolo alicuius: ergo hinc ſequitur, Dom. Sci-
pionem non mereri reſtitui.

290 Tertio aduerſus Principis ſententiam † minor non reſtitui-
tur niſi ex magna cauſa, quam in ſpecie exprimere & probare
debet. vt probat textus notab. l. minor autem. §. 1. de minor. quem poſt
Bartolum ibi, annotauit vt ſingularem Rom. ſing. 113. Minor vult &c. &
hoc in caſu poſſet defendi opinio Alexand. conſil. 240. nu. 10. lib. 6. & idem
quod Bar. & Rom. ſcripſit Rebuff. in comment. ad regias conſtit. Galliæ to-
mo 2. tracta. de reſtit. art. 1. gloſſ. 3. nu. 25. & gloſſ. vlt. nu. 2. Sed in caſu
noſtro de hac cauſa magna non conſtat, ergo, &c.

291 Quarto accedit, quod hic elapſum iam eſt quadriennium †
poſt maiorem ætatem 25. annorum ipſius D. Scipionis (vt io
facto præſupponitur.) At, cum quis exceſſit annum vigeſi-
mum oonum reſtitui amplius non debet io integrum tanquam
minor. vt probat tex. in l. vlt. C. de tempo. & integr. reſtitut. peten. & in
ſpecie reſtitutionis aduerſus confeſſionem eſt text. in cap. 2. de reſtit. in in-
tegr. in 6. & confert Clemen. prim. eod. tit. de reſtitut. in integrum. Et ſcri-
bunt Roman. conſil. 123. num. 25. Alexan. conſil. 30. num. 6. lib. 5. Dec. conſil.
436. num. 3. Boerius conſil. 56. nu. 48. lib. 3. & in ſpecie lata ſententia Nat-
ta conſil. 524. num. 8. lib. 3.

292 Quod ſane † quadrienniom iam cœpit currere D. Scipioni
die ſcientiæ & ſententiæ latæ, vt ſcribunt Doct. in cap. 1. de præſcript.
vbi Abbas & Felin. colum. vlt. copioſe admodum Balbus in tracta. præſcrip.
quarta partis. quartæ partis princ. quæſt. 29. in fin. Boer. q. 39. nu. 4. & in
ſpecie Natta d. conſi. 524. nu. 8. lib. 3.

Quinto ea ratione adhuc ſuccurri non poteſt Do. Scipioni
remedio reſtitutionis in integrum, cum per alienationem &
rerum diſtractionem res integra eſſe deſierit. Quo ſane caſu re-
293 ſtitutio † in integrum ceſſat. l. quod ſi minor. §. Scæuola. ff. de minor.
25. ann. & ſcribunt Bartol. & cæteri in l. ait prætor. in princi. ff. eo. de mino.
Iaſ. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. num. 82. de lib. & poſthum. Barb. conſi.
32. colum. pen. lib. 3. Rebuff. in comment. ad Regias conſtit. tomo 2. Tract. de
reſtitut. art. 1. gloſſ. 2. nu. 2. Cranet. conſi. 90. nu. 4. & in ſpecie fere idem
Cranet. conſil. 151. num. 29. qui ex d. §. Scæuola, ſcribit, reſtitutionem
aduerſus tranſactionem, quæ rei iudicatæ æquiparatur, non
concedi de re diſtracta, atque alienata. Verum de huius argu-
menti veritate dicam vberius, cum diſputabimus de reſtitutio-
nibus ipſi Domino Scipioni à Cæſare conceſſis. Scio enim rem
hanc dubitatione non carere.

Sexto, admiſſo quod factus eſſet locus huic reſtitutioni; at-
tamen io caſu noſtro concedi non debet ipſi Dom. Scipioni. eo
quia ea non petijt, ſaltem vt petere debuit. ſi quidem † perſo- 294
naliter reſtitutionem hanc petere debuit Do. Scipio. quemadmo-
dum ſcribunt Bald. in l. 1. §. penult. in fin. ff. de poſtula. Franc. Aret. in ca.
veniens. nu. 72. de accuſa. & hanc eſſe ſingularem doctrinam cenſuit Mar-
ſilius ſingu. 221. Reſtitutio, &c. Ea ratione, quæ mihi maxime pro-
batur, mouentur; quod † reſtitutio in integrum reponit reſti- 295
tutum in priſtinum ſtatum. l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ff. de minor.
Atqui io cauſa principali criminis † capitalis accuſatus debet 296
perſonaliter comparere. l. ſeruum quoque. §. publice. ff. de procurat. l.
penult. §. ad crimen. de public. iud. & vberrime ſcripſi libro primo de arbit.
iudicum, &c. quæſt. 80. ergo pari ratione idem dicendum eſt in ipſa
reſtitutione in integrum. Nec huic argumentationi repugnat
doctrina † Baldi in l. reos. ad fin. C. de accuſat. cum dixit, quod ſi 297
reus condemnatus dicit de nullitate ſententiæ, admittitur pro-
curator, ex ratione, quia non diſputatur de crimine, ſed de pro-
ceſſu, & valore ſententiæ. ergo idem in caſu reſtitutionis in in-
tegrum, io qua ſolum diſputari videtur de validitate proceſſus,
non autem de crimine ipſo.

Reſpondeo Baldum loqui, quando illa nullitatis obiectio
ſolum reſpicit proceſſum, non autem crimen ipſum. vt ſi ar-
gueretur ſententiam fuiſſe iniuſte prolatam; quemadmodum
arguitur hæc lata contra Do. Scipionem. nam hoc caſu (inquit
Baldus) non admittitur curator, ſed ipſe reus principalis cau-
ſam tractare debet. Baldum ſecuti ſunt Benedictus de Plumbino in l. pen.
§. ad crimen. num. 59. ff. de public. iud. Nellus in tracta. de bannitis. 3. parte
ſecundi temporis. quæſt. 68. & Maria. Socin. Sen. in cap. veniens. num. 52. de
accuſat. Quod autem in caſu noſtro per hanc petitionem reſti-
tutionis io integrum etiam de meritis ipſius cauſę agatur, nem-
pe, an vere D. Scipio deliquerit vel non, eo conſtat, quod, ea re-
ſtitutione admiſſa, renouabitur confeſſio, quam fecit D. Scipio
per contumaciam: & cætera acta, quibus facti veritas conſtat,
reuocabuntur.

Septimo, conceſſo hanc reſtitutionem peti & tractari à pro-
curatore potuiſſe, adhuc recte petita non fuit, quia is procura-
tor ſpeciale † mandatum habere debuit, vt regulariter reqoiri- 298
tur in petitiooe reſtitutionis in integrum. ita à fortiori probat. l.
illud. §. ſi tali. ff. de minor. 25. ann. cum vult nominatim procura-
torem eſſe in ciuili cauſa conſtituendum ad petendum in io-
tegram reſtitutionem. Ita etiam probat gloſſ. in l. vnica. C. etiam per
procura. cauſ. reſt. in integr. ag. poſſ. & vtroque in loco Bartol. & Bald. Ia-
ſon in l. præſes. num 7. in fin. C. de tranſact. & Beroius conſil. 151. num. 18.
lib. 1. Ruin. conſil. 119. num. 16. verſ. 3. reſpondetur. lib. 5. & Iacobus Æmilia-
nus conſil. 56. nu. 12. & Rebuff. in comment. ad Regias conſtitutiones Gal-
liæ tomo 2. tracta. de reſtitu. art. 1. glo. vlt. num 3. Imo in caſu noſtro † 299
ſpecialiſſimum requirebatur mandatum poſteaquam in ea re-
ſtitutione grauiſſima criminalis cauſa tractanda erat. Quæ qui-
dem procuratorem ſpecialiſſimum poſtulat. vt ſcripſi lib. 1. de arb.
iud. &c. quæſt. 80. in fine.

Octauo & vltimo, quod nullo pacto ſuccurſum ſit D. Scipio-
ni per † reſtitutionem in integrum, vel ex eo probatur, qood 300
ipſe D. Scipio oon eſt etiam hodie audiendus, quippe contraria
atque repugnantia petijt. contra l. 1. C. de furtis, cum vulg. ſimilibus.
Quod contraria petierit, apparet; quia petijt ſententiam decla-
rari oullam, quæ ſane petitio repugnat huic petitioni reſtitu-
tioois in integrum, quæ præſupponit validitatem. Quæ qui-
dem ſimul ſtare non poſſunt, cum ea quæ nulla ſuot, rumpi &
reſcindi non poſſint. Nam & ſi ſub conditione. §. poſt defectum. ff. de
iniuſto rupto & irrito teſta. Præterea accedit, quod † iudicium nul- 301
litatis ſeotentię vti ordinarium, excludit iudicium reſtitutioois
in integrum vt extraordinarium. id quod probat text. apertus in l. in
cauſæ. l. a 2. in prin. ff. de minor. 25. an. in l. ſi curatorem habẽs. C. de in inte-
grum reſt. minor. & ibi Caſtr. ita intelligit, accedit leg. 2. C. de prædijs mi-
nor. quæ clare hoc ſtatuit. & aperte ſcribit Rebuf. in commen. ad regias cõ-
ſtitut. Galliæ tomo 2. tract. de reſtitutionibus. artic. prim. glo. 2. n. 10. Quo-
circa reſpondit Cranet. conſ. 7. num. 2. conſil. 151. num. 6. poſt Bartol. &
Baldum in l. 1. C. ſi aduerſ. fiſcum. † minorem læſum in contractu 302
non poſſe vti remedio reſtitutionis, vt contractum reſcindat,
cum ſit extraordinarium: ſed vti debere remedio ordinario,
oempe reſciſſionis contractus. ex l. 2. C. de reſcinden. vendit. Et Cra-
netta ſecutus eſt Rolan. conſil. 39. num. 7. libr. 1. idem docuit Arius Pinellus
in repe. dict. leg. ſecund. Cod. de reſcin. vend. part. 2. num. 59. Hic accedit

Part-

303 Pariſius *conſil.100.n.36.lib.1.* cum reſpondit agi † non potuiſſe reſtitutionem in integrum in caſu in ſolutũ dationis nullæ, cum exſtaret remedium ordinarium nullitatis. Huc ſpectat, quod reſpondit Beroius *conſ.89. nu.40.lib.1.* cum dixit illum non eſſe
304 audiendum, quia vna ſimul agere vult rei † vendicatione & de reſtitutione in integrum, cum vnum præſupponat validitatem iudicij præcedentis, alterum nullitatem. Quæ ſane pugnantia ſtare non poſſunt, vt iam diximus.

Non obſtant nunc adducta in contrarium, quibus vere ex iam dictis eſt ſatisfactum. Ad primum enim reſpondetur ex relatis, quod licet regulariter minor non defenſus reſtitui debeat, non tamen reſtituitur hoc in caſu, quia non erat locus defenſioni, ex quo ex confeſſione ipſius Domini Scipionis & alijs probationibus de veritate criminis (vt ſuis locis dictum fuit) conſtat. Præterea alijs rationibus conſtat locum non eſſe huic reſtitutioni.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo & concedo interdum minorem reſtitui etiam in delictis, cum ſcilicet omittendo deliquit: at hic non deliquit D. Scipio omittendo, ſed vere committendo, de quo quidem conſtat & probationibus & ſua confeſſione, quæ inducitur ex contumacia, quæ eſt delictum in committendo factum, dum ſpreuit ſuperioris mandata. Et ideo nulla ei conceditur reſtitutio; quæ quidem & alijs rationibus ſupra deductis ceſſat.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo primo, quod in caſu
305 noſtro minor non æquiparatur Eccleſiæ. Nam Eccleſia † reſtituitur abſolute contra confeſſionem à ſuo prælato factam: cum prælatus ipſe nec delinquendo, nec delictum confitendo Eccleſiæ præiudicare poſſit. *vt in ſpecie reſpondit Caſtr. conſil. 336. Primo quæritur, poſito, colum.2.verſic. ad primum dico.lib.1. qui iuribus & rationibus hoc confirmat. & Caſtrenſem ſecutus ſum conſil.39. num. 27.lib.1.* At diuerſum eſt in minore, qui aduerſus propriam confeſſionem, niſi aperte de errore & læſione conſtet, non reſtituitur. Qua de re infra ſuo loco.

306 Non obſtat quartum argumentum, quia reſpondeo, † doctrinam Angeli. *in d. l. certum.§.in ſupello,de confeſſ.* & ſequacium procedere, cum minor eſt confeſſus delictum, de quo nullæ exſtabant probationes, nulla indicia, nullæ coniecturæ. *Ita declarant Iaſ.in d. l. nam & poſtea.§. ſi minor. num.7. ff.de iureiurando. Ruin. conſ.136.num.8.lib.1. & conſil.39. num. 8. lib.4.* Atque ita intelligi & declarari poteſt opinio Antonij Gomezij *in d.tract. de delictu,c.1. num.66.verſ.ex quo videtur.* quia aduerſus cæteros ſcribit, minorem non reſtitui contra ſuam confeſſionem. Ego intelligo cum confeſſio illa illis coniecturis comprobatur. *ita etiam ſenſit Petrus Placa lib.1.Epitom delicto.cap.32.num.13.*

Non obſtat quintum & vltimũ argumentum, quia reſpon-
307 deo, quod imo nec † ex clauſula generali, *ſi qua mihi iuſta cauſa, &c.* reſtitui debet Dom. Scipio. Quandoquidem nulla iuſta cauſa allegata, & probata fuit: vt iure requiritur: *ſicuti declarant omnes ex illo textu.in l.1. ff. ex quibus cauſ.maio.in fin. & Soc.Iun.conſil. 70.num.20. & conſil.128.num.147.lib.1.Pariſ.conſil.100. num.74.libr.1. Alcia.reſp.108.num.6. & Alba conſil.18.colum.1.* Præterea & ſecundo reſpondeo, quod, ex quo iam demonſtrauimus Do. Scipionem
308 † vti minorem reſtitui non poſſe: ita pariter non poteſt tanquam maior *ita reſpondit Beroius conſil.122.nu.n.8.lib.3.* Et ea eſt ratio, quia reſtitutio, quæ maiori conceditur ex clauſula generali, dicitur eſſe minus fauorabilis reſtitutione, quæ minori læſo datur. *ita gloſſ.in l.nec non.§.1. ff.de quibus cauſ.maio. Bald.in l.vltim.ff.de in integr.reſtitut. Aret.in l.cum quidam, in princ.colum.2.ff.de acquiren. hered.Ruin.conſil.99.num.5. lib.1. quos ſecutus eſt Rebuff. in comment.ad Reg. conſtit. Gal.tomo 2. Tract. de reſtitut. in prin. num.27.* Si ergo locus non eſt reſtitutioni minoris, magis fauorabili: ergo minus huic. Confirmatur maxime, quia à die læſionis eſt elapſum quadriennium, quod maiori hoc caſu dari ſolet ad petendum ſe reſtitui. *l.vlt. C.de tempo.in integr.reſtit. Rebuff.vbi ſupra num.26. & dixi ſupra.*

His opinor eſſe ſatisfactum huic dubitationi: nec non cæteris omnibus exceptionibus, quæ aduerſus latam ſententiam contra D. Scipionem obijciuntur.

Iacobus Menochius, I.C.

S V M M A R I A.

1 *Bannitum in bonis ſuccedere an poſſit ex teſtamento, vel ab inteſtato.*
2 *Damnatus crimine læſæ Maieſtatis omnia bona perdit præſentia & futura.*
3 *Transfuga omnia iura perdit.*
4 *Item impune offendi poteſt.*
5 *Scipio Africanus qua pœna affecerit transfugas.*
6 *Offendi qui impune poteſt, omnia iura ſua perdit.*
7 *Bannitus quando deportato æquiparetur.*
8 *Bannitus à Cæſare iura omnia ſua perdit.*
9 *Bannitus quando omnia iura, quæ in ciuitate ſunt, perdat.*
10 *Reus criminis læſæ Maieſtatis perdit ſpem ſucceſſionum.*
11 *Primogenitus ex delicto perdit ſpem ſuccedendi poſt mortem patris.*
12 *Filius delinquens crimine læſæ Maieſtatis perdit ſpem ſuccedendi in bonis paternis.*
13 *Confiſcari non poſſunt bona futura.*
14 *Succeſſio ante aditionem repræſentat defuncti perſonam.*
15 *Fiſcus non conſequitur plus iuris, quam hæres extraneus.*
16 *Ius conditionale non tranſmitti.*
17 *Fiſcum alijs ſucceſſoribus æquiparari.*
18 *Ius quærendum non tranſit ad patrem, vel dominum.*
19 *Ius adeundi hæreditatem non eſſe ius, ſed facultatem.*
20 *Facultas perſonæ cohæret.*
21 *Ius adeundi eſt cauſa cohærens corpori.*
22 *Alienare qui non poteſt, nec efficere poteſt, vt illa bona fiſco deferantur.*
23 *Donatio omnium bonorum futura non comprehendit.*
24 *Publicatio bonorum futura non continet.*
25 *Fiſcus non ſuccedit: vt hæres delinquenti.*
26 *Fiſcum ſuccedere in iure conditionali.*
27 *Conditionalia iura ex contractu tranſmitti.*
28 *Inueſtitura feudalis vim contractus obtinet.*
29 *Bannitus hæredem habere non poteſt.*
30 *Fiſcus & quiuis alter occupare poſſunt bona banniti.*
31 *Exceptio de iure tertij opponi aliquando poteſt.*
32 *Fiſcus quando bannito ſuccedat.*
33 *Fiſcus à ſubſtituto excluditur.*
34 *Fiſcus non ſuccedit vt hæres.*
35 *Primogenito delinquenti, patre viuo, non ſuccedit fiſcus.*
36 *Fiſcus non ſuccedit in bonis futuris ab inteſtato delinquenti.*
37 *Succedentes ab inteſtato dicuntur tacite vocati à defuncto.*
38 *Bartoli & Alexandri dubia traditio.*
39 *Præſumptio eſt, aliquem non deliquiſſe.*
40 *Fama bona probata tollit indicia criminis; ſed infra declaratur.*
41 *Item corruit indicium exortum à ſocio criminis.*
42 *Abſenti delictum adſcribi non poteſt.*
43 *Statutum, quod habitantes in villa teneantur emendare damnum, non afficit abſentes.*
44 *Inimici teſtimonium omnino repelli.*
45 *Socius criminis indicium non facit cõtra ſocium: ſed infra declaratur.*
46 *Teſtimonio ſingulari non credi.*
47 *Vaſallus vt de Felonia conuincatur, qua feudo deinde priuetur, quæ requirantur.*
48 *Delictum attentatum & non perfectum non puniri.*
49 *Vaſallum perdere feudum ſola cogitatione offendendo dominum.*
50 *Ingratus non iudicatur quis ex ſolo conatu.*
51 *Sententia iudicis habet præſumptionem pro ſe.*
52 *Probationes efficaciores requiri, cum præſumptio & veriſimilitudo aduerſatur.*
53 *Socius criminis in crimine læſæ Maieſtatis indicium facit contra ſocium.*
54 *Delictum non præſumi.*
55 *Præſumptio vna alteram perimit.*
56 *L.merito.ff.pro ſocio; declaratur.*
57 *Fama bona in ſpecie probari debet, vt diluat indicia contra reum accuſatum.*
58 *Decij conſ.64.declaratur.*
59 *Delictum ſine dolo non committitur.*
60 *Delictum ceſſat ob iuſtam ignorantiam.*
61 *Amicitiam præſumi ex conſanguinitate.*
62 *Item & ex conuerſatione & conuictu.*
63 *Probatio vbi difficilis eſt, coniectura ſufficiunt.*
64 *Crimen læſæ Maieſtatis probari teſtibus ſingularibus.*
65 *Cap. vnicum, quot teſtes ſint neceſſarij in vſibus feudorum, declaratur.*
66 *Conatus in crimine læſæ Maieſtatis punitur.*

Digitized by Google

CONSILIVM CI.

Initium à Domino.

EST noua & acuta illa quæ excitatur dubitatio in hac cauſa excelſæ Reipubl. Gennenſis aduerſus Illuſtrem Dom. Scipionem Fliſcum: dum ambigitur, *an Dominus Scipio priuari potuerit facultate ſuccedendi in his feudis, ex quo tempore à ſe commiſsi criminis in humanis erat d. D. Hieronymus & Octobonus eius fratres, qui ſolum poſt quadriennium à die latæ ſententia contra ipſum Dom. Scipionem deceſſerunt. Qui quidem d. D. Hieronymus & Octobonus ſuccedere debebant d. Dom. Ioan. Aloyſio.* Hæc dubitatio, mea quidem ſententia duo habet capita. Primum eſt, *an D. Scipio bannitus ob delictum, quod aſſeritur ab eo perpetratum, omnia iura ſua ſuccedendi in feudo & cæteris bonis amiſerit. & quia aperte demonſtrabimus, omnino amiſiſſe,* ſecundum erit caput, *an hoc ius ſucceſſionis ſit delatum & acquiſitum Cæſari, ſeu fiſco?*

Quo igitur ad primum huius dubitationis caput, dicendum procul dubio eſt, D. Scipionem amiſiſſe omnia iura ſua ſuccedendi in his feudis & cæteris alijs bonis, etiamſi eo tẽpore perpetrati criminis fuerint in humanis d. Dom. Hieronymus & Octoboous, quibus debita erat feudi ſucceſſio poſt Dom. Ioan. Aloyſium. Hæc vera iuris ſententia probatur manifeſte: quia 1 recepta eſt Doctorum diſtinctio, dum quæritur, an † bannitus ob perpetratum delictum ſuccedere poſſit vel ab inteſtato, vel ex teſtamento. Diſtinguunt enim, quod aut bannitus ſolum perdit iura ciuitatis, è qua bannitus eſt, & tunc non impeditur ſuccedere ab inteſtato, vel ex teſtamento, quippe quod ex iure communi ſuccedere dicitur. Aut perdit etiam quæ ſunt iuris communis & tunc, cum nihil retinere, habereque poſſit, nullo pacto ſuccedit: *ita ſcribunt Bart. in l. 1 in fin. C. de hered. inſtit. in l. certa forma. nu. 5. C. de iure fiſci. libr. 10. & in diſput. 1. Lucanæ Ciuitatis ſtatuto. in ſolutione num. 11. Alex. in l. 1. num. 4. C. de her. inſt. idem in l. ex facto. § ex facto. ff. ad S. C. Trebell. & conſil. 36. lib. 1. Nellus in tract. de bannitis. 2. part. primi temporis quaſt. 5. Boſſius in tracta. cauſarum criminalium, tit. Banniti, quid amittan. nu. 14. Gul. Benedict. in repe. c. Raynutius, in verbo, in eodem teſtamento relinquens. il 1. nu. 141. 142. de teſta. Petrus Placa lib. 1. epitom. delicto. c. 44. nu. 3.*

Dubitatio ſolum in hoc verſatur, demonſtrare Do. Scipionem bannitum amiſiſſe nõ ſolum iura ſuæ ciuitatis, ſed & communia. Et quod amiſerit omnia aperte probatur.

Primo, quia ſupra demonſtrauimus, Dom. Scipionem effe- 2 ctum eſſe reum criminis læſæ Maieſtatis. Atqui eo † crimine damoatus omoibus bonis exuitur, & ſuccedendi facultate, quæ à iure commuoi prouenit, omoino priuatur. *l. quiſquis, in princ. & §. 1. C. ad l. Iul. Maieſta.* Imo omnem ſpem, qua parenti ſuccedit, etiam quoad legitimam amittit. *d. l. quiſquis.* Qua adductus Soc. Sen. *conſil. 22. num. 7. lib. 1.* qui *num. 8. 9.* ſubiungit hunc reum perdere ipſo iure dominium & adminiſtrationem, atque ita in fortiori ſuccedendi ius. etiam claris in his terminis reſpondit Macia. His accedit Bart. *in tract. ſuper conſtitu. Qui ſint rebelles. in verbo. rebellando. num. 12. 13.* qui ſcribit, hos rebelles perdere omnia quæ iuris Ciuilis ſunt. *Bartolum ſecuti ſunt Boſſius in tracta. cauſa. crimin. tit. de crimine læſæ Maieſt. num. 118. & cæteri omnes.* Ergo ſequitur D. Scipionem amiſiſſe, quæ ſunt iuris communis, & per conſequens ius ſuccedendi.

Secundo accedit, quod iam ſupra demonſtrauimus Do. Scipionem Cæſaris partes reliquiſſe & ſe contuliſſe in caſtra Regis Gallorum: & per conſequens eſſe effectum transfugam. At- 3 qui † transfuga omnia & ſuæ ciuitatis & communia perdit. *l. amiſsione. §. qui deficiunt. ff. de cap. diminu.* cum proditoris & hoſtis loco ſit. *l. poſtlim. §. transfuga. ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. & l. proditores. ff. de re milit. Dec. conſ. 606. n. 2. Io. Iacobus de Leonardis inter conſil. Bruni conſ. 114. n. 400.* ergo ſequitur dicendum D. Scipionem iura communia amiſiſſe, & per conſequens omne ius ſuccedendi.

4 Tertio ſuffragatur, quod D. Scipio tanquam † transfuga & reus criminis læſæ Maieſtatis iam damnatus potuiſſet impune offendi, & cum eſſet poſitus extra omnem protectionem, vt relatis iuribus ſupra probatur, pœna mortis fuiſſet plectendus, ſi in iudicis poteſtatem & manus veniſſet: *iuxta l. ſi quis aliquid. §.* 5 *transfuga. ff. de pœnis.* Et obſeruatum † hoc aliquando fuit à Scipione Aphricano, qui (*vt ſcribit Valer. Max. lib. 2. c. 2. de diſciplina militar.*) Romanos transfugas ad Carthaginenſes crucibus affixit. Et in illius vita Plutarchus. At is bannitus, qui pœna mortis 6 puniri poteſt, qui extra omnẽ protectionẽ legis eſt, & qui † impune offenditur, omoe ius & ciuitatis & communem perdit, & per conſequens omnem ſuccedendi facultatem. *ita ſcribunt Bart. & cæteri in d. l. 1. C. de hæred. inſt. & aperte Alex. conſi. 75. nu. 9. lib. 1. Curt. Iun. conſ. 182. n. 8. Iaſ. conſ. 166. n. 3. lib. 2. Soc. Sen. conſ. 22. n. 10. verſ. 4.* hoc probatur libr. primo, qui loquitur in ſpecie banoiti ob crimen læſæ Maieſtatis. *vt etiam loquitur Bolog. conſi. 70. Alcia. reſp. 58. nu. 9. & Iulius Clarus in practi. crim. §. finali. n. 71. verſ. Dixi autem. in fin.* qui ita ſcribunt fuiſſe obſeruatum in Ducatu Mediolaneoſi, qui tunc ſub Cæſare erat. Et ratio eſt, quia iſte † bannitus æquiparatur 7 deportato (vt illi ſcribunt) qui deportatus amittit, quæ iuris communis ſunt. *l. 2. C. de bonis proſcript.*

Quarto optime coofert, quod Do. Scipio fuit damoatus & bannitus à Cæſare, ſeu eius delegato, confirmante deinde ipſo Cæſare, vt etiam dictum fuit. ſed † bannitus à Cæſare perdit ea 8 omnia quæ etiam iuris cõmunis ſunt. *ita ſcribunt in ſpecie Alexan. in l. ſi cum dotem. §. ſi patri. ff. ſol. matrim. & conſ. 57. nu. 7. lib. 1. Imol. in l. ex facto, §. ex facto. & Ripa nu. 18. ff. ad S. C. Trebel. Neuiz. conſ. 73. nu. 2. & ſi ipſe videatur deinde diſſentire paulo poſt. clare Gulielmus Benedictus in c. Raynutius, in verbo. In eodem teſtamento. il 1. 141. de teſta. & vno verbo Tiraquel. in tracta. de retract. conſang. §. 1. gloſſ. 9. nu. 27. Qui ita intelligunt iura loquentia de banno Imperiali: nempe tex. in auth. item nulla communitas, & auth. item quæcunque. C. de Epiſcop. & cleric. & auth. nauig. C. de furtis.* Ea eſt ratio, quod ex * recepta Doctorum opinione Imperator eſt vniuerſi terrarum orbis dominus. *l. bene à Zenone. C. de quadrien. præſcrip. cum ſimilibus.* & is eſt iuris communis conditor, ob id ab eo bannitus & damnatus omne ius ab eo proueniens perdit.

Quinto & vltimo mirum in modum ſuffragatur illa * communis Doctorum ſententia, qua affirmant, quod † bannitus 9 perdit omnia iura non ſolum deſcendentia à ciuitate, ſed & à iure ipſo communi, quando hic iuris communis iura ſunt in ipſa ciuitate, vel eius territorio. Nam licet ſtatutum ciuitatis in vniuerſum tollere oon poſſit ius commune, poteſt tamen efficere, ne illud locum habeat, quo ad bona ſita in ciuitate ipſa. *ita omnium primus ſcripſit Rayner. in l. 1. C. de hære. inſt. & ibi aperte Caſtrenſis aſſerit, ſe ita conſuluiſſe. & ibidem Iaſ. nu. 6. Alex. conſ. 23. nu. 10. & conſi. 75. nu. 8. lib. 1. Iaſ. conſil. 166. col. 3. verſ. 4. facit. & conſi. 167. nu. 2. lib. 1. Ruin. conſ 49. nu. 4. lib. 1. Alcia. reſp. 58. nu. 9. alios recenſet Neuiz. conſil. 73. nu. 5. & ſi ipſe diſſentire & male videatur ibid. nu. 8. vt etiam male diſſentiunt Corn. conſil. 55. nu. 23. lib. 2. & Goz. ad. conſ. 66. nu. 6. verſi. ſeptimo adduco poſt Corn. in leg. prim. C. de ſecund. nup.* Ergo pari ratione D. Scipio dicitur perdidiſſe omnia iura ſucceſſionis à lege communi prouenientia, quo ad hæc feuda, cum non ſolum intra Cæſaris ditionem & Imperium ſita ſint, ſed & immediate ab ipſo Cæſare prouenerint.

Ne huic tam bene firmatæ ſententiæ obſtat, quod D. Scipio priuari non potuerit eo iure, quod nunquam habuit. Quia reſpondetur D. Scipionem babuiſſe † ſpem quandam ſuccedendi, qua ſe priuari potuit. 10 Ita in ſpecie ſcribit Afflictus *in c. 1. §. præterea ſi vaſallus, in gloſſ. 3. nu. 14. quæ ſit prima cauſa benef. amitten.* cum ſcribit, & ſi † primogenitus, ad quem feudum pertinebat, pa- 11 tre mortuo, delictum commiſit aduerſus perſonam domini, viuente patre, dicitur perdidiſſe ſpem, quam habebat ſuccedendi de feudo illo. Et boc habet Afflictus pro certo, etiam ſi ipſe eo loci diſputet, an eo caſu ſecundogenitus excludat fiſcum. Quare oune non conteodimus, ſed infra in ſequeoti diſputatione attingam. confirmatur hæc Afflicti ſententia ex doctrina in ſpecie Socin. Sen. *conſ. 22. n. 8. lib. 1.* dum reſpondit † filium delin- 12 quentem & bannitum ob læſæ Maieſtatis crimen facilius perdere ſpem ſuccedendi patri, quam cætera bona iam quæſita, cum difficilius iam acquiſita, quam acquirenda perdantur. *l. patre furioſo. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iuris. cum ſimil.*

Quo ad ſecundum huius dubitationis caput, an hoc ius ſuccedandi ſit delatum & acquiſitum Cæſari ſeu fiſco. Qua ſane in re animaduertendum eſt, quod hæc dubitatio duobus modis conſiderari poteſt. Primo, an boc ius ſucceſſionis ſit delarum & acquiſitum Cæſari, vt domino feudi directo. Secundo, an ſic hoc ius ſuccedendi delatum & acquiſitum Cæſari tanquam fiſco. Duplici enim hac via ius hoc ſuccedendi & habendi hæc feuda Cæſar conſequi poſſe videtur. de primo modo non eſt, quod nunc diſputemus, quia ex ſupra deductis clare conſtat, Cæſari apertum & deuolutum eſſe hoc feudum ob delictum D. Scipionis & fratrum, & infra paucis attingam.

Nunc ergo (ſuppoſito q̃ Cæſar, vt feodi dominus illud cõſequi non poſſit) agendũ eſt, an fiſcus in hoc ius ſuccedendi in his

bouis

Digitized by Google

bonis habeat. Et hic animaduertendum eſt, nos præſuppone-
re, hæc bona poſſe ſui natura publicari & fiſco deferri.

Dicendum videbatur confiſcari non potuiſſe hoc ius, idque
multis rationibus.

Primo ea ratione, quod hoc ius ſuccedendi non erat adhuc
formatum & radicatum in perſona D. Scipionis: atq; ita in eius
bonis non erat. l. ſubſtitutio. ff. de acquir. rer. dom. Atqui ea, quæ in
13 bonis tempore delicti non ſunt, non veniunt † in confiſcatio-
ne. l. ſi mandauero. §. is cuius. ff. mand. l. eius, qui. §. 1. ff. de teſtam. l. ex fa-
cto. §. tulius. ff. de vulga. & l. ſi deportati ſerno. de leg. 3. ergo hoc ius
ſuccedendi delatum non fuit fiſco, & per conſequens remane-
ret apud Dom. Scipionem.

Secundo, ſuffragatur ratio, qua vſus eſt Dec. in l. 3. §. pen. ff.
14 quod quiſq; iuris. Succeſſio † ante aditionem repræſentare dicitur
perſonam defuncti, cui ſuccedendum eſt. l. hæreditas. ff. de verb.
ſignif. atqui ille defunctus nõ deliquit, ſed qui ſuccedere debet:
ergo illa ſucceſſio fiſco non defertur.

15 Tertio accedit, quod non † plus iuris tranſit in fiſcum, quã
in hæredem extraneum. ita glo. l. 1. C. de bonis liber. Bart. in l. iura. ff. de
16 iure patr. Atqui ad hæredes extraneos non tranſmittitur † ius
conditionale. l. ſi cum hæres. ff. quando dies lega. ced. l. vnica. §. ſin au-
tem. C. de cad. toll. ergo non tranſit ad fiſcum hoc ius conditiona-
le ſuccedendi in feudo. Et hac argumentatione vſi ſunt Caſtr. conſi-
lio 213. omiſſo ordine dubiorum. colum. 1. lib. 2. Nellus in tract. de bannitis
in 1. part. 2. temporis. quæſt. 30. verſic. ſecundo per ea. Rom. conſ. 247. colu.
1. & Ruin. conſ. 23. num. 6. lib. 5.

17 Quarto confirmatur ea ratione, quod fiſcus † ſuccedendo
æquiparatur & aliis ſucceſſoribus, vt patri & domino, qui filio
& liberto ſuccedunt, cum & fiſcus pro iure, vt & illi, ſuccedat in
bonis confiſcatis. l. 1. §. an bona. ff. de iure fiſc. l. 3. C. ad l. Iul. de vi. At-
18 qui in patre & domino † non tranſeunt iura quærenda, ſed ſo-
lum quæſita per filium vel libertum. l. is qui hæres. ff. de acquir. hæ-
red. l. cum proponas. C. de hær. inſt. ergo nec in fiſcum tranſeunt iura
acquirenda: & per conſequens, nec hoc ius ſuccedendi in feu-
do. Hac ratione vſus eſt Nellus d. q. 30. verſ. 1. quia.

Quinto non parum ſuffragari videtur ratio perpenſa à Nel-
19 lo d. quæſt. 30. verſ. 4. ſic. † Ius adeundi hæreditatem non eſt ius, ſed
facultas quædam. l. pretia rerum. ff. ad l. Falcid. & l. ſicut. C. de iure de-
20 libera. Atqui facultas † perſonæ cohæret, ergo hæc facultas non
tranſit ad fiſcum. Illa minor propoſitio probatur ex l. certam. ff.
de vſu & habita. & l. pater. ff. de ſeruit. lega. & in ſpecie ſcribit Baldus in l.
1. nu. 43. verſ. 3. arguo. C. qui admitti. qui ob id docuit, quod mortuo
monacho, cui hæreditas erat delata, ius adeundi non tranſit in
monaſterium. Et ibidem verſi. quarto arguo, &c. ſubiungit, quod
21 ius † adeundi dicitur cauſa corpori cohærens, quæ cum corpo-
re extinguitur, & ideo non tranſmittitur. Et ibidem Baldus
verſic. 8. confirmatur, &c. ſubijcit, quod ius adeundi conſiſtit in
iure & actu inſeparabili à perſona. l. potuit. C. de iure deliber.

Sexto confirmatur ex eo, quod confiſcatio à pari procedit,
22 cum cæteris alienationibus. Nam is qui † alienare non poteſt,
nec etiam efficere valet, vt eius bona fiſco deferantur. ita omnes
in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de dam. infect. & in l. filiusfam. 9. diui.
23 de leg. 1. ſed in † donatione aliisque alienationibus omnium bo-
norum ſolum præſentia & non futura comprehenduntur. ita
Bartol. & cæteri in l. ſi ſtipulatio hoc modo concepta. de verb. oblig. Craset.
conſil. 292. col. 2. verſ. 3. ex alio. vbi ad hanc aſſertionem probandum
citat l. ſi mandauero. §. is cuius. ff. mand. & Alex. conſil. 170. colum. 1. lib. 5.
ergo hoc ius ſuccedendi in feudo confiſcatis omnibus bonis
D. Scipionis, non dicitur fiſco delatum.

Septimo & vltimo, vt huius eſſem opinionis, non parum me
24 monebat auctoritas multorum; qui ſcripſerunt, † in bonorum
publicatione atque confiſcatione non contineri bona in futu-
rum acquirenda. Ita Bar. in l. 1. num. 9. ff. de bonis damna. idem clarius
in l. certa forma. nu. 5. C. de iure fiſci. lib. 10. quo loci ſcribit, quod pu-
blicatis bonis non impeditur is ſuccedere. Et ibidem ſubiungit
Alexander in annota. quod publicatio bonorum non trahitur
ad futura. Idem docuit Bald. in l. vlt. C. quæ res pigno. oblig. poſſ. & idem
in l. 3. §. illud quoque nu. 1. ff. quod quiſq; iuris. & ibidem Angelus, Alexan.
num. 2. Iaſ. nu. 4. & Dec. nu. 1. Baldus in l. 1. num 5. C. de bonis lib. in l. 1. co-
lum. penult. C. de hær. inſt. & in l. etiam. num. 4. C. ad l. Falcid. Et latius
cenſuit Nellus in d. tracta. de bannitis, prima parte ſecundi temporis. q.
30. ius adeundi atque ita ius de futuro non venire in publica-
tione bonorum. Idem reſpondit Caſtrenſ. conſil. 56. ſuper primo quæſi-
to. num. 2. lib. 1. Albericus in tracta. ſtatutorum, part. 3. q. 12. vbi in ſpecie
ait, non confiſcari ius ſubſtitutionis. idem clare ſcribit de ſub-
ſtitutione ac etiam de legato conditionali Angelus Aret. in tra-
cta. de maleficijs, in verbo, & eius bona publicamus. nu. 12. Accedit Ro-
man. conſil. 247. colum. 1. qui clare reſpondit, fiſcum non ſuccede-
re in fideicommiſſo & alio iure conditionali proueniente ex
vltima voluntate: licet ſuccedat (inquit Romanus) in iure condi-
tionali ex contractu deſcendente. idem Roma. ſing. 198. Idem reſpon-
dit Curt. Sen. conſil. 60. Dux Philippus col. 10. verſicu. venio ad ſecundum.
Ita etiam Alexand. conſil. 15. in fin. & conſ. 75. num. 12. lib. 1. Soc. Sen. conſil.
275. col. pen. Ruin. conſ. 23. nu. 6. lib. 5. Dec. conſil. 235. num. 3. conſil. 438. nu.
7. & conſi. 445. num. 65. Curt. Iun. conſ. 182. num. 6. Pariſ. conſi. 157. nu. 27.
lib. 4. Soci. Iun. conſi. 51. in fi. lib. 1. conſ. 126. nu. 19. lib. 2. & conſ. 34. num. 6.
lib. 3. Neuiz. conſ. 73. nu. 10. Cagnol. l. ea ſola. nu. 6. de reg. iur. Roma. al. inter
conſil. crim. conſ. 100. nu. 14. Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo. donatione. num.
186. C. de reuo. don. Alcia. in l. poſt contractum. nu. 38. ff. de donatio. Hæc
non leuem hac in re dubitationem faciunt.

Cæterum, re ipſa diligentiori ſtudio perpenſa atq; diſcuſſa,
contrarium viſum eſt verius, nempe ob perpetratum illud deli-
ctum à Domino Scipione ita eius bona eſſe publicata & fiſco
delata, vt is ſuccedere nullo pacto poſſit in hoc feudo, cum fue-
rit ſitque omnino apertum & delatum fiſco. Quod vt dicam,
hæc me mouent.

Primo, poſito, quod hoc ius ſuccedendi ſit ius conditionale,
& futurum: attamen delatum eſt fiſco. Nam Doctores ita duos
caſus diſtinguunt. Primus eſt, cum agitur de iure conditionali
deſcendente ex vltima voluntate. tunc † fiſcus nõ ſuccedit tan- 25
quam delinquentis hæres, ſed ille ſuccedit, qui deficiente con-
ditione alias erat ſucceſſurus. Vna eſt ratio, quia in fiſcum, vt
nec in alterum hæredem non tranſmittitur ius conditionale. d.
l. vnica. §. ſin autem. C. de cad. tolle. Altera, quia iniquum eſt, quod
ſubſtitutus delinquenti, ob illius factum ſuo iure priuetur. Et
ideo dicimus ſubſtitutum non excludi à fiſco. l. ex facto. & ibi Ri-
pa. num. 7. 8. ff. ad S.C. Trebell. quod infra declarabimus. hoc in caſu lo-
quuntur Doctores relati ſupra in vltimo argumento pro Do.
Scipione conſiderato: & ita illæ rationes hanc veram opinio-
nem comprobant. non contendit ex hoc caſu Excelſa Reſpubl.
Genuenſis hoc ius ſuccedendi proueniens ex teſtamento illo
Dom. Sinibaldi, eſſe acquiſitum fiſco.

Secundus eſt caſus, cum agitur de iure † conditionali proue- 26
niente ex contractu. Et hoc in caſu * recepta eſt opinio Docto- *
rum, fiſcum ſuccedere. ita affirmarunt Rom. conſ. 194. col. 1. Alex. in l.
3. §. illud quoque. nu. 3. ff. quod quiſq; iuris. & in l. ſi marito. in princ. ff. ſol.
matr. Gram. conſ. 7. n. 3. an criminalibus. qui fortius idem eſſe ſenſit in
iure conditionali ex vltima voluntate. Ea eſt ratio, quod † iura 27
conditionalia ex cõtractu ad hæredes tranſmittuntur. §. ex con-
ditionali. inſt. de verb. oblig. & ideo tranſeunt etiam ad fiſcum. Hoc
ex caſu & capite fiſcus excludit Do. Scipionem, cum ipſe D. Sci-
pio ius ſuum ſuccedendi in hoc feudo principaliter metiatur
tam ex actu geſto inter viuos, quam in vltima voluntate; nem-
pe ex conceſſa inueſtitura. Quæ ſane conceſſio † contractus 28
nomen obtinet, ita Afflict. deciſ. 265. nu. 102. & deciſ. 293. nu. 3.

Secundo accedit, quod licet bona futura nõ veniant in con-
fiſcatione, attamen quando † bannitus amiſit omnia iura ſuc- 29
ceſſionis & habere non poteſt hæredem; ſicuti euenit in caſu
noſtro, vt iam ex ſuperiore capite demonſtrauimus, eius bona
efficiuntur occupantis. ita Bar. in tract. ſuper conſtitutio. contra rebel-
les, in verbo rebellando. num. 17. ex l. transfugam. ff. de acquiren. rer. dom.
Et ea ratione, quia ſi impune offendi poteſt, & vt ſeruus haberi,
multo magis eius bona occupari. cum ergo bona hæc occupata
tam fuerint à fiſco & diu poſſeſſa, non eſt amplius dubitandum,
quin fiſcus & qui à fiſco, vel à Cæſare acquiſierunt, iſta tute re-
tineri poſſint. Quam ſane ſententiam confirmat auctoritas
Curtij Senioris conſil. 60. Dux Philippus, colum. 11. verſicu. 2. reſponde-
mus, &c. qui ſecutus Bartolum loco iam citato, ait, quod non
ſolum fiſcus † habet hanc facultatem occupandi bona banni- 30
ti, ſed & alter quiuis. Et ideo ſuo illo in caſu reſpondit, quod
cum hoſpitale Papiæ iam occupaſſet & poſſediſſet bona cuiuſ-
dam banniti, à quo iam fuerat hæres inſtitutus, quod fiſcus ad-
mitti non poterat ad illa bona banniti: quia ſi occupanti con-
ceduntur, ita illa occupare & retinere potuit hoſpitale, quem-
admodum & fiſcus. Idem quoque reſpondit Curtius Iunior
conſil. 182. num. 7. qui reſpondit, quod, cum hæres banniti illius
bona occupauerit, fiſcus excluditur. Et eo loci Curtius Iunior
recenſet eiuſdem opinionis Baldum & Alexandrum. in l. 1. C. de
hæred. inſtit. & Nellum in tracta. de bannitis, in 2. parte primi temporis.
quæſt. 39. Dicam tamen ingenue, quod ſentio (vt facere ſoleo)

hanc argumentationem habere aliquam dubitationem, vt infra dicam.

Non obſtant nunc adducta in contrariũ, quibus & ſi ex iam
adductis pro excelſa Repub. ſatisfactũ credam; attamen ſingu-
latim reſpondetur. Ad primum itaq; reſpondeo; & facile con-
cedo ius ſuccedendi non fuiſſe in perſona D. Scipionis forma-
tum & radicatum, & ob id tranſmitti non potuiſſe in fiſcum, vt
ius proueniens ab vltima diſpoſitione teſtamenti patris ſui &
aliorum anteceſſorum: ſed tranſmiſiſſe dicitur, vt ius conditio-
nale à contractu proueniens, vt diximus. Præterea, non eſt bo-
na illa conſequentia; non poteſt fiſcus ſuccedere in hoc iure
conditionali, ergo illud remanet apud D. Scipionem. Non in-
quam eſt bona conſequentia, quandoquidem ipſe D. Scipio eſt
eo iure omnino priuatus; & dico quoad eum poteſt Reſpub.
31 Genuæ dicere, quo ad te liberas † ædes habeo. *l. loci corpus. §. com-
pet ff. ſi ſeruit. vend. ſcribunt Bart. & Soc. in l. 2 ff. de excep. rei iud. copioſe
Tiraq. in l. ſi vnquã, in verſ. reuertatur. n. 358. C. de reuo. don.* ſi enim ali-
qua eſſe poteſt diſputatio de his bonis, illa eſſet inter fiſcum, ſeu
Rempubl. & cæteros à fiſco cauſam habentes, ac illos, qui alias
ſucceſſuri fuiſſent, vel ipſi D. Scipioni vel eius anteceſſoribus.
Non autem inter ipſum fiſcum & D. Scipionem iam priuatum
& excluſum. Quando delinquens bannitur & ſuis bonis exui-
tur, hic ordo ſuccedendi obſeruatur.

32 Primo in bonis tũc exiſtentibus regulariter ſuccedit † fiſcus,
tum ratione pœnæ; tum quia non meretur ille bannitus habe-
re hæredem. Et quoad hæc bona ceſſat omnis controuerſia.

33 Secundo in bonis futuris, ſibi relictis à teſtatore, ſi exſtat †
ſubſtitutus ipſi bannito, ille ſuccedit excluſo fiſco. *Lex facto. §. ex
facto. vbi omnes. ff. ad S. C. Trebel.* & ibi Ripa *n. 8.* reddit rationẽ, quia
34 † fiſcus non ſuccedit. vt hæres loco liberorum ipſi bannito, &
ideo ſubſtitutum non excludit. Et fiſcum nõ ſuccedere loco li-
berorum ſcribunt Bart. & cæteri *in l. quoties. ff. de nouatio. Soc. Iun.
conſ. 34. n. 6. li. 3. Alciat. reſp. 522. n. 6. Accedit ſimile in ſpecie noſtra ex Affl.
in c. 1. §. præterea, in gl. 3. n. 20. quæ fit prima cauſ. benef. amit.* dum affir-
35 mat, quod † primogenito delinquente patre viuo, fiſcus exclu-
ditur à ſecundogenito: quia ſublato primogenito ipſe ſecũdus
dicitur primus.

Tertio, ſi in ijs bonis futuris relictis in teſtamento, non ex-
ſtat ſubſtitutus, tunc quia ipſe bannitus habetur pro non ſcri-
36 pto in teſtamento, ex quo delata eſt ſibi hæreditas, cæteri † ve-
nientes ab inteſtato, & qui ſucceſſuri erant illi teſtatori, hære-
* ditatem conſequitur, ita ſe habet magis * cõmunis & vera ſen-
tentia, *vt teſtatur Iaſ. in l. 1. n. 3. verſ. tamen contraria opinio. C. de hæred.
inſt. Soc. Sen. conſ. 22. nu. 13. lib. 1. Curt. Sen. conſ. 60. Dux Philippus, col. 10.
37 verſ. accedo ad quartũ.* Et ratio eſt clara, quia illi venientes † ab in-
teſtato ſunt tacite vocati à defuncto. *l. conficiuntur. in prin. ff. de iu-
re codicillo. & declarat Curt. Iun. conſ. 4. n. 15. & n. 17. & c. ſcripſi in tract.
de adipiſcenda poſſeſſ. Remed. 4. n. 72.* Quemadmodũ ergo fiſcus ex-
cluditur à ſubſtituto ob teſtatoris voluntatẽ, ita pariter exclu-
ditur à venientibus ab inteſtato, qui ita teſtatoris voluntatem
habẽt pro ſe, ſicuti & ille ſubſtitutus. Ex hoc in caſu videtur du-
38 bia illa; Bart. Alex. & aliorum traditio, præſertim Curt. Sen. &
Curtij Iunioris, cum dixerunt bona futura relicta bannito ab
eo poſſe auferri per quemcunq; ea occupando. Dubia inquam
videtur, ratione iam relata: quia ſi eo bannito pro non ſcripto
habito, ſucceſſio & hæreditas defertur venientibus ab inteſta-
to, non poteſt ab aliquo occupari: quia hoc modo non occupa-
rentur bona banniti, ex quo illa nunquam habuit: ſed bona ve-
nientium ab inteſtato, quod eſſet iniquum: quia eo modo ex
alterius facto ipſi pœnam ferent. Quocirca admonui ſupra, il-
lud ſecundum fundamentum, quod pro excelſa Republ. conſi-
deraui, habere aliquantulum dubitationis: ſed melius eſt inhæ-
rere illi primo, quod iam retuli. Nec non aſſerere D. Scipionem eſſe
omnino excluſum: & quod ſi ius aliquod quis prætendere põt,
id poſſent venientes ab inteſtato: & per conſequens Reſp. dice-
re poteſt (vt dixi) quo ad D. Scipionem, liberas ædes habeo.

Quarto, cum agitur de bonis futuris, quæ immediate acqui-
runtur ab ipſo bannito, hoc caſu locũ habere poteſt relata do-
ctrina Barto. & ſequacium & maxime Curt. Senio. & Curtij Iu-
nio. vt ſcilicet à quouis occupari hæc bona poſſint. quia ſi im-
pune in corpore offendi poteſt, multo melius in ære & bonis.
Et hoc in caſu nulla præcedit voluntas alicuius diſponentis,
qua voluerit, ſublato bannito, alteri acquiri: ſicuti & in præce-
denti caſu exiſtat.

Non obſtant cæteræ argumentationes, quia ex iam dictis eſt
ſatisfactum; Nam eo omnia illa argumẽta tendunt, vt demon-
ſtretur fiſcum nõ ſuccedere in hoc iure. quod noſtræ ſententiæ
non repugnat: ſicuti ex ſupra traditis aperte conſtat. Atque ita
iuris eſſe concludo in hac prima dubitatione.

Secundũ eſt huius conſultationis caput, præſuppoſito, quod
ſententia lata contra Dom. Scipionem ſuper hoc delicto, quod
vna cum Do. Iulio Cibo perpetratum aſſeritur, fuerit rite & ſo-
lemniter lata, an ea nouo proceſſu nunc agitato conſtet de in-
nocentia ipſius Do. Scipionis? Qua in re dicendum videbatur,
ſatis conſtare, D. Scipionem innocentem.

Primo ea ratione, quod præſumtio eſt pro ipſo D. Scipione,
quod ſcilicet † non deliquerit. *iuxta l. merito. ff pro ſocio.* Quam ſa- 39
pe iuris ſententiam multis exornant Alciatus *in tracta. præſumpt.
3. reg. præſumpt. 1. Marſi. in l. 1. C. ad l. Corn. de Sicar. idem conſ. 2. col. 1. con-
ſil. 7. nu. 20. & conſ. 21. nu. 2. Cranet. conſ. 151. nu. 18. cæteros prætereo.*

Secundo accedit, quod D. Scipio probauit ſe eſſe virum no-
bilẽ, bonæ conditionis & famæ. Quæ ſane probatio bonæ † vo- 40
cis & famæ, multũ operari ſolet: nam contrariæ præſumptiones
& indicia conuelluntur; *ita multorum auctoritate ſcribunt Soc. Iun.
conſ. 38. n. 22. & conſ. 39. n. 24. lib. 2. Cranet. conſil. 99. in fin. conſil. 151. nu.
21. conſ. 244. nu. 6. Et in terminis crim. læſæ Maieſtatis Cranet. conſi. 319.
n. 1.* Imo ex probatione † bonæ famæ corruere dicitur indicium,
quod oritur ex teſtimonio Socij criminis, affirmarunt Soc. Iu- 41
nio. *conſ. 39. n. 67. lib. 3. Parıſ. conſ. 151. n. 10. lib. 4. Gram. conſ. 37. n. 14. &
Rol. conſ. 16. n. 24. lib. 1. & conſ. 96. n. 25. lib. 2.*

Tertio, vel ex eo de innocentia D. Scipionis conſtare vide-
tur, quod ipſe eo tempore quo Do. Iulius Cibo machinabatur
contra Rempubl. Genuæ, & contra Cæſarem, aberat ab ipſa ci-
uitate Genuæ cum Romæ commoraretur abſens etiam à Do.
Iulio, & ideo aliquod delictum ei adſcribi non poteſt, cum ceſ-
ſet in eo † abſente dolus. ita in terminis reſpondit Dec. *conſi. 64. 42
col. 4.* cũ ſcribit, quod Princiuallus Lampugnanus frater Ioan.
Andreæ; qui Ioan. Galeacium Ducem Mediolani occidit, pu-
niri non debuit aliqua pœna criminis læſæ Maieſtatis ex quo
eo tempore erat abſens à ciuitate Mediolani. cum iam aliquot
annos in Gallia eſſet. Eo loci recenſet Dec. Albericum *in tracta.
ſtatuto. par. 2. q. 78. & q. 83.* affirmantem, quod licet ea ſtatuto † o- 43
mnes habitantes Villæ teneantur emendare damnum in ea da-
tum: non tamen tenentur abſentes. *Et Albericum ſecutus eſt etiam
Rom. conſil. 7. num. 9. qui ſimilem caſum diffinit.*

Quarto, ſatis etiam de innocentia D. Scipionis conſtare ex
eo videtur: quod adhibita fuit fides teſtimonio Do. Iulij Cibo;
cui ex tribus non erat credendum. Primo, quia erat ipſi D. Sci-
pioni inimicus. Et clari iuris eſt inimicum † repelli etiam hoc 44
in caſu à ſe ferendo teſtimonium. *ita ſcribunt Bart. in l. in quæſtio-
nibus. ff. ad l. Iul. Maieſt. Alber. in l. famoſi. ff. eo. Bal. in l. hi. §. 1. ff. eo. Alex.
conſi. 126. in fin. lib. 4. Gram. conſ. 46. nu. 8. in criminalibus. & voto 3. col. 5.
& voto. 11. n. 13. quos ſecutus eſt Gigas in tract. de crim. læſæ Maieſta. lib. 2.
tit. Quomodo & per quos crimen læſæ Maieſt. probetur. q. 2.* Secũdo (ad-
miſſo, quod non eſſet inimicus Do. Scipioni) non erat adhuc ei
credendum tanquam ſocio † criminis, *iuxta l. vlt. C. de accuſ. & 45
copioſe ſcribunt permulti relati à Gram. deciſ. 28. nu. 13. Boer. q. 319. Rolan.
conſ. 16. nu. 7. 9. conſ. 51. nu. 26. & conſ. 73. col. 1. libr. 1.* Tertio adhibenda
non videbatur fides, quia eſt † ſingularis. *l. iuſiurandi. C. de teſti- 46
bus, cap. in omni negotio, de teſtibus.* Et lege ipſa diuina ita eſſe ſtatu-
tum ignorat nemo. *Deut. c. 19. Matth. c. 18.*

Quinto (conceſſo quod adhibenda fuerit fides Dom. Iulio)
non potuit D. Scipio vnius teſtimonio conuinci & feudis pri-
uari; ſed † quinq; erant omnino neceſſarij. *c. vnico, quot teſtes ſint 47
neceſſarij ad probandum feudi ingrat. in vſibus feud. Et ita obſeruari com-
muniter aſſerit Iulius Clarus lib. 4. ſenten. §. feudum. q. 60. Zaſius in epi-
tom. feudo. part. 10. num. 108.*

Sexto & vltimo, admiſſo quod de ipſa machinatione con-
ſtet, adhuc puniri non potuit D. Scipio aliqua pœna; cum eſſet
delictum in mente † retentum, quod effectum non habuit. & 48
ideo non punitur. *l. cogitationis. de pœnis* & in ſpecie quod † vaſal- 49
lus nõ perdat feudum ob ſolam cogitationem offendendi do-
minum, probat *cap. 1. §. ſi voluerit. de capitu. qui curiam vend.* Ita † in- 50
gratus quis non iudicatur ex ſolo conatu, vt reuocetur quod ei
fuit donatum. *copioſe Ripa in l. vlt. quæſt. 35. C. de reuoc. don.* Hæc du-
bium mouebant.

Re tamen diligenter conſiderata, contrarium viſum eſt ve-
rius, nempe D. Scipionem non probaſſe ſe ab hoc crimine eſſe
innocentem: & ob id iure ea pœna ei iudicta in ſententia pu-
niri potuit. Quod aperte demonſtrari poteſt, prius compro-
bata

lata intentione Excelſæ Reipub. Genuenſ. Quæ quidem ha-
bet fundatam intentionem ex multis.
51 Primn, ex iam lata † ſententia contra ipſum D. Scipionem;
quæ quidem ſenteutia præſumptionem pro ſe habet. *l. Heren-
nium. §. Gaia. ff. de euictio. & dixi ſupra in principio huius conſultationis.*
52 Hæc præſumptio operatur, vt grauiori † probationis onere
grauetur D. Scipio, *iuxta cap. quia veriſimile, de præſumpt. & ſcribunt
Iaſ. in l. ſi extraneum. num. 6. ff. de cond. ob cauſam. clare hoc affirmarunt
Curt. Iun. conſil. 52. nu. 7. & Soc. Iun. conſ. 39. nu. 38. lib. 2. qui eiuſdem ſen-
tentiæ alios recenſent.*
Secundo, ſatis fundata eſt intentio ipſius Excelſæ Reipubl.
ex teſtimonio Do. Iulij Cibo, cui quidem fides adhibenda eſt, &
53 ſi † ſocius fuerit criminis. quandoquidem in læſæ Maieſtatis
crimine ſocius criminis fidem facit contra alium. *ita ſcribunt Al-
ber. in l. famoſi. ff. ad l. Iul. Maieſt. & Baldus & Salyc. in l. quoniam. C. de
teſtibus. Alexan. conſil. 13. col. 3. verſic. octauo. lib. 6. Marſil. in l. de minore n.
3. ff. de quæſt. & alios recenſet Gigas lib. 2. de crimine læſæ Maieſt. tit. Quo-
modo & per quos crimen læſæ Maieſtatis probetur. q. 7.*
Non obſtant nunc adducta in contrarium, ex quorum con-
futatione aperte conſtabit, Do. Scipionem innocentiam ſuam
nullo pacto probaſſe. Ad primum itaq; reſpondetur, quod illa
54 præſumptio, quod vnuſquiſque præſumatur bonus † & non
delinquere. *d. l. merito. ff. pro ſocio*; non procedit ſecuto delicto, *ita
declarat Rum. conſ. 6. nu. 4. lib. 5.* Et ſine dubio hæc declaratio pro-
55 cedit, quia ſi vna præſumptio † alteram perimit. *l. diuus. de in inte-
grum reſtit.* à fortiori ceſſat præſumptio, vbi conſtat de veritate
in contrarium. confirmatur ex ea declaratione, quam omnes
56 ad illam mer. † *l. merito.* adferunt, cum dicunt, non procedere
quando ſocius actum fecit in re communi, qui ſocietatis termi-
nos excedit. *l. Sabinus. ff. communi diuid. l. duo fratres. ff. de acq. hered.
Alex. conſ. 103. n. 6. lib. 1. & conſ. 20. n. 7. Alciat. in tract. præſumt. reg. 3. præ-
ſumt. 1. n. 1. Crauet. conſ. 319. col. 2. verſ. neq; excuſandus videtur.*
Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, hanc bonæ famæ
probationem eſſe leuem, *ita ſcribunt Alexan. conſ. 77. num. 6. lib. 1. &
Boſſius in tract. cauſa. crim. tit. de inquiſitione. nu. 35.* Præterea reſpon-
57 detur, quod illud procedit, cum bona fama † probatur in ſpe-
cie circa illud delictum, de quo facta eſt accuſatio. *ita Alexan.
conſ. 77. num. 6. lib. 1. conſil. 148. col. 1. lib. 2. & conſ. 150. colum. 4. lib. 5. Dec.
conſi. 454. Marſil. in pract. crimin. §. diligenter. nu. 197. conſ. 3. n. 22. & in l.
de minore. §. plurimum. nu. 100. ff. de quæſt. & Soc. Iun. conſ. 88. nu. 21. lib. 2.*
ſed in caſu noſtro contrarium eſt probatum, quod ſcilicet mala
fama laborabat contra ipſum D. Scipionem, quod vna cum D.
Iulio ſit machinatus contra Remp. Erat ergo in ſpecie diluen-
da hæc mala fama. At quibus probationibus id præſtari potuit;
ſi res (vt in facto præſupponitur) ita ſe habebat?
Non obſtat tertium, quia vno verbo reſpondetur, non ſe-
quitur, Do. Scipio erat abſens. ergo non potuit machinari, nec
eſt machinatus contra Rempubl. cum verius ſit abſentiam non
omnino impedire ſimilem conſpirationẽ & machinationem:
ſicuti conſtat in caſu iſto non impediuiſſe, cum in actis proba-
rum aſſeratur, ipſum Dom. Scipionem & Romæ tractaſſe cum
legatis Regis Gallorum, & cũ alijs inimicis Reipubl. Genuen-
ſis, de ciuitate Genuæ occupanda, & Principe Aurio occiden
58 do. Nec illud reſponſum † Decij *conſi. 64.* repugnat. ſolum enim
aſſerit, & recte, Dec. ex abſentia præſumi ignorantiam facti a-
lieni, vt fratris, & per conſequens carere † dolo ſine quo quis
59 non dicitur delinquere & pœnam mereri. Et ita loquitur *c. cum
in tua, qui matrim. accuſ. poſſunt.* quod in ſuam ſententiam citauit
Dec. Et idem ſcribunt Bart. *in l. ſi poteſt. num. 16. ff. de acquir. hered.
Roma. conſil. 59. Rum. conſil. 123. num. 12. lib. 1. & Crauet. conſil. 244. n. 4.*
dum ſcribunt ob abſentiam præſumi, quod ignoret etiam fa-
ctum defuncti. atq; ita abſentia non infert neceſſario quod ab-
ſens non deliquerit, ſed ſolum præſumptam ignorantiam, qua
60 data † delictum ceſſat, *quemadmodum ſimilibus in caſibus loquuntur
Roma. conſ. 7. col. vlt. Soc. Sen. conſil. 122. col. 2. lib. 1. Marſil. ſingul. 391. Pe-
tra. Dec. conſ. 473. n. 8. & Gram. deciſ. 47. n. 1.* cum ergo in caſu noſtro
ſatis probatum dicatur de ſcientia machinationis Do. Iulij Ci-
bo, imo & de communi tractatione inter ipſus Dominum Iu-
lium ſcilicet & D. Scipionem, ſequitur dicendum, abſentiam il-
lam non excuſare ipſum D. Scipionem.
Non obſtat quartum, quia reſpondeo, quod imo teſtimo-
nio Do. Iulij adhibenda fuit fides, vt ſupra dixi. Nec aduerſatur
illud primum quod Dom. Iulius eſſet ipſius Do. Scipionis ini-
61 micus: quia ex actis conſtare dicitur, quod imo erant † ſangui-
ne conuicti, & quod ſimul conuerſabantur. atq; ita amici præ-
ſumuntur, *ita Fel. in cap. de his. §. repellantur. num. 1. de accuſ. quem ſe-
cutus eſt Ioan. Iacobus de Leonardis inter conſil. Bruni, conſil. 114. num. 80.
Quibus accedunt Baldus in cap. accedens. nu. 9. vt lite non conteſt. & Curt.
Sen. in tracta. de teſtibus. conclus. 30.* qui ſcribunt † amicitiam præ- 62
ſumi, vel ex affinitate, vel ex conuictu, vel ex conuerſatione.
Quanto fortius ergo in caſu noſtro, vbi hæc vna concurrunt.
Accedunt & gloſſ. *in §. cogitandum. in authent. de monachis. Baldus in
ſua margarita in verbo, amicitia. in fi. & Petrus Rebuff. in tracta. de pri-
uilegijs ſcholarium. priuil. 104. nu. 10.* qui ſcribunt, ex conuerſatione
amicitiam præſumi. Ad illud ſecundum quod D. Iulius eſſet ſo-
cius criminis, ſatis fuit reſponſum ex dictis ſupra; quod ſcilicet
in caſu noſtro ſocius criminis fidem facit contra ſocium. Non
etiam repugnat illud tertium, quia reſpondetur quod teſtimo-
nium Do. Iulij comprobatum fuit multis alijs indicijs & con-
iecturis, quæ ſufficiunt in caſu iſto, qui difficilis † probationis 63
eſt: *ita in ſpecie ſcribit Gigas lib. 2. de crim. læſæ maieſt. tit. Quomodo &
per quos crim. læſæ maieſta. probetur. quæſt. 29. & Boſſius in tract. cauſa-
rum crimin. titu. de crim. læſæ maieſt. num. 117.* Præterea teſtimonium
ſingularis perſonæ in crimine hoc plurimi ponderis eſt, *vt præ-
citato loco ſcribit Gigas quæſt. 25. cum ait ad torturam ſufficere.* Et te-
ſtes †. ſingulares probare hoc crimen, cum de eo in ſpecie de- 64
ponunt, reſpondit Anchar. *conſil. 439. Et prædicta facti narratione.
nu. 7. ver. Non obſtat ſecundum à quo diſſentit Gigas loco iam relato. q. 7.*
cũ ergo teſtimonium D. Iulij coadiuuetur teſtimonijs aliorum,
et ſi ſint inter ſe ſingulares: attamen hoc caſu ſufficere debent.
Non obſtat quintum, quia reſpondetur, verum non eſſe,
quod quinque teſtibus conuinci debeat Vaſallus de Felonia,
vt feudo priuetur: quia imo duobus conuinci poteſt, vel alijs
coniecturis & indicijs, ſicut cæteris in caſibus. Nec repugnat
d. † *cap. vnicum quot teſtes ſint neceſſarij*, &c. quia reſpondetur, vna 65
cum glo. *ibi & clarius in cap. 1. §. ſi voluerit. de capit. qui curiam vend.*
quod illud cap. *vnicum.* non eſt authenticum, nec receptum. Et
hoc idem ſcribit Mod. Pariſienſ. *in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 40. num. 52.*
Quibus addo Baldum ibi, & Iſerniam: qui quidem Iſernia ſcri-
bit, quod ſi probaretur *d. cap. vnicum.* fuiſſe promulgatum ab
Henrico, ſolum haberet locum illis in locis, vbi vſu fuit rece-
ptum: cum alias ſit contra ius diuinum; quod eſt conſtitutum,
duos teſtes in omni negotio ſufficere. Præterea & ſecundo re-
ſpondetur. *d. cap. vnicum.* procedere in alijs criminibus, excepto
hoc læſæ maieſtatis, *ita viſum eſt ſentire Marinus Freccia in commen.
ſubfeudorum. lib. 2. tit. Differentia inter feuda regalia, &c. num. 9.* Eſt ra-
tio clara, quia ſi teſtis ſingularis ſufficit, vt dixi ſupra, ergo à
fortiori quinque.
Non obſtat vltimum, quia reſpondetur, D. Scipionem non
ſtetiſſe in meris terminis cogitationis, q̃ non punitur. *d. l. cogita-
tionis, de pœnis.* ſed progreſſus eſt ad actus exteriores. Non enim
per eum ſtetit, quin occuparetur ciuitas Genuæ, & Aurius
Princeps occideretur. Et ideo quemadmodum Dominus Iu-
lius Cibu iure pœnas commiſſi criminis dedit, ita pariter † cõ-
natus iſte Dom. Scipionis puniendus eſt, *ſicut copioſe ſcripſi lib. 2.
de arbitr. iudic. &c. caſu 360. num. 24.* Atque ita concludo iuris eſſe,
rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menoch. I. C.

SVMMARIA.

1 *Vaſallus contrahere poteſt amicitiam cum inimico domini ſui, modo damnoſa non ſit domino.*
2 *Amicitiam eſſe de genere permiſſorum.*
3 *Amicitiam fuiſſe à Vaſallo contractam cum inimico ſui domini ad ipſius domini detrimentum, qui aſſerit probare debet.*
4 *Vaſallum ſine damno domini ſui contraxiſſe amicitiam cum inimico domini, coniecturis probari poteſt.*
5 *Item non reuelaſſe ſecreta domini ad ſui damnum.*
6 *Delictum non præſumi.*
7 *Vaſallus priuatur feudo ob ingratitudinem magnam, non autem ob leuem.*
8 *Vaſallus, qui metu coactus cum inimico domini amicitiam contraxit, excuſatur.*
9 *Vaſallus priuatur feudo, ſi ſine cauſa cum inimico domini amicitiam init.*
10 *Item præſumitur eiuſdem animi cum inimico.*
11 *Amicus inimici præſumitur inimicus.*
12 *Vaſallus probare debet, quod ſine detrimento domini amicitiam contraxit cum inimico ipſius domini.*

Digitized by Google

13 *Arma ferens malum animum habere præſumitur.*
14 *Crimen læſæ Maieſtatis committit, qui Principis bona & caſtra diripit.*
15 *Inimicorum ſpecies quot.*
16 *Inimicus priuatus quis.*
17 *Amicitiam contrahens cum priuato inimico minus offendit dominum feudi, quam cum publico.*
18 *Inimici publici qui.*
19 *Perduelles qui.*
20 *Hoſtes qui.*
21 *Inimici publici ius poſtliminij non habent.*
22 *L. non dubito. ff. de captiuis & poſtlim. reuer.*
23 *Vaſallum non poſſe contrahere amicitiam cum hoſtibus.*
24 *Eccleſiaſt. c. 7. Noli eſſe pro amico inimicus, declaratur.*
25 *Vaſallus promittere debet domino, quod erit amicus amicorum domini, & inimicus inimicorum.*
26 *Matrimonium eſſe de genere permiſſorum.*
27 *Amicitiam contrahere laudabile eſt.*
28 *Ædificare in proprio ad alterius æmulationem quis non debet.*
29 *Qui non eſt mecum, contra me eſt.*
30 *Seruire duobus nemo poteſt.*
31 *Crimen læſæ Maieſtatis committit, qui alloquitur inimicos domini, vel eis literas dat.*
32 *Dux belli non poteſt alloqui ducem aduerſariorum Principe inconſulto.*
33 *Arma ferens contra Principem ſuum, eius maieſtatem dicitur lædere.*
34 *Amicitiam contrahens cum inimico domini, ad eum tamen non accedendo, dominum ipſum non lædit.*
35 *Martini Laudenſis, Præpoſiti & Iacobini doctrina declarata.*
36 *Amicitia quando ſit de genere prohibitorum.*
37 *Iſerniæ traditio declarata.*
38 *Coniecturæ quando ſufficiant.*
39 *Probationes efficaciores requiri, cum coniecturæ & indicia repugnant.*
40 *Ætatem decem & octo annorum eſſe militiæ aptam.*
41 *Ariſtotelis locus, qua ætate homo militare poſſit.*
42 *Seruij Tullij conſtitutio de eligendis adoleſcentibus ad militiam.*
43 *C. Gracchi lex de ætate militum.*
44 *Miles pupillus eſſe poteſt.*
45 *Minor decem & octo annis quando à delicto poſſit ſe excuſare.*
46 *Pupillus doli capax delictum committere poteſt.*
47 *Pupillus actione iniuriarum conueniri poteſt.*
48 *Ingratitudinem pupillus committere poteſt.*
49 *Vaſallus accedens ad inimicos domini quando excuſetur prætextu metus & timoris.*
50 *Grammaticus conſ. 13. nu. 35. declaratur.*
51 *Vaſallus relinquendo dominum metu amiſſionis bonorum ſuorum excuſatur.*
52 *Metus qui ſit iuſtus, vt vaſallum excuſet cum ſequitur partes inimici ſui domini.*

CONSILIVM CII.

Initium à Domino.

NOVVM crimen, quod Illuſtri D. Scipioni Fliſco impingitur, graue admodum eſſe aſſeritur. Accuſatur enim quod cum eſſet Cæſaris vaſallus, eiq; ratione originis ſubditus, ſecutus ſit partes Gallorum, armaque pro illis contra Cæſarem ipſum tulerit: & ob id iure cenſeri reum criminis læſæ Maieſtatis. Quæ ſane res dubitationem non leuem habet, ſi vera ſunt, quæ pro ipſius Dom. Scipionis defenſione aduerſus Excelſam Rempubl. Genuæ ſcripſit inſignis Iuriſconſultus Rolan. à Val. *conſ. 1. nu. 38. cum multis ſubſequent. lib. 3.* Nam multis dicendum videbatur, Dom. Scipionem non deliquiſſe contra Cæſarem, etſi cum Rege Gallorum amicitiam contraxerit.

Primo, ea ratione mouetur Rol. *d. conſil. 1. nu. 83. 84.* quod iure
1 permiſſum eſt potius quam prohibitum, quod † vaſallus amicus eſſe poſſit inimici domini ſui directi: modo ſit amicitia domino damnoſa. *Ita gloſſ. in cap. 1. in verſicu. aſſaliuerit. quæ ſit prima cau. benefic. amitt. Scribunt Martinus Laud. in c. 1. §. item ſi fidelis. quibus mod. feud. amitta. Iſernia in c. 1. §. porro. col. 3. verſ. ſed an dominus. & ibi Laud. col. 1. & Præpoſ. col. 2. eod. tit. quib. mod. feud. amitt. & ibidem Bal. Aluar. in c. 1. quot teſtes ſint neceſſ. ad proban. ingrat. Iacob. à Sancto Georgio in inueſtit. feud. in verbo, Deliq; vaſalli promiſerunt; verſ. quinta cauſa principalis. Afflict. deciſ. 307. Curt. Iuni. in tract. feud. 4. part. princip. verſ. decima quinta cauſa priuationis. & Iul. Clar. lib. 4. ſent. §. feudum. q. 54.* Ea eſt ratio, quod † amicitia eſt de genere permiſſorum. *l. lata. §. amicos. ff. de verb. ſign.* imo lege diuina ſcriptum eſt Eccl. 7. *Noli pro amico eſſe inimicus proximo tuo.* Atqui in caſu noſtro non probauit, vt iure probare debuit Reſp. Genuenſis, D. Scipionem contraxiſſe amicitiam cum Rege Gallorum in perniciem Cæſaris, ergo non conſtat D. Scipionem deliquiſſe. Illa minor propoſitio quod id probare † debuerit Reſp. multorum auctoritate probari videtur. *Ita enim Laud. in d. c. 1. §. porro. colum. 2. ver. ſed difficultas ſtat. & ibidem Præpoſ. verſ. ſed difficultas. & Aluar. col. 2. ver. quæ autem. quib. mod. feud. amitta. Idem Præpoſ. in c. ſi capitanei. col. vlt. verſ. ſed operæ pretium. & ibi Lau. colum. vlt. verſ. quod autem. eod. tit. Iacobinus loco ſupra allegato. Afflict. d. deciſ. 387. in fin. Io. Iacobus de Leonardis inter conſ. Bruni, conſil. 114. num. 323.* Cum ergo Reſpub. hoc non probauerit, ſequitur obtinere non poſſe. 2 3

Secundo admiſſo, quod onus probandi erat D. Scipionis, ſe ſine Cæſaris detrimento amicitiam cum Rege Gallorum contraxiſſe: dicitur hoc ſatis à D. Scipione præſtitum. Siquidem (*ait Rol. d. conſ. 1. nu. 88. lib. 3.*) coniecturis † ſatis hæc probari poſſunt. 4
Sicuti ſcribunt Iſernia *in d. c. ſi capitanei. & ibidem Afflict. nu. 17. verſ. item quæro. & Zaſ. in epit. feud. par. 10. nu. 35.* cum dicunt, quod † vaſallus coniecturis probare poteſt, ſe nõ reuelaſſe ſecreta domini 5
ad eius detrimẽtum. *& clarius in his terminis noſtris idem ſenſiſſe viſi ſunt Iſernia in d. c. 1. §. porro. col. 3. verſi. ſed an dominus. quib. mod. feud. amit. & Iſer. d. c. 1. §. item ſi fidelis. nu. 55. verſ. & ſecundum eod. tit.* Sed in caſu noſtro coniecturis conſtat, D. Scipionem non contraxiſſe amicitiam cum Rege Gallorum in damnum & perniciem Cæſaris. ergo, &c. Coniecturæ autem ſunt (*inquit Rolan.*) duæ hæ.

Prima, quod nunquam D. Scipio odio eſt proſequutus Cæſarem, ex quo & ipſe & maiores ſui ſummopere à Cæſare ipſo dilecti fuerunt.

Secunda, quod eo tempore, quo iniuit amicitiam cum Gallo, adhuc ea in ætate erat, quæ minus potens eſt nocere Cæſari. His coniecturis ita poſitis ſequitur ſumendam eſſe præſumptionem delicti † excluſiuam. *l. merito. ff. pro ſoc. & in ſpecie ſcribit Gramma. conſ. 13. nu. 9. in crimi.* 6

Tertio mouetur Rolandus *d. conſ. nu. 93. lib. 3.* hac argumentatione. Vt feudo † priuetur vaſallus ingratus, magnã ingratitudinem & graue damnũ domino intuliſſe debuit. *c. 1. §. præterea ſi vaſallus. vbi Affl. in 2. nota. quæ ſit prima cauſa benef. amit. c. 1. §. porro, ibi, graues iniurias. quib. mod. feud. amitt. cum infinitis propè alijs ab ipſo Rol. relatis.* Atqui D. Scipio grauem iniuriam & damnum non dicitur Cæſari intuliſſe ſequendo partes Gallorum, cum ob teneram ætatem, quæ decem & octo annorum erat, aptus non eſſet bellum gerere & arma ferre, damnoque eſſe Cæſari: ergo non meruit feudis priuari. 7

Quarto ita viſus eſt argumentari Rol. *d. conſ. 1. nu. 104. lib. 3. Vaſallus,* † qui non ſponte & voluntarie, ſed metu coactus amicitiam hoſtis domini ſui iniuit, excuſatur, atq; ita feudo priuari non debet. *Ita ſcribunt permulti, quos refert & probat Gram. conſ. 13. n. 85. & conſ. 31. n. 295. & n. 45. & voto. 18. n. 9. & Alcia. reſp. 467. nu. 7.* Sed hoc in caſu multis conſtat, D. Scipionem metu acceſſiſſe ad Regem Gallorum, & illius partes fuiſſe ſecutum: ergo contra Cæſarem non ita deliquit, vt feudis priuari meruerit. Illa minor, nempe quod metu Gallum ſecutus ſit, multis probari videtur (*ait Rol.*) nam videbat Do. Scipio ſe banditum à toto dominio Genuenſi & Mediolanenſi, ob notorias ſententias iniuſtas, & nulliter contra eum latas, & omnia bona publicata, ac fiſco illata: graui odio proſequi ab Illuſtriſſimo Andrea Aurio Principe: & tandem quotidie inſidias ſibi parari à coniunctis D. Zanetini Aurij iam interfecti à fratre dicti D. Scipionis. Hæc mouebant non leuem dubitationem aduerſus Excelſam Rempub. Genuenſem; & pro D. Scipione reſpondendum videbatur. 8

Re tñ diligenter enucleata totus ſum in contraria ſententia, nempe D. Scipionẽ iure priuari potuiſſe feudis à Cæſare, [illegible] quod contra ipſum Cæſarẽ ſecutus fuerit partes Regis Gallorum, qui tunc aduerſus Cæſarem graue bellum gerebat. Quam ſententiam multis rationibus veram eſſe his demonſtrari poteſt.

Primo, ſatis ſuperq; intẽtio excelſæ Reip. vel [illegible] eſt fundata, quod vera eſt, omniũ ſententia, Vaſallum, † [illegible] qui cum inimico 9
domini ſui amicitiam contrahit, feudo priuari poſſe. *Ita gl. in c. 1. §. porro. quib. mod. feud. amit. & gl. in l. 1. §. cum part. nun. ff. de off. præfecti vrb.* vbi

vrb. vbi Baldus ſcribit, quod qui confœderat ſe cum inimico
domini ſui, debet feudo priuari. *Idem ſcribunt gl. Bal. Salyc. & Iaſ. in*
l. liberi. C. de inoff. teſt. Io. de Ana. in conſ. 2. in fi. Affl. in c. ſi capitanei. col. vlt.
quib. mod. feud. amit. & §. item ſi quis feudum. nu. 23. eo. Quibus accedunt
Soc. Sen. conſ. 87. n. 15. lib. 3. Ruin. conſ. 23. lib. 1. Dec. conſ. 604. n. 2. Io. Iac. de
Leonardis inter conſ. Brun. conſ. 114. n. 63. Goz. con. 1. n. 26. vt eum intelli-
git & probat nouiſſime Quintilianus Mandoſius in tract. de ingratitudine
in 22. genere ingratitudinis. qui Comenſ. conſil. 161. col. 5. verſ. ad decimum.
recenſet. nec non & Afflictum. addo Grat. conſ. 5. n. 4. lib. 1. Igneum in l. fi-
deicommiſſum. n. 72. ff. ad S. C. Syllan. Et hoc concedunt & cæteri ſu-
10 pra relati. Ea eſt huius ſententiæ ratio, quia hic Vaſallus, † con-
trahendo amicitiam cum inimico domini ſui, præſumitur eiuſ-
dem eſſe propoſiti & animi, vt domino noceat. *c. quiſquis. 23. q. 4.*
Et ſcriptum eſt Eccleſ. c. 12. *Qui comitatur cum viro iniquo, obnolu-*
11 *tus eſt in peccatis eius.* Et † amicum inimici præſumi inimicũ, ſcri-
bunt gl. *in cap. nolite. 93. diſt. Bar. in l. ſtendum. §. ſi accuſatio. ff. de leg.*
Card. in clem. 1. §. porro. de iureiur. Igneus in d. l. fideicommiſſum. n. 7. ff. ad
S. C. Syllan. ex l. 1. §. cum patronus. ff. de off. præf. vrbi. & l. liberi. in fi. C. de
inoff. teſt. c. ſi inimicus. 93. diſt. Quæ ſane ratio arguit præſumptionẽ
eſſe pro domino, ꝙ ad ſui detrimentum vaſallus contraxerit a-
micitiam cũ inimico. Nam eiuſdem ſunt animi & propoſiti, ſe-
quitur ꝙ quemadmodum inimicus ſemper eſt paratus, cũ eue-
niet occaſio, nocere ipſi domino inimico, & omnia in eius per-
niciem parare: ita & is, qui cum eo amicitiam iniuit. Quocirca
recte in ſpecie ſcribunt Afflict. *in c. 1. §. porro n. 13. quæ ſit prima cau-*
ſa benef. amit. Zaſ. in epit. feud. par. 10. n. 32. & Soc. Iun. conſ. 134. n. 36. lib.
12 *3.* vaſallum † probare debere, ſe ſine domini ſui detriméto ami-
citiam cũ hoſte domini ſui contraxiſſe. Et licet alij diſſentiant,
attamen infra ſuo loco reſpondebimus, ibiq; declarabimus.

Secundo, dato (non conceſſo tamen) quod dominus pro-
bare teneatur vaſallum ſuum ad ſui damnum contraxiſſe ami-
citiam cum eius inimico, adhuc dicimus in caſu noſtro eſſe ex
latere Excelſæ Reip. probatum; ipſum D. Scipionem in maxi-
mum Cæſaris detrimentum iniuiſſe amicitiam cum Gallo, &
eius partes ſecutum fuiſſe. Nam in caſtris vna cum cæteris mi-
litibus & belli ducibus fuit. Qua ergo ratione dicere poſſumus,
ſine detrimento Cæſaris ſecutum fuiſſe Gallorum partes: cum
male animatus in Cæſarem fuerit. *iuxta l. vlt. ff. ad l. Iul. maieſt.* Qui
13 enim † arma fert, præſertim contra aliquem, mali animi præſu-
mitur. *ita Bar. in l. 1. ff. ad l. Iuliam, de vi publ. & ſcripſi lib. 2. de arbit. iu-*
dic. &c. caſu 394. num. 26.

Tertio, quod D. Scipio in perniciem Cæſaris ſecutus ſit par-
tes Gallorum vel ex ipſo euentu ſatis probatur, quia dum cum
claſſe regia nauigaret, cepit naues Hiſpanias, & milites cate-
14 nis allegauit remigesq; fecit. At dubium non eſt, quem † Cæſa-
ris maieſtatem lædere, vel dominum alterum rei offendere, qui
eius bona diripit, vel caſtra expugnat. *ita ſcribunt Soc. Sen. conſ. 87.*
n. 16. lib. 3. Crau. conſ. 319. n. 1. & Boſſius in tract. cauſ. crim. tit. de crim. leſæ
maieſt. n. 13. Accedit, quod idẽ D. Scipio diripuit & bona Augu-
ſtæ. Qui quidem actus maxime offendit Cæſarem; cum tanti fa-
ciat Auguſtam Cæſar, quanti ſe ipſum diligit, ſunt argumento
multa in eũ collata beneficia & priuilegia: ſunt illa certa bene-
uolentiæ ſigna. Nun obſtant nunc adducta in contrarium, ex
quorũ confutatione apertius conſtabit, Excelſam Remp. ius o-
ptimum fouere. Ad primum itaq; reſpondeo. primo, ꝙ illa ma-
ior propoſitio vera non eſt in caſu noſtro; quod demonſtratur
15 diſtinguendo duas eſſe † inimicorum ſpecies: quanquam Io.
Igneus *in l. fideicommiſſum. n. 71. ff. ad S. C. Sylla.* quatuor conſtituat.
16 Vna ergo eſt inimicorum ſpecies, quos † inimicos priuatos ap-
pellamus. ſicuti ciuis contra ciuem, nobilis cõtra nobilem, ple-
beius contra plebeium. De his loquitur. *l. ſi quis ingenuam. §. in ci-*
uilib. ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. l. vnica. C. ſi quacunq; præd. poteſt. & l.
liberi. C. de inoffi. teſta. Quemadmodum & Igneus in d. l. fideicommiſſum.
n. 73. 74. eſt interpretatus. Et præter eũ in ſpecie noſtra, Raphael Comenſ.
conſ. 161. Miles. col. pen. verſ. vbi autem libertus. Quo loci reſpondit
17 Comenſis, quod contrahens † amicitiam cũ hoc inimico, tan-
tam non præbet ſuſpicionem, quantam cum inimico publico
amicitia iungitur. *& Comenſem ſecutus eſt Mandoſ. d. tracta. de ingra-*
titudine. in 22. genere ingratitudinis. Ea forte eſſe poteſt ratio, quod
inimicitia priuati apta non eſt euertere domini directi ditio-
nem & ſtatum, quæ conturbare poteſt publicus hoſtis & inimi-
cus. Quod ego intelligo pro perſonarum conditione. Nam fie-
ri poteſt, quod directus dominus ita tenuem habeat ſupellecti-
lem, vt facile ſpoliari à priuato inimico poſſit, vel aliter lędi gra-
uiter. Et ideo exiſtimo, quod copulare amicitiam cum his no-
cere habeat vaſallo, qui ingratus iudicari poterit; quemadmo-
dum iudicatur ingrata mater erga filium, quæ cum inimicis filij
amicitiam iniuit. *d. l. liberi. §. vlt. C. de inoffic. teſta.* Altera eſt ſpecies
inimicorum: qui † publici inimici appellantur. Hi ſunt in tri- 18
plici differentia. cũ aliqui hoſtes, id eſt, perduelles appellentur.
l. hoſtes. ff. de capt. & poſtli. reuerſ. l. hoſtes. & l. quos nos. ff. de verb. ſign. † 19
Perduelles hi nõ ſolum à M. Varrone libro de lingua latina, ſed
& à noſtris Iuriſconſultis appellantur. *in l. Pantonius. §. rei perduel-*
lionis. ff. de acq. hær. in l. vlt. ff. ad l. Iul. maieſt. & d. l. quos nos, de verb. ſign. 20
Aliqui vero dicuntur † publici inimici & hoſtes, improprie ta-
men: quales ſunt qui fœdus, vel fidem eorum ſuſcipiunt, cum
quibus nulla fides, vel amicitia contracta eſt. De his loquitur. *l.*
poſtliminij. §. in pace. & l. poſtliminium. §. transfuga. ff. de capt. & poſt-
lim. reuer. & l. 1. §. cum dominus. ff. ad S. C. Syllaniana. Tertio vero pu-
blici inimici † illi eſſe dicũtur, qui nec proprie hoſtes ſunt, nec 21
ius poſtliminij habent. Quales ſunt ij, qui inimici efficiuntur,
cum duę ciuitates, vel duo Principes, qui ſuperiorem recogno-
ſcunt, inter ſe bellum mouent. De his loquitur † *l. non dubito. ff.* 22
de capt. & poſtlim. reuerſ. Vaſallus † itaq; non poteſt cum hoſtibus 23
& inimicis his publicis amicitiam contrahere: cum hi domini
ſui inimici eum lædere maxime poſſint, contra quos vaſallus
pro domini ſui defenſione arma ſumere debet, non autem eos
amice tractare, alioqui feudo priuatur. *c. 1. in princ. quib. mod. feud.*
amit. & dixi ſupra. Et in ſpecie ita ſentiunt Comenſ. d. conſ. 161. col. pen. &
Igneus d. l. fideicommiſſum. n. 72. Nec hoc caſu repugnat illud † Eccl. 24
c. 7. Noli eſſe pro amico inimicum proximo. Nam hoc intelligi debet,
cum ſalua amicitia illius proximi, cui plus debemus, alteri ami-
citia iungi poſſumus: at contra, cum efficitur quis inimicus il-
lius, cui is multum debet; ſicuti in caſu noſtro. Qua enim ra-
tione effici poteſt, vt vaſallus, relicta amicitia domini ſui, cui ob
collatum beneficium multum debet, amicitiam cũ hoſte ipſius
domini contrahat. quocirca vna cum Igneo *in d. l. fideicommiſ-*
ſum. n. 79. ff. ad S. C. Sylla. hæc ratio contra vaſallum retorqueri ita
poteſt. Non licuit vaſallo atq; ita D. Scipioni, pro amico, hoc
eſt, pro Rege Gallorum, effici inimicus proximo ſuo, id eſt, Cę-
ſari. Cuius voluntati contrauenit D. Scipio, qui iurando † ei fi- 25
delitatem promiſiſſe dicitur; quod eſſet amicus amicorum, &
inimicus inimicorum domini, *vt legitur in c. 1. de forma fidel.* Qua
ratione confutatur & illud; quod amicitiam contrahere ſit de
genere permiſſorum. Verum hoc quidem eſt, modo contraha-
tur amicitia, illæſa permanente fide iam alteri data. Sicuti dici-
mus, quod ille qui vouit caſtitatem, non poteſt matrimonium
ſine peccato contrahere, licet † matrimonium non ſit de gene- 26
re prohibitorum, ſed omnino à lege diuina inuentum, *vt aperte*
probat c. innocens. §. 1. 22. q. 4. Ita in caſu noſtro, licet amicitia ſit de
genere permiſſorum, non tamen contrahi debet, violando fi-
dem domino directo datam. *Et in ſpecie noſtra ita reſpondet Igneus*
in d. l. fideicommiſſum. nu. 76. ff. ad S. C. Syllan. qui *nu. 78.* ſubiungit &
illud, quod huc ſpectat. Eſſe quidem laudabile, & permiſſum † 27
amicitias contrahere ex illo Eccl. *cap. 7.* cum non eſt ad alterius
æmulationem. cum hoc lex prohibeat. *l. ædificia. C. de operib. publ.*
ibi, inſidias vicinitas reformidet. l. opus. ff. de operib. publ. & l. per prouin-
cias. C. de ædifi. priu. Eſt enim permiſſum in proprio † ædificare, 28
& laudabile quoque ciuitatem ædificijs exornare: non tamen
cum ad æmulationem fit, vt illis locis ad rẽ hanc adductis ſcri-
bit Igneus. *Et ſimilia retuli lib. 2. de arb. iud. caſu 156.*

Quod autem hoc caſu ad æmulationem Cæſaris, imo & cum
eius detrimento D. Scipio ad regem Gallorum transfugerit, vel
ex eo conſtat, quod non potuiſſet eo tempore Cæſar de ipſo D.
Scipione confidere, & multo minus in bello iuuari aduerſus
ipſum Regem; cum tamen ex iuramento fidelitatis tanquam
ei ſubditus ratione originis, & tanquam vaſallus ei adſtrictus
foret. *c. 1. de forma fidelit. cum ſimilib.* Non inquam potuiſſet Cæſar
de eo confidere, cum ſcriptum ſit Matth. c. 11. *Qui † non eſt me-* 29
cum, contra me eſt. Si enim erat D. Scipio cum rege Gallorũ, quo-
modo potuiſſet Cæſari inſeruire? Non. n. poteſt quis duobus † 30
dominis ſeruire; quia vnum diliget, & alterũ odio habebit, *vti*
ſcriptum eſt Luc. c. 16. & cap. qui reſiſt. 11. q. 3. Eo maxime cum duo
domini ſint inuicem inimici. Nam qui ambulat inter duos ini-
micos *(inquit Chryſoſtomus ſuper Matthæum relatum in cap. eyciens. 88.*
diſt.) volens ambobus placere, ſine alloquio mali eſſe non po-
teſt. Quod procul dubio procedit noſtro in caſu, in quo aperte
conſtat Regem Gallorum tunc bellum contra Cæſarem gere-
re (vt iam diximus.) Et ſi reus criminis læſæ maieſtatis ille in-
dicatur, qui Cæſaris hoſtes † alloquitur, eiq; literas dat. *l. 1. ff. ad* 31

l.Iul.Maieſ. & in ſpecie reſpondit Gratus conſ.5.num.12.lib.1.& ſcribunt
plures relati à Hieron.Gigante,in tract.de crim.læſa Maieſ.lib.1.q.12. Et
32 ſi non licet † Duci belli inconſulto Principe ſuo alloqui Du-
cem aduerſarium, & cum eo eſſe, *vt ſcribunt Bar. Alex. & alij in l.*
conuentionum. ff.de pactis.quos in ſpecie noſtra ſecutus eſt Igneus in d.l.fi-
deicommiſſum.nu.69.ff. ad S.C. Syllania. ſi inquam hæc non licent,
ob ſuſpicionem non leuem, quæ inde oritur, quando fortius in
caſu noſtro, reus illius criminis læſæ Maieſtatis, & nõ obſeruata
33 fidelitatis iudicari debet D.Scipio, qui † arma contra Cæſarem
ipſum pro Rege Gallorum tulit. *iuxta l.1. ff.ad Iul. Maieſt. quo quis*
contra Remp.arma ferat. & ſcribit Gigas lib.1.de crim.læſa Maie.q.37.
Reſpondeo ſecundo, illam minorem propoſitionem de-
ſtruendo. Quæ quidem propoſitio duo continet.
Primo habet, quod Reip. Genuenſis onus fuerit probare D.
Scipionem ad Cęſaris detrimentum cum Rege Gallorum ami-
citiam contraxiſſe. quod primum pronuntiatum iuris eſt.
Secundo, quod Reſpubl. ipſa Genuenſis hoc non probaue-
rit, quod probare debuit. Quod ſane ſecundum aſſertum facti
eſt. Vtrumq; falſum eſſe opinor in ſpecie noſtra. Quod vt pla-
34 num faciam, duos caſus diſtinguo. Primus eſt, cum † vaſallus
contrahit amicitiam cum inimico domini, & ad illum ſe non
confert, recedendo à domino, ſed domi ſuæ ſtat, paratus cum
opus erit domino ſuo ſeruire. Hoc caſu amicitia hæc non eſt
de genere malorum, ſed bonorum; ob id præſumptio eſt pro
ipſo vaſallo, quod ſcilicet ad bonum finem cum illo amicitiam
contraxerit. Nam & ipſi domino, cui prius deuinctus eſt, pro-
deſſe poterit, nempe ſuadendo vt reconcilient inter ſe, & ami-
ce viuant. Quocirca, ſi dominus hoc in caſu aſſerit, vaſallum
hunc ad ſui detrimentum cum illo inimico ſuo amicitiam coi-
35 uiſſe probare id debet. Et hoc in caſu loquuntur Laudenſ. †
Præpoſ. & Iacobinus à Sancto Georgio. Hoc idem affirmat
Iſernia *in d.cap.1.§.porro.colum.1.verſic.quæret autem gloſſ.quæ fuit pri-*
ma cauſ.benefic.amitten. Et illum ſecutus eſt Afflict.d.deciſ.387.in fi. Hic
caſus non eſt ille, de quo contendimus.
Secundus eſt caſus, cum vaſallus contrahit amicitiam cum
inimico domini, & relicto domino, ad eum accedit, & cum eo
36 commoratur. Hoc caſu dicitur † amicitia hæc de genere prohi-
bitorum. Nam lex prohibet vaſallum ire ad hoſtem hunc, &
cum eo eſſe & commorari, vt multis ſupra in primo opinionis
noſtræ fundamento probaui. Nam hic dicitur quodammo-
do transfuga, *vt in ſpecie ſcribit Igneus in d.l.fideicommiſſum.nu.70.* Et
37 hoc in caſu loquitur ipſemet † Iſernia *in d.§.porro. col.3. verſ.ſecus*
ſi. cuius hæc ſunt verba: *ſecus ſi feciſſet quis rem de ſe illicitam, puta, ſi*
iuiſſet ad hoſtes. hoc de ſe illicitum eſt. C.de ſer.fugitiuis.l.2.de commer.&
merca.l.3. quæ res expor. non poſſ.l.2. Hæc ille: & paucis interiectis,
ita ſubiungit. *Caueant ſubditi non ire ad hoſtes ſine licentia; qui ante-*
quam probent, quod non animo malo, ex vinculis cauſam dicent. ff.ad Syl-
lan.l.Iubemus. Hæc Iſernia. qui aperte affirmat, hoc caſu, vaſal-
lum teneri probare, ſe contraxiſſe amicitiam cum inimico do-
mini ſui, & ad eum iuiſſe alia de cauſa, quam vt domino ſuo no-
ceret. Et Iſerniam ſecuti ſunt Igneus *in l. fideicommiſſum.nu.68.ff.*
ad S.C.Syllania. Afflict.in d.§. porro.nu.17. & ibi Aluarot.idem ſenſit. &
eo loci Afflictus *n.10.* ſcribit, quod vaſallus perdit feudum, cum
inſidias domino parat: quod tunc facit quando eum deſerit, &
ad inimicum domini accedit. Hic caſus eſt ille, de quo nunc
contendimus. cum fateatur ipſemet Dom.Scipio, ſe receſſiſſe à
ciuitate Genuæ, à feudo Cæſaris & eius ſeruitio, & ad Regem
Galliarum fuiſſe: ſequitur ergo onus fuiſſe ipſius Dom. Scipio-
nis probandi, quod ſine Cæſaris detrimento ad Galliarum Re-
gem ſe contulerit. ſed qua ratione probare hoc æquiſſimis iu-
dicibus poterit, cum manifeſte conſtet, (vt ſuis locis diximus)
contra Cæſarem arma tuliſſe & eius bona diripuiſſe. Qua ex re
ſatis demonſtratum eſt, eſſe falſam ſecundam illam minoris
propoſitionis partem, quam facti eſſe diximus; nempe proba-
tum non fuiſſe, Dom. Scipionem cum Cæſaris detrimento a-
micitiam cum Gallo iniuiſſe. Nam ſatis ex relatis conſtat eſſe
probatum, ſi modo Reipubl. probandi onus incumbebat.
Non obſtat nunc ſecundum argumentum, quia reſpondc-
tur, primo, quod hoc in caſu non ſufficit probare per coniectu-
38 ras ipſius D. Scipionis animũ. Nam, tunc † coniecturæ his ca-
ſibus ſufficiunt, cum nulla alia præſumptio eſt contra tranſeun-
tem ad hoſtes, quam hæc quod ad eos iuerit. At ſecus quando
alia repugnat, vt loquitur tex. *l.non autem.§. à Barbaris. ff.de re mil.*
qui ab Iſernia perſonæ aſſertionis probatione adfertur. Et qui
quidem locus à Coraſio *lib.3.miſcel.iuris.c.7.nu.7.* interpretatur.
Et ratione comprobatur, quia ſi repugnant coniecturæ & præ-
ſumptiones, vrgentiores † probationes, vt illæ conuellantur, 39
omnino requiruntur. *ita probat.l.vlt. ff. quod metus cauſa.c.quia ve-*
riſimile, de præſumpt. Et ſcribunt Curt. Iun.conſil.39.nu.38.lib.2.Cæteros
prætereo. cum ergo in caſu hoc ipſo aduerſus Dom.Scipionem
aliæ permultæ repugnent cõiecturæ mali animi erga Cæſarem;
nempe quod Romæ & Venetijs agens vna cum Cæſaris rebel-
libus conuerſatus ſit, quod in Principem Auriam Claſſis Cæ-
ſareæ præfectum conſpirauerit: quod demum in Gallia con-
tra Cæſarem multa egerit; mea ſententia dici non poteſt, quod
ſufficiant coniecturæ, & præſumptiones, quibus demonſtre-
tur, ſe ſine Cæſaris detrimento ad Gallorum regem acceſſiſſe.
Non equidem cõiecturis opus eſt in re tam clara & aperta. *iuxta*
l.ille aut ille.§.cum in verbis.de leg.3.cum vulg.ſim.
Reſpondeo ſecũdo loco (admiſſo, quod in caſu noſtro con-
iecturæ, & præſumptiones ſufficiant) has coniecturas, quas
magni facit Rolandus *d.conſil.1.num.88.lib.3.* nil prodeſſe. Nam
illa prima, quod Dominus Scipio nunquam proſecutus ſit
odio Cæſarem, à quo & ipſe, & eius minores maxime dilecti
fuerunt; leuis admodum coniectura eſt: quemadmodum mul-
tis demonſtrauimus in alio reſponſo, in quo diſputauimus D.
Ioannem Aloyſium contra Cæſarem, à quo multa beneficia
conſecutus fuerat, malo animo deliquiſſe. Eſt equidem vrgens
argumentum optimi animi Cæſaris erga ipſos Fliſcos, quod in
eos multa contulerit beneficia: ſed non econtra, quod Fliſci
bono ſemper animo extiterint erga Cæſarem. Cum (vt ſuo
diximus loco) multi fuerint, qui ingratum animum contra
eorum benefactores declararunt. Non repeto iam dicta. Illa et-
iam coniectura ſecunda à Rolando perpenſa, quod Dominus
Scipio eo tempore fuerit ætatis teneræ, & minus aptæ nocere
Cæſari, leuis admodum eſt. Nam (vt prætermittam, quantum
Dominus Scipio ab euentu ipſo Cæſarem læſerit) quis eſt, qui
negare poſſit, ætatem † decem & octo annorum in adoleſcen- 40
te valido, & membris bene compoſito, aptam non eſſe ferre ar-
ma in bello, & pugnare valide non poſſe. Exiſtimauit ſapien-
tiſſimus † Ariſtoteles *lib.8.Politic.cap.4.* pueros, tribus elapſis an- 41
nis, poſt pubertatem, aptos eſſe arma tractare, & bellicis labo-
ribus poſſe ſupereſſe. id quod longo vſu comprobatum fuit. † 42
Seruius Tullius Romanorum Rex, cum quinque claſſes iunio-
rum cenſus faciendi gratia inſtitueret pueros eſſe exiſtimauit,
qui minores eſſent annis ſeptendecim: atque inde ab anno de-
cimo ſeptimo, quos idoneos iam eſſe Reipublicæ arbitrabatur,
milites ſcripſit. *Auctores ſunt Gellius lib.10. noct. Attica. cap.28. Petrus*
Crinitus lib.5. de honeſta diſciplina, cap.9.& Alexan.ab Alexan.lib.1. die-
rum genialium. cap. 20. qui quidem Alexander ſubiungit, idem
æuo ſubſequente † Caio Graccho lege ſacrata ſancitum fuiſ- 43
ſe. Et poſt Cannenſem cladem Decius Iunior Dictator iunio-
res decem & ſeptem annis, imo & prætextatos militiæ adſcri-
pſit. *auctor eſt Liuius lib. 2. decad. 3. Et alia ad hanc ſententiam obſerua-*
uit eruditus Petrinus Bellus in tracta. de re militari, part.1.titulo ſeptimo.
Quocirca recte ſcribunt omnes *in l.vlt.C.de teſtamen.milit.* † pu- 44
pillum, ſeu pubertatem egreſſum militem eſſe poſſe, & milita-
ribus frui priuilegijs.
Præterea accedit, quod licet minor decem † & octo annis 45
excuſetur à delicto, quod fit omittendo, *vt ſcribunt gloſſa in au-*
then. de captiui. C.de epiſcop.& cleric. Salyc. & cæteri in l. ſi quis in tan-
tam.C. vnde vi. Corn. conſil.247. colum.5.verſi.inſuper.lib.1.quos ſecutus
eſt Tiraquell.in tracta.de pœnis legum,&c.cauſa 44.num.45. Non ta-
men à delicto, quod committendo fit, vt relati Doctores ſcri-
bunt. Et ſi pœna mitior eis imponi ſoleat; *qua de re coproſe ſcripſi*
lib.2.de arbitr.iudic.&c.caſu 329.
Non obſtat tertium fundamentum, quia reſpondeo, ex iam
dictis, imo grauem fuiſſe ingratitudinem Dom. Scipionis erga
Cæſarem: cum contra eum arma tulerit, & eius claſſem, bo-
naque diripuerit. Nec ingratitudo ab ætate metienda eſt, ſed ab
effectu: ſiquidem & † pupillus doli capax delictum commit- 46
tit, & ob illud pœnam meretur. *l. impuberem. ff. de furtis.c.ap.2. de*
delictis pueror. vbi Doctores. Et actione † iniuriarum tenetur. *l. illud.* 47
ff.de iniurijs. l.pupillum. & l.in eo quod plus.§.pupillus.vbi Dec. & cæteri.
de regul. iur. Et † impuberem doli capacem ingratitudinis no- 48
tam poſſe ſubire, ſcribit Bar. *in l.2. in princip. num.19. ff.de inoffic.te-*
ſtam. quem in ſpecie ſecutus eſt Quintilianus Mandoſius in tracta.de ætate
minori.cap.4.num.48.
Non obſtat quartum & vlt. argumentum, quia reſpondeo,
iuſtum metũ excuſare quidem † vaſallum, qui ad inimicum do- 49

Digitized by Google

mini ſui acceſſit, & eius partes ſecutus eſt: non tamen noſtro in caſu iuſtus iſte motus in D.Scipione adfuit. Cuius rei declarandæ gratia diſtinguendi ſunt duo caſus.

Primus eſt, cum cauſa metus à perſona inimici domini ipſius vaſalli procedit: vtputa, ſi hoſtis ille habet apud ſe filios huius vaſalli, & minatur, quod, niſi ipſe vaſallus, relicto domino ſuo directo ad eum accedat, filios illos occidat: vel ſi habet apud ſe caſtra, oppida, domos, aliave bona: quæ diruere, euertere & diſſipare minatur. Hic metus iuſtus eſt: & ob id excuſabit ipſum vaſallum accedentem ad inimicum illum domini ſui; cum velit nolit, ſi vult filios, vel bona tueri: ad illum ire debeat. Hoc in caſu loquuntur Doctores relati à Rolando *d.conſ.1.nu.108.* Ita
50 enim loquitur † Gram.*d.conſ.13.nu.35.* qui paulo ſupra *nu.33.in fi.* dixerat Hieronymum illum, quem defendere conatur Grammat. coactum metu hoſtium ad eos acceſſiſſe. *Et clarius hoc idem ſcribit ipſe Gram.d.conſil.31. num.36.& nu.43. Et eiuſdem opinionis vero fuit idem Gram.deciſ.18. nu.10. ita pariter loquitur Alciat.d.reſponſ.467. à Rolando citatus.* Quibus addo Imol.*conſ.34. in ſecundo dubio.* Abbatem *conſ.3.lib.2.* Ruin.*conſil.23.num.8.lib.1.* dum excuſando Du-
51 cem Grauioæ, qui † relicto Cæſare, ad Gallos Cæſaris hoſtes ſe contulit, ait; illum non fuiſſe reum criminis læſæ Maieſtatis, ob id quod metu à Gallis, qui eius bona occupabant, incuſſo, coactus fuit Cæſarem deſerere, & ad rerum ſuarum defenſionem ad Gallos ire. *Et eadem in ſpecie idem reſpondit cum Rum.Dec.conſil.604.num.8. & conſil.690. Et eodem in caſu idem reſpondit Gratus conſil.5.num.36.37.lib.1. Accedunt Pariſ.conſil.10.num.28.lib.1. Brun.conſil.81.num.5.& Crauet.conſil.6. num.84. qui poſt Baldum conſil. 96. Proponitur quod conſuetudo comitatus. in fin. lib. 3.* dicit hos cenſeri rebelles paſſiue & non actiue. Hic caſus non eſt, de quo contendimus; cum Dom. Scipio non fuerit metu coactus à Rege Gallorum, vt Cæſare relicto ad eum iret, & eius partes contra Cæſarem ſequeretur.
52 Secundus eſt caſus, cum † metus iuſtus prouenit à perſona ipſius directi Domini. Hic metus eſt quidem iuſtus, vt vaſallus qui timet ſibi parari à Domino inſidias, recedere poſſit à Domino: non tamen iuſtus eſt, vt accedat ad inimicos Domini. cum poſſit alio migrari: quemadmodum potuiſſet D. Scipio ſi voluiſſet. Nonne potuit ſe conferre in curiam Romanam apud Pont.Max. vbi & aliquot annos commoratus eſt? Nonne potuit ire Venetias, vbi aliquot menſes fuit? Nonne demum ire potuit apud alios Principes, contra quos Cæſar bellum non gerebat? Præterea, ſi concedunt Rolandus, & qui D. Scipionem tuentur, eum nil Cæſaris odio & cauſa egiſſe, cum à Cæſare diligeretur: quid ei obſtitit, quo minus iret ad Cæſarem ipſum & eius maieſtatem exoraret, vt tutum ſe à ſuis inimicis redderet? Nulla ergo excuſatione excuſare ſe poteſt Do.Scipio, quin iure feudis priuari meruerit, ac nunc mereatur. Atque ita iuris eſſe arbitror, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius, I.C.

SVMMARIA.

1 *Reſtitutio, quæ fit ob pacem initam inter Principes vim habet reſtitutionis in integrum.*
2 *Reſtitutio in integrum in priſtinum ſtatum reponit.*
3 *Sententia lata contra rebelles reſcinduntur per facta inter Principes.*
4 *Pace facta reſtituuntur poſſeſſiones, quæ ante tempus belli poſſidebantur.*
5 *Fictio poſtliminij omnia reſtituit.*
6 *Pacis capitula pacta inter Reges Chriſtianiſſimum & Catholicum, anno 1559. quibus proſint.*
7 *Res inter alios acta, alteri non nocet.*
8 *Pacis capitula proſunt quo ad occupata occaſione belli.*
9 *Pace facta quæ iniuria cenſeantur remiſſa.*
10 *Pacem non prodeſſe malefactoribus.*
11 *Reſtitutio quo ad iam alienata nil prodeſt.*
12 *Baldi doctrina in tit.de pace conſtantiæ, declaratur.*
13 *Gratiam facere quid ſit.*
14 *Præparatorij diſpoſitio porrigitur ad præparatum, ſed infra declaratur.*
15 *Gratiam eſſe præparatorium ad reſtitutionem.*
16 *Beneficia Principum latiſſime interpretari.*
17 *Statutum quo banniti rebanniuntur, operatur bonorum reſtitutionem.*
18 *Gratia idem eſt, quod indulgentia.*
19 *Indulgentia ſolam pœnæ remiſſionem operatur.*
20 *Lex inter.C.de ſent.paſſis & reſtitutis, declaratur.*
21 *Gratiam facere & reſtituere duo ſeparata.*
22 *Reſcripta gratiæ, tacite habent clauſulam annexam ſi preces veritate nituntur.*
23 *Reſtitutionem bonorum non ſignificare verba reſcripti Principis, quod bona & breuis iuſtitia adminiſtretur.*
24 *Reſtitutio à Principe de bonis bannito facta, ſolum operatur quo ad bona, quæ tempore banni ab illis poſſidebantur.*
25 *Reſtitutio nil operatur quo ad alienata.*
26 *Princeps, cum ob publicam vtilitatem rem ab aliquo aufert, debet rem compenſare.*
27 *Ciuitas faciens foſſata per agrũ alterius debet ei ſoluere agri pretium.*
28 *Principem per legem generalem poſſe auferre res priuatorum.*
29 *Papa auferendo ab aliquo beneficium ſine cauſa, debet ei dare cambium.*
30 *Princeps auferendo bona alicui vendita & data, vt illa reſtituat bannito reſtituto, debet domino bonorum ſoluere pretium vel dare cambium.*
31 *L.1.§.vlt.ff.de quæſtio.ſenſus & interpretatio.*
32 *Reſtitutio facta ex iuſtitia operatur plenum effectum, etiam quo ad bona alienata.*
33 *Diſpoſitio facta ſuper præparatorio quando extendatur ad principale.*
34 *L.clauibus.ff.de contrahen.empt.declaratur.*
35 *L.1.C.de donatio.explicatur.*
36 *Gratiam Principis large non interpretari, cum agitur de præiudicio tertij.*
37 *Bartoli opinio à multis reiecta.*
38 *Diſputare de ſuprema Principis poteſtate ſacrilegij inſtar eſt, ſed infra declaratur.*
39 *Princeps auferre poteſt ius quæſitum ex ipſius Principis facto, ſed infra declaratur.*
40 *Princeps reuocare poteſt à ſe conceſſa etiam per modum contractus, ſed infra declaratur.*
41 *Vaſallus citari non debet, cum Princeps poteſt ei auferre feudum, ſed infra declaratur.*
42 *Princeps ſine cauſa auferre poteſt ius alteri quæſitum, ſed infra declaratur.*
43 *Item remittere poteſt pœnam, priuato applicandam.*
44 *Pax principum publicam reſpicit vtilitatem.*
45 *Clauſulæ plenitudinis poteſtatis, vis magna.*
46 *Principis facto nil obijci poſſe.*
47 *Clauſulæ, motus proprij, effectus & vis.*
48 *Clauſulæ, ex certa ſcientia, vis.*
49 *Pacta ex certa ſcientia, in dubium non reuocari.*
50 *Clauſula ex certa ſcientia, idem operatur, quod clauſula, de plenitudine poteſtatis.*
51 *Actus omnes humani à voluntate, & poteſtate pendent.*
52 *Ius poſitiuum quando perimi non poſſit.*
53 *Inueſtitura vim habet contractus.*
54 *Pacta etiam à Principe obſeruari debere.*
55 *Principem non poſſe ſemper ius poſitiuum perimere.*
56 *Inueſtituræ tenor ſpectandus.*
57 *Feudi noua recognitio ſucceſſoribus non nocet.*
58 *Conceſſio facta à Principe cum clauſula, in quantum de iure, & gratia poſſumus, quid operetur.*
59 *Appellatio admiſſa cum clauſula, ſi & in quantum poſſumus, &c. quid operetur.*
60 *Clauſula illa, ſaluis iuribus, quid operetur.*
61 *Surreptitia conceſſio & inueſtitura, nil prodeſt.*
62 *Principes inconſtantes eſſe non ſolent.*
63 *Principes non ſolent venire contra factum proprium.*
64 *Item nec contra factum ſui anteceſſoris.*
65 *Reſcriptum gratiæ vitiatur cum in precibus narratum non eſt, rem impetratam ab aliquo poſſideri.*
66 *Pacta poſteriora derogant prioribus.*
67 *Diſputare de Principis poteſtate non eſſe ſemper ſacrilegium.*
68 *Principem non poſſe priuare aliquem iure ſuo.*
69 *Dominium iuris gentium eſſe.*
70 *Iaſonis reſponſum reiectum*
71 *Princeps debet citari facere vaſallum, cum vult ſine cauſa ei auferre feudum.*
72 *Cauſæ cognitionem à iure naturæ pendere.*

73 *D. Pauli locus ad Timoth. 1. cap. 5. declaratur.*
74 *Baldi doctrina declarata.*
75 *Calcanei reſponſum conſ. 52. nu. 17. declaratum.*
76 *Angeli opinio communiter reiecta.*
77 *Clauſula, de plenitudine poteſtatis, nil operatur, cum Princeps de re illa non poteſt diſponere.*
78 *Item nec quando Princeps fuit male informatus.*
79 *Clauſula, motus proprij, nil operatur, cum clauſula de plenitudine poteſtatis nil prodeſt.*
80 *Item non lędit ius tertij.*
81 *Item non tollit vitium ſubreptionis.*
82 *Item nil prodeſt, cum ad poſtulationem partis facta eſt conceſſio.*
83 *Clauſula, ex certa ſcientia, nil operatur ad detrimentum tertij.*
84 *Item nec in his, quę facti ſunt.*
85 *Item cum adhibetur ſine cauſa cognitione.*

FACTI SPECIES.

PRæſuppoſitis his, quę in pręcedentibus conſilijs atq; reſponſis narrata fuerunt in cauſa hac Excelſę Reip. Genuenſis aduerſus Illuſtrem Comitem Scipionem Fliſcum: nūc aſſeritur: quod cum ipſe D. Scipio eſſet apud Regem Galliarum, & illi inſeruiret in bello aduerſus Cęſarem & Regem Catholicum Hiſpaniarum (vt ſupra alias narratum fuit) ita egit tempore quo pax inita fuit inter ipſos Reges anno 1559. die 3. Aprilis. vt & ipſe frui poſſet beneficio ipſius pacis, et ſi in ea ſpecialiter fuiſſet cōprehenſus. Et vt poſſet libere frequentare & conſeruari in Regnis Catholicis. Et pro eo quod prętendebat detineri de bonis ſuis, à quibuſcunq; poſſet id proſequi & recuperare, tam Genuę quam alibi.

In capitulis pacis adeſt capitulum, quo diſpoſitum fuit: ſubditos & ſeruitores vtriuſq; maieſtatis reintegrandos fore ad eorum bona immobilia, non obſtantibus quibuſcunq; donationibus, conceſſionibus, confiſcationibus & ſententijs latis in contumaciam, & in abſentia partium, & eis non auditis, cauſa belli, de quo in dicta pace, reſtituenda ipſos ſubditos plene & omni prorſus impedimento & contradictione ceſſantibus ad ea iura, quę habebant tempore cœpti belli.

In eiſdem capitulis pacis adeſt articulus vigeſimus quintus, in quo comprehenduntur Genuenſes ea adiecta conditione; ne ipſi Genuenſes aliquo modo in ſuos ſubditos animaduerterent cauſa & occaſione ſeruitij, quomodocunque pręſtiti Chriſtianiſſimo Regi; & qui illius partes eſſent ſecuti. Imo quod remanere deberent liberi & abſoluti ac liberati, & frui ac potiri poſſent omnibus & ſingulis ſuis bonis, abſque eo, quod aliquis poſſet via iuris dicta de cauſa eos inquietare.

Hunc tractatum pacis, quo ad hanc partem pręſertim, Diuus Ferdinandus Imperator in gratiam Regis Chriſtianiſſimi & ad preces dicti D. Scipionis, anno 1562. die 21. Ianuarii, ratū & gratum habuit: Et ob id ipſe Cęſar recepit dictum Dom. Scipionem in gratiam ſuam & ſacri Imperii. Cum pręſertim in illis precibus narrauerit ipſe D. Scipio, quod ſemper fuit fidelis ſacro Romano Imperio, quod caſſata ſunt in ea pace omnia & quęcunq; delicta, & ſententia in contumacia; & in ſpecie quod ipſemet D. Scipio eſt abſolutus ab omnibus imputationibus.

Deinde idem Dom. Scipio petiit ab eadem Cęſarea Maieſtate inueſtituram bonorum feudalium, quę aſſerebat per mortem fratrum ſuorum ad ſe deuoluta. Cęſar reſpondit, quod cum magna pars dictorum bonorum per Carolum V. fiſco Cęſareo, pręcedente iudiciali cognitione & declaratione applicata fuiſſet: & de bonis illis inueſtiit Princeps Aurius, & alii plures: & quod, cum huiuſmodi declaratio ſe extenderet etiam ad ipſum Comitem Scipionem & eius bona feudalia, non poteſt aliqua ratione concedere petitam inueſtituram. Niſi velit ipſe Dom. Scipio recuperare dicta bona pręcedente iudiciali cognitione & ſententia: ad cuius effectum obtulit dare iudices & cauſa commiſſarios: quatenus ipſe Dom. Scipio via iuris repetere vellet ea, quę neq; per Maieſtatem ſuam, neq; per Diuum Carolum V. alicui conceſſa fuiſſet, vel ab aliis quomodocunq; iuſto, ſeu probabili ac rationabili titulo poſſiderentur.

Anno deinde 1562. die 13. Iulii; idem Ferdinandus Cęſar intuitu Regis Chriſtianiſſimi conceſſit ipſi Domi. Scipioni inueſtituram Caſtrorum atq; oppidorum Variaſii, Montobis & Reccathagliata. In qua quidem inueſtitura fit mentio ſolum confirmationum & conceſſionum iam factarum à diuis Maximiliano & Carolo V. ipſis Fliſcis; non autem narratur lata ſententia contra ipſos Fliſcos, non etiam quod idem Diuus Ferdinandus Cęſar, anno 1559. die 22. Aprilis, confirmauit donationes & conceſſiones factas Principi Aurio, & cęteris donatariis: qui poſſident, & de quorum poſſeſſione non eſt facta mentio. Non etiam fuit narratum, iam ipſum Diuum Ferdinandum paulo ante recuſaſſe concedere has inueſtituras ipſi D. Scipioni.

Eodem anno 1562. D. Scipio pro recuperatione feudorum, quę ſuorum maiorum fuiſſe aſſerit, litem mouit contra Principem Aurium & cęteros poſſeſſores; deducendo iura antiqua ſuorum anteceſſorum; & nouam inueſtituram ſibi à diuo Ferdinando conceſſam, capitula pacis & alia iura ſua.

Anno deinde 1564. die 23. Decembris, diuus Maximilianus nunc Imperator inuictiſſimus, Illuſtri D. Antonio Aurio conceſſit inueſtituram; in qua narratis omnibus geſtis tam à Carolo quam Ferdinando, motu proprio, animoq; deliberato ex certa ſcientia, ſacro procerum Imperii conſilio accedente Cęſarea auctoritate, deq; plenitudine poteſtatis, ac omni meliori modo dictam declarationem, priuationem & donationem factam per diuum Carolum V. & extenſionem ad bona & iura dicti Dom. Scipionis factam per diuum Ferdinandum, perpetuamq; excluſionem eiuſdem Domini Scipionis & hęredum, ac deſcendentium ipſius, confirmauit & approbauit: cum reſeruatione iurium Imperii, & aliorum etiam, quos prędicta rebellionis, & lęſę Maieſtatis crimen, ac Cęſarea ſententia deſuper lata non complectuntur.

Anno 1565. die 11. Aprilis, idem Maximilianus Cęſar conceſſit ipſi Excelſę Reipub. Genuenſi inueſtituram dictorum caſtrorum & oppidorum, Variſii, Montebii, Roccatagliata; ex certa ſcientia animo deliberato, accedente ſano & maturo conſilio, de plenitudine poteſtatis; confirmando etiam donationem factam ipſi Reipub. à diuo Carolo V. inſerto tenore literarū ipſius Caroli ad Principem Aurium; & cum inueſtitura in ipſum Principem facta. Et ex nunc prout ex tunc denuo conceſſit quantum de iure donare & confirmare potuit: cum ſuppletione defectus tam iuris, quam facti. Sine tamen pręiudicio Domini Scipionis, quo ad pendentiam litis, quę tunc vertebatur inter eum & ipſam Excelſam Rempublicam, quatenus ſcilicet dicta bona ad ipſum Dominum Scipionem ex ſucceſſione patris, & fratrum ſuorum, vel aliorum eſſent legitime deuoluta. Cum clauſula reſeruationum iuris Imperii, & alterius cuiuſcunque.

Dubitari nunc contingit, an ſtantibus his reſtitutionibus, gratiis & inueſtituris, Do. Scipio ita ſit ad antiqua iura reſtitutus, vt iure nunc valeat recuperare caſtra & oppida olim ſua ablata, nunc Exiſtentia apud Excelſam Rempubl. Genuenſem, & alios Cęſaris donatarios.

Initium à Domino.

CONSILIVM CIV.

NON eſt nec minoris, nec leuioris dubitationis hæc, quæ nunc proponitur conſultatio, quam illæ fuerunt, quas ſuperioribus in reſponſis tractaui, atque enucleaui. Et quantum vel ipſa ingenij mei mediocritate iudicare potui tria habet capita conſultatio.

Primum caput eſt, *an Dom. Scipio cenſeatur ad omnia iura ſua reſtitutus*

reſtitutus ex capitulis pacis initæ inter Reges Chriſtianiſſimum & Catholicum: ita vt valeat hæc feuda recuperare.

Secundum caput eſt, *an ex eo, quod D. Scipio receptus fuit in gratiam à Cæſare eo anno 1562. die 22. Ianuarij, cenſeatur ad iura ſua omnino reſtitutus.*

Tertium caput eſt, *an ipſi D. Scipioni prodeſſe poſſit conceſſio inueſtituræ ei facta eo anno 1562. die 13. Iulij.*

Quo ad primum huius conſultationis caput, dicendum videbatur D. Scipionem adiuuari poſſe ex Capitulis illius ſanctæ pacis, vt ſcilicet ita reſtitutus cenſeatur ad iura ſua antiqua, vt feuda hæc omnia recuperare poſſit: *quemadmodum in ſpecie hac ipſa reſpondit bene eruditus Rol. conſ. 1. n. 114. & multis ſequent. lib. 3. cuius quidem opinio multis rationibus & argumentis fulciri videtur.*

1 Primo, quia † reſtitutio, quæ fit ob initam pacem inter Principes, vim habere non ſimplicis indulgentiæ, ſed reſtitutionis in integrum. *Ita ſcribit Bald. in cap. 1. §. hoc quod nos, verſ. priuilegia omnia. col. 2. nu. 3. de pace conſtan. Et Baldum ſecuti ſunt Aret. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. num. 22. de libe. & poſthum. & ibidem Iaſ. in repe. nu. 27. Soc. Sen. nu. 17. & idem Soc. conſil. 58. col. 2. verſicu. adhuc dici poteſt, quod lib. 3. & Boer. q. 38. nu. 7.* Atqui † reſtitutio in integrum reponit reſtitutum in priſtinum ſtatum. *l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ff. de minor. 25. ann. l. videamus. la 2. §. in Fauiana. ff. de vſuris. & cap. ſe ſcripſi in præludijs tractatus, De recupe. poſſeſſ. nu. 4.* Ergo D. Scipio ex capitulis pacis reſtitutus, debet poſſe conſequi hæc feuda, quæ iam antiquitus conſequi poterat.

2

Secundo ſuffragari videtur D. Scipioni (*inquit Rol. d. conſ. 1. nu. 117. lib. 3.*) auctoritas Baldi *in d. c. 1. §. ſententia quoque, n. 1. de pace Con-*
3 *ſtan.* cum ait, quod pace † facta, reſcindi debent ſententiæ latæ cõtra rebellem, occaſione rebellionis: quia ceſſante cauſa, nempe diſcordia, ceſſare debet effectus. *argum. l. generaliter. C. de epiſc.*
4 *& cler.* Et ſubiungit idem Bald *in d. cap. 1. §. poſſeſſiones. nu. 1.* quod † poſſeſſiones, quæ poſſidebantur ante tempus belli debeat pace facta antiquis illis poſſeſſoribus reſtitui. *Baldum ſecuti ſunt Boſſium in tract. cauſa. crimi. tit. de reſtitut. quæ fiunt à princ. nu. 8. & Afflict. in c. 1. in 6. nota. n. 36. hic finitur lex Feder. quos quidem recenſet ipſe Roland. d. conſil. n. 118. qui nu. 19. poſt Boſſium addit auctoritatem Angeli in l. pen.*
5 *C. de capt. & poſtlim. reuerſ.* cum ſcribit, quod, ex quo † fictio poſtliminij, quæcunq; reſtituit, quæ aufert captiuitas. *l. vlt. eod. tit.* illud eſt vtile pro exſtitijs, qui tempore pacis reuertuntur cum pactis, vt eis reſtituantur quæcunq; tenebant tempore ſuæ eiectionis, quia recuperabunt mobilia & immobilia, quorum dominium, & poſſeſſionem habebant: & etiam meram detentionem: ergo idem dicendum eſt in caſu noſtro.

Tertio accedit (*inquit Rol. in d. conſ. 1. n. 118. verſ. & eo maxime. lib. 3.*) quod ſine controuerſia reſtitui debet ipſe Do. Scipio ex illo capitulo ſanctę pacis; quod ita incipit. *Et ritorneranno li ſudditi, &c.*
6 quo ſane capitulo † cauetur, quod ſubditi. & ſeruitores vtriuſq; maieſtatis, exceptis Neapolitanis, Mediolanenſibus, & Siculis, non obſtante quod inſeruierint hoſtibus, plenarie reſtituantur ad bona capta, occaſione belli, remaneantq; in eo gradu, in quo erant ante bellum, nõ obſtantibus donationibus, conceſſionibus, declarationibus, confiſcationibus, & ſententijs commiſſis & datis propter contumaciam in abſentiam partium, quæ non fuerunt auditæ propter cauſam belli, ceſſantibus omnibus impedimentis & contradictionibus. Cum ergo Do. Scipio comprehendatur in his capitulis pacis, & reſtitui debeat in eo ſtatu, in quo erat ante bellum, vel antequam ſequeretur partes Gallorum: videtur omnino dicendum eſſe reſtituendum ad omnia iura feudalia: vt nunc reſtitui petit. Hæc dubitationem faciebant contra Excellſam Rempub. Genuenſem, D. Aurios, & cæteros horum feudorum dominos & poſſeſſores.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa, contrarium verius eſſe opinor, nempe ex capitulis ſanctæ pacis non eſſe reſtitutum D. Scipionem, vt poſſit hæc caſtra & oppida recuperare & conſequi.

7 Primo ea ratione, ꝙ hæc pax eſt res inter alios † acta, nempe inter Reges Chriſtianiſſimum & Catholicum, quæ alteri, id eſt, Cæſareæ Maieſtati nec nocere nec prodeſſe poteſt, vel debet, *tot. t. vnic. C. res inter alios acta. & l. 2. C. quibus res iud. non nocet. cum vulg. ſimil.* Nec huic rationi repugnat, quod Cęſar ipſe ratum habuerit illud capitulum pacis; quod Do. Scipio reſtitueretur ad iura ſua: & quod ipſemet Cæſar in gratiã ſuam receperit ipſum D. Scipionem. Quia infra in ſecundo capite huius conſultationis demonſtrabimus multis rationibus illam ratihabitionem nullius eſſe momenti, præſertim quo ad caſum noſtrum.

Secundo dato, (non conceſſo tamen) & Cæſarem pacem illam percuſſiſſe attamen adhuc illa non prodeſt D. Scipioni. Nã
pacis † capitula ſolum proſunt illis, quorum bona à ſuis domi- 8
nis occupata fuerũt, ob id quod ſuis hoſtibus inſeruierint: atq; ita occaſione belli amiſſa recuperari poſſunt, quemadmodum aperta verba ipſorum capitulorum nõ vno in loco ſignificant. *Et ipſemet Rol. d. conſ. 1. nu. 117. 118. 119. 120. lib. 3. concedit. Et hoc comprobatur ex egregia doctrina Baldi in c. 1. in verbo, Optamus. nu. 4. de pace Con-*
ſtan. quo loci ait, ex inita pace † ſolum cenſeri remiſſas iniurias 9
illatas à domino, dum fuit in ſocietate cum hoſte ipſius ſui domini: & ideo ſubiungit Baldus, quod ſi vaſallus commiſit delictum antequam ad hoſtes domini accederet (vt in caſu noſtro euenit) & ob id delictum mereretur feudo priuari, pace facta inter dominum & hoſtem, vaſallo feudum reſtitui non debet. Et accedit quod ſcribit Boer. *q. 38. col. 2. verſ. quamuis. poſt Manſuetum quem recenſet*, nempe, † pacem non prodeſſe in malefacto- 10
ribus, quia alia de cauſa quam belli ex propoſito deliquerunt. Atqui noſtro in caſu bona hæc feudalia, quæ ſua & ſuorũ fuiſſe aſſerit Do. Scipio, à Cæſare occupata non fuerunt ſolum occaſione belli, quod ſcilicet Dom. Scipio Cæſare relicto Gallorum partes ſit ſecutus: ſed alijs iuſtis de cauſis. Ergo Dom. Scipioni non proſunt hæc capitula pacis. Illa minor propoſitio ſatis clara eſt ex iam pertractatis in præcedentibus reſponſis, in quibus demonſtratum fuit Do. Scipionem fuiſſe omni iure ſuo priuatum multis de cauſis.

Primo ex perſona D. Ioannis Aloyſij fratris ſui. Secundo ex ſuamet perſona cum deliquit machinando vna cum Do. Iulio Cibo in perniciem & detrimentum Cæſaris. Tertio ex ſua etiam perſona, cum Cæſare relicto, ſecutus eſt partes Gallorum. Dato ergo quod quo ad hanc cauſam tertiã pacis capitula prodeſſe poſſent D. Scipioni (quod non conceditur) attamen clarum eſt, quo ad duas illas primas cauſas nil poſſe opitulari.

Tertio, dato (non conceſſo tamen) quod capitula pacis omnem cauſam comprehendant; adhuc tamen illa prodeſſe non poſſunt D. Scipioni, quo ad bona alienata. Siquidem Cæſar approbauit atq; ratificauit hæc capitula pacis non abſolute, ſed limitate, nempe ne reſtituerentur hæc bona iam donata & diſtracta. Quod iam clare conſtat, nam quando Cæſar anno 1562. die 22. Ianuarij recepit in gratiam ipſum D. Scipionem, nullum verbum fecit de reſtitutione bonorum. Deinde cum paulo poſt ipſe D. Scipio rogaſſet Cæſarem, vt ſibi inueſtituram concederet, reſpondit Cæſar, ſe id facere nõ poſſe ob id quod iam bona illa feudalia alijs donata fuerant à Carolo V. Senſit ergo Cæſar, quod ex ea receptione in gratiam & ratihabitionem pacis factæ, non intelligebat approbare capitulum pacis, quo ad hoc vt reuocaret bona iam alienata & donata; & per conſequens illa reſtituerentur ipſi D. Scipioni.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum reſpondeo, & illud retorqueo, quod ſi pax idem operatur, quod
reſtitutio in integrum; † & reſtitutio nil prodeſt quo ad iam a- 11
lijs quæſita. *l. et ſi ſine. §. Papinianus. ff. de minor. & infra dicemus*; ergo nec pax id efficere poteſt.

Nec obſtat illa doctrina Baldi † *in d. pace Conſtantia*, quam re- 12
lati Doctores ſunt ſecuti, quia illa procedit, quando inter Principes pacem incuntes expreſſe fuit cõuentum, quod etiam bona in alios diſtracta & alienata reſtituerentur. *ita declarat Iaſ. in d. l. Gallus. §. & quid ſi tantum, 1. lect. num. 82. de lib. & poſthum. poſt Nellum in tracta. de bannitis. part. 1. tertij temporis. q. 11. qui copioſe differit. idem ſenſit Bero. conſi. 76. nu. 103. lib. 1.*

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo illud procedere, quo ad ea bona quæ cauſa belli occupata fuerunt. Sed in caſu noſtro, bona hæc à Cæſare vendicata & alijs donata ob delicta ipſius Do. Scipionis & fratris ſui D. Ioan. Aloyſij occupata fuerunt: non ergo iure pacis (vt diximus) reſtitui debent.

Non obſtat tertium & vltimum, quia vno verbo ex iam relatis reſpondetur, reſtitutionem ex capitulis pacis fieri quo ad ea, quæ cauſa belli occupata fuerunt; quemadmodum aperta verba conuentionis & capitulorum initæ pacis ſignificant. *Et illa etiam ſuo in caſu perpendit Roland. d. conſ. 1. nu. 118. lib. 3.*

Præterea, ſi ex capitulis pacis ſolum reſtitui debet D. Scipio, ad iura, quæ obtinebat antequam ſequeretur partes Gallorum, certum eſt non poſſe reſtitui ad hæc feuda, cum iam antequam ad Regem Galliarum accederet, priuatus eſſet omni ſuo iure, vt infra dicemus, & ſupra diximus. Atq; ita concludo.

Quo ad ſecundũ caput conſultationis, an ex eo, quod D. Sci-

pio fuit receptus in gratiam à Cæſare eo anno 1562. die 22. Ia-
nuarij, cenſeatur ad omnia iura ſua reſtitutus. Qua quidem in
re videbatur dicendum, hanc gratiam operari reſtitutionem
omnium bonorum.

Primo ex *l. vlt. ff. de quæſtio.* quo loci probatur quod hæc verba
13 Principis; *Facias † gratiam decreti, ſeu ſententiæ, &c.* interpretari
debent, id eſt reſtituas: non pro ſimplici indulgentia intelligi
debent: *& text. d. §. vlt. ita intellexit Bar. in l. vlt. nu. 21. verſic. breuiter
dico. C. de ſent. paſſ. & reſtit.*

14 Secundo accedit ratio illa, quod quando vnū eſt † præpara-
torium alterius, diſpoſitio quæ fit ſuper præparatorio, porrigi-
tur ad id, cuius eſt præparatorium. *l. cl*[illegible]*ibus. ff. de contrah. empt. l. 1.
C. de dona. & l. cancellauerat. ff. de his, quæ in teſtam. delen.* Atqui gratia
15 eſt † præparatorium ad reſtitutionem, vt per ſe patet: ergo con-
cedendo gratiam, dicitur concedi & reſtitutio.

16 Tertio ſuffragatur, quod † beneficia Principū ſunt latiſſime
interpretanda. *l. vlt. ff. de conſtit. Princip.* Atqui plena erit interpre-
tatio dicere, quod cōtineat hæc gratia reſtitutionem, ergo, &c.

Quarto huc ſpectat auctoritas interpretum nempe Bartol.
17 *in d. l. vlt. num. 11. C. de ſenten. paſſ.* cum docuit, quod ſi † ſtatutum
ciuitatis ſtatuit, quod banniti rebanniantur, operatur hoc ſta-
tutum vt banniti cenſeantur reſtituti. *idem quod Bartolus ſcriptum
reliquit Barba. conſil. 3. colum. 3. lib. 2.* Ergo idem operari debuit hæc
receptio in gratiam.

Quinto & vltimo accedit; quod ipſe Cæſar recepit Dom.
Scipionem in gratiam contemplatione pacis initæ inter Re-
ges Chriſtianiſſimum & Catholicum: & ſub illis capitulis à ſe
ratificatis. Atqui pax operatur reſtitutionem plenam & non
ſimplicem gratiam, vt diximus ſupra. ergo receptio hæc in gra-
tiam debet operari plenam reſtitutionem. Dubitationem hæc
faciebant in hoc ſecundo capite conſultationis.

Re tamen ipſa accuratiori atq; diligentiori ſtudio perpenſa,
contrariam ſententiam veriorem eſſe opinor: nempe hanc gra-
tiam non operari reſtitutionem plenam, ita vt reſtitui valeat
D Scipio ad bona hæc feudalia.

18 Primo ea ratione, quod idem eſt † gratia quod indulgentia.
l. vlt. C. de genera. abolitione. & l. tutor. C. de ſenten. paſſ. Atqui conce-
19 dendo † indulgentiam ſola pœna delicti remiſſa cenſetur. *l. 2. C.
de ſenten. paſſ. & reſti.* non autem bonorum reſtitutio conceſſa
dicitur: cum ſint duo ſeparata. *vt in ſpecie inquit Bald. in l. ſi adem-
ptis. C. de ſenten. paſſ. & reſtitu.* ergo idem conceſſa gratia.

20 Secundo mouet me text. † *l. tutor. C. de ſenten. paſſ. & reſtitu.* cu-
ius hæc ſunt verba: *Tutor filiorum tuorum, quorum bonorum poſſeſ-
ſionem accepiſſe dicis, in metallum damnatus, & poſtea ex indulgentia
generali regreſſus, quanquam locupletior ſit, actione tutelæ adminiſtratæ
tibi non tenetur: ſi non ex gratia ſententiæ facta ſpecialiter ſtatum pri-
ſtinum cum bonis omnibus recuperauerit.* Ecce quod hîc Alexander
appellat gratiam, quam indulgentiam paulo ſupra dixerat. &
tamen ſubiungit ex gratia reſtitutum bona non recuperare, ni-
ſi expreſſim dictum priſtinum recuperauerit, id eſt, niſi ſpecia-
liter ſtatutū fuerit in ea conceſſione gratiæ, quod ad priſtinum
ſtatum reſtitutus cenſeatur. Cum ergo in caſu noſtro Do. Sci-
pio non fuerit expreſſe in priſtinum reſtitutus, hæc bona recu-
perare & conſequi non poteſt.

Tertio, dato (non admiſſo tamen) quod, iure communi in-
ſpecto, reſtitutus is intelligatur plene, vt etiam bona recuperet,
cui à Principe gratia facta eſt, non tamen in caſu noſtro gratiæ
conceſſio operari hoc poteſt. Si quidem duo hæc pro ſeparatis
21 atq; diſtinctis habuit Cæſar: † in gratiam recipere & reſtituere
ad bona: ſicuti aperte conſtat: quia dum petijt Do. Scipio in-
ueſtituram feudalium, reſpondit Cæſar, *quod bona illa fuerunt à
Carolo V. fiſco applicata, & quod maior pars illorum donata alijs fuerat.*
Quæ reſponſio duo continet. Primo, quod bona fuerant con-
fiſcata. Secundo, quod bona fuerant alijs donata. & ob id non
poterat de illis concedi inueſtitura. Ecce, quod Cæſar non in-
tendit ex receptione ad gratiam reſtituere bona non ſolum,
quæ alijs donata fuerunt à Carolo Quinto, verum etiam nec
ea, quæ apud ipſum Cæſarem, ſeu fiſcum reperiebantur. Quam
ſane reſtitutionem eorum, quæ erant apud fiſcum, facere non
recuſaſſet Cæſar, ſi per conceſſionem gratiæ intellexiſſet D. Sci-
pionem eſſe plene ad antiqua iura reſtituendum.

Quarto alia ratione ex hac gratia non dicitur Do. Scipio re-
22 ſtitutus, quod nihil penitus hæc conceſſio operatur. Nam † re-
ſcripta gratiæ intelliguntur, ſi modo preces veritate nitantur.
*cap. 2. de reſt. vbi gloſſ. & Doct. Dec. in capit. conſtitutus, in 4. notab. de re-
ſcript. Ripa lib. 2 reſp. cap. 24. colum. 2.* qui ſcribit idem eſſe in reſcri-
pto ea certa ſcientia. Atqui noſtro in caſu illæ preces, quibus
Dom. Scipio gratiam à Cæſare impetrauit plures habent ſub-
reptiones & obreptiones. Nam multa minus vera expreſſit &
multa narranda ſuppreſſit. ergo gratiæ cōceſſio vitiatur. Quod
permultæ adſint obreptiones & ſubreptiones in illis precibus
aperte conſtat. Nam narrauit primo, ſe fuiſſe ſemper fidelem
ſacro Romano Imperio, & tamen apparet, eum cum Domino
Iulio Cibo machinaſſe contra Cæſarem ipſum; & deinde ſecu-
tum fuiſſe partes Gallorum & bona Cæſaris diripuiſſe, & eius
milites remiges & captiuos feciſſe. Secundo narrauit quod in
pace inita inter Reges Catholicum & Chriſtianiſſimum fue-
runt omnia delicta caſſata & abolita, & ſententias ex contuma-
cia latas fuiſſe pariter reuocatas. Et tamen vtrunq; eſt falſum,
cum delicta commiſſa alia cauſa quam belli non fuerint can-
cellata: vt nec aliæ ſententiæ, vt dictum fuit ſupra. Tertio nar-
rauit, quod ipſemet fuit abſolutus ab omnibus accuſationibus
& imputationibus: cum tamen verum hoc non ſit, ex quo ſo-
lum fuit abſolutus à delictis cauſa belli commiſſis: nempe,
quod Gallorum partes ſit ſecutus.

Quarto narrauit, quod Rex Catholicus promiſit ſuam au-
ctoritatem impertiri, vt ipſe D. Scipio reſtitueretur ad ſua iura.
Et tamen clare conſtat Regem Catholicum in hæc verba pro-
miſiſſe. *Et terra dotto Re Catholico la mano in fauore de detti ſeruitori
del Re Chriſtianiſſimo in queſto, che la giuſtitia li ſia adminiſtrata buona
& breue.* Quæ ſane verba non inferunt † reſtitutionem bono- 23
rum in præiudicium tertij; iuxta ea quæ ſcribunt omnes *in l.
cauſas, ibi copioſe Iaſon num. 4. C. de tranſact. & vberrime explicans* [illegible]
1. de arbitr. ſud. q. 52.

Quinto admiſſo quod gratiæ conceſſio à Cæſare facta, ope-
retur reſtitutionem: attamen hæc † reſtitutio operatur ſolum 24
quo ad bona, quæ tempore condemnationis & banni erant
apud ipſum condemnatum & bannitum. *ita Calcan. in ſpecie con-
ſil. 52. num. 13. ex gloſſ. in cap. licet. de preb.* & eſt ratio, quia reſtitutio
dicitur eſſe repoſitio in priſtinum ſtatum, vt dixi ſupra. Atqui
noſtro in caſu nulla bona ex his Dom. Scipio tempore conde-
mnationis & banni obtinebat: cum iam eſſent publicata ob
delictum Dom. Ioan. Aloyſij (vt ſuo loco dixi.) Ergo ad illa
non fuit reſtitutus.

Sexto accedit, quod † reſtitutio prodeſt ſolum quo ad bona, 25
quæ tunc apud Cæſarem reperiebantur, non autem quo ad iam
alienata & donata alijs: id quod probatur & ex verbis ipſius
conceſſionis (vt dixi ſupra in tertio fundamento) & ex iuris
communis diſpoſitione *ita Barto. in l. vlt. num. 1. verſ. ſi vero erant a-
lienata. C. de ſentent. paſſ. & reſtitut. idem Barto. in l. Gallus. §. & quid ſi
tantum. nu. 12. de liber. & poſthum. & ibidem Iaſon in 1. lect. nu. 63. & in
1. lect. nu. 73. & in 2. lect. nu. 25. idem ibi Galliaul. num. 58. & Emanuel Co-
ſta in 2 part. nu. 42. 43. Barba. conſil. 43. col. 4. verſ. in illa bona lib. 2. Cal-
can. conſ. 36. nu. 29. & conſ. 52. num. 11. & 12. Iaſon conſ. 21. in fi. lib. 3. Rum.
conſ. 33. nu. 5. lib. 1. Dec. cap. vlt. col. 3. verſ. & ampliatur iſta. de conſti. Pariſ.
conſil. 69. nu. 165. lib. 3. & conſil. 1. num. 33. lib. 4. Alcia. reſpon. 169. num. 15.
Boer. q. 85. nu. 3. Neuiz. conſ. 68. num. 47. Natta conſil. 470. nu. 20. & con-
ſil. 471. lib. 3. & Beroius conſil. 60. nu. 16. lib. 3.* Quæ ſane vera interpre-
tum ſententia & iure probatur. Iure ex *d. l. vlt. C. de ſentent. paſſ. &
in cap. quamuis. de reſcript. in 6.* Quibus conſtat, hanc eſſe veram &
receptam *opinionem, & ſibi ab ea diſſentiant Cardin. *in cap.* *
*quia diligentia. de electi. & ibi Imol. Alex. in l. Gallus. §. & quid ſi tan-
tum. verſ. ſecundo limit. ff. de libe. & poſthum. & ſequitur Dec. conſil. 252.
in fin. & Rum. conſ. 21. nu. 7. lib. 5. & inſemet Dec. & Rum. ſi parum con-
ſtantes communem opinionem (vt retuli ſupra) ſecuti ſunt. Et contra Dec.
d. conſ. 252. in individuo contrarium reſpondit Neuiz. conſ. 68. nu. 49.*

Septimo & vltimo, dato, quod Cæſari licuerit † auferre hæc 26
bona iam in alios tranſlata: attamen ſaltem teneretur atq; de-
beret nunc Cæſar recompenſare, & (vt noſtri dicere conſue-
uerunt) cambium dare. Ita docuit Bartol. *in l. vlt. §. 1. ff. de pig. act. in*
Cum ſcribit, quod ſi officialis ob publicam vtilitatem auferre
rem à priuato, debet ei ſoluere mercedem. *& ibidem annotarunt
Bald. Alber. & Fulgoſ. alios eiuſdem opinionis recenſet Iaſ. in l. Barbarius.
nu. 36. 37. ff. de officio prætor.* & ibid. *nu. 38.* ſcribit, ex Baldi & Angeli
ſententia in *l. 2. C. de ſer. qui pro pre. libe. accip.* quod ſi † ciuitas vult 27
facere foſſata per agrum alienum, debet ei ſoluere agri pretium.
Cætera ſimilia à Iaſone relata prætereo. Illis addo quod reſpon-
dit Alex. *conſil. 190. nu. 3. lib. 2. & num. 17.* nempe Principem † poſ- 28
ſe per legem generalem auferre res priuatorum, ſi tamen lege
ſola ſingulari id facit; puta cum vnus alteri concedit, debet do-

minum

Digitized by Google

minum recompenſare. Ita etiam cenſuit Iaſ. conſil. 213. col. 5. verſic.
29 alibi tenet. lib. 2. ex ſententia Baldi quod ſi † Papa ſine cauſa aufert
beneficium ab aliquo clerico, debet ei de cambio prouidere. Eſt
verum quod à Baldo diſſentit idem Iaſon d. l. Barbarius. nu. 41. Sed
idem Iaſon conſil. 46. colum. 3. verſicul. quarto dominus. lib. 3. cum Baldo
idem ſentit, & ibidem his ſimilia ſcribit. idem docuit Caſtrenſ. in l. digna
vox. num. 6. in fine. C. de legibus. Accedunt Rum. conſil. 31. in fi. & conſil.
60. num. 6. lib. 5. Dec. conſil. 357. nu. 6. & conſil. 520. nu. 10. Afflict. deciſ. 321.
nu. 17. Rub. conſil. 142. in fi. Goza. conſil. 5. nu. 12. Pariſ. conſ. 1. num. 111. lib. 1.
qui in ſpecie loquitur, quando Princeps aufert feudum ab vno
& alteri concedit. idem Pariſ. conſ. 101. nu. 71. lib. 1. idem conſil. 6. nu. 20.
30 lib. 2. Et in ſpecie cum condemnatus † reſtituitur ad gratiam &
bona, vt ei etiam reſtitui debeant bona in alios alienata, quod
Princeps reſtitui faciens teneatur recompenſare, tradit Decius
in cap. vlt. col. 3. verſ. & ampliatur iſta. de conſtitu. Eſt ergo quod ad-
uertat ſacra Cæſarea Maieſtas, & ipſius ſapientiſſimi proceres &
à Conſilijs, ne compellendo Aurios & cæteros poſſeſſores ac
dominos horum feudorum reſtituere hæc feuda Comiti Sci-
pioni, ipſemet Cæſar habeat neceſſe illis rependere, quod abla-
tum ab eis erit: ne alioqui iniuſtitiæ miniſter (quod nunquam
dicere auſim) appellari contingat.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
31 ſpondeo, † d. l. 1. §. vlt. ff. de quaſt. aliter interpretatur à Salycet. in
l. vlt. C. de ſent. paſſ. & reſtit. ait ille, quod licet Imperator ibi ſcri-
pſerit Præſidi, vt gratiã faceret: attamen cauſa gratiæ fuit, quia
de innocentia conſtabat. Et ideo quando præſes gratiam fecit
& reſtituit, dicitur feciſſe ob id, quod apud eum de innocentia
apparebat: non ergo eſt mirum, quod ille reſtitutus conſequi
debeat omnia bona ſua, etiam in tertium tranſlata. Nam reſti-
32 tutio † facta ex iuſtitia operatur plenum effectum, vt etiam ad
alienata cenſeatur ille reſtitutus. Quemadmodum ſcribunt Fulgoſ. in
l. Gallus. §. & quid ſi tantum, num. 7. de lib. & poſthum. ibidem Iaſ. in repe.
num. 37. Crotus num. 56. Rum. num. 118. Garzia. num. 52. & communem
teſtatur ibi Emanuel Coſta in 1. par. nu. 49. qui eiuſdem opinionis recenſet
Bal. in l. vlt. nu. 5. in fi. C. de ſenten. paſſ. & reſti. quibus addo Calcan. conſi.
52. n. 19. qui ita declarant doctrinam Bar. in l. vlt. ff. de quaſt. Et hanc Sa-
lyceti interpretationem veram eſſe credo, quidquid ſcribat, vel
comminiſcatur potius Barba. conſ. 3. col. 3. in fi. lib. 2. Nos ſumus
extra hunc caſum, quia reſtitutio hic non fuit facta ob id, quod
conſtiterit de innocentia D. Scipionis.

Non obſtat ſecundum argumentum, quia reſpondetur pri-
mo, & nunc concedo ꝙ conceſſa gratia, cenſeatur etiam con-
ceſſa reſtitutio. Non tamen inde ſequitur, quod reſtitutio ita
plena ſit, vt dicatur reſtitutus ad iam alienata, vt dixi ſupra. Re-
33 ſpondetur ſecundo, quod non ſemper diſpoſitio facta ſuper †
præparatorio extenditur ad id, ſuper quo præparatorium fa-
ctum eſt. Nam tunc ſolum procedit, quando præparatorium
alias eſſet ſine effectu, niſi diſpoſitio ſuper eo facta non exten-
deretur ad præparatum. At ſecus eſt, cum vtilis eſt ſuper eo præ-
præparatorio à ſuo principali ſeparato. ita declarant Ioan. Bologne-
tus in rubr. C. de eden. nu. 16. ex ſententia Bartol. in l. quiſquis. C. de agric.
& cenſ. lib. 11. cum de acceſſorio & principali idem ſcribit. In caſu noſtro
conceſſio gratiæ ſatis operari poteſt, quo ad ſe ipſam, ne ſcilicet
puniatur, ne in futurum careat humanitate Principis & abeſſe
cogatur, ſed vt reſtituatur in patriam & denuo alia bona acqui-
rere poſſit. Et ideo non ſequitur, quod diſpoſitio ſuper præpa-
34 ratorio facta extendatur hoc caſu ad principale: & hoc modo
declaratur tex. l. clauibus. ff. de contrahen. empt. in quo ſcriptum eſt,
traditione clauium cenſeri tranſlatum dominium & poſſeſſio-
nem. id enim fit, quia alioqui inutilis pene eſſet ipſa clauium
traditio, niſi ex ea ſequeretur dominij & poſſeſſionis tranſla-
35 tio. Ita etiam declaratur † l. 1. C. de dona. cum ait, ex traditione in-
ſtrumenti cenſeri poſſeſſionem rei tradidiſſe. Id enim procedit,
quia alioqui illa inſtrumẽti traditio eſſet inutilis: quod (vt dixi)
non contingit in caſu noſtro. Præterea in caſu d. l. clauibus. & d. l.
prima, principalis intentio tradentis & ipſius traditionis cla-
uium vel inſtrumẽtorum finis erat dominium & poſſeſſionem
transferre: non autem ipſas claues & inſtrumenta: quæ potius
ſunt ſigna tranſlatæ rei quam res ipſa. Sed diuerſum eſt in caſu
noſtro, quo non conſtat quod ex conceſſione gratiæ cenſeatur
conceſſa bonorum reſtitutio: cum plus vnum quam alterum
ſit certo in principali conſideratione & fine.

36 Non obſtat tertium, quia reſpondeo, † gratiam Principis nõ
extendi, nec clare interpretari: cum agitur de præiudicio alte-
tius. ita declarat Iaſ. in l. beneficium. num. 19. ff. de conſtitu. Princ. qui hu-
ius ſententiæ plures recenſet. Idem tradunt Socinus Senior conſil. 13. co-
lum. 3. verſic. quarto prædicta. lib. 1. & Alciatus in tracta. de præſumpt. re-
gul. 3. præſumpt. 11. Noſtro in caſu dubium non eſt, quin agatur
de præiudicio tertij, nempe Auriorum & aliorum, quibus bo-
na illa donata fuerunt.

Non obſtat quartum, quia reſpondeo, aduerſus † Bartolum 37
alios ſenſiſſe, inter quos Bald. in l. ſi ademptis. Salyce. in d. l. vlt. colum.
vlt. verſic. 3. caſu. C. de ſenten. paſſis & reſtitu. & Felin. in cap. vergentis. in
ſecunda nota de hæret. Et idem ſenſit collegium Bononienſe inter conſil. Be-
roy conſ. 76. nu. 107. iunctis ibi dictis nu. 113. lib. 1.

Præterea, admiſſo, veram eſſe Bartoli & ſequacium opinio-
nem, nil tamen hic obeſt; quandoquidem illi loquuntur, quan-
do agitur de ſimplici reſtitutione ad bona, quæ adhuc apud
Principem exſtant: non autem de diſtractis & alienatis, ſicuti
noſtro in caſu.

Non obſtat vltimum, quia reſpondeo, capitula pacis nil pro-
deſſe D. Scipioni: quemadmodum abunde ſuperiore diſputa-
tione demonſtrauimus. Et ibidem in reſponſione ad primum
argumentum dictum fuit, quod etiam ſi capitula illa prodeſſe
poſſent D. Scipioni, non tamen quo ad bona iam alienata & di-
ſtracta cum iurarent. Atq; ita concludo in hoc ſecundo capite,
hanc gratiam non operari plenam reſtitutionem, quo ad bona
hæc iam indiſtracta & alienata.

Quo ad tertium caput propoſitæ conſultationis, in quo du-
bitatur, an conceſſio inueſtituræ factæ Do. Scipioni anno 1562.
die 13. Iulij, ei poſſit emolumento eſſe. Qua ſane in dubitatio-
ne dicendum videbatur, prodeſſe poſſe. Idque multis rationi-
bus & argumentis.

Primo, quod de ſuprema † Cæſaris poteſtate diſputare ſacri- 38
legij inſtar eſt. l. 2. C. de crim. ſacrilegij. & abunde ſcribunt Dec. conſil.
588. num. 2. Socinus Iunior conſil. 91. num. 6. conſil. 14. num. 42. libr. 2. &
vlterius conſil. 68. num. 15. libr. 3. plura tradunt grauiſſimi iuris interpre-
tes. M. Mantua. conſil. 191. num. 50. lib. 1. Cranet. conſi. 241. num. 31. & Ce-
phalus conſil. 87. num. 3. lib. 1.

Secundo ſuffragari videtur, quod etiam ſine cauſa ſupre-
mus Princeps poteſt † auferre ius tertio, etiam ſuo factoquæſi- 39
tum. l. Lucius. vbi Ange. ff. de euictio. Idem Angelus in l. Antiochenſium.
ff. de priuileg. credito. Cum ait, Principem poſſe ſine cauſa reuoca-
re donationem à ſe factam. Idem ſcripſerunt alij plures, vt in his feu-
dorum diſpoſitionibus recenſent Gozad. ad conſil. 8. num. 38. & num. 45.
Gratus conſil. 9. num. 174. lib. 1. Curt. Iun. conſil. 138. num. 4. & conſil. 157.
num. 18. Brun. conſil. 1. num. 50. & Bellon. conſil. 28. num. 9. Imo fortius
reſpondit Iaſ. conſil. 56. colum. 2. & vlt. lib. 1. † Principem poſſe re- 40
uocare conceſſionem à ſe factam per modum contractus. Idem
ſcripſit Cranet. in tracta. de antiq. temp. 2. part. prima partis princip. num.
38. Accedit Iaſ. conſil. 236. colum. 2. verſic. pro eadem part. lib. 2. cum re-
ſpondit, Principem poſſe ſine cauſa auferre feudum à vaſallo &
alteri concedere.

Nec hoc in caſu neceſſaria videtur citatio † illius, de cuius 41
intereſſe agitur, cui, cum ex eius poteſtate detrimentum adfer-
re poteſt Princeps, poteſt & eo non monito, omnia exſequi. Ita
Hoſtien. & Butrius in capit. ſicut de iure. de exceſſibus prælato. Bald. in
l. nec cauſis. C. de appella. & in l. 1. C. quomodo & quando iudex. Id quod
ſine dubio procedere videtur, quando Princeps vtitur pleni-
tudine poteſtatis ſuæ, vt ſtatim dicemus. & in ſpecie reſpondit Go-
za. conſil. 9. num. 62.

Tertio accedit, quod † Princeps ſine controuerſia poſſe vi- 42
detur iuſtis de cauſis auferre ius alicui quæſitum etiam ex con-
tractu iuriſgentium. Ita Bald. in l. vlt. in princ. ff. de ſenato. & in l. pen.
C. de donatio. inter vir. & vxo. & cum eo reſpondit Iaſ. conſ. 236. col. 2.
verſ. vnde Princeps. lib. 2. † Principem poſſe ex cauſa remittere pœ- 43
nam cõcernentem intereſſe priuatum, & priuato præiudicare.
Sed in caſu hoc noſtro, & iuſta & magna adfuiſſe videtur cauſa
reſtituendi hæc bona Do. Scipioni & de illis eidem concedendi
inueſtituram: cauſa inquam fuit † publica vtilitas ex pace inita 44
inter duos potentiſſimos Reges Chriſtianiſſimum & Catholi-
cum. quemadmodum publicam hanc vtilitatem in ſpecie conſiderat Cal-
can. conſ. 52. nu. 17. verſ. nec obſtat quod dicatur. cum ait, publicam in
hoc verſari vtilitatem, vt pacifice & tranquille viuant ciues:
quod fit, cum illis, à quibus bona ſunt ablata, reſtituuntur.

Quarto confirmantur iam relata ex clauſula, de plenitudine po-
teſtatis; qua Cæſar vſus eſt in hac inueſtitura. Cuius quidem † 45
clauſulæ tanta eſt vis, tantuſque effectus, vt per eam iuris alte-
rius præiudicare voluiſſe credatur. Ita ſcribunt Angel. in l. item ſi
verberatum. ff. de rei vind. Iaſ. in l. omnes. colum. 1. verſic. ſexto limita. C. ſi

Digitized by Google

contra ius, vel vtil. public. copioſe Crauet. conſil. 241. num. 2. & in ſpecie
Gratus conſil. 9. num. 173. lib. 1. quod adeo verum eſſe creditur vt
procedat etiam cum ex alterius contractu domino rei ius quæ-
ſitum fuit. *ſicuti tradunt Caſtr. in l. digna vox. C. de legibus. & Bald. in*
l. qui ſe patris. colum. penult. C. vnde liberi. alios refert Crauet. conſil. 135.
num. 5. Quibus accedunt Goza. conſil. 14. num. 11. & Socin. Iun. conſil. 68.
46 *num. 17. lib. 3.* qui vno ore ſcribunt, nihil contra † Principis fa-
ctum obijci poſſe, quando de poteſtatis plenitudine procedit.
Quin imo neceſſariam non eſſe aduerſarij citationem ſcripſe-
runt Bartol. *in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, num. 15. de libe. & poſthum.*
Bald. & Salyc. in l. nec cauſas. C. de appella. & cum illis Natta conſil. 638.
num. 154. lib. 3.
47 Quinto vrgere etiam non parum videtur, clauſula † motus
proprij, quæ conceſſionem fauorabilem reddit: & eam exten-
dit & ampliat: *vt egregie reſponderunt Goz. conſil. 8. num. 20. & Gratus*
conſil. 9. num. 178. lib. 1. imo ſubreptionis vitium tollit. *cap. ſi motu. de*
preb. in 6. Rom. conſil. 327. & egregie Curt. Sen. conſ. 66. col. 6. verſ. confir-
matur. & hanc clauſulam operari idem quod clauſula, ex certa
ſcientia, reſpondit Pariſ. *conſ. 3. nu. 57. lib. 4.* imo hoc caſu aduerſæ
partis citationem non eſſe neceſſariam reſponderunt Pariſ. *con-*
ſil. 3. nu. 106. lib. 4. Soc. Iun. conſ. 91. nu. 21. lib. 3.
48 Sexto & vltimo accedit vis † clauſulæ, *ex certa ſcientia*, quæ ef-
ficit, vt obſeruentur omnia Principi placita. *Ita reſponderunt*
Oldrad. conſil. 257. colum. 3. Bartol. conſil. 196. num. 2. lib. 1. & Gratus con-
49 *ſil. 9. num. 176. lib. 1.* Nec in dubium reuocari † debere, quæ ex cer-
ta ſcientia Principis facta ſunt, affirmarunt Pariſ. *conſil. 5. num.*
122. lib. 4. Natta conſil. 638. num. 159. lib. 3. nec alij diſſentiunt, quos retu-
lit Crau. conſil. 241. num. 3. in fin. & egregie Soc. Iun. conſil. 68. num. 12.
50 *lib. 3.* qui *num. 13.* ſubiungit poſt Dec. *conſ. 341. col. 2.* hanc † clauſu-
lam habere vim clauſulæ, de plenitudine poteſtatis. Id quod re-
ſpondit & Roland. à Valle. *conſ. 71. num. 48. lib. 2.* qui ſubdit, nihil
tunc obijci poſſe, quod annullet conceſſionem ipſam. Hæc me
reddebant hæſitantem, vt hoc in capite ſentirem aduerſus Ex-
celſam Rempubl. Genuenſem & Aurios, cæteroſq; horum bo-
norum poſſeſſores ac dominos.
Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa atque examinata,
contrarium verius eſſe credo, nempe has inueſtituras & con-
ceſſiones nihil prodeſſe poſſe Dom. Scipioni. Quam quidem
ſententiam veram eſſe demonſtrari ob id facile poteſt; tum quia
non potuit Cæſar iure ipſo inſpecto, concedere, tum etiam
51 quia noluit. Ab vtroq; enim à poteſtate † ſcilicet & voluntate
omnis humanus actus pendet, *vt inquit gloſſ. in l. ſi filiæ. C. de dona.*
ante nupt. & in cap. ſuper Abbatia. de officio deleg. Soc. Iun. conſ. 95. nu. 4.
lib. 3. & Rol. conſ. 10. nu. 8. lib. 3. quod ad poteſtatem ſatis ſuperque
fundata eſt intentio Excelſæ Reipub. Genuen. & Auriorum.
Primo ea vrget ratio, quod etſi Princeps ſit ſupra ius poſiti-
52 uum; attamen quando ius † poſitiuum eſt fundatum in ratio-
ne & æquitate naturali, perimi illud non poteſt. *Ita docuerunt Ab-*
bas in cap. quam in eccleſiarum, 12. de conſt. & in cap. per tuas. num. 7. de ar-
bitr. Ripa in l. quo minus. num. 25. ff. de flumi. & alios plures recenſet Cra-
uet. in tracta. de antiq. temp. part. 1. num. 46. ſed noſtro in caſu iura &
conceſſiones à Cæſare factæ Reipub. Genuenſi & Aurijs natu-
53 rali ratione & æquitate fulciuntur. Cum † inueſtitura vim ha-
beat contractus, *vt alias dixi ex Afflicto deciſ. 245. nu. 102.* ſed clarius
idem reſponderunt Pariſ. *conſ. 1. nu. 89. lib. 1. Bello. conſ. 37. in fi. & Soc.*
Iun. conſil. 76. num. 38. lib. 1. Quod maxime hic procedit, vbi Cæſar
conceſſit hæc feuda titulo oneroſo ipſi Reipub & Aurijs, nem-
pe in recompenſationem acceptorum beneficiorum, & vt ca-
ſtra illa & oppida à Fliſcis occupata ſuis impenſis expugnarent,
ſicuti magno ſumptu factum deinde fuit. Quocirca dubium
54 non eſt, quin naturalis æquitas ſuadeat pacta † & conuentiones
ſeruari oportere. *l. 1. ff. de pactis.* quod non ſolum priuati, ſed &
Principes ipſi facere debent, *vt ſcribunt omnes in cap. 1. de probat. &*
in clem. paſtoralis. de re iudica. Fulgoſius conſil. 61. colum. 3. & Crau. conſ.
135. num. 5. Hinc legimus apud Q. Curtium & Plutarchum in A-
lexandri Magni vita, Ariſtotelem conſueuiſſe Alexandrum
ipſum hortari, vt datam fidem obſeruaret. Non ergo potuit
Cæſar concedendo inueſtituram Dom. Scipioni auferre iura &
conceſſiones Reipub. & Auriorum.
55 Secundo, dato quod † Princeps poſſit perimere ius poſiti-
uum etiam in ratione & æquitate naturali fundatum: attamen
vere auferre non poteſt ius quæſitum mediante iure illo poſi-
tiuo. *Ita ex multorum ſententia reſpondit & cenſuit Crauet. conſil. 7.*
num. 9. & conſil. 103. colum. 1. & in tracta. de antiq. tempo. part. 1. nu. 49.
Sed Eccleſiæ Reipubl. & Aurijs iam fuit ex inueſtituris & do-
nationibus quæſitum ius in his feudis. vt re ipſa conſtat: ergo
auferri ab eis non potuit per nouam inueſtituram conceſſam
Domino Scipioni.
Tertio accedit argumentum ductum à fortiori. Vna * eſt *
omnium ſententia, Principem non poſſe immutare tenorem
† inueſtituræ inter ipſoſmet eiuſdem agnationis & familiæ, ſed 56
ſtandum eſſe antiquis inueſtituris. *Ita tradit Baldus in l. vnica. co-*
lumn. penult. C. quando non peten. partes. & in capit. 1. §. ſi vero. in fin. de
ſucceſſ. frat. vel grad. ſucced. in feudo. Idem reſpondit ipſe Bald. conſil. 82.
Proponitur, quod inueſtitura. lib. 1. Idem in cap. 1. *§. vlt. verſicul. quaro*
quis dicatur Caſtaldus, de feudo guardia. docuit recognitionem feu-
di † factam ex noua inueſtitura diuerſa à prima & antiqua non 57
nocere ſucceſſoribus. Ita etiam reſpondit Caſtrenſ. *conſil. 61. Vi-*
detur dicendum. libr. 1. ab antiquis inueſtituris non eſſe receden-
dum, niſi ex conuentione partium fuerit expreſſe actum, vt ab
eis recedatur. *Idem poſt Baldum & Caſtr. reſpondit Dec. conſil. 185. num.*
3. verſic. non obſtat, quod in alia. Idem ſcripſerunt Curt. Iun. conſil. 108. nu.
18. & in tracta. feudor. Bar. 2. quæſt. 7. Brun. conſil. 15. in fin. egregie & co-
pioſe Pariſ. conſil. 22. num. 8. & conſil. 23. num. 65. & num. 145. libr. 1. Nat-
ta conſil. 505. num. 17. lib. 3. & Thomas Marin. in commenta. feudo. titul.
de feudo ex pacto & prouidentia. num. 39. Si ergo inter eoſdem de a-
gnatione & familia non licet etiam ipſi Principi mutare vel ſo-
lam ipſam inueſtituræ formam: quanto fortius non licebit ipſi
Principi auferre ius feudi vni quæſitum & alteri concedere;
quod ſcilicet intelligo quando nulla iuſta exſtat cauſa auferen-
di à domino illo: quemadmodum nulla exſtitit cauſa in hoc
caſu noſtro, vt Excelſa Reſpubl. & Aurij priuarentur conceſ-
ſionibus ſibi factis.
Quarto corruit hæc inueſtitura conceſſa Do. Scipioni defe-
ctu voluntatis non ſolum expreſſæ, ſed etiam tacitæ. Quod vo-
luntas expreſſa Cæſaris repugnet, quod ſcilicet voluerit auferre
feuda ab Excelſa Republ. & Aurijs, & concedere D. Scipioni, a-
perte conſtat ex verbis ipſius inueſtituræ, ibi, † *in quantum de iu-* 58
re, vel ex gratia poſſumus, aut debemus. Quæ ſane clauſula hanc ha-
bet vim & effectum, vt conceſſio nil proſit, ſi eam facere non
potuit Princeps. Sicuti dicimus de vaſallo alienante feudum
cum proteſtatione, ſi & quatenus de iure poteſt, vt non cenſea-
tur alienaſſe in præiudicium domini recuſantis conſentire, *ita*
reſponderunt Curt. Sen. conſil. 8. viſo inſtrumento. colum. 2. verſicul. ſicut
quando Brun. conſ. 23. num. 4. & conſ. 121. num. 30. Et in ſimili dicimus
quod † appellatio admiſſa à iudice cum clauſula, ſi & in quan- 59
tum de iure poſſum, nil operatur, ſi de iure non debuit admitti
& recipi. *Ita Rom. conſ. 501. nu. 3. & clarius Gratus conſil. 26. nu. 21. lib. 2.*
Soc. Iun. conſ. 18. nu. 15. lib. 1. & Alc. reſp. 406. nu. 3.
Præterea & clarius hoc idem ſignificat † clauſula illa; *ſaluis* 60
iuribus omnibus quibuſcunque, &c. qua quidem reſeruatum eſt ius
cuicunque. *ita in claris terminis reſpondit Signor. conſi. 60. num. 4. Idem*
reſpondit Dec. conſ. 445. nu. 6. in fi. Et Signorolum ſecutus eſt Pariſ. conſil.
5. nu. 26. lib. 1. & hanc veram eſſe aſſertionem probat text. notabilis in cap.
veniens. §. non obſtante. extra. de præſcript.
Quinto ex defectu voluntatis tacitæ Cæſaris corruit inue-
ſtitura & conceſſio facta Do. Scipioni. Si quidem † ſubreptitiæ 61
conceſſiones corruunt defectu voluntatis tacitæ: quia ſi veri-
tatem perfecte nouiſſet Cæſar, non conceſſiſſet. *ſicuti ſcribunt*
omnes in capit. ſuper literis, de reſcript. late Iaſ. in l. 1. nu. 2. C. ſi contra ius
vel vtil. publ. Dec. conſ. 541. num. 20. Goza conſ. 6. num. 6. Curt. Iun. conſil.
27. in fin. & conſ. 32. in fin. & Crauet. 296. col. 4. in fin. Sed hoc in caſu
ſubreptiones plures adſunt. Nam primum ſubticuit Dom. Sci-
pio, Ferdinandum ipſum Cæſarem recuſaſſe ſemel reſtituere
bona hæc Dom. Scipioni, cum ſimplicem gratiam conceſſit (vt
diximus ſupra.) Quod ſi huius recuſationis cognitionem ha-
buiſſet, non certe hanc conceſſionem nouam feciſſet. Cum
non ſoleant ipſi Principes † eſſe inconſtantes, & ita de facili 62
mutari voluntatem: ſed obſeruare ſolent & debent quod ſe-
mel fecerunt. *iuxta illud: quod ſcripſi, vt ait Dec. conſ. 58. nu. 5.* & non
ſolet † Princeps venire contra factum proprium, *vt reſponderunt* 63
Rom. conſi. 327. nu. 3. & Soc. Iun. conſ. 76. nu. 114. & conſ. 77. nu. 97. libr. 1.
& Pariſ. conſ. 23. nu. 78. lib. 1. Quod eo magis confirmatur, quia iam
ipſe Ferdinandus anno 1559. die 12. Aprilis confirmauerat con-
ceſſiones factas à Carolo V. ipſi Excelſæ Reipubl. Genuenſi &
Aurijs. Quocirca veriſimile non eſt, quod voluiſſet ipſe Ferdi-
nandus reuocare † factum ſui anteceſſoris. *ita Rom. conſ. 327. nu. 3.* 64
Bald. & cæteri in l. 1. C. de conſtitu. Princip. copioſe Iaſ. conſil. 10. colum. 1.
lib. 3. Gomeſ. in c. 1. nu. 98. de conſtit. in 6. & Crau. conſ. 241. nu. 7. Rurſus
non narrauit Dom. Scipio ipſam Excelſam Rempub. & Aurios
iam

Digitized by Google

iam in poſſeſſione fuiſſe & eſſe. Quæ ſane † poſſeſſionis ſup-
preſſio vitiat conceſſionem. *cap. cum noſtris. de conceſſ. præb. quo ad-*
ductus, ita ſcripſi lib. 2. de arbitra. iudi. &c. caſu 201. nu. 139. quo loci poſt
Felin. in cap. in noſtra. n. 32. de reſcript. & alios plures, idem eſſe affirmaui,
quando ſolum poſſeſſio colorata fuiſſet.

Sexto & vltimo accedit, quod ſi pro D. Scipione conſtituen-
dum eſt fundamentum in hac inueſtitura ei conceſſa, ſolidius
fundamentum faciendum eſt pro ipſa Excelſa Repub. & Aurijs
in poſterioribus inueſtituris eis conceſſis ſub anno 1563. die
23. Decembr. & anni 1565. die 22. Aprilis. Quæ ſane inueſtituræ
& cōceſſiones confirmatoriæ antiquarum in ampla forma ſunt
& habent clauſulas, *ex certa ſcientia, ex animo deliberato, motu pro-*
prio, & his ſimiles. Et ſi in cæteris † poſteriora pacta derogant
prioribus atq; præcedentibus. *iuxta l. pacta nouiſſima. vbi Doct. C. de*
pact. Erit idem dicendum hic, vt ſcilicet hæ inueſtituræ & con-
feſſiones factæ Reipub. Genuenſi & Aurijs derogent conceſ-
ſioni paulo ante factæ Dom. Scipioni.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
67 ſpondeo, non eſſe † ſacrilegium diſputare de poſteriore Princi-
pis, quando concedit ea, quæ non ſunt poſitiui, ſed ius & æqui-
tatem naturalem reſpiciunt, *vt in ſpecie declarat Cranet. in tracta. de*
antiq. temp. part. 1. nu. 38. In caſu hoc noſtro iam demonſtrauimus
agi de auferendo iure, quod eſt in iure & æquitate naturali fun-
datum.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, non eſſe verum,
Principem poſſe aliquem ſine cauſa iure ſuo priuare, etiam ſi
68 vtatur † plenitudine poteſtatis. *ſicut poſt multos cenſuit Crau. conſi.*
5. nu. 10. conſil. 7. num. 10. & conſil. 103. nu. 3. qui dixit, quòd etſi modi
69 acquirendi dominium iuris ciuilis ſint, dominium † tamen eſt
iuris gentium: quod ſane ius gentium tollere & infirmare Prin-
ceps non poteſt. *Idem Crau. conſil. 135. nu. 20. conſil. 172. num. 3. & con-*
ſil. 241. num. 12. verſ. aduertendum, &c. Et in ſpecie dominij rei feudalis
hac ratione vſi ſunt Ruin. conſil. 36. num. 16. in fi. lib. 1. & Soc. iun. conſi. 77.
70 *nu. 124. lib. 1.* Quocirca manifeſte conſtat male † reſpondiſſe la-
ſonem. *d. conſil. 56. colum. 2. & colum. vlt. lib. 1.* Principem poſſe re-
uocare conceſſionem à ſe factam per modum contractus. Hoc
inquam falſum eſſe ex iam dictis apparet; niſi adſit cauſa iuſta,
ſicuti loquitur Crau. in d. tract. de antiq. temp. 1. partic. prima partis n. 38.
quem ita intelligo & declaro, niſi ſibi repugnare dicatur. Quod
vero de citatione in eo fundamento dictum eſt, dubitationem
non mouet: quandoquidem locum illa habere poſſunt; quan-
do Princeps ita ad libitum agere poteſt. At contra cum ſine
cauſa de re aliena diſponere non poteſt. vt vere non potuit Cæ-
71 ſar in hoc caſu. Nam tunc & † citatio & cauſæ cognitio adhiberi
debet. *vt poſt multos ſcribit Tiraq. in tract. Res inter alios acta. limi. 7.* Si-
72 quidē † cauſæ cognitio à iure naturæ procedit, *quemadmodū do-*
cuit Bald. in l. iudex. C. commune. & epiſt. imo & à iure diuino, cū di-
73 xerit † D. Paulus ad Tim. *1. c. 5.* iudices ſine præiudicio nil facere
debere, *ſine præiudicio*, hoc eſt, ſine cauſæ cognitione. Non obſtat
tertium, quia reſpondetur primo, illam maiorē propoſitionem
non eſſe ita abſolute intelligendam, vt ſcilicet ex iuſta cauſa
auferri poſſit ius alteri quæſitum. Nam, aut cauſa eſt ob deme-
ritum & ad pœnam vaſalli: & tunc certum eſt, ei ius auferre
74 poſſe etiam quouis modo quæſitum. Ita loquitur † Bal. *in l. pen.*
C. de donat. inter vir. & vxor. Aut cauſa prouenit aliunde, vt ſi eſt
ob communem vtilitatem, & tunc Princeps non poteſt abſo-
lute priuare dominum rei, ſed debet ei, vel pretium ſoluere, vel
quid aliud dando, damnū compenſare. *vt diximus ſupra in vlt. ar-*
gum. præcedentis capit. poſt Iaſ. in l. Barbarius, num. 36. ff. de officio prætor.
& cæteros ibidem allegatos. Præterea & ſecundo reſpondetur, nul-
lam hic adfuiſſe iuſtam cauſam auferendi hæc bona ab Excelſa
Repub. & Aurijs & concedendi illa Dom. Scipioni, ſiue perſo-
nam Reipub. conſideremus, ſiue Dom. Scipionis. ſi enim reſpi-
cimus perſonam Reipubl. & Auriorum nulla ſubeſt iuſta cauſa,
vt his bonis priuentur, cum non demeruerint. Quinimo con-
trarium verius eſt, vt re ipſa conſtat: & ipſimet Cæſares non ſe-
mel affirmarunt. ſi etiam reſpicimus perſonam Do. Scipionis,
nec ob eum adeſt cauſa iuſta. quinimo exſtat iuſta contra eum,
vt ſcilicet his bonis priuatus ſemper exiſteret. Nec iuſta cauſa
conſiderari poteſt ob pacem initam inter Regem Galliarum &
Regem Hiſpaniarum: quandoquidem oſtendimus ſupra Do.
Scipionem, in ea non fuiſſe ita comprehenſum, vt ei bona hæc
reſtitui debeant. Nec ſua cauſa principaliter pax illa fuit con-
tracta, cum à ſua perſona non penderet quies & tranquillitas
maioris partis Europæ, quæ erat in armis: ſed id totum actum
fuit ob bellum, quod graue gerebatur inter duos illos poten-
tiſſimos Reges. Nec perſona Do. Scipionis perturbare potuit
tranquillum ſtatum Excelſæ Reipubl. Genuenſis, cum iam eſ-
ſet exul & impotens ad excitandum bellum contra eam. Atque
ita ceſſat illud reſponſum † Calcauci *dict. conſil. 42. num. 17.* cum 75
iſte loquatur de communi vtilitate quæ perturbatur ex ſedi-
tione orta in ciuitate.

Non obſtat quartum argumentum, quia reſpondeo primo,
Principem vere non poſſe ius alterius tollere. & * communem *
ſententiam eſſe contra † Angelum *in d. l. ſi verberatum. ff. de rei vin-* 76
dicat. teſtatur Crauc. *conſ. 241. nu. 20.* quo loci ampliſſime oſten-
dit, † clauſulam, *de plenitudine poteſtatis*, nihil operari in his, de 77
quibus Princeps iure diſponere non poteſt. *quod reſpondit & bene*
eruditus Zaſius conſil. 10. nu. 25. lib. 2. Atqui hoc in caſu non potuit
Cæſar libere diſponere de his feudis ad præiudicium Excelſæ
Reipubl. Genuenſis, Auriorum ac aliorum, quibus iam quæſi-
tum fuit ius. *Idem reſpondit Rol. conſ. 7. nu. 113. lib. 3.*

Reſpondeo ſecundo, † clauſulam hanc nihil operari, quan- 78
do Princeps non fuit bene informatus de negotio, ob quod ea
clauſula vtitur. *Ita Crau. d. conſ. 241. col. 5. in fi. verſic. quarto reſpondeo*
poſt Soc. Sen. conſil. 120. col. 6. verſic. reſpondetur etiam lib. 2. Decium con-
ſil. 198. col. pen. & Bruniam conſil. 87. nu. 23. Idem reſpondit Rol. d. conſil. 7.
nu. 100. lib. 3. Qua enim ratione fieri poteſt, vt ignorans conce-
dat, vel iam conceſſum confirmet: cum conſenſus ipſe deficiat:
iuxta l. mater decedens. C. de inoffícioſ. teſtam. cum ſimil.

Non obſtat quintum argumentum, quia multis modis re-
ſponderi poteſt. Et primo, quod ſi Princeps nihil poteſt ex
clauſula, *de plenitudine poteſtatis*, minus poteſt per † clauſulam 79
motus proprij. Ita reſpondit Crau. conſil. 241. col. 9. verſ. ad clauſulam mo-
tu proprio. Reſpondetur & ſecundo ex eiuſdem Crau. ſententia.
d. conſi. 241. col. 9. verſ. ſecundo reſpondeo, &c. † clauſulam *motu pro-* 80
prij ius alterius non lædere. *ex gloſſ. in cap. ſi Romanus. de præben. Hoſt.*
& Ancha. in cap. cauſam, il 2. de teſtibus. & alij plures, quos recenſet. Et
præter eum egregie reſponderunt Socin. Iun. *conſil. 77. num. 104.*
lib. 1. & Alciat. reſp. 162. num. 6. Quibus accedit Socin. Sen. *conſil. 115.*
colum. 1. lib. 3. qui reſpondit, † clauſulam hanc, *motus proprij*, non 81
tollere vitium ſubreptionis ad alterius detrimentum. Quod
placuit & Rolando *conſil. 7. nu. 110. lib. 3. & præter eum Ruino conſi. 18.*
nu. 12. conſil. 226. nu. 11. & conſil. 228. num. 3. lib. 1. Dec. conſil. 407. Curt.
Iun. conſil. 142. nu. 9. GoZad. conſi. 14. num. 18. & Pariſ. conſil. 11. num. 120.
lib. 1. & conſil. 5. num. 15. lib. Reſpondetur tertio, † clauſulam *mo-* 82
tu proprij, nil operari, cum ad partis poſtulationem & importu-
nitatem Princeps aliquid concedit. *Ita reſpondit Soc. Iun. conſil. 77.*
num. 98. lib. 1. Ea eſt ratio, quia ſicuti per importunitatem Prin-
ceps conceſſit, ita etiam eadem importunitate adductus adhi-
buit clauſulam motus proprij.

Non obſtat vltimum argumentum, quia reſpondeo primo,
hanc † clauſulam, *ex certa ſcientia*, nihil operari ad detrimentum 83
tertij, ita in conceſſione feudali à Principe facta *ex certa ſcientia*,
nihil operari ad detrimentum tertij, reſponderunt Gozad. *con-*
ſil. 9. num. 42. Soc. Iun. conſil. 77. num. 126. libr. 1. & Rolan. d. conſil. 7. num.
103. lib. 3. Quibus accedunt Aret. conſil. 15. num. 6. Curt. Iun. conſil. 142. nu.
8. verſic. non obſtat. Pariſ. conſil. 1. nu. 84. & conſil. 11. num. 121. lib. 2. Gram-
mat. deciſ. 104. num. 2. & Zaſius conſil. 10. num. 30. lib. 2. Reſpondeo ſe-
cundo, † clauſulam, *ex certa ſcientia*, nil operari in his, quæ non 84
iuris, ſed facti ſunt, ſicuti in caſu noſtro. *Ita reſpondit Rolan. conſil.*
7. num. 105. lib. 3. Et præter eos Pariſ. conſil. 1. num. 81. lib. 1. conſil. 4. num. 28.
& conſil. 74. num. 19. lib. 4. Soc. Iun. d. conſil. 77. num. 126. lib. 1. & egregie
Cranet. d. conſil. 241. col. 9. in princ.

Reſpondeo etiam tertio loco, hanc clauſulam nihil operari,
cum adhibita fuit † ſine cauſæ cognitione, vt hic contingit. *Ita* 85
declarat Pariſ. conſil. 4. num. 33. lib. 2. Zaſius conſil. 10. nu. 30. lib. 2. Gram-
ma. deciſ. 66. num. 38. & Rolan. conſil. 7. num. 106. lib. 3. qui alios plures re-
cenſent. concludo itaq; hanc inueſtituram & conceſſionem nil
prodeſſe D. Scipioni, & vice verſa nil obeſſe Reipubl. Genuen-
ſi, & Aurijs. Et ita iuris eſſe arbitror, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius, I. C.

SVMMARIA.

1 *Feudum ex pacto & prouidentia quod.*
2 *Feudum conceſſum pro ſe, & hæredibus maſculis quod.*
3 *Feudum hæreditarium quid.*
4 *Hæreditas legitima quæ.*

Va 8

Digitized by Google

contra im, vel vtil. public. copioſe Crauet. conſil. 241. num. 2. & in ſpecie
Gratus conſil. 9. num. 173. lib. 1. quod adeo verum eſſe creditur vt
procedat etiam cum ex alterius contractu domino rei ius quæ-
ſitum fuit. *ſicuti tradunt Caſtr. in l. digna vox. C. de legibus. & Bald. in*
l. qui ſe patris. colum. penult. C. vnde liberi. alios refert Crauet. conſil. 135.
num. 5. Quibus accedunt Goza. conſil. 14. num. 11. & Socin. Iun. conſil. 68.
46 *num. 17. lib. 3.* qui vno ore ſcribunt, nihil contra † Principis fa-
ctum obijci poſſe, quando de poteſtatis plenitudine procedit.
Quin imo neceſſariam non eſſe aduerſarij citationem ſcripſe-
runt Bartol. *in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, num. 15. de libe. & poſthum.*
Bald. & Salyc. in l. nec cauſas. C. de appella. & cum illis Natta conſil. 638.
num. 154. lib. 3.
47 Quinto vrgere etiam non parum videtur, clauſula † motus
proprij, quæ conceſſionem fauorabilem reddit: & eam exten-
dit & ampliat: *vt egregie reſponderunt Goz. conſil. 8. num. 20. & Gratus*
conſil. 9. num. 178. lib. 1. imo ſubreptionis vitium tollit. *cap. ſi motu. de*
preb. in 6. Rom. conſil. 327. & egregie Curt. Sen. conſ. 66. col. 6. verſ. confir-
matur. & hanc clauſulam operari idem quod clauſula, ex certa
ſcientia, reſpondit Pariſ. *conſ. 3. nu. 57. lib. 4.* imo hoc caſu aduerſæ
partis citationem non eſſe neceſſariam reſponderunt Pariſ. *con-*
ſil. 3. nu. 166. lib. 4. Soc. Iun. conſ. 91. nu. 21. lib. 3.
48 Sexto & vltimo accedit vis † clauſulæ, *ex certa ſcientia*, quæ ef-
ficit, vt obſeruentur omnia Principi placita. *Ita reſponderunt*
Oldrad. conſil. 257. colum. 3. Bartol. conſil. 196. num. 2. lib. 1. & Gratus con-
49 *ſil. 9. num. 176. lib. 1.* Nec in dubium reuocari † debere, quæ ex cer-
ta ſcientia Principis facta ſunt, affirmarunt Pariſ. *conſil. 5. num.*
122. lib. 4. Natta conſil. 638. num. 159. lib. 3. nec alij diſſentiunt, quos retu-
lit Crau. conſil. 241. num. 3. in fin. & egregie Soc. Iun. conſil. 68. num. 12.
50 *lib. 3.* qui *num. 13.* ſubiungit poſt Dec. *conſ. 341. col. 2.* hanc † clauſu-
lam habere vim clauſulæ, de plenitudine poteſtatis. Id quod re-
ſpondit & Roland. à Valle. *conſ. 71. num. 48. lib. 2.* qui ſubdit, nihil
tunc obijci poſſe, quod annullet conceſſionem ipſam. Hæc me
reddebant haſitantem, vt hoc in capite ſentirem aduerſus Ex-
celſam Rempubl. Genuenſem & Aurios, cæterosq; horum bo-
norum poſſeſſores ac dominos.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa atque examinata,
contrarium verius eſſe credo, nempe has inueſtituras & con-
ceſſiones nihil prodeſſe poſſe Dom. Scipioni. Quam quidem
ſententiam veram eſſe demonſtrari ob id facile poteſt; tum quia
non potuit Cæſar iure ipſo inſpecto, concedere, tum etiam
51 quia noluit. Ab vtroq; enim à poteſtate † ſcilicet & voluntate
omnis humanus actus pendet, *vt inquit gloſſ. in l. ſi filia. C. de dona.*
ante nupt. & in cap. ſuper Abbatia. de officio deleg. Soc. Iun. conſ. 95. nu. 4.
lib. 3. & Rol. conſ. 10. nu. 8. lib. 3. quod ad poteſtatem ſatis ſuperque
fundata eſt intentio Excelſæ Reipub. Genuen. & Auriorum.

Primo ea vrget ratio, quod etſi Princeps ſit ſupra ius poſiti-
52 uum; attamen quando ius † poſitiuum eſt fundatum in ratio-
ne & æquitate naturali, perimi illud non poteſt. *Ita docuerunt Ab-*
bas in cap. quam eccleſiarum, 12. de conſt. & in cap. per tuas. num. 7. de ar-
bitr. Ripa in l. quo minus. num. 25 ff. de flumi. & alios plures recenſet Cra-
uet. in tracta. de antiq. temp. part. 1. num. 46. ſed noſtro in caſu iura &
conceſſiones à Cæſare factæ Reipub. Genuenſi & Aurijs natu-
53 rali ratione & æquitate fulciuntur. Cum † inueſtitura vim ha-
beat contractus, *vt alias dixi in Afflicto deciſ. 245. nu. 102.* ſed clarius
idem reſponderunt Pariſ. *conſ. 1. nu. 89. lib. 1. Bello. conſ. 37. in fi. & Soc.*
Iun. conſil. 76. num. 38. lib. 1. Quod maxime hîc procedit, vbi Cæſar
conceſſit hæc feuda titulo oneroſo ipſi Reipub. & Aurijs, nem-
pe in recompenſationem acceptorum beneficiorum, & vt ca-
ſtra illa & oppida à Fliſcis occupata ſuis impenſis expugnarent,
ſicuti magno ſumptu factum deinde fuit. Quocirca dubium
54 non eſt, quin naturalis æquitas ſuadeat pacta † & conuentiones
ſeruari oportere. *l. 1. ff. de pactis.* quod non ſolum priuati, ſed &
Principes ipſi facere debent, *vt ſcribunt omnes in cap. 1. de probat. &*
in clem. paſtoralis. de re iudica. Fulgoſius conſil. 61. colum. 3. & Crau. conſ.
135. num. 5. Hinc legimus apud Q. Curtium & Plutarchum in A-
lexandri Magni vita, Ariſtotelem conſueuiſſe Alexandrum
ipſum hortari, vt datam fidem obſeruaret. Non ergo potuit
Cæſar concedendo inueſtituram Dom. Scipioni auferre iura &
conceſſiones Reipub. & Auriorum.
55 Secundo, dato quod † Princeps poſſit perimere ius poſiti-
uum etiam in ratione & æquitate naturali fundatum: attamen
vere auferre non poteſt ius quæſitum mediante iure illo poſi-
tiuo. *Ita ex multorum ſententia reſpondit & conſuit Crauet. conſil. 7.*
num. 5. & conſil. 163. colum. 1. & in tracta. de antiq. tempo. part. 1. nu. 49.
Sed Eccleſiæ Reipubl. & Aurijs iam fuit ex inueſtituris & do-
nationibus quæſitum ius in his feudis. vt re ipſa conſtat: ergo
auferri ab eis non potuit per nouam inueſtituram conceſſam
Domino Scipioni.

Tertio accedit argumentum ductum à fortiori. Vna * eſt *
omnium ſententia, Principem non poſſe immutare tenorem
† inueſtituræ inter ipſoſmet eiuſdem agnationis & familiæ, ſed 56
ſtandum eſſe antiquis inueſtituris. *Ita tradit Baldus in l. vnica. co-*
lumn. penult. C. quando non peten. partes. & in capit. 1. §. ſi vero. in fin. de
ſucceſſ. frat. vel grad. ſucced. in feudo. Idem reſpondit ipſe Bald. conſil. 82.
Proponitur, quod inueſtitura. lib. 1. Idem in cap. 1. §. *vlt. verſicul. quaero*
quis dicatur Caſtaldus, de feudo guardia. docuit recognitionem feu-
di † factam ex noua inueſtitura diuerſa à prima & antiqua non 57
nocere ſucceſſoribus. Ita etiam reſpondit Caſtrenſ. *conſil. 61. Vi-*
detur dicendum. libr. 1. ab antiquis inueſtituris non eſſe receden-
dum, niſi ex conuentione partium fuerit expreſſe actum, vt ab
ea recedatur. *Idem poſt Baldum & Caſtr. reſpondit Dec. conſil. 185. num.*
3. verſic. non obſtat, quod in alia. Idem ſcripſerunt Curt. Iun. conſil. 108. nu.
18. & in tracta. feudor. Bar. 2. quæſt. 7. Brun. conſil. 15. in fin. egregie & co-
pioſe Pariſ. conſil. 22. num. 8. & conſil. 23. num. 65. & num. 145. libr. 1. Nat-
ta conſil. 505. num. 17. lib. 3. & Thomas Marin. in commenta. feudo. titul.
de feudo ex pacto & prouidentia. num. 39. Si ergo inter eoſdem de a-
gnatione & familia non licet etiam ipſi Principi mutare vel ſo-
lam ipſam inueſtituræ formam: quanto fortius non licebit ipſi
Principi auferre ius feudi vni quæſitum & alteri concedere;
quod ſcilicet intelligo quando nulla iuſta exſtat cauſa auferen-
di à domino illo: quemadmodum nulla exſtitit cauſa in hoc
caſu noſtro, vt Excelſa Reſpubl. & Aurij priuarentur conceſ-
ſionibus ſibi factis.

Quarto corruit hæc inueſtitura conceſſa Do. Scipioni defe-
ctu voluntatis non ſolum expreſſæ, ſed etiam tacitæ. Quod vo-
luntas expreſſa Cæſaris repugnet, quod ſcilicet voluerit auferre
feuda ab Excelſa Republ. & Aurijs, & concedere D. Scipioni, a-
perte conſtat ex verbis ipſius inueſtituræ, ibi, † *in quantum de iu-* 58
re, vel ex gratia poſſumus, aut debemus. Quæ ſane clauſula hanc ha-
bet vim & effectum, vt conceſſio nil proſit, ſi eam facere non
potuit Princeps. Sicuti dicimus de vaſallo alienante feudum
cum proteſtatione, ſi & quatenus de iure poteſt, vt non cenſea-
tur alienaſſe in præiudicium domini recuſantis conſentire, *ita*
reſponderunt Curt. Sen. conſil. 8. viſo inſtrumento. colum. 2. verſicul. ſicut
quando Brun. conſ. 23. num. 4. & conſ. 121. num. 30. Et in ſimili dicimus
quod † appellatio admiſſa à iudice cum clauſula, ſi & in quan- 59
tum de iure poſſum, nil operatur, ſi de iure non debuit admitti
& recipi. *Ita Rom. conſ. 501. nu. 3. & clarius Gratus conſil. 26. nu. 21. lib. 2.*
Soc. Iun. conſ. 18. nu. 15. lib. 1. & Alc. reſp. 406. nu. 3.

Præterea & clarius hoc idem ſignificat † clauſula illa; *ſaluis* 60
iuribus omnibus quibuſcunque, &c. qua quidem reſeruatum eſt ius
cuicunque. *ita in claris terminis reſpondit Signor. conſi. 60. num. 4. Idem*
reſpondit Dec. conſ. 445. nu. 6. in fi. Et Signorolum ſecutus eſt Pariſ. conſil.
3. nu. 26. lib. 1. & hanc veram eſſe aſſertionem probat text. notabilis in cap.
veniens. §. non obſtante. extra. de praeſcript.

Quinto ex defectu voluntatis tacitæ Cæſaris corruit inue-
ſtitura & conceſſio facta Do. Scipioni. Si quidem † ſubreptitiæ 61
conceſſiones corruunt defectu voluntatis tacitæ: quia ſi veri-
tatem perfecte noriſſet Cæſar, non conceſſiſſet. *ſicuti ſcribunt*
omnes in capit. ſuper literis, de reſcript. late Iaſ. in l. 1. nu. 2. C. ſi contra ius
vel vtil. publ. Dec. conſ. 541. num. 20. Goza conſ. 6. num. 6. Curt. Iun. conſil.
27. in fin. & conſ. 32. in fin. & Crauet. 296. col. 4. in fin. Sed hoc in caſo
ſubreptiones plures adſunt. Nam primum ſubticuit Dom. Sci-
pio, Ferdinandum ipſum Cæſarem recuſaſſe ſemel reſtituere
bona hæc Dom. Scipioni, cum ſimplicem gratiam conceſſit (vt
diximus ſupra.) Quod ſi huius recuſationis cognitionem ha-
buiſſet, non certe hanc conceſſionem nouam feciſſet. Cum
non ſoleant ipſi Principes † eſſe inconſtantes, & ita de facili 62
mutari voluntatem: ſed obſeruare ſolent & debent quod ſe-
mel fecerunt. *iuxta illud: quod ſcripſi, vt ait Dec. conſ. 38. nu. 5.* & non
ſolet † Princeps venire contra factum proprium, *vt reſponderunt* 63
Rom. conſi. 327. nu. 3. & Soc. Iun. conſ. 76. nu. 114. & conſ. 77. nu. 97. libr. 1.
& Pariſ. conſ. 23. nu. 78. lib. 1. Quod eo magis confirmatur, quia iam
ipſe Ferdinandus anno 1559. die 12. Aprilis confirmauerat con-
ceſſiones factas à Carolo V. ipſi Excelſæ Reipubl. Genuenſi &
Aurijs. Quocirca veriſimile non eſt, quod voluiſſet ipſe Ferdi-
nandus reuocare † factum ſui anteceſſoris. *ita Rom. conſ. 327. nu. 3.* 64
Bald. & cæteri in l. 1. C. de conſtitu. Princip. copioſe Iaſ. conſil. 10. colum. 1.
lib. 3. Gomeſ. in c. 1. nu. 98. de conſtit. in 6. & Crau. conſ. 241. nu. 7. Rurſus
non narrauit Dom. Scipio ipſam Excelſam Rempub. & Aurios

iam

iam in poſſeſſione fuiſſe & eſſe. Quæ ſane † poſſeſſionis ſup-
preſſio vitiat conceſſionem. *cap. cum noſtris. de conceſſ. prab. quo ad-
ductus, ita ſcripſi lib. 2. de arbitra. iudi. &c. caſu 201. nu. 139. quo loci poſt
Felin. in cap. in noſtra. n. 32. de reſcript. & alios plures, idem eſſe affirmaui,
quando ſolum poſſeſſio colorata fuiſſet.*

Sexto & vltimo accedit, quod ſi pro D. Scipione conſtituen-
dum eſt fundamentum in hac inueſtitura ei conceſſa, ſolidius
fundamentum faciendum eſt pro ipſa Excelſa Repub. & Aurijs
in poſterioribus inueſtituris eis conceſſis ſub anno 1563. die
23. Decembr. & anni 1565. die 22. Aprilis. Quæ ſane inueſtituræ
& cōceſſiones confirmatoriæ antiquarum in ampla forma ſunt
& habent clauſulas, *ex certa ſcientia, ex animo deliberato, motu pro-
prio*, & his ſimiles. Et ſi in cæteris † poſteriora pacta derogant
prioribus atq; præcedentibus. *iuxta l. pacta nouiſſima. vbi Doct. C. de
pact.* Erit idem dicendum hic, vt ſcilicet hæ inueſtituræ & con-
feſſiones factæ Reipub. Genuenſi & Aurijs derogent conceſ-
ſioni paulo ante factæ Dom. Scipioni.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
67 ſpondeo, non eſſe † ſacrilegium diſputare de poſteriore Princi-
pis, quando concedit ea, quæ non ſunt poſitiui, ſed ius & æqui-
tatem naturalem reſpiciunt, *vt in ſpecie declarat Crauet. in tracta. de
antiq. temp. part. 1. nu. 38.* In caſu hoc noſtro iam demonſtrauimus
agi de auferendo iure, quod eſt in iure & æquitate naturali fun-
datum.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, non eſſe verum,
Principem poſſe aliquem ſine cauſa iure ſuo priuare, etiam ſi
68 vtatur † plenitudine poteſtatis. *ſicut poſt multos cenſuit Crau. conſi.
5. nu. 10. conſil. 7. num. 10. & conſil. 103. nu. 3.* qui dixit, quod etſi modi
69 acquirendi dominium iuris ciuilis ſint, dominium † tamen eſt
iuriſgentium: quod ſane ius gentium tollere & infirmare Prin-
ceps non poteſt. *Idem Crau. conſil. 135. nu. 20. conſil. 172. num. 3. & con-
ſil. 241. num. 12. verſ. aduertendum, &c. Et in ſpecie dominij rei feudalis
hac ratione vſi ſunt Rum. conſil. 36. num. 16. in fi. lib. 1. & Soc. Iun. conſi. 77.
70 nu. 124. lib. 1.* Quocirca manifeſte conſtat male † reſpondiſſe Ia-
ſonem. *d. conſil. 56. column. 2. & colum. vlt. lib. 1.* Principem poſſe re-
uocare conceſſionem à ſe factam per modum contractus. Hoc
inquam falſum eſſe ex iam dictis apparet; niſi adſit cauſa iuſta,
ſicuti loquitur Crau. in d. tract. de antiq. temp. 1. partic. prima par. 10. n. 38.
quem ita intelligo & declaro, niſi ſibi repugnare dicatur. Quod
vero de citatione in eo fundamento dictum eſt, dubitationem
non mouet: quandoquidem locum illa habere poſſunt; quan-
do Princeps ita ad libitum agere poteſt. At contra cum ſine
cauſa de re aliena diſponere non poteſt. vt vere non potuit Cæ-
71 ſar in hoc caſu. Nam tunc & † citatio & cauſę cognitio adhiberi
debet. *vt poſt multos ſcribit Tiraq. in tract. Res inter alios acta. limi. 7.* Si-
72 quidē † cauſæ cognitio à iure naturæ procedit, *quemadmodū do-
cuit Bald. in l. Index. C. commina. & epiſt.* imo & à iure diuino, cū di-
73 xerit † D. Paulus ad Tim. *1. c. 5.* iudices ſine præiudicio nil facere
debere, *ſine præiudicio*, hoc eſt, ſine cauſæ cognitione. Non obſtat
tertium, quia reſpondetur primo, illam maiorē propoſitionem
non eſſe ita abſolute intelligendam, vt ſcilicet ex iuſta cauſa
auferri poſſit ius alteri quæſitum. Nam, aut cauſa eſt ob deme-
ritum & ad pœnam vaſalli: & tunc certum eſt, ei ius auferre
74 poſſe etiam quouis modo quæſitum. Ita loquitur † Bal. *in l. pen.
C. de donat. inter vir. & vxor.* Aut cauſa prouenit aliunde, vt ſi eſt
ob communem vtilitatem, & tunc Princeps non poteſt abſo-
lute priuare dominum rei, ſed debet ei, vel pretium ſoluere, vel
quid aliud dando, damnū compenſare. *vt diximus ſupra in vlt. ar-
gum. præcedentis capit. poſt Iaſ. in l. Barbarius, num. 36. ff. de officio prætor.
& cæteros ibidem allegatos.* Præterea & ſecundo reſpondetur, nul-
lam hic adfuiſſe iuſtam cauſam auferendi hæc bona ab Excelſa
Repub. & Aurijs & concedendi illa Dom. Scipioni, ſiue perſo-
nam Reipub. conſideremus, ſiue Dom. Scipionis. ſi enim reſpi-
cimus perſonam Reipubl. & Auriorum nulla ſubeſt iuſta cauſa,
vt his bonis priuentur, cum non demeruerint. Quinimo con-
trarium verius eſt, vt re ipſa conſtat: & ipſimet Cæſares non ſe-
mel affirmarunt. ſi etiam reſpicimus perſonam Do. Scipionis,
nec ob eum adeſt cauſa iuſta. quinimo exſtat iuſta contra eum,
vt ſcilicet his bonis priuatus ſemper exiſteret. Nec iuſta cauſa
conſiderari poteſt ob pacem initam inter Regem Galliarum &
Regem Hiſpaniarum: quandoquidem oſtendimus ſupra Do.
Scipionem, in ea non fuiſſe ita comprehenſum, vt ei bona hæc
reſtitui debeant. Nec ſua cauſa principaliter pax illa fuit con-
tracta, cum à ſua perſona non penderet quies & tranquillitas
maioris partis Europæ, quæ erat in armis: ſed id totum actum
fuit ob bellum, quod graue gerebatur inter duos illos poten-
tiſſimos Reges. Nec perſona Do. Scipionis perturbare potuit
tranquillum ſtatum Excelſæ Reipubl. Genuenſis, cum iam eſ-
ſet exul & impotens ad excitandum bellum contra eam. Atque
ita ceſſat illud reſponſum † Caleanei *dict. conſil. 42. num. 17.* cum 75
iſte loquatur de communi vtilitate quæ perturbatur ex ſedi-
tione orta in ciuitate.

Non obſtat quartum argumentum, quia reſpondeo primo,
Principem vere non poſſe ius alterius tollere. & * communem *
ſententiam eſſe contra † Angelum *in d. l. ſi verberatum. ff. de rei vin-* 76
dicat. teſtatur Craue. *conſ. 241. nu. 20.* quo loci ampliſſime oſten-
dit, † clauſulam, *de plenitudine poteſtatis*, nihil operari in his, de 77
quibus Princeps iure diſponere non poteſt. *quod reſpondit & bene
eruditus Zaſius conſil. 10. nu. 25. lib. 2.* Atqui hoc in caſu non potuit
Cæſar libere diſponere de his feudis ad præiudicium Excelſæ
Reipubl. Genuenſis, Auriorum ac aliorum, quibus iam quæſi-
tum fuit ius. *Idem reſpondit Rol. conſ. 7. nu. 113. lib. 3.*

Reſpondeo ſecundo, † clauſulam hanc nihil operari, quan- 78
do Princeps non fuit bene informatus de negotio, ob quod ea
clauſula vtitur. *Ita Crau. d. conſ. 241. col. 8. in fi. verſic. quarto reſpondeo
poſt Soc. Sen. conſil. 120. col. 6. verſic. reſpondetur etiam lib. 2. Decium con-
ſil. 198. col. pen. & Brunum conſil. 87. nu. 23. Idem reſpondit Rol. d. conſil. 7.
nu. 100. lib. 3.* Qua enim ratione fieri poteſt, vt ignorans conce-
dat, vel iam conceſſum confirmet: cum conſenſus ipſe deficiat:
iuxta l. mater decedens. C. de inofficioſ. teſtam. cum ſimil.

Non obſtat quintum argumentum, quia multis modis re-
ſponderi poteſt. Et primo, quod ſi Princeps nihil poteſt ex
clauſula, *de plenitudine poteſtatis*, minus poteſt per † clauſulam 79
*motus proprij. Ita reſpondit Crau. conſil. 241. col. 9. verſ. ad clauſulam mo-
tu proprio.* Reſpondetur & ſecundo ex eiuſdem Crau. ſententia.
d. conſi. 241. col. 9. verſ. ſecundo reſpondeo, &c. † clauſulam *motus pro-* 80
prij ius alterius non lædere. *ex gloſſ. in cap. ſi Romanus. de præben. Heſt.
& Ancha. in cap. cauſam, il 2. de teſtibus. & alij plures, quos recenſet.* Et
præter eum egregie reſponderunt Socin. Iun. *conſil. 77. num. 104.
lib. 1. & Alciat. reſp. 162. num. 6.* Quibus accedit Socin. Sen. *conſil. 115.
colum. 1. lib. 3.* qui reſpondit, † clauſulam hanc, *motus proprij*, non 81
tollere vitium ſubreptionis ad alterius detrimentum. Quod
placuit & Rolando *conſil. 7. nu. 110. lib. 3. & præter eum Ruino conſi. 18.
nu. 12. conſil. 226. nu. 11. & conſil. 228. num. 3. lib. 1. Dec. conſil. 407. Curt.
Iun. conſil. 142. nu. 9. Goz. ad. conſi. 14. num. 18. & Pariſ. conſil. 11. num. 120.
lib. 1. & conſil. 5. num. 15. lib.* Reſpondetur tertio, † clauſulam *mo-* 82
tus proprij, nil operari, cum ad partis poſtulationem & importu-
nitatem Princeps aliquid concedit. *Ita reſpondit Soc. Iun. conſil. 77.
num. 98. lib. 1.* Ea eſt ratio, quia ſicuti per importunitatem Prin-
ceps conceſſit, ita etiam eadem importunitate adductus adhi-
buit clauſulam motus proprij.

Non obſtat vltimum argumentum, quia reſpondeo primo,
hanc † clauſulam, *ex certa ſcientia*, nihil operari ad detrimentum 83
tertij, ita in conceſſione feudali à Principe facta *ex certa ſcientia*,
nihil operari ad detrimentum tertij, reſponderunt Gozad. *con-
ſil. 9. num. 42. Soc. Iun. conſil. 77. num. 126. libr. 1. & Rolan. d. conſil. 7. num.
103. lib. 3. Quibus accedunt Aret. conſil. 15. num. 6. Curt. Iun. conſil. 142. nu.
8. verſic. non obſtat. Pariſ. conſil. 1. nu. 84. & conſil. 11. num. 121. lib. 2. Gram-
mat. deciſ. 104. num. 2. & Zaſius conſil. 10. num. 30. lib. 2.* Reſpondeo ſe-
cundo, † clauſulam, *ex certa ſcientia*, nil operari in his, quæ non 84
iuris, ſed facti ſunt, ſicuti in caſu noſtro. *Ita reſpondit Rolan. conſil.
7. num. 105. lib. 3. Et præter eos Pariſ. conſil. 1. num. 81. lib. 1. conſil. 4. num. 28.
& conſil. 74. num. 19. lib. 4. Soc. Iun. d. conſil. 77. num. 126. lib. 1. & egregie
Crauet. d. conſil. 241. col. 9. in princ.*

Reſpondeo etiam tertio loco, hanc clauſulam nihil operari,
cum adhibita fuit † ſine cauſæ cognitione, vt hic contingit. *Ita* 85
*declarat Pariſ. conſil. 4. num. 33. lib. 2. Zaſius conſil. 10. nu. 30. lib. 2. Gram-
mat. deciſ. 66. num. 38. & Rolan. conſil. 7. num. 106. lib. 3. qui alios plures re-
cenſent.* concludo itaq; hanc inueſtituram & conceſſionem nil
prodeſſe D. Scipioni, & vice verſa nil obeſſe Reipubl. Genuen-
ſi, & Aurijs. Et ita iuris eſſe arbitror, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius, I. C.

SVMMARIA.

1 *Feudum ex pacto & prouidentia quod.*
2 *Feudum conceſſum pro ſe, & hæredibus maſculis quod.*
3 *Feudum hæreditarium quod.*
4 *Hæreditas legitima quæ.*

Va ſ

Digitized by Google

5 *Feudi ex pacto & prouidentia nomen à noſtris conſictum.*
6 *Feudum eſſe hereditarium in dubio præſumitur.*
7 *Feudum præſcriptum, ſecundum ſuam naturam cenſeri præſcriptum.*
8 *Baldi doctrina declaratur.*
9 *Feudum eſſe hereditarium ſignificant illa verba, pro ſe & heredibus.*
10 *Alienandi facultas ſemel data in feudis, facit feudum eſſe alienabile.*
11 *Legitima filius fraudari non poteſt.*
12 *Verba cui conueniunt, etiam diſpoſitio conuenit.*
13 *Interpretatio ſumpta ab obſeruantia valet, & probabilis eſt.*
14 *Legitima filiorum à feudo deduci non poteſt.*
15 *Feudum mixtum quod.*
16 *Feudi mixti natura.*
17 *Feudum mixtum qui vult obtinere hæres eſſe debet, vel primi, vel vltimi defuncti.*
18 *Doctoris auctoritas quæ in fonte videri non poteſt, nullius eſt ponderis.*
19 *Feudi hereditarij natura.*
20 *Inueſtitura prima tenor obſeruandus eſt.*
21 *Verbum poßit, arbitrium tribuit.*
22 *Conſuetudo vnius familiæ diſponendi certo modo attenditur.*
23 *Feudum hereditarium teſtamento poſſe legari.*
24 *Feudum hæreditarium venire in reſtitutione fideicommißi.*
25 *Feudo hereditario onus adijci poſſe.*
26 *Vaſallus conſentiente domino ad libitum feudum relinquere poteſt in teſtamento.*
27 *Agnatorum conſenſus neceſſarius non eſt, quando vaſallus conſentiente domino de feudo teſtatur.*
28 *Actum faciens illum non poteſt impugnare.*
29. *Heres non poteſt impugnare factum defuncti.*
30 *Feudum hereditarium ob delictum vaſalli publicari.*
31 *Feudum quod domino deuoluatur ex delicto vaſalli eſt qualitas feudo inhærens.*
32 *Vaſallus ob crimen læſæ Maieſtatis feudum perdit.*
33 *Feudum hereditarium perdit filius ob crimen læſæ Maieſtatis commiſſum à patre.*
34 *Feudum hereditarium ſine hereditate defuncti haberi non poteſt.*
35 *Feudum ad dominum deuolutum & alteri conceſſum vim habet feudi noui.*
36 *Feudum mutare naturam perſona Vaſalli mutata.*
37 *Qualitas actus adiecta nouum actum facit.*
38 *Feudum & fideicommiſſum in illos de familia poſſe alienari.*
39 *Confiſcari non poteſt fideicommiſſum.*
40 *Feudum hereditarium fideicommiſſo ſuppoſitum, non poſſe confiſcari, ob delictum Vaſalli.*
41 *Vaſallus cum delinquit feudum cui deuoluatur, an fiſco, vel directo domino.*
42 *Confiſcari quomodo poßint alienari prohibita.*
43 *Feudum de nouo conceſſum ſub commemoratione primæ naturæ nouam naturam non aſſumit.*
44 *Feudo renouato, renouatas cenſeri omnes eius qualitates.*
45 *Reſtitutio feudi pleniſſime facta, efficit feudum vt antiquam naturam retineat.*
46 *Reſtitutio plena facit, vt etiam alienata tertio reſtitui debeant.*
47 *Reſtitutio quid.*
48 *Feudum ob delictum vaſalli, deuolutum ad dominum, & alteri conceſſum vt naturam mutet, quod requiratur.*
49 *Sententia declaratoria requiritur, cum feudum ob delictum vaſalli ipſo iure ad dominum deuoluitur.*
50 *Principi aſſerenti vaſallum ſuum deliquiſſe, vt ei feudum auferat, plene non creditur.*
51 *Vaſallus non citatus feudo priuari non poteſt.*
52 *Accuſatus criminis læſæ Maieſtatis non damnatur, niſi de ipſo crimine vere conſtet.*
53 *Feudum renouatum præſumi renouatum ſecundum naturam ſuam antiquam.*
54 *Hæredem interdum factum defuncti poſſe impugnare.*
55 *Item cum non relinquit ei, quod debet relinquere.*
56 *Qualitas actui adueniens quando actum mutet.*
57 *Agnatus proximior vltimo decedenti ſuccedit in feudo.*
58 *Alienatio prohibetur fieri in potentiorem.*
59 *Alienatio in fraudem fieri non permittitur.*
60 *Argumentum à fideicommiſſo ad feudum recte ducitur.*
61 *Agnatus agnati inimicus feudum alienans in eius odium alienare præſumitur.*
62 *Clandeſtinus actus improbatur.*
63 *Spoliatus vt reſtituatur, quid probare debeat.*
64 *Decretum primum poſſeßionem non tribuit.*
65 *Interdictum vnde vi, non concedit ſpoliato, qui ex primo decreto ſolum poßidet.*
66 *Euictionis cauſa tres actiones prodita ſunt.*
67 *Spoliatus Principis auctoritate non reſtituetur, ſed infra declaratur.*
68 *Spoliatus caſtro munitiſſimo ante omnia non reſtituetur, ſed infra declaratur.*
69 *Spolium primum ante omnia debet purgari.*
70 *Hypotheca omnium bonorum pro obſeruatione contractus adhiberi quotidie ſolet in inſtrumentis.*
71 *Miſſus in poſſeßionem ex primo decreto, ob actionem hypothecariam, poſſeſſor efficitur.*
72 *Clauſula conſtituti, & precarij poſſeßionem transfert.*
73 *Iudicis officio detentor ſpoliatus reſtituitur.*
74 *Principis auctoritate ſpoliatus ante omnia reſtituatur.*
75 *Imperator eſt potens expugnare caſtrum bene munitum, vt valeat ſpoliatus ante omnia reſtitui.*
76 *Spoliatio maior purgari prius debet.*
77 *Recuperare in continenti quando quis dicatur.*
78 *Poſſeßionis retinendæ animus quomodo probetur.*
79 *Poßidens ciuiliter ſua ſponte naturalem ingredi poteſt.*

Initium à Domino.

CONSILIVM CIV.

PROPOSITA facti ſpecies, cui de iure reſponderi petitur, plures dubitationes, nec ſane leuis ponderis enucleandas habet. Quo autem conſultatio ipſa clara & dilucida omnibus appareat, eam, vt videtur propoſita, tractabo.

Primo oſtendam, *feuda, de quibus agitur, hereditaria, vel mixta ſaltem fuiſſe.*

Secundo demonſtrabo, *licuiſſe illi Do. Ioan. Franc. de illis inter ſuos teſtari ac diſponere.*

Tertio patefaciam, *ob conditionem reſtitutionis, non potuiſſe Dom. Pyrrhum ſuo delicto præiudicium aliquod his ſuis deſcendentibus adferre. Inde fiet Do. Pyrrhi facto alteratam non fuiſſe huius feudi naturam: nec adiectas conditiones reſtitutionis fuiſſe ſublatas, atq; extinctas. Hinc illud etiam neceſſarium conſequens manabit Dom. Federicum nec contrahendo, nec teſtamento diſponendo ad fauorem Illuſtriſſimi, & Excellentiſſimi Ducis Mantuæ potuiſſe obeſſe, atque præiudicium adferre ſuis his patruelibus.*

Prima illa iuris dubitatio non parum dubia vere videbatur. Erat forte prima (quod aiunt) facie dicendum, feuda hæc non eſſe hæreditaria, ſed potius ex pacto & prouidentia; & per conſequens de eo D. Ioan. Franc. teſtari minime potuiſſe.

Primo, quia in illa inueſtitura prima conceſſa à Sigiſmundo Imperatore anno 1432. Illuſtriſſimo Marchioni Mantuæ in hęc verba legitur. *Ac eidem filijs & heredibus legitimis maſculis, & ſucceſſoribus, &c.* quæ ſane verba, *filijs heredibus maſculis*, hoc ſignificant, vt feudum non ſit hæreditarium, ſed ex pacto & prouidentia, *iuxta text. cap. 1. §. & ſi clientulus. de alien. feudi.* Atque ita ex textu † illo docuit Bald. *in l. Cairus, colum. 2. verſic. verbi gratia. ff. ſolut. matrim. in l. Gallus. §. etiam. colum. vlt. de lib. & poſthum. idem in l. liberti, libertaque. num. 37. C. de oper. liber.* quo loci inquit, dictionem illam, † *maſculis*, de iure & de facto ad deſcendentes referri, de iure ſcilicet ſcripto, de facto, hoc eſt, ex conſuetudine. *idem viſus eſt ſentire Aret. in l. pro herede. §. 1. colum. 2. ff. de acquir. hered. ita etiam Alex. in l. Gallus. §. etiam. num. 4. verſic. in quantum ergo. de libe. & poſthum. & conſil. 105. num. 2. lib. 1. & conſil. 139. num. 2. & num. 6. lib. 6. Dec. conſil. 185. num. 3. conſil. 239. num. 4. verſic. ſed prædict. n. conſil. 395. nu. 7. 8. conſil. 499. colum. vlt. conſil. 411. colum. 1. conſil. 445. num. 8. & conſi. 516. num. 10. & num. 14. Idem viſus eſt ſentire Iaſ. conſil. 7. colum. 6. verſi. 5. non obſtat. lib. 3. idem in l. Gallus. §. etiam. de liber. & poſthum. Brun. conſil. 25. colum. vlt. Rub. conſil. 85. num. 5. conſil. 110. num. 4. & conſil. 164. num. 14. Curt. Iun. conſil. 109. num. 14. Ruin. conſil. 122. colum. 1. lib. 1. Pariſ. conſil. 31. num. 47. conſil. 30. num. 10. lib. 2. & conſil. 25. num. 21. lib. 3.* dum reſpondit, illa verba, *ſi grauatus decedat ſine heredibus maſculis*, intelligi,

Digitized by Google

ligi, id eſt, ſine filijs, quia verbum hæredibus pro filijs accipitur. Idem reſpondit Gozad. *conſil.26.num.29.& docuit Afflictus in cap.1. colum.4. an filius, vel agnatus*, dum inquit quod vbicunque in in-
3 neſtitura ſit mentio abſolute de hæredibus, † feudum eſt hæreditarium: ſed vbi ſit mentio de liberis & poſthumis ex ſuo corpore legitime deſcendentibus, vel tibi & filijs maſculis, vel tibi hæredibus maſculis, feudum eſt ex pacto & prouidentia. *idem Afflict. in cap.1.§.præterea ducatus.de prohib. feud.aliena.per Frider. idem reſpondit Socin.Iun.conſil.72.num 27.conſ.73.num.14. conſil.137.colum. vltim.libr.1.idem conſil.112.num.8.lib.2. His accedunt Bellon.conſil.33.& Crauet.conſil.38.num.5.*

Secundo confirmari videtur relata Doctorum opinio ex
4 verbis his eiuſdem inueſtituræ, *Legitimis hæredibus,&c.* Eſt † legitima hæreditas illa, quæ deſcendentibus, & venientibus ab inteſtato defertur, *l.3.§.de illo.ff.pro ſoc.& l.inſta.de verb.ſignif.* ſenſit ergo Imperator de filijs, non autem de alijs, atq; ita hæreditarium non videtur feudum.

Cæterum, re ipſa longe melius, atque diligentius perpenſa,
5 vere ſentio, feudum hoc eſſe hæreditarium, non † autem ex pacto & prouidentia eſſe à noſtris confictum ſcripſit Dec. *in conſil. 445.num.7.in fin. poſt Iſerniam in cap.1 an agnatus, vel filius.* ſed ſit vtcunque. Quod feudum hoc hæreditarium ſit, multis clare demonſtratur.

6 Primo, quia its in dubio dicendum eſt, † feudum eſſe hæreditarium: *quemadmodum reſponderunt Alex.conſil.29.num.3.libr.5. Rum.conſil.15.num.6.conſil.18.num.3.lib.1. Curt.Iun.conſil.3 num.4.& in l.vlt.nu.83.C.de edicto diui Adria.tol. Rub.conſil.84.num.3.Pariſ.conſil.23.num.159.lib 1. Alciat.reſp.conſ.160.num.9.Natta conſil.501.num.20. & conſil.634.num.6.lib.3.& erudiſſ.Cephal.Compater meus Colendiſſ. conſil.152.num.55.lib.2.* Nec aduerſatur, quod poſt Baldum in *l.1. quæſt.31.ff.de rerum diuiſ.& in l liberti, libertaque.num.31.C.de oper.li-*
7 *bert.* reſpondit Alex.*conſil.15.num.12.lib.5.* † feudum præſcriptum cenſeri præſcriptum ſecundum naturam feudi, quæ eſt, vt ſit rectum & non hæreditarium. *Baldum, & Alex.ſecuti ſunt Pariſ.conſil.15.num.15.libr.3. Tiraquellus tracta.de retractu conſang.§.3.gloſſ.1.nu.*
8 *74.& Zaſius in epito. feudor.part.11.num.31.* Ego † Baldum ita intelligo, feudum cenſeri præſcriptum ſecundum naturam ipſius feudi, vt ſcilicet eis acquiratur, etiam poſt præſcriptionem, ad quos tranſiret, quando ſuſceptum ſimpliciter ab initio fuiſſet: ſed vbi ſimpliciter fuiſſet ſuſceptum etiam ad hæredes, vt iam diximus, tranſiret. ergo & hoc in caſu. *Quod clare ſenſerunt Iacobinus à Sancto Georgio in inueſt.feuda. in verbo, ita quod ipſi inueſtitu.n.14. Zaſius in epit.feudor.part.8.num.81.Curt.Iun.tract.feud.part.3.princ.in vlt. membro illius partis.num.61.& clarius Rum.d.conſil.17.num.3.lib.1.* Si ergo in dubio feudum hæreditarium præſumitur: huic præſumptioni & regulæ ſtandum erit, donec contrarium ab aduerſarijs probetur.

Non ignoro tamen hanc argumentationẽ dubitatione non carere, cum alij multi ſcribant, feudum in dubio præſumi ex pacto & prouidentia.

Secundo res hæc clara redditur, quia legitur in inueſtitura,
9 *pro ſe, hæredibus,&c.* quod ſane verbum *hæredibus*, oſtendit, † feudum eſſe hæreditarium, *ita Iſernia in capit 1.§.& olim. de ſucceſſio. feudi. & in cap.1.qui ſucceſſ.feud.dare tenea. Alex.conſil.55.num.6.lib.4. Dec.conſil.445.num.8. Curt.Iun.conſil.1. num.12.conſil.32. & conſil.78. idem in tracta.feudor.part.1. quæſt.8. num.19.verſic.4.ſub hac,&c.Brunus conſil.10.num 14.& conſil.11.num.3. Iacob.à Sancto Georgio in d.inueſtit. feud. in verbo, Ita quod dicti inueſtiti.num.2. Crauet.conſil.256.in fin.lib.2.variar.reſolut.cap.18.nu.3.* Niſi ergo ex alijs verbis demonſtretur in caſu noſtro, hoc feudum eſſe ex pacto & prouidentia, dicendum erit dubio procul, ex dicto verbo, *hæredibus*, hæreditarium eſſe.

Tertio & ad rem propius, quod hæreditarium ſit, demonſtratur. In hac Sigiſmundi inueſtitura facta eſt inprimis conceſſio Marchiæ ipſi Marchioni, & eſt in ea dictum, *pro ſe & hæredibus maſculis,&c.* conſtituendo in illa primogenituram. deinde ſubijcit in ſecunda parte, ibi, *volumus inſuper,&c.* quod ille primogenitus poſſet relinquere quatuor caſtra ſuis ſecundogenitis, reſeruata Marchia primogenito. Et in hac ſecunda parte non adijcit Imperator aliqua verba, quibus ſignificet, illa quatuor Caſtra eſſe debere feuda, vel hæreditaria, vel alterius naturæ. Quo ſtante dicendum eſt, eſſe hæreditaria ſecundum iuris regulam. Et in hoc feuda hæc, ſeu Caſtra iſta Marchionatus non ſequuntur naturam ipſius Marchiæ, *iuxta reſponſum Decij conſilio trecenteſimo octuageſimo ſeptimo, numero ſeptimo, cum loquitur de feudis Ducatus Ferrariæ.* Nam illa doctrina procedit in dubio, non in claris, vt hic.

Præterea ſi iam Imperator † dedit facultatem illi primogeni- 10
to diſponendi, intelligimus etiam datam eſſe illis ſecundogenitis, ad quos dicta Caſtra prouenient. *argum.l.pater.§.quindecim. de leg.3.& ſcribunt Bart.in l.peto.§.fratre.nu.2.de leg.2. latiſſime Tiraq.de retractu conſang.§.32.gloſſ.1.nu.5.6.7.* Ita feudum effectum ſemel diuiſibile perpetuo durat diuiſibile. *ita Soc.Sen.conſ.68.n.32.lib.2.*

Quarto conſidero, quia voluit Sigiſmundus, *quod is primogenitus poſſit relinquere d.quatuor caſtra.& quod illi filij ſint taciti, & contenti ſuper cæteris quæ hæreditatem eorum contingerent.* Hæc verba poſſunt recipere duplicem interpretationem, vna eſt, quod iſti filij & legatarij accepto legato caſtrorum nihil amplius conſequatur in hæreditate patris de bonis ſcilicet allodialibus: altera eſt, quod nihil amplius conſequantur ex bonis feudalibus, atq; ita ex hac hæreditate. Prima interpretatio nec vera, nec probabilis eſt. Nam, ſi vera eſſet, ſequeretur vnum iniquum contra ipſum ſecundogenitum, vt is poſt mortem ſuam amitteret legitimam. ſi quidem ſi de Caſtris ſibi relictis non poſſet deinde diſponere, ſed teneretur illa relinquere, vt peruenirent ad filios ſuos, tanquam feudum ex pacto & prouidentia, per hoc feudum amitteret bona allodialia, atque ita ſuam legitimam: quod
dicendum non eſt. ſiquidem ſua † legitima nec fraudari, nec 11
onere premi filij poſſunt. *l. quoniam in prioribus. C.de inoffic.teſtamen. cum vulgatis ſimilibus.* Eſt ergo quod ſecundum illam interpretationem ſequamur. qua quidem demonſtratur, Imperatorem voluiſſe feuda his ſecundogenitis relicta eſſe hæredita-
ria: cum hoc nomine hæreditatis appellet. Nam cui verba † 12
conueniunt, conuenit & diſpoſitio. *l.4.§. toties.ff.de damno infecto, cum ſimilib.*

Quarto, quod ſit feudum hæreditarium, demonſtratur: quia ita longa obſeruatione ſuſcepit interpretationem, vt hære-
ditarium ſit. Eſt enim probabilis attendenda illa † interpretatio, 13
quæ ab obſeruantia proficiſcitur, *vti late tradunt Crauet.conſil.101. in fin.& conſil.273.nu.13.& Soc.Iun.conſil.149.nu.10.lib.2.* obſeruantiam huius familiæ hanc fuiſſe demonſtratur. Ita enim ſuo teſtamento diſpoſuit Marchio Ludouicus relinquendo caſtrum Canneti Dom. Rudolpho & Ludouico filijs. Ita etiam ſunt interpretati hoc feudum eſſe hæreditarium, ijdem Rodulphus & Ludouicus, dum anno 1479. conuenerunt, quod vbi Ludouicus moreretur ipſius pars Caſtri & ſuorum iurium, *excepta legitima*, perueniret ad ipſum Rodulphum. Ecce, quod excipiendo legitimam intellexerunt feudum eſſe hæreditarium, alio-
qui male excepiſſent † legitimam, quæ ex vero feudo detrahi 14
non poteſt. *ita docuit gloſſ. in capit.licet, de voto. vbi Ioan.Andr.& Hoſtien.late Dec.conſil.269.num.15.Pariſ.conſil.17.num.30.lib.2.Boer.quæſt. 204.num.14.& pulchre ad rem noſtram declarat Anton. Capic. deciſ. 2.* Præterea obſeruatum fuit à Rodulpho auo Dom. Maximiliani, qui in humanis adhuc eſt. is enim Rodulphus ſuo teſtamento reliquit oppidum Luzariæ Dom. Ioan. Franc. eius primogenito, & Caſtrum Caſtioni Do. Aloyſio, *vt referunt Soc.Iun.conſil. 160.lib.2.& Alciat.reſpon.481.*

Sexto ac vltimo, pro ſuppoſito etiam, quod feudum hoc ſit diiudicandum iuxta ſignificationem illorum verborum inueſtituræ Sigiſmundi. *Et eiſdem filijs hæredibus legitimis maſculis,&c.* adhuc dico, feudum eſſe hæreditarium, hoc ſcilicet modo, quod ſuccedentes in feudo ſint filij, vel deſcendentes ſint et-
iam hæredes. Atque ita dici poteſt, hoc † feudum eſſe quodam- 15
modo mixtum ex pacto & prouidentia & hæreditarium. *quam opinionem omnium primus firmauit Iacobus Beluiſi. in cap.1.de eo qui ſibi & hæred. & communem eſſe dixit Iulius Clarus lib.4.ſenten.nu.9.feudum.quæſt.9.verſicu. quandoque & tertio. qui Alex.Iaſon. Grat.Curt.Iunio.Rum.Pariſ.Socin.Iun. & Crauet.retulit. Quibus addo Bald.conſil.202. inueſtituram domini.colum.1.verſicul. Nam verba dicunt.lib.5.Didacum. lib.2.Variar.reſolut.cap.18.num.3. prope fin. qui Brunum & alios recenſet. idem reſpondit Loffredus conſil.46.nume.11.& conſil.vltim.num.53. Arius Pinellus in l.1. part.3.num.87. C.de bonis matern.* Huius autem
feudi † mixti ea eſt natura, vt de eo vaſallus teſtari poſſit inter 16
ſuos. ita ſentiunt relati Doctores *& poſt Curt. Iunio. ſcribit Præſes Cacheranus deciſ.161.num.6.* dum etiam ſcribunt venire hoc feu-
dum in reſtitutione fideicommiſſi. Eſt enim ea huius feudi † 17
natura, vt is qui in eo ſuccedit ſit hæres primi inueſtiti, mediante perſona ſuorum anteceſſorum. *ita ex Alex.& Go.. ſententia aduerſus Curt.Iun.& Soc.Iun fuiſſe iudicatum à Mediol.ſenatu teſtatur Iul. Clar.lib.4.ſent.§.feud.quæſt.9.ver.ſed quæro an oporte.&c. con-*

Digitized by Google

ita Curt. Iun. reſpondit Alcia. reſp. 186. num. 4. Brun. conſil. 18. num. 14. &
* *Pariſ. conſil. 65. num. 32. lib. 3. Dec. conſil. 390. num. 5.* * *communem dixit Sylua conſ. 30. num. 20.*

Non obſtant in contrarium adducta, quibus ſigillatim reſpondeo, tametſi ex iam relatis ſatis factum illis videbatur. Ad primum itaque reſpondeo, imo veriorem eſſe opinionem iam ſupra limatam, hoc feudum eſſe hæreditarium, vel ſaltem mixtum. Nec obſtant relatæ auctoritates in contrarium adductæ. nam Raynerij auctoritas nullius eſt ponderis, cum de illa non conſtet. Nec credendum eſt Baldo referenti, *vt inquit Dec. conſil.*
18 *259. num. 4. verſic. præterea.* qui inquit, † auctoritates Doctorum non adiuuare aliquam opinionem, cum eorum ſcripta in ſônte vi... ri non poſſunt. Baldus vero *in l. Gallus. §. etiam de liber. & poſthum. & in d. l. liberti,* ſolum affirmat hæc verba intelligi de hæreditate maſculi ſanguinis ad excluſionem extraneorum: atq; ita non negat Baldus duobus in locis iam relatis; quin conceſſio ſit hæreditaria, & quin illi deſcendentes debeant eſſe hæredes: imo expreſſe id ſenſit, dum vult extraneos eſſe excluſos. *Ita etiam intelligendus eſt Baldus in d. l. Cauis. ff. ſolut. matrim. ita etiam loquitur & clarius Aret. in d. l. pro hærede. §. 1. colum. 2. verſic. ſecundo aduerte, de acquiren. hæred. ita pariter loquitur Alexan. in d. §. etiam. num. 4. dum ſequitur Baldum in d. l. liberti libertaque. & clarius idem Alexan. conſil. 105. num. 2. lib. 1. & conſil. 139. num. 2. 6. lib. 6.* quo poſteriore diſputat, an in ea ſubſtitutione verbum, *hæres*, ſolum ad deſcendentes ſpectet; vel etiam extraneos comprehendat: non tamen negat quin illi deſcendentes debeant eſſe hæredes. Ad auctoritatem Decij multis in locis relatis reſpondetur, illi non eſſe deferendum, poſteaquam alijs in locis ſibi parum conſtans fuit. ſic Iaſon *d. conſil. 7. colum. 9.* non negat, quin deſcendentes debeant eſſe hæredes. *quemadmodum hoc clare affirmanit Brun. conſil. 25. col. vlt. in contrarium allegatus.* Ad auctoritatem Rubei & Pariſij, dico pariter illos pugnantia ſcripſiſſe, quemadmodum & Ruinus & Curt. Iun. nec cæteri in contrarium allegati negant, quin deſcendentes iſti hæredes eſſe debeant.

Non obſtat ſecundum fundamentum, quia illa verba, *legitimus* ſunt poſita ad excluſionem illegitimorum, qui à feudi ſucceſſione arcentur. Atque ita intelligi facile poteſt, hoc non eſſe vere & proprie feudum ex pacto & prouidentia, ſed eſſe hæreditarium vel ſaltem mixtum. Quanquam vere credam (vt etiam ſupra dixi) illa verba, *pro ſe & hæredibus maſculis legitimis, &c.* non referri ad hæc feuda Caſtrorum, quæ ſecundogenitis relinqui poterant: ſed ad ſolam ipſam Marchiam. volui tamen hæc ſcribere, quo abunde omni ex parte huic muneri meo ſatisfacerem.

Quo ad ſecundam iuris concluſionem, dicendum eſt, quod cum iam demonſtratum fuerit hactenus feuda hæc hæreditaria eſſe; illud ſequitur dicendum Illuſtriſſ. Ioan. Franc. teſtari eo modo potuiſſe, quo eſt teſtatus, adijciendo ſcilicet conditio-
19 nem & onus reſtitutionis. ſi quidem ex eſt feudi † hæreditarij natura, vt de eo poſſit ad libitum vaſallus diſponere & teſtari. *ita in ſpecie huiuſmet feudi reſpondit Pariſius conſ. 106. num. 29. lib. 1.* qui quidem conſuluit, licuiſſe d. Dom. Ioan. Franc. teſtari & prælegare aliqua feuda ex iſtis alteri filiorum. cum feuda hæreditaria, vt cætera patrimonialia, teſtamento relinqui poſſint. *Illum ſecutus ſum aliquando in reſponſo à me reddito pro Genuenſium Republ. quod eſt impreſſum poſt Tractatum de recupera. poſſeſſ. artic. 3. nu. 44. vbi Alber. in ſuo dictionario in verbo, feudum. & alios retuli. His accedunt Rui. conſil. 1. num. 16. lib. 1. Iaſ. conſil. 236. col. 4. lib. 2. Curt. Iun. in tracta. feud. 4. parte principa. num. 132. Idem reſpondit. Pariſ. conſil. 4. num. 27. lib. 1. & conſil. 11. num. 33. lib. 2. & nouiſſime Natta conſil. 501. num. 14. lib. 3. & nu. 22. verſ. item alio modo.* Si ergo licet vaſallo de feudo hæreditario diſponere inæqualiter inter filios, à fortiori conceſſum ei eſſe intelligimus poſſe adijcere conditionem reſtitutionis ad commodum deſcendentium.

Secundo eo fundamēto adducor in hanc ſententiam, quod
20 ita ex tenore primæ inueſtituræ licuiſſe conſtat. † Tenor enim primæ inueſtituræ obſeruandus eſt; *vt ſcribunt Dec. conſil. 185. nu. 3. Curt. Iun. conſil. 108. nu. 18. & in tracta. feudor. part. 2. q. 7. & alibi perſæpe.* Et tenor inueſtituræ ſeruandus eſt, quoniam is legem & naturam feudo tribuit: *ita poſt alios ſcribunt Pariſ. conſil. 106 num. 20. lib. 1. Neuiz. conſil. 11. num. 6. & Zaſius in epito. feudor. part. 5. num. 60.* Ex tenore ergo illius antiquæ inueſtituræ feuda horum caſtrorum poſſunt teſtamēto relinqui & illa facultas data eſt per ver-
21 bum † *poſſit*, quo liberum tributum dicitur arbitrium. *vti in ſpecie reſpondit Natta conſil. 504. num. 2. lib. 3.*

Tertio ſuffragatur huic ſententiæ. quod ita ex longa obſeruatione huius familiæ relata inueſtitura recipit hanc interpretationem, vt pater poſſet de his feudis diſponere. quemadmodum diximus ſupra feciſſe anteceſſores horum illuſtriſſimorum collitigantium. Et valet certe † conſuetudo vnius familiæ 22
diſponendi ſub certo modo & forma; vt ſi vni filiorum conſueuiſſet prælegari: *ita Alber. in ſuo dictionario in verbo feudum, & tradunt Iaſ. in repe. l. omnes populi. nu. 42. de iuſt. & iure. & conſil. 46. nu. 3. lib. 1. Soc. Iun. conſ. 65. nu. 34. lib. 1. Boer. q. 155. nu. 29. qui late idem in feudis his reſpondit. & hos ſecutus ſum in d. reſponſo pro Genuenſ. Republ. artic. 3. nu. 47. & in ſpecie reſpondit Natta conſ. 503. nu. 15. lib. 3.*

Quarto accedit multorum auctoritas, qui in ſpecie cenſuerunt, vaſallum poſſe de feudo † hæreditario ad libitum diſpo- 23
nere ſuo teſtamento, & in eo adijcere conditiones: *ita Iſernia in capit. 1. an agna. & in capit. 1. de aliena. feud. pater. & plures in hanc ſententiam recenſet Pariſ. conſi. 2. num. 32. & conſil. 3. num. 20. lib. 1. qui Alex. Brunum, Decium, Curt. Iun. & alios permultos citat.* Quod vere dubium non habet. Illud etiam ſcribunt relati interpretes, † feu- 24
dum hoc hæreditarium venire in reſtitutione fideicommiſſi. *vt tradunt etiam Bartol. in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberti. num. 3. de oper. liber. & in l. ſi patroni. ff. ad Trebell. Bald. in l. cum virum. C. de fideicom. Alex. conſil. 29. num. 15. libr. 5. Curt. Iun. in tracta. feudo. part. 2. princ. q. 8. num. 20. & part. 4. num. 133. & alios retulit Pariſ. d. conſil. 3. num. 26. lib. 1.* qui aperte reſpondit in feudo hæreditario † adijci poſſe onus reſti- 25
tutionis atq; ita fideicommiſſi.

Quinto ac vltimo, dato (non conceſſo tamen) feudum hoc non eſſe hæreditarium, & de eo regulariter non poſſe in teſtamentis diſponi: attamen adhuc cenſeo in caſu iſto Dom. Ioan. Franc. teſtari † diſponere ita potuiſſe, cum Imperator directus 26
feudi dominus eam diſpoſitionem *ex certa ſcientia* confirmauerit, *vt poſt Bald. in cap. 1. §. donare. qual. feud. aliena. poterat. & in ſpecie huius noſtri caſus reſponderunt Deci. conſil. 606. num 16. & Pariſ. conſil. 106. num. 29. lib. 1. idem reſpondit Deci. conſil. 194. num. 4. verſi. tertio adde Signo. conſil. 10. & Brunum conſil. 38. num. 3.* Nec illud aduerſatur, fore etiam † neceſſarium conſenſum eorum, qui ſuccedere ha- 27
bent. *vt tradunt Iſernia in cap. Imperialem. in princ. colum. penult. & vlt. de prohib. alien. feud. per Frider. Martin. Laud. & Card. in cap. 1. §. donare, qual. feud. alien. pote. quos ſecutus eſt Capicius deciſ. 115. num. 2. 3.* Quia illud procedit in feudo antiquo, non hæreditario, *vt declarat Curt. Iun. in tract. feud. 4. part. nu. 144. & ita Natta conſil. 501. num. 29. lib. 3. ſcribit.* Præterea in caſu noſtro conſenſerunt deſcendentes Ioan. Franc. ſi quidem inſtituti ab ipſo Ioan. Franc. ac cæteri ab illis deſcendentes aditione hæreditatis pactionibus ac tranſactionibus, Ioan. Franc. teſtamentum confirmarunt. & ob id diſſentire † non poſſent, ſi in humanis agerent. *vt ſcribunt omnes* 28
in cap. 1. §. præterea. quib. m mod. feud. amitta. ex illo textu. Prapoſ. in cap. 1. col. 2. de aliena. pater. feud. Rol. a Valle. conſ. 2. nu. 35. lib. 1. cuius ſententiæ ea eſt ratio, quia hæres, dum defuncti perſonam refert. *authen. de iureiuran. à moriente præſtito in princ.* non poteſt defuncti † 29
factum improbare. *l. cum à matre. C. de rei vendica. & tradunt in ſpecie Bald. in l. qui ſe patris. nu. 9. C. vnde liberi. Alex. conſ. 13. nu. 7. & conſ. 19. nu. 14. lib. 5. Afflict. deciſ. 211. nu. 12. cæteros prætereo.*

Quo ad tertiam illam dubitationem, an Illuſtriſſ. D. Pyrrhus ex ſuo delicto præiudicium aliquod his ſuis deſcendentibus attulerit: ita quod ex illius facto immutata fuerit natura feudi, & effectum ſit feudum nouum: de quo licuerit Illuſtriſſ. D. Federico teſtari, & ad commodum Illuſtriſſ. atq; Excellentiſſ. Do. Ducis Mantuæ contrahere. Qua quidem in re dicendum videbatur, feudum hoc ſuam naturam mutaſſe, & adiectas reſtitutionis conditiones ſublatas eſſe.

Primo, quia ſi concedimus, feudum hoc fuiſſe ac eſſe hæreditarium, inde ſequitur, ita ob vaſalli delictum publicari † atq; 30
fiſco deferri potuiſſe, vt cætera patrimonialia deferri ſolent. *ita docuit Bartol. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. num. 3. ff. de damno infecto. & in ſpecie tradunt Neuiz. conſil. 68. num. 41. Boer. q. 264. num. 8. & alij permulti, quos retuli in tracta. de recuperan. poſſeſſ. Remed. 9. num. 252.* cum ergo feudum delatum fuerit Cæſari, id eſt, domino directo, ſequitur ei licuiſſe pro ſuæ voluntatis arbitrio alteri concedere. *ita reſpondit Pariſ. conſil. 1. num. 120. lib. 1. poſt Corne. conſi. 96. lib. 4.* Qua quidem ex mutatione perſonæ, ſequitur mutatam eſſe feudi naturam, vt infra dicemus.

Secundo non parū illud vrgere videtur, quia hæc qualitas, quod feudum deuoluatur † ad dominū directum, ob vaſalli de- 31
lictum, eſt qualitas feudo inhærens, quæ ſemper feudum concomitatur. *ita affirmarunt Afflict. deciſ. 282. nu. 15. Rob. conſi. 76. num. 4.*

Curt.

Curt. Iun. tracta. feudor. part. 5. num. 2. verſicul. poteſt reſponderi. Zaſ. in Epit. feud. part. 10. num. 101. Goz. conſil. 84. num. 4. & Pariſ. conſil. 21. numero 54. lib. 1. & communem teſtatur Socinus Iunior conſil. 68. num. 126. lib. 3. cum enim dominus concedit feudum ea ſub conditione concedere dicitur, donec vaſallus fidelis erit. *quod probat cap. 1. §. vlt. quæ fue. prima cauſ. benef. amitt.* ſiue ergo feudum hoc ſit hæreditarium, ſiue ex pacto & prouidentia, ſemper dicendum videtur, ob Domini Pyrrhi Vaſalli infidelitatem atque ita conditione ceſſante, eſſe deuolutum ad ipſum Cæſarem directum dominum. Qui quidem concedendo illud alteri, nempe Dom. Aloyſio nouam naturam feudo tribuiſſe videtur, & per conſequens eſſe extinctas omnes illas conditiones ipſi feudo à Do. Ioan. Franc. adiectas.

32 Tertio accedit, quod † vaſallus ob crimen læſæ Maieſtatis, cum ſcilicet arma pro hoſte contra proprium dominum ſumit, non ſolum ſibi in feudo præiudicium adfert, verum etiam & filijs ſuis, *ita reſponderunt Pariſ. conſil. 21. num. 51. lib. 1. & Socin. Iun. conſil. 68. num. 126. lib. 3. & ſcriptum reliquit Iacobin. à S. Georgio in inueſtitura feudali, in verbo. Et dicti vaſalli promiſerunt non committere Feloniam. colum. 5. verſi. quinta cauſa.* Qui quidem interpretes alios eiuſdem opinionis recenſeret, & teſtantur hanc eſſe magis re-
33 ceptam opinionem. Hæc confirmantur, quia, ſi feudum hoc † hæreditarium eſt: quemadmodum filius ob crimen læſæ Maieſtatis à patre commiſſum bonis hæreditarijs priuatur. *l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſta.* ita etiam carere debet feudo hoc hæreditario,
34 cum feudum hæreditarium † ſine hæreditate ipſa obtinere non poſſit. *ita in ſpecie reſpondit Alex. conſil. 30. num. 17. lib. 1. poſt Baldum quem recenſet. Et idem docuit Imola in cap. 2. num. 18. verſic. ſed aduerte. extra, de feudis.*

Et ex his deducitur quod quando Carolus Quintus conceſſit hoc feudum Do. Aloyſio, quia deinde ceſſit filijs Do. Pyrrhi, dicitur conceſſiſſe in vim feudi noui. Eſt enim hæc multorum
35 opinio, quod ſi † feudum ad dominum directum deuoluitur, & ab eo alteri concedatur, hanc conceſſionem cenſeri factam in vim feudi noui, *ita ſcribunt Dynus in l. quod dicitur. ff. de impenſ. in in reb. dotal. factis. Aluar. & Iſernia in cap. 1. de vaſallo decrep. ata. Baldus in l. 1. quæſt. 42. ff. de rerum diuiſ. Raymundus in cap. Imperialem. §. inſuper, tit. de prohib. feudi alienat. per Feder. Alex. conſil. 18. num. 5. & conſil. 28. num. 2. & num. 18. lib. 3. Dec. conſil. 586. in fin. Iacob. à S. Georgio in inueſtit. feud. in verbo, dictiq. vaſalli, colum. vlt. adde, quod & Pariſ. conſil. 21. num. 17. lib. 1.* Qui quidem Doctores vno ore (vt dixi) ſcribunt, quod quando dominus directus, ob vaſalli Feloniam apprehendit poſſeſſionem feudi ad ſe deuoluti, & illud alteri concedit, feudum cenſetur nouum, non autem antiquum.
36 Nam mutatione perſonæ mutatur † feudi natura. *Ita in ſpecie ſcribit Aret. in l. ſi mihi & Titio, in princ. num. 5. & ibidem Iaſ. colum. vlt. ff. de verb. oblig. & apertius Vdalricus Zaſ. conſil. 12. num. 13. lib. 1.* ita et-
37 iam adiectione † qualitatis nouam formam & naturam actus aſſumit. *l. ius ciuile. ff. de inſt. & iure. vbi Bartol. & Iaſon & tradit gloſſ. in cap. ſtatut. de elect. in 6. & ſcripſi in commentarijs, de arbitr. iud. &c. lib. 1. quæſt. 11. num. 13. Accedit gloſſ. in clem. 2. in verbo, ſanctioni. de vita & honeſt. cleric. & quod reſponderunt Curt. Sen. conſil. 43. Teſtator Auguſtinus. ad fin. & Socin. Sen. conſil. 27. colum. 4. in princ. lib. 1. Et in ſpecie hac ratione vſus eſt Iaſon. in d. l. ſi mihi & Titio, in princ. colum. vlt. verſi. item in quantum. de verbor. obligat.* Ex his conſequens illud fieri videtur, quod licuerit Do. Federico de hoc feudo nouo diſponere ad commodum Illuſtriſſ. atque Excellentiſſ. Dom. Ducis Mantuæ. Et tanto fortius, cum ipſe Dom. Dux ſit ex eadem linea. *iuxta doctrinam Baldi in l. voluntatis. C. de fideicommiſſ. Decij conſil. 390. num. 11. Bruni conſil. 36. & Curtij Iun. in tractatu feudo. part. 4. num. 129.*
38 cum ſcribunt, † feudum vel fideicommiſſum alienari poſſe in illos de familia. Hæc me reddebant hæſitantem, vt contra hos Illuſtriſſ. fratres reſponderem.

Re tamen ipſa longe melius atque diligentius perpenſa, ſum in contraria opinione, quod imo Dom. Pyrrhus ex ſuo delicto nullum attulit his ſuis nepotibus detrimentum, ita quod ex illius facto immutata non fuit feudi natura, vt de eo teſtari licuerit dicto D. Federico. Quod vt dicam multis adducor rationibus & argumentis.

Primo ea ratione, quia iam diximus, hoc feudum eſſe ſua origine hæreditarium & Dom. Ioan. Franciſcum de eo potuiſſe diſponere, adijciendo onus fideicommiſſi & reſtitutionis. Atqui, quando res patrimonialis ſub onere reſtitutionis relinquitur, grauatus eam reſtituere non poteſt de ea diſponere: nec
39 † eam per ſuum delictum perdere ad detrimentum eorum qui ſuccedere debent. *ita docuit Barto. in l. Imperator. ff. de fideicom. liber. quem ſecuti ſunt Alex. in. conſil. 23. libr. 1. Calcan. conſil. 74. num. 8. Rum. conſil. 124. num. 5. & conſil. 129. num. 4. lib. 2. & conſil. 23. num. 13. libr. 5. Socin. Sen. conſil. 111. num. 22. lib. 4. Pariſ. conſil. 157. num. 1. lib. 4. Soc. Iun. conſil. 149. libr. 3. * communem eſſe teſtatur Rubeus conſil. 154. num. 1. & ſi ipſe diſſentiat. Et hanc eſſe communem & in foro ſeruari teſtatur Alcia. reſpon. 650.* Hanc probauit & Rolandus *conſil. 31. num. 25. lib. 1.* & in 40
ſpecie † feudi hæreditarij fideicommiſſo ſuppoſiti, vt ex delicto grauati fiſco non deferatur ad aliorum detrimentum, reſpondit idem Rolandus *conſil. 1. num. 44. libr. 3. Et idem decidit Afflictus deciſ. 282. num. 15.*

Nec repugnat quod Cæſar dominus directus feudi non apprehendit bona hæc Domini Pyrrhi delinquentis tanquam fiſcus; ſed tanquam dominus directus, qui ob infidelitatem ſui vaſalli feudum apud ſe recipit in vltionem illatæ iniuriæ: iuxta * receptam illam doctrinam, quam probaui *in tracta. de recuperanda poſſeſſio. Remedio 9. num. 148.* cum ſcripſi, quod quan-
do † vaſallus feudi poſſeſſor deliquit, & ambigitur cui feudum 41
acquiratur, an domino directo, vel agnatis, vel damnum paſſo, id eſt, offenſo, vere defertur feudi domino. *Et eiuſdem opinionis addo Oldradum conſil. 17. &c. apertius Rumum conſil. 23. in fin. libro 1.*

Reſpondeo, Cæſarem non potuiſſe conſequi bona hæc feudalia tanquam feudalia, ex quo naturam patrimonialium fideicommiſſo ſuppoſitorum obtinuerũt, quod quidem fideicommiſſum Cæſar ipſe confirmauit. Quemadmodum ergo bona ſimpliciter patrimonialia reſtitutioni obnoxia non confiſcantur, ita nec iſta. Et cum concurrat cauſa naturalis & accidentalis: naturalis ſcilicet feudi, quæ eſt, vt ob delictum vaſalli feudum ipſum domino deuoluatur: Accidentalis vero, vt feudum hoc ſit inſtar patrimonij, & ob id fideicom. ſubiectum confiſcari non poſſit. Vere dicendum eſt cauſam accidentalem tanquam contrariam illi naturali eſſe ſpectandam. *Ita declarat Bartolus in l. 3. num. 10. ff. de tutelis. Alciat. in l. 2. in princ. num. 42. de verborum obligationibus.*

Non etiam hic aduerſatur illorum opinio, qui aſſerunt, imo
prohibita alienari † confiſcari: quia reſpondeo confiſcari quo 42
ad fructus, non autem quo ad proprietatem, *ita declarat Ripa in Lex facto. nu. 11. ad Treb. & ſenſit Rub. conſ. 154. nu. 2.* imo nec fructus percipit fiſcus, cum directo & expreſſim prohibita eſt alienatio. *ita reſpondit Alcia. reſpon. 650.*

Secundo ſuffragatur ſolida hæc ratio, quod feudum hoc ademptum Dom. Pyrrho; & deinde ab eo Cæſare conceſſum Do.
Aloyſio, † conceſſum vere fuit eo in ſtatu & gradu, vt erat apud 43
ipſum Dominum Pyrrhum, quem quidem Dom. Aloyſium dicit Cæſar ſe inueſtire ſecundum feudi naturam. Quo fit, vt illæ qualitates & conditiones omnes, quæ inerant huic feudo tempore quo à Dom. Pyrrho poſſidebatur, ſint repetitæ etiam in perſonam Aloyſij: & per conſequẽs in perſonam filiorum Domini Pyrrhi, quibus ab Aloyſio iura ceſſa fuerunt. *vt probat text. in cap. 1. de vaſallo decrep. ætat. quod tradunt Bald. in l. 1. quæſ. [illegible] de rerum diuiſ. Bartol. in l. quod dicitur. num. 9. ff. de impenſ. in reb. dot. fact. gloſſ. in cap. 1. §. inſuper. de prohib. feud. alien. per Federi. vbi Baldum & Doctores alios plures recenſet Curtius Senior conſil. 49. Memoria recolenda colum. 20. verſic. tertio reſpondemus. idem conſil. ſequenti. colum. 68. verſic. quo caſu vtendo. & colum. ſeq. verſic. certo certius. & colum. 74. in fin. qui eiuſdem opinionis recenſet Caſtrenſ. & Alex, quibus accedunt & Afflict. in d. cap. 1. num. 7. de vaſallo decrepitæ ætat. Brun. conſil. 79. Cranet. in tracta. de antiq. tempo. vlt. part. num. 26.* Hinc etiam Baldus *in l. vnica. num. 31. C. quando non peten. partes. & cum eo Alex. conſil. 30. num. 6. lib.*
1. ſcribunt in feudo † renouato cenſeri repetitas dictas omnes 44
qualitates & conditiones antiqui feudi. *idem Alexand. conſil. 207. num. 14. libr. 4. clare Decius conſil. 53. colum. 2. verſicul. ex quibus omnibus. Goz. ad. conſil. 84. nu. 5.* ſi ergo feudum hoc ceſſum filijs Pyrrhi retinuit naturam & qualitates feudi antiqui, ſequitur fuiſſe ac eſſe ſuppoſitum reſtitutioni fideicommiſſi conſtituti à Ioanne Franc.

Tertio, hoc feudum non immutaſſe naturam vel ex eo conſtat, quod Carolus Quintus in reſtitutione Dom. Pyrrhi & fi-
liorum, anno 1530. dixit, *ſe pleniſſime † reſtituere Pyrrhum & eius fi-* 45
lios, ac ſi nunquam aliquod delictum perpetraſſet Dominus Pyrrhus. Quæ ſane reſtitutio hunc parit effectum; vt feudum non cenſeatur de nouo conceſſum; ſed potius ſit adhuc antiquum cum ſuis conditionibus & qualitatibus in priſtinum reſtitutum. *ita docuit Martinus Laudenſis dict. capit. 1. de vaſallo decrep. ætat. & ibidem*

Digitized by Google

*contra ius, vel vtil. public. copioſe Crauet. conſil. 241. num. 2. & in ſpecie
Gratus conſil. 9. num. 173. lib. 1.* quod adeo verum eſſe creditur vt
procedat etiam cum ex alterius contractu domino rei ius quæ-
ſitum fuit. *ſicuti tradunt Caſtr. in l. digna vox. C. de legibus. & Bald. in
l. qui ſe patris. colum. penult. C. vnde liberi. alios refert Crauet. conſil. 135.
num. 5. Quibus accedunt Goza. conſil. 14. num. 11. & Socin. Iun. conſil. 68.*
46 *num. 17. lib. 3.* qui vno ore ſcribont, nihil contra † Principis fa-
ctum obijci poſſe, quando de poteſtatis plenitudine procedit.
Quin imo neceſſariam non eſſe aduerſarij citationem ſcripſe-
runt Bartol. *in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, num. 15. de libe. & poſthum.
Bald. & Salyc. in l. nec cauſas. C. de appella. & cum illis Natta conſil. 638.
num. 154. lib. 3.*

47 Quinto vrgere etiam non parum videtur, clauſula † motus
proprij, quæ conceſſionem fauorabilem reddit: & eam exten-
dit & ampliat: *vt egregie reſponderunt Goz. conſil. 8. num. 20. & Gratus
conſil. 9. num. 178. lib. 1.* imo ſubreptionis vitium tollit. *cap. ſi motu. de
preb. in 6. Rom. conſil. 327. & egregie Curt. Sen. conſ. 66. col. 6. verſ. confir-
matur.* & hanc clauſulam operari idem quod clauſula, ex certa
ſcientia, reſpondit Pariſ. *conſ. 3. nu. 57. lib. 4.* imo hoc caſu aduerſæ
partis citationem non eſſe neceſſariam reſponderunt Pariſ. *con-
ſil. 3. nu. 106. lib. 4. Soc. Iun. conſ. 91. nu. 21. lib. 3.*

48 Sexto & vltimo accedit vis † clauſulæ, *ex certa ſcientia*, quæ ef-
ficit, vt obſeruentur omnia Principi placita. *Ita reſponderunt
Oldrad. conſil. 257. colum. 3. Bartol. conſil. 196. num. 2. lib. 1. & Gratus con-*
49 *ſil. 9. num. 176. lib. 1.* Nec in dubium reuocari † debere, quæ ex cer-
ta ſcientia Principis facta ſunt, affirmarunt Pariſ. *conſil. 5. num.
122. lib. 4. Natta conſil. 638. num. 159. lib. 3. nec alij diſſentiunt, quos retu-
lit Crau. conſil. 241. num. 3. in fin. & egregie Soc. Iun. conſil. 68. num. 12.*
50 *lib. 3.* qui *num. 13.* ſubiungit poſt Dec. *conſ. 341. col. 2.* hanc † clauſu-
lam habere vim clauſulæ, de plenitudine poteſtatis. Id quod re-
ſpondit & Roland. à Valle. *conſ. 71. num. 48. lib. 2.* qui ſubdit, nihil
tunc obijci poſſe, quod annullet conceſſionem ipſam. Hæc me
reddebant hæſitantem, vt hoc in capite ſentirem aduerſus Ex-
celſam Rempubl. Genuenſem & Aurios, cæteroſq; horum bo-
norum poſſeſſores ac dominos.

Cæterum, re ipſa diligentiſſime perpenſa atque examinata,
contrarium verius eſſe credo, nempe has inueſtituras & con-
ceſſiones nihil prodeſſe poſſe Dom. Scipioni. Quam quidem
ſententiam veram eſſe demonſtrari ob id facile poteſt; tum quia
non potuit Cæſar iure ipſo inſpecto, concedere, tum etiam
51 quia noluit. Ab vtroq; enim à poteſtate † ſcilicet & voluntate
omnis humanus actus pendet, *vt inquit gloſſ. in l. ſi filia. C. de dona.
ante nupt. & in cap. ſuper Abbatia. de officio deleg. Soc. Iun. conſ. 95. nu. 4.
lib. 3. & Rol. conſ. 10. nu. 8. lib. 3.* quod ad poteſtatem ſatis ſuperque
fundata eſt intentio Excelſæ Reipub. Genuen. & Auriorum.

Primo ex vrget ratio, quod etſi Princeps ſit ſupra ius poſiti-
52 uum; attamen quando ius † poſitiuum eſt fundatum in ratio-
ne & æquitate naturali, perimi illud non poteſt. *Ita docuerunt Ab-
bas in cap. quæ in eccleſiarum, 12. de conſt. & in cap. per tuas. num. 7. de ar-
bitr. Ripa in l. quo minus. num. 25 ff. de flumi. & alios plures recenſet Cra-
uet. in tracta. de antiq. temp. part. 1. num. 46.* ſed noſtro in caſu iura &
conceſſiones à Cæſare factæ Reipub. Genuenſi & Aurijs natu-
53 rali ratione & æquitate fulciuntur. Cum † inueſtitura vim ha-
beat contractus, *vt alias dixi ex Afflicto deciſ. 245. nu. 102.* ſed clarius
idem reſponderunt Pariſ. *conſ. 1. nu. 89. lib. 1. Bello conſ. 37. in fi. & Soc.
Iun. conſil. 76. num. 38. lib. 1.* Quod maxime hîc procedit, vbi Cæſar
conceſſit hæc feuda titulo oneroſo ipſi Reipub. & Aurijs, nem-
pe in recompenſationem acceptorum beneficiorum, & vt ca-
ſtra illa & oppida à Flıſcis occupata ſuis impenſis expugnarent,
ſicuti magno ſumptu factum deinde fuit. Quocirca dubium
54 non eſt, quin naturalis æquitas ſuadeat pacta † & conuentiones
ſeruari oportere. *l. 1. ff. de pactis.* quod non ſolum priuati, ſed &
Principes ipſi facere debent, *vt ſcribunt omnes in cap. 1. de probat. &
in clem. paſtoralis. de re iudica. Fulgoſius conſil. 61. colum. 3. & Crau. conſ.
135. num. 5.* Hinc legimus apud Q. Curtium & Plutarchum in A-
lexandri Magni vita, Ariſtotelem conſueuiſſe Alexandrum
ipſum hortari, vt datam fidem obſeruaret. Non ergo potuit
Cæſar concedendo inueſtituram Dom. Scipioni auferre iura &
conceſſiones Reipub. & Auriorum.

55 Secundo, dato quod † Princeps poſſit perimere in poſiti-
uum etiam in ratione & æquitate naturali fundatum: attamen
vere auferre non poteſt ius quæſitum mediante iure illo poſi-
tiuo. *Ita ex multorum ſententia reſpondit & cenſuit Crauet. conſil. 7.
num. 5. & conſil. 103. colum. 1. & in tracta. de antiq. tempo. part. 1. nu. 49.*
Sed Eccleſiæ Reipubl. & Aurijs iam fuit ex inueſtituris & do-
nationibus quæſitum ius in his feudis. vt re ipſa conſtat: ergo
auferri ab eis non potuit per nouam inueſtituram conceſſam
Domino Scipioni.

Tertio accedit argumentum ductum à fortiori. Vna * eſt *
omnium ſententia, Principem non poſſe immutare tenorem
† inueſtituræ inter ipſoſmet eiuſdem agnationis & familiæ, ſed 56
ſtandum eſſe antiquis inueſtituris. *Ita tradit Baldus in l. vnica. co-
lumn. penult. C. quando non peten. partes. & in capit. 1. §. ſi vero. in fin. de
ſucceſſ. frat. vel grad. ſucced. in feudo. Idem reſpondit ipſe Bald. conſil. 82.
Proponitur, quod inueſtitura. lib. 1.* Idem in cap. 1. §. vlt. *verſicul. quero
quis dicatur Caſtaldus, de feudo guardiæ.* docuit recognitionem feu-
di † factam ex noua inueſtitura diuerſa à prima & antiqua non 57
nocere ſucceſſoribus. Ita etiam reſpondit Caſtrenſ. *conſil. 61. Vi-
detur dicendum. libr. 1.* ab antiquis inueſtituris non eſſe receden-
dum, niſi ex conuentione partium fuerit expreſſe actum, vt ab
ea recedatur. *Idem poſt Baldum & Caſtr. reſpondit Dec. conſil. 185. num.
3. verſic. non obſtat, quod in alia. Idem ſcripſerunt Curt. Iun. conſil. 108. nu.
18. & in tracta. feudor. Bar. 2. quæſt. 7. Brun. conſil. 15. in fin. egregie & co-
pioſe Pariſ. conſil. 22. num. 8. & conſil. 23. num. 65. & num 145. libr. 1. Nat-
ta conſil. 505. num. 17. lib. 3. & Thomas Maria. in commenta. feudo. titul.
de feudo ex pacto & prouidentia. num. 39.* Si ergo inter eoſdem de a-
gnatione & familia non licet etiam ipſi Principi mutare vel ſo-
lam ipſam inueſtituræ formam: quanto fortius non licebit ipſi
Principi auferre ius feudi vni quæſitum & alteri concedere;
quod ſcilicet intelligo quando nulla iuſta exſtat cauſa auferen-
di à domino illo: quemadmodum nulla exſtitit cauſa in hoc
caſo noſtro, vt Excelſa Reſpubl. & Aurij priuarentur conceſ-
ſionibus ſibi factis.

Quarto corruit hæc inueſtitura conceſſa Do. Scipioni defe-
ctu voluntatis non ſolum expreſſæ, ſed etiam tacitæ. Quod vo-
luntas expreſſa Cæſaris repugnet, quod ſcilicet voluerit auferre
feuda ab Excelſa Republ. & Aurijs, & concedere D. Scipioni, a-
perte conſtat ex verbis ipſius inueſtituræ, ibi, † *in quantum de iu-* 58
re, vel ex gratia poſſumus, aut debemus. Quæ ſane clauſula hanc ha-
bet vim & effectum, vt conceſſio nil proſit, ſi eam facere non
potuit Princeps. Sicuti dicimus de vaſallo alienante feudum
cum proteſtatione, ſi & quatenus de iure poteſt, vt non cenſea-
tur alienaſſe in præiudicium domini recuſantis conſentire, *ita
reſponderunt Curt. Sen. conſil. 8. viſo inſtrumento. colum. 2. verſicul. ſicut
quando Brun. conſ. 23. num. 4. & conſ. 121. num. 30.* Et in ſimili dicimus
quod † appellatio admiſſa à iudice cum clauſula, ſi & in quan- 59
tum de iure poſſum, nil operatur, ſi de iure non debuit admitti
& recipi. *Ita Rom. conſ. 501. nu. 3 & clarius Gratus conſil. 26. nu. 21. lib. 2.
Soc. Iun. conſ. 18. nu. 15. lib. 1. & Alc. reſp. 406. nu. 3.*

Præterea & clarius hoc idem ſignificat † clauſula illa; *ſaluis* 60
iuribus omnibus quibuſcunque, &c. quo quidem reſeruatum eſt ius
cuicunque. *ita in claris terminis reſpondit Signor. conſi. 60. num. 4. Idem
reſpondit Dec. conſ. 445. nu. 6. in fi. Et Signorolam ſecutus eſt Pariſ. conſil.
3. nu. 26. lib. 1. & hanc veram eſſe aſſertionem probat text. notabilis in cap.
veniens. §. non obſtante. extra de præſcript.*

Quinto ex defectu voluntatis tacitæ Cæſaris corruit inue-
ſtitura & conceſſio facta Do. Scipioni. Si quidem † ſubreptitiæ 61
conceſſiones corruunt defectu voluntatis tacitæ: quia ſi veri-
tatem perfecte nouiſſet Cæſar, non conceſſiſſet. *ſicuti ſcribunt
omnes in capit. ſuper literis, de reſcript. late Iaſ. in l. 1. nu. 2. C. ſi contra ius
vel vtil. publ. Dec. conſ. 541. num. 20. Goza conſ. 6. num. 6. Curt. Iun. conſil.
27. in fin. & conſ. 32. in fin. & Crauet. 296. col. 4. in fin.* Sed hoc in caſu
ſubreptiones plures adſunt. Nam primum ſubticuit Dom. Sci-
pio, Ferdinandum ipſum Cæſarem recuſaſſe ſemel reſtituere
bona hæc Dom. Scipioni, cum ſimplicem gratiam conceſſit (vt
diximus ſupra.) Quod ſi huius recuſationis cognitionem ha-
buiſſet, non certe hanc conceſſionem nouam feciſſet. Cum
non ſoleant ipſi Principes † eſſe inconſtantes, & ita de facili 62
mutari voluntatem: ſed obſeruare ſolent & debent quod ſe-
mel fecerunt. *iuxta illud: quod ſcripſi, vt ait Dec. conſ. 58. nu. 5.* & non
ſolet † Princeps venire contra factum proprium, *vt reſponderunt* 63
*Rom. conſi. 327. nu. 3. & Soc. Iun. conſ. 76. nu. 114. & conſ. 77. nu. 97. libr. 1.
& Pariſ. conſ. 23. nu. 78. lib. 1.* Quod eo magis confirmatur, quia iam
ipſe Ferdinandus anno 1559. die 12. Aprilis confirmauerat con-
ceſſiones factas à Carolo V. ipſi Excelſæ Reipubl. Genuenſi &
Aurijs. Quocirca veriſimile non eſt, quod voluiſſet ipſe Ferdi-
nandus reuocare † factum ſui anteceſſoris. *ita Rom. conſ. 327. nu. 3.* 64
*Bald. & cæteri in l. 1. C. de conſtitu. Princip. copioſe Iaſ. conſil. 10. colum. 1.
lib. 3. Gomeſ. in c. 1. nu. 98. de conſtit. in 6. & Crau. conſ. 241. nu. 7.* Rurſus
non narrauit Dom. Scipio ipſam Excelſam Rempub. & Aurios

iam

iam in poſſeſſione fuiſſe & eſſe. Quæ ſane † poſſeſſionis ſup-
preſſio vitiat conceſſionem. *cap. cum noſtris. de conceſſ. præb. quo ad-
ductus, ita ſcripſi lib. 2. de arbitra. iudi. &c. caſu 201. nu. 139. quo loci poſt
Felin. in cap. in noſtra. n. 32. de reſcript. & alios plures, idem eſſe affirmaui,
quando ſolum poſſeſſio colorata fuiſſet.*

Sexto & vltimo accedit, quod ſi pro D. Scipione conſtituen-
dum eſt fundamentum in hac inueſtitura ei conceſſa, ſolidius
fundamentum faciendum eſt pro ipſa Excelſa Repub. & Aurijs
in poſterioribus inueſtituris eis conceſſis ſub anno 1563. die
23. Decembr. & anni 1565. die 22. Aprilis. Quæ ſane inueſtituræ
& conceſſiones confirmatoriæ antiquarum in ampla forma ſunt
& habent clauſulas, *ex certa ſcientia, ex animo deliberato, motu pro-
prio*, & his ſimiles. Et ſi in cæteris † poſteriora pacta derogant
prioribus atq; præcedentibus. *iuxta l. pacta nouiſſima. vbi Doct. C. de
pact.* Erit idem dicendum hic, vt ſcilicet hæ inueſtituræ & con-
ceſſiones factæ Reipub. Genuenſi & Aurijs derogent conceſ-
ſioni paulo ante factæ Dom. Scipioni.

Non obſtant nunc adducta in contrarium. Ad primum re-
67 ſpondeo, non eſſe † ſacrilegium diſputare de poſteriore Princi-
pis, quando concedit ea, quæ non ſunt poſitiui, ſed ius & æqui-
tatem naturalem reſpiciunt, *vt in ſpecie declarat Crauet. in tracta. de
antiq. temp. part. 1. nu. 38.* In caſu hoc noſtro iam demonſtrauimus
agi de auferendo iure, quod eſt in iure & æquitate naturali fun-
datum.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondetur, non eſſe verum,
Principem poſſe aliquem ſine cauſa iure ſuo priuare, etiam ſi
68 vtatur † plenitudine poteſtatis. *ſicut poſt multos cenſuit Crau. conſi.
5. nu. 10. conſil. 7. num. 10. & conſil. 103. nu. 3.* qui dixit, quòd etſi modi
69 acquirendi dominium iuris ciuilis ſint, dominium † tamen eſt
iuris gentium: quod ſane ius gentium tollere & infirmare Prin-
ceps non poteſt. *Idem Crau. conſil. 35. nu. 20. conſil. 172. num. 3. & con-
ſil. 241. num. 12. verſ. aduertendum, &c. Et in ſpecie dominij rei feudalis
hac ratione vſi ſunt Ruin. conſil. 36. num. 16. in fi. lib. 1. & Soc. Iun. conſi. 77.
70 nu. 124. lib. 1.* Quocirca manifeſte conſtat male † reſpondiſſe Ia-
ſonem. *d. conſil. 56. colum. 2. & colum. vlt. lib. 1.* Principem poſſe re-
uocare conceſſionem à ſe factam per modum contractus. Hoc
inquam falſum eſſe ex iam dictis apparet; niſi adſit cauſa iuſta,
ſicuti loquitur Crau. in d. tract. de antiq. temp. 1. partic. primæ partis. n. 38.
quem ita intelligo & declaro, niſi ſibi repugnare dicatur. Quod
vero de citatione in eo fundamento dictum eſt, dubitationem
non mouet: quandoquidem locum illa habere poſſunt; quan-
do Princeps ita ad libitum agere poteſt. At contra cum ſine
cauſa de re aliena diſponere non poteſt. vt vere non potuit Cæ-
71 ſar in hoc caſu. Nam tunc & † citatio & cauſę cognitio adhiberi
debet. *vt poſt multos ſcribit Tiraq. in tract. Res inter alios acta. limi. 7.* Si-
72 quidē † cauſæ cognitio à iure naturæ procedit, *quemadmodū do-
cuit Bald. in l. Iudex. C. de commun. & epiſt.* imo & à iure diuino, cū di-
73 xerit † D. Paulus ad Tim. *1. c. 5.* iudices ſine præiudicio nil facere
debere, *ſine præiudicio*, hoc eſt, ſine cauſæ cognitione. Non obſtat
tertium, quia reſpondetur primo, illam maiorē propoſitiuuem
non eſſe ita abſolute intelligendam, vt ſcilicet ex iuſta cauſa
auferri poſſit ius alteri quæſitum. Nam, aut cauſa eſt ob deme-
ritum & ad pœnam vaſalli: & tunc certum eſt, ei ius auferre
74 poſſe etiam quouis modo quæſitum. Ita loquitur † Bal. *in l. pen.
C. de donat. inter vir. & vxor.* Aut cauſa prouenit aliunde, vt ſi eſt
ob communem vtilitatem, & tunc Princeps non poteſt abſo-
lute priuare dominum rei, ſed debet ei, vel pretium ſoluere, vel
quid aliud dando, damnū compenſare. *vt diximus ſupra in vlt. ar-
gum. præcedentis caput. poſt Iaſ. in l. Barbarius, num. 36. ff. de officio prætor.
& cæteros ibidem allegatos.* Præterea & ſecundo reſpondetur, nul-
lam hîc adfuiſſe iuſtam cauſam auferendi hæc bona ab Excelſa
Repub. & Aurijs & concedendi illa Dom. Scipioni, ſiue perſo-
nam Reipub. conſideremus, ſiue Dom. Scipionis. ſi enim reſpi-
cimus perſonam Reipubl. & Auriorum nulla ſubeſt iuſta cauſa,
vt his bonis priuentur, cum non demeruerint. Quinimo con-
trarium verius eſt, vt re ipſa conſtat: & ipſimet Cæſares non ſe-
mel affirmarunt. ſi etiam reſpicimus perſonam Do. Scipionis,
nec ob eum adeſt cauſa iuſta. quinimo exſtat iuſta contra eum,
vt ſcilicet his bonis priuatus ſemper exiſteret. Nec iuſta cauſa
conſiderari poteſt ob pacem initam inter Regem Galliarum &
Regem Hiſpaniarum: quandoquidem oſtendimus ſupra Do.
Scipionem, in ea non fuiſſe ita comprehenſum, vt ei bona hæc
reſtitui debeant. Nec ſua cauſa principaliter pax illa fuit con-
tracta, cum à ſua perſona non penderet quies & tranquillitas
maioris partis Europæ, quæ erat in armis: ſed id totum actum
fuit ob bellum, quod graue gerebatur inter duos illos poten-
tiſſimos Reges. Nec perſona Do. Scipionis perturbare potuit
tranquillum ſtatum Excelſæ Reipubl. Genuenſis, cum iam eſ-
ſet exul & impotens ad excitandum bellum contra eam. Atque
ita ceſſat illud reſponſum † Calcanei *dict. conſil. 42. num. 17.* cum 75
iſte loquatur de communi vtilitate quæ perturbatur ex ſedi-
tione orta in ciuitate.

Non obſtat quartum argumentum, quia reſpondeo primo,
Principem vere non poſſe ius alterius tollere. & * communem *
ſententiam eſſe contra † Angelum *in d. l. ſi verberatum. ff. de rei vin-* 76
dicat. teſtatur Crauc. *conſ. 241. nu. 20.* quo loci ampliſſime oſten-
dit, † clauſulam, *de plenitudine poteſtatis*, nihil operari in his, de 77
quibus Princeps iure diſponere non poteſt. *quod reſpondit & bene
eruditus Zaſius conſil. 10. nu. 25. lib. 2.* Atqui hoc in caſu non potuit
Cæſar libere diſponere de his feudis ad præiudicium Excelſæ
Reipubl. Genuenſis, Auriorum ac aliorum, quibus iam quæſi-
tum fuit ius. *Idem reſpondit Rol. conſ. 7. nu. 113. lib. 3.*

Reſpondeo ſecundo, † clauſulam hanc nihil operari, quan- 78
do Princeps non fuit bene informatus de negotio, ob quod ea
clauſula vtitur. *Ita Crau. d. conſ. 241. col. 9. in fi. verſic. quarto reſpondeo
poſt Soc. Sen. conſil. 120. col. 6. verſic. reſpondetur etiam lib. 2. Decium con-
ſil. 198. col. pen. & Brunum conſil. 87. nu. 23. Idem reſpondit Rol. d. conſil. 7.
nu. 100. lib. 3.* Qua enim ratione fieri poteſt, vt ignorans conce-
dat, vel iam conceſſum confirmet: cum conſenſus ipſe deficiat:
iuxta l. mater decedens. C. de inofficioſ. teſtam. cum ſimil.

Non obſtat quintum argumentum, quia multis modis re-
ſponderi poteſt. Et primo, quod ſi Princeps nihil poteſt ex
clauſula, *de plenitudine poteſtatis*, minus poteſt per † clauſulam 79
*motus proprij. Ita reſpondit Crau. conſil. 241. col. 9. verſ. ad clauſulam mo-
tu proprio.* Reſpondetur & ſecundo ex eiuſdem Crau. ſententia.
d. conſi. 241. col. 9. verſ. ſecundo reſpondeo, &c. † clauſulam *motus pro-* 80
prij ius alterius non lædere. *ex gloſſ. in cap. ſi Romanus. de præben. Hoſt.
& Anch. in cap. cauſam, il 2. de teſtibus. & alij plures, quos recenſet.* Et
præter eum egregie reſponderunt Socin. Iun. *conſil. 77. num. 104.
lib. 1. & Alciat. reſp. 162. num. 6.* Quibus accedit Socin. Sen. *conſil. 115.
colum. 1. lib. 3.* qui reſpondit, † clauſulam hanc, *motus proprij*, non 81
tollere vitium ſubreptionis ad alterius detrimentum. Quod
placuit & Rolando *conſil. 7. nu. 110. lib. 3. & præter eum Ruino conſi. 18.
nu. 12. conſil. 226. nu. 11. & conſil. 228. num. 3. lib. 1. Dec. conſil. 407. Curt.
Iun. conſil. 142. nu. 9. Goz. ad. conſi. 14. num. 18. & Pariſ. conſil. 11. num. 120.
lib. 1. & conſil. 5. num. 15. lib.* Reſpondetur tertio, † clauſulam *mo-* 82
tus proprij, nil operari, cum ad partis poſtulationem & importu-
nitatem Princeps aliquid concedit. *Ita reſpondit Soc. Iun. conſil. 77.
num. 98. lib. 1.* Ea eſt ratio, quia ſicuti per importunitatem Prin-
ceps conceſſit, ita etiam eadem importunitate adductus adhi-
buit clauſulam motus proprij.

Non obſtat vltimum argumentum, quia reſpondeo primo,
hanc † clauſulam, *ex certa ſcientia*, nihil operari ad detrimentum 83
tertij, ita in conceſſione feudali à Principe facta *ex certa ſcientia*,
nihil operari ad detrimentum tertij, reſponderunt Gozad. *con-
ſil. 9. num. 42. Soc. Iun. conſil. 77. num. 126. libr. 1. & Rolan. d. conſil. 7. num.
103. lib. 3. Quibus accedunt Aret. conſil. 15. num. 6. Curt. Iun. conſil. 142. nu.
8. verſic. non obſtat. Pariſ. conſil. 1. nu. 84. & conſil. 11. num. 121. lib. 2. Gram-
mat. deciſ. 104. num. 2. & Zaſius conſil. 10. num. 30. lib. 2.* Reſpondeo ſe-
cundo, † clauſulam, *ex certa ſcientia*, nil operari in his, quæ non 84
iuris, ſed facti ſunt, ſicuti in caſu noſtro. *Ita reſpondit Rolan. conſil.
7. num. 105. lib. 3. Et præter eos Pariſ. conſil. 1. num. 81. lib. 1. conſil. 4. num. 28.
& conſil. 74. num. 19. lib. 4. Soc. Iun. d. conſil. 77. num. 126. lib. 1. & egregie
Crauet. d. conſil. 241. col. 9. in princ.*

Reſpondeo etiam tertio loco, hanc clauſulam nihil operari,
cum adhibita fuit † ſine cauſæ cognitione, vt hîc contingit. *Ita* 85
*declarat Pariſ. conſil. 4. num. 33. lib. 2. Zaſius conſil. 10. nu. 30. lib. 2. Gram-
ma. deciſ. 66. num. 38. & Rolan. conſil. 7. num. 106. lib. 3. qui alios plures re-
cenſent.* concludo itaq; hanc inueſtituram & conceſſionem nil
prodeſſe D. Scipioni, & vice verſa nil obeſſe Reipubl. Genuen-
ſi, & Aurijs. Et ita iuris eſſe arbitror, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius, I.C.

SVMMARIA.

1 *Feudum ex pacto & prouidentia quod.*
2 *Feudum conceſſum pro ſe, & hæredibus maſculis quid.*
3 *Feudum hæreditarium quid.*
4 *Hæreditas legitima quæ.*

Va 3

Digitized by Google

5 *Feudi ex pacto & prouidentia nomen à noſtris confictum.*
6 *Feudum eſſe hæreditarium in dubio præſumitur.*
7 *Feudum præſcriptum, ſecundum ſuam naturam cenſeri præſcriptum.*
8 *Baldi doctrina declaratur.*
9 *Feudum eſſe hæreditarium ſignificant illa verba, pro ſe & hæredibus.*
10 *Alienandi facultas ſemel data in feudis, facit feudum eſſe alienabile.*
11 *Legitima filius fraudari non poteſt.*
12 *Verba cui conueniunt, etiam diſpoſitio conuenit.*
13 *Interpretatio ſumpta ab obſeruantia valet, & probabilis eſt.*
14 *Legitima filiorum a feudo deduci non poteſt.*
15 *Feudum mixtum quod.*
16 *Feudi mixti natura.*
17 *Feudum mixtum qui vult obtinere hæres eſſe debet, vel primi, vel vltimi defuncti.*
18 *Doctoris auctoritas quæ in fonte videri non poteſt, nullius eſt ponderis.*
19 *Feudi hæreditarij natura.*
20 *Inueſtituræ primæ tenor obſeruandus eſt.*
21 *Verbum poßit, arbitrium tribuit.*
22 *Conſuetudo vnius familiæ diſponendi certo modo attenditur.*
23 *Feudum hæreditarium teſtamento poſſe legari.*
24 *Feudum hæreditarium venire in reſtitutione fideicommiſſi.*
25 *Feudo hæreditario onus adijci poſſe.*
26 *Vaſallus conſentiente domino ad libitum feudum relinquere poteſt in teſtamento.*
27 *Agnatorum conſenſus neceſſarius non eſt, quando vaſallus conſentiente domino de feudo teſtatur.*
28 *Actum faciens illum non poteſt impugnare.*
29 *Hæres non poteſt impugnare factum defuncti.*
30 *Feudum hæreditarium ob delictum vaſalli publicari.*
31 *Feudum quod domino deuoluatur ex delicto vaſalli eſt qualitas feudo inhærens.*
32 *Vaſallus ob crimen læſæ Maieſtatis feudum perdit.*
33 *Feudum hæreditarium perdit filius ob crimen læſæ Maieſtatis commiſſum à patre.*
34 *Feudum hæreditarium ſine hæreditate defuncti haberi non poteſt.*
35 *Feudum ad dominum deuolutum & alteri conceſſum vim habet feudi noui.*
36 *Feudum mutare naturam persona Vaſalli mutata.*
37 *Qualitas actui adiecta nouum actum facit.*
38 *Feudum & fideicommiſſum in illos de familia poſſe alienari.*
39 *Confiſcari non poteſt fideicommiſſum.*
40 *Feudum hæreditarium fideicommiſſo ſuppoſitum, non poſſe confiſcari, ob delictum Vaſalli.*
41 *Vaſallus cum delinquit feudum cui deuoluatur, an fiſco, vel directo domino.*
42 *Confiſcari quomodo poßint alienari prohibita.*
43 *Feudum de nouo conceſſum ſub commemoratione primæ naturæ nouam naturam non aſſumit.*
44 *Feudo renouato, renouatæ cenſeri omnes eius qualitates.*
45 *Reſtitutio feudi pleniſſime facta, efficit feudum vt antiquam naturam retineat.*
46 *Reſtitutio plena facit, vt etiam alienata tertio reſtitui debeant.*
47 *Reſtitutio quid.*
48 *Feudum ob delictum vaſalli, deuolutum ad dominum, & alteri conceſſum vt naturam mutet, quod requiratur.*
49 *Sententia declaratoria requiritur, cum feudum ob delictum vaſalli ipſo iure ad dominum deuoluitur.*
50 *Principi aſſerenti vaſallum ſuum deliquiſſe, vt ei feudum auferat, plene non creditur.*
51 *Vaſallus non citatus feudo priuari non poteſt.*
52 *Accuſatus criminis læſæ Maieſtatis non damnatur, niſi de ipſo crimine vere conſtet.*
53 *Feudum renouatum præſumi renouatum ſecundum naturam ſuam antiquam.*
54 *Hæredem interdum factum defuncti poſſe impugnare.*
55 *Item cum non reliquit ei, quod debet relinquere.*
56 *Qualitas actui adueniens quando actum mutet.*
57 *Agnatus proximior vltimo decedenti ſuccedit in feudo.*
58 *Alienatio prohibetur fieri in potentiorem.*
59 *Alienatio in fraudem fieri non permittitur.*
60 *Argumentum à fideicommiſſo ad feudum recte ducitur.*
61 *Agnatus agnati inimicus feudum alienans in eius odium alienare præſumitur.*
62 *Clandeſtinus actus improbatur.*
63 *Spoliatus vt reſtituatur, quid probare debeat.*
64 *Decretum primum poſſeßionem non tribuit.*
65 *Interdictum vnde vi, non conceditur ſpoliato, qui ex primo decreto ſolum poßidet.*
66 *Euictionis cauſa tres actiones proditæ ſunt.*
67 *Spoliatus Principis auctoritate non reſtituetur, ſed infra declaratur.*
68 *Spoliatus caſtro munitiſſimo ante omnia non reſtituetur, ſed infra declaratur.*
69 *Spolium primum ante omnia debet purgari.*
70 *Hypotheca omnium bonorum pro obſeruatione contractus adhiberi quotidie ſolet in inſtrumentis.*
71 *Miſſus in poſſeßionem ex primo decreto, ob actionem hypothecariam, poſſeſſor efficitur.*
72 *Clauſula conſtituti, & precarij poſſeßionem transfert.*
73 *Iudicis officio detentor ſpoliatus reſtituitur.*
74 *Principis auctoritate ſpoliatus ante omnia reſtituatur.*
75 *Imperator eſt potens expugnare caſtrum bene munitum, vt valeat ſpoliatus ante omnia reſtitui.*
76 *Spoliatio maior purgari prius debet.*
77 *Recuperare in continenti quando quis dicatur.*
78 *Poſſeßionis retinendæ animus quomodo probetur.*
79 *Poßidens ciuiliter ſua ſponte naturalem ingredi poteſt.*

Initium à Domino.

CONSILIVM CIV.

PROPOSITA facti ſpecies, cui de iure reſponderi petitur, plures dubitationes, nec ſane leuis pôderis enucleandas habet. Quo autem conſultatio ipſa clara & dilucida omnibus appareat, eam, vt videtur propoſita, tractabo.

Primu oſtendam, *feuda, de quibus agitur, hæreditaria, vel mixta ſaltem fuiſſe.*

Secundo demonſtrabo, *licuiſſe illi Do. Ioan. Franc. de illis inter ſuos teſtari ac diſponere.*

Tertio patefaciam, *ob conditionem reſtitutionis, non potuiſſe Dom. Pyrrhum ſuo delicto præiudicium aliquod his ſuis deſcendentibus adferre. Inde fiet Do. Pyrrhi facto alteratam non fuiſſe huius feudi naturam: nec adiectas conditiones reſtitutionis fuiſſe ſublatas, atq; extinctas. Hinc illud etiam neceſſarium conſequens manabit Dom. Federicum nec contrahendo, nec teſtamento diſponendo ad fauorem Illuſtrißimi, & Excellentißimi Ducis Mantuæ potuiſſe obeſſe, atque præiudicium adferre ſuis his patruelibus.*

Prima illa iuris dubitatio non parum dubia vere videbatur. Erat forte prima (quod aiunt) facie dicendum, feuda hæc non eſſe hæreditaria, ſed potius ex pacto & prouidentia; & per conſequens de eo D. Ioao. Franc. teſtari minime potuiſſe.

Primo, quia in illa inueſtitura prima conceſſa à Sigiſmundo Imperatore anno 1432. Illuſtriſſimo Marchioni Mantuæ in hęc verba legitur. *Ac eidem filijs & hæredibus legitimis maſculis, & ſucceſſoribus, &c.* quæ ſane verba, *filijs hæredibus maſculis*, hoc ſignificant, vt feudum non ſit hæreditarium, ſed ex pacto & prouidentia, *iuxta text. cap. 1. §. & ſi clientulus. de alien. feudi.* Atque ita ex textu † illo docuit Bald. *in l. Cum, colum. 2. verſic. verbi gratia. ff. ſolut. matrim. in l. Gallus. §. etiam. colum. vlt. de lib. & poſthum. idem in l. liberti, libertæque. num. 37. C. de oper. liber.* quo loci inquit, dictionem 1
illam, † *maſculis*, de iure & de facto ad deſcendentes referri, de 2
iure ſcilicet ſcripto, de facto, hoc eſt, ex conſuetudine. *idem viſus eſt ſentire Aret. in l. pro hærede. §. 1. colum. 2. ff. de acquir. hæred. ita etiam Alex. in l. Gallus. §. etiam. num. 4. verſic. in quantum ergo. de lib. & poſthum. & conſil. 105. num. 2. lib. 1. & conſil. 139. num. 2. & num. 6. lib. 6. Dec. conſil. 185. num. 3. conſil. 239. num. 4. verſic. ſed prædictis. conſil. 395. num. 7. 8. conſil. 499. colum. vlt. conſil. 411. colum. 1. conſil. 445. num. 8. & conſi. 516. num. 10. & num. 14. Idem viſus eſt ſentire Iaſ. conſil. 7. colum. 6. verſi. 5. non obſtat. lib. 3. idem in l. Gallus. §. etiam. de liber. & poſthum. Brun. conſil. 25. colum. vlt. Rub. conſil. 85. num. 5. conſil. 100. num. 4. & conſil. 164. num. 14. Curt. Iun. conſil. 109. num. 14. Rum. conſil. 122. colum. 1. lib. 1. Pariſ. conſil. 31. num. 47. conſil. 30. num. 10. lib. 2. & conſil. 25. num. 11. lib. 3.* dum reſpondit, illa verba, *ſi grauatus decedat ſine hæredibus maſculis*, intelligi.

ligi,id eſt, ſine filijs,quia verbum hæredibus pro filijs accipitur. Idem reſpondit Gozad. *conſil.26.num.29.& docuit Afflictus in cap.1. colum.4. an filius, vel agnatus*, dum inquit quod vbicunque in in-
3 ueſtitura fit mentio abſolute de hæredibus, † feudum eſt hæreditarium: ſed vbi fit mentio de liberis & poſthumis ex ſuo corpore legitime deſcendentibus, vel tibi & filijs maſculis, vel tibi hæredibus maſculis, feudum eſt ex pacto & prouidentia. *idem Afflict. in cap.1.§.præterea ducatus de prohib. feud. alien. per Frider. idem reſpondit Socin.Iun.conſil.72.num.27.conſ.73.num.14. conſil.137.colum. vltim.libr.1.idem conſil.112,num.8.lib.2. His accedunt Bellon.conſil.33.& Cravet.conſil.38.num.5.*

Secundo confirmari videtur relata Doctorum opinio ex
4 verbis his eiuſdem inueſtituræ, *Legitimis hæredibus,&c.* Eſt † legitima hæreditas illa, quæ deſcendentibus, & venientibus ab inteſtato deſertur, *l.3.§.de illo. ff.pro ſoc. & l. iuſta. de verb. ſignif.* ſenſit ergo Imperator de filijs, non autem de alijs, atq; ita hæreditarium non videtur feudum.

Cæterum, re ipſa longe melius, atque diligentius perpenſa,
5 vere ſentio,feudum hoc eſſe hæreditarium,non † autem ex pacto & prouidentia eſſe à noſtris confictum ſcripſit Dec. *in conſil. 445.num.7. in fin. poſt Iſerniam in cap.1.an agnatus,vel filius.* ſed ſit vtcunque. Quod feudum hoc hæreditarium ſit, multis clare demonſtratur.

6 Primo, quia ita in dubio dicendum eſt, † feudum eſſe hæreditarium: *quemadmodum reſponderunt Alex. conſil.29. num.3.libr.5. Rum.conſil.15.num.6.conſil.18. num.3.lib.1. Curt.Iun.conſil.3 num.4.& in l.vlt.nu.83. C.de edicto diui Adria. tol. Rub.conſil.84.num.3.Parſ.conſil.23.num.159 lib.1. Alciat.reſponſ.160.num.9.Natta conſil.501.num.20. & conſil.634.num.6.lib.3.& eruditiſſ.Cephal.Compater meus Colendiſſ. conſil.152.num.55.lib.2.* Nec aduerſatur, quod poſt Baldum in *l.e. quæſt.31. ff. de rerum diuiſ. & in l.liberti,libertæque.num.31.C.de oper.li-*
7 *ber.* reſpondit Alex. *conſil.15. num.12.lib.5.* † feudum præſcriptum cenſeri præſcriptum ſecundum naturam feudi, quæ eſt, vt ſit rectum & non hæreditarium. *Baldum,& Alex.ſecuti ſunt Parſ.conſil.15.num.15.libr.3.Tiraquellus tracta.de retractu conſang.§.3. gloſſ.1.nu.*
8 *74.& Zaſius in epito. feudor.part.11.num.31.* Ego † Baldum ita intelligo, feudum cenſeri præſcriptum ſecundum naturam ipſius feudi, vt ſcilicet eis acquiratur, etiam poſt præſcriptionem, ad quos tranſiret, quando ſuſceptum ſimpliciter ab initio fuiſſet: ſed vbi ſimpliciter fuiſſet ſuſceptum etiam ad hæredes, vt iam diximus, tranſiret. ergo & hoc in caſu. *Quod clare ſenſerunt Iacobinus a Sancto Georgio in inueſt. feuda. in verbo,ita quod ipſi inueſtiti.n.14. Zaſius in epit.feudor. part.8.num.81.Curt.Iun.tract.feud.part.3.princ.in vlt. membro illius partis.num.61. & clarius Rum.d.conſil.17. num.3. lib.1.* Si ergo in dubio feudum hæreditarium præſumitur: huic præſumptioni & regulæ ſtandum erit, donec contrarium ab aduerſarijs probetur.

Non ignoro tamen hanc argumentationẽ dubitatione non carere, cum alij multi ſcribant, feudum in dubio præſumi ex pacto & prouidentia.

Secundo res hæc clara redditur, quia legitur in inueſtitura,
9 *pro ſe,hæredibus,&c.* quod ſane verbum *hæredibus*, oſtendit, † feudum eſſe hæreditarium, *ita Iſernia in capit.1. §. & olim. de ſucceſſio. feudi. & incep.1. qui ſucceſſ. feud.dare tenea. Alex.conſil.55.num.6.lib.4. Dec.conſil.445.num.8. Curt.Iun.conſil.1. num.12.conſil.32. & conſil.78. idem in tracta. feudor.part.1. quæſt.8. num.19.verſic.4. ſub hac, &c.Brunus conſil.10. num.14. & conſil.11.num.3. Iacob.à Sancto Georgio in d.inueſtit. feud. in verbo, Ita quod dicti inueſtiti.num.2. Cravet.conſil.256.in fin.lib.2.variar.reſolut.cap.18.nu.3.* Niſi ergo ex alijs verbis demonſtretur in caſu noſtro,hoc feudum eſſe ex pacto & prouidentia, dicendum erit dubio procul, ex dicto verbo, *hæredibus*, hæreditarium eſſe.

Tertio & ad rem propius, quod hæreditarium ſit, demonſtratur. In hac Sigiſmundi inueſtitura facta eſt inprimis conceſſio Marchiæ ipſi Marchioni,& eſt in ea dictum, *pro ſe & hæredibus maſculis,&c.* conſtituendo in illa primogenituram. deinde ſubijcit in ſecunda parte,ibi. *voluit inſuper,&c.* quod ille primogenitus poſſet relinquere quatuor caſtra ſuis ſecundogenitis, reſeruata Marchia primogenito. Et in hac ſecunda parte non adijcit Imperator aliqua verba, quibus ſignificet, illa quatuor Caſtra eſſe debere feuda, vel hæreditaria, vel alterius naturæ. Quo ſtante dicendum eſt, eſſe hæreditaria ſecundum iuris regulam. Et in hoc feuda hæc, ſeu Caſtra iſta Marchionatus non ſequuntur naturam ipſius Marchiæ, *iuxta reſponſum Decij conſilio trecenteſimo octuageſimo ſeptimo, numero ſeptimo, cum loquitur de feudis Ducatus Ferrariæ.* Nam illa doctrina procedit in dubio, non in claris, vt hic.

Præterea ſi iam Imperator † dedit facultatem illi primogeni- 10
to diſponendi, intelligimus etiam datam eſſe illis ſecundogenitis, ad quos dicta Caſtra prouenient. *argum. l.pater.§.quindecim. de leg.3.& ſcribunt Bart. in l.peto.§.fratre.nu.2.de leg.2. latiſſime Tiraq.de retractu conſang.§.32.gloſſ.1.nu.5.6.7.* Ita feudum effectum ſemel diuiſibile perpetuo durat diuiſibile. *ita Soc.Sen.conſ.68.n.32.lib.2.*

Quarto conſidero, quia voluit Sigiſmundus, *quod is primogenitus poſſit relinquere d.quatuor caſtra.& quod illi filij ſint taciti,& contenti ſuper cæteris quæ hæreditatem eorum contingerent.* Hæc verba poſſunt recipere duplicem interpretationem, vna eſt, quod iſti filij & legatarij accepto legato caſtrorum nihil amplius conſequatur in hæreditate patris de bonis ſcilicet allodialibus: altera eſt, quod nihil amplius conſequantur ex bonis feudalibus, atq; ita ex hac hæreditate. Prima interpretatio nec vera, nec probabilis eſt. Nam, ſi vera eſſet, ſequeretur vnum iniquum contra ipſum ſecundogenitum, vt is poſt mortem ſuam amitteret legitimam. ſiquidem ſi de Caſtris ſibi relictis non poſſet deinde diſponere, ſed teneretur illa relinquere, vt peruenirent ad filios ſuos, tanquam feudum ex pacto & prouidentia, per hoc feudum amitteret bona allodialia, atque ita ſuam legitimam: quod
dicendum non eſt. ſiquidem ſua † legitima nec fraudari, nec 11
onere premi filij poſſunt. *l. quoniam in prioribus. C.de inoffic.teſtamen. cum vulgatis ſimilibus.* Eſt ergo quod ſecundum illam interpretationem ſequamur. qua quidem demonſtratur, Imperatorem voluiſſe feuda his ſecundogenitis relicta eſſe hæredita-
ria: cum hoc nomine hæreditatis appellet. Nam cui verba † 12
conueniunt, conuenit & diſpoſitio. *l.4.§. toties.ff.de damno infecto, cum ſimilib.*

Quarto, quod ſit feudum hæreditarium, demonſtratur: quia ita longa obſeruatione ſuſcepit interpretationem, vt hæredi-
tarium ſit. Eſt enim probabilis attendenda illa † interpretatio, 13
quæ ab obſeruantia proficiſcitur, *vt late tradunt Cravet.conſil.101. in fin.& conſil.273.nu.13.& Soc.Iun.conſil.149.nu.10.lib.2.* obſeruantiam huius familiæ hanc fuiſſe demonſtratur. Ita enim ſuo teſtamento diſpoſuit Marchio Ludouicus relinquendo caſtrum Canneti Dom. Rudolpho & Ludouico filijs. Ita etiam ſunt interpretati hoc feudum eſſe hæreditarium, ijdem Rodulphus & Ludouicus, dum anno 1479. conuenerunt, quod vbi Ludouicus moreretur ipſius pars Caſtri & ſuorum iurium, *excepta legitima*, perueniret ad ipſum Rodulphum. Ecce, quod excipiendo legitimam intellexerunt feudum eſſe hæreditarium, alio-
qui male excepiſſent † legitimam, quæ ex vero feudo detrahi 14
non poteſt. *ita docuit gloſſ. in capit.licet, de voto. vbi Ioan.Andr.& Hoſtien.late Dec.conſil.269.num.15.Parſ.conſil.17.num.30.lib.2.Boer.quæſt. 204. num.14.& pulchre ad rem noſtram declarat Anton. Capic. deciſ. 2.* Præterea obſeruatum fuit à Rodulpho auo Dom. Maximiliani, qui in humanis adhuc eſt. is enim Rodulphus ſuo teſtamento reliquit oppidum Luzariæ Dom. Ioan.Franciſcus primogenito, & Caſtrum Caſtioni Do. Aloyſio, *vt referunt Soc.Iun.conſil. 160.lib.2.& Alciat.reſpon.481.*

Sexto ac vltimo, præſuppoſito etiam, quod feudum hoc ſit diiudicandum iuxta ſignificationem illorum verborum inueſtituræ Sigiſmundi. *Et eiſdem filijs hæredibus legitimis maſculis,&c.* adhuc dico, feudum eſſe hæreditarium, hoc ſcilicet modo, quod ſuccedentes in feudo ſint filij, vel deſcendentes ſint et-
iam hæredes. Atque ita dici poteſt, hoc † feudum eſſe quodam- 15
modo mixtum ex pacto & prouidentia & hæreditarium. *quam opinionem omnium primus firmauit Iacobus Beluiſi. in cap.1. de eo qui ſibi & hæred. & communem eſſe dixit Iulius Clarus lib.4. ſenten.num.6.feudum.quæſt.9.verſicu. quandoque & tertio. qui Alex.Iaſon. Grat.Curt.Iunio.Rum.Parſ.Socin.Iun. & Cravet.retulit. Quibus addo Bald.conſil.202. inueſtituram domum.column.1.verſicul. Nam verba dicunt.lib.5.Didacum. lib.2. Variar. reſolut.cap.18.num.3. prope fin. qui Brunum & alios recenſet.idem reſpondit Loffredus conſil. 46.nume.11. & conſil.vltim.num.53. Arius Pinellus in l.1. part.3. num.87. C.de bonis matern.* Huius autem
feudi † mixti ea eſt natura, vt de eo vaſallus teſtari poſſit inter 16
ſuos. ita ſentiunt relati Doctores *& poſt Curt. Iunio. ſcribit Præſes Cacheranus deciſ.161. num. 6.* dum etiam ſcribunt venire hoc feu-
dum in reſtitutione fideicommiſſi. Eſt enim ea huius feudi † 17
natura, vt is qui in eo ſuccedit ſit hæres primi inueſtiti, mediante perſona ſuorum anteceſſorum. *ita ex Alex.& Go.. ſententia aduerſus Curt.Iun.& Soc.Iun fuiſſe iudicatum à Mediol.ſenatu teſtatur Iul. Clar.lib.4.ſent.9.feud. quæſt.9.ver.ſed quæro an oporteat.& con-*

Digitized by Google

ita Curt. Iun. reſpondit Alcia. reſp. 186. num. 4. Brun. conſil. 18. num. 14. &
* Pariſ. conſil. 65. num. 32. lib. 3. Dec. conſil. 390. num. 5. * communem dixit
Sylua. conſ. 30. num. 20.

Non obſtant in contrarium adducta, quibus ſigillatim re-
ſpondeo, tametſi ex iam relatis ſatis factum illis videbatur. Ad
primum itaque reſpondeo, imo veriorem eſſe opinionem iam
ſupra limatam, hoc feudum eſſe hæreditarium, vel ſaltem mi-
xtum. Nec obſtant relatæ auctoritates in contrarium adductæ.
nam Raynerij auctoritas nullius eſt ponderis, cum de illa non
conſtet. Nec credendum eſt Baldo referenti, vt inquit Dec. conſil.
18 259. num. 4. verſic. præterea. qui inquit, † auctoritates Doctorum
non adiuuare aliquam opinionem, cum eorum ſcripta in ſôn-
te vi. .ri non poſſunt. Baldus vero in l. Gallus. §. etiam de liber. &
poſthum. & in d. l. liberti, ſolum affirmat hæc verba intelligi de hæ-
reditate maſculi ſanguinis ad excluſionem extraneorum: atq;
ita non negat Baldus duobus in locis iam relatis; quin conceſ-
ſio ſit hæreditaria, & quin illi deſcendentes debeant eſſe hære-
des: imo expreſſe id ſenſit, dum vult extraneos eſſe excluſos.
Ita etiam intelligendus eſt Baldus in d. l. Caius. ff. ſolut. matrim. ita etiam
loquitur & clarius Aret. in d. l. pro herede. §. 1. colum. 2. verſic. ſecundo ad-
uerte, de acquiren. hered. ita pariter loquitur Alexan. in d. §. etiam. num.
4. dum ſequitur Baldum in d. l. liberti libertaque. & clarius idem Alexan.
conſil. 105. num. 2. lib. 1. & conſil. 139. num. 2. 6. lib. 6. quo poſteriore di-
ſputat, an in ea ſubſtitutione verbum, heres, ſolum ad deſcen-
dentes ſpectet; vel etiam extraneos comprehendat: non ta-
men negat quin illi deſcendentes debeant eſſe hæredes. Ad au-
ctoritatem Decij multis in locis relatis reſpondetur, illi non eſ-
ſe deferendum, poſteaquam alijs in locis ſibi parum conſtans
fuit. ſic Iaſon d. conſil. 7. colum. 9. non negat, quin deſcendentes
debeant eſſe hæredes. quemadmodum hoc clare affirmauit Brun. con-
ſil. 25. col. vlt. in contrarium allegatus. Ad auctoritatem Rubei & Pa
riſij, dico pariter illos pugnantia ſcripſiſſe, quemadmodum &
Ruinus & Curt. Iun. nec cæteri in contrarium allegati negant,
quin deſcendentes iſti hæredes eſſe debeant.

Non obſtat ſecundum fundamentum, quia illa verba, legi-
timis ſunt poſita ad excluſionem illegitimorum, qui à feudi ſuc-
ceſſione arcentur. Atque ita intelligi facile poteſt, hoc non eſſe
vere & proprie feudum ex pacto & prouidentia, ſed eſſe hære-
ditarium vel ſaltem mixtum. Quanquam vere credam (vt et-
iam ſupra dixi) illa verba, pro ſe & heredibus maſculis legitimis, &c.
non referri ad hæc feuda Caſtrorum, quæ ſecundogenitis re-
linqui poterant: ſed ad ſolam ipſam Marchiam. volui tamen
hæc ſcribere, quo abunde omni ex parte huic muneri meo ſa-
tisfacerem.

Quo ad ſecundam iuris concluſionem, dicendum eſt, quod
cum iam demonſtratum fuerit hactenus feuda hæc hæredita-
ria eſſe; illud ſequitur dicendum Illuſtriſſ. Ioan. Franc. teſtari eo
modo potuiſſe, quo eſt teſtatus, adijciendo ſcilicet conditio-
19 nem & onus reſtitutionis. ſi quidem ea eſt feudi † hæreditarij
natura, vt de eo poſſit ad libitum vaſallus diſponere & teſtari.
ita in ſpecie huiuſmet feudi reſpondit Pariſius conſ. 106. num. 29. lib. 1. qui
quidem conſuluit, licuiſſe d. Dom. Ioan. Franc. teſtari & præle-
gare aliqua feuda ex iſtis alteri filiorum. cum feuda hæredita-
ria, vt cætera patrimonialia, teſtamento relinqui poſſint. Illum
ſecutus ſum aliquando in reſponſo à me reddito pro Genuenſium Republi.
quod eſt impreſſum poſt Tractatum de recupera. poſſeſſ. artic. 3. nu. 44. vbi
Alber. in ſuo dictionario in verbo, feudum. & alios retuli. His accedunt Ruy.
conſil. 1. num. 16. lib. 1. Iaſ. conſil. 236. col. 4. lib. 2. Curt. Iun. in tracta. feud.
4. parte principa. num. 132. Idem reſpondit Pariſ. conſil. 4. num. 27. lib. 1. &
conſil. 11. num. 33. lib. 2. & nouiſſime Natta conſil. 501. num. 14. lib. 3. & nu.
22. verſ. item alio modo. Si ergo licet vaſallo de feudo hæreditario
diſponere inæqualiter inter filios, à fortiori conceſſum ei eſſe
intelligimus poſſe adijcere conditionem reſtitutionis ad com-
modum deſcendentium.

Secundo eo fundamẽto adducor in hanc ſententiam, quod
20 ità ex tenore primæ inueſtituræ licuiſſe conſtat. † Tenor enim
primæ inueſtituræ obſeruandus eſt; vti ſcribunt Dec. conſil. 185. nu.
3. Curt. Iun. conſil. 108. nu. 18. & in tracta. feudor. part. 2. q. 7. & alibi per-
ſæpe. Et tenor inueſtituræ ſeruandus eſt, quoniam is legem &
naturam feudo tribuit: ita poſt alios ſcribunt Pariſ. conſil. 106. num.
20. lib. 1. Neuiz. conſil. 11. num. 6. & Zaſius in epito. feudor. part. 5. num. 60.
Ex tenore ergo illius antiquæ inueſtituræ feuda horum caſtro-
rum poſſunt teſtamẽto relinqui & illa facultas data eſt per ver-
21 bum † poſſit, quo liberum tributum dicitur arbitrium. vti in ſpe-
cie reſpondit Natta conſil. 504. num. 2. lib. 3.

Tertio ſuffragatur huic ſententiæ. quod ita ex longa obſer-
uatione huius familiæ relata inueſtitura recipit hanc interpre-
tationem, vt pater poſſet de his feudis diſponere. quemadmo-
dum diximus ſupra feciſſe anteceſſores horum illuſtriſſimo-
rum collitigantium. Et valet certe † conſuetudo huius familiæ 22
diſponendi ſub certo modo & forma; vt ſi vni filiorum conſue-
uiſſet prælegari: ita Alber. in ſuo dictionario in verbo feudum, & tra-
dunt Iaſ. in repe. l. omnes populi. nu. 42. de iuſt. & iure. & conſil. 46. nu. 3.
lib. 1. Soc. Iun. conſ. 65. nu. 34. lib. 1. Boer. q. 155. nu. 29. qui late idem in feu-
dis his reſpondit. & hos ſecutus ſum in d. reſponſo pro Genuenſ. Republ. ar-
tic. 3. nu. 47. & in ſpecie reſpondit Natta conſ. 503. nu. 15. lib. 3.

Quarto accedit multorum auctoritas, qui in ſpecie cenſue-
runt, vaſallum poſſe de feudo † hæreditario ad libitum diſpo- 23
nere ſuo teſtamento, & in eo adijcere conditiones: ita Iſernia in
capit. 1. an agna. & in capit. 1. de aliena. feud. pater. & plures in hanc ſen-
tentiam recenſet Pariſ. conſi. 2. num. 32. & conſil. 3. num. 20. lib. 1. qui Alex.
Brunum, Decium, Curt. Iun. & alios permultos citat. Quod vere du-
bium non habet. Illud etiam ſcribunt relati interpretes, † feu- 24
dum hoc hæreditarium venire in reſtitutione fideicommiſſi. vt
tradunt etiam Bartol. in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberti. num. 3. de oper. liber.
& in l. ſi patroni. ff. ad Trebell. Bald. in l. cum virum. C. de fideicom. Alex.
conſil. 29. num. 15. libr. 5. Curt. Iun. in tracta. feudo. part. 1. princ. q. 8. num.
20. & part. 4. num. 133. & alios retulit Pariſ. d. conſil. 3. num. 26. lib. 1. qui
aperte reſpondit in feudo hæreditario † adijci poſſe onus reſti- 25
tutionis atq; ita fideicommiſſi.

Quinto ac vltimo, dato (non conceſſo tamen) feudum hoc
non eſſe hæreditarium, & de eo regulariter non poſſe in teſta-
mentis diſponi: attamen adhuc cenſeo in caſu iſto Dom. Ioan.
Franc. teſtari † diſponere ita potuiſſe, cum Imperator directus 26
feudi dominus eam diſpoſitionem ex certa ſcientia confirmauc-
rit, vt poſt Bald. in cap. 1. §. donare. qual. feud. alien. poterat. & in ſpecie
huius noſtri caſus reſponderunt Deci. conſil. 606. num 16. & Pariſ. conſil.
106. num. 29. lib. 1. idem reſpondit Deci. conſil. 194. num. 4. verſi. tertio ad-
do Signo. conſil. 10. & Brunum conſil. 38. num. 3. Nec illud aduerſatur,
fore etiam † neceſſarium conſenſum eorum, qui ſuccedere ha- 27
bent. vt tradunt Iſernia in cap. Imperialem. in princ. colum. penult. & vlt.
de prohib. alien. feud. per Frider. Martin. Laud. & Card. in cap. 1. §. donare,
qual. feud. alien. pote. quos ſecutus eſt Capicius deciſ. 115. num. 2. 3. Quia
illud procedit in feudo antiquo, non hæreditario, vt declarat
Curt. Iun. in tract. feud. 4. part. nu. 144. & ita Natta conſil. 501. num. 29.
lib. 3. ſcribit. Præterea in caſu noſtro conſenſerunt deſcendentes
Ioan. Franc. ſi quidem inſtituti ab ipſo Ioan. Franc. ac cæteri ab
illis deſcendentes aditione hæreditatis pactionibus ac tranſa-
ctionibus, Ioan. Franc. teſtamentum confirmarunt. & ob id
diſſentire † non poſſent, ſi in humanis agerent. vt ſcribunt omnes 28
in cap. 1. §. præterea. quibus mod. feud. amitta. ex illo textu. Prapoſ. in cap. 1.
col. 2. de aliena. pater. feud. Rol. à Valle. conſ. 8. nu. 35. lib. 1. cuius ſenten-
tiæ ea eſt ratio, quia hæres, dum defuncti perſonam refert. au-
then. de iureiuran. à moriente præſtito in princ. non poteſt defuncti † 29
factum improbare. l. cum à matre. C. de rei vendica. & tradunt in ſpe-
cie Baldus in l. qui ſe patris. nu. 9. C. vnde liberi. Alex. conſ. 13. nu. 7. & conſ.
19. nu. 14. lib. 5. Afflict. deciſ. 211. nu. 12. cæteros prætereo.

Quo ad tertiam illam dubitationem, an Illuſtriſſ. D. Pyrrhus
ex ſuo delicto præiudicium aliquod his ſuis deſcendentibus at-
tulerit: ita quod ex illius facto immutata fuerit natura feudi,
& effectum ſit feudum nouum: de quo licuerit Illuſtriſſ. D. Fe-
derico teſtari, & ad commodum Illuſtriſſ. atq; Excellentiſſ. Do.
Ducis Mantuæ contrahere. Qua quidem in re dicendum vide-
batur, feudum hoc ſuam naturam mutaſſe, & adiectas reſtitu-
tionis conditiones ſublatas eſſe.

Primo, quia ſi concedimus, feudum hoc fuiſſe ac eſſe hære-
ditarium, inde ſequitur, ita ob vaſalli delictum publicari † atq; 30
fiſco deferri potuiſſe, vt cætera patrimonialia deferri ſolent. ita
docuit Bartol. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. num. 3. ff. de damno infecto.
& in ſpecie tradunt Neuiz. conſil. 68. num. 41. Boer. q. 264. num. 8. & alij
permulti, quos retuli in tracta. de recuperan. poſſeſſ. Remedio 9. num. 252.
cum ergo feudum delatum fuerit Cæſari, id eſt, domino dire-
cto, ſequitur ei licuiſſe pro ſuæ voluntatis arbitrio alteri conce-
dere. ita reſpondit Pariſ. conſil. 1. num. 120. lib. 1. poſt Corne. conſi. 96. lib. 4.
Qua quidem ex mutatione perſonæ, ſequitur mutatam eſſe
feudi naturam, vt infra dicemus.

Secundo non parũ illud vrgere videtur, quia hæc qualitas,
quod feudum deuoluatur † ad dominũ directum, ob vaſalli de- 31
lictum, eſt qualitas feudo inhærens, quæ ſemper feudum con-
comitatur. ita affirmarunt Afflict. deciſ. 282. nu. 15. Rub. conſi. 76. num. 4.

Curt.

Digitized by Google

Curt. Iun. tracta. feudor. part. 5. num. 2. verſicul. poteſt reſponderi. Zaſ. in Epit. feud. part. 10. num. 101. Goz. conſil. 84. num. 4. & Pariſ. conſil. 21. numero 54. lib. 1. & communem teſtatur Socinus Iunior conſil. 68. num. 126. lib. 3. cum enim dominut concedit feudum ea ſub conditione concedere dicitur, donec vaſallus fidelis erit. *quod probat cap. 1. §. vlt. quæ fuit prima cauſ. benef. amitt.* ſiue ergo feudum hoc ſit hæreditarium, ſiue ex pacto & prouidentia, ſemper dicendum videtur, ob Domini Pyrrhi Vaſalli infidelitatem atque ita conditione ceſſante, eſſe deuolutum ad ipſum Cæſarem directum dominum. Qui quidem concedendo illud alteri, nempe Dom. Aloyſio nouam naturam feudo tribuiſſe videtur, & per conſequens eſſe extinctas omnes illas conditiones ipſi feudo à Do. Ioan. Franc. adiectas.

32 Tertio accedit, quod † vaſallus ob crimen læſæ Maieſtatis, cum ſcilicet arma pro hoſte contra proprium dominum ſumit, non ſolum ſibi in feudo præiudicium adfert, verum etiam & filijs ſuis, *ita reſponderunt Pariſ. conſil. 21. num. 51. lib. 1. & Socin. Iun. conſil. 68. num. 126. lib. 3. & ſcriptum reliquit Iacobin. à S. Georgio in inueſtitura feudali, in verbo. Et dicti vaſalli promiſerunt non committere Feloniam. colum. 5. verſi. quinta cauſa.* Qui quidem interpretes alios eiuſdem opinionis recenſeret, & teſtantur hanc eſſe magis re-
33 ceptam opinionem. Hæc confirmantur, quia, ſi feudum hoc † hæreditarium eſt: quemadmodum filius ob crimen læſæ Maieſtatis à patre commiſſum bonis hæreditarijs priuatur. *l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſta.* ita etiam carere debet feudo hoc hæreditario,
34 cum feudum hæreditarium † ſine hæreditate ipſa obtinere non poſſit. *ita in ſpecie reſpondit Alex. conſil. 30. num. 17. lib. 1. poſt Baldum quem recenſet. Et idem docuit Imola in cap. 2. num. 18. verſic. ſed aduerte. extra, de feudis.*

Et ex his deducitur quod quando Carolus Quintus conceſſit hoc feudum Do. Aloyſio, quia deinde ceſſit filijs Do. Pyrrhi, dicitur conceſſiſſe in vim feudi noui. Eſt enim hæc multorum
35 opinio, quod ſi † feudum ad dominum directum deuoluitur, & ab eo alteri concedatur, hanc conceſſionem cenſeri factam in vim feudi noui, *ita ſcribunt Dynus in l. quod dicitur. ff. de impenſ. in rob. dotal. factis. Aluar. & Iſernia in cap. 1. de vaſallo decrep. ata. Baldus in l. 1. quæſt. 42. ff. de rerum diuiſ. Raymundus in cap. Imperialem. §. inſuper, tit. de prohib. feudi alienat. per Feder. Alex. conſil. 18. num. 5. & conſil. 28. num. 2. & num. 18. lib. 3. Dec. conſil. 186. in fin. Iacob. à S. Georgio in inueſtit. feud. in verbo, dictiq; vaſalli, colum. vlt. adde, quod & Pariſ. conſil. 21. num. 17. lib. 1.* Qui quidem Doctores vno ore (vt diſi) ſcribunt, quod quando dominus directus, ob vaſalli Feloniam apprehendit poſſeſſionem feudi ad ſe deuoluti, & illud alteri concedit, feudum cenſetur nouum, non autem antiquum.
36 Nam mutatione perſonæ mutatur † feudi natura. *Ita in ſpecie ſcribit Aret. in l. ſi mihi & Titio, in princ. num. 5. & ibidem Iaſ. colum. vlt. ff. de verb. oblig. & apertius Vdalricus Zaſ. conſil. 12. num. 13. lib. 1.* ita et-
37 iam adiectione † qualitatis nouam formam & naturam actus aſſumit. *L. ius ciuile. ff. de iuſt. & iure. vbi Bartol. & Iaſon & tradit gloſſ. in cap. ſtatut. de elect. in 6. & ſcripſi in commentarijs, de arbitr. iud. &c. lib. 1. quæſt. 11. num. 13. Accedit gloſſ. in clem. 2. in verbo, ſanctioni. de vita & honeſt. cleric. & quod reſponderunt Curt. Sen. conſil. 43. Teſtator Auguſtinus. ad fin. & Socin. Sen. conſil. 27. colum. 4. in princ. lib. 1. Et in ſpecie hac ratione vſus eſt Iaſon. in d. l. ſi mihi & Titio, in princ. colum. vlt. verſi. item in quantum. de verbor. obligat.* Ex his conſequens illud fieri videtur, quod licuerit Do. Federico de hoc feudo nouo diſponere ad commodum Illuſtriſſ. atque Excellentiſſ. Dom. Ducis Mantuæ. Et tanto fortius, cum ipſe Dom. Dux ſit ex eadem linea. *iuxta doctrinam Baldi in l. voluntatis. C. de fideicommiſſ. Decij conſil. 390. num. 11. Bruni conſil. 36. & Curtij Iun. in tractatu feudo. part. 4. num. 129.*
38 cum ſcribunt, † feudum vel fideicommiſſum alienari poſſe in illos de familia. Hæc me reddebant hæſitantem, vt contra hos Illuſtriſſ. fratres reſponderem.

Re tamen ipſa longe melius atque diligentius perpenſa, ſum in contraria opinione, quod imo Dom. Pyrrhus ex ſuo delicto nullum attulit his ſuis nepotibus detrimentum, ita quod ex illius facto immutata non fuit feudi natura, vt de eo teſtari licuerit dicto D. Federico. Quod vt dicam multis adducor rationibus & argumentis.

Primo ea ratione, quia iam diximus, hoc feudum eſſe ſua origine hæreditarium & Dom. Ioan. Franciſcum de eo potuiſſe diſponere, adijciendo onus fideicommiſſi & reſtitutionis. Atqui, quando res patrimonialis ſub onere reſtitutionis relinquitur, grauatus eam reſtituere non poteſt de ea diſponere: nec
39 † eam per ſuum delictum perdere ad detrimentum eorum qui ſuccedere debent. *ita docuit Barto. in l. Imperator. ff. de fideicom. liber. quem ſecuti ſunt Alexan. conſil. 23. libr. 1. Calcan. conſil. 74. num. 8. Rum. conſil. 124. num. 5. & conſil. 129. num. 4. lib. 2. & conſil. 23. num. 13. libr. 5. Socin. Sen. conſil. 111. num. 22. lib. 4. Pariſ. conſil. 157. num. 1. lib. 4. Soc. Iun. conſil. 149. libr. 3. * communem eſſe teſtatur Rubeus conſil. 154. num. 1. & ſi ipſe diſſentiat. Et hanc eſſe communem & in foro ſeruari teſtatur Alcia. reſpon. 650.* Hanc probauit & Rolandus *conſil. 31. num. 25. lib. 1.* & in 40
ſpecie † feudi hæreditarij fideicommiſſo ſuppoſiti, vt ex delicto grauati fiſco non deferatur ad aliorum detrimentum, reſpondit idem Rolandus *conſil. 1. num. 44. libr. 3. Et idem decidit Afflictus deciſ. 282. num. 15.*

Nec repugnat quod Cæſar dominus directus feudi non apprehendit bona hæc Domini Pyrrhi delinquentis tanquam fiſcus; ſed tanquam dominus directus, qui ob infidelitatem ſui vaſalli feudum apud ſe recipit in vltionem illatæ iniuriæ: iuxta * receptam illam doctrinam, quam probaui *in tracta. de recuperanda poſſeſſio. Remedio 9. num. 148.* cum ſcripſi, quod quando † vaſallus feudi poſſeſſor deliquit, & ambigitur cui feudum 41
acquiratur, an domino directo, vel agnatis, vel damnum paſſo, id eſt, offenſo, vere defertur feudi domino. *Et eiuſdem opinionis addo Oldradum conſil. 17. &c. apertius Rumum conſil. 23. in fin. libro 1.*

Reſpondeo, Cæſarem non potuiſſe conſequi bona hæc feudalia tanquam feudalia, ex quo naturam patrimonialium fideicommiſſo ſuppoſitorum obtinuerũt, quod quidem fideicommiſſum Cæſar ipſe confirmauit. Quemadmodum ergo bona ſimpliciter patrimonialia reſtitutioni obnoxia non confiſcantur, ita nec iſta. Et cum concurrat cauſa naturalis & accidentalis: naturalis ſcilicet feudi, quæ eſt, vt ob delictum vaſalli feudum ipſum domino deuoluatur: Accidentalis vero, vt feudum hoc ſit inſtar patrimonij, & ob id fideicom. ſubiectum confiſcari non poſſit. Vere dicendum eſt cauſam accidentalem tanquam contrariam illi naturali eſſe ſpectandam. *Ita declarat Bartolus in l. 3. num. 10. ff. de tutelis. Alciat. in l. 2. in princ. num. 42. de verborum obligationibus.*

Non etiam hîc aduerſatur illorum opinio, qui aſſerunt, imo prohibita alienari † confiſcari: quia reſpondeo confiſcari quo 42
ad fructus, non autem quo ad proprietatem, *ita declarat Ripa in l. ex facto. nu. 11. ad Treb. & ſenſit Rub. conſ. 154. nu. 2.* imo nec fructus percipit fiſcus, cum directo & expreſſim prohibita eſt alienatio. *ita reſpondit Alcia. reſpon. 650.*

Secundo ſuffragatur ſolida hæc ratio, quod feudum hoc ademptum Dom. Pyrrho; & deinde ab eo Cæſare conceſſum Do.
Aloyſio, † conceſſum vere fuit eo in ſtatu & gradu, vt erat apud 43
ipſum Dominum Pyrrhum, quem quidem Dom. Aloyſium dicit Cæſar ſe inueſtire ſecundum feudi naturam. Quo fit, vt illæ qualitates & conditiones omnes, quæ inerant huic feudo tempore quo à Dom. Pyrrho poſſidebatur, ſint repetitæ etiam in perſonam Aloyſij: & per conſequẽs in perſonam filiorum Domini Pyrrhi, quibus ab Aloyſio iura ceſſa fuerunt. *vt probat text. in cap. 1. de vaſallo decrep. ætat. quod tradunt Bald. in l. 1. quæſ. [illegible] de rerum diuiſ. Bartol. in l. quod dicitur num. 9. ff. de impenſ. in reb. dota. fa[illegible] gloſſ. in cap. 1. §. inſuper. de prohib. feud. alien. per Federi. vbi Baldum & Doctores alios plures recenſet Curtius Senior conſil. 49. Memoria recolenda colum. 20. verſic. tertio reſpondemus. idem conſil. ſequente. colum. 68. verſic. quo caſu vtendo. & colum. ſeq. verſic. certo certius. & colum. 74. in fin. qui eiuſdem opinionis recenſet Caſtrenſ. & Alex. quibus accedunt & Afflict. in d. cap. 1. num. 7. de vaſallo decrepitæ ætat. Brun. conſil. 79. Cranet. in tracta. de antiq. tempo. vlt. part. num. 26.* Hinc etiam Baldus *in l. vnica. num. 31. C. quando non peten. partes. & cum eo Alex. conſil. 30. num. 6. lib.*
1. ſcribunt in feudo † renouato cenſeri repetitas dictas omnes 44
qualitates & conditiones antiqui feudi. *idem Alexand. conſil. 207. num. 14. libr. 4. clare Decius conſil. 53. colum. 2. verſicul. ex quibus omnibus. Gozad. conſil. 84. nu. 5.* ſi ergo feudum hoc ceſſum filijs Pyrrhi retinuit naturam & qualitates feudi antiqui, ſequitur fuiſſe ac eſſe ſuppoſitum reſtitutioni fideicommiſſi conſtituti à Ioanne Franc.

Tertio, hoc feudum non immutaſſe naturam vel ex eo conſtat, quod Carolus Quintus in reſtitutione Dom. Pyrrhi & fi-
liorum, anno 1530. dixit, *ſe pleniſſime † reſtituere Pyrrhum & eius fi-* 45
lios, ac ſi nunquam aliquod delictum perpetraſſet Dominus Pyrrhus. Quæ ſane reſtitutio hunc parit effectum; vt feudum non cenſeatur de nouo conceſſum; ſed potius ſit adhuc antiquum cum ſuis conditionibus & qualitatibus in priſtinum reſtitutum. *ita docuit Matthæus Laudenſis in dict. cap. 1. de vaſallo decrep. ætat. & ibidem*

Digitized by Google

Iſernia, Aluar. & apertius Afflict. num. 7. verſic. tamen hoc fallit. Curt. Se-
nior d. conſil. 50. colum. 49. verſic. & pro hoc bene. & colum. 68. verſic. quo
caſu vtendo. Idem ſcriptum reliquit Cravet. tract. de antiq. tempo. vltim.
part. num. 26 in fine. Nec adhibenda eſt differentia, quod iam feu-
46 dum fuerit alteri, hoc eſt, Aloyſio acquiſitum: quia etiam † re-
ſtitutio plena prodeſt quo ad acquiſita etiam tertio, modo ſit
iuris ciuilis acquiſitio, qualis illa Aloyſij fuit. *Ita reſpondit Dec.*
conſil. 252. ad fin. poſt Card. in cap. quia diligentia, de electio. & ibi Imola.
in fin. Alex. & alij in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, de liber. & poſthum.
47 *Rum. conſil. 21. lib. 5.* Eſt ratio, quia † reſtitutio dicitur eſſe repoſi-
tio in priſtinum ſtatum. *l. videamus. §. in Fauiana. de vſuris. & l. quod*
ſi minor. §. reſtitutio. ff. de mino. Dec. l. in condemnatione. §. & cum ver-
bum. de regulis iuris. Marſil. ſing. 17. ſcripſi in tracta. de recuperan. poſſeſſ.
in præludijs num. 5. 6.

Quarto accedit ea vrgens & ſolida ratio, quod ad hoc vt
48 propter vaſalli crimen (Feloniam noſtri vulgo vocant) † feu-
dum ad dominum deuoluatur, & alteri concedendo mutet
ſuam naturam, ita quod ex feudo antiquo nouum efficiatur:
vel ferri debet ſententia condemnatoria, vel ſaltem declarato-
ria, qua declaretur voluntas domini, qui feudum ad ſe euocat
ob crimen illud à vaſallo commiſſum. *ita omnes in d. capit. 1. de va-*
49 *ſallo decrep. æta.* & in ſpecie cum ob crimen † læſæ Maieſtatis feu-
dum deuoluitur ad dominum, ipſo iure fore neceſſariam de-
claratoriam ſcripſit Imola *in cap. 2. num. 14. de feudis. Iaſon in l. filio*
quem pater. num. 22. de libe. & poſthum. Cravet. conſil. 239. num. 2. vbi lo-
te. & Modern. Pariſien. in comment. ad conſuetud. Pariſienſ. parte 1. §. 30.
106. cuius ſententiæ vera eſt ratio, quia conſtare de ea qualitate
50 debet quæ pœnam infert. Nec ipſi † Principi in hoc plene cre-
ditur, cum de eius commodo agatur. *quod in ſpecie affirmarunt*
Cardinalis conſil. 128. in quæſt. quæ vertitur. Rum. conſil. 3. num. 5. lib. 5. Pa-
riſ. conſil. 1. lib. 1. vbi permulta in diſcurſu. & late idem affirmauit. Cravet.
de antiq. temporum. part. 1. 1. part. num. 18. Atqui in caſu noſtro de
crimine commiſſo à Domino Pyrrho, quo aſſeritur ab eo euo-
catum feudum, non conſlat nec per ſententiam condemnato-
riam, nec declaratoriam. ſequitur ergo extinctam non eſſe il-
lius feudi antiquam naturam & eſſentiam. Nec aduerſatur fa-
ctam eſſe declarationem a Carolo Quinto, qui dum conceſſit
feudum hoc Domino Aloyſio declarauit Dom. Pyrrhum eo
fuiſſe ab ipſo priuatum, quia fuerat is Dominus Pyrrhus ſecu-
tus partes Gallorum aduerſus ipſum Cæſarem, cui quidem aſ-
ſertioni credendum videbatur, *ex text. in cap. cum nobis, de teſtibus.*
Reſpondetur eam declarationem eſſe habendam ac ſi facta nõ
fuiſſet. Nam *(vt in hac facti ſpecie reſpondit Dec. conſil. 6. 6. num. 7. 8.)*
hic ex abrupto priuatio facta fuit. citatus non fuit Pyrrhus:
51 imo de ipſo crimine non conſtabat. id quod efficit, vt † priua-
tio illa fuerit omnino nulla, vt Dec. recte reſpondit. cuius qui-
dem rationes & Doctorum auctoritates, qui apud eum legi fa-
52 cile poſſunt, non refero. Quibus accedunt, quod etiam in †
crimine hoc læſæ Maieſtatis conſtare debet de ipſo crimine iu-
dicialiter, & is factus reus citari debet. ac demum ferri debet
ſententia. *ita Cardin. d. conſil. 128. in quæſtione quæ vertitur. Rum. con-*
ſil. 3. num. 5. lib. 5. & ibi declarat. dict. cap. cum a nobis. & in ſpecie tradit
Gozad. conſil. 84. num 8.

Quinto ac vltimo accedit, quod vbi dubia res eſt, præſum-
53 ptio eſt, feudi renouationem factam in filios Domini Pyrrhi †
eſſe in vim antiqui, non autem noui feudi. *Ita reſponderunt Roma.*
conſil. 315. num. 1. Alex. conſil. 30 num. 6. lib. 1. Rum. conſil. 15. num. 3. verſic.
quia ergo. & conſil. 90. num. 5 in fin. lib. 1. Dec. clare conſil. 53. column. vlt.
verſic. 5. quod feudum. conſil. 78. colum. penult. verſic. & licet vaſallus. con-
ſil. 263. num. 2. in fin. & conſil. 445. num 7. erit ergo huic præſum-
ptioni ſtandum, donec contrarium probetur. imo Ioan. Igneus
in l. 1. §. ſi dominus. num. 40. ff. ad Senatuſconſul. Syllania. ſcribit feu-
dum non præſumi effectum nouum, niſi dominus concedens
ſpecialiter id dixerit.

Non obſtant adducta in contrarium, quibus & ſi credam ex
iam traditis eſſe ſatisfactum, attamen in ſpecie reſponderi ita
poſſe opinor. Et ad primum reſpondeo, publicationem illam
efficere non potuiſſe his ſucceſſoribus, quibus ex eo teſtamen-
to Cæſaris auctoritate confirmato feudum erat reſtituendum,
vt iam diximus.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo primo, illam quali-
tatem feudo inhærentem aſſumpſiſſe aliam naturam, nempe
bonorum patrimonialium ſuppoſitorum fideicõmiſſo, vt dixi
ſupra. Quæ ſane bona fiſco delata non fuerunt ob delictum
poſſeſſoris, in detrimentum ſucceſſorum.

Non obſtat tertium, quia vere (vt diximus) non potuit Pyr-
rhus ex ſuo facto & crimine filijs ſuis præiudicium adferre. Nec
illud aduerſatur, factum defuncti nocere ſucceſſori hæredi. cũ
ſit iuris regula, hæredem non poſſe impugnare † factum de- 54
functi, quia non procedit illa regula, quando à defuncto non
habet, quod ex alterius diſpoſitione & voluntate debet conſe-
qui. *Ita in ſpecie noſtra reſpondit Iaſ. conſil. 64. colum. 3. verſic. nec obſtat,*
ſi diceretur. lib. 3. poſt Bart. in l. 2. in fin. C. de inoff. dona. quibus addo Cra-
uet. conſil. 200. nu. 7. & Gram. deciſ. 94. num. 11. 12. qui ſcribunt, tunc † 55
hæredem non teneri approbare factum defuncti, cum is de-
functus tenebatur omnino relinquere illam ipſi ſuo hæredi.
Atqui in caſu noſtro is Pyrrhus tenebatur hoc feudum reſti-
tuere ex diſpoſitione Ioan. Franciſci. non ergo potuit Pyrrhus
delinquendo his ſuis hæredibus præiudicare.

Non obſtat quartum & vltimum, quia reſpõdetur, feudum
hoc non fuiſſe conceſſum Aloyſio in vim feudi noui, imo an-
tiqui, vt iam diximus, nec mutatione perſonæ mutata dicitur
natura feudi. ita Zabarella *conſ. 92. Fauendo pupillis. col. 1. verſ. nec e-*
tiam nona. Cũ reſpondit, ex noua forma inueſtituræ, feudum an-
tiquum & paternum non effici nouum. Et clarius ac in ſpecie
magis reſpondit Rum. *conſ. 15. n. 3. verſ. nec obſtat. lib. 1.* Cum dixit,
non cenſeri mutatam naturam feudi antiqui etiam ſi alijs per-
ſonis extraneis de alia agnatione conceſſa ſit noua inueſtitura.
Quidquid Aret. & Iaſ. ſcripſerint in *d. l. ſi mihi & Titio.* Quod li-
ne controuerſia procedit cum renouatio facta eſt inſtar anti-
quæ, vt hic factũ fuiſſe diximus. Quod autem dicitur, mutatio-
ne † qualitatis nouam formam & actum conſtitui, intelligitur, 56
cum qualitas ſubſtantias immutatur: *ita in ſpecie declarant Rum.*
conſ. 20. nu. 7. & clarius conſ. 35. nu. 9. in fi. lib. 1. & Gozad. conſ. 84. nu. 12.
In caſu noſtro nulla qualitas ſubſtantialis fuit mutata; ob id
feudum hoc ſuam priſtinam naturam retinet. Quibus accedit
quod hoc in caſu Carolus V. cum eam conceſſionem ipſi Aloy-
ſio fecit, non apprehenderat poſſeſſionem ipſius feudi, atq; ita
non erat facta incorporatio (vt noſtri dicunt) in ipſum Caro-
lum, vt concedendo alteri dicatur feudum nouum dediſſe. *ita*
declarant Gozad. conſil. 84. num. 10. & Afflict. in d. cap. 1. nu. 7. verſ. ego in
hac. de vaſallo decrep. æta. Nec (inquit Afflict.) ciuilis ipſa poſſeſ-
ſio, quam directus dominus habet, hoc in caſu ſufficit; ſed cor-
poralis, ſeu naturalis debet eſſe apprehenſa, *quod docuit & Bald.*
in l. 1. q. 15. ff. de rerum diuiſ. & eum ſecutus Iaſ. conſ. 64. col. 2. verſi. ſecundo poſ-
ſunt. lib. 3. Præterea iam diximus filios Pyrrhi fuiſſe reſtitutos,
quæ ſane reſtitutio efficit, vt illud feudum non nouam natu-
ram, ſed antiquam retineat. His intelligimus illæſa fore iura
horum Illuſtriſſimorum fratrum, in quorum detrimentum nõ
potuit diſponere vel contractu vel teſtamento Do. Federicus
patruus. Habent enim ij ſuccedere † vti proximiores D. Fede- 57
rico, cuius perſona, vt vltimi decedentis conſideratur. *c. 1. de na-*
tu. ſucceſſ. feud. vbi Bald. & tradunt Soc. Sen. conſ. 56. col. pen. verſic. & pro
iſta. lib. 3. & Iaſ. conſ. 17. lib. 3. Quocirca non obſtat illa Baldi doctri-
in l. voluntatis. C. de fideicommiſſ. ac aliorum, quos in illo quarto
fundamento retulit. Accedit ex alio etiam non obſtare. Si qui-
dem dolo & fraude facta videtur hæc alienatio in Illuſtriſſ. Du-
cem potentiorem odio horum Illuſtriſſimorum fratrum. Quo
ſit, vt nullo iure ſubſiſtat. Iure enim † prohibentur alienationes 58
factæ in potentiorem. *toto tit. C. ne liceat poten. & tradunt Crauet. con-*
ſil. 205. ad fin. Iacob. de Leonardis inter conſi. Brun. conſ. 114. n. 82. Quod
procedit etiam ſi ſit de agnatis. *ita reſpondit poſt Baldum, Alexan. in*
conſil. 9. num. 5. lib. 4. quem ſecutus eſt Iaſ. in l. ſi ita quis. § ea lege. num. 10.
de verb. oblig. & ideo reſpondit Iaſ. *conſil. 149. in fin. lib. 4.* alienatio-
nem præſumi fraude factam, cum fuit facta in potentiorem. Ita
etiam † prohibetur alienatio in fraudem facta, vt videmus in 59
eo qui ad euertendum fideicommiſſum fraude alienat. *l. Titius.*
ff. ad S.C. Trebell. Bart. in l. Imperator. §. vlt. de leg. 2. Soc. Sen. conſ. 91. nu.
12. lib. 4. Ita nec feudum per fraudem alienari poteſt in eum, cui
iure ſuo non defertur mortuo alienante. quandoquidem à fi-
deicommiſſo ad feudum † argumentum duci ſolet. *ita Dec. conſi.* 60
445. nu. 33. poſt Iſerniam, quem refert. fraus autem & dolus D. Fede-
rici alienantis, vel ex eo probatur, quod grauis ob præteritas li-
tis exſtabat inimicitias. *§. item propter. inſt. de excuſ. tuto. cum ſim.* Eſt
ergo † præſumendum quod in odium horum fratrum nolue- 61
rit alienare: *ita Pariſ. conſ. 14. nu. 41. lib. 1.* & fraus etiam & dolus de-
tegitur ex eo, quod † clam is Dom. Federicus alienauit. arguit 62
clandeſtinitas dolum & fraudem. Si quidem qui male agit, odit
lucem. *cap. conſuluit. de offic. delegat. ita ex clandeſtinitate fraudem ar-*
guit Baldus in l. ab Anaſtaſio. 5. notab. C. mandati. & ſcripſi in comment.

de ar-

Digitized by Google

de arbitr. iudic.lib.2. caſu 194. num.18.vbi & alios permultos retuli. Eſt
ergo concludendum Dominum Federicum ex ſuo teſtamen-
to, vel contractu, nullum præiudicium potuiſſe adferre Illu-
ſtriſſimis ijs Dominis fratribus, cum feoda hæc talis naturæ
fuerint, vt tranſactionibus, diuiſionibus, ac teſtamentis eam
conditionem recipere potuerint, quod non tranſirent in alios,
quam in proximiores: quæ ſane conditio immutata non fuit
ex ea noua conceſſione facta à Cæſarea Maieſtate poſt deli-
ctum à Domino Pyrrho perpetratum: vt iam ſatis demonſtra-
tum fuit. Et præſuppoſito, feudum hoc eſſe antiquum ex ſolo
pacto & prouidentia, multo minus de eo diſponi & alienari po-
tuit in præiudicium horum Illuſtriſſimorum fratrum. Atq; ita
iuris eſſe cenſeo, rectiore iudicio ſaluo.

63 Quod vero ad cauſam poſſeſſoriam attinet, dum dubitatur,
an Illuſtriſſ. ij Dom. fratres hæredes & ſucceſſores Federici pa-
trui aliquo remedio tanquam ſpoliati ab Illuſtriſſ. Dom. Duce
Mantuæ ad ſuam priſtinam poſſeſſionem reſtitui debeant. Qua
quidem in re dicendum videbatur, non eſſe ſibi aliquod reme-
dium, quo reſtituantur, iure tributum.

Primo, quia vt † ſpoliatus valeat reſtitui, probare debet, tem-
pore quo aſſerit, ſe ſpoliatum fuiſſe, quod poſſideret. Cum pri-
uatio habitum præſupponat præceſſiſſe. *l. manumiſsiones ff. de iu-
ſtit. & iure. l. decem. §. decem, de verborum obligat. ita in ſpecie ſpolij ſcri-
bunt Bald. in cap. cum eccleſia Sutrina. num.13. de cauſa poſſeſſion. & pro-
prietat. Corne. conſil.8. num.2. lib.1. & conſil.117. num.7. lib.4. & ſcripſi
in comment. de recuper. poſſeſſio. in præludijs. num.1.* Atqui in caſu hoc
non videtur Illuſtriſſ. Dom. Pyrrhus Ionior & illius fratres poſ-
ſediſſe hoc caſtrum, quo aſſerunt, ſe ſpoliatos fuiſſe: non ergo
reſtituendi videntur. Quod autem non poſſederint vel ex eo
patet, quod ſolum miſſi ſunt in poſſeſſionem ex primo decreto
prouenienti ex perſonali actione, quod ſane primum decre-
64 tum † poſſeſſionem non tribuit. *vti probat l.3. §. genera. ff. de acquir.
poſſeſſ. & ibidem Iaſ. num.11. & eſſe communem ſententiam teſtatur A-
lexan. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. num.22.23. & ibi Iaſ. num.15. ff. de
65 re iud.* qui ſcribunt huic miſſo in poſſeſſionem ex hoc primo †
decreto non reddi interdictum, vnde vi. *& communem eſſe teſtan-
tur Dec. conſil. 400. num. 8. in fin. Michael Vrcetrus in repe. l. ſi finita. §.
Iulianus. ff. de damno inſecti.* Dubium autem non videtur, quin ij
Illuſtriſſ. fratres actionem perſonalem mouerint: quandoqui-
dem ob ſecutam euictionem, quæ fuerat promiſſa in bonorum
66 diuiſione, egerunt. pro † euictione autem tres actiones ſunt
proditæ, quæ perſonales omnes ſunt; nempe, ex empto, ex ſti-
pulatione de dupla. & ex ſtipulatione, rem habere licere. *l. 2. l.
qui à pupillo. l. habere licere. ff. de euictio. & in illis locis, alibi ſæpe tradunt
Doctores. & docte ac eleganter pro more annotauit Gabriel Mudæus de a-
ctionibus empt. cap. quando committatur ſtipulatio. nu.2. vbi harum actio-
num naturam & differentiam explicauit.*

Secundo, quod Illuſtriſſ. ij fratres non ſint reſtituendi, illud
ſuadere videtur, quod illa poſſeſſio caſtri ab Illuſtriſſ. Dom. Du-
ce Mantuæ occupata, & deinde tradita Illuſtriſſ. Dom. Federi-
co, confirmata videtur auctoritate Cæſareæ Maieſtatis. Cum
Imperator mandauerit, nullum præſtari debere impedimen-
tum ipſi Illuſtriſſ. Dom. Duci, quin tanquam hæres ipſius Fe-
derici poſſet illius bona conſequi. & ſic conſequi debuit bona,
etiam poſſeſſionem caſtri debuit poſſe adipiſci, cum eam obti-
neret Federicus, cui ipſe Dux ſucceſſit. Illud autem clarum eſt
67 in iure, † ſpoliatum Principis auctoritate, non eſſe ante omnia
reſtituendum. *ita reſpondit Bald. conſil.295. Ad euidentiam lib.3. quem
ſequitur Afflict. decif. 361. num.12. Paris. conſ.99. nu.18. lib.4. & Ripa in cap.
ſæpe. num.87. de reſt. ſpol.*

Tertio ea ratione non videntur ante omnia ij Illuſtriſſ. fra-
68 tres reſtituendi, quia hic agitur de caſtro † munitiſſimo, quod
difficilis eſſet recuperationis, caſu quo in iudicio petitorio ij
fratres ſuccumberent. *iuxta dictis l. Caſtrenſ. in l.2. C. de edicto diui
Hadrian. tollen. Alexan. in l. naturaliter. §. nihil commune. num.21. & ibi
Ripa nu.75. de acquir. poſſ. alios permultos idem quod Caſtrenſ. affirman-
tes retuli in tract. de recuper. poſſ. remed.1. num.309.*

Quarto ac vltimo, nulla videbatur habenda ratio huius ſpo-
69 lij, cū Illuſtriſſ. ij fratres mortuo Federico ſint conſecuti † poſ-
ſeſſionem; & ſatis primum ſpolium purgatum dicitur. *ex his quæ
ſcripſi in tract. de recup. poſſ. remed.1. num.381.*

His tamen minime refragantibus contrariam ſententiam
veriorem opinor. imo Illuſtriſſ. hos fratres eſſe prius & ante o-
mnia reſtituendos.

Primo, ea ratione ſunt reſtituendi, quod illa miſſio in poſ-
ſeſſionem facta creditur non ſolum virtute actionum perſo-
nalium, quæ ordinarie atque regulariter redduntur, ob ſecu-
tam euictionem; verum etiam virtute hypothecariæ. Siqui-
dem aſſertum eſt mihi in ea diuiſione inita inter hos fratres &
ipſum Federicum patruum, fuiſſe adhibitam † hypothecam o- 70
mnium bonorum pro obſeruatione ipſius diuiſionis: id quod
pro more ſolet adhiberi in his inſtrumentis, *vti etiam ita obſer-
uari apud ſuos Louanienſes teſtatur Mudæus de actionibus empt. cap. quo-
modo de euictione cauendum ſit. num.2.* Atqui miſſus in poſſeſſio-
nem ex primo decreto † virtute actionis hypothecariæ poſſi- 71
dere dicitur, *vt tradunt Bartol. Aret. & Alexan. in l. 3. §. genera. ff. de
acquiren. poſſeſſ. & ibi Iaſon num. 24.* * *communem eſſe teſtatur. & ibi-
dem Aret. num.10. verſicul. licet autem,* vbi poſt Baldum *in capit.1. nu-
mero 10 de milit. vaſall. qui contumax eſt,* idem egregie cenſuit, cum
actione perſonali annexa hypothecariæ miſſus eſt in poſſeſſio-
nem, vt hic contingit. In ſimili hypothecaria idem tenent Vr-
cetrus *in d. §. Iulianus. num.231. Anton. Neguſ. in tracta. de pig. parte 3.
membro primo, numero trigeſimo primo.* qui ſenſit huic ita poſſiden-
ti reddi etiam interdictum, vti poſſidetis. id quod reſpondit
& Marcus Angelus *inter conſil. criminalia diuerſorum conſil. 47. nu-
mero 9. libr.2.* Dubitatione tamen non caret relata communis
Doctorum opinio. *vt ſcripſi in tracta. de retinenda poſſeſſione. remedio
primo. numero 221.* Verum nunc ſecus communem dico hos eſſe
effectos poſſeſſores. Si ergo poſteriores extiterunt ij fratres
tempore, quo deiecti fuerunt, ſunt interdicto vnde vi aut alio
ſimili remedio reſtituendi. Confirmatur, quia ex ea miſſione in
poſſeſſionem ij fratres fructus perceperunt: vt iuſſi ſunt per-
cipere: vere ergo poſſidebant. *ita Iaſon in d. §. genera. numero vigeſi-
mo. poſt Baldum quem citat. & tradit Alexan. d. §. Iulian. numero vigeſi-
mo quinto.* Quinimo, cum ex magna contumacia dicti Domini
Federici miſſio ſit facta in poſſeſſionem, dubium non eſt, quin
ſint facti poſſeſſores. *Iaſon dicto §. genera. numero decimo tertio Vr-
cetr. d. §. Iulianus. num.214.* * *communem dicit Dec. in capit. conſultatio-
nibus. num.10. de appell.*

Secundo, quod illi fratres poſſiderent illo deiectionis tem-
pore vel ex eo etiam demonſtratur, quod in eo diuiſionis in-
ſtrumento aſſeritur poſt clauſulam illam hypothecæ omnium
bonorum adhibita etiam † clauſula conſtituti & precarij, quæ 72
quidem operantur tranſlationem poſſeſſionis ſub conditione,
hoc eſt, eueniente cauſa euictionis. *l. quadam mulier. ff. de rei vind.
l. Pomponius. §. ſi is qui precario. ff. de acquiren. poſſeſſ. iuncta l. ſi ſub con-
ditione. ff. de acquiren. poſſeſſ. iuncta l. ſi ſub conditione. ff. de ſolut. & re-
ſpondit Angelus dict. conſil.47. num.9.* & de clauſula precarij & con-
ſtituti tradit latiſſime Tiraquell. *tracta. de iure conſtituti, ampl. pri-
ma, nu.2.* & ibi *ampl.11.* ſcribit, reddi pro ea poſſeſſione remedium
recuperatorium, ex interdicto, vnde vi. Cum ergo miſſi fuerint
in poſſeſſionem ij fratres ratione omnis iuris ſui: ſequitur di-
cendum eam miſſionem fuiſſe potius confirmatoriam poſſeſ-
ſionis, quam ſub conditione obtinebant, quam noua poſſeſſio.

Tertio, dato, (vt dici ſolet) non tamen conceſſo, quod ij fra-
tres ſolum aſſecuti fuerint detentionem ex hac miſſione in poſ-
ſeſſionem ex primo decreto; attamen adhuc ante omnia ſunt
ad eam detentionem reſtituendi. Nam & ſi detentori † non 73
reddantur quædam remedia reſtitutoria, vt illud ex interdicto
vnde vi: nihilominus conceditur remedium ex iudicis officio.
*quemadmodum multorum auctoritatibus ſcripſi in tract. de recup. poſſeſſ.
remedio vlt. num.21.*

Non obſtant nunc adducta in contrarium, ſi quidem, &
ſi reſponſum ſatis ſit ex iam relatis, ita in ſpecie ſatisfacio. Ad
primum reſpondeo & concedo, ex primo decreto à iure per-
ſonali prouenienti non transferri poſſeſſionem: ſed nos agi-
mus de decreto primo ex hypotheca, non autem ex iure per-
ſonali, vt iam diximus. Quod ſane hypothecæ ius efficit, vt
miſſus in poſſeſſionem poſſidere dicatur. Præterea, vt di-
cebam paulo ante, negari non poteſt; quin is miſſus in poſ-
ſeſſionem ex primo decreto ob ius perſonale, ſaltem detineat.
at detentori competere iudicis officium reſtitutorium, iam di-
ximus.

Non obſtat ſecundum, quia reſpondeo, illam doctorum
ſententiam poſſe procedere, cum Princeps & ſuperior cauſa † 74
cognita etiam ſpoliationem ſua auctoritate confirmat. *ita ſcripſi
in comment. de recuper. poſſeſſ. remed.8. numero 72. poſt Salycet. in l. aucto-
ritate. C. vnde vi. Barba. conſil.41. col.3. libro 2. & Capic. deciſ.69. nu.14 &
alios ibidem relatos.* Atqui in noſtro caſu auctoritas illa Cæſareæ
Maieſtatis ne nō cognita fuit adhibita, nullo ergo pacto nocere

poteſt. Præterea & ſecundo, ad rem noſtram ea auctoritas non videtur conferre: quandoquidem cõceſſa illa fuit quo ad proprietatem, vt ſcilicet non impedaretur Illuſtriſſimus Dominus Dux Mantuæ, quin poſſet conſequi hæreditatem Dom. Fede-
75 rici. nihil ergo quoad poſſeſſionem. Sunt enim duo hæc † proprietas & poſſeſſio admodum ſeparata. *l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poſſeſſ. & ibi Doct. præſertim Ripa. num. 13. 14. multa ſimilia adferunt.* Nec enim (vt dixi ſupra) in dubio voluit Cæſarea Maieſtas confirmare poſſeſſionem violentam.

Non obſtat tertium, quia reſpondeo, caſtrum non cenſeri ita munitum, quin vi poſſit ab Illuſtriſſ. Duce Mantuæ occupari, atque ſi caſus eueniet, recuperari. quemadmodum iam ſemel anno 1559. vel ſequenti ipſe Dux adhibitis tormentis aliquibus bellicis occupauerit. Rurſus & ſecundo loco reſpondetur, cauſam proprietatis verſari coram ſupremo Cæſaris tribunali. Qui
76 quidem † Cæſar eſt maxime potens exſequi ſententiam & expugnare caſtrum & oppidum, ſi Illuſtr. ij fratres excuſarent reſtituere & parere ſententiæ: ſi ferri contra eos (quod non creditur) contingat: *atque ita declaraui in tractatu de recuper. poſſeſſ. remed. 1. num. 314.*

Non obſtat vltimum, quia reſpondetur primo, quod ſi hic ingreſſus poſſeſſionis factus ab Illuſtriſſ. his fratribus, mortuo
77 Federico † ſpolij nomen obtinere poteſt, dicendum eſt, non purgaſſe primum contra eos commiſſum: cum primum fuerit maior hoc ſecundo. *ita dixi in d. tracta. de recuperan. poſſeſſ. remed. 1. num. 383. poſt Caſtr. & alios plures.* At hic fuiſſe maius non eſt dubium; quia violenter fuit illud commiſſum contra mandatum iudicis, qui iam eos poſſeſſores fecerat. Si vero dicimus ingreſſum hunc obtinere nomen continuationis poſſeſſionis, vt verius credo: cum fratres ij nunquam deſierint habere animum
78 poſſidendi, ſatis dicuntur recuperaſſe † incontinenti. *l. 3. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma. & ſcripſi in tracta. de recuper. poſſeſſ. remed. 1. num. 385. & reſpondit Rum. conſil. 43. num. 3. lib. 4.* Quod animum
79 habuerint † retinendi poſſeſſionem, probatur ex proteſtationibus ab eis non ſemel factis, quæ animum declarant: *ita omnes in capitulo, cum M. Ferrarienſis, de conſti. ubi Ripa num. 115. cæteros ſciens prætereo.* Retinuerunt etiam ſemper ciuilem, quæ in animo ſolo conſiſtit. *l. 3. §. ex contrario. de acquiren. poſſeſſ.* cuius quidem cauſa
80 † ingredi naturalem potuerunt. *Bartol. in l. 1 §. interdum. num. 3. ff. vti poſſid. Afflict. deciſ. 403. colum. 3. Ripa cap. ſæpe. num. 78. de reſtit. ſpol. & Pariſ. conſil. 24. nu. 14. lib. 1. & ſcripſi de recuper. poſſeſſ. remed. 9. n. 194.* Plura & diligentiori ſtudio in hac poſſeſſorij diſceptatione ſcripſiſſem, niſi crediſſem Cæſaream Maieſtatem non tantum cauſæ poſſeſſorij rationem habituram, quin maior futura ſit apud eam petitorij, meritorumq; cauſæ diſceptatio & cognitio. Ita ergo iuris eſſe concludo, rectiore iudicio ſaluo.

Iacobus Menochius, I.C.

SVMMARIA.

1 *Dictionis donec, & interim, ſignificatio.*
2 *Hæreditatem ad tempus non dari.*
3 *Hæredis inſtitutio pura quando concurrit cum conditionali, pura præualet.*
4 *Hæredis inſtitutio pura vltimo loco facta priorem tollit.*
5 *Hæres ad tempus inſtitui non poteſt.*
6 *Vxor in vſufructu ad tempus inſtituta, dicitur abſolute hæres.*
7 *Teſtatorem non præſumi elegiſſe viam, qua ſuum teſtamentum rumpitur.*
8 *Legatus vſumfructum cedere ſolum à die adita hæreditatis.*
9 *Vſusfructus omnium bonorum relictus vxori eſt inutilis, ſi poſt eius vitam hæredes ſunt relicti, quod ibidem & paulo poſt declaratur.*
10 *Verbum, inſtituo, eſſe directum.*
11 *Verbum, inſtituit, exponitur aliquando pro ſubſtituit.*
12 *Hæredes duo eſſe poſſunt, vnus directo, alter vtiliter.*
13 *Subſtitutio facta per verba directa trahitur ad fideicommiſſum.*
14 *Diſpoſitio vbi pura eſt, licet reſolutio differatur, non tamen actus redditur conditionalis.*
15 *Idem procedit in vltimis diſpoſitionibus.*
16 *Inſtitutio pura, ſi reſoluatur ex aliquo euentu, in ſui ſubſtantia non immutatur.*
17 *Statuto excludente fœminas donec maſculi extabunt, maſculi ſunt hæredes, & poſt eos fœminæ reintegrantur.*
18 *Reſtituere ſibi ipſi grauatum nemo poteſt.*
19 *Transmiſſionem non impediri cum inſtitutio eſt pro parte temporis pura, & pro parte conditionalis, ſed infra declaratur.*
20 *Conditio purificata efficit, vt ius ſuſpenſum alteri accreſcat.*
21 *Transmiſſionem impediri ab non impedimento extrinſeco.*
22 *Item nec impediri cum defectus non eſt in iure deferendi, ſed ſola ſuſpenſio in iure agnoſcendi.*
23 *Grauatus reſtituere bona interim ea poteſt alienare; quod infra declaratur.*
24 *Alienare qui poteſt in extraneos, facilius poteſt in ſuos hæredes.*
25 *Hæreditas delata ſub conditione, ea euenìente efficit hæreditatem eſſe liberam apud hæredem illum.*
26 *Vxore inſtituta à viro ad tempus in re certa, adita ſemel hæreditate ex toto illo hæres fit.*
27 *Approbans ſemel actum, improbare amplius non poteſt.*
28 *Actus comprobatus ſemel iudicis auctoritate, improbari amplius non poteſt.*
29 *Subſtitutionem ſtricte interpretari.*
30 *Transmiſſionis ius à teſtatoris voluntate prouenire. & infra.*
31 *Transmiſſioni locum non eſſe cum hæres, cui eſt facienda reſtitutio deceſſit ante vxorem teſtatoris, cui vſus relictus fuit.*
32 *Transmiſſionem eſſe ex voluntate teſtatoris.*
33 *Dilectus in inſtitutione, etiam prædilectus dicitur in ſubſtitutione.*
34 *Transmiſſionem ceſſare cum magis dilectus excluderetur.*
35 *Transmiſſio cuius cauſa & fauore conſideretur.*
36 *Legatum factum vxori poſt eius mortem filiabus & earum hæredibus, altera filiarum ſuperſtite, hæres præmortuæ filiæ excluditur.*
37 *Fideicommiſſum conditionale non tranſmittit.*
38 *Inſtitutio, ſi nulli ex muliere illa naſcentur, dicitur ſub conditione inſtitutus.*
39 *Conditio appoſita circa actus reſolutionem efficit actum conditionalem.*
40 *L. hæreditas ex die. ff. de hæredib. inſtituen. ſenſus & declaratio.*
41 *Inſtitutus, donec & interim, &c. cuius fauor deficiat inſtitutio.*
42 *Item ad cohæredis fauorem limitata dicitur.*
43 *Teſtatoris poſtrema voluntas attenditur.*
44 *Inſtitutio poſterior plena magis dicitur.*
45 *Teſtatorem non præſumi ſtatim voluiſſe recedere à prima diſpoſitione.*
46 *Correctionem eſſe ſemper euitandam.*
47 *Inſtitutus donec & interim filij naſcantur, vſufructuarius efficitur.*
48 *Vxor inſtituta in vſufructu, ei dato poſt mortem hærede, fideicommiſſo grauata dicitur.*
49 *Item ex aliorum opinione cohæres poterit adire hæreditatem ea vxore viuente.*
50 *Inſtitutus ſub conditione bonorum poſſeſſionem petere poteſt.*
51 *Teſtamentum an confirmetur cum hæres ſub conditione conſequitur bonorum poſſeſſionem.*
52 *Bonorum poſſeſſor alienare & creditoribus ſatisfacere poteſt.*
53 *Bonorum poſſeſſio data hæredi inſtituto ſub conditione, facti & non iuris eſt.*
54 *Hæredibus duobus inſtitutis vno pure, altero ſub conditione, quomodo eis deferatur hæreditas.*
55 *Hæredibus duobus coniunctis: & vnus pure, alter ſub conditione ſit vocatus, quomodo hæreditas eis acquiratur.*
56 *Hæreditatem in aere ſtare non poſſe.*
57 *Hæres vnus tantum ſub conditione inſtitui poteſt.*
58 *Hæreditatem repræſentare corpus fictum.*
59 *Teſtamentum conſiſtere, & ſi ſtatim non adeatur hæreditas.*
60 *Hæreditas iacens defunctum repræſentat.*
61 *Hæreditatem in aere ſtare non poſſe quomodo intelligatur.*
62 *Dictiones, interim, & donec: conditionem non ſignificare.*
63 *Teſtatorem voluiſſe ſtatim ſe corrigere, non præſumi.*
64 *L. ſi te ſolum. §. 1. ff. de hæredib. inſtituen. intellectus.*
65 *L. nam ad ea. ff. de cond. & demon. declaratio.*
66 *Salyceti traditio in l. extraneum, la 1. quæſt. vlt. C. de hæred. inſtit. & ſequacium.*
67 *Vxorem in vſufructu inſtitutam, dato ei hærede poſt mortem, eſſe puram hæredem, & ob id tranſmittere hæreditatem illam.*
68 *Bonorum poſſeſſores poſſe alienare bona.*
69 *Vſufructuarius omnium bonorum ſua manu vſufructum legatum apprehendere poteſt.*
70 *Vſufructuarius ſua manu capit vſumfructum, cum titulo inſtitutionis aliquem habet.*

71 Vſum

91 Vſumfructuarium apprehendere ſua manu vſumfructum ob licentiam ſibi datam à teſtatore.
72 Verbum interim, dictum, & quid operetur.
73 Caſtren. doctrina in l.1.numer. 5. ff. de cond. & demonſtrat. declaratur
74 Pariſ.conſ.5.num.12.lib.4 declaratur.
75 Statutum excludens fœminas, donec exſtabunt maſculi, illas non excludit perpetuo.
76 Bar. Bal.& Anchar.doctrina declarata.
77 Bart.in l.1 § 1.n. 2.ff.ad S.C.Trebell.declaratur.
78 Fœmina excluſa donec & quouſq; exſtabunt maſculi, ſi decedunt ante maſculos tranſmittunt ius ſuum ad heredes
79 Fœmina excluſa donec exſtabit maſculus, non deſinit eſſe ſua patri.
80 Bartol.in l.vltima.§. 1. nume.3.ff.ad Senatuſconſult. Tertull. declaratur.
81 Anchar.conſ,220.col.vlt.declaratur.
82 Tranſmittitur fideicommiſſum conditionale, cum iunctum eſt cum iure accreſcendi.
83 Lex, ſi quis filium. C.de inoff.teſtam.declaratur
84 Conditio nil ponit in eſſe.
85 Conditione pendente actus non dicitur actus.
86 Gratiam conditionalem eſſe imperfectam.
87 L.veatre ff de acq.her.declaratio.
88 Fideicommiſſo grauatus licere alienare non poteſt.
89 Vaſallum poſſe alienare feudi commoditatem dum viuit.
90 Bart.in l.à filia. n.3.ad Trebell.declaratur.
91 Hæres alienando bona hæreditaria, hæreditatem adire dicitur.
92 Tranſmiſſionem fieri de iure acquirendo, non autem de iam acquiſito.
93 Tranſmiſſionis iure hæres factus ſuccedit loco tranſmittentis, & eius qualitates aſſumit.
94 Confeſſus rem ſuam eſſe alterius ſibi non præiudicat.
95 Diuidens bona vt communia, cum non ſint, ſibi non præiudicat.
96 Confeſſus rem eſſe ſub fideicommiſſo, cum non ſit, ſibi non præiudicat.
97 L. cum putarem. ff. familiæ herciſcundæ, ſenſus & intellectus.

FACTI SPECIES.

Magnificus Dominus Camillus Borgogninus Bononienſis teſtamentum condidit, in quo iure legati, &c. reliquit Dominam Ioannam vxorem ſuam vſufructuariam omnium & quorumcunq; bonorũ hæreditatis ſuæ donec ſteterit vidua, &c.

In omnibus autem aliis ſuis bonis, &c. durante vſufructu prædicto, vt ſupra relicto dictæ domina Ioanna & illo quandocunq; conſolidato, inſtituit, & eſſe voluit ſuos hæredes vniuerſales omnes & quoſcunq; filios maſculos naſcituros, vnum ſiue plures ex Domina Aemilia eius filia, & Domino Lauro de Magnanis coniugibus, & seu ex ſecundo eiuſdem Dominæ Aemiliæ marito.

Et ſi nulli filii maſculi ex dicta Domina Aemilia & illius quocunque matrimonio naſcerentur, vel interim donec illi naſcantur, inſtituit, nominauit, reliquit, & eſſe voluit eius hæredes vniuerſales ſer Cæſarem quondam ſer Nappei de Nappis pro dimidia parte & pro reliqua dimidia Dominos Petronium, & Ludouicum fratres de Borgogninis, & ipſorum hæredum reſpectiue liberos maſculos.

Mortuus eſt teſtator ſuperſtite dicta domina Aemilia nupta dicta D. Lauro Magnano, è qua tempore mortis teſtatoris nulli exſtabant filii, nec maſculi, nec fœmina.

Poſtea deceſſit primo loco ſer Cæſar de Nappis hæres vt ſupra pro dimidia inſtitutus, ſuperſtitibus d. vſufructuaria, ac d.D. Aemilia, nec non prænominatis aliis hæredibus, vt ſupra pro alia dimidia inſtitutis.

Poſtmodũ deceſſit vſufructuaria ſuperſtitibus dicta domina Aemilia adhuc ſine liberis: necnon & ſuperſtitibus dictis D. Petronio & Ludouico pro dimidia inſtitutis.

Demũ deceſſit dicta do. Aemilia ſine aliquibus maſculis vel fœminis, adeo quod euenit caſus inſtitutionis factæ de prænominatis DD. Petronio & Ludouico, & etiam de ipſo quondam ſer Cæſare, ſi tunc temporis vixiſſet.

Verum quia ipſe ſer Cæſar, qui deceſſit vt ſupra, ante mortem dictæ dominæ Aemiliæ, ac etiam dictæ Dominæ vſufructuariæ, & forſan etiam adita per eum hæreditate, reliquit ſuperſtitem dominum Iulium fratrem ſuum hæredem, vniuerſalem ex teſtamento, vel ab inteſtato.

Nunc dominus Iulius vellet vti frater & hæres dicti domini Cæſaris iure ſaltẽ tranſmiſſionis venire ad hæreditatem d. domini Camilli teſtatoris pro illa dimidia relicta d.domino Cæſari.

E contra autem dicti DD. Petronius & Ludouicus pro alia dimidia hæredes inſtituti vellent conſequi per ius accreſcendi illam dimidiam, quæ ad dominum Cæſarem ſpectabat, excluſo dicto domino Iulio eius fratre, vt pote, quod ipſe dominus Cæſar deceſſerit pendente conditione, ſub qua erat inſtitutus & ita quod tranſmittere non potuerit ius ſuum ad dictum dominum Iulium. Dubitatur nunc, quid iuris.

CONSILIVM CV.

Initium à Domino.

DVBITATIONEM non leuem habet hæc conſultatio cum alioqui perplexa non mediocriter teſtatoris diſpoſitio, adeo contorta atque varia argumentis exagitata fuerit, à quinq; eruditiſſimis atq; celeberrimis Iuriſconſultis, nẽpe Ioanne Ronchigallo, Antonio Glauarino. Sturiolano Monticeno, Antonio Ruggerio, ac conſultiſſimo M. Antonio Aolæ Conſiſtoralis aduocatorum Decano, qui pro D. Iulio reſpõderunt, vt difficile admodũ videatur in tanta rerum difficultate tẽ claram atq; apertam reddere. Mea tamẽ pro virili conabor his tenebris qualemcunq; lucem adferre. Et vere dicendũ atq; reſpõdendum videbatur, vna cum prælatis conſultiſſimis viris, omne ius ac hęreditatẽ Domini Cęſaris tranſmiſſam eſſe ad Dominũ Iulium eius fratrem & hęredẽ. Quod equidem demonſtrari poſſe videtur multis illis argumentationibus, quibus Iuriſconſulti clariſſimi vſi ſunt: Quas quidẽ ex ordine, vt melius mihi viſum erit deducã.

Primo ea vrget argumẽtatio, qua vſi ſunt eruditiſſimi Sturiolanus & Galuarinus: teſtator hic duplicem diſpoſitionem fecit, cum vocauit Dom, Cęſarẽ & Borgogninos. Vna eſt qua eos vocauit & inſtituit *ſi nulli filii maſculi ex Dom. Æmilia naſcerentur*: & hæc eſt conditionalis. Altera eſt, qua eos vocauit & inſtituit, *& interim & donec quo filii hi ex Dom. Æmilia naſcerentur.* Et illa eſt 1
pura duplici ratione vel primo quia illa verba, *interim* † *donec.* diſtributiua ſolum denotant tempus, non autem conditionem, quæ ex dictione *ſi*, ſignificari ſolet. *Ita reſpondet Natta conſilio 439. numer.14. lib. 2. poſt Baldum, quem recenſet.* Vel ſecundo quia detracto adiecto illo tempore † remanet pura, *iuxta l. hæredi tas ex die. ff. de hæred.inſtit. & in ſequenti argumento copioſius dicam.* Atqui quan- 2
do concurrit † inſtitutio pura cum conditionali, illa pura vt ma- 3
gis plena præualet; ergo inſtitutio pura ſub qua dicti Domini Cæſar, & Borgognini vocati fuerunt, præualet, & per cõſequens Dom. Cęſar dicitur ita pure hæres factus, vt tranſmittere potuerit ius ſuum ad Dom. Iulium fratrẽ & hæredem. Illa minor propoſito probatur *in l. ſi. re ſolum. § 1. ff. de hæredibus inſtituend. vbi Bartol. Bald. & Imola in vlt. notab. Quibus accedunt Bartol. in l. ſi ita ſcriptum. vlt oppoſit. ff. de hæred.inſtit. & Curt. Iun. conſilio 145. numero 15.*
Et hoc tanto magis procedit hic vbi † inſtitutio illa pura atque 4
plenior eſt poſterior, quæ facilius priorem tollit; *ſicuti docuit Imola in d. l. ſi re ſolum. §. 1. verſiculo inſtitutionibus attendi.* Imo etiam ſi ambæ hæ inſtitutiones conditionales eſſent; attamen quia talia conditiones ſunt diſiunctim appoſitæ & eundem effectum continent: cum etiam & illi, donec naſcantur, important tacite perpetuationem inſtitutionis filiis non natis quomodocunque hæc quæ prius facit eſſe locum teſtamento: offenderetur, & non alia: *vt declarant. Bald. & Imola in dicta l. ſi re ſolum. §. primo. in fin.*

Secundo, mouentur Sturiolanus & cæteri fere omnes Domini Iulii cõſultores: admiſſo quod DD. Cæſar & Borgognini vo-

Digitized by Google

cati & inſtituti fuiſſent, vſque ad certum tempus tantum, id eſt,
vſque quo nati fuiſſent filii ex Dom Æmilia; attamen adhuc di-
5 cuntur pure inſtituti. Siquidem, quando hæres eſt inſtitutus † ad
tempus, detracta temporis mentione, hæres pure remanet, vt ſu-
pra vno verbo attigimus. *ita probat. l. hæreditas ex die. ff. de hæred.*
inſtitut. Cuius ſententiæ duplex eſt ratio. Prima, quia ſemel effe-
ctus hæres non poteſt deſinere eſſe hæres. *§. reſtituta Inſtitut. de*
fideicommiſſ. hæred. Altera, quia teſtator non poteſt decedere pro
parte temporis teſtatus & pro parte inteſtatus. *argum. l. noſtrum.*
de reg. iuris. Et huc ſpectat, quod ſcribunt permulti, quod ſi ma-
6 ritus inſtituit † vxorem ſuam in vſuſfructu omnium bonorum,
eius vita durante; & poſt eius mortem Caium, quod vxor illa e-
rit hæres abſolute & pure detracta temporis mẽtione. *ita inquam*
affirmarunt. Salycetus l. extraneum. la 2. quæſt. vlt. C. de hæredibus in-
ſtituen. Angelus in l. filius à patre. ff. de hæredibus inſtituendis. Iaſon. in
dicta l. extraneum. columna quarta, verſicu. Tertio principaliter, qui
eiuſdem opinionis recenſet Baldum in l. id quod pauperibus. quæſtione
14. C. de Epiſcopis & Cler. & Alex. conſilio 162 numero 3. libro ſecundo
Idem probarunt Barb. conſil. 55. colum. 4. lib. 2. Dec. conſilio 419. colum.
pen. verſ. in tertio dubio. dum ſubſcripſit reſponſo Pariſii conſ. 65. numer.
10. lib. 2. Socinus Iunior conſil. 84. numero 7. lib. 1. & conſ. 185. nume. 43.
lib. 2. Bellonus conſ. 7. num. 6. Beroi in conſ. 35. nu. 20. lib. 2. & Natta conſ.
459. numero 10. lib. 2. Cum ergo Dominus Cæſar fuit pure inſti-
tutus, tranſmittere potuit ius ſuum ad dictum Domin. Iulium
hæredem.

Tertio confirmantur iam relata (: inquit eruditiſſimus Glaua-
rinus:) ea ratione, quod in dubio teſtatoris diſpoſitio ita eſt in-
7 terpretanda, ne † videatur teſtator elegiſſe viam impugnandi vo-
luntatem ſuam. *l. querebatur. ff. de milit. teſtamento. cum ſimilibus.*
Atqui, vbi ſtatim DD. Cæſar & Borgognini non fuiſſent hære-
des, vſuſfructus omnium bonorum relictus in teſtamento vxo-
8 ri teſtatoris non habuiſſet effectum, cum ſimile legatum † vſuſ-
fructus non cedat, niſi adita hæreditate, *l. vnica §. in non ſimo. C.*
de cad. tollend. Et cum interim hæreditas non potuiſſet adiri pen-
dente natiuitate filiorum legatum vſuſfructus non ceſſiſſet, atq;
ita effectum fuiſſet inutile, ſicut in ſimili Iaſon *in dicto l. extrane-*
um. numero 5. C. de hæred. inſtituen. ſcribit quod legatum vſuſfru-
9 ctus † relictum vxori eſt inutile, quando eſt relicta vſuſfructua-
ria omnium bonorum, & poſt eius mortem frater teſtatoris eſt
hæres inſtitutus. *Idem dominus Piſanus in repetit. l. Titia. §. Titio cum nu-*
beret. numero 96 de legat 2. & apoſtillantes ad Bart. in l. hæreditas ex
die. ff. de hæred. inſtituen qui in his fere terminis loquuntur Nec er-
go hoc abſurdum ſequatur, dicendum eſt, teſtatorem pure hos
hæredes feciſſe.

Quarto accedit argumentatio qua in hanc opinionem addu-
ctus eſt acutiſſimus Ronchegallus, quod ſcilicet teſtator, vocan-
do DD. Cæſarem & Borgogninos, titulo inſtitutionis atque ita
10 per verbum *inſtituo*, vocauit. Sed † verbum hoc *inſtituo*, eſt dire-
ctum pure tribuens hæreditatem *ita Bartol. in l. Centurio. numero*
43. ff. de vulga. & pupill. ſubſt. qui ita de verbis his, hæres eſto, ſenſit. Ergo
Dominus Cæſar & Borgognini pure vocati ſunt. Et ſubiungit
Ronchegallus, quod licet filii naſcituri ex Domina Æmilia ſint
11 etiam per verbum directum vocati: attamen † caponi debet pro
ſubſtituit, vt plene habetur *in l. Gallus §. quidam recte de lib. & poſt-*
hum. cum duo hæredes eſſe nequeant. *vt tradunt omnes in l. verbis*
ciuilibus ff. de vulg. & pupill. ſubſt. Et non inconuenit (: ait ille:)
12 quod vnus † ſit hæres directo & alius vtiliter, hoc eſt per obli-
quum *l. 2 & per totum ff. ad Senatuſconſultum Trebell. & ſcribit in*
ſpecie Imola in l. hæreditas ex die, verſi. ulo ſed certe. ff. de hæred. inſtit.
Et præſertim, cum perfecta eſt inſtitutio. id quod (: ſubiungit
Ronchegallus:) confirmatur ex clauſula codicillari, quę quidem
13 operatur vt † ſubſtitutio facta per verba directa trahatur ad fi-
deicõmiſſum. *l. ſi frater tut. C. de fideicomm. gloſſ. in §. naſcendo Inſt.*
de pupill. ſubſtit. Alexand. conſ. 201. nu. 18. lib. 6. & Socin. Sen. conſ. 54. nu.
2. lib. 4.

Quinto ſuffragari non parum videtur eiuſdem Ronchegal-
14 li argumentatio, quod quando diſpoſitio † ab initio eſt pura &
perfecta, & reſolutio differatur, non tamen actus ſuſpenditur,
conditionaliſve efficitur, ſed purus remanet. *Ita Caſtrenſ. in l. 1. n.*
5. verſic. idem ſi apponatur ad exſecutionem ff. de condit. & demonſtrat.
Et præſertim, quando conſtat ab euentu conditionem non ex-
ſtitiſſe, nec purificatam fuiſſe. *vt tradunt Pariſ. conſil. 5. numero 12.*
13. & numero 32. lib. 4. & Tiraquel. in tract. de retract. conuent. §. 2. nu-
15 *mero 74.* Et licet hi loquantur † de contractibus, attamen idem
eſt in vltimis diſpoſitionibus, cum de vno ad aliud argumen-
tari liceat. *l. qua de legato, de leg. 1. cum ſexcentis ſimilibus.* Atqui no-
ſtro in caſu inſtitutio, qua Do. Cæſar & Borgognini vocati ſunt
ab initio, pura eſt, cum interim & donec filii ex Do. Æmilia naſ-
cantur, velit eſſe hæredes: ergo reſolutio illa, *ſi filii naſcantur*, vt
adiecta actui perfecte non ſuſpendit actum & diſpoſitionem, nec
conditionalem facit.

Sexto confirmatur (: vt ait Ronchegallus:) relata argumen-
tatio, quod quando † inſtitutio eſt pura, & deinde per aliquem 16
euentum reſoluitur; non tamen in ſua ſubſtantia minuitur *ius*,
ſed ſolum in tempore. *vt egregie reſpondit Anchar. conſil. 220. num. 3.*
4. Ita hoc in caſu licet per euentum illum, quod filii naſcantur,
reſoluatur inſtitutio pura; non tamen ius inſtitutorum minui-
tur in ſubſtantia, ſed ſolum in tempore: quia eo tempore, natis
ſcilicet filiis, hæreditatem reſtituent: & ad eam reintegrabuntur
filii illi nati. Ita opinor Ronchegallum voluiſſe argumẽtari. Cu-
ius quidem conſideratio adiuuatur illa ratione, qua vſus eſt eru-
ditiſſimus Marcus Antonius Decanus clariſſimorum Aduoca- 17
torum ſacri Conſiſtorii, ait ille: ita in ſimili dici de ſtatuto † ex-
cludente fœminas donec extiterint maſculi, nã maſculi exſtan-
tes ſunt hæredes, eis mortuis, fœminæ ad hæreditatem reinte-
grantur; *vt ſcribunt Bart. in l. vltima. ff. ad Tertullian. Abb. conſil. 62.*
columna vltima, libro 2. Decius. conſil. 87 col. 1 & Socin. Iun. conſ. 1 col. 2.
lib. 1. Ita hic Domini Cæſar & Borgognini ſunt hæredes, donec
filii ex D. Æmilia naſcantur; & eis non natis reſoluitur inſtitutio
& illi filii reintegrantur. Qua ex re conſtat ius D. Cæſaris & Bor-
gogninorum non minui in ſubſtantia, ſed in tempore.

Septimo vrgere videtur argumẽtũ, quo vſus eſt conſultiſſimus
Sturiolanus ita ab impoſſibili euitando ductum. Eſt impoſſibile, 18
quod aliqui ſint hæredes fideicommiſſarii, cum grauari † quis
non poſſit ſibi ipſi reſtituere *l. qui filiabus, § vlt. de legat. 1. Soc. Iun.*
conſilio 111. numer 4. & numero 14. lib. 3. Sed ſi hic intelligeremus
illa verba, *vel interim & donec*, &c. ſignificare inſtitutionem con-
ditionalem & fideicommiſſariam ſequeretur, quod ipſi Cæſar
& Borgognini eſſent grauati reſtituere ſibi ipſis; quod eſt im-
poſſibile; ergo dicendum eſt purã eſſe. Octauo adducitur Ron-
chegallus hac argumẽtatione, dato (: & non conceſſo:) quod do-
minus Cæſar & Borgognini vocati ſint ſub conditione attamen
adhuc portio ipſius Do. Cæſaris tranſmitti potuit ad Dominum
Iulium hæredem ſuum Nam duobus modis (: vt dictum fuit ſu-
pra:) ſunt ii vocati. Primo conditionaliter illis verbis: *& ſi nulli fi-*
lii naſcentur, &c. Secundo pure ex illis verbis, *vel interim quod donec*
&c. Atqui quando † inſtitutio eſt pro parte temporis pura. & 19
pro parte conditionalis, tranſmiſſio non impeditur. *l. qui pater. ff.*
de acquiren. hæredit. † Conditio enim ſiue dies purificatus facit, vt 20
aliud ius ſuſpenſum alteri accreſcat. *l. ſi ex pluribus. ff. de ſuis & leg.*
& reſpondit Anchar. conſilio 220. col. vlt. Et licet (: inquit Ronche-
gallus:) loquatur Ancharan in re, quando ſcilicet pars rei defer-
tur pure, & altera ſub conditione; attamen idem dicendum eſt in
tempore, cum de re ad tempus valeat argumentum, *l. miles ita.*
ff. de milit. teſtamen. l. 1. §. in l. emphyteuticarius. numero 90. C. de iure
emphyteut. ergo tranſmiſſio non impeditur. Nono confirmatur
præcedens argumentatio (: inquit Ronchegallus:) ea ratione,
quod † impedimentum extrinſecum conditionis impediẽs hoc 21
ius ſucceſſionis, interim tranſmiſſionem non impedit *l. ſi quis fi-*
lium. C. de inoffic. teſtam. Atqui noſtro in caſu impedimentum hoc
extrinſecum eſt, nempe proueniens à perſona filiorum ex Do.
Æmilia naſciturorum, ergo non impeditur trãſmiſſio. Decimo
mouetur Ronchegallus hoc argumento. Quotieſcunque defe-
ctus † nõ eſt in iure deferendi, ſed eſt ſuſpenſio in iure cognoſcen- 22
di vel petendi, tranſmiſſio non impeditur *l. venter. ff. de acquiren.*
hæredita. clarius in l. ſi exhæredatus. ff. ad Senatuſconſul. Syll. & egre-
gie reſpondit Anch. conſ. 220. colum. vlt. Atqui noſtro in caſu ſuſpen-
ſio eſt ſolum in iure petendi & agnoſcendi, ergo tranſmiſſio nõ
fuit impedita. Vndecimo ita viſus eſt argumentari bene eruditus
Sturiolanus: grauatus reſtituere bona pendente conditione, do-
minus eſſe dicitur; & † per conſequens poteſt illa alienare. *l. vlti-* 23
ma. § ſed quia vbi clare Caſſ. numero 7. commun. de legat. & ibidem Iaſ.
numero 7 Alexan conſilio 23. numero 12. lib. 1. & Pariſ. conſilio 72. nu.
70. lib. 2. ergo multo magis † grauatus iſte alienare poteſt in hæ- 24
redem ex teſtamento, atque ita ad eum tranſmittere, *ſicut ſcri-*
bunt Bart. in l. a filio, num 3. ff. ad Trebell. Alexan. conſ. 189. numero 10.
lib. 2. conſilio 55. numero 3. & conſilio 59. numero 7 lib. 3. Natta conſilio
79. num. 2. lib. 1. Roland. conſil. 4. num. 8. lib. 2. Cephal. conſ. 272. numero
138. lib. 2. Tiraq. de retract. conſang. §. 26 gl. 1. numero 4. & num. 7 Et
licet (: ſubiungit Sturiolanus:) talis tranſmiſſio hæreditatis ad D.
Iulium

Digitized by Google

Iulium fratrem dicti Domini Cæſaris ſit ſub eodem onere reſti-
cutionis, ſi filii ex D. Æmilia naſcentur, *vt ait Ceph. conſi. 33 nume-
ro 17. lib. 1.* attamen, quia hic non euenit conditio, cum Domina
25 Æmilia deceſſerit ſine filiis illa pars hæreditatis tranſlata † in ip-
ſum Dominũ Iuliũ libera remanet *Ita in ſpecie tradunt Imola in
l. hæreditas ex die. nume. 2. verſic. nam ratio prædicta. ff. de hæred. inſtit.
iuncto verſic. videtur tamen, & c. ibi, alias remanebit. Caſtr. in l. precibus
numero 20. verſic. adde aliam, C. de impub. & aliis ſubſt. Socin. Sen. conſ.
62. num. 6 verſic ex qua intelligentia. iuncto nu. 7. ibi, remanebit libera
penes hæredem. & numero 8. verſicul quod autem. lib. 3. Socin. in Iunior
conſ. 118. num. 10. lib. 1. Pariſ. conſ. 72 numero 20. lib. 2. & clare Ceph. conſ.
221. num. 9 lib. 2. Ita etiam Bero. conſ 35. numero 36. verſic ex his omni-
26 bus refertur lib. 2.* Et in his vere terminis tradit Durand. *de arte te-
ſtandi, tit. de hæred. inſtit. caut. 5. num. 1.* Cum ſcripſit, quod † vxore
inſtituta à marito in certa portione ad tempus, per dictionem
donec, ſi ſemel illa adiuit hæreditatem, illa portio libera remanet
penes ſe, & ſuos hæredes, & ita tranſmittitur; non autem ſpectat
ad cohæredes vna cum ea in teſtamento vocatos, niſi id expreſ-
ſe teſtator cauerit.

Duodecimo & vltimo (ait doctiſſimus Glauarinus, & cum eo
Ronchegallus:) ceſſat hac in re noſtra omnis diſputatio, cũ Do-
mini Borgognini approbauerint, & acceptauerint Dom. Iulium
pro hærede ex tranſmiſſione in eum facta ex perſona dicti Dom.
27 Cæſaris. Quam ſane † approbationem improbare amplius non
poſſunt, nam quod ſemel placuit amplius diſplicere non debet *c.
quod ſemel. de reg. iur. in 6. l. ſi ab arbitro. ff. qui ſatiſd. cog. Barto in l.
Pomponius. col. 4. ff. de neg. geſt.* Quę argumẽtatio ex ea confirma-
tur. quod iudicialiter facta aſſeritur hæc approbatio, quo fit, vt
28 iudicis † auctoritate corroborata prætextu erroris improbari
non poſſit *iuxta l cum putarem ff. famil. hercisc.* Hæc contra DD.
Borgognin os dubitationem mouebant.

Re tamen ipſa diligentiſſimo ſtudio, & peruigili cura perpen-
ſa, ac bene examinata, contrariam ſententiam veriorem ac pro-
babiliorem eſſe exiſtimo, nempe hanc portionem à teſtatore re-
lictam Dom. Cæſari non eſſe ad Dominum Iuliũ eius hæredem
tranſmiſſam; ſed accreuiſſe portioni relictę Dominis Borgogni-
nis. Quã ſane ſententiam, vt veram eſſe demonſtrem prius pau-
cis dicam intentionem DD. Borgogninorum eſſe ſatis, ſuperq;
fundatam; deinde contrarias rationes & argumentationes con-
futabo.

Primo, vel ex eo conſtat intentionem Borgogninorum eſſe
fundatam, quod D. Iulius qui pretendit ſibi eſſe acquiſitam por-
tionem hãc hæreditatis Do. Camilli Borgognini teſtatoris, non
eſt nec vocatus, nec nominatus in eo teſtamẽto dicti Dom. Ca-
milli, quocirca dicere iure poſſunt Borgognini, inſtitutiones &
ſubſtitutiones à Domino Camillo factæ non comprehendunt
29 D. Iul perſonam tuam, ideo docere debes te vel ex verbis, vel
ex mente à teſtatore vocatum *ex Socin Sen. conſilio 63. num. 14. lib.
3. Iaſ. conſ 29. colum. penul. & conſil. 30. colum. 2. libro 3. Rubeus conſilio
28. nu. 2. conſ. 31. n. 4. & conſ. 120. n. 5. Gez. conſ. 21. n. 8. & conſ. 29. n. 13. &
conſ. 59. n. 1. Soc. Iun. conſ. 101. n. 3. & conſ. 118. n 1. lib 1. & Crau. conſ. 181.
n. 16. & conſ. 28. n. 3.*

Secundo ea ratione etiam fundata eſt intentio DD. Borgog-
ninorũ quod Dom. Iulius qui aſſerit, ſe ex iure tranſmiſſionis aſ-
ſequi poſſe hanc portionem hæreditatis, probare & demonſtra-
re debet clare & aperte. D. Cęſarem, à quo aſſeritur ius fuiſſe trãſ-
miſſum, à D. Camillo teſtatore ita fuiſſe vocatũ & hæredem in-
ſtitutum, vt ei licuerit ius hoc ſuum tranſmittere. Nam trãſmiſ-
30 ſionis † ius nõ à legis diſpoſitione, ſed ab ipſa teſtatoris volunta-
te prouenit; *quemadmodum multorum auctoritate probat Zanchus
ſummus amicus meus in l. heredes mei. § cum ita. nu. 195. ff. ad S. C. Tre-
bell. quo loco contrariam Rumi opinionem reiicit.*

Tertio fundata eſt intentio DD. Borgogninorum, ea ratione,
31 quod ipſe Do. Cæſar deceſſit † ante Dominam Ioannem vſufru-
ctuariam omnium bonorum; quo caſu tranſmittere non potuit
ius ſuccedendi ad Do. Iulium fratrem, *Ita in claris terminis reſpon-
dit Fulgoſ. conſ 70. Proponitur. quod D. Lucas, in 1. dubio.* Et eo loci vti-
tur his rationibus, quæ caſui noſtro conuenire maxime credo.
Ait primo Fulgoſius, quod teſtator ille voluit vxorem ſuam à ſe
relictam vſufructuariã debere reſtituere bona illo infraſcripto
ſuo hæredi. Quæ verba, *infraſcripto hæredi*, ſolum hæredem ſcri-
ptum comprehendunt, non autem hæredem hæredis. *l. qui libe-
ri. §. hæc verba. ff. de vulg. & pup. ſub.* Et exprimens filium ſuum in-
fraſcriptum (:ait Fulgoſius:) cæteros excluſiſſe videtur. *argu. l. ſi
prætor. ff. de iud.* Hæc conſideratio conuenit caſui noſtro, quia,
dum voluit teſtator bona vſufructuariæ relictæ deuenire debere
in DD. Cæſarem & Borgogninos, ſubiunxit teſtator in hęc verba
& ipſorum hæredem reſpectiue liberos maſculos. Ecce quod teſtator
vocando liberos ſuorum hæredum, excludit alios, qui ex liberis
non ſunt. Et ita ſe reſtrinxit ad liberos, excludendo Dom. Iulium
fratrem dicti Domini Cęſaris; qui quidem Dominus Iulius (:vt
clari iuris eſt:) non poteſt dici ex liberis Domini Cæſaris. Secun-
da etiam ratione vtitur, quod illud fideicommiſſum erat cõdi-
tionale. nempe delictum poſt mortem vſufructuariæ ob id non
tranſmittitur, *vt dicam infra in vltimo fundamento.* Tertia ratione
vtitur, quod is teſtator dixerat, ſe relinquere vſumfructũ vxori
ſuæ in vita tantum propter filium ſuum: & ideo ceſſante perſona
filii ob id. quod ante vxorem mortuus eſſet. præſumi (:ait Fulg.)
probabiliter poteſt. vt vxorem ſuam, cuius affectu legatum fecit,
erga alium noluerit eſſe grauatam reſtituere. Et quemadmodum
vxorem prætulerat filio, multo magis præferre voluit hæredibus
ipſius filii qui teſtatori extranei erant. Ita noſtro in caſu ceſſat o-
mnis effectus teſtatoris erga Dom. Iulium, qui in humanis erat
tempore conditi teſtamẽti, & tamen nullam illius rationem ha-
buit teſtator, qui ita (:ſi eũ dilexiſſet:) vocare potuiſſet, vt voca-
uit Dom. Cæſarem fratrem ſuum. Et infra mox ſubiiciam alia
Et quamquam poſtremam hanc Fulgoſii rationem valde dubiã
eſſe exiſtimet Zanchus *in l. hæredes mei. § cum ita. nu. 168 ff. ad Tre-
bell* attamẽ ex præcedentibus rationibus ab illius opinione non
recedit.

Quarto accedit, quod Dom. Iulius habet contra ſe præſum-
tã teſtatoris voluntatem, à qua quidem teſtatoris voluntate pendet
† tranſmiſſio, *vt ſupra admonui ex Zanchoin d. §. cum. ita numer. 195.* 32
qui multas huius opinionis recenſet. Quod contra ſe hanc volunta-
tem habebat Do. Iulius, vel ex eo conſtat (:vt dixi ſupra:) quod
iam ipſe erat in humanis, & teſtatori cognitus, ac ipſe Dom. Cæ-
ſari & tamen teſtator vocauit ipſum D. Cęſarẽ tantum, innuens
ſe non diligere ipſum D. Iulium. Non ergo fuit teſtator huius a-
nimi, quod D. Iulius eſſet aliquando hæres, & per cõſequens trãſ-
mitti noluit hereditatis ius.

Quinto confirmatur ea ratione, quod certum eſt teſtatorem
magis dilexiſſe DD. Borgogninos quam ipſum Do Iulium, cum
hunc nõ vocauerit, illos vero vocauerit; *argu. l. Publius § 1. ff. de
† cond. & demonſtr. cum ſimil.* Atqui tranſmiſſioni † locus non eſt 33
quando magis dilectus excluderetur, ergo ad detrimẽtum DD. 34
Borgogninorum non eſt facta trãſmiſſio ad Do. Iulium. Illa mi-
nor probatur auctoritate Iaſonis. *conſ. 52. ad fin. lib. 3. Soc. Sen. con-
ſil. 6. col. 3. verſ. ſed in caſu noſtro. lib. 3. Rum. conſilio 178. colum. 2. lib. 2.
Crau. in l. cum filiofam. in 2. par. nume 349. de legat. 1. & Zanch. d. l.
hæredes mei. §. cum ita nu. 333. ad Trebell.* Cum ſcribunt, ex præſumta
hac voluntate teſtatoris, tranſmiſſionem fieri, ne ſcilicet minus
dilectus præferatur magis dilecto: ergo à ſenſu contrario tranſ-
miſſio impedire debet, ne minus iſte dilectus præferatur. Et hoc
aperte probatur à Zancho vbi ſup. *n. 338. cum poſt Bal. in l. vnica co-
lum 2. C. de his qui ante aper. tab. et l. 2. colum. 1. C. ad S. C. Orfit.* ſcribit
tranſmiſſionem nunquam fieri in præiudicium perſonæ magis
dilectę.

Sexto accedit. quod illis in caſibus, in quibus conſideratur † 35
tranſmiſſio. intelligitur illa permiſſa ad fauorem liberorũ trãſ-
mittentis, non autem extraneorum *ita Corn. conſil. 180. col. 2. in fin.
l. b. 4. quem ſecutus eſt Iacob. Niger. in l. 1. num. 62 de leg 1. & ſi ab eo d. ſ.
ſentiat ſolus Crau. in rep. l. cum filiofam. part. 2. numer. 356. de legat. 1.*
At dubium non eſt, quo D. Iulius frater Do. Cæſaris cenſeatur
quo ad hos terminos extraneus. ex quo non eſt de liberis & de-
ſcendentibus D. Cæſaris: ergo nullo modo in eum concedi de-
bet hæc tranſmiſſio.

Septimo ea ratione adducor, quod DD. Borgognini omni-
no excludant D. Iulium, ne iure tranſmiſſionis hanc portionem
conſequatur. Nam hic teſtator voluit poſt mortem D. Ioannæ
vſufructuariæ, ac etiam non natis filiis ex D. Æmilia, quod horũ
bonorum hæredes eſſent DD. Cæſar Borgognini, & eorum libe-
ri. Atqui quando teſtator ita diſponit, ſi vnus hæredum primo
loco vocatorum eſt ſuperſtes, is præfertur hæredi extraneo alteri-
us vocati præmortui. Ergo DD. Borgognini vna ſimul vocati cũ
Do Cæſare præferri debent Dom. Iulio extraneo hæredi. Do.
Cęſaris pręmortui. Illa minor propoſitio probatur auctoritate An
geli *conſilio 106. Clariſſime frater.* qui in ſpecie reſpondit quod ſi te-
ſtator voluit legatum † factũ vxori poſt eius mortem reuerti ad 36
filias inſtitutas & earum hæredes, ſuperſtite vna filia, pręferri ei
hęredibus extranei alterius pręmortuę. *Angelum ſecuti ſunt Alex.*

conſ.36.lib.3. Arctin. & Socin. Sen. in l. Gallus. §. etiam ſi parente. ff. de liber. & poſthum. & ibidem Iaſon numero 34. affirmat cum Angelu eſſe communem* *opinionem. Eandem probarunt. Curtius Iunior in l. 2. numero 13. infra. C. de ſucceſſ. edict. & in conſil. 57. in fin. & conſilio 161. numero quarto Pariſ. conſilio 44. numero 11. libro tertio Et hanc opinionem aliis multis addactis defendit Zanchus in d. repetit. l. hæredes mei. §. cum ita numero 209. ff. ad S.C. Trebell.* Qui quidem eo loci. *nume. 229.* in ſpecie ait, quod hoc in caſu ſubſtitutus prædecedens non tranſmittit ad ſuos hæredes, ſed alii conſubſtituti in totũ admittuntur.

Octauo vel ex eo etiam bene fundata eſt intẽtio DD. Borgogninorum, quod iuris eſt regula, & Doctorum* recepta ſenten-
37 tia, † fideicommiſſum conditionale ante purificatam conditionem non tranſmitti ad ſuos hæredes; *ita probat gl. in l. vnica. vbi omnes. C. de his qui ante aper. tab. & copioſe differit Zanchus in d. l. hæredes mei. §. cum ita numero 147. cum multis ſeq. ff. ad S.C. Treb.* Atqui noſtro in caſu Dom. Cæſar fuit ſub conditione inſtitutus filiis naſcituris ex D. Æmilia; ergo cũ mortuus fuerit ipſe D. Cæſar ante ſuſceptam prolem è D. Æmilia, & ita pendente conditione, tranſmittere non potuit portionem ſuam ad Dom. Iulium. Illa minor propoſitio, quod ſcilicet Do. Cęſar fuerit ſub conditione inſtitutus clare conſtat ex verbis teſtamenti, in quo teſtator primo vocauit filios naſcituros ex Do. Æmilia, deinde ſubiunxit in hæc verba: *Et ſi nulli filii maſculi ex dicta D. Æmilia, & illius quocũq; matrimonio naſcerentur. inſtituit, nominauit & reliquit. & eſſe voluit*
38 *eius heredes vniuerſales ſer Ceſarem*, &c. Quæ ſane verba † ſignificant inſtitutionem eſſe conditionalem *l. ſi Titius ff. quando dies leg. ced. Boer. q. 172. num. 6. Socin. Iun. conſil. 172. num. 14. & numer. 29. lib. 0. Pariſ. conſil. 69 num. 24. lib. 2. Et Cephal. conſil. 217. num. 9. lib. 2* Et hoc
39 vel ex eo confirmatur, quod conditio † hæc appoſita eſt circa reſolutionem actus, ideo illũ reddit conditionalem, & ſuſpendit, *l. quibus diebus. § quidam Titio. ff. de cond. & demonſtr. & reſpondit Ceph. conſ. 52. num. 26. lib. 2.* Et idem eſſe ſentio, cum dies incerta, an & quando adiecta eſt: nam & illa ſuſpendit, ac etiã tranſmiſſionem impedit, *vt declarat Zanchus in l. hæredes mei §. cum ita num. 178 & 326. ff. ad S.C. Trebell.*

His ſatis ſuperq; demonſtratum eſt, eſſe fundatam intentionem DD. Borgogninorum. Quocirca ſolum ſupereſt confutarẽ cõtrarias rationes & argumentationes. Id quod facilius & clarius faciam, ſi prius interpretationem adſeram illis verbis teſtatoris. *Vel interim donec illi naſcantur*, &c. Quæ quidem verba illa ſunt, qua controuerſiam & dubium mouent. Si enim illa non extarent, res clara & lucidiſſima pro Dominis Borgogninis eſſet. Et ideo omnis nunc noſter verſabitur labor & induſtria planum facere verba hæc ipſis Dominis Borgogninis non obeſſe. Et cum permultæ interpretationes & intellectus his ipſis verbis conſiderari poſſint, diligenter ſingulos percurram; & rem hanc non mediocriter obſcuram explanabo.

Primus itaque eſt intellectus horum verborum; *Vel interim donec*, &c quod ſcilicet non reddant conditionalem inſtitutionẽ de Cæſare factam, nec eam ſuſpendant; quia licet inſtitutio limitata fuerit, vſque ad certum tempus, ſcilicet donec naſcantur filii, attamen quia hæreditas non poteſt dari, nec ex die, nec ad diem; ideo ſublato illo tempore, pure hæres remanet, *d. l. hæreditas ex die ff. de hær. inſt.* Atq; ita Do. Cæſar, vna cum DD. Borgogninis in totum & abſolute hæres erit.

Hic intellectus primo poteſt contra aduerſarios retorqueri. Nam aperte conſtat (: *vt dixi ſupra:*) primo loco DD. Cæſarem, & Borgogninos eſſe vocatos ſub conditione, deinde adiecta fuerũt illa verba: *Vel interim donec*. &c. Sublatis ergo his verbis, illis remanebunt ſub conditone vocati. Qua de re infra vlterius dicam in reſponſione ad primum argumentum partis aduerſæ. Præterea & ſecundo hic intellectus non eſt verus. Cum repugnet claræ menti teſtatoris, qui voluit Dominum Cęſarẽ & Borgogninos eſſe debere hæredes ſolum vſque quo naſcerentur filii illi ex Domina Æmilia. Et ideo, ſi ſublato tẽpore hæredes remanent, ſequeretur maximum inconueniens contra voluntatẽ teſtatoris, quod ſcilicet ſi nati deinde fuiſſent filii ex Dom. Æmilia nihil illi conſequuti fuiſſent, cum tamen principalis intentio & animus teſtatoris fuerit illis prouidere. Id quod vel ex eo conſtat, quia eos priore loco ante Dominum Cæſarem, & alios vocauit, & in eorum defectum hæredes eſſe voluit ipſos DD. Cæſarẽ & Bor-
40 gogninos. Nec obſtat † *d. l. hæreditas ex die.* quia illa loquitur eo caſu, cũ quis ſolus fuit hæres inſtitutus. Nã tũc, ne cõtingat teſtatorẽ decedere pro parte tẽporis teſtatũ & pro parte inteſtatũ, ideo detracta temporis mentione in totum is hęres remanet: *ita dict. l. hæreditas, declarat Dec. conſ. 278. col. 1. verſic. Non obſtat quod in caſu, & alios nunc referam*, ſed noſtro in caſu DD. Cæſar ac Borgognini non fuerunt ſoli hæredes inſtituti, ſed etiam filii naſcituri ex Do. Æmilia. Et ita ceſſat ratio & diſpoſitio *d. l. hæreditas*. quam ita ſimilem huic noſtræ interpretationẽ confutãdo declarauit Dec. *d. conſ. 278. poſt. Caſtren. conſilio 202. eſt in meo codice conſ. 241. ſuper hoc puncto lib. 2.* Et ex his apparet veram non eſſe illam primam & ſecundam argumentationẽ, pro D. Iulio conſideratam, id quod latius demonſtrabimus infra ſingulis contrariis argumentis reſpondendo.

Secundus eſt intellectus illorum verborum; *Vel interim donec*, 41
&c. quod hæc inſtitutio facta DD. Cæſari & Borgogninis † limitata fuerit ad fauorem ſuccedentium ab inteſtato, *vt notat Bart. in l. quoties §. ſi duo. verſic. tertio obſtat. ff. de hær. inſt allegat. l. peto. verſic. idem dicimus, de leg. 2. idem reſpondit Caſtren. d. conſ. 241. Duran. de arte teſtan. tit. de hær. inſt. caut. 5. n. 4.*

Hic intellectus mihi non probatur: quia Bart. & Caſtrẽſis loquuntur, quando inſtitutus iſte ad tempus non habet alium cohæredem. Quod (: vt dixi ſupra:) hic non contingit, vbi inſtituti ſunt naſcituri ex Dom. Æmilia. Et ideo inſtitutio hæc dicitur limitata ad tempus contemplatione horum filiorum. Ita ſimilem intellectum reiiciendo declarat Dec. *dict. conſil. 279. colum. 1. verſ. ſecundus intellectus.* Et ita etiam ſentit Corn. *in l. extraneum. 2. nu-* 42
mero 12. C. de inſtit. Cum dixit quod † limitata hæc hæredis inſtitutio eſt facta ad fauorem cohæredis primo, & deinde eorum, qui ab inteſtato ſunt ſucceſſuri Ita etiam Pariſ. *conſ. 69. nu. 6. lib. 2* qui reſpondit, cohæredi eſſe faciendam reſtitutionem, non autem alius; & ita non eſt limitata, vt priore loco venictibus ab inteſtato deferatur.

Tertius eſt intellectus horum verborum: *Vel interim donec*, &c. quod teſtator à prima inſtitutione cenſeatur per ſecundam receſſiſſe. Quod altero de duobus modis poteſt intelligi. Primo, quod ab inſtitutione facta de filiis naſciturus ex Do Æmilia cenſeatur receſſum per ſecundam inſtitutionem ſimpliciter factam de ipſis DD. Cæſare & Borgogninis. Secundo, quod ab ea inſtitutione facta de DD. Cæſare & Borgogninis, non natis filiis ex Domina Æmilia ſit receſſum per inſtitutionem deinde factam eiſdem ex his verbis: *Vel interim donec.* Et vere vterque intellectus videtur probabilis. Primo quia poſterior & nouiſſima voluntas
† attenditur *l. traditio. in fin. ff. de adimen. legat. l. ſimilia & tibi. § in* 43
legatis. de legat. 1. poſteriore. Inſtitut. quib. mod. teſtam. infirm. Secun-
do quia poſterior † inſtitutio eſt plenior, cum ſit pura: & ideo 44
præualet *l. ſi te ſolum. §. 1. de hæred. inſtitut.* Hic intellectus non conuenit huic diſpoſitioni teſtatoris: ſiue vno ſiue altero modo ſumatur: Nam quo ad primum, repugnat voluntas teſtatoris; qui (: vt dixi ſupra:) principaliter habuit in conſideratione filius hos naſcituros ex Domina Aemilia: Quos quidem (: ſi teſtamenti tẽpore extitiſſent:) ſolos hæredes feciſſet. Si ergo hic intelligeremus, quod per inſtitutionem factam de DD. Cæſare & Borgogninis eſſet receſſum ab inſtitutione facta de filiis, illi eſſẽt priuati; & inducta ad eorum fauorem ac augmentum, odium & diminutionem operarentur *contra l. quod fauore C. de legib. & l. legata inutiliter. ff. de adimen. leg. cum vulgatis ſimilibus.* Secundo ſequeretur
illud abſurdum, quod ſcilicet † teſtator incontinenti recedere 45
voluerit à prima voluntate. *iuxta l. iam ad ea. ff. de cond. & demon.*
Et † correctio ſemper eſt euitanda in qualibet diſpoſitione, ſi di- 46
ſtinguendo ad concordiam reduci omnia poſſunt. *ita reſpondit Alexand. conſilio 142. numero 7. libro 2. Ita ſimilem intellectum improbauit Decius conſilio 178. columna ſecunda verſiculo quarto etiam alius*, &c.

Quo ad ſecundũ modum intelligendi, hic pariter intellectus non eſt verus, cum aperte conſtet teſtatorem voluiſſe tam ante quam poſt natiuitatem filiorum D. Aemiliæ ipſis filiis principaliter prouidere: quod non eſſet factum, ſi ſublata temporis mentione ipſi DD. Cæſar & Borgnini pure hæredes extitiſſent. Nã hæreditate per eos adita, nullum ius amplius competiiſſet filiis illis Do. Aemiliæ: quia Do. Cæſar & Borgognini ſemel effecti hæredes, non potuiſſent deſinere eſſe hæredes vt dixi ſupra. Et ex his deſtruitur quoque primum & ſecundum argumentum partis aduerſæ.

Quartus intellectus conſiderari poteſt nempe ex his verbis;
Vel interim donec, &c. DD. Cæſarem & Borgogninos fuiſſe † vſu- 47
fructuarios, *vt ſimile in caſu conſiderat Dec. d. conſ. 278. col. 3. verſ. Vnde poſt reuo, quem ſecutus eſt Bellonus conſ. 6. n. 12.*

Verum

Digitized by Google

Verum nec intellectus iſte conuenit. Primo, quia hoc modo nullus extitiſſet hæres ipſi teſtatori caſu, quo nati nõ fuiſſent filii aliqui ex Dom. Aemilia. Secundo ex verbis teſtamenti conſtat teſtatorem voluiſſe hos eſſe aliquando hæredes ſaltem non natis filiis ex Domina Aemilia: quo ergo fieri potuiſſet modo, vt vſufructuarii exiſterent & deinde hæredes? Tertio ante natiuitatem filiorum, viuente adhuc Domina Ioanna vxore vſufructuaria relicta, hoc erat impoſſibile. Eſt ergo hic intellectus omni ex parte reiiciendus.

Quintus eſt intellectus, quod teſtator voluerit Dominos Cæſarem & Borgogninos eſſe hæredes directo, & deinde eos grauaſſe reſtituere filiis natis poſtmodum ex Domina Aemilia. Et hoc modo euitabatur illa ardua difficultas, quod ſemel effectus hæres non deſinit eſſe hæres. Euitabatur & illa, quod teſtator non poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. Nam hoc modo ſemper decedet teſtatus teſtator ipſe: & effectus hæres deſinit eſſe hæres vtiliter, propter reſtitutionem. Nec in conuenit, quod filii naſcituri ex Domina Æmilia vocati fuerint per verbum directum, *inſtituo*: & deinde verbum illud obliquetur, vt fideicommiſſum ſignificet. Nam ita in caſu valde ſimili vide-
48 mus: quod maritus teſtator inſtituit † vxorem ſuam in vſufructu omnium bonorum, & poſt vxoris mortem inſtituit fratrem proprium: vxor illa erit viuens hæres in omnibus, & inſtitutio fratris reſoluitur in fideicommiſſum, & perinde eſt ac ſi vxor inſtituta eſſet grauata poſt mortem reſtituere fratri. *Ita affirmarunt Angelus in l. filium a patre ff. de liberis & poſthumis. Salycetus in l. Lextraneum in q. vit. C. de hæredibus inſtituendis, & ibidem Iaſon col. vit. in verſic. 3. principaliter. Illos ſecuti ſunt Dec. conſil. 278. col. 2. verſi. Idcirco decus aitur.* Et alios plures, qui hanc Angeli, Salyceti & ſequacium ſententiam probarunt, retuli ſupra in ſecunda argumentatione deducta pro Domin. Iulio.

Hic intellectus non eſt verus: ſiquidem maxime repugnat voluntas teſtatoris, qui principaliter & primo loco vocauit filios naſcituros ex Domina Æmilia: & in eorum defectum vocauit Dominos Cæſarem & Borgogninos. Et ideo non poſſumus nos conuertere ordinem, vt ſcilicet filii primo loco vocati veniant ſecundo loco: & econtra Domini Cæſar & Borgognini vocati ſecundo loco veniant tanquam primi. Et hoc in caſu vere non loquuntur Angelus, Salycetus, Iaſon & cæteri ſupra relati. Qui quidem loquuntur, cum vxor primo loco ſuit inſtituta & teſtatoris frater ſecundo. Nam ex quo ambo non poſſunt directo eſſe hæredes, iuri conuenit quod is ſecundo loco vocatus ſit per fideicommiſſum vocatus: quod hic non contingit.

Sextus eſt intellectus, quod Dominus Cæſar & Borgognini ex illis verbis, *Volueruntur donec*, ſint hæredes teſtatoris, ſed ſine
49 commodo hæreditatis. Sicut in ſimili: quod ſi teſtator legat † vxori ſuæ vſumfructum omnium bonorum, & poſt eius mortem inſtituit fratrem, vel alium hæredem: nam hoc caſu frater ille hæres erit, & viuente vxore adire poterit hæreditatem: ſed ipſius hæreditatis commodum non ſentiet: quia illud totum eſt vxoris vſufructuariæ, *quemadmodum docuit Baldus in l. id quod pauperibus, col. 6. verſic. 10. quaro C. de epiſcopis & clericis & illum ſecuti ſunt Iaſon d. l. Lextraneum, 1. col. verſic. ſecunda principalis opinio. C. de hæredibus inſtituendis, & alij not. ll. ex ſupra relatis.* Ita ergo & hoc noſtro in caſu Dominus Cæſar & Borgognini hæredes effecti ſunt viuente Domina Ioanna vſufructuaria, & adhuc non natis filiis ex Domina Æmilia, ſed ſine hæreditatis commodo, quod ſpectabat ad Dom. Ioannam.

Non placet hic intellectus: nam etſi viuente Domina Ioanna vſufructuaria, hæc interpretatio locum habere poſſit: attamen non poſſet procedere, ea mortua & filiis non natis ex Domina Æmilia: ex quo nullus extaret, quem hoc commodum ſpectaret. Præterea in caſu Baldi vnicum tantum modo ſuſpendebatur hæres aſſequi commodum hæreditatis id eſt, propter perſonam vxoris vſufructuariæ, ſed in caſu noſtro duo ſunt impedimenta. Vnum reſpectu Dominæ Ioannæ vſufructuariæ. Alterum reſpectu filiorum naſciturorum. Quandoquidem filii naſcituri efficiunt, ne DD. Cæſar & Borgognini ſint pure hæredes, ex quo conditio pendet: & tamen iuxta caſum Baldi eſſent pure hæredes, licet ſolam bonorum proprietatem obtinerent, nõ autem commodum vſusfructus, quod vxori vſufructuariæ delatum & quæſitum.

Septimus eſt intellectus, (qui ea quidem ſententia huic diſpoſitioni maxime conuenire videtur,) quod ſcilicet D D. Cæſar & Borgognini ſint hæredes ſub conditione nempe, ſi non naſcentur filii ex Domina Æmilia. Et etenim donec naſcerentur non
50 poterant adire † hæreditatem, ſed ſolum petere bonorum poſſeſſionem de iure prætorio. Quemadmodum iure claro permiſſum eſt, *l. ſi quis inſtituatur ff. de hæredibus inſtituendis leg. ſecunda § ſi ſub conditione & l. in dõmum ff. de bonorum poſſeſſion. ſecundum tabulas, l. filiusfamilias ff. vnde liberi & filius matrem Cod. de inoff. teſtamento.* Et in hoc conueniunt * omnes, hæredem ſub conditione inſtitutum non poſſe adire hæreditatem, ſed petere & conſequi poſſe bonorum poſſeſſionem. De eo ſolum (quod tamen DD. Borgogninis non obeſt) ambigunt iuris interpretes
51 an hac † bonorum poſſeſſione adepta, ſtatim confirmetur teſtamentum. Qua in re duæ fuerunt opiniones. Vna fuit Angeli *in l. ex directo ff. de inoff. teſtamen. quam probauit Angelus Aretinus in repetitio. l. ventre numer. vndecimo ff. de acquirenda hæreditate.* Hi affirmarunt, teſtamentum confirmari, & propterea vxorem relictam vſufructuariam poſſe conſequi vſumfructum. Hæc opinio à cæteris reiicitur: quippe quod à futuro euentu pendeat, an teſtamentum confirmetur, vel non. Nam ſi conditio eueniet ad hæredum vocatorum fauorem confirmabitur teſtamentum, ſi contra infirmabitur. Et ideo conditione pendente eius vera perfectio ſtat in ſuſpenſo: quod mirum non eſt, vt præallegatis iuribus manifeſte probatur. Altera itaque fuit opinio, quod teſtamentum ſtatim non confirmetur ſed hac bonorum poſſeſſione concesſa, ſit ſuccurſum creditoribus, legatariis & his ſimilibus.
52 Quandoquidem is bonorum † poſſeſſor creditoribus & cæteris ſatisfacere poterit. *Ita ſerè ſenſerunt Roman. conſil. 71. & in eodem caſu reſpondendo Caſtrenſ. 389. Viſis dubiis libro primo Alexand. conſil. 162. column. 2. libro ſecundo & Iaſon in l. Lextraneum colum 3. verſicul. Tertia fuit opinio. Cod. de hæredibus inſtituend.* Et hoc illud eſt, quod etiam ſcribunt Cynus & Caſtrenſ. *in l. filius matrem Cod. de inoffic. teſtamen. a quibus non diſſentit Bartol. in dicta leg. ſecunda §. ſi ſub conditione ff. de bonor. poſſeſſ. ſecund. tabul.* hanc ſcilicet bonorum †
53 poſſeſſionem pendente conditione datam eſſe facti, quæ deinde iuris efficitur conditionis euentu. Et (vt ex ipſa apparet) admittunt omnes hi Doctores teſtamentum hoc, cuius vera perfectio ſtat in ſuſpenſo, conſiſtere. Recte itaque dicimus hoc noſtro in caſu, teſtamentum valere pendente natiuitate filiorum Domin. Æmiliæ: & interim DD. Cæſarem & Borgogninos effectos fuiſſe bonorum poſſeſſores & adminiſtratores, quæ ſententia confirmatur ex doctrina Bartol. *in l. ſi quis ita ſcripſerit, in fine ff. de hæredibus inſtituendis*, cum docuit, quod ſi vnus † eſt inſtitutus pure,
54 & alter ſub conditione, is pure inſtitutus habet dimidiam & inſtitutus ſub conditione alteram dimidiam. Sed ille inſtitutus ſub conditione interim, nempe pendente ipſa conditione retinet bona, non tanquam hæres, ſed tanquam adminiſtrator. Et euentus declarabit ad quem bona hæc pertineant. Nam, ſi eueniet caſus conditionis, is, qui ſub ea conditione inſtitutus fuit, hæres efficitur, & fingitur retro pure hæres inſtitutus. Si vero deficiet conditio, tota hæreditas deuoluitur & accreſcit cohæredi iam pure inſtituto. *Ita declarat Imola in dict. leg. ſi quis ita ſcripſerit, colum. prima verſic. in ea gloſſa ff. de hæredibus inſtituendis.* Et in ſpecie eſt doctrina Bartol. *in l. plane la prima § ſi coniunctim numero 2. de legatis* cum ſcribit, quod ſi duo † ſunt inſtituti & re ſunt con-
55 iuncti, & vnus pure, alter vero ſub conditione ſit vocatus, is qui ſub conditione hæres eſt, cum ſtatim adire hæreditatem non poſſit pendente ipſa conditione atque ita interim adminiſtrator erit. *Et idem reſpondit Cephalus conſilio 52. numero 18. libro 1. Eandem ſententiam addo ego Ruinum clarius loquentem conſilio 97. numero 7. lib. 2. & conſilio 35 numero quinto lib. 3. & Alciat. reſponſ. 495. num. 5.* qui quidem Alciatus loquitur de inſtitutione facta de filiis naſcituris: vt interim ſuccedentes dicantur potius adminiſtratores & curatores bonorum, quam hæredes. Nec hic repugnat, quod relati interpretes loquuntur eo in caſu, quando duo ſunt inſtituti & eorum vnus pure, ex cuius perſona teſtamentum ſuſtinetur: noſtro vero in caſu vnus tantum ſub conditione, nempe Dominus Cæſar & Borgognini, inſtitutus, qua conditione pendente hæreditas adiri non poteſt: atque ita teſtamentum non confirmatur, ex quo † hæreditas non poteſt (vt aliqui loquuntur) ſtare
56 in acto. *Ita Zanchus in d. repetitione l. hæredes mei § cum ita num. 298 ff. ad Senatusconſultum Trebellian. M. Antonius Rauer. in §. hæres inſtitutio. de hæred. inſtit.*

Non tamen hoc repugnat: ſiquidem & in caſu Bartoli, Imolæ & aliorum, quo ad eam portionem hæreditatis relictam ſub conditione non confirmatur ex eo teſtamentum, quod alter ſit hæres inſtitutus cum pure inſtitutus eam portionem non capiat, & ſic aperte non eſt opus, quod inſtitutus ſub conditione conſiſt-

tueretur adminiſtrator. Præterea in caſu, *l. ſi quis inſtituatur ff. de*
hæred. inſti. & l. ſecunda § ſi ſub condit. ff. de bon. poſſ. ſecund. tab. vnus
57 †ſub conditione inſtitutus eſt, & tamen valet interim teſtamen-
tum, donec eueniat caſus conditionis, cuius euentu teſtamẽtum
perfecte confirmatur tantum hæres.
58 Quocirca dicendum eſt adminiſtratorem conſtitui, quia † hę-
reditas repræſentat certum quoddam tempus, nempe hæredis in
rerum natura nondum exſiſtentis vel exſiſtentis, ſed impediri ob
adiectam conditionem ſuæ inſtitutioni: qua ſane conditione e-
ueniente retro fingitur, quod ſcilicet ab initio hæres is fuerit. Ita
probat *l. hæres quandoque ff. de acquirenda hæreditate*, quo loci ita re-
ſpondit Florentinus. Hæres quandocumque adeundo hæredi-
tatem, iam tunc à morte ſucceſſiſſe defuncto intelligitur. Quo
59 reſponſo intelligimus, † teſtamentum conſiſtere, & ſi ſtatim non
adeatur hæreditas. Idem probat, *l. quod dicitur ff. de militari teſta-*
mento, ſentit Iaſon in dicta leg. extraneum la prima, column. tertia, ver-
ſic. In iſta difficultate Ruinus conſilio 54 numero ſeptimo, & numero de-
cimoquarto in fine, libr. ſecundo. Et ratio, cur ita valeat teſtamentum
ſub conditione hærede inſtituto, & non ad diem, illa eſt quam
adfert Imola *in l. hæreditas ex die, columna quarta, verſicu. videmus*
60 *pro declaratione ff. de hæredibus inſtituendis*, & videmus † hæredi-
tatem poſſe iacere & antequam adeatur repræſentare defun-
ctum, *l. ſi vnum § vltim. ff. de pactis & l. mortuo ff. de fideiuſſoribus, & re-*
ſpondit Baldus conſilio 200. Verba Cyni, columna vltima, verſic. item hæ-
reditas libro ſecundo Calcaneum conſilio primo, columna ſecunda & Iaſon
in l. ſi is qui pro emtore numero 28. ff. de vſucapion. Et illi interim datur
curator. *Decius conſil. 309. numero primo & alibi ſæpe.* Quod ve-
61 ro aſſerunt Zochus & cæteri, † hæreditatem non poſſe ſtare
in aere, procedit quoad dominium rerum, quod ſi non eſt penes
vnum, intelligitur, eſſe apud alterum, cum in vacuo & aere ſtare
non poſſit, & ita ipſemet Zanchus recte ait. Et in caſu noſtro non
poteſt dici dominium ſtare in aere, quia interim donec ab hære-
de adeatur defunctum refert. Et ſi vera eſſet aduerſarii aſſertio,
ſequeretur quod nunquam hæres vnus poſſet à teſtatore inſtitui
ſub conditione, cuius contrarium probatur, *in d. l. ſi quis inſtitua-*
tus ff. de hæredibus inſtituendis, & in dicta lege ſecunda § ſi ſub condi-
tione ff. de bonorum poſſeſſione ſecundum tabulas, & diximus ſupra.
Et diſpoſitionem hanc ita intelligendo, res erit clara, & ceſſabũt
omnes dubitationes quis hęredes hi intelliguntur ſub conditio-
ne vocati, vt diſpoſuit teſtator teſtamentum ſubſiſtet, illa vſufru-
ctuaria è manibus adminiſtratorum vſumfructũ accipiet. Et in-
terim iſti adminiſtratores erunt, expectando deinde conditionis
euentum. Eſt itaque concludendum, hos hæredes fuiſſe ſub con-
ditione vocatos: ex quo & illud cõſequens deducitur dominum
Cæſarem nõ potuiſſe tranſmittere portionem illam ſuam ad do-
minum Iulium fratrem hæredemq; ſuum. Quam quidem tranſ-
miſſionem locum habere non poſſe, hoc in caſu aliis permultis
rationibus demonſtratum fuit.

Nunc ſupereſt vt contrarias rationes & argumenta ex ordine
vt iam pollicitus ſum, diluam.

Non obſtat itaque primum partis aduerſæ argumentum: quia
reſpondetur primo, *vt dixi ſupra in declaratione primi intellectus.* Eo
enim loci dixi, fieri non poſſe, vt detracta temporis mentione hi
pure hęredes intelligantur pure inſtituti, atque ita vera non eſt
illa propoſitio maior illius primæ argumentationis aduerſarii.
Cui quidem propoſitioni reſpondeo etiam, dum in ea dictum
62 fuit, † dictiones, *interim & donec*, non ſignificare conditionem,
ſed tempus, *ex ſententia Nattæ conſilio 45. numero 14. libr. 2. poſt Bal-*
dum ab eo relatum. Reſpondeo inquam, quod hæ dictiones præ-
ſupponunt præcedere conditionem impedimentum, vel aliud
ſimile, *ita probat l. libertus § in quæſtionibus ff. ad municipal. Albericus in*
ſuo dictionario, in verbo, Interim Franciſcus Aretinus in l. quod meo, nu-
mero vndecimo ff. de acquirenda poſſeſſione Socinus Senior conſilio 69.
numero quarto libro primo. Quocirca dicebam ſupra in primo in-
tellectu, quod hęc argumentatio poteſt optime retorqueri in ad-
uerſarios, ſi enim iſta verba *Vel interim donec*, &c. ſunt detrahenda
ex hoc teſtamento, certum eſt, quod dominus Cæſar. & Borgo-
gnini erunt ſub conditione vocati ex verbis præcedentibus, ibi.
Et ſi nulli exſtabunt. Nec dubium eſt, quin poſſit teſtator condere
teſtamentum omnibus hæredibus ſub conditione inſtitutus, *l.*
ſecunda § ſi ſub conditione de bonorum poſſeſſione, ſecundum tabulas
& ſupra dixi multis in locis. Reſpondeo & ſecundo, minorem pro-
poſitionem illius primi argumenti non eſſe veram. Siquidem
63 (*vt dixi ſupra in tertio intellectu:*) non eſt † præſumendum, quod
teſtator voluerit incontinenti ſeipſum corrigere, & recedere à
diſpoſitione, quam fecit paulo ante, *dicta l. nam ad ea ff. de con-*
dition. & demonſtration. & maxime, quia hoc modo filii ex Do-
mina Æmilia naſcituri, qui alioqui à teſtatore fuerunt prædile-
cti, eſſent excluſi. Nec obſtat text. *l. ſi ex ſolum §. primo ff. de hæ-* 64
redibus inſtituendis: quia reſpondeo, id factum eſſe, quia ſecunda
inſtitutio facta ſub conditione, eandem ſolam perſonam reſpi-
ciens, nil operari poterat, cum iam hæreditas pure data fuerit, ita
declarando † *l. nam ad ea ff. de cond. & demon.* quæ eandem pene ha- 65
bet ſententiam, explicat Decius *conſil. centeſimo nonageſimo, colum.*
vltima, verſ. ſecundo. & melius. At diuerſum eſt in caſu noſtro, in
quo admiſſo hæc verba, *Vel interim*, &c. ſignificare vocationem
puram, verumque operatur. Nam vocatio conditionalis efficit il-
los hæredes, non natis filiis; illa vero vocatio pura efficit eos poſ-
ſeſſores bonorum, & hæreditatis adminiſtratores, vt ſupra decla-
rauimus in vltimo intellectu.

Non obſtat ſecundum argumentum, quia ex iam dictis re-
ſpondetur, non poſſe fieri, vt hi hęredes pure effecti dicantur de-
tracta temporis mentione. Etiam ſupra in primo intellectu de-
claraui, *dict. l. hæreditas ex die*, non procedere in caſu noſtro, cum
loquatur eo in caſu: quando vnus tantum hæres in teſtamento
fuit inſtitutus, non repeto ſæpius dicta. Nec hic repugnat illa do-
ctrina † Salyceti *in l. extraneum, la prima quæſtione vltima C. de hære-* 66
dibus inſtituendis, & ibi Iaſon col. 4. verſic. Tertio principaliter, & alio-
rum quos in dicto ſecundo argumento retuli: quia reſpondeo,
Doctores hos concedere: vxorem illam eſſe pure vocatam, & de-
inde grauatam onere fideicommiſſi, quod non contingit in caſu
noſtro, in quo (*vt demonſtrauimus ſupra in quinto intellectu*) falſum
eſt, quod dominus Cæſar & Borgnini ſint pure vocati, & deinde
grauati reſtituere filiis naſcituris ex domina Æmilia: vt eo loci
dixi, quod non repeto. Et iden relati Doctores concedunt, † v- 67
xorem illam adeo eſſe pure inſtitutam & vocatam, vt poſſit non
auitam hæreditatem tranſmittere. *Ita poteſt alios declarat aperte*
Pariſius conſilio nonageſimoſeptimo, numero 5. 6. 7. libro ſecundo. Dida-
cus libro ſecundo variarum reſolution. c. 2. nu. 5. Id quod negamus præ-
ſenti in caſu.

Non obſtat tertium argumentum, quia reſpondeo primo,
quod imo intelligendo dominum Cæſarem & Borgognos eſſe
ſub conditione vocatos, impediebatur Domina Ioanna vſufru-
ctuaria conſequi legatum vſusfructus, ſiquidem conſequi multis
modis poterat, etiam non adita hæreditate, ſed pendente condi-
tione. Primo poterat accipere de manu ipſorum dominorum
Cæſaris & Borgogninorum, qui interim, donec purificaretur cõ-
ditio, id eſt, *donec naſcerentur, vel non naſcerentur filij ex domina Æ-*
milia, erant bonorum poſſeſſores & adminiſtratores, *vt ſupra in*
ſeptimo intellectu demonſtrauimus. Et certi iuris eſt, legatarios poſſe
conſequi legatum è manu adminiſtratorum hæreditatis, † qui ſi 68
bona hæreditaria poſſunt diſtrahere, *l. ſi quis inſtituatur ff. de hære-*
dibus inſtituendis, multo fortius poterunt legata præſtare.

Poterat & ſecundo, domina Ioanna conſequi vſumfructum † 69
ſua manu, vel iudicis auctoritate, ſi nullus eo tempore exſtitiſſet
hæres, è cuius manu habere illud potuiſſet; *vt ſcribunt Baldus in d.*
l. extraneum, la prima num. 4. C. de hæredibus inſtituendis & ibidem An-
gelus, à quibus & eo loci non diſſentit Iaſon, col. 3. verſ. in iſta difficultate
qui eiuſdem opinionis recenſet Bald. & Comen. in dicta l. hæreditas ex
die ff. de hæredibus inſtituendis. Et his accedunt Soc. Sen. conſilio 131. col.
4. verſic. Nec obſtat libens. Picus in l. Titia § Titia cum nuberet numero
137. in fi. de legat. 2. quos ſecutus ſum in tract. de adipiſc. poſſeſſ. remedio 2.
num. 67.

Poterat & tertio ſua auctoritate domina Ioanna apprehende-
re † vſumfructum, ex quo titulo inſtitutionis fuit ei relictus. Si- 70
quidem vera eſt Doctorum ſententia, inſtitutum in re certa, da-
to etiam cohærede vniuerſali, poſſe rem illam ſua manu capere.
Ita Iaſon in l. non eſt dubium, col. 2. verſic. 3. notabiliter limita. C. de lega-
tis, poſt Bartolum in l. ex facto, de hæredibus inſtituendis & alios quos ſe-
cutus ſum in dicto ſecundo remedio. n. ſexageſimoquarto. Accedit quar-
to, quod † vxor hæc ſua auctoritate capere poterat, ob facultatem 71
quam ei dediſſe creditur teſtator; *ſicut ſcripſi in d. 2. remedio, numero*
quinquageſimo quarto poſt Picum dicto § Titia num. 137. & alios eo loco
relatos.

Non obſtat quartum argumentum, quia reſpondeo & facile
concedo, quod verbum inſtituo, † eſt directum, & pure tribuit 72
hæreditatem, quando ſcilicet nulla conditio vel tempus adie-
ctum fuit, *vt loquitur Bart. in dicta l. Centurio numero 45. ff. de vul-*
ga. ſed noſtro in caſu non ita ſe habet res, cum verbo, inſtituit, ad-
iecta ſit illa conditio, ſi nulli filii naſcerentur ex domina Æmilia.

Quo-

Quocirca neſcio, videre quomodo procedat illa argumentatio Ronchegalli, cuius etiam illatio non eſt vera, cum dixit, quod licet filii ex domina Æmilia naſcituri, ſint etiam per verbum directum vocati, ſcilicet inſtituit: attamen exponi debet pro ſubſtituit. Non inquam vere eſt hæc illatio; quandoquidem (:vt dixi ſupra in quinto articulo:) verius eſt, filios naſcituros eſſe à teſtatore priore loco vocatos, atque ita principaliter, & in eorum defectum fuiſſe inſtitutos dominum Cæſarē & Borgogninum. Et ideo non poſſumus dicere dominum Cæſarem & Borgogninos eſſe primo loco vocatos, & deinde grauatos reſtituere ipſis filiis naſcituris, vt iam dixi. Et ex his ceſſat, & illa conſideratio de clauſula codicillari, quæ hic nihil operatur, vt ſcilicet ad fideicommiſſum trahatur, non enim trahi hic eo modo poteſt, vt à Ronchegallo conſideratur.

Non obſtat quintum argumentum, quod etiam Ronchegalli fuit, quia reſpondeo, minorem illam propoſitionem illius argumenti non eſſe veram. Siquidem iam conſtat & ſupra demonſtrauimus, inſtitutionem factam DD. Cæſari & Borgogninis ab initio non fuiſſe (:vt præſupponit in ſuo argumēto Ronchegallus:) puram. Verius enim eſt fuiſſe conditionalem cum fuerint ſub ea conditione vocati, ſi nulli filii ex domina Æmilia naſcentur. Præterea & ſecundo, non eſt vera illa propoſitio maior illius quinti argumenti, cum ait Ronchegallus, quod quando diſpoſitio ab initio eſt pura & perfecta, licet reſolutio differatur, non tamen

73 actus ſuſpenditur, *ex ſententia † Caſtrenſ. in dicta l. prima, numero quinto, verſicu. item ſi apponatur. ff. de condition. & demonſtration.* non inquam eſt vera in terminis noſtris hæc aſſertio, ſiquidem hic nō eſt vſus teſtator verbis, quibus ſola apprehenſio hæreditatis differatur; vt in caſu Caſtrenſis. Cuius rei declarandæ gratia, ſciendum eſt inter multas differentias quas recēſet eo loci Caſtrenſis inter dictionem *ſi*, & dictionem *cum*, hanc vnam adfert: quod ſi apponantur ad executionem legati maxime differunt, vt ſi teſtator ita legit: *Lego centum Caio.* Legatum ita ſimpliciter in vna oratione factum eſt purum; ſi deinde in executione legati ita teſtator loquatur; *quam ſummam centum à me legatam præſtari volo cum Caius morietur.* Hoc caſu legatū iam pure relictum non redditur ex his verbis conditionale, ſed remanet purum & illa legati præſtatio differtur. Et hic caſus non eſt noſter, cum teſtator vſus non eſt dictione *cum*, ſed dictione *ſi*. Si vero teſtator (:inquit Caſtrenſis:) legat pure, & deinde in executione vtitur his verbis, *quam ſummam præſtari volo, ſi Caius morietur*, legatum redditur conditionale. *l. quibus diebus. §. quidam. de condition. & demonſtration.* Et hic caſus eſt noſter, cum clare appareat teſtatorē vocaſſe dominum Cæſarem & Borgogninos *ſi nulli filii ex domina Æmilia naſcentur.* Eſt ergo conditionalis his facta inſtitutio. Quinimo fortius dico, quod in caſu noſtro idem eſſet dicendum, quando teſtator loco dictionis *ſi*, vſus eſſet dictione *cum*, vt ſi dixiſſet: *Et cum nulli naſcentur filii ex domina Æmilia, inſtituo dominum Cæſarem & Borgogninos.* Nam & hoc caſu diſpoſitio eſſet conditionalis, ex quo dictio *cum*, eſt appoſita ad euentum extrinſeci caſus qui ſcilicet euenire, & non euenire potuiſſet. *& aperte docuit Caſtren. in dicta l. prima. numero quinto verſiculo Extra iſtos caſus.*

74 Non etiam repugnat † doctrina Pariſii, *dicto conſilio quinto, numero duodecimo, & decimotertio, libro quarto.* quia loquitur Pariſius eo in caſu, quando conſtabat vere ab initio actum fuiſſe pure geſtum, & deinde in executione adiecta fuit conditio non ſuſpenſiua, ſed reſolutiua, id quod non contingit in caſu noſtro, in quo (:vt diximus:) ab initio inſtitutio conditionalis fuit. *Et idem quod Pariſius ſcriptum reliquit Tiraquellus in loco præallegato.*

Non obſtat ſextum argumentum, quia reſpondeo, illud primum præſuppoſitum Ronchegalli non eſſe verum in caſu noſtro. Ait enim, *quod quando inſtitutio eſt pura &c.* Hoc in caſu noſtro non eſt verum, quia iam diximus inſtitutionem factam dominis Cæſari, & Borgogninis puram non eſſe. Et præſupponit Ronchegallus Dominum Cæſarem & Borgogninos fuiſſe grauatos reſtituere filiis nati ex Dn. Æmilia, quod falſum eſſe iam demonſtrauimus.

Quocirca ad rem noſtram non conferunt illæ doctrinæ Ancharan. *dicto conſil. 220. & Barto. in dict. l. vltim. §. primo ff. ad Senatuſconſultum Tertullianum.* quę in eo ſexto argumento adferuntur. Quod, vt planum faciam, duas concluſiones conſtituo. Prima

75 eſt, quod ſi † ſtatutum excludit fœminas, donec & quouſque exſtabunt maſculi, non dicitur eas perpetuo excludere, ſed temporaliter & ideo dicuntur potius ſuſpenſæ a facultate ſuccedendi, quam excluſæ. Ita loquitur *Bart. in d. l. vlt. §. 1. numero 2. ff. ad Senatuſconſultum Tertullianum. & cum eo Anchar. d. conſilio 220. column. 1. & 2. & ante eum Bald. conſilio 69. Cum ſtatutum, colum. prima, libro primo. repetitum conſilio 426. lib. 4. & alij plures relati in dicto ſexto argumento. Quibus accedunt Decius conſilio 331. columna prima. & conſilio 607. numero 16. Brunus in tract. Quod ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant. artic. 10. numero 23. 24. & numero 71. Ruinus conſilio 98. & conſilio 46. libro tertio Pariſius conſilio 22. numero decimoquinto. & numero vigeſimo ſecundo. & conſilio vigeſimotertio, numero quinquageſimo octauo. libro primo, conſilio quadrageſimooctauo, numero 21. & conſilio 85. numero 83. libro ſecundo & Socinus Iunior conſil. 110. numero 4. & conſilio 114. numero 6. libro 1. & conſil. 52. numero quinto libro tertio.*

Verum (:vt re ipſa patet:) hæc concluſio non conuenit caſui noſtro, ex quo pares non ſunt termini, ſiquidem † Bartolus, Baldus, Ancharanus & ſequaces loquuntur eo in caſu, in quo appareat fœminas ipſas iam à lege cōmuni pure & ſimpliciter, æqualiter vna cum maſculis admitti ad ſucceſſionem bonorum patris ſed deinde à ſtatuto impediuntur ad tempus, nempe, donec exſtabunt maſculi. Eſt enim hoc in caſu clarum, legē communem æque admittere fœminas ad patris ſucceſſionem ac maſculos. *l. maximum vitium. C. de liber. præter.* Cum ergo ſtatutum vult fœminas non admitti, donec exſtabunt maſculi, nō aufert, nec mutat ius ſucceſſionis fœminarum in ſubſtantia, ſed ſolum ad tempus, id eſt, quouſque exſtabunt maſculi, ſuſpendit. Et ideo fœminę ſolummodo impediuntur propter maſculorum exiſtentiam agnoſcere & apprehendere ius illud ſucceſſionis ſibi à iure communi conceſſum. Diuerſum omnino eſt in caſu noſtro, in quo dominus Cæſar & Borgognini nullum ius habent ſibi delatum, niſi ex teſtamento iſto, in quo vocati ſunt non pure, ſed ſub conditione, *ſi nulli filij maſculi ex domina Æmilia naſcerentur.* Non ergo ante horum filiorum defectum, atque ita ante purificatam hanc conditionem ius aliquod dici poteſt delatum & acquiſitū ipſis Dominis Cæſari & Borgogninis: vt erat quæſitum in caſu Bartoli Ancharan. & ſequacium. Et ideo in caſu noſtro aderat defectus in ſubſtantia iuris, non autem ſola ſuſpenſio in iure agnoſcendi & petendi. Præterea & ſecundo, alia ratione demonſtratur terminos non eſſe pares. Nam Bartolus & cæteri loquuntur in diſpoſitione † ſtatuti, hoc eſt legis, quæ ad tempus, & ex tempore hæreditatem dare poteſt. Quod ſecus in diſpoſitione hominis, id eſt, teſtatoris, qui non poteſt ad tempus hæredem facere. *dicta l. hæreditas ex die, de hæredibus inſtituendis.* Et ideo in hominis diſpoſitione hæ dictiones, *donec & quouſque*, nihil operantur. Ita in terminis his ſeipſum declarat Bartol. *in dicta l. vltima. §. primo columna prima, verſiculo idem diceremus in hæreditate. ff. ad Tertullian. & illum ſecutus eſt Cravetta, conſilio 137. numero vndecimo.* & alia ratione ipſe ſuo in caſu aliter reſpondere. Cum ergo nos verſemur in diſpoſitione hominis, conſtat terminos quæſtionis Bartoli relatæ in dicto ſexto argumento à noſtris his differre. Quinimo illa Bartoli doctrina, vt eſt ab eo declarata in aduerſarios poteſt retorqueri, nēpe illa verba, *Vel interim donec, &c.* nil operari, ſed relinquere teſtatoris diſpoſitionem in ſuo eſſe, hoc eſt, vt ſit conditionalis, verbis clare à teſtatore prolatis: *Et ſi nulli filii maſculi. &c.*

Secunda eſt concluſio, quod † fœminæ excluſæ donec & quouſque exſtabunt maſculi, ſi decedunt ante maſculos, ius ſuum ſuccedendi, mortuis maſculis tranſmittant ad ſuos hæredes. *Quā ſententiam probauit Ancharanus dicto conſilio 220. columna vltima, & ante eum Baldus d. 69. Cum ſtatutum colum. 3. lib. 1. Iaſ. conſilio 105. columna ſecunda & 3. libro 4. & * communem eſſe ſcribit Brunus in tract. Quod ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, articulo vndecimo numero 94.* Ea ratione prima vſi ſunt, quod non dicuntur hæ fœminæ perpetuo excluſæ, ſed ſolum temporaliter, donec exſtabunt maſculi, & ideo ſolus adeſt defectus ob extrinſecam perſonam, nēpe maſculorum, quæ ſuſpendit, & ideo non impeditur tranſmiſſio. *l. ſi quis filium. C. de inoffic. teſtam.* De qua ratione dicemus infra in reſponſione ad nonum argumentum. Ea quoque ſecunda ratione vtuntur, quod defectus non eſt in iure deferendi. Iam enim (:vt diximus ſupra:) fœminis æque delata eſt à iure communi ſucceſſio ac maſculis, ſed eſt ſola ſuſpēſio in iure agnoſcendi & petendi, & ita eſt impedimentū temporale, quod non impedit trāſmiſſionem. *l. ventre ff. de acquirenda hæred.* Accedat tertio quod † fœmina excluſa donec exſtabit maſculus; non deſinit eſſe ſua patri. Et ob id ob ſuitatē trāſmittit ius ſuum *vt ea arguit Iaſ. d. conſil. 105 colum. vlt. verſicul. quarto facit. libro 4.* Cæterum,

76 (margin, beside "noſtro, ex quo pares non ſunt termini, ſiquidem † Bartolus")
77 (margin, beside "pore hæreditatem dare poteſt")
78 (margin, beside "Secunda eſt concluſio")
79 (margin, beside "dat tertio quod † fœmina")

Digitized by Google

nec hæc concluſio caſui noſtro conuenit. Non enim in caſu no-
ſtro hi DD. Cęſar & Borgognini ſolummodo ſuſpēduntur à ſuc-
ceſſione, ſed etiam pendente conditione nullum ius habent, cū
conditio nihil ponat in eſſe, vt iam dictum fuit. Nec eis delata eſt
& quæſita ſucceſſio, vt in caſu Baldi, ita vt poſſint tanquam ſui
ſuccedere, vt illo in caſu fœminæ poſſunt.

Præterea admiſſo, quod termini ſint pares; attamen adhuc il-
80 la Baldi & ſequacium traditio non multum viget; quandoquidē
aduerſus eos ſenſerunt † *Bart. in d. l. vlt. §. 1. numer. 9. ff. ad Senatuſ-
conſ. Tertull. Imol. in l. et qui ſoluendo. ff. de her. inſt. Alex. in l. 0. col. pen.
C. de lib. præt. Aret. in l. ſi quis poſthumos. § ſi filium. col. 3. verſ. ſed quæri-
tur immediate. de lib. & poſth. qui ait, Bartoli ſententiam aduerſus Bal-
dum eſſe veriſsimam.* Et eo loci reſpondet rationibus ſupra ad-
ductis pro opinione Baldi; & maxime ad textum *d. l. quis filium.
C. de inoff. teſt. & l. vētre. ff. de acquir. hæred.* de quibus aliquid infra
dicemus, præſertim in reſponſione ad octauum, nonum & de-
cimum argumentum. Quę ſane argumentationes ex his, quę hic
attulimus, declarantur.

Non obſtat ſeptimum, quia reſpondetur, dominum Cęſarem
& Borgognin nos non fuiſſe vocatos paſſiue, atque ita ſubſtitutos,
& deinde etiā grauatos onere fideicommiſſi, ſed ſolum (vt dixi-
mus:) ſubſtituti fuerant actiue in defectum filiorum naſcituro-
rum ex Dom. Æmilia. Et ob id vera non eſt illa conſideratio in
eo ſeptimo argumento deducta. Et ſupra demonſtrauimus illa
verba *Vel intereim donec*, &c. efficere potius hos adminiſtratores
hęreditatis quam veros hęredes, & onere fideicommiſſi grauatos.

Non obſtat octauum, quia reſpondeo, nil ad rem conferre: ſi
81 quidem loquitur † Ancharanus eo in caſu, in quo vna pars bo-
norum accreſcit vni perſonę tantum, quę iam aliam partem ob-
tinebat: & nullus alius extabat, cui ſecūda illa portio deferretur,
vt vere eſt in eo exemplo, de quo apud ipſum Ancharanū. Cum
ſtatutum excludit fœminas dotatas à ſucceſſione patris, donec &
quouſque extabunt maſculi: mortuis maſculis illa dos filiæ; hoc
eſt, illa portio legitimæ, quæ iam ipſius filiæ quæſita eſt, trahit ad
ſe illam portionem ſecundam, cum fœminæ & maſculi re con-
iuncti ſint à iure communi ad ſuccedendum patri. Verum, quia
ſtatutum fœminas à ſucceſſione ſuſpendit, & eas filiis maſculis
ſubſtituit, conſtat maſculos & fœminas eſſe coniunctos & ſub-
ſtitutos, coniunctos inquam à iure communi, ſubſtitutos vero
à ſtatuto. Et ideo non eſt mirum, quod fœminæ tranſmittant ius
ſuum conditionale, quod ſperāt conſequi mortuis maſculis, qui-
82 bus à ſtatuto ſubſtitutæ ſunt. Nam quando † ſubſtitutio condi-
tionalis eſt iuncta cum iure accreſcendi, efficit, vt ius conditio-
nale proueniens à ſubſtitutione nondum purificata tranſmitta-
tur. *Ita probat d. l. qui patri. ff. de acquirenda hæredit. quam ita intelli-
gunt. Socin. Sen. conſilio 6. numero 14. lib. 3. Iaſ. conſ. 114. columna penul.
verſic. quarto principaliter. libro 4. Ruinus conſilio 156. numero 4. conſil.
178. numero ſecundo & conſilio 281 numero 7. libro 2. qui egregie loqui-
tur. Curtius iunior conſilio. 16. numero 6. & in Rubr. C. quando non pe-
ten. partes colum. penult. & eo loci Capuol. numero 52. Pariſ. conſilio 76.
colum. vlt. verſicul. poſtremo. & conſil. 77. numero 23. libro ſecundo idem
conſil. 5. numero 41. & conſil. 50. numero 3. Cephalus conſ. 183. numero
26. libro ſecundo cæteros prætereo.* Quibus aperte conſtat, nos hoc
in caſu non verſari. Non enim hic conſiderari aliqua poteſt cō-
iunctio & ſubſtitutio inter vnum & aliud tempus, vt argumen-
tatur de re ad tempus Ronchegallus in dicto octauo argumen-
to; non animaduertens argumentum hoc pacto duci non poſſe,
& terminos non eſſe pares.

Non obſtat nonum argumentum, quod etiam Ronchegalli
fuit; quia reſpondeo, falſum eſſe quod noſtro in caſu DD. Cęſar
& Borgognini ſolum impedirentur conſequi hanc hęreditatem
ob impedimētum perſonæ filiorum ex Dom. Æmilia naſcituro-
rum, vt poſt quod illis remotis, ipſi DD. Cæſar & Borgognini ius
in ea hæreditate obtinerent. Eſt inquam hoc falſum, cum vere
nullum ius eis competeret (vt dixi ſupra in reſponſione ad ſe-
xtum argumentum:) niſi poſt euentum conditionis, id eſt, poſt-
quam clarum erit, nullos extare poſſe filios maſculos ex D. Æmi-
83 lia. Quocirca ceſſat diſpoſitio † *l. ſi quis filium. C. de inoffic. teſta.* qua
nititur Ronchegalli argumentatio deſumta ab eo reſponſo An
char. *d. conſil. 220. num. 4. verſic. ſed vt è vt.* Nam is textus *l. ſi quis fili-
um*, loquitur de iure competenti, id eſt, de querela, quę filio ſi
petebat, ſed quæ nondum erat præparata: & dicitur eā admitti ex
quo ius quæſitum erat, licet à filio nōdum eſſet deductum in iu-
dicio. Ita intelligunt omnes *d. l. ſi quis filium.* Præterea in caſu *d. l.
ſi quis filium*, ad rem noſtram non facit; ſi quidē ſpecialis eſt. Nam
ibi filius exhæredatus ideo non mouit querelam inofficioſi te-
ſtamenti, quia hæres ſcriptus diſtulit adire hæreditatē; & quere-
la intentari non poteſt ante aditam hæreditatē *l. filium. §. ſed cum
exhæredatis ff. de bonorum poſſeſ. contra tab.* Niſi ergo hic filius fu-
iſſet impeditus facto hęredis, eam querelam non tranſmiſiſſet. *Ita
textum illum declarant Bartol. & Salycet. in l. cum mota. C. de tranſ-
actio. & ibidem clarius Iaſ. num. 12. verſ. limita tamen ſingulariter. Idem
Iaſ. in d. l. ſi quis filium. numero certo verſiculo tertio notabiliter limita.*
Quocirca dicendum eſt, caſum illum ſpecialem trahi non debe-
re in conſequentiam, imo retorquetur argumentum: quia ſi eſt
ſpeciale eo in caſu, ergo in contrarium eſt ius commune *l. quod ve-
ro. l. ius ſingulare. vbi gl. & Doct. ff. de leg. Et in querela eſt textus l. poſth.
ff. de inoff. teſtam.*

Non obſtat decimum, quia reſpondetur primo, negando
illam minorem propoſitionem argumenti, quod ſcilicet in caſu
noſtro ſola adſit ſuſpenſio in iure petendi & agnoſcendi, non
autem adeſt defectus in ipſa iuris ſubſtantia. Hoc falſum eſt, cum
iam ſupra dixerim in reſponſione ad ſextum, & aliis in locis, hic
adeſſe defectum in ipſa iuris ſubſtātia, cum vocati fuerint DD.
Cæſar & Borgognini ſub conditione, qua quidem pendēte nul-
lum ius cōpetit. † cū cōditio nihil ponat in eſſe *l. ſi quis ſub conditio-* 84
ne dandorum decem. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtamen. & pendente † cō- 85
ditione actus non dicitur actus *l. pecuniam quam. ff. ſi cer. petat. &
ibi Alex. nu.* Et † gratiam conditionalem dici imperfectam pro- 86
bat *c. ſi pro te. de reſcr. in 6. & ibidem gl. & omnes.* Et contractum
conditionalem non eſſe vere contractum reſpondit *Aret. conſ.
nu. 2.* imo conditio ſubſtantiam ipſam ſuſpendit. *l. cedere diem. de
verb. ſignificat & in ſpecie declarat Imola in l. hæreditas ex die. ſolam. de
verſicul. alia ratio aſsignatur. ff. de hæred. inſtit.* quo loci ei è contra
dicam non ſuſpendere ſubſtantiam, ſed ſolum exercitum ſeu ex-
ſecutionem. Quocirca ad rem non conferunt. † *l. venter. ff. de ac-* 87
*quirend. hęred. & l. ſi exhæredatus ff. ad Senatuſ. conſultum Sillania-
num*, quæ loquuntur in iure pure competenti, licet ſuſpenſum
ſit ob aliquod impedimentum. Quod ſane impedimentum eiuſ-
modi non eſt, vt tranſmiſſionem impediat. *ſicuti clare probat tex-
tus. l. illud. §. ſi quis eum. ff. de bonor. poſſ. contra tabul. quo declaratur
d. l. venter.*

Non obſtat vndecima argumentatio, quia reſpōdetur primo, 88
non eſſe abſolute veram; quod † grauatus onere fideicommiſſi
poſſit, pendente conditione, bona illa alienare. Nam id ſolum
procedit quod ad detrimentum ipſius grauati alienantis, qui, dū
viuit & conditio non euenit, non poteſt eam reuocare vel aliter
ille contrauenire. *Ita loquuntur Caſtren. Iaſ in d. l. vlt. § ſed quia C.
communia de legat. & cæteri Doctores, quos eo loci retuli.* ſed mortuo
ipſo grauato, quæ ad fideicommiſſum admittitur, reuocat alie-
nata *Ita clare conſtitutum eſt in d. l. vlt. § ſed quia. & ibidem Doct. om-
nes.* Et cum grauatus fideicommiſſi alienat dum viuit: dicitur a-
lienaſſe non rem feudalem, ſed potius commoditatē illam, fru-
ctuumque reditus. Ita etiam dicimus, † vaſallum poſſe alienare 89
commoditatem feudi, hoc eſt, illius reditus, dum viuit: & eo de-
inde mortuo ſucceſſor feudum ipſum recuperat. *Ita docent Bald.
ap. primo. § aut ſi libellario. numero 3. in fin. quibus mod. feud. amitt.
in c. & illum ſecuti ſunt Ruin. conſil. 176. numero 13. & numero 22. &
conſ. 219. numero 3. lib. 1. & Iulius Clarus lib. 4. ſententi. § feudum quæſt.
91. verſic. ſucceſſiue. idem reſpondit Bal. conſil. 80. numero 35. lib. 1. qui alia
Baldi & Ruini loca recenſuit.* Quæ ex re conſtat, nihil ad rem con-
ferre doctrinam † *Bart. l. à filia numero 3. ff. ad Trebell.* quandoqui- 90
dem loquitur Bart. in eo, qui poteſt viuens inſtans ob cauſam a-
lienare ſuppoſita fideicommiſſo, vt eſt ob cauſam dotis conſti-
tuendæ filiæ, quæ aliunde dotari non poteſt. Nam cum cū pater
viuens poſſit eam de his bonis dotare, multo melius poterit ei in
teſtamēto dotem de his bonis relinquere. Et hoc in caſu loquū-
tur relati omnes Doctores poſt Bartolum. ſed contrarium eſt in
caſu noſtro. Nam hic non poterat Do. Cæſar viuens alienare: er-
go nec moriendo potuit tranſmittere. Præterea & ſecundo, non
licet hoc in caſu argumentari ab alienatione; quam viuens facit
ad tranſmiſſionem. Nam † ſi hæres, dum viuit, alienat, dicitur ex 91
eo actu adiuiſſe hæreditatem. *l. gerit. vbi abunde Doctores. ff. de acq.
hæred.* atque ita tanquam dominus effectus alienare poteſt. At vni-
uerſum in † tranſmiſſione, quæ fieri ſolet de iure acquirendo: 92
*Ita affirmarunt Soc. Sen. conſilio 67. col. penult. lib. 4. & Socin. Iun. in rep.
l. cum filio fā. parte vlt. in 60. de leg. 1. quos ſecutus eſt eruditiſsimus
Zanchus in rep. l. hæredes mei. §. cum ita. num 200. & n. 343. ff. ad Treb.
quo loco docte & copioſe declarat.* Non ergo ius tranſmittitur ſucceſ-
ſio, vt res hęreditaria alienatur. Et ea hic ceſſat & illud, quod in ea-

argu-

Digitized by Google

argumentatione dicebatur, quod licet talis tranſmiſſio hęreditatis ad Dom. Iulium facta, ſit ſub eodem onere teſtitutionis facta, quod tamen ceſſat onus hoc in Do. Iulio, poſteaquam mortua D. Æmilia ſine filiis maſculis, ea hæreditatis portio ad ſe tranſmiſſa, libera remanet, *ex ſententia Imola in d. l. hæreditas ex die nu. 2. de hær. inſt & aliorum, quos eo loci retulit.* Ceſſat equidem hæc conſideratio, quam facile admiſerim, quando locus eſſet factus huic tranſ-
93 miſſioni. Nam † trāſmiſſione facta, is qui ex ea hæreditatem conſequitur, ingreditur locum & ſtatum tranſmittentis, & eiuſdem efficitur qualitatis. *Ita reſpondit Soc. Sen. d. conſi. 67. n. 15. lib 4. à quo non diſſentit Zanchus in d. §. cum ita num 203. & ſi referat aliter ſenſiſſe Soc. Iun. & Cranet Et idem Soc. Sen. & Zanchus, egregie docuit Franc. Aret. in l. ſi quis poſthumos §. ſi filium n. 8. n ſi. ff. de lib. & poſthum. Et ad hanc ſententiam comprobandam conſiderat. l. ſi quis filium §. vlt. C. de in-off. teſtam.* Verum, cum nos non concedamus factam eſſe tranſmiſſionem, ceſſat omnino relata doctrina.

Non obſtat duodecimum & vltimum argumentum quia reſpondetur primo ex inſtrumento declarationis factæ inter Dominum Iulium, & DD Borgogninos anno 1571. die 21. Martii, dum declararunt quod ex tranſactionibus & aliis geſtis, quibus Dn. Iulius videbatur approbatus à DD Borgogninis pro hærede Domini Camilli ex tranſmiſſione D. Cęſaris, quod inquam illa geſta nil haberent obeſſe ipſis DD Borgogninis. Quæ ſane declaratio ſaluum reddit omne ius DD. Borgogninorum Reſpondeo ſecundo, admiſſo nullam extare declarationem, vere approbationem illam nil obeſſe his dominis Borgogninis. Siquidem
94 vera eſt iuris & Doctorum ſententia, quod etiam ſi quis † fatetur rem ſuam eſſe alterius, cum vere non ſit, ſibi non præiudicat; *ita probat l. 3. §. ſubtilius ff. de cond. cauſa dat l. ſi aliquam rem & l. ſi me in vacuam ff. de acq. poſſeſſ & clarius in l. cum falſa, vbi Bartol. numero 4. Bald Caſtr. Sal. & Iaſon. C. de iur. & facti ignor. Caſtr. conſilio 11. n Super primo quæſito in quantum libro ſecundo Comerſ. conſil. 165. G. ſ. et. Fulgoſius conſilio quinto. Quidam Gulielmus Aret. conſi. 14. numero 6 Inol. conſil. 57. Viſo quodam verſic. in contrarium, & in c. ſi cautio col. 3. verſic. ſed certe in hoc de fide inſtrum. & ibid. Fel. num. 8. Corn. conſ. 301. col. 2. verſic. quod etiam ſumitur libro 1. Alex. conſ. 9. num. 10 lib. 5. Ruin. conſ. 40. num. 12 & conſi. 155. n. 6. lib. 1. Dec. conſ. 564. n. 6. Curt. Iun. conſ 17. n. 8 & Alciat. in tract. præſum. reg. 3. præſum. 21.* Quinimo & fortius reſpondit Anch. *conſ. 291 Super pluribus, n. 3. & apertius Alex. conſ. 137. n. 21. lib. 2.* quod is qui cum fratre & conſanguineis † diuiſit bona, 95
quæ communia exiſtimabat, cum vere non eſſent, ſibi nō præiudicaſſet. Et ad rem magis confert, quod reſpōdit Socin. Iun. *conſ. 112. n 3. lib. 1.* cum dixit, quod ſi quis fatetur † rem ſuam eſſe ſub fi- 96
deicommiſſo, cum non ſit, ſibi non præiudicat. Ita ergo nec hoc in caſu præiudicium ſibi attulerunt Do Borgognini, etſi ipſum D. Iulium approbarunt, vt cohæredem ſuum in bonis ipſius teſtatoris. Non etiam vrget illa confirmatio † *ex l. cum putarem ff.* 97
fam. hercil. Siquidem loquitur ille tex in diuiſione facta, data ſententia in iudicio contradictorio. Ita eo loci omnes locum illum explicant: & clare Anch. *conſi. 291. nu. 3. Soc. Sen conſ. 25. num. 12. & conſ. 33. num. 6. lib. 4.* apertius Dec. *conſ 351. nu. 7. verſ. non obſtat textum* Cum dixit, nō ſufficere, quod diuiſio facta fuerit interpoſito iudicis decreto, vt retractari non poſſit tanquā iudicialiter facta, ſed ſententia debet eſſe lata in iudicio contradictorio. Ea ratione vſus eſt Decius, quod decretum interponitur in volentes: & ideo non adhibetur plena cauſæ cognitio & deciſio: at ſecus in ſententia, quæ re plene cognita fertur inter contendentes. Concludo itaque dominum Cæſarem non potuiſſe ſuam hanc portionem tranſmittere ad dominum Iulium fratrem, hæredemque ſuum & per conſequens ad totam ſucceſſionem Domini Camilli teſtatoris admittendos fore DD. Borgogninos.

Iac. Menochius I. C.

IESV CHRISTO Domino noſtro, laus, honor & gloria: qui cum Deo Patre & Spiritu ſancto, viuit & regnat in ſecula ſeculorum.

F I N I S.

592715.

Digitized by Google

INDEX RERVM OMNIVM ET SENTENTIARVM INSIGNIVM LOCVPLETISSIMVS,

Quæ in hiſce Conſilijs D. Iacobi Menochij Iuriſconſultiſſimi continentur.

A.

A Communi opinione recedendum eſt, cum ei repugnant veræ & concludentes rationes, conſ. 93. n. 50.
Abbas an poſſit tranſigere ſine conſenſu capituli ſuper rebus cuius dominium vel poſſeſſio, non eſt plene, ac perfectæ ſuæ eccleſiæ acquiſitum atque incorporatum, conſ. 73. n. 8.
abbas illum locum tenere debet, quem tenuit anteceſſor ſuus ex more, & conſuetudine, conſil. 52 n. 52.
abbas Vicarius idem conſiſtorium cum Epiſcopo facit, conſ. 52. n. 12.
abbas in cap. ex parte il 1. n. 25. de appel. declaratur conſ. 100. n. 105.
abbas præfertur omnibus dignitatibus inferioribus, conſ 52.
abbas in multis æquiparatur epiſcopo, ibi. nu. 133.
abbas vtitur inſignibus epiſcopalibus ibi. n. 134.
abbas præcedit canonicos vti ſingulos, non autem vti capitulum, ibi. n. 135.
abbas dicitur eſſe in primo loco ſicut epiſcopus, ibid. nu. 136.
abbas dicitur in culmine dignitatis ſicut epiſcopus & non præcedit dignitates in proceſſionibus & locis publicis, ibi. n. 137.
abbas præſupponendo in d. ſuo conſilio quod vicarius ſit maior & dignior alijs, æquiuocare videtur, conſ. 52 n. 149.
abbas vel monachus, monaſterio præiudicare poteſt per confeſſionem ſuam conſ. 39. nu. 25.
abbati in ſynodo primus locus poſt epiſcopum & ante vicarium aſſignatus, conſ. 52 n. 131.
abbatis conſil n. 2. vol. 1. corruptum & imperfectum conſil. 52. n. 16.
abbatis lapſus in c. cum non ab homine, nu. 30. de iudicijs, conſi. 82. n. 98
abbatiſſa electa & non confirmata, nomen abbatiſſæ proprie non obtinet, conſil 67 n. 16.
abbatiſſæ confeſſio de liberatione alicui facta in articulo mortis non nocet Abbatiſſæ ſucceſſori, conſ. 39. n. 84.
ablatiui abſoluti conditionem ſignificant, conſ. 38. n. 26.
ablatiui abſoluti conditionem ſignificant, conſil. 69. num. 72.
Abſentia, & infirmitas in materia delegationis à pari procedunt, conſ. 99. num. 51.
abſentia vera & mors in aliquibus æquiparantur, conſ. 52. num 76.
Abſentis partes iudex tuetur, conſ. 1 num. 354.
abſenti delictum adſcribi non poteſt, conſil. 102. num. 41.
abſentem non delinquere, conſ. 82. num. 205.
abſentes aliquando non vocari ad eligendum, conſil 67 n. 72.
abſurda ſunt euitanda, conſ. 74 n. 35.
abſurda & inconuenientia euitanda ſunt, conſ. 98. num. 69.
abſolutio à iuramento non poteſt dari, niſi cauſa cognita, & citata parte, conſ 24 num. 12.
& quæ huius rei ratio, ibid num. 12.
abſolutio à iuramento debet concedi iuſtis de cauſis, ibi. n. 13.
abſolutio à iuramento non ſeruato iuris ordine conceſſa, non valet, & iuramentum obtinet vires ſuas, ibi. n. 4.
abſolutio vnica non liberat quem à pluribus iuramentis ibi 15.
abſolutio à iuramento non tollit vim & effectum perfecti contractus, conſil. 24. n. 18.
abſolutio fruſtra petitur, quando condemnari non poteſt, conſil. 24. n 2.
abſolutio à iuramento illicito de facili conceditur, conſil. 1. n. 303.
accedens prædio dicitur illi cohærere, conſi. 26. num 25.
acceptio animum accipientis declarat, & denotat ratificationem relicti, conſ. 77. n. 25.
acceſſorium cum debeat ſequi naturam ſui principalis, annullato principali & illud tollitur, conſil. 8. n. 235.
acceſſorium tollitur, ſublato principali in totum, ſecus alias, conſil. 58. n. 70.
acceſſoria dicuntur habere tacitam conditionem ſi actus ipſe principalis valeat, conſi. 58. n 15.
accidens non præſumitur, conſ. 11. n 12.
accidens non mutat ſubſtantiam quia poteſt abeſſe & adeſſe præter ſubiecti corruptionem, conſi. 35. n. 19. & ſeq.
accidens regulatur ſecundum ſubſtantiam actus nam ſi recurratur ad arbitrium boni viri pro declaratione ſubſtantiæ actus: ita pro declaratione accidentis, ſed ſi alias; ſecus. cõſ 95. n. 14.
accidens familiæ probatur cum de ſubſtantia actus conſtet, conſ. 8 . num. 15.
accidens commiſſum alicui, ſi ipſe ſuper illo non arbitretur, an recurratur ad arbitrium boni viri conſ. 93 n. 42.
accidens quid ſit, conſ 37. num. 98.
accidentalia contractus quæ ſint, ibi. n. 99.
accidentalia contractus nullo modo ad notarii officium ſpectant, ſed dependent à voluntate contrahentium, ibi n. 100.
accidentalis natura actus qualis dicatur, conſi. 84. num. 10.
accipiens temporale pro ſpirituali ſemper peccat, conſil 67 n. 19.
Accuſatio criminalis ceſſat cum ad pœnã ex conuentione agi poteſt, conſ 98. n. 82.
accuſatio nomine accuſatoris carens vt literæ carentes ſubſcriptione ſcribentis, debet vel debẽt reijci & eis nulla præſtatur fides, conſil. 94. numero 18.
accuſatio cur continere debeat nomen accuſatoris, & accuſati, ibid. nu. 19.
accuſator multis exceptionibus repelli ab accuſatione poteſt, vt ſi ab accuſato accuſaretur, & alijs, conſ 94. num 20.
accuſatio facta longiſſimo tempore poſt delictum an valeat, conſil 94 num. 56.
accuſatio & inquiſitio interdum cumulantur. conſ. 100. num. 265.
accuſatio de periurio facta dolo, non habetur in conſideratione, conſ. 24. n. 10.
accuſator quale habeat potiſſimum fundamentum ad accuſandum, conſ. 74. n. 14.
accuſator adeſſe debet dum reus absens accuſatus condemnatur, conſ. 93. n. 77.
accuſatoris loco eſt facti euidentia, conſilio 100, num. 261.
accuſatoris loco eſt fama, conſ 109 n. 267.
item procedit & in crimine hæreſis, ibi n 268.
accuſatoris loco eſt iudex inquirens conſil. 100. num. 263.
accuſato etiam non exiſtente in cauſa atrocis delicti procedi poſſe, conſ. 100. n 266.
accuſatus de crimine capitali debet perſonaliter comparere, conſ. 100. n. 296.
accuſatus excuſare ſe nõ poteſt de acceſſu non tuto cum potuit petere ſaluum conductum, conſil. 100 n 83.
accuſatus criminis læſæ maieſtatis non damnatur, niſi de ipſo crimine vere conſtet, conſilio 104. n. 52.
acquirere ex ſua ſtipulatione alteri ita poteſt qui alias ſentiret maximum incommodum, & detrimentum, conſ. 92. nu. 72.
acquirens in dubio, & pro hæredibus acquiſiſſe præſumitur, conſ. 90. num. 104.
acquiſitio communi nomine denotat ſocietatem omnium bonorum, conſ. 12. num. 5.
acquiſitio ex fundatione & ex præſcriptione equiparantur, conſ 90. nu. 57
actor ſemper paratus præſumitur & certus de iure ſuo, conſ. 41. n. 27.
actio dotis competens filiæ, ſi filia patri ſuccedit, dicitur confuſa cum alijs actionibus, conſil. 81. num. 12.
actio quando mero iure competit, & aliqua exceptio obijciatur, ſatis eſt diſpoſitionem ſuperuenire, quæ impedimentum illud exceptionis tollatur, conſ. 24. n. 4.
actio quæ competebat contra principalem debitorem, ſi ſoluendo non eſt, poteſt intentari in ſubſidium contra poſſidentem bona ſua conſ. 63. num. 21.
actio perſonalis interdum datur in ſubſidium contra ſingularem ſucceſſorem & poſſeſſorem, ibi. n 22.
Ita contra poſſeſſorem rei fideicommiſſo ſuppoſitæ, quando grauatus qui alienauit nõ eſt ſoluendo, ibi. n. 23.
actio hypothecaria non confunditur ex Romano conſ. 89. n. 154.
& ibidem declaratur copioſe, n. 155.
actio doli ceſſat. cum ex coniectura dolus purgari poteſt, conſ. 98. n 83.
actio adulterij contra vxorem quæ à viro receſſit cum adultero, competit etiam hæredibus, conſil. 31. n. 34.
actio quæ detur pro donatione facta in caſu l. quoties C. de dona. quæ ſub modo, conſil. 85. num. 52.
actio ex pacto nudo oriri dicitur ſola æquitate inſpecta, conſ. 92. n. 34.
actio ad reuocandum in rebus per ſpurium relictis, competit agnato infra duos menſes, conſ. 60. n. 39.
alios excludit, ibi n. 40.
& fiſco ſit locus, ibi. n. 41.
actio hæredis contra bona teſtatoris, cum ſucceſſit confunditur, conſil 48 n 45.
actio vel accuſatio omnis de adulterio intra ſemeſtre inſtituenda eſt, alias dicitur extincta, vel ſaltem intra quinquennium, conſ 31. n. 15.
Fallit tamen quo ad pœnam ſpiritualem, ibid. num 16.
actionem hypothecariam dari pro fideicommiſſo reuocando cum ſuit alienatum, conſ. 89. numero 31.
actionem hypothecariam dari pro fideicommiſſo, & illam aditione hæreditatis non confundi ibi. n. 32.
actionem habens, habere dicitur rem, licet improprie, conſ. 77. n 17.
actiones & iura in hominis diſpoſitione tertiam ſpeciem faciunt, conſ. 47. n. 3.
actinario credi de commiſſione ſibi facta, conſil. 100. num. 49.
Actus omnes humani à voluntate & poteſtate pendent, conſi 103. n. 51.
actus humani adhoc vt conficiantur, tria requiruntur, & quæ, conſ. 75. num 34.
actus an factus ſit nomine proprio vel alieno in dubio quid iudicandum ſit, conſ. 81. num. 17.
actus vnus ab altero interpretatur, conſ. 85. nu. 15.
actus teſtatoris in dubio potius intelligitur de præſenti quam de futuro, conſ 97. n 63.
Neque trahitur ad futurum niſi ex neceſſitate, ibidem num. 79.
actus quantumcunq; firmatus tollitur per cauſam de nouo ſuperuenientem, conſ. 84. n. 58.
actus præſumitur legitime geſtus, conſ. 88. n 16.
actus præcedens animum ſubſequentem declarat conſi. 1 n. 294.
actus vnus ab altero interpretatur, conſi 85. n. 15.
actus nullus peti poteſt reſcindi quatenus de facto proceſſit, conſ. 2. n. 228.
Actus debet interpretari in meliorem partem, conſi. 81. n. 18.
actus ſubſequens oſtendit præcedẽtem animum conſi. 2. num. 298.
actus ſubſequens animum declarat, conſ 2. n. 263
actus difformes non inducunt conſuetudinem, conſi. 57 n. 67.
actus comprobatus ſemel iudicis auctoritate improbari amplius non poteſt, conſ 103. n 28.
actus factus ab eo qui ex duplici capite poteſt illum facere, dicitur in caſu ſibi magis vult factus, conſil. 44. n. 23.
actus quando eſt geſtus ob aliquam cauſam, determinari debet ſecundum eam, & quomodo procedat. conſil 6. n. 2. & n. 15.
actus difformes facti de communibus bonis indicant ſocietatem eſſe contractã, conſ. 12. n. 7.

Digitized by Google

INDEX.

actus incontinenti factus poſt tranſactionem illi ineſſe dicitur, conſ.73.n.5.
etiam ad vtilitatem tertij ibi.n.6.n.28.
actus interpretari debet vt promiſſum cenſeatur cauſæ magis neceſſariæ & vtili, conſ.56 n.29.
actus priuilegiis immunitatis repugnantes ſolũ præiudicant quo ad actus contrarios, & non vltra cõſ. 71.n.76.
actus ille validus eſt, cui lex ſuperioris reſiſtit, conſilio 81.n.34.
actus correſpectiui dicuntur cum incontenti fiunt, conſi.1.n 450.
actus factus in morte non præiudicat alteri conſilio 39.n.46.
actus etiam nullus declarat mentem agentis conſilio 87.n.74.
actus in dubio cenſetur factus ob cauſam magis vrgentem & neceſſariam, conſi.81 n.36.
actus non dicitur perfectus, dũ pendet conditio, conſ. 68.n.9.
actus eſt nullus, forma non obſeruata, conſilio 100. num.177.
actus quilibet ad quod vt poſſit fieri, tria requiruntur facientis poteſtas, eiuſdem voluntas, & honeſta cauſa, conſi.3.n 15.
actus ſi concedatur, cenſentur conceſſa omnia quæ faciliorem ac commodiorem executionem actui præſtant, conſ 14.n.8
actus confirmatorii, qui ſequuntur actum factum declarant mentem agentis, conſ.73.n.17.
actu vbi quid ſubſtantiale detrahitur, nõ dicitur amplius ille actus, ſed nouus, conſ.4.n.26.
actum a ſe geſtum impugnare quis non poteſt, conſ. 87.n.71.
actum per alium faciens per ſe ipſum facere dicitur, conſ.1.n.302.& ibi declaratur.
actum tria perficiunt, voluntas, poteſtas & ſcientia, conſ.1.n.259.
actum faciens illum non poteſt impugnare. conſ. 104 num.28.
acta apud Imperatorem tractata non redduntur nulla ubi non ſeruatam iuris ſolemnitatem, conſilio 2. num.161.
acta iudiciaria probari ſolum ſcriptura, conſilio 100. num.54.
acta reddunt cauſam notoriam, conſ.55.n.7.
actuum difformitas non inducit conſuetudinem, vel præſumptionem, conſ.8.n.17.
additio vel detractio verborum in aliquo actu facie, vt ille actus non dicatur ille antiquus ſed nouus dicitur, conſilio 35. numero 8. numero 27. 28. & 29.
adoleſcentia, & ætas iuuenilis vel ex toto excuſat, vel leuem pœnam criminis fornicationis reddere ſolet, conſ. 94.n.55.
aditio hæreditatis tamquam quid facti non præſumitur, conſ.44 n.21.
aditio vel diminutio ſubſtantiæ facit nouum actum non alias, conſi.35.n.29.
ademtio ad hoc vt cenſeatur in vim pœnæ facta, aliquid præceptum præceſſiſſe oportet, conſil. 78. num.8.
ademtio in dubio pro pœna præſumitur facta, conſil. 78.n.4.& n.11.& per totum conſi.
adminiſtrator fiſci & adminiſtrator Eccleſiæ, an æquiparentur, conſ. 39.n.59.
adminiſtrator fiſci non poteſt aduerſus confeſſionem ſuam de recepto obtinere exceptionem nõ numeratæ pecuniæ, conſil. 39.n.60.
idem autem in argentariis & nummulariis dicimus, & quæ ſit ratio, conſ.39.n.61.
adminiſtrator fiſci non tenetur reddere rationem fiſco ſuæ adminiſtrationis, conſ.39.n.62.
adminiſtrator ſimpliciter & abſq; cauſa donare non poteſt, conſ.39.n.31.
adminiſtrator ſeu procurator ad ſuſcipiendum mutuo pecuniã, non poteſt domino præiudicare confitendo ſe recepiſſe pecunias, de quarum numeratione non conſtat conſ.39 n.33.
adminiſtrator an poſſit ius ſui principalis remittere, conſ.31.n.38.
adminiſtrator fiſci præiudicare an poſſit fiſco, ſcribendo in libro rationum recepiſſe debitum a debitore, conſ.39.n.5.
adminiſtratores vniuerſitatis ſi aliquid emerint, an in dubio præſumantur emiſſe de pecunia vniuerſitatis vel propria, conſ. 80.n.2.
adulterium fama publica probari poteſt, conſil.31. num.20.
adulterium probari poteſt ex eo, quod quis vidit mulierem conuerſari cum militibus, & dicit vidiſſe eam edere & bibere cum eis, ibi.n.21.
adulterium non probatur ex eo, quod quis viderit nudum cum nuda, conſilio 31. numero 6. & numero 25.
Neque ex eo quod quis ſolus cum ſola in thalamo clauſo repertus ſit, & vir indutas habeat caligas, & mulier recuſet aperire oſtium. ibidem numero 7.
adulterium eſt difficilis probationis, neque alio modo probari poteſt niſi ſolis coniecturis & præſumtionibus conſ.31.n.18.
adulterium neceſſitate famis commiſſum an ſit excuſabile, conſ.31.n.9 & n.10.& 32.
adulterium tamen graue eſt, & excedit omnia crimina excepto crimine læſæ maieſtatis, conſilio 31. numero 2.
aduocatus datus coacte, præſtando pro cliente patrocinium iuri ſuo præiudicat, conſilio 58. numero 62.
aduocatus licet in cauſa rei vindicationis pro actore vindicante patrocinium præſtet, non tamen transfertur ius in alterum. ibid.n.63.
aduocatus contra illum, a quo debet recipere emolumentum ſibi præiudicat, conſilio 58. numero 32.
aduocatus in cauſa filiorum non poteſt deinde contrauenire geſtis ipſorum filiorum, conſilio 58. num.55.
ædificare in proprio ad alterius æmulationem quis non debet. conſ.102.n 28.
ædificare in littore maris vnicuique licere, conſil. 2. n 374.
Ægidii Belleme maxima eſt auctoritas, conſilio 91. num.29.
æqualis determinatio ſimul vocatorum, conſilio 85. num 3.
æquales Deo omnes ſumus, & quomodo, conſilio 32. num 57.
æqualitas in contractibus eſt ſeruanda, conſilio 34. num.21.
æqualitas in contractibus eſt ſeruanda, conſilio 26. num.22.
æqualitatem inter fratres eſſe ſeruandam, conſilio 87. num.85.
æquitas ſola in terris Eccleſiæ ſpectari ſolet, conſi.93. num 49.
æquitas in materia dotis multum conſideratur, conſ. 93 n 38.
æquitas præ oculis eccleſiaſticis perſonis eſſe debet, conſ 49.n.51.
æſtimatio venditionem quandam facit, conſilio 49. num.14.
ætas iuuenilis vel ex toto excuſat vel leuem pœnam criminis fornicationis reddere ſolet, conſilio 94. num.55.
ætas perſonæ ineſt per modum ſubſtantiæ. conſil. 97. num.52.
ętas eſt quid perſonale, quod cum perſona extinguitur. ibid.n 56.
ætas interpellat pro pupillo, conſ.8 n 20.
ætas interpellat pro minore, conſilio octauo, numero 23.
ætatem is probat, qui in ea fundamentum conſtituit conſ.1.n.86.
ætatem decem & octo annorum eſſe militiæ aptam, conſ 102.n.40.
Affinis non admittitur in cauſa matrimoniali & multo minus in cauſa adulterii, conſilio 31. numero 29.
Afflictus in capit. 1.§.hoc quoque numer.19. verſicul. ſed quando de ſucceſſ.feudi declaratur, conſil.89. num.107.
Afflictus deciſ.298.num.21.declaratur, conſilio 100. num 217.
Afflictus deciſio 265. numer.31.reiicitur, conſilio 99. num.131.
item deciſio.265.numero 30.declaratur, conſilio 99. num.16.
Afflicti deciſiones, & conſilia Delfinatus nec non Rotæ Romanæ vim legis obtinent, conſilio 53. num.28.
Afflictio afflicto non addenda conſilio 80. numero 32.
agens, & patiens non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto, conſ.87.n 44.
agnatus cur priuetur feudo ob alterius agnati delictum, conſ. 99. n.148.
agnatus ſuccedens in feudo ex pacto & prouidentia, non habet neceſſe iam defuncto eſſe agnatus illius, vel alterius anteceſſoris hæres conſil. 61.numero 8.
agnatus agnati inimicus feudum alienans in eius odium alienare præſumitur, conſilio 104. numero 61.
agnatus proximior vltimo decedenti ſuccedit in feudo, conſ.104.n.37.
agnati a feudo excluduntur ob delictum ab altero agnato poſſeſſore feudi perpetratum in perſonam domini, conſ.99 n.129.
agnati ſuccedentes in feudis iure generis ſuccedunt conſ.99.n.192.
agnatorum conſenſus neceſſarius non eſt quando Vaſallus, conſentiente domino, de feudo teſtatur, conſ.104.n.27.
agnationis conſeruandæ rationem tam in acquirendis, quam in acquiſitis habere eam, conſil. 86.numero 15.
agnationis conſeruandæ fauor attenditur in caſu expreſſo à teſtatore, conſ.83.n.102.
agnationis conſeruandæ ratio ſolum ſpectat quoad bona, quibus onus fuit adiectum, conſilio 86.numero 93.
agnationis conſeruandæ ratio quo in caſu locum habeat, conſ.86 n.37.
agnationis conſeruatio præſumitur à teſtatore conſiderata eueniente caſu, conſilio 85. numero 119.
agnationis conſeruandæ ratio tam in acquirendis quam in acquiſitis habere locum, conſilio 86. num 15.
agnitio ſola in hærede ſufficit, conſilio 77. numero 21.
agnoſcens legatum an aliud ſibi competens petere poſſit, conſ.83.n.7.
& in hoc caſu multum differt quando talis exclusitur a diſpoſitione legis & facto hominis, ibidem num 8.
Alba conſilio 51.numero 13 reiectus, conſilio 83.numero 98.
Alba Pompeia intra Liguriæ fines conſilio ſecundo num.82.
Alba conſilio 74.numer. 12.improbatur, conſilio 83. num.21.
Alberici traditio aduerſus communem reiecta, conſi. 100.n.163.
Alberti Imperatoris mors, conſ.1.n.211.
Alciatus in l. qui Romæ §. duo fratres, numero 38. de verbor.obligatio.declaratur, conſilio 87.numero 93.
Alciati reſponſ.556.ad finem declaratur, conſi.84.numero 151.
Alciatus reſponſ.451. numero 4. declaratur, conſilio 99.n.104.
Alciati reſponſ.180.in fine, reiectum, conſilio 99. numero 203.
Aledramus ex Adelaſia quatuor filios tantum ſuſcepit ex Volaterani auctoritate, conſilio ſecundo, num.122.
Aledramus ex Adelaſia duos tantum ſuſcepit filios, ex antiquis Chronicis Montisferrati, conſil. 2 numero 123.
Aledramus ex adelaſia ſeptem procreat filios, ex maltorum auctoritatibus, conſ.2.n.113.
Aledramus primus Montisferrati Marchio quo tempore in humanis eſſe delierit, conſilio primo, numero 44.
Aledramus ſaxonas Alexandriæ naſcitur, ibidem numero 3.
Aledrami linea quo tempore extincta, conſilio 2.numero 124.
Aledrami & Adelaſiæ Hiſtoria, conſilio ſecundo, numero 117.
Alexand.in conſil.30.libro 1. declaratur, conſilio 99. n.190.
Alexand.conſil.195.nume.4.libr 6. declaratur conſilio 1.n.464.
Alexand.conſilio 197.num.3.lib.7.declaratur. conſil. 98 n.19.
Alexand.conſilio 25.libr 1.declaratur, conſilio 86.numero 87.
Alexandri, Cornei, & aliorum notatur inconſtantia, conſi.1.n.172.
allegans conſuetudinem, illam probare debet, conſil. 75.n 59.
allegans pupillum maiorem factum ratificaſſe actum factum in pupillari ætate, non ſufficit, vt probet puta ſolutionem, ſed requiritur, vt probet quo tempore fecerit conſil. 29.numero quinquageſimo.

Digitized by Google

I N D E X.

allegans conſuetudinem aut præſcriptionem maximeius ſuum corroborat, conſil. 52.n.151.
allegans dolum, illum probare debet, conſ.22.n.6.
alleganti incumbit onus probandi, conſi. 52.n.77.
alleganti conſuetudinem, (ſi eſt perſona illuſtris) creditur, conſi 34 n.9.& qualiter procedat, n.20.
alienatio rei minoris, vel eccleſiæ ſolemnitate facta præſumitur ob diuturnitatem temporis, conſi. 90. num 50.
alienatio facta contra expreſſam voluntatem teſtatoris & prohibitionem eſt nulla ſaltem re ipſa, conſil. 88 n.11.
alienatio rei eccleſiæ facta ab Epiſcopo abſque capituli conſenſu, licet non adferat iuſtum titulum acquirenti, quoad pleni dominii acquiſitionem adfert tamen quo ad inchoandam præſcriptionem conſi.90.n.63.
alienatio ad detractionem quartarum quando fieri poſſit, vel non conſi.44.n.54.
alienatio quo caſu irreuocabiliter valeat, conſil. 44. num.16.
alienatio emphyteuſis in potentiorem non eſt prohibita, conſi.38.n.45.
& quomodo hoc procedat, conſi 38.n.46.
alienatio vaſalli de feudo inſciente domino cum proteſtatione tamen quod ſaluum ſit ius domino an valeat, conſi.28.num.10.106.& n.36.
alienatio recipit robur à traditione, alias dicitur pactum de alienando conſ 38.n.31.
alienatio rei Eccleſiæ facta ab Epiſcopo abſque capituli conſenſu, licet non adferat iuſtum titulum acquirenti, quo ad pleni dominij acquiſitionem, adfert tamen quo ad inchoandam præſcriptionem conſ.90 n 63.
alienatio de bonis fideicommiſſi inualida eſt, conſil. 89.n.2.
alienatio fideicommiſſi per vltimæ voluntatis modum dicitur potius legis permiſſione facta, quam hominis voluntate, conſ.87.n.24.
alienatio prohibita poteſt fieri in detrimentum alienantis, cum quilibet renuntiare poſſit fauori ſuo, conſ.58.n 26.
alienatio fideicommiſſi ſolum eſt prohibita fauore ſuccedere in eo debentium, conſi.89.n 88.
alienatio legitimæ non poteſt prohiberi à teſtatore ſiue ſit ad vtilitatem filiorum facta, ſiue non, conſil. 57.n 12.
alienatio feudi qualiter fieri poteſt, ne vaſallus cadat à iure ſuo, conſ 38.n 12.
alienatio ſub conditione facta, non eſt alienatio, & qua de cauſa, ibid.n.13.
alienatio prohibita à teſtatore ſine conſenſu alicuius executoris an ſi facta fuerit cum eius voluntate præiudicet illi executori & hæredibus ſuis, vel heres poſſit eam reuocare, conſi.58. n.2.
alienatio bonorum religioſorum, qui non poſſunt immobilia poſſidere, non requirit aliquam ſolemnitatem, conſil.78.n 15.
alienatio fruſtra alicui conceditur, ſi non eſt ei relicta proprietas rei, quæ poſſit alienari, & quomodo intelligatur, conſi.10.n. 8.
alienatio quod ſit prohibita, vel conceſſa multū differt ad cognoſcendum an beneficiatus intelligatur vſufructuarius, vel proprietarius, ibi.n.9.
alienatio prohibetur fieri in potentiorem: conſi. 104. num 58.
alienatio in fraudem fieri non permittitur, ibi. n. 59.
alienare qui poteſt in extraneum, facilius poteſt in ſuos hæredes, conſ.101.n.24.
alienare qui non poteſt, nec efficere poteſt, vt illa bona fiſco deferantur, conſi. 102. n. 22.
alienari res aliena poteſt, conſ.1 n. 157.
alienandi facultas ſemel data in feudis, facit feudum eſſe alienabile, conſ.140.n 10.
alienandi facultate data in diuiſione bonorum fideicommiſſi, intelligitur de alienatione ex contractu conſi.87 n 11.
alienandi prohibitio ſolum operatur in caſu contrauentionis, conſ.85 n.103.
item etiam in prohibitione perpetuo facta, ibidem num.104.
item cum prohibitio cauſa eſt veſtita, ibid.n.105.
alienandi prohibitio arguit teſtatorem bona de vno in alium venire voluiſſe, conſi.85.n. 11.
alienādi prohibitio eſt, cum teſtator vult bona remanere debere in familia, ibid.n.13.
alienandi prohibitio quandṡ perſonalis, conſilio 85. num.19.
alienata ſemel res reuocari amplius non poteſt, conſi. 87.n.63.
alimenta præſtantur per menſes reſpectu eorum, quæ reſpiciunt ſolutionem menſtruam, aliter ſecundum indigentiam corruptibilium vero ſoluitur pretium per ſingulos menſes, & declaratur, cōſi.62.n.7.
alimēta quod debeantur filiæ donec dos ſoluatur vel quod intereſſe, vel ex diſpoſitione legis differt, cōſil.81.n.65.
alimenta alieni debita, cur debeantur etiam ſi aliunde alere ſe poſſit, ibid.n.66.
alimenta aliunde habere quomodo dicatur conſil. 8. num.22.
alimentorum conditio fit ſecundum quantitatem fructuum patrimonij, prius deducto ære alieno, & legitima filiorum detracta de ipſo patrimonio, conſ 62.n.5.
nec in defectu ipſorum alimentorum venditur patrimonium, ibid n.6.
alimentorum cauſa eſt fauorabilis & pia conſilio 72. num.13.
alternatiua vim copulæ habet, conſi.3.n.9.
alternatiuæ natura eſt, alteram partem eſſe veram, nec omnium concurſus requiritur conſil.3.n.10.& n.15 & 21.
allodium præſumitur vbi non ſit mentio de feudo. conſi 1.n.10.
alluuio non ſolet mutare confines, conſ 26.n.3.
aluaro in cap.1.§.denique, concluſ. Vndecima ſi de feudo ſit controuerſ.inter.dom. & agna declaratur conſi.99.n.147.
amicitia quando ſit de genere probibitorum conſil. 102.n.36.
amicitiæ ſigna quæ conſi.99.n.87.
amicitia præſumi ex conſanguinitate, conſ. 101.n 61.
amicitiam eſſe de genere permiſſorum, conſi.102.numero 2.
amicitiam fuiſſe à vaſallo contractam cum inimico ſui domini ad ipſius domini detrimentum, qui aſſerit probare debet, conſi. 102.n.5.
item & ex conuerſatione & conuictu, ibid.n.62.
amicitiam contrahere laudabile eſt, conſi.102 n.27.
contrahens cū priuato inimico minus offendit dominum feudi, quam cum publico, conſ.102. n. 17.
amicitiam contrahens cum inimico domini ad eum tamen non accedendo, dominum ipſum non lædit, conſ.101.n.34.
amorem præſumi ex collatis beneficiis, conſ.1.n. 293.
amore capti cum matrimonium ſimul contrahunt, facile odio ſe habent, conſi 69.n.46.
ani bar. conſi.229.col.vlt.declaratur, conſil.105.n 81.
ancha conſ.27.non ſeruato reiectum conſi.15 n.123.
item quo in caſu procedat declaratur, ibid.n.124.
anch conſ 82 declaratur, conſ.97.n.110.
andreas Iſernia in cap. Imperialem, declaratur, conſ. 89. n.75.
animus, & voluntas eadem præſumitur in duobus actibus eodem tempore factis, conſ.38.n 41.
animus ex coniectura probari poteſt, conſ. 96.n.24.
animus ex exterius factis detegitur, conſ.99.n.21.
animum ex facto magis, quam ex verbis, aperiri conſ. 1.n.264.
animæ ſuæ nemo dominus eſt, conſ.82.n.118.
angeli opinio communiter reiecta, conſi.103 n.76.
angeli traditio declaratur conſi.100.n.103.
angeli doctrinam in l. certum §.ſi pupillo ff. de confeſſis, declaratur, conſ.100.n.306.
angeli conſ 221.n 2.error conſ.99.n 76.
antiquitas temporis excuſat quem à pœna, conſi.94. num.51.
antiqua poſſunt probari qualiquali probatione conſ. 21.n 33.
antiquum quid dicitur per decem annos conſilio 90. num.31.
Antonius de Pretis fuit Vicarius in Eccleſia Florentin. conſ.52.n.2.
Antonij Capitij opinio de ſecundo capite legis Iuliæ maieſtatis, conſ 99 n 70.
Antonioti Adurni Genuenſium Ducis laudum, in cauſa Finarij, quo tempore latum, conſ.2.n.29.
appellatio ab vno ex correis condemnatis, ex vna & eadem cauſa, diuerſis tamen ſententiis, nō prodeſt alteri, conſi 59.n.5.
ſed duplex requiritur ipſius interpoſitio: & ratio aſſignatur, ibid.n.6.
appellatio admiſſa cum clauſula, ſi & in quantū poſſumus, &c. quid operetur, conſ.103.n.59.
appellatio cur deuoluatur à vicario ad Epiſcopum, conſ 52.n.109.
appellatio non datur de Vicario Epiſcopo, conſil.52. num.28.
appellatio non deuoluitur niſi ad ſuperiorem, conſil. 75.n 23.
appellationis ſecundæ & tertiæ cognitionem qui habet, imperij ſuperioritatem habere dicitur, conſi.2. num.71.
Appellationem auferre poteſt Princeps conſil. 100. num.102.
appellatione pendente nihil innouandum, conſil.2. num.150.
appellans à ſententia viua voce, cum debuiſſet in ſcriptis appellare, cum hac clauſula, ſaluo iure appellandi in ſcriptis, non videtur priuatus ab appellatione in ſcriptis, conſ 38.n.28.
appellare aliquando licet à reiectione exceptionum, conſ.2.n.359.
apices iuris ſunt rigoroſæ examinationes, quibus omiſſis etiam veritas haberi poteſt, conſ 94.n. 15.
Et quidquid bonam fidem nō tangit, de apicibus iuris dicitur, ibi.n 26.
apoſtata qualis dicatur, conſ.96.n.13.
approbans perſonam, an dicatur approbaſſe etiam eius ſcripta, conſi 23.n.23.
approbans ſemel actum, improbare amplius non poteſt, conſ.105.n.17.
approbans fidem teſtis non poteſt amplius ipſam improbare, conſ.105 n.3.
arbitrium ad ipſum boni viri recurrendum eſt, primo non arbitrante, quando res integra non eſt, & qua de cauſa conſi 93.n.27.
ad arbitrium boni viri recurritur primo non arbitrante licet agatur de ſubſtantia actus & cuius cauſa regulariter non recurritur, quando alias altera partium cum alterius iactura locupletaretur, conſil. 9?.n.23.
ad arbitrium boni viri reuerti poteſt, quando illud quod alterius arbitrio declarandum eſt, ab aliquo antecedente declarationem recipit, eo non arbitrante, conſ.93.n.19.
arbitrium conceſſum Epiſcopo, vt valeat concedere facultatem contrahendi matrimonium, non præcedentibus denuntiationibus, quale ſit, conſil. 59. num 82.
arbitrium liberum habet voluntatem pro ratione, ibidem n.63.
arbitrium regulatum quod, conſ.69.n.68.
arbitrium eligendi, vel declarandi morte finitur, conſil.1 n.76.
arbitrij liberi fauor præualet fauori matrimonii conſil.1.n. 145.
arbitri habent præſumtionem pro ſe & ſua ſententia, quod ibidem declaratur, conſ.100.n 11.
arbitri inſtar iudicis ſunt conſ.91.n.20.
Arbitraria pœna an maior ſit ordinaria vel æqualis, conſ.4.n.8.
Arbores illius ſunt, & cuius & prædii fructus, conſil. 13 n.15.
Arbores fundi, ſi dum contraheretur, ventorum vi fuerint deiectę an ſpectent ad emtorem, vel venditorem illius fundi, conſ.13.n.8.
Arcana Dei nemo viuens ſcit, conſ.82.n.69.
Archidiaconus duas habet dignitates, conſ. 51.n 32.
dignior eſt archipresbytero, & illi præfertur in actibus iuriſdictionalibus, non autem in diuinis, cōſi.51.n.59.
Archidiaconus iure ſuo, vel alieno, an habeat iuriſdictionem, conſ.51.n.26 & 28.
Archidiaconus Bononienſis non habet votum in capitulo, nec eſt de capitulo conſi.52.n.148
Archidiaconus perpetuam habet iuriſdictionem, & qua de cauſa, conſ.51.n.19.
archidiaconus dicitur Vicarius Epiſcopi, quia ipſo abſente, archidiaconus habet curam Eccleſiæ, conſil 51 n.20 & n.56.in fin.
archidiaconus dicitur maior archipresbytero in iuriſdictione, ſed in diuinis minor, conſ 52 n.100.
archidiaconus, & archipresbyter præſunt clericis inferioribus, conſ.52.n.8.
archipresbyter & archidiaconus propria fulgent dignitate, conſ.52.n.120.
archipresbyter dicitur præſidere dignioribus quam vicarius, conſi.52.n.85.
archipresbyter & capitulum habent ordinariam iuriſdictionem à iure, ibid.n.86.
archipresbyter Paduanus clericos ſuæ eccleſiæ corrigit, punit, ordinandos examinat prouiſos inſtallat, diuina regit, & alia plura facit, ibid n.87.
archipresbyter, & quilibet Canonicus in eccleſia Edacenſi vicarium præcedit, conſ.52.n.176.
archipresbyter Paduanus primam obtinet dignitatem in eccleſia Paduana poſt Pontificalem, & poteſt omnia, quæ alias de iure poteſt archidiaconus conſi.52.n.28.
archipresbyter, & archidiaconus habent propriam & natu-

Digitized by Google

INDEX.

& naturalem dignitatem. conſilio 5c. numero 29.
Archipresbyter & capitulum Paduanum ſunt in poſſeſſione præcedendi vicarium conſil.52.n.45.
Archipresbyter in diuinis eſt generalis epiſcopi vicarius.conſi.52.n.59.
Archipresbyter Perusinæ & Eugabinæ eccleſiæ vicarium præcedit,conſi.31.n.175.
Archipresbyteri Paduani munus eſt clericos corrigere in diuinis,conſi 52.n 181.
Aretini doctrina conſi.74.n.26.exploſa,conſi.1.n.345.
Argumentum valere ab incluſione vnius ad excluſionem alterius,conſi.98.n.76.
Argumentum de filio ad neptem ex filio non valet vbicunque tractatur de priuatione,conſi.95.n.44.
Argumentum de contractu ad locationem valet. ibid. conſ.13.n.6.
Argumentum à ceſſante ratione impeditiua valet. conſil.90.n.71.
Argumentum ab oppoſitis valet,conſi.97.n.67.
Argumentum de contractibus ad fideicommiſſa validum,& ratio ibid.n.73.
Argumentum ab abſurdo euitando malum valet, conſil.12.n.5.
Argumentum ſumi poteſt ex ordine rub.ad cognoſcendum qualis perſona præferatur,conſi.51.n.35.
Argumentum à feudo ad fideicommiſſum valere, conſil.89.n.65.
Argumentum à contractu mutui ad contractum cenſus valet. Imo maior eſt ratio in mutuo quam in cenſu, quo ad ſolutionem pecuniæ,conſ.49 n 16.
Argumentum ab abſurdo euitando procedere, conſilio 84.n 23.
Argumentum ab auctoritate valet,conſi 9.n.8.
Agriculturæ laudes,conſi.9.n.9.& n.17.circa med.
Argumentum ab extremis præſumtiue concludit,conſ. 2.num 84.
Argumentum ab æquiparatis validum eſt in iure, conſil.12 num.17.
Argumentum à duobus correlatiuis valet,ibid.n 18.
Argumentum à fideicommiſſo ad feudum recte ducitur,conſi.104 n.60.
Argumentum ab vſu & conſuetudine vel communiter contingentibus valet.conſil.10.num.7. & quomodo procedat,num.35.
Argumentum de pacto ad ſtatutum valet, conſil. 4 nu. 7.vt ſub n.31.
Argumentum a ceſſante ratione impeditiua valet,conſil.90.n 71.
Argumentum à veriſimili valet, conſi 13.n.12.
Argumentum à vera mente partiũ valet, conſ. 49.n.28.
Argumentum ab auctoritate Doctorum valet, conſilio 28 n.7.& n.13.& de veritate n.20.
Argumentum a diſpoſitione teſtatoris ad diſpoſitionem ſtatuti,procedit,conſ 50.n 21.
Argumentum à ſpecialitate valet,conſ.9.n.10.
Argumentum ab abſurdo euitando valet,conſ.95.n.76.
Argumentum ab abſurdo euitando procedere, conſil. 85 num.23.
Argumentum ab incluſione vnius ad excluſionem alterius, validum eſſe; quod tamen quatuor modis, qualiter intelligendum ſit, pulcre declaratur, conſi. 14.num.14.
Argumentum ab incluſione vnius ad excluſionem alterius, non procedere, vt abſurdum euitetur, conſilio 82.num.49.
Argumentum à veriſimili valet,conſ.29 n 21.
Argumentum ab emphyteuſi ad feudum valet, conſil. 16 num.2.
Item a fideicommiſſo ad feudum.ibid.n.3.
Argumentum ab auctoritate valet,conſ.33 n.27.
Argumentum de temporali ad ſpirituale non procedit nec econtra, neque ex diuerſis ſimilario, conſil. 21. num.19.
Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates valet,conſ.58.n.23.
Argumentum à veriſimili valet,conſil.64.n 10.
Argumentum à diſpoſitione legis ad diſpoſitionem teſtatoris valet.conſ.97.num.14.
Argumentum a ceſſante ratione valet.conſ.96 n.10.
Argumentum à contrario ſenſu non valet in materia reſtringibili,ſecus in fauorabili.conſ.95.n 122.
Argumentum ſumtum a ſimili facile proſternitur, vna adducta diſſimilitudine.conſ 75 n.81.
Argumentum a ceſſante ratione valet.conſ.93.n.9.
Argumentum ab euitanda impietate & iniquitate valet.conſ 32.n 56.
Argumentum ab abſurdo valet.conſi.37.n.118.
Argumentum à feudo ad fideicommiſſum valere. conſ. 89 nu.65.
Argumentum à conſuetudine ductum valet, conſil. 32. num.64.
Argumentum an licite ſumi poſſit ex inſcriptione ſtatuti vel rubricæ,ad deciſionem cauſarum. conſilio 3. num.15.
Argumentum ab abſurdo euitando valet. conſilio 76. num 12.
Argumentum à contractibus ad vltimas voluntates valere.conſ 19.num.36.
Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates valet conſi.27.num.27.
Argumentum ab abſurdo euitando valet,conſi.4 n.9.
Argumentum ab iniquitate euitanda valet. conſilio 32. num.40.
Argumentum ductum à contrariis valere. conſilio 89. num.34.
Argumentum de toto ad partem, eadem ſubſiſtente ratione,valet.conſ 72.n.5.
Argumentum à diſpoſitione ſtatuti ad diſpoſitionem teſtatoris valet.conſ 95.n.84.
Argumentum ab euitando iniquo & abſurdo valet. conſi.64 n 29.
Arguere non licet ex diuerſis.conſ 75.n.83.
Argumentari licet hoc modo: lex circa hoc non diſponit,ergo ita intelligi non debet.conſ.9.n.5.
Argumenta a ſimili leuiſſima ſunt.conſ.37.n.177.
Ariſtotelis locus, qua ætate homo militare poſſit.conſ. 102.num.41.
Arma ferens malum animum habere præſumitur. conſ. 102.num.13.
Arma ferre prohibitum eſt, etiam de iure communi. conſ 74 num 18.
Fallit in minore.ibid n.19.
Arma ferens contra Principem ſuum, eius maieſtatem dicitur lædere.conſ.102.num.33.
Arnaldi Albertini doctrina declaratur.conſ.82.n.169.
Aſcendentes grauati quot quartas detrahant.conſil.88. num.28.
Aſcendentes aliquando extraneis æquiparati. ibidem num 29.
Aſſerens conſuetudinem, illam probare debet.conſilio 37 num.91.
Aſſerens vſum actus, debet probare vſum illum fuiſſe in eo ſpeciali actu introductum,non autem ita generaliter fuiſſe obſeruatum. conſ.75.n.73.
Aſſerens pluralitatem, eam probare debet.conſilio 80. num.43.
Aſſerens talem periurum eſſe, debet prius probare,ſe ex parte ſua adimpleuiſſe promiſſa. Et qualiter quis periurus probetur.conſ.84.n.72.
Aſſerens amicitiam fuiſſe a Vaſallo contractam cum inimico domini ſui ad ipſius domini detrimentum, probare debet conſ.101.n.3.
Aſſerens ſe vocatum ex ſubſtitutione tali,debet probare talem ſubſtitutionem hanc naturam habere, vt comprehendat illum.conſ 97.n.97.
Aſſerens actum, qui multiplici de cauſa fieri potuit, ſi ob vnam ſolam confectus ſuit, id probare debet, conſ.75.num.71.
Aſſerens aliquem inſanum eſſe, probare debet.conſilio 82.num 219.
Aſſerentem ſe ignorare, an ſit in Dei gratia, non errare. conſ.82.n.60.
Aſſerenti veriſimilia creditur, etiamſi alias non crederetur.conſ 50 n.231.
Aſſerentem Notarium ſcripſiſſe in inſtrumento aliquid ſine conſenſu partium, durioribus probationibus affici dicimus,conſ 37 n.134.
Aſſertio ambigua ſumi in eo ſenſu debet, quo delictum euitatur.conſ.82.n.17.
Aſſertioni Principis creditum tertio detrimentum non adfertur,conſ.1.n.8.
Aſſertioni illius ſtandum eſt, qui dum ſine cauſa aliquid facere poteſt, aſſerit cauſam adeſſe, conſilio 90. numero 45.
Aſſertioni credi cum aliæ coniecturæ concurrunt. conſ. 100.num.232.
Aſſertiones Principis multoties reperitæ denotant, vt res de qua agitur ita vere ſe habeat.conſ 75.n.17.
Aſſertiua verba aſſerenti præiudicant, ac ſi ille conſentiat.conſ.2.n 55.
Attentatio,& conatus in inobediente ſufficit,vt puniatur,conſ.28.n 4.
Atteſtationes Doctorum ita de conſuetudine obſeruari, vt, licet non probent, faciant tamen præſumtionem,conſ.91.n.55.
Auctoritas maxima Pontificis in diſſoluendo matrimonio, etiam carnali copula conſummato. conſilio 15.num.2.
Auctoritati Doctorum non præſtatur fides, quorum ſcripta non extant,conſ.52.n 31.
Auctoritas epiſcopi maior eſt in multis quam vicarii, conſ.52 n.119.
Auditor Cameræ apoſtolicæ iuriſdictionem habet in Cardinales & oratores,conſ.52.n.180.
Augmentum dotis quale dicitur, conſil 93 numero 13.
Augmentum alluuionis ad poſſeſſorem ſpectat.conſi.29. num.18.
Augmentum negociationum dicitur quoddam corpus vniuerſale,ideo omnes habentes in lucro illo ſeu augmento intereſſe dicuntur ſocii,conſ.12.n.6.
Augmentum rei non regulatur, nec idem eſt cum re principali, quando diuerſa extat ratio,conſilio 26. num.35.
Augmentum alluuionis ad quem ſpectet, vel ad poſſeſſorem vel ad dominum proprietatis ibi.n.37.
Augmentum lacus non cedit commodo emtoris, ſed venditoris,& quæ ſit ratio,conſ 26.n.5.
Augmentum regulatur ſecundum naturam ſui principalis.ibid.num.6.
Augmentum rei obligatæ, vel quæ ex contractu debetur, ſuperueniens, ei acquiritur cui res debetur, vel cui obligata eſt.ibid.n.7.
Idem dicendum in augmento lateris, vt eſt alluuio. ibid.num.8.
Augmentum alluuionis venit in retrouenditione ad commodum retruementis.ibid n.9.
Augmentum operati non debet diminutionem.conſil. 86.num.29.
Augmentum dotis poteſt conſtitui à muliere de bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, & multo magis reſtitutio conceditur ex eiſdem bonis.conſ.33 n.22.
Augmentum prædii venditi an ſit in vtilitatem emtoris vel vendentis.conſ.26.n.3.& 4.
Augmentum futurum non cedit lucro emtori, ſed venditori, quia illud tantum venditum intelligitur, quod extabat tempore contractus: conſilio 49. numero 5.
Augmentum rei venditæ ad quem ſpectet, an ad venditorem, vel ad emptorem,conſ.34.n.15.
Augmentum vt quid intrinſecum ad fructuarium pertinet,conſ.34.n.16.
Augmentum gabellæ cedit commodo emtoris ſed conductoris gabellæ perfecto contractu, conſil 26. num.15.
Augmentum rei venditæ indeterminate an ſpectet ad emtorem vel venditorem,conſ.34.n.19.
Augmentum operati non debet diminutionem,conſil 82.num.29.
Augmentum operati ad eum finem inducta & non diminutionem.conſ 88.n.8
Auguſta coruſcat radiis imperialibus in ſtatuentum, quæ ſibi congruunt vti fœminæ.conſ 51.n.112.
Auguſta non poteſt condere leges, nec eſt ſoluta legibus.ibid.num.113.
Auguſtini locus egregius contra Pelagium. conſil. 82. num.15.
Auri appellatione vel argenti veniunt & vaſa aurea & argentea, non tamen aurei numi ſeu argentei continentur.conſ 49.n.42.
Auth quæ res.C.commun. de lega habet locum ſolum in filiis deſcendentibus, & non in transuerſalibus conſ.33.n.5.
Neque in nepte reſpectu aui.ibid.n.6.
Auth. ſacramenta puberum.C.ſi aduer. vendi. quomodo procedat.conſ 29.n.39.
Auth. de reſtitutio. & ea quæ parit in vndeci. menſ. §. hac igitur.an habeat locum in reſtitutione dotis, latina & nu. ſuperioribus & inferioribus,& quomodo procedat.n 28.conſ.33.n.21.
Auth.res quæ.C commu.de leg.declaratur.conſilio 88. n 50.& declaratur melius.n 54.
Auth.ſacramenta puberum.C.ſi aduerſus vend.in tormento impuberum locum habere.conſ.1.n.324.
Auctoris noua conſideratio quomodo inſtrumentum à pluribus notariis receptum, ab altero eorum tantum leuari poſſit.conſ.1.n 207.
Auus ſi nepti donauerit, dicitur donaſſe contemplatione filii non neptis.conſ.81.n.45 & 46.
Auus,qui aliàs tenetur dotare neptem ex filio, non tenetur quando filius eſt diues.conſ 18.n.48.
Auus tenetur dotare neptem, conſ.88 n.49 & declaratur.num.55.
Auus quando neptem non dotet.ibid.n.35.
Auus an teneatur neptem dotare, cum eius pater poſſit hoc facere.conſ.95.n.42.
Auus quando tenetur dotare neptem ex perſona filii non orpta conſ. 21.n.15.
Auus vel pater nihil nepoti vel filio ſpurio donare poteſt.conſ.39.n.77.
Et quid ſi ſtrauerit ſe aliquid de eius Caſtrenſi peculio recepiſſe.ibid.n.77.

B.

BAldus conſi.428.lib.3.explicatur,conſil.98.num 10.
Baldus in capit. cum a iure peritus. de offic. deleg. declaratur.conſ.100 num 9.
Baldus in leg. pactum quod dotali. quæſtio. 2. Cod. de

Digitized by Google

coll. declaratur. conſilio 89. numero 115.
Baldus in l. aſhil. num. 3. C. de vindict. liber. declaratur. conſ. 9 . n. 43
Baldus Peruſinus qua ætate vixerit. conſilio 2. numero 50.
Baldus Peruſinus Gregorii. II. Pontificis Max. Præceptor. ibid. n. 51.
Baldus in l. 2. col. 12. verſ. item nota quod &c C. de ſeruit. & aqua declaratur. conſ. 1. n. 252.
Baldus in l. a q. 31. ff. de cerum diuiſ. declaratur. conſilio 1. num. 310.
Baldus conſilio 326. libr. 1. declaratur conſilio 100. numero 31.
Baldus dum in multis locis tenet, Comitem poſſe legitimare in præiudicium ſubſtituti, quomodo intelligatur, conſ. 10. n 36.
Baldus in l. reos, in fine. C. de accuſa. declaratur, conſil. 100. num 207.
Baldus in l. ſi familiæ. num 3. C. ſi familiæ erciſ. declaratur. conſ. 87. n. 87.
Baldus in l 3. col. 1. verſ. quarto quid. C. ſi a non compet. iud. declaratur. conſ. 1. n 114.
Baldus conſilio 215 libr. 2 declaratur. conſilio 89. numero 117.
Bald. in l. ſi pater. num. 9. C. de inoff. teſta. declaratur. conſ. 87. n. 103.
Baldus in l. pactum quod dotali, quæſt. 2. C. de collat. declaratur. conſ. 89. n. 115.
Baldus conſilio 215. libr. 2. declaratur. conſilio 89 numero 117.
Baldus conſilio 259. libr. 2. declaratur conſilio 86. numero 61
Baldus conſilio 305. Non eſt dubium. libr 8. declaratur. conſ. 85. n. 95.
Baldus in commentariis ſuis feudorum taxatur. conſil. 54. num 30
Baldus in l. vlt. C. de hæredi. inſtit. declaratur. conſilio 89. num 135.
Baldus in l. vlt. C. de hæred. inſtit. declaratur. conſilio 89. num. 135.
Baldi traditio in l. vlt. §. vlt. C. commun. delegat. reiecta exploſa. conſ 82 n. 347.
Baldi traditio in cap. cum non ab homine, de iudiciis exploſa. conſ. 82 n 31.
Baldi error, conſ. 69 lib. 4. conſ. 89. n 149.
Baldi doctrina in tit. de pace conſtantiæ, declaratur. conſ. 103 num. 12.
Baldi opinio improbata. conſ 99. n. 107.
Baldi doctrina declaratur. conſ. 104 n. 8
Baldum male Hoſtienſis traditionem intellexiſſe. conſ 158.
Bannitus hæredem habere non poteſt. conſilio 101 numero 29.
Bannitus adeo vt impune occidi poſſit inſucceſſibilis dicitur conſ. 91. n. 2.
Et hæredem habere non dicitur, neque poteſt. ibidem num 3
Bannitum relegati nomen aſſumere conſ 88 n. 14.
Bannitus in bonis ſuccedere an poſſit ex teſtamento vel ab inteſtato. conſ. 101. n. 1.
Bannitus quando deportato æquiparetur. conſilio 101. num. 7.
Bannitus à Cæſare iura omnia ſua perdit. ibidem numero 8
Bannitus quando omnia iura, quę in ciuitate ſunt, perdat. ibid. n. 9
Bannito fides dare ſeruari debet. conſ. 100. nu. 198.
Bannitum a iudice recte bannitum præſumi. conſ. 100. num. 3.
Bannitum loco annotationis bonorum hodie ſucceſſiſſe. conſ. 100. nu 100.
Barbatia reprehenditur cum multa imperite & temere ſcripſerit. conſ. 84. n 66.
Barbatiæ parua auctoritas. conſ. 37. n. 176.
Bartolus in l. ſi a filia, num. 3. ff. ad Trebellianum. declaratur. conſ. 105. n. 90.
Bartolus in l penultima. n. 2. ff de condict. ob turpem cauſam. & in l. 2. num. 12 C. quod met. cauſa, multis modis declaratur. conſ. 2. n. 21 c.
Bartolus in l. liberorum. num 8. de verb. oblig. declaratur. conſ. 1. n. 190.
Bart. in l. quæ ſub conditione. §. 1 num. 2 ff de con dinſt. & Bald in l. ſi quis ad ciuilia col. vit. C. de appella. declaratur. conſ. 2. n. 230.
Bart. in l. petu. § fratre, de leg. 2. declaratur. conſil. 85. num 70.
Bart. in l. vlt. §. 1. num 1. ff. ad Senatuſc Tertull. declaratur. conſ. 105. num. 80.
Bart. in l. qui Romæ §. duo fratres. q. 1. de verb. oblig. declaratur. conſ. 87. n. 40.
Bart. in conſ. 150. num. 7. reprobatur. conſ. 23. n. 25.
Bartol. l. peto. §. fratre, de leg. 2. declaratur. conſilio 85. num. 70.
Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. q. 8. de verb. oblig. declaratur. conſ. 87 nu. 16.
Bartol. diſputat. prima interpretatur. conſilio 100. numero 218.
Bart. Baldi & Ancharani doctrina declaratur. conſ. 105. num. 76.
Bart. in l. vltima. §. 1. nu 2. ff. ad SC. Tertullianum declaratur ibid. num 77.
Bartoli opinio a multis reiecta. conſ. 103. n. 37.
Bartoli doctrina in l. poſt mortem. ff. de adoptio. copioſe examinatur. conſ. 89 num. 81.
Bartoli & Alexandri dubia traditio. conſilio 101. numero 38.
Bellum eſt caſus inſolites, & incogitatus, quia à fide Principum dependet, quam inuiolabiliter (vt promiſerunt) obſeruare ſolent & debent. conſilio 27. num 22.
Bellum eſt iuſtum impedimentum, quia eius euentus eſt dubius. conſ. 79.
Bellum militibus tantum conuenit, non aliis. conſilio 65. num 31.
Bellum quando dicatur iuſtum impedimentum. conſil. 21. num. 22.
Bellum tam præteritum quam præſens à ſubditis petit auxilium conſ. 32. n. 35.
Bellum non præſumi ab aliquo voluntarie prouocando illatum. conſ. num. 248.
Bellum vt iuſtum ſit, quæ concurrere debeant. ibid. num. 245.
Bellum in dubio præſumi iniuſtum. ibid. n. 246.
Bellum inconſulto Imperatore poſſe indici contra non recognoſcentem ſuperiorem, etiam de facto. ibid. num. 253
Bellum iuſte mouetur contra eum, qui de facto negat Imperatorem recognoſcere. ibid. n. 254.
Bellum indicere poſſunt Principes, qui iura imperii exercere poſſunt. ibid. n. 251.
Beneficium non præſumitur collatum ob commerita. conſ. 1. num. 12.
Beneficium Principis late interpretatur, & quomodo beneficium eſſe cognoſcatur. conſ 2. num. 54.
Beneficium reſtitutionis minoris eſt perſonale, & tranſit ad hæredes, & qua de cauſa conſ. 33. num. 45.
Beneficium patronatum & collatiuum, & patronatum electiuum an differant. conſ 90 num. 131.
Beneficium cum ſola ſignatura an & quando in foro humano & eccleſiaſtico retineri poſſit. conſil. 37. num. 57.
Beneficium in dubio adiudicatur illi, qui probauit collatorem ſuum fuiſſe in quaſi poſſeſſione conferendi tempore collationis. conſ. 90. num. 130.
Beneficia Principum latiſſime interpreta. conſil. 203. num. 16.
Beneficia collatiua & electiua à pari procedunt, maxime in fauorabilibus. conſil. 85. num. 4. & quomodo hoc procedat. num. 18.
Beneficia tenuia non dantur viris magnis & diuitibus, ſed pauperibus reſeruantur conſ. 72. n 14.
Beneficia electiua & collatiua a pari procedunt, cum par adſit ratio. conſ. 85. num. 18.
Et an contineantur appellatione diſpoſitionis. ibid. numero 19.
Beneficio l. bene à Zenone C. de quadr. præſcr. fruitur, qui rem ab Imperatore acquiſiuit. conſ 2. n. 144.
Beneficiorum reſignatio ab omni conditione libera eſſe debet. conſ 67. num. 10.
Benefacienti benefaciendum. ex conſ 23. num. 12
Beneficiarius ex teſtamento ſi non vocatur hæres, præſumitur fructuarius. conſ. 10. num. 4.
Bernardini Corti error. conſ. 1. num 109.
Bonam fidem cauſari a titulo etiam putatiuo. conſilio 1. num 483.
Bibliam vulgarem contra præceptum iudicis legere, eſt peccatum ſecundi ordinis. conſ. 82. n. 208.
Bibliam vulgarem legere, non inducit hæreſin ſui natura. conſ 82. num. 11.
Bibliæ vulgatis lectio idiotis & ignaris eſt interdicenda. ibid. num. 112.
Boetii deciſio reiecta. conſ. 100. num. 51 336.
Bonifacii tertii Marchionis intentus, & proles. conſil. 1. num. 59.
Bonifacii Palæologi mors ibidem num 115.
Bonifacii ſecundi Marchionis. V. mors. ibid. n. 56.
Bonifacius tertius Montisferrati Marchio, quo tempore deceſſerit ignoratur. ibid. num. 50.
Bonifacii ſecundi Palæologi mors, ibidem numero 117.
Bona dotalia qualia ſint, & ad quem ſpectet eorum dominium conſ. 56 nu. 3.
Bona extra dotem qualia ſint, & cui ſpectet eorum dominium ſeu vſusfructus. ibid. num. 4.
Bona paraphernalia qualia ſint, & cui ſpectet dominium. ibid. num. 5
Bona dotalia & paraphernalia in quibus differant. ibid. num. 6.
Bona poſita ſub fideicommiſſo intelliguntur de exiſtentibus eo tempore. conſ 36. num. 91.
Bona vniuerſitatis alienari nequeunt abſque obſeruatione ſolennitatis l. fin. C. de vend. reb. ciuit. conſil. 80. num 22.
Idem dicimus in diuiſione bonorum Vniuerſitatis. ibid. num 23.
Bona minorum quomodo diuidi non poſſint. conſilio 80 num. 25 ibid.
Bona ſoceri intelliguntur tacite hypothecata pro dote non recepta. conſ. 33. num 18.
Bona paraphernalia conſtante matrimonio repeti poſſunt, ſecus dotalia. conſ. 56. num. 9.
Bona omnia teſtatoris dicuntur obligata pro reſtitutione dotis, & paraphernalium vxoris. conſilio 56. num 26.
Bona, quæ non ſunt deſcripta in ęſtimo, libera dicuntur conſ. 32 num. 46 47.
Bona remittens vbi ſubiecta ſunt fideicommiſſo, fateri dicitur fideicommiſſum. conſ. 16. num. 17.
Bona feudalia reuerſa ad eccleſiam, & effecta de menſa Prælati, poſſunt denuo dari in feudum, vt inculta, ſeu de frugifera ad culturam redigantur, vel ad frugem perducantur. conſ. 90. num. 26.
Bona prohibita alienari vt conſeruentur perpetuo in familia, non poſſunt alienari, nec alienatione hominis, neque alienatione legis. conſ. 95 num. 111.
Bona fides præſumitur, ſi quis poſſederit per longum tempus, de quibus initio non extet hominum memoria. conſ. 90. num. 75.
Bona fides probatur ex eo, quod quid publice factum eſt conſ. 15. num 7.
Bona banniti confiſcata, ſi a fratribus vel aliis eſſent occupata, an ſua efficiantur, vel debeant fiſco applicari. conſ. 91. num. 5.
Bonam fidem pręſumi. conſ. 2. num. 304.
Bona eccleſiaſtica conſueta dari in feudum ſi teneantur ad bladum, & de eius menſa efficiantur, non poſſunt amplius infeudari. conſ. 90. num. 12.
Bona remittens vbi ſubiecta ſunt fideicommiſſo, fateri dicitur fideicommiſſum. conſ 86. num. 17.
Bonorum poſſeſſores poſſe alienare bona. conſilio 105. num 68.
Bonorum poſſeſſor alienare, & creditoribus ſatisfacere poteſt conſ. 101 num. 52.
Bonorum poſſeſſio data hæredi inſtituto ſub conditione, facti & non iuris eſt ibid. num. 33.
Breuia ſeu reſcripta apoſtolica quando dirigantur Canonico poſito in dignitate vna cum Vicario quomodo inſcribantur. conſ. 31. num. 37.
Brixienſes priuilegio ciues Veneti dicuntur. conſ. 71. num. 45.
Bugauni hæretici error. conſ 82. num. 38.
Butrii verba in cap. cum non ab homine. numero 22. & Abb. ibid. num. 30. de iudiciis, declarantur. conſil. 82. num. 128.

C.

CAlcanei reſponſum. conſil. 32 num 27. declaratum conſ. 103. num. 75.
Calcanei conſ. 74. num. 6. improbatum. conſilio 99. num. 299.
Calderini & ſequacium traditiones explicata. conſilio 92. num 132.
Cancellaria & pœnitentiaria Romanę curiæ de ſtylo dignitates & canonicos cathedralium præponit Epiſcoporum vicariis. conſ. 52. num 153.
Canonicus in eccleſia Eduenſi vicarium pręcedit. conſ. 52. num. 176.
Canonici prius ſuo proprio Prælato, poſtea Epiſcopo obedire debent. conſ 52. num. 183. ibid.
Canonici & capitulum ſunt membra nobiliora clerici. conſ. 52. num. 82.
Canonici & capitulum præeminent aliis clericis. ibid. num. 83.
Canonici dicuntur clerici primi gradus. ibidem numero 84.
Canonici dicuntur pars corporis Epiſcopi, ſicut Cardinales Papę conſ. 52. num 142.
Canonice agere quomodo dicatur. conſilio 15. numero 16.
Canoniſtarum opinio in concernentibus fauorem animæ omnino eſt ſeruanda. conſ. 11. num. 12.
Capit. Imperialem. §. præterea, de prohib. feudor. alien. per Federic. ſenſus & declaratio. conſilio 2. numero 286.

cap. im

Digitized by Google

cap. imperialem. §. præterea.de prohib.feud. alien. per Frid non procedere.cum pater vni filiorum prælegat feudum conſ. 2.n.287.ibid.

cap.imperialem. § præterea, de prohib.feud.alien.per Frid.non procedit, cum ea conſuetudine conceditur fundi diuiſo & alienatio conſ.2.num 288.ibid.

capit. non poteſt.de præbend.in 6. declaratur.conſil.2 num 58.

cap.1. de his quæ vi metuſue cauſa intellectus. conſil.2. num 332

cap 2.§.mortibus, ſi de feudo fuer. contr.ſenſus & declaratio. conſ 1 num.420.

cap.quamuis, de pactis in 6. diſpoſitionem ceſſare, cum metus, vel læſio enormiſſima in renunciatione inter-ceſſit ibid.num 495.

cap.1.§. ſi vaſallus culpam, ſi de feudo defuncti fuer. contro.inter dom. & agna.ſenſus. conſil 99. numer. 185.

capit.1.ſi vaſallus feudo priuetur,declaratur,ibidem numer.186.

cap.ad abolendam.§. Laicus de hæret declaretur.conſil. 82.num.133

cap excommunicamus. 2. §. vlt. de hæret.declaratur. conſ 82.num 134 ibid.

cap.accuſatus.§. ille quoque, de hæret. declaratur. conſil.82.num.151.

capit.accuſatus.in prin. de hæret, explanatur. conſil 82. num.157.

cap.veniens,quod teſtes ſint neceſſa.in vſibus feudorum declaratur.conſ.101 num 65.

cap. 1. §.denique. quæ fuit prima cauſa beneſi. amitten. declaratur.conſ.99 num.155.

cap.ſi quis poſitus de pœnit.diſt.7.declaratur.conſi.82. num 83.

cap.2.§.quin etiam Epiſcop. vel Abb. ſenſus & declaratio.conſil.1 num.457.& num.460.

cap.cum dilectus,de ordine cognit intellectus,& declaratio.conſ.2.num.203.

cap.non poteſt.de præbend.in 6. declaratur. conſil.85. num.58.

cap.1 §.præterea,de cap. Corradi, & capit.imperialem. de prohib.feud.aliena. per Frider. in qua ſpecie præſcriptionis locum habeant.conſ.2.num. 323.

cap.eum,qui de dolo & contumacia declaratur conſi.2. num.357.

cap accuſatos,in princip. de hæret.declaratur conſi.82. num.153.

cap.ad abolendam. in princip.cum. §. laicus, de hæret, declaratur.conſil.82.num.103.

capit.quia propter,de electio. declaratur. conſil.67.numer.19.

cap.ad abolendam. §. qui vere. verſi.illos,de hæreticis, declaratur.conſil.82.num.178.

cap.paſtoralis,de cauſa poſſeſſio. & propr. declaretur. conſi 2.nu.192.

cap.ego Berengarius, de conſecra diſtin.2.declaratur. conſi 82.num.123.

cap.1.an ille, qui interfecit fratr.dom.declaretur.conſi 99.num.128.

capit 3.& 4. de reſtit. ſpol.intellectus. conſil.2.numer. 224.

capit. de delictis puero. intellectus.conſil. 100.numer. 161.

capit.1.ſi vaſallus feudo priuet, declaratur. conſil.99.numer.146.

capitulum cathedrale vt corpus dignitatem habere dicitur.conſ.51.num.32.

capitulum debet præcedere vicarium in actibus publicis conſi.52.num.31.

capitulum & Archipresbyter habent ordinariam iurisdictionem à iure.conſ.25.num. 16.

capitulum & Epiſcopus ſunt vnum & idem corpus.conſ. 52.num.241.

capitula pacis proſunt quoad occupata occaſione belli conſ.103.num.8.

capitula facta cum gabellatore ſalis venditore ſtrictam recipere interpretationem.conſ 98. num 75.

capitula probare contra producentem. conſil. 100.numer.80.

capitula in dubio admittenda.conſ.1 nu.360.

capitula eſſe admittenda cum clauſula, ſaluo iure impertinentium,&c.ibid.num 361.

capitula notorie impertinentia non eſſe attendenda,etiam cum clauſula, ſaluo iure impertinentium, &c. ibidem. n.362.

capitula pertinentia quæ.ibid.num 363.

capitula impertinentia quæ.ibid.nu 364.

capitula ex libello elici.ibid.nu.365.

Capræ conſ.119.declinatur.conſ.86.nu.58.

caput collegii,ſeu principalis, quando eſt ſuſpectus,cætera membra ſuſpecta dicuntur.conſ.94.nu.11.

carcerantur homines ad cuſtodiam,qui pœna corporali in defectum ſolutionis pecuniariæ plectendi ſunt. conſ.94 num. 42.

carceratio. aut ſit ad pœnam, aut ad cuſtodiam. conſil.94.num 39.ibid.

carceris pœna requirit claras & apertas probationes. conſil.94.num.27.ibid.

carcerari non debet, qui quæſtionibus ſubiici atq; torqueri non poteſt.conſ.94.num.40.ibid.

Carceri an quis ſuo iuramento obligari poſſit, conſ.82. num 114.

Carceri ſe obligare quis poteſt ex ſuo iuramento.conſi. 81.num.124.

Cardinalis Zabar.in clem.paſtoralis.§.denique.7.notabi. de re iudi declaratur.conſil.99 num.103.

Cardinalis Zabarella conſil. 148. declaratur. conſ.100. num.155.

Cardinali aſſerenti,aliquid ſibi eſſe à Papa commiſſum, credi.conſ.100.

Cardinales in quacunque diſpoſitione ſunt ſpeciali nota digni,nec veniunt ſub generali iuris diſpoſitione, conſi.51.num.53.

Carolus Quintus Imperator multa Genuenſibus contulit priuilegia.conſi 2.num.15.

Carolus Imperator Genuam ciuitatem ſuam appellare conſueuit.conſi.2.num.17 ibid.

Caroli Quarti Imperatoris interitus.conſi 2.num 106.

Caroli Quarti Imperatoris inueſtitura Marchionibus Finarii conceſſa,conſi 2.num.236.

caſtra domini occupans contra perſonam domini delinquit.conſ.99.num.28.

caſtrum oppugnare non licet antequam iudex adeatur, & tentata ſit iudiciaria recuperatio conſil.2 numer. 216.

caſtro munitiſſimo ſpoliatus reſtitui an debeat ante omnia,cum ambo ſpoliatus ſcilicet & ſpoliator ſunt ſub vno Principe.conſ.2.num.217.ibid.

caſtrenſ ſiue Saluſtii rationes. con.199. libro 2.reiectæ.

caſt.conſ.119 lib.2. quod eſt Saluſtii Peruſini, improbatum.conſ.89 num.126.ibid.

caſt.conſ.445.tria ſunt.colu.vltim li.1. declaratur. conſ. 89.num.99.

caſt.conſ.199.colu.1.lib. 2. quod Saluſtii Peruſini declaratur.conſi.89.num.100.ibid.

caſt.conſ.110.lib.2.declaretur.conſi.98 nu 18

caſtrenſ.doctrina in l.1. num.5. ff. de condi & demonſt. declaratur.conſi 105.num.73.

caſtrenſ.conſi. 445.lib. 2.declaratur. conſi. 87. numer. 104.

caſtrenſ.conſi 343.lib.1.& Curti. iunior. conſi. 111 nu. 15.& Crauet.conſi vlt. colu.vlt.declaratur.conſi.85. num.118.

caſtrenſ. conſi. 312. libro 1.reiectum conſil.99.numer. 97.

caſtrenſ.conſ.199.lib.3 quod eſt Saluſtii Peruſini improbatum.conſi.89.num.126.

caſtrenſis doctrina declaratur.conſi.82. num 165.

caſtrenſ.conſi.73.lib.1 declaratur conſ.71.num 31.

caſtrenſ.doctrina in l.non intereſt C.quod metus cauſa &c.declaratur conſ.68.nu.25.

caſtrenſis opinio dubia conſ.71.num.13.

caſtrenſis ſeu Saluſtii rationes.conſ. 199. lib 2. reiectę. conſ 89.nu 133.

caſtrenſis proprium ve emphyteuticum ab eccleſia per errorem recognoſcens ſibi non præiudicat. conſi.86. num 97.

caſus dubius à frequentiori actu & obſeruantia interpretationem recipit.conſ.75.nu.66.

caſus mixtus ſi continetur ſub ſimplici,ſtatutum loquẽs de ſimplici extenditur etiam ad mixtum. conſil 11. num.20.

caſus omiſſus à ſtatuto remanet in diſpoſitione iuris communis, & an hęc regula habeat locum in quacunque diſpoſitione,conſil.76.num.8.

caſus inſolitus qualis dicatur.conſ.27.num 14.

& an ille dicatur qui à facto principis pendet ibidem num.19.

cauallotti valent tres groſſos conſ.49 num.36.

cauſa finalis omnino obſeruanda eſt. conſ 81 num.41.

cauſa naturalis accidentali præualet.conſ.1.num 17.

cauſa ſi ſit alteri priuatæ perſonæ delegata ſub titulo dignitatis,eo mortuo qui in dignitate ſuccedit,de cauſa cognoſcere, & iudicare poteſt , & qua ratione. conſi.54.num 43.

Cauſa iuſta in Imperatore non præſumitur, dum reuocat priuilegium non ſubdito conceſſum. conſil. 2. numer.141.

cauſa iuſta præſumitur in Principe, cum ea motu proprio aliquid agit,ſecus ſi ad partis inſtantiam. ibidem num.142.

cauſa iuſta reuocandi priuilegium ſubeſſe dicitur cum illud maximum afferebat detrimentum. ibid. num.143.

cauſa vna & eadem duas habere poteſt ſententias contrarias,& cur hoc eueniat.conſ.75.n.96.

cauſa immediata eſt quæ conſiderari ſolet. conſil. 41. num 35.

cauſa in Principe an præſumatur in his,de quibus adſtrictus diſponere non poteſt.conſ 100.n.30.

cauſa vniuerſitatis quando, & quomodo dicatur. conſ. 80.num.31.

cauſa iuſta quod interueniat in legitimatione an credatur patri legitimanti.conſ.19.n.81.

cauſa falſa actum vitiat. ideo renuntiatio, ſeu contractus falſa cauſa factus, non valet. conſilio 80. numero 69.

cauſa finalis, non impulſiua attendi debet. conſil 4 numer 16.

cauſa confirmans ſi ceſſat, an actus confirmatus ceſſare dicatur.conſ.24.num.21.

cauſa iniuſta & beſtialis quomodo dicatur excuſare à dolo,& dict.conſ.31.num.33.

cauſa leuis excuſat quem à dolo, & delicto.conſil. 31.numer.8.

cauſa iuſta & honeſta, vt dici poſſit, quid requiratur. conſil.75.num. 35.

cauſæ cognitio requirit partium citationem & plura alia.conſ.25.num.16.

cauſæ cognitio plura requirit conſ.42.nu.29.

cauſę cognitionem à iure naturę pendere. conſil. 103. num.72.

cauſæ cognitio plura requirit.conſi.73.num 54.

cauſæ omnes ſummariæ dicuntur, & executiue procedendum eſt.conſ.75 num 104.

cauſæ cognitio à iure naturæ prouenire dicitur. conſil. 74.num.32.

cauſam etiam leuem excuſare à dolo conſi.98.n 34.

cauſam falſam diſpoſitionem vitiare.ibid num .395.

cauſam finalem ex præfationibus colligi,ibidem num. 413.

cauſam falſam conceſſionem inueſtituræ vitiare. ibid. num.414.

cautio præſtanda eſt ab vxore alimentata de reſtituendis veſtibus,ſi ſecundo nupſerit. conſi. 61 num 8.

cautio de non offendẽdo ,[illegible] citatum ab inimicis.conſi.100.num.211.

cautio ſufficiens prodeſt.conſ.100.num 215.

cautionis fragilitati non eſt fidendum. conſi 2.numer. 115.

cautionem de non oſtendendo violans, grauiter punitur.conſi.100 num.212.

cæcum iudicem eſſe poſſe.conſ 100 num 251.

cæcus etſi luminibus priuatus, non tamen vnà perdit ſcientiam & prudentiam conſ.100.num.252.

cenſuarius ſtante mutatione monetæ, quomodo ſoluere debeat.conſi.49 num.27.

cenſus annuus non præſtatur proprio feudo, ſed perſonis ſeruitium conſ.65.num.42.

cenſum de re propria ſoluens per errorem rem cenſuariam non facit.conſi.86.num.96.

cenſum ſoluens pro re propria & libera, ſeruilem eam non reddit,conſi.8.num 88.

certitudo fidei non eſt ad indiuiduum & ſingulare.conſil.82.num 72.

certitudo moralis quæ.ibid.num.73.

Certitudo moralis multos habet gradus.ibid.nu.74.

Certitudo per ſe ibid.num.66.

Certitudo quę euidens.ibid.num.67.

Certitudo fidei quę.ibid num.68.

Certitudo proueniens à coniecturis & iodiciis magna, quę.ibid.num.74.

Certitudo minor quæ ſit,proueniens à coniecturis.ibid num 86.

Certitudo quid ſit.conſi.82.num 62.

Certitudo quotuplex ibid.num 63.

Certitudo per reuelationem quæ. ibid.nu.64.

Certitudine minori homo de ſalute certus eſt,ſi bene agit.ibid.num 89.

Certitudo leuis quæ.ibid num.90.

Certitudine quadruplici coniecturali de ſalute æterna certi eſſe poſſumus.ibid.nu 91.

Certitudinem ſalutis Saluator nobis tribuit. ibidem. num.94.

Certitudines coniecturales eſſe certitudines imperfectas.ibid.num.95.

Certitudo ex ſpe eſt illa coniecturalis ibid.num 96.

Certum qui ſe aſſerit de ſalute ſua, certitudine fidei, errat.conſi.12 num 71.

Ceſſante ratione edicti, & edictum ceſſare dicitur.conſ. 41.num.17.

Digitized by Google

ceſſante lege feudali, ſuccedit diſpoſitio iuris communis.conſi.65.num.55.
ceſſio tutata ſi appareat,nil amplius eſt quærendum. conſi.81.num.29.
C.Cæſaris vox improba.conſ.99.nu.88.
Chronicis & Annalibus credi conſ.1.num.274.
Chronicis antiquis credendum.conſi.2.nu.125.
circuitus euitandi ſunt.conſi.68.num.19.
Ciceronis locus.conſ.99.num.200.
Ciceronis locus egregius.num.162.
citare per edictum poteſt Princeps.conſi.100.numer.95.
Item & delegati Principis.ibid.num.96
citari qui debeant in confectione inuentarii.conſi.89.num.39.
citari ter debet accuſatus antequam condemnetur.conſil.100.num.368.
citari amplius non debet,qui negauit ſemel venire.conſil.2.num.182.
citari qui debeant in confectione inuentarii. conſil.89.num.139.
citari is non debet , quem non eſſe venturum ſcimus, conſ.100.num.76.
citandus amplius non eſt, qui ſemel negauit venire.cõſil.2.num.201.
citatio ſine expreſſione loci comparendi non ligat.conſil.100.num.178.
citatio ſine expreſſione loci valet,vim comparendi manifeſtans.conſi.100.num.179.
citatus intelligitur citatus ad locum conſuetum conſil. 100.num 180.
citatio affigenda tribus in locis de mandato iudicis ſufficit , quod in duobus affigatur. conſil. 100. numer.175.
citatio hodie affigitur eo in locu,in quo olim album Prętoris conſ.100.num.176.
citatio vna ſola ſufficit in crimine læſæ maieſtatis.conſ. 100.num.170.
Item cum facta fuit ſub pœna conuicti & confeſſi.ibid. num.171.
citatio per edictum conceditur cum citandus eſt terribilis.conſ.100.num.108.
Item cum rebellis citandus eſt.ibid.num.109.
Item & vagabundus ibid.110.
Item cum conſtat illam peruenisse ad notitiam citati. ibid.num.111.
citatio alias nulla ligat,cum conſtat veniſſe ad notitiam citati.ibid.nu. 112.
citatio ſatis ea ſua data oſtendit locum,vbi citatus comparere debeat.conſ.100.num.182.
citatio eſt neceſſaria , vt ſententia noceat. conſil 2.numer 332.
citatio per edictum non conceditur cum perſona eſt certa.conſ.100.num.94.
citatio per edictum permiſſa eſt in crimine læſæ maieſtatis.conſi.100.num.103.
Item & cum proceditur in cauſa ſola facti veritate inſpecta. ibid.num 104.
citatio ad cauſæ cognitionem maxima eſt neceſſaria tam de iure diuino, quam humano. conſ. 94.numer.31.
citationis certum modum ſtatutum dare poteſt.conſil. 100.num.101.
citationis defectus nec à ſtatuto , nec à Principe ſanari, ſuppletive poteſt.conſil.2.num.323.
citationem reſpicere defenſionem. conſil. 100.num 97.
citationem non eſſe neceſſariam, cum Princeps contra aliquem procedit.conſil.1.num.383.ſed declara vt ſub num.398 & num 413. & nu.425.
citatus Procuratorem mittere debet ad ſe excuſandum, quod comparere non poſſit ob timorem inimicorũ. conſil.100.num 204
citatus ad locum, in quo non datur ei tutus acceſſus, non cogitur comparere conſ.100 num 183.
Item nec qui habet inimicos potentes ibid.nu 184.
citatus comparere non tenetur in loco, vbi habet magnos inimicos, ei dato etiam ſaluo conductu,infra declaratur.conſil.100.num. 186.
citatus ſibi imputare debet , ſi non poteſt tuto comparere in loco non tuto ob miniſtras à ſe cauſatas.conſ. 100.num.208.
citatus excuſatorem mittere debet cam ei non datur tutus acceſſus. conſi.100.num. 199.
Item ibidem contraria aliorum opinio declaratur.ibid. num.200.
citatus pro vna die & ſucceſſiue comparere poteſt omni die vſque ad finem litis.conſil.100.num.277.
citatus quomodo in banno ponatur,& damnetur.conſ. 100 nu 279.
citatus comparere non tenetur in loco vbi habet inimicos: infra tamen declaratur. conſilio.100. numer 191.
citatus proteſtari debet de loco non tuto, vt excuſetur. conſ 100.num.206.
citatorium edictum vbi affigi debeat.conſilio. 100. numer.173
ciuiliter poſſidens ſi naturalem ſit ingreſſus audiendus eſt ſuper exceptione dominii cum ſpoliatus ſuper naturali agit, vt ante omnia reſtituatur.conſil. 2. num 191.
ciuiliter poſſidens ſua ſponte naturalem poteſt ingredi. conſ.2.num 181.
ciues an dicantur,qui naſcuntur in vico , vel habitant. conſ.75.num 97.
ciuis quomodo quis dicatur.ibid.
ciuis originarius duobus modis quis efficitur. conſi.80. num 10.
& an ob abſentiam à loco originis amittat nomen ciuis originarii.ibid.num.11.
ciuis qui alibi habitat an ligetur ſtatutis loci originis. conſi.74 num.5.
vt ciuis vnius ciuitatis quis ſit quod gaudere poſſit priuilegiis illius ciuitatis, quid requiratur.conſil.80. num.13.
ciuis originarius vt quis efficiatur , quantum tempus requiratur quod habitauerit in ciuitate. ibid. numer.14.
ciuis originarius dicitur etiam ille, qui ex longa & multiplici obſeruatione pro originario reputatus eſt. ib. num.15.
ciuis nouellus qualis dicatur,vt in eo præſumatur ignorantia legum illius ciuitatis,conſil 74.nu.20.
ciuitas in tres partes diuiditur,prima eſt ciuium, ſecunda diſtrictualium,tertia oppidorum ſeparatorum ab illo territorio ciuitatis.conſil.75.num.24.
ciuitas Rauennæ an regatur iure canonico. conſil. 93. n. 31 & num.28.
ciuitatis faciens foſſata per agrum alterius debet ei ſoluere agri pretium.conſi. 103.nu.27.
ciuitas Venetiarum eſt communis patria. conſil. 75. numer 98.
ciuitas Imperii iura & ſuperioritatem præſcribere quãdo poſſit.conſil 2 num 72.34.
ciuitas poteſt ſe alteri ſubmittere , vt ab ea defendatur. conſil.31.num 4.
ciuitas non poteſt augere exactionem gabellarum venditam.conſil.34.num 13.
ciuitas iure alteri ſubiecta non præſumitur. conſi. 2.numer.44.
clam quid factum non dicitur, cum coram pluribus factum eſt.conſ.38.nu.34.
clandeſtinus actus improbatur.conſ.104.num 62.
clauſula conſtituti, & precarii,poſſeſſionem transfert. conſi.104.num. 72.
clauſula, vel pactum in contractu emtionis annui cenſus,videlicet quod ſi redemtio reditenm fiat , cenſus pro rata currentis ſoluatur,an apponi poſſit à notario de illa rogato.conſi.37 nu.73.
clauſula in diuiſione appoſita , renuntiant omni exceptioni,conditioni indebiti,ſine cauſa doli mali,&c. an ſtetetur,ſi appareat diuiſionem errore factam eſſe.conſi.91.num.34.
clauſula decreti annullatiua, decernens irritum & inane,ligat etiam Principem.conſi 83.numer 6.& quomodo procedat nu.21 & nu 13.25.
Et annullat ipſo iure quod in contractu geſtum eſt.ib. num.7.
Et annullat non tantum titulum,ſed etiam & poſſeſſionem ibid.num.8.
clauſula ſaluo iure domini, in alienatione feudi , idem operatur vt clauſula, nec aliter, nec alio 00. 30.conſ. 38.nu.25.
clauſula non obſtante tali diſpoſitione,quæ pro expreſſa habeatur , ſolum operatur in diſpoſitione legis & Principis.conſil.71.num. 20.
clauſula ſolita in inſtrumentis , actum in domo talis, &c.an poſſit apponi tam in principio , quam in fine inſtrumentorum.conſi.48 num.18.
clauſula poſita in executiuis non alterat naturam ipſius actus.conſi.64.num.45.
clauſula ad habendum, tenendum,& quicquid placuerit faciendum,poſita in executiuis inſtrumẽtis diuiſionis factæ inter fratres,non dicitur ex ea data facultas alienandi fideicommiſſum, neque remiſſum dicitur.ibid.num.46.
Idem de clauſula inueſtituræ poſita,pro ſe,& quibus dederit,quæ non facit feudum eſſe alienabile contra ſuam naturam.ibid.num. 47.
clauſula illa ad habendum , tenendum, &c.non operatur fideicommiſſi renuntiationem, quia ex ſtylo potius notarii, quam partium conſenſu poſita dicitur. conſ.37.num.156.
clauſula codicillaris an operetur fideicommiſſum, & qua de cauſa. conſi.37.numero.157.
Et an de conſenſu teſtatoris, vel ſtylo notarii poſita dicatur.ibid.
clauſula renuntiationis à bonis paternis cum iuramento nihil operatur,quia de ſtylo notarii eſt poſita,non de voluntate filiæ.conſi 37.nu.158.
Idem de clauſula renuntiationis fraudis,& doli.numer. 159 ibid.
Idem de clauſula abſolutionis,& liberationis debitoris, vt ad cogitata,& non cogitata extendatur.num.160.
Idem de clauſula iuramenti in inſtrumento donationis.num 161.
Idem de clauſula donationis filio contrahenti matrimonium factæ , ſcilicet contemplatione matrimonii,& filiorum.num 161.
Idem de clauſula fideicommiſſi pro ſe & legitimis filiis tantum. num 163.
Idem de clauſula renuntiationis appellationis in inſtrumento depoſiti nu.64.
Idem de clauſula,promiſit non contradicere , ſeu contrauenire in donatione cauſa mortis.nu.165.
Idem de clauſula renuntiationis enormis læſionis in tranſactione. nu 166.
Idem de clauſula renuntiationis exceptioni non numeratæ pecuniæ num 187.
Idem de clauſula pro ſe , hæredibus & ſucceſſoribus in fideicommiſſo.num.168.
Idem de clauſula reſeruationis in inueſtitura feudali. num 169.
Idem de clauſula,inſtituit & ſubſtituit in ſubſtitutionibus.num 120.
Idem de clauſula promittens non reuocare prædictam donationem.nu 171.
Idem de illa,morum honeſtas , & vita laudabilis, in reſcriptis.num. 172.
Et an hæc vera ſint infra nu.ſeq.declaratur.
Clauſula de plenitudine poteſtatis nil operatur, cum Princeps de illa non poteſt diſponere. conſil.103.numer.77.
Item nec quando Princeps fuit male informatus. ibid, num 78
clauſula, motus proprii,nil operatur , cum clauſula de plenitudine poteſtatis nil prodeſt.ibid.nu.79.
Item non lædit ius tertii. ibid.num 80
Item non tollit vitium ſubreptionis, ibid.num. 81.
Item nil prodeſt cum ad poſtulationem partis facta eſt conceſſio ibid.num 82.
Clauſula,ex certa ſcientia,nil operatur ad detrimentum tertii.ibid num 83.
Item nec in his quæ facta ſunt.ibid.num.80.
Item non tollit vitium ſubreptionis.ibid.nu. 81.
Item cum adhibetur ſine cauſæ cognitione.ibidem numer 85.
clauſula derogatoria & ſpecialis, an requiratur vel non vt derogatum intelligatur diſpoſitioni l.hac edictali, C.de ſecun.nup.conſ.4 num.52.
clauſula codicillaris an & quæ ponatur in teſtamento à ſolo notario rogato ſcribere tantum teſtamentum, & nu.ſeq.de veritate.conſi 37.num 58
Idem de clauſula , vulgariter , pupillariter & per fideicommiſſum ibid.num.59.
clauſula iure inſtitutionis, quæ apponitur in teſtamento dum relinquitur filio legitima,à quo ſit ponenda. ibid.num.60.
Idem de clauſula præcepti guarentigii, quæ apponi ſolet inſtrumentis mutui & depoſiti ibid 61.
clauſula quę in inſtrumentis apponuntur an per notarium tantum ex officio, vel iuſſu partium ponantur, quid conſiderari debeat ibid.nu.62.
clauſula,ad habendum,tenendum , & appoſita in inſtrumento diuiſionis fideicommiſſi, operatur, vt illud ſit remiſſum.conſ 87.num.15.
clauſula plenitudinis poteſtatis nihil operatur contra non ſubditum a natura,conſ.2.num 144.
clauſula plenitudinis poteſtatis nihil operatur ad tollendum ea,quæ per vim contractus fuerunt conceſſa.ibid.num.145.
clauſula plenitudinis poteſtatis vti non præſumitur Princeps,cum ex ea reſultaret iniquitas.ibid.n.146.
clauſula plenitudinis poteſtatis , vti præſumitur Princeps,vt actus valeat,quod declaratur.ibid.n.147.
clauſula ex certa ſcientia, quando habeat vim ſpecialis derogationis conſi.16.num 59.
Et quid ſi priuilegium conceſſum cum tali clauſula , ſit conceſſum ignoranti, & ignorante Papa de conuentionibus inter partes ipſas initis ibid.num.60.
Quid de clauſula non obſtante.ibid.num.61.
clauſula non obſtante, non dicitur derogare diſpoſitioni firmatæ conſenſu partium,ibid.num.62.
clauſulæ ſimul iunctæ an plus operentur quam diſiunctæ.ib.n.63.

clau-

Digitized by Google

clauſula reſpiciens plura determinabilia, æqualiter debet determinari. conſ. 76. num. 4. & num. 14. ubi quomodo procedat. & num. 15.
clauſula, ſaluo, & reſeruato domini conſenſu, in diſpoſitione feudi adhibita, cuius effectus ſit & naturæ. conſ. 2. num. 319.
clauſula in legitimatione appoſita, ſine præiudicio ſuccedere ab inteſtato debentium quomodo intelligatur conſ. 19. n. 7. & latius ſub num. 25. & 27.
Legitimatus quomodo ſuccedat patri. ib. d.
clauſula, ſaluis Romani Imperii iuribus, in conceſſione priuilegii ab Imperatore facta, quid operetur. & paulo poſt. conſ. 2. num. 57.
clauſula illa in inueſtitura poſita, & quicquid placuerit faciendum, &c. operatur, ut de feudo illo inter agnatos, & illos de familia diſponere valeat. conſ. 61. numer. 21.
clauſula, tranſmitto omne ius, quod ad me pertinet, demonſtrat omne ius eſſe tranſlatum. conſ. 2. numer. 254.
clauſula emptionis qua de cauſa in inſtrumentis emptionum & venditionum apponatur. conſil. 37. numer 63.
clauſula habens plures intellectus, & interpretationes in eum ſenſum debet interpretari, ut minus lædat actum in quo apponitur, quam ſit poſſibile. conſ. 61. nu. 27.
clauſula poſita in executiuis inueſtituræ nihil operatur. ibid. num. 28 & num 32.
clauſula decreti in dubio quando dicatur Pontificem ligare. conſ. 33. num. 25.
clauſula decreti non impedit factum Pontificis ex ſua certa ſcientia. ibid nu 26
clauſula derogatoria in ſecundo teſtamento ſi ex mandato teſtatoris non eſſet appoſita, an notarius ex officio apponere poſſit. conſ. 37. num. 69.
clauſula generalis per adiectiuum neutraliter poſitum, ſi ſubiiciatur ſpeciebus aliquibus enumeratis, ad ſpecificata reſtringitur. conſ. 57 num 16.
clauſula iuramenti quæ apponitur in donationibus pro obſeruatione donationis, parui eſt momenti: quia ex ſtylo notariorum ſolet apponi. conſilio. 84. numer. 52.
clauſula ad habendum, tenendum, &c. poſita in inſtrumento diuiſionis, an operetur remiſſionem fideicommiſſi. conſ. 88. nu. 2.
clauſula in inueſtitura poſita, & quibus dederis. &c. operatur ut poſſit fieri alienatio in ſanguine coniunctos, qui alias ſucceſſuri ſunt conſil. 61. nu. 23.
clauſula ex certa ſcientia, } quem habeant effectum ſimul poſitæ in priuilegio. conſil. 36. numero. 17. 18. & 19.
Item non obſtante, &c.
Item motu proprio, &c.
clauſula codicillaris non cenſetur appoſita ſi notarius de eius vi interrogatus neſciat reſpondere. conſ. 37. num 143.
clauſula, concedimus prout iuſte, & legaliter poſſumus, cuius effectus, & cuius ſignificationis ſit. conſ. 2. numer. 272.
clauſula vulgariter, pupillariter, & per fidei commiſſum, declaratur ab euentu caſus ſubſtitutionis. conſ. 85. num 101.
clauſula omni meliori modo, &c. in prælegatis an operetur. conſ. 20. nu. 85.
clauſula conſtituti præſumptionem ſimulationis aufert. conſ. 38 nu. 44.
clauſula illa dicitur de natura contractus, quæ à conſuetudine communi ſolet apponi ut iuramenti clauſula, & ſimil. conſ. 37. num. 44.
clauſula conſueta non cenſetur in inſtrumento appoſita de voluntate partium ignorantium de hac conſuetudine. conſ 37. num. 77.
clauſula ex certa ſcientia ſponte, dolo, vel vi &c quæ apponitur in inſtrumentis, dicitur a partibus appoſita, non ex ſtylo notarii. conſ. 37. nu. 132.
clauſula renunciationis condictionis indebiti ſine cauſa, & omni legum auxilio, eſt paucis cognita, & intellecta. conſ. 37. num. 150.
clauſula appoſita in principio quando in fine repetita dicatur. conſ. 86 num. 56.
clauſula ex certa ſcientia &c. quid ſignificet in inſtrumento poſita. conſ 37. num 145.
clauſula in uno actu poſita quando & quomodo in alio actu repetita dicatur. conſ. 38. num. 40.
clauſula ex certa ſcientia idem operatur, quod clauſula, de plenitudine poteſtatis. conſ. 103 num. 50.
clauſula conſtituti quando & quomodo in inſtrumento a notario ſit ponenda. conſ 37. num 39.
clauſula in executiuis poſita nihil operatur. conſ. 2. numer 58.
clauſula conſtituti in alienatione feudi, cum proteſtatione ſaluo conſenſu domini, nihil operatur. conſ. 38 num. 44.
clauſula motus proprii non prodeſt alicui in præiudicium tertii. conſ. 36 num 64.
clauſula in donatione poſita, quibus dederis, quid ſignificet conſ. 40. num 26.
clauſula conſtituti impedit domini tranſlationem ad fauorem illius pro quo facta eſt. conſ. 63. nu 19.
clauſula, pono eum in ſuum ſtatum & ius, &c in eum omne ius ſuum tranſiere dicitur. conſ. 37. nu. 32.
clauſula quæ ponitur in inſtrumento diuiſionis, ad habendum, tenendum, & quicquid faciendum, appoſita an dicatur ex ſtylo notarii, vel ex conſenſu partium. conſ. 37. nu. 103.
& vide diſtinctionem. nu. 134.
clauſula decreti annullans, &c. non dicitur appoſita reſpectu Pontificis, ſed potius reſpectu ordinariorum, & aliorum executorum. conſ. 83 num. 23.
clauſula omni meliori modo, appoſita in legato facto uxori, an in dubio faciat ipſam proprietariam, vel uſufructuariam conſ. 10. num. 11.
clauſula codicillaris quid operetur in teſtamento. conſ. 44. num 13.
clauſula appoſita in principio, quando in fine repetita dicatur. conſ. 86. num 56.
clauſula a natura principalis diſpoſitionis regulatur. conſ. 83. num 21.
clauſula illa, ſaluis iuribus, quid operetur. conſ. 103 numer 60.
clauſula renunciationis dotis non numeratæ quid operetur. conſ. 7. num 8.
clauſula in inueſtitura poſita, ſaluo iure feudi, quid operetur conſ. 61. num. 18.
clauſula, quorumcunque, & omni meliori modo, quid operetur. conſ. 19. num. 25.
clauſula poſita in inſtrumento, ex certa ſcientia, denotat partium ſcientiam. conſ. 92. numer. 15. & quomodo procedat. num. 52.
clauſula ex certa ſcientia, & motus proprii, nil operatur in his quæ facti ſunt. conſ. 1. num. 331.
clauſula, ſaluis iuribus, &c. in feudali inueſtitura appoſita quid operetur. conſ. 19. num. 196.
clauſula in feudi conceſſione poſita, cum poteſtate alienandi, omnium contradictione remota, quid operetur. conſ. 1. num. 127.
clauſulæ renunciationis caſuum fortuitorum late & copioſe appoſitæ non videntur adſcriptæ voluntati partium, ſed potius ex capite notarii conſilio. 37. numer 37.
clauſulæ renuntiationum ex mente notariorum potius quam partium conſenſu apponi ſolent. ibid. numer. 38.
clauſulæ, & quicquid placuerit faciendi, poſitæ in conceſſione feudi vis. ibid. num. 158.
clauſulæ, quibus dederis, in feudo effectus. ibidem numer. 129.
clauſulæ, ex certa ſcientia, & motus proprii nil operantur; cum conſtat, rem aliter ſe habere. conſil. 2 numer. 232.
clauſulæ, motu proprio, & ex certa ſcientia, quid operentur. conſ 19. num. 23. & 25.
clauſulæ, motus proprii, effectus & vis. conſilio. 103. num. 47.
clauſulæ, ex certa ſcientia, vis. ibid. num. 48.
clauſulæ, non obſtantibus legibus, &c. vis & energia. ibi. conſ. 19. num. 19.
clauſulæ conſtituti & precarii ſunt acceſſoriæ, & regulantur ſecundum ſuum principale, conſilio. 38 numer 39.
clauſulæ, motus proprii, effectus multi. conſ. 1. numer. 387.
clauſulæ, ex certa ſcientia, effectus multi. ibidem numero. 388.
clauſulæ derogatoriæ vis. ibid. num. 380.
clauſulæ ſupplentes omnes defectus &c. vis & effectus. ibid. num. 412.
clauſulæ, motus proprii, & ex certa ſcientia, par virtus. conſ 2. num. 330.
clauſulæ, plenitudinis poteſtatis, vis magna. conſ. 103. num 45.
clauſulæ, quæ actum euidentialiter reſpiciunt, cenſentur adſcriptæ inſtrumentis voluntate partium. conſ. 37. num. 130.
ſic dicimus de verbis ſcriptis, quæ reſpiciunt factum partium ibid num. 131.
clauſulæ poſitæ ex ſtylo notarii quando ſtandum ſit, conſ. 37. num. 127.
clauſulæ acceſſoriæ non alterant naturam actus, conſil. 87 num 4.
clauſulæ appoſitæ in inſtrumento ex ſtylo notariorum videntur. ibid. num. 6.
clauſulam, ad habendum, tenendum &c. eſſe acceſſoriā in contractu diuiſionis, & nihil operari. ibid. num. 5. ſed contra infra.
clauſulam codicillarem nihil operari, cum ſit ex ſtylo notariorum. conſ. 87. num. 2. ſed infra declaratur.
clauſulam, pleno iure, in conceſſione adhibitam arguere donationem liberam, non feudum eſſe conceſſum. ibid. num. 129.
clauſulam, ex certa ſcientia, omnem errorem excludere ibid. num. 261.
clauſulam, de plenitudine poteſtatis, nihil operari in his, quæ facti ſunt ibid num. 426.
clauſulam, motus proprii, minoris effectus eſſe quam clauſulam, de plenitudine poteſtatis. ibid. no. 427.
clauſulam, pleno iure, vel libere, totalitatem oſtendere. ibidem.
clauſulam codicillarem cenſeri voluntate teſtatoris inſertam in inſtrumento. conſ. 87. num. 50.
Idem de cæteris accidentalibus & ſubſtantialibus. ibid. num. 51.
clauſulam, ex certa ſcientia, in alienationis contractu adhibitam, facere, ut L. 2. C. de reſc. vend. remedium ceſſet. conſ. 1 num 352.
clauſulam, de plenitudine poteſtatis, operari, ut ius alterius ſuſtuliſſe Princeps dicatur. ibid. num. 384. ſed declaratur rect. nr. num 412.
clauſulam, de plenitudine poteſtatis, tantam vim habere, quantam habent duæ illæ ſimul, ex certa ſcientia, & motu proprio. conſ. 1 nu. 386.
clauſulam, ad habendum, &c. appoſitam in inſtrumento diuiſionum, non eſſe ex ſtylo notariorum, ſed ex voluntate diuidentium. conſ. 87 nu. 45
clauſulam, quicquid placuerit, non differre à clauſula, quicquid volueris. conſ. 87. num. 18.
clauſulam, ex certa ſcientia, nihil operari contra ius tertii. conſ. 1. num. 328.
clauſulam, motus proprii, nil contra tertii ius operari. ibid. num. 329.
clauſulam, motus proprii, ius alterius non poſſe lædere. ibid. num 428.
clauſulam, motus proprii, obreptionem nec ſubreptionem tollere. ibid. num. 429.
clauſulam, ex certa ſcientia, nihil operari in detrimentum tertii. ibid. num. 441. item nihil operari in his, quæ facti ſunt num. 432. item cum ſine cauſæ cognitione appoſita fuit. num 433.
clauſulam, non obſtantibus, multis caſibus nihil operari, & inibi de multiplici effectu. ibid. nu. 414.
clauſulæ inſolitæ ſuſpicionem arguunt. ibid. nu. 338 & infra num. 341 declaratur.
clauſularum geminationem operari multum in derogatione iuris alterius. conſ. 1. numer. 390 ſed declara. num. 435.
clauſulas executiuas ampliare diſpoſitionem. conſ. 87. num. 41
Item maxime, quando alias nil operarentur, ibidem. nu. 42.
Item quid in reſcriptis gratioſis, & in fauorabilibus & ſimilibus ibid. num. 43.
Item non extendere diſpoſitionem quando ſunt de ſtylo notariorum. ibid. num. 44.
clem. paſtoralis, de re iud. quo in caſu loquatur. conſil. 99. n. 202.
clem paſtoralis, de re iudicata, declaratur. conſ. 99 numer 96.
clem. paſtoralis. §. nos circa. de re iud. declaratur. conſ. 100. n. 102.
clementiam maxime apud Deum, & omnes commendari conſ. 51 n. 316.
clericus regularis, qui tria vota ſolemniter emiſit, ob fornicationem poteſt deponi. conſ. 94. nu. 48.
clericos regularis pro primo delicto deponi à dignitate, vel puniri non poteſt, ſecus in clerico ſeculari ibi. num. 49.
clericus donare poteſt concubinæ ob benemerita. conſ. 39. num. 57.
clericus grauari non poteſt onere duplicis penſionis. conſ. 32. num. 41.
clericus qui poſt mortem patris per aliquos annos laicatus, an ſuccedat in feudo. conſ. 34. num. 39.
clericus factus vi vel fraude patris vel agnatorum non amittit feudum. ibid. num. 40.
clericus quando diuinis intereſſe dicatur. conſil. 99. numer. 8.
clericus ſi domino per interpoſitam perſonam ſeruire poteſt, ſuccedit in feudo. conſ. 54. n. 10.
idemq; de Epiſcopo dicitur. ibid. num. 11.
clericus ſuccedere poteſt in feudo franco, etiam nullum pro eo præſtetur ſeruitium, ibidem n. 12. & 29.
clericus eſt capax ad feudum datum ſub præſtatione an-

nuiceoſus non præſtito iuramento fidelitatis. conſi. 65.num.14.
clericus reſidere dicitur, qui abeſt cauſa Epiſcopi.conſi. 99.num.82.
clericus non excluditur lapſu temporis ab opponenda except.non numer. pecu.conſi.47.n.9.
clericus vt teſtis productus vim duorum obtinet.conſi. 91.n.89.
confeſſioni tunc datur fides cum ſoli confitenti nocet, alias ſecus.conſi 59.n.27.
clericus quibus rationibus in bello eſſe non poſſit.conſ. 54 n.19.
clericus effundere ſanguinem non poteſt. ibid.num.20. & num.35.
clericus quando & quare ſuccedat, vel non in feudis. conſi.54.n.29.
clericus an licite poſſit in bello effundere ſanguinem infidelium.conſ.54.n.35.
clerici an plebano teneantur quicquam ſoluere.conſi. 36.num 29.
clerico prohibita eſt negotiatio.conſi.12 n.18.
clericum non committere crimen læſæ maieſtatis contra principalem ſuum laicum. conſilio.99. numero.81.
coacte factum ſibi non præiudicat.conſi.58.nu.61.
cognitio cauſæ antequam feratur ſententia eſt neceſſaria, licet facultas cognoſcendi ſit iudici arbitraria. conſi 94.n.29.
Et quæ requirantur ad cauſæ cognitionem. ibidem.numer.30.
cohabitatio duorum diuturna cum fama viciniæ, multum confert ad probandum inter eos matrimonium. conſi.15 n 12.
collaterales vſque ad ſeptimum gradum ſuccedere poſſunt in feudo ex pacto & prouidentia.conſilio.61.numer.34.
Et etiam in infinitum quando de primo acquirente ſit tranſitus in deſcendentes.ibid.n.35.
collatio beneficii Papæ, quæ alteri eſt conceſſa, habet vim reſeruationis.conſi.83.n 29.
collatio beneficiorum dicitur ex fructibus ordinarii collatoris.conſi.83 n.2.
collatio fructus quales ſint.conſi.90.n.119.
collatiua & electiua beneficia a pari procedunt, cum par adeſt ratio conſi.83 n.18.
collectæ cum fuerint venditæ contra conſuetudinem dicuntur mera extortæ.conſi 32.num.20.
collectæ & taliæ per Principem ſubditis imponi poſſunt pro filia maritanda, vel pro terra amenda.conſi. 32 num 26.
collectæ non debentur, cum prædia in æſtimo non ſunt regiſtrata.conſi.75.n 10
collectæ ſecundum magis communem ſunt de regalibus conſi 32.n 70.
collectarum diſtributio non eſt iuriſdictionis, ideo à minoribus etiam vniuerſitatis fieri poteſt. conſi. 28. num 39.
collectarum diſtributio ad dominorum iuriſdictionem tantum ſpectare dicitur.conſi. 28.n 8
collectarum onus reſpicit fructus & redditus mercium. conſi.9.num 12.
collectarum onus ſeu pedagia, quæ a Principibus imponantur.ibid.nu.13.
collectarum onus debet ferri ſecundum quantitatem æſtimi, & bona mobilia, & immobilia æſtimentur. conſi.9.n.16.
collectas indicere eſt de regalibus. conſil.32.numer.50. & n.55.
collectas imponere non eſt de regalibus. conſilio 32. num.55.
collectiue vocati, ordine ſucceſſiuo veniunt conſi. 83. num.4.
collectiuum nomen quod ſit.conſi 97.n 139.
collegium cum ampliatos, fauorabile eſt ei. conſil.96. num.e8.
collegii alicuius opinio, puta collegii Iuriſconſultorum Mediolanenſium, præfertur alicuius opinioni.conſi. 11.num.25.
collegiorum maxima eſt auctoritas conſi.34. num.14.
commiſſario credi ſibi aliquid commiſſum, cum de modico præiudicio agitur conſi 100.nu.79.
commiſſione notorie e iudice facta amiſſa, à teſtib. probari illa poteſt conſ.100.n.15.
commodum & incommodum quod accedit rei contractu perfecto etiam ante traditionem emtori cedit. conſi.26.n.2.& nu.10.
commodum ſequi debet incommodum. conſi. 75. numer.24.
commodum ſequi debet incommodum. conſi.49 numer.46.
comunalia & communia an differant. conſi. 80.nu.41.
communis res præſumitur, ſi deſcripta ſit in libro rerum communium.conſ.80.nu.4.
communis loquendi vſus obſeruandus eſt. conſil.2.numer.60.
Comen.conſil.275.num.5.lib. 4. declaratur. conſi 15. num 112.
Comes Palatinus cui conceſſa eſt facultas legitimandi, ea omnia poteſt, quæ & Princeps, quo ſcilicet ad illum actum conſi.20.n 40.
Comes Palatinus an poſſit legitimare in præiudicium ſubſtituti.conſi.20.nu 7.
Et an requiratur vt citetur dictus ſubſtitutus. ibidem. num 8.
Comes Palatinus in legitimandis ſpuriis tantam dicitur habere poteſtatem, quantam Princeps qui ei conceſſit priuilegium.ibid.num,14.
Comes quando legitimum aliquem facit vt cenſeatur eſſe legitimatus, quam ex legitimo matrimonio.ibid. num 16.
Comes Palatinus ſi non habuerit ſpeciale priuilegium legitimandi infantem, & legitimauerit, non valeat talis legitimatio.conſi 19 n.1.
Comes legitimando illegitimum ſi dicat in præiudicium quorumcunque, legitimorum, num requiratur alia expreſſio neceſſitatio conſi.20 n.50.
comitatus conceſſio an oſtendat eſſe factam conceſſionem in vim feudi.conſi.2.n 171.
comparare, & emere apud ignaros & idiotas non differunt.conſi 56 num.43.
comparatio literarum vt legitime fieri poſſit, quæ obſeruari debeant,conſi.94 n.24.& 26.
comparatio literarum non comprobat inſtrumentum vitioſum & ſolemnitate careus, maxime in teſtamentis.conſi 41.num.14.
comparatione ex ſimplici literarum non habetur certitudo ſcripturæ,conſ.41.n.26.
Et quid requiratur vt comparatio recte facta dicatur. ibidem.
comparatione literarum probari poteſt ſcriptura priuata conſi 17.n.76.
compendioſa ſubſtitutio continet fideicommiſſariam. conſi 95.n 6.
compenſatio de quantitate ad ſpeciem non debet fieri. conſi 56.n.48.
ſecus ex coniecturata mente & voluntate. ibi. numero.49.
compenſatio crediti & debiti eſt ſibi inuicem contributio.ibid.n.50.
compenſatio licet non poſſet fieri de ſpecie ad quantitatem vel econtra, tamen ſi conſtaret de contraria teſtatoris voluntate poterit licite fieri. ibidem. numer 53.
compenſatio non inducitur niſi euidenter appareat de teſtatoris voluntate.conſi.56.n.19.
compromiſſum de re feudali fieri non poſſe.conſ e numer.139.
compromiſſum de re feudali non valere. conſi. 1.numer.207.
compromittere, & alienare paria conſi 1,n 168
compromiſſum cum adiecta eſt noua qualitas, nouum quoque compromiſſum dicitur conſi.31 n 10.
compromiſſum de re feudali fieri non poteſt.conſi.1. nu.193.
conatus in crimine læſæ maieſtatis punitur. conſi. 101. num 66.
concedere reditus plus eſt quam concedere fructus quia plus eſt in reditu, quam in fructu.conſilio.66. num 10.
concedere Caſtrum eſt concedere ius quoddam vniuerſale.conſi.66 n.26.
conceſſum fiſco propter aliquod priuilegium dicitur conceſſum cuicunque alio habenti illudmet priuilegium.conſi.25 n 4.
conceſſa ad tempus, finito tempore, eſſe prohibita.conſil.68 num 10.
conceſſibilia ſunt etiam præſcriptibilia, ſicut econtra, quæ concedi non poſſunt, præſcribi nequeunt.conſ. 90.n.79.
Et quomodo hæc regula intelligi poſſit.ibid.
conceſſio precibus falſis & mendaciis conceſſa, eſt obreptitia & ſubreptitia, & nullius valoris. conſil.15. num 8.
conceſſio facta à Principe cum clauſula, in quantum de iure & gratia poſſumus, quid operetur.conſi.103.numer.58.
conceſſio ducendi aquam conceſſa à Principe intelligitur ſine damno alterius. conſi. 43.nu.2.
conceſſio precaria ad libitum, ſeu ad beneplacitum, morte concedentis finitur.conſi.1.n. 74.
conceſſio feudalis non dicitur vbi donationis verbum apponitur.conſi,1,n.81.
conceſſio à Principe facta dicitur beneficium & late interpretatur, & quare. conſi 97.n.181.
conceſſio immunitatis eſt perſonalis. conſi.70.n.1.
conceſſio comitatus an oſtendat eſſe factam conceſſionem in vim feudi conſi 2.num 61.
conceſſio ſubreptitia, & inueſtitura nil prodeſt.conſi. 103.num 61
conceſſio priuilegiorum ſubiectionem arguit conſi.2. num 16.
conceſſio priuilegiorum præſumptiue tentam ſubiectionem arguit conſi.2.n 66
conceſſo conſequenti, conceditur & principali.conſi. 14.n.7 85.
concubina, communiter loquendo, dicitur extra domum retenta.conſi 60.n.4.
concubinarius iam deſinctus poteſt damnari, & eius bona ab eo auferri.conſi.90.n.173.
concilium Tridentinum ſeſſione ſexta, c.12.in fin.declaratur conſi 82.n 65.
concilium prouinciale an recuſare poſſit iuſta de cauſa. conſi.94.n.7.
concilium pronunciare poteſt Epiſcopum ob patratum crimen deponendum eſſe.conſi 94.n.5.
concilium Tridentinum ſeſſione 24. ca. 1. de reformatione matrimonii, declaratur.conſi 69 n.61.
concilium Tridentinum ſeſſione 6. cap. 9. declaratur. conſi.82.n.70.
concilium Conſtantienſe ſeſſione 4. declaratur. conſi. 100.n.116.
concilii Tridentini verba ſeſſione 24. cap. 1.de reformatione matrimonii explicata conſi.69.num 6.
condemnationes delinquentium ſunt fructus Caſtri. conſi.66 num.5.
conditio formam imponit conſi.80.num 48.
conditio in aliquo minimo deficiens non dicitur adimpleta.conſi 60.num.49.
conditio appoſita in inſtitutione repetita dicitur in ſubſtitutione.conſi 86.num.39.
conditio dicitur repetita in ſubſtitutione, cum aliàs plus videretur relictum ſubſtitutis quam inſtitutis. conſi. 86.num.46.
conditio purificata efficit, vt ius ſuſpenſum alteri acqueſcat.conſ.105 num.20.
conditio de gradu ad gradum, nec de perſona ad perſonam cenſetur repetita.conſi.85 num 84.
conditio poſita de inſtitutione reſtricta ad certum caſum non dicitur repetita de ſubſtitutione. conſi 86. num.44.
conditio, ſi deceſſerit ſine liberis, differt a conditione, ſi hæres erit.conſi.85 num 125.
conditio neceſſaria, etſi in ſubſtitutionibus non apponatur, tamen e lege ſubintelligitur, vt conditio illa, ſi ſine liberis deceſſerit, vt ibi.conſi 95.num.10.
conditio & modus omnino & diligenter eſt obſeruandus, non tantum in vltimis voluntatibus, ſed etiam inter viuos conſi.15 num.4.
conditio ſubſtitutionis, ſi ſine filiis deceſſerit, an excludat fœminas conſi 95.num 24.& num.97.
conditio in qua ſemel ſtatus verſatur, non habet actum ſucceſſiuum.conſi.85 num 118.
conditio ſi ſine liberis deceſſerit, deficit, ſi extarent naturales, ſpurii, fœmina & ſimiles.conſi.95 num.65.
conditio vt deficiat, ſufficit ſi adſit perſona in conditione poſita, licet non ſuccedat.ibid.66.
conditio fideicommiſſi ſi euenire poteſt in vita ſubſtitutorum, tacita conditio à lege ſubintellecta ceſſat & locum non habet conſi.95 num.89.
conditio appoſita in inſtitutione, repetita dicitur in ſubſtitutione.conſi.86.num 39.
conditio poſita in inſtitutione reſtricta ad certum caſum non dicitur repetita in ſubſtitutione. conſi. 86. num.44.
conditio actum ſuſpendit.conſi.93.n.28.
ideo ea pendente actus non dicitur perfectus. ibid.n 29.
conditio habet hanc naturam, vt verificata omnino à principio fingat interueniſſe.conſi 38.num 13.
conditio de pretio rei venditæ ſoluendo obſeruata non dicitur, ſi ſolus etiam nummus deficit.conſil. 35.numer 5.
conditio formam ſignificat.ibid.num.6.
conditio quando & quo caſu deficiat ob exiſtentiam perſonæ in conditione poſitæ, licet non ſuccedere poſſit. conſi 95 num.69
conditio tacita non impedit tranſmiſſionem fideicommiſſi ad nepotes.conſi.95,num.172.
conditio adiecta legato mulieri facto ſi de conſilio Caii nubat, valet, nec turpis eſt.conſi.69 num.69.
conditio appoſita circa actus reſolutionum efficit actum conditionalem.conſi.104.num.39.
conditio omnis, vel pactum, vel ſtipulatio, vel ſtatutum.

tum, quibus impediretur matrimonium, vti odioſa ſunt reiicienda conſ 4 num. 11.
Conditio diſpoſitionem ſuſpendit. conſi. 78. n 14.
Conditio actum ſuſpendit. conſi. 68. num. 8.
Conditio poteſtatiua pendet à voluntate hæredum. conſi. 30. num. 18.
Conditio nil poteſt ineſſe conſilio 99 num 140. & conſ. 105. num. 84.
Conditione pendente actus non dicitur actus. conſil. 10. num 85.
Conditio in adiecta quando plus operetur, quam adiectio modi. conſ. 78. num. 15.
Conditionem appoſitam in fideicommiſſo non cenſeri repetitam in legato. conſi. 86. num. 49.
Etiamſi conditio & qualitas vtrique conueniat. ibid. num. 50.
Item cum rerum eſt diuerſitas ibid num 51.
Item quando actus fauorabilis reſtringeretur. ibidem num. 52.
Conditionem eſſe liquidandam, ex diſpoſitione, cui illa adiecta fuit, ſumendam. conſi. 1. num. 412.
Conditione ſemel extincta, omnes ſubſtitutiones euaneſcere. conſi 85. num. 48.
Conditione non impleta, actum, cui adiecta fuit, corruere. conſ 1. n 410.
Conditione deficiente, actus reſoluitur. conſ. 99. numero 139.
Conditione appoſita in ſubſtitutione euaneſcente, exſpirat ſubſtitutio. conſi 88 num. 45.
Conditionalis gratia imperfecta eſt, quia eius effectus ſtat in ſuſpenſo conſi. 38. num. 15.
Conditionalia iura ex contractu tranſmitti conſi. 101. num 27.
Conductor gabellarum non obſtante renuntiatione caſuum fortuitorum, poteſt petere remiſſionem mercedis ob damnum, quod ei obuenit facto ciuitatis, etiam iuſto. conſi. 27. num. 53.
Conductor habitauit domum, cuius penſio eſt remiſſa arbitrio tertii, eo non arbitrante receditur ab eius perſona, & recurritur ad arbitrium boni viri, & qua ratione. conſ 93. num. 26.
Conductor renuntians omnibus caſibus fortuitis, illos ſuſcipiendo in ſe, non videtur renuntiare, ſeu ſuſcipere caſus prouenientes culpa & facto locatoris. conſ. 55 num. 13.
Etiam ſi factum locatoris eſſet iuſtum ibid. num. 14.
Conductor an poſſit incidere arbores ſyluæ, de quibus nulla eſt in locatione facta mentio. conſilio 13. numero 4.
Conductor locatione finita tenetur reſtituere prædia in eo ſtatu, in quo illa reperit tempore conductionis ſuſceptæ. conſi. 13 num. 1.
Conductor tenetur ad illas impenſas, quæ factæ fuerunt pro reparatione, & refectione ædificiorum. conſilio 64. num 2.
Conductor non tenetur præſtare culpam leuiſſimam. conſi. 53. num 21.
Conductor an poſſit auferre melioramenta facta, ſi locator nollet ea ſoluere conſi. 64. n 30.
Conductor qui cultura ſua fundos ſteriles fecit fertiles, non poteſt per dominum à cultura remoueri, nec ei penſio augeri. conſi. 36. num. 11.
Conductor an poſſit incidere arbores, vel ſyluam exſtirpare pro refectione domus, vel prædia colere, ac ſeminare. conſi 13 n 76.
Conductori gabellarum, qui ob peſtem detrimentum conſecutus eſt, penſio remitti debet. conſilio 27. numero 35 & num 53
Congregationes, quæ ad bonum finem fiunt, non improbantur, non obſtante etiam ſuperiorum decreto. conſi. 82. num. 12.
Congregationes, quæ conuenticulæ vocantur, à iure reprobantur. conſi 28. num. 1. & n. 11.
Et illicitæ præſumuntur, & malæ, niſi contrarium probetur. ibid. num 2.
Confœderatio & adhærentia poteſt fieri etiam ſine licentia & conſenſu Principis. conſil. 32. n. 3. & quomodo procedat. num. 17.
Confœderatio & adhærentia ſolum permiſſa eſt ad ſui præiudicium, non autem ad alterius. conſilio 32. numero 27. & 30.
Et conceditur etiam illi, qui non poteſt ſe ipſum defendere. ibid num. 28.
Confœderatos Cæſarem offendit conſi. 99 n. 37.
Confœderatorum vnum eſt corpus. conſi 99. n 39.
Confœderatum poſſe punire hoſtes ſui confœderati. conſi. 99. num 40.
Confeſſio tutoris pupillo nocere dicitur. conſilio 34. num 35.
Secus quando reſultaret remiſſio debiti alicuius debitoris pupilli. ibid. num. 36.
Confeſſio de debito facta ab inſano ei non nocet. conſ. 82. num 235.
Confeſſio tutoris, licet iudicialiter ſit facta, tamen ſi iuſſu, vel mandato iudicis non ſit facta, non nocet pupillo. conſ. 31. n. 40.
Confeſſio procuratoris quando domino noceat. conſil. 2. num. 368.
Confeſſio teſtatoris non iurata, non nocet hæredi, licet alias in vita noceret. conſi 39. num. 47.
Confeſſio Abbatiſſæ de liberatione alicui facta in articulo mortis, non nocet Abbatiſſæ ſucceſſori ibid. num 48.
Confeſſio patris in teſtamento facta, ſe recepiſſe a tali mutuam pecuniam, non valet, quia tali medio poteſt fraudare filium legitima. ibid. num. 49
Et an iuramento confirmari poſſit ibid num. 50.
Confeſſio teſtatoris de ſatisfactione, ſiue de debito facta nocet hæredi. conſ. 11. num 14.
Confeſſio mariti de receptione dotis ab vxore non præiudicat hæredibus, ne ſequatur donatio inter virum & vxorem ibid. num. 15 & n. 22.
Neque iuramento confirmari poteſt ibid. num. 16 & an ſaltem morte mariti confirmetur. ibid num. 17.
Confeſſio in articulo mortis facta multum valet, quia immemor ſalutis æternæ quis non præſumitur in mendacio decedere, eoq; magis quando de alicuius præiudicio tractaretur. conſ. 39. num. 12. & 68.
Confeſſio tutoris, pupillum eſſe hæredem patris ſui, dicatur erronea, ſi conſtet bona patris confiſcata eſſe ob delictum. conſ. 91. num 12.
Confeſſio ex falſa cauſa nulla eſt. conſ 1. n. 99. ſic de inueſtitora. Ruinaldus conſ. 17 1. n. 2. lib. 5.
Confeſſus rem ſuam eſſe fideicommiſſo ſuppoſitam, cum vere non ſit, an confitenti præiudicet. conſilio 9. num. 39.
Confeſſio patrum coram Epiſcopo pro diſſoluendo matrimonio quod contracta ſunt tantum ſponſalia, quid operetur. conſ 25. num. 3.
Confeſſio tutoris extraiudicialis & voluntaria non nocet pupillo, neque eum obligat. conſ. 39. num. 36.
Idem de confeſſione Prælati ad præiudicium eccleſiæ dicimus. ibid. num. 37.
Confeſſio extra iudicium rem ſuam eſſe alterius an confitenti præiudicet. conſ. 91. n 57.
Confeſſio maior omnium probationum eſt. conſil. 21. num. 15.
Confeſſio abſente parte minime valet, conſil. 39. numero 18.
Secus tamen ſi adhibitum ſit iuramentum. ibidem numero 19.
Confeſſio ficta & ſimulata nihil poteſt, cum ſimulatio reddat omnes actus nullos, conſ. 39 n. 40.
Confeſſio liberatoria, & confeſſio obligatoria differunt ad hoc, vt eis fides præſtetur. num. 53. & 54. & ſequen conſil. 39 num 49.
Confeſſio prædeceſſoris ſucceſſori an noceat. conſil. 2. num 373.
Confeſſio facta in iudicio, quod res propria ſit alterius; an per iuris errorem præiudicet confitenti. conſilio 9. num 23.
Confeſſio ex contumacia ſufficit in crimine læſæ maieſtatis conſ. 99 num 178
Confeſſio voluntaria non præiudicat. conſ. 39. n. 54.
Confeſſio maximam probationem facit. conſilio 80. num. 7.
Confeſſio, quæ alias non valeret, ſi facta eſt in articulo mortis, valet. conſ. 25. num. 8.
Confeſſio Prælati nocet Eccleſiæ. conſ. 39. n. 24. & 26. & veritati. num. 54. & 55.
Confeſſio cum cauſa multum probat, licet alias nihil probaret. conſ. 19 num. 22.
Confeſſio ficta ob contumaciam plus nocet minori quam vera, ob id quod adeſt legis auctoritas. conſil. 100 num. 157.
Idem quando plus non operatur contra alios. ibidem num. 158.
Confeſſio minoris facta in tormentis ſine curatore ipſi minori nocet. conſ. 100. num. 138.
Confeſſio minoris facta in tormentis nocet ei, etiam ſi curatore careat. ibid. num. 139.
Confeſſio errore iuris facta non præiudicat. conſil. 91. num 38.
Confeſſio contra confitentem probat, nec ab eo improbari poteſt. conſ. 1. num. 66.
Confeſſionem fictam ex contumacia non procedere à pari cum illa ex notorio. conſil. 99 num 177.
Confeſſoria actione agitur contra illum, qui non vult adimplere conuentionem factam ſub hypotheca omnium ſuorum bonorum, conſ. 63 num 18.
Confeſſus rem eſſe ſub fideicommiſſo, cum non ſit, ſibi non præiudicat. conſ. 105. num 96.
Confeſſus rem ſuam eſſe alterius, ſibi non præiudicat. conſ. 105. num 94.
Confidentia de aliquo tunc haberi dicitur, cum negotium eſt omnino incertum & determinatum. conſil. 93. num 34.
Confines locorum ſolent terminari quodam lapide, & qualis debeat eſſe talis lapis. conſil 22 num. 30.
Confirmari non poſſe nulliter geſta. conſ. 1. num. 406. ſed ibi paulo poſt declaratur.
Confirmatum longo ſilentio an renocari poſſit. conſil. 91. num 22.
Confirmatorii actus, qui ſequuntur actum factum, declarant mentem agentis. conſ. 73 num. 17.
Confirmatio ſtatutorum duorum locorum coniunctim an denotet etiam vnionem illorum locorum. conſil. 75. num. 26.
Confirmatio nihil noui tribuit. conſ 75. num 32.
Confirmatio in eo gradu & eſſe, in quo antea quis erat, facit vt ille gradus probandus ſit, qualis antea fuerat ibid num. 33.
Confirmatio vnius eſt alterius infirmatio. conſilio 86. num. 26.
Confirmatio operatur ne vlterius de actus inualiditate quæratur. conſ. 80. num. 40.
Confirmatio renuntiationis non valet, ſi renuntiatio eſt nullius valoris, & quomodo. conſi. 80. n. 74.
Confirmatio nihil noui tribuit. conſ. 1. n. 99.
Confiſcari quomodo poſſint aliena prohibita. conſilio 104 num. 42.
Confiſcari non poteſt fideicommiſſum. conſilio 104. num. 39.
Confiſcari non poſſunt, quæ ad extraneos non poſſunt tranſire. conſi 86. num 116.
Confiſcari non poſſunt bona futura conſ 101 n 11.
Confitens ſe pecuniam recepiſſe, nec de vera numeratione conſtat, donare dicitur. conſ 39. num 32.
Confitens ea, quæ in inſtrumento continentur, intelligitur confiteri, ſi inſtrumentum verum ſit, alias enim reprobato inſtrumento confeſſio nullius eſt momenti. conſ. 80. num. 61.
Confitens inſtrumentum ſuæ renuntiationis factum fuiſſe, nihil tamen de eius validitate aſſerens, ſibi non præiudicat, ſi inſtrumentum non reperiatur validum. conſ 80. num. 63.
Confines ponuntur tantum ad rem ipſam oſtendendam, neque mutant, neque alterant rei ſubſtantiam. conſ 26. num. 31.
Coniunctio à lege, à ſtatuto, & à teſtatore facta an differant. conſ 50 num 10.
Coniunctio inſtitutionis vel ſtatuti de conſanguineis hoc operatur, vt vno ex eis defuncto alteri coniuncto portio accreſcat. conſ 50. num 7.
Coniunctivæ dictionis qualis ſit natura. conſilio 76. num. 6.
Coniectura illa quod ideo teſtator inſtituit maſculos vt bona in agnatione conſeruentur, eſt leuis. conſilio 96. num. 54
Et quomodo procedat. ibid. num. 51.
Coniectura & præſumtio violenta quæ. conſilio 81 numero 78.
Coniectura ſumi poteſt ex ſtylo & conſuetudine notarii. conſ 37 num. 128.
Coniecturæ quæ diſiunctim non probant, ſi coniungantur plenam faciunt probationem. conſi. 21. n. 24.
Coniecturæ & præſumtiones probatæ eſſe debent legitime, vt ex illis damnari accuſatus poſſit. conſil. 82. num 115.
Coniecturæ & præſumtiones quando & quomodo in criminalibus vel ciuilibus probent. conſilio 31. numero 24.
Coniecturæ quando ſufficiant. conſ. 102. n. 38.
Coniecturæ aliæ ſunt iure diffinitæ, aliæ non. & hæ relinquuntur arbitrio iudicis. conſ 79. num. 13.
Coniecturæ in re clara locum habere non dicuntur. conſ. 63. num. 10
Coniecturis recedimus à præſumtione inducta à legali diſpoſitione. conſ. 94. num. 32
Coniunctus ſubſtitutus quando vocetur ad ſucceſſionem portionis alterius coniuncti non ſubſtituti. conſ. 50 num 23.
Coniunctus & ſubſtitutus præfertur diſiuncto ſubſtituto in ſucceſſione deficientis coniuncti. conſilio. 50. num. 15.
Conradus III Imperator anno 1152 moritur. conſilio 1. num. 66.
Conſanguineum pro alterius facto non puniri. conſil. 99. num. 124.
Conſanguineus præſumitur ſcire nomen conſanguinei ob ſanguinis coniunctionem. conſ 97. num 30.
Conſentire non dicitur præſens, quo inuito actus geri poteſt. conſil. 98. num. 70.

Conſentire dicitur actui, qui ad ſui detrimentum fit, cum ſcit, nec contra eum proteſtatur, conſilio 2. numero 18.
Conſentiens obligationi principali, quæ poſtea nulla redditur defectu ſubſtantialium, vel defectu conſenſus non obligatur. conſ.58.num.72.
Conſentiens contractui minoris quo caſu obligetur, licet minor non obligetur. conſ.58.num.69.
Conſentiens actui ſuo proprio nomine ſibi præiudicat. conſ.58.num.54.
Conſentiens alienationi prohibitę bonorum ſibi relictorum an & quomodo ſibi noceat.conſ.58.num.21.
Conſentiens actui nulli ſibi non præiudicat.conſ.58.num.18.& quomodo intelligatur. num.68.
Conſentiens ſaluo iure alicuius dicitur conſenſiſſe conditionaliter.conſ.38 num.27.
Conſentiens alienationi rerum ſibi per contractum acquiſitarum an poſſit eas repetere.conſ.58.n.24.
Conſentiens teſtatori leganti rem, in qua ius pignoris habebat, illud perdit, vel conſentiens teſtatori alienanti rem ſuam, eam perdit.ibid.num 25.
Idem de conſentiente venditioni pignoris.ibid.n.26.
Idem de conſentiente alienationi feudi, in quo ius habet ſaltem in ſpe, & de futuro.ibid.num.27.
Idem de vſufructuario conſentiente proprietario alienanti totam rem ibid.num.28.
Conſentiens actui nulli non ſibi præiudicat, quomodo hæc regula intelligatur.conſ.58.num 68.
Conſenſus Domini directi, non exigitur, cum feudum libere alienari poteſt.conſ.1.num.135.
Conſenſus Domini directi qui in feudi alienatione requiritur, ab initio in ipſo actu, & facta alienationis adhiberi debet. conſ.38.num 1.& 32.
Conſenſus haberi omnino debet cum requiritur. conſ. 96.num.13.
Conſenſus an præiudicet conſentienti.conſ.75 n.77.
Conſenſus qui actum conficit, ſolum quo ad actum illum operatur, cui adhibitus eſt.conſ.75.n.74.
Conſenſus eſt fundamentum iuramenti, quo remoto, iuramentum vim non obtinet.conſ.24.n.8.
Conſenſus Domini in alienatione feudi per vaſallum quo tempore ſufficit vt interueniat. conſilio 38. numero 32.
Conſenſus plurium operatur vt actus maiori iudicio & maturitate factus cenſeatur. conſ.96 num.11.
Conſenſus aui an requiratur in legitimatione nepotis ex filio.conſ.19.num.4.
Conſenſum, ad quos feudum eſt recaſurum, in feudi alienatione neceſſarium.conſ. 1.n.125.
Conſenſum domini directi, in feudi alienatione, poſt ipſam alienationem poſſe ſequi. conſilio 1. numero 405.
Conſuetum apponi pro appoſito habetur.conſilio 37. num.28.
Conſeruationis & recuperationis cauſa fauorabilior eſt cauſa requiſitionis.conſ.32.num.37.
Conſequens qui vult, vult neceſſario & neceſſarium antecedens.conſ.50.num 5.
Conſiliarium non aſſiſtentem tunc lateri Principis occidens reus læſæ maieſtatis non redditur, ſed infra declaratur conſ.99 num 7.
Conſiliarium Cæſaris offendens Cæſarem immediate offendere dicitur.conſ.99.num 3.
Conſiliarium Principis eſſe partem corporis ipſius Principis.conſ.99 num.34.
Conſiliario Cęſaris occiſo, quando crimen læſę maieſtatis dicatur commiſſum conſ.99 num 6.
Conſilium ſi aliquid fecerit non coniunctim, ſed quod vnus hodie conſentiat, cras quatuor, & alia die decem, illud quod eſt factum non valet. conſilio 30. num.54.
Conſilium, quo filius contrahat matrimonium de patris conſilio, à conſtitutione Concilii Tridentini non tenetur.conſ.69 num.25.
Conſilium Abb.num 21.vol 1. loquitur de Archidiacono priuato tantum.conſ.58 num.147.
Conſilium & conſenſus differunt.conſ.69.num,15.
Conſilium quid.conſ.69.num.16.
Conſilium ſequi nemo cogitur. conſ.69.n.17.
Conſilium patris cur à filio habente habendum. conſ. 69 num.27.
Conſtituere ſe proprio nomine, tenere, & poſſidere, non conuenit, niſi ei qui ius habet in re.conſilio 38. num.55.
Conſtituti clauſula, quę apponitur in inſtrumento, non variatur ex variatione quantitatis pretii. conſil. 37.num.40.
Conſtitutus in dignitate torqueri non poteſt. conſilio 94.num.41.
Conſtantienſe Concilium non vidiſſe ſaluum conductum datum hæreticis vocatis.conſ.100.n,225.
Conſuetudo eſt quid facti, quæ non præſumitur. conſ. 37 num.92.
Conſuetudo in faciendo inſtrumento an probetur ex aliis inſtrumentis ab eodem Notario confectis, vel per teſtes, ibid.num.93.
Conſuetudo Notariorum an per teſtes probari poſſit. ibid.num.94.
Conſuetudo quandoque conuentioni & pacto anteſertur conſ.43.num.6.
Conſuetudo adeo antiqua, vt non extet hominum memoria in contrarium, loco legis & priuilegii habetur.ibid.num,7.
Conſuetudo per vniformitatem actuum inducitur, non aliter conſ.57.n 49.& num.67.
Conſuetudo in aliquo caſu ſi in hac regione deficiat, ſpectanda eſt conſuetudo circa hoc regionis vicinæ. conſ.9.num 22.
Conſuetudo ius tribuit præcedendi conſ 52.n 184.
Conſuetudo & ſtatutum poteſt firmare pactum factum de ſucceſſione bonorum viuentis ſecundum magis veriorem opinionem.conſ.32.num.52.
Eoque magis cum pactum factum ſit fauore matrimonii. ibid.num.53.
Conſuetudo circa prælationem clericorum dicitur contra ius diuinum, canonicum, & naturale, & potius peſtis quam conſuetudo dicitur, & inter quos procedat hæc concluſio.conſ.52.num.52.
Conſuetudo interpretatiua actus vbi deficit in loco, ad vicinum locum confugimus. conſ.75.n.79.
Conſuetudo antiqua ſeruatur conſ.52.num.170.
Conſuetudo quando dicatur rationabilis, vel irrationabilis.ibid.num 171.
Conſuetudo, quod Prælatus inferior præcedat Epiſcopum in ſua parochia, valet.ibid.n.172.
Conſuetudo quod Abbas præſcribat obedientiam contra Epiſcopum valet.ibid.n.173.
Conſuetudo eſt altera natura.conſ.73.n.20 & 70.
Conſuetudo & præſcriptio vt proſit, continuata eſſe debet, non interrupta.conſ.75.n.67.
Conſuetudo mala excuſat, & quomodo hoc procedat. conſilio 37. num. 109. & an excuſet a peccato. numero 100.
Conſuetudo eſt facti, ideo probanda.conſ.8.n.16.
Conſuetudo habet vim legis conſ.34.n 8.
Conſuetudo loci omnino eſt ſeruanda, ideo ex ea recte ſumitur argumentum.conſ.13.n.13.
Conſuetudo an ſuggat iuramentum. conſ.37.n.46.
Conſuetudo in quibus differat a natura. conſilio 37. num.33.
Conſuetudo eſt facti, ideo probari debet, conſilio 75. num.60.
Conſuetudo quę eſt quid facti vt inducatur, non requirit longum præſcriptionis tempus. conſilio 37. numero 96.
Conſuetudo circa confectionem protocolli omnino ſeruari debet.conſ.43.num.12.
Conſuetudo vnius familiæ diſponendi certo modo attenditur.conſ.104.num.22.
Conſuetudo vnius loci locum illum non exit, cum ſtrictæ ſit interpretationis.conſ.75.num.81.
Conſuetudo vim legis obtinet, ideo ab ea non eſt recedendum.conſ.54 n.4.
Conſuetudo ſtricte ſumitur, nec locum egreditur.conſ. 34.num.21.
Idem in conſuetudine exorbitanti.ibid.n.22.
Conſuetudo & vſus ciuitatis eſt ſeruandus, etiam in imponendo onere gabellæ conſ.9.num.7.
Conſuetudo localis dicitur conſ.1.n.132.
Conſuetudo alienandi feudum vno modo ad alterum non trahitur.ibid.n 133.
Conſuetudo eſt quid facti, ideo eſt probanda. conſilio 54.num.36.
Conſuetudo probari debet in ſpecie illius caſus, qui venit in controuerſiam.ibid.num.37.
Conſuetudo vnius familiæ teſtandi, & de rebus ſuis certo modo diſponendi, probabilis eſt. conſilio 2. num.282.
Conſuetudo non inducitur ex actuum difformitate. conſ.8.num 27.
Conſuetudo & vſus multum eſt attendendus. conſilio 31.num.49.
Conſuetudo in materia feudali multum conſiderari debet.conſ.32.num.64.& 45.
Conſuetudo ab illo debet probari, qui ipſam allegat. conſ.32.num 65.
Conſuetudo antiqua eſt optima rei dubiæ interpres, conſ.32 num.44.
Conſuetudo antiqua eſt optima rerum interpres, conſil.32.num 44
Conſuetudinem allegans, aut præſcriptionem, maxime ius ſuum corroborat.conſ.52.num.151.
Conſuetudinem etſi malam a delicto tamen excuſare. conſ.1.num.57.
Conſuetudines locales non extenduntur ad alienos lares.conſ.52.num 190.
Contractus emtionis & venditionis quando eſt celebratus, periculum ſpectat ad emtorem. ſed intereſſe ad venditorem.conſ. 27.n 12 & 54.
Contractus ſub conditione celebratus reſoluitur ipſo iure non verificata conditione. conſilio 38. numero 14 & 16.
Contractus in dubio dicitur perfectus, ſi conductor vel emtor miſſus ſit in poſſeſſionem. conſilio 13. numero 64.
Contractus aliquando reſoluuntur ipſo iure, aliquando non, & quomodo, conſ. 26.ſub n.52.
Contractus factus ad menſuram, ante menſuram non eſt contractus, & ideo ſi res augeatur, augetur ad commodum venditoris.conſ.26.n.28.
Contractus minoris non ſolemniter celebratus, licet non valeat, fallit tamen ſi bona fide ſit celebratus, quia lapſu decennii confirmatur. conſilio 29. numero 49.
Contractus factus cum obligatione ſoluendi certam annuam ſummam & par caponum, an faciat vt contractus ſit emphyteuticus vel innominatus. conſilio 63 num.2.& n.41.
Vel cenſualis.ibid num.3.
Vel feudum, proprie vel improprie, quod conditionatum appellatur ibid n.4.
Contractus conditionalis non eſt proprie contractus, & eſt ac ſi nunquam fuiſſet celebratus. conſilio 63. num.30.
Contractus Principum bonæ fidei dicuntur eſſe, & quę ſit ratio, conſ.27.n 15.& n.36.
Contractus bonæ fidei cui cauſam dedit dolus, licet alias ipſo iure ſit nullus, tamen intelligitur, ſi is, in cuius fauorem annullatur, declarauit.conſ 20.n 55.
Contractus ſub conditione factus, adueniente conditione, dicitur ſolutus. conſ 63 num.17
Contractus celebratus in teſtamento, regulatur ſecundum naturam teſtamenti.conſ.11.n.15.
Contractus denominatur ab effectu, non à verbis, nec ab alio.conſ.27.n 45.
Contractus natura eſt, vt à falſa denominatione recedamus.conſ. 27.num.43.
Contractus claudicare non debet.conſ.29.n.29.
Contractus cenſualis & emphyteuticus an ęquiparentur. conſ.65 n 62.cum num. ſeq.
Contractus venditionis conditionalis appellatur purus, ſi per euentum conditionis reſoluitur ex nunc. conſ.38.num.10.
Contractus ſubſtantia vbi eſt in alicuius arbitrio, eo non arbitrante, non receditur ab eius perſona.conſ. 93 num.1 & 11.
Contractus vallatus ex iuramento, ſi ſublatum ſit iuramentum per abſolutionem, an contractus irritetur. conſ.24.num.20.
Contractus ab initio ſunt voluntatis, & ex poſt facto neceſſitatis.conſ. 56.num.15.
Contractus ſi reſoluatur, omnia reſtituuntur venditori, etiam ea, quæ contractui acceſſerunt conſilio 68. num 4.
Contractus impuberis iuramento non firmatur, conſil. 2.num 323.
Contractus eſt ſtricti iuris, & tantum in eo continetur quantum expreſſum eſt, neque extenſio fit de ſimilibus ad ſimilia, nec de caſu ad caſum, vel perſona ad perſonam, niſi quando conſtat de mente contrahentium.conſ 32.num.51
In contractibus ſumitur ea interpretatio, vt quis minus obligetur.conſ.32.num 52.
Contractus qualis ſit ex tenore diſpoſitionis oſtenditur conſ 27.num.2.
Contractus ſimulatus vnico teſte probari poteſt. conſil. 39.num.11.
Contractus emtionis reſolutio ex pacto legis commiſſoriæ, vel alienationis in diem, in quibus differat a reſolutione retrouenditionis conſ 16 num.32.
Contractus Principum bonæ fidei cenſentur.conſilio 2. num.239.
Contractus Principum vim legis habent. ibidem numero 241.
Contractus omnes ab initio ſunt voluntatis, ex poſt facto neceſſitatis.conſ.64.num.16.
Contractus duo ſi vno tempore celebrentur correſpectiue præſumuntur conſ. 92 num.38.
Contractus celebratus gratia vtriuſque differt à contractu celebrato gratia ſolius Eccleſiæ tantum. conſil.59.num.79.
Contractus claudicare non debent, ideo in eis æqualitas eſt ſeruanda.conſil.92.num.41.

Contra-

Contractus de omnibus bonis alienius valet. conſil. 92. num. 44.
Contractum in carcere celebratum non prodeſſe, etiam ei, qui carcerationis in cauſa non fuit. conſilio 1. num. 272.
Contractum in carcere celebratum non dici metu celebratum, ſi extra carcerem is ratus habeatur. conſil. 1. num. 197.
Contrahens cum minore non ſeruatis ſolemnitatibus requiſitis, dicitur in mala fide. conſilio 29. numero 47. & 49.
Contrahens de re litigioſa punitur. conſ. 79 num. 26
Contrahens cum conſanguineo, cum fraude potius contraxiſſe dicitur, quam ſi contraheret cum tertio, conſ. 39. num. 43.
Contrahens ſuo facto contrauenire, non poteſt. conſil. 39. num. 83.
Non procedit quando lex repugnat. ibidem num. 84
Item, quando contractus eſt nullus fauore publico. ibid. num. 85.
Contrahens matrimonium per pactum ſibi factum ab aliquo ſuper eius hæreditate, errare dicitur, quia tale pactum non obſeruatur. conſ. 92. num. 17.
Contrahens ſoli credi de contractu a ſe geſto. conſilio 98 num. 3
Contrahentes contrahendo non dicuntur cogitaſſe mutationem monetæ futuram. conſ. 49. num. 6.
Contrahentes an poſſint rogare notarium, ut faciat in inſtrumento circa eius naturalia quod ipſi facere non potuerunt, neque poſſunt. conſ. 37. num. 19.
Contrahentes quo ad valorem pecuniæ, vel aliarum rerum, dicuntur conſiderare tempus præſens, non futurum conſil. 49. num. 4.
Contrarium tamen magis communiter recipitur. conſ. 65. num. 16.
Contrarium tamen magis ſecundum communem obſeruari debet. num. 46.
Contrarium verius, etiamſi adiectum ſit Vniuerſitati bonorum. conſ. 86. num. 78.
Contraria euitanda ſunt. conſ. 1. num. 61
Contrariorum vno cognito, cognoſcitur & aliud. conſ. 83. num. 34.
Contrauenire is actui dicitur, qui dolo aliquid agit, quo aduerſarius lædatur. conſ. 35 num. 25.
Contrauenien s inſtrumento iurato an periurus ſit, diſtinguitur. conſ. 84. num. 69.
Contumax vt pro confeſſo habeatur ex ſtatuti diſpoſitione ter citari debet. conſ. 100. num. 169.
Contumax & iudicium deferens, cum lata eſt interlocutoria, citari an amplius debeat conſ. 2. num. 355.
Contumax dici non poteſt, qui venire non potuit. conſ. 100. num. 113.
Contumax conqueri non poteſt, quod Iudex ſententiam in diem ſequentem ferre diſtulerit. conſ. 100. num. 124.
Contumax verus quis, conſ. 100. num. 13.
Contumax exiſtenter & apparenter. ibid. num. 14.
Contumax de iure communi ſæpe habetur pro confeſſo & conuicto. conſ. 100 num. 159.
Contumax pro confeſſo habetur. conſ. 68 num. 16.
Contumaces hodie ex ſtylo declarantur vna ſola citatione facta. conſ. 100. num. 172.
Contumacia vnius actus non nocet quo ad alterum. conſ. 2 num. 358.
Contumacia Procuratoris quando domino noceat. conſ. 2. num. 356.
Contumaciam non accuſari cum per inquiſitionem contra delinquentem proceditur. conſ. 100. n. 270.
Conueniri ciuiliter non poteſt in loco originis ob delictum, qui extra locum illum deliquit. conſilio 2. num. 131.
Conuentio inter teſtes, & ſermones præmeditati, maximam arguunt ſuſpicionem conſ. 60. num. 24.
Imo facit, vt illis fides adhibenda non ſit ibid. num. 25.
Conuentio vel pactum vt violatum cenſeatur, ſufficit quod quid minimum immutatum ſit. conſilio 35. num. 2.
Conuentio facta ſub hypotheca omnium bonorum omnino debet obſeruari, alias poteſt contrafaciens cogi ad obſeruationem. conſ. 63 num. 17.
Conuentio partium vt donatio leonina ſit, non valet. conſ. 37. num. 15.
Item quod in mandato pretium interueniat. ibidem num. 16.
Item quod in mutuo non reſtituatur idem genus, ſed eadem ſpecies. ibid. num. 17.
Conuentio intelligitur ſecundum naturam actus. conſil. 27 num. 50.
Conuentio quando inita eſt cum aliquo, ſi poſtea impetratur priuilegium in ipſo, de ipſa conuentione facienda eſt mentio. conſ. 36. num. 57.
Conuentio de re reſtituenda decedentibus duobus vocatis, non certificatur vno ſuperſtite. conſilio 64. numero 14.
Conuentio noua, veteri derogare dicitur. conſil. 64. num. 14.
Conuentio dicitur rebus ſic ſtantibus. conſ. 27. n. 47.
Conuentio & pactum partium pro lege obſeruatur. conſ. 32. num. 58.
Conuentio de re reſtituenda decedentibus duobus vocatis, non verificatur vno ſuperſtite. conſil. 85 numero 44.
Conuentiones & pacta ad vnguem, & ad amuſſim ſunt obſeruanda. conſ. 35 n. 1. & 16.
Conuentiones & capitula facta cum gabellatore ſalis venditore ſtrictam recipere interpretationem. conſ. 98. num. 75.
Copula, &, duo coniungit, vt idem ſit de vno, quod de altero ex copulatis. conſ. 56. num. 35.
Copulata in vnum, ſi reſpiciunt diuerſos fines, reſoluuntur in ſingulares orationes. conſ. 3 num. 3.
Copulatiua non poteſt reſolui in alternatiuam quando mens ſtatuentis, vel diſponentis repugnat. conſil. 3. num. 24.
Coquus, macellator, vel cuſtos portarum, veniunt ſub nomine officialium. conſ. 53. num 7.
Coſmus Medices Florentinorum Dux Sereniſ. laudatur. conſ. 2. num. 65.
Correctionem eſſe ſemper euitandam. conſilio 105. numero 46.
Corneus conſ. 16. lib. 1 declaratur. conſ. 1. n. 463.
Corn. conſ. 105. lib. 2. declaratur. conſ. 86. num. 62.
Cornei auctoritas non minor dicitur auctoritate Abbatis. conſ. 31. num 59.
Cranetta conſil. 22. & conſil. 131. explanatur. conſilio 85. num. 97.
Crau. conſ. 200. num. 7. declaratur. conſ. 89. nu. 102.
Credere quod credit Eccleſia Romana, eſt implicite credere. conſ. 82. n. 54.
Credendum eſt illi in eo, quod dependet à ſua ſcientia & animo, maxime quando non tractatur de eius intereſſe. conſ. 9. n. 15.
Credens aſſertioni & verbo Principis excuſatur. conſil. 1. num. 98.
Creditum quando quis cum ſocio communicare teneatur, vel non. conſ. 46 num. 1.
Creditum ſub conditione eſſe conſiderabile. conſilio 89. num 144.
Creditor fundatam habet intentionem contra debitorem aſſerentem ſe alteri ſoluiſſe vi & metu ſuperioris. conſ. 68. num. 1.
Creditor priuatus cæteris prior non poteſt reuocare à ſecundo creditore, quod ille ab eodem debitore perſolutum fuit. conſ. 83. num. 2 & 10.
Fallit hoc in fiſco. ibid. num 3.
Creditor qui exegit, quo caſu teneatur exactum communicare alteri, vbi late perpenduntur l. pupillus. ff. de iis quæ infra. cred. & l. fin. C. depoſ. conſilio 46. num. 6 7. & 8.
Creditor fideicommiſſi ſi ſuccedit illi, qui tenetur ſoluere illud, an confundantur actiones omnes, vt aliàs ſolet fieri conſ. 81. num. 13.
Creditor recipiens pecuniam ſuam mutuatam dicitur recepiſſe titulo oneroſo. conſ. 25. num. 13.
Creditor conſentiendo alienationi pignoris, de qua alienatione intelligatur. conſ. 87 num 12.
Creditor ex cauſa dotis non poteſt illam ex bonis feudalibus recuperare. conſ. 61. num. 36.
Creditor conditionalis quomodo dicatur proprie creditor conſ. 89 num. 142.
Creditor conditionalis mitti poteſt in poſſeſſionem. ibid. num. 143.
Creditor conſequi debet rem tantum ſibi debitam, in reſiduo autem non eſt quod manum iniiciat. conſil. 66. num. 11.
Creditor habere poteſt ius ad rem tantum, non autem in re, & quomodo. conſ. 36. num. 8.
Creditor fructuum, qui ſunt naſcituri, dicitur habere ſpem tantum. ibid.
Creditor pro credito ſuo inuitus non poteſt recipere quem debitorem. conſ. 66. num. 35.
Creditorem conditionalem non eſſe in conſideratione. conſ. 86. num. 140.
Criminalis accuſatio ceſſat, cum ad pœnam ex conuentione agi poteſt. conſ. 98 num 82.
Credulitas à ſcientia differt. conſ. 82. num. 2.
Credulitas & fides eſt per argumenta. conſ. 28. num 4.
Credere & ſcire debet idiota articulos contentos in ſymbolo. conſ. 82 num 40.
Criminaliter puniri quis non poteſt, qui ex conuentione ciuiliter agere poteſt. conſilio 98. numero 84.
Crimina falſarii & proditoris detegere publice intereſt. conſ. 41. num 6.
Crimen læſæ maieſtatis eſt proprie quod contra Cæſarem, vel Rempublicam Romanam committitur. conſil. 99. num. 1.
Crimen ſi grauiſſimam habet cauſam efficacioribus indiget probationibus. conſ. 31 num. 3 & num. 25.
Crimen hæreſis requirit probationes bene concludentes. conſ. 31. num 25.
Crimen læſæ maieſtatis committit, qui alloquitur inimicos domini, vel eis literas dat. conſil. 102. num. 31.
Crimen læſæ maieſtatis committit, qui Principis bona & caſtra diripit. conſil 102. num. 14.
Crimen læſæ maieſtatis committit, qui ſollicitat confœderatos ad defectionem. conſ. 99 num. 105.
Crimen adulterii graue eſt, & excedit omnia crimina, excepto crimine læſæ maieſtatis. conſ. 31. num 2.
Crimen læſæ maieſtatis committit cum offenditur miniſter Principis. conſ. 99. num 36.
Crimen ſimoniæ eſt atrox. conſ. 67. num. 8.
Item dicitur quouis altero grauius, ibid num. 28.
Item hæreticus dicitur Simoniacus, ibid. num. 5.
Crimen ſimoniæ eſt difficilis probationis. ibid. num. 7.
Crimen læſæ maieſtatis committit, cum bona Principis occupantur. conſ. 99. num. 32.
Crimen læſæ maieſtatis committit, qui ſui Principis caſtra & oppida occupat conſ. 99. num. 25.
Item qui eius tranquillitatem aliter perturbat. ibidem num. 26.
Securitas Principis quid ſit conſ. 99. num 27.
Crimen læſæ maieſtatis non reddit, quando odio priuato magiſtratum Principis quis credit. conſ. 99. n. 9.
Crimen læſæ maieſtatis contra Cæſarem quando committatur, ſi eius conſiliarii occiduntur. conſilio 99. num. 5.
Crimen & maleficium voluntate diſtingui. conſil. 99. num. 11.
Crimen læſæ maieſtatis committit, qui ciues ad defectionem ſollicitat. conſil 99 num 85.
Crimine læſæ maieſtatis commiſſo, ipſo iure bona eripiuntur à criminoſo conſ. 99. num. 162.
Culpa leuiſſima dicitur in committendo cum per negligentiam committitur. conſ. 33. num. 20.
Culpa leuiſſima vt quis excuſetur, qua cautela vti poſſit. conſ. 33. num. 24
Culpæ appellatione intelligitur de leuiſſima & qualis, conſ. 55. num. 20.
Cura diuini cultus in eccleſia Paduana demandata eſt archipresbytero. conſ. 82. num. 58.
Curator minoris citari debet cum contra ipſum minorem proceditur criminaliter, & etiam quando ciuiliter. conſ. 100. num. 21.
Curator datus a iudice, cui redditæ ſunt rationes adminiſtrationis tutoris, ſi error vel dolus reperiatur, an ipſe teneatur. conſ. 22. num. 26.
Curator cur minori detur. conſ. 100. num. 140.
Curator non poteſt pro minore agere ad annullandum contractum, ſeu alienationem factam per minorem contra prohibitionem legis, ſecus an ipſomet minore. conſ. 58 num. 38.
Curatoris officium quod in cauſis criminalibus. conſil. 100. num. 145
Curatoris auctoritas in ipſo negotio quando interuenire debeat. conſ. 100 num. 165.
Curatorem minoris eſſe ſaltem vocandum antequam minor fateatur delictum. conſ. 100 num. 129.
Curatorem dari minori ad reuocandum ipſius minoris confeſſionem in cauſa criminali. ibid. num. 130.
Curatores ex cauſa remunerationis poſſunt donare. conſ. 29. num. 5. & 33.
Curſus & vſus monetæ potius, quam materia & ſubſtantia conſideratur. conſ. 4. num 41.
Cur. ſen. conſ. 1. col. num. vlt. declaratur. conſ. 89. num. 90.
Curtii ſenioris, & ſequacium error. conſ. 89 nu 172.
Cuſtodiendi ius arguit tales fines eſſe fines illius loci, qui cuſtodem adhibet. Idem indicatur ex participatione ſacramentorum. conſ. 28 num. 28. & 29
Cuſtos portarum venit appellatione officialium. conſ. 53. num. 7.
Cuſtos caſtri recuſans illud reſtituere, læſæ maieſtatis reus efficitur. conſ. 99. num. 31.
Cyni opinio de ſecundo capite legis Iul. maieſtatis, conſ. 99. num. 62.

D.

Damnari nemo poteſt ſine accuſatore, conſ. 100. num. 259.
Damnatus ex coniecturis, & præſumptionibus, pœna corporali damnari non poteſt. conſilio 81 numero 144.
Damnatus crimine læſæ maieſtatis omnia bona perdit præſentia & futura. conſ. 101. num. 2.

Digitized by Google

Damnum facto Principis contingens ab eo compenſari debet, remittendo mercedis præſtationem, vel alia via.conſ.27.n.34.
Damnum quis ex pacto ſentire non debet, ſi in ipſo conſenſum non præſtiterit.conſ.75 n.78.
Damnum is ſentit, qui rem, vel ius iam acquiſitum amittit.conſ.36.n.53.
Damnum quod quis ſua culpa ſentit, alteri non debet adſcribere.conſ.68.n.18.
Damnum an plus vni quam alteri detur ex tranſactione ab ipſis facta, non dicitur eo tempore, quo dubius eſt cauſæ euentus.conſ.37.n.152.
Dare nemo poteſt id quod non habet.conſ.32.n.50.
Dare nemo id poteſt quod non habet.conſ.64 n.26.
Datum vel promiſſum ob cauſam, illa non ſecuta, non eſſe obſeruandum.conſ.1.n.491.
Datum dicitur turpem ob cauſam, cum datum eſt, vt à malo abſtineat.conſ.1 n.244.
Datio tutelæ eſt actus fauorabilis, & an extendatur ad eos, quos pater ignorabat.conſ.40.n.14.
De acceſſoriis & appendiciis idem iudicatur, quod de Princip.conſ.56.n.33.
Debitor poteſt vnam ſpeciem monetæ pro alia ſoluere in regione Pedemontium, & hoc de conſuetudine illius loci conſ.49.n.18.
Debitor exactus a ſuperiore liberatur, cum vſus eſt omni diligentia, vt exigeretur.conſ.68.n.11.
Debitor ſoluens iuſſu iudicis alteri, quam vero creditori, liberatur.ibid.n.12.
Debitor ſua culpa etiam leui exactus non liberatur. conſ.68 n.7.
Debitoris excuſatio, qua ſit, ſe vi & metu ſoluiſſe alteri quam vero creditori, probatur, exhibito pœnali præcepto ſuperioris iubentis.conſ 68.n 27.
Debitorem non liberat affectata ſolutio alteri quam ipſi vero creditori facta.conſ.68.n 4.
Debitorem alteri quam vero creditori ſoluiſſe ſine magna cauſa credibile non eſt.conſ.68 n 26.
Debitum totius vniuerſitatis a ſingulis ſolui nequaquam æquum eſt.conſ.75.n.85.
Debitum ſoluiſſe præſumitur, qui chirographum oſtendit cancellatum.conſ.82 n.47.
Debitum ex conuentionali & legali obligatione æquiparatur conſ.66.n 18.
Decanus maioris iuriſdictionis eſt Præpoſito. conſilio 51.num.8.
Decimæ & nouolia non differunt, & cui decima conceditur, & nouolia conceſſa dicuntur. conſil. 36. numero 21.& 41.
Decimæ an ſint ſoluendæ de prædio inculto, & nouiter ad culturam reducto induſtria alicuius.conſilio 36.num 50.
Decimæ nouolium quales ſint.conſ.36 n.2.
Decimæ ſunt fauorabiles, quia a Deo inſtitutæ ſunt. conſ.9 n.11.
Decimæ non tranſeunt in ſucceſſores.conſ.90.n.112.
Decimæ cur introducantur ibid.n.113.
Decimæ & nouolia an differant inter ſe. conſilio 36. num 41.
Decimarum appellatione veniunt & nouolia. conſilio 36 num 22.
Et habens poſſeſſionem decimarum an habeat etiam nouolium.ibid.
Dec. conſ. 205. num. 3. verſ.& idem tamen eſt, declaratur.conſ 85.n.96.
Dec.conſ 185 n.6.declaratur.conſ.89.n.89.
Deciſiones Afflict, & conſilii Delphinatus, nec non Rotæ Romanæ vim legis obtinent.conſ 53.n.28.
Decius conſ 425.n.16.declaratur.conſ.86.n.67.
Decius conſ.597.n.7.expanitur ibid.n.68.
Dec.conſ 191 declaratur conſ.2.n.353.
Dec.conſ.64 declaratur.conſ 101.n.58.
Declinatoria oppoſita dicitur, cum qualitas iuriſdictionis fundatiua negatur.conſ.2.n.148.
Declinatoria oppoſita dicitur, cum quis ſe illi iudici ſuppoſitum negat.ibid.n 149.
Declinatoriam qui tempore debito non proponit, in iudicem conſentire videtur.conſ 2.n.40.
Declaratio ad Bar. in l. hæredes mei. §. cum ita.in fin.ff. ad SC. Treb.conſ.95.n.64.
Decretum Prætoris in diuiſione rerum vniuerſitatis debet interuenire cum cauſæ cognitione. conſil. 80. num.28.
Decretum Prætoris interponi non poteſt niſi in ſcriptis, & ſic ſcriptura eſt neceſſaria.conſ 80.n.62.
Decretum primum poſſeſſionem non tribuit, conſilio 104.num 64.
Decretum iudicis interponitur tantum inter volentes, nec diſcuſſio plena cauſa adhibetur.conſ.91.n 56.
Decretum appoſitum in gratia, non afficit niſi beneficium cadens in illa.conſ.83.n.24.
Decretum iudicis vitiatur ex falſa cauſa. conſil. 91. numero 49.
Defectus modicus non vitiat actum, & modica ſolemnitas omiſſa non obeſt.conſ.96.n.9.
Defectus mentis ex dictis & factis colligitur. conſ. 82. num 214.
Defectus impedientes legitimationem dicuntur ſublati per clauſulam, non obſtantibus, &c. quando de illis in genere cogitatum fuit.conſ.37.n.85.
Defendere ſe, vel per ſe, vel per alium licitum eſt.conſil. 28 num.29.
Defendens aliquem etiamſi defenſio ſit facti, aduerſus tamen facti moleſti, licite poteſt mercedem accipere.conſ. 28.num.30.
Defenſio admittitur, & vnicuiq. licita eſt. conſ.41 n.25.
Defenſio ad ſolum factum, non ad ius refertur. conſil. 29.num.25.
Defenſionem ſuſcipere non eſt muliebre, ſed ciuile officium.conſ.65.num.22.
Defuncti voluntas difficile cognoſci poteſt, & ob id ſæpe errare ſolemus.conſ.56.n.1.
Defuncti voluntas vbi eſt clara, non interpretatur per coniecturas.conſ.56.num.10.
Delegare omne ius ſuum, quid ſit.conſ.2.n.25
Delegari non poſſunt quæ arbitrio proprio ſunt commiſſa.conſ.69.n.56.
Delegatus Principis eſt dignior ordinario. conſilio 51. num.9.
Et qua de cauſa ibid.
Delegatus pro ſe præſumtionem non habet quo ad ſuæ iuriſdictionis fundamentum.conſ.100.n 10.
Delegatus quando & quomodo iuſtis præpeditus impedimentis ſubdelegare poſſit, conſ.27.num.21.
Delegatus Principis licet delegatus ſit ad vnam cauſam tantum, tamen dignior eſt ordinario. conſilio 51. numero 22.
Delegatus licet non poſſit ſubdelegare, fallit tamen quando iuſtis præpeditus impedimentis ſubdelegat.conſ.27.num.2 & 11.
Delegatus, ſi eſt delegatus cum cauſæ cognitione, poteſt ſubdelegare, ſecus ſi nudum miniſterium ſit demandatum, quia induſtria perſonæ videtur electa. & ibid.num.3. & 12.
Delegatus in dignitate poſitus procedere poteſt in cauſa non facta fide ſuæ poteſtatis.conſ.100.n.77.
Del[illegible] ſuæ delegationis fidem facere debet. conſil. 100 num 72.
Item etiam ſi ſit excelſæ dignitatis.ibid.n.73.
Delegati duo, ſi vnus alteri vices ſuas ſubdeleget, an videatur hoc ex mente delegantis conſ 17 n.13.
Delegati ſententia præſumtionem pro ſe habet. conſil. 100 num 6.
Delegati perſona à lege approbata dicitur.ibid.n.7.
Delegati auctoritas.conſ.19.n.13.
Delictum notorium morte delinquentis non extingui.conſ.99.num.174.
Item nec cum reus eſt confeſſus delictum illud. ibid. num 175.
Delictum non præſumi. conſ.99.n.12.
Delictum non committit, qui facit quod facere poſſe iuſte credit conſ. 2.n.133.
Delictum non præſumitur in reo, & ſe excuſante. conſ. 60 num 32.
Secus in Actore.ibid.n 33.
Delictum morte delinquentis extingui.conſ.99.n.150.
Item qua ratione id factum.ibid.n.151.
Item & tertia ratio conſideratur ibid.n 152.
Item perſonarum differentia conſideratur. ibidem numero 153.
Delictum ſine dolo, non committitur conſ. 101.n.59.
Delictum ceſſat ob iuſtam ignorantiam.ibid.n 60.
Delictum quod non eſt, nemo facere poteſt ex ſua confeſſione eſſe delictum.conſ.82.n.119.
Delictum attentatum, & non perfectum, non puniri. conſ.102.n.48.
Delictum vaſalli quando agnatis non noceat. conſilio 99 num 118.
Delictum morte extingui.conſ.99.n 126
Delictum a ſeruo commiſſum, conſenſu domini perpetratum dicitur.conſ.53.n.1.
Delictum non præſumitur. conſ.82 n.165.
Delictum extra locum originis commiſſum, in loco originis puniri minime poteſt.conſ.2.n.230.
Delictum commiſſum in omittendo leuius eſt delicto commiſſo in faciendo.conſ.55.n 19.
Delictum non præſumi.conſ. 101.n.54.
Delictum patris non deſcendit vltra quartam generationem.conſ.99.n.149.
Delictum vaſalli contra perſonam domini nocet etiam agnatis.conſ.99 n.125.
Delictum morte extingui.conſ.99.n.4.
Delictum non præſumitur.conſilio 102.numero 6.
Delictum morte extingui.conſ.99.n.78.
Delictum commiſſum a ſuo, vel filio, perpetratum præſumitur voluntate Domini, vel patris. conſilio 53. num.5.
Delicta quæ dicantur commiſſa contra perſonam domini conſ 99.n.123.
Delinquere is dicitur, qui facit quod facere non debet. conſ.37.num.108.
Delinquere, fraudari, fallique nemo debet auctoritate legis.conſ.84.n 43.
Delinquens ignoranter pœnam non meretur, quia vere delinquere non dicitur.conſ.74.n.9.
Delinquens per triennii teſtimonium quibus honeſte vixit, purgatur.conſ.94.n 54.
Delinquente ſtatim mortuo, pœna non dicitur à læſo remiſſa.conſ.99.n.160.
Demens & mente captus in iure non differunt.conſilio 82.num.196.
Demens & ſtultus ignorant quod agunt. conſilio 82. num.101.
Denunciatio abſque denunciantis nomine non valet. conſ.94.num.22.
Denunciatio litis motæ non requiritur cum conſtante lite ipſa mota.conſ.100.num.18.
Denunciationes publicæ ad contrahendum matrimonium debent præmitti ex Concilii Tridentini conſtitutionibus.conſ.69 num.1.
Item & ex Concilio Lateranenſi.ibid.num.2.
Non tamen cum matrimonium malicioſe impediri poteſt.ibid.num.3.
Denominationem ab effectu ſumendam.conſ 1.n.447.
Denunciationes quando neceſſariæ in contractu matrimonii.conſ. 69.num 70.
Denunciationes fieri arbitrio ſuperioris. conſilio 69. num.7.
Denunciationes & fama in antiquis optime probant. conſ. 21.num.16.& 31.
Deponi à dignitate nemo poteſt niſi ex cauſis à iure expreſſis.conſ. 94.n 47.
Depoſiti natura qualis.conſ.37.n.26.
Derogationem ſpecialem neceſſariam fore, cum agitur de prima conceſſione tollenda.conſ.1.n.409.
Derogationes iuriſpatronatus laicorum an admittantur.conſil.90.num.84.
Deſcendentes ſimpliciter vocatos cenſeri directo, conſ. 85.num.53.
Deſcendentium appellatione qui contineantur. conſil. 85.num.2.
Deſcendentium nomen collectiuum eſſe. ibidem, numero 3.
Deſcendentium appellatione venire omnes in infinitum.conſ 88.n.10.
Deſcendentium appellatione qui contineantur. conſ. 85.num.2.
Deſtinata omnia ad eſum hominis fructus habentur. conſ.66.num.1.
Determinabilia duo æqualiter determinari. conſilio 88.num.19.
Determinatio non determinat æqualiter omnia determinabilia, cum commode id fieri non poteſt. conſ.76.num.14.
Similiter ſi æqualiter non det[illegible], cum maior fauor debeatur vni determi[illegible] quam alteri. ibid. num 15.
Similiter æqualiter non determinat cum diſpoſitio eſt neceſſaria.ibid.n.16.
Similiter æqualiter non determinat cum ſimus in claris.ibid.n 17.
Determinatio æqualis ſimul vocatorum. conſilio 85. num.5.
Determinatio à præcedenti interrogatione declarari ſolet.conſ 33 n.13.
Detractio, vel additio verborum in aliquo actu facit, vt ille actus non dicatur ille antiquus, ſed nouus. conſ. 35.n. 8.& num.27.28.& 29.
Detractio Trebellianicæ non impeditur à teſtatore. conſ.88.num.52.
Detractio non poteſt fieri ex re, quæ tota & integra reſtitui debet.conſ 44.num.21.
Detrimentum ſine cauſa datum iniquum & iniuſtum dicitur.conſ 80.num 35.
Detentio & poſſeſſio apud ignaros & idiotas non differunt.conſ.56.n 42.
Deus operum remunerator conſ 82 num 9.
Deus cur puniat pœna corporali filium pro patris debito.conſ.99.n.314.
Deus Optimus Maximus ea non poteſt, quæ ſunt mali & peccati.conſ.75 n.37.
Deus fidelis eſt in ſuis promiſſionibus. conſilio 82. numero 35.

Deus

Deus tantum ſcrutator cordium, conſi.34 num.70.
Deus peccare nequit, conſ.75. num.39.
Deus ſolus eſt ſcrutator cordium, conſi.31. num.26.
Dei arcana homo viuens ignorat, conſ.82. num 14.
Demeron.cap.24. locus declaratus, conſ. 99. num.815.
Dicta Doctorum intelliguntur ſecundum iura & rationes ab eis allegatas, conſ.52 num 70.
Dictio, perinde, refertur ad omnes qualitates, & æquiparat vnum alteri, conſ.20. num 19.
Dictio, plene, pleniſſime vel pleno iure, quam habeat ſignificationem. & quid de dictione, quæcunque, conſil.19. num.12 & num.17.
Dictio, aliquid, verificatur in qualibet re minima, conſi. 32. num.9.
Dictio, deinceps, cuius ſit naturæ, conſ.4. num.10. & nu. 31. circa medium
Dictio, occaſio, quid ſignificet, conſi 41. num.20.
Dictio, omnimoda, maximum habet effectum, conſ.19. num.19.
Dictio, libere, cuius ſit naturæ, conſ 10. num.10.
Dictio, forte, cuius ſit naturæ. conſ 25 num 14.
Dictio, ipſe, demonſtratiua perſonæ, conſilio 82. numero 58.
Dictio, &, aliquando ſtat pro etiam, & auget implicando caſum magis dubitalem, conſ 4 num 22.
Dictio, dicti, cuius ſit naturę, conſ 95. num.128.
Dictio, aliquid, in re minima verificatur, conſil.71. numer.17.
Dictio, prout, ſimilitudinem denotat, & plenarie acceptus, & eſt identitatis ſignificatiua, conſil.1. ibidem.
Dictio, nullo modo, eſt dictio præciſa, conſi.22. num 9. & num 16.
Dictio, quoad, tempus ſignificare dicitur, conſil.80 numer.35.
Dictio, neque, vim copulæ habet, & eſt præcedentium repetitiua, ſeu tranſpoſitiua, conſ 3. num.10.
Dictio, vel, eſt alternatiua, & poſita in fine clauſulæ habet præcedentium relationem, ibid. num 11.
Dictio, niſi, eſt modificatiua, ſeu excluſiua, conſil.3 numer 16.
Dictio, omnino, naturam habet præciſam, & idem ſignificat quod in perpetuum, conſi.1 ibidem.
Dictio, ſicut, prout, & ſecundum, conditionem non facit, conſi.1. ibid.
Dictio, imo, quando fiat correctiue, conſi 80. num.45.
Dictio, ex, cauſam immediatam ſignificat. conſil 40. nu. 3. & num 29.
Dictio, vt ſupra, cuius ſit naturæ. conſi.74 num 24.
Dictio, dicti, eſt repetitiua, conſ.4. nu 27.
Dictio, tunc, a teſtatore prolata temporis extremitatem ſignificans, ad tempus mortis refertur, conſil.97. numer.11.
Dictio, ex, denotat aliquando cauſam mediatam, aliquando immediatam, ſecundum ſubiectam materiam conſi 40 n.29.
Dictio, quos, cuius ſit naturæ, conſi.50. num.16.
Dictio, vero, quid ſignificet, ibid. nu.17.
Dictio, aliqua, cuius ſit naturæ, conſi. 90 num.94.
Dictio, aliquid, in re minima verificatur, conſi.4. numer.18.
Dictio ſaluo, excipit modificando conſil 4. num.14.
Dictio totam, nullam partem reſeruat. ibid. nu.25.
Dictio vt infra, reſtrictiua, conſi. 86. num.71.
Dictio nunc, & præſentialiter, denotat temporis extremitatem, conſi.21. num 6 & nu.27.
Dictio ſi vero, cuius ſit naturæ, conſi.76. num 6.
Dictio vt infra, ad ſequentia omnia refertur. conſ 86. numer 9.
Dictio ſemper, perpetuitatem demonſtrans tractum temporis in futurum oſtendis, conſ 44. num.11.
Dictio omne, eſt vniuerſalis omnia comprehendens, conſi.26. num 17.
Dictio alius, ad vniuerſitatem ex communi ſermone referri ſolet. conſ.73. num 18
Dictio, dictos, reſpectiua conſi.86 num. 43.
Dictio, nunc, cuius ſit naturę. conſi 34. num.9.
Dictio ſi, conditionem importat, & in forma ſpecifica adimpleri debet, cum formam inducat, conſil 15 numer.14.
Dictio alios, quid ſignificet, conſi 74 num.12.
Dictio tunc, reſtringit actum, conſ.52. num.168.
Dictio teſtatoris erga aliquos conſideratur ex commodo, conſ.76 num 9.
Dictio vero, & dictio ſed, æquiparantur. conſ. 76 no 7.
Dictio ſemper, actum ſucceſſiuum ſignificat, conſi 38. num 43.
Dictio ſaluo, eſt modificatiua, conſ.61. num 17.
Dictio videlicet, cuius ſit naturę, conſi.21. num.17.
Dictio item, repetitiua, conſi.86. no.5.
Dictio perpetuo, quid ſignificet, conſil.95. num.4.
Dictio omnino, idem quod in perpetuum ſignificat, conſ.2. num.257.
Dictio prout, qualis ſignificationis, conſ.2 num 255.
Dictio omnino, reſtrictionem non patitur, conſilio.2. num.258.
Dictio dummodo, adiuncta ei, quod venit implendum antequam actus perficiatur, dicitur conditionalis, conſi 60. num.47.
Dictio item, repetitiua, conſ.86. num.81.
Dictio vt infra, reſtrictiua conſ.86. num.71.
Dictio donec, & interim quid ſignificet, conſil. 105 numer.1.
Dictio dictos, reſtrictiua, conſi.87. n.43.
Dictio item, repetitiua, conſi.86 num.5.
Dictio vt infra, ad ſequentia omnia refertur, conſi.86. num 9.
dictio coniunctiua cuius ſit naturæ, conſi.76. nu.6.
dictionis, prælertim, ſignificatio, conſi.96. nu.26
dictionis, ſiue, ternitas reſtrictiua natura eſt, quod quicquid non exceptum ponit, conſi.4 nu.15.
dictionis interdum, & quandoque, vis & ſenſus, conſ.99. num.287.
dictiones, interim & donec, conditionem non ſignificare, conſi 105. num.62.
Didacus Couarruuias Hiſpanus Iureconſultus laudatur, conſ.2. num.100.
diſformitas actuum non inducit conſuetudinem, vel præſumptionem, conſi.8 num 17.
diſſormitas modica qualis ſit conſ.96 num.31.
diſformitas corporis denotat diſſormitatem animi, conſi 96 num 4
dignior in dubio dicitur poſſeſſor dignitatis, vel prioris gradus, conſ.51 nu.40.
Et licet bonam non habeas poſſeſſionē, attamen in annu armata poteſt reſiſtere contra alium, qui vult eum amouere, conſi 51. num.41
quia in pari cauſa melior debet eſſe conditio poſſidentis ibid. num 42.
dignior is dicitur in pari gradu dignitatis, qui antiquior eſt tempore. conſ 51 num.39.
dignior is eſt, cui ex eſſentiali natura qualitas dignior competit, quam ſi ex accidenti. conſ.51. nu.27.
dignior altero eſt, qui habet duas qualitates, & alter vnicam tantum, conſi 51. num 31.
dignior is eſt, qui dignitatem conſecutus eſt à digniori, conſi.51. num.29.
dignior eſt qui propria virtute fulget, & coruſcat, conſi. 51. num 25.
dignior dicitur ille, qui pluribus & dignioribus præeſt, conſi.52 num.5.
dignum maius aliquando ad ſe trahit minus dignum. conſ 2. num.227.
dignitas illa maior eſt, quam quis habet iure proprio, quam alieno, conſ.12. num 121.
dignitas maior eſt quilibet in dignitate ſua quam extraneus, conſi.52. num.121.
dignitas vicarii potius dicitur officium, conſilio.52. numer.126.
dignitas Epiſcopalis non in adminiſtratione, ſed in ordine conſideratur, conſ.52 num 90.
dignitas Marchionalis perſonalis eſſe poteſt, & quid diſtinctum a reipſa, conſi.1. num.38.
dignitas quæ recedit ab indigno applicatur proximiori gradui, conſ.97. nu.13.
dilationem probatoriam ab expectatoria differre. conſ. 100. num 275.
dilatio vbi expectatoria eſt, factum in die ſequenti valet. conſ.104 num.276.
dilectus aliquando magis præſumitur remotus quam proximus. conſ.85. num.181.
dilectus in inſtitutione, etiam prędilectus dicitur in ſubſtitutione conſ 105. no.33.
diligentia & vigilantia ſolita excuſat quem à leuiſſima culpa, conſi.53. num.24.
dignitatis gradus & ordo tam iure canonico quam ciuili eſt obſeruandus. conſ.51. num.4.
diminutio vel additio ſubſtantialis facit nouum actum. conſ.35. num.29.
diminutio alluuionis vti etiam augmentum cedit commodo emtoris conſi. 26. nu.13.
diſcordia teſtium in accidentalibus non nocet, dummodo in ſubſtantia conueniant. conſi.29 nu.54.
diſcordia multa producit mala, conſi 69. num.54.
diſpenſatio concedi debet cum cauſæ cognitione & quatuor concurrentibus, alias non diſpenſatio, ſed diſſipatio dicitur conſil 15. num.15.
diſpenſatio an & quomodo poſſit ſubdelegari, conſi.17. num.12.
diſpenſatio an & quando prodeſſe dicatur, conſil.15 numer.19.
diſpenſatio requirit cauſam legitimam conſ. 20. nu.41.
diſpenſatio à Pontifice facta in ſecundo gradu conſanguinitatis quando valeat, conſi.1, nu.1.
diſpenſatio eſt ſtrictiſſimæ interpretationis, ideo in hac materia non valet argumentum de maiori ad minus, conſi.72. num.31.
diſpenſatio pariter ex falſa cauſa facta non valet, vt de reſcripto dicitur, conſi.91. num 42.
diſpenſatio Pontificis operatur etiam circa in genere cogitata, conſi 37. num.86.
diſponens præſumitur in dubio depoſuiſſe de eo, de quo de iure diſponere poteſt. conſ 90. num.23.
diſponens de legato illud agnoſcere dicitur, conſil.77. num.22.
Idem de hæreditate dicimus. ibid.
diſponentem de re propria bona fide præſumi diſponere, conſ.1. nu.146.
diſpoſitio ſiue voluntas teſtatoris licet pro lege habeatur, non tamen eſt lex, conſil.97. nu.135.
diſpoſitio teſtatoris quomodo dicatur habere naturam reſpicientem tempus futurum. ibid. nu 118.
diſpoſitione facta de nomine collectiuo, ſemper verbum præſentis temporis extenditur ad futurum. ibid. num 141.
diſpoſitio illa fauorabilis cenſetur, per quam ad ius primum reuertimur. conſ 2. nu 391. declara. ſub n.426.
diſpoſitio de liberis mentionem faciens, etiam naturales comprehendit, ſi alias nihil operatur, conſi 4. numer 179
diſpoſitio quælibet ſuam ſubſtantiam præſupponit, qua deficiente, ceſſat diſpoſitio. conſi 75. nu.100.
diſpoſitio facta de primo, extenditur etiam ad eum, qui in eius locum ſubrogatur, conſi.97. num 37.
diſpoſitio facta ſuper præparatorio, quando extendatur ad principale. conſ 103. nu.33.
diſpoſitio teſtatoris facta pro filio tenetur, quatenus habet aliquod incommodum. conſ.57 nu.14.
diſpoſitio ſeu ademptio ad hoc vt cenſeatur in vim pœnæ facta, aliquod præceptum præceſſiſſe oportet. conſ.78 num.8.
diſpoſitio ſeu actus interpretari debet vt prouiſum cenſeatur cautæ magis neceſſariæ & vtili. conſi. 50. nu 21. 29. & 31.
diſpoſitio taxatiue concepta de filiis, intelligitur tantū de filiis exiſtentibus ex primo matrimonio, non etiā ex ſecundo. conſ 40 nu.36.
diſpoſitio ab homine procedens perſonam vnius reſpiciens, ad alium non porrigitur. conſi 93 nu.5.
diſpoſitio facta à patre de filiis intelligitur de his, de quibus pater cogitauit, non de aliis. conſil 40. numer 39.
diſpoſitio hominis an largius interpretari debeat, quam diſpoſitio legis. conſ.16 nu 24.
diſpoſitio teſtatoris de ſubſtitutis facta extenditur etiam ad eorum ſucceſſores, ſi eandem habeant qualitatem, qualem ipſi ſubſtituti habent. conſil. 95. numer 94.
diſpoſitio quælibet intelligitur rebus ita ſtantibus. conſ. 34 num.10.
diſpoſitio à ratione, vel anima à corpore regulatur. conſil.41. num 18.
diſpoſitio dicitur conditionalis, cum adiicitur conditio reuocationis conſ 78 num 11.
diſpoſitio teſtatoris interpretatur in dubio potius in caſu conditionis, quam pœnæ. ibi. nu.12.
diſpoſitio vbi pura eſt, licet ſolutio differatur, non tamen actus redditur conditionalis. conſil. 104. numer.14.
Idem procedit in vltimis diſpoſitionibus. ibid. nu 15.
diſpoſitio l. vlt. § vltimo, de legat. 2. quo caſu procedat, conſ.44. num.18. & num 10.
diſpoſitio facta de caſu vero extenditur aliquando ad fictum conſ 97 nu.39.
diſpoſitio legis fortior eſt diſpoſitione hominis. conſi. 84. num.59.
diſpoſitio habens rationem generalem ad plures caſus, illos omnes comprehendit, non per viam extenſionis, ſed potius ex incluſione. conſ 11. num.16.
diſpoſitio teſtatoris ſemper intelligitur circa tempus præſens, neque trahitur ad futurum, niſi ex neceſſitate. conſ.98. num 79.
diſpoſitio hominis loquens in caſu vero, non comprehendit fictum. ibid no 89.
diſpoſitio non verificatur in primo actu ob coniecturatam diſponentis voluntatem conſ 85. nu. 59.
diſpoſitio ſub modo facta, ſi deficiat modus, vt puta ſi non adimpleatur, an diſpoſitio irritetur. conſi.78. numer.17.
Et quid ſi modus pendet à facto tertii. ibid.
diſpoſitio non verificatur in primo actu, ob coniecturatam diſponentis voluntatem, conſilio 85. numer.59.

Digitized by Google

Diſpoſitionis appellatione an contineantur beneficia collatiua, & electiua, conſ.83.n.19.
Diſpoſitionis pars alteram declarat, conſ.2.n.186.
Diſpoſitionem ita interpretari, ne fruſtra operetur, etiam ſi ſtricta & odioſa ſit materia. conſ.1.n.176.
Diſpoſitionem eſſe fauorabilem cum agitur de conſeruanda voluntate teſtatoris, conſ.85.n.126.
Diſpoſitionem in primo actu verificari, conſ.85.n.57.
Diſpoſitum de ſimplici, dicunt & de compoſito illud, me diſpoſitum eſſe, conſ.33 n.36.
Diſpoſitum illud dicitur, quod ſi interrogati eſſent tranſigentes, ita agere voluiſſe reſpondiſſent, conſil. 14. num. 12.
Diſpoſitum illud dicitur, de quo ſi Papa, vel concedens eſſet interrogatus, ita reſpondiſſet, conſil. 72. numer. 4.
Diſputare de Principis poteſtate non eſſe ſemper ſacrilegium, conſ.103.num.67.
Diſputare de ſuprema Principis poteſtate ſacrilegii inſtar eſt, ſed infra declaratur, conſil.103.nu.98.
Diſtributio collectarum non eſt iuriſdictionis, ideo à minoribus etiam vniuerſitatis fieri poteſt, conſ. 28. num.33.
Diſtributio collectarum ad dominorum iuriſdictionem tantum ſpectare dicitur, conſ.28.n.8.
Diuidens bona vt communia, cum non ſint, ſibi non præiudicat, conſ.105.n.95.
Diuidens videtur confiteri dominium eſſe tantum pro dimidia, conſ.91 n.36.
Diuiſio ſemel facta non amplius fieri debet de eadem re, ſed de non diuiſa, conſ.91 n.28.
Diuiſio ſine iudicis auctoritate facta prætextu erroris irritatur, ibid.n.29.
Diuiſio inter cohæredes & fratres eſt quædam ratio inter eos compoſita & reddita, ibid n.32.
Diuiſio per errorem facta, retractatur detecto errore, conſ.91.n.26. & ſeq.
Diuiſio à patre facta a filio improbari non poteſt, conſ. 87 num.81.
Diuiſio facta à teſtatore differt ab illa facta ab hæredibus. ibid.n.82.
Diuiſio facta a patre non aufert ius fideicommiſſi, ſaltem quo ad pretium, ibid.n.83.
Diuiſione facta inter fratres, & portione vnius euicta, non agi ſe de euictione contra alios. ibid n.84.
Etiam procedit, cum ex natura rei ſequitur euictio, ibid. num.85.
Diuiſio prædiorum vniuerſitatis debet fieri cum conſenſu omnium de illa vniuerſitate, maxime, cum illa prædia ſingulis adferebant commodum ac vtilitatem. Et quæ ſit huius dicti ratio, conſ 80.n.26.
Etiam prætentia, ſi in decreto pretentis, ibid. n. 27.
Diuiſio rerum vniuerſitatis poteſt fieri, ſed ſeruatis ſeruandis, conſ.89 n.77.
Diuiſio facta præſumitur ex decennali poſſeſſione, con. 87.num.77.
Diuiſio ſeu renunciatio pro alienatione capitur, conſil. 80 n.5 & n 56.
Diuiſio bonorum facta ex falſa cauſa vitiatur, conſilio 91.num.50.
Diuiſio prædiorum mutat illorum qualitatem, conſilio 80.num.50.
Diuiſio facta inter hæredem verum & putatiuum cum iudicis auctoritate an prætextu erroris irritetur, & reuocetur, conſ.91.n 19.
Diuiſio facta cum hærede putatiuo auctoritate iudicis ſimpliciter prætextu erroris reuocari poteſt, ſecus ſi ſit facta per ſententiam latam in contradictorio iudicio, conſ 90.n.95.
Diuiſio facta virtute laudi lati & ratificati, licet tranſlatum etiam ſit dominium, retractatur tamen virtute erroris iuris detecti. conſ.91 n 90.& n.62.
Diuiſionem præſumi ex diutina ſeparata poſſeſſione, conſ.87.n 68.
Diuiſionem eſſe quid facti. ibid n.69.
Diuiſionem nouam fieri petens, ab antiqua dicitur recedere, & infra declaratur, conſ.87.n.72.
Diuiſione non cenſetur remiſſum fideicommiſſum conditionale. conſ.87.n.72.
Diuiſione non cenſetur remiſſum fideicommiſſum conditionale. conſ.87.n.2.
Item etiamſi eſſet promiſſum perpetuo non contrauenire. ibid.n.5.
Diuiſione facta ſi euictio non præſtatur, ſaltem ope exceptionis ſuccurritur. conſ.87.n 98.
Diuiſione ſecunda facta, prima dicitur renunciatum, conſ.87.num 75.
D.Pauli locus ad Timoth.1 cap. 5. declaratur. conſilio 101.n.73.
Doctor antiquior in dubio iuniori præfertur, conſilio 51.num.39.
Doctor creatus à Principe præfertur Doctori creato à collegio Doctorum. conſilio 51.numero 30.
Doctor ſi ſibi ipſi conſulendo eſt in duobus conſiliis contrarius, illa opinio eſt tenenda, quam magis examinat & affirmat. conſ.3.n.30.
Doctoris opinio illa creditur eſſe, quam ſæpius probauit. conſ.3.n.29.
Doctoris auctoritas quæ in fonte videri non poteſt nullius eſt ponderis. conſ.104.n.18.
Doctori allegaanti de conſuetudine ſuæ regionis creditur, vel ſaltem facit præſumtionem. conſ.54.n.5.
Doctori atteſtanti de conſuetudine regionis credi, vel ſaltem præſumtionem facit. conſ.1.n 164.
Doctores omnes vnius ciuitatis & collegii an in aliqua cauſa recuſari poſſint iuſtis de cauſis. conſilio 94. numero 10.
Doctores ſunt intelligendi ſecundum iura, quæ allegant. conſ.32.n.165.
Doctores ſunt intelligendi ſecundum iura, quæ allegant. conſ.90.n.55.
Doctorum opinio prolata per tranſennam, & non diſputando affirmata, non eſt attendenda, & quibus aſſimilentur hi Doctores, conſ.51.n.54.
Doctoribus tenentibus aliquam opinionem rationibus non perpenſis, ſed iuratim & inconſiderate, nulla fides præſtanda eſt. conſ.51 n.53.
Doctoribus atteſtantibus de conſuetudine an ſit credendum, conſ.37.n.95.
Doctoribus atteſtantibus de conſuetudine obſeruari licet non ſit credendum, tamen creditur donec contrarium probetur. conſ.92.n 54.
Diuiſio conſultationis. conſ 1.n.1.
Documentum publicum facit rem claram & apertam conſ.47.n.6.
Dolus vbi non eſt, ibi neque delictum pœna dignum eſſe dicitur. conſ.28.n.11.
Dolus in pacto ſubſtitorum multipliciter non poteſt conſiderari. ibid n.34.
Dolus non præſumitur in eo, qui actum permiſſum facit. conſ.98 n.19.
Dolum non præſumi, cum de leui commodo agitur. ibid n. 7.
Dolus obiici non poteſt ei eo, qui commodum ex dolo illo ſentit. conſ 98.n.37.
Dolo in ſcientem commiſſo ceſſat crimen ſtellionatus, ibid.n.41.
Dolus non præſumitur, conſ.35.n.26.
Dolus in eo ceſſat, qui facit quod iuſta ratione credit, ſe facere poſſe. conſ.2.n.392.
Dolus debet prodeſſe, neque in dubio præſumitur. conſil 21.n.21.
Dolus & negligentia tutoris quomodo cognoſcatur, quando reddit rationem adminiſtrationis ſuæ. conſil. 21.num.11.
Dolus non poteſt conſiderari, vbi quod factum eſt cum decreto iudicis. ibid n 19.
Dolus & error ad hoc vt probentur, requiritur concludens & legitima probatio. ibid n.20.
Dolus ſicut dicitur interueniſſe ad faciendam fraudem, ita etiam dicitur interueniſſe ad optandum ne fraus illa mutetur, vel irritetur. conſ.57.n.153.
Doli actio ceſſat, cum ex coniectura dolus purgari poteſt. conſ.98.n. 83.
Dolo carere præſumitur qui palam aliquid agit, conſil. 98.num 35.
Item qui rem a fure accepit, & paulo poſt domino reſtituit. ibid.n 36.
Dolo carens deliquiſſe non dicitur. conſ.98.n.21.
Dolo caret qui facit, quod facere debet. conſ.98.n.30.
Item & qui rem accipit, vt eam domino reſtituat. ibid. num.31.
Item nec à ſubdito commiſſus præſumitur. ibid.n.32.
Dolo non caret qui legi non obtemperat. conſil. 100. num.136.
Dolo carere dicitur, qui paratus eſt de iure ſuo docere. conſ.2 num.154.
Dolum non præſumi in eo, qui aliquid egit ſine ſuo commodo. conſ.92.n.15.
Dolum non præſumi. conſ.100.n.36.
Dolum non præſumi. conſ.82.n.34.
Domeſticus ſeu affinis non admittitur in cauſa matrimoniali, & multo minus in cauſa adulterii. conſilio 31 num.29.
Dominium ex ſententia & laudo non transfertur. conſ. 2.num.246.
Dominium rei emphyteuticæ ex legis diſpoſitione, & culpa ipſius emphyteutæ reſolui poteſt. conſil. 26. num.38.
Dominium tranſlatum ex laudo ratificato & iurato repeti poteſt virtute erroris detecti. conſ 91.n 62.
Dominium pecuniæ conſumtæ etiam extinctum dicitur. conſ.25.n.55.
Dominium ex ſententia transfertur, cum condemnatus ei acquieuit. conſilio ſecundo numero 348.
Dominium iuris gentium eſſe. conſ.103.n.69.
Dominus tenetur pro facto inſtitoris, cum ſpecifice eum præpoſuit conſ.98.n.74.
Dominus vere is dicitur, qui facit fructus ſuos: quia fructus dominium ſequitur. conſ.26 n.11.
Dominus & vaſallus in materia feudi ſunt correlatiui, & diſpoſitum in vno cenſetur diſpoſitum & in alio. conſ.32.num 19.
Dominus directus non poteſt alienare directum dominium feudi, & facere vt vaſallus efficiatur vaſallus alterius, eo vaſallo inuito. ibid.n.20.
Dominus recipiendo canonem emphyteutæ, quem declarare poterat emphyteuſin perdidiſſe, dicitur remiſiſſe ex ducitatem. conſ.10.n.58.
Dominus debet poſſe diſponere de rebus ſuis ad libitum, & lex hoc prohibens videtur multum iniqua & rigoroſa. conſ.57.n.10.
Dominus in ſuo tunc omnia facere poteſt, ſi nihil in alienum immittat. conſ.43.n.13.
Dominus fundi non poteſt facere in ſuo fundo, vt aqua in fundum alterius immittatur, ibid.n 14.
Dominus ſecundum veriorem opinionem non tenetur pro facto ſerui & famuli ſui conſ.53.n.12.
Dominus præſumitur ignorare quæ a ſeruis & famulis geruntur. ibid.n.13.
Dominus ſciens delictum perpetrari à ſeruo, non tenetur, cum prohibere non potuit. ibid. n.14.
Dominus feudi Iudex non eſt de re feudi, cum eſt controuerſia inter vaſallum, & non vaſallum. conſilio 2. num.112.
Dominus tenetur pro facto ſerui, & cur. conſ 98.n.66.
Dominus tenetur pro facto ſerui, & famuli ſui, qui fuit vilis conditionis & famæ. conſ. 53 n.8.
Dominus vendicans fundum è manibus occupantis debet habere etiam omnes fructus & acceſſiones, & quod fundo per alluuionem acceſſit, cum domino acquiſita cenſeantur. conſ.26 n.27.
Dominus non tenetur pro facto momentaneo ſerui, vel famuli. conſ 53 n.17.
Neque cum negotium in quo factum eſt delictum pertineret ad ſeruos, non ad dominum. ibid.n.18.
Dominus an cogi poſſit exhibere ſeruos, vel animalia, & pecunias, vt in libris cenſuum deſcribi poſſint. conſ 9 n.22.
Dominus quilibet in re ſua eſt moderator & arbiter. conſ.54.n.1.& n 17.
Dominus efficitur, cui res cum poteſtate alienandi eſt tradita. conſ.87.n.30.
Dominus tunc tenetur pro delicto ſerui, ſi ex illo commodum ſentit. conſ 53 n.15.
Dominus quod non poteſt, multo minus poterit ſeruus & vaſallus conſ.32.n 25.
Dominus quomodo de re ſua ad libitum diſponere poſſit. conſ.34.n. 17.
Dominus quando præſumatur conſenſiſſe delicto commiſſo per ſeruum. conſ.53 n.26.
Et quando teneatur pro incendio à ſeruo cauſato. ibid. num 17.
Dominus directus ius dicere non poteſt inter homines ſuos vaſallos. conſ. 1.n.340.
Dominus non tenetur pro leuiſſima culpa ſerui in omittendo commiſſa. conſ.53.n.22.
Dominus rem ſuam ab altero erronee recognoſcens ſibi non præiudicat conſ.86 n.95.
Dominus directus non poteſt aliquas collectas ſuis vaſallis indicere, ſed debet propriam crumenam prius exhaurire, deinde à vaſallis auxilium poſtulare. conſil. 32.n.48.& 49.
Dominus feudi Iudex eſt competens in cauſa feudali. conſ.1.n 20.
Dominus feudi non cognoſcit ſuper qualitate, qua cum feudi dominium negatur. ibid.n.93.
Dominus feudi inter vaſallos non eſt Iudex competens, cum alter illorum ſe vaſallum negat. ibid.
Dominus aſſerens rem ſuam eſſe feudalem vel cenſuariam, præſumtionem inducit rem ita eſſe. conſilio 86 num.99.
Domini, qui nõ collectantur à Principe, nõ poſſunt pariter ſubditos ſuos collectare, alias feudo ſunt priuandi. conſ.32.n.68.
Eoque magis ſi domini moniti fuerint. conſ.32.n.69.
Domini qui ſuſcipiunt famulos debent eorum conditionem explorare. conſ 53 n. 2.16.
Domini vnius rei duo in ſolidum eſſe non poſſunt. conſ. 34.num.3.
Domini vectigalis, vel publicani an teneantur pro familia ſua, & officialibus. con.53 n 6.
Dominum tunc teneri pro facto famili cum ſciuit eum errare, & non correxit. conſ.98.n.72.
Item in ſummum cum factum eſt ſucceſſiuum. ibid.n.73.
Domino delinquente contra perſonam vaſalli directum

ctum dominium acquiritur vaſſallo.conſ.99 n.134.
Donare,& promittere donare,diſt. funt. conſil. 92.nu. 2.fol.286. & de veritate huius dicti.nu.27.
Donare qui poteſt,eidem donari conceditur.conſi.90. num.99.
Donans,& donatarius ſi ſimul decedant,ad videndum an talis donatio confirmetur, quis præſumatur præmortuus,vel donans vel donatarius. conſil 84. num 14.
Donans alicui præſumitur eius tantum contemplatione donaſſe,non cauſa ſuorum hæredum.ibi.n.15.
Licet etiam aliquid eius hæredibus donaret.ibi.n.16.
Donans ſub conditione, an pendente conditione donationem reuocare poſſit.conſ.92.nu.74.
Donans fundum alicui,ita vt poſt tempus ſit eccleſiæ, an pœnitere poſſit.ibid.nu.75.
Donans non debet pœnitere,quando tractatur de præiudicio donatarii,vel alterius.ibid.nu.77 & ſeq.
Et quid cum conſenſu amborum contrahentium.
Donans mobilia,& immobilia, non cenſetur donaſſe & iura & actionem,cum ratione.conſ.47.nu.2.
Donans omnia bona ſua,ſi poſtea ſuſcepit filios . non poteſt eam donationem reuocare prætextu ſuſceptæ prolis.conſi.37.nu 82.
Donans præſumitur donare cum qualitatibus à iure requiſitis,vel ſaltem voluiſſe donare. conſ.84.n.40.
Donans omnia bona ſua vt cõtrahatur matrimoniũ, an ad aliquid conueniri poſſit.conſ.92.nu.25.
Donans eccleſiæ quando acquirat ius patronatus in ea.conſ.90.nu.41.
Donatum alicui contemplatione alterius,quando acquiratur ei cuius contemplatione donatum fuit. conſ.81.nu 53.
Donatum illi dicitur,cuius contemplatione donatum eſt. conſi.81.nu.40.
Donatarius tacendo an videatur conſenſiſſe pœnitentiæ donatoris. conſ.92.nu.78.
Donatarius ſi poſt donationem obligaſſe ad aliquid, præſumitur factum contemplatione præcedentis donationis. conſ.92.nu.39.
Donatarius cenſetur ratificare donationem , ſi bonorum poſſeſſionem apprehenderit. conſ.92.n.65.
Ita etiam ſciens aliquid ſibi donatum , neq; repudiet, quia illud acceptaſſe dicitur.ibi.nu.66.
Donatarii filii aduerſus fideicommiſſarios legitimam detrahere poſſunt.conſ.85.nu.18.
Donatio cauſa mortis confirmari non poteſt superuiuente donante. conſ.84.nu.7.
Donatio cauſa mortis à lege reuocatur,quando donatarius moritur ante donantem.ibi nu.8.
Et quid ſi appoſitum eſſet iuramentum de non reuocando eam per mortem donatarii , ante donantis mortem,& per totum.ibi.nu.9.
Donatio cauſa mortis inter patrem & filium non valet,& qua ratione.ibi.n.10.
Et an morte donantis confirmetur.ibi.nu.11.
Donatio inter virum & vxorem. & inter patrem & filium æquiparantur,adeo vt argumentum de vna ad aliam valeat. Et qua ratione.ibi.nu 12.
Et quando dicatur confirmari,videtur caſus.ibi. n.13.
Donatio cauſa mortis permiſſa eſt à iure communi inter virum & vxorem conſi.11.nu.2.
Donationem ratificata donatario non prodeſt vti imperfecta.conſ.92.nu.23.
Et quomodo intelligatur hoc dictum, figurantur tres caſus.ibid.nu.24.
Donatio ſi ſit facta,donator poteſt pœnitere conſentientibus donatarius.ibi.nu.25.
Et quomodo intelligatur.ibid.nu.75.
Donatio vt valeat licet non ſit facta ex cauſa finali, ſufficit tamen ſi ea cauſa impulſiua fuerit facta. ib. num.37.
Donatio omnium bonorum valet reſeruato ſibi ſolo vſufructu ibi.nu.43.
Donatio cum enormiſſima læſione facta irritatur. cõſil.80.nu.71.
Donatio per vim ſeu coacte , vel ob famæ facta non valet.ibi.nu.72.
Donatio contemplatione illius facta dicitur, quem donator maxime diligebat & multa dilectionis ſigna oſtendit. conſi.81.nu 49.
Donatio ſponſæ à conſanguineis facta cenſetur contemplatione ſponſæ,non ſponſi.ibi.n.50.
Donatio contemplatione illius facta dicitur , cuius merita plura erga donatorem adſunt.ibi.nu.42.
Donatio remuneratoria per lapſum decennii an confirmata dicatur.conſi.29.nu.4.
Donatio remuneratoria prætextu illati metus & timoris reſcindi non poteſt. conſ.29.nu.5.& n.34.
Neque reuocari poteſt ex iuſta ingratitudinis cauſa. ibid.nu.67.
Neque per ſuperuenientiam filiorum ibi.nu 7.
Eoque magis quando appoſitum eſt iuramentum , licet à minore facta ſit. ibi nu 8.
Neq; conceditur reſtitutio in integrum.ibid.nu.9.
Donatio quomodo inter nobiles præſumatur. conſil. 1.nu.225.
Donationem excedentem ſummam quingentorum aureorum eſſe inſinuandam.conſ 1.nu.572.
Donationes Principum eſſe etiam inſinuandas , cum ſummam quingentorum aureorum excedunt.conſil.1.nu.373.declaratur.nu.374.
Donationem ob cauſam inſinuandam non eſſe conſi. 1.n 376.
Donationem omnium bonorum iuramento firmari. ibid.nu.169.
Donatio non dici poteſt infantibus facta ob merita. conſ.40 nu.23.
Donatio facta patri & filiis ſuis , an intelligatur facta ordine ſucceſſiuo , vel patri & filiis ſimul , & an ad extraneos tranſeat.ibi.nu.24.
Donatio inter patrem & filium adhibito iuramento an valeat.conſi.48.nu.1.
Quæ ab initio valent, ex caſu ſuperuenienti non irritantur.conſi.84.nu. 2.
Quæ per aliquem euentum reſolui poſſunt ad hæredes non tranſeunt ibi. nu.3.
Donatio facta filiis naſcituris,non poteſt dici plus vni facta quam alii: ſed omnibus æqualiter. conſi 40. num.41.
Donatio in dubio dicitur facta contemplatione donatarii tantum,non aliorum.ibid nu 42.
Donatio inter coniunctos in dubio non præſumitur, niſi multa concurrant.conſ 91. nu 53.
Donatio inter coniunctos facile præſumitur. conſ.91. num.16.
Donatio perfecta retractari nequit.ibid.nu.17.
Donatio propter nuptias qua de cauſa ſoleat fieri. conſ.33 nu 24.
Donatio cauſa mortis facta ab vſurario prohibito teſtari,an valeat,& quando.conſ.12.nu.21.
Donatio facta contemplatione mariti & vxoris dum matrimonio copulantur pro parte vni & pro alia alteri acquiritur:& an alter eorum de parte ſua diſponere poſſit. conſ.40.nu.19.
Donatio facta Eccleſiæ nõ ædificatæ , quomodo non valeat iuxta capitulum Abbate.§. nec pro eo, de re iud.106.conſi.98.nu 39.
Donatio facta filio ſpurio , alimentorum cauſa in terris Imperii valida.conſ.60.nu.7.
Donatio inter viuos filio à patre facta & iurata , an valeat,tres caſus diſtinguuntur.conſ.84. nu. 55.
Donatio habet hanc naturam primordialem vt per ſuperuenientiam filiorum reuocetur.ibid.nu.19.
Donatio habet primordialem naturam vt premoriente donatario reuocari intelligatur.ibid.nu.2.
Donatio quod non valeat ob præmortuum donatarium,& quod expreſſe à donante reuocetur , differunt. ibid.nu.22.
Donatio non dicitur fieri cum animo reuocandi. ibid. num.23.
Donatio eccleſiæ facta in dubio præſumitur propter Deum facta,niſi coniecturis appareret alia de cauſa facta.conſi 95.nu 34.
Donatio cauſa mortis cur potius contractibus aſſimiletur,quam vltimæ voluntati.conſi.11.nu 15.
Donatio in caſu l.quoties.C.de dona quæ ſub modo, an ad libitum reuocari poſſit.conſ.85 n 34.
Donatio facta filiis meis, intelligitur tam de filiis primi matrimonii,quam ſecundi. conſi.40 nu.33.
Donatio cauſa mortis facta cum pacto iurato de non reuocando,efficitur inter viuos,& an illud ſit vigor pacti,vel iuramenti conſ 84 nu.63.
Donatio ob cauſam facta: ſi deficit cauſa , reuocatur ipſa donatio.conſ.29.nu.43.
Donatio non præſumitur de mente eius quem donaſſe aſſeritur.93.nu.118.
Donatio facta ob benemerita , ſi de benemeritis non conſtat,donatio vt ex falſa cauſa non valet.conſil. 29.nu.20.
Donatio cauſa mortis potius contractui quam vltimæ voluntati aſſimilatur:& dicitur certa ſpecies participans de ambobus.conſi. 11.nu 4. & 12.
Donatio contemplatione illius facta dicitur ad cuius commodum eſt facta.conſi.81.nu 42.
Donatio omnium bonorum iurata ,& inſinuata reſeruato vſufructu , & filiorum legitimis portionibus, facta in matrimonii contractu ad fauorem primogeniti ex eo naſcituri an valeat.conſ.90.n.19.
Donatio, vel legatum factum contra ſtatutum , licet non valeant vigore ſtatuti , debentur tamen in foro conſcientiæ.conſ.11.nu.8.& nu.26.
Donatio in dubio præſumitur facta contemplatione illius,qui donanti proximior eſt conſ.81.nu.44.
Donatio inter viuos facta à patre filiis , vel à marito vxori adhibito iuramẽto dicitur nulla,ſi ante donatorem moriatur donatarius.conſ.84.n 53.
Donatio inter viuos inter virum & vxorem cur prohibita ſit.conſ 11.nu.14.
Donatio inter viuos cur reuocetur per ſuperuenientiam filiorum.conſ.84.nu.60.
Donatio omnium bonorum futura non comprehendit.conſ.101.nu 23.
Donatio irrita nil prodeſt in non cogitatis. conſ.84. num 39.
donatio an poſſit ratificari ab hæredibus donatarii. conſ.91.nu.73.
donatio, ſeu renunciatio ſui iuris facilius conceditur in fratrem,quam in extraneum.ibid.nu.95.
donatio iuriſpatronatus priuato facta non valet. conſil.90.num 93.
donatio in caſu l.quoties.C.de donat.quæ ſub modo. an ad libitum reuocari poſſit.conſ.85 nu 34.
donatio,quæ alias non valeret , ſi tantum facta ſit ob benemerita valet conſ.39.nu.58.
donationis & pacti de non petendo titulum ad præſcribendum prodeſſe.conſi.1.nu 482.
donationis prima pars declarat ſecundam. conſ.47. num 5.
donationis primordialis natura an hæc ſit , vt niſi reuocetur confirmata dicatur , vel ſit ex natura accidentali.conſ.84.nu.37.
Donationi locus non eſt,cum qualitas in ea requiſita non concurrit.conſi.40.nu.9.
donationem inofficioſam ab hærede donantis reuocari poſſe.conſ.59.nu 91.
donationem cauſa mortis eſſe vltimam voluntatem quo ad ſuum effectum.conſi.83 nu.30.
donationem remuneratoriam inſolidum dationem cenſeri.conſ 1.num 448.
donans hæreditatem,eam cenſetur adire.conſi. 1. nu. 489.
donationem omnium bonorum futura bona continere.conſ.1.nu.175.
donationem cauſa mortis eſſe vltimam voluntatem quoad ſuum effectum conſ.83.nu 30.
donationem inofficioſam ab hærede donantis reuocari poſſe.conſ.89.nu.9.
donationes regulariter quanto tempore confirmentur.conſ.29 nu.32.
donata à patre filio in præmium emancipationis eius propria efficiuntur contra conſ.85 nu.15.
donata illi ſoli acquiruntur , cuius contemplatione, facta eſt donatio.conſ 40.nu. 20.
& quomodo probetur facta contemplatione illius. ibidem.
donata ſponſæ à conſanguineis an donata præſumantur contemplatione ſponſæ,vel ſponſi ibid.n.21.
Dos conſtituenda eſt filiæ in bonis paternis , etiamſi filia ſit diues.conſi 8 n.7.& nu.19.
Dos loco legitimæ ſuccedit.ibid.num.8.
doti eſt fauendum in dubio.ibid nu.10.
dos debet conſtitui ſecundum morem ciuitatis , vel habito reſpectu ad legitimam .conſ 8 nu.4. & 9.
dos quomodo dicatur congrua.ibi nu 5 & nu.11.
dos poteſt conſtitui filiæ graui ex bonis fideicommiſſo ſuppoſitis.conſ 93.num.150.
quid ſi prohibita fuerit alienatio per teſtatorem. ibid. num 111.
& an conſtitui poſſit dicta dos filiabus conceptis poſt fideicommiſſum factum.ibid nu.132.
& quid ſi pater poſſet filiam donare aliis bonis quam fideicommiſſo ſubiectis.ibid.nu.133.& nu.135.
Dos filiæ an augeatur ex augmento facultatis.conſi.6. num 21.
Dos ſi ſit filiæ à patre conſtituta,ſatis dicitur congrua. ibid.num 22.
Dos loco legitimæ ſuccedit.conſi 8 nu.13.
Dos congrua non dicitur,cum à patre minus legitima & tenuiſſima eſt aſſignata.conſ.17 nu 16.
Dos æqualis portionis debet eſſe cum legitima. conſi. 8.nu.15.
Dos materna quibus debeatur poſt mortem matris. vel marito,vel filiis.conſ 76.num.11.
Dos dicitur donatio, & qua ratione talis donatio valeat inter patrem & filiam , cum alias non valeat. conſ.84 nu 63.
Dos confeſſata an proprie ſit dos.conſi.7.nu 61.
dos materna filiis , debetur , & pater qui dum viuit fructuarius eſt,illam detrahere non poſſit.ibid nu ..
Dos multis modis ſi ambigua & incerta ſit , de... ... poteſt.conſi.93.nu 22.
Dos debita naturali,& ſpuriæ eſt ſecundum quanti-

Digitized by Google

INDEX.

rem aliæ [illegible] debitam [illegible] conſ.61 n.20.
Dos [illegible], ſi patrimonium, vel facultate patris augeantur, [illegible] debeat. conſ.3.n.17.
Dos [illegible], ſoluto matrimonio [illegible] ad dotantem conſ.5 num.36.
Dos poteſt filiæ conſtitui ex bonis fideicommiſſo iam obnoxiis, cum alia bona non ſuperſint. conſ.93. nu. 20 & nu 27.
Dos incerta quæ ab vno declarari non poteſt ab alio poteſt. conſ.93 nu.39.
[illegible] an debeatur filiæ, ſi non petierit conſ.81.n.5.
Dos [illegible] parte conſtitui debet, quia ei à lege hoc munus iniunctum eſt. conſ.33.nu.40.
Dos [illegible] filiæ loco legitimæ eſt conſ.72.nu.1.
Dos congrua cenſetur ſi legitima minor non eſt. conſ. 95 nu.134.
Dos relicta filiæ ſuccedit loco ſuæ portionis & legitimæ. conſ.95.nu.40.
Dos non debetur filiæ niſi dum nupſerit, & ſi non nubit illam non tranſmittit ad hæredes. conſ.21.n.4.
Dos ex bonis patris filiæ debetur tantum officio iudicis, ſecus ex bonis [illegible]. conſ.81.nu.35.
Dos certi [illegible] debeatur. conſ.[illegible].nu.18.
Dos an ſit reſtituenda cum [illegible] cunia eiuſdem valoris [illegible] tempore quo fuit conſtituta, vel tempore [illegible]. conſ.[illegible]
Dos ſi [illegible] contenta, ſi tamen ex indiciis appareat numerata, vere & proprie dicitur dos. conſ.[illegible] num.20.
vt etiam [illegible] ad [illegible] quod dos eſt tradita. ibid.num.21.
Dos quæ adhuc marito ſoluta non ſit, eius interim ſolui debet à ſocero intereſſe. ibid.nu.22.
Dos incerta cum poſſit declarari viuente vxore, [illegible] poſt mortem. conſ.93.nu 43.
Dos vt quid [illegible] in ſolo numo conſtare poteſt. ibid nu.46.
Dos congrua qualis dici recte poſſit. ibi.n.47.
Dos conſtante matrimonio [illegible] conſ.88.n.39.
Dos poteſt conſtitui in bonis fideicommiſſi. conſil 88. num.48.
Dos quando ſit compenſanda cum legitima ibi.n.57.
Dos & paraphernalia eadem iura habent. conſil.56. num.1.56.
Dos legata alicui, cum probo viro ſi copulet importat conditionem. conſ 60.num 46.
Dos ſi non ſoluatur filiæ, debetur cum fructibus à die mortis patris. conſ.81.nu.72.
Dos acquiritur [illegible] oneroſo, legitima vero titulo lucratiuo. conſ 4.nu 42.
D[illegible] an habeat effectum quem habet dos [illegible]. conſ.7.nu.9.
dotalis [illegible] cum alia permutata. conſ.70. n.7.
dotalia bona qualia ſint, & cui ſpectet eorum dominium. conſ 16.nu 3.
& in quibus differant à paraphernalibus. ibi.n.6.
Dotis [illegible] an ſit difficile negotium. conſil.93. num.27.
Dotis legitimam minorem eſſe non debere. conſ.2.nu. 496.
Dote[illegible] filiæ cenſeri congruam reſpectis facultatibus patris tempore conſtitutionis ipſius dotis. conſ. 71. nu.[illegible]30.
Dotem ſolutam eſſe tantum non ſufficit, ſed de eius quantitate conſtare debet, quia dos vno numo conſtitui poteſt conſ.81 nu 48.
Dotes mulierum ante [illegible] vtiæs alienum ſunt detrahendæ conſ.12.nu.25.
Dubietas interpretari debet contra illum allegantem. conſ 97 nu.99.
dubietas rei poteſt clarificari ex longa obſeruatione [illegible] rei. conſ.14.nu.9.
Dubitandum non eſt de qua pecunia ſit facienda ſolutio cum aucta ſit, vel diminuta moneta in contractu cenſus, & qua de cauſa. conſ.49.n.22.
Dubium eſt, quod eſſe poteſt, & non eſſe. conſ.82.nu. 59.
dubia eſt quæſtio, an Vicarius generalis Epiſcopi præcedat capitulum conſ.52.nu.1.
ducens aquam quæ naſcitur in fundo, an ducere etiam poſſit duci conſuetam. conſ 43.num 8.
duplex dicitur poteſtatis ſpecies. conſ.52 nu.93.
durities & inhumanitas eſt emendanda. conſ.1.9.n.6.
dux Vrbini Ferrariæ, & nonnulli alii principes licet ratione feudi ſuperiorem recognoſcant ſummum pontificem, tamen in ſuo ducatu condendi legem poteſtatem habent, & abrogandi, & in eorum ducatu reges dicuntur & Imperatores, ſic de Duce Mantuæ qui recognoſcit Imperatorem ſuperiorem conſ.92.nu.52.
Dux Sabaudiæ Sereniſſimus in ſuo Ducatu Imperii iura tenet. conſ.1.nu.358.
Dux belli non poteſt alioqui ducem aduerſariorum principe inconſulto. conſ.102.num 33.
Dux Sabaudiæ Sereniſſimus Imperatorem an recognoſcat. conſ.2.num 104.
Dux Mediolani Imperatorem non recognoſcit. ibid. num.105.
Ducis Sabaudiæ Sereniſſ.in Marchia Montisferrati prætenſio prima. conſ.1.nu.136.
ducum Sabaudiæ iura in Marchia Montisferrati multorum Imperatorum documentis reuocata conſ. 1.num 378.
duces Sabaudiæ Marchionibus Montisferrati bellum indixiſſe nunquam. conſ.1.nu.150.
Duces, Marchiones & Comites, milites eſſe. ibi.n. 252.

E.

Eccleſia vnius paſtoris eſſe debet. conſ 83.n 13.
Eccleſia patronata an dicatur ſentire detrimentum, & incommodum, vel potius vtilitatem, & commodum conſ.90.nu.69.
Eccleſia patronata an & in quibus differat ab Eccleſia collectiua. conſ.90.nu.128.
eccleſia dicitur perſona potentior in quam libere emphyteutica transferri non poſſunt, ſi exempta eſt. conſ.38 nu.48.
eccleſia & fiſcus e pari procedunt. conſ.39.nu.4.
eccleſiæ res poteſt permutari, & ſi non alienari. conſil. 70.nu.6.
eccleſiam abſolutis reſtitui contra ſui prælati confeſſionem. conſ.100.nu.305.
eccleſiaſt.cap.7. Noli eſſe pro amico inimicus, declaratur. conſ 103 nu.24.
eccleſiaſtica apud laicos eſſe non debent, conſil. 90. num.4.ſed in poteſtate prælatorum eſſe dicuntur. ibid.nu.5.
electio magis fauorabilis eſt, quam reprobatio. conſil. 96 nu.27.
electio prælati in eccleſia conuentuali non ſpectat ad laicos, quia eſt omnino ſpiritualis. conſ 90. nu.37.
electio Abbatis, vel alterius dignitatis fieri valide poteſt, adhuc iam defuncti cadauere non ſepulto. conſil.67.num 55.
electio inualida ratihabitione confirmatur. conſ.67. num.33.
electio facta ab illis qui ambitioſe conuenerunt de eligendo aliquem, non valet. conſ.96.nu.21.
electio ſecunda quandoque dicitur prima reſpectu tertiæ conſ 97.nu.17.
electio non ſit nulla etiam ſi omnes eligentes vocati non fuerunt. conſ.67.nu.31.
electio hæredis dicitur in teſtatore libera. conſ.30.numer.10.
electiones, quæ à monialibus fiunt iuxta formam ca. quia propter, de elect. fieri debere. conſ 67.n.25.
electiones cum con[illegible] fieri poſſe. conſ 69 nu.19.
electiones dum fiunt ſcrutatores ſuffragiorum quomodo eligi debeant. conſ.67.nu.37.
electionis forma per ſcrutinium difficilis eſt. conſ.67. num.27.
electio quando peccat in forma, & non in materia. conſ.67.nu.28.
electiua, & collatiua beneficia pari procedunt, cum par adſit ratio conſ 83 nu 18.
eligere poſſunt, qui poſſunt facultate eligendi priuare, ante tamen priuationis latam ſententiam. conſil. 67 nu.30.
eligere debentes inter ſe poſſunt concilium habere, ſed non deliberare de eligendo aliquem, alias inutilis eſt electio. conſ 96.nu.22.
eligere prælatum in eccleſia, & ſacerdotes præſentare quomodo differant. conſ.90.nu.40.
eligere quis præſumitur illam viam, qua vtrique caſui ſatisfacere valeat. conſ.36.nu.32.
eligi non debet ad officium, qui neſcius eſt adminiſtrationis. conſ.67.num.38.
eligentes iuſto numero eligentium deficiente non priuari ſuis ſuffragiis pro ſecunda electione. conſ.67. num.34.
eligentes ſeruatis ordinibus religionis non priuantur eligendi noua poteſtate. conſ.67.nu.40.
eligentium numerus quando parum excedit ad merita electi recurritur. conſ 96 nu.19.
emere & comparare apud ignaros & idiotas non differunt. conſ.65.nu.43.
emens ab habente poteſtatē faciendi de feudo quicquid ſibi placuerit, dicitur feudum poſſidere, vt rem propriam, & allodialem. conſ.61.nu.5.
emens fundum ſi retrouendit venditori, non tenetur etiam fructus perceptos retrouendere. conſ.26. numer.10.
emens rem alienam ſcienter dicitur eſſe in mala fide. conſ.81.num.96.
emtor de facto, & emtor de iure differunt. conſ.63.nu. 318.
emtor pendente pacto retrouenditionis poteſt ipſam rem pignori dare, vendere, & dominium transferre. conſ.26 num.12.
emtor quomodo cogere poſſit venditorem ad promittendum de euictione in contractu emtionis, vel venditionis. conſ.37.nu 29.
emtor exactionis gabellarum poteſt experiri contra ciuitatem ad remiſſionem penſionis, ſi exactio impediatur ab inimicis ipſius ciuitatis. conſ.34. nu.12.
emtionis, & venditionis natura eſt, vt dominium transferatur conſ.37.nu 18.
emphyteuta alienans traditione non facta, non cadit à iure ſuo conſ.38.nu.15.
& quæ ſit huius dicti ratio ibid.nu.20.
emphyteuta, vel vaſallus vendens, vel alienans emphyteuſin, vel feudum, vel ſi illius vtile dominium, quod erat apud ſe transfert in acquirentem, res incidit in commiſſum, & domino directo applicatur. conſ.38 nu.1.
emphyteuta, ſeu vaſallus in alienatione emphyteuſis, vel feudi qualiter proteſtari debeat de conſenſu domini directi. conſ.38 nu.2.
emphyteuta cum conſenſu epiſcopi poteſt bona Eccleſiæ emphyteutica legare conſ.90 nu.103.
imo ſecundum aliquos etiam ſine conſenſu. ibid.num. 106.
emphyteuta an poſſit cædere, & euellere arbores ſyluæ, & faciem prædii immutare. conſ.12 n 3.
emphyteuta qui probauit ſoluiſſe canonem pluribus iam annis proxime præteritis continuatis, cenſetur ſemper ſoluiſſe. conſ.5.num.53.
emphyteuta excuſatur à pœna caducitatis, quando alienat adhibita proteſtatione ſaluo, &c. conſ.67.numer.21.
emphyteuta incidit in commiſſum ob non ſolutum canonem, vel aliam ſimilem cauſam conſ 20. n.36.
emphyteuſis recepta à marito, & vxore pro ſe & filiis ſuis an extendatur ad filios etiam naſcituros ex ſecundo & tertio matrimonio. conſ.30.n.25.
emphyteuſis vel feudum alienari poteſt ſub conditione ſi domino placuerit, & alienans non cadit à iure ſuo, etiam ſi tranſlatum ſit dominium. conſil. 32.nu.17
Vel cum clauſula hac, accedente tamen beneplacito & conſenſu domini. ibi.nu.18.
vel ſub pacto legis commiſſoriæ vel adiectionis in diem. ibid.nu.9.
emphyteuſis conceſſa lite pendente nullius eſt momenti. conſ.79.nu.5
emphyteuſis acquiſita pro ſe, filiis, & nepotibus, an deueniat etiam ad nepotes poſtea conceptos. conſil. 92.nu.57.
Emphyteuſis, quæ ex pacto ad primogenitum tranſire debet, tranſit ad primogenitum qui reperitur tempore [illegible] emphyteutæ. conſ.97.nu 5.
Emolumentum indu[illegible] acquiſitum, non ſpectat illi, qui ſentit onus negligentia propria. conſ.34. numer 18
enuntiatiua verba imperatoris, alteriuſue principis probant quando ſumus in antiquis, non in recenti facto. conſ.2.nu.107.
enuntiatiua verba principum probant cum ſunt de negotio plene informati, non ſemper. ibi nu.108.
enuntiatiua verba principis non probant quando præiudicaretur iuri alteri iam quæſito. ibid. numer. 109.
enuntiatiua verba fauore dotis probant. conſ 81. n 22.
& quid in aliis caſibus, & quomodo hæc regula intelligatur ibid.
& non probant in illo actu de quo contingit diſputare. ibid.nu.23.
Epiſcopus an poſſit tranſigere ſine conſenſu Capituli, ſuper rebus, quarum dominium vel poſſeſſio non eſt plene, ac perfecte ſuæ Eccleſiæ acquiſitum, atque incorporatum. conſ.73.num.8.
Epiſcopus nihil poteſt contra ius commune conſ.90. nu.6.
Epiſcopus non poteſt ius patronatus in eccleſia libere conſtituere, & ſi iam conſtitutum poſſit transferre. conſ.90 nu.11.
quid ſi dicerit iuſtus de cauſis feciſſe, an ei credatur. ibid.nu.12.
Epiſcopus dum vadit & redit, præſens dicitur. conſ.58. num 169.
Epiſcopus titularis antiquior tempore præcedit Epiſcopum alias diuiſſimum. conſ.52.nu.89.
epiſcopalis dignitas non adminiſtratione, ſed more dine

Digitized by Google

I N D E X.

dine conſideratur. conſ 52. numero 90. ibidem.
Epiſcopus nullatenus dignitatem epiſcopalem habere dicitur. conſ. 52. nu. 91.
Epiſcopus in aliquibus adiungit ſibi vicarium pattem in iuriſdictione poteſtatiua. ibi n. 92.
Epiſcopus non poteſt cōcedere vicario aliquid in tertii præiudicium conſ 52. nu. 115.
Epiſcopus ſolus poteſt feloniam vaſallo remittere, etiam in emphyteuſi Eccleſiaſtica. conſ. 79. n. 7.
Epiſcopus an poſſit rem vnius eccleſiæ, in aliam transferre ſine iuſta cauſa, & an cum conſenſo Rectoris illius eccleſiæ conſ. 75. nu. 46.
Epiſcopus ſedens in choro, in ſede canonicorum, ſedet vt canonicus, non vt Epiſcopus. conſ. 52. nu. 43.
Epiſcopus tenetur reuerentiam patri exhibere in domo, ſecus in eccleſia. conſ. 52. nu. 105.
Epiſcopus non poteſt dare ordinariam iuriſdictionem conſ. 52. nu. 16.
Epiſcopus dicitur caput verum, capitulum proprie membra. conſ. 52. nu. 139.
Epiſcopus & capitulum ſunt vnum & idem corpus. conſ. 52. nu. 142.
Epiſcopus poteſt ex cauſa eccleſiam liberam facere patronatam. conſ. 90. nu. 24.
Epiſcopus abſque iuſta cauſa non poteſt ſacræ rei ſeruitutem imponere. ibid. nu. 25.
Epiſcopus poteſt immutare pœnitentiam à Papa, alicui impoſitam conſ. 90. nu. 34.
& ſtatuere, ſiue diſpenſare ex cauſa contra ordinata à conſiliis. ibid. nu. 35.
vel contra ius commune. ibid. nu. 56.
Epiſcopus, & vicarius idem tribunal dicuntur. conſ. 52. nu. 160.
Epiſcop⁹ dicitur Eccleſiæ adminiſtrator. conſ. 64. n. 15.
Epiſcopus Pontifici ſubiectus non tenetur ire ad bellum & qua ratione. conſ. 65. nu. 30.
Epiſcopus non debet ſibi aſſumere alium epiſcopum aut miniſtrum. conſ. 52. nu. 59.
epiſcopus non poteſt ſubiicere eccleſiam ſeruituti, vel eius libertatem alienare. conſ. 90. nu. 2.
Epiſcopus quomodo poſſit, & quando eccleſiæ ſeruitutem imponere. conſ. 90. nu. 12.
Epiſcopus factus an in feudo ſuccedere poſſit. conſ. 54. num. 32.
Epiſcopum non poſſe retinere feudum, quomodo dicatur & intelligatur. ibi. n. 33.
Epiſcopus electus cenſetur ab omnibus comprouincialibus vno omnium conſenſu etiam ſi duo vel tres contradixerint. conſ. 96. nu. 5.
Epiſcopus non poteſt aſſumere ſibi laicū in vicarium. conſ. 52. nu. 106.
Epiſcopus non poteſt alterare, nec minuere priuilegium clerocale à iure conceſſum ibid. nu. 107.
Epiſcopus poteſt de nouo infeudare bona eccleſiæ conſueta dari in feudum. conſ. 90. nu. 20.
quid ſi ioranetis in feudum non concedere. ibi. n. 21.
Epiſcopi qualitates ſunt digniores, & incomparabiles cum vicario. conſ. 52. nu. 117.
Epiſcopi qualitates quæ dicantur ibi. nu. 118.
Epiſcopi auctoritas maior eſt in malos quam Vicarii. ibid. nu. 19.
Epiſcopi Vicarius ea poteſt, quæ poteſt ipſe Epiſcopus. conſ. 17. n. 4.
& quam iuriſdictionem habere dicantur ibi nu. 14.
Epiſcopi Vicarius licet habeat officium, non tamen habet dignitatem conſ. 51. nu 33.
Epiſcopi abſentis Vicarius vere dicitur vicegerens. conſ. 22. nu. 74.
Epiſcopi vere abſentis vicarius poteſt omnia quæ ſunt iuſtitiæ, non autem quæ ſunt gratiæ. ibid. nu. 75.
Epiſcopi, & Vicarii idem eſt tribunal quo ad iudicialia tantum. conſ. 52. nu. 108.
Epiſcopi in ſua promotione iurant reuerentiam exhibere legatis ſedis Apoſtolicæ. conſ. 52 nu. 60.
Epiſcopi Vicarius temporalem dicitur habere iuriſdictionem, & qua de cauſa. conſ. 51. nu. 18.
Epiſcopi Vicarius an generalis, vel particularis dicatur. ibid nu 25.
Epiſcopum poſſe diſpenſare, ne denuntiationes fiant pro matrimonio contrahendo. conſ. 69. nu. 10.
Epiſcopalia iura quæ poſſint præſcribi. conſ. 52. n. 174.
epiſtolam in antiquis probare. conſ. 1. nu. 351.
equites Hieroſolymitani, contra Turcas pro fide Catholica pugnare debent. conſ. 54. nu. 3.
equites Hieroſolymitani ſunt religioſæ perſonæ, & Deo dicatæ, & dicuntur ſub regula ſancti Auguſtini. conſ 54. nu. 17.
equites Hieroſolymitani à feudorum ſucceſſione an prohibeantur. conſ. 54. nu. 1.
equites Hieroſolymitani non poſſunt regulariter ſuccedere in feudo proprio, & recto. conſ. 54. nu. 24.
error calculi quando allegatur, non ſolum ſemel, ſed bis, ter & plures calculari debet. conſ. 22. n. 10.
error ex ſcriptura manifeſta detegitur. conſ. 25. n. 108.
error non præſumitur in tranſlatione dominii quando tradentis conſenſu transfertur. conſ. 91. nu. 61.
error facile committi poteſt in interpretanda mente defuncti, quæ non niſi coniecturis interpretari poteſt. conſ 40. nu. 2.
error tunc probatur cum conſtat rem aliter ſe habere quam actum fuit. conſ. 91. nu. 51.
error in diuiſione bonorum patronorum irritat ipſam etiam ſi à dato arbitrio facta ſit. conſ. 1. n. 27.
error potius quā donatio præſumitur. conſ. 64. n. 15.
error notarii partibus nocere non debet dummodo conſtet de ſubſtantia actus conſ 64. nu. 15.
error & dolus ad hoc vt probetur, requiruntur concludens & legitima probatio. conſ. 12. nu. 20.
error in quem quis ex aſſertione aduerſarii inducitur adeo eſt probabilis, vt etiam poſt diffinitiuam ſententiam corrigi valeat. conſ. 58. nu. 45.
error detegitur demonſtrando rem aliter ſe habere, quam expreſſum fuerit. conſ. 1. nu 92.
error etiam in facto proprio detegitur ſi rem aliter ſe habere conſtet cum ſcilicet de damno euitando agitur. ibid. nu. 93.
error & ignorantia in eo præſumitur, qui in alterius locum ſucceſſit. ibid. nu. 94.
errorem potius quam in proprio facto præſumi, quam donationem. ibid. nu. 213.
error nec gerenti actum, nec ſucceſſoribus nocet. ibid. num. 101.
errorem allegari non poſſe cum actus ex certa ſcientia celebratus fuit. ibid. nu. 260.
errorem non præſumi. conſ. 89. n. 121.
errorem detegi cum conſtat rem aliter ſe habere. conſil. 98. nu. 51.
errantis nullus eſt conſenſus. conſ. 91. nu. 38.
erronea aſſertio non nocet. conſ. 89. n. 94.
euentus mali non habentur in conſideratione. conſil. 6. nu. 6.
euictio in contractu emtionis eſt de illius natura primordiali, cum ita à lege in ea ſpecie ſit conſtituta. conſ. 84. nu. 28.
euictio ſi præſtatur facta diuiſione ſaltem ope exceptionis ſuccurritur. conſ. 87. nu. 97.
euictio præſtatur cum res feudalis pro libera eſt data. conſ. 87 nu. 90.
euictio quando non præſtetur re coëcta data in diuiſione ab vno fratre alteri. conſ. 87. nu. 92.
euictio an debeatur pro alienatis titulo lucratiuo. conſil. 89. nu. 150.
euictionis clauſula qua de cauſa in inſtrumentis emtionum & venditionū apponatur. conſ. 37. nu. 63.
euictionis ex cauſa tres actiones proditæ ſunt. conſ. 104. nu. 66.
euictionem ceſſare cum ex meo facto euictio euenit. conſ. 87. nu. 80.
euictione promiſſa, ſi non præſtatur, ſaltem ſoluitur pretium. conſ 87. nu. 97.
euicta re euincibili emta ab eo, qui ſcienter emit, de euictione actio non datur. conſ. 87 nu. 79.
euidentia moralis. conſ. 85. nu. 75.
euidenter & aperte apparere dicitur, quod coniecturis conſtat & apparet. conſ. 95. n. 33.
exactio gabellæ ſi vendatur & augmentetur an iſtud augmentum ſpectet ad commodum venditoris, vel emtoris, & quod prædio vendito. conſ. 34 n. 7.
exactum ab vno hærede quando à cohæredibus peti poſſit communicari. conſ. 46. nu. 2.
executio ſi fieri debet contra hæredem pro debito defuncti, conſtare prius debet illum eſſe hæredem. conſ. 75. nu. 101.
executio non conceditur de debito delinquēdo. ibid. num. 102.
executor teſtamenti non cogitur à lege illud munus ſuſcipere. conſ. 58 nu 18.
exceptio caſus inſoliti an reiecta videatur per clauſulam, non obſtantibus quibuſcunq; exceptionibus, occaſionibus & impedimentis, &c. conſ. 27. n. 21.
exceptio, ius non habes, agentem repellit. conſil. 89. nu. 73.
item dicitur exceptio litis finitæ. ibid. nu. 74.
exceptio perſonarum nulla eſt apud Deum. conſ. 96. num. 18.
exceptio periurii detecti in actore iam admiſſo ad agendum, non eſt impedimento ad actionem perſequendam. conſ. 42. nu. 8 & 28.
exceptio periurii an quando, & quomodo tollatur per proceſſum ad vlteriora. conſ. 24. n. 29.
exceptio non præſtitæ fideiuſſionis requiſita à ſtatuto ad hoc vt quis audiatur, non dicitur reiecta per proceſſum ad vlteriora ibidem. numer 50.
Exceptio euictionis agentem repellis cum de ea tenetur. conſ. 89. nu. 49.
exceptio quod quis non impleuit ex ſuo latere, impedit litis ingreſſum conſ 55 nu. 2.
exceptio oſtendit regulam eſſe in contrarium. conſ. 4. num. 23.
exceptio de iure tertii opponi aliquando poteſt. conſ. 101. nu. 51.
exceptio regulam declarat. conſ. 87 nu. 35.
exceptio fit de comprehenſis in regula conſ. 87. n. 36.
exceptio dotis non numeratæ an vſq; ad tempus poſſit opponi, & an habeat effectum dos cōfeſſata vt propter dicatur dos. conſ. 7. n. 9.
exceptio excluſiua iuris alicuius, contra eum opponi poteſt conſ. 90 nu. 110.
exceptio confirmat regulam conſ. 69 nu 73.
exceptio, tua non intereſt, litis finitæ dicitur. conſil 1. num 521.
exceptio quod non adimpleuit ex ſuo latere, obiici poteſt contra executionem. conſ 55. nu 4.
exceptioni declinatoriæ renuntiatum cenſeri à reo, qui dilatorias & peremtorias opponit. conſ. 78. n. 25.
exceptionem antecesſori competentem, ſucceſſori concedi. conſ. 1. nu 519.
exceptio tu non impleuiſti, &c ſolum illi conceditur, cui implendum erat. ibid num. 370.
exceptionem implementi impeditiuam eſſe litis ingreſſus. conſ 1 nu 365.
exceptionem implementi nunquam cenſeri reiectam, conſ. 1 nu. 366.
exceptionem implementi contra ſententiæ executionem poſſe obiici. ibid. nu 367.
exceptionem iuris tertii licere opponi cum intentionis excluſiua eſt. ibid nu. 520.
exceptionem de iure tertii poſſe opponi cum opponenti prodeſſe poteſt. ibid. nu. 521.
exceptiones de iure tertii non proſunt obiicienti, cum non ſint excluſiuæ intentionis ipſo iure illius, contra quem obiiciuntur. conſ. 79 nu. 29.
exceſſus modicus non habetur in conſideratione. conſil 96. nu. 7.
excedere defenſionis terminos quis non debet. conſ. 41. nu 5.
excommunicatus accuſare non poteſt conſ 94. n 21.
excommunicatus licet dicatur adhærens Pontifici falſo ſe pro Papa gerenti, fallit tamen in ignorante hanc falſitatem. conſ. 74 nu. 51.
excommunicatus multiplici excommunicatione non poteſt liberari vnica abſolutione. conſ. 24. n. 16.
excommunicatus ob inobedientiā, quia ad iudicium non venit, de crimine quo accuſatur reſponſurus, non pro confeſſo habeatur, & intelligatur condemnatus. conſ 94. nu. 44.
excommunicari vnus non poteſt pro delicto ab altero commiſſo. conſ. 99. nu. 209.
excuſationis cauſa an debeat expediri ſola veritate facti inſpecta. conſ. 25. nu. 11.
excuſationis beneficii eſt iuris naturalis. ibid. nu. 16.
excubias facere, eſt angarias & perangarias ſubire. conſ. 18. nu. 26.
excludi de collegio nemo debet, niſi appareat de ſententia condemnatoria, vel priuatoria. conſ. 96. n. 32.
excuſatio affectata non liberat. conſ. 68 n. 6
exemtionis liberatio non eſt ſimpliciter prohibita, ſed ſecundum quid. conſ. 90. nu. 82.
exemplum ſi ſumatur ex prothocollo, requiritur iudicis auctoritas & partis citatio, & ſi pars eſt incerta, citatio generalis ſufficit, & octo requiſita requiruntur. conſ. 7. num. 1.
exempla declarāt. non autē reſtringunt. conſ. 2. n. 205.
exempla demonſtrant quo in caſu exemplatum procedat. ibid. n. 206.
exemplis non eſt iudicandum, cum ignoramus quomodo ſe habeant. ibid. nu 207.
exemplis iudicamus cum iure cauſa non diffinitur. conſ. 2. nu. 211.
exemplis maiorum, vt Pontificum, Imperatorum quando iudicandum. conſ. 2. nu. 209.
exercens actum liberalitatis in conſanguineum ſub prætextu officii, videtur potius habuiſſe rationem ſanguinis quam officii, licet nomē officii expreſſum ſit. conſ. 39. num. 41.
exercitium vnius actus competentis alicui, quando denotet poſſeſſionem illius rei ſuper qua habet exercitium. conſ. 90. nu. 54.
exercitium iuriſdictionis arguit fines illius territorii eſſe illius iudicis, qui ibi ius dicit. conſ. 21. nu 10.
exhæredatio cum cauſa fieri debet, alias non valet. conſ. 78. nu. 6 & 28. & ſeq.
exhæredatio facta de filio, non trahitur ad nepotem,

Digitized by Google

conſil.9.num 45.& qua de cauſa.numer.47.
exhæredatio ſtatuto facta, nominatim fieri debet.con.ſ.l 3.nu.8.
exhæredatio nominatim facta dicitur, quando eſt facta nomine appellatiuo, quo perſona ſignificatur, licet non proprio.conſ.3.nu.28
exhæredatio quouis modo facta à patre, valet conſentiente filio, neque poteſt teſtamentum quod approbauit oppugnare.conſi.78.nu.29.
exhæredatio ſine cauſa quo caſu valeat etiam contradicente filio, legitima non debetur filiabus dotatis à patre.ibid.nu.30.
Exodi c.40.declaratur.conſi.69.nu.40.
expreſſio eorum quæ tacite inſunt, nihil operatur. conſi.93.nu.120
expreſſum illud dicitur, quod coniecturis conſtat. conſ 95.nu.36.
expreſſum vel ſubintellectum, à lege æquiparantur. conſi.95.nu.15.
expreſſum illud dicitur, quod ex legis præſumtione conſtat.conſi.97.nu.45.& 50.
expreſſum aliquid dicitur per relationem ad aliud. conſ.72.nu.15.
exprimi ſolent quæ notabilia ſunt.conſ.1.n.178.
extenſio vbi eſt neceſſaria, dicitur promiſſa, etiam in caſu pœnali.conſ.4 nu.36.
extenſio & relatio non conceditur quando ſermonis proprietas repugnat.conſ 97.nu.122.
extenſio de perſona ad perſonam, nec de caſu ad caſum fit in ſubſtitutionibus.conſi.36.nu.40.
extenſionem omnem ceſſare cum verba ad literam debent intelligi.ibid.nu.41.
extraneus nõ extraneo, ſed ſibi acquirit. conſ.81.n.54
F.
FActum malo zelo dicitur quando abſq; iuſta cauſa factum eſt.conſ.96.nu.23.
Factum quando quid præſumatur citra ius & nomen hæredis.conſ.44.nu.22.
Factum quod faciendum non erat, vel non factum, quod faciendum erat, declarat mentem facientis vel omittentis.conſ.80.nu.5.
Factum non eſt ſpectandum, ſed potius quid fac.endum.conſ.73.nu.95.
Factum quando à fauore agitato factum præſumatur.conſ.82.num.215.
Factũ propriũ impugnare nemo poteſt.conſ.89. n.47.
Facta non præſumi conſ.1.num.177.
Facto proprio à nullo contrauenire poteſt.conſ.1.n.99.
Factum ab eo qui dominus non erat, eo effecto domino non reuocatur.conſ.89.nu.52.
Facta non præſumi.conſ.2.nu.301.
Facta ex certa ſcientia, in dubium non reuocari. conſi. 103.nu.49.
Facultas plena, & ampla conceſſa, cuius ſit naturæ. conſ.19.nu.17.
Facultas perſonæ cohæret conſ.101.nu.50.
falſa cauſa diſpoſitionem vitiat.conſ.89 nu.182.
Falſum qui in vno dixit, vel ſcripſit, in omnibus ſcripſiſſe præſumitur.conſ.1.nu 300.
Falſum non committi in inſtrumento nullo. conſi.67. num.25.
Falſum ſine dolo non committi.conſ.98 nu 26.
Falſum dolo commiſſum non præſumitur, cum de modica vtilitate agitur.ibid.nu.28.
Falſitas nõ præſumit vbi ceſſat ſpes lucri.conſ.48.n.2.
Fama bonis præfertur.conſ.94.nu.3.
Famæ gloria non poteſt niſi ſolis eximiis viris contingere.conſ.94.nu.4.
Fama bona vitæ anteferrur.conſ.88.num 8.
Fama alterius lædi non debet.conſi.96.nu.14.
Fama & denominationes in antiquis optime probant. conſi.21.nu.16 & 31.
Fama bona in ſpecie probari debet, vt diluat indicia contra reum accuſatum conſ.101.nu.57.
Famæ bonæ probatio tollit indicia criminis; ſed infra declaratur.conſ.101.nu.40.
item corruit indicium exortum à ſocio criminis. ibid. num 41.
Famæ, & honori proprio ſtudens damnandus non eſt, conſ.94.nu.1.
Famis neceſſitas quid operetur.conſ.31.nu.12.
Familiæ nomen nil per ſe operatur.conſ.85. nu.60.
Familias à maſculis conſeruari.conſ.85 num 8.
Famulus quicquid gerit conſenſu domini geſſiſſe præſumitur.conſ.53.nu 4.
Fatuitatem potius præſumi, quam donationem. conſ. 1.nu.215.
Federici 2.Imperatoris deceſſus. conſi.1.nu.58.
Fauor conſeruandæ agnationis attenditur non expreſſa cauſa expreſſio à teſtatore.conſ.85. nu.102.
Fauor publicus ſemper priuato præfertur.conſ.33.n.16.
Fauori ſuo hæres renuntiare poteſt. conſ 89. num.97.
Fauores ſunt ampliandi, ſicut odia reſtringenda.conſ. 33.nu 18.
Fauendum eſt magis ius ſuum conſeruantibus, quam de nouo acquirentibus.conſ.32.nu.44.
Feudum, quod debet probari per inueſtituram ſcriptam, an ſufficiat ſi probetur per iuris præſumtionem.conſ.5.nu.52.
Feudum hæreditarium eſſe ex quibus cognoſci poſſit. conſi.61.n.16.
Feudum an poſſit alienari pro conſtituenda dote, conſil.8.num.6.& 19.& 10 fine. & quid pro conſtituenda legitima.
Feudum conceſſum dicitur ſub conditione, ſi vaſallus erit fidelis.conſi.99.nu.138.
Feudum Marchiæ diuidi an poſſit conſ.2.n.284.
Feudum ſui natura alienabile diuidi poſſe.conſ.2.nu. 285.
Feudum eccleſiæ plus eſt concedere, quam ius patronatus in eccleſia conſtituere.conſ.90.nu.15.
Feudum vt conſtituatur oportet vt vtile dominium transferatur, & quid fructibus.ibid.nu.16.
Feudum eccleſiæ difficilius in vaſallorum ſucceſſores tranſit, quam ius patronatus.ibid.n.17.
Feudum alienari poteſt ſub conditione ſi domino placuerit, & alienans non cadit à iure ſuo etiam ſi tranſlatum ſit dominium.conſ 38.n.17.
Feudum ſtatim quod eſt alienatum, ad ſucceſſores ius deuoluitur.conſ.89.nu.77.
Feudum ſine conſenſu domini alienatum, dicitur nulliter alienatum, ex cauſa domini.ibid.nu.78.
Feudum cum alienandi poteſtate conceſſum ſine licentia & decreto domini alienari poſſe.conſ 2.n.315.
feudum qua ratione deferatur domino ob delictum commiſſum contra perſonã domini.conſ.99. n.143.
Feudum antiquum ob delictum vaſalli in perſonam domini defertur domino, etiam in præiudicium aliorum agnatorum.ibid.n.144.
Feudum quando deuoluitur ad agnatos ob delictum agnati poſſeſſoris, intelliguntur agnati quarti gradus.ibid nu.145.
feudum hæreditarium perdit filius ob crimen læſæ maieſtatis commiſſum à patre, conſ.104.n.33.
feudum hæreditarium ſine hæreditate defuncti haberi non poteſt.ibid.nu.34.
feudum ad dominum deuolutum, & alteri conceſſum vim habet feudi noui.ibid.nu.35.
feudum mutare naturam perſona vaſalli mutata. ibid. num.36.
feudum ſui natura alienari non poſſe conſ.1.n 119.
feudum conceſſum non dicitur, vbi in conceſſione nulla eſt facta ſeruitij, vel homagij reſeruatio. conſ. 2.n.10.
feudum ad fœminas tranſitorium, tranſire cum maſculi omnes deficiunt.conſ.1.nu.476
feudum ex fidelitate nomen ſumſit.conſi.1.n.32.
feudum ſi fuerit conceſſum pro ſe, & deſcendentibus fœminas vocatas non cenſeri.conſ.1.n.435.
feudum conceſſum pro ſe, & hæredibus, intelligi de hæredibus maſculis tantum.conſ.1.n.456.
feudum dignitatis, & iuriſdictionis ad fœminas non tranſire.ibid.n.457.
feudum in ſucceſſoris detrimentum alienari nec etiam in parte poſſe.conſi.2 nu.307.
feudum alienatum cum alienari non potuit à directo domino, vel ab agnatis alienantis poſſe reuocari. conſi.2.n.380.
feudum ligium eſſe ad fœminas tranſitorium. conſi.1. n.452.Sed declarata vt ſub conſ.1.n.473.
feudum à fidelitate nomen ſumſit.conſ.2.n.264.
feudum & fideicommiſſum in illos de familia poſſe alienari.conſ.104.nu 38.
feudum antiquum in ſucceſſorum detrimentum alienari non poteſt, etiam domino conſentiente. conſ. 1.n.122.
feudum conceſſum pro ſe, & hæredibus hæreditarium eſſe.ibid.n.308.
feudum cum ſuſcipitur in dubio præſumitur hæreditarium.ibid.n.309.
feudum emtitium non dici, cum integro pretio emtum non eſt.ibid.nu.469.
feudum conceſſum pro deſcendentibus, & agnatis, fœminas agnatas admittit ibid.n.442.
feudum viuentis quando alteri ſub conditione concedi poſſit.ibid.nu.419.
feudum alienabile ſemel alienatum, apud nouum dominum eſſe, vt rem liberam, & allodialem.ibid. nu. 421.
feudum dignitati annexum, ſecundum eam regulatur.ibid.n.443.
feudum emtitium eſſe ad fœminas tranſitorium. ibid. num.446.ſed declara vt ſub num 470.
feudum præſcriptum quomodo præſcriptum cenſeatur.ibid.nu.305.
feudum in dubio rectum præſumi.ibid.312.
feudum rectum ad hæredes tranſitorium. ibid.n.313
feudi hæreditarii ſucceſſores, anteceſſorum hæredes eſſe oportere.ibid.nu.314.
feudum hæreditarium acceptare non licet prædeceſſoris hæreditate repudiata.ibid.nu.316.
feudum antiquum acceptari poſſe, ſi iatis cui ſuccedit, hæreditate repudiata.ibi.nu.317.
feudum hæreditarium poteſt pater vni filiorum prælegare.conſ.89.nu 71.
item procedit etiam ſi aliquid tantum à patre habuit. ibid.num.72.
feudum ob delictum vaſalli, deuolutum ad dominum, & alteri conceſſum, vt naturam mutet, quid requiratur.conſi.104.nu.48.
feudum ligium dicitur conceſſum nulla alteri reſeruata fidelitate conſi.32.n.6.
feudum ſtatim quod eſt alienatum, ad ſucceſſores eius deuoluitur. conſi.89.n 77.
feudum ſine conſenſu domini alienatum, dicitur nulliter alienatum, ex cauſa domini.ibid.n.78.
feudum mixtum qui vult obtinere hæres eſſe debet, vel primi, vel vltimi defuncti.conſ.104.n.37
feudum alienabile eſſe & præſcriptibile. conſi.2. num. 311.
feudum regulariter curſu 30.vel 40.annor. præſcribi. conſi.2.nu.312.
feudum vbi alienari poteſt, directi domini conſenſus non eſt neceſſarius.conſi.1.nu.126
feudum conceſſum pro maſculis & fœminis, fœminas poſt maſculos admittit. conſi 1.nu.440.
feudum quibus rationibus alienari prohibeatur. conſil.1,n.134.
feudum inconſulto domino directo poteſt alienari ſi melior illius conditio efficiatur. conſi.1.n.135.
feudum antiquum ſine eorum conſenſu ad quos receſſurum eſt, alienari non poteſt. conſi.1.n.123.
feudum alienatum à teſtatore non reuocari ab hærede.conſi.89.nu.66.
item ſi eſt feudum antiquum ex pacto, & prouidentia.ibid.n.67.
item cauſa & feudum hæreditarium.ibid n.68.
item etiam confecto inuentario.ibid.n.69.
feudum ſi concedatur, cenſentur conceſſi & omnes fructus pendentes. conſi.13.nu.11.
feudum hæreditarium ob delictum vaſalli publicari. conſi.104.n 30.
feudum quod domino deuoluitur ex delicto vaſalli, eſt qualitas feudo inhærens.ibid n.31.
feudum alienabile inter filiorum à patre prælegari poſſe. conſi.2.n 276.
feudum hæreditarium inter filiorum prælegari à patre poſſe. conſi.1.n.177.
feudum, ſeu conceſſio officionis, & illius naturæ fuit, vt de eo prælegatum fieri potuerit. conſi.2.n.278.
feudum inalienabile inter ſuos alienari poſſe. conſil.2. nu.279.
feudum non amittit vaſallus, ſi in comprehenſos in inueſtitura alienat. conſi.2.n.280.
feudum quando in ſuos alienari poſſit.conſi.2. n.281.
feudum à teſtatore alienatum reuocari poſſe ab hærede, ſi confecit inuentarium. conſi 86.nu.26
feudum hæreditarium vt quis aſſequatur, hæres eſſe debet.ibid.n.27.
feudum renouatum præſumi renouatum ſecundum naturam ſuam antiquam conſi.104.n.53.
feudum de nouo conceſſum ſub commemoratione primæ naturæ nouam naturam non aſſumit. conſi. 104.nu.43.
feudum à teſtatore alienatum ab hærede quando reuocetur.conſi.89.n.12.
feudum in dubio ex pacto & prouidentia, non autem hæreditarium præſumendum eſt.conſi.61.n.9.
feudum conceſſum ſecundum quod anteceſſores tam conceſſerunt, quomodo conceſſum intelligatur. conſi.1.nu 65.
feudum cum habet naturam alteratam, non poteſt à iure feudorum moderari, ſeu interpretationem recipere. conſi.65.nu.16.
feudum fœmineum dicitur cum in fœmina primam originem habet. Regnum Siciliæ eſt feudum Eccleſiæ conſi.61 nu.59.
feudum vaſallo mortuo adhuc domino defertur ob eius delictum, quo ipſo iure priuatur feudo. conſil. 89.nu.259.
feudum non deſinit eſſe paternum renuntiatione à patre facta conſi 89.n.17.
feudum hæreditarium fideicommiſſo ſuppoſitum,

I N D E X.

non poſſe confiſcari, ob delictum vaſalli.nu.40
feudum mixtum quod conſ.104 nu.15
feudum Marchiæ an dignitatis ſit conſ.36.nu.9
feudum hæreditarium teſtamento poſſe legari conſil. 104.nu.23
feudum hæreditarium venire in reſtitutione fideicommiſſi ibid.nu 24
feudum ſui natura alienari non poſſe, conſ.1.nu.14
feudo hæreditatis onus adijci poſſe, conſ.104 n.25
feudum dicitur hæreditarium vbicunque in inueſtitura ſit mentio hæredum, conſi.61.nu 6
idem quando collaterales ſunt vocati, ibi n.7
feudum eſſe hæreditarium ſignificant illa verba pro ſe & hæredibus, conſi.104.n 9
feudum antiquum à patre legitime alienatum teneat filius patris non hæres, conſ 89.nu.104
feudum ligium a quibus concedatur. & de illius natura conſ 2.n.85
feudum cum eſt, conceſſum pro ſe, & hæredibus, ſeruitium non eſt perſonaliter præſtandum conſ. 54. num 53
feudum ſine titulo haberi, retinerique non poteſt, ex aliquorum opinione, conſ 2 n.174
feudum cur magis in dubio iudicetur ex pacto, & prouidentia quam hæreditarium, conſ.61 nu.24
feudum ſemper conditionale dicitur, quando adeſt præſtatio caponum annue, conſ.65.n 7
feudum ex pacto & prouidentia quod, conſ.104.n.1
feudum conceſſum pro ſe & hæredibus maſculis quod ibid num.5
feudum hæreditarium quod ibid.n 3
feudi ex pacto & prouidentia nomen à noſtris conſictum, ibid.num.5
feudum hæreditarium in dubio præſumitur. ibi.n 6
feudum præceptum, ſecundum ſuam naturam cenſeri præceptum, ibid.nu 7
feudum datum ad certum ſeruitium, atque ita conditionatum, regulatur à conſtitutionibus feudalibus quod fœminæ non admittantur. conſ.65. nu 67
& quomodo hoc intelligatur. ibi n.68
feudum quando nominatim eſt conceſſum tam maſculis quam vtroque caſu ſiue ad certum, ſiue incertum fœmina poſt maſculum admittitur, ibid. num.69
feudi hæreditarij ſucceſſores, vel mediate, vel immediate primi inueſtiti hæredes eſſe debere. conſil.1 n. 318
feudi incapaces eſſe fœminas tam de iure quam ex conſuetudine conſi.1 n.451
feudi mentio vbi non ſit allodium præſumitur. conſil.1.nu.10
feudi hæreditarij natura. conſ.104.nu.19
feudi dominus iudex eſt competens in cauſa feudali. conſi. 2. n 20
feudi natura vt ſit libera conceſſio abſque præſtatione aliqua. conſi.65.n.10
& quid quando promittitur ſeruitium perſonale indeterminatum & incertum. domino feudi ibi. n. 11
feudi natura mutata non dicitur, cum pacta accidentalia appoſita fuerint, quæ prius non aderant. conſil.35 nu 20.
feudi noua recognitio ſucceſſoribus non nocet. conſi. 103 nu 57
feudi mixti natura. conſi.104.n 16
feudi renuntiatio facta à patre non nocet filio. conſil. 31.num.16
feudi dominus non cognoſcit ſuper qualitate, qua eũ feudi dominum negatur. conſ 2 n.93
feudi dominus inter vaſallos iudex non eſt competens cum alter illorum ſe vaſallum negat conſ. 2. n. 95.
feudo renouato, renouatas cenſeri omnes eius qualitates. conſ.104 n 44
feudo non priuatur filius ob delictum patris, ſed infra declaratur. conſ 99.nu.114
in feudo conditionato duo præſtantur, iuramentum fidelitatis & cenſus annuus, conſi.65.n 64
in feudo conditionato non ius commune, ſed conſtitutiones ſeruari debent. conſi 65 nu.53
pro feudo quando eſt data pecunia, vel præſtatur ſeruitium reale, licet tale feudum plus habeat liberalitatis quam oneris. attamen dicitur contractus. conſ.65.nu 66
feuda impropria dicuntur ratione qualitatis ſeruitij quod præter regularem feudi naturam prædatur. conſi.6.n 56
feuda Marchiæ Montisferrati ſine licentia & conſenſu directi domini poſſe alienari. conſ.2.n 315
feuda Marchiæ Ceuæ ſine conſenſu domini alienari poſſe ibid.n.317
feuda quæ ſunt dignitatis, ſolent concedi tantum ab Imperatore. conſi.32.num.9
feuda Italiæ ex conſuetudine diuidi poſſe. conſil. 22. num.289
feuda competentia agnatis iure generis non auferuntur ab eis ex delicto poſſeſſoris, ſed infra declaratur. conſ 99.n.112
item nec præiudicium vnus alteri facit ibi.n.113
feudorum conſtitutiones ante Othonem non fuiſſe, conſi.2.nu. 248
feudalis conceſſio non dicitur vbi donationis verbum apponitur conſ.1.nu 11
feudalis effici poteſt res libera. conſ.238 nu.238
feudalis qualitas realis eſt, & perpetua. conſ.66. n. 14
feudalis conſtitutio prima à Conrado inuenta & ſancita, ex Alciati, & Pariſij ſententia conſil. 2.numero 149
feudalis conſtitutio in tit. conſtitutio feudi D. Lotharij an primi, vel tertij ſit. conſ.1.nu.251
feudum in cuius inueſtitura non eſt facta mentio hæredum, ſed tantum de ſe, filijs nepotibus, ſed pronepotibus, dicitur ex pacto & prouidentia, non autem hæreditarium conſil.61.nu.19
idem quoque, ſi dictum ſit, pro ſe, filiis, & ſucceſſoribus quibuſcumque maſculis, & qua ratione. ibid. num.21
feris renuntiaſſe dicitur, qui tempore feriatum ſententiam ferri poſtulat conſ 67. nu.24
fictio quid ſit. conſi.82 nu.154
fictio non plus operatur in caſu ficto quam veritas in vero. conſ.100.nu.175
fictio non cadit ſuper his, que naturaliter eſſe nequeunt conſi 67. nu 54
fictio poſtliminij omnia reſtituit conſi.163.n.5
fictiones plures non iungi, conſi 89 nu.22
fictiones duæ ex eodem fonte eſſe non poſſunt. conſi. 82 num 159
fideicommiſſum alienare prohibitus, an poſſit filiæ hæredi relinquere, & ſic per alienationem legalem. conſil.95.nu.119
fideicommiſſum alienari non poteſt pro reſtitutione dotis quando ipſi grauato relicta fuit legitima, vel Trebellianica, & eas is male conſumſit, conſ.33. n.9
& pro intelligentia huius rei diſtinguuntur nonnulli caſus ibid.nu. 38
fideicommiſſum à viuentibus cenſeri remiſſum cum promittant portiones diuiſas habere ratas & firmas & attendere ac obſeruare conſi 87 nu.33
item etiam cum pars fideicommiſſi fuit excepta. ibid. num.34
fideicommiſſum conditionale tranſmittitur ex coniectura mente teſtatoris, vt ſi dotauerit fœminas, inſtituendo poſtea vniuerſales hæredes filios maſculos, & qua ratione. conſi 9 .n.125
item ſi ſub eadem qualitate maſculinitatis filios illos inuicem, & reciproce ſubſtituiſſet. ibi. nu. 106. & de alijs coniecturis nu.ſeq.
fideicommiſſum tractum ſucceſſiuum habere. conſil. 86.num.7
fideicommiſſum qua de cauſa pro conſtitutione dotis poteſt alienari, conſi 33 n.57
fideicommiſſum eſt quid onerosum & odioſum conſil. 95.n 20 & 95
fideicommiſſum an reuocatum cenſeatur ob ſuperuenientem inimicitiæ conſi.20 n.17
fideicommiſſum extingui euaneſcente conditione. conſi 85 nu.57
fideicommiſſum an in donatione cauſa mortis conſtitui poſſit conſi 85 nu.29
fideicommiſſum eſſe quid odioſum conſi.85.n.38
fideicommiſſum eſſe poſſe inter proximos, & non inter remotiores, & poſteriores. conſi 85.n.71
fideicommiſſum conditionale pendente conditione non tranſmittitur. conſil.95.nu. 13
fideicommiſſum non caſtare in dubio pronuntiandum. conſi 85.nu 50
fideicommiſſum dicitur iniunctum perſonaliter cum fuit dictũ, transferatur, &c & ideo tunc dicitur perpetuum, & infra declaratur conſi.85.n 27
fideicommiſſum, vel omnis non præſumitur quis velle in bonis ſuis. conſi.37.n.124
fideicommiſſum inducitur ex clauſula codicillari. conſi 37 nu.123
fideicommiſſum gradatum coniunctum quid ſignificet. conſi.85 nu.61
fideicommiſſum eſſe quid odioſum. conſi 85 nu.37
fideicommiſſum gradatum iniunctum quid ſignificet. conſil 8 nu 61
fideicommiſſum pluribus alternatiue relictum ordine ſucceſſiuo deberi. ibi.n 62
fideicommiſſum alternatiue relictum. quomodo debeatur. ibid.n 63
fideicommiſſum ex clauſulis generalibus cenſeri remiſſum. conſ.89.num 39.
fideicommiſſum recipiuntur ob diuiſionem factam cenſetur remiſſum conſi 87 nu 1.
fideicommiſſum conditionale diuiſione non cenſetur remiſſum. ibi.nu 2.
item etiam ſi eſſet permiſſum perpetuo, non contrauenitur ibid.nu.3.
fideicommiſſum nõ induci niſi expreſſe conſ.85. n. 86.
fideicommiſſum an in donatione cauſa mortis conſtitui poſſit. conſi.85.nu.29.
fideicommiſſum conditionale tranſmitti. conſi. 105. num 37.
fideicommiſſum factum in teſtamento non facit vt in donatione factum cenſeatur. conſi 85 num. 110.
fideicommiſſum cenſeri remiſſum cum verba diuiſionis nil aliud operari poſſunt. conſi.87 nu.28.
fideicommiſſum an poſſit reſtitui in donatione. in caſu l.quoties. C. de donatio. quæ ſub modo. conſi. 85.nu.31.
fideicommiſſum extingui euaneſcente conditione. conſi 85.nu 47.
fideicommiſſum fuiſſe iniunctum proximioribus, & non remotioribus abſurdũ eſt dicere conſ 85.n 24.
fideicommiſſum an ſicut alienari poteſt pro conſtituenda dote an poſſit pariter alienari pro eius reſtitutione. conſ 33.nu.18.
fideicommiſſum non extare in dubio pronuntiandum. conſi 85.nu.50.
fideicommiſſum an poſſit conſtitui in donatione in caſu l. quoties C.de don q ſub modo. conſ. 85 n 31.
fideicommiſſum coniecturis induci conſi 85.no 88.
fideicommiſſum dicitur iniunctum perſonaliter cum fuit dictum, transferatur, &c. & ideo tunc dicitur perpetuum, & infra declaratur. conſi 85 nu 27.
fideicommiſſum conditionale tranſmitti non poteſt quando maxime filij ex primo ſubſtituto tacite tantum fuerunt poſiti in conditione. conſ.85. nu 100. & duobus nu.ſequentib.
alias autem aliquibus coniecturis ius fideicommiſſi conditionalis tranſmittitur ad filios. conſ.91 n 112.
fideicommiſſum cenſeri remiſſum, cum in diu turno tempore renunciatum fuit conſ.87 nu.24.
fideicommiſſum fuiſſe iniunctum proximioribus, & nõ remotioribus, abſurdum eſt dicere. conſi 85.nu. 24.
fideicommiſſum cenſeri remiſſum ob vim ſermonis vniuerſalis conſi 87.nu.28.
item quando in diuiſione eſt data facultas alienandi. ibid nu 29.
fideicommiſſum conditionale licet regulariter, non tranſmittatur, ſallit tamen vbi conſtat de contraria mente teſtatoris. conſ.95 nu 109.
fideicommiſſum reciprocum vt ſit, quot requirantur. conſ .86.nu.41.
fideicommiſſum reciprocum requirit eſſe factum in omnibus bonis. ibid.nu 42.
fideicommiſſum reciprocum requirit expreſſam vocationem. ibid.n.43.
fideicommiſſum alienari poteſt nõ tantum pro conſtituenda dote, ſed etiam pro augmento conſ.33.n.48.
fideicommiſſum præſumitur ſcire, qui copiam teſtamenti habuit. conſi.87.nu 58.
fideicommiſſum priuatum, dos vero publicam vtilitatem reſpicit. conſ. 33.n.31.
fideicommiſſum tranſmiſſibile ad nepotes eſſe neceſſe, vt bona perpetuo permaneant in familia conſi.95. nu.109
fideicõmiſſum an alienari poſſit pro reſtitutione dotis maternæ, & quid de feudo. conſ.73.n 7.
fideicommiſſum licet poſſit alienari pro conſtituenda dote filiæ teſtatoris, hoc tamen non eſt permiſſum pro reſtitutione dotis. conſ 33.n.1.
fideicommiſſum cenſeri remiſſum, data alienandi facultate in diuiſione bonorum, cum ipſa alienatio facta fuit etiam in vltima voluntate. conſ 87 n 60.
fideicommiſſum quod ad agnationis & familiæ conſeruationem inducitur, an dicatur odioſum vel fauorabile, vt non poſſit extendi de perſona ad perſonam conſi 97.nu.119.
fideicommiſſum continet in feodum. conſ.eod.num. 156.
fideicommiſſum reciprocum vt ſit, quot requirantur conſi.85 nu 41.
fideicommiſſum reciprocum requirit eſſe factum in omnibus bonis ibid.nu 4 .
fideicommiſſum reciprocum requirit expreſſam vocationem ibid.n.43
fideicommiſſum verbis impersonalibus conceptum, quod, & quando tranſeat in infinitum. conſi.85. nu. 127.
fideicom. hæredis alienare tute poteſt teſtator. conſil. 87.nu.101.

I N D E X.

fideicommiſſi alienatio nulla eſt ſolo fauore ſuccedere in eo debentium. conſ. 89 nu 88.
fideicommiſſi remiſſio in dubio potius quam inuentio præſumi debet conſi. 57. nu. 159.
fideicommiſſi alienationi conſentiens non præiudicat ſibi in pretio. conſi 87 n 54.
non procedit cum ſponte conſenſit. ibid. n. 55.
fideicommiſſi remiſſio ſequitur ex actu, qui non valet, niſi renuntiationem operetur. conſ. 87. nu. 23.
fideicōmiſſo remiſſo de euictione agitur. conſ. 87. n. 88.
etiam ſi ſit euictio ſecuta ex natura rei. ibid nu. 89.
fideicommiſſi onus ad alios nō extendi. conſ. 88. n 42.
fideicommiſſo grauatus libere alienare non poteſt. conſ. 85. n 88.
fideicommiſſo per diuidentes remiſſo agi poſſe ad pretium contra hæredes conſ. 87 nu. 8.
fideicommiſſo includuntur ſimilia. conſ. 86 nu. 8.
fideicommiſſa ex tacita teſtatoris voluntate induci. conſ. 85. nu. 85.
fideicommiſſarius conſentiens hæredi grauato onere alienandi, ſed fundum nequaquam. conſ. 85. n. 20.
fideicommiſſarium conſentiendo in alienatione fideicommiſſi poſſe agere ad pretium conſ 87. n. 13.
fideicommiſſario delinquente commoditas bonorum fiſco defertur. conſi. 99. nu. 131.
fideicōmiſſario delinquente non defertur fideicōmiſſum ad fiſcum ad aliorum damnū. conſ. 99. n. 115.
fideicommiſſo cenſeri renuntiatum ex æquali diuiſione inter fideicommiſſarios facta. conſ. 87. n 26.
fideicommiſſaria res efficitur permutata cum illa quæ erat ſuppoſita fideicommiſſo conſ. 70 nu. 8.
fideicommiſſaria ſubſtitutio difficilius extenditur de perſona ad perſonam. conſ. 92. nu 50.
etiam ex præſumpta mente defuncti. ibid. nu 91.
fides adhiberi debet libro alicuius & cuicunque ſcripturæ priuatæ contra ſcribentem conſ. 23. n. 5.
fides maxima præſtatur libro in quo aliquid ſcriptum eſt contra ſcribentem. ibid. nu 6.
fides teſtis dicitur approbata a producēte. conſ. 33. n. 1.
& licet fuerit teſtis tantum productus, & ſi non examinatus. ibid. num. 2.
fides publica data obſeruari debet. conſ. 100 nu 196.
fides in vno approbata, & in cæteris creditur vera. conſil. 22 num. 24.
fides alicuius augetur ex nobilitate diuitiis & aliis ſimilibus. conſ. 33. num. 26.
fides illius qui dum viuebat optimæ erat famæ, non eſt improbanda. conſ. 23. nu. 12.
fides ſeruata nō dicitur, niſi in re quantumuis minima, deficiat. conſ. 33 nu. 5.
fidem vnius, qui ſemel probauit, improbare amplius non poteſt. conſ. 1. nu. 213.
fidelitatem nihil ſpeciale feudis tribuere. conſ. 2. n. 53.
fidelitatis reſeruatio feudum fuiſſe conceſſum non arguit. ibid. nu 34.
fidelitatis iuramentū ad quid obliget. conſ. 99. nu. 102.
fidelitas in feudo pacto remitti non poteſt. conſ. 65. num 44.
fidelitas nihil ſpecialitatis in feudis tribuit. conſ. 2 nu. 265.
fidelitatem obſeruare debent ſubditi, licet feudum nō obtineant à principe ſuo conſ. 2 nu. 266.
fidelitas feudi conceſſione remitti non poteſt. conſi. 1. num. 29.
fideiuſſor filiifam. obligatur, licet ipſe filiusfam. obligari non poſſit. conſi. 18 num. 71.
fideiuſſor idoneus non dicitur, qui commode conueniri non poteſt. conſ. nu. 212.
fideiuſſoris hæres qua ratione recuperare poſſit rem alienatam pro qua ſuus anteceſſor fideiuſſit. conſi. 89 nu. 113.
fideiuſſores idonei an ſint nobiles qui ſub Principe habent caſtra, quæ à Principe illo expugnari poſſunt. conſ. 2. nu. 318.
filiatio probatur ex nominatione facta à patre in actu qui ſoli filio conuenit. conſ. 18. nu 22.
filiatio difficile probatur, & non niſi coniecturis probari poteſt, & præſumptionibus. conſi. 5. n. 18.
filius cum legitimam conſequitur, efficitur hæres patris. conſ. 77. num. 19.
filius non excluditur a legitima cum approbauerit teſtamentum patris, in quo nil ei relictum fuit. conſil. 71. nu. 3.
Filius peccat nubendo ſine cōſilio patris. conſ. 69. n. 31.
filius non habet ius viuente patre in bonis ipſius, ſed tantum ſpem. conſ. 77. nu. 18.
filius quando non poſſit querelare teſtamentum patris. conſ. 3. nu. 25.
filius ſine peccato ſperni nō non poteſt. ibid. nu. 28.
filius non debet educari à matre ſecundo nubente. conſ. 3. nu. 33.
filius quomodo patri ſubſit. conſ. 69. nu 22.
filius cum conſilio patris vxorem ducere debet. ibid. num. 23.
filius cui relicta non eſt tota legitimæ portio poteſt agere ad ſupplementum. conſ. 81. nu. 57.
& quanto tempore excludatur à petitione ſupplemēti. ibid. nu. 58.
filius ſuccedens in feudo hæreditario hæres eſſe debet. conſ. 89. nu. 70.
filius patris hæres non reuocat in ſeruitutem ſeruum à patre libertate donatum. conſ. 89. nu. 43.
filius in poteſtate exiſtens tenetur conferre donationem ſibi factam cum iuramento, ad exemplum filii emancipati, & qua ratione. conſi. 84. nu. 4.
filius, vt naturalis, & non ſpurius dicatur, tria requiruntur. conſ. 60. nu. 3.
filius qui viuo patre, & eo inſtante effectus eſt clericus, licet ſeruire non poſſit per propriā perſonam, tamen ſuccedit patri in feudo cum cæteris fratribus. conſi. 54. nu 9.
filium priuari dignitatibus aliquando ob patris delictum. conſi 99. nu 218.
filius etiā ob patris delictum punitur. conſ. 99. n. 219.
Ciceronis locus. ibid nu 220.
filius patris hæres non reuocat feudum antiquum à patre legitime alienatum. conſ 89. num. 106.
filius præſumitur filius vt fuit pater conſ. 99. nu. 15.
filius præſumitur patrem diligere. conſ. 78. nu 9.
Filius an poſſit reuocare repudiationem feudi factam a patre, quod filio deuoluebatur poſt mortē ipſius patris. conſ. 91. n. 9.
filius potius præſumitur ſpurius, quam naturalis conſil. 60. num 12.
& naturalis, quam legitimus, & ibi ratio. ibi. nu. 13.
filius a ſucceſſione patris excluſus pacto cū eo facto, præteriri in teſtamento poteſt. conſ. 71. nu. 6.
filius natus ex adultera in præſumatur filius adulteri, vel potius mariti. conſ. 16 nu. 10.
filius ſolet patri eſſe ſimilis. conſ. 99. num 13.
filius eiuſdem factionis qua pater præſumitur. conſil. 99 nu. 14.
filius licet excludatur à ſucceſſione, non tamen intelligetur excluſus à legitima ei ſpectante, quæ per ſtatutum auferri non poteſt ſecundum nonnullorum ſententiam. conſ 4. nu 11. 10 contrarium tamen eſt communis opinio num. 41.
filius qua cautela poſſit priuari à ſucceſſione in bonis banniti, cum confiſcatione bonorum in bannitum prouenientibus poſt mortem alicuius. conſi. 91. nu. 4. & num 5. & 6.
Filius patris hæres non reuocat feudum antiquum à patre legitime alienatum. conſi. 89. nu. 106.
Filius reuocat feudum illegitime à patre alienatum, ſi ei hæres non eſt. conſil. 89. nu 108.
filius non tenetur in legitimam, ſeu trebellianicam imputare pecuniam conſumtam. conſ. 25. nu. 16.
filius patrem patriæ proditorem iure occidere poteſt. conſ. 100. nu. 106.
Filius exhæredatus ſi extet procurator legatarii ad legatum habendum illius teſtamenti, in quo eſt exhæredatus, an poſſit agere, poſtea de inofficioſo, & de ratione. conſ. 58. num. 21.
filius ſine conſenſu patris matrimonium contrahere poteſt. conſ 69 nu. 20.
filius cui, & fratribus ſuis relicta ſunt prædia cum prohibitione alienationis, ſi fratres illi alienauerint, an ille filius poterit petere integras illas partes. conſ. 58. nu. 21.
filius patris hæres effectus, feudum à patre alienatum reuocare non poteſt. conſ. 5. nu. 283.
Filius inſtitutus ſub conditione poteſtiua rumpit teſtamentum. conſ 78. num. 7.
Filius qui promiſit matri dotem reſtituere videtur nō poſſe eam de adulterio accuſare. conſ. 31 nu. 17.
Filius an poſſit legitimari ex conſenſu patris inuito alio filio. conſ. 20. nu. 43.
Filius intra annum debet petere renouationem inueſtituræ. conſ. 14. num. 46.
Filius vel agnatus ſuccedens in feudo ex pacto & prouidentia, non habet neceſſe iam defuncto eſſe filius vel agnatus illius, vel alterius anteceſſoris hæres, conſ. 61. nu. 8.
filius viuente patre rem patris alienans, eo mortuo, & dominus effectus, non reuocat. conſ. 89. nu. 55.
Filius non poteſt exigere debitores à ſe viuo patre liberatos cum patri ſucceſſit. ibid. nu. 56.
quod maxime procedit, cum debitores ſunt ex cauſa oneroſa. ibid. nu. 57.
filius ad euitandum maius delictum potius præſumitur naturalis, quam ſpurius conſ. 60 nu. 1.
filius hæres non reuocat feudum à patre illegitime alienatum. conſ 89. numero 109.
filius an poſſit agnoſcere legitimam, & nomen hæredis recuſare. conſ. 77. nu. 10.
Filius natus ex illis, inter quos matrimonium eſſe non poterat, ſi per diſpenſationem contrahant matrimonium, an per illud ſubſequens matrimonium legitimetur conſi 16. num. 12.
Filius ob crim. læſ. maieſt. vel hæreſis à patre commiſſum punitur. conſ 98. num 61.
Item qua ratione id factum. ibid. num 62.
Filius melioris conditionis aliquando eſt ipſo patre. conſ 85. num. 155.
Filius patris hæres non reuocat fideicomm. à patre alienatum. conſi. 87. nu. 99.
Filii tunc demum legitimantur per ſubſequens matrimonium, ſi matrimonium licite poterat ſubſequi, & mater connubio digna eſſet, alias ſecus. conſ. 18. num 6.
Filii ex primo & ſecundo matrimonio inſtituti ſi ſint, vno repudiante omnes admittuntur, non illi ex primo vel ex ſecundo matrimonio tantum, & hoc ob parem affectionem patris erga omnes filios. conſ. 50. nu 18.
Filii legitimi quo caſu ſint nominandi in precibus à patre factis pro legitimando filio. conſ. 20. n. 47.
Filii & liberi non differunt apud ignaros & idiotas. conſi 56 num. 42.
Filii primi matrimonii an ſint magis dilecti quam filii ſecundi. conſ. 76. nu. 13.
Filii illegitimi & legitimati quo ordine vocentur ad ſucceſſionem paternam conſ. 20 num. 1.
Filii cenſentur legitimi ſi probetur quod parentes ab omnibus reputabantur pro marito & vxore, licet matrimonium præciſe non probetur. conſ. 15 n. 4.
Filii nati ex illo & illa, inter quos erat impedimentum impediens matrimonium, ab illis incognitum, an dicantur legitimi. ibid nu. 5
Filii nati ex matrimonio illicito ſed contracto ignorātibus contrahentibus de impedimento, an legitimentur per diſpenſationem factam à ſubdelegato delegati Pontificis. conſ 17. nu. 5. fol 82. & nu 15.
Filii ex qua ſubſtitutione veniant mortuo patre ſi pater ſit ſubſtitutus cum filiis. conſi. 83. nu. 75.
Filii nati ex legitimo matrimonio abſque dubio ſuccedunt in fideicommiſſo. conſ. 20 num. 20.
Filii donatarii aduerſus fideicommiſſarios legitimam detrahere non poſſunt. conſ 85. num. 18.
Filii ex vetitis nuptiis procreati, legitimi non efficiuntur. conſ. 18. nu. 3. & nu. 19.
Filii poſiti in conditione vocati cenſentur, cum teſtator eſt digreſſus ad plures ſubſtitutionis gradus. conſ. 85. nu 22.
Filii poſiti in conditione, non dicuntur vocati ex teſtamento: ſed ab inteſtato conſi. 95. n 22.
Filii legitimantur per ſubſequens matrimonium dum modo adſint dotalia inſtrumenta. conſ. 18. n. 24.
Filii poſiti in conditione vocati cenſentur cum teſtator eſt digreſſus ad plures ſubſtitutionis gradus. conſ 85. nu. 22.
Filium delinquentem crimine læſæ maieſtatis perdere ſpē ſuccedendi in bonis paternis. conſi. 101. n. 12.
Filiū præſumi potius naturalē, quam ſpurium, maius delictum ineſſe, & ratio aſſignatur. conſ. 60. n. 34.
Filiorum appellatione in inſtitutione continentur & nepotes. conſ. 95. nu. 107.
Filiorum appellatione qui veniant. conſ. 1. n. 189.
Filiorum appellationem ſtrictiorem eſſe illa liberorum conſi. 1 nu 187.
Filio naturali, vtroque iure, debentur alimenta. conſ. 60 num. 6.
Filios æquales omnes quo ad patrem eſſe dicimus. conſi. 40 n. 22. & 27.
Filios non priuari feodo ob patris delictum, conſil. 99. nu 109
Item nec agnati infra declaratur. ibid. nu. 110.
Filios ratione naturali patris hæredes eſſe debere. conſil. 2 nu. 485.
Filios à patribus degeneres conſ. 99 nu. 92.
Filia quæ à patre non fuit dotata, a fratre debet dotari, ne indotata remaneat. conſ. 3. num. 24.
Filia debet dotari in bonis fideicommiſſo ſuppoſitis, quando pater eſſet valde inops, adeo, vt non poſſit eam dotare. conſ. 93. nu. 133.
Filia tam à ſtatuto excluſa, per exiſtentiam maſculorum non dicitur fuiſſe in conſideratione teſtatoris ſubſtituentis ſi ſine filiis deceſſerit. conſ. 95. n 62.
Filiæ nuptæ efficiuntur de familia viri, & patris familiam relinquunt conſ. 93. num. 57.
Filia excluſa à ſtatuto extantibus maſculis intelligitur ab inteſtato, non ex teſtamento. conſ. 95. n. 73.
Filia ſi eſt dotata, nihil aliud poteſt petere in bonis pa-
tris

Digitized by Google

tris, & quia dos ſuccedit loco legitimę, ideo nō poſſet petere legitimā poſt mortem patris. conſ. 6. n. 9.
Filia odio matris aliquando prægrauari poteſt. conſil. 6. num. 14
filia quæ hæreditati paternæ verbis ampliſſimis renunciauit, omnino eſt excluſa ibid. nu. 15.
filia cui dos debetur eſt alenda donec & quouſq; dos ſoluatur. conſil. 81. nu. 63
filia cum renunciat bonis paternis an nepotibus noceat conſil 89 num. 15.
filiæ naturali in patris hæreditate ab inteſtato duæ vnciæ debitæ non loco legitimæ, ſed loco alimentorum dicuntur. conſ. 60. num. 45
& illius differentiæ maximus effectus ibid. n. 44
filia licet ſit excluſa à ſucceſſione ex ſtatuto tamen ſi veniret vti hæres maſculi, vti maſculus videtur vocata. conſi 95. num. 49
filia congrue dotata, ſi fuerit à patre dotata, & ſi dotem legitima minorem aſſignet. conſi. 8. num. 2. & an poſſit petere ſupplementum. nu. 13.
filia dotata exc'uditur à bonis patris tam ex teſtamento, quam ab inteſtato conſ. 8. n. 3. 12 & 18
filia nupta poteſt cogere patrem ad ſolutionem dotis, conſil. 8 nu. 19
filia renuncians hæreditati paternæ in manibus patris ad fauorem fratrum an requiratur quod fratres ſint præſentes conſi. 6 nu 20.
filia acceptando legatum ſibi à patre factum, non excluditur à legitima conſi. 71. nu 4
filia cui factum eſt legatum annuum à patre cum bono quod ſit tacita & contenta, nec quicquam aliud petat, ſi illud agnouerit dotem amplius petere non poterit. conſi 81. nu 6
filia vidua cui non eſt ſtatuta dos, an poſſit petere alimenta, vel intereſſe illius temporis, quo abſq; dote fuit, licet aliunde ſe alat. conſ. 8 n. 20 22. & 23
filia nupta cui non eſt adhuc ſoluta dos an petat recte alimenta, vel fructus dotis à die matrimonii citra. conſil. 8. nu. 21
filia cui aliquid à patre fuit legatum pro toto eo quod petere poſſit & quod ſit tacita & contenta, &c. ſi agnouerit tale legatum an poſſit petere dotis maternæ portionem ſibi ſpectantem conſi. 81. nu. 31
filium quaſi dominum hæreditatis paternæ eſſe patre adhuc viuente. conſi. 1. nu. 488
filiam dotare non tenetur pater, cum habet vnde ſe dotet. conſ. 1. nu. [illegible]8
filiam ob dotem congruam ſibi aſſignatam, conqueri non poſſe, vt in bonis patris aliud conſequatur. conſil. 1. nu. 481
filiam dotatam à patre non excludi à ſucceſſione auiæ matris, & aliorum conſil. 3. nu. 9. ſed ſub num. 17. contra.
filiam dote accepta, renunciando bonis paternis à legitima excludi, & eius ſupplemento conſi. 71. n. 16
filiam, non ſolum naturalem, ſed & ſpuriam à patre dotari debere, communis opinio. conſ. 60. n 9
filiam excludi à legitima, ſi promiſit de cuncta ſubſtantia nil petere conſi. 71. nu. 18
filiam congrue dotatam excludi à legitima per ſimplicem renunciationem. conſi 71. nu 18
Finarii Marchia & Sauonæ vna & eadem conſ. 2. n. 121
Finarii Marchiones per tempus immemoriale Genuenſium Remp. in dominam directi recognouerunt conſil. 2 num. 87
Finarium intra fines Genuenſium eſſe. conſ. 2. n. 80
Finarium ad Othone ſecundo, Aledramo Saxono conceſſum conſi. 2. n 23
Finarii Marchiones Imperii Ligii, vaſalli & homines effecti à Carolo Quarto. ibid nu. 54
fides inter communitates præſcribuntur poſſeſſione tacita & quieta 30. ann. & quomodo habeat locum. conſil. 21. num. 21
fines loci in antiquis poſſunt recte probari ſolis verbis enunciatiuis. conſi. 21. nu. 17
item poſſunt probari per libros cenſus ibid nu. 18
item & per ſolutionem onerum antiquam & continuam factam tali domino, & quarto tempore iuriſdictio præſcribatur ibi. nu. 19
fiſcus non ſuccedit in bonis futuris ab inteſtato delinquenti conſil. 101. nu. 36
fiſcus & Eccleſia à pari procedunt. conſil. 39. n. 4
fiſcus quando bannito ſuccedat conſil. 101. nu. 32
fiſcus à ſubſtituto excluditur. ibi. nu. 33
fiſcus non ſuccedit vt hæres ibid. nu. 34
fiſcus, & quiuis alter occupare poſſunt bona banniti. conſil. 101. num. 30
fiſcus non ſuccedit, vt hæres delinquenti. cōſ. 101. n. 35
fiſcum ſuccedere in iure conditionali prouenienti à contractu conſi. 101. numero 26 ibidem.
fiſcus non conſequitur plus iuris, quam hæres extraneus. conſil. 101. num. 25
fiſcus qui non fiſcauit bona condemnati, an teneatur ſatis facere creditoribus ipſius condemnati. conſil. 25. num. 9
fiſcum aliis ſucceſſoribus æquiparari. conſ. 101. n. 27
floreni cuius ſint valoris. conſi. 49. nu 15
Florentina Reſp. libertatem à Rudulpho imperatore conſecuta eſt conſil. 2. nu. 67
Florentinorum Reſp. olim ſuperiorem, nec Imperium recognoſcebat, conſi. 2. nu 66
fœminæ non continentur, neque faciunt deficere conditionem expreſſam à teſtatore, ſcilicet ſi ſine filiis deceſſerit. conſi. 65. num 90
quando fœminæ ſint à ſtatuto excluſæ extantibus maſculis. ibid. nu 91
fœminæ an faciant deficere conditionem in ſubſtitutione poſitam, videlicet ſi ſine filiis deceſſerit. conſil 95. nu. 21
fœminæ excluſæ donec & quouſq; extabunt maſculi, ſi decedunt ante maſculos, tranſmittunt ius ſuum ad hæredes. conſi. 105. nu. 78
fœminæ de iure communi vna cum maſculis admittuntur ad feudum conſ. 63. nu 14
fœminæ venientes cum maſculis vti agnatæ an dicantur conſeruare nomen familiæ. conſ. 95. n. 36
fœmina non poteſt concurrere cum maſculo ad fideicommiſſum, quia cum bona in familia conſeruari debeant, ipſa hoc facere non poteſt, conſ. 95. n. 77
fœminæ ſuccedunt æque cum maſculis, & ſi ſunt proximiores anteponuntur ad feudum datum ſub præſtatione annui cenſus, & inueſtitura nullum eſt iuramentum fidelitas conſ. 65 nu. 12
fœminæ non poſſunt conſeruare agnationem & familiam, & qua de cauſa. conſi. 95. nu. 13
fœminæ an comprehendantur ſub ſtatuto loquente de deſcendentibus conſi. 93. nu. 63
fœminam excluſam à feudo paterno, eſſe etiam excluſam à fraterno conſ. 1. nu. 461
fœminam in feudo nobili & antiquo non ſuccedere. ibid. nu. 475
fœminam à feudi ſucceſſione ſemel excluſam perpetuo excluſam eſſe. ibid. nu. 458
fœmina faciens teſtamentum in dubio, non dicitur habere curam conſeruandi agnationē. conſ. 95. n. 99
fœminæ non comprehenduntur ſub ſtatuto loquente de maſculis. vbicunq; ſtatutū facit aliquam differentiam inter maſculum & fœminam. conſ. 95. n. 22
fœmina duplici ratione ad feudum concurrere non poteſt. conſil. 65. nu. 20
fœmina puero æquiparatur ratione ignorantiæ. conſil. 65. nu. 25
fœminæ ſecundum veriorem opinionem non faciunt deficere conditionem in ſubſtitutione poſitam ſi ſine filiis deceſſerit. conſ 95. n. 97 & ſupra n. 24
fœmina in feudo poſt maſculos ſuccedere poteſt, quādo inueſtitura eſt conceſſa pro maſculis & fœminis. conſil 65 nu 37
& tenetur præſtare iuramentum fidelitatis ſicut maſculis. ibid.
fœminæ regulariter excluduntur à feudo quantumcunq; conditionato, dummodo adſit iuramentum fidelitatis ſecundum aliquos conſ. 65 n. 13. & 9 in ſi
fœmina excluſa donec extabat maſculus non deſinit eſſe ſui patri. conſ. 105 nu. 79
fœmina dotata excluſa à ſucceſſione, ſtantibus maſculis an intelligatur quoq; excluſa à ſucceſſione matris. conſi. 3. nu 1
fœmina licet ſit dotata à patre, non tamen eſſe abſurdum ſi aliunde alias dotes habere poſſet, imo ſi prohiberetur, abſurdum eſſet. conſ. 3. nu. 4. & 9
fœmina de iure ab inteſtato ſuccedere poteſt conſil. 95 nu. 23
fœminæ ſæpiſſime ex conſuetudine ciuitatum ſolent ad feuda admitti vt in ciuitate Patauina. cōſ. 5. n. 34
& tenetur præſtare iuramentum fidelitatis. ibi. n. 35
& licet ad bellum domino ſeruire non poſſit, per interpoſitam perſonam tamen poteſt ibid. n. 36
fœmina in illis caſibus quibus ad feudum admittitur poteſt per alium ſeruire, ex quo non poteſt per ſe. conſil 65. nu. 70
fœmina in feudo franco ſuccedere poteſt. conſ. 65 n. 32
forenſe variis modis ſumitur. conſ. 74. nu. 1
forenſis qui in loco eſt, aliunde tamen oriundus, tenetur ſtatuto ciuitatis habitationis, licet loquatur de ciue. ibid. nu 2.
forenſis proprie ille dicitur, qui & habitatione, & origine forenſis eſt. ibid. nu. 4
forenſis non committit crimen læſæ maieſtatis, non releuans proditores principis conſil 99 num. 20
forenſis ignorare præſumitur loci ſtatuta, & leges. cōſ. 74. numero. decimo ſexto.
& quid ſi illo loco plures ann. fuerit. ibid. num. 19.
Forenſes non tenentur ad excubias loci, quem tūc incolunt. conſ. 18. nu. 27.
Forenſium prædia licet collectari ſolum debeant vbi ſita ſunt, tamen ex pacto, contrarium ſtatui atque ordinari poteſt conſ 14 nu. 13.
Forum fori, & ſtatuto legati, paria ſunt. conſ. 74. n. 3.
Forma ad vnguem obſeruari debet. conſ. 35. nu. 7.
Fortuitus caſus dicitur, qui à facto Principis pendet. conſi. 57. nu. 29.
Franciſcus Gallorum Rex apud Papiam captus fuit anno 1525. die 24. Februarii conſ. 29. nu 32.
Franciſci Aretini reſponſum 14. num. 17. 18. declaratur. conſ. 1. nu. 30.
Fridericus primus anno 1100. moritur conſ. 1. n. 55.
Friderici 3. Imperatoris interitus. conſ. 1. nu. 122.
Fridericus Barbarubea Imperator Genuæ dominus factus, nouos creauit Magiſtratus conſ. 2. nu. 14.
Fratrem ob fratris delictum non puniri conſ 99. n. 147.
Frater quomodo alteri teneatur de euictione cum res diuiſa euincitur. conſ 28. nu. 78.
Fraus non fit ſcienti. conſ. 89. nu. 119.
Fraus & dolus non debet prodeſſe, nec in dubio præſumitur conſ 1. nu 21.
Fraudis ſuſpicio non poteſt conſiderari vbi quid factum eſt cum Iudicis decreto. conſi. 22. nu. 19.
fraudi hominum quantum fieri poteſt occurrendum eſt conſi 39. nu 38.
Fraudator gabellæ non tenetur ad pœnam ſi dolo non fraudauit. conſi 98. nu. 22.
Fructus pendentes hæreditatem augere. conſ. 88. n. 25.
Fructus qui fideicommiſſario reſtituantur. ibi. n 26.
Fructus hæreditarii qui. ibid nu. 27.
Fructus qui veniant in detractione quartæ. ibi. nu. 51.
Fructus regulariter in falcidiam non imputari. ibid. num. 38.
Fructus fundi de quo contrahitur, & adhuc non eſt perfectus contractus, ſpectant venditori, non emptori. conſil. 13. nu. 3.
Fructus dotis debitæ filiæ debentur loco alimentorum conſ 81. num. 57.
& quid ſi filia adita fuerit. ibid. num 58.
& an ratione intereſſe debeantur. ibid. n 59.
Fructus non imputantur in Trebellianica filiis primi gradus conſ 88 n. 20.
fructus collationis qualis ſint conſ. 90. n. 129.
fructuarius tenetur ſolū ad onera, & impēſas habita ratione tēporis, quo fructuari9 permanet. cōſ. 64 n. 31.
fruct9 deducti intelliguntur impēſis. conſ. 64. n. 22. & 23.
fructus bonorū paraphernalium nunquā pertinent ad maritum niſi certis in caſibus. conſ 56. n. 8.
fructus prædii perfecto contractu ad emptorem ſpectant. conſ. 13. n 6.
fructus imputari in Trebellianicam conſ. 88. n 7.
fructus dotis conſtante matrimonio pertinent ad maritum abſq; vlla contradictione. conſ. 4. n. 16.
fructus feudi valorem augere dicuntur. conſi. 13. n. 7.
fructus legitimæ debentur filio à die mortis patris, & idem de fructibus ſupplementi & quomodo intelligatur. conſ. 77. n. 13.
fructum habet quidquid ad vſum hominum inductum eſt conſ 66. n. 1.
Fructuarius vel conductor an poſſit incidere arbores, vel ſyluam extirpare pro refectione domus, vel prædia colere ac ſeminare. conſ. 13. n. 17.
Fructuarius dicitur procurator & adminiſtrator feudi & omnia ea poteſt, quæ tendunt ad cuſtodiam & conſeruationem illius feudi. conſ 66 n. 29.
Fructuarium ad ipſum pertinet omne commodum & incommodum quod ad vſumfructum pertinet. conſi. 66. nu. 36 ibi n. 37.
Et quid ex incorporalibus. ibi n. 37.
Frumentum ſi ſit legatum omni anno, debetur tempore quo colligitur. conſ 40. n. 17.
Ita eodem met tempore ſolui debet pecunia, ſi ſimul legata ſit, vt vniformis ſit determinatio. ibi. n. 18.
Furor eſt difficilis probationis. conſ 82. n. 211.
furioſus & inſanus præſumitur, qui viam lutoſam ambulat cum ſicca & bona extat. conſ 82 n. 228.
furioſus aliquando verba ſanctę mentis loquitur. conſil. 82. n. 154.
furioſus dormienti ſimilis. conſi. 82. n. 203.
furioſus ſimilis abſenti. ibid. n. 204.
furioſum ſatis ſuo furore puniri. conſ. 82. n. 206.
furioſus caſu agit quod agit. ibi n. 207.
furioſum à pœna homicidii excuſari. ibid n. 207.
furioſum à pœna præiudicii excuſari ibi nu. 209.
furioſum hæreſis pœna non puniri. ibi. 210.
furioſo & inſano errauti parcendum. conſi. 89. num. 109. ibidem.
furioſus idem eſt quod amens demens. ibi. n. 192.

furioſum à ſtulto in aliquibus differe.conſ.81. nu.195. ibid.
fundus inferior an ferre debeat inundationem aquarum fundi ſuperioris.conſ.43.n 9.
fuga nunquam facit plenam probationem; ſed indicium tantum.conſ.94.nu.35.
fuga propter timorem violentiæ cacuſ31.ibi.nu.36.
Et an ille timor iuramento probari poſſit. ibi.nu.37.
fuga indicium facit.conſil 100.nu 67.
furtum non præſumitur factum in domo optimi viri, & optimæ famæ conſi.74.nu 23.
Furtum vel homicidium commiſſum à ſeruo vel filio, perpetratum præſumitur voluntate domini vel patris.conſi.55.nu.5.
furtum an in re cōmuni cōmitti dicatur conſ.12.n.4.
furtum præſumi ab eo commiſſum, qui domi erat. conſ.81.nu.81.

G.

GAbellæ fraudator non tenetur ad pœnam ſi dolo non fraudauit.conſi.98.nu.21.
Gabellæ exactio ſi vendatur, & augmentetur, an iſtud augmentum ſpectet ad commodum venditoris vel emtoris,& quid in prædict venditio. conſ.34. numer.7.
Gabellas imponentes tranſeuntibus debent reddere iter ſecurum.conſi.21.nu.28.
Geminatio non parum operatur.conſ.29.nu.25.
Geminatio verborum multum operatur ad oſtendendam defuncti voluntatem,& excludit omnem interpretationem,& extenſionem conſi.10.nu.14.
Geminatio multum operatur ad oſtendendam voluntatem contrahentium & diſponentium. conſil. 75.nu 12.
Geminatio arguit eniam donantis voluntatem.conſ. 47.nu 4.
Geminatio multum probat.& loco ſpecialis nominationis habetur.conſi.40.nu 4.
Geminatio verborum quid operetur.conſ.61.nu 12.
Geminationis maxima virtus conſi.23.nu.4.
Gener,in quam pluribus cauſis aſſimulatur filio, ſicut forer patri.conſi.22.nu 3.
Generi per ſpeciem non derogatur in priuilegiis. conſ. 36.nu 48.
Generalitas non extenditur ad caſum veriſimiliter nō cogitatum conſ 84.nu.42.
Generale & vniuerſale non differunt.conſi.16 nu.16.
Geneſ.capit.24.locus explicatus.conſ.69.nu.37.
Geneſ.c.18 locus expenſus.ibi.nu.38.
Genua olim à Rege Gallorum dominata.conſ.2.n.110.
Genua plenam conſequitur libertatem a Friderico primo.conſi.2.n 49.
Genua Camera Imperialis eſt, & quomodo intelligatur conſ.2.n 59.ibid.
Genuæ ciuitas ſui origine Imperio non ſuppoſita. conſ.2 nu.46.
Genuam eſſe liberam à ſuperioritate Imperii ſeſtatus eſt Carolus V.Imperator.conſ.2.nu 53.
Genuam Cameră habere Imperialem,conſ 100. n.66.
Genuam Romano Imperio ſuppoſitam olim fuiſſe. conſi.2.nu.8.
Genua à Magone Pœno funditus euerſa.ibi.n.9.
Genua à Sp.Lucretio Romano reædificata. ibi.nu 10.
Genua & tota Liguria à M. Popilio Coſ. capitur, & multi captiui efficiuntur.ibid.n.11.
Genuenſes ſuperiorem recognoſcunt, quod multorum teſtimonio comprobatur.conſ.2.nu.52.
Genuenſium fines,qui conſi.2.nu 81.
Geſtum falſa cauſa totum variatur, vt in priuilegio conceſſo ex falſa cauſa.conſi.91.n.40.
Geſta à viro probo & honeſtæ vitæ,optime geſta præſumuntur.conſi.39.nu 16.
Geſta metu valent,reſcindi tamen poſſunt ex prætoris edicto.conſi.2 nu.170.
Geſta metu inualida ſunt.conſi.1 n 271.
Gloſſ.l.ex iudiciorum. in verbo, maieſtatis, de accuſ. declaratur conſi.99.nu 167.
Gloſſ.cap.1.§ hoc quoq. in verbo inueſtiri de ſucceſſ. feudi,elucidatur.conſ 89.nu.105.
Gloſſ.l.Marcellus.§ quidam liberis.ff.ad Trebell. declaratur.conſi.86 nu.22.
Gloſſ.l.exceptio.ff.de exceptio.rei iudica. declaratur. conſi.2.nu 349.
Gloſſ.l.Marcellus.§.quidam liberis.ff.ad Trebell. declaratur.conſi.86.nu.72
Gordianum filii morte nunciata interiiſſe conſi.2. nu. 277.
Gradus ordinum, & dignitatum tam iure canonico, quam ciuili eſt obſeruandus.conſi.51 num.4.
Grammaticus conſ.13.n.35.declaratur.conſ.102.n 50.
gratia inducitur a curſu temporis excedentis hominum memoriam.conſi.90.nu.80.
gratis conceſſa ad alios non transfertur.ibi. n.86.
gratia & priuilegium inducitur ex curſu temporis excedentis hominum memoriam conſi.90.nu.80.
gratia conditionalis imperfecta eſt, quia eius effectus ſtat in ſuſpenſo.conſi.38.nu 15.
neque beneficium afficit.ibid.nu.16.
gratis idem eſt,quod indulgentia.conſi.103.nu.18.
gratiam eſſe præparatoriam ad reſtitutionem. conſil. 103.nu.15.
gratiam conditionalem eſſe imperfectam. conſi.105. num.86.
gratiam facere & reſtituere duo ſeparata. conſil.103. num.21.
gratiam facere quid ſit conſi 103.nu.13.
gratiam principis large non interpretari, cum agitur de præiudicio tertii.conſi.103.nu.36.
Grati æquiuocatio,in conſi 91. nu.31. verſ.3. reſpondeo.lib.1.conſi.89 nu 152.
gratificatio facta a ſuperiore pro aliquo electo, quando dubitatur de validitate electionis, multum operatur.conſi.96.nu.36.
Gratus conſi 91.n.26.li 1.declaratur. conſ.89. n.87.
grauari quis non debet duplici onere, ſed ſi ſecunda vice grauatus a primo grauamine dicitur liberatus. conſi.21.nu.13.
grauari quis nō debet duplici onere.conſ.32.nu 40.
grauari non debet quis duplici onere. conſi 9. nu.4.& quomodo procedat,ſub nu.18.
grauari quis non debet duplici onere vnius rei cauſa. conſi.75.nu.9 & 65.
grauari quis non debet culpa alterius conſi.55.n 15.
grauari nemo poteſt ſibi ipſi reſtituere.conſ 105.n. 18.
grauatus tunc non poteſt alii ſua relinquere bona fideicommiſſi,cum conſtat verbis vel coniecturis teſtatorem voluiſſe,vt bona non alienentur,ſed quod in familia conſeruentur. conſi.95 nu.129.
grauatus reſtituere bona interim ea poteſt alienare, quod infra declaratur.conſ.105.nu.23.
grauatus onere fideicommiſſi poteſt dotem reſtituere filiæ.conſ.55.nu.11.
grauatus in vno, in alio commodum ſentire debet. conſi.24.n.11.
grauati voluntas non poteſt nocere diſpoſitioni teſtatoris fideicommittentis.conſi.95 nu.74.
Guido Papæ conſi.180. col. vlt. declaratur. conſil.89. num.86.
Guido Papæ q.461.interpretatur.conſi.86.nu 69.
Guidonis Papæ error.conſi 100.nu 50.
Guilielmi longa Patha Marchio Montisferrati quo tempore deceſſerit.conſi.1 nu.54.
Gulielmi 4 Marchionis 6.u ors.conſ 1.nu.57.
Gulielmi Palæologi deceſſus.conſi.1.nu.116.
Gulielmi ſecundi & quarti Marchionis Montisferrati interitus.conſ.1.nu.55.

H.

HAbens plures facultates, aut dignitates: & faciens actum ſimpliciter, in dubio præſumitur feciſſe digniori modo.conſ.52.nu.57.
Habens ius ducendi aquam limitate prohiberi poteſt in totum ducere ſi cum antiquis nouas miſcet, & ducit conſi.43.nu.4.
habens iure ſuo officium ſeu dignitatem dignior cenſetur eo,qui habet iure alieno conſ.51.n.14.
habita tamen ratione ad intellectus verborum tempore conditi teſtamenti.conſi.97.nu.150.
hab tatio in legatæ præſtatio, eſt in facultate hæredis,dummodo honeſta,& non in voluntate legatarii.conſi.62.nu 11.
Hadriani, & Antonini Pii liberalitas in repudiandis delatis hæreditatibus,ne diſponentium filii illis priuarentur.conſi 1.nu 476.
hæretica non eſt aſſertio, & propoſitio illa quæ multos habet ſenſus.conſi.82.nu.15.
hæreditatio iure quando capere quis dicatur. conſ.86. nu 61.
hæreditas adita non dicitur amplius hæreditas, ſed patrimonium.conſ.95.nu 70.
& quid ſi poſt mortem ſuă deuenire deberet in alium per ſubſtitutionem.ibid.n.71.
hæreditas relicta ſub conditione ante conditionem alienari nequit.ibid.nu.72.
hæreditas adita deſinit eſſe hæreditas,& efficitur illius patrimonium.conſi.50.n.16.
hæreditas an debeatur ea cancellato teſtamento.conſil 48 nu 9.
hereditas iacens defunctū repræſentat.conſ 105.n 60.
hæreditas delata ſub conditione, ea euenıente efficit hæreditatem eſſe liberam apud hæredem illum, conſi.105.nu.25.
hæreditas non vocatur hæreditas cum adita ſit. conſi. 77.nu.7.
hæreditas legitima quæ conſ.104.num 4.
hæreditas ad tempus non datur.conſ.105.nu.2.
hæreditas omnium bonorum, & ſic ſucceſſio pactu dari an poſſit.conſi.92.nu.7.
hæreditas tranſmittitur etiam ab infante matri ſuæ ſecundum communem.conſi.60.nu.11.
hæreditatis portio inuito coniuncto,& ignoranti creſcit conſ.50.n.8.
hæreditatis petitio præſcribitur ſpatio 30. annorum de iure codicis,& quomodo de iure prætorio.conſi. 78.nu.23.
hæreditatis petitio actio realis eſt.conſi 88 n.13.
hæreditatem repræſentare corpus fictum. conſ.105. num.58
hæreditatem in aere ſtare non poſſe. conſ.105.n.36.
hæreditatem in aere ſtare non poſſe, quomodo intelligatur conſ.105 nu 61.
hæreditatem non aditam ad extraneos hæredes non tranſmitti.conſi.1.nu 477.
hæres confecto inuentario,poteſt facto defuncti contrauenire.conſ.89.nu.15.
hæres confecto inuentario reuocare poteſt fideicommiſſi bona à ſuo teſtatore diſtracta.conſi.89. n.19.
hæres ſuccedendo teſtatori efficit vt actiones confundantur.ibi.nu.50.
hæres inſtitutus vſque ad certum tempus cenſetur abſolute hæres reiecta mentione illa temporis. conſi. 97.nu.112.
hæres adeundo hæreditatem præſumitur ſciuiſſe onus fideicommiſſi.conſ.87.nu.57.
item ſi petas copiam teſtamenti.ibid.n.58.
hæres num reuocet rem ſuam à teſtatore venditam. conſi.59.nu.37.
hæres pupillus non contrauenis facto ſui teſtatoris.ibi. nu.38.
hæres non reuocat factum teſtatoris à lege non probatum ad ipſius hæredis commodum. conſi 89.nu. 39 & 41.
hæres hæredis tenetur ſeruare factum defuncti. conſ. 89.nu.127.
hæres hæredis dicitur proprie hæres.ibi. nu.128.
item vere,& proprie.ibid nu.129.
etiam in diſpoſitione ſtricta.ibi.n.130.
& ideo dauda illi ſatisfacit conditioni.ibid.nu.131.
hæres hæredis habet beneficium.l. vlt C.de edict. diui Adr.toll ibid.nu.132
hæres eſt eadem perſona cum defuncto.conſil. 89.numer.7.
hæres contrauenire poteſt illi facto ſui anteceſſoris, cui potuiſſet & ipſe anteceſſor.ibid.nu.8.
hæres facilius contrauenire poteſt facto ipſius defuncti,quam ipſe defunctus.ibid.nu. 9.
hæres contrauenire poteſt facto teſtatoris quod eſt contra legem ibid.nu.10.
item quando nil teſtator hæredi reliquit.ibi.nu.11.
hæres non reuocat fideicommiſſum à teſtatore alienatum.conſi.89 nu.60.
idem cum hæredi grauato onere alienandi ſuccedit. ibid num.61.
hæres non tenetur vltra vires hæreditarias de iure canonico, cum non conficis inuentarium. conſil. 89. nu.53.quod infra declaratur.n.165.
hæres grauatus reſtituere hæreditatem, intelligitur de hæreditate ei à teſtatore relicta.conſ 86 nu.2
hæres quo ſpeciali caſu reuocet alienata à teſtatore. conſ 89 nu 93.
hæres maſculus pro filio in materia feudali ſumitur. conſ 89.nu.105.
hæres an repræſentet ſuum mediatum anteceſſorem. conſi 89.nu.20.
hæres hæredis defunctum non repræſentat.ibi.n.21.
hæres regulariter non poteſt improbare factum defuncti,cui ſucceſſit.conſi 89.nu.5.
hæres facto defuncti contrauenire poteſt quando illud factum eſt inualidum.ibid.n.6.
hæres poteſt renuntiare fauori ſuo.conſi.89.nu.97.
hæres filius non reuocat feudum à patre illegitime alienatum conſ.89.n.109.
hæres ad tempus inſtitui non poteſt.conſ.105.nu.5.
hæres qui niſi teſtatore conſequitur,eius factum improbare poteſt.conſ.89.nu 98.
hæres in quarto, vel quinto gradu, non poteſt impugnare defuncti voluntatem, ſi hæredes anteceſſores non potuerunt illud facere.conſ.81.nu.9.
& quomodo id procedat.ibid.
idem dicimus ſi diſponeret de re peruentura ad ſuum hæredem.ibid.nu.10.
idem in feudo filio reſtituendo.ibid.nu.11.
hæres non confecto inuentario, an teneatur vltra vires hæreditatis,in iudicio animæ. conſ.89. num 160.

item

Digitized by Google

I N D E X.

item triplex de ea re opinio ibid nu 161
item illa opinio Aretini hac de re expeditur. ibid. numer. 162
item quomodo legatarius non teneatur ibid. n. 163
item qua ratione ho. factum. ibid. nu. 164
hæres non confecto inuentario creditoribus tenetur vltra vires hæreditatis etiam in foro animæ. conſil. 89. nu. 161
qua ratione id factum. ibidem declaratur ibid. n. 166
hæres ſuccumbens in lite, quam defunctus temere, & calumnioſe ſuſceperat, non condemnatur expenſis & qua ratione. conſil. 58. nu. 51
hæres non poteſt conqueri de repudiatione à ſuo prædeceſſore facta. conſi. 91 nu 8
hæres non reuocat fideicommiſſum à teſtatore alienatum conſi. 89. n 60
item cum hæredi grauato alienanti ſuccedit. ibid. n. 61
hæres matris contrauenire non poteſt renuntiationi à matre factæ. conſi. 89. nu 110
hæres ſub condicione debet bona conſequi non tantum, ſi conditio ſit adimpleta, verumetiam ſi pro impleta habeatur. conſi. 30. nu. 9
hæres quis poteſt inſtitui adiecto quod ferat nomen, & inſignia teſtatoris. conſi. 30 nu 7
hæres grauatus reſtituere hæreditatem retinet Trebellianicam. conſi 88. nu. 11
hæres maſculus pro filio in materia feudali ſumitur. conſi. 89. nu. 105
hæres qui nil a teſtatore conſequitur, eius factum improbare poteſt conſil. 89. num. 98
hæres matris contrauenire non poteſt renuntiationi à matre factæ conſi 89. nu. 126
hæredes ſinguli ſuccedentes in feudo non poſſunt eligere alterum, qui tanquam ſubſtitutus ſeruiat domino. conſil. 54. num. 45
hæres, vel filius intra annum debet petere renouationem inueſtituræ ibid. nu. 46
hæres ex ſua perſona quando facto teſtatoris contrauenit. conſi 87. nu. 13
hæres indignus qui non fuit moleſtia affectus vt priuaretur hæreditate, eo mortuo querela amplius moueri non poteſt. conſil. 31. num. 14
hæres contrauenire non poteſt facto defuncti. conſil. 90. num. 193
hæres non poteſt contrauenire facto defuncti. conſil. 44 num 20
hæres tenetur de euictione prout tenebatur defunctus conſil. 20. nu. 22
hæres non poteſt impugnare teſtamentum ſemel ab ipſo approbatum conſi. 78. nu. 24
hæres vna eſt perſona cum defuncto. conſ. 99. n 107
hæres reuocare non poteſt feudum à ſuo teſtatore alienatum. conſi. 87. nu. 12 8
hæres non poteſt impugnare factum ſui teſtatoris cõſ. 87. nu. 91
hæres aliquando bona hæreditatem adire dicitur. conſ. 101. num. 95
hæres pro ſpeciali caſu reuocat alienata à teſtatore. conſil 89 num 93
hæres aliquando melioris eſt conditionis ipſo teſtatore. conſ. 87. nu. 52
hæres non poteſt impugnare factum defuncti conſil. 164. nu. 19
hæres vnus tantum ſub conditione inſtitui poteſt. conſi. 105. n. 137
hæres verus diuidendo hæreditatem cum putatiuo ſibi præiudicat. conſ. 91. num 19 & 25
hæres filius non reuocat feudum à patre illegitime alienatum. conſi 89. nu. 199
hæres grauatus reſtituere hæreditatem intelligitur de hæreditate ei à teſtatore illo relicta. conſi. 86. n. 2
hæres non conficiens inuentarium tenetur in foro ſeculari vltra vires hæreditatis, non autem in foro cõſcientiæ, & de ratione huius rei. conſi. 37. n. 56
hæres virtute iuramenti tenetur exonerare conſcientiam defuncti conſi. 24. nu. 25
hæres quod non poſſit venire contra factum proprium quomodo intelligitur. conſil 12. nu. 55
hæredis inſtitutionem eſſe alienationem, cõſ. 87. n. 62
hæredis teſtatoris vna eſt perſona. conſi 68 nu. 46
hæredis inſtitutio pura quando concurrit cum conditionali, pura præualet, conſi. 103 num. 3
hæredis inſtitutio pura vltimo loco facta prioritatem tollit. ibid. nu. 4
hæredis factum eſt factum defuncti, & econtra. conſi. 89. nu. 58
hæredem hæredis habere ſucceſſionem à defuncto. cõſil. 89. num. 136
hæredem fideiuſſoris differre ab hærede principali. cõſil. 89 nu 125.
hæredẽ nõ reuocare donata à ſuo teſtatore. cõſ. 89. n. 63
item nec data in diuiſione bonorum ibid. nu 64
hæredem non ſeruare factum teſtatoris quod eſt ad ibi fraudem. conſi 89. nu 18
idem quando ipſe teſtator poſtea aliud factum improbare & reuocare. ibid. nu. 19
hæredem non reuocare rem ſuam à teſtatore alteri relictam conſil 89 nu. 34
hæredem non reuocare donata à ſuo teſtatore conſil. 89. nu. 63
item nec data in diuiſione bonorum. ibid. n. 64
hæredem interdum factum defuncti poſſe impugnare conſi 104. n. 54
item cũ non reliquit ei, quod debet relinquere. ibi. n. 55
hæredem poſſidere diuerſo iure aliquando à iure teſtatoris. conſi 87. n. 66
hæredem hæredis habere ſucceſſionem à defuncto. conſil. 89 nu. 135
hæredem fideiuſſoris differre, ab hærede principali. conſil. 89 n 112
hæredes duo eſſe poſſunt, vnus directo, alter vtiliter. conſil. 105 nu. 12
hæredes obligantur ex iuramento facto à defuncto ſuper contractu conſi. 54. n 12
hæredes comprehenduntur ſub conceſſione, & prouiſione facta cum anteceſſore, etiam in materia ſtrictæ interpretationis conſ. 90. n. 102
hæredes vaſalli non poſſe alienationem à ſuo prædeceſſore factam impugnare, conſil. 1. n 315
hæredes palam à teſtatore nominari debent, vel ex literis, vel ex eius voce. conſi. 45 n. 16
hæredibus duobus inſtitutis vno pure, altero ſub conditione, quomodo deferatur hæreditas. cõſ. 105. n 54
hæredibus duobus coniunctis; & vnus pure alter ſub conditione ſit vocatus, quomodo hæreditas eis acquiratur. ibid num 53
hæreſis crimen requirit probationes bene concludentes. conſ. 32. nu. 2
hæreſis Pelagi committitur conſ. 82. nu. 20
hæreſis crimen non concludit verba ambigua, & multiplicis ſenſus. conſi. 82 nu 35
hæreticus qui ſponte ſecundum errorem confeſſus eſt vt relapſus damnari non debet, conſ. 82 n. 108
hæreticus præſumptus pœna ordinaria non punitur. conſi. 82. nu. 46
hæreticus relapſus vt quis dicatur, debet conſtare de priori, vel poſteriori lapſu conſi. 82 n. 130
hæreticus relapſus dicitur pertinax interius ibi. n. 177
hæreticus duo facere debet, vt iudicis ſecularis manus euitet conſi. 82. n. 104
hæreticus ſecundo ſuſpectus quando relapſus dicatur conſi. 82. n. 259
hæreticus, vt damnari poſſit, pertinax eſſe debet. ibid. nu. n. 171
hæreticus dicitur ſimoniacus conſ 67. nu 3
hæreticus furioſus pœna hæreſis puniri non debet. conſil 82. nu. 210
hæretici bona eo mortuo etiam publicantur. conſilio 99 nu. 165
hæretici pœna damnatur hæreticorum ſectator. conſil. 82. nu. 131
hæretici bona eſſe ipſo iure confiſcata. conſ. 99. n. 163
hæreticos expugnare, & mutare debet imperator conſil 100 n. 5 8
hæreticis vocatis in concilio Conſtantienſi obſeruatos non fuiſſe ſaluos conductus eis datos: ſed alter infra conſi. 100. n. 194
hæreticis datam fidem non eſſe ſeruandam, quomodo procedat ibi declaratur. conſi. 100. n. 219
hæreticis non eſſe concedendum vt in damnata eorum ſecta libere viuant. conſ. 100. n. 210
D. Thomæ locus explanatus. conſi. 100. n. 211
D. Auguſtini locus declaratur conſ. 100. n. 212
hæreticis non obſeruari ſaluos conductus conſil. 105. num. 188
hæreticis fauens de hæreſi ſuſpectus eſt. conſ. 82. n. 148
Hieremiæ prophetæ locus expoſitus conſ. 100. n. 266
Hieronymi Zanchi doctrina declarata. conſ 86. n. 88
hiſtoricorum varietas maxima in hiſtoria Aledrami Saxoni Marchionis Montisferrati primi. conſil. 1. num. 2.
hyſtoricorum varietas in Aledrami, & Adelaſiæ hiſtoria. conſ 2. n. 118.
hypotheca omnium bonorum pro obſeruatione contractus adhiberi quotidie ſolet in inſtrumentis. cõſ. 104. n 70
hypotheca conſiſtere non poteſt abſque obligatione principali. conſ. 58 n. 14
hypothecæ generali ſubiici poſſunt non ſolum quæ in noſtro dominio ſunt, & à nobis poſſidentur, ſed etiam quæ adhuc in bonis noſtris non ſunt, ſed nobis tantum debentur. conſ. 77. num. 8
hypothecaria quando confundatur, ſi creditor debitori ſuccedit. conſi 89. n. 152.
homicida is præſumitur violenta præſumptione qui domum, in qua quis interfectus reperitur, cum gladio ſanguinolento exiuit. conſi. 82 n 83.
homicidium commiſſum à ſeruo, vel filio, perpetratum præſumitur voluntate domini, vel patris. conſil 53. nu. 3.
homicidium pro defenſione non eſt punibile licet Cardinalem quis occideret. conſi. 41. n. 25.
homo hominis meri non eſt homo meri eius. conſ. 32. n. 59
homo ſcire debet quod per fidem credere eſt neceſſe conſi. 85 n. 7.
homo ſatisfacere an poſſit ſuis operibus per pœnitentiã. conſi. 82. n. 44.
hominem, vt purum hominem ſine Dei auxilio non poſſe pro ſuis peccatis ſatisfacere conſi. 82. n 45.
homo ſine Dei gratia ad eum nõ credit. conſi. 82. n 46.
homo vt aliquid faciat, tria requiruntur: primo poteſtas, ſecundo voluntas, tertio ſcientia conſi. 19 n 9.
homini probus, & hominis cupidus agere magis fert adulterium coniugis, quam illius mortem conſi 31. n. 3.
homo ex ſe ſollicitus non eſt acquirere vitam æternam. conſi. 82. nu 40.
homo non eſt dominus membrorum ſuorum. conſil. 82. n. 116.
homo rei naturam mutare minime poteſt. conſ 37. nu. 20.
homo mortuus, homo non dicitur. conſ 76. n 5.
homo ligius vnius, non poteſt eſſe ligius alterius. conſil. 32. nu. 7.
homini honeſto, & probo creditur in his in quibus alius non crederetur. conſ. 19. num. 13. & quomodo procedat. nu 71.
hominem eſſe in eodem inſtanti duobus in locis, non niſi miraculoſe fieri poteſt. conſi 85. nu 76.
hominem eſſe cum Deo cooperatiuum. conſ. 82. n. 23.
hominis meritum eſſe nullum ante gratiam, conſ. 82. num. 24.
homines plus ſperant in facultatibus poſſidere, quam re ipſa poſſideatur conſi. 33. nu. 39.
homines non magis ſibi quam ſuis ſucceſſoribus ſtudent prodeſſe. conſi. 90. nu. 101.
homines carcerantur ad cuſtodiam, qui pœna corporali in defectum ſolutionis pecuniariæ plectendi ſunt. conſ. 94. nu. 42.
homines poſſunt mutare nomina ſua propria. conſ. 97. nu. 148.
homines vaſſallorum non poſſunt aliquo onere collectarum grauari à dominis directis ne contingit duplici onere premi. conſ. 32 nu. 42.
homines ſimplices, & ignari non tiunt de ſubtilitatibus ſacræ ſcripturæ interrogandi. conſ 82. n 13.
homines viuentes ante Dei ignorant. ibid. n. 14.
homines natura liberi naſcebantur conſ. 71 n 1.
hominum actiones ab eis poſſe ſibi præmitte. conſ. 82 nu. 80.
honorandus eſt magis qui digniori fulget dignitate. conſi. 52. nu. 17.
honor maior debetur delegato Papæ, quam ordinario. conſi 53. n. 4.
honori & famæ propriæ ſtudens damnandus non eſt, conſ 94. nu. 1.
honor vitæ anteſertur. conſi. 96. nu. 15.
hoſtes qui. conſi. 105 n. 20.
hoſti data fides etiam iuramento firmata non obſeruatur, ſed infra declaratur. conſ. 100. n 192.
Hoſtienſis doctrina reiecta. conſi. 69. nu. 75.
item & declarata. ibid. nu. 76.
Hoſtien. in ſumma, de teſtam. § aut quid, declaratur. conſ 89. nu. 157.

I.

IAcobi Simancæ traditio dubia. conſ. 92. n. 162.
Iaſ. conſ. 56 col. 6 verſ. 3 & adhoc lib 3. declaratur. conſ. 89. nu. 101.
Iaſ. conſi. 64. col. 3. verſ. nec obſtat, libr 3 declaratur. conſ. 89 nu. 94.
Iaſ. conſ. 3 col. pen. verſ. 5. præmitto. libr. 3. declaratur. conſi. 1. n. 497.
Iaſ. conſ. vlt. lib. 4. declaratur conſ. 86. nu 59.
Iaſ. conſ. 56 col. 6. verſ. 3 & adhuc lib. 3. declaratur. conſil 89. nu 101.
Iaſ. conſ. 64 col. 3. verſ. nec obſtat, libr. 3. declaratur. conſ. 89. nu 94.
Iaſonis reſponſum reiectum. conſ. 101. nu 70.
Iaſonis error. conſ 56. col. 6. verſ. 2. vlt. libr. 3. necnon Crau & Natta notatus. conſ. 85. n. 110.
identitas omnino probari debet, & an poſſit probari per ſolas coniecturas. conſ. 51 nu. 32.
identitas eſt probanda, & quomodo præſumatur. conſ. 80. n. 47.

Digitized by Google

I N D E X.

idiota credere, & ſcire debet articulos contentos in Symbolo.conſ. 82.num.40
idiota tenetur explicite ſcire articulum de nouis, & malis operibus.ibid.nu.12
& non eſt de ſubtilitatibus ſacræ ſcripturæ interrogādus.ibid.num.13
idiota ſufficit quod implicite credat, ne dicatur hæreticus conſ. 82. nu.175
idiotam ſimpliciter, Doctorem explicite ſcire debere Dei mandata conſ.82.nu.53
ignarus excommunicatus an dicatur excommunicatus,& petere poſſit abſolutionem.conſ.74.n.13
ignorans talem rem non videtur mandare vt taliter fiat.conſ.37.nu 73
ignorans etiam præſtito iuramento ſuper actu non obligatur.ibid.num 79
ignorans non dicitur conſentire, nec iuri proprio renunciare.conſ.31.nu.13
ignorans faciens contra ſtatutum contemnere non dicitur.conſ.74.nu.6.& num.12
ignorans non punitur.conſ.82.nu 208
ignorans & minor ſcienter donare non poteſt ita nec renunciare fauori ſuo conſ.11.nu.24
ignorans non obligatur.conſ 27.nu 39
ignorantia regulariter in dubio præſumitur, conſil. 91. num 58
quid in facto proprio quando de damno euitando agitur.ibi no 58
ignorantia facit perſonam vilem, ſicut e contra virtus nobilitat.conſ. 14.nu.2
ignorantia non præſumitur.conſ.82.nu.176
ignorantia qualis exigitur, vt valeat alienatio bonorum fideicommiſſi.conſ 44 no 17
ignorantia an probari poſſit per iuramentum conſ.74 num.27
& quid ſi aliqua præſumtio adeſſet in contrarium. ibi.
ignorantia iuris neminem excuſat, etiam mulierem, vel ruſticum ſi iuriſperitos conſulere potuerunt, & non conſuluerunt.conſ.35.nu.24
ignorantia in dubio præſumitur ad euitandam pœnā corporalem,& pecuniariam.conſ.74.n.16
ignorantia non præſumitur in notario, ſed peritia & ſcientia ſuæ artis.conſ.73.nu.110
ignorantia iuris neminem excuſat.conſ 37.no.158
ignorantia ignorantis non alteri nocere debet & ignorans non conſentit conſ.37 no 148
ignorantia notariorum, ſeu imperitia partibus nocere non debet.conſ.37.nu.141.& 143
ignorantiam fideicommiſſi præſumi. conſ.87.num.9
ignorantiam non præſumi conſ.1 nu.296
ignorantiam teſtamenti probari præſumi.conſ.87.n.10
illatio ca diuerſis non licet fieri.conſ 90.nu.134
illiteratus modo prudens ſit, iudex eſſe poteſt. conſil. 100 num 259
illiteratus & ignarus quis conſ.100.nu.224
immemor ſalutis æternæ nemo præſumitur. conſ. 37 num.213
immobilia eccleſiæ non poſſunt alienari abſque conſenſu capituli & Prælati conſ.73.nu 2
immunitas præſumitur ab onere publico, quando talis non reperitur deſcriptus in libro grauaminum. conſ. 25.nu.23
immunitas conceſſa comprehendit, & rem permutatam cum prima poſſeſſa.conſ 70.nu 9
immunitatem conceſſionem eſſe perſonalem. conſil. 70 num 6
immunitatem perſonæ conceſſam comprehendere eius bona præſentia & futura.conſ 70.n. 2
immutatum quid non dicitur per correctionem factam ſalua rerum ſubſtantia conſ.21 nu.18
imbreuiaturis inſtrumenti ſtandum eſt cum probēt, licet facti ſubſtantiam contineant.conſ. 48.nu.8
impediens appellationem deuenire ad Metropolitanum contra ius committit conſ.52.nu.32
impedimentum affectatum non excuſat. conſil. 100. num.114
impedimentum ob non tutum acceſſum & inimicitiarum non excuſat eum, qui ſua culpa in illa incidit.ibid nu.115
item non excuſat cum potuit remoueri ibi.nu.116
impedimentum proprie dicitur quod euitari non poteſt.ibi.nu.117
impedimentum vt excuſet, de eo fieri debuit proteſtatio.ibi nu.118
item cum probatur quod eo remoto actus fuiſſet geſtus ibid.no 119
impedimentum belli quando dicatur iuſtum. conſil. 22.num. 22
impedimentum malitioſum quod.conſ 69.nu.4
impedimentum belli & litis iuſtum eſt, cum vtriuſq; euentus dubius ſit .conſil.79.nu.18
impedimentum tunc excuſat cum de eo proteſtatur. conſil.100.num.207
impedito nullum currit tempus.conſ.38.nu. 35
imperfecta inſtrumenta, inſtrumenta non dicuntur, ideo in publicam formam leuari non poſſunt. conſ. 42.nu 15
impenſæ quæ fiunt ad fructus percipiendos, ſpectant ad conductorem & fructuarium. conſ.64.nu.9.
impenſas quas Caſtri occupator fecit in illius refectione an repetat conſ.2.nu.170
impenſas neceſſarias regulariter repetit etiam malæfidei poſſeſſor,ibid.nu.371
impenſas vtiles aliquando deducit malæfidei poſſeſſor ibid.nu.378.
impenſas neceſſarias in foro conſcientiæ deducit poſſeſſor malæfidei.conſ.2.nu 197
imperator poteſt legitimare ad excluſionem ſubſtitutorum.conſ.20 nu.33
Imperator totius mundi dominus dicitur conſil.2.n.3
Imperator Italiæ dominus dicitur.ibid.nu 4
Imperator fundatam habet intentionem, ſe in vniuerſū terrarum orbem poſſe ius dicere.ibi.nu.5.
Imperator dicitur Deus in terris ibid nu.6
Imperator iuriſdictionum fontem apud ſe habere dicitur.ibid.nu.7
imperator delinquentem vbiq; locorum punire non poteſt.conſ.2.nu 129
imperator eſt potens expugnare Caſtrum bene munitum, vt valeat ſpoliatus ante omnia reſtitui. conſ. 104.num.76
Imperator non eſt iudex competens in cauſa propria contra non ſubditos.conſ.2 nu.115
imperator licet certis caſibus in cauſa propria poſſit iudicare, ex honeſtate tamen cauſam debet non ſuſpecto delegare.ibid.num.116
imperator in cauſa propria iudicare poteſt.cōſ.2.n.22
imperator Oth.2.anno 974. moritur conſ.1.nu.41
imperator non poteſt alienare quæ ſunt imperii,ibid. num.39
imperator poteſt alienare, quæ imperii ſunt, ſi modo maxima imperii diminutio non ſequatur. ibi. n 40
imperator delicta perpetrata, vbiq; locorum punire poteſt, ſed infra aliter conſ.8.num.58
imperator tenetur præſtare ſummo Pontifici iuramētum fidelitatis conſ.65.nu.58
imperator ſi in aliqua cauſa eſſet ſuſpectus quid ſit faciendum. conſ 94.nu.12
imperator licet poſſit imponere ſuper indictum ſuo vaſallo, non tamē hominibus dicti vaſalli cōſ.32 n.43
imperator vbique præcedit Cardinales ſingulos, non tamen in Conſiſtorio conſil.52.nu.143
imperator quem locū teneat in Conſiſtorio. ibi. n.144
imperatorem donare poſſe ciuitatem, vel Caſtrum imperio ſubiectum.conſ 8.nu.375.
imperatorem in cauſis diffiniēdis, vt Deum Opt. Max. procedere debere.conſ.1.nu.500
imperatorem non poſſe partium conuenta infringere. ibid.nu.394
Imperatorum poteſtatem maximam, & ſacrilegium videri qui de ea contendit conſ.1.nu.379
imperatorem totius mundi dominum non eſſe iure diuino naturali,& poſitiuo probatur. conſ.2 nu.99
imperatorem, vt Deum de cauſa cognoſcere. conſilio num.376
imperii ſuperioritas transferri an poſſit.conſ.2.n.79
imperii iura alienari poſſe,conſ.2. n.273
imperii iura priuatiue præſcribi poſſe conſ.1.n 208
imperii iura tum poſſe alienari,cum leue eſt detrimentum conſ.2.nu.274
imperitia notariorum ponit animas multorum in diſcrimine conſ.37.nu.139
& cauſat difficultates, & teſtatorum voluntates ſubuertit.nu.140 ibid.
imperitia notariorum ponit animas multorum magno in diſcrimine.conſ.37.nu.112
imperitum & ignarum iudicem eſſe non poſſe. conſil. 100.nu 243
impetrans reſcriptum gratioſum facere debet mentionem iuris ad rem, quod ex obtinet in alio beneficio, ne ſecunda impetratio reddatur ſubreptitia. conſil.36 nu.25
& quæ ſit ratio.ibid.nu.26
implere ex ſuo latere is debet, qui contra aduerſarium pro implemento experiri vult.conſ.1.nu 364
implementum quoad quid minimum ſecurum eſſe debet vt ea ex experiri poſſit.conſ.1.nu.368
impleuiſſe ex latere ſuo probare eum debere qui experitur, vt ſibi impleatur. conſ.1.nu.309
implementi exceptio, vt obiici poſſit, conſtare debet eum eſſe monitum, & interpellatum ad implendum.conſ.1.nu.372
imponentes gabellas tranſeuntibus, debent reddere iter ſecurum conſ 21.nu 28.
impoſitio onerum arguit ſubiectionem loci, cui imponuntur. conſ.75.n.10.
improprietas toleratur, ne ſequatur abſurdum contra mentem ſtatuti. conſ.4 nu 20
impoſſibile dicitur, quod nullo tempore fieri poteſt. conſ.97.nu.127.
impuberes ſenſu,& intellectu. nu.322.
impunitus non debet eſſe, qui mali cauſa fuit. conſ. 41.nu 21.
in alienatione, ſeu tranſactione rei Eccleſiæ, cum conſenſu capituli facta an requiratur vt ſinguli canonici, qui in capitulo interuenerunt, ſint nominati, vel ſufficiat dicere, Decanus cum canonicis. conſil 73. num.7.
in diſſoluendo matrimonio, vel ſponſaliis an ſtetur aſſertioni contrahentium dicentium de minori ætate vel diſſenſu, vel de alio. conſ.25.nu.18.
in inueſtitura feudi hæreditarii quomodo ſint interrogandi hæredes ſucceſſoris. conſ.61.nu.37.
in claris non eſt opus coniecturis. conſ.79.nu.21.
in teſtamentis nil magis eſt proprium quam clarias. conſ.97.nu 94.
in claris non eſt opus coniecturis, & à verbis contractus non eſt recedendum. conſ.27.nu 1.
in claris non eſt opus coniecturis.conſ.29.n.42.
in Collegio Cardinalium aſſignatur locus Imperatori poſt primum Epiſcopum, Regi poſt primum præsbyterum Cardinalem. conſ.32.nu 144.
in dignitatibus præcedit, qui habet naturalem & perpetuā, eum qui habet accidentalem. conſ.32. n.127.
in his quæ ſimul aguntur, non datur neque prius, neq; poſterius. conſ.41.nu.33.
in dubio illa via eſt eligenda, quæ magis tuta eſt. conſ. 51.n.46.
quæ minus eſt præiudicialis.ibid.
& quæ pacem & concordiam adferre poteſt.ibid.
in obſcuris ſequimur quod minimū eſt. conſ.49.n.30.
Innocen.in c.cū oporteat.de accuſa.declaratur. conſ. 100.n.69.
Innocen.in c. ex parte. de foro compet. declaratur. conſ.2.nu.313.
innouatio lite pendente quando liceat fieri. conſ.35. nu.32.
innouatio non debet fieri pendente appellatione. conſil.8.n.150.
innouatio lite pendente cur non admittatur. conſ.79. nu.24.
incendium præſumitur exortum eſſe culpa inhabitantium conſ 53.nu.1.
incendium commune dicitur culpa inhabitantium leuiſſima. conſ.53.n.19.
incendium eſt actus momentaneus. conſ.53.n.16.
incertitudo dotis, an ipſam vitiet. conſ 93.nu.18.
incertitudo commiſſa arbitrio alicuius, an alteri committi poſſit,& quando. conſ.93.nu 44
incertitudo dotis an ſit difficile negotium. conſ.93. nu 37.
incertitudo reprobatur à iure. conſ.57.n.119.
incertitudo commiſſa in arbitrio tertii quando talis eſt, vt niſi eſſet commiſſa, vitiaret diſpoſitionem, ſi veniret declaranda arbitrio iudicis, ſi tertius ille non arbitretur; non recurritur ad arbitrium boni viri conſ.93.nu.8 & 44.
incluſio vnius non eſt alterius excluſio, ſi mens agentis repugnat. conſ.82 nu.50.
incluſio vnius dicitur alterius excluſio. conſ.14.n.2. & quando habeat locum. nu 14.
incluſio vnius non eſt alterius excluſio, vt peccatum euitetur. conſ 82.nu.48.
incluſio vnius eſt alterius excluſio. conſ.95. nu.39.
incluſio vnius alterius eſt excluſio. conſ 86.n.25.
incluſione vnius quando aliud non excludatur. conſ. 86.nu.30.
inciſio finis inſtrumenti an, & quando noceat. conſil. 48.nu.20.
incommodum ſeu onus impenſarum is ſentire debet, qui commodum ſentit fructuum. conſ.64.nu.23.
inconuenientia euitanda ſunt. conſ.58.nu.69.
inconſtans,& mendax fidem perdit. conſ.73. n.173.
quia non veritati inſeruit, ſed amico & auro. ibid nu 174.
incontinenti recuperaſſe is dicitur, qui recuperauit quam primum potuit. conſ.2.nu.180.
incorrigibilis eſt qui perſeuerat in delicto, & ter monitus non deſiſtit. conſ.82 nu.129.
incorrigibilis dicitur qui monitus à peccato non ceſſat.ibid.nu.130.
incorrigibilis non eſt, qui vocatus ad iudicium ſponte acceſſit. conſ.82.n.127.

incorri-

Incorrigibilem eſſe, qui ad priſtinos errores reuertitur. conſi. 82. num. 97
incorrigibilem dici in errore perſeuerantem. ibi. n. 99
incorrigibilis eſt, qui non obtemperat, iudici in eo, quod eſt vltimum ſuæ iuriſdictionis. ibi. nu. 100
incorrigibilis eſt impœnitens, & relapſus. ibi. n. 102
incorrigibilem eſſe, qui iniunctam pœnitentiam non obſeruauit. ibid. num 107
incrementum ſemper ſpectat, ad eum, ad quem ſpectat agere. conſi. 26 num. 36
indebitum quid ſit, conſi. 97. num. 154
& quando æquipolleat vniuerſali, & quando non, ibi. nume. 155
indefinita an æquipolleat vniuerſali in materia ſtatutaria, conſi. 4. nu. 28
indefinita æquipollet vniuerſali cum eadem adeſt ratio. conſi, 97. nu. 35
& non ſolum quo ad rei, verumetiam quo ad perſonas cum eadem adeſt ratio. ibid. nu. 36
indefinita an æquipolleat vniuerſali cum actus fieri debet ab vniuerſitate conſi. 73. nu 4
indefinitam ſolis probationibus non æquipollet vniuerſali. conſi. 73 nu. 16
indefinitam æquipollere vniuerſali. conſ. 86 nu. 14
indignus quis non præſumitur, niſi probetur. conſi. 96. nume. 33
indicium oriri ex fuga. conſi 109. num. 63
indicia plura requiri ad formandum inquiſitionem. conſi. 100. num. 61
indulgentia ſolam pœnæ remiſſionem operatur. conſil. 103. nume 19.
indultum principis falſa cauſa munitum minime valet conſi. 80. num. 75
inducta in fauorem alicuius intelliguntur, ſi ei placebunt. conſi. 20. num. 54
inducta ad fauorem odium non debent operari conſ. 85 nume. 123
induſtria perſonæ in materia delegationis quando dicatur electa. conſi 17. num. 7
induſtrialia quando tranſeant, vel non tranſeant ad alios. conſ. 54. nu. n. 42
induſtria perſonæ dicitur electa, cum nudũ factum ei committitur præſumatur. conſ. 93. nu. 16
induſtria perſonæ ex duobus non dicitur electa in declaratione dotis ibi. num. 17
induſtria, & labor vnius alteri prodeſſe non debet & ſibi nocere. conſi. 9 num. 2
induſtria electa cenſetur cum aliquid ſub confidentia eſt commiſſum conſi. 69 num 57
item cum graue negotium eſt mandatum ibi. nu. 58
induſtria perſonæ ſi ſit electa, & moriatur, non recurritur ad aliam. conſi 93. num. 3
induſtria perſonæ cum dicitur, electa declaratio alicuius rei committatur iudicio alicuius. conſi. 93. nu. 4
induſtria perſonæ non dicitur electa per ſolum rei commiſſionem, ſed & aliud requiritur. conſ. 93. n. 36
induſtria perſonæ tunc electa dicitur, cum actum arduum committatur. ibi. nu. 57
induſtria mea mihi prodeſſe, non nocere debet. conſi. 34. num. 5
induſtria perſonæ quando eſt electa, dicitur mandatũ. conſi. 54 num. 44
induſtria perſonæ ſi ſit electa, ab altero præſtari non poteſt. conſi. 29 num. 27
induſtria perſonæ valalli ex quibus appareat electa in præſtando ſeruitio. conſ. 54. nu. 25.
Inæqualiter quod factum eſt in iudiciis bonæ fidei, iò melius debet reformari. conſi. 91. nu. 30
infans baptizatus moriens certum eſt de ſalute. conſil 82 num. 81
infantem non peccare ex vrgenti humana præſumptione. ibi. nu. 82
infans ſi fuerit legitimatur cum conſenſu tutorum, an facto maiore requiratur eius ratificatio. conſil. 18. num. 20. & 23
& quid de tacito conſenſu. ibi.
infans an poſſit legitimari abſq; ſpeciali mandato, ſeu priuilegio. conſi. 19. num. 10
infantem non aditam hæreditatem patris ad extraneos non tranſmittere. conſ. 1. nu. 478. declaratur ſub num. 492
infantes & pueri an ad feudum aſpirare poſſint. conſ. 95 num. 38
inferior nullam habere dicitur poteſtatem in definitis à ſuperiore. conſ. 90. nu. 7. & nu 33
inferior licite poteſt præſcribere obedientiam contra ſuperiorem in aliqua parte. conſ. 52. n. 46
inferior prælatus non poteſt præſcribere obedientiam conſ. 25. num. 47
inferior ex cauſa poteſt immutare factum ſuperioris. conſ. 90. num. 95
inferiori vt ſuperior ſubiiciatur eſt indignum neque hoc à Principe conceſſum præſumitur. conſ. 75. numer. 30
infirmi cuiuſdam imaginatio. conſi. 82. nu. 225
ignorans non iudicatur quis ex ſolo conatu. conſ. 102. nume. 50
ingrediens monaſterium ſi non habuerit integram legitimæ portionem an ad ſupplementum agere poſſit conſ. 81. num. 30
inhabilis ſi vult admitti ad aliquam cauſam ſuam debet probare habilitatem. conſ. 54. nu. 58
inhabilis an poſſit ſuccedere in feudo conditionali & improprio. conſ. 66. nu. 5. 193
inhabilis quis præſumatur ad adminiſtrationem bonorum ſuorum. conſ. 57. num. 11
inhumanitas eſt euitanda. conſ. 9. num. 6
inimicus priuatus quis. conſ. 102 num. 16
inimicus pro amico noli eſſe, quomodo intelligatur. conſi. 102. num. 24
inimicum de nouo reconciliatum vero inimico æquiparari. conſ. 1. num 247
inimici publici ius poſtliminii non habent, conſ. 102 num 21
inimici publici qui conſi. 102. num. 18
inimici teſtimonium omnino repelli. conſ. 102. nu. 44.
inimicorum ſpecies quot. conſi. 102. num. 15
ingratitudinem pupillus committere poteſt. conſil. 102 num. 48
inimicitia ſuperueniens facit vt præſumatur legatum ſeu fideicommiſſum à teſtatore reuocatum. conſil. 30. num. 17
iniuria illata ſub his verbis, mentiris ſaluo honore tuo, an excuſet iniuriantem proteſtatio. conſi. 41. nume. 32
iniuriam ex animo facientis declarari. conſ. 99 nu. 24.
iniuriam nemini facit, qui ſuo iure vtitur conſ. 41. n. 12
inobedientia quando ad pœnam mortis obliget. conſi 82. num. 126
inobedientia dicitur cum quis de iure obedire non tenetur, quia qui iure contendit, non dicitur inobediens. conſi. 28. nu. 19
inobedientia, rebellionem, & crimen leſæ maieſtatis arguit & qui maioribus non obedierit, morte morietur. conſi. 28 num. 3
inquiſitio continere debet locum commiſſi criminis. conſi. 100. num. 85
idem etiam ſi agitur ad ſolam feudi priuationem. ibid num. 86
inquiſitionem procedere non adſcripto tempore commiſſi criminis. ibid. num. 87
item maxime cum delictum eſt ſemper. ibi. nu 88
item cum inquiritur de delicto negatiuo. ibi. n. 89
item cum loco eſt incertus. ibi. nu. 90
item cum delictum non eſt momentaneum, ſed ſucceſſiuum. ibid. num. 95
item in crimine hæreſis. ibid. nu. 92
item cum proceditur ſola facti veritate inſpecta ibid. nume 93
inquiſitio eſt nulla, cum non præcedente diffamatione formata fuit. conſi. 100. nume. 58
inquiſitionem conualidari ex ſuperuenienti diffamatione. conſi. 100. num 59
inquiſitio ſcrupuloſa reiicitur. conſ 39 nu. 9. & 5
inquiſitio, & accuſatio interdum cumulantur. conſi. 100. nu. 265
inquiſitionem poſſe formari in crimine hæreſis non præcedente diffamatione. conſi. 100. num. 67
item & cum mandato principis inquiritur. ibi. n 68
inquiſitionem formari poſſe non præcedente diffamatione cum principis motu proprio mandat aliquem inquiri debere conſ. 100. num. 70
inquiſitionem eſſe loco accuſatoris. conſ. 100 nu. 164
inquiſitionem formari poſſe in crimine læſæ maieſtatis nulla præcedẽte diffamatione. conſ. 100. n. 64
item & in cæteris criminibus atrocibus. ibi. nu. 65
inſania quæ. conſ 82. nu. 197
inſania teſtibus ſingularibus probari poteſt. conſil. 82. num. 214
inſanum aliquem eſſe aſſerẽs probari debet. n. 219
inſanus quis. conſi. 82. num. 193
inſanus præſumitur, qui vias lutoſas ambulat, cum ſicca, & bona extat conſi. 81. nu. 218
inſanus ſemel talis ſemper præſumitur ibid. nu 220
inſani imaginatio. ibid num. 25
inſanos facti imaginationibus. ibi. nu. 225
inſaniæ plures ſunt ſpecies ibid. nu. 226
inſanus & ſtultus aliquando verba ſanæ mentis loquitur. conſi. 82 nu. 234
inſano erranti parcendum. conſi. 82. nu. 180
inſanum à furioſo differre re ipſa. conſi 82. n. 199
inſcriptio refertur ad omnia ſequentia, & ſubſcriptio ad omnia præcedentia. conſ. 4. numero 16.
inſeparabilitas & vnitas, cur non ſit inter Epiſcopum Vicarium. conſ. 52. num. 111.
inſignia familiæ in ſolos ſucceſſores ſanguinis tranſeunt, nec in ſpurios tranſire poſſunt. conſ. 30. nu. 1.
Inſinuatio neceſſaria eſt in donationibus excedentibus ſummam à iure expreſſam. conſi 84. n. 49.
& an requiratur in donatione facta coram prætore. ibid. num. 50.
inſinuatio requiritur in donatione tã reſpectu rei donatæ, quam etiam reſpectu donantis. conſ. 84. n. 51.
inſinuationem tolli cum iuramentum eſt adhibitum. conſi. 1. nu. 377.
inſolitus caſus qualis dicatur con. 57. nu. 14.
inſpicimus quod naturaliter euenit, non quod accidentaliter contingit. conſi. 51. nu. 125.
inſtantia data contra argumentum, & fundamentum conſi. 50. nu. 3.
inſtituo Caium, & eo decedente, ſubſtituo Seium, & eius liberos, quomodo Seius cum filius ſit vocatus. conſ. 85. nu. 74.
inſtituo & lego, apud ignaros, & idiotas non differũt. conſ 56. nu 44.
inſtitutio facta à teſtatore, qui tunc vxorem habet de poſthumo, cenſetur facta etiam de poſthumo ex ſecunda vxore conſi 40 num. 27. & de veritate vide. num. 37.
inſtitutio facta ſub tali conditione, valet etiam pro illa parte, pro qua adimpleta fuit conditio, licet non in totum conſ. 72 num. 7.
hoc tamen procedit quando conditio appoſita eſt facto diuiduo. ibid. nu. 8.
inſtitutio hæredis ex falſa cauſa facta irritatur. conſil. 91 num 45
inſtitutio videtur facta in dubio de eo, qui certus erat teſtatori, non de incerto conſ 97. nu. 81.
inſtitutio prima ſi pure & ſimpliciter facta ſit, deinde teſtator conditionalem tranſlationem ſubiecit, præcedens inſtitutio ſub contraria conditione facta dicitur. conſ. 78 nu. 10.
inſtitutio filii ſub caſuali conditione vt illa ſeiiciatur à legitima, an valeat conſ. 78 nu 28.
inſtitutio vt bona remaneant in familia, dicitur in fideicommiſſaria, & qua ratione. conſ. 95. nu. 7.
inſtitutio pura, ſi reſoluitur ex aliquo euentu, res in ſubſtantia non minuitur. conſ. 105. nu 16.
inſtitutio hæredis pura quando concurrit cum conditionali, puta præualet. conſi. 105. nu. 5.
inſtitutio poſterior plena magis dicit conſ. 105. nu. 49.
inſtitutio hæredis puta vltimo loco facta priorem tollit. ibid. nu. 4.
inſtitutiones duæ in teſtamento ſi ſint, & altera earum ſit delata, an valeant, vel altera tantum, vel nec vna, nec alia. conſi 84. nu 11.
inſtitutus, donec & interim, &c. cuius fauore deficit: inſtitutio conſ 105 nu. 41.
item ad cohæredis fauorẽ limitata dicunt. ibi. nu. 41.
inſtitutus ſub conditione, ſi vxor non nupſerit in ſtatu illa teſtatoris, ſi conſentiat nubenti extra, an poſſit habere beneficium. conſ 58. nu 10.
inſtitutus ſub aliqua conditione, qua non adimpleta ponetur, dicitur fideicommiſſarius & hæres. conſil. 58. nu. 17.
inſtitutus ſub conditione bonorum poſſeſſionem petere poteſt. conſi. 103 num. 10.
inſtitutus, ſi nulli ex muliere illa naſcentur, dicitur ſub conditione inſtitutus. conſ. 105. nu. 38.
inſtitutus donec & interim filii naſcantur, vſufructuarius efficitur. conſ. 105 nu. 47.
inſtitutus onus iniunctum ad ſubſtitutos cenſeri repetitum. conſi. 85. nu. 23.
inſtrumentum ſi reperiatur in prothocollo extenſum, præſumitur prius à notario receptum. conſ. 48. n. 7.
inſtrumenta dotalia ſunt neceſſaria ad hoc vt filii legitimati dicantur per ſubſequens matrimonium, & ſic habiles ad ſucceſſionem, & quid inſpecto iure pontificio. conſ. 26. nu 23.
inſtrumentum recipit perfectionem à clauſula illa in fine poſita, Actum in domo, &c. conſ. 48 nu. 3.
inſtrumentum ſi prothocollum non reperiatur facit fidem, ſed ſi reperietur prothocollum ſed vitiatũ, nec prothocollo neque inſtrumento extracto datur fides. ibid. nu 4.
inſtrumentum an de neceſſitate requirat ſubſcriptionem notarii & eius ſigni appoſitionem ad eius inſtrumenti perfectionem. conſ. 48. nu. 15.
inſtrumentum laceratum in parte ſubſtantiali non vitiatur, quando ex alia ſcriptura probari poſſit illud quod eſt laceratum. conſ. 48 nu. 22.
inſtrumentum quando in vna parte habet raſuram, an noceat alteri parti. conſ. 84. n. 12.

Digitized by Google

inſtrumentum quod habeat raſuram, vel cancellationem in aliqua parte, & habeat folium inciſum, an differat. ibid. num. 13
inſtrumentum confici debet ad dictamen ſapientis & tunc an neceſſaria ſit ſupradicta clauſula. conſil. 37 num. 34
inſtrumentum in quo deficiunt ſolemnitates, licet plene probare non poſſit, ſemiplene tamen probat. cõſil. 42. num. 6
inſtrumenta authentica niſi ex prothocollo notarii ſumi non poſſunt, conſi. 47. num. 7
inſtrumentum licet ſit nullum ob omiſſionem ſolemnitatum, ſuſtinetur tamen ſubſtantia, conſil. 80. num. 59 & 60
inſtrumentum facit rem eſſe clariſſimam, & apertam. conſil. 7. num. 4
inſtrumentum ad hoc vt fidem faciat, tria requiſita habere debet. conſi. 48. num. 1
inſtrumentum ad hoc vt leget, & obliget à notario debet coram partibus legi. conſi. 17. nu. 41
inſtrumentum recte probat, ſi nil obuciatur, conſ. 29 num. 50
inſtrumentum à pluribus notariis receptum quando ab altero eorum tantum leuari poſſit. conſ. 5. n. 107
inſtrumentum rem claram, notoriam reddit, cum ſit probatio probatiſſima. conſi. 29. nu. 1 & 50
inſtrumentum à pluribus notariis ſimul receptum, ab omnibus ſimul in publicam formam leuari debere n. 200 declarata vt infra. conſ. 1. nu. 204
inſtrumentum quod anno & die caret, non probat cõſ. 1. num. 77
inſtrumentum licet ſit nullum, ob omiſſionem ſolemnitatum ſuſtinetur tamen ſubſtantia. conſil. 80. n. 59 & 60
inſtrumentum alicuius non probat contra tertium. cõſ 19. num. 18
inſtrumento emtionis, & venditionis, in quo pretium non eſt poſitum, cuius cauſa dicatur nullum, vel partium vel notarii. conſ. 57. nu. 8
inſtrumenta quæcunque quatuor continere debent nempe ſolemnia, ſubſtantialia, & accidentalia. conſil. 37. num. 1
inſtrumenta, ſeu ſcripturæ debent exhiberi dato termino ad opponendum. conſi. 23. num. 8
inſtrumenta imperfecta, non dicuntur inſtrumẽta ideo in publicam formam leuari non poſſunt. conſi. 42. nume. 13
intellectus ad l. fructus. ff ſolu. matr. conſi. 64. n. 52
intellectus ad l. quicumque. ff. de reg. iur. ibid. & nu. ſeq. conſ. 53. nu. 31
intellectus ad dicta Cyni in auth. ingreſſi. in antep. q. C. de ſacr. ſan. Eccle. conſ. 63. nu. 45 cum nu. ſeq.
intellectus plures ad c. ſi cui de non ſacerdotali. §. ſin. de præben. in 6. conſi. 72. nu. 9 & ſeq
intellectus ad l. pater familias. ff. de hæred. inſti. conſi. 78. num. 26
intellectus ad l. 1. § magiſtrum, de exerci act. conſil. 53. num. 25
intellectus ad l. ex facto. § ſi quis autem. ff. ad S. C. Trebell. & l. an ſubſtitutione. ff. de vulg. conſi. 97. nu. 104
intellectus ad l. deferre §. fin. ff. de iure fiſci & ad l. 1. e- cunia. C. de priuileg. fiſci. conſi. 25. nu 27
intellectus ad cap. olim cautam. de cenſibus. conſi. 59. nu. 12 & 35
intellectus ad l. ſi certa. ff pro ſocio. conſi 97 num. 42
intellectus l. ſi teſtamentum. C. de teſtamen. conſi. 20. num 27
intellectus ad § ſed & aliud, auth. quib. modis natur. effic. legit. conſi. 18. n. 19.
intellectus ad l. licet. C. loca. conſi. 37. num. 71
intellectus, ſiue ratio ad l. placet. ff. de l. b. & poſthu. conſi. 97. nu. 133
intellectus ad l. ſi ita quis, de aut. & arg. lega. conſi. 97. num. 129
intellectus ille attenditur, quem res effectus demonſtrat. conſi. 15. nu. 83
intentioni ſtatuti ſi ſit ſatisfactum, vel vltra quæri debet, quia ſola mens ſpectanda eſt, conſ. 3. nu. 11
interdictum vnde vi, cui conceditur eidem ſortius remedium c. redintegranda. 3. q. 1. conſi. 2. nu 154
interdictum, vnde vi, non conceditur ſpoliato, qui ex primo decreto ſolum poſſidet. conſi. 104. nu. 65.
intereſſe dotis reſtitutæ, ſoluto matrimonio, an debeatur mulieri, ſi aliunde habeat alimenta. conſil. 7. nu. 1, 17 & 18
interdicto, vnde vi, quando agi poſſit ad conſequendam poſſeſſionis æſtimationem. conſ. 2. n. 167
interſſentia quæ, conſi. 55. nu. 83
interpretes ſi duas referant opiniones, & nullam expreſſe probent, vltimam dicuntur affirmare. conſi. 37 num. 72
interpretari eius fuit cuius fuit condere, conſ. 3. n. 21.
interpretari debet actus in meliorem partem, conſil. 82. num. 18
interpretatio quando eſt prohibita à ſtatuto, intelligitur de interpretatione hominis, non legis. conſil. 5. num. 27
interpretatio ſi eſt prohibita, intelligitur de friuola & debili interpretatione non de rationabili, & graui, ibid. num. 28
interpretatio intrinſeca & intellectualis non tenetur in ſtatutis ibid. nu 29
interpretatio in dubio ſemper illa ſumenda eſt, qua dispoſitio valeat. conſi. 97. nu. 119
interpretatio in teſtamẽtis fit ſecundum tempus mortis teſtatoris, quo tempore ſua diſpoſitio recipit perfectionem. conſi 9 num. 149
interpretatio non poteſt ſumi ex actu futuro, ibid. numer. 151
interpretatio illa ſumenda eſt, qua delictum euitatur. conſil. 8. num. 21
interpretatio illa recipi debet, quæ à ſapientibus probari poteſt ibid. num. 22
& illa recipi non debet qua alter contrahentium culpa alterius damnum ſentire poteſt. ibid. nu. 21
& illa ſumenda eſt, quæ magis benignitatem in ſe continet, vti econtra illa euitanda quæ rigorem inducit. ibid. nu. 24
interpretatio illa eſt recipienda, quæ ſapit æquitatem. conſi. 68. nume 20
item non quæ habet iniquitatem ibid num. 21
item quæ à ſapientibus non poteſt reprehendi. ibid. num. 22
item nec, quæ contrahentes decipere poteſt. ibi. n. 23
item quæ fraudem excludit, debet recipi. ibi. nu. 24
interpretatio ſumta ab obſeruantia valet & probabilis eſt. conſi. 104. nume 15
interpretatio in dubio illa ſumenda eſt, qua iudicetur quod talis voluerit eligere illam viam, qua vtrique caſui, & obligationi ſatisfaciat. conſ. 81. nu. 33.
interpretatio magis benigna recipienda eſt. conſil. 82. num 18
interpretatio illa ſumi debet, quæ à ſapientibus non habebit reprehenſionem. ibid. nu. 29
interpretatio ſumi debet, quæ iuri communi conuenit ibid. nu 30
interpretatio in dubio eſt facienda in caſu magis neceſſario conſil. 61. num. 19
interpretatio ſtricte eſt ſumenda in materia feudali. ibid. 20
interpretatio illa ſuſcipienda eſt quando plures ſuſcipi poſſunt quæ æquitatem ſapit. conſi. 41. num. 12
& illa fugienda, quæ iniquitatem ſapit. ibi num 13
& quæ à ſapientibus reprehendi minime poteſt. ibid. num. 14
interpretatio magis conueniens ſenſui probari debet. conſi. 82 num. 26
interpretatio illa ſumenda eſt qua actus à ſapientibus & prudentibus reprehendi poſſit. conſ. 37. nu. 114
interpretatio illa in dubio ſumitur, quæ iure conſentanea ſit conſ. eod. num. 115
& quæ eſt magis veriſimilis. ibid. num. 116
interpretatio omnium requiritur ad conſtituendum quem in mora non ſolutæ dotis. conſil. 7. num. 14 & quæ interpellatio requiratur. num. 19
interpretatio illa ſumi debet in dubio, qua actus non reddatur eluſorius. conſ. 37. num. 120
& vt actus ſuſtineatur. ibid. num. 121.
interpretatio illa, qua actus eluſorius redditur, non eſt ſumenda. conſ. 80 num. 37
interpretatio illa ſumenda, quæ veriſimili propius accedit. ibid num. 38.
interpretatio in dubio debet fieri in benigniorem partem & æquiorem conſ. 96. num. 26
interpretatio illa ſumitur ne fruſtra diſpoſitio facta ſit, etiam in priuilegiis. conſil. 2. nu. 79
interpretatio ſtricta ſumenda eſt in fideicommiſſis legatis & in ſubſtitutionibus, conſi. 97. nu. 4. & 47
interpretatio in dubio ea eſt ſumenda, ex qua delictũ euitatur. conſi. 37. num. 114.
interpretatio ſtricta in legatis fieri debet, conſil. 36. numer. 20
interpretatio quæ ſapit æquitatem, recipienda eſt. cõſil. 70 num. 13
interpretatio in dubio eſt facienda pro liberatione. conſil. 56. num. 37
interpretatio contractus fit, vt iuri communi conueniat. conſil. 98. num. 77
interpretatio verborum quæ, & quomodo ſumatur. conſi. 14. num. 10
interpretatio ea in contractibus ſumitur vt quis minus obligetur. conſil. 32. num. 12
interpretatio in dubio pro dote eſt ſumenda. conſi. 8. num. 10.
interpretatio in dubio pro eo ſumitur, qui de damno euitando tractat. conſ. 16 num. 39.
interpretatio ea in contractibus ſumitur qua quis minimus obligatur. conſi. 32 num. 52.
interpretationem latiſſimam ſumi cum ad ius primæuũ reuertimur conſ. 1. nu. 362.
intrinſeca mutatio non habetur in conſideratione, dummodo forma & valor idem ſit. conſ. 49. n. 39.
inuentarium cum conficitur, citantur fideicommiſſarii. conſi. 89. num. 145.
inuentarium nil releuat, ſi bona omnia non ſunt deſcripta in eo. ibid. num. 146
inuentarium illegitime confectum nihil prodeſſe. conſil. 89 num. 137.
inuentarium conſtituit eo in gradu ac ſi hæreditas adita non fuiſſet. conſi 89. nu. 28.
inuentarium cum conficitur, citantur fideicommiſſarii. conſi. 89. num. 145.
inuentarium nil releuat, ſi bona omnia non ſunt deſcripta in eo. ibi. 146.
inuentarii conficiendi tempus quod. conſ. 89 n 118.
inuentario non confecto lex fingit tantum eſſe in hæreditate, quantum in onere. conſ. 89. nu. 120.
inuentario non confecto, an hæres teneatur vltra vires hæreditatis de iure canonico. conſ. 89. nu. 156.
inuentario qui adhiberi debeant teſtes. conſ. 89. n 174.
inueſtituram petens, ſuo, fratrum, & ſororum nomine iuxta tenorem antiquæ inueſtituræ ſibi non præiudicat, ſi in antiqua inueſtitura ſorores cõprehenſæ nõ ſunt conſi. 1. nu. 96.
inueſtitura renouatiua proprie non eſt inueſtitura, ſed abuſiue. conſi. 66. nu 40.
inueſtitura noua, quæ antiquæ aduerſatur non attenditur, niſi ſcienter ab antiqua ſit receſſum. conſil. 8. num. 23.
inueſtitura prima attenditur. conſ. 1. nu 124.
inueſtitura eſt neceſſaria in feudi conceſſione. conſ. 1. num. 25.
inueſtitura dicitur de poſſeſſione cuiuslibet rei. ibid. num. 25.
inueſtitura ſobreptitia nil prodeſt. conſi. 103 nu. 61.
inueſtitura concedi debet à domino proprietatis. conſil 66. nu. 13. & de ratione & onm. 19.
inueſtitura feudalis vim contractus obtinet. conſi. 101. num. 28.
inueſtitura renouata in perſonam hæredum vel filiorum an renouetur in ſtatu illo prout erat prima. conſi. 54. num. 47.
inueſtitura non poteſt impetrari lite pendente, nulla facta mentione de ipſa pendentia litis conſ. 79. n. 25.
inueſtitura vim habet contractus. conſ. 101. nu 13.
inueſtitura ſeu emphyteuſis conceſſa lite pendente nullius eſt momenti. conſi 79. num. 5.
inueſtituræ renouatio, referens ſe ad antiquam non defenditur, ſi in antiqua aliter cautum reperiatur. conſ. 1. nu 84.
inueſtituræ renouatio intra annum à ſucceſſore directi domini accipienda eſt conſi 1 nu. 42.
inueſtituræ verbum, feudum conceſſum non denotare, cum iam donationis verbum præceſſit. ibi. n. 26.
inueſtituræ nomen generale multa comprehendens. conſi. 2. nu. 268.
inueſtituræ tenor ſpectandus conſ. 103. num. 56.
inueſtituræ primæ tenor obſeruandus eſt. conſ. 104. num. 20.
inueſtituras renouatiuas concedere, eſt conſeruare feudum & emphyteuſin. conſi. 66. n. 28.
inueſtituras renouare, iuriſdictionis eſt. conſ. 66. n. 22.
Ioa An. in c. quod alicui, in ſi. de reg. iur. in 6. declaratur. conſ. 90. nu. 52.
Ioannes Marchio Montiſferrati vltimus ex domo Aledrami teſtatus deceſſit. conſ. 1. nu. 73.
Ioannes Marchio Montiſferrati ex proſapia Aledrami moritur anno 1305. ibid.
Ioa. Georgii vltimi Marchionis Montiſferrati ex domo Palæologa interitus. ibid nu 118.
Ioa. Iacobi Palæologi mors. ibid. n. 113.
Ioa Palæologi mors. ibid. nu. 114.
Ioa. VViclefi hæreſis de Sacroſancta Euchariſtia. conſ. 82 num. 130.
Ioanna & aliæ mulieres adminiſtrantes Regnum Siciliæ. conſ. 65. num 60.
Ioannæ 2. Reginæ Neapolitanorum factum. conſi. 69. num. 48.
Iſerniæ inconſtantia notatur. conſ. 95 nu. 188.
Iſerniæ traditio declara. conſ. 102. nu. 57.
Iſerniæ traditio reiecta. conſ. 99. nu. 150.
iter tutum dicitur ad reuertendum, quod fuit ad eundum. conſ. 100. n. 84.

Digitized by Google

I N D E X.

Iudex in dubio facere debet illud, quod eſt minus damnoſum, & incommodum partibus conſ.62.nu.15.

Iudex bonus & iuſtus ſine cauſa aliquem condemnare non debet, alias diabolus eſt. conſ.96.num.14.

Iudex vt bonus dicitur, & pro eo præſumitur. conſil. 100.num.2.

Iudex inferior non poteſt ex ſua conſcientia ſententiam ferre, ſed debet iudicare ſecundum acta, & probata, conſ.91.num.80.

Princeps autem hoc facere poteſt. ibid.nu.81.

imo & Principis vices gerens ibid.nu.82.

Iudex qui fert ſententiam inter litigantes, ſibi quo ad ius ſuum non præiudicat, etiam recenter ex neceſſitate officii ſui. conſ.58.num.7.

Iudex qui ſubhaſtationi bonorum venditorum auctoritatem interpoſuit, ſibi non præiudicat in iure retractus, qui ſibi iure conſanguinitatis competit, conſ.18.num.8.

Iudex videtur reiicere oppoſitionem factã actori iam admiſſo ad agendum per proceſſum ad vlteriora. conſ.24.nu.9 & quomodo hoc procedat nu.19.

Iudex expectare debet vſq; in diem ſequentem ad ferendum ſententiam conſ.100.nu.273.

Iudex auis eſſe poſſit, qui ignarus, & illiteratus eſt. conſ.100.nu.238.

Iudex qui præſtitit fidem literis, quibus præſtari non poterat, vti ſuſpectus remouendus eſt. conſil.94. num.23.

Iudex quibus iuſtis cauſis vti ſuſpectus remoueri poteſt. conſ.94.nu.12.

Iudex qui ſemel ſuper aliqua cauſa iudicauit, ſuper eadem amplius iudicare non debet, & qua ratione. ibid.nu.13.

Iudex vt ſuſpectus remoueri poteſt, ſi iam aperuit animi ſui opinionem. ibid nu.14.

ita pariter propter iniuriam commiſſam contra litigantem. ibid.nu.15.

Iudex indiſcretus, & iniuſtus, vt ſuſpectus remoueri debet ibid.nu.16.

ita ex nimia ſeueritate in iudicando ibi.nu.17.

Iudex an debeat præſtare fidem & cui nõ eſt præſtanda, ſed præſtita fuit a partibus conſ.25.nu 28.

Iudex ratam habere dicitur examinationem teſtium à notario factam dum ſecundum eam iudicat. conſil. 100.nu 53.

Iudex extra ſuam iuriſdictionem iudicare non poteſt. conſ.2.n.2.

Iudex de ſibi arbitrariis non reddit rationem. conſ.69. num.12.

Iudex in dubio tutiorem viam eligere debet. conſi.2. num.155.

Iudex ſemel approbatus, recuſari amplius non poteſt. conſ.52.num.19.

Iudex competens eſt ratione rei ſitæ. conſ.2.nu.18.

Iudex in iudicando non debet excedere fines mandati, alias quod actum eſt, non valet. conſ.94.nu.38.

Iudex alias illiteratus & imperitus idoneus eſt iudex ſi ex certa ſcientia à Principe fuit datus. conſil.100. num.254.

Idem multorum auctoritate probatur. ibid nu 255.

Iudex ordinarius cum iuſtitiam ſecularẽ adminiſtrare, ſuperior & maxime Pontifex Maximus adiri poteſt. conſ.2.nu 89.

Iudex excedens fines ſuæ poteſtatis dicitur agere tanquam priuata perſona. conſ.69.nu.74.

Iudex ordinarius eſt qui rei conuenti iudex eſt. conſ.2. num 41.

Iudex habet præſumptionem pro ſe, quod iuſte agat. conſ.100.nu.141.

Iudex habet poteſtatem vitæ & necis in homines. conſ 82 nu 117

Iudex ſententiam legere & de ſe[illegible] debet retrahere. conſ.100.nu 242.

Iudex partes abſentes tuetur conſ.2.nu 354.

Iudex publicus coram quo producta eſt ſcriptura ſi ipſam occultaret pœna falſi puniendus eſſet. conſ. 94.nu.57.

Idem de Notario dicimus. ibid.nu.58.

quid ſi dixerint ſcripturas furto ſubtractas eſſe. ibid. num 59.

& an ſtandum ſit eorum iuramento de amiſſione. ibi. num 60.

Iudicis arbitrio relinquuntur quæ ex facto pendent. conſi.69 nu 5.

Iudicis arbitrio relinquitur, an ſimulatio præſumatur ob contumaciam poſſeſſionem. conſ 88 num.45.

Iudicis factum eſſe factum partis. conſ.68.num.15.

Iudicis officio detentor ſpoliatus reſtituitur. conſil. 104.nu.75.

Iudicis arbitrium debet regulari à iure & ratione, non à capite. conſ.42.nu.20.

Iudicis factum quomodo poſſeſſorem excuſet. conſil. 2.num 344.

Iudicis officium ſubuenit actori aduerſus lapſum temporis opponendi de iure communi exceptionem non numeratæ pecuniæ conſ 47.nu 8.& nu.10.

Iudicis non credi exemplum inſtrumenti & proceſſus fuiſſe authenticum conſ.100 nu.229.

Iudici aſſerenti veriſimilia credi, & ſi alias non crederetur. conſ.100 nu 230.

Iudici aſſerenti aliquem eſſe contumacem credi. conſ. 100.nu.269.

Iudicem debere ipſummet examinare teſtes in cauſa criminali conſ.100.nu.43.

Item ei deleganti ex cauſa vices ſuas non credi. ibid. num.44.

Item non procedit ex ſtylo & conſuetudine. ibi. nu.45.

Iudices inferiores cur illiterati eſſe non poſſint. conſ. 100 nu 253.

Iudices illiterati paſſim in Italia conſtituuntur. conſ. 100.nu.257.

Iudices male agere, cum compellunt accuſatos tenuitate ſui probationibus. conſ 82 nu.122.

Iudicandum non eſt exemplis. conſ.75.nu.93.

Iudicantem cuncta rimari oportet. conſ 36.nu.1.

Iudicatum pro veritate haberi. conſ.1.nu.242.

Iudicium ex tribus perſonis conſiſtere. conſi.100. numero 210.

Iura conditionalia non tranſmittuntur. conſ.83 nu.4.

Iura ſui currunt, & ſubueniunt deceptis ſub confidentia alterius. conſ.58.nu.42.

Iura & actiones in hominis diſpoſitione tertiam ſpeciem faciunt. conſ.47.nu.3.

Iura tutoris, & legatarii ſunt diſcreta. conſ 58.nu.5.

Iura dotium eandem rationem habent cum iuribus paraphernalibus. conſ.56.nu.56.

Iura tranſmittuntur paciſcendo cum potentioribus. conſ.28.nu.31.

Iura Epiſcopalia quæ præſcribi poſſint. conſ. 52.num. 174.

Iurans re vera habuiſſe, & recepiſſe, non poteſt obiicere exceptionem non numeratæ pecuniæ conſil.39. num.10.

Imo etiamſi ſimpliciter iuraſſet ſe recepiſſe. ibid. n.22.

Iurans domino quod de cætero erit ei fidelis & quod eum contra omnes adiuuabit, poterit idem altera ſecundo domino præſtare. conſi.32.nu 1.

Iurans ſoluere pecuniam ſibi mutuo numeratam, an poſtea poſſit agere exceptione non numeratæ pecuniæ. conſ.84.nu.28.

Iurans aliquam in vxorem ducere, intelligitur niſi ex poſt fuerit fornicata, & qua ratione conſ.84. nu 30.

Iurandi facultas an tranſeat ad hæredes. con 81. n.28.

Iuramentum quando contrahens eſt læſio, non obligat, & fruſtra ab eo petitur abſolutio & quomodo intelligatur. conſ.24.nu.5.& 44.98 & 99.

Iuramentum errore emiſſum non obligat. ibi.nu.6.

Iuramentum fidelitatis quod expreſſum ſit præſtitum in inueſtitura vel tacite, nil refert, quia ſemper ſubintelligitur. conſ.65.nu.19.

Iuramentum fidelitatis duo operatur, primo facit vt proprie feudum dicatur, non autem emphiteuſis vel cenſus, in quo nõ requiritur ſecundo quod vaſſallus tenetur ad ſeruitium perſonale. ibi.nu.40.

Et an ſi ceſſat vt proprie dicatur feudum. ibid.nu 41.

Iuramentum petitionem moleſtam, neque aliud petendum eſt, ne iurans penitus efficiatur. conſil. 22 num.18.

Iuramentum auctoritate propria & ſponte ſperni non debet. conſi.24.nu.25.

Iurans ſoluere vſuras, tenetur petere abſolutionem à iuramento in qua abſolutione citandus eſt aduerſarius conſ.14.nu.113.

Iuramentum adiectum promiſſioni de ſoluendo infra certum tempus, ſi terminus prorogatur, iuramentum præſumitur repetitum. conſ.37 num 82.

Iuramentum an ſequatur actum ſcripturarum. ibid. num.52.

Iuramentum ligat animam. ibid nu 53.

Iuramentum obligat iurantem rebus ſic ſtantibus non autem mutatis. conſ 27.nu.84.

Iuramentum ſequitur naturam illius actus, ſuper quo ponitur. ibid.nu.49.

Iuramentum quomodo in inſtrumento ſeu contractu præſumatur. conſ 37.nu 47.

Iuramentum requirit formalitatem quandam & expreſſionem verborum. ibid.num.40.& ſeq.

Iuramentum ſi non poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, omnino ſeruandum erit. conſ.19 nu.10.

Iuramentum fidelitatis intra annum inueſtituræ nouæ ſuſcipi debet. conſ.61.nu 30.

Iuramentum eſt quid perſonale ibid.nu.31.

Iuramẽtum in clauſula generali habet vim expreſſionis caſus non comprehenſi. conſ.27 n.8.

Iuramentum præciſe obligat, & quomodo intelligatur. conſi 27.nu.9 & 50.

Iuramentum contra mentem & conſenſum iurantis non valet. conſ 84.nu 24.

Iuramentum contra primordialem naturam actus non valet. ibid.nu.25.

Iuramentum vnum defectum non autem plures ſanare poteſt conſ 29.nu.40.

Iuramentum niſi aliud interuedat, nihil addit actui quia ſecundum eius naturam regulatur. conſi.84. num 31.

Iuramentum quando non regulatur ſecundum naturam actus, cui apponitur. ibi.nu.32.

Iuramentum actum non confirmat, vbicunque eſt contra præſumptam mentem & voluntatem donantis. ibid.nu.33.

Iuramentum tunc intelligitur ſecundum naturam actus, cum deſinit conſentientis intentis ſeu certo modo limitatum eſt. ibi.num.34.

Iuramentum ad vnguem obſeruari debet. conſ 8 n 8.

Iuramentum intelligitur rebus ſic ſtantibus vt ſtant. ibi.num 9.

Iuramentum nõ ligat iurantem cum aduerſarius non implet ex parte ſua ibi.num.10.

Iuramentum fidelitatis comprehenditur regulariter in inueſtitura feudi, niſi ſpecialiter ſit remiſſum. conſ.65.nu.17.

Iuramentum fidelitatis in feudo remitti poteſt, non autem fidelitas. conſi.65.nu.18 & nu 44.

Iuramentum fidelitatis non debet præſtari à vaſallo, cui conceditur res in feudum pro annua quantitate frumenti. conſ.65.nu.51.

& an proprie ſit feudum vel improprie, vel emphyteuſis. ibi.nu.58.

Iuramentum præſtitum vitiatur ſi ex falſa cauſa ſit præſtitum. conſ.91.nu.43.

Idem in ſolutum dato vitiatur. ibi.nu.44.

Iuramentum ſequitur ſecundum naturam actus in quo apponitur. ibi.nu.27.

Iuramentum magis præciſe non obligat quam eſt ipſa natura actus. conſ.27.nu.51.

Iuramentum intelligitur rebus ſic ſtantibus. conſ.84. num.56.

Iuramentum licet habeat vim circa cogitata tamen etiam extenditur cum in genere cogitatum fuiſſe creditur. conſi.37.nu 84.

Iuramentum adhibitum in conuentione præciſe obligat. conſi.63 nu.20.

Iuramentum non ligat impuberem propter defectum iudicii, etiamſi ſit proximus pubertati. conſil.29. num.37.

Iuramentum an confirmet donationem inter virum & vxorem. conſ.84 nu.54.

Iuramentum in donatione appoſitum regulatur ſecundum naturam donationis, non obſtante aſſertione donantis, quod voluerit donationem perpetuo valere, & in omnem caſum conſ.84.nu.41.

Iuramentum ſequitur naturam tantum primordialem actum, non accidentalem. conſ.84.nu.36.

Iuramentum in dubio ſimplex non præſumitur adhibitum. conſi.84.nu.44.

Iuramentum ex cauſa iniuſta non obligat. conſil.82. num.185.

Iuramentum fidelitatis quod à vaſallo præſtatur, requirit verborum ſolemnitatem. conſi.63.nu.39.

Iuramentum nullo modo abſolui poteſt cœpto iudicio & perſonam patiatur. conſi.24 nu 17.

Iuramentum eſt perſonale, neque obligat heredem ad pœnam petitur. conſi.24.nu.1 & nu.22.

Iuramentum eſt conditionale, conſtitus vero cauſa impulſiua. conſi 65.nu.64.

Iuramentum in ſupplementum probationis non datur quando aliquid eſt poſitum per modum conditionis. conſ.5.nu 8.

Iuramentum litis deciſiuum quibus caſibus ceſſet. conſi.47 nu.7.

Iuramentum adhuc vt liget, tria neceſſario requiruntur. conſ.29 nu.35.

Iuramentum fidelitatis an faciat feudum proprium. conſ.65.nu.43.nu.65.

Iuramentum poteſt deferri ſemper quando opponi poteſt exceptio non numeratæ pecuniæ. conſi.47. num.12.

Iuramentum non defertur vbicunque adeſt ſuſpicio vel præſumptio in contrarium. conſi.94.nu.61.

Iuramentum non debet operari vltra partium conſenſum. conſ 84.nu.38.

Iuramentum fidelitatis an ſit de ſubſtantia feudi. conſi.65.nu.19.

Aaa

INDEX.

Iuramentum non poteſt ſanare ſeu ſupplere duos defectus. conſ. 84 nu 48
Iuramentum fidelitatis ſub qua forma præſtetur. conſ. 63. num. 45.
Iuramentum debet eſſe ex voluntate iurantis, cum eius animam liget. conſi. 57. nu. 43.
Iuramentum fidelitatis ad quid obliget. conſil. 93. num 101.
Iuramentum tertio non obſtat. conſ. 39. nu. 73.
Iuramentum ſuper actu ficto & ſimulato non valet, conſ. 39. nu. 74.
Iuramentum ſuper confeſſione à teſtatore præſtitum ad fauorem incapacis vxoris, nil prodeſt, & qua de cauſa. conſ. 39 nu. 76.
Iuramentum impuberis eius contractum non firmare. conſ. 1. nu. 323.
Iuramentum auferre omne remedium reſciſſorium ex l. 2. de reſcind. vend. conſ. 1. nu. 360.
Iuramentum tollit læſionem enormem. conſ. 1. n. 361.
Iuramentum fidelitatis eſſe de ſubſtantia feudi ibid. num. 28.
Iuramentum per vim & metum extortum ſponte poſſe ſperni ibid. nu 302.
Iuramentum fidelitatis præſtitum domino directo & mediato per ſubditos vaſallorum aſſecurationis iuramentum dici. conſ. 1 nu. 346.
Iuramentum fidelitatis contra conſuetudinem præſtitum, per metum, & vim extortum præſumi ibid. num. 342.
Iudicium præcepta contra ſolitum inualida ſunt. conſ. 1 nu 343.
Iuriſdictio feudi an tranſeat cum vaſallo in Principem, feudalium dominum quem per cohærentiam & confœderationem pro domino recognoſcit. conſ. 12. nu 29.
Iuriſdictio ſola non ſufficit ad præcedentiam inducendam. conſ. 52. nu. 186.
Iuriſdictio maior aut minor ſola non alterat gradus dignitatis eius. conſi. 52 nu. 88
Iuriſdictio perpetua præfectus temporali. conſilio 51. num. 17.
Iuriſdictio Caſtri dicitur ex fructibus Caſtri. conſ. 66. num. 4.
Iuriſdictio, & poteſtas Epiſcopi in Eccleſia ſimplici eſt de iure communi fundata, vt de ea diſponere poſſit. conſ. 90 nu. 13.
Iuriſdictionis maioritas an & quando arguat maiorem dignitatis & præeminentiæ. conſ. 51 nu. 55.
Iuriſdictionis exercitium arguit fines eſſe illius territorii cuius iudex ius dicit. conſ. 21. nu. 10. & n. 17.
Ius noſtrum ſine facto noſtro à nobis auferri non poteſt conſ. 1. nu. 292.
Ius in potentiores in detrimentum aduerſarii non poteſt transferri. conſ. 1. nu. 299.
Ius accreſcendi an habeat locum in legato ſinguli ob legalem coniunctionem. conſ. 51. nu. 11.
Ius ad rem continet ſpem, quæ ex quo cauſam habet de præterito, probabile & conſiderabile dicitur, conſ. 36. nu. 23.
Ius ad rem facilius tollitur quam ius in re, & qua ratione. conſi. 36. nu 5.
Ius accreſcendi ſi eſt ſubſtitutioni fideicommiſſariæ iunctum, facit illam ſubſtitutionem ſui natura non tranſmiſſibilem, tranſmiſſibilem. conſ. 95. num. 118.
Ius adeundi cenſetur in bonis noſtris quoad tranſmiſſionem, ſecus quoad tranſmiſſionem pro publicatione. conſ. 77. nu 19.
Ius generis non impedire feudum deuolui ad dominum ob delictum à vaſallo commiſſum. conſ 99. num. 194.
Ius collationis beneficiorum leue eſt quia detrimentum leue non dicitur. conſ 83. nu. 16.
Ius quærendum publicari nequit conſ. 77. nu. 26.
Ius canonicum ſeruari debet inter laicos in ciuitatibus, licet non immediate ſed immediate Eccleſiæ ſubiectis, & quales ſint. conſi 93. nu. 32.
quando ſedeat ius Ciuile diſcrepans à Iure Canonico, ibidem.
Ius ad rem competens ob acceptationem vigore gratiæ exſpectatiuæ eſt conſiderabile, & non cenſetur ſublatum per ſecundum reſcriptum ab alio impetratum nulla de illo iure facta mentione. conſ. 36. num. 47.
Ius petendi legitimam in bonis noſtris an ſit. conſi. 77. num. 12.
Ius adeundi eſt cauſa cohærens corpori conſ. 101. n. 12.
Ius Canonicum non curat de legitimatione filiorum per ſubſequens matrimonium vt ſint habiles ad ſucceſſionem, ſed tantum vt matrimonium valeat. conſ. 16. nu. 22.
Ius fauet vigilantibus potius quam negligentibus & deſidib⁹: unde negligẽtes à lege puniunt. conſ. 9. n. 3.
Ius alterius ſine cauſa tolli non debet, quia ita ius naturæ ſuadet. conſi. 75. nu. 53.
Ius naturale quoad prima principia eſt immutabile. conſi. 100. nu. 105.
Ius futurum ſub generali hypotheca omnium bonorum continetur. conſi. 77. nu 3.
Ius quærendum non tranſit ad patrem, vel dominum. conſ. 100 nu. 18.
Ius adeundi hæreditatem non eſſe ius, ſed facultatem. num 19.
Ius petendi ſupplementum legitimæ continetur ſub hypotheca omnium bonorum conſ. 77. nu. 23.
Ius a domino ſine eius facto auferri non poſſe. conſ. 1. nu. 324.
Ius conditionale non tranſmitti. conſ. 101 nu. 16.
Ius certum non læditur ob ſubleuationem. ſecus. conſi. 36. num. 54.
Ius patronatus Eccleſiaſticum cum vniuerſitate tranſire dicitur. conſ 66. nu. 26.
Ius canonicum in foro ſeculari etiam ſeruari debet. conſ 93 nu. 18.
Ius ex facto oritur conſ 2 nu. 108.
Ius bonum quis habere dicatur. conſ. 67 nu. 18.
Ius reuocandi inueſtituram an competat fructuario. conſ. 66 nu 19.
Ius poſitiuum quando permi nõ poſſit conſ. 103 n. 52.
Ius ad rem donari poteſt. conſ. 77. nu. 18.
Ius patronatus Eccleſiæ ſecundum veriorem opinionem a laico poſſideri poteſt conſ. 90. nu 76.
Ius patronatus Eccleſiæ præſcriptione acquiſitum eſt adeo valide acquiſitum, vt impediatur collatio Pontificis. ibi. nu 81.
Ius patronatus laici in Eccleſia eſt ex gratia. ibi. nu. 78.
Ius patronatus non cenſetur comprehendi ſub reſeruatione beneficiorum. conſ. 90 nu. 85.
& quid de iure patronatus acquiſito præſcriptione. ibid. nu. 86.
& de qua præſcriptione intelligi debeat. ibi. nu. 87.
Ius patronatus acquiſitum præſcriptione à laico an poſſit impedire collationem pontificis, vel ordinarii. conſ. 90. nu. 49.
& quid ſi vltimus inſtitutus eſſet mortuus. ibi. nu 50.
Ius patronatus an in eccleſia præſentis poſſit diſtinguuntur duo capita. ibid nu 51.
Ius patronatus laicorum in eccleſia eſt quid de iure ſpeciali conſil 90. nu. 3.
Ius patronatus laici in eccleſia eſt ex gratia conſil. 90. num 78.
Ius patronatus tribus modis acquiritur. conſ 90. n. 9.
Ius patronatus non acquiritur ſi quis aliquid eccleſiæ etiam cum conſenſu epiſcopi dederit, quomodo procedat. conſ 90. nu. 10 & nu. 41.
Ius patronatus poteſt in eccleſia conſtitui ob re ædificationem eccleſiæ conſ. 90. nu. 27.
Item ob dotationem eccleſiæ, quæ forte erat inops, & tenuis reditus, & quomodo intelligatur. ibi. nu. 28.
Ius patronatus tranſit ad ſpurios, & fœminas. conſ. 90 nu. 18.
feudum autem nequaquam. ibi. nu. 19.
Ius patronatus eſt quid oneroſum eccleſiæ, cui quædam imponitur ſeruitus. conſ. 90. nu. 1.
Ius patronatus eccleſiæ ſecundum veriorem opinionem a laico poſſidere poteſt. conſ. 90 num 76.
Ius patronatus alteri legari non poteſt, quia tributum dicitur ius alimentorum, honoris, & præeminentiæ, non proprietatis. ib. nu. 90 & nu. 94. in fine.
Laicus cui antiquitus ſunt conceſſæ decimæ in feudum, non poteſt transferre ſine conſenſu Epiſcopi Eccleſiaſticæ perſonæ, vel loco religioſo, & qua ratione hoc ſit ibid. nu. 91
Ius patronatus titulo inſtitutionis, & hæreditario relinqui poteſt. ibi nu 96.
& an alio modo relinqui poſſit ibid.
& an requiratur conſenſus epiſcopi. ibi. nu 97.
Ius patronatus non cenſetur comprehendi ſub reſeruatione beneficiorum conſ. 90 nu. 85.
& quid de iure patronatus acquiſito præſcriptione. ibid. nu 86.
& de qua præſcriptione intelligi debeat. ibi. nu. 87.
Ius patronatus cur conceditur laicis. ibid. nu. 100.
Ius patronatus eccleſiæ an ab inteſtato tranſeat ad heredes. ibi. nu. 109.
Iuris patronatus fructus quales dicantur. ibi num 123.
Iuſta ignorantia in muliere quæ, & quomodo dicatur. conſ. 35. nu 33.
Iuſtificati qui dicantur conſ. 82. nu 61.
Iuſſus ſuperioris excuſat. conſ 36. nu 14.
Iuuenes facile inducuntur ad dilapidandum bona ſua conſ. 57. nu. 7.

L.

Labor vnius alteri prodeſſe non debet, & ſibi nocere. conſ 9. nu. 2.
Laceriano inſtrumẽt. ſulpic. onẽ inducit, conſ 48. nu. 5.
Lacus ſi fuerit venditus cum 10 pedibus terræ circum circa, ſi lacus augeretur, an etiam illi pedes augeantur. conſ. 26. nu 34.
Laicus cui antiquitus ſunt conceſſæ decimæ in feudum non poteſt transferre ſine conſenſu Epiſcopi eccleſiaſticæ perſonæ vel loco religioſo, & qua ratione hoc ſit. conſ. 90. nu. 91.
Laicus non poteſt præſcribere ius patronatus in eccleſia quæ nunquam fuit patronata, & ſi nunquam extitit libera ſuit conſ. 90 nu. 46.
Laicus poteſt præſentare clericos, & ſacerdotes in eccleſia conuentuali, qui eccleſiæ inſeruire debent, non autem eligere prælatum. conſ. 90 nu 38
Laicus non eſt omnino incapax iuris patronatus eccleſiæ. conſ. 90. nu. 70.
Laicus quando præſcribere poſſit ius patronatus. conſ. 98. num 4.
Laicus quoad officium Eccleſiaſticum tantum poteſt, quantum ſui exceptum reperitur conſ 90. nu 89.
Laicus non eſt omnino incapax iuris patronatus Eccleſiæ. conſ. 90. nu. 70.
Laicus quod iudicet clericum eſt contra iuris regulas. conſ 52 nu. 104.
Laici in terris Eccleſię tenentur obſeruare quod pretio nudo promiſerunt. conſ. 92 nu 75
Lapicidina, cretifodinæ, argenti & auri fodinæ in fructu ſunt. conſi 66. nu. 3.
Laudum latum ab arbitris extraiudicialiter & ſine cauſæ cognitione vim ſententiæ non obtinet conſ. 91. nu. 57.
Laudum latum ab arbitris vitiatur ex falſa cauſa conſil. 91. nu. 48.
Laudum defectu poteſtatis corruere. conſi 1 nu. 269.
Laudum emologatum ſaltem in vim pacti valet conſil. 1. nu. 270. ubique egregie declaratur
Laudum poſſe reſcindi ob enormiſſimam læſionem, conſ. 1. num 348.
Legare nemo poteſt ſibi ipſi. conſ. 85. nu. 11.
Legatum liberis, factum illis liberis, qui tempore teſtamenti extabant deberi, non deinde natis, etiam ſi conditionalis eſſet diſpoſitio. nu. 172. ſed declara vt infra. conſ. 1. n 191. & n 18.
Legatum acceptaſſe dici qui de eo diſponit. ibi. n. 490.
Legatum conditionale non tranſmittitur niſi euenerit conditio. conſ. 60. nu. 45.
Legatum dotis, vt cum aliquo viro ſe copulet reſpicit ſubſtantiam legati non autem executionem. ibid. num 50.
Legatum debetur ſecundum naturam quam habet tempore mortis teſtatoris non teſtamenti & numero præced. conſi. 97. num. 147.
Legatum factum cognatis an debeatur ſingulis vel vniuerſis. conſi 97. nu. 144.
& an legari poſſit vniuerſitati & vni corpori debeatur vt ſingulis ibi. nu. 145.
Legatum factum de omnibus bonis, quæ Peruſiæ reperiri poſſunt, an intelligatur tantum de bonis tunc exiſtentibus vel quæ eſſe in futurum poſſunt. conſi. 97. nu. 128.
Legatum factum de certa ſpecie non recipit augmentum, & qua ratione. conſ. 97. nu. 111.
Legatum factum ab aliquo vxori ſuæ, quam non habebat, an intelligatur factum vxori futuræ, conſ. 97. nu. 89. & nu. ſeq.
Legatum tertiæ partis intelligitur de tempore facti teſtamenti non alio, licet alia bona eſſent poſtea acquiſita. conſ. 97. nu 73.
Legatum factum pro prima filia nubenda, intelligitur pro prima filia reſpectu natiuitatis non autem matrimonii conſ. 97. nu. 87
Legatum factum de frumento quod quis in horreo habet, ſi frumentum conſumptum ſit, quid ſit faciendum. ibid. nu. 76.
Legatum an reuocatum præſumatur ob ſupervenientiam inimicitiæ conſ. 30. nu. 17.
Legatum rei alienæ factum affini, valet, etiam ſi legans ignoret eſſe alienam. conſ 89. nu 124.
Legatum rei ſuppoſitæ fideicommiſſo valet, & ab hærede contradici non poteſt ibid. nu. 125.
Legatum an veniat ſub reſtitutione fideicommiſſi à coniectura voluntate teſtatoris. conſ 86 nu 18
Legatum ſingulare non venire in reſtitutione fideicommiſſi vniuerſalis ibi. nu. 19.
Legatum quando ex ordine intellectus ſubſequitur fideicommiſſum, an veniat in reſtitutione fideicommiſſi. conſ. 86. nu. 29.
Legatum ab hæreditate ſeparatum non venit cum

I N D E X.

ea reſtituendum, ibidem num. 90.
legatum ſubiacere reſtitutioni fideicommiſſi cum eadem ſub forma, qua fideicommiſſum, eſt relictum. conſi. 86. nu. 10.
legatum factum poſt vniuerſale fideicommiſſum cum ipſo fideicommiſſo debet reſtitui. conſ. 86. n. 3.
legatum quando iure hæreditario peti poſſit. ibi. n. 4.
legatum venire in reſtitutione fideicommiſſi cum perpetuo bona ſunt in familia conſeruanda. conſi. 86. num. 13.
legatum maximi valoris venire in reſtitutione fideicommiſſi. conſ. 86 nu. 14.
legatum cognatis factum, illis cognatis, qui teſtamenti tempore extabant debetur. conſi. 1. nu 170.
legatum agnatis factum eſſe fauorabile. conſi 86. n. 53.
legatum ſubiacere reſtitutioni cum relinquitur fideicommiſſum ſub nomine bonorum & hæreditatis. conſi. 86. nu. 6.
legatum vſusfructus cedere ſolum à die aditæ hæreditatis conſ. 105 nu. 8.
legatum iure inſtitutionis relictum, venire in reſtitutione fideicommiſſi. conſ. 86. nu. 8.
legatum quando relinquitur poſt fideicommiſſum, non venit regulariter in reſtitutione fideicommiſſi. conſ. 86. nu. 21.
legatum factum vxori & poſt eius mortem filiabus & earum hæredibus, altera filiarum ſuperſtite, hæres præmortuæ filiæ excluditur. conſi. 105. nu. 16.
legatum factum ancillæ meæ nomine Agathæ an ſi vendita ea, alia, cuidem nomen imponitur, ematur, debeatur illi ſecundæ. conſ. 97. nu. 38.
legatum factum vni ex ſociis debet cum aliis communicari, alias ſocietas contracta non dicitur. conſ. 1 . nu 18.
legatum ſubiacere reſtitutioni cum relinquitur fideicommiſſum ſub nomine bonorum & hæreditatis. conſi. 86 nu 6.
legatum agnatis factum eſſe fauorabile. conſ. 86. n. 53.
legatum quando relinquitur poſt fideicommiſſum, non venit regulariter in reſtitutione fideicommiſſi. conſi. 86. nu 21.
legatum habitamenti factum vxori in domo teſtatoris intelligitur de alimentis in domo debitis, & non aliter extra domum. conſ. 62. nu 2.
niſi vxor diſceſſerit è domo illa in aliam, legitima de cauſa. ibi. nu. 3.
quam legitimà cauſam vxor probare tenetur. ib. nu 4.
legatum adiecto onere in vim modi, ademto onere cenſetur ademtum. conſ. 62. nu. 9.
legatum alimentorum dicitur etiam de habitatione. ibid. nu. 10.
legatum an veniat ſub reſtitutione fideicommiſſi à coniecturata voluntate teſtatoris. conſ. 86. nu 18.
legatum ſingulare nõ venire in reſtitutione fideicommiſſi vniuerſalis. ibi. nu. 19.
legatum factum poſt vniuerſale fideicommiſſum cum ipſo fideicommiſſo debet re ' itui conſ. 86. n. 3.
legatum quando iure hæreditario peti poſſit. ibi. nu. 4.
legatum dotis cenſetur conditionale, & qualis ſit eius effectus. conſi. 60. nu. 37.
legatum relictum verbis, quæ non reſpiciant ſubſtantiam legati, ſed potius executionem dicitur purum ibi. nu. 38.
legatum factum reginæ ſub nomine dignitatis, non tranſit ad ſucceſſores conſ. 52. nu. 1. 8
legatum factum vicario non tranſit ad ſucceſſores. ibi. nu 1. 9.
legatum venire in reſtitutione fideicõmiſſi, cum perpetuo bona ſunt in familia conſeruanda. conſi. 86. numer 13.
legatum rei alienæ factum affini, valet, etiamſi legans ignoret eſſe alienam conſ. 89 nu. 124.
legatum rei ſuppoſitæ fideicommiſſo valet & ab hærede contradici non poteſt. ibi. nu 125.
legatum ſubiacere reſtitutioni fideicommiſſi cum eadem ſub forma, qua fideicommiſſum, eſt relictum conſi 86. nu. 10.
legatum ſub modo implendo per Prælatum factum Eccleſiæ, ſi modus non fuerit impletus an legatum Eccleſiæ debeatur, & quomodo intelligatur. conſi. 78. nu. 18.
legatum factum cognatis de illis intelligitur, qui eo tempore erant cognati, non qui ignorabantur conſ. 40. nu. 13.
legatum maximi valoris venire inſtitutione fideicommiſſi. conſi. 86, nu 24.
legatum factum marito, & vxori, & filiis ſuis, non extenditur ad filios ſuſceptos ex ſecundo matrimonio. conſi. 40. nu. 5.
legatum iure inſtitutionis relictum, venire in reſtitutione fideicommiſſi. conſ. 86. nu. 8.
legatum pecuniæ an ſoluendum ſit iuxta valorem pecuniæ tempore facti legati, vel tempore ſolutionis. conſ. 49. nu. 50. & 5.
legatum factum vxori ſimpliciter, an dicatur factum de dote. conſ. 5. nu. 12.
legatum factum alicui, erga quem maxima erat affectio, & quem diligebat teſtator, non dicitur factum animo compenſandi. conſ. 56. nu. 18.
legatum an ſit factum animo compenſandi necne, ex coniecturis tantum cognoſci poteſt. ibi. nu. 9.
legatum factum alicui de eo, quod ex teſtatoris voluntate debeatur, an præſumatur ad compenſationem. conſ. 56. nu. 14
legatum potius inualidum cenſeri debet quam quod teſtator noluerit grauare heredem. ibi. nu. 11.
legatum factum creditori ex bonis ei obligatis cenſetur factum animo compenſandi. ibi nu. 27.
legatum factum mulieri a marito cuius vxoris paraphernalia apud eum eſt, cenſetur factum animo compenſandi, & qua ratione. ibi nu. 14.
legatum factum alicui, cui debetur, ſi excedet ſummam debitam, cenſetur factum animo compenſandi. ibi. nu. 25.
legati dominium recta via in legatarium tranſire dicitur. conſi. 73. n. 11.
& quid in fratribus mendicantibus. ibi. nu. 12.
legati ſunt maiores ordinariis. conſ. 51. nu 57.
legati ſedis Apoſtolicæ fulgent maxima dignitate ſicut olim proconſules. conſi. 52. nu 61.
legati ſedis Apoſtolicæ ſunt maiores, & digniores quocunque ordinario, ideo ab eis honorandi. conſ. 52. nu. 67.
legati ſedis Apoſtolicæ vtuntur inſigniis papalibus. conſ. 51. nu. 67.
legati apoſtolici ſicut Papa honorari debent conſ. 52. num. 65.
legata poſt fideicommiſſum relicta non venire in reſtitutione fideicommiſſi conſi. 86 nu. 57.
legata non eſſe ſtricte interpretanda conſ. 86. nu. 54.
legatus Apoſtolicus reſpectu epiſcoporum & aliorum prælatorum eſt ſicut ſol inter planetas. conſ. 51. num. 67.
legatarium non poſſe contrauenire facto defuncti. conſ 89. nu 51.
legatarius & hæres an ſimul quis eſſe poſſit. conſ. 86. num. 84.
legatarius an poſſit querelare teſtamentum de inofficioſo. conſ 58. nu. 2.
legationis munus non niſi eruditis mandari. conſ. 100. nu. 245.
legitimare illegitimos eſt ex reſeruatis Principi. conſi. 20. nu. 35.
comes quando legitimat aliquem, facit vt cenſeatur ille legitimatus natus ex legitimo matrimonio. ibi. num 16.
legitimandi poteſtas maxima in Principe, & quæ conſ. 19. nu. 10.
legitima à teſtatore non poteſt grauari, ſed libere relinqui debet, niſi forſan eſſet in fauorem liberorum. conſi. 57. nu. 9. & nu. 12. de veritate.
legitima antequam petatur vel agnoſcatur tranſmittitur. conſ. 77. nu. 8.
etiam ad hæredes extraneos. ibi nu. 9.
licet petitio facta non ſit. ibi. nu 10.
legitima nulla poteſt detrahi de bonis primogeniture. conſi 43. nu. 26.
legitima filus debetur iure naturali. conſ. 77. nu. 4
& debetur ſine conditione, die, modo, vel grauedine. ibid. nu. 5.
legitima ante mortem patris non habet nomen legitimæ. ibi. nu. 6.
legitima eſt acquiſita filio ſtatim poſt mortem patris, licet petita non fuerit. conſi 77. nu. 14.
legitima conſequitur tribus actionibus. ibi. nu. 15.
legitima cenſetur æs alienum. ibi. nu. 16.
legitima non publicatur cæteris bonis publicatis, & quomodo intelligatur. conſ. 77. nu. 17.
legitima filiorum à feudo deduci non poteſt. conſil. 104. nu. 14.
legitima iure, vel ſaltem ratione naturali filiis debetur conſ 81. nu. 25.
& debetur titulo inſtitutionis ibi. nu 16.
legitima filius fraudari non poteſt. conſ 104. nu. 11.
legitima differt ab eius ſupplemento. conſilio 77. numero 24.
legitima acquiritur titulo lucratiuo: dos vero non conſ. 4. nu. 42.
legitimæ & ſupplemento an ſit renuntiatum cum filius promiſit plus non petere. conſi. 71. nu. 14.
legitimæ cenſeri renuntiatum cum filius promiſit, nihil plus petere. ibi. nu. 15.
legitimæ renuntiatum cenſeri cum renuntiatum ſuis hæreditati integraliter & ſine diminutione. conſil. 71. num. 11.
legitima cenſetur remiſſa renuntiando bonis adhibito iuramento. ibi. nu. 24.
legitimæ renuntiatum cenſeri cum filius, patre viuente, bonis paternis renunciauit. conſi. 71. nu. 5.
legitimæ cenſeri renuntiatum, cum teſtamento, in quo nil ſuum relictum, à filio approbatum fuit. conſi. 71. nu. 21.
legitimæ cenſetur renuntiatum, cum renuntiatio nil poteſt operari. conſi. 71 nu 23.
legitimæ renuntiatum cenſeri, cum eſt renuntiatum hæreditati, cum vnita eſt legitima. conſilio 71. numer 8.
item cum data eſt recompenſatio. ibi. nu. 9.
legitimæ renuntiatum non cenſeri per ſimplicem & generalem renuntiationem. conſ. 71. nu 2.
legitimæ quantitas quæ ex filiorum numero. conſi. 88. num. 9.
legitimæ nullum onus imponi poteſt. conſ. 85. nu. 19.
legitimam filius debitam prohiberi ſtatuto poſſe. conſ. 4. nu. 41.
legitimam grauari non poſſe. conſi. 89 nu 148.
legitimam deduci deducto prius ære alieno. ibidem. num. 149.
legitimam eſſe potentiorem Trebellianica. conſil. 88. num. 19.
legitimæ fructus non imputari. conſ. 88. nu. 18.
legitimam filio non deberi patre viuente. conſ. 71. n. 7.
legitimam non augeri auctis facultatibus. conſil. 72. num. 59.
legitimam à filia excluſa ſtatuto non peti. conſi. 72. num 25.
legitimatio neceſſario requirit legitimati conſenſum, & de ratione, quare conſ. 19. nu 2. & nu. 16.
& ita in teſtificationibus naturalium. ibid.
legitimatio requirit cauſam, quæ eſt vel neceſſaria, vel vtilis, vel prærogatiua, quæ cauſæ non præſumuntur niſi appareant, & hoc eſt in legitimatione Comitis Palatini, non Principis quia eius voluntas pro cauſa habetur. conſ. 19. nu. 3.
legitimatio filiorum per ſubſequens matrimonium cur non extendatur etiam ad feuda generaliter, vt ſecutis nuptiis omnes generaliter naturales legitimantur. conſ. 16. nu 25.
legitimatio ſine tamen præiudicio filiorum legitime natorum qui d operetur. conſ. 20. nu. 23.
legitimatio inuito eo de cuius ſucceſſione agitur, non conceditur. conſ. 20 nu. 29.
legitimatio quomodo poſſit fieri cum tractetur de dubia mente defuncti. ibi. nu 30.
legitimatio qualis ſit maior vel per ſubſequens matrimonium, vel per reſcriptum. conſ. 18. nu. 13.
legitimatio poteſt fieri abſq; cauſa, dum tamen ita velit pater, quia voluntas patris pro iuſta cauſa habetur conſ 19 nu 12.
legitimatio debet facere mentionem de ſubſtituto, vel alio in cuius præiudicium fit conſ. 20. nu. 12.
legitimatio an requirat citationem aui, proximi & maiorum, ſi adſunt. conſ. 19. nu 24.
legitimatio facta infanti cum conſenſu tutorum an valeat, conſ. 19 nu 18.
legitimatio eſt actus fauorabilis. conſ. 18. nu. 16.
legitimatio poteſt fieri exiſtentibus etiam aliis filiis legitimis vel agnatis. conſ. 20. nu 44.
legitimatio requirit iuſtam cauſam conſ. 20. nu. 9.
legitimatio auferens ius iam quæſitum, vel probabili ſpe acquirendum vere legitimi non valet. conſi. 20. num. 37.
legitimationis cauſa eſt de reſeruatis Principi & vti reſeruata an poſſit ſubdelegari. conſ. 17. nu. 9.
legitimatus per reſcriptum in quo differat à legitimato per ſubſequens matrimonium ad ſucceſſionem in bonis fideicommiſſo ſubiectis. conſ. 18. nu. 10.
legitimatus excludit ſubſtitutum & quando conſ. 20. nu 52. & ſup. nu 24. & inf. nu. 36.
legitimatus à Principe, legitimationem ratificare debet, & qua de cauſa. conſ. 92. nu 70.
legitimatus per ſubſequens matrimonium, non ſuccedit in feudo Marchiæ, vel altero quod dignitatis eſt. conſ. 16. nu 8.
legitimatus ſub his verbis, vt poſſit ſuccedere omnibus & quibuſcunque, ac pro omnibus & quibuſcunque rebus, an poterit ſuccedere in feudo & emphyteuſi eccleſiaſtica conſ 19 nu 14.
legitimatus per ſubſequens matrimonium, vel etiam per reſcriptum, ſuccedit in feudo. conſilio 16. num. 4. & nu. 8.
legitimatus per ſubſequens matrimonium aſſumi poteſt ad epiſcopatum. conſ. 16. nu. 5. & nu. 27.

Digitized by Google

INDEX.

legitimatus per ſubſequens matrimonium, non ſuccedit in feudo quando verba inueſtituræ reſpiciunt natiuitatis initium & originem. conſil. 16 nu. 6. & nu. 20.

legitimatus per ſubſequens matrimonium idoneus eſt ad Epiſcopalem dignitatem, ſed nunquid ad feuda. conſ. 6. nu 17.

legitimatus per ſubſequens matrimonium ſuccedit in feodo vel emphyteuſi eccleſiaſtica, non autem in temporalibus, ibi nu. 18.

legitimatus an faciat deficere fideicommiſſum. ibidem. nu. 19.

legitimatus an veniat appellatione filiorum in materia ſucceſſionis in feudo & quid in fideicommiſſo, conſil. 16. nu. 1. & nu. 3. & de veritate nu. 19.

legitimatum per ſubſequens matrimonium, non ſuccedere in feudo, quando inueſtitura reſpicit natiuitatem & originem, & alias vt ibi. conſ. 16. nu 22.

lego & inſtituo apud ignaros & idiotas non differunt. conſ. 56. nu 44.

Leo decimus Pont. Max. an obſeruauerit fidem ſaluiconductus dati Paulo Baleono declaratur. conſ. 100. nu. 224.

Leonis decimi Pont Max factum contra Paulum Baleonem conſ. 100 nu. 192.

læſio enormiſſima quæ conſ. 1. nu. 494.

læſio conſiderari non poteſt, cuius contractus à ſuperiore confirmatus fuit. conſ. 1. nu 355.

læſio minima an habeatur in conſideratione. conſi. 36. num. 44

læſioni enormiſſimæ renunciatum non eſſe ea quibuſuis clauſulis conſil 1 nu. 359.

læſionem enormiſſimam iuramentum non tollit. conſil. 1. nu. 362.

læſionem conſiderari non poſſe ratione incerti euentus conſil. 1 nu. 353.

læſos enormiter ex iuramento quomodo ei poſſit contrauenire conſi. 24. nu 24.

læſum dicere ſe non poteſt qui iactum retis emit. conſil. 1. nu 354.

leuatio ſcripturæ in publicam formam contra præceptum ſuperioris non valet, & de alio geſto idem dicimus conſil 42. nu. 10.

leuis cauſa excuſat quem à dolo. conſil. 28 nu. 16. & etiam à crimine maieſtatis læſæ ibi. nu. 17. item à pœna homicidii ibi. nu 18.

leuis cauſa excuſat quem à dolo & delicto. conſ. 31. n. 8

lex id voluiſſe præſumitur, cum facile id exprimere potuiſſet nequee xpreſſit. conſil. 30. nu. 8.

lex quæ varios habet intellectus, non licet allegari ad deciſionem quæſtionum. conſil 90 nu 115.

lex præſumens aliquid ex diſpoſitione teſtatoris an ſpecialis dici poſſit. conſi. 95 nu 117.

lex naturalis eſt immutabilis iuxta ſuum primum principium. conſi. 100. nu 99.

lex vel ſtatutum quod alter pro alterius delicto puniatur, eſt odioſum & rigoris plenum conſ. 43 n. 10

lex vbi obligat in foro animæ, debet eſſe fundata in veritate non in præſumptione conſi. 57 nu 54.

lex humana iudicat ex exterioribus, lex vero diuina ex interioribus ibi. nu 55

lex præſumit titulum adeſſe ex curſu temporis excedentis memoriam hominum conſi 90 nu 65.

lex in ſumma. ſ. idem Labeo ait. ſi vicinus ff. de aqua pluuiæ. quomodo procedat conſi. 43 nu. 17.

lex ſtatuens vnum pro altero in facto teneri ſtricte intelligitur conſi 98 nu 68.

lex quando diſponit ſub nomine qualitatis, valet argumentum de tanquam. conſi. 40 nu. 7.

lex ſi quis filium C. de inofficioſo teſtamento declaratur, conſi. 105 nu 83.

lex tutor. C de ſenten. paſſis & reſtitutis declaratur. conſil. 103. nu. 20.

lex quæ non eſt authentica an allegari poſſit conſil. 65. nu. 18.

lex generaliter loquens generaliter debet intelligi, vt comprehendat etiam perſonas priuilegiatas. conſ. 74. nu 21.

lex non plus agit quam ſibi dictat naturalis ratio conſil. 93 nu. 115.

lex præſumit titulum adeſſe ex curſu temporis excedentis memoriam hominum. conſi 90. nu 65

lex eſt quæ dat ordinariam iuriſdictionem conſil. 52. nu. 13.

Lex his prædiis de euictio declaratur conſ. 89. nu 141.

lex & natura nil fruſtra operantur. conſ 100 nu. 137.

lex qua de cauſa introduxerit vſucapionem & perſcriptionem. conſi. 37 nu 119.

lex Macedonum, qua propinqui pro propinqui delicto puniebantur. Et Alexandri, abrogatio. conſil. 99. nu. 224.

lex maxime damnat lites, & controuerſias, conſi. 80. num. 48.

lex quantumcunque dura ſit, tamen eſt ſeruanda. conſil. 3. nu 25.

Lex his prædiis. de euictio. declaratur. conſil. 89. num. 141.

lex puniens vnum ob alterius delictum rigoris plena eſt conſil 99 nu. 118.

lex præſumit, quæ publice geruntur omnibus innoteſcere, conſil. 15. nu. 21.

lex & iudex habent poteſtatem vitæ & necis in homines. conſi 82. nu. 117.

legis auxilio non iuuatur, qui in eam committit. conſil. 100. nu 135.

legis Iuliæ maieſtatis duo capita. conſil 99. nu. 58. item quod primum ſit caput ibi. nu. 59. item quod pœnæ de eo ſint ibi. nu 60. item quod ſecundum ibi. nu. 61.

l. Iuliæ cap. 2 eſſe ex aliquorũ opinione conſ. 99. n. 65.

l. vlt. ff. ad l. iul. maieſt. diſtinctio an hodie ſeruanda ſit conſi 99 nu. 71.

l. quiſquis C. ad. l. Iul maieſt à quibus, & quo tempore promulgata, conſil. 99 nu 72.

item ſola eius conſtitutio hodie ſpectatur. ibi. nu. 73.

l. 2. C. de reſcind. vend. remedium eſſe Inſtitutum ob geminatam renunciationem conſi. 1. nu 356.

l. 2. C. de reſcind. vend. remedium rem filium cenſeri ab eo qui antecedere, & obſeruare promiſit ibidem 358.

l. 2 C. de reſcind. vend. remedium tollitur præſcriptione. 30. ann. ibid. nu. 163.

l. 2. C. de reſcind. vend. remedium non concedi et, qui prudens, & ſciens vendidit, vel aliter aliu ... ibi. num 350.

l. cum à matre C. de rei vend. non habere locum cum omnis anteceſſor de re diſponere non potuit ibi. nu 104.

l. cum à matre C. de rei vend. in actibus lucratiuis locum non habet ex Alciati ſententia ibi. nu. 105.

l. iure conſultus ſ parentes. ff de gradibus, multiplici declaratione illuſtratur. ibi. nu. 199.

l. Iocimus ſ exceptis. C de donat. in quo Principe donante locum habeat ibid. no. 375.

l. ſi ita ff de auro, & argent. legat. declaratur. ibid. nu. 196.

l. ſi cognatis. ff. de rebus dubiis declaratur. ibid. nu. 192. & nu. 193.

l. communem ff. quemad. ſeruit. amittat. quo in caſu procedat. conſi 2 nu. 226.

l. conuentionum. ff. de pactis. declaratur. conſi. 100. nu. 197.

l. quidam cum filium. de hæred. inſt. declaratur conſi. 85 nu 89.

l. peto. ſ. fratre. de leg. 2 declaratur ibi. nu. 90. num 91.

l. cum ita ſ de fideicommiſſo de leg 2. declaratur. ibid. nom. 91.

l. vlt. C. de verb. ſignif. declaratur. ibi. nom 92.

l. pater filium ff. ad l. Falc. declaratur conſil 85. nu. 55.

l. vnum ex familia. ſ. ſed ſi fundũ, de leg. 2. declaratur. ibi. nu. 16.

l. vlt. ff. ad. l. Iul. maieſt. declaratur. conſi 99 nu 68.

l. quiſ ſtatuas, & l. famoſi. ff. ad l. Iul. maieſt. declarantur conſi. 99 nu. 69.

l. vlt. C. ad. l. Iul. maieſt. declarata conſi 99 nu 16.

l. vlt. ff ad l. Iul. maieſt. explicata. conſi 99. nu. 17.

l. cum ita. ſ. 2. ff ad S. C. Trebell. declaratur. conſi. 100. nom. 213.

l. certi iuris C. de iudiciis. declaratio & ſenſus & intra. conſi. 100. nu 239

l. defuncto. C. ſi quid in fraud. patro. declaratur conſ. 89 nu. 124.

l. vlt. C. de euicti. declaratur. conſi. 89 nu. 128.

l. qui liberis. ſ hæc verba. ff. de vulg. declaratur. conſi. 89 nu. 134.

l. Lucius ſ. pluribus. ff. ad Trebell. declaratur conſil. 86. nu. 33.

l. vnum. ex familia. ſ ſed ſi vno de leg. 2. declaratur. conſi 89. nu. 35.

l. vendicantem. de euict. declaratur. conſi. 89. nu 14.

l. quemadmodum C. de agricol. & cenſ. lib 11 declaratur. conſi 89 nu 96.

l. ſi te ſolum. primo ff. de hæredibus inſtituendis. intellectus conſi. 105. nu. 64.

l. nam ad ea. ff de condition. & demonſtration declaratio. ibi nu 65.

l. clauibus. ff. de contrahen. emtio. declarantur. conſi. 20. nu. 34.

l. 1. C. de donatio explicatur. ibi nu. 35.

l. pater filium. ff. ad. l. Falcid declaratur. conſ. 81 nu 35.

l. vnum ex familia. ſ. ſed ſi fundum. ff. de legat. ſecundo. declaratur. ibidem. nom. 56.

l. licet. ſ. rei. ff. depoſiti, cum l. intereſſe. ff. de acquir. poſſeſ conciliatur conſil 2 nu 165.

l. hereditas ex die. ff de hæredib. inſtitu. ſenſus & declaratio. conſi. 105. nu 40

l. quemadmodum. C. de agricol. & cenſ. lib. 11 declaratur. conſi. 89 nu 96

l. eum & minores. C. ſi aduerſus rem iud. exponitur. conſ. 100 nu. 281.

l. eum qui. ff. de interdict. & releg. ſenſus. conſil 99. num. 195.

l. 2. C. ſi reus vel accuſ. mort. fue. declaratur. conſi 99. num 182.

l. medicos. ff. de variis & extraord. cognit. intellectus & declaratio. conſil. 2. nu 245.

l. vlt. ff. de rei vend diſpoſitio, quando locum habeat contra negantem ſe poſſidere conſ. 1. nu 378.

l. Clarum. C. de auctio præſtao declaratur. conſ. 100. num. 150.

item quo in caſu procedat. ibi. num 151.

l. ſi curatorem habens. C. de in integrum reſtit. minor declaratur ibi num. 152.

l. ſi fundum ſciens, de leg 1 declaratur. conſ 87. no. 95.

l. merito ff. pro ſocio, declaratur. conſ. 101 num 56.

l. ſancimus. C de pœnis. declaratur. conſ. 90. nu. 225.

l. Lucius. ſ. pluribus. ff. ad Trebell. declaratur. conſ 86. num 35.

l. bene à Zenone, ſeptem declarationibus illuſtratur. conſ. 2. nu. 134.

l. certi iuris. C. de iud. declaratur. conſ. 100. nu. 249.

l. 2 ſ. caſum ff. de poſtula. declaratio & ſenſus. ibid. num 250.

l. vltima. C. de probatio. procedere etiam in cauſa ciuili ardua. conſ. 98. nu 9.

l. cum putarem ff. familiæ erciſcundæ ſenſus & intellectus. conſ. 105. nu. 67.

l. vlt C de euictio. declaratur. conſi 89. nu. 111.

l. ſi quando. ſ & generaliter. C. de inoffició. teſtamen. declaratur. conſ. 71. nu. 20.

l. iam hoc iure. ff. de vulg declaratur. conſ. 88. nu. 21.

l. defuncto. C. ſi quid in fraudem patro. declaratur. conſi. 89. nu. 114.

l. ſi quando. ſ. & generaliter. C. de inoffi. taſtamento. declaratur. conſ. 71 nu. 22.

l. qui liberis. ſ. hæc. verba. ff. de vulg. declaratur. conſi. 89. nu. 134.

l. 1. ſ. vlt. ff de quæſtio. ſenſus & interpretatio. conſil. 103 nu. 31.

l. ſicut. ſ ſi debitori. ff. quibus mod. pign. vel hyp. ſol. declaratur. conſ. 57. nu. 65.

l. quod de bonis. ſ. quod auus. ff ad l. Falc. declaratur. conſi. 88. nu. 13.

l. non dubito. ff. de captiuis & poſtlim reuer. conſil. 102. no. 22.

l. eorum ff ad l. Iul. maieſt. ſenſus. conſ 99. nu. 184.

l. ventre. ff. de acqui. hær declaratio. conſ 105. nu. 87.

legem humanam pœna mortis vnum pro alterius delicto punire non poſſe. conſ 99 nu 216

leges tranſgredi licere in atrocibus. conſ. 100 nu 66.

leges & ſtatuta ſunt intelligenda in caſu dubio & indeterminato, non claro & deciſo. conſ. 3. nu. 12.

libelli & petitionis qualitas conſiderari debet ad iuriſdictionem fundandam. conſi. 2 nu. 96.

liber rationum pro tertio, & contra tertium non probat. conſ. 23 nu. 13.

liber rationum ſcriptus diuerſa manu & atramento, non caret ſuſpicione. ibi. nu. 16.

liber rationum ſeu inſtrumentum alicuius non probat contra tertium conſ. 39. nu. 28.

liber Pontificalis ſeu ceremonialis Romanæ curiæ tanquam authenticus in deciſiuis allegari poteſt. conſ. 52. nu. 145.

liber & ingenuus præſumitur, qui patrem habuit ingenuum. conſ. 82 num. 92.

liber officialis non probat contra tertium. conſ. 39. num 72.

liber quilibet præſumitur licet aduerſarius ſit in quaſi poſſeſſione ſeruitutis. conſ. 75. nu. 4.

liber æſtimi vt obliget deſcriptos in eo quid requiratur. ibi. nu. 12.

libro mercatoris honeſtæ vitæ creditur in his in quibus alias fides non eſſet præſtanda. conſ. 39. num. 14. & nu. 72.

libro patris de natiuitate filii creditur. conſ. 33 nu. 34.

libro notarii non creditur contra librum rutoris. conſ. 22. nu. 25.

libro rationum, qui formam libri non habet vel ſcriptum habet ſolutum & receptum ſed ſine expreſſione cauſæ, non eſt adhibenda fides. conſil. 25. num. 23.

libro rationum non creditur, niſi ſit iuratum, contenta in ea vera eſſe. ibi. num. 14.

libera

Digitized by Google

I N D E X.

libera eſſe bona in dubio dicendum.conſ.85.nu.51.
libertatio generalis rerum apud talem exiſtentium non habet locum neque comprehendit bona, quæ eſſent petita reſtituenda fore, quæ ſententia habet locum tam in contractibus quam in vltimis voluntatibus.conſ.25.num.2.
libertatio exemptionis non eſt ſimpliciter prohibita ſed ſecundum quid conſi.90.nu.82.
liberi & filii apud ignaros & idiotas non differunt. conſ.56.nu.41.
liberi arbitrii fauor, maior, & potior eſt quam matrimonii.conſ.92.nu.16.
liberi ſumus à natura omnes.conſ.2.num.42.
liberorum appellatione regulariter venit trinepos. conſ.44.nu 8.
liberationum eis immediate fides non præſtatur, an probet conſ.27 nu.12.
liberorum appellatione qui veniant.conſ.83.nu.2.
liberorum appellatione plures continentur. conſil.44. num.5.
liberorum appellatione ſolum deſcendentes vſque ad trinepotem venire. conſ.1. nu.197. ſed declarat vt infra.
liberorum appellatione deſcendentes in infinitum vſque venire.ibi.nu.198.
liberorum appellatione maſculos, & fœminas non contineri in feudalibus.ibi.nu.468.
liberorum & deſcendentium nomen collectiuum eſt conſ.85.nu.3.
liberorum appellatione qui veniant.conſ.85.nu.1.
libertas non ſeruitus præſumitur.conſ.8 nu.43.
libertus non tenetur ad alia opera, quam in manumiſſione deſcripta.conſ.32.nu.59.
Ligures ab Arcadibus originem traxerunt.conſilio 2. num.47.
Liuii locus declaratur.conſ.2.nu.48.
libræ non æſtimantur per Florenos vel ducatos, ſecus a contra conſ.49 nu.13.
limitata cauſa limitatum producit effectum. conſ 24. num.19.
limitatio ſub regula dicitur, & regula cum limitatione vnum corpus conſtituunt, licet ex aliqua qualitate diuerſa ſint.conſ.75.nu 51.
lis eſt multum impedimentum, quia eius euentus eſt dubius.conſ.79 nu 18.
litis conteſtationem non eſſe neceſſariam, cum pœna eſt ipſo iure indicta.conſ.99.nu.161.
lite pendente alienata, ipſo iure reuocari poſſunt.conſ. 2.nu.290.
litigioſa res an dicatur, ſi agatur de inhabilitate perſonæ.conſ.79.nu.27.
loca an bonum ſit vt ſeparentur.conſ.75.nu.35.
loca illa cenſentur conuentionata, quæ pacto conſueto quid ſoluunt annuatim.conſ.32.nu.61.
locans rem ſuo nomine dominum ſe eſſe ſignificat. conſ 87.nu.67.
locatio finitur morte locatoris.conſ.93.nu.38.
locutio pluralis an in vno verificari poſſit. conſil.50. num.1.& nu.19.
locatione in ipſa dicuntur incluſa omnia quæ in confinibus fundi locati reperiuntur.conſ.13.nu.9.
locator an teneatur ad impenſas factas, diſtinguendæ ſunt multæ ſpecies impenſarum.conſ 64.nu.17.
locator impediens proprio facto conductorem re conducta vti poſſe, tenetur ad omne intereſſe. conſ. 27.nu 54.
locator non debet ſoluere illas impenſas de quibus vtilitatem non recepit.conſ.64.nu.19.
locator nõ præſumitur velle iactare ſuũ conſ 64. n.12.
locumtenens locũ ſui principalis tenet. conſ.31. nu.16.
idem de vice rectore dicimus.ibid.
locupletari nemo debet cum alterius iactura. conſ.27. nu.36.
locupletari cum alterius iactura dicitur cum quis non adimplet ex parte ſua promiſſa, conſ.93.nu.25.
locus ille ciuitati ſubiectus dicitur, qui iudicem vt in illo loco ius dicat recipit: ex ciuitata & eius appellationes ad Prætorem ciuitatis deuoluuntur. conſ. 75.nu.22.
locus licet ſit à ciuitate ſeparatus, non tamen dicitur ſeparatus à corpore, vt pes, & manus ſunt duo mẽbra ſeparata inter ſe, non tamen à corpore. ibid. num.25.
locus tutus quis ſit duobus modis intelligitur. conſil. 100.nu.101.
locus medius datur inter Epiſcopum & Vicarium. conſ.51.nu.130.
longa poſſeſſio, conſuetudo aut præſcriptio ius præbent.conſ.52.num 150.
Lonati territorium an comprehendatur ſub Brixiæ territorio.conſ.71.nu.19.& ſeq.
Lotharius primus quo tempore imperauerit. conſ.2. num.252.
Lotharii 2. Imperatoris mors.ibi.nu 131.
Lucæ ciuitas libera.conſi.99.nu.77.
Lucenſium Reſp.ab Imperio libera eſt, & à Rodulpho libertatem conſecuta eſt.conſ.2.nu.68.
Lucrum & augmentum negotiationum dicitur quoddam corpus vniuerſale, ideo omnes habentes in lucro illo ſeu augmento intereſſe, dicuntur ſocii.conſ. 15.nu.6.
Lucrum factum cum pecuniis alienis quomodo diuidi debeat conſ.12.nu.23.
lucrum ab aliquo ſentiens, eius factum improbare non poteſt.conſ.98.nu.38.
lucri & damni diuerſa eſt ratio conſ.58 nu.74.
Lutheri error, quo aſſerebat, hominem certo ſcire poſſe nos eſſe in gratia Dei conſi.81 nu.58.
Lutheri & Bulingeri error de hominum operibus. num.51.

M.

MAcellator, coquus, vel cuſtos portarum veniunt ſub nomine officialium.conſ.53.nu 7.
Magiſtratus populi Romani qui conſ.99.nu.80.
Magiſtratum Principis offendens contra ſecundum caput legis Iuliæ maieſtatis committit. conſil. 99. num.43.
Maieſtas principis quæ conſ. 99.nu 66.
Maior, & dignior dicitur illa, qui pluribus, & dignioribus præeſt.conſ.52.nu 6.
Maior pars illa dicitur, quæ maiori ratione & pietate nititur conſ.96.nu.16.
Maior debet tueri minorem.conſ.59 nu.44.
Maioria dicitur, qui melioribus præeſt. conſ.51. nu.11.
Maior, aut minor iuriſdictio ſola non alterat gradus dignitatis eius.conſ.52 nu.88.
Maiores reſtitui ex generali clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa.conſ.100 nu 286.
Maioribus reſiſti non poſſe.conſ.68.nu.2.
Malafides præſumitur ex diſparitate ſeu inæqualitate contractus.conſ.26.nu.13.
Malafides poſſeſſoris an noceat ſucceſſori in dignitate ne præſcribat.conſ.2 nu.343.
Malafides accuſatur in eo, cui iam fuit denuntiatum, vt rem illam acquireret poſſideret ve ibi.nu.344.
Malæ fidei poſſeſſor non poteſt aliquid curſu temporis acquirere conſ.29.nu 46.
Malancholia phrænetin cauſat.conſi.82.nu.232.
Malitia eſt peccatum.conſi.60.nu.25.
Malitia patris non tranſit vltra quartam generationem conſi 99.nu 149.
Malitioſe facere quis dicatur.ibi.nu 34.
Malitioſe fieri dicitur, quod iniuria fit.conſi.69.nu.50.
Malitiis & fraudibus hominum quantum fieri poteſt, occurrendum eſt.conſi.39.nu. 38.
Malus ſemel ſemper malus præſumitur. conſil. 82. num 140.
Malum quod eſt minus conceditur ad euitandum maius malum.conſi.69.nu 30.
Manaſſis Regis erratum, & Dei clementia erga eum poſt errati petitam veniam.conſi.82.nu 137.
Mandatum ſpeciale exigitur cum inueſtitura à procuratore vaſalli petitur.conſi.1.nu.1.nu.78
Mandatum nec temporis diuturnitate, præſumitur, & ibi multorum doctorum inconſtantia detegitur. ibi.nu 79.
Mandatum non præſumitur ſi fuerit enunciatum in ſcriptura antiqua, ibidem quomodo procedat declaratur.conſi.1.nu.80.
Mandatum ob temporis diuturnitatem partis ſcientiam & patientiã, quomodo præſumetur ibi. nu 18.
Mandatum morte extinguitur.conſi.1.num.75.
Mandatum deinde exhibitum præcedentia acta confirmat conſi.100.num.38
Mandatum confirmare iam geſta parte non opponẽte.ibi.nu.39.
item quandocunque poſſe exhiberi non opponente parte.ibi nu.40.
Mandatum cum clauſula ratihabitionis iam geſtorum confirmare geſta.conſi.100.nu.42.
Mandatũ regulariter obligat mandantẽ. conſi.25.n.5.
Mandatum ſeu præceptum Prætoris vanũ, eluſorium & fruſtratorium eſſe nequit.conſi 86.nu.34.
Mandatum de prouidendo alicui idoneo, extenditur ad eum, qui beneficium obtinet ſi poſt mandatum, illi beneficio renunciat.conſi.97.nu.131.
Mandati fines diligenter ſunt obſeruandi. conſil.71. num.10.
Mandatario non credi, quod ſcripſerit de alterius mãdato.conſi.98.nu.17.
Mandatario credi contra mandantem. Quod infra declaratur.conſi.98.nu.4.
Maſculinum non concipere fœmininum in feudalibus.conſi 1.num.434
Maſculinum concipit fœmininum in quacunq; materia odioſa.& correctoria.conſi 95.nu 14.
Maſculi, & fœminæ in materia ſubſtitutionum æquiparantur.conſi 95 nu.13.& nu 18.
Maſculi vocati in inſtitutione excluſis fœminis, an in dubio intelligantur, ita pariter vocati in conditione.conſi.95.nu 80.
Marato Cupreois fuiſſe pœnis cum ſua ſubole affectos, ob delictum à ſe perpetratum.conſi.99. n.212.
Diui Auguſtini locus ibi.num 213.
Marchia quid ſit, an feudum ſignificet. conſi 1. n 269.
Marchia iure proprio poſſideri poteſt.conſ.1.nu.170.
Marchia ab Othone ſecundo donata Aledramo Genero.conſi.2.nu.120.
Marchiæ conceſſio an feudum. vel donationem fuiſſe conceſſam arguat. conſi 1.nu.35.
Marchiam etiam iure proprio poſſideri poſſe. conſi.1. num 37.
Marchiam Montisferrati videri feudum ad fœminas tranſitorium conſi.1.nu 438
Marchiam eſſe feudum dignitatis.conſi.nu.36.
Marchio Montisferrati illuſtriſſimus in ſua Marchia imperii iura tenet.conſi.2 nu 156.
Marchio Montisferrati antiquum Aledami Saxoniæ patrimonium conſi.1.nu 7.
Marchiones habentes omnimodam poteſtatem, poſſunt iura imperii & dominii in homines ſuos exercere.conſi.32.nu.53.
idem de comitibus dicitur.conſi 32.nu 54.
Marini Freccia doctrina declarata. conſi.99 nu.189.
Maritus conſtante matrimonio vendens rem vxoris, eo ſoluto, ſi dominus efficitur, eam non reuocat. conſi 89.nu 33.
Maritus poteſt donare vxori ſuæ dum incolumis eſt, adhibito tamen in ea iuramento.conſi.39.nu.31.
Maritus non poteſt in teſtamento confiteri etiam cum iuramento ſe recepiſſe dotis nomine aliquam ſummam ab eius vxore, quia talis confeſſio ficta & ſimulata præſumitur ibi num.32.
Maritus an in teſtamento donare poſſit vxori etiam cum iuramento.ibi.nu.33.
Maritus ſi iudicialiter non accuſauerit vxorem adulteram, an agere contra ipſam poſſit de amittendo dotem.conſi.31.nu.31.
Maritus alienans feudum dotalem contra prohibitionem legis Iuliæ, viuente vxore poteſt illum infringere, non autem ea mortua, & de ratione.conſi. 58.nu.41.
Maritus prohibitus legare vxori: an poterit ei relinquere, vt tanquam teſtamenti executrix, diſtribuat teſtatoris bona in pauperes, non obſtante regula quod qui facit alia via quod ea prohibita à lege non incaturam legis fraudem factum.conſi.11.nu 11.
Maritus fructuarius non tenetur præſtare impenſas ad perpetuam rei vtilitatem factas.conſi.64.n.28.
Maritus vſufructuarius rerum dotalium vxoris præſentat in iure patronatus vxoris. conſi.66.nu.27.
Maritus prohibitus legare vxori, an prohibitus dicatur eam hæredem inſtituere.conſi.11.nu.7. fol. 70. & nu.11.
Maritus alienans bona vxoris pro quibus & ſua obligauit, mortua vxore illum contractum obſeruare tenetur ad ſui detrimentum.conſi 58 nu.59.
Maritus an & quando teneatur reſtituere fructus paraphernalium.conſ.56.nu 31.
Maritus tertius an excludat filios primi matrimonii à lucro dotis, ſtante ſtatuto de lucro dotis. conſ.4. num.1.
Maritus qui acceptis ab vxore florenis 400. nomine dotis promiſit & donauit 80. ſi poſtea fecerit teſtamentum in quo ei legauit florenos 400. & alia nõ, nulla bona pro ſua dote, an tale legatum dicatur factum animo compenſandi.conſ.56 nu.16.
Maritus non præiudicat vxori non ſoluendo canonem pro re dotali amphyteutica.conſ.88.nu.42.
Maritus dotem ex ſtatuto non lucratur cum promiſit totam & integram dotem reſtituere. conſ.71.nu.12.
Marito optimæ vitæ aſſerenti in teſtamento ſummam quandam pro dote ſibi aſſignatam fuiſſe creditur, licet alias non præſtaretur ei in hoc fides.conſil.99. num.15.
Maritum ſoluere debere collectas & onera pro dote conſtante matrimonio conſi.88.nu.40.
& ipſe agit ad reputationem rerum dotalium.ibi.n.41.
Maritum de bonis extra dotem obuenctis diſponere non poſſe.conſi.1 nu 72.
Martini opinio expoſita.conſ.100 nu.164.
Martini Laudenſis, Præpoſiti, & Iacobini doctrina declarata.conſi.102.nu.35.

Digitized by Google

Mater ſecundo nubens non poteſt reuocare donationem factam filus primi matrimonii ſub prætexto ingratitudinis niſi de ea conſtiterit, & quare. conſi. 5. nu. 14.
Mater non poteſt aſſignare plus tertio marito in dotē, quam vnus filiorum primi matrimonii conſequuturus eſſet. conſi 4 nu. 2.
Mater ſecundo nubens, non poteſt eſſe tutrix filiorum primi matrimonii, & de eius ratione cur hoc ſit. conſi. 5. nu. 32.
Mater quandoque ſibi ſimilem moribus parere ſolet. con 16. nu. 13.
matrimonium non probatur per inſtrumentum dotis confectum inter duos in quo ad inuicem ſe appellant maritum & vxorem, ſed ex illo oritur præſumtio, & cum alus præſumptionibus ſufficienter probari dicitur, & quibus præſumptionibus. conſi. 25. nu. 11.
matrimonium ſpirituale cum conſilio fratrum & familiæ contrahi debet. ibi. nu. 24.
matrimonium quis contraxiſſe non præſumitur abſque dote. conſ 93. nu. 24.
matrimonium clandeſtinum quod conſ. 69. nu. 60.
matrimonium ſubſequens an habilitet iam natum ad feudum, quando verba inueſtituræ reſpiciunt natiuitatem. conſ. 26. nu 10.
matrimonium inter nobilem & vilem mulierē eſſe nequit, inſpecta lege ciuili, ac etiam lege 12. tab. conſ. 28 nu. 4 fol. 81. & nu. 9.
matrimonium contrahi poſſe ſine denuntiationibus prædentibus, Epiſcopi Vicarius concedere non poteſt. conſ. 69. nu. 35.
matrimonium non dici clandeſtinum, omiſſis denuntiationibus. conſi. 69. nu. 23.
matrimonium alias inualidum efficit interdum validum Epiſcopi auctoritas ibi. nu. 14.
matrimonium liberæ voluntatis eſſe oportere. ibid. num 21.
matrimonium eſſe de genere permiſſorum. conſ. 102. num. 20.
matrimonium contrahere cum filio ſine patris conſilio eſt lædere ius paternæ poteſtatis. conſ. 9. nu. 33.
matrimonium contractum, ſi patri placuerit non eſſe contractum ſub turpi conditione ibi. nu. 42.
matrimonium inchoatum impediri poteſt, ob cauſam iuſtam. ibi. nu. 43.
matrimonium negotium graue. conſ. 69. nu. 56.
matrimonii cauſas ab Epiſcopo cognoſci. ibi. nu. 60.
matrimonii ſacramentum magnum. conſ 69 nu. 50.
matrimonium ſatius eſt omittere quam diſcordiam inter patrem & filium excitare. conſ. 69. nu. 52.
matrimonii impedimentum tempore permutari. conſ. 69. nu. 53.
matrimonii cauſa criminalis æquiparatur. conſ. 100. num. 541.
matrimonia clandeſtina annullari à Concilio Tridentino. conſ. 69. nu. 21.
matrimonialis cauſa an ſolis Epiſcopis poſſit delegari, vel etiam aliis ſubdelegari. conſi. 57. nu. 6.
Maximilianus quo tempore imperauerit. conſil. 2. num. 307.
Maximiliani ſententia contra Beneuenſes lata in cauſa Marchiæ Binarii. 2. nu. 540.
mediatores ſeu proxenetæ an in illo actu geſto teſtes ſint validi, & quid ſi ab vtraque parte ſint producti. conſ. 92. nu 85.
medici imperiti dicuntur, qui vno collyrio omnes morbos ſeruare putant. conſ. 75. nu. 94.
Idem de aduocatis dicimus.
melioramenta ſi ſint ſoluenda quodnam tempus inſpiciatur. conſi. 22. nu 54.
melioramenta perpetua ſpectant ad vtilitatem domini, non autem fructuarii, conſ. 64. nu. 57.
melioramēta debent æſtimari in fine locationis, conſ. 64. nu. 18.
melioramenta qualia ſint. conſ 64. nu. 5.
& an dicantur partes domus. ibi. nu 6
melioramenta quæ domo non ſint affixa, ſed facile auferri poſſint proprie non ſunt melioramenta, ſed inſtrumenta, vt illa quæ apponuntur gratia arcendi vim tempeſtatis, ventorum, vel incendii. ibid. num 7.
melioramenta earum rerum quæ de nouo fiunt non ſunt proprie melioramenta. ibi. nu. 8.
membranum debens diſtingui à capite. conſi. 51. n. 140.
memoria defuncti ob crimen læſæ maieſtatis quando damnetur. conſi. 99. nu 2.
memoria defuncti damnatur vna cum publicatione bonorum. ibi nu. 3.
memoria morientis qualis dicatur eſſe conſ. 22. nu. 25.
memoria multorum damnata. conſ. 99. nu. 55.
memoriæ dānatæ pœna, quid reſpiciat. conſ. 99. n. 155.
memoriam damnare quid. conſi. 99 nu. 54.
vnde originem duxerit. ibi. nu. 54.
mendax in vno caſu, in cæteris præſumitur mendax. conſi. 94. nu 62.
mendax fidem perdit. conſ 37. nu. 173.
quia veritati non ſeruis ſed amico & auro. ibi. nu. 174.
mentecaptus & demens in iure non differunt. conſil. 82. nu. 196.
mens teſtatoris aliquando ſolet probari ex dilectione amoris erga aliquem. conſ. 6. nu. 12.
mens & intellectus attenditur, quem rei effectus demonſtrat. conſ. 35. nu. 23.
mens contrahentium pro ſolutione pecuniæ maxime conſiderari debet ob variationem monetæ conſi. 49 nu 20.
mens & verba ſe habent inuicem tribus modis. conſ 97. nu. 29.
mens contrahentium vbicunque vel clara vel ſi ex coniecturis apparet, illa attenditur neq. ſpectatur quibus verbis facta ſit diſpoſitio. conſ. 62. nu 4.
mens vera ſtatuentium tolli non debet aliqua cauſa, ſed potius impropria locutio dici debet conſ. 30. nu. 23.
mens teſtatoris ſeru●da eſt, etiamſi verba improprie conueniant. conſ. 30. nu. 12.
mens præfertur proprietati ſermonis. conſi. 97. nu 43. & quando. nu. ſeq.
mens verbis non econtra præualet in conuentionibus conſi.... nu. 45.
mentis ſanitas eſt quid inuiſibile conſ. 82. nu 212.
mentis defectus ex dictis & factis colligitur. ibi. nu. 213.
menti & intentioni ſtatuti ſi ſatisfactum, nil vltra quæri debet, quia ſola mens ſpectanda eſt. conſ. 3. nu. 11.
mentita, quæ non ſit ad repulſionem iniuriæ, ſed ad impingendum mendacium aſſerenti multum damnatur. conſi 41. nu. 9.
mentita ad repulſionem iniuriæ non eſt prohibita. ibi. nu. 10.
mentita duo facit, & idem eſt ac ſi dictum ſit, tu ſcienter falſum dicis. conſ. 41. nu. 4.
mentitæ, duæ ſpecies. conſ. 41. nu. 8.
mercator cur & quando teneatur pro facto ſui inſtitoris & exercitoris. conſi. 98. nu. 67.
mercatorem aliquem non eſſe probari ex inſpectione matriculæ aliorum mercatorum. conſ 98. nu 50.
mercatores excuſantur à muneribus perſonalibus ob neceſſariam abſentiam conſ. 9. nu. 17.
merces an differant à fructibus ſeu prædiis, quo ad imponendas collectas ſuper eis conſ 9. nu. 19.
mercatura & mercatores multum ſunt neceſſarii in ciuitate, & non nulla de eorum laudibus. conſ. 9. n. 2.
mercaturam nobilitati derogare conſ. 9 nu. 18.
meretrix, qui aliquid agit. conſ. 81. nu. 27.
meretrix proprie quæ dicatur. conſ. 18. nu. 28.
meretricem in vxorem ducere, & hoc connumeratur inter opera caritatis, & quo modo hoc intelligatur. conſ 18. nu. 22.
merita infantis nulla eſſe poſſunt. conſ. 82. nu. 32.
metus iuſtus an & quando irritare dicatur donationem remuneratoriam. conſ. 29. nu. 34.
metus iuſtus in filio ex eo probatur quod pater erat iracundus, filios verberabat & minas exſequebatur. conſ. 29 nu 29.
metus in ſpecie illatus qualis ſit, probari debet. conſ. 2. nu 327.
metus quis ſit iuſtus, vt vaſallus excuſetur, cum ſequitur partes inimici ſui domini. conſ. 102. nu 52.
metus minor matrimonium inficit quam cæteros actus. conſ. 2. nu. 253.
metus præſumptionem ob amicorum interuentum non ceſſare cum enormis læſio interceſſit. conſil. 2. num. 291.
metus præſumitur ceſſare, cum actus celebratur cum amicorum interuentu. ibi. nu. 290.
metus cauſa ceſſante ceſſare metum. conſ 2. nu. 299.
metus iuſtus in eo eſt qui de alterius ſalute timet. ibi. num. 279.
metus ex multis ſubſequutis ratificationibus cenſetur purgatus. ibi. nu. 92.
metus cauſa geſta valere, ipſo iure reſcindi tamen poſſe. conſ 2 nu 142.
metus iuſtus quis. conſ. 2. nu. 543.
metus illatus ad vnam cauſam, ſi actus ſub diuerſa forma ſequitur, is non annullatur, imo nec metu geſtus dicitur conſ. 2. nu. 235.
metus ſuſpicionem idem quod metum operari. conſ. 2. nu. 289.
metum non præſumi. conſ. 2. nu. 312.
metum iuſtum in eo eſſe qui de ſalute filii timet, conſ. 2. nu. 275.
metu periurii, non ſponte ſoluiſſe is dicitur qui ſoluere prius iurauerat. conſ. 1. nu. 325.
metum eſſe iuſtum in eo principe qui populorum ſuorum defectionem timet, conſ. 2. nu 283.
metum reuerentialem vitiare contractum. conſilio 2. num. 429.
metum reuerentialem præſumi ob dignitatem & ſuperioritatem perſonæ ibi. nu. 493. & eo loco late declaratur.
metum non probari ex ſola potentia illius qui metum intuliſſe dicitur. conſ. 1. nu. 289.
metum illatum præſumi durare. ibi. nu. 287.
metum eſſe ab eo probādum, qui illum deducit. conſ 2. num. 288.
metum amiſſionis bonorum iuſtum eſſe. ibi. nu. 280.
metum coniecturis & indiciis probari. conſ. 1. nu. 273.
metu geſta ex dicto prætoris reſcindi debent. conſ. 2. nu. 221.
metu geſta valere, reſcindi tamen poſſunt ex prætoris edicto conſ 2. nu. 170.
metu geſta inualida eſſe conſ. 2. nu. 271.
miles pupillus eſſe poteſt. conſ. 102. nu 44.
militum priuilegia Ducibus, Marchionibus & Comitibus competere. conſi. 2. nu. 153.
minor, qui ex reſtitutione ſibi conceſſa ordinarie reſtitui non poteſt, nec etiam reſtituitur ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa. conſ. 100. nu. 308.
minor vbi contumax & eius bona alienantur à iudice, non requiritur curatoris auctoritas. conſ. 100 numer. 148.
item cum eſt contumax ex diſpoſitione ſtatuti. ibid. num. 149.
minor habens curatorem ſine eo poteſt compromiſſum facere iuxta ſtatuti diſpoſitionem. conſi. 100. num 153.
minor & ignorans ſicut donare non poteſt, ita nec renuntiare fauori ſuo. conſ. 25. nu. 24.
minor ſi donauerit aliquam penſionem alicui, & factus maior eam ſoluerit, videtur ratam habuiſſe illam donationem. conſ. 29. nu 13.
minor etiam cum decreto donare immobilia nequit. ibi. nu 14.
neque ob cauſam nuptiarum abſque Prætoris decreto. ibi. nu. 15.
minor præſcriptio quadragenaria non ſufficit contra Eccleſiaſticam perſonam. conſi 49 nu 32.
minor non poteſt emphyteuſin conſtituere. conſ. 29. num. 17.
minor vt reſtituatur, plura debent concurrere. conſil. 400. nu. 289.
minor non reſtituitur aduerſus principis ſententiam, niſi magna ex cauſa. ibi. nu 290.
minor dicitur pars cum ei aperta ratio & æquitas repugnet. conſ. 96. nu. 17.
minor reſtituitur cum omittendo delinquit. conſ. 100. nu 282.
item cum delictum fatetur. ibi. nu. 283.
minor decem & octo annis quando à delicto poſſit ſe excuſare conſ. 101. nu. 45.
minor ſine decreto donare non poteſt, neque etiam ſi adeſſet iuſta cauſa. conſi. 29 nu. 31.
minor licet obligari non poſſit, poteſt tamen aſſtringi is qui ſuo nomine promiſit. conſ. 58. nu. 39
minor perſonaliter reſtitutionem in integrum petere debet conſi. 100. nu. 594.
minor reſtituitur etiam aduerſus ſententiam Principis conſi. 100. nu. 285.
minor non reſtituitur elapſo quadriennio. ibi. nu. 291.
minor poteſt facere donationem remuneratoriam. conſi. 29. nu 2.
minor non reſtituitur cum contraria petit. conſi. 100. num. 300.
Minor damnatus iudicio criminali an debeat reſtitui. conſ. 100. nu. 280.
minor ſumma maiori ineſt. conſi. 75. nu. 2.
minor & reſpublica pari paſſu ambulant. conſil. 2. num. 335.
minoris confeſſio facta in tormentis ſine curatoris præſentia ipſi minori nocet. conſi. 100. nu. 138.
minoris confeſſio facta in tormentis nocet ei etiamſi curatore careat. ibi. nu. 139.
minori qui iure communi vſus eſt, non ſuccurritur. conſ. 100 nu. 142.
minor etiam ſolus poteſt, vt legitime compareat. ibi. num 143.
minor negligens & contumax dici poteſt, vt comprehendatur ſub ſtatuto de contumacibus. ibi. nu. 144.
minorem non poſſe rem propriam in feudum recognoſcere. conſi 2. nu. 85.
minorem non reſtitui aduerſus delictum dolo commiſſum. conſi. 100. nu. 287.

item

Digitized by Google

Item etiam ſi mulier ſit.ibi.nu.188.
minorem non comprehendi ſub ſtatuto generaliter loquente,iuſta declaratur.conſi.100.nu.127
minorem curatore carentem non haberi pro confeſſo & conuicto ex diſpoſitione ſtatuti iuſta declaratur ibi.nu.128
minorum bona quomodo diuidi non poſſint. conſilio 80.nu.25.
minima non habentur in conſideratione.conſil.35.numero 18.
miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto,ob actionem hypothecariam, poſſeſſor efficitur. conſil.104 nu.71.
mixtum ſequitur naturam ſui ſimplicis quantum fieri poteſt.conſi 97 nu.66.
moderni Pariſienſis opinio de feudalium conſtitutione.conſil.2.nu.250.
modicus exceſſus non habetur in conſideratione.conſil.96.nu.7.
modus appoſitus in diſpoſitione præſupponis diſpoſitionem perfectam conſil.78 nu 15.
modus in diſpoſitione poſitus quid ſit.ibi.nu.16.
modus & conditio omnino & diligenter eſt ſeruandus,non tantum in vltimis voluntatibus,ſed etiam inter viuos.conſil.35.nu.4.
modus non ſpectatur, dummodo habeatur effectus. conſi.41.nu 3.
modus non attenditur, dummodo effectum habeamus conſi.35.nu.28.
molendinum an liceat fieri à domino fundi ſuperioris ad ſui commodum,ſi domino molendini inferioris noceat.conſi.43.nu.11.
monachus an poſſit monaſterio ſuo per confeſſionem præiudicare conſi.39 nu.25.
monachi mendicantes magis tenetur obſeruare pacta tranſactionis quam & alii conſi.73.nu.15.& qua ratione.nu.ſeq.& num 27.108.& ſeq.
moneta ſeu eius valor quomodo dicatur mutari intrinſece,& extrinſece.conſi.49.nu.9.
moneta mutuo data, ſi effecta vilior in valore intrinſeco redderetur, non diceretur reſtitutum mutuum in eadem bonitate,qualitate,& ſubſtantia.conſil.49.nu.44.
monetæ valor intonſecus quando conſiderari debeat, vel tempore contractus vel potius ſolutionis. conſi.49.nu.1.&nu 9.& per totum conſi.172.&ſeq. 154.& ſeq.
moneta non deducitur in contractum vel aliam diſpoſitionem in quantum moneta, ſed ſub ratione valoris.conſi.40.nu.40.
moniales eligentes Abbatiſſam, non obſeruata forma cap.quia propter. de electio. non priuari ſuis vocibus,& denuo eligere poſſe.conſi.47.nu.36.
moniales nihil poſſe recipere ab ingredientibus ſuam religionem.conſi 67.nu.11.
moniales tractare poſſunt de noua Abbatiſſa eligenda etiam prima viuente conſi.67.nu.36.
Monosferrat: Marchia & Finarii eandem habuerunt originem.conſ 2.nu 126.
mora conſtituitur pro ſolutione dotis eo tempore quo filia maior facta eſt conſi.81.nu.64.
moriens qui liber non præſumitur ſanctus Io. Baptiſta conſi.36.nu.70.
moriens quomodo, & quando non dicatur immemor ſalutis æternæ conſi.39.nu 68.
mors probanda eſt in ſpecie & quo caſu conſ 60. n. 20
mors quæ probari poteſt per publicam vocem & famam debet eſſe per teſtes omni exceptione maiorer, & quod tamen habeat originem a fide dignis. conſi 60.nu.21.
mors & abſentia vera in aliquibus æquiparantur. cōſil.52 nu.76.
mors habet vim iuſtificandi.conſi.23.nu.9.
morte delinquentis pœnam pecuniariam extingui. conſi.99.nu.117
item nec cum pœna ipſo iure eſt indicta ibi nu.158
mortuus pœna corporali affligi non poteſt. conſil.99 num.154.
mulctæ & condemnationes delinquentium ſunt fructus.Caſtr.conſi.66.nu.5.
mulier an ſicut furari licite poſſet ratione famis, poſſit pariter adulterium committere, conſi.31.nu.30 & quæ ſit differentia inter hæc duo.
mulier quando agit pro dote conſtituenda ex fideicommiſſo, agit de lucro aſſequendo cum iactura ſuccedere debentium in fideicommiſſo, ſed quando agit de dote reſtituenda, agit de damno cuitando.conſi.33.nu.17.
mulier non poteſt promittere præſtare domino feudi auxilium in bello, cum non teneatur ad id,quod ſuo ſexui non conuenit.conſi.65.nu.13.& nu.22
mulier tres ſpecies bonorum habere dicitur, ſupra dotalia,extra dotem,&peraphernalia:quæ ſpecies declarantur conſi.56.nu.2.
mulier non poteſt dote priuari, ſi non adeſt iudicialis accuſatio mariti,ſed diſtinguitur. conſi.31.nu.12. & de veritate.nu.33.
mulier non habet facultates ſuas æſtimare atque perquirere, quia viriIs officium potius eſt. conſilii 31. num.32.
mulier prohibita alienare ſiue conſenſu propinquorum, ſi propinqui recuſauerint conſenſum præſtare,an poſſit iudicem adhibere, & cum eius conſenſu alienare conſi.58.nu.19.
mulier illam dotem ſecundo viro præſumitur dediſſe,quam primo etiam dedit.conſi.5.nu.1.
mulier poteſt agere hypothecaria contra bona ſoceri. conſi.33.nu.20.
mulier non præſumitur falſum committere ob præſumtam ignorantiam vt in ruſtico pariter dicimus. conſi.48.nu.19.
& in perſona nobili, & optimæ famæ.ibi.nu.20.
mulier ſi videns virum dilapidare & ad inopiam vergere, non egerit ad reſtitutionem dotis, ſibi eſt imputandum & negligentiæ ſuæ conſil.33.nu.4
mulier recedens à marito adulterium commiſiſſe præſumitur.conſi.31.nu.22.
mulier poteſt petere & conſequi reſtitutionem dotis ex bonis fideicommiſſi, etiam quando ſtatuit fideicommiſſum extare.conſi.33.nu 25.
mulieri non prægnanti non ſuccurritur quando ſuit in cauſa vt eius venter inſpiceretur conſ.58.nu.44
mulier verboſa, & alia plura de muliere conſil. 65. numer. 26.
mulier faciens teſtamentum, in dubio non dicitur habere curam conſeruandi agnationem. conſi.95.nume.99.
mulier reuerti debet ad virum data ei cautione quod vir eam non verberabit amplius conſi.100 nu 254
mulier cum iuramento renuntians bonis paternis cum matrimonio collocatur ſe læſam dicere non poteſt. conſi.4.nu.480.
mulier poteſt nubere. & contrahere matrimonium etiam vſque ad octo vices, & datur exemplum cuiuſdam, qui viginti vxores ſepeliuit, & mulieris quæ viginti duos viros pariter ſepeliuit, & tandem ambo ſe collocarunt in matrimonium inuicem, conſi.4.nu 40
mulier abſque culpa ſua dotem amittere non debet. conſi.33.nu.38.
mulier qua de cauſa debeat dotari.conſi.35.nu 44.
multitudo hominum an poſſit facere vniuerſitatem, etiam ſuperiore non approbante.conſi.80.nu.52
munera alia ſunt perſonalia, alia patrimonialia, alia mixta,& qualia ſint. conſi.9. nu. 24.
mutatio non præſumitur in feudis.conſi.1.nu.120
mutatio intrinſeca monetæ non habetur in conſideratione dummodo forma, & valor idem ſit.conſilio 49.nu.39.
mutatio monetæ quomodo probetur quod ſit intrinſecus facta.conſi.49.nu.40.
mutatio monetæ eſt in detrimentum, & maximum ſcandalum populi, & ponitur exemplum Regis Arragoniæ, qui mutauit monetam & ex decreto Innoc. 3. reduxit ad priſtinum valorem. ibid. num. 37.
mutatio monetæ non conſideratur, quando ex ea nullum præiudicium oritur ibi.nu 38.
mutatio monetæ tunc habenda eſt in conſideratione cum tractatur de detrimento, & præiudicio creditoris.conſ.44.n.55 n.38.
mutatio eſt quid accidentale.conſ.97.num.64.
mutatio monetæ quomodo probetur quod intrinſecus non ſit facta.conſ.40.n 26.
mutatio non præſumitur.conſ.109 n.82.
mutatio aluei manu & opera alicuius facta ſi ſit, eius augmentum ad ipſum ſpectat.conſ.26.n.20.
mutuans pecunias Eccleſiæ quomodo probare poſſit pecunias verſas eſſe in vtilitatem Eccleſiæ.conſ.73. num.22.
mutui datura an per partes & contrahentes mutari poſſit.conſ 57.nu.24.& quid in depoſito.n.26.
mutus, ſurdus, clericus, & alii ſimiles inhabiles ſunt capaces ad feudum datum ſub præſtatione annui cenſus,non præſtito iuramento fidelitatis.conſ.65. num.14.
mutuum factum eſſe non probatur ex verbis procurationis recipientis, & verbis datis ,ſed apparere debet de actuali numeratione pecuniæ, & quomodo procedat.conſ.22.n.13.& 24.

N.

NAſciturus an admittatur ad hæreditatem. conſil. 91.nu 58.
Naſciturus in futurum quando veniat in diſpoſitione teſtatoris.conſ 97.nu.81.
Naſciturus quando veniat ſub appellatione filiorum. conſ.97.nu.153.
Naſcituro an acquiri,ſtipulari,vel donari poſſit conſ. 92.nu.56.
Natiuitas filiorum quando ſpectetur in ſucceſſione feudali.conſ.16.nu 10.
Naturalis obligatio an dicatur oriri ex actu & promiſſione quæ vigore alicuius ſtatuti non valet. conſil.1. nu.26.
Naturalis qualitas maior eſt accidentali. conſ. 52. num.124.
Naturalem eſſe legato capacem,& non ſpurium, nulla legitima prole,aſcendenteque nullo extante,quibus neceſſe ſit relinquere conſ.60.nu.5.
Naturalia actus nullo modo ad notarii officium ſpectant,quia neque mutare,neq; augere poteſt. conſ. 37. nu. 18 & quomodo procedat.nu.52.
Naturalia actus qualia ſint conſi.37 nu.11.
Naturalia actus dupliciter conſiderantur. ibid. nu.12. & nu.20.
Naturalia actus ſunt qualitates quædam innatæ ex quibus virtus contractus perficitur, & ſemper inesse videntur niſi pacto tollantur. conſ.17.numer. 21.
Natura actus rei non accidens in illius cognitione ſpectatur.conſ.1.nu.16.
Naturæ potius,quam accidenti adaptari actus, & cōceſſio debet.conſ.1.nu 17.
Natura,nihil fruſtra operatur conſ.100.nu.137.
Natura peccare non dicitur,ſi fœminas potius quam maſculos peperit.conſ.80.nu.32.
Natura ſi cum accidente concurrat, natura præfertur. conſ 51 nu.28.
Naturam rei magis ſimilis altera ſequitur. conſil.88. num.4.
Neceſſitas famis quid operetur.conſ 81. n.9 10.11.112. & nu.30.& 95.
Negatio ſola probationis loco eſt conſ.98.nu.49.
Negatiua potentior eſt affirmatiua, ideo priuilegium negatiuum plus operatur quā affirmatiuum. conſi. 36.nu.13.
Negligens famam propriam peccare dicitur.conſ.94. num.2.
Negligentia & dolus tutoris quomodo cognoſcatur quando reddit rationem adminiſtrationis ſuæ. conſ.22.nu.11.
Negligentia ius ſuum aliquem aliquando perdere. conſ.1 nu.393.26 declara vt ſub nu.437.
Negligentibus iura nō fauent ſed eos potius afficiunt. conſ.75.nu.7.
Negotiandum eſt cautius,alias negotiatio eſt imputandum conſ 63.nu.9.
Negotia carcere præſumitur quilibet ex propriis pecuniis.conſ.55 nu 10.
Negotiatio Clericis eſt prohibita.conſ 12.nu.2.
Nemora an veniant in locatione fundi. conſ. 13. num. 10.
Neptis ex filio an faciat deficere conditionem in ſubſtitutione appoſitam ſi ſine filiis deceſſerit, & diſtinguitur.conſi.95. nu.98.
Neptis ex filio an excluſa intelligatur ſtante ſtatuto excludente filias fœminas extantibus maſculis. conſ 95 nu 96
Neptis ex filio an comprehendatur ſub excluſione à ſtatuto facta de filia.conſ 95.nu.48
Nobilis ſi duxerit ignobilem in vxorem, an filii nati ante matrimonium legitimentur per ſubſequens matrimonium conſi.18.nu.9.
Nobilis non poteſt in vxorem ducere vilem mulierem ſine conſenſu Principis conſi 18 nu.5.
Nobilitas originis dignior eſt quam acquiſita ab alio, puta à marito.conſ.52 nu.123.
Nobiles non poſſunt indicere collectas ſuis ſubditis niſi vel conſuetudine, vel pacto, ex conuentione. conſi.31.nu.61.
Nomen agnationis vel gregis vel peculii eſt nomen collectiuum conſ.97.nu.140.
Nomen familiæ nil per ſe operatur conſi 85.nu.60.
Nomen non habetur in conſideratione, cum de veritate contraria conſtat.conſ 80.nu.16.
Nomen & inſignia familiæ in ſolos ſucceſſores ſanguineos tranſeunt, nec ad ſpurios tranſire poſſunt. conſi.30 nu 1.
Nomina ſunt ſumenda digniori & potentiori.conſ.19. nu.13.
Nomina debitoris ſub hypotheca eſſe poſſunt. conſil. 77.nu.2.

Digitized by Google

nomina ſingulorum de vniuerſitate ſunt ſcribenda quando fi diuiſio rei vniuerſitatis quia diuiſio eſt res magni ponderis.conſi.80.nu 29.
nominatim id fieri dicitur, cum vel nomen proprium exprimitur,vel aliis circumſtantiis, quibus vice nominis vtitur res deſignatur.conſi.3.nu.27.
non entis nullæ ſunt qualitates.conſi.100.nu.147.
non fuiſſe,vel fuiſſe,ſed inutiliter,paria ſunt.conſil.30. nu 27.
non eſſe vel eſſe, & non apparere paria ſunt. conſil. 48. nu.14.
non entis nullæ ſunt qualitates.conſi 76.nu.5.
non nati cum non ſit in rerum natura incognitus dicitur conſ.95.nu.30.
non opponens legitimationi, videtur ei conſentire. conſi.20.nu.53.
Notarius occultans ſcripturas productas pœna falſi eſt puniendus conſi 94 nu 28.
& quid ſi dixerit ſcripturas furto ſubtractas eſſe. ibidem nu 39.
& an eius iuramento ſtetur ſuper amiſſione. ibidem. num.60.
notarius in dubio an rogatus dicatur. conſi.37. nu 175
notarius tunc poteſt apponere inſtrumento clauſulas ſolitas, ſi inſtrumentum eſt in fieri, ſecus in iam facto, ſecundum aliquos, & quomodo procedat.conſi.37.nu.74
notarius an poſſit explanare clauſulas appoſitas in inſtrumento abbreuiatas, poſtquam perfectum eſt dictum inſtrumentum,ibi.nu.75.
& quid de pœna abbreuiata;puta hoc modo cum pœna contrafacientis,&c.ibi nu 76
notarius rogatus facere inſtrumentum emptionis, vel venditionis, vel dotis, an ex officio ſuo poſſit apponere clauſulam hypothecæ omnium bonorum &c.conſi.37.nu.30.
& in tranſactionibus ponere poſſit clauſulam, renunciantes iuribus hinc inde &c. & idem de clauſula ceſſionis ibi.nu 31.
notarius rogatus ſcribere inſtrumentum mutui,quam clauſulam neceſſariam ponere debeat. conſil. 37. num.25.
notarius cui commiſſa ſunt prothocolla notarii mortui non poteſt in publicam formam leuare inſtrumentum, quod ſcriptum reperitur in cedula poſita in filza ſcripturarum d. Notarii mortui.conſil.42 nu.18.
notarius cui à iudice commiſſio cauſæ data eſt, ipſam ſcribere non poteſt, neque de ea rogari. conſi. 92. num 72.
notarius omittens ſolemnia inſtrumenti à partibus expreſſa,aut dolo omittit, & pœna falſi punitur,aut per errorem, & aliquando corrigere poteſt aliquando non conſi 37.nu.9.
notarius qui ſcribit quod à partibus expreſſum non fuit, vel pluſquam ſit expreſſum falſum committit, ideo pro notario datur cautela ibi.nu. 10
notarius an poſſit in inſtrumento ſcribere pecunias numeratas, ſi vere non ſint.conſi.37.nu.105.
notarius apponens clauſulam ſubſtantialem in inneſtitata cum rogatus non ſit à partibus, an puniatur, & quomodo ibi.nu 106.
notarius ſi ſtipulatus ſit nomine alterius,illi irreuocabiliter acquirit, illo etiam non ratificante. conſi. 92.nu.76.
notarius quomodo debeat conficere Inſtrumentum vt docte,& caute agat.conſi.37.nu 32.
notarius debet partibus inſtrumentum à ſe conſcriptum legere, & vulgari ſermone declarare antequã de eo rogatus dici poſſit conſi.37.nu.122.
notarius debet conficiendo inſtrumentum illud partibus legere, & petere an velint illum facere & ſubſcribere tale inſtrumentum. conſi 48.nu 2.
notarius in vno inſtrumento non præſumitur negligens cum in cæteris omnibus maxima diligentia vſus ſit conſi 42 nu.12
notarius rogatus præſumitur de inſtrumentis, quæ apud ſe repetiuntur.conſi.42. nu.33.
notarius cenſetur rogatus apponere in inſtrumento clauſulas ſolitas & conſuetas conſi.37.nu.70.
notariatus officium eſt nobile.conſi.18 nu.17.
notarius ad bant hum iuris dicitur habere in ſe dignitatem.ibi.nu.18.
notarius condemnatus de falſo inſtrumento non nocet domino inſtrumenti.conſi.39.nu.14.
notarius rogatus facere inſtrumentum ex officio poteſt apponere clauſulas ſolitas, ſecus ſi ſint variabiles,vt pœnæ appoſitio.conſi 37.nu.68.
notarius ab omni ſuſpicione falſi criminis abeſt cum ſine dolo ea quæ ſui officii erant exercuit. conſil.37. nu.90.
notarius, quando ex officio rogatus eſt tantum conficere inſtrumentum an poſſit apponere pœnam, diſtinguendi ſunt duo caſus conſi 37.nu.66.
notarius non habens penes ſe prothocollum punitur. conſi.42.nu.8
notarius vel alius ſcribens ſe tutorem in teſtamento, non poteſt ſe à tutela excuſare.conſi 18 nu.33.
notarius an non rogatus poſſit in inſtrumento apponere clauſulam conſtituti.conſi.37.nu 41.
notarius an poſſit ponere in inſtrumento iuramentum ſi de eo à partibus nulla ſit facta mentio, datur diſtinctio.ibi nu.42.
notarius cui commiſſa ſunt prothocolla alterius notarii mortui quo caſu poſſit inſtrumentum vel ſcripturam in publicam formam redigere. conſi 1.42. num.24.
notarius ſtipulatione ſua ipſo iure abſenti donationem acquirit conſ 92 nu 67.
notarius cui commiſſa ſunt prothocolla notarii mortui, non debet quamcunque ſcripturam inter ea inſerere; quia alias hoc facere, eſt falſum obrepere. conſi. 42 nu.31.
notarius excedendo terminos ſui officii peccat, quia ſua cauſa rixæ & lites inter partes naſcuntur conſil. 37.nu.111
notarius rogatus præſumitur apponere clauſulas. quæ ſunt de natura actus, vt de euictione in contractu emptionis,& venditionis.conſi 37 nu.12.
notarius veriſimiliter non deſcribit inſtrumenta in prothocollo,niſi de ipſo fuerit rogatus, & , à partibus pro confecto & finito haberetur. conſi. 48.n.17
notarius cur de naturalibus actis dicatur rogatus,non de accidentalibus.conſi.37.nu.101.
notarius omittens ſolemnia inſtrumenti ad quid teneatur.conſi.37.nu.5.
notarius poteſt in inſtrumento apponere clauſulas coniunctas quando eſt plene rogatus.conſi.37.nu 88
notarius vel teſtis in vno negotio adhibitus an poſtea poſſit agere ad illud annullandum. conſilio 18. num.64.
notarius cauſæ magis vt teſtis probat quam alii.conſ. 92.nu 88.
notarius in inſtrumento depoſiti quam clauſulam apponere debeat.conſi 37 nu 27.
notarii imperiti mundum deſtruunt, & bonorum virorum conſcientias in periculum ponunt.conſil.62. num. 1.
notarii quomodo poſt factum inſtrumentum & finitum illud cuſtodiant, & de ipſo retinens memoriam conſi.48.nu.6.
notarii, & magiſtratus æquiparantur quo ad hoc, vt alteri ſtipulari poſſunt.conſi.92.nu.69.
notarii in dubio præſumuntur rogati conficere inſtrumenta in forma communi.conſi.37.nu 89
notarii ſunt perſonæ vilis conditionis. conſi. 18. nu. 8. & de veritate. nu.17.
notarii error partibus nocere non debet dummodo conſtet de ſubſtantia actus conſi.42 nu 36.
notarii regulariter ignorant vires clauſularum quæ in inſtrumentis apponuntur.conſi.37.nu.135.
notario quando in dubio credatur ſcriptum tale eſſe ex voluntate partium.conſi 37.nu. 113.
niſi aperte contrarium probetur nu 115.
notario an magis credatur quam teſti quando inter eos eſſet repugnantia conſi.23.nu.20.
notario aſſerenti eſſe rogatum an recte dicat vt ei præſtetur fides.nu.21. & nu.33
notario magis creditur aſſerenti teſtem ita depoſuiſſe,quam teſti neganti.conſi.67.nu.41.
notario creditur in his, quæ ſpectant ad ſuum officium, & extra ſuum officium nulla præſtatur fides conſi.37.nu 107.
notario credi de commiſſione ſibi facta concurrente ſigno iudicis.conſi.100.nu.52.
notario aſſerenti ſe confeciſſe inſtrumentum falſum non creditur in præiudicium partium conſi.37. numer 17.
notarius nil plus poteſt ſcribere in inſtrumento, quam dictum fuit à partibus.conſi 87.nu.47.
notarius legere & publicare debet inſtrumentum coram partibus,vt de eo rogetur ibi.nu.48.
notarii verba eſſe verba partium conſi 87.nu 49.
notarium vnum tantum inſtrumentum à pluribus receptum,reuelare poſſe.conſi 1.nu 207.
notarios plures præſumi de inſtrumento inſolidum rogatos ob temporis antiquitatem. conſi.1.nu 202
notario credi de rogitu alterius notarii ſui collegæ. con 1.nu.208.
notarium nihil a ſuo capite poſſe in inſtrumento ſcribere.conſi 98.nu.53.
notarium rogatum eſſe poſſe de commiſſione ſibi facta.conſilio 100.num.48.
notariorum imperitia ponit animas multorum in diſcrimine conſ.37.nu 139.
& cauſat difficultates, & teſtatorum voluntates ſubuertit.ibi.nu 140.
notariorum ignorantia ſeu imperitia partibus nocere non debet.conſ.37.nu.141 & 143.
notorium vini confeſſionis habere.conſ 99 nu 176.
noua opinio de primo & ſecundo capite legis Iuliæ maieſtatis.conſ.99.nu 67.
nouàlia & decimæ non differunt, & cui decima conceditur, & nouàlia conceſſa eſſe dicuntur. conſ.36. nu 21.
nouàlium appellatione veniunt decimæ. conſ. 36. num.32.
nouatio non præſumitur facta niſi expreſſe probetur. quod ſit facta,ſecus ſi coniecturis conſtat quod ſit facta.conſ.3.nu 11.
nouatio non præſumitur, niſi expreſſe ſit facta. conſ. 95.num.33.
nouella 82.declaratur.conſ.100.nu.248.
nouitates odioſæ ſunt & triſtes euentus producunt. conſ.52.nu.154.
nubere qui vult nubat æquali.conſi 69 nu. 49.
nullitas à iuriſdictione proueniens cæteris maior. conſ.2.nu.152.
numerus cum ſit quid, indiuiſibile, minimo addito vel detracto variatur.conſ 96.nu.1.
numerus maior eligentium vbi concurrit cum ratione clara & aperta præfertur alteri parti.ibi nu.2.
numerus non minuitur propter duos vel tres.conſ.96. num.6.
nuptiæ omnes poſt primas appellantur ſecundæ etiam in ſtatutis.conſ.4.nu.38.
nuptiæ poſt primas dicuntur ſecundæ. conſi.97. num. 18.qua ratione.nu.155.

O.

OB fidem viri boni receditur à regulis iuris communis.conſ 21.nu.11.
Obligari non poteſt contra factum Principis, etiam cum iuramento.conſ.27.nu.30.
Obligans ſe animo nouandi proprio nomine tenetur, non tanquam fideiuſſor.conſ.58 nu.60.
Obligans omnia bona ſua pro obſeruatione contractus, ſeu alienationis, dicitur obligaſſe nomine proprio.conſ.58.nu.56.
Obligatus duplici vinculo,ſublato altero, non dicitur liberatus,quia aliud ſupereſt.conſ. 36 nu. 36.
Obligatio alteri facta à filio ætatis 15. annorum ex cauſa & ſuaſionibus patris cui contradicere non audebat,non valet.conſ.29.nu.18.
Obligatio naturalis an dicatur oriri ex actu & promiſſione,quæ vigore vnius ſtatuti non valet. conſ. 11.nu.26.
Obligatio quæ in loco eſt, infert libertatem eſſe cum altero.conſ.75 nu.80.
Obligatio inhoneſte contrahi nulla poteſt. conſ. 100. num 189.
Obligatio mariti de reſtituendo paraphernalia & bona dotalia an differat.conſ.56 nu 34.
Obligatio & ſeruitus in dubio non præſumitur. conſ. 75.nu.2.
Obligatio vnius oſtendit alterius liberationem. ibid. num.13.
Obligatio accipiendi inueſtituram & ſoluendi quinquageſimam legatis eſt.conſ.66 nu.39.
Obligationes & pacta ſeu contractus ab initio ſunt voluntatis, & ex poſt facto neceſſitatis. conſ.64. num. 16.
Obliuionem etiam facti proprii præſumi decennii curſu.conſ.1.nu.219.
Obliuionem facilius in magnis Principibus præſumi. ibi nu 220.
in obſcuris ſequimur quod eſt minimum.conſ.56.n.38.
Obſeruantia & conſuetudo antiqua, & diuturna eſt optima rei dubiæ interpres.conſ.32.nu.44.
Obſeruantia mirum in modum in feudali materia conſiderari ſolet conſ.132.nu.45 & nu.64.
Obſeruantia interpretatiua multum operatur ad probandum fines locorum,quæ conſuetudo vel obſeruantia longum tempus non requirit.conſ 21. nu.25.
Obſeruantia longa priuilegiorum eſt ipſorum fida interpres conſ.75. nu. 56
Obſeruantia contrahentium ſi ſit probanda, vnius forte is eſt probanda conſ.27 nu 97.
Obſeruantia ſubſequens declarat verba dubia quæ obſeruantia præſcriptione omnino perfecta non indiget conſ.49.nu 21 & 22.
Obtinens feudum francum ad quid teneatur.conſ.65. nu.13.

Obtinens

Digitized by Google

INDEX.

Obtinent eccleſiam à ſuperiore ſi petat confirmationem ab inferiori, eſt vt ingratus priuandus, conſ. 32 num. 11.
Obtinens duas ſententias conformes, maximum ius in re habere dicitur, & quid ſi adeſſet appellatio. conſ. 79. nu. 11.
Occiſio pro defenſione non eſt punibilis, licet Cardinalem quis occideret. conſ. 41. nu. 25.
Odium non debent operari ad fauorem inducta. conſ. 88. nu. 34.
Odium non conſideratur in iam nominatis. conſ. 95. num. 38.
Offendi qui impune poteſt omnia iura ſua perdit. conſil. 101. nu. 6.
Offendens non præſumitur ob alterius perſonã quam odio non habuit offendere. conſil. 99 nu. 17.
Offerens libellum vel preces Principi, is dicitur pacto, & conuentioni contrauenire licet libello vſus non ſit. conſi. 33. nu. 15 & nu. 25. & melius. nu. 4.
Offenſa illa dicitur qua quis alterum iniuſte lædit. conſi 41. nu 23.
Officialis quis dicatur. conſ. 98 nu. 78.
Officialis alicuius quis non dicitur, niſi ab eo fuerit præpoſitus. ibi. nu. 79.
Officialis ſubrogatus ſedet in loco ſui anteceſſoris. conſi. 52. nu 159.
Officialis & Vicarius an aliquando non differunt. conſ. 52 nu. 38.
Officialium appellatione qui veniunt. conſ. 53. nu 7.
Officium cuilibet damnoſum eſſe quando poſſit, diſtinguitur. conſ. 58 nu 61.
Officium iudicis ſubuenit acton aduerſus lapſum tẽporis opponendi de iure communi exceptionem non num. pecu. conſi 47. nu. 8. & 10.
Officium proprium ſibi nocerẽ non debet. dum tamen terminos officii non excedat. conſ 38. nu. 66.
Officium ſuum cuilibet debet eſſe propitium non damnoſum, conſ. 58. nu. 6.
Officium tutelæ ab initio coactè ſuſcipitur, & coactè geritur. conſi. 38. nu. 52.
Oldradi conſ. Thema tale, multis comprobatur. conſ. 85. nu. 46.
Oldradus Iureconſultus Legum pater & maximæ auctoritatis habetur. conſi. 2. nu 99.
Omiſſio vnius caſus in ſtatuto reducit illum ad diſpoſitionem iuris communis. conſ 76. nu 8.
& an hæc regula habeat locum in quacunque diſpoſitione. ibid.
Omiſſus ille caſus non dicitur, qui ex mente diſponentis ſub expreſſo continentur, & aliis modis de quibus ibi conſi. 4. nu 54.
Omiſſus caſus non dicitur, ſi conſtat de eo ex coniecturis mente diſponentis. conſ. 76. nu. 25.
ſimiliter ſi ſimilis caſus à lege vel ſtatuto eſt comprehenſus. ibi nu 26.
Omiſſum à paciſcentibus habetur pro omiſſo, neque ſubintelligitur, quia ſi de eo ſenſiſſent, mentionem feciſſent. conſ. 14. nu. 5.
Omiſſum quando & quo caſu habetur pro expreſſo vel omiſſo. conſ. 14. nu. 15.
Omiſſum non dicitur, quod eadem ratione concluditur. conſ. 3. nu. 15
Omittendo aliquid dicitur facere, & idem aliquid eueniſſe facto alicuius intelligitur tam faciendo quam omittendo. conſ. 55. nu 181.
Omnia dicens nihil excludit. conſ. nu 17.
Onus rei annexum tranſit vna cum cauſa ſua. conſ. 63. num. 11.
Onus inſtituti iniunctum ad ſubſtitutos cenſetur repetitum. conſ 85. nu 25.
Onerum impoſitio arguit ſubiectionem loci, cui imponuntur. conſ. 75 nu. 20.
Opinio alicuius collegii puta collegii Iuriſconſultorum Mediolanenſium præfertur aliorum opinioni. conſ. 21. nu 15.
Opinio Canoniſtarum in concernentibus fauorem animarum omnino eſt ſeruanda ibi nu. 2.
Opinione à communi recedendum non eſſe in iudicando. conſ 59. num. 8.
licet contra eum aliquando iudicatum fuerit. ibi. n. 9.
Opinionem aduerſus communem non obſtat aliquod fundamentum conſil. 62. nu. 51.
Opinio Doctorum prolata per tranſennam, & non diſputando affirmata nõ eſt attendenda. Et quibus aſſumentibus doctores. conſ. 51 nu 45.
Opinio illa eſt tenenda, quæ rationibus perpenſis magis firmatur. conſ. 18. nu. 20.
Opinio qualis præualeat, vel illa quæ eſt approbata in lecturis vel in conſiliis. ibi. nu. 21
Opinio quæ fauet matrimonio, in dubio eſt credenda licet ſit ſingularis, & contra eam exiſtet communis opinio, conſ. 18. num 15.
Opinio doctorum regulatur ſecundum iura per eos allegata. conſ. 52. nu. 165.
Opinio in iudiciis illa præualet quæ maiores & plures auctoritates habet conſ. 13. num. 28.
Opinio illius doctoris tenenda eſt, quam ſæpius affirmauit, & ſi alias diſſenſerit. conſ. 1. nu. 192. & conſ. 3. nu. 20.
Opinio antiquorum præualet illi recentiorum pondere, numero & menſura. conſ 84 nu. 67.
Opinio vulgi quomodo in antiquis probare dicatur. conſ. 21. nu. 31.
Opinio doctorum leui ratione fulcita, non attenditur. conſ. 57. nu 36.
Opus facienti vtile non damnoſum eſſe debet. conſil. 26. nu 15.
Opera noſtra conferre ad ſalutem & iuſtificationem contra Lutherum, qui falſo credidit, ſolum eſſe fructus fidei conſ. 82. num 39.
Opera hominis æquare non poſſunt præmium vitæ æternæ. conſ 82 nu. 41
Opera hominis bona eſſe meritoria. conſ. 82 nu 22.
Opera hominis bona ad conſequendum æternam vitam conferre, vt econtra mala damnationem promereri. conſ. 82. nu. 1 & nu. 22.
Operum articulus ab omnibus cognitus eſt. conſ. 81. num. 8.
Opponi non poteſt à tertio de iure delato in fiſcum. niſi fiſcus rem illam apprehenderit & incorporauerit conſ. 79. nu. 30.
Oppugnantium duorum, vtrumque verum eſſe non poteſt. conſ 23. nu 19.
Ordo ſcripturæ ceſſat ob mentem contrariam teſtatoris. conſ. 86. nu. 73.
Ordo ſcripturæ quando in legatis & fideicommiſſis attendatur. conſ 86 nu 23.
Ordo iudicii non ſeruatur, cum coram Imperatore cauſa tractatur. conſi. 2. nu. 138.
Ordo præſtantior eſt omnium, quo recte omnia geruntur, moderantur atque conſeruantur. conſ. 51. num. 1.
Ordo concordiam parit, alit atque fouet. ibi. nu. 2.
Ordo dignitatis omnium ſeruandus. ibi. nu. 4.
Ordinarius non poteſt conqueri ſi Papa concedit plures exſpectatiuas in eorum eccleſia, quibus collatio ad eos ſpectans deinde impeditur. conſil. 83. num. 11.
Originarius eius duobus modis quis efficitur. conſ. 80. nu. 10.
& an abſentiam à loco originis amittat nomen eius originarii. ibi. num 31.
Originarius eius dicitur etiam ille, qui ex longa & multiplici obſeruatione pro originario reputatus eſt. ibi. num. 15.
Originarii qui dicantur. conſil. 80. nu. 9. & nu 13.
Oſtieñ. deciſio vltima. num. 20. declaratur. conſ. 99. num 100.
Otho ſecundus qui conceſſerit Aledramo Saxono. conſi. 2. nu. 160.
Otho ſecundus Aledramo Marchiam Montisferrati concedit & donat conſ. 1. num. ·.
Otho tertius Imperator quo tempore ſit vita functus. conſ. eod. num 34.
Othonis ſecundi conceſſio Aledramo facta donationis vim non feudi habuit. conſ. 2. nu 128.

P.

PAciſcendo in potentiores iura tranſmittuntur. conſi. 28 nu. 31.
pactum de ſuccedendo inter Principes initum valere. conſ. 1. nu. 160.
pactum inter fratres initum, quod altero eorum decedente ſine filiis alter ſuccedat valere. ibi. nu. 161.
pactum de ſuccedendo fauore matrimonii iure defendi. ibi. nu 162.
pactum initum in contractu matrimonii, quod ex eo matrimonio primogenitus ſuccedat in Italia, aliiſque regionibus eſſe receptum ex conſuetudine. ibi. num. 163.
pactum de ſucceſſione alicuius eo conſentiente valere. ibi. nu. 165.
pactum de alterius ſucceſſione, domino etiam tacite conſentiente valere. ibi. nu. 166.
pactum contra bonos mores quando eſſe dicatur. ibi. nu. 168
pactum de donando nec iuramento reddi efficax. ibi. nu. 252. ſed contra infra. nu. 67.
pactum de donando, perſonalem parere actionem, ibi. nu. 252.
pacto de donando, & de vendendo & ſimilibus 30. annis præſcribi. conſi. 1. nu. 253.
pactum de vendendo, de renuntiando, &c. an ſtipulatione veſtiri. ibi. nu. 235.
pactum geminatum efficax eſſe & ſi ſimplex inefficax ſit. ibi. num. 236.
pactum nudum à principe obſeruandum eſſe. ibid. num. 137.
pactum nudum inter mercatores ſeruari debere. ib num. 238.
pacto hæreditatem non dari. conſ 1. nu. 139.
paciſci non licere de viuentis hæreditate. conſ. 1. numero. 140.
pactum de viuentis hæreditate, nec etiam fauore piæ cauſæ, valere. ibi. num. 141.
pactum de quota hæreditatis viuentis non tenere. ibi. num. 142.
pactum inter duos fratres, quod altero eorum præmoriente, alter in dimidia bonorum alterius ſuccedat, non tenere. Declara tamen vt infra, ibid. numer 143.
pactum de viuentis hæreditate etiam fauore matrimonii non tenere, ibi. num. 144.
pactum, nec matrimonii fauore valere quod primogenitus ex eo matrimonio ſuccedat. ibi. nu 145
pactum ſi apponatur in venditione vel reuenditione rei, quod ſi emptor alteri vendat venditor poſſit rem habere pro eo pretio quo alteri venderetur, an non obſtante tali pacto tranſeat dominium in emptorem. conſ 63. nu. 15.
pactum de ſuccedendo, nec iuramento quidem firmari, ibi. nu 148
paciſci licere per modum contractus, vt in re aliqua quis ſuccedat. conſ. 1. num. 149.
pactum in contractu adiectum, pretii partem dici. ibi. nu 449. 26. declara vt ſub nu. 471.
pactum de ſuccedendo in re ſingulari iure valere. ibi. num 150.
pactum de ſuccedendo inter milites initum iure defendi. ibi. nu. 151.
pactum de donando eſſe inefficax. ibi. nu. 229. ſed contra infra nu 134.
pactum de renuntiando an valeat conſ. 92. nu. 3.
& quid de pacto de vendendo ibi. num. 4.
quid in pacto de renouando emphyteuſin ibi. num. 6.
idem de pacto decedendo, ibi. nu. 6.
pactum factum verbis generalibus, non comprehendit caſus inſolitos. conſ. 27. nu. 19.
etiam ſi ſint appoſita verba generaliſſima comprehendentia caſus maiores expreſſis ibi nu. 20
pactum contra naturam primordii in donationis, vt non obſtante ſuperueniente liberorum valeat, quid operetur conſ. 84. nu. 11 & 29.
pactum quod ſocietas continuet etiam cum hæredibus an valeat. conſ. 13. nu. 9
pactum de hæreditate viuentis non valet. conſi. 91. nu. 9 & quo modo intelligatur. nu. 45.
pactum de re aliena eſt contra bonos mores & plenum inſtſ. euentus. ibi nu 10.
pactum de hæreditate viuentis fauore piæ cauſæ an ſuſtineatur ibi. nu 11.
pactum de ſola quota hæreditatis viuentis an valeat. ibi. nu 12.
pactum inter fratres quod præcedente altero abſque filiis maſculis, alter in dimidia bonorum ſuccedat, an valeat ibi. nu. 13.
pactum ſuper hæreditate viuentis fauore matrimonii an valeat. ibi num. 15.
pactum renuntiationis hæreditatis paternæ vt valeat requiritur patris perſeuerantia in eadem voluntate. conſ. 6. n. 19.
pactum de tollendis exenibus, ſeu guardiis à minoribus veniret tacis factum, minime valet, quia tractatur de iuriſdictione maiorum. conſilio 28. num. 6.
pactum nudum iure canonico parit actionem. conſil. 93 nu 59.
& an inter laicos Eccleſiæ ſuppoſitos obſeruari debeat.
pactum & conuentio intelligitur rebus ſic ſtantibus. conſ 27. nu. 47.
pacta & conuentiones ad vnguem & ad amuſſim ſunt obſeruanda, conſi. 25 nu 1. & nu. 16.
pactum & promiſſio de donando nullum ſpecialem effectum habet, neq; executionem meretur. conſ. 92. nu. 1.
pactum de quota bonorum differt à pacto de quota hæreditatis. conſi. 92. nu. 31.
pactum nouum & conuentio veteri derogare dicitur. conſ. 64. nu. 14.
pactum de reemendo vel recuperando præſupponit primam emptionem perfectam conſ. 63. nu 8.
pactum vbi eſt reale, onus tranſit in quemcunque

Digitized by Google

INDEX.

poſſeſſorem etiam ſingularem.ibi.n.10.
pactum quod res poſſit recuperari reſpicit rem ipſam, ibid.nu.12.
pactum de donando ſi contrahat matrimonium licet ab initio ſit nullum, tamen ſi ſequatur matrimonium dicitur traditione veſtitum, & habebit locum conſ.92.n.36.
pactū vel conuentio vt violata cenſeatur ſufficit, quod quid minimum violatum ſit.conſ.35.n.2.
pactum de ſucceſſione viuentis poteſt ſecundum magis communem confirmari ex conſuetudine vel ſtatuto. conſ.92.n.52.
eoque magis cum pactum ſit fauore matrimonii.ibi.num 53.
pactum ſeu contractus nudus efficitur efficax ad agendum cohærentia alterius pacti vel contractus conſ.92.n.48.
pactum de viuentis hæreditate ſecundum veriorem opi.valet,dummodo tractetur de hæreditate paciſcentium.conſ.92.n.45.
pactum de re aliena inuito domino eſt contra bonos mores.ibi n.46.
& in hoc caſu tacitus conſenſus illius de cuius re agitur, ſufficiat.ibi.n.47.
pactum de donando omnia bona valet, ſecus de donando hæreditatem ibi.nu.48.
& fauore matrimonii valet ſecundum veriorem opinionem.ibi.n.49.
pactum in matrimonio factum vt primogenitus ex eo ſuccedat in aliqua re, intelligitur permanentibus paciſcentibus in eadem opinione. conſ. 92. nu. 26 & nu. 50
pactum de donando donationem continet. conſil. 92. nu 27.
eoque magis cum geminatum ſit & plures facta ſit promiſſio donandi.ibi nu 28.
pactum ſeu promiſſio de donando facta coram principe, licet non valeat, tamen vti iudiciale, vel iudicialis tenet & valet. conſ.92.n.29.
pacti tenor diligentiſſime obſeruandus conſ 35 no.17.
pacto derogari non poſſe.d.l.hac edictali. conſ.4. o. 6. at ſtatuto vtique.nu.14.
pacta de renuntiando, de vendendo, de infeudando, nuda eſſe & ſine effectu conſ.1.n 230.
pacta contra feudi naturam valere.ibi.n.347.
pacta eſſe ſeruanda, præſertim a Principibus. ibidem num 226.
pacta poſteriora derogant prioribus conſ.102.n. 66.
pacta de ſucceſſione bonorum viuentis cum valeant, an ſtatuto vel conſuetudine firmari poſſint.conſ.92. n. 18. & nu.53.
pacta etiam a principe obſeruari debere. conſil. 103. num 54.
pacta omnia, ab initio ſunt voluntatis, ex poſt facto neceſſitatis.conſ.64 nu 16.
pacta partium pro lege obſeruantur.conſ.32.n 58.
palæologorum Genealogiæ deſcriptio aliqua. conſ.1. n.158.
Paludani doctrina declarata conſ.69 n 65.
Papa an poſſit quempiam priuare ſuo iure. conſil. 83. num.1.
Papa dum concedit ordinariis facultatem conferendi alternatiuis menſibus, non dicitur voluiſſe à ſe poteſtatem abdicare conferendi vacantia ab illiſmet ſex menſibus conceſſis, quia in dubio cenſetur cumulatiue conceſſiſſe, non priuatiue.ibi.n.9.
Papa præiudicare poteſt ordinariis collatoribus, etiam ius ipſi contra ſe præparatum ibi. nu. 10 & quomodo procedat.nu.23.
Papa promiſſione ſua obligatur, non tantum iure humano verum etiam diuino & naturali, & ideo aliquid concedens, non videtur poſſe reuocare iure ordinario.ibi.nu 3.
Papa conferendo beneficium cuius collatio alteri eſt conceſſa, non dicitur ius eius, cui conceſſa eſt, minuere ibi nu.17.
Papa an poſſit prouidere ad libitum de beneficiis electiuis in præiudicium iuris eligendi eos præueniendo ibi.nu.5.
Papa poteſt concurrere cum ordinario in iuriſdictione, & facultate conferendi conceſſa ipſi ordinario. ibi.num 12.
Papa poteſt præuenire ordinarios, & tunc eius dicitur ligare manus.ibi.num.13.& num.24.
Papa quando poſſit conferre beneficium, cuius collatio alteri eſt conceſſa, & diſtinguitur ibi.n.14.
Papa non dicitur tollere per ſecundum reſcriptum ſeu priuilegium ius pendens ab electione vel præſentatione.conſil.56.n.46.
Papa conſiſtorium facit cum Deo, ideo omnibus anteſertur,conſil.31.nu 13.
Papa non ſolet conuentiones de decimis perſoluendis factas ſuo priuilegio permittere. conſil. 36. numer. 40.
Papa per ſubtractionem beneficii poteſt compellere clericum ad aliquid agendum.conſ.69.nu.64.
Papa vel Imp ſi in aliqua cauſa eſſet ſuſpectus quid ſit faciendum. conſ 94.nu.12.
Papa an incurrat crimen ſymoniæ.conſ 67.nu 22.
Papa auferendo ab aliquo beneficium ſine cauſa, debet ei dare cambium.conſ.103 nu 29.
Papa conferendo beneficium an ſolo illo actu dicatur derogaſſe reſpiſa facultati ordinario tributæ. conſ. 83 nu.27.
& an conferendo teneatur facere mentionem de iure ordinarii.ibi.nu.28.
Papa ſi appoſuerit manum in collatione alicui conceſſa, illa appoſitio habet vim decreti annullatiui, & derogationis.ibid.nu.31.
Papa non præſumitur ignorare ſtatuta & regulas Cancellariæ.ibi.nu.35.
Papa præſumitur in dubio velle omnia, quæ ſunt iuri communi conſona.conſ.52.nu 58.
Papa modo Epiſcopus modo archiepiſcopus, modo Patriarcha dicitur.conſ.32.nu 56.
paraphernalia non differunt à dotalibus bonis ratione acceſſionis.conſ.56 nu 51.& 56.
paraphernalia & dos eadem iura habent. conſil.56. num 56
paraphernalia bona à marito alienari non poſſe. conſ. 1.nu.71.
paraphernalia ſunt acceſſoria dotis.conſ.56. num. 40. & nu.51 & 56.
paraphernalia bona qualia ſint, & cui ſpectet eorum dominium.conſ.56.nu.5.
& in quibus differant à bonis dotalibus.ibi nu 6.
paria ſunt non eſſe, vel eſſe, ſed non apparere. conſil.25. nu 13.
Pariſien. conſ.33. num.96. lib.3. declaratur. conſ 89. num.80.
Pariſius conſ.18. num.38. lib.2. declaratur. conſil.85. num.49.
Pariſius conſ.5. num.12. lib.4. declaratur. conſil.105. num.74.
Pariſius conſil. 94. num.53. lib.2. declaratur. conſ 86. num.83.
pars maior dicitur non ſolum quæ eſt maioris numeri, ſed etiam quæ ſanioris iudicii. conſil.96.nu. 12.& 15.
pars vna teſtamenti aliam declarat.conſ.97.nu 33.
pars vna legis in teſtamentis aliam declarare poteſt. conſ 61.nu.33.
pars vniuerſitatis vel à Ciuitate vel Burgo excluſa, an faciat vniuerſitatem, & retineat priſtinum nomen. conſ 80 nu 53.
pars vna teſtamenti declarat aliam.conſ 10.nu 2.
pars vna legis aliam declarat, vt in teſtamentis dicimus conſ.95.nu 79.
parum, & nihil æquiparantur.conſ 96.nu 8.
parentes conſueuerunt exhæredare filios impari nubentes.conſ 69 nu 9.
participia dandi fœminas comprehendere. conſ.1.nu. 443 & declarata vt ſub nu.467.
participium quomodo reſoluatur.ibi.nu.194.
Paſtu in Doctoris teſtamentum ſtultitiæ plenum. conſ.82.nu 518.
pater non præſumitur velle filiam dote priuare faciendo fideicommiſſum.conſ.33.nu.41.
pater ſi aliquid fecerit circa perſonam vel bona filii, & dubitetur, an fecerit ad detrimentum, vel vtilitatem filii, affectioni ipſius patris ſtandum eſt. conſ. 57.num 8.
pater æqualiter dicitur amare filios tam ex primo quam ex ſecundo matrimonio natos. conſilio 40. nu.n.38.
pater conſentiens filiæ contrahenti iuxta formam ſtatuti ſibi præiudicat, etiamſi nomine officii voluntarii conſentiſſe dixerit.conſ 58.nu 36.
pater non poteſt præiudicare filiis & ſucceſſoribus, in iure familiæ conceſſo.conſ 80.nu.73.
pater dotando filiam, non dicitur eam dotaſſe vt excludatur ab hæreditate, ſed fecit vt obligationi legali ſatisfaceret, cum ipſam dotare cogatur. conſ. 95.& 41.
pater ſi filium ſuum legitimari facit, non cogitur citare agnatos, neque de eis in precibus mentionem facere conſ.20 nu 46.
pater & filius etſi copulatiue ſub vna verborum conceptione vocati videantur, filium tamen poſt patrem cenſeri vocatum aliorum, cum ratione. conſ. 44.nu.1.
pater agens de reſtitutione dotis illud habet priuilegium, quod habet mulier. quomodo procedat. conſ 33.nu.8.
pater, mortua filia pro qua dotem ex bonis fideicommiſſi conſtituerat, ſi eam dotem recuperauerit, tenetur eam reſtituere ac ſi nunquam dos conſtituta fuiſſet ibi.nu.9.
pater quo caſu dicatur obligatus pro dote accepta. conſ.33 nu.25.
pater non cogitur conſentire filio ducenti vxorem, & recipienti dotem, ſi ſuſpicio adeſt quod dilapidabit bona.ibi nu 26.
pater non tenetur pro facto filii, qui eo inuito poteſt contrahere conſ 98.nu 71.
pater ſi fuerit relictus tutor à filio cenſetur liberatus à redditione rationum.conſ 21.no.4.
pater bonum conſilium pro filio ſumere præſumitur. conſ 8 nu.1.
pater non poteſt plus relinquere legitimato ſpurio quam legitimis.conſ.19.nu.26.
pater alienando rem filii, ex ſuo contractu obligatur, & illa obligatio in filium hæredem deſcendit.conſ. 89.nu.95.
pater non poteſt diſponere de feudo ex pacto & prudentia in præiudicium aliorum ſuccedere debentium, & quibus dederit, &c.conſ.61 nu.12.
pater recipiens filium bannitum, an & qua pœna puniatur.conſ.74.nu 28.
paterfam. dicitur ſcire omnia quæ geruntur in domo ſua.ibi.nu 23
& quomodo procedat hæc regula ibi.
pater tenetur & nubere filiam, & ei dotem conſtituere, & cur conſ.8.nu.19.
pater neceſſitate famis poteſt filium diſtrahere. conſ. 31.num.10.
pater poteſt aſſignare filio certam portionem & pœnam adiicere, quod niſi fuerit illa portione contentus ab hæreditate priuatur, & qua ratione. conſ.57. num.4.
pater quod teneatur pro debito filii ex forma ſtatuti, eſt iniquum, & odioſum.conſ.27 nu.56.
pater filii cuſtos eſſe debet, & cum caſtigare. conſ.98. nu.65.
pater an dicatur æqualiter amare poſthumos, & iam natos.conſ.6 nu 10.
pater tenetur filiam dotare, & hoc dotandi onus tranſit ad hæredes conſ 81 nu 1.
pater an ſemper nominando filium naturalem, legitimum, dicatur ipſum legitimare. conſ.18.num 8.& nu.19 & 21.
pater cogitur conſentire filio recipienti dotem ab vxore, & ſe obligare.conſ 33 nu.19.& 22.
pater excludens filiam dotatam in ſubſtitutionibus, non excludit eam ex eo quod ſit dotata, ſed potius vt maſculi præferantur ad conſeruationem agnationis conſ 95 nu 43.
pater ægre fert, quod filius impari nubat. conſil.59. num 8.
pater an dicatur plus diligere filiam ſuam, quam fratrem vel econtra.conſ.6 nu 1.
pater cogitur conſentire filio recipienti dotem ab vxore & ſe obligare.conſ.33.num.19.& nu 23.
pater ſuccedit filio in bonis, quæ patri non acquiruntur per filium conſil.84.nu.5.
& an teneatur ad eius debita. & qua ratione ibi nu 6.
pater quando idoneus cenſeatur dotare. conſilio 88. num.56.
pater & ſocer à pari procedunt quoad contrahendam. conſ.23.nu.27.
pater alienando rem filii, ex ſuo contractu obligatur, & illa obligatio in filiam hæredem deſcendit. conſ. 88 nu 55.
pater filio ſpurio nihil donare poteſt.conſ.39.nu.77.
& quid ſi iurauerit ſe aliquid de eius caſtrenſi peculio recepiſſe ibi.
pater vendendo rem filii, eam filius non reuocat ſi patri ſit hæres.conſ 89 nu 59.
patris confeſſio in teſtamento facta, ſe recepiſſe in tali mutuam pecuniam, non valet, quia tali medio poteſt fraudare filium legitima con .39.nu.49.
& an iuramento confirmari poſſit.ibi.nu.50.
patris malitia non deſcendit vltra quartam generationem.conſ.99.nu.149.
patris & filii diſcordia omnino eſt cauenda. conſ.69. num.44.
patrem non poſſe expreſſe in teſtamento filium ſpurium priuare alimentis.conſ.60.nu.8.
patrem poſſe alienare rem filii.conſ 87 no.100.
patrem plus filium diligere, quam ſeipſum. conſ.1. num.276.
patre vocato cum liberis, ſolus pariter ſuccedit. conſ. 85.nu 36.

patris

I N D E X.

[illegible] parentes [illegible] à ſe degeneres habere. conſil. 99. nu. [illegible]
patres [illegible] de rationibus ſuis antequam ſe[illegible] conſ. 4 nu. [illegible]
[illegible] & tolerantia conſtitutorum induere veram [illegible] contra ſuos principales. conſil. 53. num. 185.
pa[illegible] ſibus præſente Papa vel eius legato vſus crucis interdicitur. conſ. 52. nu. 96.
patronatus ex conſuetudine in Eccleſia iuſpatronatus reſeruauerit facultatem, quod ſemper primogenitus habeat præſentare conſ. 97 nu. 14.
Paulus Æmilius Coſ. contra Ligures bellum gerit eoſque Romano imperio ſubiecit, conſil. 2. n. 12.
Pauli Caſtren. doctrina in l. 3. C. de edicto diui Adria. tollen declaratur. conſ. 2. n. 204.
Pauli Caſtrenſis & Rui[illegible] reiecta opinio, conſ. 2. n. 238.
pauper nō debet donare d[illegible], præſertim nulla vrgente cauſa, conſil. 29. nu. 28.
pauperi cauſa ſua non ſuccurritur à lege. conſil. 55. num. 12.
pax facta pro ſe & ſubditis ſuis extenditur ad futuros. conſ. 97. n. 142.
pax principum publicam reſpicit vtilitatem, conſil. [illegible] nu. 44.
pacis capitula pacta inter Reges Chriſtianiſſimum & Catholicum anno 1559. quibus proſint conſil. 3. num. 6.
pacis capitula proſunt quoad occupata occaſione belli conſil. 101. nu. 8.
pacem non prodeſſe malefactoribus conſ. 103. num. 10
pace facta quæ iniuriæ cenſeantur remiſſæ. conſil. 103. nu. 9.
pace facta reſtituuntur poſſeſſiones, quæ ante tempus belli poſſidebantur. conſ. 103. nu. 4.
peccare non poteſt, qui in rerum natura adhuc non eſt conſ. 93. nu. 8.
peccans ſi diutius ſe à peccatis abſtineat, videtur peccaſſe impetu & ignorantia potius, quam dolo, & peccandi conſuetudine. conſ. 54 nu. 52.
peccans continuo ſi per triennium bene honeſteque viuerit, ſatis videtur emendatus ibi nu. 54.
peccatorum chirographum cancellatur medio pœnitentiæ. conſil. 82 nu 88.
pecunia ſoluenda pro quantitate Florenorum contenta in obligatione dicitur æſtimata conſ. 49. n. 11.
pecunia, æſtimata non conſiderata vti pecunia, ſed vti ſumma contenta in obligatione, adeo vt ſi augeatur vel minuatur pecunia illa ſumma ſemper debetur. ibi. nu. 2.
pecuniæ ſubſtantia an iuramento probari poſſit conſil. 81. nu. 20.
pecuniam mutuam acceptam à procuratore difficile eſt probare verſam eſſe in vtilitatem principalis domini. conſil. 25. nu. 6.
pecunia valde neceſſaria tempore belli. ibi. nu. 7.
pecuniam veram eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, quomodo dicatur conſil. 39 nu. 23.
pedagia vendita an augeri poſſint. & per totum conſilium. conſil. 34 nu. 4.
pelagii error à D. Auguſtino deiectus conſil. 82. nu. 56.
pelagii error de meritis operum hominis. conſilio 82. num. 19.
pendente caſu nil innouandum eſt, conſil. 32. nu. 14. & quomodo procedat. conſil. 32.
penſio non remittitur ob detrimentum, quod belli cauſa obuenit conſil. 27. nu. 15.
contrarium magis eſt verius ob caſum fortuitum in contractu conductionis & locationis. ibi. nu. 9. 16.
penſio remitti debet conductori gabellarum ſi ob peſtem conſecutus ſit detrimentum. conſil. 27. num. 31 & 33.
penſionarius, vel vſufructuarius dicitur ſolum ipſius vſus fructus adminiſtrator, non autem dominus, conſil. 66. nu. 16.
penſionarius vſufructuario æquiparatur, conſil. 66. nu. 12.
penſionarius æquiparatur vſufructuario conſil. 72. n. 6.
penſiones pedagiorum dicuntur in fructu caſſo. conſil. 66. nu. 7.
vti de penſionibus domus dicitur, quæ ſunt domus fructus. ibid. nu. 8.
& paſcuorum penſiones ſunt in fructu vt ipſa paſcua. ibid. nu. 9.
penſiones, clericis ratione alimentorum dari ſolent, conſil. 72. nu. 12.
perduelles qui conſ. 102. nu. 19.
periculum contingens confecto, & perfecto contractu cui ſpectet conſil. 27. nu. 5.
& quod ſi vnus ex contrahentibus ſuſciperet omne periculum fortunæ in ſe, & hoc in quocunque contractu. ibi. nu. 6.
periculum vbi maius eſt, ibi melius, & tutius prouidendum eſt, conſil 73. nu 9.
periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem. conſil. 26. nu. 16
peritus & doctus in arte ſua quilibet à lege præſumitur, conſil 37. nu. 144.
periurus quis non probatur, niſi probetur id dolo, & & fraude egiſſe, conſil. 24 nu. 73.
periurus non dicitur, qui non obſeruauit iuramentum contra illum qui contra ſe fidem violauit, conſil. ibi nu. 74.
periurus quis in dubio non præſumitur. ibi. nu. 75.
periurus qui vult agere, ſi de periurio opponatur, non auditur, ſecus ſi non opponatur, conſil. 24. nu. 28.
periurus punitur. conſ. 84. nu. 71
permutatio nunquam dicitur niſi transferatur aliquid hinc inde, conſil. 91. nu. 31.
permutata res aſſumit naturam primæ. ibi. nu. 4.
permutatam rem conſequi poſſum loco meæ ab alio permutatæ, ibi. nu. 5.
perſonam eandem modo præcedere modo ſequi non inconueniit diuerſis reſpectibus, conſ. 52. nu. 59.
perſona non ſubintelligitur, conſ. 95. nu. 105.
perſona concedentis priuilegium in eo non comprehenditur, nec ex eo ligatur, conſ. 2. nu. 74.
perſona loquentis in fauorabili diſpoſitione comprehenditur ex ea quæ ligatur, ibi. nu. 75.
perſona loquentis, & concedentis in conceſſione comprehenditur ratione ſubiectæ materiæ, ibid. num. 76.
perſona loquentis in conceſſione ex certa ſcientia facta includitur, ibi. nu. 77.
perſona loquentis in diſpoſitione comprehenditur quando illa alias nihil operaretur, ibi. nu 78.
perſonalis actio interdum datur in ſubſidium contra ſingularem ſucceſſorem, & poſſeſſorem, conſilio 63 num. 22.
ita contra poſſeſſorem rei fideicommiſſo ſuppoſitæ quando grauatus, qui alienauit non eſt ſoluendo, ibi. nu. 23.
pertinax externus quis, conſil. 82. nu. 173.
pertinax in hæreſi non dicitur, qui aſſerit quod eccleſia Catholica credit. ibi. nu. 174.
pertinacia quid ſit, conſ. 82. n. 172.
petenti abſolutionem à iuramento vti per errorem emiſſo, non creditur, conſil 54. nu. 27.
petens conſequens dicitur & antecedens petere conſil. 80. nu. 78.
petens inueſtiri ſuo, fratrem, & ſororum nomine iuxta tenorem antiquæ inueſtituræ ſibi non præiudicat, ſi in antiqua inueſtitura ſorores comprehenſæ non ſunt. conſ. 1. nu. 96.
petitorii, & poſſeſſorii cauſa ſimul tractanda eſt cum apud imperatorem, vel ſupremum alium iudicem cauſa tractatur. conſ. 2. nu. 190.
petitorij, & poſſeſſorij cauſa coram Imp. vel ſupremo alio Principe tractari vna ſimul debet. conſil. 2. num. 184.
petitorium [ſuſpendi] an poſſit. poſt litem conteſtatam, vt prius ſuper poſſeſſorio cognoſcatur, conſil. 2. nu. 194.
petitio hæreditatis præſcribitur. ſpatio 30. anno. de iure. C. & quomodo de iure prætorio, conſ. 78. nu. 23.
petitio hæreditatis actio realis eſt conſil. 88 nu. 13.
petitio hæreditatis quanto tempore præſcribatur, conſil. 1 nu. 434.
phreneſis quæ, conſil. 82. nu. 198.
phreneſis morbus, perpetuus eſt, conſil 82. nu. 235.
phreneſis quæ accidentia præcedant. conſil 82. n. 227.
plena & ampla facultas conceſſa, cuius ſit naturæ, conſil 19. nu. 7.
plebani habent intentionem ſuam fundatam in recipiendis decimis ex prædiis ſub qua parochia exiſtentibus, etiam contra Epiſcopum, conſ. 36. n. 29.
plebani de iure communi habent facultatem recipiendi decimam, conſil. 36 nu. 16.
pluralis locutio in vno verificari non poteſt. conſil. 50. nu 1 & 19.
pœna indicta contrahentibus matrimonium eſt quoque impoſita contrahentibus ſponſalia, conſil. 69. num. 67.
pœna corporali aliquando Deus vnum pro alterius facto punit. conſil. 99. nu 210.
pœna corporali vnum pro altero à lege humana aliquando fuiſſe mulctatum, & ibi exempla, ibid. num. 212.
pœna quæ apponitur in inſtrumento pro maiori robore, an poſſit apponi à notario ex officio, vel potius, ſi expreſſum hoc ſit à partibus. & nu. ſeq. conſil. 17. nu. 64.
pœna aliqua etiam pecuniaria non plectitur extraneus pro alterius delicto. conſ. 99. nu. 218.
pœna non eſt intelligenda cum ceſſat dolus. conſ. 84. nu. 106.
pœna quando à iure indicta eſt, neque ab homine indicenda eſt, conſ. 58 nu. 12
pœna arbitraria tunc imponitur quando à lege diffinita non reperitur, conſ. 74 nu. [illegible]
pœna arbitraria an maior eſſe debeat ordinaria, vel æqualis, ibi. nu. 8.
pœna aliqua non afficitur extraneus conſ. 98. nu 63.
pœna vbi iudicis arbitrio eſt indicenda, non ordinaria ſed leuior imponi debet conſ. 74. n. 128.
pœna anathematis obligare ſe nemo poteſt ad aliquid agendum, conſil. 82. nu. 122.
pœna ſpiritualis vnus pro altero non punitur. conſil. 99. nu 207.
pœna ſola bulla reſpiciens an morte delinquentis ſit extincta. conſ 97. nu. 150.
pœna pecuniaria aliquando vnus pro alterius delicto punitur. conſ. 69. nu. 217.
pœna ratione contemptus imponitur. conſ. 74. nu. 12.
pœna ſequi debet criminis auctores, neque vnus pro alio debet teneri, conſ 51. nu. 9
pœna capitalis non debet imponi pro crimine leuiori. conſ 94. nu. 45.
pœna corporali cur Deus filium puniat pro patris delicto. conſ 99. nu. 214.
pœna non pati pœnam. conſ 94 nu. 214.
pœna non dicitur à læſo remiſſa delinquente mortuo, conſ. 99. nu. 180.
pœna pecuniaria morte delinquentis extinguitur. conſ. 99. nu. 157.
item nec cum pœna ipſo iure eſt indicta, ibi. num. 158.
pœna carceris requirit claras & apertas probationes, conſ. 94. nu. 27.
pœnæ corporali pro altera obligare ſe poteſt nemo. conſ. 82 nu. 120.
pœnæ anathematis aſtringere an ſe quis poſſit, conſ. 82 nu. 113.
pœnam exigere is non poteſt, qui ex ſui parte non impleuit. conſ 55. nu. 41.
pœnitentia primi ordinis quæ conſ. 82. nu. 109.
pœnitentia ſecundi ordinis quæ. ibi. nu. 110.
pœnitentiæ locus non eſt, vbicunq; facta eſt donatio fauore dotis, & qua de cauſa conſ. 92. num. 79.
pœnitentiam errantis indicere, eſt viſitantium iuriſdictionis. conſil. 82 nu. 101.
pœnitentiam non obſeruare eſt inobedientia. conſ 82. nu. 115.
Pollentia oppidum antiquiſſimum intra Liguriæ fines. conſ. 2. nu 83.
populus qui eſt in poſſeſſione præſentandi Clericum in eccleſia patronata, non debet amoueri. conſ. 90. num. 119.
populi perſona dicitur perſona ficta, conſ 99. nu. 63.
Pontifex mandans prouideri de beneficio certi valoris, non poteſt prouideri de beneficio maioris valoris, etiam vuſſet eo, cui prouidendū eſt, conſ. 72. n 2.
Pontifex Max. non diſſoluit matrimonium per verba de præſenti contractum, etiam non ſecuta copula, niſi iuſta ſubſiſtente cauſa, & quid de matrimonio rato, conſ. 13. nu. 9.
Pontifex Max. an poſſit legitimare in terris Imperij, conſ. 16. nu. 13.
Pontifex poteſt diſpenſare in ſecundo gradu conſanguinitatis, & quid in delegato, & ſubdelegato. & n. 10. conſ 17. nu 8.
Pontifex poteſt in eccleſia de nouo ius patronatus conſtituere, conſil. 90. nu. 14.
Pontifex poteſt in fundatione eccleſiæ apponere conditionem quod laicus fundator interſit poſſit electioni ſacerdotum, non tamen eam conditionem adducere, conſ. 90 nu. 8.
Pontifex Max. contra Imperatorem iudex eſt competens, conſ. 2. nu. 138.
Pontificis auctoritas maxima in diſſoluendo matrimonio, etiā carnali copula cōſummato, conſ. 15. n. 4.
portio cohæredis non adimplentis conditionem pro parte ſua, accreſcit alteri in ſocium adimplenti, conſ. 78. nu. 27.
portio quæ retinetur ob imputationem. conſ. 87. n. 7.
portio hæreditatis inuito commodo, & ignoranti creſcit conſ. 50. nu. 8.
quod etiam ad cauſam inteſtati pertinet. ibi nu 9.
poſiti in conditione per ſubſtitutionem in minutum cenſentur grauati, & in neceſſitatem antecedens vocati, conſ. 65. nu. 78.
poſitiones, ſeu interrogationes debent fieri ante litem conteſtatam, conſil. 61. nu. 40.
poſteritatis appellatione veniunt omnes deſcendentes æqualiter. conſ. 40. nu. 18.

Digitized by Google

poſtliminium omnia reſtituit, conſi. 101. num. 5.
poſthumus, caſu in inſtitutione intelligitur de nato ex quacunque vxore, non de ea tantum tempore facti teſtamenti, conſ. 37. num. 84.
poſthumus ignoranter prætermiſſus ſi in genere de eo cogitatum fuit, an rumpat teſtamentum, conſi. 37. num 85.
poſſe non dicimus, quod incommode poſſumus, conſil. 2. nu. 210.
poſſeſſor malæfidei nullo tempore præſcribit, conſil. 90 num 77. & ſeq.
poſſeſſor iurispatronatus quando non debeat à ſua poſſeſſu amoueri, conſi. 90. nu. 118.
poſſeſſor bonæ fidei facit fructus ſuos, ibi. nu 121.
& conſumptos non reſtituit, ibi. nu. 122.
poſſeſſor malæfidei non poteſt aliquid curſu temporis acquirere, conſi. 29 nu. 46.
poſſeſſore pro ipſo præſumitur, conſil. 90 nu. 59.
poſſeſſio ex actu facta, lite pendente non transfertur, conſi 2, nu. 291
poſſeſſio & detentio apud ignaros, & idiotas non differunt, conſi. 56. nu 41.
poſſeſſio cuſte occupatur à domino rei cum alias periculum eſt in mora, conſi. 2. nu. 199.
poſſeſſio poſita in ſequeſtro a ſequeſtratario poſſidetur, conſi. 2. nu. 263.
poſſeſſio nihil habet commune cum proprietate, conſi. 76. nu. 35.
poſſeſſio præſens non denotat præteritam, conſ. 11. n. 7.
poſſeſſio cap annorum ab vniuerſitate denotat quod res illa ſit ipſius vniuerſitatis, non particularium, conſi. 80 nu. 7.
poſſeſſionis retinendæ animus quomodo probetur, conſi. 104. nu 79.
poſſeſſionis commodum magni eſt ponderis, conſil. 52. nu. 49.
poſſeſſionis traditio non habet formalem formam, ſeu modum, conſi. 73. nu. 73.
poſſeſſionem non perdit vaſallus, ſi eam apprehendit dominus, & apud aliquem cuſtodiæ cauſa, donec lis finiatur, deponit, conſi. 2. nu. 166.
poſſeſſionem ex noua cauſa immutari, conſ. 87. n. 64.
poſſeſſionem arguit, cenſus ſolutus, conſi 87. nu 70.
poſſidens ciuiliter ſua ſponte naturalem ingredi poteſt conſi. 104. nu. 80.
poſſidens ex cõceſſione ſolemni a ſuperiori facta, non dicitur in mala fide, conſi. 90. nu 71.
poſſidens ciuiliter ſua ſponte naturalem ingredi poteſt conſi. 2. nu. 181. & 366.
poſſidens ciuiliter ſi naturalem ſit ingreſſus, audiendus eſt ſuper exceptione dominii cum ſpoliatus ſuper naturali agit vt ante omnia reſtituatur, ibid. num 193.
potentior quis intelligatur, vt in eum ius aduerſarii detrimentum transferri non poſſit, conſil. 2. num. 220.
potentior, ſi quo nomen quomodo intelligatur, conſil. 48. nu 47.
potentior an dignior ſit, conſi. 26 nu. 52.
potentiæ defectus non eſt nolle nunquam, & iniuſta, conſil. 75. nu. 18.
poteſtas vendendi, & commutandi, & alienandi in fundi conceſſione, quid [illegible] & operetur, conſil. 2. num. 259.
poteſtatis ſpecies duplex, conſi 32. nu. 93.
precarium quod precibus petenti vtendum conceditur tandiu quandiu is qui concedit patitur, conſil. 33. nu. 14.
pretium ſi in inſtrumento emptionis, vel venditionis nõ ſit appoſitũ, cuius cauſa dicatur omiſſum, vel partum, vel notatum, conſil. 37. nu. 8.
pretium rei ſub actione reſtituitur, vt & ipſa res ſubiacebat, conſi. 86. nu 65.
pretium pro mercede exponi poteſt, conſi. 2. n. 46.
pretii mentio vbi facta eſt, ibi dicitur emtio & venditio fieri, conſi. 27. nu 4.
pretii quantitas denotat quid in venditione contineatur, & quid voluerint contrahentes, conſi. 34. n. 6.
præceptum pœnale non tranſit in hæredem hæredis, conſi 89. nu 24
præceptum prætoris, vanum, eluſorium, & fruſtratorium eſſe nequit, conſi. 80. n. 34.
præcepta iudicum inſolita ſunt inualida, conſil. 2. nu. 343.
prædo ſpoliator ante omnia eſt reſtituendus conſ. 2. n. 186 & 196.
prædia cenſenda, & regiſtranda ſunt vbi ſunt ſita conſ. 75. nu. 16.
prædium trahit ad ſe nemora, & paſcua ſua conſi. 36. num. 58.
prædas ſpoteneſium licet collectaſ ſolum debeant vbi ſita ſunt, tamen ex pacto & contraria conſuetudine contrarium ſtatui, atque ordinari poteſt, conſil 14 nu. 13.
prædia poſita intra fines caſtri, præſumuntur de finibus & pertinentiis caſtri, conſi. 85 nu 2.
prædia ſoluta ſoluere cenſus, & alia onera tranſlata intelliguntur vna cum eiſdem oneribus, conſil. 75. nu 62.
& quod ſi alicui priuilegiato vendantur, ibid. n. 63.
prædia ſunt regiſtranda, & cenſenda eo in loco in cuius territorio ſunt, conſi. 14 n 1.
prædeſtinatos nos non eſſe omnino, hæreſim fuiſſe etiam Ioannis Wicleff. conſi. 82. nu. 137.
prædeſtinatos nos eſſe omnino ad vitam æternam, hæreticum eſſe, conſi. 82. nu. 57. quod intellige, vt n. 71. & 89. 93. cum ſeq.
præfatio actus declarat mentem & animum paciſcentium conſi. 14 n. 4.
præiudicium duorum magis conſiderabile eſt quam vnius tantum, conſi. 31 nu 47.
præiudicare ſibi quis dicitur in re fideicõmiſſi, cum ſuo facto alienam dicit cedit, conſi. 58 nu. 67.
prælato in eccleſia iudicari debet ex vſu & conſuetudine, conſil 51. nu. 50.
prælato conceditur ei, qui maiorem habet dignitatem & iuriſdictionem, conſil 51 nu 6.
prælationis priuilegium in hypotheca conceſſum mulieri pro dote ſolum nãſit ad filios primi matrimonii, conſi. 40 nu 31.
prælatus maximam in ſe habet poteſtatem in adminiſtratione bonorum ſuæ Eccleſiæ, adeo vt ei damnum adſerre, atque præiudicare poſſit, conſil. 59. nu. 1 & 26.
prælatus occupanda violenter bona Eccleſiæ ab alio pacifice poſſeſſa præiudicium dominio Eccleſiæ adferre poteſt, ita quod illud admittit Eccleſia conſ. 35 num. 2. & de veritate nu. 35
prælatus poteſt donare bona Eccleſiæ, ibi. n 3. & quando hoc procedat, nu. 56.
prælatus, Abbas, vel Epiſcopus an poſſit tranſigere ſine conſenſu capituli ſuper rebus, cuius dominium, vel poſſeſſio non eſt plene, ac perfecte ſuæ Eccleſiæ acquiſitum atque incorporatum, conſ. 79. n. 8.
prælatus ſolus donare poteſt noualia, quæ in ſua diœceſi oriuntur cum Eccleſiæ perfecte acquiſita non ſint, ibid nu. 9.
item & repudiare legatum rei immobilis factum Eccleſiæ, ibid n. 10.
prælatus non poteſt alienare, ſeu in emphyteuſin perpetuam concedere res quæ ſunt de menſa Eccleſiæ, conſi 79 n. 1.
quid ſi ſemel alienata ſit, & reuerſa ad Eccleſiam iuſtis de cauſis, & retenta per annum à Prælato, ibi. nu. 2.
prælatus reinueſtire poteſt eundem emphyteutam, ac vaſallum, ob cuius felloniam aliamve cauſam res reuerſa eſt ad Eccleſiam, & quomodo procedat, conſ. 79. num. 8.
prælatus iurauerit non alienare res Eccleſiæ, ſi tamen alienauerit ſolitas alienari, non eſt periurus, ibid nu. 9.
prælatus licet poſſit aliquam rem Eccleſię alienare, ſeu in emphyteuſin concedere, non tamen in conſanguineis ſuis poteſt concedere conſ. 79. nu. 4. & de veritate nu. 19.
prælatus ad hoc vt dicatur voluiſſe rem effici de menſa Eccleſiæ, quando debeat tenuiſſe & poſſediſſe rem ipſam, ibid. nu. 17.
prælatus de nouo inueſtire non poteſt, ſecus autem renouare, conſi 66. n. 31.
prælatus dicitur tantum fructuarius rerum Eccleſiæ, ibid nu. 32.
prælatus prohibetur donare conſanguineis, ne ſpoliet Eccleſiam, conſi. 29. n 15.
prælatus maiorem habet poteſtatem in adminiſtrando bona Eccleſiæ, quam tutor in bonis pupilli, conſil. 59 nu. 7 & n 34.
prælatus ſecundum veriorem opinionem poteſt conſanguineis ſuis concedere in emphyteuſin res Eccleſiæ, conſi. 79. n. 19.
ſecus autem ſi extaret aliqua fraudis ſuſpicio ſeu coniectura, quæ erga conſanguineos magis præſumitur, quam contra alios, ibi n. 20.
prælatus tenetur impendere partẽ reditus & fructuum pro reparatione rei Eccleſiæ, conſ. 64. n. 24.
prælatus promittens non alienare res Eccleſiæ, ſi fecerit incantamenta de re alienabili, vel alienata, non poteſt vtique ipſam quoque alienare, conſ. 79. n. 12.
prælatus vel ſacerdos ſanctæ vitæ in dubio verax præſumitur, conſi 29. n. 17.
prælatus in articulo mortis conſtitutus, nihil poteſt diſponere neque de proprietate neque de viuſfructu, Eccleſiæ, ſed omnia ſucceſſori relinquere debet conſi 39. num 44
prælatus de fructibus prælaturæ teſtari non poteſt, ibi. num. 45.
prælatus deſcribens rem alienabilem, quæ ad eius manus deuenit, in codice rerum menſæ Eccleſiaſticæ, videtur voluiſſe rem ipſam eſſe Eccleſiæ, conſ. 79 nu. 14
prælatus eſt Eccleſiæ adminiſtrator, conſ. 39. n. 50.
prælatus quo ad adminiſtrationem bonorum Eccleſię tutori æquiparatur, conſi 39. nu 54.
prælatus an poſſit ſine conſenſu, vel etiam cum conſenſu capituli immutare antiquum ſtatum rei Eccleſiaſticæ, ibid. nu 15.
prælatus ſecundum magis veram opinionem Eccleſiæ præiudicare minime poteſt, conſ 39. num. 26 53. 54 & ſeq.
prælatus poteſt ad libitum cui vult cõferre in feudum res Eccleſiæ ſolitas concedi, conſ. 79. n 6.
& an requiratur conſenſus capituli, ibid n 6.
prælatus an poſſit per confeſſionem ſuam Eccleſię præiudicare cum conſenſu capituli, conſ. 39 n. 51
prælatus quo caſu donare poſſit bona Eccleſiæ, conſ. 39 nu. 56.
prælatus & tutor à pari procedunt, conſi. 39. nu. 6. 34. & 64.
prælatus an & quando teneatur reddere rationem adminiſtrationis ſuæ de bonis Eccleſiæ, conſ 39 n 63.
prælatus in Eccleſia a pontifice tantum eligi poteſt, conſ 90 n. 39.
prælati & tutores ſub nomine pupilli, & Eccleſiæ ſæpe ſimulatos actus agunt, conſ. 39 n 42.
prælati confeſſio nocet Eccleſiæ, conſ. 39 n. 24. & 26.
& de veritate, num. 24. & 55
prælati Eccleſiarum inferiorum magis ſpecialem iuriſdictionem habent in ſua Eccleſia quam habeat Epiſcopus, ideo ad eos primo, poſtea ad Epiſcopum recurritur, conſ. 52 n. 82.
prælato delinquente commoditas fructuum Eccleſiæ fiſco defertur, conſ 99 nu 152
prælato non creditur aſſerenti geſta ita fuiſſe à ſe conſ. 39. n. 67.
prælato non creditur alleganti pecuniam verſam eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, etiam ſi adeſſet conſenſus capituli, conſ. 39. n 72.
prælegatum quando in reſtitutione fideicommiſſi veniat, conſ. 56 n. 86.
prælegatum quando in reſtitutione fideicommiſſi veniat, conſ. 86. n. 66.
presbyter maior, digniorque eſt diacono, conſil. 52. num. 477.
præſcribere is non poteſt, qui poſſidere nequit, conſ. 90. n 72.
præſcribere non poteſt ille, cui tanquam hæredi tradita res eſt ab altero cohærede, quia ille titulus non valet, conſ. 90. n. 81.
præſcripſiſſe dicitur noualia, qui & decimam præſcripſit, conſ. 76. n. 38.
præſcribens decimas in nemoribus, vel paſcuis, tunc ſi illa ad culturam redigantur, habebit & nouales, conſ. 56. n. 39.
præſcribens libertatem non ſoluendi collectã an probare teneatur, vel potius onus probandi incumbat contrarium aſſerenti, conſ 75 n. 8
præſcriptio centenaria neceſſaria an ſit ad tollendum iura imperii, conſ. 2 n. 306.
præſcriptio probatur, ſi probetur poſſeſſio cœpiſſe ab antecęſſoribus ſuis, quibus ſucceſſerat, conſil. 90. num. 18.
præſcriptio violenta qualis ſit, conſ. 82. n. 78.
præſcriptio contra Remp. 30. vel 40 annorum decurrit, conſi. 2 n. 14.
præſcriptio in feudalibus an procedat, conſ. 2 n. 310.
præſcriptio in totum non currit contra Epiſcopum conſ. 52. n. 43.
præſcriptio decurſa contra maritum non præiudicat mulieri, conſ. 88. n. 45.
præſcriptio triginta, vel quadraginta annorum, quomodo & quando tollatur rescripto, vel priuilegio principis, conſ. 2. n. 356.
præſcriptio centenaria ex l. vlt. C. de ſacroſ. eccleſ. neceſſaria ad tollendum iura Reipub. quæ ius ſtici, & Imperii obtinet, ibid. n. 337.
præſcriptio non valeat, ſi primus poſſeſſor fuit in mala fide, & ſucceſſores poſtea per longum temporis ſpatium in bona, conſ. 90. n 74.
præſcriptio probatur ſi probetur poſſeſſio cœpiſſe ab anteceſſoribus ſuis, quib. ſucceſſerat, conſ 90. n. 18.
præſcriptio vt proſit, debet eſſe continua, conſil. 75. num. 67.
præſcriptione tolli imperii iura conſ. 2. 303.

præſcri-

I N D E X.

Præſcriptione triginta, vel quadraginta annorum directum dominium acquiri, conſ.2.num.508.
Præſcriptione temporis immemorialis directum dominium in re feudali acquiri poteſt, conſ.s nu 88.
Præſens is dicitur, qui nomine Principis abeſt, conſ. 99.num.81.
Præſens actu qui poteſt impediri per contradictionẽ, & tacens ſibi præiudicat, conſi.58.nu 65.
Præſentatus ab eo, qui erat in quaſi poſſeſſione præſentandi cum bona fide amoueri non debet, etiam ſi deinde conſtet patronum illum vere non eſſe patronum, conſ.90.nu.125.
eoque magis ſi ante præſentationem non fuerit oppoſitum, & tranſactum ſit tempus ab ea appellandi, ibid num 126.
Præſentia virorum bonorum excludit omnem ſuſpicionem, atque fraudem contractus. conſ.73. nu.20.
Præſentatio eſt in fructu iuriſpatronatus. conſil.66. num.6.
Præſentatio, aut inſtitutio de beneficio, facta à quaſi poſſeſſore bona fide, an irritetur, ſi ſuper quaſi poſſeſſione fuerit mortalis, & quæſtio. conſil.90. num.133.
Præſes prouinciæ cognoſcit, cum vaſallus ſpoliatus fuit.conſ.s num.132.
Præſes, vel iudex publicus coram quo producta eſt ſcriptura, ſi ipſam occultaret, pœna ſalit puniendus eſſet.conſ 94 nu 57.
idem de notario dicimus, ibid.num 58.
quid ſi dixerint ſcripturas furto ſubtractas eſſe? ibid. num.59.
& an ſtandum ſit eorum iuramento de amiſſione. ibi. num 60.
Præſumitur quilibet vir bonus, & quod omni diligentia ſuum officium exerceat, alio qui mortaliter peccare diceretur.conſ.73.num.21.
Præſumitur quis eſſe in eodem loco, in quo ſemel fuit.conſi.100.num.81.
Præſumendum eſt pro ſententia, conſ.79 nu.28.
Præſumtum à lege, non eſt neceſſe vt allegetur. conſi. 90.nu.66.
Præſumtio iuris & de iure, non recipit probationem in contrarium. conſ 90 nu 67.
& procedit contra clericos, & libertatem eccleſiaſticam.ibid.num.68.
Præſumtio poteſt ab alia tolli, conſ.21.nu.25.
Præſumtio eſt, aliquem non deliquiſſe, conſilio 101. num.39.
Præſumtio transfert onus probandi in aduerſarium, conſi 60.num.2.
Præſumtio iuris & de iure quid ſit, conſ 82. num.152.
Præſumtio tollitur per aliam efficaciorem contrariam.conſ.22.num.22.
Præſumtio iuris & de iure non admittit contra ſe probationem.conſ.29.nu.48.
Præſumtio reiicit onus probandi in aduerſarium, conſ.21 nu 3.
Præſumtio iuris, ſeu coniectura dicitur aperta probatio, & clara veritas, conſ.5.nu.10 & 31.
Præſumtio integritatis viri nobilis eſt maxima, conſ. 15.num.6.
Præſumtio transfert onus probandi in aduerſarium, conſ.54.num.6.
Præſumtio reiicit onus probandi in aduerſarium, conſ.81.num.47.
Præſumtio legis facit quid expreſſum, conſi. 57. numer.50.
Præſumtio transfert probandi onus in aduerſarium, conſ.s.nu.85.
Præſumtio vna alteram perimit.conſ.101.num.55.
Præſumtio nõ inducitur ex actuum diſſormitate, conſi. 9.nu.17.
Præſumtio nil operatur cum veritas apparet. conſ.86. num.106.
Præſumtio à lege approbata reiicit onus probandi in aduerſarium.conſi.75.nu.3.
Præſumtio illud ſumitur, quo maius delictum euitatur. conſi.99.nu.16.
Præſumtio legis non attenditur in ſubſtitutionibus, vbi conſtat de contraria teſtatoris mente, ſaltem coniecturis conſ.95.nu.26.& nu.32.
& quid ſi coniecturæ à lege non eſſent approbatæ, ſed incertæ quodammodo eſſent.ibid.nu.27.
Præſcriptio iuris & de iure non recipit probationem in contrarium.conſ.99.num.67.
& procedit contra clericos, & libertatem eccleſiaſticam.ibid.num.68.
Præſumtionem eſſe, quem ſcire, quæ domi ſuæ aguntur.conſ.1.nu.182.
Præſumendum non eſſe, quem filios habere illegitime natos.conſ.1.nu 183.
Præſumtio omnis tollitur, cum rem aliter ſe habere ex facto ipſo conſtat. conſi.1.nu.9.
Præſcriptionis exceptionem eſſe reiiciendam, cum in cauſa proceditur, ſola facti veritate inſpecta, conſi.1. num 508.
Præſcriptionem ſine titulo & bona fide non currere, conſi.1 nu.142.
Præſumi hominem ad generandum potentem. conſ. 1.nu.145.
Præſumtionem leuem tantum facit teſtis deponens de auditu.conſi. 98.nu.54.
Præſumtiones & coniecturæ quæ diſiunctim non probant, ſi coniungantur plenam faciunt probationem conſi.21.nu.4.
Præſumtiones quæ oriuntur ex inſtrumento ſunt tres, primo quod ſit verum, ſecundo quod ſit ſolemne, tertio quod omnia verba ſint prolata à partibus. conſi.37.nu.153.
Præſumtiones quando, & quomodo in criminalibus probent. conſi.31.num.25.
Præſumtiones coniecturæ probatæ eſſe debent legitime. vt ex illis damnari accuſatus poſſit. conſ. 82.nu.155.
Præſumtiones violentæ eſſe debent in cauſa capitali, conſi 82 nu.143.
Præſumtionibus & coniecturis vbi quis eſt damnandus, pœna corporali damnari non poteſt, conſ.82. num.144.
Præſtatio cenſus in feudalibus an poſſit eſſe cauſa finalis, conſi.61.nu.65.
Præſtatio annua arguit feudum conditionale. conſil 63.nu 1.
Prætendens habere ſeruitutem, eam habere non poteſt abſque priuilegii conceſſione.conſi.75.nu 5.
Primogenitura vti quid ſubſtantiale in aliquam in primo verificari minime poteſt.conſi.97 nu.53.
Primogenitura dupliciter intelligitur. conſi.97. num. 83 & num.114.
Primogenitus quando dicatur ille, qui eſt ſecundus, ſed effectus primus per mortem primi, conſil 97. num.77.
Primogenitus an dicatur ille qui illegitime natus eſt, poſtea alius filius legitimus natus eſt ipſe legitimatur vel potius ille illegitime natus. conſi.97. nu.114.
Primogenitus qui mortuo patre debet in feudo ſuccedere, ſi committat delictum adeo quod puniretur, an ſecundus admittitur, ibid. num.10. & num. ſeq & 39.307.& 309.
Primogenitus qualis dicatur, an natus ante matrimonium ſed per ſubſequens matrimonium legitimatus, vel natus poſt contractum vere matrimonium. conſi.16.nu 14.
Primogenitus ex delicto perdit ſpeciem ſuccedendi poſt mortem patris.conſi.101.nu.21
Primogenitus ille non dicitur, qui deceſſit ante feudum apertum, ſed ille dicitur qui eo tempore in rerum natura eſt.conſ.97.num 7.
Primogenitus in dubio qualis dicatur.ibid.nu.8.
Primogenitus dicitur non tam qui naſcitur ex primo matrimonio, ſed etiam ex ſecundo & tertio, dum tamen ſit primus natus.conſi.4.num 39.
Primogenitus quot modis dicatur.conſ.97.nu 1.
Primogenitus dicitur etiam ille, cuius frater natu maior deceſſit.conſi.97.num.12.ibid.
Primogenito ſi quid debetur iure hæreditario, & non iure generis, debetur conſ.99.nu 191.
Primogenito delinquenti, patre viuo, non ſuccedit fiſcus conſi.101.nu.15.
Primogenitum à patre prædiligi conſi.1.nu.178.
Primordialis actus ſeu res bone dicitur habere naturã, vt à propria eius ſpecie iuxta legis conſtitutionem proueniat.conſ 84.num.17.
Primus is eſt quem nemo antecedit. conſi 51.nu 21.
Primus ille dicitur, quem nemo præcedit. conſilio 79. num.1.
Primi gradus liberos melioris eſſe conditionis ſecundi & remotiorum.conſ.1.nu.188.
Primum dicitur quod ante ſe nihil habet. conſil.67. num.115.
Princeps an poſſit delegare Comiti maximam illam poteſtatem legitimandi, quam habet, vt etiam ipſe Comes habeat eandem auctoritatẽ. conſi 19.nu.11.
Princeps licet ſit legibus ſolutus, non eſt tamen ſolutus à dictamine rationis.conſi.27.nu.23.
Princeps frangendo fidem magis peccat quam in perſona priuata, ibid.nu.24.
Princeps antequam cauſa belli auxilium à populis petat, proprias pecunias impendere debet, quibus deficientibus ſubſidium à populo habere debet. conſ. 75.nu.86.
Idem in prælato à clericis præſidium petente. ibid. num.87.
Princeps à Deo eſt, & Dei loco lites dirimit. conſi 92. num 83.
Princeps ſolus poteſt concedere abſolutam & plenam ſecuritatem, ſeu ſaluam guardiam bonorum alicuius.conſi.59.nu.21.
Princeps ſupremus non cogitur iudicare ſecundum acta & probata.conſ.2.nu 159.
Princeps in terminandis controuerſiis, non debet ire per ambages.ibid.num.160.
Princeps iuſta cauſa auferre poteſt ius alteri quæſitum, ſed infra declaratur conſ 103.num.43.
Item remittere poteſt pœnam, priuato applicandam. ibid.num 45.
Princeps præſumitur vti plenitudine poteſtatis, cum actus ab eo geſtus aliter non valet, conſi.2.nu.38.
Princeps abſolute defenſiones auferre non poteſt.conſil.100.num.98.
Princeps auferre poteſt ius quæſitum ex ipſius principis facto, ſed infra declaratur.conſil 103 nu 39.
Princeps reuocare poteſt à ſe conceſſa etiam per modum contractus, ſed infra declaratur, ibid. num.40.
Princeps creditor priorum non poteſt reuocare à ſecundo creditore, quod illi ab eodem debitore ſolutum fuit, niſi iuſta ex cauſa, & quomodo conſi. 55.num.10.
Princeps poteſt habilitare fœminas ad ſuccedendum in feudo.conſ.20.nu.35.
Princeps non præſumitur velle alterum lædere vt alteri proſit conſi.75.nu.65.
Princeps non præſumitur etiam reſcribendo fauore piæ cauſæ auferre ius tertii, conſi 36.num 55.
Princeps auferre non poteſt quæ ſunt iuris gentium, conſi.50.num 4.
Princeps non poteſt irritare donationem à priuato factam.ibid nu 5.
Neque legitimare in præiudicium ſubſtituti. ibid. nu 6.
Princeps poteſt auferre impedimentum, quo quis inhabilis reddebatur ad obtinendum ius ſubſtitutionis fideicommiſſariæ.ibid.num 13.
Princeps non poteſt teſtatorum voluntates euertere. conſ.20 nu.1.ſeq 89 & num.26.
Princeps ſicut præſumitur nolle aliquem in iure ſuo lædere, ita pariter non præſumitur velle lædere in acquiſitione ſpe probabili conſ 36.nu.24.
Princeps quomodo poſſit habilitare inhabilem ad ſuccedendum per legitimationem contra defuncti voluntatem conſil.40 nu.26.
Princeps poteſt auferre certum modum citationis & defenſionis.conſ.100.num.110.
Princeps non poteſt alienare ciuitatem inuitis ſubditis.conſi.32 nu.21.
Princeps debet citari facere vaſallum cum vult ſine cauſa ei auferre feudum.conſ.100.num 71.
Princeps auferendo bona alicui vendita & data, vt illa reſtituat bannito reſtituto, debet domino bonorum ſoluere pretium, vel dare cambium. conſ.103. num 30.
Princeps omnia concedere dicitur penſate, non præcipitanter.conſi.75 nu.11.
Princeps licet legibus ſit ſolutus, legibus tamen viuere profitetur conſ.55.num.1.
Princeps alteri ſtipulari poteſt, vti de iudice inferiori dicimus.conſi.92.num.68
Princeps ex multiplicatis clauſulis in priuilegio poſitis non præſumitur iura alterius auferre. conſil.36. num.63.
Princeps præſumtionem magnam pro ſe habet. conſi. 100.nu 16.
Principem ex cauſa motum præſumi conſ.100. nu.17.
Princeps legem ſibi poteſt imponere, à qua non poterit recedere.conſ.2 nu.137.
Princeps cum ob publicam vtilitatem rem ab aliquo aufert, debet eum recompenſare. conſ.103.nu.26.
Princeps in pactis, & conuentionibus conſiderandus eſt, non qualis aliquis eſt, ſed qualis eſſe debet. conſ. 87.nu.10.
Princeps non præſumitur concedere ea quę delictum, & iniquitatem arguant. conſ.75.nu.50.
Princeps inuitis ſubditis nõ poteſt alienare ciuitatem, vel oppidum.conſ.75.num.31.
Princeps non poteſt recedere etiam ex cauſa à contractu & pacto inito cum ſubdito.conſ.87.num 26.
Principis aſſertioni de facto alieno cur non credatur. conſ.100.nu.81.
Item creditur cum dicit ſe accepiſſe à fide dignis.ibid. num.22.
Item cum ait, ſe eſſe informatum ibid.num.25.
Item cum motu proprio aſſerit.ibid.num.24.

INDEX.

principis aſſertionem ſaltem præſumtionem facere, ibid. num. 25.
principis aſſertioni non credi cum aſſerit de eo quod non eſt ſuæ poteſtatis. ibid. num. 26.
principi credi præſumitur ſaltem de facto quod non eſt ſuæ poteſtatis, ibid. num. 27.
item plenam probationem non facere. ibid. num. 28.
principis aſſertio, quod vaſallus fuerit ingratus, fidem facit. ibid. nu. 29.
principis auctoritate ſpoliatus quando reſtituatur. conſ. 104. nu. 74.
principis exemplo iudicare poſſumus conſ. 12. nu. 50.
principis factum nulla ratione improbari poſſe. conſ. 1. nu. 381.
principis facto nil obiici poſſe conſ. 103. num. 46.
principis aſſertioni credi, cum tertio detrimentum nõ affertur. conſ. 2. nu. 8.
principis aſſertioni credi, cum aſſerit, ita ſe habere cognouiſſe, conſ. 102. num 32.
principi de facto alieno non credi, conſil. 100. num. 18
item de geſtis ab alio non creditur. ibid. nu. 19.
principi placere ſemper debere, quod ſemel placuit conſ. 1. num. 403
principes Dei miniſtrum eſſe, conſ. 1. num. 156.
principes in bonum à patre non differre. ibid. num. 157.
principem per legem generalem poſſe auferre res priuati. conſil. 103. num. 28.
principem ius alteri auferre poſſe, conſil. 1. num 381. ſed declaratur rectius nu. 396
principem poſſe conceſſionem à ſe factam per vim contractus non reciproci reuocare ibid nu 382.
principem talem præſumi, qualem de iure eſſe debet, num. 391.
principem grauius peccare, fidem frangendo quam priuatum. num. 227.
principem non poſſe ſemper ius poſitiuum permere, conſil. 103 nu 51.
principem conceſſionem ſecundam primæ contrariam concedentem, circumuentum præſumi. conſ. 3 nu. 201. & nu. 430.
principem non poſſe priuare aliquem iure ſuo. conſil. 103. nu. 68.
principem ſuum benefactorem lædere voluiſſe quis non præſumitur. conſ. 98. nu. 33.
principum contractus bonæ fidei cenſeri. conſilio 1. num. 239.
principem contractos alias inualidos ſeruare debere, conſ. 1. num. 240.
principum contractus vim legis habere. conſilio. 1. num. 241.
principes Italiæ conſueuiſſe inconſulto Imperatore bella inuicem ſe gerere. conſ. 1. nu. 256.
principes iuſtos & æquos præſumi, nec quid finiſtri ab eis agi. conſ. 1. nu 115.
principes inconſtantes eſſe non ſolent. conſilio 103. num. 62.
principes non ſolent venire contra factum proprium. ibid nu. 63.
item nec contra factum ſui anteceſſoris. ibid nu 64.
principes vt iuſti tam adminiſtrarent loco Dei ſunt. conſ. 75. nu. 40.
principes & omnes priuati tenentur fidem obſeruare, & pacta conceſſa adimplere & num. 49 & hoc eſt de iure naturæ, quod tolli non poteſt, & exemplis probatur, fidem ſeruandam eſſe. conſilio. 75. num. 42.
principatus ſi peruenerit ad primogenitum, tamen ipſo repudiante ſecundo genitus obtinebit. conſil 97. num. 18 & 19.
principium fictè dicitur valere cum actus poſtea irritatur quia retrotrahitur ad initium, & perinde eſt ac ſi nunquam valuiſſet. conſil. 84 nu. 62.
principum reſcripta recipiunt interpretationem à iure communi. conſ. 71. nu. 61.
priuari nemo debet ſuo iure, ſi expreſſa lege non eſt cautum. conſ. 85. nu. 107.
priuatio feudi ex iuſta cauſa fieri debet. conſilio 20 num. 37.
priuilegiatus contra priuilegiatum nõ reſtituitur, cum agit de damno euitando. conſ. 100 nu. 184.
priuilegiatus efficit non priuilegiatum eſſe pariter priuilegiatum, ſi ei conſingitur. conſ. 88. nu. 21.
priuilegiatus contra parem priuilegiatum non vtitur ſuo priuilegio conſil 12. nu 41.
priuilegiatus in ſpecie præfertur priuilegiato in genere. conſ. 52. nu. 41.
priuilegium conceſſum alicui de non ſoluenda decima pro quatuor campis per eum nominandis, ſi ante nominationem impetretur aliud ſpeciale, ne certa poſſeſſio nominetur, primo dicitur derogatum. conſ. 36. num. 7.
priuilegium generale cui conceſſum eſt, dicitur quæſitum eſſe ius ad rem tantum. ibid. num. 8.
priuilegium vel cauſa ad damnum euitandum potentius vel potentior eſt, quam quando tractatur de lucro captando. ibid. num 14.
priuilegium conceſſum fœminis præualet priuilegio conceſſo maſculis propter ſexum. ibid. num. 15.
priuilegium marito conceſſum vt conueniatur tantum pro dotis reſtitutione in quantum facere poteſt, comprehendit filios illius primi matrimonii tantum, & 34. conſ. 40. nu. 10.
priuilegium exemtionis à iuriſdictione ob perpetratum delictum perditur, iſque iterum ſubiicitur, conſ. 2. nu. 35.
priuilegium ratione maioris partis conceſſum trahit ad ſe minorem conſ. 2. num. 123
priuilegium conceſſum plebi an dicatur conceſſum rei vel perſonæ. conſ. 26. nu. 49.
priuilegium legitimandi ſtrictam interpretationem recipit, conſ 20 nu. 20.
& an poſſit interpretari vt quis legitimetur in præiudicium alterius quando de eius præiudicio tractetur. ibid. nu. 21.
priuilegium ſecundum ſpeciale non videtur in totum abſorbere priuilegium primum generale, ſed tantum in aliqua eius parte. conſ 36 nu. 6.
priuilegium magis ſpeciale quomodo probetur. ibid. num. 10.
priuilegium conceſſum perſonæ maiorem habet ſpecialitatem quam conceſſum loco ibid. nu. 11.
priuilegium primum generale quo acquiſitum eſt ius ad rem, an tollatur per ſecundum ſpeciale, nulla facta mentione de illo iure ad rem. conſilio 36. num 42.
priuilegium concedens, quod conceditur à iure communi fauorabile eſt. conſ. 36 nu. 27.
priuilegium confirmatorium iuris communis magis eſt fauorabile, quam derogatorium. ibid. nu. 28.
priuilegium ſecundum ſpeciale regulariter tollit primum generale, quo ius ad rem tantum erat acquiſitum nullaque facta mentione de dicto generali priuilegio. conſ. 36. nu. 4.
priuilegium conceſſum contra ius commune de eo iure communi debet facere mentionem, vt ei derogaſſe cenſeatur conſ. 36 nu 58.
priuilegium conceſſum eccleſiæ ædificandæ quomodo & quando valeat conſ. 92. nu. 60
priuilegium ſi ob cauſam vel ratione perſonæ conceditur, prius de cauſa, ſeu de perſona conſtare debet. conſ. 75. nu. 99.
priuilegium habens clauſulam derogatoriam vt aliud tollat de eo debet facere mentionem conſilio 36. num 56.
priuilegium & gratia inducitur ex curſu temporis excedentis hominum memoriam conſ. 90 nu 80.
priuilegium conceſſum perſonis implicitè conſiderari poteſt. conſ. 63 nu. 116.
priuilegium legitimandi datum ſub his verbis, vt legitimet ad omnia & ſingula iura ſucceſſionum, an includat etiam ſucceſſionem feudorum conſ. 20. num. 22.
priuilegium conceſſum ducendi aquas regulatur ſecundum conſuetudinem loci. conſ. 48. nu 5
priuilegium conceſſum tali familiæ, ſi plures eſſent familiæ eiuſdem nominis, cui familiæ conceſſum videatur. conſ. 30. nu. 14
priuilegium ſi concedatur ratione perſonæ vel actus, prius de perſona vel actu conſtare debet. conſil. 42. num 25.
priuilegium, fauor & ius doti competens, an dicatur etiam competere augmento ſuperuenienti. conſ. 93. num. 12.
priuilegium exemtionis à iuriſdictione, reuocatum dicitur cum concedens cauſæ iudicem declarat. conſ. 2. nu. 37.
priuilegium concedi non debet vbicunque ex conceſſione læderetur ius alterius. conſil 75. num. 51.
priuilegium dotale an ſit perſonale vel reale. conſ. 38. num. 42. & nu. 44.
priuilegium dotale præualet priuilegio fideicommiſſi ibid num 41.
priuilegium, quod tranſit in vim contractus reuocari non poteſt conſ. 2. nu. 136.
priuilegium, & gratia conceſſum non transfertur, ad alios conſ. 90. nu 88
priuilegium ſecundum in his dicitur derogaſſe primo de quibus fecit mentionem. conſ 36 nu. 22.
priuilegium prælationis in hypotheca conceſſum mulieri pro dote ſolum tranſit in filios primi matrimonii. conſ. 40. nu. 35.
priuilegium faciens mentionem de alio facit fidem: licet aliud non inueniatur. conſilio 90. numer. 45.
priuilegium, & gratia conceſſum non transfertur ad alios. conſ. 90. nu. 88.
priuilegii conceſſione noua facta antiquum non præſumitur ſublatum conſ. 85. num. 114.
priuilegii verba ſunt interpretanda vt aliquid poſſint operari. conſ. 29 num. 8.
priuilegii vim obtinere longiſſimi temporis curſum. conſ. 1. nu. 459.
priuilegii cauſa ceſſante, ceſſat & priuilegium. conſ. 2. num 36.
priuilegia conceſſa ob benemerita ad libitum reuocari non poſſe. conſ. 2 nu. 139.
priuilegia conceſſa ob benemerita iuſta ex cauſa reuocari non poſſe ibid. nu. 140
priuilegia odioſa ſtricte interpretantur, vt tantum operentur, quantum verba ſonant. conſ. 75. nu. 28
priuilegia ſeparationis locorum ſunt odioſa. ibid. num. 29.
priuilegia dotalia non competunt bonis paraphernalibus vxoris. conſ 56 nu 7.
priuilegia perſonalia cum perſona extinguuntur conſ. 33 nu. 7.
priuilegia ob benemerita conceſſa, nulla ratione infringi poſſunt. conſ. 73 nu 43.
quia vim contractus obtinent. ibid. nu 44
priuilegia dotis non competunt mulieri, quæ legem offendit, licet dos præcipua ſit vbique conſ. 32. num 1.
priuilegia duo ſi concurrant illud præualet, quod eſt magis ſpeciale conſ. 36. nu. 9
priuilegia non debent deſcendere à patre in filios ad detrimentum, & damnum tertii. conſil. 40. num. 14.
priuilegia Principum ſine damno, & tertii iniuria cõceſſa dicuntur. conſ 43. nu. 3.
priuilegiorum conceſſio ſubiectionem arguit. conſ. 2. nu 16.
priuilegiorum reuocatio non præſumitur. conſil. 2. num 131.
priuilegiorum conceſſio præſumitur tantum ſubiectionem arguit. conſ 2 num 106.
priuilegiis vnius Gymnaſii alteri conceſſis, de tunc competentibus, non de futuris intelligi. conſil. 2. num. 117
pro poſſeſſore præſumitur. conſ 90. nu 59.
probare quis debet ſe talem, qualem ſe facit. conſil. 2. num. 127.
probatio ex iuſtis præſumtionibus ſufficit in criminalibus, licet alias requirantur claræ, & apertæ probationes conſ 5 num 11.
probatio quæ fit ex licentiarum comparatione non leuis eſt. conſ. 42. nu 1.
probatio facilius ſuppletur quam de nouo inducatur, conſ 21 num 9.
probatio ex præſumtione, non eſt aperta veritas conſ. 5. nu. 7. & nu. 10.
probatio vt probanti proſit, certa & clara eſſe debet. conſ. 97. nu. 98
probatio neceſſaria artificioſa, quæ apud Rhetores. conſ. 82. nu. 77.
probatio efficacior requiritur cum præſumtio & veriſimilitudo repugnant. conſ. 2. nu 3. 1.
probatio vbi difficilis eſt, coniecturæ ſufficiunt conſ. 101. num. 63.
probationem mixtam ex teſtibus & ſcriptura non cẽſeri reiectam, cæteris reiectis. conſ. 100. nu 57.
probationes efficaciores requiri cum coniecturæ & indicia repugnant. conſ. 102 nu 39.
probationes imperfectæ ſimul iunguntur in probando adulterio, vt perfectæ efficiantur. conſ. 51. numer. 29
probationes non excludentes nihil prodeſſe. conſil. 98. num 47.
probationes concludere per neceſſe debent non per probabile. conſ. 71. nu 72.
probationes efficaciores requiruntur cum est bonæ famæ accuſatus conſ. 98. nu 10.
item cum agitur de probando facto non veriſimili. ibid. nu. 11.
probationes efficaciores requiri, cum præſumtio & veriſimilitudo aduerſatur conſ. 102. nu. 52.
probationes parte citata recipi debere. conſ 100. n. 201
probationes in cauſis capitalibus claras & concludentes eſſe oportere. conſ. 81. nu. 16.
probitas hominis non valdat aurem contra tertium. conſ 39. nu. 71.
procurator ad ſuſcipiendum mutuo pecuniam, non poteſt domino præiudicare confitendo ſe recepiſſe pecunias, de quarum numeratione non conſtat. conſ. 39. num. 13.

procurator

I N D E X.

procurator ad conſtituendum debitorem in mora per interpellationem debet primo oſtendere mandatum ad recipiendum debitum, conſi. 39 nu. 66.
procurator vel ſyndicus vt noceat principali ſua confeſſione, mandatum habere debet ſpecialiſſimum ad confitendum. conſi 80 num. 64.
procurator ad alienandum etiam cum libera, non ſufficit. ibid. 65.
procurator qui fidem ſuam aſtrinxit, & obligauit tenetur obſeruare finito officio, & qua ratione. conſ. 58 nu. 57.
procurator conſtitutus ad vendendum an poſſit adhibere pœnam pro ipſius contractus obſeruatione. conſ. 57. nu. 65.
procurator ad petendum reſtitutionem in integrum, debet habere ſpeciale mandatum. conſil. 100. num. 298.
item & ſpecialiſſimum in cauſa criminali. ibidem. num 299.
procurator qui actum nulliter geſſit, & domino deinde ſucceſſit, non poteſt illi facto ad ſui vtilitatem contrauenire, conſi. 58 num. 40.
procurator conſtitutus ad omnes actus, excepta certa cauſa ſpeciali, dicitur ſpecialis procurator. conſ. 87. nu 37.
procurator ad cauſam reſtitutionis in integrum, mandatum ſpeciale habere debet ibid num. 38.
procurator ſeu ſolicitator cauſæ in illa cauſa teſtis eſſe poteſt. conſ. 92. num. 86.
procurator neceſſe non habet exhibere mandatum ſuum in cauſa inquiſitionis, cum mandato principis delinquens inquiritur. conſ 100. num. 37.
procuratoris geſta valere ante reuocationis certificationem. conſ. 100. num. 4.
procuratoris confeſſio quomodo domino noceat, conſi. 2. num. 368
procuratoris contumacia quando domino noceat. conſ. 2 num. 356.
procurator ſoluens indebite liberatur, domino ratum habente. conſi. 68. nu 17.
producta in actis vt fidem faciant, debet eſſe data parti cum termino ad apponendum. conſi. 2. num. 369.
prohibitio ſimplex alienationis quando impediat domini tranſlationem conſ 63. num. 26.
prohibitio alienandi facta in contractu non impedit domini tranſlationem. conſ. 63. nu. 2. & nu. 25.
prohibitio teſtatoris ne bona alienentur, arguit teſtatorem voluiſſe nepotes, & cæteros deſcendentes conſequi debere dicta bona. conſ. 93 num. 110.
prohibitio alienationis expreſſa ſi præcedat etiam ſi ſequantur vel ſubijciantur verba futuri ſubiunctiui, ob vim præcedentis prohibitionis reiecta ſignificatione verborum futuri temporis ſubiunctiui domini tranſlatio non impeditur. conſilio 63 numer. 7.
prohibitio alienandi quando eſt geminata, non ſolum alienatio hominis, ſed & alia quæcumque à lege certis de cauſis permiſſa dicitur omnino reiecta, conſ. 93. nu. 124.
prohibitio alienandi quibus modis poteſt fieri à teſtatore. ibid. num. 125.
prohibitio alienandi eſt onus, quod in legitima eſſe non debet. conſ. 57. nu. 13.
prohibitio alienationis facta inſtitutis & ſubſtitutis ſub qualitate maſculinitatis, intelligitur etiam de alienatione legali, quæ fit in fœminas alias ſucceſſuras ab inteſtato. ibid. num. 127.
prohibitio realis non alienandi perpetuo durat. conſil. 85 nu. 14.
prohibitio alienationis feudorum quo tempore fuerit ſancita. conſ 1 num. 159.
prohibitio facta filiis non extenditur ad nepotes. conſil. 85 num. 117.
prohibitio detractionis quartæ nõ excedit perſonam. conſ. 85. nu. 116.
prohibitio realis non alienandi perpetuo durat. conſi. 85 num. 14.
prohibitio de non alienando à teſtatore facta ab eo libere reuocari poteſt. conſ. 85. nu. 106.
prohibitio facta ne perpetuo bona alienentur extra familiam extenditur etiam vltra quartum agnationis gradum conſ. 95. nu 5.
prohibitio alienandi arguit teſtatorem bona de vno in alium venire voluiſſe. conſi. 85. nu. 11.
prohibitio alienandi eſt, cum teſtator vult bona remanere debere in familia. ibid. num. 13.
prohibitio alienandi ſolum operatur in caſu contrauentionis. conſ. 85. nu. 103.
Item cum prohibitio cauſa eſt veſtita. ibid. num. 105.
Prohibitio alienandi quando perſonalis. ibid. nu 109.
prohibitum ad tempus videtur poſt tempus permiſſum. conſi. 80. nu. 26.
prohibitiua cauſa an ſit potentior affirmatiua. conſil. 36. num. 52.
promiſſio iurata & ſi tollat reuocationem hominis, non tamen legis. conſ. 84. nu. 57.
promiſſio de facienda pace pro ſe & filiis ſuis, intelligitur de filiis natis tantum non etiam naſciturus. conſ 97. nu. 74.
promiſſio de ſoluendo facta liquidatione, in tali termino, non currit tempus niſi à die factæ liquidationis conſ. 75 nu. 105.
promiſſio perſonalis non tranſit ad hæredes. conſi. 29. nu. 26.
promiſſio omnium bonorum valet, dummodo non impediatur libera facultas teſtandi. conſi 92. nu. 50.
promiſſio facta in ſcriptura mere priuata cenſetur facta per ſtipulationem. conſ 92. nu. 35.
promiſſum debet ad vnguem obſeruari, & adimpleri. conſ. 55. nu. 6.
promiſſor dandi præciſe cogi poteſt ad dandum vel tradendum, ſecus ſi promiſerit aliquid faciendi. conſi. 91. nu. 62.
promittens ſe aliquid facturum, vt excuſetur debet probare, ſe omni diligentia vſum fuiſſe ad obſeruandum promiſſum. conſi. 15. nu 17.
promittens donare tali ſi in vxorem ducat talem, an liberetur præſtando intereſſe, & quomodo. conſi. 92 nu. 62.
promittens aliquid an ſe excuſare poſſit impedimento. conſ. 35 nu. 5.
promittens ex ſuo latere prius adimplere debet, quæ promiſit. conſ. 55. nu. 2.
promittens protectionem ſub nomine ſuo expreſſe dicitur feciſſe promiſſionem perſonalem. conſ. 29. num. 4.
promittens factum non poteſt compelli præciſe, ſed tantum ad intereſſe. conſi. 92. nu. 82.
promittens aliquid ſub iuramento dicitur promiſiſſe induſtriam perſonæ conſi. 54. nu. 16.
promittens ſoluere debitum, intelligitur etiam de futuro, ſi eo tempore nullum extitabat prium. conſi. 1. nu 180.
promiſſionem hoſti factam eſſe inualidam. conſilio 1. nu. 243.
promittens coquere panem pro me & familia mea pro tali mercede, an aucta familia pro eodem pretio tenetur id facere conſi. 97. nu. 143.
promittens hæreditatem ſuam alicui vt contrahat matrimonium licet alias conueniri non poſſit, de dolo tamen tenebitur & quomodo. conſilio 92. num 30.
promittens principi alicui aliquid donare, licet alias donatio non valet, tamen vt coram principe facta, ab ipſo compelli poterit ad obſeruationem, & de ratione. ibid num 31. & nu. 60
pronuntiandum eſt in dubio pro eo qui agit de damno euitando, non pro eo qui agit de lucro captando. conſ. 4. nu. 12.
pronuntiandum eſt in dubio pro eo qui agit de damno euitando potius quam pro eo qui agit de lucro captando. conſ 51. nu 48.
propoſitio habens plures intellectus & ſenſus non dicitur hæretica conſi 82. nu. 13.
proprietarius viuente fructuario nihil vtilitatis ex re illa percipere poteſt, neque de illa pro voluntate diſponit. conſi. 66. nu. 33.
proprietas verborum ſeruanda. conſi. 86. nu. 74.
etiam ſi præſumptio repugnet. ibid. nu. 75.
maxime, cum verba ſunt clara. ibid. nu. 76.
proprietas verborum attendenda, neque ab ea recedendum eſt, maxime in vltimis voluntatibus. conſ. 97. nu. 40.
proprietas verborum præcipue in legatis attenditur neque ab ea recedendum eſt, etiam ſi alias aliud potest. conſ. 56. nu. 21.
proprietas verborum ſpernenda eſt cum conſtet de clara mente teſtatoris. conſ. 50. nu. 20.
proprietas verborum ſeruanda. conſ. 80. num. 74.
etiam ſi præſumptio repugnet. ibid. nu 75.
proprietas verborum non attenditur vbi conſtat de contraria defuncti voluntate. conſi 36 nu. 45.
& hoc habet locum etiam in coniectura mente. ibi. num 46.
neque aliquando attenditur inſpecta ignorantia & modica ſubtilitate cognitione diſponentis. ibid.
proprietas prædiorum quomodo dicatur differta à iure fin. territorii. conſ. 21. nu 8.
proteſtationes factis contrarias non prodeſſe. conſi. 2. num. 306.
proteſtationes metum probare. ibid. nu. 285.
proteſtans non excuſatur ab hæreſi, ſi eas deinde tenuit & defendit. conſ 82 nu 51.
proteſtans hæreticus an carcere ſit mancipandus, conſil. 82. nu. 56.
proteſtatio declaratoria animi, & oportet fieri etiam abſentibus. conſi. 28 nu. 21.
proteſtatio quæ non pendet à ſola proteſtantis voluntate & facto, ſed alterius, vel à lege, & illi proteſtationi contrariatur factum, illa proteſtantem non iuuat. conſ 38 nu. 3.
proteſtatio clam facta nõ ſuffragatur proteſtanti. ibid. num. 4.
proteſtatio ſaluo iure domini clam facta quo modo dicatur à vaſallo in alienatione feudi. ibid. nu. 5.
proteſtatio in præiudicialibus, nil releuat. ibid. nu. 6.
proteſtatio operatur, vt ſalua ſint proteſtantis iura. conſ. 75. nu. 69.
proteſtatio ſaluo conſenſu domini in alienatione feudi, quãdo ſeu quo tempore ſit neceſſaria. conſil. 38. nu. 7.
proteſtatio ſeu clauſula in vna parte inſtrumenti poſita cenſetur repetita & in alia, quia inſtrumentum eſt vnum totum. ibid. nu. 28.
proteſtatio, ſaluo iure talis, &c. appoſita in inſtrumento, ſi eſt contraria facto, non prodeſt proteſtanti. conſi 28 nu. 9. & nu. 36.
proteſtatio ſeu clauſula in vno actu poſita quando & quomodo in alio repetita dicatur. conſil. 38. num. 40.
proteſtatio generalis extenditur quoque ad futura. conſi. 38. nu 41. 42.
proteſtatio contraria facto, nil releuat. conſil. 32. num. 25.
proteſtatio tuetur, ne quis hæreticus dici poſſit. conſi. 32. nu 52.
proteſtatio de metu præcedens, facit, vt actus deinde ſecutus ſit nullus, quod infra declaratur. conſ. 2. nu. 429.
proteſtatio ex poſt facto lata operatur ſecus ſi ante, conſ. 28. nu. 18.
& quid ſi actus de facili eſſet reuocabilis an tunc proteſtatio ex poſt facto proſit ibid nu 57.
proteſtatio metus clandeſtina actum deinde ſubſecutum non annullat, cum is contra bonos mores non eſt conſ. 2. nu. 234.
pronuntiandum in dubio eſt pro opinione, quæ fauet matrimoniis. conſi. 4. nu. 29.
prothocollum apud notarium, non apud partes vel tertios eſſe debet. conſi. 42. nu. 8.
prothocollum ad hoc vt ſcriptura dicatur, quid continere debeat. conſ. 42. nu. 9.
prouinciæ eſſe præſumuntur, quæ intra centum milliaria ſunt. conſ 2. nu. 375.
prouocans alterum verbis iniurioſis eſt tãquam actor, conſi. 41. nu. 28.
proxenetæ an in illo actu geſto teſtes ſint validi, & quid ſi ab vtraque parte ſint producti. conſilio 92. num 82.
proximus ille dicitur, quem nemo in gradu præcedit. num. 3.
publicari bona eius qui principem inferiorem offendit, conſ. 99 nu. 42.
publice quæ geruntur, omnibus innoteſcere lex præſumit conſi. 15. nu. 21.
publicatio bonorum futura non continet. conſ 101. num. 24.
publicationis bonorum pœnam non eſſe annexam cum pœna damnationis memoriæ. conſil. 99. num. 52.
publicationem bonorum proditoris fieri etiam eo mortuo. conſ. 99. num 104.
publicationem bonorum iudicio & contra offendentem perſonam principis inferioris reiecta quorundam opinione. conſ 99 num. 74.
puer ignorat quod agit. conſi 82. nu. 195.
puniri non debet, qui facit lege permittente. conſil. 4. num. 37.
puniri quis non debet ſublici pœna. conſilio 94. numer. 45
pupillus doli capax delictum committere poteſt. conſil 102 num. 46.
pupillus actione iniuriarum conueniri poteſt. ibid. numer. 47.
pupillus ingratitudinem committere poteſt, ibid. nu. 48.
pupillus ſine tutoris auctoritate donare nequit, conſil. 29. nu. 56.
pupillus omnia ignorare præſumitur. conſ. 19. num. 36.
pupillus non poteſt rem ſuam donare etiam cum auctoritate tutoris, conſ. 12. nu 15

Pupillus ſemper habet ſaluum ius in bonis tutoris vel contra fideiuſſores hei hæredes. conſ. 39. nu 85.

pupilli, vniuerſitates, & ætate minores æquiparantur. conſi. 80. nu. 24.

Pupilli educandi apud matrem, vel apud illos in quibus ceſſet omnis ſuſpicionis cauſa aliquod emolumentum ex morte pupillorum ipſis proueniens. conſi. 62. nu. 12.

Q.

QVadriennium datum ad petendum reſtitutionem in integrum quo tempore currere incipiat. conſi. 100. nu. 291.

qualis qualis probatio ſufficit ad probādum antiqua. conſ. 21. num. 33.

qualitas naturalitatis legitimandi, eſt ſpecificanda Comiti legitimanti, alias legitimatio non valet. conſ. 29. nu. 5. & nu. 24. in fine.

& idem dicimus de quocunque alio defectu. ibid.

qualitas iuriſdictionis fundamentante omnia diffinienda eſt. conſ. 2. nu. 92.

qualitas fundans intentionem probari debet ab ipſo nilegante. conſi. 74. nu. 15.

qualitas, quæ certo tempore adeſſe debet probari debet eo tempore adfuiſſe, conſi. 1. nu. 416.

qualitatem intentionis feudatiuam a deducente probandam. ibid. nu. 249.

qualitas adueniens enti, qualificat nouum ens, & illud in diuerſa ſpecie ponit. conſ. 35. num. 11.

qualitas actui adiecta nouum actum facit. conſ. 104. num. 37.

Qualitas vbi non conuenit mutus diſpoſitio. conſil. 2. num. 178.

qualitas ſine ſubiecto eſſe non poteſt. conſi 66 nu. 15.

Qualitas naturalis accidentali præualet. conſil. 52. numer. 124.

Qualitas maſculinitatis quando in alia parte teſtamenti ſit reperta. conſ. 86 num. 47.

Ibidem declaratur. ibid nu. 48.

qualitas adiecta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi. conſ. 97. nu. 106.

qualitas reſpiciens vnam perſonam, non dicitur repetita quoad alteram quando qualitas poſt perſonam primam eſt adſcripta. conſ. 76 nu 21.

qualitas actui adueniens quando actum mutet. conſi. 104. nu. 56.

qualitas iuriſdictionis fundatiua quando ſummarie, & quando plenarie tractanda ſit. conſil. 2. num. 94.

qualitas illa dicitur, quæ accidens, & ſubſtantiam non attingit vel immutat. conſ. 35. nu. 31.

qualitas adiecta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi. conſi 97 nu. 106.

& quando adiecta eſt tempori. ibid. num. 107.

& quando adiecta eſt verbo ſeparata quomodo eſſe tres regulæ intelligantur. ibid. num. 108.

qualitas maſculinitatis quando in alia parte teſtamenti ſit repertes conſ. 86 num 47.

Ibidem declaratur. ibid nu 48.

qualitas feudalis eſt realis & perpetua. conſi. 66. numer. 14.

qualitates ſpirituali in genere ſufficit vt ſint legitimaute cognitæ. conſ. 20. nu. 52.

qualitates rerum vel hæredum conſiderantur tempore facti teſtamenti, non mortis teſtatoris. conſ. 40. nu 40.

quando dicatur idem tribunal Epiſcopi & vicarii. conſil. 52. num 52. num. 16.

quaſi poſſeſſor deferendi beneficium, bona fide facit fructus ſuos. conſ. 90 nu. 130.

quaſi poſſeſſio transfert onus probandi in aduerſarium. conſ. 96. nu. 24.

quaſi poſſeſſio iuriſpatronatus vna præſentatione acquiritur & quid aliud requiratur. conſi. 90. numer. 117.

quantitas pecuniæ facilius probatur quam ſubſtantia eius. conſ. 81. nu. 19.

Quantitas pretii demetat, quid in venditione contineatur, & quid voluerint contrahentes. conſil. 34. num. 6.

quæ proſunt vni, & alteri non nocent, facile cōcedenda conſi. 62. nu. 16.

quæ conſuetudo etiam generalis eſt omnium aliarum regionum. ibid. nu 29.

Quæſtio ſi ſit de iure ciuili dubia, & de iure canonico clara, ſtandum erit iuri canonico, etiam de re ciuili. conſi. 18. nu. 21.

Qui non eſt mecum, contra me eſt. conſ. 102. nu 29.

qui dat, vt ſtatim recipiat, dare non dicitur. conſi. 1. nu. 451. declara vt ſub num. 472.

qui dignitatis ſuæ gradum manu tenere contemnit, crudelis dicitur. conſ. 52. nu. 352.

qui male agit, odit lucem. conſ. 28. nu. 15.

qui eſt cauſa ſui damni, fruſtra ſe excuſat. conſil. 41. num 19.

quod quis iure proprio habet, non debet ex priuilegio impetrare. conſ 52. num 36.

quitatio ſeu ceſſio iurata ſi appareat nil amplius eſt quærendum. conſ. 81. num. 29.

Quod tibi non nocet, & mihi prodeſt, facile eſt concedendum. conſil. 34. nu 2.

quod ſubiicitur poteſtati non eſt poſitum in neceſſitate. conſ. 5. nu 3. nu 6.

Quod vicarius præcedere debeat capitulum & ſit dignior nulli bi legitur. conſ. 52. nu. 178.

quod apponi eſt conſuetum, pro appoſito habetur. conſi. 37. nu. 28.

quid tibi non nocet, & mihi prodeſt, facile eſt concedendum. conſ. 51. nu. 45.

R.

RAphaelis Comenſis doctrina in d. §. in fideicom. à multis recepta. conſ. 85. num. 67.

Raphaelis Comenſ. declarata. conſ. 85, nu. 71.

item quando eius doctrina locum non habeat. ibid. nu. 72.

Raphaelis Comenſ. doctrina in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. nu 4. verſicul. ot videte. de leg. 2. multis comprobatur & declaratur. conſ. 35. nu. 54.

Raphaeli Comenſ. conſ. 164. col. 5. tenetur, nec non Rum & ſequacium. conſi. 99. nu 183.

Raphaelis Comenſ doctrina in l. vnum ex familia §. ſed ſi fundum, num. 3. de leg. 2. declaratur. conſi. 85. nu. 130.

Raphelis Comenſ. conſ. 3. aduerſus communem reiectum. conſ. 86. nu. 82.

Raſura & inciſio finis inſtrumenti an, & quando noceat. conſi 48 nu. 10

Ratificare tacitum is dicitur, qui ex facto lucrum capit. conſi. 98. nu. 42.

Ratificat venditionem rei ſuæ ab alio factam, qui pretium recipit. ibid. nu. 43

Ratificatio acquiſitionis præſumitur ex quo quis in ſuo codice aliarum ſuarum rerum rem acquiſita deſcribit. conſ. 79. num. 16.

Ratificatio actus nullius, eſt noui actus celebratio, conſ. 80. num. 66.

& an illæ ſolemnitates quæ in actu faciendo requiruntur, requirantur etiam in hac ratificatione. ibidem.

Ratificatio præſumitur ex actis iudiciariis agitatis et poſt facto. conſ 52. num. 5.

Ratificatio actus geſti nomine noſtro ſequi debet vt ille nobis proſit. conſ. 7 num. 291.

Ratificatio circa incognita nihil operatur. conſi. 2. nu. 249.

Ratificationem poſtulare eandem ſolemnitatem, quā, & actus principalis. conſ. 2. nu. 297.

Ratihabitio tam facto quam verbis fieri poteſt, & eundem effectum parit. conſ 92. nu. 64.

Ratihabitio quæ fit litigando, & faciendo actus iudiciarios non valet. conſ. 52. nu 34.

Ratihabitio, ob temporis diuturnitatem, quo modo ſubſecuta credatur conſ. 1. nu 82.

Ratihabitionem loco veri conſenſus eſſe. conſi. 1. num. 305.

Ratihabitio geſtorum per metum, quando meticuloſa cenſeatur. conſ. 1. nu 29.

Ratihabitionem, ex ætate ſuperuenienti reſcindi ob læſionem enormiſſimam. conſi. 1. nu 349.

Ratihabitionem, re non cognita & diligenter perſpecta, non valere. conſ. 1. nu. 319.

Ratificantis ſcientiam ab eo, qui in ratificatione ſe fundat, probandam eſſe. conſi. 1. nu 320.

Ratificationem inducit ætas ſuperueniens. conſi. 1. nu. 357.

Ratificationem ex facto induci. ibid. nu 161.

Ratificatio actus meticuloſi meticuloſa præſumitur. conſ. 1. nu 286.

ratihabitionem ad incognita non trahi. conſ. 1. num. 193.

Ratio vbi eadem eſt, ibi & idem ius. conſ. 86 nu 257.

ratio vbi eſt vnica, pro expreſſa habetur. conſ. 85. n 9.

ratio cur non appelletur à vicario ad epiſcopum aſſiduetur. conſ. 52 nu. 109.

Ratio nulla habenda eſt de vicario in dictum. conſil. 52. num. 189.

Ratio eadem, vbi eſt, idem ius ſtatuendum eſt. conſil. 94. nu. 9.

Ratio eadem vbi eſt, idem ius ſtatuendum. conſi. 95. nu. 21.

Ratio ob quam ita diſpoſitum ſit, conſiderari debet. conſi. 39. nu. 4.

Ratio eſt anima diſpoſitionis. ibid. num.

Ratio diſpoſitionem declarat. conſi. 99. nu. 341.

& eſt legis anima. ibid. num. 342.

Ratio vnica præſumitur mouiſſe legiſlatores ad ita ſtatuendum. conſ. 87. nu. 22.

ratio legis & ſtatuti omnino inſpici debet, etiam ſi verba impropriëntur. conſ. 21. nu. 17.

ratio vbi eadem eſt, ibi & idem ius. conſi. 86. nu. 26.

ratio ſumta & fundata in ſermonis proprietate leuiſſima eſt. conſi 30 nu 19.

Ratio tacita ex coniecturis habetur pro expreſſa. conſ. 95. num. 52.

Ratio male compoſita & reddita ad compoſitionem rectam redigi debet. conſi. 92 num 33.

diuiſio eſt quædam permutatio. ibid. nu. 14

ratione impedimenti ceſſante, ceſſat impedimentum conſ 1. nu. 154.

ratum haberi non poteſt id, quod ſuo nomine geſtum non fuit. conſi 12. nu. 22.

Rauennæ ciuitas an regatur iure canonico. conſ. 93 n. 31 & ſupra, nu. 28.

reale ſeruitium cum præſtatur, feudum proprie non dicitur. conſ. 65. nu 48.

Reale ſeruitium in feudo & iuramentum fidelitatis ſimul ſtare poſſunt, & ad vnum tendere. ibid. num. 49

receditur à perſona non declarante, & ad boni viri arbitrium recurritur, de iure canonico inſpecta veritate. conſ 93. num. 27.

recedi poteſt à perſona illius, quid debebat dotis incertitudinem arbitrari. conſ. 93. num. 10. & 12.

& quid in aliis caſibus, ex multorum ſententia. ibid. num 11.

recedens à domo ſociorum an præſumatur recedere etiam à ſocietate. conſ 11. num. 27.

recipiens rem vel perſonam, non dicitur dolo recepiſſe, ſi inde nulla vtilitas acceſſerat, conſ. 98. numer. 24.

item & de rapiente rem à pupillo. ibid num. 25.

Recipiens fundum obligatum, ſcienter, ſi contrahatur per hypothecariam an aliud feudum repetere poteſt. conſ. 91 num. 22.

recipiens mutuo pecuniam præſumitur eam vtiliter in neceſſariis impendere. conſi. 12. nu 26.

Reciproca ſubſtitutio cum prohibitione alienationis dicitur facta ob conſeruationem agnationis. conſ. 95. num 88.

Reciproca ſubſtitutio quibus etiam verbis concipiatur. conſ. 50. nu. 13.

recognoſcens rem propriam in feudum ab eccleſia per errorem, actum ipſo iure nullum facit. conſ. 1. nu 89.

recognitio rei propriæ in feudum & ſi per errorem vere ſit facta, probationis tamen onus in aduerſarium reſicit. conſi 1. num. 90.

Recognitio facienda ex aliquo ſignate, vel ſigno, intelligitur de illo homine, qui per longam abſentiam vel alia cauſa vix recognoſci poteſt. conſ. 40. num. 19.

recognitio noua feudi ſucceſſoribus non nocet. conſi. 103 num 57.

recuperare incontinenti quando quis dicat. conſ. 387.

recuperare incontinenti quando quis dicatur. conſil. 104. nu. 78.

recuperaſſe incontinenti is dicitur, qui recuperauit quam primum potuit. conſi. 2 nu. 180.

recuperationis cauſa eſt fauorabilior cauſa acquiſitionis. conſ. 52. nu. 57.

reditus ſunt ſoluendi de moneta currenti tempore ſolutionis, non tempore contractus. conſ. 94. num. 23.

reditus annui inter immobilia connumerantur. conſ. 29. nu 16.

& qua de cauſa. conſ. 49. nu 24.

redditum non dicitur, quod deterius redditur. conſ. 13. nu. 2.

reficere non dicitur rem funditus deſtructam, ſed de nouo facere. conſi. 64. nu. 4.

referenti quando ſtandum ſit. conſi. 90. nu. 95.

referenti quando ſtandum ſit. conſi. 90. nu. 42.

Regalia, quanto tēpore præſcribuntur. conſi 21. n. 201

Regalia non conceduntur, niſi expreſſe, ideo Princeps ſi aliqua ex regalibus excipiat, cætera conceſſa intelliguntur. conſ 10 n 24.

regiſtrum ſeu actuum non probat niſi inter regiſtrantem & regiſtratum. conſ. 14. num. 9.

Regnandi ſuperbiā Luciferū obcæcaſſe. conſ. 99. n 31.

regreſſuſque ad aliud non datur, cum remiſſum ſit per renunciationem conſ 80. nu. 47. & quomodo procedat. num. 73 121. & ſeq.

regula illa, quod conſentiens actui nulli, non ſibi præiudicat, quomodo intelligatur. conſ. 18. num. 66.

INDEX.

Regula obſeruanda eſt, ſi non conſtat de exceptione. num. 1.
Regula, quod actos de facili ad ſuam naturam reuertitur, declaratur. conſi. 2. nu. 514
Regula ſubrogatus, &c. quando habeat locum. conſi. 52 nu. 162.
Regula quod vna & eadem res diuerſo iure non debet cenſeri, quomodo intelligatur. conſ. 10. num. 14.
Regula illa quod verborum actes non proſint in re facta quomodo procedat. conſi. 58. nu. 36.
Regula vnico caſu limitata, in cæteris habere locum dicitur conſ. 90. nu 92.
Regula obſeruanda eſt ſi non conſtat de exceptione. conſi. 58 nu. 51.
Regula non attenditur vbi coniectura extant in contrarium. conſ. 56 nu. 55.
Regula vnico caſu limitata, in cæteris habere locum dicitur. conſi. 9. num. 92.
Regula illa, ſi vinco vincentem te, multo magis vincam te, declaratur. conſi. 4. nu. 53.
Regulæ ſtandum eſt donec probetur contrarium. conſil. 76 nu. 20.
Regulæ inhærendum eſt, donec contrarium probatur. conſi. 90. nu. 91.
Regulæ inhærendum eſt donec fallentiæ caſus oſtendatur. conſi. 72 nu. 5.
Regulæ ſtandum eſſe in dubio conſi. 98 nu. 15.
Regulæ ſtandum eſt, donec contrarium probetur. conſi. 55. nu. 21.
Regnum Siciliæ quod debetur primogenito, ſi ipſe repudiaret vel moretur, ſecundo genitus ſecundum veriorem opinionem non admitteretur, conſi. 97. num. 59. & ſupra de aliis contrarium tenentibus vide num. 10. & 11.
Reintegrandæ remedium ex cap. reintegranda. tertia, quæſtio. prima. cæteris paribus ad poſſeſſionem recuperandam. conſi. 2. nu 55.
Relapſus in hæreſin quis dicatur conſi. 82. nu. 147.
Relapſus eſt qui ſecundo de hæreſi eſt ſuſpectus. ibid. num. 148.
Relapſo ſponte confitenti pœnam abſolute non eſſe remittendam conſi. 82. nu 170.
Relatio ad omnia, etiam remota fieri debet, cum nulla ratio diuerſitatis poſſit conſiderari cur magis ad vnum quam ad alterum fieri debeat. conſ. 56. num. 28.
Relatio quæ poteſt fieri ad duas cauſas ſi nulla appareat diuerſitatis ratio ad vtramque cauſam referri debet. conſ. 81. nu 54.
Relationem ad immediate præcedentia fieri. conſ. 98. num 80.
item maxime, vt abſurda & inconuenientia & iuri contraria euitentur. ibid. num. 81.
Relationem fieri ad proxima. conſ. 86. nu. 45.
ex relatione ad aliud res certa redditur. conſilio 93. num 10.
Relatiuum, quibus, ſe refert ad tempus contractus ratione ſubſtantiæ actus. conſi. 49. nu. 47.
Relatiuum aliter ſe habere, quam fuerit in referente dictum, probat qui illud aſſerit. conſi. 1. nu. 97.
Relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus. conſ. 1. nu 91.
Religio Equitum Hieroſolymitanorum cur inuenta fuerit. conſ. 54. nu. 21.
Religioſus non poteſt nec debet negotiis ſecularibus ſe implicare. conſ. 53. nu. 13.
Religioſus in feudo ſuccedere nequit. conſ. 54. nu 18.
Religioſus vt teſtis productus vim duorum obtinet. conſi. 52. nu. 89.
Religioſi qui non ambitu, non ſuperbia de ordinis obſeruatione contendunt, laudem merentur. conſi. 51. num. 3.
Remedium reintegrandæ ex cap. reintegranda, 3. q. 1. cæteris paribus ad poſſeſſionem recuperandam. conſ. 2. nu. 153.
Remedium reintegrandæ, non datur contra poſſeſſorem cum titulo & bona fide. conſi. 2 nu. 171.
Remedium c. reintegranda. 3. q. 1. pro rebus. eccleſiæ ſolum concedi. conſ. 2. nu 183.
Remedium capit. reintegranda, ita laicis vt clericis concedi. conſ. 2. nu. 155.
Remedium cap. reintegranda, concedi etiam contra poſſidentem titulo & bona fide ex opinione quorundam. ibid. nu. 156.
Remedio cap. reintegranda agens deducere debet, conuenti. poſſeſſionem reſpectu ſuæ clandeſtinam eſſe, conſ. 2. num. 177.
Remedio cap. reintegranda. vt locus ſit, duo concurrere debent. conſ. 2. nu. 161.
Remiſſum cenſetur fideicommiſſum ob vim ſermonis vniuerſalis. conſ. 88. nu. 28.
item quando in diuiſione eſt data facultas alienandi. ibid nu. 29.
Remiſſum cenſetur fideicommiſſum à diuidentibus cum promittunt portiones diuiſas habere ratas & firmas, ac attendere & obſeruare. ibid. nu. 33.
item etiam quando pars fideicommiſſi fuit excepta. ibid. nu. 34.
item ex clauſulis generalibus remiſſum cenſetur. ibid. num. 39.
item cum in diuiſione ei renuntiatum fuit. ibid. num. 52.
Remiſſio fideicommiſſi ſequitur ex actu, qui non valet niſi renuntiationem operetur. conſi. 87. nu 23.
Remiſſio ac renuntiatio iurium intelligitur de iuribus præſentibus, non de futuris. conſ. 1. nu. 174.
Remiſſio & renuntiatio iuris dicitur donatio quæ non præſumitur. & interpretatio ſumenda eſt, vt euitetur. conſ. 64. nu. 9.
Remiſſio non eſt concedenda ſuſcipienti in ſe omne periculum tam cogitatum quam excogitatum, licet ei incogitatum euenerit, quia ſibi eſt imputandum. conſil. 17. numer. 10 & de veritate. num. 15 & 16.
Remiſſio fideicommiſſi potius quam inuentio præſumi debet. conſ. 37. nu. 129.
Remiſſio eſt facienda gabellatorum conductoribus de mercede ob maximum detrimentum quod illis obuenerat, dum Principes conuentiones, & pacta non obſeruarunt. conſi. 27. nu. 27.
Remittere quilibet poteſt ius proprium. conſil. 80. num. 46.
Remittere ius ſuum nemo præſumitur. conſilio 99. num. 79.
Remotus aliquando magis dilectus præſumitur quam proximus. conſi 85. nu. 121.
Remotiores in gradu in dubio non debent admitti ad ſucceſſionem excluſis proximioribus. conſil. 60. num. 4.
Renuntiare an quis poſſit ſpei ſuæ ſucceſſionis in feudis. conſi. 54. nu. 27.
& an viuente patre. ibid num. 28.
Renuntiare non dicitur iuri, quod quis ignorat. conſi. 27. nu. 40.
Renuntiare quilibet poteſt fauori ſuo. conſ. 57. nu. 15.
Renuntiare quis poteſt iuri ſuo tacite & expreſſe. conſil. 78. nu. 22.
Renuntiare quilibet poteſt fauori ſuo. conſ. 84 nu. 61.
Renuntiare quis non præſumitur iuri ſuo. conſil 37. num. 126.
Renuntiare fauori ſuo hæres poteſt. conſ. 89. nu. 97.
Renuntiaſſe fertur is dicitur qui tempore feriatum ſententiam ferri poſtulat. conſi. 87 nu. 24.
Renuntians facto cenſetur renuntiare omni iuri, quod ex eo deſcendit. conſ. 78. nu. 25.
Renuntians omni exceptioni, conditioni indebiti, ſine cauſa doli mali, &c. dicitur ſe excluſiſſe a quocunque auxilio, & ope conſ. 91. nu. 18 & 54.
Renuntians hæreditati paternæ non admittitur decedente patre ab inteſtato, fallit tamen ſi primũ gradum obtinet. conſi. 6. nu. 18.
Renuntians excluditur ab omni iure ſuo. conſilio 16. nu. 15.
Renuntiatio generalis an comprehendat feuda, & quando. conſ. 6 num 16.
Renuntians omni legum auxilio, cenſetur renuntiaſſe beneficium. leg 2. Cod. de reſcind. vend. conſilio 1. nu. 357.
Renuntians & cedens hæreditati, eam cenſetur adire, ibid. num. 488.
Renuntians non trahitur de caſu ad caſum nec de perſona ad perſonam. conſ 1. nu. 217.
Renuntiare quis non dicitur iuri quod ignorat. conſi. 1. nu. 118.
Renuntiare omni iuri ſuo, penitus excluditur ab omni commodo. conſi. 1. nu 109 & nu. 479.
Renuntiationem donationem eſſe. conſil. 1. num. 211. & nu. 214.
Renuntiationem in dubio non præſumi. ibid. nu. 212.
Renuntiationem ex renuntiantis intentione interpretari. ibid. nu. 221.
Renuntiationem non veriſimilem non præſumi. ibid. num. 224.
Renuntiatum cenſeri diſpoſitioni. l. ſi quando. § & generaliter. C. de inoffic. teſtament. cum adhibita eſt clauſula, Non obſtante diſpoſitione requirente ſpecialem renuntiationem. conſi. 71. nu. 19.
Renuntiatum etiam dicitur, exceptionibus in genere cogitatis. conſ. 37. nu. 87.
Renuntiatum à reo cenſetur exceptioni declaratoriæ qui dilatorias, & peremtorias opponit. conſil. 87. nu. 25.
Renuntiatum cenſetur fideicommiſſo, ex æquali diuiſione inter fideicommiſſarios facta. conſilio 87. num. 26.
Renuntiando bonis cum iuramento an legitimæ renuntiatum dicatur. conſ. 71. nu 14.
& quid ſi renuntiatio nil poſſet operari. ibid. nu. 23.
Renuntiatio omnibus bonis generaliter facta an comprehendat legitimam. conſi. 71. nu. 1.
& an quando hæreditas eſt vaſta legitima. ibid. numer. 8.
Renuntiatio facta à muliere S.C. Velleiani nihil operatur, ſi notarius interrogatus de veribus S. C. neſciat reſpondere de veritate. conſi. 37. num. 141. & 145. in fin.
Renuntiatio generalis facta reſpectu vnius perſonæ, ad eam perſonam tantum reſtringitur. conſil. 6. num. 3.
Renuntiatio hæreditatis paternæ tunc demum valet, ſi pater perſeuerauerit in eodem met conſenſu, alias autem ſecus. conſi. 6. num. 4. & quomodo procedat. num. 19.
Renuntiatio hæreditatis eſt donatio, quæ abſenti facta, non ſecuta ratihabitione: non valet: ideo requiritur præſentia illorum, ad quorum vtilitatem fit talis renuntiatio. ibid. numer. 5. & an ſit verum num. 20.
Renuntiatio de iure non cognito non valet. Ideo notarius faciens renuntiationis Inſtrumentum, debet parti renuntianti declarare, quod ius habeat in ſcriptis. conſ. 80. num. 70.
& quid ſi interuenerit iuramentum ibid.
Renuntiatio ſeu donatio cum enormiſſima læſione facta irritatur. ibid. nu 71.
Renuntiatio ſeu donatio per vim, ſeu coacte, vel ob famam facta, non valet ibid. num. 72.
Renuntiatio generalis caſuum non comprehendit caſum fortuitum, qui ex plenitudine poteſtatis Principis pendet conſ 27. nu. 31.
Renuntiatio generalis omnium bonorum includit etiam feuda. conſ. 54. num. 25.
Renuntiatio vaſalli tacita quando noceat. ibid. num. 26.
Renuntiatio hæreditatis paternæ etiam cum iuramẽto ſi ex ea reſultat enormiſſima læſio, minime valet. conſi. 6. nu. 7.
Renuntiatio vt ſupra cum iuramento non debet valere, ſi ignorauerit renuntians vim talis renuntiationis, cõſil. 6. nu. 8. & quomodo procedat. nu. 23.
Renuntiatio hæreditatis paternæ ob hanc cauſam facta à filia, quia dotem habuit, an valeat. conſil 6. num. 17.
Renouatio priuilegiorum non præſumitur. conſil. 2. num 113.
Renuntiatio pro alienatione capitur. conſi. 80. nu. 21. & num. 56.
Renuntiatio ſeu remiſſio iuris ſui ſub conditione ne in alterius illud ius alienetur, operatur vt adueniente conditione impediatur translatio dominii & alienatio. conſi. 63. nu. 16.
Renuntiatio hæreditatis paternæ tribus de cauſis dicitur fieri. conſ. 6. nu. 9. & nu 16.
Renuntiatio caſuum inſolitorum, & non cogitatorũ, non valet, quia eſt contra naturam contractus. & in fine. conſ. 117. nu. 52.
Renuntiatio eſt donatio, ideo ſi excludit ſummam quingentorum aureorum indiget inſinuatione. conſi 80. nu. 57.
Renuntiationem hæreditatis paternæ cenſeri factam beneficio quorumcunque ſuccedentium ipſi patri, etiam ab inteſtato. conſ 6. nu. 16.
Renuntiantes iuri ſuo, ſibi præiudicare debent. conſil. 80. nu 50.
Reparare nil aliud eſt quam reficere. conſ. 64. num. 3.
Repetita conditio dicitur in ſubſtitutione cum alias plus videretur relictum ſubſtituto, quam inſtituto. conſ 26. nu. 46.
Repetitio in dubio non præſumitur niſi conſtat de contraria mente diſponentis, maxime in ſtatutis. conſ. 76 nu. 11.
Repetitio regulariter non cenſetur in dubio in materia ſtricta per dictiones habentes naturam repetendi. conſ. 76. nu. 19.
Repetitio vt ſupra, non præſumitur quando ex repetitione abſurdum oriretur conſ 76. nu 21.
Repetitionem conditionis in odioſis non fieri. conſil. 86 nu. 55.
Repudiatio eſt actus legitimus. conſ. 91. nu. 10.
Repugnantia euitanda ſunt. conſ. 2. nu. 61.
Repugnantia duo in eodem ſubiecto eſſe nequeunt. conſi. 83 nu.
Res vna diuerſo iure non debet cenſeri. conſ. 2. nu. 162.

Digitized by Google

INDEX.

Res poſſeſſa præſumitur propria & non alterius. conſi. 2. nu. 261.
Res de facili ad ſuam naturam reuertitur. conſilio 2. num. 237.
Res emta illi dicitur acquiſita, cuius nomine emta fuit, neque curandum cuius fuerit pecunia, & hinc infertur ad plures caſus ſimiles, vt in ſocio emente pecunia communi nomine ſuo, ita de depoſitario, conſil. 80. nu. 1.
Res ſemel facta alienabilis vel tranſmiſſibilis, ſemper poterit alienari vel tranſmitti conſil. 90. nu. 111.
Res Eccleſiæ alienabilis reuerſa ad Eccleſiam quando cenſeatur effecta de menſa Eccleſiæ. conſ. 79. n. 10. & num. ſeq.
Res data ad cenſum, non amittitur, & ſi cenſus multis annis numerati non ſint conſ. 63. nu. 63.
Res quæ in feudo ſeruntur, fructus dicuntur conſi. 66. num. 2.
Res inter alios geſta, tertio non præiudicat. conſil. 75. nu. 92.
Res data pro confinibus intelligitur data rebus ſic ſtãtibus. conſ. 26. num. 20.
Res poſſeſſa per 10. annos à prælato effecta de menſa dicitur Eccleſiæ, & num. praeced conſ. 79 nu. 3.
Res acta inter alios præſumtionem facit, imo in antiquis ſemi plene probat. conſ. 1. nu. 206.
Res temporalis eccleſiaſticæ iuncta efficitur eccleſiaſtica. conſ. 88. nu. 16.
Res inter alios acta, alteri non nocet conſ. 103. num. 7.
Res ſemper tranſit cum ſuo onere. conſ. 80. nu. 79.
Res tranſit cum onere ſuo in quemcunque. conſ. 75. num. 88.
Res tranſit cum onere ſuo conſ. 8. nu. 31.
Rei propriæ quilibet eſt arbiter & moderator. conſi. 1. nu 263.
rei maior vtilitas & pretium cum periculo futuri euentus compenſatur. conſ. 87. num. 94.
rem propriam in feudum, vel emphyteuſin recognoſcens feudalem, vel emphyteuticam nõ facit. conſ. 1. nu. 87.
rem propriam in feudum poſſe recognoſci. ibid. num. 63.
rem propriam recognoſcens vt feudalem ab eccleſia pe. ... non facit ſibi præiudicium. conſ. 86. nu. 98.
Reſcriptum ſecundum ad beneficia facile tollit ius expectantis quo ad illud beneficium pro quo reſcribit ſecundo loco Papa, & quæ ſit ratio. conſ. 36. num. 45.
reſcriptum gratiæ vitiatur cum precibus narratum nõ eſt rem impetratam ab aliquo poſſideri. conſ. 103. num. 65.
reſcriptum declaratur à precibus præcedentibus. conſil. 33. nu. 14.
reſcripta Principum recipiunt interpretationem à iure communi. conſi. 75. nu. 61.
reſcripta gratiæ, tacite habent clauſulam anneſam, ſi preces veritate nituntur. conſ. 103 num. 22.
reſcripta, ſeu breuia Apoſtolica quando diriguntur canonico in dignitate poſito vna cum Vicario, quomodo inſcribantur conſi. 31. nu. 37.
Reſcripta potius ſunt interpretanda fruſtra impetrata quam vt indebite tertium lædant. conſ. 73. nu. 64.
reſcripta non vitiari ipſo anno, etiam de iure Canonico. conſ. 100. nu. 33.
reſcripta ad lites eſſe ſui natura perpetua. ibid. nu 34.
reſcripta ad lites anno perire ob negligentiam impetrantis. ibid. num. 35.
Reſcripti tenorem non eſſe inſerendum in citatione, cum nullum effectum parere poteſt. conſil. 100. num. 75.
Reſcripti tenorem eſſe inſerendum in citatione à delegato factæ. conſi. 100 nu 71.
reſeruata in ſignum ſupremæ poteſtatis verbis vniuerſalibus poſſunt transferri conſ. 2 nu 70.
reſeruata in ſignum ſupremæ poteſtatis præſcribi quando poſſunt. conſ. 2. nu. 71.
reſeruata Principi præſcribi poſſunt tanto tempore cuius initii non extiet hominum memoria. conſ. 90 nu 81.
Reſeruatio quid operetur, & cuius naturæ, conſil. 2. num. 57.
reſeruatio habet in ſe derogationem ad ſubſequentia. conſ. 83. nu 10.
Reſolutio contractus emtionis ex pacto legis commiſſoriæ vel adiectionis in diem, in quibus differat à reſolutione retrouenditionis conſ. 20. nu. 32.
Reſponſio ſecundum interrogationem debet intelligi. conſ. 82. nu. 31.
reſponſio ſæpe obſeruatur, non habita ratione interrogationis. ibid. num. 32.
reſponſio debet conuenire interrogationi. conſ. 47. nu. 1 & 12.
reſponſio, ſeu determinatio à præcedente interrogatione declarari ſolet, conſ. 33. nu. 13.
Reſpublica & minor ambulant pari paſſu. conſilio 2. num. 335.
reſpublicæ liberæ iura habent fiſci, & imperii. conſi. 2. num 60.
reip. licet vtile ſit crimina nocentium nota eſſe, tamen prauus animus detegentis rem facit iniquam. conſ. 41. nu. 10.
reip. vel vniuerſitatis intereſt, vt ſit ipſa quam frequẽtiſſima. conſ. 80. nu. 10.
rempub. Rom. offendens eiſdem pœnis plectitur, quibus offendens Cæſarem. conſ. 99 num. 64.
reſtituere ſibi ipſi nemo grauari poteſt. conſil. 103. nu. 10.
reſtitutio feudi pleniſſime facta, efficit feudum vt antiquam naturam retineat. conſ. 104 nu. 43.
reſtitutio plene facit, vt etiam alienata tertio reſtitui debeant. ibid. num. 46.
reſtitutio quid. ibid num. 47.
reſtitutio à principe de bonis bannito facta ſolum operatur, quoad bona, quæ tempore banni ab illo poſſidebantur. conſ. 103 nu. 24.
Reſtitutio nil operatur quoad alienata. conſilio 103. num. 23.
Reſtitutio facta ex iuſtitia operatur plenum effectum, etiam quoad bona alienata conſ. 103. num. 32.
reſtitutio in integrum ceſſat in contractu in ſolutum dationis nullæ conſi. 100. num. 303.
item ceſſat cum agitur rei vindicatione. ibidem. numer. 64.
reſtitutio, quæ fit ob pacem initam inter principes vim habet reſtitutionis in integrum. conſi. 103. numer. 1.
reſtitutio in integrum in priſtinum ſtatum reponit, ibid nu 2.
reſtitutio quoad iam alienata nil prodeſt. conſil. 103. num. 11.
reſtitutio realis vel verbalis non eſt neceſſaria cum alienata reuocantur. conſ 44. nu 13.
Reſtitutio in integrum reponit omnia in priſtinum. conſ. 100. nu 303.
reſtitutio ex generali clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa, quando concedatur conſ. 100 nu. 307.
reſtitutio non datur minori elapſo quadriennio. conſ. 100. nu. 291.
reſtitutionis iudicium à iudicio nullitatis eluditur. conſi. 100 nu 341.
item cum contractus minoris prætextu læſionis reſcindi poteſt. ibid. nu. 302.
reſtitutioni in integrum locus non eſt, cum res deſiit eſſe integra. conſ. 100. nu 293.
reſtitutionem bonorum non ſignificare verba reſcripti principis, quod bona & breuis iuſtitia adminiſtretur. conſ 103. nu 23.
reſtitutionem dari minori etiam aduerſus ſententiam principis. conſ. 100. nu. 285.
reus certus de condemnatione, an cogi poſſit coram iudice comparere, vel in vniuerſitatem ingredi, conſ 94. nu. 6.
reus in dubio liberandus. conſ. 83. nu. 51.
reus criminis læſæ Maieſtatis perdit ſpem ſucceſſionum. conſ. 101. nu 16.
reus debet probare veritatem confinium per poſitionem, quando in ipſa facit fundamentum. conſ. 21. num. 34.
Rex Catholicus Hiſpaniarum Imperatorem non recognoſcit. conſ. 2. nu. 102.
rex Chriſtianiſſimus Galliarum Imperatorem non recognoſcit. ibid nu. 103.
Rex & imperator vbique præcedit Cardinales ſingulos, non tamen in conſiſtorio. conſi. 32. nu. 142.
rex in iuſtitia regnabit, & Principes in iudicio præerunt. conſ. 92. nu. 90.
rex quem locum teneat in conſiſtorio, conſilio 32. num 144.
Ripæ & Alciati doctrina declaratur conſ 8. nu. 53.
Robertum Siciliæ Regem contra Henricum 7. crimen læſæ maieſtatis perpetraſſe. conſ 99. nu. 100.
Romanus ſing. vltimo. declaratur. conſ. 100. nu. 160.
Rotæ Romanæ deciſio declarata. conſ. 100. nu. 174.
Rotharis Longobardus Rex Genua potitur, eam diripit & euertit. conſ. 2. nu. 13.
rubrica declarat nigrum. conſ. 75. nu. 80.
rubricæ inſcriptæ ſunt ad demonſtrandum contenta in nigro neque determinat æqualiter contenta in nigro. conſ. 76. nu. 18.
Ruinus conſ. 7. nu. 12. lib. 2. improbatur. conſ. 99. num. 137.
Ruinus conſilio 3. num. 12. lib. 5. reiectus, conſilio 99. num. 7.
Ruinus conſilio 120. num. 13. lib 3. declaratur. conſi. 86. num. 70.
Ruinus conſ. 220. lib. 2. declaratur. conſ. 89. num. 118.
Ruini reſponſum. conſ. 149. nu. 14. lib. 1. confutatum. conſ. 99. nu. 201.

S

SAcerdos vt teſtis productus vim duorum obtinet. conſ. 92. nu 89.
Sacerdos ſanctæ vitæ inuerax in dubio præſumitur. conſi. 39. nu. 17.
Sacerdotes qui non ambitu, nec ſuperbia de ordinis obſeruatione contendunt laudem merentur. conſ. 31. nu. 3.
Sacerdotibus prohibita eſt negotiatio. conſi. 12. num. 12.
Sacramentum matrimonii eſt magnum. conſi. 69. numer. 31.
Salarie, & fructus debiti ſucceſſori detrahi debent, ad ſatisfactionem ſeruitium prædeceſſoris. conſ. 64. num 20.
Salyceti opinio declarata. conſ. 99. num. 79.
Salyceti, & Sequacium error. conſ. 99. num 84.
Salyceti opinio declarata. conſi. 71 nu. 27.
Salyceti traditio declarata. conſ. 99. nu. 86.
Salomon ſtulte aliqua egit. conſi. 82. num. 217.
Salomonis Prouerb cap. 16. declaratur. conſil. 100. num 247.
Sanitas mentis eſt quid inuiſibile. conſ. 82. num. 212.
Saluus conductus reo criminis læſæ maieſtatis obſeruari non ſolet, infra declaratur conſ. 100 nu 137.
Saluus conductus ab inferiori dari non poteſt damnato à maiori. conſ. 100. nu. 227.
Saluus conductus reddit citatum ſecurum. conſ. 100. nu. 209.
Saluum conductum iudicis violans punitur. conſ. 100. nu. 210.
Salui conductus hodie à principibus, non ſolent obſeruari, ſed contra paulo infra. conſil. 100. numer. 291.
Saluum conductum fragilem cautionem præſtare. conſ. 100. nu. 185.
Saluus conductus obſeruari conſueuit. conſ. 100. numer. 203.
Saluus conductus etiam concedi à principibus inferioribus conſi. 100 nu. 167.
Sapientes mul ta ſtulta egerunt conſ. 82. nu. 216.
Satisfactio à puro homine non eſt pro peccatis æquiualens. conſ. 82. nu. 47.
Saonæ ciuitas Genuenſi ſuppoſita. conſ. 2. nu. 45.
Scandala ſunt euitanda & multa concedenda ſunt, quæ alias minime concederentur. conſ. 31. num 44.
Scæuola iureconſul. in arduis ſubſiſtere conſueuit. conſ. 2. nu. 1.
Scienti & volenti dolus non infertur. conſ. 98 num. 39
Scientia Papæ ſufficit ad derogationem actus, conſ. 83. num. 32.
Scientia præſumitur in his quæ factum proprium reſpiciunt ibid. nu. 33.
Scientia vnius partis negotii arguit ſcientiam totius. conſ. 73. nu. 25.
Scientia præſumitur ex vicinitate temporis & loci ib. num. 26.
Scientia in genere ſufficit, ne reſcriptum impetratum dicatur ſubreptitium. conſ. 20. nu. 51.
Scientia in proprio facto præſumitur. conſ. 91. nu. 14.
Scientia ſatis probari poteſt ex coniecturis & præſumtionibus conſ 37. nu. 80.
Scientia generalis ſufficit de his quæ euenire poſſunt. ibid. num 81.
Scientia naturæ inſtrumenti vel tranſactionis quomodo cognoſcatur in contrahente vel tranſigente. conſ 73 nu 24.
Scientia qualitatis rei præſumitur ex inſpectione inſtrumentorum de tali re factorum. conſ. 63. num. 24.
Scientia alicuius rei multis modis probari poteſt. conſil 25. nu. 20.
Scientia eſt per ſenſum conſ. 82 nu. 3.
Scientiam fideicommiſſi coniecturis probari. conſ. 87. nu. 36
Scire nemo poteſt certo an ſit in Dei gratia. conſ. 81. num. 5. & 6.
Scire homo debet quod per fidem credere eſt neceſſe. ibid. nu. 7.
Scipio Africanus qua pœna affecerit tranſfugas. conſi. 101. nu. 5.
ſciuiſſe fideicommiſſi onus præſumitur hæres adeundo hæreditatem conſ. 87. nu. 57.

ſcribera

Digitized by Google

INDEX.

ſcribere quilibet poteſt in libro ſuo talem pro debitore, ſed illa ſcriptura ei nihil prodeſt, conſ. 75. nu. 11.
ſcriptura priuata poteſt probari ex comparatione literarum, conſ. 87. nu. 6.
ſcriptura in qua continentur teſtes omnes vita functi, non caret ſuſpicione, conſ. 42. nu. 32.
ſcriptura reperta extra prothocolum quomodo iudicis commiſſione redigi poſſit in publicam formam, conſil. 42. nu. 27.
deque hac cōmiſſione facta notario in dubiu non creditur, ibid. nu. 28.
ſcriptura teſtamenti ſcripta à teſtatore & data notario, & eoque ſubſcripta cum clauſulis ſolitis, an leuari poſſit in publicam formam, conſ. 42. nu. 22.
ſcriptura teſtamenti reperita apud teſtatorem an leuari poſſit in publicam formam, conſ. 42. nu. 10.
& quid in mandato iudicis.
ſcriptura quę non repetitur in prothocollis, mortui notarii in publicam formam leuari nequit ſine falſi ſuſpicione, conſ. 42. nu. 11.
ſcriptura ſi non appareat, quo tempore fuerit ſcripta in dubio ad leuandam pœnam interpretandum eſt, quod iam multis annis fuerit ſcripta, conſi. 94. num 50
ſcripturæ ſeu inſtrumenta debēt exhiberi dato termino ad opponendum, conſ. 2. nu. 18.
ſcripturam priuatam non probare, conſ. 1. nu. 326
ſcripturam priuatam præſumtionem non facere, ibi. num 327.
ſcripturæ priuatæ nullam eſſe fidem, etiam partium conſenſu, ibid. nu. 328
ſcriptum etiam dicitur, quod venit legis interpretatione, conſ. 5. nu. 30.
ſcriptum dicitur quod ex coniecturis & præſumtionibus conſtat, conſ. 95 nu. 37
ſcrupuloſa inquiſitio reiicitur, conſi. 59. numer. 9. & num. 65.
ſecreta Principis, vt priuato noceat, reuelans non efficitur reus læſæ maieſtatis, conſ. 99. nu. 10.
ſecunda electio quandoque dicitur prima reſpectu tertiæ, conſ. 97. nu. 17
ſecundus à ſequendo dicitur, ideo omnia poſt primum poſſunt dici ſecunda, conſ. 97 nu. 116
Selk delictum dominandi cupiditate, conſ. 99. nu. 90
ſemel legitimatus non poteſt amplius legitimari, vt de adoptato, manumiſſo, baptizato, & cæteris dicitur quia alias eſſet potius diſpenſatio quam legitimatio, conſi. 19. nu. 6. & de veritate vide ſub numer. 25
ſemel ad officium approbatus reprobari amplius non poteſt, conſ. 67. nu. 59
ſenatus concilio prouinciali æquiparatur, conſil. 94. num. 8
ſenatus Tantinenſis ſaluum conductum datum famoſo latroni non obſeruauit, conſ. 100. nu. 197.
ſenex quæſtionibus ſubiici non debet, ibid. nu. 189.
ſenex quis, conſ. 82. nu. 181.
ſenex dicitur arbitrio iudicis, ibid. nu. 182.
ſenes intellectu carere, conſ. 82. nu. 184
ſenex bono ſenſu caret, & puero ſimilis eſt, ibid. numer. 185.
ſenes à pœna hæreſis defendi, conſ. 82. nu. 189.
ſenem Epiſcopum pœnis non afficit Pontifex, conſil. 82. nu 188.
ſenibus delinquentibus lenienda eſt pœna, conſ. 82. num 180.
ſenibus qua ratione parcendum, conſ. 82. nu 183.
ſententia quod ſit ferenda ſecundū exempla aliorum, habet locum quoad inferiores iudices non autem quoad partes, conſ. 19 nu. 10
cur diuerſæ ſententiæ in vna & eadem cauſa à diuerſis iudicibus ferri poſſint, ibid. nu. 11.
ſententia in connexis lata contra vnum, alteri nō nocet, ibid. nu. 12.
ſententia contra falſos teſtes producentem, & condemnatum de falſo, non neceſſitat ipſos teſtes eſſe falſos, ibid. nu. 13.
ſententia abſolutoria in cōnexis alteri nō prodeſt, ib. 15
ſententia declaratoria requiritur, cum feudum ob delictum vaſalli ipſo iure ad dominum deuoluitur. conſ. 104. nu. 49.
ſententia poteſt omnino exequi contra citatum in tali cauſa conſ. 63. nu. 25
ſententia à qua non fuit appellatum, præſumitur rite & recte prolata, conſ. 100. nu. 253.
ſententia præſumtionem habet pro ſe etiam quo ad acta probatoria, conſ. 100. nu. 254
ſententia lata à iudice non præſumitur ſine probationibus, conſ. 100. nu 255.
ſententia antiqua præſumtionem pro ſe habet etiam ſi contra contum. icem, conſ. 100. nu. 256.
ſententia quando dicitur de antiquo, conſi. 100. numer. 257.
ſententia contra adulterum de crimine ſimul commiſſo, non nocet adulteræ, & quæ ſit ratio, conſ. 59. num. 4
ſententia eſt ſtricti iuris, & tantum diſponit, quantum loquitur, & nu. ſeq. conſ. 80. nu. 39.
ſententia debet interpretari, ne iniqua & iniuſta decernat, ibid. nu. 40
ſententia eſt interlocutoria, quæ plus de ea parte participat, conſ. 88. nu. 15.
ſententia iudicis habet præſumtionem pro ſe, conſil. 101. nu. 51.
ſententia lata à iudice incompetenti eſt ipſo iure nulla. conſ. 2. nu. 151.
ſententia delegati quando non habeat præſumtionem pro ſe, conſ. 100. nu 8
ſententia notario illam recitāte quo caſu dicatur prolata à iudice, conſ. 47. nu. 5
Sententia ob errorem iuris retractatur, conſi. 91. numero 59.
Sententia lata contra minorem curatore carentem eſt nulla, quod intra declaratur, conſ 122
Sententia rite & recte lata præſumitur cum ab ea non fuit appellatum, conſ 100. nu. 5
Sententia contra abſentem non valet, conſi. 100. num. 278
ſententia an abſolutoria vel condemnatoria eſſe debeat, quando non apparet quis ex pluribus commiſerit delictum, conſ. 53. nu. 23
ſententia à prælato putatiuo an valeat, ſi noſtra cognoſcatur non prælatus & ita declaretur, conſil. 90. numer. 127
ſententia iudicis habet præſumtionem pro ſe, conſil. 100. nu. 1
ſententiæ latæ contra rebelles reſcinduntur pace facta inter principes, conſ. 105. nu 3
ſententiæ diuerſæ à diuerſis iudicibus inter diuerſas perſonas diuerſis temporib. ex vna eademque facti ſpecie iuſte ferri poſſunt, conſ. 59. nu. 1.
ſententia lata contra vnum ex cohæredibus per inofficioſum teſtamentum ad fauorem filii, non nocet alteri cohæredi, ibid. nu. 2.
ſententiæ non ſunt aliorum exemplis ferendæ, conſil. 59. nu. 7
ſententiæ recipiunt interpretationem à petitionibus & cauſis. conſil. 80. nu. 44
ſententiæ declaratoriæ forma, conſ. 99. nu. 171.
ſententiam is approbat, qui dum latam ſciuit, non appellauit, conſ. 100. nu. 15.
ſententiam declaratoriam requiri etiam in crimine, in quo pœna eſt ipſo iure impoſita, conſ. 99. nu. 168
item & in crimine hæreſis, ibid. nu. 169.
idem & in crimine ſimoniæ, ibid. nu. 170.
ſententiam contra minorem ſine curatore latam eſſe nullam, conſ. 100 nu. 110.
ſententiam poſt terminum latam eſſe nullam, conſil. 100. nu. 202
ſententiam diffinitiuam non eſſe neceſſariam cum pœna eſt ipſo iure indicta, conſ. 99. nu 160
ſententiam latam in cauſa matrimoniali ab illiterato iudice valere, conſ. 100. nu. 258
ſententiam etiam quo ad ſolemnitatem proceſſus habere præſumtionem pro ſe, conſ. 100. nu. 4
ſententiam non habere præſumtionem pro ſe, quando fuit proceſſum contra contumacem, conſi. 100. num. 12
ſentiens damnum ex non ſibi ſolua pecunia debet habere intereſſe, conſi 7. nu. 15.
& debetur etiam ratione lucri ceſſantis, ibid. nu. 16
ſentiens commodum, & incommodum ſentire debet ex naturali ratione, conſ 43. ſub. nu. 9
ſentiens commodum debet & incommodum ſentire, conſ. . 5. nu. 14
ſermo generalis non comprehendit perſonam odioſam, conſ. 30. nu. 19
ſermo vniuerſalis in vno falſus, in omnibus falſus dicitur, conſ. 2 nu. 101
ſeruator noſter, vt perfectus, operatus eſt opera bona. conſ. 81. nu. 42
ſeruatorem noſtrum ex ſuis operibus meruiſſe, ibid num 41.
Serui Tullii cōſtitutio de elegendis adoleſcentibus ad militiam, conſ. 102. nu. 42.
ſeruire duobus nemo poteſt. conſ. 102. nu. 31
ſeruire ſpe præmii, animi eſt mercenarii & illiberalis, conſ. 82. nu. 37
ſeruitium reale cum præſtatur feudum proprie ſtio dicitur, conſ 63. nu. 48
ſeruitium reale in feudo & iuramentum fidelitatis ſimul eſſe poſſunt, & ad anū tendere, ibi. nu. 49. ibid.
Seruitia debent eſſe ſuis finibus contenta. conſilio 32. num. 62.
Seruitus aquæ conceſſa, de qua aqua intelligitur, an de illa, quæ eſt expreſſa in conceſſione, vel de quacunque. conſ. 43. nu. 1.
Seruitus quando per ſubſtitutum præſtari poſſit in feudis, diſtinguitur. conſ. 54. nu 41.
Seruitus ſeu obligatio in dubio non præſumitur. conſ. 75. nu. 2.
Sequentia declarant præcedentia in omnibus caſibus etiam quoad vitam & mores hominum conſil. 68 num. 33.
Sequeſtrarius alteri reſtituens rem ſequeſtratā quam domino, iuſſu iudicis liberatur. conſ 68. nu. 13.
Seruus vel famulus quicquid gerit, conſenſu domini geſſiſſe præſumitur. conſ. 52. nu. 3.
Sexus non debet adiuuari, adeo vt lædatur ius tertii. conſil. 26. nu. 14.
Si ineſt de quo minus, ergo de quo magis. conſ. 36. nu. 37.
Si vinco vincentem te multo magis vinco te. conſi. 52. num. 1, 8
Si de quo magis ineſſe videtur, & non ineſt, ergo, &c. conſ 52. nu 61.
Sicilia prouincia dicitur de patrimonio beati Petri. conſ. 52 nu. 61.
Sigillum non eſſe ad negotii ſubſtātiam. conſ. 1. n. 205.
Sigilli corrupti nulla fides. ibid. nu. 335.
Sigillum ad actus ſubſtantiā non cōferre ibid. n. 336.
Sigillum ſubſcriptionis vim obtinere. ibid. nu. 332.
Sigillum principis probare. ibid. nu. 333.
Sigillis pluribus adhibitis, ſi vnum abradatur non tamen ſcripturæ fides deficit. conſ. 1. nu. 104.
Sigillum udi Imperatoris diſceſſus. conſi. 1. nu 100.
Simonia excuſatur ob proteſtationem, ſaluo beneplacito Pontificis, &c. conſi. 67. nu. 20.
Simonia quando committatur. conſi. 67. nu. 24.
Simoniæ crimen eſſe atrox. conſ. 67. nu. 1.
item dicitur quouis altero grauius. ibid. nu. 2.
item hæreticus dicitur ſimoniacus. ibid. nu 3.
ſimoniacum eſſe ipſo iure beneficio priuatum. conſi. 67. nu. 4. ibid.
item non facere fructus ſuos ibid nu. 5.
etiam ſi eccleſiæ inſeruit. ibid nu. 6.
ſimoniæ crimen difficilis probationis conſ. 67. num. 7.
ſimoniæ crimen probari ex inſtrumento education... ibid. nu. 8.
ſimonia eſt cum quid temporale datur pro ſpirituali. conſ 67 nu. 9. ibid.
ſimoniam tam per dantes, quam per accipientes committi. conſ. 67 nu. 1 ibid.
ſimoniam non committi cum quid datur ab eo, qui idoneus eſt vt eligatur ibid nu. 13.
item non committi cum actus eſt nullus. ibid. nu 14.
ſimoniam non committere, qui authoritate Papæ beneficium recipit, abſque temporali dato. conſ. 67. nu 23. ibid.
ſimoniacum pœna ordinaria non damnari ex coniecturis & præſumtionibus. conſ. 92. num 145
ſupplices non ſunt interrogandi de ſubtilitatibus ſacræ ſcripturæ conſ. 82. nu 11.
Simulatio non arguitur ob cōtinuatam poſſeſſionem. conſi. 88 nu. 58.
Simulatio contractus vnico teſte probari poteſt. conſ. 39. nu. 11.
Simulatio ceſſat ceſſante cauſa fraudis. conſi. 88. n. 47.
Simulatio an præſumatur ob continuatam poſſeſſionem, relinquitur iudicis arbitrio. conſ. 85. nu. 45.
Soc. ſen. doctrina in l. Gallus §. quidam recte col. pen. & vlt. de lib. & poſth. copioſe explanatur. conſ. 85. numer. 76.
Soc. Iun. conſ. 149 num. 28. lib. 1. declaratur. conſ. 89. num. 92.
Soc. ſen. in l. Gallus. §. quidam recte, numero 9. verſi. quartus caſus. de lib. & poſth. declaratur. conſ. 85. num 83.
Soc. ſen. conſ. 113. col. antepen. verſic. ſed ad omnia iſta, lib. 1. declaratur. conſ. 85. nu. 64.
Soc. ſen. conſil. 12. & conſ. 35. lib. 1. declaratur. conſi. 99. num. 221.
Socer & gener in quam pluribus cauſis aſſimilantur patri & filio, conſ. 22. nu. 3.
Socer & pater à pari procedunt quoad cōtrahendum, conſi. 25 nu. 27.
ſocietas quando ex negotiatione dicatur contracta, conſi. 12. nu. 14.
Societas contracta non dicitur, ſi acquiſita diuidatur, vel deſcribantur in pluribus cataſtris ſecundum quantitatem ſociorum. ibid nu. 15.
Societas præſumitur non continuati ex variatione negotiationum. ibid. nu. 16.

Digitized by Google

INDEX.

ſocietas non præſumitur inter aliquos, quando conſiciunt codices expenſarum domus & familiæ, ibi. num.17.
ſocietas quibus coniecturis probari poſſit contracta & continuata & per totum, conſi.12 nu 8
ſocius pupilli negotians cum pecuniis pupilli debet communicare lucrum, non tantum vt ſocius, verum etiam vt tutor, conſi.12.nu 2.
ſocietas omnium bonorum numquam præſumitur, niſi de expreſſa, conſ.12 nu 10. ibid.
ſocietas non dicitur contracta cum illo, qui tractare negotia non poteſt, vt cum minore, ibid.nu.11
ſocietas ſi contracta ſit ea illis partib. quas Titius arbitrabitur, illo non arbitrante contractus dicitur nullus, neque receditur a perſona Titii, conſil. 93. num.7.
ſocietas incidens quæ dicatur, conſil.46.nu.5.
ſocietas vna an ad aliam extendatur, conſ.18.nu.19
ſocietas quando dicatur contracta, ſi acquiſitum ſit diuerſis nominibus, conſ 22.nu.21.
Soc. ſen. in l. Marcel. § quidam liberis. col.1. verſ.3. conſidera ff. ad Trebel. declaratur, conſ. 86 nu.32.
Socini iunioris, Gozadini, & aliorum conſiderationes multæ ſoboleſæ, conſ.1.nu.407.
Socini ſen. conſ.57. lib. 2. declaratur, ibid.nu 466
Soc ſen. reſponſum 158. col.3. verſ.3. etiam lib.2. declaratus, ibid.nu. 314.
ſocius ſi non poſſet negotia tractare, an dicatur durare ſocietas, ibi conſ.12.nu.7.
ſocietas dicitur finita per mortem vnius ex ſociis, conſ. 12.num.8
ſocius criminis in crimine læſæ maieſtatis indicium facit contra ſocium, conſil.101. nu.52.
ſocius qui nihil agit, non dicitur ſocius, neque contracta ſocietas, conſ.12 nu.13
ſocius quando teneatur eandem cum eo vnicare ſuo ſocio conſ.46 nu.4.
ſocius criminis iudicium non facit contra ſocium, ſed infra declaratur, conſ.101 nu 45.
ſocius vti re communi poteſt ad deſtinatum vſum, conſ. 87 nu.73
ſocius criminis iudicium facit contra ſocium in crimine læſæ maieſtatis, conſ. 100.nu.62.
ſolemnia inſtrumenti ad notarium pertinent, non ad partes, conſ.37.nu.2.
ſolemnitas iudiciorum non ſeruatur, cum coram Imperatore cauſa tractatur, conſ.2 nu.158.
ſolemnitas quæ requiritur in contractu, requiritur etiam in ratificatione eius, conſ. 32.nu 33
ſolemnitatem non præſumi ob temporis antiquitatem, cum vere conſtat eam deficere, conſi. 2.nu. 103 quod ibidem declaratur
ſolemnitatem proceſſus non exigi, cum ſpolium eſt notorium, conſ.2.nu.157.
ſolemnitates præſumitur interueniſſe ex diuturnitate temporis, de cuius initio nõ extat hominũ memoria in contrarium, & hoc aſſerenti creditur, conſil 90 nu.19 & 44.
ſolemnitates poſſunt remitti ad faciendum actum, ſi periculum eſt in mora, vel quando conſuetudo aliud dictat, conſ 7.nu.63.
ſolemnitates quæ requiruntur in alienatione rei Eccleſiæ requiruntur etiam in tranſactione, conſ. 73. num.2.
ſoluens ſcienter indebitum dicitur donare, conſil. 91. num.13.
ſoluens vnica vice, debitorem omnibus cenſetur, conſ. 75.nu.68.
ſoluens angarias pro prædio, eius commodis frui debet, conſi.80.nu.76.
ſoluere mutus dicitur qui ſero ſoluit, conſi. 35. nu.27
ſoluto ratione præterita non adfert præiudicium rationi futuræ, conſ.75 nu.70.
ſolutio certæ quantitatis ſi ſit facienda, & dubitetur de valore monetæ, quo tempore conſiderari debeat vel contractus, vel ſolutionis præcedente ſolutione, vel ſequutæ habendæ ſunt in conſideratione, quia valor alias conſideratus nunc quoque conſiderari debet, conſ.49.nu. 20
ſolutio ſponte facta ſoluenti aliquando non liberat, conſi.68 nu.5.
ſolutio canonis emphyteutici cuius monetę ſit facienda, vel tempore contractus, vel tempore ſolutionis conſi 49.nu.7.
quid ſi dictum ſit, promitto florenos Sabaudiæ, ibid.
ſolutio pretium ſingulos menſes diſtincta, indicat ſingula eſſe contractum locationis, conſ.27.nu.17
ſolutio in contractu retrouenditionis, quo tempore ſpectetur ad contractus, vel ſolutionis, quando variatio eſt valoris monetæ, conſ.49 48
ſolutio monetæ ſecundum eius valorem vel tempore contractus, vel ſolutionis conſideratur ex tenore obligationis, quæ diligenter perſpici debet, conſ. 49.nu.10
ſolutum ſi ſit aliquid, quod duplici de cauſa poterat ſolui cuius cauſa dicatur ſolutum, conſil. 81.nu.39.
ſoror ab inteſtato fratri ſine filiis defuncto ſuccedit, conſ.1 nu 70.
ſoror magis fratri dicitur prædilecta, quam patrueli, conſi.50.nu 6
ſoror quomodo ſuccedat cum patruelibus, conſil. 50. num.20
ſpeciali indulto an ſit derogatum per literas apoſtolicas, in quibus nulla eſt facta mẽtio de indulto ſpeciali, conſi.83 nu.36.
ſpecies potentior attenditur, conſi 88 nu.12.
Speculatoris doctrina in tit. de feud. § quoniã quæſt. 21. declaratur, conſi.2.nu 474.
Speculatoris & Signoroli opinio explosa conſ. 2. n.348
ſpes quæ non eſt probabilis, non attenditur, conſ.20. num.39.
ſpoliare dicitur qui ſpolium factum ratum habet, cõſ. 2.num.34.
ſpoliatio maior purgari prius debet, conſ. 104. nu. 77.
ſpoliator confirmari non poteſt in poſſeſſione etiam auctoritate Principis, conſi.2.num.348
ſpoliator violentus ex l. ſi quis in tantum, C. vnde vi, non ipſo iure, ſed per ſententiam priuatur iure ſuo, conſil.6.nu 350.
ſpoliator, vt incidat in pœnam l. ſi quis in tantum. C. vnde vi, debet eſſe in dolo, ibid nu.351.
ſpoliator violentus iure ſuo priuatur, conſ 2. nu 247.
ſpoliatus caſtro non reſtituitur ante omnia ſi ſubeſt timor, quod ſpoliator recuperare illud non poſſit, ſine magna impenſa; ſi in iudicio petitorio ſubcumbet, conſi 2.nu.213
ſpoliatus caſtro munitiſſimo, an ſit reſtituendus ante omnia ſi idonee fidei ſubeat de caſtro reſtituendo, ſi in petitorio ſuccumbat, ibid.nu.214.
ſpoliatus feudo non à feudi domino tanquam iudice, ſed ab ordinario conuenti ſpoliatoris reſtituendus eſt conſi.2.nu 97.
ſpoliatus et reſtituatur, quid probare debeat, conſ.104 num.63.
ſpoliatus non reſtituitur ante omnia ex c. redintegranda. 3. q. 1 cum ſuo facto & culpa ſpoliatus fuit, conſi 2.nu.208.
ſpoliatus ante omnia reſtituendus eſt, conſi. 2. nu. 185.
ſpoliatus iudicis auctoritate ante omnia reſtituitur, ibid.nu 187.
ſpoliatus auctoritate principis ante omnia reſtituitur ibid.nu.188.
ſpoliatus ante omnia reſtituitur, etiamſi ſpoliator offerat ſe in continenti probaturum dominii exceptionem, ibid nu 189.
ſpoliatus ante omnia non reſtituitur, cum paſſus eſt litem ſuper dominio tractari, ibid.nu.191.
ſpoliatus proteſtari, ac appellare debet aduerſus oppoſitam dominii exceptionem per ſpoliatorem, ne ſuper illa cognoſcatur ante reſtitutam poſſeſſionem conſ 2.nu 193.
ſpoliatus principis auctoritate non reſtituitur, ſed infra declaratur, conſi. 104 nu.67.
ſpoliatus caſtro munitiſſimo ante omnia non reſtituitur, ſed infra declaratur, ibid.nu.68.
ſpoliatus per vim compulſiuam ante omnia non reſtituitur, conſi.2 nu.219.
ſpoliatus caſtro munitiſſimo ante omnia non reſtituitur, conſi.2.nu.202.
ſpolii cauſa à iudice ordinario cognoſcitur, conſil. 2. nu n.21
ſpolium primum ante omnia debet purgari, conſ.104. num 69.
ſponſalia contracta per verba de præſenti ſine iuſta cauſa dirimi minime poſſunt, conſ.15. & nu.10
ſponſalia diſſolui ob diſcordiæ, & odii timorem, inter ſponſum & ſponſam, conſ 69 nu.49.
ſponſalia iurata non diſſolui ſine vtriuſque conſenſu, conſ.60 nu.11.
ſponſalia facile poſſe diſſolui, conſi.69.nu.66
ſpuria non tranſmittit ad ſuos hæredes legatum dotis paternum, ſed reuertitur ad hæredes patris, conſ. 60.num.29.
ſpuria nec patri nec matri ſuccedit, ibid.nu.30.
nec è conuerſo eorum ratio aſſignatur, ibid.nu.31.
ſpuria vero dicitur ex ſoluto, & non ſoluta, conſ.60. num.14
& è conuerſo, ſecundum veriorem ſententiam, ibid. num 5.
ſpurii non poſſunt per reſcriptum legitimari, conſ.16. num.11.
ſpurius à lege non agnitus, nec receptus, cõſ.100.n.207
ſtatuentium mentem tolli nõ debet aliqua cauſa, ſed potius inepta loc tum dici debet conſ.50.nu 2.
ſtatuere in onere in materia non licet, niſi ex ſpeciali priuilegio.conſi.75.nu.90.
ſtatutum ſimpliciter loquẽs, etiam perſonam minoris comprehendit.conſi.100.nu.131.
ſtatutum deferens lucrum dotis marito præmortua, etiam minorem comprehendit. ibid. nu.132.
item & ſtatutum cogens affines ad compromittendum.ibid.nu 133.
item & ſtatutũ de inſtrumentis reg ſtrandis.ibi.n. 134.
ſtatutum quod communitas loci teneatur emendare damnum datum per incendium, ab incerto auctore, ſi damnum eſt datum in feudo, in quo quis habet vſumfructum, ei emendari debet. conſ.46. nu. 4.
ſtatuto de lucro dotis an cenſeatur magis conſiderari perſona mariti, vel filiorum.conſi 76.nu.9
ſtatutum de lucro dotis qua de cauſa introductum dicatur. ibid.nu.10.
ſtatutum imponens pœnam Prætori non inquirenti de crimine intra certum tempus intelligitur pœna impoſita prætori ſcienti non ignoranti. conſil.74. num.10.
ſtatutum iuri communi repugnans ab eo non interpretatur.conſi.100.nu 156.
ſtatutum excludens fœminas ob maſculos, an ſit fauorabile, vel odioſum. conſ.4. nu.14.
ſtatutum quod filia cui à patre aliquid relinquitur pro dote ſit tacita, & contenta, intelligitur ipſam à ſua legitima excludere conſ.81.nu.1 & ſeq.
Statutum Brixiæ 191. in ciuilibus. Quod negat reſtituere hæreditatem, &c. declaratur, de qua portione intelligatur. conſ. 88.nu.2.
Statutum de lucro dotis vt habeat locum, debet conſtare vxorem mortuam eſſe. conſ.76.num 1 & tres caſus ponuntur nu.8.
Statutũ Brixiæ 150. in ciuilib. declaratur.conſ.88.n.35.
Statutum in dubio non videtur excludere fœminas ob maſculos patri extraneos. conſ 40. nu.32.
Statutum ſi dupliciter poſſet interpretari, & ex duabus interpretationibus duo abſurda orirentur, illa interpretatio recipienda eſt, qua magis abſurdum euitatur. conſi.3 nu.26.
Statutum quod maritus non poſſit legare vxori quicquam, cur introductum præſumitur, vnica ratione demonſtratur. conſ.11.nu.4. & 9.
ſtatutum, quod habitantes in villa teneantur emendare damnum, non afficit abſentes. conſ.102. nu. 43.
ſtatutum excludens fœminas, donec extabunt maſculi illas non excludit perpetuo conſ.105.nu.75.
ſtatutum excludens fœminas extantibus maſculis, qua ratione introductum ſit. conſ. 6. nu.11.
ſtatutum loquens de diſpoſitione expreſſa, an habeat locum in tacita. conſ.5.nu 9.
ſtatutum quod ſtatuta ciuitatis intelligantur ad literam prout ſtant & iacent, hoc operatur, vt illa ſtatuta non poſſint aliquo modo extendi de caſu ad caſum conſ.11.nu 3 & nu 10.
ſtatutum quod contumax habeatur pro conuicto & confeſſo, non repugnare iuri communi. conſi. 100. num.154.
ſtatutum excludens exceptiones, non dicitur excludere eas quæ impediunt litis ingreſſum. conſ.55.n.3.
ſtatutum iuris communis derogatorium, non recipit interpretationem ab ipſo iure communi. conſi.65. num.57.
ſtatutum prohibens quod maritus poſſit aliquid vxori legare, an ex exorbitans à iure communi, vel limitationum, vel correctionum extendatur ad donationem cauſa mortis. conſ.11.nu 1.
ſtatutum prohibens marito relinquere vxori: an extendatur, et neque vxor marito relinquere poſſit, vt correlatiuorum eadem ſit ratio. conſ.11. nu.18.
ſtatutum prohibens interpretationem alterius ſtatuti, quomodo intelligatur. ibid nu.19.
ſtatutum quod pater teneatur ſoluere pœnam pro delicto filii intelligitur, cum de delicto vere conſtat. conſ.100.nu.169.
ſtatutum permittens mulieri teſtari de dote intelligitur permittere etiam teſtari de parapheralibus. conſi.56 num.34.
ſtatutum obligans patrem pro debitis filii odioſum eſſe.conſi.99.nu.119.
item obligans fratrem pro debitis fratris, ibid. nu. 120.
item intelligitur ſimile ſtatutum cum alter aliquid culpa agit. ibid.nu.121.
ſtatutum quod condemnatus de vero maleficio non audiatur, an extẽdatur ad illum, qui legis præſumptione fuit condemnatus. conſ 5.nu.29.
ſtatutum quod contumax habeatur pro confeſſo, iuri communi repugnat. conſ.100.nu.126.

ſtatutum

INDEX.

ſtatutum ſi requirat probat onem inſtrumentalem, quod ſufficit præſumptio ex inſtrumento, conſil. 5. num. 22

ſtatutum quod vnus teneatur emendare delictum alterius, eſt iniquum, conſ. 27. nu. 35

ſtatutum loquens de dote, extenditur ad dotem præſumptam, & per totum conſilium, conſ. 5. nu. 24

ſtatutum excludens filiam, nō excludit neptem ex filio, conſ. 95. nu. 46 & de veritate, nu. 48

ſtatutum poſſe auferre filiis legitimam, conſ. 71. nu. 26

ſtatutum requirēs probationem determinatam certi temporis, procedit etiam in probatione præſumptiua præſumtione iuris, conſ. 5. nu. 24

ſtatutum loquens de ciue originario, an extendatur ad illum qui in ciuitate illa domicilium contraxit, in qua natus eſt, conſ. 80. nu. 12

ſtatutum quod quis teneatur pro delicto communitatis vel alterius, odioſum dicitur, conſil. 55. nu. 16

ſtatutum loquens in caſu ſimplici, non comprehendit caſum mixtum, conſil. 11. numer. 5. & quando num. 20

ſtatutum, ſeu lex & natura nihil fruſtra operantur, ibid conſ. 4. nu. 17

ſtatutum quo banniti rebanniuntur operatur bonorum reſtitutionem, conſ. 103. nu. 17

ſtatutum correctorium à iure communi non recipere interpretationem, conſ. 88 nu. 40

ſtatutum dicitur magis conuenire vltimis voluntatibus quam contractibus, conſ. 95. nu. 85

ſtatutum excludens filias fauore agnationis excludere dicitur & neptem ex filio, conſil. 95. numer. 86. & 96

ſtatutum quod donatio inter virum & vxorem morte nō confirmetur, an habeat locum in donatione præſumpta, conſ. 5. nu. 35

ſtatutū quod legatum à marito vxori factum non valeat, duplici ratione introductum dicitur, conſ. 11. num. 9

ſtatuta ſunt extendēda ex identitate rationis, non obſtante alio ſtatuto dictante ſtatuta intelligi debere ad literam, conſ. 11. nu. 10

ſtatutum de iniuriis loquens debet intelligi, vt proſit prouocatis, non prouocanti, conſ. 41. nu. 22

ſtatutum puniens mentitum, de quo intelligat, vel de mentitū ad impingendum mendacium aſſerenti, vel de facto ad repulſionem iniuriæ, conſ. 42. nu. 12

ſtatutum ſi deferat lucrum dotis marito, ſi mulier decedat ſine filiis, intelligitur ſine filiis ex illo matrimonio, non autem ex alio, conſ. 40. nu 6

ſtatutum quod extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, qua ratione inductum dicatur, conſ. 95. num. 60

ſtatutum quod primogenitus ſuccedat in feudo, an primogenito decedente, ſecundogenitus admittatur, conſ. 97. nu 9

ſtatutum Brixiæ. 186. in ciuilibus non comprehendere cauſam dotis. conſ. 80. n. 37

ſtatutum correctorium à iure communi interpretatur, conſ. 88 nu 5. ſed contra infra nu. 30

ſtatutum excludens matrem ob filios odioſum an ſit, conſ. 99 nu. 126

ſtatutum quod contumax habeatur pro confeſſo, an locum habeat cōtra minorem ſine datione curatoris eiuſdem, conſ. 100. nu. 135

ſtatutum requirens ſubſcriptiones duorum notariorum in inſtrumento, ſeu alias ſolemnitates, eſt factum ob euitandas fraudes & falſitates, conſil. 80. num. 18

ſtatutum quod dos & alimenta debeantur filiæ, an comprehendat filiam quæ aliunde alimenta eſt cōſecuta, conſ. 95. nu. 59

ſtatutum quod alter pro alterius delicto puniatur eſt odioſum & rigoris plenum, conſ. 35. nu 0

ſtatutum in quo fœmina excluditur eſt odioſum, conſil. 95. nu. 19

ſtatutum poteſt firmare pactum factum de ſucceſſione bonorum viuentis ſecūdum magis communem conſ 92. nu. 52

eoque magis cum pactum factum ſit fauore matrimonii, ibid. nu. 53

ſtatutum corrigēs ius commune, non recipit paſſiuam interpretationem ab ipſo, conſ. 4. nu 30

ſtatutum etiam correctorium admittit extenſiones, vt euitetur abſurdum, ibid nu 35

ſtatutum conforme iuri communi ab eo interpretatur, conſi. 88. nu 46

ſtatuti verba ad literam ſint intelligenda abſque interpretatione, conſil. 76. nu 24

ſtatuto excludente fœminas, donec maſculi extabunt maſculi ſunt hæredes, & poſt eos fœminæ reintegrantur, conſ. 75. nu. 17

ſtatuto poſſe derogari l. hac edictali, C. de ſecun. nup. conſ 74. nu. 58

ſtatuta à iure communi interpretationem recipere conſ. 100. nu. 183.

ſtatuta quæ ſunt iuris communis correctoria, ita debent interpretari, vt minus lædant ius commune quam fieri poteſt, conſ 5 nu. 9

ſtatuta ita ſunt interpretanda, ne indebite quis damnum ſentiat, etiam ſi eſſent alias ſuperflua, ibid. num. 4

ſtatuta regulariter debent interpretari, ne ſuperflue poſita ſint, ibid. nu. 5

ſtatuta interpretantur à iure communi, conſ. 5. nu. 9

ſtatuta de lucro dotis recipiunt interpretationem à l. hac edictali. C. de ſecund. nupt. & num. ſequ. ibid. num. 4

ſtatuta quę nō habent ſpecialem clauſulā derogatoriā ſemper ſunt intelligenda ſecundum ius commune, ibid. nu. 5 & quo modo iſtud procedat, nu. 30.

ſtatuta non ſunt interpretanda in ſenſum, ex quo fœminæ indebite detrimentum ſentiant, conſil. 5. nu. 5

ſtatuta ſunt interpretanda eo modo quo ius commune minus lædant, ibid. nu. 6 & vide nu. 26

ſtatuta loquentia in materia ſucceſſionum regulantur ſecundum iura, quæ loquuntur de diſpoſitione teſtatoris, conſ 50. nu. 24

ſtatuta ſunt interpretanda ſecundū æquitatem naturalem reiecta verborum cortice, conſ. 8. nu. 14

ſtatuta alternatiue vel loquētia de plurib. perſonis, diuiſim & ſeparatim ſunt intelligenda. conſ. 7. nu. 2.

ſtatuta ſeu leges ſunt intelligenda in caſu dubio & indeterminato, non claro & deciſo, conſ. 7. nu. 12

ſtatuta vſu non recepta, non ligant, conſ. 75. nu. 95

ſtatuta correctoria non debent trahi de caſu & caſum ex identitate rationis, ſed ſtricte ſunt interpretanda, vt minus lædant ius commune quā fieri poſſit, maxime quando tractatur de præiudicio tertii. Fallit tamen ad euitandum abſurdum, conſ. 4. nu. 8. & 48

ſtatuta in dubio in viridi obſeruantia præſumuntur, conſ. 75 nu. 14

ſtatuti verba de lucro dotis ſtricte ſunt interpretanda, vt minus lædatur ius commune quam fieri poteſt, conſ. 76. nu. 8

ſtercquilinium in pariete non licet facere, quo humor ex latere vicini madeſcat, conſ. 45. nu 15

ſtipulari poteſt nomine præfectus, & per interpretem, conſ 45. nu. 2

ſtipulatio hæreditatem ſibi relinqui no valet, conſi. 92. num. 8

ſtipulatio ab aliquo ratione facta, ſibi aliquid, dari vel fieri, includit & hæredes illius, conſil. 90. num 103

ſtipulatio, ſi aliquid illi addatur, vel minuatur, vitiatur, & ſi hoc ſit de conſenſu partium, dicitur noua ſtipulatio, conſ. 75. nu 11

ſtultitia quid, conſ. 82. nu. 149

ſtultitiae difficilis probationis, conſ. 82. nu. 215

ſtultitia hominis à vicinis teſtibus probari poteſt, conſil. 82. nu. 131

ſtultitiæ ſignum eſt ſermo inordinatus, cōſ. 82. nu 130

ſtultus à furioſo in aliquibus differt, conſ. 82. nu. 195.

ſtultus quis, conſ. 82. nu. 192

ſtultus aliquando verba ſanæ mentis loquitur, conſ. 81. nu. 124

ſtultus ignorat quid agat, conſ. 82. nu. 205

ſtultus præſumitur quis iudiciis agit, conſ. 82. nu. 119

ſtulto delinquenti parcendum, conſ. 82 nu. 200

ſtylus curiæ Romanæ vbique obſeruatur, niſi lex vel conſuetudo loci aliud ſuadeat, conſ. 42 nu. 46

ſtylus curiæ ſeruari omnino debet, conſ. 100. nu. 74

ſtylus & conſuetudo curiæ Rom. pro lege ſeruatur ab inferioribus conſ 52 nu 51

ſtuprum commiſſum poſt mortem mariti iudicat, & denotat adulterium commiſſiſſe etiam ante mortem, conſ. 31. nu 24

ſubauditio aliquando in ſubſtitutionibus admittitur, & quo caſu, conſ. 93. nu. 9

ſubdelegatus debet eſſe eiuſdem qualitatis, qualis eſt is in cuius locum ſubdelegatur. vt in ſubrogato dicitur: vnde Epiſcopus delegatus non poteſt Vicariū ſuum ſubdelegare, ſed alium Epiſcopum ſubdelegare debet, conſ. 17. nu 8

ſubditus ratione feudi læſæ maieſtatis crimen poteſt committere, conſ 99 nu. 95

ſubditus qui nullo modo eſt, crimen læſæ maieſtatis committere non poteſt, conſ. 99. nu. 97

ſubditus ratione feudi proditionis crimen ſubire poteſt, ibid nu. 99

ſubditis vtile eſt dominum nō mutare, conſ. 32. nu. 22

non ſubditus regiſtrando bona ſua in æſtimo & cataſtro, illi ſe ſubmittit & obligat conſi 32 nu 47.

ſubditus magis vtile eſt, eſſe ſub dominio maioris principis, quam minoris. conſ. 32. nu. 36.

ſubditus qui non eſt principi, in eum læſæ maieſtatis reus non efficitur. conſ 99. nu. 19.

ſubditus Papæ Cæſarē offendens læſæ maieſtatis reus contra ipſum Cæſarem efficitur. conſi. 99. nu. 38.

ſubditus domino ratione feudi non committere læſæ maieſtatis crimen in eum. conſ. 99. nu. 22.

ſubditum ratione feudorum ſatis dicitur, vt reus læſæ maieſtatis efficiatur conſi. 99 nu 45

ſubditi debent obſeruare fidelitatem, licet feudum non obtineant à principe ſuo conſ 2. nu. 166.

ſubditi debent ratificare recognitionem alterius principis intra annum, alias vaſallus non poteſt recognoſcere illum alium principem in dominum. conſ. 32. num. 32.

ſubditi facientes pactum de aſſumendo omnes lites tam ciuiles, quam criminales in communi, & de communi expenſis, videntur committere ciuitatem dominos, & quæ ſit ratio. conſ 28 nu 7.

ſubditos eſſe diuites & locupletes, eſt vtile principi, conſ. 28. nu. 23.

ſublato vno ex contractibus correſpectiuis, tollitur & alius conſ 92. nu. 48.

ſubreptio dicitur, cum omnia clare ſuis qualitatibus non exprimuntur. conſi. 1. nu. 400.

ſubreptio commiſſa dicitur, cum illa non narrantur, quæ principem reddidiſſent difficiliorem ad concedendum ibid. nu. 401.

ſubreptionis & obreptionis vitium conceſſiones annullare. conſi. 1. nu. 319.

ſubreptionem non cenſeri commiſſam, cum actus nulla habita non eſt mentio. conſi. 1. nu 408.

ſubreptitia conceſſio & inueſtitura nil prodeſt. conſ. 103. nu. 61.

ſubreptitiæ obtentum non dicitur. quod à Principe eſt conceſſum. conſi. 20. nu. 48.

ſubreptitiæ illæ literæ dicuntur, quibus beneficium reſeruatum eſt impetratum, nulla mentione facta ipſius reſeruationis, quæ concedenti iam erat cognita. conſ. 20. nu. 49.

ſubrogatio ſolet fieri vel ab homine, vel à lege. conſil, 97 nu. 148.

ſubrogatus ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur. conſ. 97. nu. 157.

ſubrogatus ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur conſ. 95 nu. 50.

ſubrogatus ſapit naturam illius, in cuius locum ſubrogatur. conſ 32. nu. 68.

ſubrogatus ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur conſ. 52. nu. 158.

ſubrogatus fruitur priuilegiis eius, in cuius locum ſubrogatur. conſ. 99. nu 48

ſubrogatum ſapit, & tenet locum illius, cuius loco ſubrogatum eſt. conſi. 75. nu. 18.

ſubrogatum ſapere naturam ſubrogati. conſi. 88. n. 29. & quomodo eius naturam ſequatur. ibid. nu. 34.

ſubrogatum ſapit naturam eius, cuius loco ſubrogatur. conſ. 70. nu 20.

item procedit tam quo ad commoda, quam quo ad incommoda ibid. nu. 21.

ſubſtantia actionis quando non obeſt, ſed ſolum illius exercitium, & aliquod ei obiicatur impedimentū, ſi iudicio pendente impedimentum illud tollitur, actio ipſa reconualeſcit, & omnia in iudicio acta firmantur. conſi. 4 nu 3.

ſubſtantia pecuniæ an iuramento probari poſſit. conſ. 85 nu. 20.

ſubſtantia non poteſt mutari ex accidenti quod poteſt abeſſe, & adeſſe præter ſubiecti corruptionem. conſil 53. nu 19 & ſeq.

ſubſtantia ſuppoſita facile qualitatem extendere poteſt. conſ. 97. nu. 123.

ſubſtantialia inſtrumenti quæ illa ſint. conſ. 57. nu 4

ſubſtantialia inſtrumenti aliquando pendent à ſolo conſenſu partium, quandoque à re ipſa & quomodo. ibid. nu. 5.

ſubſtantialia illa dicuntur, ſine quibus actus corruit. ibid. nu. 6.

ſubſtantialia inſtrumenti nullo modo ſpectant ad officiū notarii, ſed omnino ad facta partium. ibid. numer. 7.

ſubſtitutio reciproca fideicommiſſaria cenſetur cum multi ſunt vocati & alienare prohibiti. ibid. numer. 12.

ſubſtitutio ſtricte interpretatur. conſ. 82 nu. 37.

ſubſtitutionem ordine ſucceſſiuo factam in dubio eſſe directam conſ 85 nu 38.

ſubſtitutio fideicommiſſaria non extenditur de perſo-

Digitized by Google

I N D E X.

na ad perſonam etiam ex præſumta mente teſtatoris ſubſtituentis, conſ. 97. nu. 91

ſubſtitutio licet extendatur de caſu ad caſum ex mente præſumta teſtatoris, non tamen extenditur quando inducitur diuerſas perſonas, ibid. nu. 92

ſic quando extenditur de perſona vera ad fictam, quia in hoc caſu extenſio minime admittitur, ibi. nu. 93

ſubſtitutio facta à teſtatore duobus antiquioribus de domo & familia ſua, intelligitur non ſolum facta duobus illis primis, verum etiam aliis ſequentibus gradatim poſt illos primos duos. conſ. 97. nu. 19.

ſubſtitutio facta de duobus antiquioribus, de domo comprehendit primos & ſecundos antiquiores. conſil. 85 nu. 26

ſubſtitutio compendioſa fideicommiſſariam continet, conſ. 85 nu. 6.

ſubſtitutio compendioſa quibus demonſtretur, ibi. n. 7

ſubſtitutio tacita pupillaris vocatur præſumta, & directe non dicitur niſi expreſſe appareat. conſ. 5. n. 18

ſubſtitutio facta de filiis, intelligitur de illis natis tempore teſtamenti, conſ. 97. nu. 75

ſubſtitutio in dubio vulgaris præſumitur, non fideicommiſſaria, conſ. 44. nu. 5. de veritate, nu. 14

ſubſtitutio facta de filio & eius filiis ſimul quomodo intelligatur, conſ. 85. nu. 77

ſubſtitutio facta de fratre & eius filiis ſimul, quomodo intelligatur. ibid. nu. 78

ſubſtitutio facta filio de fratre cum eius filiis quomodo procedat, ibid. nu. 79

ſubſtitutio directe eſt cum adeſt ſolum verbum ſubſtituo ſine tractu temporis, ibid. nu. 80

ſubſtitutio directa inducta non dicitur niſi verbis expreſſis conſtet, conſ. 87. nu. 48

idem dicimus de fideicommiſſaria, ibid. nu. 50

ſubſtitutio fideicommiſſaria difficilius extenditur de perſona ad perſonam, ibid. nu. 50.

ſubſtitutio quando credatur fideicommiſſaria, vbi plures ordine ſucceſſiuo vocantur, conſ. 74. nu. 7

ſubſtitutionē tracti ſucceſſiui extingui extincta conditione, conſ. 85. nu. 68

ſubſtitutio compendioſa quando à directa non differat, conſ. 85 nu. 69

ſubſtitutio præterit coniunctioni ſanguinis, conſil. 50 nu 14

ſubſtitutio quando tractum temporis in futurum contineat, conſ. 44. nu. 12

ſubſtitutio directa ſignificatur ea verbis, transfertur ipſo iure, conſ. 82 nu 129

ſubſtitutio facta per verba directa trahitur ad fideicommiſſum, conſ. 105. nu. 13

ſubſtitutio qui mihi hæres erit, ad hæredem hæredis non trahitur, conſ. 89 nu. 20.

ſubſtitutio vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & pure concepta, & vniu æqualiter facta quomodo recipiat interpretationem, conſ. 95. nu. 8

ſubſtitutio reciproca cum prohibitione alienationis dicitur facta ob conſeruationem agnationis, conſil. 95. nu 18

ſubſtitutio reciproca fideicommiſſaria cenſetur cum multi ſunt vocati, & alienare prohibiti, conſilio 85. num. 15.

ſubſtitutio compendioſa quando à directa non differat, conſ. 85 nu. 63.

ſubſtitutio compendioſa tres virtualiter in potentia continet ſubſtitutiones, conſ. 85. nu 100

ſubſtitutio facta de duobus antiquioribus de domo comprehendit primos, & ſecundos antiquiores. conſil 85. nu. 26

ſubſtitutio ſtricte interpretatur, conſ. 85 nu. 17

ſubſtitutio videtur facta ſecundum diſpoſitionem iuris, conſ 95 nu. 12

ſubſtitutio compendioſa fideicommiſſariam continet, conſ 85. nu. 6

ſubſtitutio compendioſa quibus demonſtretur, ibid. num. 7

ſubſtitutio facta ſub his verbis, vos inuicem ſubſtituo vulgariter, pupillariter & per fideicommiſſum, dicitur fideicommiſſaria, conſ. 95. nu. 2

ſubſtitutio quæ habet tractum temporis in futurum, dicitur compendioſa vt ſi adeſſet dictio in perpetuum, ibid. nu. 3. & 5

ſubſtitutio facta de filio, & eius filiis ſimul quomodo intelligatur, conſ 85 nu. 77

ſubſtitutio facta de fratre cum eius filiis quomodo procedat, conſ. 85. nu. 79

ſubſtitutio directa eſt cum adeſt ſolum verbum ſubſtituo, ſine tractu temporis, ibid. nu. 80

ſubſtitutio facta de fratre, & eius filiis ſimul quomodo intelligatur, ibid. nu. 78

ſubſtitutio fideicommiſſaria aſtriua quæ, & ibi copioſe declaratur, conſ. 85 nu. 99

ſubſtitutionem reciprocam non præſumi, conſil. 85. num. 65

ſubſtitutionem reciprocam non induci ex ſolis illis verbis, vos inuicem ſubſtituo, ibid. nu. 66

ſubſtitutionem eſſe fideicommiſſariam, cum teſtator eſt ad plures ſubſtitutionis gradus digreſſus, conſ. 85. nu 21

ſubſtitutionem eſſe directam cum ipſo iure, & facto bona transferri vult teſtator, conſ. 85. nu 40

ſubſtitutionem tracti. ſucceſſiui extingui extincta conditione, conſ 85. nu. 68

ſubſtitutionem ordine ſucceſſiuo factam in dubio eſſe directam, conſ. 85. nu. 33

ſubſtitutionem fideicommiſſariam non fieri in contractu donationis, conſ 85. nu 58

ſubſtitutionem in dubio directam cenſeri, conſi. 85. num 81

ſubſtitutionem eſſe directam, cum ipſo iure & facto bona transferri voluit teſtator. conſ 85 nu 40

ſubſtitutionem reciprocam non præſumi, conſil. 85. num. 65

ſubſtitutionem reciprocam non induci ex ſolis illis verbis vos inuicem ſubſtituo, ibid. nu. 66

ſubſtitutionem eſſe fideicommiſſariam, cum teſtator eſt ad plures ſubſtitutionis gradus digreſſus, conſ. 85. nu. 21

ſubſtitutionem fideicommiſſariam non fieri in contractu donationis, conſ. 95. nu. 58

ſubſtitutionem ſtricte interpretari, conſ. 105. nu 19

ſubſtitutione directa immediate diſponenti ſuccedi tur. conſ 85. nu. 33.

ſubſtitutione fideicommiſſaria bona in familia conſeruari. conſ 85 nu 10

ſubſtitutione directa immediate diſponenti ſuccedi tur, conſ. 85. nu. 33

ſubſtitutione prima deficiente cæteræ ab ea pendentes corruunt, conſ 99 nu. 204

ſubſtitutione fideicommiſſaria bona & familia conſeruari, conſ 85. nu. 10

ſubſtitutiones ſtricte interpretantur, cum difficile inducantur, vel conſtruitur extendantur, conſil. 79. num 47

ſubſtitutus non excluderetur à legitimato, quando teſtatoris voluntas etiam præſumta aliud ſuaderet, conſ. 20. nu. 34

ſubſtitutus non eſt vocandus ad legitimationem cum commode fieri poſſit. conſ. 20 nu. 45

ſubſtitutus pater cum filiis, filii ex vulgari veniunt patre mortuo, conſ. 85. nu. 75

ſubſtitutus excludatur per exiſtentiam fœminarum quæ tamen ſuccedere in nunc poſſunt, conſil. 9. nu. 67

ſubſtitutus excludit fiſcum, conſ. 91. nu. 67

ſubſtitutus quando debeat citari pro legitimatione facienda, conſ. 20 nu 38

ſubſtitutus caſu quo hæres alienaret contra mentem teſtatoris, ſi alienationi fuerat præſens, & tacuerit, an veniat priuandus, conſ 58. nu 29

idem in prælato dicimus ſi fuerit relictum eccleſiæ, ibid. nu 30

ſubſtitutus quo caſu poſſit excludi à legitimato, conſ. 20. nu. 28. & nu. 33 & 34. & 36

ſubſtitutus quando eſt idoneus conſeruare agnationem, conſ. 85. nu 92

ſubſtitutus pater cum filiis, filii ex vulgari veniunt patre mortuo, conſ. 85. nu. 75

ſubſtitutus tunc demum admitti debet ex præſumta mente defuncti, quando inſtitutus decedit ſine filiis, quibus ſuſceptis, præſumitur voluiſſe eos ſuccedere, conſ 9. nu. 25

ſubſtituti ordine ſucceſſiuo per fideicommiſſariam ea vocati ſunt, conſ. 85. nu. 73

ſubſtituti plures collectiue quomodo veniant, conſil. 85. nu. 83

ſubſtituti per vulgarem ſuccedunt ſoli cæteris in conditione poſitis excluſis, conſ. 85. nu. 85

ſubſtituti plures copulatiue compendioſe quomodo ſuccedant, conſ 85. nu. 94

ſubſtituti ſub his verbis, quibus deficientibus ſuccedant, ita ut cauſas ſuccedere illis deficientibus, vt potius teſtatoris diſponentis, conſ 50. nu. 24

ſubſtituti per vulgarem ſuccedunt ſoli cæteris in conditione poſitis excluſis, conſ. 85. nu 85

ſubſtituti ordine ſucceſſiuo per fideicommiſſariam an vocati ſunt, conſ. 85 nu. 73

ſubſtitutis pluribus vno ſuccedente alii excluduntur, conſ 99 nu 205

ſuccedens duas qualitates habere debet, primo quod à diſponente ſit vocatus, ſecundo quod habeat illam qualitatem, qua vocationi a diſponente fuit adiecta, conſ. 97. nu. 103. & 105

ſuccedens in feudo antiquo, & paterno non tenetur ad æs alienum contractum per anteceſſorem, cui non habet neceſſe eſſe hæres, & qua ratione. conſ. 61. nu 38

ſuccedens iure aliquo per fideicommiſſum, iure directo agere non poteſt. conſ. 58. nu. 48.

& nec facta ſaltem verbali reſtitutione ibid. nu 49.

ſuccedens in beneficio tenetur ad debita realia ſui anteceſſoris conſ. 64. nu 21.

ſuccedentes ab inteſtato dicuntur tacite vocari à defuncto. conſ. 101 nu. 37.

ſuccedere non potius eſt lucrum, quam damnum & onus conſ. 3 nu. 10.

Succeſſio ante aditionem repræſentat defuncti perſonam. conſ. 101. nu 16.

Succeſſio feudi illuſtrium dicitur vſque in infinitum. conſ 61 no 36.

Succeſſio habet naturam relationis ad tempus mortis conſi. 97. nu. 6.

Succeſſor vtitur iure ſui prædeceſſoris. conſi. 2. nu 30.

Succeſſor improbare non poteſt alienationem de re aliena factam à prædeceſſore conſi. 1. nu. 69.

Succeſſor nouus in feudo, eo priuatur, ſi intra annum & diem dominum directum non recognoſcit. ibi. num 462.

Succeſſor factum ſui prædeceſſoris impugnare non poteſt, nec illius confeſſioni refragari ibid nu. 67.

Succeſſor non poteſt renuntiationem à ſuo prædeceſſore factam improbare, vel reuocare. ibidem, num. 68.

Succeſſori licet impugnare factum prædeceſſoris inualidum. ibid. nu. 102.

ſucceſſorum appellatione in feudalibus fœminas contineri. ibid no. 441 ſed declarat ſub nu. 463.

ſucceſſorem præſumi anteceſſoris facta ignorare. conſil. 1 nu. 22.

ſucceſſorem iuſtam habere cauſam, vt reſtituat cum anteceſſoris factum ignoraſſe credatur ibi. nu. 121

ſucceſſorem Principis in dignitate anteceſſoris promiſſa ſeruare debere ibid nu. 228. & nu. 404.

ſucceſſores an in dubio dicantur in mala fide, ſi ille cui ſuccedunt fuerit in mala. conſ. 90 nu 74.

ſuccumbens in duobus iudiciis conformibus ſi aliquid impetrauerit contra illas ſententias debet puniri. conſi. 79 nu. 22.

Superfluitas eſt vitanda. conſ. 81 nu. 13.

Superior vbi eſt ſuſpectus, ſuſpecti ſunt & illius officiales. conſi. 2 nu. 90.

Superior contra inferiorem ſtatuere poteſt non econtra. conſi. 73. nu. 15.

Superior ve inferiori ſubiiciatur eſt indignum, neque hoc conceſſum à Principe præſumitur conſi. 75. num. 30.

Suppletio filiæ an debeat fieri in pecunia, vel de ſubſtantia patris. conſi. 81. nu. 56.

Surdus & capax ad feudum datum ſub præſtatione annui cenſus non præſtito iuramento fidelitatis. conſ. 65. nu. 14

ſuſcipiens in ſe omne periculum, non videtur ſuſcipere caſum valde inſolitum, & non cogitatum. conſ. 27 nu. 18.

etiam ſi adhibitum ſit iuramentum ibid. nu. 19.

ſuſcipiens in ſe periculum ſimpliciter caſus fortuiti, intelligitur de inſolito, & non cogitato. conſil 27. nu. 31. & nu. 28.

& an comprehendatur caſus proueniens ex facto locatoris. ibid. nu 12.

Suſpectus in cognoſcendo, non eſt ſuſpectus in delegando conſi. 2. nu. 92.

Suſpicio fraudis non conſiderari poteſt, vbi quid factum eſt cum decreto iudicis. conſi. 2. no 19.

Suſpicio in parte ſubſtantiali, vitiat in totum. conſ. 83. num. 17.

Suſpicio ob ſubſtitutionem in fratribus non habet locum. conſ. 62. nu 18.

Suſpicio falſi in ciuilibus pro falſitate habetur conſil. 42 nu 35.

ſuſpicionem in educatione pupillorum propter aliquod emolumentum nō cadere in probum virum. conſ. 56 nu. 17.

Symbolum Apoſtolorum continere etiam articulum de bonis & malis hominum operibus, conſilio 81. num 11.

ſyndicus ciuitatis tutori comparatur, vt non poſſit remittere ius ſententiæ ad ſuæ ciuitatis detrimentum. conſi. 35. nu. 29.

ſyndico. vt noceat ſuo principali ſua confeſſione, mandatum habere debet ſpecialiſſimum ad confitendum. conſ. 80. nu 64.

ſyndici vniuerſitatis prærodicere non poſſunt ſingularibus perſonis. conſ. 80. nu. 67.

Talus

INDEX.

T

TActus ſcripturarum an requiratur ad hoc, vt valeat iuramentum, conſil. 37 nu. 52.
Talem eſſe, & pro tali habere, differt, & non infertur de vno ad aliud, conſil. 95 nu. 21.
temporalia quæ ſunt ad agendum ad excipiendum ſunt [illegible] etua, conſ. 60. nu. 52.
tempus præſentis temporis vel præteriti imperfecti trahitur ad futurum, cum in præſenti verificari nõ poſſit, conſ. 97. nu. 120.
tempus cuius initii non eſt memoria centum annos excedit, conſ. 2. nu. 309.
tempus non currit impedito, conſ. 38 nu. 35.
tempus mortis teſtatoris ſpectatur ad videndum qualitatem hæredis, ob quam ad ſucceſſionem vocatur, conſ. 97. nu. 4. & nu. 102.
tempus futurum non includit, nec præſens, neq; præteritum, conſil 97. nu. 68.
& an præteritum includat præſens, ibid. nu. 69.
& ſecundum veriorem opinionem tempus præſens nõ protrahitur ad futurum, ibid. nu. 70.
tempus præſens ad præteritum in vltimis diſpoſitionibus denotat futurum, vbi ponuntur quam plurima exempla, conſ 97 nu 19. & 29.
tempus excludens exceptionem non numeratæ pecuniæ, incipit currere à die perfectæ ætatis, conſ. 47. num 11.
tempus præſens in dubio debet denotare etiam tempus futurum, conſ. 97. nu. 19. & de veritate, nu. 70.
tempus præteritum de præſenti manere dicitur, conſ. 97 nu. 65.
tempus longiſſimum loco tituli habetur, conſil 80. num. 6.
tempus mortis teſtatoris cur ſpectetur ad videndam qualitatem hæredis, conſ. 97. nu. 108.
tenor, & verba inſtrumenti ſeu pacti maxime ſunt cõſideranda, conſil. 64 nu 1.
tenor pacti diligenter conſiderari debet, conſ. 35. nu. 17
tenor compromiſſi ac ſententiæ maxime eſt conſiderandus, conſ. 21 nu. 1.
tenor conceſſionis attendi debet, quia mentem cõcedentis declarat, conſ. 40 nu 2.
terminus competens ad comparendum aſſignari debet 100. conſil 100 nu. 271.
tertius non poteſt impedire ſententiæ executionẽ ortæ inter alias partes, [illegible] appellationem vel ſimile impedimentum, conſ [illegible] nu. 23.
tertius poteſt opponere de iure tertii, quod eſt excluſiuum intentionis aduerſariorum, conſ. 80. nu 8.
tertius pro ſuo intereſſe in iudicio poteſt comparere, etiam inuito principali ſaltem allegare, quæ omiſſa vel ignorata fuat à principali, conſil. 28. numero 28.
tertium matrimonium quandoque dicitur ſecundum, conſ. 97. nu 16
teſtandi facultas libera eſſe debet, neque pacto reſtringi debet, conſ. 92. nu. 14
teſtamentum rite & recte factum valet, etiam ſi ab inſtanti, & ad alterius interrogationem factum aſſeueretur, conſ. 45. nu 10. contra nu. 40
teſtamentum illius qui furioſus credebatur (ſi ſit rite factum) valet, ibid nu. 11.
teſtamentum quando valeat in caſibus, quibus eſt cõditum ad alterius interrogationem, ibid. nu 12.
teſtamentum ſi non ſit publicatum coram teſtante, & teſtibus dicitur minus ſolemne. & imperfectum ratione voluntatis teſtatoris, conſil 42. nu. 14
& quid proſit clauſula illa, actum coram teſtibus, ibi. num. 15.
teſtamentum perfectum non dicitur, cum quis in ſcriptura diſponat de rebus ſuis, & dicat in poſtea, prout teſtamento meo ordinabo, ibid nu 12.
teſtamentum primum confectum an rumpatur. vel quid iuris ſi reperiatur ſcriptura poſtea facta à teſtatore, cum his verbis ego talis volens decedere inteſtatus, & c. ibid. nu. 17.
teſtamentum conditum ad interrogationem perſonæ priuatæ, præſentibus ſeptem teſtibus tantum ſine notario conſiſtit, cum ratione, conſ. 45. nu 3. declara, vt. nu. 52.
teſtamentum conditum ad alterius interrogationẽ valet, etiam ſi non conſtet teſta[illegible] teſtari voluiſſe cum ratione, conſ 45. nu [illegible] cõtra & de veritate, nu. 33. & 34 vbi duo caſus [illegible]untur.
teſtamentum conditum etiam ad interrogationem perſonæ ſuſpectæ conſiſtit, cum ratione, ibid. nu 7. contrarium, nume. 21. & quomodo procedat, numer. 35.
teſtamentum ad priuatæ perſonæ interrogationem factum valet etiam ſi ſit primi reuocatorium, cum ratione. & etiam ſi teſtator interrogatus balbutiat & inarticulate loquatur ibid. numer. 8 & 9 & ſequ. Declaratur, nu 56 potiſsimis duobus caſibus, & numer. 57.
teſtamentum conditum ad alterius interrogationem non conſiſtens, valet iure fideicommiſſi, ibid. nu. 14. contra late, num. 41. vbi diſtinguuntur aliquot caſus, & nu. 43 & 44.
teſtamentum non conſiſtens, quia teſtes rogati non fuerunt, valet iure codicillorum & fideicommiſſi, ibid. nu. 25.
teſtamentum conditum ad interrogationem notarii, vel alterius quo caſu non valeat, ibid. num. 17. & nu. 18 & 19. 20. 22. & ſeq.
teſtamentum conditum ad alterius interrogationem, vt valeat, quid requiratur, ibid. nu 23.
teſtamentum ad alterius interrogationem factũ quãdo valeat, ibid, nu. 31.
teſtamentum factum à balbutiente & impedito loqui quibus caſibus valeat, ibid. num 57 & numer. 32. & 79.
teſtamentum cui clauſula noua addita eſt, non eſt illud primum teſtamentum, ſed nouum cenſetur, conſ. 35. nu. 12.
teſtamentum ratione deficientiæ voluntatis teſtatoris non ſuſtinetur, ibid. nu 28
teſtamentum ad interrogationem alterius conditum, valere ex communi, conſil. 45. numer. 1 & numer. 4.
teſtamentum an confirmetur, cum hæres ſub conditione conſequitur bonorum poſſeſſionem, conſil. 105. nu. 51.
teſtamentum ſcriptum manu notarii, & ſubſcriptum cum ſolitis clauſulis, & poſt eius notarii mortem apud tertium repertum, non poteſt in publicam formam redigi, conſil. 42. nu. 23.
teſtamentum eſt de iure gentium quo ad ſubſtantiam de iure vero ciuili quo ad ſolemnitates, conſil. 20. nu. 1.
& an probari poſſit quod ſit de iure naturali, ibi nu. 3
teſtamentum inter liberos conditum non requirit ordinariam teſtamentorum ſolemnitatem, conſ 52 num. 2
teſtamentum quod non valet, ſi ab hæredibus non approbetur, conualidetur conſ. 42. nu 3.
teſtamentum ſecundum & ſi deroget primo, illud tamen declarat, conſ. 85 nu 16.
teſtamentum recipit robur a die mortis teſtatoris. non à die facti teſtamenti, conſ. 97. nu. 21.
teſtamentum conſiſtere, & ſi ſtatim adeatur hæreditas conſ. 105. nu. 19.
teſtamentum Patauini Doctoris ſtulitiæ plenum conſ 81 nu. 118.
teſtamentum ſcriptura ſcripta à teſtatore, & data notario, ab eoque ſubſcripta cum clauſulis ſolitis an leuari poſſit in publicam formam, conſ 42. nu. 22.
teſtamenta inter liberos reſcripta poſſunt in authenticam formam licet ubi teſtamentum notarii iam defuncti careat ſigno & nomine notarii, conſil 42. numer. 3
teſtamenta à notarius publicari mortuo teſtatore, conſil. 87. nu. 59
teſtator non præſumitur intellexiſſe de rebus futuris, conſ. 30. nu 12.
teſtator ſi diſponat, quod bona conſeruentur in familia, ſi eſſent plures familiæ eiuſdem nominis videtur intellexiſſe de propria, non aliena, licet illud met habeat nomen, ibid. nu 13.
teſtator in dubio videtur ſenſiſſe potius de familia ſua quam de extraneis, & vt ea præſeruetur cæteris, conſil 30. nu. 3.
teſtator qui in primo teſtamento voluit bona in familia conſeruari idem voluiſſe præſumitur in ſecundo conſ. 83. nu. 17.
teſtator præſumitur velle ſe conformare cum diſpoſitione [illegible], conſ. 95. nu. 65.
teſtator legans fundum & vignas, ſi vult teſtibus bona ad eum pertinentia, exceptis vignis, an etiam fundus ſit exceptus, conſ 86. nu. 32
teſtator ſi diſponat de familia ſua, non videtur ſenſiſſe de illis, qui tempore teſtamenti erant inimici ipſius teſtatoris, conſ. 30. nu. 15.
teſtator vocans aliquos, alios dicitur excludere, con. 86 nu. 27.
teſtator poteſt imponere quodvis onus reb. ſuis, conſ. 57. nu. 5.
teſtator an poſſit prohibere alienationem bonorum ſuorum, etiam quo ad legitimam filiorũ. ibid. nu. 6
& idem de alio quocũque onere dicitur, dummodo ſit ad vtilitatem & fauorem filiorum, ibid. nu. 7.
teſtator inſtituit Seium filium ſuum pro dimidia, & pro alia Caium & Sempronium nepotes ex præmortuo filio, & ſubſtituit quod deficiente aliquo vel aliquibus ex ſupradictis ſine filiis legitimis & naturalibus bona deueniant in alios ſuperuiuentes vel eorum filios, an mortuo Seio relictis filiis, deinde Caio ſine filiis, ſi Sempronius ſolus admittatur, an vero cum eo etiam filii Caii. conſil. 50. num. 19.
teſtator ſi in vna parte teſtamenti de filiis maſculis mentionem faciat, & poſtea in alia parte teſtamenti filium ſimpliciter nominet, de maſculo ſemper intellexiſſe dicitur conſ. 95. nu. 81
& quia contra hoc multi teneant, ideo diſtinguitur. ibid. num 82.
vel etiam ſecundum aliam reconciliationem approbatur opinio illa. ibid nu 83.
teſtator ſi acceperit 100 dotis cauſa, & conſtituerit poſtea 600. pro donatione propter nuptias, deinde legauerit in teſtamento, 1600. ſimpliciter pro dote, legitimam etiam pro illis 100. cenſetur factum non animo compenſandi conſ. 56 nu 22.
teſtator non præſumitur grauare hæredem duplici onere. ibid. nu. 23.
teſtator qui natum ex certa vxore hæredem ſcribit, non intelligitur ſenſiſſe filium ex alia vxore natũ. Ideo filius natus ex ſecundo matrimonio vt præteritus irritum facit eſſe teſtamentum. conſ. 40. n. 11, & nu. 36.
& quid ſi inſtituat in ventre exiſtentem, an comprehendas poſtea conceptum. ibid. nu 11.
& quid ſi reliquit vxorem vſufructuariam, an de prima vel de ſecunda intellexerit, ibidem, numer 13.
teſtator vel lex id noluiſſe dicitur, cum facile illud exprimere potuit, nec expreſſit. conſ. 10 nu 8
teſtator præſumitur voluiſſe diſponere in caſu magis neceſſario conſ. 10 nu 9.
teſtator ob delictum viri non poteſt priuare hæreditate filiam ſuam. conſ. 78. nu. 1.
& quæ ſit ratio ibid nu. 2.
teſtator quando poſſit adimere relictum in teſtamento. ibid nu. 3.
teſtator poteſt adiicere conditionem vel modum ſuæ diſpoſitioni, & vbi illis locus non eſt transferre in aliam hæreditatem ſuam. conſ. 78. nu. 7.
teſtator in dubio potius dicitur vocare primogenitum ratione conſeruandæ familiæ quam ſecundogenitum. conſ 97. nu 90.
teſtator in vna parte teſtamenti faciens mentionem de filiis maſculis, & in alia de filiis tantum, intelligitur ſemper de maſculis. conſil. 97. nu. 34.
teſtator an poſſit prohibere alienationem bonorum adiecta pœna priuationis in caſu contrauentionis. conſ 57. nu. 1.
teſtator poteſt grauare hæredem ſuum, ne moleſtia afficiat vxorem à ſe vſufructuariam relictam, & in caſu contrauentionis eum hæreditate priuare. ibid. num 2
& etiam priuare poterit hæredem hæredis. ibid. nu. 3.
teſtator ſi legauerit aliquid alicui, & prohibeat hæredi, ne moleſtiam aliquam illi inferat, an ille legatarius intelligatur dominus vſusfructus, vel proprietatis. conſil. 10 nu. 3.
teſtator poteſt inſtituere hæredes cum clauſula, quod ſi eueniret caſus, quod hæredes delictum committerent, quo bona venirent publicanda, deuenirent in alios, & tunc fiſcus excluditur. conſil. 97. num 6
teſtator ſi leget quid diuerſum ab eo ad quod tenetur, non dicitur legaſſe ob compenſationem, ſed potius voluiſſe legare & præſtare. conſil. 56. nu. 12.
teſtator ſi in vna parte teſtamenti fecit mentionem maſculorum, quod de iiſdem in altera intellexerit, Abbatis opinione conſ. 86 nu. 34.
teſtator in dubio præſumitur voluiſſe diſponere in caſu magis neceſſario. conſ 81. nu. 37.
teſtator in dubio an dicatur velle ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis vel municipalis, conſ 95. nu. 93.
teſtator videtur ſe conformare cum diſpoſitione iuris. conſ. 10 nu. 6.
teſtator ſubſtituendo inuicem per fideicommiſſum filios videtur tacite prohibuiſſe alienationem. conſ. 95. n. 126.
teſtator difficilius de rebus ſui hæredis quam de propriis diſponit. conſ. 36. nu 1.
teſtator ſi inſtituat ventrem ſi prægnans eſt, de illo filio concepto intelligitur, tunc tempore facti teſtamenti non de alio conſ. 97. nu. 83.
teſtator quando vtitur ſermone plurali, ſiue vniuerſali, omnes ordine ſucceſſiuo ſuccedunt, ſecus ſi ſingulari. conſ. 97. nu 78.

INDEX.

teſtator filios ex alio viro ſuſceptos potius odio quam amore proſequitur, conſ. 40. nu. 50.
teſtator ex vocatione maſculorum, cenſetur voluiſſe familiæ ſuæ proſpicere & eam conſeruare, conſ. 44. num. 10.
teſtator vocans filios maſculos natos & naſcituros tantum eoſque inuicem ſubſtituendo, videtur feciſſe, vt bona omni tempore in familia conſeruaret, conſ. 95. num. 31. Et an hæc coniectura ſit leuis ibid. nu. 59.
teſtator ſi faciat plures gradus ſubſtitutionum, & ſubſtitutos grauet ne alienent, dicitur inter ipſos feciſſe reciprocam ſubſtitutionem, & cur hoc ſit, conſ. 95. num. 87.
teſtator ſemper præſumitur diſponere ad beneficium familiæ, & ad eius conſeruationem, conſil. 30. numer. 6.
teſtator inſtituens poſthumum, ſi conceptus non ſit, intelligitur etiam ſenſiſſe de poſthumo ex ſecundo matrimonio naſcituro, conſ. 40. nu. 37.
teſtator non præſumitur voluiſſe eligere viam qua ſua diſpoſitio ſubuerteretur, conſ. 95. nu. 108.
teſtator præſumitur quod velit hæredem ſuum facere debere, quod ipſe teſtator, ſi viueret, facturus erat, conſ. 33. nu. 13.
teſtator licet voluerit ſcribere plures hæredes, vel aliquid aliud, ſi tamen non reperiatur ſcriptum non, attenditur quid voluerit ſed quod ſcriptum eſt, conſil. 97. nu. 96.
teſtator non dicitur plus diligere neptem quam filiam propriam, conſ. 95. nu. 123.
teſtator magis eſt aſtrictus paraphernalia vxori reſtituere quam dotalia, & qua ratione, conſil. 56. numer. 30.
teſtator etiam ignorans rem ſui hæredes legari poteſt, conſ. 89. nu. 123.
teſtator ſub facto contrauenire poteſt, conſil. 89. numer. 82.
ſed contra, Ancha. & alii plures, ibid. nu. 35.
quod declaratur ex diſtinctione Decii, ibid. nu. 30.
teſtator ſi reliquerit vxori omnes veſtes ſuas, ſi corruptæ ſint & reficiantur, an debeantur, conſil. 97. numer. 146.
teſtator ad libitum rei propriæ legem imponere poteſt conſ. 88. nu. 53.
teſtator etiam ignorans rem ſui hæredis legare poteſt. conſ. 89. nu. 119.
teſtator vocans aliquos, alios dicitur excludere, conſil. 86. nu. 27.
teſtator præſumitur magis diligere filiam quam neptem, & neptem magis quam proneptem, & ſic deinceps, conſil. 95. nu. 28.
teſtator ante poteſt alienare hæredis fideicommiſſum, conſ. 87. nu. 101.
teſtator qui in primo teſtamento voluit bona in familia conſeruari, idem voluiſſe in ſecundo præſumitur, conſil. 85. nu. 17.
teſtator apponens in ſubſtitutione conditionem, & ſi quis eorum deceſſerit ſine liberis, &c. dicitur voluiſſe per eam filiis aliis inſtitutis conſeruare ſucceſſionem ab inteſtato, conſ. 95. nu. 25.
teſtator qui fecit mentionem de filiis maſculis intelligitur de eiſdem in alia parte feciſſe, conſil. 85. numer. 112.
teſtator in dubio non præſumitur voluiſſe fruſtra diſponere conſ. 97. nu. 130.
teſtator legans fundum, & viginti, ſi vult, reſtitui bona ad eum pertinentia, exceptis viginti, an etiam fundus ſit exceptus, conſ. 86. nu. 32.
teſtator cui vult rem ſuam legare poteſt, conſ. 49.
teſtator grauare poteſt quem honorat, ibid. nu. 50.
teſtator ſi in vna parte teſtamenti fecit mentionem maſculorum, quod de eiſdem in altera intellexit, ex abbatis opinione, conſ. 86. nu. 34.
ſed è contra Anch. & alii plures, ibid. nu. 35.
quod declaratur ex diſtinctione Decii, ibid. nu. 36.
teſtator in dubio non præſumitur cogitaſſe vel voluiſſe, vt extranei præponerentur ſuo conſanguineo. conſ. 97. nu. 135.
teſtator quando ponit clauſulam codicillarem teſtamento plus dicitur diligere extraneum, quam ſanguinem proprium, conſ. 97. nu. 137.
teſtator inſtituendo filios ſuos æquis portionib. quem liberum ſua portione aliter præteriiſſe & prædilexiſſe dicitur conſ. 95. nu. 16.
& ita de eorum poſteris dicimus, ibid. nu. 17.
teſtator difficilius de rebus ſui hæredis, quam de propriis diſponit, conſil. 86. nu. 3.
teſtator ſuo facto contrauenire poteſt, conſil. 89. numer. 82.
teſtatoris prohibitio ne bona alienentur, arguit teſtatorem voluiſſe nepotes & cæteros deſcendentes cõſequi debere dicta bona, conſil. 95. nu. 110.
teſtatoris diſpoſitio de ſubſtitutis facta extenditur etiam ad eorum ſucceſſores, ſi eandem habeant qualitatem, qualem ipſi ſubſtituti habent, ibidem, numer. 34.
teſtatoris voluntas in dubio interpretatur, iuxta iuris communis diſpoſitionem, conſ. 62. nu. 13.
teſtatoris voluntas interpretatur ſecundum tempus præſens, non futurum conſil. 49. nu. 51.
teſtatoris mens ſeruanda eſt, etiam ſi verba non propriè conueniant, conſil. 30. nu. 11.
teſtatoris voluntas & legis diſpoſitio à pari procedunt, conſil. 89. nu. 4.
teſtatoris voluntas non attenditur cum verba patiuntur, etiam ſi magna ſit præſumptio voluntatis, conſ. 97. nu. 95.
teſtatoris diſpoſitio ſemper intelligitur, circa tempus præſens neque trahitur ad futurum niſi ex neceſſitate, ibid. nu. 79.
teſtatoris diſpoſitio interpretatur in dubio potius in caſu conditionis quam pœnæ, conſil. 78. nu. 4. & 12.
teſtatoris declarationi an fideicommiſſum voluerit conſtituere, ſtatur in alia ſcriptura & actu, conſil. 85. num. 20.
teſtatoris voluntas etiam coniecturata dicitur expreſſa conſ. 56. nu. 52.
teſtatoris confeſſio, non curata non nocet hæredi, licet alias in iure noceret, conſ. 39. nu. 47.
teſtatoris diſpoſitio facta pro filiis tenenda, quatenus habet aliquid incommodum, conſilio 57. numero 14.
teſtatoris voluntatem pro lege eſſe, conſ. 89. nu. 1.
teſtatoris præceptum ita annullat diſpoſitionem contra illud factum vt præceptum legis, conſil. 89. numer. 3.
teſtatoris & hæredis vna perſona. conſ. 89. nu. 40.
teſtatoris declarationi an fideicommiſſum voluerit conſtituere, ſtatur in alia ſcriptura & actu, conſ. 85. num. 10.
teſtatoris vltima voluntas libera eſſe debet, neque ab alieno arbitrio pendere debet, conſil. 92. nu. 107.
teſtatoris voluntas eludi non debet, conſ. 95. nu. 75.
teſtatoris poſtrema voluntas attenditur, conſilio 105. num. 43.
& teſtatori dicuntur potius extranei quam loco filiorum, ibid. nu. 31.
teſtatoris imperfecta voluntas quæ dicatur, conſil. 45. num. 29.
teſtatoris voluntas conſtare dicitur vel verbis vel coniecturis, conſ. 95. nu. 104.
teſtatoris voluntas eſt ambulatoria vſque ad mortem, conſ. 97. nu. 21.
teſtatorem æque poſſe de re hæredis ac de propria diſponere, conſ. 80. nu. 60.
teſtatorem poſſe de re fideicommiſſi ſeu hæredis diſponere, conſ. 89. nu. 62.
teſtatorem voluiſſe ſtatim ſe corrigere, non præſumi, conſ. 105. nu. 63.
teſtatorem non præſumi ſtatim voluiſſe recedere à prima diſpoſitione, conſ. 105. nu. 45.
teſtatorem non præſumi elegiſſe viam, qua ſuum teſtamentum rumpitur, conſ. 105. nu. 7.
teſtatorem præſumi magis diligere iam natos liberos, quam naſcituros, conſ. 1. nu. 186.
teſtatorem poſſe de re fideicommiſſi ſui hæredis diſponere, conſ. 89. nu. 62.
teſtatorem aliquid voluiſſe non ſufficit, niſi diſpoſuerit, conſ. 8. nu. 87.
teſtatorem æque poſſe de re hæredis, ac de propria diſponere, conſ. 86. nu. 60.
teſtatores cur ſæpiſſime ſoleant facere fideicommiſſa, conſ. 97. nu. 36.
teſtimonium de auditu non probare in cauſis criminalibus, conſ. 98. nu. 51.
teſtis de auditu, vt concludat, dicere debet, à quo audiuit, ibid. nu. 56.
item nominare debet illum à quo audiuit, ibid. numer. 57.
item dicere debet ſe ita credere, ibid. nu. 58.
teſtimonium religioſi cæteris præferri ſolet, quando non agitur de commodo ſuo vel ſuorum conſ. 45. numer. 26.
teſtimonio ſingulari nullo iure fidem adhiberi, conſ. 98. nu. 12.
teſti vnico approbato ſtandum eſt, conſ. 60. nu. 28.
teſtimonio vnius tantum damnari poteſt nemo conſil. 82. nu. 142.
teſtis in cauſa propria quis eſſe poteſt, quando tractatur de re à ſe geſta maxime vt in præiſato, conſil. 99. num. 20.
magis tamen communis opinio eſt in contrarium ibi num. 67.
teſtis ſemel approbatus, non poteſt amplius reprobari. conſ. 22. nu. 14.
teſtis affinis ambarum partium quando careat ſuſpicione. conſ. 45. nu. 27.
teſtis nimis animoſe deponens eſt ſuſpectus. conſ. 45. num. 17.
teſtis deponere debet ex quæ oculis videt, non autem circa factum iudicare. ibid. nu. 18.
teſtis in vna tranſactione ſibi contrauenire non poteſt, & qua ratione. conſ. 58 nu. 34.
teſtis ob duplicem defectum omnino repellitur. conſ. 98. nu. 15.
teſti ſingulari deponenti de actu à ſe ipſo plena fides non adhibetur, etiam ſi ſit vir probatus. ibid. numer 16.
teſtis repellitur ratione coniunctionis ſanguinis. conſ. 45. nu 25.
teſtis de auditu præſumptionem facit. conſilio 98. numer 13.
teſtis iudicans non probat. conſ. 82. nu 161.
teſtis de auditu facit præſumptionem conſ. 98. nu. 24.
teſtis ſi deponat, & poſtea dicat falſum dixiſſe, non eſt audiendus, neque ei fides præſtatur in hoc. conſil. 37 num. 146.
teſti in articulo mortis conſtituto deponenti contra Titium ad fauorem Seii pronus non creditur. conſ. 39. nu 69.
teſtibus veriſimiliora deponentibus credi. conſil. 1. num. 417.
teſti ſingulari deponenti de facto à ſe ipſo credi. conſil. 98. num. 1.
teſti deponenti de actu ſimulato à ſe geſto fidem adhiberi ibid. nu. 2.
teſti vilis conditionis credi de iis, quæ à ſe ipſo geſta fuerunt. conſ. 98. nu. 6.
teſti ſingulari fidem pro ſuo arbitrio iudex adhibere poteſt. ibid. nu. 7.
teſti deponenti minus veriſimilia non credi, conſil. 98. num. 45.
teſti vario non credi ibid. nu. 46.
teſti ſingulari deponenti de actu à ſe ipſo non credi aliquo pacto, cum de ſuo commodo vel periculo tractat. conſil. 98 nu. 15.
teſti creditur, quando aliq[illegible] contra ſe deponit, licet alias ei fides in alio [illegible] præſtaretur, conſilio 25. num. 7.
teſti deponenti de actu ſimulato à ſe geſto fidem adhiberi ibid nu. 2.
Teſtes ſemel approbati impugnari non poſſunt. conſil. 60. nu 27.
teſtes in cauſa hæreſis eſſe debere omni exceptione maiores, & quando. conſil. 82. nu 163.
teſtes eſſe omni exceptione maiore aſſerens probare debet. ibid nu 164.
teſtes cum variant in verborum formalitate, de qua deponere debent, nõ probant. conſ. 82. nu. 160.
teſtes tres quando in cauſis hæreſis requirantur. ibid. num 166.
teſtes duo in cauſa hæreſis ſufficiunt ad iudicandum pœnitentiam. ibid. nu. 167.
teſtes ſingulares recipiuntur ad probandum inſaniam, dementiam. conſ. 45. nu. 14.
teſtes quorum aliqui deponunt puta anno primo, alii anno ſecundo, alii anno tertio, alii quarto, an probent. conſ. 19. nu 53.
teſtes honeſtæ & probatæ vitæ, qui nec commodum neque incommodum ſunt conſecuturi, debent omnino admitti. conſ. 92. nu. 84.
teſtes affirmantes, ſe vidiſſe & cognouiſſe homicidam noctis tempore cum Luna non luceret, & lumina deficerent, de falſo conuinci poſſunt. conſil. 82. numer. 79.
teſtes alias inhabiles admittuntur. ſi aliunde veritas haberi non poteſt. conſ. 92 nu. 87.
teſtes examinari non debent extra capitula. conſ. 60. num. 26.
& examinati non probant. ibid. nu. 27.
teſtes rei in dubio præferendi teſtibus actoris. ibid. num. 28.
teſtes ſingulares hæreſim probare. conſ. 82. nu. 138.
teſtes ſingulares ſemiplene probare. ibid. 139.
teſtibus contrariis ad commodum producentis nõ eſt credendum conſ. 60 nu. 21.
teſtibus ſingularib. iudex poteſt fidem adhibere. conſ. 82. nu 141.
teſtibus ditioribus & nobilioribus ſtandum. conſil. 60. num. 18.
teſtium examinatio ſummariè facta, non facit plenam fidem, niſi repetantur. conſ. 100. n. 64.

teſtium

INDEX.

teſtium repetitio ex cauſa à iudice notario committitur, ibid. nu. 47.

teſtium repetitio non eſt concedenda, iam facta de eorum dictis publicatione, & quare, conſil. 60. numer. 23.

teſtium diſcordia in accidentalibus non nocet, dummodo in ſubſtantia conueniat, conſ. 29. n. 54.

teſtator ſi legauerit maioribus de familia, de quibus intelligatur ſermonem habere voluiſſe, conſil. 97. num 88.

tex. in cap. præcipimus. 93. diſt. declaratur, conſil. 52. num. 167.

tex. in d. c. olim cauſam, an loquatur de valore monetæ intrinſeco, vel extrinſeco, conſ. 49. n. 35.

tex. in c. ſi cum militi, de feudo & beneficio in extraordinariis, an authenticos ſit, conſ. 65. n. 19

tex. in c. in noua actione declaratur, conſ. 32. n. 103.

text. §. 1. in auth. de iudicib. declaratur & infra, conſil. 100. nu. 240.

tex. in c. præcipimus. 93. & in c. 1. 94. diſt. declarantur, conſ. 52. n. 63.

Theodorus primus, Marchio Montisferrati ex domo Palæologa, conſ. 1. n. 61.

Theodorus Palæologus anno 1310. recognouit Marchiam Montisferrati in feudum ab Henrico ſeptimo Imperatore, ibid. n. 62.

Theodori 2. Paleologi mors, ibid. n. 108.

Theodori 1. Paleologi Marchionis Mōtisferrati mors, ibid. n. 105.

Theodoſii crudele facinus. conſ. 98. n. 64.

Theologica ſcientia circa quæ verſetur, conſil. 96. numer 35.

Theophili medici inſania & imaginatio, conſil. 82. num. 128.

liberorum, & deſcendentium nomen collectiuum, & conſ. 85. num. 3.

titulus probat præſcriptionem, conſ. 90. n. 60.

titulus qui requiritur ad præſcriptionem rei eccleſiaſticæ debet habere originem & conceſſionem à Pontifice, ibid. nu. 61.

titulus inualidus dat iuſtam cauſam præſcribendi, ib. num. 62.

titulus probatur ex præſcriptione & curſu temporis, cuius initii non extiet memoria hominum, conſil. 90. nu. 64.

titulus denotat bonam fidem adeſſe conſ. 90. nu. 116.

titulus feudi à pari procedit cum titulo rei beneficiariæ, conſ. 2. n. 176.

titulus, pro ſuo, quando ad præſcribendum proſit, conſ. 2. nu. 338.

titulus ex publicatione bonorum cauſatus, quando ſufficiat ad præſcribendum, ibid. n. 339.

titulus ex ſententia cauſatus ad præſcribendum non prodeſt malæfidei poſſeſſori, ibid. n. 340.

titulus ſententiæ iniquæ, viuente iudice, non prodeſt ad præſcribendum, ibid. n. 341.

titulus ex errore cauſatus quando ad præſcribendum ſufficiat, ibid. n. 342.

titulus probat præſcriptionem, conſ 90. n. 60.

titulus qui requiritur ad præſcriptionem rei eccleſiaſticæ: debet habere originem & conceſſionem à Pontifice, ibid. nu. 61.

titulus inualidus dat iuſtam cauſam præſcribendi, ibid. nu. 62.

titulus probatur ex præſcriptione & curſu temporis, cuius initii non extiet memoria hominum. ibid. num. 64.

titulum coloratum oſtendere ſufficit ad tuendam rei feudalis ſeu iuriſdictionis quaſi poſſeſſionem, con. 2. nu. 173.

titulum errore iuris cauſatum item prodeſſe ad præſcribendum, conſ. 1. nu. 499.

titulum ab errore etiam iniuſto cauſati, conſil. 2. numer. 305.

tolerantia miniſtrorum inducit veram præſcriptionem contra ſuos principales, conſ. 32. nu. 185.

totū integrale ſuas partes comprehendit, conſ. 2. n. 86

tradens rem ſuam tāquam alienam an transferat dominium, conſ. 92. n. 24.

tranſactio de re Eccleſiæ quomodo fieri debeat cum conſenſu capituli, conſ. 73. nu. 3.

tranſactio licet vitioſa ſit, tamen purgatur, ſi fuerit obſeruata per multum tempus à partibus, conſ. 73. num. 14.

tranſactio æquiparatur diuiſioni, conſ. 91. n. 47.

tranſactio ex falſa cauſa facta vitiari dicitur, conſ. 91. num. 46.

transfuga omnia iura perdit, conſ. 101. n. 3.

item in pœnam oſtendi poteſt, ibid. n. 4.

translatio in vim pœnæ fieri poteſt, etiam quando pendet à facto tertii, conſ. 79. n. 19.

translatio legati Eccleſiæ facti valet in pœnam adminiſtratorum ipſius Eccleſiæ, qui iuſſa teſtatoris nō impleuerint, ibid. n. 20.

& an eo caſu Eccleſiæ ſuccurretur ob dolum ac negligentiam adminiſtratorum, ibid. n. 21.

tranſmittitur fideicommiſſum conditionale, cū iunctum eſt cum iure accreſcendi, conſ. 105. n. 32.

tranſmittere in alium non poteſt quis, quod ipſe nondum eſt conſecutus, conſ. 95. nu. 114.

tranſmitti non poſſunt quæ debita non ſunt, ſicut vero conditionalia, conſ. 77. nu. 11.

tranſmiſſio non impeditur, cum defectus non eſt in iure deferendi, ſed ſola ſuſpenſio in iure agnoſcendi, conſ. 105. nu 82.

tranſmiſſio nō impeditur, cum inſtitutio eſt pro parte temporis pura, & pro parte conditionalis, conſ. 103. n. 19. & infra declaratur.

tranſmiſſio non impeditur ab impedimento extrinſeco, ibid. n. 21.

tranſmiſſionis iure hæres factus ſuccedit loco tranſmittentis, & eius qualitates aſſumit, conſ. 105. numer. 93.

tranſmiſſionis ius à teſtatoris voluntate prouenire, & infra, conſ. 105. n. 30.

tranſmiſſioni locum non eſſe, cum hæres, cui eſt facienda reſtitutio, deceſſit ante vitorem teſtatoris, cui vſusfructus relictus fuit, conſ. 105. n. 31.

tranſmiſſionem eſſe ex voluntate teſtatoris, conſ. 105. num. 32.

tranſmiſſionem ceſſare, cum magis dilectus excluderetur, conſ. 105. n. 34.

tranſmiſſio cuius cauſa & fauore conſideretur, conſil. 105. nu. 35.

tranſmiſſionem fieri de iure acquirendo, non autem de iam acquiſito, conſ. 105. nu. 98.

tranſuerſales an ſint vocādi in legitimatione filii ſpurii facienda, conſ. 19. nu. 27.

trebellianicæ detractio nō impeditur à teſtatore, conſ. 88. nu. 52.

trebellianicam retinet hæres hæreditatem reſtituere grauatus, conſ 88. nu. 81.

tribuli quales ſint, conſ. 43. nu. 16.

turpius eiicitur, quam non admittitur hoſpes conſil. 90. nu 184.

turpitudinem propriam allegare non debet, conſ. 89. num. 32.

tutelæ officium ab initio coacte ſuſcipitur, & coacte geritur, conſ. 38. n. 52.

tutelæ datio eſt actus fauorabilis, & an extendatur ad eos, quos pater ignorabat, conſ. 40. n. 14.

tutor vel curator præſtans auctoritatem ſuam pupillo adeunti hæreditatem ex teſtamēto patris ipſius tutoris vel curatoris, in quo fuit præteritus, an poſt ea poſſit dicere teſtamentum illud nullum ratione præteritionis, conſ. 85. n. 4.

tutor, cui fideicommiſſum decedente primo ſine liberis relictum fuit, ſi cōſentiat hæredi alienanti, ſibi non præiudicat. quod ſi caſus eueniat, reuocare valeat alienata, & qua ratione, ibid. n. 9.

tutor ſi reddiderit rationem adminiſtrationis ſoli pupillo, & ab ipſo fuerit facta liberatio, vel quitatio, non propterea liberatus intelligitur, conſil. 22. num. 16.

tutor ſi reddiderit rationem cum pacto non contrauemiendi errore cauſa liberatur ab alia redditione in perpetuum, ibid. nu. 17.

tutor ſi confitetur recepiſſe pecuniam à debitore pupilli, neque appareat de vera numeratione, & verſam eſſe in vtilitatem pupilli, non poteſt pupillo præiudicare, conſ. 39. nu 35.

tutor an & prælatus à pari procedunt, conſ. 39. nu. 6. & de veritate, n. 64.

tutor an liberari poſſit à redditione rationis adminiſtrationis ſuæ, conſ 22. num. 2.

tutor tenetur finito officio obſeruare contractum, ſi propria bona obligauit pro obſeruatione contractus, conſ. 58. n. 58.

tutor, ſi in libro rationum pupilli fateatur recepiſſe debitum à debitore, pupillus nihil amplius petere poteſt, ſed debitor dicitur liberatus, quia alia confeſſio prodeſt debitori, conſ. 39. n 8 & n. 35.

tutor, qui reddidit ſemel rationem adminiſtrationis, an poſſit cogi pluries reddere, vſque in fi. conſilii, conſ. 22. n. 10.

tutor legitimus dignior eſt datiuo, conſ 52 n. 82.

tutor confitens recepiſſe pecuniam à debitore pupilli, & conſumpſiſſe ad vtilitatem ipſius pupilli debet probare, in qua cauſa conſumpſit ad vtilitatem cōſ. 39. n. 64.

tutor non poteſt dari ad donandum, conſ 32. n. 37.

tutor non debet donare ea, quę ſunt pupilli, licet ampla ei adminiſtratio de iure data ſit, & an verū ſemper ſit, n. 15. conſ. 22. n. 14. & 25.

tutor vni tutor agens iuri ſuo non præiudicat, conſil. 38. n. 33.

tutor iuſta ſuadente cauſa; poteſt cogi exhibere inuentarium bonorum pupilli, alias vero ſecus conſ. 9 nu 20.

tutor teſtamentarius non præſumitur falſum in libro rationum ſcripſiſſe, cum eius fidem à teſtatore fuerit approbata, conſ. 83. n. 26.

tutor poteſt liberari ab redditione rationum adminiſtrationis negligenter factæ, vel dolo præſumpto ſecus adminiſtrationis dolo factæ, conſ. 28 n. 5.

tutor diues & nobilis præſumitur recte adminiſtraſſe & ſine dolo & fraude, conſ. 22. n. 7

tutoris confeſſio pupillo nocere dicitur, conſ. 31. n. 35.

tutoris confeſſio licet iudicialiter ſit facta, tamen ſi miſſa vel mandato iudicis non ſit facta; non nocet pupillo, ibid. nu. 40.

tutori an credatur aſſerenti de ſolutione facta, etiam ſi conſtaret de confeſſione creditorum, conſil. 22. num. 12.

tutores & Prælati ſub nomine pupilli & Eccleſiæ ſæpe ſimulatos actus agunt, conſ. 39. n. 4.

tutores nomine pupilli an querelare poſſint teſtamentum de inofficioſo, in quo ſunt inſtituti, vel aliter beneficiati, conſ. 38. n. 31

tutores ex cauſa remunerationis donare poſſunt, cōſ. 29. n. 3. & n. 33.

tutores quomodo donare poſſint, conſ 29 n 23.

Tyrannus, vt ob tyrannidem iure ſuo priuetur, eſt à ſuperiori admonendus, vt à tyrannide deſiſtat, conſ. 8. n 198

Tyrannus ſpoliatus non reſtituitur ante omnia, conſ. 2. n. 196.

V.

VAlor pecuniæ mutuatæ conſideratur ſecundum tempus mutui non reſtitutionis, conſi. 49. nu. 8. & 16.

idem in contractu emptionis & venditionis, ibid. & num. 46.

idem in contractu retrouenditionis, ibid. & n. 48.

idem in reſtitutione dotis, vt conſideretur valor temporis contracti matrimonii, ibid. & n. 49.

idem in moneta legata, vt conſideretur valor temporis teſtamenti, ibid. & n 50.

valor monetæ potius quā eius forma ſpectari debet, conſ. 49. n. 34.

valor extrinſecus monetæ ſi ante moram augeatur vel minuatur, an dicatur ad commodum & detrimentum creditoris vel debitoris, conſ 49. n 45.

valor monetæ de facili à Principe mutari poteſt, conſ. 49. nu. 2.

valor monetæ diminutus præſumitur ex diminutione ipſius monetæ, ibid n. 3.

valor monetæ an augeatur vel minuatur ſecundū augmentum & diminutionem ipſius monetæ, conſi. 49 num. 41.

valor monetæ conſideratur in ata tempus ſolutionis, non contractus, quando adeſt conſuetudo, quod debitor poſſit vnam ſpeciem monetæ pro alia ſoluere, conſ. 49 n 17.

valor monetæ legatæ conſideratur tempore teſtamenti, conſ. 49. n. 8 & n. 50.

valor intrinſecus monetæ quando cōſiderari debeat, vel tempore contractus, vel potius ſolutionis, cōſ. 49 n. 1. & n. 9. & per totum conſ.

valorem rei is ſcire præſumitur, qui eam adminiſtrat, conſ. 1. n. 351.

vaſallum ſine cauſa feudo priuari non poſſe, conſil. 1. num 397.

varietas Hiſtoricorum in Aledrami & Adelaſiæ hiſtoria, conſ. 2. n. 118.

varietas facti efficit, vt varietur iuris diſpoſitio, conſil. 50 nu. 2.

vaſallus in materia feudali & eius dominus ſunt correlatiui, & diſpoſitum in vno cenſetur & in alio diſpoſitum, conſ. 38. nu. 19.

vaſallus in perſonam domini quādo delinquere dicatur, conſ 99 n. 44.

item quando immediate & mediate eum offendat, ibid. n. 45.

vaſallus nō tenetur ex propriis pecuniis domino verſanti in mortis periculo, conſ. 38. n. 49.

vaſallus contrahere poteſt amicitiam cum inimico domini ſui, modo damnoſa non ſit domino, conſ. 102. n. 1.

& hæc amicitia an domino ſit damnoſa necne, coniecturis probari poteſt, ibid. n. 4.

item non reuelaſſe arcana domini ad ius damnum, ibid. n. 5.

Digitized by Google

vaſallus ſufficit vt præſtet quod ab initio promiſit, conſil.32.n.60.
vendens vel alienans feudum vel ſi illius vtile dominium quod erat apud ſe transfert in acquirentem, res incidit in commiſſum, & domino directo applicatur, conſ.38 n.1.
Vaſallus in alienatione feudi qualiter proteſtari debeat de conſenſu domini indirecti, ibi.n.11.
Vaſallus mei vaſalli non eſt meus vaſallus, conſil.32. num.38.
Vaſallus relinquendo dominium metu amiſſionis bonorum ſuorum excuſatur, conſ.102.n.51.
vaſallus violando iuramēto efficitur proditor & ideo feudo priuatur, conſ.99.n. 47.
Vaſallus alienando feudum ſine conſenſu domini nil agit etiam domino, eo mortuo conſentiente, conſil 89.n°76.
Vaſallus vnius Principis non debet petere inueſtituram ab alio, conſ.32 nu.10.
vaſallus alienans feudum cum clauſula ſaluo cōſenſu domini, non cadit à iure ſuo modo res alienata facile poſſit recuperari, conſ.38.n.21.& 24.
Vaſallus qualiter alienare poſſit feudum cum proteſtatione, ſaluo conſenſu Domini, conſ 38 n.8.
vaſallus alienans feudum in potentiorem, & domino directo inconſulto, in eum eſt tranſlatum dominium, & poſſeſſio, & alienans incidit in pœnam caducitatis, etiam adhibita quacumque ſolemni proteſtatione, ibid.n.9 & n 43.
Et quæ huius dicti ſit ratio, ibid.n.10.
vaſallus priuatur feudo ob ingratitudinem magnam, non autem ob leuem, conſ.102.n 7.
vaſallus qui metu coactus cum inimico domini amicitiam contraxit, excuſatur, ibid.n.8.
vaſallus priuatur feudo ſi ſine cauſa cum inimico domini amicitiam iniuit, ibid.nu 9.
item præſumitur eiuſdem animi cum inimico domini ibid.n.10.
Vaſallus probare debet, quod ſine detrimento domini amicitiam contraxit cum inimico ipſius domini, ibid n.11.
vaſallus qui alii principi ſe ſubmittit, ſibi tantum nō poſteris præiudicium affert, conſ.32.n.12.
vaſallus alteri feudum donare nequit, ibid.n.13.
Nec æſtimatio debetur, ibid n.14.
Imo neque pro cauſa fauorabili, vt pro anima donare poteſt, ibid n.15.
Fallit tamen ſi donatum fuerit conſentiente principe ibid.n.16.
Vaſallus non poteſt alium directum dominum recognoſcere ſine conſenſu ſubditorum, conſi. 32.numer.24.
Vaſallus tenetur contribuere in æſtimo pro pecunia numerata, quæ ipſius vaſalli diligenti induſtria fructus fert, idem ſi ex alio artificio eſt quæſitum, conſ 9 n.15.
Vaſallus tenetur perſonaliter ſeruitia præſtare, quando feudum eſt rectum, & proprium paternum, & antiquum, conſ.54.n 14.
Vaſallus ob crimen læſæ maieſtatis feudum perdit, conſ 104.num 12.
Vaſallus alienans feudum non obſeruatis debitis ſolemnitatibus, adeo quod nulla ſit alienatio, non cadit à iure ſuo, etiam ſi tranſtuliſſet dominium & poſſeſſionem, modo non ſit difficilis recuperatio, conſ.38 nu.24.
Vaſallus alienando feudum ſine conſenſu domini nil agit, etiam domino, eo mortuo, conſentiente, conſ. 99.n.77.
Vaſallus qui tenetur ad ſolutionem annui cenſus, ſi per biennium vel triennium non ſoluerit, an debeat priuari, conſ.65.n.61.
Vaſallus ligius duorum quis eſſe non poteſt etiam pro duabus diuerſis rebus, conſ.31.num 8.
Vaſallus non citatus feudo priuari non poteſt, conſil. 104.n.51.
Vaſallus cum delinquit feudum cui deuoluatur, an fiſco, vel directo domino, conſ 104.n.41.
Vaſallus quid promittere debet in inueſtitura feudi, conſ.65.n.87.
Vaſallus quod debeat ire ad bellum cum domino, an ſit ex ratione finali, vel impulſiua, ibid.n.28
Vaſallus vel emphyteuta alienans traditione non facta, non cadit à iure ſuo. Et quæ ſit huius dicti ratio, conſi. 38.n.30.
vaſallus pontificis debet ſeruare ius canonicum, conſ. 29.n.45.
vaſallus fidelitatis iuramento obſtringitur, ſecreta ſibi à domino patefacta nemini pandere, conſil.65. num 53.
& conſilio ſuo debet dominum iuuare, ibid.num.14
vaſallus accedens ad inimicos domini quando excuſetur prætextu metus & timoris, conſil. 102. num.49.
Vaſallus ligius duorum quis eſſe non poteſt, conſil.2. num.26.
Vaſallus ligius habet non modo res, ſed & bona domino ſubiecta, ibid. n.27.
vaſallus qualis proprie dicatur, conſ.65.n 46
vaſallus citari non debet, cum princeps poteſt ei auferre feudum, ſed infra declaratur, conſ. 103. n.41.
Vaſallus qui domino per propriam perſonam ſeruire nequit, in feudo ſuccedere poteſt, conſ.54.n.7.
Dummodo non ſit electa induſtria perſonæ, ibidem, num 8.
Vaſallus ſi alienauerit feudum inſciente domino, ſed cum proteſtatione quod ſaluum ſit ius domino, an aliquid agat, conſ.28.n.10. & n.36.
Vaſallus promittere debet domino, quod erit amicus amicorum domini, & inimicus inimicorum, conſ. 102.n.25.
vaſallus qui notorie ſubditos male tractat, feudo priuandus eſt, abſque alia monitione, conſ.2.n.200.
Vaſallus cum domino ad prælium ire debet, eique perpetua fide adeſſe, adeo vt ſi in acie periclitantem dimiſerit, beneficium tanquam indignus amittit, conſ.65.n.21.
Vaſallus an poſſit iurare in inueſtitura feudi fidelitatem pro ſe & hæredibus ſuis, conſ.61 n.59.
Vaſallus ipſo iure perdit feudum ob læſam ſui domini maieſtatem, conſ 99.nu.116.
Vaſallus duorum an quis eſſe poſſit, conſ 32 n.2.
Vaſallo qui domino ſeruire per ſe non poteſt, non poteſt etiam per interpoſitam perſonam, conſil. 54. num.21.
Vaſallus an ob adeptam dignitatem Cardinalatus poſſit retinere feudum, conſ.54.nu.2.& n.29.
Vaſallus a pari procedit cum domino, conſil. 99. numero 131.
Vaſallus, qui ſubditos male tractat, feudo eſt priuandus, conſ.2.n.197.
vaſallus vt de Felonia conuincatur, qua feudo deinde priuetur, quæ requirantur, conſ.101.n.46.
Vaſallus conſentiente domino ad libitum feudum relinquere poteſt in teſtamento, conſ.104. n.26.
Vaſalli delictum contra perſonam domini nocet etiam agnatis, conſ.99.n.125.
Vaſallo delinquente cui feudum acquiratur an fiſco, vel domino directo, conſ.99.n.206.
Vaſallo mortuo feudum adhuc domino defertur ob eius delictum quod ipſo iure priuatur feudo conſ. 99.n 151.
Vaſallo ſtatim mortuo poſt delictum commiſſum ita vt à domino accuſari non potuerit, pœna à domino remiſſa non dicitur, conſ.99.n.181.
Vaſallo infideli mortuo an eſſet querela, conſil. 99. nu 108.
Vaſallum non poſſe contrahere amicitiam cum hoſtibus, conſ 102.n.23.
Vaſallum poſſe alienare feudi commoditatem dum viuit, conſ.105.n.89.
vaſallum perdere feudum ſola cogitatione offendendi dominum, conſ 101.n.49.
Vaſallum alienantem feudum agnatis non præiudicare, conſ 99 n 102.
Vaſallum reuelaſſe ſecreta ad damnum domini ex coniecturis conuicitur, conſ.99.n.18.
Vaſallum feudo non priuari, ſi metu amiſſionis bonorum dominum deſerat, conſ.2.n.282.
Vaſallum delinquere in dominum eius bona occupando, conſi.99.n 29.
item ob id feudo priuari, ibid.n.30.
Vbi lex non diſponit, neque nos diſponere debemus, conſi.32.n.78.
Vendens fundum pretio tali, vel vt Titius arbitrabitur, an Titio non arbitrante ad alterum recurratur, conſ.93. n.5.
Vendens domum pretio centum & eo pluris quod Caius declarabit, & arbitrabitur, ſi Caius non arbitrabitur, venditio an valeat; & an reſpectu illius pluris recurratur ad arbitrium boni viri, conſil 93. num.40.
Vendens fundum tali pretio, veluti Titius arbitrabitur, an Titio non arbitrante ad alterum recurratur, diſtinguitur, conſ.93.n.6.& n 40.
Vendentem priuato per metum contra emptorem ipſum agere poſſe, conſ.48.n.3.
Venditio ſeu contractus ſi reſoluatur, omnia reſtituuntur venditori, etiam ea, quæ venditioni acceſſerunt, conſil.26.n.4.
venditio conditionalis appellatur pura ſi per euentum conditionis reſoluitur ex retro, conſil.38. nume.20.
venditio cum iuramento ſi Titio facta ſit abſque traditione, & poſtea Seio ſine iuramento, ſed cum traditione, qualis præualeat, conſil 84 n.29.
Venditio facta ad menſuram dicitur conditionalis, conſil.26.n.29.
Venditio non dicitur illa quando id agitur, ne ad emptorem res tranſeat, ſeu eius dominium, conſil. 57. num 13.
Venditio facta ſub conditione nihil ponit in eſſe, conſil.26.nu.33.
Venditor promittens rem venditam tradere an videatur promittere factum, conſ.92.n.63.
Veneti iure ordinario non poſſunt alienare Brixiam, & in alium principem eam transferre, conſil. 75. num.47.
Veneti tantam in ſuos habent poteſtatem, quantam habet Imperator in toto ſuo imperio, conſil.75 numero 36.
Venetiarum ciuitas eſt communis patria, conſil.75. num.98.
Venetorum Reſpublica & dominium ſuperiorem nō recognoſcit nec de iure, nec de facto. conſil. 2. numer.63.
Venetiarum Ciuitas communis patria dicitur, ibid. num.64.
Verbum præſentis temporis non includit ſui natura futurum, niſi manifeſte exprimatur. conſilio 97. num.72.
Verbum illud primogenitus, ſecundum naturam intelligi debet de eo, qui primo natus eſt, conſil.91. num 58.
Verbum lego, latam habet. ſignificationem ideo prohibitum ſi ſit legatum, cenſetur & prohibita hæredis inſtitutio, conſ 11.num.2.
Verbum, emit, aliquando exponitur pro conduxit, conſ 27.num.44.
Verbum inſtituo, directum, & quid operetur, conſil. 105.num.72.
Verbum bona eſſe vniuerſale, conſ.88.num.20.
Verbum voluerit, denotat liberum arbitrium, conſil. 30.num.11.
Verbum lego, ſignificare interdum hæredis inſtitutionem, conſ.86.num.77.
Verbum, omnia vniuerſali, conſ.87.num.27.
inſtitutio poſterior plena magis dicitur, conſ.105.numer.44.
Verbum dare, à verbo reſtituere, in quo differat, conſ. 33.num.2.
Verbum placuerit, iuncto verbo voluerit, quid ſignificet. conſ 87.num 92.
Verbum præſentis temporis per appoſitionem dictionis nunc, denotat tempus futurum, conſil. 97. numer.32.
Verbum præſentis temporis in contractibus trahitur ad futurum, conſ 97.num. 28.& num.ſeq.
Verbum inſtituo eſt verbum commune, & intelligitur de vulgari. conſ.44.num 6.
Verbum poſſit, arbitrium tribuit, conſ.104. nume. 21.
Verbum impersonaliter prolatum referri æque ad legata, vt ad fideicommiſſa, conſ 86. num.32.
Verbum placuerit, arbitrium viri boni operatur, conſ. 87.num 17.
Verbum ius, in potentiori ſignificatu pro iure communi interpretatur conſ 18.num 37.
Verborum proprietas, fœminaū ſignificare, conſ. 86. num 31.
Verbum præſentis temporis in diſpoſitione legis protrahitur ad futurum, conſil.97.numer.26.& numero 29.
Verbum deprehendo, quid ſignificet, conſil. 82. numer.179.
Verbum pertinere, & ſpectare, ſignificat tā poſſeſſionem quam dominium. conſil.21.num.4.& tam directum quam vtile, et num.25
Verbum perpetuum intelligitur dum vixeris, & etiam ſecundum ſubiectam materiam, conſi. 29.numero 28.
Verbum inueſtire cuius ſignificationis, ibid. num.24.
Verbum cōmune fœmininum æque ac maſculinum genus continere, conſ.1. num.444. declara vt ſub. num 467.
Verbum magis potens trahit ad ſe minus potens, conſ.86.num 79.
Verbum inſtituo ad ſe trahit verbum, lego, ibidem, num.80.
Verbum relinquo à verbo inſtituo in quo differat pauci ſciunt, conſ.37.nu.149.
Verbum donamus & elargimus, non feudum ſed liberam donationem ſignificare, conſ.2.num.253.
Verbum impersonaliter prolatum referri æque ad legata, vt ad fideicommiſſa, conſ. 86.num.12.

Verbum

Google

verbum poteſt à teſtatore prolatum an denotare poſſit tempus futurum, & quomodo intelligatur, & ſeq conſ. 97. num. 124.
verbum tranſeat vel verbum ſuccedat eſt verbum futuri temporis, conſil. 97. nu. 109
verbum inſtituo eſſe directum, conſ. 105. nu. 10.
verbum inſtituit exponitur aliquando pro ſubſtituit, ibid. nu. 11.
verbum ſubſtituo de ſe nihil ſignificare, conſil. 86. num. 66.
verbum lego, ſignificare interdum hæredis inſtitutionem. conſ. 86. num. 77.
verbū bona eſſe vniuerſale, conſ 86 num. 20.
verbum libet eſt voluntatis non neceſſitatis, conſ. 60. num. 42.
verba hæc ſi decedat quoquo tēpore ſine liberis, quā interpretationem admittant, conſ. 1. num. 184.
verba hominis voluntatem pateſacere, ibid. nu. 265.
verba temporis præteriti ad futurum non trahi, ibid. num. 172.
verba illa (omnino transfundantur) conceſſionem eſſe factam liberam non feudalem arguunt; ibid. num. 19.
verba diſpoſitioni conuenire debere, ibid. nu. 181.
verba præteriti temporis ad futura quandoque trahi, ibid. num. 193.
verba enunciatiua fauore dotis probant, conſi. 81. numer. 22.
& quid in aliis caſibus, quomodo hæc regula intelligatur, ibid.
& an probent in illo actu, de quo contingit diſputare, ibid. num. 23.
verba præteriti temporis ad futurum non protrahuntur, & qua ratione, conſ. 97. num. 60.
verba hæc primogenitum natū intelligantur de iam nato, vel potius naſcituro, ibid. num. 6.
verba ſi ſui natura duo tempora ſignificare poſſunt, vt præteritum & futurum, de illo intelligitur, quod magis naturæ rei conuenit, ibid num. 62.
verba hæc, pro ſe filiis, nepotibus & pronepotibus vſque in infinitum deſcendentibus, poſita in inueſtitura, denotant feudum eſſe ex pacto & prouidentia, non autem hæreditarium, conſ. 61. num. 13.
verba hæc, vſque in infinitum, an conueniant conſanguinitati potius quam aliis hæredibus, ibid. numero 14.
idem ſi diceretur concedo Caio & eius proli, ibid. numer 15.
vel ſuis poſteris & generi, ibid. num 16.
verba enuntiatiua Imperatoris alterius vt Principis probant quando ſumus in antiquis, non in recenti facto, conſ. 2. num. 107.
verba enuntiatiua Principum probant, cum ſunt de negotio plene informati, non ſemper, ibidem, numer 108.
verba enuntiatiua principis non probant, quando præiudicaretur, iuri alteri iam quæſito, ibid. numer. 109.
verba illa in inueſtitura poſita, & quicquid placuerit faciendum, &c. arguunt feudum antiquum & alteratum, & contra feudi naturam eſſe effectum alienabile, conſ. 61. num. 5. & de veritate, nu 20. & ſeq.
ſimiliter de his verbis dicimus, id eſt, prout viſum fuerit vobis & placebit & ibid. num. 1.
& quid ſi adeſſet clauſula, & cauſam habentibus ab eod. ibid. num. 4.
verba hæc in alienatione feudi poſita, nec aliter, nec alio modo, nihil per ſe operantur & ſignificant, ſed ſolum illam diſpoſitionem & actum eui adueniuntur, vt eſt ſub aliqua forma factum, confirmant, conſ. 38 num. 49.
& declarant melius mētem alienantes enixam & claram, ibid. nume. 50.
verba legis & ſtatuti vbi non conueniunt, nec eius diſpoſitio conuenire debet, quia lex ſeu ſtatutum tantum diſponunt, quantum loquuntur, conſ. 5 num. 1. & quomodo procedat. nu. 20.
verba hæc legitimationis, its quod dicti legitimari ad ſuccedendum idonei & habiles reddantur non obſtantibus legibus. &c. quid importent, conſ. 20. numer. 53
verba teſtatoris, quæ poſſunt intelligi in caſu vero & ficto, potius de vero quā de ficto interpretari debent, conſ. 98. num. 86.
verba non dicuntur ſuperflua, cum aliquid noui mixtum ſit, vel ad diuerſum effectum appoſita ſint, vel quando exprimitur illud, quod tacite ineſt, conſi. 4 num. 21.
verba aliquando dependent à mente, & tunc potius verba quam mens attenditur. conſ. 97 nu. 44.
verba in alienatione feudi ſaluo cōſenſu domini, ſunt limitatiua & reſtrictiua, & reſtringunt præcedentem diſpoſitionem ad illum ſolum caſum, de quo actum eſt, conſ. 38 num. 59.
verba edicti & proclamatis generalia ſunt, & ideo generaliter ſunt intelligenda, conſ. 41. num. 1. & 24.
verba iniurioſa prolata alteri odio, & contendendo præſumuntur prolata animo iniuriandi, conſil. 41. num 59
verba ſtatuti ſeu legis ita ſunt interpretāda, ne fruſtra ſcripta dicantur, conſ. 3. num. 7.
verba illa in inueſtitura poſita pro ſe, & quibuſcunque hæredibus ſunt paria cū illis verbis; & quibus dederit, &c. & non operantur, vt feudum transferatur ad extraneos, & qua ratione, conſ 61. num 21.
verba pleno iure, quam habeant ſignificationem, cōſ. 21. num 5 & num. 26.
verba priuilegii ſunt interpretanda, vt aliquid poſſint operari, conſ. 19 num. 8.
verba & tenor conceſſionis attendenda ſunt, quia illa concedentis mentem declarant, conſil. 40 nu. 2.
verba hæc nō aliter, nec alio modo præciſæ conditionis ſunt, conſ 38. num. 22.
& formam ſignificant, ibid. num. 23.
verba hæc, vt ſuperſtites in locum alterius deficientis ſuccedāt, ſubſtitutionem ſignificant, cum ſubſtitutio ſit ſubrogatio alterius in locum deficientis cōſ. 15. nu 12.
verba hæc prolata, ſaluo honore tuo es falſarius, & proditor, an iniurioſa dicantur, adeo vt proferens ea puniatur, conſ. 41. n. 7.
verba generalia non debent interpretari contra naturam ſuam, conſ. 12. nu 8. & 10.
verba dare & tradere, reſpiciunt voluntatem dandi, non effectum, conſi. 5 n. 26.
verba futuri ſubiunctiui quando habeant ſignificationem futuri indicatiui, & contra, conſil. 63. numer. 5.
verba futuri ſubiunctiui denotant actum perfectum ibid. nu 6.
verba, ſubſtituit talem, eiuſque liberos, multiplicem ſenſum recipere poſſunt, conſ 44. n 4.
verba donationis non ſunt conſideranda, ſed potius cuius contemplatione facta eſt, conſ. 81. n. 43.
verba hæc, vt ſuccedat quibuſcunque in omnibus & per omnia, quid ſignificent, conſ. 19. n 13.
verba ſtatuti ad literam ſunt intelligenda abſque interpretatione, conſ 76. n. 24.
verba contrahentium omnino attēdenda, neque ſuper eis admittuntur coniecturæ, cum in claris non ſit opus coniecturis, conſi. 14. n. 6.
verba præteriti imperfecti ſubiunctiui ſignificant etiam tempus præſens, & tunc ad aliud non protrahuntur, ſi vero non verificarentur in tempus præſens, ad futurum extendi poſſunt, conſil 97. numero 100.
verba in dubio quæ poſſunt duo tempora ſignificare, exponi debent, vt ſignificent illud tempus, quod magis naturæ actus conuenit, conſ. 97. n. 20.
verba pluralia non poſſunt reſolui in ſingularitates. ſi inde ſequi poteſt abſurdum, conſil. 3. nume. 18. & num 52.
verba hæc generalia, quod teneatur ad omnes & quoſcunque caſus quoquo modo contingentes, comprehendunt omnes caſus conſ. 27. nu. 7. ſed limitatur, n. 18.
verba hæc legati, ita quod ſint tacitæ & contentæ pro omni eo & toto, quod habere debent & petere poſſent, ſunt verba vniuerſalia cōprehendentia omnē debiti ſpeciem, conſ. 56. nu. 36.
verba cui non conueniunt, neque diſpoſitio conuenire dicitur, conſ. 40. nu. 8.
verba tunc impropriantur, quando diſpoſitio ſecundum proprietatem nihil operaretur, conſil. 30. numer. 12.
verba vniuerſalia in legitimatione quid operentur, conſ. 20. n. 17.
verba ne aliter, formam demonſtrant, conſil. 93. numer 43.
verba pleno iure, intelliguntur & interpretantur ſecundum ſubiectam materiam, conſ. 21. n. 26.
verba ſine interuentu alterius, in inſtrumento quid operentur, conſ 46. nu 3.
verba notarii poſita in inſtrumento ſi lecta & declarata fuerint partibus, efficiuntur verba partiū, non notarii, conſ. 37. n. 123.
verba ſtatuti dubia in dubio, ſtricte ſunt interpretāda vt minus lædatur ius commune quam fieri poſſit, conſ 76 n. 2.
verba hæc omnia & ſingula, quid operentur. conſ. 20. num 21.
verba principis ſeu reſcripti proprie & vere ſunt intelligenda, & legitimatus per ſubſequēs matrimonium, an proprie ſit legitimus, conſ. 16. n. 7.
verba generalis reſtringuntur ad terminos habiles, & intelligenda ſunt, vt ius commune diſponit, conſ. 74. nu. 25.
verba iſta ſi non euenerit culpa ſua & facto, quomodo intelligantur, conſ. 33. nu. 17.
verba illa relinquit dominam & dominum. &c. an intelligantur quoad vſumfructum vel proprietatem, conſ. 10. num. 5.
verba cui non conueniunt, neque diſpoſitio conuenire debet, conſ. 75. n. 58.
verba hęc in ſubſtitutione poſita, deficiente vero, &c. quomodo intelligantur, conſ. 50 num. 28.
verba expreſſa an requirantur in iuramēto ab his qui loqui poſſunt, conſ. 37. n. 49.
verba ad literam cum intelligi debent, omnis interpretatio excluditur, conſ. 85. nu. 38.
verba tempus mortis deſignantia, tractum temporis in futurum oſtendunt, conſ. 54 nu. 9.
verba cui non conueniunt, nec diſpoſitio conuenire debet, conſ. 30. nu. 2.
verba enuntiatiua principis probant, conſ. 2. n. 19.
verba generalia & vniuerſalia differunt, conſil. 16. numer. 16.
verba hæc, vt poſſit diſponere ad libitum, an intelligantur etiam quoad contractus, conſ. 63 n. 2.
verba cum effectu intelligi debent, ibid. nu. 3.
verba contrahentium eorum mētem declarant, conſ. 35. nu 18.
verba cui cōueniunt, etiam diſpoſitio conuenit, conſ. 104. n. 12.
verba in executiuis actus nihil operantur, conſil. 61. num 32.
verba in obſcuris interpretantur contra interpretantē priuilegia & reſcripta, conſil. 75. n. 27.
verba poſſunt naturam mutare ratione adiūcti, conſ. 97 n 153.
potentia eſt ad actum de futuro, conſ. 97. n. 126.
verba & mens ſe habent inuicem tribus modis, conſ. 97. nu. 46.
verba inuicem, ſeu viciſſim poſita in ſubſtitutione, illam faciunt reciprocam, conſ. 95. n. 1.
verba inueſtire & diueſtire, cuius ſignificationis, cōſ. 2. nu. 267.
verba cum ad literam intelligi debent, omnis interpretatio excluditur, conſ. 86. num. 38.
verba aſſertiua aſſerenti præiudicant, ac illi conſentiunt, conſi. 2 n 35.
verba de antiqua conſuetudine, ſunt verba partis aſſertiua, conſ 90. num. 36.
verba inſtrumenti ſeu pacti maxime ſunt cōſideranda, conſ 64. n. 1.
verborum proprietas attenditur in teſtamentis, etiā ſi adſit præſumpta mens diſponentis contraria, conſ. 97. n 41.
& etiam ſi actus foret nullus, ibid. nu. 42.
verborum proprietas præcipue in legatis attenditur, neque ab ea recedendū eſt, etiam ſi alias actus periret, conſ. 56 n. 11.
verborum geminatio multum operatur ad oſtendendam defuncti voluntatem, & excludit omnem interpretationem & extenſionem, conſil. 10. n. 2.
verborum geminatio quid operetur. conſi. 61. n. 12.
verborum artes non proſunt in re factis, conſ. 38. nu. 7. & quomodo procedat, n 36.
verborum proprietas ſpernenda eſt, cū conſtet de clara teſtatoris mente, conſ. 30. n 10.
verbis narratiuis & enuntiatiuis creditur in antiquis, etiam contra tertium, conſ. 90. n. 44.
veriſimile quod non eſt, habet ſpeciem falſi. conſil. 2. num. 300.
veriſimile, quod non eſt falſi, ſpeciem habere, conſ. 1. num. 258.
veriſimile quod non eſt, habet imaginem falſi, conſil. 34. nu. 3.
veriſimile quod non eſt, habet ſpeciem falſi conſ. 98. num. 44.
veriſimile quod non eſt, ſpeciem falſi habere dicitur, conſil. 64 n. 11.
veriſimilia ſpectanda ſunt, quia non veriſimilia falſi ſpeciem habent, conſ. 28. num 25.
veriſimilia veritati cognata dicuntur, conſ. 15 nu. 11.
veriſimilia quæ non ſunt, habent ſpeciem falſi, conſil. 70. n. 12.
veriſimiliora ea dicuntur, quæ legi magis cōſentanea ſunt, conſ. 37. n. 117.
veriſimiliora dicitur, quæ iuri communi cōueniunt, conſ. 1. n. 418.
veritas opinioni præualere debet, conſ 84. n. 68.

Digitized by Google

Veritas ſine ſolemnitate ſtare nequit, conſ. 80. n. 62.
Veritas ex ſola hominum aſſertione non immutatur, conſi. 80. n. 17.
Veritati locum ſemper fore, conſ. 100. n. 60.
Verus actus an proficiſcatur ex actu ficto, conſ. 5. numero 20.
Verbũ ſuccedere refertur tam ad cauſam teſtati, quã ad cauſam inteſtati, & quomodo intelligatur, cõſ. 59. n. 28.
Vicarius aſſociare dicitur Epiſcopo, igitur omnibus præferendus videtur poſt Epiſcopum, conſ. 51. numer. 10.
Vicarius Metropolitani ius exercet in ſoffraganeos, non tamen præcedes illos, niſi fuerit antiquior dignitate, conſil. 2. num. 187.
Vicarius coruſcat radiis epiſcopalibus in iuriſdictionalibus tantum, conſ. 52. n. 114.
Vicarius non habet iuriſdictionem ſupra capitulũ liberam, conſil. 52. n. 179.
Vicarius non poteſt procedere contra canonicos, niſi duobus de capitulo ſibi adiunctis, ibid. num. 180.
Vicarius præſente epiſcopo nunquam videtur poteſtate honoris aut reuerentiæ, conſ. 52. n. 94.
Vicarius præſente epiſcopo & permittente vtitur poteſtate iuriſdictionis contentioſæ, ibid. n. 95.
Vicarius epiſcopi ea poſſe videtur, quæ poteſt ipſe Epiſcopus, conſi. 17. n. 4.
Vicarius ſi ſit canonicus in eccleſia, ſedebit in loco ſuo canonicali, conſ. 52. n. 156.
an vicarios præcedere debeat capitulum eccleſiæ cathedralis vt corpus, ibid. n. 157.
Vicarius Epiſcopi licet habeat officium, nõ habet tamen dignitatem, conſ. 51. n. 53.
Vicarios temporalis titulum etiam habere non dicitur, ibid. n. 34.
Vicarius & officialis an aliquando non differant, cõſil. 51. n. 38.
Vicarius Epiſcopo temporalẽ dicitur habere iuriſdictionem, & qua de cauſa, conſ. 61. n. 18.
Vicarius debet honorari abſente, nõ præſente epiſcopo, conſ. 52. n. 72.
Vicarius Metropolitani præſentis in prouincia, vel circa eam, non habet iuriſdictionem in ſuffraganeos, ibid. n. 72.
Vicarius epiſcopi abſentis vere dicitur vices gerere, conſil. 52. n. 74.
Vicarius epiſcopi vere abſentis poteſt omnia quæ ſunt iuſtitiæ, non autem gratiæ, ibid. n. 75.
Vicarius non præcedit archipreſbyterum, vt caput capituli, conſil. 52. n. 546.
Vicarius non dicitur præeſſe melioribus & dignioribus, conſ. 52. n. 81.
Vicarius epiſcopi an generalis vel particularis dicatur conſ. 52. n. 25.
Vt de delegato dicimus, ibid. n. 180.
Vicarius coruſcat radiis epiſcopi, vt vxor nobilitatur ex genere mariti, ibid. n. 15.
Vicarius eſt præferendus archipreſbytero & archidiacono, conſ. 52. n. 9. Sed contra, n. 120. & 41.
Vicarius aſſociatur à iure epiſcopo in iuriſdictione adminiſtranda, conſ. 52. n. 10.
Vicarius tã abſente quam præſente epiſcopo ſuo exercet iuriſdictionem ſuam, conſ. 52. n. 11.
Vicarius epiſcopi non debet eſſe laicus, ibid. n. 1.
Vicarius epiſcopi debet iudicare clericos, ibidem, numero 13.
Vicarius habet in diœceſi ordinariam iuriſdictionem ibid. n. 14.
Vicarius epiſcopi omnibus in ſua diœceſi in iuriſdictione præeſt, conſ. 52. n. 7.
Vicarius Papæ Cardinales nõ præcedit, neque gubernatorem vrbis, neque auditorem cameræ aut contradictarum, conſ. 52. n. 34.
Vicarius Papæ Cardinalis nõ præcedit alios Cardinales tempore vel ordine digniores, conſilio 52. numero 55.
Vicarius Papæ nunquam præcedit Cardinales, etiam ſi ipſe ſit talis, conſ. 52. n. 52.
Vicarius fruitur priuilegiis ſui principalis, conſil. 99. num. 50.
Vicarius de iure antiquo non dicebatur habere dignitatem, conſ. 52. n. 53.
Vicarius an debeat maiorem iuriſdictionem quã Archidiaconus, & qualis eorum in alium iuriſdictionem habeat, conſ. 52. n. 7.
Vicarius debet præferri habentibus dignitatem in eccleſia, conſ. 52. n. 19.
Vicarius partic par de iuriſdictione epiſcopi, ibidem, num. 20.
Vicarius fulget radiis epiſcopalib. ſicut Auguſta imperialibus, ibid. n. 22. & infra, n. 114.
Vicarius debet honorari præſente & abſente epiſcopo ibid. n. 22. Sed contra, n. 71. & 94.
Vicarius generalis epiſcopi præ aliis honorari debet. Sed contra, conſ. 52. n. 5. & n. 146.
Vicarius an ſit dignitas eget declaratione, conſil. 52. num. 37.
Vicarius nullam dicitur ex ſe habere dignitatẽ, conſ. 52. n. 52.
Vicarius & epiſcopus dicuntur vnum caput vnum agens, & vnum corpus, conſ. 52. n. 23.
inter vicarium & epiſcopum non datur gradus medius, conſil. 52. n. 24. ſed contra, n. 130.
Vicarius generalis epiſcopi an præcedat capitulum conſil. 52. n. 1.
Vicarii & epiſcopi idem dicitur tribunal, & quomodo id ſit, conſ. 52. n. 27. & 208.
Vicarii & epiſcopi idẽ eſt tribunal, quoad iudicia tantum, conſ. 12. n. 108. & n. 160. & n. 366.
Vicarii dignitas potius dicitur officium, conſil. 52. numer. 126.
Vicarii epiſcoporum quam iuriſdictionem dicantur habere, conſ. 17. n. 14.
Vicario non debetur reuerentia ratione loci, conſ. 52. num. 102.
Vicario multa denegantur, quæ competunt epiſcopo conſ. 52. n. 97.
in vicarium generalem non tranſeunt ardua, neque reuerentialia, conſ. 52. n. 98.
Vicario in diuinis non competit adminiſtratio neque de iure neque de conſuetudine, conſ. 52. n. 40.
Vicario generali hodie cauſæ delegari poſſunt, conſil. 52. n. 54.
Vicario an poſſent delegari cauſæ dubitabatur, conſ. 52. n. 33.
Vicarium Cæſaris offendens, Cæſarem offendit, conſ. 99. n. 49.
Vicum ciuitatis moderari ac gubernari ſtatutis ſuæ ciuitatis, clariſſimis, conſ. 80. n. 18.
Secus ſi vicus à ciuitate ſeparatus ſit, ibid. n. 19.
Victo in cauſa pro parte, & conuenire & conueniri pro parte tantummodo poteſt, conſ. 19. n. 5.
Vicerector quando honoretur vt rector, conſ. 52. numero 116.
Vicerector vti debet eiſdẽ priuilegiis quibus rector, conſ. 52. numero 161. ſed quando & quomodo, numero 7. 8.
Vicerector honoratus ſicut rector, conſ. 52. n. 75.
Viceregens honorari debet ſicut ſuus principalis, conſ. 52. n. 3.
Viceſgerens quando vere dicatur talis, & quãdo non conſ. 52. n. 163.
Viceſgerens quando eadem poſſit quæ poteſt principalis, ibid. n. 164.
Vicino in loco quæ aguntur ſcire quis præſumitur, conſ. 98. n. 48.
Vidua an poſſit petere alimenta præterita, conſ. 81. num. 61.
Vigilantia ſolita excuſat quemã leuiſſima culpa, conſ. 53. n. 24.
Vim non committit, qui incontinenti poſſeſſionem recuperat, conſi. 2. n. 179.
Vim vi propulſare licet, conſ. 69. num. 32.
Violentiam non præſumi, conſi. 2. n. 526.
Viro bono non conuenit aſſerere quod certo nõ ſcit, conſ. 41. n. 16.
Virtus ſicut nobilitat perſonam, ita & ignorantia facit ipſam vilem, conſi. 18. n. 2.
Vita humana præſumitur vſq; ad centũ annos, conſ. 60. n. 35.
maxime contra actorẽ, qui ſe in tempore mortis fundat, ibid. n. 36.
Vitiatus corpore in eccleſia Dei non ſeruiat, conſi. 96. num. 5. & nu. 30.
Vitium modicum in corpore an excludat quem à ſacerdotio, conſ. 96. n. 30.
Viuentis nulla eſt hæreditas, conſ. 4. n. 19.
Viuentis nulla eſt hæreditas vel ſucceſſio, conſil. 97. n. 132.
Viuus nemo ſcit an Deo gratus ſit, conſ. 82. n. 5.
Vldarici Zaſii doctrina in feudalibus declarata, conſ. 2. n. 31.
Vnigenitus improprie dicitur ille, qui alium habuit fratrem, qui tamen momentum temporis vixit, conſ. 97. num. 113.
Vnio à maioribus facienda eſt, non autem inferioribus, conſ. 28. n. 5. & nu. 24.
Vnio qualem habeat naturam, conſ. 26. nu. 26.
Vnio vniuerſitatum à quibus & quomodo poſſit fieri, conſ. 28. n. 24.
Vnio Eccleſiarum ex falſa cauſa facta nõ valet, conſ. 71. nu. 41.
Vnitas ſubiecti in acquirendo facit, vt in totum dicatur acquiſitum, conſ. 36. num. 24.
Vnitas ratio cui non ſit vera vnitas aut inſeparabilitas inter Epiſcopum & vicarium declaratus, conſ. 52. num. 111.
Vniuerſale & generale an differat, conſ. 19. num. 56.
Vniuerſitas iuri communi innititur in eligendo, vel ſaltem quia ipſi iuri communi propius accedit, cõſ. 83. num. 20.
Vniuerſitas licite poteſt aſſumere lites ſingularis perſonæ illius vniuerſitatis, licet de eius principali intereſſe non tractetur, quia erga ciuem & incolam loco patris eſt, conſil. 28. num. 32.
Vniuerſitas, vel concilium, ſi aliquid fecerint nõ coniunctim, ſed vnus hodie conſentiat, alius quatuor & alia die decem, illud quod eſt factum non valet, conſil. 80. num. 54.
illi de vniuerſitate non poſſunt dicere ſe partem habere illarum rerum, quæ vniuerſitatis ſunt, ibid. num. 53.
Vniuerſitas non poteſt creare Syndicum vel procuratorem ad renuntiandum abſque decreto, ibid. numero 56.
Vniuerſitas abſolute donare nequit, vti neque minor ſeu pupillus, qui inter ſe conueniunt, conſ. 80. numero 68.
Vniuerſitas pupilli & ætates minores æquiparantur, conſil. 80. num. 24.
Vniuerſitas quando delinquere dicatur, conſil. 2. numero 33.
Vniuerſalis ſermo in vno falſus in omnibus falſus dicitur, conſ. 2. num. 101.
Vniuerſitas poteſt indicere collectas, conſ. 28. nu. 54.
Vniuerſitatis intereſt, vt ſit ipſa quam frequentiſſima conſ. 80. num. 20.
Vniuerſitates quomodo debeant vniri, conſ. 28. n. 24.
Vniuerſitatis bona alienari nequeunt abſq; obſeruatione ſolemnitatis, l. ſi. C. de vend. reb. ciuit. conſ. 80. num. 22.
idem dicimus in diuiſionibus bonorum vniuerſitatis, ibid. nu. 23.
Vniuerſitates poſſunt agere ſine præſentia & interuentu maiorum, dum tamen actus maiorum auctoritate ſit vallatus ex poſt facto, conſ. 28. n. 11.
Vniuerſitatibus permiſſum eſt de rebus ſuis ſtatuere, cum ius ſuperiorum non lædatur, conſ. 28. n. 20.
Vnus de vniuerſitate tantum ex maiori numero poteſt, ſi iuſtitia nitatur, vniuerſos electione contradicendo impedire, conſ. 96. nu. 20.
Vna pars copulatiuæ declarat aliam, ſicut vna pars alternatiuæ, conſil. 40. num. 16.
Vnum pro delicto alterius non teneri, conſ. 98. nu. 95.
diui Auguſtini locus, ibid. num. 60.
Vocatus non dicitur ad hæreditatem ille, qui poſitus eſt in conditione tantum maſculinitatis, conſil. 98. num. 1.
Vocatus vt poſſit ſuccedere, quæ requirantur qualitates. Et ad hoc tres caſus figurantur, conſ. 97. numero 105.
Voluntaria confeſſio non præiudicat, conſ. 39. nu. 54.
Voluntas teſtatoris interpretari non debet per viam diuinationis, conſil. 97. n. 94.
Voluntas ſeu actus teſtatoris in dubio intelligitur potius de præſenti, quam de futuro, conſil. 97. numero 63.
Voluntas patris pro iuſta cauſa habetur, conſi. 20. numero 42.
Voluntas coniecturata teſtatoris idem operatur, ac ſi eſſet verbis expreſſa, conſil. 95. n. 58.
Voluntas duobus modis conſideratur, conſ. 75. n. 49.
Voluntas noſtra nõ debet operari vltra intentionem, conſi. 75. n. 75.
Voluntas in maleficiis non exitus ſpectari debet. cõſ. 41. n. 31.
Voluntas teſtatoris interpretatur ſecundum tempus præſens, non futurum, conſ. 49. n. 51.
Voluntas teſtatoris in dubio interpretatur iuxta iuris communis diſpoſitionem, conſ. 62. n. 15.
Voluntas coacta voluntas eſt, conſ. 2. n. 220.
Voluntas defuncti vbi eſt clara, non interpretatur per coniecturas, conſ. 56. n. 10.
Voluntas melius probatur facto quam verbis, quia factum effectum oſtendit, verba vero aliquando contra voluntatem proferentis ſunt, conſil. 5. numero 16.
Voluntas in animo retenta difficilius probari poſſet, & ob id cõprobatur per coniecturas & præſumptiones, quę probatio hoc modo facta, vocatur veritas ibid. n. 17.
Volũtas defuncti difficile cognoſci poteſt, & ob id ſæpe errare ſolemus, conſ. 56. n. 1.

voluntas

Digitized by Google

INDEX.

Voluntas teſtatoris non attenditur cum verba non patiuntur, etiam ſi magna ſit præſumtio voluntatis, conſ. 97. n. 95.
Voluntas teſtatoris ita coniecturari poteſt vti voluntas legis, conſ. 97. n. 25.
Voluntas coacta non eſt propriè voluntas, conſil. 2. n. 169.
Voluntas teſtatoris in dubio non attenditur, conſil. 97. n. 101.
Voluntas patris imperfecta ad filiorum beneficium conſiſtit, & valet, conſ. 45. n. 13. & n. 41.
Voluntas teſtatoris imperfecta quæ dicatur, conſil. 45. n. 29.
Voluntas teſtatoris libera eſſe debet, neque ea alieno arbitrio pendere debet, conſ. 90. n. 107.
Voluntas eadem præſumitur in duobus actibus eodem tempore factis, conſ. 38. n. 41.
Voluntas teſtatoris eludi non debet, conſ. 95. n. 75.
Voluntas grauati non poteſt nocere diſpoſitioni teſtatoris fideicommittentis, ibi n. 74.
Voluntas teſtatoris dicitur conſtare vel verbis, vel coniecturis, ibi n. 104.
Voluntas teſtatoris ita intelligitur prout loquitur maximè ſi facilè aliter dicere poterat, conſil. 97. num. 132.
Voluntates hominum facilè indies ob varios caſus poſſunt mutari, conſ. 27. n. 31.
Vota quando ſunt paria in electione alicuius quid ſit faciendum, conſ. 96. n. 29.
Vſufructuarius non poteſt nuntiare nouum opus, & qua ratione, conſ. 66 num. 17.
neque agere poteſt actione confeſſoria pro ſeruitutibus debitis fundo fructuario, ibi n. 18.
Vſufructuarius quo ad vſumfructum dicitur dominus, & debet in inueſtitura concedenda interuenire, conſ. 66. n. 20. & n. 23.
Vſufructuarius poteſt mouere actiones, quia agit pro ſeruitute debita fundo poſſeſſorio iudicio vtili, cõſil. 66. n. 21.
Vſufructuarius Caſtri iuriſdictionalia exercere poteſt & qua ratione, conſ. 66. n. 23.
Vſufructuarius omnium bonorum ſua manu vſusfructus legatum apprehendere poteſt, conſil. 105. numero 69.
Vſufructuarius ſua manu capit vſumfructum cum titulum inſtitutionis illum habet, ibid n. 70.
Vſumfructuarium apprehendere ſua manu vſumfructum ob licentiam ei datam à teſtatore, ibi. numero 71.
Vſufructuarius dicitur ſolum ipſius vſusfructus adminiſtrator, non autem rei dominus, conſil. 66. num. 16.
Vſufructuario dicitur demandata cuſtodia rei & iurium tam in iudicio quam extra, conſil. 66. num. 30.
Vſuræ ſunt acceſſiones, conſ. 97 n. 134.
Vſurarum reſtitutio, cuius quãtitatis incerta ſit, quomodo ſit facienda, conſ. 91 n. 35.
Vſurarius qui non poteſt teſtari an poſſit donare cauſa mortis, conſ. 11. numer. 6. & ſub numer. 14. & ad hoc cognoſcendum diſtinguuntur tres caſus, num. 21.
Vſurarium non teneri de dolo, qui ex conuentione tenetur ad vſuras, conſ. 98. n. 40.
Vſus & conſuetudo multum attendenda eſt, conſ. 51. num. 49.
Vſus contrarius quadraginta annorum multum operatur, conſ. 75. num. 75.
Vſus non ſoluendi collectas quid operetur, conſil. 75. num. 6.
Vſus atque conſuetudo ciuitatis eſt ſeruandus etiam in imponendo onera gabellæ, conſ. 9 num. 7.
Vſus monetæ potius quam materia & ſubſtantia conſideratur, conſ. 49. num. 41.
Vſusfructus omnium bonorum, relictus vxori eſt inutilis, ſi poſt eius vitam hæredes ſunt relicti, conſil. 105. numero 9. & ibidem, & paulo poſt declaratur.
Vſusfructus perſonalis, conſ. 66 n. 14.
Vulnus ſeu damnum proueniens ea cauſa alicuius ad ipſum ſpectare debet, conſ. 26. n. 21.
Vulgi opinio quomodo in antiquis probare dicatur, conſ. 21 n. 31.
Vulnerato exiſtenti in mortis articulo credi à quo ſit vulneratus, infra declaratur, conſ. 98 n. 5.
Vxor relicta domina & vſufructuaria alicuius fundi, habet electionem, vel accipere vſumfructum, vel proprietatem, conſ. 10 n. 11.
Vxor inſtituta in vſufructu, ei dato poſt mortem hærede, fideicommiſſo grauata dicitur, conſil. 105. numero 48.
item ex aliorum opinione cohæredis poterit adire hæreditatem ea vxore viuente, ibi n. 49.
Vxor an poteſt plus relinquere ſecundo viro quam filijs primi matrimonij, conſ. 76. n. 13.
& an filij primi matrimonij magis ſint dilecti filiis ſecundi, ibid.
Vxor moriens poſt maritum extantibus filiis an ſtante ſtatuto de lucro dotis, poſſit diſponere, cõſil. 76. n 3.
Vxorem in vſufructu inſtitutam, dato ei hærede poſt mortem, eſſe purè hæredem, & ob id tranſmittere hæreditatem illam, conſ. 105. n. 67.
Vxore inſtituta à viro ad tempus in re certa adita ſemel hæreditate ex toto illa hæres ſit, conſil. 105. num. 26.
Vxor in vſufructu ad tempus inſtituta dicitur abſolutè hæres, conſ. 105. n. 6.

LAVS DEO.

FINIS.

NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Prem. Legatoria Artistica
ACHILLE FIORE
Via Grande Archivio, 3 - Napoli

Digitized by Google